VETUS ET NOVA ECCLESIÆ DISCIPLINA

CIRCA

BENEFICIA & BENEFICIARIOS,

DISTRIBUTA IN TRES PARTES SIVE TOMOS,
quæ & ipſæ in tres Libros ſingulæ diſtributæ ſunt.

PARS SECUNDA, ſive TOMUS SECUNDUS,

UBI AGITUR

LIB. I. De Vocatione & Ordinatione Clericorum, de Patronatu, de Irregularitatibus & Scholis.
LIB. II. De Epiſcoporum Electione, Confirmatione, Ordinatione, Ceſſione, Reſignatione, Translatione.
LIB. III. De pluralitate Beneficiorum, de Commendis, de Diſpenſationibus, de præcipuis Officiis Epiſcoporum, de Reſidentia, de Conciliis, de Comitiis Cleri & Regni, de Synodis, de Viſitationibus, de Prædicatione, de Pauperum Tuitione, de Exercitio Juriſdictionis.

OPUS EX SANCTIS PATRIBUS, EX CONCILIIS, ex quorumque temporum Hiſtoricis decerptum.

EDITIO SECUNDA ITALICA,
variis Animadverſionibus locupletata.

AUTHORE, EODEMQUE INTERPRETE
LUDOVICO THOMASSINO
Oratorii Gallicani Presbytero.

VENETIIS, MDCCXXX.
Ex Typographia Balleoniana.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

Digitized by the Internet Archive
in 2013

http://archive.org/details/vetusetnovaeccle02thom

INDEX CAPITUM SECUNDI TOMI,

In quo agitur, De Vocatione, de Electione, Confirmatione, Præsentatione, Translatione, Cessione, Resignatione, Depositione Beneficiariorum. Item de Residentia, de Conciliis, de Visitationibus, de Prædicatione. Denique de Irregularitatibus, de Commendis, & de Dispensationibus.

LIBER PRIMUS,

In quo agitur, De Vocatione & Ordinatione Clericorum & Beneficiariorum. Quàm obnoxii sint Episcopis. De Patronatu. An eligendus semper dignior. An possit, an debeat refugere electus. De Irregularitatibus & Scholis.

Origo, Beneficium, Ordinatio Clericos Episcopo obligabat. De iis quos Papa ordinabat. De Titulo Patrimonii.

CAPUT I. ORdinatione magis quàm origine, vel domicilio, Clerici Episcopo obligabantur, per quinque priora Ecclesiæ sæcula. *Pagina* 11

CAP. II. De eadem re. Clericos propriè ordinatione sola Episcopo suo mancipatos fuisse; residere omnes debuisse. 15

CAP. III. Clerici Episcopo suo astringebantur Ordinatione magis, quàm origine, vel domicilio, sæculo VI. VII. & VIII. 17

CAP. IV. Ordinatio Clericos prorsus omnes Episcopo & Ecclesiæ adglutinabat, ut residere tenerentur, sæculo VI. VII. & VIII. 18

CAP. V. Subjiciebantur potiùs Clerici Episcopo ordinationis, quàm originis, vel domicilii, sub Imperio Caroli Magni, & ejus stirpis. 21

CAP. VI. Ordinatio Clericos uni alligabat Episcopo & Ecclesiæ, in qua residere cogebat, sub Imperio rursum Caroli Magni, & ejus stirpis. 23

CAP. VII. Diœcesani obnoxii Episcopo Originis, Domicilii, Beneficii, post annum Christi millesimum. 25

CAP. VIII. Potestas summi Pontificis in ordinandis Clericis aliarum Diœceseon. De Episcopis negantibus vel collationes Ordinum, vel institutiones Beneficiorum, hac ultima ætate Ecclesiæ. 27

CAP. IX. De Ordinationibus sine Titulo, & sub Titulo Patrimonii, hac extrema Ecclesiæ ætate, post annum Christi millesimum. 30

CAP. X. Tonsura & Ordinatio Clericos Episcopo & Ecclesiæ uni obligant, postrema etiam hac ætate. 33

Non potuisse quondam Clericos à Clericatu resilire.

CAP. XI. Per priora quinque sæcula non potuisse Clericos à Clericatu resilire. 35

CAP. XII. Nec sæculo VI. VII. & VIII. potuisse Clericos à Clericatu resilire. 38

CAP. XIII. Sub Imperio Caroli Magni, & Carolinæ familiæ, Clerici nulli Clericatum abdicare poterant. 39

CAP. XIV. An postrema hac ætate, post annum Christi millesimum, liceat Clericatum abdicare. 41

An ad nutum Episcopi Beneficiarii possent amoveri.

CAP. XV. Summoveri à Beneficiis Clerici non poterant per priora quinque sæcula. 44

CAP. XVI. Ad nutum Episcopi Clericos & Beneficiarios depelli non potuisse, à Clodovæi regno ad Imperium Caroli Magni. 48

CAP. XVII. Ad nutum Episcoporum, Clerici & Beneficiarii non abdicabantur, sub Imperio Caroli Magni & Carolinæ stirpis. 51

CAP. XVIII. Nec post annum Christi millesimum revocabiles ad nutum Episcopi Clericos vel Beneficiarios fuisse. 53

Poterat Episcopus Beneficiarios transferre ad Ecclesiæ utilitatem.

CAP. XIX. Nec cedere, nec discedere poterant Beneficiarii, nisi ex Episcopi assensu. Poterat eos Episcopus transferre. Non tamen invitos. 55

CAP. XX. Sæculo sexto, septimo & octavo, Clericorum cessiones admittere, vel translationes facere non poterat Episcopus, nisi ad Ecclesiæ utilitatem & necessitatem. 57

CAP. XXI. Transferre poterat Episcopus Beneficiarios inferiores, & eorum resignationes admittere, sub Imperio Caroli Magni. 58

CAP. XXII. De solius Episcopi potestate, ad resignationes Beneficiariorum admittendas, maximè Parochorum, itemque ad eorum translationes, hac extrema ætate, post annum Christi millesimum. 59

De Adolescentulis, quos parentes, vel qui seipsos Clericatui offerebant.

CAP. XXIII. Placuisse semper Ecclesiæ ut adolescentuli,

tuli, necdum ſæculi contagio affl.ti, offerrent ſeipſos, vel à parentibus offerrentur Clericatui. 62
CAP. XXIV. De eadem re, potuiſſe juvenes ſeipſos offerre Clero per priora Eccleſiæ ſæcula. 64
CAP. XXV. Sub Imperio quoque Caroli Magni, laudi datum eſt, ſi alteruter parens filios, ſi ſeipſos filii ipſi Clero offerrent minoribuſque Ordinibus. 67
CAP. XXVI. An poſſint laici Epiſcopis præcurrere, & ab illis poſtulare Clericatum, aut minores Ordines, hac extrema Eccleſiæ ætate. 68

De iis qui declinandi tantùm lethi, extremique ſupplicii cauſa ordinabantur.

CAP. XXVII. De iis qui Clericatu ab Epiſcopis donabantur, quamvis eos ad Clerum non appelleret niſi quædam fortunæ procella, & declinandæ perſecutionis aut juſtæ ultionis neceſſitas. 81
CAP. XXVIII. Nec Clero, nec Clauſtris excludebantur, qui vitandæ mortis cauſa eò confugiebant, ſub Imperio Caroli Magni, ſtirpiſque ejus. 72

De Jure Patronatus.

CAP. XXIX. De jure Patronatus, ſeu de præſentatione, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 75
CAP. XXX. De Patronatu Eccleſiaſtico Laicoque, ſub Imperio Clodovæi uſque ad Carolum Magnum. 77
CAP. XXXI. De Patronatu Laico & Eccleſiaſtico ſub Imperio Caroli Magni & Carolinæ ſtirpis. 80
CAP. XXXII. De Patronatu Laico & Eccleſiaſtico, poſt annum Chriſti milleſimum. 82

De univerſali & ordinaria Epiſcopi poteſtate conferendi omnia prorſus Beneficia ſuæ Diœceſeos.

CAP. XXXIII. Per quinque priora ſæcula, erat Epiſcopus Collator Ordinarius omnium Beneficiorum. 87
CAP. XXXIV. Collatores erant Epiſcopi Ordinarii & univerſales omnium Beneficiorum, ſæculo VI. VII. & VIII. 90
CAP. XXXV. Collator erat Epiſcopus omnium Epiſcopatus ſui Beneficiorum, imperante Carolo, Carolique Magni familia Regia. 91
CAP. XXXVI. Epiſcopos Collatores, & Proviſores eſſe ordinarios, primarios & univerſales omnium ſuæ Diœceſeos Beneficiorum, hac etiam extrema ætate, poſt annum Chriſti milleſimum. 94

Quiſquis eligit, præſentat, inſtituit, præferre tenetur indigno dignum, digno digniorem.

CAP. XXXVII. Ex Gregorii Magni doctrina quiſquis eligit, præſentat, inſtituit, præferre tenetur indigno dignum, digno digniorem. 98
CAP. XXXVIII. De eodem ex aliis Patribus Latinis, præponendum ſemper eſſe digniorem. 101
CAP. XXXIX. De eodem ex Patribus Eccleſiæ Græcæ, digniores ſemper dignis, dignos indignis præponi debere in Beneficiorum collatione, præſentatione, inſtitutione. 103
CAP. XL. An Electores, Collatores, Patroni, digniorem præferre debeant. De litibus ad Beneficia, poſt annum Chriſti milleſimum. 105

De Collatione Beneficiorum Epiſcopatu inferiorum per Romanos Pontifices extra Italiam.

CAP. XLI. An conferret Pontifex aliqua Beneficia in aliis Epiſcopatibus, ante tempora Caroli Magni. 112
CAP. XLII. An nominaret Papa ad aliqua aliarum Diœceſeon Beneficia, tempore Caroli Magni, ejuſque Regiæ ſtirpis. 117

De Mandatis, Reſervationibus, Expectativis Beneficiorum, quæ toto terrarum Orbe Pontifex contulit, poſt annum Chriſti milleſimum.

CAP. XLIII. De initio & progreſſu juris, vel exercitii juris ſummorum Pontificum in Beneficia Diœceſeon aliarum. De Mandatis eorum, Reſervationibus & Expectativis, uſque ad annum Chriſti milleſimum trecenteſimum. 119
CAP. XLIV. Rurſum de Mandatis Pontificum ad Beneficia: de Reſervationibus & Expectativis, ab anno milleſimo trecenteſimo ad Concilium Baſileenſe. 123
CAP. XLV. Progreſſus Mandatorum, Reſervationum, Expectativarum, poſt tempora Concilii Baſileenſis. De Pragmatica Sanctione. De Concordatis Gallicanis. 126
CAP. XLVI. An Pragmatica & Concordata locum habuerint in Provincia Narbonenſi, & in Britannia Armorica. De indulto harum Provinciarum, nec non & earum, quæ nuperrimè Galliæ Regno acceſſerunt. 131
CAP. XLVII. Multiplex alia poteſtas Papæ ad proviſiones Beneficiorum. Acprimùm de Prævention e. 134
CAP. XLVIII. De Beneficiis, quæ vacant in Curia. 136
CAP. XLIX. De Indultis Senatus Pariſienſis, Cardinalium, aliiſque. 138
CAP. L. De Reſignationibus in favorem. 141
CAP. LI. De jure Devolutionis. De Devolutis. 146
CAP. LII. Legatorum facultates ad conferenda Beneficia. 149
CAP. LIII. De Graduatis. 151

De Patronatu laico iterùm, de primis precibus Imperatorum & Regum, de lætis Regni auſpiciis.

CAP. LIV. De primis precibus Regum & Imperatorum. De lætis item Regni auſpiciis. 150
CAP. LV. De Laicorum Collationibus. 159

De Irregularitatibus. Ac primùm de Irregularitate criminis.

CAP. LVI. De irregularitate criminis, & pœnitentiæ, per quinque priora ſæcula. 163
CAP. LVII. De irregularitate criminum capitalium VI. VII. & VIII. ſæculo in Hiſpania. 167

CAP.

Index Capitum.

CAP. LVIII. De irregularitatibus criminis in Gallia, iiſdem mediæ ætatis ſæculis VI. VII. & VIII. 169

CAP. LIX. De irregularitate criminis in Italia & in Oriente, ſæculo VI. VII. VIII. 172

CAP. LX. De irregularitate criminis, ſub Imperio Caroli Magni & Carolinæ ſtirpis. 175

CAP. LXI. De irregularitate criminis, poſt annum Chriſti milleſimum. 178

De Irregularitate Hæreticorum, Schiſmaticorum, Apoſtatarum, Neophytorum, Energumenorum.

CAP. LXII. De his Irregularitatibus, per priora quinque Eccleſiæ ſæcula. 183

CAP. LXIII. De Hæreticorum Irregularitate, ſæculo VI. VII. & VIII. 188

CAP. LXIV. De Irregularitate Hæreticorum, temporibus Caroli Magni & Carolinæ ſtirpis. 189

CAP. LXV. Irregularitas Hæreticorum, Schiſmaticorum & Simoniacorum, poſt annum Chriſti milleſimum. 190

De Irregularitate Servorum, Militum Judicum, Curialium.

CAP. LXVI. De Irregularitate Servorum, Militum, Judicum, Curialium, quinque prioribus Eccleſiæ ſæculis. 192

CAP. LXVII. De Servorum & Curialium irregularitate, ſæculo VI. VII. & VIII. 198

CAP. LXVIII. De irregularitate Militum, & eorum qui occidunt, ſæculo VI. VII. & VIII. 200

CAP. LXIX. De irregularitate judicum criminalium & capitalium cauſarum, ſæculo VI. VII. & VIII. 201.

CAP. LXX. Irregularitas Militum & eorum qui in Bello ſanguinem fuderint, ſub Imperio Caroli Magni. 203

CAP. LXXI. De irregularitate Judicum capitalium ſub Imperio Caroli Magni. 205

CAP. LXXII. Sub Imperio Caroli Magni afflatu quodam juris Canonici, & manante ejus ſuavitate ac lenitate in Leges civiles, capitalia ferè ſupplicia in pœnas civiles, & in pœnitentias publicas fuiſſe commutata. 207

CAP. LXXIII. De irregularitate Servorum, Curialium, publicis ratiociniis obnoxiorum, ſub Imperio Caroli Magni. 211

CAP. LXXIV. Irregularitas ſervorum, ære alieno & ratiociniis publicis innexorum, poſt annum Chriſti milleſimum. 213

CAP. LXXV. Irregularitas Militum, & eorum omnium, qui vel mutilant, vel occidunt, poſt annum Chriſti milleſimum. 216

CAP. LXXVI. Irregularitas Judicum criminalium cauſarum, poſt annum milleſimum. 219

CAP. LXXVII. An abſolutione & Euchariſtia fraudari poſſint, qui extremo ſupplicio afficiendi ſunt. 223

Irregularitas ex defectu natalium, mutilorum, bigamorum.

CAP. LXXVIII. Irregularitas mutilorum & bigamorum, quinque prioribus Eccleſiæ ſæculis. 226

CAP. LXXIX. Irregularitas Eunuchorum & Energumenorum, ſæculo VI. VII. & VIII. 231

CAP. LXXX. De Bigamis in Oriente & Occidente, ſæculo VI. VII. & VIII. Item de Filiis illegitimis. 232

CAP. LXXXI. Irregulares filii Presbyterorum, illegitimi, bigami, ſub Imperio Caroli Magni. 234

CAP. LXXXII. Irregularitas Eunuchorum, Mutilorum, & Energumentorum, ſub Imperio Caroli Magni. 236

CAP. LXXXIII. Bigamorum, Eunuchorum, & mutilorum irregularitas, poſt annum Chriſti milleſimum. 237

CAP. LXXXIV. De irregularitate ex defectu natalium, poſt annum Chriſti milleſimum. 239

De Neophytis & Laicis, eorumque irregularitate, media & poſtrema ætate Eccleſiæ.

CAP. LXXXV. Neophytorum & Laicorum irregularitas, ſæculo VI. VII. & VIII. 243

CAP. LXXXVI. Irregularitas Clinicorum, Neophytorum, Extraneorum, ſæculo VIII. IX. & X. 245

CAP. LXXXVII. Neophytorum irregularitas, poſt annum Chriſti milleſimum. 249

De Irregularitate, quæ ex ignorantia exiſtit.

CAP. LXXXVIII. Irregularitas quæ ex ignorantia proficiſcitur, per priora quinque Eccleſiæ ſæcula. 253

CAP. LXXXIX. Irregularitas ex ignorantia, ſæculo VI. VII. & VIII. 256

CAP. XC. Irregularitas ex ignorantia, ſub Imperio Caroli Magni. 258

CAP. XCI. Irregularitas ex ignorantia, poſt annum Chriſti milleſimum. 260

De Scholis & Univerſitatibus.

CAP. XCII. De eadem ignorantiæ irregularitate. De Scholis antiquis, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 265

CAP. XCIII. De Scholis in Gallia, à Clodovæo ad Carolum Magnum. 269

CAP. XCIV. Scholæ Hiſpanicæ, & Africanæ, per eadem mediæ ætatis ſæcula VI. VII. & VIII. 271

CAP. XCV. De Scholis Italiæ, Angliæ, Orientis per eadem mediæ ætatis ſæcula VI. VII. & VIII. 272

CAP. XCVI. Scholæ ſub Regno & Imperio Caroli Magni. 275

CAP. XCVII. Scholæ ſub Ludovico Pio Imperatore. 279

CAP. XCVIII. De Scholis ſub Carolo Calvo. 281

CAP. XCIX. De Scholis Galliæ & Germaniæ, ſub ſequentibus Regibus. 282

CAP. C. De Scholis Italiæ & Orientis, ſub Imperio Caroli Magni uſque ad annum Chriſti milleſimum. 284

CAP. CI. De Univerſitatibus, poſt annum Chriſti milleſimum. 286

CAP. CII. De Seminariis, poſt annum Chriſti milleſimum. 290

CAP. CIII. Extraneis ſeptus ad Beneficia aditus. Neceſſitas, ut Gregis ſui linguam calleat Paſtor. 392

CAP. CIV. Beneficia quædam addicta Nobilibus, Cantoribus, Capellæ Regiæ Clericis. 295

Index Capitum.

LIBER SECUNDUS,

In quo agitur, De Epiſcoporum Electione, Confirmatione, Ordinatione, Ceſſione, Reſignatione & Translatione.

De Electionibus per quinque priora ſæcula.

CAPUT I. DE Electionibus, ante tempora Conſtantini. *Pagina* 298

CAP. II. De Electione Epiſcoporum. Quæ ibi partes fuerint populi, Cleri, Monachorum, Magiſtratuum, in Oriente poſt Imperium Conſtantini, 302

CAP. III. De Electione Epiſcoporum in Occidente poſt Imperium Conſtantini. 305

CAP. IV. In electionibus Epiſcopalibus Eccleſiæ Latinæ ſumma poteſtas penes Epiſcopos fuit per quinque priora ſæcula. 308

CAP. V. In electionibus Epiſcoporum per Orientem ſumma erat Epiſcoporum authoritas quinque prioribus ſæculis. 310

CAP. VI. Quæ Imperatorum poteſtas fuerit in electionibus Epiſcoporum per quinque priora ſæcula. 312

CAP. VII. Electio Epiſcoporum confirmanda erat à Metropolitano per quinque priora ſæcula. 316

CAP. VIII. De confirmatione electionum ab Exarchis, à Patriarchis, à Papa, per quinque priora ſæcula. Item de Conſecratione. 317

De Electionibus ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

CAP. IX. De Electionibus in Oriente, à quingenteſimo ad octingenteſimum annum. 319

CAP. X. De Electionibus Epiſcoporum in Italia, in Gallia, in Occidente reliquo, per eadem media ſæcula. 321

CAP. XI. Summa Poteſtas Electionum Epiſcopalium penes Epiſcopos, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 324

CAP. XII. Unum Epiſcopum ſufficere, ut valida ſit Ordinatio. De loco, tempore, & die Electionis & Conſecrationis. 326

CAP. XIII. De poteſtate & authoritate Regum & Imperatorum in electionibus Epiſcoporum, ac primùm in Gallia, poſt Clodovæum ante Carolum Magnum. 327

CAP. XIV. Nova contexuntur argumenta ex Gregorio Turonenſi, nonnulla & ex Marculpho de electionibus & nominationibus Epiſcoporum. 330.

CAP. XV. De eadem re. Quantum ſibi ſumpſerint Reges Hiſpaniæ in electionibus Epiſcoporum, ſæculo VI. & VII. 333

CAP. XVI. De poteſtate Regum in electionibus Epiſcopalibus Italiæ, Africæ, Angliæ, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 335

CAP. XVII. De poteſtate Imperatorum in electionibus Orientalibus, ſæculo VI. VII. & VIII. 338

CAP. XVIII. De Confirmatione Epiſcoporum per Metropolitanos, eodem ævo medio, ſæculo VI. VII. & VIII. 340

CAP. XIX. Confirmatio Epiſcoporum à Primatibus, à Patriarchis, à Papa, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 343

De Electionibus ab anno octingenteſimo ad milleſimum.

CAP. XX. De Electionibus, ſub Imperio Caroli Magni. 346

CAP. XXI. De Electione ad Prælaturas, ſub Imperio Ludovici Pii. 348

CAP. XXII. De Electione ad Prælaturas, ſub Imperio Caroli Calvi. 350

CAP. XXIII. De Electionibus ad Prælaturas, ſub Regibus & Imperatoribus Carolinis poſterioribus. 352

CAP. XXIV. De libertate electionum in Germania, Anglia, Italia, temporibus Caroli Magni, ejuſque in Imperio & Regno ſucceſſorum. 356

CAP. XXV. Variæ viciſſitudines libertatis electionum Romæ, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis. 358

CAP. XXVI. Libertas electionum in Oriente per eadem ſæcula Imperii Caroli Magni. 361

CAP. XXVII. In electionibus Epiſcopalibus dominabatur ſemper Epiſcoporum poteſtas, ſub Imperio Caroli Magni, & Carolinæ proſapiæ. 364

CAP. XXVIII. De electione Abbatum & Abbatiſſarum, ſub Imperio Caroli Magni. 366

CAP. XXIX. De confirmandis Epiſcopis à Metropolitano, Abbatibus ab Epiſcopo, ſub Imperio Caroli Magni. 371

CAP. XXX. De confirmatione Epiſcoporum per Romanos Pontifices, ſub Imperio Caroli Magni. 373

De Electionibus poſt annum Chriſti milleſimum. De Concordatis Galliæ & Germaniæ.

CAP. XXXI. Series hiſtorica Electionum Epiſcopalium in Gallia, à Clero & Populo, cum aſſenſu Regum, ab anno Chriſti milleſimo ad centeſimum ſupra milleſimum. 375

CAP. XXXII. Continuatur hiſtorica ſeries earundem electionum, ab anno centeſimo ſupra milleſimum ad ducenteſimum. 379

CAP. XXXIII. Electionum in Galliis ſeries hiſtorica continuatur, ab anno Chriſti ducenteſimo ſupra milleſimum, uſque ad Concordata. 384

CAP. XXXIV. Electionum ſeries Hiſtorica in Anglia, poſt annum Chriſti milleſimum. 388

CAP. XXXV. De electionibus in Hiſpania, poſt annum Chriſti milleſimum. 396

CAP. XXXVI. De electionibus in Italia, poſt annum Chriſti milleſimum. 398

CAP. XXXVII. De electionibus in Sicilia, poſt annum Chriſti milleſimum. 402

CAP. XXXVIII. De electionibus in Germania, de Inve-

Inveſtituris & de Concordato Germaniæ, poſt annum Chriſti milleſimum. 403
CAP. XXXIX. De electionibus ad Abbatias, poſt annum Chriſti milleſimum. 412
CAP. XL. De Nominationibus, & Electionibus in Gallia, poſt Concordata. 415
CAP. XLI. De Electionibus in Oriente, poſt annum Chriſti milleſimum. 419
CAP. XLII. De Confirmatione Epiſcoporum à Metropolitano, poſt annum Chriſti milleſimum. 423
CAP. XLIII. De Confirmatione Epiſcoporum & Metropolitanorum à Papa, poſt annum Chriſti milleſimum. 426

De Sacramentis, quæ Metropolitano, & Papæ præſtabantur.

CAP. XLIV. De ſacramento, vel promiſſione obedientiæ & fidei ab Epiſcopis præſtandæ Metropolitano & Papæ, ſæculo VI. VII. & VIII. 430.
CAP. XLV. De ſacramentis & profeſſionibus obedientiæ & fidei in Metropolitanum & Pontificem, ſub Imperio Caroli Magni. 433
CAP. XLVI. De obedientia & fide ab Epiſcopis promittenda vel juranda Papæ, Patriarchæ, Metropolitano; à cæteris Beneficiariis Epiſcopo, à Monachis Abbati, poſt annum Chriſti milleſimum. 436

De Sacramentis & Hominiis, quæ ſummis terræ Principibus exhibita ſunt à Præſulibus.

CAP. XLVII. De ſacramento fidelitatis & de hominio, quod ſummis ſæculi Principibus Præſules Eccleſiæ præſtiterunt, ante annum Chriſti octingenteſimum. 443
CAP. XLVIII. De ſacramentis fidelitatis, quæ ſummis Principibus perſolvere Epiſcopi, & Abbates, ſub Imperio Caroli Magni. 446
CAP. XLIX. De fidei ſacramento & hominio, quod Epiſcopi & Abbates Regibus exolverunt, poſt annum Chriſti milleſimum. 449

De Reſignatione ſimplici Epiſcopatuum.

CAP. L. De ceſſione & reſignatione Epiſcopatuum, per priora quinque Eccleſiæ ſæcula. 455
CAP. LI. De reſignatione aut ceſſione Epiſcopatuum in Eccleſia Latina, per priora quinque Eccleſiæ ſæcula. 456
CAP. LII. De reſignatione & ceſſione Epiſcopatuum, ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum. 458
CAP. LIII. De ceſſione Epiſcopatuum & Abbatiarum, ab anno octingenteſimo ad milleſimum. 460.
CAP. LIV. De ceſſione & reſignatione ſimplici Epiſcopatuum & Abbatiarum, poſt annum Chriſti milleſimum. 463

De Reſignationibus in favorem Succeſſorum & Coadjutorum.

CAP. LV. De Epiſcoporum jure & poteſtate in Coadjutoribus & Succeſſoribus deligendis, per priora quinque ſæcula. 470
CAP. LVI. De Coadjutoribus & Succeſſoribus à ſuperſtite Epiſcopo cooptandis, in Occidente, per priora quinque ſæcula. 473
CAP. LVII. De Coadjutoribus & Succeſſoribus, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum Chriſti. 477
CAP. LVIII. De Reſignationibus in favorem, De Coadjutoribus & Succeſſoribus, ſub Imperio Caroli Magni & ejus ſtirpis. 479
CAP. LIX. De Reſignationibus in favorem, De Coadjutoribus & Succeſſoribus, poſt annum Chriſti milleſimum. 482

De Translationibus Epiſcoporum & Abbatum.

CAP. LX. De Translationibus in Eccleſia Latina, quinque prioribus Eccleſiæ ſæculis. 485
CAP. LXI. De Translationibus in Eccleſia Orientali, per priora quinque ſæcula. 486
CAP. LXII. De Translationibus Epiſcoporum & Epiſcopalium ſedium, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 490
CAP. LXIII. De Translationibus ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis. 492
CAP. LXIV. De Translationibus poſt annum Chriſti milleſimum. 497

An concupiſcere quis poſſit, an abnuere Epiſcopatum, & cæteros majores Ordines.

CAP. LXV. An expetere quis poſſit Epiſcopatum, & alios Ordines ſacros, Presbyteratum & Diaconatum. 504
CAP. LXVI. Ubi repugnatum eſt aliquandiu, acquieſcendum tandem eſſe imperio ſuperiorum, niſi ſi cujus eſt apertiſſima & notoria indignitas, & habilitas prorſus nulla ad ſacras functiones. 508
CAP. LXVII. Quas tenuerint regulas ſanctiſſimi quique viri, ut electioni Epiſcopali repugnarent, aut acquieſcerent. 511

LIBER TERTIUS,

In quo agitur, De Pluralitate Beneficiorum. De Commendis, De Diſpenſationibus. De præcipuis officiis Epiſcoporum, De Reſidentia, De cauſis canonicis & juſtis non reſidendi, De Conciliis, De Comitiis Regni. De Comitiis Cleri. De Synodis Diœceſanis. De Viſitationibus. De Prædicatione. De Pauperum tuitione. De Exercitio Juriſdictionis.

De Pluralitate Beneficiorum.

CAPUT I. DE pluralitate Beneficiorum per quinque priora ſæcula. 514
CAP. II. De pluralitate Beneficiorum ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum. 517
CAP. III. De pluralitate Beneficiorum, ac primò Epiſcopatuum & Abbatiarum, temporibus Caroli Magni & Imperii Carolini. 520
CAP. IV. De pluralitate tum Epiſcopatuum, tum Beneficiorum Epiſcopatibus & Abbatiis inferiorum, ſub Carolo Magno & ejus ſtirpe. 524
CAP. V. De pluralitate Beneficiorum primùm quoad Epiſcopatus & Abbatias, poſt annum Chriſti milleſimum. 527
CAP. VI. De pluralitate Beneficiorum infra Abbatias & Epiſcopatus. Ac primùm quæ ſint Conciliorum Conſtitutiones uſque ad annum milleſimum trecenteſimum. 534
CAP. VII. Jura Decretalium circa pluralitatem Beneficiorum. 536
CAP. VIII. De pluralitate Beneficiorum Statuta Conciliorum, poſt annum milleſimum trecenteſimum. 539
CAP. IX. De Beneficiorum pluralitate, quæ fuerit poſterioris hujus ætatis poſt annum milleſimum, Patrum ſententia & Theologorum. 541

De Commendis.

CAP. X. De Commendis Romæ & in Italia, ſæculo VI. VII. & VIII. 548
CAP. XI. De Commendis in Gallia & Hiſpania, tribus iiſdem ſæculis VI. VII. & VIII. 552
CAP. XII. De Commendis Laicorum, tribus iiſdem ſæculis VI. VII. & VIII. 553
CAP. XIII. De Commendis ſub Pipino, ſub Carolo Magno, Ludovico Pio, & Carolo Calvo. 556
CAP. XIV. De Commendis ſub Regibus qui Carolo Calvo ſucceſſere. 560
CAP. XV. De Commendis extra Gallias imperante Caroli Magni ſtirpe. 562
CAP. XVI. De Commendis Laicorum, ſive de Commendis militaribus ſub Carolo Martello, Pipino, Carolo Magno & Ludovico Pio. 565
CAP. XVII. De Commendis Laicorum ſub Carolo Calvo & reliquis Regibus Carolinis. 569
CAP. XVIII. De Commendis Laicorum extra Gallias per eadem media ſæcula. 571
CAP. XIX. De Commendis Epiſcopatuum, Abbatiarum, Prioratuum, Parochiarum, ab anno Chriſti milleſimo ad milleſimum trecenteſimum. 573
CAP. XX. De Commendis Epiſcopatuum, Abbatiarum & Prioratuum, poſt annum Chriſti milleſimum trecenteſimum. 576
CAP. XXI. De Commendis Laicorum, poſt annum Chriſti milleſimum. 583
CAP. XXII. De Precariis. 587
CAP. XXIII. De unione Beneficiorum. 589

De Diſpenſationibus.

CAP. XXIV. De Diſpenſationibus, Earum dandarum legitima authoritas, & cauſæ juſtæ, per quinque priora ſæcula Eccleſiæ. 591
CAP. XXV. De Diſpenſationibus ſæculo VI. VII. & VIII. 596
CAP. XXVI. De Diſpenſationibus ſæculo VIII. IX. & X. 598
CAP. XXVII. De Diſpenſationibus ex Conciliis & Pontificibus, ab anno Chriſti milleſimo ad milleſimum ducenteſimum. 602
CAP. XXVIII. De Diſpenſationibus ſecundùm Concilia & Patres, poſt annum Chriſti milleſimum ducenteſimum. 606
CAP. XXIX. De Diſpenſationibus, Theologorum & Canoniſtarum doctrina. 611

De Reſidentia.

CAP. XXX. De neceſſaria Epiſcoporum Reſidentia per priora quinque ſæcula. 616
CAP. XXXI. De Reſidentia Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum, ſæculo VI. VII. & VIII. 617
CAP. XXXII. De reſidentia ſub Caroli Magni & Carolinæ familiæ Imperio. 620
CAP. XXXIII. De reſidentia Cardinalium Epiſcoporum & Abbatum, poſt annum Chriſti milleſimum. 621
CAP. XXXIV. De reſidentia aliorum Beneficiariorum infra Epiſcopos & Abbates. 625
CAP. XXXV. Ut faciliùs reſiderent Epiſcopi, ex Clero civitatis eligebantur. Non vacabat Eccleſia niſi tres menſes. 633

De legitimis canonicæ Reſidentiæ exceptionibus. Ac primò de Legationibus, & de commoratione in Aula Regia.

CAP. XXXVI. De Legationibus Epiſcoporum per quinque priora ſæcula. 635
CAP. XXXVII. Legationes & juſſio Principis, juſtæ reſidentiæ exceptiones, ſæculo VI. VII. & VII. 639
CAP. XXXVIII. Legitimæ reſidendi exceptiones ſub Imperio Caroli Magni, juſſio Principis, ut eſſent in Palatio Epiſcopi, ut eſſent Miſſi Dominici, Legati in publicis neceſſitatibus. 642
CAP. XXXIX. Exceptio legitima & diſpenſatio canonica reſidentiæ, ſiquem Epiſcopum in Palatio Princeps retineat, aut Legatum mittat, extremis Eccleſiæ ſæculis poſt annum milleſimum. 645

Index Capitum.

De Romana Peregrinatione.

CAP. XL. Reſidentiæ exceptio legitima, iter Romanum, à temporibus Clodovæi ad Carolum Magnum. 648

CAp. XLI. Reſidentiæ exceptio canonica, iter Romanum, voti cauſa, aut juſſu Papæ, aut ad Concilium Romanum, ſub Imperio Caroli Magni. 652

CAP. XLII. Exceptio Reſidentiæ Canonica, iter Romanum, poſt annum Chriſti milleſimum. 655

De Synodo extraordinaria Epiſcoporum, qui in urbe Regia reperiebantur.

CAP. XLIII. De Synodo extraordinaria Epiſcoporum, qui in urbe Regia verſabantur, prioribus quinque Eccleſiæ ſæculis. 661

CAP. XLIV. De Concilio Epiſcoporum in urbe Regia fortè tum degentium, ſub Imperio Caroli Magni. 664

De Conciliis Provincialibus, Univerſalibus, ſeu Nationalibus. De Comitiis Cleri Generalibus. De Comitiis Regni.

CAP. XLV. De abſentia Epiſcoporum propter Concilia Provincialia & Nationalia, quinque prioribus ſæculis. 666

CAP. XLVI. Exceptio reſidentiæ canonica, Comitia Regni Generalia, vel Concilia Nationalia, à Clodovæo ad Carolum Magnum. 669

CAP. XLVII. De iiſdem Comitiis Generalibus, vel Conciliis Nationalibus, ubi Epiſcopi Procereſque, inter Clodovæum & Carolum Magnum. 671

CAP. XLVIII. De Conciliis Nationalibus & Provincialibus in Gallia per eadem ſæcula, à Clodovæo ad Carolum Magnum. 673

CAP. XLIX. De iiſdem Conciliis Galliæ Nationalibus & Provincialibus, ætate media à Clodovæo ad Carolum Magnum. 676

CAP. L. De Conciliis Nationalibus & Provincialibus Italiæ, Angliæ, Hiſpaniæ, Orientis, eodem medio ævo, vel ſæculo VI. VII. & VIII. 678

CAP. LI. Exceptio Canonica reſidendi, convolandi neceſſitas ad Comitia Regni Generalia, ſub Carolo Magno, ejuſque ſtirpe. 681

CAP. LII. Exceptio reſidentiæ alia, adeſſe Congregationibus Cleri Generalibus, ſub Imperatrice Caroli Magni ſtirpe. 684

CAP. LIII. Canonica reſidentiæ exceptio, Conciliis Provincialibus adeſſe, ſub Caroli Magni Imperio, ejuſque ſtirpe. 687

CAP. LIV. Exceptio legitima reſidentiæ Epiſcopalis, Comitiis Regni adeſſe in Gallia, poſt annum Chriſti milleſimum. 689

CAP. LV. De præſentia Epiſcoporum in Comitiis Generalibus Regnorum extra Gallias, poſt annum Chriſti milleſimum. 693

CAP. LVI. De Conventibus Cleri Generalibus, & de Synodis Urbis Regiæ, poſt annum Chriſti milleſimum. 697

CAP. LVII. De Conciliis Provincialibus, poſt annum Chriſti milleſimum. 700

Quibus cautionibus muniendi ſint Epiſcopi, qui in Aula frequentes ſunt. Quibus ibi honoribus jam olim afficerentur.

CAP. LVIII. Ex doctrina Patrum, quibus cautionibus muniendi ſint Epiſcopi dum Aulam petunt, vel in ea retinentur, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 704

CAP. LIX. Qui ex officio Epiſcopi Aulam frequentabant, quantum ibi charitatis & conſtantiæ explicarent, ſæculo VI. VII. & VIII. 707

CAP. LX. Quo tunc cultu, quibus honoribus Imperatores, Reges, Proceres revererentur Epiſcopos, cæteroſque Clericos, ſæculo VI. VII. & VIII. 710

CAP. LXI. Aulæ frequentatione enervatum non fuiſſe Epiſcoporum vigorem, temporibus Imperii Carolini. 712

CAP. LXII. Summo honore Epiſcopos fuiſſe in Aula Caroli Magni, ejuſque ſucceſſorum. 714

CAP. LXIII. Refelluntur, qui omnibus obtrectant Epiſcopis in Aula verſantibus. Exempla incredibilis eorum conſtantiæ & religionis poſt annum Chriſti milleſimum. 715

CAP. LXIV. De eodem. Quantum reverentiæ Epiſcopis haberetur poſt annum Chriſti milleſimum. 718

CAP. LXV. De honoribus qui ſummo Pontifici habebantur. 721

De reſidentia Epiſcoporum, dum lues, dum perſecutio graſſabatur.

CAP. LXVI. An perſecutio Epiſcopos Clericoſque alios ſolveret à reſidentiæ nexu prioribus quinque Eccleſiæ ſæculis. 725

CAP. LXVII. De reſidentia tempore peſtilentiæ per quinque priora ſæcula. 728

CAP. LXVIII. De reſidentia tempore perſecutionum, peſtilentiæ, ægritudinis, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 729

CAP. LXIX. An morbi, peſtilentiæ, bella, juſtæ & probabiles fuerint cauſæ non reſidendi, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis. 731

CAP. LXX. De reſidentia peſtilentiæ tempore & Bellorum, poſt annum Chriſti milleſimum. 733

Abſoluti à reſidentia Profeſſores, Studentes, Canonici aliqui.

CAP. LXXI. A lege reſidentiæ ſoluti Profeſſores aliqui, Studentes, Canonici, poſt annum Chriſti milleſimum. 734

CAP. LXXII. Aliæ diſpenſationes reſidendi. De Canonicis qui Epiſcopum comitantur, aliiſque exemptis, poſt annum Chriſti milleſimum. 738

De Synodis Diœceſanis.

CAP. LXXIII. De Synodis Diœceſanis, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 741

CAp. LXXIV. De Synodo Diœceſana. De convocatione Parochorum per turmas & per vices in ædes Epiſcopi. De Collationibus Decanorum prima die cujuſque menſis. De nonnullis aliis Conventibus Diœceſanis, ſub Imperio Caroli Magni, ejuſque Regiæ ſtirpis. 742

CAP. LXXV. De Synodis Diœceſanis, poſt annum Chriſti milleſimum. 744

CAP. LXXVI. De Synodis peculiaribus Archidiaconorum, Decanorum Ruralium, & Officialium poſt annum Chriſti milleſimum. 746

De perluſtrandis viſitandiſque ab Epiſcopo & Metropolitano Diœceſibus & Provinciis.

CAP. LXXVII. De viſitanda Diœceſi ac Provincia ab Epiſcopo, Metropolitano, Primate, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 749
CAP. LXXVIII. De Viſitatione Epiſcopi, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 752
CAP. LXXIX. De Viſitatione Epiſcoporum & Archiepiſcoporum, & de Synodo quæ habebatur in Eccleſia ipſa quæ viſitabatur, ab anno octingenteſimo ad milleſimum. 756
CAP. LXXX. De Viſitatione Epiſcopali, poſt annum Chriſti milleſimum. 758
CAP. LXXXI. De Viſitatione Archidiaconorum & Decanorum Ruralium, poſt annum Chriſti milleſimum. 762
CAP. LXXXII. De Viſitatione Provinciæ per Archiepiſcopos, poſt annum Chriſti milleſimum. 764

De Prædicatione.

CAP. LXXXIII. De Prædicatione, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula. 766
CAP. LXXXIV. De Prædicatione, ſæculo VI. VII. & VIII. 770
CAP. LXXXV. De prædicatione Verbi divini, ſæculo VIII. IX. & X. 773
CAP. LXXXVI. De Prædicatione, poſt annum Chriſti milleſimum. 775

De tuitione Viduis, Orphanis & calamitoſis omnibus ab Epiſcopo impendenda.

CAP. LXXXVII. De tuitione Orphanis, Viduis, calamitoſis omnibus ab Epiſcopo impendenda quinque prioribus ſæculis. 780
CAP. LXXXVIII. De tuitione viduarum, orphanorum, pauperum, calamitoſorum ſub, Imperio Clodovæi Magni in Gallia uſque ad Carolum Magnum. 782
CAP. LXXXIX. De eadem Epiſcoporum & Clericorum omnium cura in omnes oppreſſos & miſerabiles officioſa per Hiſpanias, ſæculis iiſdem VI. VII. & VIII. 785
CAP. XC. De protectione miſerabilium per Epiſcopos, in Italia, & in Oriente, iiſdem ſæculis VI. VII. & VIII. 787
CAP. XCI. De protectione eadem Epiſcopali orphanorum, viduarum & pauperum. Ea Regia quoque protectione aut fungebantur ipſi Reges, aut Comites Palatii onerabant, ſub Imperio Caroli Magni, ejuſque ſtirpis. 790
CAP. XCII. De tuitione pauperum & oppreſſorum, quam Reges præſtabant per Miſſos Dominicos, in quibus principem locum obtinebant Epiſcopi. Prolixè de his Dominicis Miſſis, & de authoritate, quæ hinc Regibus accedebat in Epiſcopos, & in Eccleſiæ Diſciplinam, temporibus Caroli Magni, & Carolinæ familiæ regnatricis. 792
CAP. XCIII. Eccleſia, Pontifices, Concilia, Epiſcopi tuitionem Regum pupillorum ſuſcepere, Principumque calamitoſorum. 797
CAP. XCIV. De tuitione Pauperum, Viduarum, Orphanorum, ærumnoſorum omnium per Epiſcopos, poſt annum Chriſti milleſimum. 798

Illis qui in vinculis erant, & reis tuitio Eccleſiæ impenſa.

CAP. XCV. Pro reis & captivis interveniebant Epiſcopi apud Judices & Imperatores. Item pro confugientibus ad aſylum Eccleſiæ, quinque prioribus ſæculis. 802
CAP. XCVI. Interventio Epiſcoporum pro reis, pro captivis, pro confugientibus ad Eccleſiam, in Oriente, per quinque priora ſæcula. 806
CAP. XCVII. Ut reos, ut carceribus & vinculis obnoxios protegerent Epiſcopi, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 808
CAP. XCVIII. In reos, in vinctos, in confugientes ad Eccleſiam effuſa Epiſcoporum charitas, ſub Carolo Magno. 811
CAP. XCIX. De Epiſcopali reorum & vinctorum protectione, poſt annum Chriſti milleſimum. 813
CAP. C. De Epiſcopali tuitione eorum qui ad Eccleſiam confugiebant, poſt annum Chriſti milleſimum. 815

De Juriſdictione Epiſcopali, charitati potiſſimùm & animarum ſaluti ſerviente.

CAP. CI. Charitas & authoritas Epiſcopalis ad dirimendas etiam fidelium, maximè tamen Clericorum lites, tribus quinque prioribus ſæculis. 819
CAP. CII. De eadem rurſus Epiſcopali juriſdictione legibus charitatis ſerviente, per eadem quinque priora ſæcula. 821
CAP. CIII. De juriſdictione Epiſcopali Epiſcoporum Orientis, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum. 825
CAP. CIV. Juriſdictio Epiſcopalis in Italia per eadem ſæcula, à quingenteſimo ad octingenteſimum Chriſti annum, uni charitati promovendæ ſerviens. 829
CAP. CV. De juriſdictione Epiſcopali charitatis legibus ſerviente in Galliis, à Clodovæo ad Carolum Magnum. 832
CAP. CVI. De juriſdictione Epiſcopali in Hiſpania, charitatis legibus attemperata, ab anno quingenteſimo ad ſeptingenteſimum. 835
CAP. CVII. Juriſdictio Epiſcopalis Laicorum litibus dirimendis vacabat adhuc urgente charitate, ſub Imperio Caroli Magni, ejuſque ſtirpis. 837
CAP. CVIII. Juriſdictio Epiſcoporum in cauſis Clericorum, Monachorum & Monialium, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis. 841
CAP. CIX. De eadem juriſdictione Epiſcopali, in cauſis omnibus perſonalibus maximè criminalibus Clericorum, ac potiſſimùm Epiſcoporum, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis. 843
CAP. CX. De juriſdictione Epiſcopali & aliorum Eccleſiæ Prælatorum in cauſis civilibus Laicorum, poſt annum Chriſti milleſimum. 847
CAP. CXI. De juriſdictione Epiſcopali in cauſis Regularium, poſt annum Chriſti milleſimum. 854
CAP. CXII. De juriſdictione Epiſcoporum in cauſis Clericorum, poſt annum Chriſti milleſimum. 860
CAP. CXIII. De juriſdictione Eccleſiæ extra Gallias in Clericos ipſos, poſt annum Chriſti milleſimum. 867
CAP. CXIV. Elucidatio quæſtionum aliquot ſuper immunitate Clericorum, pœnis fori Eccleſiaſtici, & cauſis quæ in Palatio Regum tractantur. 869

VETUS ET NOVA ECCLESIÆ DISCIPLINA

CIRCA BENEFICIA & BENEFICIARIOS,

DISTRIBUTA IN TRES PARTES,

Quæ & ipſæ in tres libros ſingulæ diſtributæ ſunt.

PARS SECUNDA,

IN QUA AGITUR

De Vocatione, de Electione, Confirmatione, Præſentatione, Translatione, Ceſſione, Reſignatione, Depoſitione Beneficiariorum. Item de Reſidentia, de Conciliis, de Viſitationibus, de Prædicatione. Denique de Irregularitatibus, de Commendis, & de Diſpenſationibus.

LIBER PRIMUS,

DE VOCATIONE ET ORDINATIONE Clericorum & Beneficiariorum. Quàm obnoxii ſint Epiſcopis. De Patronatu. An eligendus ſemper dignior. An poſſit, an debeat refugere electus. De Irregularitatibus & Scholis.

ORIGO, BENEFICIUM, ORDINATIO Clericos Epiſcopo obligabat. De iis quos Papa ordinabat. De Titulo Patrimonii.

CAPUT I. P. I. l. 2. c. 1.

Ordinatione magis quàm origine, vel domicilio, Clerici Epiſcopo obligabantur, per quinque priora Eccleſiæ ſæcula.

In Concilio Sardicenſi & Carthaginenſi cautum eſt, ne Epiſcopi eos ordinarent, qui oriundi eſſent ex alienis Diœceſibus. Ei Canoni maximè obtemperatum fuiſſe probatur.

II. Ordinatione ei Epiſcopo mancipabatur Clericus, qui primum Ordinem contuliſſet.

III. IV. In Africa poterat Carthaginenſis Epiſcopus, quarumlibet Eccleſiarum Clericos in alias transferre, quæ ſibi eos Epiſcopos delegiſſent. Multa obſervantur ſuper ea re.

V. In Eccleſia Gallicana non originis, non baptiſmi ratio habebatur, ſed Ordinationis, vel Beneficii.

VI. Exemplo illuſtratur, quàm arctè ordinatio Clericos Epiſcoposque ipſos Ordinatori aſtringat.

VII. Idem evincitur ex Decretis Pontificum.

VIII. IX. Exempla Origenis, Hieronymi & Pauliniani.

X. Memoranda Cypri Epiſcoporum conſuetudo, ut alii aliorum Clericos ordinarent, Ordinationem fugitantes.

XI. XII. Inſerpſerat ea conſuetudo temporibus graſſantium perſecutionum.

I. D omnino vetuerant priſci Eccleſiæ Canones, ne ordinarent Epiſcopi, non Clericos tantùm aliquo jam Ordine ab alio Epiſcopo occupatos atque devinctos: ſed ne laicos quidem, qui origine ipſa ſua aliorum Paſtorum gregi & imperio adſcripti fuerant. A Concilio Sardicenſi ita conſtitutum fuiſſe ſanctiſſimè affirmavit Gratus Carthaginenſis Epiſcopus in Concilio Carthaginenſi I. cui præerat. Nec enim conſtare poſſe pacem inter Epiſcopos, niſi mutua illa honoris viciſſitudine; neminem autem Epiſcoporum commiſſurum, ut Collegæ quoſpiam Clericos laicoſque depoſcenti, quos in ſuam tranſcriberet Eccleſiam, non ultrò annueret. *Privatus Epiſcopus dixit, Suggero, ut ſtatuatis, non licere laicum uſurpare ſibi de plebe aliena, ut eum ordinet ſine conſcientia ejus Epiſcopi, de cujus plebe eſt. Gratus Epiſcopus dixit, Hæc obſervantia pacem cuſtodit; nam & memini in ſanctiſſimo Concilio Sardicenſi ſtatutum, ut nemo alterius plebis hominem uſurpet. Sed ſi fortè erit neceſſarius, petat à Collega ſuo, & per conſenſum habeat.* Can. 5.

Concilium ſanè Sardicenſe perinde prohibuerat, ne Epiſcopi alii aliorum Clericos Laicoſve ordinarent: quin & irritam ſanxerat fore ordinationem alieni Parochiani, ſine proprii Epiſcopi conſenſu. *Nulli Epiſcopo liceat alterius Epiſcopi civitatis hominem Eccleſiaſticum & in ſuis Parochiis ordinare Clericum, &c. quicumque ex alia Parochia voluerit alienum miniſtrum ſine conſenſu Epiſcopi ipſius & ſine voluntate ordinare, non ſit rata ordinatio.* Can. 18. 19.

Prohibitum hoc ipſum fuerat in Concilio Nicæno, ſed de ſolis Clericis tunc agebatur, ὁ ὐ πὼ κανόνι ἐξεταζόμϕ. Hærere poſſit quis in Siricii Papæ Decreto: *Ut de aliena Eccleſia ordinare Clericum præſumat.* Dubium quippe, an Eccleſia hoc loco ſolos Clericos, vel etiam Laicos complectatur. Manifeſtiùs in Concilio Carthaginenſi III. ordinari vetantur, quoſcumque alius Epiſcopus cœperit jam collato Clericatu ordinare, ſibique vendicare. *Ut alienum Clericum niſi concedente ejus Epiſcopo nemo audeat vel retinere, vel promovere in Eccleſia ſibi credita. Clericorum autem nomen etiam Lectores & Pſalmiſtæ & Oſtiarii retinent.* Quæ poſtrema verba non oſcitanter prætereunda. Docent enim luculentiſſimè minimo quolibet Ordine accepto quemlibet Clericum ordinatori Epiſcopo ita aſtrictum fuiſſe, ut citra ejus aſſenſum non poſſet jam alteri ſeſe Epiſcopo adglutinare. Alludere ad hunc Canonem videtur Auguſtinus, ubi in Epiſtola quadam ſua diſertè affirmat, eo ſolos Clericos, non Laicos contineri. *Recenſe Concilium, ibi invenies de ſolis Clericis fuiſſe ſtatutum, non etiam de Laicis, &c. Hìc inſtitutum eſt, ut Clericum alienum nemo ſuſcipiat.* Repetit in alia Epiſtola ab Epiſcopo Severo, quo utebatur familiariſſimè, Clericum quemdam ſuum, tametſi juratus hic fuiſſet à Severo ſe nunquam diſceſſurum. Denique alia Epiſtola apud Epiſcopum Novatum antiqua ſibi neceſſitudine conjunctum, excuſat Eccleſiæ ſuæ neceſſitatem, per quam ſibi non liceret, ei ex Subdiaconis ſuis unum concedere, quamvis ipſius Novati fratrem: propterea quòd linguam Latinam calleret, eoque ſuæ Hipponenſi, quàm Novati Eccleſiæ longè utilior futurus eſſet. Can. 16. Epiſt. 4. Can. 21. Epiſt. 235. 240. 242.

II. Verùm in hoc eodem Concilio enodatur difficultas non parum perplexa. Commendaverat Julianus Epiſcopus Epigonio Epiſcopo puerum valdè inopem, *proprium civem ſui loci*. Epigonii charitas eò evecta eſt, ut puerum non ſacro tantùm fonte luſtraret, ſed & expenſas omnes ſuſtineret ejus educationis & inſtitutionis in re litteraria, adeo ut Lectorem tandem ordinarit. Tum Julianus eum inconſulto Epigonio vendicavit rurſum ſibi, & Diaconatu auxit. De ea contumelia expoſtulavit Epigonius apud Concilium, à quo juſſus eſt Julianus Clericum illi ſuum reſtituere: *Eundem Clericum revocare plebi tuæ.* Alteri eorum Epiſcoporum ſuberat hic Clericus origine, alteri ordinatione. Concilii judicio plus momenti fuit in ordinatione. Ceſſerat quidem civem ſuum Epigonio Julianus, ſed procul à vero eſt, ut ordinandum cederet eum tum, qui necdum luſtrali fonte tinctus eſſet. Sed qui tinxerat Epiſcopus, an non ille Diœceſanus videri poterat Epiſcopus, maximè tamdiu ſecum commorantem eùm illum tenuiſſet? Ita ut Beneficium, domicilium, regeneratio Epigonio ſuffragarentur, adverſum jus naſcendi. Certè Concilium de his ſilet quidem, at Clericum ei reſtituit, qui primus illum Eccleſiaſticis Ordinibus initiaverat. Can. 44.

III. In eodem mox Concilio conteſtatur Aurelius, ſe plurium Eccleſiarum Epiſcopis & Presbyteris donandarum moleſtiſſima ſarcina gravari. *Scitis multarum Eccleſiarum & ordinandorum curam ſuſtinere, &c. Ego cunctarum Eccleſiarum dignatione Dei ſollicitudinem ſuſtineo.* Cùmque Eccleſiæ viduatæ Epiſcopis Presbyteriſque flagitarent à ſe Clericos aliarum Diœceſeon, nunquam à ſe eos vel conceſſos fuiſſe vel ordinatos, non aſſentientibus Epiſcopis eorum propriis, à quibus repulſam paſſus eſſet nunquam. *Contingit nonnunquam ut poſtulentur ab Eccleſiis, quæ Præpoſitis egent vel Epiſcopis, vel Presbyteris; & tamen memor ſtatutorum id ſequor, ut conveniam Epiſcopum ejus, atque ei inculcem, quòd ejus Clericus à qualibet Eccleſia poſtuletur.* Ubi adnotanda obiter *poſtulationis* vox eo ipſo uſurpata ſenſu, quo eam poſteriora ſæcula donavere, ut ab electione differret. Depoſcebat denique Aurelius, ut ſi tergiverſaretur, aut detrectaret poſthac Epiſcopus aliquis eum Clericum donare, quem aliæ Eccleſiæ ſibi Præſidem poſtulaſſent: agnoſceretur à Concilio, & confirmaretur ea, qua ſemper hactenus uſi fuiſſent Carthaginenſes Epiſcopi, authoritas, unius Eccleſiæ Clericos in aliam, ubi major eorum eſſet utilitas, graviorque neceſſitas, transferendi. *Fuit ſemper hæc licentia huic ſedi, unde vellet, & de cujus nomine fuiſſet conventus, pro deſideriis cujuſque Eccleſiæ ordinare Epiſcopum.* Tum Epiſcopi omnes Concilii, Epigonii verbis & ore gratulati ſunt Aurelio, quòd tanta eſſet in ipſos humanitate & indulgentia: non à ſe illi eam donari poteſtatem, ſed ejus Eccleſiæ jamdiu partam firmatamque agnoſci, ut Clericos ab aliis in alias transferat Eccleſias, ut communi earum ſerviatur utilitati. *Neceſſe habes tu omnes Eccleſias ſuffulcire. Unde tibi non poteſtatem damus, ſed tuam aſſignamus, ut liceat voluntati tuæ ſemper & tenere quem voles, ut Præpoſitos plebibus vel Eccleſiis conſtituas, qui poſtulati fuerint, & unde voles.* Poſthumiano Epiſcopo viſum eſt inhumanius fore, ſi Epiſcopo auferretur Presbyter, quem unicum haberet, ut Epiſcopali cathedra alibi donaretur. Verùm illi cumulatiſſimè ſatisfecit Aurelius, deſpondens in ſeque recipiens, ſi una illi ſuum Presbyterum ad Epiſcopalem ſedem ſuffuraretur Eccleſia, ex aliis omnibus Eccleſiis fore ut poſſet ille, quemcumque vellet deligere, qui ſibi Presbyter ordinaretur. Can. 4.

IV. Tanta ſapientiæ luce, tantis charitatis lenociniis ſcatere mihi viſa eſt hæc Africana diſciplina, ut non potuerim non eam hìc paulò prolixiùs expendere, quamvis alibi jam prælibatam. Antè autem quàm ultra progrediamur, pauca hæc penſiculatiùs hìc erunt conſideranda. 1. In his omnibus regulis & exemplis, non ab ipſis Clericis captari occaſiones, quibus ambitioni avaritiæque ſuæ obſequantur, ſacroſque ſolvant nexus, quibus Epiſcopis ſuis obligantur: ſed Epiſcopos ipſos ſervire neceſſitatibus Eccleſiarum, charitatem Collegarum convenire, & Clericos eorum ſuis Eccleſiis utiliùs

mini-

miniſtraturos flagitare. 2. Strictiſſimè vinciri Clericos Epiſcopis ordinatione ipſa ſua, ita ut non poſſit diſſolvi vinculum, niſi imperio legis ſummæ, hoc eſt, charitatis Epiſcopalis, & univerſalis, quæ omnibus Eccleſiarum neceſſitatibus infatigata providentia conſulit. 3. Si qui Epiſcopi Coepiſcoporum inopia & precibus minùs moverentur, & obſurdeſcerent ad eorum poſtulationes, fuiſſe in Eccleſia Africana Epiſcopum poteſtate & authoritate ſuperiorem, qui jure ſuo his malis mederi poſſet, & Clericos unius Eccleſiæ alteri contradere, ubi eminentiori dignitate ornarentur, quò ſublimiores, eò utiliores Eccleſiæ univerſæ futuri. Hoc Carthaginenſis Eccleſiæ privilegium ſic Ferrandus deſcribit: *Ut ſoli Eccleſiæ Carthaginis liceat alienum Clericum ordinare.* 4. Licèt poteſtas ea non potuiſſet Eccleſiæ Carthaginenſi parari, niſi Africanorum Epiſcoporum conſenſione, & longo priorum ſæculorum uſu; profitentur nihilominus Epiſcopi, ſuo Aurelium jure & Eccleſiæ ſuæ privilegio id obtinere, non ipſorum conceſſione, adeoque nec integrum ſibi eſſe tam legitimæ poteſtati refragari. Uſque adeo humilitas Aurelii & concordia Epiſcopalis, rixarum litiumque, quæ exoriri potuiſſent, fibras omnes radicitùs elidebat. Uſque adeo jura diutinæ innixa poſſeſſioni, & Eccleſiæ utilitati neceſſitatique ſuperſtructa, certa ſunt & inconcuſſa. 5. Ad Epiſcopos tantùm & Presbyteros Eccleſiis ſuppeditandos, ut in quibus ſpes verteretur Eccleſiæ, fiebant iſtæ translationes: *Eccleſiis quæ Præpoſitis egent, vel Epiſcopis, vel Presbyteris.* Ita Diaconis jam nullæ regendæ committebantur Eccleſiæ. 6. Ne propriæ quidem erant iſtæ translationes. Nec enim Epiſcopus ab una ſede ad aliam, Presbyter ab una Parochia ad aliam migrabat. Sed uni Eccleſiæ alterius Clerici tranſcribebantur, ad altius faſtigium ſive Epiſcoporum provehendi, ſive Presbyterorum.

Breviar. Fer. c. 230.

V. Illud verò maximè mirabile in his Canonibus, quòd cùm tam anxiè & tam ſæpè vetentur Epiſcopi ordinare Clericos alienos, vix unquam prohibeantur alterius Epiſcopi ordinare Laicos. Adde Concilium Taurinenſe: *Synodi ſententia definitum eſt, ut Clericum alterius ſecundùm ſtatuta Canonum nemo ſuſcipiat, neque ſuæ Eccleſiæ licet in alio gradu audeat ordinare.* Adde & Arauſicanum I. *Si quis alibi conſiſtentem Clericum ordinandum putaverit, priùs definiat, ut cum ipſo habitet: ſic quoque non ſine conſultatione ejus Epiſcopi, cum quo antè habitavit, eum qui fortaſſe non ſine cauſa diu ab alio ordinatus non eſt, ordinare præſumat.* Quin & videntur hìc ne Epiſcopi quidem ad id cogi, ut conſenſum Collegarum eblandiantur, quo eorum Clericos ſuo adjungant Clero: ſufficere enim ut certò ſciant quid cauſæ ſit, quamobrem non ordinarentur: utque illis providerent, quo in reliquum vitæ tempus ſuſtentari poſſent. Certè id totum ad Clericos ſolos attinet. Sequenti Canone de Laicis agitur, ſed ut illis ſui ipſorum faciant poteſtatem, utri Epiſcopo adhæreſcant, ſub quo nati, an à quo ordinati ſunt. *Si qui autem alienos cives, aut alibi conſiſtentes ordinaverint, nec ordinati in ullo accuſantur, aut ad ſe eos revocent, aut gratiam ipſis eorum impetrent, cum quibus habitant.* Integrum ergo erat Epiſcopo, qui alterius Diœceſanum ordinarat, vel ſuis illum Clericis accenſere, aut eum Diœceſano ſuo Epiſcopo conciliare. Ad ſolos quoque Clericos pertinet Synodi Andegavenſis Canon: *Aliis quoque Epiſcopis aliorum Clericis gradum augere non liceat.* Sicut & Concilii Veneti in Armorica Provincia: *Epiſcopi ab aliis Epiſcopis ordinatos Clericos, ſine permiſſu eorum, à quibus fuerunt ordinati, promovere ad ſuperiorem Ordinem non præſumant, ne concordiam fraternam injuria illata contaminet.*

Can. 7.

Can. 8.

Can. 5.

Can. 9.

Can. 10.

VI. Antequam è Galliæ limitibus digrediar, illud obiter obſervabo, uſque adeo ſacroſanctam & neceſſariam viſam eſſe Concilii Taurinenſis Patribus conjunctionem Clericorum cum Epiſcopis, à quibus ordinati ſunt, ut ab ea ne Epiſcopos quidem abſolverint, qui à Proculo Maſſilienſi Epiſcopo ordinati fuerant, quanquam ipſorum haudquaquam Metropolitanus eſſet, quod ille fruſtra tamen jactabat. Diffiniit quidem hoc Concilium, non poſſe Proculum eorum Metropolitanum dici, ut qui alterius Provinciæ finibus circumſcriberetur; ſed illud tamen ſanxit, ut quorum veluti parens evaſerat ordinatione, illos ſibi ſemper ut filios & diſcipulos haberet obnoxios. *Ut in Eccleſiis Provinciæ ſecundæ Narbonenſis, quas vel ſuas Parochias, vel ſuos diſcipulos fuiſſe ordinatos conſtiterit, Primatus habeat dignitatem. Ipſe tanquam pius Pater; conſacerdotes tanquam boni filii eundem habeant ut parentem.* Zoſimo quidem poſtea uſque adeo diſplicuit, tantum ſibi licentiæ ſumpſiſſe Proculum adversùs Canonicas Sanctiones, ut illum ſede dejecerit, juſſeritque ſucceſſorem dari. Sed eo nihilominus exemplo patet, Canonicam ordinationem ex Concilio Taurinenſi, inſtar eſſe ſpiritalis regenerationis, qua Clerici Epiſcopis, & Epiſcopi ipſi Metropolitanis ſuis & adglutinantur & ſubiiciuntur, ut filii parentibus; qua nec ſanctior fingi poteſt, nec ſuavior charitas.

Can. 1.

Epiſt. 84. c. 9.

VII. Silet quoque de Laicis Leo Papa, cùm Clericis eandem inculcat legem. *Alienum Clericum invito Epiſcopo ipſius nemo ſuſcipiat & nemo ſollicitet, niſi fortè ex placito charitatis id interdantem accipientemque conveniat.* Tum magni ponderis eſt ratio, quæ hìc attingitur, tum ſolos ea Clericos complectitur. Iniquum eſt enim præripi Epiſcopo, quod in ſuo illi Clero & pretioſiſſimum eſt & utiliſſimum. Non poteſt non injurioſum eſſe, induſtriæ illi ſuæ & diutinæ curæ fructum ſuffurari: *Gravis injuriæ reus eſt, qui de fratris Eccleſia id quod eſt utilius aut pretioſius, audet vel allicere, vel tenere.* Cui concinit Gelaſius Papa: *Nec ambiant Epiſcopi ſibimet vendicare Clericos poteſtatis alienæ.*

Epiſt. ad Epiſc. Lucanum.

VIII. Promenda nunc ſunt & exempla quæ huic faveant Laicorum libertati, ut à quolibet Epiſcopo primùm ordinari potuerint. Cùm in Achajam proficiſceretur Origenes, neſcio quas hæreticorum peſtes, quæ illam infeſtabant, oppugnaturus, per Palæſtinam iter egit, commendatitiis Epiſcopi ſui Alexandrini Demetrii litteris munitus, quibus teſtatum omnibus fieret, quàm incredibilis eſſet ejus eruditionis ſacræ copia, quanti pro Eccleſia exhauſti jam labores. Cæſareæ & Hieroſolymæ Epiſcopi manus illi injecerunt, & Presbyteratu exornarunt. Eo reſcito vehementiſſimè ſuccenſuit Demetrius. Epiſcopi qui illum ordinaverant, in ſuæ cauſæ patrocinium ipſius Demetrii oſtentabant commendatitias litteras. Demetrius crimini vertebat, quòd ordinatus is eſſet, qui ſeſe mutilaſſet ipſum, cruentaſque ſibi manus intuliſſet. At Epiſcopis Origenis ordinatoribus abundè erat, ipſo Demetrii teſtimonio approbaſſe eum & eruditionis & ſanctimoniæ cumulum ineſſe Origeni, quo major ad Presbyteratum deſiderari non poſſet. Certè utrobique conſtabat nullius momenti haberi, vel locum unde Origenes oriundus eſſet, vel Eccleſiam ubi baptizatus. Audiendus de his Hieronymus: *Cùm jam mediæ eſſet ætatis Origenes, & propter Eccleſias Achajæ quæ pluribus hæreſibus vexabantur, ſub teſtimonio Eccleſiaſticæ Epiſtolæ Athenas per Palæſtinam pergeret, à Theoctiſto & Alexandro, Cæſareæ & Hieroſolymorum Epiſcopis, Presbyter ordinatus, Demetrii offendit animum, qui tanta in eum debacchatus eſt inſania, ut per totum mundum ſuper ejus nomine ſcriberet.* Et alibi: *Alexander pro Origene contra Demetrium ſcripſit, eò quòd juxta teſtimonium Demetrii eum Presbyterum conſtituerit.* Litteræ *Eccleſiaſticæ*, quibus Origenem munierat Demetrius, fidei ejus & pietati ſuffragabantur; ſed de licentia ut à quibus libitum ſibi eſſet Epiſcopis ordinaretur, nec verbum faciebant ullum. Quin occupaſſet enim potiùs Demetrius illum ordinare, &

De ſcript. Eccl. in Orig.

eo

eo vinculo ſuæ Eccleſiæ illigare, ſibique ipſi ? Irregularitas Origenis impedimento erat, ne vel minori ullo eum Ordine Demetrius dignaretur, ejus utique conſcius. Ad omnes etiam prorſus Eccleſiaſticos Ordines irregularis erat. Itaque merè laicus erat; ex quo intelligebant Epiſcopi, minimè neceſſarium eſſe Demetrii conſenſum, ut illum ordinarent. Perſpicuè verò tradit Euſebius, præter ſui mutilationem, nihil habuiſſe Demetrium, quo Origenem inſimularet. *Quando nihil aliud habebat, quod ei obiiceret.* Deinceps verò Origenem affixum fuiſſe Eccleſiæ Cæſarienſi, & Epiſcopo à quo ordinatus fuiſſet.

Hiſt. Eccl. L.6.c.8.26.27.

IX. Accedam nunc ad ipſius exemplum Hieronymi & Pauliniani fratris ejus. Presbyter ordinatus Hieronymus Antiocheno ab Epiſcopo Paulino Antiochiæ, ubi nec naſci primùm, nec renaſci per baptiſmum ei obtigerat. Ne fingi quidem poteſt Dimiſſorias eum ab Epiſcopo litteras attuliſſe, cùm Presbyteratum & Ordines quoſcumque adeo non ambiret, ut vehementiſſimè recuſaret, & invitus ordinatus ſit. Prolata ſunt ſuperiùs teſtimonia Scriptorum omnia, & ipſius maximè Hieronymi, quæ ad ejus ordinationem pertinent. Sermo ibi eſt etiam de ordinatione Pauliniani. Teſtificatur ille quos Paulinus invitos & renitentes ordinavit, nec ſibi, nec Eccleſiæ ſuæ alligare eum potuiſſe; adeoque integrum fuiſſe ſibi Antiochia ſecedere, & Deſertum petere. Poſſe Paulinianum eadem reſponſione refellere Joannem Epiſcopum Jeroſolymitanum, ſi ab eo ordinatus fuiſſet. Sed cùm ſacros Ordines ab Epiphanio ſuſceperit, ad eum Cyprum ſe contuliſſe. *Vides eum Epiſcopo ſuo eſſe ſubjectum, verſari Cypri : ad viſitationem noſtram interdum venire, non tuum, ſed ut alienum, ejus videlicet à quo ordinatus.*

Hieron. ad Pammach. adv. error. Jo. Hieroſ.

Locus ergo dubitandi nullus erat, quin potuiſſet Paulinus Antiochenus Epiſcopus Hieronymum ordinare, quamvis nec is in Oriente originem, nec Antiochiæ domicilium ſortitus eſſet. Operæ pretium tantùm erat, ut nullus alius Epiſcopus præverriſſet, collato aliquo Ordine illum ſibi Cleroque ſuo vendicare. Sed nec Joannes Jeroſolymitanus ambigebat, quin potuiſſet Paulinianus vel ab ipſo vel ab Epiphanio in inſula Cypro ordinari. Eò ergo tantùm ſtomachabatur, quòd in Epiſcopatu Hieroſolymitano auſus eſſet Epiphanius Cypri Epiſcopus quemquam ordinare : cùm tam exactè prohibeant Canones, ne Epiſcopi extra Diœceſes ſuas quemquam ordinent.

Eam calumniam retundebat Epiphanius eo argumento, quòd Paulinianus à ſe ordinatus eſſet, non in Parochia Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, ſed in Monaſterio : *Quanquam in Monaſterio ordinaverim, & non in Parochia quæ tibi ſubjecta ſit.* Sed multò vehementiùs inſurgit Hieronymus, affirmatque ne Monaſterium quidem illud fuiſſe Epiſcopatus Hieroſolymitani, ſed Eleutheropolitani. *Dicit Joannes eum adoleſcentulum & penè puerulum in Parochia ſua Bethleem Presbyterum conſtitutum : ſi hoc verum eſt, cuncti Palæſtinæ Epiſcopi non ignorant; Monaſterium enim ſancti Epiphanii nomine vetus dictum, in quo frater meus ordinatus eſt Presbyter, in Eleutheropolitano territorio & non in Ælienſi ſitum eſt.* In his omnibus ultro citroque accuſationibus & reſponſionibus, nullo uſquam loco, nullo in numero habetur patria, vel locus originis.

Epiſt. ad Jo. Hieroſ.

Epiſt. 61.

X. Sed præteriri ſine piaculo non poteſt, quod repoſuit Epiphanius ad accuſationes quæ ſibi à Joanne aſpergebantur. Non ſinebant Canones, ut extra fines ſuæ quiſque Diœceſeos quenquam ordinarent Epiſcopi. At ſumma Canonum diſpenſatrix & optima interpres charitas illum uſum invexerat firmaveratque inter Epiſcopos Cypri, ut Clericos Ordinum detrectatores fugaceſque, Epiſcopi quilibet in quorum manus incidiſſent, ordinare poſſent, pioſque transfugas ad Epiſcopos ſuos remittere. Huic mori ſe obſecutum fuiſſe, & charitati ſerviſſe ſperabat Epiphanius in ordinando Pauliniano. *O verè benedicta Epiſcoporum Cypri manſuetudo, & bonitas, & noſtra ruſticitas ſenſu tuo, & arbitratu, digna miſericordia Dei! Nam multi Epiſcopi communionis noſtræ & Presbyteros in noſtra ordinaverunt Provincia, quos nos comprehendere non poteramus, & ad nos miſerunt Diaconos & hypodiaconos, quos ſuſcepimus cum gratia.* Nec eo ſe gyro continebat Cypri Epiſcoporum charitas. Si qua latiùs longiùſque pateret Diœceſis, pacatè & lubenti animo ferebant Epiſcopi, ut vicini Collegæ ordinarent Clericos in Eccleſiis ſibi quàm Diœceſano Epiſcopo proximioribus. *Et ipſe cohortatus ſum beatæ memoriæ Philonem Epiſcopum & ſanctum Theophobum, ut in Eccleſiis Cypri quæ juxta ſe erant, ad meæ autem Parochiæ videbantur Eccleſiam pertinere, eò quòd grandis eſſet & latè patens Provincia, ordinarent Presbyteros, & Chriſti Eccleſiæ providerent.* Hæc tum erat Epiſcopalis amplitudo charitatis, cujus contemplatione facilè adducimur, ut dicamus, laudabiliùs violatos fuiſſe ab Epiphanio Canones, quàm à Joanne vendicatos : quòd ejuſmodi nimirum incidant commiſſuræ rerum temporumque, ut Canonum litteram & quaſi corticem vulnerari neceſſum ſit, quò eorum ſpiritui & menti obſecundetur.

XI. Porro ea inſulæ Cypri conſuetudo erat, ut mea fert opinio, tanquam reſiduum quoddam veſtigium vulgatiſſimę Eccleſiarum diſciplinæ, dum ſævirent perſecutiones. Cùm enim plures tunc perſæpè Eccleſiæ Paſtoribus viduatæ mœrerent : vel vicini Epiſcopi, vel longinqui etiam, quos huc illucque fugitantes, eò ejecerat procella, non poterant non obſequi charitati, quæ tam Catholica eſt, quàm fides ipſa, ut Presbyteros, Diaconos, atque adeo & Epiſcopos nonnunquam orbatis Eccleſiis ordinarent. At Presbyteri, Diaconique, & alii Clerici ita ordinati, non utique Epiſcopo ordinatori ſuo alligabantur, ſed Eccleſiæ ad quam fuerant ordinati. Uno rem illuſtrabimus exemplo Euſebii illius ſanctiſſimi Epiſcopi Samoſateni. Cùm illum enim particulari ſua Eccleſia exturbaſſet Valens, omnium Eccleſiarum univerſalem ſe ille egit Epiſcopum, quas ejuſdem perſecutionis turbo vaſtaverat : omneſque perluſtrans in militari veſte, vacuas ſedes Paſtoribus donabat, Presbyteros Diaconoſque ordinabat, ubicumque erat Epiſcopus, denique exules & vacantes Epiſcopos vacantibus Eccleſiis præficiebat. Audiendus hìc Theodoretus : *Habitu militari indutus, & capite Tiara operto Syriam, Phœniciam & Palæſtinam peragravit, quò tum Presbyteros & Diaconos crearet, tum alia Eccleſiaſtica obiret officia. Quod ſi quando in Epiſcopos ſecum doctrina conſentientes incidebat, eos Eccleſiis quæ carebant Paſtoribus, præfecit.*

L.4.c.12.

XII. Ita ſolers & ingenioſa ſemper Epiſcoporum charitas id præſtabat, ut eorum illa non fuga jam, ſed vincendi pernicitas eſſet; nec exilium, ſed longinquarum Provinciarum ſanctitas & felicitas. Narrat Sozomenus, ut in fuga ſua Athanaſius Arianos, quorum inſaniam fugiebat, viciſſim ipſe fugaverit ab Eccleſiis, quibus incubabant, Catholicoſque Paſtores ſuffecerit. Hac nimirum accuſatione gloriam ejus cumularunt, qui eum poſtea inſimularunt, quòd Eccleſias curæ ſuæ & poteſtati non ſubditas Paſtoribus donaſſet : Paulique zelum propiùs æmulatus eſt, qui orbem terrarum univerſum imperio Chriſti ſubiicere moliebatur. *Illud demum ei criminis loco objecerunt, quòd ſcilicet in urbibus nihil ad ſe pertinentibus Miniſtros inſtituere auderet.* Ad eundem Athanaſium ſcribens Baſilius, id ſummæ laudi vertit, quod crimini dabant, qui virtutum ſplendore præſtricti, invidere malebant, quàm imitari. *Tantam geris Eccleſiarum omnium curam, quantam ejus quæ tibi peculiariter à Domino concredita eſt.*

L.3. c.2.

Epiſt. 42.

CA-

CAPUT II. P. 1. l. 2. c. 2.

De eadem re, Clericos propriè Ordinatione sola Episcopo suo mancipatos fuisse; residere omnes debuisse.

I. Alia eorum exempla, qui Episcopo addicti suo non fuere nisi Ordinatione, cùm longinquis ex regionibus in eam Ecclesiam concessissent. De Paulino.

II. III. De Augustino & Piniano.

IV. V. De litteris Dimissoriis. De B. Martino.

VI. Disciplina hæc ex eo manabat, quòd tardius tum plerique, & longè à patria baptizarentur.

VII. Probatur Ordinationis vinculo strictissimè quemque suo devinctum fuisse Episcopo.

VIII. Exceptiones duæ. Ubi vis adferebatur cuipiam. Et cùm Ecclesia excisa jacebat.

IX. X. Ordinatio non Episcopo tantùm, sed & Ecclesiæ alligabat, & residentiæ legi subiiciebat. Variæ ad id probationes.

XI. Cur Clerici sua ipsi sponte ab una Ecclesia ad aliam ejusdem Diœcesis migrare non possent, ab Episcopo transferri possent.

XII. Summa capita doctrinæ de residentia & stabilitate Clericorum.

XIII. Episcopi originis plus reverentiæ impendi tum cœptum est, cùm ab infantia dari suscipique cœpit baptismus.

I. VEnio ad Paulinum, qui baptizatus Burdegalæ, ordinatus postea Presbyter fuit à Lampio Episcopo Barcinonis, ubi tunc sedem fixerat. Cùm extrema quædam vis ei renitenti adhibenda fuerit, ut ordinari se pateretur, hanc ille sibi licentiam jam tum usurpavit, palamque professus est, nequaquam se Ecclesiæ Barcinonensi obligatum iri, unde & postea illigari se clero B. Ambrosii assensus est. Hoc ipse de se profitetur: *Ego, etsi à Delphino Burdigaliæ baptizatus, à Lampio apud Barcinonam in Hispania per vim inflatæ subito plebis sacratus sim, tamen Ambrosii semper & dilectione ad fidem nutritus sum, & nunc in sacerdotii Ordine confoveor, denique suo me Clero vendicare voluit, ut etsi diversis locis degam, ipsius Presbyter censear.* Epist. ad Alipi. Et alibi: *Nos modò in Barcinonensi civitate consistimus, repentina vi multitudinis initiatus sum.* Simile veri non est tam diutinas Paulinum Barcinonæ traxisse moras, ut illum quasi domicilii jure urbi suæ sibique Lampius adsereret. Potestas itaque Lampii in Paulinum non enituit nisi in impressione & vi quam illi plebs intulit. Paulinus quoque adversùs Ordinationis suæ vincula non objecit, quòd Barcinonensis civis non esset, sed vim sibi adhibitam esse excepit. Qua causa tam justa absolutus ab Ecclesia Barcinonensi, non ei se addixit, cujus civis erat origine, non ei in qua sacro fonte lustratus fuerat, sed ut omnino sui juris, Ambrosii Ecclesiæ adscribi voluit. Hinc liquet tenuissima tunc fuisse Episcoporum jura in laicos suæ ditionis, ubi de Ordinationibus agebatur.

II. Nec minus est in Augustini exemplo momenti. Tagastæ oriundus erat, quæ urbs Episcopalis est: sedem quoque ibi fixerat. Cùm fortè Hipponem perrexisset, populi turbæ in eum impetum fecerunt, atque ita vi Presbyter ordinatus est. Nulla ratio habita Episcopi Tagastensis. Possidius rem totam narrat, nec dissimulat laicum tunc adhuc fuisse Augustinum, nec evitare solitum nisi urbes, quæ Episcopis essent orbatæ. *Solebat laicus ab illis tantùm Ecclesiis, quæ non haberent Episcopos, suam abstinere præsentiam.* Cap. 4. Non nesciebat ergo Augustinus, in eligendis & ordinandis Episcopis, parum curari, an ejus, vel alterius essent Diœceseos, qui ordinabantur. Denique Valerius Hipponensis Episcopus, meritò reformidans ne tantarum virtutum laude nobilis Presbyter postularetur in Episcopum, & præriperetur sibi ab alia quavis Ecclesia, cujus Carthaginensis Episcopus votis aspiraret: illum sibi Coadjutorem adscisсere & Episcopum ordinare maturavit. *Metuere cœpit, ne ab alia Ecclesia sacerdos probatus ad Episcopatum quæreretur, & sibi auferretur.* Cap. 3.

III. Narrat alicubi ipsemet Augustinus, à Tagastensibus concivibus suis ne Clericatus quidem honore affectum se fuisse: at Hipponenses, rescito ipsum temporales facultates omnes abdicasse, vim feciisse sibi, ut Episcopum eligerent & ordinarent. *Cùm Ecclesia Tagastensis, quæ carnalis patria mea est, Clericatum mihi non imposuisset, quando potuerunt Hipponenses, habendum invaserunt.* Epist. 225. Addit Augustinus Piniani nobilissimi & prædivitis viri conversione audita exarsisse quoque Hipponensem plebem, ut illum Ecclesiæ suæ Presbyterum crearet: verùm noluisse se manus illi imponere, & eam unam allegasse causam, quòd Ordinationi suæ reniteretur Pinianus. *Nec aliud dixissem, nisi eum me invitum ordinare non posse.* Non ergo extranei Ordinatione arcebantur, eo tantùm nomine, quòd extranei essent. Pinianus ipse professus est, & Hipponensi plebi recepit, si quando contingeret, ut Clericatui acquiesceret, Hipponensi se Ecclesiæ Clericum lubentissimè accessurum: at si vi ageretur, statim se abiturum ex Africa, satis gnarum violenta Ordinatione neminem cuiquam Ecclesiæ obligari.

IV. Alibi verò idem sanctissimus Pater Clericum suæ Ecclesiæ unum nobis exhibet, sacrorum Ordinum vehementissimè cupidum, sive in Hipponensi, sive quavis in alia ejus commendatione Ecclesia. Nec votis ejus obstitere nisi obliquiores quædam de innocentia ejus suspiciones. *Cùm promoveri in Clericatu, sive illic per me, sive alibi per litteras meas vehementissimè conaretur; ego autem nullo modo adducerer ei homini, de quo tantum mali existimarem, manus Ordinationis imponere, aut per commendationem meam alicui fratri meo eum subintroducere.* Epist. 137.

En dimissorias Litteras, non laico concessas, ut ab Episcopo quopiam alio quàm Diœcesano ordinari posset: nec enim ejusmodi Litteris opus erat: sed Clerico indultas ab Episcopo, qui jam cœperat illum ordinare, & qui eum Coepiscopi cujusdam sui potestati transcribebat. Porro verbis iisdem Augustini id luculentè edocemur, si quo vel consuetudinis vel decoris jure utebantur Clerici, ut superiores Ordines spe præsumerent; Episcopos summa authoritate potuisse justis de causis, justis & suspicionibus hanc eorum spem frustrare, vel differre, ut nequa Ordinatio inconcussis sanctimoniæ regulis obstreperet.

V. Natales fortitus erat B. Martinus in Pannonia, Ambiani baptizatus fuerat; Hilarius tamen suæ illum sociare Ecclesiæ enixus est, Diaconum illum ordinando, nulla vel patriæ, vel baptismi ratione habita. *Tentavit idem Hilarius imposito Diaconatus officio sibi eum arctiùs implicare, & ministerio vincire divino.* At Martinus nisi Exorcistæ Ordini non assensus est, & deinceps parentis optimi loco habuit Hilarium.

VI. Ut ad ipsam usque enitamur originem ejus disciplinæ, quæ quoad Ordinationem Episcopo originis minimum in laicos potestatis tribuebat: illud mihi potissimum ponderandum videtur, quòd tunc temporis non ferè baptizarentur, nisi provecta ætate. Argumento esse possunt exempla ipsorum Ecclesiæ luminum, Ambrosii, Augustini, Hieronymi, Basilii, Gregorii Nazianzeni, & aliorum complurium, quibus & ipsos adiicies, si lubet, Imperatores. His iisdem verò exemplis patet, id quoque usitatissimum fuisse, ut extra patriam baptizarentur. Episcopus porro qui ordinabat, vitam & mores ad examen revocare non debebat, nisi post baptismum. Ad eum ergo potiùs qui sacro fonte tinxerat, ordinandi jus spectare videbatur, quàm ad eum Episcopum, in cujus quisque Diœcesi exortus erat. Ita sensisse videri potest Concilium Eliberitanum: *Omnes qui peregrè fuerint baptizati, eo* Can. 24.

quod

quod eorum minimè ſit cognita vita, placuit ad Clerum non eſſe promovendos in alienis Provinciis. Paulinus quoque aſſentiri videbatur, cùm ſuprà ajebat, ſe Burdegalæ baptizatum, non potuiſſe niſi inconſulta plebis tumultuatione Barcinone rapi ad Preſbyteratum. Sed cùm non ita diu plerique demorarentur in Eccleſiis, in quibus ſacro fonte luſtrati fuerant, ut eorum omnium exemplo evincitur, quos modò laudavimus: hinc fiebat, ut nec ab Epiſcopo qui baptizaſſet, neceſſariò ſuſcipiendi eſſent Ordines ſacri. Itaque nec patria, ubi ne baptizabantur quidem plerique: nec baptiſmalis Eccleſia, ubi pauci diu commorabantur, quenquam aſtringebat, ut ibi potiſſimum ordinaretur. Sed prævention is jus præpollebat, ut qui Clericatu quempiam initiaſſet Epiſcopus, dum ne vis facta eſſet, eum ſibi vinculo & nexu deinceps mancipatum haberet. Erat enim fas adversùs vim conteſtandi, reclamandique, ne qua hinc ſervitus ingereretur invitis: ut exemplo Paulini manifeſtum eſt: *Ea conditione in Barcinonenſi Eccleſia conſecrari adductus ſum, ut ipſi Eccleſiæ non alligarer in ſacerdotium Domini, non etiam in locum Eccleſiæ dedicatus.* Epiſt. 6. ad Severum.

VII. Si ea autem vis & contraria obnuntiatio Paulini, ſicut & Hieronymi, legitimæ exceptionis pondus habebat: conſtat ergo univerſim id valuiſſe, ut Ordinatio ſacris quibuſdam & æternis nexibus Clericos Epiſcopo devinciret, & Eccleſiæ, in qua ordinati fuiſſent. Expreſſiſſimus in eam rem eſt Canon Concilii Milevitani I. *Placuit, ut quicumque in una Eccleſia vel ſemel legerit, ab alia Eccleſia ad Clericatum non teneatur.* Can. 15. Illuſtri exemplo res firmatur. Timotheum Auguſtinus ordinaverat Lectorem: ab alio ſe pòſt ille Epiſcopo Subdiaconum ordinari curavit: denique juramento confirmavit nunquam ſe à Severo Epiſcopo receſſurum. Auguſtinus illum repetiit, ſcripſitque ad Severum, ſuadens ut Timotheum remitteret; ita enim nec perjurii reum fore Timotheum, qui non ſponte ſua Severum dimitteret: & primariæ legi illi obtemperaturum, quæ illi Epiſcopo Clericos prorſus addicit, qui eos prior ordinarit. Audi ipſamet Auguſtini ad Severum verba: *Chriſtum conſulas tuæ menti præſidentem, utrum homo, qui in Eccleſia meæ diſpenſationi credita jam legere cœperat, & non ſemel, ſed iterum & tertiò, non fuiſſe Lector poſſit & debeat judicari, &c. Non vereor ne parum intelligas, quantus aditus aperitur ad diſſolvendum ordinem Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ſi alterius Eccleſiæ Clericus cuicumque juraverit, quod ab ipſo non ſit receſſurus.* Epiſt. 24.

VIII. Indubium eſt ergo, præter illas cauſas duas, cùm Clerico vis allata eſt, ut ſuprà patuit: & cùm Eccleſia diruta eſt, quod additum eſt in Concilio Chalcedonenſi: *Qui proprias amittentes patrias, ſeu provincias, ad alias Eccleſias tranſierunt*: indubium, inquam, eſt his exceptis cauſis duabus, adſtrictos fuiſſe Clericos ejus Eccleſiæ & Epiſcopi obſequiis, qui primus Clericatum contuliſſet. Itaque non Monachos tantùm Religioſa profeſſio vinciebat, ſed & Clericos Clericalis, ut aureis his vinculis abſolvi non poſſent, niſi exceptione legitima, vel canonica diſpenſatione. Ita perſpicuè Concilium Toletanum I. ubi & alia profertur exceptio, quæ nonniſi rariſſima eſt, ubi Clericus ab hæreticorum tenebris in lucem Eccleſiæ prodit. *Liberum nulli Clerico ſit diſcedere ab Epiſcopo ſuo, & alteri Epiſcopo communicare, niſi fortè ei, quem Epiſcopus alius libenter habeat, de hæreticorum ſchiſmate diſcedentem, & ad fidem Catholicam revertentem.* Can. 11. Can. 16.

IX. Hinc verò illud quoque manifeſtè efficitur, Clericos olim omnes in Eccleſiis quemque ſuis reſidere debuiſſe. Si enim Ordinatione ipſa ſua Epiſcopo ſuo & ejus Eccleſiæ indivulsè illigabantur: non poterant ergo à reſidendi neceſſitate ſolvi, niſi eæ diſpenſandi graves & neceſſariæ cauſæ inciderent, quæ conſcientiam in tuto locant. Hinc Concilium III. Carthaginenſe: *Ut Clerici in aliena civitate non immorentur, niſi cauſas eorum juſtas Epiſcopus loci, vel Presbyteri locorum perviderint.* Can. 37. Refertur in Concilii Epheſini I. Actis libellus ſupplex Monachorum adverſus Neſtorium, ubi graviſſimè expoſtulant de irrogatis ſibi contumeliis infeſtationibuſque Clericorum, Neſtorii inſaniæ miniſtrorum: qui ſecundùm Canones in Eccleſiis ſuis reſidere debuiſſent. *Opera utitur Clericorum quorundam ab externis paræciis & diœceſibus adſcitorum, quibus tamen ſecundùm Eccleſiaſticos Canones in alieno Epiſcopatu vel Eccleſia degere non licet, ſed iis ſolum locis & civitatibus, idque quietè, quibus ordinati ſunt.* Conc. Eph. par. 1. c. 30. In Concilio Chalcedonenſi innovata eſt hæc eadem Conſtitutio de neceſſaria reſidentia quorumvis Clericorum, Imperatore ipſo urgente: *Clericos in Eccleſia miniſtrantes, in alterius civitatis Eccleſia collocari non oportet, ſed ea contentos eſſe, in qua ab initio miniſtrare meruerunt. Exceptis illis, qui proprias amittentes provincias, ex neceſſitate ad aliam Eccleſiam tranſierunt. Si quis autem Epiſcopus poſt hanc definitionem ſuſceperit Clericum, ad alium Epiſcopum pertinentem, placuit & ſuſceptum & ſuſcipientem communione privari; donec is qui migraverat Clericus, ad propriam fuerit regreſſus Eccleſiam.* Sess. 6. c. 3. Sess. 15. Can. 20. 23. Alio mox Canone jubentur Defenſores Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ eiicere è civitate Regia Clericos, Monachoſque, qui eò ſe conferebant, & Epiſcoporum ſuorum injuſſu diutiùs ibi commorabantur. Hunc Chalcedonenſem Canonem Breviario ſuo Canonum incluſit Creſconius: *Quòd non liceat Clericis & Monachis abſque voluntate Epiſcopi, ad urbem regiam proficiſci.* Ex quibus liquidum fit, obedientiam, reſidentiam, & unius loci ſtabilitatem, non monaſticas tantùm fuiſſe virtutes, ſed & Clericales; quin immo in Clero quàm in Monaſteriis antiquiores, cùm de antiquitatis laude non poſſint Monaſticæ ullæ Regulæ cum Eccleſiaſticis Regulis & Canonibus certare.

X. Idem præceperat Arelatenſe Concilium: *In quibuſcumque locis ordinati fuerint miniſtri, in ipſis perſeverent.* Et mox: *Presbyteri & Diacone ſi relictis locis ſuis in quibus ordinati ſunt, ad alium ſe locum transferre voluerint, deponantur.* Et Concilium Andegavenſe: *Clericis non liceat de loco ad alium ſine Epiſcopi permiſſione tranſire.* Et Concilium I. Turonenſe: *Si quis Clericus abſque ſui Epiſcopi permiſſu, derelicta Eccleſia ſua ad alium ſe transferre voluerit locum, alienus à communione habeatur.* Et mox: *Clerici non abſque ſacerdotum ſuorum commendatione, ad alias provincias ſeu civitates ambulare diſponant.* Idem ſancitum jam olim fuerat in Concilio Laodiceno: ne Clerici vel itineri ſe committerent inconſulto Epiſcopo: *Non oportet ſacerdotem vel Clericum ſine juſſione ſui Pontificis iter ingredi.* Et Nicænum Concilium: *Qui diſcedunt ab Eccleſia Presbyteri, vel Diaconi, aut quicumque ſub regula ὁ τῶ κανόνι, prorſus exiſtunt, hi nequaquam debent in aliam Eccleſiam recipi, ſed omnem neceſſitatem convenit illis imponi, ut ad ſuas parochias revertantur.* Quod rurſus roboratur decretis Concilii Antiocheni, nec non & Sardicenſis. In Sardicenſi conqueſtus eſt Epiſcopus Theſſalonicenſis de diutina commoratione in civitate ſua plurium Presbyterorum & Diaconorum non ſuæ Diœceſis, ſed aliarum provinciarum. Tum verò à Synodo pronunciatum eſt Clericos omnes eadem reſidentiæ lege teneri, qua & Epiſcopos. *Univerſi dixerunt, Et tempora quæ conſtituta ſunt circa Epiſcopos, & circa has perſonas obſervari debent.* A Concilio Carthaginenſi IV. diffinitum eſt, non poſſe Epiſcopos transferri ab uno Epiſcopatu ad alium, niſi authoritate Synodi provincialis: ſed alios Clericos ſolius Epiſcopi authoritate poſſe ab una Eccleſia ad aliam traduci. *Inferioris verò gradus ſacerdotes, vel alii Clerici, conceſſione ſuorum Epiſcoporum, poſſunt ad alias Eccleſias tranſmigrare.* Can. 2. Can. 11. 12. Can. 42. Can. 16. Can. 5. Can. 20. Can. 27.

XI. Nemini non ſtatim obvia & prompta eſt ratio, quæ Beneficiarios & Clericos vetat ab una Eccleſia ſuopte marte in aliam tranſilire, nec prohibet authoritate Epiſcopi eò traduci. Certiſſimum

quip-

quippe est, ea potestate non uti Episcopos, nisi invitante utilitate Ecclesiæ, vel cogente necessitate: at Clericos singulos impellit frequenter avaritia, ambitio incitat, innata & propria exagitat levitas atque instabilitas. Epist. 86. Sic enim Leo Papa I. *Illam quoque partem Ecclesiasticæ disciplinæ, qua olim à sanctis Patribus & à nobis sæpè decretum est, ut nec in Presbyteratus gradu, nec in Diaconatus ordine, nec in subsequenti ordine Clericorum ab Ecclesia ad Ecclesiam cuiquam transire sit liberum, ut in integrum revoces admonemus. Et unusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ibi, ubi ordinatus est, perseveret: ita ut si quis sua quærens, non quæ Jesu Christi, ad plebem & Ecclesiam suam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & à communionis vinculo habeatur extraneus.* Grande sanè habebatur piaculum non residere, cùm eo obstricti clerici, *honoris privilegio*, seu Beneficio privarentur & tum demum excommunicatione percellerentur. Ut Episcopi enim inescari poterant Ecclesiæ opulentioris & splendidioris spe & inanibus id genus illecebris, ut sponsam suam sanctiorem forsan, sed pauperiorem repudiarent: ita & Presbyteri aliique clerici illiciebantur persæpè alterius alicujus Ecclesiæ uberioribus proventibus, vel honorum splendore.

XII. Ut paucis nunc in pauca & summa constringam quæ duobus his capitibus dicta sunt: Ostensum est 1. obligatos fuisse ordinatione sua clericos Episcopo, eo vinculo, quod omnino solvi non posset, ab ipsis quidem. 2. Atque ita minoris momenti fuisse contemplationem patriæ, Domicilii, Baptismatis, etsi fuerint Canones sparsim aliqui, qui authoritatem his quærerent. 3. Ita semel quocumque ordine ab Episcopo aliquo initiati, non poterant reliquis ordinibus ab aliis Episcopis donari. 4. Stabilitatis autem in Ecclesia, in qua quis ordinatus esset, lex vigebat inexorabilis. 5. Lex residentiæ pariter complectebatur Episcopos, Presbyteros, Diaconos & Clericos omnes inferiores. 6. At Episcopus ipse poterat tamen Clericos suos aliis Episcopis commodare, & commendare, eis operas suas navaturos. 7. Poterat & ab una eos Diœcesis suæ Ecclesia in alias transferre. 8. Nec in iter se dare poterat Clericus sine literis Episcopi sui. 9. Erant justissimæ quandoque causæ, ut de hac Canonum austeritate remitteretur aliquid. Exempli gratia, siqua devastata esset Ecclesia, poterant ejus Clerici, ad alios Episcopos convolare. Si vis facta esset, poterat quis subducere se ejus Ecclesiæ servituti. Non abs re hæc contexui hìc brevissimè, & in unum congressi, ut intelligas adeo apta & concatenata hæc inter se esse, ut non potuerint non promiscuè pertractari.

XIII. Posterioribus sæculis multa mutata, novata non pauca, illiciente sæpissimè utilitate. Si enim jam à teneris unguiculis tingi cœpere parvuli, si orbis pene universus ab ipso Episcoporum ore fidei documenta hausit, id certè in immensum cessit Ecclesiæ compendium & decus. Et inde tamen factum est, ut locus originis, & baptismi jam majoris haberetur ponderis in Ordinationibus administrandis. Æquissimum enim est, ut Episcopus ministros suos eligat, ex eorum numero, quos ipse per Baptismum sibi Ecclesiæque suæ filios genuit, & quorum vitam moresque à pueritia observavit. Cùm ex adverso prioribus quinque Ecclesiæ sæculis, nondum Christi & Ecclesiæ jugo subessent omnes orbis Romani provinciæ & civitates, nondum omnes suos haberent Episcopos; qui inde erant oriundi, non poterant Episcopo se ulli aptiùs adgregare, quàm ei qui primus ipse illis manus injiciebat, ut eos sibi vendicaret.

CAPUT III. *P. 2. L. 2. c. 1.*

Clerici Episcopo suo astringebantur Ordinatione magis, quàm origine, vel domicilio, sæculo VI. VII. & VIII.

I. Concilia Galliæ prohibent, ne Episcopi alii aliorum ordinent, non laicos & cives, sed Clericos. Nec verò rationem habent domicilii. Quomodo nexus inferioris ordinis vincat vinculum superioris.

II. & III. In Hispania & in Italia vigebat eadem prorsus disciplina.

IV. Pœnæ Canonicæ in eos, qui præter has leges ordines vel conferent, vel suscipient.

V. Servitutis quoddam nobiles genus est ex Concilio Aurelianensi V. quo Episcopis suis Clerici mancipantur.

I. SEcunda quoque Ecclesiæ ætate, Ordinatione potiùs, quàm origine, vel domicilio Clerici Ecclesiæ suæ adstringebantur. Prohibet Concilium Arvernum, ne Episcopi admittant, vel ordinibus superioribus donent, non laicos, & diœcesanos, sed Clericos aliorum Episcoporum, quos illi nempe clericatu ipso sibi adseruerunt. *Nullus Epi-* Can. 11.
scopus alterius Clericum contra voluntatem Episcopi sui suscipere audeat, aut sacerdotio prorogare. Concilium V. Arelatense idem rursus vetuit, & licentiam scripto dari debere significavit, qua suum Episcopus quis Clericum Coepiscopo concedit: alioqui trium mensium spatio communione privaretur alieni juris usurpator Episcopus, & desertor Clericus ordine accepto exueretur, velut defectionis suæ pretio. *Ut Episcopus alterius Clericum, in gradum, si-* Can. 7.
ne Epistola Episcopi sui provehere non præsumat. Nec ab his abludit Concilium Cabilonense anni 650. *Ut nullus alterius Clericum retinere præsumat, si-* Can. 12.
cut priscis est Canonibus statutum, nec ad sacrum ordinem, sine voluntate Episcopi sui penitus promovere. His Canonibus satis apertè proditur, Episcopos tunc aliquando id sibi sumpsisse, ut Coepiscoporum Clericos sibi vendicarent, collato eis Presbyteratu, quo tanquam sanctiore & strictiore vinculo, solveretur prior nexus, quem per minores ordines cum alio Episcopo contraxerat. Huic improbæ spei adversantur hi Canones. Denique cùm alii Episcopi diutinum prætexerent alienorum Clericorum domicilium in sua Diœcesi, ut eos suo jam Clero annumerarent, eam quoque inanem spem excussit hoc Canone Concilium III. Aurelianense. *De his ve-* Can. 15.
rò Clericis, qui sub qualibet occasione, aut conditione, aliorum civitatibus, vel territoriis crediderint immorandum, ne ad ullum Clericatus honorem, absque sui Episcopi scripto atque consensu debeant promoveri. Unus ergo tunc Beneficii titulus, ab ordinibus ipsis indivulsus, Clericos quoslibet Episcopo uni ita illigabat, ut à nullo præterea Episcopo cæteros ordines accipere possent.

II. Idem prorsus obtinebat Disciplinæ tenor in Hispania & in Italia. Concilio Valentino non interdicitur Episcopis, nisi ordinatio Clericorum alienorum, non autem laicorum; quin & insinuatur universim eò conspirare universos Canones antiquos. *Ut nullus alienum Clericum, secundùm decre-* Can. 6.
ta Canonum sine consensu Episcopi sui audeat ordinare. Idem præcipit Braccharense Concilium; ubi & hoc additur, ut si Clericum suum Episcopus collegæ alicui concedat, id scripto testatum faciat. *Ut* Can. 8.
nullus Episcopus Clericum alterius ordinare præsumat, sicut & antiqui Canones vetuerunt, nisi fortè signata sui Episcopi scripta susceperit.

III. Scribit Gregorius Magnus ad Episcopum Syracusanum, ut Clericos omnes Baccandæ Episcopi, Clerique ejus desertores, & tota sparsos Sicilla, ubi etiam sacros Ordines susceperant, ad eum redire compelleret. *Indicavit nobis Baccanda frater, & Coe* L. 3. Ep. 42.
piscopus noster quosdam de Clero suo in Siciliæ partibus,

bus, ad ſacros Ordines pervéniſſe. Qui quoniam neque Presbyterum, neque Diaconos ſe habere commemorat, eos ad ſe petit debere tranſmitti. Proinde fraternitas tua ubicumque illos repererit, huc eos ſine dilatione tranſmittat, quatenus & illi ad Eccleſiam, in qua olim militaverunt, revocentur, & antedictus Epiſcopus optatum de eis poſſit habere ſolatium. Quibus Gregorii verbis edocemur 1. qui uni ſemel Epiſcopo tanquam cœleſtis militiæ duci nomen dederunt, quolibet ordine ab eo ſuſcepto, non poſſe jam eos ſe alterius cujuſcumque Clero adſcribere, niſi eo aſſentiente; & quantumvis majores ordines ab aliis Epiſcopis poſtea ſuſceperint, ad primum ordinatorem ſuum redire compellendos eſſe, quòd ab eo ſemper revocari poſſint. 2. Quanquam minores ordines Eccleſiaſticæ videri poſſint inſtitutionis, ſacri autem Ordines ſint prorſus divinæ, ſtrictius tamen & indiſſolubilius eſſe vinculum, quod per minores ordines priùs contrahitur, quàm quod poſterius per majores. Ratio aperta eſt. Nec enim tam dignitas ſpectatur Ordinis, quàm fides & devotio prior priori Epiſcopo dicata. Invictius eſt hoc vinculum, quia prius. Vel minores ſpectantur ordines, ut rivuli quidam Diaconatus, & portiones quædam divini Miniſterii. Unde nec fidei per hos obligatæ temerè quiſquam poteſt illudere.

IV. Concilium Ilerdenſe, ſi qua præter canones fiat ordinatio, ordinatorem Epiſcopum poteſtate privat ordinandi, ordinatum verò eo exuit ordine, quo malè inveſtitus fuerat. *Qui contra decreta Canonum indiſcretè Clericos ordinaverunt.* Can. 12.

Concilio Aurelianenſi III. eadem pœna decernitur, ſed ad ſex menſes contrahitur ſuſpenſio, ad omnes alioqui Epiſcopales functiones exporrecta. *Sex menſibus à celebrandis Officiis ſequeſtretur.* Can. 6. Vetatur eodem in Concilio, ne in aliena diœceſi Epiſcopus ordinet quenquam, ne Clericos ordinet aliorum Epiſcoporum. Can. 15.

V. Eſt autem in Aurelianenſi Concilio V. unde aliquid luculentius exculpamus. Poſtquam enim prohibiti ſunt Epiſcopi quenquam ſibi arrogare alienorum Clericorum, etiam Lectorum, vel ſuperiores illis ordines conferendo, vel illos ſibi ſuæque Eccleſiæ obligando: vel quacumque demùm alia ratione, *Ut nullus Clericum, ſeu Lectorem alienum, ſine ſui ceſſione Pontificis, vel promovere; vel ſibi quibuslibet conditionibus audeat vindicare.* Can. 5. Illico ibidem declaratur, nec ſervos ſine dominorum aſſenſu, à quo ſervitute abſolvantur, nec libertos ordinari poſſe, niſi conſentientibus Patronis. Nihil hìc inquiritur de patria, nihil de domicilio: ſed ſpectatur tantùm perpenditurque obligatio prior, qua tenentur Clerici primo ordinatori ſuo, ſervi domino, patrono liberti: eorumque aſſenſus deſideratur, ut ſoluta illa priori obligatione, nova inſtituatur. Nobiliſſima ergo quædam ſervitus in Ordinibus etiam Eccleſiaſticis ſpectabatur, quà non hominibus, ſed Deo, ſed Eccleſiæ, ſed ſponſo Eccleſiæ Chriſto Clerici aſtringebantur. Can. 6.

CAPUT IV. *P. 2. l. 2. c. 2.*

Ordinatio Clericos prorſus omnes Epiſcopo & Eccleſiæ adglutinabat, ut reſidere tenerentur, ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Concilia Galliæ de ſtabilitate Clericorum agunt, ut antiquiore, quàm Monachorum.

II. Non ſinunt ut peregrinentur ſine literis Epiſcopi ſui, nec ab alio quopiam Epiſcopo Beneficiis donentur ullis.

III. Clerici Oratoriorum eidem neceſſitati aſtricti.

IV. Clerus Epiſcopi non urbanos tantum, ſed & agreſtes Clericos complectebatur.

V. Reſidendi neceſſitas omnes Clericos complectebatur.

VI. Nec ſine licentia Epiſcopi fas erat Palatium adire Principis.

VII. In Hiſpania eadem neceſſitas vel ultimos Clericos conſtringebat, & reſidendi in Eccleſia, & Clero morigerandi.

VIII. Eos quoque quos parentes ab infantia ultro devoverant.

IX. Origo aureæ hujus ſervitutis.

X. Epiſcopo ea arctiùs, quàm Eccleſiæ alligabat. Unde poterat Epiſcopus Clericos transferre ſuos, vel cedere.

XI. Epiſcopus Clericos fugaces Judici Regio tradebat.

XII. Iſidori ſententia de Clericis Acephalis.

XIII. Eadem regnabat in Africa quoque diſciplina.

XIV. XV. In Italia quoque, quod ex Gregorio Magno approbatur.

XVI. De Eccleſia Orientali.

I. QUaliſcumque demum foret ordinatio, ea obligabantur Clerici omnes Epiſcopo, Eccleſiæque, ut pœnes illum, ut in iſta conſtantiſſimè reſiderent. Agathenſe Concilium communem facit Clericis Monachiſque ſtabilitatem: ſed pœnes Clericos antiquiorem aliquantò. Itaque nefas erat abeſſe Eccleſia ſua, ſine licentia & literis Epiſcopi. *Clericis ſine commendatitiis Epiſtolis Epiſcopi ſui, licentia non pateat evagandi. In Monachis quoque par ſententiæ forma ſervetur.* Can. 38. Vetat Epaonenſe Concilium Presbyteros Diaconoſque extraneos ad communionem admitti, ſine Epiſcopi ſui Literis. *Presbytero, vel Diacono ſine Antiſtitis ſui Epiſtolis ambulanti, communionem nullus impendat.* Can. 6. Conc. Rom. Can. 12.

II. Sed longè aliæ erant eæ Epiſcopi Literæ, quibus aſſentiebatur Clericorum ſuorum breviori itineri, vel longiuſculæ peregrinationi: ab iis, quibus Clericum quemlibet ſuum alteri tranſcribebat Epiſcopo, qui eum deinceps habebat ſibi proprium, unicuique Eccleſiarum ſuarum perpetuum deſigebat miniſtrum. Vide quid ea de re ſanxerit Concilium Epaonenſe: *Nec Presbyter territorii alieni, ſine conſcientia Epiſcopi ſui, in alterius civitatis territorio præſumat Baſilicis atque Oratoriis obſervare, niſi fortè Epiſcopus ſuus illum cedat Epiſcopo illi, in cujus territorio habitare diſpoſuit.* Ex quibus liquidum fit, Clericos ab uno Epiſcopo ſemel ordinari ceptos, jam ab alio donari non potuiſſe, ſive Ordine quolibet, ſive Beneficio. Presbyteri enim de quibus hìc agitur, nihil novi Ordinis ab Epiſcopo hoc alio accipiebant, ſed Eccleſiæ ejus alicui ſeſe aſtringebant regendæ, quod omnino nefas erat, niſi Epiſcopus cui ſe priùs addixerant, eos relaxaret, & prorſus deinceps cederet Collegæ, qui eorum in ſe curam & regimen recipiebat, etſi eos ipſi minimè ordinaſſet, ut hoc eodem Canone ſignificatur.

III. Libertatem ſuam maximè venditare poſſe videbantur illi Clerici, qui nec urbano clero, nec Parochiis agreſtibus erant devincti, ſed qui privatorum in Oratoriis ruri miniſtrabant. Et ii tamen non ſolùm ibidem jugiter reſidere tenebantur, ſed præcipuas quaſque anni ſolemnitates, Natale Chriſti, Paſcha, Pentecoſtem, & nonnullas alias, in civitate cum Epiſcopo agere adigebantur in Eccleſia Cathedrali. Nihil apertius Concilio Arverno in eam rem: *Si quis ex Presbyteris, aut Diaconis, qui neque in civitate, neque in Parochiis Canonicus eſſe dignoſcitur, ſed in villulis habitans, in Oratoriis Officio ſancto deſerviens, celebrat divina myſteria, feſtivitates præcipuas nullatenus alibi niſi cum Epiſcopo ſuo in civitate teneat.* Can. 15. Si qui alii fuiſſent Clerici, nec Clero Epiſcopali, nec Parochiis ruris affixi, nec domeſticis Magnatum Oratoriis, eos æquè deſignaſſet hæc Synodus, utque ſe Epiſcopo ſuo diebus ſolemnioribus recolligerent, compuliſſet. Sed nemo tunc inter Clericos erat, qui non vel Epiſcopo, vel Eccleſiæ alicui, vel certo miniſterio affigeretur.

IV. Eſt & aliud quod in hunc Canonem animadvertamus. Nempe Clerum Urbanum & Epiſcopalem,

palem, tunc quidem constare solitum, tum Clericis Urbanis omnibus, quanquam in omnes civitatis Parochiales Ecclesias dispersis: tum etiam rusticanis Clericis omnibus. Illud tamen intercedebat discriminis, quòd rusticani solemnioribus tantùm diebus cum Episcopo congregarentur, non in Oratoriis suis, non Parochialibus etiam Ecclesiis, cum Parochis ipsis. Illustrari idipsum potest ex Concilio I. Matisconensi: *Ut Presbyteri, Diaconi, vel quolibet ordine Clerici, Episcopo suo obedienti devotione subjaceant: & non alibi dies feriatos nisi in obsequio illius liceat tenere, aut celebrare.* Can. 10.

Depositio quoque hìc intentatur Clericis, qui *per cujuscumque patrocinium* desponsam Episcopo suo obedientiam præstare detrectabunt. Eo incitati fuerant Concilii V. Aurelianensis Patres, ut ne libertos ordinari sinerent, nisi Patroni assentirentur, assensuque suo jus omne patrocinii sui in Episcopum transfunderent. Can. 6.

V. Narbonensi Concilio Clerici minùs residentes, minùs observantes Episcopi sui mandatorum, distributionibus spoliantur, & ipsa etiam Communione. *Definitum est, ut nullus audeat Clericorum ordinationem sui Episcopi contemnere, sed ubi ordinatus fuerit, ambulare debeat cum gratia & obedientia, & quæ injuncta fuerint agere.* Hanc obedientiam devovebant Clerici Episcopo eos ordinanti, Ecclesiæ ministeriis jugiter inhærere, residere, Episcopalibus decretis mores vitamque accommodare. Can. 10.

VI. Concilium denique Aurelianense I. Sardicensi succinens, prohibuit ne Abbates Clericique ulli omnino ad Aulam Principis pergerent, aliquid gratiæ & beneficii petituri, nisi Episcopo suo permittente. *Abbatibus, Presbyteris, omnique Clero, vel in Religionis professione viventibus, sine discussione, vel commendatione Episcoporum, pro petendis Beneficiis ad Domnos venire non liceat.* Concilium Aurelianense II. illud ipsum manifestiùs etiam declaravit, non posse nisi ab Episcopis hanc concedi Clericis licentiam, suis ut abessent Ecclesiis. *Abbates, Martyrarii, Reclusi, vel Presbyteri Apostolica dare non præsumant.* Can. 7. Can. 13.

VII. Nec minor erat Hispaniæ vel religio, vel diligentia, in Clericis omnibus ad stabilitatem, ad residentiam, ad obedientiam Prælatorum compellendis. Præstantissimè Concilii Valentini Patres pia hæc & necessaria Clericorum prorsus omnium officia exequuti sunt. *Hoc etiam placuit, ut vagus atque instabilis Clericus, sive etiam in Diaconi ministerio, vel Presbyteri officio constitutus, si Episcopi à quo ordinatus est, præceptis non obedierit, ut in delegata sibi Ecclesia officium dependat assiduum, quousque in vitio permanserit, & communione et honore privetur, &c. sed nec illum sanctorum Sacerdotum quispiam ordinet, qui localem se futurum primitus non sponderit.* Perspicis ut omnes omnino Clerici vinculo stabilitatis, residentiæ & obedientiæ Episcopo quisque suo obligarentur, cui hoc imperium ordinatio pepererat. Can. 5. 6.

VIII. In Concilio Toletano II. eisdem legibus & imperiis Episcoporum subjiciuntur Clerici omnino omnes, illi etiam ipsi qui ab infantia in Seminariis adolevere, ut quos maximè excoluit Episcopus, fructum ex eis capiat plurimum: *Quia durum est ut eum quem alius rurali sensu ac squallore infantiæ exuit, alius suscipere ac vindicare præsumat.* In Concilio Hispalensi II. ad primum suum remittuntur Episcopum desertores Clerici, qui ab eo cui se ab infantia devoverant, ad alium quemvis Episcopum defecissent. Quin & hanc perfidiam pœnitentiæ in Monasterio aliquo agendæ laboribus expiare jubentur. *Desertorem Clericum cingulo honoris atque ordinis sui exutum, aliquo tempore Monasterio delegari convenit, sicque postea in ministerio Ecclesiastici Ordinis revocari.* Can. 2.

IX. Intimas hujus disciplinæ causas non silet hoc Concilium. Agricolas quippe leges civiles ita natali solo affixerant, ut nunquam liberum ipsis esset in alias demigrare regiones. Plus suavitatis dignitatisque erat in ea servitute, quam Ecclesiasticæ leges Clericis indicebant; ager qui colendus injungebatur, amœnior, feraciorque: fruges ipsæ æternæ & incorruptæ. Hinc tantò major cura stabilitatis & assidui cultus. Quod de agricolis attigit hoc Concilium, id ad omnes hominum ferè conditiones porrigi fas est; quibus singuli ab exortu suo per easdem publicas leges ita astringebantur, ut ad artes alias operasque nefas esset se conferre. Itaque his jam servitutibus assueverat humanum ferè genus, nec quisquam ab his compedibus resiliebat. *Scribitur enim in lege mundiali de colonis agrorum, ut ubi esse jam quisque cœpit, ibi perduret. Non aliter & de Clericis, qui in agro Ecclesiæ operantur, Canonum decreto præcipitur, ut ipsi permaneant, ubi esse cœperunt.* Can. 12.

Vera & vilis servitus ea erat, qua nascendi lex ipsa terræ tunc homines colendæ affigebat: at residentia & stabilitas Clericorum in Ecclesia, optatissima libertas est. Nec enim liber est, qui instabilis est & inconstans. Etiam fugaces & huc illucque palabundi servi, servi sunt. Longè aliud libertas, aliud inconstantia & levitas animi. Longè aliud stabilitas, aliud servitus. Est libertati sua stabilitas laudi, est servituti sua instabilitas vitiosa. Felicitas summa libertatis est, si officio suo & æquitati irrevocabiliter adhæresat.

X. Cæterùm Episcopo magis suo devincti hærebant Clerici, quàm Ecclesiæ, cui eos ille dicaverat. Cùm enim ab ordinatione ea manaret servitus, ordinatori suo utique potissimùm subjiciebantur. Ideo & Emeritensis Concilii decreto fas est Episcopo, Clericos quoslibet ab Ecclesiis quibuslibet suæ ditionis in Ecclesiam suam Cathedralem transferre, quandocumque ita expedire senserit. Si enim secundùm Canones Clericos suos potest aliis Episcopis petentibus concedere: quantò faciliùs æquiùsque poterit ipse eos in principalem Ecclesiam suam traducere? *Si priorum Canonum sententia hunc rectè tenet ordinem, ut Episcopus ab alio Episcopo, si indigentiam habuerit, Clericum ad ordinandum petat, & accipiat: cur qui in Diœcesi sua habet eos, quos pro Dei officio & suo juvamine dignos repererit, ad suam principalem Ecclesiam non perducat & habeat? Pro cujus rei causa hoc elegit unanimitas nostra ut omnes Episcopos Provinciæ nostræ, si voluerint, de Parochianis Presbyteris & Diaconibus, Cathedralem sibi in principali Ecclesia facere, maneat per omnia licentia.* Can. 11.

XI. Concilii Toletani XIII. Canone constat nobis, Regiis Edictis jussos fuisse Episcopos, ut publicis Judicibus sisterent fugitivos & desertores aliarum Diœcesan Clericos, & certo tempore ad proprios Episcopos eos amandarent. Monachorum & Canonicorum hoc Canone par habetur ratio. *Si dicat quis simplici animo alterius Clericum se suscepisse, nec nosse eum fugitivum existere, tunc evidens innocentiæ suæ puritas approbanda est, quando eum quem suscepit, & infra octo dies juxta legum sanctionem Judici præsentaverit, & infra tempus legibus constitutum, illuc fugitivum reduxerit, unde per fugam vagabundus exivit.* De Eccles. Offic. l. 2. c. 3.

XII. Fugacium & erronum Clericorum multitudini incredibili & vitæ prorsus licentiosæ plurimùm indolescit B. Isidorus Hispalensis, ut qui non Hispanias tantùm, sed & Occidentem universum erroribus suis inquinarent. Ne Clericorum quidem nomine illos dignatur; cùmque nec laici essent, eos non aliter detestatur, quàm ut portenta quædam in Ecclesiasticæ disciplinæ dedecus nata. *Duo sunt igitur genera Clericorum, unum Ecclesiasticorum sub regimine Episcopali degentium: alterum Acephalorum, id est, sine capite, quem sequantur ignorantium. Hos neque inter Laicos sæcularium officiorum studia, atque inter Clericos religio retentat divina; sed solutos atque aberrantes, sola vaga vita complectitur, &c. Hippocentauris similes, neque equi, neque homines, mixtumque genus, proleque biformis, ut ait Poeta. Quorum quidem sordida atque infami numerositate satis superque nostra pars Occidua polluitur.*

XIII. Quod ad Ecclesiam Africanam attinet, dixi-

diximus jam beatum Fulgentium, cùm à Monaſterio, ubi Abbatem agebat, ſeceſſiſſet, ab Epiſcopo ſuo revocatum fuiſſe, & Presbyteratu initiatum; ut Diœceſi ſuę duplici hoc nexu illum alligaret, & ſpem ejus ſibi vendicandi cæteris omnibus Epiſcopis præſecaret. Ferrandus in ejus vita in hunc modum rem narrat: *Repente eum ſacerdos conſecrat Presbyterum* Cap. 15. *ut Abbatis, & Presbyteri decoratus officio, nec Monaſterium relinquere, nec in alia poſſet Eccleſia forſitan ordinari.* Verùm poſtquam profligatis Barbaris, Africam Juſtinianus Imperator Romano reſtituit Imperio, Epiſcopi Africani ſupplices petiere à Joanne Papa II. ut Clerici omnes Afri, ab Epiſcopis ad Lectores nemine dempto, *ſimiles hæreticis judicarentur*, niſi tranato rurſum mari in ſuas ſe recipérent Eccleſias, à quibus aufugerant. Mortuo interim Joanne, redditę ſunt eæ Literæ Agapito ſucceſſori ejus, qui tam piis, & tam neceſſariis votis obſecundans, reſcripſit, ſtabilitate Clericorum ſuis in Eccleſiis conſtabiliri virtutes, efferveſcere charitatem; diſcurſationibus hanc extingui, illas in dies magis magiſque extenuari. *Quia permanendo in Eccleſiis in quibus militant, & miniſterii ſui* Epiſt. 2. *poterunt aſſiduitate in Dei Salvatoris noſtri amore feruęſcere, & quæ in pervagatione reprehenſibilia ſunt, vitare.*

XIV. Ex hac Agapiti Epiſtola edocemur, qui mores Romæ, quæ in Italia leges vigerent, in ſtabilitate Clericorum, & proniſſima in Epiſcopos obſervantia tuenda. Diximus jam ut Gregorius Magnus Bacandæ Epiſcopi diſperſos Clericos conquiri juſſerit, eique reddi. *Quatenus, & illi ad Eccleſiam, in qua olim militaverunt, revocentur, & ante-* L. 3 Ep. 42. L. 4. c. 19. *dictus Epiſcopus optatum de eis poſſit habere ſolatium.* Cùm è vivis exceſſiſſet Syracuſanus Epiſcopus, ſucceſſorem ei dari Catanenſem Archidiaconum Gregorius exoptavit; ſed intellexit & ipſe neceſſe eſſe, ut aſſentiretur Catanenſis Epiſcopus, relaxaretque nexum, quo ſibi Archidiaconus obligabatur. *Quod* L. 4. Ep. 30. *ſi factum fuerit, etiam frater, & Coepiſcopus noſter Leo ei ceſſionem præſtare debebit, ut liber ad ordinandum poſſit inveniri*, Cùm de Ravennate Archidiacono Florentio in Anconitanum Epiſcopum eligendo ageretur, monuit Gregorius emerendum primò eſſe aſſenſum Archiepiſcopi Ravennatis, & ita emerendum, ut ne ſuſpicari quidem poſſet, partes ſuas Romanum Pontificem in eam rem interpoſuiſſe, quo L. 12. Ep. 6. tanto liberiùs aſſentiretur. *Apud Epiſcopum ejus agi neceſſe eſt, ut ei debeat ceſſionem concedere, non tamen ex noſtro mandato, vel edicto, ne contra ſuam voluntatem eum cedere videatur.* Scribebat quidem Gregorius Corſicæ inſulæ Epiſcopo, ordinatum à L. 7. Ep. 2. ſe Acolytum, ad eum ſe remittere: *Latorem præſentium per interceſſionem ſanctitatis veſtræ Acolytum fecimus; quem ad obſequia veſtra tranſmiſimus, &c.* Verùm aut ea erat generalis regulæ exceptio, aut illum ordinaverat quidem Gregorius Acolytum, ſed ad titulum Eccleſiæ Corſicæ, & Epiſcopi Corſici commendatione: vel ſtrictiſſimam illam in Epiſcopos obedientiam à majoribus tantùm Clericis exigebat. *Quiſquis in hac Eccleſia Ordinem ſacrum acceperit.* Hoc exemplo id illuſtratur. Elias Iſauriæ Abbas Epiphanium diſcipulum ſuum ad Gregorium miſerat, ut ab eo Diaconus ordinaretur, ſibique remitteretur. Gregorius Diaconum quidem illum ordinavit, at mox Eliam certiorem fecit, hoc Ordine ſacro, velut inviolabili ſacraque catena novum hunc Diaconum Eccleſiæ Romanæ illigatum eſſe. *Diaconus quidem factus eſt, ſed quiſquis ſemel in hac Eccleſia Ordinem ſacrum acceperit, egrediendi ex ea ulteriùs licentiam non habet, &c. Epiphanium huic Eccleſiæ Diaconatu interveniente ligavimus, &c.* Communis ea erat Clericatus ipſius lex, cui tanto lubentiùs faciliùſque accommodabat ſe Romana Eccleſia, quòd nec utilitas, nec dignitas major uſquam alibi eſſe poſſet Clericatus.

Fortunatus Neapolitanus Epiſcopus oravit à Gregorio facultatem transferendi ſuam in Eccleſiam Diaconi Eccleſiæ Ravennatę. Tanto proclivior fuit Gregorius ad aſſentiendum, quòd eam urbem hoſtes invaſiſſent, eique nec Eccleſia ſupereſſet ulla, nec Epiſcopus. *Et quoniam nec Epiſcopum cui obſecundare, nec propriam habet Eccleſiam, hoſte, ſcilicet,* L. 5. Ep. 11. *prohibente, quo ſuum debeat miniſterium exhibere, petitionem tuam non prævidimus differendam.* Clerici Lilybęi in Sicilia Romam ſe contulere, ubi impetrata à Gregorio poteſtate eligendi ſibi Epiſcopi, Parochum elegere agri Romani, quem & conceſſit Gregorius: *Lilybetanæ Clerus Eccleſiæ huc* L. 5. Ep. 13. *pro ordinando ſibi veniens ſacerdote, licentiam eis de exquirendo ſibi Epiſcopo nos dediſſe cognoſcas. Qui rapientes Decium forenſem Presbyterum, &c.* Leo Epiſcopus Siculus ſua in Catanenſi Eccleſia inſtituerat Presbyterum Eccleſiæ Syracuſanę. Joannes novus Eccleſiæ Syracuſanę Epiſcopus Presbyterum ſuum repetebat, quem ordinaverat ipſe, ceſſeratque Leoni. Juſſit Gregorius reddi Presbyterum, quòd novis potiſſimùm Epiſcopis, opus ſit fidis amicis, qui ſuis ipſos conſiliis operiſque levent, & ſuffulciant. *Quia in novam Eccleſiam vadit, & ſuos illic proprios* L. 5. Ep. 22. *homines habere neceſſe eſt, ut cùm cauſarum tumultibus premitur, in ſecreto ſuo inveniat ubi requieſcat.*

Aufugerant ab Eccleſia Romana duo Clerici ſine L. 5. Ep. 28. licentia Papæ: *ſine noſtra benedictione.* Condonavit eam culpam, pœnaſque remiſit Gregorius, dum Officio ſe ſuo quamprimùm redderent. Calaritanum verò objurgavit Epiſcopum, quòd in Clericos non animadverteret, qui aliis quàm Eccleſiæ ſuæ negotiis ſe implicarent, nec Epiſcopo ſuo morigerarentur. *Quòd fraternitatis veſtræ juſſionibus obedire poſt-* L. 7. Ep. 67. *ponant, atque in aliorum ſe magis obſequiis ac laboribus occupantes, ſuæ deſerant, ubi ſunt neceſſarii, actus Eccleſiæ.* Obſervatum illud ſuprà eſt, hoc caviſſe Gregorium in creandis Defenſoribus Eccleſię, ut ne cuiquam alii Eccleſię jam eſſent per Cleticatum obligati. *Nec fuiſti Clericus alterius civitatis.* L. 9. Ep. 38.

XV. His Gregorii teſtimoniis undique conſpirantibus liquet, juxta decreta Canonum, Epiſcopos non aliter ſuæ ordinationis Clericos habuiſſe, ſibique vindicaſſe, quàm ut ſibi proprios, & devotos, ut *ſuos proprios homines*. Ita enim loquitur Gregorius: quaſi diceret ſolemni hominio, ſive homagio Epiſcopis propriis obligatos; ea quippe vis erat ejus vocis, jam tum ævo Gregorii; Homines dicebantur, quos poſtea dixere Vaſſallos.

XVI. Curſim ſaltem adeamus Eccleſiam Orientalem, de qua jam teſtatum fecit Iſidorus, religioſiùs ibi, quàm in Occidente obſervatam fuiſſe regulam Concilii Calcedonenſis, ne ulli eſſent Clerici, qui non alicujus Eccleſiæ miniſterio manciparentur. Execratus eſt Juſtinianus Imperator ambitioſulos Clericos, qui Magnatum patrocinia aucupabantur, ut ab aliis, & à Provinciarum quoque Eccleſiis ad Eccleſiam Conſtantinopolitanam majo- Novel. 3. c. 2. rem transferri poſſent. *Quod hactenus indecenter fiebat, nequaquam in Repub. geratur, ideſt, multos reverendiſſimorum Clericorum dedignari quidem in iis quibus ordinati ſunt ſanctiſſimis Eccleſiis, aut hic, aut Provinciis deſervire, ad ſanctiſſimam verò majorem Eccleſiam, & venerabilem Clerum ejus per patrocinium quodlibet accedere. Quod de cætero fieri omnimodo prohibemus.* Sed permirum illud eſt quod addit Imperator, ſi per leges Canoneſq; non licet Monachis ex Monaſteriis aliis in alia demigrare: multo intolerabiliorem fore id genus inſtabilitatem in Clericis, quos multo vehementior exagitare poteſt, vel pecuniæ fames, vel honorum dignitatumq; cupido. *Nam ſi prohibemus ex uno Monaſterio in aliud tranſmigrare, multo magis neq; Clericis hoc permittimus, lucri & negotiationis habere demonſtrationem hujuſmodi horum deſiderium judicantes.* Deniq; cùm immunes à tutelis fore ſanxiſſet idem Imperator Clericos Monachoſq; negat ſanctioribus his nominibus comprehendi eos, qui extra Eccleſias, extra Monaſteria ſua vagantur, undiq; fugaces, ubique inertes: cùm eo fructu detur ea immunitas, ut rebus divinis vacare liceat

per

Cod. l. 1. De Epiſc. & Cler. Leg. 41. per otium. *Eos tamen Clericos & Monachos hujuſmodi habere beneficium ſancimus, qui apud ſacroſanctas Eccleſias, vel Monaſteria permanent, non divagantes, neque circa divina miniſteria deſides. Cùm propter hoc ipſum beneficium eis indulgeamus, ut aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis miniſteriis inhæreant.* Conſule Nomocanonem Joannis Antiocheni, ut Canonum Legumque concordiam in hoc negotio intelligas.

CAPUT V. *P. 3. L. 2. c. 1.*

Subjiciebantur potiùs Clerici Epiſcopo ordinationis, quàm Originis, vel Domicilii, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis.

I. Probatur ex Conciliis innexos potiùs fuiſſe Clericos Diœceſi, ubi Tonſuram & Clericatum, quàm ubi patriam, vel ubi baptiſmum nacti fuerant.

II. Probationes aliæ ex Capitularibus & Conciliis.

III. Probatur domicilio non translatos fuiſſe Clericos ex Diœceſi una in aliam.

IV. Probationes novæ ex formulis Ordinationum.

V. Quo differrent dimiſſoria tunc, & nunc litera.

VI. Ultra annum nongenteſimum viguit hæc Diſciplina.

VII. VIII. Solvuntur objectiones de loco originis.

IX. Epiſcopus cui alienus concedebatur Clericus, examini illum ſubjicere poterat.

X. In Oriente eadem vigebat Diſciplina, quoad Epiſcopum Originis & Clericatus.

XI. Quando cœperint Epiſcopi aliorum Epiſcoporum Diœceſanis Tonſuram & Minores non conferre.

XII. Conſenſus utriuſque Eccleſiæ.

I. TRibus his quoque admodum ſæculis Imperii Caroli Magni, ſtirpiſque ejus Regiæ, idem ſemper obtinuit mos, ut ei magis addicerentur Clerici Epiſcopo, qui primus eos clericali Tonſura initiaſſet, quàm qui originis loco, vel baptiſmo præfuiſſet. Itaque ſi alienos Diœceſanos occupaſſet Epiſcopus tondere, & Clericos, aut Lectores etiam creare, tam inconvulſis cenſebatur illos ſibi vinculis conſtrinxiſſe, ut eos nemo alius deinceps poſſet Epiſcopus, niſi à ſe vel permiſſos, vel emancipatos, Ordine aut Beneficio ullo donare. Ea eſt hauddubio ſententia Canonis Concilii Verni anno 755. Can. 12. *Clericos in Eccleſia militantes, ſicut jam conſtitutum eſt, non licere in alterius civitatis Eccleſia, vel in poteſtate laicorum militare.* Id eſt non poſſe eos ab Epiſcopo recedere, à quo cœperint ordinari, ut alii ſe Eccleſiæ voveant, vel Capellæ domeſticæ cujuſcumque Magnatis: *ſed ibidem permanere, in qua principio miniſtrare meruerunt.* Non eximuntur, niſi ii, quorum vel Eccleſia, vel civitas ipſa complanata eſt. *Extra eos qui amiſſa patria ad aliam Eccleſiam pro neceſſitate venirent.* Suſpenſione & excommunicatione plectitur alioqui tum Clericus ipſe, tum Epiſcopus, Nobiliſque qui alienum Clericum retinet. *Qui verò Epiſcoporum, aut laicorum poſt hoc conſtitutum, alterius Eccleſiæ Clericum ſuſceperit, niſi ad excuſandum rationabiliter, placuit à communione ſuſpendi & eum qui ſuſcepit, & eum qui ſuſceptus eſt, quouſque Clericum, qui translatus eſt; fecerit ad ſuam reverti Eccleſiam.*

II. Conſuetudini & Legi eidem adſtipulantur Capitularia Caroli Magni: Cap. 6. *Ut nemini liceat alterius Clericum recipere, nec ordinare in aliquo gradu ſine commeatu Epiſcopi.* Ita anno rurſus 789. in alio Capitulari Aquiſgranenſi: Cap. 56. *In Decretis Leonis Papæ ſancitum eſt & in Concilio Sardicenſi, ne Epiſcopus alterius Clericum ad ſe non ſollicitet, nec ordinet.* Theodulfus Epiſcopus Aurelianenſis Parochis ſuis præcipit, ut ea mutuò verecundia ſint, qua ſunt Epiſcopi in Coepiſcopos, ut ne alii aliorum Clericos ſollicitent & abducant. Can. 15. *Hoc modis omnibus prohibemus, ut nullus veſtrùm alterius Clericum ad ſe non ſollicitet, nec ordinet.* In Concilio Verno II. anno 844. innovata eſt ſuſpenſio olim decreta in Concilio Chalcedonenſi, adverſus Clericos prioris Eccleſiæ ſuæ transfugas, & Epiſcopos qui non eos procul à ſe ablegarent: *De Clericis Eccleſiarum deſertoribus antiqua forma Chalcedonenſis Concilii ſervanda eſt.* Can. 4.

III. Concilii Meldenſis anno 845. habiti Patres, ut præverterent inconſultas & præcipites Clericorum eorum Ordinationes, quorum nec explorata ſatis eſt vita anteacta, nec eruditio: quod longinquis nimirum è regionibus cum Magnatibus quibus adhæreſcunt, advenerint: ſanxere, ut nullus eos ordinaret Epiſcopus ſine Dimiſſoriis ejus Epiſcopi literis, qui eos primus clericatu ornaſſet. Itaque ſola domicilii ratione nondum Clerici ab una Diœceſi in aliam transferebantur. Can. 51. *Qui cum Senioribus ſuis de aliis Provinciis ad noſtras Parochias veniunt, &c. Si ad ordinandum offerentur Clerici hujuſmodi, inſtrui debent, ut ad Epiſcopos, ex quorum Parochiis ſumpti ſunt, eos remittant, & aut ibi ordinentur, aut literas Canonicas ab Epiſcopo, ex cujus Diœceſi ſunt, proferant; ſicut Canonica docet authoritas.* Edicitur mox ut Diœceſani ipſi annuo ſaltem ſpatio in Epiſcopali immorentur Diœceſi, ut eorum & converſatio & doctrina perſpectior Can. 52. eſſe poſſit Epiſcopo à quo ordinandi erunt. *Qui verò ex noſtris Parochiis, nullatenus ordinentur, niſi aut in Clero certo, aut religioſo, vel etiam in civitate ſaltem uno anno immorentur, ut de vita & converſatione atque doctrina illorum certitudo poſſit agnoſci.* Can. 7. In Concilio Nannetenſi innovatur Chalcedonenſis Canon, ne Clerici aliarum Diœceſeon ordinentur.

IV. Inter Antiquas formulas legere eſt Epiſtolam Epiſcopi Vencienſis ad Ganelonem Archiepiſcopum Rotomagenſem, qua commendat ei Vulfadum Diaconum, quem negotia neſcio quæ Rotomagi remorabantur, oratque, ut & ad Ordinem ſuperiorem illum provehat: ſicut & commendatione ſua illum Ebbo Remenſis Archiepiſcopus Diaconum ordinarat, cùm ipſemet olim illum adhuc Subdiaconum Vencienſi Epiſcopo conceſſiſſet. *Filium Eccleſiæ noſtræ Vulfadum Subdiaconum, me petente traditum mihi per literas formatas ab Ebbone, &c. Me ſuggerente ordinavit idem Ebbo in gradu Diaconatus, &c. Vobis eum commito, veſtræque cuſtodiæ & previdentiæ delego, & ut ad majores gradus eum provehatis ſupplici ter exoro. Credimus enim quoniam & ſapientia & mores ad hoc eum dignum indicant.* Occurrit & alia ibidem Epiſtola Eneæ Pariſienſis Epiſcopi ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, ut ab eo peteret cedi & tranſcribi ſibi Acolythum. *Bernonem quem veſtra fraternitas Acolythum ordinavit, &c. quoniam ſine veſtra licentia eum nolumus in noſtra Eccleſia diutino tempore immorari, petimus ut de illo nobis literas Canonicas faciatis, quatenus eum in noſtra Eccleſia poſſimus regulariter ordinare.* Legitur mox ibidem Epiſtola Hincmari in Epiſcopum Pariſienſem tranſcribentis, quidquid ſibi ipſe pepererat authoritatis & juris in hunc Acolythum, ipſa hujus Ordinis collatione. *Canonica atque Eccleſiaſtica ſancit authoritas, ut nemo Epiſcoporum alterius Eccleſiæ ordinatum, ſine conſenſu vel literis dimiſſoriis illius Epiſcopi cujus ordinatus fuerat, in propria Parochia retinere, aut ordinare præſumat. Rogaſtis, &c.* Hæſitationem omnem abſtergit vox illas toties iterata *ordinatus*, oſtenditque dimiſſoriis opus non fuiſſe, niſi Clericis quos Epiſcopus aliquis cepiſſet ordinare. Obvia ibidem eſt Epiſtola Epiſcopi Noviodunenſis ad Laudunenſem, Presbyterum ſuum ita cupientem concedentis. Miſſa facio complura alia ibidem ejuſdem rei exempla, quibus patet eas Clericorum ceſſiones fieri ſolitas, vel petentibus Epiſcopis, ut Eccleſiis ſuis proviſerent, vel exorantibus Clericis ipſis, ad certas rerum cauſarumque neceſſitates. Conc. Gall. To. 2. pag. 669. 672.

V. Facilè autem intelligitur has literas *Formatas & Canonicas*, quas & jam tum Dimiſſorias vocabant, ab eis quæ uſitatiſſimæ jam ſunt, plurimùm diſcrepaſſe. Cùm enim tunc Epiſcopi Clericos ordinatione ipſa ſibi manciparent, illos hujuſmodi

cessione emancipabant quodammodo, & jus omne suum in alium transfundebant Episcopum, cui Clerici deinceps hi æterno nexu & vinculo adstringebantur. Nemo non videt quantùm ab eo distent hodiernæ dimissoriæ Literæ; nec aliunde ea manavit diversitas, quàm ex eo quòd non jam Tonsura, Clericatus, Ordinatio spectantur, ut quondam, tanquam indissolubiles quidam nexus cum eo qui Regalis Christi Sacerdotii caput est & princeps. Non cedunt alii aliis Episcopi jus & imperium illud in Clericos, quod passi sunt dilabi,

Damnat Hincmarus ordinationem ejus qui posteriores Ordines susciperet in ea Diœcesi, in qua priores, vel Tonsuram ipsam non accepisset. *Qui contra sacras regulas ab Ecclesia in qua fuerit tonsus & ordinatus, discedens ad alias Provincias convolavit.* Si vel ad Episcopatum electus esset Clericus alterius Diœceseos, non poterat is novæ assentiri & acquiescere dignitati, nisi permittente Episcopo, cui hactenus fuerat obnoxius. *Canones decreverunt, ut de alia Ecclesia petitus, vel sumptus, is qui fuerit ordinandus Episcopus, non sine placito vel literis ejus Episcopi, cujus fuerat Clericus, ordinetur.*

De Præd. c. 36, To. 1. p. 319.

VI. Eadem innovata sunt Decreta in Concilio Romano anni 433. ubi demonstratur Romana ipsa Ecclesia locum originis non tanti feciſſe, quanti ordinationis & clericatus, qui tunc à Beneficio non divellebatur, & ex indeclinabili tunc lege residentiæ certum secum invehebat domicilium. *Nullus Episcoporum audeat alterius civitatis Clericum sine dimissoriis sui Episcopi suscipere.* Denique anno 895. Concilium Triburiense apertissimè prodit usque ad annum Christi millesimum Episcopos Germaniæ potuisse sibi vendicare alienos quoslibet cives & Diœcesanos, collato eis vel Clericatu tantùm, vel Ordine etiam aliquo, atque ita certo eos Beneficio & ex lege proinde residentiæ, certo domicilio affigere; dummodo ne sibi Ecclesiæque suæ ita devincire illos tentarent, qui ab alio jam Episcopo illaqueati fuissent sacris iisdem vinculis. Non aliud enim hæc Synodus in ea re, quàm Canones innovat Nicænos, Chalcedonenses, Sardicenses, Africanos. Atqui his vetatur id unum, ne quis Episcopus alienos ordinet Clericos,

Can. 11.

VII. Nec tamen dissimulandum nonnullis in locis videri posse, habitam esse rationem originis. In Capitulari Angilrami, quod ei traditum ferunt ab Adriano Papa, vetantur Episcopi alienos ordinare Parochianos, id est Diœcesanos: quæ nunc enim Diœcesis, ea tunc vocabatur Parochia. *Si quis Episcopus judicaverit, vel ordinaverit alterius Parœchianum, sine consilio & voluntate Episcopi sui, &c. ultra non solvet Canonem.* Sed promo certiorem profectò probationem ex Capitularibus Caroli Magni: *Nullus Episcopus alienum Parochianum præsumat retinere, vel ordinare, vel judicare absque proprii Episcopi voluntate. Quia sicut irrita erit ejus ordinatio, ita & dijudicatio. Qui eum ordinare non potuit, nec judicare ullatenus poterit.*

Can. 30.

L. 7. c. 229.

In antiquis Formulis impetrat Archiepiscopus Senonensis à Bituricensi, ut Presbyter natus & ordinatus in Diœcesi Senonensi possit in Bituricensi domicilium figere. *Parœchianum nostrum in nostra Diœcesi natum, & sacras literas edoctum ad Ordinem sacrum promoveri jussimus.* Hincmarus Remensis Episcopus ajebat Vulfadum in Ecclesia Remensi baptisma & Tonsuram consecutum, non potuisse Lingonensem ordinari Episcopum, nisi consentiente Remensi Archiepiscopo: *Inconsulta Remensi Ecclesia, in qua baptizatus & in Clericum tonsus, &c.* Narrat Flodoardus Episcopos provinciæ Turonensis petiisse, ut Actardus Nannetensis Episcopus ad Ecclesiam Turonensem transferretur, *quia in eadem Ecclesia baptizatus, nutritus, & ordinatus fuerat.* Plura ejusdem rei exempla capite sequenti contexentur.

Conc. Gall. To. 2. p. 665. 666.

To. 2. p. 279.

Flodoard. L. 3. c. 1.

VIII. Verùm nec numero, nec pondere paria sunt harum probationum atque superiorum momenta. Inde ergo illud tantùm existit, locum originis, vel potius baptismi aliquando in pretio esse cœpisse, non semper. Viennensem Archiepiscopum objurgabat Joannes VIII. quòd intercederet promotioni Episcopi Genevensis, ea nimirum de causa, quòd nec baptizatus, nec tonsus, nec ordinatus Genevæ fuisset: nec pensi quidquam haberet, quòd nec ipse horum quidquam sacramentorum Viennæ accepisset. *De hoc quod dici, quod Optandus in Genevensi Ecclesia nec baptizatus, clericatus, ordinatus, acclamatus, eruditus unquam extiterit: interim silentio est tegendum, eo quòd nihil horum habens, sanctitas vestra in Viennensi Ecclesia est consecrata.* Nec in hoc exemplo quidquam est quod assentiri cogat. Unus est Capitularium locus à me relatus, quod nulla possit cavillatione deludi. At si uni illi statuto objiciatur illa congeries testimoniorum suprà laudatorum, planum est nunquam usu receptum illud fuisse.

Epist. 25.

IX. Unum restat quod addam; potuisse videlicet Episcopum Collegis suis aliquem concedere & addicere Clericorum suorum, cum accessione suffragii & testimonii sui, ut illum ad Ordines superiores propellerent, ut superiora declarant exempla; sed non eò prohibitos fuisse alios Episcopos, quin novum hunc Ecclesiæ jam suæ militem probarent, excuterentque an superiori Ordini par esset. Quin ex adverso cùm suo in hunc Clericum jure omni sese exueret Episcopus, eoque Collegas investiret, illum ergo prorsus eorum arbitrio judicioque committebat. Unde & in Antiquis Formulis ita Episcopo Argentoratensi Clericum suum commendat Constantiensis, ut penes eum esse velit, an ille ad superiores Ordines sit promovendus. *Vobis licentiam tribuimus, ut si dignum eum judicaveritis, ad sacros Ordines promoveatis.*

Conc. Gall. To. 2. p. 666.

X. Quod ad Orientalem jam spectat Ecclesiam, Constitutione Michaelis Anchiali Patriarchæ Constantinopolitani, synodicè trutinata cum Episcopis compluribus, & Magistratibus Imperatoris, sancitur juxta Canonicas sanctiones, non posse ab Episcopis conferri Diaconatum, vel Presbyteratum iis qui ex alienis Diœcesibus ad eos ventitant: *Diaconorum & Sacerdotum ordinationes facere:* vetantur autem vel maximè Episcopi Regiæ urbi vicini, manus imponere Diœcesanis ullis civitatis Constantinopolitanæ, addito etiam, ut qui Presbyteratu in aliis Diœcesibus initiati fuerint, ad eas proficiscantur, sacro illo Ordine perfuncturi. Ejus Decreti sensus germanissimus ad solos spectare videtur Clericos, non laicos. Clericis enim, & Ordine jam aliquo donatis, aut adjici, aut abnui possunt Ordines superiores, non laicis. Sunt tamen in ea Constitutione ejusmodi verba, quæ prohibeant tonderi, vel ordinari ab Episcopis, nisi ipsorum Diœcesanos, ut paci Episcopos inter alendæ consultum sit. *Manus autem imponere & sacros Ordines conferre, non iis qui undequaque veniunt, sed iis solis qui sunt ejus Diœcesis, unicuique Antistiti Canone cautum est; ne inter eos confusio seditioque versetur, à quibus ordo & pacis bonum aliis quoque certa debet regula dari.*

Juris Orient. To. 1. p. 227. &c.

XI. Video hæc quoque verba ad Ordines sacros trahi posse, quos non possit conferre Episcopus, nisi iis qui Diœcesani ejus sunt, vel propter originem, vel propter Tonsuram & priores Ordines, quibus ei adscripti insitique sunt Diœcesi. At verò Balsamon in Responsionibus ad Marcum Patriarcham Alexandrinum, affirmat in hac Constantinopolitana Synodo actum fuisse de Laicis, iisdemque pœnis addictos fuisse Episcopos, qui alienis ex Diœcesibus oriundos ordinarent. *De laicis autem simul quæsitum est, in sancta Constantinopolitana Synodo, &c. Et facta est synodalis subnotatio ex æquo puniri eum qui ex aliena Provincia ordinat laicum, præter Episcopi ipsius sententiam.*

Juris Orient. Ibid. p. 382. 383.

Sed cum eodem Balsamone fateri cogimur, tum primùm cœpisse id prohiberi. Cùm enim ea quæstio universim proposita fuisset, an possit Episcopus alienos ordinare Diœcesanos: respondet Balsamon,

ſamon, quod ad Lectores ſpectat, qui ſuperiores Ordines ab alio ſuſcipiunt Epiſcopo, quàm ab eo qui ipſos Lectores ordinavit, eos canonicis legibus pœnitentiæ ſubjici: quoad Laicos autem, diffinitam fuiſſe quæſtionem eam in Conſilio Conſtantinopolitano ſub Michaele Anchialo.

XII. Hinc ergo illud conſtantiſſimè efficitur, uſque ad annum Chriſti milleſimum utriuſque Eccleſiæ potuiſſe Epiſcopos conferre Tonſuram & Ordines Laicis alienæ Diœceſeos: at majores Ordines iis impartiri non potuiſſe, qui minores jam ab alio, vel Tonſuram ſuſcepiſſent. In aperto ratio eſt. Vigebat quippe adhuc vetuſtiſſima illa lex, ut clericatus & ordinatio Clericos quoslibet uni Eccleſiæ in reliquum vitæ tempus defigeret, adeoque connexum ſibi & Beneficium haberet, & domicilium. Quo fiebat ut perinde eſſet, ac ſi ex ea regione oriundi fuiſſent. Tum Beneficio ergo, tum domicilio Diœceſani evadebant quodammodo: quod tunc demum deſitum eſt, cùm deſiit ordinatio Clericos omnes ſuæ quemque Eccleſiæ in perpetuum affigere & devincire.

CAPUT VI. *P. 3. l. 2. c. 2.*

Ordinatio Clericos uni allegabat Epiſcopo & Eccleſiæ, in qua reſidere cogebat, ſub Imperio rurſum Caroli Magni, & ejus ſtirpis.

I. Illigari ordinatione non poterant Clerici uni Eccleſiæ, quin ibi domicilium fortirentur, atque ita Diœceſani quodam ſuo modo evaderent.

II. Clerici omnes Epiſcopo obnoxii.

III. Tentata ratio in communis vitæ ſocietatem illos adgregandi ſub Epiſcopo.

IV. Principum & Conciliorum decreta ad reſidentiam Clericorum omnium in ſuis Eccleſiis.

V. Regibus ipſis & Optimatibus Capellani ab Epiſcopis aſſignabantur.

VI. Nefas erat tranſilire ab una Eccleſia ad aliam.

VII. Non poterant electi Epiſcopi acquieſcere, citra conſenſum Epiſcopi, cui erant obnoxii.

VIII. Exempla alia accuratiſſimæ reſidentiæ Clericorum.

IX. Reſidentiæ vinculo interim ſolvebantur, qui ſtudiorum cauſa ad publicas Scholas proficiſcebantur.

X. Quæ leges imponerentur ſtudentibus.

XI. In Oriente Patriarcha Conſtantinopolitanus ſuæ inſerebat Eccleſiæ Clericos Monachoſque aliorum Epiſcopatuum. Quod raro tamen fiebat.

XII. Ad id quoque Literis proprii Epiſcopi opus erat.

XIII. Clerici non reſidentes excidebant Beneficiis. Quanto tempore?

XIV. Decreta contra vagos & acephalos Conſtantinopolis Clericos.

I. NOn fruſtra, etſi forſan ad faſtidium uſque Lectoris inculcamus, Clericatum & Ordinis aureas veluti fuiſſe compedes, quibus Clerici alligarentur Epiſcopo & Eccleſiæ, in qua deinceps perpetuùm reſiderent. Inde fiebat enim, ut Epiſcopi alii aliorum Diœceſanos paſſim ordinarent, quòd ordinatione ipſa jam perpetui Diœceſani fierent novæ hujus Eccleſiæ, in qua deinceps & Beneficium & domicilium perpetuum haberent. Nec aliter etiam nunc fit; ubi vel Beneficio quis, vel domicilio fixus eſt alicubi, Diœceſanus cenſetur, & jure communi ab Epiſcopo Diœceſano ordinarii poteſt, quanquam originem alibi nactus. Unum id intereſt, quòd non ſtatim ſuſcipiendo Clericatu & Beneficio inveſtitur quis, & domicilio figitur, ut olim; propter neceſſariam olim Clericorum omnium in Eccleſiis ſuis reſidentiam, nunc minimè neceſſariam.

II. Rurſus ordinari Presbyteros voluit Vermerienſe Concilium anni 752. qui ab Epiſcopis vagantibus & ſine Epiſcopatu ordinati fuiſſent. *Ut ab Epiſcopis ambulantibus per patrias, ordinatio Presbyterorum non fiat. Si autem boni ſunt illi Presbyteri, iterum conſecrentur.* Poterat hæc Ordinum imputari iteratio dubitationi ei, an verè fuiſſent Epiſcopi, qui eſſe ſe venditaſſent. Sed in eo Decreto ſublucet mira quædam animorum alienatio, & ab Epiſcopis, qui nulli Eccleſiæ; & à Presbyteris, qui nulli Epiſcopo ſunt addicti. Unde & Concilium Vernum anno 755. Epiſcopi ſummæ poteſtati ſubjicit Presbyteros omnes, qui niſi eo annuente, nec tingere poſſunt, nec ſacrificare. *Ut omnes Presbyteri, qui in Parochia ſunt, ſub poteſtate Epiſcopi eſſe debeant; & de eorum ordine nullus Presbyter præſumat in illa Parochia baptizare, nec Miſſas celebrare, ſine juſſione Epiſcopi in cujus Parochia eſt.* Can. 14. Can. 8.

III. Ulteriùs verò progreſſi ſunt Concilii hujus Verni Patres in obedientia & conjunctione deſcribenda Clericorum cum Epiſcopis ſuis. Hinc enim cepere Clerici colligi in unam ſub Epiſcopo ſocietatem, ut Monachi communem ſub Abbate ſuo degebant vitam. *De illis qui dicunt quod ſe propter Deum tonſuraſſent, placuit ut in Monaſterio ſint ſub habitu regulari, aut ſub manu Epiſcopi ſub ordine canonico.* Illud quoque additum, ut prohiberentur Clerici omnes ab una Eccleſia in aliam migrare, vel Magnatum Oratoriis ſeſe addicere. *Clericos in Eccleſia militantes non licere in alterius civitatis Eccleſia, vel in poteſtate laicorum militare.* Capitulare Aquiſgranenſe anno 789. Calcedonenſem Canonem innovavit. *Ut nullus abſolutè ordinetur, & ſine pronuntiatione & ſtabilitate loci, ad quem ordinatur.* Itaque uti nunc Epiſcopi, ita tunc vel extremi Clerici, non ordinabantur, quin alicui illigarentur Eccleſiæ: utque etiamnunc Monachi ſtabilitatem & reſidentiam vovent, ita & tunc Clerici. Can. 11. 12. Ibidem. Can. 25.

IV. Rex ipſemet Carolus Magnus in Concilio Francofordienſi anno 794. cum Epiſcopis connexus eſt, ut reſidentia poſthac religioſiùs obſervaretur ab Epiſcopis, Presbyteris, Diaconiſque. *Definitum eſt à Domno Rege & à ſancta Synodo, ut Epiſcopus non migret de civitate in civitatem, ſed curam habeat Eccleſiæ ſuæ, ſimiliter Presbyter & Diaconus maneat in Eccleſia ſua canonicè.* Paulò poſt in omnes Clericos idem jus exporrigitur. *De Clericis ut nequaquam de Eccleſia ad Eccleſiam tranſmigrent, neque recipiantur ſine conſcientia Epiſcopi.* Denique vagæ ordinationes proſcribuntur. *Ut non abſolute ordinentur.* Vagos Clericos, & nec Epiſcopo, nec Abbati addictos Concilium Moguntinum anni 813. carceri addixit. *Neque ſub Epiſcopo neque ſub Abbate, ſed ſine Canonica, vel regulari vita degentes.* Juſſit etiam ut Epiſcopi transfugas Clericos undique conquiri facerent, propriiſque reſtituerent Epiſcopis: *Ut unuſquiſque Epiſcopus in ſua Parochia diligenter Presbyteros, vel Clericos inquirat, unde ſint, & ſi aliquem fugitivum invenerit, ad ſuum Epiſcopum redire faciat.* Ejuſdem anni Concilium Turonenſe perquiri eoſdem juſſit, ut ne divina celebrare myſteria permitterentur ii, qui ex aliena Diœceſi adventarent, ſine proprii Epiſcopi literis. *Ne ſine literis commendatitiis celebrare præſumat.* Plumbo muniri has literas ſanxit Concilium Cabilonenſe II. ejuſdem anni 813. *In quibus nomina Epiſcopi & Civitatis plumbo munita.* Quin Romam & peregrinari, vel Cæſarodunum Turonum Presbyteros, Clericoſque prohibetur, niſi permiſerit Epiſcopus. *Romam ſive Turonum abſque licentia Epiſcopi ſui adire, penitus decrevimus inhibendum.* Denique uſque adeo perſuaſiſſimum erat Carolo Magno, ſtrictiſſimæ reſidentiæ Clericos omnes ſubjici debere, ut cùm Prebyterum Anglum meritò ſuſpectum in Angliam remitteret, ad Angliæ Regem ſcripſerit, conſultius viſum eſſe Gallicanis Epiſcopi, ut eum ad propriam ablegarent Epiſcopum, cui primùm profeſſus fuerat ſe obtemperaturum. *Viſum eſt noſtris Sacerdotibus, illum ad ſui Epiſcopi, ubi Deo votum fuit, diri-* Can. 11. Can. 27. Can. 28. Can. 33. Can. 41. Can. 44. 45.

dirigere judicium. Ponderanda hæc verba, *Deo votum fecit*.

V. Tam præclarè conſtituta Diſciplina Cleri, non multò poſt labefactari cœpit. Id enim verò eſt quod vehementiſſimè dolebat Concilium VI. Pariſienſe ſub Ludovico Pio anno 829. *Eo quòd multi Eccleſiaſticæ regulæ ſubjecti, propoſiti ſui & loci deſertores effecti, ab aliis Epiſcopis, & Abbatibus, Comitibus & aliis Nobilibus viris recipiuntur*. Expoſtulat autem vel maximè de Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, Nobilibuſque Italiæ, qui Clericos Galliæ deſertores paſſim excipiebant, & nihili faciebant Canones, quibus id toties eſſet prohibitum. Interpellatus eſt ab hoc Concilio Ludovicus Pius, ut Imperatoria poteſtate revocari ex Italia aliiſque provinciis curaret Presbyteros Clericoſque fugaces quoslibet, & ſuis reddi Eccleſiis. *Per Miſſos veſtros perquirantur, & unicuique Eccleſiæ, à qua per contumaciam defecerunt, reſtituantur*. Concilii II. Aquiſgranenſis Patres anno 836. ne in Palatio quidem Imperatorio conſiſtere paſſi ſunt Presbyteros, qui ab Epiſcopis ſuis deſciviſſent. *De Presbyteris qui in Palatio morantur, ut ſine proprii Epiſcopi conſenſu ibi locum conſiſtendi non habeant*. Concilium Meldenſe anno 845. vagas proſcripſit ordinationes, & ne Regibus quidem ipſis conceſſit, ut ſine Epiſcoporum aſſenſu, Clericum ſibi quemvis vendicare poſſent. *Cùm quilibet Canonicorum ad regiam venerit majeſtatem, & ſuo ſe voluerit mancipare ſervitio, conſenſu Epiſcopi, ad cujus Diœceſim pertingere cognoſcetur, eum recipiat*. Concilium Ticinenſe anno 850. albo expunxit Clericorum, eos qui ſub nullius Epiſcopi poteſtate degerent, edixitque, ut ne viri Nobiles Capellanos Oratoriorum ſuorum acciperent, niſi à proprio Epiſcopo: *Nulla ratione Clerici, aut Sacerdotes habendi ſunt, qui ſub nullius Epiſcopi diſciplina & providentia gubernantur, &c.*

Can. 34.

L. 3. c. 23.

Can. 52 58.

Can. 38.

VI. Joannes VIII. Papa ad Archiepiſcopum Ravennatem ſcripſit, ut Eccleſiæ Faventinæ Clericos omnes redderet, qui ab ea, ut minùs ſplendida & opulenta, ad Ravennatem confluxerant. Deteſtantur enim ſacri Canones hanc Clericorum inſtabilitatem, hanc opum, hanc honorum famem. *Quia non licet quemlibet Clericum in duarum Civitatum conſcribi ſimul Eccleſiis, & in qua ab initio extitit, & ad quam confugit, quaſi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Et ideo eos ad Eccleſiam revocari decernimus, & de illis amplius nullo modo recipias*. Idem ipſe Pontifex Monacho neſcio cui reſcripſit, ut fidam & conſtantem præſtaret obedientiam ei Epiſcopo, cui ſuus Abbas & prior Epiſcopus eum volentem cupientemque per Literas dimiſſorias conceſſiſſent. *Valpertus Epiſcopus te à proprio Epiſcopo atque Abbate per dimiſſoriam acquiſivit; tua potius intervenientе petitione*.

Epiſt. 273.

Epiſt. 238.

VII. Antiquas inter formulas Epiſcopalium Promotionum inſignis illa eſt Guilleberti Epiſcopi Catalaunenſis. Cùm jam Presbyter eſſet, illum parentes obſequio Regis aſtrinxerant, conſentiente vel maximè Præſule ſuo, Archiepiſcopo Turonenſi. *Per licentiam mei Archiepiſcopi Herardi, à parentibus meis regiis ſuum mancipatus obſequiis*. Hincmarus qui præerat electioni Guilleberti in Epiſcopum Catalaunenſem, conſenſum flagitavit Herardi Archiepiſcopi Turonenſis, qui præſens aderat. *Quia veſter natus, nutritus, vel educatus & ordinatus dignoſcitur, & Clerus, Ordo & Plebs Catalaunica illum depoſcit, habeamus veſtram licentiam, &c. Requiſita ſunt Canonum Capitula, & inventum eſt, quia ab illo eum petere debebant, cujus natus, nutritus & ordinatus foret, &c.* Omnes præter Presbyteratum ordines acceperat ab Herardo Guillebertus, qui poſtea ejuſdem Herardi Dimiſſoriis munitus à Sylvanectenſi Epiſcopo Presbyter creatus fuerat. *Ab Herardo literis ad Erpoinum datis, Presbyterii ordinis ſuſcepi*. Hæ dimiſſoriæ Literæ perſimiles erant earum, quæ nobis in uſu jam ſunt, Clericoſque prioris Epiſcopi ſui obedientiæ adſerebant. Eſt etiam hic in honore Epiſcopus originis; ſed id juris accumulatione fieri ſuſpicor, quod qui originis, idem Ordinationis eſſet Epiſcopus. Miſſas facio alias Dimiſſorias complures, quas ab Epiſcopis ſuis impetrabant Clerici, ut in alias ſe Diœceſes omnino transferrent, ob neceſſaria quædam negotia ſua. *Ob ſui commodam facultatem, &c. Ut ſuæ deſerviat utilitati, &c.*

Conc. Gall. To. 2. pag. 652.

Ibidem. 671. 66.

VIII. Hincmarus ipſe Remenſis Archiepiſcopus unum ex Monachis ſuis ſancti Remigii conceſſit Epiſcopo flagitanti, & tum ſacros Ordines, tum curam animarum ei crediturо. *Quem eidem Epiſcopo id petenti ad ordinandum & regendum committit*. Donatur à Carolo Magno Alcuinus, virtutum & eruditionis gloria ſuo quidem ævo nulli ſecundus, duabus Abbatiis, alieno ſolo prorſus defigi noluit, niſi antè in patriam, in Angliam inquam remeaſſet, ut à Rege & Epiſcopo ſuo eam impetraret licentiam: antè enim attonſus & Diaconus ordinatus fuerat, quàm in Galliam ſe conferret. *Albinus nolens abſque authoritate Regis ſui & Epiſcopi proprium deſerere locum, quo educatus, quoque comam capitis amiſerat, ac in Levitam conſecratus fuerat, &c.* In Capitularibus Epiſcopis præcipitur, ut cùm Parochias Presbyteris adminiſtrandas committunt, ſtabilitatem eos profiteri cogant. *Ut Presbyteri qui in titulis conſecrantur, ſecundùm Canones antequam ordinentur, promiſſionem ſtabilitatis loci illius faciant*. Parochi Diaconique obedientiam Epiſcopo ſuo profiteri allegabantur. *Quando Presbyteri, vel Diaconi per Parochias conſtituuntur, oportet eos profeſſionem Epiſcopo ſuo facere*. Monet Presbyteros ſuos Ahyton Baſileenſis Epiſcopus, cùm ſponſi ſint Eccleſiarum, infatigatam vigilantiam, & jugem reſidentiam præſtari ab eis debere: *Sciant quia in Eccleſiis quibus præſunt, ſponſi facti ſunt. Et ideo omni vigilantia, qualiter eas decorent, & eis inceſſanter deſerviant, totius vitæ ſuæ vigilantiam impendant*. Lupus Ferrarienſis Abbas Literis ad Ganelonem Archiepiſcopum Senonenſem datis, mira eruditionis copia refertis, exprimere ab eo exinus eſt, ut duo ejus Parochi Eccleſiis ſuis abire, & Monaſticum inſtitutum ipſo conſentiente amplexari poſſent. *Dignetur veſtra Paternitas hæc ſtudioſius pertractare, & Presbyteris ad melius de bono tendentibus, non cunctetur licentiæ aditum reſerare*.

Flodoard. L. 3, c. 21.

In ejus vita.

L. 5. c. 168. L. 7. c. 366.

In Capit. c. 23. Spicil. to. 6, pag. 698.

Epiſt. 29.

IX. Jam verò alia ſe aperit multò frequentior deinceps futura occaſio, à reſidentiæ nexu ſolvendi Clericos, ut in celebriores convolarent ſcholas, ſtrenuam literis ſacris Eccleſiaſticiſque operam navaturi. Tam pia vota Epiſcopi perſæpè diſſenſu ſuo fruſtrabant, prætexebantque Canones reſidentiæ vindices. Suppeditat nobis Regno quæſtionis hujus ſolutionem, qua declaratur; etſi vagos & fugaces Clericos proſcribant Canones, non tamen inertiæ, aut imperitiæ patrocinari: reſidentiam ergo quæ ab illis exigitur, remorari non debere curſum & incrementa perfectioris ſapientiæ ac pietatis. *Invidia Pontificum ſæpè prohibentur, dum Canonem XX. Calcedonenſis Concilii eis opponunt. Ubi dicitur Clericos in Eccleſia adminiſtrantes, in alterius civitatis Eccleſia ſtatutos fieri non oportet; & ſequentia invida offuſcatione abolent; ubi illi excipiuntur, qui ex neceſſitate ad aliam Eccleſiam tranſierint. Magnâ ſanè neceſſitate premitur qui fame conſtringitur, & qui injuria arctatur inſipientiæ, opus habet refici doctrina ſcientiæ. Inter fugitivum denique & ſtudioſum cautè ab Epiſcopo diſcreto proſpici debet; ut ille locum deliteſcendi non inveniat; iſti verò locum in melius mutare, & ire de virtute in virtutem volenti offendiculum non opponatur, ſed charitatis adjutorio, quæ nunquam excidit, ſublevetur. Igitur ſi piè & juſtè recto currebant hactenus viam tramite vitæ, pro religione profectiora expetere loca, licentiam eis non denegandam eſſe cenſuimus, &c.*

Regino. Append. 2. c. 30.

X. Ea fuere initia incredibilis illius frequentiæ Clericorum ad Literarias Univerſitates poſterioris ætatis. At interim hìc obſerva, 1. has licentias non concedi niſi Clericis, qui pietate præfulgent. *Si*

piè,

piè, & justè, &c. 2. Et qui ad studia literarum non anhelant, nisi ut Ecclesiasticis ministeriis aptiùs postea, & feliciùs inserviant. *Pro religione.* 3. Quique ingenio pollent, & acumine, *Qui capacioris sunt, & argutioris ingenii.* 4. Denique non relaxantur à canonica residentia, nisi ut pergant ad celebriores Scholas. *Ad loca quæ scientia, & doctrina excellentiora conspiciuntur.*

XI. In Oriente solus Constantinopolitanus Patriarcha abutebatur potestate eadem, ex Balsamone, qua Carthaginensis in Africa Episcopus, ut Clericos aliorum Episcoporum admitteret Ecclesiæ suæ gremio, eique consociaret, invitis etiam Episcopis. Admonet tamen idem Balsamon tum demum eo jure uti Constantinopolitanum Episcopum, cùm penuria laborat ipse Clericorum, deficitque in Ecclesia Constantinopolitana ille, qui Constitutionibus Imperatorum definitus est numerus. Denique id difficillimè accidere posse idem observat, propter incredibilem Clericorum multitudinem, qui regia semper in urbe diversantur. *Quod quidem Constantinopoli locum non habet, propter multitudinem Cleri ipsius, & quod nulla sit omnino eorum penuria.* Addit idem alibi, posse Imperatores Clericos ab una Ecclesia in aliam transferre: *Nota autem quòd etiam Imperatori concessum est facere Clericorum translationes.* Majorem certè suprà suspeximus, vel Episcoporum magnitudinem animi, vel Principum temperantiam, ut ne Canonicis Regulis fieret injuria.

In Nomoc. Tit. 3. c. 26. Et in Can. 16. Apost.

XII. Sed ne Episcopus quidem Constantinopolitanus Clero suo adglutinare poterat Clericos extraneos, nec sacras illis permittere functiones, nisi commendatitias afferrent ab Episcopis suis literas, quibus constaret eos, & Tonsuras, & Ordine quovis fuisse donatos. *Patriarchæ Constantinopolitano permissum est alienos suscipere sine dimissoriis literis ejus, qui ipsos ordinavit, si modo literas commendatitias attulerint, quibus se ordinatos, & Clericos esse probent.* Nec Hierosolymitano, nec Antiocheno Patriarchis fas erat id sibi sumere, quod unius Constantinopolitani speciale erat privilegium, ut sivè Clericos, sivè Monachos alienos posset sibi Ecclesiæque suæ vendicare. *Ipsi enim ab alienis finibus sine impedimento Monasticos, & Clericos recipere concessum est.*

In Can. 18. Synod. 7.

In Can. 83. Synod. Carthag.

XIII. Affirmat denique Balsamon, juxta Novellas Constitutiones, ubi Clericus à loco suo desciscet, & officio, alium subrogari solitum, qui distributiones perciperet, atque ita desertori jam regressus in suam sedem non pateret. *Ut si ab aliqua Ecclesia recedant Clerici, alii qui subrogantur, annonarias pensiones percipiant: neque illi, si revertantur, illis capiant.* Videtur alibi Balsamon hujus absentiæ tempus triennio diffinire, ut eo elapso jam Clericus suo Beneficio jure spoliatus censeatur, *Si enim deponitur, qui triennio in aliena Parochia versatur,* Quin, & aliqui functionum sibi incumbentium tam arcta necessitate urgebantur ad residendum, ut post semestrem absentiam successores acciperent. *Et si non ad sex usque menses ad ministerium surrexerint, extrudantur.*

In Nomoc. Tit. 8. c. 2.

In Suppl. pag. 1124.

XIV. Complectitur Jus Orientale Declarationem Heraclii Imperatoris adversus Presbyteros Clericosque errones, & licentiosos, qui undequaque Constantinopolim advolabant irrepebantque in Ecclesias, in Xenodochia, in Oratoria Optimatum, nec ullo se obsequio Patriarchæ obnoxios profitebantur. Damnatur hæc discursatio, & fuga ab Ecclesiis propriis, & prohibetur numquid stipis in hos erogent Ecclesiæ, vel Xenodochia, vel Monasteria, ne φόγας, διανομὰς, διάρια, in eos effundant.

Juris Orien. Tom. 1. pag. 84. 85.

CAPUT VII. *P. 4. l. 2. c. 1.*

Diœcesani obnoxii Episcopo Originis, Domicilii, Beneficii, post annum Christi millesimum.

I. Vestigia quædam residua disciplinæ veteris, ubi plus momenti erat in Episcopo ordinationis.

II. Hac extrema ætate pluris fit Episcopus originis Probationes.

III. Exemplum mirum trium Episcoporum, qui totam sibi mutuò potestatem communicant.

IV. Pontifices, & Concilia ratas habent ordinationes factas ab Episcopo, vel originis, vel domicilii, vel Beneficii.

V. Quot annorum debeat esse domicilium.

VI. Variæ Declarationes Congregationis Concilii de Episcopo originis, & Beneficii, itemque de Dimissoriis.

VII. Decreta Conciliorum de examine Dimissoriis præmittendo.

VIII. Decreta alia de Regularibus, & de Dimissoriis quoslibet Ordines.

IX. An Ordines ab Abbatibus, an à Capitulis Dimissoriæ dari possint.

X. De eo qui alibi natus, alibi baptizatus est.

XI. Decreta Comitiorum Generalium Cleri Gallicani anno 1655. super his rebus.

I. CUm Leodiensis Episcopus omnes ad se revocaret ordinationis suę Clericos, interpellavit eum enixiùs B. Fulbertus, ut Subdiaconum sibi quempiam cederet, quem deinceps haberet mutui pignus amoris. *Oramus ut nobis eum remittere, ac vestris Literis commendare dignemini, ut præsentia ejus sit pignus vestræ charitatis erga nos.* Claromontano Episcopo cessit Hildebertus Cenomanensis Episcopus unum ex Subdiaconis, quem Archidiaconum crearet. *Eundem Vuillelmum vobis, & vestræ commodo Ecclesiæ, ab ea quam consecratori suo debet obedientiam, liberum omnino; & absolutum.*

Epist. 57.

Epist. 55.

Concessit Innocentius III. Mediolanensi Archiepiscopo, quod ab eo expetitum fuerat, ut Diaconatu, & Presbyteratu donare posset, quos ipse Pontifex minoribus initiaverat Ordinibus. *Qui ab ipso Romano Pontifice Ordinem receperunt.* Docet etiam Radevicus Clericum, & Subdiaconum Papæ non posse nisi eo assentiente à quoquam ordinari. *Clericus de Reverentia vestra, & in Subdiaconatum à Papa consecratus, nonnisi ejus conniventia, & assensu in aliam Ecclesiam transferendus putabatur.* Non obscura sanè hæc sunt pristinæ disciplinæ vestigia: ubi plurimum omnium potest Episcopus ordinationis.

Regest. 1, Epist. 22.

L. 1. c. 15.

II. Sed ingenuè confitendum est hac extrema Ecclesiæ ætate, post annum Christi millesimum, Episcopo originis multò plus authoritatis affuisse, quàm priùs. Vetuit Concilium Ravennas anni 997. ordinari, vel promoveri quemquam ex Diœcesanis alterius Episcopi, sine ejus Dimissoriis, *Nemo nostrum alterius Diœcesenses, vel Parochianos recipere, aut promovere, seu retinere præsumat, sine Canonicis Epistolis.* Concilium certè Londinense anni 1075. prohibuit tantummodo ordinari à quoquam Clericos Monachosque alterius Episcopi, convenienter priscis Canonibus, & Pontificiis Decretis: *Ex multis Romanorum Præsulum Decretis, & Canonum authoritatibus, ne quis alienum Clericum, vel Monachum, sine commendatitiis Literis retineat, vel ordinet.* Urbanus verò II. permisit Archiepiscopo Lugdunensi: ut breviori perfunctos pœnitentia recolligeret eos Clericos Ecclesiæ suæ, qui ab aliis deindè Episcopis ordinati fuissent. *Lugdunensis Parochiæ Clericos contra statuta Canonum ab alterius Paræciæ Episcopis ordinatos, &c.* Sed non docet hìc Pontifex potuisse Laicos Clericatu ornari ab Episcopo quovis alio quàm suo. Et Concilium Londinense anni 1125. ordinationem reservavit uni Episcopo Diœcesano,

Can. 3.

Append. Epist. 19.

Nullus

Can. 10. *Nullus Epiſcoporum alterius Parochianum præſumat ordinare, vel judicare.* In alio Concilio Londinenſi anni 1138. ſervata eſt ſolo Romano Pontifici reſtitutio Clericorum, qui ſine proprii Epiſcopi Dimiſſoriis ab alio quopiam Epiſcopo ordinari voluiſſent. *Clericos à non ſuis Epiſcopis abſque Literis proprii Epiſcopi ordinatos, à ſuſceptorum officiis Ordinum inhibemus, ſolique Romano Pontifici eorundem plenaria reſtitutio reſervetur, niſi Religionis habitum ſuſceperint.* Hæc Monachorum exceptio non alio ex capite manare videtur, quàm quòd inde oriundi jam cenſerentur, ubi profeſſi fuerant.

III. Admirandum prorſus Epiſcopalis concordiæ & pacis ſpecimen effulſit in tribus Neuſtriæ Epiſcopis, Lexovienſi, Ebroicenſi, & Sagienſi, cùm ad communem Eccleſiarum ſuarum utilitatem, reciproca ſeſe licentia impertierunt fungendi Pontificalibus muniis omnibus in tribus his Diœceſibus. Audiendus hìc Ordericus: *Hi tres in Normannia tunc maximè pollebant divini cultus fervore:*

Scrip. Normann. p. 678. *& unanimi conſenſu, tantoque nectebantur amore, ut quiſquis eorum in Diœceſis conſiniis, velut in propria, prout tempus, & ratio poſcebat, omne divinum opus exerceret ſine litigio, & livore.* Non erant neſcii Epiſcopi iſti, ſicut nec Urbanus II. cujus Epiſtola ſuprà laudata, concordiæ ejus mirabilis, quam alebant inter ſe olim Cypri Epiſcopi, qua de re nos fuſiùs alibi ex B. Epiphanio.

Verùm hęc exempla, ne dicam miracula, charitatis, ſupra leges omnes aſſurgentis, non poſſunt eſſe, niſi rariſſima. Ideo & Mom-Peſſulanum Concilium anni 1258. prohibuit ne qui Tonſuram, & multò magis ne quis ſacros Ordines acciperet ab alio quovis, quàm ab Epiſcopo Diœceſano, quantumvis certa ſpes effulgeat ab eo ratum habitum iri. *Nullus Epiſcopus de cætero prætextu ratihabitationis, cujuſlibet alterius Diœceſanum aliquem abſque licentia ſui Epiſcopi tonſurare audeat, nec ipſum multò fortiùs ad minores, vel majores Ordines promovere.*

IV. Epiſcopos Italos vetuit Clemens IV. ne ultramontanos ordinarent Clericos, ſine dimiſſoriis Literis Epiſcopi, vel originis, vel domicilii. *Ne Clericum ultramontanum ordinare præſumat, niſi à nobis ſpecialem licentiam habeat, vel ab Epiſcopo, de cujus*

In Sexto. De Temp. Ord. *Diœceſi traxit originem Ordinandum, vel in cujus Diœceſi beneficiatus exiſtit.* Si qui Decreto huic minùs morigeros ſe præbeant, ordinatores quidem pœnitentia, ordinati verò irrevocabili ſuſpenſionis ſententia plectantur: adempta abſolutè ſpe diſpenſationis. Atque adeò duplicis tantùm generis ſunt Epiſcopi Diœceſani, qui canonicas ordinationes celebrare poſſint, nimirum originis, & Beneficii. Epiſcopus Tonſuræ hìc non memoratur. Ambigitur porro an Epiſcopi unius Diœceſanus poſſit citra ejus licentiam Beneficium impetrare ab alio Epiſcopo, & in alio Epiſcopatu. Olim non potuit aliquandiu Parochianus à Parochia, vel Diœceſi ſua in aliam migrare Parochiam, vel Diœceſim, niſi Epiſcopo, vel Parocho ſuo permittente. Obſervari id potuit in priore Canone Concilii Ravennatis hoc ipſo in capite ſuperiùs allato. Sed parùm probabile eſt, non potuiſſe à Laicis mutari domicilium, niſi de conſenſu Epiſcopi. Id porro ſatis erat ad Beneficium ab alio jam Epiſcopo habendum. Ideo, & Bonifacius VIII. tres agnoſcit Epiſcopos, à quibus tanquam à Diœceſanis ſuis poſſit quiſque ordinari, nulla aliunde expetita licentia. *Cùm nullus Clericum alienæ Paræciæ*

Ibidem. *præter Superioris ipſius licentiam debeat ordinare, Superior intelligitur Epiſcopus, de cujus Diœceſi eſt is qui promoveri deſiderat, oriundus; ſeu in cujus Diœceſi Beneficium obtinet Eccleſiaſticum, ſeu habet, licet alibi natus fuerit, domicilium in eadem.* Excipit Pontifex Monachos non exemptos, qui ejus Diœceſis ſunt, ubi domicilium habent, hoc eſt, ubi Beneficium. Monachi enim locus Beneficii inſtar eſt. Synodus Exceſtrenſis anno 1287. ea de cauſa Regulares, & Beneficiarios conjungit. *Religioſis, & Bene-*

Cap. 8. *ficiatis dumtaxat exceptis.* Copulati fuerant, & in Concilio Londinenſi ſuprà laudato. Cæterùm quod modò protuli Decretum Bonifacii, confirmatum illud fuit à Concil. Auſcienſi ann. 1300. ubi pronunciatur poſſe dimiſſorias accipi Literas à quolibet horum trium Epiſcoporum Concilium Senonenſe an. 1528. id quoque confirmavit. Can. 12. Can. 5.

V. At verò in Concilio Mediolanenſi IV. anno 1576. diffinitum eſt, non tantùm poſſe quemque ordinari ab Epiſcopo originis, Beneficii, & domicilii: ſed & illud quoque, decem annorum eſſe debere domicilium: *Decennali domicilio.* Idem declaratum eſt à Concilio Aquenſi anni 1585. ubi & illud ex Sancto Carolo habetur. *Vel decennali domicilio, vel alia ratione Diœceſanum eſſe, aut familiarem Epiſcopi, qui per triennium cum illo commoratus ſit.* Id verò ex Concilio Tridentino decerptum eſt, ubi non finitur Epiſcopus extraneos ordinare in familiam ſuam aſcitos, niſi totum triennium cum eo commorati ſint. Itaque domicilium aliis decennale, familiaribus Epiſcopi triennale ſufficiebat. Verùm ibidem mox jubet Concilium, ut Epiſcopus ubi extraneum ordinat, quem in familiam ſuam aſcivit, ſtatim Beneficio donet, ut eum arctiùs, & ſibi, & Eccleſiæ ſuæ aſtringat. Can. 8. Seſſ. 23. c. 6.

In Concilio Narbonenſi anno 1609. cautum eſt ne Epiſcopi, vel Dimiſſorias, vel Ordines concedant, niſi vel oriundis ex ſua Diœceſi, vel iis qui pacificè per triennium obtinuerint in ea Beneficium, cujus annui reditus ſint ſaltem triginta Philipporum. Hodierna Galliæ Juriſprudentia pati jam videtur, ut Canonici Cathedralium, & Parochi, ut qui ad reſidentiam ſtricto jure obligentur, poſſint ab Epiſcopo Beneficii ordinari. Prohibuit Concilium Mexicanum anno 1585. ordinari eos qui domicilium in aliqua ſortiti ſunt Diœceſi, niſi ex diuturna jam eorum ibi commoratione conjiciatur propoſitum nunquam inde diſcedendi. Additur hìc porro, qui ab uno cœperint Epiſcopo ordinari, non poſſe eos ab aliis Epiſcopis cæteris donari Ordinibus, niſi per prioris Epiſcopi Dimiſſorias liceat. Veſtigia hæc ſunt reſidua veteris diſciplinę, ubi ratio potiſſimùm habebatur Epiſcopi qui prior ordinaſſet. Can. 21. L. 1. Tit. 4.

VI. His addenda nonnulla ex Congregatione Concilii Tridentini Decretis declarandis præpoſita. 1. Si fraudulentè, & ad declinandum Epiſcopi Diœceſani examen, aucupatus ſit aliquis Beneficium in alia Diœceſi, & ibi ordinatus ſit, ſuſpendi illum ab functionibus Ordinum; perinde ac ſi extraneo ab Epiſcopo ordinatus eſſet. 2. Quamvis alteri quis Diœceſi alligatus, vel domicilio ſuo ſit, vel Beneficio: integrum tamen ei ſemper eſſe ordinari ab Epiſcopo originis. Eſt enim nativitas æternum aliquod vinculum, ut & patria. Non ita olim ſe habebat res, quando priori quis Ordine cuicumque illigatus fuerat, vel Epiſcopo, vel Diœceſi. 3. Ubi Epiſcopus acceptis Literis dimiſſoriis quempiam ordinaturus eſt, poteſt, etſi non tenetur, novo examini ordinandum ſubjicere, quantumcumque de ordinandi peritia teſtimonium diceret Epiſcopus Diœceſanus. Fagnan. in l. 4. Decr. Part. 2 p. 135. Idem l. 5. Part. 1. pag. 384. Ibid. p. 113.

VII. Concilium Senonenſe anni 1528. præceperat, ut ne cuiquam Dimiſſorias darent Epiſcopi, niſi examinatam ſcrupuloſo premiſſo, quàm ſi Ordines collaturi eſſent. Si per valetudinem autem, aut cauſam aliam quamvis id minùs liceret, per Literas ipſas dimiſſorias monerent Epiſcopum ordinaturum, ut ejus conſcientiam onerarent, addita hac clauſula. *Super quo conſcientiam tuam oneramus.* At verò Concilii Narbonenſis anno 1551. Patribus viſum eſt, Dimiſſorias dari citra examen, & alterius Epiſcopi conſcientiam onerari, inertiæ id incuriæque inexcuſabilis argumentum eſſe: ideoque id genus Dimiſſorias irritas eſſe pronuntiatum eſt, niſi certum iis teſtimonium ederetur de ejus peritia, qui eas impetraſſet *Hanc inferet clauſulam, quem idoneum, & dignum reperimus; aut nulla literis fides adhibebitur.* Eam accuſationem prævertiſſe vi- Can. 11.

se videbatur Senonense, cùm incurrentibus causis supponeret non potuisse Episcopum ipsum examini illi vacare. At Concilium Narbonense censuit, nulli Episcopo deesse posse, per quos uti Vicarios examinaret, quos ipse non posset. Eidem sententiæ accessit Tridentinum: *Subditos suos non aliter, quàm jam probatos, & examinatos, ad alium Episcopum ordinandos admittant.* Similiterque cùm prohibuit ordinare eos etiam qui Romanis Rescriptis muniti essent, nisi & proprii Episcopi testimonium accederet. *Nisi ejus probitas, ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur.* Alioqui ordinatore ab ordinandi potestate in annum suspenso, ordinatis autem suspensis tandiù, quandiù proprio visum fuerit Episcopo.

Sess. 23. c. 3. 8.

Sess. 24 c. 8.

VIII. Quanquam propria sit Monachorum, & sejuncta ab aliis causa, statutum est tamen in Concilio Burdegalensi anni 1624. eos qui stabilitatem profitebantur in proprio Monasterio, ordinari non posse, nisi à Diœcesano ejus loci; qui verò domicilium subinde mutant, ab Episcopo loci, ubi commorantur. Confirmatum hoc ipsum fuit in Comitiis Generalibus Cleri Gallicani anno 1625.

Num. 14. 15.

In Concilio rursus Narbonensi anni 1551. decretum est, ut ad singulos Ordines singulæ dentur dimissoriæ Literæ, ut certiùs liceat peritiæ ordinandi suffragari: nisi is Doctoratus insignia consecutus esset, ut ne in dubium quidem vocari possit ejus eruditio. Idem constitutum est in Concilio Mediolanensi IV. anno 1576. additumque ut non ad unum dumtaxat Ordinem Dimissoriæ coarctarentur: sed & ad certum tempus, unius, aut alterius mensis, vel anni. Cui Constitutioni accessere Concilia complura alia, Aquense anni 1585. Narbonense anni 1609. Mexicanum anni 1585.

Cap. 12.

Cap. 13. Cap. 21. L. 1. Tit. 14.

IX. Prohibiti sunt à Concilio Tridentino Abbates, & quicumque Prælati exempti, etiam nullius Diœcesios, Tonsuram, vel Minores aliis quibusvis, quàm Regularibus suis conferre. Nec per idem Concilium eis licet, uti nec Capitulis, etiam Cathedralibus dimissorias Literas Clericis sæcularibus dare, nihil profuturis vel consuetudinibus immemorialibus, vel Privilegiis quibuscumque, quòd ea sint nimirum propria, & peculiaria Episcoporum jura. Publicatum fuit hoc Decretum in Concilio quoque Burdegalensi anno 1624. Damnaverat Innocentius III. insolentissimam eorum Archidiaconorum audaciam, qui si quos Episcopus ab Ordinatione repulisset, iis ad alios Episcopos Dimissorias dabant. Sic ergo Innocentius ad Episcopum Tarvisinum: *Cùm à te promoveri non possint, cum litteris Archidiaconi tui ad Episcopos vicinos accedunt, & ab eis se faciunt ordinari, &c. Interdicas Archidiacono tuo ne sine conscientia, & authoritate tua concedat suas litteras promovendis.*

Sess. 23. c. 10.

Cap. 6. n. 11.

Regest. 2. Epist. 182. 283.

X. Cui in una Diœcesi nasci contigit, & in alia renasci: potest is jure nunc communi in alterutra ordinari. Jure quippe antiquo, baptismi fermè potiùs, quàm originis ratio habebatur. Bonifacius tamen VIII. ut Episcopum Diœcesanum designet, his utitur verbis: *De cujus Diœcesi est oriundus, is qui, &c.* Et in alio capite ejusdem Tituli *de Temporibus Ordinationum*, non spectat idem Pontifex, nisi Episcopum originis: *Nullus Episcopus, vel quivis alius homini Diœcesis alienæ Clericalem præsumat conferre Tonsuram.* Itaque quanquam, & originis, & domicilii, & Beneficii Episcopos tanquam Diœcesanos approbasset antè Bonifacius: hìc tamen ad Episcopum originis magis videtur propendere.

In Sexto. C. Cum nullus, & C. Nullus De temp. ord.

XI. Accessit, & suffragatio Comitiorum Generalium Cleri Gallicani anno 1655. ubi additum est præterea, *Vix dignosci posse quantum annorum ad domicilium figendum requiratur, & vix posse rationem haberi Episcopi Beneficii, cùm non ita jam ut olim Clerici Ecclesiæ quisque suæ affigantur, cùm beneficio renunciare, cùm plura possidere possint in variis diœcesibus, quo Clericis evagandi, & eludendæ obedientiæ ansa porrigeretur; decretum Bonifaci VIII. de tribus Episcopis propriis, vix in Gallia usu receptum unquam fuisse; porrò ex pedissimum jam esse, ut Episcopus propius non esset cuique nisi unus, à quo posset ordinari. Denique decretum est, monendos hortandosque Episcopos, ne quos ordinarent; nisi suis ex diœcesibus oriundos, quod juri in primis consentit.*

Procès verbal de l'Assemblée en 1655. pag. 1176. Memoires du Clergé To. 3. pag. 823.

Cùmque in hac Clerici Gallicani Congregatione repræsentata essent Rescripta sedis Apostolicæ, quibus permittebatur, ut in aliena quis diœcesi attenderetur: statutum est, ut admoneretur Nuncius Apostolicus, literæque scriberentur ad exorandum summum Pontificem, quo deinceps hujusmodi Rescriptorum subreptitias impetrationes prohiberet. Denique *ut Encyclicis literis Episcopi Regni omnes invitarentur ad eos Tonsura Ordinibusque arcendos, qui istiusmodi Rescripta proferrent; nisi ut sancitum est à Concilio Tridentino, literas afferant Episcopi diœcesani testimoniales de vita, moribus, & doctrina.*

Denique pronunciatum est in his Generalibus Cleri Comitiis, *consentaneè Conciliis Mediolanensibus sancti Caroli, & non paucis Provincialibus Gallicanis Conciliis, post Tridentinum habitis, rogandos Episcopos omnes, ut ne dimissorias plerumque darent, nisi ad singulos Ordines, ad quatuor, aut sex menses, & appositâ cautione pii aliquot dierum secessus, qui jam mos in plerisque Ecclesiis convaluisset. Denique ut recens promoti Episcopi monerentur, revocare dimissorias omnes à præcedecessoribus suis datas, vel à Capitulis vacante sede. Ita deliberatum tunc, decretumque unanimi assensu Comitiorum Generalium Cleri Gallicani.* Ita verti posse visa sunt Decreta hæc Generalium Comitiorum.

CAPUT VIII. *P. 4. l. 2. c. 2.*

Potestas summi Pontificis in ordinandis Clericis aliorum Diœceseon. De Episcopis negantibus vel Collationes Ordinum, vel institutiones Beneficiorum, hac ultima ætate Ecclesiæ.

I. Cùm Ecclesia Romana sit cardo, & centrum communionis Catholicæ, & mater omnium Ecclesiarum, nemo Catholicus Romæ hospes, aut peregrinus est. A Concilio quodam expetitum est, ut Collegio Cardinalium insererentur doctissimi quique, & sanctissimi Orbis Christiani Clerici.

II. Juris Ecclesiæ Romanæ ad vendicandos sibi aliarum Ecclesiarum Clericos exempla, & munimenta.

III. Quos limites addiderit Concilium Tridentinum Rescriptis Romanis, quibus conceditur, ut à quo quis valet, ordinetur Episcopo.

IV. Episcoporum potestas in abnuendis Ordinibus, patrocinio fulta Concilii Tridentini.

V. Ad Ordines id spectat, non ad Beneficia. Ante Concilium Tridentinum poterant Abbates, non poterant Episcopi ab Ordinibus rejicere, indicta causa.

VI. Concilium eadem qua Abbates, Episcopos quoque potestate armavit, cùm non postulantur Ordines nisi sub titulo Patrimonii. Probationes.

VII. Ut compulsi quandoque fuerint Pontifices summi ad eos ordinandos, vel idoneis Rescriptis donandos, quos proprii Episcopi abjecissent.

VIII. Improbatæ Armeniorum consuetudines.

IX. De iis quorum ordinatio integra servabatur Papæ.

X. De Episcopis abnuentibus institutionem Beneficiariorum.

I. CUm Ecclesia Romana parens sit omnium Ecclesiarum, & communis patria Orbis Christiani Catholicique; illa omnium animos hinc persuasio incessit, ubique terrarum degere posse Pontificem, quos Romanæ Ecclesiæ, vel Ordinatione adstringat, vel Beneficio; quippe fidelium nèmi-

nem

nem in centro communionis Catholicæ peregrinum haberi posse. Perstrinximus suprà, ut Concilia, & inclyti quique doctrina, & charitate Ecclesiæ viri, illud in votis habuerint: ut Collegio Cardinalium, qui Presbyteri sunt, & Diaconi Ecclesiæ Romanæ, inscriberentur ex omnibus Christiani orbis Provinciis, qui pietate, & doctrina rerumque experientia omnium præcellentissimi viderentur. Illam ergo summi Pontificis esse potestatem assentiebantur, utpote quod ejus rei aliqua retro semper exempla præisent, quorum memoria prorsus abolescere non potuerat.

II. Leo IX. Episcopum Portuensem constituens, & jus ordinationum ei suum adserens, integrum illi servat pristinum jus in Ecclesiam sancti Joannis Lateranensis Romæ: *Confirmamus vobis omnem Ordinationem Episcopalem, tam de Presbyteris, quàm de Diaconis, vel Diaconissis, sivè subdiaconibus, &c. Nisi fortè Cardinales Diaconi, vel Subdiaconi, aut Acolythi sacri Lateranensis Palatii efficiantur.* Jus illud paulò uberiùs expressit Gregor. VII. *Quòd de omni Ecclesia quemcumque voluerit, Clericum valeat ordinare.* Quod verò addit, ordinatum à Papa posse quidem præsidere, at non posse inferiori Ordine sedere in alia Ecclesia: *Quòd ab illo ordinatus alii Ecclesiæ præesse potest, sed non militare*: nec possit deinceps ab alio Episcopo superiorem Ordinem accipere: *Et quòd ab aliquo Episcopo non debet superiorem gradum accipere*: His documentis omnibus liquet integram sibi servasse Pontifices potestatem, non tantùm deligendi toto ex orbe qui dignè impleant vacuas Romanæ Ecclesiæ sedes, sed eos etiam ablegandi in alias aliasque Ecclesias, ubi eorum industria necessaria est. Dixi suprà hos mores fuisse Gregorii Magni, qui in Palatio suo institueret, & in omnes orbis Ecclesias missitaret præstantissimos Clericos ad variarum Ecclesiarum gubernacula capessenda. Blandè & peramanter ad Anselmum Beccensem tum adhuc Abbatem conquestus est Urban. II. quòd præter opinionem suam injuriosus fuisset Ecclesiæ Romanæ, Clerico Romano ad Professionem Monasticam, & ad superiorem Ordinem provecto. *In vos querela Romanæ pendet Ecclesiæ, quòd ipsius Clericum monachare, & altioribus gradibus provehere præsumpsisti.* Alludit hauddubiè Urbanus ad Dictatus Gregorii VII. paulò suprà allegatos, & quorum capita aliqua dici possent non unius Romanæ Ecclesiæ propria fuisse; cùm universim indubitatissimum sit Clericos ordinatione ipsa sua uni Ecclesiæ ita illigatos fuisse, & Episcopo, ut citra ejus assensum, nec profiteri in Monasteriis possent, nec ab alio Episcopo ulteriores Ordines consequi.

Epist. 14.

Dictatus Greg. VII.

Anselm. l. 2. Epist. 32.

Cùm Clerus Rotomagensis in Episcopum sibi deligisset Hugonem Abbatem Radinghensem, impetrato priùs consensu Regis Angliæ, & Episcopi Salisberiensis, cui obnoxius is erat, assensionem quoque Honorii II. Papæ flagitavit, qui sibi hunc Abbatem vendicaret, tanquam Clericum Ecclesiæ Romanæ. *Ipsum itaque sub primo jure, absque (atque) dominio nostro, tanquam specialem beati Petri, & S.R.E. Clericum retinemus.* Denique Innocentius III. percontanti Episcopo Florentino de quibusdam Subdiaconis Ecclesiæ Romanæ, qui Prælaturas in Diœcesi sua obtinuerant, & canonicam tamen sibi obedientiam præstare detrectabant: respondit, consentaneum quidem esse, ut hi Subdiaconi Subdiaconis aliis præponerentur: *Etsi decens sit, ut illis quantum convenit, à te inter alios tibi subditos deferatur*: Sed non eo illos ab obedientiæ Episcopalis jugo relaxari, quòd manus illis summus Pontifex imposuisset. *Ab obedientia, quam aliàs tibi debent, minimè absolvuntur.*

Spicil. to. 3. pag. 151.

C. Per tuas. De major. & obed.

III. Quòd ad Rescripta autem Apostolica, ut à quocumque Catholico Episcopo ordinari quis possit, addita est à Concilio Tridentino clausula, tum magni momenti, tum Episcopis plurimùm honorifica: Testimonium Ordinarii de probitate, & moribus necessarium semper fore. *Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujusvis generalis, aut specialis Rescripti, vel privilegii prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi ejus probitas, ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur.* Alioqui Episcopus qui confert ordines à collatione Ordinum per annum suspensus est, & qui eos suscipit, suspenditur ab eorum functionibus, quandiu volet Ordinarius.

Sess. 23. c. 8.

Adde quod & permittit Concilium, ut ab Episcopo examinentur, quicumque ordinati fuerint, non ex suis dimissoriis, nec ab ipso antè examinati, qua demumcumque authoritate ordinati fuerint *quacunque authoritate promotos*: utque ab ipso suspendantur, vel interdicantur, si minùs idoneos judicet, quamvis ordinatur idoneos judicassset: maximè verò si ii sint superiorum Ordinum Clerici.

Sess. 24. c. 3.

Agnoscit ergo Tridentina synodus, incidere causas, ubi Clerici ordinabuntur, sine examine, & sine dimissoriis Episcopi proprii; non tamen exprimit, à Metropolitano tunc, an à Primate ordinentur. Verba enim hæc extremo loco prolata, capi possunt, de Ordinibus per Apostolicum Rescriptum susceptis, vel per dimissorias Capituli, vacante sede. Promo nunc decretum, quod de Rescripto Pontificio intelligi necesse sit. Eo autem edicitur, ut *Facultates de promovendo à quocumque non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam ob quam à propriis Episcopis ordinari non possint, in literis exprimendum.* Concilium Senonense anno 1528. illis succensuit, qui Episcopi sui examen fugitantes, Romam pergerent, ibi sine ejus dimissoriis ordinandi: voluitque, ut suspenderentur, donec repræsentassent ordinationis suæ literas: ostendissentque Episcopum, à quo ordinati fuerant, ad id à Pontifice delegatum fuisse; denique donec scrupulosissimo examine de doctrina, vita, moribus, ætate, patrimonio, idonei fuissent comprobati. Placuit huic quoque Synodo, ut Parochi, quamquam Romano provecti rescripto, ab Episcopo examinarentur, eorumque loco substitueretur Vicarius cùm portione congrua, si minùs idonei reperirentur. Jam ad Tridentinum redeamus, quo hæc decreta ex parte confirmata sunt.

Sess. 7. c. 11.

Cap. 7. 8.

IV. Sivè Pontifex spectetur, sivè Primas, sivè Metropolitanus, non satis in speciem constare sibi videtur Concilium, dum illis potestatem facit ordinandi Clericos cujuscumque Episcopi ejus injussu, aut eo retinente. 1. Clericos enim omnes vehementer hortatur Concilium, ut malint minoribus acquiescere ordinibus, & sola modestiæ laude clarescere, quàm ambitiosis conatibus ad superiores grassari, præter Episcopi sui voluntatem. 2. Episcopis id permittit, ut interdicant Ordinibus sacris: quos indignos compererint, etiam ob occulta crimina, & sine figura judicii. *Cui ascensus ad sacros Ordines, à suo Prælato, ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter fuerit interdictus.* Non patitur, ut ii, qui ita interdicti fuerint, possint unquam licentiam impetrare Ordinum præter voluntatem Episcopi proprii suscipiendorum. *Nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo suffragetur.* 4. Qui ab Episcopo suspensi fuerint Ordinibus, Gradibus, & Dignitatibus, præter ejus voluntatem redintegrari non posse declarat.

Sess. 24. c. 1.

V. Ut concilientur ergo Rescripta Apostolica, & *Facultate de promovendo à quocumque*, cum hac Episcoporum potestate abjiciendi quoslibet ab ordinibus ob occulta crimina etiam indicta causa, & excisa appellandi facultate: distingui necesse est jura legesque, quæ ante Tridentinum Concilium, & quæ postea viguere. Ante Tridentinum enim poterant Abbates quidem, & Ordinibus, & Dimissoriis Monachos suos frustare, indicta causa, & propter occultissima crimina: *Quoniam esse potest quod Prælati eorum commissa secreta noverunt.* Ita enim habent verba Decretalis Pontificiæ. At non eodem se modo Episcopus in Clericos suos gerere poterat, Ab

C. Ad aures. Extra De temp. Ord.

Ordi-

Ordinibus eos arcere non poterat, nisi propter publica scelera. Ita apertissimè Alexand. III. ad Episcopum, qui ipsum ea de re scisciatus fuerat: *Verumtamen quia peccatum occultum est si promoveri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere.* C. ex tenore Ibid.

Tam diversæ porro Monachorum Clericorumque disciplinæ, duas fas est adferre causas. Prima est quòd Clericis Ordines multo magis debeantur, quàm Monachis, cùm Clericatus ipse jam initiatio sit Ordinum, & quasi rudimentum. Altera est quòd Ordines indivulsè adhuc quodammodo adhærerent cum Beneficiis, ubi de Clericis agebatur, non verò ubi de Monachis. Non poterant verò Abbates tam facilè, & tam crebro humanis affectibus & privatis cupiditatibus exagitari, ut Monachos ab Ordinibus arcerent; quàm Episcopi, ut Clericos à Beneficiis.

VI. Ideò, & Tridentini Patres cùm suo jam ævo ferè Ordines sine Beneficio conferrentur, eadem donavere Episcopos potestate in Clericos, qua jus commune Decretalium in Monachos Abbates armaverat, ut Ordines, vel Dimissorias penitus abnuerent, etiam indicta causa, nec quiquam mortalium reddita ratione. Cùm de solis quæstio vertatur Ordinibus, ad quos solo pietatis instinctu anhelare fas est, iisdem verbis utitur Concilium Tridentinum, quæ in Decretali *Ad aures* usurpata fuerant: quo Clericos adducat, ut acquiescant repulsæ, & voluntati Episcopi sui, malintque humilitate crescere, & teste Deo illustrari, quàm superbia vanescere, & obscurari. Sess. 14. c. 1. Sess. 21. c. 2.

Hinc ergo jure infertur ex Tridentini Concilii placitis, Episcopos nullius prorsus velut superiori judicio obnoxios esse, si quos ordinare recusent, nec ad ulterius Tribunal ullum provocari posse. At ubi non de meris Ordinibus agitur, sed de Beneficiis, longè aliter res habet, recusandi rationes proferant necesse est, de quibus ad superiores Ecclesiasticos Judices referri possit. Nec est quod quisquam eo moveatur: quando de Beneficiis controvertitur: cùm ante Tridentinum ne Ordines quidem ipsos posset Episcopus abnuere, nisi publicæ essent culpæ causæque abnuendi.

Cùm verò constet ea in re antiquo Decretalium juri derogatum esse à Tridentino, assentiendum est in solis Ordinibus, non in Beneficiis derogatum esse, cùm de solis Ordinibus expresè mentio habeatur. Ex solemni enim, & decantatissima Juris regula, correctiones, & derogationes Juris ulteriùs urgendæ non sunt, quàm disertis verbis exprimatur.

Adde quòd cùm alicubi absolutissimè distinguatur in Tridentino Titulus Beneficii, & Titulus Patrimonii, non illud usquam ibi habetur posse Episcopum Ordines abnegare, cùm Beneficii Titulo flagitantur: sed expressissimè ibi jubetur, ut Episcopi non plures sub titulo Patrimonii ordinent, quàm quos utiles necessariosque censuerint Ecclesiarum suarum ministeriis obeundis. *Patrimonium verò, vel pensionem obtinentes, ordinari posthac non possint, nisi illi quos Episcopus judicaverit assumendos, pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum.* Ibidem.

Adde rursus quòd cùm Tridentina *statuit Synodus; ne quis deinceps Clericus sæcularis, quamvis aliàs idoneus sit moribus, scientia, & ætate, ad sacros Ordines promoveatur, nisi priùs legitimè constet, eum Beneficium Ecclesiasticum pacificè possidere*; non potest ea mens esse Concilii, ut qui & his pollent virtutibus, & Beneficium præterea obtinent, possint Ordinibus arbitrio Episcopi frustrari. Ibidem.

Ad eum modum doctrinam, & mentem Concilii Tridentini interpretati sunt benè multi Canonistæ, quorum nomina leges, si vacat, apud Barbosam, qui in eadem, & ipse sententia est, Rotamque consentientem se habere præfefert. *Illud notare oportet, denegare Ordines, aut dimissorias non posse Episcopum ei qui obtinet Beneficium, vel est in dignitate Ecclesiastica constitutus, nisi canonicum habeat impedimentum. Aliis verò Ordines non tenetur conferre Episcopus, maximè stante dispositione Concilii Tridentini, illis verbis, Nisi illis quos Episcopus judicaverit assumendos. Quæ verba cùm denotent boni viri arbitrium, &c. Si Episcopus legitimè non interponat arbitrium, Deum solummodo judicem habebit, ac proindè non dabitur appellatio, &c.* De offic. & Potest. Episc. part. 3. all eg. 4. n. 66. Sess. 21. c. 2.

Non eidem prorsus suffragatur doctrinæ Fagnanus, nec multùm tamen ab ea abludit. Statuit enim ille quidem posse Episcopum occultis de causis, & criminibus, tum Ordines, tum Dimissorias denegare, etiam Beneficiariis. At illico profitetur repulsam passos posse ad Papam confugere, qui Metropolitano, vel Episcopo proximiori præcipiet, ut ab Episcopo rescisca causas repulsæ; & si minùs canonicas judicet, ut Beneficiatum ipse sacris Ordinibus initiet. Affirmat Fagnanus hunc esse receptissimum usum Datariæ Romanæ, quæ Decreto innititur Gregorii XIII. & Congregationis Concilii. En ipsa Fagnani Verba: *Cùm olim de hoc dubitatum esset, sacra Congregatione ad Gregorium XIII. relata, edidit decisionem, quæ postea perpetuò obtinuit in Dataria, videlicet quotiescumque Ordinarius recusaverit quemquam ordinare, committendum esse Metropolitano, vel viciniori Episcopo, ut ab eodem Ordinario requirat cur recusaverit, quo causam legitimam non allegante, liceat illi eundem recusatum ordinare.* In cap. ex tenore, & C. ad aures, L. 1. Decret. Pa. 2. & p. 182. & seq. p. 187.

Addit Fagnanus Regulares ipsos, quos Ordinibus, & Prelaturis Superior Claustralis interdicebat, ad Papam potuisse recurrere, qui Abbatem cogebat assentiri electioni factæ Monachorum suorum ad Regularem aliquam Dignitatem. Quæ Fagnani doctrina tantò plus habet momenti, quòd constantissimæ innuitur regulæ, in omnibus Decretis Conciliorum Generalium excipi semper, & incolumem vigere atque inconcussam Papæ potestatem dispensandi. Ecui enim dubium, quin de suis ipsa statutis possit Ecclesia dispensare? At per longissima Conciliorum Generalium intervalla, hæc dispensandi authoritas in sola residet Apostolica Sede. Ibidem.

Nec silere possum quid senserit Compilator ipse Decretalium Gregorianarum B. Raymundus de Pegnafort. Existimat enim, si Clericus sæcularis ordinari se postulet, posse quidem Episcopum occulti ejus flagitii conscium dehortari, posse deterrere, non posse prorsus abnegare si persistat. *Si est Clericus sæcularis, admoneri potest in secreto, ut abstineat; aliàs si ille institerit, debet eum Episcopus ordinare. Et est expressum extra cap. Ex tenore.* Si Regularis autem sit, à Prelato suo absolutissimè repudiari posse, quòd Monachi arctiùs subjiciantur suis Prælatis, & strictiori vinculo teneantur ad virtutes honoribus, & dignitatibus anteponendas, *Si verò est Regularis, non debet ordinari contra voluntatem Prælati sui; non enim in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acquiritur regnum Dei. Ratio diversitatis est, quia Regulares sunt fortiùs adstricti suis Prælatis, quàm sæculares.* His denique subjicit doctissimus vir, quod maximè consentiat iis quæ in Concilium Tridentinum commentati sumus: si Beneficiarius sit, cujus Beneficio annexus sit Ordo, non posse eum ob occulta crimina ab Ordinibus repelli: aliàs posse. *Vel aliter, Si habet Clericus jus petendi Ordinem, fortè ratione Beneficii cui est Ordo annexus, non potest Episcopus eum prohibere, quamvis sciat illum commisisse peccatum occultum, & ita potest intelligi illa, Ex tenore. Si verò non habet jus petendi, non tenetur eum Episcopus ordinare, & ita intelligas illam, Ad aures.* Summa C. l. 3. pag. 315. Extra C. Ad aures.

VII. Nec tempero mihi, quin referam hìc etiam quod Flodoardus narrat in historia sua Remensi. Cùm ordinasset Archiepiscopus Lugdunensis Episcopum Lingonensem, Cleri populique electione minimè expectata: eo Episcopo mortuo maturarunt Lingonenses alium eligere, quem, & Romam oblegarunt, ut à Papa ordinaretur. Remisit illum Pontifex ad Archiepiscopum Lugdunensem, ut eum ipsemet ordinaret. Verùm fatigati ejus tergiversationibus, & procrastinationibus Lingonenses, secundò Flodoard. L. 4. c. 1.

eum

cum Romam miserunt, quòd a Pontifice tunc demum ordinaretur. Rursus, & Pontifex illum remisit ad Archiepiscopum, quo vel ipsum ordinaret, aut causas recusationis rescriberet. *Aut ipsum consecraret, aut quid in eo reprehensibile judicaret, rescribere maturaret.* Archiepiscopus adeo non paruit, ut alium Episcopum consecrarit. Tunc Pontifex electum à Clero, & populo Episcopum sua ipse manu ordinavit, mandavit per literas Fulconi Archiepiscopo Remensi, ut eum ipse Lingonas deduceret, sedique inveheret Episcopali. Scripsit Fulco ad Pontificem, *se paratum fuisse, & esse, quæcumque ab ipsius Papæ celsitudine injuncta fuerint adimplere.* Sed distuliisse, quòd præciperet Rex ipse Romam Legatos ad Pontificem mittere, qui voluntatem ejus ipsius ab ore rescirent: *Dum Rex Legatos ad Papam dirigeret, ut per eos jussionem ipsius certissimè cognosceret.*

Multa hinc emicant documenta sedulò animis commendanda. 1. Episcopos nonnunquam homines esse, & humana pati, & præjudiciis, vel cupiditatibus quandoque præcipites agi in causis hujusmodi institutionum, confirmationum, & ordinationum. 2. Ideoque necesse esse, ut inspectores habeant suos ipsi, qui inspectores aliorum omnium sunt; nec tanti momenti res, quanti est quidquid beneficiorum usquam est, unius hominis arbitrio absolutissimè permittatur, qui humanis potest, & deludi præjudiciis, & affectibus abripi. 3. Flagitabat jure suo Pontifex, ut Archiepiscopus Lugdunensis, aut electum ordinaret Episcopum, aut quamobrem id non faceret, causas aperiret, ab Apostolica Sede discutiendas. 4. Contumaciùs agente Episcopo, ut & ordinationem denegaret, & negationis suæ reticeret causas, ejus vicem implevit Papa, & ordinavit ipsemet electum Episcopum. 5. Ita longo sæculorum tractu fieri vix, aut nec vix potuit, quin causæ istiusmodi subinde inciderent, ubi interpellaretur Papa, & impetrarentur Rescripta, ut ordinari quis posset ab alio, quàm ab ordinario Episcopo.

Potuit, & schisma his rescriptis viam quoque aperire latissimam. Per longum illud enim schismaticumque dissidium, altercantium cum Romanis Pontificibus Germanorum Imperatorum, quis ambiget, plurimos perfugium habuisse Romam, ne ab Episcopis schismati implicatis ordinarentur? Perinde res habet, & in simoniacis Episcopis Germaniæ, & circumjacentium Provinciarum, eodem ferè tempore: quando tam latè simonia manavit, & non aliter habiti sunt, qui ab Episcopis simoniacis ordinabantur, quàm si ab hæreticis, aut schismaticis Ordines suscepissent. Perdiu grassata est utraque hæc pestis; & frequentissimè tunc adeunda fuit Sedes Apostolica, vel Rescripta ejus impetranda, ut hæc ordinationum contagio declinaretur. Omnino necessaria tunc fuere hæc Rescripta, & inde originem eorum repeti debere, verbis ex ipsis facilè intelligi potest, quibus ea contexta sunt.

Inter Statuta complura Cardinalis de Finali Archiepiscopi Turonensis anno 1518. istud quoque ad rem præsentem decretum est: *A Domino Archiepiscopo definitum est, ut cum quis repulsam passus fuerit in sacrorum Ordinum postulatione, Romamque ea de causa confugerit, teneatur exponere, & repulsam, & causas repulsæ. Utque nullus Diœcesis Turonensis ad sacros Ordines provectus sine Dimissoriis prædicti Archiepiscopi, aut ejus Vicariorum, etiam ex commissione domini nostri Papæ, aut Legatorum Sedis Apostolicæ, possit mysteria celebrare in Turonensi Diœcesi, nisi ordinationis suæ Literas repræsentarit Archiepiscopo, aut Vicariis ejus, alioqui contra eum ex regulis juris procedatur.* Hinc perspicitur qui usus vigeret ante Tridentinum. Metrop. Turon. Par. 2. pag. 121.

VIII. Anno 1341. Benedicto XII. Papæ exhibitæ sunt in unum compilatæ Armenorum Consuetudines variæ, quarum vitiosæ non paucæ, nonnullæ prorsus non ferendæ. At pro cæteris hæ: Ubi quis inquinamento gravi carnalis libidinis deturpatus fuerat ante ordinationem, confiteri Sacerdoti jubebatur; tum Episcopus ordinationem auspicaturus, Confessarium interrogabat, an Ordine sacro dignus esset qui præsentabatur. Negabat Confessarius, atque ita pœnitentem ordinatione arcebat. Si qui in Ordine sacro constitutus jam erat, eadem contaminaretur libidinis fœditate, executione Ordinum illum interdicebat Confessarius; si pergeret nihilominus sacra fœdare Mysteria, Episcopum monebat. Multa hìc sunt quæ offendiculo non possent non esse; & quæ vitari in Ecclesia Latina non facilè potuere, nisi ad eos usus se converteret, qui suprà memorati sunt. Rain. n. 63.

IX. Nolui illis immorari, quorum videbatur olim ordinatio summo Pontifici reservata. Hoc privilegium authore Ditmaro quondam consecutus fuerat Archiepiscopus Magdeburgensis. Eodem gavisum fuisse Bambergensem locupletissimus testis est Paschalis II, quo tamen Metropolitani sui obedientiæ non subducebatur: *Salvo Metropolitani jure Præsulem ordinavimus.* Non potuere hoc privilegio ornari nisi Episcopi, & multò magis Metropolitani, ii certè quibus nulli eminebant Primates. Rainal. an. 1003. n. 11. & 1103. n. 4.

X. Finem his faciet Edictum Blesense Henrici III. Regis, quò cavetur, ut quibus Romæ provisum fuerit de Beneficiis, ii examen subeant; & *Visa*, seu institutionem Episcopi accipiant, qui abnuere, & denegare non poterit, nisi expressis in charta causis recusationis suæ: ut tunc recurri possit ad Superiorem Ecclesiasticum; ita ut nunquam sæculares Curiæ, & publici Judices intervenire possint, aut Prælatis vim adferre ad Beneficiorum collationem. Perspicuè inde infertur, multo minus posse sæculares Judices, ubi de sacris Ordinibus agitur, vim adferre Prælatis, sed *Partes remittere ad Judices Ecclesiasticos Superiores*. Sed non minùs perspicuè inde liquet, non posse Episcopos non causas edere, quibus adducti Ordines iis denegant, qui beneficiis arctati sunt, ut de hic cognoscant suo jure Judices Ecclesiastici superiores. Edit. de Blois art. 15. 6. 4. Edit. de Melun, art. 15.

Scripsit olim Innocentius III. ad Archiepiscopum Senonensem, si pergeret Cartonensis Episcopus eos ablegare, & institutione fraudare canonica, qui ab Archidiacono ad Beneficia præsentabantur, trina ipsemet monitione præmissa, eos institueret. In Concilio Remensi anni 1585. statutum est, ut ne posset prælatus Ecclesiasticus instituere Beneficiarios Prælati inferioris, nisi eo recusante, & examinatis causis recusationis. Plura de his alibi, hæc sunt ad stabiliendum Edictum Blesense. Addam dumtaxat Edictum anni 1629. prorsus consentire Edicto Blesensi. Addam & Comitia Generalia Cleri Gallicani anni 1636. ubi multa tentata, multa decreta sunt, ne instituerent Episcopi eos unquam, quos instituere Ordinarius Episcopus recusasset, nisi Ordinario superiores essent Præsules: & ne Ordines conferrent alienis Diœcesanis, sine dimissoriis proprii Episcopi. Quæ Decreta rursus innovata fuere in Comitiis Generalibus Cleri anno 1660. & 1665. Innoc. III. Regest. 1. Epist. 87. Conc. Rem. C. de episc. n. 18. Art. 2. Memoires du Clergé. To. 2. Part. 2. Pag. 49. 53. 57. 58.

CAPUT IX. *P. 4. l. 2. c. 3.*

De Ordinationibus sine Titulo, & sub Titulo Patrimonii; hac extrema Ecclesiæ ætate post annum Christi millesimum.

I. Decreta Conciliorum adversus Ordinationes Clericorum maximè superiorum sine titulo, ideòque nulli affixorum Ecclesiæ. De Optimatum Eleemosynariis. Monachi ipsi sub Titulo alicujus Ecclesiæ ordinabantur.

II. Aliqua advertuntur in Canonem Concilii Lateranensis III. quem suffragatum opinantur primum Titulo patrimonii ad Ordinationem. Quid inde emerserit detrimenti.

III. Posteriora Concilia Titulo patrimonii authoritatem adjecere.

IV. Hæ

IV. Hactenus semper Episcopis incubuerat cura alendorum eorum, quos ordinassent.

V. Alia Concilia ad Titulum patrimonii. Quæ olim summa ejus proventuum necessaria.

VI. Decreta Concilii Tridentini longe pulcherrima de Titulo patrimonii. Non debet ordinare Episcopus, nisi quos censuerit Ecclesiæ utiles suæ fore, vel necessarios.

VII. Uni quoque illos mancipare debet Ecclesiæ.

VIII. His Decretis si mos gereretur, quàm proximè accederemus ad elimatissimam primævæ Ecclesiæ Disciplinam.

IX. Concilia Galliæ, & Edicta Regum, quibus confirmata sunt ea Concilii Tridentini Decreta.

X. Alia Concilia ad faciliorem eorum executionem.

XI. Varia elucidamenta Congregationis Concilii, maximè circa discrimina juris antiqui; juris Decretalium, & juris novissimi post Tridentinum.

XII. Cardinalis Bellarmini doctrina.

I. EX indulgentia, Tullensi Episcopo, & ut præsentibus prospectum esset ejus Ecclesiæ necessitatibus, concessit Urbanus II. ut aliquos retineret eorum, qui sine Titulo ordinati fuerant, hoc est, sine Beneficio. *De his qui sine Titulis ordinati sunt, licèt ejusmodi ordinatio sanctorum Canonum sanctioni contraria judicetur, &c.* Concilium Melphense sub eodem Pontifice anno 1089. excanduit adversus Clericos Acephalos, qui Optimatum Principumque in aula diversabantur, Magnatis alicujus, vel Matronæ obsequiis devincti: statuitque, ut deinceps Episcopi Optimatibus Nobilibusque his designarent ipsimet Confessarios, & conscientiæ rectores, quibus hic esset veluti Canonicus Ordinationis Titulus. *Quia novum hoc tempore Clericorum Acephalorum genus emersit, qui demorantur in Curiis, & viris, & fœminis ad sui Ordinis dedecus subditi, &c. prohibemus ne quis retineat hujusmodi. Sed proceres ab Episcopis animarum suarum Procuratores postulent, qui Episcopi jussione pro tempore, ac vicissim in Curiis conserventur.* Eo verbo *vicissim* innui videtur: ab Episcopo subinde revocatos fuisse hos Confessarios, aliosque subrogatos, ne diuturniore mora in aula contagioso ejus afflatu inficerentur.

Epist. 17. in Apend.

Can. 9.

In Concilio Placentino anno 1095. irrita pronuntiata est ordinatio, quæ sine Titulo fieret. *Ut sine Titulo facta ordinatio irrita habeatur.* Ea irritatio non spectabat nisi ad Ordinum executionem; cùm dispensatum in iis fuisse jam viderimus. Placuit Concilio Claromontano ejusdem anni, ut omnes Ordines sub titulo unius Ecclesiæ unidarentur. *Ut omnis Clericus ad eum titulum, ad quem primùm est ordinatus, semper ordinetur.* Innovatum & ibidem est illud decretum de Capellanis, & Confessariis ab Episcopo cuique designandis. Inter labentis Ecclesiasticę disciplinæ corruptelas, hanc quoque numerabat Joannes Gersonius, quòd illud Decretum in desuetudinem abiisset. *Ubi est, quod nullus Principum Laicorum Capellanum habeat, nisi ab Episcopo datum, in casu ab Episcopo deponendum, vel corrigendum.* Concilium Londinense anni 1125. necessitatem Tituli visum est arctasse ad Presbyteros, & Diaconos. *Nullus in Presbyterum, nullus in Diaconum, nisi ad certum titulum ordinetur. Qui verò absolutè fuerit ordinatus, sumpta careat dignitate.* Idque confirmatum est in Concilio Lateranensi III. anno 1179. sub Alexandro III. ubi statutum est, ut si Episcopus Presbyterum, vel Diaconum ordinaret quempiam, sine sufficienti Titulo, sustentari posset, quo suppeditaret ipse necessaria alimenta, donec aliquid Beneficii illi conferret; nisi is qui ordinatus fuerat, sui se sumptibus patrimonii alere posset.

Can. 15.

Can. 14. 18.

Gerson. To. 1. pag. 205.

Can. 8.

Can. 5.

Ne Monachi quidem ipsi profitebantur, nisi ad unius Ecclesię, vel Altaris Titulum. Narrat ipse Ditmarus, qui Merseburgensi postea donatus est Episcopatu, se triennali novitiatu perfunctum in Magdeburgensi Monasterio sancti Joannis, professionem emisisse in alio sancti Mauritii nomine dicato; quod in Monasterio nimirum sancti Joannis nullus vacuus esset locus: *Quia ad Altare hoc me dare non potuit.* De fratre suo inferius agens, qui Monachus Corbeiensis in Germania erat, ita ait: *In nova educatus Corbeia, & ejusdem Altaris servus.* Ea erat ratio, quę Monachis stabilitatem indiceret, perinde ut Clericis: illi Professione, hi Ordinatione sua mancipantur Ecclesiæ, & Altari, cui ministrant, de quo vivunt. *Altari servus.* Præposituram alicujus Ecclesiæ assecutus fuerat Ditmarus; eam ubi ad Episcopatum accitus est, fratri suo contulit, ejusdem tum Ecclesiæ Canonico: *Hujus Altaris servo.* Geron Capellanus Henrici I. Imperatoris, cùm ad Archiepiscopatum Magdeburgensem vocatus esset, Altari primùm dicavit se, tum sociatus est Capitulo. *In Ecclesiæ se primitus Altari tradens, & communionem fratrum decem mansis acquirens, &c.* Edgarus Angliæ Rex qui regnare cœpit anno 959. Regio Privilegio ornari Abbatiam Glastemburiensem voluit, referente Vuillelmo Malmesburiensi, ut Monachi Clericique, quos Abbas ordinari cuperet: ordinarentur sub titulo sanctæ Marię Glastemburiensis. *Tam Monachos, quàm Clericos, quos idoneos judicarent, ad titulum sanctæ Mariæ ordinari facerent.*

L. 14.

L. 6.

II. Referamus jam nos ad Concilium Lateranense III. & ad Canonem quem ibi promulgari de Titulo parrimonii curavit Alexander III. Papa. Primò intexendus hìc est Canon ipse, qui primus censetur hujus disciplinæ fundamenta jecisse. *Episcopus si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, in Diaconum, vel Presbyterum ordinaverit, tandiu necessaria ei subministret, donec in aliqua ei Ecclesia convenientia stipendia militiæ Clericalis assignet. Nisi fortè talis, qui ordinatur, extiterit, qui de sua, vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere.*

Illud primum hìc observandum est, nequaquam hoc Canone revocari, aut debilitari tot olim Synodos, tot Canones, tot Decreta, quibus inculcatum fuerat, neque fieret sine Titulo Ordinatio. Vigent ergo etiam nunc leges illæ sacræ, sed hoc in Concilio pœnę decernuntur in Episcopos, qui Presbyteros, vel Diaconos ordinaverint sine Titulo, & sine Patrimonio, jussis Episcopis, ut eorum ipsi provideant sustentationi. Et sanè priscum illud, & solemne statutum de non ordinandis sine Titulo, vel sine Ecclesia Clericis, duabus nitebatur gravissimis causis. Altera erat quæ ad temporalem spectabat Clericorum sustentationem. Altera autem longè potissima causa erat, ipsa Clericorum residentia jugis, & indefessa assiduitas ad Ecclesiasticas functiones. Clericus sine Titulo ordinatus, inopia premebatur, eique consulit Concilium, adsignato vel Episcopi censu, vel Clerici ipsius patrimonio. Sed aliud erat præterea quod in eo desideraretur, nimirum munus, & officium aliquod juge, quo suam aliorumque salutem infatigato studio procuraret: idque mox dicemus à posterioribus Conciliis maximè provisum accuratumque fuisse. Cùm Diaconus & Presbyter sine Titulo ordinatus, re familiari non carebat, justę erant causæ non urgendi ad ejus sustentationem Episcopi. Id ab Alexandro III. præstitum, qui procul erat interim à voluntate permittendi, ut passim sub Titulo patrimonii ordinarentur. Et id tamen inde vulgo expressum, & conclusum est. Ejusmodi ordinatio sine Titulo, ex quo impunè abiit, licita plerisque visa est. Exinde Clericorum vagantium inertiumque innumerabilis frequentia. Exinde, & copia laudabilis optatissimaque spontaneorum Ecclesię militum, gratis & prę fervidè tamen merentium in pietatis, & charitatis castris. Illud Concilia moliri postea non desiere, ut malum illud prę verterent qua fieri posset; bonum istud interim non everterent.

III. Anno 1200. Concilium Londinense Canonem illum Lateranensis Concilii III. ad Subdiaconos

nos ampliavit. *Idem in Subdiaconi Ordinatione statuimus.* Archidiaconos quoque eidem pœnæ subjicit, si ordinandos offerrent Clericos majores, sine Titulo, & sine Patrimonio. In Decretalibus Gregorianis promulgatus est Canon Lateranensis, & ejus rationem perspicies in priori Decreto, petito ex Ecclesiæ usu antiquissimo, quòd nempè ad societatem, & participationem ascisceret Episcopus redituum Ecclesiæ, quoscumque Clero suo per ordinationem adgregabat. *Non liceat ulli Episcopo ordinare Clericos, & eis nullas alimonias præstare. Sed duorum alterum eligat, vel non faciat Clericos; vel si fecerit, de illis, unde vivere possint.* Idem declarat Innocentius III. *C. Accepimus.*

Can. 6.

C. Episcopus, De Prædendis.

C. Non liceat, Ibid. C. Accipimus. De ætat. & qual. ordinand.

IV. Inde Concluditur Canone Lateranensi isto, non tam pœnam contineri, quàm delinimentum Episcopis concessum. Antiquissimo enim usu, ut posteriori hoc Canone liquet, non majorem tantùm, sed & omnium prorsus Clericorum sustentationi prospicere tenebantur. Innocentius III. suo etiam ævo moris fuisse declarat, ut sub unius Ecclesiæ Titulo plures ordinarentur Clerici, qui statim ejus provenientibus pro suo quisque gradu, & ordine alerentur. Ait enim in Decretalibus, Clericum qui ad Subdiaconatum suspirabat, & Tituli expres erat tamen, à Parocho impetrasse, ut illum sub Ecclesiæ suę titulo præsentaret, clam pollicitum, nihil se unquam ejus ex reditibus accepturum. *Presbyterum exoravit, ut ipsum ad Ecclesiæ sitæ titulum præsentaret, &c. Repromisi quòd nunquam in Ecclesia sua aliquam peteret portionem, &c.* Pactionem hanc simoniacam damnat Pontifex. In persimili specie Gregorius IX. Episcopum fraudis conscium suspendit per triennium ab Ordinum collatione, præsentatorem ab executione eodem spatio temporis, & eum qui ordinatus fuerat, donec dispensationem Romę impetrasset. In Concilio Ilerdensi anno 1229. Clericatu, & Ordinibus interdicti sunt *qui latinè loqui nesciunt, præsertim in illis locis, in quibus obtenta tonsura prima, ratione natalis soli, sibi in Ecclesia vendicant portionem.*

C. Per tuas, De Simonia.

Ibidem. C. Si quis.

Const. Concil. Tarrac. An. 1229. Tit. 6.

V. Quanquam eo quo diximus modo invectus sit patrimonii Titulus: certissimum est tamen exinde pęnes Episcopos fuisse liberam potestatem, ut Clericos ordinarent, vel sub vero, & prisco Titulo, seu Beneficii, vel sub recentiore, patrimonii. Ab anno jam inde 1223. cœpit Biterrense Concilium Titulum patrimonii exigere, qui centum saltem Turonensium Solidorum esset. *Sine Titulo patrimoniali centum solidorum ad minus, vel Ecclesiastico Beneficio competenti nullatenus admittatur.* In Simoniacorum etiam classem eos rejicit hoc Concilium, qui quos ordinabant, juramento adstringebant, nihil unquam sibi molestię creaturos, de patrimonialis, vel Ecclesiastici tituli tenuitate. Quod Decretum in alio postea Biterrensi Concilio anno 1246. iteratum est. Concilio Senonensi anni 1528. placuit, ut Titulus patrimonii, vel Beneficium, vicenarum saltem esset librarum Parisiensium. Edictum Aurelianense anno 1560. quinquaginta librarum esse sanxit. Cùm deinde & auri, argentique copia in immensum excreverit, & magno constare cœperint, quę vilissimo antè erant pretio, necessum fuit, ut in aliis aliisque diœcesibus, pro opum rerumque copia, vel tenuitate, Titulus desideraretur centum, vel centum quinquaginta librarum.

Can. 6. 8.

Can. 4.

Art. 11.

VI. Postremò Concilium Tridentinum, ne sacri Ordines mendicitate Clericorum vilescerent, constituit, ut ne posthac sæcularis Clericus ad sacros Ordines propelli posset, nisi Beneficium obtineret, quo commodè, & honestè sustentaretur; nec illud cedere, vel resignare posset, nisi eo expresso, quòd ille Titulus sibi Ordinationis sacrę esset; & denique tum irritam fore resignationem, nisi aliunde suppeteret ei quo victitaret. Quoad illos verò, qui Beneficio carent, patrimonio autem, vel pensionibus abundant, constituit Tridentinum, ut ex iis non plures ordinaret Episcopus, quàm quantos Ecclesię suę necessarios utilesque opus haberet ministros. Addidit & illud, patrimonialem titulum idoneum esse debere ad unius Clerici sustentationem; denique alienari non posse, nisi aliunde suppeditaretur tantum aut patrimonii, aut Beneficii, quantum opus esset.

Sess. 21. c. 2.

VII. Sed cùm inflammaretur hęc Synodus eodem cœlestis charitatis spiritu, quo primigenia fervebat Ecclesia; nec nesciret priscorum Conciliorum Providentiam in Titulo Ordinationis regendo, non ad victum temporalem modò spectasse: alia postea sessione cavit, ut convenienter regulis Concilii Calcedonensis, ne posthac ordinarentur, nisi qui utiles, & necessarii fungendis Ecclesiæ muneribus existimarentur. *Cùm nullus debeat ordinari, qui judicio sui Episcopi, non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis:* Et ubi ordinarentur, illigarentur protinus Ecclesiæ, cujus utilitati, & necessitati destinati fuissent, ut suos ibi Ordines exercerent, & proinde jugiter residerent. *Nullus in posterum ordinetur qui illi Ecclesiæ, pro cujus utilitate, aut necessitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus.* Si ea porrò discedant Ecclesia inconsulto Episcopo, ab Ordinum functionibus interdicantur. *Quòd si locum inconsulto Episcopo deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicetur.*

Sess. 21. c. 16.

VIII. Primigenia hęc omnino est Ecclesiæ doctrina, & disciplina de Titulo Ordinationis; hæc Tituli patrimonialis ad usum rectissimum, & ad Titulum Beneficii revocatio; hęc Tituli beneficii in primævam naturam restitutio, & in antiquissimam residendi, & sacris muniis defungendi obligationem. Si enim in mores religiosiùs inveheretur Decretum hoc Tridentinum, 1. plus momenti esset in Titulo ad salutem animarum promovendam, quàm ad corporis alimenta. 2. Posset patrimonialis ipse Titulus instar haberi Beneficii, cùm is esset proventus Clerici, æternum Ecclesiæ obsequiis mancipati. 3. Et quidem qui olim inter Clericos ad culmen perfectionis ferventiùs enitebantur. Ecclesiæ gratis ministrabant. Similiter & tunc qui patrimonii Titulo ordinantur complures, suo sumptu vitam tulerant, seque interim totos Ecclesiæ utilitatibus impendunt. 4. Si vigeret Decretum Tridentinum, Clerici qui sub Titulo Beneficii ordinantur, residerent utique omnes, & sacras obirent functiones. 5. Jam nulli essent vagi, & acephali Clerici. Canone enim isto continentur Clerici omnes, non majores tantùm.

IX. Jam verò Decretum hoc Concilii Tridentini admiserunt approbaruntque Concilia Provincialia complurima. a Remense anno 1564. b Avenionense anno 1594. c Rotomagense anno 1581. d e Burdigalense anno 1583. & 1624. f Turonense anno 1583. g Aquense anno 1585. h Tolosanum anno 1590. His adde Edictum Aurelianense articulis 12. 13. 14. & Blesense articulo 17.

a C. 12. b C. 19. c Tit. de Episc. offic. n. 6. d Cap. 14. e Tit. de Ordin. n. 2. f Capit. 14. g Tit. quæ ad sac. Ord. h Cap. 7.

X. Beatus Carolus in Concilio IV. Mediolanensi illud sanxit, ut qui ad ordinarii Episcopi Dimissorias, à quovis alio ordinatus esset, accederet quamprimùm ad proprium Episcopum, ut Ecclesiæ alicui ab eo addiceretur. Concilium Melchinense anni 1570. concessit Episcopis, ut ordinarent quos Ecclesiæ suæ æstimarent utiles, etiam sine Titulo, dum eos alendos in se reciperent. Comitia Cleri Gallicani anno 1625. Episcopos invitarunt, ut ne Regulares ampliùs promoverent ullos ad sacros Ordines, nisi Monasteria ipsa sponderent in seque reciperent, ut eos alerent, qua demum cumque causa Claustris exilirent. Si verò Conventus ejusmodi sint, qui nullos habeant certos reditus, spondeant Episcopis, hos Monachos ejectum non iri, nisi monito Episcopo, vel Vicario ejus.

Cap. 8.

Tit. 17.

XI. Suppetunt & paucula quæ hìc addantur. Cùm magnopere dissiderent Canonistæ in ea quæstione, an minoribus etiam Clericis titulus necessarius esset, quem Episcopi exigerent, vel ipsi suppeditarent: id solos ad majores Clericos revocavit

Con-

Can. 21 Concilium Tridentinum. Perſpicua in eo eſt ſeſſio XXI. Cui addi poteſt Decretum ejuſdem Concilii Tridentini, ad reſtituendas functiones Clericorum minorum, & aſſignandam eis portionem congruam juxta proventus Eccleſiæ: quod longè diverſum eſt à Titulo. *Ex aliqua parte redituum ſimplicium Beneficiorum, vel fabricæ Eccleſiæ ſtipendia aſſignent.* Leget qui volet Epiſtolam Stephani Tornacenſis Epiſcopi ad Pontificem Romanum, qui mandaverat ut aleret ipſe Clericos quoſcumque ſine Titulo ordinaſſet, donec eis aliquid Beneficii impertiiſſet. Declarat Stephanus, nec id fieri poſſe per facultates Eccleſiæ, nec per Canones fieri debere, cùm Concilium Lateranenſe III. eam legem Epiſcopis non imponat, niſi ad eos quos Diaconos, vel Preſbyteros ordinarint. 2. Illud profeſſa eſt Congregatio Concilii, poſt Tridentinum Concilium, peræquè ut & ante Lateranenſe III. ſolo Beneficio obtineri Titulum canonicum ad Ordines. Titulum verò Patrimonii ex diſpenſatione admiſſum eſſe, ad utilitatem & neceſſitatem Eccleſiæ. Accipe ut ea de re diſſerat Fagnanus: *Hodie ſolum Beneficium eſt Titulus legitimus ad ſacros Ordines; patrimonium verò non niſi diſpenſativè, quemadmodum etiam aliàs declaravit ſacra Congregatio Concilii interpres.*

Seſſ. 21. c. 17.

Epiſt. 12.

Fagn. in l. 3. Decr. Par. 1. pag. 87.

3. Tenetur Epiſcopus ei ſtipendia ſuppeditare, quem ordinavit ſine Titulo, quamvis Subdiaconus jam, vel Diaconus eſſet. Si plures Epiſcopi varios Ordines eidem Clerico contulerint, tenentur omnes in ſolidum. Epiſcopus qui tenetur examinare & ordinare in alterius Diœceſi, eadem & ipſe incurrit obligationem: ſucceſſor Epiſcopi in hanc quoque ſarcinam ſuccedit, ut qui parens in commune ſit & tutor Clericorum omnium. Eadem denique obligatio transfunditur ad hæredes patrimonii Epiſcopi, ex ſententia Canoniſtarum quos profert Fagnanus.

Ibid. p. 111. & ſeq.

4. Innovantur in Concilio Tridentino pœnæ antiquorum Canonum in ordinationes ſine Titulo. Atqui priſci Canones à Gratiano relati, *C. Neminem*, *C. Sanctorum*, cùm ordinationem ſine Titulo irritam declararent, ſuſpendebat ita ordinatos, unde erumpebat irregularitas, ſi ſacris ſe functionibus inſererent. Decretales Gregorianæ *C. Jamdudum*, *C. Non liceat*, *& C. Epiſcopus*, ſanciebant id unum, ut Clericos majores ſine Titulo ordinatos alere Epiſcopi cogerentur. Cùm jam ergo perſuaſiſſimum eſſet his poſterioribus & mitioribus Decretis obliteratam eſſe vim & auſteritatem anteriorum: à ſacra Congregatione declaratum eſt, innovatas eſſe à Tridentino pœnas Gregorianis Decretalibus, non Gratiani Decreto contentas. Contrariam ſcripſerat Bullam Syxtus V. eam Clemens VIII. revocavit. Sed quoad illos Clericos, qui falſis Titulis Beneficii, vel Patrimonii ludificantur Epiſcopos; cùm probabile eſſet, pœnam ſuſpenſionis ab antiquis Canonibus in eos intortam, à Decretalibus poſterioribus revocatam non fuiſſe: ideo cenſuit ſacra Congregatio à Tridentinis Patribus eam fuiſſe innovatam.

D. 74.

Tit. De Præben.

XII. Luculentiſſima inter illa monita, quæ Bellarminus Cardinalis, vir nunquam nobis ſine ſingulari laudis encomio nominandus, nepoti ſuo Theanenſi Epiſcopo inſuſurravit: non leviter prætereundum illud eſt, quod ad nimiam ſpectat Clericorum copiam, cùm ſine examine, ſine delectu ordinantur. *In hac re multi falluntur, qui exiſtimant multiplicandum eſſe Clerum, & ideo ſine magno delectu manus imponunt.* Addit Bellarminus, eſſe quidem optatiſſimum, ut longè plurimi digni inveniantur Clericatu: at indignos ordinari Clericos, id verò perinde eſſe, ac fundamenta Eccleſiæ emoliri: *Optandum quidem eſt, ut multi Clericatu digni inveniantur: ſed indignos promovere eſt Eccleſiam evertere.*

Contr. 5.

Declarat mox ex vitis Pontificum, qui Romanam tribus prioribus ſæculis Eccleſiam rexere, quàm exiguo eſſent tum numero Presbyteri, quos illi ordinabant: & quanto hoc incitamento eſſe deberet Epiſcopis, ut ne manus imponerent, niſi viris eruditione juxtà & morum ſanctimonia ſpectabilibus: cùm inde, vel maximè pendeat Eccleſiæ pulchritudo puritaſque, cui uni curam induſtriamque ſuam & ſtudium omne debent Epiſcopi impendere. *Hæc certè paucitas tantorum Pontificum deberet omnes Epiſcopos ſeriò admonere, ut nonniſi viros doctos & probos, & eo gradu dignos eligerent: quod omnino facient, ſi decorem domus Domini ex animo diligant.*

Denique palam profitetur Bellarminus, pravi illud eſſe, & ſi copia datur, eliminandi moris, ut tot ordinentur Presbyteri, quot ſub Titulo Patrimonii id ambiunt; cùm in eis ſint dubio procul non pauci, qui eum gradum concupiſcunt, non utilitati Eccleſiæ, ſed ſuæ cupiditati ſervire certi, & quæſtum ſibi ex incruento ſacrificio paraturi, ut deſidioſam poſthac agant vitam, dedecoroſam Clero, & fidelibus ipſis aſpernabilem. *Proinde maximus eſt abuſus ordinare quoslibet ad Titulum patrimonii. Plurimi enim ordinari cupiunt pro utilitate ſua, non Eccleſiæ: & de celebratione Miſſæ faciunt artem de pane lucrando, unde Sacerdotium contemptibile redditur, & Eccleſia ſcandalis patet.*

CAPUT X. *P. 4. l. 2. c. 4.*

Tonſura & ordinatio Clericos Epiſcopo & Eccleſiæ uni obligant, poſtrema etiam hac ætate.

I. Varia argumenta ejus conjunctionis ſtrictiſſimæ, quæ Clericos omnes Epiſcopo & Eccleſiæ quemque ſuæ devinciebat.

II. Profeſſio ea erat obedientiæ, ut Beneficia alibi conſequi non poſſent, niſi permittente Epiſcopo proprio.

III. Poterat Clericos cogere Epiſcopus ad ſuperiorem gradum.

IV. Summa illa conjunctio & neceſſitudo diutiùs in Eccleſia Romana hæſit, quàm uſquam alibi.

V. Concilium Tridentinum Clericos omnes addicens uni Eccleſiæ, etſi Beneficio careant, priſcam diſciplinæ reſtauravit diſciplinam.

VI. Mira quædam poſteriorum Conciliorum Decreta, ad Clericos omnes Eccleſiæ miniſteriis innodandos, & obſequiis Epiſcopi. Sola cupidine proventuum temporalium Beneficia expoſcere, piaculare flagitium eſt.

VII. Cur conceſſione ſummi Pontificis opus fuerit Monaſticis Congregationibus, ut Clericos ſæculares admitterent.

VIII. An poſſint Beneficiarii in Monaſteriis profiteri, non conſentiente Epiſcopo.

I. NE initio quidem extremæ hujus ætatis poſt annum Chriſti milleſimum, nodos illos ſacros abruperant Clerici, quibus ſua illos ordinatio Epiſcopo ſuo illigaverat. Diœceſeos finibus egredi non poterant ſine formatis Epiſcopi ſui Literis. Scribebat Lanfrancus Archiepiſcopus Cantuarienſis ad Epiſcopum Londinenſem, præcipiebatque Diœceſi ut abigeret ſua Clericum extraneum, apoſtaſiæ ſuſpectum; aut cogeret *formatas Literas Epiſcopi ſui, ſicut Canones jubent oſtendere.* Epiſt. 24. Anſelmus Lanfranci ſucceſſor quàm arctè hæreret Clericus Epiſcopo ſuo quilibet, exemplo docet nos ejus adglutinationis, qua Clericus Abbati cohæſerat, cujus Eccleſiæ ſuo ipſo Clericatu innexus fuerat: *Alligatus Eccleſiæ veſtræ per quandam profeſſionem, quam in habitu Clericali vobis fecit.* Cùm enim poſtea Clericus iſte Monaſticam Profeſſionem feciſſet in Abbatia ſancti Petri Carnotenſis, & incertus utri harum Profeſſionum ſerviendum ſibi eſſet, quod neuter Abbatum eum relaxare vellet, ſciſcitatus eſt B. Anſelmum, qui ad Abbates ſcripſit, ejus eſſe qui charitatis viſceribus magis abundaret, ut jure ſuo prior decederet: & pietatem æmularetur ejus matris, quæ maluit natum in æmulæ ſinu vivere, quàm in ſuo emori: *Nam vera ma-*

L. 3. Ep. 77.

ra mater mavult filium suum in alieno sinu vivere, quàm in suo mortuum fovere. Certum est ergo magni utramque ponderis Anselmo fuisse hanc professionem, tum Monasticam, qua in Monasterio suo residere Monachus professus erat: tum Clericalem, qua se Clericus Ecclesiæ devoverat ei, ad quam fuerat ordinatus. Variæ autem fuere causæ, quæ illum adduxerint, ut existimaret suo potiùs in Monasterio Monachum residere debere: *Magis expedit propter plurimas causas.*

II. Id verò Clericorum omnium erat commune vinculum, ut Episcopo suo & Ecclesiæ suæ inexplicabilibus nodis cohærerent: & hæc verè professio erat, atque obedientiæ maximè professio. Inde enim fiebat, ut in alia quavis Ecclesia Beneficium obtinere non possent, nisi obedientiam sibi desponsam prior Episcopus remisisset. Ita Hildebertus Cenomanensis Episcopus Subdiaconum quendam suum cessit Claromontano Episcopo, qui eum sibi Archidiaconum adscisceré avebat. *Eum vobis, & vestræ commodo Ecclesiæ, ab ea quam consecratori suo debet, obedientia liberum omnino & absolutum.*

Epist. 51. Anselm. l. 4. Epist. 25.

III. Eadem obedientiæ lege tenebantur Ordines sacros adire, cùm ab Episcopo proprio jubebantur, ut ex Concilio Avenionensi liquet anni 1209. *Jubemus tam Præpositos, quàm alios Clericos ad exhortationem, vel ad mandatum sui Episcopi, sine difficultate qualibet ad sacros Ordines promoveri.* In eam rem profertur à Gratiano Carthaginensis Canon, quo Clerici Ordine & Beneficio exuuntur, si minùs se morigeros præstent Episcopo, qui Ecclesiæ suæ consulens necessitatibus, ad Ordinem illos superiorem promovere decrevit. Id amplexa est Ecclesia, potiùs quàm Decretum Gelasii, qui invitos promovere refugiens, ex Clericis potiùs inferioribus, qui nulla necessaria virtute defierent, ordinari volebat Presbyteros, quàm ex Diaconis, qui in eum assurgere gradu refugiebant. Decretales quoque Gregorianæ Carthaginensem Canonem sequutæ sunt. Ecclesiæ Tricassimæ Episcopis confirmavit Innocentius III. privilegium à Majoribus suis concessum, ut cogere possent Clericos ad majores Ordines subeundos. *Secundum privilegium ab Alexandro Papa indultum.* Certum est Episcopos perspè antiquissima & indubitatissima dignitatis suæ jura Apostolicis sibi Rescriptis confirmari voluisse, quo novus hìc authoritatis cumulus accederet.

Can. 19. dist. 77.

Innoc. III. Regest. l. Epist 191.

IV. Observatum illud jam suprà est, quos semel Pontifex Romanus ordinare cœpisset, absque ejus assensu superiores Ordines à quovis alio Episcopo suscipere non potuisse. Anno 1198. concessit Innocentius III. Archiepiscopo Mediolanensi, ut Ordines sacros conferre posset iis, quos Minoribus Pontifex donasset. Fuerat ea lex & consuetudo pervagatissima omnium orbis Episcoporum, eò jam propria Romanæ Ecclesiæ, quòd illa retinentior esset priscæ disciplinæ, quàm quævis alia; quod illustrari exemplis aliis compluribus posset.

Rainalan. 1198. n. 11.

C. Admon. de Renun.

Enim verò quamvis Gregorianis Decretalibus intextum esset illud Alexandri III. Decretum, quo prohibebantur Clerici, vel irrepere in Ecclesias & Beneficia unius Diœceseos, vel ea retinere, vel iis renuntiare, ut in alias migrarent Ecclesias citra consensionem Episcopi; observabant tamen antiquiores Canonistæ ab illo jure & amore jam passim deviatum esse, & impunè Beneficiarios unius Diœcesis inconsulto Episcopo ad alias Ecclesias & ad alia Beneficia devolare. Privatæ cupiditati indulgebant quandoq; Episcopi, ut discedentium Beneficia aliis conferrent.

Fagnan. in C. Admon.

Sess. 23. c. 16.

V. In Concilio Tridentino non pristinus tantùm vigor huic disciplinæ redditus est, sed ulteriùs etiam aliquid & climatius institutum. Etenim illi etiam qui Beneficii expertes sunt, & qui sola tamen ordinatione sua alicui sunt Ecclesiæ affixi, vetiti ibi fuere ab ea omnino recedere, nisi Episcopo permittente. Ex quo infert Fagnanus scitissimè, incogitantiam illam esse, vel mollitiem Canonistarum recentiorum jugulandam, qui existimarint, Presbyteros, Clericosque alios, nullo beneficio obligatos ad residendum in una aliqua Ecclesia, posse in quo volent loco sedem sibi defigere, nec posse aliis ab Episcopis suis literas denegari commendatitias. Id quippe manifestissimè refragatur huic Concilii Tridentini Decreto: *Cavendum est à modernis Collectoribus, dum dixerunt Presbyteris & Clericis non habentibus Beneficium in titulum personalem residentiam requirens, licitum esse, ire quò velint, & Ordinarios teneri eis literas commendatitias concedere. Hoc enim est contra præcitatum Concilii Decretum.* Ita Fagnanus. Fagnan. Ibidem

Invehitur & in eos idem Fagnanus, qui scripserant, non posse Episcopum in sua Diœcesi remorari & affigere eos, qui sub Titulo patrimonii ordinati fuissent. Ostendit huic jam doctrinæ locum non esse post Tridentinum, quo sancitur, ut sub Titulo patrimonii non ordinentur, nisi ubi utilitas, vel necessitas Ecclesiæ postularit. Itaque Ordinatio ad normam Concilii Tridentini facta Clericum quemlibet inexplicabili nodo innectit Episcopo & Ecclesiæ certæ. *Qui in sua ordinatione permisit se adscribi, ac tanquam servum adscriptitium mancipari servitio Ecclesiæ, pro cujus utilitate est ordinatus. Unde non mirum, si eo casu locum deserere non potest inconsulto Episcopo.* Verba sunt hæc Fagnani. Ibidem

Sess. 21. c. 2.

VI. Anno 1564. in Concilio Remensi corroborata sunt decreta hæc omnia Concilii Tridentini, & Clericorum prorsus omnium firmata sunt splendidissima illa vincula, quibus Episcopo suo, Ecclesiæque suæ tunc mancipati fuere, cùm ordinarentur. Cap. 12. 13. 14. 15.

Anno 1565. in Concilio Mediolanensi I. decretum est, ut si qua in Ecclesia essent Dignitates, Personatus, Officia, quibus nullæ adhuc sacræ functiones adscriptæ fuissent, vel ab origine sua, vel Jure communi, vel particularibus Constitutionibus: ab Episcopo adsignarentur consentaneæ quidem, adhibito duorum Canonicorum consilio, quorum unus ab ipso, alter à Capitulo deligeretur. Denique ut Beneficia quævis, etiam simplicia ab Episcopo similiter functionibus & muneribus quibusdam sibi concinentibus onerarentur. Confirmatum illud ipsum est in Concilio Avenionensi anno 1594. sicut & in Burdigalensi anni 1624. Cap. 36.

Cap. 18.

In Concilio Mediolanensi II. sancitum est, ut Clerici omnes in Tonsura & veste Clericali, diebus Dominicis & Festis quibusque Officiis divinis interessent in Ecclesia Parochiali, vel in ea cui eos Episcopus affixisset: jussis Parochis ipsis tertio quoque mense Episcopum commonefacere, an statuto huic obtemperetur.

In Concilio III. Mediolanensi jubentur Clerici omnes, & ipsi etiam Presbyteri, ut intersint solemni Missæ, Vespertinis Officiis, Expositioni & Processionibus sanctissimi Sacramenti, quo solemnior fiat hæc Eucharistiæ pompa & circumgestatio publica. Idem quoque decretum in Concilio Bituricensi anno 1585. in Aquensi anno 1584. in Burdigalensi anno 1524. Denique anno 1581. Rotomagense Concilium idem promulgavit Decretum.

In Concilio Remensi anno 1581. concessum est Episcopis ut Beneficiatos cogere possent sacris implicari Ordinibus, prout Ecclesiarum suarum necessitas deposceret, utque contumaces quarta parte mulctarent proventuum Ecclesiasticorum. Turonense ejusdem anni, non modò Clericos omnes sacros præcepit, in superpelliceo & pileo Ecclesiastico interesse omnibus Parochiæ Officiis: sed & vetuit, ne ab Ecclesia cui adscripti fuere, discedant unquam, sine Episcopi sui scripta permissione, qua absentiæ causa contineatur. Denique cùm detestandæ avaritiæ impulsu non pauci Priofatus simplices ambirent & aliquanto post tempore abdicarent, ut sæcularibus se rursus inquinamentis immergerent: jussi sunt hoc Concilio Priores hujusmodi ad Ordines sacros accedere; jussi sunt Episcopi ad id eos cogere, cùm Tit. De curat. Offic. nu. 18. Tit. 35. c. 15. Tit. de Ordin. c. 14.

cùm primùm ætatem & doctrinam idoneam assecuti essent: alioqui Beneficiis suis his spoliarentur.

Tit. 16. c. 2. Concilium Bituricense anni 1584. ulteriùs rem promovit. Eos enim pronunciavit ingentis piaculi reos, & ad restituendum constrinxit, quicumque Beneficia suscepissent non alio magis stimulo, quam profanæ redituum sacrorum cupiditatis. *Cùm Beneficium Ecclesiasticum non otiosis, sed officium suum exequentibus sit constitutum: & propter officium detur Beneficium: denuntiat hæc Synodus omnibus cujuscumque gradus & conditionis, qui beneficia Ecclesiastica solius temporalis proventus gratia suscipiunt, eos non facere fructus suos, sed ad restitutionem teneri.* Ea verba ferè memini à me alio loco prolata fuisse: sed ea semel iterumque inculcari operæ pretium duxi.

L. 1. T. 4. L. 3. T. 15. n. 14. In Concilio Mexicano anni 1585. multæ cautiones excogitatæ sunt, ut ne possent qui Titulo patrimoniali ordinati essent, ab Ecclesiis suis discedere: sancito, ut in eorum Ordinationis literis exprimatur nomen Ecclesiæ cui illigantur, utque Visitatores explorent, an religiosè satis resideant.

Cap. 7. n. 9. 11. Concilium Tolosanum anni 1590. jubet, ut in Ordinationis literis adscribatur Ecclesiæ nomen, cui Clericus quisque defigitur, neu quis inde abesse possit, nisi licentia scripto data, nec danda sine legitima causa. *In literis omnibus quæ ordinatis in testimonium conferuntur, Ecclesiæ locive pii, cui illi dicati adscriptique sunt, à quo absque Episcopi scripta licentia, in alium demigrare non poterunt, ex Tridentinæ Synodi decretis mentio fiat. Hujusmodi autem licentia absque justa causa non detur.*

Cap. 13. n. 1. Burdigalense Concilium anni 1624. edixit, ut Presbyteris, qui ex aliis Diœcesibus aliquò adventarent, cum Episcopi sui literis, ut ultra mensem ibi demorarentur, assignaretur ab Episcopo loci Ecclesia, ubi divinis adessent Officiis, & Pastorem ejus Ecclesiæ testem & monitorem haberent.

Nemo, ut reor, molestè feret hanc meam tantam prolixitatem in excutiendis Conciliis Canonibusque; cùm hinc tantum gloriæ & laudis redundet in nostrum hocce sæculum, ubi meditatæ, expolitæ, promulgatæque sunt ejusmodi morum & Disciplinæ Regulæ, quibus accuratiores, sanctioresque ne aurea quidem olim Ecclesiæ sæcula commentari & publicare potuerunt. Illud etiam affirmare ausim posterioribus his Conciliis absolutius aliquid & cumulatius præceptum fuisse, quàm antiquis, ad Clericos singulos alicui Ecclesiæ adstringendos, ad sanciendam eorum residentiam, ad sacras functiones ab eis exigendas, ad eos Episcopali obedientiæ mancipandos. Sed quantum hinc efflorescit gloriæ, vereor ne tantundem ignominiæ emergat ex præclarissimarum legum tam rara & tam ignava observantia.

Bib. Clun. p. 1379. 1448. VII. Unum ferè restat, quod impensiùs attendi debeat. In antiquissimis videlicet concessionibus suis, indulsisse Monachis summos Pontifices, ut Clericos sæculares ad Professionem recipiant. Honorius II. anno 1125. Cluniacensibus permisit, *Laicos, seu Clericos sæculares, nisi qui pro certis criminibus excommunicati sunt, ad conversionem suscipere.* Urbanus III. anno 1185. idem rursum permisit confirmavitque. Ejus generis exempla complura occurrunt in Magno Bullario, recentioribus concessa Institutis. Perspicuè verò id argumento est, sicut Ecclesiæ aliæ aliarum Clericos, & Monasteria alia aliorum Monachos admittere non poterant; ita nec Monasteria Clericos, nisi consentiente Episcopo, cum jam fuerant illigati. Liquebat id suprà ex Anselmo, qui negabat professionem Clerici in una Ecclesia, oblitterari potuisse per Professionem Monasticam in alia, nisi ex consensu prioris Ecclesiæ Prælati. Id liquet & ex his Bullis, quæ id annuunt: tanquam ex gratia & indulgentia, tanquam ex dispensatione. Id rursum liquet ex nuperis Bullis, quæ recentioribus Congregationibus id concedunt, ut eos omnes admittant, qui nullo adhuc solemni voto sunt obligati. Germanus is est eorum verborum sensus: posse à superioribus harum Congregationum admitti omnes Clericos sæculares. Perinde est enim si dicas Clericos sæculares, ac nullo solemni voto constrictos; Idque ad id unum spectat, ut solvantur ii ab eo nexu & vinculo, quo Episcopo suo, & ejus jussu Ecclesiæ alicui fuerant, vel esse debuerant alligati.

Bulla Cong. Orat. an. 1613

VIII. Cæterum ex *C. Licet, De Regularibus*, conclusum quidem est à Canonistis, ut poterant omnes à mitiori ad duriorem Religionem migrare, petita Prælati licentia, quanquam non obtenta: ita posse ab Ecclesia sæculari ad Professionem Monasticam transiliri, petita, etsi non impetrata Episcopi permissione. Verùm ea quanquam non absurda, argumentatio tamen tantummodo est. Certissimum autem ejus rei fundamentum est dispensatio, quæ ad omnes jam permanavit Congregationes, atque ita in Jus commune non immeritò recepta fuisse censetur. Cùm ardori ectandæ perfectionis nullam debeant Episcopi objicere moram, qui ad eam potiùs esse debuerant incentores. Luculentissimè eam rem prosequutus est Stephanus Tornacensis, ubi de Parochis agit: *Parochiales Presbyteri obedientiam quam promittunt, debent Episcopis suis, & sacramentaliter alligati sunt Ecclesiis quas regunt, tanquam uxoribus propriis. Lege autem communi Canonum sine licentia Episcoporum suorum, quibus obedientes esse debent, nec ipsi recedere, nec alii recipere eos debent. Lege autem privata, qua instinctu Spiritus sancti in corde scribitur, si ad Monasterium, vel Canonicam Regularem transierint tales, etiam contradicentibus Episcopis, recipi possunt. Ait enim Urbanus Papa, Si quis in Ecclesia sua sub Episcopo populum retinet, si afflatus Spiritu Sancto in aliquo Monasterio, vel Regulari Canonica salvare se voluerit, etiam Episcopo suo contradicente, eat liber authoritate nostra: Justo enim lex non est posita. Et ubi spiritus Domini, ibi Libertas; & si spiritu ducimini, non estis sub lege.* Fagn. l. 1. Decr. Part. 2. pag. 146. Epist. 1. Epistolam Parisiensem monuit Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, non potuisse ab eo extrahi Cantorem Ecclesiæ Parisiensis a Monasterio sancti Martini de Campis, ubi Monasticam induerat vestem: cùm beatus Gregorius Episcopum etiam animadvertit ad pium ejusmodi facinus & cùm Concilio Toletano IV. vetentur Episcopi intercedere, aut reniti tam sanctis Clericorum suorum consiliis. L. 3. Ep. 12.

Non potuisse quondam Clericos à Clericatu resilire.

CAPUT XI. *P. 1. l. 2. c. 3.*

Per Priora quinque sæcula non potuisse Clericos à Clericatu resilire.

I. Quanquam nuptias optare possent Minores Clerici, tamen ne, vel ipsi quidem Clericatui renuntiare poterant.

II. III. Variæ ex Conciliis probationes, maximè ex Chalcedonensis, cujus Canon diligentiùs expenditur.

IV. Ab ea stabilitatis lege non deviabant Clerici, qui ad Monasticam vitam & professionem assurgebant.

V. An ea disciplina mutari potuerit.

VI. VII. Argumenta varia ex Conciliis, & ex Ambrosio.

VIII. Juris quodammodo naturalis est, ut personarum consecratio irretractabilis sit.

IX. Hieronymi testimonium.

X. Horrendum Clerici desertoris exemplum.

XI. XII. XIII. Quid ageretur cum desertoribus Monachis.

XIV. XV. Qui alicubi impunè nupserint Viduæ Deo devotæ.

XVI. Cassianus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus, etsi Monachus esset Massilienſis Monasterii.

I. UT ipsi serviamus rerum & quæstionum connexioni, patefacta Clericorum omnium arctissima conjunctione cum Episcopo suo, & cum Ecclesia, cui ab illo fuerant illigati; illud jam supereſt, ut quam Clericatui ipsi inexplicabilibus nodis devincti essent, patefiat, Poterant minores Clerici ad nuptias convolare, non poterant etiam conjugati à Clericatus professione recedere. Poterat eos Ecclesia è Cleri cœtu expungere, & in laicorum classes deprimere; ipsi Clericatus non poterant excutere jugum. Denique si tam residentiam, stabilitatem, obedientiam profitebantur Clerici, quam Monachi: ita & tam non poterant illi, quam hi eam professionem retractare.

II. Cæsarauguſtana Synodus adversus Priscillianistas habita, non posse Clericos pronunciavit à suis functionibus desciscere, ne specie quidem & obtentu Professionis Monasticæ. Can. 6. *Si quis de Clericis propter luxum vanitatemque præsumptam, de Officio sponte discesserit, ac velut observatorem legis, Monachum videri se maluerit, quam Clericum: ita de Ecclesia repellendum, ut nisi rogando, atque obsecrando plurimis temporibus satisfecerit, non recipiatur.* Suffragatur & Canon Concilii Milevitani II. ut in Can. 15. quibusdam editionibus habetur: *Ut quicumque in Ecclesia, vel semel legerit, ab Ecclesia ad Clericatum non teneatur.* Docet Cyprianus legendi munus quandoque pueris antè delegatum fuisse, ut periculum eorum fieret, antequam Lectores ordinarentur. Canone isto diffinitur, & si quis semel in Ecclesia legerit, non illico teneri eum in Clericatu perseverare, ac si Lectoris Ordine fuisset initiatus. Contendebat suprà Augustinus ad Ecclesiæ eum suæ Clerum pertinere, qui sæpius in ea legisset, nec ab alio sibi subripi posse Episcopo. Rursus in Epistola quadam Augustinus, non statim Lectorem docet censeri, qui semel in Ecclesia legerit. Conc. Afric. sub Celest. & Bonif. c. 17. *Miror utrum potest jam Lector deputari, qui non nisi semel scripturas legit.* Hinc non parum lucis affunditur suprà allatæ editioni Canonis Milevitani. Valde tamen propendeo in hanc aliam ejusdem editionem, juxta quam nihil ille ad rem nostram facit. *Qui semel suscepto officio in Ecclesia legerit, ab alia Ecclesia ad Clericatum non teneatur.*

III. At Canone Chalcedonensi perspicuè res definitur: Can. 7. *Qui semel in Clero deputati sunt, aut Monachorum vitam elegerunt, statuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam; aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, ita ut redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegerunt, anathematizari.*

In eum Canonem multa animadverti necesse est. 1. In eadem classe locantur Clerici, Monachique, quod attinet ad irrevocabilem professionem. 2. Omnes prorsus Clerici ea lege, iisque verbis continentur. τὰς ἀπαξ ἐν κλήρῳ κατειλημμένας. Itaque Lectores, Acolythi, aliique minorum gentium Clerici parem profiteri censebantur in ipsa sua ordinatione stabilitatem. 3. Tacitè tunc fiebat hæc Professio, tum in clero, tum in Monasteriis. Unum enim id satis erat superque, ut ea esset lex, ea conditio instituti, cui nomen dabant. 4. Hallucinantur ergo vehementissimè, qui eam stabilitatem solis majoribus imputant Ordinibus: cùm minores eidem prorsus omnes subessent. Sed inde manavit error, quod stabilitatem à cælibatu non satis distinxere. Hic proprius est & peculiaris majorum Ordinum, illa omnibus promiscuè communis. 5. Ubi minores Clerici conjugio se innodaverant, non tamen Cleri functiones declinare, non leges peculiares transgredi poterant. Non exempli gratia militare, & merere stipendia, qui cœlesti jam militiæ essent inscripti. Non prehensare sæculi dignitates, in præcelsiori Clericatûs culmine jam locati. His addenda complura alia, illis omnibus consentanea, qui pompis & vanitatibus sæculi ubi nuntium remiserint, omnia sua in Deo uno habent. 6. Denique Clerici propositi sui transfugæ, non prioribus tantùm emolumentis privantur & ornamentis, sed & anathemate hìc percelluntur.

IV. Meminit Augustinus in Epistola quadam recentioris Canonis in Concilio Africano editi, quo vetiti fuerant Clerici in Monasteriis admitti. Epist. 258. *Recense Concilium & ibi invenies de solis Clericis, non etiam de Laicis fuisse statutum, ut undecumque venientes, non recipiantur in Monasterium.* Id verò intelgendum de Clericis qui ab Ecclesiis suis discedebant non permittente Episcopo. Cùm licentia enim Episcopi poterant utique profiteri in Monasteriis, illæsa quam voverant Clericatus stabilitate. Quantum adversatur Clericatui sæcularis vita, tantum illius concinit sanctimoniæ & stabilitati Monastica professio.

Non est ergo quod quisquam sibi persuadeat, Canone Cæsar-Augustano suprà laudato prohiberi Clericos à Monastica vita sectanda. Soli ibi proscribuntur Priscillianistæ pseudomonachi, qui detestandas impietates sanctissimæ professionis habitu dissimulabant. Ad prævertendam apostasiam prænonentur Clerici, non posse eos à statione discedere injussu Episcoporum.

V. Non me fallit diuturnitate temporis multa mutari in disciplina morum, & vigore suo excidisse horum Canonum non paucos. Sed cùm in canonicis quandoque regulis nonnullæ radient divini & naturalis juris scientillæ, viderit Lector eo an non in numero sit is Canon, quem hìc versamus. Intentato quippe anathemate jubentur hìc Clerici, Monachique desertores, priorem in suam sanctissimamque se recipere stationem, quam olim Spiritu sancti instinctu delegerant. *Ut redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegerunt.* Atqui nulla de Monachis dissensio est, quin etsi cessent leges pœnæque in desertores, æterna tamen, invisibilis & incommutabilis, indeclinabilisque lex illis impendeat, insideatque in conscientiæ penetralibus, atque sempiternas subinde interminetur pœnas, nisi ad sanctissimum priusque propositum suum sese referant. Clerici similiter Clericatum amplexati, & minores Ordines, sanctissimæ se Professioni illigavere: Dei se religioni speciali devovere: pompis opibusque & deliciis nuntium remisere fallacissimi sæculi. Itaque quanquam ducere uxores possint, & liberos suscipere, propositum tamen sanctum violare, consecrationem sui priorem profanare, ejuratas vanitates sæculi iterum sectari, fidem Deo clam, imò & publicè desponsam fallere sine grandi piaculo non possunt. Hæc etiam atque etiam inculcanda sunt iis, qui minoribus sese illigare Ordinibus, vel Clericatui ipsi meditantur.

VI. Andegavensis Concilii Canon compendiosius idem habet quod Chalcedonensis. *Clerici quoque qui relicto Clero se ad sæcularem militiam & ad Laicos contulerint, non injustè ab Ecclesia, quam reliquerunt, amoventur.* Canon. 7. Can. 5. Idem censendum de Turonensi, qui facta Clericis minoribus copia uxoris ducendæ, mox vehementissimè prohibet, ne ad Laicorum sæcularem vitam & sæcularia retro labantur munera. *Si quis verò Clericus relicto officii sui ordine, laicam voluerit agere vitam, vel se militiæ tradiderit, excommunicationis pœna feriatur.*

VII. Scripsit Ambrosius de re ista Epistolam ea spiritûs & charitatis suavitate delibutam, qua scripta ejus omnia scatent. Ea enim declarat, non posse nisi molestissimè ferri in servis Dei inconstantiam & instabilitatem, etsi in quacumque alia sorte leviter ea feratur: Epist. 17. *Quod in alio genere hominum tolerabile, in iis verò qui rei divinæ intendunt, plenum doloris.* Clericatus prærogativas non in temporalibus emolumentis & subsidiis sitas esse, sed in præsidiis certissimis quibus æterna salus mortalitate hac exhausta comparetur. *Quasi vero hoc solum sit in Clerico, ut sumptum expediat suum, & non divinum sibi post mor-*

mortem potius subsidium locet. Professione Clericatus servituti nos mancipari, sed nobilissimæ, suavissimæque, & ex qua vera libertas scaturit. Quid enim amabilius, quid liberalius, quàm sapientiæ & justitiæ, quàm Christo & æternæ vitæ servire: *Bonum est adhærere alteri, & inferere collum in torques ejus, & subjicere humerum, & portare illum, nec tædiare ad vincula, quia de domo alligatorum exivit qui regnet, &c. Perfecta absolutio existimata est sub Christo degere, & ejicere pedes in compedes sapientiæ ipsius: captivum esse, ut sis liber ab adversario.*

Denique cœlitus hausta eloquentia illud luculentè intonat Ambrosius, fas nunquam fuisse, nunquam fore, anteponere terram cœlo, æternitati tempus, infamem sæculi servitutem qualicumque participationi Regalis Christi Sacerdotii. *Dum vult regnare, quasi voluntatis suæ dominus, nec sub vinculis esse Domini Jesu, inveteratus in peccatis, stultitiæ incidit deformitatem. Quid enim stultius, quàm relictis cœlestibus ad terrena intendisse, & posthabitis perpetuis, elegisse ea quæ caduca sunt & fragilia?*

VIII. Complurium Clericorum vita sæcularibus immersa prorsus ludibriis hoc errore & ipsorum & cæterorum hominum mentes imbuit, ut jam ferè non perpendant Clericatum, ut sanctimoniæ stationem, ut consecrationem hominis Deo devoti, ut alienationem ab omnibus sæculi vanissimis oblectamentis, denique ut juge Altaris ministerium, æternitatisque meditandæ studium. Et hæc omnia tamen Clericatus complectitur ipsa sua institutione; professione expressa, quæ tum emittitur, cùm quis ordinatur: obtestatione illa solemni, se Dei, Deum suam portionem & hæreditatem immarcessibilem fore: denique consecratione ipsa, quæ sejungi ab ordinatione nullatenus potest. *Tu quicumque in Clero es Domini, portio ejus & possessio, noli recedere de Domini possessione*, ut ait ibidem Ambrosius. Ordinatione Deo nos addicimur, Deo consecramur, ut portio ejus simus. Latrocinium est Deo suffurari quod dederis: sacrilegii genus est, profanare quod Deo sacrum fuit, Nec possunt hæc flagitia nisi restitutione expiari. Prisci Testamenti Levitæ irrevocabili destinatione sacris Templi ministeriis addicti erant. Non Pontifices tantùm, aut Sacerdotes, sed omnes prorsus Levitæ, tot in classes distributi, quorum omnium portio Deus erat. Si irretractabilis ea erat & professio & consecratio, quin & nostra Clericorum fuerit? Tribus Ecclesiæ prioribus sæculis, cùm necdum ulli essent Monachi, Clerici soli Collegium conflabant à Laicis non minùs morum sanctimonia & religione semotum, quàm Altaris ministerio. Ubi deinde orbi illuxit Monastica institutio, & sanctitas atque innocentia morum: tum duo hæc Clericorum & Monachorum instituta spectari cœperunt, tanquam ex æquo voluptatibus vanitatibusque sæculi inimica. Audi quid de his Hieronymus ad Nepotianum: *Petis ut tibi digeram quaratione, qui sæculi militia derelicta, vel Monachus cœperit esse, vel Clericus, rectum Christi tramitem teneat, ne ad diversa vitiorum diverticula rapiatur.*

Bifariàm ergo sæculo renuntiabant tunc temporis, aut Clericatu, aut Monastica professione. Utraque *relicta sæculari militia*, veluti cœlestis quædam militia supererat, cui inscriberentur, terrenarum nugarum pertæsi, à qua deficere non possent sine salutis discrimine.

IX. Monet ille ibidem nomine ipso suo Clericos admoneri, se Domini sortem esse, Dominum sui: ideoque degenerare se ab instituto suo, si accumulandis deinceps divitiis studeant. Quòd sæcularis nimirum illa cupiditas sit, augendo incumbere patrimonio. *Si ergo pars Domini sum, & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio partem inter cæteras Tribus, sed quasi Levita & Sacerdos, vivo de Decimis, & Altari serviens, Altaris oblatione sustentor, habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. Nec officium Clericatus ge-* Ibid Epist. ad Nepot.

nus antiquæ militiæ putes, id est, ne lucra sæculi in Christi quæras militia, ne plus habeas, quàm quando Clericus esse cœpisti, &c. Nonnulli enim sunt ditiores Monachi, quàm fuerant sæculares; & Clerici qui possideant opes sub Christo paupere, quas sub locuplete & fallace diabolo non habuerant: ut suspiret eos Ecclesia divites, quos mundus tenuit ante mendicos. Ita minores Clerici quanquam opibus non renuntiarent, in rei tamen sæcularis administratione, à spiritu, ingenio moribusque sæculi longè aberant.

X. Ne quis verò sibi ipse fucum faciat, quasi exoleverit prorsus hujus disciplinæ memoria: audiendus hic est Author vitæ sancti Engelberti Archiepiscopi Colonienſis circa annum Christi 1200. ubi verba facit de Friderico Comite, qui Canonicus cùm fuisset, Clericatus vestem abjecit, gladio latus munivit, ut fratris sine liberis functi locum & hæreditatem adiret. *Fidericus Comes fratre seniore in fata cadente, sine filio, ut fratris esset hæres recedens à Clericatu, factus est miles, & tanto fortassis ad malignandum promptior, quanto à gratia remotior. Non potest esse sine periculo & gratiæ detrimento, quando Clerici, qui secundùm nomen suum de sorte sunt Dei, ordine mutato, militiæ se mancipant sæculari. Tales, sicut exemplum habemus in multis, cùm ad malum, ut dici solet, deterius tendunt, etiam malis pejores, & crudelibus crudeliores fiunt. Fuerat Fridericus majoris Ecclesiæ Colonienſis Canonicus. In Comitem ex Clerico mutatus, &c.* Apostatæ hujus atrox impietas eò tandem erupit, ut dux ipse authorque fuerit infandi parricidii, quo Engelbertus Colonienſis Archiepiscopus suo sanguine Martyrum palmas assecutus est. Surius die 7. Novemb.

XI. Accedet aliquid lucis rei huic, si retexamus hic obiter quid his prioribus sæculis in Monachos apostatas decerneretur. Noluit B. Ambrosius suo ampliùs Monasterio excipere Monachorum suorum nonnullos, qui inde exilierant præstigiis effascinati Joviniani, qui jejuniis & virginitati bellum indixerat. *Hic positi primo jejunabant, intra Monasterium continebantur: nullus erat luxuriæ locus, interdicta ludibriosa disputationis licentia. Hoc delicati non potuerunt ferre. Abierunt, deinde volentes redire, non sunt recepti. Pleraque enim audieram, quæ deberent cavere. Monueram, nihil profeceram.*

XII. Basilius Monachos contestatur, postquam se Deo totos dedicarint, jam non posse nisi per summum flagitium sæcularibus se nugis & implicamentis inserere; si qui eorum Monasteriis exilierint, iis admitti jam illos non posse, ne iter agendo quidem, tanquam hospites. *Qui se ipsum semel Deo devovit, hic si ad aliud vitæ genus transierit, sacrilegii se scelere obstrinxit, quippe qui se ipsum Deo, cui se consecraverat, veluti subterfuratus sit. Porrò, hujusmodi hominibus nullo modo aperiantur fratrum januæ, ne si prætereuntes quidem, ut tecto recipiantur, ad ipsos diverterint.* Jubet alibi abscindi & ablegari eos qui nulla arte emendari potuerint. Ne uno quidem Monasterio egressos alios suscipi sinit. Quas verò ille ad apostatas hos Monachos literas dedit, quisquis perlegerit, is facilè doctrinæ huic nostræ assentietur, circa disciplinam eorum temporum. Sermo de instit. Mon. Et Regul. fus. d sput. c. 14. 68. Const Mon. cap. 27.

XIII. Nec alia ratione Moniales coercebantur. Ubi jam desperata erat earum emendatio, vel exilire Claustris sinebantur, vel etiam ejiciebantur, ne pium gregem contaminarent. Ita præscripserat Augustinus ipse in Regula: *Convicta secundum Præpositæ, vel Presbyteri arbitrium debet emendatoriam sustinere vindictam; quam si ferre recusaverit, & ipsa non abscesserit, de vestra societate projiciatur. Non enim & hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestifera plurimos perdat.* Epist. 109.

XIV. Nec aliam agendi rationem tenuerat Cyprianus erga Virgines Deo sacras: *Si se ex fide Christo dicaverunt, pudicè & castè sine ulla fabula perseverent; ita fortes & stabiles præmium virginitatis expectent. Si autem perseverare nolunt, vel non possunt, melius est ut nubant, quàm in ignem delitiis suis cadant.* L. 1. Ep. 11.

Nec Augustini, nec Cypriani ea mens erat, ut pænes ipsas esset periculum salutis earum, quæ vel Claustris exilirent, vel convolarent ad nuptias. Sed utrique ea insederat animo sententia, quantumcumque id esset flagitium, pacatè ferendam esse, ne gravius aliquid & facinorosius committeretur. Ita perspicuè sentit Gelasius Papa in Decretis, ubi verba
Cap. 21. facit de Viduis professis: *Si propria voluntate professam castitatem calcaverit, periculi earum interest, quali debeant Deum satisfactione placare. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere, sed solas adhortationes præmii sempiterni, pœnasque proponere divini judicii; ut nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio.* In hunc quoque sensum trahendus Palladius in vita Chrysostomi, de professis Viduis si verba faciat, ubi ait Chrysostomum eas exhortari solitum, ut potius nuberent, quàm offendiculo Ecclesiæ essent.

XV. Nec enim in controversiam trahi potest, quin piaculare flagitium sit, si desponsa Christo infringatur fides; cùm tam disertè & tam exertè Paulus de viduis quæ se primò cœlibatui dicaverant, & postea nupturiebant, pronuntiet, *Habentes damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt.* 1. Tim. 5. Ubi advertit Augustinus, in ipsa etiam voluntate hujus defectionis hærere crimen: *Nubere volunt, &c. Ut appareat voluntatem, quæ à proposito cecidit, esse damnatam.* De bono viduit. c. 13. Fatetur tamen sanctus Pater, harum tunc viduarum valida fuisse conjugia, nec posse ea nisi exaggerata quadam audacia adulteria vocari, cùm nequaquam juberet Ecclesia ea separari.

Cùm verò abuterentur nonnulli verbis Apostoli, ajentis conducibiliores esse nuptias, quàm æstuantes quibus urerentur cupiditates, ita eum cuneum retundit Ambrosius: *Melius est nubere, quam uri. Hoc dictum ad non pollicitam pertinet, ad nondum velatam. Cæterùm quæ se spopondit Christo, & sanctum velamen accepit, jam nupsit, jam immortali juncta est viro. Et jam si voluerit nubere, communi lege conjugii, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur. Si hoc ita est, quid de illa dicendum est, quæ occulta & furtiva turpitudine constupratur, & fingit se esse quod non est? Habitu virgo, facto non virgo. Bis adultera, & in actu, & in aspectu.* Ad virgin. lapsam. c. 5.

His Ambrosii verbis planum fit, non potuisse non scelestas & sacrilegas esse fœminarum Deo dicatarum nuptias; sed imminebant aliunde ea facinorum portenta, ut juxta Patres superiore numero laudatos, ad hæc declinanda, possent sibi ut nuberent permitti; non quod malum non esset ita nubere, sed quòd malum multò minus esset. Cæterùm translatè hìc sumitur adulterii vox. Ita sumpsit Ambrosius. Eam vocem abjecit Augustinus, quòd proprio sensu eam acciperet. Si dicat autem idem sanctus Pater validum nihilominus esse conjugium, præter fidem Christo sponso datam contractum: Ecclesiæ suæ suique ille ævi sermoni, & consuetudini sese accommodat. Nec enim ea in re eandem semper & ubique retinuit Ecclesia disciplinam.

XVI. Finem faciet huic capiti, quod majora visum est habuisse ad institutum nostrum momenta. Ea est Altaris ministrorum consecratio, quæ tam non potest, vel deleri, vel revocari, quàm nec Altarium, vel Templorum. Docet nos Cassianus, se speciali adoptione insertum fuisse Clero Ecclesiæ Constantinopolitanæ à B. Joanne Chrysostomo, & ipsa ordinatione Deo oblatum consecratumque, Con. Nest. I. 7. cap. 31. *Adoptatus enim à beatissimæ memoriæ Joanne Episcopo in ministerium sacrum, atque oblatus Deo; etsi corpore absum, affectu illic sum; & illi dilectissimo Dei populo, etsi nunc præsentia non admiscear, tamen mente conjungor.* Simile veri est, ne in ea Ecclesia residere obligaretur Cassianus, eadem illi indulgentia & dispensatione concessum fuisse, quæ concessa Paulino quoque & Hieronymo aliquando fuit. Porrò quamvis absentem, ejus tamen se Ecclesiæ & esse & censeri existimat, & præ se ferat, quòd Deo in ea consecratus fuisset ab Episcopo, à quo fuerat ordinatus. Eo Cassiani exemplo edocemur, professione Monastica nihil derogatum fuisse stabilitati, quam ipso Clericatu suo Clerici profitebantur. Cùm Monachus enim Cænobii Massilienfis esset Cassianus, ad Ecclesiam tamen Constantinopolitanam pertinebat.

CAPUT XII. *P. 3. l. 2. c. 3.*

Nec sæculo VI. VII. & VIII. potuisse Clericos à Clericatu resilire.

I. Pœnarum acerbitas ex Justiniani legibus in Clericos desertores.

II. III. Quæ horum desertorum pœnæ, & eorum qui exauthorabantur. Dejecto civilis erat frustratioque civilium omnium bonorum & dignitatum.

IV. In Italia transfugas istos revocat & plectit Gregorius Magnus.

V. Par & in Galliis in eos authoritas.

VI. VII. Similiter & in Hispania, ubi non multum discriminis interjicitur Clericatus & Monasteriorum transfugis.

VIII. Non poterant Episcopi Clericos vi extrahere è Monasteriis, in quæ se ipsi conjecerant, ut Deo liberiùs vacarent.

I. CLericos omnes commonefecit Justinianus Imperator, jam integrum ipsis liberumque non esse in sæcularis vitæ ludibria revolvi ac retrolabi, nisi servitutes & onera rursum subire velint omnia, atque dedecora, quibus eos subduxerat Clericatus. *Semel factos Diaconos aut Presbyteres nullo* Novel. 6. c. 7 *modo derelinquere sacerdotium, sed neque si Subdiaconus, aut fortè Lector fiat aliquis, hunc relinquere pristinum schema & ad alteram migrare vitam: scientem quia si tale aliquid elegerit, secundùm quod à nobis jam sancitum est, aut in Curiam cum substantia, aut sub inopia degens, ad officialem deponetur fortunam.* Quasi dicat, si quæ his Clericis essent facultates, ubi à Clero desciviſſent, Curialium exactionibus, oneribus & servitutibus illos protinus obnoxios fore, si nullæ essent, ipsosmet dejectum iri in officia quæque viliſſima & onerosiſſima Reipublicæ.

II. Eadem rursus alibi lex, eadem pœnarum acerbitas. *Et generaliter sancimus, nulli licere, in quo-* Nov. 123. *libet Ecclesiastico gradu constituto, discedere ab eo,* cap. 15. *& sæcularem fieri; scientibus tale aliquid facientibus, quia & quasi appositio sibi cingulo, aut dignitate, aut militia, & Curiali fortunæ propriæ civitatis tradentur.* ὅτι ἡ τῆς ὡς εἰκὸς ὑπειμένης αὐτοῖς ζώνης, ἢ ἀξίας, ἢ στρατείας γυμ- νωθήσονται. Quibus ultimis verbis declaratur, qui clericatum abdicarent, eos publicis statim legibus abdicatos fuisse dignitate, militia & nobilitate prorsus omni, addictosque sorti omnium viliſſimæ & moleſtiſſimæ, videlicet Curialium.

III. Ea quidem in re testatum facit Justinianus Cod. de Ep. & Cler. l. 1. ingressum se esse in vestigia priorum Imperatorum Leg. 15. Arcadii & Honorii, ubi eædem pœnæ in eos decer- Nov. 6. c. 5. nuntur, quos Episcopus Clericatu movisset. Nec enim inficias ire quisquam potest, quin crebræ tunc fuerint depositiones ac degradationes. At non una ea ingruebat apostatis pœna, ut Clericatus exuerentur ornamentis & immunitatibus, ac in priorem relaberentur sortem: laicorum deinceps turmæ permixti. Ruinam illam sequebatur infamia, nec ea tantùm infamia quæ nomen & famam macularet: sed quæ illos summoveret ab omnibus civilibus honoribus, à dignitatibus, à militia; quæ denique personas ipsas & res eorum propudiosæ & gravi subjiceret servituti, quæ ipsa per sese sine flagitio à Clericatu arceret.

IV. Nec minus honoris & reverentiæ impensum est in Ecclesia Latina Clericatus professioni, nec minus inustum ignominiæ ejus desertoribus. Decrevit Gregorius Magnus, ut Clericus transfuga, & qui in Africam aufugerat, revocatus, corporali

porali pœnæ ſubjiceretur, tumque addiceretur pœnitentiæ, ut carnis vulneribus anima curaretur.

L. 3 Ep. 24. *Paulum Clericum, qui ſæpè dicitur in maleficiis deprehenſus, qui deſpecto habitu ſuo ad laicam reverſus vitam, in Africam fugerat: ſi ita eſt, corporali priùs proveniente vindicta, prævidimus in pœnitentiam dari, quatenus & ſecundùm Apoſtolicam ſententiam, ex carnis afflictione ſpiritus ſalvus fiat, & peccatorum ſordes lacrymarum poſſit aſſiduitate diluere.* Petrus Acolythus, quem Gregorius Diacono Sabiniano Conſtantinopoli Apocriſiario ſedis Apoſtolicæ junxerat, Hieroſolymam cùm aufugiſſet: ſcripſit Gregorius ad Amos Patriarcham Hieroſolymitanum, ut illum capi, Romamque remitti curaret, indicto

L. 7. Ep. 7. anathemate, donec Romam redux eſſet. *Ut diligenter requiratur, injungite, & inventum ad nos transmittite.* Conſimile exemplum ſuprà retulimus.

V. In Gallia verò communione exturbatus eſt ab Epiſcopis regni Epiſcopus, qui Epiſcopatui nuntium remiſerat, capillum promiſerat, priorem revocaverat uxorem, ſpe ineſcatus potiundi Comitatus Provinciæ Aremoricæ, quem fruſtra venditabat & falſo Clodovæi Regis ditioni obnoxium fuiſſe numquam. Audi Gregorium Turonenſem: *Hic apoſtatavit & demiſſis capillis, uxorem quam poſt Clericatum reliquerat, cum Regno fratris ſimul accepit. Sed ab Epiſcopis excommunicatus eſt.* Loquitur & alibi de apoſtata Diaconatus, nec ſilet in quam ſe poſtea ſcelerum voraginem conjecerit, & quàm atroci cœlitus vindicta oppreſſus ſit. Ebroinus Clericatum exuit eadem, qua induerat impietate, nec Regis, quàm Dei fidem religioſiùs coluit: *Clericatum abjiciens, ad mulierem ut canis ad vomitum, poſt ſacrum rediens, &c. Quia dereliquerat fidem & Deum, contra terrenum dominum etiam apertum ſe prodidit adverſarium.* Nec idem certè ſentiendum de fratre Clodovæi II. Regis, cui capillos inciderunt aulici adulatores, quaſi gratiam à Rege inituri; qui factum tamen deteſtatus eſt, juſſitque fratrem ſuum in San-Dionyſiano Monaſterio demorari, *donec crinem, quem amputaverunt, enutriret.* Aliquantis poſt annis regius juvenis ſceptro potitus eſt Regni. Refertur id & ab Adone in Chronico: *Franci Danielem quendam Clericum poſt abjectionem Tonſuræ, in Regno ſtabiliunt, atque Chilpericum nuncupant.* Zacharias Papa in reſponſione ad articulos à Pipino Majore Palatii propoſitos anno 748. quorum unus hic erat: *De Clericis & Monachis non manentibus in ſuo propoſito:* reſpondit ſtabilitatem ex Concilii Chalcedonenſis Canone Monachis Clericiſque eſſe perneceſſariam.

Hiſt. l. 4. cap. 4. De gloria Mart. l. 2. cap. 17.

Du Cheſne Hiſt. Fran. Tom. 1. p. 602. 605.

VI. In Hiſpania deſertionis ſuæ facinus luebant Clerici apoſtatæ per pœnitentiam, antè peragendam, quàm ſuis redderentur functionibus. *Deſertorem Clericum cingulo honoris atque ordinis ſui exutum, aliquo tempore Monaſterio deligari convenit, ſicque poſtea in miniſterio Eccleſiaſtici Ordinis revocari.* Si ut deſertores pœnas dabant Clerici, qui ab una Eccleſia ad aliam deficiebant, quantò deteſtabiliores erant qui prorſus deficiebant à quacunque Eccleſia? Si terrenæ permagnum erat dedecus deſertæ militiæ, quantum cœleſtis? Concilium Toletanum IV. ne iis quidem, qui infantes Clericatui à parentibus mancipati ſunt, poteſtatem facit ei renunciandi, aut ſæculari ſe vitæ reddendi. *Non aliter & hi, qui detonſi à parentibus fuerint, aut ſponte ſua amiſſis parentibus ſe ipſos religioni devoverunt, & poſtea habitum ſæcularem ſumpſerunt, iidem à ſacerdote comprehendi, ad cultum Religionis, acta priùs pœnitentia, revocentur. Quòd ſi converti non poſſunt, velut apoſtatæ anathematis ſententiæ ſubjiciantur.* Ea vox *Religionis*, tum Clericali competebat profeſſioni, tum Monaſticæ, quibus non multum interponebatur diſcriminis, quoad ſtabilitatem, obedientiam & regularitatem. Ejus rei ſuppetit & aliud argumentum ex eodem Concilio, quo jubentur vagi, & diſcurſantes, ſeu Monachi, ſeu Clerici, qui verè nec Monachi ſunt tamen, nec Clerici, ſed utrique propoſito indecores, compellantur poſthac indiſſolubili nexu Clero, vel Cœnobio adhæreſcere, ut quod ſemel profeſſi ſunt, conſtantiſſimè deinceps ſervent. *Religioſi propriæ regionis, qui nec inter Clericos, nec inter Monachos habentur, ſive hi qui per diverſa loca vagi fuerint, ab Epiſcopis in quorum conventu commanere noſcuntur, licentia eorum coerceantur, in Clero, aut in Monaſteriis deputati; præter illos qui ab Epiſcopo ſuo propter ætatem, aut propter languorem fuerint abſoluti.* Extremi porrò illi, qui hic attinguntur, non habendi utique illi ſunt, tanquam immunes functionum capitalium Cleri, vel Monaſtici inſtituti; ſed earum dumtaxat, quæ operoſiores & duriores erant: quòd effæti viribus, vel grandævi jam eſſent, cujuſmodi ſunt, quos vulgò Jubilatos appellitant.

Conc. Hiſpal. 2. c. 3.

Can. 55. Can. 55.

VII. Nihil diſcriminis interponit Concilium Toletanum VI. inter perſeverandi neceſſitatem Monachorum Clericorumque, ſi qui voluntariè ſe alterutri propoſito devoverunt: ſancitque ut utriuſque propoſiti transfugæ compellantur abjectum indui rurſus habitum, & Tonſura uti Clericali. *Aut ſi vir deditus Eccleſiæ choro, vel fœmina fuerit, aut fuit delegata puellarum Monaſterio, in utroque ſexu prævaricatur, ad propoſitum invitus reverti cogatur, ut vir detondeatur, & puella ad Monaſterium regrediatur.* Can. 6.

VIII. Ingenuè tamen fateri cogimur, ſi qui Clerici infucato amore ſanctioris & aſperioris propoſiti, ad Monaſteria, & ad profeſſionem Monaſticam anhelarent, prohiberi eos ab Epiſcopo non debuiſſe, multò minus avelli potuiſſe, ubi profeſſi ſemel fuerant. Itaque Gregorius Magnus Deſiderium Galliarum Epiſcopum per literas commonefecit, adeo non debuiſſe illum poteſtatè abuti ſua ad extrahendum Pancratium Eccleſiæ ſuæ Diaconum ex Monaſterio, cui ſe ad religioſam vitam dicaverat; ut illum priùs Clericum, pòſt Diaconum ſuum accendere potiùs debuiſſet, ad conſtantiſſimè perſeverandum in Monaſtico propoſito, & in fuga illa omnium mundi ineptiarum, ſollicitudinumque, à quibus non uſquequaque expediti ſunt Clerici. *Magis adhortationibus ſuccendite, ut &c. Ut qui à turbulento curarum ſæcularium tumultu ſe ſegregans, quietis deſiderio portum Monaſterii appetiit, rurſum in Eccleſiaſticarum curarum non debeat perturbationibus implicari, ſed in Dei laudibus permittatur ſecurè ab his omnibus remanere, ut poſtulat.* L. 10. Ep. 39.

CAPUT XII. *P. 3. l. 2. c. 3.*

Sub Imperio Caroli Magni, & Carolinæ familiæ Clerici nulli Clericatum abdicare poterant.

I. Idem prorſus Canones Clericos Monachoſque apoſtatas damnant.

II. Capiebantur ut transfugæ Clerici, & invitis crines attondebantur.

III. Transfugæ cælibatui aſtringebantur, quamvis minoribus tantùm Ordinibus donati fuiſſent.

IV. Etiam depoſiti & degradati Clerici, Clericatus legibus obſequi cogebantur. Exemplum Principis Carlomanni.

V. Clerici depoſiti pœnitentiæ ſubjiciebantur.

VI. Pœnæ Clericorum apoſtatarum in Oriente.

VII. Ibidem Clerici propter ſcelera aliqua depoſiti, in habitu & tonſura Clericali eſſe cogebantur.

VIII. Vel illi ipſi qui nigra tantùm veſte ab Epiſcopo donati fuerant, abjicere eam non poterant.

IX. Clerici exauthorati ſecundas nuptias contrahere non poterant.

X. Conferuntur Juſtiniani & Leonis Sapientis Leges.

XI. Quæ perſonæ Deo ſemel conſecratæ fuere, non poſſunt ejus conſecratione reliquias omnes unquam abſtergere.

XII. Variæ annotationes in eam rem.

I. POterant, ut jam ſemel iterumque monuimus, inferiores Clerici uxores ducere, non poterant Clericali profeſſioni terga vertere, ſæculares mores induere, ſæculi ambire dignitates. In ea quidem re Capitulare Aquiſgranenſe anni 789. nihil diſtare vult Clericos à Monachis, quòd perinde utrique voto & propoſito ſuo teneantur, quod nefas & ſacrilegum fuerit tranſilire ex Concilio Can. 26. Chalcedonenſi. *Item in eodem Concilio ut Clerici, & Monachi in ſuo propoſito & voto, quod Deo promiſerunt, permaneant.* Paucioribus verbis idem ſanxit Can. 24. Francofordienſe Concilium: *De Clericis & Monachis, ut in ſuo propoſito permaneant.* Concilio Arelatenſi VI. præcipiuntur Epiſcopi Presbyteros Clericoſque omnes fugaces perquirere, & ad Epiſcopos ſuos remittere. Poſtquam indoluit Concilium Can. 24. Tullenſe II. incredibili apoſtatarum multitudini, ſeu Monachorum, ſeu Clericorum ex occaſione internecini Normannorum belli, tum præcipit Epiſcopis, ut conquiri & reduci eos jubeant ad Epiſcopos, vel Abbates ſuos, nil diſcriminis interjiciens Anno 860. Can. 5. transfugis Monachis, Clericiſve. *Sub hac occaſione multi laſcivi Clerici & Monachi, relicto Religionis habitu retro abierunt, & abſque ulla canonica licentia & reverentia vagabundi feruntur. Ideoque Patrum authoritate volumus, ut talibus omnis neceſſitas imponatur quatenùs ad ordinationem & diſpoſitionem Epiſcoporum & Abbatum ſuorum revertantur, & ſub diſciplina eorum maneant.*

II. Concilio Triburienſi placuit, ut Epiſcopus manus injiceret in transfugas Clericatus, comamque reſecaret, ſi publicè in Eccleſia legiſſent, aut cecinisſent, aut quovis alio munere functi eſſent: ſi rurſum deſciſcerent, rurſum tonderentur inviti, nec fas illis eſſet, vel uxores ducere, vel ad Ordines progredi ſuperiores; Si denique tertiò deſciſcerent, tum anathemate ferirentur, ut Chalcedonenſi Canone præcipitur, & in Regula Crodogangi. Can. 9. *Statuimus ut Clericus Eccleſiaſtice nutritus in Eccleſia coram populo, vel legens, vel cantans, ſi poſtmodum relicto Clericatus habitu, à caſtris Dominicis, quibus adſcriptus eſt, profugus & apoſtata clabitur, & ad ſæculum regreditur, ab Epiſcopo canonicè coerceatur, ut ad ſinum matris Eccleſiæ revertatur. Quod ſi in hac indiſciplinatione perdurat, ut comam nutriat, conſtringatur, ut iterum detondeatur, poſtea nec uxorem accipiat, nec ſacrum Ordinem attingat, &c.*

III. Movebitur forſan aliquis & minùs probabit, cogi ad continentiam Clericos apoſtatas. Ut ergo eximatur is ſcrupulus, profero canonem Synodi Auguſtanæ anni 952. quæ Superiorum Ordinum & ipſorum etiam Subdiaconorum cœlibatu non contenta, Clericos prorſus omnes, etiam infimos, continentiæ aſtringi juſſit, cùm primùm paulò matu- Can. 11. riorem attigiſſent ætatem. *Cæteri autem Clerici, quando ad maturiorem ætatem pervenerint, licèt nolentes, ad continentiam cogantur.* Regula Crodogangi non omnem amputat nuptiarum ſpem deſertoribus Clericatus, ſed vetat ad militiam, aut ſecularem Cap. 57. quancunque dignitatem promoveri. *Qui ſemel in Clero deputati ſunt, ut Monachorum vitam expetierunt, ſtatuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam.* At Ratherius Veronenſis Epiſcopus, non obſcurè declarat, non poſſe parentes, quos ſemel filios Deo devoverint, terrenas iis poſtea meditari & parare nuptias, niſi ut ſacrilegio ſe graviſſimo coinquinent, qui hoſtiam ſuis Deo manibus oblatam ita contaminatum eant, Spic. Tom. 2. pag. 238. *Cum quilibet filium ſuum ad Clericatum adduxit, videtur quod, uti & facit, ſæculo illum auferat, & Domino tradat. Unde cùm antea lege ipſa deberet vivere, qua vivit Reſpublica, poſtea lege vivere incipit canonica. Et uti primitus ad Reipublicæ pertinebat Præfectum, ita poſt ad Eccleſiæ attinet Prælatum, hoc eſt Epiſcopum legaliter inſtitutum. Quod cùm ita ſit, qui filium ſuum Eccleſiæ mancipat, canonicè Domino militaturum, & poſtea ſæculare illi adquirit conjugium, perſpicuè cernitur, quòd eadem manu eum Domino auferat, qua illum Deo ipſe tradiderat, & ablatum Eccleſiæ reddat, proh! nefas Curiæ.*

IV. Eniteſcet etiam dilucidè, quæ tum impendebat ineluctabilis neceſſitas perſeverandi in Clericatu, ex ſævitia Conciliorum in eos qui canonico judicio abdicati fuerant & depoſiti, atque in Laicorum quodammodo ſortem dejecti. Memorandum cùm primis ejus rei exemplum extat in Carlomanno Principe Caroli Calvi Imperatoris filio, qui ad Diaconatus Ordinem primùm evectus, poſtea ob enormia quædam flagitia in Concilio Sylvanectenſi exauthoratus. *Deponentes illum ab omni gradu Eccleſiaſtico, laica ſibi communione ſervata:* blandiri ſibi cœpit, quaſi hac degradatione in laicorum ſortem & licentiam reſtitutus fuiſſet: ideoque cum conjurationis ſuæ conſortibus etiam de regni ſucceſſione, vel invaſione conſilia agitare: *Quòd liberiùs ad nomen & ad potentatum regium conſcendere poſſet, quia ordinem Eccleſiaſticum non haberet: & qui Epiſcoporum judicio Eccleſiaſticum gradum amiſerit, etiam tonſuram Eccleſiaſticam amittere licentius poſſet.* Quæ altera Aimoin. L. 4. 29. jam rebellio à ſæcularibus judicibus morte ulciſcenda viſa eſt, eaque ſententia non aliter mitigata, quàm ut nefariæ conſpirationis dux Carlomannus oculis & libertate orbaretur.

V. Concilii Pariſienſis VI. anno 829. habiti Patres adgreſſi jam erant quorundam infringere Clericorum audaciam, qui inſulſiſſima opinatione imbuti erant, ſe ſemel canonicè ſententia degradatos, jam nullis omnino teneri legibus: non enim Eccleſiaſticis, cùm Clericali ordine extruſi fuiſſent, non ſæcularibus, quòd nec ipſa degradatio expungere potuiſſet penitiſſimas priſtinæ ſuæ conſecrationis & dignitatis notas. *Ut nec publicis, quia fas* Can. 35. *non eſt, nec canonicis, propter quorundam Epiſcoporum injuriam legibus conſtringantur.* Ne fingi quidem poterat quidquam inſcitius: & tamen inſana hujuſmodi præſumptio nonnullos ad clericatum allicie- Et Capitul. Car. Mag. L. 7. c. 138. bat. *Et ob id quibuſdam miniſterium ſacerdotale non divino amore appetitur, & irreverenter tractatur, & impudenter amittitur.* Itaque mox idem Concilium præcipit, ut Epiſcopi adeo non Eccleſiaſticis legibus ſolutos iſtos habeant Clericos diſcinctos, ut eos pœnitentiæ etiam legibus ſubjiciant, & pervigiles illis, illorumque moribus & vitæ immineant. *Decrevimus, ut unuſquiſque Epiſcoporum non ſolùm Presbyterorum, verùm etiam ſequentium Ordinum Parochiæ ſuæ, gradum amittentium, vitam & converſationem morumque emendationem, tam per ſe, quàm per miniſtros ſuos noverit, eoſque canonicæ pœnitentiæ ſubdere non negligat.* Non infrequens id quoque in antiquis Conciliis, ut Presbyteri gradu ſuo moti, ad pœnitentiam publicam peragendam conſtringerentur. Ad id laudatur ab hoc Concilio Canon Neocæſarienſis.

VI. Congeſſit in ſuum Nomocanonem Photius Tit. 9. c. 29. Imperatorias leges, quibus ſtatuitur, ut Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi, qui ad carnales nuptias defluxerint, non ordine tantùm & gradu ſacerdotali priventur; ſed & eorum bona Eccleſiaſtica ærario inferantur, nec ad qualemcumque eorum partem liberi nefaria ex copula nati unquam adſpirare poſſint. Si Monachus ad minores Ordines extollatur, conjugari non poteſt; ſi id auſit, deponitur, & à quacumque publica dignitate proſcribitur. Denique Diaconiſſæ, ſi vel conjugio, vel quavis criminoſa libidine contaminent fidem & continentiam in ipſa ordinatione ſua deſponſam, ipſæ quidem mortis ſupplicio, bona earum Eccleſiæ fiſco addicuntur; ipſi quoque ſacrilegæ contaminationis earum conſortes morte luunt, eorumque res inferuntur in ærarium Principis. Miratur Balſamon, eccur non obſervetur tam æqua lex, ut quārumcumque dignitatum civilium & militarium ſpe exturbentur, qui ſacris ab Ordinibus depulſi fue- Ibid. c. 32. rint. Eædem verò Imperatoriæ leges ad Curialium ſortem calamitoſam deprimebant Clericos, Monachoſque,

choſque, qui Eccleſiaſticæ militiæ ſæcularem armatamque præponebant.

Can. 22. VII. In Concilio Trullano ſtatutum fuerat, ut Clerici depoſiti, in veſte & Tonſura Clericali eſſe adhuc poſſent, ſi modò crimen pœnitentiæ lacrymis exterſiſſent: alioqui crines promittere cogerentur. Ex adverſo autem Leo Imperator ſtatuit, ut qui deponerentur propter conjugia poſt ordinationem inita, veſte nihilominus & Tonſura Clericali uterentur, nec à Clericatu poſſent deſciſcere. Legis hujus Canoniſque ſuperioris diſcordiam tàm manifeſtam, non deſperavit tamen Balſamon conciliari poſſe. Ita ergo ille conſtituit, agere Canonem de iis quos criminum ſuorum enormitas dejecit; at legem conjugia revereri, ideoque conjugatis his Clericis, & poſtea depoſitis permittere eas functiones, quæ extra Sanctuarium exercentur.

In Can. 33. Trull. Et in Can. 14. Synod. VII. VIII. Fuiſſe dicit Balſamon, quibus videretur, non ſtatim Clericos eſſe, qui eſſent attonſi, ideoque poſſe eos laicorum ſe turbis immiſcere: ſed ſe procul eſſe ab ea ſententia: *Audivi dicentes, eum non eſſe Clericum, qui ſolam habet tonſuram, & ideo ei licere in laicalem habitum tranſmutari. Quod mihi quidem non videtur.* Sententiam verò ſuam præſidio munit Synodi VII. ſed ulteriùs etiam rem urget. Cenſet enim eos qui vel nigram veſtem de manu Epiſcopi ſuſceperint, ut aggregentur Clero, non poſſe ampliùs eam à ſe veſtem abjicere, qua ſe Deo conſecrarint, & irrevocabiliter affixerint ſacræ profeſſioni. Verba ipſa Balſamonis proferemus capite ſequenti. Narrat & alibi Balſamon, quamquam caviſſet Juſtinianus ne Lectores ordinarentur niſi anno ætatis decimo octavo: ſi ordinaretur ab Epiſcopo tenellus puer, νήπιος, non eſſe neceſſe ut rurſum ordinetur anno ætatis decimo-octavo. Alioqui eo intervallo potuiſſet reddere ſe ſæculari vitæ, quod perridiculum eſt. *Si datum fuerit, eum rurſus characterem accipere debere; utpote quod primus character non poſſit ſubſiſtere, ei licebit ante ſecundum, in laicum transformari. Quod eſt abſurdum.*

In Can. Carth. 93. IX. Animadvertit denique Balſamon, ut non ſinebat Baſilius Diaconiſſas nubere, etiam poſtquam exauthoratæ fuerant: quòd ſemper conſtaret earum corpus caſtitati conſecratum fuiſſe. *Nos Diaconiſſæ corpus, ut conſecratum, eſſe in uſu carnali non ampliùs permittimus:* ita nec per Canones fas eſſe Clericis depoſitis, conjugio ſe iterum implicare. *Etiamſi ſemel ſacerdotium renuntiaverint, corpora ſua, quæ ſunt ſemel Deo conſecrata, prohibebuntur ſecundis nuptiis profanare.*

Can. 44. Epiſc. Baſil. ad Amph. X. Diſcrepare mirum in modum Juſtiniani, & Leonis Philoſophi Imperatorum Novellas docet Jus Orientale. Prohibebat Juſtinianus, ne abiret quiſquam Clericatu: non alia tamen ſanctiſſimi ejus propoſiti transfugas afficiebat pœna, quam ut civilibus omnibus exueret in poſterum honoribus, dignitatibuſque, & curialium ſervituti manciparet, quæ ærumnoſa uſque adeo erat, ut non pauci ejus declinandæ cauſa Clericatum ambirent. *Nemo Clericatum ſuum relinquens, ſæcularis fiat: nam & dignitate, militiave quam adeptus eſt, nudabitur, & municipii ſui Curiæ tradetur.*

Juris Orien. pag. 33. At Leo Clericos Monachoſque cogebat abjectas induere rurſum veſtes, & priori ſe inſtituto reddere. *Novella* VII. *&* VIII. *Leonis, Clericos atque Monachos, qui habitum mutarunt, & laici facti ſunt, etiam invitos habitui priſtino reſtitui præcipiunt.* Hìc ipſe Leo Novellas revocans Juſtiniani, quæ ſæculari vitæ, & converſationi permittebat Clericos majores, qui illicita amplexi eſſent conjugia: ſancit ut cogantur in veſte, & tonſura eſſe Clericali, utque Clericalibus etiam miniſteriis fungantur, quibus hinc nihil dedecoris imprimatur. *Ab Ordine quem ante nuptias obtinuerint, ſolum recedentes, ſatis pœnarum lucre videantur, & nequaquam Clericali habitu, aliove Eccleſiæ miniſterio, cujus quidem uſus illicitus non eſt, judicio priventur.*

Novel. 7. 8. Ibi pag. 494. 495. Juris Orient.

Leonis Novel. 79. XI. Ea autem ratione ſuam Leo Conſtitutionem illuſtrat, quæ illi omnino ſit conſentanea ſapientiæ, ex qua etiam nomen illi inditum Philoſophi. Docet enim numquam profanari, & plebeis uſibus inquinari debere quod ſemel Deo dicatum fuerit: idque ſcrupuloſiùs multò ſervari debere in hominibus, quàm in rebus iis, quæ vitæ, & rationis expertes ſunt. *Quæ ſemel Deo dicata ſunt, ea deinceps auferri non oportere ſancitum eſt; idque non in donariis ſolum, verum multò magis in hominibus, qui per ſacrum Ordinem divinæ Majeſtati conſecrati ſunt.* Ibidem. Quod refertur autem à Cedreno de Presbytero apoſtata, qui Imperatorii exercitus dux conſtitutus fuit, argumento id quidem eſt, tàm præclaris legibus nec Principes ipſos ſemper obſecutos fuiſſe. Cedrenus Pag. 781.

XII. Nec leviter hìc & perfunctoriè prætereunda eſt illa Zonaræ obſervatio in Canonem XXI. Concilii Trullani. Nempè eo Canone, ut & aliis quàm multis, prohiberi Clericos depoſitos, & impœnitentes, ne tonſura aut veſte utantur Clericali; non quò liberum jam, & impunè illis ſit in ſæcularis vitæ ſordes, & nequitias revolvi: ſed ut eo ſaltem dedecore ad pœnitentiam ſeriò complectendam ſtimulentur. *Ut cùm ſe antea Sacerdotem, aut Diaconum, nunc in Laicorum ordines relatum, non ſine rubore animadvertat, ita demum ſe ipſe colligat, mentemque à flagitio evocatam ad ſaniora conſilia proindè convertat.*

In Canon. Apoſt. 42. Poſtremò denique conteſtatur Balſamon, ſi Canone Apoſtolico detrudantur in laicorum claſſes Clerici ii, qui Gentilium perſecutionibus fatigati, Clericatum ejurarint: multò æquius eſſe, ut eadem mulctentur pœna, qui Clericali ſe exuerint veſte, uno ſæcularium cupiditatum æſtu incitati, interdicanturque omnibus Ordinum functionibus, quamvis ad Clericatum poſtea redierint, vel Monaſticam appetierint veſtem.

Invaluit tandem aliquibus in Provinciis ea conſuetudo, ut Monaſteriis includerentur Presbyteri exauthorati, ut ibi pœnitentiæ ſe dederent. At inde illud perſpicuè patet, Clericis quibuſcumque Ordine, & gradu ſuo deturbatis, nequaquam licuiſſe ſæcularis vitæ licentiam illecebraſque ſectari. Audienda hìc verba Concilii Cabilonenſis II. anno 813. *Dictum nobis eſt, Presbyteros propter ſuam negligentiam canonicè degradatos ſæculariter gradu amiſſo vivere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Unde ſtatuimus, ut gradu amiſſo agendæ pœnitentiæ gratia in Monaſterio, aut canonico, aut regulari mittantur.* Can. 40.

CAPUT XIV. *P. 4. l. 2. c. 5.*

An poſtrema hac ætate poſt annum Chriſti milleſimum liceat Clericatum abdicare.

I. Varia Conciliorum Pontificumque Decreta, quæ non ſinunt Clericatum ſemel amplexos, ab eo reſilire.

II. Reſiliebant à Clericatu, vel promittendis crinibus, vel corona abjicienda, vel ſæculari induenda veſte.

III. Quæ Eccleſiæ in his & doctrina & diſciplina Vuillelmi Pariſienſis ſententia. Decreta poſteriorum Tarraconenſium Conciliorum.

IV. Poſterioris hujus ætatis Concilia in id collimarunt, ut ne jam Clero adſcriberentur, niſi qui pietatis caſtiſſimæ ſtimulo id percurrent, certumque perſeverandi propoſitum haberent.

V. Eodem Concilium Tridentinum collineavit, ſicut & poſteriores quædam Synodi.

VI. Rigidior in hac parte Navarri doctrina.

VII. Argumenta alia ex Concilio Tridentino.

VIII. Et ex Conciliis Mediolanenſibus S. Caroli.

IX. Solvuntur objectiones.

X. Hodiernæ Græcorum in his Conſuetudines.

I. Ve-

I. VEſtiganda jam nobis ſunt, ſi qua ſuperſint, in hac fæce temporum, ut loquitur Hieronymus, antiquioris diſciplinæ fugientia lineamenta, ut ne extrema quidem hac ætate profeſſum ſemel Clericatum liceat abdicare. In Concilio Bituricenſi à fidelium communione abſciſſi ſunt Monachi apoſtatæ, Clericatus verò deſertores à communione Clericorum: *Ut Clerici Clericaturam ſuam dimittentes, ab aliis Clericis ſeparentur, &c.* Concilium Remenſe anni 1049. ubi Leo IX. præſidebat, prohibuit, *Ne quis Monachu, vel Clericus à ſuo gradu apoſtataret.* Ubi apparet etiam tunc poſt annum Chriſti milleſimum, ſtrictiſſimæ fuiſſe obſervantiæ Clericalem, perinde ut Monaſticam ſtabilitatem, quamquam conjugii copia fieret minoribus Ordinibus.

Can. 23. 24.

Can. 8.

Anno 1059. in Synodo Romana Nicolaus II. decretum promulgavit, quo eliminabantur ab Eccleſiæ communione deſertores omnes Clericatus, donec primævæ ſe ſuæ profeſſioni reſtituiſſent. *De his autem Clericis, qui tonſuram projiciunt, & à Clericatu recedunt, quos apoſtatas Julianiſtas jure vocitamus; ſtatuimus, ut niſi ad profeſſionem Clericatus redierint, omni Chriſtiana communione priventur.* Eadem mox feriuntur pœna Monachi apoſtatæ. Porrò deſertoribus iſtis, ut vides, non infamia tantùm inurebatur apoſtaſiæ, ſed & infandum illud dedecus, & probrum, quaſi Julianum apoſtatam, Clerique, & Chriſtiani nominis ſimul deſertorem imitarentur.

Epiſt. 8.

In Concilio Rotomagenſi anni 1072. præcipitur, ut *Qui coronas benedictas habuerunt, & reliquerunt, uſque ad dignam ſatisfactionem excommunicentur.* At anni 1074. rurſus Rotomagenſe Concilium vetuit, ne Clerici diſcincti, & depoſiti poſſent more laicorum laſcivire, ambire dignitates, militare. *Ne hi qui culpis urgentibus ab Ordine ſuo depoſiti, quaſi ab omni Clericatu liberi, militent ſæculo more laicali.* In Concilio Juliobonenſi anni 1080. apoſtaſia Clericorum Monachorumque inter illa flagitia adſcripta eſt, quæ Epiſcopo uni ſolvenda ſervantur. *Si Clericus coronam ſuam dimiſerit, ſi Monachus, vel Monacha habitum ſuum dimiſerint.*

Canon. 11.

Canon. 12.

Can. 24. 25.

II. Hinc palam fit, Clericorum apoſtaſiam prodidiſſe ſe primùm ex contemptu, & faſtidio coronæ veſtiſque clericalis. *Ut Monachi, vel Clerici, qui Ordinem ſuum abjecerunt, aut redeant, aut excommunicentur. Ut Clerici patentes coronas habeant.* Verba hæc ſunt Canonis Concilii Londinenſis anno 1102. In Concilio quoque Tholoſano anni 1119. anathemate feriuntur Clerici, qui coronas obduxerint, barbamque aluerint, quòd ea ſint veluti præludia & prima quædam apoſtaſiæ tentamenta. *Si quis Eccleſiaſticæ militiæ titulo inſignitus, Monachus, vel Canonicus, aut quilibet Clericus, primam fidem irritam faciens, retrorſum abierit, aut tanquam laicus comam barbamve nutrierit, Eccleſiæ communione privetur, donec prævaricationem ſuam digna ſatisfactione correxerit.*

Can. 11. 12.

Canon. 10.

Poſtea verò apoſtaſia Clericorum deſignari cœpit ex clericalis veſtis faſtidio & abjectione. Tunc ut reor, breviores veſtes bracchæque abjecta toga inter laicos frequentiores eſſe incipiebant; unde prælonga & unicolor veſtis propria tandem & peculiaris facta eſt Clericorum. Alexandri III. hujuſmodi ſunt verba: *Clerici qui relicto Ordine Clericali & habitu ſuo, in apoſtaſia tanquam laici converſantur, &c.* Iiſdem pœne verbis utitur Innocentius III. ut eam deſcribat apoſtaſiæ fœditatem: *Quòd Clerici qui ſunt de apoſtaſiæ crimine infamati, qui videlicet abjecerunt habitum Clericalem, non ſunt in ſæculari habitu tolerandi, &c.*

C. Præter. De Apoſt.

C. Tuæ ibid.

Ipſe Decretalium compilator Raymundus de Pegnafort eam quæſtionem attigit, an ſemel attonſus in Clericum poſſit reſilire & comam alere. Negat autem id conſtantiſſimè, propterea quòd ſacri Canones anathema intorqueant in eos qui ita reſiliunt à Clero, comamque relaxant: vibrari autem telum anathematis non ſoleat, niſi in gravia flagitia. *Quid ſi aliquis accepit primam tonſuram tantùm, numquid poteſt eam deſerere? Credo quòd non, quia Clericus, & Clericus quilibet compellitur per anathema vivere clericaliter: & ſi quis ex Clericis comam relaxaverit, anathema ſit.* Addit porrò, ſi Clericus minorum Ordinum uxorem duxerit virginem, officii ejus eſſe, ut Tonſura ſemper Clericali utatur, legat, pſallatque in Eccleſia, clericalem vitam & conſentanea Clericis ſtudia ſectetur: *Adhuc tenetur deferre coronam, & cantare in Eccleſia, & clericaliter vivere.* Si quibus autem ſe vinculis innectat, quæ Clericatui repugnent, exempli gratia, ſi viduam ducat, vel hujuſmodi quid, Clericatu eum exui debere. Itaque non ille tum abibat Clero, ſed illum Clerus abigebat. Hæc priſca utique erat Diſciplina, quæ peritiſſimum hunc Decretalium Conſarcinatorem præterire non potuit.

Summa I. pag. 50 51.

Sed ibidem mox ille ſubjicit eam quæ tunc gliſcebat conſuetudinem, & prioris diſciplinæ immutationem, ut ne ampliùs ad perſeverandum in Clero cogerentur ii, qui Clericali orbari privilegio non abnuerent: ſed ſolis ea Beneficiariis neceſſitas indiceretur. *Et hoc verum eſt niſi in tribus caſibus. Unus eſt ſi ipſe nullo modo vult retinere privilegium Clericale. Alius ſi non poteſt ferre coronam abſque ſcandalo uxoris: quod intellige, ſi non habet beneficium Eccleſiaſticum; quia tunc omni modo deberet portare. Tertius eſt cùm juſta cauſa timoris exigit tonſuram, vel habitum transformari.*

III. Ergo ne dubitari quidem poteſt, 1. Quin uſque ad tempus ineuntis ſæculi XIII. Clerici omnes, perinde ut Monachi ſtabilitatem profiterentur, & ſervare compellerentur. 2. Quin iiſdem pœnis deſertores Clericalis, atque Monaſtici inſtituti obnoxii fuerint. 3. Quin Apoſtatæ jam tum haberentur Clerici, cùm primùm Tonſuram & veſtem Clericalem abjicerent. 4. Quin ne ii quidem, quos crimina ſua gradu moverant, finerentur laicali more vivere, & Cleri legibus illudere. 5. Quin ea diſciplina uſitatiſſima adhuc foret, ſi Decretalibus his Pontificiis, quibus hodiernum conſtat jus Canonicum, mores praxeſque conſentirent.

Locupletiſſimus teſtis eſt Vuillelmus Pariſienſis, apoſtatas ſuo etiam ævo haberi ſolitos, qui à Clericatu deficerent. *Sicut apoſtaſia Monachum præcidit ex toto à Monachatu, ita ut de Monacho non habeat niſi ſolùm characterem Monachalem, & vincula votorum, quibus adſtrictus eſt ad hoc, ut ſit verus Monachus. Ita Clericus apoſtata à Clericatu ſuo, vel Canonicatu non habet niſi characterem clericalem, & obligationem, qua obligatus eſt ad hoc ut ſit Clericus, vel Monachus veri nominis.*

De Collat. Benef. c. 5.

In Concilio Tarraconenſi anni 1338. cautum eſt, ne Tonſura clericali inſignirentur, niſi ii qui propoſuiſſent ad ſacros aliquando Ordines provehi. *Prima tonſura nemini conferatur, de quo non ſit verisimile, quòd intendat ad ſacros Ordines promoveri.* Hoc demum temperamento uti viſum eſt: Clerici deſciverunt ab ea ſtabilitate inviolabili, qua olim & Clericatus & minores Ordines continebantur: at Eccleſia ipſa inſtituti ſui retinentiſſima, ordinare, immo & attondere abnuit, niſi quos in ſancta profeſſione perſeveraturos non temerè præſumitur.

Conſt. Con. Tarr. lib. 1. T. 6.

Aliam iniit viam Concilium Tarraconenſe anni 1367. ad colorem aliquem veteris diſciplinæ retinendum. Qui pacificè Canonicatum poſſediſſent anno integro, eos à Clericatu poſtea deficere pati ampliùs noluit: quaſi expleto novitiatu annuo Profeſſionem clericalem ipſa perſeverantia profeſſi eſſent: ſi poſtquam autem ætatem attigiſſent Subdiaconis neceſſariam, eo ſe initiari Ordine non curarent, protinus illos Canonicatu ſpoliavit. *Statuimus ut quicumque de cætero in Canonicum Cathedralis Eccleſiæ aſſumptus fuerit, ne à ſtatu retrocedere valeat Clericali, infra annum à die pacificæ poſſeſſionis adeptæ computandum. Poſtquam ad legitimam ætatem pervenerit, ad Ordinem Subdiaconatus ſaltem, legitimo impedimento*

Ibidem.

mento ceſſante, ſi faciat promoveri. Aliàs ex tunc Canonica ſit ipſo jure privatus. Idem innovatum eſt ſtatutum in aliis Tarraconenſibus Conciliis anno 1370. & 1424. Hic ergo ſpectatur Capitulum Cathedralis Eccleſiæ tanquam Congregatio quædam Regularis, ubi qui primus degitur annus, is loco novitiatus habetur, quo expleto, jam nefas reſilire.

IV. At verò cùm poſteriora & finitima nobis duo hæc ſæcula, plurimum ſtudii, operæque, & induſtriæ poſuerint, ut reflorеſceret tandem aliquando primæva priorum Eccleſiæ ſæculorum diſcipline ſanctimonia, poſteriora quoque Concilia in eo egregiè laborarunt, ut animi illa & intentionis puritas reviviſceret, qua ſe olim Clerici, perinde ut Monachi, non alia mente aut voluntate ſacro Ordini ſacriſque miniſteriis initiari cupiebant, quàm ut totam quanta foret vitam in eo pietatis ſtudio conſumerent. Concilium Colonienſe anni 1538. Epiſcopos cohortatur, ut explorent id maximè, quo ſe quiſque conſilio, qua voluntate, quo fine, vel attonderi cupiat, vel ordinari. *Quo affectu & propoſito accedant ordinandi, videndum, accurateque inveſtigandum eſt, num videlicet Dei cauſa tantùm, an potiùs ſuæ commoditatis gratia, ad Ordines capeſſendos aſpirent, quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti.* Concilium Bituricenſe anni 1584. abſolutè pronuntiavit, reſtituendos eſſe fructus redituſque Beneficii, quo quis ſolo maximè redituum temporalium amore indui expetiiſſet. *Qui Beneficia Eccleſiaſtica ſolius temporalis proventus gratia ſuſcipiunt, eos non facere fructus ſuos, ſed ad reſtitutionem teneri.* Concilium Burdegalenſe anni 1583. Tonſuram dari cuiquam prohibuit: *Qui ex conjectura probabili exiſtimabitur ob alium finem, quàm ut Deo fidem & perpetuum cultum præſtet, hoc genus vitæ elegiſſe.* Concilium aliud Burdegalenſe anno 1624. cavit, ne Tonſura donarentur poſthac pueri, niſi annos duodecim nati, qua ætate certiùs & velle, & teſtificari poſſunt ſe velle totum vitæ curriculum Deo & ſacris altaribus impendere: niſi item tum Parochi, tum Ludimagiſtri de puerorum voluntate teſtatum facerent; tum verò aſſignandos certæ alicui Eccleſiæ juniores hos Clericos, ubi feſtis & Dominicis diebus in Clericali veſte ſacris intereſſent Officiis; ſi ea qua par eſſet aſſiduitate, hæc pietatis rudimenta obirent, tum Tonſura donarentur, & Eccleſiæ uni affigerentur, ut Presbyteris dicto audientes eſſent, clericalem habitum geſtarent, ſacris ritibus imbuerentur. *Geſtet quotidiè habitum clericalem, ſacerdotibus pareat ad nutum, ritus Eccleſiaſticos diſcat.* Si poſtea verò clericalem rejicerent veſtem, vel Officiis ſe ſacris ſubducerent: ex hinc exortes declararentur & Ordinum, & Beneficiorum quorumlibet.

In Hiſpania Concilium Toletanum anni 1566. Tonſuram clericalem conferri noluit, niſi Beneficiariis, & iis qui, *in via ad majores Ordines ſuſcipiendos verſari videantur.* Idem ſtatuit Franciſcus Gondius Archiepiſcopus Pariſienſis, ut ne Tonſura concederetur, niſi iis, quos non vana ſpes eſſet utiles fore, & in ſacris Ordinibus ſtrenuè aliquando militaturos.

V. In Concilio Tridentino innovata quidem, & in uſum revocata non eſt priſca illa Canonum diſciplina, ut nefas ſit Clericatum ſemel ſuſceptum abdicare. At ſi ſedulo ſervarentur quæ providentiſſimè in eo ſancita ſunt, tàm raræ nunc eſſent hoc genus defectiones Clericorum, quàm olim fuerunt beatis illis politioris diſciplinæ ſacræ ſæculis. Si plures non inſererentur Clero, quàm quos vel utilitas Eccleſiæ, vel neceſſitas depoſceret: ſi quàm primùm attondetur quis in Clericum, manciparetur Eccleſiæ certæ, cui ſeſe injuſſu Epiſcopi ſubducere non poſſet: ſi minorum Ordinum functiones, nec ſine certo veluti Beneficiorum fructu, redintegrarentur: ſi quàm cautè hæc proviſa ſunt, tàm ſanctè obſervarentur: non oberrarent tot vagi, totque cupiditatum ſervi Clerici: qui Clericalem non ineunt ſta-

Pert. 2. Can. 21.

Tit. 36. c. 1.

Can. 14.

Can. 6. n. 2.

Synod. Pariſ. p. 456.

tionem, niſi ut tum exeant, quando eos oblata lucri, vel honorum ſpes invitarit.

Inde eſt, quod Synodus apud Noceram habita declaravit, Clericos, qui à Clericatu ſemel deſciviſſent, ad eum & ad Ordines fore ut nunquam deinceps poſſent revocare gradum, utque graves arbitrio Epiſcopi pœnas darent. *Ut qui Clericalem habitum Epiſcopi authoritate ſuſceptum, eo inconſulto depoſuerit, non ſolùm graves ejuſdem arbitrio pœnas luat, ſed ſciat etiam ſe omni ſpe ulteriùs in ordinibus progrediendi, aut eundem habitum obtinendi cariturum.* Præcepit Tarentina Synodus, ut conſilii & propoſiti caſtimoniam, & intentionis ſuæ puritatem Sacramento confirmarent omnes ante Tonſuram.

Hallier. De ſacris electione. p. 135. 136.

VI. Navarrus porrò in ea ipſe quidem verſatur ſententia, idem Sacramentum exigi debere ab iis omnibus, qui Tonſura, vel minoribus initiantur Ordinibus. In ea ſe certiſſimè eſſe voluntate eluctandi aliquando ad ſacros Ordines, ac proinde conſtantiſſimè perſeverandi in clero. *Sequitur magna laude dignos eſſe Epiſcopos, qui primam Tonſuram & quatuor minores non conferunt, niſi ei, qui per ſe ſi fuerit adultus; aut per parentes, ſi puer juraverit ſe velle ad majores legitimo tempore aſcendere, &c.* Quin & mox vehementiùs ita invehitur idem Navarrus: *Sequitur compluribus, qui prima Tonſura aut quatuor minoribus initiatur, ſatius fore ipſo Ordinationis die frangere crura, quàm prima Tonſura, aut quatuor minoribus ordinari; tum propter proximè dicta, tum quod non ſe ordinant ad finem debitum, nimirum ut ſerviant Deo in Officiis Eccleſiaſticis, quandoquidem non intendunt initiari ſacris, aut munera ſacra, ut tales ſubire, &c.*

De horis Canon. can. 7. n. 15.

Hallier. De ſacris elect. p. 134.

VII. Ubi ſanxere Tridentini Patres, necui minores committantur Ordines, niſi probabilis affulgeat ſpes, ad ſuperiores aliquando progreſſurum: *Nemo iis initietur, quem non ſcientiæ ſpes majoribus Ordinibus dignum oſtendat.* Satis aperte prodiderunt neminem ingerere ſe debere, vel Tonſuræ, vel Minoribus Ordinibus, niſi ſecum ipſe certò ſtatuerit ad ſuperiores ſe Ordines conſenſurum, cùm Eccleſiæ utilitas jufſerit, vel cæleſtis vocatio non levibus ſignificata documentis invitarit. *Cùm hinc ad altiores gradus, & ad ſacratiſſima myſteria ſit ingreſſus.* Hæc conſtantiſſima priſcorum Canonum Patrumque & ſibi conſentiens doctrina; poſſe Ordinem quemlibet ſacrum haberi deligique ut tutam ſtationem, in qua conſiſtere & defigi poſſint Clerici, nec ulteriora incrementa meditari: at inferiores Ordines non eſſe, niſi vias & gradus ad ſuperiores: ita neminem iis inhiare, aut donari debere, niſi ut ad ſuperiores per eos evehatur: atque adeo niſi ea ſit voluntate, ut ab hac ſanctitatis profeſſione nunquam recedat. Non aliud enim verò ſunt minores Ordines, quàm ſacra veluti quædam tyrocinia, quibus fingantur & præformentur qui ad Sacerdotii culmina aliquando promovendi ſunt. At quis niſi valdè vecors dubitet, Tyrocinia & Novitiatum quiſquis init ſacræ religionis, eum neceſſariò cupere debere, ut religioni eidem ſe totum totamque ætatem impendat? Quin idem ipſum Concilium dum de Seminariis agit, vetat ne juniores Clerici eo admittantur, niſi perſeveraturi in ſacro inſtituto præſumantur. *Quorum indoles ac voluntas ſpem afferat, eos miniſteriis Eccleſiaſticis perpetùo inſervituros.*

Seſſ. 3. Can. 11.

Ibid. & ult.

VIII. Concilium IV. Mediolanenſe ſub Beato Carolo ſtatuit, ut quiſquis accederet ad Tonſuram poſtulandam, conteſtaretur, *ſpe eſſe ſe in Clericalis Ordinis diſciplina permanſurum*, idque ut ſimiliter tum Parochus, tum ille teſtaretur dux & rector ſpiritalis, cui ejus curam mandaverat Epiſcopus, cùm primùm reſciverat pium ejus de profitendo Clericatu propoſitum. *Hoc verò teſtimonium à Parocho, aut ab eo ſacerdote habeat, cui ab Epiſcopo in diſciplinam traditus eſt, poſtquam Clericalis ordinis ſuſcipiendi animum voluntatemque ei patefecit.*

Acta Eccl. Med. p. 144.

IX. Si nobis objiciatur *Cap. Præterea de Apoſtatis* in Decretalibus Gregorianis, nec non & *C. primum*

De

De Bigamis, & *C. 1. de Clericis Conjugatis* in Sexto, ubi videntur Pontifices copiam feciſſe deſciſcendi à Militia Clericali: reſpondebimus, ita quidem forſan Canoniſtas exiſtimaſſe, ſed non ſatis perpendiſſe, eas potiùs fuiſſe pœnas, quæ decernerentur adversùs Clericos conjugatos, qui Tonſuram veſtemque non geſtarent Clericalem, & qui ideo exuerentur exemptionibus & privilegiis Cleri: itemque adversùs bigamos, qui veſte & tonſura interdicerentur. Atqui permultùm hæc inter ſe diſtant, permittere, ut à Clericatu quis deſciſcat: levi pœna ferire eum, qui deſciverit: & bigamis tonſura atque habitu Clerici interdicere. Ad hunc ſenſum deflexæ hæ Decretales, cùm ſuperiùs laudatis facilè concordabunt, alioquì mirum quantum diſſidebunt.

Simillimum tamen veri eſt, hinc ortam Clericalis ſtabilitatis labem; quòd poſt excitatos variis argumentis Clericos, ne ſacra hac ſtatione abirent, poſt levioribus pœnis animadverſos eos, qui nihilominus deſciverant: eo tandem ventum ſit, ut deſertores privatione tantùm immunitatum Cleri plecterentur. Pœnas temperavit Eccleſia, non licentiam deficiendi indulſit: Clerici apoſtatæ hinc ſe jam liberos & ſolutos eſſe gratulati ſunt, dum pœnas has ſubirent. Non me præterit tamen impunè deficiendi à Clero initium ductum fuiſſe à Clericis conjugatis, & lege pluribus in regnis promulgata, eos deinceps privilegiis Clericatus ſpoliatum iri. Id videtur Innocentius III. inſinuaſſe in Epiſtola Decretali ad Epiſcopum Pictavienſem, *C. Joannes, De Clericis Conjugatis*. En ipſa ejus verba. *Quoniam igitur idem etiam tonſuratus non poteſt privilegio Clericali gaudere, mandamus quatenus ipſum ſuper tonſuratione hujuſmodi non moleſtes, dummodo nullum percipiat Beneficium Eccleſiaſticum, cujus ratione teneatur Clericalem deferre tonſuram.*

X. Concinit apprimè antedictis Græcorum doctrina & conſuetudo. Balſamon vehementer iis repugnat, qui ſola tonſura ab Epiſcopo collata non ſtatim Clericum quemquam fieri opinabantur, niſi & Ordo ſimul aliquis conferretur: ideoque poſſe eum impunè, etſi attonſum, *Laicorum habitum, amictumque accipere*. Apud illos etiam quos oppugnat Balſamon, in confeſſo erat, non poſſe poſt minores Ordines ad ſæcularem rediri vitam; de ſola tonſura & veſte Clericali controverſiam faciebant. At Balſamon ultra provehitur, contenditque ſola Clericali veſte de manu Epiſcopi ſuſcepta, profeſſionem clericatus irrevocabilem emitti, ſicut & ſuſceptione habitus Monaſtici: ita ut jam non poſſet quis à clericatu abire. *Mihi autem videtur, quòd qui etiam nigris ſimpliciter veſtibus fuerit indutus ab Epiſcopo, ut Clericus fieret, amictum amplius mutare non poteſt, ut qui Deo conſecrari propoſuerit, & ideo nec ſuam Deo pollicitationem reſcindere, nec ſanctum habitum ludificari, artificum ſcænicorum inſtar, poſſit, quod ſæpè etiam de Monachis dixi.* Apertiſſima eſt autem hæc Monaſticæ veſtis comparatio. Conſtat enim non potuiſſe quemquam, qui Monaſticum ſemel geſtaſſet habitum, in veſte poſtea laica conſpici. Teſte idoneo Lanfranco Cantuarienſi Epiſcopo. *Canones Decretaque ſanctorum Patrum eos qui veſtem Religionis aliquot diebus in conſpectu hominum deferunt, ad ſæculum quocumque modo poſtea redire non ſinunt.*

In Can. 14. Synod. VII.

Epiſt. 26.

In Can. 21. Synod. VI.

Redeo ad Balſamonem, qui alibi docet, ut jam à nobis animadverſum eſt, ex Canone Synodi VI. ob facinus aliquod ſuum exauthoratos, ſi ſeriò pœnitentiæ incumbant, Tonſuram & veſtem Clericalem recipere poſſe: Novella Leonis Philoſophi deponi Clericos, qui poſt ordinationem conjugia ineunt, ſed non exui clericatus veſte, nec ſacris muniis extra Sanctuarium: denique alia ejuſdem Imperatoris Novella præcipi, ut compellantur Clericalem veſtem repetere ii, à quibus abjecta eſt.

An ad nutum Epiſcopi Beneficiarii poſſent amoveri.

CAPUT XV. *P. 1. l. 2. c. 4.*

Summoveri à Beneficiis Clerici non poterant per priora quinque ſæcula.

I. II. Eo ſtabile & inconcuſſum eſt Epiſcoporum Imperium, quo legibus juſtitiæ & charitatis temperatur.

III. IV. Probationes ex Paulo, & ex Concilio Nicæno.

V. VI. VII. VIII. Probationes aliæ ex Concilio Antiocheno & Sardicenſi.

IX. Canones hi omnes jubent, ut canonico judicio agat Epiſcopus, utque à ſententiis ejus etiam canonico judicio libratis ad Concilium appellari poſſit.

X. XI. XII. In Conciliis Africanis ſancitum eſt, ut non poſſit Epiſcopus ſolus exauthorare Presbyterum, vel Diaconum ſine aliis Epiſcopis, & ne minores quidem Clericos ſuos, niſi de iis cum Clero ſuo judicium inſtituat.

XIII. XIV. Eadem Africana Concilia concedunt, ut vel minores Clerici à ſententia Epiſcopi ſui provocare poſſint ad Concilium Provinciale, immò & ad Concilium Univerſale totius Africæ.

XV. Epiſcopi ipſi hos imperio ſuo limites circumſcribendo, quaſi totidem præſidiis illud munierunt.

XVI. Eadem Concilia uni Epiſcopo fidem haberi noluere, in occulto cujuſquam crimine.

XVII. Exemplum Apiarii Presbyteri, cui Africani Epiſcopi annuebant, ut ad univerſale Africæ Concilium provocaret, dum ne ad Romanum Pontificem.

XVIII. Quo pietatis velo obtendi poſſet hic eorum ardor, perinde ut Auguſtini.

XIX. XX. Alia exempla Auguſtini, & Ambroſii.

XXI. Objicitur Canon Africanus, & ſolvitur.

XXII. De Eccleſia Græca exempla proferuntur aliqua.

XXIII. XXIV. XXV. Nova exemplorum ſtrues.

I. DEclarato nexu arctiſſimo, quo coſtringebantur Clerici Beneficiariique omnes Epiſcopo ſuo, Eccleſiæ, reſidentiæ, muniis & officiis ſuis, ac denique ipſi clericatui; diſceptandum jam ſupereſt, an Eccleſia ſimiliter illis mutuo alligaretur nodo, ut non pro arbitratu & nutu poſſent gradu ſuo dimoveri. Invaſit enim nec paucos, nec indoctos ea opinio, antiquæ Eccleſiæ Parochos in Epiſcopi poteſtate ita fuiſſe, ut pro arbitrio ejus poſſent aut continuari, aut transferri, aut penitus ſpoliari, prout Epiſcopus conducibilius ſuæ Eccleſiæ fore ſtatuiſſet. Porrò cùm tam ſplendida ſit ſecundùm Epiſcopos Parochorum dignitas, non potuere illi ita toti pendere ab Epiſcopo, quin eadem fuerit & aliorum Beneficiariorum omnium ſors & conditio.

II. Sed quo demumcumque lumine & colore hanc illuſtrare conati ſint doctrinam, ut ea delectarentur Epiſcopi, qui ſumma authoritate, & ipſis legibus Canonibuſque ſuperiore donarentur: ſi propiùs res introſpiciatur, & ſi vacet antiquarum medullam Canonum altiùs penetrare; conſtabit contrariam ſententiam non æquitati tantùm, ſed & vertiati magis conſentaneam eſſe: eaque adjici Epiſcopis authoritatem tantò majorem, quantò firmiorem; tantòque firmiorem, quantò æquiorem & ſuaviorem; tantò æquiorem autem & ſuaviorem, quantò legibus & Canonibus ſuperſtructam. Ut æterna quippe & incommutabilis eſt legum juſtitia, ita & æternitatem inconvulſamque com-

communicat ſtabilitatem iis, vel Principibus, vel Principatibus, quos regit. Quibus paulò perſpicaciores ſunt oculi mentis, quàm corporis, illis in legibus omnibus poſitivis, maximè Eccleſiaſticis, occurrunt radii quidam, ac ſplendores ex æterna & incommutabili lege in eas defluentes. Sed utcumque res habeat, nativa, inconcuſſa & incommutabilis ea lex eſt, Imperium omne legibus regi: legibus ſubeſſe debere eos, quibus ſubſunt omnia; & quantumcumque ſibi quis arroget authoritatis culmen, faſtigio leges ſedere longe eminentiore. Imperium Epiſcopale ſummum erit, etſi infra Canones & infra leges ſit. Dei unius voluntas nulli præterea legi ſubjicitur, quia lex legum, lex juſtitiæ, & juſtitia ipſamet eſt.

1. Timot. 5. III. Vetat Apoſtolus ne Presbyteri accuſatoribus aures accommodet Timotheus Epiſcopus, niſi idoneis teſtibus & teſtimoniis utantur. Presbyterorum ergo judices ſunt Epiſcopi, & quidem ſummi judices. At vel ipſa judicis vox ſpem non vanam facit, judicium fore, non imperium: ſervitum iri juſtitiæ, non iræ, non affectui, non privatæ cupiditati, non voluntati denique, quæ juſta ut ſit, at errare poteſt à juſtitia, niſi legi juſtitiæ obſequatur. Summa ergo Paulus poteſtate Epiſcopos inſtruxit in Presbyteros, ſed quæ ipſamet ſit in Canonum & legum poteſtate, quæ ideo cæterarum omnium ſumma eſt, quia errare neſcia.

Can. 9. IV. Jubet Concilium Nicænum deponi Presbyteros, qui citra examen ordinati fuerint: vel in ipſo examine nefaria aliqua confeſſi, ordinati nihilominus fuerint: irrita habetur hæc ordinatio, quòd præter Canones facta ſit. παρὰ κανόνα. Ergo ante Epiſcopo ipſimet Canones damnationis ſententiam in hos Presbyteros pronuntiaverant. Deponuntur in hoc eodem Concilio, quoſcumque perſecutionis procella dejecerat, & quamvis idolorum cultu inquinatos, ordinaverat tamen poſtea Epiſcoporum, vel incogitantia, vel indulgentia, ſacris Eccleſiæ legibus inimica. Supervacaneum autem eſſet de his leges edere, Canoneſque, ſi totum eſſet poſitum in voluntate Epiſcoporum. Sed qui tandem perſuadere ſibi potuiſſent ſanctiſſima Epiſcoporum Concilia, ſola Epiſcopi voluntate infligi poſſe depoſitionem, quæ ipſis quidem videbatur pœna eſſe tam atrox, qua enormia quæque ſcelera vindicarentur? Levis viſſa eſſet pœna ea, nec gravioribus ſceleribus par, quam arbitrio ſuo in inſontes ſonteſque Epiſcopus decernere potuiſſet.

Can. 11. V. Non excommunicationis tantùm, ſed & depoſitionis ſententia percellit Antiochenum Concilium, tum Epiſcopos Presbyteroſque, tum Clericos denique omnes, ἢ ὅλως τῶν κανόνων, qui ad Aulam Principis proficiſcerentur, ſine licentia & literis Epiſcoporum Provinciæ, maximè autem Metropolitani. Longum eſſet & minimè neceſſarium cauſas omnes percenſere depoſitionis, vel ſuſpenſionis Presbyterorum, Clericorumque omnium, & hinc leges Eccleſiis, venturiſque ſæculis condere, ſi liberum ſit Epiſcopis arbitratu ſuo eaſdem pœnas immerentibus infligere. Quid autem de Epiſcopis ipſis augurandum? Hìc enim eiſdem legibus pœniſque ſubjiciuntur, ſi eorumdem criminum affines ſint cum Presbyteris Clericiſque aliis. An & Epiſcopi ad nutum Superiorum ſummoveri poterunt? Nemo tam excors, cui ea, vel cogitatio ſubire in mentem poſſit. Ergo & Epiſcopos & Presbyteros Clericoſque omnes cùm iidem Canones complectantur, hinc illud efficitur, illos omnes ex æquo & his de cauſis potuiſſe, & nonniſi his de cauſis exauthorari ſuſpendique potuiſſe.

Can. 12. VI. Verùm id rurſus ex Canone proximo ejuſdem Concilii multò evidentius colligitur. Edicitur enim ſi Presbyter aut Diaconus ab Epiſcopo ſuo dejectus gradus, vel Epiſcopus à Synodo exauthoratus, cùm ad Synodum majorem pluriumque Epiſcoporum provocare poſſit, his omiſſis recurrat ad Principem, irrevocabili damnationis ſententia exturbandum illum ſuo gradu eſſe. Nihil ergo hìc libidini, nihil voluntati, totum canonico judicio datur, aut Epiſcoporum in Clericos ſuos, aut Synodorum in Epiſcopos. Judicum autem eſt, non magis in reos ſævire, quàm tueri innoxios.

VII. Sed illa provocandi poteſtas à Conciliis conceſſa argumento eſt, non tantùm nil voluntati, nil arbitrio permitti Epiſcoporum in Clericos ſuos, ſed ne judicio quidem canonico primæ inſtantiæ nimium permitti: cùm ad amplius & ſuperius judicium appellari adhuc poſſit, ubi prius, ſi neceſſe ſit, judicium irritetur. Quorſum autem appellabunt Presbyteri à ſententia Epiſcopi, & depoſitione in ipſos vibrata, ſi ſine figura judicii poſſit ſemper Epiſcopus ſuis illos locis & beneficiis ſummovere? Quorſum Synodi, ſi tantùm poſſint ſinguli Epiſcopi?

VIII. Tantum roboris, tantùmque luminis in eo eſt argumento, ut aggerandis aliis ſuperſedere poſſemus. Operæ tamen pretium duxi, non multùm his abſimilem proferre Canonem Concilii Sardicenſis. *Si Epiſcopus quis fortè iracundus, quod eſſe non debet, citò & aſperè commoveatur, adversùs Presbyterum, ſive Diaconum ſuum, & exterminare eum de Eccleſia voluerit; providendum eſt, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo habet poteſtatem is qui abjectus eſt, ut Epiſcopos finitimos interpellet, & cauſa ejus audiatur & diligentiùs tractetur, quia non oportet ei negari audientiam roganti. Et ille Epiſcopus qui aut juſtè aut injuſte eum abjecerit, patienter accipiat ut negotium diſcutiatur, ut vel probetur ſententia ejus a plurimis, vel emendetur.* Can. 17.

Noſtræ huic doctrinæ impenſiſſimè patrocinari videntur ſingulæ hujus Canonis voces. Perſuaſiſſimum enim erat his tum Epiſcopis, ſi quo alicubi caſu expediret Epiſcopos ſumma & irretractabili in Presbyteros poteſtate uti: ſexcenties alibi perniciale id fore, & Epiſcopo ipſi calamitoſum, ut cujus tum *iracundia*, aut effrænata quævis cupiditas, nec Collegarum ſapientia, nec legum authoritate coerceri poſſet.

IX. Cùm provocandi libertatem tuerentur hi Canones, interim ſanè dum coiret Concilium Provinciale, quod de judicio Epiſcopi judicium ferret: latæ ab Epiſcopo ſententiæ morem gerere Presbyteros Clericoſque omnes jubebant, Unde ibidem mox: *Tamen priuſquam omnia diligenter & fideliter examinentur, eum qui fuerit à communione ſeparatus, ante cognitionem nullus alius debet præſumere, ut communioni ſociet*: Ea excommunicatione depoſitionem contineri ſimile veri eſt, Verùm Africanis Epiſcopis, quorum princeps & caput tum erat Gratus Archiepiſcopus Carthaginenſis, grave poſtea & periculoſæ plenum aleæ viſum eſt, ut ſolius Epiſcopi judicio interim parere cogerentur Presbyteri, dum penderet appellatio. Statutum ergo ab illis eſt in Concilio Carthaginenſi I. cui ille ipſe Gratus præerat, ut illud ipſum primæ inſtantiæ judicium inſtitui non poſſet niſi à tribus Epiſcopis, ſi de Diacono, à ſex ſi de Presbytero, à duodecim verò ſi de Epiſcopo quæſtio verteretur. *A tribus vicinis Epiſcopis, ſi Diaconus eſt, arguatur; Presbyter à ſex, ſi Epiſcopus, à duodecim conſacerdotibus audiatur.* Nequaquam ergo poterat Epiſcopus pro voluntatis arbitrio Diaconos Presbyteroſque dimovere, cùm ne judicium quidem inſtituere de iis poſſet, niſi alios aſciſceret ſibi collegas, judiceſque, qui puri eſſent & immunes earum cupiditatum & ſuſpicionum quæ in ipſum cadere poterant. Can. 11.

X. Concilii Carthaginenſis II. Patres munimenta duo hæc aſtruxerunt Presbyterorum & Diaconorum innocentiæ, adversùs præcipitem quandoque Epiſcopi proprii excandeſcentiam. Alterum, ut nè ſolus cognoſceret Epiſcopus, ſed tres ſaltem de Diacono, ſex de Presbytero Epiſcopi judicium librarent. *A duodecim Epiſcopis Epiſcopus audiatur,* Can. 10.

à ſex

à sex Presbyter, à tribus Diaconus, cum proprio suo Episcopo. Alterum munimentum erat appellatio ad
Can. 8. Concilium: *Si quis Presbyter à Præposito suo excommunicatus, vel correptus fuerit, debet utique apud vicinos Episcopos conqueri, ut ab ipsis ejus causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari.* Etsi duo hi Canones in unum conflarentur, nihil magnopere nostra referret; perinde enim liqueret Presbyteros Diaconosque adeo non in potestate fuisse Episcopi, qui ad nutum illos Beneficiis suis ejiceret: ut ne cognoscere quidem posset de eorum causa, nisi cum aliis Episcopis.

In Concilio Carthaginensi III. idem instauratur Decretum, ut Episcopus proprius duos alios adhibeat secum Episcopos, ut Diaconi causam ventilet: quinque alios, ut Presbyteri: quin & illud additur, ut judiciorum formulæ & leges perÆque ferventur, atque si de Episcopi causa inquiCan. 8. reretur. *Eadem dierum, & dilationum, & à communione remotionum, & discussione personarum, inter accusatores & eos qui accusantur, forma servata.* Judiciales sanè leges hæ omnes in cassum sancirentur, si solo voluntatis suæ impetu agi, & Clericos suos Episcopus posset Ordinibus & Beneficiis summovere.

XI. Additur hoc eodem Canone posse Episcopum solùm de inferioribus aliis omnibus Clericis cognoscere: *Reliquorum autem causas etiam solus Episcopus loci cognoscat & finiat.* Et sanè nec Sardicensis Synodus, nec Carthaginensis, quarum modò Canones protulimus, eo privilegio nisi Presbyteros Diaconosque impertierunt, ut à solo non possent Episcopo judicari. Sed vel hic ipse Canon Concilii Carthaginensis III. Clericos quoscumque minusculos committit Episcopi non arbitrio, non voluntati, sed æquitati, sed judicio: solus ut judicet, sed judicet tamen, non imperet: cognoscat, non regnet. *Causas agnoscat, & finiat.* Quamquam verò vel tum non necesse haberet Episcopus Coepiscopos alios sibi adjungere, sed Clerum tamen ipsum suum, sed Presbyteros Diaconosque ut in judicium secum adhiberet, Canones moresque antiquissimi præscribebant. Id verò manifestissimè declarant Concilii Carthaginensis IV. Canones duo; quorum alter vetat ne quem Episcopus Clericum ordinet, nisi cum Cleri sui consilio: alter prohibet, ne laicorum causas agiCan. 22. 23. tet, nisi succinctus Clericorum suorum cœtu. *Ut Episcopus sine consilio Clericorum suorum, Clericos non ordinet. Ut Episcopus nullius causam audiat, absque præsentia Clericorum suorum: alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum præsentia confirmetur.* Perspicua inde & necessaria existunt argumenta: Si non potest dare, ergo nec auferre poterit Clericatum Episcopus sine consilio Clericorum suorum. Proclivius enim & explicatius semper fuit dignitate quemvis donare, quàm exuere. Et rursum, Si irrita est Episcopi sententia in causis laicorum, nisi cum Clero suo cognoscat: quin eadem servetur moderaCan. 50. tio in Clericorum causis?

XII. In eodem rursus Concilio Carthaginensi IV. decernitur. *Clericum inter tentationes ab Officio suo declinantem, vel negligentius agentem, ab Officio suo removendum.* Nihil excogitari potest, quod vel justitiæ, vel prudentiæ magis concinat. Sed quorsum ea vel sapientia legum, vel æquitas, si ea Episcopi potestas erat, ut diligentissimos
Can. 56. 57. 59. 60. 61. 62. &c. quosque posset, si vellet elidere, æquè ut ignavissimos? Nec aliter æstimandum de cæteris hujus Concilii Canonibus, ubi flagitia perstringuntur depositioni obnoxia, si adulatores sint Clerici, aut perfidiosi, si obtrectatores, & desperatæ maledicentiæ veneno imbuti: si verborum spurcitie, vel perjuriis linguam inquinent: si denique qui bonus odor Christi moribus suis esse debuerant, pestifero vitiorum suorum contagio cæteros perdant. Quæ omnia inanissimè & præcaventur & statuuntur, si sola Episcopi voluntas possit vel innocentiam allinere reis, vel innoxios reorum pœnis prosternere.

XIII. Denique cùm hoc ipsum Concilium Clericos omnes, qui de Episcopi sui sævitia expostulabunt, sinat ad Provincialem Synodum confugere: hinc docet nos, 1. Clericis prorsus omnibus, quos Episcopus solus, nullis aliis ascitis Episcopis, judicaret, patefactum jam fecisse aditum ad Concilium Provinciale, ubi judicium illud Episcopi solitarii emendari posset, vel confirmari. 2. Diaconos Presbyterosque qui ab Episcopo suo cum consilio duorum, vel quinque Coepiscoporum damnati fuerant, adhuc ad Provinciæ Concilium provoCan. 66. care. *Clericus qui Episcopi circa se districtionem injustam putat, recurrat ad Synodum.* Id enim ad minores prorsus Clericos exporrigitur: nec Synodi nomine intelligi potest cœtus trium Episcoporum, ad Diaconi causam advolantium.

XIV. Nec conjecturis utendum, ubi res ipsa conceptis verbis definita est, in Concilio nempe Milevitano II. *Placuit, ut Presbyteri, Diaconi,* Can. 22. *vel cæteri inferiores Clerici, in causis, quas habuerint, si de judiciis Episcoporum questi fuerint: vicini Episcopi eos audiant: & inter eos quidquid est, finiant adhibiti ab eis, ex consensu Episcoporum suorum. Quod si & ab eis provocandum putaverint, non provocent nisi ad Africana Concilia, vel ad Primates Provinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putaverit appellandum, à nullo intra Africam in communionem suscipiatur.* Clerici proculdubio omnes eo Canone comprehenduntur, quibus conceditur, ut vicinos interpellent Episcopos adversùs Episcopi sui Judicium, visum sibi quidem subiniquum: utque rursus ab his Episcopis ad Concilium Provinciæ appellent: denique non interdicitur eis nisi transmarinis Conciliis & Judiciis.

XV. Hos Episcopi ipsi potestati suæ limites circumscripsere, aut firmavere: ut justitiæ & æquitatis leges in seipsos primùm distringerent, & tum licentiùs in alios; utque inconcussa legum authoritate, inconcussa astruerent potestati ipsi suæ fundamenta. Non arctatur authoritas, sed convalescit legum observantia. Nihilominus infinita est potestas justitiæ, legumque, etsi æquitatis finibus terminetur. Canonum qui potestatem frænant Episcopalem, Episcopi ipsi authores conditoresque sunt; Episcopalis Collegii Capita fuere Apostoli. Caput summum per sese Christus, vel per Vicarios, utique summus Pastor & Episcopus animarum nostrarum. Non aliis ergo clauditur Episcoparus limitibus, quàm quibus sese ipse concluſit.

XVI. Est & ulterius, & mirabilius aliquid, quod in Episcopis Africæ summam & incredibilem animi moderationem commonstret. Vetuere enim illi fidem soli Episcopo haberi, si quis quid criminis clam illi confessus, publicè denegaret. Vetuere & ne is tum ab eo interdici communione posset. Si faceret, ipsum à Coepiscopis suis alienari jussere à communione publica. Singularis verò sapientiæ effatum hoc ibidem mox promitur. *Ut magis caveat Episcopus, ne dicat in quemquam, quod aliis documentis convincere non potest.* Si ne testis quidem potest esse Episcopus solus in crimine laicorum, qui solus judex Clericorum fuerit? Conc. Afr. sub Bonif. & Cælest. c. 99.

XVII. Tam pervagata tritaque est causa Apiarii Presbyteri, ut eam hic retexi supervacaneum prorsus fuerit. Apud omnia Ecclesiæ Tribunalia damnatus, Ecclesiaque sua Parochiali spoliatus fuerat, quamquam scripto etiam permissus, Parochiam quamvis alibi gentium administrare, si eo munere Episcopus illum quispiam honestaret. *Placuit, ut de Siccensi Ecclesia, retento scilicet honore gradus sui, Presbyter removeretur Apiarius, & accepto Epistolio, ubicumque alibi vellet & posset, Presbyterii munere fungeretur; quod eidem ipsi per proprias literas postulanti; sine difficultate concessimus.*

simus. Hæc Africæ Episcopi in Epistola ad Bonifacium Papam. Quod perinde est ac si diceretur Apiarius spoliatus fuisse Parochia sua, non Presbyteratu. Provocatum ab eo est ad Zosimum Papam, à quo & restitutus est. Eam rem molestissimè tulere Africani Episcopi, & acerbissimis querelis refertas literas ad Cælestinum Papam scripsere, eo maximè præsidio confisi, quòd Nicæni Canones causas inferiorum maximè Clericorum, sed & Episcoporum Metropolitani judicio permittant; quòdque in Africa Clerici possint illi quidem à judicio Episcopi ad Concilium Provinciale appellare, & à Provinciali ad universale totius Africæ; dum ne interminabiles lites suas ad transmarinos perferant judices. *Decreta Nicæna sive inferioris, gradus Clericos, sive ipsos Episcopos suis Metropolitanis apertissimè commiserunt.* Et infrà: *Maximè quia unicuique concessum est, si judicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilium suæ Provinciæ, vel etiam universale provocare.* Non meminerant disertè Nicæni Canones nisi appellationis ad Concilium Provinciale. At Concilium primò Antiochenum, tum Sardicense, ac demum Constantinopolitanum, supra Provinciales Synodos, Synodos alias pleniores agnoverant, ex Episcopis plurium Provinciarum unam conflantium Diœcesim, sub Exarcho, seu Primate uno. Quin & Afri ipsi in hac ipsa Epistola meminerunt Concilii universalis totius Africæ, ubi omnium Africanarum Provinciarum Episcopis congregatis præerat Episcopus Chartaginensis, & ad quod ex omnibus Africanis poterat provocari Provincialibus Conciliis. Ne ipsi quidem ergo Africæ Episcopi solis adhærescebant Nicænis Canonibus, nec ex eorum præscripto ad solum Metropolitanum & ad Provincialem Synodum omnia referebant: sed Conciliis plenioribus, Diœcesanis, Universalibus, eorumque Præsidibus plurimum tribuebant. Quin ergo & tantundem tribuerent Petro, Petrique successoribus, ampliorem & dignitatem & potestatem à Christo ipso consecutis, cùm Ecclesiasticæ tantùm institutionis sint illa, & Concilia, & Conciliorum universalium Capita, seu Exarchi?

Ibid. infrà.

Can. 5.

XVIII. Sed ab hoc jam diverticulo in viam redeamus. Ex hac planè Apiarii narratione, & ex hac Africæ disciplina perspicuum omninò est, non fuisse Clericos etiam minores, non fuisse Beneficiarios ita Episcopi voluntati obnoxios, ut ab eo quoties collibitum esset, indicta causa Ecclesiis suis eliminarentur. Canon ipse Nicænus ab Afris hic laudatus, duas jubebat quotannis haberi Synodos, ad ipsa Episcoporum judicia dijudicanda, nequa stimulati ira, æmulatione, vel cupiditate quavis alia, Clericos vel laicos cummunione ejecissent. *Ne pusillanimitate, aut contentione, ut alio quolibet Episcopi vitio, videatur à congregatione seclusus quis, seu ex Clero, seu ex laico ordine.* Cæteroqui astructa hìc libertas Clericis omnibus ad provocandum ab Episcopis suis ad Africana Concilia, seu Provincialia, seu universalia; hæc inquam provocandi libertas manifestè prodit, quam non essent unius Episcopi versatili arbitrio permissi omninò Presbyteri, Clericive alii inferiores.

Can. 5.

Nec justis tamen laudibus fraudandus nobis est Africanorum Episcoporum zelus, uti nec Augustini, qui deponendum sibi existimavit Xantippum Presbyterum, hoc est Parochum, quòd jejunium Ecclesiasticum violasset, quòdque sine Clerico comite noctem unam egisset apud mulierem famæ haud satis integræ, quo in judicio nihil moratus videtur Augustinus judicium quinque aliorum Episcoporum, quos illi consuetudo Africanæ Ecclesiæ socios adjungebat. Audi ut rem ipse denarret in Epistola quadam: *Quod si forte judicibus Ecclesiasticis aliud videtur, quia à sex Episcopis causam Presbyteri terminare Concilio statutum est, committat illi, qui vult Ecclesiam suæ curæ commissam; Ego talibus fateor quamlibet plebem committere timeo.* Summi & incomparabilis Ecclesiæ doctoris hic zelus non potest videri ex inopia scientiæ profectus fuisse: sed ex præfervidæ potiùs charitatis æstu, mirando nobis quidem magis, quàm imitando. Nobis enim supra leges sapere, haud integrum est.

Epist. 226

XIX. Hoc Augustini exemplo liquet prorsus, speràsse ipsum, optàsse saltem, ut solus posset Presbyterorum suorum judicia peragere & profligare, cùm res urgeret, cùm notoria erant crimina: non autem indicta causa eos deponere & amandare. Quàm alienus esset ab ea voluntate, ipsemet declaravit apertissimè, cùm Bonifacium Seminarii ejus Presbyterum alius ejusdem loci Clericus execrandi facinoris reum egit. Cùm nullæ essent juridicæ probationes, contestatus est Augustinus, non posse cum à se gradu moveri, ne iniquitate judicii sui summum & incorruptum judicem in se provocaret. *Breviter dico Bonifacium Presbyterum in nullo crimine apud me fuisse detectum. Quomodo ergo juberem de numero Presbyterorum nomen ejus auferri, vehementer terrente Evangelio, ubi Dominus ait, In quo judicio judicaveritis, judicabimini? Quis ego sum ut audeam Dei prævenire sententiam, in delendo, vel supprimendo ejus nomine, de quo nec suspicari temerè mali aliquid Episcopus debuit, nec dilucide indicare homo de occultis hominum potuit.* In hac permoleста fluctuatione id consilii ceperat Augustinus, ut opperiretur, dum accusator sibi dudum suspectus, graviori se aliquò constringeret crimine, quo à Clero ejiceretur: *Cogitaveram primò sic ambos Deo relinquere, donec in uno eorum, qui mihi suspectus erat, aliquid existeret, unde non sine justa & manifesta causa de nostro habitaculo projiceretur.* Sed cùm junior ille Clericus flagitaret, aut se ad majores Ordines promoveri, aut Bonifacium Presbyterum Ordinis sui muneribus suspendi: statuit tandem Augustinus utrumque ad sepulcrum beati Felicis Martyris ablegare, ut se Sacramento purgarent: ea nimirum spe fretus, fore ut, quod frequens ibi erat, perjurii reus cœlestis quodam vindictæ fulmine verberaretur. Incompertum est, qui fuerit rei exitus; sed vel hinc manifestè patet, quàm abhorreret Augustinus ab eorum doctrina quos hìc oppugnamus: & quàm non speraret posse à se Clericum quemlibet, aut pristino gradu depelli, aut usitata superiorum Ordinum progressione fraudari, nisi eum antè flagitio quopiam innodatum comperisset.

Epist. 156.

Epist. 157.

Flagitiosum certè erat quidvis clam possidere proprium, eos qui semel ineuntes ejus Seminarium spopondissent, in seque recepissent, omnibus omninò terrenis renuntiare. Unde & publicè profitebatur Augustinus albo Clericorum suorum omnes eos à se expunctum iri, qui præter propositum & votum suum quidvis possiderent. *Quisquis inventus fuerit habens proprium, non illi permitto ut inde faciat testamentum, sed delebo eum de tabula Clericorum.* Votiferabatur denique non discessurum se à proposito, quantumvis ad Concilia, vel ad Papam provocaretur: *Interpellet contra me mille Concilia, naviget contra me quò voluerit, sit certè ubi potuerit, adjuvabit me Deus, ut ubi ego Episcopus sum, illic Clericus esse non possit.* Ex quo constat viros sanctissimos & supra omnem admirationis aleam positos, spiritu aliquando abreptos eo fuisse, qui supra leges est, quia conditor legum, lexque summa ipse est: in quo etiam diximus, æquum esse ut plures admiratores habeant, quàm imitatores. Ejusmodi enim tanta exuberantia Spiritus, qui legibus non subest, sed præest, eo rarior, quo admirabilior est.

De diversit. Serm. 50.

XX. Recusavit quidem Ambrosius Clericum ordinare eum, qui vehementer cupiebat, & hac de causa recusavit, *quod gestus ejus plurimum dedeceret.* Non tamen clericatu jam impetrato alium quempiam dejecit, qui eodem vitio laborabat; quinimmò aliquandiu ob nescio quam culpam sus-

pen-

Offic. l. 1. c. 8. spentium, muneri suo restituit: *Cum redderetur post assensum muneri*, contentus præcepisse, ne unquam ante se ingrederetur.

XXI. Objicitur jam nobis Carthaginensis Canon, quo decernitur depositionis pœna & privatio Beneficiorum in Clericos, qui contumaciùs reluctabantur Episcopo veluti ad superiorem Ordinem eos extollere, & in aliam transferre Ecclesiam. *Quòd Clerici qui Episcopis suis non obediunt ut promoveantur, nec illic manere debeant, unde recedere noluerunt.* Cui difficultati ut fiat satis, refricanda hìc obiter memoria eorum est, quæ dicta superiùs sunt de extraordinaria Episcopi Carthaginensis potestate in omnes Africæ Ecclesias, & de jure Clericorum transferendorum ex una Ecclesia in aliam, ubi eorum opera illustrior futura esset, & in primis Ecclesiæ necessaria, facta eis novæ ordinationis dignitatisque accessione. In his rerum commissuris tenebantur Clerici obsequi necessitati Ecclesiæ, qua suæ ipsorum etiam dignitatis provectio continebatur. Eorum enim gloriæ & compendio cedebat collatio Ordinis superioris: translatio autem ab una Ecclesia ad aliam, non insidiosa illa erat, nec à militia Episcopi proficiscebatur, sicut in exemplo Anatolii mox subjiciendo; sed ab eminentissima quadam lege charitatis, quæ tàm latè patet quàm Ecclesia, cogitque privatas rationes universali bono posthaberi. Si Carthaginensis Canon, quem versamus, Episcopos omnes eadem potestate donat, ut urgente necessitate possint & ipsi Clericos transferre, eadem ipsa est sempiterna charitatis lex, quæ privatos affectus cogit Ecclesiæ publicis utilitatibus inflectere. Sed eo ita statuto, non statim Beneficiarii à nutu Episcopi uno toti pendent, ut gradu suo excuti possint. Non agitur enim hoc Canone nisi de Diaconis & de Clericis inferioribus, quos ornare Ordine superiori vult Episcopus. En verba ipsa Canonis: *Placuit ut quicumque Clerici, vel Diaconi pro necessitatibus Ecclesiarum non obtemperaverint Episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in sua Ecclesia promovere, nec illic ministrent in gradu suo, unde recedere noluerunt.* Itaque non valet eos Episcopus transferre, nisi in Cathedralem Ecclesiam suam, & superiori locare in sede ad utilitatem Ecclesiæ.

Crescon. Can. 259. Ex Concil. Carth. T. 3t.

XXII. In Ecclesia Græca disciplina eadem obtinebat. Causas adnotavit Basilius, quibus Clerici destituendi erant. *Qui peccatum ad mortem peccant Clerici, de gradu dejiciuntur.* Hæ porrò Basilii Regulæ ex Apostolicis hauste sunt Canonibus, qui frustrà tàm varias pernumerassent justæ depositionis causas, si Episcopis fuisset *pro ratione voluntas*, & citra ullam causam, eodem quemlibet potuissent damnationis jaculo configere. Theophilus Alexandrinus Archiepiscopus testatur Clericum ab Apolline Episcopo depositum, ei sententiæ pariturum, donec in Synodo innocentiam suam approbet, Apolline ipso præsente. Statuit etiam, ut Lector quem Presbyteri expulerant, ut carne lapsum, & qui tamen postea ordinatus fuerat per manus impositionem, gradui huic suo ordinique vendicetur, si nullius criminis canonico judicio convincatur. Nec enim temerè damnandi, aut dejiciendi sunt Clerici, inanibus suspicionibus, vel calumniis & incertis rumoribus exagitati.

Epist. Can. Can. 31. Canon. Apost. 25. 26. 29. 43. 47.

XXIII. Conquestus est apud Marcianum Imperatorem & Pulcheriam Augustam Leo Magnus, de Anatolio Episcopo Constantinopolitano, qui Ætium Archidiaconum Ecclesiæ suæ spoliasset dignitate ea, ludificatorio obtentu ejus in altiorem Presbyteratus Ordinem provehendi: cùm tàm insidiosæ provectioni nullo errore, nullo crimine suo Ærius ansam præbuisset. *Qui non inveniens quod argueret in fide, quid improbaret in moribus, dejectionem innocentis per speciem provectionis implevit.* Cessit Anatolius, Ætiumque restituit, ut ex Leonis ad ipsius literas responso patet. Porrò illa ipsa Anatolii malitiosa machinatio apertè prodit, nec ipsum speraße,

Epist. 57. 58. 91.

posse se pro nutu suo Beneficiarios quoslibet abdicare.

XXIV. Qui delegati fuerant Episcopi ad componenda dissidia Ibæ Edessæni Episcopi & Cleri ejus, concordiam demum inter eos ita resarserunt, ut polliceretur etiam cum juramento Ibas, ejecturum se ex animo quidquid rancoris & odii inhærere potuerat adversùs accusatores suos, eosque nec Ordinibus suis, nec gradu, quem sua cuique antiquitas contulerat, privaturum. *Neque gradu fraudaret, neque minores majoribus propter præfatam contristationem præferret.* Denique ne passi quidem sunt providi pacis sequestres, ut posset unquam Ibas quidquam decernere adversùs quatuor primores & quasi principes accusatorum, nisi ex consilio & consensu Domini Archiepiscopi Antiocheni. Conc. Chal. Act. 9.

XXV. Nec minùs id manifestum fit ex libello supplici Theodori Diaconi ad Papam Leonem & ad Concilium Chalcedonense, adversùs Dioscorum Archiepiscopum Alexandrinum, à quo præter fas Ordine suo spoliatus fuerat: itemque ex libello supplici Athanasii Presbyteri, quem idem Dioscorus gradu dejecerat: *Presbyterio me privavit, nulla adversùs me facta accusatione.* Hi certè libelli, qui in Concilio Chalcedonensi perlecti fuere, apertè demonstrant, causas Presbyterorum & Diaconorum ad Concilium usque Oecumenicum perlatas fuisse: tantum aberat, ut arbitrio Episcopi permitterentur, Conc. Chal. Act. 3.

CAPUT XVI. *P. 2. l. 2. c. 4.*

Ad nutum Episcopi Clericos, & Beneficiarios depelli non potuisse, à Clodovæi regno ad Imperium Caroli Magni.

I. Restitit Gregorius Magnus Salonensi Episcopo Archidiaconum suum, ut loco dejiceret, ad Presbyteratum evehenti.

II. III. Gregorii præcessor jam id prohibuerat. Restitutus est Archidiaconus.

IV. Ea tamen lege, ut post quinquennium abdicet ipse se, si ita fert ejus Ecclesiæ consuetudo.

V. Rarissima erant temporaria hæc Beneficia, & ne ea quidem auferre poterat Episcopus pro suo nutu.

VI. Quibus juris formis suum ipse Gregorius Archidiaconum exuerit.

VII. Alia ejusdem moderationis animi exempla.

XIII. IX. X. Concilia Galliæ eosdem limites delineant potestati Episcopali.

XI. Non eidem legi subjacent Abbates in dispensandis administrationibus claustralibus. Cur?

XII. Viguit in Hispania idem usus. Cur Ordines solus dare posset Episcopus, solus adimere non posset Presbyteris Diaconisque.

XIII. In Conciliis primùm Africanis hæc judiciorum necessitas constituta est.

XIV. Inde in Hispaniam trajecit.

XV. Ecclesia Græca sartam tectam Episcopis servavit priscam potestatem, Canonicis regulis temperatam.

XVI. Quomodo Vigilius Papa temporarium creaverit Diaconum.

I. SI nec ab Ecclesia discedere, nec ab Episcopo suo Clerici, nec à clericatu abire poterant suo arbitratu; ita vicissim nec Ecclesia illos poterat clericatu exuere, vel ordine, vel Beneficio, nisi nocentes & canonicè convictos, ut constaret eam esse flagitii pœnam, non Præsulis ex odio profectam injuriam. Natalis Salonæ in Dalmatia Episcopus, exturbandi Archidiaconi sui cupidine incensus, invitum Presbyteratu initiare voluit. Interceßit per Epistolas ad eum datas Gregorius; si ne Diaconatu quidem dignum æstimaret, Presbyteratu

teratu dignandum non esse : nec innoxium posse dejici, nec invitum extolli : itaque Archidiaconatui restituendum esse, aut Romam mitti debere formam judicii, quod tantoperè Canonibus adversari videatur. *Concilii vestri gesta plena jurgiorum esse cognovimus, cùm uno eodemque tempore una persona nolens ad sacerdotii Ordinem provehitur, quæ tamquam immerita à Diaconatus officio removetur. Et sicut justum est, ut nemo crescere compellatur invitus, ita censendum puto similiter, ne quisquam insons ab Ordinis sui ministerio dejiciatur injustè, &c. locum & administrationem suam Honorato Archidiacono restituas, admonemus, &c.* Appositè à Gregorio Archidiaconatus *Administratio* vocatur. Verè enim Beneficia tunc omnia meræ administrationes dici poterant. At stabilitatis lex, tam ubique, tam in divinis rebus necessaria, nec sinebat Clericos injussu Episcopi loco decedere, vel Episcopos præter justitiæ legumque judicialium normam quemquam deturbare.

L. 1. Ep. 19.

II. Gregorii præcessor Pelagius Natalem Episcopum eadem ipsa de causa increpuerat, ut qui Archidiaconum exaltando deprimere percupiebat non alia de causa, quàm quòd ab eo prohiberetur, Ecclesiæ rebus & sacra supellectile cognatos suos locupletare. *Quasi ad fortiorem honorem provehens, conatus es callida arte Archidiaconum degradare, &c. quòd vasa sacra & velamina tuis te parentibus dare prohibeat.* Cùm Romam non misisset Natalis, quò gesta sua Gregorio approbaret, ab eo interdictus est usu Pallii, donec Archidiaconum restitueret : additæ minæ negandæ communionis, nisi quòd perperam factum fuerat, revocaret : exauthoratus est denique Archidiaconus novus, indictaque est ei excommunicatio, si in ejus functiones dignitatis sese interponeret. Scripsit Gregorius eadem de re ad Episcopos Dalmatiæ suffraganeos Natalis, & ad Antonium subdiaconum E. R. quem & mandatorum suorum executorem delegavit,

L. 2. Ep. 14. 15. 16.

III. Præter utriusque Pontificis jussa Archidiaconum suum Honoratum abdicarat Natalis. Unde & ad eum rescripsit Gregorius, si in tam audax facinus erupisset quispiam quatuor majorum Patriarcharum, inultam rem non fore : *Quod si quilibet ex quatuor Patriarchis fecisset, sine gravissimo scandalo tanta contumacia transire nullo modo potuisset.* Sed tandem resipuit ab insania sua Natalis, Honoratum restituit, Apocrisiarios spopondit se Romam missurum, qui causæ suæ non deessent. At cùm præmatura mors intercepissent laudabiliores jam hos conatus, Archidiaconum restituit ipse Gregorius, qui jam ordinatus fuerat Presbyter, si Joannis Diacono in vita Gregorii fides adjicienda sit. *Item Honorato Salonitano jam ex Presbytero in Diaconatum reducto.* Ex quo firmatur quod alibi dictum est de Ætio.

L. 2. Ep. 37.

L. 3. c. 9. L. 2. Ind. 11. Ep. 32.

IV. Cùm denique Maximus in Episcopatum Salonitanum Natali successisset, ei Gregorius Archidiaconum Honoratum commendavit : præfatus tamen, si ea obtinuisset Salonitana in Ecclesia consuetudo, ut Archidiaconi ab hac sua administratione post quinquennium cederent, & si Honoratus ipse eum usum à tribus prioribus Archidiaconis servari curaverat : æquissimum esse, ut & ipse eidem subesset legi : *Communem filium Honoratum Archidiaconum commendamus. De quo si ita est, sicut per Chartularium nostrum didicimus, quia per eum jam tres antea Archidiaconi, servare consuetudinem Ecclesiasticam quinquennio expleto, exeundo compulsi sunt : tua quidem volumus ut charitatem sanctitatis inveniat, tam flagitari de causa judicium non debet, quam ipse judicavit. Sin vero ita non est, nullatenus debet à loco, in quo inventus est, amoveri.*

L. 7. Ep. 130.

V. Tria sunt magni profectò momenti perpendenda in hac Epistola. Primum est ab Episcopo quocumque neminem eorum destitui posse, quos in Beneficiis Ecclesiasticis instituerant sui Majores, seu prædecessores ; uti nec qui ab ipsomet instituti fuerant. Tam non poterat enim Maximus Salonitanus Episcopus Archidiaconum Honoratum deponere, quàm nec potuerat præcessor ejus Natalis. Alterum est, fuisse Ecclesias, ubi Beneficia quædam temporaria erant, & post certum tempus revocabilia, ut ex hoc patet Salonitano Archidiaconatu. Nec improbat hanc consuetudinem Gregorius : quin potiùs confirmat eam ab Honorato ipso servari debere, qui tantum studii & operæ posuerit, ut ab aliis observaretur. Tertium est, rarissima fuisse hæc manualium, ut vocant, seu temporariorum Beneficiorum exempla ; & ne eorum quidem pro arbitrio suo auferendorum facultatem penes Episcopos fuisse. Lege enim privata, vel consuetudine alicujus Ecclesiæ illud tempus ita prefiniebatur, ut nec prorogare illud posset Episcopus, nec contrahere.

VI. Gregorio ipsi dura & innevitabilis necessitas incubuit deponendi Archidiaconi sui, ob gravissimas certissimè culpas. *Depositus est Laurentius qui primus fuerat in ordine Diaconi Sedis Apostolicæ : propter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus, & factus est Archidiaconus Honoratus coram omnibus Presbyteris & Diaconibus, Notariisque, Subdiaconibus, & cuncto Clero in Basilica aurea.* Presbyteri, Diaconi, Notarii, qui & Subdiaconi erant, ut suprà docuimus, tunc Primicerius Notariorum erat etiam Primiclerus, seu Caput & Princeps inferioris Cleri : Denique Clerici omnes Romani præsentes affuere depositioni Laurentii Archidiaconi, & creationi successoris, ut quorum perinde testimonio & illius improbitas, & hujus virtus ac dexteritas constaret. Unus is est quem Gregorius suo Clero ejecerit, enormitate facinorum ejus ad eas angustias detrusus. *Nec quemquam eorum ab officio nisi Laurentium Archidiaconum pro superbia reliquisque criminibus sequestravit.* Hæc Joannes Diaconus, qui addit ea in suos humanitate & indulgentia fuisse Gregorium, ut nulli unquam suorum vim fecerit, ut eum, vel ad superiores Ordines, vel ad aliarum Ecclesiarum dignitates proveheret invitum : *Neminem prorsus quantacumque necessitate coactus, violenter promovere certabat, ne sub hujusmodi occasione quemquam eliminando deponere videretur.* Unde & cùm Neapolitani cives vota sua contulissent in Florentium Subdiaconum Romanum, ut eum sibi Episcopum deposcerent : ubi sensit Gregorius alienatum prorsus ab ea dignitate Florentii animum, ad Neapolitanos rescripsit, alium ut sibi deligerent,

L. 1. Regest. Præfatio.

L. 3. c. 7.

L. 2. Ep. 15. Indic. 11.

VII. Ulteriùs etiam progrediebatur Gregorii in suos Clementia. Si Canonici Cathedralis Ecclesiæ ad regendas agrestes Parochias subinviti ablegati fuerant, in pristinam ab eo stationem revocabantur. *Item Cardinales violenter in Parochiis ordinatos in pristinam ordinem Gregorius revocabat.* Verba ea sunt Joannis Diaconi, qui rem illustrat exemplo Cosmæ Monachi, qui Syracusanus primò subdiaconus ordinatus fuerat, deinde invitus Presbyter inauguratus, & ruri Parochiæ mancipatus. Tanta hinc incessit animi ægritudo & mœstitia, non ipsum tantùm, sed & Gregorium, cujus charitatem ne minutiæ quidem hujusmodi fugiebant ; ut ad Syracusanum Episcopum litteras dederit, quas Joannes Diaconus refert, ut in pristinam illum revocaret Ecclesiam, Presbyterumque in ea Cardinalem instituerat.

L. 3. Ep. 19.

VIII. Procul erat utique Gregorius ab approbanda Episcoporum imperiosa dominatione, & licentia Clericos suo temerè abjiciendi : qui ne passus quidem est ab Archiepiscopo Calaritano Liberatum Diaconum reliquis ejusdem Ecclesiæ Diaconis præponi, quin eum jussit infra alios omnes dejici : qui insano superbiæ æstro supra alios evehi ambierat. Adeodatum Presbyterum Parochiæ suæ idem Gregorius reddi jussit, quamquam successorem illi Syracusanus Episcopus dedisset, quòd per

L. 1. Ep. 81.

L. 3. Ep. 11.

duos menſes abfuiſſet Eccleſia ſua, quamquam impetrata Epiſcopi ipſius licentia propter graviorem quendam morbum. Revocari denique in Abbatiam ſuam juſſit eum, qui à priore Epiſcopo inſtitutus, L. 12. Ep. 1. poſteà à ſucceſſore deſtitutus fuerat: *Fortunatum Abbatis loco reformare feſtines, atque ejus Epiſcopum digna reprehenſione increpare, cur deceſſoris ſui, nullis provocatus exceſſibus, deſtruere ordinationem molitus ſit.*

IX. Nec Gallicanæ diſciplinæ vigor ab his deviabat ſapientiæ & charitatis regulis. Vetat Agathenſe Concilium, ne ſeniorum Clericorum, aut Beneficiariorum locum & honoris ſedem aliis donent Epiſcopi, niſi illorum ſicubi vel contumacia, vel ſuperbia fuerit ulciſcenda. Si non ea autem ſit vel dexteritate, vel experientia Archidiaconus, quam id munus deſiderat; gaudeat ipſe quidem ſemper honore & nomine: at officium ipſum alii cupiam exercendum delegetur. *Epiſcopus, quorum vita* Can. 23. *non reprehenditur, poſteriorem priori nullum præponat; niſi fortaſſe alatus ſuperbia, quod pro neceſſitate Eccleſiæ Epiſcopus juſſerit, implere contemnat. Sanè ſi officium Archidiaconatus propter ſimpliciorem naturam expedire, aut implere nequiverit, ille loci ſui nomen teneat, & ordinationi Eccleſiæ, quem elegerit Epiſcopus, præponatur.*

Non placuit Concilio Aurelianenſi III. ut poſſet Epiſcopus revocare largitates & dona, fundos, terras, aut Præbendas, quibus Clerici ejus donati eſſent vel ab ipſo, vel à prædeceſſoribus ejus, niſi ſua ipſos nequitia his virtutum præmiis & ornaCan. 17. mentis ſpoliaret. *Ita ut qui deceſſorum largitatibus gaudent, officia Eccleſiæ, obedientiam & affectum Sacerdotibus præbeant, &c. ſi inobedientia vel contumacia accipientis extiterit, in arbitrio ſit præſidentis, utrum, vel qualiter debeat revocari.* Si contumaciùs Clerici officio ſuo deſint, ad laicorum communionem hoc Canone abiguntur, donec culpæ ſuæ maculas pœnitentia eluerint: nec interim tamen diſtributionibus ſuis fraudantur. Denique Clericis omnibus copiam facit hæc Synodus provocandi ad Concilium Provinciale, adversùs Epiſcoporum vexationes, quod minimè neceſſe eſſet, ſi poſſent illos Epiſcopi indicta cauſa, nec ullo inſtituto judiCan. 19. 20. cio, gradu ſuo depellere. *Si quis Clericorum circa ſe aut diſtrictionem, aut tractationem Epiſcopi ſui putat injuſtam, juxta antiquas Conſtitutiones recurrat ad Synodum.*

X. In Concilio Arelatenſi V. prohibetur Presbyter, ſeu Parochus Diaconum exauthorare, vel Can. 7. Subdiaconum inconſulto Epiſcopo. *Ut Preſbyter Diaconum, vel Subdiaconum de Ordine deponere, neſcio Epiſcopo ſuo non præſumat.* Solos ergo Presbyter minores Clericos deponere poterat, ſed poteſtatis uſum juſtitia regit. Denique Concilium Turonenſe II. prohibuit, ne Epiſcopus de Abbatis, aut Archidiaconi cauſa cognoſceret, niſi in cœtu Abbatum & Presbyterorum omnium antè expenderet, an pœnæ acerbitati reſponderet flagitii atrocitas. *Niſi facto Concilio tam Abbatum, quàm Presbyterorum ſuorum, quem culpa, aut negligentia ejicit, cum omnium Presbyterorum concilio refutetur.*

XI. Haud equidem fidejuſſor ſim, Abbatibus quoque ipſis eaſdem mordicùs judiciales leges ſectandas fuiſſe, in diſpenſandis revocandiſque adminiſtrationibus clauſtralibus. Cùm enim Monachi his ſe muneribus gravari gemerent, exonerari gauderent, quæ eorum erat animi moderatio: cùmque his adminiſtrationibus nihil emonumenti, moleſtiæ & tædii plurimum lucrarentur: non erat cur tam circumſpectè Abbates cum illis agerent. Qui ſumma fide vitam B. Cæſarii ſcripſere diſcipuli ejus duo, ii narrant, dum Cellararius in Monaſterio Lerinenſi eſſet: eo officio ſpoliatum eſſe ab Abbate, magna cæterorum Monahorum conſenſione: qui gravatè admodum ferrebant, incorruptam indeflexamque ejus æquitatem & conſtantiam, denegandi, ſuperflua quantumvis petentibus; largiri neceſſaria non petentibus. *In Cellararium eligitur. Cœpit igitur attentè & ſtudiosè illis velle largiri, quibus eſſet neceſſarium, etiamſi abſtinentia amore nihil peterent: quibus verò cognoſceret neceſſarium non eſſe, nihil dabat, quamvis vellent accipere. Unde factum eſt, ut quibus inviſa erat ſancta diſcretio & moderatio, Abbati ſupplicarent, ut eum à Cellararii functione removeret. Quod etiam factum eſt.* Quamquam à virtutis præſtantia quadam occaſionem captarint Monachi deponendi Cæſarii: poterat forſan juſta quoque ea nonnullis cauſa videri, quòd æquum nonnunquam ſit, adeoque neceſſarium, infirmis nonnihil indulgere: ultra neceſſitatem ingerere aliquid ad eos deliniendos: cedere etiam quandoque fortiorum fervori, qui vel neceſſaria ſibi denegant: ex quo uſuvenit non rarò, ut horum ardore illorum tepiditas aliquando tandem incaleſcat; & aliorum inopiam aliorum ſuppleat abundantia, in ea ſanctiſſimarum Societatum communione. L. 1. c. 5.

XII. In Hiſpania Concilii Hiſpalenſis II. Patres non tantùm in locum ſuum redintegrarunt Presbyterum ab Epiſcopo Cordubenſi depoſitum; ſed priſcas etiam Africæ leges innovavere: ut ne Presbyteri Diaconique gradu & ordine excuti ſuo poſſent, niſi in cœtu Epiſcoporum. Quanquam enim Epiſcopus Presbyteros Diaconoſque ſolus ordinare queat, non poteſt tamen ſolus damnare. *Ut juxta priſcorum Patrum Synodalem ſententiam,* An. 590. *nullus noſtrùm ſine Concilii examine dejiciendum* Can. 6. *quemlibet Presbyterum, vel Diaconum audeat. Nam multi ſunt, qui indiſcuſſos poteſtate tyrannica, non authoritate canonica damnant; & ſicut nonnullos gratiæ favore ſublimant, ita quoſdam odio invidiaque permoti humiliant. Epiſcopus enim ſacerdotibus ac miniſtris ſolus honorem dare poteſt, ſolas auferre non poteſt.* Præclariſſimè ſanè hic declarat Canon non obſcurari ſplendorem Epiſcopalis authoritatis, cùm ad juris regulas, limiteſque coarctatur, quod regulis ipſis juſtitiæ nihil ſplendidius, nihil ad gloriam uberius eſſe poſſit; contra autem nihil à gloria & ſplendore alienius quàm agi *tyrannica poteſtate, non authoritate canonica*. Si ſolus dejicere non poteſt Epiſcopus, quos ſolus potuit provehere: ideò fit, quòd iniquum non ſit honores Eccleſiaſticos non conferre omnibus, qui digni ſunt: at ſemel iis donatos, immerentes detrudere non poſſit, non iniquum eſſe. Nil dedecoris eſt, ad Eccleſiaſticas dignitates ſiquis non extollitur; ſummum dedecus eſt, ſiquis ex eis depellitur. Epiſcopalis tum ſapientiæ, tum charitatis ille cumulus fuit, ſuam illam amplificare poteſtatem, qua proſunt: minuere, qua nocent. Non eo rigore examinis diſpenſantur beneficia, quo pœnæ. Ea ſanè ratio videtur fuiſſe, quæ quinti maximè ſæculi Concilia adduxit, ut ſacrorum Miniſtrorum Presbyterorumque depoſitiones Conventibus Epiſcoporum reſervatas vellent. *Qui profectò nec ab uno damnari, nec uno judicante poterunt honoris ſui privilegiis exui; ſed præſentati ſynodali judicio, quod Canon de iliis præceperit, judicari.*

XIII. Concilia dixi quinti ſæculi, quòd Carthaginenſia demum Concilia videantur eos maximè limites præfixiſſe, non poteſtati Epiſcopali, ſed efferveſcentiæ quandoque & indignationi. Ad illa enim uſque tempora Epiſcopus ſolus cum ſuo Clero judex ſedebat cauſarum criminalium, ſive de Diaconis, ſive de Presbyteris quæſtio verteretur: ſicut & cum ſuo Clero ſolus Ordines iis conferebat, quos virtus teſtimonio publico fulta commendabat. Et hæc ergo Synodus erat Diœceſana, in qua vel ordinabat, vel ordinatos exauthorabat Epiſcopus. Itaque ne tum quidem ſolus judicabat, etiam cùm ſolus eſſe videbatur, quia ſine Collegis.

XIV. Ab Afris ad Hiſpanos manarat illa judiciorum Canonicorum conſuetudo, & ad Concilium maximè Hiſpalenſe, ex quo in reliquas ſcripſit Hiſpanias. Etenim Toletanum IV. Concilium hoc

ſuppo-

ſupponere videtur, Presbyteros Diaconoſque, niſi ſynodico judicio deponi non potuiſſe, cùm jubet ut ſi in ſecunda Synodo reſtituantur, reſtituantur illis & ornamenta atque inſignia dignitatis omnia quæ acceperant, dum ordinarentur: & cùm illos Epiſcopis conſociat in cauſis degradationis & reſtitutionis. *Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, ſi à gradu ſuo injuſtè dejectus, in ſecunda Synodo innocens reperiatur, non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat coram altari, de manu Epiſcopi, &c.* At Concilium Toletanum XI. Epiſcopos ſibi permiſiſſe videtur, ut vel antiquiſſimam ſectentur conſuetudinem conſulendi Cleri dumtaxat ſui, vel quandoque etiam populi: vel recentiorem diſciplinam, adhibitis ad conſultandum duobus, aut tribus Epiſcopis, quorum prudentia moderari poſſit cupiditatibus privatis aliquando vehementioribus. Sed & latiùs patet hujus Concilii Decretum, nec Presbyteros, aut Diaconos ſolos complectitur, ſicut nec de ſolis agit depoſitionibus, ſed & de gravioribus pœnis. *Dum ſe ſimulant ſpiritalem adhibere correctionem, indiſcretam ſubitò afferunt mortem, cùm inauditos à ſe projiciunt, & occultis eos judiciis ſub pœnitentia puniunt. Non ergo de cætero perverſis voluntatibus ſit liberum, ſimulare quod fingunt; ſed quotieſcumque quilibet ex ſubditis corrigendus eſt, aut publica debet à ſacerdote diſciplina curari, aut ſi aliter Rectoribus placet, duorum, aut trium fratrum ſpiritualium teſtimonio peculiariter adhibito, & modus criminis agnoſcatur, & modus pœnitentiæ irrogetur.*

Can. 28.

Can. 7.

XV. Quod ad Eccleſiam denique Græcam attinet, nulla notabilis diverſitas apparet. Epiſcoporum, ſicut & Canonum Legumque poteſtas eadem & intaminata perſtitit, damnandis dumtaxat reis, inſontibus abſolvendis. Joannes Eleemoſynarius Alexandriæ Archiepiſcopus Clericos qui ſe mutuis plagis ceciderant ſuſpendit; mira ejus enituit in eum charitas, quem inſecutus eſt fugientem, & pacem Eccleſiæ, quam omni virium contentione expetere debuerat, reformidantem. Agit Joannes Climacus de Archidiaconi depoſitione in Monaſterio ob cauſam leviorem. Sed obſervatum jam à nobis eſt, quantum in hoc negotio Monachos inter Clericoſque interſit diſcriminis. Enimverò hic ipſe Archidiaconus ſe non exauthoratum, ſed exoneratum fuiſſe ſapientiſſimè interpretatus, adduci non potuit, ut aſſentiretur Abbati poſt quadraginta dies reſtituere illum ſatagenti: injuriam tam conducibilem ſibi reſarciri paſſus non eſt, effecitque ut pœna irrogata & voluptati ſibi eſſet, & laudi.

Vita ejuſd. c. 13.

Grad. 4.

XVI. Objici nobis poſſet Vigilii Papæ Epiſtola ad Ruſticum Diaconum, ubi Diaconus ad tempus tantùm ordinatus fuiſſe videtur Ruſticus ipſe, donec Diaconi Papæ ordinarii reverterentur. *Abſentibus noſtris Diaconis à nobis poſtulaſti, ut ad tempus pro implendo officio, abſentium loco Diaconum te interim faceremus, donec reverterentur Diaconi memorati: aut quanto te tempore in Levitarum voluiſſemus ordinatione miniſtrare, &c.* Non ſpectat hæc temporis coarctatio, niſi ad functiones Diaconatus ipſi Pontifici exhibendas. Qui enim ordinabantur Diaconi, Apocriſarii mox Conſtatinopolin profecturi, & qui ad regendum Eccleſiæ Romanæ patrimonium varias in provincias ablegabantur, non ad Diaconatus tantùm, ſed & ad alia complura munera ei dignitati illigata deſtinabantur: Ruſticus ipſe diverſas provincias obierat rectorem agens patrimonii ſacri. Sed quod ad ſummam rei attinet, quam hìc tractamus, hac ipſa Vigilius Pontifex Epiſtola Ruſticum & Eleutherium Diaconos non exauthorat, niſi pernumeratis eorum defectionibus & rebellionibus, & Chalcedonenſi maximè Canone allegato, quo percellentur Clerici omnes in Epiſcopos ſuos audaciùs inſoleſcentes.

Synod. V. Collat. 7.

CAPUT XVII. *P. 3. l. 2. c. 4.*

Ad nutum Epiſcoporum, Clerici & Beneficiarii non abdicabantur, ſub Imperio Caroli Magni & Carolinæ ſtirpis.

I. In Oriente Clerici omnes appellare poterant ad tribunal ſuperius, poſtquam ab Epiſcopo ſuo damnati fuerant.

II. An prima ſententia ſemper executioni mandaretur, dum Judex appellationis eam infirmaret.

III. Cogi poterant Clerici ab Epiſcopo, ut ad ſuperiorem gradum vel inviti aſcenderent, non ut deſcenderent in inferiorem, citra ſuam culpam.

IV. Synodus VIII. confirmat appellationes Clericorum ab Epiſcopis ſuis ejectorum.

V. In Occidente Clerici depoſiti in Monaſteria compingebantur.

VI. Deponi non poterant Parochi, niſi ob grave crimen.

VII. Epiſcopi ad Pontificem referebant quandoque cauſas Clericorum ſpinoſiores.

VIII. Cœpit Metropolitano ſervari integrum primæ inſtantiæ judicium depoſitionis majorum Clericorum.

IX. Probationes novæ canonici judicii ad ſpoliandos Beneficiarios neceſſarii.

X. De appellatione Clericorum inferiorum ad Papam contenditur.

I. NEc reſilire à clericatu poterant Clerici, quo Epiſcopis devinciebantur; nec viciſſim Clericos dejicere immerentes poterant Epiſcopi. Judicia Canonica qui regerent, innumeri fuere Canones, ac teſtes totidem, non in Epiſcoporum arbitrio, ſed in Canonum legumque conſtantia ſitam fuiſſe Beneficiariorum ſecuritatem. Narrat alicubi Balſamon, Clericum à Metropolitano ſuo Philippopolitano ſuſpenſum, nullum non moviſſe lapidem, ut ejuſdem ſibi gratiam recolligeret, ſequeſtres etiam ad id expugnandum adhibuiſſe Metropolitanos alios complures: cùm irrita hæc omnia caderent, confugiſſe tandem ad Patriarcham, & ad Synodum Patriarchalem, à qua reſtitutus ſit. Ea erat neceſſaria progreſſio ut de Epiſcopi ſui ſententia quiritantes, interpellarent primò vicinos Epiſcopos, & Synodum Provinciæ, antequam ad Patriarchæ Syuodum & authoritatem recurrerent.

In Can. In Carth. 12. 11.

Illud quoque animadverſum eſt à Balſamone, Antiochenos quidem Canones Epiſcopis poteſtatem feciſſe Presbyteros etiam Clericoſque deponendi: at experientia magiſtra decidiſſe Carthaginenſes Synodos, utpotè poſteriores, paulò majori circumſpectione tractari debere ea judicia, unde & dejici Presbyterum noluerunt, niſi à ſex ſaltem Epiſcopis, Diaconum à tribus. Hæ ipſæ Carthaginenſes Synodi duodecim ſaltem judices deſiderabant, ut de Epiſcopi cauſa criminali cognoſceretur: cùmque Archiepiſcopus Cypri cum aliis Epiſcopis undecim Epiſcopum Amathuntis exauthoraſſet, Lucas Patriarcha Coſtantinopolitanus illud judicium retractans, pronunciavit, duodecim Epiſcopis opus fuiſſe præter Metropolitanum, quin & omnium Cypri Epiſcoporum cœtum congregandum fuiſſe, cùm tam facilis & expedita eſſet ea convocatio. Nec ſanè permiſſum eſt, niſi ob paucitatem Epiſcoporum in quibuſdam Africæ Provinciis, ut Epiſcopus loci unus eſſet ex illis ſex, qui de Presbytero cogniturì erant.

Ibidem. In Can. 14. 23.

II. Eſt & majoris aliquanto momenti, quod idem alibi obſervat Balſamon in eùm Canonem Africanum, qui Clericos execratur, Epiſcopoſque, ſi qui eorum ſe communioni antè ingerant, quàm judicium quo perculſi fuere, ſuperiori in Synodo expenſum fuerit. In ea erant complures ſententia, quantumvis injuſtæ parendum tamen eſſe Epiſcoporum

Ibidem. In Can. 32.

porum sententiæ, pendente appellatione. Censebant alii, cùm Canones pernumerarint ea scelera, quæ depositione feriri debeant, illis utique obtemperandum judiciis, quæ secundùm hos Canones librata fuerint: cæteris autem nequaquam, ne sinantur Episcopi tyrannica abuti dominatione. *Si enim datum fuerit Episcopo, sive rectè, sive perperam Clericos & Laicos segregare, & necesse habere eos qui segregantur, segregationem servare, tyrannidem exercebunt Episcopi, & in omni re dominium obtinebunt: & nemo erit qui eis resistat, propter metum segregationis: fortè autem & ipsi pietati insultabunt: & divini Canones erunt multorum malorum anthores, quod est absurdum.* Ea erat opinionum dissensio in re tanti ponderis. Nunc promenda Balsamonis responsio, an potiùs fluctuatio, & perplexitas. *Ac ipsi quidem hæc. Ego autem non habeo quemnam eorum sequar. Nam & à pietate trahor; sed ab eo quod sit contra Canones, retrahor. Cupio ergo discere, quid agendum ut qui tota vita velim esse puer & discipulus.* Verùm & hæc ipsa Balsamonis addubitatio indubium illud prodit fuisse, solo nutu & arbitrio Episcoporum excuti suis Beneficiis ordinibusque Clericos non potuisse.

Ibidem. In Can. 14. III. Nec prætereunda hæc tertia ejusdem observatio in Canonem alium Africanum, quo permittitur Episcopus Clericos, Diaconosque deponere, si quos obstinatiùs sibi immorigeros experiatur, cupienti eo in altiorem propellere gradum, ut Ecclesiæ suæ necessitatibus consulat. De provectione ad Episcopatum non agitur utique hoc Canone, cùm de Presbyteris nulla fiat mentio, nec Episcopi sit ad Episcopatum Clericos suos promovere, ad quem non poterat aditus nisi per electionem populi, Cleri, Synodi Provinciæ, & Metropolitani. Præterquam quòd ut ait Balsamon, & plures, & justiores sint causæ detrectandi Episcopatus, quàm cæterorum Ordinum.

Sed cùm ex hoc Canone nonnulli argumentarentur, posse Patriarchas & Episcopos, Dignitates & Officia, ἀρχοντίκια ὀφφίκια, transferre ad Clericos alios, cùm ii qui ea obtinebant, ad Episcopatum eliguntur, nec electioni accquiescunt: negat Balmon eo sensu donari posse Canonem qui id unum molitur, ut possint Episcopi Clericos suos, Diaconosque altiùs evehere, ubi ita fert Ecclesiæ necessitas. Itaque gradu suo depelletur Lector, si inertia & torpore Ordinem superiorem, sed operosiorem detrectet. Poterit & exauthorari Diaconus, si pertinacior sit in recusando officio referendarii, vel Doctoris: διδάσκαλος. Addit denique Balsamon posse Episcopum invitos compellere Clericos suos ad hæc incrementa dignitatis. At non posse immerentes & invitos ad inferiorem gradum quemquam detrudere, ut nec juniores Senioribus præponere in dignitatum processione, nec vacantem dignitatem junioribus conferre, contemptis Senioribus. *Et nota quod Episcopis datum est, Clericos suos ad majores gradus provehere, non autem ad minores deprimere.* Denique ex Canonum norma, & meritorum æqua lance, conferri, vel auferri par est Ecclesiasticas dignitates, Ordinesque ipsos, non ex mera voluntate privatoque Episcoporum affectu. Alioqui cassæ & inanes essent omnes judiciorum leges, & merita quantacumque contemptui, & ludibrio forent. *Similiter nota, quòd Ecclesiastica officia non sunt Episcoporum potestatis, ut dicunt nonnulli, sed Canonum authoritatis & dignitatis: sicut nec reliquorum Ordinum jura, scilicet Diaconorum, Sacerdotum & reliquorum. Nisi enim ita esset, non cum distinctione, scilicet propter inobedientiam, clerici suis gradibus excciderent: sed seu bene, seu malè quando vellent Episcopi hoc fieri. Hoc autem sanctis Patribus minime visum est.*

IV. Statum denique fuit in Concilio VIII. œcumenico, ut Presbyteri, Diaconique ad Metropolitanum provocare possent, si qua se contumelia gravari sentirent ab Episcopo, vel sibi subirato, vel aliorum amantiore. Metropolitanum verò tunc operam daturum, ut & Episcopus accerseretur, & in Provinciali Concilio sententia ab eo lata retractaretur. *Et Metropolita advocet Episcopum, qui deposuit, vel alio modo Clericum læsit, & apud se cum aliis etiam Episcopis negotii faciat examen, ad confirmandam scilicet sine omni suspicione, vel destruendam per ampliorem Synodum, & multorum sententia Clerici depositionem.* Additur & Episcopus similiter, si Metropolitanum subiniquum sibi fuisse suspicentur, posse ad Patriarcham recurrere. Hæc judicia, hæ provocationes, hæ judiciorum retractationes argumento sunt, nunquam ita Clericos Beneficiariosque Episcoporum voluntati permissos fuisse, ut indicta causa, solo nutu exturbari Ordine, vel Beneficio possent. Epist. 16.

V. Hactenus de Oriente, nunc ad Occidentem. Concilium Cabilonense II. Presbyteros canonico judicio depositos, jubet reliquo vitæ tempore pœnitentiæ lacrymis & laboribus macerari, & si qua fieri possit, in Monasteria compingi. Non ergo gradu suo cadere poterant, nisi perpetrato scelere, quod pœnitentia eluendum esset. Ergo nullæ ibi partes erant vel voluntatis & imperii, vel odii studiive Episcoporum. *Dictum nobis est Presbyteri præter suam negligentiam canonicè degradatos, saculariter gradu amisso vivere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Unde statuimus, ut gradu amisso, agendæ pœnitentiæ gratia, in Monasterio, aut canonico aut regulari mitantur.* Ann. 813. Can. 40.

VI. In eodem Concilio damnata Patronorum temeritate, qui sui juris Parochias inconsultis Episcopis dabant, auferebantque pro libitu suo: sancitur ut Parochi canonicè instituti non possint nisi ob crimen, & canonico Episcopi judicio exauthorari. *Nullus absque consensu Episcopi Presbytero Ecclesiam det, quam si justè adeptus fuerit, hanc nonnisi gravi culpa sua & coram Episcopo canonica severitate amittat.* Can. 42.

VII. Quin & ad Sedem Apostolicam Episcopi ipsi quandoque referebant causas id genus aliquantò implicatiores. Rescripsit Joannes VIII. Papa ad Archiepiscopum Narbonensem, suspensum fuisse ab Episcopis ejus Provinciæ Presbyterum, & nonnullis pœnitentiæ exercitiis addictum, usque ad judicium Sedis Apostolicæ. Imputabatur autem ei Presbytero proprii fratris interitus, in quem seditionis incentor alius eum impulerat tanto impetu, tantaque vi, ut eo casu & pondere afflictus oppressusque interisset. Sed monet Pontifex priùs causam ipsam ex rigore Canonum expendendam fuisse ab ipsis Provinciæ Episcopis, assignatis judicibus quatuor, & tum si quis inexplicabilis nodus occurreret, acta ipsa judicii Romam referri debuisse. *Sed tunc hoc solemniter ageret, si primùm ipsi plenario & ex Canonibus in causa Presbyteri delegato judicio quatuor deputatis, ex venerandis decretis & legibus, personis præsentibus, hanc ventilassent, & subtili examine discussissent: ut ita facta scripto relatione, si quid dubium sit, seu difficile ingessisse videretur, nostrum super hoc more prisco decretum exposcerent.* Conc. Gall. Can. 40. To. 5. p. 519.

Addit Pontifex Romæ judicium ferri non posse de causa, cujus ibi nec instrumenta, nec testimonia sint ulla: & proinde necesse esse, ut ipsemet eam Metropolitanus definiat cum sex aliis Episcopis Provinciæ suæ, vel vicinis, præter suspensi Presbyteri Diœcesanum. *Ergo saltem nunc fraternitas tua Metropolitani jure potita. Ex Episcopis sub se degentium, vel vicinorum, sex una cum Episcopo, cujus est iste paræciæ, sibi socians, tantum negotium subtili ventilet discussionis: ventilabro, & invento quod justum est, canonicè decernat, & communi fratrum censura diffiniat.*

Non alibi facilè illustrior occurret occasio, ubi eluceseat, quàm deberent judicia suspensionum vel depositionum, ubi de Beneficiariis agitur, summa quadam diligentia & maturitate tractari, consultarique inter Episcopos Provinciæ, Metropolitanos

& Pon-

& Pontifices ipsos : & quam peregrini fuerint in Ecclesiasticæ historiæ Canonumque disciplinæ monumentis, qui in voluntate unius Præsulis totum posuerunt.

VIII. Concilium Forojulienſe sub Patriarcha Paulino anno 791. non finit ab Episcopo deponi Diaconum, Presbyterum, Abbatem, nisi re cum Patriarcha Aquilejensi, seu cum Metropolitano communicata. Can. 27. *Item placuit, ut nullus Episcoporum Presbyterum, aut Diaconum, aut Archimandritam in dispendio honoris condemnare præsumat, absque hujus venerandæ Sedis consultu.* Synodi VIII. Canon suprà relatus hoc ipso capite, non patiebatur, ut descingere & deponere posset Episcopos Metropolitanus, inconsulto Patriarcha. Extra controversiam est, ex antiquissimo Ecclesiæ usu, in potestate fuisse Episcoporum, ut Presbyteros nocentes deponerent; similiter & penes Metropolitanos fuisse, ut Episcopos gradu synodico judicio dejicerent: sed ita ut his illisque fas esset judicium superiùs interpellare. Et disciplinæ circa nonum sæculum additamentum non leve accessit, nec alio ut reor consilio, quàm ut novæ judiciis his tam gravibus cautiones adderentur, & Presbyterorum Episcoporumque depositiones aliquantò difficiliores posthac essent. Quanquam enim post depositum ab Episcopo Presbyterum, à Metropolitano Episcopum, ad superius tribunal recurratur: pendente interim appellatione jacet uterque tandiu ruina & dedecore oppressus prioris judicii, cujus præterea retractatio in multum quandoque tempus protrahetur. Video quantum etiam malorum impendeat à longa criminum impunitate. Sed cùm hinc & inde formidantur & præcaventur mala, faciles esse debemus, ut nobis persuadeatur, si ad alterutram partem se conferat tandem Ecclesia, id cœlesti excubante providentia ita disponi, quòd ea tum temporis opportuniora futura sint remedia.

IX. Concilium Papiense anni 855. repressa Patronorum audacias laicorum, ne ab ipsis quidem Episcopi finit Parochos Beneficiis spoliari, nisi gravi sua culpa judicio canonico afflicti sint. Can. 5. *Ipsi verò qui ad gubernandas plebes legitimè sunt provecti, nullatenus à suis Episcopis repellantur, nisi aut in alicujus criminis reatum inciderint, aut easdem plebes malè tractaverint.*

Innovati sunt à Concilio Triburiensi Canones Africani, quibus Episcopi depositio Episcopis duodecim, Presbyteri sex, Diaconi tribus integra servatur, non numerato Episcopo proprio; reliquorum Clericorum causis permissis Episcopi voluntati, imò æquitati, sacris regulis accommodatæ. Can. 10. *Reliquorum Clericorum causas etiam solus Episcopus loci cognoscat, definiat.* Vox ea *cognoscat* abundè innuit, Episcopum judicem, non dominum agere, cognoscere, non jubere: cognoscere autem consentaneè judiciorum legibus. Itaque Nicolaus Papa Diaconum restituit, qui ab Episcopo suo depositus fuerat, non advocato Episcoporum certo numero. Anastas. in ejus vita. *Quia sine certo numero Episcoporum, imo sine criminis approbatione fuerat judicatus.*

X. Non hìc ego moras traham in excutienda quæstione, quam ventilavit Hincmarus Remensis Archiepiscopus, de appellatione Presbyterorum & inferiorum Clericorum ad summum Pontificem. Pertendebat enim Hincmarus non posse eos appellare omnino, nisi ab Episcopi judicio ad Concilium Provinciæ. Sed quamcumque demum in partem inclinaret animus, illud certum & indubium semper existebat, nec Clericos unquam, nec Beneficiarios fuisse ullos, ita nutui & arbitrio Episcopi obnoxios, ut indicta causa illos posset abjicere. Ideò & cùm Hincmarus Laudunensis Episcopus uno excommunicationis laqueo inclusisset omnes Diœcesis suæ Clericos, qui quingenti, vel quadringenti saltem erant; insulsitatem temerarii ejus judicii fugillavit Archiepiscopus Hincmarus, ut quo fontes & insontes promiscuè configerentur. *At ubi sine aliqua ratione, vel culpa objectorum, contra omnem authoritatem, trecenti, vel quadringenti, sive quingenti, solo tuo furore, & causa injuriarum tuarum sunt objecti, &c.* Hincmar. To. 2. pag.

CAPUT XVIII. *P. 4. l. 2. c. 6.*

Nec post annum Christi millesimum revocabiles ad nutum Episcopi Clericos, vel Beneficiarios fuisse.

I. Diversa Concilia perpetuant Beneficiarios omnes, adeoque & Parochos, nisi eos Episcopus canonico dejiciat judicio.

II. Alii Canones, ut non Episcopi, non Patroni possint ad nutum Clericos destituere, aut Beneficiarios.

III. Poterat Episcopus ad tempus delegare regimen Parochiæ, dum designatus Parochus probaretur. Deportuum origo.

IV. Quando id sibi sumpsere Episcopi, & Abbates, ut ad libitum Beneficiarios sibi obnoxios destituerent; id sibi summi quoque Principes arrogavere, ut ipsos destituerent, vel transferrent Episcopos.

V. Discrepantia Monachorum & Beneficiariorum quorumvis aliorum.

VI. Canones rursum & Decreta adversùs doctrinam Parochorum, aut Vicariorum revocabilium.

VII. Rursum Decreta alia adversùs Vicarios temporarios. De numero necessario Episcoporum ad depositionem Presbyteri, vel Diaconi.

VIII. Quantum malorum nascatur ex Vicariis illis temporariis.

IX. Temporariis his Vicariis adversantur Decreta & Decretales Pontificum, adeoque & Concilium Tridentinum.

I. CAnonica stabilitas Clericorum & Beneficiariorum, de qua superiùs, non naturalem tantùm frænabat inconstantiam, sed & fidem quodammodo obligabat Episcoporum, ut ne eos qui à statione sacra resilire non possent, ipsi temerè excuterent, nec omnino nisi canonico judicio. Ea est Canonum, ea est hujus maximè Canonis sententia Synodi Placentinæ anni 1095. Can. 15. *Sine titulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua quilibet titulatus est, in ea perpetuò perseveret.* Necnon & Synodi Claromontanæ eodem anno habitæ. Can. 13. *Ut omnis Clericus ad eum titulum ad quem primùm ordinatus est, semper ordinetur.* Quo tempore Clericis, eo ipso sibi leges stabilitatis defigebant Episcopi, ut ne quod fecerant, infectum vellent: ne quos evexerant, mero nutu deprimerent. Apertiùs etiam Nemausense Concilium anni 1096. Can. 9. *Sacerdotes, quando regendis præficiuntur Ecclesiis, de manu Episcopi curam animarum suscipiant, ubi & in tota vita sua Deo deserviant, nisi canonico degradentur judicio.* Nihil disertius in Parochorum etiam causa. Apertissimè hìc statuitur, ut nec ipsi descisere sua sponte possint à commendato sibi munere; nec ab Episcopo, vel alio quovis extrudi, nisi consentaneo legibus sacris judicio. Idem sancitur & in Concilio Londinensi anni 1125. Can. 9. *Nullus Abbas, nullus omnino Clericus, vel laicus, quenquam per Episcopum, in Ecclesia ordinatum, absque proprii Episcopi judicio, præsumat ejicere.*

Illud innuitur hoc Canone, exturbatos nonnunquam fuisse Parochos suis Ecclesiis, à Patronis laicis, vel Ecclesiasticis, maximè ab Abbatibus, quibus plures suberant Parochiæ. Illi quidem præsentaverant, at solus instituerat Parochos illos Episcopus, solusque proinde destituere poterat, non tamen sine figura judicii. Quos sanè ad nominationem Patronorum instituebat Episcopus Parochos, valdè perspicuum est, non potuisse illum eos invitis Patronis dejicere. Quarum verò Parochiarum collator

tor Episcopus erat, si sine forma judicii Parochos abruptè arbitratu suo abstulisset, ne ille Patronos exemplo suo armasset in Parochos eos ipsos, quos jamdiu satagebant Synodi adversùs eorum injurias impetusque munire.

II. Concilium Remense anni 1131. vetuit, ne conductitiis Presbyteris Ecclesiæ committerentur, sed unaquæque suum haberet Parochia Parochum, si suppeteret reditus. Cap.10. *Placuit etiam ne conductitiis Presbyteris Ecclesiæ committantur, & unaquæque Ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat Sacerdotem.* Concilium Lateranense II. hoc Decretum totidem verbis confirmavit anno 1139. Concilium Remense anno 1148. illud ipsum ingeminavit, cum hocce novo additamento: Cap.10. *Nec ab ejus regimine, alicujus, nisi Episcopi, in cujus Parochia fuerit, vel Archidiaconi canonico judicio depellatur. Cui de bonis Ecclesiæ tantum beneficii præbeatur, unde convenienter valeat assignari.* Ubi notandum est, 1. ne hos quidem Parochos, quos parte aliqua proventuum Ecclesiæ Episcopus donabat, vel portione congrua, vel agellulis & fundis exiguis, ad nutum Episcopi destitui potuisse. 2. Ne Episcopus quidem eos nisi canonico judicio imperit, ut exemplo suo Patronos addoceat, quàm reverenter habendi sint. 3. Ab Episcopo & Archidiacono destitui possunt; sed ut ab Archidiacono, ita & ab Episcopo, nonnisi servato juris ordine.

III. Poterat quidem Episcopus ad anni spatium Parochialem Ecclesiam Presbytero commendare, dum eum ipse probaret, quem ei Rectorem præficere meditabatur. Nec enim improbatum est ab Alexandro III. quòd Episcopus Tornacensis ad breve tempus Ecclesiam ei commisisset, quem probare magis quàm præficere in animo habebat, & quem reapse aliquandiu probatum rejecit. Apend. 1. Epist. 14. 15. *Quòd Ecclesia non fuerit prædicto Danieli concessa, sed ad probationem usque ad annum commendata; ita quidem ut si non esset idoneus, & ejus conversationis & vitæ, cujus esse deberet, exinde amoveretur, ut Ecclesia illa liberè posset honestæ personæ concedi.*

Hinc manarunt forsan Deportus, quos existimare possis initio Commendas veluti quasdam fuisse ad aliquot menses, vel ad annum, ut periculum fieret eorum, quibus Parochiales Ecclesiæ destinabantur magis, quàm concedebantur. Mirum est, si ea tamen Deportuum origo est, eo rem tam piè institutam non spectari jam permultis, nisi tamquam exactiones quasdam pecuniæ ad Episcopos vel Archidiaconos redituræ. Certè ex ejusdem Pontificis Literis manifestum est, Tornacensis tum Diœcesis Parochos de ingravescentibus Episcopi Tornacensis exactionibus acerbissimas in ejus aures Pontificis querelas deposuisse. Verùm ut eò reflectatur oratio, unde hunc deflexit, rescriptum est ab eodem Pontifice ad Episcopum Ambianensem & ad Abbatem sancti Remigii, ut Ecclesiam Parocho huic suam restitui curarent, si & antè canonicè ab Episcopo institutus, & nunc sine canonica criminis convictione destitutus fuisset. *Si Ecclesia illi fuerit canonicè tradita, & postea de aliquo crimine non fuit convictus, aut confessus, propter quod ea de jure debuerit spoliari: ipsam ei faciatis restitui, &c.*

Quod hìc cursim attigimus etiam de Deportibus, approbari potest Decreto Concilii Turonensis anno 1163. Ibi enim cauterio censorio inusta est consuetudo, quæ tum illabebatur, Parochias ad annum conductis Presbyteris committendi. Can. 5. *Quoniam enormis quædam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum Patrum constitutiones invaluit, ut sub annuo pretio sacerdotes ad Ecclesiarum regimen constituantur: id ne fiat modis omnibus prohibemus.* Et rursus Concilium Abrincatense anno 1272. Can.4. *Ecclesia Vicariis annuis non committantur.* Necesse ergo tunc erat ut tam Vicariis, quàm Parochi perpetui essent.

IV. Si quando Episcopi & Abbates eam sibi arrogarunt licentiam, ut obnoxios sibi Beneficiarios, prout collibitum esset, abdicarent: non Patroni tantùm laici eandem sibi usurparunt, quod non poterat non in summum vertere dedecus Episcoporum: sed Principes ipsi Regesque adgressi sunt, suo arbitratu Episcopus destituere, vel transferre. Id planè liquet ex Edicto Regis Hungariæ anno 1169. quod Annalibus suis inseruit Baronius. Eo enim se- Num.4. se Rex succedentesque astringit suos, ne ampliùs spolient transferantve Episcopos Regni sui sine consensu Romanorum Pontificum. Sed mox ibidem præcipit idem Rex, ne Episcopi suos Beneficiarios, nisi canonicè convictos spolient. *Nulli Episcoporum, Electorum, Præpositorum ac Abbatum, deinceps liceat de Præposituris suis Præpositos removere, vel alias Ecclesiasticas personas, suis dignitatibus, aut Ecclesiasticis Beneficiis privare, nisi forte fuerint de crimine convicti canonicè, vel confessi.*

V. Hanc Innocentius III. discrepantiam Monachis, aliisque Beneficiariis interjecit, quòd non necesse sit eadem juris strictissimi formulas & morositates observare, ubi deturbandus suo loco est Claustralis aliquis Collegii Regularis Officiarius, aut Administrator. Can.8. *Hunc tamen Ordinem circa Regulares personas non credimus usquequaque servandum, quæ cum causa requirit, facilius & liberius à suis possunt administrationibus amoveri.* Ita ille in Concilio Lateranensi IV. anni 1215. cùm processus Juridicos enarrasset.

VI. Porrò idem ipsum Concilium agnes de Canonicatibus, vel Dignitatibus, quibus adnexæ sunt Parochiales Ecclesiæ, constituit, ut instituantur ibi Vicarii perpetui, cum portione congrua redituum. Can.32. *Nisi forte Præbendæ, vel Dignitati Parochialis Ecclesia sit annexa; in quo casu concedimus, ut is qui talem habet Præbendam, vel dignitatem, cùm oporteat eum in majori Ecclesia deservire, in ipsa Parochiali Ecclesia idoneum & perpetuum studeat habere Vicarium, canonicè institutum, qui congruentem habeat de ipsius Ecclesia proventibus portionem.*

In Concilio Lateranensi III. prohibitum dumtaxat fuerat, anno 1179. ne unus plures in posterum Parochiales Ecclesias administraret. Ita qui plurimas jam fuerant consecuti, eas nihilominus retinuerunt, in earum una residentes, in reliquis Vicariis perpetuis sibi subrogatis. Quod & in Constitutionibus Synodalibus Episcopi Sarum in Anglia confirmatum est anno 1217. Can.85. *In aliis perpetuos ordinet Vicarios.* Concilium Oxfordiense anni 1222. non Can.13. 15. agit etiam nisi de Vicariis perpetuis.

Concilium Moguntinum anni 1225. cui præfuit Cardinalis Legatus, omnes nervos contendit, ut enormem extingueret consuetudinem, quæ altas jam radices egerat in Germania, ut Vicarii temporarii, & conductitii instituerentur. Can.12. *Quia enormis quædam consuetudo in quibusdam Alemanniæ partibus contra canonicas sanctiones invaluit, ut ponantur in Ecclesiis conductitii Sacerdotes, Vicarii temporales, ne id fiat de cætero, authoritate legationis qua fungimur, inhibemus. Sed cùm Vicarius poni debet & potest, perpetuò instituatur, idque assensu & authoritate Diœcesani & Archidiaconi loco illius.* Biterrense quoque Concilium anni 1233. nec Parochos voluit, nec Vicarios Ecclesiis regendis præfici, nisi perpetuos: *Rectores, seu perpetuos Vicarios, &c. Ut* Can.11.12. *quælibet Parochialis Ecclesia proprium habeat & perpetuum Sacerdotem.*

Constitutiones Synodales sancti Edmundi Archiepiscopi Cantuarienses anno 1236. ne Vicarios quidem sinunt à Parochis ejici, nisi justæ intercedant causæ. Concilium Campinianense anni Can.29. 1262. vix ipsos patitur Archidiaconos & Archipresbyteros, vel Decanos rurales subrogare sibi absentibus Vicarios, cum assensu Episcopi. Concilium Budense anni 1279. Can.6. pœnas decrevit adversus Archidiaconos, Parochosque, qui Vicarias suas Laicis, Clericisve conjugatis commendabant. Sed Can.10. non hi sunt Vicarii, de quibus hìc sermo est, & quos revocabiles nunquam fuisse contendimus.

VII. Fa-

VII. Fateor equidem in hactenus laudatis Canonibus, in culpa maximè fuisse Patronos, qui in suæ ditionis Parochias latiùs se impuniùsque dominaturos sperabant, temporariis tantùm eæ Vicariis committerentur. Sed ii tamen qui prolati sunt Canones, temporariis prorsus omnibus adversantur Vicariis, sive Patronus, sive Episcopus, sive denique Capitulum eorum intercedat perpetuitati. Cùm tot Concilia Episcopos præstituerint tuitioni Vicariorum & Parochorum irrevocabilium, adversum Patronos, pro arbitrio revocari eos à se posse venditantes: præposterum omnino fuisset, si Parochos ad nutum revocabiles voluissent Episcopi ipsi. Unde Concilium Salisburgense anni 1274.
Can. 10. *In Beneficiis quibus licet per Vicarios deservire, volumus ut viri idonei Episcopo præsententur, qui ipsos in hujusmodi Vicariis perpetuet.* Concilium Provinciæ Auscienſis anno 1326. vel ab ipsis Monachi præsentato Episcopo Parochos Vicariosque, voluit esse
Can. 36. Recueil pour l'hist. de Bourgogne. page 208. 223. Extr. de hæret. c. 1. perpetuos: *Quia ex quo instituti in eis sunt, censentur esse perpetui.* A Monachis sancti Benigni Divionensis impetrata sunt privilegia, quibus Episcopi Lingonensis & Tullensis concessere, ut Parochos & instituere possent temporarios, & destituere.

Fateri rursum cogimur à Gregorio IX. concessum esse ut pro Episcopis, qui accersendi erant ad majorum Clericorum judicia, assumat Episcopus Diœcesanus Abbates, aliosve Prælatos: quod & Tridentinum Concilium comprobavit. Fatemur etiam hìc non agere vel Gregorium IX. vel Tridentinum, nisi de solemni degradatione, non de
Sess. 13. c. 4. depositione simplici. Sed cùm nemo nesciat Prioribus sæculis unum idemque fuisse depositionem & degradationem: potuit quidem hactenus disciplinæ vigor remittere, ut non ampliùs ille idem Episcoporum numerus, ad deponendos Presbyteros & Diaconos esset necessarius, qui desiderabatur juxta Carthaginenses Synodos: sed infringi & debilitari usque adeo ille non potuit, ut ne Episcopus quidem proprius Canonicorum judiciorum formulis se accommodare dignaretur, ut id perficeret, quod olim nisi ab Episcopis compluribus fieri non potuerat.

Obiter monebo Concilium Rotomagense anni 1072. primùm veri declarasse, si sex ad Presbyteri, tres ad Diaconi judicium necessarii tum Episcopi, convenire non possent, opus esse ut Vicarii saltem totidem ab Episcopis delegarentur. *Vicarium quisque suum cum sua authoritate trasmittat.*

VIII. Non supervacanea censeri poterit hæc tanta Canonum testiumque congeries, si in mentem veniat tot Ecclesiarum Cathedralium Collegialiumque, quæ suam, quæ longè plurimas obnoxias sibi Parochias concredunt Parochis Vicariisque temporariis. Convenit Canonistis jure id licere. Addubitassent forsan nonnihil, si hanc expendissent continuatam traditionis seriem sibi adversantem. Non dubitat certè Fagnanus, quin optatissimum sit, ut promulget Pontifex Decretum, ut omnibus in Ecclesiis Vicarii instituantur perpetui.
In C. Ex parte, de Officio Vicarii. Propterea nimirum quòd, ut ait ille, expeditissimum sit cuique Ecclesiæ, proprium ut habeat sponsum & pastorem. Diligentius curamus quæ nostra singulorum sunt, quàm quæ cum multis communia. Dissident persæpè Canonici, in nominatione Vicariorum: revocant illos quandoque levioribus de causis; Vicarii ipsi mercenarii cùm sint, minùs studeant promovendis Ecclesiæ suæ commodis; à qua prorsus etiam desciscunt, ubi aliqua pinguior occurrerit. Vix adduci possunt, qui quantulocumque merito præstant, ut eos Vicariatus admittant. Ne plebs ipsa quidem ea est in Vicarios & conductitios observantiâ & religione, qua in Parochos & Pastores perpetuos. Denique qui videri potest non repugnare juri ea consuetudo Capitulorum, ubi in communi exercetur cura animarum, sed per Vicarios temporarios exercetur: cùm jure sanciatur, ut unaquæque suo gaudeat sponso Ecclesia, suo quælibet proprio fruatur Pastore: Ideo & Romæ in omnibus Patriarchalibus & Collegialibus Ecclesiis, quibus animarum Cura incumbit, perpetui sunt Vicarii, per quos ea geratur.

IX. Profert Gratianus Decretum Concilii Remensis: *Sicut in unaquaque Ecclesia unus Presbyter debet esse; ita ipsa quæ sponsa, vel uxor ejus dicitur, non potest dividi inter plures Presbyteros, sed unum tantummodo habebit Sacerdotem, qui eam castè & sincerè regat.* Et Decretum Innocentii II. *Præcipimus ne conductitiis Presbyteris Ecclesiæ committantur; & unaquæque Ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat Sacerdotem.* In ipsis Decretalibus præcipitur, ut Canonici qui Præbendis suis annexas habent Parochias, perpetuos ibi constituant Vicarios. Bonifacius quoque VIII. Monachis præcepit, quibus subsunt Ecclesiæ Parochiales, ut ab Episcopo in eis curent Vicarios institui perpetuos. Ideò & Concilium Tridentinum apertissimè suffragari visum est Vicariis perpetuis, in illis etiam Ecclesiis, quæ unitæ sunt Ecclesiis Cathedralibus, Collegialibus, Abbatialibus, nisi videatur Episcopis speciali aliqua ratione minùs id tum expedire. *Nisi ipsis Ordinariis pro bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur.* Nisi ergo specialis aliqua subsit ratio, abigenda est revocabilium Vicariorum consuetudo. Et eo quoque sensu capienda est Congregationis Concilii Declaratio, posse à Capitulis Vicarios ad nutum destitui temporarios, non posse ab Episcopis, nisi eo casu, quo & perpetui destituerentur.

21. q. 2. C. Extirpandæ, de Præbendis. C. Presbyteri, De Capellis Monach. in Sexto. Conc. Trid. sess. 25 c. 15. Sess. 7. c. 7. Fagnan. in L. 3. Decr. part. 2. pag. 193.

Quæ porrò hactenus disputata sunt, ea nihil pertinent ad Parochos Regulares, nec ad eam qua fruuntur eos revocandi potestatem Prælati Regulares. Vide si vacat in eam rem Epistolam Stephani Tornacensis, & quæ referuntur in Bibliotheca Præmonstratensi. Consule & Acta Cleri Gallicani, ubi occurret Constitutio Ludovici XIII. Regis anno 1629. Art. 12. & Declaratio Regis Ludovici XIV. anno 1657. ad interpellationem Cleri edita, quæ jam non patitur, nisi perpetuis Vicariis mandari Parochias annexas Abbatiis, Prioratibusque, & Ecclesiis, sed Cathedralibus, seu denique Collegialibus.

Epist. 179. Bibl. Præmonst. pag. 285. 286. 287. Memoires du Clergé T. 1. p. 190.

Poterat Episcopus Beneficiarios transferre ad Ecclesiæ utilitatem.

CAPUT XIX. *P. 1. l. 2. c. 6.*

Nec cedere, nec discedere poterant Beneficiarii nisi ex Episcopi assensu. Poterat eos Episcopus transferre. Non tamen invitos.

I. Senatu & consilio Cleri opus erat ad destituendos Beneficiarios, multò magis quàm ad eos instituendos.

II. Probationes ex Concilio Antiocheno, quo Beneficiarii omnes affiguntur Episcopi Parochiæ, hoc est Diœcesi.

III. Poterat Episcopus Clericos suos transferre in alias suæ Diœcesis Ecclesias: poterat & aliis Episcopis cedere, sed tum nonnisi consentientes.

IV. At Beneficiarii ipsi, nec cedere poterat, nec resignare, nisi consentiente Episcopo.

V. Consimili necessitati suberant Episcopi ipsi, pro suo modo.

VI. Canones stabilitatis & residentiæ Episcopis & Beneficiariis communes erant.

VII. Carthaginensis Canon copiam facit Episcopo Beneficiarios sui territorii transferendi in Cathedralem

dralem suam Ecclesiam, etiam renitentes. Qua de causa.

VIII. Pœnæ acerbissimæ in Clericos & Beneficiarios, vagos, nec residentes.

IX. Cur tam facilè Clerici ab Ecclesiis suis discederent.

X. Divina vocatio, quæ Ordinatione ipsa sua Clero & Beneficiis Clericos illigat, stabilem firmitatem præsefert.

I. Si ordinatus fuerat Timotheus, authore Paulo ipso, *cum impositione manuum Presbyterii*, hoc est Presbyterorum cœtus: & si etiam nunc ad eundem modum ordinantur Presbyteri: perspicuum hinc argumentum elicitur, quanquam solus Episcopus Presbyteros ordinet, Beneficiariosque instituat, Cleri tamen sui tum ei Senatum præsto esse debere. Idem sentiendum de eorundem destitutione, cujus Paulus idem ipse summam authoritatem pænes Episcopum esse jubet; sed ea quæ potestati & copulanda semper, & æquanda saltem sapientia est, multò magis sine consilio destrui res vetat, quàm constrúi. Hæc superioribus Capitibus elucidata sunt. 1. Timoth. 4. 14. Item. 5. 19.

II. Sed etsi non potest Episcopus, nisi observatis diligentissimè judiciorum Regulis, quos semel instituit, posteà destituere, an ne transferre quidem potest ab Ecclesia una ad aliam suæ similiter Diœceseos? Et an vetantur ipsi Clerici, hærentes affixique eidem semper Diœcesi, ab una in aliam migrare Ecclesiam? Id verò est quod hìc enodare adgredimur.

Non animadvertit Concilium Antiochenum, nisi in eos Clericos, qui discedunt ab Episcopi sui Diœcesi citra ejus assensum, ut aliis Episcopis se dedant. *Si quis Presbyter, aut Diaconus, & omnino quilibet ex Clero propriam deserens Parochiam, ad aliam properaverit; vel omnino demigrans in alia Parochia per multa tempora nititur immorari, ulteriùs ibidem non ministret: maximè si vocanti suo Episcopo, & redire ad propriam Parochiam commonenti obedire contempserit. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, à ministerio modis omnibus amoveatur, ita ut nequaquam locum restitutionis inveniat. Si vero pro hac causa depositum alter Episcopus susciplat, hic etiam à communi coerceatur Synodo.* Idem hic est, atque undecimus inter Apostolicos Canones. *Parochia* hìc ex primorum sæculorum usu vocatur, quæ nunc Diœcesis. Alio Can. 9. rursus Canone ejusdem Concilii Parochia, παροικία, vocatur, Diœcesis seu territorium omne Episcopi: quas autem vocamus ruris Parochias, seu Parochiales Ecclesias, eæ ibi χῶραι vocantur. *Episcopus nihil agere oportet, nisi ea tantùm quæ ad suam Parochiam pertinent, & possessiones ei subjectas.* τῇ ἑκάστῃ παροικίᾳ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. *Unusquisque enim Episcopus habet potestatem suæ Parochiæ τῆς ἑαυτῆ παροικίας, ut regat & providentiam gerat omnis possessionis, seu regionis χώρας, quæ suæ urbi subest, ita ut Presbyteros & Diaconos ordinet.* Canone sequenti Cap. 10. 18. Conc. Anc. Can. 18. agitur de Chorepiscopis, qui demorantur in vicis, ἐν ταῖς κώμαις, καὶ ταῖς χώραις. Eædem ipsæ voces vocumque significationes obviæ sunt passim, tum Conciliis in aliis, tum in Patrum literis ejusdem ævi. In Conc. Chalced. c. 17. Concilio quidem Chalcedonensi Ecclesiæ ruris appellatæ sunt *Parochiæ;* sed additum est *ruris:* ἀγροικικὰς παροικίας. Patet ergo hoc Antiocheno Canone non collineari, nisi ut prohibeantur Presbyteri & Clerici omnes inferiores, recedere à Diœcesi & Episcopo, cui sua illos nexu & mancipio ordinatio illigavit.

III. Concilium Carthaginense IV. non sinit Episcopum ex una Diœcesi in aliam migrare, sine assensu Synodi Provincialis: at Episcopo potestatem facit Clericos suos ab Ecclesiis suis aliis in alias transferendi, adeoque aliis permittendi Episcopis. *Inferioris verò gradus Sacerdotes, vel alii Clerici concessione suorum Episcoporum possunt ad alias Ecclesias transmigrare.* Cùm hic conjunctim agatur de Episcopis & de Clericis, hìc emicat de translatione agi ex una Diœcesi in aliam. Sed hinc illud certissimè concludetur, posse Clericum ab una in aliam ejusdem Episcopatus Ecclesiam traduci ab Episcopo, à quo potest & in alium Episcopatum. Sed non perfunctoriè legendum illud est *posse Clericos transmigrare;* eo quippè innuitur apertè, non Episcopi tantùm, sed & ipsorummet consensione rem perfici debere. Can. 27.

IV. Hinc rursus illud emergit, nisi permittente Episcopo, nec cedere, nec discedere, nec aliis sua resignare Beneficia potuisse Clericos. Si potuissent enim, potuissent utique postea ad alias migrare Diœceses. Atqui id minimè poterant; ut liquet ex iis quæ coacervata superiùs fuere, de necessaria omnium Clericorum residentia. Et qui potuissent, quos tam diversis validissimisque vinculis suprà ostendimus Episcopo suo constrictos fuisse?

V. Jubet Antiochenum idem Concilium, ut Episcopi, qui semel ordinati detrectarint ad destinatum sibi gregem pergere, excommunicationi subjiciantur, nec solvantur eo vinculo, donec morem gerant: *Donec susceperit coactus officium.* Huic legi pœnæque Can. 17. 18. non eximuntur, nisi ii, qui recepti non fuerint, vel propter contumaciùs alienatos plebis animos, vel obice quopiam alio inexpugnabili. Quibus ita constitutis, ne optandum quidem est, ut meliore Presbyteri conditione fuerint, quàm Episcopi; potuerintque à commendatis sibi Ecclesiis impunè abire. Lex eadem cœlestis oraculi & vocationis divinæ, quæ cogebat Episcopos impactum sibi jugum subire, in Diœcesi, imò & in Cathedrali Ecclesia residere non unquam ambire sedem quancumque, & Ecclesiam aliam, denique constanter immorari, insenescere, immorique stationis, cui eos Numinis providentia affixisset: eadem inquam lex, & superna vocatio, ad Presbyteros Diaconosque & Clericos prorsus omnes manabat, eandemque constantiam & stabilitatem præscribebat.

VI. Non permittit Concilium Africanum Episcopis, ut ab Ecclesia Cathedrali sua recedant, aut in alia Diœceseos suæ Ecclesia demorentur diutiùs, aut sedem figant. An ergo per eosdem Canones licebit Presbyteris, & suis omnino demigrare Ecclesiis, & in alias ejusdem migrare Diœceseos? Hanc animi levitatem & inconstantiam in Episcopis juxta, atque in aliis Beneficiariis damnavit Chalcedonensis Synodus: *De his qui transmigrant de civitate in civitatem Episcopis aut Clericis, placuit Canones qui hac de re à Patribus statuti sunt, habeant propriam firmitatem.* Can. 18. Can. 5.

VII. Ex adverso autem damnat Carthaginensis Canon in Codice Canonum Ecclesiæ Romane relatus, eorum contumaciam Clericorum, qui Ecclesiæ suæ etiam plus nimio affixi, renituntur Episcopo in Ordinem sublimiorem, & in aliam eos Ecclesiam traducere cupienti. *Item placuit ut quicumque Clerici, vel Diaconi pro necessitatibus Ecclesiarum non obtemperaverint Episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in sua Ecclesia promovere: nec illic ministrent in gradu suo, unde recedere noluerunt.* Sed non illud tamen eo Canone significatur, posse Episcopum Clericos omnino suos & Beneficiarios omnes suis abjungere Ecclesiis, & adjungere aliis arbitratu suo. 1. Nec enim ibi nisi de Diaconis agitur & inferioribus Clericis. Non ergo ad Presbyteros, Parochosque ea res pertinere potest. 2. Nec agitur nisi de Clericis, quos Episcopus evehere cupit in superiorem gradum. Altera hæc ergo ratio est, qua constat de Presbyteris non agi. 3. Non agitur nisi de iis, quos contendit Episcopus ab agresti Parochia ad Cathedralem suam transferre. Certum est autem ordinatione Clericos addictos subditosque fuisse universim & primariò Episcopo & Ecclesiæ ejus Cathedrali. Itaque ubi rus ablegabantur, in Ecclesiis ibi sitis ministraturi, illud tacitè cavebatur tamen, posse eos ad Cathedralem deinceps revocari aliquando, cui jam inde ab ini- Can. 31.

tio

tio ſuæ ordinationis potuiſſent aſtringi. Quod de Diaconis, & de Minoribus Clericis proclivius eſt intelligere, quàm de Parochis, qui cum Eccleſia ſua privata arctioribus nodis conſtringuntur. 4. Itaque niſi malitiosè Anatolius non tam augere Presbyteratu Ætium, quàm Archidiaconatu dejicere voluiſſet: potuiſſet forſam jure cum eo agere, ut ab Eccleſiæ utilitatem, forſam & neceſſitatem Presbyterum ordinari ſe pateretur.

VIII. Damnat Gelaſius Papa temerarios propriarum Eccleſiarum deſertores. *Quiſquis propriæ deſertor Eccleſiæ, nullis exiſtentibus cauſis, ad aliam putaverit tranſeundum, &c.* Innovatque Canonem Nicænum, quo jubetur, ut Epiſcopus, Presbyter, Diaconuſque cogantur redire ad Eccleſiæ gubernacula, à qua defecerunt. Strictim tamen Gelaſius tangit ſubeſſe poſſe juſtas cauſas deſerendæ Eccleſiç, cui ſe quis dicarat. Ejus rei unum, aut alterum profert Syneſius exemplum in Epiſtola ad Theophilum Epiſcopum Alexandrinum, ubi deſertores hos, vagoſque Clericos vocat βακαντίβυς, Latina voce *Vacantivos*, ad Græcæ linguæ uſum deflexa. Sic autem ille ſtatuit, abjiciendos eos eſſe communione, quocunque ſe contulerint, & pia hac inhumanitate cogendos ad Eccleſias ſuas regredi. Excipit tamen eos, qui contumaciſſimam obſtinationem creditarum ſibi plebium nulla arte perfringere potuerunt; & quorum Eccleſia dirutæ fuere. *Hi certam nullam ſedem habere volunt, qui quam habebant antea reliquerunt, non calamitate expulſi, ſed ſponte locum mutantes. Honoribus porrò fruuntur, eo vagantes, ubi majus compendium eſt. Mihi vero, Reverende Pater, ita videtur, oportere iis qui ſuas Eccleſias deſeruerunt, omni Eccleſia interdici, & priuſquam illuc redeuntes ſe receprint, neminem eos ad altare admittere, neque ad primas ſedes invitare, ſed vulgares illos in plebeis ſubſelliis relinquere, cùm in Eccleſiam irruperint. Citò enim referent ſe, ubi de honore periclitati fuerint, quem capere ubivis malunt; quàm ibi, ubi convenit. Malent autem illic autem, quam nuſquam omnino percipere.* Theophilum quoque conſulit Syneſius, quæ ſibi ratio tenenda cum Epiſcopo, qui populi ſeditione ab Eccleſia ſua effugatus, nunc tamen eo emollito faciles eò aditus habiturus, ſi velit, malit in ipſa Syneſii civitate uſque degere & peregrinari.

In Decret. c. 23. C. 15.

Epiſt. 67.

IX. Inſinuata eſt à Syneſio ratio, quamobrem tam frequens prioribus his ſæculis eſſet hæc defectio, & fuga a propriis Eccleſiis, Epiſcopi, Preſbyterique, & alii Clerici, proprias non rarò Eccleſias deſerebant, quòd certi eſſent ſe aliis in Eccleſiis excipiendos eſſe honorificentiſſimè, & iiſdem emolumentis ac commodis potituros, ac in propriis Eccleſiis, quanquam non paribus gravarentur laboribus, aut curis angerentur. Ea erant enim Canonum Diſciplina, ea Eccleſiarum humanitas, largitaſque effuſiſſima in hoſpites, ut iiſdem & honoribus & commodis abundarent, atque in Eccleſiis ſuis. Jufferat Arelatenſe Concilium, *Ut peregrino Epiſcopo locus ſacrificandi daretur*. Concilium Sardicenſe declarat, invitari ſolitos Epiſcopos, qui interim alicubi hoſpitarentur, ut ipſi ad populum concionarentur. Duo hæc Officia complectitur Canon Concilii Carthaginenſis IV. & utroque coli jubet Epiſcopus hoſpites. *Epiſcopi, vel Presbyteri ſi cauſa viſitandæ Eccleſiæ ad alterius Eccleſiam venerint, in gradu ſuo ſuſcipiantur, & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem conſecrandam invitentur.* Agit alicubi Ambroſius de religioſiſſimo Presbytero, qui *ex ultimo Perſidis ſinu* profectus erat, & *poſt diuturnos labores* in Italiam venerat, elegeratque *Campaniæ litora & amœnitates*, ubi extremum beatumque vitæ mortalis finem, immortalitatis auſpicem opperiretur. Attulerat utique ille commendatitias Epiſcopi ſui literas, quo uno opus erat ut ab Eccleſiis Italiæ non neceſſaria tantùm vitæ ſubſidia acciperet, ſed & cœlis ſolique deliciis abundaret. Hac temporalium ſpiritaliumque bonorum communione nihil religioſius, nihil amabilius, & hinc tamen captata eſt à non paucis anſa, proprias dimittendi Eccleſias, & in alias immigrandi. Huic ergo malo ut mederetur Concilium Sardicenſe, vetuit ne ultra tres hebdomadas peregrini Epiſcopi eadem in civitate hac Eccleſiæ humanitate foverentur. Synodi poſteriores, & Syneſius ipſe, ægreſcente malo auſterioribus remediis utendum cenſuere. Denique ad excommunicationes deventum eſt.

Can. 20.

Can. 14.

Can. 33.

Epiſt. 57.

Can. 14.

Summa horum omnium ea eſt, ſtabilem inconcuſſamque eſſe vocationem cœlitus inſonantem, Clericoſque ſuis ſingulos innectentem Eccleſiis, ut ex eorum ordinatione & conſecratione clareſcit. Jam non poſſunt ergo ipſi devolare ab una Eccleſia in aliam, cùm ita verſatilis & volatica non ſit divina vocatio. In Epiſcopis res clara & indubitatiſſima eſt. At Canones antiqui in ea quidem re Clericos omnes Epiſcopis æquabant, ut non pro libidine quiſque ſua deſponſas ſibi divinitus Eccleſias dimitterent, aut ad alias commigrarent.

CAPUT XX. *P. 2. l. 2. c. 5.*

Sæculo ſexto, ſeptimo & octavo Clericorum ceſſiones admittere, vel translationes facere non poterat Epiſcopus, niſi ad Eccleſiæ utilitatem & neceſſitatem.

I. Ad ſtabilitatem Clericorum pertinet hæc quæſtio.

II. Probationes quòd in Eccleſia Græca non poſſent Clerici una ex Eccleſia in aliam migrare, niſi Epiſcopi juſſu.

III. In Italia ne electus quidem ad Epiſcopatum Clericus acquieſcere poterat, niſi permittente Epiſcopo.

IV. De permutationibus in Gallia.

V. In Hiſpania poterat Epiſcopus Parochos ruſticanos transferre in Cathedralem ſuam Eccleſiam. Quibus legibus.

I. EX neceſſaria Clericorum ſtabilitate proficiſcuntur hæc omnia, ut nec ipſi Eccleſias ſuas deſerere, nec eas aliis reſignare poſſint, nec in alias ab Epiſcopo transferri, vel viciſſim permitti, ut permutent, niſi ad Eccleſiæ ipſius utilitatem perſpicuam, autem gravem aliquam neceſſitatem.

II. Damnatur in Trullana Synodo levitas, ambitio, & contumacia Clericorum, qui à propriis deficientes Epiſcopis, Eccleſiiſque & Diœceſibus, aliis ſe Epiſcopis Eccleſiiſque adglutinant, injuſſu proprii Epiſcopi. Hi ſanè miniſterio omni ſuſpenduntur, donec aut dimiſſorias à proprio Epiſcopo acceperint, aut prioribus ſe reddiderint Eccleſiis. *Nullus Clericus in quocumque ſit gradu, poteſtatem habeat ſine proprii Epiſcopi ſcripta dimiſſoria in alienæ Eccleſiæ Catalogum referri.* Habes hìc priſcas literas Dimiſſorias, ἐγγραφον ἀπολυτικὴν; non ut Ordines ab alio Epiſcopo quiſquam acciperet, non ut recederet à prioris Epiſcopi obſequio, vel à cujuſcunque Epiſcopi nexu ſeſe expediret: ſed ut à priore quis Epiſcopo ſuo prorſus abſolveretur, à quo Ordine vel Beneficio donatus erat: atque ad alterius Epiſcopi ditionem accederet, à quo deinceps poſſet & ordinari in reliquum vitæ tempus, & Beneficiis ornari. Addit porrò Synodus quos irruens à Barbarorum colluvione procella ab Eccleſiis effugavit, cùm primùm pax & ſerenitas rurſum illuxerit, remigrare ad eas debere.

Can. 17.

Can. 18.

III. Cùm Anconitana vacaret Eccleſia, & plurimorum ſuffragatio in Florentium Diaconum Ravennatem propenderet: monuit Gregorius Papa, ut electores eum ab Epiſcopo Ravennate poſtularent, ut ab eo in Eccleſiæ Anconitanæ transferretur jus; & ne de voto Pontificis quidquam ſignificaretur, ne hinc vel tantillum libertas ejus videretur

L.12. L.6. retur arctari, *Florentio Diacono Ravennati, si nullum crimen est quod obsistat, apud Episcopum ejus agi necesse est, ut ei debeat cessionem concedere. Non tamen est ex nostro mandato, vel edicto, ne contra suam voluntatem eum cedere videatur. Sed hoc ut norunt ii, qui eum eligunt, ex se agant.*

IV. In Concilio Aurelianensi III. de permutatione ab Episcopo facienda mentio fit, sed rerum magis quàm personarum. Quanquam enim non posset Episcopus retractare largitates antecessorum suorum, poterat tamen Beneficiarios cogere, ut quos acceperant in Beneficium fundos, eos aliis permutarent, si in rem Ecclesiæ id esse existimaretur, Can. 17. & decrevisset Episcopus. *De quibus tamen munificentiis, quæ præsenti tempore ab his possidentur, si pro opportunitate Episcopo placuerit; quod voluerit commutare, sine accipientis dispendio, in locis aliis commutetur.* At quoad personarum translationes: Pappulus Episcopus Carnotensis ad Patres Concili IV. Parisiensis conquestus est de Presbytero Promoto, qui sine licentia præcessoris sui scripto data, Parochia sua excesserat: *Qui reliquerat sine literis antecessoris mei cellulam suam*, invaseratque Ecclesiam Castri Dunensis, obtentu novi Episcopatus, authoritate regia ibi excitati.

Can. 12. V. In Hispania verò à Concilio Emeritensi definitum est, cùm possint Episcopi alii aliis vicissim Clericorum suorum aliquos gratificari: multò æquiùs posse quemlibet Episcopum ad Ecclesiam suam Cathedralem accersere & adoptare eorum aliquos, quibus Parochias ruris antè crediderat: facta illis potestate alios in locum suum sibi Porochos subrogandi, quibus congruam portionem impartientur, sicut & aliis Clericis, quos illis adjungent: primaria in prioris Ecclesiæ reditus potestate sibi servata: & nomine, aut certè jure ipso Primarii Parochi. Notabiles sunt hæ circumstantiæ omnes, ut è quibus scaturierint compluscule disciplinæ consuetudines. 1. Transfert enim hìc Parochos suos Episcopus, sed ut ad eminentius culmen eos invehat, ad Cathedralis Ecclesiæ suæ sedes. 2. Ea erat probabiliter prærogativa honoris, Cathedrali & matrici Ecclesiæ affixa: quare nec ad alias illos Ecclesias transferre Episcopus potuisset. 3. Hic jam Parochus in Cathedralem Canonicum provectus, primarium pergit agere se Parochum, successorem sibi suum deligit, ministros ei desinat inferiores, reditus omnes ipse colligit, ipse dispensat, pro æquitatis suæ moderamine. Textum Canonis alio loco proferemus. Porrò his mutationibus omnibus uni consulebatur Ecclesiæ utilitati.

CAPUT XXI. *P. 3. l. 2. c. 5.*

Transferre poterat Episcopus Beneficiarios inferiores, & eorum resignationes admittere sub Imperio Caroli Magni.

I. Hæc Episcopi potestas utilitati servit & necessitati Ecclesiæ.

II. Parochi, sicut & Episcopi, migrare non possunt, transferri possunt ab Ecclesia una in aliam.

III. IV. Probationes ex Capitularibus & ex Hincmaro. Rationes canonicæ hujus translationis.

V. Resignationes quæ in manus Episcoporum fiebant, simplices erant. Proscripta inde collusio.

VI. Frequentissima erat abdicandarum Parochiarum causa professio religiosa, aut ejus propositum.

VII. Exempla resignationum in favorem.

VIII. Quantum periculi sit in resignandis proximo cuicumque Beneficii. Si meritis tamen præstent, abjiciendi non sunt.

IX. Ut ingemiscerat Hincmarus, & institutionibus & ordinationibus à se factis.

I. QUanquam non possit Episcopus Clericos ad libitum depellere Ordinibus, Beneficiis, dignitatibus, & ne ipsa quidem gradus, aut sedis prærogativa, nisi ex norma juris & judicii Canonici: potest tamen illos traducere ab una Ecclesia in aliam, aut eorum admittere cessiones, dum in eo utrimque uni Ecclesiæ serviatur utilitati & necessitati. Minor esset viliorque potestas Episcopi, si ita in omnibus dominaretur, ut non ipsi priùs dominarentur æternæ leges justitiæ & charitatis: quæ ipsæmet sunt leges & regulæ, quibus ipsa Dei regitur omnipotentia. Est enim omnino Dei omnipotentia, sapientiæ & justitiæ potestas summa.

II. Concilium Remense II. & Turonense III. anni 813. Parochis prohibuere, ne à minore ad majorem Ecclesiam immigrarent, easdemque immorigeris decrevere pœnas, quas & Episcopis infligunt Canones, primas suas sponsas repudiantibus, ut opulentiores alias sibi adjungant. *De Titulo minori ad majorem migrare nulli Presbytero licitum est, sed in eo permaneat, ad quem ordinatus est. Quòd si inventus fuerit contra statuta id facere, eadem feriatur sententia, qua Episcopus si de minore ad majorem transmigraverit sedem.* Hinc necessariò illud nascitur & spontaneas transmigrationes semper in vitio esse, quòd vel ab opum, vel ab honorum cupiditate proficiscantur: & in laude esse posse translationes ut Episcoporum, ita Parochorum, cùm uni Ecclesiæ utilitati donantur, & authoritate fiunt superiores, sive Episcopi in Presbyteros, sive Synodi Provinciæ in Episcopos ipsos excubantis. Can. 10. Conc. Tar. c. 14. Et Add. l. 3. Epist. 50. Et Conc. Nannet. Can. 16.

III. Adstipulantur apertissimè Capitularia Caroli Magni huic Episcoporum, nec aliorum prorsus quàm Episcoporum facultati, Parochos ex una Parochia in aliam traducendi. *Presbyteri qui sine jussione proprii Episcopi de Ecclesiis ad alias Ecclesias migraverint, tandiu à communione habeantur alieni, quandiu ad easdem redierint Ecclesias, in quibus primitus sunt instituti.* Nec sufficit Patronorum nominatio cum assensu Parochorum, nisi interveniat authoritas Episcopi: *Nullus Presbyter creditam sibi Ecclesiam sine consensu sui Episcopi derelinquat, & laicorum suasione ad aliam transeat.* Si pior Ecclesia transmigrante Parocho uno alium statim acceperat, vacare cogebatur qui transmigrarat & operiri, quandiu superstes esset successor suus. *Quòd si alius alio transmigrante, in locum viventis ordinatus est, tandiu vacet Sacerdotii dignitate, qui suam deseruit Ecclesiam, quandiu successor ejus quiescat in Domino.* L. 6. c. 84. L. 6. c. 197. L. 7. c. 273.

IV. Nec rigor iste Canonum erat, sed indulgentia, cui nec ipse acquiescebat Hincmarus, sed sacris Canonum institutis, quæ edicunt, ut tum utraque careat Ecclesia unius desertor, alterius incubator Parochus, sive Episcopus. *Sicut de Episcopo canonica decrevit authoritas, ut qui per ambitionem majorem civitatem adpetierit, & illam perdat quam tenuit, & illam nequaquam obtineat, quam usurpare tentavit.* Parochi non pauci palliatæ pietatis fuco nescio quo, Canonicorum cœnobia frequentabant, urgebantque, ut iis non addicata Parochia adscriberentur. At obvius illis infestusque prodibat Hincmarus, professiones tam diversas sociari non posse: nec se permissurum, ut in eas societates adoptentur, nisi suis se priùs exuant Parochiis. *Si quisquam Presbyter Parochiæ nostræ, aut infirmitate corporis, aut latente animæ peccato, senserit se non posse proficere plebi sibi commissæ, vel non debere præesse, & voluerit Monasterii portum ad agendam pœnitentiam secundùm decreta B. Leonis expetere; professionis suæ libello ab ordine & titulo atque regimine plebis secundùm Gregorii decreta se exuat, ut in Monasterium intret.* Capitul. Hincmar. c. 17. Conc. Gal. Tom. 3. c. 622. Pag. 638.

Et vel hìc tamen Hincmarus duas indigitat rationes, & causas justissimas, quibus stimulati possint Parochi Episcopo resignare creditas sibi Ecclesias, & in Monasteriorum secessum otiumque sacrum se reci-

recipere. Primùm quidem si corporeis ægritudinibus conflictatus quis, jam minus possit gregi suo consulere & invigilare. *Si infirmitate corporis senserit se non posse proficere plebi sibi commissæ.* Secundò siquid occulti sceleris obrepserit, quo maculetur ejus conscientia, nec jam possit satis tutò sacra ministeria obire. *Si latente animæ peccato senserit se non debere præesse.* Si neutra interveniat causa, non potest quidem ille impositam sibi sarcinam excutere, quanquam possit Episcopus, cui procurandæ incumbunt omnium Ecclesiarum necessitates, illum aliò transferre. *Sin autem, Ecclesiam suam, & plebem sibi commissam secundùm sacras regulas teneat & gubernet.* Ibidem.

Herardus Turonensis Archiepiscopus quanquam universim prohibeat, & Presbyterorum, & quorumvis Clericorum voluntarias transmigrationes, ut in quas non impellat nisi terrena & immoderata cupiditas: *Presbyter de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris Ordinis Clericus:* Presbyteris tamen Diaconisque concedit, ut ad alias transeant Ecclesias, si modò ita flagitent plebes, si annuant Episcopi, si uberior affulgeat Ecclesiasticæ utilitatis spes. *Si Presbyter, aut Diaconus deserit Ecclesiam suam, deponatur, nisi petitione populi, licentiaque Episcopi & utilitate majori.* Ibidem. Cap. 47. 48.

V. Puræ tum erant simpliceſque Beneficiorum resignationes in manus Episcopi; nec nisi fraudulenta collusione poterat quis proximis, vel amicis ea quidem in re gratificari. Porrò fraudes artesque istiusmodi nefariæ, execrationi semper fuere. Ejus rei exemplum suppeditat Hincmarus, qui ipsemet suadente Archipresbytero Sigloardo, Parochi cessionem admiserat, & vix tandem intellexit, ut circumventus fuisset fraudulenta Parochi ludificatione, qui ex amicis & alumnis unum subrogari sibi pervicerat. *Presbytero consenserat, ut libello suæ professionis à regimine plebis sibi commissæ redderet se alienum; & alium in suo loco expeteret ordinandum, sed colludium quod habebat factum, sibi celaverat, videlicet ut alumnus ejus, sine consensu Senioris sui, in loco ipsius ordinaretur.* Flodoard. Hist. Rem. L. 3. c. 18.

VI. Ea porrò erat causa harum cessionum creberrima, ardor quidam æstusque amplectendæ cum laboribus suis professionis religiosæ. Archiepiscopus Senonensis Ganelo duos suæ ditionis Parochos copiam adeundi pii hujus secessus petentes rejecerat: donec ad eum Lupus Ferrariensis Abbas, in cujus illi cœnobium admitti ambiebant, literas dedit luculentissimas in eam rem, quibus edocet conjugium spirituale, perinde ut carnale, quamvis indissolubile sit, ejus tamen legi & voluntati subjici, qui hanc illi inconvulsam contulit firmitatem, & qui utrobique nonnunquam, quos copulaverat, sejungit, ut eorum posthac in claustro imò in cœlo conversatio sit. *Namque qui jussit, ut quod Deus conjunxit, homo non separet, idem quia Deus est, quoties libuit, conjugia separavit.* Plura ejus Epistolæ testimonia in alium locum conjecimus. Hoc ipsum conjugii exemplum protulit multis post annis & Innocentius III. ut evinceret posse à Pontifice admitti Episcoporum cessiones: uti ex eo hìc Lupus Parochorum resignationes approbarat. Utrobique enim Pontifex summus & Episcopus quilibet spirituale conjugium dissolvunt divina quadam vi & authoritate, quanquam ejus quoque suo quodam modo inexplicabiles nodi sint. Epist. 29. L. 1. c. 32.

VII. Simplices eæ erant & puræ resignationes, mixtas nunc profero; ubi interveniebant resignantis preces in gratiam alicujus: quas aspernari cùm omnino posset Episcopus, iis tamen ut plurimum obsecundabat. Lupus ille idem Ferrariensis ad eundem scripsit Senonensem Archiepiscopum, quo propitiaret illum, inclinaretque ad Parochi vota, ut ejus Parochia in nepotem Diaconatu jam decoratum transferretur. Usque adeò autem oculorum invaletudine laborabat hìc Parochus, ut sacerdotale munus obire vix posset. *Peto ut ad supplicationem Geroaldi Presbyteri, N. Diaconum ejus propinquum in ipsius titulo dignemini ordinare, quoniam difficultate visus, frequenter non sufficit sacerdotale munus implere.* Epist. 73.

Memorat Flodoardus ipse in Historia, se anno ætatis septuagesimo Prælatura ultro sua abiisse, qua eligentibus Canonicis statim ab Episcopo investitus sit nepos ejus: *Ego vero fractus ætate & attritus infirmitate, ministerio me abdicavi Prælaturæ, coram eodem Præsule. Quique me hoc absolvens jugo, imposuit illud per electionem fratrum meorum Flodoardo nepoti meo, septuagesimo ætatis meæ anno.* Du Chesne To. 2. pag. 622.

VIII. In suspiciones, adeoque in reprehensiones hominum semper incurrerunt nominationes istæ, vel electiones nepotum proximorumque. Nec tamen jure quisquam existimarit, Episcopos, Beneficiariosque omnes abhorrere semper debere à cognatis suis sibi substituendis, etiam tum, cùm & virtutum ornamentis clari sunt, & illis pollent dotibus, quæ ad Ecclesiæ utilitatem, animarumque salutem promovendam optatissimæ sunt. Non tacet Hincmarus, invidiam hinc sibi conflatam fuisse, quòd nepotem suum ad Laudunensem provexisset sedem. Respondet autem hinc concerpi se non immeritò posse, si Episcopus nunquam alios nisi ex cognatis promovisset suis: cognatione nec merita parari, nec obicem objici iis, qui aliunde cœlestis oraculi voce, Canonumque suffragiis vocantur: cùm Christus ipse cognatorum nonnullos suorum Apostolatu auxerit. *Reputatur etiam mihi quod te nepotem meum gratia propinquitatis Episcopum ordinaverim; quasi non & alii per me sint ordinati Episcopi, qui non sunt mihi carne propinqui. Et nolunt attendere mihi hoc reputantes, quia non impedit ad quemquam ordinandum carnis propinquitas, si ordinandus fuerit electus, & petitus secundum Ecclesiasticas regulas. Nam & Dominum à quo & per quem cœpit Episcopatus, carne sibi propinquos legimus ordinasse Apostolos.* Hincmar. To. 2. pag. 538.

IX. Nec dissimulabat tamen Hincmarus, non posse se non sæpiusculè ingemiscere & contremiscere hinc terrifica Dei judicia cogitantem, inde verò factas à se ordinationes, promotiones, collationesque Beneficiorum. *Sed licèt in te nepote meo egerim unde gemo, quia nescio, qualiter de hoc, & de aliis meis factis, terribilis in consiliis super filios hominum, in occulto judicio suo, qui posuit tenebras latibulum suum, disponat: scio tamen omnipotentem advocatum, & misericordem judicem meum, & cui gemitus meus non est absconditus.*

CAPUT XXII. *P. 4. l. 2. c. 7.*

De solius Episcopi potestate, ad resignationes Beneficiariorum admittendas, maximè Parochorum, itemque ad eorum translationes hac extrema ætate post annum Christi millesimum.

I. II. Potestas canonica Episcoporum ad suæ ditionis Beneficiariorum resignationes, translationes, permutationes. Necessarius Capituli consensus, ubi de Canonicis agebatur. Alia & aliæ probationes.

III. Quando frequentiores esse cœperint hæ resignationes, & quibus de causis. De resignationibus in favorem in manus Episcopi.

IV. Resignationes Abbatibus factæ.

V. VI. Tria magnoperè præcavenda in resignationibus iis, quæ coram Ordinario fiunt.

VII. Interfuit plurimum ad Ecclesiæ salutem, ut ne Beneficia hæreditaria evaderent.

VIII. Præclara in primis Epistola Hildeberti adversus resignationes Beneficiorum in proximos.

IX. Incontinentia Clericorum eos fere ad id adduxerat, ut Beneficia in suos quasi hæreditario jure transmitterent.

X. XI. Decretum Concilii Tridentini in hanc corruptelam, & adversus Regressum. De Regressu.

I. EAm quidem ipsi sibi suavissimam induerunt Episcopi necessitatem, ut ne excutere gradu suo Clericos possent, nisi cogerent Canones, canonico instituto judicio: sed admittendarum cessionum, faciendarumque translationum beneficam authoritatem non illubentes exeruerunt. Cùm in manus Gregorii VII. resignasset Decanus Ecclesiæ Lugdunensis Beneficia complura, quæ inconsulto Capitulo, cujus in potestate ea erant, usurpaverat: tum verò præcepit idem Pontifex, ut & reliqui Canonici resignarent in manus Archiepiscopi sui beneficia omnia, quæ pretio comparaverant. Odonis Parisiensis Episcopi Constitutiones Episcopo soli integram servant facultatem excipiendarum resignationum, ubi de Parochis agitur. *Inhibetur ne faciant resignationes Ecclesiarum in manu Abbatum, vel quorumlibet Patronorum, sed in manu Episcopi, vel Prælati sui.*

L. 6. Ep. 36.

Cap 9. n. 8.

In Concilio Nemausensi anno 1096. explosa est illa Clericorum, sive opum insatiata, sive honorum cupiditas, qui alia ab Ecclesia ad alias sese transferunt, minimè assentiente Episcopo. *Quòd si ambitionis, vel cupiditatis causa ad aliam ditiorem migraverint Ecclesiam, utramque amittant.* In Concilio Mons-Pessulano prohibentur Monachi Canonicique Regulares, ne sine causa canonica & Ecclesiæ utilitatibus profutura ab his Ecclesiis ad alias transvolent. *Nisi propter majorem religionem, vel aliam justam causam à Canonibus approbatam.* In Concilio Arelatensi anni 1275. vetitum est, antè permitti Parochos Ecclesiis suis abire, quàm omnium rerum rationem Episcopo reddiderint. *Donec de Cura sibi commissa coram Prælato suo reddiderint rationem.*

Can. 9.

Can. 25.

Can. 22.

Eos vehementissimè objurgat Petrus Cantor, qui Beneficium quodlibet exuunt, ut pingue aliud adipiscantur. *Si iste legitimè sortitus est Ecclesiam, & quærit occasionem, ut eam dimittat, quia alia pinguior est, & uberior, secundum pœnam constitutam in Canonibus puniri debet, & in ea manere omni tempore vitæ suæ.* Damnat idem ipse permutationes, quæ fiunt ad privatum potiùs compendium, quàm ad Ecclesiæ utilitatem. Nec tamen affirmare audet; quod etiam tum simoniacæ sint, cùm de licentia Papæ fiunt. *Nota tamen quòd commutatio & personarum, & Beneficiorum, authoritate Ecclesiæ facta, & ob utilitatem ejus admittitur. Quæ vero fit propter temporale commodum, ubi attenditur scilicet magis propria utilitas, quàm Ecclesiæ, nævum habere videtur. Nolo tamen os meum in cœlum ponere, ut asseram hoc esse simoniacum, cùm summus Pontifex Alexander hujusmodi commutationem fieri ex dispensatione concesserit, nescio, sive in scripto, sive sine scripto.* Damnat hic Scriptor permutationes has omnes, temporali tantùm lucro servientes; quamquam ubi Superiorum licentia & dispensatione fiunt, simoniacas prædicare non audeat. Est in cœlis Tribunal incorruptum, ubi dispensationes istiusmodi omnes æquissima lance ponderabuntur, & ubi causam dicent, apud quos causam hìc dicunt alii omnes.

Cap. 40.

II. Permutari Dignitates Ecclesiasticas vetuit Concilium Tironese anni 1163. sub Alexandro III. *Divisione Præbendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.* Inde quæsitum est, permutari Præbendas an liceret. Urbanus III. definiit non licere, propterea quòd in rebus spiritalibus pactiones omnes simoniacæ sunt; posse tamen Clericos ab Episcopo ab una in aliam transferri Ecclesiam, si ei visum esset ita ad utilitates Ecclesiæ expedire. *Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre personas, quæ uni loco minùs sunt utiles, alibi valeant utiliùs exercere.* Quæ mox sequuntur Decretales duæ Innocentii III. apertissimè demonstrant, non potuisse sua sponte permutare Clericos sua invicem Beneficia, potuisse autem authoritate Episcopi interposita.

Can. 1. C. Majoribus. De Præbendis.

C. Quæsitum. De rerum permutat.

Hildebertum Cenomanensem Episcopum exoraverat Andegavensis Canonicus, ut veniam sibi ab Episcopo Andino impetraret, resignandi Canonicatus, & nepoti transcribendi. *Excanonicari postulabas, tuumque tibi nepotem substitui.* Narrat ipsemet, ut Episcopum inflexisset tandem, quo postulatis annueret, seu tuenda sibi veteris amici gratia foret seu declicanda inimici ira: at interessisse Canonicos alios, & rem totam dissipasse, illud nimirum subverentes, ne patrum superaret nepos, & ne fraudes versutiasque easdem sectaretur. Etsi ergo totum erat in potestate Episcopi; erant tamen & aliquæ Canonicorum partes, ubi saltem de Canonicis ipsis tractabatur.

Epist. 35.

Commemoratum est à Petro Abbate Cluniacensi, uti Matthæus ille, Cardinalis exinde, & Albanensis Episcopus, in juventæ flore Canonicatum aliaque Beneficia sua in manus Episcopi dimiserit, veritus, ne pater suus vir prædives, nec satis à sæculi præstigiis expeditus, inscio & imprudente, se aliquo remuneratus eos esset dono, à quibus hæc beneficia acceperat. *Præbendas omnes reditusque Ecclesiasticos, quocumque modo mihi datos, in manum vestram refundo; & omnibus prorsus Ecclesiasticis, non spiritualibus, sed corporalibus, mihi huc usque collatis Beneficiis abrenuncio.* Narratur ab Arnulpho Lexoviensi Episcopo, ut Parochi ejus duo ad Religionem profitendam properantes, Parochias suas ei resignarint.

Bibl. Clun. pag. 1363.

Epist. 79.

III. His exemplis, aliisque suprà sparsim allatis, palam fit, 1. Quanquam omni semper ævo, qui Ecclesiarum regimine exonerari se cupiebant, ad Episcopos accessissent, cessissentque eorum licentia: multò tamen has resignationes frequentiores fuisse undecimo & duodecimo sæculo, cùm incontinentia, simonia & incompatibilium Beneficiorum pluralitas, quasi contage quadam, permagnam Cleri partem corripuisset: unde & eo necessitatis ventum est, ut vix aut nec vix possent nisi resignatione omnium Beneficiorum sanari tot inflicta Regulis Canonicis vulnera. 2. Simplices erant resignationes, & interpellabat tamen Episcopum Andinum Hildebertus, ut Canonici resignantis Præbenda in nepotem ejus transferretur. 3. Ita constituit Urbanus III. etsi suo marte non possent duo aliqui Beneficia sua invicem permutare: id posse tamen Episcopum, Ecclesiæ necessitati consulentem. Vix negari posset, quin justis possent hi Beneficiarii moveri causis, ut Episcopo eam proponerent permutationem. 4. Ita videri potest resignationes etiam in favorem quandoque in manus Episcopi factas fuisse: sed sine pactione, sine conditione ulla, plenissima cum potestate dissentiendi, & Beneficium in alios conferendi.

IV. Persimili consuetudine resignationes in gratiam alicujs in manus Abbatum fiebant. Henricus frater Ludovici VII. Regis Francorum, cùm Abbas esset sanctæ Mariæ Stampensis, admisit resignationem Præbendæ ejusdem Ecclesiæ Stampensis à Parisiensi Cantore factam: quam & illico contulit Priori sancti Martini de Campis, ut eam mensæ suæ Conventuali adjungeret, prout Parisiensi Cantori in votis fuerat. Publicata fuit hæc ipsa Charta in historia sancti Martini de Campis, ubi & observatur quo ritu fieret Præbendarum, vel resignatio, vel collatio, *per librum & panem*, redditum resignando, datum conferendo.

Pag. 443.

Constitutiones Odonis Parisiensis Episcopi has resignationes Beneficiorum in manus Abbatum, vel Patronorum prohibuere, quòd eo jure uti non debeant nisi Episcopi. *Inhibetur ne fiant resignationes Ecclesiarum in manu Abbatum, vel quorumlibet Patronorum, sed in manu Episcopi, vel Prælati sui.*

Synod. Paris. pag. 12.

V. Cæterùm cùm pactiones universim omnes simoniacæ declarentur in resignationibus Beneficiorum; non mediocriter verendum est, nequa pestiferi

ſtiferi hujus veneni ſtilla defluat, aut reſpergatur, in hominum cupidorum voluntates, qui non reſignarent utique, niſi aliqua lactati ſpe, fore ut Beneficia hæc eadem ſua ad proximos ſuos redirent. Eo factum eſt, ut Pius V. Bulla ſua, *Quanta Eccleſiæ Dei incommoda* anno 1568. prohibuerit Epiſcopis, Patronis & aliis, quicumque poſſunt reſignationes admittere, ne quocumque modo ſinant à reſignantibus ſibi deſignari, quos ſucceſſores optent, ſive per ſeſe, ſive per alios, verbis, aut ſcriptis, damnata non promiſſione tantùm, ſed & occulta intentione: *Ne de his aſſumendis promiſſio inter eos, vel etiam intentio qualiſcumque intercedat.* 2. Prohibetur hac eadem Bulla Epiſcopis, Collatoribuſque, ne Beneficia in ſuas manus reſignata, vel ſuis, vel reſignantium domeſticis, proximiſve conferant. 3. Denique non permittitur eadem Bulla Epiſcopis, Patronis, Collatoribus, ut reſignationes admittant, niſi ſenum, vel qui valetudinarii ſint, ægroti, corpore diſtorti, vel irregulares ex crimine, vel mox Religionem ingreſſuri, aut conjugandi, qui denique Beneficiis ſuis cedere canonica aliqua ratione ſuadentur.

VI. Incredibile dictu quantum momenti ſit in his cautionibus tribus, ſi eæ bona fide obſervarentur. Tertia cautio non eſt niſi ipſamet ſtabilitatis Clericorum primigeniæ lex innovata, quæ non ſinit reſilire Clericos, niſi Canonicæ ſint cauſæ. Prima cautio efficax antidotus eſt cum primis & neceſſaria, ad abſtergendas mentales ſimonias, & clandeſtinas cupiditates complures; quibus corde inquinantur Beneficiariorum. Secunda denique eò pertinet, ut prihibeat, ne vitioſa conſentione Epiſcoporum & Beneficiariorum, in hæreditarias tandem ſucceſſiones degenerent Beneficia.

VII. Hæc enim verò peſtis eſt, cui ab annis quingentis ſexcentiſque tot Concilia obviare tentarunt. Can. 5. Concilium Londinenſe anni 1125. *Nequis Eccleſiam ſibi, ſive Præbendam paterna vendicet hæreditate, aut ſucceſſorem ſibi in aliquo vendicet Beneficio. Quod ſi præſumptum fuerit, nullas vires habere permittimus, dicentes cum Pſalmiſta, Deus meus, pone illos ut rotam, qui dixerunt, hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei.* Hildebertus Turonenſis Archiepiſcopus Concilium Provinciale Nannetis coegit anno 1127. ejuſque Decreta ad Honorium II. miſit, ut ab eo confirmarentur: miſit & ad Epiſcopos Provinciæ, ut obſervarentur. In his Decretis damnantur præ cæteris eæ velut hæreditariæ in proximorum Beneficia ſucceſſiones.

VIII. Peregregiam idem Hildebertus Epiſtolam ſcripſit ad Epiſcopum Claromontanum, de corruptela ea in Eccleſiis tum pervagatiſſima, ut carni & ſanguini, ut terrenæ cognationi ac cupiditati Canonicatus darentur, non eruditioni, non meritò, non virtuti, ut par erat cœleſte donum diſpenſari: Epiſt. 55. *Audivimus, & ultra quàm credi poſſit, admirati ſumus, in veſtra matre Eccleſia hæreditario jure Canonicas obtineri. Perniciosa hæc & exhæredans hæreditas. Canonica namque eſt ſtipendium gratiæ, non hæreditatis emolumentum. Perit autem gratia, ubi hæreditas principatur. Unde & hæreditate Canonicum fieri, exire de Eccleſia eſt, non Eccleſiam introire.* His addit ille non Epiſcopos ſolos, ſed Beneficiarios omnes electione & vocatione cœleſti accerſendos eſſe, cujus interpreres ſint Epiſcopi: ideòque cùm injuſſu Epiſcoporum Clerici & Beneficiarii in Eccleſias intruduntur, Epiſcopatus ſplendori Ibidem. gloriæque mirum quantum detrahi. *Cæteros quoque gradus ad minimum uſque Clericum, pro Epiſcoporum deliberatione ſubſtituendos, & diſtribuendos, judicandos & reformandos, canonica cenſent & prædicat inſtituta. Perit autem ſolis Pontificibus collata hæc à Domino poteſtate, ſi ſibſtituendi Canocicum, vel aliud in Eccleſia diſponendi, hæreditas alicui facultatem acquirit. Quid enim Epiſcopo in commiſſa licebit Eccleſia, in qua Clericus arbitrio aſſignetur alieno?*

IX. Ea porrò morum perverſitas, quæ incontinentiæ Clericorum, & ſimoniæ paſſim latiùſque in dies graſſantis proles erat; ea, inquam, morum perverſitas tum latiſſimè dominabatur, ut patet ex duobus Conciliis, quibus præfuit Innocentius II. nempè Remenſi, anno 1131. & Lateranenſi anno 1139. ubi percelluntur eæ clandeſtinæ reſignationes, quibus Beneficia hæreditatem inſtar ad promixos transfundebantur. *Quoniam honores Eccleſiaſtici* Can. 15. *ſanguinis non ſunt, ſed meriti; & Eccleſia Dei* Can. 16. *non hæreditario jure aliquem, neque ſecundum carnem ſucceſſorem expectat, ſed ad ſua regimina & officiorum ſuorum diſpenſationes, honeſtas, ſapientes & religioſas perſonas expoſcit. Propterea, &c.* Utriuſque Canocilii communis Canon iſte fuit. Part. 1. Idem vetitum eſt in Concilio Pariſienſi anni 1212. Can. 20.

X. Suo infrà loco pertractabitur irregularitas, quæ ex ſanguinis proximitate oritur. De Succeſſoribus & Coadjutoribus ſuo quoque loco agetur, quibus quaſi perpetuari videntur Beneficia præter leges Eccleſiæ. Hinc unum illud addam, quòd Concilium Tridentinum, ut vel umbram expungeret hæreditariæ ſucceſſionis, regreſſum etiam damnaverit in quibuſcumque demum Beneficiis, ne exceptis quidem eminentiſſimis Cardinalibus. *Cùm in Beneficiis Eccleſiaſticis ea quæ hæreditariæ ſucceſſionis imaginem referunt, ſacris Conſtitutionibus ſint odioſa, & Patrum Decretis contraria, nemini in poſterum acceſſus aut regreſſus, etiam de conſenſu, ad Beneficium Eccleſiaſticum cujuſcumque qualitatis concedatur, nec hactenus conceſſi ſuſpendantur, extendantur, aut transferantur, &c.* Seſſ. 25. c. 7.

In Concilio Bituricenſi anni 1584. proſcriptis iis, qui hæreditatum inſtar Beneficia conferunt accipiuntque, terrenis conſiliis effectibuſque incitati, prohibitum denique eſt ne cuiquam Beneficia reſignarentur ſolius conſanguinitatis contemplatione: declaratumque hujuſmodi reſignationes caſſas, irritaſque haberi debere, juxta Bullam Pii V. de qua ſuprà. *Cùm damnet Scriptura eos qui hæreditare poſſidere attentant ſanctuarium Dei, vetat hæc Synodus, ne qui deinceps conſanguineo Beneficium cedat, ſolius conſanguinitatis ratione, neve hujuſmodi ceſſiones admittantur contra Conſtitutionem Pii V. de non admittendis reſignationibus.* Tit. 36. Can. 6.

XI. Quoad regreſſum verò Concilio Tridentino damnatum, fieri non debet, ut jam inde ab anno 1493. Parlamentum Toloſanum, interceſſerit Reſcripto, quod Romæ ſurreptum fuerat, & quo admittebatur reſignatio Abbatiſſæ in gratiam ſororis propriæ, ſervatis ſibi fructibus omnibus, & jure regreſſus, ſi reſignataria præmoreretur, Conſimile Pariſienſis Senatus Arreſtum editum eſt anno 1494. quo damnatur illa fructuum omnium reſervatio, & regreſſus ſuperſtitis. Conſules ſi lubet & Epiſtolam Oratoris Gallicani Romæ tempore Concilii Tridentini, ubi narratur repudiatam fuiſſe reſignationem Epiſcopatus, quam Cardinalis quidam meditabatur, propter regreſſum, quem ſibi reſignans paciſcebatur. Narratur & ut Pontifex ſtatuerit nullos ampliùs poſthac regreſſus pati, & remiſerit tamen de eo rigore in gratiam Henrici II. Regis, qui anno 1558. in Conſiſtorio ſuo Regio pro Regreſſu pronunciavit. Porrò Regreſſus hoc genus omnes prædamnarat Innocentius III. cùm graviſſimè corripuit Abbatem, qui reſignata in manus Epiſcopi Abbatia, rurſum inveſtiri ſe expetierat.

Preuves des Libertez de l'Egl. Gall. c. 36. n. 25. 26. Memoires du Concile de Trente. pag. 183.

Innoc. III. Regeſt. 13. Epiſt. 140.

Perſpicum verò eſt vitioſis his Regreſſibus non annumerari à nobis eos, quos Compermutantium fraudulentia, aut lubrica eorum fides fieri cogit, quibus cum penſionis onere reſignata ſunt Beneficia. Hæ duæ Regreſſus ſpecies non eum habent ſcopum, ut hæreditaria quaſi ſucceſſione perpetuentur Beneficia: ideoque cæteris eò collimantibus accenſeri non debent. Nec me præterit damnabilibus etiam Regreſſibus locum perſæpè fuiſſe: nec forſan defuiſſe authoritatem. Sed ea nimirum ſunt exempla

Fevret l. 1. de l'Abus. c. 5. n. 16.

exempla implacatæ nonnumquam inter fori, polique leges dissensionis,

De Adolescentulis, quos parentes, vel qui seipsos Clericatui offerebant.

CAPUT XXIII. *P. 2. l. 2. c. 6.*

Placuisse semper Ecclesiæ ut adolescentuli, necdum sæculi contagio afflati, offerrent seipsos, vel à parentibus offerrentur Clericatui.

I. II. Proposita quæstio, Gaudentii verbis luculentè explicatur.

III. VI. Dum ne quam vim faciant, possunt parentes hortari liberos ad Clericatum.

V. VI. Ambrosii in eam rem doctrina, itemque Augustini.

VII. Ex sanctis Patribus, illa pietas ipsa, qua juvenes se devovent Clero, cœleste donum est, & divinæ vocis vocationisque aspiratio.

VIII. Minimè id quidem spectat ad eos, qui sæcularibus jam cupiditatibus negotiisque implicati fuere. Ex beato Gregorio Papa.

IX. Quantum utriusque interfit discriminis.

X. Nec rejiciuntur omnino, etiam qui matura jam ætate sunt, & publica munera obierunt.

XI. Dummodo tamen antè Monasticis institutis probentur.

XII. Quæ probatio spectabat ad explorandum, quo verè fine, quo consilio Clericatum appeterent.

XIII. Omnes sæculi dignitates germanissimo quodam sensu servitutes sunt.

XIV. In arctam illam salutis viam patet aditus per Clericatum, sicut per Monasticam professionem.

XV. Doctrina consentiens Nazianzeni.

I. ANtequam accedam ad ordinarium & universalem Beneficiorum omnium Collatorem, non alium utique ab Episcopo: operæ prætium duxi, duas ei rei conjunctissimas quæstiones præponere. An possint privati divinæ voluntatis & vocationis oraculum antevenire, seque ipsos Episcopo & Clero offerre. Et an quisquis eligit, vel præsentat ad Beneficia, digniſsimum quemque eligere, vel præsentare teneatur.

II. Quod ad primam quæstionem attinet, indubitatissimum mihi quidem semper visum est, unanimi sanctorum Patrum & Conciliorum conspiratione approbatam illam fuisse consuetudinem, ut adolescentuli necdum pestilente sæculi contagio afflati, Clericali professioni & regulæ vel seipsos dedicent, vel à parentibus offerantur, blandèque & citra vim invitentur. Cùm hæc potestas, qua laicos impartimur, præveniendæ Episcoporum voluntatis & vocationis exterioris, non aliò spectet, quàm ut vel seipsos, vel liberos suos Clero offerant: nihil utique illa officere potest authoritati Episcopali, qua examinandi sunt trutinandique, tum qui offerunt, tum qui offeruntur, eodem planè jure, quo ab eis examinantur ii, qui à Patronis laicis, Clericisve ad Beneficia offeruntur. Ea sanè Episcoporum authoritas validissimè & copiosissimè munitur à nobis & illustratur suo loco, ubi non multò pòst demonstramus, penes illos semper fuisse arbitrium & dispensationem, tum sacrorum Ordinum, tum Beneficiorum; denique Collatores Ordinarios & Universales tam Beneficiorum, quàm Ordinum semper illos jam inde ab initio habitos fuisse.

Nec verò videri cuiquam potest prætermissa à nobis fuisse quæstio de necessitate vocationis divinæ, cùm tam multis disputatum sit, suo suprà, vel infrà loco, de Electionibus & Irregularitatibus: & an semper dignior eligi debeat: & an piè desiderari possit Episcopatus, vel quælibet Ecclesiastica dignitas; denique quæ sint tenendæ regulæ, qui modus in dignitatibus, vel Beneficiis Ecclesiasticis, ubi ad ea eligimur, vel detrectandis, vel subeundis. Hæc necessariò nobis hic præfanda fuere.

Jam ad propositam quæstionem, sanctus Gaudentius Episcopus Brixianus, negat ille quidem à parentibus urgeri cogique liberos liberasve posse ad Cleri, vel ad Religionis professionem: invitari autem & frequentibus hortamentis illici vehementer probat, atque ita institui, ut ad eam sanctimoniæ stationem formentur finganturque: denique nihil antiquius eis, nihil optatius esse debere, quàm ut filios ex viis sæculi latis lubricisque extrudant, & in arctam urgeant semitam Evangelicæ perfectionis, continentiæ, virginitatis, clericatus, altarium ministerii. *Igitur & qui dat virginem suam nuptui, benefacit, & qui non dat, melius facit. Quod ego arbitror non parentibus virginem fuisse à beato Apostolo dictum, quos constat alienæ voluntatis arbitrio dominari non posse; sed unicuique homini, tam viro, quàm fœminæ optionem fuisse ab eodem Sancto propositam, ut virginem suam, hoc est carnem suam, virginem natam, aut integritati conservet, meliorem partem liberamque eligens, aut agnita conditione, nuptui eam si se non continet, tradat.* Serm. 8.

III. Ita persuasissimum erat antiquis Ecclesiæ Latinæ Patribus, non dominari, non imperiosè imminere voluntati liberorum debere parentes, ut eos compellant ad virginitatem, vel clericalem vitam complectendam, etiam invitos & renitentes; sed nec assentari debere eorum vel inertiæ, vel cupiditatibus carnalibus, affectibusque in sæculi vanitates plerumque propendentibus: inanique abuti prætextu eo, quòd non possint ullam vim adferre. Longè aliud est cogere & vim adferre, quàm invitare, & Christianæ charitatis blandimentis quibuslibet allicere ad tutiores salutis æternæ vias sectandas. Illud quidem nefas est, istud verò jus fasque est, & officium parentum. *Parentes autem, vel consanguinei quique virginum, tam puerorum, quàm etiam puellarum, nolo sibi de supradicta libertate arbitrii blandiantur, quod alienis mentibus eos dominari non posse tractavimus. Imperare quidem perpetuam continentiam non possunt, quia res esse noscitur voluntatis: sed voluntatem tunc in melius nutrire possunt, & debitores sunt, ut moneant, ut hortentur, ut foveant, ut pignora sua Deo magis gestiant obligare, quàm sæculo; ut de propinquis seminis sui, vel in Cleri ordine, dignos altari divino ministros exhibeant, vel in sanctarum numero fœminarum puellas castimoniæ dicatas enutriant: ut Ecclesiam Dei talibus nutrimentis ornantes beatitudinem debitam consequantur. Scriptum est enim, Beatus qui habet semen in Sion, & domesticos in Jerusalem.* Ibidem.

IV. Non tam suam hìc Gaudentius, quàm Ecclesiæ doctrinam sui ævi promulgat, cùm tam disertè, tam validè, tam sanctè affirmat, teneri parentes non cogere, sed invitare, sed prolicere & hortari adolescentulos filios ad clericatum, & totam eorum institutionem eò referre, ut abdicatis profanis pompis sæculi Deo & Ecclesiæ famulentur. *Debitores sunt, ut moneant, ut hortentur, ut foveant, ut in Cleri ordine dignos altari divino ministros exhibeant.*

V. Nec ambigebat Ambrosius, quin possent juvenculi & ipsi propendere ad clericatum, & blandissima suavitate eò inclinari à parentibus & cognatis; quando sæculi sui vicem perversitatemque dolebat, quo lubentiùs juvenes ad sæculares declinabant dignitates, fugaci inanique gloria splendidas, quàm ad Ecclesiæ functiones sacras; malebantque in vestigia ingredi Majorum suorum, si togæ, vel marti militassent, quàm si altarium ministerio

Offic. l. 1. c. 44.

sterio inclaruissent. *Quò unumquemque suum ducit ingenium aut quod officium docet, id majore implet gratia. Sed id cùm in omni vita difficile sit, tum in nostro actu difficillimum est. Amat enim unusquisque sequi vitam parentum, denique plerique ad militiam feruntur, quorum militaverunt parentes, alii ad actiones diversas. In Ecclesiastico verò officio nihil rarius invenias, quàm eum qui sequatur institutum patris; vel quia graves deterrent actus, vel quia in lubrica ætate difficilior abstinentia, vel quia alacri adolescentiæ videtur vita obscurior; & ideò ad ea convertuntur studia, quæ plausibiliora arbitrantur. Præsentia quippè plures, quam futura præferunt. Illi autem præsentibus, nos futuris militamus. Unde quò præstantior causa, eò debet esse cura attentior.*

Perspicuum sanè hinc est, ea fuisse Ambrosii vota, ea consilia, ut cùm juvenes ad genus vitæ certum amplexandum animos convertunt, mallent id potiùs sectari quod solidum, quàm quod inane, quod perenne, quàm quod fugax & brevi defiturùm: quod æternitati beatæ, quàm quod fugientibus sæculi deliciis studet & adlaborat, quæ cor castissimè exhilaratur, quàm quò ad temporales plausus inanescit: denique id saltem percupiebat Ambrosius, ut tam in exempla & vestigia iretur eorum, qui clericali, quàm qui sæculari militia floruerant.

VI. Augustinus quoque expressissimè hanc doctrinam legemque profitetur, cùm ei patrocinatur parenti, qui bona sua omnia vetuerat pauperibus erogari, propterea quòd filiolum haberet, cujus necdum exploratum haberet, quæ futura esset animi propensio, quæ voluntas: an religionis profitendæ, an clericalis vitæ sectandæ, an amplexandi conjugii: quod enim tutius perfectiusque est, ut sequantur juvenes, moneri excitarique à parentibus debent, non cogi, non importuniùs compelli. *Quid autem mirum, si pater communem filium nolebat hujus sustentaculis à matre nudari; ignorans quid sectaturus esset, cùm in ætate grandiuscula esse cœpisset, utrum Monachi professionem, an Ecclesiasticum ministerium, an conjugalis necessitudinis vinculum. Quamvis enim ad meliora excitandi & erudiendi sint filii Sanctorum, unusquisque tamen proprium donum habet à Deo, alius sic, alius autem sic.* Epist. 199. Hæc omnino sunt quæ paulò fusiùs suprà ediserueraat Gaudentius, & quæ tribus ex his capitibus relegata pendent. 1. Liberum esse adolescentulis, cùm primùm explicuit se rationis libertatisque lux à densioribus illis tenebris diuturnisque vinculis: quibus eos infantia constrinxerat: ut vel Monasteria, vel Clerum, vel conjugium optent eligantque. 2. Non posse eos à parentibus cogi, vel arctari ad quicquam horum, sed excitari debere ad id quod est optimum, & ad id pro virili instituri, fingique. *Ad meliora excitandi & erudiendi sunt filii Sanctorum.* 3. Si possunt parentes debentque filios invitare ad religiosam, vel clericalem sectam tenendam, multò magis posse juvenes ipsos animum eò adjicere, suaque sponte eò anhelare.

VII. Adde quòd non dubitet Augustinus, quin ubi vel hortatu parentum, vel instinctu ipsi suo ad Clerum vota sua converterent adolescentes, hoc esset Dei donum, divina vox, cœlestis vocatio, *Unusquisque proprium donum habet à Deo, alius quidem sic, alius autem sic.* Adde rursum in hac quidem re nihil interponi discriminis ab Augustino, sive quis ad Clerum; sive ad Monastica instituta mentem advertat: uti nec suprà Gaudentius quidquam distare existimabat inter virgines quæ se Deo devoverent, & Clericos. Cùm autem prosiliunt suo marte incitati adolescentes, vel interioris potiùs gratiæ impulsione, ad continentiam, ad virginitatem, ad Monasticam vitam profitendam, nemo non eos laudibus cumulat. Quin ergo idem concludamus de clericali vita?

VIII. Sed illud hìc præ cæteris etiam atque etiam perpendendum est, non agere hìc sanctos Patres nisi de pueris, vel adolescentibus, qui sæcularibus necdum se implicamentis innexuere, qui primigeniam necdum macularunt corporis & animæ innocentiam: qui clericatum ambiunt solo castimoniæ, religionis, sanctitatis & vitæ æternæ amore accensi. Eadem erat prorsus Gregorii Magni mens, cùm in clericatum non admitteret nisi eos qui cœlestium tantùm amore illum concupiscebant, reliquos procul arcebat terrenis extimulatos cupiditatibus. Ideò & Joannes Diaconus in ejus vita narrat statuisse Gregorium laicos omnes Palatio suo, Palatinisque Officiis exigere, solos iis donare Clericos: tumque complures laicos attonderi in Clericos voluisse, ut Palatinorum Pontificis Officiorum Clerique libertatum consortes essent. Mauritius ex adverso Imperator enixus est publicis eos muneribus, civilibusque functionibus illigare, promulgata in eam rem lege, qua sacris Ordinibus vetabantur initiari, qui negotiis, vel muneribus publicis illigati jam erant. Hanc legis Imperatoriæ partem lubens amplexus est Gregorius, ut quæ illos confirmaret Canones, qui Ordinibus eos interdicunt omnes & Clero, qui negotiis sæcularibus & ratiociniis publicis implicati sunt. *Nemo laicorum quodlibet Palatii ministerium, vel Ecclesiasticum patrimonium procurabat, sed omnia Ecclesiastici juris munia Ecclesiastici viri subibant, nimirum laicis ad armorum solam militiam, vel agrorum curam continuam deputatis. Ob hoc se nonnulli Procerum sub obtentu religionis primò tonsurare cœperunt. Quorum tergiversationi Mauritius Imperator prudenter occurrens, lata lege præcepit, ut quisquis fuisset publicis administrationibus implicatus, ei ad Ecclesiasticum venire officium non liceret. Quam legem Gregorius super hoc valdè laudavit, dicens; Qui sæcularem habitum deserens, ad Ecclesiasticæ officia venire festinat, non relinquere cupit sæculum, sed mutare.* Hi nimirùm Cleri gradibus eliminabantur, & Mauritii lege, & Canonicis institutis, qui administrationibus publicis jam erant illaqueati; qui Clericatu absolvi se sperabant à publicis ratiociniis: qui attonderi avebant, ut Pontificii Palatii officia aucuparentur, unde lucri plus in se rediret, quàm ex Reipublicæ muneribus: qui denique vincula sæculi alia fugiebant, ut in alia sese induerent. *Non relinquere cupit sæculum, sed mutare.* L. 2. c. 15.

IX. Distabat enim immane quantum, inter juvenes, qui se dicabant Ecclesiæ, eo tantùm consilio, ut longo virtutum omnium tyrocinio imbuerentur exercendis Ordinum inferiorum functionibus; ita comparati, ut & in iis vitæ totius curriculum agerent, si superioribus eos Ordinibus Episcopus, vel minùs aptos, vel minùs utiles, aut certè minimè necessarios, ideòque abstinendos existimaret; & inter eos, qui ætate jam essent provectiores; & sæculari nequitia imbuti, quibus non rudimenta minorum Ordinum, sed illecebræ superiorum dignitatum cordi essent, & amori; vel administrationes Ecclesiastici patrimonii, quibus celeriùs, quàm dignitatibus sæculi diteścerent. Quantum in illos priores laudum, tantùm in hos dedecoris & probri congeri par erat. Qui universim vota & tentamenta damnavere eorum, qui Clero innecti se cuperent, hos posteriores tantùm præ oculis habuere. Paulò aliter sapuissent, si priorum illorum & puram defæcatamque ab humanis affectibus voluntatem spectassent, & proniissimam semper Ecclesiæ ad eos amplexandos disciplinam.

X. Verùm ut inter adolescentes sunt, quos malitia jam plusquam virilis infecerit: annis immaturi, inveterati vitiis: terrenis scatentes cupiditatibus, quæ æterna & inconcussa lege ab altarium ministerio semper proscribentur: ita & inter grandes ætate, & Republicæ muneribus affixos, sunt qui pura flamma ardeant, amoreque castissimo, renunciandi prorsus ludibriis sæculi, pioque, & religioso secessu in Clericatus professione fruendi deinceps,

inceps, nec aliud quàm æterna meditandi. Hi nec arcendi sunt, si verè pura sit eorum mens & voluntas; nec tamen sine probatione admittendi, cùm ea mens pura soli Deo certa, hominibus initio non possit non esse suspecta. Lege sua Mauritius iis etiam Monasteriorum aditum obstruxit: sapientia & charitate majore Gregorius, per Monasteria ipsa & longa ibi tyrocinia ad Clerum tandem admittendos existimavit. Itaque eos sanxit in Monasteriis suscipi, diutissimè ibi probari, si inculpati eam tyrocinii stationem totam strenuèque peragerent, tum & in Clerum illis aditum patefieri debere. Non ergo ubi in Clerum adscribi se flagitarunt, repulsam passim sunt, sed longo illo & necessario probationis anfractu circumducti, admissique sunt tandem.

XI. Nec eorum deludebatur postulatio, vel pro Clericali Monastica veste donabantur: sed cùm anteacta eorum vita justissimas ingereret suspiciones de eorum mente & consilio; prolixiore eo circuitu explorabantur; si constaret aliquando de casta eorum voluntate & intentione celeriùs posteà ad Ecclesiasticas dignitates attollendi. Ita affirmat Joannes, idem Diaconus ibidem, probatque longè pulcherrimè verbis ipsis Gregorii, quæ nos ab eo mendicabimus & hìc assuemus. *Unde necesse est, ut si quis ex juris Ecclesiastici, vel secularis militiæ servitute ad Dei servitium converti desiderat, probetur priùs in laico habitu constitutus. Et si mores ejus atque conversatio bono desiderio illius testimonium perhibuerint, absque ulla retractatione servire in Monasterio omnipotenti Deo permittatur: ut ab humano servitio liber recedat, qui in divino amore distinctionem subire appetit servitutem. Si autem & in Monachico habitu secundum Patrum regulas irreprehensibiliter fuerit conversatus, post præfixa sacris Canonibus tempora, licenter jam ad quodlibet Ecclesiasticum officium promoveatur.*

L. 2. c. 16.

XII. Non improbabiliter suspicari posset quis, servitutis irregularitatem purgari, eluique voluisse Gregorium pœnitentiæ lachrymis, & Monastica professione. Idque in causa forsan fuit, ut inveherentur eæ consuetudines, quæ etiamnum Jure novo Ecclesiæ vigent, ut vitæ Monasticæ professione expientur irregularitates non paucæ. Verùm Gregorii Epistolæ verba palàm declarant, non aliò eum collimasse, quàm ut certò liqueret de pura eorum mente & voluntate, qui à servitute ad Clericatum promoveri se cuperent, ut in unam deinceps salutis æternæ curam incumberent. *Verùm dum ad Clericalem professionem tam ex Ecclesiastica quàm ex seculari quoque militia diversis occasionibus quotidie pæne innumerabilis multitudo constitueret: pastor ad omnia providus nequaquam eos ad Ecclesiastici decoris officium, sed ad capiendum solummodò Monachicum propositum suscipiendos esse censebat.* Ita Gregorii Epistolam interpretatur Joannes Diaconus; nec enim Gregorium statim Clero adscripsisse illam turbam Clericatus candidatorum, seu Monasticis congregationibus; iis perpurgatos, tum demum sacris decorasse ordinibus.

ibidem.

Nec Gregorio Pontifici, nec vitæ ejus ex ejus ipsius operibus consarcinatori venit unquam in mentem, ut diceret, hos Cleri candidatos abigi protinus debuisse, quòd nemo seipsum offerre, nemo Clero se inserere debeat; sed opperiendum, dum præcurrat vox & jussio Episcopi, electio populi, Ecclesiæ necessitas. Nec cogitationes quidem istæ tunc subibant animum, cùm de inferioribus Ordinibus agebatur: hoc uno hærebant scrupulo retardari, quòd qui à servitute ad Clericatum aspirant, plerumque fugiendæ potiùs servitutis studio excitentur, quàm Clericalis amore sanctitudinis: & immunitates magis Cleri consectentur, quàm virtutes.

XIII. Hìc enim præmonendus est obiter Lector, quod infrà uberiùs explanabitur, in servitutis numero & vinculis fuisse, non servos tantùm, sive Ecclesiæ, sive sæcularium, sed militiam prorsus omnem, muneraque & administrationes omnes Reipublicæ. Ut enim aureæ, ut honorificæ essent hæ catenæ, catenæ tamen erant, & eæ quidem strictissimæ, quæ principum & Reipublicæ servitio ita homines innecterent, ut extricare se non possent, nec in illam respirare libertatem, vitamque ab uno Deo pendentem, quam Clericatus desiderat. Eo sanè sensu capienda sunt, si germano capiantur sensu, illa Gregorii Papæ, illa Joannis Diaconi verba: *Publicis administrationibus implicatus, &c. Tam ex Ecclesiastica, quàm ex seculari quoque militia, &c. Ex Ecclesiastica familia, seu seculari militia, &c. Ex juris Ecclesiastici, vel seculari militiæ servitute, &c.*

XIV. Nec minùs dilucidum ex his fit, si qui tunc apud se constituerent renuntiare sæculo, & in arctam se, Evangelicamque salutis semitam committere, eos vel Clero, vel Monasticis institutis sociari debuisse; & si Clero se addicere ii mallent, qui piæ eorum voluntati intercederet fuisse neminem, si modò nulla emergeret justa de eorum pura mente & intentione dubitatio. Ad eum sensum interpretandus venit Gregorius, cùm exauthorari sancit Presbyterum, qui pretio ordinatus fuerit: quòd ex eo patet cupiditate duce & instigatrice eum in sacros Ordines irrepsisse, non religiosa voluntate utilitatibus, vel necessitatibus Ecclesiæ inserviendi. *Privetur Ordine quem non causa replendæ necessitatis Ecclesiæ, sed sola comprobatur ambitione suscepisse.* Non contendit sustinendum esse & otiandum interim, donec egeat, Ecclesia & nostram operam efflagitet: sed cùm obvios nos illi promptòsque præstamus ad obsequia quælibet obscurissima, nulla id fieri debere à nobis nisi spiritualium & cœlestium bonorum charitate: quod de simoniacis ne cogitari quidem potest.

L. 2. Ep. 13.

XV. Exemplo perillustri rem conficiet Gregorius Nazianzenus, & de sua Græcorumque aliorum Patrum sententia testimonium dicet. Summis enim aliquando laudibus evexit Gallum & Julianum, Constantini Magni stirpis Principes, qui Clero inscribi ambierunt: nec enim pervertit Episcopus & ad Clericatum invitavit: sed suaptè illi sponte attonsi in Clericos, Scripturas in Ecclesia legerunt publica in Synaxi, nec Regalis Christi sacerdotii gloriam Imperatoriæ purpuræ dedecori esse posse existimarunt. *Luculentissimis actionibus ac luculentum virtutis specimen præseferentibus incumbebant; quin etiam in Clerum seipsos adscripserunt, adeò ut divinos quoque libros plebi lectitarent.* τῷ ὥρᾳ κλήρῳ φέροντες ἑαυτὸς ἐγκατέλεξαν. Sed de Juliano & Cleri & Ecclesiæ Christique posteà desertore alicubi forsan copiosiùs.

Orat. 3.

CAPUT XXIV. *P. 2. l. 2. c. 7.*

De eadem re, potuisse juvenes seipsos offerre Clero per priora Ecclesiæ sæcula.

I. Si poterant parentes offerre liberos Clericatui, poterant & liberi seipsos.

II. Alioqui summa & periculosissima Clericorum inopia laborassent Ecclesiæ.

III. Longa illa Clericorum in minoribus Ordinibus rudimenta, non ea erant, quæ ambitioni, vel avaritiæ hominum blandirentur.

IV. Qui secus sentiunt, non ea qua nos ratione rem intuentur.

V. VI. Syricius pueros in Clerum admittit.

VII. Adultos etiam admittit, qui pura mente accedunt.

VIII. Per priora tria quatuorve sæcula, sæculo renun-

renunciari vix poterat, nisi Clero nomen dando, cùm necdum, aut vixdum essent Monachi.

IX. Non eligebantur ferè nisi Episcopi. Presbyterique. Inferiores ergo Clerici ex voluntariis adsumebantur.

X. Variæ probationes, quòd spontanei admitterentur, & gravi Ecclesiam alioqui penuria laboraturam fuisse.

XI. Objectio ex sanctissimo Monacho Joanne petita. Responsio.

XII. Congeruntur ex Gregorio Turonensi exempla eorum, qui se Clero devoverent; nonnulli ut eo voto morbos effugarent.

XIII. Cæsarius ipse Arelatensis postea Archiepiscopus, ultro se attondendum obtulit.

I. QUidquid suo suprà loco de ætate ad Clericatum necessaria, & de Seminariis dictum est, eo id etiam pertinet, idque valet, ut hìc clarescat, antiquos Patres & prisca Concilia perspectissimum illud habuisse, insigne pietatis documentum in eo esse, si parens alteruter liberos, si liberi semetipsi suapte sponte Deo & Ecclesiæ Cleroque offerrent, uno adducti pietatis, & salutis sempiternæ amore. Huic parentum potestati subscribit Concilium Toletanum II. anno 531. nimirum infantulos suos Clero offerendi: unde & confestim jubet eos in Seminario suscipi, in Clericos attonderi, ordinari Lectores: *De his quos voluntas parentum à primis infantiæ annis in Clericatus officio manci parit, statuimus observandum, ut mox cùm detonsi, vel ministerio Lectorum contraditi fuerint, in domo Ecclesiæ, sub Episcopali præsentia, à Præposito sibi debeant erudiri.* Si addicere possunt Clero liberos suos parentes: quin possint, & seipsos liberi? Si anno ætatis decimo octavo hi adolescentes perpetuam spondere continentiam, quàm conjugio illaqueari mallent, biennio adhuc probabantur, & tunc demum Subdiaconi, quinquennio post Diaconi ordinabantur. Nec plura Concilium, silentio suo submonens, Presbyteros postea tum inauguratos, cùm necessitas juberet Ecclesiæ. Cap. 1.

II. Sedulo autem hìc observandum est 1. cùm nihil sibi juris parerent Episcopi in quenquam specialiter, nisi ordinatione per priora illa sæcula, ut superiùs approbavimus: nisi se laici Clericatui, vel liberos offerre præcepissent, futurum ut exarescceret Clerus aliquando. Quę enim à populo vis adferebatur quibusdam, ea erat injuria & illis, & juri ipsi illata, quanquam illam & excusaret populi ipsius zelus, & benè verteret Episcopalis prudentia: sed eam denique vim leges, Canonesque, Pontifices Patresque proscripsere. Electiones non pertinebant, nisi ad Episcopos, & ad superiores, ut summum Ordines, saltem elapso tertio sęculo. Deinceps enim vix ulla usquam ad minores Ordines electio: quin & vix etiam ad Diaconatum, & Presbyteratum, quinto sextove sæculo.

III. Observandum 2. qui se Clero addicerent, pueritiam adolescentiamque in Seminario exigerent, minores interim duntaxat Ordines obirent, ad Diaconatum non transcenderent, nisi ætatis anno vigesimoquinto, & post tam diuturna tyrocinia *inculpabiliter, & inoffensè*, decursa, necdum de adipiscendo Presbyteratu certi essent: interim non alia perciperent emolumenta, quàm quibus famem sitimque, & frigus arcerent: eos non potuisse nisi cœlestis sapientię & charitatis afflatu hæc optare, sectarique tam constanter, ut Patribus Conciliisque ne tantilla quidem præberetur ansa diffidendi, aut de eorum pia ac religiosa voluntate malè ominandi. Nulla hìc lenocinia, nulla illecebrę, quæ avaritię, ambitioni, inertię fomenta præberent. Quin ex adverso, cùm hoc vitę genus Claustris simillimum esset Monachorum, unde & Clericalis professio frequentissimè *professio*, *religio*, *conversio* in Conciliorum Patrumque literis appellabatur: hìc non multùm discrepare videbantur, qui à sęculo in Clerum ea ratione, vel in Monasteria sese conferebant.

IV. Observandum 3. si qui contraria in sententia versentur, id ex eo fieri, quòd eorum non obversentur oculis animisque, nisi laici illi avaritiæ, ambitionisque & voluptuariæ vitæ sectatores: quibus cordi non est clericatus, nisi ut parandarum opum, dignitatum, deliciarumque instrumentum. Hoc genus hominum profitemur & nos à Clericatu & Ordinibus longissimè amandandum. Sed abhorret prorsus à vero, aut à similitudine etiam veri, eos qui à teneris unguiculis; vel se ipsos Deo obtulerunt in Cleri ministeriis famulaturos, vel à parentibus oblati fuere, vel parentes ipsos à quibus oblati sunt, his infandis cupiditatibus stimulatos fuisse. Quin ex adverso certum est pia plerumque fuisse ea, & puerorum vota & parentum consilia.

V. Nec illud quisquam sibi fingat, quod ex Toletano paulò antè prolatum est Concilio, id ex consuetudine quadam speciali Hispaniarum profectum esse: quæ eam parentibus addiderit potestatem, immaturæ ætatis liberos Clero, vel Claustro devovendi. Quod enim ad clericalem professionem attinet, non aliud hæc Toletana Synodus, quàm disciplina propalavit priorum Ecclesiæ sęculorum, regulamque primigeniæ pietatis. Author gravis Siricius Papa præit nobis in Epistola sua Decretali prima, qua innovat, ut probabiliter creditur, priscos mores, & antiquorum Pontificum Decreta, quæ longa nobis temporum injuria intercepit: jubetque ut qui se ab infantia Clero devoverint, statim baptizentur, Lectoresque fiant ante pubertatis annos, functiones Acolythi, & Subdiaconi obeant, ad annum usque ętatis trigesimum, tum fiant Diaconi, quinquennio pòst Presbyteri, & tum rursus post decennium ad Episcopatum provehi possint, si diuturno hoc tyrocinio probata eorum pietas, intaminata, & inconcussa perseveraverit. *Quicumque se Ecclesiæ vovit obsequiis, à sua infantia ante pubertatis annos baptizari & Lectorum debet ministerio sociari.* Epist. 1. c. 2. Si quis hæc verba componat cum relato paulò antè Toletano Canone, affinitatem eorum facilè intelliget. Si agit enim Siricius de pueris qui se Clero devovent, Toletanus autem Canon de iis quos parentes devovent, in eundem uterque sensum inflectendus est, ut & parvulorum & parentum consensus interveniat, cùm de impuberibus & infantibus agatur. *A primis infantiæ annis, à sua infantia, ante pubertatis annos.* In hac enim tenella ętate voluntas parentum authoritatem conciliat parvulorum voluntati, ut efficax sit; docuitque nos suprà Gaudentius, à parentibus invitandos ad Clericatum esse parvulos, non cogendos.

VI. Quando ergo edicit Siricius Clero statim adscribi, *quicumque se vovit Ecclesiæ obsequiis ab infantia sua*, vehementer approbat, ut à teneris sese pueri ipsi Clero devoveant; Episcoporum vota anteveniant, obviosque se & spontaneos offerant. Et sanè cùm optatissimum sit non inscribi Clero, nisi qui nullo se unquam deturparint mortali flagitio, nihil expeditius vel Siricio vel Ecclesiæ visum est, quàm ut jam inde ab infantia pueruli admittantur. Nec me fallit eam innocentiam à crimine quovis puram, quam clericalis ordo flagitabat, à baptismo computatam fuisse. Verùm ubi matura jam ætate, postquam se flagitiosis sæculi voluptatibus ingurgitarant, tum demum accedebant ad baptismum, & ita abluti ad Clerum allegabantur: ea certè erat mira, & quam meritò stupeamus Ecclesiæ indulgentia, quam denique sola tunc necessitas excusaret. Quid enim illa baptismi procrastinatio, quàm longa criminum licentia, longa impunitas. Quid illa resipiscentia tam tarda, quàm fatigatà nequitia? Ideo & Siricius & alii Pontifices Patresque Ecclesiæ inveteratæ huic corruptelæ medicari studuerunt, tum ad baptismum & ad Clericatum ascìscendo impuberes adolescentulos, tum

universim hortando compellendoque fideles omnes, ut ne hac propudiosa baptismi dilatione lasciviendi, & peccandi licentiam tamdiù redimerent.

VII. Nec solos tamen pueros Syricius ad Clerum provocat, sed & maturioris ætatis homines, si qui seriò converti ad Deum meditentur & ardescant, dummodo statim à baptismo recentes, in novitiatum veluti quendam se dent minorum Ordinum, ubi eas sibi parent virtutes, quibus ad sacrorum Ordinum culmina eluctentur. *Qui verò jam ætate grandævus, melioris propositi conversatione provocatus, ex laico ad sacram militiam pervenire festinat, desiderii sui fructum non aliter obtinebit.* Hæ certè voces, *provocatus festinat pervenire, desiderii fructum*, apertè testificantur, proniſſimis auribus auditas fuisse eorum preces laicorum, qui omnia sæculi ludibria aversantes, abrumpentes retinacula, urgebant & enixissimè orabant in Clerum admitti, velut in stationem tutissimam *conversionis, religionis*, & sanctimoniæ. *Melioris propositi conversione provocatus*. Electionem enim & suffragia populi ad Presbyteratum tantùm & Episcopatum jam tum pertinuisse demonstrat ibidem Syricius. *Accessu temporum Presbyterium, vel Episcopatum, si eum Cleri ac plebis vacarit electio, non immeritò sortietur.* Ibid. c. 10.

VIII. Ad alias progrediar probationes, ubi in Decreta hæc Syricii duo quædam rursus adnotavero. Primum quidem cùm laicorum vita & sæculi conversatio innumeris semper periculis pateret, quos aliquando tandem pertædescebat tot discriminum, totque scelerum, ii subducere se in portum tutissimum haud alium ferè poterant, quàm in Clericatum, antequam & Monasteria & Monastica instituta increbrescerent toto orbe, hoc est ante exordium quarti sæculi in Oriente, ante ejusdem exitum in Occidente, ante sextum sæculum in Hispania. Paulò seriùs locyùsve in aliis Occidentalibus regnis. Ita enim se habent initia Monasticarum Congregationum toto orbe. Ergo Syricii tempore à sæculo aufugere vix aut nec vix poterant in Italia, & in plerisque Occidentis partibus, nisi in Clerum, ubi nulla vel rariſſima tunc erant Monasteria. Ad eam profectò temporum rerumque conditionem accomodata erant, tum Syricii, tum Toletani Canonis verba superiùs relata. Ex quo & illud concludendum nobis est, fugam piorum laicorum à sæculo antequam Monasteria essent, non infrequentem fuisse in Clerum, etsi deinde frequentior fuerit in Monasteria. Denique si Gregorio Magno visum est, ita cum nonnullis comparatum esse, ut nisi secessu in Monasteria converti, & saluti suæ consulere non possint: idem forsan de secessu in Clerum constabat, antequam ulla essent Monasteria.

IX. Alterum verò animadversione illud nostra digniſſimum est, cùm electio ad superiores tantùm Ordines spectaret: placuisse Ecclesiæ, ut nonnisi ex Clericis eligerentur. Ponebatur ergo semper multitudo ingens Clericorum in qualibet Ecclesia, ex qua deligerentur, velut ex Seminario quodam cælesti selectiores plantæ, illi quibus summarum Ecclesiæ dignitatum insignia addicenda erant. Et sanè cùm instituti eo consilio essent minores Ordines, ut in eo veluti stadio exercerentur, qui ad Ordines postea sacros progressuri erant, ex quibus Ecclesiastica constat Hierarchia, divinitus instituta: incredibilis erat cujusdam sapientiæ & charitatis, hoc veluti novitiatu admittere & diutissimè probare eos omnes, qui ad conversionem in Clero suspirabant: ut ex eo numero subinde probatiores quique ad sacerdotii fastigia extollerentur.

Is erat omnino scopus Emeritensis Concilii, ubi sancitum est, ut quàm maximo possent numero Parochi, alerent, instituerent, informarentque functionibus & officiis Ecclesiæ juniores Clericos, pro modo facultatum Ecclesiæ suæ. Porro exemplo suo Parochis præisse in eam rem Episcopos simillimum veri est, ne dicta sua factis destruerent. *Instituit hæc sancta Synodus, ut omnes Parochiani Presbyteri, juxta ut in rebus sibi à Deo creditis sentiunt habere virtutem, ab Ecclesiæ suæ familia Clericos sibi faciant, quos per bonam voluntatem ita nutriant, ut & officium sanctum dignè peragant, & ad servitium suum aptos eos habeant.* Can. 18.

X. Ubi jubet hæc Synodus, ut Parochi *de Ecclesiæ suæ familia Clericos sibi faciant*: & cùm Gregorius Papa servos Ecclesiæ Clero adlegebat, Clausstralibus antè disciplinis expurgatos; & cùm molestè ferebat suprà Ambrosius, vituperabatque, quòd adolescentibus subobscurus videretur Clericatus, longè præclarior autem secularis militia; quo fiebat, ut lubentiùs insisterent in vestigia majorum suorum, qui sæculo, quàm qui Ecclesiæ & cœlo militassent: in his omnibus satis argumenti est, ministrorum Ecclesiæ spiritalem sobolem exarescere tandem potuisse, nisi voluntarii omnes isti pronis animis admissi fuissent in Clerum, quem uno sanctimoniæ amore ambirent.

XI. Nec nobis excidit, insimulatos fuisse à sanctissimo Anachoreta Joanne, cujus Ruffinus vitam scriptis mandavit, eos qui sacerdotium ambirent: *Sic ergo filioli mei, neque fugiendum omnimodis dicimus clericatum, vel sacerdotium, neque omnimodis expetendum, Sed danda opera est, ut vitia quidem à nobis depellantur, & virtutes animæ conquirantur: Dei autem judicio relinquendum ost, quem velit, & si velit assumere sibi ad ministerium, vel ad sacerdotium. Non enim qui se ipsum ingesserit, sed quem Dominus assumpserit, ille probatus est.* Sed non alloquebatur vir sanctissimus nisi Monachos & Anachoretas, qui solitudines incolebant invias, & qui necdum ex montibus suis in urbes defluxerant, contubernia hominum veluti quandam pestilentiæ contagionem fugitantes. 2. Non loquitur Joannes nisi de iis qui Diaconatum & Presbyteratum aucupantur, *Ministerium*, *Sacerdotium*: nequaquam verò de iis qui Clericatum, vel minores Ordines prehensabant, in eoque collocabant votorum suorum summam. Certè plerumque Monachi statim ad Diaconatum evehebantur. Atqui Diaconatus ipse sacerdotii portio & perillustris erat dignitas; cùm minorum Ordinum statio non esset nisi humile & modestum Clericalium virtutum adipiscendarum tyrocinium. Ideo & cùm adgressus est Hilarius Martinum Diaconatu augere, exhorruit Martinus tantæ dignitatis culmen, & Exorcistę demum officio acquievit, quòd id in speciem injuriæ magis quàm gloriæ imputari posset, *Intellexit Hilarius vir altioris ingenii, hoc eum modo posse constringi, si hoc ei officii imponeret, in quo quidam locus injuriæ videretur. Itaque Exorcistam eum esse præcepit. Quam ille ordinationem, ne despexisse tanquam humiliorem videretur, non repudiavit.* Non hìc porrò dicitur expectandam semper esse Episcopi vocem, quæ nos anteveniat, sed vocem & vocationem Dei. Atqui divina vox miris & ineffabilibus modis exauditur, quos inter non postremus ille est, qui fit inspirata cælitus castissima, & flagrantissima voluntate Deo famulandi, Deo uni vacandi.

XII. Commemoratum est à Gregorio Turonensi, ut beatus Vinocius ex Armorica profectus, & per Turones, iter faciens cùm Hierosolymam peteret, ab ipso ibi detentus sit, & Presbyter ordinatus: *Quem nos quò facilius teneremus, quia nobis valdè religiosus videbatur, Presbyterii gratia honoravimus.* At ex eodem Gregorio benè multa suppetunt documenta, ad minores Ordines minimè necessarium visum esse, ut vox occuparet & præcurreret vocantis Episcopi. Filiolum muliercula obtulit Monasterio B. Mauritii, Clericatu initiandum: *Mulier filium unicum Abbati tradidit erudiendum, ut factus Clericus sanctis manciparetur officiis.* L. 5. hist. c. 21. De glor. Mart. l. 1. c. 76.

Cùm

Cùm servus desperata ex ægritudine decumberet, vovit illum dominus Ecclesiæ B. Martini & Clericatui. Ergo recuperata sanitate servus libertate primùm, mox Clericatu donatus est. *Si eum reddideris sanitati piissime domine Martine, in illo die absolutus à mei servitii vinculo, incisis capillis tuo servitio delegetur, &c. sanus surrexit, &c. tonsurato capite, & accepta libertate ibidem Domini usibus deservivit.* De mirac. S. Martini l. 2. c. 4.

Cùm ad ejusdem B. Martini tumulum Aurelianensis quidam paralyticus convaluisset, in pietatis & grati animi testimonium, statim Clericus ibidem fieri voluit. *Erectus super plantas populo teste surrexit; qui continuò Clericus factus, & in sospitate firmatus, ad domum regressus est.* Ibid. c. 6. Ubi hìc literæ dimissoriæ proprii Episcopi? nullæ prorsus. Sed ea de re copiosissimè suprà. Merobaudus Picto ad tumulum B. Martini recepto visu, statim Clericus attonsus est. *Qui continuò Clericus factus in eodem loco, sanus abscessit.* Cap. 15. 3. Cùm distortus quidam Gregorio ipsi Turonensi sanationem suam narrasset miraculo factam, Clericatu protinus donatus est. *Clericus factus, incolumis ad hospitiolum suum rediit.* Ita tunc si ex morbo convalescerent, vovebant se futuros Clericos, uti nunc futuros Monachos. Quod rursus firmatur hoc claudi exemplo: *Tandem inspectis propriæ conscientiæ noxis, converti decrevit, scilicet, ut humilitatis capillis, ipsi sancto deserviret Antistiti. Sed priùs à Rege præceptum elicuit, ut res suas omnes Basilicæ traderet vivens. Quo facto capite tonsurato, impletoque bonæ deliberationis voto, pes ejus, qui effractis ossibus fuerat breviatus, est elongatus.* L. 3. c. 13. Nicetius qui postea ad Episcopatus Lugdunensis infulas sublimatus fuit, jam tum puerulus Clericus ordinatus est maternis in ædibus: *Defuncto Patre hic cum genitrice jam Clericus in domo paterna residens, cum reliquis famulis manu propria laborabat*, Vitæ Patr. c. 8. Patroclus Abbas pertæsus nugarum & prestigiarum sæculi, ad Episcopum Bituricensem se contulit, ut Clericatu Deo dicaretur; utique compos factus, non multò pòst Diaconatu exornatus est. *Abiit ad Arcadium Biturigæ urbis Episcopum, petiitque comam capitis tonderi, adscirique se in Ordinem Clericorum. Quod Episcopus Domino volente sine mora complevit; nec multò post Diaconatus officia sumens, vocabat jejuniis, &c.* Ibid. c. 9.

XIII. Vota ipsa parentum prævertit juventulus adhuc Cæsarius, qui postea Arelatensem ornavit Ecclesiam, & immatura valdè ætate tonsuram ab Episcopo petiit, accepitque, tanquam pignus & rudimentum religiosæ vitæ, quam mox professurus esset. *Inter ipsa infantiæ rudimenta, &c. Ignorante familia & parentibus, civis cupiens regni cœlestis effici, se illius temporis Pontificis sancti Sylvestri vestigiis præmissa supplicatione prosterneret, petens, ut ablatis sibi capillis, mutatoque habitu, divino ipsum Antistes servitio manciparet, nec pateretur ultrà se à parentibus ad prædium affectusque pristinos revocari. Agente ergo Pontifice nulla injecta est votis optimis mora.* Apud Suvium Aug. 27. Non egimus hìc autem ferè, nisi de pueris & adolescentibns, quòd quæ ad grandiores spectant, ea pertineant magis ad irregularitatem Neophytorum, de quibus infrà.

CAPUT XXV. *P. 3. l. 2. c. 6.*

Sub Imperio quoque Caroli Magni, laudi datum est, si alteruter parens filios, si seipsos filii ipsi Clero offerrent Minoribusque Ordinibus.

I. Offerebantur parvuli, ideoque & se ipsi offerre potuissent ad Clericatum. Exemplum Carlomanni, filii Caroli Calvi Regis.

II. Sæpissimè tum Clericalis & Monastica professio promiscuè habebatur. Unde & utrique sese offerebant.

III. Conventus functionum Minorum Ordinum, & institutorum Monasticorum.

IV. Maximè his mediæ ætatis sæculis, quibus Clerus in societatem vitæ Communis & in Canonicorum Congregationes coaluit.

V. Seminarii Clericorum patebant fores omnibus, veræ pietatis amatoribus.

VI. Exempla eorum, qui se Clericali vitæ obvios promptosque offerrent.

VII. In Oriente Imperator ipse filium Clero dicat.

VIII. Damnantur in VIII. *Synodo, qui illabuntur Monasteriis, ut ad Dignitates irrepant.*

IX. Laudantur contrà ibidem, qui afflatu pietatis Clero sese adgregant.

X. Utriusque Ecclesiæ placita consimilia.

I. HIs ævi medii temporibus creberrimus is usus supererat, ut parens liberos devoveret altari & clericatui, offerretque impuberes. Nusquam objectæ leguntur hæ charitatis & innocentiæ hostiæ. Eccui autem dubium, quin possent liberi, quod parentes poterant de ipsis, ut clericatui se æternùm dedicarent famulaturos? Quàm crebrum id, tritumque adhuc esset, intelligetur ex Caroli Calvi Imperatoris exemplo, qui Carlomannum filium altaribus obtulit, mox attondendum, & ita inexplicabili nexu clericatui illigandum. Accipe quid de ea re scripserit Hincmarus Remensi cum Episcopis Provinciæ suæ ad Archiepiscopum Lugdunensem: *Carlomannus domni nostri Caroli Regis glorioſi carne filius, in Diœcesi Remorum Spiritu sancto regeneratus, & à Patre sacro altari oblatus, religiosis divini servitii obsequiis mancipandus, ac in Clericum tonsus, in Parochia Meldensi per singulos gradus usque ad Ordinem Diaconatus provectus, &c.* Hincmar. Tom. 2. pag. 353. Inauspicatissimus quidem fuit ejus rei exitus: tantam in vitiorum voraginem demerso postea Carlomanno, ut hinc Ecclesia, hinc Regnum perturbaretur; nec tamen vel Hincmarus unquam, vel quisquam tunc vel conquestus, vel suspicatus est, vocationem minùs canonicam Carlomanni, & oblationem ejus ad Clericatum à Patre Rege factam his malis omnibus ansam præbuisse. Eo tamen invitasset utique illos tam infœlix successus, si ejusmodi cogitationibus imbutæ occupatæque fuissent eorum mentes.

Hincmarus quidem idem ipse commendat eorum pietatem, quos Ebbo ordinaverat: quòd non seipsos obtrusissent, sed cessissent tantùm electioni. *Non importunè ad electionem se ingesserunt, sed electi & vocati obedierunt.* Sed eo loco de sacris, & majoribus Ordinibus quæstio vertebatur, non de minoribus, aut de clericatu. *Si nollent obedire volenti eos provehere ad majorem gradum, omnes illi velut procaciter retinentes reprehenderentur.* Ib. pag. 368. At qui vel seipsos addicunt, vel addicuntur à parentibus minoribus ordinibus, non illi obliquis exagitantur suspicionibus, tanquam avari, aut ambitiosi; sicut qui altiores gradus ambiunt & ipsum Sacerdotium.

II. Dilucidior tum ea res erat, cùm perparùm distare videbatur, his nimirum sæculis mediis, Clericalis professio à Monastica. Diximus jam Carolomannum Caroli Martelli filium à Zacharia Papa Clericatum accepisse, eodemque tempore Monachum factum. Longobardorum Rex Rachis inanibus sæculi regnique pompis terga vertens, Clero ab eodem Pontifice adlectus fuit, & simul semelque Religiosæ professioni innodatus. *Acceptaque à sanctissimo Papa oratione, Clericus effectus, Monachico indutus est habitu.* Anastas. Bibl. in vita Zachar. Stephanus ipsemet IV. Papa, in primævo juventæ suæ olim flore in Monasterio Romano sancti Chrysogoni, Clericus Monachusque effectus fuerat. *Illicque Clericus, atque Monachus effectus est.* Idem in ejus vita. Enimverò quàm laudabile & pium est, professioni se Monasticæ devovere: tam erat sanctum & commendandum, Clericatus se ultro immergere irrevocabili professioni, unius sua-

vitate pietatis illectos, tum jugi numinis cultu, tum bonorum operum frequentia, tum tumultuosarum mundi vanitatum abdicatione.

III. Qui enim nunc & jamdiu Monasticum institutum amplectuntur, nulla alia voce cœlestem insonante vocationem, quàm quæ ipsa personat animæ penetralia: ii certè Clero se quodammodo devovent una & eadem opera, cùm Monachi jam propemodum omnes Clericalibus ordinibus functionibusque decorentur. Propositum tamen illud, quo arctiorem & Evangelicam salutis viam amplexantur, non potest à quoquam insimulari, qui non ipsi pietati, virtuti, & religioni bellum indixerit. Innoxiè hi ergo saltem ad Clericatum aspirant. Jam verò quis ambigat, compluseulos eorum, qui Clericatum tantùm & minores Ordines, non ipsum sacerdotium, non dignitates, non lucra ulla terrena ambiunt, sed institutum pium, à sæculi tempestatibus turum: quis eos inquam ambigat eo agi spiritu, quo qui in claustra convolant? Id commune habent Claustri & Cleri inferioris exercitia, quòd iis expiatur & emaculatur mens à sordibus sæculi, virtutibus imbuitur, ad sacra ministeria Sacerdotii præparatur, quibus nemo tamen propiùs se suo marte admovet, nisi Episcoporum & Pastorum jussu, quod ipsummet est cœlestis vocationis oraculum.

IV. Manifestimè id eo tempore claruit, quo tot Canonicorum Collegia, tot Seminaria, tot Clericorum Congregationes Orbi illuxerunt. Unus enim pietatis æstus, & religionis amor, alios ad ad Cœnobia Monachorum, alios ad Canonicorum Collegia, Clericorum sodalitia compellebat. Nam & in habitu Canonico, seu Clericali, perinde virtutes Monasticæ excolebantur. Suæ Canonicorum Regulæ Crodogangus tantùm non totam intexuit Regulam beati Benedicti. Expostulat ille alicubi de Episcopis iis, qui Congregationum suarum fores pandi nolebant, nisi servis Ecclesiæ, quibus impotentiùs dominarentur: demonstrat autem nusquam Deum nobilibus Ecclesiæ sue muneribus interdixisse. *Nullus Prælatorum secluſis nobilibus, viles tantùm in ſua Congregatione admittat perſonas.* Perspicuum hinc fit servos nobilesque turbatim sese Ecclesiæ obtulisse, ut in Clerum cooptarentur.

Cap. 5.

V. At ne in controversiam quidem venire potest, quin ad Seminaria Clericorum convolarent adolescentes maximè, quos eò vel sua, vel parentum pietas invitabat. Interim ii omnes in spem Cleri, in tyrociniis minorum Ordinum instituebantur. *Qualiter Eccleſiaſticis doctrinis imbuti, & Eccleſiæ utilitatibus decenter parere, & ad gradus Eccleſiaſticos quandoque digne poſſint promoveri.* Verba sunt Crodogangi Regulæ. Et aliquanto apertiùs Concilium Aquisgranense in Regula Canonicorum.

Ibid. c. 48.

Cap. 135.

VI. Relatum est à nobis superiùs, quantum effuderit querelarum Ratherius Veronensis Episcopus, adversus levitatem & irreligiosam parentum inconstantiam, qui cùm filios Clero devovissent, implicabant eos postea conjugii compedibus, quamque Deo hostiam sanctam pridem obtulerant, eam sæcularibus inquinamentis pòst immergebent. *Qui filium ſuum Eccleſiæ mancipat, Domino militaturum, & poſtea ſæculare illi acquirit conjugium, perſpicuè cernitur, quod eadem manu Domino illum auferat, qua tradiderat.* Juvenili florebat adhuc Dunstanus ætate, cùm à suis rogatus, Clero ut se Ordinibusque innecteret, paruit, & minoribus initiatus est tum Ordinibus. *Inter hæc rogatur à ſuis quatenus in ſortem Domini tranſeat, & in quibus ſerviat Chriſto, ſacros Ordines ſuſcipiat. Annuit ipſe petentibus, & minores gradus ſuſcepit.* Odo Cluniacensis postea creatus Abbas, non absimili pietatis & spiritus intus sollicitantis incitamento, Clericus primùm & Canonicus Turonensis creatus est.

Spicil. to. 2. pag. 238.

Surius die 19. Maji c. 3.

Idem Novemb. die 18. c. 6.

VII. In Ecclesia item Orientali eædem in usu erant regulæ & consuetudines pię. A tenera ætate parvuli à parentibus Clero dicabantur. Parvuli ipsi sese altarium devovebant ministeriis. Hostias puras & rationabiles Ecclesia obviis manibus accipiebat, Stephanus VI. Papa singularem laudibus prosecutus est Basilii Imperatoris pietatem, quòd unum ex filiis Clero addixisset. *Cum verò audiverimus, quod ex ſemine tuo filium ad Sacerdotium dedicaſſes, magno hac de cauſa repleti ſumus gaudio,* Sanctissimis Confessor Nicetas altaribus oblatus fuerat à proprio parente, penè inter ipsas innocentis infantiæ cunas. *Cùmque illum in Eccleſia Pater totondiſſet, ut Anna Samuelem: Deo ipſi eum dedicavit, & omnino addixit, ut Aeditui locum interea teneret.*

Epist. 1.

Surius die 3. April.

VIII. Verùm in hanc rem accuratius nihil, nihil luculentius, vel optari potest, quàm quod ab VIII. Synodo sancitum est; nempè qui Clero, vel Cœnobiis se innodassent, clandestina spe ad summas Ecclesiæ dignitates pertingendi, iis æternùm interdicendos esse, quanquam diutiùs in uniuscujusque Ordinis functionibus versati fuissent, & quanquam sinuosis artibus suis in aures, & in gratiam Imperatoris irrepsissent, ejusque patrocinio abuterentur. *Licet ſingulos Ordines divini Sacerdotii plurimum temporis feciſſe probetur, &c. magis autem coercemus hujuſmodi, ſi ab Imperatoria dignitate ad hoc compellatur.* Explodendi protinus sunt, quos terrena cupiditas, non divina vocatio Clero inservit. *Neque enim propter Religionem, vel amorem Dei, vel propter expectationem tranſeundi viam virtutum, ſed ob amorem gloriæ & principatus, tonſus hujuſmodi reperitur.*

Can. 5.

IX. Qui verò una illecti pulchritudine humilitatis, modestiæ, pietatis, & religionis, in Clerum, vel in Cœnobia irrumpunt, tanquam in tyrocinium publicum omnium virtutum: hos Ecclesia Christi fovet, amplectitur & exosculatur, ut in sacrorum Ordinum, & summarum apicem dignitatum extollendos. *Si verò quis per nullam ſuſpicionem prædictæ concupiſcentiæ, ſed propter ipſum bonum humilitatis, quæ eſt circa Chriſtum Jeſum, abrenuncians mundo, fiat Clericus, aut Monachus, &c. Placuit univerſali Synodo eligi hunc & admitti.*

Ibidem.

X. Perspicis hìc autem perinde in Græca, ut in Latina Ecclesia has regulas duas, inscriptas altissimèque irradicatas fuisse hominum mentibus. Prima est in Clericatum Clericalesque sodalitates, complures illabi solitos, eodem prorsus spiritu adductos, quo in Cœnobia, conversionis, pœnitentiæ, religionis, humilitatis, modestię, abdicationis sęculi: non alio consilio prorsus, aut voto quàm impendendæ totius vitæ in religioso secessu ad Christianarum virtutum culturam. Altera est nunquam censoria nota inustos à quoquam fuisse eos, qui in Clerum, vel in Cœnobia admitti se postularent; sed eos dumtaxat, qui alterutrum ambirent institutum, honorum vel opum insana cupiditate succensi.

CAPUT XXVI. *P. 4. l. 2. c. 8.*

An possint laici Episcopis præcurrere, & ab illis postulare Clericatum, aut minores Ordines hac extrema Ecclesiæ ætate.

I. Potest ambire quis vel ſibi, vel alteri Clericatum, obſequendo uni charitati cœleſtium, intus flagranti.

II. Argumenta & exempla ejus ſpontaneæ & puræ Clericatus proſecutionis.

III. Ex adverſo jure meritoque invehitur Bernardus in parentes qui mera cupiditate terrena æſtuantes, filiis ſuis vim faciebant,

IV. Pii, & docti Cardinalis doctrina de utraque hac ambiendi Clericatus ratione, ex charitate, & ex cupiditate.

V. Quàm consentiat hæc doctrina cum Decretis Concilii Tridentini.

VI. Et cum Decretis Conciliorum Tridentino posteriorum.

VII. Quo sensu docuerit Simeon Thessalonicensis, posse quem ad Presbyteratum, non posse ad Episcopatum anhelare.

VIII. De Congregationibus Presbyterorum, & de iis qui ad eas adgregari cupiunt.

IX. Etsi desiderari posset, captari non posset Episcopatus.

X. Ab Innocentio III. definitur quæstio.

I. NOn sæviunt leges Ecclesiasticę, nisi in eos qui effrænata audacia in sacros Ordines & in dignitates quasque Ecclesiasticas prosiliunt: nequaquam autem in eos qui pietatis instinctu Clero adglutinari avent, quo faciliùs suaviùsque à tumultuosis sęculi impedimentis sese extricent, & in religioso secessu Deo sibique vacent. Non his ergo, sed illis prioribus succensuit Concilium Rotomagense anni 1072. *Clerici qui non electi, nec vocati, aut nesciente Episcopo sacris Ordinibus se intromittunt, hi digni sunt depositione.* Can. 19.

II. Ludovicus VI. Franciæ Rex unum ex filiis Clero dicavit, quod ei per literas gratulatus est Honorius II. qui & adolescentulum Regium Apostolicæ Sedis tuitione honestavit. *Tuum itaque filium Henricum, quem divinis mancipare voluisti servitiis, & in beati Petri & in nostram protectionem suscipimus, tamquam specialem Sedis Apostolicæ filium.* Epist. 17. Ludovicus VIII. Ludovici IX. parens testamenti tabulis constituit, ut filiorum suorum quintus & reliqui deinceps Clero adscriberentur. *Volumus & præcipimus quod quintus filius noster sit Clericus, & omnes alii qui post eum nascentur.* De Chesne To. 5. pag. 324. Ludovicus ipse IX. sanctitatis nomine clarissimus, authore Goffrido de Belloloco, qui à Confessionibus ei fuerat, sanxit testamento suo, ut quos transmarinis in regionibus sustulerat liberos duos, à cunabulis enutrirentur, alter apud Dominicanos, apud Franciscanos alter, ut tam religiosa institutione à teneris instillaretur eis amor religionis profitendæ. *Ordinavit, & in testamento scribi voluit, quòd duo filii qui sibi nati fuerant ultra mare, intra septa Religionis nutrirentur, ut illic sacris institutis & literis instruerentur, & ad amorem Religionis salubriter inducerentur, & loco & tempore ipsas Religiones intraret.* Ibid. sp. 448. Narratur & à Roderico Archiepiscopo Toletano Ferdinandus Castellę Rex plures ex suis liberis Toletanæ Ecclesiæ dedicasse. Illico Præbendæ illis ab Archiepiscopo collata sunt in eadem Ecclesia. Sed nemo sobrius hinc filios Regum avaritię, vel ambitionis insimularit, si Præbendas in Ecclesia quavis Metropolitana assequantur. Si tam frequens autem ea erat Regum pietas, quid privati? Petrus Venerabilis de eo qui Arelatensi postea auctus est Archiepiscopatu, hoc testificatur, Ecclesię eum Nemausensi ab infantia dicatum fuisse. *Oblatum à patre dum puer esset, Ecclesiæ Nemausensi, nutritum à puero usque ad juvenilem ætatem in Ecclesia Nemausensi, Canonicum fuisse Ecclesiæ Nemausensis.* Roder Tol. l. 9. c. 12. l. 5. Ep. 4.

Si parens alteruter liberos tam frequenter, utique & liberi ipsi se ipsos non rarò altaribus offerebant, vel utrimque etiam & à parentum & à liberorum voluntate rationabilis & sancta proficiscebatur oblatio. Ejus rei exemplum est in vita sancti Laurentii Archiepiscopi Dublinensis. Cùm enim Episcopum parens ejus oraret, ut sortiretur inter liberos suos, cui obtingeret Clero sociari, Laurentius ipse puerulus tum adhuc exoravit, ut sors ipsemet & portio Domini esset, itaque ab Episcopo susceptus & enutritus in Ecclesia fuit. Surius die 14. Novem. c. 4.

III. Sic ubi autem vel parentes, vel liberi illum sibi propositum habebant scopum, ut & sæculi simul & Ecclesiæ opibus honoribusque gauderent; aut ut paterna hæreditas in pauciores filio secta, copiosior affluret: illud enim verò non possumus non cum Bernardo vehementer execrari. *Scholares pueri & impuberes adolescentuli ob sanguinis dignitatem promoventur ad Ecclesiasticas dignitates, & de sub ferula transferuntur ad principandum Presbyteris. Dum huic parvulo, aut forsitan nondum nato Ecclesiastica jam Beneficia provida sanè parentum sollicitudo parat; Hunc nos, inquirens, illi, vel illi tradamus Episcopo, apud quem habemus gratiam, aut qui fortè servimus, ut ditetur de bonis Domini, nec in tot liberos nostra dividatur hæreditas.* Epist. 42. Sed quàm detestabile hoc est flagitium, tam laudabile eorum votum, qui sola delectati Clericatus sanctitate, in minoribus Ordinibus acquiescendum sibi statuunt, nec de Majoribus unquam nisi verecundè & trepidè cogitant, de Beneficiis autem ne cogitant quidem, gnari horum & Ordinum & Beneficiorum dispensationem divina quadam fieri sorte & providentia.

IV. Ea erant in sententia Reges, Pontifices, virique illi sanctissimi, quorum exemplis testimoniisque suprà congerendis operam dedimus. Erat & in eadem sententia magni nominis Cardinalis Robertus Pullus, cujus hic libet verba exscribere: *Qui ad Clerum ultro appropiat, non ideo per se ad Cleri gradus accedere præsumat. Ad te enim pertinet, si ita libet, Clerum eligere, in Clero autem gradum te conscendere, non tui est officii, sed aliorum. Ordinem quippe vivendi, sivè in Clero, sivè extra, tui juris est postulare. in Clero autem positum, honorem sibi arripere graduum prohibitum est, dicente Apostolo, Nemo sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Sententr. Part. 6. c. 10.

V. Eadem erat & sententia Concilii Mompessulani anno 1258. ut ad Tonsuram ii tantùm admitterentur, qui ad eam expetendam impelluntur superne pietatis & religionis afflatu. *In tonsurando, illos maximè, qui cum postulant tonsurari, sunt in ætate viginti annorum & suprà constituti, cautelam habeat ordinator, ut talem adscribat militiæ Clericali, qui ex devotione, non per fraudem adscribi cupiat ordini Clericali, & qui non sit omnino expers scientiæ Clericalis.* Can. 2. A quibus non abludunt hæc Concilii Tridentini verba: *Prima Tonsura non initientur, de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæcularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc genus vitæ elegisse.* Sess. 23. c. 4. Approbatur ergo à Concilio Tridentino, ut sua sponte Clericalis vitæ genus *eligant* privati, dum defęcatum & purum sit à terrenis cupiditatibus hoc votum.

Placuit quidem Tridentinæ Synodo, ut ne Episcopi plures ordinarent, quàm qui Ecclesię utiles fore, aut etiam necessarii præsumerentur. Verùm id ad Tonsuram Clericalem forsan porrigi non debet. Utque ad eam quoque id pertineat, non eo prohibentur vel parentes vel liberi, quin Episcopos antevertere possint, & castissimam hostiam, ab humanis affectibus purgatam altaribus inferre, salvo & incolumi Episcopi jure ejus vel admittendæ, vel differendæ, vel prorsus repudiandæ. Enim verò cùm ibidem non multò pòst edicat idem Concilium, ut erigantur Seminaria, in eisque instituantur pueri ab anno ætatis duodecimo, & Ecclesiasticis disciplinis instituantur: *Religiosè educare, & in Ecclesiasticis disciplinis instituere teneantur.* Ibidem, c. 16. 18. Evidentissimè apparet pueros his Seminariis admitti, sivè semetipsi, sivè ipsos parentes, & cognati offerant, Qua enim alia authoritate ad Clericorum Seminaria accerserentur pueri: potissimùm verò nobiles, divitesque, quos & ipsos admitti jubet Concilium, si modò ipsi pio Cleri desiderio æstuent: tametsi pauperiores ditioribus anteponendos censeat. *Pauperum filios præcipuè eligi vult, nec tamen ditiorum excludit, modò suo sumptu alantur, & studium præseferant, Deo & Ecclesiæ inserviendi.* At-

qui statim atque inibant Seminarium adolescentuli hujusmodi, Clericali tonsura donabantur, & Clericali veste, quam nunquam deponerent: *Ut in disciplina Ecclesiastica commodiùs instituantur, tonsura statim, atque habitu clericali semper utentur.*

Cap. 9. VI. In Concilio Remensi anni 1564. confirmatum est Decretum hocce Concilii Tridentini, ut ne attondeantur in Clericatum, nisi qui id institutum *elegerint*, eo demum fine & voto, ut Deo religiosè famulentur. *Probabilis conjectura sit, hoc genus vitæ delegisse, ut fidelem Deo cultum præstent.* Part. 2. c. 13. 15. In Concilio Mediolanensi IV. statutum est, ut Episcopi Parochique studium omne, operamque & industriam conferrent in id, ut ad Clericales informarentur, ac instituerentur functiones ii ex adolescentibus, quos intellexerint, vel ipsos Clericalis vitæ amplectendæ cupidos esse, vel à parentibus ei addici. *Ubi primùm Episcopus, aut Parochus aliquem norit, qui vel sponte se Clericali militiæ abscribi velit, vel à parentibus adhuc infans destinetur, hoc sedulò curet, ut ille quo diligentius Clericalis disciplinæ vitæque religiosæ institutis primus imbuatur, Ecclesiam frequentius adeat, &c.* Eodem in Concilio præcipitur Parochis, ut & ipsi veluti Seminarium sibi singuli excolant, quo alant parvulos innocentia hactenus illibata fulgentes, & quantos poterunt, maximè ex pauperibus, ut hinc nova Clero soboles, cùm opportunum fuerit, accedat. Vetat denique Mediolanense hoc Concilium, ne suæ domi alant Parochi quoscumque pueros, nisi Clericos, vel *pauperes pueros, qui ad Clericatum aspirent.*

Tit. de Epis. Offic. c. 14. Concilium Rotomagense anni 1581. Decretum istiusmodi innovavit, tum Tridentini Concilii, tum Remensis, eademque ipsa verba adhibuit. Quod & de Burdigalensi dicendum anni 1587. Prohibitum

L. 1. Tit. 4. c. 2. est in Concilio Mexicano anni 1585. ne cui Tonsura concederetur, aut Clericalis vestis, antequam sacramentum præstaret perseverandi in Clero. Non tantùm in pretio erat voluntas eligendi Clericatum, sed & exigebatur sponsio in eo perseverandi. *Nisi præstito juramento de intentione perseverandi in habitu Clericali.* Nec permittitur hoc eodem Concilio conferri cuiquam Tonsuram ante annum ætatis decimum quartum, nisi iis qui per biennium antè in Ecclesia Cathedrali ministrarint cum Clericatus veste, & quorum parentes tutoresque sacramento confirmabunt, operam se daturos, ut in Clero permaneant. Conventus Melodunensis Cleri Gallicani anni 1579. de Seminariis agens, sanxit ut similiter nobilium divitumque liberi in iis suspirentur, si modò pio ferverent desiderio divinis se obsequiis dedicandi.

De sacris Ordin. c. 6. VII. Nam se his cancellis circumscribi passus est Simeon Thessalonicensis Episcopus, ubi censuit expeti & postulari posse Ordines Lectorum, Subdiaconorum, Diaconorum, adeoque & Presbyterorum: quin & dignitates, officiaque & Beneficia his Ordinibus conjuncta: solum Episcopatum sine piaculari crimine optari, ambirique non posse, nec omnino adiri, nisi electione & vocatione canonica. *Omnibus quidem vitæ puræ in orthodoxa fide tantùm amore captis quærere, & persequi licet cæteros sacerdotii gradus, Lectoris sigillum, Subdiaconi manus impositionem, Diaconi, Presbyteri ordinationem, & in his Ordinibus promotiones quasdam & ministeriorum dignitates. Verum Episcopatum nemini quærere licet, nec possibile sine electione ac suffragiis.* Cùm tradit Simeon innoxia, & inculpata esse posse desideria, tum Ordinum omnium, tum Beneficiorum Episcopatu inferiorum, dum id contingat *puro vitæ tantum amore captis*: tela submini strat ipse, quibus vacillantem alioqui, & calumniæ valde obnoxiam ejus doctrinam tueamur. Ut enim addocuit nos Paulus, Episcopatus etiam desiderandi rationem esse quandam, pietati & religiosæ modestiæ nihil obstrepentem: si non observentur oculis votisque, nisi quæ Episcopatus pene individua sunt ornamenta, labores, cruces, persecutiones, frequentes pro Christo mortes: ita, immò & aliquantò faciliùs intelligitur, posse Ordines dignitatesque Episcopatu inferiores concupisci, non sine flagitio tantùm, sed & cum laude, si una cordi sit, una amori sanctitas sacerdotalium functionum, sepositoque abstersoque fuco omni humanarum opum dignitatumque.

VIII. Hac omnino ratione posteriori hac ætate complurimi virtutibus clari, addictissimique in Congregationes se conjecerunt merè Clericales, quarum indubium est gregales plerosque omnes ad Ordines sacros evectum iri: eo vel jure, vel more ita jamdiu ibi vigente. Qui his Sodalitiis nomen dant, ad sacerdotium aspirare videri dicique possunt: sed nullius tamen vitiosæ ambitionis affines sunt, aut vel suspecti esse possunt, cùm nullæ interveniant humanæ illecebræ, nullæ sæcularium voluptatum, honorum opumque spes, utpote quæ ipso instituti sacri exordio funditus excisæ sint. Ecclesia autem ipsa, quæ istiusmodi & Institutiones, & Congregationes authoritate sua statim munivit, satis ipsa superque ab obliquis quibuscumque suspicionibus eas purgat sollicitationes, precesque piè ambitiosas, quibus in eas aditum sibi aperiunt omnis ætatis viri, quanquam eò admitti flagitantes, flagitent & quodammodo Sacerdotio se consociari.

IX. Jure autem meritoque existimat Simeon idem Thessalonicensis, Episcopatum ipsum ambiri, prehensarique non posse. Etsi enim desiderari posset ea ratione qua Paulus docuit, quę concupiscendi ratio, ipsa Episcopatus fuga & rarior est & difficilior, non posset tamen ambiri. Eligendi enim jus est pęnes eos, quibus ea de causa assentari flagitiosum est. Quin immò cùm electoribus patere non possint arcana cordium, exploratum illis nusquam esse posset, qui casto & puro, qui carnali, & impio flagrarent desiderio, ideoque omnes eos abigere à se tenerentur. Ut ergo innoxium aliquando esse possit Episcopatus desiderium; non potest sine gravi noxa desiderium illud explicari, & in tantæ dignitatis ambitiosum aucupium effundi.

Regest. 10. Epist. 155. X. Concludet hanc aptissimè quæstionem Innocentius III. qui Episcopo Pictavienſi mandavit, ut juniori Clerico Subdiaconatum conferret, qui Clericatui consecratus fuerat ab ipsa parente sua, inter puerperii cruciatus; & qui maternis obsecundans votis, minoribus jam fuerat initiatus Ordinibus. Idonea suppetebat eruditio, suppetebat & patrimonium. Non sibi defuerat apud Episcopum Pictavienſem. Et repulsam tamen passus erat. *A te instanter petiit, ut eum in Subdiaconum promoveres. Tu licèt habeat patrimonium, acquiescere recusasti.* Magis exorabilem se Pontifex præstitit piis Clerici hujus postulationibus. *Nos pium ejus propositum attendentes, &c.* Episcopoque præcepit, ut Subdiaconum illum ordinaret. Absolutissimum mihi quidem videtur hoc Decretum Pontificis, & omnes partes complecti atque firmare suprapositæ doctrinæ. A parentibus hìc primùm, inde & à seipso Clericatui addictus fuerat; nec opibus, nec honoribus inhiabat: quin suis impendiis avebat Ecclesiæ inservire: pietati ejus gratulatur Pontifex, nec permittit tantùm, sed præcipit Episcopo, ut Subdiaconum ordinet. Una nobis objectari potest Subdiaconatus dignitas, ultra inferiorum jam Ordinum sortem evecti. Sed proclivis & expedita responsio est, cùm sacrorum Ordinum postremus esset Subdiaconatus, eo nec acui, nec sedari facilè potuisse Clericorum aut ambitum, aut avaritiam. Denique cùm Subdiaconatu primùm irrevocabiliter quis Clero Deoque adstringatur, probabile prorsus est, hunc Clerum, alioqui necessariis vitæ subsidiis abundè instructum, eo ornari non alio consilio voluisse, quàm ut se insolubili nexu Deo Ecclesiæque devinciret.

De

De iis qui declinandi tantùm lethi extremique ſupplicii cauſa ordinabantur.

CAPUT XXVII. *P. 2. l. 2. c. 8.*

De iis qui Clericatu ab Epiſcopis donabantur, quamvis eos ad Clerum non appelleret niſi quædam fortunæ procella, & declinandæ perſecutionis, aut juſtæ ultionis neceſſitas.

I. Varia hujus infortunii in Oriente exempla.

II. Quæ hinc documenta exculpi poſſint. Hinc Clericatus promiſcuè habebatur cum inſtituto Monaſtico. Quæ Eccleſiæ conſilia in his ordinationibus violentis & extortis.

III. Hinc emicat Clericatu perſuaſiſſimum fuiſſe ſæculo prorſus renuntiari.

IV. V. VI. VII. Exempla ejuſdem rei per Gallias. Violentas has ordinationes, ſuo tamen quodam modo fuiſſe voluntarias, & lapſu temporis libentiſſimæ voluntatis holocauſta.

VIII. IX. Perſimilia Hiſpaniarum exempla, ubi durior fuit conſuetudo, nec tamen unquam ita dura aſperaque, quin voluntariæ ſemper hæ fuerint ordinationes.

X. Qui criminum conſcii convictique fuerant, perſæpè in clauſtro, nunquam in Clericatu pœnas luere juſſi ſunt.

I. EVidentiùs invictiùſque conſtabit, quàm libenter ab Eccleſia ad Clericatum ſuſciperentur, qui ſacris ſe obſequiis mancipare ex animo cupiebant; ubi declaratum fuerit, quàm facile admitterentur illi, qui eò variis infortuniis, & vitæ tempeſtatibus impellebantur. A Socrate commemoratum eſt, Julianum, qui poſtea Eccleſiæ deſertor fuit, & hoſtis cruentiſſimus, ut ex animo Conſtantini Imperatoris excuteret eas ſuſpiciones, quas vanitate ipſe ſua & imprudentia exciverat, Monaſticum ſimulaſſe propoſitum, Lectoremque in Eccleſia Nicomedienſi ordinari ſe voluiſſe. Haud ſanè probabile eſt proſiliiſſe Epiſcopum, ut Imperatoriæ proſapiæ Principem inopinum invaderet, & Lectorem initiaret. Obvius ergo approbavit ipſe, nec repelli potuit. Narratur & à Theodoro Lectore Marcianum, qui de Imperio cum Zenone certaverat, inſigneſque de eo quandoque reportaverat victorias, captum tandem fuiſſe, & in exilium deportatum, cùm priùs Presbyter ordinatus fuiſſet. Perhibet & Evagrius, ut Conſtantinus Tyrannus, imparem ſe tandem expertus juſtitiæ, poteſtati, & exercitibus Honorii Imperatoris, purpuram ſponte exuerit, & in Eccleſiam ingreſſus, Presbyterum ſe ordinari evicerit. Author eſt Theophanes, Germanum, & Philippicum uſque adeo, vel odio, vel terrori potiùs fuiſſe Phocæ Imperatori, ut eos Presbyteratu initiari coegerit. *Germanus depoſita coma ad Presbyterorum ordinem ejus juſſu allectus eſt, Philippicus etiam crinibus attonſis Sacerdotii dignitatem aſſecutus eſt, & Chryſopoli in Monaſterio à ſe extructo moram egit.*

L. 4. c. 1.

L. 1. circa finem.

L. 6. c. 15.

in Chron.

II. Non eo animo ſcribuntur hæc exempla, ut iis ſubſcribatur: quin potiùs, ut in ea pauca hæc animadvertantur. 1. Si non repellebantur à Clericatu, & ordinibus, qui penè inviti flagitabant, certè terrena, & carnali cupiditate adacti: multò minùs rejici tum potuiſſe eos, quos infucata pietas ad eadem vota incitabat. 2. Increbuiſſe hæc exempla jam inde à quarto Eccleſiæ ſæculo. 3. Qui triſtibus his rerum temporumque vicibus ordinabantur, ſimulatè ſaltem eos neceſſitati ſerviiſſe, & ceſſiſſe Providentiæ, ad voluntariam converſionem profitendam. 4. Qui Clericatui tum & Ordinibus illigabantur, eos ſimul, & ſemel Monaſtica inſtituta profeſſos, ut ex Juliani exemplo declaravit Socrates.

Et eò ſanè prohibebantur tum Epiſcopi januam Cleri his occludere, ut qui in Monaſticos ſe ſtatim ſeceſſus conferrent, mundoque terga verterent, idque certa, & firma poſthac voluntate vociferarentur. Quanti etenim ſunt, qui mala benè vertunt, & qui neceſſitati aliquando tandem ita ſeſe inflectunt, & accommodant, ut quæ violenta primò fuerat, voluntaria mox evadat converſio, & in ſummam quandoque erumpat pietatis arcem? Docuit nos alibi Auguſtinus, ne agricolis quidem, & opificibus quibuſcumque obſtrui debere cœnobiorum aditus omnes; propterea quòd quanquam juſtiſſimæ ſint cauſæ ſuſpicandi, inertiæ potiùs illos, & otii amore, quàm ſincera ferri pietate: ſint tamen ex illis aliqui qui caſtiſſimo deſiderio ferveant perfectionis Evangelicæ, & qui in ejus poſtea faſtigium evadant. Itaque ne hi rejiciantur, illos quoque eſſe amplexandos: cùm ſibi uni Deus cordium perſcrutandorum vim, & laudem vendicarit.

III. Si cui verò ſuccurrat animo, non magnopere referre ad dignoſcendam Beneficiorum priſcæ Eccleſiæ diſciplinam: tam operosè declarari, admiſſos fuiſſe in Clerum, tum eos qui ſua ſponte id expoſcebant, tum qui violento adverſantis fortunæ turbine eò urgebantur. Reſpondebo permagni omnino intereſſe, ut perſuaſum ſit omnibus, Clericatus profeſſionem fuiſſe tum verè profeſſionem, converſionem, religionem, fugam ſeculi, & voluptatum vanitatumque ejus inſanarum: ideòque non potuiſſe non eò admitti illos, quos ſupernè inſpirata pietas, vel quos reflantis fortunæ turbo eò perpuliſſet. Permagni inquam intereſſe, ut omnino intelligatur Clericatum minoreſque Ordines quendam veluti novitiatum fuiſſe, ubi Chriſti milites imbuerentur omni virtutum genere, humilitate, paupertate, veſte quippe ciboque contenti: ut ne ſuſpicio quidem eſſet eò homines, vel opum cupiditate trahi, vel honorum.

IV. Veniamus ad Occidentales Eccleſias, & experiamur an & in iis appareant id genus exempla, in quibus eadem quòque liceat obſervare. Memoratur à Gregorio Turonenſi Chararicus Rex juſſu Clodovæi Magni pœnas dediſſe perfidiæ, in hunc eundem modum attonſus in Clericum cum filio, tum ipſe Presbyteratu, filius Diaconatu, ſacris altaribus ambo devincti. *Vinctos totondit, & Chararicum quidem Presbyterum, filium verò ejus Diaconum ordinari jubet.* Non facilè crediderim, potitum victoria Clodovæum abruptè Epiſcopis præcepiſſe, ut miſerabiles Principes tonſura, & ſacerdotio donarent. Quin auguror potiùs, his optionem feciſſe, ut aut perfidiam capite luerent, aut ſemel renuntiarent ſæculo, eique ſe ineluderent profeſſioni, ubi res novare, & turbare quidquam ampliùs non poſſent, tumque ipſos ſtatuiſſe ſecum, & exoraſſe ab Epiſcopis, ut attonſa coma, collatoque ſacerdotio, ſpes ſæculi omnes ejurarent.

L. 2. c. 41.

V. Et hæc quidem conjectura, non ſimilitudine tantùm veri, Regumque in Epiſcopos obſervantia nititur, & Epiſcoporum in Ordinibus nonniſi conſideratiſſimè conferendis providentia: ſed & aliis ab eodem Gregorio relatis exemplis, ac trium potiſſimùm filiorum infortunatiſſimi Regis Clodomiri. Cùm enim in manus patruorum incidiſſent Childeberti, & Clotarii, copiam illi fecere aviæ Clotildi reginæ ſanctiſſimæ, alterutram ut eligeret perniciem, vel mactari pueros, vel detonderi, eoque regiæ familiæ, & dignitatis inſignibus ſpoliari. Contrucidati ſunt duo, tertius nimirum Clodulphus elapſus eſt, attonſuſque, & tandem Presbyter factus, regiam, ſed cœleſtem, minus invidioſam, ſed non paulò optabiliorem aſſecutus eſt coronam. *Is poſtpoſito regno terreno, ad Dominum tran-*

L. 3. c. 18.

transiit, & sibi manu propria capillos incidens, Clericus factus est, bonisque operibus insistens, Presbyter ab hoc mundo migravit.

VI. Hoc Clodulphi exemplo dilucet, has professiones, seu Clericales, seu Monasticas, quanquam in speciem primò vi extorqueri viderentur, voluntarias tamen, & jam tum aliquo modo fuisse, & omnino postea evasisse. Quanquam potuerint & aliqui forsan ne ferreæ quidem, & ineluctabili cedere necessitati, & contumacia calamitatem exaggerare. Merovæus sanè regii, & ipse sanguinis; veste primùm donatus Clericali, tum ordinatus Presbyter, ita in Monasterium amandatus est, ubi Clericalis vitæ regulis imbueretur. *Cùm in custodia à Patre retineretur, tonsuratus est, mutataque veste, qua Clericis uti mos est, Presbyter ordinatur, & ad Monasterium Cenomanicum dirigitur, ut ibi Sacerdotali erudiretur regula.*

L. 5. c. 14.

Ibidem. L. 7. c. 31. 36.

VII. Lubens omitto & alia quæ congeri possent exempla, & ad Concilium Aurelianense III. venio, ubi pœnis canonicis subjiciuntur Episcopi, qui invitos, & reclamantes ordinabant; nec à communione depelluntur, etsi Ordine sacro exauthorantur qui uxores duxerant, postquam vi adhibita ordinari fuissent. Hinc perspicis Ordinationes de quibus verba facimus, suo quodam modo voluntarias fuisse. Volebant enim effugiendæ mortis causa ordinari, etsi aliàs noluissent. *Quòd si invitus, vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio quidem deponatur, sed non à Communione pellatur. Episcopus autem qui invitum, aut reclamantem præsumpserit ordinare, annuali pœnitentiæ subditus, Missas facere non præsumat.*

Can. 7.

VIII. His exemplis referta erat & Hispania!. Eorum aliqua ab eodem Gregorio Turonensi literis mandata sunt. Satius esse tamen arbitror hìc expendere Canonem Concilii Toletani VIII. quo percelluntur ii, qui jam nefarias nuptias appetebant, postquam Ordines in difficillimis hisce temporibus suis accepissent, quòd non alius daretur fugiendæ mortis exitus. *Quosdam aut eventu necessitatum, aut metu periculorum, adeptos fuisse novimus Ecclesiasticarum officia dignitatum: & quoniam cùm hæc illis imponerentur, id sibi fieri noluisse testantur; idcirco hæc spernere, atque ad pristina pertentant conjugia moresque redire.* Obtendebant illi nunquam assensos esse se Ordinationi. At contra Concilii urgebant Patres, Ministrorum sacrorum consecrationem non minùs augustam, sacrosanctam & irrevocabilem esse, quàm Chrismatis, Altarium & Ecclesiarum: Si baptismo autem parvuli etsi minimè consentientes, constringuntur tamen Christianę fidei legique: non minorem Ordinis sacri vim esse debere, quanquam qui eo donantur, eorum extorqueatur aliquo modo consensus. *Quanto magis non convenit violare, quod pro mortis, aut pœnarum evadenda pernicie, occulta Dei dispensatione dignoscitur obvenisse. Licèt inviti perceperint quod merebantur habere, libenter tamen ob cœleste retineant præmium quod nolendo per terrenæ consecuti sunt necessitatis eventum.*

L. 6. c. 43.

Can. 7.

IX. Si rata habetur hoc Concilio eorum ordinatio, qui minùs assentiebantur: *Id sibi fieri noluisse testantur, &c. Licèt inviti perceperint, &c. Nolendo consecuti sunt, &c.* non tamen existimandum est nullum prorsus prætitum fuisse ab iis qui ordinabantur, assensum. Assentiebantur enim verò, quanquam illibentes, ut illi qui ut gravius declinent malum, leviori assentiri, & acquiescere coguntur. Verissimè enim dicitur, hoc malum eos pati invitos, & tamen volentes assentiri, ne graviorem aliquam cladem sibi accersant. Quibusde hìc agitur ordinationi eodem pacto consenserant, necessitate constricti inevitabilis alioqui mortis. *Aut eventu necessitatum, aut metu periculorum, &c. Pro mortis, aut pœnarum evadenda pernicie, &c. Per terrenæ necessitatis eventum.* Ecquis autem non, vel amarissimas sorbet potiones, metu mortis eo adactus, invitus, & tamen volens?

Episcopi ergo sacros Ordines his conferebant, tunc quidem non tantùm volentibus, sed vehementissimè volentibus, orantibusque, postquam non alia supererat salutis via. Unde ita ordinati non ferè postea reclamabant; aut contra protestabantur, velut ii de quibus suprà Concilium Aurelianense III. Hinc quoque non leve patrocinium Episcopis accedebat, quòd perspè assensus ille vi expugnatus primùm, lapsu temporis confirmabatur, & diluescebat, & hinc gratiæ habebantur singulari Dei providentiæ, cui tempestates ipsæ famulantur, & diutissimè jactatos eo jubente in portum tandem conjiciunt. *Occulta Dei dispensatione dignoscitur obvenisse.* Obiter moneo non aliter interpretandos esse aliorum Hispaniæ Conciliorum Canones, ubi ratus habetur baptismus Judæis invitis datus. Et eorum enim ponitur certusque habetur similimus consensus, vi expugnatus illę quidem, & metu mortis, sed consensus tamen, & voluntarius, eadem ipsa ratione, qua tam multa in vita communi fiunt metu mortis, & voluntariè.

X. Non debet hìc denique præteriri quod in Cleri laudem, & decus eximium vergit. Nimirum gravium reos flagitiorum, Clero nunquam in pœnam addictos fuisse, quanquam tum quidem non rarò in Monasteria ablegarentur. Quod factum videtur non sacerdotii tantùm contemplatione, sed ejus etiam innocentiæ morum, quem Clericatus postularet. Non plecti, sed honestari videretur scelus, si scelesti Ordinibus Ecclesiasticis innecterentur. Denique scelus ipsum antequam secularis Judicis sententia damnaretur, prædamnatum jam erat canonicis institutis, & à sacerdotii quantulocumque consortio abscissum. Ideo quanquam criminosos compulerit quandoque inconsiderata, & præceps iracundia tyranni ad Ordines sacros suscipiendos, verùm id nunquam canonico, vel juridico judicio factum, nunquam à Judice ullo pronuntiatum. Quin & ubi tyrannica vi extortum illud est, non tam Clericali ordinatione puniebatur, quàm spe dignitatis cujuscumque civilis adipiscendæ spoliabatur reus. An verò cùm judiciali sententia Clerici laicique detrudebantur in Monesteria, id eò pertineret ut Monachi fierent, an ut pœnitentiæ tantùm operibus sese dederent, id à proposito nostro alienum visum est inquirere.

CAPUT XXVIII. *P. 3. l. 2. c. 7.*

Nec Clero, nec Claustris excludebantur qui vitandæ mortis causa eo confugiebant; sub Imperio Caroli Magni, Stirpisque ejus.

I. Cur hæc loco isto quæstio pertractetur.

II. Qui vi urgebantur, ut Clericalem, vel Monasticam Professionem complecterentur, necessitati serviebant, volentes utique, & vel ita mortem declinare gaudentes.

III. IV. Varia exempla, & inflictæ hujus necessitatis, & accommodantis se ei voluntatis, liberæque consensionis.

V. Observantur nonnulla in eis exemplis.

VI. VII. Proferuntur exempla alia, & nonnulla rursus in ea observantur.

VIII. In Ecclesia Orientali iidem mores.

IX. Qui vi adacti fuerant ad alterutrum propositum, in eo perseverare cogebantur.

X. Doctrina Balsamonis de Professione Monastica, morte imminente facta.

XI. Antiquæ pœnitentiæ successit Monastica Professio.

XII. An

XII. An aliquando fuerint relaxati, qui in Cœnobia fuerat contrusi.

XIII. Voluntarii homicidæ, qui ab asylo Ecclesiæ distrahebantur, perpetuo arctabantur carcere, nisi Claustro mallent.

XIV. Poterant Abbates ad Professionem admittere eos, qui vita mox abituri erant.

I. NOn pigebit hìc illud refricare, quo adducti simus consilio ad hanc quæstionem pertractandam, de iis qui tyrannica vi, vel tristissima necessitate constringebantur, ut se vel Clericali addicerent, vel Monastico instituto, quòd non alia tum peteret mortis declinandæ via. Nimirum hinc facilè intelligitur, si ne hos quidem Clericatu summovebat Ecclesia, multò minùs ab ea abjici illos potuisse, qui spontè sese, & uno Ecclesiastici ministerii amore compulsi ad Tonsuram & minores Ordines offerebant.

II. Toto autem hoc capite operam nostram studiumque omne in id potissimùm conferemus, ut testimoniis & exemplis medii hujus ævi hìc coacervatis, manifestissimè rursum declaretur, ideo ad Clericatum & ad Ordines admissos fuisse ab Ecclesia eos, qui de libertate, de vita periclitabantur, quòd enixissimè id & cuperent & flagitarent, ut quibus non aliud esset extremi supplicii effugium. Non poterat suo Ecclesia sinu excutere ad hoc ejus asylum confugientes reos, vel etiam sine reatu calamitosos: cùm tam invicta tunc constantia suorum asyla templorum tueretur: & cùm necdum excidisset memoria, quantos olim scelerosos ex ipsis pene Tribunalibus manibusque tortorum extorsisset, pœnæque subduxisset temporali, ut pœnitentiæ addiceret, qua & scelera & scelerum supplicia æterna expungeretur. Illud enim seriò animadvertendum, in perturbatione frequentissima rerum temporalium semper victos victoris iræ & vindictæ obnoxios fuisse, quànquam non rarò vel omnino innoxios, vel certè minùs noxios. His ergo non iniquum erat patere Monasteria, patere Clericatum, quo se hostium & victorum furori subtraherent. Minùs voluntaria primùm erat ea conversio, sed utcumque tamen, jam tum, sed omnino tandem voluntaria: cùm cedat tandem & accedat necessitati voluntas, ubi sapit, ubi insuescit, ubi virtutis longo tyrocinio mansuescit, & gratulatur tandem ei, & necessitati, & procellæ, quæ nolentem ejecit in eum portum, ubi non multò pòst lubentissimè conquiesceret.

III. In Concilio Attiniacensi Ludovicus Pius anno 822. *primò quidem fratribus reconciliari studuit quos invitos attonderi fecerat.* Optimum principem excandescentiæ hujus suæ pœnituit; denique publicæ pœnitentiæ lamentis eam culpam abluit. Carolus Calvus Pipinum quoque nepotem Clericali tonsura constrinxit, quòd in Aquitania res novaret, quin & habitu Monastico indui eum jussit, consilio usus Episcoporum, qui eam pœnitentiæ formam ejus & natalibus & sceleribus consentaneam fore existimarunt, in Concilio Suessionensi II. ann. 853. *Consilio reverendissimor. Pontificum & Procerum attonsus & in habitu Monastico ad Monasterium sancti Medardi custodiendus & docendus deductus est.*

Conc. Gall. To. 1. pag. 448.

Can. 5.

IV. Thassilo Dux Bavariæ, ut perhibet vetus Chronicum, ingeminatæ sæpiùs perfidiæ & perduellionis convictus, attonsus demum fuit, & in Gemmeticense Cœnobium inclusus: *Invitus jussus est comam capitis sui deponere, &c. Clericus effectus est, & exinde exiliatus est ad Cœnobium quod appellatur Gemeticum. Duo quoque filii ejus tonsurati atque exiliati sunt.*

Du Chesne Hist. Fran. Tho. 2. p. 6.

Hæc paucis ibi: at locupletior alibi & diffusior Historiæ eorum temporum scriptor narrat Comitia Regni Generalia habita, ubi causa Thassilonis disceptata, capitalis sententia in eum dicta, Caroli Magni imperio & indulgentia suspensa ac mitigata sit, ut quem Thassilo affinitate contingeret. Denique cùm mortem ipse deprecaretur, rogaretque ut longo pœnitentiæ decursu permitteretur in Monasterio quopiam scelera sua eluere, unà cum filio quem habebat, ut priùs perfidiæ, ita & nunc pœnæ socium, ac pœnitentiæ: voti compos factus est. *Dominus Carolus congregans Synodum ad villam Ingelheim, &c. dum omnes una voce acclamarent capitali eum ferire sententia, Carolus piissimus Rex motus misericordia, ob amorem Dei, & quia consanguineus ejus erat, obtinuit ab ipsis Dei & suis fidelibus, ut non moreretur, & interrogatus à clementissimo Rege Thassilo, quid agere voluisset, ille verò postulavit, ut licentiam haberet sibi tonsurandi, & in Monasterio introeundi, & pro tantis peccatis pœnitentiam agendi, & ut suam salvaret animam. Similiter & filius ejus Theodo dijudicatus est, & tonsuratus, & in Monasterio missus.* Ibid. p. 33. An. 788.

V. Hinc manifestè illa existunt. 1. Quamvis inviti viderentur hi Proceres tonderi & ordinari: *invitus jussus est comam capitis deponere*: spontè tamen, immò & cupidè hoc eos voluisse. Quid enim tam voluntariè, quid tam cupidè fit, quam quod necessitate vitæ tuendæ, & mortis propulsandæ fit? Ideo & Thassilo Judicum sententia morti addictus, in gratiæ & beneficii loco habuit, quòd vita & professione Monastica donaretur. Eginardo etiam teste Thassilo Cœnobium & lubens primùm intravit, & lubentior postea incoluit. *Clementia Regis licèt morti addictum liberare curavit. Nam mutato habitu in Monasterium missus est, ubi tam religiosè vixit, quam lubens intravit.* 1. Ita viros nobilissimos humaniùs quandoque habitos, ut postquam morte damnati fuerant, pœnitentia publica mulctarentur; ut quondam frequentissimè capitale judicium connitentibus Episcopis Clericisque omnibus condonatum, & pœnitentiæ publicæ laboribus commutatum fuerat; eo tantùm discrimine, quòd his posterioribus sæculis pœnitentiæ stadium in Monasterio decurreretur. 3. Clericatum in his exemplis à Monastico instituto non sejungi. Hæc enim verba, *Clericus effectus est*, perspicuè de Monastica professione capienda sunt. Et cùm per hæc media sæcula aliquandiu indiscriminatim ea habita sint instituta duo; hinc forsan emersit, ut & in Clericatum aliquando adigerentur rei eorum scelerum, quæ capitali supplicio expianda fuissent. Offensa enim morte, quam declinare jam non possent, jam multis ipsi precibus id expugnabant, ut Clericalis potius, vel Monasticæ vitæ institutis constringerentur.

VI. Cùm Pipinus quasi naturæ ipsius suæ immemor in parentem optimum Carolum Magnum conjurasset, in Conventu Regni generali anno 793. Ratisponæ cum conjuratis omnibus morte damnatus est. Donatus mox à Carolo Magno Comitiorum precibus, in Clericatum & in Monasterium contrusus est, *Universus populus judicavit ut vita privarentur, & ita de aliquibus impletum est. Nam de Pipino filio suo quia voluit Rex ut occideretur, judicaverunt Franci, ut ad servitutem eum inclinare debuisset. Et ita factum est, & misit jam Clericum in Monasterium.* Author est Eginardus, optasse Pipinum ipsum, ut hac occasione posset pœnitentiæ instituta seriò capessere, *Detonsum in Cœnobio Prumiæ, religiosæ vitæ, jamque volentem vacare permittit.* Denique testatum facit Eginardus, ne Ludovicum quidem Pium quemquam Monasteriis addixisse, nisi quos conjurationis compertos Comitia Generalia morte damnarant. *Judicio Francorum capitali sententia damnatos, &c. prout quisque nocentior, vel innocentior apparebat, vel exilio proscribi, vel detondere, atque in Monasteriis conversari jussit.* Quin & Theganus narrat à Ludovico Abbatiis donatos fuisse fratres suos & Episcopatibus, quos antea in Monasteria compegerat. Pœnituit quidem Ludovicum postea suæ in fratres suos inclementiæ. Sed vel hoc ipsum incredibilis ejus clementiæ documentum

Ibid. p. 38.

Ibid. p. 101.

Ibid. p. 102. 280.

fuisse

fuiſſe author eſt, qui ejus vitam ſcripſit : quòd ipſum pœnituerit pœnæ ſecundùm leges irrogatæ,
Ibid. p. 301. imò multis delinimentis mitigatæ. *Adeo Divinitatem ſibi placare curabat, quaſi hæc quæ legaliter ſuper unumquemque decucurrerant, ſua geſta fuerint crudelitate.* Humanitatis ejuſdem ſpecimen aliquot interjectis annis exhibuit in eos rurſus, qui novæ
Ibid. p. 308. conjurationis architecti fuerant. *Cum omnes judicio legali tanquam reos majeſtatis decernerent capitali ſententia feriri, nullum ex eis permiſit occidi : ſed laicos quidem præcepit locis opportunis attonderi, Clericos verò in convenientibus itidem Monaſteriis cuſtodiri.*

VII. Strues ea & perſpicuitas tanta exemplorum declarat apertiſſimè ; ut ſuprà perſtrictum eſt, 1. Non coactos fuiſſe ad Clericatum, niſi eos qui cogi ſe volebant, ſeu qui Clericatum morti volentes lubenteſque præponebant. 2. Vetuſtiſſimæ diſciplinæ has fuiſſe quaſdam veluti reliquias, morti temporali præripi reos, ut pœnitentiæ laboribus immorerentur. 3. Priſcæ quoque diſciplinæ id fuiſſe, ut pœnitentia in Cœnobio quopiam peragetur. 4. Tonſuram & Clericatum hìc plerumque de Monaſtica profeſſione intelligi debere. Apertiſſimum enim illud eſt in ſuperioribus exemplis omnibus, quibus & alia poſſent adjungi. Ita Monachus Inculiſmenſis ait, ultimum ſtirpis Clodovæi Principem Clericatu donatum eſſe in Monaſterio, hoc eſt, & Monaſtica ſimul veſte. *Facto Cle-*
Ibid. p. 69. *rico in Monaſterio.* Ea porrò erat ejus rei ratio, quòd minùs tunc diſtingueretur Tonſura Clericalis à Monaſtica : cùmque perſæpè Clerici pœnitentiam acturi in Monaſteria amandarentur, facilè perſuaſum eſt, poſſe in iiſdem Monaſteriis laicos quoque accepta Clericali Tonſura pœnitentiæ laboribus defungi. Stephanus quoque IV. ſummus
In ejus vita. Pontifex, eos qui in ejus caput conjuraverant, vita donatos Monaſteriis abdidit. *Quos ſalvos conſervare cupiens Monachos facere præcepit.*

VIII. In Orientem trajicio, ubi confeſtim ejuſdem diſciplinæ impreſſa obſervo veſtigia, ejuſdemque morum doctrinæ. Anaſtaſius imperio cedens Theodoſio, ut & ſceptrum illi certius adſereret, & ſibi vitam, *Dato ſacramento Clericus factus, atque Presbyter eſt conſecratus.* Verba ſunt ea Anaſtaſii Bibliothecarii in vita Gregorii II. Addit Theophanes in Monaſterii latebras conjectum fuiſſe Anaſtaſium. Si Presbyter autem ordinatus eſt, quanquam procul ſim à probandis vel defenſandis hoc genus facinoribus : ſuccurrit tamen animo, quo difficultas ea & rei inſolentia elevetur. Anaſtaſius infortunii magis fui, quàm ſceleris præ Theodoſio luebat pœnas. De Imperio certarant. Non ea ſemper cauſa melior, quæ felicior. Pœnas dabat Anaſtaſius, non gravioris culpæ, ſed infelicioris pugnæ. Itaque videri quibuſdam potuit, non ſtatim ubi ab Imperio excidit, etiam innocentia excidiſſe ea, quæ ad Presbyteratum deſiderabatur. Adde quòd Ordo ſacer in hoc genus exemplis collatus videtur fuiſſe, non tam ut ejus munia obirentur, quàm ut certiùs conſtaret de ejurata ſpe ſæcularium quarumcumque dignitatum. Quàm multi enim olim Ordine ſacro donabantur, cujus functiones nunquam adirent?

Urgenti olim Bardæ, ut tonderetur & ſacro velo obnuberetur imperatrix mater cum ſororibus Michaelis Imperatoris : conſtantiſſimè renuit Ignatius Patriarcha, conteſtatus nullius eas ſceleris conſcias eſſe. Ita enim Nicetas in vita Ignatii : *Et verò nunc quod Reginarum eſt facinus, quæve in illis cauſa, ut majeſtas veſtra, adverſus eas talia machinetur.* Irene Conſtantini Imperatoris mater, *mariti ſui fratres, Cæſares & Nobiliſſimos, raſo capite in Ordi-*
Cedrenus. pag. 469. *nem Sacerdotum redegit, qui natalitio Chriſti feſto ſacris populum impertirent* : quòd nimirum in ipſam & Conſtantinum filium conſpiraſſent, ut author eſt Cedrenus. Cùm Nicephorus Botoniates Imperium invaſiſſet, Michaele deturbato & in Monaſterium detruſo, Patriarcham & Metropolitanos immiſit, qui eum detonderent & Archiepiſcopum Epheſinum inaugurarent, ut perhibet Curopalates. *Mi-* Pag. 864. *chael detonſis capillis, ſententia Patriarcharum & Metropolitanorum, Epheſi Archiepiſcopus deligitur.* Inſolétiora ſunt ſanè hæc exempla & pœnè ſingularia. Longè numeroſior enim eorum turba, qui ad Monaſticam vitam cogebantur. Sed illud non abs re forſan hìc obſervabitur, qui ad Clericalem contrudebantur profeſſionem, eos nullius criminis infamia laboraſſe, cùm vigerent etiam tum Canones, per quos à Clericatu cujuſcumque ſceleris infamia aſperſi eliminabantur. Præfeſtina quidem illi & præcipiti celeritate ad ſacros Ordines, ad ſummas etiam dignitates impellebantur : verùm nemo non videt quàm non poſſint hæc in exemplum trahi, quæ à ſumma poteſtate, ne dicam vi proficiſcebantur. Nec in crimen vocandi ſunt Epiſcopi, qui Ordines tunc conferebant, cùm renuendi conſtantiam & Canonum infractam obſervantiam retinere ne poſſent, niſi alienæ ſalutis & vitæ diſpendio. Conſentaneum non erat, ut laudem conſtantiæ tum aucuparentur Præſules, cùm de capite virorum nobilium Principumque ageretur.

IX. Non eſt etiam quod quemquam moveat, ſi tam religiosè obſervari jubebantur hæ tunc profeſſiones, vi certè expreſſæ. Tradit enim Balſamon, quod magis ſtupendum eſt, illos etiam quos repentina vis morbi oppreſſerat, adeo ut ne ſentirent quidem, cùm religioſa eis veſtis indueretur, ſiquando ſeſe priſtinaſque vires recuperarent, coactos fuiſſe profeſſionis Monaſticæ inſtitutiones, laboreſque omnes perfungi. *Vidimus multos qui ad* In Synod. Conſtant. Can. 2. *extremam ferè reſpirationem tonſi ſunt, & qui pro-* pag. 554. *pter morbum neſciebant quidem quid ipſis fieret, qui cùm poſtea vellent habitum recipere, propter ignorantiam, & quod morbo malè affecti eſſent, & in ſæcularibus vitam agere vellent, id non fuit eis permiſſum, ſed pœna etiam affecti fuere: alios autem qui cùm temerè ad priſtinum habitum reverſi eſſent, rurſus ad priorem Monaſticum habitum vel inviti reverſi ſunt.* Cùm autem caviſſent Carthaginenſes Canones, ne ægrotis non petentibus baptiſmus daretur ; ex quo conſequens eſse videbatur, ut nec pœnitentia non petentibus, nec quidquam ſentientibus, ingereretur : Reſpondet Balſamon fidelibus omnibus inſitum eſse, & ipſa regeneratione inſertum illud deſiderium, ut ne hinc excedant, niſi peccatis per pœnitentiam abſterſis ; infidelium verò mentes nullo iſtiuſmodi deſiderio, aut voto occupatas eſse. *Orthodoxis enim ut* In Can. 49. Carthag. *qui futurum Dei judicium ſperent, pœnitentia cohabitat, & quilibet propoſito Chriſtianus deſiderat, ut per tonſuram ei ſua peccata remittantur.* Ea eſt Balſamonis doctrina, in qua per me licet, ut ſuo quiſque fruatur judicio.

X. Nec verò fas eſt ſilentio præteriri ſcitum illud ejuſdem Balſamonis, quòd etſi nonnihil digredi nos cogat ab inſtituto, excuſabit breve diverticulum, rei utilitas non modica certè. Ait ergo ille qui ingraveſente morbo quopiam & deſperata jam pœnè ſalute, habitum induuntur Monaſticum, eos coram Deo pro veris haberi Monachis : quippe de In Can. 12. Neocæſar. Deo ſcriptum eſt, *Ubi te invenero, illic te judicabo.* Unde apud eum quiſque cenſetur, ex animi præparatione qua hinc excedit. At non ita res habet coram hominibus. Si quis enim habitu Monaſtico ita donatus eſt, is non poteſt, nec ipſe, nec hæredes ejus ea gaudere donatione, quæ ab ea conditione ſuſpenſa fuerat, ſi Monachus fieret. At contra cui donatum eſt quidvis, ſi modò liberos ſuſcipiat, is ſi ſanus vegetuſque Monaſticum inſtitutum profiteatur, donatione gaudebit, & rei donatæ fructus in pauperes diſpenſabit ; at ſi Monachus non fiat, niſi in extremo vitæ fugientis diſcrimine, irrita erit donatio, ejuſque fructus omnes reſtituentur. *Si is qui ſub liberorum conditione rem aliquam gravatam acceperit, in ſanitate tonſus fuit bona gratia, rectè ut eam ad pias cauſas relinquat, & reſtitutio ceſſabit. Sin*

autem

autem in extremi ſpiritus tempore, eam ad pias cauſas non tranſmittet, quod invalida fuerit conditio, & locum habebit reſtitutio.

XI. E diverticulo nunc in viam, à qua tantiſper deflexeramus, redeundum nobis eſt: & illud primò recolendum: olim ſtuduiſſe Clericos, ut reos morti ſubducerent, à qua tantumdem ferè periculi animæ, quàm corpori impendebat, ut eos pœnitentiæ ſubjicerent, qua & temporali nunc, & æternæ poſtea morti eximerentur. Recolendum illud rurſum habitum pœnitentiæ injectum plerumque fuiſſe iis, qui in extremis agebant. Et duplici pœnitentiæ rationi ſucceſſit poſtea Monaſtica profeſſio, eique implicati fuere, tum quibus æquiſſima ſcelerum vindicta, tum quibus deſperatiſſima quædam ægritudo proximam certamque mortem allatura videbatur.

XII. Teſtificatur & alibi Balſamon, qui tonſi, Monaſticaque profeſſione Imperatorum juſſu illaqueati fuerant, quantacumque illis vis adhibita fuiſſet, nunquam eos poſtea tam ſanctæ profeſſioni renuntiare potuiſſe. *Nec qui Imperatoria authoritate tondentur, poſſunt transformari, habitumque mutare, ſed erunt neceſſariò Monachi, etiamſi vi tonſi fuere.* Perſuaſum probabiliter erit, mandata iſtiuſmodi Imperatoria, non æquitate tantùm legum, ſed & humanitate multa temperata & condita fuiſſe, utpote quæ vitæ ſanctiori, & immortalitati beatiſſimæ initium daturæ, addiceret eos, qui duplici morte, temporali æternaque alioqui periclitabantur, ut ſuprà patebat in exemplis Caroli Magni, & Ludovici Pii.

In Can. 49. Baſilii.

Specialis excubabat providentia in Matronas nobiles, quas non rarò Imperatores in Monaſteria fœminarum detrudebant. Cùm Andronici Imperatoris conjux clauſtris egredi & ad Hungariæ Principem, qui eam uxorem depoſcebat, averet ipſa, percuperent & complures alii, reſtitit Concilium Conſtantinopolitanum: quòd nempè quanquam invita eò conjecta fuiſſet, non tamen niſi poſt mariti mortem detonſa eſſet, & in Monaſterio perdiu verſata. Ex quo ejus & conjiciebatur conſenſus & probabatur. Contrà autem Matronis aliis in hoc eodem Concilio indultum eſt, ut ſæcularem veſtem reſumerent, propterea quòd ſuperſtites eſſent earum conjuges, & quòd poſt tyranni mortem profeſſioni nunquam conſenſiſſent.

Idem pag. 1118. Supplem.

XIII. Quod ſuprà verò perſtrinximus, vix, ac ne vix potuiſſe tunc Eccleſiam aſylo & perfugio eliminare ſuo noxios, qui ad eam recurrebant: id authoritate Emmanuelis Comneni confirmari poteſt, eaque ejus Conſtitutione, qua prioris Conſtitutionis macula abſterſa eſt. Legem enim revocavit Emmanuel Conſtantini Porphyrogenetæ, quæ cogebat voluntarios etiam homicidas Tonſuram ſuſcipere Monaſticam, quantumvis illi quidem reniterentur. Scitè autem monet Emmanuel, ne eos quidem quos germana & fuci neſcia pietas inſtigat, ad Monaſticam admitti debere profeſſionem, niſi diuturno probatos tyrocinio: tantum abeſt, ut ad eam invitus cogi poſſit quiſquam, nedum ſceleſtiſſimi mortalium & homicidæ voluntarii; quorum profeſſio per vim extorta, ipſis Monaſteriis cædes & cruentas invehere aliquando poſſet carnificinas. Itaque pro clauſtris Emmanuel carceres perpetuos voluntariis deſtinat homicidis, qui in Eccleſiam confugerint. *Quamobrem tonſuræ loco majeſtas tua ſtatuit, ut qui cædem ſponte ſua præmeditatus admiſit, in cuſtodia toto vitæ ſuæ tempore degat, ex ea nunquam educendus, ne juſſu quidem imperatorio per oblivionem fortè principis elicito.* Ipſo aſyli Eccleſiaſtici privilegio morti ſubducebantur voluntarii etiam homicidæ: idque in cauſa erat, quamobrem Monaſticæ profeſſioni, cui addicebantur, aſſentiri nollent. Quo etiam adductus eſt Emmanuel, ut pro Monaſteriis, perpetuo illos carcere concluderet. Si qui verò eorum enixiùs rogarent admitti ſe in Monaſteria, diutinis probati experimentis, ea lege ſuſcipiebantur, ut revocare gradum nunquam poſthac daretur. *Quod ſi conſulto factæ cædis author, ſponte ſua tonſuram expetat, non temerè Monachorum in Ordinem admittetur, ſed magna cum accuratione & exploratione temporis.*

Juris Ori. Tom. 1. pag. 164.

XIV. Reſtat unum hoc quod addam ex eodem Jure Orientali. Ubi Patriarcha Chartam concedebat Abbati, quia Confeſſiones excipere, & peccata dimittere eorum poſſet, qui eum ſibi Patrem ſpiritalem adſciſcerent: copiam quoque illi faciebat donandæ & veſtis, & tonſuræ Monaſticæ, iis qui eam, vel valentes depoſcerent, vel ex morbo decumbentes. *Eidem concedimus ut illis tonſuram impertiatur, qui eam vel in vita ſua vel etiam in extremis reſpirationibus expetunt.* Apparet hinc tantopere propagatam fuiſſe eam conſuetudinem induendæ in extremis Monaſticæ veſtis.

Ibidem. pag. 467.

De Jure Patronatus.

CAPUT XXIX. *P. 1. L. 2. c. 7.*

De Jure Patronatus, ſeu de præſentatione per quinque priora Eccleſiæ ſæcula.

I. Ut quæſtio hæc cum ſuperioribus cohæreat.

II. Patronatus Eccleſiaſticus in Concilio Arauſicano, in gratiam Epiſcoporum, qui Eccleſias extruebant extra Diœceſin propriam.

III. An ad ſucceſſores id jus manaret.

IV. V. Eo jure laici ibi excluduntur. Cur.

VI. VII. Exempla Patronatus laici in Orientes, ubi Eccleſiæ extruebantur ruri in domibus villiſque Magnatum.

VIII. Necdum in Occidente ei juri locus erat.

IX. Exempla alia Patronatus laicorum in Oriente.

X. Cœpit ergo Patronatus laicus quidem in Oriente, Eccleſiaſticus autem in Occidente.

I. EXpenſis hactenus variis gradibus ejus poteſtatis, quam Canones Epiſcopis, Clero, populoque contulerant ad deligendos Beneficiarios, & Beneficiariis ipſis ad ſervandas, reſignandas cedendaſque & deferendas Eccleſias ſuas, pergendum ad illud jam nobis eſt jus Patronatus, quod parare ſibi ſinguli quique potuere, ad nominandos præſentandoſque Epiſcopo miniſtros extructarum à ſe Eccleſiarum. Cùm hoc autem capite propoſitum nobis ſit, non exſpatiari extra quinque priora Eccleſiæ ſæcula, fateri cogimur rariſſima tunc fuiſſe Patronatus exempla.

II. Eo ſeu jure, ſeu privilegio perſpicuè ſatis in Concilio Arauſicano donantur Epiſcopi ii, qui extra Diœceſeos ſuæ fines terris fundiſque quibusdam gaudent, in iiſque Eccleſias exædificant. Quanquam enim earum nec dedicationes altarium, nec Miniſtrorum Clericorumque quorumcumque ordinationes vindicare ſibi poſſint; deligere tamen arbitratu ſuo poſſunt eos, qui in eis miniſtraturi ſint. Hic certiſſimè Eccleſiaſticus eſt Patronatus, Epiſcopo ſoli conceſsus in aliena Diœceſi. *Si quis Epiſcoporum in alienâ civitatis territorio Eccleſiam ædificare diſponit, vel pro fundi ſui negotio, aut Eccleſiaſtica utilitate, vel pro quacumque ſua opportunitate, permiſſa licentia ædificandi, quia hoc prohibere votum nefas eſt, non præſumat dedicationem, quæ illi omnimodis reſervatur, in cujus territorio Eccleſia aſſurgit; reſervata ædificatori Epiſcopo hac gratia, ut quos deſiderat Clericos in re ſua videre, ipſos ordinet is, cujus territorium eſt: vel ſi ordinati jam ſunt, ipſos habere acquieſcat. Et omnis Eccleſiæ ipſius gubernatio ad eum, in cujus civitatis territorio Eccleſia ſurrexerit, pertinebit.* Can. 10.

III. Sa-

III. Satis dilucidè hìc pronunciatur, hoc Patronatus privilegio donari Episcopum, qui Ecclesiam constructerit in alieno Episcopatu, & in eo agro, qui vel Ecclesiæ ejus, vel patrimonii proprius sit. Sed non satis perspicuè declaratur, an Episcopi hæredes ac successores in ejusdem agri & Ecclesiæ possessionem, eodem quoque Patronatus jure fruituri sint. Si quidem Ecclesiasticus erat is fundus, qui Episcopatus successor erat, in id quoque Patronatus jus probabiliter creditur successisse. Quanquam enim illud annueretur *ædificatori Episcopo:* cùm tamen in Ecclesiæ agro, & ex Ecclesiæ redditibus extructa esset Ecclesia, æquum erat ut Patronatus Episcopatui potiùs quàm Episcopo, sedi magis quàm personæ adjungeretur. Quin & in Concilio hoc ipso æquum esse significatur, ut ne habeat alios Episcopus Ministros, quàm *quos desiderat Clericos in re sua videre.* At hæc eadem ratio suffragatur omnibus in Episcopatu successuris.

IV. Sed si patrimonialis hic esset ager, in quo ab Episcopo excitata hæc fuisset Ecclesia: an qui hæredes erant agri, erant & Patronatus, atque ita jam laicus Patronatus evadebat? Non satis mentem in ea re suam aperuit Concilium. Quin immò videri potest laicos omnino proscripsisse Patronos, quando in eodem Canone pœnas decernit in laicos, qui contructas à se Ecclesias voluerint ab alio, quàm à Diœcesano Episcopo dedicari: & ne verbum quidem facit ullum de jure eo, quo possint hi laici Ministros Ecclesiæ hujus suæ Episcopo præsentare.

V. In promptu illa quidem est ratio, quæ laicis adstipuletur: quòd suis impendiis & hæreditariis fundis Ecclesiam constructerint: cùm Clerici Ecclesiarum fundatores videri possint, ex Ecclesiasticis proventibus eas extruxisse: ut potiori jure remunerandi videantur Laici, qui de suo gratificentur. Verùm aliunde longè plausibilior dicetur Episcoporum causa, qui exploratissimum habeant, quibus & qualibus ministris egeat Ecclesia, quæ eorum laudes & virtutes esse debeant juxta Canonicas Sanctiones, quarum nec Laici, nec inferiores Clerici parem habent peritiam. Denique de privilegio hìc legitur, quod uni Episcopo expressè à Concilio indulgetur, cujus adeo de aliis quibusque silentium nullis non præjudicat conjecturis.

VI. Preces, immò & mandata inculcavit Chrysostomus opulentis omnibus, ut in villis suis ruri Ecclesias extruerent, eoque pietatis monumento jugem cælestium benedictionum rorem in omne patrimonium suum allicerent; ut cui præsto esset Presbyteri, Clericique alii, his Ecclesiis affixi, sacra ibi Mysteria statis diebus celebraturi, oratione mensam epulasque condituri, Christianæ doctrinæ rivulis irrigaturi familiam omnem, Decimas denique Primitiasque omnium in suos pauperumque usus expensuri. *Fora quidem & balnea faciunt multi, Ecclesias autem non item, & omnia magis quàm has. Ideo oro, & supplico, & gratiam peto, immo & legem pono, ut nullus qui habet villam, appareat carere Ecclesia, &c. Educa Magistrum, educa Diaconum & sacerdotalem Ordinem; quasi ducta uxore dotem adscribe. Quid non erit illic bonorum; Parumne est, oro, torcular benedici? Deum ex omnibus frugibus partem & primitias accipere? Simul prudentem habere Sacerdotem, simul conversantem? Parumne est in sanctis oblationibus nomen tuum semper referri?* In Acta. Hom. 18.

Nemo non videt quàm probabile sit his Ecclesiarum fundatoribus permissam fuisse tum potestatem, ut quos mallent Episcopo præsentarent Presbyteros ministrosve alios, ut qui secum versaturi jugiter essent, mensæ, familiæ, denique doti Ecclesiæ præfuturi.

Non oscitanter hìc autem legendum illud est, quod testatum facit Chrysostomus Patroni jus fuisse ut inter Missarum solemnia è sacris Diptychis nomen ejus recitaretur. *Parumne est in sanctis oblationibus nomen tuum semper referri?*

VII. In suburbio Calchedonensis civitatis refert Sozomenus ædificatam fuisse à Ruffino domum Regiis impendiis longè magnificentissimam, extructamque juxtà sub nomine sanctorum Apostolorum Petri & Pauli Ecclesiam: denique Ruffinus *Monachos in vicino collocavit, qui Clerum Ecclesiæ supplerent.* Tam Monachi possunt, quàm Clerici Episcopo in Ecclesiæ ministeria præsentari. Et hos ergo Ruffinum præsentasse facilis conjectura est. L. 8. c. 17.

VIII. Intexuit Gratianus Decreto suo duo capita, quibus nomen Gelasii Papæ præfixum erat. Approbat hic Pontifex à viris prædivitibus constructas in suis latifundiis duas Ecclesias, quas & dedicari jubet, hac antè proposita lege, ut *nihil sibi fundator ex hac Basilica noverit vindicandum, nisi Processionis aditum, qui Christianis omnibus in commune debetur.* Caligine nescio qua hæc verba obumbrarentur, nisi lux affulgeret ex persimilibus aliis ejusdem Gelasii Rescriptis, quæ in lucem edita sunt à doctissimo viro Holstenio in Collectione sua Romana. His enim ex Rescriptis compertum est *Processionem* à Gelasio vocari sacram omnem Officiorum & Mysteriorum in Ecclesia celebrationem. Quippe Patronus, *Processionis dominus*, oblationes omnes invaserat, ita ut non possent Clerici suo officio defungi, *ad processionem venire*, quòd justo & necessario stipendio fraudarentur. Ideo & Episcopus consilio Papæ obsecutus, Officia celebrari interdixerat: *Processionem sub nostra consultatione suspenderat.* Irreligiosi Patroni hujus successor Episcopo, vel ei quem ipse deputasset, jura ejus Ecclesiæ omnia redintegravit. *Aut ad eum cui Basilicam deputaverit.* Tunc mandato Papæ, redintegravit & Episcopus Officia. *Processionem supradictæ Ecclesiæ te convenit ordinare.* Perspicua cum primis & consentanea apparet hæc interpretatio. Occurret forsan & alibi aliquid non minùs opportunum. Sed illud hìc manifestè patet, etiam tum cùm proventus hujus Ecclesiæ à se priùs usurpatos restituerunt Patroni, nihil sibi eos juris vendicasse, ad Beneficiarii præsentationem: sed ad eum fundos reditusque omnes contulisse, quem *Episcopus deputasset.* Collec. Rom. p. 109. 110.

IX. Præsentandi jure indubitatiùs utebantur Patroni laici in Oriente. Refertur à Theodoro Lectore Pulcheria Imperatrix res omnes suas testamento Ecclesiis reliquisse: at dum vita suppeteret, plures Ecclesias possedisse. *Possederat autem Pulcheria Oratorias domos multas, eam quæ Blachernensium, & quæ Chalcopratiorum, deinde & Hodegorum, ad hæc & quæ Laurentii Martyris.* Nemo cordatus non facilè assentietur, à tanta & tam pia Imperatrice Ecclesias has omnes, vel fundatas, vel reparatas fuisse, vel locupletatas, unde illi jus certum accederet constituendorum in iis Ministrorum; ut non injuria has Ecclesias possidere diceretur.

Eudoxia Imperatrix Theodosii Junioris conjux, cùm plura, eaque splendidissima templa in Palæstina exciarasset, quibus collibitum sibi fuit, eorum administrationem demandavit. Scriptor vitæ B. Eutymii Abbatis Cyrillus, fidem facit de Ecclesia sancti Stephani, quam amplissimè dotatam contulit Gabrieli Monacho, quem priùs curaverat Presbyterum ordinari. *Cùm ei multum tribuisset redituum, ejus curam dedit Gabrieli.* Baron. an. 455. n. 21.

Narrat idem Scriptor, ut nobilis & pia matrona *Bassa Andræam Pastorem effecerit, & Præfectum Monasterii, quod ab ea fuerat ædificatum.* Si fundationis jure Abbates nominabant Monasteriorum, quantò probabiliùs Rectores & beneficiarios quarumcumque aliarum Ecclesiarum? Ann. 460. n. 24.

Consultò omissa est à me Athanasii Alexandrini Episcopi contestatio ad Constantium Imperatorem, non commissurum se, ut circa ejus mandatum Ecclesiam dedicaret, quam ipsæ Alexandriæ construi jussisset. Nec enim hinc elici quidquam posse videtur, quo jus Patronatus illustretur.

X. Illud ergo ex his concluditur, Patronatum qui-

quidem Ecclesiasticum in Occidente fundamenta habuisse primùm, Laicum autem in Oriente priùs emersisse, antequam ejus ulla in Occidente eminerent vestigia, saltem quoad jus præsentandi. Sed hanc Patronatus Laici obscuritatem inter priora hæc sæcula abundè compensabat egregia illa potestas, qua fruebantur tum laici in Episcoporum, aliorumque Beneficiariorum electionibus & ordinationibus.

CAPUT XXX. *P. 2. l. 2. c. 14.*

De Patronatu Ecclesiastico Laicoque sub Imperio Clodovæi usque ad Carolum Magnum.

I. In Italia Ecclesiasticus, quàm laicus patronatus per hæc tempora illustrior.

II. III. IV. Varia exempla Ecclesiastici Patronatus.

V. VI. Nec tamen incompertus tum omnino Patronatus Laicorum.

VII. Abbates præsentabant eos qui in eorum Ecclesiis sacra faciebant Presbyteros.

VIII. IX. X. Patronatus laicus altiores egit in Gallia radices in Beneficia simplicia & Parochias.

XI. Usque XVI. Varia exempla ex Historicis & Conciliis Patronatus Regiis. Jura diffinita Patronorum.

XVII. XVIII. XIX. In Hispania eximiis Laici Patroni potiti sunt privilegiis, sed ad jus præsentandi tardiùs pervenerunt.

XX. XXI. De Patronatu maximè Imperatorum, in Oriente, & in Ecclesiis Cathedralibus.

XXII. XXIII. In unius Episcopi potestate erant Parochiæ.

XXIV. Quibus causis posset Episcopus rejicere præsentatos.

XXV. Intra quod temporis spatium præsentari necesse sit.

XXVI. Qui variare & alternare possit Patronus.

I. JUs Patronatus sacri in illa præclarè emicat Gregorii Epistola, qua declarat conferri à se Beneficia, quæ essent in patrimonio B. Petri, quamvis in Gallicanorum Episcoporum Ecclesiis illi sita essent. His quidem verbis non satis exprimuntur Parochiæ: *Oratorium, aut locus, qui Presbytero, vel Abbate indiget.* Sed Abbatiales saltem illæ Ecclesiæ & Beneficia simplicia terrarum patrimonialium sancti Petri ad nominationem, vel collationem Papæ spectabant. L. 9. Ep. 65.

II. Ecclesiasticus hic certè Patronatus erat. Laicus enim in Italia necdum forsan eo ævo invaluerat satis. Quippe Gregorius ipse jusso Ariminensi Episcopo, ut Oratorium à religiosa & locuplete matrona conditum Deo dicaret; vetat mox ne Presbyterum ibi Cardinalem constituat, hoc est Titularem; sed mittat tantummodo unum è suis, qui toties ibi Mysteria celebret, quoties illa sibi Mysteria celebrari flagitaverit. *Nec Presbyterum constituas Cardinalem, & si Missas fortè maluerit fieri sibi, à Dilectione tua Presbyterum noverit postulandum.* Cùmque rursum alibi idem Pontifex ad Neapolitanum rescripsisset Episcopum, ut Ecclesiam dedicaret Monialium civitatis Neapolitanæ, nequaquam constitui jubet ibi Presbyteros, quos vel Abbatissa, vel Fundatrix præsentarit. Fidem tamen facit sanctissimus Pontifex nominatam à Fundatrice fuisse Abbatissam; qui utique Patronatus est, vel præstantius aliquid laico Patronatu. *In quo Gratiosam Abbatissam præesse disposuit, simulque & Oratorium extruxisse dignoscitur, cui & pro voto suo quatuor uncias totius substantiæ suæ dimisit.* L. 2. Ep. 9. Epist. 59.

III. Credita fuerat Ecclesia sancti Pancratii Presbyteris, qui cùm incuriosiùs fungerentur munere suo, ne diebus quidem Dominicis populo satisfaciebant ad participanda sacra Mysteria undique convolanti. Cui malo ut obviam iret Gregorius, Monachos ibi Abbatemque constituit, à quo aliunde accerseretur Presbyter, & congruis assignatis sibi stipendiis, sacra faceret. *Præcipimus ut peregrinum illic debeas habere Presbyterum, qui sacra Missarum possit solemnia celebrare: quem tamen & in Monasterio tuo habitare, & exinde vitæ subsidia habere necesse est,* Presbyter hic instar habebat Beneficiarii simplicis, nulla animarum cura onerati, quem deligeret & institueret Abbas, cibo & tecto donaret idoneo, tanquam congrua portione, reliquis Ecclesiæ proventibus in Monasterii necessitates convertendis. Patronatus ergo & hic erat, sed Ecclesiasticus. L. 3. Ep. 18.

IV. Subdiaconus Mamertinæ in Sicilia civitatis Basilicæ Martyrum fundamenta jecerat. Scripsit Gregorius ejus urbis Episcopo, ut fundationi diligenter perpensæ assentiretur, sed Fundatori significaret, exinde in eam Basilicam nihilo plus ei potestatis residuum fore, quàm cuicumque fidelium, procedendi videlicet & orandi in ea, *Enunciaturus ex more, nihil illic Conditoris juri ulteriùs jam deberi, nisi processionis gratiam, quæ Christianis omnibus in commune debetur.* Hæc verba, *nisi processionis gratiam, quæ fidelibus omnibus in commune debetur*, ingeniosè sanè à nonnullis exponuntur, de prærogativa honoris in procedendo & sedendo quæ propria est Fundatoris, cùm fideles cæteri nulla speciali gratia fruantur, sed promiscuè & *in commune* procedant sedeantque. Quasi hæc verba *processionis gratiam* his opponantur *in commune*. Verba quibus utitur Gelasius in duobus Rescriptis huic finitimus, de quibus nos suprà, refragari videntur huic interpretationi: *Processionis aditum.* Et veri tamen simile est, posteriora sæcula, quæ hac utique honoris prærogativa Patronos nobilitarunt, in eam sententiam delexisse verba Gelasii & Gregorii: quibus postea assensus est & Clemens III. in Decretali, *Nobis fuit, De jure Patronatus*, ubi hodiernam delineat consuetudinem, & ad normam priscorum Canonum eam à se delineari profitetur. L. 12. Ep. 11. 16. q. 7. C. Piæ mentis C. Frigentius.

Illud certè in controversiam trahi vix potest, quin & hoc Gregorii Decretum & illa Gelasii duo Rescripta, Patronos præsentationis jure defraudent, ut quod in Italia hactenus prorsus fuisset inusitatum. Ut rem autem altissima ab origine repetam, monebo, immò memoriam eorum refricabo, quæ alibi suprà declarata copiosè sunt, plerisque tum Capellis, Oratoriis, Basilicis, nullos adhuc tum proprios fuisse Presbyteros, sed cùm opus esset, eò ab Episcopis delegari solitos. Ita jus Præsentationis minùs sollicitos habebat Patronos. Denique tum Gelasius, tum Gregorius id potissimùm laborabant, ut Patronis funditus excuteretur improba illa spes; in partem veniendi oblationum Capellæ cujusque; utque ea consuetudo ubi irrepserat, extirparetur. Ad id verò mirum in modum conducebat, ut ne iis, quo delegissent Patronus, Ecclesias vel Capellas regerent ministri.

V. Cùm Surrentina Episcopo orbata esset Ecclesia, electusque fuisset Presbyter Oratorii, quod in Castro erat matronæ nobilis; rescripsit Gregorius ad Subdiaconum Rectorem Patrimonii Romanæ Sedis in Campania, ut examen de illo institueret: & si Episcopatui gerendo idoneum comperisset, Romam destinaret, petito, etsi forsan minùs impetrato assensu matronæ. *Ne gloriosa filia nostra Clementina hoc modestè suscipiat, ad eam experientia tua pergat, & cum ejus voluntate hoc faciat. Sin verò reniti voluerit, huc eum sine mora transmitte, &c.* Non recedit à verisimilitudine, penes hanc matronam fuisse jura Patronatus, qui tum utique laicus fuerit. Quò referri etiam debet, quod alibi idem Pontifex Lunensi mandavit Episcopo, ut Presbyteros ordinet, Diaconosque, quos militiæ Dux L. 8. Ep. 18.

qui-

quidam præſentaret, diu antè tamen examinatos, quo re divina in urbe quadam fungerentur. *Eos qui ad conſecrandum eliguntur, fraternitas tua diligenter inquirat.* Umbra quædam hæc dici poterat Imperatorii Regiique, atque adeo laici Patronatus. Militaribus enim copiis exercitibuſque præfici utique opus erat ad rem ſacram & ad ſalutis procurationem Presbyteros, Clericoſque alios, nec eos huc illucque cum exercitu circumcurſaturos deligere ferè poterant, niſi Principes ipſi Duceſque.

VI. Cujus rei exemplum aliud luculentum ſuppeditat Pelagius Papa, cum Epiſcopo Centumcellenſi mandat, ut examini ſubjiciat, & ita demum ordinet Presbyterum, Diaconum & Subdiaconum, ab ejus urbis militaribus copiis ſibi præſentatos, ex Imperatorum conceſſione. Laici rurſum hìc habes ſpecimen Patronatus, & quidem in Italia, & Imperatorii ut liquet Patronatus, cùm eam exercitus quaſi mendicatam haberet à Principe poteſtatem. *Principali devotiſſimorum militum, qui illic in civitate Centumcellenſi conſiſtunt relatione ad nos directa, ſacram inſinuant ſe Clementiſſimi Principis impetraſſe, quæ eis Presbyterum & Diaconum & Subdiaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur dilectionem tuam, ut perſonas ipſas videas, & diligenter inquiras, ne aliquid contra Canones commiſiſſent.* Collect. Rom. pag. 241.

VII. Diutinam jam Clericorum Monachorumque Siciliæ diſſenſionem perpacavit tandem Joannes IV. Papa, cùm ageretur de nominatione & inveſtitura Presbyterorum, qui in Monaſteriis miniſtraturi erant. *Utrum Eccleſiæ pro quiete Monachorum à ſanctis Catholiciſque Epiſcopis eis tradita, per Sacerdotes ab eis ordinatos & inveſtitos debeant inſtitui.* Pontifex cujus ad judicium Syracuſanus Epiſcopus cauſam retulerat, ſecundùm Monachos ſententiam dixit. *Omnino licentiam Monachis damus, ſuarum Eccleſiarum inveſtitores fieri, &c. Eccleſiæ Monachis datæ, per ſuos Sacerdotes inſtituantur.* Huic autem Pontifex judicium ſuum ſuperſtruit rationi, quòd *divinæ leges habeant, & ſæculares, ut cujus eſt poſſeſſio, ejus fiat inſtitutio.* Cùm Monaſteriis Epiſcopi conceſſerint fundos, terras, Eccleſias; conceſſiſſe utique & eum cenſentur, qui his accedit, indivulsèque cohæret Patronatum. *Etſi in dando quod majus eſt, facilis fuit charitas, ſit facilior in concedendo quod minus eſt, ſancta largitas: Majus enim fuit poſſeſſionem dare, quàm ſit veſtituram concedere.* Nunquam enim pacificam locorum ſibi conceſſorum poſſeſſionem adipiſci poſſe Monachos, niſi obnoxios ſuæ poteſtati haberent Presbyteros, quorum miniſterio carere non poſſunt. *Quomodo poſſeſſoris jura cognoſcentur, & ſuorum ſibi tributa reddentur, ubi quod ſuum eſt, per alterum datur, & cùm voluerit, aufertur?* Legebat hic Pontifex veſtigia Gregorii Magni, qui Abbati permiſerat nominationem Presbyteri, qui in Eccleſia Monaſterii ſacra celebraturus erat: addideratque id conſilii, ut *peregrinus Presbyter* deligeretur; ne ſi indigena eſſet, cum reliquis ejuſdem regionis Clericis in ſocietatem coiret, & dominari jam Monaſterio, ejuſque rebus incubare vellet, quæ vetuſtiſſima erat Clericorum cum Monachis contentio. Denique jubet Joannes IV. ad Synodum referri jurgia, ſiqua Epiſcopos inter & Monachos emergant in hujuſmodi negotio. *Ita ut judicio Synodi ſi contra Sacerdotium agere præſumpſerint, mulctentur, & felici mucrone Epiſcopi, Sacerdotum piacula reſecentur.* Unde liquet Presbyteros, quanquam ab Abbatibus ſolis inſtitutos inveſtitoſque, juriſdictioni tamen Epiſcopi obnoxios ſemper fuiſſe. Ibidem. pag. 254.

VIII. Ex Italia nunc in Gallias traducenda oratio eſt, ubi Laicorum Patronatui & dignitatis quidam accedet cumulus & poteſtatis. In Concilio Aurelianenſi IV. prohibiti ſunt prædiorum domini Presbyteros Clericoſque extraneos in Oratoriis ſuis habere, niſi ex Epiſcopi aſſenſione. *Ut in Oratoriis domini prædiorum minimè contra votum Epiſcopi, ad quem territorii ipſius privilegium noſcitur pertinere, peregrinos Clericos intromittant, niſi forſitan quos probatos ibidem diſtrictio Pontificis obſervare præceperit.* Clerici tantùm extranei hìc interdicuntur, ne ejuſmodi rerum minùs periti ſæculares, inopini admitterent hæreticos, excommunicatos, vagos, & Epiſcopis ſuis rebelles. Ejuſdem verò loci qui eſſent Clerici, ii Epiſcopo ſuo ſecundùm Canones ita devincti erant, ut nil periculi eſſet, ne ejus injuſſu cuiquam ſe addicerent domino ſæculari. Can. 7.

IX. Nec Oratoria tantùm, ſed & Parochiæ erant in Optimatum domibus: & qui in eis miniſtrabant Presbyteri, Archidiacono ita ſuberant, ut ab ejus juriſdictione, viſitatione & quacunque canonica exactione ſubducere ſe non poſſent, quantumvis Patroni laici authoritati confiderent. *Si quæ Parochiæ in potentum domibus conſtitutæ ſunt, ubi obſervantes Clerici ab Archidiacono civitatis admoniti ſecundùm qualitatem ordinis ſui, fortaſſe quod Eccleſiæ debent, ſub ſpecie Domini domus, implere neglexerint, corrigantur ſecundùm Eccleſiaſticam diſciplinam.* Mox excommunicatione innodantur Patroni dominique alii temporales, ſi Clericos ſuos abſtrahant à Diœceſanæ legis obſervatione. Ibidem. Can. 26.

X. Denique hoc eodem Concilio poteſtas fit laicis habendæ in terris ſuis Parochiæ, ſi modò eam ſufficienti dote inſtruant, Clericoſque ibi habeant, qui divina concelebrent Officia. *Si quis in agro aut habet, aut poſtulat habere Diœceſin, primùm & terras ei deputet ſufficienter, & Clericos, qui ibidem ſua officia impleant, ut ſacratis locis reverentia condigna tribuatur.* Can. 33.

XI. In Concilio Cabilonenſi innovatum eſt Decretum Concilii Aurelianenſis adverſus Patronos eos, qui Oratoriorum ſuorum Clericos Archidiaconis immorigeros & injurioſos tuebantur, quorum ipſimet infringere audaciam debuerant. *Ut jam nec ipſos Clericos, qui ad ipſa Oratoria deſerviunt, ab Archidiacono coerceri permittant.* Jam verò hujus authoritate Concilii vehementer propugnatur juriſdictio Epiſcopi in hæc Oratoria eorumque Miniſtros. *Ita dumtaxat, ut in poteſtate ſit Epiſcopi, & de ordinatione Clericorum, & de facultate ibidem collata, qualiter ad ipſa Oratoria, & Officium divinum poſſit impleri, & ſacra libamina conſecrari.* Can. 1.

XII. Pipinus Princeps & Epiſcopi Galliæ Zachariam Papam percunctari de adminiſtratione Oratoriorum & Baſilicarum, quas fundaſſent dotaſſentque privati quique ruri ſuis in prædiis, ejuſmodi Reſcriptum elicuere, quod Epiſcopis plurimum adverſus Patronos procaciores ſuffragaretur, ita ut in unius Epiſcopi poteſtate eſſe videretur, ecquos ibi Presbyteros conſtitueret. *Sed etſi miſſas facere voluerit, ab Epiſcopo noverit Presbyterum poſtulandum.* Eam rationem tenuerant olim Gregorius Magnus: ſed ſub Zacharia in uſum idem revocari potuiſſe non facilè crediderim. Conc. Gall. To. 1. p. 566.

XIII. Humanior fuerat Gregorius ipſe in Galliæ Reges, quibus liberam nominationem permiſit Abbatis Monaſterii Auguſtodunenſis, ubi & Xenodochium erat à Brunechilde Regina, & ab Epiſcopo fundatum Auguſtodunenſi Siagrio. Voluit tamen Gregorius: ut Monachorum aſſenſus interveniret. *Conſtituimus, ut obtentè Abbate atque Presbytero ſuprafcripti Xenodochii atque Monaſterii, non alius ibi ordinetur, niſi quem Rex ejuſdem Provinciæ, cum conſenſu Monachorum ſecundùm timorem Dei elegerit, ac proviſerit ordinandum.* Reſcidit idem Pontifex libertatem Monaſterii unius ab alterius obedientia ſubducti, præter voluntatem fundatoris factam, *contra voluntatem fundatorum.* L. 11. Ep. 10. L. 7. Ep. 31.

XIV. Cùm orante Clodovæo Rege B. Remigius Archiepiſcopus Remenſis. Presbyterum ordinaſſet, quod perinde eſt acſi diceres, beneficio donaſſet,

naſſet, quòd ea tunc nimirum cohærerent; Epiſcoporum quorundam ſannis dicteriiſque impetitus eſt, quos ipſe certè ſtrenuè hoc reſponſo propulſavit: Clodovæum jam non terrarum tantummodo Regem, ſed Eccleſiarum Defenſorem, fidei Chriſtianæ Prædicatorem, Apoſtolumque haberi debere: tantis autem & tam ſplendidis laureis ac victoriis Eccleſiam eſſe ab eo cumulatam, ut renui, quod petiiſſet, jam non poſſet, ſine ſumma quadam ingrati animi infamia, & abſurditate. *Ego Claudium Presbyterum feci, non corruptus præmio, ſed præcellentiſſimi Regis teſtimonio, qui erat non ſolum prædicator fidei Catholicæ, ſed Defenſor. Scribitis Canonicum non fuiſſe quod juſſit. Summo fungamini Sacerdotio Regionum Præſul, Cuſtos patriæ, Gentium triumphator injunxit.*

Du Cheſne Hiſt. Fran. To. 1. p. 850.

XV. Beatam Radegundem Reginam condito apud Pictavos Monialium Cœnobio, Abbatiſſam ipſammet deſignaſſe author eſt Gregorius Turonenſis. *Cum Abbatiſſa quam inſtituerat.* Verùm habenda potiùs utique fides eſt beatæ Radegundi ipſi, quæ in Epiſtola ad Epiſcopos data teſtificatur, operam ſe dediſſe, ut Agnes Abbatiſſa à Sanctimonialibus omnibus eligeretur. *Electione etiam noſtræ Congregationis domnam & ſororem meam Agnetem, quam ab ineunte ætate, loco filiæ colui, & eduxi, Abbatiſſam inſtitui, ac me poſt Deum ejus ordinationi regulariter obedituram commiſi.* Ubi infrà de electionibus uberior inſtituetur pertractatio, multis patefiet documentis, quàm non iſta inter ſe diſſentiant, ut vel Radegundis Abbatiſſam nominarit, vel præſentaverit Congregationi Monialium, à quo eadem confeſtim electa ſit.

Hiſt. l. 9. c. 40. 42.

Nec multùm ab eo abludit, quod de beato Audoeno Rotomagenſi refertur Epiſcopo; cùm Monaſterium propriis in agris conſtruxiſſet, Abbatem ibi deſignatum ab eo eſſe unum ex diſcipulis beati Columbani. Narrat tamen perantiquus Scriptor, donaſſe eum Regi Monaſterium quod extruxiſſet, cui Rex Abbatem deſignarit. Nulla in his ſuſpicanda conflictatio. Communicato conſilio, & communi conſenſu res peragebatur, atque ita Abbas & à Rege & ab Audoeno, & ab ipſa Congregatione deſignatus eſt. Beatus quoque Eligius cùm in agro Lemovicino Monaſterium Solemniacenſe conſtruxiſſet, Abbatem ipſemet inſtituit; ſimiliterque Abbatiſſam in Cœnobio Monialium, quod Pariſiis propriis in ædibus ſuis fundaverat. Cumque rurſus per Lemovices iter haberet, in eodem ſuo Solemniacenſi cœnobio, priori Abbati ad Epiſcopatum rapto, alterum ſubrogavit.

Le Cointe Ann. 636. Surius die 24. Auguſ. c. 7. l. 5. p. 170. 173. 208.

XVI. Laicorum Patronorum jura, vel audaciam moderatus eſt ſanctus Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus in Conſtitutionibus ſuis. Prohibuit verò in primis, ne vel inſtituerent Beneficiarios, vel deſtituerent, inconſulto & invito Epiſcopo: & ne quid pretii pro præſentatione exigerent. *Ut laici Præsbyteros non ejiciant de Eccleſiis, nec mittere præſumant, ſine conſenſu Epiſcoporum ſuorum. Ut laici omnino non audeant munera exigere à Presbyteris propter commendationem Eccleſiæ.* Ex his porrò Bonifacii Decretis illud exprimitur, Decretum illud Zachariæ quod ſuprà perſtrinximus, neutiquam obſervatum fuiſſe: aut certè interpretando ita eſſe deflexum, ut intacto & incolumi jure præſentandi, quo Patroni laici gaudebant, ſola conſtitueretur neceſſitas conſenſionis, & inſtitutionis Epiſcoporum.

Spicil. to. 9. pag. 63.

Can. 33.

XVII. In Hiſpania Concilium Toletanum IV. Eccleſiarum conditoribus poteſtatem facit ad Concilium provocandi, ſi Epiſcopi earum res & proventus intervertant, ſibi vendicent, aut novis exactionibus præter antiquos Canones premant: De facultate autem Presbyteros Clericoſque præſentandi, altum ibi ſilentium. *Quod ſi amplius quippiam ab eis præſumptum fuerit, per Concilium reſtauretur, appellantibus aut ipſis conditoribus, aut certè propinquis eorum, ſi jam illi à ſæculo deceſſerunt. Noverint autem Conditores Baſilicarum in rebus, quas iiſdem Baſilicis conferunt, nullam poteſtatem habere, ſed juxta Canonum inſtituta, ſicut Eccleſiam, ita & dotem ejus ad ordinationem Epiſcopi pertinere.* His ſanè verbis, *Eccleſiam & dotem ejus ad ordinationem Epiſcopi pertinere*, nominatio Miniſtrorum uni Epiſcopo ſervari videtur integra.

Ex hoc eodem rurſus Canone elucet jus Patronatus ad filios cognatoſque cum hæreditate ipſa transfuſum fuiſſe; quod & apertius aliquantò fit ex Concilio IX. Toletano. Quippe manifeſtè ibi declaratur hæreditarii hujus Patronatus jura non in alio poſita fuiſſe, quàm ut infatigata vigilantia tuerentur bona Eccleſiæ adverſus Beneficiarios, immò & adverſus Epiſcopos ea dilapidantes; Epiſcoporum nimirum authoritate interpellata adverſus Beneficiarios, Synodorum autem adverſus Epiſcopos ipſos. *Condignis filiis, vel nepotibus, honeſtioribuſque propinquis ejus, qui conſtruxit, vel dotavit Eccleſiam, licitum ſit, hanc bonæ intentionis habere ſolertiam, ut ſi Sacerdotem, ſeu Miniſtrum aliquid ex collatis rebus præviderint defraudare, aut commonitionis honeſtæ conventione compeſcant, aut Epiſcopo, vel judici corrigenda denuntient. Quòd ſi talia Epiſcopus agere tenet, Metropolitano ejus hæc inſinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia gerat, Regis hæc auditibus intimare non differant. Ipſis tamen hæredibus in eiſdem rebus non liceat quaſi juris proprii poteſtatem præferre, &c.* Can. 1.

XVIII. Verùm hujus ipſius Concilii Patres nonnullorum ex Epiſcopis importunitate & inexhauſta avaritia exaſperari, Patronis & ipſi quoque laicis conceſſere, ut Parochos, Abbates, alioſque Beneficiarios Eccleſiarum ſuæ fundationis præſentarent, à quibus illi inſtituerentur: ſi conferre autem ea Beneficia Epiſcopus prævertat, iſtas ejus Collationes irritat reſcinditque Concilium. Non aliam ſibi hujus Concilii Patres viſi ſunt medicinam facere poſſe Eccleſiis Beneficiiſque, longa extorſionum vexationumque tempeſtate convulſis, ex Epiſcoporum maximè inſolentia, vel incuria, ut ipſi loquuntur (Abbatiæ & Parochiæ hìc & ſuprà ſæpiuſculè) promiſcuè habentur, quòd quantumvis quoad alia diſtarent, una erat tamen earum ratio in ea præſentatione & tuitione, quæ Patronis commendabatur ex jure fundationis. *Quia ergo fieri plerumque cognoſcitur, ut Eccleſiæ Parochiales, vel ſacra Monaſteria, ita quorumdam Epiſcoporum, vel inſolentia, vel incuria, horrendam decidant in ruinam, ut gravior ex hoc oriatur ædificantibus mœror, quàm inſtruendo gaudii extiterat labor: ideoque pia compaſſione decernimus, ut quandiu earundem Fundatores Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites extiterint, pro eiſdem locis curam promittantur habere ſollicitam, & ſollicitudinem ferre præcipuam, atque Rectores idoneos in eiſdem Baſilicis iiſdem ipſi offerant Epiſcopis ordinandos. Quòd ſi tales forſitan non inveniantur ab eis, tunc quos Epiſcopus loci probaverit Deo placitos, ſacris altaribus inſtituant, cum eorum conniventia ſervituros. Quòd ſi ſpretis eiſdem Fundatoribus, Rectores ibidem præſumpſerit Epiſcopus ordinare, & ordinationem ſuam irritam noverit eſſe, & ad verecundiam ſui alios in eorum loco, quos iidem ipſi Fundatores condignos elegerint, ordinari.* Can. 2.

XIX. Præſentationis hìc quidem jus nonniſi Fundatoribus ipſis annuitur, non ſucceſſoribus, non hæredibus eorum. *Quandiu Fundatores Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites extiterint.* Et ea ſanè probabiliter exiſtimatur occaſio, vel cauſa Patrocinii laici: ut dum adviverent Fundatores, ipſis viciſſim aliquid Eccleſia gratificaretur. Sed cùm illis extinctis eadem urgeret neceſſitas propulſandæ ab Eccleſiis injuriæ, hinc rurſus in poſteros & hæredes ea poteſtas tranſmitti facilè permiſſa eſt.

XX. In Eccleſia verò Orientali non ſtatim Fundato-

datoribus Eccleſiarum indultum fuiſſe nummum jus ſacros miniſtros deligendi, & Epiſcopo præſentandi, dilucidum fit ex Novellis Juſtiniani Imperatoris. Cùm enim dixiſſet à Fundatoribus præfinitum fuiſſe numerum Presbyterorum & Clericorum, qui ſacras obituri eſſent functiones, & conſentaneos ei numero proventus adſignatos eſſe: ſubjicit mox labem & ruinam earum Eccleſiarum hinc eſſe profectam, quòd plures ab Epiſcopis ordinati ſint in iis miniſtri, quàm ferret vel Fundatorum voluntas, vel modus facultatum. *Cùm verò Epiſcopis ad aliquorum preces ſemper reſpicientes, protracti ſunt ad ordinationum multitudinem, aucta quidem eſt expenſarum quantitas, &c.* Præcipitur ibidem mox, ne deinceps Epiſcopi antè ullos ordinent, quàm minutus ad juſtum modum ſit numerus, & ne unquam poſtea definitum numerum excedant, quantumlibet urgeat vel Superior ipſe. *Noſque ipſi cavebimus tale aliquid agere, & ordinandos mittere. Nulluſque noſtrorum Judicum tale aliquid agat, noſtram formidans legem. Et licentia ſit beatiſſimo Archiepiſcopo & Patriarchæ hujus regiæ civitatis ordinationi contradicere, licèt juſſio de Palatio veniat.* Denique jubetur Epiſcopus ſuis poſthac ſtipendiis alere, ſi quos ibi ultra ſtatutum numerum ordinarit. *Ipſi quoque de ſua & propria facultate præbeant expenſam.*

Novel. 3. in Præf. & c. 2.

XXI. Uti ſuprà Clodovæus Rex Remigio præſentavit, quem ordinaret Presbyterum, & quem Beneficio donaret, quando Ordinum & Beneficiorum eo ævo individuus erat nexus: ita & hìc Juſtinianus monet idem ipſum ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis, adeoque & à Proceribus factitatum fuiſſe, ut præſentarent Epiſcopo, quos ordinaret, & quibus aliquid impertiret Beneficii. Nec enim improbat hæc Novella, niſi eas hujuſmodi præſentationes, quæ ultra præfixum numerum efferrentur. Preces tantùm adhibebant privati Proceres; *Epiſcopi ad aliquorum preces ſemper reſpicientes ταῖς δυσωπήσεσί τινων ἀεὶ προσέχοντες.* At Imperator præcipiebat, *Licèt juſſio de Palatio veniat. κἂν παρὰ τῆς αὐλῆς ἡ κέλευσις ἔλθοι.*

XXII. Verum ad Eccleſias tantùm Cathedrales vel Parochiales Novella hæc Imperatoria pertinet Conſtitutio. Alibi verò declaratur, ſi Clerici Oratoriis ſacra facere ſoliti, & à Fundatoribus vel eorum hæredibus ali, ſecederent, vel aufugerent, alios in eorum vicem ab Epiſcopo nominandos eſſe; ut nec Fundator, nec Fundatoris hæres Eccleſiam unquam poſſit deſponſa dote fraudare. *Hæredibus eorum & ſucceſſoribus ſcientibus, quia ſi etiam poſt hæc fraudaverint, certa poſſeſſio deputabitur ex eorum ſubſtantia ſacris noſtris privatis, ut hinc miniſtratio eis fiat.*

Novel. 57.

Interminatur verò Princeps, ſi Fundatoris hæres Eccleſiam fraudet proventu, quem Fundator adſignavit: ipſos ejus agros pervaſurum ſe, ut Eccleſiæ neceſſitati, & obligatæ fidei ſatisfiat. Hinc conjicitur in Oriente hujuſmodi Oratoriorum miniſtros penſionibus tantùm annuis à Fundatoribus eorumque hæredibus fuiſſe ſuſtentatos.

XXIII. Illud verò potiſſimum hìc adverti neceſſe eſt, jus præſentandi à Juſtiniano non attribui niſi Fundatoribus ipſis, vel hæredibus & ſucceſſoribus iis demum, qui ſuo ex marſupio effundent, quo alantur miniſtri & Beneficiarii: ita ſanè ut neceſſariò ſemper intervenire Epiſcopi conſenſio debeat & inſtitutio. *Si quis ædificans Eccleſiam, aut etiam aliter expendens in ea miniſtrantibus alimenta, voluerit aliquos Clericos inſtituere, non eſſe ei fiduciam ullam quos vult per poteſtatem deducere tuæ reverentiæ ad ordinandos eos, ſed examinari à tua ſanctitate, & hos ſuſcipere ordinationem, qui Dei miniſterio digni videbuntur exiſtere.* Quæ eadem Conſtitutio alibi etiam inculcatur. *Si quis domum Oratorii fabricaverit, & voluerit in ea Clericos ordinare, aut ipſe, aut ejus hæredes, ſi expenſas ipſis Clericis miniſtrant, & dignos denominant, denominatos ordinari. Si verò qui ab eis eliguntur, tanquam indignos prohibet ſacræ regulæ ordinari, tunc Epiſcopus quoſcumque putaverit meliores, ordinari procuret.*

Ibid. c. 2.

Novel. 123. c. 18.

XXIV. Habes hìc ob oculos poſitam legem, cui accommodare ſe debeat Epiſcopus, in refellendis quos Patroni laici temerè offerunt, & in ſubrogandis aliis ſuo ipſius judicio. Refellere debent eos, qui canonica aliqua laborant irregularitate, *prohibent ſanctæ regulæ ordinari:* at nonniſi digniſſimos ipſi eligere debent: *Quoſcumque putaverit meliores: ὃς ἂν νομίσῃ καλλίονας.* Longè accuratiùs enim ſanctiuſque debet eſſe Epiſcopi, quàm Patroni judicium.

XXV. Tempus intra quod Patroni præſentare tenerentur, necdum videtur defixum fuiſſe. Occupabat illos Epiſcopus, ſi cunctarentur, ne diutiùs vacarent Eccleſiæ: eoque metu eos credere par eſt excitatos fuiſſe, ut quàm proponere nominarent.

XXVI. Illud quoque obſervandum hìc obiter eſt, per hanc Juſtiniani Novellam variare non potuiſſe Patronos, Cùm primùm enim irregularem quempiam præſentarent, alium inſtituere jubetur Epiſcopus, qui ſceleris & maculæ purus ſit.

CAPUT XXXI. *P. 3. l. 2. c. 10.*

De Patronatu Laico & Eccleſiaſtico ſub Imperio Caroli Magni & Caroliнæ ſtirpis.

I. Eccleſias Patroni nec dare poterant, nec auferre, niſi ex authoritate Epiſcopi.

II. Erant & Eccleſiaſtici Patroni, licèt plerique laici eſſent.

III. Non poterat Epiſcopus præſentatos ſibi reficere Parochos, niſi renuendi cauſas allegaret.

IV. Quid ubi hæreditas, cui Patronatus adhæreſcebat, in plures hæredes ſecabatur.

V. Quo ſpatio temporis nominare tenerentur Patroni, jure alioqui illo ad Epiſcopum devolvendo.

VI. Unum id deſiderabatur, ut Patronus dignum præſentaret, Epiſcopus verò tenebatur nonniſi digniori conferre.

VII. Auſteritas examinis eorum qui præſentabantur.

VIII. Patronis qui haberentur honores.

IX. De Patronatu Capellarum.

X. Et Dignitatum in Capitulis.

XI. Patronatus Eccleſiæ Græcæ.

XII. Etiam quoad Oratoria & Xenodochia.

XIII. Non verò in Abbatias.

XIV. Cui rei & in Gallia quoque locus erat.

I. DUplici corruptelæ medicari ſtuduit Concilium Arelatenſe VI. anni 813. ut ne laici deinceps vel darent auferrentque injuſſu Epiſcoporum Parochiales ſui juris Eccleſias, vel extorquerent munera, quæ jam virtutum & meritorum loco & numero haberentur. *Ut Laici Presbyteros abſque judicio proprii Epiſcopi non ejiciant de Eccleſiis, nec alios immittere præſumant. Ut Laici omnino à Presbyteris non audeant munera exigere propter commendationem Eccleſiæ. Quia plerumque propter cupiditatem à laicis talibus Presbyteris Eccleſiæ dantur, qui ad peragendum ſacerdotale officium ſunt indigni.* In Concilio Moguntino eædem proſcriptæ ſunt peſtes; at in Concilio Turonenſi III. illud memoratur vitium latè jam ſerpſiſſe, ut alii aliorum opiniores Parochias invaderent, majore Patronis pecunia numerata. *Quod vitium latè diffuſum ſummo ſtudio emendandum eſt.*

Can. 4. §.

Can. 29. 30. Can. 15.

II. Ex eodem verò Concilio palam fit, non Laicos tantùm, ſed & Eccleſiaſticos fuiſſe Patronos: quanquam tam non poſſent hi, quàm illi, inconſulto Epiſcopo Eccleſiæ ſuæ ditiones donare. *Itemque interdicendum videtur Clericis, ſive Laicis,*

ne

Ibid. Can. 15. *ne quis cuilibet Presbytero præsumat dare Ecclesiam sine licentia & consensu Episcopi sui.* Rariores tamen fuisse Ecclesiasticos Patronos, ex hoc conjicitur, quòd de Laicis pœne solis & Concilia hujus ævi meminerint, & Capitularia.

III. Ludovici Pii Capitulari monentur Episcopi, ne præproperè repellant præsentatos à Patronis laicis, si eorum vita, & doctrina muneri respondeant, quod eis demandatur. *Et si laici Clericos probabilis*

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 450. c. 9. *vitæ & doctrinæ Episcopis consecrandos, suisque in Ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione eos rejiciant.*

Can. 12. In Concilio VI. Parisiensi anno 829. ut obstrueretur os Patronis subinde expostulantibus de frequenti & iniqua eorum repulsa, quos Episcopis præsentabant statutum est, ut diligenter examinarentur causæ & rationes, quibus se Episcopi tuerentur. *Et si laicus idoneum utilemque Clericum obtulerit, nulla qualibet occasione ab Episcopo sine certa ratione repellatur; Et si rejiciendus est, diligens examinatio, & evidens ratio, ne scandalum generetur, manifestum faciat.* Edere ergo & canonico judicio approbare tenebatur Episcopus rationes eos abnuendi, ac summovendi, quos Patroni præsentassent. Aliàs enim ludibrio fuisset Laicorum Patronatus.

Cap. Car. Mag. l. 5. c. 178.

IV. Quoties verò scindebatur hæreditas quæpiam plures inter fratres & hæredes, nemo non eorum Patronatum sibi arrogabat ei affixum: totque jam erant Presbyteri, non quot Altaria & Ecclesiæ, sed quot hæredes. Concilium Cabilonense anni 813. statuit ut in istiusmodi importunis

Can. 26. rerum concursibus Ecclesiam eam Episcopus interdiceret, donec convenisset hæredibus, ut vel uni eorum cederet Patronatus, vel in unum aliquem Presbyterum suffragia conferrent omnes. *Nullo modo ibi Missarum solemnia celebrentur, donec illi ad concordiam redeant.* Capitulare Ludovici Pii non abnuit, quin Episcopus sacra pignora auferat ex Oratorio, si Patroni pertinaciùs rixentur. *An reliquias exinde auferat.* Ei sententiæ inhæsit Concilium Triburiense, jusso Episcopo Sanctorum Reliquias inde avehere, donec omnis de Patronatu dissensio consopiatur. *Quia juxta Apo-*

Addit. 5. c. 22.

Conc. Gall. To. 2. p. 467. *stolum, servos Dei non oportet litigare, Episcopus tollat inde Reliquias, atque ejusdem Ecclesiæ claudat ostia, & sub sigillo consignet ea, ut sacrum ministerium nullus celebret in ea, antequam concordi unanimitate unum omnes eligant Presbyterum.*

V. Necdum constare nobis ullo documento potuit de certo tempore, quo Patronus jure suo uti teneatur, aliàs ad Episcopum devolvendo. Verùm Hincmarus Remensis Archiepiscopus in Literis ad Tardunensis pagi Comitem datis, quarum extat Epitome apud Flodoardum: apertè docet certo tempore arctatos fuisse Patronos. Fidenter enim Comitem ille admonet, etsi cognationis jure sibi conjunctum, nisi proximis Quatuor-Temporibus nominet, qui in vacante Parochia ordinetur: semetipsum suo arbitrio in ea constituturum mini-

Flodoard. l. 3. c. 26. stros à quibus regatur. *Pro loco vacante sine Presbytero, monens ut quantociùs Clericum sacro ministerio aptum ostendat, qui valeat ibi ordinari, sciens pro certo, quia post ordinationem, quæ fieri debebat in proximo, ipsum locum sine Presbytero non dimitteret; quia nec cum mercenario, nec sine Pastore proprio ipsos homines audebat dimittere. Et si ipse non præsentaverit eum qui dignus possit inveniri, ille ordinaturus esset, qualem meliorem potuisset invenire.*

VI. Plurima hinc sanè exculpi possunt cum primis utilia, ad illustrandam ejus ævi disciplinam. 1. Cogebat Episcopus Patronum ut præsentaret Pastorem, non missionarium; & quidem maturè, ne diutiùs langueret grex Pastore destitutus. Si alterutri huic officio deesset Patronus, Ecclesiæ non deerat Episcopus, ejusque vices implebat. 2. Tempus autem intra quod præsentare tenebatur Patronus, ex Quatuor-temporibus nexum & religatum probabiliter creditur fuisse. Præsentatum enim & ritè examinatum ordinabat Episcopus. Hoc verò spatium erat trium, aut quatuor circiter mensium, quòd eo distent inter se Quatuor-tempora. 3. Ut ne posset ab Episcopo repulsam pati, quem præsentabat Patronus, una re opus erat, nempe ut dignus esset. At ubi Episcopus Patroni implebat vices, & devoluta utebatur potestate, non dignus tantùm, sed dignior eligendus ei erat.

VII. Sunt & ejusdem Hincmari Literæ ad Comitem Theodulphum, quibus submonet, ordinatum à se non iri eum Parochiæ Presbyterum, à quo ipse muneris aliquid acceperit: asperius se de eo examen instituturum, maximè ut sacramento confirmet se nihil dedisse; alioqui alium institutum iri Parochum, & si qui contrà nitantur, in eos anathema vibrandum. *Si vis ibi habere Presbyterum, adduc mihi talem Clericum, qui aptus sit sacro ministerio, & ego illum inquiram, & illi Ecclesiam dabo, & tunc illum ordinabo, si mihi talis Clericus satisfactionem fecerit, quòd nullum pretium inde donaverit. Et si tu ita facere non volueris, ego ordinabo, qualiter populus ibi officium habeat, usque dum ibi ordinem Presbyterum, &c.* Invaserat hic Comes spolium defuncti Parochi & vacantis Parochiæ fundos. Comminatus est Hincmarus, interpellaturum se potestatem & tuitionem Regiam, nisi ablata restitueret, & sacrilegum facinus repararet. De his spoliis alibi agemus. Sed hìc illud interim observandum venit, quod ait Hincmarus delegatum à se iri, qui Parochiam regat, & Sacramenta administret, donec proprius sit Parochus, vel à se, vel à Patrono nominatus. Inde enim non obscurè emicat pœnes Episcopum fuisse jus Deportuum in vacantes omnes Parochias, in quibus interim administrari Sacramenta ipse curaret. *Ecclesiæ in potestate & ordinatione sunt Episcopi secundum sacros Canones & Imperialia capitula: unde mandat ut quidquid de facultatibus Ecclesiæ acceperat, Presbyteris quibus res commendatæ fuerant, restituat.*

Ibidem l. 4. c. 28.

VIII. Aliunde autem Episcoporum erat decernere, quibus patronos, dominosque vicorum Parochi prosequi deberent honoribus. Ita enim jubent Capitularia. *Ut Episcopi provideant, quem honorem Presbyteri pro Ecclesiis suis Senioribus tribuant.*

Cap. Car. Mag. l. 5. c. 148.

IX. Quamquam non dixerimus ferè hoc Capite, nisi de Parochiarum Patronatu: neç dubitari tamen potest quin & in Capellas & Oratoria ruris eodem Patronatus jure nobiles viri uterentur, non sine assensione Episcopi. Prolata sunt alio loco Statuta Hincmari & Concilii Nannetensis, quibus vetantur Parochi, ne à dominis vicorum impetrent eas Capellas, nisi accedat Episcopi consensus. *Sed neque Capellam apud Seniorem obtineat, sine consultu Episcopi.*

X. Erat & pœnes Abbates nonnunquam & Monasteria Patronatus & nominatio Canonicorum Ecclesiæ alicujus Collegialis, nec non & ejus Dignitatum. Carolus Simplex Rex fundato in Palatio suo Attiniaco duodecim Presbyterorum Collegio Abbati Compendiensi eos subjecit, ita ut Præpositus & Decanus Abbatiæ Compendiensis, scrutati suffragia Monachorum suorum, Præpositum & Thesaurarium designarent Attiniacensis hujus Capellæ Regiæ. *Ea scilicet ratione ut Præpositus & Decanus ex Monasterio Compendiensi, cum aliorum suæ Congregationis fratrum consilio, in præfatæ Capellæ loco constituant Præpositum & Thesaurarium ex suis.*

Baluz. Append. ad Lupum Ferrar. p. 524.

XI. Quoad Ecclesiam Græcam, congessit in Nomocanone suo Photius Imperatorias Constitutiones, quibus vetatur ne Catholici prædia sua, in quibus Ecclesiæ quæpiam constructæ sunt, hæreticis vendant, vel utcumque in eorum potestatem venire sinant: alioqui prædia ipsa fisco Principis addicuntur. Et aliæ rursus, quibus edicitur, ut si Orthodoxus qui vendat, locet, oppignoret, in Emphytheusin det ejusmodi prædia, ubi est Ecclesia,

Tit. 19. c. 8.

Judæo, Pagano, Hæretico, Samaritano, ea adjudicentur Eccleſiæ Parochiali ejuſdem loci.

Videri poterat quibuſdam Synodus VII. Oecumenica, damnaſſe Patronatus laicos, cùm irritas decrevit fore electiones Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum ex ſuffragiis Magiſtratuum. *Omnem electionem quæ fit à Magiſtratibus, Epiſcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, irritam manere, ex Canone, dicente, &c.* Canonis eſt Apoſtolicus: *Si quis Epiſcopus ſæcularibus Magiſtratibus uſus, per eos Eccleſiam obtinuerit, deponatur & ſegregetur.* Verùm à Balſamone hìc obſervatur, electionem, χειροτονίαν, hìc ſumi pro Ordinatione, nec eam damnari à VII. Synodo, niſi cum vi tyrannica illam ab Epiſcopis Magiſtratus extorquent. *Quoniam Presbyterorum & Diaconorum hæ ordinationes potentia & vi procedunt, infirmari debent & reſolvi.* Atqui jure Patronatus nulla iſtiuſmodi vis, aut neceſſitas imprimitur Epiſcopos, pœnes quem libera ſemper poteſtas eſt indignos ablegandi.

Can. 3.

Can. 30.

XII. Ab eodem ſanè alibi Balſamone laudantur Leges, quæ Oratoriorum, Xenodochiorumque fundatoribus & eorum hæredibus poteſtatem tribuunt eligendi eos omnes, qui miniſtraturi ibidem ſint: Incolumi autem integraque Epiſcopi poteſtate, ut minimè idoneos & indignos inde extrudat. *Qui donativum conſtituerit, ut Oratorium, vel Xenodochium, vel Noſocomium extruat, &c. Pro ejus arbitratu adminiſtrentur, &c. Sed ex eo quod dicit lex. Domos ſanctas & religioſas adminiſtrari pro ædificatoris arbitratu, non eſt ei promiſſum aliqua contra Leges & Canones facere.* Mox alias depromit Leges, per quas Epiſcopo fas eſt, rejicere Clericos à Patronis præſentatos, ſi pares non ſint tanti miniſterii amplitudini, alioſque in eorum locum ſubrogandi. *Dicit enim Lex; eos qui à Domorum extructoribus in locum Clericorum electi ſunt, ſi indigni inveniantur, ejici, & alios ab Epiſcopis ordinari debere.*

In Canon. 1. Conc. Conſt. I. & II.

XIII. Non ita obnoxia ſunt autem Monaſteria eidem Patronorum imperio, nec ipſi eorum fundatores id ſibi arrogare poſſunt, ut ea per ſeſe, vel per quos volent adgubernent. Ita decrevit Concilium Conſtantinopolitanum, quod primum & ſecundum dixere, ubi exploſa eſt eorum irreligioſa pietas & ſimulata religio, qui fundanda Abbatia omnia ſua ſe Deo dicare præ ſe ferebant; quique tamen quod Deo dari fingebant, retinebant ſibi, ſuæque ſemper ditioni adſerebant, cùm vel ſeſe, vel alium quemvis ſuo loco præficerent Abbatiæ, *Nonnulli ſuis copiis & facultatibus nomen Monaſterii imponentes, & eas Deo ſanctificare profitentes, ſe eorum quæ ſunt conſecrata, dominos eſſe inſcribunt, & ſola appellatione Deo dedicare machinantur, &c. Nullo modo poteſtatem habeat, qui conſecrat Deo res ſuas, ſe ipſum præfectum, vel pro ſe alium conſtituere.*

Can. 1.

XIV. Illud non ſemel adnotatum eſt à nobis, complures ſuis in Prædiis Gallos fundaſſe & dotaſſe varia Cœnobia; veritos autem, ne ut ſæpè contigerat, ea in plures, vel liberos, vel hæredes ſuos diſcinderentur unde certa illis imminebat pernicies, ea tuitioni & Patronatui Regum commiſiſſe. Non tamen ex animi ſententia res proceſſit. Dum unum quippe malum declinarent, in aliud nihilo tolerabilius ſe conjecere. Interjecto enim aliquo tempore Reges ipſi, periclitanti Reipublicæ utcumque ſuppetias ferrè laborantes, Cœnobia ea Nobilibus, Ducibuſque exercituum conceſſere, eorum ut redditibus aliqua ex parte in impenſas belli abuterentur. Quam perverſitatem Reges tandem ipſi deteſtati ſunt, primigeniamque in libertatem ea Monaſteria revocarunt. Ita edocet Caroli Calvi Capitulare anno 868. *Ut Miſſi noſtri diligenter inveſtigent per ſingulas Parochias, ſimul cum Epiſcopo, de Monaſteriis, quæ Deum timentes, in ſuis proprietatibus ædificaverunt, & ne ab hæredibus eorum dividerentur, parentibus & prædeceſſoribus noſtris ſub immunitatis defenſione tradiderunt: & poſtea in alodem ſunt data. Ut deſcribant quæ ſint, & à quo, vel quibus in proprietatem data ſunt, & nobis renunciare procurent; ut cum Epiſcopis & cæteris fidelibus noſtris conſideremus, quid & qualiter inde ſecundùm Dei voluntatem & noſtram ſalutem agere debeamus.* Ita ille conabatur reſarcire labem Monaſteriorum Regiæ olim cuſtodiæ commendatorum, & bona diu dilapidata reſtaurare. Hinc facilè intelliges, quàm æquum & quàm neceſſe fuerit, ut Abbatiarum Patronatus, non is eſſe ſineretur, qui aliarum Eccleſiarum: ne earum fundatores eligendorum Abbatum ſtabile & perpetuum jus conſequerentur.

Cap. 2.

CAPUT XXXII. *P. 4. l. 2. c. 32.*

De Patronatu Laico & Eccleſiaſtico poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Patroni Laici in poteſtate ſemper Epiſcoporum fuere.

II. Non poterant Laici conferre, poterant Clerici, Concilia tamen in votis id habuere, ut propria & eximia ea eſſet poteſtas Epiſcoporum.

III. Plura ſtatuta de Patronatu Laico. Si de eo litigetur, ſi Patroni varient, &c.

IV. Unde ſpatia quatuor menſium laicis, ſex menſium Clericis adſignata Patronis.

V. Laici Patronatus præcipua quædam jura ſupra Eccleſiaſticum.

VI. Innocentii III. varia Decreta de utroque Patronatu.

VII. VIII. Rurſum de laici Patroni poteſtate variandi: de Eccleſiaſtici ſex menſibus.

IX. De Capituli poteſtate inſtituendi vacante ſede.

X. De eodem rurſus. Quanta neceſſitas inſtitutionis & examinis Epiſcopi poſt præſentationem, vel collationem Patroni laici, vel Clerici, etiam ſecundùm Concilium Tridentinum.

XI. Statuta Conciliorum Mediolanenſium, & aliorum Galliæ Conciliorum ſuper ea re.

XII. Varia Decreta Concilii Tridentini, & Congregationis Concilii, de Patronatu Laicorum & Clericorum.

XIII. Prærogativæ Patronatus laici.

XIV. Ut teneantur Præſules, ſi præſentatos à Patronis rejiciant, cauſas repulſæ declarare.

XV. Iſtiuſmodi de cauſis non cognoſcit niſi Judex Eccleſiaſticus ſuperior.

I. IN controverſiam trahi poſſet, an præſentatione non contenti, etiam Collationis jure uſi quandoque ſint Optimates Regni Gallicani in diſpenſandis Dignitatibus & Canonicatibus Capitulorum. Ut cùm Comes Pictavienſis Theſaurariam ſancti Hilarii Pictavienſis beato Fulberto contulit, qui Epiſcopus poſtea fuit Carnotenſis. Ita enim Glaber: *Theſaurariam ſancti Hilarii gratis contulit.*

At Parochiales Eccleſias à Patronis niſi conſentiente Epiſcopo dari non potuiſſe, extra controverſiam eſt. Examen & conſenſum Epiſcopi neceſſarium præ cæteris fuiſſe, facilè intelliges ex Concilio Salingeſtadienſi anno 1022. Quippe ibi Patroni ſtatim præcipiuntur ad Epiſcopi examen & judicium eos ablegare, quibus ſui juris Eccleſias deſtinant. *Sed eum prius mittat Epiſcopo, vel ejus Vicario, ut probetur, ſi ſcientia, ætate & moribus talis ſit, ut ſibi populus Dei commendetur.* Non ſatis mihi quidem conſtat, an tantum Patronis indulgeret Hiſpania, cùm anno 1050. Coyacenſe Concilium abſolutè prohibeat, nequid ſibi juris laici in Eccleſias Clericoſque uſurpent. *Omnes Eccleſiæ, & Clerici ſint ſub jure ſui Epiſcopi, nec poteſtatem aliquam habeant ſuper Eccleſias, aut Clericos laici.* Nec humanius in laicos fuit Concil. Romanum anni 1059. *Ut per laicos nullo modo quilibet Clericus, aut Presbyter*

Baron. ann. 1003. n. ult.

Can. 13.

Can. 3.

ter Ecclesiam obtineat, nec gratis, nec pretio. Verùm non eò id forsan pertinet ut Patronatus perimatur laicus; sed ut insinuetur, nihil officere Patronatum Episcopali authoritati, quæ in omnia semper Beneficia dominatur. Idque luculentiùs apparet in Concilio Turonensi anni 1060. ubi Patronatus laicus sejungitur ab Ecclesiastico. *Nullus Ecclesiam* Ca. 4. *magnam, vel parvam, deinceps sine consensu Episcopi à laicis præsumat accipere quolibet modo: sed neque à Clerico, vel Monacho, seu laico, sub pretii alicujus venalitate.*

II. Duo sunt quæ ex hoc Canone exculpsisse juvet. 1. Ex his prohibitionibus censurisque tàm frequentibus constare, invasas fuisse à plerisque Patronis Parochiarum Collationes, ut abduci vix ab ea præda potuerint, & rursum cogi, ut præsentatione contenti essent. Si qui ergo superstint per orbem Christianum sparsi Collatores laici Parochialium Ecclesiarum, non absurdè conjicitur eas ferè esse inveterati & pervagatissimi olim mali raras nunc reliquias, ideoque minùs curatas. 2. Hoc Canone æquè præcipiuntur laici Clericique Patroni, gratis & sine pretio præsentare: at soli laici hìc jubentur Episcoporum consensum expectare. Itaque non abs re forsan ambigeret quis, an Clerici Collatores etiam essent, saltem Ecclesiarum non Parochialium. Ideò enim plerique omnes Canones, tum citati superiùs, tum infrà laudandi, non ferè nisi de laicis agunt, cùm consensum Episcoporum requiri enixissimè præcipiunt. Iis adnumera Canonem Concilii Juliobonensis anni 1180. ubi & illud additur, præsentatum à Patrono laico, ab Episcopo repellendum esse, Can. 9. si minùs dignus, aut idoneus sit, *Si repellendus est, non retineat.*

Fateri tamen cogimur, Patronos Ecclesiasticos, eo quòd probabiliter existimantur usurpasse, Collationis jure spoliatos fuisse à Concilio Lateranensi I. anno 1123. sub Callisto II. nec tantùm in Parochialibus Ecclesiis, sed in Præbendis largiendis. Quamquam enim specialiùs demandata sit Episcopis potestas & cura salutis animarum: in hoc tamen illud observatur Lateranensi Concilio, Canones ipsos Apostolicos summam administrationem etiam rerum Ecclesiæ temporalium Episcopis permisisse, atque adeo Præbendarum? *Secundùm Apostolorum Ca-* Can. 4. 7. *nones omnium negotiorum Ecclesiasticorum Curam Episcopus habeat.* Ita nulla est Patronatus Ecclesiastici supra laicum prærogativa. *Nullus omnino Archidiaconus, aut Archipresbyter, aut Præpositus, vel Decanus, animarum curam, vel Præbendas Ecclesiæ, sine judicio, vel consensu Episcopi, alicui tribuat. Immo sicut sanctis Canonibus constitutum est, animarum Cura & rerum Ecclesiasticarum dispensatio, in Episcopi judicio & potestate permaneat.* Quin & Laici usurpato investiturarum jure, ex Præsentatoribus Collatores evaserant in Anglia maximè & Suecia sub Alexandro III. qui hanc pestem opprimere enixus est, tum literis suis, tum maximè decretis Concilii Lateranensis III. anno 1179.

III. In eodem porrò Concilio definita est & illa Can. 14. jam sæpiùs ventilata quæstio, de pluribus unius Patroni, uniusque Patronatus hæredibus. De Patronatu ipso lites erant diutinæ, plures interim à pluribus præsentabantur. Edicit ergo Concilium, ut Can. 17. quando Ecclesiæ indulgentia Patronos tolerabat, *potestas in qua eos hucusque Ecclesia sustinet*, si ab hæredibus Patroni plurimis plures nominarentur, is antehaberetur aliis, qui pluribus niteretur & meritis & suffragiis: si id verò sine offendiculo non posset, aut de ipso Patronatu concertaretur, nec intra tres quatuorve menses inter se Patroni concordarent, tunc demum Episcopus Beneficium conferret. *Ordinet Antistes Ecclesiam, si de jure Patronatus quæstio emerserit inter aliquos, & cui competat, infra tres menses non fuerit definitum.* Alia Editio non tres habet, sed quatuor. Et ea, ut apparet, utque ex infrà dicendis liquebit, castigatior.

art. 15. In Collectione Epistolarum Alexandri III. quæ circumfertur tanquam Appendix Concilii hujus III. Lateranensis, Titulus est de Patronatu, ubi legere est hoc idem Decretum, pluribus aliis intertextum: nimirum pretio emi Patronatum, distrahique non posse: transire tamen eum ad hæredes prædii, cui est illigatus; si Patronus laicus plures alio & alio tempore præsentet idonea probitate & doctrina ornatos, Episcopi esse, ut digniorem eligat; si Patronus sit autem Ecclesiasticus, potiori jure niti eum, qui prior præsentatus est. Cap. 12. 13. 8

Posterius hoc Caput Lucio III. Papæ adscribitur, habeturque in Decretalium Libris. *C. Cùm autem. De jure Patronatus.* Inde posteriores Canonum interpretes elicuere jus variandi, quo gaudent laici Patroni. A quo tamen alienum prorsus apparet hoc quidem Caput, & eam rem ne attingere quidem. Sed non uno hoc exemplo approbari potest, usum legum, qui ipse summam Legis authoritatem præ se ferre videtur, legibus antiquis novos pro rerum opportunitate & temporum necessitate, appinxisse sensus, limitesque, vel arctasse earum, vel ampliasse.

Redeamus jam ad Decreta Alexandri III. Quamvis Patronus Patronatu evincatur excidatque, si penes eum tamen tunc erat ejus possessio, rata habetur, tum præsentatio ab eo facta, tum Episcopi institutio. Si Episcopo præsentatum ob imparia merita respuente, vel quavis alia ratione vacet Beneficium, Oeconomos instituet Episcopus, qui proventus ejus colligant, in Ecclesiæ usus dependant, vel successori servent. Cùm Beneficia distribuant Episcopi ex assensu Patronorum, inde fit ut ea Beneficiarii resignare non possint, nisi in manus Episcopi, non autem Patroni. Causæ de Jure Patronatus non poterant nisi ab Ecclesiasticis judicibus judicari. Capitula & Abbatiæ non habebant nisi bimestres inducias ad præsentandum. Pollicitationes omnes Episcoporum de Beneficiis nondum vacantibus, irritæ declarantur à Concilio Lateranensi III. Denique ad Episcopos Galliæ manarunt hujus Pontificis Literæ, quibus contestatur vehementer sibi doluisse, quòd rescisset in Gallia complures Beneficiorum, vel juris Patronatus compotes fieri per sæcularium Judicum sententias, non requisita Episcopi audientia & consensione: id enim verò cœlestis vocationis oraculo tribui jam non posse, nec per ostium intrari in Ecclesiam, sed aliunde: ideoque nec censurarum Ecclesiasticarum jaculis abstinendum esse, quo ea deinceps calamitas ab Ecclesia propulsetur. *In sæculari foro, nec requisita Episcopi audientia, Patronatus Ecclesiarum & Ecclesiastica Beneficia sibi præsumunt in vestris Parochiis vendicare. Quoniam igitur hujusmodi personæ non intrant per ostium, sed aliunde, &c.* Denique ad Episcopos Angliæ rescripsit idem Pontifex contra usurpatas à Laicis investituras Beneficiorum, quarum perversitas in eo maximè execranda foret, quòd præter Episcoporum assensum laici Patroni Beneficia dispensarent, & quibus vellent, largirentur. *Beneficia præter assensum Episcoporum, ad quos eorum donatio spectat, de manu laica accepisse.* Cap. 10. 21. Cap. 24. Part. 47. 3. 4. 6. 7. Part. 50. c. 55.

IV. In eodem Lateranensi Concilio spoliati fuerant Clerici potestate eligendi, vel præsentandi ad Beneficia, si qui sua indignis vota antè contulissent, *Clerici si contra formam istam quemquam elegerint, se eligendi potestate tunc privatos noverint, &c.* Sex etiam menses indulti erant, intra quos provideri posset vacantibus *Præbendis Officiisque.* Non satis liquebat, an eo Decreto Patroni continerentur. Innocentius III. postea *C. Cùm propter. De Jure Patronatus*, definiit, si Patroni laici, quamvis de Patronatu lites exarserint, intra quatuor menses neminem præsentent, ab Episcopo tunc tandem Beneficium conferri debere. Ita cœptum est Decretum de quatuor mensibus Patronis laicis, de sex mensibus autem Ecclesiasticis attribui, quamquam Concilium Lateranense III. cujus hi sunt Canones, nihil ejusmodi satis perspicuè definiret. Can. 3. 8.

In Concilio Avenionensi anni 1209. constitutum est, ut si juxta hujus Concilii Decreta, *Monachi & aliæ personæ, sive religiosæ, sive aliæ quæcumque*, intra sex menses non præsentassent, vacantibus Ecclesiis provideret Episcopus.

Can. 14. In Concilio Lateranensi IV. anno 1215. Patronatus jure spoliati sunt Patroni, qui Beneficiarios interemissent. Concilium Oxfordiense anni 1222. Can. 4. 5. bimestre tantùm tempus Episcopo assignavit, intra quod præsentatum institueret; agnovitque juxta Lateranense Concilium post sex menses elapsos jus Patronorum ad Episcopum devolvi; cui ab Oxfordiensi hac Synodo præcipitur, quandiu flagrant rixæ & lites inter Patronos, ne quid illis præjudicetur, ne Beneficia ulli eorum conferantur, qui ab iis nominati sint.

Hæc porrò Alexandri III. Decreta permagna ex parte in Gregorianis Decretalibus radiant. In his autem perspicuè patet, non concessum unquam priùs fuisse, ut Patronatus unius Ecclesiæ plures inter hæredes divideretur, quòd nempè tunc ut plurimùm singuli singulos nominarent, qui dotem Ecclesiæ inter se partirentur, non sine gravi ejus dis-

Decretales Greg. IX. de Jure Pat. c. 1. 2. pendio. *Nobis visum est quòd Ecclesia inter hæredes dividi non debet.* Verba hæc sunt Concilii Mediolanensis, valdè consentanea Concilio Tribu-rienſi. Ex eisdem Gregorii IX. Decretalibus emicat, si litigiosi Patronatus candidati intra sex menses non concordent, ab Episcopo Beneficium conferri.

Cap. 22. Hoc verò Decretum præfixa Rubrica, seu Summa arctat ad Patronos Ecclesiasticos: quòd Patroni laici non gaudeant nisi libero quatuor mensium intervallo. *Sed intellige de Patronis Ecclesiasticis, nam in Laicis sufficiunt quatuor menses.* Quæ ibi coarctatio merè arbitraria videri potest, si textus ipse per se introspiciatur, qui nihil ea quidem de re

Collect. Ant. Aug. de grat. & q. ordin. c. 5. enucleat, nec hìc, nec in prima Antonii Augustini Collectione, nec in Concilio Lateranensi III. suprà relato, ubi etiam tres quatuorve menses leguntur, non sex, sed nulla distinctione expressa Clericos inter Patronos, laicosve.

Ibid. c. 28. V. Nec dissimulavit tamen Innocentius III. insigne Laicorum supra Clericos privilegium Patronorum, qui nec Legatis obnoxii sint Apostolicis, nec

Epist. 13. ipsius Papæ mandatis, quod à Gregorio IX. postea confirmatum est, ut alibi dicimus.

VI. Cætera autem hujus Pontificis insigniora Decreta istiusmodi sunt. 1. Non posse Ecclesiasticum Patronum præsentare semetipsum, cùm citra piaculum nemo semet possit in Ecclesiæ dignitates functionesque intrudere. *Cum nullus se ingerere debeat Ecclesiasticæ Prælationis officiis.* 2. Posse à Parocho præsentari Episcopo Clericos ad Titulos & Officia inferiora suæ Ecclesiæ inconsulto Patrono, cui tamen illæsum illibatumque suum jus constat, & vacanti Parochiæ providendi, & alios tum Clericos præsentandi, nisi ejus assensu instituti fuissent inferiores hi Titulares. 3. In Ecclesia Conventuali eligendus primùm Prælatus est, & tum flagitandus Patroni assensus, nisi speciali aliquo jure is fulciatur, ut electioni ipsi interfit. *In Conventuali Ec-*

De jure Patron. c. 26. 30. 35. *clesia non electioni Prælati faciendæ, sed jam factæ honestiùs Patroni postulatur assensus, nisi aliter de sua jurisdictione obtineat, ut partes suas interponere debeat electioni tractandæ.* Confirmantur denique ab hoc Pontifice jura honorifica Patronorum, & illud ante cætera eximium, quo modesta eis subsidia subministrentur ab Ecclesia, si quo infortunio ad inopiam delabantur. *Pro fundatione quoque Ecclesiæ, honor processionis Fundatori servatur: & si ad inopiam vergat, ab Ecclesia illi modestè succurritur, sicut in sacris est Canonibus institutum.*

De electione & electi potest. c. 51. Ab Honorio III. confirmatum est Decretum, quo Patroni laici excludebantur ab electione Prælatorum in Ecclesiis Conventualibus, & rescissa transactio huic adversa. Quo adduci potest quis, ut quam huic legi exceptionem adjecit Innocentius III. ea ad Patronos trahatur Ecclesiasticos.

VII. Animadvertimus attigimus de ea Patroni laici facultate, qua ut loquuntur, variare potest, hoc est, si quem primùm præsentaverat, Episcopus jure respuerit, alium rursus nominare. Necdum id juris invaluerat, ut ex hoc ipso comprobatur silentio Canonum, quorum pedissequi sumus, utque rursus patet ex Canone Concilii ad Castrum Guntherii habiti anno 1231. quo ea vice cadunt suo jure Patroni, laici promiscuè & Clerici, si illiteratum præsentent. *Accidit interdum quod Patroni* Can. 13. 16. *Ecclesiarum, tam Clerici, quam laici, præsentent illiteratos ad regimen animarum, quod fieri prohibemus. Et si qui Patronus contra hanc inhibitionem venire præsumpserit, jure careat præsentandi illa vice.* Proximo Canone eadem intentatur pœna in eos etiam indiscriminatim, qui Clericos ad Ecclesias Parochiales præsentarint, imperitos vernaculæ earum linguæ.

Ne id quidem satis certum est, an ubique universim usu tunc temporis recepta esset illa de quatuor, aut sex mensibus Regula. Etenim anno 1279. in Concilio ad Pontem-Audemari præceptum est Canonicis Regularibus, quibus jus est ad Parochias præsentandi, ut intra quadraginta dies præsentent, quibus elapsis Presbyteros sæculares illis in Ecclesiis constituet Episcopus, *Nisi sufficientes personas in-* Can. 14. *frà quadraginta dies à tempore vacationis Ecclesiarum præsentaverint, per Episcopum Ecclesiis vacantibus provideatur, ponendo ibi Presbyteros sæculares, si ibi videbitur expedire.*

VIII. In Synodo Pictavensi anni 1280. sancitum est, ut qui præsentati fuerant sede vacante Episcopatus, & quos probabile est à Capituli Vicariis Generalibus institutos jam tum fuisse, convolarent ad Episcopum tertio saltem mense post ejus consecrationem. *Monemus omnes qui sede Pictavensi vacante,* Can. 9. *Beneficia curam animarum habentia, vel Capellanias, seu domos eleemosynarum sint adepti, vel ad ea præsentati, intra tres menses coram nobis ubi fuerimus, se præsentent, titulum sibi competentem in præmissis ostendere.* In Concilio Tirtsburgensi anni 1287. excommunicati sunt, & ea vice exuti jure Patronatus, qui præsentare procrastinarent ultra mensem, post illum temporis terminum, quem jura constituerant.

Necdum ergo tunc apertè prodita erat in contextu Juris Canonici illa Clericos inter Laicosque Patronos distinctio. Videtur autem nobis quidem Bonifacius VIII. fluctuantem hactenus & nutantem de mensibus sex quatuorve Regulam primus omnium universaliter & constantissimè defixisse in Sexto, Titulo *de Jure Patronatus*. Quam & ille Regulam in eos etiam Clericos effundit, qui jura sibi adjunxere Patronatus laici. Usque adeo amabant hac quidem in re Ecclesiasticum Patronatum amplificare.

Anno 1300. Synodus Bajocensis ab Episcopis voluit, post institutos eos, quos Patronus præsentas- Can. 45. set, illos mitti ad Patronum, ut solemni apud eum sacramento defungerentur. Id sacramentum necdum obsoluerat in Provincia Narbonensi, ut liquet ex Concilio Avenionensi anni 1326. 2. Ut ne resignationes ullæ fierent, nisi in manus Episcoporum. 3. utque quibuscumque provisum fuerit de Beneficiis, viduata sede, Episcopo recèns instituto ii omnes sistere se teneantur. *Omnia beneficia colla-* Conc. Aven. c. 34. *ta vacante sede Bajocensi, & post promotionem nostram si nobis non fuerint præsentata, in manu nostra capimus, & per manus Diaconorum volumus & præcipimus detineri.*

IX. Ita quidem ab his tum Galliæ Episcopis restringebantur Capitulorum institutiones dum vacaret sedes. At contrà Germaniæ Prælati communicasse videntur cum Archidiaconis, eorumque Vicegerentibus, jure, vel consuetudine subnixis, instituendi potestatem. Accipe Canonem ipsum Colonienſis Concilii, anno 1310. *Nullus Ecclesiam* Can. 11. *Curatam de cætero teneat, nisi à nobis vel Archidiacono,*

tono, & eorum vices gerentibus, quibus hoc de jure, vel consuetudine competere dignoscitur, de eadem fuerit legitimè institutus; cùm aliàs non habeat claves ligandi, vel solvendi.

Propiùs ad Gallicanas consuetudines accedebat Concilium Ravennas anni 1317. quando decrevit, ut qui ab aliis Prælatis Regularibus, vel Sæcularibus instituti fuerant, ut ferebat consuetudo, ne animarum curam susciperent, vel Sacramenta administrarent, nisi potestatem antè ab Episcopo ipso accepissent. *Sacerdotes aliqui per nonnullos Prælatos sæculares, vel regulares, quibus in certis Ecclesiis Parochialibus Rectorum institutio de consuetudine competit, sine sui Episcopi authoritate, Parochiales Ecclesiarum ipsarum qui ipsius Episcopi subditi esse noscuntur, præsumunt solvere & ligare in suarum præjudicium animarum, &c.* Discriminis hujus non insulsè ea conjicitur ratio, quòd Germaniæ Præsules minùs sollicitos haberet procuratio suarum Diœceseon, Episcopaliumque jurium defensio, quàm Galliæ Italiæque Episcopos. Can. 2.

In Concilio Rotomagensi anni 1335. cùm prohiberi omninò non possent Patroni, quin Parochos in Ecclesiis instituerent; constitutum est, ut Parochi post quadraginta saltem dies initæ Parochiarum possessionis, Episcopo se sisterent, ut chartas titulosque repræsentarent, sacramentumque præstarent obedientiæ, totiusque muneris sui summa fide obeundi. *Qui aliqui plerumque in Parochialibus Ecclesiis instituuntur per alios quàm per Diœcesanos, sine authoritate ipsorum; statuit Concilium, quòd quoties aliquem sic de cætero continget institui, idem institutus infrà quadraginta dies à tempore corporaliter adeptæ possessionis, coram Diœcesano, seu ejus Vicario comparere personaliter debeat, fidem facturus debitam de titulo, ac præstiturus Diœcesano, de obedientia, fidelitate, residentia, & aliis consuetis debitum & solidum juramentum.* Can. 9.

X. Hinc autem manifestissimè apparet, quàm necesse semper visum fuerit, ut pœnes Episcopum solùm summa semper esset potestas, ea largiendi Beneficia, quibus animarum cura immineret; cùm tantopere tandiuque nervos omnes contenderit Ecclesia, ut Patronorum laicorum collationibus obluctaretur, utque alias iniret vias ac rationes ejus labis sarciendæ, quæ ex Collatoribus Ecclesiasticis oriretur, vel ex institutionibus aliorum quorumvis præter Episcopos.

Concilium Colonienſe anni 1549. decrevit, ut à Pontifice postularetur revocatio cujuscumque potestatis ad hujusmodi Beneficia pleno jure conferenda: utque omnibus omninò aditus ad ea intercluderetur, *nisi præcedat examen Episcopale;* In Concilio Tridentino decretum est, ut quocumque demum, vel privilegii, vel consuetudinis jure allegato, qui ab Ecclesiasticis præsentarentur Patronis ad quodvis Beneficium, nec instituì possent, nec admitti, nisi eos & examinasset Episcopus, & dignos judicasset. Excepti sunt tantùm Graduati insignes & Nominati. In alia ejusdem Concilii Sessione decretum, est ut Episcopi ipsi instituere possent, utque Episcopo soli præsentare possent Patroni, revocatis rescissisque omnibus privilegiis huic Decreto adversis. Tit. De exam. Ord. c. 9. Sess. 7. c. 13. Sess. 14. c. 12. 13.

Verùm cùm in hoc eodem Concilio statuitur, ut ad omnes Ecclesiasticì Patronatus Parochias vacantes, instituatur concursus & examen publicum asperrimumque, cui præsit Episcopus, cum examinatoribus plurimis; & ubi Collator, institutorque quivis alius, quàm Episcopus, ad eum determinatur & adstringitur, quem Episcopus dignissimum declararit inter eos qui examen subierint. Patronus Ecclesiasticus eligit ipse dignissimum: Quem præsentat autem Patronus laicus, ab examinatoribus rejici potest, si minùs idoneum judicaverint: His perspicuè significat Concilium, Patronum quemvis, seu laicum, seu Ecclesiasticum, ad id omninò, studium, voluntatemque suam convertere ac conferre debere, quod animarum saluti conducibiliùs est. Ita non prorsus extinguitur à Concilio vel collatio, vel institutio, à quibusvis aliis præter Episcopum expectanda, sed post Episcopi examen rejicitur, eique accommodatur. Postremò de quo demumcumque agatur Beneficio, potest Episcopus à Patronis præsentatos rejicere, si ineptos inutilesque compererit: si verò eorum institutio ad alios quàm ad ipsum pertineat, jure semper utitur suo, ut eos ad examen suum vocet, & alioqui irrita sit institutio. Sess. 25. c. 9.

XI. In Concilio IV. Mediolanensi anno 1579. constitutum est, ut ejusdem modi concursu, & examine consimili præmisso, ad Pœnitentiarii & Theologi dignitates eligeret Episcopus dignissimum omnium, cui Collator, etiam Capitulum ipsum conferre cogeretur. Parochiæ similiter collationis Prælati Exempti, vel Patronatus Ecclesiastici, aut mixti, non dabuntur ex hujus Concilii præscripto, nisi iis quos Episcopus omnium dignissimos post Concursum & Examen judicarit. Cap. 5.

In Gallia verò Concilium Rotomagense anno 1581. Examen instituit austerum cum primis Examinatorum sex, quos Synodus Diœcesana nominarit, ad eos omnes excutiendos, quos laici Patroni, vel Clerici ad Parochias nominarint. Concilium Burdegalense anni 1583. promulgavit Decretum Concilii Tridentini, ad Examen & Concursum vacantium Ecclesiarum Parochialium, cassatis irritatisque collationibus & institutionibus quibuscumque, & provisionibus aliter factis. Concilium Turonense ejusdem anni non modò idem ipsum promulgavit Decretum Tridentinæ Synodi, sed & eodem pertinentem Bullam Pii V. Concilium Aquense anni 1585. subjecit examini Episcopi, & trium saltem Examinatorum, quos Synodus nominarit, eos omnes quibus vel collatione, vel nominatione & institutione, vel provisione Romana, aut Legati Avenionensis, Beneficia aliqua collata fuerint. Concilium denique Burdigalense anni 1624. irritas pronuntiavit Collationes omnes, ubi Abbates, Priores Conventuales, vel Laici Beneficia conferret iis, quos nec nominasset Episcopus, nec approbasset. Tit. de Episc. offic. n. 26. Cap. 22. Cap. 4. 14. Tit. De his quæ ad Coll

XII. Nec præteriri hoc loco potest quod docet Fagnanus, quamvis jure non possit laicus quisquam conferre Beneficia, quantumvis suffragetur ei immemorialis consuetudo: *si* tamen *fama privilegii concurrat* cum immemoriali consuetudine, posse *jure commmni* ea potestate uti. Verùm juri ei communi derogatum esse Bulla Gregorii VIII. qua rescinduntur præscriptiones & consuetudines omnes immemoriales, cùm fama privilegii, iis in rebus, quæ in detrimentum cedunt Ecclusiæ. Propterea nimirum quòd ea probatio sit negativa quidem, sed valdè efficax, quòd authenticas Chartas horum privilegiorum, nec Romæ, nec alibi gentium reperire sit. 2. Cùm à Congregatione Concilii declaratum sit, Concursum à Concilio Tridentino adornatum ad Parochias, non habere locum in Parochiis Patronatus laici: declaratum est etiam ab eadem, si cunctatione & desidia Patroni, qui intra quatuor menses non nominarit, jus ad Episcopum dèvolvatur, non posse Episcopum eas nisi per concursum conferre. 3. Quoad Parochias Patronatus mixti, priùs quidem definierat Congregatio Concilii, locum esse debere Concursui, ut qui sit Ecclesiæ favorabilior: sed ab ea pòst discessit sententia, ne Patronos laicos nimis arctaret, quibus tunc etiam indulti sunt eo casu sex menses. Huic posteriori definitioni Pontifex accessit. 4. Jus commune, ut habetur *Capite Cum vos, De officio Ordinarii*, præcipiebat, ut Episcopi Oeconomos instituerent in Ecclesiis Patronatus laici vacantibus, qui fructus colligerent servarentque successori, portione congrua sibi decisa in suos usus, permissa Clericis facultate, ut Ecclesiam servent & tueantur ipsi sui Patronatus. Ita Jus commune quidem: at Fagn. in l. 1. Decr. Par. 1. p. 257. 258. In l. 3. p. 2. Pa 255. 257. In l. 1. pri. p. 440.

Episcopi à Tridentino jam jussi sunt Oeconomos omnibus in Parochiis vacantibus cujuscumque Patronatus collocare. 5. Alexander III. Papa *C. Cum vos, De officio Ordinarii*, agnoscit *quia personæ minus idoneæ præsentantur* à Patrono laico: cogi persæpè Episcopum, ut Ecclesias diu vacare sinat. Ex quo inferunt Canonistæ variare posse Patronum laicum, non Ecclesiasticum. Si tamen indignum non præsentavit Ecclesiasticus Patronus, nisi ex ignorantia, vel obreptione, potest alium præsentare, postquam prima præsentatio resciissa fuerit, juxta *C. Si electio, De electione. In Sexto*, quo sex alii menses dantur electoribus, quibus obreptum est. Ex adverso autem si Patronus laicus, vel Clericus, qui ratione patrimonii sui Patronus est, indignum præsentet, non nesciens indignum esse, valdè dubium est inter Canonistas, an non hac vice privetur Jure nominandi. Itaque etsi interest multum, non interest tamen tantùm discriminis inter Laicos, Clericosque Patronos, quantum nonnulli opinantur. Maximè si spectes à Concilio Tridentino juberi Patronos, laicos etiam, ut probabile est, intra decem dies nominare, ut quos nominarint, ii à Synodalibus Examinatoribus examinentur.

Sess. 25. c. 9.

Fagn. ibid.

6ess. 24. c. 18.

XIII. Illud porrò hinc emergit, privilegia Patronatus laici ab usu magis, quàm à Decretis Pontificum profecta esse, & Canonibus Conciliorum, qui illis ex adverso subinsensi videntur fuisse. Et nihilo tamen minus, cùm usus ipsemet Lex sit, & ejusmodi Lex, qua cæteris legibus omnibus, vel accedat authoritas & vis, vel decedat: tàm clara in luce radiare visa sunt privilegia laicorum Patronorum, ut dubii omnes Patroni in laicos se transferri semper certaverint. Memorat Chopinus anno 1573. à Parlamento Parisiensi Universitatem Parisiensem Laicis Patronis adscriptam fuisse. Actum est tàm operosè de hujus celeberrimæ Universitatis Patronatu Tomo tertio ejus Historiæ, ut diutiùs hìc immorandum nobis omninò non sit. Egit prolixè & Covarruvias de Laici Patronatus prærogativis in Hispania, quæ non multùm abludunt à Gallicanis. Egit & Vasquesius de iisdem in eundem modum, in Opusculis suis.

Hallier. D. Elect. Sect. 8. c. 2. art. 2. §. 2.

Fevret. l. 3. c. 1. n. 12.

Chopin. De domanio L. 3. Tit. 27. n. 12.

Covaruv. Pract. qq. c. 36. tom. 2. Vasc. Opusc. pag. 388.

XIV. Pauciissima supersunt obiter delibanda de duobus, quorum alterum jam non semel perstrictum fuit. Primùm est de repulsa ejus, quem Episcopo præsentat Patronus. Abbatem sancti Remigii & Archidiaconum Remensem delegavit Alexander III. Papa, ad dijudicandas causas repulsæ, quàm ab Episcopo Suessionensi passus erat Subdiaconus, ab Abbate sancti Petri Cathalaunensis ad Ecclesiam Parochialem præsentatus. Ita autem statuebat Pontifex non potuisse præsentatum respui ab Episcopo, nisi manifesta & rationabili de causa. *Indecens est, & penitus obvium rationi, ut prænominato Subdiacono, nisi pro manifesta & rationabili causa, plebis cura denegetur, &c. Aut investiat, aut quare id facere non possit, coram vobis rationabilem causam ostendat, &c. Si contempserit, vos investiatis, &c.* Concessit hìc idem Pontifex Capitulo Cabilonensi, ut Beneficiarios Patronatus sui Episcopo Augustodunensi præsentaret, sibi si præsentatos respueret instituere Episcopus Cabilonensis.

Append. t. Epist. 37.

Append. 3. Epist. 7.

In Concilio Oxfordiensi anni 1222. præceptum est Episcopis & Archidiaconis, ut intra duos menses admitterent sibi præsentatos, si idonei essent; sin minùs Superiori aperirent causas negatæ institutionis. *Nisi causam rationabilem coram suo Superiore duxerit assignandam, cùm super hoc fuerit requisitus, &c.*

Can. 4.

Idem ipsum insinuari videtur in Concilio Salisburgensi, anno 1274. *Antequam per Diœcesanum loci, vel Superiorem ejus, si ipse facere, quod tenetur, neglexerit, fuerit investitus, &c.* Conventus Cleri Anglicani anno 1316. à Rege Eduardo II. impetravit, ut quos Rex præsentasset, & quos Episcopi justis de causis repulissent, ii juxta Canones ad Judices Ecclesiasticos confugerent, non ad laicos, ut nuper factum fuerat per summum nefas. *Si Episcopus eos non admittat utputa propter defectum scientiæ, vel aliam rationabilem causam, non subeant examinationem laicarum personarum, prout his temporibus attentatur de facto, contra canonicas sanctiones. Sed adeant judicem Ecclesiasticum, ad quem de jure pertinet, pro remedio, prout justum fuerit, consequendo.*

Can. 23.

Conc. to. 11. Part 2. pag. 2466.

Utque propiùs accedam ad nostra tempora, Concilium Rotomagense anni 1581. ab ea omninò non recedit sententia. *Si præsentato renuerit Episcopus collationem dare, cogatur causas recusationis suæ in scriptis exprimere; nec liceat superiori collationem decernere, nisi priùs discussis causis & judicatis, propter quas Episcopus recusaverit collationem dare, alioquin superioris collatio nulla erit.* Quod ipsum iisdem verbis decretum est in Concilio Remensi anni 1583.

Tit. de Offi. Episc. c. 26.

His consentaneum est Edictum Blesense, quo præcipitur, ut si impetrantes Beneficia, non ii sint, qui iis defungi ritè possint, eoque rejiciantur ab Episcopo, Superior is ad quem recurrent, ne eos instituat, nisi excussis causis repulsæ, *quas ideò tenebitur Ordinarius exprimere & inferere Actis repulsæ ipsius.* Idem prorsus habetur in Edicto Melodunensi.

Art. 3.

Quin & Comitia Cleri Gallicani anno 1635. similiter decrevere. *Ne causa ulla vera, aut prætexta instituantur, quos proprius Episcopus, vel Vicarius ejus Generalis instituere renuerit, nisi ab eo qui superior sit Ecclesiasticus. Sed nec Ordines dentur ab Episcopo quocumque alio, quàm Diœcesano, nisi acceptis Diœcesani literis Dimissoriis.* Id verò confirmatum est Diplomate, seu Arresto Consilii Regii anno 1646, sed ita ut videatur Superior Ordinarius tàm ordinare, quàm instituere posse, si Diœcesanus Episcopus renuit quamvis id minùs expressum sit in Decreto Cleri. *Nec ordinare, Instituere, Conferre, Providere, recusante Archiepiscopo proprio, vel Episcopo, nisi superiores sint Ordinarii renuentium Ordinariorum.* Hoc verò Decretum Cleri Gallicani anno 1635. editum, innovatum confirmatumque fuit à Comitiis Cleri Gallicani anno 1660. & 1665. ne tum quidem expresso eo, quòd posset Superior Ecclesiasticus Ordines conferre, renuente Episcopo Diœcesano.

Art. 15.

XV. Alterum & postremum est, si Episcopi Prælatique cæteri conferre detrectent, ne à Judice sæculari quocumque ad id cogi & coarctari possint; sed ab eo potiùs partes ad Judices Ecclesiasticos superiores ablegentur. 2. Nec decernere possit Judex, ut ipsa factæ repulsæ charta locum habeat institutionis. 3. Nec alios possit Prælatos compellere ad instituendum Diœcesanos, non suos. Est ad manum fartago Senatusconsultorum, Arrestorum, Edictorumque regiorum, quæ ita sanciant, in Compilatione recentiori Actorum & Monumentorum Cleri Gallicani, ubi hæc duo conjunctim pertractantur copiosissimè. Occurrent & ibidem Edicta varia rursum & Senatusconsulta, quibus prohibeantur Patroni laici, si hæretica lue inquinati sint, præsentare, quanquam non prohibeantur Catholici eorum procuratores. Adversatur is quidem usus juri communi Canonico, ex ea nimirum causa, quòd hæretici in Gallia tantùm nostra tolerarentur. Quamquam & in Russia aliisque regionibus, ubi similiter impunè hæretici schismaticique inter Catholicos diversantur, persimilis tandem indulgentia necessariò fuerit adhibenda. Anno 1655. Comitia Cleri Gallicani Regiam impetravere Declarationem ad Senatum Parisiensem, qua Patronatus hæreticorum ad Episcopum Diœcesanum devolvebatur. Comitia ejusdem Cleri anno 1660. idem expetiere ad cætera prorogari Parlamenta. Minimè necesse est autem nos hìc diutiùs immorari, in perscrutandis Judicibus controversiarum de Patronatu: cùm exploratissimum sit Jurisprudentiam Gallicano Regno receptissimam à supralaudatis Decretalibus prorsus dissidere ea quidem in re.

¶ Memoires du Clergé. tom. 2. p. 48. 75. Proces verbal de l'Assemblée du Clergé est 1660. p. 168. 306. Le Prestre Cen 2. c. 32. Fagnan. in l. 3. Decret. par. 2. pag. 251. Et l. 5. Par. 1. p. 231.

De

De universali & Ordinaria Episcopi potestate conferendi omnia prorsus Beneficia suæ Diœceses.

CAPUT XXXIII. *P. 1. l. 2. c. 5.*

Per quinque priora sæcula, erat Episcopus Collator Ordinarius omnium Beneficiorum.

I. Non sejungebatur tum quidem Ordo à Beneficio. Ut ergo Ordinum, ita & Beneficiorum unus erat Collator Episcopus.

II. Necesse erat & consuli Clerum, & testimonium plebis exquiri. Probationes ex Conciliis.

III. IV. Probationes aliæ ex Paulino & Augustino.

V. Tumultuationes plebis compescuere tandem Synodi Canonesque.

VI. Solius erat Episcopi digniorem eligere inter eos, inter quos se Cleri plebisque vota scindebant.

VII. Cur Concilium Laodicenum ab Electionibus plebem summovendam censebat.

VIII. Ex Hieronymo probatur, partes aliquas fuisse Cleri, populique in electionibus, ut Episcopalis tamen potestas dominaretur.

IX. Aliæ ejusdem rei probationes.

X. Perinde res habebat in Ecclesia Græca. Probationes.

XI. XII. Aliæ probationes ex Epistola Basilii.

XIII. Incusatur & purgatur Chrysostomus.

XIV. Cur Archidiaconi sit ad Ordines & ad Beneficia præsentare.

XV. An Diaconi eligerent Archidiaconum.

XVI. Cum Apostoli & eorum successores Episcopi, Ecclesiarum omnium sint fundatores, ad eos spectat Primarium & Universale jus pastores præficiendi.

I. UT Ordinandi, ita & Beneficia conferendi penes Episcopum solùm primaria erat potestas, cùm ita ferret lex inconcussa vetustissimæ Ecclesiarum Disciplinæ, ut nec ab Ordine Beneficium, nec vicissim Ordo à Beneficio disjungeretur. Attondebatur & ordinabatur prorsus nemo, cui non statim sacræ quædam functiones adsignarentur, indicereturque Ecclesia, ubi & munus obiret aliquod spiritale, ex quo & temporale demeteret stipendium.

Can. 22. Si autem ut disertè jubet Concilium Carthaginense IV. antè Episcopus Cleri sui vota & populi testimonium explorare & scrutari debebat, quàm quemquam Clero adscriberet, ordinaretque; hinc & illud concluditur, & voto Cleri & testimonio populi opus fuisse ad Beneficia conferenda. *Ut Episcopus sine consilio Clericorum suorum Clericos non ordinet, ita ut civium conniventiam, & testimonium quærat.*

II. In his planè verbis singulis plurimum momenti est, ut ea sigillatim expendi necesse sit. Summam enim Episcopus retinet semper authoritatem: sed imperium & authoritas adeo non debilitatur sapientia & moderatione, ut augescat potiùs & magis magisque convalescat. Ergo Cleri *Consilio* utebatur Episcopus, *testimonium* quoque plebis expectabat, ad dignoscendos eorum mores, quos ordinaturus erat: nec regimen cuiquam adsignabat, nisi certus fore ut *acquiescerent* illi, qui regendi alicui commendabantur. Istiusmodi prudentiæ & charitatis regula nihil detrahit cujusquam imperio: quin & præsidii adjicit plurimum & ornamenti. Ita sentiebat, ita factitabat Augustinus teste Possidio. *In ordinandis Sacerdotibus & Clericis consensum majorem Christianorum & consuetudinem Ecclesiæ sequendam esse arbitrabatur.* Augustinus ipse Presbyter ordinatus fuerat à Valerio Episcopo, collatione priùs habita Episcopi & populi, populique ipsius electione, non sine vi quadam, quæ non alio tamen è fonte nascebatur, quàm ex summa quadam summarum Augustini virtutum populi existimatione. *Cum Valerius Episcopus flagitante Ecclesiastica necessitate, de providendo & ordinando Presbytero civitati, plebem Dei alloqueretur & exhortaretur, jam scientes Catholici Augustini propositum & doctrinam, manu injecta eum tenuerunt, & ut in talibus consuetum est, Episcopo ordinandum intulerunt, omnibus id uno consensu & desiderio perfici petentibus, magnoque studio & clamore flagitantibus.*

III. Nec dispar fuit Paulini ad Presbyteratum electio & electioni adjuncta vis quædam, quam pietas & religio meritò excusaret. Proferam hìc verba ipsa Paulini in Epistola ad Amandum, ubi declarat plurimum omninò potuisse plebem in istiusmodi Ordinationibus, ac Beneficiorum nominationibus. *Ego vermis & non homo, vi subita invitus, quod fateor adstrictus, & multitudine strangulante compulsus, quamvis cuperem calicem istum à me transire, tamen necesse habui dicere Domino, verum non mea voluntas, sed tua fiat.* Ejusdem rei argumento est Augustini ipsius narratio, de excitata in Pinianum pia quadam, ut alibi dicemus, plebis Hipponensis conjuratione.

IV. Adeo non infrequentia erant hæc exempla, ut ea creberrima fuisse & *plerumque* ita contigisse testatum faciat Augustinus ipse. Cùm enim quorum maximè spectata erat virtus, eorum esset & humilitas. ac modestia quædam animi eximia, quæ eos ab honoribus & dignitatibus quibuscumque mirum in modum alienaret, & in fugam ageret: pœne necessariò sinebantur plebes in eos impetum facere & cogere, ut Ecclesiæ necessitati, Deique adeo voluntati servirent. *Solemus proponere continentiam Clericorum, qui plerumque ad eandem sarcinam subeundam capiuntur inviti, eamque susceptam usque ad debitum finem Domino adjuvante perducunt.* De adulter. Conjug. cap. ult.

V. Nec tamen per Canones plebi fas erat ita exardescere, ut in electionibus plurimum posset, & quidvis expugnaret. Tolerata quandoque est violenta ejusmodi irruptio; quandiu constitit eam quamquam nimiam, & improbandam efferveſcentiam, non alio tamen ex capite, quàm ex pio zelo, & charitatis æstu proficisci, unique famulari Ecclesiæ utilitati. Sed cùm non facilè regeretur, sed ultra recti limites quandoque eveheretur populi tumultuantis impetus: eo tandem deventum est, ut dominarentur Canones, nec plebi quidquam permitteretur, quàm ut de vita & moribus eligendorum testimonium diceret. Ita suprà allatus Canon alius Carthaginensis IV. ita etiam antè Canon alius Carthaginensis Concilii III. *Ut nullus ordinetur Clericus, nisi probatus vel Episcoporum examine, vel populi testimonio.* Populi erat ergo rimari & nudare mores, vitam, gesta, virtutes & vitia privatorum, qui oculos, aures que, & conscientiam fallere possunt paucorum, non omnium, non populi. Episcopi autem erat numeratis his suffragiis calculisque subductis decernere, & digniores quosque eligere. Can. 23.

VI. Ea est constantissima & immutabilis Electionum regula, à qua nisi in damnabilem personarum acceptionem deviari non possit. In hoc genus electionibus anteponi non possunt dignis indigni, vel digni etiam ipsi dignioribus, nisi flagitio tantò detestabiliori, quantò graviora inde & diuturniora in posteras ætates emergunt detrimenta. Atqui manifestissimum est tanti momenti delectum judiciumque populo plerumq; versatili & tumultuoso committi sine summo discrimine non posse. Certissimè ergo unius erat Episcopi, suffragia & testimonia omnia trutinari, & digniorem eligere. Audi ut Augu-

Cap. 23.

stinus hanc indubiam & inexorabilem legem promulget. *Nec sanè, quantum arbitror, putandum est leve esse peccatum in personarum acceptione, si illam distantiam sedendi ac standi ad honores Ecclesiasticos referamus. Quis enim ferat eligi divitem ad sedem honoris Ecclesiæ; contempto paupere, instructiore atque sanctiore?*

Epist. 19.

VII. Ideò & in Laodicena Synodo cautum est, ne plebes turbæque jam sacros ministros eligerent: *Quod non sit turbis concedendum electionem facere eorum, qui altaris ministerio sunt applicandi.* Nec me præterit hac voce ὄχλοι, *turbæ*, videri quamplurimis tumultuosam potiùs significari plebem, & effrænatam, quàm populum sobrium & frugi. Sed ubi quæso populi conciones non his æstuant perstrepuntque studiis tumultuosis, & quasi procellis hinc illincque ingruentium cupiditatum? Vehementer ergo probabile est, ita tandem consultiùs visum statutumque fuisse, ut plebi proponerentur dumtaxat qui ad sacras dignitates deligendi censebantur ab Episcopo & Clero: atque abundè fuisse, ut ne plebs contrà niteretur gravi aliqua insimulatione. Eo sensu donandum, quod decrevit Siricius: *Diaconus accessu temporum Presbyterium, vel Episcopatum, si eum Cleri ac plebis evocaverit electio, non immeritò sortietur.* Et quod habet Hieronymus: *Cùm ad perfectam ætatem veneris, si tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel Pontifex civitatis in Clerum elegerit, agito quæ Clerici sunt.*

Can. 13.

Epist. 1. cap. 20.

Epist. ad Rustic.

VIII. Admittitur quidem ab Hieronymo ad electionem Clerus, populusque: sed summa authoritatis ab eodem in Episcopum solùm confertur. Quin & id ille ex Apostoli verbis invictissimè concludit: sic enim Paulus ad Titum: *Ut constituas per civitates Presbyteros, sicut ego disposui tibi.* Episcopo ergo Paulus authoritatem demandat constituendi tum Presbyteros, tum alios quoscumque Beneficiarios, quorum omnium una eademque ratio est. *Audiant Episcopi qui habent constituendi Presbyteros per urbes singulas potestatem, sub quali lege Ecclesiasticæ institutionis ordo teneatur. Manifestum est, eos qui Ecclesiastica lege contempta, Ecclesiasticum gradum non merito voluerint aliqui deferre, sed gratia, contra Christum facere, &c.* Inflammescit mox Hieronymi zelus in Episcopos, qui affectui & favori dant, quod meritis largiendum erat, & qui Beneficia temerè dispensant, quasi arbitrariæ & privatæ beneficentiæ ea essent dona, cùm sint cumulatissimæ virtutis justa præmia. Vel ex hac vitiosa Episcoporum facilitate, & sacrarum dignitatum inconsiderata, ut ita dicam, prodigalitate, liquebat tamen certissimè, unos eos esse Beneficiorum omnium collatores: *At nunc cernimus, plurimos hanc rem beneficium facere, ut non quærant eos in Ecclesia columnas erigere, quos plus cognoscant Ecclesiæ prodesse: sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti, vel pro quibus Majorum quispiam rogaverit, vel ut deteriora taceam, qui ut Clerici fierent, muneribus impetrarunt.* Tria hæc sunt simoniæ genera, *ab obsequio, à lingua, à manu*, quæ postea Gregorius Magnus luculentissimè explanavit. In Epistola ad Nepotianum uni Episcopo electiones vendicat idem rursus Hieronymus: *Gaudeat Episcopus judicio suo, cùm tales elegerit Sacerdotes.* Et rursus in epistola ad Diaconum Sabinianum: *Recordare à quo Episcopo Diaconus ordinatus sis: nec mirum, quamvis sanctum hominem, tamen in homine deligendo potuisse falli, cùm & Deum pœniteat quòd Saul in Regem unxerit; & in duodecim Apostolis Judas sit proditor repertus.* Itaque ut olim à Deo Saul, à Christo Judas electus est, ita & ab Episcopis citra culpam quandoque suam eliguntur Ministri, qui & Episcopis postea & Ecclesiis, tum dedecori sint, tum etiam detrimento.

Ad Tit. c. 1.

L. 1. in Epistol. ad Titum.

Can. 2.

IX. Si solus eligeret Episcopus, palam hìc fecit Hieronymus, quantis illudi & circumveniri posset privatis cupiditatibus: si populus partes suas interponeret, factiones ambitiosorum increscebant in dies: *Cum manifestissimum sit potuisse paucos præmio & mercede corrumpi, eos qui sinceram fidem non habent, ut clamarent in Ecclesia, & ipsum petere viderentur Episcopum:* ut censebat Osius in Concilio Sardicensi.

Medium ergo & tutissimum illud videri poterat temperamentum, ut ne Episcopus aut Ordines conferret, aut Beneficia, nisi re tota cum Clero suo consultata. Ea erat electionum ratio in Ecclesia Alexandrina, ut colligitur ex Epistola Nicæni Concilii ad illam Ecclesiam, ubi Concilium restituit quidem Ordini suo Presbyteros, qui à Meletio ordinati fuerant, necdum sedato schismate, sed ea lege, ut concedant Presbyteris omnibus ab Alexandro Alexandrino Episcopo ordinatis, nec eodem cum illis utantur jure nominandi, vel præsentandi eos qui ordinandi sint. *Ut nulla ipsis potestas sit eos ministros Ecclesiæ designandi, qui ipsorum probentur arbitrio, neque nominationem pænes se habeant eorum, qui deligendi sunt ad Ecclesiæ munera obeunda.* Presbyteris autem qui invicta constantia steterant in unitate Ecclesiæ, potestatem eis pristinam confirmat Concilium nominandi præsentandique eos, quos Clericatu dignos existimabunt. προχειρίζεσθαι, καὶ ὀνομα δοκιμάζεσθαι τὸν ἀξιον τοῦ κλήρου. Certè in aliquam partem ejus facultatis plebs quoque ipsa vocatur à Concilio, ubi additur, si seniorum quis illorum Presbyterorum fato suo obeat, subrogari illi posse unum ex recentioribus, illum nimirum, quem plebs eliget, & quem Episcopus confirmabit. καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο, συνεπιψηφίζοντος, καὶ ὑπογραφίζοντος τοῦ ὑπισκόπου. Sed nemo non sentit, quantum plus momenti hìc sit in Cleri, quàm in plebis suffragatione.

Hist. Eccl. L. 1. c. 6.

X. Si qua verò hìc resideret adhuc nubecula difficultatis, eam omninò dissolvet Canon VI. Theophili Episcopi Alexandrini apud Balsamonem. Tota ibi authoritas Episcopo vendicatur, Cleri necessarius pronuntiatur consensus, sicut præsentia populi ad Ordinationes. Ideò & eas palam publicèque fieri decernit, ut populi præsentia aut deterreat, aut prodat & coarguat omnes, qui infamia facinoris, vel flagitii aliqua laborant. *De his qui ordinandi sunt, hæc erit forma; ut quidquid est sacerdotalis ordinis, consentiat & eligat:* συμφωνεῖν καὶ αἱρεῖσθαι. *Et tunc Episcopus examinet:* δοκιμάζειν. En ut nominent & præsentent Clerici: at Episcopus examinet judicetque, probet improbetque præsentatos. *Vel etiam assentiente illi Ordine Sacerdotali, ordinet.*

Subjicitur & alia hæc ratio ac forma, sed quæ eodem recidat. Episcopus ordinat & instituit quos dignos judicat, Clero judicante, populo præsente & testimonium perhibente. συναινοῦντος τοῦ ἱερατίου. *Ordinet in media Ecclesia præsente populo, & Episcopo alloquente, an etiam possit ei populus ferre testimonium.* Illa necessariò observanda lex in omnibus Ordinationibus, ut publicè fiant, ut populus adsit, ut Episcopus omnes interroget, an sceleris aliquid objici iis possit, qui ordinandi sunt: Perspicuè hìc & Episcopi supra Clerum prærogativa emicat honoris & potestatis; necnon & Cleri supra populum, cui residuum id unum est in electionibus, ut pro jure, adeoque & pro officio suo, ordinandos testimonio suo vel juvet, vel deprimat.

XI. Protulit Balsamon sancti Basilii Cæsarienſis Episcopi Epistolam ad Chorepiscopos suos, ex qua & roboris aliquid antedictis, & lucis non parum dicendis concilietur. Oculis subjicit sanctus Pater miserandam disciplinæ labem ex oblivione Canonum, & licentia exitiali quosvis ad Ordines admittendi. Antiquo more etiam vigebat, ut eo examine Presbyteri Diaconique fungerentur, referrentque ad Corepiscopum, qui re ad Episcopum perlata, ad Ordines tum demum illos præsentabant, qui visi fuerant digni. *Et hæc quidem examinabant Presbyteri & Diaconi, qui cum eis versabantur; referebant autem ad Corepiscopos, qui à vere testificantibus susceptis suffra-*

Basil. Ep. 181.

suffragiis, & admonitis Episcopis, ita ministrum in sacerdotalem numerum cooptabant. Sed postquam adgressi sunt Chorepiscopi ipsi ordinationes facere, inconsulto etiam Episcopo; passique sunt, ut Presbyteri & Diaconi sine examine quoslibet passim indignos ad sacra munia obtruderent, humanis affectibus nihil non indulgentes; unde & sacrorum ministrorum numerus ultra modum in omnibus auctus sit vicis ac Parochiis: ut aliquando tandem pristino vigori antiqui Canones redintegrarentur, jussit Basilius ad se mitti catalogum sacrorum ministrorum cujusque oppidi & Parochiæ, ut posthac nemo possit ei se inconsulto adscribi, nec quisquam jam injussu suo ordinetur. Hæc habet illa Basilii famosa Epistola.

XII. Ex ea autem illud elucet, 1. Concessam Chorepiscopis ab Episcopo fuisse facultatem & ordinandi & instituendi Beneficiarios in Ecclesiis rusticanis, quanquam & Episcopi consensus semper desideraretur. 2. Examinandi provinciam Presbyteris & Diaconis delegatam fuisse, eorumque fidei & diligentiæ acquievisse Chorepiscoporum. 3. Quod ruri agebatur, expressum id fuisse ad civitatensis disciplinæ imitationem, ubi Episcopus per Ecclesiæ Cathedralis Presbyteros & Diaconos, examinari eos curabat, qui ordinibus initiandi erant. 4. Catalogum, vel Canonem, cujus jam toties meminimus, eum ipsum esse, de quo hìc sermo fit, cui inscripta erant nomina cujusque Ecclesiæ ministrorum: & cui si dicat Basilius nonnullos sua ipsos inscripsisse nomina, eos probabile est fuisse, qui cùm nullo insignirentur Ordine, officio tamen aliquo in Ecclesia fungebantur.

XIII. Crimini datum est Chrysostomo, quòd inconsulto Clero suo, & ne convocato quidem Presbyterio, Ordinationes fecisset. *αὐθ σωεδρίε, ἡ παρὰ γνώμλω τ κλήρε.* Tam abhorret à fide hæc criminatio, & à verisimili, quàm reliquæ omnes calumniæ, quibus impetita est summi viri innocentia. At ex ea tamen colligitur non populum quidem, sed Clerum necessariò ad Ordinationes convocandum fuisse.

XIV. Verisimillimum est autem, in Occidente quoque pœnes Presbyteros & Diaconos fuisse facultatem examinandi, & præsentandi, nominandique Episcopo eos, qui altarium ministerio & Beneficiis probari fuissent digni. Quin & probabile admodum est pervagatum illum etiam nunc usum, quo Archidiaconi Episcopo ordinandos præsentant, & de eorum merito quantum humana finit fragilitas, fidejubent quodammodo, inde promanasse. Non ægrè fidem accommodabit, qui cum Hieronymo in Epistola ad Evagrium advertit, etiam Romæ ad Diaconi, hoc est Archidiaconi testimonium Presbyteros solitos fuisse ordinari. *Sed dicit, Quomodo Romæ ad testimonium Diaconi Presbyter ordinatur?* Fateor eum fuisse ex eodem Hieronymo peculiarem Ecclesiæ Romanæ morem, ubi & incœperant insurgere Diaconi in Presbyteros. *Quid mihi profers unius urbis consuetudinem, &c. Orbis major est urbe.* Sed inficias nemo sanus ierit, quin ea consuetudo ex urbe Roma orbem in omnem manarit: quin Archidiaconi etiam in Oriente multis Presbyteros superarint privilegiis; denique ex eo quòd Archidiaconi Diaconos Episcopo præsentent Presbyteratu inaugurandos, nihil in Presbyteros potestatis usurpari, quum necdum Presbyteri sint, quando ut fiant offeruntur. In Concilio Carthaginensi IV. mentio fit Archidiaconi, ejusque ministerii in ordinatione, tum Acolythorum, quibus candelabrum & urceolos in manus dat: tum Ostiariorum, qui claves Ecclesiæ suscipiunt illi quidem ab Episcopo, sed eas Episcopo ipsi obtulerat Archidiaconus. In eodem Concilio permittuntur Presbyteri instituere Cantores qui verè Clerici & Beneficiarii erant; etsi nullo Ordine donarentur. Can. 6. 9. 10.

XV. Idem porrò Hieronymus insinuare videtur Diaconos suum sibi Archidiaconum delegisse, in eadem Epistola ad Evagrium. *Alexandria Presbyteri unum ex se electum, Episcopum nominabant, quomodo si exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent.* Sed in his verbis nihil est quod cogat, aut verò quod consensum extorqueat. Nec enim ait Hieronymus ad eum modum fieri electionem Archidiaconi: sed si eo ritu fieret, tum eam simillimam fore electionis ejus, qua Presbyteri Alexandrinæ Ecclesiæ unum ex suo Collegio deligunt; quem altiori sede locant, & Episcopi nomine, ac dignitate cohonestant.

Porrò cùm Archidiaconus & manus esset Episcopi, & oculus, abludit omnino à veri etiam similitudine, à Diaconis suis Episcopum, & non à se ipso potiùs accepisse & adglutinasse sibi oculum manumque. Quanquam qui minùs idoneum nactus erat Episcopus Archidiaconum, utpote forsan à præcessore suo institutum, posset Diacono alicui alteri totam Ecclesiæ suæ administrationem concedere. Ejus rei insigne exemplum submministrat Ennodius in Epiphanio, qui Episcopatum postea Ticinensem obtinuit. Illum enim Episcopus suus anno ætatis vigesimo Diaconum ordinavit, cura totius Ecclesiæ suæ temporali oneravit, & exinde illum fingere ac sibi formare cœpit in Episcopatus successorem. *Volens ante Episcopatum cognoscere, qualem futuris temporibus præparet Episcopum.* Observat porrò Ennodius eodem tempore fuisse Ticinensis Ecclesiæ Archidiaconum Sylvestrum, meritis & eruditione clarum. De Archipresbyteris diximus alibi, ætate & antiquitate Ordinis hanc eos dignitatem consequi solitos.

XVI. His ita præstructis jam negari non potest quin Clericorum omnium ordinatio & institutio Beneficiariorum primùm ad Episcopum spectet, populi partes non ferè alias fuisse secundùm Canones in electionibus, quàm ut de moribus & innocentia eligendorum proderent, siquid unde inaudissent, vidissentque: denique Cleri, Presbyterorum, Diaconorumque officii fuisse, ut consilio assensuque suo firmarent quod summus totius rei moderator definiebat Episcopus. Novo rem hanc totam confirmat documento Augustinus, quo contineri videtur caput & cardo primarius summusque hujus doctrinæ, non de Parochorum origine, sed de origine potestatis summę Episcoporum ad designandos Parochos. Episcopus enim quà Apostolorum successor, & Christi in sua diœcesi Vicarius incumbentem sui humeris gestat Ecclesiæ suæ totius administrationem & curam animarum salutis: Extra controversiam est, Christum Apostolis suis Ecclesiam suam commendasse universam, qui si pares se solos sensissent omnium fidelium necessitatibus, numquam sibi Ministros alios & coadjutores cooptassent. Ipsi quoque Episcopi si ab exordio omnia potuissent Ecclesiæ suæ munia soli obire, nunquam adsciviissent à quibus tam pretiosæ sarcinæ parte aliqua levarentur. Intiio nascentis Ecclesiæ, cùm fides in paucos tantùm & in majores urbes manasset, Episcopi ad omnia præsto, nec impares erant, ideoque pauci ordinabantur Presbyteri. Verùm ubi augescere in dies magis magisque cœpit fidelium numerus in Urbibus & in vicis: novi omnes hi fideles uni Episcopo subjiciebantur, tum ut Apostolorum successori, seu primorum Ecclesiæ parentum & fundatorum: tum jure victoriæ, quod gladius Verbi à Christo creditus non fuerit nisi Apostolis Episcopisque, nec Presbyteris communicatus sit, nisi precario, & ex Episcopi delegatione, cui obnoxii semper sunt. Ad Episcopi ergo curam & imperium pertinebant novelli in dies hi cœtus fidelium: solus ille jure divino Pastor erat gregis, quem Apostoli, quem præcessores sui Episcopi genuerant, quem ipse; cui & solus ideo vicarios præstituere poterat Pastores, qui eum ex aliqua parte sublevarent. Cùm Parochum exauthoraret Augustinus, non unius criminis convictum, vere-

veretetur autem ne ab aliis Episcopis restitueretur, sanctissimè affirmavit, professusque est, numquam se tam nefario Presbytero Ecclesiam à Christo sibi creditam crediturum. *Committat illi qui vult Ecclesiam suæ curæ commissam, ego talibus fateor, quamlibet plebem committere timeo.* His satis prodit sanctus Pater agrestes etiam Parochias à Christo Episcopis concreditas fuisse, eisque adeo divino jure subesse, nec à Parochi eas regi, nisi ab Episcopo institutis, qui sarcinæ suæ hanc partem in eos transfudit. Quod de Beneficiariis aliis multò certius est.

Epist. 226.

CAPUT XXXIV. *P.2,l.2.c.12.*

Collatores erant Episcopi Ordinarii & universales omnium Beneficiorum sæculo VI, VII. & VIII.

I. Concilia Galliæ Episcoporum jura antiquissima confirmant deligendi Archidiaconos, Archipresbyteros & Abbates.

II. Ex Conciliis Hispaniæ constat collatas fuisse ab Episcopis Capellas, Basilicas, Parochias & Abbatias.

III. IV. V. Immò & Canonicatus, fundos Ecclesiæ, dignitatesque Archipresbyterorum, Archidiaconorum & Primicleri.

VI. VII. Agri ipsi Ecclesiæ incipiebant ab Episcopi distribui in Gallia, eque ut in Hispania. Hæ Beneficiorum primitiæ erant, quo nunc sunt statu; distributor eorum erat Episcopus.

VIII. IX. In Italia Episcopi quoque erant moderatores & arbitri, tum Ordinationis, tum distributionis temporalium. His duobus constant Beneficia.

X. Nunquam meminit Gregorius Magnus electionis, aut ad Ordines, aut ad Beneficia Episcopatu inferiora.

XI. Vim tamen aliquam suam interponebat populus potestate intercedendi qua gaudebat, & prodendæ, si quæ lateret, irregularitatis.

I. MEdia quoque ætate post annum Christi quingentesimum audiebant, erantque Episcopi Collatores ordinarii, & universales omnium Beneficiorum. Fidem facit Concilium Agathense anni 506. in potestate fuisse Episcopi, ut Archidiacono, minùs idoneo defugendis functionibus suis Vicarium adjungeret. *Si Officium Archidiaconatus propter simpliciorem naturam implere, aut expedire nequiverit, ille loci sui nomen teneat, & ordinationi Ecclesiæ, quem elegerit Episcopus, præponatur.* Non patitur Concilium Turonense II. deponi ab Episcopo Abbatem, vel Archipresbyterum, nisi in Synodo Abbatum Presbyterorumque causa fuerit disceptata: sed novi, vel Abbatis, vel Archipresbyteri creationem videtur hoc Concilium Episcopo prorsus permisisse. *Episcopus nec Abbatem, nec Archipresbyterum de loco suo præsumat ejicere, neque per præmia alium ordinare, nisi facto Concilio tam Abbatum quàm Presbyterorum suorum, quem culpa, aut negligentia ejicit, cùm omnium Presbyterorum consilio ejiciatur.* Suprà tamen insinuatum à nobis est, privilegium eligendi Abbates & Abbatissas, tam multis communicatum esse cœnobiis, ut in Jus commune tandem evaserit. Adde quod & Cæsarius Arelatensis Episcopus successores suos obtestatus sit, ut liberæ Monialium suarum electioni permitterent, tum Provisorem, tum Presbyterum; hoc est tum temporalem Patrem, tum spiritalem. *Sive Provisorem, sive Presbyterum, nullum alium habeat Congregatio sancta, nisi quem ipsa elegerit.*

Can. 23.

Can. 7. Baron. an. 528. n. 25.

II. In Concilio Toletano IV. ne Basilicæ quidem Martyrum à privatis hominibus fundatæ extructæque, quæque videri poterant hujus mediæ ætatis simplicia quasi Beneficia, Clericos & Beneficiarios habere poterant ullos, nisi ab Episcopo ibi ordinatos institutosque. *Multi fidelium in amore Christi & Martyrum, in Parochiis Episcoporum Basilicas construunt, oblationes conscribunt, &c. Noverint conditores Basilicarum, in rebus quas iisdem Ecclesiis conferunt, nullam potestatem habere: sed juxta Canonum instituta, sicut Ecclesiam, ita & dotem ejus, ad ordinationem Episcopi pertinere.* Ubi perspicis, ut ordinatio fieri non poterat, nisi ab Episcopo; ita nec provisionem Beneficii, quæ ab Ordinatione tunc non sejungebatur, nisi ejusdem authoritatis interventu fieri potuisse. Nec enim unquam, vel usquam aut Clerici sine Ecclesia, vel Ecclesia sine Clericis, id est sine Beneficiariis. Erant tamen in Episcoporum maximè potestate Parochiæ & Abbatiæ, Abbatum certè institutio in hoc eodem Concilio Episcopis vendicatur, & quod magis mirere, etiam Claustralium omnium Officiorum. *Abbates aliaque officia instituere.*

Can. 21. Can. 21.

In Concilio X. Toletano sævitum est in ignavos Pastores, carnalibus affectibus mancipatos, qui Ecclesiasticas has dignitates Parochialesque Ecclesias, non piissimis, non doctissimis quibusque conferebant, sed propinquis & amicis. Provisiones istiusmodi irritæ declaratæ sunt, annuaque excommunicatione, seu communionis suspensione perculsi sunt tanti authores flagitii. *Agnovimus quosdam Pontifices præcepti Principis Apostolorum ita esse immemores, ut quibusdam Monasteriis Parochialibusque Ecclesiis, aut suæ consanguinitatis personas, aut sui favoris participes, iniquum sæpè statuant in Prælatum. Placet & in præsenti tale rescindere factum, & non esse de cætero faciendum, &c. Deinceps quod jussum fuerit, devocetur in irritum, & qui ordinarit, annuæ excommunicationis ferat excidium.*

Can. 3.

III. Diximus jam ex Concilio Emeritensi, potuisse Episcopum Parochos ruris in Cathedralem Ecclesiam suam transferre, aliumque ruris designare Parochum, qui priori obnoxius futurus sit, tanquam Primitivo, sinat illum Parochiæ proventibus frui, congruaque contentus sit pensione ad suam, Clericorumque suorum sustentationem. *Ut omnibus Episcopis Provinciæ nostræ, si voluerint, de Parochianis Presbyteris & Diaconibus, Cathedralem sibi in principali Ecclesia facere, maneat per omnia licentia, &c. Pontificali electione, Presbyteri ipsius ordinatione, Presbyter alius instituatur, qui sanctum Officium peragat, & discretione prioris Presbyteri victus & vestitus rationabiliter illi ministretur, ut non egeat.*

Can. 12.

IV. Fas erat Episcopis ex hoc eodem Concilio strenuissimos quosque & religiosissimos suorum Clericorum remunerari concesso agelli alicujus usufructu, quem tamen possent auferre & Ecclesiæ reddere, si incuria eum sua incultum jacere Clerici, & sterilescere sinerent. Hæc erant rudimenta prima Beneficiorum ea ratione, qua nunc sunt in usu; ut suo infrà loco prolixiùs demonstrabitur. Atqui hujusmodi Beneficiorum non alius hic Collator constituitur, quàm Episcopus. *Placuit ut quemcumque Episcopus ad bonum profectum viderit crescere, per bonam intentionem venerandi, amandi, & honorandi, atque de rebus Ecclesiæ quæ voluerit, illi largiendi habeat potestatem: hæc enim causa & majoribus majorem præstat gratiam, & minores excitat, ut ad melius tendant. Quidquid ergo bonis largitur per gratiam, ita in jus habeant, ut & remedium ex hoc sentiant, & rem Deo dicatam ad augmentum perducant. Quòd si id quod acceperint, per suam tepiditatem ad profectum minimè perduxerint, aut detrimentum patuerit, Episcopus habeat licentiam sine ullo præjudicio, in jure Ecclesiæ revocare rem propriam.*

Ibid. c. 13.

V. Statuit denique hoc Concilium, ut ii quibus Episcopus plures regendas commendarit Parochiales Ecclesias, singulis diebus Dominicis in singulis illis sacra mysteria celebrent; offerantque Duo puras preces pro fundatoribus, illisque omnibus,

qui

Can. 15. qui eas Ecclesias suis ornarint donis. *In Parochiis multæ sunt Ecclesiæ constitutæ, &c. Sacerdotali ergo decreto, Presbytero uni plures extant commissæ. Censemus ut pro singulis quibusque Ecclesiis, in quibus Presbyter jussus fuerit per sui Episcopi ordinationem præesse, pro singulis diebus Dominicis sacrificium Deo proturet offerre.* Suo alicubi suprà loco dictum est, ab hoc eodem Concilio institutum fuisse, ut esset, in unaquaque Ecclesia Cathedrali Archipresbyter, Archidiaconus & Primiclerus; quorum videtur & nominationem Episcopo vendicasse. *Ut in Cathe-*
Can. 16. *dralibus nostris Ecclesiis singuli nostrum Archipresbyterum, Archidiaconum & Primiclerum habere debeamus.*

VI. Nec Gallicani Episcopi minus sibi licere voluerant, quàm Hispani, in agellis Ecclesiæ in eos dispertiendis Clericos eximios, qui pietatis & industriæ suæ fructus uberiores in Ecclesiam conferrent. In Concilio III. Aurelianensi sancitum est, ut nepost Episcoporum obitum possent istiusmodi eorum largitates à successoribus retractari: sed earum authores ipsi, dum essent, superstites, revocare utique possent gratias ingratis collatas & immori-
Can. 17. geris. *De munificentiis verò præsentibus, quas unusquisque Clericis pro sua gratia, eorum obsequiis æstimat conferendas, sicut in arbitrio dantis est, ut tribuere, quibus voluerit, debeat, ita si inobedientia, vel contumacia in aliquo accipientis extiterit, culpa agnita, in arbitrio sic præsidentis, utrum, vel qualiter debeat revocari.* Has munificentias, hæc Beneficia non finit hæc Synodus conferri, nisi ab Episcopis: *De munificentiis Sacerdotum id observandum, ut &c.*

VII. Non abs re prænonui hæc tentamenta quodammodo fuisse & præludia hodiernorum Beneficiorum, inchoata, nondum perfecta moderno usu Beneficia. Quippe liberum erat Episcopo benemeritos de Ecclesia Clericos hac agrorum, fundorumque munificentia prosequi, vel largioribus tantùm distributionibus donare. 2. Poterat & ad Ecclesiam mensamque communem revocare arbitratu suo, nec ullo Canonico judicio instituto: *In arbitrio sit præsentis, utrum, vel qualiter debeat revocari, &c.* Quod omnino, vel dici, vel cogitari non potest, aut de Ordinum sacro ministerio, aut de stipendiis statis, & communibus distributionibus, seu de jure vivendi de Altari: aut de Administrationibus Ecclesiasticis, cujus generis sunt Dignitates Abbatis, Archipresbyteri, Archidiaconi, & ejusmodi aliæ, quibus indicta causa nemo exui poterat. Unde illud exiitit, has quasi prælusorias præbendas, & precaria Beneficia ad nutum Episcopi auferri, ac revocari potuisse; quanquam in ejus potestate nunquam, vel esset, vel esse posset, ut vel tantillum à pii pastoris sapientia ac æquitate deflecteret, & virtutum præmiis atque ornamentis Clericos virtute præditos spoliaret,

VIII. Nec discrepare ab his poterat Italicæ Romanæque Ecclesiæ disciplina, cùm & ibi perinde summa esset Episcoporum authoritas & vis in Ordinibus sacris, & in rebus Ecclesiæ temporalibus dispensandis. Duo enim hæc veluti capita sunt & fontes potestatis Episcopalis in Beneficiorum Collationes quorumcumque: cùm quidquid est Beneficiorum, ex his consurgat duobus: spiritali jure, quod ab ordinatione dimanat: & inde manante temporali potestate ad participandos Ecclesiæ congrua ex parte proventus. Cùm Gregorius Magnus Episcopum Rosellæ delegaret, ad Populonienſis Ecclesiæ vacantis administrationem, præscripsit illi, ut Presbyterum Cardinalem & duos Diaconos in Ecclesia Cathedrali ordinaret, tres Presbyteros in Parochiis ruris, quorum examen & delectum pœnes ipsum esse voluit. *Ut unum Presbyterum Cardi-*
L. 1. Ep. 15. L. 7. Epist. 130. *natem & duos debeas Diaconos ordinare: in Parochiis verò tres similiter Presbyteros, quos tamen dignos ad tale officium, veneratione vitæ, & morum gravitate prævideris.* Jam suprà narratum à nobis est, ut Maximum Salonæ Episcopum compulerit idem Gregorius, ad Archidiaconum Honoratum, quem collato Presbyteratu dejicere molitus erat, pristinæ dignitati functionique restituendum. Non negabat Gregorius, quin posset Episcopus, cui collibuisset, vacantem conferre Archidiaconatum: sed vehementer renitebatur innocentis Archidiaconi fraudulentæ dejectioni. Illud quoque jam attigimus, rescriptum ab eo fuisse ad Archiepiscopum Calaritanum, ne Liberatum Diaconum sineret primas honoris & sedis sibi vendicare, supra Diaconos cæteros, nisi eum præcessor Archiepiscopus Diaconum Cardinalem, seu Archidiaconum creasset. *Si à decessore tuo nonfa-* L. 1. Ep. 81. *ctus est Cardinalis, ordinatis à te Diaconibus nulla debet ratione præponi.*

IX. Cautum est & illud ab eodem Gregorio, ne Clerici qui postea Monasticum institutum essent professi, possent in Ecclesias rursum migrare, in quibus ordinati primùm fuerant: nisi conspicuæ sanctitatis privilegio assecuti id essent ab Episcopo, ut Presbyteratu, & Parochialis alicujus Ecclesiæ regimine honestarentur. Erat enim unius in potestate & jure Episcopi, ut Parochias cæteraque Bene-
L. 1. Ep. 40. ficia conferret Ecclesiastica. *Si à Clericatu in Monachicam conversationem venire contigerit, non liceat eis ad eandem, vel aliam Ecclesiam, quarum pridem milites fuerant, sua voluntate denno remeare: nisi talis vitæ Monachus fuerit: ut Episcopus cui antè militaverat, sacerdotio dignum præviderit, ut ab eo debeat eligi, & in loco quo judicaverit, ordinari.*

X. Postremò denique sexcentis idem Pontifex locis zeli sui fervorem & providentiam approbavit, in tuendis populi Clerique liberis suffragiis ad Episcoporum electiones, ut infrà docebimus, ubi de Electionibus disputandum erit: at nec populi, nec Cleri partes interponi unquam ullas voluit, ad eligendos Presbyteros, vel Ministros, Beneficiariosque inferiores. Ea nimirum jam facultas in primigenium suum fontem, unde primùm effluxerat, in authoritatem scilicet Episcopalem fuerat revocata. Clerus populusque, ubi Pastorem sibi Episcopumque deligebant, in eum deponebat transfundebantque quidquid jure sibi utcumque competere potuisset ad hujusmodi Beneficiorum electiones & provisiones: & in anteccessum ratum certumque habebant, quidquid ille in electionibus collationibusque id genus ex usu Ecclesiæ receptissimo moliturus esset.

XI. Posset & illud non inscitè dici, aliquam juris imaginem umbramque pœnes Clerum populumque fuisse in minores has ordinationes collationesque Beneficiorum, ex eo scilicet capite, quod illis intercedere poterant, si quid ibi contra Canones & Ecclesiæ regulas peccaretur. Justinianus ipse author est ejus rei: *Si tempore ordinatio-* Novel. 123. *nis Clerici cujuscumque Collegii, aut Ordinis, ac-* c. 14. *cusator aliquis apparuerit, dicens eum indignum ordinatione esse, differatur ordinatio, & universa procedant pro examinatione, &c.* Ubi infrà de Episcopalibus tractabitur Electionibus Ecclesiæ Græcæ, tunc opportuniùs id declarabimus, Nec Cleri, nec populi rationem habitam fuisse in electionibus ad alia Beneficia inferiora.

CAPUT XXXV. *P. 4. l. 2. c. 8.*

Collator erat Episcopus omnium Episcopatus sui Beneficiorum, imperante Carolo, Carolique Magni familia Regia.

I. Ordinis & Beneficii connexio id præstabat, ut tam Beneficii, quàm Ordinis collator esset Episcopus.

II. Nec institui, nec destitui poterant à Patronis Parochi nisi Episcopi authoritate & judicio.

III. Ar-

III. Archipresbyteri & Decani rurales in Italia Galliaque eligi cœperant.

IV. An Parochiæ olim in Italia electivæ fuerint.

V. Ecclesias enim subsidiarias & succusales Episcopus conferebat.

VI. Immò & Capellas Magnatum domesticas.

VII. Confirmabat & benedicebat Abbates.

VIII. Cum beneficientia, vel authoritate & ministerio Episcoporum, vel antecessorum fundatæ fuerint omnes Ecclesiæ, eorum juris est eas regere, vel regendas pascendasque comittere.

IX. Dignitates etiam Capitulorum ab Episcopis conferebantur.

X. Idque etiam tum, cùm Congregationes regulares sæculareſve Capitula occupavere.

XI. Capitulorum Præbendas & Canonicatus conferebant Episcopi.

XII. Ea Episcoporum potestas ad Regales etiam Ecclesias exporrigebatur.

XIII. Ecclesiæ Orientalis disciplina.

I. CUm non aliud summa & primæva ab origine essent Beneficia, quàm Ordines, & Ordinibus indivulsè cohærentia officia & jura quædam: cùmque Beneficiariorum officia non alia magis essent, quàm quæ in celebratione & administratione sacramentorum versabantur: hinc planum fit tam pænes Episcopos fuisse summam Beneficiorum omnium, quàm Ordinum & Sacramentorum administrationem. In Concilio Verno id profectò apertissimè insinuatur, etsi de Presbyteris ibi agatur tantùm, seu de Parochis. *Ut omnes Presbyteri* Ann. Can. 8. *qui in Porochia sunt, sub potestate Episcopi esse debeant, & de eorum ordine nullus Presbyter præsumat in illa Parochia baptizare, nec Missas celebrare sine jussione Episcopi, in cujus Parochia est.*

II. Si Patroni laici essent, qui Parochos offerrent, Episcopo offerre cogebantur, à quo examinari & de ministerii sui legibus institui possent; quo peracto, jam non poterant Patroni eos destituere, aliosque subrogare, Sic decrevit Concilium Arelatense VI. Can. 6. anno 813. *Ut Laici Presbyteros absque judicio proprii Episcopi non ejiciant de Ecclesiis, nec alios immittere præsumant. Quia quando Presbyteri ab Episcopis in Parochiis ordinantur, necesse est ut ab ipsis Episcopis diligenter instructi, Ecclesias sibi deputatas accipiant.* Nec inde concludas, Patroni voluntate & Episcopi consensione sola potuisse semel institutos extrudi suo loco Parochos. Nec enim eos nisi facinus aliquod suum, & canonicum Episcopi judicium exturbare gradu suo poterat. Ita perspicuè in Concilio Cabilonensi II. anno 813. *Inventum est quòd multi ar-* Can. 41. *bitrii sui temeritate, & quod est gravius, ducti cupiditate, Presbyteris quibuslibet absque consensu Episcoporum Ecclesias dant, vel auferunt. Unde oportet, ut canonica regula servata, nullus absque consensu Episcopi cuilibet Presbytero Ecclesiam det. Quam si justè adeptus fuerit, hanc nonnisi gravi culpa sua, & coram Episcopo canonica severitate amittat.*

III. Hinc emergit certissimè Parochias omnes Episcopalis fuisse collationis: vel si qui Patroni essent laici, institutionis. Controversia nobis fieri posset de Italia, ubi electivas eas fuisse subinnuere videtur Ticinense Concilium anno 855. à quo sancitum est, Parochos primùm deligi à Presbyteris Clericisque Parochiæ, & tum demum Laicorum consensionem exquiri: at verò si ex ejus Parochiæ Clero nemo sit, qui ferendo sit Ecclesiæ regendæ oneri, Episcopus è suo deligat quempiam, instituatque. *Et primum quidem ipsius loci Presbyteri,* Can. 4. *vel cæteri Clerici idoneum sibi Rectorem eligant; deinde populi, qui ad eandem plebem adspicit, sequatur assensus. Si autem in ipsa plebe talis inveniri non potuerit, qui illud opus competenter peragere possit, nunc Episcopus de suis, quem idoneum judicaverit, inibi constituat.*

Propè tamen abest à vero, intelligendum esse hanc Canonem de Archipresbyteris, qui Rectores plebium hìc vocantur, quòd eis committerentur Ecclesiæ baptismo dando accipiendoque destinatæ, & vulgo *plebes* tum quidem dictæ. In hoc enimverò Canone voces eæ *plebs* & *populus* distinguuntur, pluresque populi ad eandem plebem colliguntur, hoc est, ad eandem Ecclesiam baptismalem: *Deinde populi, qui ad eandem plebem adspicit, sequatur assensus.* Alioqui verò eccui facile persuadeatur, in unaquaque Parochia plures fuisse Presbyteros, à quibus celebrari posset Parochi electio? Denique dilucidè qui sequitur proximus Canon, eo de electone agitur Archiepresbyterorum, ad quam admittebantur & Laici, quorum hinc nascebatur procacitas, ut eis imperitare vellent. *Sanè removenda* Ibidem. Can. 5. *quorundam Laicorum procacitas, qui hoc solo obtentu, quòd ad electionis consortium admittuntur, Archipresbyteris suis dominari præsumunt*, Confirmari id rursus potest ex Hincmari Capitulari, qui jubet ut Parochi Decanum eligant alium in ejus locum, qui vel diem obierit suum, vel munere suo fungi haud satis possit, opperiantur, dum ab Episcopo confirmetur, aut si non longè absit Episcopus, expectent dum ab eo alius eligatur. *Si Decanus in ministerio* Banc. Sirm. Tom. 2. p. 643. *vestro aut negligens, aut inutilis & incorrigibilis fuerit, vel aliquis eorum obierit, non inconsideratè Decanum eligite, &c.*

IV. Promendum nunc argumentum validius electionis Præsbyterorum & Diaconorum in Italia. Author est enim Auxilius, à Morino nostro editus post suas de Ordinationibus sacris Exercitationes, cùm plures ordinationes Constantinus Antipapa celebrasset, qui ordinati ab eo fuerant Episcopi, eos à Stephano Papa ordinatos rursum fuisse; Presbyteros verò Diaconosque apud se statuisse eundem Stephanum simili ritu rursus ordinare, si rursus à civibus eligerentur. *De Presbyteris verò & Diaconi-* L. 2. c. 46. *bus præfixum est, ut si civium suorum electio vellet, in eosdem gradus, à quibus depositi sunt, iterum à Papa Stephano consecrarentur.*

V. Certissimum illud etiam est, ratumque, Capellas quoque ad collationem spectasse Episcopi, saltem ad ejus institutionem. Dilucidum enim illud est Concilii Nannetensis: *Ut si quilibet Pres-* Can. 16. *byterorum defunctus fuerit, vicinus Presbyter apud sæcularem seniorem nulla precatione, vel aliquo xenio Ecclesiam illam obtineat, quia titulus per se constans antea extitit, sed neque Capellam sine consultu Episcopi.*

VI. Capellæ quidem illæ, de quibus Hincmarus Conc. Gall. Tom. 2. p. 622. & Concilium Nannetense verba faciunt, ipsæmet sunt Ecclesiæ subsidiariæ, vulgò Succursales ruris, quarum natura, & conditio eadem admodum est, quæ ipsarum Parochiarum, quibus subsidio sunt, & quæ ipsæ plerumque in Parochias adolescunt.

Verùm in eos quoque Presbyteros, quos Magnates deligunt in domesticis suis Oratoriis sacra facturos, parem prorsus authoritatem Episcopi adsignat Ticinense Concilium anni 850. ut eos sedulò examinent, & tum demum approbent. *Docendi sunt* Can. 18. *igitur sæculares viri, ut si in domibus suis Mysteria divina jugiter exerceri debeant, quod valdè laudabile est, ab his tamen tractentur, qui ab Episcopis fuerint examinati.*

Hìc certè obiter monebo, quid discriminis jam tum emergeret inter Parochias citra & ultra Alpes, Ejus enim rei vestigia hìc subobscura quædam apparent. Namque Concilia Galliæ jam inde ex eo tempore in id connitebantur, ut quidquid erat fidelium, ad Parochiales confluerent Ecclesias, & submolestè ferebant, nobiles divitesque laicos usque adeo curiosos studiososque esse propriorum domi suæ Oratoriorum. Contrà verò Ticinensis hæc Synodus miris eos evehit laudibus, qui divina Mysteria Officiaque attentiùs privatis his in Capellis sibi fieri satagunt. Consentit & hodierna utriusque gentis consuetudo his antiquis moribus reguliſque.

VII. Abbatias quoque prima ab origine conferebant Episcopi; quocirca & postquam eligendi pri-

privilegium in jus commune traductum est, Abbates ipsi adhuc instituunt, vel confirmant jure communi, ordinantque. Ad Carolum Calvum Regem datis Literis Adrianus II. Papa plerasque Abbatias eo pessumdatas esse contestatur & excisas quòd Episcoporum subductæ fuissent potestati, custodiæque, ut qui earum germani sint propriique custodes & vindices. *Nostis enim quia omne Monasterium in potestate Episcopi consistere debet juxta canonicam authoritatem; & quia hoc transgressum, ideo plurima Monasteria habentur destructa.*

Epist. 28. Conc. Gad. Tom. 3.

VIII. Non fefellit Herardum Turonensem Archiepiscopum hujus doctrinæ ratio capitalis: quòd nimirum cujuscumque demum sit naturæ & sortis Ecclesia quælibet, nec fundari possit, nec dedicari, nec dotari, nec ministros sortiri, nisi Episcopi interventu & authoritate, cui tota Diœcesis concredita est, ut parenti & authori totius in ea religionis, Apostolorumque successori, & eorum Episcoporum, qui principes & fundatores primi fuerunt omnium prorsus sub Christo Principe Ecclesiarum. Ita Collator est Episcopus Ecclesiarum & Beneficiorum, quorum fundatio & dotatio profecta est & perfecta, vel ab antecessoribus ejus, vel ab ipso, vel in commune à fidelibus quidem, sed sub ejus authoritate & auspiciis; Institutor verò est Ecclesiarum, quas privati aliqui ejus concessione fundarunt dotaruntque. *De ædificationibus Ecclesiarum ut nullus antè fundamentum jaciat, donec Episcopus veniat, & in medio crucem figat; & sic accepta dote, construendi licentiam tribuat.*

Ibid. p. 138. n. 46.

Eo scilicet stabili fundamento nititur Decretum illud Capitularium, consonantissimum utique ingenio & disciplinæ Ecclesiarum primævæ, quando Episcopus tanquam fundator, saltem successor & hæres ejus, qui fundamenta jecerat totius & fidei & religionis in ea Diœcesi, habebat in potestate proinde sua & provisione Ecclesias omnes, Ecclesiasticas res omnes, omnes denique Diœcesanos. *Placuit, ut omnes Ecclesiæ cum dotibus & omnibus rebus suis in Episcopi proprii potestate consistant, atque ad ordinationem, vel dispositionem suam semper pertineant.*

L. 7. c. 368.

IX. Constituendum est tamen aliquid necessariò discriminis inter antiqua Beneficia, de quibus hactenus verba fecimus, & novas dignitates Clericalium Congregationum, quæ longè pulcherrimo fœtu pullulascere visæ sunt beato maximè & aureo ævo Caroli Magni. Hæ quippe dignitates plerumque electivæ fuere, sicut & Abbatiæ ipsæ electionibus permissæ fuerant Monachorum. Cùm in has tamen Congregationes, sicut & in Capitula plurimùm polleret authoritas Episcoporum, hinc illi electionibus quoque his ferè dominabantur. Exemplum suppeditabit egregium vita beati Majoli à B. Odilone scriptis mandata. Fuerat hic antè Matisconensis Archidiaconus, quàm Abbas crearetur Cluniacensis. Eam autem Archidiaconi dignitatem, etsi vel maximè flagitaret, effugere tamen non potuerat, à Clero, à civibus, ab Episcopo denique ipso tantùm non coactus. *Non potuit latere supradictæ civitatis Episcopum. A quo humiliter invitatus consultu Clericorum & civium, ut in eadem Ecclesia non dedignaretur administrare Archidiaconatus officium. Vir quippe ut erat humilitatis gratia præditus, parere non distulit, quod sibi divinitus per ministerium Pontificis imperari cognovit.*

Bibl. Clun. pag. 282.

Aldricus qui Cenomanensis postea fuit Episcopus, ad Presbyteratum primò, mox ad Cantoris dignitatem provectus est, Episcopi authoritate, Cleri, populique suffragiis, ita enim testantur qui vitam ejus literis consignarunt discipuli. *Diaconus jam Aldricus, non ausus est divinam repellere benedictionem, ad quam sæpissimè vocabatur à Drogone Episcopo, & eligente eum Clero & populo Presbyter est ordinatus, & demum eligentibus fratribus, & suadente, sive exhortante Episcopo suo Drogone, licet coactè, senior Cantor ibi sublimatur.*

Baluz. Mis. coll. Tom. 1 pag. 4.

Primicerii dignitate exornatus est eadem Episcopi authoritate, Cleri & populi conspiratione. *Drogo Pontifex, & cunctus Clerus, sive populus, & Primicerium, secundùm Romanum Ordinem, eum constituerunt.*

De Decanis Ruralibus aliquid jam perstrinxi. Nec verò vana conjectura est, si Decanos suos à Parochis eligi permitterent Episcopi, non minùs cupidè eos in re consimili gratiam à Capitulis suis inire voluisse.

X. Illud tamen certò constat, quæ prima fuit institutio & prima Regula Canonicorum, ab ea servatam esse Episcopo electionem institutionemque omnium Capituli Dignitatum, Archidiaconi, Præpositi, Decani, Cellararii, Portarii. Satis perspicua in ea quidem re est Regula Crodogangi, *Qui Archidiaconus, vel Primitiarius in omnibus omnino actibus, sint Deo & Episcopo fideles & obedientes, &c. Qui Archidiaconus, vel Præpositus, si reperti fuerint superbi, ab Episcopo secundùm modum culpæ judicentur. Quòd si neque sic correxerint, de ordinibus suis ejiciantur, & alii qui digni sunt, & voluntatem Dei, vel Episcopi sui impleverint, in locis illorum subrogentur.* Et infrà: *Portarius unus cum suo juniore, annum aut amplius, si Episcopo, vel ei qui sub eo est, placuerit, portas claustri custodiat.*

Cap. 10. 12.

Aliquantò expressior apertiorque in Concilio Aquisgranensi anno 816. hæc Episcopi potestas, ad eos omnes eligendos & instituendos, qui quoquomodo futuri sunt Capitulorum Præsides, & inspectores pervigiles, eoque Episcopalis authoritatis Vicarii & Administri. *Oportet Ecclesiæ Prælatos, ut de Congregatione sibi commissa tales eligant boni testimonii fratres, in quibus onera regiminis securè possint partiri: Quibus etiam talem conferant potestatem, ut vice illorum fungentes, & inobedientes censura Canonica corripere, & obedientes hortando ad meliora valeant provocare.* Capite autem proximo ad Præpositos sejunctim flectitur, quod de universis antè dictum fuerat Dignitatibus. *Quamvis omnes qui præsunt, Præpositi ritè dicantur, usus tamen obtinuit, eos vocari Præpositos, qui quandam Prioratus curam, sub aliis Prælatis gerunt.* Denique ne Cellararius quidem nisi Episcopi authoritate constituitur: *Debet procurare Prælatus, ut fratribus Cellararium constituat, non vinolentum, &c.*

Cap. 118. 139, 140.

XI. Porrò Canonicos ipsos, vel Episcopus in Capitulum cooptabat, vel Præpositus. Submonet Crodogangi Regula Episcopos & Præpositos, ne plures inscribant Canonicorum albo, quàm pro modulo facultatum. *Cavendum summopere Præpositis & Prælatis Ecclesiæ est, ut in Ecclesiis sibi commissis non plus admittant Clericos, quàm ratio sit, & facultas Ecclesia suppetat.* Iisdem Regulæ Crodogangi, ut solet, utitur verbis Concilium Aquisgranense, & hanc Canonicorum susceptionem similiter ab Episcopi voluntate religat, quando ait facilè dissolvi & dissipari hanc exuberantem Canonicorum copiam, cùm *à Prælatis necessaria stipendia non accipiunt*; & quando Prælatis prohibet, ne nobiles Capitulis eliminent: *Nullus Prælatorum secluſis nobilibus viles tantùm in sua congregatione admittat personas.* Quò referendum est & illud Concilii Parisiensis VI. quorundam Prælatorum retundentis inconsideratam jactantiam, qui de Capitulis, Canonicisque suis loquebantur, tanquam de suis hominibus. *Qua temeritate, quilibet Prælatorum dicere præsumit; Illa Congregatio mea est, aut ille Presbyter, vel Clericus meus est.*

Cap. 3.

Cap. 118. 119.

XII. Dubitandi forsan locus esset, an Ecclesiæ quæ Regales appellitabantur, æquæ in jure & potestate essent Episcoporum. San-Gallensis Monachus has Ecclesias ab aliis discriminat, cùm ait, quando earum parietes, vel laquearia picturis illuminari necesse erat, vicinorum Episcoporum Abbatumque impensis id fieri solitum. Et cùm novæ exædificandæ erant, tum Episcopos, Duces, Comites,

mites, Abbates, Beneficiarios omnes Ecclesiarum Regalium, Regios denique omnes Beneficiarios, sumptus necessarios subministrasse, donec operi ad fastigium perducto summa manus imponeretur. *Si vero essent Ecclesiæ ad jus regium propriè pertinentes, laquearibus, vel muralibus ordinandæ picturis, id à vicinis Episcopis, aut Abbatibus curabatur. Quòd si novæ fuissent instituendæ, omnes Episcopi, Duces & Comites, Abbates etiam, vel quicumque regalibus Ecclesiis præsidentes, cum universis, qui publica consecuti sunt Beneficia, à fundamentis usque ad culmen instantissimo labore perduxerunt.* In exemplum depromit Basilicam Aquisgranensem, quam circumdari præcepit Carolus Magnus magnificentissimis ædibus Optimatum suorum, quæ tam concinnè & tam scitè extructæ locatæque erant, ut posset Carolus Magnus suo ex Palatio explorare & videre omnia, nec à quoquam videri.

l. 1. c. 32. Duchesne Hist. Fran. T. 2. p. 119.

Utcumque hæc se quidem habeant, nihilominus à Carolo Magno declaratum est, Ecclesias Regales peræquè ut alias quaslibet Episcopali esse obnoxias jurisdictioni. *Episcopi infra illorum Parochias, Ecclesias, quibus necesse est, emendandi curam habeant. Similiter tam nostras, à nobis in Beneficio datas, quàm & aliorum, &c.* Suo suprà loco probatæ sunt Synodales Episcoporum Constitutiones, quibus invitabantur summi ipsi Principes, ut ne Regiis adscribi sinerent Oratoriis, nisi Clericos ab Episcopo examinatos, approbatosque.

Conc. Gall. T. 1. p. 248.

XIII. In Oriente, vel sola Monasteriorum Disciplina argumento erit, quàm obnoxiæ juri & imperio Episcopi reliquæ essent Ecclesiæ. Præceptum fuerat in Concilio Constantinopolitano, ut fundator Monasterii, nec semetipse, nec alium sui Vicarium Abbatem deligere posset, nisi accedente Episcopi assensu, qui in Ecclesiæ tabulario servare debebat Chartas omnes dotationis. Ex eo quærit Balsamon an inferri possit, pœnes Episcopum esse dominium & proprietatem Monasterii. Negat autem posse id concludi: nec enim alia illi esse jura, nisi Episcopalia judicia agitare & pœnas sumere de criminibus, invigilare in Præfectos cœnobii, ordinare Abbates, & suum in Diptychis honorificè nomen recitari.

Pag. 552 555

CAPUT XXXVI. *P. 4. l. 2. c. 9.*

Episcopos Collatores, & Provisores esse ordinarios, primarios & universales omnium suæ Diœceseos Beneficiorum, hac etiam extrema ætate, post annum Christi millesimum.

I. Episcopi, quà Successores & hæredes Apostolorum, Ecclesiarum omnium fundatores habendi sunt, idcoque & Beneficiorum omnium primario hoc jure Collatores.

II. Non aliud Patroni Laici, quàm præsentant: Episcopi est examinare, approbare, instituere.

III. Damnatæ fuere investituræ, quòd in iis laici Episcoporum jura invaderent.

IV. Simoniacæ sæpè forent provisiones Beneficiorum si sine interventu Episcopi fierent.

V. Episcopi Parochos instituebant, Beneficia Cathedralis Ecclesiæ plerumque conferebant, tanquam propria Episcopatus sui membra.

VI. Cùm laici Parochias invasissent, vetiti sunt eas Monachis reddere, injussu Episcoporum.

VII. Tunc etiam præsentabant Abbates Episcopo eos, qui Parochias has Abbatiæ unitas administraturi erant.

VIII. Patroni laici ordinariè Collatores esse non possunt, ne juri Episcoporum officiant.

IX. Similiter plerumque se res habebat in Patronis Ecclesiasticis.

X. In plurimis Episcopis, cum Canonicatus, tum Dignitates solus Episcopus conferebat.

XI. In aliis Ecclesiis Capitulum nominabat, aut eligebat: sejunctim, vel conjunctim cum Episcopo. Unde hæ tam diversæ consuetudines.

XII. De optione Præbendarum.

XIII. Olim soli Episcopi de causis Beneficiorum cognoscebant.

XIV. Probationes ex Ivone Carnotensi.

XV. Probationes aliæ ex Hildeberto Archiepiscopo Turonensi.

XVI. XVII. Probationes & exempla ex aliis Ecclesiis.

I. CUm Apostoli universas fundarint Ecclesias per sese, vel auspiciis suis, vel per successores suos, & hanc longè splendidissimam hæreditatem ac successionem ad Episcopos transmiserint; hinc manifestè colligitur Episcoporum proprium illud & hæreditarium jus esse, ut Ecclesias ipsi omnes regant, vel à quibus regantur, præficiant. 2. Cùm Beneficia Tonsuræ & Ordini indivulsè cohæreant, ut utriusque unus propriè administer est Episcopus, ita & ordinarius idem est Beneficiorum dispensator. 3. Denique cùm Episcopus summus sit Sacerdos in sua Diœcesi, ejus est Dignitates, Officia, Beneficia omnia sacerdotalis imperii sui dispensare, & ex proprio veluti fonte effundere hos omnes Sacerdotii rivulos. Sunt enim verè Beneficia omnia odore quodam sacerdotalis dignitatis & sanctimoniæ perfusa.

II. Inde est, quod ne Laici quidem Patroni, etsi postrema hæc ætate ad longè superius quàm antè fastigium evecti, nemini tamen quidquam annuere Beneficii possunt, nisi post examen & consensionem Episcopi. Ita apertè Concilium Salingestadiense anno 1022. *Nullus laicorum alicui Presbytero suam commendet Ecclesiam præter consensum Episcopi, sed eum priùs mittat Episcopo, vel ejus Vicario, ut probetur, si scientia, ætate & moribus talis sit, ut sibi populus Dei commendetur.* Præter superiùs delibatas rationes, insinuari videntur & hæ rursus isto Canone, 1. Episcopo soli à Christo populus Dei commendatus est. Ejus est ergo probare, & ascisсere sibi, quos idoneos censuerit, in quos divinæ hujus sarcinæ partem deponat. 2. Solus potest Episcopus Missione & jurisdictione canonica impartire inferiores Pastores, qui summus ipse Pastor sui gregis divinitus constitutus, & plena jurisdictione donatus est. 3. Solus Episcopus, ut suæ Princeps Ecclesiæ Doctor, & interpres Canonum, internoscere potest, qui sint, & qui non sint idonei Beneficiis administrandis.

Can. 14.

III. Cautum est in Concilio Pictavensi anni 1078. nequis à Regibus, Principibusve terrenis, aut laicis quibuscumque accipiat donum Episcopatus, Abbatiæ, aut cujuslibet Beneficii; cùm divina hæc dona dispensari, nisi à Dei Vicariis non possint, videlicet Episcopis. *Nullus Episcopus, Abbas, Presbyter, vel quælibet persona de Clero accipiat de manu Regis, vel Comitis, vel cujuscumque laicæ personæ, domum Episcopatus, vel Abbatiæ, vel Ecclesiæ, vel aliquarum Ecclesiasticarum rerum. Sed Episcopus à suo Metropolitano, Abbas, Presbyter & cæteræ inferiores personæ à proprio Episcopo.* Proscribuntur hoc Canone investituræ, quas à laicis accipiebant, sed primaria ipsa & altissima ratio non præteritur. Quòd cœleste scilicet munus, nisi à cœlesti & divina Episcoporum potestate ritè non distribuatur.

IV. Tota animi zelique sui contentione insudavit Urbanus II. ad elidendam Investituram laicam, ejusque quasi pedissequam simoniam. Atqui Episcopo uni mandatum ab eo est, ut merito & virtuti donaret, non pecuniæ, aut favori Ecclesiastica Beneficia, quæ quasi quædam sunt Episcopatus membra: *Episcopus omnia sui Episcopatus membra, videlicet Archidiaconatus, Archipresbyteratus, Decanias,* Epist. 19. Append. Epist. 17.

nias, vel aliquas Præpositur, Ecclesiæ suæ Canonicas, gratis absque omni venalitate distribuat. Solus ergo tunc Episcopus Archidiaconatus conferebat, Archipresbyteratus, Decanias, Præposituras Præbendasque Ecclesiæ suæ, nullo tum, vel raro Patrono, qui his sese interponeret, rarissima etiam ad eas dignitates electione. Idque rursus confirmatum est in Concilio Melfitano anni 1089. sub eodem Urbano II. *Præposituras Ecclesiæ, sive Canonicas, Præbendas etiam quæ Canonicatus dicuntur, Episcopus sine venalitate distribuat.* Can. 1.

V. Quibus illud quoque verbis innuitur, Beneficiorum hìc recensitorum Collationem penes unum fuisse Episcopum; cùm Parochias in Patronorum ferè laicorum lapsas potestatem, ejus esset instituere, unde & de iis nulla hìc memoria. Quanquam & hoc genus Parochiarum laicis Patroni obnoxiarum verissimus esset dispensator Episcopus, cùm ejus demum consensu res tota perficeretur, alioqui in nihilum itura. Unde rursus idem Concilium Melfitanum: *Nullus laicus decimas suas, aut Ecclesiam, aut quidquid Ecclesiastici juris est, sine consensu Episcopi, vel Romam consensu Pontificis, Monasteriis, aut Canonicis offerre præsumat.* Can. 5.

VI. Quam eodem admodum tempore ad Molismensem Abbatem dedit Joannes Cardinalis Epistolam, ea addocemur, ruente Caroli Magni stirpe, non sine gravissima Regni & Ecclesiæ perturbatione & pernicie: laicos ferè nobiles in Parochiales Ecclesias impetum fecisse, eas usurpasse aliquandiu; & ubi postea, vel Episcoporum commonitione, vel interiore animi carnificina compulsi sunt eas restituere in pristinum statum, eorum plerosque ad hoc animum adjecisse, ut eas non Parochis ipsis, non Episcopis, sed Monachis redderent & Abbatibus, numerata etiam sibi non rarò ab illis pecunia. Illam simoniacam perversitatem damnavit Gregorius VII. Papa. Efferbuerunt mox inter Episcopos & Abbates acerbissimæ rixæ & contentiones, repetentibus jure suo Episcopis, quæ præter jus Abbates, vel acceperant, vel redemerant. Ei malo studuit Gregorius hìc occurrere, coacto Concilio, in quo statutum fuit, ut Monasteria hactenus acquisitas servarent Parochias, in posterum ne ullas nisi consentiente Episcopo sibi compararent. Quod & ab Urbano II. in Concilio Melfitano confirmatum est. Ex quibus dilucidum fit omnium Ecclesiarum, Ecclesiasticarumque rerum & dignitatum provisorem & distributorem esse Episcopum, prout ibidem ab eodem Cardinali confirmatur. *Omnes Ecclesiarum res in manu Episcoporum canonica decreta constituunt.* Idem affirmat Gratianus in Decreto. Concilium Claromontanum anno 1095. & Romanum anno 1099. Decretum Melfitani novo vigore roborarunt, & investituras quascumque proscripserunt, seu concessiones Beneficiorum per Laicos factas. Paschalis II. Epistola ad Episcopos Carnotensem & Santonensem data testis locupletissimus est, à Concilio Claromontano non esse permissas Monachis, nisi eas Parochias, vel Ecclesias, quas ab annis triginta possedissent: eiqui rei assensos esse Gallicanos Episcopos: *Consentientibus Galliarum Episcopis.*

Conc. tom. 10. pag. 479.

16. q. 7. c. 2.

Can. 7. 15. 16

VII. Compluribus ab Apostolica sede privilegiis donatæ sunt Abbatiæ, nec tamen Parochi Ecclesiarum eis obnoxiarum, ab alio quàm ab Episcopo Diœcesano missionem & animarum curam suscipere poterant. *Ita tamen ut ab Episcopis, vel eorum Vicariis animarum curam suscipiant.* Ita refertur in Epistola Paschalis Papæ II. sive in privilegio Cluniacensis Monasterii, cujus similia sunt & alia longè plurima.

Epist. 68.

VIII. Concilium verò Lateranense I. sub Callisto II. anno 1123. illæso Patronatu, sive laico, sive Ecclesiastico, summam Episcoporum in quorumlibet Beneficiorum concessione authoritatem luculentissimis verbis ita prosequitur. Ac primùm de laicis Patronis, qui præsentare tantùm, conferre verò nunquam poterunt. *Juxta Stephani Papæ sanctionem statuimus, ut laici, quamvis religiosi sint, nullam tamen de Ecclesiasticis rebus aliquid disponendi habeant facultatem; sed secundùm Apostolorum Canones, omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam Episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset. Si quis ergo Principum, aut Laicorum aliorum dispensationem, vel donationem rerum, sive possessionum Ecclesiasticarum rerum sibi vendicaverit, ut sacrilegus judicetur.* Non otiosè prætereunda est hæc verborum affectata diligentia adversùs Laicorum investituras, sacrilegam temeritatem eo colore obumbrantium, quasi non aliud quàm temporalia conferrent. Contrà verò nititur Concilium, atque ita statuit, res etiam temporales Beneficiorum & Ecclesiarum, cùm pretia sint peccatorum, hostiæque pietatis fidelium, publicæ denique charitatis thesauri, sacrosanctas & ipsas suo quodammodo ac jure, & spiritales esse, ideoque nec nisi ab Episcopis jam inde ab Apostolicis temporibus distribui potuisse. Can. 4.

IX. Jam verò de Patronis Ecclesiasticis, qui nec ipsi ex hoc Canone Collatores esse poterant. *Nullus omnino Archidiaconus, aut Archipresbyter, aut Præpositus, vel Decanus animarum curam, vel Præbendas Ecclesiæ, sine judicio, vel consensu Episcopi alicui tribuat. Immo sicut sanctis Canonibus constitutum est, animarum cura & rerum Ecclesiasticarum dispensatio in Episcopi judicio & potestate permaneat. Si quis vero contra hæc facere, aut potestatem ad Episcopum pertinentem sibi vendicare præsumpserit; ab Ecclesiæ liminibus arceatur.* Hoc Canone implicantur omnia Beneficia in his vocibus, *rerum Ecclesiasticarum*, atque ita confirmatur nostra superioris Canonis interpretatio. Is verò hujus Concilii Canon, quo Parochiæ attinguntur, etsi nihil decerpat de jure Patronorum, solis tamen Presbyterorum, seu Parochorum constituendorum potestatem Episcopis vendicat. *In Parochialibus Ecclesiis Presbyteri per Episcopos constituantur.* Agemus infrà de Collationibus, tempusque indigitabimus, quo cœperint Laici conferre Beneficia, quibus affixa nulla sit animarum cura, nempe innixi possessioni & consuetudini omnem hominum memoriam superanti, addito etiam probabili privilegii rumore, juxta recentiores ipsos Canonistas. Can. 7. Can. 18. Fagnan. in l. 1. Decr. Pag. 257.

X. In dubium non injuria vocatur, an Canonici Cathedralium ad aliorum Canonicorum & Dignitatum electionem concurrerent, an Episcopus solus eo jure uteretur. Vvillemus Archiepiscopus Tyri, de Concilio Antiocheno agens anni 1142. refert ab Antiocheno Patriarcha Decanatum ejus Ecclesiæ datum fuisse nepoti Præfecti arcis. *Quem Patriarcha Decanum fecerat.* Goffridus Monachus in Epistola ad Cardinalem Episcopum Albanensem de damnatione doctrinæ Gilberti Porretani, strictim attingit Archidiaconum Pictaviensem à Gilberti prædecessore promotum ad eam dignitatem. *Archidiaconale officium non ipsius adeptus munere, sed ab ejus prædecessore promotus.* Alexander III. Epistola ad Episcopum Alexandriæ in Longobardia electum, electionem ab eo factam confirmat Præpositi, Archipresbyteri & Cantoris Ecclesiæ suæ. *Electionem, quam de personis idoneis ad Dignitates Ecclesiæ tenendas fecisti, ratam habemus.* Ratam esse sanxit idem Pontifex transactionem Episcopi & Capituli Suessionensis de duabus Præbendis, quas Episcopus conferri à se debere contendebat, nitente contrà Capitulo, earum unam saltem in jure esse Cantoris. Convenit tandem, ut post obitum Cantoris, harum Præbendarum, æquè ut aliarum pænes Episcopum esset provisio. *Tu, vel successores tui facultatem habeatis Præbendam ipsam tanquam unam de cæteris Præbendis, cui volueritis assignare.* Dixi-mus jam ab eodem Pontifice Decano & Canonicis Cabilonensibus concessum esse, si renueret Episcopus, eos instituere, quos idoneos ipsi ad Parochias præsentarent, Episcopo ut Augustodunensi præsentarent, L. 15. c. 15. Epist. 54. Append. 2. Epist. 21. Append. 2. Epist. 7.

tarent, qui ab eo instituerentur. Ita non immerito censuerit quis, non Canonicatus, sed Parochias Capitulo Cabilonensi obnoxias fuisse, ut ad eas nominarent. In Camusatii Promptuario Antiquitatum Tricassinarum habetur Charta ipsa Manassis Trecensis Episcopi anno 1183. qua electionem Decani Capitulo posthac concedit, *In perpetuum concessi liberam Decani electionem*. Habetur & ibidem Declaratio Philippi Augusti Regis, ubi Præbendæ & Dignitates, quæ vacarint, vacante Episcopali sede Trecensi, præcipiuntur futuro servari Episcopo, qui eas pro arbitrio suo conferet. *Quod Præbendæ, Archidiaconatus & alia Beneficia tempore illo vacantia futuro reservarentur Episcopo Trecensi, ad conferendum quibus vellet.*

Pag. 178. 186

XI. Nec dissimulabimus tamen privata tantùm hæc fuisse facta, exempla, statuta, & his alia in contrarium objectari posse plurima, quibus liquidò constet Capitulum elegisse, & plerumque ne vocato quidem Episcopo elegisse, quanquam celebrata ritè electio ab Episcopo confirmanda esset. Ita clarescit in Concilio Lateranensi III. anni 1179. ubi edicitur, ut ne Præbendæ ultra sex menses vacare sinantur, quibus consumptis potestas conferendi ab Episcopo ad Capitulum devolvatur, vel à Capitulo ad Episcopum, ab ambobus ad Metropolitanum. *Præbendas Ecclesiasticas, seu quælibet officia, &c. infra sex menses conferantur, &c. Si Episcopus ubi ad eum spectaverit, conferre distulerit, per Capitulum ordinetur. Quod si ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit, Episcopus hoc secundùm Deum cum virorum religiosorum consilio exequatur. Aut si omnes fortè neglexerint, Metropolitanus disponat.* Erant ergo Ecclesiæ, ubi Capitulum, erant & ubi Episcopi Præbendas adsignabant: si enim conspirassent, non fuisset locus devolutioni.

C. Illa. Ne sede vacant.

Can. 8. C. Nulla de concess. Præbend.

Erat autem vero prorsus consentaneum, electiones & provisiones istas Beneficiorum omnes fieri debuisse ex primigeniæ quondam Ecclesiæ institutis & exemplis, communi deliberatione Episcopi Clerique sui, & membrorum omnium cum capite suo consensione. Ea nempe ratione movebatur idem Pontifex, cùm ad Patriarcham Hierosolymitanum scriberet, nec institui ab eo, nec destitui debere: sive Abbates, sive Abbatissas, vel alia Beneficia quæcumque, nisi consilio & assensu Capituli sui. *Novit tua prudentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus sitis; ita quod tu caput, ut fratres tui membra esse comprobentur. Unde non decet omissis membris, te aliorum consilio in Ecclesia tuæ negotiis uti, &c. Inde est, quod Apostolica authoritate prohibemus, ne Abbates, Abbatissas, vel alias personas Ecclesiasticas, sine assensu, vel consilio Canonicorum tuorum instituere, vel destituere aliqua de cætero ratione præsumas,*

Append. Conc. Lat. Part. ult. c. 18.

C. Novit. C. Quanto de his quæ fiunt à Prælat. &c.

Quanquam id antiquissimum foret commune jus, consuetudine tamen invehi potuisse usum in omni Thuscia diversum, in electione Canonicorum ut nullæ essent in Capitulo Episcopi partes, ista declarat Innocentii III. Decretalis. *Maximè si sit notorium, quod in Thuscia generalis consuetudo servetur, ut in Cathedralibus Ecclesiis solum Capitulum irrequisito Episcopo eligendi Canonicos habeat facultatem.* Contrà autem ex eodem Pontifice collatio Præbendarum in Ecclesia Eboracensi non spectabat nisi ad Archiepiscopum: cui etiam restitui jubet omnes eas, in qua se aliqui præter ejus conscientiam intruserant. Denique fatetur Pontifex Ecclesias esse, ubi conjunctim eligit Episcopus cum Capitulo, & tunc si electio ultra sex menses differatur, non fit devolutio, cùm utriusque una sit causa, una negligentiæ culpa. Si tamen electioni adesset Episcopus, non ut Episcopus, sed ut Canonicus, & per ipsum non stetisset, quin suo tempore celebraretur electio, tunc sanè totum ad illum jus devolvebatur.

C. Cum Ecclesia. De electione.

C. Quia De concess. Præbend.

C. Postulastis. Ibidem

Quanquam autem propriùs à vero abfit, eam fuisse primariam juris institutionem, ut Episcopus & Clerus consentiret, & collaboraret: ita natura ipsa monente, ut nihil sejunctim caput & membra moliantur; fieri tamen potuit, ut quibusdam in Ecclesiis residua supererent vestigia juris vetusto illo jure vetustioris, & verè ab Ecclesiarum ipsa origine altissima petiti, ut Episcopi soli conferrent; propterea nimirum quòd Episcopi Capitulis sint anteriores, sicut Apostoli Clero omni, quem genuerunt; quòdque ab iis ut plurimùm fundatæ sint Ecclesiæ, & gentes Christo genitæ & adglutinatæ ab Episcopis sine comitatu, sine Clero. Primarius Episcoporum Clerus constabat Parochis civitatis, Utque Parochias conferebant Episcopi, ita Cleri sui parentes erant. Hinc conjice quàm inanis & cassa sit Canonistarum quorundam argumentatio, ab exemplo Monachorum petita, qui Abbatum utique & Cœnobii suffragiis admittuntur. Discrimen tum ingens, tum manifestissimum est. Nec enim quisquis Abbas est, Cœnobii sui universi procreator est, aut procreatoris successor. Hinc Honorius III. negat vacante sede conferri à Capitulo posse Præbendas, quarum collatio ad Episcopum solum pertinet. *Cum nusquam inveniatur cautum in jure, quod in jure, quod Capitulum vacante sede fungatur vice Episcopi in collationibus Præbendarum.*

Si quę verò Capitula inconsulto etiam Episcopo Canonicos eligunt, non potest hic usus Canonum normæ tantopere adversus aliunde, ut auguror, irrepsisse, quàm, vel ex diutino Episcopatus interregno, aut ex frequentiore Episcoporum absentia, aut ex eorum diuturna negligentia, qui præscribi eam consuetudinem passi sint; aut denique ex privilegio, quod Episcopi ipsi concesserint, sicut & eligendi Abbatis privilegio tam multa donarunt Cœnobia, ad facilorem claustralis disciplinæ custodiam.

Hactenus de Beneficiis tantùm sæcularibus disseruimus. Nam quod ad Regularia pertinet, apertissimum est Innocentii III. Decretum, quo collatio Dignitatum & Præbendarum Abbati adsignatur. *Cum ratione Abbatiæ ad Abbatem pertineat donatio, tam custodiæ, quàm aliarum dignitatum, ac etiam Præbendarum in Ecclesia Permensi, &c.* Originem juris hujus scaturisse probabile sanè est ex Regula B. Benedicti quoad Monachos, quoad Canonicos autem Regulares ex Regula Crodogangi, Utraque enim ea Regula, Abbatum voluntati permittitur Claustralium omnium Officiorum provisio, immò & Monachorum susceptio, aut Canonicorum. Ubi se Capitula Ecclesiarum Cathedralium & Metropolitanarum ad regularem & communem vitam per aliquot sæcula constrinxere: tantæ hujus mutationis authores & propagatores Episcopi, Abbatum sibi ipsis quandoque jura & potestatem vendicarunt; aliquando ea Præposito & Decano permiserunt, à quibus conjunctim omnia majoris saltem momenti peragebantur cum suo Capitulo. Excussa postea Regulari professione, sæculares jam facti Canonici, eandem disciplinæ formam retinuerunt.

De Institutionibus C. Finali.

XII. Refert Bonifacius VIII. nec improbat quarundam consuetudinem Ecclesiarum, ubi seniores Canonici pinguiores optabant Præbendas, cùm primùm vacassent. *Consuetudo habetur, quòd antiquiores Canonici gradatim meliores, si voluerint, possint, cùm vacant, per se, vel per alios optare Prebendas.* Simillimum veri est inde manasse eam consuetudinem, unde & illa effluxit, ut ne vocetur quidem alicubi Episcopus ad electionem Canonicorum.

C. Cum. in tua. De consuetud. in sexto.

Verùm alibi rursus idem Pontifex docet, præter illas Ecclesias, in quibus electio conjunctim ab Episcopo fiebat, & à Capitulo: & ubi altero eorum, vel suspenso, vel excommunicato, vel forsan mortuo, ab altero ritè celebrabatur electio: aliàs fuisse, ubi collatio ad solum spectaret Episcopum, cum consilio, vel consensu Capituli, & ubi proinde Capitulum Episcopi incapacitati non supplebat. *Ad Episcopum spectat collatio, cum consilio sui Capituli, vel*

C. Si ad Episcop. Ne sede vacant.

vel assensu. Erant denique, ubi collatio pertineret ad privatum aliquem, cum consilio Episcopi, quod declarat Pontifex eo tempore minimè necessarium esse, cùm Episcopus vel decessit, vel diu abfuturus est. *Ad aliquem collatio cum consensu Episcopi noscitur pertinere*. Dictum est alibi de Theologo & Pœnitentiario, cui cùm Vicarii sint Episcopi, ejus utique est eos nominare; sed Præbenda quæ eorum dignitati unita fuerit, ab eo conferetur, à quo ante illam unionem conferebatur. Ita à Congregatione Concilii declaratum est ex Fagnano.

Fagnan. in L. 5. Decr. pag. 207.

XIII. Quæ nunc invaluit in Galliis consuetudo & usus, non sinit nos inhærere Alexandri III. Epistolæ ad Episcopos Galliæ, qua diffinit eos qui *in sæculari foro, non requisita Episcopi audientia*, Beneficia ambiunt impetrantque, cogi debere, ut ea in manus Episcopi resignent. Is saltem hinc fructus decerpetur à nobis, olim ne ambigua quidem & litigiosa Beneficia data fuisse, nisi Episcopi judicio, quòd propriùs utique semper abest ab vocatione cælesti. Et cùm tamen nostrates publici Judices jus non dicant, nisi de possessione beneficiorum, jus titulumque semper, vel ipsi intelligunt ab authoritate profectum Prælatorum, qui cælestis interpretes sunt vocationis.

Append. Conc. Lat. Parr. to. c. 33.

XIV. Mirè confirmat Ivo Carnotensis, quæ modò dicta sunt à nobis, in Epistola ad Diambertum Archiepiscopum Senonensem. Narrat enim, ut in Capitulo suo cùm vacantes dispensaret Dignitates pro more: *Cùm in Capitulo nostro quædam officia secundùm Ecclesiæ consuetudinem dispensarem*, cùmque Clericum valdè idoneum Subdiaconatu investiret, per librum quem in manus ille dabat: *porrecto libro*: insurrexisse Decanum ejus nepotem, cum turbulentis aliis quibusdam, vociferantibus id eum minimè posse, *quia id eorum consilio non faceret*. Cessisse se tum, quòd etiam in vitæ discrimen aliàs adductus fuisset. Sed cùm persuasissimum sibi esset, repugnare consuetudinem, & ne tum quidem ei se obnoxium fuisse servituti, cùm hos rebelles in Capitulum inscriberet, adeoque nec integrum sibi esse, quidquam committere, ex quo Episcopalis vilesceret authoritas: *Ego sciens quòd hanc consuetudinem in Ecclesia non inveni, nec in ipsis contradictoribus, quando suos honores acceperunt observavi: ne potestatem meam minuerem, ab incepto non destiti:* ei tandem adversariisque convenit, ut de ea causa cognosceret Archiepiscopus Senonensis, quem & hac Epistola rogat, ut suffraganeorum aliquos ad hoc judicium evocet. Pespicis hìc porrò, ut Episcopi non collatores tantùm essent Beneficiorum, sed & causarum ejusmodi Judices: utque Dignitates ipsius Capituli conferrent aliquando, minimè expectato Capituli consensu.

Ep. 105.

Ingenuè tamen fateri cogimur, vehementem totius Capituli repugnantiam, sin minùs potestati, certè charitati Episcopi intercessisse, ac vetuisse ne pax Ecclesiæ perturbaretur. Testem profero ipsum eundem Ivonem, qui pium Presbyterum desponsa Præbenda frustravit, postquam intellexit eo alienatum iri totius Capituli sui animos. *In hoc negotio tota pœne Ecclesia cum Decano in faciem mihi restitit, & Presbyterum potiorem Præbendæ, secundùm morem Ecclesiæ, canonicari non permittit*. Ita intrepidus Pontifex, cessit tamen, non juri Canonicorum, quo eorum consensus necessarius redderetur: sed necessitati, alendæ fovendæque pacis in Ecclesia: cui quacumque tandem promissione sua nihil derogatum voluerat. *Nec aliter me daturum promisi, nisi cum pace Ecclesiæ posset fieri*.

XV. Ivoni accedet Hildebertus, qui ejus Episcopalis fundamenta potestatis ponit in ipsis Codicibus sacris, & exemplo Christi, qui solus ipse delegit Apostolos & Discipulos septuaginta duos; cui se normæ accommodantes Apostoli elegerunt Diaconos septem, quorum nomine & ordine contineri videtur, quidquid est in Ecclesia Ordinum inferiorum, & Beneficiorum. Ea regula est, cui jure merito se accommodent Ecclesiæ, Apostolorum successoribus permittentes electionem omnium Ecclesiæ ministrorum. *Si Apostolos consideremus, de illis Dominus ait, Nonne ego vos elegi duodecim? si septuaginta duos, &c. In his & eorum successoribus præscripta est Ecclesiæ forma, quam in electione, vel consecratione summorum & inferiorum Sacerdotum, seu etiam Diaconorum non custodiri, casualis est & vicinus ruinæ profectus. Cæteros quoque gradus ad minimum usque Clericum pro Episcoporum deliberatione substituendos & distribuendos, canonica censent & prædicant instituta. Perit autem solis Pontificibus collata hæc à Domino potestas, si &c.*

Epist. 55.

Cùm ad Archiepiscopatum Turonensem translatus fuisset Hildebertus, eo jure suo usus est conferendi Præbendas & Dignitates Ecclesiæ, & quidem tam intrepidè, ut ne ministris quidem Regiis cesserit, vel præceptis cedendum æstimarit, si quid abreptum esset, quo Beneficia astutiæ magis hominum, quàm pietati & virtuti donarentur, *Dignitates Ecclesiasticas nec ex Regis præcepto disposui, nec ei disponendi facultatem indulsi. Personas elegi, quæ in exequendis Ecclesiæ negotiis pondus diei portarent & æstus. Alteri igitur Archidiaconatum, alteri Decaniam dedi, &c. Nullus fuit, qui Decano aliquid opponeret, &c.*

Ep. 67. 88.

XVI. Ita certè approbat Hildebertus suum esse unius, ut Dignitates & Præbendas sui conferret Capituli. In Epistolis quibusdam suis tradit Bernardus Episcopos Catalaunenses in suæ civitatis Cœnobiis Abbates constituisse: cùmque Guillelmus Episcopus Catalaunensis omnes eorum Monachos gerendæ Abbatum dignitati impares intelligere, ipsummet profectum esse Divionem & Cluniacum, ut inde secum abduceret viros, ea virtutum præstantia & experientia ornatos, quibus eam provinciam tutò committeret. Commemorat Fulbertus ipse Ecclesiæ suæ Carnotensis Subdecanatum à Sylvanectensi Episcopo postulatum fuisse, renuisse se, & eam dignitatem Presbyterorum suorum dignissimo contulisse. Non obscurè idem alibi innuit, Præbendas quoque à se conferri solitas. Ex Stephano Tornacensi colligi posse videtur, Ecclesiæ Parisiensis Decanum à Canonicis eligi solitum; Aureliæ verò Episcopum & Capitulum Præbendas conjunctim donasse.

Epist. 85.

Epist. 300. 101. 175.

Radulphus Ecclesiæ Cantuariensis Episcopus, authore Eadmero, Archidiaconatum Ecclesiæ suæ cum consensu Monachorum, quibus constabat Capitulum, contulit. Ideo & confestim creatus Archidiaconus fidei sacramentum præstitit Ecclesiæ Cantuariensi. *Sacramento, quo se fidelitatem Ecclesiæ ipsi per omnia & in omnibus exhibiturum dum viveret, repromisit*.

Novor. l. 5.

Concessit Innocentius III. Archiepiscopo Patrarum, ut Capitulum suum Canonicis Regularibus sancti Ruffi committeret: conditione ea, ut Priorem ipsi suum eligerent, eique præsentarent. Patriarchæ verò Antiocheno, duas ut novas crearet Præbendas Capituli sui permisit, utque reditus illis ex mensa Episcopali adsignaret. Archiepiscopus quoque Patrensis Canonicis sancti Ruffi quos acciverat, vel idoneos reditus, vel Episcopalis mensæ dimidium assignatum à se iri spoponderat. Ex his paucis conjice de tota genere Præbendarum, alio & alio tempore ab Episcopis fundatarum. Quo æquius erat eas ab illis conferri.

Regest. 5. Epist. 159.

Regest. 14. Epist. 70.

Aliunde rursum consentaneum prorsus erat, ut cùm Episcopi Capitula sua traducerent ad formam & disciplinam Congregationum Monasticarum, vel Monasticis simillimarum, copiam illis facerent eligendi Priores, vel Decanos suos, & novos subinde milites suo cœtui adgregandi. Hinc tanta inter Capitula varietas, ut incerta sint etiam quandoque unius ejusdemque Capituli jura. Ita enim apud Rogerium anno 1194. Archiepiscopus & Capitulum Ecclesiæ Eboracensis de collatione Decanatus digladiabantur.

XVII. Circa annum 1148. Goslenus Episcopus Carnotensis: *Præposituram de unogradu ex Episcopali jure in usum fratrum, qui Matutinis interfuerint, munifica largitione perpetuò transfudit.* Successor ejus novas Abbatias excitavit tres. Res & opes omnes Ecclesiarum Diœceseos ab initio in unius potestate Episcopi fuere. Has ergo lapsu temporum partiti sint Episcopi in Parochias, in Capitula, in Dignitates, in Canonicatus, in Abbatias, unde & hæc Beneficia omnia conferendi jus pœnes eos ab origine fuit. Et olim quidem, cùm eæ partitiones recentes adhuc essent, ubi primùm vacabant portiones singulæ, maximè Præbendæ Capitulorum, eas suæ Mensæ rursum Episcopi commiscebant, donec Concilio generali cautum est, ut ne eam ampliùs licentiam usurparent. Argumento est hæc ipsa Præposituræ Carnotensis extinctio, ut esset unde distributiones suppeditarentur residentibus & præsentibus.

Analecta Mabill. to. 1. pag. 566. 568.

Baron. an. 1194. n. 7.

Giraldus Episcopus Cadurcensis, cùm ann. 1090. Canonicos Regulares in suum Capitulum invexisset, Dignitates conferre voluit, sed cum consilio Canonicorum. *Præpositura, sive Archidiaconatus & cæteri Ecclesiastici honores pro nostro decreto per consilia Canonicorum ordinanda sint in posterum.* Ex adverso autem cùm Remigius sedem Episcopalem è Dorcestria Lincolniam transtulisset, solus ipse contulit Decanatum, Thesaurariam, & quos instituit septem Archidiaconatus. Goffridus Carnotensis Episcopus anno 1125, diutiùs cum Capitulo suo altercatus, eligendi Decani jus tandem illi concessit. Anno 1233. Goffridus Ambianensis Episcopus cùm Collegialem concederet Ecclesiam, Decani eligendi jus contulit Canonicis.

Spici. To. 8. p. 163. 181. Ibidem. To. 13. pag. 304. 305.

Non potuit nisi tumultuariè tam discors suique dissimillima enarrari hìc disciplina Capitulorum & Beneficiorum quorumcumque, cum aliis aliisque subinde locis & temporibus nova quædam rerum facies oriretur. Et ex promiscua tamen hac farragine dilucidè satis constat, collationem omnium Beneficiorum primæva ipsa ab origine ad Episcopos spectasse, ut Apostolicæ successionis & Ecclesiarum fundationis hæredes, ut omnium suæ Diœceseos ægrorum & proventuum Ecclesiasticorum primarios dispensatores: ab Episcopis autem manasse in Capitula, in Abbates, in quosvis alios ejus potestatis conferendi rivulos complurimos & diversissimos, diversissimis ex causis, unde & hæc tanta nunc in his Ecclesiasticæ disciplinæ diversitas erupit.

Quisquis eligit, præsentat, instituit, præferre tenetur indigno dignum, digno digniorem.

CAPUT XXXVII. *P. 1. L. 2. c. 9.*

Ex Gregorii Magni doctrina quisquis eligit, præsentat, instituit, præferre tenetur indigno dignum, digno digniorem.

I. II. Undequaque venabatur Gregorius, & accersibat dignos Episcopatu viros.

III. Eum quo melior non invenitur, assentiebatur ordinari.

IV. Constantissima hæc ejus erant placita, criminum ergo irregulares prorsus amandare, ex cæteris digniorem eligere; si digni nulli verè essent, minùs indignum.

V. Inter virtutes & dotes dignioris, non postrema laus est, diutissimè eidem Ecclesiæ inservisse.

VI. Quin & humanæ cujusdam prudentiæ usus, & lux experientiæ, ad rei etiam temporalis administrationem.

VII. Episcopatus ille aliquando vacare sinebat diutiùs penuria idonei successoris,

VIII. Magna etiam apud eum habebant momenta ætas; hospitalitas, solicitudo.

IX. Anxia ejus cura de minoribus etiam Beneficiis,

X. E suis propriis Clericis, Monachisque optimos quosque Ecclesiarum necessitatibus commodabat.

XI. XII. Cum simoniæ infamiam aspergat Gregorius privatæ gratiæ, aut amicitiæ affectibus omnibus, hinc necessitas exprimitur eligendi dignioris.

XIII. Qui Gregorius iis, quos rerum necessariarum promebat inopia, Beneficia dari rogaverit.

XIV. Utilior Gregorio est, idem qui dignior.

I. QUisquis eligit, nominat, præsentat, vel instituit Beneficiarium, is inexorabili Canonum præcepto & sempiternæ Legis authoritate constringitur dignos indignis, dignis quin etjam digniores anteponere. Hæc jam quæstio, quæ quanti ad Disciplinam Ecclesiæ interfit, nemo non videt, ex Gregorio primùm Magno enodanda illustrandaque nobis est, cui cæteri postea Ecclesiæ Patres suffragatores accedant.

II. Cùm rescisset Gregorius esse in Sicilia Presbyterum, gerendis Episcopatus infulis non imparem, ad Episcopum Syracusanum scripsit, ut excuteret & examinaret illum, tanquam judicii sui rationem summo judici redditurus; & siquidem illum Episcopatu dignum comperisset, Romam illico mitteret, vacatura quàm primùm Episcopali sede donandum, *Hunc fraternitas coram se deduci faciat, eumque sicut certus sum, propter animæ periculum, diligenter examinet. Quem si ad hunc gradum provehi dignum esse perspexerit, ad nos studeat destinare, ut eum disponente Deo, loco, cui providerimus, possimus ordinare Pastorem.* Hinc apparet Gregorium dignioribus quibusque commendari debere Episcopatus persuasum, in eam incubuisse curam, ut exploraret, qui usquam essent digni, qui digniores, & ad sese accerseret ex remotissimis etiam Provinciis. L. 2. Ep. 18.

III. Agit quidem hìc Gregorius de eo, qui dignus esset Episcopatu, non qui dignior. Sed facilè intelligitur, non tam anxiè & tam procul accersiturum eum fuisse, nisi digniores iis auguratus esset, quos habebat propriores: & digniores si alibi comperisset, aut vel suspicatus esset, eos vel maximè citurum fuisse, ut illos Romæ ordinaret. Cùm Syracusanus Episcopus Maximianus, cui ejus Presbyteri examen Gregorius mandaverat, paulò pòst fato suo functus esset, actum est de Trajano presbytero ei subrogando. Inaudierat Gregorius pietatis & religionis præsidiis non destitui Trajanum, sed doctrina & experientia ad tantæ regimen Ecclesiæ minùs esse parem; & nihilo tamen minus censuit eligi debere ex inevitabili quadam necessitate, cùm melior nusquam inveniretur. *Credo quod Trajanum Presbyterum maxima pars eligat, qui, ut dicitur, bonæ mentis, sed quantùm suspicor, ad regendum locum illum idoneus non est. Tamen se melior inveniri non valet, & ipse nullis criminibus tenetur involutus, condescendi ad eum cogente nimia necessitate potest.* L. 4. Ep. 19.

IV. Duo hæc rata fuere & inconcussa Gregorii decreta in Electionibus Beneficiorum & Ordinationibus. Primum, ut inexorabiliter rejicerentur, quoscumque criminis capitalis cujuspiam irregularitas inquinabat: Alterum verò, ut dignior assumeretur semper eorum, qui ad manum essent, & quorum copia daretur, *Si melior inveniri non valet.* Id verò bifariàm contingere potest: aut enim qui dignior occurrit, is verè Episcoparu dignus est, &

tum

tum ipso juris vigore omnibus aliis eum anteferre cogimur: aut necessaria aliqua destituitur dote, quamvis eorum qui ad manum sunt, minimis urgeatur vitiis: & tunc eligendus nihilominus est, ex indulgentia, eò justa, quò necessaria. *Condescendi ad eum cogente nimia necessitate potest.*

V. Verùm longè latèque circumferendos esse oculos ad vicinas, & ad remotiores etiam Ecclesias, ubi digni Altarium Ministri inquiruntur, in hoc ipso docuit Gregorius exemplo, cùm Clero populoque Syracusano author fuit, ut Archidiaconum Catanensem, velut omnium dignissimum, Pastorem sibi deligerent. *Si autem mea voluntas ad hanc electionem quæritur, tibi secretò indico quod volo; quia nullus mihi in eadem Ecclesia post domnum Maximianum tam dignus videtur, quàm Joannes Archidiaconus Catanensis Ecclesiæ. Qui si fieri potest, ut eligatur, credo quòd apta valdè persona inveniatur.* Hæc verba *nullus tam dignus, quàm Joannes* diluciдè commonstrant necessitatem eligendi omnium dignissimi. Si dicat autem Gregorius, *eligi jure potest*, non autem eligi tum quemquam alium non posse: in causa est, quòd is Archidiaconus suæ jam Ecclesiæ, suoque obligatus esset Episcopo, cujus assensus omnino desiderabatur. Postulari ergo magis poterat, quàm eligi. Adde quod Regulis Canonicis præcipiebatur, ut de gremio propriæ Ecclesiæ eligeretur Episcopus. Atque adeo poterat Syracusanus Presbyter Catanensi præponi Archidiacono, digniori minùs dignus, si ea meritorum inæqualitas tantilla esset, ut compensari jure posse videretur contemplatione diutini obsequii, officiique, ei ipsi Ecclesiæ cum laude impensi.

VI. Neapoli cùm Clerici, Nobilesque dissiderent in electione Episcopi, rescripsit ad eos Gregorius, nec mira, nec nova videri debere hæc sententiarum dissidia; unum porrò satagendum esse, ut cogitationes & consilia sua uni æquitati & pietati accommodarent: nec favoris, aut gratiæ contagio quocumque afflari se finerent. Cui præceptioni locus non est, nisi inter dignos dignissimus eligatur. Enimverò digniori dignum præponere, hoc non L. 8. Ep. 40. eligere est, sed gratificari. *Nec novum, nec reprehensibile est, in eligendo Episcopo populi se vota in duas partes dividere; sed grave est quando in hujusmodi causis, non ex judicio, sed de solo favore venit electio.* Vota sua conferebant aliqui in Joannem Diaconum: vetuit Gregorius, quòd ei immatura & tenella adhuc esset filiola, quo prodebatur, quàm non pridem continentiæ se devovisset: *Nam qua præsumptione ad Episcopatum audet accedere, qui adhuc longam corporis sui continentiam filiola teste convincitur non habere.* In Petrum Diaconum alii propendebant, sed objiciebatur à Gregorio, quòd quamvis doctrina alioqui non destitueretur: non ea tamen erat dexteritate ingenii, vel humanæ etiam prudentiæ sagacitate, qua carere non debet Episcopus in temporalium maximè rerum administratione. *Petrus Diaconus, quem à nobis electum asseritis, omnino quantum dicitur, simplex est. Et nobis quia talis hoc tempore in regiminis debeat arce constitui, qui non solùm de salute animarum, verùm etiam de extrinseca subjectorum utilitate & cautela sciat esse sollicitus.* Ita ergo constituebat Gregorius, cùm accuratè expenditur, ecquis inter plures idoneos maximè idoneus & dignissimus sit Episcopatu, aliquo etiam numero & pretio esse debere humanas quasdam dotes ad Episcopatuum regimen temporale necessarias. Postremò eam sibi semper Gregorius integram servabat facultatem examinandi Romæ, quem delegissent; & repudiandi, si minùs dignum deprehendisset. Quocirca præmonebat etiam, ut alium interim perquirerent, priori, si rejectus fuisset, sufficiendum. *Studii vestri sit etiam alium, qui aptus sit, providere, ut si forte huic ordini hic non videatur idoneus, sit in quem se vestra declinare possit electio.*

XII. Aliquandiu vacare Ecclesiam molestè ferebat, & ferebat tamen Gregorius, quandiu non occurrebat, qui tantam subiret sarcinam. *Novit fraternitas quàm longo sit tempore Aprutium Pastorali* L. 16. Ep. 13. *solicitudine destitutum, ubi diu quæsivimus, quis ordinari debuisset, & nequaquam potuimus invenire.* Diu conquisitum ubi tandem invenerat, serio nihilominus examinari jubebat: etiam secretò, & de spiritalibus interiorum animi virtutum incrementis. *Hunc volumus fraternitas tua ad se faciat venire, & de anima sua admoneat, quatenus in bonis studiis crescat. Et si nulla ei crimina obviant.*

VIII. Accedet & hoc aliud exemplum, argumentumque propensioris ejus curæ, qua invigilabat Gregorius, ut penitiores animi recessus nosset eorum, qui ad Episcopatum vocabantur, ut verè semper dignior eo culmine sederet. Cùm viduata pastore esset Ecclesia Anconitana, tres ob oculos versabantur, qui eligi possent. Primus erat Florentinus Archidiaconus Anconitanus, sacrarum literarum peritissimus, sed ita devexa jam ætate, ut regendis Ecclesiæ guber- L. 12. Ep. 6. naculis admoveri vix jam posset. *Scripturæ sacræ scientiam habere, sed ita ætatis senio jam confectum accepimus, ut ad regiminis officium non possit assurgere.* Præterquam quod, ut ait Gregorius, tam sordidæ erat parcimoniæ, ut hospites nunquam domi suæ ullos invitaret. Alter erat Rusticus ejusdem Ecclesiæ Diaconus, vigilantia clarus, sed qui Psalterium memoriæ non commendasset. *Vigilans, sed Psalmos ignorat.* Tertius erat Ecclesiæ Ravennatis Diaconus, cujus explorata sollicitudo, sed inexplorata erant animi penetralia: *Sollicitum esse novimus, sed qualis sit interius, omnino non scimus.* Duos tandem Episcopos delegavit Gregorius, qui de re tota & personis inquirerent, maximè autem, an puri essent tres illi, & immunes eorum criminum, quæ quoslibet à sacris arcent Ordinibus. *Diligenter de vita & moribus singulorum requirere, si de nullo sibi sunt crimine conscii, quòd eos ad hoc officium vetet accedere, ut redditi certiores, quod post hæc Deo authore fieri debeat disponamus.* In hujus ergo lance austeriissimi examinis ponderabatur doctrina, ætas, hospitalitas, sollicitudo, vigilantia, ante omnia autem innocentia & immunitas eorum scelerum, quibus irregulares fierent. Cùm Locrensis Ecclesia Pastore orbata esset, repudiavit Gregorius electum primò Presbyterum, quia minimè dignus inventus est: adduci autem voluit Prebyterum, seu Parochum alterius Diœceseos, interrogarique de criminibus, quorum conscii Episcopatu interdicuntur. *Atque cum studii tui sit de* L. 6. Ep. 38. *criminibus quæ ad Episcopatum accedere non permittunt, cum omni subtilitate requirere, & si eorum se expertem esse responderit, &c.*

IX. Ex his existimari potest, quam sequeretur rationem Gregorius, quam legem in aliis Beneficiis conferendis, & an à strictioris aliquando justitiæ orbita declinaret. Cùm Monasterii Neapolitani Abbas vita excessisset, missus est confestim à Gregorio Monachus ad Episcopum Neapolitanum, ut ab eo statim institueretur Præpositus, vel Prior; & cùm aliquandiu probatus fuisset, tum demum Abbas constitueretur. *Quem ad præsens Præpositum esse* L. 1. Ep. 92. *decernimus, &c.* Non deerant merita, sed nec meritorum fiducia: una re minùs sapiebat, quòd nimio plus sibi sapere videretur. *Sunt bona quæ in eo placent. Sed hoc est in illo vehemens vitium, quòd valdè sibi esse sapiens videtur. Ex qua radice quanti rami peccati valeant prodire patenter agnoscitur.* Quod rursus argumento est, Gregorium optimos quosque ad regimen optasse, quæsisse, accersisse; sed ubi eorum non dabatur copia, utcumque dignos & idoneos adhibuisse ad illa officia, quæ sine gravissimo dispendio diutiùs vacare non poterant, cujusmodi sunt Priorum & Vicariorum; paulòque diutiùs vacua dimisisse ea, quæ quanquam multò majoris sint ponderis, suppleri tamen faciliùs possunt alieno ministerio, ut Episcoporum & Abbatum.

X. Audiendus & hìc est porrò Joannes Diaconus, ut diligentiæ & interrogati Gregorii adstipuletur luculentissimè in eligendis dignioribus quibus-

que ad Episcopales sedes, iisque undecumque pervestigandis & advocandis; ut qui ne parceret quidem Ecclesiæ suæ Cardinalibus, & Cœnobiorum Romanorum præstantissimis Monachis, quos vacantibus Ecclesiis, etiam remotioribus præficiebat. *Ordinationes summo cultu servasse docetur, in eo quòd ab ipso suæ consecrationis exordio, per omnem diœcesim suam Episcopos undequaque meliores invenire potuit, studiosissimè ordinavit, &c. ut Ecclesiam illis regendam committeret, qui exemplis & verbis pariter illam ædificare melius potuissent.* Vitæ Greg. L. 3. c. 7. His omnino innuitur, non satisfeciſſe sibi Gregorium, dum dignos eligeret, nisi & omnium dignissimos elegisset. Ideo & ad se pelliciebat Episcopos omnes Episcopalibus Ecclesiis suis quacumque tempestate excussos: necnon & Clericos omnes, quos præclara eruditionis & virtutum fama ei commendasset: granus florere, vel corruere Ecclesias pro Episcoporum diligentia, vel supinitate. *Et quidem Gregorius prudenter cognoscens totum corpus Ecclesiæ tam per bonos Episcopis feliciter stare, quàm per malos infeliciter; non solùm diversarum gentium diversi ordinis Clericos, verùm etiam vacantes Episcopos in suæ Diœceseos Episcopatus invitabat.* L. 3. c. 3.

XI. Verùm cùm ea quæ dicta sunt hactenus, omnia ad Episcopatum ferè spectent, quanquam ex iis facilè eliciantur leges, quibus in conferendis aliis Beneficiis servire quisque debet: veniendum nobis est ad inferiores sive Ordinum gradus, sive Beneficiorum. Testatum facit Joannes Diaconus detestari solitum Gregorium artes illas & calliditates symoniacas, ubi Episcopi in Ordinibus, vel Beneficiis conferendis nihil pecuniæ emungunt: sed favoris quàm justitiæ amantiores, amicos, fautores, adulatores sibi comparant, quorum majus sit pretium, quàm pecuniæ. *Commentum satis artificiosum reperit iniquitas, quo scilicet illos sacerdotio sublimaret, qui sibi post consecrationem tanto subjectiores esse debuissent, quanto non divino, quin potiùs humano judicio se fuisse promotos, ipsi procul dubio reputarent.* L. 3. c. 6.

XII. Ipsissima hæc est Gregorii doctrina, palliatæ simulatæque simoniæ genus esse, nihiloque minùs detestandæ, cùm vel Ordines, vel Beneficia & Dignitates Ecclesiæ conferuntur, ad favoris, amicitiæ, laudis humanæ & adulationis aucupium. *Columbas vendere est impositionem manus, qua Spiritus sanctus accipitur, non ad vitæ meritum, sed ad præmium dare. Sed sunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros Ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem, laudis solummodo retributionem quærunt. Hi nimirum quod gratis acceptum est, non gratis tribuunt; quia de impenso officio sanctitatis nummum expetunt favoris. Unde cùm justum virum describeret Propheta, ait, Qui excutit manus suas ab omni munere. Ab omni, quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à lingua, aliud est munus à manu. Munus quippe ab obsequio est subjectio impensa indebitè; munus à manu pecunia est, munus à lingua, favor. Qui ergo sacros Ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non solùm nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit.* Hom. 2. in Evang. At quisquis dignis indignos præponit, vel dignos quidem, sed dignioribus: is omnino agitur simoniacis his impulsionibus, atque adeo criminosis damnandisque ex Gregorio, ad emercandam hominum benevolentiam, laudem, & quamcumque demum gratiæ & obsequii remunerationem. Non aliis quam his stimulis agitantur, qui æternæ legi & justitiæ in hoc delectu adversantur, jubenti nimirum, ut pietati & merito totum detur, Humanis affectibus res divinas dispensare, quid hoc aliud, quàm sacra nundinari? Hinc rursus inculcat idem Gregorius, Ordines & Beneficia ut gratis dentur, nec muneribus, nec favori, nec precibus dari debere. *De Ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergo ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam supplicationem, aliquos ad sacros Ordines consentiatis, aut permittatis adduci.* L. 4. Ep. 55. 56. Et alibi rursum: *Nullus vestrum denuo hoc fieri patiatur; sed neque gratia alicujus, neque supplicatione aliquos ad sacros Ordines audeat promovere, nisi cum quem vitæ & actionis qualitas ad hoc dignum esse monstraverit.*

XIII. Nec dissimulabo tamen, Gregorium preces quandoque suas interposuisse, ut qui rerum necessariarum penuria premebantur Clerici, illis aliquid Beneficii quasi erogaretur. Verùm duo hìc veniunt non perfunctoriè pensitanda, horum mendicitati, non cupiditati consultum voluisse sanctissimum Pontificem; & iis tantùm qui jam ordinati essent Clericis, eum ita prospexisse. Interest autem ad Christi & Ecclesiæ majestatem, ut ne ministri ejus mendicitate deturpentur. Ejusmodi fuere Gregorii Literæ ad Episcopum Syracusanum, ut Ecclesiæ suæ Diaconis eum Diaconum adgregaret, qui simplicitate magis quàm studio malitiæ trium Capitulorum schismate illaqueatus fuerat. *Quia non in hæresim incidit, sed à sacris generalis Ecclesiæ Mysteriis, quasi rectæ studio intentionis erravit, imbecillitati ejus atque necessitatibus consulentes, maximè que sustentationi ejus, pietatis intuitu providentes, in tua Ecclesia Syracusana eum prævidimus ordinandum, sive ut officium Diaconatus expleat, seu certè ut sola ejusdem officii pro sustentanda paupertate sua, commoda consequatur, in tuæ fraternitatis volumus hoc pendere judicio.* L. 3. Ep. 14. Vidimus jam suprà, ut ad Candidum Presbyterum scribens, à quo regebatur Ecclesiæ Romanæ in Galliis Patrimonium, commendavit ei Presbyterum quemdam Gallum, ut necessaria vitæ subsidia illi conferret, collata vel Presbyterali Ecclesia, vel Abbatiola: *Petiit Aurelius Presbyter, ut sicubi in possessionibus beati Petri Apostolorum Principis, oratorium, aut locus, qui Presbytero, vel Abbate indigeat, inveniri potuerit, ei debeat committi: quatenus & ipse subsidium vitæ præsentis inveniat, & nos inveniamur petitioni illius paruisse.* L. 9. Ep. 65. Adeo non ergo humanorum affectuum corruptelæ imputandum est, si tenuioribus Clericis studeat quis Beneficia erogare, vel procurare, ut non aliud sit pietatis, charitatis & Pastoralis sollicitudinis præclarius documentum. Nam patrimonium Ecclesiæ pauperibus Clericisque sustentandis dicatum est, qui & pauperes & Clerici jam sunt, ii certè cæteris præponendi sunt omnibus. Non jubet autem Gregorius, quos commendat, eos cæteris præferri dignioribus: sed his tenuioribus urgente necessitate celeriùs succurri. Porro locus qui Presbytero indigeat, potest ille quidem statim Parochia videri; & ita incogitanti mihi hìc exciderat; sed diligentiùs rem expendenti. *Parte I. Libro II. Capite XCIII.* Constare mihi visum est, nequaquam de Parochia, cui animarum cura immineat, sed de simplici Beneficio, sacerdotali tamen interpretandum esse.

XIV. Animadverti autem jam & illud potuit, non distingui à Gregorio digniores ab utilioribus. Evenire enim posset, ut qui primas virtutis & doctrinæ obtinent, haud tamen digniores habendi essent, quòd nec utiliores Ecclesiæ; propterea nimirum, quod præter virtutis & eruditionis præsidia, quibusdam aliis præterea dotibus opus sit ad temporale & spiritale regimen. Ejus rei forsan contemplatione adductus Gregorius, non semel professus est, eum à se in examine & delectu ordinandorum semper antepositum iri, qui utilior futurus præsagiretur. *Ut utrisque cominus constitutis, ille qui Deo placuerit, & utilior visus fuerit.* L. 4. Ep. 47. Et rursus alibi; *Si in duorum se electione diviserint, is qui utilior fuerit, ordinetur.* L. 9. Ep. 74.

CAPUT

CAPUT XXXVIII. *P. 2. l. 2. c. 10.*

De eodem ex aliis Patribus Latinis, præponendum semper esse digniorem.

I. II. Populi, Clerici & Episcoporum convocatio ad eligendum Episcopum, vel ipsa argumenti satis habet, ut eligendo digniori omnes adlaborent. Nec enim fieri poterit, ut in alium quemcumque omnes consentiant. Uno charitatis affectu concordabunt omnes, humano quolibet affectu discordabunt.

III. Eam tenuere regulam ipsimet Apostoli. Qui digniores, ii ipsi vix digni sunt, si digne quis de sacerdotio sentiat. Ita indignus eligitur, ubi non eligitur dignissimus.

IV. V. VI. VII. VIII. IX. Varia argumenta ex Augustino, Ambrosio & Hieronymo.

X. Item ex Concilio Toletano.

XI. Decretales Pontificum Epistolæ, ubi promuntur exempla veteris Testamenti ad juniores imbuendos, formandosque diutissimè ad sacerdotium, & ad non imparem tantæ dignitati sapientiam & virtutem.

XII. XIII. XIV. Ex iisdem rursus Decretalibus.

XV. Quantùm dignitatis quique sacerdotii sarcinam enixissimè fugiunt tantum operæ dandum est, ut ad eam conquirantur, & constringantur.

I. CÆteri Ecclesiæ Patres, Pontifices, quin & Synodi eandem cum Gregorio doctrinam, eandem & doctrina consentaneam disciplinam studiosissimè consectati sunt; ut in provisionibus honorum, dignitatum & Beneficiorum, Electores, Collatores, Institutores, Patronique tum Clerici, tum sæculares, digniores semper præferre dignis, indignique teneantur, exitialis personarum acceptionis infamia laboraturi, si favori, si carni & sanguini virtutis & pietatis justissima præmia largiantur.

II. Tanti refert ad disciplinam & sanctitatem Ecclesiæ illustrandam, quæ hìc in manibus versatur quæstio, ut eam operæ pretium duxerim à principio & ab ipsa Ecclesiæ origine ordiri. Quando in unam aliquam urbem convolabant Provinciæ Episcopi cæteri, ad Episcopi electionem, cum Clero universo & populo: quid apertius, quàm in id eos convenisse & collaborasse, ut dignum, ut digniorem, ut dignissimum eligerent? An celebri & numeroso conventu, operosaque deliberatione opus fuisset, si favoris ea res esse videretur? si fas esset utcumque dignos dignioribus antehaberi? Si privatis autem affectibus indulgere licuisset, ecqui convenire potuisset? discinduntur, non colliguntur in unam sententiam, quicumque carni & sanguini, quicumque privatis studiis obsequuntur. Una est justitiæ lex, una Ecclesiæ charitas, in quam conspirare, in quam concordare omnes tam possint, quàm debeant. Privatæ cupiditates, favor, acceptio personarum, dissensiones alere, quàm pacare magis possunt. Unus est omnium dignissimus, in quem electores oculos conjiciant, & vota convertant omnes; at minùs digni indignique plures semper sunt: qui eos ergo sectabuntur, non poterunt non studia in contraria scindi. Hæc præisse nobis videtur Cyprianus, ubi electorum jura officiaque edisserit. *In ordinationibus Sacerdotum nonnisi immaculatos & integros Antistites eligere debemus, &c. Plena diligentia & exploratione sincera oportet eos ad sacerdotium Dei deligi, quos à Deo constat audiri, &c. Cùm ipsa plebs maxime habeat potestatem, vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recusandi, &c. ut plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & sit ordinatio justa & legitima, qua omnium suffragio & judicio fuerit examinata.* L. 1. Ep. 4. Fieri vix poterat, ut ubi turba eligentium erat tam numerosa, & ubi tanta examinis censura distringebatur, favori, aut gratiæ locus esset.

III. Observat idem Cyprianus Apostolos ipsos eadem diligentia usos fuisse, & nihil unquam intentatum reliquisset, ut eum qui dignior esset, vestigarent: nec in Apostoli tantùm, hoc est, Episcopi electione, sed tum etiam cùm ordinandi fuere Diaconi. Unde & eadem ad omnes Beneficiorum nominationes propaganda lex est. *Nec hoc in Episcoporum tantùm & Sacerdotum, sed in Diaconorum ordinationibus observasse Apostolos animadvertimus.* Certè cùm irreprehensibiles esse sanxerit Paulus Episcopos & Diaconos, annon verendum nobis est, ne quos digniores vocamus, ii minùs indigni vocitandi potiùs sint? ita indignus eligitur, cùm non is eligitur, qui dignissimus. *Cùm in Scripturis divinis Deus ad sacrificium prohibeat accedere Sacerdotes, etiam in leviori crimine constitutos: & in Levitico dicat; Homo in quo fuerit vitium, & macula, non accedat offerre dona Deo.* Qui vel semel evolverit aut Gregorii Pastoralem librum, aut Chrysostomi tractatum aureolum de Sacerdotio, is utique assentietur nobis, non posse quenquam verè dignum tam divino videri munere, quàm ex eo quòd certi simus digniorem esse neminem. Ibidem. L. 1. Ep. 7.

IV. Hanc ipsam disertissimè Augustinus definiit quæstionem, cùm grave pronunciavit committi piaculum, ubi in honorum & Officiorum Ecclesiasticorum dispensatione postponitur pauper, tametsi pietate & doctrina locupletior, viro diviti & opulento, cui non tanta tamen adsunt eruditionis & sanctimoniæ, quanta pauperi ornamenta. *Nec sanè quantum arbitror putandum est leve esse peccatum, in personarum acceptione habere fidem. Domini nostri Jesu Christi, si illam distantiam sedendi ac standi, ad honores Ecclesiasticos referamus. Quis enim ferat eligi divitem ad sedem honoris Ecclesiæ, contempto paupere instructiore atque sanctiore?* Epist. 29.

V. Quàm scrupulosè in istiusmodi rebus elimatissimas justitiæ leges sectaretur, abundè prodidit idem Augustinus, quando ad primatem, seu Metropolitanum Xantippum scripsit: etsi cœtus Episcoporum sex qui de causa depositionis Presbyteri judices erant futuri, eum ordini suo reintegraret Presbyterum, quem ipse destituerat: nunquam tamen fore, ut impetrare sibi ipsi posset, ejusmodi Presbytero Parochiam committere, ne flagitiorum ejus posthac omnium in seipsum culpa resiliret. *Quòd si fortè judicibus Ecclesiasticis aliud videtur, quia sex Episcopis causam Presbyteri terminari Concilio statutum est, committat illi qui vult Ecclesiam suæ curæ commissam; ego talibus fateor quamlibet plebem committere timeo, præsertim quos nulla bona fama defendit, ut hoc eis possit ignosci, ne si quid pernicioſius eruperit, languens imputem mihi.* Non privatis studiis, non favori dabat certè Parochias Augustinus, quis ne sex quidem Episcoporum judicio satis fidebat. Epist. 216.

Denique quam teneret normam sanctissimus Pater in electionibus, his verbis declarat: *In ordinandis vero Sacerdotibus & Clericis consensum majorem Christianorum, & consuetudinem Ecclesiæ sequendam esse arbitrabatur.* Nulla hæc indulgentia, nulla gratia ex privatis affectibus profecta. Nec enim vel Ecclesiæ consuetudo esse ea potest, ut minùs digni præponantur: nec piæ multitudinis suffragia conspirare possunt in unum, nisi qui omnium dignissimus sit, vel esse videatur. Possid. in ejus vitâ. cap. 21.

VI. Nec minùs religiosus Ambrosius in excutiendis aversandisque eorum vitiis, qui Clericatui inscribendi erant. Exclusus Clericatus spe ab eo is est, qui in amicorum grege erat, qui officiis suis emereri cum gradum satagebat; exclusus inquam uno eo nomine, quòd indecentior esset gestus ejus. Qui ne hanc quidem vitii umbram æquo animo ferre poterat, is sanè minùs dignis dignos, aut digniores nunquam postponebat. *Meministis filii, quendam amicum, cùm sedulis se videretur commendare officiis, hoc solo tamen in Clerum à me non receptum, quod gestus ejus plurimum dedeceret.* Non impro- Offic. l. 1. c. 18.

improbat Ambrosius vota & conatus hominis, qui suis se commendabat Officiis, ut Clericatus fores sibi panderet; Ambire enim Clericatum poterat uno religiosæ pietatis studio incitatus. At Clericos quos eligebat, eos volebat, ne vitiorum quidem umbra obscurari.

VII. Multò autem præstantissimè idem sanctus Pater in Epistola ad Vercellenses, qui modus in his tenendus sit, declarat: hortaturque, ut ne humanis cupiditatibus vel tantillum quiquam obsequatur, in Episcopi electione, hoc est, ejus qui eo eligitur fine, ut omnium privatas cupiditates oppugnet & labefactet, spiritalisque charitatis regnum in Ecclesia constabiliat. *Cùm in omni actu,* Epist. 82. *tum maximè in Episcopi petitione abesse debet malignitas, in quo vita formatur omnium, ut placito & pacifico judicio præferatur vir omnibus, qui eligatur ex omnibus, & qui medeatur omnibus.* Ne summum quidem animarum nostrarum Pastorem Christum, ad Pontificatum venisse, nisi voce & vocatione summi Parentis. *Bonus medicus, qui infirmitates nostras accepit, sanavit ægritudines; & tamen iste, si ut est scriptum, non se honorificavit fieri summum sacerdotem: sed qui locutus est ad eum Pater, dixit, Filius meus es tu.* Aaronem ipsum Mosaicæ legis umbraticum Pontificem, nonnisi vocante tamen Deo ad eum apicem conscendisse, nullas ibi partes interponente suas, vel cupiditate propria, vel gratia & voluntate humana; ut vel hinc doceret Scriptura, quales sacrorum Ministrorum electiones esse debeant. *Ideo & Aaron Sacerdotem ipse elegit, ut non humana cupiditas in eligendo Sacerdote præponderaret, sed gratia Dei, non voluntaria oblatio, nec propria assumptio, sed cœlestis vocatio.* Denique dici se voluisse Christum Pontificem secundùm ordinem, non Aaronis, sed Melchisedeci, qui sine genealogia, sine patre & matre erat, ut hinc admoneamur, carnales affectus funditus extirpandos & exurendos esse ex animis eorum, qui Episcopos eligunt, & Episcoporum, qui inferiores Clericos Ordinibus, vel Beneficiis donant. *Sed refertur ad exemplum, ut tanquam sine patre & sine matre Sacerdos esse debeat in quos non generis nobilitas, sed morum eligatur gratia, & virtutum prærogativa.*

VIII. Addit porrò Ambrosius quamquam tot suffragiorum consensio non ferè potuerit, nisi ei favere, cui germana insint merita, quibus omnes favent: superesse tamen subeundum Episcoporum examen, à quibus confirmetur electus, si verè irreprehensibilis, si vitii expers comprobetur. *Supplicaturus pro populo, eligi à Domino, probari debet* Ibidem. *à Sacerdotibus, ne quid sit quod in ipso graviter offendat, cujus officium est, pro aliorum offensa intervenire. Neque enim mediocris virtus sacerdotalis est, cui cavendum non solum ne gravioribus flagitiis sit affinis, sed ne minimis quidem.*

IX. Nihilo melior, aut indulgentior Hieronymi doctrina, ut ne cui vel Ordines, vel Beneficia, vel Ecclesias committant Episcopi, nisi qui meritorum suffragiis verissimè juvetur, nec caducis humani favoris incumbat adminiculis. *Audiant Episcopi, qui habent constituendi Presbyteros per urbes sin-* Epist. ad Titum c. 1. *gulas potestatem, sub quali lege Ecclesiasticæ constitutionis ordo teneatur, nec putent Apostoli esse verba, sed Christi, qui ad discipulos ait: Qui vos spernit, me spernit, &c. Ex quo manifestum est, eos qui Apostoli lege contempta, Ecclesiasticum gradum non meritò voluerint alicui deferre, sed gratiæ, contra Christum facere; qui qualis in Ecclesia Presbyter constituendus sit, per Apostolum suum in sequentibus executus est. Moyses amicus Dei, cui facie ad faciem Deus locutus est, potuit utique successores principatus filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem: sed extraneus de alia tribu eligitur Jesus, ut sciremus principatum in populos non sanguini deferendum esse, sed vitæ. Sed nunc cernimus plurimos hanc rem Beneficium facere, ut non quærant eos in Ecclesia columnas eligere, quos plus cognoscant Ecclesiæ prodesse; sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti, vel pro quibus majorum quispiam rogaverit, & ut deteriora taceam, qui ut Clerici fierent muneribus impetrarunt.*

Etsi permagna, nimia tamen videri non potuit hujus contextus prolixitas, pro tota continetur superiùs elucidata Gregorii Magni doctrina; & quæ de Episcopatu dicta sunt, ea de ordinibus & Beneficiis prorsus omnibus pro singulorum modo intelligi quoque debere demonstrantur. Nec munera enim, nec officia, nec ambitiones, nec Magnatum preces, nec privati Episcoporum Patronorumque affectus, ullo loco debent, ubi de æterna populorum salute agitur, ubi de patrimonio Christi, de Ecclesiæ causa, de summi Numinis religione. Infinita ergo quædam intercapedo est, humanorum & Ecclesiasticorum Beneficiorum. In Ecclesiæ Beneficiis tribuendis, nefas est quidquam beneficentiæ & gratiæ donari. Hæc Beneficia ad gratiam, sed ad summum justitiæ rigorem dispensanda sunt. Denique quod exemplo suo sanxit Moyses, id ab omnibus sanctissimè observandum est. Successorem enim sibi ille quæsivit non tantùm ex aliena familia, sed vel ex alia Tribu: ut eligantur semper ab omnibus: *Quos plus cognoscant Ecclesiæ prodesse.*

X. Contortum est dirum anathema à Concilio Toletano X. in eos Episcopos, qui Abbatias, vel Parochias proximis suis conferunt, vel amicis, ex quo illa tandem calamitas emergit, ut patrimonium Ecclesiæ mercenarii hujusmodi deprædentur. *Agnovimus quosdam Pontifices præcepti Principis Apostolorum ita esse immemores, ut quibusdam Monasteriis, Parochialibusque Ecclesiis, aut suæ consanguinitatis personas, aut sui favoris participes, iniquum sæpè statuant in Prælatum: ita illis providentes commoda inhonesta, ut eisdem deferantur, aut quæ proprio Episcopo dare justus ordo popoposcerit, aut quæ rapere deputati exactoris violentia potuerit. Proinde omnibus placet, & in præsenti tale rescindere factum, & de cætero non esse faciendum. Nam quicumque Pontificum deinceps aut sanguine propinquis, aut favore sibi personis quibuscumque devinctis, talia commodare lucra tentaverit; ausa nefandæ præsumptionis, & quod visum fuerit, revocetur in irritum, & qui ordinaverit, annuæ excommunicationis ferat excidium.* Can. 3. Irritæ sunt ergo id genus provisiones Beneficiorum, atque ut ratæ fiant, necesse est, ut procul gratia & favore totum peractum sit; & meritorum sola viceriut momenta.

XI. Nec minùs austera sunt Romanorum Pontificum Decreta, in Beneficiariorum delectu, quando jubent diutissimè probari in minorum Ordinum functionibus, neve ad superiores pervehantur, nisi post diutissima sacræ hujus militiæ stipendia & ingentia virtutis & innocentiæ documenta edita. Ita quippe fiet ut nonnisi digni eligantur, qui tandiu perpoliuntur, ut digni fiant. Ita fiet ut ad majores infulas dignissimi eligantur, qui tam longo virtutum tyrocinio dignissimi quà fieri potest, evaserint. Audi Zosimi Papæ Decretum: *Adsuescat in Domini* In Decret. c. 5. *castris, in Lectorum primitus gradu, divini rudimenta servitii, nec illi vile sit Exorcistam, Acolythum, Subdiaconum, Diaconum per ordinem fieri, nec hoc saltu, sed statutis majorum ordinatione temporibus. Jam verò ad Presbyterii fastigium talis accedat, ut & nomen ætas impleat, & meritum probitatis stipendia anteacta testentur.* Ingentia prorsus diutinis his rudimentis incrementa fiunt prudentiæ & religionis, ut sint qui dignissimi videri possint Presbyteratu: *Si meretur, si inculpatè se gesserit, per* Can. 3. *tot gradus dati propriæ fidei documentis.* Denique à Presbyteratu attollentur ad ipsum fastigium Ecclesiasticarum dignitatum, si & ipsi ad perfectionis columen attigerint per hos religiosi tyrocinii gradus. *De quo loco si eum exatior ad bonos mores vita perduxerit, summum Pontificatum sperare debebit.*

XII. Cæteris in omnibus ejus ævi Pontificum

Decre-

Decretis impressa sunt vestigia earundem constantissimarum Regularum, ut Deo & Clero statim dicarentur, recentes vel ab utero matris, vel à Baptismo: gradatim à minoribus sigillatim Ordinibus ad superiores adreperent; ut interim longa decurrerent interstitia in eorum functionibus obeundis, ut plura & diuturna ederent suæ in sacerdotali hoc curriculo progressionis & perfectionis in dies augescentis documenta. Hinc verò argumenta totidem existunt ejus doctrinæ, cui hìc insudamus approbandæ: Beneficia dignioribus tantùm fuisse collata; elaboratumque fuisse, ut aut dignissimis conferrentur, aut quibus destinabantur, ii operosa hac palæstra, quàm dignissimi evaderent.

XIII. Si qui verò supiniores essent Episcopi, pompæ Episcopalis cupidiores quàm sanctimoniæ: & multitudinis, quàm disciplinæ sui Cleri curiosiores: hos submonebat idem Pontifex, præposterè quæsita hac gloria vilescere Episcopatum; multitudine ipsa Clericorum pretium Clericatus decrescere, dignitatem Sacerdotii defloreſcere, eo minùs dignis communicato: denique maxima quæque ubi increbuerint, parvipendi; minora ex adverso in pretio esse, si rarescant: *Facit hoc nimia remissio Consacerdotum nostrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas, etiam his locis ubi solitudo est talium, reperitur, dum Parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare nec possunt, divinos honores largiuntur. Quod oportet districti semper esse judicii. Rarum est enim omne quod magnum est.* Cùm perspicua hęc sunt, tum vehementia. Si Ordines & Beneficia *divini honores* sunt, magno delectu, & suspensa manu parcaque distribui debent: *Oportet districti semper esse judicii.* Si porrò hæ tunc religiosæ servabantur leges, quando Beneficia in commune possidebantur: quanto magis nunc, cùm Beneficiarii semel instituti, jam deinceps sibi omnino permittuntur.

Ibid. c. 1.

XIV. Laicos & tirones ad Episcopatum negat Cælestinus Papa posse protrudi, nisi per summum dedecus, & proculcato jure, tum ipsius maximè Ecclesiæ, tum eorum qui longo labore & stipendiorum decursu virtutumque omnium documentis viam sibi ad eum apicem munierant. *Quid proderit per singula Clericos stipendia militasse, & omnem egisse in Dominicis castris ætatem, si qui his præfuturi sunt, ex Laicis requiruntur.* Quæ lex & ratio Clericos laicis præponi sancit, sancit & eadem digniores Clericos minùs dignis anteponi. Quorsum enim sacræ militiæ diutiùs, vigilantiùs, instantiùsque operam navasse, si summa premia virtutum assequantur peræquè molles & ignavi quique?

In Decret. c. 21.

XV. Quanquam enim qui virtutibus maximè abundant, ii honores & Beneficia fugitent: vel fugitantibus tamen debentur ea quæ fugiunt, & ipsi eorum maximè debentur fugæ modestięque. Quocirca rursus idem Pontifex decernit, ut ex civitatis cujusque Clero eligatur Episcopus, si quis sit meritis non impar. Quòd nempè diutinæ probatæque militiæ ea debeatur merces justissima, qua non possit, nisi per summam injustitiam fraudari. *Habeat unusquisque suæ fructum militiæ in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minimè alter obrepat, nec alii debitam alter sibi audeat vendicare mercedem. Sit facultas Clericis renitendi, si se viderint prægravari.* Non quo electum minùs dignùm possit quisquam quasi dignior in causam agere, vel querelis suis incessere: sed quòd debeat Clerus ex justitiæ norma honores sui Collegii, ei qui dignissimus est ex Collegis vendicare: & qui tantò dignior est, quantò minùs sibi videtur esse.

Ibid. c. 18.

CAPUT XXXIX. *P. 2. l. 2. c. 11.*

De eodem ex Patribus Ecclesiæ Græcæ, Digniores semper dignis, dignos indignis præponi debere in Beneficiorum collatione, præsentatione, institutione.

I. Cùm ad Ecclesiasticas dignitates non attigissent Patres Ecclesiæ Græcæ, nisi laborum & meritorum gradibus, non alium ad eas patere aditum experti censuerunt.

II. III. Basilius Carnalibus cupiditatibus implicatos fugillat, tanquam Judaicæ, quàm Christianæ Sectæ peritiores.

IV. Moysen imitandum objicit, qui negabat vehementer se dignum, dignioremque eligi anxiùs satagebat.

V. Exardescit Gregorius Nazianzenus in eos qui Episcopos eligant eos, quos sperent vitiis suis assentaturos potius, quàm medicaturos.

VI. Damnat Chrysostomus electores omnes, & præsentatores, qui humanis serviunt affectibus.

VII. Quæ ab eo elaborata est sacerdotii Christiani effigies, ea satis superque una commonstrat, quàm vix digni sint, qui digniores & dignissimi à nobis dicuntur.

VIII. Qui in naufragii, vel desperati morbi discrimine, minus peritum, aut non prorsus peritissimum Nauclerum Medicumque eligeret, is de sua utique & aliena salute ludos ageret, non sine summa, vel impietate, vel insania. Ita qui nec optimum omnium eligit Præsulem.

IX. X. Qui confert, præsentat, instituit, eligit, is indigni, vel minùs digni peccata & detrimenta inde omnia in se recipit.

XI. XII. Dignissimo suffragantur Justiniani leges.

I. TAm exaggeratis meritorum præsidiis sanctissimi Ecclesiæ Græcæ Patres ad summas provecti fuerant Ecclesiæ sedes: ut non facilè sibi persuadere quisquam debeat, ab iis deinceps admissum quemquam fuisse ad eas, nisi qui & ipse meritorum suffragiis plurimùm omnium juvaretur.

II. Certum est Basilio non opes, non dignitates sæculi, non nobilitatem, non favorem, non terrena quæcumque ornamenta vel tantillum momenti habere debere ad inclinandos eorum animos, qui ad Beneficia eligunt, præsentantque alios, aut instituunt; ne eidem obnoxii fiant divinæ vindictæ, qua perculsi sunt Judæi illi, qui electiones hujusmodi celebrabant: *Vestimentum habes, Princeps esto noster.* Sed uni studendum esse cęlestium opum ubertati, sapientiæ & justitiæ frugibus redundantibus, ex quibus populorum sterilitas mendicitasque recreetur. *Oremus & nos, ut qui præsunt Ecclesiis, quique duces sunt populi, non quidem testificationem reportent ab externo cultu, aut superinvecto corpori decoro habitu, sed ab ipsa veritate; ita ut dicere possimus, non quia externus homo tuus decenter adornatus est, quin potiùs quia animam tuam induit Deus vestimento salutis, & convestivit tunica lætitiæ, omnique opum exuberantia magnificavit, iis de causis Princeps esto noster, ut per opulentiam pœnes te reconditam, tum in sermone & sapientia, tum in operibus bonis, tua unius administratione, ipsi assequamur abundantem copiam spiritualium deliciarum.*

In c. 3. Isaiæ.

III. Judæorum perversitas erumpebat in deligendis ad moderanda Reipublicæ periclitantis gubernacula non peritissimis quibusque & expertissimis, sed amicis, proximisque suis; quasi vel consanguinitas, vel familiaritas conducere posset, aut aliquid præsidii afferre adversùs incumbentes undique bellorum tempestates: *Non eum eligebant qui esset electione dignus, sed domesticum & familiarem, neque quis salutaris esse posset Reipublicæ, sed qui in sua*

gente ac familia vi facultatum præpolleret. Apprehendet enim, ait homo fratrem suum & domesticum patris sui. Id quod absit ut contingat in creatione ac delectu Præsidum Ecclesiæ.

IV. Usque adeo verò eligi non debent minùs digni, posthabitis dignioribus; usque adeo si electi hi fuerint, succedere & acquiescere oneri non debent; ut vel dignissimi ipsi, cujusmodi erat Moyses, etiam vocante Deo, minùs digni, imparesque sibi videri debeant, perinde ut ille; & nihil in præteritis relinquere, ut alios curent eligi dignores, fortioresque, quàm se ipsi experti sint. Hac quippe desperatione meritorum suorum Moyses ad summum meriti cumulum evectus est; hac sua fuga, hac enixissima interpellatione, ut dignior, ut melior eligeretur. Contrà ergo qui sibi videntur digni, vel non verecundantur se dignioribus præponi, illi vel hinc & indigni & impares revincuntur. *Multi sunt, qui ambitiosius affectant principatum, multi suamet authoritate creati, dum splendorem gloriæ præsentis student assequi, nec futurum illud judicium prævident. Atqui Moyses non talis fuit, qui quum per omnia moriger, & ab omnibus hoc nomine optimè audiret, quando ad populum illum emittebatur, dicebat: Obsecro, Domine, elige alium quem mittas. Quo factum est, ut contentiosius eum sibi Deus vendicaret, quòd dum confessione propriæ imbecillitatis se excusaret, & deprecaretur eam legationem dignum se esse qui præsideret, ostenderet.* Quisquis eligit, vel nominat, quisquis instituit, vel confert, vel confirmat ad Beneficia, is interpretem se agere debet vocationis cælestis, & æternæ veritatis, atque incorruptæ Dei justitiæ præconem, quæ non potest non semper digniorem cæteris omnibus anteferre; is denique propositum sibi habere Dei ipsius exemplum debet, qui maximè tergiversantem Moysem elegit, in quo tantò major esset meritorum, quantò & humilitatis cumulus.

V. Hæc Basilius, à quo abludere non potuit Gregorius Nazianzenus. Expostulabat dolebatque vehementissimè Gregorius de iis hominum turbis, qui Pastores eligebant, non qui mederentur morbis suis, sed blandirentur: qui temporali potestate eos regerent, non spiritali institutione ad sanctitatem formarent: qui denique fundos redituque tuerentur Ecclesiæ magis, quàm novos sapientiæ & virtutum thesauros cumularent. *Non enim Sacerdotes, sed rhetores quærunt; nec animarum dispensatores, sed pecuniarum custodes; nec puros sacrificos, sed fortes ac robustos defensores.* Orat. 32.

VI. Eadem flagitia detestatur Chrysostomus electionum, quæ fiebant à plebe nobilitatis & opum splendore prædita, cupiditatum terrenarum præstigiis excantata; cui ob oculos versari non debuerat, nisi pietas, prudentia, religio, experientia rerum sacrarum, ususque gubernaculorum Ecclesiæ regendorum. *Id unum non spectant, quod solum spectandum fuerat, nempe animi virtutem; sed aliæ sunt causæ, quibus honores conciliantur. Verbi gratia, hic quòd claro genere natus sit, in Episcopatus inquit, ordinem cooptetur: ille quòd opibus abundet, neque indigeat alimentis ex proventibus Ecclesiæ quæsitis: alius, quod ab adversariis ad nos tranfugerit: alius sibi genere propinquum necessarium, alius adulatorem cæteris anteponere mavult; non est qui eum qui idoneus sit, spectare velit, aut animi partes explorare curet.* De Sacerd. L. 3. c. 7. Si non moveatur vel eligentium vel præsentantium animus his terrenis affectibus, primas haud dubio obtinebit idem dignitatum, qui sapientiæ, qui virtutis, qui meritorum; non alii enim præter has carnales cupiditates architecti sunt earum electionum, quę eligentibus & electis perinde dedecori & exitio sunt.

VII. In eodem hoc ipso aureo prorsus opusculo de Sacerdotio, Sacerdotis omnibus virtutum & meritorum numeris absolutissimi, elegantissimam idem Chrysostomus delineavit imaginem. Si tot tantæque præstantissimæ virtutes paulò attentiùs inspiciantur, & illud recurrat animo, Beneficia prorsus omnia decerptas esse quasdam veluti sacerdotii portiones, nemini non persuasissimum erit, non tantùm deligi debere digniores quosque: sed vehementer reformidandum esse, utcumque se acuat & intendat eligentium cura & diligentia, ne in parùm dignos incurrat. L. 4. c. 4. &c.

VIII. Sed nihil accedere potest iis vel eloquentiæ viribus, vel rationum momentis, quibus invehitur sanctus Pater in eos, qui humanis tantùm ducuntur affectibus, dum vel eligunt, vel eligentibus assentiuntur. Nec eligentibus ignorantia, nec electis quantacumque vis adhibita suffragari potest, cùm periculosissimæ plenum opus aleæ vertatur, nimirum electio Medici, Architecti, Nauclerii. Nec qui ad hæc munia cogi se sineret, si inexpertus, aut impar esset: nec qui inexpertos & impares eligeret prudens scienque, ubi de summo discrimine ageretur: vel imperitiam, vel imprudentiam unquam suam certissimæ damnationi eximere posset. Cùm ergo de ædificatione Ecclesiæ Christi agitur, de salute animarum æterna, de naufragio horrendo, quo aguntur in tartara præcipites, equis poterit non reus jure agi malorum omnium, quæ perverti, vel declinari potuissent, si meliori cessisset ipse, vel si meliores omnibus antetulisset? *Decere arbitror, ut si te eo vel sexcenti vocent, atque adeo vocant, non illos spectare; verùm animi tui dotes potius examinare, viresque tuas perscrutari, atque ita demum cogentibus cedere. Jam domum se aliquam ædificaturum polliceri nemo audeat, qui idem Architectus non sit; neque ægrotantia contingere corpora, qui Medicinam non didicerit: Cui autem tam multarum animarum cura credenda sit, is non prius se ipsum examinabit, &c. Auscultа quid Paulus ad Timotheum scribat: Manus citò ne cui imponas, neque communices cum peccatis alienis, &c.* Ibid. l. 4. c. 2.

Quid flagitiosius autem, quàm quòd nonnulli majorem adhiberent diligentiam & curam, empturi mancipium, quàm Episcopum electuri: *Qui id absurdum non sit, eos qui mancipium aliquod empturiunt, id tum Medicis ostendere, tum emptionis sponsores postulare, tum vicinos interrogare, &c. Eos verè qui quempiam ad Episcopale munus cooptaturi sunt, ad aliorum vel gratiam, vel invidiam testimonium suum accommodare, &c.*

Nemo non erubesceret sibi, nemo non semet insimularet, si è duobus vel servis, vel vestibus deteriorem emisset; & non suffundimur pudore, vel ex hac ipsa quæstione, quam hìc vexamus, an illæsa justitiæ & veritatis lege, possit in Episcopum, in censorem morum, in Magistrum Ecclesiæ eligi, minùs peritus, minùs religiosus? Est quod meritò nos pudeat, vel præpositæ quæstionis. Est quod nos, pœniteat vel dubitationis.

IX. Observat porrò rursus idem Chrysostomus sic cautum sit ab Apostolo, ne quis *cito*, præpropereque manus imponat, & Ordines ac Beneficia conferat: id eò pertinere, ut innuatur, non uno, non iterato tantum examine & experimento opus esse, sed sæpiùs ingeminato, & ea elimatissima diligentia, cui humanis viribus adjici nihil possit, *Manus cito nemini imponas, &c. quid sibi vult, cito? Non ex prima statim probatione, nec secunda, nec tertia; sed ubi consideratio diuturna præcessit, exactissimaque discussio. Nec enim ea res periculo caret. Eorum quæ ille peccaverit, tu quoque pœnam dabis.* In Epist. 1. ad Timot. Hom. 12.

X. Denique cùm declarasset alibi idem Chrysostomus, honoribus & dignitatibus ingestis restingui potiùs, quàm succendi charitatis ignem; addit postremò non posse Episcopum suo fungi munere in Ordinibus, vel Beneficiis conferendis, quin in gravia identidem & apertissima se conjiciat pericula: utpote in quem recidant scelera & damna eorum omnia, qui minus digni cùm essent, præpositi fuerint, & mox intepuerint ipsi, exitioque tandem

tum

tum aliis compluribus fuerint, tum vel maximè sibi ipsis, & dignitatis suæ authoribus. *Cæterùm ut alia omittam quæ diebus singulis accidunt, si quando contingat, ut quempiam, sive amicum, sive alterius cujuslibet occasionis gratia, indignum ad Episcopatus promoveat apicem, & magnum illi permittat regimen civitatis, quantis se ignibus facit obnoxium! Neque enim animarum pereuntium solùm, verùm & omnium quæ ab illo geruntur, ipse pœnas exsolvet. Nam qui in ordine privato parùm religiosus erat, multo profectò magis id patitur, cùm Ecclesiæ gubernacula regenda susceperit.*

XI. Nec recedit ab Ecclesiasticarum Regularum sanctimonia in Novellis suis Justinianus, cùm edicit, ut rejiciat Episcopus præsentatos à Patronis laicis, si qualibet sint irregularitate irretiti. Ubi verò ad ipsum spectabit Ecclesiis ministros dare, non alios det, quàm optimos quosque, *ὡς αὐ καλλιονας νομίζοι. Episcopus quoscumque putaverit meliores, ordinare procuret.* Novellæ certè hujus scopus is videtur esse, ut non possit non instituere Episcopus eos, quos Patroni offerunt, si canonico irregularitatum impedimento nullo constringuntur, adeoque indigni non sunt. At cùm sua potestate utitur, tunc digniorem eligere illum teneri.

XII. Jam verò quoad electiones Episcoporum, ab eodem Justiniano sancitum est, ut Clerici nobilesque civitatis tres eligerent, ex quibus Metropolitanus, vel qui electioni præerat Episcopus, dignissimum eligeret, suo ipsius periculo rationem Christo redditurus judicii sui. *Ut ex quibus personis, pro quibus talia decreta facta sunt, melior ordinetur, electione & periculo ordinantis, ὃ βελτίων χειροτονηθῇ τῇ ὁπλογῇ καὶ τῷ χρίματι τοῦ χειροτονήντος.* Alibi verò jubet, ut ex tribus melior eligatur: *Ut ex ipsis idoneior, ὀπτησιώτερος, ad Episcopatum promoveatur.* Hæ porrò leges præclarissimæ & Novellæ non semel inculcandæ occurrent.

CAPUT XL. *P. 4. l. 2. c. 38.*

An Electores, Collatores, Patroni, Digniorem præferre debeant. De litibus ad Beneficia, post annum Christi millesimum.

I. Concilio Lateranensi IV. Decretum est ut Concilio Provinciali causam diceret, pœnasque daret Episcopus, qui indignis Beneficia contulisset.

II. De dignis agit hoc Concilium, non de dignioribus, quòd de Beneficiis universim agat, & quòd pœnas decernat.

III. In Decretalium libris nullæ irrogantur iis pœnæ, qui dignos præteritis dignioribus elegerint: at ejus electionis perversitas conscientiæ propriæ, aut æternæ certè legi, & summo judici pœnas dabit.

IV. Patronus Ecclesiasticus tenetur digniorem præsentare: at quem præsentat Patronus laicus, recusari iis non potest, si modò dignus sit. Probatur ex Concilio Tridentino.

V. Dignissimum eligi jubebat Pragmatica Sanctio.

VI. Urgente necessitate, vult Petrus Damiani, ut minùs indignus admittatur, cùm per pœnitentiam expiatus fuerit.

VII. Sancti Bernardi placita, Vvillelmi Parisiensis & Petri Cantoris.

VIII. Sancti Thomæ doctrinæ, & Alexandri Alensis.

IX. Sancti Antonini placita & recentiorum Theologorum.

X. Petri Blesensis sententia.

XI. Plurium Pontificum Regulæ sanctissimæ in dispensandis Beneficiis.

XII. Placita Episcoporum magni nominis, & Ximenis Carolique Borromæi Cardinalium.

XIII. Placita Regum, Principum, Collatorum, ab integritate canonicæ disciplinæ non dissidentium.

XIV. De litibus ad Beneficia. Quid optari, quid sperari, quid permitti debeat.

XV. De concursu ad Ecclesias Parochiales, à Concilii Tridentini Patribus instituto.

XVI. Cardinalis Bellarmini, & Clementis VIII. Papæ sententia.

XVII. Dionysii Carthusiani sententia.

I. NOn quæritur hìc, an dignis, quis enim sobrius ambigat ea quidem de re? Sed an dignioribus danda necessariò semper sint Beneficia. Qua quidem de re in Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. editum est Decretum, cujus temperatissimam sapientiam nemo satis mirari possit. Post graviter enim objurgatos Episcopos, qui Beneficia indignis conferebant: post luculenta ad eos monita, ut nonnisi dignis posthac conferrent; sancitur ut in Concilio Provinciali suspensionis pœna mulctentur, qui semel iterumque correpti, his monitis non obtemperarint, & eorum loco substituatur, qui eam potestatem sanctiùs exerceat. Si verò immoriger sit huic decreto Metropolitanus ipse, à Concilio causa ejus ad Superiorem referetur. *Grave nimis est, & absurdum, quòd quidam Ecclesiarum Prælati, cùm possint viros idoneos ad Ecclesiastica Beneficia promovere, assumere non verentur indignos; quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur, carnalitatis sequens affectum, non rationis, &c. Volentes igitur huic morbo mederi præcipimus, ut prætermissis indignis idoneos assumant, qui Deo & Ecclesiis velint & valeant gratum impendere famulatum; fiatque de hoc in Provinciali Concilio diligens inquisitio annuatim, &c.* Can. 10. Extra. De Prebendis C. Grave.

II. Permagni utique referret in Concilio recenseri & examinari omnium Collationes Beneficiorum. Non id tamen exigit hoc Decretum Concilii, ut Collatores digniorem semper elegerint. Dum indignis & imperitis collata non sint Beneficia, nihil præterea urget; nihil gravius comminatur. Notandum est etiam, quòd de omnibus indiscriminatim Beneficiis hìc agatur, sive adjuncta sit aliqua, sive nulla animarum cura. Hinc autem illud concluditur, cùm de omnibus promiscuè Beneficiis hìc agatur, & eo agatur consilio ut pœnæ indicantur, non potuisse ulteriùs quidquam præcipi, quàm ut nonnisi dignis conferrentur. Quantacumque enim sit obligatio dignioribus conferendi, ea ad Parochiales maximè Ecclesias pertinet, sive ad eas quibus imminet cura animarum: nec ulla est in eos jure actio, qui dignis conferant, etiam dignioribus prætermissis, quanquam apud æternum judicem causam dicturi sint, qui rationem secuti fuerint tam alienam à ratione & lege æterna.

III. Ejusdem Innocentii III. est *C. Cùm nobis, De electione*, quo similiter perspicuè constat Episcopi electionem eo confirmari, quòd nihil in eo deprehenderetur, quo indignus, vel minùs idoneus censeri posset. Capita rursus illa: *Cùm in cunctis, & Bonæ memoriæ, Extra. De Electione, & Caput Perpetuo, De electione in sexto*, non exuunt eligendi, postulandi, & nominandi potestate, nisi eos, qui indigno vota sua volentes prudentesque contulerint.

Sed quanquam hæc ita se habeant, apud peritissimos tamen & laudatissimos Canonistas in confesso est, quamvis digni spreto digniori electio in judicium hominum vocari non possit: apud sempiternum tamen judicem gravi constringi eum piaculo, qui digniori quenquam anteponit alium. Audi de ea re Fagnanus quid sentiat. *Electio facta ex omissione dignioris non retractatur, ut litium occasiones amputentur. Sed ante electionem omnia jura clamant, ut meliores & sanctiores eligantur, & ideò peccant contra justitiam distributivam, qui omisso digniori* Fagnanus lib. 1. Decr. part. 1. pag. 269. 281. & part. 2. pag. 240.

gniori eligunt dignum, ut notant omnes, C. Constitutis, de appel. Illo autem Capite *Constitutis* id habetur, Episcopum Metensem cùm ad Præpositi electionem Canonicos hortaretur, obtestatum illos esse, ut eum eligerent: *Quem Ecclesiæ magis utilem & idoneum reputarent.* Laudat denique Fagnanus Canonistas, qui censent mortali se obligare peccato eos, qui de digniori posthabito dignum eligunt, ubi de Beneficio agitur animarum cura onerato.

IV. Et certè de Beneficio agitur cui imminet animarum Cura in Capite, *Quoniam, De jure Patronatus*, qui Canon est Concilii Lateranensis III. & ubi Concilium jubet, ut si plures de Patronatu contendant, & plures præsententur Episcopo ad Ecclesiam Parochialem, is eum præferat *qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur assensu*, Censet tamen Fagnanus, eum qui pluribus niteretur suffragiis, si dignus esset, vulgo existimari ei præponendum, qui dignior esset. Addit & in id propendere Concilium Tridentinum, cui placuit ut Collatores & Patroni Ecclesiastici digniorem semper tenerentur præferre: at quem Patronus laicus offert, examinari debere, & institui, si modò dignus sit. Hæc enim sunt verba Concilii de Parochiis liberæ Collationis post concursum & examen ductum: *Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit.* At de Parochiis Ecclesiastici Patronatus, ubi Episcopus instituere debet: *Quem Patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus judicabit, Episcopo præsentare teneatur, ut ab eo instituatur.* Si institutio autem ad alium pertineat quàm ad Episcopum, tunc non Patronus, sed Episcopus digniorem designabit, quem Patronus Institutori præsentet. *Tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem.* Si Patronatus denique laici est Parochia: *Qui à Patrono præsentatus erit, debet examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.*

Fagnan. in lib. 3. Decr. part. 2. pag. 255.

Sess. 24. c. 18.

Manifestissimum est discrimen, quod interponi voluit Concilium Patronos inter Laicos, cæterosque. Profert Gratianus Decretum Concilii Romani sub Eugenio II. quo videtur præcipi Episcopo, ut admittat à Fundatore præsentatum, dum ne indignus sit. *Liceat Presbytero, cui voluerit, cum consensu Episcopi, ni malus existat, commendari.*

96 q. 7. c. 35.

Sed quanquam Concilium Tridentinum inexorabili hac lege Episcopos obligasset, ut digniorem semper præponerent minùs digno, in Collatione, vel institutione Parochiarum: ab electione tamen & judicio Episcopi appellari non poterat. Primus ergo omnium Pius V. Bulla *In conferendis* anno 1567. edita, permisit appellari ab Episcopo ad Metropolitanum, & à Metropolitano ad Episcopum proximiorem tanquam Papæ Delegatum, vel ad Pontificem ipsum, ut novum instituatur examen inter digniorem qui appellavit, & minùs dignum, quem Episcopus prætulit. Super ea re consulta Congregatio Concilii, sæpiùs respondit, ei & provocationi, & instaurato examini locum esse debere. Respondet etiam à judicio examinatorum dari appellationem quam vocant devolutivam.

Fagnan. l. 1. part. 2. pag. 240. 241.

Nihil necesse est immorari in pertexendis rationibus tam suspensæ & scrupulosæ circumspectionis ad Beneficia, quibus imminet animarum cura. Perspicuum est ad ea requiri & doctrinam longè uberiorem, & experientiam, quàm ad ipsas Cathedralium præbendas. Ideo & Cardinalis Borromæus cùm Congregationem Concilii consuluisset, an examinandi rursus essent Diaconi & Presbyteri, quibus Papa Canonicatus contulisset in Cathedralibus *in forma dignum*: Responsum est, Minimè necesse esse: at nisi in Ordinibus sacris jam fuissent, necesse futurum fuisse eos examinari de doctrina Ordini ei necessaria, qui Canonicatui annexus esset. Non perinde res habuisset, si his Presbyteris Diaconisque concreditæ fuissent Ecclesiæ Parochiales. Novo enim utique examine opus fuisset.

Ibidem. pag. 271.

V. Sanxerat Pragmatica Sanctio, vel potiùs Concilium Basileense, ut antequam ad electionem Episcopi, vel Abbatis veniretur, juramentum præmitteretur eligendi, quem quisque ad gubernaculum Ecclesiæ regendum utiliorem judicaret. *Eum eligere, quem credam futurum Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus utiliorem.* Ita interpretanda est necessitas eligendi dignioris, idest ejus qui paratior, instructiorque sit ad moderandum clavum Ecclesiæ, tum in temporalibus, tum in spiritualibus. Ideo Fagnanus observat, in Sacramento quod præstatur ante electionem Papæ, non jurari de eligendo sanctiori, sed eo qui eligi debeat. *Testor Deum, quod eum eligo, quem secundum Deum judico debere eligi.*

Tit. de Elect. Conc. Basil. Sess. 12. In l. 2. Decr. part. 1. pag. 273.

VI. Haud sanè Petrus Damiani addubitabat, quin dignior & dignissimus quisque deberet eligi ad Episcopatum: sed calamitosis & conscelcratis illis sæculis, quibus nec unus occurrat, qui non eo fastigio indignus sit, nolebat ille Ecclesiam diutiùs viduatam languere, & marcescere: minùs indignum assumi malebat. Clerus populusque Foro-Sempronensis in Episcopum elegerant sibi Archipresbyterum quendam, qui non aspernandas dotes alias sua fœda Episcopalis sedis prurigine fœdabat. Turpissimæ huic ambitioni nemo infensior Petro Damiani. Et nihilo tamen minus ad Gregorium VI. Papam literas scripsit, ut ad Archipresbyteri hujus electionem confirmandam illum adduceret. *Noverit beatitudo vestra, piissime Domine, quia pro peccatis nostris, Clerici Episcopatus officio digni in nostris partibus non inveniuntur. Omnes quæ sua sunt quærunt, &c. Præesse inhiant, prodesse non curant. Veruntamen pro qualitate temporis & penuria personarum, videtur mihi hic Archipresbyter posse ad Episcopatus apicem provehi, si vestræ sanctitatis id decernat authoritas; excepto quod avaritia honoris æstuat, conscendere ad pastoralis officii culmen anhelat. Hoc autem vestro relinquatur judicio, Sed si hoc non obsit, cùm Sempronienſis Ecclesiæ Clericalis ordo in mea mente revolvitur, hic aliquantò cæteris quasi meliusculus invenitur. Quapropter si prudentissimæ vestræ sanctitati placere potest, postquam à Clero & populo est electus, postquam ad hoc officium à pluribus utcunque judicatur idoneus, de ambitione sua pœnitentiam agat, & benedictionem consecrationis accipiat.* Videtur mihi quidem Petrus, vir rerum Ecclesiasticarum suo ævo peritissimus, duas tum copulasse regulas, quæ singulæ suo sejunctim tempore vigorem non mediocrem obtinuere. Altera erat Gregorii Magni, Ecclesias non diutissimè vacare finendas esse, sed ei potiùs committendas, *quo melior inveniri non potest.* Altera recentior erat, & ea ipsa Damiani ætate vehementer invalescere cœperat: posse alioqui criminosos, post peractam pœnitentiam ad Ecclesiastica dignitatum culmina provehi. *Agat de ambitione sua pœnitentiam, & benedictionem consecrationis accipiat.*

Lib. 1. Ep.

VII. Cùm accepisset Bernardus ab Innocentio II. Papa juberi Monachum quendam capessere clavum Episcopalis in Longobardia Ecclesiæ: per literas eum submonuit, Monachum illum ea verè & sanctitate esse & peritia, cui non injuria Episcopatus committi posset: sed ætate juvenem & rerum inexpertum; nec populo ferociori & tumultuoso, qualis ei credendus erat, objiciendum, sed opportuniori reservandum tempori, cùm spes aliqua lætior se aperiret ejus ad Ecclesiæ sarcinam vocandi cum uberiori fructu. *Quid putamus esse facturum juvenem, viribus corporis fractum, & quieti eremi assuetum, in populo barbaro, tumultuoso, procelloso? Quando poterit convenire tantæ simplicitati & tantæ dolositati? tantæ sanctitati & tantæ perversitati? Reservetur, si placet, congruentiori loco, atque alteri populo, cui sic præsit, ut prosit, & festinatione non pereat fructus, quem poterat dare tempore suo.*

Epist. 155.

Scribens idem Bernardus ad eundem Pontificem pro confirmanda electione Archiepiscopi Lugdunensis, Præsulis hujus ingentes pernumeravit virtutes,

tutes, quibus factum esset, ut unanimi omnium consensu eligeretur. *Ut non dico contradictio, sed nec cunctatio ulla fuerit. Et meritò. Est quippè illustris, non minus mentis generositate, quàm sanguinis; est scientiâ, est vitæ honestate.* Itaque Bernardo, quo nemo unquam ab humanis affectibus alienior fuit, videbatur tamen Nobilitas, à qua præsidium protectioque accedere potest Ecclesiæ, sua habere momenta, in ea æquitatis lance, qua merita trutinantur ad Ecclesiæ summas dignitates. Epist. 171.

Sed zeli vigor, & magnanimitas Bernardi, ne Romano quidem pepercit Pontifici, cùm obreptum ei esse intellexit, ut notoriè ambitiosus ad Episcopatum protruderetur. *Quis vobis suggessit hominem de ambitione notatum, convictum, condemnatum, ad Ecclesiasticam cogere dignitatem? quasi non satis per se ipse se ingerere voluisset?* Quin nec sibi pepercit ipsi, cùm ipsum sero tandem pœnituit commendatitias dedisse literas pro Præpositura juniori Episcopi Altisiodorensis nepoti impetranda; doluit illi, quòd nimio plus tenerescere visus esset; *Pœnitet me scripsisse pro juvene illo, & velim, si fieri posset, revocari precem.* Epist. 168. Epist. 174.

Cautior fuit Bernardus adversùs amicorum blanditias, & humanitatis latrocinia, cùm Theobaldus Campaniæ Comes, vetere amicitia & officiis multis ei conjunctissimus, rogavit ut filio adhuc puerulo Beneficia aucuparetur aliqua. Rescripsit enim fidentissimè sanctus Pater, non posse ei Beneficia Ecclesiastica aut dari, aut danda curari, qui Ecclesiæ obsequiis necdum se manciparit, necdum etiam per ætatem possit: non posse rursum plura uni Beneficia accumulari, nisi ubi laudabili dispensationi ex justissima compensatione locus est: non posse, inquam, amicis suis quemquam in his commodare, citra suam ipsius & amicorum perniciem, ubi quis ut ab homine mortali gratiam ineat, divinæ gratiæ jacturam & illi & sibi infert. *Offendo proculdubio, si facio quod requiris. Nam honores & dignitates Ecclesiasticas non ignoro deberi his, qui eas dignè ac secundùm Deum administrare, & velint, & possint. Porro eas acquiri parvulo filio vestro precibus meis, vel vestris, nec vobis justum, nec mihi tutum esse noveritis. Nam nec cuipiam, vel adulto plures in pluribus habere licet, nisi dispensatoriè quidem, ob magnam, vel Ecclesiarum, vel personarum utilitatem.* Addebat Bernardus ubi cum ætate incrementa fecisset & sapientia & probata juvenis virtus, nullo se illi officio, non opera, non favore defuturum, quantùm lex Dei concesserit. *Ubi verò emerserit, quod secundùm Deum habere possit, probabo me amicum, & operam meam, si opus fuerit, non negabo.* Pulcherrimum utique specimen, & vigoris minimè inhumani, & observantiæ Canonum religiosæ, non sine blandioribus temperamentis. Epist. 171.

Illis succensebat Guillelmus Parisiensis, qui usitato illo abutebantur loquendi genere, penes Episcopos esse potestatem Beneficia dandi. Castigandum prorsus eum sermonem esse, dicendumque id muneris incumbere Episcopo, ut Ecclesiæ vacanti idoneos ministros donet & instituat, qui ei ædificandæ inserviant: inserviant, inquam, exædificandæ non Ægypto, aut Babyloni, sed Hierosolymæ. *Potestas instituendi personas in Ecclesiis, quam mercenarii & horreales, sivè cellariales & coquinarii Clerici vocant potestatem Beneficia conferendi. Interrogandi sunt in Confessionibus Episcopi, qualiter Ecclesias ædificent, hoc est, ex quibus personis, vel potiùs utrùm Ecclesias ædificent. Quidam enim nonnisi Sodomam, & Aegyptum spiritualem, nonnisi Babylonem ædificant.* De Sacram. Pœnit. cap. 18. pag. 469.

Rursus idem affirmat non minùs perversum esse Beneficium indigno dari, quem Procerum aliquis commendarit, quàm si ejusdem commendatione Architectus aliquis arundinem pro columna aliqua substitueret, certissimæ Palatii ruinæ securus. *Si quis adeò insaniret, ut diceret, Magister ego festucam istam diligo, rogo te, honora eam, & pone in loco columnæ fortis: numquid subsanari se ab illo adverteret, & in faciem ejus spueret?* Impios, membra utique diaboli, divinis filiorum Dei ornamentis ornari, & quodammodo consecrari, infandum & detestabile scelus esse ait: *Membra diaboli deificata prælationibus & sacris officiis.* Non silet denique Episcopi cujusdam incogitantiam periculosissimam, qui cùm nepoti tenello adhuc pyrum arborem cedere recusasset, Archidiaconatum tamen destinabat. Unde & amicorum aliquis scitè aliquando eum percunctabatur. *Domine, qualiter committetis Robinulo tot millia animarum custodienda, cui tam pauca pyra committere non audetis?* Subjicit denique Vvillelmus, ita Beneficia in potestate esse Patronorum & Collatorum, uti eleemosynas dispensatoribus commendatas, quas non possunt nisi flagitiosissimè fraudatis pauperibus minùs egentibus gratificari. De Collat. Benef. c. 1. Can. 3.

Non censebat Petrus Cantor Beneficiarios, seu dum vita suppeditat, seu hinc migrantes, quidquam suis dilargiri posse, etiam ad vitæ sustentationem. Quin & ita æstimabat, nè dandam quidem esse operam, ut Beneficia eis obtingant, tametsi non minùs dignis idoneisque, quàm alii sint, nisi eæ adhibeantur cautiones, quas adhiberi servarique difficillimum sit. Ecquis enim satis unitus est adversùs præstigias privatorum affectuum & amoris affinium, cognatorumque? Ut sit aliquis purus ab omni carnalium affectuum contage, ecqui fidem aliis faciet, ecqui suspiciones & offensiones hominum declinabit? Ecqui denique exemplo non erit aliis, & exitio, qui similiter Beneficia suis conferent, ut ille, non ut ille humanas cupiditates ablegabunt? *Sed quid si æquè honestus & dignus, ut extraneus? Sed & hoc periculosum est, nisi probitas ejus exigat, & excludat omnem infamiam, scandalum & malum exemplum, quod de facili non fit. Non enim exemplum à benegestis nostris sumitur, sed à cortice, specie & superficie illorum, non à veritate. Si enim dedi nepoti meo propter gratiam, alii utentur meo exemplo, ut dent suis propter naturam magis, quàm propter gratiam.* Ex Petri ergo sententia tum demum fas est Beneficia cognatis largiri, cùm eorum pietas & religio, peritia & dexteritas usque adeò supra omnem admirationis aleam est, ut nemo hinc ad audendum ejusmodi quidpiam excitetur. Can. 43.

VIII. Excussa est & à B. Thoma incomparabili Theologo ea quæstio, an peccet Episcopus, qui digno & probo confert Beneficium, cùm est ad manum melior digniorque. Respondet autem, si prior Ecclesiæ utilior futurus est, seu sapientia, seu experientia rerum, seu authoritate, seu diutina jam assuetudine officiorum ei hactenus impensorum: tunc eum debere præponi, ut utiliorem, & eo sensu digniorem. *Contingit quandoque aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non est melior quantum ad hoc, quod Beneficium percipiat; quia aliquis fortè potest Ecclesiam magis juvare, vel per consilium sapientiæ, vel per auxilium potentiæ, vel quia servivit in Ecclesia. Non ergo Episcopus tenetur semper dare meliori simpliciter, sed tenetur dare meliori quoad hoc.* Enimverò nisi tota ratio unius alteri antehabendi ex Ecclesiæ ipsius utilitate religata pendeat, ea est nimirum exitialis personarum acceptio, quam Ecclesiæ & sanctorum Patrum authoritas execratur. *Non enim potest esse, quòd Episcopus unum præferat alteri, nisi propter aliquam causam. Qua siquidem pertineat ad honorem Dei & utilitatem Ecclesiæ, jam quantum ad hoc ille est melior; si autem illa causa ad hoc non pertineat, erit acceptio personarum, quæ tanto est gravior, quantò in rebus divinis committitur.* Suæ autem sententiæ patrocinium accersit Beatus Thomas ex Augustino, cujus recitata sunt superiùs verba ex Epistola XXIX. Quodlib. 6. q. 5. art. 5.

Pertractatur & alibi copiosiùs eadem quæstio à sancto Doctore, ubi & illud subjicitur, si unum id exigant libri Decretalium, & Juris Canonici paginæ, ut dignus sit qui eligitur, nec præterea faciagunt, ut dignior etiam sit; ideò fieri, quòd ibi Suprà c. 38. n. 4. Epist 29.

agatur

agatur non de strictis & interioribus legibus conscientiæ, sed de regulis jurisdictionis contentiosæ, quæ tum acquiescit, si eligatur dignus, etsi prætereatur dignior, ne alioqui electiones omnes in controversiam veniant, & litium seges immensa exoriatur. *Non loquitur Decretalis quantum ad forum conscientiæ, sed quantùm ad forum contentiosum, in quo non reprobatur electio ex hoc, quòd potest aliquis alius magis idoneus inveniri; dummodo ille qui eligitur, idoneus sit. Aliàs omnis electio calumniam pateretur.* Quod. ib. 8. q. 1. art. 1.

Nec aliter in Summa sua Theologica sanctus Doctor docet, qui non tantis scientiæ, & pietatis præsidiis munitus erit, præponendum tamen quandoque fore, quòd & utilior futurus publicis sit Ecclesiæ commodis, ob majorem in sæcularibus negotiis potentiam, peritiamque, & experientiam. *Potest magis conferre ad bonum commune propter potentiam, vel industriam sæcularem.* Si Prælati etiam propinqui merito non sint impares cæteris omnibus, præferri ab eo posse, quòd eos habiturus sit in rerum Ecclesiæ administratione magis fidos & amiciores. *Si consanguinei Prælati sunt æquè digni, ut alii, licitè potest absque personarum acceptione consanguineos suos præferre, quia saltem in hoc præminent, quòd ipsis magis confidere potest, ut unanimiter secum negotia Ecclesiæ tractent.* Quo tamen exemplo, ut vehementer periculoso abstinendum foret, si inde cæteri occasionem arriperent proximorum Ecclesiæ bonis & proventibus ditandorum. Porrò si sanxere prisca Concilia, ut ejusdem Ecclesiæ Clerici præferrentur: uni Ecclesiæ ea re consultum voluere, cui studia sua industriamque omnem diligentiùs amantiùsque impendent, qui ejus stipendiis & Beneficiis jamdiu obligati illi sunt, quàm extranei. *Ille qui de gremio Ecclesiæ assumitur, ut in pluribus consuevit esse utilior, quantum ad bonum commune, quia magis diligit Ecclesiam, in qua est nutritus.* 2. 2. q. 63. art. 2. & q. 185. art. 3. & q. 188. art. 3.

Idem jam senserat Alexander Alensis, quoad propinquorum prærogativam apud Prælatos. Addiderat & de subsidio aliquo impartiendo, *ut non egeat, sed non ut luxurietur.* Item de nobili illiterato, & præponendo tamen ei, qui & ignobilis & literarum peritia excultissimus sit, quando nobilium potestate, & terrore propulsandi necessariò sunt Ecclesiæ adversarii. *In casu præferri potest nobilitas personæ, ad hoc ut arceantur lupi, qui non tantùm temporalem, imò & spiritalem Ecclesiæ pacem impediunt, &c. Dummodo morum honestas substernatur.* Censet denique ad Episcopatum, Dignitatesque alias eminentiores digniorem semper anteponi debere: at in minoribus Beneficiis non necessariò id requiri. *In minori Beneficio sufficit, quod bonus.* Ut à Magistri vestigiis recessit Beatus Thomas in quæstiuncula hac postrema de minoribus Beneficiis, ita & nos æquum est ejus exemplo eam aversari doctrinam, quam suprà tot telis confixam, & ipsius Tridentinæ Synodi definitione confossam vidimus. part. 2. qu. 119. art. 112.

IX. Non negat S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus, jure Decretalium septenni infantulo conferri posse Beneficium simplex & Præbendam, & nihilominus subjicit idem ipse ejusmodi Collationes, etsi non damnet jus humanum Ecclesiasticum, damnari tamen eas jure divino, quo inexorabiliter sancitur, ut digniori dentur. Quanquam enim non prorsus indigni sint infantuli isti, sunt tamen, eorum comparatione, qui digniùs, sanctiùs utiliùsque ea obire officia possunt. *Tamen quamvis humano jure non irritetur talis collatio, jure divino illicitum est dare talia Beneficia talibus, nisi quando alii non inveniuntur; quia contra justitiam distributivam est, si detur minùs digno. Quamvis autem iste puer non sit indignus positivè propter defectum, quia est innocens: respectu tamen illius est indignus, quia alius est dignior. Unde contempto meliore, sanctiore, justiore, dare alteri est grave peccatum, ut dicit Augustinus.* Sum. Tom. 3. Tit. 15. c. 2. n. 3.

Quæ Decretalium lex septennibus pueris Præbendas dari finebat, ortum ea ducebat ab antiquissima Ecclesiæ disciplina, cùm Beneficia, nisi manualibus distributionibus non constabant, quibus necessaria cuique alimenta, & vestimenta suppeditarentur. Erat omnino & pietati consentaneum, & æquitati, non fraudare his necessariis vitæ subsidiis, immaculatæ vitæ infantulos, qui jam tum ministeria aliqua Ecclesiæ exhibebant, Lectorum, Cantorum, & id genus alia. Sed nunc longè diversissima est Beneficiorum ratio & natura. Expuncta non est ea lex ex libris Decretalium, quòd possint adhuc ejusmodi aliqua supereſse Beneficia alicubi, ex meris & modicis distributionibus. Sed non deest in eisdem Decretalibus, quo occurratur malo hinc emergenti, cautio ubi illa est commendatissima, ut nonnisi dignioribus quidquid est Dignitatum & Beneficiorum addicatur.

Uberrimè & Gabriel Vasquesius hanc executus est doctrinam, Dominici Soto & Covarruviæ in his plerumque sectator, cum iisque persuasissimus, non posse eum qui eligit, sine gravi piaculo præferre minùs dignum digniori: ut qui in materia gravi ex mera ducatur personarum acceptione, & cùm merus sit dispensator legibus obnoxius distributivæ justitiæ, supra leges & contra leges eas insurgat, audeatque libidini suæ magis quàm æquitati servire; porrò cùm ejusmodi rationes parem vim obtineant, quibuscumque demum in Beneficiis, sive animarum illis immineat cura aliqua, sive nulla, sive electiva sint, sive collativa, sive laici, sive Ecclesiastici sint Patronatus, sive obitu, sive resignatione vacent Beneficia; nunquam non scelestum est ad ea dignum dignioribus præferri. Etiam tum cùm à Fundatoribus Beneficium addictum est genti & familiæ cuipiam, qui ejus familiæ dignior & utilior futurus præsumitur, is necessariò eligendus. Nihil inter ullos discrevit B. Thomas in locis suprà laudatis. Concilium Tridentinum expressè definiit peccatum mortale incurri, ubi de Episcopi electione agebatur, *Mortaliter peccat, nisi quos digniores & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, præfici diligenter curaverint,* Opusc. de Benefic. c. 1. Sess. 24. n. 1.

X. Nec adversari nobis videri potest Petrus Blesensis in ea Epistola, qua Carnotensem Episcopum adhortatur, ut nepotes extraneis præferat in distributione Beneficiorum: cùm ii & temporali premerentur penuria, & eruditionis ac virtutis copia abundarent. *Vestra discretio non ignorat, quod extranei & honesti admittendi & beneficiandi sunt; sed nunquam honestis nepotibus præferendi. Summa naturæ injuria est, nepotem pauperem & honestum abjicere, &c.* Ob oculos verò illi constituit ipsius Christi Optimi Maximi exemplum, qui ad Apostolatum accivit quinque sexve è cognatis suis. Verùm id totum ad eum necessariò modum exigendum est, & ad eam normam sancti Thomæ superiùs allegati, ut ne proximi sapientiæ & virtutum laude extraneis concedant, utque quod ad temporales proventus pertinet, una sit cura, una ambitionis meta, ut ne quo indigeant: utque uno eo stimulo ad administrationis sacræ societatem vocentur, quo paci & concordiæ prospectum sit, Epist. 70.

XI. Quamvis duræ & asperiori videri primùm possint hæ morum Canonumque regulæ, indubium tamen est Religionis zelo, & æquitatis amore inolescente, & in dies augescente, suaves illas & faciles, perspicuas & certissimas iis fuisse & fore semper, qui eas constanter amplexati fuerint. Supplices libellos ad impetranda Beneficia sibi oblatos primo consecrationis suæ die abjecit Benedictus XII. Papa, rescisscere antè volens aliquid certi de annuo Beneficiorum proventu, de meritis supplicantium, & an aliquo jam gauderent Beneficio. *Voluit enim scire conditionem personæ supplicantis, & summam redituum, & si impetrans antè fuerit beneficiatus.* Commendas pœnè omnes revocavit, & ut habet eorum temporum scriptor: *Hic justus & durus erat.*

Rainald. an. 1334. nu. 2. 1335. n. 67.

erat. Beneficia quæ dispositioni sedis Apostolicæ reservavit, vix conferre voluit, timens ut dicebatur, ne conferrentur indignis.

Nec minùs religiosus fuit Clemens VI. ejus successor, ut ne quas sacras conferret dignitates & Beneficia, nisi dignioribus & utilioribus; investigans qua maxima poterat diligentia illorum, qui sibi proponebantur, instituta & mores, fraudes sibi necti suspicax semper, & vacare aliquandiu Beneficia malens, quàm indignis, vel minùs dignis conferri. *Et in hoc voluit, quòd præferrentur meliores & sufficientiores, ad hoc aliter ad quascumque personas aspectum specialiter non habebat, & in hoc multoties se decipi formidavit, &c. Propter quod multa Beneficia, Dignitates & Prælaturæ quamplures diutius in vacatione permanserunt. Dicebat enim, quòd melius & securius erat, quòd vacarent, quàm si haberent malos, vel minus idoneos præsidentes.* Quod ad cognatos attinet, unum evexit tantummodo, nimirum ad Archiepiscopatum Arelatensem, & eum quidem tum ejus ingentibus meritis, tum Cardinalium instantissimis votis donare coactus est.

Rainald. An. 1342. n. 3. 4.

Nec Urbano V. minùs in hac parte suffragati sunt, qui vitam ejus literis mandavere. Nunquam passus est quemquam duorum Beneficiorum comporem fieri; inquiri voluit anxia sanè & pervigili diligentia eos omnes, quibus dignè Beneficia conferri possent; denique Prælaturas propinquis nulla concessit, nisi alteram fratri, alteram consanguinei filio, cùm uterque meritis & virtutibus florentissimus esset: reliquos omnes simplicibus Beneficiis contentos esse voluit, vel Officiis Curiæ Romanæ.

Ibidem An. 1370. n. 21. 22.

Hadrianus VI. procul à se omnes abegit cognatos proximosque carnales, & ubi pari lance inter eos & extraneos merita, eruditio, virtutes æquabantur, extraneos præposuit, ne sanctam Civitatem profano glutine & in sanguinibus coagmentaret. Ita enim Panuvinus, ita ipse: *Hinc fuit, quòd difficulter cognatos ad Beneficia proveheret, non quia eis humaniter non faveret, si alioqui idonei fuissent. Sed quia ut dicere solebat, ædificare Sion in sanguinibus nollet. Hoc est, quia in sacris, respicere necessitudines naturæ nollet, ut quæ ibi locum non haberent. Quin imò in iis etiam paribus dotibus aliorum potius, quam suorum rationum habiturus videbatur.* Permirum illud meritò videbitur, quòd præter sententiam Petri Blesensis, hic sanctissimus Pontifex æquatis cognatorum & extraneorum meritis, extraneos antehabebat.

Ibidem. An. 1523. n. 114.

XII. Inter alios Pontifices, quos sanctitatis laus & fama celebravit toto orbe, principem locum assignabimus Philippo Alenconio regia Gallorum prosapia prognato, Archiepiscopo Rotomagensi, Patriarchæ Hierosolymitano, postea & Aquileiensi. Cùm Rex ab eo Beneficium flagitasset Clerico minimè idoneo dandum, constantissimè renuit: cùmque tum Judices Regii in temporales ejus reditus manus injecissent, ipse interdictum vibravit Ecclesiasticum.

Spond. an. 1377. n. 21.

Ximenius Cardinalis opulentissima Beneficia Ecclesiæ Toletanæ non dabat nisi iis, quos non sola commendaret nobilitas, sed doctrina pietasque, sequax Pontificiorum in ea re Decretorum, quibus illud inculcatur non semel, nobilitate & eruditione, veluti gemino hinc & inde præsidio Ecclesiam muniri. *Quoties digna, aut optima Sacerdotia Toleti in maximo templo vacua esse contingerat, ea in filios Regulorum, aut in viros aliquos doctrina pariter & moribus præstantes conferebat, juxta summorum Pontificum decreta, quæ in hac parte mira quadam consideratione Ecclesiarum commodis consuluerant, præpositi tenax ad mortem usque contulit. Nam ex claris & nobilibus viris favorem, ex doctis vero authoritatem rebus sacris conciliari ajebat.* Propensiore verò studio curabat Parochos optimos Ecclesiis præficere; spretis proximioribus, extraneis persæpè conferebat, pietatem pluris faciens, quàm doctrinam, molestissimèque ferens si postularet quis Beneficia; & nonnunquam vacua illa diutiùs dimittens, dum occurreret, qui tam sancto ministerio dignè præficeretur. *Proximis quibusque ex familia prætermissis, sæpè numero ignotos vocabat, quos vel mediocri literatura præditos aliis quamvis doctioribus, minùs tamen strenuis præferebat. Dum hæc secum ponderabat, & de singulorum virtutibus certior fiebat, multa nonnunquam sacerdotia pœnes se retinebat, donec dignus minister occurreret. Quod tamen æmuli quoque, ut cætera, culpabant, ipse verò consilii sui conscius, quidquid illi calumniarentur, contemnebat, &c. Quæ ut libenti animo in ignaros sponte conferebat, ita si quis aliquid hujusmodi ab ea peteret, molestè & graviter ferebat, & veluti procacem ac parum sui reverentem aversabatur.*

Gemecius in ejus vita cap. 7.

Giossano. lib. 2. cap. 3.

Domum & familiam suam petere nolebat sanctus Carolus Mediolanensis Archiepiscopus, nisi Clericis doctis piisque, nec tamen ullo eos remunerabat Beneficio, idque præ se ferebat, nequa improba spe semetipsi illuderent. Cùm Vicarius ejus Generalis simplex aliquod Beneficium Amanuensi ejus contulisset, voluit ut illud abdicaret: tergiversantem ejecit familia. Ut hanc semel omnino resecaret spem, singulos stipendiis amplissimis, vel pensionibus de patrimonio suo solvendis donabat. Nec favor, nec Procerum preces unquam eblandiri quidquam illi, aut extorquere potuere. Ne simplicia quidem Beneficia favori & gratiæ à se dari posse existimavit. Uniri ea & adglutinari malebat, aut Parochialibus Ecclesiis, aut mensis Capitularibus, aut dignitatibus tenuioribus, aut in titulum conferri Clericis egenis, & strenuam tamen Ecclesiæ operam navantibus. In dispensandis Beneficiis, Ecclesiæ consuluit semper, non Beneficiario. Canonicatus dare avebat iis, qui non eo tantùm fungi munere probè & naviter posset, sed & qui pio præterea zelo æstuarent subveniendi proximo, & adlaborandi publicæ saluti, operasque alias & alias præstandi pro vastæ Diœceseos suæ necessitatibus. Dignitates & Beneficia omnia, quibus affixa esset animarum sollicitudo, nunquam contulit, nisi maximè idoneis & dignioribus. Ad examen & concursum à Concilio Tridentino præscriptum procedi volebat: sed Clericorum ejus nullus eò advolabat, nisi ab eo jussus, usque adeo persuasum erat omnibus, indignum protinus censendum Beneficio, quisquis illud ambiisset. Quin & multi & quælibet respuebant Beneficia, & industriam vigilantiamque suam omnem ad Ecclesiæ munia & utilitates nihilo segnius conferebant. Clericos ab Ecclesiis ad Ecclesias, à Beneficiis ad Beneficia transferebat, non ipsorum voluntate, sed sua, & solius Ecclesiæ utilitatis, vel necessitatis contemplatione; altissimè illud infixum animo gerens, & inconcussum, Ecclesiis homines, non hominibus Ecclesias impendi & donari debere. Insigne autem illud decus fuit restauratæ ab eo Disciplinæ, quòd sub Carolo nullæ strepuerint de Beneficiis lites, nullæ ambitiosorum hominum contentiones; Clericis ejus omnibus hujus sanctissimi propositi sui tenacissimis, ut nulla nisi eo jubente, vel admitterent Beneficia, vel retinerent.

lib. 8. c. 30.

Alterius sæculi res erat ea Caroli disciplinæ constantia & sanctitas. Erat & illud melioris sæculi præclarum decus, quod de Bituricensi Archiepiscopo refertur Guillelmo, eo qui anno 1209. vivere desiit, quique tam sanctas & amabiles inierat rationes conferendorum Beneficiorum, ut Capitulum Bituricense transferre in illum optarit jus omne Præbendis & Beneficiis omnibus quomodocumque providendi: quam ille tamen recusavit facultatem, ne quis ea successorum aliquando abuteretur.

Boll. Janu. die. 10 c. 6.

XIII. Nec illaudati prætereundi nobis sunt Patroni laici, qui easdem castioris disciplinæ regulas religiosissimè observarunt in præsentando. Author vitæ sancti Hugonis Cluniacensis Abbatis, de

Vvil-

Vvillelmo Angliæ debellatore & Rege illud refert, sex ab Hugone expetisse illum sanctissimos ex suis Monachis, qui sacrum veluti quendam Senatum secum celebrarent, ubi omnia de conferendis Beneficiis consilia antè concoquerentur, & quorum sententiæ & pietati acquiesceret in Episcopatuum & Abbatiarum provisionibus. Si laudi est id expetisse summum Principem, laudi nihilominus est id respuisse sanctissimum Abbatem, Nec enim ille adduci unquam potuit, ut alumnos suos in tantum discrimen conjiceret, propriæ salutis, dum alienæ prospicere confidunt. Excanduit primò Regis iracundia ad eam repulsam: at subiit mox admiratio prorsus ingens, & veneratio tantæ honorum despicientiæ; quibus non ipse tantùm Abbas, sed & grex ejus totus inclarescceret, & hominum in se studia, atque officia converteret. Bibl. Clun. pag. 413.

Ad sacram expeditionem in Orientales plagas profecturus Philippus Augustus Rex Franciæ, constituit ut per absentiam suam Canonici Monachique Prælatos eligerent, qui & sanctitate Deum & charitate subditos sibi conciliarent, prodessentque magis, quàm præessent. *Talem Pastorem eligant, qui Deo placeat, & utilis sit Regno.* Beneficia verò quæ Regaliæ jure vocarent, Regina & Archiepiscopus Remensis conferrent de consilio Confessoris sui, conferrent autem ad summi Dei maximè laudem, Ecclesiæque & Regni utilitatem intuentes. *Secundùm quod melius & honestius poterunt, Regina & Archiepiscopus viris honestis & literatis consilio fratris Bernardi conferant.* Et mox: *Donent secundùm Deum, ad honorem Dei & utilitatem Regni.* Ita Rigordus in hujus Regis vita. Du Chesne. Hist. Franc. Tom. 5. pag. 30. 31.

Venio ad Scriptores vitæ sanctissimi Regis Ludovici IX. qui quàm mordicus ille inhæreret sinceriissimis Canonum Regulis in Beneficiorum distributione, ita perhibent. *Sanè in Beneficiis Ecclesiasticis conferendis, qua ad Patronatum, sive donationem ipsius pertinebant, Deum semper præ oculis habebat, & electis & probatis personis, quantum poterat conferebat. Quas personas eligi & inquiri faciebat per Cancellarium Parisiensem, & alios viros Bonos.* Cœlo jam maturus Rex sanctissimus, hanc inter alias pulcherrimas præceptiones paulò ante obitum filium Regni hæredem instruxit, communiitque: *Beneficia Ecclesiastica personis idoneis dona de consilio spiritualium virorum, & eis qui non habent aliud Beneficium.* Sed illud nemo potest satis mirari, quod ad sacrum bellum cùm in procinctu esset, Episcopo Parisiensi præsentationem & collationem Beneficiorum Regiæ nominationis commendans, jussit, ut in Consilium adhiberet Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, Priorem Dominicanorum, Guardianum Franciscanorum, utque nihil perficeret, nisi duo saltem ex his sapientissimis Consiliariis assentirentur. *Plenam & liberam committimus potestatem, dum tamen de consilio discretorum virorum, & vel duorum ex ipsis, &c.* Mandaverat denique piissimus Rex, Cancellario eidem Ecclesiæ Parisiensis, Dominicanis, Franciscanisque, & quoscumque intellexerat pietate clarere, ut Catalogum sibi præscriberent Clericorum, quorum singularis pietas & eruditio explorata eis esset, ut vacatura in eos Beneficia dispensaret. *Atque Clericos in Memoriali suo scribi volebat, ut eidem loco & tempore provideret.* Ibidem. pag. 369. 392. 423. 455.

Horum certè omnium cardo is erat, quòd cùm his Pontificibus, Principibusque persuasissimum esset, dignioribus utilioribusque nisi conferantur Beneficia, & dantium & accipientium conscientiam in ingens adduci periculum: has illi artes excogitabant, ut qui digniissimi, qui utiliissimi usquam essent, deprehendi posset: Unde rursus Odo Burgundiæ Dux anno 1211. renuntiavit juri conferendi Præbendas sanctæ Capellæ Divisionensis, servatis sibi Dignitatibus tantùm, cùm Decanus eligeretur. Id verò ab eo fiebat, ut ne potestate ea minùs piè uterentur successores sui; quos etiam ad hoc constrinxit, ut ne possent, nisi Canonicis Dignitates conferre. Constat tamen successores ea rursum in Præbendas jure recepisse. Reviel. de l'Historie de Bourgog. pag. 310. 314. 315.

Juvabit ad calcem hìc attexisse luculentissimum hoc caput Edicti Regii Ludovici XIII. anno 1629. *Hortamur, præcipimusque, ut Archiepiscopi & Episcopi Parochias iis conferant, quorum peritia idoneo examine fuerit comprobata. Si verò plures ad examen concurrant, is præponatur cæteris, qui magis idoneus visus fuerit; si plures occurrant æquè idonei, primas ferat, qui ex ipsa Diœcesi, vel ex ipso etiam loco oriundus fuerit. Ante cætera autem ratio maximè habeatur innocentiæ morum, & pietatis, quæ ubi mediocri fulcitur peritia, præferri debet eminentiori doctrinæ, cui non par respondet pietatis & innocentiæ præstantia.* Compendiaria hæc videri potest inculcatio eorum quæ prolixiùs tot hoc sunt discerpta Capite, & eorum maximè, quæ à Concilio Tridentino constituta sunt. Art. 14. Memoires du Clergé. Edit. ann. 1575. Tom. 2. pag. 48.

Concilium Burdegalense anni 1624. modestam hanc & religiosam usurpavit licentiam, commonefaciendi Christianissimos Reges, nullo magis eos demereri posse obsequio divinam majestatem, quàm ut Ecclesiæ Pastores præfici curent eo munere dignos amplissimo: nec ullo graviori eos posse periculo implicari, quàm si digniores quosque & utiliores ad id eligere cunctentur. Quæ ipsissima ferè sunt verba Concilii Tridentini. Tit. de Episc. c. 12.

XIV. Pauciissima hìc addam de litibus ad expugnanda Beneficia tam frequentibus, & quæ tamen videri possint ab ejusmodi proficisci cupiditate, quæ à Beneficiis arcere debeat. Si qui petit, qui ambit Beneficia, iis summovendus est: quid qui vel litigando extorquet? quid qui pugna belloque forensi ministerium pacis & charitatis invadit? Nec inficiari tamen quisquam potest, quin sanctissimi Pontifices Præsulesque de his causis cognoverint, easque ex canonicis institutis legibusque Ecclesiasticis definierint. Non illis unquam etiam in mentem venit, non saltem unquam usu venit, ut competitores ex æquo pronuntiarint, eliminandos frustrandosque Beneficio, quod fugiendo, non persequendo & contendendo promerendum sit. Denique alteri semper collitigantium adjudicata sunt ab iis beneficia, non iis ejectis, alteri cuipiam incogitanti, humili, pacifico, & tantò magis Beneficiis cumulando, quantò de illis ne cogitarit quidem unquam. Hujusmodi definitionum, quibus alteri litigantium victoria addicitur & Beneficium, pleni sunt libri Decretalium. Ait Clemens III. parùm probabile esse, quòd Beneficiarius sua se sponte Beneficio exuerit, quo sustentabatur, & quod laboribus & expensis adeptus erat. *Nulla ratio hoc verisimile reddit, ut quisquam Beneficium, multis fortè expensis & laboribus acquisitum, quo sustentari debet, facilè sine casa magna, sua sponte resignet.* Litigantes censuit Alexander III. causa cadere debere, non quòd litigarent, sed quòd mala fide litigarent, & fraudulenta ludificatione subornarent sibi adversarios, & pòst cum iis transigerent. *Beneficiis super quibus colluſum fuerit, eos non differas spoliare.* Itaque non improbasset Pontifex litem, in qua bona fides dominaretur. Extra. De renunt. c. 1. Extra. De Colluſ. detteg. cap. 3.

A Clemente V. in Concilio Viennensi statutum est, lites omnes super Beneficiis terminari posse, *simpliciter & de plano, sine strepitu judicii & figura.* Quo sanè calliditates & anfractus litium, ac tædiosæ morositates circumcidebantur, non cupiditas, non ambitio, non prosecutio Beneficiorum, quorum quo quisque cupidior est, hoc & indignior. In Clemēt. de judiciis cap. 2.

Ad Episcopos Gallicanos quondam rescripserat Alexander III. sententiam Judicis sæcularis non posse à quoquam sobrio & sano haberi pro cœlestis vocationis oraculo, *Nonnulli ambitione nimia tacti, in sæculari foro, nec requisita Episcopi audientia Ecclesiastica Beneficia sibi præsumunt in vestris Parochiis vendicare. Quoniam igitur hujusmodi personæ non intrant per ostium, sed aliunde conscendunt,* Append. Conc. Lat. Part. 50. cap. 33.

ac per hoc indigni sunt, Pastoris nomine ac prerogativa gaudere; mandamus, quatenus eos nisi resignaverint, ab officis reddatis & Beneficiis alienos.

Optandum quidem esset, ut qui Beneficia obtinent litibus quibusvis implicata, ea essent & moderatione animi & religione, ut jura sua omnia Episcoporum arbitrio permitterent, eorumque judicio stare vellent. Sed vel sic tamen constaret, quòd sin minùs coram sæculari, certè coram Ecclesiastico Judice, seu mavis arbitrio contendissent; sine strepitu, fateor, an etiam sine ambitu?

Gen. 33. Concilium Colonienſe anni 1266. Decretum edidit circa Præbendas, quas æmuli plures sibi vendicarent, Judicesque Ecclesiasticos ad id delegavit. De his litigari nequaquam prohibuit.

Ingenuè ergo fateri cogimur, nunquam Ecclesiam ad hoc interposuisse authoritatem suam, ut lites de Beneficiis prorsus abolerentur: sed ut terminarentur, sive usitatis formulis fori, sive sine strepitu & figura judicii: interim autem Clericorum oculis objicerentur, & instillarentur cordibus qua fieri posset, divinæ vocationis leges, & Evangelica ad jurgiorum fugam, ad terrenorum omnium abdicationem hortamenta. Commemoratum superiùs est à Gioſsano vitæ B. Caroli scriptore, Clericos Caroli nunquam de Beneficiis litigasse, quanquam pateret semper audientia Episcopalis vel istiusmodi causis, si quis auctor accessisset. Ne ad Concursum quidem à Concilio Tridentino institutum sua spontè veniebant piissimi illi Clerici, Caroli documentis imbuti, nisi ab eo mitterentur. E re non duxere Concilii Tridentini Patres ad tantum perfectionis culmen Clericos omnes compellere: sed has esse voluere partes Episcoporum Christi charitate æstuantium, ut has abdicationis spontaneæ leges privatim inculcarent Clericis suis, & humilitatis, & paupertatis Evangelicæ, & cœlestium charitatis subjicerent faces, ut Beneficia non aliter magis, quàm fuga ipsa pararentur. Promiscua & communis omnibus non potest esse perfectio tam accurata & tam exerta. Eget Ecclesia ministrorum multitudine tanta, quantam ad hunc perfectionis apicem propelli, ne sperari quidem potest. Petrus Damiani, ille indeflexæ austeritatis indomitique rigoris vir, suadebat paulò superiùs Pontifici, ut electionem hominis licèt ambitiosuli confirmaret. Non intepuerat tunc ejus zelus, sed sapiebat ad sobrietatem, & attemperabat frangebatque se ad utilitatem Ecclesiæ, quæ vel talibus gaudebat potiùs frui ministris, quàm nullis. Haud aliter sanè Ecclesia, sapientiæ & charitatis magistra, perfectionis, paupertatis, humilitatis, abdicationis regulas ex Evangelio, ex priorum sæculorum usu longè pulcherrimas omnibus proponit, non eam autem necessitatem perfectionis sectandæ imponit, quia Ecclesiæ mox pleræque & Parochiæ Pastoribus destituerentur.

In Concilio Tridentino anno 1563. Christianissimi Regis Caroli IX. & Imperatoris jussu oblati sunt ab eorum Oratoribus selecti quidem optatissimæ Reformationis Articuli, ac præ cæteris, ut ad extinguendas prorsus omnes de Beneficiis lites, quibus tantopere Clerus dehonestatur, supprimeretur distinctio Petitorii & Possessorii Beneficiorum, nominatio item Graduatorum in Universitatibus; Beneficia verò largirentur Episcopi, non ad ea anhelantibus, sed juxta Gregorii normam fugitantibus, nec cessantibus tamen ab Ecclesiæ obsequio. *Ad Forenses controversias, quæ universum ferè Ordinem Ecclesiasticum contaminant, contrahendas, petitorii & possessorii in causis Beneficialibus nuper inventa distinctio aboleatur, & sublatis à Concilio Constantiensi introductis Universitatum nominationibus, præcipiatur Episcopis, ut Beneficia secundùm Gregorii authoritatem, non ambientibus, sed fugientibus, & de Ecclesia benè meritis conferant.*

Goldast. Const. Imp. Tom. 3. pag. 171. Memoir. du Concil. de Trente, pag. 373.

In alia editione hujus articuli Basileensi Concilio tribuitur institutio harum nominationum Universitatum ad Beneficia, & paulò perspicuius patet, quod tunc esset Galliæ votum, nimirum ut Episcopus ipse Graduatos probaret, addiceretque tum Prædicationi, tum functionibus aliis Ecclesiasticis. Nec enim ea cogitatio incidit, ut extinguerentur Gradus, aut Graduatis fores Beneficiorum obstruerentur.

Utcumque & sapere sibi & Ecclesiæ purissima charitate fervere viderentur horum consarcinatores Articulorum: non tamen, reor, id sibi sumebant; ut vel plus saperent, vel magis ferverent quàm Concilii Tridentini Patres. At his exploratissimum fuit supra sæculi hujus patientiam fore id Decretum, ex quo tantæ fierent morum rerumque conversiones: Dignitates quidem Ecclesiasticas tunc ex Gregorio Magno dignis obtinere, cùm fugitantibus ingeruntur: at nihilo tamen minus ex Gregorio commendandas illis esse Ecclesias, qui etsi ii non sint qui esse deberent, ii sunt tamen, quibus in nostra non sunt potestate ulli meliores. *Quo melior inveniri non potest.* Cùm horum Articulorum compilatoribus optare fas est: aliter quàm Concilium Tridentinum quidquam definire, nefas est.

XV. Usitatas prioribus sæculis elections ad Beneficia Episcopatu inferiora innovavit revexitque quodammodo Concilium Tridentinum, ad Ecclesias Parochiales instituto Examine & Concursu. Sess. 14. c. 18. Cùm primùm orbata Pastore suo est Ecclesia Parochialis, designatusque est ab Episcopo Vicarius, qui eam vacantem administret, adsignata sibi congrua proventuum parte: tum Episcopus & Patronus intra decem dies, aut quo temporis spatio satius duxerit Episcopus, nominare jubentur Clericos, quos existimarint maximè idoneos fore ad eam regendam Parochiam, ubi districtissimum subierint examen; possunt & alii ab aliis nominari ad idem ministerium, si qui utiles fore præsumantur. Potest & ab Episcopo, vel Concilio Provinciali publicari mandatum, quo ad examen convocentur quicumque volent. Erat id summæ Tridentinorum Patrum sapientiæ, Episcopo & Provinciali Concilio judicandum permittere, an convocandi essent, qui ultro examen subire vellent. propterea quod vel hoc ipsum ad examen vel concursum advolare, jam quodammodo concupiscere sit. Et non rarò forsan ita prorsus habet. Sed cùm sit etiam ratio quædam pia & religiosa, authore Paulo Apostolo, desiderandæ Episcopalis Ecclesiæ, multoque adeo magis Parochialis, quanquam rara quidem ea avis est, corvoque rarior albo meritò videatur: satius fuit totum Episcopi & Concilii Provincialis prudentiæ permitti, an convocandi, admittendique essent hi voluntarii ad examen.

In eodem Tridentino sancitum illud quoque est, ut Episcopus, vel Vicarius ejus Generalis quotannis in Synodo proponat approbandos Examinatores sex. Ex iis tres adjungent se Episcopo, vel Vicario ejus Generali, ad examinandos eos qui propositi fuerint ad Parochiam vacantem. præmisso antè juramento hoc: *Quacumque humana affectione post posita fideliter munus executuros.* Post examen, inter eos qui idonei dignique Parochiali Ecclesias judicati fuerint: *Quem cæteris magis idoneum judicaverit Episcopus, eum eligat*: eique ipsi Collator conferre teneatur. Si Patronatus Ecclesiastici sit Parochia, ejusque institutio ad Episcopum spectet, *quem Patronus digniorem judicabit.* Episcopus instituet. Si institutio verò ad alium spectet quàm ad Episcopum, *tum Episcopus solus ex dignis eligat digniorem*, quem Patronus Institutori præsentet. Denique si Patronatus laici sit Parochia, quem Patronus præsentaverit, eum examinatores excutient, nec admittent, nisi dignum probarint. Si tam tenues essent Parochiæ reditus, ut nemo examinandus occurreret, nec examen institui posset; vel si concursum turbæ aliquæ tumultuosiores interturbaturæ

turæ prævidentur, consultabit cum examinatoribus Episcopus, quæ ratio & via tenenda sit, ut occulto examine & pari cautione, qua dabitur, res perficiatur. Examinatores autem graduatos desiderat Concilium.

Hac ratione & methodo conferendarum Parochiarum, nemo non sentit, vix sapientius, vix sanctius quidquam excogitari potuisse. Hinc porrò fatentur recentiores etiam Canonistæ, illud emergere, irritam esse Parochiæ provisionem, nisi ex dignis dignissimus ea donetur, quòd nimirum non aliter observetur vel Tridentini Decretum, vel ejus Decreti confirmatrix Bulla Pii V.

Barbosa. De Paroch. lib. 1. c. 2. n. 95.

XVI. Typis mandata & publicata est privata Collatio Clementis VIII. Papæ & Bellarmini Cardinalis, in qua dubium utrum admirabilitatis plus habeat, doctissimi Cardinalis libertas sancta & fiducia, an sanctissimi Pontificis singularis quædam & incredibilis pietas. Hujus admirandæ Collationis fragmenta aliqua huic nostræ lucubrationi, ut res tulerit intexta, spero Lectori & voluptati fore & utilitati. Cùm declarasset Bellarminus, quanti referret ad salutem Ecclesiæ, ut præclari diligerentur Episcopi, utque ne unquam abrepere eo finerentur indigni: addidisset que Pontificem ipsum, quem ambitionis fascino delusi homines, in fastigio positum humanarum dignitatum suspiciebant, miserandum sibi quidem magnopere videri: *Hæc me consideratio ita vehementer exterruit, ut nulli hominum magis ex animo compatiar, quàm summo Pontifici, cui plerique omnes invadere solent.* Responsum est à Pontifice, eadem quoque consideratione subinde se perterrefieri: sed adhibita quanta maxima poterat diligentia, si res minùs procederet ex animi sui sententia in Episcoporum delectu: solatio sibi esse ipsius exemplum Christi, qui in duodecim quos elegerat Apostolis Judam: & Apostolorum rursus, qui inter septem Diaconos Nicolaum infandæ architectum hæreseos invenerunt.

Urgente præterea Cardinali Bellarmino, dari oportere Episcopos Ecclesiis, non Ecclesias Episcopis: præferri semper digniores; denique nec Episcoparus, nec alia quæcumque Beneficia dari unquam eorum cupidis, & ultro occurrentibus; vehementissimè assensus est Pontifex: contestatusque sibi magis semper curæ fuisse, ut gregibus Pastores, quàm ut Pastoribus greges daret; sed illud sibi videri intricatissimum, lubricumque inter dignos & digniores judicium; denique difficillimum prorsus esse, idoneos nancisci, qui non cupiant, qui non petant, aut pro quibus ambiat, aut petat nemo.

Idem verò Bellarminus in editione altera Epistolæ ejus, quem ad nepotem Episcopum Theanensem scripsit, hanc eandem pertractat quæstionem, terminatque accumulatis testimoniis & exemplis sanctorum Patrum à priscis usque sæculis. Nec excidit illi luculentum hoc, quod Eugenio III. Papæ insusurravit B. Bernardus consilium in Libris de Consideratione: *Alius pro alio, alius forsan & pro se rogat. Pro quo rogaris, sit suspectus. Qui ipse rogat pro se, jam judicatus est.* Nec rursus elabi sibi passus est illud ejusdem Bernardi in eodem Opusculo, Pontificii esse officii, ut rejiciantur cupientes, aut etiam irrumpentes in dignitates Ecclesiasticas: accersantur autem, adeoque & compellantur ad eas capessendas, qui illas abnuunt & detrectant. *Non volentes, neque currentes assumito; sed cunctantes, sed renuentes, etiam coge illos & compelle intrare.* Hinc concluditur à Bellarmino, insanire prorsus eos & *longè aberrare à via veritatis & salutis suæ*, qui illas avidè aucupantur dignitates, quas docti tot & sanctissimi viri reformidarunt & constantissimè detrectarunt.

Controv. 1.

XVII. Lethalis culpæ eos existimavit Dionysius Carthusianus eos omnes qui Beneficia concupiscunt, captant, consequuntur, sola illecebra ducti temporalium proventuum; non eo proposito, ut ab indigentiæ curis & sollicitudine absoluti, Deo liberiùs impensiùsque famulentur. *Qui Ecclesiastica Beneficia optant, quærunt, impetrant, suscipiunt, non intuitu spiritualis boni, putà divini officii, ut scilicet competentiam habentes, Deo devotiùs quietiùsque ministrent, sed intuitu commodi temporalis, bonique corporalis, isti sunt subversores rectissimi ordinis rerum, atque in temporalibus finem sibi constituunt. Idcircò mortaliter peccant, etiam unicum Beneficium competens taliter cupiendo, obtinendo, habendo. Tales sunt omnes, qui amore temporalium divitiarum, aut carnalium delitiarum, seu transitoriorum bonorum Ecclesiastica Beneficia quærunt, procurant, seu habent.* Conc. plur. Benef. c. 15.

De Collatione Beneficiorum Episcopatu inferiorum per Romanos Pontifices extra Italiam.

CAPUT XLI. *P. 2. l. 2. c. 13.*

An conferret Pontifex aliqua Beneficia in aliis Episcopatibus ante tempora Caroli Magni.

I. Antiquissima vestigia ejus potestatis qua nunc utitur Papa, Beneficia conferendi in alienis Episcopatibus.

II. Gregorius Magnus Episcopo qui carebat Episcopatu, Abbatiam in Sicilia confert, præmonito Episcopo Messinensi, cujus in potestate ea erat.

III. Ad alium Episcopum Presbyterum mittit, cui Ecclesiam conferat Parochialem vacantem.

IV. Charitas Pastoralis & universalis sollicitudo Gregorium concitabat, ut pios quosque & eruditos Clericos perquireret, & præficeret Ecclesiis. Et illi, & his adgaudebant Episcopi, & gratulabantur.

V. Nunquam assensus est Gregorius, ut Episcopos ipse nominaret: at sui Cleri optimos, quosque eligentibus & flagitantibus non abnuebat Ecclesiis.

VI. Suas etiam ipse in Parochias extraneos accersebat Clericos, si quos nosset idoneos.

VII. Episcopis commendabat Clericos, quos rei familiaris angustiæ premebant.

VIII. Etsi sola ex charitate proficiscerentur hæ commendationes, authoritatis tamen, & ponderis erant non mediocris.

IX. Non erant tunc Beneficia nisi alimentariæ veluti pensiones.

X. XI. Deportatis & exulantibus Episcopis, Episcopatus tandem aliquos, interim pensiones conferri curabat. Abbatias dabat.

XII. Eam potestatem explicabat Gregorius maximè intra Italiam, & circumjacentibus Insulis, nequaquam verò in Gallia.

XIII. An interponeret se Gregorius in Episcopales electiones.

XIV. XV. XVI. XVII. De jure devolutionis, de suffragiorum divisione, de electionibus quæ Romæ fiebant per Compromissum.

XVIII. XIX. XX. XXI. Complura alia ejusdem rei exempla.

XXII. In omnia corrasa superiùs exempla notæ & observationes non aspernandæ.

XXIII. An Romanus Pontifex Antiochenum Patriarcham elegerit post Concilium VI. Oecumenicum.

XXIV. Post lapsum Marciani Episcopum Arelatensem non nominaret Papa.

XXV. Lucifer Caralitanus Paulinum Antiochenum

num delegit Episcopum, sed grassante tum maximè persecutione.

XXVI. XXVII. De Martino I. Papa, an & hic Episcopos in Oriente nominarit.

XXVIII. Eamdem sibi sumpserant facultatem Episcopi Constantinopolitani.

XXIX. Jus Devolutionis à Justiniano declarari cœptum.

I. INcesset proculdubio quorumdam animos hujus novitas & admiratio quæstionis. Sed neminem non delectabit aliqua olfeciſſe vestigia in antiquissimis Ecclesiæ Annalibus & monumentis ejus potestatis, quam nunc infinitam penè exercent Pontifices quaquaversum ab annis amplius quadringentis quingentisve.

II. Paulinus Episcopus civitatis permodicæ in Provincia Brutiorum, sive in Calabria, post civitatis suæ, Ecclesiæque, & Monasterii eversionem à Barbaris factam, in Siciliam secessit, donatusque est à Gregorio Magno Abbatia & regimine Monasterii sancti Theodori in civitate Messinensi. Collator hujus Beneficii erat Episcopus Messinensis, ideò & illum certiorem rei totius fecit Gregorius, ut ne afflictaret sese, quasi se inscio aliquid in Episcopatu suo novaretur. Addebat Gregorius resciviſſe se, eamdem illi fuisse voluntatem, hac beneficentia levandæ Paulini Episcopi & collegæ mendicitatis. Denique ampliavit Pontifex hoc beneficium in omnes prioris Paulini Monasterii Monachos, qui & ipsi effuderant se in Siciliam, & quos Gregerius in hoc revocavit omnes Monasterium Messinense. Accipe verba ipsa Gregorii Epistolæ
L. 1. Ep. 38. ad Felicem Episcopum Missinensem. *Et tibi gratum confidimus, si fratris tui viri venerabilis Episcopi Paulini peregrinationis onera releventur, & sub ejus regimine communi mercede B. Theodori Monasterium in tua civitate fundatum studiosus omnipotenti Deo deserviat. Quod etiam te jam voluisse facere, ejus relatione didicimus. Ideòque Rectore Patrimonii nostri præcepimus, ut Monachos Monasterii memorati Episcopi perquisitos ad unum congreget, & in eodem Monasterio cum iis qui nunc ibi sunt, collocare non differat; quatenus eo rectore dignius animarum suarum curam exerceant. Quam rem venerationi tuæ innotescendam prævidimus, ne te omisso, aliquid ordinatum in tua diœcesi contristeris.*

Eadem rescripsit Gregorius ad Petrum Diaconum Rectorem Romanæ Ecclesiæ Patrimonii in Sicilia, quem & executioni præfecit, commonitum eadem à se ad Messinensem Episcopum præscripta fuisse, ne vel tantillum contristaretur, si quid eo inconsulto
Epist. 39. in ejus Diœcesi tentatum esset. *Quam rem venerabili Felici ejusdem civitatis Episcopo nos significasse cognosce, præter suam notitiam in Diœcesi sibi concessa ordinatum quippiam contristetur.*

III. Hoc charitatis & sapientiæ ingenio temperabat Gregorius Pontificiæ & universalis sollicitudinis suæ officia, juraque propriæ suæ authoritatis cum potestate Episcopi proprii ejus loci, in quo sita erant Beneficia, quæ conferebat. Paulò absolutiùs egit cum Episcopo Importuno, ad quem Dominicum misit Presbyterum, ut vacantem illi committeret Parochiam, addito mandato, ut & fructus illi refunderentur ejus temporis, quo Ecclesia vacaverat.
L. 2. Ep. 10. *Ea quæ providè disponuntur, fraternitatem tuam credimus libenter amplecti. Et quia Ecclesiam sanctæ Mariæ quondam Campisonis in tua Parochia positam Presbytero vacare cognovimus, præsentium portitorem Dominicum Presbyterum in eadem Ecclesia ut præesse debeat, nos scito deputasse. Ideoque fraternitas tua ei emolumenta ejusdem Ecclesiæ faciat sine cunctatione præstari, & decimæ fructus indictionis, qui jam percepti sunt, prædicto viro fac sine mora restitui; quatenus ejusdem Ecclesiæ utilitates, cujus emolumenta consequitur, Deo adjutore, sollicitè valeat procurare.* Hæc est quasi formula verborum concessionis Parochiæ à Romano Pontifice factæ in aliena Diœcesi.

IV. Crebrum illud erat, ut deessent Episcopis idonei Clerici, quibus clavum Ecclesiarum commendarent. Gregorius qui in omnes pervigil excubabat Ecclesias, tam effusa sollicitudine, quàm potestate, undique perquirebat, qui usquam essent egregiis illis dotibus præditi, quibus ritè regendæ concreduntur Ecclesiæ. Itaque cum ejusmodi aliqui in manus ejus inciderant, gratiam inire se ab Episcopis confidebat, ubi hos eorum Parochiis præficebat vacantibus. Is erat sensus horum susperioris Epistolæ verborum: *Ea quæ providè disponuntur, fraternitatem tuam credimus libenter amplecti.* Afflabat & Episcopos, idem qui Gregorium spiritus sollicitudinis pastoralis: utque ipsum non stimulabat nisi sincera & infucata charitas quam optimos Ecclesiis adsignandi Pastores: ita & ipsi impensius gratulabantur sibi, cùm undique conquisitos & à Gregorio probatos accipiebant, mancipabantque destitutis suis Ecclesiis Ministros. Alienissimus erat Gregorius à studio amplificandæ suæ potestatis, dispendio Episcoporum cæterorum authoritatis propriæ; alienissimi erant & Præsules alii ab obliquis hujusmodi de sanctissimo Pontifice suspicionibus.

V. Porrò non ad vacantes tantùm Parochias, sed ad Episcopales etiam Ecclesias idoneis Pastoribus commitendas, vigilantiam suam & indefessam industriam conferebat Gregorius: eoque undique venabatur Clericos merito & virtute præstantes, qui nulli adhuc affixi essent Ecclesiæ, aut qui minori essent adsignati, cùm possent illustriorem operam in ampliori dignitate Ecclesiæ universæ navare. Mariniano Syracusano Episcopo mandatum ab eo est, ut Presbyterum, quem sibi multi peritiæ & virtutis erga plurimum commendassent, sedulo examinaret; & si res famæ responderet, illum ad se transmitteret, vacaturo primùm Episcopatui præponendum. L. 2. Ep. 18.

Nec extraneos tantum accrescebat, quos egentibus & vacuis donaret Ecclesiis, sed & quos in suæ ipse gremio Ecclesiæ aluerat, institueratque, aliis offerebat Ecclesiis, cùm essent bene multæ, quę hujusmodi egestate premerentur. Docuit nos jam supra Joannes Diaconus. donatos à Gregorio fuisse aliis Ecclesiis Presbyteros, Diaconosq; Ecclesiæ suæ Romanæ, Subdiaconosq; quorum nonnulli permolestè ferebant à suæ se amantissimæ parentis sinu avelli, & in longinquas oras ablegari. Ideò nec cuiquam vis adhibebatur à Gregorio, ne eos ad eas invitos compelleret dignitates, quas ipsi non aliter quam dejectiones quasdam refugiebant. *Neminem prorsus quantacumque necessitate coactus, violenter promovere certabat, ne sub hujusmodi occasione, quenquam eliminando deponere videretur.* Joannis deniq; ejusdem historiæ contextus declarat, declarant & exemplæ, literæque Gregorii, ardorem animi & sollicitudinem ejus in vestigandis, & advocandis ex omnibus Ecclesiis, quos deinde rursus in omnes refunderet Ecclesias præstantissimos Ministros. L. 2. Ep. 18. L. 4. Ep. 19. L. 5. Ep. 13. Joa. Diac. L. 3. c. 7. 8. 9.

Quanta sedulitate Gregorius idoneos quosque ad regimen destitutarum quæ fierit plebium breviter indicabo, ut tantus vir, non solum doctrinis, quin & operibus verus Paterfamilias fuisse gregis Dominici probabiliter colligatur. Alibi rursus author est Joan. undiq; in Episcopatus suæ Metropoleos advocasse Gregorium Episcopos omnes, aliosque Clericos, qui quocumque infortunio, nullis amplius præessent, nullis ministrarent Ecclesiis; ut illos alias ad regendas Ecclesias destinaret. *Non solum diversarum gentium diversi ordinis Clericos, verùm etiam vacantes Episcopos in suæ Diœceseos Episcopatus invitabat.* L. 3. c. 11. L. 3. c. 13.

VI. Si tam immensa erat Gregorii charitas & providentia, tam nulla cupiditas in Episcopis, Episcopalibusque Ecclesiis dispensandis: hinc facile intelligitur, quàm procul ille esset ab ambitiosa potestatis suæ vel ostentatione, vel amplificatione, si quando aliarum diœceseon vel Parochos dabat Ecclesiis, vel Ecclesias Parochis, uni serviens Ec-

cleſiæ utilitati, nec ea quidem in re ullos ſibi finens limites circumſcribi. Commemorat idem Joannes, ut & idem Pontifex extraneos Presbyteros cupidè præficeret ſuis ipſius Parochiis, Eccle-
l. 3. c. 19. ſiiſque. *Aliarum Parochiarum Clericos ſibi & aliis diſcretiſſimus Pontifex incardinare curabat.*

VII. Clerici ipſi bene multi, tum patrimonio, tum Beneficio deſtituti, ad Gregorium, ut ad parentem & proviſorem omnium communem confugiebant, maximè verò Clericorum. Illos omnes qua erant multitudine, non poterat Gregorius vel Eccleſiæ ſuæ ſumptibus diu alere, vel Diœceſeos ſuæ Eccleſiis adſignare vacantibus; ſuis in Eccleſiis Beneficiarios defigebat, quantos poterat: reliquos cogebatur commendare Epiſcopis, quorum in animis tanti & tam ſancti Pontificis commendationes & preces, tantum non eadem habebant authoritatis momenta, ac leges & præcepta. Si lex enim Eccleſiæ charitas eſt, qui non ultro paruiſſent Epiſcopi voci ipſius charitatis, ex ore ſummi Paſtoris, parentiſque omnium communis erumpenti? Attexam hic verba quibus Gregorius hortabatur Epiſcopum Syracuſanum, ut Felici Diacono, humanis prorſus omnibus præſidiis deſtituto, vel ſedem, vel penſionem & ſtipendia Diaconi ſuppeditaret. *Imbecillitati ejus, atque neceſſitatibus conſulentes, maximeque intuitu pietatis, ſuſtentationi ejus providentes, in tua Eccleſia Syracuſana eum prævidimus cardinandum; ſive ut officium Diaconatus expleat, ſeu certè ut ſola ejuſdem officii, pro ſuſtentanda paupertate ſua, commoda conſequatur, in tuæ fraternitatis volumus hoc pendere judicio. Quod hortamur, ut tua fraternitas implere feſtinet, &c. Ne vel noſtræ commendationis inveniaris tramitem neglexiſſe, vel minus exhibuiſſe, quam tuus exigit ordo pauperibus. Quia & nos ei annum quid de noſtra Eccleſia dari fecimus, ut ejuſdem operis quod te hortamur exhibere, participes eſſe poſſemus.*
l. 3. Ep. 14.

VIII. Hujus porrò contextus poſtremis ex verbis, tria elicimus, quæ non oſcitanter obſervanda hic ſint. Primum eſt exemplis ſuis antè Gregorium Epiſcopos alios invitare ſolitum, qua monitis & hortamentis; nec eorum interpellaſſe charitatem, niſi poſtquam ſuæ ipſe Eccleſiæ ærarium exauſiſſet, Huic quippe Diacono ſuæ jam ex fundis Eccleſiæ penſionem aſſignaverat, cum ab Eccleſia Syracuſana parem illi gratiam conciliare ſatagebat. Alterum eſt, quamvis commendaret tantum, & hortaretur Gregorius non potuiſſe tamen ferè eas preces ab Epiſcopis negligi: *Ne vel noſtræ commendationis inveniaris tramitem neglexiſſe.* Tertium eſt charitatis ſaltem legi parendum neceſſariò fuiſſe. Si enim quod Eccleſiæ, idem pauperum patrimonium eſt: ſi Clericorum inopia præ cæteris ſublevanda eo ſubſidio eſt; ſi non eſt Epiſcopus niſi pauperum diſpenſator patrimonii: qui jam poterunt Epiſcopi neceſſario ſtipendio, vel Beneficio deeſſe pauperibus Clericis, quos tam ſanctè illis & tam enixè commendet, & ſummus Pontifex, & ſua paupertas? Eum ut arbitror præ ſe ferunt ſenſum hæc verba Gregorii: *Ne minus exhibuiſſe videaris, quàm tuus exigit, ordo, pauperibus.*

IX. Adde quod quæ vocantur beneficia, ea tunc non erant, niſi diſtributiones, penſioneſque certæ, quæ ita ad victitandum ſufficerent, ut non redundarent. Erant hæ omninò ſtatæ charitatis ſtipes, quæ pauperibus Clericis erogarentur. Non uſque adeo autem invidioſum eſt, à Gregorio alienis in Epiſcopatibus Beneficia collata fuiſſe, cùm res tota eò redire intelligitur, ut pauperibus Clericis ab eo neceſſaria vitæ ſubſidia conferri curaretur. *Pro ſuſtentanda paupertate ſua*, ut loquebatur ipſe in cauſa Felicis Diaconi. Quin imò cum ei Diacono, & Gregorius, & Syracuſanus Epiſcopus penſionem perſolverent ſimul & ſemel, ut ex Gregorio colligitur, hinc perſpicis, quantulæ eſſent hæ penſiones, quàm tenuia Beneficia.

X. Gravior urgebat neceſſitas ad providendum Epiſcopis, ſede ſua exturbatis, ſeu vaſtata civitate ipſa, ſeu quacumque demum alia calamitate. Exempla profert Joannes Diaconus, Interim autem dum vacaret aliqua Epiſcopalis Eccleſia, penſiones illis adſignabat Pontifex ex Eccleſiis Epiſcopalibus opimioribus exolvendas, vel eos tranſmittebat ad opulentiores Epiſcopos, eorum ſumptu ut ſuſtentarentur. Vide quid de his Joannes Diaconus: *Sed & expulſos Epiſcopos, quos tam citò Gregorius incardinare non poterat, vel quorum reditum ad ſedes proprias contingere poſſe ſperabat, aliis Epiſcopis, qui tunc videlicet in ſuis locis degebant, interim pro ſuſtentatione ac ſtipendiis præſentis vitæ jungebat, generaliter dicens, Fratres & Coepiſcopos noſtros, &c.*
l. 1. c. 15. 16.

XI. Ex Epiſtola ejuſdem Gregorii apertum eſt, penes eum vetuſtum fuiſſe jus nominandi Abbatem Monaſterii Neapolitani, adeout Epiſcopus ipſe Neapolitanus inſtaret executioni mandatorum ejus, inſtueretque eum, quem ille miſiſſet. Vide ut ad eum Gregorius ſcriberet: *Quia ſervorum Dei Pater, quem in Neapolitana civitate tranſmiſeram, defunctus eſt, viſum eſt mihi latorem præſentium Barbatianum Monachum pro eorundem Monachorum gubernatione tranſmittere.* Quę proviſionis forma non nihil habet admirationis. Epiſcopum enim rogat Gregorius, non tantùm ut examinet, ſed etiam ut aliquandiu probet miſſum Abbatem: nec antè ordinet Abbatem, quam eo munere dignum expertus ſit. *Tua ſanctitas inſtanter circa eum invigilet, & ſi hunc, & cautum in regimine, & humilem in ſuo ſenſu fieri cognoverit, tunc eum ad Abbatis honorem, Deo authore, perducat. Si verò minus in humilitate proficit, ejus ordinationem differat, mihique renunciet.*
l. 7. Ep. 95.

XII. Fatendum tamen nobis eſt, iſtiuſmodi Beneficiorum proviſiones omnes terminatas fuiſſe finibus Metropoleos, aut Primatiæ Romanæ, nec expatiari ſolitas extra Italiam, Siciliam, inſulaſque alias circumpoſitas. Nihil ejuſmodi vel in Gallia tentatum, vel in Hiſpania legitur, vel in Oriente. Quod enim de Presbytero Candido jam non ſemel diximus, quem Gregorius præfecerat patrimonio Romanæ Eccleſiæ per Gallias, nihil id officit noſtræ huic ſententiæ. Nec enim iſtiuſmodi quidquam mandavit unquam Gregorius Epiſcopo ulli Galliarum, quanquam de Presbytero Gallo ageretur, cui Beneficii aliquid impertiendum eſſet. Id ab Officiali ſuo voluit præſtari Gregorius, & à Rectore patrimonii Pontificii, & ex Beneficiis ejuſdem. *Ut ſicubi in poſſeſſionibus beati Petri Oratorium, aut locus, qui Presbytero, vel Abbate indiget, inveniri potuerit, ei debeat committi, quatenus & ipſe ſubſidium vitæ præſentis inveniat, &c.*
l. 9. Ep. 65.

XIII. De Epiſcopatibus à Gregorio Collatis ſtrinximus tantùm aliquid. De eo ergo nunc paulò fuſiùs. Cùm non pauci Arminenſium Civium ei ſuffragarentur, quem Epiſcopatu indignum judicabat Gregorius, reſcriptum ab eo eſt ad Epiſcopum Viſitatorem, ut alium curaret eligi, ſi eſſet in Clero Arminenſi, cui tutò committi poſſet tam divinum miniſterium; alioqui eum curaret eligi, quem ei indicaſſet is, à quo ad eum hæc Epiſtola deferebatur. *Ejuſdem Civitatis habitatoribus edicit, ut ſi in eadem Eccleſia dignum ad hoc opus invenerint, in ipſius cuncti electione declinent. Alioquin præſentium tibi portitor perſonam, de qua ei diximus, indicabit, cujus debeat fieri electione decretum.* Imago hæc ergo quædam erat devolutionis ad Papam, ſive ad Metropolitanum, cùm diutius protrahebatur electio, vel cùm indignus eligebatur, vel cùm denique nullum Epiſcopatui gerendo parem ſuo ſibi ex ſinu ſuppeditare poterat Eccleſia viduata.
l. . Ep. 1[illegible]

XIV. Increpati ſunt à Gregorio Peruſini, quòd diutius, quàm par eſſet, Epiſcopi ſui electionem procraſtinarent. *Miramur quare Eccleſiam Dei tanto tempore abſque rectore conſpicitis.* Diuturnior ergo mora, & diſcrimen indè gregi impendens, Gregorium certè impuliſſent, ut Paſtorem illis ipſe præfice-
Ibidem. Epiſt. 58.

ficeret. *Notum est enim quod grex, si Pastoris cura defuerit, per avia gradiatur.* Profitebatur id sanè Gregorius, ut non interponeret se electionibus Episcoporum, sed liberis suffragiis omnia permitteret. *Antiquæ nostræ deliberationis intentio est, ad* L. 2. ind. 11. Epist. 29. *suscipienda Pastoralis Curæ onera prò nullius unquam misceri persona.* Sed ab hac illum sententia quandoque abducebat Ecclesiæ necessitas, cogebatque insinuare eorum nomina, quos Episcopali sarcinæ gerendæ magis idoneos æstimaret. Cùm vita abisset Episcopus Syracusanus, nec suppeteret ei Ecclesiæ, qui dignè succedere posset in hoc onus, scripsit Pontifex ad Apocrisiarum suum, qui electioni præfuturus erat, si sua rogaretur sententia, videri sibi Catanensem Archidiaconum cæteris omnibus anteponendum. Sed quàm cautè, quàm circumspectè, quàm verecundè Pontifex verba omnia sua libraret in ea re, nemo satis mirari poterit. *Si au-* L. 4. Ep. 19. *tem mea voluntas ad hanc electionem quæritur, tibi secretò indico, quod volo; quia nullus mihi in eadem Ecclesia tàm dignus videtur, quàm Joannes Archidiaconus Catanensis Ecclesiæ, qui si fieri potest ut eligatur, credo quòd apta valde persona inveniatur. Sed ipse quoque, prius de criminibus, quæ impedire possunt, à te secretò interrogandus est.* Sic ille modestissima animi suspensione nomen promebat, ejus qui sibi eligendus videretur, cæterùm nihil eligentium votis & libertati derogatum à se volebat.

XV. Cum Neapolitani Cives in Episcopum elegissent sibi Subdiaconum Ecclesiæ Romanæ, ab eaque is dignitate mirum in modum abhorteret, non potuit Gregorius animum inducere suum, ut ei vim faceret. Rescripsit ergo ut alium eligerent, & si nemo esset ad manum, cui eam sarcinam imponere possent, tres ex suis Romam delegarent, canonicam ibi electionem Neapolitani populi nomine celebraturos. *Sin autem aptam non invenietis, in quam* L. 2. Ep. 15. *possitis consentire personam, saltem tres viros rectos ac sapientes eligite, quos ad hanc urbem generalitatis vice mittatis, quorum & judicio plebs ita consentiat. Forsitàn huc venientes, talem reperient, qui vobis Antistes irreprehensibiliter ordinetur.* Ea tum facta est veluti per Compromissum electio, in qua nihil attinet dicere, quantum momenti fuerit in Pontificis voluntate, cùm electio Romæ à tribus Compromissariis celebraretur. Cùm segniores autem essent Neapolitani, & moras diutiùs traherent, rescripsit Gregorius ad Petrum Subdiaconum Campaniæ, ut Clero ejus urbis instaret, quò duos tresve ex suo Collegio Romam mitterent, à quibus de electione Episcopi tractaretur cum nobilibus quibusdam Neapolitanis, qui Romæ diversabantur. L. 2. Ind. 11. Epist. 35. *Duos vel tres de suis eligere, & huc ad eligendum Episcopum transmittere non omittant, &c. ut quia diversi hic nobiles civitatis Neapolitanæ præsentes sunt, unà cum eis de Episcopali ordinatione, & tractare, & adjutore Domino deliberare possimus.*

XVI. Frequentissimum id erat, ut electores Romam ventitarent ad electionem ibi celebrandam, tum ob penuriam civium Clericorumve urbis suæ, qui gerendis Episcopalibus insulis pares essent: tum quia electio ubi ubi facta, necessariò à Pontifice confirmanda erat, à quo & electus erat ordinandus. Ejusmodi necessitate Lilybetanæ in Sicilia civitatis Clerus Romam venit, & permittente Papa ac concedente Parochum ruris elegit sibi in Episcopum. *Lilybetanæ Clerus Ecclesiæ huc pro ordinando* L. 5. Ep. 13. *sibi veniens Sacerdote, licentiam eis de exquirendo sibi Episcopo nos dedisse cognoscat. Qui rapientes Decium forensem Presbyterum, sibi eum consecrari multis precibus poposcerunt; quorum petitionem necessarium duximus adimplere.*

XVII. Cunctatio Gregorii & morositas in confirmandis electionibus, quando non satis liquido constabant electis ornamenta virtutum & scientiæ necessaria, in causa erat, ut diutiùs aliquando vacarent Ecclesiæ. Non tamen hinc Gregorius ansam captabat nominandi Episcopos, quasi jure ad se devoluto. Ad id facit, quod de Episcopatu Neapolitano diximus. In quo rursus cùm se Clerus, populusque in contraria studia distraxissent, neutrum ex duobus electis confirmari per Canones licuit; nec tamen Gregorius insidiatus est occasioni illi, ut Episcopum ipse nominaret. Quinimò L. 8. Ep. 40. alium mandavit eligi, qui oneri ferendo par esset. *Studii vestri sit alium, qui aptus sit, præpararet.*

XVIII. Sed in tanta civitatum pecunia, & post diuturna cunctationum ac procrastinationum tædia, fieri vix ac nec vix poterat, quin Pontifex jure ad se devoluto aliquando tandem uteretur, & Episcopum designaret. Ita liquet in Episcopatu Aprutii: qui cùm jamdiu viduatus mœreret, hominum inopia qui oneri pares essent, tandem Gregorius Opportunum designavit, cujus virtutum fama ad eum pervenerat locupletissimis fulta testimoniis. Qua de re in hunc modum idem Pontifex ad Episcopum L. 10. Ep. 11. Firmanum. *Bene novit fraternitas tua, quàm longo sit tempore Aprutium Pastorali sollicitudine destitutum. Ubi diu quæsivimus quis ordinari debuisset, & nequaquam potuimus invenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis laudatur, &c.* certa ea erat & inevitabilis devolutio. Nec enim poterant Ecclesiæ non persæpè tunc vacare diutiùs, in tanta paucitate virorum fastigio Episcopali idoneorum, & in tanta Pontificum censura non admittendi nisi idoneos. Quæ cùm ita se haberent, cogebatur tandem aliquando Pontifex tandiu vacantes & squallentes Ecclesias designatis à se Præsulibus commendare.

XIX. Studia eligentium ita quandoque scindebantur, ut vel ipsi Pontificem interpellarent, quò Episcopum deligeret, mitteretque. Cùm satis concessisset Maximianus Episcopus Syracusanus, à Clero & populo electus est Agathon; fuere qui & in alium quempiam suffragia sua conferrent; Nobiles Gregorium compellarunt, ut Episcopum ipse designaret. Audi quid ille ad eos rescripserit super hæc hæsitatione ipsorum, qui sibi diffiderent, & mallent ad ejus voluntate pendere. *Laudis vestræ te-* L. 4. Ep. 47. *stimonium, quam direxistis Epistola, electionis vos onera sapienter declinasse significat. Et quoniam nostro hoc arbitrio commisistis, &c.* Ne tum quidem acquievit Gregorius, ut Episcopum ipse deligeret, sed Romam mitti ad se jussit duos illos, in quos suffragia pleraque collata fuerant, ut digniorem ex iis præponeret; aut si neuter ea esset virtutum & meritorum copia, quam Episcopatus desideraret, alium ipse subrogaret. *Ut utriusque cominus constitutis, ille qui Deo placuerit, & utilior visus fuerit, ordinetur.*

XX. Ad Castorium Notarium scripsit aliquando Gregorius, ut electionem maturaret, electum, vel electos ambos Romam properè mitteret, atque una delegaret quinque Presbyteros, quinque Diaconos & inferiores Clericos aliquot, ut omnia accelerarentur. Quo patet eam fuisse Gregorii men- L. 4. Ep. 25. L. 9. Ep. 74. tem, ut si prior electio, tamquam Canonibus inimica cassaretur, alia confestim redintegraretur Romæ.

XXI. Permirum verò illud est, quod tam vehementer instaret Gregorius, ne diutiùs vacare sinerentur Ecclesiæ: quòd toties contestatus sit trimestres tantùm inducias à Conciliis datas ad consultandum & eligendum: *Sacri Canones, ut nosti, ul-* L. 2. Ep. 1. 35. L. 6. Ep. 140. *tra tres menses Ecclesiam præcipiunt non vacare:* & 39. quòd tam rarò tamen usus sit jure devolutionis, quo credibile est frequentissimè illum uti potuisse, Dixi rarò usum. Usus enim quandoque est. Cujus rei & hoc rursus exemplum profero. Aleriæ civitatis in Insula Corsica cives usque adeo Episcoporũ sibi deligere negligebant, ut gravissimè illos objurgarit Gregorius, atque unà Episcopum eis ipse præfecerit, quem ex eversa civitate alia eò transtulit. *Etsi vos multo jam tempore sine Pastore esse Dei Ec-* L. 1. Ep. 79. *clesiam non doletis, nos tamen de ejus regimine cogitare, & susceptæ curæ compellit officii, &c. Nam si gregi cura pastoris defuerit, facile laqueos insidiatoris*

incurrit. Ea de re quoniam Ecclesia Alexandrina Sacerdotis diu est auxilio destituta, necessarium duximus, Martinum fratrem & Coepiscopum nostrum ibidem Cardinalem constituere Sacerdotem.

XXII. Ex hac porrò exemplorum congerie emergunt lumina quædam & documenta neutiquam aspernanda. 1. Multis argumentis approbavit Gregorius, quàm sincerè, & quàm vehementer ipse quidem abhorreret ab electionum implicamentis, ut iis nunquam se inserverit, nisi inexorabilis adigeret necessitas. 2. Numquam ipse Ecclesiis Episcopos designavit, nisi postquam supina & diurna civitatum negligentia coegit illum non tàm jure devolutionis frui, quàm officio suo fungi, & Pastores gregi destituto dare. 3. Jure devolutionis non utebatur, quoties per Canones invitabatur, id est, statim post tres vacationis menses. 4. Summam semper adhibebat diligentiam, ut ne eo jure uti, eo munere fungi, Episcopos ipse designare cogeretur. 5. Dedit tamen quandoque Episcopos Ecclesiis, quæ indignos elegerant, vel quæ dignos habebant nullos, quos eligerent. 6. Toties scissis civitatum suffragiis potuisset ipse interponere authoritatem suam, & arbitrio plerumque suo Episcopos constituere: si ea flagrasset cupiditate, à qua erat certè alieniissimus. 7. Cùm à paucis autem urbium Compromissaria perficebatur electio, integrum erat Pontifici ei dominari pro sedis suæ authoritate. Sed in ejus etiam generis electionibus incredibilis semper effulsit ejus zeli puritas, & expers privatorum affectuum charitas Ecclesiæ. 8. Eam potestatem Gregorius non explicavit, nisi In Italia, Corsica, Sardinia, hoc est intra fines suæ Metropoleos. Nam jure Metropolitani plerumque confirmabantur electiones Episcoporum. 9. Ne tunc quidem Episcopos Ecclesiis ipse præposuit, cùm prioris Episcopi exauthoratione vacabant. Quo tamen jure Concilium Toletanum X. ejecto Potamio, Fructuosum Episcopum Bracchar ensi præfecit Ecclesiæ. 10. Hinc denique illud emergit, quamtumvis certum, fixumque esset Gregorio non intervenire electionibus Episcoporum, locorum tamen temporumque eas incidisse vicissitudines, quæ eum vel invitum compulerint: ut nihil jam sit quod miremur, si longo sæculorum decursu ejusmodi rerum commissuræ sæpiùs occurrerint, & ita id tandem necesse fuerit ad unius Ecclesiæ utilitatem. De eo uberrimè inferiùs. 11. Jam inde ab anno 536. cùm Agapetus Papa Constantinopolim profectus esset, & Anthimum Patriarcham Constantinopolitanum exauthorasset, ejus loco ipsemet Menam subrogavit, assentiente Imperatore. *Anthimus videns se à sede pulsum, &c. Tunc Papa Principis favore, Menam pro eo ordinavit Antistitem, consecrans eum in Basilica sanctæ Mariæ.* Hactenus Liberatus, à quo etiam narratur, ut extruso pseudo episcopo Alexandrino, successor ei datus sit Catholicus, qui Constantinopoli à Mena ordinatus est, præsentibus Apocrisiariis, Romano, Antiocheno & Hierosolymitano. Romanus Apocrisiarius erat Pelagius Diaconus, quem non multò pòst delegavit Imperator, ut Gazæ concurreret cum Patriarchis Antiocheno, Hierosolymitano & Ephesino ad depositionem Pauli Episcopi Alexandrini. Abrogato Paulo subrogatus ab illis est Zoilus Quo ex Liberati testimonio emicat, quàm frequenter Concilia, Pontifices, Patriarchæ ejecto Episcopo alium ipsimet sufficerent.

Baron. an. 536. n. 17. 106.

Cap. 20. 21.

Baron. an. 537. n. 74.

XXIII. Post Gregorii verò Magni tempora, Sexta Synodus Oecumenica Macarium Antiochenum Patriarcham Monothelitarum hæreseos signiferum, sede sua exturbatum Romam ablegavit cum primariis aliquibus ejusdem insaniæ sectariis, eo, ut ajunt, consilio, quò Romanus Pontifex posset, si ex re videretur, humanius aliquid in eum consulere. Epiphanium quis illi in Antiochenam sedem subrogarit, non liquet mihi quidem, quanquam & aliqua hinc scintillet conjectura, quòd à Canone Papa successor Epihanio datus sit. Affirmat enim Anastasius Bibliothecarius à Canone nominatum fuisse Constantinum Ecclesiæ Syracusanæ Diaconum, idque *ultra consuetudinem, absque consensu Cleri*. Ideò nec res processit, spemque Pontificis frustravit Constantinus, cujus penitissimam cordis nequitiam necdum quisquam satis exploratam habebat. Jacebat jam tum Antiochia, infidelium barbarico jugo oppressa. Itaque jam minùs necesse erat ut Pontifices solliciti essent de nominando ibi Patriarcha, aut de danda opera, ut eligeretur. Anno 742. novus Antiochiæ electus est Patriarcha annuente novo Principe Sarracenorum, cujus antecessores Ecclesiam illam annis quadraginta viduam gemere coegerant. Exinde mos invaluit, ut electiones ibidem celebrarentur.

Baron. an. 686. n. 5.

Baron. an. 742. n. 2.

Ubi autem dixi non satis compertum esse, ecquis Antiochenæ Ecclesiæ Patriarcham præfecisset post abdicationem Macarii in Concilio VI. Oecumenico, non eram nescius ea ipsa in Concilii Sessione Episcopos Clericosque Diœceseos Anthiochenæ, seu Orientalis flagitasse à Judicibus Imperatoriisque Magistratibus, qui Concilio intererant, ut Imperatori suggererent, ut quamprimùm Antiochenæ Ecclesiæ novus adsignaretur Pastor. *Petimus vestram gloriam suggerere Imperatori, alterum pro Macario ad Pontificalem sedem Antiochiæ providere, ut non sit vidua hujusmodi Sedes.* Verùm iis verbis non insinuatur nisi necessaria Imperatoris permissio ad eligendum, non autem nominatio ipsa Patriarchæ. Et cùm Imperator ipse interpellante Concilio Macharium Romam ablegarit, ut suo Papa arbitratu de eo decerneret quid facto opus esset; simile veri est, permissum quoque Pontifici ab eo fuisse, ut Antiochenæ sedi provideret, vel restituto Macario si resipiscceret; vel si insanire pergeret, alio subrogato. *Precati sunt, ut eos ad vestram beatitudinem mitteremus; sic igitur fecimus, eosque ad vos misimus vestro Paterno judicio omnem ipsorum causam permittentes.*

Ibid. Sef. 18.

XXIV. Veri certè similiora non paulò sunt ista, quàm illud devolutionis jus, quod superstruere tentarunt nonnulli Epistolæ Cypriani ad Stephanum Papam, de lapsu Martiani Arelatensis Episcopi in Novatianorum laqueos. Nec enim hortatur Stephanum Cyprianus, Episcopum ipse ut designet alium, sed ut ad Arelatensem Ecclesiam scribat, quò alius substituatur. *Dirigantur in Provinciam, & ab plebem Arelate consistentem à te litteræ, quibus abstento Martiano, alius in locum ejus substituatur.*

Epist. 67.

XXV. Constat etiam, referente Hieronymo in Chronico, à Lucifero Episcopo Calaritano: dum in Oriente exularet, ordinatum fuisse Paulinum Archiepiscopum Antiochenum. Sed quanquam indubium id foret omnibus, quod mihi quidem dubium non esse abunde testatus sum *Part. I. Lib. II. Cap. CXVII. n. 8.* Scilicet Luciferum Legatione Romanæ Sedis tunc in Oriente perfunctum fuisse; posset satis probabiliter dici, dum flagrarent persecutionum incendia, id sibi jure quasi suo sumpsisse pios quosque Episcopos, ut quomodocumque possent, Ecclesiæ vulneribus mederentur, & tantum se posse confiderent, quantum necessitas Ecclesiæ, quantum subveniendi charitas postularet.

XXVI. Ex Epistolis Martini Papæ I. maximè ex iis quas ad Stephanum Dorylæi Episcopum perscripsit, & ad Joannem Archiepiscopum Philadelphiæ, exempla promi possunt magis apposita & expressoria hujus jurisdictionis. Orientem Sarraceni suæ substraverant potestati, ipsaque principes urbes Antiochiam & Hierosolymam. Cessaverant in his Patriarchalibus Ecclesiis electiones canonicæ, & in Episcopatibus earum ditionis. In has Episcopales sedes intruserant se homines ambitionis oestro perciti: nonnullas insederant ii, qui ab Episcopis Constantinopolitanis, Monotheletarum lue afflictis immisi fuerant, unde & ea pestis latiùs in dies per Orientem grassabatur. Ut serpenti

ri huic peſti occurreret Martinus Papa, ſuæ Sedis Legationem commendavit duobus illis Epiſcopis, ad quos & Litteras ſuprà laudatas perſcripſit. Et ut ſcriberet ad Joannem Archiepiſcopum Philadelphiæ de poteſtate priùs à ſe data Stephano Epiſcopo Dorylæi, omnibus Eccleſiis, ubi neceſſe eſſet, Epiſcopos & Clericos ordinandi. *Præcepta demandatæ vitis Apoſtolicæ hujus Cathedræ, quibus juſſus eſt electiones ibi facere eorum, qui ad curam Chriſtianiſſimi populi eligendi ſunt.* En rursùs qua poteſtate muniat Joannem ipſum Archiepiſcopum Philadelphiæ: *Ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per omnium civitatum Eccleſias, quæ ſedi, tàm Hieroſolymitanæ, quàm Antiochenæ ſubſunt Epiſcopos, & Presbyteros, & Diaconos. Hoc tibi omni modo facere præcipientibus nobis, ex authoritate Apoſtolica, quæ data eſt nobis à Domino, per Petrum ſanctiſſimum & Principem Apoſtolorum.*

XXVII. Apertiſſimum hic habes expreſſiſſimumque jus devolutionis, quo Papa Epiſcopos, Preſbyteros, Diaconos deſignat, ordinatque Eccleſiis Patriarchatus Antiocheni & Hieroſolymitani. Sed incredibilis tum erat temporum difficultas: cùm hinc Barbararum colluvio gentium Eccleſias omnes evaſtaſſet, Paſtoribus vel obtruncatis, vel in fugam datis: & hinc rurſus impetum facerent in vacantes iſtas Eccleſias; Monotheleticæ ſectæ lupi potiùs quàm Paſtores, à Præſulibus Conſtantinopolitanis eò incitati. In ejuſmodi temporum importunitate nemo ambigit, quin Epiſcopi Catholici omnes, maximè autem circumpoſiti, poſſunt, debeantque laboranti Eccleſiæ ferre ſuppetias, & Paſtores orthodoxos ſuppeditare. Quo ita fixo & ſtabilito, multò amplior certiorque poteſtas vendicanda eſt Petri ſucceſſoribus cui ſpeciali quodam jure & privilegio Chriſtus univerſalem commendavit Eccleſiam ſuam. Non tacuit Martinus temporis anguſtias, quæ illum ad hæc impellerent: *Propter anguſtias temporis noſtri & preſſuram gentium, ne uſque in finem in illis partibus deficiat ſacerdotalis Ordo.*

XXVIII. Eamdem uſurpaverant libertatem Patriarchæ Conſtantinopolitani, ut deſignarent, ordinarentque Patriarchas & Epiſcopos in Eccleſias omnes earum Provinciarum, quas Sarraceni perpopulati eſſent. Hi Patriarchæ & Epiſcopi ita ordinati ævum omne plerumque ſuum Conſtantinopoli degebant: ut docet Eutychius Patriarcha Alexandrinus in Chronico ſuo Alexandrino. Titulares hi erant Epiſcopi, quos nec improbaſſet Martinus Papa ſanctiſſimus, ſi Monotheletarum veſania non laboraſſent.

XXIX. Devolutionis jure hujuſmodi mirum prorſus eſt, quòd tam ratò uſi fuerint Pontifices, cùm ffloreſcere illud videatur ex omnibus dignitatibus ſuperioribus, maximè verò ex omnium ſuprema; cùm ad eas neceſſe ſit revolvi, & quaſi refundi poteſtatem omnem, qua fungi ceſſant, negliguntque inferiores. Deſperandum enim eſt de Reipublicæ ſalute, ſi quas muneris ſui partes ac poteſtatis negligit inferior, eas ſuperior non impleat, exeratque. Quin & huic juri authoritas ex Juſtiniani legibus conciliabatur. Edicit enim ille in Novellis, ut niſi intra ſextum vacantis Eccleſiæ Epiſcopalis menſem fiat electio, iis qui jure fruitur conſecrationis, nominet Epiſcopum ipſe, ordivetque. *Si vero qui debent Epiſcopum eligere, ipſa decreta intra ſex menſes non faciant, tunc periculo propriæ animæ, ille quem competit ordinare, Epiſcopum ordinet.* Novel. 123. c. 1.

CAPUT XLII. *P. 3. l. 2. c. 9.*

An nominaret Papa ad aliqua aliarum Diœceſeon Beneficia tempore Caroli Magni, ejuſque Regiæ ſtirpis.

I. Adrianus ea maximè gloria & laude delectabatur, quòd Epiſcoporum electionibus ſe non inſereret.

II. Adrianus II. Epiſcopum Colonienſem eligere voluit, quod ejus præceſſorem ipſe depoſuiſſet.

III. Donatur Romano Pontifici Abbatia ſancti Dionyſii juxta Lutetiam.

IV. Varia exempla Epiſcopatuum à Romano Pontifice conceſſorum, aut potius electis confirmatorum.

V. Ampliori poteſtate in Italia utebantur Pontifices.

VI. De Genevenſi Epiſcopo, quem ordinavit Papa.

VII. De iis qui ex ultimis orbis oris Romam adproperabant, ut à Pontifice ordinarentur.

VIII. Decreta Concilii Triburienſis circa proviſiones Beneficiorum quæ Romæ impetrabantur.

I. RArò interponebatur Romani Pontificis authoritas ad proviſiones Beneficiorum in aliorum Epiſcoporum Eccleſiis, ſæculo VIII. IX. & X. regnante vel imperante Caroli Magni ſtirpe. Profitebatur Carolo Magno Adrianus I. Litteris ad eum datis, antè exemplo ſe illi, quàm conſilio & præcepto præiſſe, ut nunquam Epiſcopalibus electionibus interſereret ſe: ſed contentus eſſet ei ſuffragari, quem canonica electio teſtaretur merito & pietate cæteris præpollere *Quia nunquam nos in qualibet electione invenimus, nec invenire habemus; ſed neque veſtram Excellentiam optamus talem rem incumbere. Sed qualis à Clero & plebe, cunctoque populo electus canonicè fuerit, & nihil ſit quod ſacro obſit Ordini, ſolita traditione illum ordinamus.* Epiſcopum ordinavit Adrianus à Carolo Magno exoratus, ſed non eum ipſe elegerat. *Per Petrum, quem Caroli mandato, Epiſcopum ordinarat.* Docet Nicolaus Papa in Epiſtola ad Carolum Calvum data, fundos proventuſque fuiſſe Romanæ Eccleſiæ in Galliis. Si eſſent in eis fundis Eccleſiæ, earum Patronatus penes Sedem Apoſtolicam erat & nominatio Beneficiorum. Sed ne has quidem ab Epiſcopi Diœceſani poteſtate immunes fuiſſe ullo certo conſtare poſt argumento. Conc. Gal. To. 2. p. 90. Ibid. p. 205. To. 3. pag. 341.

II. At verò Adrianus II. Colonienſis Epiſcopi nominationem eo nomine ad ſe pertinere contendebat, quòd præceſſor Epiſcopus canonico judicio ab Apoſtolica Sede dejectus fuiſſet. Ludovicus Germaniæ Rex vehementer diſſentiebat, unde & ipſum querelis ſuis Pontifex de novo ſubrogato Epiſcopo in hunc modum interpellavit. *Miramur præterea gloriam veſtra in præficiendo Epiſcopo Agrippinæ Coloniæ tam indiſcretè præbuiſſe conſenſum; cùm evidentiſſimè ſciret, quod Apoſtolicæ ſedis judicio, atque conſultu ibidem debuerit ordinari Antiſtes, cujus cenſura nuper fuerat eadem Eccleſia ſuo privata Rectore.* Denique profeſſus eſt ſe novo Epiſcopo confirmationis beneficium denegaturum, donec ſe Romanæ Synodo præſentem ſtiterit, & ab ea examinatus fuerit: *Præfatam quippe ordinationem nec confirmamus, nec ratam habere decernimus, donec, &c.* Duobus aut tribus antè annis præceperat Nicolaus Papa, ut Colonienſis Clerus alium deligeret Epiſcopum. *Canonicè à filiis & de filiis jam nominatarum Eccleſiarum electi, ab his qui earumdem Eccleſiarum Antiſtites ſoliti ſunt conſecrare, regulariter ordinarentur.* Sed longè alia jam rei facies erat, poſtquam ſtatuerat Adrianus II. Guntharii, qui depoſitus fuerat, cauſam & judicium inſtaurare. Ann. 870. Epiſt. 22. Epiſt. 11.

III. Joannes VIII. Papa in Concilio Tricaſſino Abbatiam ſancti Dionyſii à Carolo Calvo Imperatore Romanæ Eccleſiæ datam fuiſſe contendebat. Sed cùm nullis potuiſſet certis ea donatio probari argumentis, res ſucceſſu caruit. *Quod argumentum ſicut factio, & non ratio imperfectum remanſit,* Aimoinus hujus narratiunculæ author, tradit in eodem Concilio perfeciſſe Pontificem, ut Hedenulphus Laudunenſis Epiſcopus admitteretur, quem ipſe ordinari curaverat in locum Hincmari: *Dixit Papa Joannes, ut Hedenulphus, ſua authoritate ordinatus Epiſcopus, ſedem ſuam teneret, & Epiſcopale* L. 5. c. 17.

miniſterium ageret, &c. Verùm Hedenulphus electus fuerat à Clero & populo Laudunenſi, ut liquet ex Decreto electionis, quod tranſmiſerunt ad Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum, *Hedenulphum Eccleſiæ noſtræ filium elegimus.* Non aliud ergo Papa, quam in locum Hincmari Laudunenſis alium ordinari permiſerat Epiſcopum.

Conc. Gal. To. 3. pag. 431.

IV. Nec alia ratio eſt Hieronymi Epiſcopi Lauſanenſis, quem idem Joannes VIII. commendavit Carolo Craſſo Regi, tamquam Apoſtolicæ ſedis authoritate ordinatum. *Jam dictum Epiſcopatum Lauſanenſem, ſibi divinitus conceſſum, noſtraque Apoſtolica etiam authoritate commiſſum, ſub omni integritate recipere, habereque permittatis.* At non multo pòſt fatetur ipſe Pontifex electum hunc fuiſſe ſervata Canonum norma, & ab jis ordinatum, quos proprius delegaverat Metropolitanus. *Nam regulariter illum electum, & proprio Archiepiſcopo cauſa infirmitatis præbente conſenſum, & Epiſcopos conſecratores illius, litteris quas nobis oſtendit rogante, conſecratum fuiſſe jam dictæ Eccleſiæ Epiſcopum, incunctanter agnoſcimus.* Præpotentior ergo tantùm tuitio his verbis declaratur, *Epiſcopatum noſtra Apoſtolica authoritate commiſſum, largitum, &c.* quod rurſus declaratur ex eo quòd ſpondeat Pontifex nunquam ſe electioni alteri conſenſurum. Non quod ad omnes Epiſcoporum electiones Pontificius deſideraretur conſenſus. Sed quod ubi partium & ſuffragiorum diviſio & altercatio erat, ad Pontificem perſæpè res referretur, & tum certè ea impendebatur ſummæ Sedi reverentia, ut præter ejus voluntatem nil molirentur.

Epiſt. 243.

Epiſt. 244 195.

Richerii.

Cùm de Epiſcopatu Tungrenſi, ſeu Leodienſi Hilduinus & Richerius decertarent, flagrante ea contentione, Joannes X. adminiſtrationem ejus mandavit Archiepiſcopo Colonienſi, quem & inſimulavit, quod electioni quam confirmaſſet Rex Carolus Simplex, non eſſet ſuffragatus: cùm ex adverſo electio Hilduini Patrocinio niteretur Gisleberti, quem Lotharingi ſibi Ducem creaverant, excuſſo Caroli Simplicis Regis imperio. Romam conceſſerunt competitores, ubi Richerius à Papa ordinatus, Hilduinus autem excommunicatione innodatus eſt, ut author eſt Flodoardus in Chronico.

Flod. Chr. Ann. 920. 922. Conc. Gal. To. 3. pag. 476.

Nec lites tantùm, ſed & neceſſariæ diſpenſationes in cauſa frequentiſſimè erant, ut Romam confugerent partes & electi, ſeque Papæ judicio ſubjicerent. Abdicatus fuerat in Concilio Sueſſionenſi II. Vulfadus, quod ab Ebbone Remenſi Archiepiſcopo ordinatus fuiſſet. Cauſa in Concilio Sueſſionenſi III. redintegrata, ejuſque reſtitutio Pontifici reſervata eſt. Tum Carolus Calvus eum Bituricenſis Eccleſiæ Archiepiſcopum eligi fecit, confirmationemque à Romano Pontifice poſtulavit, ut anteverteret eas tumultuoſas factiones quæ reformidabantur, ſi ejus reſtitutio & confirmatio à Synodo expectaretur. *Sed quia nondum in futura Synodo cauſa ſuæ reſtitutionis definita erat, noluimus, anteqam vos conſuleremus, ullo modo illum prædictæ Eccleſiæ præponere.*

Ibidem. pag. 614.

Actardus Nannetenſis Epiſcopus, referente Flodoardo, Eccleſia ſua ejectus cùm fuiſſet à Normannis, qui eam funditus diruerant: Turonenſis Provinciæ Epiſcopos, Clerumque, & populum Turonenſem invitavit Pontifex, ut eum hujus civitatis Archiepiſcopum eligerent; quod & præſtitum ab eis eſt, ſollicitato Hincmaro ad conſenſum Regis eliciendum. *Intimans Regi quod Epiſcopi ejuſdem Provinciæ, Clerus quoque, & plebs ipſius Eccleſiæ, invitati authoritate Apoſtolicæ ſedis, Actardum ſibi velint donari Epiſcopum.* Litteræ quoque Caroli Calvi Regis ſicut & Adriani II. id produnt, expetiſſe Regem ipſum translationem Actardi, conceſſumque fuiſſe à Pontifice, ut Turonum transferretur.

Flodoard. L. 3. c. 21.

Conc. Gall. To. 3. pag. 361. 365.

V. Facillimè aſſentientur omnes, Italiæ Eccleſias revertentiùs aſſurrexiſſe Pontificibus, ſiquid illi molirentur in Epiſcoporum electionibus, vel translationibus. Cùm Faventina vacaret Eccleſia, ad eum Epiſcopatum Joannes VIII. evexit ejuſdem Archidiaconum: reſcripſitque ad Archiepiſcopum Ravennatem, ut illum incunctanter ordinaret. Pontificiæ Epiſtolæ verba ſummam manifeſtè præferunt authoritatem: *Defuncto Eccleſiæ Faventinæ Epiſcopo prævidimus hunc Dominicum venerabilem Archidiaconum, ſedis ipſius honore Epiſcopali dignum exiſtere. Hoc authoritatis noſtræ ſtatuto præſenti, dilectioni tuæ præcipimus, ut abſque omni mora, vel protelatione, eumdem Archidiaconum ſtudeas, ſecundum morem, Epiſcopum conſecrare.* Cùm verò Romanus nomine Archiepiſcopus Ravennas præter mandatum Pontificis Parochum Dioeceſeos Faventinæ Epiſcopum Faventiæ ordinaſſet, illum ad Romanam Synodum cum ordinato Epiſcopo citavit Pontifex, qui hunc interim functionibus Epiſcopalibus penitus ſuſpenderat. En ut ad eum ſcribat de ejus promotione: *Audientes te eſſe quaſi ad Epiſcopalem honorem à Romano Ravennati Archiepiſcopo, ſine noſtri Pontificii authoritate, ſeu licentia, & abſq; Canonicæ inſtitutionis regula enormiter promotum, &c.*

Epiſt. 171. 174. 175.

VI. Conſecratus eſt ab eodem Pontifice Optandus Epiſcopus Genevenſis, à Clero & populo electus; quòd nimirum eam Ordinationem malitiosè procraſtinaret Metropolitanus Viennenſis, propter ſuam cum Boſone confœderationem, hoſte infenſiſſimo Caroli Craſſi Imperatoris, qui Optando patrocinabatur, inſtabatque Pontifici, ne ejus conſecrationem retardari pateretur. Archiepiſcopus Viennenſis eò erupit audaciæ, ut ordinatum à Pontifice Epiſcopum in carcerem compingeret, & alterum ipſe ordinaret. Pontifex excommunicationis fulmen interminatus juſſit, ut Optandum in Genevenſem Epiſcopatum reſtitueret, ipſe quamprimùm Romanam ad Synodum pergeret, facinus hoc ſuum purgaturus.

Epiſt. 281. 292.

VII. Ab ultimis uſque Orbis Chriſtiani oris Romam ventitabant multi, pio concitati deſiderio, ut à Petri ſucceſſore, tamquam à Petro ipſo ordinarentur. Sed & hos conſentaneum eſt ut credamus à Clero populoque proprio electos priùs fuiſſe Epiſcopos, ſicut de Optando Genevenſi oſtendimus. De Epiſcopis autem Romam confluentibus ut Epiſcopatus gratiam ab ipſo Epiſcopatus vertice, & à Petro magis, quam Petri ſucceſſore conſequerentur, luculentè differit Auxilius in hæc verba; *Qui de longinquis terrarum ſpatiis per mille, ut ita dicam diſcrimina, tremebundi ad Apoſtolicam ſedem profecti ſunt, & ſacram ordinationem, ut moris eſt, magis ab Apoſtolo Petro, quam ab ejus Vicario ſuſceperint.* Et infrà: *Mihi qui de longinquis terrarum ſpatiis ad Apoſtolorum limina profectus ſum, & ſacram ordinationem ut moris eſt, magis ab Apoſtolo Petro, quam ab ejus Vicario ſuſcepi.*

L. 1. c. 29. L. 2. c. 1.

Illud quoque obſervari par eſt, agere Auxilium de his qui Romam convolabant ex omnibus Orbis partibus, ut ordinarentur à Pontifice, nec ſignificare, Epiſcopi eſſent, an Presbyteri, Diaconique, an Minorum Ordinum. Itaque probabilius eſt omnium promiſcuè Ordinum fuiſſe. Nec negat Auxilius veniſſe eos cum Epiſcopi proprii Dimiſſoriis litteris. Cùm id verò tam inſtanter jubeant Canones, credere par eſt ita factitatum fuiſſe. Niſi ex adverſo prætendat quis, ut Conſtantinopolitani & Carthaginenſes Epiſcopi id ſuo quaſi jure ſibi ſumebant, ut aliarum Eccleſiarum Clericos in Eccleſia ſua retinerent illigarentque: Pontificem Romanum eodem hic jure uſum fuiſſe. Verùm ingenuè fatendum eſt, eos quibuſde hic agitur nequaquam Eccleſiæ Romanæ obſequiis deſigendos, dicandoſque deinceps fuiſſe.

VIII. Non ſatis video, an ad Proviſiones Beneficiorum referri poſſit, quod habetur in Canone Concilii Triburienſis, ubi profitentur Epiſcopi, ut durum ſit jugum, quod ſibi à ſede Apoſtolica imponetur, modicè ſe & æquo animo id laturos, memores nimirum Petri, cujus Eccleſia parens eſt & magiſtra cæterarum omnium. *In memoria beati Petri*

Can. 3c. *tri Apostoli, honoremus sanctam Romanam & Apostolicam sedem, ut quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat magistra Ecclesiasticæ rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa sancta sede imponatur jugum feramus & pia devotione toleremus.* At si Presbyteri vel Diaconi Roma redeuntes fallaces falsasque litteras deferant, quæ paci & disciplinæ obstrepant Ecclesiarum; eos Episcopi comprehendi & custodiri curabunt, donec vel per Epistolas, vel per nuncios quoslibet rescierint à Pontice, qua eos pœna mulctari velit. *Si verò quilibet, sive Presbyter, sive Diaconus aliquam perturbationem machinando, & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam ab Apostolico detulisse Epistolam, vel aliud quid, quod inde non convenerit: salva fide & integra circa Apostolicum humilitate, penes Episcopum sit potestas utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat custodiam, usquequo per Epistolam, aut per aliquos suæ partis legatos, Apostolicam interpellet sublimitatem, ut potissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus justo ordine lex Romana statuat definire, ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.* Rescripta Romanæ sedis tam frequentia jam tum erant, ut & frequentes jam essent eorum adulteratores.

De Mandatis, Reservationibus, Expectativis Beneficiorum, quæ toto terrarum Orbe Pontifex contulit post annum Christi millesimum.

CAPUT XLIII. *P. 4. l. 2. c. 10.*

De initio & progressu Juris, vel Exercitii Juris summorum Pontificum in Beneficia Dioeceseon aliarum. De Mandatis eorum, Reservationibus & Expectativis, usque ad annum Christi millesimum trecentesimum.

I. Istiusmodi jura necdum ad usum vocata erant sub Gregorio VII. Quæ illi donarit Comes Provinciæ.

II. Adrianus IV. primus omnium videtur orasse, petiisse, tandem & præcepisse Ordinariis, ut Beneficia iis quos commendabat, pauperibus & bene de Ecclesia meritis conferrent. Reges ipsi Principesque Pontificem ad id instimulabant.

III. Alexander III. eo exemplo usus, precibus mandata miscuit, Optimatibus & viris quibusdam sanctissimis sollicitantibus.

IV. Vacaturas conferebant Præbendas, reservabant, & expectativas dabant.

V. Pius & doctus cum primis vir Lucium Papam urgebat, ut imperaret, nec solis precibus ageret.

VI. Varia observantur in hanc disciplinam, quæ eo collimabant, ut haberent pauperes Clerici, nec ignavi, sed pii & litterati, quo vitam tolerarent.

VII. Augescit hæc Pontificia potestas, utque ei Anglia & Gallia resistatur.

VIII. Patroni laici immunitatem adipiscuntur.

IX. Rursum repugnatur. Querelæ gravissimæ Anglorum de Italis, qui occupaverant Angliæ Beneficia omnia redituque sacros.

X. Aliis in Regnis quo loco res essent.

XI. De Pragmatica sancti Ludovici.

XII. Philippus Pulcher repugnat Mandatis Bonifacii VIII. à quo vicissim oppugnantur Collationes Beneficiorum Regiæ. Quid Clemens V.

I. DEmonstrata illustrataque ea, quam antiquissimam & universalem obtinebant Episcopi potestatem, conferendi omnia omnino Dioeceseos quisque sua Beneficia: defluximus ad ejus potestatis varias subinde factas coarctationes, per Patronos, per Collatores, maximè autem per summos Pontifices. Hærendum in his hic diutius nobis est, & ordiendum à Gregorio VII. qui illud quidem inter jura recensuit primæ Sedis, ut Abbatias novas creare possit, opulentiorem Episcopatum in duos partiri, tenuiores duos in unum constare: sed ne verbum quidem fecit ullum, de facultate conferendi omnia ubique Beneficia: nisi id his ejus verbis exculpere velis, *Quod de omni Ecclesiæ quemcumque voluerit Clericum, valeat ordinare.* Dictatus Greg. VII. Sed alio jam sensu, eoque germano hæc Gregorii interpretati sumus verba, quibus una innititur Papæ authoritas, ad transferendos in Ecclesiam Romanam quoscumque aliarum Provinciarum Clericos.

Bertrandus quidem Provinciæ Comes, cùm huic Pontifici subjecisset ditionem suam omnem, ejusque successoribus, disponendas illi simul permisit Ecclesias suas omnes: *Ecclesias omnes, quæ in mea potestate sunt, domino Gregorio Papæ omnino dimitto, & omnibus successoribus suis: & ad ordinandum eas juste & secundum Deum pro posse meo fideliter adjuvabo.* L. 9. Ep. 12. Sed non facilè adduci possum, ut existimem eam Comitis hujus animo insedisse voluntatem, ut Episcoporum suorum legitimam potestatem frangeret & enervaret: atque ut id largiamur eum voluisse, privata hæc fuerit concessio, quæ Provinciæ finibus arctaretur, nec ad alias orbis Christiani Provincias manare posset. Quin & simile veri est has Ecclesias non fuisse nisi Cathedrales, quarum investituras à se priùs usurpatas hic in Gregorii munus resignarit.

II. Primus omnium Adrianus IV. qui Sedis Apostolicæ culmen adiit anno 1154. postulasse videtur ab Episcopis & Capitulis Præbendas, vel Dignitates quasdam, quibus privatos de Ecclesia bene meritos impartiret. Hugo Cancellarius Franciæ Archidiaconus major Ecclesiæ Atrebatensis designatus ab Episcopo ejusdem urbis; ab Adriano dignitatis sibi collatæ confirmationem accepit, Cùm Episcopus & Capitulum Ecclesiæ Parisiensis eidem Cancellario Præbendam contulissent, eam collationem confirmavit Papa, rescripsitque, ut quo ille cumque loco esset, his reditibus potiretur. Expresserat Episcopus Atrebatensis à Cancellario sacramentum, eo ipso tempore, quo ei Archidiaconatum contulerat, ut simul atque admoneretur Cancellariam abdicare, abdicaret: eo sacramento eum Pontifex absolvit. Propè à vero abest ab ipso Cancellario, vel Rege sollicitatum ad hæc omnia impulsumque fuisse Pontificem, quæ minùs usitata hactenus fuerant, & quæ viam illi complanarunt, ut Canonicatum, aut Dignitatem postea peteret ipse à Capitulo eodem Parisiensi, qua idem Cancellarius donaretur. His sanè ille ea de re verbis ad Episcopum Parisiensem scripsit: *Fraternitatem tuam pro his qui nobis cari sunt rogare non dubitamus, &c. Cancellarius Regis Franciæ Romanæ Ecclesiæ & nobis quantum devotus sit & fidelis, prudentiam tuam non credimus ignorare. Inde est quod illum fraternitati tuæ duximus plurimùm commendandum, rogantes attentiùs, quatenus pro B. Petri & nostrarum reverentiæ litterarum, primum personatum vel honorem, qui in tuæ vacabit Ecclesia, ei concedas, ut & ipse nostras sibi preces sentiat fructuosas, & nos de nostrarum precum admissione gratiarum tibi exolvere debeamus actiones.* Epist. 10, 11, 12. Perspicuum est commendatitiam eam fuisse tantùm Epistolam & precem, quam Cancellarius, quam forsan Rex ipse à Pontifice expressisset, alioqui propenso ad Regi & Cancellario gratificandum; cum nihilo minor esset propensio Parisiensis Episcopi, ut gratiam simul & à Pontifice iniret, & à Rege, atque à Concellario.

Acerbiores idem Pontifex Litteras dedit ad Capitulum Aurelianensis Ecclesiæ, à quo repugnatum

fuerat diſpenſationi reſidentiæ eidem Cancellario conceſſæ, propter Præbendam, quam in eodem Aurelianenſi Capitulo obtinebat. Ex alia ejuſdem Pontificis Epiſtola ad eumdem Cancellarium data, liquet eumdem Cancellarium feliciſſimè inſudaſſe paci inter Franciæ, Angliæque Regis ſtabiliendæ, atque ita non immeritò Pontificem, Regemque, Eccleſiam & Regnum conſpiraſſe ad honores viciſſim novos in illum congerendos. Epiſt. 14. Epiſt. 20.

Miſſas facio reliquas ejuſdem Pontificis Litteras, eò pertinentes, ut collatorum ſibi Beneficiorum pacificam poſſeſſionem nanciſceretur Cancellarius. Venio ad eam, quæ jam non commendationes, non preces, ſed mandatum præferret, quæ preces imperio miſceret. Antè forſan Pariſienſis Epiſcopus vivere deſiderat, quàm implere poſſet, quod expetitum à Papa fuerat, nimirum quòd nulla vacaſſet Præbenda. Cùm vacaſſet ergo Præpoſitura, eam à Pontifice ſibi flagitari pervicit Cancellarius, & quidem verbis tantò expreſſionibus, quod ad Capitulum jam ſcribebatur. *Univerſitati veſtræ præcipiendo per Apoſtolica ſcripta mandamus, & mandando præcipimus, quatenus præpoſituram, quæ in Pariſienſi Eccleſia, & domos quæ in clauſtro ejusdem Eccleſiæ dehinc primùm vacaverint, ei concedatis, &c.* Epiſt. 34.

III. Exinde quæ preces Pontificum, præcepta etiam fuere; nec alius eſt rerum humanarum curſus uſitatiſſimus; nec aliter ſe ſumma per varias temporum vices Principum poteſtas explicat. Illud certè fateri cogimur, non amplificatam tantùm fuiſſe authoritatem Apoſtolicæ Sedis, his, ſeu precibus, ſeu mandatis: ſed & Epiſcoporum utilitatibus, privatorumque hominum eruditionis & pietatis gloria inſigniorum commodis conſultum fuiſſe. Ab Abbate ſancti Remigii Alexander III. Præbendam poſtulavit, pro eo qui & eruditione & ipſius Abbatis gratia floreret. *Viris litteratis atque devotis tanto propenſius providere tenemur, &c. Audientes devotionem quam circa te gerit, &c. Ipſum commendamus, rogantes & rogando mandantes, quatenus pro reverentia B. Petri & noſtra, & intuitu devotionis ac litteraturæ, &c.* Curæ erat huic Pontifici, ut egentibus Clericis, & qui bene mereri de Eccleſia poſſent, neceſſaria vitæ ſubſidia Eccleſiaſticis Beneficiis compararet. *Paſtoralis ſollicitudo nos admonet, pro viris Eccleſiaſticis, & præſertim pro his qui nullum habent Eccleſiaſticum Beneficium, & ſunt bonæ opinionis & famæ, ſollicitus exiſtere, &c. Rogantes attentius, monentes atque mandantes, quatenus, &c.* Diuturna Imperatoris & Antipapæ Victoris infeſtatio hunc Pontificem compulerat, ut in Gallias confugeret; ubi à Rege Ludovico VII. flagitavit Carnotenſem Archidiaconatum, quo Clericum remuneraret: fugæ & calamitatis ſuæ ſocium. Cùm Rex non ſtatim annuiſſet, rurſus illum Pontifex per Litteras interpellavit, ubi preces & monita tantùm. *Rogantes attentius & monentes, &c.* Apparet Regem Pontificis precibus ceſſiſſe tandem, cùm & ipſe ad ejus authoritatem confugerit, ut Præbendam Eccleſiæ Pariſienſis nepoti Meldenſis Epiſcopi impetraret. Hæc enim verba Pontifici Epiſtolæ ad Capitulum Pariſienſe: *Precibus illuſtris Francorum Regis, Reginæ quoque, & aliarum magnarum perſonarum inducti, univerſitatem veſtram per Apoſtolica ſcripta monemus, mundamus atque præcipimus, quatenus, &c.* Append. 1. Ep. 7. 44. Append. 2. Epiſt. 96. Ibidem. Epiſt. 107.

Joannes Salisberienſis Epiſcopum Vorceſtrenſem Litteris urgebat, ut viro multis præclaro virtutibus Præbendam conferret, quod ita cuperent Pontifex, Rex & Regina. Nec dubitavit Joannes tum affirmare, preces Pontificias vim habere præcepti. *Summi Pontificis voluntas decretum eſt.* Hanc ille ſcripſiſſe videtur Epiſtolam alicujus Prælati nomine, ſicut & illam, qua Cantuarienſis Archiepiſcopus monet Alexandrum III. Papam, paruiſſe ſe ejus mandato de Præbenda, ſed Epiſcopum Londonienſem reſtitare adhuc, & Pontificis eſſe jam, ut dignitati ſuæ ſuarumque precum conſulat. *Vos honorem veſtrum ſervabitis.* Teſtatum facit hic idem Scriptor, Regem Angliæ liberam eidem Pontifici dimittere valuiſſe proviſionem omnium Angliæ Beneficiorum, ſi modò animum induceret ad exauthorationem Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis. *Concedens, ut tàm in Eccleſia Cantuarienſi, quàm in aliis vacantibus in Anglia Paſtores ordinaret ad libitum.* Epiſt. 16. Epiſt. 171.

Agit Petrus Cluniacenſis Abbas de Præbendis, quas Tricaſſinus Epiſcopus contulerat, aut conferre debuerat Clericis quibuſdam, & Abbatiæ ipſi Cluniacenſi hujus *Papæ precibus & præcepto*. Declarat hujus Pontificibus Decretalis *Cap. Cùm teneamur. De Præbendis*, mandatis ſuis tum poſſe non obtemperari, cùm ii quæ ea impetrarint, alia obtinent Beneficia, de quibus non meminere mandata. Ratio in promptu, quòd horum ſcopus is eſſet mandatorum, ut mendicitati Clerici ſubducerentur. L. 2. Ep. 33. 34.

IV. Indiſcriminatim verò dabantur hæc mandata ad Præbendas, quæ vel tunc vacarent, vel vacaturæ primùm eſſent. Aliud erat & mandati genus, ut author idoneus eſt Stephanus Tornacenſis, quo ipſum nempe Alexander III. compellebat ad alendum Clericum, & poſtea ad certam pecuniæ penſionem. Quin & Pontificem idem ſubmonebat, hoc ipſos quoque ſibi ſumere Cardinales Romanos, ut Clericos aliquos ſibi alendos commendarent. *Sciat Paternitas veſtra, nos in quibuſdam Clericis exhibendis per aliquos dominos meos Cardinales conſimilia onera ſuſtinere.* Epiſt. 67.

V. Sed ex iiſdem Stephani Tornacenſis Epiſtolis illud ante cæteta obſervandum venit, quod quamquam mandata hæc Pontificum jam vim ſibi induiſſent præceptorum, non tamen illis ſemper omnes morem geſſerint. Ideò & Stephanus ipſe vehementiùs inſtare cœpit Lucio Papæ, ut ne diutiùs inultam ferret contumaciam Capituli ſancti Aniani Aurelianenſis, quod nondum paruerat ejus, immo & prædeceſſoris ejus Alexandri mandato, quo conſulebatur ſubdiacono, qui etſi pietate & doctrina non mediocri eſſet, & patrimonio & Beneficio deſtitutus languebat. Et expediri hoc Apoſtolicum mandatum in gratiam Subdiaconi priùs curaverat Stephanus, & idem validè urgebat, ut executioni mandaretur. *Scripſit pro eo Alexander, ſcripſiſtis & vos, primò & ſecundò. Sed neque preces, neque præceptum veſtrum, quamvis tres Præbendæ vacarent, voluerunt audire. Abſit, Pater, ut inanes ſint preces veſtræ, contemptibilis authoritas, eluſorium præceptum, & nunc demum tanta ſi placet virtute intonet ſuper eos majeſtas veſtra, ut qui blanditiis juvari non potuerunt, imperio diſcant vinci.* Nec multùm laborandum fuit Stephano, ut perſuaderet quod volebat, Quin & ſuſcepit ipſe in ſe executionem alterius Pontificii mandati ad Epiſcopum Aurelianenſem, ut Præbenda ejus Eccleſiæ adſignaretur Amanuenſi Pontificis ipſius, oriundo ex ipſa Aurelianenſi Diœceſi, cum expreſſo mandato irritandi collationes omnes Præbendarum ab eodem Epiſcopo faciendas, donec mandato morem geſſiſſet. *Et ſi quam Epiſcopus feciſſet vel facturus eſſet de nondum vacante Præbenda promiſſionem, conceſſionem vel inveſtituram, totum authoritate domini Papæ irritum eſſe & fore denuntiavi.* Ceſſit tandem Epiſcopus tantæ authoritatis ponderi, non ſine offendiculo Canonicorum, propter Archipresbyterum, cui pecuniariam adſignaverant penſionem, dum vacaret Præbenda. Epiſt. 109. Epiſt. 111.

Cùm rurſum idem Stephanus executor deſignatur eſſet à Pontifice unà cum Archiepiſcopo Remenſi, Mandati cujuſdam ad Capitulum Sanctæ Crucis Aurelianenſis, in favorem Clerici Aurelianenſis, rerum neceſſariarum penuria graviter laborantis, ſtatim ad Capitulum Aurelianenſe. Rem eſſe præſcripſit plenam periculi, Pontifici non morigerari. *Tanto Patri non parere, perire eſt: non obedire, obire:* Epiſt. 131.

obire: si illi differient, Archiepiscopum executioni mandaturum præcepta Pontificis: *Si desides apparueritis, implebit non minus celeriter, quàm potenter*: satius esse denique volentem flecti, & parere, quàm invitum frangi, cogique. *Acceptius est spontaneum beneficium, quàm involuntarium; gratuitum, quàm extortum.*

Innocentii III. declarat Epistola quædam Episcopum Parisiensem sua sponte Præbendam Ecclesiæ suæ sepositisse & servasse, ut illam illi offerret, cuipiam propinquorum ejus conferendam. Quod Regest. 13. Epist. 130. Pontifici gratissimum fuit. *Præbendam vacantem reservasti, cuicumque vellemus conferendam, habiturus gratissimum, si alicui de sanguine nostro, &c.* Regest. 15. Epist. 95. Alibi verò rursus idem Pontifex discernit tria litterarum seu mandatorum genera, ad collationem Beneficiorum spectantia. Prima erant Mandata, ut quipiam provideretur. His succedebant iteratæ Monitiones. Tertio tandem loco expediebantur Executoriæ, quibus delegabantur, qui executionem urgerent, vel rem exequerentur ipsi.

VI. Ita gradatim ex precibus ad præcepta ventum est, & repugnasse, contumaciæ imputabatur: denique delegati sunt Executores, qui cessantibus Collatoribus, Beneficia ipsi conferrent. At verò 1. quidem id fiebat interpellatione & instigatione Francorum ipsorum, Regum, Principum, Episcoporum, Abbatum, virorum sanctitatis laude clarorum, qui Pontifices ipsos ad hæc stimulabant. 2. Tantò clementiores esse nos in his decet, quod totum fiebat in gratiam Francorum ipsorum civium, & plerumque Diœcesanorum, quibus & merita suffragabantur, & obsequia Ecclesiæ præstita, & demum luculentissima omnium suffragatrix paupertas.

Innoc. III. Regest. 15. Epist. 23. 27. 95. Quæ eadem observari par est in Litteris Innocentii III. nempe ipsius permagni Ecclesiæ interest, ut Clericis consultum sit, quorum illa mater est, & quorum obsequiis culta fuit, cùm tamen illis Regest. 16. Epist. 163. 165. non sit, quo vitam tolerant. *Cum reditus sufficientes non habeat.* Illud enim Romanis Pontificibus fixum & solemne erat, non commendare, nisi qui patrimonii inopes essent & Beneficii. *Cùm necessitatibus pauperum Clericorum, qui nullum sunt Ecclesiasticorum Beneficiorum consecuti, Sedes Apostolica duxerit succurrendum.* Quæ in Mandatis exprimi receptissimum erat: *Sicut ibidem exprimi consuevit*, Quin in ipsas Orientis Ecclesias eamdem sibi idem Pontifex licentiam usurpavit, ut Executores mitteret, juberetque, nec Censurarum jaculis abstineret. Ib. Ep. 177.

Extra. De Præb. c. 38. Nec Gregorius IX. Censuris abstinuit. De Cælestino autem III. narrat Rogerius, cùm necdum posset terminari Archiepiscopi & Capituli Eboracensis dissidium de collatione Decanatus ejus Ecclesiæ, nominatum à Pontifice ipso fuisse Decanum illum ipsum quem Capitulum elegerat, illæso partium jure. *Fretus sua potestate, de cujus amplitudine dubitare fas non est, Decanatum contulit.* Permira sunt ea verba, nec illud minùs mirum, quòd nemo tum obstrepuerit.

Jus erat multò luculentius, fuissetque repugnare non paulò atrociùs, cum agebatur de Clericis qui sine titulo ordinati fuerant ab Episcopo, vel ab ejus prædecessoribus. Unde idem Innocentius III. ad Braccharensem Archiepiscopum ejusmodi causa. *Cùm etsi tecum de jure agere vellemus, te possemus merito ad provisionem eorum compellere, quos à te, vel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse constaret.* Ejusmodi quoq; de re ad Episcopum Zamorensem in Hispania sunt ejusdem Pontificis Litteræ. Honorius III. ad Capitulum Andegavense misit *preces & præcepta*.

C. Accepim. De ætate & qualit. Regest. 1. Epist. 76. C. Dilectus De Præb.

VII. Si verò potestas hæc non eodem semper se circumscripsit gyro, quo cœperat: si latius serpsit, si repugnari non est amplius passa, postquam longo usu corroborata fuit, doctorumque & piorum omnium adgratulatione & voto: illud unum occurrere debet animo, eam esse rerum humanarum sortem, ut semper adolescant, vel senescant: augeantur, vel minuantur: numquam diu constent eodem sive in bonum, sive in malum gradu.

Erit quod magis etiam stupeamus, in eo quod narrat Matthæus Paris anno 1226. Ottonem Pontificium in Anglia Nuncium proposuisse nomine Papæ, ad abstergendas avaritiæ sordes, & profligandam munerum invidiam a Romana Curia, quam ad has pudendas angustias sua coarctabat paupertas, duæ ut illi Præbendæ adsignarentur in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, alteram mensæ Episcopalis, Capitularis alteram: similiter & duas in Abbatialibus Ecclesiis, alteram mensæ Abbatum, alteram Monachorum, ubi sejunctæ jam fuerant mensæ. Excusarunt Episcopi absentiam cæterorum Prælatorum & Patronorum Regni torius, maximè verò Regis, cujus plurimum intererat: at Barones Regni nomine Regis obnunciarunt Episcopis, quibus Feuda & Baroniæ erant, eorum non esse juris & potestatis, Ecclesiæ Romanæ subjicere Feuda Regni, ex quibus aliquando exhaustis fore ut suppeditari non posset, quo Regni oneribus satisfieret. *Districtè inhibentes ne laicum feudum suum Romanæ Ecclesiæ obligarent, unde à servitio sibi debito privaretur.* Ita rem totam tum ludificati sunt Angli. Matthæus Paris.

Legatus Pontificius in Gallia Romanus nomine idem tentavit in Concilio Bituricensi ejusdem anni, postquam dimitti curaverat Procuratores Capitulorum. At illi mox rem subodorati, haud mora rediere, contestatique sunt non sine ingenti animorum efferveſcentia, non posse non inde schisma imminere in Gallicanam Ecclesiam, vulnusque immedicabile, quo universalis Ecclesia cruentaretur; Optimates Regni Regemque ipsum persuasissimos esse, sanguinis & vitæ ipsius impendio decertandum sibi esse ad hanc amoliendam ab Ecclesia & Regno calamitatem; denique opum abundantiam magis reformidandam esse Romanæ Ecclesiæ, quam inopiam; & ex illa non paulò plus detrimenti emergere aliquando posse: *Ipse Rex & omnes Principes parati sunt contradicere, & resistere usque ad capitis expositionem, & omnis honoris privationem præsertim cum videatur imminere propter hoc scandalum, subversio Regni & Ecclesiæ generalis, &c. Moveat vos zelus universalis Ecclesiæ, & sanctæ sedis Romanæ, quia si omnium esset universalis oppressio, posset timeri, ne immineret generalis discessio, quod Deus avertat.* His vel minis deterritus, vel rationibus persuasus cessit Legatus, sancteque affirmavit, nihil à se tentatum esse in Gallia, quod non speraſſet & in Imperio, & aliis in Christiani Orbis Provinciis approbatum iri. Ibidem.

VIII. Si inauspicato cederent reservationes hæ generales, at peculiares suo semper libero ferebantur cursu, etiam in Beneficiis laici quandoque Patronatus. Perscripserunt super ea re Barones Angliæ amarulentissimas ad Gregorium IX. litteras, anno 1239. ut perhibet Matthæus Paris, à quo & impetratas ait Bullas, quibus Patroni laici prorsus eximerentur. *Ne Beneficia Angliæ, quæ ad præsentationem sæcularium pertinent Patronorum, authoritate nostra cuiquam conferantur.* Hoc ipsum Regi jam concessum fuerat. Ne hac quidem Gregorii humanitate deliniri potuit Matthæus Paris, aut ab insita sibi maledicendi libidine abduci. *Solum datæ sunt in direptionem & prædam possessiones personarum Ecclesiasticarum, & imbellium Religiosorum. Jamjam agitur in antiquum chaos mundus ruere comminatur.* Gregor. IX. Epist. 11.

Retunderentur aliquanto etiam æquius & validius Matthæi obtrectationis, si Pontifices, vel Pontificum potius Legati minus indulsissent privatis affectibus, suæque propensioni ad ditandos Italos, maximè autem Romanos, propinquosque suos, quorum in sinum opes infundebant Provinciarum, extraneisque hominibus universas jam Angliæ Ecclesias

cleſias referſerant. Non poterit non vehementer obſtupeſcere, qui legerit quæ ab eodem narrantur ad annum 1250. mandatum eſſe à Pontifice tribus Angliæ Epiſcopis, ut quæ primùm vacarent Beneficia, trecentis conferrent Romanis: interim autem dum Mandatum expleſſent, à quacumque eos alia Beneficiorum collatione ſuſpenſos fuiſſe. Si nihil hic exaggerate dictum eſt a Matthæo, obreptum haud dubio fuerat Pontifici.

IX. Ex eodem verò Scriptore Canonici Lugdunenſes anno 1245. coram, & fidentiſſimè reſtitere Innocentio IV. Papæ, cùm duas eorum Eccleſiæ Præbendas propinquis quibuſdam ſuis conferre adgreſſus eſt. *Cùm Papa quibuſdam Præbendis vacantibus quoſdam alienigenas conſanguineos, vel affines ſuos inconſulto Capitulo intruderet, reſtiterunt ei in facie Canonici Lugdunenſes, obteſtantes, quod ſi tales apud Lugdunum apparerent, non poſſet eos vel Archiepiſcopus, vel Canonici protegere, quin in Rhodanum mergerentur.* Nec de eo poſtea Pontifex verbum fecit ullum. Paris.

Haud ſatis comperi, an eadem fuerit ſors, idemqua exitus querelarum, quibus in Concilio Lugdunenſi Angeli eumdem inceſſerunt Pontificem, vehementer exulcerati adversùs Italos, qui omnia penè Angliæ invaſerant Beneficia Patronatus Eccleſiaſtici, ita ut ad eos redirent annis ſingulis pluſquam ſexaginta millia marcarum argenti, quantam pecuniæ ſummam non facile Rex univerſo ex Regno exigere potuiſſet. *Italici percipientes in Anglia ſexaginta millia marcarum, & eo amplius annuatim, plus emolumenti meri reditus de regno reportant, quàm ipſe Rex, qui eſt tutor Eccleſiæ, & regni gubernacula moderatur.* Inducias ad deliberandum flagitavit Pontifex. Ingeminatæ ſunt rurſus eædem querelæ in Angliæ Parlamento anni 1246. & ad ipſas uſque Pontificis aures, perſonarunt. Iteratæ illæ ſunt denuo anno 1247. & Angliæ Regem emollivit tandem Pontifex, pollicitus, ad ipſummet Regem preces poſthac miſſum iri, ut provideatur, vel Papæ, vel Cardinalium nepotibus. *Quod quando Papa providet alicui vel aliquibus ex nepotibus ſuis, vel Cardinalium, ipſe, vel ipſi Cardinales rogabunt dominum Regem cum inſtantia, magna, quod placeat Domino Regi, ut provideatur ſic.* Ne huic quidem temperamento acquieſcit Matthæus Paris, unde & ſubjicit anno 1252. Epiſcopum Lincolnienſem calculis ſubductis declaraſſe unum Innocentium IV. plura extorſiſſe ab Anglis, quàm omnes ejus prædeceſſores conjunctim, annuoſque reditus Italorum in Anglia ad ſeptuaginta millia marcarum argenti excreviſſe quarum ne tertia quidem pars ad Regiam arcam quotannis redibat *Reditus Regis merus non ad ejus partem tertiam computabatur.* Idem. Idem.

Quamquam ubique vehementer ſuſpecta ſit hujus Hiſtorici maledicentia, non puſſumus non his magnopere indoleſcere, & mœrori levamentum aliquod venari, ex eo quod idem Innocentius IV. hoc admodum tempore revocaverit reſervationes & mandata omnia, quæ ſurrepta ipſi fuerant in Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Abbatias, & Prioratus. Extat Bulla in Additionibus ad Matthæum Paris: ingenuè faterur Pontifex non importunitate tantum temporum, ſed inexſaturata quorumdam hominum cupiditate extortas ſibi fuiſſe invidioſas omnes iſtiuſmodi conceſſiones. *Et qualitas temporis, quod diebus iſtis patiſſimum fuit ob eorum malitiam modis variis redimendum, & nonnullorum importuna inſtantia extorſit, &c.*

Eadem tamen trita eſt via ſucceſſori ejus Alexandro IV. ſi qua fides eidem Matthæo Paris ad annum 1258. Cùm his innovationibus conſtantiſſimè reniteretur Archiepiſcopus Eboracenſis, prohibitum eſt primo, ne crux illi pro ſolemni Archiepiſcoporum more prægeſtaretur. Suſpenſionibus & excommunicationibus in eum pertonuit Pontifex, & ne vel ſic quidem de ſententia dejectus ille eſt, & de infracta conſtantia, ut ne Eccleſiæ ſuæ Beneficia conferrentur extraneis, & imperitis ejus linguæ, quæ in Provincia ſua Valliæ, quam Galliam etiam vocant, uſitata & vernacula eſt. *Inexpertos, & linguæ Gallicanæ ignaros renuit acceptare.*

X. In hiſtoricis horum temporum apud alias gentes commentariis, nulla exempla hujus indomitæ vel conſtantiæ, vel contumaciæ, quæ tam crebra apud Anglos fuere. Quinimò Concilium Colonienſe 1260. præcepit ſervari in Eccleſiis Collegialibus Bullam Alexandri IV. quæ vetabat ne plura eis infligerentur, quam quatuor mandata Reſervationum Apoſtolicarum. Concilium alterum Colonienſe anni 1266. definiit, cùm perſæpe contingeret, ut de Præbendis vacantibus litigaretur, inter plures Mandatarios Papæ, vel Legatorum ejus, vel Competitores alios, hujuſmodi lites diffinirentur à Capitulo, vel ad Pontificem referrentur: pendente autem lite, proventuum altera pars Eccleſiæ, altera Vicario adſignaretur, qui ejus miniſteria obiret. Can. 13.

XI. Quæ tribuitur Ludovico Regi IX. Pragmatica, obliquè videtur illa quidem impetere has omnes Pontificias Proviſiones Beneficiorum, firmando, conſtabiliendoque jus Patronorum, etiam Eccleſiaſticorum, proviſoque, ut collationes omnes Beneficiorum fiant ex norma Juris Communis. Sed cùm non occurrerit uſquam mihi quidem, vel antiquus author & fidejuſſor hujus Pragmaticæ, vel ratio prorſus inconcuſſa, quæ illam aſtruat, non immeritò viſum eſt diutius hìc non immorandum.

XII. Sed inficias ire non poſſumus, quin tot inter jurgiorum Capita, temporibus Bonifacii VIII. & Philippi Pulchri diſceptata, huic quoque quæſtioni locus fuerit. Pontifex quippe ulterius progreſſus quam hactenus factitatum eſſet, per Cardinalem quem in Gallias legavit, Reni ſignificatum voluit, penes ſummum Pontificem *eſſe ſummam poteſtatem conferendi Beneficia, quæ vacarent in Curia, vel aliàs, nec à laico conferri ulla poſſe, niſi ſe permittente.* In Regiis ad hæc reſponſionibus, ut & ad plura alia, nihil prorſus ad primam partem reponitur, quæ pertinebat ad poteſtatem Papæ: ſed *quod ad Jus Regium conferendi Beneficia, reſponſum eſt eo uti Regem, uſumque hactenus eſſe, ſicut uſus erat beatus Ludovicus Rex, ejuſque prædeceſſores.* Eodem anno qui erat 1303. indignanter ferens Pontifex, quod Rex Cleruſque Regni minus conceſſiſſent ejus voluntati, ſuſpendit electiones omnes, ſibique reſervavit proviſiones Beneficiorum, quæ poſthac vacarent, donec Sacerdotii, & Regni pax reſarciretur. Hiſtoires du Diff. de Bonif. VIII. & de Phil. le Bel. pag. 89. 90. 91. 92. 163. Rainal. an. 1303. n. 19.

Propè abeſt à vero Collationes Beneficiorum per Principes ſeculares, pereque ſaltem novas, & antiquis Canonibus priſceque Diſciplinæ pugnantes fuiſſe, atque eorumdem Beneficiorum proviſiones per Mandata, Reſervationes, & Expectativas Pontificum. Ita Regi Pontificique viciſſim erant quæ ſuffragarentur, erant & quæ refragarentur, cùm uterque niteretur uſu novo illo quidem, ſed qui adversùs antiquos mores præſcribi potuiſſet. Diſferemus infrà copioſius de Collationibus laicorum.

Anno 1302. à ſacro Collegio datæ ſunt Epiſtolæ in Gallias, ad purgandum Bonifacium. In iis confirmabatur, non eſſe Italis ab eo conceſſas niſi Eccleſias majores duas, Archiepiſcopatum Bituricenſem, & Epiſcopatum Atrebatenſem, & quidem iis datas, quorum exploratiſſima omnibus eſſet, & peritia & in Regem fides. *Quibus de perſonis providit ipſi Regi non ſuſpectis & Regno, quorum eminens ſcientia late patet, nec ſunt conditiones eorum incognitæ.* Adſignatos ab eo fuiſſe multis aliis Regni Cathedralibus, Francos gente, & fide in Regem conſpicuos Paſtores: *Multis verò aliis Cathedralibus Eccleſiis providit de perſonis oriundis de regno, &c.* Neminem prædeceſſorum Pontificum tanto incenſum fuiſſe ſtudio conſulendi pauperi-

bus

bus Clericis, Doctoribus etiam Theologis ab eo provisum fuisse, quin & illis ipsis Clericis, qui Regum, Prælatorum, Magnatumque obsequiis affixi essent. *Quis unquam Prædecessorum suorum formas providendi pauperibus Clericis plus extendit, &c. Ad pauperes Clericos parum se extendebat, pietas Prælatorum, &c. Exurgant Magistri in Theologia, quibus ipse in Parisiensi Ecclesia Canonicatus contulit, & Præbendas, &c. De nonnullis vacantibus & vacaturis Dignitatibus, Beneficiis & Præbendis, providit Clericis Regio, Prælatorum, Ducum. Comitum & Baronum.* Perversum illud esset & malitiosum, si quis existimaret Bonifacium callidè Beneficia sparsisse in eos omnes, qui Magnatibus sæculi, Ecclesiæque adhæresceret, quo secundos eos haberet & propitios, in defensitando hoc suo Nominationum ad Beneficia jure. Sed illud certissimum est, primas illum semper dedisse paupertati & probitati; fuisse etiam in ædibus Magnatum viros pietate & meritis claros, & quibus hæc Beneficiorum subsidia opportuna cum primis essent: denique non aliam esse certiorem rationem, aut artem sagaciorem ad tuendam authoritatem legitimam, quàm eius usum religiosum, beneficum, amabilemque.

Hist. Univ. Paris to. 4. pag. 17. 28.

Nec recessit à Bonifacii vestigiis Clemens V. si qua Nangio fides. Mandata & Expectativas contulit Capellanis & Clericis Capellæ Regiæ Philippi Pulcri, fratrumque ejus, ac præterea studiosissimus fuit consulendi Clericis egentioribus, nec tamen & sapientia destitutis. *Pro suis fratrumque suorum Capellanis & Clericis de Præbendis in proximo vacaturis ferè in omnibus Ecclesiis Regni sui favorabiliter providit. Necnon pauperibus Clericis gratias ampla fecit, providens eis de Beneficiis secundum exigentiam & merita personarum.*

Ann. 1305.

CAPUT XLIV. *P. 4. l. 2. c. 11.*

Rursum de Mandatis Pontificum ad Beneficia: de Reservationibus & Expectativis ab anno millesimo trecentesimo ad Concilium Basileense.

I. Quantum querelarum effusum sit in Concilio Viennensi de Mandatis, Reservationibus & Expectativis.

II. Quas sanctissimas canonicasque Regulas sectaretur Benedictus XII. in provisionibus Beneficiorum, quamquam Reservationes retineret. De Regulis Cancellariæ.

III. Quam rationem secutus sit Clemens VI. utque ad Regem Angliæ scribens instituta sua purgarit.

IV. V. In has rerum conversiones multa observantur, & in eam doctrinam quæ tum spargi cœpit, Ecclesias omnes à Petro & successoribus ejus fundatas, eoque reservatum iis fuisse jus illas conferendi. Ejusmodi placita generalia tantum valuisse, quantum usus & consuetudo cujusque ævi concessit. Translatio Sedis Apostolicæ Roma Avenionem, Mandata & Reservationes coegit multiplicari.

VI. Progressus Mandatorum & Reservationum tempore schismatis Avenionensis Ecclesiæ Gallicanæ eo tempore Congregationes variæ & molitiones.

VII. Quid gestum sit in Concilio Pisano, quid in Constantiensi: Ecclesia Gallicana ad Canonicam se revocat libertatem.

VIII. Libertas hæc Canonica Decreto & Decretalibus innitebatur, & Reservationibus acquiescebat ibi comprehensis. Quæ sint hæ Reservationes.

I. ACerbissime conquesti sunt Concilii Viennensis Præsules anno 1311. de mandatis & reservationibus Romanorum Pontificum. Obtulit, publicavitque jussu Clementis V. Papæ Durandus Mimatensis Episcopus opusculum prorsus aureum, varia illa eo complexus capita, quæ emendatione egere viderentur. In iis locus erat capiti de Mandatis: *Videtur Ecclesiasticus ordo confundi, quia Ecclesiastica Beneficia ad Episcoporum collationem & provisionem pertinentia, per Sedem Apostolicam & per alios conferuntur, etiam antequam vacent, non solum in Curia Romana, sed extra. Cum ipsi Episcopi. De Cura & Curatis, quorum conscientias ignorant, quia ipsi eis non providunt, reddere habent rationem.* Illam porrò Durandus certissimam inculcabat rationem, qua fieret, ut cujusque loci piis & doctis viris Beneficia obtingerent, si numquam extraneis conferrentur, vernaculæ imperitis Regionum linguæ & disciplinæ: alienissimis autem ab ea, quæ præ cæteris necessaria est, voluntate residendi. *Provideri posset prædictis de Ecclesiasticis Beneficiis, quæ tenent multi alienigenæ in alienis regnis, quorum linguagia non intelligunt, nec habiles sunt ad Curam exercendum in eis, nec in ipsis residere intendunt, nec etiam possunt.*

Tit. 7. Par. 2.

Tit. 43. Part. 1.

Publicatum est à Rainaldo fragmentum opusculi ab alio tunc nescio quo Prælato elucubrati in eumdem scopum, ex quo luculentiùs patet, quò tandem erupisset mali labes. Narra quippe ut confluerent catervatim Romam Clerici vagi, malè morati, imperiti, impetrarentque Beneficia, *in forma pauperum, vel aliàs*. His eos Episcopi investiebant ad mandatum Pontificis, *tamquam filii obedientiæ*. At mox horum Beneficiariorum mores res inconditi offendiculo erant Ecclesiæ, eorum multitudo immensa probos doctosque Beneficiis frustrabat, ita Episcopi necessario ministrorum idoneorum subsidio destituebantur. In Ecclesia Cathedrali viginti Prębendis instructa, intra spatium annorum viginti non potuit Episcopus conferre nisi duas, etsi triginta quinque alio alioque tempore vacassent, reliquas omnes absorbentius Papæ Mandatariis. Pauperiores Clerici, & qui si quid nacti erant patrimonii, id totum ad paranda sibi aliqua peritiæ & virtutis ornamenta consumpserant, Beneficiis fraudabantur, in quæ involabant extranei; qui vel Pontificum, vel Principum aliorum Curiæ illigati, privilegiis haud satis exploratis, etsi minimè residerent, Beneficiorum tamen opimis gaudebant proventibus.

Rainald. ann. 1311. n. 69. 60.

Utcumque elaboratum sit in Concilio Viennensi ad faciendam, temperandamque his malis medicinam; nihilo tamen minus Archiepiscopatum Cantuariensem reservavit sibi Clemens V. vacantemque contulit anno 1313. eliminato eo, qui electus fuerat. Contulit certè Clemens eam Ecclesiam longè opulentissimam Episcopo Vorcestrensi Angliæ Cancellario, eoque Regem implicuit sui juris tuitioni. Anno 1320. Joannes XXII. reservavit sibi Episcopatum Vintonensem tum vacantem, rescidit que electionem factam à Monachis Pontificiæ reservationis minùs observantibus. E suis unum Clericis nominavit Pontifex; qui gratiam Regis vix quidem, sed aliquando tandem sibi tamen recollegit, & solemniter inauguratus est in Ecclesia sancti Albani, quæ immediatæ subest potestati Romanæ Sedis.

Walsingh. An. 1313.

II. Anno 1335. à Benedicto XII. publicata est Decretalis *Ad regimen*, quæ quamplurimas complectitur Reservationes, cum veteres, tum novas. Antequam ad earum enumerationem accingamur, ne quis animi sui præjudiciis delusus de hoc Pontifice malè suspicetur, observandum est cum Rainaldo & Spondano, non alio incitamento eas Reservationes eum feciſſe, quàm ut dignioribus quibusque Beneficia conferret. Assentiuntur enim duo isti nuperi Annalium Ecclesiæ conditores antiquioribus cujusque temporis Scriptoribus, religiosissimè hunc

Rainal. n. 76. Extravag. Comm. l. 3. Tit. 2. c. 13.

Pon-

Pontificem & circumspectissimè Beneficia, nec nisi præstantibus viris contulisse. Scitè ille dicebat, *Nolle sedulum ornare*. Ideò & complures Ecclesias vacare patiebatur, præstabilius esse ajens, ut nullis subessent Pastoribus, quàm malis. Propinquos sibi ullos esse dicebat: nec Papæ nullos esse posse cognatos. Cùm importunius instabant aliqui, ut propinquos ornaret, unum illud ex Psalmis regerere solitus erat, *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus erò*. Unus fuit ex nepotibus, quem Arelatensi Episcopatu auxit; quod & ejus meritis, & Cardinalium votis datum est. Neminem suorum Romana illustravit purpura. Toto Pontificatus tempore sex tantùm creavit Cardinales, eosque omnibus & pietatis, & doctrinæ atque experientiæ numeris absolutissimos. Cœvus ei Scriptor hoc eum exornavit testimonio: *Justus erat & durus, Beneficia reservavit, & vix conferre voluit, timens ne conferrentur indignis*.

Hæc mihi prefanda, & præcavenda duxi, ad amoliendas eorum suspiciones, qui iniquo alioqui tulissent animo has Decretalis *Ad regimen* Reservationes. Reservat enim sibi Pontifex, 1. Episcopatus, Abbatias, & Beneficia prorsus omnia, quæ vacarint in Curia, aut intra duas Diætas, seu morte, seu depositione, privatione, translatione, aut suspensione consecrationis. 2. Beneficia item omnia, quorum electiones, aut postulationes irritatæ fuerint, aut rejectæ, vel quorum resignationes admissæ. 3. Quidquid Beneficiorum vacat morte Cardinalium, vel Romanæ Curiæ Officialium. 4. Abbatias, Prioratus & alia eorum Beneficia, quibus Abbatias, vel Episcopatus confert Sedes Apostolica. 5. Beneficia omnia quæ vacabunt, ut incompatibilia cum iis, quorum quis largitate Sedis Apostolicæ adeptus fuerat collationem & pacificam possessionem.

Hæc Pontifex sibi reservavit in omne Pontificatus sui tempus. Ea, ut ita dicam, rudimenta erant Regularum Cancellariæ, quarum secunda Pontifici reservat Ecclesias omnes Episcopales, & Abbatiales Christiani orbis, quarum redditus superant ducentos florenos, Tertia reservat Dignitates omnes Cathedralium, quæ principem locum tenent post Episcopum: primas item Collegialium, Prioratus, aliasque Dignitates Conventuales. Inde est, ut ait Fagnanus, quod in electionibus nullus est jam in Italia & Hispania residuus locus, ubi hæ reservationes usu receptæ sunt. Octava Pontifici reservat octo menses, quatuor tantùm Episcopis permittit ad nominationem omnium Beneficiorum, Joannem XXII. vulgò existimant prima jecisse fundamenta Regularum Cancellariæ, quas ejus successores publicarunt, auxeruntque usque ad Nicolaum V. à quo in eam, quæ nunc sunt, redactæ sunt formam. Has utplurimùm Pontifex quique promulgat Regulas immediatè post suam ordinationem. Extinguuntur enim quadammodo cujusque Pontificis morte, authoritatisque & vigoris inanes permanent, donec à novo Pontifice iterum publicatæ revivi-scant. Itaque cùm ferè constent hæ Regulæ Reservationibus Beneficiorum, in pristina sua jura quasi postliminio redeunt Ordinarii, quo primùm puncto temporis vacat Sedes Apostolica, donec creatus recens Pontifex consopitas Cancellariæ Regulas rursus excitarit. Hinc vacante Romana Sede, per omnes menses Ordinarii suo jure fruuntur, præterquam in locis, ubi Concordato Germanico locus est. Ibi enim interregni Pontificii tempore vacantia Beneficia successori reservantur in mensibus Papæ.

Fagnan. in C. Nullus. De electione.

De Episc. Offic. Part. 2. Allegat. 57. n. 58. & seq.

III. Revocanda jam oratio est ad historicam Reservationum contextionem Anno 1343. Eduardus III. Angliæ Rex, referente Valsinghamo, provisiones omnes à Clemente VI. factas Ecclesiarum Angliæ Cardinalibus donatarum revocavit. Intexuit Historiæ suæ Valsinghamus Litteras Regis hujus ad Pontificem datas, ubi Ecclesias omnes Anglicas ab extraneis possideri conqueritur, quorum suspecta sibi sit fides: qui non resideant, qui plebium linguæ imperiti sint, quas regunt: qui concionari, & monita salutis ideò instillare non possint: qui hospitalitatem minimè exerceant: qui Ecclesiæ domos non reparent: qui Ecclesias ipsas sinant collabascere: qui indigenas Anglos spe fraudent studii litterarum, dum eos præmiis fraudant, eoque cogant exulare à patria: qui Patronorum jura & electiones canonicas extinguant. Rescriptum est porrò à Pontifice, cùm in Senatu Cardinalium pertractentur Christianæ Reipublicæ causæ omnes majores, hoc Ecclesiarum proventibus sustentari necesse esse, æquum esse: plures à se creatos esse Cardinales, & ex iis duos tantùm Anglicanis Beneficiis donatos; cæteris Cardinalibus à reliquis Christianis Regnis largissima gratanter & perlubenter suppeditari stipendia, amplissimæ eorum dignitati accommodata; non posse se non condolere & illacrymari Angliæ, quæ sola desit officio tam justo, & ad suam ipsius tum utilitatem, tum gloriam perneccessario. *Certum est autem quod non solum in regno & terris tuis, imò quasi in omnibus regnis & partibus, tàm propinquis, quàm remotis, ubi Catholicæ fidei viget cultus, aliis novis Cardinalibus consimilem gratiam fecimus, in quibus rebellionem aliquam nullatenus audivimus, &c.* Cùm altero post anno necdum de sententia recederet Rex Angliæ, rursus ad eum perscripsit Pontifex, Christum Ecclesiam suam primò super Petrum & super Petram fundasse, tùm deinde à Petro & successoribus ejus fundatas fuisse omnes Ecclesias Patriarchales, Metropolitanas, Cathedrales, in quas adeo sibi illi hoc integrum jus semper servarunt, ut & ipsas & ipsarum Beneficia possent omnia conferre. *Verbum illud, per quod constitutum est cœlum & terra, Romanam fundavit Ecclesiam, quæ quidem omnes Patriarchales, Metropolitanas & Cathedrales Ecclesias, & ipsarum cujuslibet ordinis dignitates constituit. Ad cujus Pastorem, & Rectorem Ecclesiæ, videlicet Romanum Pontificem, omnium Ecclesiarum, personatuum, officiorum & Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio noscitur pertinere.*

Rainal. ann. 1344. n. 58. &

IV. Intertexi hìc operæ pretium est observationes aliquas maximi sanè ponderis. I. Objectari potest capitalem hanc rationem à nullo priorum hactenus Pontificum excogitatam, à nullo certè propositam fuisse, nisi postquam juris illius possessionem pacificam & universalem adepti erant Romani Pontifices. Et vicissim responderi à nobis potest, ut res ad eum se habeat modum, nec mirum videri debere, nec novum, si olim allegatis novæ subinde accumulentur rationes, ad astruendum jus quod universaliter jam ubique receptum est. 2. Ex contextu hoc nostro historico & chronologico liquidum fuit, inter initia meras fuisse preces, quibus Pontifices Patronos & Collatores convenirent: eas ab ipsis donari solitas preces necessitati, sollicitationi, importunitati privatorum hominum, vel petitioni Principum: oratos, & vix tandem exoratos eos fuisse, ut non jam preces, sed præcepta adhiberent: denique seu preces, seu præceptiones ab origine ipsa non fuisse interpositas, nisi ad pauperum Clericorum levationem, & quidem indigenarum. Ad Clementem VI. centum millia pauperum Clericorum confluxisse ad necessaria ex Beneficiis subsidia comparanda refert Chronologus. Rursum illud observari potuit, seu Mandatis, seu Reservationibus minuscula tantùm Beneficia comprehensa fuisse, cùm de Episcopatibus & Abbatiis inter illa initia ne veniret quidem in mentem. Inde id resultat, servitum tantummodò fuisse Ecclesiæ necessitatibus, eo omnibus persuaso & præjudicato, numquam defieri Ecclesiam posse potestate ad salutem suam necessaria.

Hist. Univ. Paris. to. 4. pag. 276.

3. Quamdiu inter has metas res cohibita fuit, & rarius & parciùs restitum fuit. At ubi res eò evasit,

Rainal. a. 1343. n. 90. 91. 92.

evaſit, ut turbæ nepotum, proximorum extraneorum Beneficia prodigerentur; ubi donari cœpere ipſæ Eccleſiæ principes, Epiſcopales & Abbatiales: ubi eæ reſervari cœpere, quo in ſinum extraneorum effunderentur: tum verò & frequentiùs reclamatum eſt, & audaciùs contumaciùſque. Tum denique apparet commentatas fuiſſe novas rationes, quibus ſuffulciretur jus, quod cùm novum jam non eſſet, novis ſubinde impulſionibus concutiebatur. Inter rei primordia neceſſitas Eccleſiæ rationum omnium inſtar erat. Ubi ultra neceſſitatis forſan limites effunderunt ſe Mandata, minùs dociles eis ſe præbuere Præſules Principeſque. Tum forſan ſive altiùs, ſive longiùs petitis rationibus impeti & ipſi cœpere.

4. Conveniebat omnibus orthodoxis, & de Primatu ſedis Apoſtolicæ divinitus inſtituto, & de fine ac ſcopo exercendæ hujus ſummæ poteſtatis, ad Religionis incrementa, & ædificationem Eccleſiæ. De his inter Pontifices, inter fideles omnes certo conſtabat. Sed inde ſcatebant tot concertationes, quòd non omnibus conveniret, quid ad Eccleſiæ ædificationem conducibile, quid amplum, quid neceſſarium eſſet. Hinc diſſenſiones & opinionum diſſidia, & ex opinionum diſſidiis pugnæ, tum vel maximè cum inopinis illudunt affectus terreni & cupiditatum præſtigiæ.

5. Sed & illud neceſſariò fatendum eſt, eo etiam tempore, & in illis rerum eventis, ubi maximè oſtentabatur Principatus ſedis Apoſtolicæ, & Poteſtatis vires ſe aliter, & aliter in longo ſæculorum decurſu explicantes: nunquam eo uno obtentu quidquam innovatum, aut de novo tentatum fuiſſe a ſummis Pontificibus. numquam ulterius aliquid eos contendiſſe, quàm ut conſtaret, quod receptiſſimo jamdiu uſu ſtabat: quin imò & de jure ubique jamdiu recepto ſubinde remiſere multa, ubi ita paci Eccleſiæ, ita charitati, ita modeſtiæ conducere intellexerunt.

6. Si ante Bonifacii VIII. Pontificatum rariſſimè Pontificiis his proviſionibus adverſata eſt Gallia: multò ſanè proclivior illa fuit ad gratificandum Pontificibus, poſtquam Avenoniem traducta fuit ſedes Apoſtolica. Avenionenſes nimirum, Gallicanique Pontifices eam poteſtatem reſervationum & mandatorum ad id faſtigii provexerunt, quo non potuit altius aſſurgere. Clemens V. qui primus ibi ſedit, ſtatim reſervavit ſibi Eccleſias omnes Patriarchales, Metropolitanas, Epiſcopales, Abbatiales, denique Beneficia prorſus omnia, quæ vacarent, vel vacatura eſſent in Curia. Reges & alii quibus abnuere vix quidquam poterat, tot ab eo Epiſcopatuum & Abbatiarum Commendas extorſerunt, ut vel ipſe compulſus deinde fuerit has revocare omnes gratias, quas inconſideratius à ſe conceſſas fuiſſe ipſemet confeſſus eſt, poſtquam gravi morbo conflictatus, in anteactam vitam ſuam inquirere cœpit, & ſævire in ſe, ne ſæviret in eum ſummus Judex. Succeſſor ejus Joannes XXII. reſervavit ſibi fructus anni primi, ſeu Annatas ut vocant, omnium Beneficiorum, Clemens VI. Cardinalibus ſuis, unde ſe ſuſtentarent, contulit per reſervationes & expectativas, Epiſcopatus complures Chriſtiani orbis.

7. Inexorabilis quædam videbatur illis incubuiſſe neceſſitas hæc adhibendi importuna alioqui remedia levandæ egeſtatis ſuæ, poſt tranſvectam Avenionem Romanam Curiam, quòd eam arripuiſſent nefarii prædatores anſam invadendi Dominii, vel patrimonii Eccleſiæ Romanæ in Italia. Dolori fuit Galliæ & ingenti diſpendio illa, quam gloriæ & compendio ſibi fore augurabatur tranſmigratio. Quamquam nec illud diſſimulari debeat, cum plerique Cardinales per annos hos tranſmigrationis ſeptuaginta Gallicæ fuerint gentis, ingentes illas opes quæ in Cardinalium defluebant manus, à Gallia ipſa non effluxiſſe.

8. Habes hic ergo, ut increbreſcere cœperint illa Canoniſtarum placita, Romanum Pontificem eſſe Collatorem Collatorum, & ſummum Diſpenſatorem omnium Eccleſiæ Beneficiorum: atque nulla re de novo tentata, nova tantum cœperint receptæ jam conſuetudini & diſciplinæ parari, aptarique fundamenta, ab ipſo uſque Petro petita, omnium Eccleſiarum fundatore, per ſeſe vel ſuos ſucceſſores, ut jam olim affirmaverat in Epiſtolis ſuis Innocentius I.

9. Superioribus quidem Capitibus declaratum eſt, eſſe Epiſcopus & ſemper fuiſſe Collatores univerſales omnium Beneficiorum, ex eo jure, quod ab origine fuerint ipſi, Majoreſque eorum Fundatores omnium Eccleſiarum. Sed magnum profectò interjacet diſcrimen. Eſt enim non jus tantum ratiocinando altius petitum, ſed ipſa juris hujus poſſeſſio penes Epiſcopos jam inde à primoribus ſæculis. Cùm ne aliter quidem fieri potuerit, quin & Epiſcopi Apoſtolorum in vicem ſuccedentes, Eccleſias fundarent, eaſque quibus vellent Paſtoribus aſſignarent regendas. Valent ergo hujuſmodi generales rationes, ad confirmanda, quæ jam uſu invaluerunt, non ad aſtruendum novi aliquid juris.

V. Reflectenda jam iterum oratio eſt ad ejuſdem Clementis VI. reſponſionem ad Alphunſum Caſtellæ Regem, qui concoquere non potuerat, Coriæ Epiſcopatu hominem extraneum fuiſſe inveſtitum. Deliniebat illum Pontifex, prolato Apoſtolorum, & ipſius maximè Jacobi exemplo in Hiſpania, qui extranei fuerant. An ea reſponſione ſatisfactum ſit Caſtellæ Regi, viderint & inquirant alii: mihi ſatius videtur obſervare extraneos iſtos de quibus tam acerbè quiritabantur Hiſpani, Anglique, non alios magis quam Gallos fuiſſe poſtquam Pontifices cum aula ſua Avenionem migrarunt. Anno 1374. Gregorius XI. cum Angliæ Rege neſcio quid fœderis inire cœpit, ex quo dilucebat Pontificias reſervationes, & viguiſſe adhuc, & in eaſdem ſubinde incurriſſe difficultates. Rainal. an. 1348. n. 14.

VI. Sed longè calamitoſiora Galliæ fuere tempora ea, quæ dirum conſecuta ſunt ſchiſma, ex Pontificum reditu in ſuam civitatem Romanam enatum. Carò illi ſtetit cupiditas, qua geſtierat ſuo in ſinu venerari Pontifices. Clemens VII. primus Avenonenſium Pontificum poſt exortum ſchiſma, quam fœde & propudioſe coactus ſit Beneficia omnia diſſipare potius, quam diſpenſare, ut Principum & Magnatum favorem præſidiumque emercaretur, quo carere citra extremum exitium non poterat, expinxit iis coloribus Nicolaus Clemangis, qui ſtuporem penè & horrorem incutiant. Reſervabat omnia, ut omnia diſſiparet. *Singulos ferè vacantes Epiſcopatus, cæteraſque præcipuas dignitates his impendebat.* Nec qui Romæ ſedebant Pontifices, parcius forſan aut moderatius poteſtatem ſuam exercebant: cùm anno 1391. Richardus II. Angliæ Rex in ſolemni Parlamento ſuo decreverit, ut electiones ad Epiſcopatus & Abbatias, nominationes item Patronorum ad alia Beneficia fierent antiqua & canonica libertate: ſi Pontifex ea jam contuliſſet, inſuper habita collatione ea, Rex ea vice nominaret, ut qui Primarius ſit & Princeps Patronus Epiſcopatuum. Abbatiarum, omniumque Regni Beneficiorum. Hæc ex Valſinghamo hauſta ſunt & ex Conſtitutione Bonifacii IX. in unam hanc rem. Spondanus Ann. 1378. num. 18. Ann. 1381. num. 5. 6. Ann. 1385. num. 8. Rainal. ann. 1379. n. 30. Ibidem. An. 1391. n. 15. & ſeq.

Anno 1399. cum Pariſiis coiſſet Concilium Eccleſiæ Gallicanæ, poſt excuſſam, & objectam utriuſque Pontificis, tum Romæ, tum Avenione ſedentis obedientiam, conſtitutum eſt, ut ne locus amplius ullus relinqueretur gratiis Expectativis, earumve executioni, quod ex iis fomenta ſchiſmati alendo plurima ſuppeditarentur: *Cui lamentabili ſchiſmati proculdubio tale gratiæ magnum dederunt fomentum.* Statutum item ut Beneficiis omnibus provideretur in poſterum electione Canonica, vel libera nominatione Epiſcoporum, & Patronorum. Hiſtoire de Charle VI. An. 1398. Preuves des Liber. de l'Egliſe Gall. c. 20. n. 5. 7. 8. 16. 17. 20.

Eedem

Eodem anno Conventus Episcoporum Hispaniæ Compluti coaluit, cum Rege Henrico III. & decreta eadem prorsus facta sunt. Anno 1403. reddidit se Francia obedientiæ Benedicti XIII. consensitque, ut eadem potestate uteretur in provisionibus Beneficiorum: prius tamen pollicitus, oderam se daturum levamento Ecclesiarum Regni. Anno 1407. & 1408. rursus medium, & neutrius partis studium amplexata est Gallia, renovataque sunt priora illa statuta, ut Episcopales Abbatialesque Ecclesiæ, & omnia demum Beneficia canonicis electionibus & Patronorum nominationibus distribuerentur.

Histoire de Charl. VI. l. 28. c. 5.

VII. His omnibus nova roboris accessio facta est in Concilio Pisano anno 1409. ubi creatus Pontifex Alexander X. pristina sua recuperavit jura omnia, confirmatis tamen illis omnibus, quibus dum neutri parti studeretur, provisum fuerat. Joannes XXIII. Bullam misit, à Tilletio laudatam, qua volebat ad nominationem Caroli VI. Galliæ Regis provideri quingentis una vice Clericis, tum Regis, tum Reginæ & Delphini ministrorum.

Anno 1414. convocatum est Concilium Constantiense, quo Clerus Gallicanus suo ex Collegio delegavit, qui peterent confirmationem priorum suorum Ecclesiæ Gallicanæ Decretum circa Beneficiorum provisiones. Sessionibus 20. 26. 40. confirmatæ sunt à Concilio Reservationes & Provisiones jam factæ à Pontificibus, statutumque ut nomine Concilii conscriberentur litteræ, quæ nondum expeditæ fuerant tempore depositionis Benedicti XIII. Sed illud postremo tandem loco conclusum est, ut verus Pontifex mox creandus, hanc disciplinæ partem de reservationibus & confirmationibus Episcopatuum emendaret, refingeretque: nec enim quidquam ea de re à Concilio, nisi post creatum Pontificem constituendum esse. Martinus V. electus Pontifex Concilii & Galliæ postulata silentio præteriit.

Marca De Concord. l. 6. c. 3. n. 5. 6.

Tum verò Galliæ Rex Clerum, Consilium & Parlamentum suum coegit anno 1417. Edictumque libravit, quòd anno 1418. promulgatum est, quo refertur, cùm in Concilio primum Pisano & rursus Constantiensi minus satisfactum sit Galliæ Postulatis, deinceps Episcopatibus & Abbatiis provisum iri Canonica electione; cæteris verò Beneficiis nominatione Patronorum, vel Episcoporum collatione, juxta jus Antiquum & Concilio generalia, nulla posthac habenda ratione Mandatorum, Expectativarum, & Provisionum Romanæ Curiæ. Hinc satis probabiliter colligitur, quæ Decreta leguntur in Additionibus ad Concilium Constantiense, non Decreto fuisse, sed commentationes quasdam & tentamenta Decretorum. In his electiones ex parte aliqua restituuntur; octo menses Pontifici, quatuor Episcopis adsignantur, quibus immunes sint à mandatis ad Beneficia; Resignationes simplices, & permutationes liberæ permanent ex parte Papæ & Episcoporum; eximuntur à Mandatis primæ Dignitates Cathedralium & Collegialium. Hæc probabile est commentatos fuisse nonnullos, si qua possent authoritate Concilii & Pontificis rata haberi. Qui conatus irritus cecidit.

Preuves des Libertez de l'Eglise Gall. n. 15. 16.

Sed exscribendum hic nobis est Edictum Caroli VI. cujus summa modo Capita perstrinxi. *Volumus & ordinamus, Ecclesias personasque Ecclesiasticas Regni & Delphinatus ad suas antiquas franchisias & libertates in perpetuum reducendo, quod Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, & earum Beneficiis electivis, sæcularibus & regularibus per electiones Capitulorum, Conventuum & Collegiorum, seu Postulationes Canonicè factas, confirmationesque superiorum; & non electivis per præsentationes, collationes, & institutiones Ordinariorum, quibus de jure communi, seu consuetudine pertinet, secundum antiqua jura communia, Conciliaque generalia, de personis idoneis providebitur, cessantibus & rejectis omnino, ac non obstantibus quibuscumque ac quorumcumque reservationibus generalibus, vel specialibus, ac prohibitionibus, expectationibus aut gratiis, etiam cum appositione Decreti factis aut faciendis, concessis, seu concedendis.*

Hist. univ. Paris. to. 5. pag. 309. 310

Inter exordia sanè harum Commotionum graviter conquesta fuerat Universitas Parisiensis de Provisionibus factis per Ordinarios, quibus alumni Universitatis arcebantur frequentius, quàm à Pontificiis. Nec illud leviter prætereundum. Quamquam jus primarium conferendi Beneficia cujusque Diœceseos Episcopis Diœcesanis vendicatum sit à nobis: nequaquam tamen dissimulari posse tam frequenter Episcopos privatis affectibus plus æquo indulgentes, contulisse Beneficia, spretis dignioribus & pauperibus: ut non raro doctrina & pietate præcellentissimi viri, nominationes Beneficiorum ad Pontificem revocari optimum factu duxerint. Nobis nihil videtur optatius, quam ut jura vigeant, Canones vigeant; ubi verò data potestate minus religiosè aliqui abutuntur, ea ad alios translata, per inevitabiles illas rerum humanarum vicissitudines, si ipsi orbentur: tum divinæ vehementer adgratulandum esse providentiæ, quæ indeclinabiles rerum & temporum conversiones ad Ecclesiæ salutem vertit; & ad Disciplinæ sacræ expurgationem.

Lib. de l'Eglise Gall. c. 22. nu. 10. Marca. De Concord. L. 6. c. 9. Idem l. 3. c. 1. n. 1. & c. 6. n. 5.

VIII. Observatum est autem à Petro de Marca, 1. Non fuisse expressum hoc Edictum ex necessitate schismatis, cui jam finem imposuerat electio Martini V. 2. Nec ut alia priora temporarium id fuisse, dum Concilium generale cogi posset. 3. *Antiqua Jura communia*, ait ille, quæ hoc Edicto sibi redintegrabat Ecclesia Gallicana, Decreto Gratiani & Decretalibus continebantur. Idem enim verò Jus antiquum comparatione eorum quæ postea fuerant innovata. Hæc erat *antiqua libertas*, quam sibi restitui Ecclesia Gallicana à Rege flagitabat. *Ad suam libertatem antiquam, & Juris communis dispositionem restitui*. Petri autem de Marca istiusmodi sunt verba. *Non alia mens est, aut beati Ludovici, aut Caroli VI. & totius Ecclesiæ Gallicanæ, cum libertatem Ecclesiæ in jure communi versari contendunt. Antiquos enim Canones & jus commune intelligebant, quod Gratiani Decreto & Decretalibus erat comprehensum. Id manifestè probatur, non solum ex eo, quod vetus Codex Canonum illis esset incognitus; sed etiam ex Concilio Constantiensi. Etenim Sessione 39. cum de professione fidei à Papa edenda caveret, non solum octo Concilia Oecumenica ab illo conservanda decernit, sed etiam Lateranense, Lugdunense, & Viennense. Quare sæculo Caroli VI. Conciliorum generalium nomine Ecclesia Gallicana, non solum vetera, sed etiam recentiora illa intelligat. Enimvero in Gallia, quod ad disciplinam attinet. Decretalium constitutis locum damus, cum bona Pontificum Romanorum venia, quæ nostris rebus & utilitati publicæ accommodata sunt, id est omnibus ferè, pauciissimis exceptis.* Tanti mihi visum est hoc illustrissimi viri testimonium, ut integrum repræsentandum duxerim, quamquam paulò prolixius. 4. Hoc ergo Edicto vigere permittebantur reservationes in corpore Juris Canonici inclusæ, quæ ad has tres classes rediguntur. 1. Cùm electores electo indigno, eligendi tum jure cadunt. 2. Cùm in Curia Romana vacant Beneficia. 3. Cùm de transferendi Episcopis agitur.

Rainal. an. 1425. n. 8.

Perhibent nonnulli anno 1422. sub Carolo VII. Rege publicatum in Parlamento fuisse Diploma de Alternativa mensium, die 9. Julii; & exorta rursus concertatione alia adsignatos fuisse Pontifici menses octo, quatuor Ordinariis, ab omnibus absolutos Reservationibus: eaque de re Martinum V. in Concilio Constantiensi Bullam promulgasse de octo mensibus, quem postea imitatus est Eugenius IV. anno 1431. ut videre est in Registro Parlamenti Parisiensis, cui nomen *Les Barbines*, fol. 31. In Pragma-

Pragmatica quoque Sanctione illud perhibetur Titulo de Collationibus, paragrapho *Fruſtra enim*, ejuſmodi viguiſſe uſum, ut Pontifex octo haberet menſes reſervationibus & nominationibus ſuis addictos: *In octo menſibus, cujus hactenus curſum habere conſueverunt*. Et in paragrapho, *Quod ſi quis*, quatuor menſes memorantur Epiſcoporum: *In quatuor menſibus, quibus præfatæ gratiæ, vel nominationes curſum non habent*.

CAPUT XLV. *P. 4. l. 2. c. 12.*

Progreſſus Mandatorum, Reſervationum, Expectativarum, poſt tempora Concilii Baſileenſis. De Pragmatica Sanctione. De Concordatis Gallicanis.

I. Diverſa Decreta ante Concilium, & Concilii ipſius Baſileenſis ſuper hac re. Ejus indulgentia ejus alicubi rigor. Pragmatica Caroli VII. Regii.

II. Flagrante Avenionenſi ſchiſmate Romani temperatiùs ſe agebant Pontifices, quàm Avenionenſes.

III. Qui tum rerum ſtatus eſſet in Anglia, Polonia, Hiſpania.

IV. Concordata Germaniæ. Quæ ſumma eorum capita.

V. Alternantes Pragmaticæ noſtræ Sanctionis vices ſub Regibus Carolo VII. & Ludovico XI.

VI. Etiam Romæ deliberatum de oblitterandis prorſus Expectativis & Reſervationibus.

VII. Concordata Sixti IV. & Ludovici XI.

VIII. Quæ ſors Pragmaticæ Sanctionis ſub Regibus Ludovico XII. & Franciſco I. Concordata Gallicana.

IX. Summa capita horum Concordatorum.

X. Joannis Gerſonii & Petri Alliacenſis placita de his omnibus temperatiſſima.

XI. Quàm non facilè poſſet Pragmatica Sanctio diutiùs obtinere, cùm promulgata fuiſſet inconſulta Apoſtolica Sede, cujus tantopere intereat: cumque ea ſupra ipſum aſſurgeret Concilium Baſileenſe, ejuſque Decretis limites apponeret.

XII. In Decreto Gratiani nec Reſervationum, nec Expectativarum ulla veſtigia: ſed non ſiletur ibi, Eccleſiam Romanam Dignitatum omnium Eccleſiaſticarum fundamenta poſuiſſe.

XIII. doctrinam amplexati Canoniſtæ, ulterius provexerunt.

XIV. in his controverſiis de jure Collationum & Nominationum ad Beneficia, cujuſque Eccleſiæ ſæculi conſuetudini & diſciplinæ inſiſtendum eſt: ſed illud intereſt, illud urgendum & inculcandum eſt, ut à quocumque conferantur, nonniſi ex juſtitiæ, charitatis, modeſtiæque regulis conferatur, & ad utilitatem Eccleſiæ.

XV. Reſervationes S. Pii V. De Reſervationibus in Hiſpania. Decretum Concilii Tridentini.

I. CAroli VI. Edictum, de quo paulò antè, corroboratum eſt Edicto Caroli VII. ſucceſſoris ejus anno 1422. Sed anno 1435. ab hoc Edicto idem ipſe deſtitit Rex, ſolvi ſe curavit per Pontificem vinculo ſacramenti, quo ſe ad ejus obſervationem conſtrinxerat, jura denique omnia Pontificum in integrum reſtituit. Diplomate Martini V. quo & conceſſa ſacramenti relaxatio, & gratiæ actæ ſunt Regi, inſinuari videtur, non juraſſe Carolum, niſi dum Delphinum adhuc ageret, nondum Regem. Quo fit, ut dubitari utcumque poſſet, an ut affirmat Petrus de Marca, poſtquam Regni clavum capeſſivit, paternum Edictum confirmarit.

Anno 1424. Dux Bethfordiæ Galliæ regens regnum nomine Henrici VI. Angliæ Regis, cujus tunc ditioni ſuberat Lutetia. Regnique Franciſci magna pars, Pontifici propoſuit, 1. Ut dum æſtuarent bella, contentus eſſet, ad Epiſcopatus, Abbatias, Prioratus Conventuales & primas Dignitates Capitulorum, unum eligere ex tribus, qui ſibi proponerentur, ut eſſent, quorum fidei Rex committere, ſe vel ſua poſſet: eum enim obtinuiſſe uſum ſub Urbano V. & Gregorio XI. 2. Quoad cætera Beneficia, eorum tertiæ partis proviſionem Pontifex liberam Epiſcopis permitteret, ut & duo illi Pontifices probaverant. Reſponſum eſt à Pontifice, dimiſſum iri Epiſcopis quartam partem Beneficiorum per annos quinque. Hiſt. Univ. Pariſ. pag. 367.

Concilium Baſileenſe annis 1433. & 1437. electiones reſtituit, reſciditque reſervationes omnes, accommodatè ad Edicta Regum Galliæ, præter illas, *quæ ſunt in corpore Juris clauſæ*. Nempe tres illas, quas paulò antè indigitavimus. Abolitæ ſunt quoque in eo Concilio Expectativæ ad Beneficia non electiva, ut ab Ordinariis liberè conferantur, & canonicè: Pontifici autem reſervatur libertas Mandatorum Apoſtolicorum ad unum Beneficium, ſi Collator habeat in ſuo jure decem; ad duo, ſi quinquaginta habeat, vel plura: ita tamen, ut ne unus idemque Pontifex duas det unius Capituli Præbendas, ſive Cathedralis, ſive Collegialis. Denique jus præventionis illæſum, intactumque Pontifici in hoc ſervatur Concilio. Hæc Baſileenſia Decreta perlubentes amplexati ſunt Galli in Comitiis Clerici Bituricenſibus anni 1438. & mox ea intexta ſunt Pragmaticæ Sanctioni. Non ſine plurimis tamen modificationibus, de quibus infrà copiosè. Seſſ. 12. 23. 31.

His adde quod idem Concilium Baſileenſe ſeſſione XXIII. omnes reſciderit Reſervationes, tam generales, quàm particulares, à Pontificibus factas, ſive in Extravagantibus. *Ad regimen*, & *Execrabilis*, ſive in Regulis Cancellariæ; vetuerit, ne deinceps ullæ fierent, ſive Electivorum, ſive Collativorum Beneficiorum, ſive aliorum quorumcumque; reſtitueritque canonicas Electiones & Confirmationes; ut Pontifici non eſſent reſiduæ, niſi Reſervationes corpori Juris inſutæ, & quas ipſe voluerit addere in dominio proprio Sedis Apoſtolicæ.

Ab exordio conceſſerat hoc Concilium, ut poſſet aliquando Papa huic Decreto derogare, reſervare ſibi, atque conferre vacantes Epiſcopatus, cum juſta & evidens cauſa ipſius judicio ſubeſſet, quam & exprimere in Litteris teneretur. *Ex magna, rationabili & evidenti cauſa, in Litteris Apoſtolicis nominatim exprimenda*. Quo perſpicuè demonſtratur, hujus ipſius Concilii Patres, quos nemo cauſari poterit aſſentatos eſſe Pontificibus; ſic tamen ſecum conſtituiſſe, poſſe aliquando juſtas & neceſſarias ad Eccleſiæ utilitatem ſubeſſe reſervationum cauſas. Verùm expenſis poſtea maturiùs malis ingentibus, quæ ex hujus facultatis abuſu ſcaturiſſent. abſolutiſſimè reſervationes extinxit omnes idem ipſum Concilium, voluitque ut electionibus à Sede Apoſtolica caſſatis, Capitulum ipſum vel Conventus ad novam procederet electionem. Verùm concilii Baſileenſis Decreta ne in Galliis quidem probata uſuque recepta fuere omnia, nedum in aliis Eccleſiæ Catholicæ Provinciis, ut infrà uberiùs ediſſeremus.

II. Ea fuit ratio, qua extricavit ſe tandem Gallia ex illis laqueis, in quo ſe ipſa conjecerat, ab Urbano VI. ad Clementem VII. ſe conferens, ut author eſt San-Dionyſianus Monachus in Hiſtoria ejuſdem Caroli Latinè ſcripta, à laboratore vernaculæ linguæ donata: cujus hunc textum ex verſione Gallica Latinè verbis noſtris reddere cogimur, quòd Editio ipſa Latina nulla adhuc prodierit. *Summa pace ac libertate ſub Urbano celebrabantur electiones ad primarias Dignitates, virique meritis illuſtres ad eas vocabantur in ſtatu Eccleſiaſtico. Jus quoque præſentationis & collationis integrum, illæſumque conſtabat Patronis & Ordinariis ad omnia Beneficia vacantia. Id totum contrà erat* L. 1. c. 2.

ſub

ſub Clemente, quo diſpendium prorſus ingens longè pluribus importabatur viris, peritia & pietatis claritate conſpicuis. Narratur in eadem mox Hiſtoria, cùm Rex Pontificem inviſeret anno 1389. *indultam illi fuiſſe à Papa nominationem ſeptingentorum, & quinquaginta Beneficiorum arbitrio ſuo, in gratiam pauperum Regni Clericorum, quos iis excludebat Curiæ Romanæ aviditas.* Conceſſit & quorumdam Epiſcopatuum nominationem.

L. 9. c. 7.

III. Non omninò à Galliæ rebus deflectemus, ſi hic moneamus, annis 1427. & 1429. à Martino V. acerbiſſimè objurgatos fuiſſe Angliæ, & Poloniæ Reges, quòd Edictis ſuis conati eſſent Papales infringere Reſervationes Epiſcopatuum in ſuis Regnis. Ad Polonum ſcribebat Pontifex, numquam ita repugnaſſe Poloniam Pontificiis juſſionibus; Poloniæ Epiſcopatus à ſe quandoque datos Regum ipſorum precibus & votis, quæ non ſemper tamen à Sede Apoſtolica exaudirentur; non multo antè tempore Epiſcopatus quinque à ſe in Anglia datos, duos in Gallia, & aliis datos, quàm quos Reges nominarant; acquieviſſe ſemper Caſtellæ & Arragoniæ Reges proviſionibus à ſe factis: illud animo ſuo fixum ſtatumque eſſe, merita perſonarum & Eccleſiarum utilitates Regum commendationibus & petitionibus anteferri debere, *Magis enim conſideravimus perſonarum merita, & commoda Eccleſiarum, quàm regiam voluntatem.*

Rain. ann. 1427. n. 15. 16. 1429. n. 13. 14.

Ambigere forſan quis poſſet, an diu Anglia tam docilem ſe & obtemperantem præbuerit, quam aſſirmat hic Papa: cùm anno 1435. Henricum VI. Angliæ Regem Eugenius IV. adhortatus ſit, ut impleret ipſe aliquando tandem, quod ſpoponderat, & quod morte occupatus exequi non potuerat pater ipſius, nempe ut liberam Romano Pontifici permitteret omnium Angliæ Beneficiorum diſpoſitionem. Anno 1439. Clerus Andegavenſis Epiſcopum elegit, quamquam jam alium nominaſſet Pontifex Eugenius IV. Anno 1440. conqueſtus eſt Portugalliæ Rex, quòd iniuſſu ſuo Viſevenſis Epiſcopus poſſeſſionem iniſſet Epiſcopatus ſui; at Eugenius IV. reſcripſit, Apoſtolicam Sedem diſponere de Epiſcopatibus juxta Eccleſiæ utilitatem, non expectato Regum aſſenſu: preces ſibi frequenter porrigi à Regibus Galliæ, Angliæ, Hiſpaniæ: ſed eis tantum tribui à ſe, quantum ſineret Apoſtolicæ Sedis dignitas, & utilitas Eccleſiarum. *Supplicant nobis Reges Franciæ, Angliæ & Hiſpaniæ, cæterique pro Prælatorum promotionibus, nobiſque commendant quos utiles & idoneos credunt. Nos exaudimus quantum cum Deo poſſumus & honore noſtro preces eorum. Ubi verò aliter videtur nobis pro commodo & bono regimine Eccleſiarum, Reges & Principes acquieſcunt.*

Rinal. an. 1434. n. 16.

Idem ann. 1439. n. 37. 1440. n. 2.

Quæ Pontificis verba eum redolent uſum, qui publicationem Pragmaticæ Sanctionis anteceſſerat; & hæc ſanè Epiſtola illud nos admonet, eam tum Romanos Præſules exercuiſſe poteſtatem, ut omnes Epiſcopatus donarent, non conniventibus tantùm Regibus, ſed clam ſuffragantibus. Preces porrò illæ & commendationes Regum apud Pontifices non multùm recedebant à nominationibus, quas Concordatis poſterioribus conſecuti ſunt illi tandem. Ecquis dubitabit, quin Pontifices & Reges mutuò ſibi & faverent, & gratificarentur, in ea potiſſimum re, unde tantum ad eos redibat utilitatis? Si tam largè autem Epiſcopatus ipſos diſpenſaret Romanus Pontifex, non erat ad anguſtiores arctata limites ejus ad reliqua Beneficia poteſtas.

IV. Nec eam Pontificum poteſtatem ſoli Galli meditati ſunt Pragmatica aliqua temperare. Anno 1457. Æneas Sylvius ad Archiepiſcopi Moguntini Cancellarium ſcribebat, affuiſſe ſe Concordato, quod initum fuerat inter Apoſtolicam Sedem & Germanicam Nationem: conveniſſe hinc & inde Decretorum Baſileenſis Concilii partem alteram abjici, alteram admitti debere: electiones quidem ſolemniter celebratum iri; ſi fierent poſtulationes, poſſe eas a Pontifice vel rejici, vel admitti, juxta Regulas Juris: Canonicè factas electiones rejici non poſſe, niſi Pontifex de concilio Cardinalium alium ſubrogaret Eccleſiæ utiliorem.

Rinald. an. 1457. n. 47. Æneas Sylvius. Epiſt. 369.

Anno ipſo 1448. confirmatum eſt à Nicolao V. Pontifice hoc Germaniæ concordatum, quo reſervabantur Pontifici Beneficia quæcumque in Curia Romana vacarent: item Beneficia Cardinalium & Pontificiorum miniſtrorum quocumque ea loco vacarent: in Cathedralibus & Abbatialibus Eccleſiis electiones reſtituebantur: reliquæ dignitates, exceptis primariis cujuſque Eccleſiæ Cathedralis & Collegialis: item alia Beneficia omnia inter Pontificem & Ordinarios æquatis partibus dividebantur. Nominabant Ordinarii menſibus Februario, Aprili, Junio, Auguſto, Octobri, Decembri: ſex reliquis Papa, adeo ut ſi intra trium menſium ſpatium non providiſſet Papa, jus nominandi ad Ordinarium rediret. Clemens VII. anno 1534. irritavit proviſiones omnes, quas Prælati feciſſent præter Concordatum & Reſervationes legitimas Apoſtolicæ Sedis. Gregorius XIII. anno 1576. tres illos menſes, quos habet Papa liberos ad Beneficia ſibi reſervata, declaravit computari debere ab eo die, quo ea vacare ipſi innotuit. Ea erat rerum Germanicarum facies, ubi jam inde ab anno 1510. tentata erant remedia, quibus ſublevarentur *gravamina nationis Germanicæ*, quibus illa ſe attritam, oppreſſamque conquerebatur. Conſuli alibi poſſunt, quæ ipſi excogitaſſent Germani temperamenta, ſuis ut aliqua morbis fieret medicina. Sua quoque Poloniæ fuere Concordata. Opportuniore infrà loco aliqua rurſum de Germanicis Concordatis diſceptabuntur.

Goldaſt. Conſt. Imp. To. 1. pag. 403. & ſeq.

Spond. an. 1448. nu. 1. 1457. n. 5.

Bullar. M. To. 1. Bulla Ad ſacr.

Ibid. Bulla Admoner.

Ibid. To. 2. Bulla. Qua in Eccleſiam.

Goldaſt. Conſt. Imp. To. 2. pag. 119. &c. Statut. Polon. 448. & ſeqq.

V. Ad Galliam noſtram nunc retorquendus greſſus, ubi Carolus VII. Pragmaticam obſervari præcepit, indeflexa adversùs Eugenii IV. & Pii II. preces conſtantia. Ubi ad Regni gubernacula ſedere cœpit Ludovicus XI. ſeu Cardinalis Atrebatenſis primarii Miniſtri ſui inſtigatione, ſeu cupidine conciliandæ ſibi Pontificis gratiæ, ad Siciliam aliquando ſibi ſubjiciendam: ſeu denique obſtinata averſatione eorum omnium, quæ parens ſuus Carolus VII. molitus eſſet, Authenticum & Autographum ipſum Pragmaticæ miſit ad Pium II. cum diplomate, quo illa funditus oblitterabatur, anno 1461. Fertur Romæ Charta ipſa Pragmaticæ per luculentas Urbis vias tracta & raptata fuiſſe. Verùm tam vehementer Senatus Pariſienſis ſuper ea Pragmaticæ abolitione ad Regem peroravit, ut eodem ipſo anno 1461. in uſum revocata ſit? minus jam repugnante Cardinali Atrebatenſi, quem à ſe alienaverat Pontifex invicta ſua conſtantia in damnanda Epiſcopatuum pluralitate. Cùm uno enim tempore vacaſſent Eccleſiæ Veſuntionenſis & Albigenſis, utramque ſimul poſtulans Cardinalis, expugnare à Pontifice non potuit niſi alterius optionem. Nec tamen ita reſtitutus eſt Pragmaticæ uſus, ut non Reſervationes & Expectativæ ſubinde locum haberent.

Hiſt. de la Pragm. & du Concor.

Marca Concord. l. 6. c. 9. n. 10.

Liberter de l'Egl. Gall. c. 22. n. 24.

Cùm Pio II. Paulus II. ſucceſſiſſet, novas is anno 1464. machinas inſtruxit ad eam penitus exterendam. Cardinalitia purpura donatur Balva, quòd in ſe recepiſſet eam abolitum iri. Diploma Regium de ea re ne publicaretur interceſſit Senatus Pariſienſis ſumma virium contentione. Joannes San-Romanus Procurator Regius conteſtatus eſt illo triennio, quo ſub Pio II. ceſſatum fuerat à Pragmaticæ obſervatione, immenſa auri pondera Romam traducta ex Galliis fuiſſe. Tam audaci Oratori Rex in ſpeciem ſuccenſuit, ſuoque illum Officio abdicavit: at clam faviſſe fertur, & eam jacturam abundè compenſaſſe. Non paulò vehementius excanduit Univerſitas, & pro defenſione Pragmaticæ ad Concilium generale provocavit. Contra autem nitebatur Rex, pollicitus Pontifici eam ſe prorſus oblitteraturum, ſed tum maximè, cùm inſtandum ei fuit apud Pontificem, ne fratri ſuo neceſſariam annueret

Hiſt. de la Pragm.

nueret dispensationem ad ducendam Ducis Burgundiæ filiam & hæredem.

Epist. 92. VI. Nec quemquam movebit, quod tantopere abhorrerent Galli à Reservationibus & Expectativis; cùm authore Cardinali Papiensi, sub Pio II. Romæ in Consistorio Cardinalium de iis abolendis deliberatum fuerit. Est enimvero quod vehementer stupeamus, ne funditus tunc tollerentur, unum maximè repugnasse Cardinalem Carvajalem Episcopum Portuensem, cujus aliàs incorrupta integritas sexcentis spectata fuerat experimentis. Noluit ille rem tot laboribus, tot certaminibus assertam, sponte abjici. In ejus sententiam jere Cardinales, concessit & ipse Pontifex.

Rainal. an. 1464. n. 67.

VII. Speravit Sixtus IV. æquissimi à se temperamenti viam initam esse, sex mensibus sibi sumptis, totidem permissis Episcopis Galliæ. Bulla ejus in eam rem inter Extravagantes communes radiat, & data est anno 1472. Hoc tamen Sixti. IV. & Ludovici XI. Concordatum affirmat Guimierius, quanquam eosdem quos Germanicum Concordatum, sex menses annueret Episcopis, à Reservationibus & Expectativis absolutos, cùm quatuor tantùm hactenus eis concessi fuissent; nunquam usu receptum fuisse, quod Juri communi & Decretis Conciliorum Constantiensis & Basileensis adversaretur.

L. 1. T. 9 c. 1.

Guim. in Pragm. T. de Collat. §. Quod si quis.

Parum religiosè tamen observabatur Pragmatica, dum in vivis egit Ludovicus XI. qui eam corroborare studuit in Conventu Aurelianensi quodam anni 1478. Eo mortuo Comitia Regni apud Turones coacta anno 1483. eam omninò restitui flagitarunt. Sub Garolo VIII. celebratæ sunt electiones quædam Episcopales, excitæ sunt & dissensiones. Innocentius VIII. juvenem Regem per Nuntium suum admonuit, frustra tentatum fuisse à Carolo VII. ut Pragmaticam confirmaret Concilium Basileense; cassam ergo & irritam illam jacere: cùm Congregatio Bituricensis Decreta ipsa Concilii Basileensis inflectendo, & temperando infregerit, spe impetrandæ à Concilio confirmationis, sed cassa prorsus & inani spe.

Lib. de l'Eglise Gall. c. 22. n. 26.

Hist. de la Pragm.

VIII. Anno 1499. Ludovicus XII. publicato Edicto Pragmaticam restituit, & instantissimè observari præcepit. Eo exulceratus Julii II. animus, jam antè Ludovico ut sibi infenso infestus, in Sessione IV. Concilii Lateranensis V. anno 1512. legi fecit Pragmaticæ revocationem à Ludovico XI. factam, eoque ipso tempore Monitiones decerni curavit ad Prælatos, Principes & Parlamenta Franciæ, ut se Concilio sisterent. Anno 1513. Julio vivere desinente suffectus Leo X. Concilium Lateranense continuari voluit, prorogavitque tempus, ad defensionem Pragmaticæ. Ludovicus XII. Concilio Pisano renuntiavit, ut quod non excitasset, nisi tamquam terriculamentum, ad Julii impetum retundendum, subjecitque se lateranensi Franciscus I. ei successit, reportataque victoria perinsigni in Italia, rescivit tandem finalem & peremptoriam citationem Concilii Lateranensis ad Pragmaticam defendendam: quo adductus est ut concertationes tandem istiusmodi omnes Concordato stabili terminaret. Bononiæ anno 1515. ubi Pontificem Rex intervisérat, concinnatum est Concordatum & perfectum. Bulla Leonis X. ad revocationem Pragmaticæ lecta est & confirmata, Sessione XI. Concilii Lateranensis. Approbatum & in eadem est Concordatum Bononiense, insertumque Actis Concilii anno 1516.

IX. Concordata hæc Bononiensia, seu potius Gallicana, eodem ferè constant ordine, iisdemque propemodum Decretis atque Pragmatica Sanctio; cujus statuta ibi aliqua totidem verbis intexuntur, alia ex parte, alia omnino immutata. Iis ediciur, ut ne amplius Capitula Episcopos eligant; sed Rex nominet Pontifici Doctorem, vel Licentiatum in Theologia, vel Jure, annos natum saltem 27. intra sex primos vacantis Ecclesiæ menses. Nisi Rex idoneum nominet intra sex menses, trimestres adhuc habet inducias, quibus consumptis si non sit functus Officio, Pontifex Episcopatum conferet. Solus conferet Pontifex eos etiam, qui vacabunt in Curia. Abbatiarum & Prioratum Conventualium, verè electivorum, hoc est ubi sit electio juxta Caput, *Quia propter*, eadem ratio quæ Episcopatuum, nisi quod ætas non exigitur nisi annorum 23. Si Rex ad Abbatias aut ad Prioratus nominet sæcularem, vel alterius ordinis Regularem, aut minorem annis 23. aut minimè idoneum, post sex menses, tres habet alios, quibus absumptis jus ad solum devolvetur Pontificem. Si Capitulis Ecclesiarum, aut Monastariorum, aut Prioratuum, privilegia sint aliqua sedis Apostolicæ ad eligendum, illis gaudere permittentur. Reservationes & Expectativæ prorsus extinguuntur. Præter Præbendam Theologalem, quæ danda est Graduato in Theologia; Collatores omnes & Patroni Ecclesiastici dare tenentur tertiam partem Beneficiorum Graduatis, hoc est ea omnia, quæ vaceverint mense Graduatis dicato, quo elapso duo liberi subsequentur. Pontifex unusquisque sui Pontificatus tempore toto, unum poterit Mandatum Apostolicum dare Collatoribus iis, quibus decem saltem Beneficia suppetent conferenda: duo autem iis, quibus quinquaginta suppetent, & amplius. Mandatarii Graduatis anteponuntur. Denique gaudet semper Pontifex jure præventionis, potestque creare Canonicos in Cathedralibus & Collegialibus, ut in iis Dignitates, Personatus, vel Officia obtinere possint, quod aliàs non possent ex hujusmodi Capitulorum statutis.

Pithou Libert. Gall. c. 62.

Hæc summa nostratium est Concordatorum, quod ad propositum nobis argumentum attinet. Ex quibus elucescit temperatas potius esse expectativas & reservationes quàm omninò sublatas. Sunt enim servatæ 1. in Episcopatibus, Abbatiis & Prioratibus electivis, quos confert Papa ad præsentationem Regis, quod & aliquoties factitatum vidimus ante Concordata. 2. In Beneficiis vacantibus in Curia. 3. In præventione. 4. In Mandato uno ad Collatorem cui in decem, & in Mandatis duobus ad Collatores quibus in quinquaginta Beneficiis vel amplius jus est.

X. Ut inter has vicissitudines rerum magis magisque splendescat Sapientia Ecclesiæ Christi, nihil aptiùs, nihil accommodatiùs dici potuit, quàm quod Petrus Alliacensis, & Joannes Gersonius de his scripsere, quorum & ipsi pars aliqua fuisse non immeritò dicentur. Ita ergo Petrus Alliacensis: *Papa jure potuit ordinationes majorum & electivarum dignitatum, ac collationes aliorum Beneficiorum sibi & Apostolicæ sedi reservare, quia hæc antiquissimo jure sibi competebant. Hæc etiam non solùm jure universali administrationis Papalis potuerunt competere, sed etiam ex speciali causa, ratione materiæ subjectæ: utpotè quia inferiores in suis electionibus, & ordinarii Collatores in Beneficiorum collationibus abutebantur, & per potentiam laicalem sæpè jure suo non liberè uti permittebantur, seu alia aliqua speciali ratione. Ex quo subinfertur, quod cùm sedes Apostolica in præmissis præscripserit, supposito quod summi Pontifices in hoc abusi fuerint, vel excesserint, non propter hoc est ab eis hujusmodi jus tollendum, sed abusus pellendus, & excessus restringendi sunt, & hoc fieri potest per rationabiles Constitutiones sacri Concilii generalis.* Nihil rationi, nihil veritati magis consentaneum dici poterat ad Patrocinium Concilii Constantiensis & Basileensis, imò & ad Lateranensis, ubi confirmatum est Concordatum: cùm tribus his Conciliis id in commune conveniat, quod non prorsus aboleverint, sed aliter & aliter pro temporum opportunitate temperaverint Reservationes & Expectativas. Paucioribus verbis Gersonius eamdem penitus complexus, est sententiam:

Gerson. To. 1. pag. 917.

Ibidem. To. 1. pag. 12 *Omnia Beneficia ſunt Papæ, tamquam Ordinatori ſupremo, non tamquam domino, aut poſſeſſori, imò nec tamquam immediato diſpenſatori, regulariter & univerſaliter, niſi Prælatorum inferiorum iniquitas, aut manifeſta Eccleſiæ utilitas caſibus certis iſtud exigeret.*

XI. Textus ipſe Pragmaticæ Sanctionis fidem facit Decreta Concilii Baſileenſis multis ibi modus deflexa & temperata fuiſſe, ut Galliæ moribus conſentirent: *Baſileenſis ſtatuta Synodi, aliqua ſimpliciter, ut jacent, alia verò cum certis modificationibus & formis, non hæſitatione poteſtatis & authoritatis condentis & promulgantis, ipſius ſcilicet Synodi, ſed quatenus commoditatibus, temporibus & moribus regionum & perſonarum congruere conſpexerunt.* In Proœm. Atqui temperamenta hæc conſultanda cum Pontifice, vel cum Concilio fuerant, vel potius cum utroque, cùm utriuſque tanti intereſſet. Unde & Guimierius exiſtimat locum eis eſſe non potuiſſe, niſi Eccleſia Gallicana ſuperiorem Concilio, ſuperiorem Pontifice authoritatem ſibi vendicaret. In Pragm. De elect. §. Quod ſi quis. *Non puto hanc pœnam locum habere, cùm hæc modificatio non fuerit approbata per Concilium Baſileenſe; nec potuit aut poteſt Eccleſia Gallicana imponere legem Papæ.* Alibi verò duas facit Guimierius claſſes modificationum; aliæ enim Decretis Concilii adverſæ erant, quarum complures allegati; & has ait irritas ſtatim fuiſſe, quòd ratas non habuerit eas Concilium: *Iſtarum modificationum duæ ſunt ſpecies; quædam directè contra directa Baſileenſia, & ea corrigunt vel reſtringunt. Et hujuſmodi modificationes cum non fuerint approbatæ per Concilium Baſileenſe, non habent aliquam vim nec ſunt ſervandæ. Nam Eccleſia Gallicana non potuit nec poteſt facere ſtatuta contra jura, nec imponere legem Papæ.* De collat. §. Ut verò. §. Item voluit. Aliæ vel declarationes, vel pœnæ erant novæ, & has potuit ſancire Eccleſia Gallicana. De cauſis. §. Ne tamen §. Item circa. §. Item, ſuit. Miſſa facio & alia complura ejuſdem Canoniſtæ Galli verba, Pragmaticam interpretantis, & confitentis, non potuiſſe ea legem dici Concilio & Papæ. *Hoc adviſamentum non poteſt, nec potuit imponere legem Papæ, &c. Eccleſiæ Gallicanæ ordinatio æqua eſt, ſed non poteſt ligare Concilia generalia, &c. Contra Concilium Baſileenſe non potuit legem facere.* De num. & qual. Card. §. Salvo quod. Et ab eo tandem concluditur, cum modificationes iſtæ ne à Gallis quidem admiſſæ fuerint, niſi ea lege, ut ad Concilium referrentur, & ab eo adprobarentur: ratas eas eſſe nullo modo poſſe, cùm ne ad Concilium quidem relatæ fuerint, ut quod antè finem acceperit. De concluſione Eccl. Gallic. *Non fuerunt prædictæ modificationes admiſſæ per Concilium Baſileenſe, quia diſſolutum fuit, antequam ei relatæ fuiſſent, &c. Modificationes non fuerunt acceptatæ, niſi ſub modo quod referrentur ad Concilium Baſileenſe, & per illud admitterentur.*

Si autem Cleri Gallicani Congregationi Bituricenſi viſum eſt, tantum Decretis Baſileenſibus obſequendum ſibi eſſe, quantum Regni uſus & conſuetudo pateretur: quin & eadem libertas Eccleſiæ Romanæ concedatur, quæ Gallicanæ ea quidem in re. De communibus vertebatur cauſa honoribus & prærogativis Pontificis & Galliæ, communi ergo Concordia, & communicato conſilio neceſſe erat eas controverſias finiri. Tentata res eſt à Sixto IV. & Ludovico XI. & perfecta eſt à Leone X. & Franciſco I. confirmata denique eſt in Concilio utrimque accepto. Nec nos præterit quanta animorum contentione prediu reſtiterint & Senatus ampliſſimæ Curiæ, & Capitula non pauca, ne Concordata admitterentur, utque retineretur Pragmatica. Verùm nec illud nos præterire debet, ſi laudi fuit pia & religioſa mente aliquandiu reſtitiſſe, non minori fuiſſe & laudi & gloriæ, quod reſtitare deſierint, acquieverintque tandem aliquando, non aliis quam juſtis & neceſſariis de cauſis.

Obſervavit & Clariſſimus Spondanus Apamienſis Epiſcopus, peræque ut Guimierius, quam non magni facerent authores & conditores Pragmaticæ totam illam Synodum Baſileenſem, à qua tamen authoritatem & pondus Pragmaticæ ſuæ venabantur, *Ita Rex. Ex cujus verbis manifeſtè apparet nullius ferè pretii fuiſſe apud Gallos Concilii Baſileenſis authoritatem, quam ita ſenſibus ſuis, ac diſpoſitioni ſubjicerent, &c. Denique tanta libertate in recipiendis, rejiciendis, truncandis, ampliandis Baſileenſium placitis uſi ſunt, ut patentiſſimè ſe etiam judices Conciliorum generalium, quale Baſileenſe agnoſcere præſeferebant, conſtituerint,* Nec ipſe Petrus de Marca diſſimulavit, ex eo quòd Pragmatica cum iis quorum intererat, non fuiſſet trutinata, Gallias tunc non potuiſſe per illam ex ingenti illa rerum perturbatione emergere. An. 1438. n. 21. 22. Marca. De Concord. L. 6. c. 9. n. 13.

XII. Scitè obſervatum eſt, in Gratiani Decreto ne veſtigia quidem ulla exiſtere Reſervationum & Expectativarum. Et tamen ingenuè confitendum fundamenta earum aliqua poni jam tum cœpiſſe, cùm illa inſinuaretur doctrina, fundatas certaſque fuiſſe ab Eccleſia Romana Eccleſias omnes alias Patriarchales, Metropolitanas, Cathedrales, quin & dignitates in eis quaslibet ſplendidiores. Ita fertur in Epiſtola Nicolai II. ad Mediolanenſes parlata per Petrum Damiani, cujus calamo eam exaratam fuiſſe ſimile veri eſt. *Omnes ſive Patriarchii cujuslibet apices, ſive Metropoleon Primatus, aut Epiſcopatuum Cathedras, vel Eccleſiarum cujuslibet ordinis dignitates inſtituit, Romana Eccleſia.* D. 22. c. 1.

XIII. Inde certè poſteriores Canoniſtæ præſidia accerſivere poſteriori diſciplinæ, cum omnia orbis Chriſtiani Beneficia ſubindè à Romanis conferri cœpere Pontificibus. Verùm non ex ea doctrina uſus ejuſmodi erupit, ſed ex uſu doctrina. Uſum autem invexere neceſſitates Eccleſiæ, vel preces Principum, vel piorum etiam virorum ſollicitationes, quibus eò tandem compulſi ſunt Pontifices. Poſtquam verò is uſus prorſus temporis diuturnitate convaluit, itemque Canoniſtarum conſenſione, qui electiones & patronatus interpretabantur non aliud quàm gratificationes & indulgentias fuiſſe Romanæ Eccleſiæ, quæ revocari ab ea potuiſſent: tum verò Pontifices ipſi cœpere ea quoque placita amplecti & publicare de omnium Eccleſiarum & Beneficiorum fundatione à Petro Petrique ſucceſſoribus: unde & Cancellariæ regulæ conſcriptæ tandem ſunt, quibus omnia ferè illis ſervantur Beneficia, electioneſque prorſus extinguuntur, maximè in Italia, ubi hæ regulæ latiſſimè dominantur.

Canoniſtæ ex adverſo alii vitium in contrarium jere, electiones rati jure divino & incommutabili niti. Abundè ſunt, quæ dicta ſuperiùs ſunt, ut his ſe errorum laqueis exuant, qui exui volent, & aſſentiantur Eccleſiæ, divina prorſus ſapientia & charitate accommodanti ſe ad varias has rerum vices & temporum neceſſitates: quibus non poteſt non ſervire, & ſeſe inflectere, dum unum illud indeflexum & invariabile conſtet, ut exteriori pro tempore diſciplinæ non aliis regulis, affectibus, conſiliiſque ſerviatur, quàm quæ religionis, pietatis, & charitatis propoſitum ſibi habeant incrementum. Fagnan in l. 1. Decr. Part. 2. pag. 2. 3.

XIV. Collatores & Inſtitutores primarii omnium ſuæ Diœceſeos Beneficiorum fuere Epiſcopi, utpotè earum omnium Eccleſiarum fundatores, vel fundatorum hæredes & ſucceſſores. Longo ſæculorum decurſu juris illius Epiſcopalis rivuli aliqui in Patronos, ſeu laicos, ſeu Eccleſiaſticos, in Inſtitutores item & Collatores alios plures dimanarunt, ita tamen ut jam inde ab exordio Epiſcopi jure hoc ſuo gaviſi ſint, nominando, nominatos ab aliis inſtituendo, conferendo, aliorum collationes conſenſu ſaltem tacito ratos habendo. At Romani Pontifices ex adverſo etſi à Petro orti, omnium Eccleſiarum parente, non tamen ferè ſe interpoſuere in ullas Beneficiorum proviſiones per cæteras extra Italiam Provincias annis amplius centum ſupra mille. Principum ambitione, piorum doctorumque

que virorum instigatione, sæculo demum duodecimo aliquid ejusmodi aggressi sunt. Ea potestas, ut solet, lapsu temporis latiùs serpsit, ulteriusque progressa est, quàm plerique optassent; ita modos, fines & temperamenta ei mox adhibuere Principes, Concilia, Pontifices ipsi.

Non ea nobis hìc enodanda proponitur controversia, utra disciplina optabilior, conducibiliorque censenda sit. Quam se cumque in partem inclinaverit animus, non aliud reapse sperare datur, quàm quod Numinis providentia provisum, & in mores Ecclesiæ universalis jam invectum est. Illud nobis semper optimum videri, id gratissimum accidere debet, quod voluerit, quod permiserit Christus Optimus Maximus, qui nisi quod tandem vertat in suam, & in Ecclesiæ suæ gloriam & utilitatem, scit, aut permittit nihil. Iis acquiescamus & assentiamur, quibus assentitur & acquiscit Ecclesia. Ne nos plus sapere velimus, aut amplius aliquid Dei causa velle, quàm sempiternæ sapientiæ Christi sponsam, columnam veritatis. Illud quoque consultum est, hodiernam Ecclesiæ disciplinam antiquiori semper præferre, ut præstabiliorem, sin minùs universim, quæ infinita quædam disputationum segas esset, saltem peculiariter huic quam agimus ætati. Insanire illud, non sapere est Conciliorum generalium sapentiam suæ posthabere, pietatatem, religionem. Disciplinæ cujuscumque versatilis & exterioris potest bonus, potest & malus esse aliquis usus in conferendis Beneficiis. Unum illud refert immane quantum, non convitiis proscindi, aut irritis votis concuti & immutari eum, qui nunc invaluit, usum: sed optare, sed curare, quantum cuique suppetit virium, ut ritè & sanctæ omnia peragantur, convenienter ad leges sempiternas & immutabiles justitiæ, charitatis & modestiæ Christianæ. Sive Pontifices, sive Episcopi, Patroni aut Collatores Beneficia dispensent, unum id curæ, unum id cordi esse debet, ut dignioribus ea largiantur, & paratioribus Ecclesiam ædificare & ornare moribus ac obsequiis suis; ut una sit eaque religiosissima, qua omnes succendantur æmulatio, non qui Beneficia conferant, sed qui sanctiùs, qui sanctioribus conferant.

XV. Anno 1558. reservavit sibi S. Pius V. omnia Beneficia, cujuscumque demum sortis, quæ vacante Episcopali sede vacarent. Unus illi scopus erat propositus, pauperibus Clericis subvenire, & quorum pietas & eruditio nullis temporalibus subsidiis juvatur. *Cupiens pauperibus Clericis & aliis benemeritis personis de Beneficiis Ecclesiasticis providere, &c.* Intercessum est ejus Bullæ executioni, quamquam vel nomen ipsum S. Pii V. dubitare veret, quin ad pietatem propagandam totum illud pertineret. Dubitatum est, an Pio extincto pari pietate res ab aliis tractanda foret. Vel hinc tamen suspicari rursum possumus, qui primi Expectativas invexere Pontifices, potuisse eos non alio, quàm pietatis & charitatis incitamento agi. Peculiari infrà Capite declarabimus à Regibus ipsis ad impetranda quibusdam de se, de regno, de Ecclesia benemeritis Beneficia preces adhibitas fuisse, quæ postea in necessitatem verterunt. Quin Archiepiscopi & Episcopi eamdem nonnumquam sibi servatam voluere potestatem. Denique Concilium Tridentinum Expectativas & Mandata penitus sustulit, sicut & Reservationes mentales Beneficiorum nondum vacantium, licèt in gratiam Cardinalium factas. Prohibuerat Alexander III. eas Beneficiorum pollicitationes antequam vacarent, Bonifacius VIII. eas irritas declaraverat. Vide Capita *Nulla. De concessione Præbendæ; & Detestanda. Ibidem. In Sexto.*

Bulla 25.

eff. 24. c. 9.

Illaudata ferè nos præteriit Hispania, sed vel una Ximenii Cardinalis historia addocebit, quàm prope illa abesset à Galliæ consiliis in expectativarum negotio. Post impletum Theologiæ & Juris studiorum curriculum, Romam profectus est, ubi Expectativam obtinuit Ximenius, cui Archipresbyteratus obtigit Archiepiscopatus Toletani. Eo rescito Archiepiscopus tam impotenti indignatione exarsit, ut illum tetro carcere damnarit. In eo solatii non parum accepit à concaptivo Presbytero, qui narravit ei nobilem olim virum ex eo ipso ergastulo ad Archiepiscopatum Toletanum pervenisse: nec inferius quidquam augurari ipsum sibi de virtute & fortuna sua debere. Ubi jam nihil spei superfuit Archiepiscopo, ut Beneficio tam legitimè parto renuntiaret Ximenius, relaxatus è carcere, mox illud alio permutavit. Hęc Gomecius in Ximenii vita, ubi nec illud dissimulat, quàm indignanter ferrent Hispani Præsules has Romanæ Curiæ gratias, quas suæ dignitati magnopere injuriosas interpretabantur. *Is sacerdotia vindicandi modus apud omnes Episcopos invidiosus est, quòd jure suo fraudari videantur; unde quibus ad resistendum minor vis est, vel inviti cedere coguntur.*

CAPUT XLVI. *P. 4. l. 2. c. 13.*

An Pragmatica & Concordata locum habuerint in Provincia Narbonensi, & in Britannia Armorica. De Indulto harum Provinciarum, nec non & earum, quæ nuperrimè Galliæ Regno accesserunt.

I. De Armoricæ & Narbonensis Provinciæ revocatione & insitione in jura Gallicani Regni. cur in iis nec Pragmatica viguerit unquam, nec Concordia.

II. Quàm arcto nexu Duces Armoricæ & Provinciæ Comites cum Ecclesia Romana coaluissent.

III. Indulta Pontificia Francisco I. concessa in has Provincias duas, & in Monasteria eligendi privilegio speciali dotata. Eorum indultorum continuatio.

IV. Necessaria erant Indulta, quòd Provinciæ & urbes de novo accrescentes, in usus Regni speciales sine Indulto non transferantur.

V. Ut se Provinciæ Comes Gregorio VII. subjecerit.

VI. Alternativa à S. Pio V. Armoricæ Provinciæ concessa. Varii usus & abusus in provisionibus Beneficiorum Armoricæ.

VII. De Bressia, Bugesio, &c. De Burgundiæ Comitatu.

VIII. Ubi Indulta & sæpius confirmata, & diutius continuata sunt, in jus tandem commune evadunt.

IX. Indulta ad civitates Metensem, Tullensem, Virdunensem, &c. Atrebatensem, Tornacensem, aliasque nuper Regno adjectas.

I. RENatus Siciliæ Rex, idemque Provinciæ Narbonensis Comes, Comitatum hunc Ludovico XI. Galliæ Regi legavit anno 1476. hæredemque illum testamenti paginis inscripsit. Malunt alii oppignoratum tantùm fuisse pio quinquaginta millibus aureorum solidorum, quæ destinaverat Renatus redimendæ filiæ suæ Margaritæ, viduæ Henrici VI. Angliæ Regis, quam novus Rex Eduardus in vinculis habebat. Sed cùm idem Renatus Rex vitam cum morte commutasset anni 1480. septuaginta tres annos natus, præmortuis ei tribus filiis, tribusque inde nepotibus, hæredem is reliquit Carolum du Maine, filium Caroli Comitis Cenomanensis, qui altero post anno vivere desiit, transmisitque in Ludocum XI. & hæredes ejus Galliæ Reges jura sua & dominia omnia.

Spond. an. 1476. n. 5. & an. 1480. n. 7.

Hinc emicat in Provincia nunquam valuisse Pragmaticam Sanctionem, cùm ea edita sit anno 1438. Comitatus autem nonnisi quadraginta amplius post annis Coronæ Francicæ restitutus sit. Non is erat Ludovicus XI. sub quo ea restitutio facta est, qui Pragmaticam in Provincia primùm promulgaret, cùm

Spond. ann. 1491. nu. 12. Hist. de la Pragmatiq par. D. Dupuy.

cùm eam ipſemet anno 1461. ut gratiam iniret à Pontifice, abolevisſet.

Aliquantò tardiùs Armorica Gallicano Regno reddita eſt, anno nimirum 1532. Franciſcus I. Rex in Comitiis Generalibus ejus Provinciæ eam reſtitutionem, unionemque perfecit. Itaque multò etiam certius eſt, numquam ibi Pragmaticæ fuiſſe locum.

Spondanu An. 1532.

II. Jam inde à temporibus Ludovici IX. ſanctiſſimi Francorum Regis, Comites Provinciæ arctiſſimè cohæſerant Pontificibus Romanis. Carolus Ludovici IX. frater Dux Andium, Provinciæ quoque Comes evaſerat, ducta in uxorem Margarita filia Comitis Provinciæ Raimundi, & hærede. Huic Carolo ejuque ſtirpi Pontifices Romani Regnum Neapolitanum Siculumque contulerunt, ex quo Principes hi arctiſſimis vinculis Sedis Apoſtolicæ obſequiis innexi ſunt, ejuſque decretis ac nutibus religioſiùs addicti. Necme fallit Pium II. in oratione quam habuit ad Conventum Mantuanum, conqueſtum eſſe de Renato Rege, qui ſpem fecerat abolendæ Pragmaticæ, nec promiſſis ſteterat: *Promiſit curaturum ſe ſummo ſtudio, ut Pragmatica Sanctio deleretur. Non eſt deleta.* Sed facilè hoc intelligitur referri debere, non ad Comitatum Provinciæ, ſed ad Franciæ Regnum, in quo confidebat Renatus poſſe à ſe præſtari, quæ vires ſuas poſt expertus, ſenſit ſe non poſſe. Certè Pius ipſe poſtea confeſſus eſt, Renato vires magis quàm voluntatem defuiſſe, quod de ſubjecta ei provincia dici vix potuiſſet. *Fortaſſis aliqua ſunt, quæ non erant in ſua poteſtate.*

Spicil. to. 8. pag. 308.

Singularem quoque Duces Britanniæ Armonicæ profitebantur obſervantiam Sedis Apoſtolicæ, eoque à reliqua Gallia ferè diffidebant, quandiu per ſchiſmatis Avenionenſis procellas non ſatis fida firmaque conſtabat fides & ſocietas inter Galliæ Reges & Romanos Pontifices. Anno 1459. cùm Legati Regis Franciæ Romæ cunctarentur Pio II. aſſurgere, eique ſolitam præſtare obedientiam nomine Regis Galliæ; Legati qui tunc aderant Ducis Britanniæ, non modò ſacramentum edidere obedientiæ nomine Ducis, ſed & ſolemniter conteſtati ſunt, numquam Duces ſuos vel tantillum diſſenſiſſe ab Apoſtolica Sede, ſemper Pragmaticam repudiaſſe? *Majores noſtri poſt accepta ſemel Chriſti ſacra, nunquam apoſtatarunt, vixere Romanis legibus nec unquam primæ Sedis mandatis adverſati ſunt Pragmaticam ſanctionem, Galliæ Gentis inventum, reſpuerunt, prædeceſſoribus tuis conſtanti animo adhæſerunt.* Hæc eſt quæ dicitur *Patria obedientiæ*, quod eo continebatur, ut vulgato ferebatur adagio, *Nunquam primæ Sedis mandatis adverſari, Romanis legibus vivere.* Quandò verò colliſus eſt Ludovicus XII. Rex, cum Julio II. Papa, atque adversùs eum coegit Conciliabulum Piſanum, Galliam quidem Pontifex interdicto ſubjecit, at Armoricam excepit, quæ conſtantiſſima in obſequio fuerat. *Excepto Britanniæ Ducatu, Regnum Franciæ Eccleſiaſtico ſubjecimus interdicto.* Verba ea ſunt Bullæ Julii II. quæ recitata fuit ſeſſione III. Concilii Lateranenſis V.

Rainal. an. 1459. n. 66. 67.

Gobel. in Comment. Pio II. l. 1.

Rainal. an. 1512. n. 96.

III. Carolus Molinæus in Regulam XVIII. Cancellariæ *De infirmis reſignant*. Commentarios edens, negat in Britannia, utpotè obedientiæ ſtrictoris patria, Pragmaticam & Concordata admiſſa unquam fuiſſe. *Adhuc hodie Regio illa patria obedientiæ Papæ vulgo vocatur; nunquam ibi Pragmatica ſanctio, nec Concordata recepta ſunt; ſed ex compacto, Papa habet ibi octo menſes, ſibi reſervatos, in quibus, vel vacationibus tunc occurrentibus Ordinarii nihil poſſunt. Et contra Ordinarii quatuor menſes, in quibus Papa nec prævenire, nec reſervare, aut aliter diſponere poteſt.* Rationem etiam paulò poſt ſubjicit, quòd recollecta non fuerit Galliæ Regno provincia Britanniæ niſi anno 1532.

Num. 336.

Anno 1516. Leo X. & Franciſcus I. congreſſi ſunt Bononiæ in Longobardia & Concordata pepigere, quibus Regnum Franciæ & Delphinatus regerentur poſthac, Accipe quæ de his ſcribat nuperus, iſque diligentiſſimus Scriptor vernaculo ſermone, quem nos ita latinæ conſuetudini reddimus: *Cardinalis Santiquatrius unus Delegatorum Papæ, ad deliberandum cum Delegatis Regis Galliæ, Chartæ ſubſcripſit ante Barmam Advocatum Regium, qua præter inſignia plura capita, quæ Concordatis ſunt intexta, concedebatur à Pontifice Regi, quandiu ſuperſtes eſſet, ut ad Eccleſias & Monaſteria Britanniæ & Provinciæ nominaret, ità ut ſi Rex approbaret Pontifici privilegium aliquod iſtiuſmodi olim à Pontificibus conceſſum fuiſſe Ducibus Britanniæ, vel Comitibus Provinciæ, id protinus à Pontifice confirmaretur.*

Hiſt. de la Pragm. de M. Dupuy pag. 99.

Publici juris fecit Pinſſonius hoc Indultum Leonis X. Franciſco I. collatum dum in vivis eſſet, ut nominaret ad omnia Beneficia Conſiſtorialia Britanniæ & Provinciæ: utque nominaret etiam ad Abbatias Clericos ſæculares, ſiquando eis Monachi deeſſent tantæ ſarcinæ partes. Publicavit idem ipſe Pinſſonius Edictum Henrici II. Regis anno 1549. ut confirmaret in Armorica & Provincia complura ſedis Apoſtolicæ jura, in Regionibus ſtrictæ Obedientiæ uſitatiſſima, circa Reſervationes, Penſiones, Regulas Cancellariæ & ejuſmodi alia. Author idem eſt hoc Indultum Leonis X. transfuſum fuiſſe ab ejus ſucceſſoribus ad ſucceſſores Franciſci I. Scriptores ſupra laudati Hiſtoriæ Pragmaticæ & Concordati idem confirmant, annotantque clariſſimum virum Parlamenti Aquenſis Senatorem doctis omnibus notiſſimum, ipſumque doctiſſimum, Authentica communicaſſe duarum Bullarum Pii IV. anno 1564. datarum, quibus Carolo IX. Regi concedebatur poteſtas nominandi ad Prælaturas & Epiſcopatus Regni & Delphinatus, Britanniæ & Provinciæ, teſtatumque fiebat à prioribus Pontificibus idem conceſſum fuiſſe prioribus Regibus.

Pinſſon. Notes ſur les Indults, pag. 470. Et in Prag. pag. 1060.

Præf. Pinſ. in Indulta. p. 38. 179. 180

Monumenta quædam evulgata non ita pridem ſunt rerum ad Concilium Tridentinum pertinentium. In iis inſpici poteſt quam ægrè extundi potuerit Romæ Indultum anno 1561. quo Carolo IX. concederentur Nominatione, Provinciæ & Britanniæ. Ad ſex tantùm menſes concedebatur, tum ubi expiraſſet, ad ſex menſes alios innovandum. At apertè tandem declaratum eſt moroſitates iſtas affectatas eò tendere, ut meliori fide ſervaretur à nobis Concordatum, & verè Britannia & Provincia ad mores Patriæ Obedientiæ ſe componerent, ut ſuperiores Reges in ſe receperant.

Memoires du Conc. de Trente p. 111. 114. 131. 144. 157

Non ergo vel Provincia, vel Britannia, aut Concordato unquam obnoxiæ fuere, aut Pragmaticæ; cùm nec recepta hæc ibi unquam fuerint, aut publicata: nec niſi vi peculiaris Indulti nominarint Reges ad Beneficia earum Provinciarum conſiſtorialia.

Nec enim extenſio eſt, aut ampliatio Concordati, quod diximus Armoricæ & Provinciæ Indultum. Mera ea eſt conceſſio nominandi ad Prælaturas, Concordati ne facta quidem mentione. Itaque reliqua Concordati tam varia Capita nihil ad has Provincias pertinent. Agam infrà numero VIII. de Indultis ad Monaſteria privilegiata.

IV. Si qui velint quamprimum Provinciæ aliquę Regno & Coronæ Regum accreſcunt & adglutinantur, jam tum eas conſociari legibus & privilegiis reliqui Regni totius: ii non ſatis adjeciſſe videntur animum ad ea, quæ obſervata ſunt ſuperius, & ad ipſam rerum hiſtoriam. Si enim res ita haberet, fruſtra ergo laboraſſet Franciſcus I. ad impetrandum Indultum Britanniæ Minoris & Provinciæ. Fruſtrà ſucceſſores ejus, ambiſſent ejus propagationem. Fruſtra Reges omnes hactenus deſudaſſent ad impetrandum Indultum trium Epiſcopatuum, Metenſis, Virodunenſis & Tullenſis; nec non & Elnenſis, Perpinianenſis, aliorumque recentius

centius Regno adjectorum. Superfederi potuerat, posseque adhuc eo labore, cùm satis esset pomœria imperii Gallicani eo protulisse. Inscitum est autem quod de Delphinatu objicitur. Ea enim Provincia redintegrata fuerat Regno Gallicano ante Pragmaticæ, ante Concordatorum tempora. Ita necesse fuit eam & in Pragmatica exprimi, & in Concordatis. Provincia jam cum Regno coaluerat tempore Concordati, nec tamen in eo nominatur, sed Francia solùm & Delphinatus, quod etiam post Concordata patria ea obedientiæ permansura esset.

V. Altius forsan repeti potuisset origo hujus peculiaris in Provincia observantiæ & obedientiæ in summum Pontificem. Legitur inter Epistolas Gregorii VII. sacramentum, quo suam illi fidem obligavit Bertrandus Provinciæ Comes, cui subjicitur concessio, ut omnes Ecclesiæ suæ in ejus potestate sint, ab eoque ordinentur, *Ecclesias autem omnes, quæ in mea potestate sunt, domino meo Gregorio Papæ omninò dimitto, & omnibus successoribus suis: & ad ordinandas eas justè & secundum Deum, pro posse meo fideliter adjuvabo.* Quoad sacramentum fidei, infrà suo loco demonstrabimus, religiosa ea fuisse obsequia, quæ Christiani Principes certatim Christo & Petro, in Vicariis & successoribus Petri exhibebant.

9. post Epist. 12.

VI. Sed quoad liberam Ecclesiarum dispositionem, perspicuum est Comitem Pontifici eam, ejusque successoribus liberam dimisisse: saltem hactenus, ut Investituras ejuraret. Facilè mihi persuaserim, Duces quoque Britanniæ idem Romanis concessisse Pontificibus: cùm suprà patuerit, octo ibi menses Pontifici, quatuor tantùm Episcopis adsignari, ut suprà monebat Molinæus. Qui harum Provinciarum sint usus, penitius inspicies in Mandato Regi, quo instructus est Urfeus quando cum Legatis aliis anno 1547. ad Concilium missus est Bononiam. Præcipiebat enim Rex, ut Concilii Patribus narraret, quàm præpostere multa tentarentur in Britannia & provincia aliisque regionibus Obedientiæ; Papam unum conferre omnia Beneficia per octo menses; quæ quatuor mensibus aliis vacarent Beneficia, ea statim involari à septem vel octo Mandatariis Apostolicis: reservationes mentales multo etiam intolerabiliore esse; quæcumque enim Beneficia per quatuor Episcopales vacarent menses, si nulli caput exererent Mandatarii, protinus emicare Bullam Pontificiam, quæ confirmaret hocce Beneficium suæ sibi in sacrario mentis reservasse Pontificem, & tali Clerico destinasse: quod & intentatis censuris statim executioni mandabatur. Reliqua missa facio quæ ad Beneficia non spectant. Comita Provinciæ Armoricæ iisdem querelis Regem interpellaverant, de Mandatis Apostolicis, etiam ad Beneficia electiva, aut Patronatus laici, de reservationibus, indultis, pensionibus, unionibus, regressibus, Coadjutoriis, aliisque quæ Patriam obedientiæ redolent. S. Pius V. Bulla sua anni 1568. sex menses & alternativam dedit Episcopis Britanniæ, qui in Diœcesi residerent. Donum erat ad quinquennium, quo consumpto innovabatur.

Mémoires du Conc. de Trente pag. 15. 16.

reuves des iber. Gall. ag. 902. c. 2, n. 31.

Diximus jam Regula VIII. Cancellariæ octo menses Papæ reservari, quatuor tantùm permitti Episcopis; sex illis tribui Concordato Germanico, S. Pium V. totidem donasse Episcopis Armoricæ Provinciæ, in qua Henrici II. Regis Declaratione anni 1550. Cancellariæ Regula VIII. recepta fuerat. Regula hæc eadem olim in Provincia convaluerat; ut quæ & ipsa Patria esset obedientiæ, sicut Armorica; at Legatio Avenionensis in causa fuit, ut Ordinariorum potestas ibi restitueretur. Receptus etiam Alternativæ usus in Armorica, id præstitit, ut præventioni locus ibi non sit in mensibus Episcoporum.

Doujat. Specimen juris, p. 54.

Alternativam dixi: propterea quod à Sixto V. declaratum sit, jam necesse non esse, ut acceptatio innovaretur singulis quinquennii; sufficere enim acceptationem à quolibet Episcopo factam ad totum Papæ cujuslibet Pontificatum. Ita alternativa generalis est, pro omnibus Episcopis residentibus. Denique cum introducta & firmata non sint Graduatorum privilegia, nisi Concordatis: ut Concordatis, ita & Graduatis nullus est vel in Armorica locus, vel in Provincia.

Ibid. p. 130.

VII. Quod ad regiunculas verò attinet illas, quas pro Marchionatu Salussiarum Duces Sabaudiæ Galliæ Regibus cesserunt anno 1601. controversia ventilata est in Parlamento Burgundiæ anno 1630. an reservatio alternativa mensium ibi locum haberet, perindè ut cùm illi tractus Duci Sabaudiæ suberant. Senatus pronunciavit locum non habere, tum quod ei juri non suberat Marchionatus Salussiarum, quo permutati fuerant hi tractu; tum quod ii sua cum Gallicano imperio conjunctione in eandem sortem traducerentur cum reliquis ejus Provinciis. Non ita sentiebat Cardinalis Ossatus, qui Romæ cùm esset, Henrico IV. Regi author erat flagitandi ea de causa Indulti. Id quidam ferè interpretati sunt, qua officiosam reverentiam, qua quamquam minimè necessaria, cuperet Ossatus deliniri a Rege Pontificem. At contra stat, quod supra numero IV. certis documentis evicimus, non statim Provincias in mores transire & jura regni, atque regno recolliguntur. Video tamen interesse aliquid discriminis. Numero enim IV. quærebatur de Episcopalibus Ecclesiis, ad quas de novo partas nova desiderata semper sunt indulta. Hic de Ecclesiis Parochialibus, aut certè non Episcopalibus agitur; in quibus proinde visum est non ita scrupulosè sectandas juris minutias. Nec enim indulta ulla unquam flagitata sunt, ad Ecclesias tantùm inferiores. Jam inde ab anno 1608. Senatus Parisiensis pronunciaverat secundùm Decanum Bellicensem à Capitulo electum, adversus Regalistam, & adversus eum cui providerat Pontifex vi reservationis Mensium Apostolicorum. Tradit Pinssonius Regaliam, Indultarios, Graduatos, eorumque jura in hos omnes tractus ampliata fuisse, Arrestis Parlamenti & Magni Consilii.

Breffe, Bugey, Valromay & Gex.

Ossat. Lettre 101. 260. 261.

Fevret. L. 2. c. 6. n. 13

Pinss. Prefacedes Indults. n. 59.

Addit Fevretus Beneficia in Comitatu Burgundiæ sita, & quocumque extra Franciam loco, conferri debere juxta leges Franciæ, & juxta Concordata, si Collatores, quibus parent, Galli sint. Ratio est, quòd Concordata Collatoribus Gallicanis concessa sint, ut gentis universæ privilegia. Ita hæc Beneficia quamvis extra Gallias sita, non subesse mensibus alternantibus Papæ. Sicut & Beneficia in Galliis sita, quorum Collatores ex Comitatu Burgundiæ oriundi sunt, legibus Regni peculiaribus non subsunt, sive ad menses Graduatorum, sive ad Indultarios. Citat Fevretus Canonistas, qui ita sentiant, quique confirment, ita Rotam judicare.

Ibidem.

VIII. Confirmat rursus idem Pinssonius longa illa & continuata concessione Indultorum Pontificiorum ad nominationes Regias Episcopatuum & Abbatiarum Britanniæ & Provinciæ, in jus tandem ea certum, fixumque evasisse, nec ullam jam ad id Indulta postulari. Idem affirmat de Indultis, quæ Leo X. & Clemens VII. Francisco I. concesserunt, ad suspendenda privilegia quædam eligendi, quæ sedes Apostolica forsan indulserat Ecclesiis & Monasteriis: utque Rex in iis nominaret primùm per sex menses, deinde toto vitæ tempore. Curatæ sunt à Tilletio Bullæ Clementis VII. quibus ea nominationum potestas concedebatur Francisco I. primùm ad sex menses, inde dum adviveret. Eodem Indulto Pius IV. Carolum IX. donavit. Jussa sunt interim Capitula & Monasteria, quæ privilegia eligendi habere se aliqua venditabant, ut ea ad Cancellarium Regium deferrent, examini ejus subjicienda. Exinde vero Reges jure & possessione stabili nominandi gravi sunt, sive privilegia minus probæ notæ deprompta

Preface histor. des Indult. nu. 47. 43. 44. 48. 49.

Du Tillet. Part. 1. p. 448. 9.

Pinss. ibid.

sint, sive possessio ipsa in jus tandem firmum & inconcussum evaserit.

Ibidem. nu. 60.61.62. Du Bois. Introd. au Droit Eccles. pag. 275.6. 268.9.

IX. Quoad Episcopatus Metensem. Tullensem & Virodunensem, concessum est ab Alexandro VII. anno 1664. Indultum Regi invictissimo Ludovico XIV. quo Episcopatus ad vitæ totum tempus conferret. Clemens IX. anno 1668. Indultum prorogavit ad omnes Regis successores, & ad Abbatias ampliavit, Prioratusque Conventuales, & alia Beneficia, quæ Pontifex conferebat reservatione sex mensium, convenienter Germanico Concordato. Ab eodem Pontifice permissus est Rex nominare ad Episcopatus Elnensem, Atrebatensem, Tornacensem, & ad alia Beneficia Consistorialia earundem regionum nuper Regno Francico additarum. Anno 1518. sanxerat Maximilianus, ut Leodii vigerent Concordata Germanica. Episcopatus Metensis. Tullensis & Virodunensis iisdem subjecti fuerant Indulto speciali & ampliante, tamquam obnoxii Metropoli Trevirensi. Ita in has Diœceses Romani Pontifices multa retinuerant jura, quæ posterioribus his indultis Regi Christianissimo concesserunt. Fertur anno 1554. Carolus V. Imperator edixisse, ut & Cameracensis Ecclesia Germanicis subesset Concordatis. Dux Albanus dum Belgium regeret à S. Pio V. Indultum impetraverat, ut conferret seu præsentaret Beneficia, quæ Pontificiis mensibus vacarent. In Patria obedientiæ Papa solus confert Primas Cathedralium dignitates. Carolus V. ab Alexandro VI. Indulto munitus fuerat, quo ad eas præsentaret.

CAPUT XLVII. *P. 4. l. 2. c. 14.*

Multiplex alia potestas Papæ ad provisiones Beneficiorum. Ac primùm de præventione.

I. Incompertum fuit jus Præventionis usque ad sæculum XIII. *Ejus rei probationes.*

II. Includebatur tamen Mandatis, & Reservationibus Apostolicis.

III. Eisdem fundamentis innititur. Satisfit duabus objectionibus adversùs Decretum Innocentii III. circa jurisdictionem Papæ universalem in collatione Beneficiorum.

IV. Sub Bonifacio demum VIII. jus Præventionis radiare incepit.

V. In Concilio Basileensi propugnatur, cùm a Gallis quibusdam & Germanis oppugnaretur.

VI. In Concordatis confirmatur.

VII. Edictum Aurelianense ei interceßit. Ea interceßio mox revocata.

VIII. Canonistarum Gallorum placita circa Præventionem.

IX. Præventionis usus quàm pius fieri possit.

I. POstquam universim declaratum est, ut Beneficia singularum orbis Diœceseon, ad quæ aditus fuerit olim per electionem, vel per Patronorum nominationem, vel denique per Episcoporum institutionem & collationem, in potestatem tandem Romani Pontificis magna saltem ex parte devenerint; restat, ut speciales rationes ipsas expendamus, quibus ea nunc à Pontifice conferuntur. De Mandatis, Expectativis & Reservationibus copiosè jam disputatum est: ad alias ergo pergendum nobis est rationes & vias provisionum Apostolicarum ad Beneficia toto orbe sparsa.

Dicemus 1. de Præventione. 2. De provisione eorum quæ vacant in Curia. 3. de Indultis & Resignationibus in favorem. 4. De jure Devolutionis. 5. De Facultatibus Legatorum à Latere. 6. De mensibus Graduatorum. 7. De provisionibus Episcopatuum, quæ hactenus summatim utcumque perstrictæ sunt, quòd implicatæ essent aliorum collationibus Beneficiorum.

Ordiendum nobis est à Præventione, quæ iisdem quidem fundamentis niti videtur, quibus Mandata & Apostolicæ Reservationes; sed ut eadem illi constet origo, non eadem suffragatur antiquitas. Innocentius III. eo præstructo, plenitudinem Ecclesiasticæ jurisdictionis residere in Capite Ecclesiæ, & inde in longè plurimos dispergi rivos, ut nihil officiat rivulorum multitudo fontis plenitudini: *Ne plenitudo Ecclesiasticæ jurisdictionis in plures dispensata vilesceret, sed in uno potius collata vigeret, &c. Quæ Romana Ecclesia retenta sibi plenitudine potestatis, ad implendum laudabilius officium pastorale, multos in partem sollicitudinis evocavit, sic suum dispensans onus in alios & honorem, ut nihil suo juri subtraheret, nec jurisdictionem suam in aliquo minueret.* Progreditur inde ad Mandata Apostolica, in provisionibus Beneficiorum, & ad jus Devolutionis, quæ ad Pontificem usque ipsum gradatim revolvi potest. At de Præventionis jure nec ibi, nec usquam alibi meminit. Consule, si vacat, plures alias hujus Pontificis Litteras, hic ad marginem laudatas, præter eas quæ supra delibatæ sunt, cùm de Mandatis disceptaretur: nusquam vestigium ullum de Præventione occurret.

Dec. Greg. L. 5. T. 1. c. 5. Innoc. III. Regest. 13. Epist. 9. Regest. 14. Epist. 32. Regest. 15. Epist. 22. Regest. 16. Ep. 165. 177.

II. Inerat tamen Mandatis imago quædam & species Præventionis. Præveniebat enim Ordinarios Pontifex, non ipse quidem statim conferens Beneficia, quæ ipsamet est Præventio: sed præcipiens, ut conferrent Patroni ipsi vacans vel vacaturum Beneficium ei, quem Papa designasset, quo apertissimè Præventioni præludebatur. Postquam enim modicè & sedatè ferre cœperunt Episcopi, ut Pontifex Beneficium quodlibet, cui vellet, adjiceret, tam facilè mox passi sunt, ut ipse conferret, quàm ut conferri præciperet.

Adde quod & ejusdem doctrinæ, quæ in Reservationum medio cursu increbuerat, hic esset veluti sorculus. Si enim Pontifex. Petri successor universim obtinet potestatem omnem & omnia jura singulorum Episcoporum; cùm Beneficiorum collatio fructus sit jurisdictionis, quo Episcopi gaudent singuli, eodem Romani Præsules gaudebunt jure Beneficia conferendi singulis in Diœcesibus. Atqui inter eos qui eadem jurisdictione fruuntur, necesse prorsus est, ut valeat Præventio. Itaque ut Papam Episcopus, ita & Episcopum Papa antevenire potest. Eo sensu Gregorius IX. ad Fridericum II. scribebat, etsi posset Imperator ad Beneficia nominare, quæ collationis sunt Episcopalis, vacante sede, non posse ab eo Papam excludi ea potestate conferendi, qua vel superstite Episcopo pollebat. *Esto quod in collatione Beneficiorum morientibus succedas Episcopis, majorem in hoc ipsis non adipiscaris potestatem, nec nos ob id, quid eis viventibus conferre Beneficia non collata potuimus, Apostolicæ amittimus amplitudinem potestatis.* Quæ verba ad Reservationes & Mandata pertinent, quamquam ad Præventionem peræquè trahi potuissent, si jam tum ejus usus fuisset ullus.

Raina. ann 1236. n. 8.

III. Illud porrò Innocentii III. decretum, quod hoc ipso Capite statim protuli, duæ premunt, nec aspernendæ difficultates. Prima spectat ad Episcoporum jurisdictionem, quam videtur ille ex conspicuo Ecclesiæ Capite derivare, cùm nos à summo & immortali Capite Christo hauslam vendicemus. Responsio autem facilis & expedita est, tàm non adversari nostræ sententiæ eam Innocentii III. Epistolam, quàm nec illam Leonis Papæ I. quem sequitur Innocentius hoc loco. Non alia enim utriusque Pontificis mens est, quàm necesse esse, ut Episcopi Capiti suo consentiant in Ecclesiæ suæ administratione, & quæ fit Ecclesiæ in varias Diœceses partitio, ea assentiente fiat Pontifice, qui superior imminet, præsidetque omnibus Diœcesibus. Nam Episcopi obtinent illi quidem immediatè à

Chri-

Christo jurisdictionem suam, sed non ab illo immediatè consecuti sunt territorium hoc suum & peculiarem Diœcesin: cùm hæc partitio facta fuerit volventibus sæculis ab Ecclesia, nec fieri potuerit, aut perpetuari, nisi consensione Capitis, in quo est cardo & centrum Ecclesiasticæ unitatis. Hic Innocentii germanus est sensus.

Secunda difficultas exurgit adversùs illam jurisdictionem, collationemque Beneficiorum, qua omnibus in Diœcesibus utitur Pontifex. Nec hic minùs in promptu responsio est, ut ne nos infinitæ cuidam disputandi contentioni immergamus, abundè nobis esse, ut acceptatio & assensio Ecclesiæ, ususque universalis approbaverit has Papæ Præventiones, perinde in Mandata Apostolica. Non interposuerunt primò Pontifices, nisi preces, quasi tentabundi periculum facerent. Ubi res processit & usu convaluit illæsa Episcopali unanimitate, tum authoritatem quoque explicuere & præcepta. Cesserunt Episcopi primùm precibus, post consuetudini & authoritati. Quantacumque esset penes Apostolicam Sedem jurisdictio, tantundem erat & charitatis & modestiæ, ut non aliter quam cum Episcoporum assensione authoritate uteretur. Erat & Episcoporum in Sedem Apostolicam ea reverentia, ea charitas in Caput sibi divinitus præstitutum, ut ne de usu receptis facultatibus ulteriùs cavillarentur. Principatus à Christo Sedi Apostolicæ collatus, ejusmodi fundamentum est, cui tutò committatur potestas omnis, vel potestatis usus, qui vel Episcopis ipsis toto orbe sparsis visus fuerit Ecclesiæ ædificationi conducibilis & consentaneus esse. Sicut & charitas summi Pastoris præsto semper est & parata potestatem, & potestatis usum omnem premere, ut nusquam erumpat, ubi unanimitas & universalitas Collegii Episcopalis ita judicaverit expedire, ad Ecclesiasticæ disciplinæ pacem, & sanctimoniam: procul amandatis spinosis illis & interminatis quæstionibus de limitibus jurisdictionis.

IV. Ejus doctrinæ luculentissimum argumentum ex hac ipsa petitur quam hic versamus quæstione. Quamquam enim jus Præventionis innexum esset Reservationibus & Mandatis, ducenti tamen ad modum interlapsi sunt anni post Mandata, antequam Præventionis manifestè constitueretur jus; quin & probabile est illud ita sensim irrepsisse, ut antè increbuerit, quàm irrepere sentiretur. Bonifacius VIII. cùm relatum ad eum esset de Beneficio, quod eodem die à Papa, vel Legato ejus, & ab Ordinario duobus collatum esset: respondit eum præponendum, qui prior possessionem iniisset: at si neuter iniisset possessionem, illum præferri debere, quem Pontifex vel ejus Legatus nominasset, *propter conferentis ampliorem prærogativam*.

c. Si à sede De Præben. In Sexto.

V. Nihil antiquius fuit Concilio Basileensi, quam ut Ordinariorum vim & potestatem ad collationes Beneficiorum in integrum restitueret. Rescissæ sunt ab eo Expectativæ omnes & Reservationes Beneficiorum necdum vacantium, Mandata Apostolica summas in angustias redacta, uni obnoxiis futuris Mandato Patronis, quibus decem: duobus, quibus quinquaginta vel plura subesset Beneficia. Nec tamen eidem Concilio visum est delibari quidquam debere de jure Præventionis. *Neque etiam collatione per Præventionem fiendas intendit impedire*. Paulò inclementiores fuere authores Pragmaticæ Sanctionis. Congregationis Bituricensis Patres statuere, interpellandam esse Synodum Basileensem, ut suum de Præventione Decretum revocaret, ut Collatores uterentur ea libertate quam sibi Concilium Lateranense concessisset, intra sex menses conferendi Beneficia: quo tempore absumpto, tum eorum negligentia pœnas daret, jure conferendi per Præventionem vel Devolutionem ad Superiorem traducto. Simillimum veri est, idem à Germanis esse factitatum, cum Synodus Frisingensis anno 1440. Synodum Basileensem & ipsa precibus convenerit, ut Præventioni locus non esset, nisi post sex menses a Concilio Lateranensi assignatos. *Declarare dignetur Concilium, quod non intendit tollere inferioribus Ordinariis tempus Lateranensis Concilio, quodque ante ipsius lapsum non habet locum Præventio*. Can. 25.

Sess. 31. De Collat. §. Item circa.

VI. Restituta prorsus est Præventio in Concilio Lateranensi V. anno 1516. & Gallicanis Concordatis, quæ in eodem Concilio confirmata sunt. In Regni Comitiis Generalibus erupere querelæ adversùs hanc Præventionis restitutionem. Ferrerius Orator missus est Romam ann. 1561. ut de Annatis & de Prœventione conquereretur. Jam inde ab anno 1547. Urseus & alii Legati ablegati fuerant, ut ad Concilii Tridentini Patres adversùs Præventionem inveherentur. Affirmat Pithœus eam in Gallia non tolerari, nisi in ipso Pontifice, *non in alio quocumque, quamcumque demum delegationem, Vicariatum, aut facultatem à Pontifice adeptus fuerit; quin & quantum fieri potuit, usu arctatum fuisse, adeo ut judicatum sit collatione irrita Ordinarii anteverti Præventionem*. Molinæus in Regulam *De infirmis resignantibus*, le Pretre, aliique Galli Jurisconsulti placita Senatus proferunt ad has Præventionum restrictiones firmandas. Nec illis excidit Edictum Aurelianense, quo supprimi omnino videbantur.

Seff. 11. Memoires du Concile de Trente pag. 15. Pithou Lib. Gall. c. 21. Preuv. des Lib. Galli. c. 22. n. 34. 35. Molin. nu. 72. & seqq. & 424. Le Pretre. Centuria 1. c. 94.

VII. At bona fide fatetur Fevretus, *Si ingenuè fari liceat, nunquam antiquis Conciliorum Decretis damnatas fuisse Provisiones Romæ factas ex Concursu, vel Præventione. Quamquam enim faverint Ordinariis legitimo jure nixis ad conferendum in proprio cujusque territorio; non tamen decerpserunt quidquam de jure Pontificis, qui Superior & Caput est. Ideo nec sancti Ludovici Pragmatica Præventiones oblitterat, sed beneficia ab Ordinariis conferri jubet juxta Decreta & Canonicas sanctiones, quibus etiam constabilitur Superior & Spiritualis potestas Papæ: Nec ipsa Caroli VII. Pragmatica Præventiones revocat, nec enim id poterat illa quidem: sed Conventus tantum id proponit instar consilii, ut ea revocatio poscatur à Concilio Basileensi, ut in Pragmaticæ Glossa animadversum est: Dat Congregatio Advisamentum ad impetrandam super hoc Provisionem à Concilio, sed nil disponit. Ita author Glossæ. Quod vero attinet ad articulum XXII. Edicti Aurelianensis, quo vetiti sunt Judices Possessorii Beneficiorum rationem habere Provisionum Romæ impetratarum jure Præventionis: vetiti sunt & impetrantes iis uti, nisi ex Regis permissione: satis superque est, ut respondeamus Carolum IX. sollicitante Cardinali Ferrariensi Legato, Declarationem edidisse Carnuti anno 1562. qua hic Articulus de Provisionibus Romanis jure Præventionis sublatus est.* Hæc eo loco Fevreti temperatissima doctrina, tantò plausibilior, quò ferè inexpectata. De Collat. §. Item circa. Fevret l. 11. de l'Abus. L. 2. c. 6. n. 3. & seqq.

VIII. Addit porrò, ut quamquam jus Præventionis Facultatibus Legatorum *à Latere* includatur resecari soleat tamen à Magistratibus Regii Senatus, cum registrantur: idemque factitari à Senatu Regio Aquis-Sextis, Tolosæ & Gratianopoli, erga Facultates Legati Avenionensis. Aberravit à vero Fevretus, quod attinet ad Legationem Avenionensem. 2. Irritæ sunt Provisiones, nisi Regula Joannis XXII. *de verisimili notitia* observetur, hoc est, nisi à tempore obitus ad Datam tantum effluxerit quantum necesse est, ut Papa præsumatur obitum Beneficiarii rescire potuisse. Aliàs enim fraudis aliquid intervenerit ad fraudandum jure suo Ordinarium. 3. Nec Præventioni obnoxia sunt Patronatus laici Beneficia. 4. Quamquam de Beneficiis electivis controversatum esset, prævaluere tandem Concordata, ubi Papa servat sibi integram collationem Beneficiorum etiam electivorum, in quæ jus nominationis Regiæ non extenditur; servat autem eam sibi jure Præventionis. Ita tatum est in Curiis supremis Judicum sæcularium, posse Papam conferre Decanatus Cathedralium & Collegialium Ecclesiarum, §. Declarantes. De Mandatis.

rum, sive ex Præventione, sive ex Resignatione. 5. Graduatorum juri præpollet Præventio, nec abnuit Molinæus. 6. Ubique locum habet Præventio, præterquam in Beneficiis Regiæ nominationis, in vacantibus ex Regalia, & Capitibus Ordinum. 7. Si cœperit Patronus præsentare, aut utcumque inchoata fuerit collatio, perimitur tum Præventio, cui locus non est nisi *rebus omnino integris*. Ea sunt Gallorum Jurisconsultorum placita, quæ prompsisse juvat, ut liquido constet, quantum revereatur & colat Ecclesia Gallicana universalem jurisdictionem sedis Apostolicæ in Collatione Beneficiorum, accommodata ad Concordata, & ad receptas consuetudines.

IX. Cæterùm si ii quibus providetur Romæ, sive mensibus Papæ in Britannia Minori, sive universali jure Præventionis; si ii inquam minus quandoque periti, minus pii, minus digni sint iis Beneficiis, ut qui cogniti non essent iis, qui providebant: non immedicabile id quidem malum est. Accepi enim ab Episcopo Armoricæ, cùm de ea re nuper functus Episcopus Trecoricensis Romæ conquestus esset, cumque Pontifici & Cardinali Cibo nomina edidisset Diœcesanorum suorum aliquot, quibus tuto Beneficia committerentur, his reapse Romæ provisum fuisse, & in litteris ipsis id fuisse expressum, ad commendationem Episcopi Trecoricensis provisum fuisse. Si Pontifices, si Pontificum Ministri, si Episcopi, ea consensione animorum, ea charitatis sinceritate, eo zelo semper agerentur, agerentque, ad optimos Pastores Ecclesiis donandos, non esset, quod pristinam Disciplinam desideraremus, aut ingemisceremus hodiernæ; quæ si in aliqua incidat, quæ molestiam jure creent, id eorum ferè vitio sit, qui ea minus prudenter, minus piè utuntur.

CAPUT XLVIII. *P. 4. l. 2. c. 15.*

De Beneficiis, quæ vacant in Curia.

I. Clemens IV. primus omnium Pontifici servavit Beneficia conferenda, quæ vacarent in Curia: Encomium hujus Pontificis.

II. Quo jure dixerit antiquum hunc esse morem.

III. Concilium Lugdunense II. aliquid modi, & temperamenti adhibuit.

IV. Declarationes Bonifacii VIII. in hanc Reservationem.

V. Clemens IV. qui genere Gallus erat, & Bonifacius VIII. in litteris suis non explicabant universalem sedis Apostolicæ Jurisdictionem ad Beneficia, nisi ut munirent jus usu jam receptissimum, non ut novum inveherent in mores.

VI. Quàm latè jus hoc effuderint posteriores Pontifices usque ad Concordata.

VII. Jus hoc variè coarctatur, tum in Concordatis, tum variis Regni usibus. Quibus se munire cautionibus studuerint Reges, ad Civitates in confiniis Regni positas, quarum Prælati in Curia Romana excesserint.

VIII. Quid de eo senserit, quid scripserit, cumulatissimæ sapientiæ vir Ossatus Cardinalis. Gregorii X. Papæ incomparabilis sapientia & animi moderatio, qui suum Præventionis Pontificiæ jus voluit decedere juri Regaliæ Gallorum Regum.

IX. Quæ occasione Clemens IV. huic Reservationum generi initium dederit.

I. CLemens IV. Pontifex Maximus, qui anno 1265. Petri sedem implere cœpit, primus ille quidem Decretalem promulgavit, qua dispositioni sedis Apostolicæ reservaret omnia Beneficia, in Romana Curia quæ vacarent: sed perantiquam eam fuisse consuetudinem, & eam à se tantummodò confirmari, ipsemet testatum facit. Quæ in lucem pridem exiit vita hujus Pontificis, illustrem ei sedem assignat inter sanctissimos summæ illius sedis Præsules, & à terrenis cupiditatibus ex casto cœlestium amore expeditissimos. Adeo non suos ille, propinquosque locupletavit, ut quibus plura essent Beneficia, eos uno contentos esse jusserit, cæteros nullis planè donarit. Et nihilo tamen minus decretalium hanc suam Epistolam hinc auspicatur Pontifex, quamvis dispositio omnium per orbem Beneficiorum in potestate sit sedis Apostolicæ; ei tamen specialius reservari ea, quæ vacant in Curia, idque ex antiqua consuetudine. *Licet Ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio, ad Romanum noscatur Pontificem pertinere: ita quod non solùm ipsa cum vacant, potest de jure conferre: verùm etiam jus non ipsis tribuere vacaturis. Collationem tamen Ecclesiarum personatuum, dignitatum & Beneficiorum apud sedem Apostolicam vacantium, specialius cæteris antiqua consuetudo Romanis Pontificibus reservavit.* Eam consuetudinem novo authoritatis pondere roborat hic Pontifex, prohibetque non ordinariis modo, sed privilegio etiam quopiam donatis Collatoribus, ut ne Beneficia in Curia conferant, nisi conceptis verbis concessum eis sit, ut hæ etiam conferant. In Sexto, L. 3 Tit. 4. c. 2. 3.

II. Hujus tamen antiquæ consuetudinis monumentum exstitit nullum, ac ne vestigium quidem in Gregorianis Decretalibus. Si Præventionis jus viguisset, initium sumpsisset à vacantibus in Curia. Sed multo recentior est Præventio Pontificatu Clementis IV. Dicendum ergo potius cœpisse Præventionem à vacantibus in Curia, ex quibus ad alia gradum fecit. Multo ergo probabilius est, cùm percrebuissent Mandata, nec jam possent Episcopi eis refragari; satius visum esse Pontificibus, ut ipsi conferrent ea Beneficia, quæ vacarent in Curia, quàm ut ea sibi reservaret, & Episcopo rescriberent, quo ea Mandatariis conferret. Inter Gregorium IX. & Clementem IV. quatuor sedem Petri occupavere Pontifices, ex quibus facilè poterint Innocentius IV. & Alexander IV. hujus consuetudinis fundamenta jeciisse, ut jam sub Clemente IV. antiqua ea dici posset consuetudo. Antiquiores multo erant resignationes in favorem, sed non ejusmodi erant Beneficia, quæ vacare dicebantur in Curia.

Nec simile veri est Clementem IV. quo loco intuitum esse eas electiones, quæ olim Romæ fiebant quandoque, quando nequiverant Electores propria in Ecclesia concordare. Ea quippe Beneficia non vacabant in Curia. Innocentius III. cassata electione Archiepiscopi Cantuariensis, quæ facta fuerat in Anglia, Electores qui ex parte Romani venerant ad tuendam electionem suam coegit Romæ alium eligere. Itaque ne cogitabat quidem ille de jure providendi vacantibus in Curia. Si contulit autem hic Pontifex Prebendam Ecclesiæ Uratislaviensis in Silesia, cùm Præbendarius Romæ excessisset: semel factum id fuit, nec in jus, aut exemplum evasit. Sed cùm plurima Innocentius sparsisset Mandata ad Beneficia per Provincias omnes vacantia, dedit & ad istud quod casu Romæ vacaverat. Gesta Innocent. III. pag. 140. Regest. 16. Epist. 166.

III. Quin & cum Gregorius X. delinimenti aliquid adderet huic consuetudini vacantium in Curia Beneficiorum; non potuit ille quidem aliud quodvis pro ea Decretum proferre, quam illud ipsum Clementis IV. *Statutum felicis recordationis Clementis Papæ prodecessoris nostri, de dignitatibus & Beneficiis in Curia Romana vacantibus, &c.* Conjicere ergo pronum est, ante Clem. IV. tentatam magis & inchoatam fuisse rem, quàm perfectam: & Decretum de ea primum scripsisse Clementem. Nec abhorret à vero expostulatum de ea consuetudine in Lugdunensi Concilio II. fuisse, cùm in hoc eodem Concilio Gregorius X. temperamenti aliquid adjicere tentarit: nimirum ut si intra mensem Pontifex non provideret, provideret Ordinarius. *Post men-* In Sexto. Ibid. c. 3.

menſem à die, quo Beneficia vacaverint numerandum, ea conferre valeant. Edidit & Bonifacius VIII. Declarationes aliquot in hanc poteſtatem & in has proviſiones ſedis Apoſtolicæ; nec tamen ab altiore rem unquam orſus eſt origine, quam à Decreto Clementis IV. Primus ergo ille legem hanc tulit, & fluctuantem fixit conſuetudinem. Hinc illud iterum iterumque admonemus, authores & architectos eorum Decretorum, conſuetudinumque earum, quibus quandoque minus religioſi offenduntur, fuiſſe non raro eos Pontifices, qui à terrenis erant affectibus alieniſſimi, puriſſimoque æſtuabant ſanctioris Diſciplinæ zelo. Sed ubi carnales avaritiam nunc ſomniant, ambitionem ſuſpicantur, illi nova commentabantur adminicula provehendæ in melius politiæ Eccleſiaſticæ.

Ibid. c. 34. 35.

Ibidem.

IV. Bonifacii verò VIII. Declarationes in hoc Decretum hæ fuere. 1. Hoc decreto contineri Legatos, Nuntios, & Beneficiarios omnes, qui ad Romanam ventitabant Curiam, ad eamque accedentes, vel ab ea recedentes, in locis vicinis diem ſuum obibant, *quæ ultra duas diætas legales non exiſtunt.* 2. Si vacarent autem in Curia Parochiale Eccleſiæ, idque eo tempore, quo vacaret Apoſtolica ſedes, ab Ordinariis poſſe eas conferri, ſicut & eas quibus ante obitum ſuum Papa non providiſſet. Ingentis enim periculi plena res eſt, ſi diutius Parochiæ Paſtoribus orbentur. *Ne ipſarum vacatio diuturna periculum valeat animabus afferre.*

Rainald. An. 1303. n. 34.

V. Certè Bonifacius VIII. Philippo pulchro ſignificatum voluit, *Quod in quibuſvis Eccleſiaſticis Beneficiis conferendis, vacantibus in Curia, vel extra Curiam, Romanus Pontifex legitimam & potiorem obtineat poteſtatem.* Sed memoria repetendum eſt, hanc eſſe particulam Decreti Clementis IV. qui genere Gallus erat, erat & ſtudio ac charitate patriæ cum primis laudabili: ut qui pridem fuiſſet Conſilii Sanctioris ſub Ludovico IX. Rege ſanctiſſimo Senator ſanctitate inter Pontifices, eruditione inter Juriſconſultos clariſſimus. Ideò & ambo illi Pontifices non depromunt hanc univerſalem Pontificis in Beneficia authoritatem, niſi ut aſtruant, ſtabiliantque, quod jamdiu toto orbe inoleverat Mandatorum jus, & maximè vacantium in Curia reſervationum. Cùm hæc enim ipſimet conferrent Pontifices, ejus quoque poteſtatis ſibi aſſerendæ ſtudio majore tenebantur. Ideò Bonifacius VIII. aſſentitur ille quidem, ut Mandatarius Apoſtolicus quorundam cedat conſuetudini Capitulorum, ubi ſeniores Canonici optabant pinguiores Præbendas cùm vacaſſent; non patitur autem, ut cedat, ſi Præbendæ vacent in Curia, eaſque Papa ipſe conferat.

Spondan. An. 1265.

In Sexto. L. 1. Tit. 4. c. 4.

VI. Clemens V. Gallus & ipſe, & Philippo Pulchro Galliarum Regi addictiſſimus, cùm definiſſet, ſi collitigantes de quopiam Beneficio ambo Romæ morerentur, fore ut Papa provideret: ſi unus, idemque Beneficii poſſeſſor, Romæ obiret, ſimiliter rem habituram: ſi neuter poſſideret, Pontificis tum quoque fore Collationem: *propter authoritatis prærogativam:* denique conferre Pontificem, ſi uno Romæ mortuo, & altero liti inſiſtente, Beneficium præmortuo adjudicaretur: hoc ita definito, conteſtatur Clemens, nihil eo ſe derogatum velle poteſtati illi univerſali, qua fretus eſt ſummus Pontifex ad omnia indiſcriminatim ubivis Beneficia.

In Clem. L. 2. T. 5. c. 5.

Latius effudit hanc poteſtatem Joannes XXII. Avenione ſedens in una Extravagantium ſuarum, in qua declaravit, Bonifacium VIII. quidem reſervaſſe ſibi omnes dignitates, perſonatus & alia Beneficia, quæ vacarent in Curia: Clementem verò etiam præterea Eccleſias Cathedrales, Monaſteria, Prioratus, Adminiſtrationes, Officia, quæ vacarent eodem modo: ex conſilio Cardinalium à ſe Decretum eſſe, ut non ſolùm eas reſervationes omnes confirmaret, ſed diffiniret etiam vacare in Curia etiam tum Beneficia, cùm qui ea obtinebant, Romæ exauctorabantur & privabantur Beneficiis; itemque cum reſcindebantur electiones, vel poſtulationes rejiciebantur: cùm abdicabant ſeſe Beneficiarii, vel cum ab aliis ad alias Eccleſias transferebantur; poſtremo quocumque demum loco occumberent Cardinales, Officiarii & Commenſales Curiæ Romanæ, eorum Beneficia in Curia vacare cenſebantur.

Extrav. Comm. l. 1. Tit. 3. c. 4.

Reſervationes Bonifacii VIII. & Clementis V. de quibus paulò antè verba faciebat Joannes XXII. prolixè referuntur libro tertio Extravagantium Communium. Sanctiſſimè confirmant illi duo Pontifices, non aliud ſibi cordi eſſe, quam ut digniſſimos adſignet Miniſtros iis Eccleſiis, quæ Romæ vacaverint. *Piæ ſollicitudinis ſtudio ducimur, ut perſonis conferantur idoneis Dignitates.* Ita Bonifacius. Nec aliter Clemens: *Cùm juxta canonicas ſanctiones nihil ſit quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quod indigni aſſumantur in regimen animarum.* Uſque adeo indubitatum eſt, omnem Eccleſiaſticam juriſdictionem, & poteſtatem ſacram, etiam Pontificiam, unum habere ſibi propoſitum ſcopum, ædificationem Eccleſiæ. Ex quo illud quoque conficitur, ut utilitas ſemper publica proponatur, vel prætexatur iis omnibus, qui novæ aliquid poteſtatis adjiciunt dignitatibus ſuis Eccleſiaſticis.

Tit. 2. c. 13.

Reſervationes Clementis V. & Joannis XXII. ad eorum vitæ tempus contrahuntur, ut ex earum textu patet. Itaque præludia ea videri poterant, & quaſi prævia tentamenta politiæ novæ, ut in perpetuam deinde legem ſancirentur, niſi contumacior & diuturnior repugnantia eorum, qui ſua intereſſe exiſtimabant, inflecteret tandem authoritatem & charitatem ſedis Apoſtolicæ, cogeretque à ſententia diſcedere. Benedictus XII. eaſdem quas Joannes XXII. reſervationes fecit, attavitque ad vitæ ſuæ tempus.

Ibid. c. 13.

VII. In Concordatis confirmatæ ſunt reſervationes quædam generales, maximè verò eorum particulares Beneficiorum, quæ vacarent Romæ, ſed quæ vacarent per obitum Beneficiarii. Ita non habetur ratio vacationum quas mortis quaſi fictiæ Juriſconſulti recenſent, ſed veræ mortis. Fictitiæ mortis vacationes ſunt per reſignationem, depoſitionem, translationem, & id genus alia. Aſſentitur Rebuffus, nec aſſentitur tamen Molinæo, qui eam reſervationem ſuſpendi vult vacante ſede Apoſtolica. *Quæ exceptio non habet locum ſede Papali vacante. Quia tunc non vacat apud Sedem, quæ non eſt. Verba enim apud Sedem: propriè & in potentiori ſignificato intelligenda ſunt; ſcilicet de Sede plena, non vacua.* Ita Molinæus. Cenſet Fevretus jure Rebuffum à Molinæi doctrina receſſiſſe. Gloſſa propitia eſſet Molinæo, ſi de ſolis Parochialibus Eccleſiis ageretur. Qua in re Gloſſa illa in Caput, *Licet Eccleſiarum, In Sexto*, hæret prorſus Decretali Bonifacii VIII. ſuprà memoratæ. Per menſem illum, quem Pontifici adſignavit Concilium Lugdunenſe ad providendum vacantibus in Curia Beneficiis, non pauci ex noſtris Canoniſtis exiſtimant poſſe ita vacans Beneficium ab Epiſcopo conferri, quamvis Collatio effectum non ſortiatur, niſi poſt menſem elapſum, ſi interim Papa non providerit. Negat poſſe Rebuffus, ea tum poteſtate Pontifici ſervata.

Tit. de Reg. Nomin. ad Prælationes.

Molinæus, De infir. & reſign. c. 406.

Rebuff. in Concor. Ti. de regia ad Prælator. nomin.

Fevret. De l. Abus. L. 1. c. 6. n. 10.

Hæc autem unius adſignatio menſis nil ſpectat ad Archiepiſcopatus, vel Epiſcopatus, quos Concordata omnino Pontificibus providendos addixerunt, ſi vacarent in Curia. *Nec non Eccleſiis per obitum apud ſedem Romanam vacantibus, ſemper etiam nulla Regis præcedente nominatione liberè provideri poſſit.* Ex quibus infert Rebuffus non poſſe Regem ad eos nominare, etſi intra menſem Pontifex non providerit: quod de aliis Collatoribus aut Patronis dici non poteſt. 2. Si Pontifex ſemel admiſiſſet eum, qui à Rege nomina-

Reb. de regia ad Prælat. nomin.

minatus fuisset, resilire non posset amplius, aut alium nominare. Sicut & contigisse ait, ut præsente se judicaretur, non potuisse Pontificem, post approbatum quem Rex intra novem menses nominasset, retractare sententiam, & alteri conferre. 3. Ait posse recusari à Rege, quem Pontifex ad vacans in Curia Beneficium nominasset, si parum sibi regnoque fidum fore augurarentur. *Posset Rex Franciæ contra provisum per Papam se opponere, & excipere, si timeret de conjuratione, seu proditione patriæ, seu revelatione secretorum suorum, ratione patriæ, unde provisus & oriundus, vel propter parentes suos, qui Regi semper fuerunt infesti.* 4. Censet denique si Episcopatus ii sint in extremis Regni finibus siti, post Papæ provisionem necessarium esse Regis assensum. *Item si Episcopatus esset in partibus limitorophis Regni, nullus ad eum recipi deberet sine Regis assensu, &c. Istud privilegium censetur semper esse exceptum, &c. Nam quando Ecclesia habet feudum à Rege, tunc ratione feudi, vel quando est Patronus, debet requiri Regis assensus, post electionem celebratam, &c. Sic post provisionem Papæ requireretur Regis assensus in his casibus, qui per fidelitatem à provisо factam Regi Declaratur.*

Févret. de l'Abus l. 2. c. 6. n. 14.

Anno 1483. cùm ad Episcopatum Tornacensem nominasset Papa oriundum Montibus in Hannonia, Procurator Regius ab expeditione provocavit, quòd cùm ea civitas in confiniis regni esset, permagni interesset, ut Episcopus eam regeret fidei Regi Probatissimæ. Chopinus Provocationem eam profert: *Civitas in confinibus sita, &c. Unde intererat Majestati suæ, in ea residere Episcopum, qui esset fidus & acceptus.*

De Domã. l. 2. Tit. 9. n. 4.

VIII. Anno 1600. scribebat Ossatus Cardinalis ad Villaregium, postulandum à Papa esse Indultum pro Metensi Episcopatu & tractu, interim autem *debere Pontificem ejusmodi Beneficia sub tuitione Regis sita, imò & alia in urbibus muro cinctis posita, iis conferre, quorum fidei incumbere possit Rex, alioqui forsan eos possessione ablegaturus, cùm vel maximè tractus is sit in finibus Regni positus.* Anno 1601. ad eumdem rursus idem scribebat Cardinalis, Episcopatum Carcassonensem conferri à se debere Papam contendere, se verò illum commonuisse, *In Regni confiniis, & aliis urbibus munitissimis, interesse maximopere Regum, ut in iis non haberent nisi Episcopos sibi fidissimos; Rebuffum in ea esse sententia, suam Regi incolumem constare debere nominationem in ejusmodi locis, quin & ab eo exemplum referri de civitatis ipsius Carcassonensis Episcopatu.* Respondente ad hæc Pontifice, Prædecessores suos suorum quandoque jurium incuriosos fuisse, reposuit Ossatus, *Maximè consentaneam esse & conducibilem, quin imò & necessariam eam humanitatem, qua Pontifices Regesque gratiam à se se mutuò inirent, ad xlendam communem inter eos pacem & concordiam, qua sublata, nihil auspicatum, nihil fructuosum ab eis geri posset.*

To. 2. Litt. 60. 98.

Quæ verba mihi quidem visa sunt eo sapientiæ condimento temperata esse, ut non potuerim non ea hìc singulari cum animi voluptate adscribere. Malent alii res ejusmodi acrius urgere & premere, subtilibusque sese fatigare disceptationibus de jure præciso & abrupto utriusque potestatis. Spero fore ut prudentiores & cordatiores quique aliquando tandem sapiant cùm Ossato, eique assentiantur, si privatis conducibile est & suave, humanitati plusculum quàm rigori justitiæ dare, & de jure potiùs decedere tantillum, quàm contendere: id verò summis utrimque Principibus perneccessarium etiam esse: alioqui jurgia eorum nullo fine, nullo limite desitura, & utrimque dedecori, dolori, & detrimento futura esse, Clementi VIII. hæc ipsa sobrietatis placita magnopere sapiebant, ut liquet ex aliis apud eumdem Ossatum Litteris. Denique anno 1600. Breve Pontificium obtinuit Ossatus, ut si Romæ suum ipse diem objret, integra Regi servaretur nominatio Beneficiorum, quæ gerebat.

To. 1. Lett. 14.

To. 2. Lett. 75.

Gregorius quidem IX. Capite superiori contendebat cum Friderico II. Imperatore de jure Regaliæ, & de Mandatis Pontificiis, quæ Regaliæ antistare deberent. Sed inde scaturiebat ea contentio, quòd Regaliæ jus nullo unquam certo & legitimo fundamento in Germania munitum fuisset, & ipse sigillatim Fridericus implacato odio Romanam Ecclesiam insectaretur. Longè aliter ergo Gregorius X. erga Philippum cognomento Audacem Galliæ Regem anno 1271. Cùm enim Archidiaconatus vacasset in Curia simul & in Regalia quanquam illum jam Clemens IV. conferre præcepisset, Gregorius X. ejus successor, acta collationis omnia revocari jussit, Beneficium Regaliæ adjudicari permisit: ipse verò adeo non juri & amplitudini Pontificum aliquid injuriæ aut labis intulit, ut gloriam illi potiùs sibique pepererit sempiternam, tam justa, tam amabili, tam necessaria indulgentia & charitate in præcellentissimum Regem, & inter Ecclesiæ Christianæ filios Reges facilè Principem.

Preuves des Lib. Gallic. c. 16. n. 11.

IX. Illud verò præclarissimè à Glossa animadversum est, eò adductum esse Clementem IV. ut Beneficia sibi reservaret, quæ in Curia vacarent, ut ne in posterum præveniretur à Procuratoribus Episcoporum in Curia degentibus, & ad id unum eò delegatis, ut Beneficia conferrent, cùm primùm ea vacarent. *Habebant Episcopi ante Constitutionem Clementis Procuratores in Curia, qui statim cum vacabant Beneficia, conferebant illa, & sic præveniebant Papam: Unde motus Clemens promulgavit constitutionem supradictam.* Jure præventionis certissimè ad Papam spectabat collatio Beneficiorum omnium, quæ in Curia vacarent, vel non longè à Curia Pontificia. Callidiores quidam Collatores ipsam Papæ præventionem præveniebant, Procuratoribus suis in Curia constitutis. Huic calliditati obviavit Clemens IV. reservatis sibi quæ in Curia vacarent. Hæc autem Glossæ conjectura non levis aut arbitraria est, sed innixa, ut videtur, Capiti *Statutum*, mutuato ex Concilio II. Lugdunensi: nisi intra mensem Pontifex hæc Beneficia conferat, posse ea conferri ab Episcopis, aut per se ipsos, aut si absint, per Vicarios Generales residentes in Diœcesi cum potestate conferendi. *Tantummodo per se ipsos, vel ipsis agentibus in remotis, per suos Vicarios Generales, in eorum Diœcesibus existentes, quibus id canonicè commissum sit.* Quæ cautio, ut non conferantur ea Beneficia nisi per Vicarios Generales in Diœcesi residentes, illis jure videtur obviare Procuratoribus, seu Vicariis Episcoporum, qui astutè alebantur Romæ ad has provisiones.

In C. Statutum. De Præbendis.

Ibidem.

CAPUT XLIX. *P. 4. l. 2. c. 16.*

De Indultis Senatus Parisiensis, Cardinalium, aliisque.

I. Indulta hic dicuntur Mandata Apostolica, Bullæ & Brevia, quibus indulgetur potestas conferendi, aut obtinendi Beneficia, speciali quadam ratione, nec sine privilegio. Exordia Indultorum sub Bonifacio VIII.

II. Continuantur Indulta sub Clemente V. usque ad schisma Avenionense.

III. Flagrante schismate, Præsules Gallicani neutralitatem aliquando amplexati, Indulta ipsimet largiebantur: nec omnibus satisfaciebant.

IV. Erant & sua Anglis Indulta.

V. Amplissimum Martini V. Indultum, quem Concilium Constantiense Pontificem elegit. Particeps ejus erat Senatus Parisiensis.

VI. Quam

VI. Quam neceſſaria tum fuerit ea gratiarum copia effuſior.

VII. Eugenius IV. Senatui Pariſienſi ſolemne conceſſit Indultum, quale propemodum etiamnunc eſt. Nec tamen executioni tunc mandatum fuit. Cur?

VIII. Innovatum eſt à Paulo III. hoc indultum, clauſulis quibuſdam demutatis.

IX. A Clemente IX. indultum eſt Breve ad hujus Indulti ampliationem.

X. Animadverſiones generales in hocce indultum, & in ejus demutationes.

XI. Indulta alia. Indultum Cardinalium.

XII. Ea Indulta non ſunt abolita, quamquam contineri videantur Decretis Concilii Tridentini, à quo abolentur Mandata Apoſtolica.

XIII. Connexio Indultorum cum Reſignationibus in favorem.

I. INdulta in quorum elucidationem hoc Capite ingredimur, Expectativæ ſunt Gratia, ſeu Mandata Apoſtolica, quibus addicuntur Beneficia, iis qui deſignantur univerſim in Bullis Pontificum, has gratias conferentium, & qui peculiariter Breviculum Regium ad hæc impetrant. Indulta etiam nominantur conceſſiones Papæ ad providendum Beneficiis ratione quapiam ſpeciali. Alterutro modo Indulta poteſtatem conferunt dandi, vel accipiendi Beneficia, ratione & via quadam ſpeciali & ex privilegio.

Diximus ſuprà, Cardinales eos, quorum Litteræ in Gallias emanarunt anno 1302. ad purganda Bonifacii geſta, conteſtatos eſſe, ſi qua ejus Mandata oneri fuiſſent Eccleſiis Regni, non aliunde profectum id fuiſſe, quàm ex eo quòd Pontifex Regi conceſſiſſet facultatem nominandi Canonici in qualibet Eccleſia Cathedrali & Collegiali Regni: aut quòd enixiùs operam dediſſet, ut paupertate oppreſſi quique Clerici, aliqua Beneficiorum largitione ſublevarentur; aut denique quòd omni Beneficiorum genere honeſtaſſet Clericos Palatii Regii, Prælatorum, Ducum, Comitum, Baronum. *Si quando gravavit Eccleſias, hoc fecit concedendo ipſi Regi, quod ad ſuum dictum, ſeu beneplacitum in qualibet Eccleſia Cathedrali & Collegiata Regni ſui una perſona idonea poneretur: & providendo in forma pauperum multitudini Clericorum ad quos parum ſe extendebat pietas Prælatorum, & aliorum ad quos Beneficiorum Eccleſiaſticorum collatio pertinebat. De nonnullis inſuper vacantibus & vacaturis Dignitatibus, Beneficiis & Præbendis dicti Regni, providit Clericis dicti Regis, Prælatorum, Ducum, Comitum & Baronum.*

Hiſt. Univ. Paris. to. 4. pag. 28.

Hæc Apoſtolica Mandata iis conceſſa quos Rex nominaſſet, vel Clericis familiaribus Prælatorum, Optimatumque, antecurſores veluti quidam fuere Indultorum; quin & Indulta dici poſſunt fuiſſe, ſed temporaria, & perſonæ uni affixa. Jam antè Pontifices anſas aliquando venati fuerant urgendi Prælatos & Collatores alios, quos Beneficia iis conferrent, quorum meritis & virtutibus gratia accederet Principis & commendatio. Exemplorum ſylvam congeſſimus, ubi originem perveſtigavimus Apoſtolicorum Mandatorum. Cùm non poſſet nova illa Mandatorum & Reſervationum conſtitui diſciplina, ſine tacito ſaltem Regum aſſenſu, quandoque & auxilio: ita & non poterat non & aliqua gratiarum iſtiuſmodi pars in Reges vel Regum miniſtros redundare.

II. Si ea erat autem Bonifacii VIII. Indulgentia, nemo ambiget, quin Clemens V. & reliqui deinceps Avenione ſedem ſortiti Pontifices, aliquantò etiam prolixiores fuerint in gratiarum copia in Reges effundenda, in Præſules & Magnates. De ea re opportuniùs alibi, hìc unum adjiciam, cùm ſæviente ſchiſmatis procella cogerentur Pontifices impenſiùs demereri & conciliare ſibi Reges, Principeſque: largiore etiam manu ad eorum nominationem Beneficia illos profudiſſe.

Cùm anno 1408. mediam ſe gerere voluiſſet Galliâ inter æmulos Pontifices, proviſioneſque Beneficiorum Ordinariis contradidiſſet: Conventus Cleri, à quo nova hæc temperabatur diſciplina, excidere ſibi paſſus non eſt Indultarios, ſive Univerſitatum, ſive Magnatum Principum, illud potiſſimum ſatagens, ut ne unus idem plura ſurriperet Beneficia, poſtquam plura extudiſſet Indulta. *Ad occurrendum fraudulentiæ & ambitioni eorum, qui poſſent nomina ſua inſcribere rotulis Catalogiſve variarum Univerſitatum, vel Magnatum, vel Principis & facultatis unius, & ita plura ſuſcipere Beneficia, quibus plures ſuſtentari poſſent: viſum decretumque eſt, ut nemo niſi uni Rotulo inſcribatur.* Hæc ex Monacho San-Dyonyſiano, qui vitam Caroli VI. Regis exaravit, & quam Laborator Gallicè edidit. Hinc verò patet, id antè moris fuiſſe Principibus & Univerſitatibus, Magnitatibus, Facultatibuſque, ut ad Pontificem mitterent; probata autem neutralitate ad Collatores ipſos miſiſſe Catalogum eorum, quos percuperent Beneficii ornari.

III. Adeo non ſatisfecere publicæ expectationi Præſules & Collatores, quibus reſtituta fuerat pleniſſima poteſtas Beneficia diſpenſandi, ut paucis poſt anni ea ad Joannem XXIII. revoluta fuerit, tam larga, tam penè infinita, quam majores ejus explicuerant. Joannes Juvenalis Urſinius Archiepiſcopus Remenſis hanc ipſam teſtatam nobis faciet viciſſitudinem poteſtatis ad Romanos Pontifices revolutæ, ubi priùs calculo ſuo firmaverit, quod ſuprà affirmavimus, ſchiſmate Avenionenſi apertas eſſe fores redundanti Indultorum copiæ. Sic enim ille de Clemente VII. anno 1381. *Difficile dictu eſt, quantum hoc ſchiſmate importatum ſit detrimenti, Eccleſiæ, Galliæ, aliiſque regnis, Aderant Clementi triginta ſex admodum Cardinales, quorum inſatiata cupiditas opimis inhiabat omnibus Regni Beneficiis. Utebatur autem Clemens Reſervationibus, Expectativas Cardinalibus largiebatur.* Addit autem anno 1406. deſtituto Benedicto XXIII. ſubductaque ei obedientia, Conventum Clerici Gallicani ſtatuiſſe, ut ordinarii Beneficia ſuæ Collationis conferrent, *factaſque fuiſſe Nominationes Officiariorum Regis itemque in gratiam Univerſitatis.* Ita Gallicani Præſules ut recuperarent, ſanctamque & tectam ſibi ſervarent poteſtatem antiquam & pleniorem conferendi Beneficia, eò adacti fuerunt, ut confirmarent, continuarentque, imò & augerent Pontificia Indulta, non ſolùm ad levamentum Univerſitatum, ſed etiam Clericorum Palatii & Officiariorum Regis, ac Magnatum. L. 28. c. 5.

At rurſum Ordinarii hi Collatores adeo poſtea fefellere ſpem, quam ſuſtinebant in diſtributione Beneficiorum, ut anno 1414. Joannes XXIII. quaſi poſtliminio reſtitutus ſit in antiquæ poteſtatis plenitudinem: Indultaque, Expectativæ & Reſervationes Romanæ Curiæ rurſus exundarint. Audiendus Urſinius: *Archiepiſcopus Piſanus à Pontifice delegatus Lutetiam venit, Expectativas & promotiones ad Prælaturas diſpenſaturus. Edicta enim tunc vigebant Regia, quibus Beneficiorum proviſio Ordinariis vendicata fuerat. Dum autem ageret ille Pariſiis, purpureo pileo, Cardinalitia dignitate ſublimatus eſt. Tunc revocata ſunt Regia illa Edicta. Quippe Regi, Reginæque & Delphino conceſſa ſunt affatim Nominationes, quæ prodeſſent eorum familiaribus & ſervis, nec indonata receſſit, aut inornata prærogativis univerſitas. Rex & Magnates in Prælaturarum elargitione, tantum non eadem qua Pontifices poteſtate gaudebant. Sequax enim erat ad eorum nutum Pontifex. Nec pecuniæ parcebatur. Licitabantur Eccleſias. Eranque Lutetiæ Longobardi, qui pecunias magno fœnore Romæ numerari curabant. Quæ cauſa autem Regem impulerit ad revocanda Edicta priora ſua, non tace-*

tacetur: nimirum inaudierat ille, quam sordidè Ordinarii, Beneficia conferrent: & gratificarentur propinquis, domesticisque suis; ne tantilla quidem eorum parte notabilibus viris, Graduatis & Nobilibus distributa; eorum vero Edictorum usus conducibilis Ecclesiæ esse potuisset, si per hominum intemperantiam & cupiditates licuisset.

Hæc verò propudiosa Beneficiorum prostitutio, inter terrerimi schismaticis fructus numeranda merito suo erat. Seu veri enim, seu falsi Pontifices, ut conservarent, Episcopi ut recuperarent antiquas Beneficiorum Collationes, certatim prodigebant Beneficia prorsus omnia in omnes indiscriminatim, vel Mandata, Indultaque, quibus Beneficia nanciscerentur. In Tractatu de Senatu Parisiensi affirmat ejus author, vir doctissimus Dupuy, hunc ipsum Cardinalem Legatum anno 1414. in Curiam Parlamenti ingressum, nonaginta intulisse Nominationes, seu Gratias Expectativas, quibus Pontifex Senatores cohonestaret, qui & illis honestari se gratulati sunt.

IV. Indultis alterius generis subjiciebantur Episcopi Angliæ, de quibus perstringi hic aliquid juvabit, ut manifestius fiat, quam difficile vitari potuerint Indulta, ea de quibus hic sermonem instituimus. Anno 1417. & 1421. Henricus Chichelejus Archiepiscopus Cantuarienfis statutum edidit de provisione Beneficiorum, ubi aliis omnibus quantumvis jure nixis prætulit Indultarios Regis, quos ita appellare licet, quòd donec his Beneficia conferrentur, Collatores ipsos Rex certis pensionibus eis solvendis astrinxerat. *Per hanc provisionem præjudicare non intendimus Patronis, quominus de Beneficiis prædictis personis, quibus in certis pensionibus annuis authoritate Regia onerantur, quousque de Beneficiis Ecclesiasticis per eos congruè sit provisum, sed quod ipsi talibus personis ante omnia de Beneficiis hujusmodi providere possint.* Hoc sanè Indultum Angliæ Regum, aut ex concessione Pontificis ortum fuerat, aut ex usurpatione captato schismatis tempore facta.

Conc. Gen. Tom. 12. p. 301. 348.

V. Anno 1417. Pontifex Romanus Martinus V. quem nemo nescit publicæ Ecclesiæ utilitati præ cæteris studuisse, ut pacem Ecclesiæ invictissimis muniret præsidiis, utque quam arctissimè posset Principes omnes, eorum Ministros, Senatum Parisiensem & Universitatem unitati sedis Apostolicæ devinciret, Decretum edidit, quo non aliud Universitati Parisiensi favorabilius, & quo innumerabilium exuberantia Indultorum & Mandatorum ad Beneficia effusa est in omnis generis homines. Expressè enim ibi nominantur Cardinales, Imperatores, Reges, Duces, eorumque Propinqui: Rex, Regina, Delphinus, Duces Burgundiæ, Aureliæ, Barbantiæ, Britanniæ, Borbonii & Sabaudiæ: Clerici denique Senatores Curiæ Parisiensis: *Gentibus quoque Ecclesiasticis, Regium Parlamentum Parisius tenentibus.* Exundavit hic gratiarum torrens, mox ut desiit Concilium Constantiense, quo Martinus electus, universam demum Ecclesiam sibi uni summo vertici conglutinaverat.

Hist. Univ. Paris. To. 6. p. 303.

VI. Video quam non omnes hujusmodi gratiarum tam prodigam copiam probaturi sint. Sed qui non zelo tantùm, sed & sapientia abundabunt, ii memoria repetent exitiales quæ ab eo erumpebant schismate pestes & calamitates, & Martino, cui Annales sacri tantopere favent, assentientur, nullam nimiam esse potuisse indulgentiam, qua tam pestiferum & tam calamitosum schisma terminaretur. Anno 1421. cùm Pontifici & Episcopis conveniisset de alternativa mensium, Universitas Parisiensis alterum ad Papam, alterum ad Episcopos Rotulum misit. Non certò inde colligi potest eodem Beneficiorum imbere perfusos tunc quoque fuisse Regios Officiarios, Magnates & Clericos Parlamenti, hoc est Senatores, qui in sacris erant Ordinibus. Copiosiùs

Ibidem. p. 348.

enim manabant in Universitatem hi gratiarum fontes, quam in alios quosvis.

VII. Eugenio IV. visum est, posse alienatas non paucorum voluntates ei conciliari, si Indultum perpetuum offerret Cancellario Franciæ, Præsidibus & Senatoribus Parlamenti, tamquam Expectativam, aut Mandatum: ut singuli Regni Collatores semel in vita tenerentur Beneficium conferre, seu Regulare, seu sæculare uni Indultariorum Breviculo Regio munitorum. Ejusmodi Indultum existimat Carolus Molinæus, nec à Carolo VII. Rege flagitatum, nec usu fuisse receptum, propter summam nimirum ab Eugenio animorum alienationem, & propensionem in Felicem V. Potuit certè Indultum usu receptum non fuisse, at ejus rei causa verissima Molinæum fefellit. Nec enim vel Carolus VII. Rex, vel Francia ipsa Felici umquam assurrexere, & ita inflexit Rex sua consilia, ut nec ab Eugenio, nec à Decretis Basilieensis Concilii & Pragmaticæ suæ desciverit. Multò similius veri est, minùs curatum fuisse hoc Indultum, ob diuturnas postea Pontifices inter & Galliam concertationes ex occasione Pragmaticæ. Eo forsan Indulto speraverat Eugenius inescari à se posse Galliam & Senatum Parisiensem, ut Basileense Concilium & Pragmaticam ejurarent. Satius his visum est Indulto abstinere.

De Infir. resign. in 224. & seqq.

Author est tamen Gobelinus in historia Pii II. Ludovicum XI. publicasse Edictum, quo declarabat præsides Parlamenti, omnesque Ministros suos eisdem gaudere privilegiis, quibus sedes Apostolica Universitatem Parisiensem exornaverat: *Sanciuit Præsides Parlamenti cunctosque ministros suos in causis etiam Beneficialibus, his privilegiis gaudere, quibus Apostolica sedes Parisiensem scholam donasse perhibetur.* Non satis comperi, An Rex tum Indulta locaret inter privilegia Parlamento & Universitati, communia. At certum est anno 1478. cùm Pontifex Sixtus IV. Concordata pepigisset cum eodem Rege Ludovico XI. ad Nominationem Beneficiorum, Bullæque inseruisset, quæ Extravagantium Communium libris innexa est: ab eo destinatum fuisse Indultum Sex Beneficiorum, in Collatores Regni reservandorum: quorum duo iis conferrentur, qui nominati à Rege essent, vel à Regina, vel Delphino, vel Præsidibus Parlamenti aliisque ejus Officiariis. Sed cùm id Concordatum respuerit Francia, irritùm quoque cecidit Indultum.

Gobel. l. 12.

Rainal. ann. 1463. n. 81.

L. 1. Tit. 9. c. 1.

VIII. Paulus ergo demum III. anno 1528. cùm pro pace inter Carolum V. & Franciscum I. sancienda, cum illis ipsis congressus esset, & Mediatorem egisset. Francisco petenti concessit innovationem Indulti ab Eugenio IV. olim oblati, eo addito, ut Mandatariis Apostolis cederent Indultarii, cùm contra totum esset in Eugenii Indulto; utque ne cogerentur Indultarii acquiescere Beneficiis, quorum annui redditus minores essent ducentis libris. Ita narrat Molinæus. Meminit Bulla Pauli III. concessionis ab Eugenio factæ ad preces Caroli VII. Regis: meminit & potestatis, qua Cancellarius, Præsides & Consiliarii Parlamenti Parisiensis possunt, si laici sint, alios in suum locum subrogare; meminit de diutina negligentia utendi hoc Indulto: de metu, ne ex negligentia peremptum esset Indultum: de precibus instantissimis Regis Franciſci, ut illud innovaretur, & de duabus conditionibus à se appositis, ut hi Indultarii Mandatariis cederent Apostolicis; utque possent recusare Beneficia, quorum redditus annui ad ducentas libras non assurgerent.

De Infir. Resignan. n. 218.

IX. Longo temporis lapsu dum executioni Indultorum instatur, emersere incommoda, aut quæ censerentur incommoda. Redditus ducentarum librarum exilis & jejunus videbatur. Parochiales Ecclesiæ, quæ primæ quandoque vacabant, minus congruebant Indultariis, quorum civilis dignitas

gnitas reſidentiam in Curia jugem deſiderabat ; Beneficia Regularia nihilo plus eis conſentanea erant. Clemen IX. anno 1667. Ludovico XIV. Regi conceſſit novum Indultum, quo incommodis illis omnibus obviatur : recuſari permittitur Beneficia, quæ ſexcentarum ſaltem librarum reditus annuos non adferrent : ſicut & Curam animarum annexam habentia ; denique conceditur Collatoribus facultas, ut Regularia Beneficia in Commendam dare poſſint Indultariis, dummodò ne Abbatiæ ſint, vel Prioratus Conventuales & verè electivi, vel Officia Clauſtralia.

X. Mirum eſt ducentos & quinquaginta propemodum annos inter Bonifacium VIII. & Paulum III. interlapſos eſſe, dum matureſcerent hæc Indulta. Sed illud magis mirari libet, quod ad noſtram uſque ætatem ſufficiens Indultis pecuniæ annuæ ſumma ducentas libras non ſuperaret. Inde enim perſpicuum fit, quam verè non collimarent Mandata Apoſtolica, & Indulta, ab ipſa ſui origine, niſi ad Clericos paupertati & inopiæ ſubducendos. Auri, argentique copia pene infinita, quæ ex utriſque Indiis exinde influxit, uſque adeo rerum omnium prætium in Europa noſtra exaggeravit, ut neceſſum fuerit, iſtiuſmodi ſummas annuorum reditum plurimum exaugeſcere. Nec illud ſilendum hic nobis eſt, priſca Indulta omnia ante Eugenium IV. Clericis addicta fuiſſe, ſive in Parlamento, ſive in Magnatum Palatiis. Ita ſuperius obſervari potuit. Primus omnium Eugenius Laicis conceſſit, ut ſuo loco Clericos ſubrogarent. Primus quoque videtur Indultis ſubjeciſſe Beneficia etiam Regularia, quod jam tum vehementer increbuiſſent Commendæ.

Unum eſt quod conſtantiſſimè viguerit quatuor his circiter ſæculis, quodque maximè mirari nos deceat, Eccleſiæ ſapientia & charitas, quæ nihil inauſum, nihil intentatum reliquit eorum, quæ conducere poſſint ad recolligenda ſibi, arctiſſimeque revincienda corporis ſui membra, maximè verò ad illuſtriora quæque corporis Chriſti membra cum conſpicuo ſuo Capite inexplicabilibus nodis conſtringenda. Cùm enim non alia ſint validiora concordiæ vincula, quam Beneficia, & munera, ac dona, conſentaneum prorſus fuit, ut ad Sacerdotis & Regni pacem ac concordiam certius ſtabiliendam, Eccleſiæ Beneficiorum & gratiarum copia largior efflueret in Principes, Principumque Miniſtros, à quibus viciſſim in Eccleſiam exundat benevolentiæ, protectionis, largitatis & gratiarum torrens copioſus.

XI. Præter hæc autem Parlamenti Indulta, ſunt & alia de quibus ſuprà, utpotè quæ Regibus conceſſa ſunt, ut nominarent ad Epiſcopatus & Conſiſtorialia quævis alia Beneficia Britanniæ & Provinciæ ; ad Epiſcopatus Metenſem, Tullenſem, & Virodunenſem ; ad Tornacenſem & alios regionum Regno nuper adjectarum. Sunt & alia de quibus infrà diſſeremus, nempè quæ Principibus multis conceſſa ſunt ad Præbendas, quæ primæ vacarent poſt electionem & conſecrationem Epiſcoporum. Sunt & alia denique quæ Collatoribus confert Papa, maximè Cardinalibus, quibus fit ut conferre poſſint ſuæ juriſdictionis Beneficia, largius liberiuſque quam Collatores alii, nulla ratione habita vel Menſium ſedis Apoſtolicæ reſervatorum, vel Mandatorum Apoſtolicorum, vel Præventionis, vel Reſignationum in favorem. Joannes Cardinalis Lotharingus anno 1530. primus omnium impetravit à Paulo III. Indultum, ut omnia ſuæ Collationis Beneficia conferre poſſet, ita ut nec reſervationibus, nec præventionibus Papæ, vel Legatorum ejus retardari poſſet. Facultatem ſibi reſervaverat Pontifex clauſulis ſpecialibus derogandi vaſtiſſimo huic indulto, quod ex inde cum omnibus Cardinalibus communicatum eſt. Sed in eo Conclavi quo electus eſt Paulus IV. conſtitutum eſt, & poſtea ab eodem Pontifice ſacramento confirmatum, nunquam amplius Indulto Cardinalium derogatum iri, nec præventione, nec quoquo modo derogando Regulæ viginti dierum in ſignaturis Reſignationum. Hæc eſt quam vocant Compacti Bulla, anno 1555. à Paulo IV. edicta à Regibus & Parlamentis Galliæ toto Regno publicata.

Lib. de l'Egliſe Gall. c. 24. n. 20. & ſeqq.

XII. Perſpicuum eſt autem his Indultis omnibus innovari, & quaſi toties reviviſcere Mandata Apoſtolica & Expectativas, quibus omninò extinguendis inſudaverant Tridentini Patres. Sed ſpeciali ſemper Eccleſia veneratione, & indulgentia ſummos Principes ſibi colendos profeſſa eſt ; eique conſentientes Pontifices, eodemque ſapientiæ & concordiæ ſpiritu incitati, juſtas & neceſſarias gratias larga manu in Chriſtianos ſemper Principes effudere.

XIII. Indulta hæc omnia, quæ hoc Capite, vel ſuperius perſtrinxi, compilata fuere, evulgataque in Tractatibus iis, quos chariſſimi viri Doujatius & Pinſſonius ſuper hac re edidere. Pergendum jam nobis eſt ad Reſignationes in favorem, quæ uſitatiſſimis Indultis derogant, Indultis Cardinalium nil derogant ; alternativis menſium in Britannia & Provincia derogant ; Concordatis Germanicis derogant, in Epiſcopatu Metenſi, nec non & Tullenſi, Virodunenſique vigentibus : Indulto autem ei non derogant, quod nuperrimè Rex Chriſtianiſſimus à Clemente IX. elicuit, propterea quod ſolam in Curia vacantiam hic Pontifex reſervavit. Nec cum iis tantùm quæ diſputata jam ſunt mira eſt Reſignationum in favorem connexio, ſed & cum iis etiam quæ ſuperſunt nobis enucleanda de Mandatis & Reſervationibus Apoſtolicis.

CAPUT L. *P. 4. l. 2. c. 17.*

De Reſignationibus in favorem.

I. Eccleſiaſticæ diſciplinæ labes ſæculo X. *&* XI. *Concilia & Pontifices eò adegit, ut à ſimoniacis & impudicis Beneficiariis Beneficia ſinerent reſignari, quibus poſt pœnitentiam iterum reſtituebantur.*

II. Ita percrebuerunt Reſignationes cujuſque modi Beneficiorum in manus Pontificis.

III. Schiſma Germanicum ſub Gregorio VII. innumeris etiam reſignationibus locum dedit in manus Gregorii : qui eadem mox Beneficia reſtituebat eis, qui ſe paci Eccleſiæ & unitati reddidiſſent.

IV. Sub Urbano II. eadem reſignationum frequentia. Minora Beneficia in manus Epiſcoporum reſignabantur.

V. Ex pluralitate Beneficiorum ortæ etiam reſignationes complures. Unde ſcateret ea pluralitas.

VI. Simonia fons longe uberrimus fuit reſignationum etiam in favorem.

VII. Pœnitentia, aut Monaſtica profeſſione reſtitui cœpere Beneficiarii, aliàs deponendi.

VIII. Solus Papa ſimoniacos in integrum reſtituebat ad Prælaturas : Epiſcopi ad minora Beneficia.

IX. Hæ tum diſpenſationes ad tempus tantùm erogabantur, quæ perpetuatæ ſunt tamen poſtea.

X. XI. Sub Paſchali II. rurſus reſignationes in manus Papæ. Sed & in manus Epiſcoporum.

XII. Nova exempla ſub Alexandro III. & in Decretalibus. Cur reſignationes ad Prælaturas, & in favorem Pontifici ſerventur integræ.

XIII. Alia exempla, vel veſtigia reſignationum in favorem.

XIV. De permutationibus. Regulæ permutationum & reſignationum.

XV. Non

XV. Non tàm purgat Papa ſimoniam, quàm ad utilitatem Eccleſiæ diſpenſat. Quo tempore cœperit uſus recentior reſignationum in favorem.

I. ALtius repetenda & ſuperiorum temporum memoria, ut Reſignationum in favorem origo prima perveſtigetur; quæ tàm frequentes jam ſunt, quàm inter primordia Eccleſiæ infrequentes, & penè inauditæ fuere. Simoniæ quidam & incontinentiæ torrens in univerſam penè Occidentalem Eccleſiam exundavit, ſæculo ultimo conſeneſcentis & deficientis Imperii Caroli Magni & Carolinæ ſtirpis, hoc eſt x. & xi. Eccleſiæ ſæculo. Et hæc profectò ſacrilegiorum & flagitiorum omnium colluvio, non anſam tantùm præbuit, ſed dolendam cum primis neceſſitatem inflixit, vimque attulit Pontificibus, ut novam hanc ſinerent illabi Diſciplinam, quæ niſi inexorabili neceſſitate extunderetur, Diſciplinæ potius relaxatio & corruptela videri poſſet. Primus omnium Leo IX. Canonum vigorem, ceu prævalidum munimentum objicere cœpit ſerpenti, & in dies ſingulos latius graſſanti incontinentiæ ſimoniæque.

Concilia Romæ, Remis & Moguntiæ habita anno 1049. non potuere non humanius & indulgentius aliquid conſulere in Beneficiarios ſimoniacos & incontinentes, poſtquam pœnitentia canonica functi eſſent. Non aliter provideri poBaron. an. 1049. ſuit, ut ne Eccleſiæ penè omnes Paſtoribus ſuis & Miniſtris orbatæ ſquellarent. Leonis IX. zelo & moderationi accommodavit ſe, qui ſucceſſor ei datus eſt Victor II. Sub eo in Concilio Lugdunenſi anno 1055. quadraginta quinque Epiſcopi, & viginti ſeptem Prælati, abdicarunt ſeſe Dignitatibus, quas turpiſſimè nundinati fuerant. Petrus Damiani non plures quam ſex narrat abdicatos fuiſſe. Unde probabili conjectura aſſequi datur, Hildebrandum hujus Concilii Præſidem, tamquam Apocriſiarum Papa, tametſi Subdiaconus tantùm eſſet, ſapientiſſimè & humaniſſimè his indulſiſſe Prælatis, qui ſpontanea confeſſione accuſatores ſuos præverterant, & admiſſa eorum reſignatione, priſtinæ eos dignitati ſedique, penè omnes reſtituiſſe.

Alexander II. anno 1063. Concilium Lateranenſe coegit, ubi par incubuit neceſſitas temperandi rigoris Canonum in Beneficiarios ſimoniacos & concubinarios, qui ſinebantur ſacra obire miniſteria, ne viduarentur prorſus Eccleſiæ; conteſtante tamen Pontifice & Concilio, quæ dura & miſeranda extorqueret neceſſitas, ea ceſſante neceſſitate pariter ceſſatura. Mitto plura alia Concilia per varias Eccleſiæ Provincias congregata, zelo majore, quam fructu. Anno 1070. Germaniæ Epiſcopi Romam evocati ſunt, ut africatam ſibi ſimoniæ infamiam abſtergerent. Nihil amplius exprimi potuit, quam ut flagitio in poſterum abſtinerent: quo juramento conſtricti, ſuas rurſum ad regendas Eccleſias ſunt dimiſſi.

II. Atrox ergo quædam & indeclinabilis neceſſitas Pontifices alioqui inexorabiles adegit, mirum quantum remittere de Canonum diſciplina, & ſedibus ſuis exauthoratos reddere Epiſcopos, aut præveniendam axuthorationem, dignitati ſuæ ſpontè renunciantes. Cùm Romani Pontifices primi & ſoli emicarent, exardeſcerentque Apoſtolico zelo, ad infamiam hanc duplicem ab Eccleſia abſtergendam: in manus quoque illorum fiebant hæ reſignationes, illos penes erat diſpoſitio reſignatorum Beneficiorum, illi ſoli executores erant diſpenſationis tot Conciliis approbatæ, ut Beneficiis & Eccleſiis ſuis redderentur tot Clerici Prælatique, qui juridica convictione, vel ſpontanea confeſſione abdicandi erant, aut abdicaverant ipſi ſeſe. Denique cum tot Archiepiſcopi, Epiſcopique eodem contagio afflati fuiſſent, tota authoritas his medendi morbis, reſignationes has admittendi, & Beneficia reſignata reſignantibus reſtituendi, denique Prælaturas conferendi poſt depoſitos Prælatos, ad Pontifices Romanos revoluta eſt.

III. Ubi primum Hildebrandus, ſeu Gregorius VII. Alexandro II. ſucceſſit, anno 1073. altero pòſt anno in Concilio Romano ſimoniacos & concubinarios Clericos uno damnationis jaculo confixit. Hoc Decretum cùm executioni mandare aggreſſus eſſet Archiepiſcopus Muguntinus, Baron. an. 1074. Cleri univerſi rebellantis veſania extremum vitæ diſcrimen adiit; nec perduellium manibus elabi potuit, niſi pollicitus, daturum ſe operam pro virili ſua parte, ut Pontificem abduceret ab ea auſteritate. Verùm cùm eadem Decreta Pontifex innovaſſet in alio Concilio Romano anni 1075. ſuſpendiſſetque, vel citaſſet complures Germaniæ Epiſcopos, rurſum conatus eſt omni ope idem Archiepiſcopus, ut ea Concilii Decreta promulgarentur. At rurſum extremo conflictatus vitæ diſcrimine, ſtatuit ſecum ipſe deinceps nihil ejuſmodi tentare, & ſuſtinere, dum Pontifex ipſe executioni Decretorum ſuorum inſtaret.

Cùm Henricus Germaniæ Imperator hanc ſcelerum licentiam Patrocinio ipſemet ſuo foveret, palamque Prælaturaras pretio diſtraheret, ab imperterrito Pontifice Gregorio diro anathemate tandem confeſſus eſt. Conſciorum Pontificum nonnulli, ſtupenda quadam inſanaque audacia, conſimile anathema in Pontificem retorſerunt, eoque nefario ſchiſmati implicati ſunt. Orthodoxi Germaniæ plerique Principes in Henricum conjuratunt, qui neceſſitatis telo compulſus eſt, ſeſe Pontifici ad humillima quæque obſequia ſubjicere. Inveſtituræ quas uſurpaverat Imperator, proſcriptæ ſunt in Synodo Romana anni 1078. intentato etiam anathemate. Hoc ſchiſmate, ſicut & inveſtituris adacti ſunt deinceps frequentiſſimè reſipiſcentes Prælati, dignitates ſuas, aliaque Beficia in manus Pontificum ut reſignarent, ab iiſque mox rurſum iſdem inveſtirentur. Anno 1080. triginta Epiſcoporum Conventus Brixinone in Germania Gregorium VII. nefario auſu exauthoravit, creato Antipapa Guiberto. Victor III. & Urbanus II. in ſedem Petri poſtea provecti procellam illam difflarunt tandem, Eccleſiamque ſerenari ſibi, ipſique gratulati ſunt: quo factum eſt, ut & Epiſcopi iſti ſe ſibi reddentes & Eccleſiæ, ſpontè plerique Eccleſias ſuas in manus Pontificum reſignarent.

IV. Urbanus II. Clerum populumque Carnotenſem per litteras ſuas admonuit, Goffridum ejus urbis Epiſcopum Epiſcopatum in manus ſuas reſignaſſe, depoſitum eum à ſe fuiſſe, & ejus ipſius conſilio ſe uſum, ut Ivonem illis Epiſcopum daret. *Ivonem quem Gaufredo per nos depoſito, Catholicè atque canonicè ſecundum noſtra monita elegiſtis, &c. Porro de Gaufredo, qui ſine conditione omni noſtris manibus Epiſcopatum reddidit, indignum ſe patenter agnoſcens, &c.* Ita ſepè fiebant ceſſiones iſtæ ad præveniendum depoſitionis dedecus; futurumque Epiſcopum deſignabat Papa, non excluſa quæ poſt fieret, Cleri populique electione, quæ tamen ad Pontificis voluntatem, monita, conſiliaque ſeſe accommodaret; unde & illis ea tandem acceſſit authoritas, ut quæ conſilia & monita fuerant ſummæ poteſtatis, pro præceptis haberentur. Abolevit & idem Pontifex inefandam tum conſuetudinem Capituli ſancti Martini Turonenſis, ubi Præbendæ promercales extabant. *Conſuetudo pravitatis inoleverat, ut Præbendæ omnes, ſeu honores pretio acquirerentur.* Neceſſe tunc fuit præteritas culpas diſpenſando aboleri, reſtituitque veteres Canonicos; acſi malè partas Præbendas & dignitates abdicaſſent, recepiſſentque. Epiſt. 8. Epiſt. 11.

Concilium Claromontanum ab hoc eodem Pontifice

tifice habitum anno 1095. coegit omnes, qui ipsi sibi, vel quibus parentes Beneficia pretio com-
Can. 8. paraverant, ea resignare Episcopis. *Ut nullus sibi Præbendam emat; quod si quis emerit, vel parentes ejus illi emerint, in manum & dispositionem Episcopi sui reddat. Hoc idem de altari, & de omni Ecclesiastico officio fiat*, Episcopatus ergo & Abbatias tantùm resignari Papæ necesse fuerat; at minora quælibet alia Beneficia in manus Episcopi refundenda erant, à quo iterum reciperentur.

V. Præter simoniam & fornicationem, in Beneficiorum quoque pluralitatem plura ex hoc Concilio tela vibrata sunt. *Nulli Clericorum liceat*
Can. 12. 14. *deinceps in duabus civitatibus duas Præbendas obtinere, cùm duos titulos obtinere non possit*. Hæc verò Beneficiorum pluralitas, præsertim Curatorum & incompatibilium, vehementer eo tempore increbuerat, nec eam pestem propulsare ab Ecclesia dabatur, nisi jussis Beneficiariis ea abdicare, quæ non possent citra certum æternæ salutis detrimentum retinere. Simoniæ infanda proles erat hæc pluralitas. Emebat enim quisque, quot libebat. Erat & proles incontinentiæ. Cùm enim concubinarii Clerici alendæ familiæ onus sustinerent, eo excusabant hanc suam Beneficiorum congeriem. Adde quod & cùm Laici investituras darent Beneficiorum, securi admodum illi & incurioſi erant Canonum. Contextio hæc erat cohærentium sibi flagitiorum: cui non poterat promptior parari medicina, quàm ut Papæ, vel Episcopis Beneficia resignarent; qui tantò faciliores se præstabant ad ea illis conferenda, quos resignantes designassent, quantò certiores erant eam esse expeditissimam rationem perficiendi, ut resignarent, idque onus excuterent, quo alioqui ad æternæ damnationis baratrum præcipites agerentur. Cœperant jam antè Episcopi admittere resignationes laicorum, qui Parochiales Ecclesias invaserant, & ea conditione, quasi in favorem admittere, ut Monasteriis conferrentur.

VI. Denique Urbanus II. anno 1099. in Concilio Romano concessit, ut quibus infantiæ lac sugentibus & nescientibus parentes Beneficia emerant: ea primùm Pontifici resignarent, & tum illa ab eodem reciperent. *Quicumque cupiditate*
Can. 5. *parentum cùm adhuc essent parvuli, Ecclesias, vel Ecclesiarum Beneficia per pecunias adepti sint; postquam eas omninò dimiserint, si canonicè in iis vivere voluerint, pro magna misericordia ibidem eos esse concedimus*. Qui verò hæc ipsi Beneficia emerant, concessit, ut ad alias Ecclesias migrarent, vel in eadem perseverarent, dum sponderent Canonicum vitam communem servaturos se, nec ad Ordines sacros nisi ex Pontificia dispensatione
Can. 6. accessuros. *Si in eisdem canonicè vivere promiserint, &c.* Canonica hæc vita illa erat vitæ communis societas, quam instituere, restituere & propagare, tum omni ope studuerunt Concilia & Pontifices, ut supradictis disciplinæ vulneribus mederentur, & quam sufficere posse existimarunt, ad eluendas priores, aut simoniæ sordes, aut incontinentiæ. Is sensus est eorum verborum *Canonicè vivere*. Quod & dilucidius fit ex sequenti
Can. 7. Canone, quo edicitur, ut qui ordinati antè fuerant, quàm simoniaca pravitate macularentur: post resignatum Beneficium, eo rursus investiri possint, ac priori ordine & honore frui, dum ne Prælatura ea fit, & ad communem vitam amplectendam ipsi animum adducant. *Si qui tamen ante emptionem catholice ordinati sunt, cùm ea quæ emerunt, dimiserint, & vitam canonicam elegerint, in suis gradibus permittantur: nisi fortè ejusmodi Ecclesia sit, ut ibi primum locum debeant obtinere. Primum enim, vel singularem, vel Præpositure, vel Officii locum, in emptis Ecclesiis eos habere non patimur*.

VII. Cùm eodem hoc ipso tempore, eademque necessitate utgente obviandi tantæ malorum colluvioni, cœperit relaxari antiquior Disciplina super irregularitate criminis, iis qui convicti, vel confessi fuerant, post peractam pœnitentiam priori Ordini restitutis, tunc quoque inolescere cœpit, ut eadem labes irregularitatis oblitteraretur professione Monastici instituti, aut Regularium Canonicorum Collegii.

VIII. Sed exuenda resignando priùs erant malè parta Beneficia: quibus protinus restituebantur, nisi eæ essent Prælaturæ ex postremo hoc Canone, ubi supplenda ex priori Canone eadem clausula: *Salva tamen in omnibus Apostolicæ sedis authoritate*. Quo ostenditur simoniacos ad Prælaturas à solo Papa restitui posse; Episcopos verò eodem jam tum jure usos esse, ut reliquorum Beneficiorum resignationes admitterent, & ea Beneficiariis pœnitentia purgatis restituerent.

IX. Contestatur denique hæc Synodus, hanc dispensationem extortam sibi esse ineluctabili necessitate, quæ simul cessarit, simul reviviscet pristinus Canonum vigor. *Quamvis misericordiæ* Can. 11.
intuitu, magnaque necessitate cogente, hanc in sacris Ordinibus dispensationem constituerimus, nullum tamen præjudicium sacris Canonibus fieri volumus, sed obtineant proprium robur, & cessante illud quoque cesset, quod factum est pro necessitate. Quod ibi statim communitur authoritate Augustini: *Ubi enim multorum strages jacet, subtrahendum est aliquid severitati, ut addatur amplius charitati*.

Et nihilo tamen minùs jamdiu est, quod illa cessavit necessitas, nec desiit tamen, aut vel imminuta tantillum est dispensandi facultas. Pauca sunt jam crimina, quæ irregularitatem invehant, sacrisque arceant Ordinibus. Simoniacis panduntur non raro dispensationum fores, incontinentibus ne necessaria quidem dispensatio est. A simoniacis non tam dura exigitur pœnitentia, ut communi Canonicorum Regularium vitæ respondeat. Non succurrit quid hic respondeam, nisi hanc esse dolore & lacrymis prosequendam rerum humanarum sortem? quæ Disciplinæ delinimenta primùm ex necessitate, & ad tempus adhibentur, ea paulatim veterascunt, & senescendo convalescunt, & in consuetudines denique præscriptas evadunt. Retinetur indulgentia, animo excidunt & abolescunt conditione, quibus concessa fuerat.

X. Urbano II. successit Paschalis II. & ad illum scripsit Ottho Episcopus Bambergensis, ut certiorem illum faceret, eo Episcopatu investitum se fuisse, nonnisi postquam diu & sæpè illum respuisset, & postquam secum ipse certissimè statuisset, quod ab Imperatore acceperat, summo Pontifici resignare, ab eoque rursum investiri, non aliter quam si dignus ab eo judicetur. *Semel &* Paschal. II.
iterum cum dare vellet, renui Episcopatum. Nunc Epist. 76.
verò jam tertio in Bambergensi Episcopatu me ordinavit, in quo tamen minimè permanebo, nisi vestræ permaneat sanctitati, per vos me investire & consecrare. Istiusmodi temporum, rerumque crebris & permolestis eventis insuefacti sunt sensim Pontifices, Episcopique, hi resignare, illi resignationes admittere Episcopatuum, Episcopo eosdem suæ sedi restituere, consecrare. Cum ita rem geri cogeret Ecclesiæ necessitas, non dubitabatur, quin esset penes Pontificem potestas, eo nimirum universim præjudicato, sempiternam sapientiam Christum ea tota Ecclesiam instruxisse suam potestate, quæ quandocumque ad ejus ædificationem necessaria esset. Cæterum spectatissimæ sanctitatis hic Episcopus, qui & Imperatoris una Cancellarius erat, Romam verè concessit, Episcopatum Pontifici resignavit, eo se rursus à Papa investiri passus non est, atque ita in Germaniam rediit abdicato Clarior Episcopatu, quam sexcenti alii retento, vel utcumque gesto. Coegit tamen illum Papa Romam redire, & eum ipsemet Episcopum ordinavit.

Hinc

Hinc verò illud explendescit, quàm non simulatæ essent hæ Episcopatuum resignationes in manus Pontificis, ad pristinos errores eluendos. Poterat enim male suspicax aliquis sibi fingere, perfunctoriè tantùm, & certos restitutionis, Episcopatuum resignare. Contra hic liquet & resignasse Episcopum, & aufugisse, nec ad Episcopales rediisse insulas, nisi à Pontifice revocatum, gnaro non alios Ecclesiæ utiliores, aut gerendæ pastorali sarcinæ aptiores, quàm qui eam & lubentes abjecissent, & nonnisi jubente Christi Vicario inviti postea recepissent.

Sub hujus Pontificatu, itemque sub Gelasio II. Callisto II. Honorio II. & Innocentio II. innumerabiles pene coiere Synodi adversùs simoniam, Clericorum incontinentiam, maximè autem investituras Laicorum. Usque adeo altas egerant hæc vitia radices. Ex quo contigit, ut & magis magisque resignationes frequentarentur.

XI. Præter has enim causas, & in his ipsis quandoque, Beneficia Episcopis resignabantur. Præter superiùs delibata exempla, alia hic attingo. Cùm Abbas, cui duæ erant Abbatiæ, alteram, quæ sancti Remigii Remis erat, resignare voluisset, scripsit Gregorius VII. ad Archiepiscopum Remensem, ut resignationem admitteret, Abbatiamque resignatam ei conferret, quem resi-
L. 6. Ep. 53. gnans indigitasset. *Ut Abbatiam secundum Deum consilio istius in alium ordinet.* Resignatio ea in favorem dici poterat: unde & interventu fiebat authoritatis Pontificiæ. Sed resignans *consilium* tantùm dabat. Erant ergo ea potius inchoata re-
L. 6. Ep. 36. signationum in favorem rudimenta. Resignationem admisit Pontifex idem Beneficiorum malè quæsitorum Decani Ecclesiæ Lugdunensis, rescripsitque ad Capitulum, ut & alii ejusdem flagitii, præsertim verò simoniæ conscii, in manus Archiepiscopi Beneficia resignarent, pollicitus se præstaturum, ut & temporalium & spiritualium eorum commodorum ratio haberetur.

XII. Illustrissimus Angliæ Martyr Thomas, anno 1164. Episcopatum in manus Alexandri III. Papæ resignarat, ad eluendam maculam accepti à se, & donati Episcopatus ab Angliæ Rege, à quo dari potuisse jure diffidebat. Cessionem ejus admisit Pontifex, non simulatam, non perfunctoriam, sed ex animo factam, & cum serio proposito non recuperandi Episcopatus. Consilio tamen Cardinalium, & Imperio Pontificis paruit Thomas, & sacras infulas recepit. Possent & longè plura in eam rem accumulari; plena enim est historia id genus exemplorum. Quin & in Decretalium libris, quibus constat Jus Canonicum novum, aliqua ejusmodi observari possunt. Disertè profitetur Honorius III. eum qui Beneficio donatus est, nescius & immunis ejus simoniæ, quæ tunc fiebat, posse idem restitui ab Episcopo, cui nimirum illud resignabit, si simplex sit Beneficium:
C. Si alicujus. De electione. non posse autem nisi à Pontifice, si ea sit Prælatura: sed resignandum semper antè esse Beneficium, quod non possit nisi ex dispensatione, vel retineri vel recipi. *Si alicujus electionem propter simoniam eo ignorante ac ratum non habente commissam, contigerit reprobari: cum eo super prælatione, ad quam taliter fuerat electus, illa vice non potest Episcopus dispensare. Quamvis circa eum qui ignoranter recipit simplex Beneficium per simoniacam pravitatem, post liberam resignationem, Episcopi dispensatio toleretur.* Is ipse Canon est VII. Concilii Romani sub Urbano II. anno 1099. qui suprà laudatus fuit, hoc notabili discrimine, quòd desiderabat Concilium, ut dispensatio non daretur, nisi elueretur macula professione vitæ communis & Religiosæ Canonicorum Regularium.

Porrò hæc resignatio simplex & libera esse putabatur: ita ut Pontifex & Episcopus, vel eidem posset, vel alteri cuicumque Beneficium resignatum conferre. Eum enim habent sensum illa verba, *post liberam resignationem*. Sed longa & inveterata indulgentia in legem tandem convaluit, ut resignans resignato restitueretur Beneficio à Pontifice. Quæ Indulgentia quidem non pia tantùm, sed & necessaria videri poterat, ut validius allicerentur simoniaci Beneficiarii, ad provisiones Canonicas sibi comparandas. Sed utcumque necessarium illud fuerit, fuit omninò permolestum, & amarum iis, qui purioris Canonum Disciplinæ studio flagrant.

Si Decreto autem isto potestas reservatur Papæ, & aufertur Episcopis admittendi resignationes Prælaturarum, non est quod quisquam stupeat, cùm tot suprà recensita sint Concilia, & quidem Generalia, quæ id ipsum prohibeant, jubeantque ad Pontificem recurri. Quin & illud observare est; si dispensarent Episcopi ad Beneficia simplicia, id non aliter quàm ex consuetudine tolerari, ut loquitur in hoc Decreto Pontifex. Nempè ex eo quòd aut adversa erant Concilia, aut usu ipso invaluerat, ut ad Pontificem recurreretur. Usu enim verè reservatæ sunt summo Pontifici pleræque dispensationes, & antè inveteravit is usus, quàm homines animadverterent. Ita enim assolet; inopinis nobis multa fiunt, quæ non advertimus nisi ubi perfecta sunt.

Hæc sanè Decretali restituitur ab Episcopo, vel à Papa Beneficium resignanti ipsi, non alii cuicumque, quem ille designasset. Sed nemo non videt multò faciliùs alteri cuicumque donari Beneficium, quàm ei ipsi, qui illud paulò antè abdicavit.

In alia Decretali Alexandri III. causa agitur Archidiaconatus Eboracensis, qui nepoti Archidiaconi conferendus erat, si ab eo in manus Episcopi resignaretur. Mandato Pontificis ad Archiepiscopum Eboracensem scripto id totum approbabatur: *Ut si avunculus suus Archidiaconatum vellet omninò dimittere, ipsum ei faceret assignari.* Quæ verba *omnino dimittere* simplicem quidem resignationem denotant, ab omni pactione sejunctam: sed non dissimulabat Archidiaconus, Archidiaconive nepos voluntatem retinendi penes alterutrum Archidiaconatus. Nec aliter se res habebat in non paucis suprà relatis exemplis, resignantes nihil pacisebantur, sed voluntate & spe erant non dubia Beneficii restitutionis, vel translationis in eum quem designabant. Nec sanè hic Archidiaconus Eboracensis Beneficium resignasset, nisi in favorem nepotis; & jubet tamen Pontifex ut delegatus à se Episcopus resignationem admittat, & Beneficium nepoti conferat. Verbalis pactio intercessisse etiam videri potest, unde & proclive fuit, ut & scripto mandaretur. De Offic. Legati. c. 12.

XIII. Exculpi adhuc poterit aliquid lucis ex Epistola ejusdem Alexandri III. eisdem inserta Decretalibus Abbatia quædam Angliæ, numerata Clerico pecunia, adduxerat illum, ut Beneficio renunciaret, quod inter eos litigabatur. Pactionem hanc suam à Papa percupiebant confirmari; quod ille ut planè simoniacum detestatus est, compulit verò Clericum, ut jura & chartas suas omnes in manus suas deponeret, datis etiam ad Abbatem & ad Monasterium litteris, ut quovis alio Beneficio Clericum hunc impertirent: denique Episcopi duo Angliæ hujus Mandati Apostolici Executores designati ab eo sunt. Append. Conc. Later. 3. Part. 18. c. 2.

Aliqua hic obiter adnotanda. 1. Hanc concordiam partibus ultro citroque compendiosissimam fuisse, eamque ad eum exitum à solo Pontifice perduci potuisse pro singulari sua potestate. Minus ergo mirum est, si exinde recurri frequentius cœperit ad Pontificem, ob eas res etiam quæ nondum ei essent reservatæ, & quas hic ipse usus invalescens ei tandem reservavit; quippe ex libero & voluntario necessarius factus est, quod ita frequentissime usuveniat, ut consuetudines præscribantur, & ipsa induantur denique Legum authoritate. 2. De pacti. Extra. c.

Si

Si priorem pactionem confirmasset Papa, simoniam purgasse diceretur, quod ejus ea potestas sit. At damnata est ab eo conventio ea, ut quæ simoniam redoleret. An ergo ea sententia, quamlibet simoniam à Papa purgari posse, necdum convaluerat? An ne in cogitationem quidem inciderat Jurisconsultorum, quos inter Pontifex hic primas utique partes tulisset laudis, etsi Pontificio culmine supra illos non assurrexisset? Istud sanè proximè à vero abest. Complures enim toto hoc capite occurrerunt dispensationes de simonia perpetrata; sed longè aliud est de præterita simonia dispensare, & ex indulgentia pati, ut nihilominus possit quis vel Beneficium retinere, vel exercere sacros Ordines: aliud purgare simoniam, hoc est tolerare, vel confirmare pactionem simoniæ, quam partes meditantur. Ea de re paulò infrà copiosiùs. 3. Quanquam execretur hic Pontifex pactionem simoniacam, admittit tamen resignationem Beneficii controversati, & simul resignantem donat Mandato Apostolico ad aliud Beneficium. Simplex erat resignatio, sed cùm sæpissimè vel semper contingeret, ut resignantis voluntas intima & occulta spes non fraudaretur, irrepsit tandem mos exprimendæ hujus voluntatis, tamquam conditionis necessariæ.

XIV. Alioqui in fumum abibit nostra hæc omnis diligentia, nec exemplum ullum expressum & prorsus consimile resignationum in favorem cujusmodi nunc sunt, usquam occurret in Decretalibus, vel in Sexto, vel in Clementinis. Approbat quidem Bonifacius VIII. in Sexto permutationem duorum Beneficiorum authoritati Episcopi faciendam: quæ veluti duplex reciproca est resignatio in favorem. Vide ut de eo rescribat ad Episcopum Biterrensem. *Qui secundum formam juris sua Beneficia in eadem Diœcesi ad tuam collationem spectantia permutare volentes, liberè ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignant.* Vetat Papa Beneficia ita resignata subesse Mandatis Apostolicis, quod non possit Episcopus ea conferre nisi reciprocè permutantibus, Quanquam ergo resignatio simplex erat & pura, pactionisque expers, obligatus tamen erat Episcopus fidei vinculo, ut alteri alterius Beneficium conferret. Testatum facit Pontifex minimè se authorem esse ejus consuetudinis, sed eam jamdiu jure communi niti. *Secundùm formam juris.*

De rerum permut. c. Unico. in sexto.

Jam ab Innocentio III. definitum fuerat, non posse eas permutationes fieri, nisi authoritate Episcoporum: *Beneficia sua perdunt, qui ea sua authoritate permutant.* Summa hæc est ejus Decreti. *Licet ipsi de jure per se non possent Ecclesiastica Beneficia permutare.* Verba sunt alterius ejusdem Papæ Decreti. Quorum verborum sensus ille est, Non jure permitti eas Beneficiorum permutationes, sed etsi jure prohibeantur, posse tamen ex Episcopi dispensatione fieri. Verum ex proniissima facilitate, qua dispensationes istiusmodi passim Episcopi largiebantur, id emersit, ut ne jam dispensationes, sed quasi jure fultæ consuetudines habeantur. Sursum autem replicata superiorum sæculorum memoria, per Canones poterant Episcopi Clericos sibi obnoxios ab una transferre Ecclesia ad aliam ad Ecclesiæ utilitatem, non poterant ipsi Clerici suo libitu demigrare. Quod totum à permutationibus hodiernis non multum discrepat.

ap. Cùm lim. ap. Cùm nivertoim. De erum permutatione.

Suffragatur apertissimè nostræ huic doctrinæ Urbanus III. ubi permutationem reciprocam Beneficiorum in Concilio Turonensi damnatam docet, quòd pactionem simoniamque contineat. *Quæsitum est ex parte tua, si commutationes fieri valeant Præbendarum, cùm commutatio dignitatum in Turonensi Concilio fuerit interdicta. Generaliter itaque teneas, quod commutationes Præbendarum de jure fieri non possunt, præsertim cum pactione præmissa, quæ circa spiritualia, vel connexa spiritualibus, labem continet semper simoniæ.* Postea autem suggerit Pontifex, ut innoxiæ fieri possent permutationes, dispensante Episcopo. Author nempe & dux si sit Episcopus, ad Ecclesiæ utilitatem vel necessitatem transferret reciprocè Clericos in Ecclesias eas, in quibus fidelium utilitatibus impensiùs feliciusque servient. *Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre personas, ut quæ uni loco minùs sunt utiles, alibi valeant utiliùs exercere.*

Quæsitū. id.

Ex quibus illud efficitur. 1. Non posse Beneficiarios sua sponte Beneficia mutuò permutare, sed posse in ea reciprocè ab Episcopo traduci. 2. Nec observari debet oculis Episcopi, nisi Ecclesiæ utilitas, aut necessitas. Nec Beneficiarii collineare debent, nisi ad obsequia quæ Ecclesiæ præstituri sint, & ad edendum aliquod suæ in Episcopum obedientiæ specimen. 3. Operæ prætium ergo est, ut caput & author rei sit Episcopus; aut si præeant Beneficiarii, uno eo stimulo agitari debent, ut utiliores sint Ecclesiæ, nec Episcopum urgeant, sed vota sua ei tantummodò insinuent. 4. Ubi res ita agitur, ne umbra quidem subest simoniæ; & authoritas vel dispensatio Episcopi intervenit, non ad purgandam simoniam, aut ad dispensandum super ea; sed 1. ad faciendam his Clericis veniam stabilitatis, quam Ecclesiæ suæ devoverant. 2. Ut divina vocatione ad novas Ecclesias accedant & novas in eis functiones obeundas. Ad omnes enim Sacerdotii portiones novas cælestis vocatio desideratur. 3. Ut absolvantur vinculis, quibus priori quique Ecclesiæ suæ mancipati erant. Concilium porrò Turonense, quo vetita est Beneficiorum permutatio, habitum est anno 1163. sub Alexandro III. *Divisionem Præbendarum, aut Dignitatum permutationem fieri Prohibemus.* can. 1.

XV. Cæterùm sanctissimæ hæ leges, quas hic Pontifex subjiciebat oculis, nec ad permutationes Beneficiorum arctantur, nec ad Episcopos, qui præire ad eas debent, cum redundaturæ sint ad Ecclesiarum utilitatem, quarum illis sarcinam summus Pastor imposuit. Manant eæ leges ad resignationes omnes, & ad summos Pontifices, à quibus illæ admittuntur. Nec necesse est trito illo uti sermone, Purgari simoniam à Papa. Satius est sermone & verbis uti Canonum & Decretalium: dispensare Pontifices, dispensare autem ad necessitatem vel utilitatem Ecclesiæ, convenienter regulis Canonicis. Diximus enim, & prolixissimè suo inferiùs loco demonstrabimus, omnes Pontificum dispensationes accomodari debere utilitati aut necessitati Ecclesiæ, etiam juxta eas Decretales, quæ hodiernum Jus canonicum complectuntur. Atqui si hæ resignationes in favorem nec proponuntur à Beneficiariis, nec à Pontifice admittuntur, nisi ad publicam Ecclesiæ utilitatem, ne suspicio quidem potest ulla subesse simoniæ. Si privatæ autem servitur utilitati in resignationibus his vel proponendis, vel admittendis: potest sanè Pontifex purgare simoniam, aut de ea dispensare in foro Ecclesiæ; at imminet è cœlo Judex summus, ultorque terrificus, qui nec ipsis Judicum judiciis parcat.

Ex hoc non inutili diverticulo reflectenda nunc est oratio ad propositam doctrinam, nimirum in corpore Juris canonici nullum subesse vestigium satis expressum harum in favorem resignationum Animadversum jam illud fuit à Flaminio Parisio. Narrat autem Rufæus in Tractatu de Regalia, eam quæstionem magna animorum contentione Parisiis ventilatam fuisse eo tempore, quo Georgius Ambosius Cardinalis Legatus *à Latere* creatus est. Censebant aliqui resignationes his conditionibus arctatas, *Non alias, non aliter, non alio modo*, licitas esse, & expertes simoniæ; propterea

Fevret de l. Abuf. l. 2. c. 5. n. 11.

Rufæus Privileg. 22.

nimirum quod posset quis innoxiè & piè, quem pium & innocuum novit, optare sibi Beneficii successorem: possit votum suum apetire Pontifici possit, Pontifex voti compotem facere, nulla interveniente pactione: nullam haberi rationem à Pontifice conditionum procurationis inutilium & vitiosarum; ex Regula Juris irritas eas esse, nec tamen irritari procurationem; coram Pontifice vel Legato eo Procuratores adigi juramento; nil fraudis, nil simoniæ interveniisse; si Notarii clausulas addant juri adversas, rem & vitium esse styli, quo resignanti nil præjudicetur; pluribus in resignationibus addi, omnia beneplacito & arbitrio Pontificis subjici: denique quibus demum cumque verbis contexta sit procuratio, solius supplicationis resignantis rationem haberi à Pontifice. Non ea tamen fuisse harum rationum momenta ait Ruzæus, quin Senatusconsulto proscriberentur hæ resignationes, ut irritæ, & simoniacæ, ut quibus pactio inesset mentalis ex parte resignantis, & conventionalis in expressissimis Procurationis verbis.

Pauco ergo tempore ante annum Christi 1500. cœperunt hæ clausulæ irrepere in procurationes resignantium, vitio fortasse magis Notariorum, quàm voluntate resignantium: nec earum clausularum rationem habuit Pontifex, parique semper modo admisit ut prius resignationes has omnes, quarum etiam nonnullæ ejus à beneplacito totæ pendebant. Postquam verò is inolevit indulgentiæ usus, si quando Romæ contigit, ut Beneficia aliis conferrentur, quàm quibus resignans addixerat, tunc ut advertunt nostrates Paractici, velut ab abusu appellatum est; verso in contrarium vel sæcularium Judicum judicio, vel usu.

Fevret. Loriet. Brodeau. &c.

Nec abs re erit hic observasse, cùm tempore Amboisii Cardinalis Legati res hæc tota operosè disceptata est, à Ruzæo non memorari, quod quisquam allegarit summam Pontificis in purganda simonia potestatem. Necdum forsan hominum mentes invaserat, nondum certè invaluerat ea persuasio. Compertissimum erat posse Pontificem dispensare, sed jam diximus longè aliud esse dispensare & veniam facere simoniæ jam admissæ & semel admissæ, aliud concedere, ut in posterum & universim admittatur. Carolus IX. Galliæ Rex suos ad Concilium Tridentinum Oratores tum aliis instruxit monitis anno 1563. tum hoc in primis, ut postularent aboleri resignationes in favorem, ramquam Canonibus adversarias, quibus prohibetur, ne Beneficiarii suos sibi deligant successores.

CAPUT LI. *P. 4. l. 2. c. 18.*

De jure Devolutionis. De Devolutis.

I. Electio Episcoporum ultra tres menses differri non potest. Similiter & consecratio. Iis elapsis jus eligendi devolvitur ad superiorem.

II. Beneficia inferiora ultra sex menses vacare non possunt; inde jus devolvitur à Capitulo ad Episcopum, ab Episcopo ad Capitulum, ab utroque ad Metropolitanum.

III. Eadem devolutio non fit, nisi ex negligentia.

IV. Alia observantur aliqua. Quando devolutio fiat ad summum usque Pontificem.

V. Quando designandi Episcopi jus ad Metropolitanum fuerit devolutum, vel ad Papam.

VI. Cur sex mensium inducia sint ad minora Beneficia, tres tantummodo ad Episcopatus. Aliæ observationes.

VII. De Devolutis ad impetranda Beneficia, quæ de facto non vacant, sed de jure tantùm.

VIII. Quàm prima specie alienum sit id impetrandorum Beneficiorum genus.

IX. An sit aliquod ejus rei exemplum, quod antiquitate & laude commendetur.

X. Qui possit hinc abstergeri invidia ex parte Prælatorum.

XI. Varia Regum nostrorum Decreta circa hujusmodi Devolutiones.

XII. Possessio triennalis pacifica Devolutarios excludit.

XIII. Quàm antiquum jus Devolutionis.

I. SApientia quadam incredibili Majores nostri in Ecclesiæ mores & jura Devolutiones invexere, ut negligentiæ moderentur Prælatorum inferiorum, & lascivientem eorum potestatem intra juris limites cohiberent. Verùm priora sunt nobis revolvenda nunc sæcula, ut ad ipsam usque rei hujus originem, si qua fieri possit, penetremus. In Concilio Remensi anni 989. quo Arnulphus Lotharii Regis filius in Remensem Archiepiscopum electus est ab Episcopis Provinciæ, Cleroque urbis, illud testatum sit, per antiquos Canones non concedi nisi triginta dies, quibus viduatis Pastore Ecclesiis Cathedralibus prospiciatur. *Elapsa sunt canonica tempora, violatæ sunt leges, quibus cavetur nullam sedem amplius triginta dierum spatio vacare debere* Cùm beatus Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus anno 1108. ad Thomam scriberet Archiepiscopum Eboracensem electum, non ultra tres menses vacare posse Episcopatus ex Canonicis Regulis declaravit: *Canonica authoritas præcipit, ut Ecclesiæ Episcopatus ultra tres menses non maneat sine Pastore.* Tum Anselmus Eboracensem Archiepiscopum invitavit, ut indicta die advolet consecrationem suscepturus in Ecclesia Cantuariensi, illud insuper contestatus, eo temporis elapso spatio totam Eboracensis Ecclesiæ administrationem ad se devolutum iri. *Quod si non feceritis, ad me pertinet ut ego curam habeam, & faciam quæ pertinent ad Episcopale officium in Eboracensi Archiepiscopatu.*

L. 1. Ep. 149.

Albericus Bituricensis Archiepiscopus obiit anno 1140. Anno 1142. Innocentius II. Papa eo Archiepiscopatu donavit Petrum de la Chastre, per illustri ejus nominis familia oriundum in Biturigibus, discipulum Alberici, & cognatum Aimerici Cancellarii Ecclesiæ Romanæ. Juramento constrinxit se Rex, non passurum se ut Ecclesiæ illi præsideret, qui sine assensu suo illi fuisset præfectus: copiamque fecit civibus Bituricensibus eligendi quem vellent Episcopum, uno excluso Petro. E Clero nonnulli Codurcum elegere, cui Rex suffragatus est, Pontifex ea Ecclesia interdixit. Ita rem narrant Vuillelmus Nangius, Chronicum Mauriniacense, Matthæus Paris, & Scriptores alii vetusti. Pontifex Regnum interdicto subjecit, Rex eam contumeliam ultus est effusa excandescentia sua in Campaniæ Comitem, qui Petrum hortatu Pontificis sua in ditione tuebatur. Tandem interlapso tumultuationum & bellorum triennio, defessa magis quàm placata Rex iracundia, acquievit precibus Bernardi Claravallensis & Petri Cluniacensis Abbatum; & misso in possessionem Ecclesiæ Bituricensis Petro de la Chastre, ad Bellum sacrum in Orientem profectus est, ab effricandam prioris in suos sævitiæ suæ maculam, piè jam in Barbaros & infideles sæviturus. Perspicuum est devolutionis jure collatum fuisse à Pontifice Archiepiscopatum Bituricensem, ut qui vacasset ab anno 1140. ad 1142. cùm eodem ipso tempore vacarent & alii Episcopatus complures, vel non permittente Rege, ut electiones celebrarentur: aut electos semel Episcopos vanis causationibus suspendente. Non dissimulavit rem Bernardus: *Quid mernit non jam sola Bituricensis Ecclesia, sed Catalaunensis, etiam & Remensis, etiam & Parisiensis? Quo jure præsumit Rex, ut Ecclesiarum possessiones & terras devastet, ut Christi Pastores præfici non permittat, ut his quidem electorum promotionem prohibeat, aliis verò*

Epist. 11

quod

quod hactenus inauditum est, dilationem electionis indicat?

Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. anno 1179. copiam facit Collatori, conferendi ejus Beneficia, qui ad Episcopatum electus ultra spatium à Canonibus præfixum consecrationem suam procrastinat. *Decurso tempore de consecrandis Episcopis à Canonibus definito, is ad quem spectant Beneficia quæ habuerat, disponendi de illis liberam habeat facultatem.* Concilium Lateranense IV. anno 1215. definiit, nisi in Ecclesiis Cathedralibus & Regularibus electio fieret intra tres menses, jus eligendi ad superiorem immediatum devolutum iri. *Ut ultra tres menses Cathedralis, vel Regularis Ecclesia Prælato non vacet; infra quos eligendi potestas ad eum, qui proximè præesse dignoscitur, devolvetur.* Superiori huic immediato tres alii prefiniuntur menses, ut ad Canonicam electionem celebrandam incumbat: si differat, intentantur ei pœnæ canonicæ. *Non differat ultra tres menses cum Capituli sui consilio, & aliorum virorum prudentium, viduatam Ecclesiam ordinare.* Antiquis in Constitutionibus Angliæ Regum memoratur Cœlestinus V. Pontifex, cùm resciisset Landavienſem Episcopatum ab annis jam septem vacare, eique Ecclesiæ providendi jus ad se devolutum esse, mandasse Archiepiscopo Cantuarienſi, ut Episcopum designaret. A Cantuarienſi Episcopum delectum *Apostolica authoritate*, Regemque exoratum fuisse, ut temporali cum ditione Episcopatus frui sineret: acquieviſſe denique Regem ejusmodi provisioni, & temporalia Episcopatus dominia electo condonasse.

Can. 3. Can. 23. C. Ne pro defectu De electione. Pag. 576. 636.

II. Hactenus quæ ad Episcopales Ecclesias pertinent. Idem verò Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. sex menses Episcopis, Capitulisque concessit ad Præbendarum, aliorumque sui juris Beneficiorum collationem, nisi intra sex menses provideant, jus Capituli ad Episcopum, & vicissim jus Episcopi devolvitur ad Capitulum; si utriusque demum par sit negligentia, devolutio juris fit ad Metropolitanum. *Cum Præbendas Ecclesiasticas, seu quælibet officia vacare contigerit, non diu maneant in suspenso, infra sex menses personis, quæ dignè administrare valeant, conferantur. Si autem Episcopus, ubi ad eum spectat, conferre distulerit, per Capitulum ordinetur. Quod si ad Capitulum pertinuerit, & intra præscriptum terminum hoc non fecerit, Episcopus secundum Deum hoc cum religiosorum virorum consilio exequatur. Vel si omnes forte neglexerint, Metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum contradictione disponat.* Jubet idem Concilium, ut si peccet Episcopus adversùs leges in Beneficiorum provisione servandas, potestate sua privetur, & per Capitulum provideatur: si Capitulum sibi ipsum non consentiat, per Metropolitanum: *In Conferendis prædictis potestatem amittat & per Capitulum, aut per Metropolitanum si Capitulum ordinare nequiverit, ordinetur.*

Can. 8. Can. 3.

An Innocentio III. declaratum est semestris hujus spatii initium numerari debere, non à die quo vacare cepit Beneficium, sed quo certior de eo fit Collator: ea etenim pœna non affici nisi negligentiam Collatorum: *Cum illa Lateranensis Concilii constitutio, contra negligentes tantum fuerit promulgata.* Ideòque cum propter delicta quæpiam alia suspensus fuerit Archiepiscopus Eboracensis, non posse à Capitulo conferri Præbendas, quarum ad eum spectaret collatio. *Et si fuerit sua culpa suspensus, non tamen ad ipsum Capitulum ex illa culpa Præbendarum erat donatio devoluta. Sed ad illum tempore suspensionis illius Præbendarum donatio pertinebat, qui præter ejus desidiam & negligentiam, poterat præbendas donare.*

C. Nulla. C. Quia. De conceſſ. Præbend.

III. Postrema pars hujus Innocentii Decreti ad Pontificem quidem spectat, penes quem potestas erat Mandatis Apostolicis conferendi Præbendas Eboracensis Ecclesiæ, quandiu suspensione mulctabatur Archiepiscopus; sed nihil id quidem attinet ad jus devolutionis. Nec enim devolutio à Lateranensi Concilio III. constituta est, nisi adversùs negligentiam Patronorum, vel Collatorum. Nec illud silentio prætereundum, nec III. nec IV. Concilio Lateranensi jus devolutionis ad Pontificem usque summum esse perductum, nisi ubi ille immediatus superior est in Episcoporum, & Abbatum electionibus.

IV. In Italia cum Archiepiscopus sanctæ Severinæ vendicaret sibi ex negligentia Capituli Episcopi designationem quasi jure devoluto, factam ab eo nominationem irritam censuit Innocentius III. quòd Lateranensis III. Concilii Canon de solis Beneficiis inferioribus agat, non de Episcopatibus. Denique ab eodem Pontifice definitum est, si provisio Præbendarum conjunctim ab Episcopum & Capitulum spectaret, tum non fieri reciprocam illam devolutionem, cùm communi peccatum est negligentia: nisi Episcopus, vel Archiepiscopus Capitulo interesset, ut Canonicus, non ut Prælatus. Tum enim devolvi ad eam eligendi potestatem, si modò nihil artis, fraudulentiæque ab eo intervenerit. Ex aliis hujus Pontificis Decretalibus liquidò patet, superiorem illum ad quem fit devolutio post sex menses, esse Metropolitanum in Capitula & Episcopos: esse Pontificem ipsum in eos Metropolitanos, qui nemini prætera subsunt. *Cùm pro eo quod Eboracensis Archiepiscopus alium superiorem non habet, ex tunc fuerat ad nos donatio devoluta, &c.*

C. Dilectus Ibidem. C. Poſtulaſtis. ibid. Regiſt. 15. Epiſt. 17. 38. Regeſt. 14. Epiſt. 140. C. Licet. De ſupp. negl. Præl. C. Dilecto. Ibidem.

V. Cæterùm idem hic ipse Innocentius III. qui modò aiebat Concilii III. Lateranensis Canone Episcopatus non contineri, & qui ea de causa rescidit electionem Episcopi ab Archiepiscopo factam: ab ea discessisse postea visus est sententia, ubi in Concilio Lateranensi IV. constituit, ut supra à nobis memoratum est, nisi Capitulum intra tres menses eligeret Episcopum, ad immediatum superiorem revolveretur jus eligendi. Nec ulla hic juris conflictatio, aut Innocentii. Verè enim Lateranense III. de solis minoribus statuerat Beneficiis verè San-Severinas erraverat, cùm id statutum traxerat ad Episcopos: verè Lateranense IV. postea re maturius pensitata, ejusmodi statutum, aut consimile, ad Episcopatus ampliavit.

C. Ne pro defectu De electione.

Bonifacius VIII. ad Episcopatus quoque illud traxit, ut ad superiorem devolutio juris eligendi non fieret, nisi ubi negligentia peccasset Capitulum. At si electores indignum prudentes scientesque eligant, si formulas eligendi Canonicas minus observent, unde jure eligendi exuantur ea vice, tunc non ad immediatum Superiorem, sed ad Romanum Pontificem fit devolutio. Non ita verò in Beneficiis inferioribus. *Non ad dictum superiorem, sed ad Romanum Pontificem potestas eadem devolvetur. Secus autem in inferioribus Ecclesiis est censendum.*

C. Quamquam. De electione. In Sexto.

VI. Sive Innocentius autem III. sive antiquior Pontifex Synodusque præfuerit ei constitutioni, quæ tres tantùm menses Episcoporum electioni præfinit, cùm aliis Beneficiis indulti sint menses sex: ea fuisse jure videtur causa discriminis, quod dum viduata mœret Episcopalis Ecclesia, imminent Ecclesiis omnibus Diœceseos periculosissimæ quædam procellæ, quibus obviam iri quamprimum necesse sit. Capite toto *Non pro defectu* abundè proditur, eam fuisse certissimam causam hujus constitutionis.

Ex omnibus autem Decretalium contextibus hic laudatis, id colligitur, ut Capitulo sex donati sunt menses ad conferendum, ita sex alios Episcopo donari ad supplendam cessationem Capituli, totidemque Metropolitano, si ad eum ab Episcopo fiat devolutio, totidem Patriarchæ post Metropolitanum, totidem denique Pontifici post Patriarcham, vel Primatem. Id apertum rursus fit ex Capite,

Fagnan. in L. 3. Decr. Part. 1. p. 232.

De Præb. in Sexto. *Cùm accessissent*, *De Constitutionibus*. Cùm verò nullus sit Pontifice superior, negligentiæ ejus suppleri non potest, nisi ut habetur in Capite *Statutum:* vel si Papa intra mensem non conferat ea Beneficia quæ in Curia vacant, tunc enim ea ab Ordinario conferuntur. Quæ profectò jam non est devolutio alieni juris, sed proprii recuperatio, post summorum obicem.

Ex ea devolutione, quæ fit ab Episcopo cunctatore ad Capitulum, manifestè patet, non semper Fagn. ibid. superiorem esse eum, ad quem fit devolutio. Sed observatum non injuria illud est, devolutionem fieri non posse ad minorem, vel æqualem, nisi expressè ea in jure definiatur: cùm ex adverso etiam conticescente jure teneantur semper superiores cessationi inferiorum mederi.

De menstruo spatio nildum dixi, quod Concilium II. Lugdunense anno 1274. præfixit electio Episcopo, ut electioni assentiretur, aut jure suo caderet. Nec enim ad devolutionis jus spectet. Ex Constitutionibus Synodicis Joannis Pekham Archiepiscopi Eboracensis, manifestè patet, non minus illum studuisse tuendo Pontificio juri, quam suo, in negotio devolutionum ex negligentia Can. 5. emergentium. *Quæ autem per tantum tempus vacaverint, ut per consimilem negligentiam ad summum Pontificem jus ea conferendi fuerit devolutum, &c.* Tam diutina autem Ecclesiæ orbitas oriri poterat ex duplici vel triplici devolutione ab aliis ad alios.

Hæ sunt devolutiones Canonicæ, quæ in corpore Juris radiant, eò omnino spectantes, ut Beneficiorum conferendorum potestas ab inferiori ad superiorem, quandoque & ad inferiorem à superiori reflectatur. Illud verò scire nos monet Innocentius III. ubi trimestres induciæ dantur ad eligendum, non eò id pertinere, ut approbetur ea procrastinatio, sed ut ea impunè abeat, diuturnior pœnas det. *Non approbantes quod tandiu* Regist. 1. Epist. 460. *vacent, sed præcaventes, ne diutius.* Tenentur ergo Electores & Collatores quàm fieri potest maturiùs eligere vel conferre, dum maturo id fiat consilio: nec abuti illo interstitio mensium, nisi ad maturiùs consultandum. Monet & hoc aliud idem Pontifex, electoribus, & collatoribus hoc necessariò angustius spatium præfigendum fuisse, ut eorum avaritiæ occurreretur, qui vacantium Beneficiorum proventus sibi vendicant. *Ut obviarent cupiditati multorum, qui vacantes Ecclesias suis usibus applicabant.* Ante Concilium enim Lateranense III. vacantes Præbendas Episcopi quandoque diutissimè retinebant, reditusque earum Episcopali suæ mensæ, vel aliis Ecclesiæ suæ utilitatibus addicebant.

VII. Sed longè aliæ Devolutiones eæ sunt, quæ ab annis jam circiter ducentis undique in Ecclesia circumstrepunt. Usitatissimum enim jam, ut eum Beneficium quodvis vacare censetur, non facto, sed jure, superstite nimirum Beneficiario, sed ejusmodi aliquo defectu, vel crimine vitiato, quo irregularitas invehatur, vel imperitia & habilitas nulla ad gerendum Beneficium, tum Romam recurratur, & provisio tamquam vacantis impetretur Beneficii. Olim quidem Bullæ deposcebantur pro omnibus ferè Beneficiis, quorum Romæ fiebat provisio: & necesse erat ut Bullis exprimeretur ratio, qua Beneficia vacabant. Ita De Devol. n. 105. 106. enim apertè Rebuffus. At verò cùm publicatis semel Concordatis, jam Bullæ Pontificiæ non ferè flagitentur, nisi ad Consistorialia Beneficia: inde fit ut Devolutarii contenti sint signatura Pontificis supplicationi suæ subscripta, reservata facultate jus suum persequendi, & causas devolutionis aperiendi apud inferiores Judices. Certè non possunt illi possessionem Beneficii nanciscì, nisi Judex Regius concesserit, ut adnotat idem Rebuffus.

VIII. Quamvis ea ratio irrumpendi, ut ita dicam, in Beneficia, minus Canonicis consentanea Regulis videri meritò possit; prælusum tamen aliquid ejusmodi fuit superioribus & melioris notæ sæculis. Illud ratum ante omnia & inconcussum semper viguit Ecclesiasticæ purioris disciplinæ Decretum, posse neminem irruere sua sponte in officia quælibet, muniaque Sacerdotii Christi: sed eos demum accedere debere, qui cælestis vocationis oraculo asciscantur. Necessum est ergo, ut Devolutarius pio aliquo incitamento agatur & religioso, ad Christi & Ecclesiæ laudem spectante, ad Beneficium quodlibet venandum, quod Sacerdotii Christi portio indubitatissimè aliqua est. Quocumque demum flagitio irretitus sit is Beneficiarius qui impetitur, potest quandoque non minùs flagitiosa cupiditate illaqueatus videri is, qui illum impetit, & exturbare satagit.

IX. Sed nemo jure vituperavit Devolutarios, si eo stimulentur spiritu & zelo, quo religiosus olim Presbyter Gratianus, qui vehementissimè piissimeque indignatus Apostolicam Sedem à tribus nefariis usurpatoribus profanari, numerata singulis ingenti pecunia, ut sanctissima abirent dignitate, eo perfecto, ipsemet ut liberator Apostolicæ Sedis subrogatus illis est. Otto Frisingensis Episcopus, Petrus Damiani, Glaber, Gregorius VII. qui omnes eo ævo floruerunt, tantis laudibus extulere singularem hujus Presbyteri, qui Gregorius VI. postea dictus est, pietatem & sanctimoniam, ab omnibus cupiditatum præstigiis alienam, ut ejus electioni tamquam inculpatæ & laudatissimæ subscribere cogamur. Baronius ita sensit non emptum ab eo Pontificatum fuisse, sed redemptam vexationem. Otto certè Frisingensis, quo nemo accuratiùs rem edisserit, non ait datam à Gratiano Presbytero pecuniam, ut Pontifex eligeretur, aut ut scelesti Pontificatus incubatores, eum sibi locum concederent; sed ut eos adduceret ad resignandam dignitatem, quam pari impietate & pepererant sibi, & exercebant: quo peracto populus Romanus sospitatorem suum ad Pontificatum provexit. Si ergo posteà huic Pontifici impacta est infamia & accusatio simoniæ, adeoque & exauthoratio, sceleratissima ea fuit calumnia, & vis atque oppressio infanda. Baron. an. 1044.

Si tum approbata non est à compluribus ea ratio, qua Gregorius Apostolica Sede excussit tres sacrilegos incubatores; qui approbari, aut verò ferri potuissent hodierni nostri Devolutarii? Confugiunt hi quidem ad authoritatem legitimam, Beneficiorum dispensatricem: extrudere cum Beneficio cupiunt, quem sua eò intrusit vel asseruit perversitas. Hactenus innoxia & inculpata sunt omnia. Sed ea qua palam plerumque æstuant cupiditas, non ejiciendi indignioris ministri, sed suæ vel avaritiæ, vel ambitioni inserviendi in eodem ministerio occupando, ea vero nullo satis potest honesto prætexi velo.

X. Vidimus tum ad immediatum superiorem fieri devolutionem, cum inferiores Collatores tempore à Canonibus defixo conferre cessant. At cùm indignis vel irregularibus conferunt, tunc jus ad Papam revolvitur. Non alio consilio Romanos Pontifices eam sibi exercendam potestatem sumpsisse credere par est, quàm ut nequiores ministros ab Ecclesia ablegarent. Idcirco etiam invectum esse usum illum, ut Beneficia jure solo vacantia delatoribus ipsis conferrent, quo essent, qui pervigiles excubarent in omnibus Ecclesiis ad criminosos ministros explorandos, retegendosque, tamquam publicæ disciplinæ censores. Optat, cupitque Pontifex, ut tam pia & casta sit voluntas atque industria horum delatorum, quàm sæpiùs nobis laudati, & nunquam satis laudandi Gratiani. Si secus faxint, suo periculo faciunt, nec tamen sine aliquo Ecclesiæ compendio, quæ vel sic expurgatur. Edixit Concilium Lateranense IV. ut in Concilio Provinciali examinaretur, an Episcopi Beneficia quæpiam indignis impertissent: suspenderentur ea potestate, si Can. 30.

abusi

abusi ea essent, eaque in alios transferretur. Nihil hinc attingitur de delatoribus Beneficiariorum, eo gradu indignorum.

Art. 4. XI. Prohibitum est Edicto Aurelianensi, ne Devolutariis Episcopi charta sua aliqua antè adessent, quàm is qui ab Ordinario institutus fuerat, ineptus & inhabilis ad id Beneficium gerendum declararetur. Ex quo colligeret aliquis non Pontificem tunc solum conferre solitum Beneficia quæ ex imperitia quavis devolverentur. Sed cùm eo ipso Articulo prohibiti essent Judices rationem habere Rescriptorum ad Devolutarios Apostolicorum, vel aliorum quorumcumque, ante inhabilitatem solemni sententia declaratam, eo nomine is Articulus revocatus est Edicto Blesensi; ubi præterea Devolutariis impactæ sunt complures onerosæ conditiones, ut quamprimùm terminandæ insistant liti, & ne possint ante sæcularis Judicis sententiam fructus Beneficii attingere, etsi potuerint induci in ejus possessionem. Hæ cautiones innovatæ rursus fuere in Edicto Amboisiano anno 1572. Melodunensi 1579. & Ludovici Magni Codice anno 1667. jamque antè ex parte saltem præscriptæ fuerant Edictis Henrici II. annis 1550. & 1557.

Art. 46. Art. 7. Art. 17. T. 14. ar. 11. Art. 15.

Verùm illud præ cæteris animo mandandum est, duas esse Regulas Cancellariæ, quæ usu receptæ sint in Gallia: nempe 30. & 33. quæ ab Innocentio VIII. manarunt, *De annali Possessore, & de triennali Possessore*. Prior illa durioribus constringit legibus Devolutarium, qui negotium facessit Beneficiario, unius anni possessione gaudenti. Posterior hæc conticescere & facessere prorsus jubet Devolutarios, post pacificam triennii possessionem.

Porrò triennalis hæc pacifica possessio, quæ Canonici Tituli vicem gerit, si qui alio quocumque careant, non aliud est quàm triennalis illa præscriptio, quæ ante mille ducentos amplius annos authoritatem nacta est in Africanæ Ecclesiæ Concilio ad hanc ipsam speciem, qua de hìc agimus. Canon hujus Concilii in Gregorianis Decretalium libris fulget, jubetque ut si quis Episcopus Ecclesiæ Catholicæ recolligat, societque locum aliquem, vel tractum à Donatistis incessum, eumque pacificè triennio possideat: ne evinci exinde eo possit, dummodò vicina Ecclesia, quæ illum vindicare potuerat, proprio interim ne destituta fuerit Episcopo. Non conceditur etiam novis Episcopis, ex eodem Canone, nisi triennium, ad repetenda hæc Ecclesiæ suæ, ut ajunt, membra. *Si per triennium nemine repetente teneurit*.

c. Placuit. De Præsc. c. 2.

Sess. 21. Concilium Basileense Titulum saltem coloratum flagitavit, quod extra controversiam est, cùm bonæ fidei debeat esse præscriptio. *Habens coloratum titulum*: deinceps verò possessori nullus reformidandus erit Devolutarius: *Ratione juris noviter impetrati: non possit molestari*. Quod Basileense Decretum ab Ecclesia Gallicana ratum habitum est, & Pragmaticæ insutum, Titulo *De pacificis Possessoribus*, & postea Concordatis Titulo eodem, qui vigesimus octavus est.

XIII. Finem huic capiti faciet Novella Justiniani jam superiùs illa quidem commemorata, sed hìc strictim saltem delibanda rursus, ubi ex instituto agitur de Devolutione, cujus in ea Novella antiquissima jaciuntur fundamenta. *Si qui debent Episcopum eligere, citius ipsa Decreta intra sex menses non faciant; tunc periculo propriæ animæ ille quem competit ordinare Episcopum ordinet*.

Novel. 123. c. 1.

CAPUT LII. *P. 4. l. 2. c. 19.*

Legatorum facultates ad conferenda Beneficia.

I. Hæ Legatorum facultates ad Beneficiorum collationem quàm antiquæ sunt.

II. Quàm latè illæ paterent sub Innocentio III.

III. Legatis tantummodo à Latere, annuebantur hæ facultates Occasiones earum concedendarum.

IV. Anglorum de his querelæ, utque eis satisfactum sit in Concilio Lugdunensi I.

V. Querelæ Germanorum, utque eas refellere Cardinalis Papiensis.

VI. Quos modos, quos fines his facultatibus Legatorum adhibeat Gallia.

VII. Earum prima & altissima origo.

VIII. De Legatione Avenionensi.

I. LEgatorum in conferendis Beneficiis potestatem videtur Bernardus perstrinxisse, cum de eo tam amarulentè, & tam justè Legato conqueritur, qui ministerium suum seque pari dedecore deturpabat, & vel præficiebat, vel præficere conabatur omnibus Ecclesiis, Ecclesiarumve ministeriis, adolescentulos ætate magis, quàm sapientia florentes, & carnalis suæ, quàm virtutum pulchritudinis cupidiores. *Formosulos pueros in Ecclesiasticis honoribus, ubi potuit promovisse; ubi non potuit voluisse*. Epist. 290.

II. Innocentii III. decreto non perfectum est, sed declaratum ex usu recepto posse Legatos Apostolicos reservare sibi Ecclesiastici Patronatus Beneficia, antè etiam quàm vacarent, & conferre ubi vacarent. Quin ultra ille progreditur. Affirmat enim posse Legatos conferre Beneficia, ad Prælatorum collationem spectantia, ipsis inconsultis. *Non præjudicatur Prælato si quando per Apostolicæ Sedis Legatum eo inconsulto Ecclesia concedatur, &c.* In Epistola quapiam meminit Legati, qui sibi integram servaverat primam Præbendam vacaturam, consentiente Capitulo. *Vobis consentientibus*. Narrat tamen Rainaldus, à Pontifice declaratum esse, minimè necessarium esse hunc Patronorum consensum. Sed memoratu illud dignius est, quod subdit Pontifex, certiorem factum se à Legatis Prælatos quosdam & Capitula ipsa præterlapsis jam sex mensibus Concilii Lateranensis III. ubi inaudierant adventare Legatos, tum præfestinè omnia contuliisse Beneficia: tunc rescriptum à se fuisse ad Legatos, ut si dignis doctisque collatæ essent Præbendæ, ex dispensatione rem dissimularent: *Eas de patientia permittatis ab ipsis possideri*. Alioqui aliis eas conferrent.

C. Cum dilectus De jur. Patron.

Regest. 14. Ep. ultim. Ann. 1204. n. 66.

C. Litteras De supp. negl. Præl.

III. Id verò ad Cardinales Legatos *à Latere* pertinet. Quos enim extraordinariè alios Papa Legatos mittit, vel nonnullarum Ecclesiarum, qui dicuntur Legati nati, nullam ii in partem societatemque hujus potestatis vocantur. *Ecclesiæ Romanæ Legati, quantumcumque plenam Legationem obtineant, sive à nobis missi fuerint, sivæ prætextu suarum Ecclesiarum Legationis sibi vendicent dignitatem: ex ipsius Legationis munere, nullam conferendi Beneficia habeant potestatem; nisi hoc specialiter duxerimus indulgendum. Quod tamen in fratribus nostris Legatione fungentibus nolumus observari. Quia sicut honoris prærogativa lætantur, sic eos authoritate fungi volumus ampliori*. Hæc verba sunt Decretalis Innocentii IV. Quæ suprà à nobis congesta sunt de primioribus Mandatis & Reservationibus, vel Expectativis, ex iis omninò dilucidum factum est, initio non ipsos Pontifices ea Beneficia contuliisse: sed preces primò adhibuisse ad Collatores, postea præcepisse ut conferrent, denique Executores designasse qui conferri urgent, vel conferrent ipsi. Itaque quando age-

De officio Legati. In Sexto.

do agebant aliqui in Provinciis Legati, tum ipsi ea fungebantur executione Mandatorum Papæ. Stephanus Tornacensis suprà alicubi monuit Pontificem non semel id oneris sibi à Pontifice impositum fuisse, ut Clericos vel aleret, vel stipendio aliquo foveret. Vides quàm hinc apertus daretur Legatis aditus, ut Beneficia ipsimet conferrent.

IV. Resilierunt Angli primum ab his Legatorum reservationibus, palamque de iis conquesti sunt apud Innocentium IV. & Concilium Lugdunense I. anno 1245. Querelas eas Matthæus Paris intexuit historiæ suæ. Et hinc forsan ansa oblata est ejus promulgandæ Decretalis, quæ modò à nobis recitata est. Certè Legatus Martinus, cujus grassationes ille exaggerabat, Legatus non erat *à Latere*. *Magister Martinus licet non utens Legationis insigniis, &c.* Aliquantò antè Angliæ Barones querelas & ipsi suas effuderant, quòd nec à Beneficiis Patronatus laici audaces Legati suas manus abstinerent quibus abundè à Gregorio IX. satisfactum fuerat, confirmatis luculentè exemptionibus omnibus laici Patronatus. Paris. anno 1239.

V. Sub Pontificatu Pii II. molestè ferebant Germani, quod suis in Ecclesiis Cardinalis Legatus *litteras reservationum passim concederet*. Scripsit verò Jacobus Cardinalis Papiensis ad Prælatum Germaniæ, nec mirandum quidquam in ea re esse, nec novum: eum esse morem omnium Legatorum, id jus, eam ipsis Canones potestatem facere: nulla speciali ad id facultate hunc Legatum esse donatum. Juri se illum accomodare Communi, cui obstrepere non possit Concordatum Germanicum. *Nihil alienum fit, non modo à consuetudine aliorum Legatorum, sed nec à Canonibus sacris. Faciunt hoc alii & semper fecerunt, nec nisi à jure potestas illa conceditur. Nullas superinde litteras Apostolicas habet Legatus, detulit solum, quod sibi jus tribuit. Id vero Compactata nationis non tollere perspicuum est, quando juri scripto est consentaneum.* Epist. 18.

VI. Haud scio, an inde conjici possit, necdum tunc moris fuisse, ut Legatorum facultatibus ad Beneficia apud Gallos, limites, finesque alicui circumscriberentur. Quamvis enim jam inde à Regno Caroli VII. & Ludovici XI. scrupulosissimè exigeretur, ut ne Legati munus suum obirent, nisi permittente Rege & quandiu ille permitteret, sponderentque eo jubente munere abituros, nec quidquam juri Regio, & libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adversum unquam adgressuros: non tamen inde trahi quidquam poterat ad circumcidendas eorum in Beneficiorum dispensatione facultates. Preuves des Libert. Gal. c. 25. Ibid. n. 11. 18.

Anno demum 1502. eo Senatusconsulto quo prorogata est Legatio Cardinalis Amboisii, *retentum fuit in mente Curiæ, ut in provisionibus, vel collationibus, quas faceret Legatus, observaretur Regula de verisimili Notitia, sicut in provisionibus Papæ.* Anno 1515. Senatusconsulto quo Registratæ sunt facultates Episcopi Tricarcensis, concessa non est ei nisi collatio sexaginta Beneficiorum, cùm nec ipse plura postulasset. Missas facio reliquas deinceps additas coarctationes, maximè anno 1542. 1547. & aliis posterioribus. Ibid. n. 51. 52. &c.

VII. Si non multùm autem desudavimus investiganda origine harum Facultatum quibus instruuntur Legati à Latere ad conferenda Beneficia: in causa id fuit, quod ipsa legationis vox & natura declaret participationem quandam Pontificiæ potestatis. Ideò & quam primùm cœptum à Pontificibus dari mandata, & reservationes Beneficiorum Patronatus, vel Collationis Clericorum: jam tum Legati idem sibi pro suo modo sumpsere. Ipsis etiam quandoque Legatis mandabat Pontifex, ut hæc & illa ei Beneficia servarent integra, Sed ex eo maximè capite promanavit hæc amplissima Legatorum potestas in Beneficia: quod uno & eodem tempore illa duo lapsa sint in mores & in disciplinam Ecclesiæ: ut Pontifices Collatores quodammodo universales evaderent omnium orbis Beneficiorum: utque Legationes frequentissimas in omnes Ecclesiæ Provincias, ad castioris Disciplinæ redintegrationem missitarent. Exundaverat in omnes Provincias Occidentis effrænata incontinentiæ & simoniæ licentia: serpenti malo objecit Sedes Apostolica Legatos suos quoquo versum discursaturos, plenissima instructos potestate, ad abdicandos, aut ex dispensatione retinendos Beneficiarios, vel simoniacos, vel impudicos: ad eorum resignationes admittendas, & tum plerumque rursus eos Beneficiis quibus sponte se exuissent, investiendos, ad ea etiam nonnumquam aliis conferenda. Usque adeo autem id frequentatum jam fuerat sæculo XI. & XII. ut tempore Innocentii III. jam in commune jus receptum esset, ut suprà confirmabat Cardinalis Papiensis. Innoc. III Regest. 11 Epist. 201. Regest. 16 Epist. 37.

VIII. Avenionensis Legationis primordia non possunt ante ea referri tempora, quibus Avenionensis & Venaissimus Comitatus ditionis fuere Romanorum Pontificum, ac proindè postquam Pontifices Avenione aliquandiu sederunt. Cùm enim à Joanna Regina eum comitatum sibi persoluto pretio comparassent, expressissentque ab Imperatore sibi relaxari, & concedi jus summi dominii, quo hactenus Imperatores ex reliquiis quibusdam Regni, seu Arelatensis, seu Burgundici fruebantur: exinde regio seu provincia ea status & dominii Pontificii, à Legato Pontificio administrari debuit, perinde ut aliæ Provinciæ Ecclesiastici dominii in Italia singulæ singulos Præfectos & Gubernatores habent Legatos. Gregorius XI. Avenionensium Pontificum ante schisma ultimus, cùm inde se Romam referret, unaque Sedem Pontificiam, vix ambigi potest, quin Legatum Avenione dimiserit. Legatum & eò destinavit successor ejus Urbanus VI. ante extortum schisma. Quandiu Clemens VII. & Benedictus XIII. post excitum schisma Avenione ipsi sederunt, non Legatus ibi, non Vicelegatus opus fuit ullus, nisi Roma aliqui mitterentur, aut nominarentur juris servandi gratia, sicut ad Patriarchatus & Episcopatus *in partibus* nominantur, qui nominetenus sint Episcopi & Patriarchæ. Ex quo denique Benedictus XIII. receptui cecinit, & in Hispaniam secessit, sedere haudubio Avenione Legati, vel Vicelegati, sicut & in omnibus aliis Status Ecclesiastici Provinciis.

Legationi Avenionensi subest Provincia, subest Delphinatus, quòd Provincia *Patria obedientiæ*, ut vocant, habeatur, & necdum Francico Regno accessisset, à quo divulsa fuerat, jam inde à tempore filiorum Ludovici Pii: nondum inquam Francico rursum Imperio conglutinata fuerat eo tempore, quo maximè vigebat Legatio Avenionensis. Cùm similiter Delphinos suos haberet peculiares Principes Delphinatus, eo etiam tempore, quo jam Pontifices Romani Avenione sedebant, suberat & ipse Avenionensi Legationi, ut credere par est, & quidem tantò propensiùs, quòd is & Princeps & Principatus Germanicis Imperatoribus esset suo quodam modo obnoxius. Inde effectum est, ut & postquam Gallicano imperio parere rursum cœpit, Avenionensis Legationis finibus peræquè ut antè circumscriptus fuerit.

Legatione utraque perfunctus est suo ævo Cardinalis Amboisius, nimirum & Avenionensi, & extarordinaria per omnes Galliæ Provincias: Ille ipse est qui interveniente Vicario suo Ludovico de la Rochechouard Episcopo Santonensi, transegit cum Senatu Aquisextiensi de spiritali jurisdictione Legatorum & Vicè-Legatorum Avenionensium. Publicatæ sunt & in lucem editæ Facultates, quibus Clemens IX. Cardinalem Rospiglioſum Legatum Avenionensem instruxit. Illis confirmatur ea Legatione contineri Provincias seu Metropoles

Eccle-

Ecclesiasticas Viennensem, Arelatensem, Ebrodunensem, Aquensem, & Narbonensam.

CAPUT LIII. *P. 4. l. 2. c. 20.*

De Graduatis.

I. Jam inde à XIII. *sæculo Doctores cæterique variis Graduum insignibus clari in distrubutione Prælaturarum & Beneficiorum præpositi cæteris omnibus fuere.*

II. Bonifacius VIII. largiorem illis Beneficiorum copiam infudit.

III. Qua in re imitati sunt eum Pontifices Avenionenses.

IV. Variæ vicissitudines tempore schismatis Avenionensis.

V. Statuta Cleri Gallicani, cùm subduxisset se obedientiæ dubiorum sibi visorum hinc & hinc Pontificum.

VI. Multa adnotantur in ejusmodi Statuta.

VII. Restituuntur Pontifices juri suo pristino in Beneficia, quod compendio cessisse videtur Parisiensis Universitatis, cujus Prælati minus fuerant studiosi. Frequentes hæ alternationes inter Pontifices & Episcopos, Alternativas tandem mensium peperere.

VIII. Qui fieret ea distributio in Anglia.

IX. Decreta Basilieensis Concilii, ad prærogativas Graduatorum in Beneficiis consequendis.

X. XI. In eamdem rem Pragmaticæ decreta, & Concordatorum.

XII. Qui insimulari non possint Graduati, quòd se ipsi ad Beneficia obtrudant. Eorum defensio à Concilio Colonienſi, & ab exemplo Congregationum Ecclesiasticarum.

XIII. Eorum rursum defensio ex Concilio Tridentino. Ut se gereret sanctus Carolus Boromæus. Quàm consentaneum & optandum, ut extra menses Graduatorum Collatores Ecclesiastici, & omni tempore Patroni laici Clericis Seminariorum Beneficia conferrent.

XIV. De litium frequentia ex occasione Graduum.

XV. Statuta Conciliorum & Edicta Regum, ad examen Graduatorum.

I. EX quo primùm jacta sunt fundamenta Universitatis Parisiensis, tum Pontificibus, tum Conciliis curæ fuit ejus alumnos omni gratiarum genere ornare, & copia cumulare Beneficiorum. Innocentius III. Ecclesiæ civitatis Insulæ Præbendam conferri fecit Subdiacono, indidem oriundo, & qui ibi humaniorum litterarum studiis præfuerat, eo uno merito illum anteponens Presbytero, quamvis ea sacerdotalis esset Præbenda. *Nos ad litteraturam ipsius, qui Scholas dicebatur habuisse, pium habentes respectum, &c.* Longè maxima pars Reservationum, Expectativarum, Mandatorum Apostolicorum Clericis addicebatur, quos longa studiorum curricula exhauserant, vel exhaustos sustentare non poterant. Hist. Univ. Paris. to. 2. pag. 531.

Conventus Generalis Episcoporum Galliæ Parisiis coactus anno 1283. & munimenta sibi aliqua comparare satagens adversùs Mendicantium privilegia, Universitatem ipsam suæ causæ & defensioni implicare vehementer studuit. Adsciti sunt Doctores, eosque admonuit nomine & verbis totius Conventus Archiepiscopus Bituricensis, conspirare & cònniti eos debere cum Episcopis ad eundem scopum: cùm ex eorum Collegio cooptati hactenus fuissent, cooptandique posthac forent universi Galliæ Prælati. *Quod nos sumus, vos eritis. Credo enim quod non sit hodie Prælatus inter nos, qui de hac Universitate non sit assumptus.* Hist. Univ. Paris. To. 3. pag. 466.

Si vel Prælaturæ autem non donabantur, nisi Graduatis cæteris, & maximè Doctoribus, idem de cæteris utique augurandum est Beneficiis. Nullæ tum adhuc certæ ad hæc, fixæque erant leges: sed cùm minùs eo tempore ferverent studia literarum, cùm numerus studiosorum parcus, rarissimæ Universitates, certum est eos qui in Universitatum Gymnasiis exculti & perpoliti fuerant, multò cæteris digniores fuisse, qui ad Beneficia eligerentur.

II. Cum Romani Cardinales anno 1302. in Gallias perscriberent ad purgandam Bonifacii VIII. famam, id singulariter contestati sunt, ei Pontifici non aliud magis cordi fuisse, quàm ut mandatis suis & Beneficiis cohonestaret pauperiores Clericos, Magistros in Theologia, & quicumque aliqua Graduum gloria florerent. *Quis unquam prædecessorum suorum formas providendi pauperioribus Clericis plus extendit, quibus per nullos ex Prælatis fiebat provisio, & mendicare quodammodo cogebantur in opprobrium Clericale. Exurgant cum ipso Domino Magistri in Theologia, quibus ipse in Parisiensi Ecclesia Canonicatus contulit & Præbendas. Exurgant Magistri & alii litterati, &c.* Rescripsit & sacrum Collegium eodem anno, si Ecclesias Pontifex mandatis frequentioribus gravasset, imputandum id & charitati ejus esse & sollicitudini, pervigilanti pro sustentatione complurium Clericorum, quorum nec pietate, nec eruditione, nec paupertate moverentur, aut vel tantillum tenerescerent Prælati. *Si quando gravavit Ecclesias, hoc fecit providendo in forma pauperum multitudini Clericorum, ad quos parum se extendebat pietas Prælatorum, &c.* Duas tantùm Episcopales Ecclesias à Bonifacio datas affirmavit, nempe Archiepiscopatum Bituricensem, quo Ægidium Romanum Doctorem Theologum ornarat; & Episcopatum Atrebatensem, quo auxerat. Doctorem utriusque juris peritissimum. Confirmarunt denique Cardinales, voluisse Papam concedere Regi Collationem Præbendarum omnium Ecclesiæ Parisiensis, si modò eas conferret Doctoribus in Thologia vel jure utroque, aut alterutro; vel denique viris scientiæ laude & virtutum splendore claris. *Quia Ecclesia Parisiensis est honoranda & nobilis Ecclesia volebamus ei concedere, sicut frequenter diximus, collationem Præbendarum in illa Ecclesia, ita tamen quòd non poneret ibi, nisi Magistros in Theologia, vel Doctores Juris Canonici vel Civilis, vel personas alias quæ essent magnæ scientiæ & literaturæ, non nepotes illius, vel illius, ad preces illius.* Hist. Univ. Paris. To. 4. pag. 27. 28. Ibid. c. p. 30. 32.

Joanna Franciæ & Navarræ Regina anno 1304. extruxit Parisiis Collegium Navaræ, assignavitque proventus annuos ingenti Bursariorum numero, nimirum Grammaticis viginti, Logicis & Philosophis triginta, Theologis viginti; jussitque ut unaquaque hebdomada hæ solverentur singulis pensiones, donec assignarentur eis Beneficia, triginta saltem librarum Grammaticis, quadraginta Logicis, sexaginta Theologis. *Donec sibi videlicet Grammaticis de Beneficio valoris triginta, Logicis valoris quadraginta, & Theologis valoris sexaginta librarum Parisiensium, vel amplius, per quemcumque contigerit provideri.* Has illa voluit esse non literarum magis, quàm virtutum & pietatis scholas. *Qui Doctor & Magister scholares suos non solùm in scientia, sed etiam in conversatione laudabili, honestate vitæ & moribus, charitativè & fideliter erudiant verbo pariter & exemplo.* Denique seu docentes, seu discipulos nonnisi fortuna tenues, ac pietate & religione divites esse voluit, qui his subsidiis sustentarentur. *Et sint tales, tam ipsi, quàm alii inferiores Scholares, de quibus verisimiliter præsumatur, quod non habeant unde per se ipsos, aut per parentes eorum in studio sustentari valeant, sed existant pauperes bonæ vitæ.* Non aliud hæc ergo erant, quàm Seminaria, ubi ad disciplinas & virtutes Clero consentaneas informabantur Clerici Launoius. Hist. Colleg. Navar. p. 8. 9. 42.

inopes & expoliebantur, ut Eccleſiaſticis aliquando Beneficiis & miniſteriis defungi poſſent. Quæ tunc ergo leges, & Decreta Eccleſiæ iſtiuſmodi Scholarum alumnis Beneficia adſignari magna ex parte jubebant, non aliter ſpectari debent, quàm ſi nunc præſcriberetur, ut Collatores Beneficia ſui juris permagna ex parte iis conferrent Clericis, qui in Seminariis diutinum & laudabile poſuere tyrocinium. Penſiones verò iſtæ quæ Burſariis ſeu tyronibus his ſolvebantur, poterant utique pro manualibus haberi Beneficiis: *Percepturi Beneficium Burſæ* b. p. 10.52. *ſuæ, ſibi aliàs proviſum fuerit.* Quæ tunc illis per ſingulas hebdomodas diſtribuebantur portiunculæ, in ſingulis marſupiis, ſeu Burſis, unde Burſariorum nomen, inſtar erat redituum, vel diſtributionum Beneficii manualis.

III. Quandiu Avenione ſedem habuere Pontifices, gratiarum & Beneficiorum largiſſima copia perfudere omnes Univerſitatis Pariſienſis Doctoris, alioſque pietatis & doctrinæ laude illuſtriores. Anno 1318. Joannes XXII. Prælatos Franciæ ob- Rainald. ann. 1318. n. 26. jurgavit, quòd in Beneficiorum diſpenſatione Graduatos indonatos abire ſinerent, inopiaque laborare, ex quo fiebat: ut & ipſa Univerſitas ſitu quodam & ſquallore marceſceret. *Gemit Rachel pulchros habens palmites, quos Eccleſiarum Prælati reſpicere dedignantur; Debita namque virtutibus præmia non impendunt honorem ſapientiæ non tribuunt, ſed potius Sion ex ſanguinibus ædificare contendunt. Unde ipſa Univerſitas miſerabiliter ac lamentabiliter deficere cogitur niſi per vos cæteroſque Eccleſiarum Prælatos relevetur.*

Diximus jam inter auſpicia Pontificatus Clementis VI. centum circiter millia Clericorum ejus munificentiam & charitatem interpellaſſe, ut Beneficiorum largitione aliqua ſublevarentur. Anno 1342. miſit ad eum Univerſitas Rotulum eorum, quos ad Beneficia nominabat. Non nominabantur tunc Pontifici, niſi qui reapſe docebant in publicis prælectionibus Univerſitatis. Epiſcopi quandoque ipſi complura ſui juris Beneficia Univerſitati ſua ſponte offerebant, Graduatis diſpenſanda cujuſque Facultatis, Iſtiuſmodi Univerſitatis Rotulos, ſeu Catalogos exiſtimant Romanum ad Pontificem mitti cœpiſſe jam inde à temporibus Joannis XXII.

IV. Poſtquam verò peſtiferum erupit ſchiſma inter Urbanum VI. & Clementem VII. tum verò Hiſt. Univ. Paris. To. 4. pag. 276. 276. 312. 376. 901. copioſus ille Beneficiorum & gratiarum rivulus, qui in Univerſitatem prius influebat, alió derivari & effluere cœpit. Clemens VII. Avenionem ſecedens cùm triginta ſex Cardinalibus ſuis, non potuit non eos aliis omnibus præſidiis ferè deſtitutos, larga ſaltem Beneficiorum Galliæ ubertate ſolari & fovere. Audi quæ de his Paulus Æmilius in vita Regis Caroli VI. *Cum Clemens ſex & triginta ſuæ factionis Cardinales haberet, eorum cupiditati prope ſola Francia propoſita erat, quod reliquus terrarum orbis longè maxima ex parte Urbanum unicum Pontificem maximum cognoſceret. Qui verò purpuratorum Clementem ſequebantur, ſacris Franciæ Beneficiis, ut quæ opulentiſſima erant, ita maxima ſpe, conatu expectationum & reſervationum muneribus imminebant, nullo ſanctitati honore habito, litterarum Muſæique reſpectu nullo.*

Eadem perhibet Joannes Juvenalis Urſinius anno 1381. *Eò tandem res perducta eſt, ut nemini probo & docto quidquam Beneficii obtingere poſſet, ne alumnis quidem Univerſitatis.* Commemoratur etiam Spond. an. 1381. n. 5. & an. 1381. n. 8 à San-Dionyſiano Monacho vitæ Caroli VI. Regis Scriptore, *non impleſſe Prælatos Franciæ quod ſponderant, in ſeque receperant Univerſitati tempore ſuſpenſi, inter utrumque Pontificem ſtudii, Clericiſque Graduatis quamminimam Beneficiorum portionem impertiiſſe, &c. Exarſiſſe Univerſitatis indignationem, & toto Quadrageſimæ tempore ceſſaſſe tum Lectiones, tum Conciones, unde & defluxit, alioque dilapſa eſt ſtudentium ingens multitudo. Interpoſuit authoritatem ſuam Rex, & ſpem fecit conſulendi neceſſitatibus ſtudentium; atque ita Lectiones Concioneſque publicæ rurſus frequentari cœperunt.* Joannes Juvenalis Urſinius ait Prælatos ex utriuſque obedientiæ ſuſpenſione reſtitutos pleniſſimæ fuæ ad Beneficiorum collationes poteſtati, *ea largitos fuiſſe ſervis mancipiiſque ſuis, ejuſque rei cauſa Univerſitatem tam crebras, quam juſtas querelas ingeminaſſe.*

Nec penitus tamen vel Clemens VII. vel Benedictus XIII. Univerſitatis Graduatos in præteritis habuere. Illam partibus ſuis adjungere & conciliare intererat prorſus ad eorum dignitatem tuendam. Ideò & Univerſitas ſuos ſubinde Rotulos illis miſit; & ſi minùs frequenter miſit, per ipſam ſtabat, non per ipſos. Quod videlicet plures ejus Magiſtri in Romæ ſedentis Pontificis partes propenderent. Vide Hiſtoriam Univerſitatis Pariſinæ.

V. Conventus Prælatorum Regni anno 1408. Pariſiis habitus, ſuſpenſa utriuſque Pontificis obe- To. 4. p. 73 592. 716. 752. dientia, multa edidit ſtatuta, quibus gradibus Gra- To. 4. pag. 70. 110. duati conſurgebant ad opima illa privilegia, quibus in Conciliis non multò poſt habitis locupletati ſunt. Conſtitutum quippe eſt in eo Conventu Cleri, ut L. 28. c. 5. refert Monachus San-Dionyſianus, *Ut ſæculares Clerici Graduati inſcribuntur Rotulis Univerſitatis, ita opus eſſe ut Regulares nomina ſua ſcripto dent, quo & ipſis Beneficiorum ſui ordinis impartitione conſulatur. Abbates & Superiores illi ſui juris Beneficia conferrent, ſin minus, ad Concilium Provinciale referretur. Beneficia quorum reditus exiles, jejunique erunt, recuſari poterunt à Graduatis. Ut occurratur eorum fraudulentæ ambitioni, qui in plurium Univerſitatum Rotulis inſcribi ſe facerent, aut Optimatum, aut Principis, aut Facultatis, atque ita plurium loca & miniſteria occuparent Eccleſiæ perutilia: ſtatutum eſt, ut uni omnes Rotulo inſcribantur, &c. Si nominati non conſentiant intra menſem Beneficiis, quæ ſibi obtigerunt, penes Collatores erit poteſtas, ut aliis conferant. Nec nominari ſinetur, cui jam ſunt Beneficia & reditus quadringentarum liberarum, niſi is paterna, maternaque ſplendeſcat nobilitate, vel Doctoris lauream conſecutus in Theologia, vel Jure Civili, Canonicoque, vel Baccalaureus ſit Medicinæ, aut Baccalaureus formatus Theologiæ.* Hæc Monachi San-Dionyſiani Hiſtoria ſanè luculenter ſcripta, cujus Gallicanam verſionem ita Latinam rurſum feci.

VI. Nemini faſtidium, ut ſpero, creabit hujus contextus prolixitas, tam multis fæta egregiis documentis. Obſerva enim 1. ab anno 1399. ad 1408. hanc omnem Graduum & Graduatorum diſciplinam formatam, perpolitamque fuiſſe. Probabile omninò eſt, Regem fidem ſuam liberaſſe, ut qui in ſe receperat, conſultum iri honori & commodis Univerſitatis, privilegioque ad Beneficia conſequenda. Antè enim non aliud quàm univerſim commendabatur, ut litteratorum maximè ratio haberetur in Beneficiorum collationibus. 2. Graduati hic nomina edebant ſua in Catalogis Univerſitatum; atque ita jus conſequebantur ad Beneficia, quæ inciderent 3. Uno gaudebant menſe ad conſultandum, acquieſcerent oblato Beneficio, an illud abjicerentque; eoque ſpatio temporis non poterat Beneficium alteri conferri. 4. Recuſari poterant Beneficia ob redituum tenuitatem. 5. Nomina ſua inſcribebant non ſolùm Univerſitatis Catalogis, ſed & Optimatum & Principum. 6. Ubi ex Beneficiis jam ſuis colligebant reditus annuos quadringentarum librarum, non ulla præterea poterant nova admittere Beneficia, niſi Nobiles eſſent, aut Doctores, aut Licentiati Medecinæ, vel Baccalaurei formati Theologiæ. 7. Certum eſt & go hanc omnem Graduum & Graduatorum diſci- Hiſt. Univ. To. 5. pag. 175. 176. plinam privilegiorumque eis conceſſorum, Eccleſiæ Gallicanæ & Univerſitati Pariſienſi imputandam eſſe. Poſſet ea res magis magiſque confirmari, ſi vacaret proferre, quæ tunc deliberata fuerint in hanc rem, quæ conſultata, quæ Cleri Conventui

pro-

propoſita: Omnes Prælaturæ, omnes majores Dignitates, maxima pars Beneficiorum Doctoribus, Licentiaris, aliiſque Univerſitatis Graduatis deſtinabantur. Propoſitum etiam fuit, in tertia pars Beneficiorum integra eis ſervaretur. 8. Ita neceſſariò obviandum fuit propudioſæ Beneficiorum diſpenſationi, aut diſſipationi, quæ Avenione fiebat tempore ſchiſmatis: cujus labi affines erant & ipſi Prælati, cùm ſuſpenſæ obedientiæ variis intervallis, ipſi interim Beneficia omnia ſuo arbitratu largiebantur.

VII. Hæ verò Conſtitutiones omnes Cleri Gallicani reſciſſæ & irritatæ prorſus ſunt anno 1414. cura & induſtria Cardinalis Archiepiſcopi Piſani, quem Joannes XXIII. Pariſios ablegarat. *Rex quippe, Regina & Delphinus nominationes obtinere, miniſtris ſerviſque ſuis profuturas: ſimiliter & Univerſitas, non ſine cumulo quodam novo privilegiorum. Rex & Optimates poteſtate tantùm non Papali utebantur in Prælaturas; eorum enim voluntati ſerviebat Papa. Quin & quandoque pecunia interveniebat. Ideo autem Rex facilè paſſus eſt eas revocari conſtitutiones, quòd paſſim perſonarent querelæ de Prælatis, qui collatione Beneficiorum ad ditandos cognatos ſervoſque ſuos abutebantur, nec vacabant ad ejus munificentiæ conſortium aliquod, vel virtute & meritis claros viros, vel Clericos Graduatos, vel Nobiles.* Hæc Joannes Juvenalis anno 1414. qui & hoc ſubjicit, de earum conſtitutionum oblitteratione ingemuiſſe complurimos, quòd ita occurreretur huic *ruſticorum ambitioni, qui filios ſuos Clero importunius obtrudebant, & in Clerum ſemel cooptatis Beneficia comparabant, redemptis pecunia Expectativis.*

Appen. Con. Conſtant. Decret. 2.

Si Decreta verè fuiſſent Concilii Conſtantienſis, quæ nobis viſa ſunt Decretorum proluſiones & tentamina quædam fuiſſe; conſtaret jam tum placuiſſe, ut ne eligeretur Epiſcopus, *niſi Doctor aut Licentiatus cum rigore examinis, &c.* ut primæ Dignitates Cathedralium & Collegialium ſervarentur Doctoribus, aut Baccalaureis Theologiæ formatis, vel Doctoribus, aut Licentiatis Juris Canonici, vel Civilis, niſi tam tenues eſſent reditus, ut intra menſtruum ſpatium non poſſet Graduatus adduci ad conſentiendum; ut reliquis Graduatis pateret aditus ad Rotulos Univerſitatum. *Cæteris autem litteratis in prærogativis litterarum providebitur*; ut denique in Expectativis ejuſdem datæ, Graduati cæteris præferrentur; ſi ambo eſſent Graduati, is præferretur, qui Diœceſeos ejuſdem eſſet.

iſt. Univ. Paris To. p. 309. 10. 348.

Anno 1417. innovata eſt appellatio Univerſitatis olim interjecta adversùs proviſiones Prælatorum, quibus ipſa contemptui prorſus erat cum ſuis. Emicuit & tum quàm optatum ei fuiſſet, ut in Pontificem rurſus tota illa Beneficiorum diſpenſatio revocaretur. Sæviit Delphinus, ſæviit & Sienatus minis & carceribus, nec ea tamen provocatio prohiberi potuit. Pauco poſt tempore convenit Papæ & Epiſcopis, de alternativa menſium, quibus viciſſim conferrent. Itaque anno 1421. Rotulos ſuos Univerſitas ad Pontificem & ad Prælatos miſit. Non abhorret, ut jam dixi, à veri ſimilitudine, alternantes has viciſſitudines ſubductæ Pontificibus obedientiæ, & reſtitutæ, in cauſa tandem fuiſſe, ut & alternativa menſium ad Beneficia decerneretur.

onc. To. 12 15. 302. 303

VIII. Anno 1417. Archiepiſcopus Cantuarienſis Beneficia omnia ſuæ collationis, ſeu curæ animarum innexa, ſive ejus expertia, deſtinavit viris litteratis: nimirum pingujora Graduum ſuperiorum conſortibus, exiliora inferiorum. Parochiæ ſexaginta marcarum argenti, & reliqua Beneficia quadraginta marcarum Doctoribus aſſignabantur: Baccalaureis & Licentiatis addicebantur Parochiæ quinquaginta marcarum, & reliqua Beneficia marcarum triginta, Patroni Eccleſiaſtici jubebantur alternis conferre uni Graduato, poſtquam arbitratu ſuo, contulerant duobus aliis. Eadem Conſtitutio ab eodem Archiepiſcopo publicata rurſum fuit anno 1421. ad ſedendas querelas Univerſitatum Oxfordienſis & Cambridgienſis.

IX. Hæc veluti præludia, hæc rudimenta tentata ſunt ante Concilium Baſileenſe, a quo Graduatorum privilegia & Beneficiorum in eos diſpenſationes, ſuæ quodammodo perfectionis cumulum aliquando tandem obtinuere. Nam circumciſis Mandatis Apoſtolicis, unoque ſervato in Patronum decem, duplici in Patronum quinquaginta & amplius Beneficiorum: ut Graduatis ſupereſſent quæ conferri poſſent, edita eſt à Concilio Conſtitutio ſequens, quæ tum demum habitura erat locum, poſtquam Expectativæ Papæ abolitæ eſſent, & poſtquam Epiſcopi præter quatuor menſes quibus gaudebant, reliquos recuperaſſent octo, quos ſibi Pontifex vindicarat.

Sanxit ergo Baſileenſis Synodus 1. ut non in Metropolitanis tantùm Eccleſiis juxta Lateranenſe Concilium, ſed & in Cathedralibus omnibus prima Præbenda addiceretur Doctori, vel Licentiatiato, vel Baccalaureo formato in Theologia, cum Titulo Theologi, ut Theologicas prælectiones ſemel aut bis hebdomada qualibet faceret. 2. Ut in omnibus Eccleſiis Cathedralibus & Collegialibus tertia pars Præbendarum Graduatis adjudicaretur, præſertim Doctoribus, Licentiatis & Baccalaureis in Theologia. 3. Si quibus duæ ſint jam Præbendæ in Cathedralibus, aut quibus abundè redituum eſt ex Beneficiis ad vitam decenter ducendam, quæ ſumma ad ducentos florenos taxatur: ne iiquidquam præterea in vim Graduum ſuorum poſſint extundere. 4. Urbium muris cinctarum Parochiæ concedentur, ſi fieri poterit, Graduatis, aut ſaltem Clericis, qui triennium totum conſumpſerint in Scholis Theologiæ, vel Juris, & qui quapiam in Univerſitate conſecuti ſint Artium Magiſterium. 5. Vigilabit Conciliorum Provincialium diligentia, ut hæc Decreta mandentur executioni. Vigilabunt & Capitula Provincialia Regularium, ut Beneficia Regularia doctioribus & dignioribus quibuſque adjudicentur.

X. Congregatio Cleri Gallicani, quæ apud Biturigas coaluit anno 1438. conſtituit, & Patroni & Collatores Eccleſiaſtici conferrent Graduatis duas tertias partes ejus tertiæ partis Beneficiorum, quam eis Baſileenſe Concilium addixerat; ut Parochiæ & Capellaniæ eo numero continerentur, ad has duas tertias partes Graduatos ſuos nominarent Univerſitates, Patronus, ſeu Collator inter ejuſdem anni Graduatos conferret pro lubitu ſuo; ſed ne vetuſtiores Graduatos recentioribus poſtponere poſſet; ut ne Graduatorum ſpei jurique ſubjiciantur Beneficia, quæ vacant ex permutatione, vel reſignatione ſimplici; denique ne Univerſitates ſuis inſignirent Gradibus, niſi Clericos doctrinæ & probitatis ſpectatæ: cùm perridiculum ſit prorſus eſſe, ut reapſa erant, indoctos Doctores: *Nam, ut notum eſt, & cunctis ridiculoſum, multi Magiſtrorum nomen obtinent, quos adhuc diſcipulos magis eſſe deceret.*

C. de Collat. §. Item placuit. & ſeqq.

Hiſt. Univ. Paris. To. 5. pag. 687. 698. 701.

Anno 1467. magna virium animorumque contentione enixa eſt Univerſitas, ut Pontifici extorqueret duos menſes alumnis Univerſitatum, maximè verò Pariſienſis Operam ſe daturum Rex ipſe ſpopondit Anno 1472. Sixtus IV. ut Francos alliceret ad conſentiendum revocationi Pragmaticæ, ſex menſes Ordinariis permiſit, ſibi ſex ſervavit. Tunc rurſus Univerſitas laboravit, ut ſibi duos impetraret. At ea Sixti IV. Bulla irrita cecidit, & anno 1499. Rex ſtrictiſſimè ſervari Pragmaticæ & Concilii Baſileenſis Decreta in negotio Graduatorum, Edicto ſanxit.

XI. Concordata denique illuxerunt, conſentanea pene Concilio Baſileenſi & Pragmaticæ. De Theologo ejuſque Præbenda idem edicitur. Tertia quoque pars Beneficiorum Graduatis tributa, non

ut

ut primùm Graduato, duo alia Beneficia aliis pro arbitrio conferret Patronus, vel Collator: sed mensium alterno decursu: ut quæ primo post publicata Concordata mense vacarent Beneficia, ea Graduatis necessariò conferrentur. Quæ duobus sequentibus vacarent, ea voluntati Collatorum & Patronorum permitterentur. Si Beneficia mensibus Graduatorum vacuata, aliis conferrentur, collatio esset irrita: eaque ad immediatum Superiorem devolveretur, inde & ad summum Pontificem. Graduati simplices à nominatis eò discrepant, quòd illi litteris tantùm suorum Graduum ritè insinuatis muniti sunt, hi verò etiam nominati & præsentati fuere ab Universitate quapiam: menses Aprilis & Octobris Graduatis simplicibus. Januarius & Julius Graduatis nominatis adscripti sunt. Inter Graduatos simplices, cui eorum vult, gratificatur Ordinarius: at Graduatorum nominatorum seniorem semper juniori quoad gradus præferre cogitur. Ideò & vocantur hi menses rigoris, qui nominatis Graduatis attributi sunt. Si concurrat data, Doctor præfertur Licentiato, hic Baccalaureo; & cùm hinc & inde eosdem Gradus consecuti sunt, Theologiæ Doctores Doctoribus Juris canonici anteponuntur, hi denique Doctoribus Medicinæ. Graduati si jam pleni sint aliis Beneficiis, nihil est ultra quod sperare debeant; Beneficia quæ permutatione vacant, non possunt nisi permutantibus cedere; Episcopus quæ in suas manus resignantur simpliciter, ea liberè cui lubet confert, nulla Graduatorum habita ratione. Graduati nec regularibus, si sæculares sunt; nec sæcularibus inhiare possunt Beneficiis, si sint regulares. Parochiæ urbium muris cinctarum Graduatis conferrentur, vel iis qui tres annos contriverint in studiis Theologiæ, vel qui Magistris Artium adscripti sint. Pontificis tum præventio, tum Apostolica mandata, Graduati omnibus præpollent.

XII. Cùm lex omnium sanctissima Ecclesiasticæ professionis sit, ut nemo se suo marte ingerat, & ne irrumpat in sacra ministeria: sed opperiatur vocem cælestis vocationis, ei obsequatur; pedissequus, non prævius: Quæritur qui Graduati, seu simplices, seu nominati declinare possint invidiam audacis & temerariæ ambitionis? Quippe Graduati ipsi nominati, quos excusare quodammodo videri potest ipsa Universitatum præsentatio; coguntur tamen & ipsi confiteri, & ambisse se diutiùs & desudasse non parum, ut præsentarentur. Respondemus autem primùm quidem, insolentissimæ fore audaciæ, si quis id vituperare adgrediatur, quod & Pontifices, & Synodi Generales complures, & Conventus Præsulum celeberrimi, famosæ denique Universitates suis Spici. To.7. Decretis sanxerunt, non solùm innoxium, sed pertutile etiam & Ecclesiæ compendiosum. Nicolaus de Clemangis luculentum hac quidem de re Tractatum edidit, quo & nudavit latitantes terrenarum cupiditatum venas, quæ in animis scatent complurium Graduatorum. Sed nemo tamen sui compos inficias ibit, ea personarum esse vitia, non Graduum, quibus potest quis uti mente purissima, si mente ipse purissima sit. Idque ad Graduatos etiam simplices manat, qui & ipsi suo quodam simpliciore modo ab Universitatibus tum præsentantur, cùm suis donantur Gradibus.

Si qua superfit difficultatis nubecula, eam excutiet Concilium Colonienſe anni 1536. Cùm hæc enim Synodus Universitatibus illacrymata esset labefactatis & concidentibus post Lutheranæ hæreseos grassationes, ita demum has earum labes resarciri posse confidebat. 1. Si ex Ecclesiasticis proventibus multitudo ingens pauperum studiis strenuè incumbentium sustentetur. Si bona enim Ecclesiæ pauperum sunt & Clericorum patrimonia, sunt ergo maximè dicanda pauperum usibus Clericorum, ubi studiis litterarum infixi spem faciunt uberrimi fructus in Ecclesiam redituri. 2. Si certa subjiciatur spes adipiscendorum Beneficiorum, tum Professoribus, tum studentibus, qui solertia & strenuitate sua reliquos antecellent. *Academias instaurari maximè in votis est. Id fieri posse nobis videtur, si modus aliquis inveniatur, quo pauperibus. Scholasticis ex Ecclesiasticis stipendiis aliquid possit decidi. Clericos enim illos convexit Ecclesiasticis stipendiis sustentari, quibus parentum & propinquorum nulla bona suffragantur. Quo insuper Professoribus, atque his qui in bonis litteris, optimisque disciplinis, ac in primis Theologiæ studiis multùm profeciſſent, spes præmii fieret. Nam spes alit artes.* Par. 1. 2. n. 5.

Præses hujus Concilii Hermannus, qui non alio tunc quidem, quàm purioris Ecclesiasticæ disciplinæ amore ardebat; Groppetus dubium doctrina an pietate præclarior: ingenium primò hujus Concilii, postea & compilator, nulla re denique illustrior quàm recusato Cardinalatu: laudes verò eximiæ, quibus hanc exornavit Synodum Cardinalis Sadoletus, doctrinam ejus Decretaque non à calumnia, non ab invidia tantùm, sed & ab obliqua suspicione quavis vendicare possunt. Inde verò id existit, privilegiis Graduatorum nil contineri, quod officiat legibus vocationis Clericalis, cùm & his legibus, & illis privilegiis suffragetur apertissimè hoc Concilium. Spond. an. 1546. n. 16.

Si qui sint quibus necdum satisfaciat hæc Colonienſis Concilii vel authoritas, vel doctrina; adjiciendum hic erit ejusdem Concilii votum, consiliumque, ut Collatores Universitatem exorent, quò ab ea sibi significentur, qui Graduatorum emineant eruditione, qui pietate præcellant, ut his Parochiales Ecclesiæ, & Canonicatus Collegialium adsignentur. *Cuperemus omnes Collatores ordinarios, Præsertim Parochialium Ecclesiarum, huc induci posse, ut Academiæ potestatem facerant significandi subinde ipsis viros litteratos, ad regendum ejuscemodi Ecclesias idoneos, quos Collatores Parochiis cùm vacarent, præficere non differrent, &c. Quod si idem apud Collegiatas Ecclesias, &c.* Hæc certè pulcherrima Graduatorum defensio; Ab universitatibus præsentantur post multa pietatis & eruditionis experimenta, nec necesse est, ut ipsi sese ingerant. Nihil prohibet quin alii Graduati imò & quin omnes Beneficiarii expectent dum ab Episcopis, dum à privatis arcanorum conscientiæ Præsidibus, Rectoribusque & Confessariis excitentur ad professionem Ecclesiasticam, & proinde ad Beneficia quæ ipsis volente Deo obtigerint: cùm ad originem & ad ingenium Ecclesiastici instituti accommodatius sit, ut Beneficio, quam ut patrimonio Clerici victitent. Vocationi utique cælesti adscribendum est, ubi se nunc tam multi offerunt, illigantque Congregationibus Clericalibus non ante centum annos excitatis; sed ad imitationem excitatis earum longè antiquissimarum, de quibus Tomo priore verba fecimus. Ubi, inquam, se his devovent innectuntque Congregationibus Clericorum, idque faciunt consilio & impulsu piorum & doctorum virorum, quibus vitam, conscientiamque suam regendam crediderunt: vocationi sanè divinæ id totum meritò vindicatur. Atqui harum Congregationum socii & gregales, totidem non immeritò Beneficiarii dici possunt, eorum simillimi, qui priora Ecclesiæ sæcula illustrabant, cibo necessario & veste contenti. Parem ad mediocritatem temperata sunt Graduatorum Beneficia. Eorum nemo non potest eodem spiritu & zelo agi, quo qui in Clericales illas Congregationes inscribi se ambiunt, ut necessariis vitæ subsidiis instructi, totos se deinceps divinis & Ecclesiasticis obsequiis ministeriisque mancipent. Hæc fuit mens, hæc voluntas Conciliorum Pontificumque, qui Graduatorum privilegiis instituendis, augendis, firmandisque tantopere studuerunt. Ibid. n. 16.

XIII. Concilii Tridentini Patres graviter illi quidem incubuerunt, ut ne quis irrepere, aut irrumpere posset in Ordines & Beneficia Ecclesiastica, ni-

ca, nisi cælestis vocationis oraculo alliceretur eò, aut pertraheretur. Et nullis tamen magis indulserunt Graduatis, ad summa quæque dignitatum Ecclesiasticarum fastigia promovendis. Optatissimum
Sess. 24 c. 12. enim illis fuit, ut in Ecclesiis Cathedralibus & Collegialibus dignitates omnes & media saltem ex parte Canonicatus, nonnisi Doctoribus vel Licentiatis in Theologia, vel Jure Canonico conferrentur. Ubi non oscitanter illud observandum est, antiquissimorum potiùs, quàm nuperorum Conciliorum Decretis se attemperasse Tridentinam Synodum, dum non magni facit Graduatos in Medi-
Can. 29. cina, vel in Jure Civili. Concilium Toletanum anni 1566. huic Tridentino Decreto subscripsit.

In eodem Tridentino Concilio cum alibi subji-
Sess. 7. c. 13. ciuntur Episcopali examini, qui ad Beneficia vel eliguntur, vel præsentantur, exceptis iis qui ab Universitatibus præsentati, vel nominati sunt, approbantur manifestissimè Graduatorum nominationes. Non constat quod ea exceptio revocata sit alio ejusdem Concilii loco, ubi Concursus & Examen ad Ecclesias Parochiales instituitur. Sed perspicuum est nihil esse quod obstrepat modestiæ, pietatique Clerici, ad divinam vocationem supensi & sequacis, in eo examine & concursu à Tridentina Synodo instituto, ut Ecclesiarum Parochialium Clero regendo admoveantur, qui ab examinatoribus digni, cæterisque omnibus digniores pronuntiabuntur.

Si æqua lance perpendantur verba singula hujus Concilii, vel Spiritus sancti, qui Præsules ejus in unum collectos vegetabat, animabatque, apertissimum erit posse eos qui ad hoc examen concurrunt, non agi nisi pietatis germanæ & obedientiæ instinctu. Sanctus Carolus Mediolanensis Archiepiscopus sanctissimus, concursus & examinis diem pro more publicabat. Verùm ut verba ipsa usurpem Latinæ consuetudini tradita Giossani, qui vitam ejus scriptis mandavit, *Clerus ejus universus us-*
.8. c. 30. *que adeo ab ejus ore & voluntate pendebat, & ad omnia obaudiens & sequax erat, ut nemo examini se sisteret, nisi ab eo jussus: cum omnes unius illius curæ & providentiæ incumberent; certi se ab eo Beneficiis & muniis Ecclesiasticis admovendos pro modulo suæ quemque pietatis & industriæ; persuasissimi à pietatis scopo numquam se aberraturos, cum Beneficia officiaque non capesserent, nisi consilio imperioque Præsulis cœlesti sapientia refertissimi. Unde & illud nascebatur, ut beneficio qualicumque indignus haberetur, qui illud injussu sanctissimi Pastoris aucupatus fuisset.*

Pulcherrimum verò illud, & omnibus Ecclesiarum Præsulibus studiosissimè inculcandum, quod idem Scriptor subjicit. Seminaria Caroli verè Seminaria illi fuisse, ex quibus Clericos deligebat, ad Beneficia omnia suæ Diœceseos gerenda implendaque. Nempe Clericos hos omnis in Seminariis excultos informatosque in quatuor classes digesserat Carolus, ut & pro eodem sanctimoniæ & industriæ gradu Beneficia in eos omnia dispensaret.

Erant olim ab exordio sui Universitates ipsæ Seminaria, ex quibus adsciscebant sibi Episcopi optimos quosque collaboratores & Beneficiarios suarum Diœceseon. Pari ratione post Concilium Tridentinum Episcopalia Seminaria omnia simulacra quædam sunt Universitatum: ut qui in eis longa studiorum & virtutum exercitatione expoliuntur, non injuria pro Graduatis ab Episcopo quolibet haberi possint, quibus imitator factus sancti Caroli, Beneficia liberæ suæ collationis largiatur; quibus etiam à Patronis similiter conferri curet pro virili sua parte, Beneficia liberæ ipsorum præsentationis. Ex eo ita constituto & in mores receptо, ille efflorescceret longè optatissimus fructus, ut ne Clerici unquam de Beneficiis litigarent, nec in ministeria pacis & sanctimoniæ, per fores irruerent tumultuosarum concertationum, ne quid asperius dicam. Accipe & hæc rursus in eamdem rem ex eodem Scriptore vitæ Caroli. *Pax & concordia* Ibidem.
tanta in ejus Clerico dominabatur, ut aureo hoc ævo prorsus à nulla frequentaretur, & tota conticesceret Curia Archiepiscopalis, quod ad causas Beneficiorum attinet, resignationes, permutationes, & id genus alia, Sed cum nemo non consideret & acquiesceret providentissimæ Pastoris optimi charitati, ne cogitabant quidem illi de Beneficiis, in unum demersi studium pietatis & religionis. Mihi quidem non liquet, an inter exordia sua Graduati consimilem alerent concordiam, pacemque, & una virtutum æmulatione exardescerent: impræsentiarum certè non alia feracior litium seges est.

XIV. Inde est quod inter complures Reformationis Articulos, quos Oratores Caroli IX. Regis Galliæ Concilio Tridentino suggerere jussi fuerant Goldast. Const. Imp. To. 3. pag. 170. anno 1563. quibus persimiles & ab Oratoribus Imperatoris depromendi erant: propositum fuit, ut uno ictu perimerentur innumerabiles lites, sublata distinctione petitorii & possessorii, sublatis & Memeir. du Conc. de Trent. p. 373 nominationibus Universitatum, quas Constantiensis invexit Synodus, jussisque Episcopis Beneficia instituere & conferre, juxta leges sanctissimas sanctissimi viri Gregorii Papæ, rerum Ecclesiasticarum callentissimi, conferre, inquam, iis, non Suprà c. 40. n. 14. qui petunt, & ambiunt, sed qui detrectant, & fugiunt. Verba ipsa jam superiùs retulimus.

Nèc est quod quisquam miretur, si nihil ejusmodi decreverint Tridentinis Præsules, cùm citra controversiam executio istiusmodi Decreti nusquam difficiliores exitus habitura fuisset, nusquam in graviores dissensiones incursura, quàm in Gallis. Jure enim suo Universitates nullum non movissent lapidem ad sarta tectaque tuenda privilegia sua; nec segniores fuissent Curiæ sæculares, ne sibi judicia extorquerentur possessorii Beneficiorum. Esto ut Decretum Tridentini perrogatum fuerit, verendum supererat, ne superiores Præsules in eorum exempla irent, qui sub Carolo VI. Beneficiorum omnium provisionis compotes facti, pluris servulos & mancipiola sua faciebant, quam Universitatum Graduatos. Certè nec in dubium vocari potest, quin in tanta Patronorum multitudine complurimi ad deteriora etiam consilia defluxissent.

Anno 1583. Concilium Turonense indoluit ve- Cap. 21.
hementissimè de turba Graduatorum, ab omnibus doctrinæ & industriæ præsidiis destitutorum; interpellavit proinde Universitatum Doctores, ut ne posthac Nominationum & graduum litteras darent, nisi publico, rigidoque examine præmisso; illud in primis inculcant, simoniæ genus esse, ubi pretio privatim Graduum litteræ darentur; edixit denique, ne litterarum id genus ratio haberetur, nisi ipsi juramento, alii testimonio suo confirmarent, præisse earum concessioni examen publicum Cap. 9. n. 14. rigidumque.

Ulteriùs etiam aliquid tentavit Concilium Burdegalense; sanxit enim, ut coram adessent examini Doctores omnes; utque postea Episcopo potestas esset examinandi Graduatos, & ejiciendi imperitos quoscumque nactus esset, *Posse Ordinarium quosvis Graduatos, etiam nominatos pro Beneficiis obtinendis examinare, & repellere indoctos vobis declaramus.*

Edictum Molinense anni 1566. non permisit modò, sed etiam præcepit Episcopis, ut examini novo subjicerent Graduatos, etiam nominatos, utque procul eos ablegarent, si minùs peritos comperissent. Hoc Concilio & Edicto niti potest eorum sententia, quibus visum est revocatum esse à Art. 9. Tridentino, privilegium illud Graduatorum, ut Art. 10. ne examini subdantur. Idem firmatum est Edicto Henrici IV. anno 1596. Itemque Ludovici XIII. anno 1629.

De

De Patronatu laico iterum, de primis precibus Imperatorum & Regum, de lætis Regni auspiciis.

CAPUT LIV. *P. 4. l. 2. c. 21.*

De primis precibus Regum & Imperatorum: De lætis item Regni auspiciis.

I. Preces tantùm primò adhibebantur à Regibus, qui nec impatientes erant repulsæ. Quàm animosè Theophylactus Bulgariæ Archiepiscopus in genus preces abnuerit.

II. Mirum Adriani IV. exemplum.

III. Impellitur Ludovicus Junior Rex, ut præcepta precibus misceat, ab Abbate qui sua interesse existimabat.

IV. Qua fiducia restiterit Hildebertus Archiepiscopus Turonensis.

V. Nec non & S. Hugo Episcopus Lincolniensis.

VI. Mirum Ludovici Junioris factum, qui Pontificium Breve respuit, quo permittebatur ad primam omnium Regni Cathedralium vacaturam Præbendam nominare.

VII. Rodolphus Imperator præsentavit ad omnes primò vacantes Præbendas Cathedralium Imperii, confirmavitque eo jure usos priscos Imperatores.

VIII. In Lusitania & in Anglia quandoque vis allata est.

IX. Philippus Pulcher privilegio gavisus est Bonifacii VIII.

X. In Concilio Tridentino huic Principum juri derogatum non est, quanquam abolitæ sint Expectativæ omnes.

XI. Nuperi Pontifices consuetudinem Germanorum Imperatorum privilegio firmaverunt.

XII. De privilegio Regum Franciæ.

XIII. De Canonicatibus, quos Reges ipsi obtinent in nonnullis Ecclesiis.

XIV. Edictum Henrici III. Regis de Præbendis primò vacantibus sub initio Regni.

XV. Edictum Henrici IV. Regis de Præbendis primò vacantibus sub Episcopo novo.

XVI. Cleri Gallicani super his monita ad Reges.

I. NOn antè orienda est nobis dissertatio de Electione, seu Nominatione Episcoporum à Clerico, à Pontifice, à Principibus, quàm exhausta fuerit quæstio de laico Patronatu, agitata quidem illa superiùs, sed hic tandem profligan da. Initium ducemus à Mandatis Regum, quæ vim precum tantummodo primùm obtinuerunt, sed & ex precariis postea necessaria in præcepta evaserunt, peræquè ut Mandata Pontificum.

Preces ergo primùm interposuere Imperatores, Reges, Principesque, ad Patronos Ecclesiasticos & Collatores Beneficiorum. Unde nec ex repulsa magnopere illi succensebant. Theophylactus Archiepiscopus & Primas Bulgariæ inflexam animi sui constantiam tunc prodidit, cùm à Duce rogatus, ut amicitia sibi conjunctum hominem Episcopatu donaret, pari sanctitate & fiducia respondit, non decere, ut hujusmodi se negotiis interponeret, nec verò donorum & officiorum cælestium dispensatores molliri, vel inflecti posse commendationibus mortalium. *Nec tibi, domine mi, in ista fas est teipsum ingerere, quæ magna sunt & formidanda: neque nobis ita temerè divinæ gratiæ condonare.* Necdum à se creditas esse Episcopales Ecclesias ullas, nisi iis, quos longo probasset tyrocinio virtutum & functionum Ecclesiasticarum; vel qui diutiùs Constantinopoli concionibus vel prælectionibus sacris præfuissent; vel qui non inferiorem his laudem secessu quodam pio assecuti essent, & Monasticæ vitæ exercitationibus: si ejusmodi esset qui sibi commendabatur, gratias se potiùs illi habiturum, quàm ut de eo benè se meritum esse speraret. *Quod si talis est quem Dominus meus commendat, non tu gratiam habiturus es nobis, sed nos tibi.*

Baron. an. 1071. n. 22.

II. Indeflexam quoque animi sui constantiam eximiè prodidit Adrianus IV. quando preces repulit Frederici I. Imperatoris, de Archiepiscopatu Ravennatensi conferendo in Comitis filium, quem jam tamen Subdiaconum Ecclesiæ Romanæ ordinarat ad preces Imperatoris ejusdem, & jam tum ac si Diaconus esset, Titulo certo, seu Beneficio Ecclesiastico donaverat. *Tamquam si in Diaconum jam fuerat ordinatus, Ecclesiam ei specialiter assignavimus.* Id autem in causa fuit, quamobrem abnueret Pontifex, quòd Ecclesia Romana undique Clericos uberiùs dotatus eruditione & virtute ad se trahat, suo in gremio ad summa culmina evehendos: tantum abest, ut suis se ipsa filiis orbari patiatur. Itaque Pontifex ad preces Imperatoris minus Beneficium concessisse, Episcepatum recusasse videri potest. Epist. 5.

III. Cùm percuperet Ludovicus VII. Galliæ Rex Meldensis Episcopi nepotem ornare ac beare Præbenda aliaqua majoris Ecclesiæ Parisiensis, demulsit Alexandrum III. Papam, ut mandato ea de re suo Decanum & Capitulum ejus Ecclesiæ conveniret. At Abbas sancti Memmii apud Catalaunum, ut nepoti suo daretur Præbenda ejusdem Catalaunensis Ecclesiæ, non contentus Regis litteras ad Episcopum expressisse electum, ad Decanum & ad Capitulum; illum etiam compulit, ut ne causationibus acquiesceret, vel tergiversationibus cederet, sed Regia ut potestate uteretur, scriberetque Metropolitano Remensi, ut Præbendam ipsemet conferret. Unde liquet, quàm non ferè potuerit non aliquando Regum humanitas & clementia circumveniri præstigiis Prælatorum, carnalibus affectibus plus æquo indulgentium, & ea tum in alios cudentium vincula, quibus ipsi aliquando tandem illaquearentur & ingemiscerent. *Nisi sine dilatione, quod dicimus, feceritis, & nostrum erit dedecus, & honor vester detrimentum pariter patietur. Absque precibus & supplicationibus sola authoritate vestra facere potestis & debitis. Non expedit juri & potentiæ suæ derogare, & quod in manu tenet, ab alio postulare. Restat igitur id solum, ut litteris vestris fratri vestro domino Remensi, exclusa omni ambiguitate; occasione & dilatione significetis, quatenus prædictum nepotem nostrum de prædicta Præbenda investiat; cùm nec electus possit, nec prædictus Decanus precibus vestris voluerit eum investire.* Epist. 107. Du Chesne To. 4. pag. 669. 504.

IV. Hildebertus Turonensis Archiepiscopus diffidebat mirum in modum à sententia Abbatis hujus Catalaunensis, cùm ad Honorium II. scribebat, uno eo commisso suo incidisse se in calamitates, quas à ministro Regis patiebatur plurimas, quòd recusasset Ecclesiastica Beneficia dilargiri ad ejus mandata, seu præcepta: *His premor angustiis, quia zelo zelatus sum domum Dei, quia dignitates Ecclesiasticas, nec ex Regis præcepto dispositi, nec ei disponendi facultatem indulsi. Sciens enim quia magis oportet Domino obedire, quàm hominibus, personas eligi, quæ in exequendis Ecclesia negotiis pondus diei portarent, & æstus. Alteri igitur Diaconatum, alteri Decaniam dedi.* Ista autem verba, *ex Regis præcepto*, precibus jam præceptiones accessisse declarant. Epist. 67.

V. Necdum Rex Angliæ præcepta adhibebat, sed preces: quibus tamen si quis minùs cederet, protinus efferveſcebat. Cùm ab Hugone sanctissimo Lincolnienſi Episcopo Præbendam vacantem flagitasset; ille cui amici consultò, vel inconsultissimè

simè potius sperabant se antiam hanc dedisse recolligendæ Regis gratiæ, qua dudum exciderat: ea respondit intrepida fiducia, quæ pene innata & coalita ei inerat, Clericis donanda esse Beneficia, non Aulicis: esse affatim Regibus alia, quibus ministros suos donarent & locupletarent; sincerentque cælestis Regis vicissim ministros laborum suorum mercedula frui. *Non Aulicis, sed potius Ecclesiasticis personis Ecclesiastica sunt conferenda Beneficia. Habet dominus Rex unde tribuat mercedem servientibus sibi, nec debet summo Regi famulantes privare proventibus suis, ut inde servi provideri poscat à nobis.* Indignatio, ut assolet, primò Regis animum invasit; at ubi Episcopum audiit, incessit admiratio, & charitas in eum propensior.

VI. Miram hanc Angli Regis animi moderationem superavit, ut opinor, Ludovicus VII. Galliæ Rex ex Palæstina redux. Oblato enim sibi Mandato Apostolico, quo permittebatur arbitratu suo primam Præbendam in qualibet Regni Cathedrali conferre cum fructibus temporis quo vacasset, eo uti recusavit, conducibilius sibi fore dicens, authenticum ipsum privilegii igni tradere nunc, quàm semetipsum æternis ignibus aliquando tandem cruciari. *Cui cùm quidam Clericus Papale privilegium attulisset, quod in omni Ecclesia Regni sui primam vacaturam haberet, cum fructibus medio tempore provenientibus; ille confestim combussit litteras, dicens se malle tales comburere litteras, quàm animam suam in inferno torqueri.* Hæc Valsinghamus, ex quo liquet Regis hujus animi penetralibus insedisse miram quandam integritatem & religionem, quanquam nec cupiditatum illecebris semper, aut iracundiæ inaccessus esset.

Scripsit aliquando Innocentius III. ad Collegialem Galliæ Ecclesiam, ut mandatario suo Præbenda assignaretur una, alteraque similiter annueretur precibus filii Regis Galliæ Philippi Augusti. *Gratum erit, si ad preces memorati Nobilis in alia Præbenda duxerint providendum.* Inter Epistolas Sugerii Sandionysiani Abbatis, & Regentis Galliæ Regni per Regis absentiam, Ludovicus idem VII. is erat, qui maria tranaverat ad bellum sacrum profectus: una est in qua Theobaldus Comes Blesensis, vendicat sibi Regaliam Episcopatus Carnotensis, tum vacantis, atque adeo collationem Capiceriæ ejus Ecclesiæ, quæ tum quoque vacabat, nisi Regens preces interposuisset, ut de ea Capiceria disponeret. *Sed Si eam precibus ab Episcopo quæsieritis, indeme non intromitto.* Tum ergo Reges & Regentes his quandoque ad Beneficia precibus utebantur.

VII. Hactenus præsultorii tantùm conatus, jam res ipsa subjicienda oculis est, sub Imperatore piissimo, qui sanctissimè confirmat antiquissimo eo jure usos antecessores in Imperio suos. Rodolphum dico, Austriacæ Imperatoriæ familiæ Principem. Author additionum ad Uspergensem Abbatem publicavit formulam ipsam litterarum, seu precum, quas ea de causa mittebat: *Cùm ex antiqua & approbata, ac à divis Imperatoribus & Regibus ad nos producta consuetudine, quælibet Ecclesia in nostro Romano Imperio constituta, ad quam Beneficiorum Ecclesiasticorum pertinet collatio, super unius collatione Beneficii precum nostrarum primarias admittere teneatur. Devotionem tuam rogamus, quatenus huic Clerico de Ecclesiastico Beneficio studeas liberaliter providere.* Scripta est hæc Epistola ad Abbatem, unde facilè conjicitur, Ecclesias omnes Cathedrales, Abbatiales, Collegiales ei servituti fuisse obnoxias. Id produnt & ea verba formulæ, *qualibet Ecclesia*. Miscentur & hic præcepta precibus: *Precum primarias admittere teneatur.*

VIII. Non his se finibus continebat Rex Portugalliæ; precibus minas, præceptis vim addebat, ut eligi cogeret in Ecclesiis Cathedralibus aliisque, ubi primæ dignitates electione conferebantur. Utcumque satisfacere visus est Clero Regni sui; & Nicolao IV. Pontifice anno 1289. pollicitus non eas posthac a se preces adhibitum iri, quæ electionum libertatem perimerent. *Nec in suis precibus adjecturum, quod nullus alius eligatur, nisi is pro quo direxit preces suas.* Anno 1316. Clerus Anglicanus ab Eduardo II. Rege obtinuit, *ut cessarent preces & oppressiones ex hac parte.* In nova compilatione Constitutionum Angliæ Regum Joannis, Henrici III. & Eduardi I. legere est litteras Eduardi I. ad Abbatem, ut juberetur annua pecuniæ pensione refovere Clericum, donec Beneficio eum impariter idoneo, quo vitam tolerare posset. *Cùm vos ratione novæ creationis vestræ præfatæ Abbas teneamini uni de Clericis nostris, quem vobis duxerimus nominandum, in quadam pensione de domo vestra singulis annis percipienda, quousque eidem per vos provisum fuerit, de Beneficio Ecclesiastico competenti.* Rex vicissim spondet tantò propensiùs se Abbatiæ necessitatibus opitulaturum: *Ita quod vobis exinde reddamus in vestris opportunitatibus meritò promptiores.* Plurima sunt ejusmodi exempla in eadem compilatione, ubi Rex orat præcipitque, *Mandamus rogantes*: & ubi manifesta elucet præcepti vis, *Cùm vos teneamini.*

Id genus libellos precum dabat & Angliæ Regina, ut patet ex litteris ab Abbate & Monasterio sancti Cornelii ad Regem scriptis, postquam & pensionem exolverant, & contulerant Beneficium. *Regina Angliæ consors vestra nobis literas suas nuper direxit pro quodam Clerico, ut provideremus eidem in Ecclesiastico Beneficio, vel pensione competenti, qui de nobis recepit quadraginta solidos annuæ pensionis, quousque eidem provisum extitit in congruo Beneficio.* Expostulavit de eodem Rege Athelingensis Abbatia, ad ipsummet, quòd ab eo jam tribus id genus pensionibus gravata fuisset; quarum una fuerat *quadraginta solidorum* Clerico solvendorum.

Ejusdem generis preces ad Episcopos à Regibus mittebantur. Eduardus I. ad Episcopum Lincolonienſem his verbis scribebat: *Edmundo aliquam decentem & honestam pensionem percipiendam singulis annis de camera, vestra quousque sibi de Præbenda pro ipso competenti in Ecclesia vestra juxta nostrum rogatum duxeritis providendum, per vestras patentes litteras concedendo.* Eduardus idem à Pontifice quandoque Indulta impetrabat, seu Mandata, ad Episcopos, ad Archidiaconos, aliosque Collatores, ut adsignatis Beneficiis eorum penuriam solarentur, quos Rex suis ex servis, ministrisque designasset.

IX. Parciùs ea licentia abutebantur Galliæ Reges usque ad Philippum Pulchrum, cui Bonifacius VIII. anno 1297. concessit, ut Præbendam unam ex qualibet Ecclesia Cathedrali & Collegiali Regni sui conferret arbitrio suo: *Concessit Regi quod ad suum beneplacitum in qualibet Ecclesia Cathedrali & Collegiata Regni sui una persona idonea poneretur.* Id prescripsere Cardinales anno 1302. Non is erat Pulcher, qui exemplo uteretur Ludovici VII. & ejusmodi privilegio abstineret. Porrò privilegium consuetudini præponendum jure merito videbatur, ut quæ non rarò sit non aliud, quàm inveterata corruptela, quo solo tamen fundamento nitebantur Germani Imperatores. Quæ enim in manus nostras venerunt preces Caroli IV. Imperatoris, non alio se muniunt quàm consuetudinis clypeo, ut omnia rogentur Monasteria, cùm primùm Imperator clavum capessit Imperii, suæ ut nominationis Beneficium ejus precibus donent, siquidem cupiunt suas sibi libertates sospites incolumesque servari, Imperiali benevolentia & tuitione. Cùm Carolo IV. succesisset Venceslaus filius, suum ille hoc jus cessit Electoris Palatino, ut Clericum præsentaret suo nomine in Episcopatibus Spirensi & Vormatiensi. Sed in his litteris nonnulla sunt, quæ observasse juvet.

Rainald a. 30.

Pag. 1010.

Pag. 1044.

Pag. 1045. 1406. 1053.

Ib. pag. 1107

Ibid. p. 191.

Rain. c. 46. Hist. Univ. Paris. T. 4. p. 28. 32.

Goldast. Const. Imp. To. 1. pag. 341. 375.

juvet. 1. Illas inniti tum juri, tum consuetudini. *Tam de jure, quàm ab antiqua consuetudine.* Quippe vel tolerantia, vel consuetudo diutina jam in jus evaserat. 2. Sperabat Venceslaus eo se jure bis potiturum, primò quidem cùm Rex Romanorum creatus, secundò iterum cùm Imperii corona redimitus fuisset. 3. Hoc jus ille ad omnes effundit Ecclesias Cathedrales, Collegiales, Abbatiales, Regulares, sæculares, ad omnes denique Prælatos, Patronosque Ecclesiasticos.

X. Cùm indubium sit has Imperatorum litteras Expectativis annumerandas esse, cùmque Concilio Tridentino proscriptæ sint Expectativæ omnes: in dubium vocatum est, an eo Tridentini Concilii decreto implicarentur Imperatores: tum potissimum cùm Pius IV. Imperatorium hoc jus confirmasset, Cùm Thesaurariam suæ Ecclesiæ hujusmodi Imperatorio mandato Archiepiscopus Cameracensis involatam sibi fuisse vehementer doleret, Congregationem Concilii consulendam sibi esse statuit. Illa autem respondit cùm in eo decreto non fiat expressa mentio Imperatoris, eo illum non constringi; fit enim mentio Cardinalium, qui & ipsi eminentissimo continentur illo ordine eorum, qui hujusmodi decretis non continentur, nisi expresè commemorentur. Confirmata est à Gregorio XIII. responsio Congregationis, qui optimè se meminisse dixit in ea Sessione Concilii Tridentini, in qua quæstio ista concertata fuit, cùm molirentur aliqui hoc Imperatorum infringere & abolere privilegium, frustra illos fuisse, cùm longè pluribus suffragiis muniretur causa Imperatoris.

Sess. 24. c. 19

Fagn. in l. 3. Decr. Par. 1. p. 251.

XI. Jam ergo non injuria affirmabitur, privilegio etiam Apostolico niti jus istud Imperatorium, cùm à Pio IV. & Gregorio XIII. novum illi authoritatis pondus accesserit. Sed non constat eos hoc privilegio usos, eo tempore, quo de eo agebat Guimierius in Pragmaticam. Meminerat enim Pragmatica harum Expectativarum: *Facultates nominandi à summo Pontifice emanatæ*: easque damnabat in posterum. Sed cùm nec Imperatores, nec Reges expresso nomine ibi designarentur, certum est nec comprehensos eos fuisse.

De Collat. §. Placuit.

Hæ verò summorum Principum preces longo ab iis distant intervallo, de quibus Basileensis Synodus & Pragmatica agunt, & à quibus vehementer dehortantur. Optimates, ne unquam interponant se pro iis, qui eorum subsidio ambiunt se juvari, quando electiones ad Beneficia celebrantur. Scitè à Guimierio adnotatum est, Pragmaticam Basileensi Concilio assentiri, & ex ea posse Regem *motu proprio* preces adhibere; non posse, si quis suspirat ad aliquod Beneficium, per sese, vel amicorum opera Regem sollicitet.

De Elect. §. Licet. §. Nec cre. dit.

De Elect. C. Sicut. §. Ad tolle.

XII. Revocanda nunc eò oratio est, unde declinaverat, ad jura nimirum & privilegia Galliæ Regum diligentius excutienda. Posset suspicari quis privilegium quo Philippum Pulchrum ornavit Bonifacius VIII. personæ tributum fuisse non dignitati? perinde ut illud, quo Clemens VII. Avenione sedens anno 1386. Carolo VI. Regi concessit, ut duas in qualibet Cathedrali Præbendas conferret, referente Froissarto; peræquè rursus ut Innocentius VI. Joanni Regi ex Guimierio permisit nominationem triginta Præbendarum. Dilucidum est personæ hæsisse hæc privilegia, nec quidquam pertinuisse ad auspicatissima horum Principum regnandi initia.

L. 4. c. 4. De Collat. §. Item visum.

Propius accedit quod apud Carolum Molinæum legitur, nimirum quamprimum Reges solemniter inaugurati fuerant, id juris sibi sumpsisse, ut in singulis Regni Abbatiis suæ custodiæ commissis Monachum, vel Monialem nominarent. *Cùm dominus Rex utendo jure suo regio, in principio sui regiminis post suam coronationem in Abbatia regni sui de gardia sua existente, possit ponere, videlicet in Monasteriis Monachorum unum Monachum, & in Monasteriis Monialium quandam Monialem.* Cùm Rex eo jure uti voluisset in Abbatia Cuciacensi, rejecta est à Monialibus quam Rex præsentaverat puella nobilis, eo prætextu quod necdum Abbatissam haberent. At Senatusconsulto Parisiensi pronunciatum est, admittendam utique esse, non tamen Monastica veste inducendam, nisi postquam creata fuisset Abbatissa. Spectabat hoc sanè ad lætissima Regni auspicia eo quidem tempore: sed in Abbatis tantum hoc jus se porrigebat, & in eas quæ Regiæ essent custodiæ, non in alias Ecclesias; denique cum is usus prorsus exoleverit, integrum jam non est eum revocare, postquàm jura nova successere.

Du Muol. To. 2. pag. 1341. Arrest. Parlam. Paris. Part. 7. n. 26.

XIII. Ludovico XII. libellum suum de Privilegiis Regni Francorum dicavit Joannes Ferraldus, in quo narrat quanquam per Canones non liceat Laicis Beneficia obtinere: à Regibus tamen Galliæ obtineri Præbendas in Ecclesiis regni compluribus, ut in Ecclesia sancti Hilarii Pictavienſis, fatente Panormitano ipso; in Ecclesia similiter Cenomanensi, Andegavensi, sancti Martini Turonensis: quarum redditus permittantur inferioribus Ecclesiæ Ministris. *Cujus reditus remittit servientibus, seu bajulis:* quarum denique distributiones ipsemet Rex percipit dum præsens adest. *Et quando præses est distributiones capit, ut expertus sum.* Hallucinatur hic Scriptor, cùm jus istud superstruit unctioni sacræ Regum Galliæ. Indigitata à nobis superius est hujus rei ratio, ubi de Canonicis Laicis agebamus. Agitur hic de jure obtinendi potius, quam conferendi Præbendas: idque jus ad pauciſſimas Ecclesias coarctatur. Non ergo ad rem facit, quam hoc Capite elucidamus, quidquid hic Ferraldus differit. Quin imò cum altissimum in ejus hocce libello silentium sit de jure nominandi ad Præbendas propter nova Regni Auspicia; quamquam non sileat de Precibus Imperatorum: hinc dubitari potest an locus tum esset ei juri, aut an Ferraldo illud exploratum fuerit. Ne illud quidem affirmat, à Rege dari Præbendas quas ipse obtinet in paucis his Ecclesiis, sed earum ab eo redditus in infimos Ministros ait dispensari. Denique nulla ejus rei connexio cum jure conferendi primas Ecclesiarum Præbendas in novis, lætisque Regni auspiciis.

Ibid. Ap. Molinæu. De Priv. Regn. Fr. 1

Chopin. De Dom. Franc. l. Tit. 13. n. Borden. Des Co. Eccl. c. 28.

Pasquier. Richer. c. 7.

XIV. Commemorat Chophinus diplomata Henrici III. quibus anno 1575. integras servat Cantoribus & Presbyteris Capellæ Regiæ Præbendas novi regni Auspiciorum. Author est Bordenavius ea diplomata in Parlamento, ut moris est, nunquam fuisse publicata; quamquam exinde Curia Magni Consilii ex Pasquierio pronunciat secundùm eos, qui has Regiæ nominationis litteras acceperint; verùm cum ei juri non subscribat Parlamentum, cùm non accedat consensus Episcoporum, non Concordata, non Bulla quævis, non antiquior ullus Scriptor: non posse illud universim valere, sed ad aliquas restringi debere particulares Ecclesias, ubi vigeant tituli, transactiones, concessiones, aut consuetudines antiquæ. *Ideo & Parlamenta hos regiorum Brevium in hac parte venditatores semper vacuos dimiserunt, ejeceruntque Arrestis suis: in primis Parisiense anno 1616. cùm de Præbenda ageretur Ecclesiæ Constantiensis.* Ea sunt verba Bordenavii, qui Lovetum laudat.

Ibid. n. 3

XV. Idem infrà Bordenavius refert, anno 1599. in Magno Concilio publicata, regiſtrataque fuisse ex Chopino diplomata Regia, quibus jus Regi vendicatur nominandi ad primam Præbendam per obitum vacaturam, postquam novus Episcopus fidei Sacramento sese obstrinxit; his consentanea emanasse complura Magni Consilii Arresta; sed eos conatus à Parlamento semper elusos, irritatosque fuisse, maximè verò Senatusconsulto anni 1612. in causa Præbendæ Bajocensis. Cæterùm testatum faciunt ii viri, quibus non facilè derogari possit fides, ea Diplomata Regia reperiri nunquam potuisse in Regiſtris Magni Concilii, nec ante annum 1601. Arrestum manasse ullum ab hac

etiam

etiam Judicum Curia, quod iis Dipplomatibus consentiret.

Henricus III. Rex anno 1579. Edicti Blesensis articulo 3. revocavit reservationes omnes, & expectativas necdum vacantium Episcopatuum, Abbatiarum & Prioratuum: revocavit & litteras ad hujusmodi Beneficia vacatura à Regibus hactenus concessas. Quo uno significavit Rex piissimus, incunctanter se ejusmodi omnia Canonicis Regulis adversa conamina revocaturum, si piè & opportunè commonitus fuisset.

Monast. Angl. to. 2. pag. 305.

In Anglia Coventrensis Monasterii Prior intercessit Regio Brevi, quod extorserat Capellæ Regiæ Clericus, ut sibi adsignaretur annua pensio, donec Beneficio donaretur aliquo à Priore eam dignitatem assecuto. *In placito inter Regem & Priorem Ecclesiæ de Coventre de annua pensione uni Clericorum Regis, ratione novæ creationis ejusdem Prioris, quousque, &c.* Urgebat Prior Ecclesiam suam Cathtedralibus non annumerari, nulla eam Baronia à Regibus donatam esse, à Comitibus Cestrensibus eam fundatam, dotatamque fuisse, Abbatiolæ titulo & splendore eam olim floruisse; at cùm Abbas ad Cestrensem Episcopatum electus fuisset, tum ab eo Monachis persuasum fuisse, ut à Prioribus posthac ea Ecclesia administraretur.

XVI. Anno 1612. Clerus Gallicanus enixissimis precibus adiit Ludovicum XIII. Regem, ut abolerentur istiusmodi nominationes Regiæ ad Præbendas *obtentu sacramenti fidei, & felicium auspiciorum*. Responsum est nomine Regis perlectos Cleri libellos fuisse, nec potuisse nunc quidem concedi id totum quod flagitaretur; at id saltem concedi, ut ejus oneris immunes sunt Ecclesiæ omnes Collegiales Regni. Edicto anni 1629. revocatum est jus illud ad solas Ecclesias Cathedrales, vendicatæque sunt eæ Præbendæ Clericis, qui in obsequio ipso sunt Regum, ut jure suo aliis cedere haud integrum sit. Comitia Cleri Gallicani ann. 1646. à Ludov. XIV. Declarationem impetrarunt, qua confirmabatur Edictum supra laudatum Ludovici XIII. revocabantur Brevia, quæcumque extorta sibi fuerant ad Præbendas Collegialium Ecclesiarum, vel ad dignitates Cathedralium, elidebaturque clausula illa, quæ irrepserat, Collationem Ordinarii his Regiis litteris adversam irritam fore. Tentavit Magnum Concilium eam Declarationem limitibus additis quibusdam arctare, sed expressiùs jubente Rege, publicari eam purè & simpliciter necesse fuit. Nova sunt hæc omnia & nupera, nec nisi novis ex Scriptoribus ea proferri potuere. Verùm ex his illud non novum, sed antiquissimum astruitur Ecclesiasticæ Disciplinæ placitum: cùm novo subinde beneficiorum cumulo à summis Principibus Ecclesia exornetur; æquissimum esse, ut & ipsa vicissim eos aliqua gratiarum remuneratione prosequatur, sinatque eos aliqua usurpare jura, quæ non constet ab eorum semper Majoribus usurpata fuisse. Ita, ut mea fert opinio, sensere Episcopi ejus Congregationis Cleri, quam modo laudavi: & illi qui ad posteriores ejusdem Cleri Congregationes coaluere. Nec terè fas est ab ea sententia tum discedere, cùm jura ejusmodi jam penitus convaluere.

labassur. Praxis. p. 29. 130.

Memoires du Clergé. de la dern. dition. to. 2. pag. 74.

CAPUT LV. *P. 4. l. 2. c. 22.*

De Laicorum Collationibus.

I. Quod investituras olim prohibitas potissimum infamabat, id unum erat; quod laici non contenti præsentare ad Beneficia, ea conferrent. Probatur.

II. Rursus idem probatur Quantum & Collationes & Investituræ laicorum adversarentur legibus divinæ vocationis, quæ una est janua ad Beneficia.

III. Abbates, Monachi, Clerici possunt jus sibi legitimum peperisse conferendi Probationes.

IV. Ratio hujus discriminis inter Clericos, Laicosque.

V. Beneficia Curata institutionem Episcopi desiderant: nisi collator jurisdictione fruatur Episcopali.

VI. Galliæ tamen Reges multa conferunt Beneficia ab annis jam amplius quadringentis. Querela Bonifacii VIII. Defensio Philippi Regis.

VII. Ut usus ille inolevisset.

VIII. Qui usus ille cohæresat cum tot Canonibus, qui laicorum Collationes proscribunt.

IX. Tridentina Synodus Episcopis servat institutionem Beneficiorum.

X. Observationes aliæ in jus conferendi.

XI. Aliæ observationes in Collationes privatorum quorundam.

XII. Et in Collationes Regum nostrorum.

XIII. Memoranda quædam Concilii Colonienſis II. Decreta.

XIV. Collationes Angliæ Regum.

I. CUm hæc ad eosdem summos Principes Regesque spectet quæstio, perinde ut superior, nefas duxi eas sejungi. Incurrit in oculos gravis ea difficultas, qui possint alii, quàm Episcopi, sed qui possint maximè Laici quantavis sæculari præfulgeant dignitate, suaptè potestate Beneficia conferre & sacra quævis ministeria, non interveniente Episcopi, vel institutione, vel confirmatione. Illa enim demum est, quæ Collatio dicitur Beneficiorum.

Synodi complures sæculi XI. & XII. damnatis Investituris Laicorum, proscripsisse videntur, & eorumdem Collationes. Quod Investitura tot Conciliorum jaculis confossa, addebat Patronatui in Canonicis institutis probatissimo, non aliud videtur fuisse, quàm summa hæc authoritas à laicis usurpata, sacras suo nutu dignitates conferendi. Si enim quos investisset Princeps, Episcopus posteà instituisset, non aliud fuisset investitura, quàm præsentatio, & legitima Patroni functio. Ita perspicuè patet in Concilio Claromontano anni 1095. *Ut nullus Ecclesiasticum aliquem honorem à manu laicorum accipiat. Nullus Presbyter Capellanus alicujus laici esse possit, nisi concessione sui Episcopi.* Can. 15. 18. Et in Concilio Turonensi anni 1096. *Nullus laicus det, vel adimat Presbyterum Ecclesiæ, sine consensu Præsulis. Nullus laicus consuetudines habeat Episcopales, vel justitiam, quæ pertinet ad curam animarum.* Can. 6. 7. Et rursus in Nemausensi ejusdem anni: *Clericus, vel Monachus qui Ecclesiasticum de manu laici susceperit Beneficium, quia non intravit per ostium, sed ascendit aliunde, sicut fur & latro, ab eodem separetur officio.* Can. 8.

II. Perstringitur hoc postremo Canone caput ipsum & cardo rei totius: quòd non pandantur fores ministerii cujuscumque sacri, nisi cœlestis vocationis oraculo, cujus interpretes & præcones sunt Episcopi. Nec minus dilucidè Concilium Londinense anni 1125. *Nullus Abbas, nullus Prior, nullus omnino Monachus, vel Clericus, Ecclesiam, sive Decimam, seu quælibet Beneficia Ecclesiastica de domo laici, sine proprii Episcopi authoritate & assensu suscipiat. Quod si præsumptum fuerit, irrita erit donatio, & ipse canonicæ ultioni subjacebit,* Can. 4. & aliud Londinense rursus Concilium anno 1127. *Nulla persona Ecclesias, vel Decimas, seu quælibet alia Ecclesiastica Beneficia det, vel accipiat, sine consensu & authoritate Episcopali.* Can. 11. Ex alia rerum commissura emerserunt hi Canones, quando nempe laici qui longè plurimos Beneficiorum fundos invaserant, permiscuerantque suo patrimonio, cœperunt eos Ecclesiæ restituere. Ne tum quidem, ut hac illecebra ad liberalius restituen-

tuendum adducerentur, conceſſum illis eſt, ut Collatorum jure uterentur, & Epiſcopalis authoritatis vim declinarent.

Can. 5. Duo hæc in unum conglutinaſſe videtur Londinenſe Concilium anno 1138. *Nullus omnino de manu laici Eccleſiam, ſeu quæcumque Eccleſiaſtica Beneficia accipiat. Cùm autem inveſtituram per Epiſcopum aliquis acceperit, &c.* Ex quo intelligitur, ut inſtitutio Epiſcopi inveſtitura hic vocatur; ita inveſtituram tamdiu & tam ſacrilegè à laicis uſurpatam, vicem impleviſſe inſtitutionis Epiſcopalis: adeòque Collationem veriſſimè dici potuiſſe: quod Eccleſiæ poſt tam peſtifera experimenta, viſum denique eſt non amplius tolerari debere. Quam ad Epiſcopos Angliæ dedit Epiſtolam de Inveſtituris Alexander III. ea validiſſimè aſtruet, quod hic contendimus, Inveſtituræ implicatam fuiſſe Collationem. *Emerſit quædam prava conſuetudo, & in illis partibus inolevit,*

Epiſt. 28. *ſcilicet quod laici Eccleſias & Eccleſiaſtica Beneficia ſoleant paſſim, quibus vellent conferre, & authoritate ſua Clericos inveſtire. Unde quoniam ſanctorum Patrum inſtitutionibus id cognoſcitur adeo contradicere, ut danti & accipienti de manu laica ſit anathema, &c.*

Nec illud tantum hic advertendum, utriuſque hujus vocis, *conferre*, *inveſtire* unam eamdemque fuiſſe ſignificationem; ſed illud ante omnia obſervari neceſſe eſt, rationem potiſſimam Inveſtituras execrandi, non inde peti, quod pedum paſtorale Laicus, quod annulum, quod librum, quod inſigne quodvis tribuat Eccleſiaſticæ dignitatis: ea enim mera foret cæremonia, perridicula quidem, & præpoſtera, ſed quæ provida ex diſpenſatione tolerari potuiſſet. Sed inde certiſſimè, quod Laici Beneficia quælibet largirentur, authoritate ſua, nullo examine, nulla approbatione Epiſcopi, nulla

Ibidem. ejuſdem inſtitutione: quod manifeſtiſſimè repugnat neceſſariæ Numinis vocationi. *Beneficia quibus vellent conferre, & authoritate ſua Clericos inveſtire.* Unde & idem Pontifex mox jubet, ut hæc omnia Beneficia deponantur in manus Epiſcoporum, & Collatorum Eccleſiaſticorum.

Cùm eadem labes Sueciam quoque pervaſiſſet, ad ejus Regni Epiſcopos ſcripſit idem Pontifex iiſdem propemodum verbis, ut eorum inflammaret ſtudia ad propriæ & ſacræ authoritatis defenſionem, atque ad ſimoniæ extripationem, quæ impunè ſemper cum Laicorum ſive inveſtituris graſſa-

Append. 1. Epiſt. 19. batur, ſive collationibus. *Laici vobis inconſultis, ſicut dicitur, aut contemptis, concedunt & conferunt Eccleſias, quibus volunt, omnia ſimoniacè, ſive per pecuniam, ſive per privatam gratiam, vel odium agentes.*

III. Ingenuè tamen confitendum eſt, probatas fuiſſe huic Pontifici collationes quaſdam eorum qui Epiſcopi non eſſent, dum ne laici quoque eſſent. Agnovit enim hic Pontifex in Concilio III. Lateranenſi anno 1179. poſſe aliquas Eccleſias *pleno jure* obnoxias eſſe Equitibus Templi, vel ſancti Joannis Hieroſolymitani: ſed omnibus in aliis, ubi non ſummo illo jure utebantur, debere eos Epiſcopis

Cap. 9. iſtituendos Preſbyteros præſentare. *In Eccleſiis ſuis quæ ad eos jure pleno non pertinent, inſtituendos Presbyteros Epiſcopis præſentent; ut eis quidem de plebis cura reſpondeant, ipſis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem.* Inde concluditur, ſi pleno jure ad Monachos aliquæ Eccleſiæ pertinerent, minimè neceſſe fuiſſe, ut ab Epiſcopo inſtituerentur Presbyteri, ſacra in eis munia obituri. Non ita autem res habebat in Laicis, quos vetat Concilium quævis Beneficia Laicis donare, niſi Epiſcoporum authoritate. *Quia in tantum quorundam laicorum proceſſit audacia, ut Epiſcoporum au-*

Can. 14. *thoritate neglecta, Clericos inſtituant in Eccleſiis, & removeant etiam cùm voluerint, &c.*

Si perconteris autem, qui ad Regulares potuerit jus illud plenum derivari in Eccleſias aliquas, præſertim verò in Parochiales: cùm id fieri haud queat niſi decerpta aliqua juris Epiſcopalis portione: Reſpondebimus eas fuiſſe aut ſuperiorum Epiſcoporum conceſſiones, aut privilegia ſummorum Pontificum. Luculentum ſuppeditat ejus rei argumentum Narbonenſis Synodus anni 1090. Expoſtulabat Craſſenſis Monaſterii Abbas de Archipiſcopo Narbonenſi, qui negotium illi faceſſeret ſuper altera Abbatia, vel Prioratu, qui plene jure ad Abbatem Craſſenſem ſpectaret, ſub annua ſolutione unius vaccæ, vel decem ſolidorum, prout optaſſent Canonici Narbonenſes. *Quæ Abbatia, ſive Prioratus dicebatur eſſe pleno jure Craſſenſis Monaſterii ſub cenſu annuo unius vaccæ optimæ, vel decem ſolidorum, quod magis Canonici Narbonenſes recipere elegerint.* Contendebat idem Abbas, nec Archiepiſcopum, nec Canonicos ſibi quidquam juris arrogare poſſe in complures alias Parochias & Capellanias, quòd eas Apoſtolica Sedes ſubduxiſſet Archiepiſcopi juriſdictioni, plenoque jure Craſſenſi Abbati ſubjeciſſet. *Quod nihil habebant in aliquibus de prædictis, aliquo jure diœceſano, niſi unum ſextarium tantùm olei, &c. Cùm omnia ſupradicta ſint per privilegia ſanctæ Romanæ Eccleſiæ exempta ab omni juriſdictione Epiſcopali, & dicto Craſſenſi Monaſterio conceſſa pleno jure.* Archiepiſcopus poſt accuratiſſimum horum Privilegiorum examen, propria authoritate ea confirmavit, annuitque ut hæc Abbatia pleno ſuo jure ureretur in Parochias, Capellanias, Eccleſiaſque alias, immunes nimirum Epiſcopalis omnino juriſdictionis: *Remota omni juriſdictione diœceſana, vel Epiſcopali.* Adde Innocent. III. Regeſt. 10. Epiſt. 45.

IV. Abbatibus aliiſque Clericis communicari poteſt pars illa Epiſcopalis authoritatis, cùm & à Pontifice, & ab Epiſcopis delegari poſſint, eorumque Vicarios agere, vel ſemper, vel ad tempus, ad juriſdictionem Epiſcopalem diſtringendam. Ideò & Londinenſe Concilium anno 1201. iiſdem adhibitis verbis, quibus & Lateranenſe, eo contentum fuit, Can. 14. ut Regulares, vel Equites in Parochiis quæ ad eos pleno jure non pertinent, Presbyteros ab Epiſcopis inſtitui curarent.

At verò cum Laicis communicari ea poteſtas non debet. Unde Innocentius III. prædiviti matronæ, à qua Capitulum fundatum, dotatumque fuerat, Patronatum conceſſit, collationem abnuit Præbendarum: *Jus Patronatus & Præbendarum collationem tibi ac ſucceſſoribus tuis reſervari pe-* Regeſt. 11. Epiſt. 192. *tebas. Quorum primum admittimus, ſecundum verò non duximus concedendum, cùm tuæ non expediat ſaluti concedi.* Ex adverſo autem idem Pontifex cenſuit, poſſe Abbatiam Angliæ, vel Regum quorum & Papæ Cæleſtini privilegiis, vel præſcriptione annorum quadraginta, aliquas Eccleſias pleno jure poſſidere, ita ut juriſdictioni Epiſcopali non ſubeſſent. *Tanto tempore probantur ab Abbatibus poſſeſſæ Eccleſiæ, pleno jure, ut videantur in eis Epiſcopale jus præſcripſiſſe, &c. Locus quem à duobus Regibus libertati donatum, Cæleſtinus Pontifex libertati donavit.* Has alibi dicit idem Pontifex Eccleſias *utroque jure* Abbati ſubjectas: quòd Epiſcopalia ibi jura quoque obtineret, ex quo privilegio fiebat, ut nec Monachos poſſet Epiſcopus excommunicatione innodare. Innocentii III. eſt Caput *Dilecta*, *De majoritate & obedientia*: qui & ibi agnoſcit poſſe Abbatiſſam Cononicas ſuas, Clericoſque ſuſpendere, ſuæ juriſdictioni obnoxios. *Canonicas ſuas, & Clericos ſuæ juriſdictioni ſubjectos ab officio, Beneficioque ſuſpendat:* quanquam non poſſet excommunicationis laqueos illis injicere. Gloſsa in hoc caput addit, potuiſſe eam Abbatiſſam etiam Beneficia conferre, & inſtituere Beneficiarios. *Poteſt conferre Eccleſias & Beneficia, & inſtituere Clericos in Eccleſiis ſui Monaſterii.*

V. Jam facilè intelliges, ſi Abbates & Monachi, adeoque & Abbatiſſæ poſſint hoc donari conſortio Epiſcopalis poteſtatis: poſſe & Decano, & Præpoſi-

positos, & Capitula ipsa demum in ejusdem similiter societatem adsciri. Sed scitè illud a Canonistis animadversum est, nec consuetudine, nec præscriptione parari posse Prælatis inferioribus jus instituendi in Parochialibus Ecclesiis, quæ *institutio authorizabilis* dicitur, ut à corporali institutione secernatur, sive ab installatione, quæ ab Archidiaconis fit: nisi simul habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in populum & Clerum. Capita, *Cum venissent*, *De Institutionibus*; *Ad aures*, *De excessibus Prælatorum*, *Referente*; *De Præbendis*, apertè demonstrant Archidiaconorum muneris id fuisse, ut in Beneficiis instituerent; sed ex iis manifestum fit, eam provinciam, aut ab illis usurpatam fuisse, aut illis ab Episcopo delegatam. Verùm utcumque id quidem haberet; vel inde exstitit illud, numquam fieri vel collationes potuisse à Laicis, vel institutiones. Itaque certissimo jure nitebatur Archiepiscopus Burdigalensis, cùm in Concilio Campiniacensi anno 1260. pronuntiavit sui unius juris esse collationes vacantium Ecclesiarum, non sine anathematis interminatione in eos, qui secus aliquid molirentur. *Commendas Ecclesiarum vacantium, secundùm quod ipsarum collationes ad nos, & ad nullum alium, volumus & dicimus pertinere, inhibentes ne de his se alius intromittat, &c.*

Fagn. To. 1. Par. 2. p. 238.

Can. 4.

VI. Nec desunt tamen contrarii usus exempla. Inter varia jurgiorum capita Bonifacium VIII. inter & Philippum Pulchrum decertata, non postremo erat id loco, quo contendebat Bonifacius, non posse à Rege conferri tot Beneficia, quæ conferebat tamen passim, nisi tacito vel expresso consensu Sedis Apostolicæ: quod abnuebat tamen Rex. Hæc sunt ipsissima verba Pontificiæ ad Regem Epistolæ: *Ad te hujusmodi Ecclesiastica dignitatum, personatuum, Canonicatuum, Beneficiorum & Præbendarum collatio, non potest quomodolibet pertinere, nec pertinet; nec per tuam collationem potest alicui jus acquiri, sine authoritate vel consensu Sedis Apostolicæ, tacitis vel expressis; quæ qui accipit & se denegat accepisse, eis propter ingratitudinem est privandus.* Non abnuebat Pontifex, quin posset Rex conferre, dum id faceret cum consensu Sedis Apostolicæ tacito, vel expresso: unumque urgebat, ut id Rex confiteretur, assensu se conferre Sedis Apostolicæ. Unius autem hujus responsionis gyro continebat se Rex, illo se jure ad eum uti modum, quo sanctus Ludovicus, quo tot alii Reges Majores sui usi essent: nihil à se novatum esse, idque jus superstrui consuetudini ante hominum memoriam vetustissimæ, quæ nec Pontificem ipsum latere posset. *Respondit Rex quod collatione Beneficiorum usus est & utitur, sicut ad eum pertinet de jure & bona consuetudine, sicut sanctus Ludovicus, & alii prædecessores sui usi fuerunt à tempore, cujus memoria non existit: nec circa hoc fecit, aut intendit facere aliquam novitatem, nec credit quod Papa sibi facere velit, qui longum usum sum & prædecessorum suorum in collatione hujusmodi novit plenissimè ab experto.* In aperto est, tanti non fuisse eam rem, ut meritò de ea contenderetur tantoperè, & tandiù: cùm & Pontifici & Regi persuasissimum esset, antiquos Pontifices non nescisse, & saltem toleràsse hanc Galliæ Regum consuetudinem; ex quo fiebat, ut tacita saltem eorum interveniisset consensio. Cùm ita se res haberet, cùm ita utrimque in confesso esset; jam vereor ut satis cautæ fuerit vel Pontifici, vel Regi, quamobrem confiteri detrectarent, quod detrectare non poterant, juri Regio Pontificiam accessisse saltem tacitam consensionem.

Rainald. an. 1311. nu. 34. Hist. du Differ. entre Bonif. VIII. & Phil. le Bel p. 44. 48. 49 75. 317.

Histoir. du Differ. p. 90. 93.

VII. Cùm Philippus autem Pulcher à sancti Ludovici Regis exemplo patrocinium sibi & authoritatem potissimùm quæreret; nec voluptatis, nec fructus inanem operam navabimus, si hoc loco quàm sequeretur rationem sanctissimus Rex in dispensandis Beneficiis perscrutemur. Inde enim illud forsan explendescet, Episcopum illum magis egisse quàm Regem, in eo defungendo officio, quod Episcopale etiam magis quàm Regium est: quin & plerumque Episcopos, & piissimos doctissimosque viros in consilium sibi adsciviisse: ex quo factum sit, ut nec Episcopi, nec Pontifices molestiam illi crearint super Beneficiorum collatione. Jam suprà alicubi diximus, authore Goffrido de Belloloco Dominicano, & Confessario ejus, Ludovicum vehementer laboràsse, ut deligerentur sibi digniissimi quique, quos præficeret Beneficiis sui Patronatus, vel suæ collationis: *Quæ ad Patronatum, sive donationem ipsius pertinebant*: & hunc delectum ab eo commendari solitum Cancellario Ecclesiæ Parisiensis, aliisque eximiis pietate & doctrina viris, Dominicanis maximè & Franciscanis. Anno 1269. antequam ad bellum sacrum proficisceretur, collationem, præsentationemque Beneficiorum sui juris commisit Episcopo Parisiensi Stephano, jusso consiliariis uti Cancellario Ecclesiæ Parisiensis, Priore Dominicanorum, & Franciscanorum Custode. Ea in constitutione sua distinxit Rex suum præsentandi & conferendi jus. Qui adeo Episcopaliter Beneficia conferebat Rex, facilè & jure merito sinebatur conferre magis instar Episcopi, quam instar laici præsentare. Adde quòd nec sine Episcoporum consilio, consensu, authoritate conferebat. Si posteriores Reges ejus exemplo contulerunt, nec Episcopaliter ut ille contulerunt, vitium ipsorum fuit; & hæc fuit eritque semper rerum humanarum conditio, ut piis Principibus multò plura liceant, quia pii sunt; quæ potestatis, non pietatis eorum hæredes sibi licere velint.

Du Chesne T. 5. p. 445.

Et tamen non aliter complures Reges, qui Ludovico IX. præivere, cuique succedere, quàm ex Episcoporum, vel piorum virorum consilio, & instinctu sui utcumque juris Beneficia dispensarunt. Unum profero Philippum Augustum, Ludovici sancti avum, qui in Palæstinam profecturus ad expeditionem sacram, præcepit ut absente se Regina & Archiepiscopus Remensis Beneficia distribuerent, cum consilio fratris Bernardi, qui solitariam in cellula vitam degebat ad saltum Vicennarum: utque digniissimis distribuerent.

Gal. Christ To. 1. q. 448.

Du Chesne ibid. p. 30. 31

Illud non injuria longè probabilius videbitur fundamentum ejus privilegii Galliæ Regum, qui soli ex Principibus summis, ne exceptis quidem Imperatoribus, juxta Joannem Ferraldum, & soli penè ex Laicis conferunt dignitates & Præbendas, quamquam Canones collationibus ita Laicos interdicant, ut ne præscribere quidem eas possint. *Licèt jus conferendi Præbendas sit adeo spiritale, quod non cadit in laicum, nec laicus illud possit possidere, sed nec præscribere, tamen Rex Franciæ pleno jure confert Beneficia Ecclesiastica, Canonicatus & dignitates. Quod jus Imperator non habet, &c.* Ita Ferraldus. Memorantur ei consentanei à Fevreto reliqui Canonistæ Galli, quin imò & privatorum quorundam, qui impunè conferant, exempla. Consule si vacat Statuta synodalia Ecclesiæ Rotomagensis, & occurret anno 1255. Odonis Archiepiscopi charta ad Collegialis Ecclesiæ Capituli institutionem, cujus ille Præbendas à Rege conferri voluit, ad dignitatem verò Decani & ad Parochi munus ab eo præsentari.

Car. Mol. T. 2. p. 1115. Ferrau. De Priv. Regni Franc. c. 8. Feuret l. 3. de l'Abus. c. 4. n. 42. Conc. & Dec. Syno. Eccl. Roto p. 163.

VIII. Conciliari ergo poterunt, quæ sive testimonia, sive rationum momenta primam in aciem producta sunt hoc Capite, adversùs collationes Laicorum, cùm his in adversum modò prolatis exemplis, si dicas 1. Exceprione non infirmari regulam, sed roborari. 2. Non fuisse nescium Bonifacium VIII. qui Canones adversarentur collationibus Laicorum, cùm juris esset omnino peritissimus: & tamen consensisse & ipsum, posse sola Romani Pontificis tolerantia, silentio, assensu tacito,

cito, validas esse istiusmodi Laicorum collationes. 3. Congeries illa Canonum, quam & hìc & alibi prompsimus, oppugnabat illos Collatores laicos, qui turmatim hanc licentiam arripuerant, conferebantque Beneficia sine examine, sine delectu, passim & promiscuè: at certè tantoperè laboratum non esset adversùs Regem, qui non conferret nisi ex Episcoporum, ex Confessarii sui, ex virorum religione & doctrina præstantium consilio. 4. Denique pro Episcopalibus maximè & Parochialibus Ecclesiis desudarunt Concilia, ut ne earum vel investitura, vel collatio penes laicos esset. Atqui in iis quæ de Galliæ Regibus deprompta sunt, nusquam Episcopatus, nusquam Parochias illi contulisse leguntur. Germani enim Imperatores investituras maximè Episcopatuum invaserant: inferiores autem Nobiles collationem sibi vendicarant Parochiarum. Cùm iis autem omnino incumbat animarum cura & Sacramentorum administratio, jure meritissimo vigilabat providentia Conciliorum, ut ne ea potestas in laicorum manus delaberetur. Ideo & Comitia Cleri Gallicani anno 1625. de solis Parochiis maximè solicita fuerunt, ut ab iis collationes laicorum propulsarent, juberentque, ut quæ demum cumque earum provisio, in simplicem præsentationem resolveretur Episcopo factam. *Utcumque provisum sit Parochialibus Ecclesiis, non habeantur eæ nisi ut præsentationes Episcopo factæ, nequaquam ut collationes.*

Art. 23.

Sess.24.c.12 IX. Editum est à Concilio Tridentino Decretum, quod in futurum valeret ad omnia Beneficia: ut qui ea fundarent dotarentque, Patroni eorum essent: at institutione posset quidem ad alios unquam, quàm ad Episcopum pertinere.

X. Nec ægrè ferat quisquam si cum Joanne de Paris, illo olim Dominicani Ordinis lumine, qui calamum strinxit in defensionem Philippi Pulcri; si cum illo inquam dicamus, quanquam Collationibus laicos interdicant Canones, ex privilegio tamen potuisse eas Principibus de Ecclesia benemeritis concedi; ita enim & Patronatum laicorum incompertum quondam, postea invectum, & consultissimè toleratum fuisse; collationes Principibus semel concessas, non magis revocari posse, quàm Patronatum vulgo laicorum indultum; collationem, & Patronatum rem esse & gratiam spiritalem, quæ utraque tamen laicis utcumque possit obtingere; denique Christianissimo Regi plusculum quid etiam indulgeri potuisse, quàm vulgo fidelium.

Goldast. De Mon. Tom. 2. pag. 138.

Conc. Gen. To. 11. pag. 2466. 2467. 1736. To.14.p.641

Conquestus est anno 1316. Clerus Anglicanus, quòd ubi Episcopi instituto examine eos repellebant, quos Rex minimè idoneos ad Beneficia præsentabat, ii ad examen laicorum remitterentur. Eduardus II. his querelis faciens satis, edixit, ut ne secundum hoc examen nisi apud Superiores Ecclesiasticos innovari posset. Inde liquet Reges Angliæ jure Collationum abstinuisse, & si tentarent ejusmodi quidquam, vehementer Episcopos refragari solitos. In posterioris ævi Conciliis multa occurrent laicorum conamina ad conferendum, sed ab Episcopis semper damnata oppressaque: maximè verò in Concilio Colonienſi anni 1536.

XI. Pulcherrimè doctissimus vir Acosta observavit, cùm Clemens III. scribit, Patronum & fundatorem Ecclesiæ Conventualis, contentum esse debere, si consensus ejus postuletur post electionem Prælati factam: nec interponere se, dum celebratur electio: excipiendos esse eos, qui speciali quodam ad id jure muniti fuerint. *Cæterum in Conventuali Ecclesia non electioni Prælati faciendæ, sed jam factæ honestiùs Patroni postulatur adsensus, nisi aliter de sua jurisdictione obtineat, ut partes suas interponere debeat electioni tractandæ.* Sensit Acosta provide ab eo Pontifice additam fuisse hanc clausulam, propter Principes Christianos & Reges, qui Patronatu gaudent; in id assentiri Glossam; in tertia Decretalium Collectione antiqua id juris tribui Comiti Flandriæ, ut Præpositum eligat Ecclesiæ Conventualis, vel Collegialis; persimili potestate donatum fuisse ab Innocentio III. Marchionem Brandeburgensem; Regi Portugalliæ consimilem adscribit a Bellamera; denique Tridentino ipsi Concilio placuisse, ut Patronatui Regum Principumque eæ concederentur prærogativæ, quarum exortes essent alii quicumque.

Fagnan. in l. 3. Decr. Tit.18.c.25. §. 1. De senten. & re judicata.

Sess.23.c.9.

Professus est Innocentius III. potuisse à Principe Achajæ conferri Archidiaconatum Ecclesiæ, à præcessore ejus collatum illum antè fuisse, & ab Apostolicæ sedis Legato confirmatam fuisse eam collationem. *Quamquàm prædecessor suus eum contulisse dicatur, & Cardinalis Legationis officio fungens ibi Collationem ejus postmodum approbasset,* Marchio verò Brandeburgensis voluit ille quidem, quam extruebat dotabatque Collegialem Ecclesiam, Episcopali subducere jurisdictioni; at Beneficiorum tamen non Collatorem se esse gessit, sed Patronum; ut quos ipse nominasset Pontifex, vel Pontificis Delegatus, confirmaret. *Qui debeat per eum præsentari & per Romanum Pontificem confirmari.* Nec Regi Portugalliæ quidquam idem Pontifex, nisi Patronatum concessit, etsi multa sibi præterea arrogasset. Quod ad Comitem Flandriæ attinet, in judicium pertracta res est, & ad sedem ipsam Apostolicam; proditum non est quid fuerit diffinitum: Sed vel ipsa contentio vociferatur, non caruisse causam verisimili fundamento. Anno 1236. Gregorius IX. graviter Imperatorem admonuit, etsi quæpiam conferre potuisset Beneficia, at non Parochias, quibus animarum regimen innexum est. *Esto quod aliqua Beneficia vacantia conferas, ut curam tamen animarum illis annexam committere valeas, jus spirituale quod non cadit in laicum, non permittit.* Duci Burgundiæ Alexander III. idem indulserat, quod postea Dux Brandeburgensis ab Innocentio III. postulavit.

Regest. 13. Epist. 25.

Ibidem. Epist. 21.

Regest. 14. Epist. 18.

Rainald. n. 21.

Recueil pour l'histoire de Bourgogn. pag. 272.

XII. Privatos complures Nobiles Laicos recensèt Carolus Molinæus, qui Beneficia, imò qui & Parochias conferant. Puellarum etiam Monasterium commemorat, cui id jus, vel is usus jamdiu sit. Itaque minùs mirum, si aliquid ejusmodi etiam Reges sibi vendicent. Sed illud ingentis omnino momenti est, quod ille animadvertit; Beneficia hæc laicæ collationis ab origine sæcularia magis fuisse & profana Beneficia, quàm Ecclesiastica, quamquam ea fundatores Clericis addixissent. *Hujusmodi Canonicatus, sacella & similia Beneficia ad meram & perpetuam Regis Collationem spectantia, magis sæcularia & prophana Beneficia sunt, quàm Ecclesiastica.* Ideo nec ullam clavium habent, aut Sacramentorum administrationem; eorumque Reges vel Patroni Resignationes, sive simplices, sive conditionatas admittunt, nec non & permutationes: ad tempus etiam ea donare possunt, & antequam vacent; quòd legibus Canonicis non constringantur nisi Ecclesiastica Beneficia, non autem Officia civilia, vel sæcularia, etsi Clericis fuerint addicta.

De Infir. resig. n.416. 417. & seq.

Videtur mihi quidem Molinæus cautiùs & circumspectiùs dicere potuisse, adeoque verius, non pauca ex iis Beneficiis primæva ab origine ejusmodi fuisse. Obversantur enim nostris etiam nunc oculis in ædibus Optimatum complurium ruri Capellæ, ad quas nominant illi Clericos ad recitandas diurnas nocturnasque Canonici Officii horas, cum certis ad id proventibus; sed ita ut Clerici hi & Beneficiarii ab Optimatis voluntate una pendeant, ab eo ad arbitrium instituantur & destituantur, nullo se ad has liberas sæcularium largitates Episcopo interponente. Lapsu temporis ea Officia Beneficiis accensentur sensim sine sensu, eisque cura si fors animarum illigatur: Patronis interim nequaquam suo jure cadentibus, eandemque conferendi usurpantibus potestatem. Probabile cum primis est id genus fuisse non paucas, seu Capellas, seu Eccle-

sias

siæs Regum Collationis, ut ex liberis & penè civilibus Officiis, quæ nullis Canonum regulis tenerentur, temporis diuturnitate penè inopinè evaserint in Beneficia, quibus & eadem ratione accreverit cura & solicitudo animarum. Postquam verò jam Beneficiis annumerantur, non amplius pretio distrahi addicique possunt, quanquam secus sentiat Molinæus.

Conc. Gen. To. 14. pag. 641.

XIII. Non possum non & hìc addere duo Decreta Concilii II. Colonienſis anno 1549. In eorum primo graves personant querelæ de Abbatibus, Præpositis aliisque Collatoribus Ecclesiasticis, qui Parochias conferunt indoctis, inexpertis, nullo excussis examine; statuiturque ad sedem Apostolicam recurrendum, à qua rescindantur eæ Collationes omnes, nisi examen Episcopi, vel Examinatorum ab eo delegatorum præiverit; Episcopisque permittatur, ut ne ad Ecclesiarum administrationem eos admittant, quibus eæ tam inconsideratè collatæ fuerint. *Declarationem irritantem tales collationes, quas vocant pleno jure, nisi præcedat examen Episcopale.* Alterum horum Decretorum Laicos Patronos percellit, qui Collatorum in jura irrumpunt. Nemo nescit summos Principes semper jure ipso excipi. Si autem Concilii hujus Patribus visum est, ab Episcopis examinari debere, quos Ecclesiastici Collatores instituerint: non aliud sanè de iis existimare vel decernere potuissent, qui à laicis Collatoribus instituuntur.

onstitut. nti Reg. ngl. pag. 22. 62.

XIV. Delibarunt & Angliæ Reges aliquando hæc ipsa eadem Collatorum jura. Conferebat Eduardus I. Angliæ Rex Præbendas Capellæ Regalis Hastingensis, ut quæ immunis esset ab Episcopi jurisdictione. Ciceſtrensis Episcopus eam suæ jurisdictioni adserebat Capellam, instabatque, ut præsentaret tantùm Rex, non conferret. Inquisitiones fieri Rex jussit, ut rescire posset, quis priscus fuisset usus. Hinc patet Angliæ quoque Reges id sibi sumpsisse, ut quasdam conferrent Præbendas. Henricus III. Angliæ Rex contestabatur Capellam Regiam sancti Martini apud Londinum, absolutam semper fuisse à jurisdictione Episcoporum: *Ita quod Decanus cùm debuerit institui, à sola manu regia stallum recipit in choro, & locum in Capitulo.* Is ergo erat usus. At nihilo segniùs Archidiaconus eas exemptiones imperebat.

De Irregularitatibas. Ac primùm de Irregularitate criminis.

CAPUT LVI. *P. I. l. 2. c. 12.*

De Irregularitate criminis, & pœnitentia per quinque priora sæcula.

I. Crimina publicæ pœnitentiæ obnoxia, Ordinibus, Ordinumque functionibus summovebant.

II. Quæ per pœnitentiam redintegratur innocentia Clericatus sanctimoniæ non satis respondebat. Innocentia ab ipso usque Baptismo petita necessaria erat.

III. Probationes ex Paulo & Canonibus.

IV. An Ordinatio peccata deleat.

V. Capitalia omnia crimina Clericatu arcebant.

VI. Idque tum in Oriente, tum in Occidente.

VII. Etiam pœnitentiæ curriculo perfunctis, irregularitatis macula hærebat.

VIII. Facilior dispensatio ad minores Ordines. Occulta crimina, ut pœnitentiæ, ita & irregularitati obnoxia.

IX. Non poterant Clerici Pœnitentiæ publicæ subjici.

X. An Ordinis functionem tutò quis obire possit, lethalis culpæ sibi conscius.

XI. Pontificum Decreta Pœnitentibus omnibus Ordinibus interdicunt.

XII. Arcent & Clericos à Pœnitentia publica.

XIII. Quamvis per tria priora sæcula ei subjicerentur.

XIV. Quæ fuerint causæ, quamobrem ita Disciplina nova & mitior gliscceret.

XV. Christus ipse Petro pœnitenti summum Ecclesiæ suæ Pontificatum contulit, & ab hac ipsa indulgentia fundamenta jecit Ecclesiæ suæ. Austeriores suas leges posterius edidit Ecclesia, ita extorquente necessitate, ut simulatis pœnitentiis occurreretur. Horum probationes ex Augustino.

XVI. Et ex Optato. Non omnia crimina pœnitentiæ publicæ & irregularitati obnoxia erant, sed capitalia tantùm.

XVII. Indulgentiùs cum iis actum est, qui jam fuerant ordinati.

XVIII. XIX. Probationes novæ in Oriente & Occidente.

I. DIsputationi hactenus nostræ de Præsentatione, Nominatione & Collatione, tempestivè jam subtexetur operosa de Irregularitatibus petractatio; nec minùs tempestivè eadem præmittetur prolixiori de Electionibus disceptationi, paulò post subjiciendæ. Nemo enim non intelligit, nec ritè conferri Beneficia posse, nec ad ea quenquam præsentari, institui, eligique vel confirmari, nisi qui sit ab his omnibus impedimentis Canonicis, quas irregularitates vocant, expeditus & liber. Irregularitates autem, seu vitia Regulis Canonicis adversa, quibus ab Ordinibus Ordinumque muniis summoventur, ab crimine ordiemur, & ea quæ crimina quævis expiat, pœnitentia Canonica publicaque. Omnino enim & criminum macula, & ipsa eorundem publica pœnitentia ab Ordinibus & Beneficiis arcebant.

II. Non aliud enixiùs commendavit Paulus, quàm ut criminis puri essent ab homine novo per baptismum induto, quicumque sacris Ordinibus & Ministeriis altarium initiandi erant. *Sine crimine esse.* Non expetebat ut sine peccato essent, sed ut sine crimine, hoc est eorum seu flagitiorum, seu facinorum expertes, quæ nonnisi quasi altero baptismo, publica pœnitentia abluerentur. Inde enim contingit, ut pœnitentes ipsi irregularibus accenserentur à Conciliis, Pontificibus, & antiquioribus Ecclesiæ Patribus. Non quo maculam inureret pœnitentia publica, cùm ea potius omnia eluerentur scelera, criminumque sordes extergerentur. Sed cùm pœnitentes ipsi sacris Ordinibus arcebantur, tota in crimina ipsa redundabat invidia, quæ nisi pœnitentiæ publicæ lacrimis ablui non potuissent. Non sola desiderabatur innocentia morum præsens, sed præterita, & illa ipsa, quæ eximium quendam ex baptismo in sanguine immaculati Agni candorem splendoremque hausisset. Instar est quidem Baptismi pœnitentia, sed quo prioris Baptismi pretium & integritas non æquetur. Est enimverò pœnitentia divinum & cœleste lavacrum, sanguine Agni redundans, maculas animæ prorsus omnes oblitterans, & eam donans sanctimoniam, quæ cœli fores recludat: sed quod tamen illam non restituat innocentiæ post baptismum illibatæ virginitatem: non illam Baptismi unius propriam gratiæ plenitudinem; quæ denique sanctos & cœlo maturos nos præstet, non tamen Presbyteros, aut Ministros sacros. Nulla magis res declarat, quam puritatem vitæque integritatem Concilia & Patres aureis Ecclesiæ sæculis flagitarent à Ministris sacris, quàm quod ne eos quidem sacro ministerio dignos existimarent, quos cælesti gloria non indignos profitebantur.

III. Paulo jam Apostolo aures animosque advertamus: *Ut constituas per civitates Presbyteros, &c. Si quis sine crimine est, &c. Oportet enim Episcopum sine crimine esse, &c. Diaconos simili-*

Tit. c. 1. 2. Tim. 3. Const. Ap. L. 2. & L. 3. c. 9. 3. 8. c. 4.

Can. Apos. 61. *ter, nullum crimen habentes.* Ejus Apostolici præcepti observantiam demonstrant Constitutiones Apostolicæ: demonstrat & Apostolicus Canon: *Si adversùs fidelem aliqua accusatio intendatur, vel fornicationis, vel adulterii, vel alicujus alius prohibitæ actionis, & convictus fuerit, ad Clerum ne provehatur.* Concilium Neocesarienſe Presbyteros Diaconosque ordinari non potuisse declarat eos, qui corpus scelere quopiam inquinaverant, cùm vetet ad aras accedere, si cujus vel sua confessione, vel canonica convictione crimen patuerit.

Can. 9. 10.

IV. Verùm duo quædam in hos Canones observanda. Alterum est, quod ubi eo Canone spoliantur Clerici, vel Presbyteri propria inter sacra functione, reliquis tamen non spoliantur Sacerdotii ornamentis, adeoque nec Beneficiis. *Ne offerat, maneat tamen in aliis propter bonæ vitæ stu dium.* Diaconi verò non aliud, quàm ad Subdiaconorum Ordinem deprimuntur. *Ministri, ὑπηρέτα, Subdiaconi habeant ordinem.* Quo sanè spoliantur priore & pingujore Beneficio, exiliore donantur.

Alterum verò est, quod ait Concilium, plurimos arbitrari, ordinatione remitti peccata. *Nam reliqua peccata censuerunt plurimi per Ordinationem dimitti.* Et ea videtur ratio moviſſe hujus Concilii Patres, ut ne eadem irregularitate irretirent alia scelera, ab impudicitate longè diversa. Balsamoni visum est, unctione sacra quam abundantiori plenitudine exundantem accipiunt Episcopi, deleri peccata omnia ante Ordinationem commissa, addique adeo potestatem remittendi omnia peccata; sed aliis Ordinibus ex hoc Canone remitti non posse nisi minora peccata, & eas labeculas, quæ non ad fornicationem usque erupere; ideoque ex hoc Canone irregularitatem non aspergi, nisi ei qui reipsa carne lapsus sit. Σώματι προημαρτηκώς. Advertit Zonaras nihil affirmari ab hoc Concilio, sed aliorum sententias recitari: *Multi censent.* Quod perhibet autem Balsamon de minoribus Ordinibus, plusculum habet probabilitatis, quam quod de Episcopatu.

Suppl. 1025.

Can. 8.

Sed ultra has metas effunditur austeritas hujus Concilii, ubi irregulares haberi decernit eos, quorum uxores de adulterio fuissent convictæ: si post Ordinationem verò id contigisset, aut eas repudiare jubet, aut prorsus ab Ordinum functionibus abstinere. Denique eo Concilio exauthorantur Presbyteri, qui uxores ducant; qui vel fornicationis, vel adulterii infamia conspurgantur, ii non gradu moventur tantùm, sed & pœnitentiæ subjiciuntur.

Can. 1.

Can. 1. 2.

V. In Ancyrano Concilio ab omnibus Altarium muniis procul amandantur Presbyteri, Diaconique, qui Idolis sacrificassent, eamque mox maculam iterato eluissent certamine, quo & victoriam reportassent; sed Beneficio non privantur. Si duo hæc autem Concilia irregularitate non innodant, nisi eos qui vel fornicatione, vel idololatria contaminati essent: id profectò ex eo fit, quòd innovanda illis tantùm erat Canonum censura in ea flagitia, quæ tunc vel invalescerent, vel reformidarentur. Cæteroqui enim vigebant Apostolici Canones, quibus omnia prorsus capitalia crimina eadem implicantur damnatione. Testimonio utemur Nicænæ ipsius Synodi, quæ depositionis sententia confodit una omnes Presbyteros, qui quamvis scelera sua confiterentur, τὰ ἁμαρτήματα, ordinati tamen fuissent; Clericosque omnes qui Ordinibus post lapsum suum ornati essent. Ratio Concilii satis idonea ea est, quòd ea Ordinatio præter Canones facta sit, παρὰ κανόνα: nec possit ignavia, vel incuria Episcoporum vim Canonum obtundere, & intemeratas Ecclesiæ regulas debilitare: τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ

Can. 9. 10.

VI. Nec indulgentiores fuere Synodi Ecclesiæ Occidentalis. Gradu & Ordine summovet Eliberitana Synodus Subdiaconos ante Ordinationem fornicationi implicatos: propterea nimirum, quòd ordinatos semel Subdiaconos, jam facilè finerent ad Ordines irrepere superiores, ubi præscripserat jam Paulus intaminatam quandam innocentiam: *Eo quod postmodum per subreptionem ad altiorem gradum non sit promovendus.* In hoc eodem Concilio deponuntur Episcopi, Presbyteri & Diaconi, de adulterio post ordinationem convicti; communione etiam ejiciuntur: rursum tam ipsi, quàm Clerici omnes alii exauthorantur, si ductis ante ordinationem uxoribus copulentur: denique dejiciuntur Clerici omnes, qui adulterii convictas conjuges non ejecerint.

Can. 30. Can. 19. Can. 31. Can. 65.

VII. Hactenus hæsit irregularitas crimini, cui expiando indicebatur pœnitentia, non ipsi verò pœnitentiæ. Is sermo erat castigatior, utpote à Pauli ipsius verbis derivatus. Sed erat & in variis percensendis criminibus prolixior, nec resolvebatur dubitatio, an expleto pœnitentiæ curriculo, quàm scelus, tam irregularitas ejus expungeretur. Non abludit à vero, inde permanasse universalio rem illam regulam, quæ pœnitentibus irregularitatem abscribebat. Id verò perfacile est animadvertere in Concilio Carthaginensi IV. quo vetantur ordinari pœnitentes, quantavis in virtutum fastigia evecti sint. *Ex pœnitentibus, quamvis sit bonus, Clericus non ordinetur. Si per ignorantiam Episcopi factum fuerit, deponatur à Clero, quia se ordinationis tempore non prodidit esse pœnitentem. Si autem sciens Episcopus ordinaverit talem, etiam ab Episcopatus sui ordinandi duntaxat potestate privetur.*

Can. 68.

VIII. Humanius aliquid constituit Concilium Toletanum I. ut cùm inexorabilis quodammodo necessitas urgeret, ad minores Ordines promoveri possent pœnitentes. Qui verò sint pœnitentes, disertè hoc Canone explicatur. *Placuit ut de pœnitente non admitatur ad Clerum, nisi tantùm si necessitas aut usus exegerit, inter Ostiarios deputetur, vel inter Lectores; ita ut Evangelia & Apostolum non legat. Si qui autem antè ordinati sunt Diaconos, inter Subdiaconos habeantur; ita ut manum non imponant, aut sacra non contingant: Pœnitentem verò dicimus de eo, qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diversis criminibus, gravissimisque peccatis publicam pœnitentiam gerens, sub cilicio, divino fuerit reconciliatus altario.*

Can. 1.

Jam ergo ambigi non poterit, quin ingentia quævis crimina & pœnitentiæ subessent publicæ, & irregularitati: *Pro diversis criminibus, gravissimisque peccatis.* Et cùm non exprimatur hìc necesse esse ut ea scelera publica sint, quò pœnitentiæ publicæ addicantur: hinc meritò conjicitur, tametsi occulta essent, si modò tamen gravia essent crimina, & pœnitentiæ & irregularitati obnoxia fuisse. Cùm tot sæculis remiserit elangueritque prisca illa pœnitentiæ Canonumque austeritas, non potuit tamen adhuc id expugnari, ut homicidii etiam occulti reus irregularitatis vinculo non constringatur. Capiendus est ergo iste Canon de homicidio, sive publico, sive occulto; nec quicquam facinori huic cæteriſque in hac parte interjicitur discriminis; ad omnia æqualiter manat, ea quæ iis omnibus aspergitur irregularitatis infamia. Certò ergo constat indiscriminatim omnia prorsus crimina paulò atrociora, sive publica forent, sive occulta, authores suos pœnitentiæ & irregularitati immersisse.

Quàm non possent in unum coalescere Ordines sacri cum publica pœnitentia, designatum haud dubio voluit Optatus, quando Episcopum Donatistam inducit ita censentem, non ad ordinationem Episcopatus imponendas esse manus Cæciliano, sed ad pœnitentiam, ut caput illi de pœnitentia conteratur, hoc est, ut ea irregularitate illaqueatus nunquam ad Episcopatus fastigium eluctari possit: *Exeat huc, quasi imponantur ei*

manus

manus in Episcopatu, & quassetur illi caput de pœnitentia. Id ille libro primo, quod & in secundo confirmat, cùm probro vertit Donatistis, quòd rudes adhuc pueros pœnitentiæ subjecerint, ut ne posthac Ordinibus exornari possent. *Inveniſtis pueros, de pœnitentia ſauciaſtis, ne aliqui ordinari potuiſſent.*

IX. Ut autem Clero illigari numquam poterant pœnitentes, ita nec Clerici quidem pœnitentiæ. Usque adeò persuasissimum erat, sacerdotio sociari nunquam posse sceleratam vitam, ut ne committi quidem illud pœnitentibus posset, quorum etsi persanata essent criminum vulnera, horum tamen vulnerum supereſſent etiam post peractam pœnitentiam cicatrices aliquæ. Id edocet Siricius Papa, quantamcumque quis pœnitentiæ laboribus & lacrymis puritatem sibi conciliet, magnoperè tamen eam deficere ab ea, quam cæ- Ep. 1. c. 14. lestis Agni sacrificium & altare desiderat. *Sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & post pœnitudinem ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem clericatus adipiſci. Quia quamvis ſint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui dudum fuerint vaſa vitiorum.*

X. Hodierna nonnihil dissidet Theologorum Schola, in ea quæstione, in qua priscæ Synodi & antiqui Pontifices vehementer consentiebant. An videlicet Diaconi, aliique Clerici inferiores Ordinum suorum functiones obire possint citra novi sceleris labem, ante expiata sacramento Pœnitentiæ priora aliqua flagitia, quibus sauciatam gerunt conscientiam. Non difficile est divinare, quam in partem hìc inclinet antiquitas, cùm adeò non permitterent tunc Pontifices Synodique, ut ante peractam pœnitentiam Ordinum functiones ederent, ut nec post eam peractam id essent concessuri. Quin & ubi graviori necessitate quapiam coguntur aliquid remittere de Canonum rigore, ad Ordines minores admittunt illi quidem pœnitentia perfunctos, sed ea lege, ut nec Evangelia, nec Paulinas publicè in Ecclesia legant Epistolas, nec vasa sacra contrectent.

Et hinc augurari fas est de verbi divini prædicatione quid antiqua statueret disciplina, an ante, aut saltem post ablutas per pœnitentiam scelerum maculas, ea defungi liceat. Cum enim ea quidem functio & Apostolica sit prorsus, & eminentiorem quandam redolere debeat sanctitatem, longè superabat lectionem sacrarum Novi Testamenti paginarum, inter sacrificii solemnia; cùm hanc lectionem non paucæ Ecclesiæ etiam Lectoribus committerent. Ancyrana Synodus Presbyteris in scelus lapsis prohibet sacrificare & prædicare, in. 1. 2. ἐμιλεῖν. Eademque de causa prohibet Diaconis, ne panem & Calicem sacrificii offerant, neve alta voce pronuntient, quod pronuntiare, seu prædicare solebant: κηρύσσειν. Huc tantisper digressi, non longè à proposito aberravimus.

oc. 1. ist. 6. XI. Nicænos Canones mordicùs retinet inexorabilis censor Innocentius I. & à Clero facessere eos jubet, qui etiamsi expleto pœnitentiæ curriculo inscripti ei fuerant. Nec clementiores se sim. Ep. 1. 3. esse voluerunt Zosimus & Hilarus Pontifices ejusar. Ep. 1. 4. dem primæ Sedis, sicut nec Gelasius: qui sanlas. Ep. 9. cit, ut juxta diligentiorem Canonum normam, gradu ejiciantur omnes, qui Clero Ordinibusque obrepserunt, cùm sceleris puri non essent: aut qui post ordinationem suam in ejusmodi flagitium aliquod prolapsi sunt.

XII. Redeo ad illud ex Siricio suprà observatum, Clericos quolibet flagitio contaminatos, non tamen publicæ subditos fuisse pœnitentiæ; non impositionem manuum cum pœnitentibus publicè subjisse, per singulas synaxes; non in cinere & cilicio prostratos jacuisse; non alia denique subiisse munia squalloris & dejectionis pœnitentium insignia. Id honoris & reverentiæ habebatur sacerdotio, ut ne iis manus humi dejectis imponerentur, qui aliis imposuerant; ut ne prostrati jacerent, ut ne altaribus, ut ne ad fidelium pedes provolverentur, qui hæc humilitatis officia a pœnitentibus ipsi antè expresserant: denique verendum erat, Clericorum lapsibus ne magis offenderentur fideles, quàm pœnitentia ædificarentur, excitarenturque ad pietatem. Itaque privatim pœnitentiæ labores subibant: ad Ordines autem & Beneficia irregulares & absoni habebantur, quòd irregularitatem non pœnitentia flagitii, sed flagitium ipsum inureret. Audiendus de his Leo Papa Epistola ad Rusticum Narbonensem Episcopum. *Alienum à con-* Cap. 2. *ſuetudine Eccleſiaſtica, ut qui in Presbyterali honore, aut in Diaconi gradu fuerint conſecrati, pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi, quod ſine dubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum quod ſcriptum eſt: Sacerdos ſi peccaverit, quis orabit pro eo? Unde hujuſmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei, privata eſt expetenda feceſſio, ubi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.* Eandem in Africa disciplinam declarat Carthaginensis Canon apud Ferrandum in Breviario Ca- Cap. 118. num: *Ut Diaconi vel Presbyteri, ſi à miniſterio remoti fuerint, non eis manus, vel tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponantur.*

XIII. Perantiqua jam tum erat ea disciplina ævo Leonis Papæ, cùm eam ille velit fuisse ex Apostolica traditione derivatam. Id equidem interpretor eo sensu dici, quo ait Hieronymus, conducibile esse, ut unaquæque Ecclesia traditiones Apostolicas arbitretur esse consuetudines peculiares suas. Certissimè enim traditioni Apostolicæ inititur authoritas Ecclesiæ, quæ tuendæ pacis & concordiæ ergo pondus addit & stabilitatem antiquis omnibus Ecclesiarum usibus moribusque. Non dissimili sensu donanda sunt hìc ea Leonis verba, sicut & aliorum complurium paris antiquitatis decretorum, quibus ejusdem modi verbis antiquitas conciliatur.

Ut enim ad rem ipsam propiùs accedam, inficias ire vix quisquam potest, quin prioribus tribus sæculis subjicerentur Clerici flagitiosi iisdem pœnitentiæ legibus, quibus Laici, iisdem pœdoribus squalloribus, laboribus. Ita enim Apostolici Ca- Can. 62. nones palam faciunt: *Si quis Clericus, &c. cum pœnitentiam egerit, ut laicus recipiatur.* Accedunt & Canones Eliberitani: *Diaconus ſi ſponte con-* Can. 76. *feſſus fuerit, placuit eum acta legitima pœnitentia poſt triennium accipere communionem:* & Canones Neocæsarienses: *Presbyter ſi fornicatus fuerit,* Can. 1. *expellatur, & ad pœnitentiam deducatur.* Suffragatur & exemplum Natalis Episcopi apud Euse- Hist. l. 5. c. ult. bium: *Non modo ad Cleri, ſed ad Laicorum genua advolvitur.* Denique exemplis longè pluribus apud Cyprianum res conficitur, ubi Episcopi ipsi pœ- Epist. 68, 59. 52. 64. nitentiæ stationibus subjiciuntur: *Epiſcopatum depoſuiſſe, ad agendam pœnitentiam converſum.* Quin & quarto excurrente sæculo ejusdem priscæ severitatis in Clericos vestigia quædam superfuere. Sabinianum enim Diaconum sceleratum ad pœnitentiam cohortabatur Hieronymus: *Horta-* Epist. 48. *tus ſum, ut ageres pœnitentiam, & in cilicio & cinere volutareris.*

XIV. Hæc verò disciplinæ exterioris varietas & alternatio, in tanto sæculorum decursu, nihil omnino officiebat, quin potiùs famulabatur sanctimoniæ & religioni, quæ semper eadem & invariata vigebat in Ecclesia. Si enim initio Clerici promiscuè cum Laicis sordibus pœnitentiæ & squallori subjiciebantur, id eò fiebat, quòd criminis enormitas eos omnibus sacerdotii ornamentis orbasset & prærogativis, atque in Laicorum sortem dejecisset. Si quarto desinente sæculo jam non permissi sunt ampliùs Episcopi, Presbyteri, Diaconique cum Laicis publicæ pœnitentiæ illu-

viem ſubire: eo id conſilio factum, ut ita ſcelerum pœnas darent, ut ne eorum dedecore Clerus univerſus deturparetur. Secreta pœnitentia & ſacerdotii honori conſulebatur, & qui ordinem ſanctiſſimum dehoneſtaverant, pœnas dabant. Verùm hæc conſuetudinum diverſitas aliis aliiſque temporibus & locis, ipſamet univerſa eò conſpirabat, ut ſacerdotalibus functionibus proſcriberentur, qui ſcelere quovis earum ſanctimoniam dedecoraſſent, nec unquam ad eas revocarentur, quantumvis ſtrenuiſſimè pœnitentiæ ſtadium decurriſſent. Nam poſt hanc etiam privatam aut ſemipublicam pœnitentiam nemo unquam tunc quidem ad virginalis Hoſtiæ ſacrificium & miniſterium redintegrabatur.

XV. Exiſtimo tamen, ſi penitiſſimam ſcrutemur Eccleſiæ antiquitatem, inter ipſa ejus primordia auſteritati indulgentiam præcucurriſſe, Chriſtumque ipſum cœleſtem & ſempiternum Pontificem, dum in terris ageret, hanc miſericordiæ regulam dedicaſſe, ſpecimenque in eo ipſo edidiſſe, quem Eccleſiæ ſuæ Caput, ſui Vicarium deſignavit. Poſt lapſum ſuum Petrus non ſacerdotio tantùm, ſed apici & ſummo faſtigio ſacerdotii reſtitutus, & à Chriſto ipſo reſtitutus eſt; qui in primo & Principe Chriſtiani orbis Epiſcopo exemplum ſancire & monumentum excitare voluit humanitatis, & indulgentiæ, quod poſteriora omnia ſæcula mirarentur. Ea fuere initia & prima Eccleſiaſticæ diſciplinæ fundamenta, clementiæ & humanitati ſuaviſſimæ ſuperſtructa. Nec ſanè ipſius univerſalis Eccleſiæ origo ſcaturire potuit alio ex fonte, quàm effuſiſſimæ Dei miſericordiæ, invictiſſimæ charitatis Chriſti, indulgentiæ ſcelerum pleniſſimæ per baptiſmum datæ. Primas ergo tulit clementia, tum auſteritas ſubſecuta eſt. Primigenia Eccleſiæ indoles, natura, & proclivitas indulgentiæ eſt, ut quæ Chriſti cruci innixa, ſanguine ejus perfuſa & coalita ſit. Auſteritas poſterior acceſſit, clementiæ & indulgentiæ contemptæ vindex ultrixque. Ipſæ canonicæ pœnitentiæ primùm mitiores fuere; ex humanitatis hujus aſpernatione ſæviendi neceſſitas orta eſt. Clementiæ & illud fuerat, quòd Clerici pœnitentiæ conſumpto curriculo iiſdem gradibus redderentur, quibus exciderant. Ea reſtitutionis ſpes ſimulatas complurium pœnitentias peperit; cui peſti ut occurreretur, neceſſum fuit irrevocabiles lapſis decernere depoſitiones, ut ſeriò reſipiſcerent, & nullo fuco, nullis ſimulationis præſtigiis illudere ſe poſſe deinceps ſperarent.

In hanc doctrinam prævit nobis Auguſtinus, qui Donatiſtas hoc admonebat, ſi poſt hæreticæ pravitatis ſcelus pœnitentia expunctum ſinantur frui honoribus, & fungi muniis Clericatus, eam eſſe ſalubrem diſpenſationem, qua Eccleſia utendum ſibi exiſtimet exemplo Chriſti, qui eamdem humanitatem in Petrum ipſum explicuit. Si enim poſteà auſteriores ſibi leges præfixit Eccleſia, obviatum eſſe falſis & fraudulentis pœnitentiis. Verùm penes eam incolume ſemper eſſe jus, rigorem inflectendi & indulgentiæ poſtponendi, ubicumque publica vel utilitas fidelium, vel neceſſitas ſuaderet cogeretve. *Sed ne forſitan etiam de cæteris criminibus, ſpe honoris Eccleſiaſtici animus intumeſcens, ſuperbè ageret pœnitentiam, ſeveriſſimè placuit; ut poſt actam de crimine damnabili pœnitentiam, nemo ſit Clericus: ut deſperatione temporalis altitudinis, medicina major & verior eſſet humilitatis. Nam & ſanctus David de criminibus mortiferis pœnitentiam egit, & tamen in honore ſuo perſtitit. Et beatum Petrum, quando amariſſimas lacrymas fudit, utique Dominum negaſſe pœnituit, & tamen Apoſtolus manſit. Sed non ideo ſupervacua putanda eſt poſteriorum diligentia, qui ubi ſaluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt, quo ſalus tutius muniretur; experti credo aliquorum fictas pœnitentias, per affectatas honorum potentias. Cogunt enim multas invenire medicinas multorum experimenta morborum.*

Epiſt. 50.

XVI. Id jam ab Optaro ſcitiſſimè animadverſum fuerat, Primatum Eccleſiæ à Chriſto collatum fuiſſe Petro pœnitenti, claveſque Regni cæteris Apoſtolis communicandas. *Bono unitatis beatus Petrus, cui ſatis erat, ſi poſt quod negavit, ſolam veniam conſequeretur, & præferri Apoſtolis omnibus meruit, & claves Regni cœlorum communicandas cæteris ſolus accepit.* Et infrà: *Stant toti innocentes, & peccator accipit claves, ut unitatis negotium formaretur. Proviſum eſt, ut peccator aperiret innocentibus, ne innocentes clauderent contra peccatores.* Hæc ex Optato miranda prorſus Chriſti diſpenſatio, qui principalem authoritatem clavium Eccleſiæ & Cœli commendavit non innoxio, qui noxios poſſet averſari & excludere; ſed pœnitenti, qui ne pœnitentes quidem poſſit abigere, nedum innoxios. L. ult.

Sed & illud obſervari par eſt, cùm non omnia prorſus ſcelera, quæ fores Regni cœlorum occludunt, pœnitentiæ publicæ ſubjicerentur: non omnia etiam irregularitatem Clericis importaſſe. Ea quippe dumtaxat flagitia, quæ publicæ pœnitentiæ laboribus eluenda erant Laicis, Clericos ab ordinibus & functionibus ſacris ſummovebant. Atqui à Morino invictiſſimè demonſtratum eſt, ſcelerum publicæ pœnitentiæ obnoxiorum numerum paulatim creviſſe, donec ſeptimo circiter ſæculo omnia prorſus ei neceſſitati ſubderentur; quo eodem quoque tempore contigit, ut publica tantùm crimina publicæ, occulta occultæ pœnitentiæ remediis ſanarentur. Verùm tametſi tunc occulta crimina pœnitentiæ publicæ legibus eximerentur, non tamen ab irregularitatis abſolvebantur vinculis. Hærebat ergo illis etiam clam perpetratis hæc irregularitatis infamia, quanquam non omnibus omnino, ut hìc liquebit. Tritiſſimo tamen ſermone à ſanctis Patribus dicebatur, crimine quovis Ordinum januam aditumque obſtrui, quòd crimen non diceretur tunc niſi capitale, cujus comparatione reliqua venialia videri, & dici poterant.

XVII. Alibi certè docet Auguſtinus, nunquam à Petro peractam fuiſſe illam pœnitentiam publicam humilemque, de qua mentionem faciunt Canones Eccleſiæ. *Cavendum eſt, ne ita putetur egiſſe pœnitentiam Petrus, quomodo agunt in Eccleſia, qui propriè pœnitentes vocantur. Et quis hoc ferat, ut primum Apoſtolorum inter tales pœnitentes numerandum putemus?* Sed crimine ipſo, non criminis pœnitentia illinebatur irregularitas. Itaque veriſſimè dicitur Petrus eximium in hac parte indulgentiæ exemplum fuiſſe, & potuiſſe Eccleſiam poſterioribus his ſæculis exemplo Chriſti ſponſi ſui eamdem explicare humanitatem, cùm hortabatur charitas, cùm urgebat neceſſitas, & eos qui lapſi erant, his irregularitatum laqueis expedire, ut tradit author libri de vera & falſa Pœnitentia inter opera Auguſtini; ubi tamen id deſiderat, ut rariuſcula ſint hæc exempla. C. ult.

Verùm illud imprimis obſervandum eſt, eam diſpenſationem, de qua differit Auguſtinus, & cujus forma in Petro præluxit, ad eos ſpectare tantùm, qui jam ordinati ſint. Cæteris enim à Paulo declarat Ordinibus interdictum omnino eſſe, ſi baptiſmo ſemel mundati, rurſus inquinentur. *Ideo Paulus quando eligit ordinandos, vel Presbyteros, vel Diaconos, vel quicumque ordinandus eſt ad Præpoſituram Eccleſiæ, non ait, ſi quis ſine peccato eſt, hoc enim ſi diceret, omnis homo reprobaretur, nullus ordinaretur. Sed ait, ſi quis ſine crimine eſt, ſicut eſt homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, ſacrilegium, & cætera hujuſmodi.* Ita videtur Auguſtinus ex Paulo flagitiis omnibus capitalibus irregularitatem indicere.

XVIII. Non declinavimus ab orbita, ubi ex Auguſti-

guſtino & Optato patrocinium mutuati ſumus poſteriori diſciplinæ. Nunc ad antiquiores rurſus mores Canoneſque reflectenda oratio eſt. Clericis omnibus id ſedulò præcipit Julianus Pomerius, ut quolibet capitali crimine conſpurcati, ſubducant ipſi ſeſe ſacris Altaribus, occultam & ſeriam pœnitentiam agant; niſi malint ſpontanea illa expiare confeſſione, & pœnitentiæ publicæ laboribus defungi. De reſtitutione autem ipſorum in Ordinum munia, poſt impletam pœnitentiam, prorſus ſilet. *Exceptis peccatis, quæ tam parva ſunt, ut caveri non poſſint, pro quibus quotidie Deo clamamus, Dimitte nobis, &c.* Non excipit ergo niſi veniales culpas: *aliquod crimen occultè admittunt, &c. Illud propriis confeſſionibus produnt, aut ipſi in ſe voluntariæ excommunicationis ſententiam ferant.* Eidem ergo legi obſtringebantur crimina quælibet quantumvis occulta.

De vita contempl. L. 2. c. 7.

XIX. Narrat in hiſtoria Lauſiaca Palladias, ut à ſanctiſſimo viro Macario ad reſipiſcentiam adductus ſit Presbyter, Carnalium antè voluptatum cœno immerſus, ſponderitque ſe nunquam amplius Sacramentum celebraturum, ſed in laicorum turba latitaturum reliquo vitiæ tempore. *Spopondit ſe amplius non peccaturum, nec Altari miniſtraturum, ſed ſortem laicam amplexurum,* λαϊκὸν κλῆρον. Præclare adnotavit doctiſſimus vir Valeſius, ex Euſebii verbis, colligi non poſſe, quod Joannes Apoſtolus præfecerit Eccleſiæ juvenem illum, quem ex Latronum contubernio abſtraxerat, ſed quod Eccleſiæ reſtituerit. *Reſtituit Eccleſiæ.* ἀποκατέστησε τῇ ἐκκλησίᾳ.

Hiſt. Lauſ. C. 10.

Nota in hiſt. Euſeb. p. 52.

CAPUT LVII. *P. 2. l. 2. c. 15.*

De Irregularitate criminum capitalium VI. VII. & VIII. ſæculo in Hiſpania.

I. Enumerantur irregularitates ex Concilio IV. Toletano.

II. Hormiſda Papæ authoritas & ratio. Cum cenſor ſit criminum ſacerdos, merito crimine quolibet arceri quemlibet à Sacerdotio.

III. Irregulares ſunt pœnitentes, non propter pœnitentiam, ſed propter crimen. Probatio ex iis, qui adventante morte pœnitentiæ habitum induebant, niſi prorſus innoxii, nec irregularitati ſubjiciendi.

IV. Ilerdenſi Concilii delinimenta aliqua.

V. Aliorum Conciliorum vigor indeflexus. Exemplum Potamii Epiſcopi.

VI. Exemplum Gaudentii Epiſcopi.

VII. Quamvis occulto criminis irregularitas adhæreſcebat.

VIII. Probationes ex Iſidoro Hiſpalenſi.

IX. Ejus Epiſtola ad Maſſanum ſuppoſititia eſt. Probationes.

X. Aliæ ad idem probationes. Explicatur Canon Ancyranus, quem fabricatur hujus Epiſtola minùs intellexit.

XI. Germana Iſidori Epiſtolæ Conciliis conſentanea.

I. IRregularitas impedimentum eſt Canonicum, quo tum Nominationes irritæ fiunt, tum Electiones. Poſtquam ergo verba fecimus de Nominationibus, antequam ad Electiones accedamus, ediſſerendas hìc adgredimur irregularitates, quas univerſas uno Canone complectitur Concilium Toletanum IV. *Deinceps qui non promoventur ad Sacerdotium, ex regulis Canonum neceſſario credimus inſerendum, id eſt, qui in aliquo crimine defecti ſunt, qui infamiæ nota aſperſi ſunt, qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam admiſiſſe confeſſi ſunt.* Hæc prima eſt irregularitas, quæ hic elucidabitur etiam prima, ut iiſdem inſiſtamus hujus Concilii veſtigiis. *Qui in hæreſin lapſi ſunt, qui in hæreſi baptizati, vel rebaptizati eſſe noſcuntur.* Hæc altera eſt irregularitas, quæ & ipſa à crimine proficiſcitur. *Qui ſemetipſos abſciderunt, aut naturali defectu membrorum, aut deciſione aliquid minus habere noſcuntur.* Hæc tertia eſt, partim ex crimine, partim ex defectu naturali, vel fortuito. *Qui ſecundæ uxoris conjunctionem ſortiti ſunt, aut numeroſa conjugia frequentaverunt, aut viduam, vel à marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas aut fornicarias habuerunt.* Variæ ſunt hæ bigamorum claſſes, ubi culpa nectitur cum defectu myſticæ ſignificationis. *Qui ſervili conditioni obnoxii ſunt. Qui ignoti ſunt.* Nulla hic culpæ ſuſpicio. *Qui Neophyti ſunt, qui laici ſunt.* Nemini non exploratum eſt, quam hi non ſint idonei ſacris Miniſteriis. *Qui ſeculari militiæ dediti ſunt. Qui Curiæ nexibus obligati ſunt.* Servitutes hæ ſunt, quæ cum Clericorum libertate à terrenis omnibus vinculis abſoluta, conciliari non poſſint. *Qui inſcii litterarum ſunt* Laico non crimini vetitur ignorantia: at Clerico plurimorum ea ſcatebra eſt peccatorum.

Can. 19.

II. Initium ergo ſumamus à prima iſtarum irregularitatum, ſeu à convictione, & infamia, vel confeſſione criminis publicæ pœnitentiæ ſtadio. Reſcribens ab Epiſcopos Hiſpaniæ Hormiſda ex Canonum norma irreprehenſibiles eſſe debere ſtatuerat eos, qui Ordinibus eſſent initiandi, hoc eſt ſine crimine, ut criminoſos liberè & fidenter objurgare & corripere poſſent. *Irreprehenſibiles eſſe convenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendi.* Nec verò pœnitentibus aditum ad eos ullum poſſe patere. *Sed nec de pœnitentibus quiſquam ad hujuſmodi gradum profanus temerator aſpiret. Qua conſcientia abſolvat reum, qui ſe peccata ſua populo ſcit teſte confeſſum? Quod enim quem paulo antè vidit jacentem, veneretur Antiſtitem? Præferens miſerandi criminis labem, non habet lucidam Sacerdotii dignitatem.*

Epiſt. 25.

III. Quibus ex Hormiſdæ verbis illud quoque manifeſtum eſt, non pœnitentia, ſed crimine obſtrui fores Ordinum. Quod perſpicuè rurſum patet ex Concilio Gerundenſi, à quo decernitur, ut quibus impoſitæ ſunt manus in pœnitentiam, ex gravi morbo documentibus, ii ad Ordines eniti poſſint, ubi ſeſe & vires recuperarint, ſi modò nullo ſe unquam crimine, quo irregularitas illidatur, inquinarint. *Qui ægritudinis languore depreſſus, pœnitentiæ benedictionem, quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & poſtmodum reconvaleſcens, caput pœnitentiæ in Eccleſia publicè non ſubdiderit, ſi prohibitis vitiis non detinetur obnoxius, admittatur ad Clerum.* Altero poſt ſæculo idem confirmatum eſt in Concilio Toletano IV.

Can. 9.

Can. 54.

IV. Ilerdenſe Concilium ſingulari quadam humanitate delectari videtur, quando Clericos adulterii reos, peremptæque adulterinæ ſuæ prolis, exauthorat quidem, ſed poſt pœnitentiam Canonicam ſedere patitur inter Eccleſiæ Cantores. *Si Clerici fuerint, officium eis miniſtrandi recuperare non liceat, attamen in choro pſallentium, à tempore receptæ communionis interſint.* Plus habet etiam admirationis hujus Concilii lenitas, cùm Epiſcopis liberum eſſe jubet, ut Clericos ſemel carne lapſos, qui ſtatim emerſerint ex eo cœno, ſtrenuamque exegerint pœnitentiam, permittant prioribus ſuis Ordinum functionibus, nulla reſidua ſpe ad ſuperiores Ordines eluctandi. *Hi qui altario Dei deſerviunt, ſi ſubito inflenda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente digne pœnituerint, maneant in poteſtate Pontificis, vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiori tempore ab Eccleſiæ corpore ſe gregare, ità tamen ut ſic officiorum ſuorum loca recipiant, nec poſſint ad altiora officio ulterius promoveri.* Si iterum tamen in eaſdem ſordes revolvantur, jam nul-

Can. 2.

Can. 5.

la eis communionis degustandæ spes, nisi ubi animam agere cœperint.

V. Multò constantiùs Concilium Toletanum X. pro antiquo Canonum vigore pugnavit, cùm irrevocabili depositionis jaculo confixit Potamium Episcopum Braccharensem, quamvis jam videri posset consimile flagitium expiasse spontanea abdicatione, spontanea successione in carcerem, quo se ipse volens incluserat jam à novem mensibus, denique publica criminis sui confessione in Concilio, tam voce, quàm scripto. Quæ omnia sinceræ & sine fuco pœnitentiæ argumenta, lacrymis gemitibusque commendata, impulerunt illa quidem ut paulò remissiùs agerent: sed hæc ipsa lenitas & remissio infractam vel maximè Canonum observandorum austeritatem illustravit. Uno enim & inani Episcopi nomine Potamium solati sunt; dignitate, aut functione qualicumque prorsus interdixerunt, ne & seipsos, & ipsum pari damnationis periculo immergerent. *Licet hunc paterna antiquitas sacris regulis dejicere ab honore decernat: non tamen miserationis jura servantes, non abstulimus nomen honoris, quod ipse sibi sui criminis confessione jam tulerat, sed valida authoritate decrevimus, perpetuæ pœnitentiæ hunc inservire officiis, & arumnis: providentes melius illum per asperam & dumosam irè pœnitentiæ solitudinem, ut quandoque perveniret ad refrigerii mansionem; quàm relictum in voluntatis suæ latitudine, ad præcipitium dejici æterna damnatione.* Denique nequa residua specula sese deluderet & deluderetur Potamus, successor illi subrogatus est in Episcopatu, innovatusque est Canon pristinus Concilii Valentini, quo Episcopatu, Presbyteratu & Diaconatu extruditur, quisquis ordinationis tempore semetipsum gravat cujuscumque *mortalis criminis* confessione.

VI. Ad Concilii XIII. Toletani Patres misit Gaudentius Episcopu, qui percontarentur, an inter angustias gravissimi morbi accepta pœnitentia, posse sibi redditus, Episcopales rursus attentare functiones. Responsum est à Synodo, posse, si modò nil lethalis criminis admisisset, nil confessus esset. *Si se mortalium criminum professione propria non notarit.* Si enim crimine à Sacerdotio eliminamur: qui fieri potest, ut & pœnitentia criminum expiatrice eliminemur etiam? *Cùm Sacerdos tunc sibi licitum sacrificare sciat, quando à malis actibus vacat, qua ratione, quæ pœnitentiæ remedium suscipit, quod datur in remissionem peccati, à sacrificiis divinis se abigit?* Declinandum est Presbytero, quo maculatur, nequaquam autem quo emaculatur. *Ambigenda sunt ab omni Sacerdote, quæ maculant; exercenda quæ mundant.* Itaque tam Clericis consentanea est pœnitentia, quàm ab eorum instituto alienum crimen.

Can. 10.

VII. Sed hujus Canonis illud potissimum animo mandandum est; si qui dum pœnitentiam subit, nihil sceleris confitetur: postea in sese regressus, aculeis se peccatorum quorumdam clandestinis compungi sentiat: tum ille se sibi judici reum sistere debet, suo se judicio premere, damnare, excommunicare, adeoque exauthorare. Nec enim crimen eò irregulares faciat, quò publicum est, sed quò crimen est. *Cæterum si sub pœnitentiæ perceptione consistens, nihil mortalis criminis se admisisse prædixerit: attamen quod fateri hominibus erubescit, absconsum intra claustra sui pectoris delitescit; noverit ipse sibi de potestatem esse concessam, ut juxta conscientiæ suæ fiduciam, utrum audeat, aut non audeat sacrificare Deo, ex sui potius arbitrii potestate, quam ex nostri judicii permissione procedat.* Quo manifestissimum fit, quicumque sibi intus clam & Deo reus erat ejus criminis, quòd omnes prorsus mortales fefellisset, irrevocabilis tamen eadem illa depositionis sententia seipsum comprimere debuisse, & ab omnibus muniis sacerdotalibus abstinere. Si enim integrum fuisset crimen silentio premere, occulta illud pœnitentia abolere, nec dignitate interim exui, vel Beneficio: Eccur Episcopi, cæterique beneficiarii crimen suum nudassent? Eccur, quam effugere poterant, depositionem sua confessione provocassent: Eccur tanta in eos sævitia, qui doloris & pœnitudinis vi adigebantur, ad denudandum crimen suum? & in illos ex adverso tam intempestiva lenitas, qui tegendi, quam expiandi criminis cupidiores; muniendæ famæ, servandæque dignitatis, quàm procurandæ salutis suæ amantiores, vel hinc esse prodebantur? Eccur sese ipse post crimen admissum abdicasset sponte sua Potamius? Eccur in Concilio publicam confessionem sceleris edidisset, si per Canones licuisset pœnitentia privata fungi, & eo suam servare sibi dignitatem?

De Eccles. Offic. l. 2. c. 5.

VIII. Horum Conciliorum interpres locupletior Isidoro Hispalensi eorundem ferè temporum Episcopo, ne optari quidem potest. Atqui testatum facit ille, 1. Qui ab innocentia baptismo parta desciverit, eum spem omnem sacerdotii abjicere debere, ut sibi posthac inaccessi. 2. Qui se post Ordines susceptos mortali implicuerit flagitio, eum ab eorum sacris functionibus abstinere se ipsum debere. 3. Quantumvis occultum crimen non effugere Dei oculos, eoque & Ordinibus & Ordinum functionibus abstinendum ei esse, qui sibi conscius sit. Dicam infra de his criminibus. *Quod autem qui post baptismum aliquo mortali peccato corruptus, ad sacerdotium non promoveatur, lex ipsa testatur. Moyses enim præcepit Sacerdotibus, ne aliquod pecus vitiatum ad aram offerant, &c. Si enim is qui in Episcopatu mortale aliquod peccatum admiserit, non debet offerre panes Domino; quanto magis ante ordinationem peccator inventus, repudiari debet, ut non ordinetur? Quapropter quia lex peccator à Sacerdotio removet, consideret unusquisque, sciens quia potentes potenter patientur tormenta: retrahat se ab hoc non tam honore, quam onere; & aliorum locum qui digni sunt, non ambiat occupare. Qui enim in erudiendis atque instituendis ad virtutem populis præerit, necesse est, ut in omnibus sanctus sit, & in nullo reprehensibilis habeatur; Qui enim alium de peccatis arguit, ipse à peccato debet esse alienus: nam qua fronte subjectos arguere poterit, cùm illi statim possit correptus ingerere: ante doce te, quæ recta sunt. Quapropter qui negligit recta facere, delignat recta docere,* Hæc doctrina, hæc rationum summa Conciliorum Hispaniæ, quibus intercluditur aditus Ordinum & Beneficiorum omnibus sceleribus, etiam occultissimis.

Inter opera Isid. p. 352.

IX. Hinc prorsus colligitur commentitiam illam esse ad Massanum Episcopum, quæ Isidoro tribuitur, Epistolam. Nugatoriè penè & inconditè ibi illa propinatur doctrina de Clericis ad suas revocandis functiones, post decursum pœnitentiæ stadium: quæ nec Isidoro consentiat semetipsum alibi luculentiùs interpretanti, nec Hispanensi eo ævo Disciplinæ sacræ, nec decretis Conciliorum ejusdem ævi & regionis, quæ paulò antè protulimus. Sed ne fingi quidem potest alienius quidquam, aut insulsius ea, quam Scriptor iste commentatur concordia inter priscos Canones, quorum alii criminosos ab Ordinibus funditus summoveant, alii post peractam pœnitentiam hanc illis januam recludant. Tantùm quippe abest, ut per antiquos Canones fas fuerit pœnitentia defunctis ad Ordines anhelare: ut pœnitentia universim irregularitatis notissimæ cautelio inurerentur: & quamquam ipsa irregularitatis infamia non imprimeretur pœnitentiæ ipsi per sese: erat tamen in ore & in usu Conciliorum, Patrumque & Pontificum sermo ille tritissimus, Pœnitentes omnes & pœnitentia functos ad suscipiendos, & exercendos Ordines irregulares esse.

X. Illa ipsa exceptio eorum, quibus imposita fuerat pœnitentia, nullo notatis crimine, satis indicat superque, immunitate criminum, non pœnitentiæ

tentiæ fervore fores Ordinum pandi solitas. Hujus Epistolæ consarcinator duos in sui defensionem Canones astruit, quibus tota hæc ejus fabulosa commentatio destruitur & dissipatur. His enim definitur, ut Presbyteri & Diaconi, quibus cruciatuum vis extorsit, ut Idolis thuris aliquid adolerent, quique pœnitudine mox ducti, pugnæ se reddiderunt, nobilemque reportarunt palmam; in totum à functionibus Ordinum abstineantur; quamquam sedere deinceps sinantur inter Presbyteros & Diaconos, & copia fiat Episcopis, ut Diaconis pluscu-lum aliquid indulgeant. Can. 1. 2.

XI. Hanc Gratianus laudavit Epistolam, quòd eam senserit sui ævi disciplinæ consentire, de qua inferiùs agemus. Poterat ille hoc se errore exuere, si protulisset veram Isidori Hispalensis Epistolam ad Helladium, aliosque Episcopos synodicè collectos ad definiendam causam Cordubensis Episcopi, qui infanda se carnis voluptate contaminaverat. Hortatur Isidorus hac Epistola Episcopos, ut tota se arment severitate Canonum, ad ulciscendam contumeliam gravissimam sacerdotali Collegio irrogatam. *Cum effusione lacrymarum vestram sanctitatem deposcimus, ut idem lapsus, sancto cœtui vestro præsentatus, agnito à vobis confessionis eloquio, synodali sententiâ, à gradu sacerdotii deponatur. Melius est illi, ut temporaliter deponatur à vobis, quàm æterno damnetur judicio. Levior est illi præsentis temporis ignominia, quàm futura gehennæ tormenta. Sciat enim se amisisse nomen & officium Sacerdotis, qui meritum perdidit sanctitatis. Quapropter judicii vestri decreto, pœnitentiæ perpetim flagitia perpetrata lamentatione deploret, &c.* In hoc verò contextu tota refulget superiorum Hispaniensium Canonum indoles, austeritas, disciplina, contextio verborum ipsa. Denique non aliam lapso huic Episcopo spem ostendit Isidorus, quàm remissionis peccatorum, post expletum cum vita ipsa sua pœnitentiæ curriculum. *Fortasse porriget illi manum quandoque Spiritus sanctus, ut per dignam satisfactionem mereatur accipere peccatorum remissionem.* D. 50. C. Domino sancto. Pag. 694. ejus operum.

CAPUT LVIII. *P. 2. l. 2. c. 16.*

De irregularitatibus criminis in Gallia, iisdem mediæ ætatis sæculis VI. VII. VIII.

I. In Gallicanis Conciliis pœnitentes irregulares.

II. De Episcopis rarus sermo ante lapsum Contumelioso.

III. Intercedit Cæsarius, ne mitiùs in eum consulatur.

IV. Universim Concilia & Pontifices criminum omnium conscios Cleri liminibus ejiciunt.

V. Quantumvis occulta crimina irregularitati obnoxia.

VI. VII. Nova testimonia in eos, qui prioribus uxoribus suis post ordinationem copulabantur.

VIII. IX. Exempla contraria Episcoporum Arverni & Laudunensis. Responsio.

X. XI. Alia exempla.

XII. XIII. Confirmatio antedictorum ex Epistolis petita Zachariæ Papæ, & Bonifacii Archiepiscopi.

XIV. Necessariò & cum laude dispensatione usus est Bonifacius, iis locis, temporibusque & causis, quæ Ecclesiam tandem cogerunt, ut extremis his sæculis temperatiori disciplinæ sese accommodaret.

I. NEc minùs religiosè Gallicana Ecclesia Ordinibus & sacro ministerio noxios & pœnitentes omnes interdicebat. Concilium Agathense aditu etiam illos minorum Ordinum propulsat, & si qua fraude irrepserint, Diaconatus & Presbyteratus muniis propriis eos arcet. *De pœnitentibus id placuit observare, quod sancti Patres nostri synodali sententiâ censuerunt: ut nullus de his Clericus ordinetur: & qui jam sunt per ignorantiam ordinati, ut sicut bigami, aut internuptarum mariti, locum teneant: ministrare Diaconus, aut consecrare ad altare hujusmodi Presbyter non præsumat.* Can. 43.

Concilium Aurelianense I. Presbyteros & Diaconos omnes gradu dejicit, capitalis flagitii affines. *Si Diaconus aut Presbyter crimen capitale commiserit, simul & officio & communione pellatur.* Si extrema premat necessitas, unum id permittit, ut baptismum donent. *Si Diaconus aut Presbyter pro reatu suo se ab altaris communione sub pœnitentis professione submoverit, sic quoque, si alii defuerint, & causæ certæ necessitatis exoritur, poscentem baptismum liceat baptizari.* Can. 9. Can. 11.

Horum Conciliorum verbis capitalia omnia continentur crimina, & irregularitati subjiciuntur, quantumvis occulta. Idem habet de pœnitentibus Epaonense Concilium: *Pœnitentiam professi ad Clericatum penitus non vocentur:* Presbyterosque & Diaconos flagitio quolibet sordidatos in Monasteria conjicit, ubi reliquum vitæ tempus omne pœnitentiæ impendant. *Si Presbyter aut Diaconus crimen capitale commiserit, ab officii honore depositus, in Monasterium retrudatur, ibi tantummodo, quandiu vixerit, communione sumenda.* Can. 5. Can. 22.

II. Capite superiori patuit non semel in Hispania adversùs Episcopos ipsos incontinentes rigore Canonum toto sævitum esse. At hi Gallicani Canones distringuntur tantummodò in Presbyteros, Diaconos, atque inferiores alios Clericos iisdem sordibus implicatos. Non alio quidem ex capite necesse est eam diversitatem arcessere, quàm ex eo quòd Synodorum providentia in eos maximè excubet errores lapsusque emendandos, qui quolibet loco & tempore serpunt. Juvat tamen observare, Episcopos Galliæ in varias scissos fuisse sententias, cum ventilari cœpit causa Regiensis Episcopi Contumelioši, qui carnalis flagitii infamia Ecclesiam Gallicanam conturbaverat. Consuluit Cæsarius Arelatensis Archiepiscopus Joannem II. Papam, à quo accepit Breviculum Canonum, quibus Episcopus capitalis flagitii conscius irrevocabilis depositionis mucrone confoditur: accepit & Epistolam, qua spes veniæ & dispensationis prorsus amputabatur. *Dolemus de amissione Pontificis, rigorem tamen Canonum servare necesse est. Atque ideò prædictum ab Episcopatus ordine nostra suspendit authoritas. Nec enim fas est pollutum criminibus, sacris ministeriis deservire. Sed te ordinante in Monasterio dirigatur, ubi pœnitentia lacrymas effundere non omittat, &c.* Conc. Gal. Tom. 1. pag. 312.

III. Suus Cæsario exacuendus fuit zelus adversùs molliores quosdam Episcopos, qui ut Collegæ parcerent, totum Episcopale Collegium dehonestatum ibant; nec quidquam pensi habebant, nec verebantur, ne absolvendo Contumelioso damnationis sententiam in Pontificem, in Nicænos Patres dicerent, & in tot alia Concilia, qui Contumeliosum prædamnarant. *Sed fortè major est in illis pietas, quàm in trecentis decem & octo Episcopis: major in illis misericordia, quàm in sancto Joanne Apostolico Papa; major charitas, quàm in reliquis sanctis Sacerdotibus, qui hoc pro exemplo vel remedio Ecclesiarum, sui definitionibus deliberaverunt.*

Præceps ruit quisquis assurgit supra tot sanctissimos Episcopos: quisquis insignem reum tuetur, ipsi patrocinatur sceleri, & malum curando exulcerat. *Quæ est ista justitiæ inimica benignitas, palpare criminosos, & vulnera eorum usque in diem judicii incurata servare?* Denique contestatur Cæsarius, qui sacrum ministerium ita profanarunt, eos ita ejiciendos esse, ut omnes eis in posterum additus obstruantur, & restitutionis spes præcidatur, juxta scita Canonum. *Et ideò justum est, ut dum eis, secundum omnium Canonum statuta, redeundi ad honorem aditus clauditur, tandem aliquando tam gravi malo finis congruus imponatur.* Sede sua motus est Contumelio-

melioſus, appellavit, appellationem admiſit Agapetus Papa, mandavitque ut dum Judices in partibus delegare poſſet, ea Eccleſia à viſitatore Epiſcopo regeretur, alereturque ab Archidiacono Contumelioſus, ſuſpenſus interim ab omni Epiſcopali miniſterio, & à poteſtate offerendi.

Non minùs indulgentes fuiſſent Concilii Cabilonenſis Patres anno 582. adversùs duos contaminatores magis Epiſcopatus, quàm Epiſcopos, Salonium & Sagittarium: niſi poſt adulteria & homicidia, quæ illi ſtupendum in modum effœminati, non depoſitione, ſed pœnitentia ſola elui poſſe ſperabant, acceſſiſſet crimen læſæ majeſtatis. Ita rem narrat Gregorius Turonenſis: *Non ſolùm de adulteriis, verùm etiam de homicidiis accuſantur. Sed hæc per pœnitentiam purgari cenſentes Epiſcopi, &c.* Baron. an. 582. n. 6.

IV. Cùm hæc ita ſe habuiſſent, indiſcriminatim jam comprehendi cœpere & Epiſcopi in Canonibus, qui hac de cauſa edebantur. Concilium quippe Aurelianenſe V. ita edicebat: *Nulli viventi Epiſcopo alius ſuperponatur, aut ſuperordinetur Epiſcopus, niſi forſitan in ejus locum, quem capitalis culpa dejecerit.* Can. 12.

Concilium Cabilonenſe anni 650. ad Theodoſium Epiſcopum Arelatenſem ſcripſit, debere eum, cùm in numero fuiſſet pœnitentium, inter depoſitos etiam ſemet ſegregare, uſque ad proximam Synodum. *Nam & ſcripta, qualiter vos conſtitit eſſe profeſſos, veſtra manu vidimus, & Comprovincialium veſtrorum manibus. Unde vos credimus jam legiſſe, nec penitus ignorare, quod qui publicè pœnitentiam profitetur, Epiſcopalem Cathedram nec tenere, nec regere poteſt.* In reſponſis ad Bonifacium Archiepiſcopum Zacharias Papa jubet, ut in Concilio Galliæ Epiſcoporum dejiciat ſede & gradu Epiſcopos, Presbyteros, Diaconoſque formicationis vel adulterii convictos, vel fuſi ſanguinis Chriſtianorum, vel Paganorum in bello, cui ſeſe præter fas immiſcuerint. *Tua fraternitas in memorato Concilio, ſi quos repererit Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos contra Canones vel Statuta Patrum exceſſiſſe: id eſt, in adulterio. vel fornicatione inventi fuerint, vel plures uxores habuerint; aut ſi ſanguinem Chriſtianorum, ſive Paganorum effuderunt, vel etiam aliis capitulis Canonum obviarunt, nulla ratione permittat ſacerdotio fungi.* Cumque hi Sacerdotii profanatores neſcio quas aliquando venditarent diſpenſationes Pontificias, ne dignitate ſua excuti poſſent: reſcripſit Pontifex, commentitias, ſubditiaſque eſſe eas diſpenſationes, nec enim à Pontificibus unquam concedi diſpenſationes canonicis regulis inimicas: denique præcipit Pontifex, ut hujuſmodi ſcelerum convicti inexorabili damnatione percellantur, *Nam & de Sacerdotibus, qui adulteri & fornicatores probantur, & ſibi ab Apoſtolica ſede indultum eſſe teſtantur, & licentiam prædicationis ſibi eſſe conceſſam; hoc nulla ratione credat tua ſancta fraternitas; ſed ſimiliter in eis canonicam exerce vindictam. Non enim aliud te agere volumus, præterquam quod ſacri præcipiunt Canones.* Conc. Gal. Tom. I. p. 131.

V. Ex his duabus Zachariæ & Bonifacii Epiſtolis edocemur, quæ illa eſſent *capitalia crimina & mortalia* peccata, in quæ tot jacula indeclinabilis depoſitionis à Pontificibus & Synodis vibrata ſunt. Zacharias Papa eo numero fuiſſe addocet adulterium, fornicationem, homicidium qualecumque, etiam in bello atque in prælio adversùs Gentiles; nec enim bello prælioque cuicumque Clerici interſerere ſe debent, aut manus ipſi conſerere. Cætera crimina capitalia promiſcuè ibidem his verbis inſinuantur, *Vel etiam aliis capitulis Canonum obviaſſe repereris.* Commendat autem non multò poſt debere majores Clericos abſtinere ſe ab uxoribus, ſi quas ante Ordinationem duxiſſent; ſed an hujus legis prævaricator depoſitione plectendus foret, id verò non exprimit. Ita quidem à priſcis Synodis & Pontificibus definitum fuerat: ſed non injuria ambigeret quis, an hic Pontifex lenitate & remiſſione utendum ſibi duxerit, eo loco & tempore, quo Cletus voragine quadam luxuriæ demerſus erat. Retulerat enim Pontificem Bonifacius de cauſa tantum Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum, qui quod horrendum dictu, uno eodemque tempore quaternas, quinaſque, adeoque & plures lateri ſuo affixas concubinas habebant Retulerat & de iis Epiſcopis, qui nullaquidem infanda libidine ſeſe inquinabant, *erant tamen ebrioſi, injurioſi, vel venatores.* De his poſtremis nihil reſcribit Pontifex, eoque innuit forſan non debere has culpas depoſitione plecti. Univerſim tantùm confirmat, religioſiſſimè ſervandos eſſe Canones: *Quidquid aliud contra Eccleſiaſticam regulam eos exceſſiſſe repereris, Canones ſive inſtituta Patrum præ manibus habeto, & juxta quod in eis edoctus fueris, diſcerne.* Denique jubetur à Pontifice Bonifacius, totum diſtringere rigorem Canonum in eos Presbyteros, qui dum ordinarentur, ſuperioris vitæ ſuæ pudenda flagitia diſſimularunt, *Si quos Presbyteros, qui de laicis promoti fuerint; & antea criminalibus cauſis obvoluti, celantes peccatum ſuum, ordinati ſunt; poſtmodum verò manifeſtata eſt eorum iniqua actio; hos Sacerdotali habitu privatos, pœnitentiæ ſubmitte; non enim odit Deus peccantem & confitentem, ſed peccantem & negantem.* Quibus poſtremis verbis liquet hoc criminum præteritorum ſilentio exaggeratam fuiſſe irregularitatem, confeſſione verò quodammodo elevatam. Odit enim Deus non confitentem, ſed occultantem ſcelera ſua, quorum ipſa jam confeſſio deteſtatio quædam eſt; odit ſimiliter Eccleſia ſimulatam ex occultatione criminum innocentiam, eorundem confeſſionem ex infucata pœnitudine profectam amplexatur, etſi ſacris vel muniis, vel Ordinibus non ſtatim admoveat. Ibidem pag. 180.

VI. Ad Amandum Trajectenſem Epiſcopum ſcribens Martinus I. Papa, laicos Clericatu ſummoveri pronunciaverat quocumque demum ſuo crimine, jam ordinatos irrevocabiliter exauthorari. *Qui ſemel poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps jam depoſitus exit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adipiſci. Sufficiat ei quoad vixerit, in pœnitentia perdurare. Si enim tales quærimus ad ſacros Ordines promovendos, quibus nulla ruga, nullumque vitæ contagium mentes & corpora præpediat: quanto magis, &c.* Abſolutius dici non poterat reſtitutionis ſpem omnem exſcindi.

VII. Miſerat Joannes II. ad Cæſarium Arelatenſem in cauſa Contumelioſi Epiſcopi Epiſtolam Siricii Papæ, qua Clerici majores dejiciuntur, qui ab uxoribus ante Ordinationem ductis, poſtea non continuiſſent; itemque Apoſtolicum Canonem; qui perjuros & fornicatores eadem deſitione percellit. Addiderat & eum Cæſarius Arauſicanum Canonem, quo damnantur Presbyter & Diaconus propter inceſtam jam cum priore uxore ſua copulam. In Concilio III. Aurelianenſi eadem exauthoratione mulctabantur, qui adulterii, furti, vel falſi crimine ſe implicatos fuiſſe, vel convicti, vel confeſſi fuiſſent, *Si furtum, aut falſitatem admiſerit, quia & ipſa capitalia ſunt crimina.* Quod perjurium, bienii tantùm excommunicatione, ſeu ſuſpenſione feritur. Can. 78.

VIII. His ita præſtitutis præfixiſque tribus regulis. 1. quovis mortali crimine, ſive publico, ſive occulto, abdicatos fuiſſe Clericos. 2. Nec ubi ita ſemel abdicati eſſent, revocatos unquam fuiſſe. 3. Quolibet etiam crimine ejuſmodi laicis occluſas fuiſſe in perpetuum Cleri Ordinumque fores: jam in his in contrarium exemplis, fruetur quiſque ſuo judicio. Beatus Remigius Remenſis Archiepiſcopus in Epiſtola ad tres Epiſcopos Con. Gall To. 1. pag. 264.

ſcopos Franciæ, aſſentiri videtur, ut Claudius Presbyter poſt exhauſtum pœnitentiæ ſtadium à miniſterio ſuo non cadat. Verùm præterquam quòd ejus Epiſtolæ contextus implicatus & perobſcurus eſt, aliòque deflecti facile poteſt; dici poteſt rurſus hoc fuiſſe veluti conſectarium diſpenſationis ejus, quæ orante Clodoveo Rege indulta fuerat; aut certè hoc fuiſſe ſingulare conſilium beati Remigii, cui cæteri Galliarum Epiſcopi refragarentur. Denique dubius magis & anceps animi hærerem circa hanc Epiſtolam, quàm circa tot Canones indubitatiſſimos ſuperiùs accumulatos.

IX. Propè ſingulare facinus memorat Gregorius Turonenſis ejus Epiſcopi, qui in Arverno Epiſcopatu beato Auſtremonio ſucceſſit, Senator ille fuerat, ſtatimque ut initiatus ſacerdotio fuit, uxorem à ſe ablegarat. At aliquanto poſt tempore, intempeſtæ noctis ſilentio illa Epiſcopalium ædium foribus cùm aſtaret, quereliſque illum ſuis fatigaret, domo tandem thoroque admiſſa eſt. Filiola ſuſcepta, aliquando tandem pœnitudine ſera, ſed ſeria ſtimulatus Epiſcopus in Monaſterium ſeceſſit, ex quo rurſus ad Eccleſiæ ſuæ gubernacula rediit. *De perpetrato ſcelere condolens, acturus pœnitentiam, Diœceſis ſuæ Monaſterium expetiit: ibique cum gemitu & lacrymis, quæ commiſerat diluens, ad urbem propriam eſt reverſus.* Huic exemplo illud Genebaldi Laudunenſis Epiſcopi attexendum eſt, quod ab Hincmaro in vita ſancti Remigii & à Flodoardo in Remenſi Hiſtoria proditum eſt. Fallacis ſpei ludibrio Genebaldus, dum frequentiùs diutiùſque converſatur cum ea, quæ antè uxor ſibi fuerat, nunc erat ſoror, ut eam regni cœleſtis comparandi rationes edoceat, fœmineis tandem blanditiis emollitus ita & faſcinatus eſt, ut filium ex ea, filiamque ſuſceperit. Puduit eum tandem, pœnituitque turpitudinis ſuæ, beatumque ipſemet Remigium, cognatum & Metropolitanum ſuum interpellavit, ut tetro quodam ipſum carcere concluderet, ubi per ſeptennium ita lacrymis, ſqualore & macerationibus carnis, flagitii ſui maculam abſterſit, ut cœleſtibus monitis parens tandem Remigius, throno Epiſcopatus, priſtiniſque eum functionibus reddiderit.

L. 1. Hiſt. c. 44.

Surius die 13. Janua. c. 42. Flodoard. L. 1. c. 14.

X. Averni Epiſcopi exemplum, factum eſt, quod juri nihil poſſit officere; aut tantæ Canonum multitudini, ac perſpicuitati opponi. Unius impunitate ſceleris ſcelerum ultrix non abolescit, non debilitatur lex. Quod ad Genebaldum attinet, tam inuſitata & mirabilis tota ea quidem narratio eſt, ut miraculo magis eſſe poſſit, quàm exemplo: ſi nulla tamen ex parte labat rei geſtæ fides.

Cadurcenſis Epiſcopi pœnitentia à Gregorio Turonenſi ſcriptis mandata, mera erat ſuſpenſio; nec ejus facinus ex eorum erat genere, quibus Canones irreparabilem irrogant depoſitionem.

Greg. Tur. L. 8. c. 20.

Prætextatus Archiepiſcopus Rotomagenſis, ab exilio redux poſt obitum Chilperici Regis, Epiſcopatus ſui adminiſtrationem recepit. Nimirum poſtquam Epiſcopus Pariſienſis Regem Guntramnum Epiſcopoſque cæteros certiores fecit, Synodum illam quadraginta quinque Epiſcoporum, quam Prætextato Fredegundis objectabat, abdicationis ſententiam nullam tuliſſe, ſed ipſummet Epiſcopos exoraſſe, ut pœnitentia ſibi indiceretur. *Scitote ei pœnitentiam indictam à Sacerdotibus, non tamen eum prorſus ab Epiſcopatu remotum.* Ita memorat Gregorius Turonenſis. Id quoque certò conſtare videtur, Epiſcopos eos quos adverſus Prætextatum ad Pariſienſem Synodum Chilpericus evocarat, hac arte conatos eſse Regem demulcere, & prætextati dignitati conſulere, atque hoc conſilii ei dediſſe, ut flagitaret ipſe pœnitentiam ſibi peragendam indici in religioſo aliquo ſeceſſu. Ea verò ſpontanea pœnitentia, nec irregularitatem affricabat, nec ſacra quenquam ſpoliabat dignitate. Ebbo poſtea & Arnulphus Remenſes Archiepiſcopi, aliique forſan hac eadem arte memorabili graſſati ſunt, ut ſævientibus iræ Regiæ procellis ſeſe interim ſubducerent.

L. 7. c. 16.

XI. Venio ad exempla uſitatiora, & ubi juri & Canonibus locus fuit. Salonius Epiſcopus Ebrodunenſis & Sagittarius Vapincenſis Epiſcopus de homicidio, adulterio, aliiſque ſceleribus accuſati, in Concilio Lugdunenſi damnati & Epiſcopatu abdicati ſunt. *Præceperunt Epiſcopi, ut qui talia commiſerant, Epiſcopatus honore privarentur.* Aſſentiente Rege ad Romanum provocarunt illi Pontificem, à quo & reſtitui juſſi ſunt, quod fieri non poterat, niſi vel obreptione, vel venia Canonum facta. Verùm cùm hi duo Epiſcopi in eadem flagitiorum colluvione rurſus ſe demerſiſſent, de homicidio rurſus & adulterio rei acti ſunt in Concilio Cabilonenſi. Cùmque in eam propenderent Epiſcopi ſententiam, ut pœnitentia potiùs, quàm irremeabili ejectione ea flagitia expiarentur, objectum eſt crimen Majeſtatis læſæ. Protinus diſcincti, & cuſtodiæ traditi ſunt, & ſucceſſores eis deſignati: *Objiciuntur eis crimina & non ſolum de adulteriis, verum etiam de homicidiis accuſantur. Sed hæc per pœnitentiam purgari cenſentes Epiſcopi, illud eſt additum quod eſſent rei majeſtatis, & patriæ proditores. Qua de cauſa ab Epiſcopatu diſcincti, &c.* Canonicis decretis conſentiebat Lugdunenſis hujus Concilii judicium, quibus irrevocabiliter dejiciuntur ejus generis facinoroſi. Judicium verò Cabilonenſis Concilii, quod indulgentiæ magis ſtudebat, non tam judicium fuit, quàm conatus quidam, ut à Pontifice & Rege iniretur gratia, qui ad lenitatem erant magis inclinati: *Hæc per pœnitentiam purgari cenſentes Epiſcopi.* Quibus verbis non definitiva inſinuatur ſententia, ſed Epiſcoporum opinatio mollior remiſſiorque. Denique ejus Concilii decretorio judicio damnati ſunt illi duo Epiſcopi, abſciſſa omni reſtitutionis ſpe. Pontificum denique & Conciliorum adverſus Contumelioſum conſpiratio, abundè prodit, etſi pauci aliqui molleſcerent Epiſcopi, longè plures tamen pro Canonum obſervantia ſtrenuè decertaſſe

Greg. Tur. L. 5. c. 20.

L. 5. c. 27.

XII. His exemplis, pauciſque forſan aliis apud Gregorium Turonenſem, produntur quidem aut diſpenſationes aliquæ juſtæ, neceſſariæ, raræ; aut minimè excuſandæ nonnullorum Epiſcoporum defectiones à neceſſaria Ordinis & Officii ſui conſtantia, quod idem & de particularibus quibuſdam Conciliis dici poteſt: at his certè obnubilari nequaquam poteſt lux Canonum ſplendidiſſima, aut obrui paucis prævaricationibus inultis Eccleſiæ legum invictiſſima ſanctitas. Danielem Vintonienſem in Anglia Epiſcopum conſuluit Bonifacius Moguntinus Archiepiſcopus, qua ratione verſari deberet in Aula Regum Galliæ, quorum gratia & tuitione egeret omnino ad Apoſtolicæ Legationis ſuæ munia, & ad fidem circumjacentibus Ethnicis promulgandam: cùm in eadem Aula eſſent, nec declinari à ſe ibi poſſent, qui ne Epiſcopatu deturbarentur, paſſim venditabant, poſt adulteria & homicidia perpetrata, poſſe adhuc cœleſtis Agni ſacerdotium & ſacrificium exerceri. Abſtinere ſe quidem ab Eccleſiaſtica horum communione: *In ſacris Myſteriis Corporis & Sanguinis Domini, cum eis non communicavimus, ſed & conſilium & conſenſum eorum devitamus.* Sed vitare ſe non poſſe, quin ſibi quandoque occurrerent in Aula Regia: etſi Gregorio Papæ ordinatori ſuo pollicitus eſſet, ſi hos Præſules incorrigibiles experiretur, eorum ſe conſortia declinaturum: *Recolo me ordinationis meæ tempore juraſſe in corpore beati Petri, talium communionem me declinaturum, ſi eos ad viam canonicam convertere nequiverim.* Hoc ſcrupulo tum angebatur Bonifacii conſcientia. Reſponſionem ſuam Vintonienſis Epiſcopus

L. 6. c. 36.

Epiſt. 3.

ea

ea pietate & eruditione temperavit, quæ expectationem quam sustinebat, non falleret: Nimirum cedendum & assentiendum esse Canonum sanctirati, non multitudini prævaricatorum: si homicidæ non redintegrarentur communioni nisi desinente pariter vita & pœnitentia, non committi debere Sacerdotium Christi desperatæ pravitatis Clericis; denique si vel bigamis non pateat aditus ad Clericatum, qui scelerosis aperiatur? *Si homicidis jugiter agentibus pœnitentiam, circa exitum vitæ perfectio, id est, Christi communionis gratia conceditur: incorrectis qua ratione cura regiminis Christianæ conversationis injungitur? Adulter qua consequentia sacerdotale officium usurpabit, cùm qui viduam, aut secundam duxerit uxorem, à Clericatu coerceatur?*

XIII. Egbertum quoque Eboracensem sanctissimum Episcopum percunctatus est idem Bonifacius, super causa Presbyteri, qui cùm nefarias libidines suas pœnitentia eluisset, ab Episcopis Gallicanis Epist. 85. Parochiæ suæ regimen recuperaverat. *Dum invenero Præsbyterum jam ante multa tempora lapsum in fornicationem, & post pœnitentiam rursus in officum gradus sui à Francis restitutus est, &c.* Quique Sacramenta dispensabat solus ingenti Parochianorum multitudini, quæ si eo abdicato destitueretur, fraudareturque & Pastoris & Sacramentorum subsidio, verendum erat, ne in Paganam superstitionem, à qua nuper emerserat, resorberetur. Simile veri est consensisse Egbertum dispensationi, cui compensatio tam necessaria suffragabatur. Non hæsitabat tamen Legatus Pontificius Bonifacius, quin ex vigore Canonum, etiam post actam pœnitentiam abjiciendus fuisset ille Parochus. *Si talem secundùm justissimos Canones abstulero, &c. Post pœnitentiam, &c.*

XIV. Non paulò molestiorem mox attingit causam Bonifacius, de Presbytero, qui Parochiam suam sanctissimè administrat, famaque pietatis floret; & qui Episcopo tamen suo clam confitetur facinus, quod Canones depositione mulctant: *Si invenero in peccamine lapsum, & iterum post pœnitentiam priori gradui restitutum; de quo omnis multitudo sacerdotum & populorum, bonæ opinionis confidentiam habuerunt, & si ille modo degradatus fuerit, secretum peccatum revelatum fuerit, & scandalizabitur multitudo plebium, & per scandalum plurimæ peribunt animæ, & detestatio erit maxima sacerdotum, & diffidentia ministrorum Ecclesiæ, ut omnes perfidos, nulli credentes, despectos habeant.* Fatetur Apostolicus vir visum sibi dispensatione utendum, tolerandumque potiùs, ut sacra obiret pœnitens Presbyter, quàm ut offensioni esset tantis populorum turbis, quibus hinc quanquam immeritò, suspecti tamen fierent Presbyteri omnes: satius denique sibi visum, non deponi eum, qui innocentiæ existimatione spoliari, & nocens declarari non posset, quin insontes omnes in eamdem infamiam pertraherentur. *Quamobrem audacter præsumpsimus, patientes & consentientes illum in ministerio divino persistere, existimantes levius esse dubium unius hominis periculum, & audaciam, quàm ruinam & perditionem animarum pene totius populi.*

XV. Quanquam ergo Bonifacius tuendi Canonum vigoris cupidissimus esset, ut qui in ipsa ordinatione sua spopondisset, in seque recepisset, ne post accuratam quidem pœnitentiam passurum se, ut ad Altaria ministrarent, qui gravibus se piaculis post baptismum sordidassent: cogente tamen necessitate adductum fuisse liquet, ut non paucos hujusmodi toleraret. 1. In Aula Regum, ubi immedicabile malum & turba ægrorum ingens: quòd tam non posset tunc Ecclesia Reges exasperare, quàm eorum carere tuitione & benevolentia. 2. In Parochiis, quæ Pastoribus & adminiculis omnibus orbatæ fuissent, si pœnitentes Pastores ex censura Canonum facessere jussi fuissent. 3. In nonnullis Ecclesiis, ubi gradu moveri non poterat Presbyter clam pœnitens, quin propalaretur ejus flagitium, & hinc offensio crearetur populis, infamiaque in Clerum omnem redundaret. Inferiùs autem eluescet his iisdem experimentis, rationumque momentis factum esse, ut disciplina priori exolescente, posterior, eaque ægritudinibus nostris accomodatior succederet.

CAPUT LIX. *P. 2. l. 2. c. 17.*

De irregularitate criminis in Italia & in Oriente, sæculo VI. VII. & VIII.

I. Ancipitem semper & dubiam existimabat Gregorius pœnitentiam Episcoporum Clericorumque omnium, nisi restitutionis spes prorsus abrumperetur. Prolationes.

II. III. IV. Probationes aliæ, spem reditus amputatam fuisse depositis semel Beneficiariis.

V. Presbyteris lapsis Gregorius, post pœnitentiam exhaustam, concedebat, ut Monasteria regerent, ut Abbates crearentur; nequaquam vero ut sacerdotales functiones delibarent.

VI. Occultorum conscios criminum nihilominus repudiabat. Monachos Episcopatu ornari non sinebat, quantacumque virtutum edidissent documenta, nisi & canonicorum semper expertes fuissent criminum.

VII. Quæ essent hæc crimina canonica, seu lethalia.

VIII. Erant nonnulla, quæ mortem animæ & æternam conscisserent damnationem, quæ nec pœnitentiæ tamen publicæ, nec irregularitati subessent.

IX. Quæ his adversa leguntur in Epistola Gregorii ad Secundinum, supposititia sunt.

X. XI. XII. Suppositia ea esse variis probationibus aruitur.

XIII. Objectiones ex Vigilio Papa.

XIV. XV. Consensus Ecclesiæ Græcæ.

I. SUperiori Capite toto illud in primis diluxit, omnium constantissimos & prorsus inexorabiles fuisse Romanos Pontifices in tuendis priscis Canonibus, eliminandisque à sacro quocumque ministerio criminosis omnibus, atque adeò pœnitentibus, vel pœnitentia defunctis. Sed cùm patrocinii sibi aliquid à Gregorio accersere voluerint contrariæ sententiæ & disciplinæ sectatores: necesse fuit, ut eidem quæstioni elucidandæ hoc quoque caput adjiceretur, tum ut à Gregorio eam abstergamus invidiam, tum ut falsi arguamus eas Epistolas, quas & temerariæ manus ei affinxerunt. Scripsit Sanctissimus Pontifex ad Petrum Subdiaconum Siciliæ, ut eligi curaret Episcopos ex Ecclesiæ cujusque gremio, vel ex Monachis, in eorum locum, quos sua dejecerant crimina, & quibus conducibile erat, ut omnis præsecaretur reditus spes, quo totos se pœnitentiæ dederent. *Si quæ civitates in Provin-* L. 1. Ep. 18. *cia Siciliæ per Sacerdotum lapsus à Pastorali regimine vacare noscuntur: de Clero Ecclesiarum ipsarum, vel de Monasteriis, si qui digni ad sacerdotalem locum possunt inveniri, perspicias, &c. Ita enim & locorum ordinatio proveniret, & revertendi lapsis ad priorem gradum, quo melius pœniteant, suspicio non manebit.* Adeo non pœnitentia redintegrare suæ illos dignitati poterat, ut ex adverso quo seriò pœnitentiam amplecterentur, circumcideretur illis spes redintegrationis. Eò id quoque pertinet, quod alibi universim vetat Gregorius ordinari pœnitentes. *Præcipimus ne un-* L. 1. Ep. 25. *quam ordinationes illicitas facias, nec pœnitentiæ obnoxium ad sacros Ordines permittas accedere.*

II. Leves si essent culpæ, necesse erat, ut suspensione sola, non depositione in eas animadvertere-

L. 2. Ep. 32. teretur. *Si quis forsitan cum levi culpa ad sacerdotium venit, pro culpa pœnitentia indici debet, & tamen ordo servari.* Cum Secundinus Abbas crimen aliquod suum confessus esset, successorem illi dari præcepit Gregorius. *Cognovimus ab eo dictum, quod cum tertius à loco esset Abbatis, à statu habitus sui lapsu corporis ceciderit. Et licet ad Abbatis ordinem, tanto coinquinatus facinore, nullo debuerit ratione proficere: tamen quia hoc indignus arripuit, præcipimus, ut Secundino remoto ab Abbatis officio, Theodosium facias ordinari.* Cùm gravibus premeretur suspicionibus Episcopus Tarentinus, quasi concubinam aluisset, & convinci tamen non posset, commonuit eum Gregorius, si eo flagitio quantumvis occulto sauciatam gereret conscientiam, actutum agendam ipsi esse pœnitentiam, eamque à voluntaria sui depositione ordiendam. *Si in sacro Ordine constitutus, ejus te permixtione esse recolis maculatum, sacerdotii honore depositio, ad ministrandum nullo modo præsumas accedere: sciturus in animæ tuæ periculo te ministrare, & Deo nostro sine dubio te reddere rationem, si hujus sceleris conscius, in eo quo es Ordine, celans veritatem, permanere volueris.*

L. 2. Ind. 11. Epist. 22.

L. 2. Ep. 44.

III. In Monasteria plerumque segregabantur Clerici exauthorati: *Si Clericus cum hujusmodi fœminis in aliqua fuerit iniquitate repertus, à suo remotus officio, pro suis continuò lugendis excessibus, in Monasterium detrudatur.* Si supinitate sua Episcopi Clericos post lapsum sinerent sacris Ordinibus, vel Ordinum functionibus adrepere, tam exitiali remissioni & corruptelæ vehementer intercedebat Gregorius, edicebatque, ut spectata diu ante ordinationem innocentia morum & castitas, præludia & pignora veluti quædam essent perseveraturæ sanctimoniæ. *Pervenit ad nos quosdam de sacris Ordinibus lapsos, vel post pœnitentiam, vel ante, ad ministerii sui officium revocari: quod omnino prohibuimus, & in hac re sanctissimi quoque Canones contradicunt. Qui igitur post acceptum sacrum Ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro Ordine ita careat, ut ad altaris ministerium ulteriùs non accedat. Sed ne unquam ii qui ordinati sunt, pereant, provideri debet, quales ordinentur, ut prius aspiciatur, si vita eorum continens in annis plurimis fuit; si studium orationis, si eleemosynæ amorem habuerunt.*

L. 3. Ep. 9.

L. 3. Ep. 16.

IV. Nefariæ libidinis ergo cùm depositus fuisset Presbyter Saturninus, sordidissimas manus suas Altaribus admoverat, divinæque quæ ibi immolatur victimæ: *De Saturnino ex presbytero, &c. pervenit ad nos, quia postquam eo crimine lapsus fuit, & à Sacerdotis ordine est dejectus, ad explendum ministerium sacerdotii præsumpsit accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare.* Scripsit ad Lunensem Episcopum Gregorius, ut eum pœnitentiæ subjiceret, nec nisi imminente morte communione impertiret, nisi diuturnus pœnitendi fervor hanc illi gratiam expugnaret, ut ante id tempus inter Laicos communicaret. *Sin tua fraternitas talem pœnitentiam agere cognoverit, ut ei juste ad recipiendam inter Laicos communionem, etiam ante exitum, debeat misereri, hoc in tuæ fraternitatis ponimus potestate.*

L. 4. Ep. 5.

Vides quò se usque effunderet dispensatio, inusitati in pœnitentiæ decursu fervoris contemplatione. Idem ipsum præcipitur, & ad alios inferiores Clericos æquè depositos exporrigitur in alia ad eundem Lunensem Episcopum Epistola. *Statuimus Diaconum & Abbatem de Portu Veneris quem indicas cecidisse, ad sacrum Ordinem non debere vel posse ullo modo revocari. Quem quidem sacro Ordine privatum, in pœnitentiam deputare te convenit. Subdiaconi quoque, quos similis culpa constringit, ab Officio suo irrevocabiliter depositi, inter Laicos communionem accipiant. Saturninum verò ex presbyterum, ut nunquam ad sacri Ordinis ministerium præsumat accedere, scriptis cavere decrevimus.* His perspicuè patet, qui ita ejiciebantur, nullam eis remeandi superfuisse facultatem. Quod & alibi rursum palam fit: *Quemquam criminaliter abscedentem, in locum de quo lapsus est, nulla permittit ratio revocari.*

Epist. 16.

L. 6. Epist 39.

L. 4. Epist. 17.

V. Eadem præcepit Gregorius horum Clericorum depositorum Metropolitano, Episcopo Mediolanensi, quem etiam atque etiam monet totam Ecclesiæ disciplinam eo uno capite enervari & frangi, nec jam futuros ullos pœnitentes veros, sed pœnitentiæ simulatores, si qua residua fiat vel scintilla spei, fore ut expleta pœnitentia restituantur. *Si lapsis ad suum Ordinem reverendi licentia concedatur, vigor canonicæ proculdubio frangitur disciplinæ, dum pro reversionis spe pravæ actionis desideria quis conjicere non formidat.* Presbyteris quidem post strenuam scelerum pœnitentiam annuebat lubens Gregorius regimen Monasteriorum; honoratiorem concedebat locum, si ex Monachis essent; quin & Abbatis provinciam exercere patiebatur; sed Ordinum & functionum sacrarum spem omnem circumscribebat.

L. 4. Ep. 4. L. 6. Ep. 29. L. 7. Ep. 25. L. 10. Epist. 34. L. 11. Epist. 59.

VI. Ubi electio fiebat Episcoporum, nihil commendatius, nihil antiquius volebat haberi Gregorius, quàm ut essent sine crimine: etiam sine crimine occulto, quode volebat eos privatim interrogari. *Si nullis criminibus tenetur involutus, &c. Prius de criminibus quæ impedire possunt, à te secretò requirendus est, à quibus si liber inventus fuerit, eligi jure potest.* Par diligentia erat in delectu Presbyterorum, eorum etiam quos de pœnitentiæ sacrariis, de Monasteriis inquam arcessebat. Nam ne Monastica quidem professio abstergebat irregularitatem ex crimine affricatam, nedum quævis alia pœnitentia. Carebant Presbyteris Urbevetani: concessit eorum Episcopo Gregorius, ut ex Monasteriis aliquos sibi adsciseret cum consensu Abbatum, sed ea indeclinabili conditione adjecta, ut criminis puram hactenus vixissent vitam. *Sed illud præ omnibus estote soliciti, ut vitam actusque eorum qui in hoc officio sunt constituendi, subtiliter debeatis inquirere, & tunc eos, si digni fuerint, ordinare. Si verò aliqua in eis culpa claruerit, quæ hos ad hunc Ordinem canonica prohibitione provehi non permittat, nullius vobis supplicatio, aut gratia personæ surrepat, ut talibus debeatis manum imponere: ne, quod absit, hic honor, & illis pœna, & vobis incipiat esse peccatum.*

L. 4. Ep. 9.

L. 5. Ep 27.

Suo in Sicilia Nuntio scripsit, ut diligentissimè excuteret Presbyterum, qui Locrensi Episcopatui destinabatur. *Ad te facito evocari, atque eum studii tui sit, de criminibus quæ ad Episcopatum accedere non permittunt, cum omni subtilitate requirere. Et si eorum se expertem responderit, &c.* Occulta erat confessio, fidesque habenda erat ei qui se innoxium profitebatur, cùm nulla ei obstreperent indicia. Ex quo rursum patet occultis quoque sceleribus septam fuisse Ordini januam. Non vacat hìc sigillatim referre omnes Epistolas, in quibus agitur de examine hoc secreto. Non possum tamen omnino silere quod ad Episcopum Firmanum scribebat Gregorius de clandestinis inquisitionibus faciendis de moribus ejus, qui vitam ducebat religiosam, & quem Episcopum creare meditabantur. *Volumus, hunc ut tua fraternitas ad se venire faciat, & de anima sua admoneat, quatenus in bonis studiis crescat. Et si nulla ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte multanda sunt, obviant, &c. Si quæ verò gravia obviant, multo magis admonendus est, ut sæculum relinquat, & hæc perfectius defleat.* Quorum summa hæc est, qui haustam è baptismi fonte innocentiam capitalibus criminibus maculavere, debere eos ad Monasticum potiùs institutum, quàm ad Sacerdotium voluntatem & studia sua conferre.

L. 6. Ep. 38.

L. 7. Ep. 25. L. 8. Ep. 65. L. 9. Ep. 13. L. 12. Ep. 6.

VII. Sed

VII. Sed non oſcitanter hæc tranſilienda ſunt ſanctiſſimi Pontificis verba: *Crimina quæ per legis*
Ibidem. *ſacræ regulam morte mulctanda ſunt.* Ea erant mortalia & capitalia crimina, quæ Cleri aditum obſtruebant, Iiſdem penè verbis idem alibi: *Ea quæ*
L. 7. Ep. 10. *in textu Heptatici morte mulctata ſunt.* Quæ lex Moſaica morte plectebat crimina, ea indubiè mortali vulnere animam ſauciabant. Iis Eccleſia pœnitentiam indicebat, & deſperationem ſacrarum Dignitatum. Verùm huic Gregorii regulæ accedere debent illa additamenta, de quibus dictum eſt ſuprà: ubi fornicatio, copula carnalis cum uxore ante ordinationem ducta, perjurium & id genus alia, irregularitatis nota inurebantur, quamvis corporis morte ſecundùm priſcas leges in ea non animadverteretur.

VIII. Nec illud etiam diſſimulandum, culpas quaſdam fuiſſe, quæ lethales videri poſſent, & quæ ſuſpenſione, ſeu brevi excommunicatione plecterentur: quin imò quæ pœnitentia eluerentur, nimirum receſſu in aliquod Monaſterium: & quibus tamen nulla aſpergeretur irregularitas. Erat certè ſuſpenſio brevior quædam excommunicatio, & quæ à depoſitione multùm diſcreparet. Erat quin imò gradus quidam pœnitentiæ, cùm in Monaſteria compingebantur. Laudavit Gregorius Saturninum Jaderanum Epiſcopum, qui non ſuſpenderat tantùm ſe ipſum, ſed & Monaſterio ſe incluſerat, ut eo pœnitentiæ genere expiaret maculam communionis cum Archiepiſcopo Salonæ excommunicato
L. 7. Ep. 13. affectatæ. *Ut ſola nullatenus patereris eſſe ſegregatione contentus: niſi & in Monaſterii te clauſtra recipiens, dudum commiſſa defleres.* Ideo & peracta pœnitentia in priſtinam à Gregorio revocatus eſt ſedem & communionem: *Quantum nos culpa offenderat, tantum pœnitentia mitigavit.* Idem alibi Pontifex excommunicationi & pœnitentiæ ſemeſtri in Monaſterio peragendæ addicit
L. 11. Ep. 52. 61. Epiſcopos, qui innoxium ſententia damnationis percuſſerant; *Excommunicati ſex menſibus in Monaſterium ad pœnitentiam agendam mittendi ſunt*: eademque ferit pœna eos, qui innoxio ſucceſſorem ſuffecerant: *Item communione privati ſex menſibus ad agendam pœnitentiam in Monaſterio deputentur.* At is verò qui ambitionis æſtu abreptus ſedem invaſerat innocentis per vim & per ſummum nefas ejecti, irrevocabili degradatione meritò conterebatur. Joannes Defenſor, quem ad hujus ſententiæ executionem in Hiſpaniam delegaverat Gregorius, mitiores æquo pronunciavit has fuiſſe pœnas; ſed ita conſentaneum eſſe Sacerdotio, ut vincat ſemper pietas, clementia dominetur. *Et quamquam hujuſmodi temeritatem legum*
L. 4. Ep. 51. *cenſura diſtrictiſſimè feriat; Ego tamen legum vigorem ſacerdotali moderatione temperans.* Miſſas facio & alias id genus culpas, quæ cùm lethalia inferrent animæ vulnera, non tamen depoſitione puniebantur. Hæc utique diligenter animo mandanda ſunt, & in memoriam revocanda, quæ ſanctiſſimus Pontifex frequenter inculcat: qui piè in Monaſticis inſtitutis vitam duxerint, poſſe eos Ordinibus ſacris exornari, ſi conſcientiam famamque nullo ejuſmodi crimine fœdaverint, quæ lex Moſaica morte feriebat. *Si tamen illis non fuerit*
Jon. Diac. L. 7. Ep. 14. *criminibus maculatus, quæ in Teſtamento veteri morte mulctantur.*

IX. Præſtructis his tot invictiſſimis documentis indeflexæ Gregorii conſtantiæ, ut ne fineret ſacris Ordinibus functionibuſque adgregari eos, qui flagitio quopiam vitam maculaſſent, quamquam poſtea gnaviter in pœnitentiam incubuiſſent: jam arduum non erit fraudem odorari ejus additamenti, quo adulterata eſt Epiſtola Gregorii ad Secundinum Monachum, & ubi Clerici poſt pœnitentiam Ordinibus ſuis, quaſi jure poſtliminii reſtituuntur. Cùm
L. 7. Ep. 14. unus hic locus repugnet tot conſpirantibus aliis ejuſdem Gregorii teſtimoniis, iiſque & numero & perſpicuitate præcellentibus, facile eſt olfacere fraudulentiam audaciamque indocti interpolatoris, à quo & Epiſtola Iſidori ad Maſſanum ſubornata non immeritò exiſtimatur.

X. Nec alium ſuſpicor authorem hujus commenti fuiſſe, quàm illum ipſum Iſidorum Mercatorem, qui ſuppoſitias tot Epiſtolas vetuſtioribus Siricio Pontificibus Romanis affinxit: quade impoſtura nunc quidem inter doctos convenit. Nova hæc commentitiarum Epiſtolarum farrago ex Hiſpania in Gallias influxit ineunte ſæculo IX. primuſque Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus eam Gregorii laudavit adulterinam Epiſtolam, nec non & aliam perſimilem Calliſti Papæ, ab eodem fraudulento architecto fabricatam. Angliæ complura, nonnulla etiam Galliæ vetuſtiſſima manuſcripta eruta ſunt, in quibus ſpurium illud Epiſtolæ Gregorii additamentum non legitur. Hincmar. in Capitul. ad Presbyt.

XI. Sed eam legiſſe Epiſtolam refutaſſe eſt, adeo quot lineæ, tot hallucinationes, tot flagitia. Barbarus ſtylus, ſermo inconditus & inconcinnus, rationis & judicii prorſus inops. Vel in ipſo exordio tota ſtatim barbaries incurrit in oculos: *Tua ſanctitas hoc à nobis requiſivit, ut ſibi de ſacerdotali Officio poſt lapſum reſurgendi ſcriberemus, dum ſe dicit de hoc Canones diverſos legiſſe, & diverſas ſententias inveniſſe, alias reſurgendi, alias nequaquam poſſe.. Ideo ſanctas nos generales Synodos à Nicæna incipientes, hanc cum reliquis quatuor veneramur, quia ipſam ſequentes, cæteræ in cunctis Canonicis ſententiis unanimiter concordant.* Eccubi uſquam tanta inconcinnitas, inſulſitaſque? Gregorii ſcripta germana nec primoribus labris deguſtavit, ſi cui poſſint hæc Gregorium olere, vel ſapere? An his verbis vel Monachus Pontificem percontaretur, vel Monacho reſcriberet Pontifex? Conflictatio quædam Canonum mutua proponitur: nullum verbum, nulla littera reponitur, quo ea conciliari ac ſedari poſſit. Sed hinc patet eundem hunc eſſe Epiſtolæ Iſidori ad Maſſanum architectum, ubi eadem inter Canones diſcordia prætexitur, & inſulſiſſima tentatur concordia. Sed quid alienius à Gregorii doctrina, & ſanctitate, dignitateque, quàm quod hìc illi affingitur, poſt abſterſas pœnitentia nefarias carnis libidines permittendum eſſe aditum reditumque ad ſacros Ordines, *quia pauci ſine carnali delicto inveniuntur*? Quæ toto hoc capite ex Gregorio coacervata ſunt, ea manifeſtè produnt, non tam malè illum exiſtimaſſe de moribus Clericorum ſui ſæculi: & hanc ejus fuiſſe inconcuſſam tum doctrinam, tum voluntatem, ut qui innocentiam baptiſmo primùm infuſam flagitioſa libidine contaminaſſent, ſacris Ordinibus nec initiarentur unquam, nec initiati fungerentur, nec ſemel ejecti ad eos revocarentur.

XII. Quì verò fieri potuiſſet, ut ſingulari zelo & incomparabili conſtantia Pontifex ad tuitionem Canonum, in ea re emolleſceret: cùm vetuſti omnes Pontifices à Siricio, cùm Joannes II. ſæculo ipſo Gregorii, cùm Concilia denique omnia ejus ævi per Hiſpanias Galliaſve tam ſtrenuè reſtiterint ei Canonum relaxationi? Si remiſiſſet autem Gregorius Magnus, quì Martinus I. poſtea & Zacharias tam ſtrenuè eam corruptelam priſcæ diſciplinæ oppugnaſſent? Quì Hiſpaniæ Galliæque Concilia non eidem poſtea acquieviſſent indulgentiæ? Quì Bonifacius Archiepiſcopus dum Romę ordinaretur, ſacramento obligaſſet ſe, ut Diſciplinam quam Gregorius improbaſſet, ipſe probaret ac tueretur? Et cùm idem Bonifacius undique venaretur ſuperiùs teſtimonia & documenta, quibus muniret diſpenſationes quaſdam, quibus uti cogebatur: ecqui non veniebat illi in mentem Gregorius, qui & his diſpenſationibus prætuliſſet facem, & authoritatem conciliaſſet?

XIII. A Vigilio fateor in Epiſtola ad Ruſticum & Sebaſtianum, deponi Clericos quoſdam, reſtituendoſque Ordinibus ſuis decerni, ubi pœnitentiam Collat. 7. Sinod. 5. Oecumen.

tiam ſedulò impleverint. Sed ejuſdem generis erant hæ culpæ, atque illæ, de quibus ſupra monuimus, & quas oſtendimus authore Gregorio piari ſolitas ſuſpenſione temporaria, & receſſione aliquot menſium in Monaſteria. Itaque nomine tenus depoſitio ea dicebatur, cùm re non eſſet niſi ſuſpenſio.

XIV. Pauciſſima hìc ad calcem obiter ſuggerenda ſunt de Eccleſia Orientali. In ipſa Trullana Synodo non diſpar ſtatim occurrit auſteritas, cùm ii qui graviorum ſcelerum pœnitentia perfuncti fuerant, non aliud inde conſequerentur, quàm ut Tonſuræ Clericalis gloria frueretur, nec poſſent tamen unquam ad Ordinum functiones admitti. *Qui Canonicorum quidem criminum rei facti, & propterea perfectæ ac perpetuæ depoſitioni ſubjecti, in laicorum locum detruſi ſunt, ſiquidem ad converſionem ſuam ſponte reſpicientes, peccatum deflent, propter quod à gratia excideruntt, & ab eo ſe penitus alienos efficiunt, Clerici habiti tondeantur. Sin autem non ſua ſponte hoc elegerint, comam ſicut laici nutriant, utpote qui mundanam converſationem vitæ cœleſti præpoſuerint.* Can. 11.

XV. Hinc manifeſtum eſt depoſitionem & degradationem unam eandemque rem tunc fuiſſe; & quos crimina ſua dejecerant, eos jam nec Tonſuram Clericalem geſtare potuiſſe, aut haberi pro Clericis. Contemplatione pœnitentiæ peractæ indulgetur hoc illis, ut more Clericorum tondeantur. Quo conceſſo probabile eſt, eos aliis quoque minorum Clericorum privilegiis impertitos fuiſſe. In vita Joannis Eleemoſinarii Archiepiſcopi Alexandrini, exempla ſunt excommunicationis & ſuſpenſionis inflictæ flagitiis quibuſdam mortalibus, quibus tamen non decerneretur depoſitio in Canonicis Regulis. Novella Juſtiniani non ſimoniacis tantùm irregularitatem illidit, ſed omnibus qui ſceleris cujuſcumque ante Ordinationem convicti fuerint. Cap. 13.

CAPUT LX. *P. 3. l. 2. c. 11.*

De Irregularitate criminis ſub Imperio Caroli Magni & Carolinæ ſtirpis.

I. Probationes complures, quod crimine quovis graviore occluderentur fores Clericatus.

II. Nec eam irregularitatem expungebat pœnitentia.

III. Ex ſola ſuſpicione & ex frequenti cum fœminis colloquio Presbyteri exauthorabantur; quod incontinentia ferè occulta ſemper ſit.

IV. Erant Canonum interpretes & animarum rectores remiſſi, qui pœnitentia irregularitatem criminis aboleri prædicabant. In eos ſtomachabatur Hincmarus.

V. Cœpere tamen Hincmarus & Rabanus ſecernere occulta crimina à publicis, & publica tantum irrevocabili irregularitate notare.

VI. Ne ipſi quidem diſſimularunt id à ſe novari. Quin & homicidio quamvis occulto eandem irregularitatem appinxerunt.

VII. Ea innovatio paucos habuit ſectatores.

VIII. Molliores aliqui depoſitioni irrevocabili ſubrogarunt ſuſpenſionem temporariam cum pœnitentia.

IX. Agobardi ſententia.

X. Cur ſimoniaci indulgentiùs haberentur.

XI. Novis argumentis oſtenditur veterem Diſciplinam incolumen eſſe ſervatam.

XII. Græcorum Diſciplina.

I. MEdia etiam hac ætate ſub Carolo Magno & Carolinis Imperatoribus & Regibus, omnium prima & graviſſima irregularitas, & à ſacris Ordinibus Ordinumque functionibus ſegregatio, à crimine arceſſitur, ſive publico, ſive clanculario. In Concilio Sueſſionenſi II. anno 853. Burchardus Carnotenſis Epiſcopus commonefactus eſt à tribus ſecretò Epiſcopis, ut renunciaret ei ſanctiſſimæ dignitati, ſi quo ſauciatam flagitio gereret conſcientiam. Occulto etiam crimine gradu & ſpe gradus dejici potuiſſet. Ordinatus eſt autem, ubi ſpopondit ſuam ſe innocentiam omnibus approbaturum, refutatis quæ ſibi cumque ingererentur accuſationibus. *Tanto quidem gradu ſe dignum eſſe profiteri, arrogantiæ aſſeruit eſſe, non veritatis. Si quis verò crimen aliquod ſibi vellent objicere, ad id purgandum ſe paratum eſſe firmavit.* Ad Epiſcopum Bellovacenſem reſcriptum eſt à Joanne VIII. poſſe eum Ordines iis conferre, qui cùm adoleſcentes eſſent, juveniliterque colluderent, & ſe impeterent, unus ex eis exanimatus collapſus erat. *Quibuſdam pueris impuberi adhuc ætate inter ſe rixantibus, hominum illorum inſtigatione, unus ex illis eſt interemptus. Quapropter mandamus, ut ſi inculpabiles poſt peractam pœnitentiam, legitimi vigoris ſecundum Canones reperti fuerint, gradatim ad Eccleſiaſticos Ordines eos provehere non differas, ſervatis in omnibus Patrum Regulis & Canonum inſtitutis.* Perſpicuum eſt id donari ætati impuberum horum & innocentiæ, eo tempore quo inopinatò id evenerat. Et nihilo tamen minùs ſeria illis imponitur pœnitentia, & vita deinceps piè traducenda. Epiſcopo Venetenſi diſpenſari poſtulante cum Presbytero homicidii reo, abnuit idem Pontifex, conteſtatus, poſſe pœnitentia crimen ablui, non poſſe autem reſtitui primigeniam illam integritatem, quam ſacerdotales deſiderant functiones. *Miror minùs doctam ſcientiam tuam, ſacerdotem putare poſt perpetratum homicidium, poſſe in Sacerdotio miniſtrare: immo quod eſt pejus, nobis ſuadere velle, ut ipſi tali præſumptioni præberemus aſſenſum. Quis enim tam demens, tamque perverſi ſenſus, tale quid æſtimaret, vel poſt quantamcumque pœnitentiam concedendum, cùm omni ſit canonicæ diſciplinæ contrarium? Debet ergo Sacerdotio privatus, lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere, ut talibus ſaltem remediis curatus, ſalutis poſſit invenire ſuffragium.* Epiſt. 146. Conc. Gall. To. 3. p. 519. 520.

II. Hinc eniteſcit *quantacumque pœnitentia* expungi non potuiſſe eam irregularitatem: & perinde eſſe ejuſmodi diſpenſationes à Pontifice flagitare, atque ejus in ſe accendere indignationem, quaſi per cuniculos peteretur ab eo impunitas criminum, & Canonum conculcatio inulta. *Cùm omni ſit Canonicæ Diſciplinæ contrarium.* Narbonenſis Provinciæ Epiſcopi Presbyterum ſuſpenſione mulctarunt, remiſeruntque ad hunc Pontificem & ad ejus judicium, propterea quòd in commotione tumultuantis populi, tam graviter à neſcio quo impulſus fuiſſet in alium, ut is eo pondere oppreſſus interierit. Ibidem.

III. Quoad fornicationis flagitium, ſcitè admodum Troſleiſenſis Concilii Patres anno 909. negant ſolicitos jam eſſe debere Epiſcopos de convincendis Presbyteris ejus criminis, quod ſemper occultum ſit, maximè iis Presbyteris, qui gnari ſunt, ſi convincantur, non abdicatum ſe tantùm iri, ſed & facultatibus ſuis omnibus expoliandos. *Quanto Magis Presbyter malum agens curabit abſcondere, propter quod patefactum, ſcit ſe non ſolum Eccleſiaſticum gradum amittere, ſed & ſua quælibet in ſæculo perdere?* Sed diligentiſſimè inquirebatur in frequentia eorum cum fœminis colloquia: & horum convicti, vel confeſſi, prorſus ejiciebantur, nulla ſpe reſidua reſtaurationis. *Et ſi quicumque Presbyter non ſolum in noſtra Parochia, ſed in noſtra Diœceſi, confeſſus vel legali ac regulari judicio fuerit convictus de cohabitatione, vel frequentatione, vel acceſſu cum fœminis, contra Canones, modis omnibus ſecundum decreta beati Gregorii, ſine gradus ſui reſtitutione deponetur.* Can. 9.

IV. Erant

IV. Erant & jam tum tamen molliores & Canonum interpretes, & animarum rectores, quorum ea erat sententia, Presbyteros & Diaconos criminis convictos suspendi debere, pœnitentiæ illigari, & ea peracta priorem in gradum revocari. Ita enim eorum doctrinam refert Hincmarus: *Qui ut audivimus dicunt, non debere Presbyterum, vel Diaconum, de crimine confessum, sive convictum deponere, sed tantum suspendere, quia sic possunt confessionem & pœnitentiam, sicut & alii homines facere:* Verùm hoc eos repercussit Hincmarus responso, Unanimi conspiratione Conciliorum, Patrum, Pontificumque, qui crimine quopiam inquinatus sit, eum nec ad Clerum admitti debere, nec in Clero tolerari, nec ad Clerum posse revocari: *Qui Canones Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia consecrati, sequentes Apostolicam doctrinam dicunt in crimine detectis non oportere ad Ecclesiasticum gradum accedere, vel in Clericatu manere, vel ad Clericatum redire.* Idque Hincmarus corroborat congerie testimoniorum ex Leone Papa, ex Gregorio Magno, ex Augustino, ex quibus id ipsum rursus efficit & concludit, criminosos ad Clericatum venire non posse, nec in eo manere, nec ad eum redire. *Detecti ergo, sive confessione sua, sive convictione legali ac regulari, de criminibus, ad gradus Ecclesiasticos non accedant, & in gradibus Ecclesiasticis non maneant, vel ad Ecclesiasticos gradus non redeant; sicut sacri Canones & decreta Sedis Romanæ Pontificum apertè atque expressè decernunt.*

To. 1. pag. 624.

V. Testimonia Conciliorum, Pontificum, Patrumque, quæ accumulat Hincmarus, indiscriminatim crimina omnia complectuntur, nec segregant publica ab occultis, nec mortalia alia ab aliis. Ita omnibus inexpugnabiles injiciuntur laquei irregularitatis. Inde tamen Hincmarus contrà philosophatur, contenditque non affigi irregularitatem, nisi ei crimini, quod vel publica confessione, vel convictione juridica patuerit. *Ita nec Apostolica Sedes est sibi ipsa diversa, sive adversa, quæ secundum sacros Canones de manifestis peccatis confessos, sive convictos, à gradu Ecclesiastico jubet deponi, & non publicè confessos, vel legaliter ac regulariter convictos damnari, vel degradari nulla ratione permittit.*

Ipso videlicet Hincmari tempore cœptum est distingui inter publica & occulta crimina in negotio irregularitatum; eaque novitas confirmabatur authoritate supposititiæ Epistolæ Gregorii Magni. Apertissima res est in Epistola Rabani Archiepiscopi Moguntini ad Heribaldum: *De his qui ante vel post ordinationem contaminatos in capitalibus criminibus se esse profitentur. In quibus, ut mihi videtur, hæc distantia debet esse, ut hi qui deprehensi vel capti fuerint publicè in perjurio, furto, atque fornicatione, & cæteris hujusmodi criminibus, à gradu proprio deponantur, &c. Qui autem de prædictis vitiis per occultam confessionem, præsente Sacerdote, qui pœnitentiam eis indicturus est, confitentur, si veraciter pœnituerint, gradu servato spes veniæ de misericordia Dei promittenda est.* Ita Rabanus totus connititur, ut nupera hæc disciplinæ blandimenta confirmet ex antiquis Conciliis, quæ infestissima illi sunt. Profert Epistolam Gregorii ad Secundinum, quam subditiam esse demonstratum est suprà. Nec excidit illi Epistola Augustini ad Bonifacium, ubi declaratur hanc inexorabilem austeritatem non admittendi unquam ad Ordines, aut non revocandi eos, quos eo gradu scelus aliquod excusserit, in B. Petro servatam non fuisse, nec influxisse in Ecclesiam, nisi sequentibus sæculis, ut gravioribus morbis validiora etiam admoverentur medicamenta. Denique profert Rabanus paulò probabiliùs in sui patrocinium Concilium Ilerdense, à quo potestas fit Episcopo, ut in primos redintegret gradus, nunquam ulteriùs progressuros, eos qui delicta sua pœnitentiæ lamentis expiarint.

Can. 10.

Epist. 59.

Can. 5.

VI. Nec diffiteretur Rabanus suo id tempore innovatum fuisse, seque in primis authorem præisse aliis: *In quibus criminibus, ut mihi videtur, hæc distantia debet esse, &c.* Non ait ita videri Patribus, sed sibi; nec eam criminum semper fuisse distantiam, sed eam esse debere, suo quidem judicio.

Illud quoque non pigebit advertere, ubi Rabanus enumerat flagitia, quibus infligitur irregularitas, quando publica sunt, non recenseri ab eo homicidium. Et sanè etiam nunc homicidium, quantumvis occultum, irregularitatem importat, & à Clericatu segregat. Quo uno exemplo facilè conjicitur, perinde & reliqua facinora, tametsi occulta essent, irregularitatem aspersisse reorum conscientiis.

VII. Quin immo si unum aut alterum, Rabanum & Hincmarum segreges, reliqui omnes, quorum superiùs perstricta sunt testimonia, universim Clericatu arcent criminosos omnes, nulla habita ratione, occulta, an publica essent crimina. In unam omnia conjiciuntur classem in Capitularibus Caroli Magni: *Ad Clerum criminosi nequeant promoveri, & in Clero positi, si in aliquibus criminibus inventi fuerint, à suis officiis arceantur.* Profertur alibi ea etiam Augustini Epistola, ubi à calumnia vindicat sanctus Pater Ecclesiasticam sui ævi disciplinam, quæ indiscretè omnibus criminosis aditu sacrorum Ordinum, functione, reditusque interdicebat. Est quidem ubi remittat ille rigor, ubi de simoniacis sermo est, quos Episcopo copia fit in pristinos Ordines revocandi, ubi gnaviter pœnitentia perfuncti fuerint. Verùm simonia longè alterius generis est, sicut & hæresis, quàm homicidium & furtum, & alia consimilia.

L. 7. c. 56. Addit. 4. c. 4. L. 7. c. 140.

VIII. Mirabili tamen anfractu quodam postea placuit rem profligari, & novam hanc stabilire disciplinam. Irrevocabili quidem depositione Clericos dejiciebant vetusti Canones, at eo contenti pœnitentiæ illos non subjiciebant nisi rarissimè, immo nec à communione inter Laicos participanda summovebant. Sæculo decimo displicere id nonnullis cœpit; quibus & illud consultius fore tunc visum est, ut pro irrevocabili depositione infligeretur suspensio annorum aliquot, cum acerbissima pœnitentia, ut ita mundati jam & puri, accederent ad Eucharistiam, accederent & ad sacerdotii munia. Hoc colore prætexi placuit veteris disciplinæ immutationem. Sylvester II. Papa eo consilio usus est erga Abbatem: *Libros in quibus specialem sententiam legimus, in Gallia relictos recolimus. In illis legitur de Episcopis per pecuniam promotis, ut quisquis talis inventus fuerit, per biennium Pontificali officio carens, duos dies per hebdomadam vino & cocto se abstineat, & post finitum Psalterium comedat. Hoc quippe traditionibus priorum Patrum concordare videmus, qui hujusmodi Episcopos deponi sanxerunt. Officii suspensio evidenter fit cujusque depositio. Qui enim deponitur, à communione privatur. Valet utique tantundem biennii suspensio cum pœnitentia, quantum sola depositio. Qui verò post biennem suspensionem & pœnitentiam officio suo redditur, quasi post depositionem misericorditer reconciliatur.*

Baluz. in Notis ad Gratiam. pag. 460.

IX. Necdum comperta erant Agobardo ea disciplinæ delinimenta, cùm universim juberet, neminem posse criminosis manus imponere, quin & eorum ipse criminum invidiam infamiamque subiret. *Summoperè necesse est præcaveri, ut in ordinandis ministris non communicemus peccatis alienis, criminosos videlicet ad sacerdotium provehendo.* Quin & simile veri est, irregulares eos illum fuisse habiturum, qui ne occiderentur, occiderent, ubi alterutrum necesse esset. Ratio ea est,

Epist. ad Bernar. 15

quòd

quòd ei perſuaſum eſſet, juſtos nemini unquam necem inferre, niſi publico bello, vel judicio Capitali. *Notiſſimum eſt bonos à malis interfici, nunquam autem malos à bonis, niſi in bellis publicis & legalibus judiciis.*

de divis ſentent. ag. 291.

X. Si humaniùs actum eſt cum ſimoniacis, illud in cauſa fuit, quòd non fuerat id flagitium tribus illis annumeratum, quibus priſca Concilia irregularitatem implicuerant. Nec aliter ſentiendum de illo Presbytero, quem Gregorius III. Papa ad Leonem Iſauricum Conſtantinopolin ablegaverat. Ignavia & timiditate occupatus Pontificias Litteras non tradiderat Imperatori. Reducem ſtatuerat Pontifex deponere: Synodi tandem & Optimatum Romanorum precibus illum donavit, ut pœnitentiæ addiceretur, & poſtea remitteretur Conſtantinopolin, ut ſtrenuitate jam ſua prioris ignaviæ dedecus oblitteraret. *Obſecrante tam Concilio, quàm Optimatibus, ut non deponeretur, ſed magis iſdem Presbyter pœnitentiæ ſubmitteretur.*

naſ. Bib. Gre. III.

De his maximè criminibus capiendus Auxilius, cùm ait, Miniſtros ſacros benè multos ſemel abdicatos, priſtinam poſtea dignitatem recepiſſe. *Noverint quia plurimi Sacerdotum depoſiti fuerunt, & poſtmodum reconciliati, &c. Nonne quòd plurimi Sacerdotum poſt depoſitionem reconciliati ſint, in authenticis apicibus ſufficienter habetur?*

XI. Sed quod ad vetuſta capitalia ſcelera, homicidium, adulterium, fornicationem, furtum, & alia ejuſdem generis, indubium eſt ante ſæculum decimum, neminem unquam iis inquinatum ad Ordines ſaltem ſacros, neminem ferè ad Clericatum admiſſum, aut in Clericatu dimiſſum. Et quanquam Rabanus & Hincmarus ſuppoſititiis illis deluſi Epiſtolis, quas Iſidorus Mercator in Hiſpania, & exinde in reliquum Occidentem diſſeminare cœperat, aliqua jeciſſent jam fundamenta poſterioris hujus & remiſſioris diſciplinæ: ne tum quidem aboleri potuit antiqua Canonum auſteritas. Inde eſt quòd & Concilium Triburienſe ann. 895. Presbyteros Diaconoſque inexplicabilibus depoſitionis decretis implicuit, ſi vim vi repellendo, & ne occiderentur ipſi, quempiam occiderint: *Si quis Clericus nimium coactus homicidium fecerit, ſive ſit Presbyter, ſive Diaconus, deponatur.* Ut peccatum id ſit, occidere, ne occidaris; at delictum id certè multò levius fuerit, quàm quodvis aliud homicidium, vel adulterium, fornicatio, perjurium. Multò certiùs ergo tunc his omnibus inhærebat irregularitas.

Tantò autem propenſior fuit Hincmarus ad lapſum Genebaldi Laudunenſis Epiſcopi, reditumque in Eccleſiam ſuam fide ſcriptiſque ſuis complectendum, quantò imbutus erat præjudicio Epiſtolarum illarum Decretalium, Calixto & Gregorio aſcriptarum.

XII. Accedo ad Eccleſiam Græcam, ubi intaminata ſemper viguit vetuſtioris diſciplinæ auſteritas circa irregularitates. Diximus jam ſugillatos à Balſamone fuiſſe eos, qui ordinatione, peræquè ac baptiſmo aboleri peccata confiderent, ita ut irregularitas ipſa elueretur. Id verò prorſus adverſatur Canonibus iis, quibus exauthorari jubentur vel illi, quorum flagitia non nudantur niſi poſt ordinationem. *Dicebant enim nonnulli, quod quemadmodum baptiſma novum hominem facit eum qui baptizatus eſt; ita & ſacerdotium ea quæ prius admiſſa ſunt peccata, abſtergit, quod non eſt Canonibus conſonum.*

Can. 9. icæn.

afilii an. 69.

Illum verò Baſilii Canonem, qui annuæ ſuſpenſioni & pœnitentiæ Lectorem & Subdiaconum ſubjicit, qui cum deſponſata ſibi congreſſus eſſet, reſecata ſpe ſuperiorum Ordinum: ſi verò cum non deſponſata, omnino deponit: illum, inquam, Canonem illuſtrans Balſamon, addit præterea, ſi Lector aut Subdiaconus rem habeat cum non deſponſata, abdicatum omnino iri, quanquam eam poſtea uxorem ducat. Multò verò mirabilius eſt quod ait, quod dictum eſt à Baſilio de Lectoris copula cum deſponſata, eo tempore locum habuiſſe, quo ſponſalia & contrahebantur conſenſu ſolo & diſſolvebantur. Poſtquam enim iiſdem propemodum legibus illigata ſunt ſponſalia, quibus matrimonia, longè aliter ſe res habet: unde nec Lector, cujus præmortua fuerit ſponſa, aliam deſpondere ſibi poteſt, ne bigamus fiat, & jam non poſſit ſuperiores Ordines prehenſare.

Habet & admirabilitatis non parum quod idem Balſamon refert de alio Baſilii Decreto. Presbyteri quidam Antiocheni vi & minis Pagani cujuſdam conſternati, illicita quædam juramenta juraverant. Quæſitum eſt, an gradu movendi eſſent. Cenſuit Baſilius nunquam ab iis Antiochiæ myſteria celebrari debere, ne offendiculo eſſent iis qui teſtes vel conſcii erant delicti: ſed poſſe eos celebrare privatim, & in iis locis, quò nulla ejus rei fama penetraſſet. Baſilii Can. 1.

Nec aliter ſe res habet de uſura, quæ ex eodem Baſilio in Epitome Hermenopuli, nihildum irregularitatis invehebat. *Qui uſuras accipit, ſi lucrum injuſtum in pauperes expenderit, & in poſterum uſuras accipere deſinat, ad ſacerdotium poteſt admitti.* Tradit autem Balſamon, cùm lex civilis uſuras non damnet in Laicis, ex quo primùm ab uſuris exigendis ceſſabant, jam tum & irregularitatis vinculo abſolutos eos fuiſſe. Quod autem Baſilius Clericos omnes gradu exturbat, qui ſe lethali quopiam obſtringunt flagitio: Nota mox affixa Harmenopuli docet, de peccatis re perpetratis intelligendum id eſſe; nec enim ſola conſenſione animi in ſcelus, quemquam ab Ordinibus excludi. Jur. Orien. pag. 118. Baſil. Epiſ. ad Amph. Can. 14. Jur. Orien. Ibid. c. 35. Ibidem. Baſil. c. 32.

Non ſine ſtupore etiam quodam legitur in eodem Jure Orientali Leunclavii, inter decreta Nicephori Confeſſoris, ſacris Ordinibus Altaribuſque non arceri, niſi eos, qui flagitioſæ vitæ ſuæ nuntium non remiſerunt, niſi poſt annum ætatis ſuæ vigeſimum. *Si quis ad annos viginti & deinceps diſſolutè & in luxu vixerit, deinde ſtudioſus apparuerit virtutis, non eſt ordinandus. Sacrum enim impollutum eſt.*

Cùm denique Conſtantinus Patriarcha Presbyterum exauthoraret, qui filios ipſe ſuos concitarat, ut tumultuanti ſe immiſcerent turbæ, ex quo & ad cædes ventum fuerat; declaratum ab eo eſt, tanto facinori ſatis conſentaneam eam eſſe pœnam, ut à Clero extrudatur, & abjiciatur in Laicorum ſortem. Et ſanè teſtificatur Zonaras, juxta Canonem Trullanum non permitti Presbytero & Diacono ſemel depoſitis propter canonicum aliquod flagitium, puta fornicationem; non permitti, inquam, ut in habitu & veſte ſint Clericali, niſi poſtquam ſcelus pœnitentia diſpunxerint. Antè enim laica veſte & promiſſo crine incedere cogebantur more Laicorum, ut hac ignominia facinus vindicaretur. Ibid. p. 196. 266. Can. 21.

Quanquam homicidia quæ bello perpetrantur, & tum maximè cum contra Infideles bellatur, veniæ propiora ſint etiam in Presbyteris: vel ea ipſa tamen indeclinabili eos irregularitate illaqueant. Memorat Cedrenus audax facinus Presbyteri, qui cùm rei ſacræ operam daret, irrupiſſentque Sarraceni in ejus oppidum, ne exutus quidem ſacra veſte impetum in eos fecit, tam fortiter, tam feliciter, ut plurimis cæſis, reliquos omnes in fugam verterit. Is ab Epiſcopo ſuo mox abdicatus: cùm reſtitutionem diu tentatam non obtineret, à fide & religione defecit, & Sarracenis aggregatus, ſeviſſimis eorum in nos graſſationibus non interfuit ſolùm, ſed præfuit. Cedrenus, pag. 647.

Quanquam ergo nonnulla hactenus delinimenta ſubinde obſervata ſint, & indulgentiæ exempla in utraque Eccleſia, rariſſima tamen illa fuere; viguitque priſcus Canonum vigor etiam in Lati-

na Ecclesia ad sæculi usque decimi exitum. In Ecclesia autem Græca illibatus etiam nunc viget, adeo ut quantumvis occulta sint flagitia, iis tamen illinatur irregularitas, si ejusmodi ea sint, quibus olim pœnitentia publica præscriberetur.

CAPUT LXI. *P. 4. l. 2. c. 14.*

De Irregularitate criminis, post annum Christi millesimum.

I. Integer & illibatus vigebat priscus vigor post annum etiam Christi millesimum, cùm incontinentiæ & simoniæ torrente quodam fœdissimo compulsa est Ecclesia, remissione uti post impletam à Clericis incontinentibus & simoniacis pœnitentiam.

II. Primi gradus hujus indulgentiæ sub Clemente II. & Nicolao II.

III. Alexander II. testificatus est temporariam eam fore dispensationem, nec in posteros manaturam.

IV. Concessa est ea remissio, in præteritas culpas, non in futuras, urgente gravi necessitate, diutina perfunctis pœnitentia.

V. Huic dispensationi subscripsit Gregorius VII. Qui.

VI. Cum homicidis non dispensatur. Ne cum incontinentibus quidem, nisi ad Ordines, quibus jam donati essent, & strenuè pœnitentia defunctis.

VII. Hos dispensandi limites præfigit Urbanus II. in ea quam concedit Episcopis facultate de his dispensandi.

VIII. Eandem rationem sequitur Paschalis II. Argumenta varia quibus constat Episcopos hujus dispensationis jam executores, in causa fuisse, ut ea in jus commune traduceretur.

IX. Cur cœperit irregularitas non affigi, nisi publicæ pœnitentiæ.

X. Non porrigebat se hæc Episcoporum dispensatio, nisi ad occulta crimina.

XI. Ex Anselmo & Bernardo novæ probationes, ut liqueat Episcopos Pontificibus Romanis indulgentiores fuisse, & Ordinum januam reclusisse occultorum criminum reis.

XII. Quid de his senserit Gratianus.

XIII. Ipse denique Alexander III. accomodavit se indulgentiæ, quæ invaluerat, non sine modo tamen aliquo.

XIV. Innocentii III. & Decretalium Decreta jubent, ut pœnitentia peragatur, vel Monasticum institutum ante suscipiatur, quàm criminum sorde polluti Ordinibus initientur, vel restituantur.

XV. Quomodo ab uno jam, aut altero sæculo, de hac etiam Disciplinæ remissione remissum sit aliquid.

I. INeunte jam sæculo Ecclesiæ XI. priscam Canonum severitatem, qua capitalium rei criminum à Clericatu eliminabantur, retinebant Pontifices, & Episcopi: nec ejus rei aut illustrius potest, aut magnificentius edi documuentum, quàm ipsius Joannis XX. Papæ, quem confirmat Petrus Damiani, à summo hoc dignitatum culmine semetipsum sponte dejeciſſe, quòd simoniacè eo grassatus esset. In Concilio Lemovicensi anno 1024. narratur, ut qui parricidiales manus Episcopo intulerat, & apud Cluniacum professus fuerat, ut infandum scelus pœnitentia expiaret, nunquam sedi Apostolicæ extundere potuerit dispensationem ad Ordines suscipiendos: quanquam Romæ vehementer urgeret Odilo Cluniacensis Abbas sanctissimus. Quin ex adverso vetitus est à Pontifice, ne carnis Christi epulo sacro vesceretur, nisi appetente morte. *Vivat permanens in pœnitentiæ luctu, non offerens, non communicans.* Baron. an. 1024. n. 4.

Sed quod jam sæpius inculcatum & inculcandum à nobis est, eo ipso tempore cùm Clerus Occidentalis penè universus in incontinentiæ & simoniæ voraginem veluti quandam præcepsisset, ea inde vulnera Disciplinæ inflicta sunt sacræ, quibus non aliunde medicamenta parari potuere, quàm ex indulgentia necessaria illa quidem & inevitabili tunc, sed anterioribus sæculis inaudita. Cœpit enim tunc demum indulgeri his, qui ex eo cœno emergerent, ut peracta pœnitentia, ad Ordines suscipiendos accederent, vel hactenus susceptos exercerent.

II. Quibus autem eò gradibus deventum sit, hìc ediſſeram. Cùm statuisset Leo IX. Ordinationes omnes simoniacè factas irritare in Concilio Romano anni 1409. ingens tumultus & turbo excitatus est à Presbyteris Romanis, & ab Episcopis quibusdam reclamantibus: Omnes ergo Ecclesias destitutum & desolatum iri: *Protinus à Sacerdotum Romanorum multitudine magnæ seditionis tumultus exortus est, &c. Omnes penè Basilicas sacerdotalibus officiis destitutas, &c.* Verba ipsamet sunt Petri Damiani. Tunc Pontifex consilium iniit imitandi præcessoris sui Clementis II. & innovandi Decreti quod ille publicarat, ut post quadraginta dierum pœnitentiam, Presbyteri illi omnes, qui à simoniacis ordinari se consenserant, Ordinibus suis restituerentur. Addit idem Petrus, cùm Leo ipsemet IX. Clericos omnes ab hæresi resipiscentes & Ecclesiæ se recolligentes sineret pristinis Ordinibus fungi, abrupta tantùm spe Ordinum superiorum: posse & eam effundi in simoniacos indulgentiam. Tom. 3. Opusc. 6. pag. 35.

Novo Decreto idem Pontifex astrinxit fibulam continentiæ Clericorum majorum Ordinum; ejusque successor Nicolaus II. anno 1059. in Concilio Romano, à muniis omnibus sacerdotalibus, & à Beneficiis ipsis suspendit Presbyteros omnes, Diaconos & Subdiaconos, qui post id Decretum rursus in pristinas carnis sordes revoluti erant. *Præcipimus, ut Missam non cantet, neque Evangelium vel Epistolam ac Missam legat, neque in Presbyterio ad divina officia, cum iis, qui præfatæ Constitutioni obedientes fuerint, maneat: neque partem ab Ecclesia suscipiat, quousque à nobis sententia super hujusmodi, Deo concedente, procedat.* Ubi perspicis veniam confirmari & Ordinum libertatem iis omnibus, quorum incontinentiæ finem dederat Decretum Leonis IX. Quæ pestis in eo erat, ut concubinæ vel palam ducerentur, vel ductæ non ejicerentur. *Concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit.* Contra eos autem qui pertinaces in impudicitiæ cœno hæsissent, temporarium suspensionis edictum promulgari. Can. 3.

In Concilio Turonensi anno 1060. cui Pontificius Legatus præerat, Episcopos & Presbyteros, Diaconos & Subdiaconos incontinentes, qui Nicolai II. Decreto & vibratæ ab eo suspensioni non paruerant, vel qui rursus cœnosis his voluptatibus abrepti fuissent, irrevocabili depositione innodatos esse declaratum est. *Nullam restitutionis in pristino gradu veniam sibi reservasse cognoscat.* Irremeabili eidem ejectioni addicti ibidem sunt, qui pecunia numerata Ordines, vel darent, vel acciperent. *Ministerium, seu Beneficium malè usurpatum, nunquam recuperaturus amittat.* Qui sub Clemente II. & Leone IX. indulgentiùs habiti fuerant simoniaci, ii erant, qui nihil pecuniæ dederant, etsi à simoniaco alias Episcopo ordinati fuissent. Can. 1. 6.

III. Suffectus in locum Nicolai II. Alexander II. in Concilio statim Romano anno 1063. pronunciavit incunctanter, quæ iis qui non simoniacè à simoniacis ordinati fuerant, indulta fuerat dispensatio, eam ineluctabilis necessitatis telo extortam fuisse, ob innumerabilem quandam horum multitudinem; nec eam in posterum valere posse. *Hæc pernicies adeo hactenus inolevit, ut vix quælibet Ecclesia valeat reperiri, quæ hoc morbo non sit aliqua ex parte corrupta. Tanta quippe* Can. 2.

talium

talium multitudo est, ut dum rigorem Canonici vigoris super eos servare non possumus, necesse sit, ut dispensatione, ad piæ condescensionis studium nostros animos ad præsens inclinemus. Ita tamen ut ne quis successorum nostrorum, ex hac nostra permissione, regulam sibi, vel alicui sumat, vel præfigat, quia non, &c. His præmissis corroborat hæc Synodus suspensionem à Nicolao II. intortam in Presbyteros, Diaconosque impudicos, nullo temporis præfixo limite, quo possit ea pro depositione haberi.

Can. 3.

IV. Liquidum est omnino, in præteritas retro culpas librari has dispensationes, & indeclinabili necessitatis vi expugnari. Sed non ibi tamen fixus est gradus. Concilium Rotomagense anni 1072. priorum Ordinum suorum compotes rursus fecit, qui pristina flagitia lavacro pœnitentiæ expurgassent. *Statutum est, ne hi qui publicè lapsi in criminalibus peccatis inveniuntur, citissime in sacris Ordinibus restituantur.* Et mox: *Unde hoc ratum manere oportet, ut in crimine publicè lapsus, ante peractam pœnitentiam, pristino gradu nullatenus restituatur, nisi summa necessitate, post dignam quidem longæ pœnitentiæ satisfactionem.* Novo huic delinimento hoc temperamentum conjunctum erat, quòd venia non fieret Canonum, nisi *summa necessitate* Ecclesiæ, & post diutinæ stadium pœnitentiæ, post dignam longæ pœnitentiæ satisfactionem.

Can. 19.

V. Blandius etiam aliquid consuluit Gregorius VII. in Episcopum Argentoratensem, quod ex impudicis simoniacisque Germaniæ Episcopis, solus Romam peragendæ pœnitentiæ ergo advenisset; nec prohiberi posset, quin eo abjecto, simoniacus quispiam alius eandem Episcopalem sedem involaret. *Cùm fortasse hoc amoto locum ejus non alius possideret, quàm qui plurimum pecuniæ dare posset.* Quanquam hæc in eum se modum haberent, nondum se ei significat Gregorius Episcopatum reddidisse.

l. Ep. 77.

l. 2. Ep. 26.

Idem Pontifex Abbatis simoniaci resignatione admissa, alium sublegi fecit, Melphensem Episcopum sedi restitui jussit, post ablutas culpas aliquas, quas non exponit. Presbyteratu initiari passus est nonnullos, quos meliori temporum conditione procul amandasset. Qui vel obiter Annales Ecclesiæ degustarit, is facilè intelliget, si quas hic Pontifex in dispensationes assentiretur, non favori eas, aut remissioni, sed necessitati & justitiæ datas fuisse, usque adeo inexorabilem se censorem gerebat.

l. 3. Ep. 11. l. 4. Ep. 25. l. 9. Ep. 3.

VI. Sed diligentissimè illud animo commendandum est, has Ecclesiæ dispensationes, ad incontinentes tantùm spectasse Clericos, & ad gratuitas Episcopi alioqui simoniaci ordinationes. Unde & hic idem Pontifex in æternum amandavit sacri ministerii exilium homicidas omnes, quacumque functos pœnitentia. *Homicidio maculatum nulla sanctorum Patrum authoritas concedit ulteriùs sacris altaribus ministrare, nec nos decet Canonum statutis contraire.* Nec nisi de voluptariis Presbyteris loquitur Petrus Damiani, cùm inquirit qua illis de causa dispensatio faciliùs quàm bigamis concedatur. *Bigamum nullatenus posse ad Sacerdotium promoveri, in fornicationem verò lapsum, etiam Sacerdotem, peracta pœnitentia, ad pristini juris officium revocari.* Nec contextu autem isto, nec superiùs allegatis omnibus conceditur semel inquinatis, ut etiam postquam se pœnitentiæ laboribus purgaverint, ad superiores pateat Ordines accessus, sed reditus tantùm in priùs susceptos. Denique Rotomagense Concilium anno 1074. ne Monachos quidem ejusdem scelestæ libidinis reos, voluit aut Abbates fieri posse, aut officii quidquam extra Monasterium adipisci.

l. 1. Ep. 34.

Domin. vobic. c. 12.

VII. Hæc verò dispensationum, & concedendarum parcimonia, & restringendarum solicitudo, non multò minus mihi quidem videtur habere admirationis, quum vetusta inclementia, quæ Canonum dispensationes tantoperè exhorrescebat. Eam nobis sententiam luculentè firmabit Urbanus II. in ea Epistola, qua maxima ex parte has complexus est restrictiones. Ad Episcopum Constantiensem in Germania hæc ille rescribebat: *De Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, qui post acceptum Ordinem in aliquo crimine lapsi fuerint, sive palam, sive clam, constat quidem Canonum censura ab Ecclesiasticis eos officiis inhiberi. Tuæ tamen providentiæ discretionique committimus, utrum eorum aliqui, qui tamen infamiæ notis non fuerint aspersi, necessitate Ecclesiæ urgente, & ipsorum sancta conversatione promerente, in suis gradibus recuperari debeant. Hoc autem secundùm indulgentiam dico, non secundùm imperium, &c. Si quem verò, quod absit, aut post acceptum, aut ante acceptum officium contigerit, peremptorio quolibet eorum, qui in lege morte mulctantur, sive clam, sive palam occupatum crimine inveniri, eos maximè qui adhuc mundo vivunt, ab omni eos altaris ministerio sequestramus. Sicut enim pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & post pœnitudinem ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem Clericatus adipisci, vel Clerico ad altiores Ordines promoveri.*

Quantumlibet verbis prolixus sit hic contextus, non poterit tamen non brevis videri, doctrinam qua fœtus est expendenti. 1. Nil discriminis interponitur publicis occultisque delictis: par & eadem omnibus imminet irregularitas. 2. Dispensant hìc Episcopi facta à Pontifice potestate, & hac communicatione Pontificiæ potestatis in Episcopos effusa ad dispensandum de Canonibus Conciliorum generalium: usque adeo pervulgatæ sunt dispensationes quibusde hìc agimus, ut tandem traductæ sint in jus commune. 3. Non potest dispensare Episcopus, nisi cum paucis, urgente utilitate & necessitate, non ipsorum, sed Ecclesiæ. Nondum ergo ad omnes id permanaverat. 4. Potestas hæc dispensandi non se porrigebat, nisi ad exercendos Ordines, quos quis jam suscepisset: *In suis gradibus recuperari.* Itaque ne tum quidem post capitale crimen poterat vel Clericatum quisquam adipisci, vel in Clericatu superiorem Ordinem. 5. Hæc quoque dispensandi potestas à Pontifice Episcopis impartita, ad ea non poterat pertinere crimina, quæ infamiam inussissent. 6. Nec in eos cadit hæc dispensatio, qui ea perpetrarunt facinora, quæ leges morte plectunt, Itaque homicidium fuit semper, estque etiamnunc irregularitati obnoxium. Istiusmodi dispensationes nihil præjudicabant, quin verissimè semper diceretur, nec Clericum posse publicam subire pœnitentiam, nec pœnitentem publicum posse Clero inscribi.

VIII. In ejusdem Disciplinæ vestigia ingressus est Paschalis II. cùm in Concilio Guastallensi anno 1106. Episcopos Germaniæ schismaticos Ordinibus suis redintegravit, dummodo ne vel simoniaci essent, vel intrusi, nec quovis alio crimine deturpati: revocata in usum pervantiqua illa dispensatione, qua excepti fuerant in Ecclesiam Novatianti, Donatistæ, aliique hæresum sectatores. *Præfati Regni Episcopos in schismate ordinatos, nisi aut invasores, aut simoniaci, aut criminosi comprobentur, in officio Episcopali suscipimus.* Quod & aliis quoque Clericis gratificari placuit.

Non temerè autem dictum est à me, ea potestate cum Episcopis communicata, de irregularitate criminis dispensandi, tam latè paulatim apertam & complanatam fuisse viam post capitalia crimina pœnitentiæ piamentis expurgata ad Clericatum & ad ulteriores ejus gradus progrediendi, ut jam postremis his sæculi nihil opus sit dispensatione. Pauca ex multis seligo exempla. Fulbertus Carnotensis Episcopus Leutherio Archiepiscopo Senonensi

nenſi author fuit, ut Presbyterum deponeret, ab alieno Epiſcopo ordinatum, & pretio nundinatum Spiritus ſancti dona; verùm poſt biennii pœnitentiam in integrum tandem revocaret. *Degradetur, duobus annis ſevera pœnitentia mulctetur, poſtea ſi dignè pœnituerit, reſtauretur.* Epiſt. 25. 62. 83. Non tam prolixa fuit laudatorum ſuprà Conciliorum humanitas. Huic Epiſtolæ & conſilio ſancti Fulberti innixus Petrus Damiani, cùm Mediolani Legatum ageret Nicolai II. ſimoniacorum ingentes catervas ſacris reconciliavit Altaribus, pœnitentia priùs idonea purgatos. Quod in alia verò legitur Epiſtola Fulberti de Epiſcopo electo, quem cæteri Epiſcopi ordinare renuerunt, nhil huic noſtræ obſtrepit doctrinæ. Electus is enim homicidii & aliarum quoque præterea irregularitatum invidiam ſuſtinebat. Denique vel ex una Fulberti reſponſione ad Archidiaconum Aurelianenſem apertè ediſces, quantis delinimentis condita & temperata eſſet tota ejus adminiſtrandæ Eccleſiæ ratio.

Baron. an. 1509. n. 58. Cenſuit quidem Ivo Carnotenſis, eum Presbyterum, qui ut inimicos perterrefaceret, ignem ſubjecerat ſuis ædibus, quo incendio oppreſſus interiſſet puer, exauthorandum eſſe: ſed & peracta in Monaſterio pœnitentia cenſuit redintegrandum. *Nec ſacerdotali officio dignum debemus judicare, niſi eum longa Monaſticæ vitæ probet experientia, & ad intermiſſum miniſterium exmeritorum prærogativa paſtoralis revocet obedientia.* Epiſt. 211. Ex Juris norma inclementius aliquid conſulendum fuiſſet, cùm illicita actione aliqua ſua Presbyter author mortis fuiſſet, ut non diſſimulabat ipſe Ivo: *Nunc quia diabolo ſuadente quod illicitum & contra ſacerdotale propoſitum erat, priùs fecit, & de malo initio pejor exitus prodiit, nullo modo debemus Presbyterum immunem æſtimare, nec ſacerdotali officio dignum judicare.* Epiſt. 225. Nec inhumanior ille fuit, cùm cenſuit ex rigore quidem Canonum perpetua depoſitione feriri debere Presbyterum, qui mendaciis & fraudulentis verborum præſtigiis ad eum gradum ſeſe extulerat: *Si in eo rigor Canonum ſervaretur, omni tempore ab ordinato accepto officio ſuſpenderetur.* Sed cùm ſponte ſua quod a ſe peccatum fuerat, confeſſus fuiſſet, ex indulgentia condonandam illi eam eſſe culpam. Epiſt. 223. Scripſit & ad Pontium Cluniacenſem Abbatem, Monachum eum qui virilia ſibi amputaverat, ut epileptico morbo, quo laborabat, mederetur, juxta Canones irregularem eſſe; ſed poſſe ex diſpenſatione tolerari, ut in Ordinibus pridem ſuſceptis miniſtraret, aut ulteriores ſuſciperet. Epiſt. 21. Id quidem idem Ivo conſilii dedit Presbytero, ut quopiam alio quæſito prætextu ſeſe lubens abdicaret, propterea quòd flagitioſæ libidinis culpam, aut ſaltem infamiam ſuſtineret. Sed videri non injuria poſſet, infamiæ tantùm & ſcandalo Ivonem tum occurrere voluiſſe.

Et ſanè idem ipſe Canonum Juriſque conſultiſſimus Ivo, cauſam diſceptans Cluniacenſis Monachi, qui ſatis probabiliter exiſtimabatur in cauſa fuiſſe, ut abortiret prægnans muliercula, immaturumque fœtum ejiceret: non cenſuit ab Ordinibus ſuſpendi debere, etſi conſtaret quòd author fuiſſet certus ejus facinoris. Exempla in medium protulit Davidis, Petri, Pauli; qui poſt adulterium, homicidium, perjurium, & acerbam Eccleſiæ perſecutionem, reſtituti ſunt ſacris gubernaculis, quæ antè tractaverant. Protulit & famoſum homicidam, quem vulgò opinabantur à B. Joanne Apoſtolo Eccleſiæ præfectum fuiſſe. Epiſt. 54. *Homicida ille, quem beatus Joannes Epheſino Epiſcopo nutriendum, erudiendumque commiſerat, poſt cædes & rapinas ductus pœnitentia, non ſolùm pœnitentiam obtinuit, ſed etiam beato Joanne ordinante, Epheſinæ Eccleſiæ prefectus fuit.* De hac Joannis Apoſtoli indulgentia dictum eſt ſuprà à nobis accuratius aliquid. Fatetur autem Ivo cum Auguſtino, conſultius Eccleſiæ viſum eſſe ſequentibus ſæculis, Clericatus oſtium occludi omnibus, qui quovis ſcelere conſcientiam cruentaſſent, tametſi poſtea de eo pœnitentiam peregiſſent, ut ne deluderent & Eccleſiam & ſe ipſos per mentitas pœnitentias homines ambitioſi, & ſacras dignitates pœnitentiæ laboribus facilè redempturi: *Quoniam aliqui propter affectatas hominum potentias, falſas agebant pœnitentias.* Sed vel inde argumentatur Ivo, cùm Prælatis perſuaſiſſimum eſt, ſinceras & infucatas eſſe privatorum quorundam pœnitentias, tunc adhibendam prorſus eſſe diſpenſationem: *Unde mihi videtur, quia ſicut ficta pœnitentia fictos pœnitentes à Clericatu repellit, ita vera pœnitentiæ veros pœnitentes ad Clericatum admittit.* Conteſtatur denique non eo ire ſe derogatum ſtatutis Patrum, Canonumque priſcorum; ſed in Epiſcoporum ſemper poteſtate fuiſſe diſpenſationes, citra injuriam aut præjudicium ſacrorum Canonum. *Hæc dicentes, ſacris Patrum regulis non obviamus; ſed ex ratione & exemplorum commemoratione, in Præſidentium intelligimus poſitum eſſe diſcretione, ut quos viderint veram egiſſe pœnitentiam, eos ad Eccleſiaſticam poſſint promovere militiam, ſi tamen publicam non egerint pœnitentiam.*

IX. Hìc enimverò duo quædam nobis animadvertenda ſunt. Primum eſt; ſi hæc Ivonis Epiſtola conferatur cum illa Urbani II. ſuperiùs laudata, inde eluceſcere, multò plus ſibi poteſtatis ſumpſiſſe Epiſcopos noſtros in diſpenſando, idque Epiſcopis licere voluiſſe, ut poſſent eos qui ſeria expiati fuiſſent pœnitentia, vel prioribus Ordinibus reddere, vel novis augere. Eò forſan adigebantur vaſtiori Eccleſiarum & Diœceſon ſuarum amplitudine, quarum Parochias complures Paſtoribus viduatas gemere neceſſe fuiſſet, ſi tam religioſi fuiſſent Canonum cuſtodes, quàm Epiſcopi Italiæ, quorum anguſtiſſimi ſunt Diœceſeon fines.

Alterum eſt, ex Ivone Carnotenſi, non crimine, ſed pœnitentia publica ita occludi Clericatus oſtium, ut nulla venia, nulla deinceps diſpenſatione recludi poſſit. Diſtat hæc à veteri recentior diſciplina mirum quantum. Olim enim crimini, non pœnitentiæ criminis expunctrici adhærebat irregularitas. Ratio autem ea eſt, quòd ſanæ mentis & cordati quique Clerici Epiſcopique ſentirent illi quidem, quod vetuſti ſenſerant Patres de pœnitentia publica, ſpecimen id eſſe cumulatiſſimæ patientiæ & fortitudinis. At plebis oculi non ita erant, qui quondam, non eadem fidei luce perfuſi; itaque jam offendebantur, quo ad pietatem excitari debuerant. Hinc occaſio, hinc juſtæ cauſæ Præſulibus, ut in diſcipline cortice aliquid mutarent, cùm medulla eadem retineretur. Audiendus hìc Ivo: *Si tamen publicam non egerint pœnitentiam. Talibus enim ideo Clericatus denegatur, quia ab inſidiatoribus divinis ſacramentis pro hujuſmodi derogatur, & ſimplicium animus aut ſcandalizatur, aut infirmatur.*

X. Nec abs re forſan tertio hoc loco obſervabitur, nempe eam & diſpenſationem, & diſpenſandi facultatem, de peccatis occultis intelligendam eſſe. Cùm enim de peccatis publicis publica ſemper pœnitentia uſque adeo peragenda fuerit, juxta Canonum regulas, ut etiamnunc ex Concilio Tridentino, & tot aliis poſtea habitis Conciliis eadem lex vigeat intemerata de publicis peccatis publica pœnitentia eluendis, utque publici peccatores irrevocabili irregularitate mulctentur: inde illud efficitur, occulta ea fuiſſe delicta, quorum maculam & irregularitatem pœnitentia privata & diſpenſatio expungerent. Nec his repugnat Epiſtola Ivonis ad Hildebertum Epiſcopum Cenomanenſem electum. Quas enim illi libidines objectat, tanquam ineluctabilem obicem, ne ad Epiſcopatum accedat, eas & proles multiplex publicaſſe ferebatur, necdum neceſſaria expiaverat pœnitentia. Epiſt. 279.

In

In eadem versabatur & Rupertus Abbas sententia. Sic enim ille statuit, plurimum interesse discriminis inter adulterium, aliudve quodcumque scelus, & publicationem infamiamque ejusdem criminis: propterea quod solius occulti criminis irregularitas per pœnitentiam eximatur. *Magnus est non solùm veniæ, sed etiam gratiæ locus, ubi peccatum non taliter admissum est, ut vulgus sciat, & persona infamis habeatur. Exempli gratia, si adulterium perpetratum, publicè diffamatum, vel ex judicio testibus est convictum, non debet hujusmodi persona sacris Ordinibus fungi, ne scandalum populo faciat. Si autem hoc nemo scit præter Deum, & eum cui secreta confessione manifestatur, cauta discretione & misericorditer condonatum est, ut post pœnitentiam nihilominus secretam, sacris Mysteriis illa persona admoveatur, secundum exemplum David, &c.*

De læsione Virgin. c. 16.

Non poterat accomodatius quidquam dici ad Ivonis doctrinam, nisi quod cùm paulò posterior ævo esset Rupertus, robustior jam tum quoque consuetudo inoleverat, & dispensatio frequentior usurpabatur, ut privata pœnitentia occultorum scelerum irregularitas abstergeretur. Eandem ille alibi quoque doctrinam inculcat, originemque retegit ejus regulæ juris perpetuæ, & etiamnunc retentæ, ut infamia criminis irregularitatem imprimat. Apertissimè enim prodit Rupertus, publica crimina, & infamiam quæcumque aspergebant, offendebantque publicam conscientiam, nisi publica expiari non potuisse pœnitentia. Infamiæ ergo tunc quæ illinitur irregularitas, non alia est, quàm quæ jam olim criminibus omnibus publicis inhæresebat.

In Levitic. L. 1. c. 18. In Num. l. 1. c. 23.

XI. Eadem & Anselmo Cantuariensi Archiepiscopo insederat sententia, quam & hac astruebat ratione. 1. Crimina per pœnitentiam aboleri, adeoque nec jam ea apud Deum obesse: nec officere etiam penes homines posse, cùm occulta sint. *Nec apud Deum reprobatur officium alicujus, propter culpam quam ipse ignoscit: nec apud homines decoloratur sacri Ordinis dignitas, propter personam cujus ipsi peccatum non cognoscunt.* 2. Non posse à Confessario quemquam suo Ordinum functionibus interdici ob occulta crimina, quin à confitendi peccata sua consuetudine refrigescant, & abalienentur ii, qui eo peccata sua prodi & manifestari refugient. 3. Gregorius capitalium scelerum conscius nunc januam occludit, aliàs recludit. Concordabit ipse secum, si dicas nunc de publicis, nunc de occultis criminibus eum disputare. *Ne sibi ipse contrarius sit, apertis quidem prohibuisse, de occultis verò post dignam pœnitentiam concessisse intelligitur.* Et nihilo tamen minùs monet Anselmus hos pœnitentes, invitatque, ut sponte sua discedant à ministerio Altarium, cùm nec ipsis, nec pœnitentibus ullis certò & manifestè constet, quod verè oblitteratæ sunt illæ graviorum suorum scelerum maculæ. *Sed quoniam fermè semper occultum est, quorum remissæ sint iniquitates & quorum tecta sint peccata, quorum verò minimè; tutius semper est conscium sibi criminis, ab his quæ placitam Deo personam exposcunt, per laudabilem humilitatem abstinere, quàm per culpabilem securitatem præsumere.* Quod documen tum altissimè insculpi omnium mentibus necesse est: Non semper privatos quosque debere, quantumvis possint, ea uti indulgentia, quam concedunt Concilia, & quam necessariam quandoque existimant. Conciliorum enim mens & scopus is fuit, ut Ecclesiæ publicis necessitatibus, non ut privatorum votis satisfacerent; qui proinde multò consultiùs abstinerent sese, & expectarent, dum eos Ecclesia ad sacras functiones accerseret, ubi necessitas, vel opportunitas publica ita flagitaret. Ea est, ni fallor, Anselmi sententia, quam & ex alia ejus Epistola facile est exprimere. Vides quàm latè serpsisset

L. 1. Epist. 16.

L. 3. Ep. 23. 165.

Epistolarum Gregorii Magni facta ab Isidoro Mercatore interpolatio.

Ex his rursus illud quoque emicat, hos & sanctimoniæ & eruditionis nomine celeberrimos Præsules dispensationem latiùs effudisse, quàm suprà memoratos Romanos Pontifices. Ad omnia enim genera tam criminum quàm hominum eam effundebant: sive eam illis potestatem concessisset, sive nondum sibi integram reservasset Sedes Apostolica. Potest & illud non immeritò existimari, non jam ferè dici debuisse dispensationem, cùm nemo ea frustraretur: sed necessariam juris prioris & austerioris remissionem: quod fieri omnino non poterat, nisi consensione, vel tolerantia saltem tacita Sedis Apostolicæ Pontificum, qui vi & jure atque ingenio suæ Sedis, executores sunt & custodes Canonum.

Beatus Bernardus Claravallensis Abbas, quanquam puri & austerioris juris retinentissimus, reniti tamen non potuit consuetudini, suo jam ævo confirmatæ. Consulenti Brunoni Calonensi Episcopo electo, an acquiescendum sibi esset electioni ad eam dignitatem suæ, cui tantoperè dissentiret vita sua hactenus tot delibuta flagitiis, quæ nullis adhuc pœnitentiæ lacrymis expurgata esset: respondit Bernardus anceps & ipse animi, dubiusque, & neutram in partem deflectens, sed utriusque partis rationum momenta librans: *Horreo considerans unde, quò vocaris: præsertim cùm nullum intercurrerit pœnitentiæ tempus, &c. Hæc à me suspensivè responsa sufficiant, &c.* Aliquantò etiam temperatiùs rescripsit ad Episcopum Gratianopolitanum, animoque & calamo ad indulgentiam propensiore. Optat enim hortaturque, ut quæ præire debuerat vitæ integritas morumque innocentia, saltem accedat, succedatque: utque repentino illo gratiæ omnipotentis impetu in alium hominem traducatur, quo olim Matthæus, Paulus, Ambrosius. *Bonas fac de cætero vias tuas, & studia tua: & ministerium sanctum si vitæ sanctitas non præcessit, sequatur saltem, &c. Sic Paulus ex persecutore Doctor gentium factus est, sic Matthæus de telonio vocatus, sic Ambrosius de Palatio, &c. Denique nonne multoties ubi super abundaverunt delicta, videtur superabundare & gratia?*

Epist. 8.

Epist. 27. 28.

Cùm noluisset Pontifex electionem Monachi in Episcopum confirmare, ne ejus conversio & professio Monastica censeretur simulationi potiùs & latenti cupiditati honorum imputanda, quàm germanæ pietati: non dissimulavit Bernardus, etsi non posset non summo honore prosequi, & revereri consilium Pontificis; consultius tamen sibi videri, ut electio ea confirmaretur, ex qua tantum ornamenti in Ecclesiam & emolumenti existere posset. Quanquam enim hujus Monachi juventa minùs forsan intaminata fuisset, pœnitentia & Monastica professio in novum hominem illum refinxerat. *Quid enim si juvenis aliqua olim juveniliter egisse memoratur? Vetera transierunt, facta sunt omnia nova. Consepultus est iterum Christo per eremi baptismum. Ego olim sepulta vitia retractabo?*

Habes hìc valdè perspicuam posterioris hujus ævi doctrinam, & præjudicatam sententiam: professionem Monasticam instar habere & vim obtinere alterius baptismi, & spiritalis cujusdam regenerationis, qua universim eluantur irregularitates omnes à crimine profectæ. Atqui Monachi perpetui sunt Ecclesiæ pœnitentes; & pœnitentiæ ipsius vi Monastica professio irregularitates delet.

Verùm zeli sui & amoris Canonum flagrantissimi non scintillas tantùm aliquas, sed faces Bernardus idem ipse subjecit Eugenio III. Papæ, quem tantùm non objurgavit, æquiùs nescio, an audaciùs, quòd ad Prælaturam compulisset hominem, qui canonico judicio & publica depositione

Epist. 249.

Epiſt. 168. infamatus fuiſſet. *Quis vobis ſuggeſſit, hominem de ambitione notatum, convictum, condemnatum, ad Eccleſiaſticam cogere dignitatem? &c. Is eſt quem Lambertus Epiſcopus degradavit.* Denique vehementiſſimè urget, ut retractet, quod ſibi vel
Ep. 172. extortum, vel ſubreptum eſt. *Non eſt niſi revocare ſententiam.* Scripſit & ad Archiepiſcopum Eboracenſem in Anglia, nefas eſſe abire illum Epiſcopatu, niſi eo vinculo ſolviſſet eum Pontifex, vel gravioris aliquid ſceleris conſcientiam remorderet. *Niſi forte mortale aliquid commiſſum ſit.*

XII. Prolixiùs hanc quæſtionem pertractat Gratianus, an poſt expletam ſcelerum pœnitentiam fas ſit ad Eccleſiaſticos Ordines adire, vel redire. Multam ille ſuo more teſtimoniorum ſylvam congerit in utramque ultro citroque ſententiam: & exiſtentem inter ea pugnam ita ſedat conciliatque, quòd à Conciliis & Patribus non ſit ſepta Clericatus obſtructaque janua, niſi ſubdolis pœnitentiis, & privatarum cupiditatum contagio
Diſt. 1 ſuffuſſis. *Sunt quidam quos non odium criminis, ſed timor vilitatis, & amiſſio proprii gradus, & ambitio celſioris ad pœnitentiam cogit. Hos ſacri Canones irrecuperabiliter dejiciunt.* 2. His addit ille poſſe eam repugnantiam Canonum pacari, ſi quis dicat Clericatui ſemper adverſari crimina publica; non autem occulta, quæ ubi confeſſio & pœnitentia privata effricuerit, tum tutò poſſe quemque Ordines antea ſuſceptos exercere. *Poſſunt & aliter diſtingui præmiſſæ authoritates. Quorum enim crimina manifeſta ſunt, ante vel poſt ordinationem à ſacris Ordinibus dejiciendi ſunt. Quorum autem peccata occulta ſunt, & ſatisfactione ſecreta ſecundùm Sacerdotis edictum purgata, in propriis Ordinibus remanere poſſunt.* 3. Hinc excipit voluntarios homicidas. *De homicidis intelligendum, quando facultas effugiendi datur, nec neceſſitate clauduntur obſidionis. Cæterùm cum neceſſitate anguſtati effugere non poſſunt, ſi tunc homicidium admiſerint, purgati per pœnitentiam, & officio & communioni reddantur.* Profert in ſui defenſionem Urbanum II. qui ex indulgentia tantùm parcere ſe profitetur fortuito homicidæ: *Clerico jaciente lapidem puer dicitur interemptus.* 4. Nec abnuit denique, quin poſſint, occulta exacta pœnitentia ad ſuperiores Ordines promoveri. Verùm cum nec ad hoc temperamenti genus, nec ad alia authorem proferat Pontificem ullum Romanum, vel eo rurſum ipſo ſignificat, has diſpenſationes ab Epiſcopis magis, quàm à Pontificibus pervulgatas ampliataſque fuiſſe. In
Diſt. 81. alia diſtinctione depromit Gratianus Gregorii VII. & Alexandri III. teſtimonia, quæ ſuperiùs à nobis prolata fuere; ſed ea interpretatur priſcæ ſeveritatis fuiſſe monumenta, cùm rudimenta potiùs quædam eſſent influentis novæ indulgentiæ. 5. Clericatu arcet Gratianus hæreticos & apoſtatas, qui etiamnunc etiam in irregularium claſſem conjiciuntur.

XIII. Poſtquam publica & inevitabilis neceſſitas eò adegit Epiſcopos Galliæ, Angliæ, Germaniæque, uſque adeo dilatare hanc diſpenſationem, juri quodammodo communi illam tranſcribere, eam denique iis approbare qui doctrina zeloque plurimùm abundarent: iiſdem etiam ſe attemperavit Regulis Alexander III. Papa, & percunctanti Epiſcopo Oxfordienſi in Anglia, de Presbytero, qui nonnihil pecuniæ dederat Archidiacono, à quo fuerat præſentatus Epiſcopo; reſcripſit, ſi crimen occultum foret, clam ſubmonendum illum eſſe, ut Religionem Monaſticam alicubi profiteretur, & à ſacro ſeſe abſtineret miniſterio: ſi reſiliret ab eo ſalubri conſilio, Beneficio quopiam donandum eſſe, & urgendum, ut ne ingereret ſe ſacris muniis: cùm enim occultum eſſet delictum, non poſſe eum cogi, ut vel invitus cohiberetur ab Altaris miniſterio, ſed ſecretam ei indici debere pœnitentiam. *Secretò convenias, ut Ordinem alicujus Religionis aſſumat, & perpetuò ab officio abſtineat, ſine ulla tamen coactione, &c. Alioqui non erit tutum, cum ſit ſecretus exceſſus, ipſum invitum ab eodem officio coercere. Sed tamen pœnitentiam ſecretam ſecundùm quod tibi viſum fuerit, injungere non poſtpondas.* Append. Conc. Later. III. p. 35. c. 2.

Auſteritatem hujus Pontificis non poſſum non mirari, etiam tum cùm de ea remittit. Præter occultam enim pœnitentiam, quæ generaliter ſubeunda erat omnibus occultorum criminum reis: præcipit, ut invitetur ſimoniacus hic Presbyter ad profitendam Religionem, & ad ſuperſedendum omnino ſacris functionibus. Compara, oro te, hæc Alexandri III. conſilia cum Canone Concilii Londinenſis anno 1200. *Nullus etiam Sacerdos poſt lapſum, antequam confiteatur, ad altare præſumat accedere celebraturus.* Nihil poſtea reſidebit in animo tuo dubii, quin ut iterum iterumque inculcavimus, hæc diſciplinæ immutatio ab Epiſcopis potiſſimùm manarit, paulò indulgentiori bus. Ex reſponſis autem conſiliiſque Alexandri III. illud effulget, quàm multa præclarè & ad priſcæ ſeveritatis guſtum, non præcipiendi, ſed conſulendi animo, inſuſurranda ſint pœnitentibus, eo etiam tempore quo priſca illa ſeveritas in deſuetudinem abiit. Jam enim fateor præcepta ea non ſunt, ſed conſilia; ſed quorſum conſilia, ſi ne ut conſilia quidem inſtillanda, aut verò inculcanda ſint? Can. 4.

XIV. Sed illud præ cæteris magnoperè dolendum, quod cum pœnitentia diſpenſationi, & irregularitatis remiſſioni præmitti deberet: eaque videretur fuiſſe neceſſaria conditio, ut frueretur quis conceſſa indulgentia: inſuper habita plerumque fuit tamen ea conditio. Eam modò præſcripſit Alexander III. Eam expreſsè commendat Innocentius III. in Presbytero eo quem reſtituit. *Cum longo jam tempore impoſitam ſibi pœnam portaverit.* Libri Decretalium ex quibus radiat jus hodiernum Canonicum, eam paſſim neceſſitatem commendant. Gregorius IX. homicidio dumtaxat excepto diſertè tradit, nec adulterio, nec perjurio, nec falſo teſtimonio excludi quenquam ab Ordinibus, dummodo pœnitentia peragatur; alioqui abſtinendum Ordinibus: *Quod ſi non pœnituerint, monendi ſunt, & ſub interminatione divini judicii obteſtandi, ut in teſtimonium ſuæ damnationis in ſuſceptis etiam Ordinibus non miniſtrent.* Regeſt. 11. Epiſt. 85. Extra. De temp. Ord. c. 17.

Cœperat Alexander III. indulgere, ut peracta pœnitentiæ parte aliqua, rediretur ad functiones Ordinis; ſed idem ipſe conſtituit, ut nihil intentatum relinqueretur, quo à ſuperioribus deterrerentur Ordinibus, quamvis cogi non poſſent, quorum occulta erant flagitia. *Pœnitentiam ei occultam imponas, & ſuadeas, ut parte pœnitentiæ peracta, ordine ſuſcepto utatur, quo contentus exiſtens, ad ſuperiores non aſcendat. Veruntamen quia peccatum occultum eſt, ſi promoveri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere.* Teſtatum alibi facit idem Pontifex, non paucos ex Clericis detrectaſſe progreſſum ad Ordines ſuperiores, quòd clancularia flagitia animam fœdaſſent aliqua. *Si Clerici perceptione majorum Ordinum propter occulta ſua peccata ſe indignos eſſe fatentur, &c.* Poſt impletam etiam pœnitentiam rediri prohibet ad Ordinum ſacra munia citra Epiſcopi diſpenſationem. *De adulteriis & aliis criminibus quæ ſunt minora, poteſt Epiſcopus cum Clericis poſt peractam pœnitentiam diſpenſare.* Itaque ſpecialis forſan illa fuerat ſpecies, ubi aſſenſus erat, ut pars tantùm aliqua ante pœnitentiæ decurſa fuiſſet. Qui rurſus alibi: *Satis potes cum eo poſt peractam pœnitentiam miſericorditer agere.* Et rurſus alibi de Presbyteris agens Concubinariis: *Poſt longam pœnitentiam & vitam laudabilem continentes, officio ſuo reſtitui poterunt, & ex indulgentia ſui Epiſcopi, ejus* Ibid. c. 4. De ætate Ordin. c. 6. De judiciis c. 4. De Corpore vitiatis. c. 1. De Clericis conjugatis. c. 4.

De bigamis. c. 6. *ejus executionem habere*. Et Innocentius III. in eadem criminis ſpecie: *Cum eis tanquam ſimplici fornicatione notatis, quoad executionem ſacerdotalis Officii poteris diſpenſare*. Approbaverat Alexander III. ut Diaconus, qui uxorem duxerat, poſſet exacto pœnitentiæ curriculo, gradui ſuo reſtitui, adeoque ad Presbyteratum promoveri, ſi illuſtribus ſe virtutum experimentis inſigniret. Qui Clerici vel vovent. c. 12. *Injuncta ſibi pœnitentia, poſt eam peractam, diſpenſative poteris ei Diaconatus Officium reddere; & ſi perfectæ vitæ & converſationis fuerit, eum in Presbyterum ordinare*. Sed cùm eodem ſe facinore implicuiſſet Subdiaconus, nec reddi illum Ordini ſuo, nec ultra progredi paſſus eſt, niſi antè Monaſticis ſe inſtitutis devoviſſet. *Si ad Monaſticum Ordinem tranſire voluerit*. Alioqui liberam ei tantùm eſſe voluit functionem Ordinum inferiorum.

De Apoſtat. c. 2. De Clericis pugn. c. 1. Rurſus alibi cenſuit idem Pontifex profeſſione Religionis poſſe quempiam Acolythum promereri, ut ex indulgentia ſibi condonaretur, quod publicæ & ſacrilegæ rebaptizationi interfuiſſet, Epiſcopo conceſſit, ut diſpenſatoriè ageret cum Clerico, qui ſingulari certamine depugnaverat, dum nequid homicidii, vel mutilationis eſſet perpetratum. De furtis. c. 5. *Si Epiſcopus ſuus miſericorditer duxerit diſpenſandum*.

Eadem gratia eum proſecutus eſt, qui Calicem ſacrum furatus fuerat. *Si non eſt ſuper hoc nota vel manifeſta infamia reſperſus, poſt peractam pœnitentiam, aut congruam partem pœnitentiæ, non dubites ad ſacros ipſum Ordines promovere*.

De Clerico non ordinato miniſtr. c. 2. Iiſdem mitiores diſciplinæ blandimentis uſus eſt Urbanus III. in eum qui cùm Diaconatu tantùm initiatus eſſet, Miſſarum ſolemnia celebraverat. Sed ſolicitè Epiſcopum monuit, ut pœnitentiæ Diaconi pervigil eſſet explorator, invitaretque illum, ut Monaſticis ſe clauſtris includeret. *Ut autem ſecurius poſſis hanc ei miſericordiam facere, de agenda pœnitentia diligentem circa eum curam non deſinas exhibere; ſalubrius autem ſibi abſque dubio providebit, ſi ad regularem vitam ſe duxerit transferendum*. Ubi rurſum perſpicis, quanta in animarum moderando regimine, ex conſilio inſinuanda ſint, ingerendaque, etſi non poſſint ex præcepto urgeri. Repulſam omnino paſſi ſunt ab Alexandro III. qui furtim Ordinibus obrepſerant, præter Epiſcopi ſui interdictum; quin & excommunicationem intentavit, niſi Religioſum propoſitum amplexarentur.

De eo qui furtive Ord. ſuſcepit c. 1. 3.

De ſent. excomm. c. 7. Publicam Clemens III. pœnitentiam inflixit Preſbyteris Græcis, qui damnabili quadam negligentia filiolos ſuos in eodem ſecum lectulo accubantes oppreſſerant, ſiquidem publicum illud eſſet facinus. Si occultum verò eſſet, occultam quidem inflixit pœnitentiam, at ea lege, ut eis ad altaris munia omnis intercluderetur aditus. De Accuſation. c. 22. *Ab officio debent perpetuò abſtinere, & eis gravior quàm laicis, non tamen publica, niſi in publicum id veniat, pœnitentia debet imponi*. Denique Innocentius III. de criminibus iis agens, quorum ne pœnitentia quidem extergeret irregularitatem, iis annumerat homicidium & ſimoniam. *Utrum ſit tale crimen, quod Ordinis executionem ſuſcepti, aut retentionem Beneficii, etiam poſt peractam pœnitentium impediret, puta homicidium commiſiſſet, vel adeptus eſſet Ordinem, aut Beneficium vitio ſimoniæ*. Rainal. an. 1219. n. 39. Conceſſit Honorius III. interpellante Ludovico primogenito Philippi Auguſti Francorum Regis, diſpenſationem quorundam Presbyterorum, aliorumque Clericorum, ut ad dignitates Eccleſiaſticas, & ad Ordines ſuperiores evehi poſſent, quanquam publicam obiſſent pœnitentiam.

XV. Hæ ſunt ergo Regulæ & Leges juris Canonici, quo impræſentiarum regitur & adminiſtratur Eccleſia. Quam indubitatum eſt, juſtis & neceſſariis de cauſis remiſiſſe Eccleſiam de antiquo rigore Canonum, & ad hæc ſe delinimenta attemperaſſe, quæ miram quandam ubique ſapientiam & charitatem ſpirant. Unde luculentè Petrus Venerabilis: *Ut eſt de illis, qui in hæreſim, vel in aliquod damnabile peccatum & publicum corruunt, quos primi Canones ad priſtinum Clericatus, vel dignitatis gradum accedere prohibent, ſequentes verò neceſſariis cogentibus cauſis aliquando permittunt*. Bibl. Clun. pag. 663. Tam dolendum eſt, quòd his delinimentis alia ſubinde delinimenta adjiciantur, & de jure remiſſo remittatur ſemper aliquid ulteriùs. Hodiernum enim jus Decretalium poſtulat etiam nunc, 1. ut occultorum irregularitas criminum non relaxetur, niſi expleta penitus, aut magna ex parte pœnitentia. 2. Ut pervigilent Epiſcopi, & explorent, an occulti pœnitentes ſtrenuè ſuas partes obeant; an eos ſincerè & ex animo pœniteat. 3. Ut quæ illis venia conceditur, vel Ordines, vel Beneficia capeſſendi, venia ſemper, gratia & diſpenſatio habeatur. 4. Ut privatim hoc illis infundatur conſilii, ipſique perſuaſiſſimum ut habeant, longè tutius ipſis & conducibilius eſſe, ut ſacro abſtineant miniſterio, etiam poſt impletum pœnitentiæ ſtadium, quòd remiſſa ſibi fuiſſe priſtina flagitia certò reſcire non poſſint. 5. Ut ſuadeatur & inculcetur eis vita & profeſſio Monaſtica, tanquam certiſſima eorum medicina morborum, quibus eorum anima debilitata jacet. 6. Permiſit quidem Epiſcopis Concilium Tridentinum, ut pœnitentiam publicam pro publicis peccatis omnibus peragendam commutent in pœnitentiam occultam, *quando ita magis judicaverint expedire*. Sed haud equidem ſcio, an etiam permiſerit, ut pœnitentiam publicam omnino in deſuetudinem abire, & funditus aboleri, & interire ſinant pro publicis criminibus. Certè non id illis indulſit, ut abſolvant de irregularitatibus, quæ criminibus publicis inhæreſcunt, vel homicidiis etiam occultis. Quoad homicidia fortuita, ajunt Concilii Patres eorum diſpenſationem quodammodo deberi: *Cum jure quodammodo diſpenſatio debeatur*: idque examinandum & diſpenſandum committi debere Epiſcopis, qui degunt in ſingulis quibuſque locis. Seſſ. 14. c. 6. 8. Seſſ. 14. c. 7.

Sanctus Carolus Archiepiſcopus Mediolanenſis tantam explicuit Canonum diligentiam & auſteritatem, quantam poſtrema hæc ætas ferre potuit. *Criminoſi, ſolemniter pœnitentes, ebrietati & gulæ dediti, impudici, lapſi poſt Ordinem ſuſceptum, perjuri, infames*. Conc. Med. I. c. 13. II. c. 8. Hos ille irregulares ex jure recenſet. Si verò hujus Decreti uſus urgeret: ſi potiſſimùm eo uterentur jure Epiſcopi, quo eos Tridentinum Concilium donat, propter occulta crimina citra figuram judicii interdicendi & receptione & exercitio Ordinum; reviviſceret ſpes non mediocris revocandæ in integrum permagna ex parte purioris antiquæ diſciplinæ in ſacris Miniſtris. Seſſ. 24. c. 1.

Non referam, non expendam, ſed ad marginem hic raptim indigitabo, quibus Decretalium capitibus, Clericis quo delictorum pœnitentias impleant, indicatur, ut in Monaſteria ſemetipſi ſegregent, & reliquum vitæ decurſum cœnobiticæ vitæ laboribus dedicent. L. 5. Tit. 10. c. 1. T. 12. c. 6. T. 16. c. 2. T. 28. c. 2. T. 30. c. 3. T. 37. c. 6. T. 38. c. 12. T. 40. c. 17.

De Irregularitate Hæreticorum, Schiſmaticorum, Apoſtatarum, Neophytorum, Energumenorum.

CAPUT LXII. *P. 1. l. 2. c. 13.*

De his irregularitatibus per priora quinque Eccleſiæ ſæcula.

I. Cur Hæretici mitiori pœnitentiæ addicti ſint & facilius remiſſa ſit eorum iterum irregularitas.

II. Prima Donatistis dispensatio & venia Canonum concessa in Concilio Romano.

III. Austerius actum est in Apostatas.

IV. Canones alii, aliæ Canonum remissiones. Novatianorum dispensatio in Concilio Nicæno.

V. VI. Innocentii I. decreta de irregularitatibus Hæreticorum & Apostatarum.

VII. Episcopi Africani a Papa & ab Episcopis Italiæ flagitarunt, ut dispensare possent cum Episcopis Donatistis, qui universa cum plebe sua ad Ecclesiam se Catholicam adgregarent.

VIII. Eandem flagitarunt dispensationem in hæresi baptizatis.

IX. Dispensationes promiscuè concessæ omnibus emergentium primo hæreseon fautoribus.

X. Dispensatio indulta Episcopis Concilii Ariminensis.

XI. Eam dispensationem improbarunt Shismatici Luciferiani.

XII. Dispensatio indulta primis sectatoribus Nestorii, Eutychetis, Pelagii.

XIII. Irregularitas ex iterato baptismo.

XIV. XV. Irregularitas Clinicorum & Neophytorum.

XVI. Hi à superioribus Ordinibus summoventur.

XVII. Quàm aliena & absurda Neophyti laborent ambitione.

XVIII. XIX. XX. Plura Patrum Pontificumque suffragia ad frangendam Neophytorum audaciam.

XXI. Effricatur ab Ambrosio ea labes.

XXII. Aliud Exemplum.

XXIII. Minoribus quandoque ab Ordinibus prohibiti sunt Neophyti.

XXIV. Irregularitas eorum, quorum parens alteruter, vel avus hæretici sunt.

XXV. De Energumenis & Comœdis.

I. INter maxima non immeritò crimina numeratur & hæresis; unde & Hæretici irregularibus annumerantur. Non certè totus in eos intendebatur pœnitentiæ rigor: minùs imputabatur, quod nati erant: nascendi infelicitas dolenda magis, quàm exaggeranda videbatur: quamplurium ex iis culpæ, cæcitatis & ignorantiæ plus, minùs malitiæ inesse existimabatur. Denique illud infixum animo persuasissimum erat, facilius eximi errores, quàm cupiditates: ostenso semel veritatis lumine fugere hæresin, nec quidquam ex ea deinceps reformidandum: at crimitosas cupiditates, centies revulsas, centies repullulascere. Ideoque longè expeditiorem mentis quàm voluntatis medicinam. Species tamen quædam & umbra pœnitentiæ publicæ Hæreticis in sinum Ecclesiæ revolantibus indicebatur. Hæc omnino Augustini constantissima fuit doctrina, ubi Donatistis respondet: si post conversionem eorum & pœnitentiam expletam, quæ redituris in Ecclesiæ gremium infligebatur; semel admissis non auferrentur functiones sacræ Ordinum, id fieri salubertima dispensatione & matura charitate, quæ generalibus Canonum institutis derogabat; per quos nimirum non licuisset pœnitentia semel functos, vel Ordinibus donari, vel donatos exercere permitti. Hanc porro indulgentiam confitetur Augustinus, vulnus esse veluti quoddam, quo sauciatur Ecclesiæ disciplina; sed & arbores sauciari, ut inserantur novi surculi, ex quibus uberior feliciorque florum frugumque proventus exuberet. *Si ergo, inquiunt, oportet ut nos extra Ecclesiam & adversùs Ecclesiam fuisse pœniteat, ut salvi esse possimus, quomodo post istam pœnitentiam Clerici, vel etiam Episcopi permanemus? Hoc non fieret, quoniam revera fieri non deberet, nisi pacis ipsius compensatione sanaretur. Cùm præcisus ramus inseritur, fit vulnus in arbore, quo possit recipi ut vivat, qui sine vita radicis peribat.* Epist. 50.

Illud quoque pulcherrimè addit Augustinus, non alios fines esse potestatis clavium Ecclesiæ permissarum à Christo, quàm necessitatis & charitatis. *Ut enim constitueretur in Ecclesia, ne quisquam post alicujus criminis pœnitentiam Clericatum accipiat, vel ad Clericatum redeat, vel in Clericatu maneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ. Alioqui contra claves datas Ecclesiæ disputabitur, &c.*

II. Illa autem de qua hìc disputabat Augustinus dispensatio, non spectabat nisi ad Donatistas, quos omni ope ad Ecclesiam Catholicam recolligere connitebantur Episcopi Africani. Ad turbas enim populorum innumeras, tota Africa aberrantes, facilius in ovile Catholicæ Ecclesiæ revocandas, nulla non optanda, nulla non concedenda ultro erat indulgentia. Quod ad cæteras autem hæreses, eadem irregularitas omnes prorsus inexorabili lege constringebat, *Verùm in hujusmodi causis, ubi per graves dissensionum scissuras, non hujus aut illius hominis, sed populorum strages jacent, detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis charitas sincera subveniat, &c. Sic multitudinibus per schismata & hæreses pereuntibus subveniri consuevit.* Denique testis cum primis locuples Augustinus, refert jam inde ab exordio schismatis Donati, Pontificem Romanum aliosque Episcopos, qui Romæ Cæcilianum absolverant, ita statuisse, ut solo Donato exauthorato, damnatoque, reliqui omnes cum Ordinibus quique suis susciperentur. *Cæteros correctos, etiamsi extra Ecclesiam ordinati essent, in suis Ordinibus suscipiendos esse censuerunt.* Quam illè alibi miris attollit laudibus Miltiadis Papæ clementiam. Ibidem. Et L. 2. cont. Crescon. c. 11. 12. Epist. 162.

III. Qui verò in Ecclesia Catholica nati & regenerati fuerant, & ejus splendidissimæ lucis pertæsi, in fædissimas se hæreseos tenebras demerserant; ii jam non poterant pristinæ restitui luci, ac dignitati suæ, nisi multò acerbiore pœnitentia, quàm qua expiabantur, quos nativitas ipsa sua hæresi implicuerat. Ita enim idem rursus Augustinus: *Nec illud sine distinctione præterimus, ut humiliorem agant pœnitentiam, qui jam fideles Ecclesiam Catholicam deseruerunt, quàm qui in illa nondum fuerunt.* Ergo ne hæretici quidem nisi per pœnitentiam in Ecclesiam, Catholicamque unitatem admittebantur, quanquam non paulò mitiorem, quàm qua Apostatæ. Similiter & irregularitas una eadem eis indicebatur. *Nec ad Clericatum admittantur, sive ab hæreticis rebaptizati sint, sive prius suscepti ad illos redierint, sive apud illos Clerici vel laici fuerint.* De unico bapt. cont. Petil. c. 12.

IV. Hanc porro irregularitatem Eliberitana Synodus promulgaverat iis verbis, ut pervetustam jam tum fuisse eam legem facilè intelligatur: *Ex omni hæresi qui ad nos fidelis venerit, minimè est ad Clerum promovendus. Vel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio deponentur.* Hìc verò *fideles* appellantur laici, quos suæ sectæ gregales ideo fideles vocabant, ut eos à Pœnitentibus & Clericis sejungerent. Prioribus enim hìs sæculis Sectæ omnes, perinde ut Ecclesia Catholica, in fideles, Clericos, & Pœnitentes tripartitæ erant. Apertè Laodicena Synodus de Novatianis & Photinianis agens: *Qui apud vos dicuntur fideles: τὺς λεγομένους παρ' ὑμῖν πιστούς.* De Cataphrygibus autem agens, Clero se suo eos jactare declarat: *ὡς κλήρῳ νομιζομένῳ παρ' αὐτοῖς.* Jubetque ut Clerici hi omnes inani hactenus ejus nominis gloria se venditantes, baptismo initientur; nec de iis in verum Clerum revocandis commeminit. Nicæna quoque Synodus Paulianistas rebaptizari sanxit: sed rursum quoque Ordinibus decorari jubet, si quos in secta sua Ordines consecuti essent. Multò procliviùs verò ea ad Novatianos gratia exporrigebatur. Nec hujus loci est anxiè scrutari, an impositio manuum, qua eos excipi Synodus sancit, ad Pœnitentiam, vel ad Confirmationem spectet, vel ad iteratam Ordinationem. Abundè id nobis est, Can. 51. Can. 7. 8. Can. 19. Can. 8.

ut

ut istiusmodi dispensationes authoritate & exemplo suo probaverit, sanxeritque Nicæna Synodus, ut ejus in vestigia insisterent Patres Synodique deinceps omnes.

V. Duos Nicænos hos Canones commendavit Innocentius I. Papa, nec eos tamen latiùs effundi passus est, aut ampliari indulgentiam eam ultra limites à Nicænis Patribus definitos. Viguit ergo deinceps primæva & inconcussa lex Ecclesiæ adversùs omnes alias hæreses. *Nostra verò lex est Ecclesiæ, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sint; per manus impositionem, laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in Clericatus honorem vel exiguum subrogare, &c. Sed Canones apud Nicæam constituti, de Novatianis fieri permiserunt. Possum dicere de solis hoc Novatianis esse præceptum, nec ad aliarum hæresum Clericos pertinere, &c.*

Epist. 22. c. 4

VI. Illud quoque contestatur ibidem Innocentius, Apostatas qui ad Ecclesiam, à qua defecerant, reverti gestiunt, multò alieniores esse & longiùs ablegandos ab Ordinibus & dignitatibus Cleri, quòd eorum flagitio nulla prætexi potuisset excusatio, eòque non paulò durior eis indicenda fuerit pœnitentia. *Si quis verò de Catholica ad hæresim transiens, aut fidelis ad apostasiam reversus, resipiscens redire voluit, numquid eadem ratione poterit ad Clerum permitti, cujus commissum nonnisi longa pœnitentia poterit aboleri? Nam post pœnitentiam Clericum fieri ipsi Canones sua authoritate permittunt.*

ibidem.

VII. Ad Apostatas revocabitur oratio, si priùs observatum sit, solos ab Innocentio excipi Novatianos, ut ne cum cæteris hæreticis omnibus interdicantur à Cleri & Ordinum accessu: idque accommodatè dici ad Nicænum Concilium, cui hoc temperamentum placuerat, ut dispensatio illis tantùm annueretur hæreticis, quorum reditus in sinum matris Catholicæ compendiosissimus esset Ecclesiæ, & abundè dispensationis dispendia solaretur. Id nos edocuit Concilium Africanum, ubi Episcopi Afri rescribendum sibi statuunt ad Episcopos ultra maria positos, maximè autem ad Apostolicam sedem, & ad Anastasium Papam, ut eorum consensionem eliciant, qua fas sit Donatistarum Clericos, Ecclesiæ se reddere expetentes, & turbas plebesque secum in eandem révocantes, suscipere citra prioris Ordinis & dignitatis suæ jacturam; & Canon his contrarius in Concilio ultra maria habito editus, ad eos reflectatur, quorum conversio non tanti esset, nec tanta Ecclesiæ incrementa adderet, ut hæc justa esset dispensationis compensatio. *Non obsit eis quod contra honores eorum statutum est in transmarino Concilio, ut ordinati in parte Donati non suscipiantur in honoribus suis, exceptis his per quos Catholicæ unitati consuletur.* Hæc sunt quæ docet nos Augustinus à Papa & cæteris Europæ Episcopis, & concessa fuisse, & in Ecclesiis Africanis exinde in usu habita.

Conc. Afr. c. 3. Cœlest. 2 Bonif. c.

VIII. Ad Siricium Papam & ad Simplicianum Mediolanensem Episcopum miserant olim iidem Africani Episcopi, ut æquiorem multò & faciliorem eis dispensationem approbarent, nempe eorum qui in hæresi nati, ubi primùm infantiæ & innatæ ignorantiæ tenebris in lucem rationis & qualiscumque sapientiæ emersissent, protinus conferrent se ad Ecclesiam Catholicam: *De solis infantibus, qui baptizantur penes eosdem, ne quod suo non fecerunt judicio, parentum illos error impediat, &c. maximè in tanta rerum necessitate, &c. Nondum scire valentes erroris eorum interitum, apud eos baptizati sunt, &c.*

Id. c. 14. 24

Nemo satis mirari poterit, Ecclesiam Africanam tam vastà terrarum spatia complexam, tanta inter Ecclesias antiquitate fulgentem, tantis radiantem in Episcopali Collegio suo luminibus, non existimasse concedi à sedebere dispensationem tam perspicuè justam facilemque, nisi impetrata assensione, tum Romani Pontificis, tum illustriorum complurium Europæ Episcoporum. Penuria laborabat Clericorum Africana Ecclesia, impuberum culpam elevabat ætas & ignorantia: Civitatum populorumque resipiscentia, & conglutinatio ad Ecclesiam, ejusmodi erat compensatio, quæ vehementer adultos commendaret: tranari maria, & ultro citroque responsa expectari longum erat: nec tamen abduci his tot rationum momentis à sententia potuerunt, orandæ exorandæque consensionis Papæ & Episcoporum Italiæ. *Nostra si placet in iisdem ordinandis consentiant voluntati.* Tanta erat beato illo ævo; & in Apostolicam sedem reverentia, & inter Episcopos orbis consensio & religio, ne temerè Canones usquàm laxarentur.

IX. Incertum hæreticis an apostatis accensendi sint Massaliani, sive Enthusiastæ, quibus parem indulgentiam annuit Ephesina I. Synodus: *Si anathematizaverint in scriptis, Clerici maneant Clerici, laici ad communionem admittantur.* Quin propiùs à vero abest, hos nec Hæreticos, nec Apostatas Concilio visos, sed ut simpliciores, quàm contumaciores, infirmitatis plus, malitiæ minus præseferentes: qui vacillassent in fide, non ab ea prorsus excidissent. Nec dispar est ratio Maximi Presbyteri, qui ad punctum temporis & velut in populi commotione schismati Novatiani suffragatus est, authore beato Cypriano. Itemque Pauli Samosateni, qui ex Eusebio errores suos recantavit in Concilio I. Antiocheno. Item de octo Episcopis, quos Nicæni Patres ex Hieronymo ab Arianæ insaniæ laqueis extricaverunt: denique de Meletio & Meletianis, quos Ordinibus & Beneficiis suis eadem Nicæna Synodus redintegravit. Omnes hi Ministri sacri citra dispendium Ordinum graduumque suorum in Ecclesiam susceptí sunt, muniisque fungi prioribus permissi, quòd præjudicatum id esset, nunquam cordis penetralia eorum invasisse schismatis aut hæreseos virus, quod tam facilè evomuissent, & tam festinè.

Act. 7.

Cyprian. Epist. 47. Euseb. l. 7. c. 24. Hieronym. Dial. adv. Lucif.

X. Idque multò certiùs constat de Episcopis Concilii Ariminensis, qui adversariorum strophis merisque præstigiis, ab hæretica doctrina alienissimi cùm essent, una spe lactati fovendæ aut revocandæ pacis Ecclesiasticæ, usu aliquarum vocum superfederi posse censuerunt, sano & incolumi orthodoxo dogmate ipso: atque ita in retia impegerunt Arianorum, & ejus nominis infamia immerentes alicubi aspersi sunt, quamquam vehementissimè ab ea vesania abhorrerent. Assentitur Hieronymus hæreticos nunquam eos fuisse, & ea de causa vendicatos fuisse Ordinibus dignitatibusque suis iisdem, quibus ante Concilium gaudebant: idque fuisse Concilii Alexandrini judicium. *Post reditum Confessorum, in Alexandrina postea Synodo constitutum est, ut exceptis authoribus hæreseos, quos error excusare non poterat, pœnitentes Ecclesiæ sociarentur: non quod Episcopi possint esse qui hæretici fuerant, sed quod constaret eos qui reciperentur, hæreticos non fuisse.* His consentit & Athanasius: *Communi decreto placuit, ut qui lapsi fuissent proprio arbitrio, & antesignani fuissent impietatis; si resipiscerent, ignoscendum quidem illis, verum non restituendos in Cleri numerum. Qui verò non authores, sed violentia & necessitate compulsi fuissent, visum est quidem illis ignoscendum, & in Cleri locum restituendos, maximè cum probabilem defensionem & excusationem dederint.*

Dial. adv. Lucifer.

Epist. ad Ruffin.

XI. Discrimen illud interpositum est à Concilio Alexandrino, ut Ordinibus & Beneficiis spoliarentur, qui Capita & authores fuerant errores; reliquis ignosceretur: idque argumento est, quibus ignoscebatur, eos visos esse, nunquam hæreseos, vel apostasiæ vitio correptos fuisse. Sed cùm in penetralia cordium inferri nunc quidem non possint oculi Judicum Ecclesiasticorum; cùmque muniri debeant esse Episcopi ea sapientia, & fortitudine,

quæ

quæ artes & fraudes istiusmodi facillimè refellat: existimavit illa Synodus restituendos quidem esse hos prioribus suis sedibus muniisque Episcopos, sed ex gratia & dispensatione. Id prolixè exequitur Augustinus, in Epistola superiùs delibata, in qua & Luciferi pertinaci inclementiæ illacrymatur, qui in schismatis tenebras præceps ire maluit, quàm Catholicæ matris charitati, indulgentiæ, & lumini atque sapientiæ obsequi. *Hoc* Epist. 50. *displicuit Lucifero, quod factum fuerat in eis suscipiendis atque sanandis, qui veneno perierant Ariano; & cui displicuit, in tenebras recidit schismatis, amisso lumine charitatis.*

Epist. ad Maxim. & Gennad. XII. Pari facilitate & humanitate excepti sunt in Concilio Ephesino I. Episcopi, qui Nestorio primùm favere visi fuerant, ut liquet ex Epistolis Cyrilli. Liquet & ex Epistolis Leonis Papæ, & ex Leo Ep. 10. 13. 51. Actis Concilii Calchedonensis, non dissimili humanitate dispensatum fuisse cum primariis Eutychetis sectatoribus, ut Ordinibus & ipsi suis gaudere sinerentur. Pari indulgentia prosecutus est idem Leo Pelagianos. Quod ad Nestorianos & Eutychianos attinet, cùm recentissimè erupissent eæ hæreses, facilè condonabatur iis, qui derepente, & penè inopinè præstricti & circumventi fuissent, si modò pri- 14 Ep. 86. mis se fulgurantibus Ecclesiæ statim Decretis accommodarent. At non ita recens erat Pelagii error tempore jam Leonis Papæ. Responderi tamen non immeritò posset, lenta & penè furtiva ejus hæreseos fuisse incrementa, nec nisi in paucos manasse. Itaque non tanta distringebatur severitas adversùs hostes aspernabiles. Nec denique hoc se gyro cohiberi passa est Ecclesiæ charitas & indulgentia. Greg. Mag. L. 6, Ep. 61. Infrà demonstrabitur vetustissimarum etiam hæreseon sectatores pari humanitate susceptos fuisse, quando existimatum est ea humanitate faciliùs eos, & frequentiùs ad Ecclesiæ pacem convolaturos.

Epist. 7. XIII. Eidem irregularitati illa attexi potest, quæ per baptismum extra Ecclesiam, vel in Ecclesia bis susceptum contrahitur. Extat in eam rem Epistola Felicis III. Papæ: & conspicuum est, cautum id fuisse providentissimè, ne quo hæreseos contagio istiusmodi homines afflati fuissent.

XIV. Baptismus verò eorum, qui tum demum salutari hoc fonte tingi & refingi se in novos homines flagitabant, cùm eos lethalis ægritudo, & jamjam faucibus imminens mors urgebat: meritò eidem patebat irregularitati. Non injuria enim suspicabantur Episcopi, non vivaci fide & casta voluntate adductos, sed servili & degenere timore hos ad cœleste lavacrum compulsos fuisse. Itaque nonnihil hæsitabant adhuc, an ex eorum animis tota Ethnicorum superstitio abscessisset. Unde & Cornelius Papa in eadem apud Eusebium Epistola, qua narrat plebem omnem refragatam fuisse ordinationi Novatiani, quòd *Clinicus* esset, hoc est, quòd in lecto ex morbo decumbens baptizatus fuisset, quæ jam tum notissima erat irregularitas: *Eo* Euseb. hist. L. 6. c. 43. *quod non liceret quemquam ex iis, qui urgente vi morbi in lectulo perfusi essent, in Clerum assumi*: Cornelius, inquam, Papa addubitat, aut addubitari posse docet, an qui ita baptizati sunt, verum perceperint Baptismum. *In lectulo perfusus Baptismum suscepit; si tamen hujusmodi Baptismum suscepisse dicendus est.* Concilium Neocæsariense à Ferrando relatum, Clericos Presbyteratu donari patitur, si eam dispensationem jure veluti quodam suo elicere possint, & Ecclesiæ necessitas, & ordinandorum Ferrand. Breviarii. c. 86. virtus eximia. *Ut qui in ægritudine fuerit baptizatus, non ordinetur Presbyter, nisi forte propter vitam bonam, aut hominum raritatem.*

XV. Mediis & posterioribus sæculis Neophyti quoque hæreticis accensiti sunt; hoc est ex recentissimè baptizatis ii, qui quamprimùm Ecclesiæ accesserant, ad summos ejus Ordines gradusque contendebant. Restitit vehementer Paulus, Clerique extorres eos pronuntiavit, & irregulares, ruinam prævaricatoris Angeli & superbiæ casum intentans: *Non Neophytum, ne in superbiam elatus, in judi-* 1. Tim. 3. 6. *cium incidat diaboli.* Ambitiosos hujusmodi conatus infringit & Laodicena Synodus: *De his qui nu-* Can. 3. *per sunt illuminati baptismate, quòd eos non conveniat promoveri in Ordine sacerdotali, ὦ τάγματι ἱερατικῷ.* His verbis designari videntur omnes prorsus Ordines, gradusque Ecclesiastici, atque ita iis omnibus excluduntur Neophyti.

XVI. Sed à vero non recedit, eo Canone attingi tantùm quatuor priora Ecclesiæ sæcula, eosque qui receptissimo tunc usu non tingebantur unda lustrali, nisi ætate jam matura. Cùm enim senescente sæculo quarto sanctior disciplina inolescere cœperit, ut à teneris unguiculis & recentes ab utero parvuli sacro Baptismi fonte lustrarentur, legique Christi colla subjicerent; jam tum etiam invitari cœpit innocens ætas, splendidiorem Baptismi innocentiam induta, ut minorum functionibus Ordinum initiaretur. Ejus moris testes Canones, Synodosque & Patres suprà retuli.

XVII. Hinc ergo cogimur Neophytorum irregularitatem ad eos restringere, qui laici cùm sint, ad sacros statim Ordines suspirant, & ad summas quasque festinant Ecclesiæ dignitates. Zelo verè Apostolico detonat Cælestinus Papa in eos, qui præcipiti cursu laici cùm sint, ad Episcopatum anhelant, & necdum ullo imbuti tyrocinio, duces se & Magistros creari concupiscunt. *Nullus ex lai-* *cis, &c. Debet antè esse discipulus, quisquis Doctor* Epist. 1. *esse desiderat, ut possit docere, quod didicit.* Promovendus est ad Episcopales Cathedras gradus, fugiendò magis, quam prehensando: aut per ea certè Ordinum minorum interstitia, quæ Ecclesia præfiniit. *Ordinatos quosdam Episcopos, qui* Epist. 3. *nullis Ecclesiasticis Ordinibus ad tantæ dignitatis fastigium fuerint instituti, contra Patrum Decreta didicimus.* Contumeliosum omnino est Clero, & illis potissimùm, qui Ordinum functionibus insenuerint, eis præferri laicos: *Quid proderit, per* Epist. ad Ocean. *singula Clericos stipendia militasse, & omnem egisse in Dominicis castris ætatem, si hi qui præfuturi sunt, ex laicis requirantur?* Diabolicæ superbiæ foveam retegit Hieronymus, in quam præcipites eunt ambitiosi, & extemporanei Episcopi. *Ignorat momentaneus Sacerdos humilitatem; judi-* *cium & ruina diaboli, nulli dubium est, quin arrogantia sit; incidunt in eam, qui in puncto horæ, necdum discipuli, jam magistri sunt.*

XVIII. Summovet Leo Papa non modò ab Episcopatus fastigio, sed & à Presbyterorum ac Diaconorum gradibus laicos, nisi diu antè probati exercitatique fuerint in inferioribus ministeriis: eaque disciplina est ex hujus Pontificis testimonio, à prædecessoribus ejus, à Conciliis, & à Paulo ipso Epist. 87. constituta. *Ne aut à Baptismo rudibus, aut à sæ-* *culari actu repentè conversis, Officium Pastorale credatur.* Committendæ non sunt sacræ hæ dignitates, nisi iis, qui altaribus ab infantia se dicarint: *Quorum omnis ætas à puerilibus exordiis usque ad* *provectiores annos per disciplinæ Ecclesiasticæ sti-* *pendia cucurrisset.* Vetat denique Leo, ne dispensationes, quas charitas necessitasque extorquet, exempla fiant, præjudicentque legibus Ecclesiæ intaminatis, quæ laicos omnes amoliuntur à tribus Ordinibus superioribus, quibus Imperium Sacerdotale continetur. *Non præjudicantes Apostolicæ* *sedis statutis, nec prædecessorum nostrorum nostrisque decretis, quibus salubriter statutum est, ne primum, vel secundum, aut tertium in Ecclesia gradum quisquam laicorum quibuslibet suffragiis fultus ascendat.*

XIX. Sardicense quoque Concilium trium superiorum Ordinum fores non reserat, nisi illis, qui Can. 1. longum posuerint in inferioribus tyrocinium. *Convenens non est, nec ratio, vel disciplina patitur, ut temerè vel leviter ordinetur, aut Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui Neophytus est, &c.*

Sed

Sed hi quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata. Concilio Nicæno interdictus non fuerat Neophytis, nisi Episcopatus & Presbyteratus, ubi *probatione plurima* opus esset.

XX. Canone Apostolico ab Episcopatu tantùm removentur Neophyti; inde etiam excipiuntur ii quos uberior Dei gratia illustrarit: *Nisi ex divina gratia hoc fiat.* Inter hæc illustriora exuberantis gratiæ miracula recensendi sunt Paulus, Ambrosius, Nectarius, Augustinus, qui rapti derepente fuere in Presbyteratus Cathedras, vel in Episcopales etiam sedes, studio & æstu, ac favore inusitato quodam plebium, quem humanæ & canonicæ leges ut præfestinum meritò coercuissent, aut damnassent, nisi ei patrocinium & authoritas accessisset à Spiritu sancto, qui illos omnes singulari quadam virtutum sanctimoniæque gratia cumulavit.

XXI. Ideo & Basilius, homo ad adulationem minimè compositus, litteras cælesti quadam lætitia perfusas ad Ambrosium scribens de ordinatione ejus, cum beato Paulo illum confert, qui totam statim gratiæ & Apostolicæ fortitudinis abundantiam cælitus influentem accepit, cùm nullis antè rudimentis, ut cæteri Apostoli, imbutus fuisset. *Age igitur, ò homo Dei, quandoquidem non ab hominibus accepisti, aut doctus es Evangelium Christi, sed ipse te Dominus è medio terræ judicem desumptum, ad Cathedram Apostolicam transtulit: certa bonum certamen, renova prisca Patrum vestigia.* Fatetur Ambrosius ipse, se laicus cùm esset, non potuisse statim ad Episcopatum protrudi; sed in illos conferri potius oportere culpam, qui sibi vim attulissent, quàm sibi qui passus esset, denique ordinationem suam Occidentis & Orientis suffragatione fuisse approbatam. *Quàm resistebam, ne ordinarer, postremò cum cogerer, saltem ordinatio protelaretur. Sed non valuit præscriptio, prævaluit impressio. Tamen ordinationem meam Occidentales Episcopi judicio, Orientales etiam exemplo probaverunt. Et tamen Neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur superbia. Si dilatio ordinationi defuit, vis cogentis est.* Nemo tam excors, aut insulsus est, qui hæc Ambrosio affingere possit Neophyti ad Episcopatum provecti lineamenta, ab Hieronymo exarata in Epistola ad Oceanum. *Ignorat momentaneus sacerdos humilitatem & mansuetudinem rusticorum, ignorat blanditias Christianas, nescit seipsum contemnere, de dignitate transfertur ad dignitatem, non jejunavit, non flevit, non mores suos sæpè reprehendit, & assidua meditatione correxit, non substantiam pauperibus erogavit. De cathedra quodammodo ducitur ad cathedram, id est, de superbia ad superbiam.* Luculentissima hæc est Episcopi Neophyti effigies, cui dissimillimus tamen erat Ambrosius, quanquam Neophytus.

XXII. Commemorat Socrates Cæsarienses in Cappadocia Firmo Episcopo suo demortuo, Constantinopolim venisse, alium sibi adscituros. *Constantinopoli adventant, Episcopum quæsituri.* Proclus Archiepiscopus tum Constantinopolitanus cùm die Sabbati Senatores omnes in Ecclesia collectos nactus esset, uni ex eis manus injecit, cui nomen Thalassio, qui Præfectura Illyrici functus erat, & qui etiam tum Præfecturæ Orientis destinabatur, manibusque impositis, ex Præfecto Episcopum consecravit. *Proclus manus imponit, & pro Præfecto Episcopum Cæsareæ declarat.* Nec fefellit Proclum spes & existimatio sua, de Thalassii singulari virtute & sapientia; quanquam ejusmodi res esset, ut nemo tale quidquam Episcopus tentasset hactenus, ex eodem Socrate. *Rem planè admirabilem, & qualem nemo veterum Episcoporum unquam effecerit, adgressus est.* Author est Nicephorus, Imperatorem initio rem minùs probasse, acquievisse tamen postea. Idque, ut reor, est quod maximè stupendum Socrati visum est; non electio enim Neophyti, Ambrosius quippe Nectariusque præfestinè in eundem modum ex Laicis ordinati fuerant: sed Senatoris & Provinciæ Præfecti asportatio inaudita & improvisa in thronum Episcopalem citra ipsius, citra & Imperatoris assensum.

In Concilio Illyrici, de quo Theodoretus, expetitum fuit, ut Episcopi deligerentur, non ex Magistratuum collegio, ut habet infida nescio quæ versio, sed ex iis qui consecrationem jam nacti essent Episcopalem, etsi tum quidem Episcopatu vacarent, vel ex Presbyteris. *Sin minus ex Presbyterorum ordine eligantur.* Presbyteri etiam Diaconique ex inferiorum Clericorum agmine ascisci erant, non ex Senatu, aut militia. *Similiter Presbyteri & Diaconi, ut ex Clero assumantur, non autem ex Curia, aut militari officio.* [L. 4. C. 9.]

XXIII. Unum hoc supereſt elucidamentum de Neophytis. Nimirum vehementer approbari ab Innocentio I. quod de Neophytis diximus, eo tempore quo nonnisi maturiori jam ætate ad baptismum accedebant, Neophytos hujusmodi irregularitate hac sua à minoribus etiam Ordinibus summotos fuisse, nec nisi diutinis expolitos rudimentis ad eos attigisse. *Laici verò, qui habentes uxores, baptizati sunt, ac sic se instituerunt, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut Clericis juncti sint, aut Monasteriis, ex quo baptizati sunt, hæserint, & si non concubinam, non pellicem noverint, si in bonis operibus vigilaverint, non prohibentur hujusmodi ad Clericatus sortem assumi. Ita sanè ut in eos tempora à majoribus constituta serventur. Nec citò quilibet Lector, citò Acolythus, citò Diaconus, citò Sacerdos fiat.* Quo liquet Ordinum quidem minorum stationem instar habuisse tyrocinii, quo ad doctrinam sacram & pietatem fingerentur, formarenturque, qui ad Ordines Hierarchicos propellendi erant: at quendam alium præterea veluti præludorium fuisse Novitiatum, inter baptismum & initiationem Clericatus, aut minoris cujuscumque Ordinis, quod tempus adulti saltem consumerent in contubernio Clericorum, vel in Monasteriis, & inter ea pietatis exercitia, quæ innocentiam divina regeneratione infusam novis quibusdam virtutum ornamentis decorarent. [Epist. 41]

XXIV. Finem faciet huic capiti Canon Concilii III. Carthaginensis, quo denudabitur forsan origo hodiernæ ejus irregularitatis, qua sacris abiguntur, quorum pater avusque hæretici fuere, etsi ipsi quidem Catholicæ semper Ecclesiæ inhæserint. Eo Canone trium superiorum Ordinum aditus occluditur iis omnibus, qui domesticos omnes suos ab hæreticorum partibus non abduxerint. *Ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi non ordinentur, priusquam omnes qui sunt in domo eorum, Christianos Catholicos fecerint.* Tanto sæculorum lapsu fieri potuit, ut ex illis omnibus quibus constare potest Christiana quævis familia, designarentur nominatim pater, mater & avus, quorum procurata nunc conversio exigatur à filio, ut ad sacros Ordines ei pateat accessus. Unum suspicor interesse posse discrimen inter antiquam illam & hodiernam hanc disciplinam. Minùs olim soliciti erant Patres de infamia quæ illineretur ei, qui hæretico patre vel avo natus esset, quàm de tepore & incuria filiorum, qui non exardescerent ad sempiternam vitam illis procurandam, à quibus ipsi temporalem percepissent, ex qua ad æternam eniterentur. [Can. 18.]

XXV. Gennadius irregularium catalogo inscribit comœdos, furiosos, energumenos. *Qui in scena lusisse dignoscitur, qui aliquando in furiam versus insanivit, vel afflictione diaboli vexatus est.* [De Dogm. Eccl. c. 70.]

CAPUT

CAPUT LXIII. *P. I. l. 2. c. 18.*

De Hæreticorum Irregularitate sæculo VI. VII. & VIII.

I. Gregorius Magnus in Ordinibus suscipi voluit eum Diaconum, qui falsis suspicionibus exagitatus adversùs V. Synodum schismati se trium Capitulorum inopinus innexuerat.

II. Nestorianos quoque ita recipi voluit, ut susceptis Ordinibus non orbarentur.

III. Non tamen æquè indulgenter habuit Arianos Afros. Quæ causa indulgentiæ in Nestorianos, Eutichianos & Monophysitas.

IV. Filii etiam hæreticorum eidem implicabantur irregularitati.

V. Ariani Hispanienses ubi ad fidei castra rediere, cum Ordinibus & Dignitatibus quique suis recepti sunt.

VI. Par clementia Concilii Aurelianensis I. in Arianos.

VII. Conciliatio hujus Concilii cum Cæsaraugustano.

VIII. Episcopus hæreticus à vinculo irregularitatis absolvitur tantò lubentiùs, quod id ne poscebat quidem.

IX. Irregularitati eximebant Græci quoque, non primos authores, sed primos sectatores hæresèon novellarum.

X. Gregorius eadem qua hæreticos irregularitate innodabat quoque extraneos & ignotos; de quibus ne id quidem compertum esset, quod hæretici non essent.

I. ORthodoxæ fidei duces & magistros se Clerici profitentur esse; unde & eorum instituto nihil tam adversarium est, quàm hæresis. Hinc hæretici semper habiti sunt irregulares. At rursus venialior semper visa est hæresis, mitioribus pœnitentiis obnoxia, ab irregularitatis vinculo faciliùs absolvenda. In promptu est ratio. Mens semel ostenso veritatis lumine, difficilè in pristinos errores relabitur. At voluntas cupiditatis laqueos non facilè abrumpit; & ubi abruperit, facillimè rursus in eosdem se inducit. Inde est quòd passim hìc occurrant dispensationes. In schisma Istrianorum de tribus Capitulis impegerat Felix Diaconus, quem tamen dignitate sua excidere noluit Gregorius Magnus. Affirmavit ergo nunquam illum errori hæreticorum ex animo consensisse, nusquam hæretico subscripsisse dogmati; sed obliquis & præposteris quibusdam suspicionibus adversùs quintam Synodum exagitatum fuisse, eoque adjunxisse se iis qui ab Ecclesia secessionem fecerant. *Felix Diaconus cùm nullatenus in hæreticorum dogmata lapsus sit, nec à Catholica fide discesserit, pravis illectus adversùs Constantinopolitanam Synodum suspicionibus, in Histricorum se separatione removerat. Qui cùm Romam venisset, accepta à nobis, juvante Domino, ratione, excessum suum accepta Dominici corporis & sanguinis communione correxit. Quia ergo, ut dictum est, non in hæresin incidit, sed à sacris generalis Ecclesiæ mysteriis, quasi rectæ studio intentionis erravit, &c.* L. 1. Ep. 14.

Indivulsis certè quibusdam nexibus cohærent sibi hæresis & schisma: utque non potest hæresis non scindere Catholicæ matris unitatem; ita nec schisma convalescere, nisi orthodoxam de unitate & authoritate Ecclesiæ doctrinam labefactet. Sunt tamen qui parti magis quàm numero schismaticorum falsis suspicionibus adglutinentur; *pravis suspicionibus*, minimè malo animo, sed quodam quasi æqui rectique studio, *quasi rectæ studio intentionis*, ut ait Gregorius, quorum dolenda magis ignoranta, quàm objurganda malitia; ut qui nunquam heterodoxis dogmatibus ex animo consentiant. Baron. an. 601. n. 20.

Ejusmodi erat Diaconus, de quo hìc Gregorius. Ejusdem modi erat & Paschasius Diaconus, de quo in Dialogis ait. Ejusmodi erant satis probabiliter eorum complures Clericorum, qui eidem Laurentii adversùs Symmachum Papam schismati cum Paschasio innexi fuerant, quibus Concilium Romanum Ordines, gradus, dignitates & Beneficia redintegrari sanxit. *De Clericis qui ab Episcopo suo schisma fecerunt, decrevimus, ut satisfacientes Episcopo, officiis Ecclesiasticis se gaudeant restitui.*

II. Nec parcior fuit Gregorii indulgentia in Nestorianos, in eam spiritalem Arcam, extra quam salus nulla est, revolare cupientes. Edixit enim ut sola fidei Catholicæ professione, & errorum ejuratione pristinorum, panderentur eis fores Ecclesiæ, & priorum Ordinum functiones permitterentur. *Absque ulla dubitatione eos sanctitas vestra, servatis eis propriis Ordinibus, in suo cœtu recipiat.* Hac enim humanitate, & pristinæ incolumitate dignitatis, suavissimè in Ecclesiæ sinum pelliciebantur. *Ut dum per mansuetudinem, nullam eis contrarietatem, vel difficultatem de propriis suis Ordinibus facitis, eos ab antiqui hostis ore rapiatis.* L. 9. Ep. 61.

III. Aliquantò antè percunctati fuerant Joannem II. Papam Episcopi Afri, de ratione suscipiendorum Arianorum, persuasissimi tamen admitti eos non debere cum retinendorum Ordinum suorum potestate. *Ex omnium Collegarum tacitis motibus, nemini placere sensimus, ut in suis honoribus Ariani suscipiantur.* Joanni interim qui successerat Agapetus Papa, rescripsit ad Afros: Qui hactenus viguerant Canones & Decreta, ab iis constantissimè Arianos omnibus Ordinum functionibus excussos & alienatos fuisse. *Maximè cùm priorum nostrorum sententia redeuntes ad nos ex Arianis quolibet modo, in qualibet ætate, illius pestilentiæ labe pollutos, tanta charitate in fide complexa est, ejusmodi justitia & dilectione redarguit, tanta ratiocinatione de ambitu honoris excluſit, ut erubescerent aliud magis quærere, quàm redire.* Ut tam clementer admitterentur Nestoriani, Eutychiani & Monophysitæ, faciebat spes non vana demerendi & proliciendi eos ad unitatem Catholicam. Ex adverso autem inclementia illa qua in Arianos ex hoc Decreto sæviebat Ecclesia, non aliò collimabat, quàm ut simulationi & fictæ resipiscentiæ obviam iretur: & ne illi non tam unitatis publicæ quàm privatæ dignitatis studio ducerentur. Amplum & erat, & videri debebat, ab erroris barathro emergere, ex imperio principis tenebrarum vindicari, & ab æternæ damnationis fovea extrahi: in regnum lucis, veritatis ad Solem, ad salutis portum attingere ampliſſimum erat; nec aliud propositum esse debebat quidquam pristinas hæreses suas expuentibus. *Ut erubescerent aliud magis quærere, quàm redire.* Epist. 2.

IV. His verò verbis, *in qualibet ætate*, satisfacit Pontifex illi Relationis Capiti, An Ordinibus dignandi essent, qui dum in teneris annis agerent, ab Arianis baptismum acceperant. *Non solùm de Sacerdotibus, sed de ipsis quoque parvulis, apud eos baptizatis, utrum soleat, vel debeant ad Clericatum, si petierint applicari, consulimus.* Pari ergo sævitia in ipsos hæreticorum filios usi sunt.

V. Sed cùm nec tam religiosa, nec tam infracta sit ulla canonum & Disciplinæ severitas, quam non emolliat inflectatque aliquando Ecclesiæ universalis charitas, utilitasque conspicua: hinc Arianis quoque Presbyteris ad Ecclesiam se conferentibus sacra tectaque mansit sua dignitas, cùm eo blandimento existimati sunt revocari ad Ecclesiam posse omnes sub Recaredo Rege Hispaniæ Ariani. A Concilio Cæsarauguſtano decretum est, restitutum iri in Ordines suos Presbyteros omnes Arianos, qui non alio quàm hæreseos crimine constringerentur, *Ut Presbyteri, qui ex hæresi Ariana ad sanctam Catholicam Ecclesiam conversi sunt, qui sanctam & pu-* Can. 1.

& puram fidem atque castissimam tenuerint vitam, post acceptam denuò benedictionem Presbyteri sanctè & purè ministrare debeant. Ex Concilio III. Toletano patet Episcopos, Presbyteros & Diaconos omnes, qui palam solemniter cum Recaredo Rege hæresim ejuraverant, confessioni fidei orthodoxæ subscripsisse, præfixis titulis omnibus Ordinum, Dignitatum, quin & Episcopatuum.

aron. an. 38. n. 12. Confirmat Paulus Diaconus tempore Rotharis Regis Longobardorum, in omnibus propemodum Regni ejus Civitatibus duos fuisse Episcopos, Catholicum alterum, alterum Arianum: & unius earum Præsulem Ecclesiæ Catholicæ sese reddidisse, eidemque Episcopali sedi suæ semper deinceps præfuisse.

VI. Illud ipsum perdiu antè in Concilio Aurelianensi I. constitutum fuerat, ut Clerici Gotthi, seu Ariani, quorum pura criminum constaret reliqua vita, adeoque religiosa, ab Episcopis possent, ubi sese Ecclesiæ reddidissent, non solùm pristinis an. 10. restitui Ordinibus, sed & ad superiores extolli. *De hæreticis Clericis, &c. Ut si Clerici fideliter convertuntur, & fidem Catholicam integrè confitentur, vel ita dignam vitam morum & actuum probitate custodiunt, officium quo eos Episcopus dignos esse censuerit, cum impositæ manus benedictione suscipiant.*

VII. Si Aurelianensi isto & Cæsaraugustano Canone jubentur Presbyteri Clericique ab Arianorum castris reduces restitui, quì fieri potuit ut in Concilio III. Toletano finerentur subscribere cum Ordinum & Dignitatum suarum titulis? Simile veri est Clericatui omnes permissos fuisse, ab Ordinum verò functionibus suspensos, nisi spectata eorum virtus, & diutiùs probata castitas, cujus rudes & insolentes ferè erant Clerici Ariani, Episcopos adduceret ad sacra illis ministeria restauranda. *Qui sanctam fidem, atque castissimam tenuerint vitam, post acceptam denuò benedictionem Presbyteri sanctè & purè ministrare debeant: cæteri verò qui hanc suprascriptam vitam adimplere vel tenere neglexerint, ab officio depositi, sunt in Clero. Ita & de Diaconibus, sicut & de Presbyteris constitutum est.* Verba ea sunt Concilii Cæsaraugustani, ubi de Episcopis Arianis recens conversis nulla memoria, quòd appareat eos titulum tantùm & honorem dignitatis retinere permissos fuisse, non functiones, non authoritatem, quòd alii jam essent iisdem in urbibus Catholici Antistites. Si enim imponendæ illis rursum manus fuissent, & sancienda aliqua inter eos & Catholicos veteres Episcopos concordiæ ratio; tanti momenti rem non oppressissent silentio Toletana & Cæsaraugustana Synodus, sicut nec Concilia Africana in n. 15. Donatistarum reconciliatione. Denique Concilio Toletano IV. ut alibi monuimus, irregularibus accensentur omnes, qui hæresi quapiam innodati fuere.

VIII. Porro Avitus Viennensis Episcopus præstantissimè rationes executus est omnes, quibus excitati sunt Antistites Galli, Synodicique Galliæ Conventus, ut Episcopali dignitate & potestate frui finerent Episcopos eos, qui ab hæreticorum castris aufugissent: maluissentque vel laici degere in Ecclesia, quàm vano Episcopatus strepitu gaudere inter ejus adversarios. Hæc sunt autem viri ist. 26. incomparabilis verba: *Cur non pascat Christi gregem, qui sapienter advertit oves non esse quas paverat, quique quia non fur latroque, meritò pastor futurus, per ostia ingressus, elegit altaria? Quare non fiat in sacerdotio nostro erectus, qui amore humilitatis à suo voluit esse deciduus? Sit verax Sacerdos contentus est. Teneat in Ecclesia nostra plebem suam, qui in sua contempsit alienam.* Tam latè autem manant hæ rationes, sicut & Aurelianensis Canonis verba, ut ambigere jam vix possit quisquam, quin ad Clericatum aditus tunc patefieret omnibus ab hæresi conversis, illis saltem qui in ipsa secta priùs sua Ordinibus & Dignitatibus clari fuerant.

IX. Jam verò in Ecclesia Græca, Synodus Trul- Can. 95. lana, quæ Canones subrogari à se voluit Concilio V. & VI. Oecumenico, ubi nulli editi fuerant, unum id enarrat, quàm aliis aliisque rationibus admitterentur in unitatem Catholicam sectæ hæreticorum variæ, aliæ per baptismum, aliæ sola detestatione errorum suorum, aliæ denique chrismatione, sed nihil in hoc Canone de eorum ad Ordines irregularitate. At Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus testatum facit in Sessione I. Synodi VII. Oecumenicæ, in Concilio VI. Oecumenico non alios quàm quatuor Monotheleticæ vesaniæ principes & architectos proscriptos fuisse; at in suis susceptos fuisse Ordinibus assecias eorum & discipulos omnes, quanquam sacrilega eorum manu ordinatos. Unde argumentabatur Tarasius, eadem humanitate habendos & excipiendos esse Iconoclastas. *Tarasius beatissimus Patriarcha di-* Synod. VII. Act. 1. *xit: Sanè & plurimi qui in sexta Synodo Præsides fuere, à Sergio, Pyrrho, Paulo & Petro, Doctoribus inquam hæreseos Monothelitarum fuere creati. Sed & hi vicissim Constantinopolitanas sedes inter Clerum distribuerunt, & ab eorum extremo Doctore Petro usque ad sextam Synodum anni non pauciores quàm sexdecim interceserunt. Qui verò intermediis temporibus fuerunt, Thomas scilicet, Joannes & Constantinus, ab hæreticis fuere ordinati; verùm ea de causa non sunt reprobati. Circiter enim quinquaginta annos hæresis illa viguit: & tamen in sexta Synodo Patres quatuor illos prænominatos tantùm damnarunt, cæteros cum ordinationibus susceperunt.*

Indulgentiæ plusculum etiam favebat Benedictus Baron. an. 685. n. 8. II. Papa, & Macarium ipsum Monotheleticæ sectæ parentem & antesignanum Apostolico Antiochenæ Ecclesiæ throno restituturus erat, si ad recantandos errores suos animum adduxisset.

X. Ipsos nonnunquam Gregorius extraneos hæ- L. 1. Ep. 25. reticorum classi adscripsit, atque ita ferè eidem addixit irregularitati. *Afros passim, vel incognitos peregrinos, ad Ecclesiasticos Ordines tendentes nulla ratione suscipias. Quia Afri quidam, aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati; peregrini verò plurimi, etiam in minoribus Ordinibus constituti, ad fortiores prætendisse honores aliquando probati sunt.* Ex quo non abs re conjicitur, extraneos illum, si cogniti fuissent, ab Ordinibus inferioribus vel adeundis vel exercendis non abjecturum fuisse: nisi veritus fuisset, ne furtiva & latitans ambitio illos aliquando impelleret ad majores ambiendos, ad quorum munia minùs idoneos existimabat. Concilium Carthaginense anni 535. per litteras compellavit Joannem Papam, ut pro hæreticis haberet Clericos omnes, qui Romam pergerent sine litteris canonicis: *Similis hæretico judicetur.*

CAPUT LXIV. *P. 3. l. 2. c. 15.*

De Irregularitate Hæreticorum temporibus Caroli Magni & Carolinæ stirpis.

I. In Synodo Oecumenica VII. irregulares declarati sunt hæreticarum Sectarum principes & duces, non qui primi & inopini earum præstigiis fascinati fuere.

II. Cùm baptisma complurium hæreticorum iterent adhuc Græci, non magis illis quàm Paganis conversis irregularitatem ullam affingunt.

III. Nec in numero irregularium hæreticos habent, postquam resipuerunt, quanquam nec conjuges nec filios secum ad Ecclesiam Catholicam revocarint.

Non

I. NOn postrema ea est irregularitas, quam hæresi Canones affixere. In VII. Synodo Generali accuratissimè vexata ea quæstio est, ubi & sylva prolata est testimoniorum & exemplorum à sanctis Patribus, & ab ipsa usque antiquitate petitorum: maximè autem ab Athanasio, qui parentes & opifices ipsos hæreseon ad pœnitentiam suscipi vult, non tamen ad Clerum: at pristinos in Clero honores redintegrari eis, qui primi & incauti ab iis sibi verba dari passi sunt novæ improvisæque impietatis authoribus. Providentissimam eam dispensationem Ecclesia semper retinuit, ut à Tarasio Patriarcha observatum ibidem est; & ea est via ratioque concordiæ resarciendę inter sententias & consuetudines veterum Patrum, in speciem compugnantes, sed in speciem tantùm; nam in medulla dominatur ibi semper eodem tenore temperies quædam juris stricti & remissi. *Ubique enim Patres sibi invicem concordantes sunt, nec inest illis refragatio ulla: sed adversantur eis, qui dispensationes, & intentiones eorum minimè didicerunt.* Synod. VII. Act. 2.

II. In Orientali jure Leunclavii irregulares pronuntiantur relapsi in hæresin. At hæretici, qui in Ecclesiam suscipiuntur, vel baptismo, vel unctione chrismatis, ii ordinari possunt: si verò sua in secta ordinati jam essent, iteratis iisdem Ordinibus donandi sunt rursum: denique ubi præclara & diutina ediderint virtutum documenta, ad Episcopatum poterunt sublimari. *Priore Sacerdotio pro sacrilegio habito, & pro non facto, si in posteriore vita sua indemnabilis apparuerit, dignus censeatur non sacerdotali solum dignitate, sed & Episcopali, per consuetos omnino gradus ad doctoralem promotus sublimitatem.* To. 1. pag. 76. 376. Itaque videri possunt tunc Græci hæreses nequaquam collocasse in irregularitatum numero: quam eos in doctrinæ novitatem ejecisse tandem videtur nimia illa, qua jam olim laborabant, facilitas pronitasque iterandi hæreticorum Baptismi. Ut enim Pagani quos Baptismus Ecclesiæ parturit, aggregatque, immunes habentur à macula irregularitatis: ita potuit Balsamon hujus Græcorum sententiæ signifer, eandem ampliare regulam ad eos hæreticos, qui perinde ac si Pagani fuissent, Baptismo admittebantur. Can. 80. Et sanè patrocinium sibi ille venatur ab Apostolico Canone, qui ne ab Episcopatu quidem arcet Paganos conversos, & lustrali Baptismi unda initiatos.

Proposita quidem à Marco Patriarcha Alexandrino quæstio, complectebatur omnes prorsus Episcopos, tum qui chrismate, tum qui iterato baptismo suscipiebantur. Sed tam facile videbatur forsan Balsamoni hæreticos alios ab aliis non segregare, quàm nec Paganos baptizatos ab hæreticis rebaptizatis. Canones Historicosque pervolutanti, facilè liquebit, faciliores semper quàm par esset fuisse Græcos ad iterandum baptismum eorum, qui in hæresi baptizati fuerant. Qua rursus pronitate abutebantur quoque in Ordinibus iterandis. Erant illis non minùs alieni & distorti usus in Confirmatione & Matrimonio: cùm Presbyteros finerent esse ordinarios Ministros Confirmationis, Conjugiumque ipsum adulterio solvi interpretarentur. Non semel adgressi Latini has illis obliquiores consuetudines excutere, oleum & operam perdidere, incolumi semper pacis & unitatis vinculo.

III. Accedet & aliquid præsidii his conjecturis ex hac proxima Balsamonis responsione. Quærebatur an Hæreticus, qui Ecclesiæ Catholicæ conciliatus fuisset, posset Presbyteratu ornari, quanquam uxor & filii pristinam erroris pertinaciam retinerent. Respondet Balsamon Carthaginensi Canone eliminari ab Ordinibus sacris, eos qui domesticos omnes suos non recuperarint secum Ecclesiæ: Trullano Canone non permitti, ut sejungantur, qui cùm in infidelitate conjugati fuissent, altero eorum ad fidem se applicante, simul habitare acquiescunt: Ibidem. pag. 379. denique æquabili eo utendum esse temperamento, ut ab Ordinibus ejiciatur, qui hæreticam conjugem duxerit, donec domesticos omnes ad fidem revocarit. At eum qui in densa hæreseos caligine natus cùm esset, ad fidei lumen accessit, ordinari utique posse, antequam uxorem filiosque ab eodem pestilenti errore abduxerit: propterea quòd semel ordinatus, in eam curam vigilantiùs ardentiùsque incumbet. Hæc eadem inculcat Balsamon in Photii Nomocanonem. In Nomoc. Tit. 1. c. 10.

CAPUT LXV. *P. 4. l. 2. c. 28.*

Irregularitas Hæreticorum, Schismaticorum & Simoniacorum post annum Christi millesimum.

I. Crebræ in simoniacos, sicut & in hæreticos dispensationes sub Clemente II. & Leone IX.

II. Eadem dispensationum facilitas sub Nicolao II. & Alexandro II. At hi simoniaci ii erant, qui ipsi quidem gratis ordinati fuerant, sed à simoniacis tamen Episcopis.

III. Urbanus II. his dispensationibus limites addit, qui magni sint ponderis; maximè ut suadeantur Regularibus se dicare Collegiis.

IV. Ad minora Beneficia voluit, ut dispensare possent Episcopi; sed dispensandi finem fieri præcepit, cùm cessasset necessitas.

V. Eandem tenuit rationem Paschalis II. in schismaticos. Abnuebantur dispensationes, nisi innumerabiles quædam turbæ non aliter adveri rectique semitam revocari possent.

VI. Quæ illicitæ erant ordinationes, ea tum persæpè irritæ dicebantur, quod peræque haberet ac si irritæ fuissent, ubi nullæ aut rarissimæ annuebantur dispensationes.

VII. Ad quem usque gradum manet irregularitas parentum hæreticorum in filios.

VIII. Pagani & Judæi, ubi fidei accessere, irregulares non sunt.

IX. De filiis Apostatarum.

X. De iis quorum vel Baptismus iteratus est, vel Ordo.

I. SUo jam suprà loco monuimus, cùm Leo IX. irritas fecisset omnes Ordinationes à simoniacis factas Episcopis, tanta illum Romæ oppressum fuisse multitudine Presbyterorum, ea sententia perculsorum, & tanta consternatione, ne hinc Ecclesiæ orbæ Pastoribus, incultæque jacerent, ut mentem ipse suam tandem ad dispensationem appulerit, tum vel maximè necessariam; statueritque in Concilio Romano anni 1049. ut qui ordinati fuissent ab Episcopis, quos non nescirent simoniacos esse, pergerent illi quidem suis fungi Ordinibus, sed post impletam quadraginta dierum pœnitentiam. Præcessoris sui decretum eo statuto suo innovavit Leo. Petrus autem Damiani docet ab eo constitutum esse, ut Clerici ab hæresi reduces pristinos exercerent Ordines, nec ad superiores enitterentur; denique ut hæc indulgentia ad Clericos etiam apostatas ampliaretur. Cùmque hæc remissior disciplina in hæreticis, purioribus & antiquioribus Ecclesiæ sæculis usurpata fuisset: illam idem Pontifex in simoniacos etiam effudit, qui hæreticis olim quandoque annumerabantur.

II. Hæc omnia paulò fusiùs leges in Concilio illo Romano; sed eorum elucidationem suppeditabit pleniſſimam Concilium aliud Romanum anni 1059. sub Nicolao II. Hic enim Pontifex damnatis obtritisque Ordinationibus omnibus, pretio emptis: confirmat ille quidem dispensationem, à Clemente II. & Leone IX. prædecessoribus suis concessam, iis qui jam essent ordinati ab Episcopo simoniaco scientes prudentesque, quamvis ipsi ab

omni

omni prorsus simonia alieni essent: sed simul contestatur eam dispensationem in præteritum dumtaxat tempus trahi debere: at in posterum qui se à simoniacis ordinari sinent, eos subjicit irrevocabili depositioni. Petrus Damiani & Ivo Carnotensis hæc Decreta suis scriptis intexuerunt: eosque secutus est Gratianus. Concilium Romanum anno 1063. sub Alexandro II. idem rursus Decretum totidem verbis innovavit.

rat. 1. q. Ivo par. c. 79.

III. At Urbanus II. in Concilio Romano anni 1099. non irritas tantùm sanxit Ordinationes pretio quopiam interveniente factas: easque quas gratis fecissent Episcopi simoniaci, quales essent cogniti. Sed hæc præterea additamenta fecit austeritatis 1. Impuberes quibus parentes emerint Beneficia aliqua, ipsis quidem nescientibus: postquam se iis abdicarint, poterunt in ea rursum restitui, immo & ad Ordines promoveri superiores, si modò Canonicorum Regularium vitam amplecti velint: *Si canonicè in iis vivere voluerint.* 2. Qui adulti cùm essent, emerint ipsi sibi Beneficia, si assentiantur ad alias migrare Ecclesias, & Canonicorum Regularium vitam communem ibi agere: ibi permittentur Ordines suos exercere. At si quo insuperabili obice prohibeantur transferri ad alias Ecclesias, non poterunt nisi minores Ordines in eadem obire Ecclesia, nisi Pontificia dispensatio amplius aliquid annuat: *Salva tamen in omnibus Apostolicæ sedis authoritate.* 3. Qui à Catholicis ordinati fuerant Episcopis, postea autem Beneficia nundinati sunt: ubi ita malè parta Beneficia resignarint, tunc enimverò Ordines exercebunt suos, si tamen Canonicorum vitam communem profiteantur, & de Prælatura vel primaria alicujus Ecclesiæ dignitate non agatur. *Si qui tamen ante emptionem catholicè ordinati sunt, cùm ea quæ emerunt, dimiserint, & vitam canonicam elegerint, in suis gradibus permittantur, nisi fortè ejusmodi Ecclesia sit, ut ibi primum locum debeant obtinere. Primum enim vel singularem vel præposituræ vel officii locum in emptis Ecclesiis eos habere non patimur.*

an. 1. 2 3. 4.

an. 5. 6. 7.

IV. Possunt in manus Episcopi resignari Beneficia minora, qui ex dispensatione eidem ipsi restituet, etiam simoniacè comparata. Sed non ita res habet de Prælaturis & primis Dignitatibus, quæ Episcopali authoritate & dispensatione recuperari nullatenus possunt. Valebat haud dubio & hìc clausula superior de summa summi Pontificis potestate in dispensando; sed hic, ut quidem reor, Pontifex non tam faciles frequentesque fore eas dispensationes, quam fuerunt deinceps, vel augurabatur, vel cupiebat. Id ipsemet disertissimè declarat in uno ex sequentibus Canonibus, ubi cassatis Ordinationibus à Guiberto Antipapa factis, & ab Episcopis ab eo ordinatis: patienter tantùm & ex indulgentia sustinens eos, qui cùm ordinati priùs à Catholicis fuissent, in illud postea schisma defluxissent, tum verò subjungit ei dispensationi deinceps locum residuum nullum fore: & universim quidquid sibi veniæ & remissionis extorsisset inexorabilis necessitas, eo præjudicari non posse vigori & sanctitati Canonum, qui tum reviviscent, cùm primùm cessarit necessitas. *Quamvis autem misericordiæ intuitu, magnaque necessitate cogente, hanc in sacris Ordinibus dispensationem constituerimus, nullum tamen præjudicium sacris Canonibus fieri volumus; sed obtineant proprium robur; & cessante necessitate, illud quoque cesset quod factum est pro necessitate. Ubi enim multorum strages jacet, subtrahendum est aliquid severitati, ut addatur amplius charitati.* Ea sunt justissimæ & Canonicæ dispensationis fundamenta, ex hoc Pontifice: inevitabilis necessitas, *magna cogente necessitate*: & innumerabilis plebis multitudo, quæ non possit nisi charitatis lenociniis deliniri, & ad officium revocari: *Ubi multorum strages jacet.*

V. Eadem legebat vestigia Paschalis II. in Concilio Guastallensi anno 1106. post fœdum & diuturnum Germaniæ schisma: adeo ut pauci admodum Catholici Clerici Presbyterique superfuissent. In suis ergo Ordinibus suscepti sunt ab eo Episcopi, aliique Beneficiarii schismatici, ut olim suscepti fuerant Donatistæ, Novatiani, aliique Hæretici: *Tot ergo filiis in hac strage jacentibus, Christianæ pacis necessitas exigit, ut super hoc materna Ecclesiæ viscera aperiantur. Patrum ergo nostrorum exemplis & scripturis instructi, qui diversis temporibus Novatianos, Donatistas, & alios hæreticos in suis Ordinibus susceperunt, &c.* Perneccessariæ erant hæ illo sæculo dispensationes, quo simoniæ quædam colluvio & schisma fædissimum omnia vastaverant. Verùm ut Pontifices hi ipsi passim vociferabantur, cessante necessitate, æquum est & cessare dispensationes.

VI. Jam ad nauseam illud inculcavimus, quòd quæ illicitæ erant Ordinationes, irritæ passim dictitarentur, in causa fuisse raritatem & infrequentiam dispensationum: quæ si nullæ concederentur, non magnoperè referret, illicitæ, an irritæ essent Ordinationes. At nunc faciles & obviæ passim dispensationes, penè nimio plus distinguere cogunt, quid illicitum, quid præterea irritum sit. De Diacono quodam simoniaco agens Hildebertus, ait illum Ordines emisse, & ideo non accepisse. *Ordinem dum emit, non accepit.* Mox tamen abdubitat: *Fortasse non accepit.* Et de Presbyteratu agens, qui irritus utique illi habitus fuisset, si fuisset irritus Diaconatus, ait eum dumtaxat malè receptum. *Revera malè accepit.* Sed constanter affirmat immedicabile id quidem esse malum, significatque ne in cogitationem quidem sibi incidisse, ut ad dispensationes recurreretur.

Epist. 14.

Sanctus Fulbertus quidem Carnotensis Episcopus Archiepiscopo Senonensi author fuit, ut post biennii pœnitentiam Presbyterum simoniacum restitueret; sed non procul à vero abest, jam tum odoratum illum fuisse, id jam consilii cepisse Archiepiscopum, & hæsitasse tantùm in eo, an iterum ordinandus esset. Dehortatus illum est Fulbertus, ne rursum ordinaret, quòd *Reordinationes fieri Canones vetarent:* sed eum ut Presbyterum omnibus Ordinibus sui insignibus & ornamentis rursum investiret. At prima Fulberti ad eundem Archiepiscopum Epistola super ea re, suadebat tantùm eum suspendi Presbyterum: ne ejus hæreseos virus latius in alias Diœceseos Ecclesias serperet. *Ab officio suspendi, ne Ecclesiæ tuæ candor immundæ hæresis contagione sordescat.*

Ep. 25. 23.

VII. Bonifacius verò VIII. in Capite *Statutum;* & ante eum Nicolaus IV. in Constitutione, quæ legitur in Bullario: nec non & Alexander IV. in Capite *Quicumque*, & Innocentius denique IV. quem Bonifacius allegat, declararunt eos, quorum mater, vel pater avusque in hæresi mortui fuerint, irregulares fore ad Beneficia. Longè probabilius est. 1. eo non contineri Beneficia ante lapsum patris matrisve impetrata. Idque determinatum fuit, ut numero mox IX. dicemus à Pontifice & à Congregatione Cardinalium anno 1594. quamvis quarto post anno contrarium Rotæ judicatum fuerit. 2. Illud ad Ordines exporrigi non debere: cùm Decretum non complectatur, nisi Beneficia; nec ultra verborum vim & significationem expressam illud æquum sit dilatari, utpote quod rigore quodam novo præter antiquum jus sæviat. In contrariam abiere sententiam Navarrus, aliique Canonistæ non pauci, propter eam infamiam, quæ hæresi adhæresci. At Sayrus contra nititur, eique magis consentire videtur nostra Galliarum disciplina, ubi cùm publicè tolerabantur Calviniani hæretici, nulla hinc eis ex multorum sententia affricabatur infamia. Henriquez ulteriùs progreditur, & promiscuè habitis Ordinibus & Beneficiis, existimat in iis regionibus ubi tolerantur hæretici, adeoque nec infames habentur, nullam ex hæresi irregularitatem

c. Statutum. De hæreticis.

In Sexto. Sayrus. De Censuris. L. 6. c. 10. n. 49. Solier. Notæ in Pastorem. L. 3. Tit. 19. Henriquez L. 14. c. 5. n. 4

emer-

emergere in filios hæreticorum. *Ex crimine alieno personæ conjunctæ contrahitur irregularitas cum infamia juris: ut per lineam masculinam filius & nepos illius qui in hæresi decessit pertinax damnatus, vel de crimine læsæ majestatis; ex matre sic hæretica solus filius, non autem nepos contrahit infamiam juris. At si occulta fuit hæresis, aut in natione infecta pater decessit in publica hæresi absque infamiæ nota, non videtur filius Catholicus fieri irregularis.*

Quin & Bonacina affirmat, ubi hæretici fidelium se partibus recolligunt, jam irregulares eos non habendos, ubi illa invaluit consuetudo, ut invaluit in Germania. *Irregulares remanent etiam post conversionem, nisi dispensentur, aut quando aliter receptum est consuetudine in aliquo loco, ut aliquibus Germaniæ locis servari videtur.*

Disp. 7. de Irregul. q. 3. puncto 7. prop. 2. n. 9.

Si in iis regionibus jam irregulares non ampliùs habentur qui ex hæresi resipuerunt, perspicuum est illos ex eorum filiis, qui semper affixi fuere Catholicæ fidei, multò ab irregularitate puriores fore. In eadem est opinione Tannerus: *Certè in Germania hæc pœna locum non habet, præsertim in filiis.* Multò plures suffragatores huc congeri potuissent, si de solis Ordinibus quæstio verteretur. Et cùm tamen eo fundamento nitantur illi, quòd in iis regionibus nulla hæreticis infamia sit aspersa, perinde id videtur valere debuisse in Beneficiis, atque in Ordinibus. Facilè condonabit Lector, si scriptores hìc & astipulatores non proferam nisi recentissimos. Recentissima quippe res est, tolerari hæreticos. Inde enim, quod nemo nescit, tanta alienatio, tanta indignatio per Gallias, ubi promulgata sunt primùm id genus Edicta, quæ hanc tolerantiam sancirent.

L. 1. de fide q. 8. dub. 6. n. 111.

VIII. Ad hæreticos dumtaxat pertinet ea irregularitas. Qui enim ex Paganis Judæisque ad Ecclesiam se conferunt, ii in baptismo ab hujusmodi etiam maculis abluuntur. Anno 1449. Nicolaus V. plures evulgavit Constitutiones, ut revocari cogeret Edicta complura nuperrimè in Hispania promulgata, ut officiis & dignitatibus eliminarentur Christiani novi, qui ita non pridem Judæorum & Gentilium aspernati sectas, Christo nomen dedissent. Anno 1585. Concilium Mexicanum vetuit, ne Ordinibus initiarentur ullis, qui ab Indis, & Mauris, vel Æthiopibus immediatè nati essent, nisi circumspectissimè. *Sine magno delectu non admittantur.*

Spond. an. 1449. n. 8.

IX. Nec præteriri fas est, quod docet Fagnanus, anno 1594. à Pontifice post vota audita Cardinalium Congregationis Inquisitioni præfectæ, declaratum esse, non spoliari debere natos ob parentum apostasiam, Beneficiis impetratis. Sed aliquantò post, anno nempe 1598. cùm Rotæ præcepisset Pontifex, ut accuratiùs ea de re disceptaretur; pronuntiavit illa tandem, superiùs citatis Decretis Pontificum, potissimùm verò Nicolai III. Bulla spoliari eos Beneficiis illis etiam, quæ ante patris avique defectionem consecuti essent. Expendit rursus idem Scriptor, an possint de ea irregularitate Episcopi dispensare, concluditque non posse.

In l. 4. Decret. Part. 3. p. 321.

X. Hæreticorum irregularitati illa copulanda est, quæ ex iterato baptismo proficiscitur, vel Ordine eodem. In Concilio Rotomagensi anno 1581. observatum est, complures eorum tinctos iterum fuisse sub conditione, qui à Calvinianis baptismo primùm donati fuerant: quòd non ea his Novatoribus mens & voluntas sit, ut in remissionem peccatorum baptizent: *Eo quod non haberent intentionem baptizandi in remissionem peccatorum.* Prohibitum verò est à Patribus Concilii, ne posthac eo modo iteraretur baptisma. Propterea quòd iterari sub conditione non deberet, nisi cùm dubitatur, an datum esset furtim ab aliqua muliercula, vel ab alio, cujus meritò suspecta esset ejus dandi peritia. Idem prohibitum est in Concilio Turonensi anno 1583. & ab Aquensi anno 1585. ubi Rotomagensis verba ipsa Concilii usurpata sunt. Nec definitio hæc Mechlinienſi adversatur Concilio anno 1607. ubi sub conditione rursum baptizari jubentur, qui à novellis illis hæreticis lustrali unda initiati fuissent. Hæc enim non præcipiebatur iteratio in Concilio Mechlinienſi, nisi propterea quòd ab antiquo usu baptizandi recederent ibi Calviniani, juberentque ab alio aquam infundi, ab alio verba proferri. *Et quia frequens experientia docet modernos hæreticos sæpè contra receptam Ecclesiæ consuetudinem & antiquam traditionem baptizare, uno aquam fundente, altero formam ipsam pronuntiante: ab hæreticis, qui non sunt ad baptizandum admittendi, ubi aliquis Catholicus præsto est, baptizati, similiter sub conditione baptizentur.* Concilio visum est irritum baptisma, quod ita traderetur: & cùm non immeritò dubium esset, an qui ab hæresi ad Ecclesiam remeabant, ad eum modum baptizati fuissent, sancitum ab eo est sub conditione iterari ejusmodi baptismum.

Tit. de Bapt.

Cùm Acolythus ministrasset in iterando ægroti cujusdam baptismo, cui superstitiosæ inulierculæ suaserant, eo certissimo medicamento fore, ut actutum à morbo recrearetur: res ad Alexandrum III. perlata est. A quo rescriptum est, non posse Acolythum hunc ad Ordines provehi superiores, nisi religionem profiteretur, si publicum esset hoc scelus: sin occultum foret, posse quidem, expiato priùs flagitio privatæ dignæque pœnitentiæ laboribus. *Ad superiores Ordines promoveri, si publicum est quod proponitur, non valebit, nisi ad religionem transire voluerit, ut favore religionis ipsius circa eum valeat dispensari. Si vero occultum est, promoveri poterit, & excessum dignis pœnitentiæ fructibus expiare.*

Extra De Apost. c. 2.

Prolati sunt à Gratiano antiqui Canones, qui Baptismum Ordinemque prohibebant iterari: & ille maximè Concilii Carthaginensis III. *Non licet fieri rebaptizationes & reordinationes, vel translationes Episcoporum.* Ille item Carthaginensis V. quo summoventur Clericatu, qui iterato maculati fuerint baptismo. *Nec unquam permittendum, ut rebaptizati ad Clericatus gradum promoveantur.* Non agit Canon nisi de suscipientibus iteratum baptisma. Non recedit autem à vero eadem prohibitione implicari conferentes. Ita apertissimè decrevit Innocentius III. ubi Græcorum fugillat pertinaciam in schismate, quo fiebat ut & Latinos, quos suis partibus quandoque adgregabant, iterato baptismo conspurcarent. *Si quis tale quid præsumpserit, excommunicationis mucrone percussus ab omni officio & Beneficio Ecclesiastico deponatur.*

De consec. d. 3. c. 107 108. 109. Can. 38.

Can. 11.

Extra De Bapr. c. ult.

Leo Magnus hæreticos ad Ecclesiam conversos permiserat suis Ordinibus, si modò rebaptizati non fuissent. *Hæretici conversi, in quo inveniuntur Ordine, maneant, si tamen iterata tinctione non fuerint maculati.* Cui addendum Concilium Toletanum IV. *Non promoveantur ad sacerdotium, qui in hæresi baptizati, aut rebaptizati esse noscuntur.* Possent & Canones & Decreta his complura alia addi, quæ volens omitto, ut minimè necessaria.

Epist. 3.

Can. 18.

Tit. de Sacram.

De Irregularitate Servorum, Militum, Judicum, Curialium.

CAPUT LXVI. *P. 1. l. 2. c. 11.*

De Irregularitate Servorum, Militum, Judicum, Curialium, quinque prioribus Ecclesiæ sæculis.

I. Ex Paulo probatur servorum irregularitas.

II. III. Ejus rei ratio confertur, vel in degeneres plerumque servorum animos & mores, vel in vincula

vinculæ quibus adhuc constringantur, ut ne totos se Deo & Ecclesiæ ministeriis dedere possint.

IV. Varii servitutis gradus.

V. Si qua sibi jura Patroni servarent integra, liberti ipsi irregulares erant.

VI. Irregulares erant & Decuriones quoque & Curiales, propter aliam quandam servitutis speciem.

VII. VIII. Crebræ sanctorum Patrum in eam rem querelæ.

IX. Irregulares erant & qui ratiociniis publicis erant obligati.

X. Eorum irregularitas qui criminalibus in causis accusatores, causidici, Judices fuere.

XI. Irregulares erant & Milites. Laudi nihil minus erat Militum Judicumque munus & officium.

XII. XIII. XIV. Doctrina & suffragia sanctorum Patrum in eam rem. Cur professio licita, laudanda, necessaria, arceatur tamen à Clericatu.

XV. XVI. De eodem rursus.

XVII. Quanto zelo æstuarent Episcopi aliique Clerici, ut reis, qui ad mortem trahebantur, succurrerent.

XVIII. In irregularitatis laqueos impegere Episcopi, qui apud Maximum Imperatorem præfervide egerunt, ut necarentur hæretici.

XIX. Cum his Episcopi non communicavit Martinus, nisi vi compulsus, & ex indulgentia.

XX. Catholici Episcopi s interceſsere apud Principes, ne morte luerent, qui Christianos Martyres contrucidaverant. Ex Augustino, quantum Moisaico & Christiano intersit Sacerdotio.

XXI. Unde eorum irregularitas, qui mutilant, etsi non occidant.

XXII. XXIII. An Gentilium etiam Pontifices prohiberentur cujusquam morti subscribere.

XXV. An irregulares sint, qui ne occidantur ipsi, occidant.

XXV. Pœnitentes ipsi Clero excludebantur, quanquam semet ipsi ab armis & dignitatibus publicis abstinerent. Inde conjiciendum de Clericis, quam ab his abstinere se deberent.

XXVI. S. Basilius triennio toto eos abstinebat à communione, qui in bello occidissent.

I. QUæ servituti illigata est irregularitas, statim in oculos occurrit, cùm obvium & perspicuum sit, quàm non possit ea cum sacerdotio copulari. Absolvi enim & extricari necesse est à servitute qualibet alia, ut Ecclesiæ se quis liberæ & beatæ servituti addicat; abrumpi necesse est vincula alia omnia, ut omnino quis Ecclesiæ Episcopoque suo devinciatur. Onesimus quidem ex servo Episcopus ordinatus fuit: at domino ejus priori Philemoni cùm Paulus Apostolus libertatem conciliasset filiorum Dei: *Te ipsum mihi debes*: non ægrè ab eo impetrarat temporalem Onesimi libertatem, quem in Christo genuerat, & filium lucis in tenebricoso carcere creaverat: *Quem genui in vinculis*. Ab hoc autem Pauli exemplo demonstrat Apostolicus Canon, ordinari non debere servos, nisi à dominis libertate donatos. *Servi in Clerum non ordinentur, sine domini voluntate. Si quis verò dignus est, qualis Onesimus fuit, domino consentiente, & libertatem ei concedente, & extra domum suam emittente, in eum gradum ascendat.*

II. Certiores tamen nos fecerat Paulus, nullum liberis servisque discrimen Christum interposuisse: *Non est Judæus, neque Græcus, non est servus, neque liber; omnes enim vos unum estis in Christo*. Quin immò suaserat servitutem libertati anteponi exemplo Christi, summi Dei, summique Pontificis, qui in servitutem se dejecit, ut spiritalem nos in libertatem vindicaret: *Et si potes fieri liber, magis utere*. Hinc ergo fateri cogimur, non esse affixam ab Ecclesia servis irregularitatem, nisi ut ne domini suo in servos jure fraudari possent. Ideo cùm primum servos domini absolvebant, jam non spectabatur, nisi quòd homines, quòd Christiani essent, ejusque consortes æqualitatis, quam sanxisse videbatur Creator inter eos, quos eodem finxerat luto: necnon & Servator inter eos, quos eodem sanguine redemerat.

III. Expostulat jure quidem meritissimo Leo Papa, quòd sacerdotio dignandi viderentur, quos libertate dignos proprii domini non judicassent: *Quia dominis suis libertatem consequi minimè potuerunt, ad fastigium sacerdotii provehuntur.* At ea Pontificis verba, quæ contemptum redolent, *Servilis vilitas, nulla natalium dignitas:* non indicant nisi eam quæ innata, vel potiùs agnata ferè coalitaque servis est absurditas morum, perversitasque. Unde & ea conjungit, *Quibus nulla natalium, nulla morum dignitas*. Ergo ut primùm a dominis manumittuntur, quanquam efficata non sit natalium vilitas, ordinari permittuntur: *Si eorum petitio vel voluntas acceſserit, qui aliquid sibi in eos vendicant potestatis*. Alteram quoque rationem illam non tacet sanctissimus Pontifex. Quòd non ex parte quisquam deberet devoveri Ecclesiæ, & mancipari, sed totus; quod totum hominem desiderent sacra munia, quòd sui juris necesse sit esse, qui jure se Ecclesiæ subjicit; quòd denique qui Ecclesiæ addictus sit, eum oporteat non alienæ tantùm, sed & suæ illius potestati subduci, ut in Christi sponsæ potestatem totus concedat. *Debet enim immunis esse ab aliis, qui divinæ fuerit aggregandus: ut à castris Dominicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.* Epist. 1. c. 1.

IV. Variæ erant servitutis classes, aliæ aliis molliores. Servi erant colendis agris affixi, in quibus orti erant, & quibus ea lege præficiebantur. Ea colonorum servitus quanquam mitior, aditum tamen Ordinum præcludebat: *Sed & ab aliis etiam qui originali, aut alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari*, ut ait idem Leo. Gelasius assentitur: *Servos & originarios, &c.* Ubi & illud addit, hos ubi facultas & occasio se dabat, aufugere solitos, & Clero, vel Monasteriis illabi. Præterquam quòd ea conversio parum sincera, nec ex animo profecta videbatur: negat Pontifex posse dominos jure suo, servisque suis frustrari: *Ne per Christiani nominis institutum, aut aliena pervadi, aut publica videatur disciplina subverti*. Ex æquo ergo intercludebantur eis Monasteriorum & Cleri fores. Et hinc rursus enitescit, eam inde exurgere irregularitatem, quòd fraus fieri dominis non debebat, quòd eæ conversiones plerumque simulatæ essent, quòd servilis indoles plerumque ad nequitiam sit propensior, ex assuetudine etiam jam aliqua: denique quòd sacro ministerio idoneus non sit, qui dimidiatum ei se applicat. Epist. 1. c. 16

V. Qui verò manumittebantur, non plenam illi semper statim libertatem consequebantur à dominis, sed nexibus adhuc quibusdam liberti Patrono obligabantur. Ideo & irregularibus eos Concilium Eliberitanum accensuit, nisi Patronus eorum Clericus esset. Tum enim erat utique penes Ecclesiam ea authoritas, qua vetaret, ne ab eo quem ordinasset, exigeretur aliquid ministerii vilioris, quo vel dignitas Ordinis deturparetur, vel perturbaretur ministerium. *Liberti, quorum patroni in sæculo fuerint, ad Clerum non promoveantur.* Can. 80.

IV. Militum servitus, & quorundam magistratuum, erat illa quidem honoratior, sed nihilo tamen magis illi cum Clericatu, & Ordinum functionibus conveniebat. De his ergo illud constat, quod de servis præmonuimus, cùm sub Principe Christo mereamus, qui formam servi accepit, & nobilitavit, non vilitate nascendi, non ignobilitate arceri quemquam sacris muniis & dignitatibus Ecclesiæ, sed necessitate abrumpendi vincula omnia reliqua, ut rebus sacris totos se dent. *Si quis post remissionem cingulum militiæ sæcularis habuerit,* Epist. 4. Epist. 7.

ad Clericatum admitti omnino non debet. Ita Siricius, & Innocentius I. Et id quidem ad Milites pertinet. Ad Decuriones venio, seu Curiales, qui Reipublicæ servi quodammodo erant, eique conditioni ita astricti, ut familia, posteritas, substantia omnis una & pari servitutis lege contineretur. *Frequenter quidam ex fratribus nostris Curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos, Clericos facere contendunt; quibus postea major tristitia, cum de revocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia de adscitis nascitur*: ut habet ibidem Innocentius I.

Erat & aliud quod Curiales prohiberet à Clericatu. Ludos & spectacula populo edere cogebantur, tanquam voluptatum publicarum ministri. Abhorrebat autem mirum in modum Ecclesia ab his ludis, spectaculis, voluptatibus, tanquam ab idololatriæ, luxuriæque & flagitiorum omnium sentina. *Constat eas in ipsis muniis etiam voluptates exhibere, quas à diabolo inventas esse, non dubium est; ludorum vel munerum apparatibus, aut præesse, aut interesse.* De iisdem alibi quoque agit, & eos ablegat, quòd jam Clericatui cùm aliquando obrepsissent, reposcerentur: *Quoniam sæpiùs ad Curiam repetuntur.* Et rursus alibi: *Quantos ex Curialibus, qui voluptates & editiones populo celebrarunt, &c. Nec de Curialibus aliquem ad Ecclesiasticum Ordinem venire posse, qui post baptismum vel coronati fuerint, vel Sacerdotium, quod dicitur, sustinuerint, & editiones publicas celebraverint.* Hæc rursus nova ejiciendi eos ratio, si post baptismum, dum munere suo fungerentur, affuissent, præfuissentque spectaculis, ita ut interim capiti eorum imponeretur earum aliqua coronarum, quæ tam multiplices, tam profanæ, tam impia superstitione delibutæ tunc erant; vel si perfuncti essent sacrilego illo sacerdotio, quod civilibus Paganorum Magistratibus persæpè imminebat exercendum.

Epist. 4. c. 3. Epist. 28.

L. 32. Tit. 1. Ex Codice Theodosiano abundè patet, qui essent hi Curiales, ecquod profanum hoc sacerdotium, & quæ illi incumberent servitutes. Inde autem manifestum est, potuisse eos ad Presbyteratum aspirare, si modò tanta se exuerent facultatum suarum parte, quanta opus esset, ut functionibus & impensis his publicis fieret satis; aut alios suo loco subrogarent, aut liberos etiam suos, cum ea facultatum copia, quæ satis esset. Ita quidem Imperatoriæ leges ibi allatæ, sic tamen interpretandæ, ut his quibus ad Clerum aditus muniebatur, nulla obrepsisset earum irregularitatum, quas suprà strictim attigimus. Denique ex his Codicis legibus patet, Imperatores alios alia quandoq; decrevisse, & leges ipsas in dies singulos mitescere visas esse in Curiales.

Cod. Theo. L. 12. Tit. 1. Leg. 104. 115. 121. 23. 1.

VII. Suberant sanè & accommodabant se his legibus Ecclesiarum Antistites, teste Ambrosio, quanquam non deesset quo teste Deo ingemiscerent, quòd Regio Christi Sacerdotio non plenissimè Ministri ejus absolverentur ab his vinculis, non saltem post annorum triginta præscriptionem. Imperatorem ipsum de his commonuit Ambrosius fidentissimè nomine omnium Episcoporum, quibus præstare debere videretur culpas omnes Imperatorum Consilii, qui tum sæpissimè Mediolani demorabantur. *Quomodo excusabo apud Episcopos, qui nunc, quia per triginta & innumeros annos Presbyteri quidam gradu functi, vel ministri Ecclesiæ, retrahuntur à munere sacro, & Curiæ deputantur, graviter gemunt? Nam cùm ii qui vobis militant, certo militiæ tempore serventur, quanto magis etiam eos considerare debetis, qui Deo militant? Quomodo hoc, inquam, excusabo apud Episcopos?* Tum verò mitigari aliquantùm hunc rigorem flagitat: *Hoc in notitiam clementiæ tuæ pervenire volui, de hoc ut placet arbitrio tuo consulere, & temperare dignaberis.*

Epist. 29.

VIII. Ea Ambrosii querimonia non consuleba-

tur, nisi honori, & libertati Ecclesiæ, cui atrox inurebatur dedecus & ingens dolor, cùm Presbyteri Diaconique post sacerdotii splendidissimi triennium, altaribus sacrisque abstrahebantur. Quod attinet verò ad patrimonia & opes, quibus cedendum erat Curiæ Decurionum, ad emercandam Clericatus redimendamque libertatem, ea de re nec verbum fecit ullum, nec vel tantillum conquestus est Ambrosius, aut aliquid delinimenti flagitavit. Uno usus est solatio, cùm Symmacho responderet, & ipsum interpellaret Imperatorem Valentinianum, ut vel hinc declararet in rebus istiusmodi temporariis, quid perpeti posset Ecclesia, nec conqueri. *Si privilegium quærat Sacerdos, ut onus curiale declinet, patria atque avita & omnium facultatum possessione cedendum est. Quomodo hanc Gentiles si haberent, ingravarent querelam, quod Sacerdos ferias ministerii sui emat totius patrimonii sui damno, &c. Prætendens communis salutis excubias, domesticæ inopiæ se mercede soletur.* Inclementiam earum legum mitigarunt aliquando tandem Imperatores, variis subinde levamentis, ut jam diximus, adhibitis.

IX. Haud satis comperi, an ad hanc revocari possent irregularitatem, qui ratiociniis publicis erant obligati; aut Publicani, quos acutè & scitè Tertullianus vocat *ex officio peccatores*. Quos Gelasius quoque Papa ait esse *Publicarum rerum nexibus implicatos*. Ita sanè credi pronum est, cùm Procuratores, Curatores, Tutores, denique privatorum etiam hominum Actores, vel Agentes, ordinari non possent, nisi post redditas rationes, & quando ita jam comparati essent, ut nulli jam oneri, nulli jugo nisi Domini subessent, & illi sarcinæ, quæ facillimè portatur, cùm & portantes se portet. *Ut Diaconi non ordinentur, qui procuratores, & tutores, & actores, & curatores pupillorum fuerunt, nisi post deposita & reddita ratiocinia. Conc. Carthag. Tit.* 8. Fatendum tamen est eum Canonem, qui apud Ferandum legitur, non pertinere nisi ad Diaconos & Ordines superiores.

De Pa 9. Epist. Ferran c. 119.

X. Eandem effundit irregularitatem Innocentius I. in eos, qui casus egerint criminales, vel Judicum solia insidentes, capite damnarint reos. *Si quis fidelis militaverit, si causas egerit, id est, postulaverit, si administraverit.* Et alibi: *Qui post acceptam baptismi gratiam in forensi exercitatione versati sunt, & obtinendi pertinaciam susceperunt.* Et ibidem rursus: *Quantos ex militia, qui cùm Potestatibus obedierunt, severa necessario præcepto executi sunt? Quantos ex Curialibus, qui dum parent Potestatibus, quæ sibi sunt imperata fecerunt?*

Epist. c. 2. Epist. c. 2.

Hinc verò novam exculpimus rationem ablegandi à Clericatu Curiales, Decuriones & Milites, præter servitutem honoratiorem, de qua jam diximus. Nempè communionem quandam suam cum Judicibus & Advocatis, conscriisque & consortibus omnibus criminalium causarum & capitalium judiciorum. Usque adeo abhorret Ecclesia à fundendo sanguine reorum etiam, quos leges ipsæ abdicunt, ut ne eos quidem qui justitiæ huic scelerum ultrici linguas manusque commodaverunt, in Ministris haberi velit incruentæ suæ & cælestis Victimæ. Innocentio succinit Concilium Toletanum I. *Si quis post baptismum militaverit, & chlamydem sumpserit, aut cingulum ad necandos fideles, etiam si gravia admiserint, si ad Clerum admissus fuerit, Diaconi non accipiat dignitatem.* Author vitæ beati Hilarii Arelatensis Episcopi illud affirmat, Visontionensem Episcopum Chelidonium in Concilio exhautoratum fuisse, ubi Hilarius præsidebat, cùm antè convictus fuisset, de ducta olim in uxorem vidua, & *sæculi administratione perfunctum, capitalia aliquos condemnasse sententia.*

Can. Conc. To. 1.

XI. Fatetur Innocentius I. ab ipsa divina & Scriptura & Lege armatos fuisse, & gladium stringere

geres jussos, summos Principes, Magistratus, Judices: adde si lubet & milites, Ministrosque, & Executores sententiarum & Judiciorum a summis his manantium Tribunalibus. Hinc advertit nulli unquam eos pœnitentiæ ab Ecclesia addictos fuisse. Si quis autem percuctetur: Eccur irregulares & extorres sunt à Clericatu, quos nullum ad pœnitentiæ gradum Ecclesia censuit ablegari debere? Responderi primùm forsan poterit, ejusmodi homines aliquando visos esse nonnullis, ne Ecclesiarum quidem plebi sociari posse, nedum Clero. Sic enim apertissimè Tertullianus: *Hinc proximè disputatio suborta est, an servus Dei alicujus dignitatis aut potestatis administrationem capiat, si ab omni specie idololatriæ intactum se, aut gratia aliqua, aut astutia etiam præstare possit. Credamus succedere alicui posse, ut neque judicet de capite alicujus, vel pudore, feras enim de pecunia, neque damnet, neque prædamnet, neminem vinciat, neminem recludat, aut torqueat, si hæc credibile est fieri posse, &c.* Et mox: *Nunc de isto quæritur, an fidelis ad militiam converti possit? & an à militia ad fidem admitti, cui non sit necessitas immolationum, vel capitalium judiciorum? Non convenit Sacramento divino & humano; non potest una anima duobus deberi, Deo & Cæsari.* Sic ille in libro de Idololatria. Quibus finitima sunt quæ habet in libello Corona Militis.

Eph. 5. c. 5.

De Idolo.

Hinc aliquid forsan patrocinii Tertulliano parari posset, quòd militarem professionem non omnino damnarit; cùm hanc ille, & à se, & à Christiano nomine invidiam amoliatur, ubi in Apologetico contestatur in hunc modum, *Navigamus & nos vobiscum, & militamus.* Sed nemo inficias ierit, quin immensa quadam distantia abesse voluerit Tertullianus professionem militis, aut Judicis Capitalis, ab Evangelica perfecti one: cùm non spiret Evangelium, nisi pacem, & mansuetudinem, & injuriarum ex animo oblivionem, temporalium vel jacturam, vel abdicationem citra ullum doloris sensum, pro injuriis beneficiorum vicissitudinem, & gratiarum actionem: denique cùm suadeat Christiana pietas scelerosis pœnitentiam potius quàm pœnam mortis adferre, quam nisi præcurrat pœnitentia, non poterit nisi mors consequi sempiterna.

XII. Eadem quoque ratione mitiganda interpretanda sunt Cypriani verba, ubi non tam bellum, quàm gerendi belli rationes plerumque & artes nefandas insectatur. *Madet Orbis mutuo sanguine, & homicidium cùm admittunt singuli, crimen est; virtus vocatur, cùm publicè geritur.* Eadem clementia Lactantio accommodanda, cùm ait Spiritum illum pacis & concordiæ, qui regnat & dominatur in cordibus justorum, numquam passurum, ut furoribus illi bellicis se inserant: nec sævituros unquam, qui nec sævitiæ spectatores esse se velint. *Cur belligeret, aut se alienis furoribus misceat, in cujus animo pax cum hominibus perpetua versetur?* Et alibi rursus: *Itaque neque militare justo licebit, cujus militia est in ipsa justitia; neque verò accusare quemquam crimine capitali, quia nihil distat, utrumne ferro, an verbo potius, occisio ipsa perhibetur. Itaque in hoc Dei præcepto nullam prorsus exceptionem fieri oportet, quin occidere hominem sit semper nefas, quem Deus sanctum animal esse voluit.*

1 Ep. 22.

6. c. 17.

6. c. 20.

XIII. Scripturis, Scripturarumque luci splendidissimæ terga certissimè verteret, qui abruptè & universim damnaret bella, & judicia capitalia, quibus dum nocentibus non parcitur, innocentibus consulitur, impunè alioqui opprimendis & contrucidandis. Ultra limites nonnihil evagati sunt Terullianus & Lactantius, cùm Christianis omnibus eam indixere perfectionis cumulatissimæ legem, quam pauci perfecti consequi possunt. Illud quoque succurrit animo, quòd dicatur in eorum defensionem, primis his sæculis compulsos laicorum fidelium incredibili quodam pietatis studio exarsisse non ad præcepta tantum, sed & ad Evangelica consilia toto pectore amplectenda. Itaque quanquam persuasissimum nobis sit, Militiam & Juris dicendi functionem non inculpata tantùm, sed & necessaria esse Reipublicæ officia: non assentiremur tamen unquam, ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Monachi his officiis admoverentur, propter summam quandam discrepantiam, & dissonantiam incredibilem inter eas hinc & hinc professiones. Quippe earum altera intaminatam quandam innocentiam & exertissimam Sacerdotii perfectionem desiderat, atque adeo miram quandam alienationem ab iis solicitudinibus animique perturbationibus, quibus altera conflictatur.

XIV. Celsum Philosophum refellens Origenes, easque diluens calumnias, quibus Christiana ab eo Ecclesia incessebatur: ac illam potissimùm, quæ à militiæ fuga & Dignitatum aversatione petebatur, & munerum publicorum: non hoc ille convitium propulsat, aut deprecatur, sed laudi sibi potiùs & Christianis vertit tam insigne virtutis cumulatissimæ specimen. Plus præsidii Imperatoribus esse affirmat in precibus Christianorum ad Deum, quàm in armis & fortitudine exercituum; ipsos Paganorum sacerdotes à bellicis muniis immunes fuisse, quòd ira omnibus animo præceptum & præjudicatum esset, sacrificiis pura manu & conscientia oblatis plures & certiores comparari victorias, quàm præliis: tutissima Imperii munimenta esse ipsam Christianorum innocentiam, pietatem, religionem; denique niti Imperium & constare, non tam militum armis, quàm piorum & religiosorum sanctimonia. *Hortatur Celsus, ut opem feramus Imperatori, & geramus justa piaque bella, &c. Respondemus ferre nos Imperatori auxilia suo tempore, sed divina, obedientes Apostoli verbis, Obsecro vos, ut faciatis deprecationes pro omnibus hominibus, pro Regibus, &c. Et quò cujusque insignior est pietas, eo majorem opem Imperatori fert, magis quàm stantes in procinctu milites, & occidentes quotquot possunt ex hostibus. Ecce vestrorum quoque numinum sacerdotes dextras servant puras à sanguine causa sacrorum, ut incruentis manibus victimas offerant solennes, &c.* Respondet denique Celso, Non dignitates, non munera, non officia publica fugere Christianos, cùm sint & sui Ecclesiæ Magistratus spirituales, sapientia & virtute insigni eò provecti; à Civilibus autem dignitatibus subalienos eos esse, non fastidio aut alienatione animi, sed studio quodam cælestibus se potiùs studiis adglutinandi. *Nec hoc faciunt Christiani, quod ista publica vitæ munia refugiant, sed quòd se fervent divinioribus, & magis necessariis muniis Ecclesiæ ad hominum salutem.*

L. ult. cons Celf.

XV. Hæc veluti media est & temperatissima ratio, cui nos insistere suadet Origenes: non damnari à nobis militiam, non contemni ejus justitiæ ultricis ministros, quos sua authoritate, suis penè telis armavit Deus ad vindictam malefactorum, & bonorum tuitionem: quin honori & amori esse: sed prioribus sæculis Christianos longè plurimos dedicasse se totos iis potiùs studiis & artibus, per quas fas esset Evangelicis etiam consiliis, & perfectionis præceptis inservire. Ministros verò suos Ecclesia non solùm non sinebat sæcularia illa gerere munia, sed ne eos quidem deligebat ex illorum numero, qui ea gessissent. Si Gentiles enim, quibus non allucebat veritas, nisi multis hallucinationum errorumque nubeculis obscurata, persuasum tamen habebant, castiora fore, Deoque gratiora sacrificia sua, si per puros etiam ab hostili sanguine & prorsus incruëtos Sacerdotes offerrentur: Quantò magis Christiani uberiore cœli lumine collustrati, Sacerdotum suorum sanctimoniam eam vellent esse, cui comparata quorumlibet judicum militumque innocentia & integritas sordesceret? Pari ratione Laicis castitas conjugalis virtus est magni pretii: Clericis nostris majoribus scelus esset.

Hieronymus libro primo contra Jovinianum negat vetitum eſſe Davidem, ne Templum conſtrueret, quòd bellico & hoſtili ſanguine diu maduiſſet: ſed quòd Uriam juſſiſſet interfici: *Non, ut plerique exiſtimant, propter bella, ſed propter homicidium, Templum Domini ædificare prohibetur.* Pervulgatiſſima tamen ea ſententia eſt, & Scripturæ verbis valdè conſentanea, interdictam ei Templi conſtructionem, quòd hoſtili cæde plurima penè ſtillarent adhuc manus ejus.

Hilarius verò in primum Pſalmum luculentiſſimè demonſtrat, munerum publicorum cum Clericatu quàm difficilis ſit ſocietas. *Qui volunt Eccleſiæ legibus ſibi ſubditis, fori legibus judicare, neceſſe eſt eorum, in quibus diverſabantur, negotiorum quodam peſtilenti contagio polluantur. Publicarum enim cauſarum ordo manere eos volentes etiam in Eccleſiaſticæ legis ſanctitate, non patitur. Et quamvis religioſi propoſiti tenaces ſint, tamen per neceſſitatem ſedis obtentæ tum ad contumeliam, tum ad injuriam, tum ad pœnam, cunctante licèt voluntate coguntur. Ideo hanc Cathedram peſtilentiæ Propheta cognominat.*

XVI. Paulinus verò Nolanus Epiſcopus ſanctiſſimus in Epiſtola ad militem, quem abducere à militia conabatur, iiſdem fermè illum impetit rationibus, quas paulò antè ex Lactantio delibavimus. Nec tamen poteſt Paulino vel ſuſpiciuncula erroris ulla in hac parte aſpergi.

Pulcherrimè ab Auguſtino obſervatum eſt, Joannem Præcurſorem Chriſti ſanctiſſimum, cùm ſalutis ſemitam militibus indigitaret, non præcepiſſe, immò ne conſuluiſſe quidem, ut à militia abirent; quod feciſſet indubiè, ſi ſaluti inimica fuiſſet ea profeſſio; ſed edixiſſe, ut vim & alia quæ illi aliunde imprimebantur vitia, declinarent. *Alioquin Joannes cùm ad eum baptizandi milites verirent, dicentes: Et nos quid faciemus? reſponderet eis, Arma abjicite, militiam iſtam deſerite, &c. Sed quia ſciebat eos, cùm hæc militando facerent, non eſſe homicidas, ſed miniſtros legis; & non ultores injuriarum ſuarum, ſed ſalutis publicæ defenſores, reſpondit eis, Neminem concuſſeritis, ſufficiat vobis ſtipendium veſtrum.* Alibi verò eleganter etiam illud monet Auguſtinus idem: *Non militare delictum eſt, ſed propter prædam militare peccatum eſt.* Denique Concilium Arelatenſe I. non juſtis tantùm bellis patrocinium & authoritatem conciliat: *De his qui arma projiciunt in pace, placuit abſtineri eos à communione*: ſed & deſertores damnat juſtæ & ſanctæ pro Imperio & pro Eccleſia militiæ: damnat & eos qui inconſideratiſſimo zelo huic doctrinæ adverſarentur.

Cont. Faſt. L. 22. c. 4.

De verbis Dom. Serm. 19.

Can. 3.

XVII. Opportuniùs infrà prolixiùſque agemus de ea, qua ſanctiſſimi quique olim Epiſcopi flagrabant, Clericique cupiditate, ſcelerum reos & extremo addictos ſupplicio, ſubducendi Judicum vindictæ, & pœnitentiæ ſubjiciendi. Vim illi non ſemel attulerunt miniſtris publicis; quod exorare non poterant, extorſere frequenter; carceres recludi impetrarunt; larga à Principibus eam in rem impetrarunt privilegia, & Eccleſiæ ſuæ aſſeruerunt: Aſyli jura & immunitates Chriſtianis Templis vendicaverunt; & eo zeli ſui fervore non ſui tantùm ævi hominum, ſed poſterorum laudem & admirationem conſecuti ſunt: quin & cæleſte quodammodò ſuffragium, non paucis editis in eam rem miraculis. Juſtitia hìc videbatur in ſpeciem adverſari juſtitiæ, Epiſcopalis civili, Eccleſiaſtica publicæ, terrenæ cæleſtis; quanquam aliunde civili publicæque terrenorum Principum juſtitiæ ipſa cæleſtium Scripturarum authoritas patrocinaretur. Verùm ea conflictatio in cortice tantùm rerum hærebat, cùm in medulla pax vigeret & concordia. Erat enim juſtitiæ conſentaneum, ut paci & tranquillitati publicæ Civitatum & Provinciarum conſuleretur morte ſceleſtiſſimorum, & publicæ ſalutis hoſtium internecione. At rurſus erat conſentaneum juſtitiæ ſuperiori, & ineffabiliter ſublimiori, ad ſempiternam hominum ſalutem univerſorum, ut Clerus percibus ſuis exarmaret dæmones, earum impietatum principes & authores, quibus etiam juſta incenduntur bella: utque reos morti eximeret corporis, quam animæ utplurimùm ſempiterna mors comitaretur; eoſque pœnitentiæ manciparet qua utrique ſubducerentur morti, & tantò deinceps rei forent publicæ utiliores, quantò juſtiores. Tam diſcrepat gemina hæc juſtitiæ ſpecies, quàm finis, quem propoſitum habent. Nec tamen altera alteri pugnat, ſed cedit & ſubjicitur. Hac ergo æternitatis contemplatione & cæleſtis Spiritûs flamma agebantur Epiſcopi, ut Judicum ipſi juſtitiæ quandoque intercederent, eiſque poſt cruentas illas in reos ſententias Clericatu interdicerent.

L. 6. c. 8.

XVIII. Eſt rurſum quod magis mirere. Sanctiſſimè confirmat Ambroſius, noluiſſe ſe contaminari eorum communione Epiſcoporum, qui Maximum Imperatorem interpellabant, ut novæ hæreſeos machinatori Priſcilliano mortem inferret. *Cùm videret abſtinere me ab Epiſcopis, qui communicabant ei, vel qui aliquos devios licèt à fide ad necem petebant, commotus eis juſſit me ſine mora regredi.* Cenſet Ambroſius Moſaico magis quàm Evangelico efferbuiſſe zelo eos Epiſcopos, cùm Chriſtus ſuam exemplo ſuo verboque imbuerit Eccleſiam, reos abſolvere, non damnare. Inſtabant Judæi, ut neci dederetur mulier adultera, & imitatores eorum erant Ithaciani Epiſcopi, potiùs quàm Chriſti, qui adulteram relaxavit à pœna, ut aſtringeret pœnitentiæ & pœnæ diuturniori, eòque ſalubriori. *Quæſtio facta eſt vehementior, poſteaquam Epiſcopi reos criminum graviſſimorum in publicis accuſare judiciis, alii urgere uſque ad gladium ſupremamque mortem, alii accuſationes hujuſmodi & cruentos Sacerdotum triumphos probare cœperunt. Quid enim aliud iſti dicunt, quàm dicebant Judæi, rei criminum legibus eſſe puniendos, & ideo accuſari eos etiam à Sacerdotibus in publicis judiciis oportuiſſe, &c. Unam Chriſtus puniri ex lege non paſsus eſt, iſti minorem numerum aſſerunt eſſe punitum.*

Epiſt. 27.

Epiſt. 76.

XIX. Ithacium ſolum refert Severus Sulpitius accuſandi partes ſuſcepiſſe Priſcilliani, reliquos Epiſcopos eo uno peccaſſe, quòd ab ejus communione non abſtinerent; S. Martinum verò ad Maximum profectum eſſe Treviros, ut ipſorum hæreticorum mortem deprecaretur: *Pia erat Martino ſolicitudo, ut non ſolùm Chriſtianos, qui ſub illa erant occaſione vexandi, ſed ipſos hæreticos liberaret.* Et rurſus alibi: *Non deſinebat increpare Ithacium, ut ab accuſatione deſiſteret; Maximum orare, ut ſanguine abſtineret infelicium.* Diſceſſit Ithacus ab Aula, poſt conſilium à Principe initum de capitali pœna, ante judicium quidem, ſed aſtutè & fraudulenter: *Fruſtra, calido ſcelere jam perfecto.* Semel Martinus cum Ithacianis Epiſcopis communicavit, cùm una ea ratione poſset ſiſtere gladium Principis, ſtrictumque in eorum capita mucronem, quorum indulgentiam exoraturus venerat: *Satius æſtimans ad horam cedere, quàm his non conſulere, quorum cervicibus gladius imminebat.* Expugnari verò à Martino nunquam potuit, ut ſcripto confirmaret communionem illam priorem ſuam, cum Epiſcopis humani ſanguinis invidia cruentatis: & vix, ac ne vix quidem condonare ſibi unquam ipſe potuit illam indulgentiam & condeſcenſionem, ad quam una illum charitas impulerat. Si enim derogaverat alinquantulum Canoni cædes approbari à Clericis vetanti, ſua hac ille juris remiſſione cædes longè plures prævertere moliebatur. Ideo & cælis allapſus Angelus admonuit illum, Totum neceſſitati datum fuiſſe: *Aliter exire nequiſti.*

Epiſt. 1. 2. Dial. 3.

XX. Fæ-

piſt. 158. XX. Fæliciores fuere, Auguſtino teſte, Epiſcopi Itali, qui ab Imperatore Honorio veniam & impunitatem extorſere eorum Paganorum, qui in valle Anauniæ Clericos eorum converſioni incumbentes martyrio affecerant. *Ne paſſiones ſervorum Dei, quæ debent eſſe in Eccleſia glorioſæ, inimicorum ſanguine dehoneſtentur.* Ubi perſpicuum eſt Clericos adeo non ad ulciſcendas eas quæ ſibi irrogatæ eſſent injurias, publicos judices adiiſſe, ut indulgentiam ex adverſo vehementiſſimè orarent, & ſæpiſſimè exorarent. Ithacus ergo Priſcilliani mortem deprecari potiùs debuerat, quàm accelerare. Ideoque in Concilio Taurinatenſi ſtatutum eſt, ut communione arcerentur, qui ſe communione Ithacianorum fœdarent, convenienter Epiſtolis ea de re à Siricio Papa & Ambroſio ſcriptis. *Juxta Epiſtolas Ambroſii Epiſcopi, vel Romanæ Eccleſiæ Sacerdotis.*

one. aur. c. 6.

Rurſus idem alibi adnotat egregiè cum primis Auguſtinus, etſi Elias, aliique Moſaicorum temporum juſti impiorum ſanguine manus ſuas cruentaverint; novo Teſtamento allapſum cœlitus eſſe ſpiritum alium indulgentiorem, qui ſcelera non tam vindicari, quàm emendari velit: nec ſanguine & morte aboleri, ſed lacrymis, & vita deinceps caſtiſſima. *Vidit quod videndum erat, alia licuiſſe tunc juſtis, &c. De novo Teſtamento oſtendi non poſſe, quòd juſtus quiſquam interfecerit aliquem.* Idem & ab Optato animadverſum eſt, ideoque ait ille Petrum à Chriſto juſſum, ut gladium reconderet in vaginam: *Chriſtus pati venerat, non defendi.* Nec improbata ſunt ab Auguſtino bella neceſſaria: *Pacem habere debet voluntas, bellum neceſſitas; Hoſtem pugnantem neceſſitas perimat, non voluntas.* Nec extingui ſceleſtos, quorum jam deſperata ſit emendatio, illi diſplicuit: ſed compluribus ſuis Epiſtolis apertum fecit, tum demum ab Epiſcopis laudari ſeveritatem Principum Judicumque in reos ſævientem, cùm eos vehementiſſimè hortati fuerint ad clementiam, juſtitia ipſa juſtiorem ac laudabiliorem. Id nos docet Leo Papa, cùm priùs verba feciſſet de Priſcilliani ſtis, quos Maximus obtruncari juſſit. *Profuit diu iſta diſtrictio Eccleſiaſticæ lenitati, quæ etſi ſacerdotali contenta judicio, cruentas refugit ultiones; ſeveris tamen Chriſtianorum Principum Conſtitutionibus adjuvatur, dum ad ſpirituale nonnunquam recurrunt remedium, qui timent corporale ſupplicium.*

piſt. 163.

3. piſt. 207.

piſt. 93.

XXI. Antiquiſſimus eſt ergo hujus legis in Eccleſia uſus: ut extorres fiant à ſacris Clerici, ſi qui cruentis executionibus vel conſilio, vel quacumque demum re ſuffragentur. Initia ejus deprehendi non facilè poſſunt. Hoc Ithacianorum exemplo nullum vel retro, vel poſt illuſtrius. Me quoque fugiunt initia ejus irregularitatis, qua feriuntur ii, qui non mortis, ſed mutilationis alicujus membri authores fuere. Scripſit Auguſtinus ad Judicem de furentibus Circumcellionibus, qui cùm duos ex ſuis Presbyteris deprehendiſſent, alterum quidem interfecerunt, alteri exciderunt digitum, oculum effoderunt: *Unum trucidaverunt, alterum effoſſo oculo, digitoque amputato, truncaverunt.* Et mox ſanctiſſimus Pater inſtantiſſimè orat, ut ne talionis pœna plectantur: *Ut eis paria non retribuantur.* Et alibi: *Nolumus paſſiones ſervorum Dei, quaſi vicetalionis paribus ſuppliciis vindicari, &c. Hoc volumus ſufficere ut vivi, & nulla corporis parte truncati, vel ab inquietudine inſana ad ſanitatis otium, legum coercitione dirigantur, vel à malignis operibus alicui utili operi deputentur. Vocatur quidem & iſta donatio, ſed quis non intelligit, magis beneficium, quàm ſupplicium nuncupandum; ubi nec ſæviendi relaxatur audacia, nec pœnitentiæ medicina ſubtrahitur?* Piiſſima & æquiſſima ea eſt Clericororum vindicta, quam expetant, non mortem inferri reis, non membra truncari, ſed pœnam indici, quæ unà pœnitentiâ ſit, iis laboribus, qui corpus exerceant, animam emaculent.

piſt. 160.

piſt. 159.

XXII. Sacerdotes Ægyptiorum, ſicut & Iſaelitarum memorat Syneſius, Sacerdotium ſimul atque Imperium adminiſtraſſe. Itaque vitio verti illis non potuiſſe, ſi noxiorum cruore manus tingerent. At cùm Eccleſiæ Sacerdotium ſpiritualibus functionibus ſit totum dicatum, jam non poſſe Clericos eas exercere dignitates publicas, quæ impiorum facinora ultum eunt, ut in pace & otio degant innoxii. *Nam & Ægyptii, & Hebræum genus longo tempore Sacerdotum imperio uſi ſint. Sed poſteaquam utriuſque vitæ factum eſt divortium, & alia ſacris, alia principatui eſt attributa, aliiſque negotiis gerendis, nos fundendis precibus præpoſiti ſumus: quibus lex vetat manum ad jura legeſque porrigere, & vel ſceleratiſſimum interficere, &c.* Epiſt. 221.

XXIII. Quod ait autem Syneſius Moſaicum & Ægyptium Sacerdotium ſociari utique potuiſſe cum eo juſtitiæ zelo, quo impiorum ſanguis funditur: non repugnabo equidem: ſed ſubmonebo tamen, ne ipſos quidem Gentiles præteriſſe eam decoris & honeſtatis legem, quæ ſacros Miniſtros ad clementiam invitat; utque ne morti, ſed reſipiſcentiæ reorum operam dent. Author eſt Suetonius Titum Imperatorem acquieviſſe lubentiſſimum dignitati ſubeundæ ſummi Pontificis, ut ne cujus unquam mortis judicio ſubſcriberet, eundemque ſpopondiſſe, in ſeque recepiſſe, adeoque præſtitiſſe id quo nihil ad animi magnitudinem mirabilius, malle inferri ſibi, quàm inferri à ſe cuiquam mortem. *Pontificatum maximum ideo ſe profeſſus accipere, ut puras ſervaret manus, præſtitit fidem; nec author poſthac cujuſquam necis, nec conſcius, quamvis interdum ulciſcendæ cauſa non deeſſet: ſed periturum ſe potius, quàm perditurum adjurans.*

XXIV. Poſtremis his verbis ſignificatur haud dubiè voluntas Titi certa & conſtans, occidi potius, quam occidere quemquam, etiam in ſui defenſionem. Inquiri hìc poſſet, an irregulares illi etiam fuerint, qui ſub moderamine inculpatæ tutelæ, quempiam ne occiderentur occiderint. Sed eam præſtat ſegregare quæſtionem in alia inferiùs capita. Unum hìc addo, antiquos Canones pœnitentiæ addicere homicidas, non voluntarios tantùm, ſed & involuntarios: eoque videri etiam eos implicarè, qui ſui tuendi cauſa & neceſſitate compulſi, etſi minimè velint, quempiam occidunt. Pœnitentiæ autem comes eſt individua irregularitas. Canones autem indiſcriminatim omnes homicidas habent, nec ab aliis eos ſegregant, qui vitam ne perderent abſtulerint. *Ut qui voluntarie homicidium fecerint, in noviſſimo vitæ reconcilientur. Ut qui caſu homicidium fecerit, quinque annis pœnitentiam agat.* Hi ſunt Ancyrani Canones à Ferrando in Breviarium conjecti. Ferrand. Dic. Can. 153. 154.

XXV. Venio ad aliud priſcæ diſciplinæ caput, ei quam hìc tractamus conjunctiſſimum. Pœnientia fungentes, vel defuncti, ad militiam ire, vel redire non poterant. Apertiſſimè Leo Magnus in Epiſtola ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem. *Contrarium eſt omnino Eccleſiaſticis regulis, poſt pœnitentiæ actionem redire ad militia ſæcularem; cùm Apoſtolus dicat, Nemo militans Deo, implicet ſe negotiis ſæcularibus. Unde non eſt liber à laqueis diaboli, qui ſe militia mundana voluerit implicare.* Fatetur ibidem Leo innocuam per ſeſe eſſe militiæ profeſſionem: *Etſi innocens ſit militia.* Sed ita & cum ea & cum hominibus comparatum eſt, ut qui illi diutiùs vacant, non ferè poſſint non in aliquas ſubinde incurrere offenſiones, vitæque licentioſæ nequitias. De militibus enim dici poteſt, quod ait ibidem Leo de Mercatoribus: Non poſſe ferè eos non lapſare aliquando, dum vias decurrunt tam lubricas; non poſſe non aliquando delabi in foveam, circa quam tamdiu incautiùs oberrant. *Difficile eſt inter vendentis ementiſq; commercium non intervenire peccatum.* Si C. 12. 14. C. 10.

militia ergo iis prohiberetur, qui pœnitentiam vel agebant, vel egerant, quòd multis prolapsionis periculis sit implicata: quì ad Clerum admissi essent milites? Summovendi utique erant ab Ordinibus milites, à quibus ablegabantur pœnitentes, qui ne militare quidem permittebantur, ne in novos incideret scopulos innocentia, jam recuperari cœpta. Nec alia erat ratio Munerum & Officiorum publicorum, quibus & ipsis pœnitentes interdicebantur, adeoque & multò magis Clerici, propter eamdem rationem à Leone perstrictam, à Gregorio Magno expressiùs etiam significatam. *Sunt enim pleraque negotia, quæ sine peccatis exhiberi, aut vix, aut nullatenus possunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc necesse est, ut post conversionem animus non redeat.*

Hom. 24. In Evang.

XXVI. Huic Capiti coronidem imponet Basilius, qui justa esse bella pronunciat, quorum sanctus & honestus est finis: & hostili etiam & bellico sanguine fœdatas manus, censet tamen triennio à communione ablegandas esse. *Cædes in bellis factas Patres pro cædibus non reputavere, ut mihi videtur, ignoscentes iis, qui pro pudicitia & pietate decertant. Rectè autem habet fortè consulere, ut qui sunt manibus non puris, sola trium annorum communione abstineant.* Si justa sunt bella, eccur toto triennio abstinentur milites participatione sacræ Hostiæ, qui ejus forsan gloriæ qui certè justitiæ tuendæ sanguinem suum impenderunt? Testatur Balsamon eum Canonem, quanquam Basilii nomini & sanctitati consentientem, in usum numquam fuisse vocatum, quòd is milites à communione in perpetuum excluderet. Eo tamen ceu clypeo munierunt se Græci adversùs Phocæ Imperatoris irreligiosos conatus, cùm Martyrum albo inscribi vellet milites omnes qui in bello caderent. Demonstratum est à Morino nostro plures Latinorum Basilio subscripsisse, idem sensisse, idem etiam secutos esse. Utcumque se res habuerit, multò æquius fuit milites Clericatu in perpetuum ablegari, quàm aliquanto tempore à communione.

Ad Amp. Can. 13.

De Pœnit. L. 5. c. 24.

Porrò cùm irregularitates hæ omnes Militum, Judicum, Curialium, & ratiociniis publicis obligatorum, tantoperè inter se cohæreant, non immeritò hìc contextæ fuere omnes, quod ad primam Ecclesiæ ætatem attinet; similiterque deinceps unà contexentur, observato tantùm temporum discrimine.

CAPUT LXVII. *P.2.l.2.c.21.*

De Servorum & Curialium irregularitate, sæculo VI. VII. & VIII.

I. Episcopatus absolvit à patria potestate.
II. Et à Curialium servitute.
III. Vicariæ Justiniani leges in Clericos qui ordinantur.
IV. De eadem re leges Ecclesiæ Hispanæ.
V. Non sinunt Concilia Galliæ, ut Clerici Majores rursus in servitutem revocentur.
VI. De libertis & servis Clericorum.
VII. His consonans Gregorii Magni doctrina.
VIII. Mauricius Imperator Curiales Clericatu excludit. Ei legi assentitur Gregorius Papa.
IX. Sed illi alteri refragatur legis capiti, quo à Monasteriis quoque excludebantur.
X. XI. XII. Ratio hujus discrepantiæ. Quantum distaret Clerus à claustris.
XIII. XIV. Qua occasione cœperint sæculares Clericatum vehementiùs ambire.
XV. XVI. Poterant & Curiales aliquando tandem Clero inscribi, post diutina experimenta.

I. SErvitus cum Regio Christi sacerdotio copulari nulla ratione potest. Quin & à potestate patria summus Sacerdos Episcopus eximitur. Cùm eodem privilegio Patritios ornaret Justinianus, iniquum & præposterum esse ajebat, ut Patres Imperatorum cùm essent, sub alterius essent potestate. *Non enim decens putavimus, ut hos, quos nos in officium Patrum provehimus nostrorum, hi sub aliena sint potestate.* Illud quoque adnotat, ipsam militiam, & vel minimam quamque publicam dignitatem, usque adeo sociari non posse cum servitute, ut qui his donantur non nesciente domino, ut ab ejus servitio statim absolvantur. *Nam si sancivimus, ut si quis servus sciente domino mereatur militiam, aut quamlibet dignitatem adipiscatur, repente ab imperio liberetur, & in ipsam rapiatur ingenuitatem, &c.* Sua Episcopi inauguratione fidelium omnium Patres evadunt, ita jam non possunt ipsi sub patria cujusquam esse potestate. *Palam est sanctissimis Episcopis ipsa ordinatione etiam suam potestatem acquiri. Qui enim omnium sunt spirituales Patres, quomodo sub aliena potestate consistant?*

Novell. 81 Præf. c.1.

II. Multò æquius erat, ut à servitute eximeret Episcopatus; idque etiam alia Constitutione sancit idem Imperator. *Post ordinationem verò servili & ascriptitia fortuna Episcopos liberos esse præcipimus.* Illud quoque ab eo declaratum est, Episcopatu infringi omnes eorum compedes, qui *Curiales & Officiales* vocabantur, ut qui mancipati essent muneribus, quæ vincula potiùs servitutis, quàm ornamenta cujusquam dicenda fuissent dignitatis; dummodo fuissent ordinati antequam ejusmodi ordinationes lege à se data, aut innovata prohiberentur.

Novell. 123. c. 4.

III. Quoad alios Ordines, si ordinaretur servus, domino conscio, nec reclamante, jam hinc liber erat, silentio ipso consensum præ se ferente. Si inconsulto domino ordinaretur, intra anni spatium repeti poterat; eo elapso jam non poterat. Si ad eum modum libertatem nactus, à Clericatu deficeret, in pristinæ servitutis nexus relabebatur. Qui verò terræ potiùs quàm domino mancipati erant, ordinari poterant, invito etiam domino terræ, dummodò in ejusdem ditionis ambitu, & eorumdem agrorum culturam exercerent. *Adscriptitios autem in ipsis possessionibus quarum sunt adscriptitii, Clericos etiam præter voluntatem dominorum fieri permittimus; ita tamen ut Clerici facti impositam sibi agriculturam adimpleant.* Si denique servi triennium totum in Monasterio exigant, nec repetantur à domino, jam tum liberi sunt, nec à Monastica deinceps abstrahi possunt professione.

Novel. 123 c.17.

Cod. l. 1. De Episc. & Cler. c. 36. Novel. 5. c.2.

IV. In Hispania poterat Episcopus servos Ecclesiæ libertate donare, & tum ordinare: si duplicato hoc beneficio ad eximia quædam virtutis incrementa excitarentur, ad Ordines vocabantur superiores: si ea gratiarum largitate abuterentur, bono spoliabantur, quo pejores fiebant. *Qui ex familiis, Ecclesiæ servituti devocantur in Clerum, ab Episcopis suis liberari necesse est, ut percipiant donum; & si honestæ vitæ claruerint meritis, tunc demum majoribus fungantur officiis: quos verò flagitii sordidaverit incorrigibilis noxa, perpetua servitus conditionis religet in catena.* Hæc constituta sunt in Concilio Toletano IX. ubi liquebat, non vilescere oculis Ecclesiæ servos, eo uno quòd servi sint: cùm qui virtute clarebant, hi ad summas vocarentur dignitates, quanquam servi fuissent: cùm denique in ipsa servitute tyrocinia possent poni earum virtutum, quę Clericatum maximè & deceant, & promereantur.

Can. 11.

Hinc est, quòd Emeritense Concilium Parochis præcipit, ut juniores Ecclesiæ suæ servos iis imbuerent litterarum & virtutum rudimentis, ut hinc adsciscì possent Clerici, Ministrique & adjutores ad sacra munia. *Parochiani Presbyteri, juxta ut*

in

Can. 18. *in rebus sibi à Deo creditis sentiunt habere virtutem, de Ecclesiæ suæ familia Clericos sibi faciant: quos per bonam voluntatem ita nutriant, ut & Officium sanctum dignè peragant, & ad servitium suum aptos eos habeant.* Quæ Regulæ non se porrigunt nisi in servos Ecclesiæ, in quos summa illi potestas erat, ut cùm luberet, manumitterentur. Privatorum autem servos, si ita domini manumitterent, ut aliqua sibi in eos jura & obsequia retinerent, Concilio Toletano IV. visum Can. 71. est irregularitate non solvi. *Qui verò retento obsequio manumissi sunt, pro eo quod adhuc à Patrono servitute tenentur obnoxii, nullatenus sunt promovendi.*

V. Venio ad Canones Ecclesiæ Gallicanæ, summa prorsus in hac maximè parte admiratione dignos. Statuit enim Concilium Aurelianense I. ut si servus Presbyteratu, vel Diaconatu exornaretur inscio domino, Episcopus duos ei restituere servos alios teneretur, siquidem conscius esset servilis eorum conditionis: si nescius erat Episcopus, tum domini damnum resarciri debere ab eo, qui Ordinationi præsentarat, vel qui testimonio Can. 8. suo juverat. *Si servus absente, aut nesciente Domino, & Episcopo sciente quod servus sit, Diaconus aut Presbyter fuerit ordinatus; ipso in Clericatus officio permanente, Episcopus eum domino duplici satisfactione compenset. Sin verò Episcopus eum servum esse nescierit, qui testimonium perhibent, aut eum supplicaverint ordinari, simili redhibitione teneantur obnoxii.* Ergo ad eum modum sejungi non poterat Ordo sacer à libertate; nec Episcopus solus, ut à Justiniano declaratum fuerat, sed & Presbyter & Diaconus, cùm secundo sint, tertioque in gradu sacerdotii Christi, in servitutem revocari numquam poterat ex his Ecclesiæ Gallicanæ decretis.

Aurelianense verò Concilium V. decrevit, ut servus si quis præter assensum domini ordinatus esset, obsequia illi solita exhiberet, quæ quidem Ordinis sui dignitati non obstreperent; si qua verò exigeret dominus indecora & importuna, duos Episcopus servos restitueret pro eo qui ordinatus Can. 6. esset. *Si sæcularium servus esse convincitur, ei qui ordinatus est, benedictione servata, honestum Ordini domino suo impendat obsequium. Quod si sæcularis dominus amplius eum voluerit inclinare, ut sacro Ordini videatur inferre injuriam, duos servos, sicut antiqui Canones habent, Episcopus, qui eum ordinavit, domino sæculari restituat; & Episcopus eum quem ordinavit, ad Ecclesiam suam revocandi habeat potestatem.*

VI. Cùm liberti verò nexibus adhuc nescio quibus Patrono essent implicati, vetat hæc Synodus eos ordinari, nisi cum illius assensu. Si Clerici porro essent, quorum servi citra eorum consensum ordinati essent, servi iidem restituebantur domino, nec alii pro eis substituebantur; propterea quòd nemo non sibi persuaderet, Clericum à Clerico, tametsi dominum à servo, nihil obsequii postulaturum, quod Clericatum deCan. 26. honestaret. Nec his adversum quidquam præcipitur Canone Concilii III. Aurelianensis, sed generali tantùm legi robur adjicitur novum, ne ordinentur servi, & ne ii quidem qui agris colendis ascripti erant. *Ut nullus servilibus colonariisque conditionibus obligatus juxta statuta sedis Apostolicæ, ad Ecclesiasticos honores provehatur.* His postremis levamenti postea aliquid addidit Justinianus, ut suprà jam dixi.

VII. Universim ab Ordinibus sacris exclusit Gregorius Magnus omnes prorsus, qui quocumque servitutis vinculo tenerentur, convenienter antiquissimis Sedis Apostolicæ statutis, quæ modò à Concilio Aurelianensi III. commendabantur. L. 1. Ep. 25. *Ne vel Curiæ, vel cuilibet conditioni obnoxium ad sacros Ordines permittas accedere.*

VIII. Inde est quòd & Curiales, hoc est, mi-

norum urbium Senatores, in irregularium classem referebantur, quòd eorum tum personæ, tum res vinculo publicæ servitutis constringerentur. Eoque etiam in numero habendi sunt, qui publicis administrationibus functi fuerant, donec rationibus redditis absoluti essent. Cùm in eam rem Mauritius Imperator legem promulgasset, vehementer illi applausit Gregorius Magnus, ex eo quidem capite, quo Canones antiquissimos confirmabat, Clericatuque interdicebat eos, qui administrassent res publicas, & necdum se iis rationiniis explicassent. *Dominorum pietas sanxit, ut* L. 2. Ep. 62. *quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad Ecclesiasticum officium venire non liceat. Quod valdè laudavi, evidentissimè sciens, quia qui sæcularem habitum deferens, ad Ecclesiastica officia venire festinat, mutare vult sæculum, non relinquere.*

IX. At magna animi zelique contentione reluctatus est Gregorius alteri ejusdem legis capiti, quo janua etiam Monasteriorum his omnibus intercludebatur. Monuit enim Imperatorem, posse Monasteria succedere in eorum rationes & debita, atque urbibus satisfacere. *Quod verò in eadem lege dicitur, ut ei in Monasterio converti non liceat, omnino miratus sum, dum & rationes ejus possint per Monasterium fieri, & agi potest, ut ab eo loco, in quo suscipitur, debita ejus solvantur.*

X. Itaque Clero & Claustro multum Gregorius interposuit discriminis. Concessit enim Clero eliminandos, qui rationibus publicis obligati adhuc essent: quod & alibi rursum firmavit de Curialibus: *Ne obnoxius Curiæ compellatur post sacrum* L. 3. Ep. 26. *Ordinem ad exactionem publicam redire.* At postquam absoluti fuerant ratiociniis publicis, in Monasteria devolare concessit. *Quod si etiam tales* L. 7. Ep. 11. *Monasterium petant, suscipiendi nullo modo sunt, nisi priùs rationibus publicis absoluti fuerint.* Hoc temperamento sanctissimus Pontifex Imperatoriam legem mitigavit.

XI. At cùm objiceretur posse hos etiam post rationes redditas, & exsoluta debita, non sine Ecclesiæ subsidio aliquo eis præstito; posse, inquam, tum liberos videri, & Clero ascribi. Respondebat Gregorius posse adscribi & Clero, sed tardiùs Ibmide. & circumspectiùs: *Hoc maximè exhortans, quod hi qui sæculi actionibus implicati sunt, in Clero Ecclesiæ præpropere suscipiendi non sunt.* Hoc alterum est delinimentum, quo Gregorius legem Mauritii temperavit, quando ejus diploma ad Metropolitanos omnes sui Exarchatus transmisit, pro recepto more Patriarcharum.

XII. Tardiùs autem admittendorum in Clerum, quàm in Monasteria Curialium, & aliorum id genus, ea prompta & obvia suberat ratio, quòd adeundæ Monasticæ professionis propositum manare non poterat, nisi à voluntate sincera & casta profitendæ pœnitentiæ, & amplexandæ in posterum unius æternorum charitatis: cùm Clericatus cupiditas posset ex carnali terrenarum vel opum, vel dignitatum libidine proficisci. *Quia dum in Ecclesiastico habitu, non dissimiliter quàm vixerant, vivunt, nequaquam student sæculum fugere, sed mutare.*

XIII. Refricanda hìc verò memoria eorum est, quæ suprà addocuit jam in Gregorii Magni vita Joannes Diaconus: profligatos ejectosque fuisse ab eo Laicos omnes à Pontificio Palatio, & ab administratione patrimonii Ecclesiæ sacri: Clericos verò in eorum locum adscitos: tum verò Laicos, ut ne sibi dessent, neu jacturam facerent tanti & splendoris & lucri, irrupisse quodammodo in Clerum, & attonderi se voluisse, non ut terrenas circumciderent cupiditates suas, sed ut avaritiæ & ambitioni servirent in Clericali veste & professione qua his maximè vitiis bellum indicitur. *Nemo* L. 2. c. 15. *Laicorum quodlibet Palatii ministerium, vel Ecclesiasticum patrimonium procurabat, sed omnia Ecclesiastici juris munia Ecclesiastici viri subibant,*

nimirum laicis ad armorum solam militiam, vel agrorum curam continuam deputatis. Ob hocce nonnulli Procerum sub obtentu religionis primo tonsurari cœperunt. Quorum tergiversationi Mauritius Imperator prudenter occurens, data lege præcepit, ut quisquis fuisset publicis administrationibus implicatus, ei ad Ecclesiasticum officium venire non liceret. Quam legem Gregorius super hoc valdè laudavit, dicens: Qui sæcularem habitum deserens, ad Ecclesiastica officia venire festinat, non relinquere cupit sæculum, sed mutare.

XIV. Ubi observari æquum est, nec Clericatui, nec verò Ordinibus sacris studuisse mancipia hæc terrenarum cupiditatum, sed Officiis Palatinis, administrationi patrimonii sacri: ideoque non animum, non vitam sæcularem exspuere eos voluisse, sed aliis eam oblectare nugamentis. *Ecclesiastica officia, Palatii ministerium, Patrimonii Ecclesiastici procuratio.* Nec enim ambigere quisquam potest, quin immensa quædam intercapedo & distantia sit hinc Clerici, qui longis virtutum rudimentis imbutus, & æternorum charitate incensus, res Ecclesiæ temporales administrat, nullo eis amoris glutino, nullo privatæ voluptatis sensu, ingemiscens potiùs quàm adgratulans sibi, unoque perfusus gaudio pauperibus subveniendi, suique dejiciendi ad functiones tantò humiliores, quantò à spiritalibus alieniores: inde Laici, qui res Ecclesiæ temporales tractat & administrat, tamquam ambitionis & avaritiæ materiam valdè opportunam. Clerici quibus Palatinas & Ecclesiasticæ rei administrationes commendabat Gregorius, ejusmodi erant quales primò delineavi: quos autem arcebat Mauritii lex à Gregorio temperata, alterius hujus erant ordinis. Ideo & Gregorius unam maximè damnabat præposteram festinationem. *Festinat præposterè.* Si enim ratiociniis se primùm publicis extricassent, si deinde in Clero non ambissent, nisi inferiora minorum Ordinum subsellia, si vel maximè ad hæc adeunda longo se religiosarum virtutum tyrocinio expurgassent, nequaquam illis occludi potuisset aditus in Clerum.

XV. Præluserat in eam rem Justinianus, admis-
Novel. 6. c. 1 sis etiam ad Episcopatum Curialibus, qui ab adolescentia in Monasteria subjissent, abdicata antè quarta parte bonorum suorum, ad onera ea exolvenda, quibus sui illos natales subjecissent. *Et neque ex Officiali, aut ex Curiali veniat fortuna,*
Novel. 38. *nisi tamen ex novella ætate, secundùm quod jam dispositum est, in Monasterio constitutus, fortuna liberetur, quartam tamen priùs substantiæ reddens Curiæ.*

Alia verò quapiam Constitutione edixit Imperator, ut quindecim saltem annos contrivissent in exercitiis antè Monasticis, quàm ad Episcopatum extollerentur. *Curialem verò, vel Officialem, qui*
Nov. 123. c. 1. *quindecim annis in Monasterio conversatus est, & ad Episcopatum provocatus, liberum esse propria fortuna, ita tamen ut liberatus à Curia quartam partem suæ substantiæ sibi retineat, reliquis ejus rebus secundùm nostram legem Curiæ & fisco vindicandis.* Liberum etiam esse vult, ut ad minores Or-
Ibid. c. 15. dines suscipiantur, qui eisdem nascendo vinculis innexi, per annos quindecim in Monasteriis decursos, singulari pietate claruerint. Edixit denique
Novel. 137. c. 2. Cod. l. 1. De Ep. & Cl. Lege 52. Justinianus in Lege Codicis, ut qui hactenus ex Curialibus Presbyteratu exornati fuissent, fruerentur privilegio, quod Theodosius & Valentinianus lege publicassent, ut Presbyteratu ipsi quidem fungerentur, dominis verò per substitutos ministrarent: at in posterum si quis ejusmodi ordinarentur Presbyteri, ii & eo honoris gradu ejicerentur, & in originis suæ loca servitutem suam obituri ablegarentur.

XVI. Servitutes ergo hæ publicæ & civiles Decurionum, Curialium, & Officialium, & Administratorum publicorum: arcebant illæ quidem à Clericatu, non à Monasteriis, per quæ posteà in Clericatum ipsum aditus panderetur. Prima harum legum quartam tantùm partem bonorum Curialis Monasterium ineuntis detruncabat: leges sequentes tres partes eorum Curiæ municipali addicebant. Quæ harum legum concordia excogitari possit, non satis video; nisi fortè Justinianus ipse à prima sua decessit sententia. Sed illud mihi constat, ipso ingressus in Monasterium tempore eam rerum vel pecuniæ summam dependendam fuisse, ut eo veluti pretio libertas redimeretur.

CAPUT LXVIII. *P. I. l. 2. c. 22.*

De Irregularitate Militum, & eorum qui occidunt, sæculo VI. VII. & VIII.

I. Milites duplici ratione irregulares, & propter servitutem ipsius militiæ, quam sunt professi, & propter sanguinem quem fundunt.

II. Milites Gregorius in Claustris admittit, diu probatos. Qua de causa.

III. Qui dominorum consensus minùs necessarius esset, cùm agebatur de militibus, & servis Ecclesiæ.

IV. Qui sanguinem fundunt, sacerdotio abstinentur.

V. Conciliorum Hispaniæ mitigationes.

VI. Nonnulla in eas observantur.

VII. Rursus de Mauritii lege à Gregorio temperata.

I. ERant & milites irregulares, Ordinumque & Clericatus extorres, tum ob servitutem, quam ipsa profitenda militia induerant, tum ob fundendi sanguinis quandam necessitatem. Obser-
L. 2. Ep. 62. & L. 7. Epist. 11. vat quidem Gregorius lege Mauritii, tantis ejus querelis impetita, prohibitos fuisse Clericatu Administratores publicarum rerum, milites autem Monasteriorum aditu; non ait autem Clericatu eam militibus interdixisse, ut qui nunquam illis patuisset.

II. Nec prohibere potuit lex Mauritii, quin Gregorius ad professionem Monasticam admitti juberet milites, diutiùs probatos, nempe Novitiatus triennio, quod in sæculari veste peragebant. Si eo postea virtutum studio inflammarentur, quod Monachos deceret, non Clericatu dumtaxat, sed & summis Cleri dignitatibus ornari posse censebat, dum ne quo eorum scelerum sordidassent manus, quibus lex pœnas capitales indicit. Favet & Joannes Diaconus in Gregorii vita huic sententiæ, de militibus serviisque Ecclesiæ, qui turmatim in Clerum irruebant. Non statim illis unquam aditum ad Clerum patefaciebat, ne servitutis potiùs humanæ fuga, quàm divinæ amor illos ageret & incitaret ad Clerum. Sed post triennalem probationem Monasteriorum illis fores pandebat; si autem diutino Monasticarum virtutum curriculo exhausto, sacerdotio jam non impares viderentur, eo donari jubebat. *Verùm dum ad Clericalem professionem, tam ex Ecclesiastica, quàm ex sæculari quoque militia, diversis occasionibus quotidiè, pene innumerabilis multitudo confluëret; Pastor ad* L. 6. c. 16. *omnia providus, nequaquam eos ad Ecclesiastici decoris officium, sed ad capiendum solummodo Monachicum propositum suscipiendos esse censebat, dicens: Multos ex Ecclesiastica familia, seu sæculari militia novimus ad omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitute liberi, in divino servitio valeant familiariùs in Monasteriis conversari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiendi Ecclesiastici, vel sæcularis juris dominium, occasionem præbemus. Si verò festinantes ad omnipotentis Dei servitium, incautè retinemus, illi invenimur negare quædam, qui dedit omnia. Un-*

de

de neceſſe eſt, ut ſi quis ex juris Eccleſiaſtici, vel ſæcularis militiæ ſervitute ad Dei ſervitium converti deſiderat, probetur prius in laico habitu conſtitutus. Et ſi mores ejus atque converſatio bono deſiderio illius teſtimonium perhibuerint, abſque ulla retractatione ſervire in Monaſterio omnipotenti Deo permittatur, ut ab humano ſervitio liber recedat, qui in divino amore diſtrictiorem ſubire appetit ſervitutem. Si autem & in Monachico habitu ſecundùm Patrum regulas irreprehenſibiliter fuerit converſatus, poſt præfixa ſacris Canonibus tempora, licenter jam ad quodlibet Eccleſiaſticum officium provehatur; ſi tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in Teſtamento veteri morte mulctantur.

III. Servos Eccleſiæ & milites Imperii in eadem hìc quidem claſſe collocat Gregorius: quòd militia ipſa quoque tot annorum quodammodo ſervitus eſſet, quot ſtipendia facere tenebantur milites, ex variis variorum Imperatorum decretis. 2. Non jubet Pontifex expectari aſſenſum dominorum, ut pateant Monaſteria vel Eccleſiæ ſervis, vel militibus. Secus autem de ſæcularium ſervis. Ratio in promptu eſt. Quòd non tam ſtricta ſervitus eſſet militum, quàm verè ſervorum. Quoad Eccleſiæ ſervos non poterat non longè clementius & ſuavius eſſe Eccleſiæ in eos dominium; & tantum abeſt, ut eorum converſioni ac ſaluti obicis aliquid aut morarum objicere poſſet, ut contra viam ipſam aperire, dilatare & complanare deberet. 3. Itaque duo tantùm præcavenda erant in ſervis Eccleſiæ & militibus; ne falſæ converſionis prætextu ignavi quique ab exercitu deſciſcerent, & ne ſimulatores quidam magis quàm ſinceri pietatis æmulatores, ſervitutem Eccleſiæ detrectarent. His malis obviabatur, tum longo illo antè tyrocinio, de quo ſuprà; tum Monaſticarum inſtitutionum aſperitate. In pœnitentia enim & auſteritate vitæ Monaſticæ decurri videbatur ſervitus quædam & militia aſperior duriorque, quàm illa quam fugitabant. *Ut ab humano ſervitio liber recedat, qui divino amore diſtrictiorem ſubire appetit ſervitutem.*

Gall. p. 130.

IV. Jam quoad aliud caput de fundendo humano ſanguine, Zachariam Papam percunctatus eſt ſanctus Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus, de Epiſcopis quibuſdam bellacibus, qui cum exercitibus proficiſcebantur, qui palam coramque in acie manus conſerebant, manuſque promiſcuè Paganorumque Chriſtianorumque cruore contaminabant. *Pugnant in exercitu armati, & effundunt propria manu ſanguinem hominum, ſive Paganorum, ſive Chriſtianorum.* Reſponſum eſt à Pontifice, diſcingi & deponi debere Epiſcopos, Presbyteros Diaconoſque, qui humano cruore manus imbuiſſent. *Aut ſi ſanguinem Chriſtianorum, ſive Paganorum effuderunt, &c. ne permittas ſacerdotio fungi.*

V. Aliquantò mitiùs conſuluerat Concilium Ilerdenſe in eos Clericos majores, qui dum urbes obſiderentur, ſanguinem hoſticum fudiſſent. Monet Concilium manus eas quæ myſticè Agnum cæleſtem immolant, funduntque ejus immaculatum ſanguinem pro omnium hominum ſalute, tingi non debere hominum ipſorum ſanguine & cæde: eo flagitio contaminatos pœnitentiæ per biennium addici; jejuniis item, vigiliis, eleemoſynis, jugique precum ſacrificio: ut ſtrenuè hoc ſtadio decurſo, ſuis reſtituantur Ordinibus, ſuperioribus omnino abigantur. *De his Clericis, qui in obſeſſionis neceſſitate poſiti fuerint, id ſtatutum eſt, ut qui altario miniſtrant, & Chriſti ſanguinem tradunt, & vaſa ſacro officio deputata contrectant, ut ab omni humano ſanguine etiam hoſtili abſtineant. Quod ſi in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quàm communione priventur: ita ut his duobus annis vigiliis, jejuniis, orationibus & eleemoſynis, pro viribus quas Dominus donaverit, expientur, & ita demum officio vel communioni reddantur, ea tamen ratione, ne ulteriùs ad officia potiora provehantur.*

VI. Multa hoc Canone lenimenta hujus irregularitatis continentur. 1. Presbyteri ipſi & Diaconi, qui dum hoſtes urbem circumvallatam obſident, eorum quempiam interemerint, poſt biennalem pœnitentiam & ſuſpenſionem, ſeſe ſuoſque Ordines recuperant. 2. Ne ſubjiciuntur quidem Clerici minores huic pœnæ. Unde & illis hæc tota prorſus remittitur irregularitas. 3. Multò minùs ergo hinc irregularitas militibus imminet, ſi poſtea cæleſti ſe militiæ inſcribi ambiant. Ita opportuniùs tunc diſpenſabatur in neceſſitate inevitabili propugnandæ urbis quæ obſideretur, quàm fuiſſet in ejus oppugnatione. Non improbabat Gregorius, Monachos Clericoſque ſuo ordine operas commodare ſuas ad murorum obſeſſæ urbis tuitionem. In enarrandis Juſtiniani bellis in Perſide, Theophanes, & ante eum Procopius, ſilentio non præteriere Monachorum excubias ad murorum defenſionem. L. 7. Ep. 75.

VII. Nec præteriri fas eſt hoc ſaltem loco, quid in prioribus Decretis ſuis novarit tandem Gregorius, circa militum Monaſticum ſeceſſum. Prohibuit enim eos inconſulto ſe admitti, vel ante biennii tyrocinium attonderi. Certè poſtremum hoc decretum ad omnes pertinet Monacos. Vide quid ad Epiſcopum Neapolitanum perſcribat. *Monaſteriis omnibus fraternitas veſtra diſtrictiùs interdicat, ut eos quos ad convertendum ſuſceperint, priuſquam biennium in converſatione compleant, nullo modo audeant tonſurare.* Et infrà: *Miles verò ſi converti voluerit, niſi priùs nobis renuntietur, nullus eum ſine noſtro conſenſu, qualibet præſumat ratione ſuſcipere.* Eo jam capite legem Mauritii emollierat. Vetuerat Imperator in Monaſteriis ſuſcipi milites. Id mitigavit Gregorius, conceſſo ut poſt biennii probationem ſuſciperentur. Denique vendicavit ipſe ſibi examen & judicium vocationis militum, ne laborum potiùs & vexationum corporalium fuga, quàm cæleſtium virtutum & ſpiritalium deliciarum amore excitarentur. L. 8. Ep. 23.

CAPUT LXIX. *P. 2. l. 2. c. 23.*

De Irregularitate Judicum criminallum & capitalium cauſarum ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Prohibent Concilia Hiſpaniæ, ne Clerici ipſi pronuntient, aut à Judicibus quos in poteſtate ſua habent, pronuntiari ſinant & executioni mandari capitales ſententias, vel mutilationis.

II. III. Varia eorum Conciliorum exempla.

IV. In eos Canones aliqua adnotantur. Non inclementer tantùm aliàs ageretur, ſed in multos peccaretur.

V. VI. Eadem in Galliis diſciplina, & impunitatis reis procurandæ ratio.

VII. Imperatores ipſi majoribus Feſtis reos carceribus eximebant.

VIII. Non omnes tamen, ſed cum modo.

I. NEc criminalium cauſarum poteſt quiſquam Clericus judex fieri, nec earum judex qui fuit, in Clerum poſtea cooptari. Non ſinit Emeritana Synodus, ut Epiſcopus in quemquam reum decernat pœnam mutilationis. Si tanta ſit criminis atrocitas, debet ejus animadverſionem Epiſcopus publicos ad Judices transferre, quamvis de ſervo aut liberto Eccleſiæ agatur. *Placuit ut omnis poteſtas Epiſcopalis modum ſuæ ponat iræ; nec pro quolibet exceſſu cuilibet ex familia Eccleſiæ aliquod corporis membrum ſua ordinatione præſumat extirpare, aut auferre. Quòd ſi talis emerſerit culpa, advocato Judice civitatis, ad examen ejus deducatur, quod factum fuiſſe aſſeritur. Et quia omnino juſtum eſt, ut Pontifex ſæviſſimam non impendat vindictam, quidquid coram Judice verius*

Can. 15.

patue-

patuerit, per diſciplinæ ſeveritatem, abſque turpi decalvatione maneat emendatum; & ab Epiſcopo ſuo, aut donatus fidelibus ſuis, maneat, qui malum aliquid, quod leges graviter damnant, admiſit; aut abigendi eum Epiſcopus licentiam habebit, &c. Ne tum quidem ex hoc Concilio debet permittere Epiſcopus, ut Judex publicus toti cedat legum rigori; meminiſſe verò, ſe Vicarium eſſe ſummi ejus Pontificis, qui cælis in terras delapſus eſt, non ut damnet, ſed ut ſervet noxios.

II. Adjicitur mox ibidem in eodem Canone, ſi Presbyter aut Parochus exitiali ægritudine conflictatus, ſuſpicatur, alicujus Eccleſiæ ſervorum præſtigiis & maleficio eam ſibi incuſſam fuiſſe: non poſſe eum vel aliquo corporis membro illos mutilare, vel quæſtionis tormentis addicere: ſed judicium implorare Epiſcopi, qui examinatores delegabit & Judices, qui ad eum de re tota referant, ipſe verò pronuntiet quid optimum factu, ut ſerpenti malo occurratur. *Epiſcopus datis bonis hominibus ex latere ſuo, judicem hoc jubeat quærere, & ſi ſceleris hujus cauſa fuerit inventa, ad cognitionem Epiſcopi hoc reducant, & proceſſa ex ore ejus ſententia, ita malum extirpatum maneat, ne hoc quiſquam facere præſumat.* Definitiva hæc ſententia Epiſcopo ſervatur integra, quamvis criminalis eſſet cauſa: propterea quòd non criminaliter urgebatur, ſed civiliter: imò ad ingenium & mores Cleri: hoc eſt, ut expiaretur crimen, nec noxius tamen aut morte lueret, aut membri truncatione. *Ne poteſtas Epiſcopalis pro quolibet exceſſu cuilibet ex familia Eccleſiæ aliquod corporis membrorum ſua ordinatione præſumat extirpare.* Ubi advertis non meras hìc adhiberi proteſtationes, ſeu obnuntiationes, quibus verbo tenus prohiberentur Judices cruenta inferre ſupplicia; ſed re & factis prohiberi.

III. Eandem clementiæ legem Concilium Toletanum XI. innovavit, inculcavitque Clericis omnibus majoribus, quos depoſitioni, & excommunicationi non ante obitum revocandæ ſubjecit, ſi unquam ita ſævirent, ut mortis, vel mutilationis ſententiam in quemquam ipſi proferrent. *His à quibus Sacramenta Domini tractanda ſunt, judicium ſanguinis agitare non licet, & ideo magnoperè talium exceſſibus prohibendum eſt, ne indiſcretæ præſumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum eſt, ſententia propria judicare præſumant, aut truncationes quaslibet membrorum quibuslibet perſonis aut per ſe inferant, aut inferendas præcipiant. Quod ſi quiſquam horum immemor præceptorum, aut Eccleſiæ ſuæ familiis, aut quibuslibet perſonis tale aliquid fecerit; & conceſſi Ordinis honore privatus, & loco ſuo, perpetuo damnationis teneatur ergaſtulo; cui tamen Communio exeunti ex hac vita neganda non eſt, propter Domini miſericordiam, qui non vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat.* Can. 6.

IV. Duo hìc quædam occurrunt, quæ animadverti interſit. Primum eſt, ſi Canone hoc poſteriori prohibeatur tantùm Clericus ipſe pœnam mortis indicere, ſinaturque pati ut eam Judex ſæcularis infligat; priori autem ſanciatur, ut ſumma judicii ſit penes Epiſcopum, qui non patiatur capite, vel membri truncatione quemquam ſceleris pœnam luere: ejus diſcriminis cauſam eam eſſe, quòd priori agatur de ſervis Eccleſiæ, qui unius Epiſcopi ditioni & juriſdictioni ſubeſſent; in poſteriori verò de quibuslibet promiſcuè, qui non ſubſint etiam juriſdictioni Eccleſiæ. Alterum eſt, ſi Clericus in quemquam capitalem ſententiam, aut mutilationis pronunciaret, quamlibet juſtiſſimam, ipſum tamen ingenti obſtringi piaculo, nec mitiori pœna feriendum, quàm quæ hoc Toletano Canone infligitur. Itaque non ea ſolùm eſſet inopia manſuetudinis, & clementiæ: ſed nefaria Chriſti ſacerdotii contaminatio, quæ ipſi tantò acerbiùs luenda foret, quantò juſtitiæ ipſi invidiam faceret, dum ex ea ſibi juſtam accerſeret damnationem.

V. Exemplis certior & illuſtrior res fiet. Compilata fuerat à prædonibus Eccleſia beati Martini Turonenſis. Adeo non in ultionem ſacrilegorum & furum exarſit Gregorius Archiepiſcopus Turonenſis, qui rem ipſe narrat, ut ad Chilpericum Regem ſcripſerit, quo veniam ipſis oraret, quam & exoravit: atque ita Martini injurias ulciſceretur, non alia ratione, quàm qua ipſe ultus eſſet, gratia & remiſſione. *Tunc ergo metuens ne ob illius cauſam homines morerentur, qui vivens in corpore pro perditorum vita ſæpius deprecatus eſt, Epiſtolam Regi precationis tranſmiſi, ne nobis non accuſantibus, ad quos perſecutio pertinebat, hi interficerentur. Quod ille benignè ſuſcipiens, vitæ reſtituit.* Commemoratum eſt ab eodem Gregorio, ut Presbyter ſancti Quintini apud Auguſtam Veromanduorum, cùm Judici indicaſſet eum, qui equum ſibi furto ſubduxerat, non potuerit eum poſtea Judicis ipſius manibus extorquere, nec extremo ſupplicio. Exorabilior judice fuit beatiſſimus ipſe Martyr Quintinus, & reum furcis mortiſque faucibus ſubtraxit, Presbyteri miſertus, qui incredibilem in modum cruciabatur, nec concoquere poterat infamiam, qua aſpergebatur, qui reo mortis author fuiſſet. *Ne mihi fiat in opprobrium, ſi per meam accuſationem moriatur hic homo.* Tametſi enim nihil intactum intentatumque reliquiſſet, ut judicis animum molliret, revocaretque à ſævitia: non eo tamen contentum ſe eſſe debere ducebat, ut famæ, ut ordini, ut conſcientiæ etiam ſuæ conſuleret. Miſſa facio exempla alia, ubi cæleſtibus etiam portentis declaratum eſt, quàm alieni & puri eſſe debeant Presbyteri Clericique à cruenta etiam facinorum ultione. L. 6. c. 10. De Mirac B. Martini L. 1. c. 3. De Glori Confeſſ. c. 72.

VI. Cæſarius Arelatenſis Archiepiſcopus, ut primùm reſcivit, Delatorem eum, qui obtrectationibus apud Principem ſuis in exilium ſe agi perfecerat, ipſummet tandem lapidatione damnatum, & mox periturum eſſe, protinus advolavit, ut illi à terreno Principe remiſſionem pœnæ, à cæleſti Rege criminum pœnitentiam impetraret. *Populo ad lapides currente, ſubitò ad aures viri Dei juſſio Regis præfertur. Properat illico, & ſua interceſſione maluit accuſatorem ſuum ſervare agendæ pœnitentiæ, quàm juſtam animadverſatione puniri, &c. Et hoſti domeſtico clementer ignoſcens, antiquum adverſarium in una re bis vinceret.* Vita Cæſ. n. 10. L. 1. apud Surium d. 25. Aug.

VII. Imperatoribus verò ipſis & Magiſtratibus uſque adeo perſuaſum erat, immortalis Agni ſacerdotes non poſſe non omni virium contentione eniti ad reos mortis ſubducendos: ut eo ipſo tempore & die, quo primùm cæleſtis illa Hoſtia aram cruentavit pro omnium ſalute, ſuique ſacerdotii hæreditatem Apoſtolis conſignavit, carceratos omnes ſolverent, & liberos abire ſinerent. Audi quid de ea re Eligius differat Epiſcopus Noviodunenſis: *Vocatur hæc dies Cœna Domini, &c. Hac die pœnitentibus per indulgentiam ſubvenitur, diſcordes ad concordiam hoc-die redeunt, pacificantur irati judices, & jam latronibus parcunt. Pateſcunt carceres in toto orbe, dant indulgentiam Principes criminoſis, ſervis malis indulgent domini.* Si ita Principes & Judices ipſi afficiebantur, ſemel anno quolibet cùm ad Chriſti myſteria accedentes, ejus quodammodo ſpiritu imbuebantur: nonne eodem ſemper ſpiritu ſacerdotes indui æquum erat, cùm eadem quotidie Agni myſteria celebrent, & omnis eis dies Paſcha ſit? Hom. 11

Potuiſſent huc congeri leges Bojoaricæ, Alemannicæ, aliæque id genus complures, quæ ſexto maximè, ſeptimoque ſæculo viguerunt: & quibus quiſquis Presbyteros, Monachos, & Epiſcopos ſauciaverit, mutilaverit, interemerit, non morti unquam, ſed pecuniariæ tantùm mulctæ addicitur. Landericus Epiſcopus Pariſienſis Abbatiæ ſancti Dionyſii ceſſit, ac dono dedit emendas omnes eorum pecuniarias, qui Clericos in territorio ſancti Dionyſii, aut vulneraſſent, aut affeciſſent morte.

VIII. Codici ſuo inſeruit Juſtinianus eam Theodoſii

dosii Magni Constitutionem, qua Paschæ die jubebantur recludi carceres omnes, dimitti rei. *Ubi primus dies Paschalis extiterit, nullum teneat carcer inclusum, omnium vincula dissolvantur.* Excipit quidem Theodosius enormia quædam crimina, sacrilegia, adulteria, stupra, incestas copulas, raptus, violata sepulcra, homicidia, crimina læsæ majestatis. Sed non sanè Clerici, Monachique ii erant, qui his exceptionibus acquiescerent. Qui impetum faciebant in reos, quos pœnæ eximebant, ut pœnitentiæ substernerent. *Reos ad locum pœnæ pergentes, nullus teneat aut defendat, &c. At si tanta Clericorum, aut Monachorum audacia est, ut bellum potius quàm judicium futurum esse existimetur, &c.* Ea est Arcadii & Honorii Constitutio, qui compescere satagebant zelum ultra metas quandoque inconsideratiùs efferveſcentem Monachorum, Clericorumque. Sed Imperatores vel illi ipsi laudibus extulerunt Episcoporum & Clericorum aliorum humanitatem, qui patientia & Clementia sola irrogatas sibi injurias ultum ibant, eòque inopini adducebant ipsos Principes & Magistratus, ut ad eorum defensionem, Ecclesiæque tuitionem armarentur. *Si quis in hoc genus sacrilegii proruperit, ut in Ecclesias Catholicas irruens, Sacerdotibus & Ministris, vel ipsi cultui locoque aliquid importet injuriæ; quod geritur, à Provinciæ Rectoribus animadvertatur. Atque ita Provinciæ moderator, Sacerdotum & Catholicæ Ecclesiæ Ministrorum, loci quoque ipsius & divini cultus injuriam capitali in convictos seu confessos reos sententia noverit vindicandum. Nec expectet, ut Episcopus injuriæ propriæ ultionem deposcat, cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit. Sitque cunctis laudabile, factas atroces Sacerdotibus aut Ministris injurias, velut crimen publicum persequi, ac de talibus reis ultionem mereri.* Ita tum afficiebantur Clerici, hac mansuetudine & suavitate diffluebant. *Nobis professio repressit studia coercendi*: ajebat Ambrosius de Obitu fratris.

1. Cod. Episc. & Cl. leg.

Idem. ibid.

1. Cod. de Episc. & Cl. Leg.

CAPUT LXX. *P. 3. l. 2. c. 12.*

Irregularitas militum, & eorum qui in Bello sanguinem fuderint, sub Imperio Caroli Magni.

I. Orientis Imperatori significatur, adeo non Martyribus annumerari non posse milites in acie cæsos, ut si superstites essent, pœnitentiæ subjicerentur.

II. In Concilio Constantinopolitano declaratur Canon Basilii, qui milites triennio communione suspendit.

III. Ad cautelam videri potest id decretum fuisse. Æquiùs in Clericos succensebant Synodi, qui quoquo modo occiderent.

IV. Austeritati Canonum non semper obsequebatur Græcorum disciplina.

V. Qui præter voluntatem occidebant, erant nihilominus irregulares, si eo se tum oblectabant lusu, qui legibus improbaretur.

VI. Cùm pœnitentia fructuosissima & salutaris sit pœna, iis etiam imponebatur, qui sub moderamine inculpatæ tutelæ occisuros occiderent: cùm id per leges liceret.

VI. Inclementiæ exempla in Ecclesia Græca.

VIII. In Ecclesia Latina venia & indulgentia peccatorum iis despondetur, qui ad Ecclesiæ defensionem militaverint.

IX. Et in ea tamen quandoque milites pœnitentiæ mancipati sunt.

X. Omnes viæ pacis tentabantur, antequam in causa Ecclesiæ armis decerneretur.

XI. Discriminati quandoque sunt, qui justo quidem bello, sed privatæ cupiditatis instinctu sese implicabant.

XII. Animadversiones in has Disciplinæ varietates.

XIII. Cùm in ambiguo esset, quo quisque stimulo incitaretur ad arma capessenda in militia, ad cautelam pœnitentia militibus imponebatur.

I. QUantumvis justæ sint bellandi causæ, irregulares habentur tamen, quicumque in acie sanguinem fuderint. Voluit impius Nicephorus Imperator Martyrum honoribus & cultu affici milites, qui Imperii defensioni vitam impenderant, referente Cedreno. At contrà nitebantur Episcopi, eamque explodebant legem, objecto Basilii Canone, quo à communione triennio toto abstinentur, qui in prælio etiam quemquam occiderint. *Patriarcham & Episcopos conatus est ad eam legem probandam adigere. Sed horum quidam fortiter resistentes, eum à proposito dimoverunt, prolato in medium Basilii Magni Canone, qui per triennium sacris arceri jubet eos, qui hostem in bello interfecissent.* Cedrenus, pag. 658.

II. Profert Harmenopulus ipsum Basilii Canonem: *Qui hostem occidit, licèt pietatis propugnator, triennio non communicet.* Quin & hoc minimè prætereundum addit: sub Patriarcha Constantino Chliareno coaluisse Synodum, à qua declaratum est, qui latronem interimeret, cùm posset sibi fuga consulere eum, homicidarum pœnis affici debere. *Synodalis est facta cognitio, quod si quis dum latronis insidias effugere posset, non hoc contentus, sed data opera latronem adgressus, interfecerit, tamquam homicida sit puniendus.* Si prior autem latro strinxisset in eum gladium, nulli pœnæ obnoxium fore, si illum occupasset occidere. Si quem autem insignem & civibus formidolosum rogatus quæsisset, & interfecisset, laudibus ornandum esse: sed provida tamen cautione hos omnes, vel laudabiles, vel saltem innoxios homicidas per triennium à communione suspendendos esse. *Sin primus latro gladium adversùs eum sustulerit, tunc ejus interfector nulli pœnitentiæ subjacebit. Enim verò qui utilitatis publicæ causa, cùm valdè rogatus est, latronem quæsitum invenerit & occiderit, non pœna, sed præmiis dignus habebitur. Cautionis tamen causa placuit & hos ad triennium condemnari.* Juris Orie. pag. 58.

III. Hæc ad laicos qui triennio abstinentur à communione propter homicidium, vel etiam necessarium, propriæ vitæ tuendæ causa: vel etiam laude dignum, cùm pestis publica exterminata est. Idque fiebat *cautionis causa, ἀσφαλίας ἕνεκεν.* Nimirum fieri vix unquam potest, ut qui ejusmodi facinus aliquod edit etiam justissimum, non perturbetur tamen aliquantùm, & ultra justitiæ modum commoveatur & efferveſcat aliquantula iræ, vindictæ, inimicitiæ flamma. Itaque verendum semper est, ne in his actionibus quantumvis justis, irrepat cum amore, vel pro amore justitiæ injustus aliquis iracundiæ impetus. Idque in causa fuit, ut illigata sit irregularitas justis etiam his actionibus, ut in eadem rursus Harmenopuli nota observatur: *Clericos autem qui quamcumque cædem admiserint, confestim puniri par est, nullo discrimine hostis habito, vel latronis, vel cujuscumque. Quo factum est, ut Pontifex qui occiderat Agarenum tempore belli, qui gladium adversùs ipsum strinxerat, de Synodi sententia depositus sit.* Erat ergo ea Græcorum pervagata consuetudo, ut Clericos homicidas deponerent, quamvis mortis à se amoliendæ necessitate compulsi fuissent. Laudata est à Paulo Diacono, dubium an etiam approbata sit fortitudo Zenonis Diaconi Ticinensis, qui pugnam inivit, & in acie interemptus est Regis amictus insignibus, & pro Rege ipso habitus. Cunipertus is erat Rex Longobardorum, qui haud mora in hostes tumultuantes, & quasi de occiso adversariorum Rege ferocientes baccantesque impetum faciens, insignem cum primis L. 5. c. 17.

vi-

victoriam reportavit, Zenonis sanguine emptam, cujus egregiam fortitudinis laudem sola obumbrat fuscatque Diaconi dignitas.

Pag. 210. 211. Legere est in Jure Orientali Gesta illius Synodi sub Patriarcha Constantino prolixiùs enucleata, cum legibus & rationibus, quæ tum prolatæ in medium fuere: concluditur denique una & eadem ratione in laicos Clericosque. *Et hæc quidem de laicis, Clerici enim quomodocumque occidentes deponuntur, nulla habita differentia hostium, vel latronum, vel aliorum aliquorum.* Quibus & Balsamonis Commentarius adjungendus est in Canonem L V. Basilii. Inde autem liquidum est adhæresce irregularitatem homicidio, etiam in acie, etiam ad vitæ propriæ tuitionem perpetrato. Quin & complures à Balsamone laudantur leges Imperatorum, quibus Canonum Basilii in hac parte observatio religiosissima commendatur. *Et diversi sancti Basilii Canones Clericum, qui quomodocumque interfecerit, deponi jubent.*

In Can. 65. Apost.

IV. Sed ex ipso eodem alibi Balsamone proditur, has leges, hos Canones in Oriente non tam religiosè observatos reapse fuisse, quàm verbis commendatos. Cùm enim enarrasset, à Nicephoro Phoca interpellatam fuisse Episcoporum Synodum, ut Martyrum albo inscriberentur ii, quos Canones toto triennio à Communione arcebant: addit in eadem Synodo ex Episcopis unum, pluresque ex Presbyteris confessos esse, interfuisse se & pugnasse in prælio: tumque nonnullos ex Episcopis exauthorandos censuisse, at longè plures, ut puta bellaciores, laude & mercede dignos exclamasse. *Complures autem, & qui erant magis militares, eos etiam præmiis dignos esse contendebant.*

In Can. 13.

V. Nec facilè omittendum quod idem adjicit, homicidarum in numero locatos fuisse, qui in ludicro certamine aliquem interemerant: quanquam enim ludicrum id esset certamen, & animi oblectandi causa, non iis tamen quinque ludorum generibus habebatur, quę per leges approbabantur. Itaque in his quinque ludicris pugnis qui quempiam inopinatò & præter voluntatem suam occidunt, extra crimen sunt: at qui occidunt peræq; præter voluntatem, in cannarum, seu baculorum ludo, & rei & irregulares habentur, quòd etsi non cædi, cædis tamen discrimini assensi sint. Et ab his etsi dissonent verba, non dissonat tamen Canonistarum Latinorum sententia, incurri irregularitatem, ubi volens se quis ludo vel exercitio minùs licito committit, in quo quempiam fortè & nolens occidit. *Multi qui in tempore ludicri cum virgis certaminis homines interfecerant, homicidis annumerati sunt, quia involuntariam voluntarie cædem perpetrarunt, utpotè cùm hoc ludicrum non sit ex iis quinque, quæ lege agnoscuntur, scilicet pugillatus, cursus, saltus, discus, palæstra. Quare qui in eis ludicris interficiunt, præjudiciis non afficiuntur.* Hæc Balsamon de Laicis, quippe Clericis ea ludicra tam licita non fuissent, quàm nec consentanea.

VI. Ex occasione verò alterius Basilii Canonis, quo pœna in eos decernitur, qui vitæ suæ tuitionis necessitate quempiam peremerunt; tradit Balsamon his Canonibus non obstrepere leges, per quas fas est vim vi repellere, & occidere, ubi ita necesse est ne occidamur, propterea nimirùm, quòd pœnæ Canonum medicinæ sint potiùs, quàm pœnæ. Itaque involuntariorum horum conscii homicidiorum, immunes illi quidem sunt pœnarum civilium, sed obnoxii nihilominus pœnis Canonum medicinalibus. *Pœnæ Ecclesiasticæ non puniunt, sed sanctificant & medentur; & ideo decernit Canon, ut qui quomodocumque Dei permissione in cædem inciderit, & ipsi etiam qui in bello occiderunt, in anima medicinam accipiant.*

Ibidem. In Can. 43.

VII. Ea his subjicit Balsamon exempla, quæ tantum rigoris & asperitatis præ se ferant, quantum alibi observavimus indulgentiæ. Ait enim depositum fuisse synodico judicio Presbyterum, qui Presbytero librum quempiam Ecclesiasticum auferenti extorsisset illum tanta vi & impressione, ut deliquio animi statim exanimatus omnino sit. Exauthoratum fuisse & Monachum Presbyteratu ornatum, qui contumelia affectus ab alio Monacho, adeo contumeliosè illum ipse vicissim excepit, & tam acerbo dolore affecit, ut is mœrore animi expirarit.

Addit denique idem Scriptor in Canonem VIII. Concilii Constantinopolitani primi & secundi, irregulares declarari Presbyteros, qui virilia vel amputari jubent, vel amputant ipsi cuipiam. Porro etiam tum cùm ad vitæ incolumitatem, morbique lethalis medicinam ita fieri necesse est, posse jubere Presbyteros: non exequi autem citra irregularitatem. Multò minùs posse in suum ipsos grassari corpus in eundem modum, etiam eadem urgente necessitate.

VIII. Accedo ad Ecclesiam Latinam, ubi Stephanus II. Papa nobiles Gallos acuebat excitabatque ad arma induenda ad B. Petri & Ecclesiæ Romanæ defensionem, remissionem peccatorum pollicitus, quasi ea militia sacra pœnitentiæ in loco futura esset. *Pro certo tenentes, quòd per certamen, quod in ejus Ecclesiam vestram spiritalem matrem feceritis, ab ipso Principe Apostolorum vestra dimittantur peccata.* Joannes VIII. eandem spem fecit Episcopis Gallicanis, fore ut milites, qui casto religionis & pietatis amore adversùs Infideles certarent, & mortem oppeterent, hinc merita ad vitam æternam sibi pararent. *Audenter Christi Dei nostri pietate respondemus, quoniam illi qui cum pietate Christianæ religionis in belli certamine cadunt, requies eos æternæ vitæ suscipiet, contra Paganos atque Infideles strenuè dimicantes.* Pulcherrima erat hæc laus, longè pulcherrima spes, & hi tamen milites hinc irregularitatis maculam contrahebant.

Conc. Ga To. 2. p. Epist. 14.

IX. Cùm exarsisset bellum inter Reges Robertum & Carolum, Remensis Provinciæ Synodus triennalem pœnitentiam indixit militibus utrarumque partium: nec ea mera fuit abstinentia à Communione & Mysteriis, sed jejunia fortissima panis & aquæ per tres quadragesimas, præter minores alias quadragesimas duas quolibet anno, quindecim dierum ante natalem diem Joannis Baptistæ, & totidem ante Natale Christi.

Ann. 923 Conc. G. T. 3. p. 57

X. Scripsit Hincmarus Remensis Archiepiscopus ad Episcopos suæ Provinciæ Epistolam cum primis luculentam, de Bellis civilibus, quibus tota tunc conflagrabat Gallia; & de ratione qua Episcopi Regibus auxiliari tenerentur, tum precibus ad Deum fusis, tum copiarum militarium submministratione, ut tamen enixissimè contenderent, ut ne quid Christiani sanguinis funderetur. Quin & illud addit, à Stephano Papa, de quo paulò suprà, interpellatum vehementissimè esse Pipinum Regem, ut Longobardorum cædibus abstineret, cùm eos cogebat ad ea Ecclesiæ Romanæ restituenda, quæ in eam compilaverant. *Sed Papa sanctus, ne sanguis effunderetur Christianorum, admonitiones & obsecrationes Apostolicas exhibuit, & apud Dominum Pipinum obtinuit.*

Hincm. To. 2. pa 159.

XI. Post cruentissimam verò aliquando pugnam inter filios Ludovici Pii Imperatoris commissam, author est Nithardus, à Regibus & populis consultos fuisse Episcopos, quid sibi officii immineret, quæ suæ partes esent in tam calamitosa rerum temporumque difficultate? Respondisse autem Episcopos, justas quidem belli causas fuisse: qui illi se implicuisent solo justitię amore ducti, nulli subesse pœnæ: qui verò pertracti eò fuisent vel odio, vel ira, vel vindictæ prurigine, cùm occulta hæc esset eorum culpa, privatam quoque ab eis & occultam confessionem ac pœnitentiam frequentandam esse. *Unanimes ad Concilium omnes Epi-*

Du Ch. Tom. 2. 371.

Episcopi confluunt, inventumque in publico Conventu est, quòd pro sola justitia & æquitate decertaverint, & hoc Dei judicio manifestum effectum sit. Ac per hos immunis omnis Dei minister in hoc negotio haberi, tàm suasor, quàm & effector deberet. At quicumque conscius sibi aut iræ, aut odio, aut vanæ gloriæ, aut certè quolibet vitio, quiddam in hac expeditione suasit, vel gessit, esset verè confessus secrete, secreti delicti, & secundùm modum culpæ dijudicaretur.

XII. Simillimum veri est, 1. bellum illud quod suprà perstrinximus inter Carolum Simplicem & Robertum gestum, minùs justis de causis gestum, aut minùs moderatum visum fuisse, quàm istud de quo postremò diximus, ævo utique longè antiquius. Si perinde enim æquitati consentire visum esset Episcopis Concilii Remensis, nequaquam illi pœnitentiam publicam & canonicam militibus omnibus indixissent. 2. Episcopos à Principibus consiliorum participes non rarò factos fuisse, maximè super justis bellorum causis. Si enim, ut infrà elucidabitur, pollebat & in arcanis Principum consiliis authoritas & fides Episcoporum: non poterat sanctissimæ dignitati agnata lux & sapientia splendidiùs utiliùsque ulla in alia re effulgescere, quàm in delectu causarum belli justarum & injustarum, quanquam ab omnibus omnino bellis abstineri optatissimum illis esset. 3. Quanquam verò justitiæ bella consentiant, illis tamen non semel duces militesque non alio usu fructuque proposito intricantur, quàm ut vanis terrenisque serviant cupiditatibus. Idque in causa est, ut privata eis pœnitentia designetur, & à sacris muniis milites omnes abigantur. 4. Nec ullius se irregularitatis laqueo innecti posse verebantur Episcopi, si quod bellum justum esse affirmarent, si militem in illud invitarent, si copias militares eò mitterent, vel ipsimet eò ducerent, si Ecclesiæ sumptu militem alerent, Regni & Ecclesiæ usibus profuturum.

Petiit Joannes VIII. à Gallicanis Episcopis, ut accurrerent & ipsi, sibique adessent, ad Ecclesiæ Romanæ sedem recuperandam. *Cum omnium hominum vestrorum armata bellico apparatu manu.* Scripsit & ad Reges, ut Episcopis præciperent eo in communem parentem Ecclesiam Romanam pietatis munere fungi. *Regalis censura Regali authoritate compellat eos, quantociùs hostiliter Romam venire.* Affirmat Hincmarus, si bellum ingrueret adversùs Infideles gerendum, Episcopos ipsos incunctanter ejus incentores & hortatores fore. *Si enim contra Paganos bellum immineret, consilium daremus bellatoribus nostris, & hortaremur eos adortationibus, quas in litteris Ecclesiasticis legimus.*

Agit Triburiensis Synodus de bello Paganis indicto, & iis verbis agit, ut luculentè appareat, non vereri Episcopos, ne videantur istiusmodi bellorum signiferi & faces fuisse. Sed cùm in ea quæ de Paganis tunc reportata est victoria, ex Christianis quidam occisi fuissent, nempe Paganorum servi, à quibus in ipsa prælii flamma segregari non potuissent: hujus Concili Patres quadraginta dierum pœnitentiam præscripsere victori militi peragendam. *Quare unà cum interfectis Paganis perempti fuerunt Christiani, captivi à Barbaris, quia in impetu belli nequeunt distingui. Idcirco justum decernentes, statuimus cum interfectoribus misericordiùs agendum, ita ut quadraginta diebus pœnitentiæ indulgentiùs transactis, penes Episcopum sit authoritas & potestas, ut perpendat culpam, agat indulgentiam.*

XIII. Rabanus Moguntinus Archiepiscopus iis strenuissimè restitit, qui nihil pœnitentiæ publicæ infligi debere vociferabantur militi, qui ad Fontenachum pugnaverat, in internecino illo inter filios Ludovici Pij prælio. Hac se ratione illi jactabant, quòd utrimque summis Principibus obtemperatum esset. *Quasi non necesse sit pro hoc cuilibet agere pœnitentiam, eo quod jussu Principum nostrorum peractum sit.* Verùm Rabanus non ipsum tantùm persæpè bellum perpendens, sed privatos cujusque plerumque militis affectus sordidos & inquinatos terrenis cupiditatibus; demonstrat nulla satis solida unquam excusatione prætexi posse avaritiam, à qua nihil non malorum pullulat; & ambitionem, quæ nihil habet pensi quid fas nefasq; sit; quæ justa bella injustissimis vexationibus contaminat; quæ non ascultare Principi, sed privatæ servire libidini satagit. *Utrum excusare possint eos, qui propter avaritiam, quæ omnium malorum radix est, atque propter favorem dominorum suorum temporalium æternum Dominum contempserunt, & mandata illius spernentes, non casu, sed industria homicidium perfecerunt.* Ideò & mox his subjicitur à Reginone illa libri Pœnitentialis lex, quæ quadraginta dierum pœnitentia mulctat eum, qui hostem in bello occiderit publico. *Si quis hominem in bello publico occiderit, quadraginta dies pœniteat.* Hujus Canonis verbis non segregantur bella justa ab injustis, non variæ cupiditatum privatarum instigationes etiam inbellis justis. Ardua & perdifficilis est ea perscrutatio; cautiusque semper & consultius est, ultronea pœnitentia expiare culpas, quibus se quisque gravari sentit, aut saltem suspicari & vereri debet. Facilè assensus esset Rabanus, in bellis justis, qualia semper interpretanda sunt, quamdiu de eorum injustitia nihil exploratum aut compertum est, debere Duces militesque Principum parere imperio; nec necesse esse, ut obedientia legi consentanea per pœnitentiam eluatur. Sed inter armorum strepitus tot surrepunt privatæ & nefariæ cupiditatum pestes, ut nemini magnoperè verendum sit, ne Ecclesia plus æquo solicita & anxia sit, ad earum exigendam expiationem. Hæ sunt nimirum peculiares & iniquæ æquissimi belli gerendi rationes, quas Rabanus juxta Canones animadverti, quas Concilia expiari per pœnitentiam præcipiebant.

CAPUT LXXI. *P. 2. l. 3. c. 13.*

De Irregularitate Judicum capitalium sub Imperio Caroli Magni.

I. Clerici persæpè evicerunt, ut privatis inimicis suis venia scelerum & pœnarum fieret.

II. Satisfit duabus objectionibus.

III. Quo ex fonte manet tanta Ecclesiæ clementia.

IV. Patri misericordiarum sacris seu diebus seu ministris seu locis non convenit cum cruentis executionibus, tametsi justis.

V. Contrarium Dunstani exemplum.

VI. Decreta temperatissima Nicolai I. qui legum asperitatem suavitate Canonum condulcat.

VII. Alterum austeritatis exemplum à Papa laudatum in Metropolitano.

VIII. Ut purgavit Baronius hujus & Papa & Archiepiscopi famam.

IX. Summa Græcorum clementia disciplinæ.

I. JUstitiæ multò certiùs operam dant litantque Judices, dum reos morti addicunt, quàm milites: & nihilo tamen minùs irregulares illi sunt ad Clericatum. Clerici ipsi ne eadem irretiantur irregularitate, abstinent ab accusandis inimicis capitalibus suis, quin & illis injuriarum scelerum impunitatem procurant, dum persuadeant & pœnitentiam. Ita cùm Carolus Magnus capitis damnasset eos, qui in vitam Leonis III. Papæ conspiraverant, pius Pontifex sola exilii pœna plecti eos pervicit. *Ut majestatis rei capite damnati sunt. Pro quibus tamen Papa pio affectu apud Imperatorem intercessit, & vita & membra eis con-* Ademarus in vita Car. Mag.

piſt. 114. ſ.

Hincmar. t. 2. pag.).

(n. Trib. (34.

lgin. l. 2. de Ec- ſ. Diſci. Epiſt. Henrib. l. 474.

conceſſa ; & pro facinoris magnitudine exilio deportati ſunt. Cùmque idem Pontifex apud Ludovicum Pium infamatus fuiſſet, quòd extremo ſupplicio addixiſſet eos qui rurſum in eum conjuraſſent : quo ſuboffenſus etiam Imperator ſtupuerat ; delegatis tandem Pontifex ad eum Epiſcopis, totam illam calumniam temerè effutitam diſſipavit. *Hæc agrè tulit Imperator velut à primo orbis Sacerdote tam ſevere animadverſa*. Et mox, *Leonem Apoſtolicum criminibus objectis purgavere*.

Du Cheſne Tom. 2. pag. 296.

II. Ideo & cùm Hincmarus convellere, & confutare cœpit illam Canonum Compilationem, quam ab Adriano Papa Angiltramo datam contendebant : ab eo exorſus eſt Canone, quo jubetur Delatoribus lingua excidi, aut caput demeti. *Delatori lingua capuletur, aut convicto caput amputetur* : Tum verò exclamat Hincmarus, nec injuria, nihil tam inimicum Canonibus fingi potuiſſe. *Quæ quantum aliena ſint à ſacris Canonibus, & quantùm contraria ſint Eccleſiaſticis judiciis, nemo eſt qui ignoret*.

Hincmar. Tom. 2. pag. 471.

Cùm verò Joannes VIII. excommunicatione ſolvit Epiſcopum Neapolitanum, qua eum innodaverat ; unàque præcepit, ut ad ſe Saracenorum Proceres aliquos mitteret, reliquis jugulatis : *Si majores Saracenorum quantos melius potes, quos nominatim quærimus, cum omnibus aliis ceperis, & jugulatis aliis, eos nobis direxeris, à vinculo excommunicationis abſolvimus :* non eo hæc ſenſu donanda ſunt, quaſi jubeat Pontifex eorum aliquos ad ſe mitti, reliquos jugulari. Sed cùm cæteri antè jugulati fuiſſent, præcipit Pontifex paucos ſuperſtites ad ſe perduci.

Epiſt. 94.

III. Luculentè Hincmarus ſuo more rationes exequitur, quibus adducitur Eccleſia ad cædes quaſcumque fugitandas, etiam tum cùm per eas juſtitiæ litatur. Hortatur Scriptura Clericos, ut convitia benedictionibus remunerent, ut orent pro perſecutoribus, mala bonis repenſent ; ne damna ita propulſent, ut aliis ea inferant ; ut iræ locum dent, clementia & manſuetudine adverſarios mitigent. Denique non ſinit Auguſtinus eo ſacrorum Codicum ingenio & ſpiritu imbutus, ut Epiſcopus cuiquam noxio apud Judices mortem acceleret, cùm operam navare & quidem ſtrenuam debeat, ut tandiù vivant, dum per pœnitentiæ labores ad ſempiternam ſibi vitam aditum patefaciant. *Cùm Cyprianus & Innocentius in Decretis ſuis ex Apoſtolica ſententia judiciariæ poteſtati gladium legaliter vindicem doceant eſſe permiſſum, quem Eccleſiaſticis Miniſtris, vel in bello, vel in ſeditione corripere, vel etiam portare, à majoribus noſtris legimus non eſſe conceſsum. Et Dominus dicit, Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro perſequentibus vos. Et Petrus, Non reddentes malum pro malo. Et Paulus, Non vos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ. Et Auguſtinus ad Bonifacium Africæ Proconſulem, Fas, inquit, non eſt, ut reus Epiſcopi ſuggeſtionibus occidatur, qui veniæ, ſi pœnituerit, reſervatur*. Hactenus Hincmarus. Ea ſunt autem Evangelica ſeu conſilia, ſeu præcepta patientiæ ; humanitatis & charitatis, perfectis data, & iis qui ad Clericatum vel contendunt, vel jam pertigere, ut quæ ſtatio ſit perfectioni cognatiſſima, & perfectionis exercitiis vehementer dedita.

Conc. Duziacen. Cellotii. p. 92.

Quin & inter laicos fuere non pauci, quibus ardens perfectionis Evangelicæ ſtudium ſuaſit, ut & has devitarent juſtitiæ functiones, innoxias illas quidem, immò & cum laude conjunctas, ſed clementiæ infeſtas, eique charitati, quæ pietatis & miſericordiæ ſuavitate quadam tota colliqueſcit. Ejus generis fuit Geraldus Comes, cujus vitam litteris mandavit ſanctus Odilo Abbas. Turbam ingentem reorum elabi & aufugere permiſit, præter ſolemnes juſtitiæ leges, ſed authoritate legis longè præſtantioris, quæ non temporalis, ſed ſempiternę ſaluti præſidia inſtruit, conſulitque, ne antè temporalis abrumpatur vita, quàm per pœnitentiam munitus ſit aditus ad ſempiternam. *Perſonas illas reorum, qui ſe in malum deſtinaverunt, aut damnis coercebat, aut caractere aduſtionis inurebat. Illas autem perſonas, quæ non per conſuetam malitiam, ſed qualibet malum aliquod perpetraſſent indemnes dimittebat. Nunquam tamen auditum eſt, ut ſe præſente aut morte punitus ſit, aut truncatus membris*

Bibl. Clun. pag. 78. 79.

IV. Ea de cauſa Concilium Moguntinum Nundinas : & Judiciales Conventus celebrari vetuit diebus Dominicis, ne cui mors tunc violenta inferretur : *Ut mercatus in eis minimè ſit, nec placitum, ubi aliquis ad mortem, vel ad pœnam judicetur*. Sua ſemper laus, ſua merces juſtitiam manet : ſed nòn quævis juſtitia quamlibet addecet diem, perſonam, locique circumſtantiam. Deus juſtitia, ſed & clementia, & miſericordia eſt, nec juſtitia illa ultrice, ſed & indulgentia & manſuetudine clareſcere voluit dies feſtos, loca ſacra, templorum Miniſtros.

An. 813. Can. 37.

V. Nec inficiabor Dunſtanum Cantuarienſem Archiepiſcopum ab hac tritiſſima Patrum & Conciliorum ſemita aliquantum deviaſſe. Ipſo enim ſacratiſſimæ Pentecoſtes die Myſteriorum celebrationem auſpicari abnuit, niſi priùs executioni mandata Judicum ſententia adversùs tres publicę monetę adulteratores. Non remiſſam, ſed dilatam fuiſſe pœnam ob feſti diei ſanctitudinem affirmabant. *Reſpondetur ob reverentiam tanti diei, in alium diem eſſe dilatam juſtitiam*. At ferventiſſimi zeli vir Dunſtanus eodem ipſo die voluit de reis pœnas ſumi, quanquam *manus erant perdituri*, adeòque mutilandi. Porrò ſuam hanc Dunſtanus prępropera feſtinationem excuſabat neceſſitate ſatisfaciendi populo, qui ab his peſtibus innumera paſſus erat detrimenta. Verebatur etiam forſan, ne dilatione, & audacia & occaſio illis preſtaretur aufugiendi. Denique factum iſtud eſt ſingulare, quo legi generali derogari, non poteſt. Aliàs autem tam inuſitata, & à vulgari conſuetudine plerumque aliena erat Dunſtani & ſapientia, & vitę morumque ſanctimonia, ut meritò etiam tum cenſurę & vituperio eximatur, cùm ejuſmodi quidpiam feciſſe legitur, quod citra vituperium nemo alius gefſerit.

Surius die 19. Maji c. 32.

VI. Canonibus Synodicis accommodatiora, & imitationi poſterorum plauſibiliora Nicolai Papę I. decreta, ad Bulgarorum ſuper hac eadem re conſultationes quaſdam. Leges ad eos miſit auſteriores adversùs Reipublicę & Regum perduelliones : monuitque poſſe legum ſeveritati Principem ſervire, poſſe & clementię pluſculum aliquid indulgere. Quoad eos, qui turpi ignavia ex acie fugiebant, aut imperia ducum periculi formidine detrectabant, conſulebat, ut vel omnino eam culpam condonarent, aut mitiùs plecterent : *Si non miſericorditer præveniat compaſſio, ſaltem legum temperetur ſeveritas*. Eorum qui mortem intulerint patri, matri, fratri, ſorori, pœnę à Legibus deſignantur : at ſi quis eorum in Eccleſię aſyla evaſerit, quid pœnę ſubiturus ſit, ab Epiſcopo, vel ejus Vicario generali definietur. *Quid parricida pati debeat, leges indicant. Porrò ſi ad Eccleſiam confugerit, id quod Epiſcopus loci, vel Sacerdos, qui ab illo conſtitutus eſt, providebit, agendum decernimus*.

Cap. 22. 24.

Quanquam verò ſuadeat Pontifex, ut capitalia omnia ſupplicia apud Bulgaros molliantur, iſque proponatur imitandus, qui nos exemit non tantùm morti, ſed & beatę donavit vitę æternitate : *Ut ſicut hactenus ad mortem facile quoſque pertraxiſtis, ita deinceps non ad mortem, ſed ad vitam, quos poteſtis, nihilominus perducatis, &c. Et ſicut vos Chriſtus de morte perenni, qua detinebamini, ad vitam æternam reduxit : ita ipſi non ſolum innoxios quoque, verum etiam & mortis exitio fatagite cunctos eruere*. Jubet tamen obſequi legibus

Cap. 25.

ine-

inexorabilibus adversùs parricidas, homicidasque omnes voluntarios & adulteros: *Venerandæ leges proprium robur obtineant*. Idem ipsum commendat de incensuosis, quanquam ita sentiat, hujus flagitii, perindè ut homicidii involuntarii judicia Episcopo esse permittenda. Denique quicumque horum ad Ecclesiam confugerit, morti subducetur ille quidem, sed tam acerbæ addicetur pœnitentiæ, ut ea abundè pensentur ij cruciatus mortiferi, quos per leges erant passuri. *Sed si ad Ecclesiam convolaverint, mortis quidem legibus eruantur, pœnitentia verò, quam Antistes loci, vel Presbyter consideraverit, absque dubio submittantur.* Cap. 16. 27. 28. 29. 30.

VII. Ea est ergo quorumdam enormitas criminum, ut vel propensissimi ad indulgentiam Pontifices ea permittere debeant inexorabili Legum vindictæ, & cum Nicolao dicere, *Venerandæ leges proprium robur obtineant*. An hinc purgari etiam possit, quod suprà de Dunstano retulimus, viderit Lector.

Venio ad exempla alia, quæ plus incutiant stuporis, Sergium Neapolitanum Ducem anathemate perculerat Joannes VIII. Papa, quòd contumaciùs concordiam & confœderationem nescio quam aleret cum Sarracenis, in perniciem Christianæ rei, ut Pontifex quidem existimabat, sub cujus ditione Dux ipse degere videbatur. Athanasius ejusdem civitatis Archiepiscopus, Sergii Ducis fratrisque sui perfidiam impatientiùs ferens, ipsum comprehendi fecit, effossisque oculis Romam perduci. Cædes quidem & proditiones Sergii atrociori etiam potuerant pœna jure vindicari, ipsaque morte. Ideoque illa quam Archiepiscopus intulit fratri, non tam pœna, quàm pœnæ mitigatio fuit. Congratulatorias dedit Epistolas Pontifex ad Archiepiscopum, quòd tam graviter obsequutus esset Evangelico Christi præcepto, de eruendo nobis oculo, si offendiculo sit: de utilitate & salute Ecclesiæ Christi anteponenda parentum fratrumque charitati; denique quòd Neapolitanam civitatem illis exemisset cædibus & grassationibus diutinis, quibus à temporalibus his dominis Ducibusque fuerat conflictata. Eodem enim ipso tempore Archiepiscopus temporalem civitatis administrationem capessivit. Epist. 66.

Ea porrò Joannis VIII. Epistola satis, ut opinor, momenti est, ad calumniam non ab Archiepiscopo tantùm Athanasio, sed & à Dunstano propulsandam. Quin & inde conjectura duci possit, quì intelligi debeat alia ejusdem Papæ Epistola ad eundem Athanasium Archiepiscopum, paulò austeriùs, quam suprà factum sit à nobis. Si enim potuit laudibus evehere Archiepiscopi facinus, qui oculos exculpserat fratri, quòd cum Sarracenis suspectam aleret societatem: potuerit forsan & præcipere Episcopo, ut Sarracenorum duces, quos in carceribus suis retinebat, juxta belli leges jugulari juberet.

VIII. Si quibus autem videatur illi ipsi defensione opus esse, qui Dunstani & Sergii defensionem texere laboraverit; ne ea quidem destituemur, & quidem ab eo adornata, cujusque nec pietas, nec eruditio in controversiam trahi possit. Baronius ipse Cardinalis is est, ejusdem ante nos causæ patronus. Quamquam enim censeat Athanasii factum Archiepiscopali nomini & dignitati minimè consentaneum fuisse, non dubitat tamen, quin ab eodem zeli & charitatis æstu profectum visum sit Romano Pontifici, quo Christus in Templo quibusdam Templi violatoribus vim quandam attulit, ut profanatores ejiceret; quo Petrus Ananiam & Saphiram exanimavit; quo Paulus Elymam magum cæcitate percussit: ne dicam quo Phinees geminato homicidio æternum stirpi suæ Sacerdotii principatum asseruit; quo Moises Levitas laudibus cumulavit, qui fraterno sanguine manus consecrassent, & labem expiassent prioris idololatriæ. Audiendus ipse jam Baronius ad annum 877. *Ita quidem Pontifex indecens Episcopo factum Moysis exemplo laudavit, qui Levitas à cæde fratrum & filiorum suorum revertentes laudavit dicens, Consecrastis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio & fratre suo. Quantumlibet enim debeat esse Christi Sacerdotium incruentum, & Episcopi percussores esse non debere ab Apostolo admoneantur: tamen qui spiritu oris sui interfecit Ananiam & Saphiram Petrus, ista tunc docuit scribere successorem suum, atque probare ab alio justè factum, quod ipsum sciret impellente Spiritu perpetrasse. Zelus purgat facinus, quo exesus Dominus noster, mitis & humilis corde, percussor est factus: & Petrus eodem exæstuans, occisor evasit, eodemque ardens Paulus excæcator. Zelus igitur non aufert, nec polluit Sacerdotium, sed quod prædicatur in Phinee, reddit illud perpetuum & illustrius.* Num. 5.

IX. Nec prorsus hìc obmutescet Ecclesia Græca. Nec jam dubium esse poterit, quin eodem clementiæ spiritu vegetata fuerit, si recolantur quæ ait Balsamon de Christianis legibus, nempè ubi ab illis capitale supplicium decernitur, non eò id pertinere, ut capite truncetur quis, vel cruci appendatur, vel impetatur lapidibus, aut præfocetur aquis; Barbarica enim hæc esse ille docet, & ab humanitate alieniissima: sed capitali nunc supplicio luit, cui eruuntur oculi, cui manus truncantur, qui in exilium ejicitur: quo exhausto supplicio, superest & tempus & facultas, ut scelerum pœnitentiam seriò quis peragat, & sempiternam mortem effugiat mortalis vitæ spontaneis cruciatibus. *Die non esse capitale supplicium, capitis amputationem, nec in furca suspendi, nec lapidibus obrui, nec in profundum mergi, sed crudelem & inhumanam mortem. Capitale autem supplicium esse relegationem, exæcationem, manus amputationem, & reliqua, quæ dant ei, qui punitur, tempus se convertendi, & descendendi à peccatis, eo quod longo tempore plectatur.* Balsamon. In Nomoc. Phot. Ti. 9. c. 25.

Hinc porrò infert Balsamon, si quæ sint leges, ubi capitale supplicium inclementiore sensu usurpatur, eas è Digestis esse decerptas, non ex Novellis Constitutionibus: adeòque servandas non esse, propterea quòd Christianæ leges Ethnicorum legibus semper præponantur.

Hinc etiam vir Canonum idem consultissimus, ansam arripit exposulandi de Constantinopolitana Synodo sub Patriarcha Michaele Oxyte, ubi præceptum, vel permissum est, ut Bogomyli hæretici igni damnarentur: Suspicatur tamen Balsamon nequaquam ejusmodi pœnam à Synodo decretam fuisse, sed sponte sua furentes hæreticos, spe & ostentatione damnabili Martyrii, semet in voraces flammas conjecisse. Denique eam legem, eum usum in Ecclesia vigere memorat, ut hæretici ab Ecclesiæ corpore abscindantur, atque ita legibus & publicis Imperii permittantur Magistratibus. *A Christianorum enim corpore hæreticos abscindere jubemur: sed eos punire non docemur: sed si sint pertinaces, eos tradere legi sæculari, & à sæcularibus Magistratibus de iis sententiam ferri.*

CAPUT LXXII. *P. 3. l. 2. c. 41.*

Sub Imperio Caroli Magni afflatu quodam Juris Canonici, & manante ejus suavitate ac lenitate in leges civiles, capitalia ferè supplicia in pœnas civiles & in pœnitentias publicas fuisse commutata.

I. Juris probationes hujus mitigationis legum & Tribunalium civilium sub Pipino & Carolo Magno.

II. Probationes sub Ludovico Pio.

III. Quam-

III. Quamvis ea lenitate complures immaniter abuterentur, & impunè jam vel Episcopi contruciderentur; à sententia tamen non recessit Ecclesia, & pœnæ mortis semper intercessit.

IV. Perpetrata in Ecclesiis facinora numquam morte luebantur.

V. Laicorum etiam cædes publicæ subjiciebantur pœnitentiæ.

VI. Constantia Ecclesiasticæ clementiæ, etsi tam multi ea abuterentur.

VII. Hujus lenitatis progressio & propagatio in Leges civiles.

VIII. Nec tamen cessavere omninò capitalia supplicia.

IX. Mira Principum clementiæ, ad documenta æmulationem Legum canonicarum.

X. Eadem indulgentia & lenitas extra Gallias etiam.

XI. Sacerdotalis quodammodo Imperii Caroli Magni hæ fuere illecebræ, hæ artes.

XII. Hinc illud ævo pervagatum, expiata per pœnitentiæ publicæ macerationes scelera, jam non posse à publico Magistratu vindicari. Ejus placiti, quæ fundamenta.

I. JAm Capite superiori emicuere scintillæ aliquæ ejus lenitatis & indulgentiæ, quam canonicæ leges legibus sæcularibus invexere, in reorum cruciatibus remittendis. Eidem argumento elucidando dicabitur & hoc Caput; nec enim veremur, ne vitio vertantur hæc nobis, quasi minùs utilia diverticula. Est enim & utilitatis permagnę, & eximiæ cujusdam voluptatis, penitiùs inspexisse quàm altè descenderit Evangelica lenitas, patientia, indulgentia, charitas, non in Canones tantùm & mores Ecclesiarum, sed & in leges ipsas civiles regnorum & civitatum: & quantum æternitatis amori datum exinde sit, cùm anteà nonnisi terrenæ civitatis securitati tot noxiorum morte consuleretur, quos posteà salutaribus pœnitentię laboribus mactare didicimus.

Conc. Gall. To. 2. pa. 5. Can. 1. 2. Sub Rege Pipino habita Synodus pœnas pecuniarias indixit Laicis incestuosis, Clericis autem ejusdem flagitii convictis pœnas corporeas. Si quod capitale supplicium decerni debuisset, eo in homicidas utique maximè sevitum esset. At Carolus tamen Magnus scripta ad Pipinum filium Italiæ Regem Epistola, solas pecuniarias diffinit pœnas in interfectores Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum. In Capitularibus statuit, ut pro interempto Subdiacono nummi solvantur trecenti, quadringenti pro Monacho & Diacono, pro Presbytero sexcenti, octingenti denique pro Episcopo. *Qui subdiaconum occiderit*, CCC. *solidos componat, qui Diaconum* CCCC. *qui Presbyterum* D C. *qui Episcopum* D C C C. *qui Monachum* CCCC. *solidos culpabilis judicetur.* Cùmque ea lege diffinitum non esset, cui cederet ea pecuniæ summa, constituit Concilium Cabilonense II. super ea re percunctandum Imperatorem: quod perinde est, ac si eam legem Synodus confirmasset. *De Episcopis verò, Presbyteris, & Diaconibus, & Monachis interfectis, quærendum à Domino Imperatore est, cui illius homicidii pretium exolvendum sit.*

Ibidem. pag. 245. Can. 2 & Capitular. Car. Mag. l. 3. c. 25.

Ibid. p. 245.

Anno 813. Can. 24.

Anno 821. Ibid. p. 446. 447. II. Ista enimverò Clericorum lenitas, legumque indulgentia, usque adeo Laicorum insolentiam & immanitatem provocavit, ut præter inferiorum Ministrorum cædes, etiam Episcopus interemptus sit. Tum verò Concilium ad Theodonis-villam congregatum precibus suis adiit Ludovicum Pium Imperatorem, non ut secundùm leges Romanas jure ageretur: sed, 1. ut emendæ pecuniariæ in horum conscios facinorum augerentur. 2. Ut eæ Episcopis adjudicarentur, & Ecclesiis, quarum Episcopi summi erant dispensatores bonorum temporalium. 3. Ut facinorosi hi omnes cogerentur pœnas subire canonicas, in Conciliis designatas. *Ob nimiam præsumptionem quorumdam Tyrannorum, in Sacerdotes Domini debacchantium, & propter factum quod nuviter acciderat de Episcopo morti dato, &c.* His ab Imperatore subscriptum est, nec non ab Optimatibus Gallis, impressa à singulis cruce. *Et Imperator & penè omnes Galliæ & Germaniæ Principes subscripserunt, singuli singulas facientes cruces, &c.* Ea certè lex Ludovici Pii triginta duorum Episcoporum precibus concessa, confirmata in Comitiis Regni Generalibus ibidem ad Theodonis-villam congregatis, deinde in Triburiensi etiam Conventu summas adauxit emendarum solvendarum ab iis, qui vulnera aut mortem intulerint Subdiaconis, Diaconis, Presbyteris, adeòque & Episcopis; atque eam pecuniam Episcopis Ecclesiisque adjudicat, intemperatores ad pœnitentiam publicam ablegat. *Pœnitentia canonica pœniteat. Juxta id quod Canones præcipiunt, pœniteat. Ut Synodus dijudicaverit, pœniteat.*

III. Quanquam parricidiales persepè manus in omnis generis Clericos, in Episcopos etiam ipsos nonnunquam grassatæ essent: triginta duo illi Episcopi tota Principum benevolentia fulti, Magnatumque muniti præsidio, non tamen remittendum sibi quidquam censuerunt de prisca priscæ Ecclesiæ lenitate, nec permittendum Judicibus, ut Legibus Romanis agerent, quando de ulciscendis quærerent Clericorum injuriis, expilationibus, adeòque & interfectionibus. Hinc judicium quisque feret, quàm seriæ tum, quàm graves essent, quàm vehementes Clericorum obnuntiationes, ne truncatione vel morte expiarentur cruentissimæ sacrorum ministrorum cædes: cùm vel ipsis legibus illata vis quodammodo esset, ut ad hanc Cleri lenitatem traducerentur.

Ann. 818. Conc. Gall. Tom. 2. pag. 471. Et Capit. L. 4. c. 11. & 14. IV. Quæ in Ecclesia, vel Ecclesiæ vestibulo patrabantur homicidia, non aliter etiam quàm mulctis & pœnitentia publica luebantur. Ita declaratum fuerat à Ludovico Pio in Capitulari Aquisgranensi. Itaque in rempla, in templorum ministros per sicarios, in sacramenta per incestuosos commissa facinora flagitiaque, pecuniaria pœna, aut pœnitentia publica mulctabantur: nec fundebatur cujusquam sanguis. Nam qui solvendo non essent, servi Ecclesiæ interim addicebantur. *Qui non habet unde ad Ecclesiam persolvat, tradat se in servitium eidem Ecclesiæ, usque dum totum debitum persolvat.*

V. Puduit tandem cædes alias sæviùs puniri, quàm eas quæ omnium gravissimæ essent, & sacrilegio cumulatæ, in Sacerdotes nimirum ipsos perpetratæ. Hinc factum est, ut homicidia ipsa Laicorum quorumlibet, immò & parricidia nihilo graviùs plectenda decernerentur, quàm Clericorum, per emendas nempè, & pœnitentias publicas, ut ex eodem liquet Capitulari Ludovici Pii. *Quicumque propter cupiditatem rerum, patrem, aut matrem, aut fratrem, aut sororem, vel nepotem, vel alium propinquum suum interfecerit, hæreditas interfecti ad alios suos legitimos hæredes perveniat. Interfector verò ordinante Episcopo publicæ pœnitentiæ subdatur.* Ibid. p. 471 Addit. 4. c. 85.

Nec inclementius consulebatur in innoxiæ conjugis peremptorem. *Quicumque propria uxore derelicta, vel sine culpa interfecta, aliam uxorem duxerit, armis depositis publicam agat pœnitentiam.* Diutinę mortis corporeæ instar habebatur pœnitentia publica, quam exciperet vitæ & innocentię æternitas; cùm mors corporea præfestinè inflicta plerosque forsan, certè non paucos sempiternę corporis & animę morti immersura fuisset. Ibid. p. 471 Et Cap. l. c. 149.

VI. In Concilio Trosleiensi anno 909. cùm increbrescerent in dies parricidia, & in Episcopos etiam ipsos: *Insuper & summorum Sacerdotum temerariè sanguis effunditur*: statutum est ad tuitionem Regum recurri debere, ut hominum formidine deterrerentur, qui Numinis non cohibebantur reverentia. Cap. 13.

rentia. *Quos divinus non restringit, saltem humanus timor coerceat.* Quæ cùm ita se haberent, quis non statim existimasset ab Episcopis Principes & Magistratus commonitum iri, ne frustra gladium divinæ authoritatis, justitiæ, vindictæque gererent: meminissentque sui esse muneris, ut inultæ licentiæ Legum vim & authoritatem objicerent? At ad excitandos tamen Judices, acuendumque eorum zelum, non publicas illis Episcopi, non Romanas, non Imperatorias ostendunt Leges, quæ mortem cuiquam infligant; sola eis inculcant Caroli Magni Capitularia, quæ interfectorem Monachi Clericique pœnitentiæ in septennium devovent, eoque consumpto, jubent ut se Monasterio includat, reliquum vitæ tempus Deo famulaturus, nec unquam in sæculum reversurus. *Qui occiderit Clericum, aut Monachum, arma relinquat, & Deo in Monasterio serviat cunctis diebus vitæ suæ, nunquam ad sæculum reversurus, & septem annos publicam pœnitentiam agat.* Additur & alia Lex eorundem Capitularium, ubi pecuniaria mulcta adjungitur pœnitentiæ non ante vitæ finem desituræ. *Si quis Sacerdotem, vel Levitam, aut Monachum interfecerit, juxta capita priorum Capitulorum quæ Legi Salicæ sunt addita, componat, & insuper bannum nostrum, id est, sexaginta solidos nobis persolvat, & arma relinquat, atque in Monasterio diebus vitæ suæ sub ardua pœnitentia Deo serviat, nunquam postmodum sæculo, vel sæcularibus militaturus, neque uxori copulaturus.*

Aliquantò pòst tamen idem Concilium aliam eorundem Capitularium legem profert, qua homicidia capite luuntur: alio mox Canone eadem pœna decernitur in latrones; additurque graviùs indubitatissimè plectendos, qui violentas Episcopo manus injecerint. *Quid censebitur de nece Episcoporum?* Si Capitularia enim de occisis Episcopis nihil decernunt, id eò factum, quòd nequedum tantum facinus perpetratum esset. Esse tamen Capitularium locum, ubi nongentorum nummorum mulcta taxantur Episcoporum parricidæ. *Hoc tantùm inter cætera Capitularium scripta reperitur, quòd qui Episcopum occiderit, nongentis solidis culpabilis judicetur.* Sed allato Moysis exemplo, qui Levitas incendit, armavitque ad Idololatrarum fundendum sanguinem, tametsi fraternum, videntur tandem hi Præsules assentiri, ut pœnitentium classibus infandi omnes hi sicarii inscribantur.

VII. Hinc verò colligere fas est, 1. A Carolo Magno capitis pœnæ subrogatam fuisse pœnitentiam publicam, non aliorum quàm qui Clericos occidissent: at Ludovicum Pium eam indulgentiæ legem ad omnes ampliasse homicidas, immo & parricidas, denique ad facinorosos omnes. 2. A Concilii Troslejensis Præsulibus non depromi ulla ex his Ludovici Pii Capitularibus: unde & conjici datur usu recepta non fuisse. 3. Eminet tamen in Capitularibus Caroli Magni Decretum, quo homicidæ universim exilio tantùm & mulctis quibusdam plectuntur. *Quicumque hominem aut ex levi causa, aut sine causa interfecerit, nihildum ejus iis, ad quos ille pertinet, componat; ipse propter talem præsumptionem in exilium mittatur, ad quantum tempus nobis placuerit.* Verùm hoc caput facilè conjicies esse Ludovici Pii, sicut & illud quod ibidem legitur, quo pœnitentiæ publicæ subjiciuntur, qui priorem conjugem suam interfecerint. Carolus Magnus enim ex adverso lege sanxit, ut quisquis sæculari cuicumque vitam eriperet, pari ipse pœna afficeretur. *De homicidis ita jussimus observari, ut quicumque ausu temerario alium sine causa occiderit, vitæ periculo feriatur, & pretio se redimere nunquam valeat.*

Ad eum modum utcumque conciliari possunt ea Capitularium placita, quæ alioqui adversa fronte videntur collidi. Porro cùm in Isaaci Lingonensis Episcopi collectione Canonum hæc omnia Capitularium legantur capita, in eo forsan argumenti satis est, ut ea existimemus usu recepta fuisse in Galliis. Si compilator verò hic Canonum duo hæc simul capita intexuit, quæ apertissimè conflictantur, cùm hìc morte, ibi pœnitentia publica tantùm Laici cædes puniatur: id eò forsan fiebat, quòd aliud alio tempore & loco, aliud his illisve placeret, & usu frequentaretur. Et sanè Carolus Magnus, qui hìc homicidas morte modò damnabat, in aliis Capitularium locis videri potest eos, sicut incestuosos, publicæ tantùm pœnitentiæ substravisse.

VIII. Cùm de Institutione Principis Hincmarus ad Carolum Calvum scriberet, in ea se versari sententia testificatur, ut neci dedantur conscelerati quidam, quorum desperatur resipiscentia; quamvis dicantur esse qui secus sentiant. *Quæ debeat esse discretio in misericordia, & de ultione specialium personarum, quæ si exitialiter agentes, aliter non potuerint corrigi, temporali morte præcipiuntur mulctari, quod à quibusdam dicitur contradici.* Soli ergo erant desperatæ emendationis homines, in quos censeat Hincmarus ex Legibus Romanis animadvertendum esse: quòd cùm jam nullo pœnitentiæ sensu affici possent, ne dignandi quidem essent Christianarum legum humanitate. Cùmque contrariæ & mitioris authores sententiæ, ne hos quidem incorrigibiles morte extingui debere putarent; in ejusdem libelli contextu Hincmarus in suæ doctrinæ patrocinium corradit testimonia ex Scripturis & Patribus, quæ eò tandem collimant, ut parato resipiscere & pœnitenti venia indulgeatur: *Qui convertenti & pœnitenti ignoscit.* Cùmque sciscitarentur nonnulli, qui tandem incorrigibiles habendi essent? respondet eos esse, qui bis terve correpti, in eadem iterum commissa impingunt. *Sed fortè quis dicat: Quomodo sciam, si se quis cui pepercero, correxit, & in correctione permanserit? Redeat hæc inquiens ad sententiam Domini, ut si evangelicè, & secundò & tertio correptus non se correxerit, qui ab illo sicut ethnicus & publicanus haberi præcipitur, legis severitatem à Principe necesse est sustinere cogatur, ne qui sibi consulere noluit, in pace vivere volentibus nocere possit.*

IX. Splendidiùs etiam aliquantò effulgebit hæc tum Christianorum Principum lenitas & abstinentia cruoris humani, exemplis, quàm legibus editis. Conflata est in Germania adversùs Carolum Magnum *valida conjuratio*. Non periere conjuratorum nisi tres, qui comprehendi se contumaciissimè repugnabant, nec antè occisi sunt ipsi, quàm nonnullos occidissent eorum, qui ad eos comprehendendos immissi fuerant. *Neque ullus ex eis interfectus est, nisi tres tantùm, qui cùm se ne comprehenderentur, strictis gladiis defenderent, aliquos etiam occidissent, quia aliter coerceri non poterant, interempti sunt.* Ea sunt Eginardi verba. Sangallensis Monachus hoc ipsum testificatur, neminem unquam capitali pœna animadversum esse à Carolo, ne eos quidem, qui in ejus, regnique ejus perniciem conjurassent, nisi semel, aut bis, ubi non aliter extricari res potuit, & conjuratio dissipari. *Quippe qui nunquam linguam suam judicio, aut manus suas effusione sanguinis Christiani macularet, præter ultimam necessitatem, &c. Postquam tamen cædem, nullo unquam modo compelli potuit, ut quempiam condemnaret ad mortem.* Remisit Ludovicus Pius pœnam capitis omnibus conjuratione Bernardi Regis Italiæ implicatis, quamvis Generales Regni Conventus morti illos addixissent. *Conjurationis authores judicio Francorum capitali sententia damnatos, luminibus tantùm jussit orbari.* Obiit quidem Bernardus tertio post effossos sibi oculos die. Sed affirmat Theganus in Consiliarios Ludovici, non in Ludovicum refundi debere causam ejus supplicii: ipsum verò Pium pœnitentiam penes Episcopos peragere voluisse, non de irrogato supplicio, sed de eo non prohibito. *Illud judicium*

Cap. Italic. anni 802. c. 32. 33.

Hincmar. To. 2. p. 4.

Ibid. p. 18.

Cap. 20.

Du Chesne To. 2. pag. 201.

Ibidem. pag. 228. 2. Ibid. p. 26 Ex Annal. Egin.

Ibid. p. 280.

dicium mortale quod cæteris factum est, Imperator exercere noluit; sed Consiliarii Bernardum luminibus privarunt, &c. Tertio die post amissionem luminum Bernardus obiit. Quod audiens Imperator, magno cum dolore flevit, & confessionem dedit coram omnibus Episcopis suis, & judicio eorum pœnitentiam suscepit propter hoc tantum, quia non prohibuit Consiliarios hanc crudelitatem agere. Postremò denique author vitæ Ludovici, hoc ejus clementiam exornat encomio, quòd ne modum quidem in ea tenuerit, constantissimèque id retinuerit, ut ne quis morte plecteretur, & ne ipsi quidem authores infandarum conspirationum. *Impiæ conspirationis principes sub privata custodia adservari*
Ibid. p. 308. *præcepit. Quos postea in judicium adductos, cum omnes Juris Censores filiique Imperatoris judicio legali tanquam reos majestatis decernerent capitali sententia feriri, nullum ex eis permisit occidi, sed usus, ut multis visum est, leniori quàm debuit pietate, sibi tamen consueto benignitatis & clementiæ more, laicos præcepit adtonderi, Clericos in Monasteriis custodiri.*

In parentis optimi vestigia hac quidem in parte ingressi sunt filii Ludovici Pii, nec capitabilus ferè, sed mitioribus aliquantò sæviere suppliciis, quibus tamen publica tranquillitas, quantum satis erat, muniretur. Ludovicus Germaniæ Rex oculos effodi jussit Restitutio VindismarKiæ domino. Cùm in Francorum tandem manus incidisset Salomon Brittonum Dux, & sui ipsum Brittones oculis orbavere. Carolus Calvus pœnam mortis
Aimoin. remisit Carlomanno, qua damnatus fuerat, solaque eum mulctavit oculorum orbitate, ut spatium
3. 5. c. 16. daret implendæ ejusmodi pœnitentiæ, quæ utcunque conscelerati ssimam ejus vitam expurgare posset. *Secundùm sacrarum legum decreta pro admissis suis judicio mortis addictum, mitiori sententia, ut locum & spatium pœnitendi haberet, & graviora admittendi locus & spatium, sicut meditabatur, non daretur, luminibus, acclamatione cunctorum, qui affuerunt, orbari.* Hæc Aimoinus, qui & illud significat, ne truncatione quidem ulla corporis mulctandum fuisse, nisi necesse omnino fuisset vel sic prohiberi & præverti seditiones turbulentissimas, quibus ille publicam pacem impetiturus videbatur.

X. Uno de Franciæ Regno hactenus verba fecimus. Sed cùm ea tunc gens sub Imperio Caroli, & Carolinæ stirpis, præ cæteris Occidentis Provinciis radiaret sideris instar splendidissimi: vix ambigere quisquam potest, nisi valdè rudis & hospes, quin Franciæ tunc Occidentis totius disciplina vehementer consentiret. De Italia & Roma uno verbo rem conficiam, Meminit Hincmarus in Epistolis suis Rescripti, quod Pontifex ad Regem Carolum & ad ipsum misisset, ad dispensandam scelerosissimi hominis pœnitentiam, qui Monachum eundemque Presbyterum interemisset. *Pro*
Eladoard. *litteris quas Apostolicus Papa Regi Carolo sibique miserat, pro quodam, qui Monachum atque Presbyterum interfecerat: in quibus litteris tenorem injunctæ pœnitentiæ exposuerat, &c.* Cùm Archiepiscopus Ravennæ Paulum neci dari curasset, quantavis fuissent Pauli facinora, nunquam adduci potuit Adrianus I. Papa, ut eam noxam Archiepiscopo condonaret, quia secundùm Canones, non
Anast. Bibl. alia quàm peccati per pœnitentiam mors fuerat de-
in vita cernenda. *Nam certè ego animam ejus salvari cu-*
Adr. cani. *piens, pœnitentiæ eum submitti decreveram.*

In ea quam ad Leonem Isauricum luculentissimam scripsit Epistolam Gregorius III. Papa, hoc interjicit discriminis Pontifices inter & Imperatores, quòd hi morte & bonorum proscriptionibus in reos sæviant: illi condonata morte, cruci eos Christi & Evangelio astringant, secessibus piis latibulisque includant; pœnitentia, jejuniis, vigiliis fatigent; peccato mori cogant; per corpus & sanguinem Christi, justitiæ & immortalitati reviviscentis,

[illegible] eique restituant. *Vides Imperator Pontificum & Imperatorum discrimen, Si quispiam te offenderit, domum ejus publicas, illum & suspendio necas, vel capite truncas, &c. Pontifices non ita, sed ubi peccarit quis, & confessus fuerit, suspendii vel amputationis capitis loco, Evangelium & crucem ejus cervicibus circumponunt, eumque tanquam in carcerem, in secretaria conjiciunt, in Ecclesiæ Diaconia, & in Cathecumena ablegant, ac visceribus eorum jejunium, oculisque vigilias, & laudationes ejus indicunt. Cumque probè castigaverint, probèque fame afflixerint, tum pretiosum illi Domini Corpus impartiunt, & sancto illo sanguine potant, & cùm illum vas electionis restituerint, ac immunem peccati, sic ad Dominum purum insontemque transmittunt.* In Antea-tis Nicen I. Syno. Epist. 2.

XI. Cùm eas litteras perscribebat Gregorius, necdum lenitas & clementia sacerdotalis altiùs penetraverat in Aulas summorum Principium, & in Regnorum leges, regimenque civitatum. Singulare id & proprium fuit decus Imperatoriæ Caroli Magni prosapiæ, ut Imperii sacerdotalis fundamenta jecerit, illudque propagaverit Occidente toto; pietatis, humanitatis, indulgentiæ & religionis legibus insperfis insinuatisque, in interiorem exterioremque regnorum & provinciarum disciplinam. Toto pene Occidente dominatus est Carolus, dominata & cum eo est illa Reipublicæ disciplina ad Ecclesiæ ingenium & mores contemperata. Pervasit & Orientem Caroli admiratio, terror amorque: pervasit & ejusdem Ecclesiasticæ lenitatis in regnorum etiam regimine temperies ac suavitas quædam.

XII. Unum restat, quod observemus, sed ponderis non exigui. Leges Alemannicæ sicarios etiam cognatorum, immo & parricidas, rebus eorum fisco adjudicatis, pœnitentiæ publicæ addicebant. *Si quis homo volens occiderit patrem suum, aut pa-* Capit. 4
truum, &c. Res ejus infiscentur, &c. Pœnitentiam autem secundùm Canones agat. Leges Saxonicæ quæ Capitulari Caroli Magni anno 789. continebantur, Cap. 3. 4. & c. 8. 9. &c.
paulò inclementiores erant. Reos non rarò capite mulctabant. Sed aliunde morti subducebant eos omnes, qui occultè capitalia flagitia cùm admisissent, ea Presbytero erant confessi, pœnitentiamque expetierant: nec alio quàm Presbyteri testimonio opus erat. *Si quis verò pro his mortalibus criminibus latenter commissis sponte ad Sacerdotem confugerit, & con-* Ibid. c. 1.
fessione data, agere pœnitentiam voluerit, testimonium Sacerdotis de morte excuset. De criminibus agebatur idololatriæ, perduellionis, interfecti proprii domini, & qui horum tamen clam sibi conscius est, si voluntaria pœnitentia & occulta apud Presbyterum confessione Judices & accusatores præveniat: in judicium deinceps de his non potest vocari. *Testimonium Sacerdotis de morte excusat.* Mirum prorsus hoc erat præventionis jus, quo Reges Christiani publicam donaverant pœnitentiam, in gratiam eorum, qui non semper forsan latuissent, atque ita rigori legum succubuissent. Et sanè si tot aliæ suprà memoratæ leges capitali supplicio pœnitentiam publicam substituebant: quin & is qui se ultrò eidem pœnitentiæ subjecerat, eidem supplicio eximeretur? Formulis suis intexuit Mar- L. 2. c. 1
culphus concordiam sicarii cum cognatis ejus, qui ab eo interemptus fuit. Pecunia res transigitur, sed Clerici interventores erant. *Sed intervenientes Sacerdotes & magnifici viri nos ad pacis concordiam ob hoc nisi fuerunt renovasse.* Septentrionales hæ Gentes antè Christianis, quàm Romanis legibus imbutæ fuerant. Ideo & ad Christianos, quàm ad Romanos, mores magis accedebant. Cùm ita verò comparatæ res essent, non difficile fuit Carolo Magno, his pecuniariis pœnis publicam adjungere pœnitentiam, ut incruentè crimina expiarentur. Ita enim ille in Capitularibus decernit de homicidiis voluntariis & de incestuosis. Ita Ludovicus Pius ablegat ad pœnitentiam publica Capitul Ann 80 c. 12. 13. Capitul Ann. 82 Tit. 3. c. Addit. 4 c. 117. c.

eam

eum proximos, fratres ipſumque parentem ſuum peremerit. *Ipſe verò ordinante Epiſcopo publicæ pœnitentiæ ſubdatur.* Qui uxore ſua interempta alteram duxit, non aliter habetur: *Armis depoſitis publicam agat pœnitentiam.*

Hinc illud exiſtit, Epiſcopalem juriſdictionem incrementa feciſſe longè maxima, cùm ad eos ablegarent, eorumque judicio ſubjicerent, maximorum quorumcumque criminum reos Chriſtiani Imperatores Regeſque. Id quoque perſpicuum eſt, hinc manaſſe illud effatum poſterioribus ſæculis celebratiſſimum, non poſſe jam publicos judices inquirere in ea crimina, quæ publica pœnitentia vel expiata eſſent, vel expiari cœpiſſent.

CAPUT LXXIII. *P. 3. l. 2. c. 16.*

De irregularitate Servorum, Curialium, publicis ratiociniis obnoxiorum, ſub Imperio Caroli Magni.

I. De irregularitate ſervorum, variæ leges Caroli Magni & Ludovici Pii.

II. In Eccleſia manumittebantur, ad Ordines quidem.

III. Aliquibus in Eccleſiis non ordinabantur ferè, niſi ſervi.

IV. In aliis Eccleſiis opera datæ, ut ne ordinarentur, niſi Nobiles, hoc eſt, ingenui & liberi homines.

V. Imperatores ipſi ſervos altiùs evexerant.

VI. De Diacono, quem matrona commendabat ut ſervum ſuum.

VII. Cœpit tandem relaxari ſervitus. Cur ſervos ſuos omnes non ſtatim manumiſerit Eccleſia.

VIII. Adverſa ſibi mutuò Juſtin. & Leonis Leges.

IX. Irregularitas Curialium.

X. Et eorum qui adminiſtrationum publicarum ratiociniis necdum fuerant abſoluti.

I. AD ſervos jam devolvetur oratio, quorum in Clero, ut & in Monaſteriis ingentes erant omnino turbæ, teſte locupletiſſimo Carolo ipſo Magno, qui Epiſcopos horrabatur, ea ut eſſent vitæ integritate, morumque ſanctimonia, ut ad Clerum ſuum allicerent adgregarentque, non ſervilis tantùm generis homines, ſed & ingenuos. *Et non ſolùm ſervilis conditionis infantes, ſed etiam ingenuorum filios aggregent, ſibique ſocient.* Perſpicuum eſt hìc verba fieri de puerulis, quos in Seminaria ſua Epiſcopi conjiciebant, in ſpem Cleri. Sed non ex hujuſmodi adoleſcentulis tantùm ſervis Collegia Clericorum coaleſcebant. Ludovicus Pius conſtitutione edita, vetuit ne Epiſcopi ampliùs promiſcuè ſervos & gregatim ad Ordines Eccleſiaſticos cooptarent. *De ſervorum verò ordinatione, qui paſſim ad gradus Eccleſiaſticos indiſcretè promovebantur.* Prohibuit autem ne quem eorum ordinarent, niſi à domino priùs manumiſſum: quod & à Concilio Francofordienſi & Triburienſi confirmatum fuit. 2. Juſſit ut abdicarent, & dominis eos reſtituerent, qui furtim in Ordines irrepſerant, occultata origine & conditione ſua. *Decretum eſt, ut deponatur, & dominus ejus eum recipiat.* 3. Quorum patres avique longinquis in regionibus peregrinabantur, unde & ipſi dubium, liberi an ſervi eſſent, hi dominis ſuis reſtituendi erant, ſi eos repoſcerent, ſed antè Ordinibus exuendi. Nec enim poterat ſervilis conditionis vilitas cum ſacerdotalium functionum regia quadam dignitate ſociari. *Quia juxta ſacros Ordines vilis perſona manens, Sacerdotii dignitate fungi non poteſt.* 4. Haud dubio ſervi Eccleſiæ frequentiſſimè in Clerum adoptabantur: ſed antè aſtante Clero & plebe libertate donabantur, cùm Principes eam facultatem donaſſent Eccleſiis. *In ambone ipſa authoritas coràm populo legatur, & coram Sacerdotibus, vel coram fidelibus laicis, ante cornu altaris, ſicut in noſtra authoritate continetur, remota qualibet calliditate libertatem conſequantur, & tunc demum ad gradus Eccleſiaſticos promoveantur.* 5. Poterant & laici ipſi Eccleſiæ ſervorum aliquem ad Ordines præſentare, ſed quos antè profectò redimerent, & ſervitute abſolverent. *Similiter de his agendum, quos laici de familia Eccleſiarum ad ſacros Ordines promovere voluerint.* 6. Epiſcopi, Abbates & Præpoſiti, ſeu Monaſteriorum, ſeu Capitulorum, in poteſtate habebant ſervorum Eccleſiæ aliquos primùm libertati vindicare, tum ad Ordines offerre. *Sed & de his quos Præpoſiti Canonicorum aut Monachorum ordinandos expetiverint, eadem forma ſervanda eſt.* 7. Denique ſi homines prorſus ignoti in Monaſteria admitti, ſe peterent, triennio in veſte laica eſſe cogebantur: interim ſi repoſcerentur, reddebantur dominis; ubi id tempus effluxerat, tum verò veſte donabantur Monaſtica; atque ſi poſteriùs vendicaret eos dominus, non ipſi quidem, ſed quaſcumque intuliſſent res, eæ reſtituebantur. Quod Juſtiniani & Gregorii Magni decretis cum primis conſentit.

Capi. Car. Magl. l. 5. c. 227.

Quod attigi autem de ſervis Eccleſiæ, quos Laici quandoque ordinari curabant, trahi forſan id poſſet ad eos Eccleſiæ ſervos, qui uno eodemque tempore ita obligati erant Nobilibus laicis, ut Concilium Meldenſe anni 845. unum id ab illis anno quolibet exigendum cenſuerit, ut viginti dierum operas ſuas conferant ad reſarciendas Eccleſiarum ruinas. *Servi Eccleſiarum quibuſcumque poteſtatibus ſubditi, ſaltem viginti diebus in anno eidem Eccleſiæ ad reficiendas ipſius ruinas abſque moleſtia ſervire ſinentur.*

Can. 6.

Farragini ſuę inſeruit Regino hocce Ludovici Pii Capitulare, addiditque mox chartam libertatis, qua Epiſcopus, Abbas, vel Eccleſiæ Rector quilibet ſervum donabat ad Ordines ſacros accipiendos. Dabatur nimirum ea libertas *ad cornu Altaris, in nobilium virorum præſentia*, ut eadem libertate fruerentur, *ſicut alii cives Romani.*

Regino l. 2. c. 401. 402.

II. Immò ne laici quidem domini niſi in Eccleſia manumittebant, quos ad Clericatum deſtinabant: ut eorum libertas quaſi ſacroſancta haberetur, prorſuſque immunis & explicata ab omnibus ſæcularibus vinculis. *Inſtruendi ſunt præterea laici, ut ſciant quod nullatenus alio loco manumittere proprios poſſunt ſervos, quos Dominicis caſtris adgregari decreverunt, niſi in ſacroſancta Eccleſia ordine ſuprà notato. Quomodo enim Clerici extra Eccleſiam libertatem conſequi poſſunt, qui à lege mundana extranei ſunt? Et quibus interdicitur, ne ad ſæculare judicium procedant, quomodo ſæculari judicio à jugo ſervitutis abſolvuntur?* Illi quin etiam ſervi, quos religionis contemplatione & inſtinctu pietatis domini abſolvebant ſervitute, in Eccleſia abſolvi debebant, ut dehinc eſſent ſub Eccleſiæ patrocinio. *Hi quos quis pro remedio animæ ſuæ emancipare vult, ſecundum legem mundanam in Eccleſia abſolvi debent, & ejuſdem Eccleſiæ patrocinio commendari.*

Ibidemibid. c. 403. 404.

Et hæc probabilis admodum ratio ſuberat, ut in Eccleſia ipſa celebraretur eorum manumiſſio ſervorum, qui Clero inſcribendi eſſent. Reliquo enim vitæ tempore habebantur liberti Eccleſiæ, ejus ditioni & juriſdictioni obnoxii, ejus patrocinio aſtricti, ejus tuitioni commendati; ſi denique ſine prole vita cederent, hæreditatem eorum adibat Eccleſia. Id ait Regino, *ſcriptum eſſe in pacto Francorum;* id denique in Ripuariorum Legibus legitur: *Tam ipſe, quàm liberi ſub tuitione Eccleſiæ conſiſtant, & omnem reditum ſtatus ſui ad Eccleſiam perſolvant, & non alibi niſi ad Eccleſiam, ubi relaxati ſunt, malum teneant: & ſi abſque liberis deceſſerint, nullum niſi Eccleſiam relinquant hæredem.*

Ibid. c. 405.

Si paulò altiùs & ab ipſa origine res iſta repetatur, erit ut ſpero operæ pretium. Erant enim duo

Capitul. Baluz. l. 9. c. 213. Marculph. l. 1. c. 12. Appe. Marc. c. 24.

genera manumissionis: altera coram Rege, jactato denario; unde & hujusmodi liberti *Denariales* appellitabantur. De iis frequens mentio in Capitularibus. Formulam quoque hujus manumissionis publicavit Marculphus: *Præceptum denariale*; fiebat enim *jactante denario*. Manaverat is usus a *Lege Salica*, ut in alia ejusdem Formula refertur.

Ibid. & Capit IV. anno 803. c. 8.

Erant & alii ex Lege Salica liberti, qui *Chartularii* in iisdem Capitularibus dicuntur. Fluebat, ut suspicor, ea vox à Charta seu Breviculo Principis, quo donabantur.

Art. 61.

Erat & alia manumittendi ratio *secundum Legem Romanam*, ut habetur in Legibus Ripuariis, qua fiebant Romani Cives. *Si quis servum suum libertum fecerit, & civem Romanum.* Jubent Capitularia, ut manumissiones in Ecclesia fiant: *Manumissiones in Ecclesia celebrandæ sunt.* Et alibi: *Qui per chartam in Ecclesia juxta altare dimissi sunt liberi, &c.*

L. 5. c. 32. Et Capit. anni 806.

Postrema hæc autem manumissio illa ipsa erat, quam constituerat Constantinus, cujusque celebrandæ potestatem Ecclesiæ concesserat. Ea erat libertas plena ac Romana. Denique ea erat, quam necessariam ducebant, ut in Clerum quis cooptaretur, antequam Salii, Franci, aliæque Boreales gentes in Imperii Romani Provincias irrumperent & exundarent. Ideo & quanquam singulis his gentibus suæ essent propriæ & peculiares manumittendi leges & consuetudines: omnes tamen consenserunt in eum Ecclesiæ usum, qui pridem in ea inoleverat, ut necessaria ad Clericatum ea esset libertas, qua in Ecclesia ipsa liberti donabantur. In Concilio Triburiensi anni 895. discriminatæ sunt hæ libertatis species duæ, vetitumque ordinari, nisi qui plenam essent & perfectam consecuti libertatem. *Nullum servum Episcopus ordinare præsumat, antequam perfecta ditetur ingenuitate.*

Can. 19.

Sed multò manifestior ea res in Concilio & Canone, Gregorianis Decretalibus inserto. Nomine Toletani Concilii refertur; sed verba ipsa Canonis apertè produnt Synodum Gallicanam. Ibi enim refertur, Francis conveniisse, ut libertatem in Ecclesia consequerentur, qui in Clerum promovendi essent, aut quorum manumissio in pretio apud Deum futura esset. *Non solum qui ad Clericatus Ordinem promovendi sunt, in Ecclesia manumittendi sunt; verùm etiam hi quos quisque pro remedio animæ suæ emancipari vult, quia sic scriptum est in pacto Francorum.*

Extra. De servis non ordin. c. 3.

Decreto suo Ivo hanc Constitutionem inseruit, sed nonnihil interpolatam. Integra autem & sana legitur in prima Collectionum antiquarum Antonii Augustini, sub eodem Titulo, *De servis non ordinandis*. Ibi & alia perstringitur ejus usus ratio, hic certè non silenda. Nempè dum servus manumittitur, ut Clero societur, eadem ipsa libertatis charta non debere eum cuicumque alii quàm Ecclesiæ, quantulacumque in re, mancipari. *Quomodo enim Clerici extra sanctam Ecclesiam libertatem consequi possunt, qui à lege mundana extranei sunt? & quibus interdicitur ne ad sæculare judicium procedant, quomodo sæculari servitio à jugo servitutis absolvuntur?*

Ivo Decre. Part. 6. c. 118. 126. 131.

Idem ipse Ivo chartam hujus libertatis publicavit, ubi dominus & manumissor contestatur, hunc libertum posthac uni Deo & Ecclesiæ obnoxium fore. *Ante cornu Altaris absolvo servum meum, &c. Pergat quò ei canonica authoritas permittit.*

Ibid. 118.

Nulli hæredum meorum, aut prohæredum, nec cuiquam personæ alii quidquam debeat servitutis, vel libertatis obsequium, nisi soli Deo.

Ripuariæ Leges disertis verbis tradunt, quoad manumissiones, Ecclesiam Leges Romanas secutam. *Secundum legem Romanam, qua Ecclesia vivit.* Lege Romana utebatur Ecclesia ante Barbaricarum harum Nationum colluvionem in Romanas Provincias infusam. Sed per harum Reges ei semper licuit ea uti.

Tit. 60. n. 1.

III. Amarulentè expostulat Crodogangus Episcopus in Regula Canonicorum, de Episcopis & Abbatibus iis, qui in Congregationes suas aditum patere nolebant nisi servis, quibus imperiosius dominarentur, quos & impunè possent stipendiis fraudare: & ibidem ipsemet tamen profitetur, etiam servis Cleri januam pandi debere, *Cum apud Deum non sit personarum acceptio*: verùm illud omninò præcipi debere, ut & nobiles liberique admittantur: *Nullus Prælatorum, seclusis nobilibus, viles tantùm in sua Congregatione admittat personas.* Concilium Aquisgranense idem præcepit iisdem omninò verbis. Perspicuè hìc autem vides, Nobiles eosdem esse atque liberos & ingenuos. Opponuntur enim hìc Nobiles servis. Et qui hìc *Nobiles*, hoc ipso capite suprà *Ingenui* dicti sunt.

Can. 4. Et Concilii Aquisg. c. 119.

IV. Hinc illè perantiquus usus paucarum Ecclesiarum, ut soli Nobiles, id est Ingenui admitterentur, exclusis servis. Quod cùm & ipsum per sese jam subalienum esset ab antiquiore disciplina, quę servos quoque libertate donatos suscipi jubebat: tum multò alienius lapsu temporis evasit, ubi soli longò avorum stemmate clari admissi sunt. Cui tamen consuetudini alicubi jam robustissimæ potest & inde forsan aliquid conciliari patrocinii, quòd necesse fuerit hoc propugnaculo muniri dignitatem libertatemque nonnullarum Ecclesiarum, quibus pergebant Episcopi nonnisi servos ascribere & ordinare, ut impotentiùs dominarentur. Idem porrò usus etiam tum postea retentus est, ubi non liberi, non ingenui omnes Nobiles dici cœpere, sed præcipua quadam nobilitate clari.

V. Minùs autem mirum accidet tanta Episcopos fuisse animi propensione in servos, si perpendamus ipsos Reges atque Imperatores in eundem errorem abreptos, si Thegano fidem habeamus. Inde enim ille scaturiisse auguratur primam malorum labem in Ludovicum Pium, quòd jam penè inolevisset & confirmatus esset mos, nonnisi sordidorum natalium homines ad Episcopatus promovendi. *Quia jam dudum illa pessima consuetudo erat, ut ex vilissimis servis summi Pontifices fierent; & hoc non prohibuit, quod tamen maximum est malum in populo Christiano.* Hi nimirùm Præsules, non minùs animo, quàm natalibus degeneres, beneficia Ludovici maleficio pensarunt, audaciissimèque in eum posteà data occasione insurrexere. *Omnes enim Episcopi molesti fuere ei, & maximè hi, quos ex servili conditione honoratos habebat, cum his qui ex Barbaris Nationibus ad hoc fastigium perducti sunt.* Eo in numero erat Ebbo Archiepiscopus Remensis, *ex originalium servorum stirpe*. A Consiliis Ludovico erant id genus plerumque homines, si Thegano fides, qui ne suorum obscuritas natalium probro esset, Nobilium & Ingenuorum prærogativas omnes conculcare gestiebant. *Sed summoperè cavendum est, ne amplius fiat, ut servi sint Consiliarii sui: quia si possunt, hoc maximè construunt, ut Nobiles opprimant.* Ubi rursum vides, ut Nobiles originariis servis opponantur, utque cùm à servis dignitatum fastigia consecutis obtriti aliquandiu fuissent Nobiles, illos tandem & ipsi vicissim ab eminentioribus Collegiis ejecerint.

Cu Chesne To. 2. pag. 279. 282.

Ibid. p. 284

VI. Nec silentio prætereunda Hincmari Epistola ad Matronam nobilem, quæ Diaconum repetebat, pridem sibi servitutis nexu obligatum. Respondet verò Hincmarus, 1. Numquam in grege servorum verè fuisse eum Diaconum, sed colendis agris affixum. *Qui colonus Ecclesiasticus, & non alicujus servus fuerat.* 2. Libertati ab ea ipsa domina sua redditum fuisse ante ordinationem suam. *Legaliter liber factus, & canonicè ordinatus, &c. Et quomodo ejus recipiens libertatem, Diaconum licenter ordinaverat.* Quo rursum liquet, quod animadversum jam suprà fuit, varios fuisse servitutis gradus, & unum eundemque &

Flodoard. L. 3. c. 27.

Ec-

Ecclesiæ, & sæcularibus dominis innexum quandoque fuisse, alio & alio compedum genere. 3. Quanquam is Diaconus verè servus fuisset, tanta post temporis intercapedine, non posse jam repeti, & in servitutem revocari, post Ordinationem, ex Imperialibus Constitutionibus. *Ostendens quòd si servus ipsius fuisset, & tanto tempore post ordinationem suam sine ipsius repetitione mansisset, secundùm sacras leges jam in servitium repeti non posset.*

VII. Finem hìc faciam dicendi de servis, ubi monuero, multùm jam ipso tempore remisisse servitutis rigorem. Cùm Geraldus Auriliacensis Comes in suos ipsius incidisset colonos, qui ab agris ejus demigrabant, remque suam singuli asportabant omnem, *derelictis coloniis suis*, duriùs quandoque se habitos fuisse prætexentes, quanquam per leges revocare eos posset, maluit ut liberi abirent, & sensim augescentem etiam in servorum levamentum libertatem experirentur. Cùm plurimos manumitteret, percunctantibus, eccur non omnes, respondit, Eam ipsam donandæ libertatis licentiam legum imperio cohibitam esse. *Justum est ut lex mundialis in hoc observetur, & ideo numerum in eadem lege præstitutum prætergredi non debere.* Non absurdè conjiceret quis ea ipsa ratione prohibitam fuisse Ecclesiam, ne & ipsa, immò ne ipsa maximè antè alios, servos omnes suos vinculis his absolveret. Potuit & in mentem Præsulibus venire, non minimam patrimonii & census Ecclesiastici partem esse in mancipiis; dissipari autem non debere patrimonia pauperum. Adde quòd & ex Ecclesiæ servis benè multi in Clerum, & demum ad sacros Ordines accersebantur; quo fiebat, ut ea statio nec ignobilis esset, & ad salutem sempiternam non paucis sulta esset præsidiis. Cùm & ipse Paulus suaserit, ut qui liber fieri posset, servire nihilominus pergeret: quòd ea humilitas vanæ mundi libertati jactantiæque eò anteponenda sit, quò tutior est, & ad comparandam Christi sapientiam & charitatem, quæ germana libertas est, accommodatior.

VIII. Revocata est à Leone Imperatore Novella Justiniani, qua intra unius dumtaxat anni spatium fas erat domino servum repetere, qui eo inconsulto Clericus esset ordinatus. Voluit autem Leo, ut semper repeti posset servus, qui nesciente domino ordinatus esset. Si Monasticam autem induisset vestem inscio domino, repeti posse voluit, etiam post triennium; quòd non difficile sit, ut per triennium servus dominum fallat, & suffuretur se ei: quòdque vel ea ipsa servorum fuga argumento sit, nequaquam cælesti instinctu eos ad Clerum & ad Ordines allici. Id verò totum legibus Justiniani infestum erat; & tantò magis stupendum, quòd ne Episcopatum quidem exceptum Leo voluerit. Ex his porrò concluditur à Balsamone, posse servum à domino reposci, etiam si Episcopus esset ordinatus, si eo nesciente est ordinatus; idque posse toto triennio, numerando ab eodem die quo primùm resciit. *Collige & dic servos præter voluntatem domini Clericos, aut etiam Episcopos factos, ad pristinum dominum, quamvis invitos reverti: dic similiter dominum hos non posse indifferenter revocare, sed intra triennium, postea quam rem cognoverit, supputandum.* Et paulò inferiùs: *Domino autem porrigi usque ad triennium, ordinati servi revocationem, est ex Novella Leonis sapientis & servatur, est grave etiamsi libertati propter justum & æquum.* Et tamen Novellæ Leonis nullum certum tempus definiunt domino: Justiniani Novellæ annum unum adsignant Clericis, triennium Monachis, numerandum à die Ordinationis, vel secessionis in Monasterium. Itaque quod hìc definitum est à Balsamone, usus magis videri potest tunc receptus, vel privata ejus sententia, quàm Imperialium definitio Constitutionum.

IX. Irregularitas Curialium, qui Municipiorum Senatores erant, desiisse videtur, ubi invecto novo regimine desiere & illi Magistratus. Argumento esse possunt duæ Leonis Philosophi Novellæ, à quo abrogatæ sunt Leges antiquæ de Curialibus omnes, quòd in recentiore Reipublicæ administratione reliquus illis locus esset nullus, eorumque jam functiones omnes Principis arbitrio delegarentur: *Quæ leges nunc ex eo quod res civiles in alium statum transformatæ sint, omniaque ab una Imperatoris solicitudine atque administratione pendeant, tanquam incassum circa legale solum oberrent, nostro decreto illinc submoventur.* Observat etiam Balsamon in Nomocanonem Photii, leges quę de Curialibus agebant, in Basilicas relatas non fuisse, in quas non referebantur, nisi quæ etiam tunc vigerent. Novell. 46.

Latinis autem mediæ hujus ætatis hominibus, ne comperta quidem satis videtur fuisse hujus *Curialium* vocis significatio. Joannes VIII. vetuit, ne Constantinopoli amplius Patriarchæ eligerentur ex laicis, vel ex Curialibus. *Nullus de laicis, vel Curialibus.* Eo tum nomine donabantur Aulici, Magistratus, & Senatores Constantinopolitani; & ne in cogitationem quidem cadebat, eo nomine Municipalium urbium Senatores designatos fuisse. Eo sensu *Curialis & Neophytus* vocatur Leo in Concilio Romano, sub Pontifice Joanne XII. anno 964. quòd illum Otto III. Imperator ad Pontificatum promovisset. Epist. 199.

X. Paucis absolvam quod de iis restat, qui publicarum administrationum à se gestarum necdum ratiociniis perfuncti, necdum fuerant absoluti. Cùm Hincmarus Remensis Archiepiscopus Canonicum examen instituisset de Guilleberto Catalaunensi Episcopo electo, compertoque eum in Palatio Regio Descriptorem fuisse Regalium stipendiorum: *Quod ministerium in regio obsequio suscepisti, &c. Imbreviator, sive Descriptor stipendiorum regalium, & relator à domino Rege sum constitutus.* Diffidere cœpit Hincmarus, ne eo officio administer & procurator Regiæ pecuniæ fuisset, & ratiociniis innexus, quo alienatus fuisset à sacris Ordinibus. Sed eam ille à se suspicionem amolitus est: *Non fui conductor alienarum rerum, nec turpia lucra, vel exactiones, sive tormenta in hominibus exercens, sed descriptor & relator solummodo stipendiorum regalium.* Interrogati sunt Aulici & Palatini, Clerici, Nobilesve laici, *Hi qui in Corte degebant, & Clerici, & Nobiles laici*: & assensi sunt omnes Clerici, Laicique, nihil in ea defungenda Provincia à Guilleberto commissum fuisse, quod eum à Sacerdotio alienare posset. Voluit denique Hincmarus, Regis ipsius testimonio & assensu, exoneratum & absolutum sibi confirmari Guillebertum ab omni administratione, quę concredita illi fuerat: ut ne posset posthac ea de re ad rationes vocari. *Et porrectæ sunt litteræ cum sigillo domni Regis, continentes, quod de omnibus quæ illi commisit, optimè ei rationem reddiderit; & nihil ab eo repetebat, vel unquam repetere deberet.* Hac ipsa de re tractabitur inferiùs copiosissimè, ubi declarabitur, quàm sepositâ etiam irregularitate, non possit Clericatus sociari cum his quibuscumque nexibus terrenarum administrationum. Conc. Gall. To. 2. pag. 652.

CAPUT LXXIV. *P. 4. l. 2. c. 31.*

Irregularitas servorum, ære alieno & ratiociniis publicis innexorum post annum Christi millesimum.

I. De servis Ecclesiæ & eorum manumissionibus.
II. Postrema hac ætate cœpit Ecclesia servitutes funditus abolere, servosque omnes vetustissimi; absolvere vinculis.

III. Superfuere obsequia quædam necessaria, tamquam antiqua vestigia servitutis.

IV. In Decretalibus ipsis reliquiæ antiquarum servitutum,

V. Funditus extinctæ servitutes.

VI. Eis succedunt Jura quædam dominicalia.

VII. In Hispania & in Oriente duriores servitutes.

VIII. De Curialium irregularitate.

IX. De irregularitate æris alieni, & ratiociniorum. Exempla his contraria sancti Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi, & Episcoporum Siciliæ.

X. Adversa Sixti V. & Clementis VIII. Decreta.

I. EX Concilio Papiensi anno 1014. sub Benedicto VIII. Papa multos adhuc & numerosos servorum greges Ecclesiis superfuisse constat: eos omnes ad Clericatum anhelasse, ut voti compotes facti, liberas uxores ducerent, liberosque ex eis susciperent, verè liberos futuros: eo abusu Ecclesias non paucas exhaustas, & ad extremam adactas inopiam: elaboratum esse ab hoc Concilio, ut ejus statuta ab Henrico II. Imperatore confirmarentur: iis verò statutis sanciti, ut filii omnes servorum Ecclesiæ, tum Clericorum, tum laicorum, servi ipsi quoque essent, quamquam libera & ingenua matre nati essent; denique ne quidquam possent unquam nisi Ecclesiæ acquirere, quamlibet mentitis nominibus abuterentur.

Concilium Bituricense anni 1031. ordinari, aut tonsura donari servos vetuit: *Nullus servorum, vel Collibertorum Clericus fiat;* nisi priùs à dominis manumitterentur. At ex Epistola Paschalis II. ad Episcopum Parisiensem Galonem & ad Clerum ejus, longè pulcheriora existunt de servis elucidamenta. Servos enim Ecclesiæ, mavult Pontifex famulos appellari: *Famuli Ecclesiæ, qui apud vos servi vulgo impropriè nuncupantur.* 2. Quamquam Galli Servos adhuc eos appellarent, qui famuli erant Ecclesiæ: ex hac tamen Epistola patet, Regem, Episcopos, Barones unanimi consensu decrevisse, ut in posterum servi Ecclesiæ plenissima potestate instruerentur ferendi testimonii in judicio adversùs ingenuos. 3. Idque statutum suum confirmari voluisse hac Pontificis Epistola, qua declaratur æquum esse, ut potioribus gaudeant privilegiis Ecclesiæ servi, quàm sæcularium. *Neque enim æquum est Ecclesiasticam familiam iisdem conditionibus coerceri, quibus servi sæcularium coercentur.* Editum est non ita pridem privilegium, quo Carnotensem Ecclesiam donavit Ludovicus VI. ut ejus Ecclesiæ servi possent testimonium dicere adversùs homines liberos, eoque à laicorum servis sejungerentur.

An. 1114. Spicileg. To. 13. pag. 309.

II. Illud ergo Ecclesiæ primum vendicandum est decus, ut ipsa primùm libertatem cœperit universim effundere, & promulgare, & servitutis squallorem atque injuriam ab humano genere excutere, dum ipsa primùm plerosque servos suos, nec paucos Laicorum Ordinatione in libertatem asserit: & dum suis potestatem impertit, ut in judiciis testimonium dicant; quo factum est, ut pulcherrima hujus gloriæ æmulatione accenderentur tandem aliquando & Laici, quo & ipsi celebrarentur tanquam humanæ gentis liberatores. In Concilio Londinensi, cui præfuit B. Anselmus, anno 1102. proscripta est propudiosa consuetudo homines ceu bruta animalia venundandi. *Ne quis illud nefarium negotium, quo hactenus in Anglia solebant homines sicut bruta animalia venumdari, deinceps ullatenus facere præsumat.* Concilium Vaterfordiense in Hibernia anno 1158. libertate donari jussit Anglos omnes, qui in Hibernia divenditi, emptique fuerant. Liberos enim suos Angli vendebant, cùm fame & inopia rerum premebantur. Ea ergo tum proscripta est inhumanitas.

Eadmer. Novor. l. 3.

Can. 27.

III. Sed altiores egerat antiqua servitus radices in humana gente, quàm ut excidi omnino ita posset, ut ne fibræ quidem ejus ullæ residuæ superessent. Ecclesiæ *homines* cœpere dici, qui antea servi dicebantur: nec poterant alias uxores ducere, quàm quæ in ejusdem essent ditione Ecclesiæ. Vituperatus est ab Alexandro III. Abbas sancti Remigii, quòd ad alios quàm Ecclesiæ suæ Judices citasset duos homines sui Monasterii, qui uxores alteri dominio obnoxias duxissent. *Homines Monasterii tui trahis in causam, quia de alterius dominio uxores duxerunt.* Cùm Hamensis Abbas ad Monasticam suscepisset professionem *hominem* Abbatis Humblariensis cum facultatibus omnibus suis, hujus precibus interpellatus idem Pontifex, Hamensem compulit, ut restitueret, vel componeret; *Hominem cum rebus suis restituat.* Append. Epist. II.

Hi *homines* igitur ad professionem Monasticam, adeòque ad Ordines irregulares habebantur. Angliæ certè Regibus Magnatibusque id persuasissimum erat. Inscriptum enim erat & hoc caput Consuetudinibus Regiis Henrici II. Regis Angliæ, quas ille promulgari pervicit in Conciliabulo Clarendunensi anno 1164. *Filii rusticorum non debent ordinari absque consensu domini, de cujus terra nati dignoscuntur.* Cessit his tum Consuetudinibus Angliæ Clerus, cessit, inquam, vi & furori Regio, cessit tum & Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, qui & ignaviam illam postea magna lacrymarum vi & martyrio tandem suo expiavit. Erant in iis Consuetudinibus nonnulla multò atrociora capita, quæ sanguinis impendio propulsari debuere. Nam quod ad filios rusticorum injussu domini non ordinandos attinet, hoc tolerari posse censuit Alexander III. Papa, ut habetur in actis beatissimi Martyris Thomæ: *Hoc toleravit.*

IV. Quas Gregorius IX. orbi Christiano promulgavit Decretales, eæ Toletanos ostentant adhuc antiquissimos Canones de Servis, nempè irregularitatem adhuc vigere declarant, quamquam servi jam pauci, pauca ergastula dicerentur. Altheimensi Concilio jubetur Presbyter sub Conrado Rege horas Canonicas decantare domino, à quo libertati ea conditione redditus est: alioqui abdicandus est ab Episcopo. Quin & ipsius Ecclesiæ homines docet Innocentius III. Clericatu insigniri non potuisse, nisi assentiente domino, qui annuere poterat ea lege, ut ad aliam numquam demigrarent Ecclesiam. Gregorius denique IX. ad Episcopum Neapolitanum rescripsit, ut nobilem quendam virum interpellaret, ne Ordinationi Clerici reniteretur, matre quidem libera nati, sed cujus pater ipsius homo esset. *Patrem ipsius hominem suum esse proponit.* Extra De servis non ordinan.

V. Altum deinceps in Jure Canonico silentium de servitute, & de appicta ei irregularitate. Quin ex adverso Clemens IV. cum rescisset anno 1266. à Bela Hungariæ Rege rejici Episcopum Regni sui, ea de causa, quòd origine servus esset; luculenter ad eum rescripsit, pro nihilo reputanda hæc jam esse discrimina, quę inter homines alios ab aliis humana commenta est imprudentia, imparesque esse voluit, quos Deus coæquaverat: hominum voluntate præscribi non potuisse contra naturam, quæ humanum genus omne libertate donavit: denique quanquam Præsulem illum certò constaret origine servum fuisse, eam ignobilitatem Pontificatus gloria & splendore absorptam devoratamque ita fuisse, ut ne memoria quidem ejus superesse deberet. *Nec ei potest obesse originalis servitus, etsi de ipsa constaret, quam dignitas Episcopalis absorbuit & elisit.*

In Concilio Londinensi anni 1328. contortum est anathema in eos, qui testamenti executioni intercederent eorum, qui vel terris adhuc quibusdam, vel dominis obnoxii aliqua ex parte erant. *Omnes illi, qui ascriptitiorum, vel aliorum servilis conditionis testamenta, vel ultimas voluntates quovis modo impedierint, secundum consuetudinem Ecclesiæ Anglicanæ hactenus approbatam, per excommunicationis sententiam compescantur.* Can. 4.

Spe-

Speculum Saxonum, seu Jus Saxonicum, qui in unum Codicem conſarcinavit, ſui de Servitutibus ſilentii illam depromit cauſam, quòd eæ jam exolevirent, velut ipſius ingenio naturæ infenſæ, eique nobilitati, qua conditor humanum genus omne illuſtravit. *Secundum rei veritatem ſervitus per captivitates injuſtas, comminationes & injurias initium habet, quam homines propter longi temporis conſuetudinem, tamquam juris eſſet, uſurpare cupiunt.* Quoad obſequia verò & jura quę ſervituti ſucceſſere, ea ibidem affirmatur longè diverſiſſima alia ab aliis exigi, ut collibitum fuit Epiſcopis, Abbatibus & Abbatiſſis. Servis, ſeu hominibus in commune id licebat, ut teſtari, & hæreditates adire poſſent, dum in domini ſui ditione totum fieret. *Miniſteriales hæreditant, & hæreditatem accipiunt ſicuti liberi, &c.* Denique cùm ſervi hujuſmodi plerumque Slavi eſſent in Germania, unde & Gallorum vernacula vox, qua ſervos deſignant, geniti ab eis filii, Teutones, vel Slavi habebantur, pro matre de qua naſcerentur. Quæ eadem omnia obſervari fas eſt in Collectione Conſuetudinum Magdeburgenſium.

VI. Coacervari hìc poſſent quamplurima documenta, quibus liqueret Abbates, Decanos, Epiſcopos, Comites, Dominos antiquas relaxaſſe ſervitutes, ſeu ſingulis privatim hominibus, ſeu vicis & conventibus hominum, à quibus non exigebatur *pro patrocinio & defenſione, atque Mundeburdo*, niſi cenſus annuus, jus molendini, & coquendi panis, jus in matrimonia, in ſucceſſiones caducas, jus vendicandi uſurpandique agros eorum, qui ipſi injuſſu domini alias in regiones demigrarent. Dominicalia hæc jura ipſæ quoque Eccleſiæ comparabant ſibi, vel cùm his legibus libertates condonabant, vel cùm ea à ſæcularibus dominis in ipſas transfundebantur. Ludovicus Decimus Galliæ Rex quidquid ſervitutum in Gallia ſupererat, prorſus extinxit eo Edicto, quod duplici juris nuper fecit Lucas Dacherius in Spicilegio.

VII. Ita extinctæ fuere in Occidente Servitutes. Etenim tyrannica potiùs ea fuit conſpiratio, quàm definitio juridica, quando in Aragonię Comitiis Generali Generalibus anno 1381. conquerentibus ruſticis quibuſdam de vi & ſævitia quorumdam Nobilium, abruptè reſponſum eſt, Ea de re actionem non dari: nec Regem ipſum in ejuſmodi cauſas poſſe inquirere, penes Nobiles eſſe jus vitę neciſque in ſubditos omnes, nec judicio eos niſi ſummi Numinis ſubeſſe, iis quidem in cauſis. Minùs forſan jam quis mirabitur, ſi tandiu gemuerit Hiſpania ſub Maurorum jugo, cùm & ipſi Hiſpani alii aliis tam grave ſervitutis jugum injecerint. In Orientales Chriſtianos ſæviiſſe tandem cęleſtem iram Guibertus Abbas advertit, Barbarorumque in ſervitutem eos impegiſſe, ea forſan de cauſa, quòd infanda immanitate homines divenderent, diſtraherentque etiam gentibus procul diſſitis. Quod horrori ille ait fuiſſe Latinis. *Taceo quoque contra conſuetudinem Latinam, marium, feminarumque, dignitatis etiam Chriſtianæ perſonas, indifferenter emi, ac ſi bruta animalia diſtrahi, & longiùs à patria ad crudelitatis argumentum, ut Gentilium fiant mancipia vendendas emitti.*

VIII. Ita oblivione obruta eſt & quaſi contumulata tum ſervitus, tum irregularitas ſervituti affixa. Gradum jam facio ad ſervitutem aliam, hominum judicio minùs vilem, Clericatui nihilominus infeſtam, ut quæ pluſculùm etiam & mentes & voluntates hominum à Deo alienaret. Ea eſt Curialium irregularitas, & publicæ rei Adminiſtratorum. Curialium jam & nomen ipſum obſolevit, quòd tota exterior rerum politia antiqua extincta ſit. Diximus jam aliqua eorum ſuperfuiſſe veſtigia poſt annum milleſimum, cùm Concilii Papienſis ſub Benedicto VIII. confirmavit Henricus II. ſtatuta, ubi ſervituti huic Curialium addicuntur Clerici, qui uxores contra Canones ductas abjicere detrectarint. Ubi & Juſtiniani citantur Leges, quę eam pœnam indicunt. *Servata Juſtiniani Auguſti æquitate, Curiæ civitatis tradatur, cujus eſt Clericus. Jure etenim manebit miſer in Curia, quem Eccleſiæ regula depoſitum ejicit ab Eccleſia.*

IX. Quę ex ratiociniis autem publicis emergit irregularitas, ea & fuit & erit ſemper notiſſima. Miſit Anſelmus ad Lanfrancum Cantuarienſem Archiepiſcopum, Officialem ęre alieno obrutum, & profeſſionis tamen Monaſticę cupidiſſimum, ut perſolutis ejus debitis Lanfrancus Monaſteriorum fores illi aperiret. Cùm Canonico Lincolnienſi perſuaſiſſet B. Bernardus, ut pro Hieroſolymitana peregrinatione, cui ſe devoverat, & cui ſe jam commiſerat, apud Claram-vallem iter meditaretur ad cęleſtem Hieroſolymam: ad Epiſcopum Lincolnienſem protinus litteras dedit, orans obteſtanſque, ut debita Canonici ejus exolveret, in idque Prębendę reditus inſumeret: *Ne in aliquo fraudator debiti, & prævaricator pacti inveniatur*: utque matri ejus condonaret uſumfructum ejus domus, quam ipſe in fundo Eccleſiæ conſtruxerat, & agelluli quem ei legaverat.

Decretales ipſæ Pontificum ad Clericatum non admittunt adminiſtratores, & obligatos ad ratiocinia, niſi poſt *depoſita onera, & reddita ratiocinia*: quæ ipſæmet ſunt voces perantiqui Concilii Carthaginenſis. Servituti enim obligatus eſt ex hoc eodem Concilio, qui non habet *libertatem negotiorum & officiorum*. Hęc primùm accuſatio impacta fuit beatiſſimo Cantuarienſi Archiepiſcopo Thomæ, quòd nullas rationes ante ordinationem ſuam reddidiſſet redituum tot Epiſcopatuum & Abbatiarum vacantium, quorum adminiſtrator & cuſtos erat. *Quòd cùm Cancellarius eſſet, & haberet vacantes Epiſcopatus & Abbatias, & multos reditus per annos plurimos in manu ſua, nullam ſuper his reddiderit rationem, quam modo Rex ipſe requireret exhiberi.* Perculſus ea criminatione Thomas in Concilio Northamptonenſi anno 1164. adhibitis in conſilium amicis reſpondit tandem, ante ordinationem abſolutum ſe à Rege fuiſſe nexibus omnibus Curiæ & rationibus adminiſtrationis quam geſſiſſet. *Quæſitum eſt qualem me redderent. Cantuarienſi Eccleſiæ. Et reſponſum eſt, liberum & abſolutum ab omni nexu Curiali.* Vides hìc qui *Curiales* dici cœperunt extremo hoc ævo, quod ab antiqua ſignificatione diſtabat mirum quantum. Ita habet hiſtoria quatuor ex illis Authoribus contexta, qui Thomæ alumni fuere. Joannes Salisberienſis ab his non diſcrepat: *Quis enim neſciebat, quod Rex Cancellarium ſuum ab omni adminiſtratione & obligatione liberum reddidit ad regimen Cantuarienſis Eccleſiæ?*

Ab illuſtri Thomę Cantuarienſis exemplo & imitatione alieniſſimi erant Epiſcopi Sicilię, quorum eodem propè tempore Petrus Bleſenſis commemorat, & implicamenta voluntaria in Officiis Aulicis, & probroſas ſervitutes, in quas ſeſe ipſi dejiciebant, ęſtu quodam ambitionis & fędiſſimę cupiditatis abrepti. *Quidam per uſurpatas ſæculi adminiſtrationes ſe vinculo Curiali obnoxiant, & quaſi renuntiaverint ſuæ privilegio dignitatis, calculum durioris evĕtus expectant. Nam pro cauſa hujuſmodi hodie in Siciliæ mancipati ſunt Epiſc. quidam carceralibus vinculis; nec aliquod expectant ab Eccl. Rom. ſolatium. Quibus improperatur à ſummo Pontif. ut bibāt de calice quem ſibi temerè miſcuerunt.* Non immeritò Pontif. ſuam illis tuitionem abnuebant, qui ſemet ipſi prępcipites ultro agerent in Aulicę hujus ſervitutis vincula.

X. Ad Monaſticam Sixtus V. vetuit eos admitti profeſſionem, qui ęre alieno demerſi, aut ſolvendo non eſſent, aut certè interminabilibus litibus implicandi præſagiebantur; reſciſſis iſtiuſmodi profeſſionibus omnibus. Hanc poſteriorem clauſulam, qua revocabantur hæ profeſſiones, revocavit Cle-

mens VIII. Joannis Gersonii ea de re Consultationem leges, si voles, in historia Universitatis Parisiensis.

CAPUT LXXV. *P. 3. l. 2. c. 25.*

Irregularitates Militum, & eorum omnium, qui vel mutilant, vel occidunt, post annum Christi millesimum.

I. Qui Pontifices exercitus instruxerint ad Ecclesiæ defesionem.

II. Concilia nihilo tamen minus milites pœnitentiæ subjecere. Exceptio belli justi, & pro Religione suscepti.

III. Quin & pœnitentiæ vice indicebantur expeditiones sacræ adversùs Sarracenos.

IV. Non idem licebat ad privatorum defensionem, quod pro causa Ecclesiæ universalis.

V. Ordines Militares Equitum sacræ militiæ addictorum omnem à bellis sacris suspicionem eliminant.

VI. Militia justa sociari jam potest cum pœnitentium stationibus.

VII. B. Bernardus conclonibus suis sacri belli tubam canit, quin & ipse summus Dux & Imperator sacræ militiæ deligitur. Id muneris ipse quidem abnuit, at belli ejus justitiam miracula ab eo patrata declararunt.

VIII. De Ordinibus Religiosis Equitum. Eorum militiæ regulæ sanctissimæ. Quantos hæc bella sacra emacularint milites Ducesque, & beatæ Patriæ intulerint.

IX. Nec fas tamen unquam fuit Clericis vel pugnare, vel mutilare quemquam, vel occidere, etiam in sui moderatam tutelam, prioribus quidem sæculis.

X. Clemens V. Papa primus omnium pronunciavit, nihil incurri irregularitatis, si quis sui tuendi necessitate quempiam occidat.

XI. Ad singularia quædam exempla respondetur.

XII. De Clericis, qui ægrotos, vel sauciatos curant, vel rem Chirurgicam tractant.

I. FUere ante Gregorium VII. Romani Pontifices, qui militaribus expeditionibus Ecclesiæ libertates facultatesque tuendas quandoque esse censuerint. Præiverant in eam rem Leo IX. aliique anteriores complusculi Pontifices, Pipini & Caroli Magni temporibus. Subjicit oculis Baronius ipse Leonem IX. exercitu succinctum adversùs Normanos in Appulia grassantes, & devictum quidem cruentissima pugna, sed à victoribus ipsis illo apparatu, honore, & triumpho exceptum, quo victores solent. Scripsit ad Leonem Petrus Damiani, ut admoneret longè aliis, & præstantioribus armis olim de adversariis Ecclesiæ pulcherrimas retulisse victorias Gregorium Magnum, Ambrosium, aliosque seu Pontifices, seu Patres Ecclesiæ. Hortatus est aliquando Gregorius VII. Episcopos ipsos, ut militem armarent, cogerent, incenderent ad ferendas supperias Constantinopolitano Imperatori: voluit ipsemet armata manu rebellantes Ravennates Præsules cogere ad officium obsequiumque. Sed admirationi non potest non esse illud potissimùm hujus Pontificis consilium, quo decreverat exercitum quinquaginta millium hominum jam congregatum ducere ipsemet Constantinop. ut Imperatori Græco advesùs Sarracenos opitularetur, Constantinopolitanam Ecclesiam Romanæ recolligeret, inde Hierosolymam pergeret, eam Christianis vindicaret partibus, denique ad Armenorum aliarumque Orientis schismaticarum sectarum conversionem arma zelumque invictissimum converteret. Hæc ille ad Imperatorem Germaniæ præscripsit, quem & invitabat ad Ecclesiæ Occidesitalis absente se tuitionem. Qui huic Pontifici suffecti sunt, sacrorum omnium in Orientem bellorum authores & buccinatores fuere.

An. 1053. n. 10. 11.

L. 8. Ep. 6. 7.

I. 9. Ep. 4. Baron. an. 1074. n. 49.

II. Eodem tamen ipso tempore, & Pontificatum gerente eodem Gregorio, Concilia Angliæ pœnitentiæ subjecere anno 1076. milites Guillelmi Regis, ejus qui Normanniæ Ducum primus Angliam debellavit: in eorum singulos quos occiderant, unius anni definita est pœnitentia: triduum pro voluntate sauciandi; quadraginta dies in singulos eorum quos vulnerassent; Clericis verò eidem addictis pœnitentiæ, ac si crimine quopiam maculati fuissent. Concilium ipsum Romanum anno 1078. eam pronunciavit falsam & similatam esse pœnitentiam, si miles, si mercator, si iis implicatus quis artibus, quæ sine peccato exerceri vix possunt, illis non antè explicaret subduceretque se, quàm pœnitentiam publicam amplecteretur. *Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundùm authoritatem sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideòque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non potest, si culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam veniret, recognoscat se veram pœnitentiam non posse peragere, nisi arma deponat, ulteriùsque non ferat, &c.* Can. 6.

Vetustissima ea est Ecclesiæ disciplina: ludibrium merum & inane spectaculum esse pœnitentiam, nisi se segreget quis à proximis peccandi occasionibus & illecebris, cujusmodi sunt artes illæ & professiones, quę vix, aut ne vix quidem impleri citra peccatum possunt. Sed cùm exterior Ecclesię disciplina nonnihil deflexisset, eidem Concil. Canonique inserta est clausula illa, quæ bellis pro Ecclesia & justitia gerendis suffragaretur. *Nisi arma deponat, ulteriùsque non ferat, nisi consilio religiosorum Episcoporum pro defendenda justitia.*

III. Cùm sacra bella sub Urbano II. cœpissent, adeo non jussi sunt Pœnitentes arma deponere, ut militia ipsa in pœnitentiam indigeretur. Ideò & Meldense Concilium circumspectiùs jam verba libravit, dixitque fucatam illam esse, vanamque pœnitentiam, si qua inimica justitiæ bella gererentur. *Falsa pœnitentia est, si arma quis contra justitiam gerat.* Denudatæ sunt in Concilio Claromontano rationes variatæ in hac parte Ecclesiasticæ disciplinæ, & tamen inconcussis, & semper sui similibus Evangelicæ pietatis regulis consentaneæ. Possunt esse bella justa, sanctaque. Tot ejus rei argumenta, quot veteris Testamenti paginæ, quot capita. Sanctitas finis, & justitia propositi, quo quisque oculos convertit & cor, armis ipsis & cædibus miram fateor, sed certam tamen innocentiam aspergunt. Tam poterant ergo regulis justitiæ & sanctimoniæ aptari bella sacra, quæ Sarracenis inferebamus, quàm quorum olim Israelitis Dux authorque fuit ipse Deus exercituum. En verba ipsa Canonis Claromontani, quo declaratur fore, ut vim & meritum pœnitentiæ publicæ militia illa obtineat. *Quicumque pro sola devotione, non pro honoris, vel pecuniæ adeptione, ad liberandam Ecclesiam Dei Jerusalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia reputetur.* Ca. 16. Can. 1.

Scripsit Paschalis II. Urbani II. successor ad Episcopos, Clericos, Duces exercituum, ipsosq; exercitus in Asia: *Militiæ Christianæ in Asia triumphantis*: ut eos hortaretur ad parendum mandatis Episcopi, qui Apostolica fungebatur legatione. Gelasius II. absolutionem à peccatis omnibus, hoc est indulgentiam veniamque pleniſſimam impartiit iis omnibus, qui in obsidione urbis Cęsaraugustanæ in Hispania occumberent, quam ejectis Mauris Christiani expugnare civitatem moliebantur. Concilium I. Lateranense sub Calisto II. anno 1122. eas indulgentias confirmavit Cruce-signatis in Palæstina & in Hispania. *Suorum peccatorum remissionem concedimus.* Epist. 1. Epist. 5. Can. 11.

IV. Non alia poterat quàm Ecclesiæ universalis contemplatio, utilitas, necessitas, salus in extremum

mum adducta discrimen, exæquare ac compensare tot cædes, grassationesque, tot flagitia sceleraque, sine quibus non geruntur bella. Testem fidejussorem idoneum citabo Ivonem Episcopum Carnotensem, in Epistola ad Clerum Plebemque Carnotensem, ut eos abduceret ac deterreret à consilio quod inierant, de eo armata manu extrahendo à carceribus, quò à Vicecomite conjectus fuerat. Iist. 100. Commonstrat autem non aliis olim armis, quàm lacrymis & precibus decertasse Ecclesiam pro Petro educendo è carcere: ideoque nec jam committendum esse, ut incendia, expilationes, cædes adhibeantur, aliaque bellis hærentia mala, ad Episcopum libertati vendicandum. *Nolo adversum me* Iron. an. *implere faciatis aures Dei, pauperum clamoribus, la-* 1. c. n. 21. *mentis viduarum. Neque enim decens est, ut qui armis bellicis ad Episcopatum non veni, armis bellicis recuperem; quod non est Pastoris, sed invasoris.*

Iist. 60. Ab hoc exemplo non recessisset Hildebertus Cenomanensis Episcopus, quandoquidem consulenti Episcopo Carnotensi, de Presbytero, qui irruentem in se prædonem, & certam cædem illaturum lapide percussisset, occidissetque: quem ea de causa ab annis jam septem suspenderat à sacris altaris functionibus: respondit, non videri sibi sacerdotio unquam restitui eos posse, qui occiderint, tametsi necessitate salutis propriæ defendendæ compulsi fecerint, *Non videtur Sacerdotem reum sanguinis oportere deinceps ministrare, quamvis tuendæ necessitate salutis, homicidium incurrerit.* Confitetur tamen, si quid ejusmodi sua in Diœcesi contigisset, reum se ad Pontificem remissurum fuisse. *Reum ad Apostolicam misissem audientiam.*

Illud ergo fateri cogimur, quantumcumque jam & bella & calamitates individuæ belli comites non recusarentur pro causa & incolumitate universalis Ecclesiæ, nec Episcopos tamen, nec Presbyteros fas sibi esse duxisse, vel pro vita, & libertate sua tuenda remittere quidquam de priscis Ecclesiasticæ lenitatis regulis, & de humanitate ea, quæ cum Ecclesia Christi nata, alta & adulta est.

V. Enim verò ut pœnitentes vidimus expeditionibus militaribus piè & religiosè implicatos: ita jam in conspectum se dabunt non Religiosi tantùm & Monachi, sed religiosæ & monasticæ Congregationes, quæ sacræ militiæ & armorum gestationi sint dedicatæ. Ita fanè patuit minùs dissidere à professione Monastica & religiosa bellum & cruorem, quàm à Clericatu.

Anno 1118. ex Vuilelmo Tyrio nobiles aliquot Equites in manus Patriarchæ Hierosolymitani profess. sunt vitam vivere Canonicorum Regularium, 12. c. 7. religiosissima observatione obedientiæ, castitatis & paupertatis. *More Canonicorum Regularium in castitate, obedientia, & sine propria velle vivere professi sunt.* Patriarcha & Episcopi in remissionem peccatorum eis injunxere, ut arma induerent, & circumferrent, ad itinera purganda, tuendosque peregrinos Hierosolymitanos. *Ut vias & itinera, maximè ad salutem peregrinorum, contra latronum, & incursantium insidias pro viribus conservarent.* Nono pòst anno Concilium Trecense id institutum confirmavit, Regulamque ei præscripsit, cùm ei Concilio interessent cum Legato Pontificio & Episcopis Abbates Cistercienses, & Pontiniacenses. Confirmarunt & Pontifices illud Equitum Templi institutum. Tanta sanè nec minor opus erat authoritas, quàm Pontificum, Conciliorum, Episcoporum, sanctissimorumque Abbatum, atque in primis Bernardi, ut approbaretur nobis institutio Ordinis & Religiosi, ac si dicas Monastici simul & militaris, in ea & ab ea ipsa Ecclesia, quæ Ministros semper suos tantoperè à cæde & sanguine absterruerat. Vix quisquam sibi forsan persuasisset, Religiosam professionem cum militari sociari posse, nisi tantæ authoritatis pondere obruti, fateri cogeremur, nomina mille, mille juvandi artes esse charitati: atque in dies singulos novas depromi sapientiæ machinas, quibus Numinis providentia suam fovet, amplificat & tutatur Ecclesiam. Ejus Regulæ unum hoc Caput hìc adfero: *Sumpsit à nobis* Cap. 11. *exordium genus hoc novum Religionis, ut videlicet Religioni militiam admisceretis, & sic Religio per militiam armata procedat, hostem sine culpa feriat.*

Anno 1158. Sancius III. Castellæ Rex Calatravam urbem dono dedit Ordini Cistercienſi, sub authoritate Abbatis Fiteræ, ab Abbatia Scalæ-Dei prognatæ, ut eam illi adversùs Sarracenos tuerentur. Eam Ordini suo Cistercienſis Abbas consociavit, ejusque Pater immediatus declaratus est Abbas Morimundensis, addita authoritate visitandi, & corripiendi, immo & exauthorandi Magni Magistri, qui locum obtinet Abbatis.

Anno 1162. Alphonsus I. Rex Portugalliæ Girito Abbati Tarucensi, quæ filia est Claravallensis Abbatis, donavit Castrum Avisii, ubi & instituit Militiam sancti Benedicti Avisiensis: Equites ejus Ordinis omnes Abbati Claravallensi obnoxii subjectique sunt.

Alcantaræ Equitum Ordinem instituit Ferdinandus Legionis & Gallæciæ Rex, confirmavit Alexander III. Papa, conseruitque cum Ordine Cistercienſi sub authoritate Capituli Generalis circa annum 1170.

Montesæ Militiam Equestrem instituit Joannes XXII. anno 1317. orante Jacobo II. Aragonum Rege, subjecitque Ordini Cistercienſi.

Denique idem ipse Pontifex à Portugalliæ Rege exoratus Ordinem Equitum Christi constituit, subjecitque Abbatiæ cuidam Ordinis Cistercienſis, de propagine Clarevallis. Hæc paucis de Militaribus unà, & Religiosis Ordinibus; de quibus paulò fusiùs infrà, ubi ostensum rursus fuerit, quam ex innovatione hac Ecclesiasticæ Disciplinæ facillimè jam pœnitentia & militia conjungi & conglutinati possent.

VI. Concilium Lateranense II. sub Innocentio II. anno 1139. Decreto suprà relati Concilii Melfensis sese accommodans, stylum antiquum deflexit, ut novo se huic aptaret usui, cùm falsas describeret pœnitentias: *Falsa fit pœnitentia, cùm pœ-* Can. 22. *nitens ab officio, vel Curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet, &c. aut si arma quis contra justitiam ferat.* Illud in eo Canone & in eo usu mirabile, quòd innocentiæ propior, & à crimine alienior existimetur militia, quàm fori, vel negotiorum & mercium professio.

VII. Expeditiones sacras Eugenius III. publi- Epist. 1. cavit, iisdemque pœnitentiarum remissionibus prosecutus est, quibus prædecessores sui. Harum præco expeditionum & penè vexillifer fuit beatus Bernardus, cujus conciones tot cœlitus miraculis & ostentis illustratæ sunt, ut novæ huic Ecclesiarum Disciplinæ apertissimè Deus, vel suffragator accederet, vel dux & inventor præiret. Lon- Baro. gè pulcherrima est Annalium Ecclesiasticorum hæc portio. Synodus, seu Conventus Carnotensis anno 1146. ubi Crux proposita, expeditio promulgata fuit, ejus belli Ducem & summum Imperatorem Bernardum ipsum delegit. Id narrat ipsemet Bernardus, non sine stupore, & summa animi alienatione ab eo munere, quod tam immaniter dissentiret à se, à Presbytero, ab Abbate. *Me quasi in Ducem & Principem militiæ* Epist. 256. *elegerunt, &c. Quis sum ego ut disponam castrorum acies? Ut egrediar ante facies armatorum? Aut quid tam remotum à professione mea?* Quàm sibi tamen videretur, & utilis ea militia, & necessaria, præstantissimè edisseruit idem Bernardus in ea, quam ad Spirenses scripsit Epistola, ubi edocet, quàm accommodata sint hæc bella, ut servire justitiæ, Ecclesiæ, Deo, edoceantur & insuescant homines magno prorsus numero, magnoque animo, & ad ar-

arma, ad prælia, ad vim, & cædes, quasi naturæ
Epist. 322. sponte propensissimi. *Quid est enim, nisi exquisita prorsus & inventibilis soli Deo occasio salvationis, quòd homicidas, raptores, adulteros, perjuros, de servitio suo admonere dignatur Omnipotens, &c. Habes nunc fortis miles, habes vir bellicose, ubi dimices absque periculo: ubi vincere gloria, & mori lucrum est, &c. Suscipe crucis signum, & criminum pariter, de quibus corde contrito confessionem feceris, indulgentiam obtinebis.*

VIII. Cistercienſibus Monachis hoc ipso ævo, dum inter ipsa sui instituti exordia vehementiùs ferverent, accepta feruntur Ordinum Militarium complurium instituta, ut paulò antè ostendimus. Ingenio, zelo & fervori Bernardi, ut vides satis
Annal. Cist To. 2. pag. 301. manifestè, hæc consentiebant, qui lumen ipse & insigne decus erat Ordinis Cistercienſis. Quinto aut sexto post obitum Bernardi anno, nempe 1158. jacta sunt fundamenta Ordinis Equitum Calatravæ, auspiciis & industria Cistercienſium.

Anno 1175. Alexander III. approbavit & certis regulis astrinxit Ordinem Equitum sancti Jacobi in Hispania, quibus & conjugii copiam fecit, sed ad extergenda per pœnitentiam peccata, militiam
Append. 3. Epist. 20. sacram indixit illis perpetuam. Erat enim verò horum Equitum continuata & perpetua belli sacri expeditio adversùs Sarracenos jamdiu Hispaniæ incubantes. Eam Regulam confirmavit Innocentius III. qua illis imitandos ostendit primigeniæ fideles Ecclesiæ, qui tum religiosissimam vivebant vitam, nec tamen conjugia repudiabant. Quod ad militiam verò pertinet, vide quibus eam
Regest. 13. Epist. 11. Innocentius temperaret documentis, ut pietati concinat, & Christianæ religioni. *Districtè præcipitur, ut in Sarracenos, non humanæ laudis amore, non desideria sanguinis effundendi, non terrenarum rerum cupiditate grassentur, sed id tantùm in pugna sua intendant, ut vel Christianos ab eorum tueantur incursu, vel ipsos ad culturam possint Christianæ fidei provocare.*

Qui non oscitanter pervolutarint commentarios expeditionum sacrarum, maximè verò sancti Ludovici Galliæ Regis, & quæ de his potissimùm scripsit Joinvillæus, facillimè sibi persuadebunt, non hunc tantùm Regem sanctissimum, sed & complures alios Optimates, Nobiles, Militesque his sese commisisse bellis, animo ad pietatem, ad
Neubrig. l. 3. c. 28. 30. religionem, ad sanctimoniam composito, & eo quem desideraverat Innocentius III. quem præscripserat Concilium Claromontanum. Pulcherrimè Neubrigensis in Historia sua declaravit, sacra hæc bella auspicatiora multò fuisse & feliciora ad cœlestis, quàm ad terrenæ Hierosolymæ incrementa gloriæ: illos omnium ait fortunatissimos fuisse, qui in iis infortunio quopiam, vel morbo oppressi, piæ & salubri qua fungebantur pœnitentiæ immortui essent; cùm ex adverso, qui rediere incolumes, in pristinorum flagitiorum voraginem sese demerserint.

2. 2. q. 188. art. 3. Scholæ Theologicæ lumen Thomas Aquinas speciali articulo patrocinatus est Militaribus Religionibus; ubi approbat pium esse, & virtuti adprimè congruum sua non repetere: impium vicissim fore, non repetere aliena bona, nostræ fidei commendata; denique religiosissimum esse, Religionis contumelias & damna ulcisci.

Rainal. ann. 1452. num. 12. In Hispania tantùm non Martyrum honoribus affecti sunt, qui interfecti fuere in obsidione Ulyssiponensi, quando à Mauris ea recepta est, & in ejus victoriæ memoriam extructa Ecclesiæ B. Mariæ de *Martyribus*, unde postea oriundus fuit Bartholomæus ille de Martyribus, Braccharensis Archiepiscopus, fama virtutum & sanctitate conspicuus, tempore Concilii Tridentini.

Pag. 517. 672. 677. Complura apud Guibertum Abbatem exempla legere est, ubi Pontifices & Episcopi tela signaque militaria non explicabant, nisi ut justitia, pax, felicitas iis conciliaretur, qui mitterentur sub jugum.

IX. Sed quanquam his bellis se & pœnitentes, & religiosi Equites à pristinis maculis expiarent, cœlestique contemperarent patriæ: fas tamen nunquam fuit sacris ministris, à quibus illa immolatur quotidie victima, quæ sanguinem non alienum, sed suum fudit, huic se inserere militiæ, aut religionis & pietatis adversariorum sanguinem effundere. Concilio Budensi anni 1279. permittuntur tantùm hostem propulsare Ecclesiæ patriæque, urgente necessitate, non adgredi, non congredi. *Nec bellicis* Can. 7. *actibus se implicent vel involvant, nisi forte pro Ecclesiarum suarum & patriæ defensione; non ad impugnandum, vel propulsandum, sed ad defensionem tantùm, si necessitas eos compellat, & tunc in propriis personis non pugnent.*

Synodus Nemausensis anno 1284. vetuit etiam ne Clerici Chirurgiæ illi vacarent, quæ ferrum ignemque admovet. *Nullus quoque Clericus in sacro Ordine constitutus, aliquam Chirurgiæ artem exerceat, quæ ad ustionem vel incisionem inducat.* Synodus Bajocensis anni 1300. idem decrevit. Prudentiæ ea erat cautio, cùm Innocentius III. Capite *Suanos, De homicidio*, velit Monachum levi saltem purgari antè pœnitentia, quàm rem sacram faciat, si Chirurgiam exercens, quantumcunque esset & industria & diligentia, ita curassèt quempiam, ut in ipsa curatione exanimaretur. *Licèt Monachus multùm deliquerit, alienum officium usurpando, &c.*

Irregulares pronuntiaverat Alexander III. qui Extra. De occiderent vel mutilarent eos quibuscum depugnarent, nulla in his dispensandi copia Episcopis facta. *Si homicidium, vel membrorum diminutio fuerit subsecuta.* Cælestinus III. Presbyterum irregularitate innodatum censuit, quòd ut pro illorum temporum consuetudine lis aliqua prælio terminaretur, militem suo loco subrogasset, à quo adversarius neci deditus fuerat. Et hi quidem duo Pontifices alibi edixerunt, nihil irregularitatis illatum fuisse iis duobus Clericis, qui socii & comites eorum fuerant, qui hostes & prædones armata manu propulsabant: sed ideo certè, quòd neuter eorum De Cleric percussor c. 1. quemquam percussisset. *Aliquem non percussit.* Irregularem Innocentius III. eum judicavit Presbyterum, qui à prædone percussus, ferro vicissim caput ejus percusserat: propterea quòd quanquam vim vi repellere fas sit, in eo ipso tamen is tenendus sit modus, qui à vindicta omnino procul sit. *Quamvis* C. Sign casti. D. homicid *vim vi repellere omnes leges & omnia jura permittant: quia tamen id fieri debet cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam, &c.*

Paulò dilucidiùs Pœnitentiale Romanum pronuntiarat Presbyterum, qui latronem à quo sibi mors intentabatur, occidisset, exauthorari non debere: quanquam dum vita superaret, de eo pœnitentiam agere deberet. *Si sine odii meditatione,* C. Int feciſti. il *te tuaque liberando, hujusmodi diaboli membra interfecisti, secundùm indulgentiam dico, propter imaginem Dei, si aliquid jejunare volueris, bonum est tibi, & eleemosynam fac largiter: Si Presbyter eadem fecerit, non deponatur; tamen quandiu vivit, pœnitentiam agat.* Ingens rursus ibidem discrimen inter laicum, cui vim vi repellenti, & ita occidenti, nihil pœnitentiæ infligitur; & Presbyterum, qui eadem de causa præcipitur, quandiu vitam, tandiu & pœnitentiam protrahere. Abundè hinc patet eo sæculo, immo & sequenti, irregulares fuisse adhuc ejusmodi homicidii authores Presbyteros, dum vim vi repellunt. Nec illud quidem rescire potuimus, quo tempore id Decretum Pœnitentiali Romano inscriptum sit, cùm id genus libris nova in dies accedant additamenta.

Primus ergo omnium existimari potest Clemens V. irregularitate posthac solvisse eos, qui quemquam occiderent, propriæ salutis tuendæ necessi- C. Si fu- fus. De micidio tate. *Nullam ex hoc irregularitatem incurrit, qui*

aliter

aliter mortem vitare non valens, suum occidit vel mutilat invasorem. Et in hac ipsa tamen specie Tridentina Synodus dispensatione opus esse declaravit, quanquam eam censuerit recusari non posse: *Vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet, &c. Quam ob causam etiam ad sacrorum Ordinum & Altaris ministerium, & beneficia quæcumque ac dignitates, jure quodammodo dispensatio debeatur, &c.* Pœnitentia quam Pœnitentiale Romanum Presbytero infligit, occidenti prædonem, à quo aliàs occideretur. & ea quam Tridentini Patres necessariam adhuc existimant dispensationem, satis argumenti habet, ut quondam irregularitas his homicidiis inhæsisse intelligatur.

XI. Hac excepta, reliquæ omnes cædes mutilationesque, etiam in bellis sacris, ex quibus tantum gloriæ & sanctitatis affluebat Pœnitentibus, Religiosis Equitibus, & penè Martyribus, canonicam irregularitatem invehunt, quæ Ordines & suscipi vetet, & exerceri. Quæ sanctissima videri possit Agni cælestis æmulatio, ne ministri sui alium quàm suum ipsius effundant sanguinem, qui semel fusus, & ipsis, & orbi universo immortalem vitam refudit. Concessit Pius II. censuratum & irregularitatum omnium oblitterationem Monachis, Presbyteris, Clericisve omnibus, qui Portugalliæ Regi affuerant, Altaceram obsidenti, anno 1459. in Africa ipsa. Ex quibus inferes, ubi Alexander VI. anno 1501. Episcopo Vilnensi in Lithuania concessit, ut in Ecclesiæ & patriæ defensionem copias militares contraheret; non tamen id Episcopis, vel Clericis ullis esse permissum, ut arma induerent ipsi, vel distringerent.

XII. Excidit nobis de re chirurgica per Clericos exercenda superiùs agentibus, quod hìc supplèri satius sit, quàm prorsus omitti. Anxium non habebat beatum Fulbertum ea solicitudo & charitas, quæ ægrotos curabat, ne hinc aliqua ei crearetur irregularitas, cùm per Epistolas præscribebat, quæ salutifera fore illis augurabatur. Censuit quoque Innocentius III. Monachum Presbyteratu gaudentem, chirurgica exercentem, abstineri non debere à sacris muniis, etsi mulierculæ, cujus scrophulas curabat, extincta fuisset, quòd validiori se vento objecisset, præter ejus vetitum, postquam ulcus ab eo fuerat incisum. *Licèt Monachus deliquerit alienum officium usurpando, quod sibi minimè congruebat: si tamen culpa pietatis, & non cupiditatis id egit, & peritus erat in exercitio Chirurgiæ, omnemque studuit diligentiam quam debuit adhibere, non est ex eo, quod per culpam mulieris contra consilium ejus accidit, adeo reprobandus, quin post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit, ut divina valeat celebrare.* Itaque si par adsit dexteritas & diligentia, nihil contrahitur irregularitatis exercendis chirurgicis sectionibus, etsi iis abstinere sese debeant Clerici.

CAPUT LXXVI. *P. 4. l. 2. c. 26.*

Irregularitas Judicum criminalium causarum post annum milesimum.

I. II. Sæpiùs prohibentur in Conciliis Clerici, saltem majores, ne præsentes sint judiciis mortis, nec influant quoquo modo per sese, vel per alios: ne denique præsto sint executioni.

III. De iis quos Curiæ sæculari permittit Ecclesia, quanquam pœnarum veniam fieri æposcit.

IV. Decretalis Bonifacii VIII. qua usus hodiernus constituitur, ut Ballivi Episcoporum reos morti addicant.

V. Utque Clerici reos Judicibus dimittant, contestati, abhorrere à judicio, & à pœna capitis. Quæ ratio & origo hujus novæ disciplinæ.

VI. Frequentes & inultæ Clericorum interfectiones eam importarunt disciplinæ immutationem.

VII. Judicio mortis nunquam præsto adsunt Clerici.

VIII. IX. Superstites quædam reliquiæ priscæ Ecclesiarum clementiæ, adeoque & Principum Clericis rem gratam facere cupientium. An pœnitentia publica possit vicem implere extremi & capitalis judicii.

X. In has Disciplinæ innovationes aliqua observantur.

XI. Græcorum consuetudines.

I. IN Concilio Londinensi anno 1075. innovata sunt Decreta Eliberitani & Toletani Concilii adversùs eos Clericos, qui vel Judices, vel ministri forent judiciorum mortis vel mutilationis. *Nullus ex Clero hominem occidendum, vel membris truncandum judicet, vel judicantibus suæ authoritatis favorem commodet.* Non ita facile est hæc verba, *Suæ authoritatis favorem commodet*, iis placare & conciliare, quibus apertè irascuntur Episcopis, aliisque præpotentibus Beneficiariis, qui temporali jurisdictioni suæ Ballivos, aliosve ministros præficiunt exercendæ, cum potestate vitæ & necis. Specialiter enim hoc Canone designantur Episcopi, & Abbates, & secernitur qui judicat, ab eo qui judicandi potestatem delegat, etiam in causa mortis; denique utrumque declaratur à Clericatu alienum.

Concilium Londinense anni 1102. à Clericatu summovit Judices sanguinis: *Clerici ne sint Judices sanguinis.* Paulò prolixiùs ejusdem urbis Concilium anno 1175. habitum: *His qui in sacris Ordinibus constituti sunt, judicium sanguinis agitare non licet. Unde prohibemus, ne aut per se membrorum truncationes faciant, aut inferendas judicent. Quod si quis tale fecerit, concessi Ordinis privetur officio, & loco. Inhibemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos habeat Vicecomitatum, aut Præpositi sæcularis officium.*

Hinc quidem Clericos tantùm majores hic Canon complectitur, & ea prisci rigoris nonnulla remissio est. At cùm aliàs prohibeat Episcopis, ne Vicecomitatus, vel sæculares gerant Præposituras, subvereri videtur, ne eo munere adducantur ad judicia mortis, capitaliaque supplicia, authoritate sua aliquando munienda. Non præcipitur eo Canone, ut alios ad id Officiales præficiant & sufficiant sibi; sed omnino vetatur, ne Vicecomites sint, quòd ei muneri illigatum sit jus & officium capitalium judiciorum.

Strictiùs etiam aliquantò Concilium Lateranense IV. anno 1215. Nec enim dumtaxat prohibuit ne Clerici sententiam mortis dicerent, aut suffragium ferrent: sed etiam ne præsentes essent ejusmodi sententiis, ne dictarent: nec damna & contumelias aliis telis ab illis arceri voluit, quàm excommunicationibus & censuris: denique prohibuit, ne qua in bellicas machinas Præfectura induerentur: nec illam unquam Chirurgiæ partem exercerent, quæ urit, secatque. *Sententiam sanguinis nullus Clericus dictet aut proferat. Sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur, intersit. Si quis autem hujusmodi occasione statuti, Ecclesiis, aut Ecclesiasticis personis aliquod dispendium præsumpserit inferre, per censuram Ecclesiasticam compescatur. Nec quisquam Clericus litteras scribat, aut dictet, pro vindicta sanguinis destinandas. Unde in Curiis Principum hæc solicitudo non Clericis, sed laicis committatur. Nullus quoque Clericus ruptariis, aut balliſtariis, aut hujusmodi viris sanguinum præponatur, nec illam Chirurgiæ partem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceant, quæ ad ustionem vel incisionem inducit.* Cùm ea ætate Cancellarii, Notarii, Secretariique Principum ex Clericis plerumque asciscerentur, necessaria prorsus cautione provisum est hoc Concilio, ne eorum manus immolandæ cælesti Victimæ quas consecrassent, adhiberentur conscribendis iis chartis,

Can. 8.

Can. 9.

Can. 18.

tis, quæ mortis nuntiæ & ministræ essent. Quo ad aliam cautionem, ne publicis adsint reorum cruciatibus, non ex eo tamen spectaculo pertimescenda ulla est irregularitas: sicut nec ex Chirurgica operatione, si modò abfuerit periculum mortis, vel mors ipsa, & mutilatio.

II. Anno 1222. in Concilio Oxfordiensi innovatæ sunt hæ prohibitiones, scribendi, dictandive chartas sanguinis; itemque ne judicio capitali, Can. 7. ejusve executioni Clerici adsint: *Aut ubi judicium sanguinis tractatur, aut exercetur.* Sed ibi arctatum est hoc Decretum Lateranensis Concilii ad Beneficiarios, & ad Ordines sacros; additaque cautio, ne Officia, vel Dignitates induantur, quibus functio- Can. 10. nibus Judicum Capitalium implicentur. *Clerici Beneficiati, aut in sacris Ordinibus constituti, non sint Senescalli, aut Ballivi talium administrationum, nec jurisdictiones exerceant sæculares, præsertim illas, quibus judicium sanguinis est annexum.* Ea statuta innovata sunt in Concilio Burdigalensi anni 1255. & in Can. 6. 7. Londinensi anni 1268. ubi ampliata res est ad Clericos omnes; qui functionibus quoque Advocatorum & Assessorum in causis capitalibus interdicuntur. In Concilio Budensi anni 1278. post innovatum Canonem Concilii Lateranensis IV. etiam quoad Chirurgicas sectiones, ustionesque; & prohibitionem ibi disertis verbis factam, ne benedictione & prece ulla perfunderentur instrumenta probationis tunc usitatissimæ, ad eruendam veritatem, per aquam calidam, aut frigidam, aut per ignitum ferrum: causa subjicitur, nimirum ea, quòd si cujus inde fortè mors emergat, irregulares sint habendi. *Sciens quod si ex hujusmodi mors vel membri mutilatio fuerit subsecuta, irregularitatis laqueum non evadet.*

Plerique eorum Canonum in hodiernas Decretales conjecti sunt: sed & ibi legitur adhuc exauthoratus ab Innocentio III. Episcopus Albingaunensis, quòd igniti ferri probationi præsens affuisset, ubi reus manum adussérat; quòdque à Judice sententiam rogatus, responderat, perperam facturum, si reum elabi sineret; denique quòd supplicio præ- L. 3. Tit. 50. sens affuisset. *Cùm his non tantùm authoritatem præstiterit, verùm etiam præsentiam exhibuerit corporalem, ipsum indignum altaris ministerio reputamus. Cùm igitur Pontificale officium sine altaris ministerio non valeat adimpleri, &c.*

III. Verùm ad subtiliorem progrediendum nobis est speciem. Idem ipse Innocentius III. Canones illuminans antiquos & Decretum, quo jubetur, ut Clericus falsi convictus deponatur, & Curiæ mox tradatur sæculari: *Ut verbum illud, quod in antiquis Canonibus, & in nostro decreto contra falsarios edito continetur, videlicet ut Clericus per Ecclesiasticum Judicem degradatus, sæculari tradatur Curiæ puniendus.* Statuit mox ibidem, ut efficacissimè pro eo intercedat Ecclesia apud Judices sæculares, C. Novim. De verbor. sig. ne quam mortis sententam proferant: *Pro quo tamen debet Ecclesia efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum circa eum sententia moderetur.*

Cùm hæc Ecclesiæ interventio frustretur ut plurimum, addubitari possit, an ea definitio satis consentiat doctrinæ & disciplinæ priscorum Ecclesiæ sæculorum, quando non rarò extorquebantur Ministris cruentis rei, nec Judici unquam restituebantur, qui in Ecclesias confugerant, nisi de vita saltem condonanda impetratus esset eorum assensus. Ideo & fatetur hic Pontifex, non unam Antecessoribus suis omnibus sententiam placuisse. *Cùm quidam Antecessorum nostrorum super hoc consulti diversa responderint.* Atque idem ipse ad Episcopum Parisiensem scripsit, ut pœnitentia & perpetuo carcere animadverteret in falsarium, quem mandato suo comprehendi fecisset. *Pro illo falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus consulendum, ut in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipsum includas.* Hæc denique *efficax* interventio, nomine tenus efficax erit, nisi judicibus blandiatur, vel expugnet pollicitationem non auferendæ vitæ.

Scripsit quidem rursus idem Pontifex ad Episcopum Slesvicensem, potuisse ab eo implorari Regiæ potestatis opem, quo Decimas solvere adigerentur, cùm Censuræ Ecclesiæ nihil promovissent: denique si quos ea de causa Rex capite plecteret, *eorum foret duritiæ, & malitiæ imputandum.* Verùm longa erat hujus speciei distantia. Poterant enim rustici Decimas persolvere, atque ira à Regiæ vindictæ laqueis sese explicare. Necdum conjuratum ab illis erat, cùm tuitionem Regiam interpellavit Episcopus. Denique non ipse eos Episcopus Judici tradit: & vel à Judice comprehensi, possunt parere legi, & supplicio eximi. C. Post lasti D homici Regest. Epist. 2

IV. Utrumque hunc scrupulum exemit Bonifacius VIII. Ecclesiasticamque Disciplinam eò perduxit, quò nunc redacta est: tum circa Ballivos, aliosque Judices à Prælatis Ecclesiasticis delegatos, & à quibus persæpè mortis pœnæ decernuntur: tum circa Clericos quoslibet, qui apud Judices sæculares conqueruntur de iis criminibus hominum sibi infensorum, quæ capitalia quidem ipsa sunt, sed in quæ contestentur ipsi nolle se, ut rigor legum distringatur. Promo ipsa verba Decreti Bonifacii: cujus si verba singula accuratè pensitentur, facilè intelligetur, quantum discedat hoc Decretis ab aliis aliorum Pontificum suprà relatis. *Episcopus* Sexti. l. Tit. 24. c *sive quicumque alius Prælatus vel Clericus jurisdictionem obtinens temporalem, si homicidio, vel alio maleficio commisso, Ballivo suo, vel alii cuicumque injungat, ut super hoc veritatem inquirens, justitiæ debitum exequatur; irregularis censeri non debet, quamvis ipse Ballivus, vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit, justitia mediante. Nam licet Clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen cùm jurisdictionem obtinent temporalem, debent & possunt, metu irregularitatis cessante, aliis delegare.*

Haud equidem dubito, quin hic jam recentior vigeret usus, cùm hoc decretum Bonifacius promulgabat. Verùm nequedum ita obsoleverat memoria prioris consuetudinis & mansuetudinis Ecclesiasticæ, ut non aliquo angerentur scrupulo, cùm ab ea deviare se sentirent. Canonicis antiquis regulis abundè obsequi se putabant, eo quòd Vicecomites & Ballivi dominorum temporalium esse recusarent, ad eorum jurisdictionem exercendam; at propriam ipsi jurisdictionem suam temporalem exercebant suis Beneficiis innexam, sin minùs per se, saltem per substitutos sibi Dominos, vel Ballivos. Hìc enim verò non improbabiliter creditur sua ipsos pupugisse conscientia, & intus personuisse, Si non possent ad exercendam jurisdictionem cruentam ab aliis delegari, tam non posse etiam alios delegare: si Ministri esse non poterant, multò minùs authores esse posse primarios delegatæ jurisdictionis ad fundendum sanguinem. Denique cùm vel primoribus ferè sæculis Episcopi Ducum Comitumque dignitates & munia essent adepti, cum temporali jurisdictione, nunquam tamen eos illam sive per se sive per alios ad cruentas executiones adhibuisse: cùm familiare tunc usque adeo esset, capitalia crimina publicis pœnitentiis expiari, & impunitatem reorum morti addictorum à Judicibus publicis, vel impetrari, vel extorqueri. Visum est forsan Bonifacio, ea utilitate & dignitate, quæ ad Ecclesiam redundabat ex temporali dominio, compensari posse eam disciplinæ remissioris labeculam. Itaque palam permisit, quod jam prohiberi non poterat nisi difficillimè: cùm jam non ferè posset Ecclesia antiquam retinere mansuetudinem suam, nisi omnium prorsus flagitiorum impunitatem tandem inveheret, ex qua quantum periculi Reipublicæ Christianæ immine-

ret,

ret, quorsum attinet nos dicere, cùm res ipsa vociferetur?

Illud enim sedulò observandum venit, paulò ante tempora Bonifacii, jurisdictiones temporales, & altas ut vocant justitias, perpetuas esse cœpisse, & hæreditarias, cùm antea ad tempus tantùm delegarentur. Adde & illud Tiletii, anno 1287. à Rege Phillipo Pulchro constitutum esse, ut Prælati ipsi, quibus temporales aliquæ essent jurisdictiones, jam non possent eas nisi per laicos Præpositos Ballivosque exercere. Antè ergo Clericis hæ præposituræ, vel Ballivatus demandabantur. Unde nec ex his unquam Tribunalibus stilla sanguinis ulla manabat, Sed senescebat humanum genus, ingravescebat improbitas, nec jam tam castæ disciplinæ & tam lenis patiens erat.

V. Novitas altera disciplinæ, cui favorem & vim adddidit Bonifacius VIII. Clericos spectat, qui noxios insimulant capitalium flagitiorum, subducuntque se irregularitati, una illa obnuntiatione, quòd pœna sanguinis eos affici nolint. *Protestando expresse, quod ad pœnam sanguinis non intendunt.* Rationem verò eam prætendit Pontifex certè gravissimam, quòd alioqui Clerici passim cæderentur, compilarentur. *Daretur pleriſque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bonum libere deprædandi.* De his solicitaminùs fuerat antiquior Ecclesia: sed tempore Bonifacii ad eum furoris & insolentiæ cumulum evaserat nequitia scelestorum hominum adversùs Clericos, Clericorumque res, ut ea in re quidem veterem immutari disciplinam, exasperari mansuetudinem Ecclesiæ necesse fuerit, ut consultum esset saluti Clericorum temporali, & æternæ hujusmodi grassatorum.

Narrat Petrus Damiani, ut impiis qui Martyrum sanguine manus suas cruentaverant, Rex Christianis imbutus institutis vitam condonaverit; utque catenæ ipsæ quibus eos constrinxerat tantùm, ad ipsa Martyrum sepulcra divina quadam vi obtritæ fuerint. Edidit tamen idem ipse Petrus tractatum de eo argumento, ut Christianos Principes temporales ad ulciscenda impiorum facinora incenderet: hoc solemni constituto discrimine, inter Magistratum temporalem & Ecclesiasticum. *Non omnia membra Ecclesiæ uno funguntur officio, aliud nempè Sacerdoti, aliud competit Judici, &c. Aliud gladius Principis, aliud infula Sacerdotis.*

VI. Corripuit gravissimè Hildebertus Presbyterum, qui torqueri jusserat, eum qui furti suspectus esset: admonuitque Sacerdotum esse, non reos plectere, sed suis eos precibus relevare. *Neque enim carnifex es, sed sacrifex, pro reis quidem, sed non reos immolare constitutus.* Sed plus satis confidebant scelesti huic Clericorum clementiæ. Usque ad annum 1176. in Anglia, qui vulnere gravi, vel morte affecissent Episcopos, Presbyteros, Clericosque, non alia afficiebantur pœna, quàm ut Romam pergerent, à Pontifice absolvendi ab excommunicatione, qua innexi essent; quod & facilè consequebantur. Hoc eodem anno Cantuariensis Episcopus Richardus litteras ad Episcopos Angliæ dedit, quo ea consuetudo expungeretur. Pauca hìc delibo ex iis litteris: *Si quis Sacerdotem, sive Clericum, minoris aut majoris ſtatus occiderit, ſola excommunicatione contenta Eccleſia, materialis gladii opem non requirit, &c. Porro Clerici vel Epiſcopi occiſores Romam mittuntur, euntesque in deliciis, cum plenitudine Apoſtolicæ gratiæ & majore delinquendi audacia reverteruntur.* Servata fuerat integra Pontifici ejus facinoris & illigatæ ei excommunicationis absolutio, ut Romana hæc peregrinatio pœnitentiæ canonicæ loco infligeretur, laicorumque immunitatem retardaret. Sed postquam ipso usu trita fuit & facilis Romana peregrinatio; & ludus jam magis, quàm labor, alia tentanda fuere remedia. Authores fuerant Episcopi, ut ea excommunicatio Pontifici absolvenda reservaretur, utque Romam omnino pergendum esset. Ubi ea re parum profici jam compertum fuit, illi ipsi Episcopi efficacius commentati sunt remedium, ut ad gladium Principis recurreretur. *Duo ſunt gladii, qui mutuum à ſe mendicant auxilium, atque ad invicem ſibi vires impertiuntur alternas: Sacerdotium Regibus, & Sacerdotibus Regnum.* Gregorii Papæ, Nicolai item I. & Concilii Carthaginensis III. authoritate niti se jactabat Arcpiepiscopus Cantuariensis, Ex iis quæ hactenus disputata sunt à nobis, non facilè adducetur quisquam, ut in ea fuisse credat vel Gregorium, vel Nicolaum sententia, vel Patres olim Africanos. Sed ne id quidem necesse est. Sufficit enim, ut eo jam novo opus esset medicamento, ad novas Ecclesiasticæ disciplinæ ægritudines abigendas.

VII. Illud constantissimè observatum est extrema hac ætate, ut, ne Prælati, vel Clerici capitalibus unquam judic iis interessent. Quando sub Carolo VII. Galliæ Rege instauratum est judicium Ducis Alenconii, Joannes Juvenalis Ursinus Archiepiscopus Remensis, qui præsens aderat cum aliis Paribus Ecclesiasticis, à Rege impetravit, ut inde ipsi secederent cum Magistris Libellorum supplicum, Episcopo Parisiensi, & Abbate sancti Dionisii, cùm primùm sententiæ rogarentur in causa capitali; & præfati & contestati tamen, *ut indulgentia rigori juris anteponeretur*: quibus Prælatorum precibus Rex ipse in eam indulgentiam assensus est, postquam reus Judicum sententia morti addictus fuit. Episcopi Pares, & Consiliarii Clerici discesserunt etiam, cùm anno 1523. in Borbonium Comitem Stabuli capitale judicium institutum est. Alain. Chartier, Vie de Ch. VII. p. 304. & seqq. Procez du Duc d. Alecon. pag. 425. Procez du Conest. de Bourbon. pag. 453.

VIII. Juvabit & illud hìc monuisse, quanquam varias Ecclesiasticæ disciplinæ vicissitudines temporum lapsus & importunitas invexerit: ut remitti necesse tandem fuerit permultum de avita & primigenia lenitate: fulgurasse tamen subinde aliqua vetustissimæ clementiæ lumina & exempla. Observatum est ab historiæ Scoticæ Scriptoribus ad annum 1402. cessasse miracula & ostenta cælestia ad tumulum Davidis Principis, ex quo Jacobus germanus ejus Scotiæ Rex ulterem gladium in eos exeruit, qui eum inedia necaverant in carcere, quò eum Robertus Rex & pater conjecerat, ut lascivientis juventæ ferocitatem comprimeret. Spond. an. 1402. n. 4.

Fatetur Covarruvias Hostiensem aliosque Canonistas existimasse, pœnitentia publica ita extingui abolerique crimen, ut ne Judices quidem publici de eo jam cognoscere possent. His recentioribus Canonum interpretibus, antiquioris sub Imperio maximè Caroli Magni disciplinæ aliquid interluxerat; tum enim pleraque capitalia crimina pœnitentiæ publicæ actione revera dispungebantur, ut jam in ea Regii Judices inquirere non possent. Quanquam autem Hostiensi repugnet Covarruvias, in eandem tamen videtur tandem ipsemet reflecti sententiam, quantum ad eos qui perpetuæ mancipantur pœnitentiæ. *Posset profecto opinio Hostiensis & Imolæ procedere in eo qui damnatus est ad perpetuam pœnitentiam, nam hic censetur constitutus sub Ecclesiæ protectione. Dubito tamen, an id admissuri sint Judices seculares.* Covarru. Vari. Resol. L. 2. c. 10. De accus. iter. n. 13.

In postremis Editionibus Conciliorum Generalium, obvias se dant Constitutiones variæ Regum Anglorum, antequam eam Insulam Duces Neustriæ suæ ditioni subjicerent. Crimina ibi omnia castigantur Ecclesiastica verè lenitate. Matthæus Paris de Conventu Clarendunensi agens anno 1164. eam fuisse testificatur Regis mentem, ut Clericus facinoris convictus, ab Episcopo primùm deponeretur, tum sæculari permitteretur Judici: at contrà Cantuariensem Archiepiscopum Thomam contestatum esse, ubi Clericus ab Episcopo gradu & Ordine suo ejectus esset, jam in eum nihil sibi juris vindicare posse Judices Regios, ne Conc. Gen. To. 9. p. 791. 795. 921. & seqq. 1021.

unum

unum idemque scelus duplici pœna afficeretur. *Decrevit Rex, ut Clericos, quos in publico flagitio Episcopi invenirent obnoxios, præsente Regis Justitiario exauthorarent, & post Curiæ Regis traderent puniendos. Archiepiscopus in contrarium sentiebat, ut quos exauthorarent Episcopi, à manu laicali postmodum non punirentur, quia bis in idipsum punire viderentur.*

Cùm eo loco Clericis esset depositio, quo Laicis pœnitentia publica, non absre contendebat Thomas Clericum ea pœna & ignominia defunctum jam non posse apud sæculi Judicem conveniri, ne bis in idipsum vindicaretur. Paulò antè Thomas in Monasterium compegerat Presbyterum homicidii convictum, nec adduci potuerat, ut Judicibus publicis illum permitteret. Solis etiam Ecclesiasticis censuris ultus erat Canonicum pluribus flagitiis infamatum. Ei clementiæ Rex vehementissimè infestus erat. Arii fuerant antiqui complures Canones, ad lenitatem temperati. Concilium Lambethanum anni 1261. præcepit Episcopis, ut carceres haberent, iisque in reliquum vitæ tempus coarctarent Clericos, ejus sceleris convictos, quod Laici morte luerent. *Talis Clericus perpetuo carceri addicatur.* Decreverat sanctus Ludovicus Rex Galliæ cruentas quasdam in eos pœnas, qui Dei nomen venerandum blasphemis vocibus ineesserent. Addocuit nos doctissimus usquequaque vir Cangius in suis ad ejus vitam Commentationibus, anno 1268. litteris Clementis Papæ IV. & hortamentis abductum à priore sententia sua sanctissimum Regem, illa abrogasse supplicia, & alia constituisse, *citra membri mutilationem, aut mortem.* Simon Archiepiscopus Cantuariensis anno 1351. constitutionem edidit synodalem, ad exaggerandas corporeas mac erationes jejuniaque Clericorum, atrocissimorum criminum ergo in Episcopales carceres conjectorum; & qui extrahi inde non possunt citra labem concordiæ Sacerdotii & Regni.

Baron. an. 1163. n. 19.

In Concilio Provinciali Hafniensi anno 1425. narrat Isaacus Pontanus statutum fuisse, ut homicidæ ab Ecclesia abscinderentur toto tempore pœnitentiæ publicæ, cui addicebantur, eidem postea restituendi. Addit hic Scriptor, posterioribus sæculis visum esse homicidas morte plecti debere. Acta hujus Concilii fidem faciunt, homicidas, ut Ecclesiæ sibi valvæ patefierent, muniendos fuisse Parochi sui testimonio, quo significaretur eorum pœnitentiam sinceram & sine fuco fuisse peractam jam ex partem saltem.

Rerum Danicar. l. 9

Statuta Polon. pag. 194. 195. 196. 197. 544. Lib. 10.

Leges Polonicæ ad annos 1368. & 1496. atrocissimis quibusque homicidiis non indicunt nisi pecuniarias pœnas, carcerem unius anni & sex insuper hebdomadarum. Anno 1510. Sigismundus Rex Poloniæ statuit prævertere, in posterum ne tam crebra homicidia Poloniam cruentarent; itaque pœnas homicidarum exaggeravit, nec tamen ultra carcerem strictiorem progressus est, sanguine prorsus abstinuit. Et ne ea quidem lex austerior valdè religiosè observari potuit. Innovanda ergo rursum fuit annis 1523. & 1538. Sed ne tum quidem illi obtemperatum est. Itaque anno 1539. priscæ leges aliquantò leniores in usum revocatæ sunt. Fateor anno 1532. editam à Sigismundo Rege legem, qua morte damnabatur plebejus & rusticus, qui Nobilem occidisset, *cùm nullam causam vel occasionem se invadendi Nobilis dederit.*

Author est Saxo Grammaticus in Dania atrocissima quæque crimina solis pœnis pecuniariis expiata fuisse, & fustuario. Cùm Rex ipse violentissima animi conturbatione abreptus, & sui tum impos, militem occidisset, regio se dejecit solio, cùm primùm furor ille desedit, & à Militiæ summis Ducibus voluit de suo facinore judicium instirui, & pœnam decerni. Cùmque profiterentur omnes ipsum suimet judicem unum esse posse, ea se ipse emenda pecuniaria secundùm leges mulctavit, quæ & errori suo & dignitati responderet.

Cùm Germaniæ Clero Cardinalis Campegius Pontificius Legatus leges conderet anno 1525. illud quoque sancivit, ut Episcopus reos incorrigibiles acerbissimè plecteret, aut judici eo dimittendo sæculari, ut in Sexto habetur, vel perpetuo carceri addicendo. Habes hìc ergo jam quibus gradibus & quàm lentis ab antiqua humanitate ad præsentem deventum sit legum inclementiam, uno semper Antistitum vigente irrevocabili proposito, prævertendi sistendique torrentem iniquitatis, quo volvitur & inquinatur sæculum, impensa nunc indulgentia, nunc austeritate, ad cujusque sæculi patientiam, & pia æmulatione omnipotentis ejus sapientiæ quæ utrumque Testamentum dispensavit tam oportunè, alterum rigore & pœnis horridum, alterum mansuetudine plurima conditum. Cap.

IX. Cùm ad Alexandrum III. Papam perscriberet Clerus Anglicanus in defensionem Angliæ Regis, cujus zelus æstuaret ad neci viciissim dandos Clericos homicidas, quos Archiepiscopus Thomas pertendebat pœnitentiæ tantùm subjici debere laboribus: illud omnino præ se tulit, utriusque partibus, utrique sententiæ suas deberi laudes; sed dissimulare tamen non potuit, quin ea quidem in re Angliæ Episcopi omnes Thomæ Archiepiscopo assentirentur, quin immo ea in re non aliis quam Ecclesiæ legibus assentirentur: *Qua in re partis utrius zelus innotuit, Episcoporum in hoc stante judicio, ut homicidium, & si quid hujusmodi est sola exauthoratione puniretur in Clero, &c. Clero itaque statuto cælitus ordini deferente, &c.* Anno 1205. Barones Normanniæ unanimi assensu confirmavere, sub prioribus eum Regibus obtinuisse usum, ut Clerici de furto & homicidio comperti, exauthorarentur primùm, mox exulare cogerentur, nec redire possent nisi annuente Rege; at verò si in eadem se rursus demergerent facinora, eodem quo Laici supplicio mactarentur. Baro 1167. Du Hist. pag.

Uspergensis Abbatis historiæ continuator ad Clementem IV. Papam accessisse tradit pœnitentiæ flagitandæ causa, eum qui infando parricidio Albertum Imperatorem interfecerat: ab eo verò remissum esse ad novum Imperatorem Henricum VII. qui illum perpetuæ addixit pœnitentiæ & Monasticæ professioni, quod & ab illo præstitum est. *Venit ad Henricum VII. à quo jubetur Monachus fieri, perpetuò pœnitere.* Quod communicato cum Pontifice ab Imperatore consilio factum esse, non temerè conjicitur.

Narrat Cæsarius incidisse aliquando Bernardum in latronem, qui ad patibulum pertrahebatur; illum vinculis à Bernardo absolutum, & ad Claravallense Monasterium abductum, ubi & Monasticis illum vestibus institutisque mancipavit; cùm antè Theobaldo Campaniæ Comiti declaraſſet, eam cui nefarius homo astringebatur pœnitentiam publicam, crucem esse, illa & diuturniorem, cui subducebatur, & acerbiorem. Alia & idem Scriptor exempla congerit eorum, qui à Judicibus capitali sententia afflicti, & interventioni Abbatum Cistercienſium donati, eam Religionem profitebantur, ut sese diuturnioris cujusdam pœnitentiæ cruciatibus Deo mactarent. *Frequenter huic similia audivi, scilicet ut homines flagitiosi, pro suis criminibus variis supliciis deputati, beneficio Ordinis sint liberati.* Ann. C To. I. Bibl. To. I. c. 15. Et To d. l. c.

Anno 1394. cùm Pontificium Legatum Parisiis ageret Cardinalis à Luna, qui Præpositum Mercatorum falso testimonio suo oppressérant, à Parocho suo, cui confessi fuerant, remissi sunt ad Pœnitentiarium, à Pœnitentiario ad Episcopum, ab Episcopo ad Legatum; sceleris enormitate exteritis iis omnibus, Legatus pœnitentiam illis indixit, criminis veniam fecit, jussitque ut ad Præpo-

sti

siti pedes se abjicerent, à quo tum non ægrè veniam consecuti sunt. Ita refert Joannes Juvenalis Ursinius Archiepiscopus Remensis in historia Caroli VI. Regis.

X. Plus satis, ut spero, jam hæc erunt, ut diffiata omni dubitatione, jam assentiantur omnes, plurima ad nostram usque hanc ætatem superfuisse vestigia & monumenta, quibus eluceat quàm constanter prioribus sæculis abhorruerint semper Synodi, Episcopi, Clerici omnes, à cruentis quibusque suppliciis. Eò enim tandem redit tota illa legum diversitas, Canonumque & exemplorum, ubi Laici qui vitam aut membra cuiquam ademerint, irregulares habentur ad Clericatum: Clerici ipsi ad Ordines vel suscipiendos, vel exercendos jam anhelare non possunt: Clerus pro virili sua parte connititur, pœnæ ut omnes capitales in pœnitentias publicas emolliantur; molestissimè fert, si Clerici quorumcumque scelerum infamia obliti, convictique, aliis quam canonicis pœnis subjiciantur; vix tandem & ægrè cedit legibus, ut gradu suo ejectos Clericos sceleroſos, Judici sæculari permittat puniendos.

Ea autem Ecclesiæ disciplina manat primò quidam ex inexhausto quodam humanitatis, lenitatis, patientiæ & charitatis fonte, qui proprius est Christiani Sacerdotii genus, & cujus non semel editum à Christo ipso sit specimen ejusmodi, cui se coaptare meritò studeant perfecti ejus æmulatores. Secundò rursus ex zelo & ardore quodam vehementissimo noxiorum animas solvendi à crimine priusquam è vita, & æternis magis quàm temporalibus pœnis præripiendi; cujus rei spes haud sanè satis firma allucebat, ubi patrato crimine, mox vitæ eximebantur.

Hinc ansam arripiam conjiciendæ in caput sequens ejus dissertationis: Quì se Ecclesia habuerit in reos à publico judice morti jam addictos, & quæ vices fuerint, hac maximè Ecclesiæ ætate, administrandorum illis cælestium Sacramentorum. Finitimum utique est & conjunctissimum id argumentum iis quæ multis jam capitibus exequimur & extricamus.

XI. Finem hìc faciam dicendi, ubi monuero Græcos non aliis ferè moribus usos esse. Erant tamen inter eos opiniones, & opinionum dissidia. Conog. p. 419. Author est enim Theophanes, Michaelem Curopalatem Imperatorem, qui anno 811. Imperium auspicatus est, hæreticos quosdam morte damnasse, suadente Patriarcha Nicephoro. Erant porrò illi secta Manichæi. Postea Michaelem ab ea sententia & voluntate avocarunt alii, nimirum ut rei pœnitentiæ potiùs decurrendo stadio alligarentur. Quo tamen non potuit prohiberi, quin morte plecterentur eorum aliqui. Ita statuebat secum Theophanes, hujusmodi hæreticos nunquam seriò & sincerè pœnitere posse: & à vero aberrasse tum eos, qui Præsules negarent posse in sceleſtos capitales pœnas decernere: *Isti dogmatum novatores asserebant, haud licere Sacerdotibus capitalem sententiam adversus impios ferre:* eorum doctrinæ palam adversari Petrum, qui Ananiam & Saphiram gladio verbi examinavit: quin & Paulum ipsum, ajentem, *Qui talia agunt, morte digni sunt.* Mauritium Imperatorem tradit Theophylactus Simocatta, reos pœnitentiæ quàm morti addicere maluisse; sed necari tamen jussisse Magos quosdam, suadente Joanne Patriarcha. Matthæus Blastares Monachus, qui Alphabetico ordine Canones compilavit, luculenter prorsus commonstrat, ut Imperiales ipsæ Leges Canonum ingenio se accommodantes, pœnas mortis longè plurimas in medicinales pœnas commutarint, ad incitandos Pœnitentes ad pœnitentiam. *Imperator enim qui istam repetitam prælectionem fecit, nullum eorum quæ sunt in Digestis vel institutionibus crudele supplicium protulit. Neque enim capite plectere decrevit, neque destruere, vel comburere, vel laqueos intendere; prohibuit etiam in maris profunditate suffocationem. Licèt autem quasdam capitales dare pœnas aliquando jubet: non tamen inquit mortiferas; sed solum relegari, vel in carcerem includi, oculorum effossionem, manus ablationem & aliam corporis injuriam pati; quæ conversionis opportunitatem illi, qui puniendus, temporis extensione præbeat, & illis qui lapsi sunt resipiscentiam. Si verò leges politicæ humanitatem adeo exerceant, multò magis Ecclesiasticæ.*

I c. 11.

Blastares l. era t. 9.

CAPUT LXXVII. *P. 4. l. 2. c. 27.*

An Absolutione, & Eucharistia fraudari possint, qui extremo supplicio afficiendi sunt.

I. Probabile prorsus est, prioribus sæculis frustratos fuisse Sacramentis eos, qui Judicum sententia capite plectebantur.

II. Sæculo IX. *sæpiùs statutum est, ut neutro fraudarentur Sacramento.*

III. Antiqua austeritas nonnullis in Provinciis Regnisque perpetuata est, usque ad tempora Concilii Viennensis.

IV. Cur Clemens V. Papa edixerit tantùm, ut ne pœnitentia abnueretur. Ne eo quidem beneficio in Gallia donati sunt, nisi paulo ante annum Christi 1400.

V. Exempla & rationes denegati Sacramenti, vel Eucharistiæ solius, vel etiam Pœnitentiæ.

VI. Statuta Synodalia Stephani Poncherii Episcopi Parisiensis, Eucharistiam administrari mandabant.

VII. Quas doctus & antiquus Theologus protulerit rationes abnuendæ Eucharistiæ.

VIII. In Anglia solam reis interficiendis Eucharistiam abnuebant.

IX. In Italia Eucharistia conceditur, sed eo die in suspenso est mortis judicium.

X. Idem usus Germaniæ, Hispaniæque.

XI. Quæ hic potissimùm observari debeant.

I. INtercessisse Ecclesiam pro virili sua parte capitalium suppliciorum executioni, ea quoque de causa diximus, quòd in incerto fluitaret eorum salus, qui à culpa ad pœnam rapiebantur, nullis concessis ad pœnitendum induciis. Multò major sanè visa esset ea fluctuatio, & de eorum salute anxietas, si usitatum jam tum fuisset, ut nihil Sacramentorum in ejusmodi pœnæ mancipia erogaretur. Atqui ita prioribus illis Ecclesiæ & durioribus sæculis factitatum esse, simillimum veri est.

Vetat quidem Nicæna Synodus sacro frustrari Viatico eos, qui in extremis agunt. Concilium Carthaginense IV. Braccharense, & non pauca alia, præcipiunt vel illis pœnitentiam concedi, & Eucharistiam, qui eam tum demum flagitare incipiunt, cùm jam adventantis mortis afflatu urgentur, & antè sensu orbantur, quàm cælesti eo beneficio donari possint. At bona tamen fide fatendum est, ex iis Canonibus nihil satis certi colligi posse; quin & iis agi duntaxat de ægrotantibus. *De his qui recedunt ex corpore, &c. Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si oppressus infirmitate, &c.* Ita Nicænus, & Carthaginensis Canon. Nec ab his abludit Leo Papa: *Qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia, præsidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, &c. Si aliqua ægritudine ita fuerint aggravati, &c.* Pars multò major Canonum, quos ad hujus quæstionis illustrationem accumulavit Gratianus, de illis agit ægris, qui pòst convalescunt, monenturque eam decurrere pœnitentiæ palestram, quæ proposita illis fuerat, & qua mors illos absolvisset. Concilio Nicæno nihil expressius: *Si desperatus aliquis recepta Communione supervixerit, sit inter eos qui sola* Gratianus 26. q. 6. Can. 32.

ſola oratione communicant. Similiter & Carthaginenſi IV. *Si ſupervixerit, ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus, &c.* quæ prorſus non concinunt iis, qui ad patibulum rapiuntur.

II. Non hærebit ampliùs in eo dubio, quiſquis æqua lance expenderit eas Synodos, Canoneſque, ubi ei rigori cœpit delinimenti aliquid & humanitatis temperari. Concilii Provincialis Remenſis ſub Archiepiſcopo Sonnatio Canones circa annum Chriſti 630. præcipiunt muniri & roborari cæleſti hac eſca, eos qui mox neci dandi ſint. Promit Gratianus Canonem Concilii II. Moguntini ſub Rabano Archiepiſcopo: *Si omnibus de peccatis ſuis puram confeſſionem agentibus & digne pœnitentibus Communio in fine ſecundùm Canonicum juſſum danda eſt, cur non eis qui pro peccatis ſuis pœnam extremam perſolvunt? Scriptum eſt enim, Non vindicat Deus bis in idipſum.*

13. q. 2. c. 30. Ann. 848. Can. 17.

In eum Canonem tria quædam adnotaſſe operæ pretium eſt. 1. Tam diſertè & tam expreſsè res hìc promulgatur, ut facilè intelligas novam hanc fuiſſe conſtitutionem, cùm nihil iſtiuſmodi in antiquis Synodis Canonicisque regulis vel ſuſpicari fas ſit. 2. Proponitur hìc quæſtio, & diffinitur, ut quæ hactenus controverſata fuiſſet. 3. Eodem ſæculo plures manarunt in publicum ejuſmodi definitiones. Quo rurſus conjicitur, laboratum fuiſſe tum in expugnanda, delendaque antiquiore, eaque duriuſcula conſuetudine. Hunc Canonem ante Gratianum publicaverant Ivo & Burchardus, ſicut & alios in idipſum conſpirantes Canones Vormacienſis & Triburienſis Concilii. En verba ipſa Canonis Triburienſis: *Fures & Latrones ſi in furando & prædando occiduntur, viſum eſt pro eis non orandum. Si comprehenſi, aut vulnerati, Presbytero, vel Diacono confeſſi fuerint, Communionem eis non negamus.*

Ivo Decr. Part. 14. c. 124. Burchard. L. 2. c. 56. Vormac. Conc. Can. 80. Tribuerieſ. Concil. Can. 31.

Poſſet & illud quarto hìc loco animadverti, his Conciliis annui non Pœnitentiam tantùm, ſed & Euchariſtiam: maximè quin etiam Euchariſtiam, ſi Diaconus tantùm præſto ſit, non Presbyter. Is enim Diaconus ex hoc Canone Euchariſtiam diſpenſare debebat, quam in poteſtate habebat; at à peccatis abſolvere omnino non poterat.

III. Compertiſſimum tamen eſt, pluribus in Provinciis, potiſſimum verò in Gallia denegatam fuiſſe his Biothanatis & abſolutionem & pœnitentiam, per multa etiam ſæcula poſt editos illos Canones. In Concilio demum Viennenſi Clemens V. quarundam regionum conſuetudinem damnavit ſubtrahendi Pœnitentiæ Sacramenti iis, qui morte luituri erant; compellavitque Judices omnes, ut in poſterum ab ea diſcederent inclementia: quin & Epiſcopis ſtimulos ſubdidit, ut Judices ad id cenſuris compellerent, quòd is uſus Canonicis inſtitutionibus ſit prorſus infeſtus.

Rainal. ann. 1311. num. 24.

In Clem. De pœnit. & remiſſ. c. 1.

Cùm ſecundùm ſtatuta canonica ultimo deputandis ſupplicio, negari, ſi petant, non debeat Pœnitentiæ Sacramentum, abuſum damnabilem in quibuſdam partibus contra hoc introductum, aboleri omnino volentes, &c.

Canonicæ porro Conſtitutiones, quarum hìc Clemens meminit, non aliæ mihi quidem videntur, quàm Caput *Fures & latrones*, *Extra*, *De furtis*: qui Canon eſt Concilii Triburienſis ſuprà allegatus: & Caput *Super eo*, *De hæreticis*, *in Sexto*: ubi ab Alexandro Papa IV. diffinitur Pœnitentiæ & Euchariſtiæ Sacramenta ne hæreticis quidem relapſis denegari debere, ſi eos flagitii ſui ſeriò pœniteat: quamquam poſtea nihilominus ſæculari Judici permittendi ſint. *Etiamſi ſine ulla penitus audientia relinquendi ſint judicio ſæculari, ſi tamen poſtmodum pœniteant, & pœnitentiæ ſigna in eis apparuerint manifeſta, nequaquam ſunt humiliter petita Sacramenta Pœnitentiæ ac Euchariſtiæ deneganda.* Poſſet & ex Gregorii IX. Decretalium libris evinci, quàm abhorreret jus Canonicum novum ab ea inhumanitate, ſalutaribus Sacramentis quemquam fruſtrandi extremo in vitæ fugientis periculo. Cùm enim ibi referatur Canon Concilii Sardicenſis adversùs Epiſcopatuum nundinatores, & pœna ibi ea decernatur, quæ in fine etiam Euchariſtiæ ſpem aufert: hæc ibi clauſula ex ingenio novæ diſciplinæ adjungitur, *Niſi de hoc pœnituerit*. Ubi Sardicenſi Concilio appingitur uſus & ſermo ſæculi XIII.

IV. Eſt omnino quod ſtupeamus, cùm Alexander IV. expreſſiſſimè inculcarit, Pœnitentia & Euchariſtia donari eos qui capitali afficiendi ſunt ſupplicio: cùmque anteriores Canones complures juſſerint ſpecialiter eos Euchariſtia impertiri; quid cauſæ ſit, quamobrem Clemens V. ſolius Sacramenti Pœntentiæ meminerit. An Euchariſtiam Pœnitentiæ implicatam volebat, ut quæ ejus ſcopus cumuluſque perfectionis ſit? An deſperabat plura tum quidem impetrare ſe poſſe, cùm non paucis in regionibus utrumque ex æquo ſubtraheretur Sacramentum? Maximè verò in Gallia,

Poſterior hæc reſponſio à veriſimili forſan longiùs, à vero certè propiùs abeſt. Quippe anno demum 1396. Carolus VI. Galliæ Rex cœpit permittere, ut reis non multò pòſt ad patibulum agendis Presbyter concederetur, qui eorum confeſſiones exciperet; quin ne id quidem concedebatur, niſi in via ipſa qua ad crucem ducebantur. Rem ad eum modum narrat Monachus San-Dionyſianus in hiſtoria Caroli VI. Edictum verò ipſum Regium apud Fontanonem legitur.

L. 16. c. 15 T. 18. c. 8.

V. Si nec Clemens porro V. Pontifex, nec Carolus VI. Rex Euchariſtiam Pœnitentiæ ſociarunt in his placitis ſuis, altiori forſan & abſtruſiori ab origine ratio derivari poſſet. Narrat Vuillelmus Nangius in vita ſancti Ludovici, ut Germanus ejus Carolus Siciliæ Rex obtruncari fecerit Conradinum, & quinque alios nobiliſſimos juvenes ejus partium, conceſſo tantùm ut antè Presbytero confiterentur, & interesſent Officio & Miſſæ Defunctorum, quæ ſacra coram ipſis pro ipſis celebrabantur, more iis temporibus uſitatiſſimo. *Sed antequam eos feriret lictoris gladius, juxta quandam Capellam, Placebo, Dirige, Miſſamque pro animabus ſuis ſecundùm morem Chriſtianæ Religionis propriis auribus audierunt, indulto etiam ſibi ſpatio crimina confitendi, & ita poſt ad loca pœnalia ſunt perducti.* Eandem inclementiam expertus eſſet Henricus frater Hiſpaniæ Regis, niſi Abbas Caſſinenſis Monaſterii, quò ille poſt infœlicem pugnam victus confugerat, ea lege eum Carolo in manus dediſſet, ut ne vitam illi eriperet, ſaltem quandiu Abbati ipſi vita ſuppeteret, ne Henrici cæde irregularis evaderet. *Ne incurreret mortem, quandiu Abbas præſenti vita fungeretur, ne mortis ipſius occaſione ſecundùm Canones impeditus, totaliter amitteret officium Sacerdotis.* Promiſit & promiſſis ſtetit Carolus, perſuaſus, ut opinor, iſtiuſmodi Clericorum interventiones fruſtrandas non eſſe.

Du Chel To. 3. pag. 382.

Si ulteriùs autem progrediamur, occcurret Monachus Floriacenſis Helgaudus, vitæ Roberti Regis ſcriptor, à quo refertur parricidas duodecim qui in piiſſimi Regis hujus vitam conjuraverant, captos fuiſſe, die Paſchæ communicare permiſſos; & craſtina ſtatim die cùm eos ſæculari Rex judici permiſiſſet, ut ſenſit omnium ſuffragiis morte damnatum iri, ipſe pœnæ ſubduxit, liberoſque dimiſit, cùm pati non poſſet, ut qui immortalitatis eſca paulò antè ſaginati ac beati fuiſſent, cruentam & infamem ſubire mortem cogerentur. *Ipſos abſolvit dicens: Non debere damnari, qui fuerant præmuniti cibo potuque cæleſti.*

Ibidem. Tom. 4. 64.

Viderit Lector, an duabus his de cauſis, vel earum altera, adductæ fuerint civitates & provinciæ quædam, ut Euchariſtiam, immo & Pœnitentiæ Sacramentum iis denegarent, quos vitæ ſubduci è re & ſalute publica eſſe ducebant. Prima ea eſt, quòd

author

author vitæ, author gratiæ, vita & gratia Christus, aut abnuendus iis esset, quibus vita non consonabatur: aut quibus donaretur ipse, iis vitam quoque donari pervinceret. Secunda ea est, quòd peccata per pœnitentiam oblitterata, jam non deberent inquiri, nedum plecti per Judices publicos. Tertia quæ momenti plurimum olim habebat ratio, impræsentiarum vana & cassa erat, incertus exitus & fructus confessionum & pœnitentiarum hujusmodi præfestinatarum. Quippe hoc Clementis V. & Caroli VI. ævo, jam nec absolutio post confessionem, nec post absolutionem Eucharistia protrahebatur.

Principem Regii sanguinis & Comitem Stabuli, qui à sancto Paulo dicebatur, referunt anno 1475. cùm capite obtruncandus esset, petiisse, ut post peccatorum confessionem permitteretur sacro Eucharistiæ epulo vesci, & repulsam passum esse. Pane dumtaxat benedicto donatus est ad exitum Missæ, cui interfuit.

VI. Quæ cùm ita se haberent, Stephanus tamen Poncherius Episcopus Parisiensis in publicandis Statutis Synodalibus suis anno 1515. constituit & quidem excommunicatione intentata, ut morti additis finerent Judices Pœnitentiæ Sacramentum administrari; adeoque & Eucharistiæ, si quo pœnitentiæ sinceræ sensu tangi & fervere existimarentur. *Juxta Concilium Viennense, sub pœnis excommunicationis, moneatis Judices locorum vestrorum Ordinarios, quatenus damnatis ad mortem faciant, antequam patiantur, Pœnitentiæ Sacramentum per personam idoneam administrari, contrariam consuetudinem abolentes. Necnon Eucharistiæ Sacramentum, verè pœnitentibus, denegari nolumus, si petierint, eisdem.* Summa quadam prudentia hujus decreti librata sunt verba, ut discriminari posset quod edixerat Concilium Viennense sub interminatione censurarum: & quod Poncherius Episcopus propria authoritate adjunxerat. Conceditur mox & eisdem Ecclesiastica sepultura. *Cum non prohibeantur qui in patibulis suspenduntur pro suis sceleribus, habere Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta, permittimus habere, & in Ecclesiis aut Cœmeteriis inhumari.*

VII. Cùm autem Carolus VI. Rex in suprà laudato diplomate suo author sit consuetudinem illam ante hominum memoriam abnuendæ pœnitentiæ reis mortem subituris, non habuisse locum, nisi *in eis Regni partibus, quæ jure consuetudinario reguntur*? ingenuè fateor non potuisse me divinare, ecquid causæ sit, quamobrem in aliis etiam provinciis, quæ Jure scripto reguntur in Galliis, eadem retineatur consuetudo denegandæ Eucharistiæ, cùm ante Concilium Viennense Canones usque adeo ei rei adversarentur.

At quanquam Canonicis Regulis inimicus hic esset subtrahendæ Eucharistiæ usus, fuerat tamen per Occidentis Provincias vulgatissimus. Testem proferam Robertum Pullum, qui gente Anglus cùm esset, & Theologus Parisiensis, denique Cardinalis & Cancellarius Romanæ Ecclesiæ, non poterat non exploratissimas habere hujusmodi Ecclesiæ Occidentalis consuetudines. Suppar erat Bernardi, & de his agens, conceptis verbis pronuntiat, Sacramento quidem Pœnitentiæ privandos non esse, qui scelerum pœnas morte mox daturi sunt, non tamen impartiendos illos esse Eucharistiæ communione, nisi statuerint Judices mortis pœnam omninò remittere. Templum enim Dei viventis præsentia modò consecratum ecquis ausit infamia supplicii contaminare? Si mors relaxatur lapideum subeuntibus templum, quid iis quos Christus ipse ut templa sua subiit paulò antè? Quì verò dignandi videantur Eucharistia, qui digni non habentur Ecclesiastica sepultura? Hæc admodum sunt Theologi hujus argumenta: *Sed si Christus à pœnitente & confesso suscipitur, quo ausu præsertim à Christianis templum Dei probro cruciatuum violatur? Aut si Presbyter sacrarium Christi ab injuria se defendere non posse novit, quare in dedecus inhabitantis habitaculum consecravit? Reus si ad saxis constructum templum confugerit, liber est; si verò ipse pœnitentia & confessione construitur, perceptione Eucharistiæ in vivum & verum templum dedicatur, liber non est? Judices ergo aut Sacerdotes arceant; aut reos & convictos, quoniam patronum suscepere Jesum, ne sacrilegi sint, absolvant.* Ex his porrò ille argumentatur optimum factu esse, ut Presbyter post Confessionis indultum sacramentum supersedeat ab Eucharistia danda, ne ea infamia supplicii quodammodo aspergatur. *Satius erat, ut convictos, confessosque Sacerdos vitaret, cùm nec ipsis, tantummodo ritè pœniterent, ullum omnino periculum salutis immineret, & Judices à violatu templi Domini liberi fierent, &c.* Non tam enixè in eam rem incubuisset vir pius & doctus, nisi plures habuisset Ecclesias ejus sectatrices.

Porrò Glossa in Caput *Quæsitum* quæstione m solvit à Roberto Pullo propositam, & iis patrocinium impendit Ecclesiis, quæ reos sacra pascebant primùm Eucharistia, mox neci dedendos; quæ denique confugientibus ad Ecclesiam inulta sinebant abire scelera, non autem confugientibus ad ipsum Christi Corpus, eoque in Sacramento pastis: *Quæri consuevit, quare liberetur ille qui fugit ad Ecclesiam, & non ille qui recipit Corpus Christi, cùm Corpus Christi majus sit omnibus. Resp. Quia Corpus Christi est cibus animæ, & non corporis. Ergo animam liberat, & non corpus. Vel dic, quòd privilegium Ecclesiæ est, & non debet tradi ad consequentiam.*

Anno 1375. Gregorius XI. ad Carolum V. Galliæ Regem scripsit, rogans ut exitialem illam aboleret consuetudinem, negandæ Biothanatis Pœnitentiæ. *Hujusmodi ultimo deputandis supplicio, Pœnitentiæ sacramentum dari permittas, atq; mandes.* De sacramento Eucharistiæ verbum facit nullum. Ex quo colligitur, altè in animos descendisse rationes Cardinalis Pulli suprapositas, nec Clementem V. imperasse, nisi ut ne Pœnitentia abnueretur. Et Carolus V. quidem, exploratæ non sunt nobis causæ, quibus minùs obsecutus sit Pontifici; sed Carolus VI. filius & successor ejus Constitutionem edidit, de qua nos suprà.

VIII. Antiquissimus quoque is erat usus Angliæ, ut Eucharistia frustrarentur, Pœnitentia & absolutione donarentur capitalium criminum rei & damnati. Perillustre ejus rei exemplum scriptis mandavit Vuillelmus Malmesburiensis sub Vuillelmo I. Rege, de nobili viro, qui patibulo suspensus est, postquam ejus confessionem exceperat Episcopus, ad locum ipsum crucis deduxerat, Commendationis animæ preces effuderat solemnes, ipsumque aqua lustrali conspersérat. Id ipsum licebat per antiquas Saxonum Leges: *Si quis reus mortis confiteri desideret Sacerdoti, numquam negetur ei.* Et alibi: *Si quis morti damnatus confiteri desideret, numquam negetur ei. Et si quis ei perneget, emendet Regi, &c.* Cùm in Anglia Legatum ageret Cardinalis Ottobonus, tum multa alia præclarè, tum hoc constituit, ne reis incarceratis Pœnitentia denegaretur. Concilium Lambethanum anni 1271. anathema vibravit in eos qui prohiberent, ne reorum morte plectendorum confessiones exciperentur. *Quibus incarceratis sacramentum Pœnitentiæ sæpiùs inhumaniter denegatur, ne dicamus infideliter.* Idem præcepit anno 1287. Synodus Exceestrensis, de sola similiter pœnitentia. Anno 1316. Rex Eduardus Anglicani Cleri postulatis scripto mandatis subscribens, concessit ut quoties liberet, Presbyteris confiterentur rei, dum ne qua illis Presyteri consilia insusurrarent, justitiæ Judicumque voluntati inimica. *Quandocumque voluerint, possint Sacerdotibus sua facinora confiteri.*

Caguin. Bzole. Iles.

Stodicum I il. pag. 212.

7. de Se- p turis.

13. q. 2.

Rainald. n. 18.

L. 4. p. 124.

Ser. Angl. p. 830. 927.

Conc. Angl. To. 1. p. 265. 314. 357. 485.

teri. Sed caveant Confessores, ne erronee hujusmodi informent.

IX. Nemo ergo jam inficias ibit, quin eam tunc Anglia foveret consuetudinem annuendæ Pœnitentiæ reis, abnuendæ Eucharistiæ. Quoad Italiam, Joannes Chifletius, qui eruditissimam edidit Dissertationem de hoc ipso argumento, quod hoc capite versamus, complures protulit Pontificum Bullas, in gratiam evulgatas earum Confraternitatum piarum, quæ reis & carceratis juvandis dicatæ sunt, potissimùm verò ut Eucharistia opportunè impartiantur ante mortem. Profert & Scholasticos Doctores, & Casuum conscientiæ tractatores recentiores, quorum alii censent, non ea ipsa die capitali supplicio affici debere, qua sacro epulo pasti sunt: alii existimant, etsi ea ipsa die morte afficiantur, non inde tamen dedecoris quidquam in Eucharistiam resilire, cùm facinora vindicari jubeat lex justitiæ, nec id alienum esse possit à Christo, qui princeps ipse justitiæ lex est. Circumspectissimè Toletus Cardinalis ait, etsi non is ubique sit usus, esse tamen omnino consentaneum, ut aliquanto temporis spatio ante mortis pœnam sacro hoc Viatico instruantur. *Licèt in aliquibus locis hoc non sit in usu, profectò melius est, ut Communionem recipiant aliquo spatio temporis ante mortem.* In Concilio V. Mediolanensi decrevit sanctus Carolus Borromæus, ut orarentur Judices, ne eadem ipsa die reis mors inferatur, quo Corpus Christi degustaverint. *A piis Judicibus Magistratibusque tribuatur, ut ne eo die supplicio afficiatur, ut multis locis piæ & laudatæ consuetudinis est.* Confirmat Caroli vitæ scriptor Giossanus Carolum id expugnasse à Magistratibus, & exinde rem ita observatam fuisse. Passim tamen in Italia in usu modò est, ut eodem die supplicii S. Synaxis reis concedatur.

l. 5. Instit. sacrd. c. 28. & l. 6. c. 17.

Acta Eccl. Mediol. p. 222.

X. Addit idem Chifletius ab Philippo II. Rege in Hispania publicatum fuisse Edictum, quo executioni mandari jubebatur Pontificium Pii V. diploma, ne reis morte plectendis Eucharistia subtraheretur, & ante triginta admodum annos in Germania idem constituisse Synodum Augustanam. *Damnatis ad mortem de peccatis ritè confessis & contritis negari non debet Eucharistia, sed tamen danda ante diem supplicii.* Agit mox de Edicto Caroli V. Imperatoris, quo morte damnatis spatium daretur temporis idoneum, quo & Pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramenta ritè percipierent. Nec ab his abludit statutum Concilii Mechlinensis anno 1607. *Ultimo quoque supplicio afficiendis tempestivè de sacra Eucharistia provideatur. Quod ut fieri jubeant, rogentur serenissimæ suæ Celsitudines.*

Anno 1610.

Tit. 7. c. 6.

XI. His porro tot tantisque Conciliis certissimum fuit nihil decerpi honoribus, sacratissimæ victimæ Christo dependendis, ubi ejus participes fiant, qui proprio mox cruore residuas scelerum suorum maculas absterturi sunt; cùm Hostiæ omnium hominum saluti impensæ non possit non congruere quidquid hominum eorundem saluti conducibile est. Ita planè sentiebat magni nominis vir Theodorus Siceota, olim Episcopus Anastasiopolitanus, qui Eucharistiæ furtivo beneficio donavit militem clarissimum in ipso carcere, quo eum Phocas abdiderat, morti mox dedendum, quòd Mauritii partibus studuisset. Unum illi in votis fuerat, ut tantisper vinculis solveretur, dum liberatoris Christi sacro vesceretur Corpore: repulsam passus ab hominibus, voti compos è Cœlo factus est.

Vita Anast. Sic. apud Surium, die 22. April.

Cùm tantum operæ studiique hactenus posuerimus in approbanda fulciendaque ea, quæ nunc in Galliis viget hac in parte disciplina: nemo molestè feret, ut spero, si non dissimulemus, in votis omnino nobis esse, ut iis quæ congessimus in hunc locum testimoniis, probationibus, exemplis, Conciliis, moveantur aliquando Magistratus Regni & Ministri Regum, quo concinere se velint reliquis Ecclesiæ Catholicæ regionibus in hac parte disciplinæ merè spiritalis, & præcipere, ut executioni mandentur Constitutiones Synodales Ecclesiæ Parisiensis, de hacce eadem re anno 1515. à Stephano Poncherio editæ, & à nobis suprà laudatæ.

Supponere videtur Guimierius Eucharistiam in carcere reis administratam fuisse, quando ait Asyli quidem vim & majestatem inesse Eucharistiæ sacramento augustissimo, cum ad ægros circumfertur, si ad eam quis tunc accurrat: non ita tamen rem habere, cùm vinctis & incarceratis administratur. Ratio ejus rei in promptu est, cùm majestatem & venerationem eam Eucharistia templis conciliet, æquum esse, ut & ipsi eadem saltem dependatur. *Confugiens ad illud, dum portatur in via, gaudet immunitate, & per eam est defendendus, & hoc teneas, licèt multi teneant contrarium.* At cùm incarceratis defertur, sufficit ut in alium diem retardetur interfectio reorum, propterea quòd jam vincti sint illi: nec invidiam hinc esse Eucharistiæ conflandam si facinoris impunitatem, & inde erupturas calamitates humano generi importet. *Si verò homicidis vel latronibus in captivitate pœnitentibus portatur Corpus Christi, talibus non subvenitur, ut à carcere liberentur, licèt illa die justitia sit differenda. Quia in primo casu confungientem ad se in libertate reperit & ipsum salvat: in secundo verò servum & captivum, unde & talem dimittit, ne videatur omnino damnare justitiam.*

In Prag. S. Quom. do divin. c. fic. &c. de interc. non pone dis. S. Stgult.

Irregularitas ex defectu natalium, mutilorum, bigamorum.

CAPUT LXXVIII. *P. 1. l. 2, c. 8.*

Irregularitas mutilorum & bigamorum quinque prioribus Ecclesiæ sæculis.

I. Irregularitates ex corporeis defectibus & maculis tardius in Occidente memoratæ.

II. In Oriente penè incomperta. Exemplum Ammonii,

III. Probationes ex Constitutionibus Apostolicis.

IV. Et ex Canonibus Apostolicis.

V. Olim unum spectabatur in mutilis & corpore truncatis, facinus, quo se ipsi truncassent.

VI. VII. Unum id quoque spectatum in iis qui virilia sibi abscidissent.

VIII. Bigamorum irregularitas ex Scripturis.

IX. Illa ipsa etiam bigamia est, quæ ex viduæ conjugio nascitur. Una ibi olim potissimum spectabatur incontinentia.

X. Secundæ nuptiæ semper liberæ, innoxiæque fuere. Sed incontinentia, quæ hoc eget medicamento, ægritudo quædam est. Mirum B. Macrinæ exemplum.

XI. Mulieris bigamæ dedecus in conjugem redundat.

XII. Varii Canones, qui minores Ordines bigamis permittant.

XIII. Ab Innocentio I. bigamis annumerantur, quorum prius conjugium ante baptismum initum fuit. De iis qui integritate carnis exciderant ante baptismum.

XIV. XV. De his quibus plures erant conjuges, ex Leone Papa. Leo solis majoribus Ordinibus bigamos arcet.

XVI. Tres ejusdem rationes, cur bigamus fiat, qui viduam ducit,

XVII. Gelasii Papæ doctrina.

XVIII. Ex Hieronymo Ecclesia tolerat magis, quàm probat iterata conjugia.

XIX. Hieronymus sententiæ Innocentii I. de bigamia eorum qui ante baptismum primam uxorem duxerant, palam infestus.

XX. Do-

XX. Doctrinæ Innocentii suffragatus fuerat Ambrosius.

XXI. Suffragatus est & Augustinus. Ab isto maximè manarunt rationes mysticæ excludendi bigamos à Clericatu, maximè maritos viduarum.

XXI. XXIII. Partes & sententiam Hieronymi fectatus est Gennadius. Hieronymus Græcos sequebatur. Græci secundis nuptiis infestiores, quàm Latini: eam tamen irregularitatem clementiùs interpretabantur.

XXIV. Doctrina Epihanii.

XXV. XXVI. XXVII. Doctrina Chrysostomi, Origenis, & Theodoreti, cujus minùs probatur excusatio.

I. AD eas jam progredimur irregularitates, quæ ex corporeis proficiscuntur defectibus. De his primus, aut inter primos meminisse videtur Hilarus Papa: *Prospiciendum est ne duo simul sint in una Ecclesia Sacerdotes; nec litterarum ignarus, aut carens aliqua parte membrorum.* Idem rursus inculcatur in Concilio Romano sub eodem Hilaro: *Inscii quoque litterarum, nec non & aliqua membrorum damna perpessi.* Idem observare est in Gelasii decretis, qui Ordinibus eliminat *corpore vitiatos*. Et infrà: *Illiteratos, & nonnulla parte corporis imminutos, sine ullo respectu ad Ecclesiasticum dicimus venire servitium. Quod simul antiqua traditio, & Apostolicæ sedis vetus forma non recipit. Quia nec litteris carens sacris esse potest aptus officiis, & vitiosum nihil prorsus Deo offerre legalia præcepta sanxerunt.* Diffidebat doctissimus Pontifex, inveniri posse Canones, quibus hæc statuta firmarentur; eòque videtur adduci, ut dicat eum esse usum antiquissimum Romanæ Ecclesiæ, & à Majoribus traditum; denique hanc unam ex iis laudatissimis consuetudinibus, quas à lege Mosaica hausit Ecclesia Christiana.

II. Nulli enim prorsus occurrunt in antiquioribus quinque horum sæculorum monumentis Canones, maximè verò apud Græcos, ex quibus hanc irregularitatem subodorari saltem possimus. Ad id omnino facit, quod de Ammonio sanctissimo Monacho litteris proditum est, & quod juvat hìc attexere. Omnibus enim virtutum ornamentis locupletissimus vir, humilitate verò præcellens, quæ virtutum parens & custos cæterarum est; videns impetum facturos in se, qui vim adferrent, cogerentque Episcopatu initiari: auriculam sibi abscidit alteram, atque ita demum securus, ut sibi videbatur, Episcopalis sarcinæ, ad turbam quæ confluxerat, dixit: *Me deinceps ne volentem quidem lex Sacerdotalis ordinari permittit. Nam neminem qui non sit integris membris Sacerdotem institui fas est.* Illi re infecta defluxerunt: at cùm interim resciissent, ei legi pondus & vim in Synagoga fuisse, at de ea observanda nihil omnino laborare Ecclesiam, ut quæ virtutum, non membrorum integritatem carissimam & commendatissimam habeat: *Sed ubi intellexere, hæc esse Judæis solum observanda; Ecclesiæ autem Christi membra corporis minimè curæ esse, sed ut Sacerdos dumtaxat sit integris moribus*: regressi sunt protinus, ut ei manus injicerent: & abstinuerunt se tamen à vi inferenda, quòd comminaretur, linguam se sibi ipsam excisurum, ut ne posset quidem Sacerdotio fungi. Hæc Sozomenus, hæc ante eum Palladius, qui rem paulò accuratiùs narravit, meminitque Episcopi cujusdam, qui plebi adgregatæ eum errorem exemerat, monens ea lege non teneri Ecclesiam, & ipsum se impositurum manus Ammonio, si eum ad se perducerent, quanquam vel nares sibi truncassent. *Hæc lex in usu sit apud Judæos; mihi autem si vel truncatis naribus adduxeritis, qui sit bonis moribus, ego eum ordinabo.*

III. Expressissimè Author Constitutionum Apostolicarum à Christo affirmat arctatum ad unam familiam gentemque non esse Sacerdotium ejus Regium, sed omnibus qui virtutibus præstarent communicatum: ita & in delectu habendo Clericorum, præceptum esse, ut ad animæ virtutes & vitia, non ad corporis partes, vel maculas & labes oculi convertantur. *Pro una tribu Sacerdotali jussi ex unaquaque gente optimos quosque ad Sacerdotium eligere, neque corporum vitia contemplari, sed religionem & vitam.* L. 7. c. 2.

IV. Verùm ut certissimè constet, nihili omnino feciisse Græcos has sive maculas, sive truncationes membrorum in irregularitatibus expendendis, audiendus unus est Balsamon in Responsionibus ad Episcopum Alexandrinum: ubi doctrinæ suæ præsidia comparat ex Canonibus Apostolicis, quibus & suorum temporum disciplinam Ecclesiasticam adprimè consentire docet. Interrogatio ejusmodi est: *Mancus, aut monoculus, habebiturne gradu sacerdotali dignus, aut qui post Sacerdotium mutilatus est, permitteturne post vitium sacrificare, an non?* Jur. Orien. pag. 374. Respondet porro Balsamon in hæc verba: *Et alibi diximus, hos ad Sacerdotium Mosaica lege non promoveri. Canon autem LXXVII. Apostolorum hæc ait, Si quis vel oculo orbatus, vel femore oblæsus, Episcopatu autem dignus sit, fiat; non enim corporis damnum eum polluit, sed animæ inquinatio. Et Canon LXXXVIII. eorundem Apostolorum sic loquitur: Qui autem est surdus & cæcus, ne sit Episcopus, non ut pollutus, sed ne Ecclesiastica impediantur. Quicumque igitur morborum aliquorum vitio prohibiti fuerint sacerdotalium graduum jura exequi, ordinatione digni non habebuntur. Qui autem post ordinationem sic male affecti sunt, sacra facere morbo non impediuntur. Et ita imbecilla constituti valetudine liberè sacrificabunt. Dei præconibus enim placuit, per mutilationem corporis à sacrificatione non prohiberi quemquam. Quod si morbi debitum officio Sacerdotii sit impedimento, exercere desinet ægrotans, à dignitate tamen non alienabitur; quin potius miserandus erit; ac priore quidem honore fruetur, habebit autem etiam quæ ad vitam sustentandam sufficiant, & reliqua juxta priorem consuetudinem.* Non ergo in loco & numero erant irregularitatum, nisi vel ægritudines, vel mutilationes eæ, quibus prohiberetur, ne posset quis fungi muniis Ordinum. Quin & ubi jam ordinatis eæ incidebant, indulgentissimè sinebantur, quantum fieri poterat, functiones obire sacras. At ex iis fieri non poterat, ut quis Beneficio spoliaretur; quòd eæ miserationem magis, quàm vindictam excitare possent.

V. Non satis comperi, an suprà laudatæ Pontificum Decretales Epistolæ ad eandem clementiam inclinari interpretando possint: generalibus enim tantùm verbis exprimuntur. Utcumque res habeat, illud indubium penè est, prioribus quatuor sæculis multò humaniorem in hac quidem parte fuisse Ecclesiam Latinam, quàm posteriobribus. Iis enim alias irregularitates complures indigitaverant Concilia & Romani Pontifices, cùm de ista omnino muti essent. Adde quòd Innocentius I. expressè declaravit, nequaquam irregularitatem contrahi ab eo, qui sibi fortè & inopinus abscideri digitum; propterea nimirum quòd mutilatio à sacris Ordinibus eos arceat tantùm, qui cruentas sibi manus volenter in alicujus membri detruncationem intulerint. *Qui partem cujuslibet digiti sibi ipsi volens abscidit, hunc ad Clerum Canones non admittunt: cui verò casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit, hos Canones præcipiunt & Clericos fieri, & si in Clero fuerint reperti, non abjici.* Epist. 4. c. 1. Quod apertè videtur repugnare verbis posteriorum Pontificum Hilari & Gelasii. Sed nodum validiùs incidunt, quæ mox sequuntur: *In illis enim voluntas vindicata est, quæ sibi causa fuerit ferrum injicere, in istis verò casus veniam meruit.* Solæ ergo illæ mutilationes, quæ ab audacia voluntatis in propria membra armatæ proficiscebantur, à Clericatu summovebant: non eæ autem, quæ

quæ casu, vel vi aliunde irrumpente imprimeantur membris. Vir doctissimus A Costa in hoc Innocentii Decretum observavit, quos Murcos hìc appellavit Pontifex, eos omnino esse qui ex Ammiano Marcellino pollicem sibi præcidebant, ne militiam profiteri cogerentur, Sævitia hæc erat hominis in seipsum, ideoque irregularitati obnoxia. Denique astipulator accedit Gennadius in Dogmatibus Ecclesiasticis: *Nec eum ordinandum, qui seipsum quolibet corporis sui membri indignatione aliqua, vel justo injustove timore superatus, truncaverit.*

A Costa in l. 3. Decr. T. 20.

Cap. 31.

VI. Illud verò Innocentii I. Decretum innovatio quædam fuit Canonis Nicæni: *Si quis à Medicis propter languorem defectus est, aut à Barbaris abscissus, hic in Clero permaneat. Si quis autem se ipsum sanus abscidit, hunc & in Clero constitutum abstinere convenit, & deinceps nullum talium promoveri.* Quæ mox sequuntur Canonis verba, in eos torquentur, qui Origenis audaci æmulatione ferro se incidunt & mutilant, unde & eidem pœnæ subjiciuntur. Sed priora Canonis ejusdem verba apertum faciunt, quamcumque passus quis fuerit detruncationem, vel à Medicis, vel à Barbabaris, ea privatum non iri priori, vel suscipiendi Ordines libertate, vel exercendi. Nec enim opus erat addere, si ea detruncatione fieret, ut jam non posset qui exercere Ordines, tum ad eos accedere non debere. Conspicuum est enim discrimen impossibilitatis & irregularitatis. Vetat enim irregularitas, ne fiat, quod aliàs fieri posset. Canones autem conduntur, ut edoceant, non quid fieri omnino non possit, sed quid non debeat.

anC. 1.

VII. Inopini penè delapsi sumus ad genus illud aliud irregularitatis, quod meminerant jam Apostolici Canones, quos & Nicæna Synodus innovavit. Sed Canones Apostolici palam declarant causam hujus irregularitatis: *Est enim sui homicida, & Dei opificii hostis.* Quo planum fit eam irregularitatem ex crimine scatere, non ex defectu corporis. Succensuit vehementissimè Demetrius iis Episcopis, qui Origenem huic & culpæ & irregularitati innexum ordinassent. Pulchrè Ambrosius advertit, eam audaciam truncandi & ferro violandi opificii divini non à firmitate, sed ab infirmitate animi profectam fuisse: *Ad professionem infirmitatis, non ad firmitatis gradum.* Corporis partes omnes posse & peccato succumbere, & peccati victrices evadere: *Castos ergo, non infirmos esse nos convenit.* Qui seipsos abscindunt, non vincere, sed vinci: non castos esse, sed furere. *Nemo se debet abscindere, sed magis vincere; victores enim recipit Ecclesia, non victos.*

Can. Apost. 21. 22. 23. 24.

Euseb. hist. L. 6. c. 8.

L. De viduis.

Nec solus Origenes facinore ejusmodi se insignivit. Leontinus ille, qui Antiochenus postea creatus est Episcopus, cùm antè fungeretur Presbyteratu, ut liberius cum virgine Eustochio versari posset, semet abscideràt, eoque ab Ordine sacro fuerat deturbatus. Sed admirationis plurimum habet, quod narrat Justinus Martyr in Apologia III. de juvene illo, qui ut purgaret Conventus Christianorum, illamque abstergeret libidinum infamiam, quam Ethnici nobis illinebant: Præfectum Alexandriæ adiit, ut per eum liceret sibi abscindi, quòd id jam non possent Medici per leges, sine Magistratus publici consensione.

Theod. hist. L. 2. c. 24.

VIII. Ad Bigamiam jam accedo, de qua frequenter Concilia, & Patres, post Paulum; quorum omnium si placita penitiùs introspicere vacat, perspicuum erit castigandæ potissimùm incontinentiæ eam irregularitatem constitutam esse. Perspicuum est non differere Paulum, nisi de virtutibus, quibus abundare; vel de vitiis, quorum immunis debet esse Episcopus, vel Diaconus: quando ait: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, &c. Diaconi sint unius uxoris viri, qui filiis suis bene præsint, & suis domibus, &c.* Mystica illa verò contemplatio & imitatio Christi unam virginem sibi castam Ecclesiam desponsantis, necdum vel Pauli, vel aliorum tunc Doctorum Ecclesiæ oculis obversabatur: cùm eadem conditione velit Paulus esse Viduas Ecclesiasticas, ut unius viri & ipsæ fuerint, nec ad secundas devolarint nuptias. *Viuna eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimoniuum habens, &c.* Nec aliter ad Titum de Episcopis: *Si quis sine crimine est, unius uxoris vir.* Exprobrabat olim nobis Tertullianus Libro de Monogamia, Bigamorum ordinationes, tanquam iis Apostolo Paulo insultaretur. *Quod enim bigami præsident apud vos, insultantes utique Apostolo.* Sed fatetur tamen & ipse in Exhortatione ad castitatem, à nobis dejici solitos, cùm convinci poterant. *Memini bigamos loco dejectos.* Is erat Tertullianus, quem incontinentiæ ratio magis moveret.

1. Timot. 3. 2. & 12.

Ibid. 5.

Timot. 1

IX. Quin & illud à probabilitate non dissidet, ubi ampliari visa est bigamia, & ad eos dilatari, qui viduam duxissent, vel impudicam, vel repudiatam, habitam esse maximè rationem ejus infamiæ, quæ ex secundis nuptiis resilit, & inter conjuges non potest non communicari. Liquet id ex Canone Apostolico, quo primùm hæc irregularitas ex conjugio viduæ publicata est: *Si quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut servam, vel mimam seu scenicam, non potest esse in Clero.* Manifestum est solam hìc infamiam perpendi, quæ emergit ex connubio cum mima, & scenica muliere, cum prostituta, vel repudiata. Ac proinde non alium in sensum trahendus Canon Concilii IV. Carthaginensis.

Can. 18.

Can. 69.

X. Nec eò hæc pertinent, ut prohibitas aliquando dicamus fuisse in omni Ecclesia secundas nuptias, immo & tertias quartasque in Occidente, & quantascumque. Sed morbi non innoxii innoxium potest esse medicamentum. Melius est secundò, tertiòque & quartò nubere, quàm uri: sed incontinentia usque adeo in extincta, non potest non ex vituperabili quadam flamma nasci. Inde est, quòd & secundas & tertias nuptias Ecclesia contrahi fineret, & contrahentes tamen pœnitentia quadam multaret. Beatissima Macrina post ejus mortem cui fuerat desponsata, alteri ut desponsaretur, vel nuberet, adduci nunquam potuit, usque adeo vel umbras bigamiæ adversabatur. Ita enim Gregorius Nyssenus in ejus vita: *Iniquum esse dicebat, sibi non permitti, illud conjugium colere, quo semel à patre devincta esset, sed ad alterum cogi respicere, cum unum natura sit matrimonium, quemadmodum unus ortus & una mors. Eum verò cui à parentibus fuisset desponsata, non esse mortuum contendebat, sed spe resurrectionis Deo vivere; non obiisse eum, sed peregrè profectum esse, & nefas esse, si peregrinanti fidem sponso non servaret.*

Hieron. Apol. a Jovin. ad Marc cont. Mc tauum.

Nyssenus vita sanc Macrinæ

XI. Neocæsarienſi Canone vetatur Clericus fieri is, cujus uxor adulterio contaminata est; quin & Clerici jam ordinati uxores repudiare præcipiuntur, si eo se flagitio inquinent eorum conjuges, *Clericus non fiat, cujus uxor, dum adhuc esset laicus, adulterata est: & ut Clericus uxorem adulteram deserat.* Nec aliunde id prodit, quàm ex ignominia criminis, quæ ex uxore in virum refunditur.

Ferrandin Breviario. c. 137.

XII. Indulsisse aliquid novi visum est Concilium Toletanum I. cùm Lectorem, qui viduam duceret, ab Officio non dejici concessit, immo & ad Subdiaconatum provehi. Similiter & cùm permisit Subdiaconum iterantem nuptias, inter Lectores, vel Ostiarios ablegari. Sed hæc eadem Synodus in Laicorum classes deprimit, & pœnitentia biennio subjicit Clericos, qui tertiam asciverint sibi conjugem. *Qui vero tertiam, quod nec dicendum, nec audiendum est, acceperit, abstentus biennio, postea inter laicos, reconciliatus per pœnitentiam com-*

Can. 3. 4.

communicet. Copiam quoque facit Bigamis Arausicana Synodus, ut ad Subdiaconatum provehantur. Similiter Andegavensis solo eos interdicit Presbyteratu & Diaconatu. Eodem se gyro continet Epistola Lupi Episcopi Tricassini, & Eupronii Episcopi Augustodunensis; sed in Ecclesia Augustodunensi ibidem adnotatur, ne inter Ostiarios quidem Bigamos posse consistere. In minoribus ut sint Ordinibus, acquiescit Concilium Turonense I. *Ultimum in Officio Clericali teneat locum*. Valentinum I. omnibus prorsus proscripserat in futurum, in præteritum nil statuerat.

XIII. Testamenti Veteris paginas testes citat Innocent. I. ut irregularem declaret viduæ maritum. *Viduam Clericatus non ducat uxorem, quia scriptum est: Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, aut ejectam.* Ea est Levitici lex in Ecclesiam illapsa. Nec multò pòst demonstrat idem Innocentius æquè irregularem esse, qui ante, vel post baptismum viduam duxerit: similiter & qui duas uxores duxerit, alteram ante, alteram post Baptismum. Eam ille autem designat ejus placiti rationem, quòd baptismo diluantur crimina, conjugiorum numerus non minuatur. *In baptismo peccata remittuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur*. Sed in hoc prolixiore suo de Bigamia sermone Pontifex nec litteram facit ullam de mystica illa significatione, quam posteriores excogitarunt Patres, & de qua nos infrà hoc eodem capite. Illud autem longè pulcherrimum addit Innocentius, ea benedictione Sacerdotis, qua consecrantur primæ nuptiæ, & qua fraudantur secundæ, cæteræque deinceps si sæpiùs iterentur, exhiberi, & innovari quodammodo, ac perpetuari benedictionem illam, qua primos parentes primosque conjuges Deus cumulavit, & ea donavit fœcunditate, ex qua totum genus humanum postea propagatum est. Non benedixit Deus nisi uni primoque conjugio unius cum una. Divinam ad eam formam finxit Ecclesia suam disciplinam; & quanquam alteras toleret nuptias, quas Deus non prohibuit, primas tantùm laude & benedictione prosequitur, & à Ministrorum suorum grege eos arcet, qui non insistunt vestigiis, quasi Dei digito in Scriptura divina impressis.

XIV. Insurgit quoque Leo Magnus in Bigamos, & in viduarum maritos, eosque oppugnat authoritate Apostoli, & Levitici. *Nec Apostolica, nec Legalis authoritas Sacerdotium obtinere permittit*. Tum verò Leo novam attingit Bigamorum classem, quæ nec nobis prætereunda est; eorum nimirum, qui alteram ducunt uxorem, priore à se repudiata, vel ipsi ab ea repudiati. *Qui à prima uxore dimissus, vel prima uxore dimissa, alteram duxisse perhibetur*. Non modò civili & Romano jure licita erant liberaque repudia: sed in ipsa Ecclesia prioribus sæculis aliquandiu visum est quamplurimis ab innocuo marito posse repudiari uxorem adulterii convictam, & aliam duci. Non satis dilucida eis videbantur Evangelica ea de re oracula, ut eam sententiam abjicere cogerentur. Primus omnium Augustinus illam omnem dubitationem removit, quæstionemque eam priùs implicatissimam tam dilucidè in libris duobus *de adulterinis conjugiis* explicuit, & illuminavit, ut paulatim Occidentalis omnis Ecclesia in unam eandemque cum eo doctrinam conspiraverit, ut repudiata adultera uxore nefas sit prorsus alteram ducere.

XV. Clericatu multò certiùs submovet Leo illos bigamos, quibus duæ simul erant uxores, utpote qui alteram duxissent, vel repudiata priore, vel ab ea repudiati. *Multò magis illum, qui duarum simul est maritus uxorum, vel istum, qui à prima uxore dimissus, alteram duxisse perhibetur*. Sed & illud constat, non abigi à Leone Bigamos, nisi ab Ordinibus sacris. *Nequaquam vel ad Diaconii gradum, vel ad Presbyterii honorem, vel ad Episcopatus culmen ascendat, si aut ipsum non unius uxoris virum, aut uxorem ejus non unius viri fuisse claruerit*.

XVI. Quid autem rei sit, cur Bigamorum irregularitatem impingat illis etiam Ecclesia, qui viduas duxerint, tres proferuntur ab eodem Pontifice rationes. Primò quòd à Presbyterorum conjugibus exigat Paulus, quod à Presbyteris ipsis, & à viduis Ecclesiasticis exigit, scilicet ne bis nupserint. Secundò quòd Sacerdotibus Mosaicæ legis imperatum esset, ut virginem uxorem ducerent. Tertiò quòd conjugia Sacerdotum adumbrare & imitari debeant conjugium cæleste Verbi incarnati cum Ecclesia semper una, semper virgine. *Dicente Apostolo, ut is Episcopus ordinetur, quem unius uxoris virum fuisse aut esse constiterit, tam sacra semper habita est ista præceptio, ut etiam de muliere Sacerdotis eligendi, eadem intelligatur servanda conditio, ne fortè illa priusquam in matrimonium ejus veniret, qui aliam non habuisset uxorem, alterius viri esset experta conjugium. Nec divinæ legis statuta defuerunt, quibus evidenter est definitum, ut virginem Sacerdos accipiat, & alterius thorum nesciat conjugis, quæ uxor est futura Pontificis. Jam tunc enim in Sacerdotibus figurabatur Christi & Ecclesiæ spiritale conjugium, ut quoniam vir caput est mulieris, discat Sponsa Christi non alium nosse quàm Christum, qui merito unam elegit, unam diligit, &c.* Epist. 87.

XVII. Continentiæ unius rationem habet Gelasius, cùm causas edisserit, cur Laici faciliùs sinantur iterare conjugia, quàm Clerici. *Secundas nuptias sicut sæcularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericale sinitur venire collegium. Aliud enim est humanæ fragilitati generaliter concessa licentia, alia debet esse vita, divinarum rerum servitio dedicata*. Epist. 9.

XVIII. Accedendum nunc nobis ad suffragia Patrum roganda, ut eorum cum Conciliis & Pontificibus concentus elusceat. Illud in primis commendat Hieronymus, ut perpendamus seriò, quid cupiat Apostolus, & quid toleret; quid probet, & quid patiatur. Cupit continentiam, probat primas nuptias, secundas vix patitur, & subinvitus: quod nec dissimulat, cùm Bigamos arcet à Sacerdotio, & à stipe atque eleemosyna Ecclesiæ. *Non solum ab officio Sacerdotali bigamus excluditur, sed & ab eleemosyna Ecclesiæ; dum indigna putatur stipe, quæ ad secundina conjugia devoluta est*. Et infrà: *Aliud est quod vult Apostolus, aliud quod cogitur velle. Ut concedat secunda matrimonia, meæ est incontinentiæ, non illius voluntatis, &c. Duæ sunt Apostoli voluntates, una quæ præcipit, altera quæ indulget. Vult nos permanere post nuptias, sicut se ipsum: sin autem nos viderit nolle, quod ipse vult, incontinentiæ nostræ tribuit indulgentiam*. Ad Geron. De Monogamia.

In alio verò Opusculo imitandum esse nobis tradit, aut primum Adamum, cui una tantùm fuit uxor: aut secundum, cui una fuit conjux, eaque virgo; cùm tertius fueris nullus, humani generi parens, qui iteratò conjugem duxerit. *Primus Adam Monogamus, secundus Agamus; qui bigamiam probat, exhibeat tertium Adam bigamum quem sequatur*. Et rursus alibi docet Hieronymus, eum qui geminæ conjugis præfestina morte viduatus, reliquum vitæ tempus omne incorruptæ dicat continentiæ, virtutum quidem gloria superiorem fore, eo qui una cum conjuge totum vitæ tempus transegerit: & tamen irregularem fore, eòque inferiorem quodammodo illo, quem virtutum meritis antecedit, propterea quòd non jam possit eo fungi munere Clericis omnibus imminente, ut omnes ad continentiam hortentur, & ne verba sua exemplis infirment. *Ut non omnem monogamum bigamo putemus esse meliorem: sed quod is possit ad monogamiam & continentiam cohortari, qui suum exemplum præferat in docendo*. L. 1. Adv. Jovinian. In Epist. ad Tit. 2.

XIX. Ibidem mox, sed longè operosiùs in Epi-

stola ad Oceanum convellit Hieronymus eam, quam suprà tuebatur Innocentius .. sententiam de duplici matrimonio, quorum alterum baptismo præisset. Sed non possumus non Innocentio astipulatores accedere, à quo & Hieronymi elisa sunt argumenta: ubi fatetur Pontifex baptismo elui sordes criminum, non minui numerum conjugiorum; quin & priscæ fuisse consuetudinis, ut qui ante lustrales sacri fontis latices nefaria venere corpus inquinassent, in ipsius baptismi susceptione profiterentur, abstenturos se conjugio, si ad Clericatum anhelarent. *Maximè cùm vetus regula hoc habeat, ut quisquis corruptus, baptizatus, Clericus esse voluisset, sponderet se uxorem non ducere.* Unde mox subjicit idem Pontifex, eum qui ante baptisma carnis integritatem amisit, post baptismum, etiamsi in Monasterium secedat, non posse unquam conjugari, si ad Clericatum suspiret: quin immo & si conjugium inire vellet, sacerdotali benedictione donari non posse, quòd antè jam nefaria libidine carnem maculasset. *Si corruptus, postea baptizatus, & in Monasterio fecedens, ad Clericatus ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poterit; quia nec benedici cum sponsa potest, jam antè corruptus.*

Ad hæc sacræ disciplinæ instituta animum non advertebat Hieronymus, cùm Innocentii doctrinam hoc argumento quatiebat, conjugiis ante baptismum initis irregularitatem illidi non debere, cùm ne illidatur quidem flagitiis innumeris, in veteri tunc homine perpetratis. Verè enim & nonnulla habebatur ratio flagitiorum tunc admissorum, ex Innocentii ea Epistola. Tradit rursum alibi idem Hieronymus, Episcopi non solùm vitam, sed & domum familiamque odore virtutum refertam esse debere. Inde fieri, ut ad Episcopatum non cooptentur quandoque viri pietate singulari, propter vitia liberorum, quorum resperguntur & ipsi infamia. *Intelligant propterea quosdam à sacerdote remotos, quia eos vitia liberorum impedierunt.* Potuerunt ergo & uxores bigamæ impedire, ne mariti ad sacros Ordines vocarentur. In potestate enim fuit viri, uxorem ducere non bigamam; at parentum egregii non rarò conatus in liberorum correptione frustrantur.

XX. Ambrosius verò pro Innocentii doctrina ante Innocentium ipsum decertaverat. Professus enim fuerat ab ipsa rerum primæva institutione, unum esse debere omnino conjugium, ideoque secundas nuptias, nonnisi ex pia quadam & provida indulgentia tolerari. *Una tantum nec repetita permittitur copula. Et in ipso ergo conjugio lex est, non iterare conjugium, nec secundæ conjugis sortiri conjunctionem.* Potest illud quidem ad Clericos coarctari. At mox idem quæstionem illam adgreditur, quì possint iterata quod fas est conjugia ante baptismum magis à Clericatu retardare, quàm iterata per summum nefas tot flagitia. *Sed intelligere debemus, quia in baptismate culpa dimitti potest, lex aboleri non potest. In conjugio non culpa, sed lex est. Quod culpæ est igitur, in baptismate relaxatur; quod legis est, non solvitur.* Eadem ipsa est, quæ Innocentii Papæ responsio. Aliam mox subjicit, quòd cùm sacri ministri ad viduitatis continentiam hortari omnes eos easque debeant, quibus is congruit castimoniæ gradus, non debeant doctrinam suam moribus infringere. *Quomodo autem potest hortator esse viduitatis, qui ipse conjugia frequentarit?*

Hieronymo quoque illa displicebat incontinentia bigamæ viduæ, cùm ejusmodi omnes bigamas ab eleemosynis Ecclesiæ alienabat, hoc est, ab earum numero segregabat, quæ Ecclesiæ sumptibus alebantur. Id ipsum & alibi ab eo inculcatur. Ubi & illud hinc argumentatur, quod non immeritò & admirationem creare debeat & pavorem. *Si autem panis illi tollitur eleemosynæ, quantò magis ille panis qui de cœlo descendit; quem qui indignè comederit, reus erit violati Corporis & Sanguinis Christi:* Denique hæc negabant ipsi sacerdotium suum voluerant bigamorum contagione sordidari. *Nullum sacerdotem bigamum, nullum flaminem bimaritum.* Ibidem.

Quod ad bigamos autem pertinet, quorum prius conjugium ante baptismum celebratum fuerat, sentiens Hieronymus suam minus probari sententiam, contestatus est, ingenuè se quid sibi videretur declarasse, aliorum doctrinæ nihil obtrectare voluisse. *Quid nobis videretur, respondimus; nulli præjudicantes sequi, quod verè, non alterius decretum nostræ sententiæ subvertentes.* Hilarius Arelatensis Episcopus Chelidonium Episcopum Vesontionensem gradu dejecit, tanquam viduæ maritum; illum Leo Papa restituit, ut præpropere damnatum, nullis satis certis documentis editis bigamiæ, cui non negaretur inhærere irregularitas. Apol. adv. Ruffin. Leo Ep. 89. Conc. Gall. Tom. 1. ad an. 444.

XXI. Suffragatus est & Augustinus Innocentii sententiæ adversus Hieronymum. Sed illud Augustini proprium & peculiare est, quòd una ei obversetur hujus irregularitatis causa, defectio à mystica significatione conjugii Christi cum Ecclesia, unius cum una, virginis cum virgine: à qua significatione necesse sit non recedere Clericorum maximè conjugia. *Sacramentum nuptiarum temporis nostri sic ad unum maritum & unam uxorem redactum est, ut dispensatorem Ecclesiæ non liceat ordinare, nisi unius uxoris virum. Quod acutius intellexerunt, qui nec eum, qui catechumenus vel paganus habuerit alteram, ordinandum esse censuerunt. De sacramento enim agitur, non de peccato; peccata enim omnia in baptismo dimittuntur, &c. Noster Antistes unius uxoris vir, significat ex omnibus gentibus unitatem uni viro subditam Christo.* De bono conjug. c. 18.

Magnifica & sublimis est ea ratio, & Augustino authori ejus primo consentiens, cujus insistere vestigiis, & tutum semper fuit, & splendidum. Sed cogit nos veritatis ipsa lux & claritas fateri, eam rationem in medium proferri non cœpisse, nisi re perfecta, ut ea illustrarentur decreta, non ut decernerentur. Subscripsit Augustino Leo Magnus, eandemque rationem mysticam exprompsit Epistola LXXXVII. Quanquam Epistola LXXXIV. incontinentiam magis ponderet, à qua Clericos deceat alieniores esse. *Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut quæ in aliis Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.*

XXII. Gennadius posthabitis Innocentio & Augustino, totus ad Hieronymi sententiam propendet, de matrimonio ante baptismum contracto. Ut verò altiùs & ab origine repetatur res hæc tota, consumpserat Hieronymus in Oriente longè maximam ætatis suæ partem, hauseratque illam doctrinam à Græcis Patribus, qui eidem sententiæ omnes suffragabantur, ut fidem faciunt Balsamon & Zonaras in Canonem XVI. Apostolicum, quo apertè res ad eum sensum definiebatur. *Si quis post baptismum secundis fuerit nuptiis implicitus, aut concubinam habuerit, non potest esse Episcopus, non Presbyter, aut Diaconus, aut prorsus ex numero sacerdotali.*

Quod verò majorem meritò concitet admirationem, illud est, quòd cùm multò infestiores fuerint Græci quàm Latini secundis nuptiis, censuerint tamen iterata non esse conjugia, si eorum alterum ante baptisma sit initum. Verbis conceptis jubet Canon Neocæsariensis bigamum pœnitentiæ subjici: *Cum pœnitentiæ bigamus egeat.* Ideo & Presbyteros interesse verat conviviis secundò nubentium. Ancyrana Synodus virgines, quæ à proposito suo desciverint, eidem pœnæ subjicit, ac bigamos. Denique Laodiceni Concilii Patres communioni bigamos non restituunt, nisi aliquandiu purgatos jejuniis & precibus, & tum quoque indulgentiùs eos tractari insinuant. Can. 7. Can. 19. Can. 1.

Quod verò magis stupeas, & quo ipsum etiam stuporem illum diluas, causa ipsa est & origo tantæ

Græcos

Offic. l. 1. c. 50.

L. 1. adv. Jovin.

Græcos inter & Latinos diſſonantiæ. Græci enim animum maximè adjicientes ad eam incontinentiæ maculam, quæ plerumque & præſultrix eſt ad ſecundas nuptias & comes: exiſtimarunt baptiſmo ablui eam & culpæ maculam, & irregularitatem. At ex adverſo Latini ſecundas nuptias perſuaſiſſimi licitas eſſe, nec culpam eis vel minimam inhærere, baptiſmo eam elui aut minui non cenſuere, quo ſola eluantur peccata; eoque nec earum irregularitatem ſolvi. Ita Græci ex auſteriori principio in mitiorem defluere concluſionem: à Latinis verò ex clementiore de ſecundis nuptiis ſententia durius aliquid concluſum eſt. Redeo ad Gennadium Græcorum doctrinæ affixum, æquè ut Hieronymum. Ejus hæc ſunt verba de dogmatibus Eccleſiaſticis: *Maritum duarum poſt baptiſmum matronarum, Clericum non ordinandum. Neque eum qui unam quidem, ſed concubinam, non matronam habuit; nec illum qui viduam, aut repudiatam, vel meretricem matrimonio ſumpſit.*

XXIII. Nec pœnitebit hoc rurſus obſervaſſe; ubi à Græcis bigami ad pœnitentiam ablegati ſunt, non eò id pertinere, ut aliquid culpæ illinerent ſecundis nuptiis. Sed perſuaſum illis erat, eam incontinentiam, cui medebantur ſecundæ nuptiæ, non omnino culpæ vacuam eſſe. Itaque pœnitentia indicebatur morbo incontinentiæ, non remedio, ſive nuptiis etiam ſecundis. Contrà autem ſi Latini nec bigamis pœnitentiam præſcriberent, nec bigamiæ irregularitatem baptiſmo ablui vellent: ne inde ſuſpiceris tamen minùs infenſos eos fuiſſe incontinentiæ bigamorum: ſed hanc quoque nuptiis condonantes, unum urgebant, ne Clero inſcriberentur ii, quorum duplicatum conjugium infringeret atque debilitaret omnes illos præclaros conatus, quibus Clerici omnes conniti debent, ut laicos ad continentiam impellant. Luculentè omnino Auguſtinus in libello de Bono viduitatis, ait nec improbari à ſe ſecundas nuptias, & ægrè tamen ferre ſe dedecus duplicati conjugii. *Nec ullas nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numeroſitatis auferre.*

XXIV. Præclarè Epiphanius tradit ab Eccleſia laudari virginitatem, & ad eam omnes invitari: approbari primas nuptias, tolerari ſecundas in Laicis, non in Clericis. Alibi ait arceri bigamos à Clericatu, ea ipſa ratione, qua cœlibatus exigitur à Subdiaconis, & aliis ſuperioribus Ordinibus, contemplatione & reverentia majeſtatis & ſanctimoniæ ſacerdotalis. *Eo quod incredibilis eſt honor ſacerdotii & dignitas:* διὰ ὅτι ὑπέρβαλλον, τῆς τιμῆς τῆς ἱεροσύνης. Denique cùm urget neceſſitas, docet bigamos ordinari Lectores, idque eò fieri, quòd nulla ex parte Lector ſacerdotii ſit conſors. *Quippe Lector Sacerdos non eſt.*

XXV. Etſi Chryſoſtomus ſuſpicatus aliquando ſit bigamos quos eliminat Paulus ab Ordinatione, eos eſſe, qui repudiata priore conjuge alteram duxiſſent: eidem tamen irregularitati illos quoq; innexos agnovit, qui è vivis abeunte priori conjuge alteram ſibi copularent. Quin & ejus rei hanc allegat cauſam, quæ necdum hactenus delibata fuit. Nimirum qui ita obduruerit ad priorem conjugem, ut ei defunctæ aliam ſuperduceret, ei committendam non eſſe ſponſam Eccleſiam. Addit & ſecundis ut plurimum ex conjugiis eas ſcatere rixas, ſolicitudines, & calamitates, quibus Clericos æquum ſit eſſe prorſus expeditos. *Caſtigat impudicos Apoſtolus, dum non eos permittit poſt ſecundas nuptias ad Eccleſiæ regimen, dignitatemque Paſtoris aſſumi. Nam qui benevolentiam nullam ſervaſſe deprehenditur defunctæ uxori* πρὸς τὸ ἀπελθεῖσαν, *quo pacto hic Eccleſiæ præceptor eſſe optimus poterit? Imo quibus criminibus non ſubjicietur in dies? Noſtis enim profectò omnes, quòd etſi per leges ſecundæ nuptiæ permittuntur, multis tamen ea res accuſationibus patet. Nullam ergo ſubjectis occaſionem præbere Præſulem vult.* Sunt qui ea verba detorſerint ad uxorem repudiatam: πρὸς τὸ ἀπελθεῖσαν: at verbis minùs ambiguis declaravit Theophylactus, de uxore præmortua capi illa debere.

XXVI. Origeni viſum eſt, ut à Clericatu bigamos abjicit Eccleſia, quin & bigamas ex albo viduarum honoratiorum: ita à ſummo & extremo Judice exturbatum eos iri, non à cæleſti Hierololyma, ſed ab eminentioribus gradibus, quæ virginibus & continentibus deſtinantur. *Sicut enim ab Eccleſiaſticis dignitatibus non ſolùm fornicatio, ſed & nuptiæ repellunt: Nec enim Epiſcopus, vel Presbyter, nec Diaconus, nec vidua poſſunt eſſe bigami. Sic forſitan & de cœtu Primitivorum immaculatorumque Eccleſiæ, quæ non habet maculam neque rugam, ejicietur bigamus.* In Lucam hom. 17.

XXVII. Deſinam in Theodoreto, qui ut ſe purgaret ab Ordinatione Irenæi Epiſcopi, qui bigamus erat, ait celeberrimos Epiſcopos Alexandrum Antiochiæ, Acacium Beroeæ, Praylium Hieroſolymæ, Proclum Conſtantinopolis, Epiſcopos Ponti Palæſtinæ & Phœniciæ id genus Ordinationes aut celebraſſe ipſos, aut approbaſſe. Atque ita ſe conſuetudini obſecutum eſſe: *Conſuetudinem ergo ſecuti ſimus.* Epiſt. 10.

Paucis illis exemplis, quæ vel laudabili diſpenſationi, vel diſſipationi Canonum damnabili imputanda erant, præſcribi non poterat adversùs tot Conciliorum Canones, contra conſpirantes Eccleſiæ Patres, contra Apoſtolum ipſum. Refert Epiphanius Joſephum illum meritis clariſſimum, veritum ne conjecta ſibi Epiſcopali ſarcina & ordinatione, Ariani ſe nefariis ſuis partibus vindicarent, prævertiſſe eorum conatus, iterato conjugio, ut ordinari jam ne poſſet quidem. *Horum igitur metu alterum ſe matrimonium iniiſſe dicebat, quo ſe ab illa manuum impoſitione liberaret.* Idem ipſe verò Epiphanius alibi demonſtrat religioſiſſimè in Eccleſia Paulinam illam legem obſervatam fuiſſe, ne ad tres majores Ordines bigami adreperent. *Atque iſtud ipſum ſacroſancta Dei Eccleſia cum omni proviſione diligentiaque ſervat.* Ideo & Theodoſius Imperator juſſit Irenæum deponi, qui Epiſcopus Tyri ordinatus fuerat præter Canones Apoſtolicos, quibus bigami ſacris ſummoventur muniis. *Poſt ſecundas nuptias contra Apoſtolicos Canones ordinatus eſt.* Ex ipſius naturæ inſtinctu ſcaturiſſe primitus hāc legem & conſuetudinem bigamos arcendi à Pontificatu, inde non temerè augurari forſan quis poſſet, quòd non ſolùm Moſaicis & Chriſtianis, ſed & Gentilitiis inſtitutionibus ita ſanciretur, ita obſervaretur. De Gentilibus fidem facit Tertullianus, nam de aliis jam ſatis ſuperque dictum. *Sacerdotium viduitatis celebratum eſt & apud Nationes, pro diaboli ſcilicet æmulatione. Regem ſæculi, Pontificem Maximum rurſus nubere nefas eſt.* Epih. Hær. 30. n. 5. Hær. 48. n. 9. Har. 5. num. 4. Conc. Ephes. Orar. 3. c. 47. 48. L. 1. ad uxo.

Cæterùm quæ hoc capite tractatæ ſunt irregularitates conjunctim, propter cognationem quandam ſuam, conjunctim quoque ſequentibus capitibus elucidabuntur, obſervata dumtaxat temporum diſtinctione.

CAPUT LXXIX. *P. 2. l. 2. c. 19.*

Irregularitas Eunuchorum & Energumenorum, ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Concilia Galliæ & Hiſpaniæ Ordinibus interdicunt Eunuchis voluntariis & diſtortis.

II. Corporis vitia parvi fecerunt Græci.

III. Energumeni irregulares declarantur, & non ſemel promiſcuè habentur cum Epilepticis & Lunaticis.

IV. Ea in re Concilia ipſis obſequuta ſunt Scripturis, & ad ipſa earum verba ſeſe accommodaverunt.

V. Cur alicubi juſſum, ut ſacrificanti Presbyter ſemper præſto eſſet, qui eo deficiente vices ejus ſuppleret.

VI. Narratio de Energumeno ea lege ſanato, ut ad Ordines ſacros nunquam accederet.

I. EUnuchi ſpontanei, tanquam audaciores ſui homicidæ, irregularium claſſi aſcribuntur à Concilio Toletano IV. ut ſuprà diximus, eique unà ſociantur, quibus quæ demumcumque membra corporis amputata ſunt. Harum irregularitatum prima manat ex crimine, ſecunda ex detruncatione vel fortuita, vel naturali. Hujus irregularitatis meminit & Aurelianenſis III. Synodus: *Aut ſimus corpore.* Sicut & Gregorius Magnus: *Vel in qualibet corporis parte vitiatus.*

Can. 6.

L. 1. Ep. 25.

II. Minimum verò momenti videntur Græci poſuiſſe in his corporis vitiis. Vide enim, ut Joannes Presbyter Antiochenus quodam verborum compendio complexus ſit tres Canones Apoſtolicos, ubi agitur de hac re: *Eunuchum, dummodo ſe ipſum non exſecuerit, ſi Epiſcopatu dignus ſit, non eſſe rejiciendum; neque vero claudum, aut unoculum, præterquam ſi ſurdus, aut cæcus ſit, ne Eccleſiæ munia impediantur.* Ea eſt ſententia Canonum Apoſtolicorum XII. LXXVII. LXXVIII.

Bibl. Juris Canonici, pag. 503.

III. Huic irregularitati illa aſſuetur, quæ Energumenos amplexatur. Hanc enim illi ſubtexuit Concilium Aurelianenſe III. *Vel qui publicè aliquando arreptus eſt.* Obmutuit hìc Concilium Toletanum IV. quòd rariuſcula tunc forſan occurrerent exempla. At copiosè de Energumenis Concilium Toletanum XI. à quo hæc ſeu irregularitas ſeu ægritudo, promiſcuè penè habita cum ſontico morbo; quaſi aut ſemper, aut plerumque Epileptici idem eſſent & arreptitii; hiſque ſe corporeis morbis inſinuaret quædam occulta dæmonum contagio. En ipſa Canonis verba, neceſſariò hìc inſerenda. *Bene quidem majorum regulis definitum eſt, ut dæmoniis aliiſque ſimilibus paſſionibus irretitis, miniſteria ſacra tractare non liceat. Cui præcepto, conſenſu rationis adhibito, id communiter definimus, ut nullus de his, qui aut in terram arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incurſibus efferuntur, vel ſacris audeant miniſtrare altaribus, vel indiſcuſſi ſe divinis ingerant Sacramentis. Exceptis illis qui variis corporum incommoditatibus dediti, in ejuſmodi paſſionibus in terram approbantur eliſi. Qui tamen & ipſi tandiu erunt ab officii ſui ordine & loco ſuſpenſi, quouſque unius anni ſpatio, per diſcretionem Epiſcopi inveniantur ab incurſu dæmonum alieni.*

Can. 6.

Can. 13.

IV. Hanc porrò hujus Concilii Præſules doctrinam ex ipſo Evangelico contextu mendicaverant, ubi exitiales quædam corporis ægritudines, membrorumque debilitates, malignorum ſpirituum afflatui, quin immò & inſinuationi imputantur: *Obtulerunt ei hominem mutum & dæmonium habentem, ejecto dæmonio locutus eſt mutus.* Et alibi: *Erat ejiciens dæmonium, & illud erat mutum.* Quaſi dæmonium non author dumtaxat morbi, ſed morbus ipſe fuiſſet: *Spiritum infirmitatis.* Sed longè plures ejuſmodi ægritudines videtur Matthæus aſcribere dæmoni inſidenti, vel obſidenti: *Obtulerunt ei omnes malè habentes, variis languoribus & tormentis comprehenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paraliticos, & curavit eos.* Lunaticus qui Epileptico morbo ſæpè corripiebatur, qui mutus, qui ſurdus idem erat, his afflictabatur malis omnibus inſeſſione illius dæmonis, quo lancinabatur, & cujus infeſtationes his ſe maximè prodebant morbis. *Acceſſit homo dicens, Domine miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur, nam ſæpè cadit in ignem, & crebro in aquam, &c. Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab eo dæmonium, & curatus eſt puer.* Eadem verò narratio eis verbis apud Marcum contexitur, ex quibus planum fit, totam illam ægritudinum congeriem non eſſe inſpiratam niſi contagio quodam & afflatu dæmonis. *Dixit unus de turba, Magiſter attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutum, qui allidit eum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit, frequenter eum in ignem & in aquas miſit, &c. Comminatus eſt Jeſus ſpiritui immundo, dicens, Surde & mute ſpiritus, exi ab eo, &c.* Incubatione ergo quadam dæmonis miſellus puer fiebat ſurdus, mutus, lunaticus & epilepticus. Nec aliter apud Lucam dæmones, morbique quaſi in unum conflantur. *Mulieres quæ erant curatæ à ſpiritibus immundis & infirmitatibus.* Denique quæ ab annis duodeviginti mulier toto corpore curva & dejecta in terram erat, ſanari non potuit, niſi ejecto dæmone, cujus vi & infeſtatione ita deprimebatur. *Mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis, annis decem & octo, & erat inclinata, nec poterat omnino ſurſum reſpicere, &c. Reſpondens Dominus dixit, Hanc filiam Abrahæ, quam alligavit ſatanas ecce decem & octo annis, non oportuit ſolvi à vinculo iſto, die Sabbathi?* Si idem ſenſere, ſi eadem verba uſurpavere Toletani Patres atque Scriptores Evangelici, uno & eodem ſpiritu animati fuere.

Matt. 9. 32.

Lucæ 11. 14.

Matth. 4. 24.

Matth. 17. 14.

Marc. 9.

Lucæ 8. 2.

Ibid. 13.

V. Eodem in Concilio proximo Canone agitur de Presbytero ſacris operante, qui cùm interim poſſit aliqua corporis, vel etiam animi perturbatione corripi & elidi, providè præcipitur, ut præſto ſit ſemper alius Presbyter quiſpiam, qui ejus vicem ſupplere poſſit, ſi quo eum deliquio deficere contingat. *Habeat quiſquis ille canens Deo, atque ſacrificans, poſt ſe umeri ſolaminis adjutorem: ut ſi aliquo caſu, ille qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram eliſus, à tergo ſemper habeat, qui ejus vicem exequatur intrepidus.*

Can. 14.

VI. Sed quod ad veros Energumenos, permirum prorſus eſt, quod narrat Gregorius Magnus in Dialogis de juvene Clerico, quem corripuerat dæmon, & qui eo vinculo ſolutus eſt à beato Benedicto, eademque opera juſſus, ne umquam ad ſacros Ordines accederet; alioqui fore, ut à moleſtiſſimo rurſus hoſpite & dominatore invaderetur. *Cui ſanato præcepit dicens, Vade, & poſthac carnem non comedas, & ad ſacrum Ordinem nunquam accedere præſumas. Quacumque autem die ad ſacrum Ordinem accedere præſumpſeris, ſtatim juri diaboli iterum mancipaberis.* Colubuit aliquandiu is terror Clericum; at lapſu temporis, quaſi dilapſa priſtinæ calamitatis memoria, permoleſtè ferens juniores Clericos jam ſibi in dies anteferri nunc hos nunc illos ulteriori ordinatione: *Cùm priores illius de hac luce migraſſent, & minores ſuos ſibimet ſuperponi in ſacris Ordinibus cerneret:* Ordinanti Epiſcopo ordinandum ſe exhibuit, & illicò invaſit eum ſpiritus nequiſſimus, quo ad ultimum uſque vitæ diem afflictatus eſt.

L. 2. c. 16

CAPUT LXXX. *P. 2. l. 2. c. 20.*

De Bigamis in Oriente & Occidente, ſæculo VI. VII. & VIII. Item de Filiis illegitimis.

I. Bigami in Hiſpania majoribus prohibiti Ordinibus, quandoque & minoribus. Varia genera bigamiæ. Cur poſt Clericorum mortem non ſinebantur eorum viduæ rurſum nubere.

II. III. Eadem obſervantur & in Galliæ Conciliis.

IV. Et in Italia pariter ex Gregorio, ubi Clericorum ſacrorum priores conjuges videntur induiſſe religionis habitum, quem abjicere non poſſent conjuge viduatæ.

V. In Oriente leges eædem vigebant, nec ferè ratio habebatur niſi incontinentiæ in hac diſciplinæ parte.

VI. Summa auſteritas & diſpenſandi parcimonia in bigamis.

VII. VIII. De illegitimis & de filiis Presbyterorum. His affixa non eſt irregularitas, niſi poſt annum Chriſti milleſimum. Varia ejus rei argumenta.

IX. De filiis Presbyterorum in Oriente.

I. PRoximi ſequuntur bigami in Concilii Toletani IV. irregularitatum recenſione. Iis non inter-

C. 4. interdicit Hiſpalenſis Synodus, niſi Diaconatu & ſuperioribus Ordinibus. *Nec ultra provehi ad Diaconi Miniſterium, qui contra divina atque Eccleſiaſtica jura inſtituti reperiuntur.* Clero prorſus C. 8. omni eos ejecerat Concilium Girundenenſe: *Si quis de laicis, poſt uxorem, aliam cujuſcumque conditionis cognoverit mulierem, in Clero nullatenus admittatur.* Quibus verbis deſignari videntur illę, quæ in Concilio Toletano IV. dicuntur concubinę, quòd quamquam verè uxores eſſent, nulla tamen nuptiarum ſolemnitas interceſſiſſet, propter quandam ſortis inequalitatem, nec proles inde orta ſolemnibus filiorum privilegiis uteretur.

Apertiſſimè quoque Concilium Tarraconenſe innuerat, legi bigamiæ vel minuſculos ſubjici Clericos, cùm Lectores & Oſtiarios præceperat ab uxoribus ſuis omnino & in perpetuum ſegregari, ſi quæ earum adulterio eſſent infamatę. Si bigamus enim habetur, qui impudicam ducit: quid qui proſtitutam non abjicit? *Si quis Lectorum* C. 9. *adulterę mulieri voluerit miſceri, vel adhærere conſortio, aut relinquat adulteram, aut à Clero habeatur extraneus. Similis ſententia Oſtiariorum manebit ſcholam.* Poſſet tamen cuipiam videri in maritos redundaſſe flagitium & infamiam adulterarum, ejſque irregularitatem affricuiſſe, ſicut ait Hieronymus Patrem arceri ab Epiſcopatu eum, qui liberos habeat incontinentiæ ergo infamatos. Quomodo enim corripiet emendabitque cæteros, ſi ne in filiis quidem auſit, vel poſſit? *Sed quod* L. 1. Ep. 2. Cap. *propter filiorum incontinentiam ab hoc gradu arcendi ſumus. Qua enim libertate poſſumus alienos filios corripere, & docere quæ recta ſunt, cùm nobis ſtatim poſſit, qui fuerit correptus, ingerere, Antè doce filios tuos?*

C. 1. & 41. II. Agathenſi quoque Concilio conſultius viſum eſt, mitigare auſteritatem priſcorum Canonum, idque bigamis indulgere qui jam Diaconatu, jam Presbyteratu ordinati eſſent, ut honore & ſede Ordinis ſui gauderent, muniis non fungerentur: *Ut qui huc uſque ordinati ſunt, habita miſeratione, Presbyterii vel Diaconatus nomen tantùm obtineant, Officii vero Presbyteri conſecrandi, & miniſtrandi hujuſmodi Diacones non præſumant.* Ex quo & illud elicitur, minorum Ordinum ne functiones quidem bigamis prohibitas fuiſſe. Quod C. 10. rurſum dilucidius fit ex Concilio Aurelianenſi IV. C. 2. quo annua ſuſpenſione percellitur Epiſcopus, ſi Act. 4. bigamum Diaconatu, vel Presbyteratu initiet: C. nulla cæterorum Ordinum mentione habita: ut Act. 3. quos nec Paulus bigamiæ legi illigaſſet, nimirum C. ſuo ævo raros adhuc, ut molliſſimè loquar. Sunt & alia Concilia complurima, in quibus idem obſervetur.

III. In his verò Conciliis nihil differunt bigami à conjugibus bigamarum, *Bigami, aut interC. 13. nuptarum, vel renuptarum mariti.* Propterea quòd C. 32. dedecus incontinentiæ ab uxore in maritum reſ- C. 16. pergeretur: itaque qui bigamam ducebat, bigamię applaudere videbatur. Eò adductæ ſunt Synodi plures, ut Clericos minores ab adulteris uxoribus æterno divortio ſequeſtrarent: utque Clericorum viduas ne ſinerent novis implicari nuptiis; ſi rurſum nuberent, ſejungerentur ab impiis Clericalis ſanctimoniæ contaminatoribus, vel excommunicatione plecterentur. *Si ſe cuicunque mulier duplici conjugio Presbyteri, vel Diaconi relicto conjunxerit, aut caſtigati ſeparentur, aut pari excommunicatione plectantur.* Ita decrevit Concilium I. Aurelianenſe, cui ſubſcripſit & Epaonenſe. Acceſſit & Matiſconenſe II. quoad viduas Subdiaconorum, Exorciſtarum & Acolythorum.

Non injuria mirabitur quis, cùm per tam multas Synodos liceat bigamos minoribus exornari Ordinibus, quid cauſæ ſit, ut non ſinantur minorum Clericorum viduæ nuptias iterare. Sed illud forſans reponi poteſt, Ordinatione impoſitam eſſe continentiæ eam legem, quæ utrumque conjugem à ſecundarum ſaltem nuptiarum incontinentia cohibeat. Irregulares in Concilio III. Aure- Can. 7. lianenſi declarantur, qui conjugem duxerint, & poſtea concubinam. Dixi jam concubinas has in numero fuiſſe legitimarum conjugum, ſed minus ſolemniter ductas. In his verò omnibus non diſſimulamus alios aliàs in diverſis Eccleſiis uſus & Canones obtinuiſſe.

IV. Gregorius Magnus Ordinibus ſummovet bigamos, omneſque eos, quorum prima & unica L. 1. Ep. 25. conjux virgo non fuiſſet. *Nec bigamum, nec qui virginem non eſt ſortitus uxorem.* Probabile ſacros ab eo tantùm Ordines occludi. Eum enim ſibi limitem defigit in Epiſtola ad Brunechildem L. 11. Ep. 8. Reginam. *Similiter de quodam bigamo requiſiti, An ad ſacrum Ordinem potuiſſet accedere: juxta Canonicam regulam omnino vetuimus. Abſit enim ne veſtris temporibus, in quibus tam multa pia ac religioſa agitis, aliquid contra Eccleſiaſticum inſtitutum fieri permittatis.* Cùm vita exceſſiſſet Siciliæ Diaconus, quæ ejus conjux habita fuerat, alteri nupſit. Reſcripſit Gregorius, L. 11. Ep. 62. ut ſejungerentur, ſi antè Diaconus verè eam duxiſſet; alioqui nil moleſtiæ inferretur. Erat autem non paulò probabilius, conjugem eam Diaconi numquam fuiſſe, tum quòd virgo jam non eſſet, cùm in domum venerat Diaconi; tum rurſus quòd religionis habitum non induiſſet, cùm Diaconi celebrata fuerat ordinatio. *Dicens nec virginem illam ad eum veniſſe, denique nec religioſam mutaſſe veſtem, poſtquam ille in Ordine ſacro promotus eſt.* Et ea forſan religioſa veſtis has fœminas alienabat à ſecundis nuptiis, etiam tum cùm Clericus conjux obiiſſet. Cui rationi accedere poterat & alia ratio ab incontinentia petita.

V. Nec minùs abhorrebant Græci à bigamorum Ordinatione. Juſtinianus Imperator id argumenti executus eſt omnium præſtantiſſimè, ubi de Epiſcoporum Ordinatione verba facit. *Et ne-* Nov. 6. c. 2. *que uxori copulatus, ſed aut in virginitate degens à principio, aut qui uxorem quidem habuerit, ſed ex virginitate ad eum venientem, & non viduam, non ſejunctam à viro, neque concubinam.* Eaſdem mox leges ſancit Presbyteris & Diaconis, illudque diſertè confirmat, quidquid iſtud eſt legum & conſtitutionum, uni maximè impendi caſtimonię & puritati, qua ſacros miniſtros neceſſe ſit effulgeſcere. *Nihil enim ſic in ſacris ordinationibus diligimus, quàm in caſtitate viventes, aut* Cap. 5. *cum uxoribus non cohabitantes, aut unius uxoris vir qui vel fuerit, vel ſit, & ipſius pudicæ, atque ex virginitate.* Addit, caſtitate ceu fundamento niti & firmari virtutes omnes ſacerdotales. *Primum principium & fundamentum manifeſtum ſecundum divinas regulas reſiduæ virtutis.* Denique ubi graviſſima ingruit neceſſitas, tum demum conceditur, ut Lectores bigami Ordine ſuo fungantur, ſepto aditu ad ſuperiores quoſcumque. Roborantur hæc decreta Juſtiniani ejuſ- Nov. 123. dem altera Novella, qua præcipitur Epiſcopus c. 12. 14. gradu & dignitate moveri, ſi in ordinandis Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis nequedum conjugatis, non compellat eos incorruptam poſthac profiteri continentiam, & inviolabilem abſtinentiam conjugii. Denique teſtatum facit Juſtinianus has à ſe non edi Conſtitutiones, niſi ut novo quodam vigore ſacros Canones corroboret, Nov. 137. *His igitur quæ ſacris Canonibus definita ſint, inſiſtentes, &c.* c. 1. 2.

VI. Jam ergo minùs ſtupebimus, ſi tam difficiles in poſterum erant diſpenſationes de bigamia. Joanni Eleemoſynario Epiſcopo Alexandrino ma- Vita Joann. gna auri argentique copia eo tempore offerebatur, Eleemoſyn. quo extrema inopia pauperes conflictabantur, ea c. 12. conditione, ut bigamum ſineret Diaconum ordinari. Sanctiſſimus Pontifex donum & diſpenſatio-

nem

nem abnuit, certus Deum nulla re Ecclesiæ suæ defuturum, quandiu constanter leges & Canones Deificæ disciplinæ observarentur. Nec minor vel obscurior fuerat Gregorii Magni constantiæ gloria, cùm Theodorico Rege & Brunechilde Regina per Epistolas & per Oratores orantibus enixissimè, ut cum bigamo dispensaret, ad hujusmodi preces penitus obsurduit, ut ex ejus Epistola ad Brunechildem patuit.

VII. Venio ad eos qui defectum natalium patiuntur, & ad filios Presbyterorum, quibus constat nullam adhuc fuisse aspersam irregularitatem. Nonnisi post annum demum millesimum hæc disciplinæ sacræ invecta est irregularitas ad Ordines & ad Beneficia. Ejus rei origo infrà vestigabitur. Unum hìc observari operæ pretium est, nec in Conciliorum hactenus, nec in Pontificum Constitutionibus, quibus irregularitates, vel singulæ, vel complures recensitæ fuere, ne verbo quidem uno perstrictam fuisse irregularitatem, vel spuriorum, vel filiorum Presbyterorum. Si non vacillat suprà memorata Genebaudi Laudunensis Episcopi narratio, argumenti in ea satis est, ut hæc tunc irregularitas intelligatur nihil habuisse loci. Qui enim ex Laudunensis hujus Episcopi lapsu ortus est filius, cui ex natalium dedecore nomen fuit *Latroni*, nihilominus in Episcopatu ei successit. Polycrates Ephesinus Episcopus in Epistola ad Victorem Papam data, testificatur ipsemet se octavum suæ stirpis esse, qui ejus Ecclesiæ clavum re-
Euseb. l. 5. c. 24. xerit. *Fuerunt septem omnino ex cognatis meis Episcopi, quibus ego octavus accessi.* Hæc Eusebius. Alibi verò ostensum à nobis est leges Imperatorum & Canones Conciliorum per priora sæcula in id conspiratsse, ut in Clerum semper sufficerentur Clericorum filii aut cognati. In Concilio I. Aurelianensi prohibitum injussu Regis ne sæculares Clero insererentur; sed Clero tunc dicabantur,
Anno 511. c. 4. qui patre avoque Clerico nati essent. *Nullus sæcularium ad Clericatus officium præsumatur, nisi aut cum Regis jussione, aut cum Judicis voluntate, ita ut filii Clericorum, id est, patrum, avorum ac prohavorum, quos supradicto ordine parentum constat observationi subjunctos, in Episcoporum potestate ac districtione consistant.*

VIII. Disputatur à nobis alibi de necessitate consensus Principum, ut Clero quis inscribatur. Hujus verò Aurelianensis Canonis pars posterior perspicuè demonstrat filios parentibus aviisque successisse in Ordines & functiones sacerdotales, nullo obice irregularitatis tunc amoliendo. Multi Pontifices Romani à prioribus Pontificibus legitima successione orti sunt, ex conjugio ante ordinationem prognati. Sylverius Hormisdæ filius ex Liberato. Agapetus ortus erat ex Gordiano Presbytero, teste Anastasio. Gregorii Magni pater nepos erat Felicis Papæ.

In Concilio Toletano IX. actum est de filiis Clericorum sacrorum, post eorum ordinationem natis ex legitima priùs conjuge. Successione paterna hìc spoliantur, servique addicuntur Ecclesiæ, cujus ministerio parens illigatus erat. Verùm hæc erat peculiaris Hispaniæ consuetudo, qua non tenebantur nisi Clericorum filii post parentum ordinationem nati, quales hìc illegitimi pronuntiantur. Inter Francos cùm ne regno quidem arcerentur illegitimi, facilè suspicor nec sacerdotii fuisse exortes & irregulares.

IX. In Oriente cùm libera essent Presbyteris conjugia, non poterat degener aut irregularis videri proles, quæ inde gigneretur. Damnati sunt in Trullana Synodo Armeni, qui ad Clericatum so-
Can. 12. los evehebant Sacerdotum filios, vel aliorum Clericorum. Ita enim natalibus dabant, quo donandæ erant virtutes. Præcipit Synodus, ne eliminentur sacerdotio, qui virtute & meritis ei gerendo non sint impares.

CAPUT LXXXI. *P. 3. l. 2. c. 15.*

Irregulares filii Presbyterorum, illegitimi, bigami, sub Imperio Caroli Magni.

I. Græcorum Presbyterorum filiis legitimis nulla illinitur irregularitas.
II. Similiter habet in Ecclesia Latina.
III Filii illegitimi in Occidente irregulares.
IV. Nequaquam in Oriente.
V. In Græcorum bigamiam aliqua adnotantur.
VI. Et in maritos adulterarum.
VII. Clericorum minorum bigamia.
VIII. Græci recentiores plurimum remisere de rigore prisco in bigamos.
IX. Cur non possint nubere viduæ Clericorum majorum.
X. Cùm maritus in Monasterio profitebatur, poterat uxor alteri nubere, non verò cum Clero majori ascribebatur.
XI. In Occidente etiam Clerici majoris vidua nubere non poterat. Observationes Agobardi in bigamias secundæ classis.

I. SUperiori jam capite diximus nihil irregularitatis illitum fuisse apud Græcos filiis Presbyterorum, quin damnatos in Concilio Trullano Armenos, qui Clericatum intra ipsas Clericorum familias circumscriberent; quòd is usus Levitico magis concineret Sacerdotio, quàm Christiano Hoc certè Canone non excludebantur Clericorum filii, sed cavebatur, ne cæteri excluderentur omnes. Athenis narrat Balsamon, & urbibus in aliis quibusdam conqueri solitos Episcopos de filiis Clericorum, qui vi Ordines extorquerent sibi, citra peritiæ & pietatis examen, quasi carnali successione obtingeret cælestis hæc hæreditas.

II. Ne in Ecclesia quidem Latina irregulares erant Sacerdotum filii, dummodo ante ordinationem geniti fuissent. Ideo & Ratherius Veronensis Episcopus in eos tantùm invehitur Presbyteros, qui sua in eos transfundebant Beneficia, quos in sacerdotio genuerant. *Presbyter aut Diaconus cum uxorem legitimam habere non possit, si filium de ipsa fornicatione, aut quod pejus est, adulterio genitum, facit Presbyterum, &c.* Spicil. to pag. 240.

III. Quoad illegitimos, cùm Arnulphus Lotharii Franciæ Regis frater Episcopus Remensis creatus fuisset, & cum novo Rege Hugone Capetio graves suscepisset inimicitias, exauthorari illum Hugo curavit in Concilio Remensi, quòd ex concubina ortum duxisset. *Dicens non debere esse Episcopum, natum ex concubina.* Enitente post tamen Romano Pontifice restitutus est Arnulphus, & rescissa sunt omnia Concilii hujus Remensis Acta. De Genebaudi filio Latrone ex Flodoardo suprà jam diximus, quem ei in Episcopatu successisse ferunt, quanquam in Episcopatu genitum. Du Chesne To. 3. p. 3 Cunc. Aimo. Bernard. Flodoard. l. 1. c. 14

In Concilio verò Meldensi anno 845. arcentur Ordinibus ii etiam qui ex concubina geniti sunt, quam quis posteà legitimo matrimonio sibi co-
Can. 44. pulavit. *Filii verò ex ejusmodi vituperabili conjunctione ante conjugium etiam minùs laudabile procreati, ad Ecclesiasticam dignitatem nullo modo provehantur, nec de tali conjugio generati Ecclesiasticis Ordinibus applicentur, nisi fortè eos vel maxima Ecclesiæ utilitas aut necessitas postulet, vel evidens meritorum prærogativa commendet.* Videntur porrò hoc Canone omnino Ordinibus excludi, qui nati vel concepti antè sint, quàm legitimum connubium celebraretur, quod posteà tamen celebratum sit; quin immò ne ii quidem qui hinc posteà exorti sint, admitti, nisi ex ea dispensatione, quam extorqueat Ecclesiæ necessitas.

Hunc

Hunc Canonem postquam allegavit Regino, eumque lege Romana communiit, quæ nothis infamiam inurit: hinc exprimit rationem hujus irregularitatis: quòd nolit Ecclesia sacras dignitates suas iis patere, qui in sæculo insigni laborent infamia. *Eos itaque quos publicæ leges non admittunt, sed velut infamiæ maculis respersos respuunt, & quasi degeneres despiciunt, Ecclesiastica dignitas nullatenus recipit; præsertim cum nihil maculosum Deo ritè possit offerri, vel ejus servitio applicari.*

L. De Ec. displ. c. 41

IV. Magis exorabiles fuere Græci in hoc natalium defectu condonando. Patriarcha Nicephorus in Orientali jure aditum ad sacros Ordines aperit illegitimis, perinde ut & natis ex secundis tertiisque nuptiis, *Qui ex concubina & scorto, & ex bigamis aut trigamis nati sunt, si virtutibus præditi appareant, & sint sacerdotio digni, ordinentur.* Addubitabatur etiam nonnunquam de iis qui ex secundis tertiisve nuptiis nati essent, quanquam nunquam non secundùm eos pronuntiaretur. Quin & Nicetas Heracleæ Metropolitanus promoveri posse respondet, eos qui quartis ex nuptiis orti sint; atque hanc universim promulgat regulam, nihil filiis præjudicare posse parentes, *Parentes ei non præjudicant.* Expressissimè denique Balsamon diffinit, illegitimos filios nulla attingi irregularitate: quòd cùm penes matrem tota sit culpa, nulla debeat in filios innoxios pœna retorqueri. *Sed & qui ex ancillis nati, & donati libertate, parique modo qui ex concubinis geniti, non vetantur sacrari. Matres enim eorum pœnis scortantium obnoxiæ fuerunt; ipsi autem nihil deliquerunt; quamobrem nec pœnis subjiciuntur. Ut reliqui igitur homines, qui nihil deliquerunt, honorem sacerdotalem secundum Canones consequentur & ipsi.*

p. 196,

310,

V. De bigamis qui hìc occurrunt, contexatur nunc sermo. Bigamis annumerat Harmenopulus eos, qui altera sibi desponsata alteram ducunt; sicut & eos qui alterius ducunt sponsam. Michael Cerularius Patriarcha Presbyterum deponit, qui uxorem adulterii convictam non repudiat: ubi verò illam repudiat, dotis beisem vindicant sibi communes liberi, reliquum secum ipsa avehit in Monasterium, in quod compingitur traditurque. *Sacerdos qui noverit uxorem suam adulterio pollutam, si eam expulerit, à munere suo non arcetur; sin receperit, sacerdotium amittit. Dotis autem, quam per adulterium cognita Sacerdotis uxor marito attulit, duo trientes pro nato utrisque filio retinebuntur; reliquus ipsi concedetur, ei tribuendus Monasterio in quo to debitur.* Plurimæ ab Alexi Comneno editæ sunt Constitutiones, ut sponsalibus eadem penè vis & authoritas conciliaretur, atque nuptiis quoad bigamiam, dummodò puella septennis esset. Id verò manabat ex sponsaliorum per preces Ecclesiæ consecratione. *Non enim ipsa conjunctio, sed quæ precum interventu fit consecratio, sponsalia pro nuptiis haberi facit.*

ri. Orig. 17. 11.

VI. Referuntur a Photio in Nomocanone Conciliorum decreta, quæ eorum Ordinationes prohibent, quorum uxores adulterio fuerint inquinatæ; additurque civilibus etiam legibus mulctari eos omnes, qui adulteras conjuges domo non ablegant. *Lex quoque civilis omnes qui suas uxores in adulterio deprehensas non dimittunt, punit.* Quin & addit Lege Codicis maritum declarari suæ conjugis lenonem, nisi eam repudiet, non leviusculis suspicionibus aspersam, sed certis convictam documentis. *Lex Codicis dicit eum esse lenonem, qui suam uxorem adulteria pollutam non dimittit, non tamen is qui solum suspicatus est.* Fidem tamen facit Photius suo ævo eam austeritatem obsoleviise, & posse jam maritum uxorem repetere, & Monasterio abducere, in quod contrusa fuerat. *Hodie autem post condemnationem potest maritus suam adulterio pollutam uxorem ex Monasterio recipere, convenienter Novellæ de repudiis.*

t. c. 32.

Profertur a Balsamone Lex civilis Basilicorum, qua biennium marito conceditur, quo possit uxorem revocare à Monasterio. verum ad Laicos solos id pertinere; qui enim Presbyter adulteram revocaret domum, vel qui adulteram duceret, is & bigamus & irregularis foret. Balsam. ibi, & in Can. 8. Neocæsar.

VII. Alibi tentatur Balsamon subesse iisdem legibus & pœnis bigamiæ Clericos etiam minores, quanquam faciliorem veniam & dispensationem consequerentur. *Quomodo autem multi Lectores, qui bigami fuerant, in suis gradibus conservati, & per Archiepiscopalia pittacia ad majores gradus promoti sunt, ignoro.* Alibi verò docet Lectores ipsos & Subdiaconos irregulares fore, si conjugio sibi copulassent eas, quibuscum antea fornicati: fuerant, ut non tantùm ad ulteriores Ordines eluctari jam non possent, sed ne eos quidem exercere, quos jam suscepissent. Qui verò priore conjuge vita abeunte aliam ducerent, eos pro bigamis habitos, & abdicatos fuisse Ordinibus superioribus, si eos jam essent adepti: iis interdictos verò, si in minoribus adhuc agerent. Ideò & confitetur Novellis Justiniani deponi Clericos majores omnes, si bigamiæ se innodarent: Lectores Clericatu exui, si ante Clericatum bigami fuissent: si autem jam Clerici ordinati, postea alteram conjugem, aut viduam ducerent, tum non Clericatu eos ejici, sed Ordinibus superioribus excludi. Quod autem dixerat de dispensationibus quas Archiepiscopi darent: fatetur non eo illas pertinuisse, ut Diaconatu exornarentur, vel Subdiaconatu; sed *Officia* ut quædam exercerent Ecclesiastica, unde commodius & pinguius sustentarentur. *Officia sunt honores, & victus subministrationes.*

In Can. 17. Apost.

In Can. 69. Basilii.

In Supple. pag. 1119.

VIII. Adnotat autem alibi idem interpres Canonum relaxationem aliam, quæ inoleverat circa bigamiam, à qua usque adeò alienos esse Clericos præcipiebant Canones, ut ne nuptialibus quidem bigamorum conviviis interesent. Atqui sua ætate author est Balsamon, interfuisse Episcopos epulo Imperatoris alteram conjugem ducentis; nihil jam pœnarum canonicarum bigamis infligi: communione eos non suspendi, aut eam incunctanter à Chartophylace pœnam relaxari. *Quia autem videmus offendi aliquos, eo quod nullus eorum, qui secundum matrimonium contraxerant, aliquando puniatur, nec eis Sacramentorum participatio impediatur, sed potius Charthophylacis Pittacium permittatur. Vidimus autem & Patriarchas & alios Antistites, comedentes cum Imperatoribus, qui secundas uxores ducant.*

Ibid. pag. 1126.

Enititur tamen Balsamon eam Canonum incuriam eo obumbrare colore, quòd promulgato Unionis Edicto Leo Philosophus Imperator secundas nuptias exæquasset primis, quartis omnino vetitis sub interminatione excommunicationis; & ne tertias quidem indulgens, nisi certis quibusdam cautis intervenientibus. Nemo nescit, ubi Imperatoriis legibus anathemata, & cæteræ id genus illigantur pœnæ Ecclesiasticæ, ex eo id fieri, quòd eæ leges Synodalium Canonum executrices sint & vindices. Adde quòd pars non minima Constitutionum Imperialium Constantinopoli editarum, promulgatio quædam fuerit Decretorum Synodalium Patriarcharum Regiæ ejus Civitatis. Ann. 921. Vide & Zonaram, in Can. 7. Neocæsar.

IX. Redeo ad Clericos majores, & eorum conjuges, quibus leges bigamiæ potissimùm imminebant. Nec enim defunctis Presbyteris poterant eorum uxores in alias lascivire nuptias: propterea quòd cum eo qui Deo sacer esset, in unam carnem semel conflatæ cùm essent, ad ipsas quoque ea permanabat consecratio, quæ profano ac novo conjugio conspurcanda non esset. Similiter & Presbyteri, cùm Sacerdotio vel abibant, vel abdicabantur, non poterant tamen iterata inire conjugia, propterea quòd consecrata Deo & altaribus corpora sua jam non poterant revocare,

aut

Balsam. In Can. 44. Basilii.

aut ad profanos usus convertere. *Nec Sacerdotum uxores, sicut nec qui sunt sacrati, Sacerdotium recusantes, permittentur vivere, ut laici, & secundo matrimonium contrahere. Sacerdotum enim uxores unum corpus & una caro sacerdotalis per legitimam Sacerdotii conjunctionem appellatæ, & ea de causa veluti consecratæ, non profanabuntur per secundas nuptias. Sacerdotes autem qui semel secundas nuptias, eo quod sunt Deo consecrati, rejecerunt, & Deo hoc utique professi sunt: non sinentur per carnalem cupiditatem sacerdotalem dignitatem repudiare, & quam Deo fecerunt professionem infirmare, & carnali libidini servire; sed etiam si semel Sacerdotium renuntiaverint, corpora sua quæ sunt Deo semel consecrata, prohibebuntur secundis nuptiis profanare.*

X. Quærit alibi Balsamon, cur citra conjugis assensum possit vir profiteri in Monasterio, non possit autem Episcopatu inaugurari. Respondet autem ex eo id proficisci, quòd cujus maritus vitam complectitur in Cœnobio Monasticam, illi sospes & illibata constet postea libertas alteri nubendi: non ita verò rem se habere in ea, cujus vir Episcopalibus infulis decoratur. Ex quo rursus infert Balsamon, eo ipso quo assentitur uxor maritum suum Episcopum inaugurari, assentiri quoque, ut & ipsa radatur, & in Monasterium abdatur. *Quoniam autem per consecrationem divortium eligit, per tonsuram cogetur separationem perficere, & non ludere, ubi non est ludendum.* Addidit & intutum fore & pudibundum, si hæ matronæ Monasteria ineant, & nec sæcularem ponant vestem, nec Regulam profiteantur. Solæ enim impudicæ mulieres in Monasteria ita reconduntur, ut vestem non mutent. Hinc autem facilè intelligis emarcuisse Novellam Justiniani eam, qua eligi vetabantur Episcopi, quibus uxor esset & liberi, tametsi ea in Basilicis radiaret. Contrà autem viguisse contrariam Leonis Philosophi Novellam.

XI. Vetuit & Vermerienſe Concilium anno 752. Can. 19 nequis Presbyteri viduam ascisceret sibi uxorem. *Quia reprehensibile est, ut relictam Sacerdotis alius homo habeat.* Concilium Romanum anni 743. Can. 5. sub Zacharia Papa viduas Presbyterorum & Diaconorum eo loco habuerat, quo sanctimoniales professas; si quæ enim earum nuberent, separabantur ab adulterinis maritis, & pœnitentiæ subjiciebantur.

Claudet hoc caput Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis, à quo scitè observatur, cùm bigamos non pronuntiaverit, nec excluserit Paulus, nisi primæ classis, qui alteram conjugem verè duxissent: hinc non temerè conjectari reliquas bigamiæ & irregularitatis species Ecclesiam à lege Mosaica mutuò accepisse. *Videtur mihi, ut interrogare studeas, unde Patres doceant, non posse quemquam ad Sacerdotium promoveri, si viduam, vel repudiatam, sive meretricem, & ut compendiosiùs dicam, non virginem in conjugium sumpserit, etiamsi secundùm Apostolum unius uxoris vir esse doceatur. Cùmque hoc in novo non potuerint demonstrare, fateantur necesse est decreto veteri contineri. Neque hoc solum, sed & multa forsan hujusmodi.*

De dispensat.

IV. In Ecclesia Græca surdi, cæci, aliique mutili, irregulares non sunt nisi ad eas functiones, quas exercere omnino non possunt.

V. Ne morbi quidem causa sinunt cuiquam virilia abscindi.

VI. De Energumenis.

I. IRregularitas Eunuchorum eadem hac ætate media fuit, quæ antiquitus. Consarcinationi suæ inseruit Regino Romanam legem, qua capite plectuntur, qui virilia cuiquam amputarint, turpibus aut vilibus adducti rationibus. *Qui hominem libidinis, aut negotiationis causa castraverit, castrandumve tradiderit, sive servus, sive liber sit, capite plectatur.* Sed ibidem ille eam regulam suggerit, & comendat, quæ ad omnes valeat Canonum Collectiones, his non inseri leges has cruentas, nisi ut inde conjiciatur, cujusmodi pœnitentiæ addicendus sit reus. Consentiebat enim eatenus lex Canonica Romanæ, quòd ubi hæc capite truncabat, illa publicam indicebat pœnitentiam. *Hoc totum idcirco ex lege Romana posuimus, ut Sacerdos ex lege perpendat modum pœnitentiæ in talibus transgressionibus. Canonica enim authoritas cum lege Romana ex maxima parte concordat.* L. 2. c. 89.

II. Fuit tamen ubi animi dubius penderet Hincmarus, vir juris Canonumque peritissimus, ut nemini non est exploratum, in Presbytero, qui ejusmodi truncatione in seipsum sævierat, cælestibus ut ajebat ipse monitis ad id incitatus; Canonum autem, qui id vetarent, prorsus ignarus. Hac eum de re percontatus fuerat Episcopus Cameracensis, respondetque Hincmarus, ut nequid contra Canones & contra Ecclesiæ authoritatem decerneretur, necesse esse expectari Concilii Provincialis Congregationem: interim verò clementia uti, nec ministerio suo Presbyterum exui: *Pro quodam Presbytero Cameracensis Parochiæ, qui se ipsum castraverat, frequenti monitus id agere visitatione: nesciens quid inde sacri decernerent Canones; consiliumque dat, monens, ut diligenter investigetur, quibus sit modis admissum, & interim per indulgentiam Presbyter idem maneat in Ordine suo, donec in Provinciali Synodo, quid exinde tenendum sit, inveniatur, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec Decretis Sanctorum reperiatur adversum.* Non audebant hi duo Præsules præcipitare sententiam, propter Presbyteri inscitiam Canonum, & cælestia monita quæ ab eo prætendebantur. Flodoar. L. 3. c.

III. Concilium Triburiense, allatis in medium Decretis Concilii Nicæni de Eunuchis, nec non & Innocentii I. de eo qui digito truncavit sese ipse, vel ab alio truncatus est casu, quòrum ille Ordinibus interdicitur, non iste; Gelasii denique, qui mutilos omnes Clero arcet: hæc quidem omnia confirmat, ac præterea addit, qui superveniente ægritudine aliqua claudicare cœperint, non debere eos Ordinibus summoveri. *Hanc authoritatem sanctorum Patrum confitemur, & confirmamus, sequimurque: ita ut si quis à medicis per languorem defectus est, vel per aliquam infirmitatem claudus effectus est, & inveniatur alias dignus, permaneat Clericus, & sacro Ordini aptus.* Eidem Regino adhæsit sententiæ quoad claudos. Can. 3 Apend. c. 36.

Est quod magis miremur in Hincmaro Episcopo Laudunensi, à quo Joannes VIII. Papa concessit sacra Mysteria celebrari, quanquam oculis orbatus esset. Aderant & Episcopi complures in Concilio Tricassino cum Pontifice, qui compulere ut celebraret. *Episcopi fautores Hincmari, audientes, quod Papa Joannes dixerit, ut si vellet Hincmarus cæcus Missam cantaret, &c.* Verùm ea erat dispensatio, ut liquidum est, & cæcitas nonnisi jam ordinato acciderat.

IV. Iidem prorsus fuere mores Canonesque Ecclesiæ Græcæ, ut constabit ex responsionibus

Balsa-

CAPUT LXXXII. *P. 3. l. 2. c. 16.*

Irregularitas Eunuchorum, Mutilorum, & Energumenorum, sub Imperio Caroli Magni.

I. Cur in Collectionibus Canonum cruentæ quædam sint leges.

II. Irregularitas Eunuchorum in Ecclesia Latina.

III. De mutilis, truncis, cæcis, &c.

Balsamonis ad percunctationes Archiepiscopi Alexandrini. Declaratur enim posse claudos, & quibus alter effosus est oculus, ad Sacerdotium & ad Episcopatum promoveri, ex Canonibus Apostolicis. Nec enim corporis, sed animi vitiis à divino summovemur ministerio. *Non enim corporis damnum polluit, sed animæ inquinatio.* Si surdi autem cæcique irregulares habeantur, non alia ejus rei ratio est, quàm ipsæ exequendæ tunc sacræ functionis impossibilitas. *Non ut pollutus, sed ne Ecclesiastica impediantur.* Denique universim obtinet hæc regula, ordinari non debere, qui Ordinum muniis fungi aliqua corporis infirmitate præpeditur: si verò jam ordinato ea infirmitas incidat, nihilominus solita obibit munia. Si ea verò sit imbecillitas, per quam ne possit quidem munere fungi, aut Beneficio, reditibus, dignitate, honore & gradu ut priùs gaudebit. *Quicumque morborum aliquorum vitio prohibiti fuerint Sacerdotalium graduum jura exequi, ordinatione digni non habebuntur. Qui autem post ordinationem sic malè affecti sunt, sacra facere morbo non impediuntur; & ita imbecilla constituti valetudine, liberè sacrificabunt. Dei præconibus enim placuit, per mutilationem corporis à sacrificatione non prohiberi quemquam. Quod si morbi debitum officio Sacerdotii sit impedimento, exercere desinet ægrotans, à dignitate tamen non alienabitur, quin potius miserandus erit, ac priore quidem honore fruetur; habebit autem etiam quæ ad vitam sustentandam sufficiant, & reliqua juxta priorem consuetudinem.*

Addit Balsamon complures Diaconos, Presbyteros & Episcopos provecta vel ingravescente ætate surdos cæcosve evasisse, nec tamen dignitate sacra spoliatos fuisse: ipsaque lege civili sanciri, ut qui Judex, aut Senator cæcitate laborare tunc incipit, pergat esse qui fuerat, & munere fungi: non sinantur autem quibus hæc corporis vitia inciderunt, novas sibi parare dignitates. *Excæcatus etiam Judex esse potest, & Senatu non movetur; novum autem Magistratum non suscipit: sed quem ante morbum habebat, habere perseverat.*

V. Admirabilius est quod idem alibi tradit, non posse majores Clericos, ut qualicumque medeantur ægritudini, virilia amputare sibi Medicorum vicaria manu, nisi dispensante, vel permittente Episcopo: alioqui irregulares fore. Quin & illud adjicit, rarissimè id permitti, & complures à Synodis repulsam passos, quòd periculosæ sit plena aleæ ea curatio, pauciscque feliciter cedat. *Et si nullum vidi sacris initiatum, cui propter morbum permissum fuerit, ut castraretur: idque cùm hoc multi Synodicè petierint, & cum Cartophylacis officium exercerem, & postea Pattriarcha essem, propter periculosam suspicionem eventas medicinæ.*

VI. Quoad Energumenos, in Capitularibus Caroli Magni Canones antiqui innovantur. *Dæmoniis, aliisque passionibus irretitis, non licet Ministeria sacra tractare.* Concedit illis Balsamon sacræ communionis usum per ea, quibus respirare illis datur intervalla; non autem Clericatum, nisi omnino purgati & sani fuerint.

II. Quamquam bigamos Paulus Clero proscripserit, non est tamen ea irregularitas de jure divino: potest de ea Pontifex, non potest quivis Episcopus dispensare.

III. Probatur ne ad Clericatum quidem, aut ad minores Ordines posse Episcopos cum bigamis dispensare.

IV. Potest tamen Episcopus de ea dispensare bigamia, si major Clericus ducat uxorem. Verum crimen illud est, non conjugium.

V. Doctrina sancti Thomæ.

VI. Ne iteratò nubentibus quisquam insultet.

VII. Irregularitas Eunuchorum.

VIII. Irregularitas aliarum mutilationum.

I. ANtiquis de bigamorum irregularitate Decretis novum ab Urbano II. Papa robur accessit, cui illud quoque displicuit, quòd secundis nuptiis Regis benedixisset Episcopus Sylvanectensis. Vexata est à Petro Damiani illa quæstio, cur non præcludatur aditus Ordinum ipsa fornicatione, ubi longo pœnitentiæ curriculo fuerit expiata; præcludatur autem bigamia, quæ nullius criminis affinis est. Respondet autem Petrus cum Augustino & aliis irregulares esse bigamos, quòd eorum conjugium immane quantum abludat ab æterni Pontificis Christi conjugio cum Ecclesia virgine una & incorrupta. *Sicut Christus, qui est Pontifex futurorum bonorum, & verus Sacerdos, vir est unius sponsæ, sanctæ scilicet Ecclesiæ, quæ proculdubio virgo est, quia fidei integritatem inviolabiliter servat; ita quilibet Sacerdos unius uxoris vir esse præcipitur, ut illius summi Sacerdotis præferre imaginem videatur.* Subscribit & Innocentius III. eo fundamento niti hanc irregularitatem, *propter defectum sacramenti*: hoc est mysticæ illius significationis. Unde & illud elicit, si conjugium non sit consummatum, ne bigamiam quidem contrahi: propterea quòd conjugij consummatio sola accuratè exhibet Verbi divini cum humana natura conjugium. Ex adverso, si Presbyter vel Diaconus uxorem duxisset, esset utique ille bigamus, quanquam irritum esset matrimonium. *Non propter sacramenti defectum, sed affectum intentionis, cum opere subsecuto.* Sic ille in Decretalibus, Titulo *de Bigamis*, cujus reliqua capita perspicuè docent, eam irregularitatem ad solos pertinere majores Ordines, & de ea dispensare solius esse Pontificis.

II. Quanquam autem fateantur hi Pontifices bigamiam à Paulo proscriptam esse à Clero, non tamen hanc ab eo tanquam juris divini legem promulgatam fuisse arbitrantur. Unde & penes Pontifices est de ea dispensare. Ultra veri æquique orbitam prætervectus est Almahinus, ubi scripsit, authoritate Christi subnixum B. Paulum eam legem publicasse, adeoque divino eam jure fulciri, nec de ea potuisse Lucium Papam, nisi improvida dispensatione dispensare. Hallucinatus est Almahinus, si mandata Pauli omnia ad jus divinum pertinere existimavit. Exuere hunc errorem potuisset, si tot alia Pauli mandata observasset, quibus Ecclesia ita jubente temporum necessitate derogavit. Sed vel hinc illud saltem emerget commodi, ut minùs gravatè feramus, si Episcopis facta non sit copia dispensandi de bigamia, ne ad Tonsuram & Clericatum quidem, vel simplicia Beneficia, ut à Congretione Concilii declaratum est, & à Sixto V. qui Episcopum, à quo usurpata fuerat, ea facultas, à collatione Ordinum suspensum pronuntiavit. Criminosos omnes Apostolus idem Ordinibus summovit, & de ea tamen irregularitate dispensant Episcopi, propterea quòd Concilia extremæ hujus ætatis superiùs relata, hanc eis potestatem contulere dispensandi.

III. Nec in dubium vocari tamen potest, quin Theologi & Canonistæ plurimi consentiant, posse ab Episcopis de bigamia ad minores Ordines & ad minuscula dispensari Beneficia. Illi verò patrocinium

Append. Ep. 17. 35.

L. Dominus vobis. c. 12.

Extra De Digam. c. 5.

Cap. 57. Ibid.

Gerson. To. 1. p. 802. De pot. Ecc. & laic. c. 23.

D. 34. C. Lector.

Fagnan. in In l. 1. De. cret. Part. 1. pag. 180.

CAPUT LXXXIII. *P. 4. l. 2. c. 30.*

Bigamorum, Eunuchorum, & mutilorum irregularitas, post annum Christi millesimum.

I. Irregularitas bigamorum non ex incontinenti tantùm suspicione oritur, sed & ex defectione à virgineo Christi cum Ecclesia suæ conjugio, quod ne adumbrare quidem illi possunt.

nium ſibi accerſunt ab iis decretis mitioribus & indulgentioribus, quæ ſubinde edita ſunt in longo ſæculorum decurſu, quoties anguſtiæ temporum rerumque difficultates remitti cogebant. Canoniſtæ verò & Theologi contrariæ vindices & auſterioris ſententiæ, ne ea Epiſcopis facultas annuatur, authoritatem ſibi conciliant à Decretis & Canonibus longè plurimis, quibus tunc locus fuit, cùm jure ſtricto & rigido fas erat uti. Hinc non infrequentia illa ſententiarum diſſidia in rebus, quæ aliàs aliter pro locorum & temporum opportunitate vel importunitate tractandæ fuere.

Ut ergo impræſentiarum certa nobis regula alluceſcat, non aliunde illa quàm ex Concilio Tridentino accerſenda nobis eſt. Jubet autem Tridentinum Concilium in integrum reſtitui functiones omnes Ordinum minorum, eaſque exerceri per Clericos innuptos; vel ſi eorum copia non ſit, à conjugatis quidem, ſed qui bigami non ſint. Ergo non dubitabant Tridentini Patres, quin à bigamia alieni & ſejunctiſſimi eſſent Ordines etiam minores. Unde nec illud addidere, ſi monogami deeſſent, ſubrogari poſſe bigamos. Concluditur hinc ergo, Decretum Sixti V. ſolidis nixum fuiſſe munimentis, ſeu Canonibus antiquiſſimis, ſeu Decretis Tridentinis; maximè autem Conſtitutione Concilii Lugdunenſis II. anno 1274. ubi bigami privantur omnibus privilegiis Clericatus, veranturque ſub anathemate, ne Tonſuram gerant, vel Clericalem veſtem. *Ipſis ſub anathemate prohibemus, deferre Tonſuram, vel habitum Clericalem.*

Seſſ. 23. c. 17.

In Sexto De Diga. c. 2.

Cap. 16.

IV. Eſt tamen expreſſa in Jure ſpecies, ubi de umbratica quadam bigamia diſpenſat Epiſcopus. Vocantur enim etiam bigami, ſimilitudine neſcioqua, Clerici ſacri, qui matrimonium contrahunt, quod utique matrimonium non eſt. Concedit Epiſcopis Alexander III. ut eos Ordinis ſui functionibus reſtituant, ubi flagitium piis lacrymis deterſerint. *Sacerdotes illi qui nuptias contrahunt, poſt longam pœnitentiam officio ſuo reſtitui poterunt, & indulgentia ſui Epiſcopi, ejus executionem habere.* Bigamia non fuit, ſi nec verum fuit conjugium. Nec meminit Pontifex ullius eorum Presbyterorum conjugii. Unum ergo ille attendebat ad crimen infandæ luxuriæ, quam per pœnitentiam elui debere cenſebat, cum ea irregularitate, quę illi olim hærebat comes. Prolixi ſuprà plus ſatis forſan fuimus in ea explananda Epiſcoporum poteſtate diſpenſandi de crimine, poſtquam pœnitentia ex parte ſaltem impleta fuerat. In confeſſo eſt denique, ſi laicus defuncta conjuge ſacris Ordinibus initietur, & poſt ordinationem ſuam cum alia matrimonium ineat, non poſſe eum ab Epiſcopo abſolvi.

Extra De Cler. conj. c. 4.

Paſtor. l. 3. Tit. 24. n. 6.

V. Viſum eſt olim ſancto Thomæ, poſſe Epiſcopum veniam facere irregularitatis bigamiæ ad minores Ordines; addebatque ex nonnullorum ſententia poſſe & ad majores Monacho, qui non facilè debeat petendę Romanę diſpenſationis gratia, per orbis Provincias diſcurſare. *Papa poteſt diſpenſare in tali irregularitate totaliter. Sed Epiſcopus quantum ad minores Ordines. Et quidam dicunt quod, &c.* Si conſuetudo certa & propitia eſſet ad minores, ei ſtandum eſſet, cùm Jus commune non ſit apertè adverſum. Sed longè aliter ſe res habet.

In lib. 4. Sent. d. 27. q. 3.

VI. Quantùm æſtuavit Eccleſiæ zelus, ad ſecundas Clericorum nuptias prohibendas; tantùm & in eos efferbuit, qui ſecundas nuptias contrahentibus Laicis moleſtiam crearent. Præteriri prorſus hìc non debet Concilium Andegavenſe anni 1448. ubi moleſtiſſimè tulerunt Præſules tumultuoſas inſultationes & inſolentiſſimas ſugillationes in iterata conjugia, adeo ut non pauci, ne in hæc ludibria incurrerent, mallent ſecundis abſtinere nuptiis, & vaga interim venere laſcivire. Prohibitæ ſunt ergo tum illæ intemperiæ, quarum tamen reliquiæ non paucis in locis nonnullæ ſuperſunt.

Cap. 12.

VII. Eunuchos irregulares habuit Concilium Lemovicenſe II. anni 1031. ſicut & eos qui perpetrato homicidio profeſſionem Monaſticam ſunt profeſſi. Imperatori Conſtantinopolitano Leo IX. Pontifex exprobrabat incredibilem in Græcis Canonum incuriam, cùm Eunuchi promoverentur non ad ſacerdotium tantùm, ſed & ad Pontificatum: adeo ut rumor increbuerit, Conſtantinopoli fœminam etiam aliquando Patriarchali in dignitate & ſolio ſeſſitaſſe. *Eunuchos & aliqua corporis parte imminutos, non ſolùm ad Clericatum, ſed ad Pontificatum etiam indifferenter ac ſolemniter adhuc promovetis.* Eodem Græci opprobrio impetebantur in narratione Legationis Humberti Cardinalis Conſtantinopoli. *Sicut Valeſii, ſoſpites ſuos caſtrant, & non ſolòm ad Clericatum, ſed inſuper ad Epiſcopatum promovent.* Porrò criminationes hæ omnes ad eos trahendæ ſunt Eunuchos, qui ſua ipſi manu opificium Dei conſciderint. In eum enim ſenſum conſpirant Gregorianæ omnes Decretales, accommodatè ad Canones Apoſtolicos & Nicænos, qui ibi laudantur.

Epiſ. 1. c. 25.

Conc. Gen. Tom. 11. pag. 992.

Extra De corp. vitiat. c. 3. 4. 5.

Innoc. III. Regiſt. 1. Epiſt. 19.

Quin & ibidem intexitur diſpenſatio, quam Papa, & Epiſcopus conjunctim concedunt ad ſacerdotium omne, ſepoſito dumtaxat Altaris miniſterio: *Ei Sacerdotale officium abſque altaris miniſterio, authoritate noſtra fretus & tua, prout videris expedire, concedas.* Denique Ivo Carnotenſis Epiſcopus irregularitatem incurriſſe ſenſit eum Presbyterum, qui ut epileptico ſe morbo expediret, virilia ſibi ipſe abſciderat; in quam utique non induxiſſet ſe, ſi medicorum manus adhibuiſſet. Poſſe tamen veniam Canonum hìc fieri cenſuit.

Epiſt. 223.

VIII. Quoad alias mutilationes irregularitatem importantes; eam præfixit regulam Alexander III. ut ejuſmodi ſint, per quas non poſſint *ſine ſcandalo* obiri functiones Ordinum. *Cum non perdiderit tantum de digito, quin ſine ſcandalo poſſit ſolemniter celebrare.* Quærebatur ibi de Presbytero, qui parte digiti truncatus fuerat in ea pugna, quam ipſe concitarat. De irregularitate, reſpondet Pontifex, nihil illi loci fuiſſe, cùm poſſet adhuc ea manu ſine cujuſquam offendiculo miniſtrare. Quod ad pugnam attinebat, docet idem Pontifex, poſſe poſt impletam pœnitentiam diſpenſare & abſolvere Epiſcopum ab eo ſcelere, juxta eorum temporum conſuetudinem, de qua ſuprà tam copiosè. Perſpicua res eſt, & verba ipſa id diſertè exprimunt; ut mirum ſit, quì potuerit Rubricæ ejus capitis author, rem aliò torquere, quaſi Epiſcopo permitteret Pontifex, ut de eo genere mutilationis diſpenſaret. De crimine enim, non de irregularitate mutilationis agitur eo loco, unde & pœnitentia peragenda inculcatur. Is erat fortaſſe uſus quem præfert Rubrica, cùm Rubrica ipſa ei capiti præfixa eſt.

Extra. Corp. vitiat. c. 1.

Decretalis vel Tituli ejuſdem capite proximo reſcribit Papa ad Ciceſtrenſem in Anglia Epiſcopum, cui nævus erat in oculo, ejus diſpenſationis librandæ & examinandæ curam ſe Archiepiſcopo Cantuarienſi & Epiſcopis ejus ſuffraganeis delegaſſe. Ejuſmodi eſt etiam nunc uſus, ut diſpenſationum brevicula mittat Pontifex ad Epiſcopos in locis, ut accuratiùs ipſi inquirant in ea vitia. Quod rurſus patet ex ejuſdem Tituli capite ultimo. Alibi autem irregularem ad ſacrificii celebrationem, non ad cæteras functiones ſacerdotales pronuntiat Pontifex eum Presbyterum, cui dimidia manus detruncata fuerat, ita ut *nec ſecurè propter debilitatem, nec ſine ſcandalo propter deformitatem membri* celebrare poſſet. Docet alicubi Innocentius III. poſſe Canonum variam in hac materia videri doctrinam, non tamen ſibi adverſam: quòd quæ vitia arcent à majoribus Ordinibus, ea à

Ibid. c.

Extra Cler. [illegible] vel [illegible] lit. c.

mi-

minoribus non eliminent, propterea quòd minus hi quàm illi Clericos hominum oculis objiciant. Non cenſuit idem ipſe Innocentius III. inuri irregularitatis notam ei debere Presbytero, cui digitus ſiniſtræ manus à ſceleſto quopiam amputatus fuerat: quòd ea mutilatio non præceſſiſſet, ſed ſecuta eſſet Ordinationem. *Quædam enim interdum impediunt promovendum, quæ non dejiciunt jam promotum.* Denique idem ipſe Pontifex Abbatem abdicari juſſit, qui tota manu ſiniſtra truncus erat, nec Presbyteratu fungi unquam poſſet, quam ille aſtutè corporis ſui labem in electione diſſimulaſſet.

Reſt. 10. E. 1.124. Reſt. 15. Ept. 307.

CAPUT LXXXIV. *P.4.l.2.c.29.*

De Irregularitate ex defectu natalium poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Irregularitas filiorum ex Clericis genitorum, qui Eccleſiæ ſervituti addicebantur.

II. De filiis Clericorum majorum, poſt Ordinationem genitis, & de eorum irregularitate.

III. Irregulares non erant filii legitimi Clericorum majorum ante Ordinationem geniti.

IV. Cur religioſa profeſſio illegitimorum irregularitatem diruat.

V. Quæ cauſa has irregularitates, & inſtituendi, & opportunè relaxandi.

VI. VII. Prohibitum ne filii parentibus in eodem ſuccedant Beneficio, nimirum immediatè.

VIII. Immediata ea ſucceſſione interdicitur æquè legitimis, & illegitimis filiis.

IX. Quibus gradibus ea Diſciplinæ forma invicta ſit. Novæ authoritates.

X. Filii Presbyterorum poſt Ordinationem geniti ex uxore legitima, illegitimi ſunt & irregulares. De his ſolus Papa diſpenſat. Aliqua tamen ejus poteſtatis pars ad Epiſcopos manavit.

XI. Initia harum & irregularitatum, & diſpenſationum.

XII. Quando prohibita ſit mediata etiam ſucceſſio Beneficiorum paternorum filiis illegitimis.

XIII. Auſteriſſima Concilii Tridentini Decreta adversùs illegitimos, ne quandocumque paternis ſuccedant Beneficiis. Decreta Gregorii XIII.

XIV. Cur diſcriminis tantum interpoſitum ſit illegitimis laicorum & Clericorum filiis. Cur Beneficiariis conjugia intercludantur.

XV. XVI. De illegitimis Laicorum filiis, & de poteſtate diſpenſandi cum eis.

I. PAterna irregularitate afflantur quodammodo Presbyterorum filii, quaſi contagio paternæ ex incontinentia infamiæ. Paulò poſt annum Chriſti milleſimum manare cœpetunt à Concilio Papienſi & à Benedicto VIII. Papa Decreta quædam duriora in Clericos Eccleſiæ ſervos, qui ad Ordines anhelabant, ut conjuges mox liberas ducerent, vel ſeducerent, ex eiſque liberos gignerent, paternæ maternæque libertatis compotes futuros. Vana hac ſpe eos expoliavit hoc Concilium, filioſque ſervituti addixit Eccleſiæ, quo fiebat ut & irregulares eſſent ad Ordines. *Filii & filiæ omnium Clericorum, omniumque graduum de familia Eccleſiæ, ex quacumque libera muliere, quocumque modo fuerint geniti, ſervi proprii ſuæ erunt Eccleſiæ, &c.*

II. Rejecta eſt ab hoc Pontifice & à Concilio ad aliud poſt habendum Concilium controverſia eadem circa filios Clericorum ingenuorum. *Taceo nunc de filiis qui ingenuo Clerico, & libera matre, licèt contra leges naſcantur; contra quos alia manu erit agendum, & in proxima Synodo conſilio altiore tractandum.* Simile veri eſt coactum fuiſſe hoc poſterius Concilium, ſed ejus Acta naufragio illo periiſſe temporum, quo tot alia intercepta ſunt. Et ex hujus ſatis probabiliter Concilii Decretis hauſta fuere ſtatuta Concilii Bituricenſis anno 1031. quo ſancitur filios Presbyterorum, Diaconorum & Subdiaconorum poſt Ordinationem ſuſceptos, nec ſacris Ordinibus decorari poſſe, nec hæreditates adire, nec dicere teſtimonium: conceſſo Ordinis quem adepti jam ſint uſu, ulteriorum ſpe abſciſſa. *Ut filii Presbyterorum, ſive Diaconorum, ſive Subdiaconorum, in Sacerdotio, vel Diaconatu, vel Subdiaconatu nati, nullo modo ulteriùs ad Clericatum ſuſcipiantur, &c. Nec apud ſæculares leges hæreditare poſſunt, neque in teſtimonium ſuſcipi. Et qui de talibus Clerici nunc ſunt, ſacros Ordines non accipiant, ſed in quocumque gradu nunc ſunt, in eo tantùm permaneant, & ultra non promoveantur.* Can. 8. 11.

Quando hoc Concilio legitimi declarantur eorum filii Clericorum, qui Clero ejecti legitimas ducunt uxores: ſive peracta pœnitentia ad priorem Clericatus gradum revocentur: ſive ſemper in laicorum verſentur fæce: de Clericis minoribus id utique capi par eſt, quorum ſtatio facillimè cum matrimonio copulabatur. Ille ipſe Canon quem modò deprompſimus, apertum facit, quantum diſcriminis hoc Concilium interjiceret Majoribus Minoribuſque Clericis in negotio cœlibatus. Can. 10.

III. Soli ergo Clericorum majorum illegitimi filii Clericatu ſummovebantur, unde & in Concilio Remenſi anni 1049. ſub Leone IX. ſacra dignitate abdicatus non eſt Epiſcopus Nannetenſis, & in Ordinem Presbyterorum depreſſus, niſi quòd eſſet ſimoniacus; nec vitio illi datum eſt, quòd filius eſſet, idemque ſucceſſor Epiſcopi priùs Nannetenſis. Ex ipſis Concilii verbis manifeſtè patet, mera diſpenſandi clementia, Leonem Pontificem qui præſens aderat, Epiſcoporum precibus id donaſſe, ut quanquam indignus Epiſcopatu judicaretur, ſineretur tamen in gradu & officio Presbyteratus conſiſtere, præter antiquorum Canonum normam, ex quibus, quiſquis Epiſcopatu abdicabatur, non poterat dignus videri, qui Presbyteratu fungeretur. Hæc mittamus, quæ minus ad rem noſtram faciunt, & ipſa ponamus Concilii verba, quæ diſpenſationem annuant: *Privatus eſt Pontificali miniſterio, condonato ei, intervenientibus Epiſcopis, tantummodo Presbyteratus officio.* Ad eum ſenſum trahi quoque debet Decretum Alexandri II. qui eum ordinari jubet Epiſcopum, qui eo miniſterio omnium digniſſimus eſt, quamvis filius ſit Presbyteri. Ante parentis Ordinationem is genitus fuerat, ſed hærebant in eo tamen ſcrupulo laici, ut rerum ſacrarum admodum rudes. Alioqui diſpenſatio ea fuiſſet. Acta autem hujus Pontificis apud Baronium, produnt Epiſcopum Eboracenſem ipſum fuiſſe. Contrà autem Rotomagenſis Archiepiſcopus, cujus electionem confirmare abnuebat Gregorius VII, illegitimus prorſus erat. *Audivimus Rotomagenſem Archiepiſcopum Sacerdotis filium eſſe; quod ſi verum deprehenditur, noveris promotioni illius nos aſſenſum nequaquam tribuere.* Idem æſtimandum de Arnulpho Patriarcha Hieroſolymitano, cujus eadem cauſa electio reſciſſa eſt. Huic horum Decretorum interpretationi fidem & authoritatem conciliabit Canon Concilii Pictavienſis anni 1708. cui præfuit Legatus ejuſdem Gregorii VII. & cujus ipſe meminit in Epiſtola quadam ſua. *Ut filii Presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati, ad ſacros gradus non provehantur, niſi aut Monachi fiant, aut in Congregatione Canonica regulariter vivant. Prælationes verò nullatenus habeant.* D. 56. c. 5. Baron. an. 1071. n. 6. 7. Regeſt. l. 7. Epiſt. 1. Cuibert. Abbas. Geſta Dei per Fran. l. 8. c. 1. Extra De filiis Presb. c. 1.

IV. Nec illud tantùm in hoc Canone obſervari volo, quòd ſpurii tantùm Presbyterorum & majorum quorumcumque Clericorum filii regulares ſint: verùm etiam quòd 1. Solis ſacris Ordinibus excludantur. 2. Eam irregularitatem expungi potuiſſe profeſſione Religioſa, ſive inter Monachos, ſive inter Canonicos Regulares. Vidimus ſuprà non ſemel alterutra hac profeſſione faciliorem evaſiſſe

diſpen-

dispensationem. Altera quippe quasi generatio hęc erat, & hominis totius innovatio priorum expuntrix macularum. Cùmque secessus ipse & segregatio Regulares subduceret hominum conspectui & contubernio, hinc pervertebatur quidquid offendiculi nasci potuisset ex eorum infamia natalium. 3. At quanquam ad Ordines sacros purgetur irregularitas per Religiosam professionem, non tamen ad Prælaturas. In promptu est ratio, quòd Prælaturis rursus immergatur quis contubernio sæcularium, eoque refricari possit memoria, & offensio maculosæ originis.

Eum Canonem in Epistola quadam sua contexuit Urbanus II. ubi & eam dispensationem significat indultam fuisse eruditionis & pietatis copiæ singulari, qua plerumque eminent viri religiosi. *Pro religionis ac scientiæ prærogativa*. Addit porrò & rationem aliam. Nempè quòd hi paternæ successioni nuntium remiserint. Jure enim timebatur, ne si Beneficiario patre nati Clero cooptari possent, in Beneficia quasi hæreditario jure invaderent. *Quia patrum peccata cum sæculi possessionibus abdicarunt*. Statutum idem innovatum est in Conc. Melphensi, cui idem Pontifex præerat anno 1089. similiter & in Claromontano anni 1095. Sed additus ibi & alius Canon, quo laicorum quoque spuriis filiis, & Ordinum aditus sepiebatur, & professione Monastica pandebatur. *Ut nulli filii concubinarum ad Ordines, vel aliquos honores Ecclesiasticos promoveantur, nisi monachaliter, vel canonicè vixerint in Ecclesia*.

Append. Epist. 17.

Can. 14.

Can. 25.

Can. 11.

V. Tam frequentes Synodi Canonesque argumenti satis habent, ut intelligamus, eos necessariò tunc obices objiciendos fuisse latissimè serpenti Clericorum incontinentiæ. Plura jam indigitavimus novæ disciplinæ Capita, quæ tunc demum astrui necesse fuerint, ut novis morbis nova adhiberentur medicamenta. Et istud ergo in iis numerabitur. Qui Urbano II. in Petri sedem successit Paschalis II. tantam colluvionem Presbyterorum, aliorumque Clericorum hac originis infamia consperforum in Angliam omnem exundasse expertus est, ut tolerandos sibi necessariò duxerit Presbyterorum & Diaconorum filios hac irregularitate contaminatos, dum susceptis jam Ordinibus contenti ad superiores ne anhelarent. Concessum ergo ab illo est Anselmo Cantuariensi Archiepiscopo, ut in his pro arbitrio suo dispensaret, dum uni serviret temporum necessitati, & utilitati Ecclesiæ, atque operam daret, ne quid hinc præjudicaretur revocandæ posthac Canonum observantiæ. *De Presbyterorum filiis, &c. Quia in Anglorum regno tanta hujusmodi plenitudo est, ut major pene & melior Clericorum pars in hac specie censeatur, nos dispensationem hanc solicitudini tuæ committimus, &c. Pro necessitate temporis, & utilitate Ecclesiæ, &c. Ut in posterum constitutionis Ecclesiasticæ præjudicium caveatur*.

Epist. 99. 102.

VI. Probabile cum primis est, has Anselmum dispensationes ea conditione arctasse, ut ne filii in parentum Beneficia succederent: id enim ille caveri & constitui curavit in Concilio Londinensi anno 1102. *Ut filii Presbyterorum non sint hæredes Ecclesiarum patrum suorum*. Id præ cæteris Præsules contendebant in hac tota Disciplinæ purgatione, ut ne quasi hæreditario jure ad Beneficia veniretur. Hinc & exorta lex, quæ postea paternis Beneficiis filios excluſit. Emicabit id prorsus ex Concilio Nannetensi, anni 1127. cui præfuit Hildebertus Archiepiscopus Turonensis; nec enim harum calamitatum expers omnino fuerat Gallia. *Ordinari filios Sacerdotum, nisi prius Canonici Regulares aut Monachi fierent, Synodus interdixit. His autem quos jam ordinatos constabat, abolendæ successionis intuitu, in Ecclesiis quibus patres eorum ministrarent, ministrandi abstulimus facultatem. Præbendas & quaslibet Ecclesiæ dignitates, rigore quo debuit, inhibitum est hæreditate obtineri.* Ita pari libertate in Gallia Angliaque dispensatio adhibita.

Can. 7.

VII. At in Concilio Lateranensi II. anno 1139. sub Innocentio II. primævus Canonum vigor redintegratus est, abolitæque dispensationes omnes, nisi ad Monachos Canonicosque Regulares, qui filii Presbyterorum etsi essent, ad sacros tamen Ordines admitti possent. *Presbyterorum filios à sacri altaris ministeriis removendos decernimus, nisi aut in Cœnobiis aut in Canonicis religiosè fuerint conversati.* In Concilio Abrincatensi anno 1172. prohibitum rursus est, ne filii parentibus in Beneficia succederent: *Filii Sacerdotum non ponantur in Beneficiis parentum*. Concilium Londinense anni 1175. ea Decreta lenivit hoc temperamento, Ne immediatè in paterna Beneficia filii subrogarentur *Ne filii Sacerdotum in paternis Ecclesiis amodo personæ instituantur, nec eas qualibet occasione, media non intercedente persona, obtineant*. Voces eæ *Persona & Vicarius* opponuntur, ut alibi dictum est à nobis: conjici verò hinc posset, Londinensi huic forsan Concilio minimè displiciturum fuisse; si ejusdem Beneficii cujus pater Persona, hoc est Titularis & Caput fuisset, esset postea filius Vicarius. Eadem hæc porro temperamenta gemina in Decretalibus Epistolis Alexandri III. observare est. Ibi enim manifestè necesse est, quò filius patri succedere prohibeatur: 1. Ut pater *Persona, vel Vicarius perpetuus* fuerit. 2. Ut *media non intercesserit persona*. 3. Ut filius sit *in Sacerdotio genitus*. 4. Hac irregularitate Presbyteratus tantùm & Diaconatus aditum præcludi. 5. Si ubi autem idem Pontifex Personas & Vicarios promiscuè habere videtur, id rapi debet ad Vicarios perpetuos.

Can. 11.

Can. 31.

Extra De filiis Presb. c. 4. 5. 6. 7. &c. In Appen. Conc. Lat. Part. 19. 1. 2. 3. 8. 9 Et part. ult. 6. 60

VIII. Sed illud potissimum in hujus Pontificis Decretis animadverti necessum est, quòd in immediata filiorum successione in paterna Beneficia, filios legitimos & illegitimos promiscuè habet, omnesque ex æquo excludit. Et sanè cùm eò collimetur, ut ne quasi hæreditarias in possessiones involent in Beneficia, indiscriminatim arcendi sunt filii quicumque. *Si qui filii Clericorum teneant Ecclesias nonnulla persona media, in queis patres eorum ministraverant tamquam personæ, vel Vicarii, sive geniti fuerint in Sacerdotio, sive non, ab ipsis Ecclesiis non differas emovere*.

IX. His igitur gradibus perventum est ad hanc posteriorum sæculorum Disciplinam. 1. Ut effrænis & torrens incontinentia Clericorum sisteretur, redundare placuit parentum pœnam & infamiam in filios. 2. Accessit altera necessitas prohibendi, ne Beneficia hæreditariis successionibus accenserentur. 3. Cùm ne ad legitimos quidem filios Beneficia instar hereditatum transfundi possent, hinc data occasio, ut & immediatè in paterna vocari Beneficia prohiberentur. 4. Ad omnes prorsus illegitimos filios eadem dilatata est irregularitas, ut laicorum etiam illegitimi filii irregulares jam essent, qui antè non fuerant. Nec enim possunt justæ non videri pœnæ, quibus & laicorum incontinentia coercetur. Ita sancitur in Concilio Dalmatiæ anno 1199. *Filii Presbyterorum, & qui de legitimo non sunt nati matrimonio, ad sacros Ordines non accedant*. In Concilio Lateranensi IV. anni 1215. legitimi & illegitimi filii indiscriminatim vetantur in paterna succedere Beneficia, idque in Ecclesiis Colleg. & Cathedralibus, ubi ne alias quidem præbendas obtinere permittuntur eodem tempore quo pater: *Ne Canonicorum filii, maximè spurii, Canonici fiant in sæcularibus Ecclesiis, in quibus instituti sunt patres*. Innocentius III. ei Concilio præerat, & hunc Canonem promulgans, luculenta hac eum ratione illustrat, non debere impuro patri impurum ministrare filium in Sacerdotio virgineo Agni immaculati. Concilium Londinense anni 1237. detestatur illegitimos, qui in paterna succedere gestiunt Beneficia, cùm nec legitimis id concedatur. *Ut in eis etiam sit interdicta successio so-*

Can. 11.

Extra De Præbend. c. 15.

sobolis bene natæ. Concilium Langeacense anni 1378. vetuit nequid amplius Clerici majorum Ordinum spuriis legare possent filiis: si facerent, legata adjudicarentur Ecclesiæ. Lambethanum denique Concilium anno 1281. promiscuè damnavit filiorum qualiumcumque successiones in paterna Beneficia.

X. Ne illud quidem addubitati fas est, illegitimis Presbyterorum filiis, quorum irregularitatem hactenus pedetentim prosequuti sumus, annumerari debuisse eos etiam, qui ex legitima uxore geniti essent in Sacerdotio. Ita enim Canones testatum fecere, sufficere ut *in Sacerdotio geniti* essent. Speciale nihilominus ea de re Clemens III. promulgavit Decretum, ubi viam illis sepit ad Ordines & Beneficia, nisi dispensatio illam pandat. Quin & dispensationum ejusmodi in hoc ipso decreto specimen quoddam ipse dedit, ut ne dispensatio ea desperetur. 2. Honorius III. uni summo Pontifici eam servat integram facultatem, ut immediatè filius patri succedere permittatur in Beneficio. 3. Gregorius IX. per Epistolas Archiepiscopum Turonensem admonuit, illegitimos solius Romani dispensatione Pontificis admitti posse ad Dignitates, Personatus & Parochiales Ecclesias. Quæ duo Decreta ei Regulæ juris innixa videbantur: De Conciliorum Generalium Decretis solum posse Pontificem Romanum dispensare, nisi siquid aliter caverint Concilia ipsa. 4. A Bonifacio VIII. declaratum est, posse Episcopos ex dispensatione illegitimis permittere, ut minoribus Ordinibus, & simplicibus Beneficiis donarentur. Si quibus dubium fuit an ea potestate in Sexto collata uti possent Episcopi Galliarum: ii non satis perpendisse videntur, plurimum abesse, ut Sextus Decretalium liber in Gallia omnino non admittatur: suis quippe ipsa refragaretur commodis & libertatibus, si quæ his vehementer consentanea & Episcoporum potestati conducibilia in eo statuuntur, ipsa repudiaret. Quin & in eo aberrarunt à vero, cùm hanc Bonifacii VIII. novam esse concessionem augurati sunt. Nascitur enim illùd necessariò ex Constitutione Gregorii IX. quam modò laudavimus, & ex infinita quadam Canonum sylva suprà congestorum, ubi illegitimorum natalium irregularitas ad sacros Ordines arctata fuit, ad Canonicatus, ad Dignitates, & Parochias. Denique cùm sinerentur Ordinibus ornari minoribus, necesse erat ut & simplicibus sustentari possent Beneficiis, cùm minores ipsi Ordines Clericos affigerent Ecclesiarum ministerio, propè dixerim Beneficio, quo vicissim alerentur. Denique verba ipsa Bonifacii fidem facere videntur, nihil novæ potestatis ab eo Episcopis adjici. *Dummodo sit tale, super quo valeat per Episcopum dispensari.*

XI. Non ergo nova ea fuit dispensandi potestas à Bonifacio Episcopis concessa: quanquam ita visum sit Canonistis non paucis. Sicut nec dispensatione ulla olim Felix, Gelasius, Agapetus & Sylverius ad Patris sedem Apostolicam evecti sunt, quanquam Patre Presbytero, vel Episcopo geniti essent: etsi secus senserit Ivo Carnutensis, nec adverterit non esse ab Ecclesia Presbyterorum liberos irregularibus annumeratos, nisi longo post tempore, quàm illi Pontifices vivere desierant. Sed ii sunt indeclinabiles scopuli, in quos non possunt non quandoque illidi Canonum Commentatores, qui non ad ipsam usque superiorum temporum historiam, rerumque originem eluctantur, in aliis & aliis sacræ Disciplinæ capitibus perscrutandis. Est inter Angliæ Historicos, qui quatuor his Pontificibus tres alios adjungit, Adeodatum, Theodorum, & Adrianum IV. quorum parentes Episcopos fuisse ait, vel Clericos certè majores; ex quibus illud tandem conficit, potuisse Archidiaconum Conventrensem, Cestrensem Episcopum ordinari, in locum patris sui. In eo multa peccat hic Scriptor, qui spurios Clericorum majorum filios non sejungit à legitimis, cùm illi sint, hi verò nequaquam sint irregulares; quanquam immediatè succedere nequaquam possint parentum Beneficiis. Roscelinus Canonicus Compendiensis, & Caput nascentis Nominalium Philosophiæ, nihilo oculatior erat in hac irregularitatum sylva, ne dispensatione quidem Presbyterorum filios ordinari posse, dum clamitat: unde & damnatus est in Concilio Suessionensi anno 1093. ut plurium novitatum artifex. Oxfordiensis quidam Professor calamum in eum strinxit, ut demonstraret ordinari posse Presbyterorum filios, quantumvis illegitimos. In extremos & è diametro oppositos errores abjerunt duo illi Scriptores Angli. Litem eam diremit Urbanus II. in Concilio Claromontano, irregulares eos pronuntians, sed Religionis professione eam maculam abstergeri, ut suprà dictum est.

XII. Propiùs jam ad nostra tempora moliendus est gradus. Ubi animadvertit Clemens VII. abuti complures licentia ea quam fecerat Alexander III. ut illegitimi filii in patrum Beneficia succederent, dum ne immediatè: anno 1530. diploma Pontificium promulgavit, quo successiones istiusmodi omnes proscripsit, seu mediatas, seu immediatas. Infanda prorsus ludificatione & corruptela, parentes Beneficia amico cuidam subornato resignabant, qui mox ea rursum notho eorum filio restitueret. Bullar. Tom. 1.

XIII. Concilii Tridentini Patres, quo propudiosæ Clericorum incontinentiæ notas & vestigia abstergerent omnia, vetuere ne illegitimi Clericorum filii Beneficia ulla cujuscumque demum generis in ea obtinere possent Ecclesia, ubi obtineret, vel obtinuisset parens eorum, sive idem, sive aliud quodcumque, adeoque nec pensiones in Beneficia, quæ ille vel obtineret etiamnunc, vel antè obtinuisset. Sess. 25. c. 15.

Cùm autem ex hoc gemino Clementis VII. & Concilii Tridentini Decreto illud dubium emersisset, an filius legitimus illegitimi filii Beneficiarii, possit succedere in Beneficia avi: responsum est à Gregorio XIII. consulta priùs Congregatione posse. Ex quo argumentari fas est, multò magis posse nepotem avo succedere legitimum. Quod & in neporibus collateralibus multò manifestius; quanquam ante Decretum Gregorii XIII. in his quæstionibus omnibus opiniones fuissent inter Canonistas. Nec illud tacendum est, jure cautum nunquam fuisse, ut ne pater filio in Beneficium succederet, seu legitimo, seu spurio. Sed multò probabilius est post Tridentinum non posse parentem Beneficium obtinere in ea Ecclesia, ubi filius spurius jam obtineat. Fagnan. In L. 1. Decret. Part. 2. pag. 322.

Adnotantur à Fagnano capita sex, quibus hoc Clementis VII. Decretum, & Concilii Tridentini Constitutio Jus Decretalium coarctarunt. 1. Jure communi Decretalium non erat satis exploratum, quòd successione Beneficiorum prohiberentur filii illegitimi omnium Clericorum: cùm soli Presbyteri plerumque ea quidem in re exprimerentur. 2. Sola olim immediata prohibebatur successio. 3. Poterat filius obtinere Beneficium, non paternum, sed aliud quodvis in eadem Ecclesia. 4. Poterat filius in ea Beneficium gerere Ecclesia, in qua pater Vicarius fuisset temporarius. 5. Poterat vicissim filius temporarius esse Vicarius ejus Ecclesiæ, cujus esset vel fuisset Beneficiarius ejus pater. 6. Poterant filio adsignari pensiones in paternum Beneficium. Atqui Decretis Clementis VII. & Tridentini omnium prorsus Clericorum illegitimi filii implicantur; & quinque illa alia hæc capita prohibita sunt. Anno 1581. Concilium Rotomagense, & Burdigalense anno 1583. decreta edidere simillima his Clementis VII. & Tridentinis placitis.

XIV. Segregandi necessariò fuere illegitimi Presbyterorum, cæterorumque Clericorum filii à spuriis Laicorum; quòd speciales sint rationes,

quæ ad solos se exporrigant Clericos. 1. Illegitimi sunt Clericorum filii post Ordines sacros susceptos, quanquam legitima & justa ex uxore nati ante Ordinationem ducta. 2. Quo primùm tempore hæ Constitutiones novæ in illegitimos circa annum millesimum editæ sunt, plerique Beneficiarii conjuges duxerant, nec in tanta rerum omnium perturbatione facilè poterant secerni legitimæ conjuges à concubinis. 3. Etiam tum cùm constabat legitimas esse uxores, jam certum fixumque erat Ecclesiæ non ampliùs pati, ut Beneficiarii filios procrearent, etiam in minoribus Ordinibus. Et hæc sanè origo est novæ hujus disciplinæ, quæ Beneficia & conjugia sociari jam omnino non patitur. Expedita & obvia ratio est, quòd non aliter prohiberi posset, ne hæreditaria evaderent Beneficia. Id verò malum omnino præverti necesse erat, postquam Beneficia, non jam ut olim distributionibus & sportulis constarent, sed terris, latifundiis & opulentis possessionibus. 4. Si Canonicis quibus nulla sacrorum Ordinum necessitas incumbebat, licentia conjugii data fuisset, quis non sentit Præbendas omnes Ecclesiarum liberis eorum & nepotibus quasi hæreditario jure cessuras fuisse? 15. Qui Parochias & Dignitates Ecclesiarum obtinebant, ægrè & vix imperassent sibi, ut conjugio abstinerent, si cœlibatus lege solutos tam multos alios conspexissent Beneficiarios. Perspicua in eo est de-
Can. 2. finitio Concilii Londinensis anno 1175. *Si infra Diaconatum constituti matrimonium contraxerint, ab uxoribus suis, nisi ad Religionem transire voluerint, nullatenus separentur; sed cum uxoribus viventes, Ecclesiastica Beneficia nullo modo percipiant.*

XV. Redeo ad illegitimos Laicorum filios. Narrat Continuator Aimonii anno 991. in Concilio Remensi depositum fuisse Arnulphum Remensem Archiepiscopum, quòd concubina matre natus esset. *Dicens non debere esse Episcopum natum ex concubina.* Noluit Gregorius VII. acquiescere cessioni Episcopi Arragonii, quamvis Sancii Regis precibus interpellatus: propterea quòd duo illi, quorum alterum à Pontifice deligi Rex & Episcopus flagitabant, illegitimi ambo essent, quamvis
L. 2. Ep. 50. alioqui clari essent virtutibus. *Propterea quod de concubinis nati erant.* Contestabatur Pontifex non posse se ea in re veniam facere Canonum, propterea quòd Sedes Apostolica præteritos errores ex indulgentia persæpè tolerat: at in futurum licentiam peccandi in Canones non unquam concedit. *Ne quidquam à nobis contrarium sanctis Patribus, in exemplum & authoritatem posteris*
Ibidem. *relinquatur. Solet enim sancta & Apostolica Sedes, pleraque considerata ratione tolerare; sed nunquam in suis Decretis & Constitutionibus à concordia canonicæ traditionis discedere.* Inclinatiora
Epist. 15. jam erant ad dispensationes tempora Gregorii IX. unde & admisit ille postulationem spurii, sed virtutum suffragio ad Episcopatum Zuverinensem vocari.

Quo præterea exemplo patet ad ampliores dignitates Pontificia dispensatione opus fuisse. Contrà autem anno 1233. in Concilio Biterrensi confirmata est Episcoporum potestas dispensandi ad Clericatum. *De libero utero & de legitimo matrimonio sit procreatus, nisi ex causa visum fuerit Episcopo loci super procreatis ex contubernio dis-*
Can. 7. *pensandum.* Memorat Matthæus Paris, ut in extremum se vitæ discrimen conjecerit Legatus Pontificius post Concilium Londinense anno 1237. ubi pluralitatem Beneficiorum proscripserat, & colluvionem illegitimorum, qui ea obtinebant. Inde patet quàm necessum fuerit, uni Pontifici integram servari dispensationem de majoribus Beneficiis.

Can. 11. Vetitum est in Concilio Salmurienſi anni 1253. ne in album Canonicorum Cathedralium referrentur, nisi legitimè nati. Anno 1240. declaravit Gregorius IX. quam ipse concesserat ad omnes Ecclesiasticas dignitates dispensationem Francorum Regis Philippi filio illegitimo, ampliari non posse ad Episcopatum: quòd in turba & congerie sacrarum etiam dignitatum non sit Episcopatus, sed eminens & exors, ac nominatim semper exprimendus. *Dispensationes enim, quæ defectum natalium patientibus, super dignitatibus & honoribus generaliter conceduntur, non extenduntur ad Episcopatus, nisi de ipsis specialiter exprimatur in eis.* Ita Rainald. an. tunc non potuit ille ad Episcopatum Noviodunen- 1240. n. 31. sem pertingere, ad quem electus fuerat: sed postea pertigit anno 1243. dispensante Innocentio IV. in gratiam sancti Ludovici Regis.

Hinc sanè liquet ad superiora Beneficia dispensare solitam in defectu natalium Apostolicam Sedem. Sed permirum prorsus est, quod ait Mathæus Paris, Gregorium IX. primum Apostolicæ Sedi reservasse potestatem dispensandi cum illegi- timis ad Prælaturas. *Gregorius IX. Decretales* Anno 1235. *Gregorianas divulgari præcepit, in quibus quædam innovavit, ne scilicet illegitimi Prælatias, vel Ecclesiastica Beneficia, nisi adepta à Sede Romana legitimationis dispensatione, obtineant.*

Multò forsan mirabilius accidet, quod rescribens ad Lucium Papam Stephanus Tornacensis pro Cancellario Franciæ, quem nonnullæ Regni Ecclesiæ renuebant adgregare sui Cleri Collegio, quòd defectu natalium laboraret; has ille sugillat Ecclesias, tanquam ridiculis & inanibus observatiunculis inhærentes, unde & vel has abrogari postulat, vel cum Cancellario dispensari. *Quoniam in Regno Francorum aliqua Ecclesiæ* Epist. 69. *quadam scrupulosa nobilitate, gloriosam ut æstimant sibi consuetudinem assumpserunt, ne aliqui nisi ex licito complexu geniti promoveantur in eis, meritorum & virtutis excellentiam origini postponentes, prædicto Cancellario superbè potius quàm superne titulum nativitatis objiciunt, ne vel ad eos accedat, vel inter eos ascendat. Eorum porro legibus Ecclesia Romana non subditur, potens si voluerit, vel eis derogare in partem, vel eas penitus abrogare.*

Hinc porro existit usque ad finem sæculi XII. irregularitatem ex defectu natalium emergentem, multis in Ecclesiis novam, inauditam, inusitatamque fuisse; ideoque conducibile fuisse, ut ejus dispensatio summo Pontifici reservaretur, saltem ad illustriora Beneficia; at in minoribus Beneficiis dispensasse Episcopos antiquo suo jure. Hoc porro exemplo Stephani Tornacensis apertum est, ad summum Pontificem recursum fuisse ad has eblandiendas dispensationes, quibus Ecclesia de Regibus benemereretur, & eorum patrocinium ac tuitionem in difficillimis temporibus sibi suisque conciliaret.

Ejusdem generis fuit & dispensatio, quam ab Ordeg. Vit. Innocentio II. expressit Rex Angliæ pro Bajocensi Ann. 1135. Episcopo, cui manus imponere recusaverat Rotomagensis Episcopus, quòd infamia natalium laboraret. Præter regulam illam generalem, quæ Pontifici vendicat dispensationes de Decretis Conciliorum Generalium: non pœnitebit hanc aliam reservandi rationem observasse, ex usu inolescente paulatim, & convalescente tandem aliquando, ut ad eum recurrant Reges, Principes, & Episcopi ipsi.

XVI. Cum Lateranensis III. Concilii Canone c. Cum sub Alexandro III. imperatum sit, ut qui in Epi- cunctis. I scopum eligendus est, *ex legitimo matrimonio sit* electione *natus*, existimatum est à Canonistis quibusdam, Episcopum esse non posse, qui ex soluto & soluta natus, ex subsequuto postea conjugio legitimus evaserit. Ut communior tamen, ita & probabilior est Fagn. l. 1 contraria sententia, quòd matrimonio macula illa 2. pag. 5. extergatur. Edita est anno 1588. à Sixto V. Constitutio pro Ecclesia Hispaniæ Valentina, qua prohibetur, ne qui restituti natalibus & legitimi declarati

rati fuerint à Pontificibus, ab Imperatoribus & Regibus, possint in ea Ecclesia Canonicatus consequi, vel Dignitates. Sed ingenuè confitendum est, hanc per diplomata Principum restitutionem ne accedere quidem posse ad eam quæ fit per matrimonium ipsum.

Ediderat & aliam idem Sixtus V. Constitutionem, qua vetabat in Religiosas Congregationes admitti spurios, atque ita extriverat eam Religiosæ Professionis prærogativam, ut ea defectus natalium expietur, prout compluribus suprà decretis confirmatum est. Inde est quòd eam Sixti Bullam revocarit Gregorius XIV. Bulla sua *Circumspecta*. Consules si vacabit Bullarium. Fnan. in Li. Decr. pt. 2. pag. 316. 317.

Sed cùm ea natalium restitutio, quæ fit per professionem religiosam, non porrigatur ad Prælaturas, & ne ad Claustrales quidem, immo nec ad Moniales: ab eodem Gregorio XIV. concessa est Pœnitentiariæ Romanæ facultas, dispensandi cum Regularibus ad Prælaturas Claustrales: & cum Monialibus spuriis, ut Priorissæ & Abbatissæ possint creari; etiamsi eæ Prælaturæ sint triennales.

Caput *Veniens*, *De filiis Presbyterorum*, speciem exhibet mirabilem prorsus & luculentam. Rescribit enim Alexander III. Episcopo Londinensi, si Clerico contulerit Capellam, à parente ejus immediatè priùs administratam, hujus obicis non nescius, jam in ejus potestate non fuisse, ut eum spoliaret; restituendam proinde illi eam esse, cùm eo demum Titulo Presbyter fuerit ordinatus. Si verò nescius esset Capellani prioris hunc esse filium, cùm Capellam ei contulit: permittendum esse, ut ejus proventibus victitet, dum aliud aliquid Beneficii ei conferat. Cùm in hac quidem re dissensio sit inter Juris Canonici interpretes, an possit Episcopus ex dispensatione concedere legitimo filio paternum immediatè Beneficium; visum est Fagnano, in hac sententiarum inter doctos alternatione potuisse Episcopum dispensare. Verùm Canonistæ qui in hoc vado æstuant, non paulò posteriores sunt tempore hujus Decreti, & facti de quo in eo agitur. Ingenuè ergo confitendum est necdum eam dispensationem reservatam fuisse tunc Pontifici: & ne hìc quidem, etsi invitaret occasio, hanc illum sibi reservare. Mirabilior multò res esset, si filius is fuisset spurius. Sed circumstantiæ tam conspicuæ utique meminisset Pontifex author decreti. Cæterùm jam nemini dubium est, quin à Tridentino Concilio Capitis hujus *Veniens* abrogata sit dispositio: cùm tot ibi quæsitæ sancitæque sint cautiones, ne patri unquam in eadem Beneficia filius succedat. It. pag. 31 319.

De Neophytis & Laicis, eorumque irregularitate, media & postrema ætate Ecclesiæ.

CAPUT LXXXV. *P. 2. l. 2. c. 24.*

Neophytorum & Laicorum irregularitas sæculo VI. VII. & VIII.

I. Quàm finitimæ sibi sint irregularitates Neophytorum, Laicorum & Illiteratorum.

II. Æstuat Gregorii Magni zelus in Neophytorum Ordinationes.

III. IV. Maximè in Gallia. Quique pugnet rationibus.

V. Concentus hodiernorum Neophytorum, cum illis quos exagitat Paulus.

VI. Hujus Regulæ dispensationes legitimæ.

VII. VIII. Quæ interstitia alia aliàs observata sint, nunc mitescente jure, nunc recrudescente.

IX. Mira Concilii Epaonensis austeritas.

X. Dispensationes à Conciliis concessæ, ubi necessariæ visæ sunt.

XI. Decreta Hormisdæ Papæ.

XII. Justiniani in hanc rem leges.

XIII. Præstantissimi Episcopi, è laicis delecti.

I. NOn supersunt jam nobis, nisi Neophyti, Laici & Illiterati ex illis irregularium classibus apud Concilium Toletanum IV. *Neophyti*, *Laici*, *Inscii litterarum*. Est sanè inter hos magna cognatio, & sejungi vix possunt Laici à Neophytis: quibus utrisque viam ad sacros Ordines una maximè intercludit imperitia sacræ disciplinæ. A Laicis & Neophytis exordiemur, ut per otium postea liceat immorari expendendæ doctrinæ & eruditioni, qua Clericos & Beneficiarios, ceu necessario instrumento, communiri necesse erat. In prima ætate Ecclesiæ perlustranda Neophytos Hæreticis permiscuimus, quòd iis reapse persæpè à Conciliis & Patribus permixti fuerint, quando nimirum errori suo non veniam, sed patrocinium quærebant, quasi in leges Ecclesiæ nihil commisissent. Cùm ergo prima Ecclesiæ ætas & ejus in Neophytos disciplina profligata jam sit, ad mediam & ad postremam ætatem jam delabemur.

II. Abdicationem & anathema intentat Gregorius Magnus Episcopis, Laicis, Clericisque, qui Laicum Episcopali sedi intrudere machinabuntur, quamvis sanctitatis laude & suis in Ecclesiam obsequiis inclytum. Pœnæ enormitas flagitii gravitatem prodit: *Provisuri ante omnia ne cuislibet vitæ vel meriti laicam personam præsumatis eligere, &c. Ab officio & à communione alienos faciendos proculdubio noveritis omnes, quos ex vobis de laica persona aspirasse constiterit.* L. 2. Ep. 19. 27. c. 3. Epi 9.

III. Nihil in præteritis reliquit Gregorius, ut eum abusum extirparet ex Ecclesia Gallicana, in qua altiores egerat radices. Excitavit per Epistolas Arelatensem Archiepiscopum, cui vices suas in Galliis legaverat, ut Regem interpellaret, animaretque ad ejus corruptelæ expurgationem: *Nobis res est valdè detestabilis nunciata, quod quidam ex laico habitu per appetitum gloriæ temporalis defunctis Episcopis tonsurantur, & fiunt subito Sacerdotes, &c. Qua de re necesse est ut fraternitas vestra præcell. fil. nost. Regem Childebertum admonere studeat, ut hujus peccati maculam à regno suo funditus expellat.* L. 4. Ep. 50. Et idem rursum Gregorius præclarissimè: *Qui miles nunquam extitit, Dux Religiosorum fieri non pertimescit? Quam iste prædicationem habiturus est, qui fortasse numquam audivit alienam? Aut quando aliena mala corriget, qui necdum sua flevit?* Denique Neophyti, quos lancinabat Paulus, ex Laicis illi quidem erant: at in quos stomachabatur Gregorius, erant ii certè ex recentioribus Clericis. Olim enim Neophyti dicebantur, qui nuper ad fidem Christi accesserant: at postea dicti sunt eo nomine, qui ad pietatem & ad Clerum è grege fidelium non ita pridem se aggregaverunt. *Et cùm ad sacros Ordines Paulus Apostolus Neophytum venire prohibeat, sciendum nobis est, quia sicut Neophytus tunc vocabatur, qui adhuc noviter erat eruditione plantatus in fide; ita nunc Neophytis deputamus, qui adhuc novus est in sancta conversatione.*

IV. Scripsit idem ipse invictæ constantiæ Pontifex ad Regem Childebertum, & ad Reginam Brunechildam, ut eos commonefaceret, ponenda antè esse militiæ etiam cælestis tyrocinia, quàm dux & præfectus quisquam creetur: ediscendam antè, quàm docendam Ecclesiæ disciplinam: si essent ex Laicis, quos jure augurarentur moderando Ecclesiæ clavo idoneos fore, antè probandos tamen illos esse, & imbuendos iis disciplinis virtutibusque, quarum Magisterium postea profiteri possent. L. 4. Ep. 53. L. 7. Ep. 5.

Si cujus ergo vita talis constiterit, ut ad hunc dignus sit Ordinem promoveri, prius Ministerio debet Ecclesiæ deservire, quatenus longo exercitationis usu videat quod imitetur, & discat quod doceat : ne fortè onus regiminis conversionis novitas non ferat, & ruinæ occasio de provectus immaturitate consurgat.

V. Indefessa denique sollicitudine scriptitavit L. 7. Ep. 111. ad Episcopos Galliæ Gregorius, si Paulus sacris Ordinibus interdixisset Neophytos, hoc est, nuper fidei adgregatos laicos; eodem jure, eademque necessitate compulsam postea fuisse Ecclesiam, ut à sacris Ordinibus summoveret eos, qui nuper ex laicis ad Clerum accessissent. Quòd perversum esset inde auspicari cursum, ubi terminandus est: & ad summas dignitates non per gradus iter moliri, sed involare. *Neophytum Paulus ad Ordines vetat sacros accedere. Sicut autem tunc Neophytus dicebatur, qui initio in sanctæ fidei erat conversatione plantatus; sic modo Neophytus habendus, qui repente in Religionis habitu plantatus ad ambiendos honores sacros irrepserit. Ordinatè ergo ad Ordines ascendendum est. Nam casum appetit qui ad summa loci fastigia, postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum.*

VI. Sicubi tamen justa immineret necessitas, contrahebat Gregorius sacrorum Ordinum stata intervalla. Cùm jam diu Episcopo vacaret quædam in Samnitibus Civitas, ad Firmanum scripsit Pontifex Episcopum, ut virum probum, qui proponebatur, excuteret sedulò, & si idoneum judicaret, invitaret eum ad Monasticam professionem, vel Subdiaconatu initiaret, & aliquanto pòst tempore L. 9. Ep. 13. pastorali eum sarcina ornaret. *Tunc hortandus est ut vel Monachus, vel à vobis Subdiaconus fiat; & post aliquantulum temporis, si Deo placuerit, ipse ad Pastoralem curam debeat promoveri.* Ex minoribus Ordinibus unum hìc Gregorius præscribit Subdiaconatum, cui tamen ipsi Monasticam præferebat professionem, Baron. an. 614. n. 1. ut qui Episcopatui gerendo idoneus visus erat, quamproperè tantæ dignitati pararetur. Observatum est à Baronio Adeodatum Papam ex Subdiaconis primum fuisse electum.

L. 1. c. 25. VII. Scriptor ipse vitæ Gregorii Diaconatu eum initiatum fuisse meminit, de minoribus Ordinibus altum illi silentium. Fulgentium ab Episcopo suo Cap. 15. narrat Ferrandus Presbyterum ordinatum fuisse, ut mox Abbatem crearet: *Repente eum Sacerdos consecrat Presbyterum, ut Abbatis & Presbyteri decoratus officio, &c.* Hæc ille in vita Fulgentii. Sed supponenda hìc est Diaconatus prior collatio. Id à simili argues ex Cæsario Arelatensi postea Archiepiscopo, quem tum adhuc juvenem Eonius Arelatensis Archiepiscopus Lerinensi subduxit Monasterio, statimque Diaconum, mox Presbyterum ordinavit. Ita authores ejus vitæ: *Illico primùm Diaconus, deinde Presbyter ordinatur.* L. 1. c. 4. Cæsarius certè cùm à puero attonsus fuisset ab Episcopo suo, non temerè jam tum existimatur Lectoris officio donatus. Eutychius ille, in ore & admiratione quondam omnium, cùm assensus tandem expugnatus ei esset, ut Episcopatum gereret, attonsus primùm fuit & creatus Lector, deindè Diaconus, tum Presbyter, ubi annum Vita Euty. c. 10. 11. 12. apud Surdi c. 6. Apr. ætatis trigesimum nactus est. Eo quidem tum Episcopatu frustratus est, sed Constantinopolitanæ sedis tandem aliquando fastigium est adeptus. His exemplis liquet Monasticum persæpè institutum minorum Ordinum vicem obtinuisse.

VIII. Profertur à Gregorio Turonensi ejusmodi Neophytorum Ordinationis exemplum, quæ tam frequens & tam justa Gregorio fuit causa succensendi. Singuli tamen Ordines conferebantur suo quisque loco, sed brevissimo tempore. Cùm Badegisilum Majorem Palatii Rex ad Cenomanensem delegisset Episcopatum, quadraginta dierum spatio omnibus Ordinibus inauguratus est, & tantula temporis mora ex laico in Episcopum emersit. *Qui tonsuratus, gradus quos Clerici sortiuntur ascendens; post quadraginta dies, migrante Sacerdote successit.* Sed idem ipse alibi Scriptor palam facit, quàm longa emetienda essent interstitia Ordinum, ut invidiam & probrum Neophyti quis declinaret. Vide enim ut Presbyterum inducat, sua ad Episcopatum impetrandum consilia, sua jura venditantem. *Nec me patitur Deus hac Ordinatione privari, cui tantum famulatum exhibui. Nam & ipsos Clericatus gradus canonica sum semper institutione sortitus. Lector decem annis fui. Subdiaconatus officium quinque annis ministravi, Diaconatui verò quindecim annis mancipatus fui, Presbyterii autem honore viginti annis jam potior.* Non satis liquet, utri horum adjungendus sit Eligius Noviomensis Episcopus, qui cùm laicus adhuc esset, electus est Episcopus Veromanduorum, Tornacensium, Novioduni Flandriæ, Gandavi, Curtraci, ut idololatriæ reliquias his regionibus pertinaciùs adhuc inhærentes persequeretur & elideret. Non acquievit tamen ille ordinari, nisi initio à minoribus Ordinibus ducto. *Ne in ullo* L. 2. vitæ ejus c. 1. *Catholicæ regulæ deviare videretur, non se permisit prius Sacerdotem consecrari, nisi sub normula Clericatus aliqua temporis curricula exigeret.* Simile veri est datum id fuisse, & ingentibus electi Præsulis virtutibus, & urgenti Ecclesiæ necessitati, ut intervalla illa Ordinum arctarentur. In Braccharensi Concilio unus non amplius annus desideratus est, ut ex laico quis in Episcopum effingeretur. *Item placuit, ut ex laico ad gradum Sacerdotii nemo* Can. 20. *veniat, nisi prius anno integro in officio Lectorum vel Diaconatus disciplinam Ecclesiasticam discat, & sic per singulos gradus eruditus, ad Sacerdotium veniat. Nam satis reprehensibile est, ut qui nondum didicit, jam docere præsumat.*

IX. Concilio Epaonensi placuit, ut ne Clericatus quidem cuiquam conferretur, nisi præmissa Re- Can. 17. ligione. *Ne laicus nisi religione præmissa Clericus ordinetur.* Ei Canoni præfigitur hic Titulus, ex quo possit elucidari: *Laici nisi præmissa conversione non ordinentur.* Quòd nimirum ad Clerum non admitterentur laici, nisi sæculum abdicassent, & perspicuæ suæ ad Deum conversionis, vitæ religiosæ specimen edidissent. Unius anni spatium desideratse videtur Concilium Aurelianense III. ut laicus conversionis suæ documenta det, & tum Clero Ordinibusque minoribus adscribatur. *De Clericorum præmittenda* Can. 6. *conversione, id omnimodis observandum, ne ullus ex laicis ante annualem conversionem ordinetur.*

X. Sed legibus tam sanctis morigerari, etsi semper fuit voluntas, non semper facultas adfuit. Tam arcta enim nonnumquam incubuit necessitas, ut unius quandoque anni intervallo, fingendus, expoliendus, efformandusque fuerit ex laico Cleri- Can. 6. cus, Presbyter, adeoque & Episcopus. Professi sunt Arelatensis IV. Concilii Patres Canonicis regulis longum & operosum sanciri tyrocinium, sed rem contrahi, & accelerari quandoque ejusmodi necessitate inexorabili, quæ dispensationem non posceret, sed extorqueret. *Et licèt de laicis prolixiora tempora antiqui Patres ordinaverint observanda, tamen quia crescente Ecclesiarum numero necesse est nobis plures Clericos ordinare: hoc inter nos sine præjudicio dumtaxat Canonum convenit antiquorum, ut nullus Metropolitanorum cuicumque laico dignitatem Episcopatus tribuat; sed nec reliqui Pontifices Presbyterii vel Diaconatus honorem conferre præsumant, nisi anno integro fuerit ab eis præmissa conversio.* Can. 1. Hæc delinimenta necessitas excusabat aliquanto tempore, intaminata semper vigente Canonum priscorum necessitate, ut redintegranda semper esset prior observantia, ubi illa necessitatis vis remisisset. *Sine præjudicio Canonum antiquorum.*

In Concilio Aurelianensi V. eidem subscriptum est dispensationi, annui ut interstitio tyrocinij etiam ad Episcopatum proveherentur; interim autem pios doctosque juxtà viros adhiberent, qui eos necessaria instruerent pro angustiis temporum, & pietatis

tis & eruditionis & virtutum ſupellectile. *Nullus ex Laicis abſque anni converſione præmiſſa Epiſcopus ordinetur; ita ut intra anni ipſius ſpatium à doctis & probatis viris, diſciplinis & regulis ſpiritalibus plenius inſtruatur.* Hunc, ut ſuſpicor, ſaltem probationis annum extundere nitebatur Gregorius Turonenſis ab eo qui Epiſcopatus Nannetenſis prurigine tenebatur, ut remiſſis ſaltem & laxioribus Canonibus morem gereret. *Habemus ſcriptum in Canonibus, fili, non poſſe quemquam ad Epiſcopatum accedere, niſi priùs Eccleſiaſticos gradus regulariter* 6. c. 15. *ſortiatur. Tu ergo pete, ut qui te elegit, debeat tonſurare; cumque Presbyterij honorem acceperis, ad Eccleſiam aſſiduus eſto, & cùm eum Deus migrare voluerit, tunc facilè Epiſcopalem gradum aſcendes.* Epiſcopi is erat Nannetenſis nepos, quem ſibi ille ſucceſſorem dari percupiebat.

XI. Sermoni noſtro de Occidentali in hac parte diſciplina finem faciet Hormiſda Pontifex, cujus verba exſcripſiſſe videri poſſet Gregorius Magnus, à quo exordium duximus. *Diſcere prius quiſque debet* 1 ſſt. 25. *antequam doceat. Emendatiorem eſſe convenit populo, quem decet orare pro populo.* Addit porro antiquæ Legis Sacerdotes ex ſolis Levitis ſelectos fuiſſe, & jam inde à teneris unguiculis in templo imbui ſolitos Sacerdotalium functionum rudimentis; quod illis erat naſci, hoc nobis eſt imbui & informari. *Nunc eſt doctrina progenere. Quod illis fuit naſci, hoc nobis imbui. Illos Tabernaculo dabat natura, nos Altaribus parturit diſciplina.*

XII. Ad Eccleſiam jam Græcam properemus, ubi non injuria Juſtinianus deridiculos habet extemporaneos illos Epiſcopos ex laicis pene heſternis. *Neque ex idiota, & ex iis qui vocantur laici,* 1 v. 6. c. 1. *exiſtens, ita mox ad Epiſcopatum aſcendat, nec imaginariam ſuſcipiat ordinationem, tanquam modo quidem idiota, mox autem Clericus, deinde parvum aliquod tempus preteriens, Epiſcopus appareat.* Præclarè quidem ille hæc præfatur, ſed nihilo tamen minus eò res tandem revolvitur, ut ſemeſtre tantùm ſpatium ab eo depoſcatur, ad ſecedendum in Monaſterium, vel in Clericatum, cùm nuſquam tantùm de vigore ſuo remiſiſſent Canones. *Prius* 1 Novell. 123. c. 1. *autem vel Monachicam vitam profeſſus, aut in Clero conſtitutus, non minus menſibus ſex.* In alia ille Novella tres tantùm menſes deſideraverat. Verùm in hac quidem parte deſcivit prorſus Juſtinianus ab officio Cuſtodis & Conſervatoris Canonum. Tam breve temporis ſpatium non reſpondet alteri ejuſdem Conſtitutioni, ubi depromit verba quædam magnificentiſſima Gregorij Nazianzeni, adversùs eos Epiſcopos, qui nihil penſi habent, ut ſe ipſos antè quàm alios abluant; comparent priùs ſapientiam, & tum impertiant: divino ſe ſanctimoniæ conſortio quodam conſecrent, & tum deificandis aliis ſtudeant: poſſe enim teſtaceum vas uno die fingi, at non vas electionis, Apoſtolicumque Epiſcopum, cujus miniſterium angelici, divini, Chriſti ipſius Miniſterij & Pontificatus portio quædam delibata eſt. *Mundari oportet primum, ac deinde* Orat. 25. *mundare; ſapere, ac deinde ſapientiam docere; lucem fieri, & poſtea illuminare; propinquare Deo, tum alios adducere, &c. Qui inſtar figuli uno ipſo die fictilia ſua tornantis, ita repente fingat veri cultus Antiſtitem, cum Angelis ſtantem, & cum Archangelis laudes canentem, & Chriſto conſacrificantem?* Quis enim æquo & ſedato animo ferre poſſit Paſtores eos, qui impuris manibus mundare alios adgrediuntur? Heri ſacrilegos, hodie Pontifices? heri prophanos, hodie Presbyteros? inveteratæ malitiæ, virtutum vixdum tyrones: quos denique nemo non videt aura favoris, non Spiritu ſancto afflante ad ſacras infulas anhelare. *Simul diſcipuli & Præceptores oſtenduntur, & priuſquam purgati ſint, purgant: heri ſacrilegi, hodie Sacerdotes: heri extra ſacra, hodie Præſules myſteriorum: veteratores malitia, novitii pietate: qui ſunt opus atque fabrica humanæ gratiæ, non Spiritus ſancti.* Hæc Nazianzenus, hæc ex eo Juſtinianus, hæc divinis, hæc canonicis inſtitutis conſentanea: & quæ alias mollius remiſſiùſque dicuntur, aut fiunt, danda neceſſitati inexorabili venia eſt: aliàs inexorabilis vigilat Numinis cenſura & incorrupta lex.

XIII. Hinc porro illud concluditur, Præſidum conniventia & ſupinitate multa quidem peccata eſſe, ſed Chriſti providentia excitatos ſemper aliquos fuiſſe Præſules præſtantiſſimos, ex ipſis etiam Laicis, qui primævum ſplendorem Eccleſiæ reſtituerent. Ejuſmodi fuit Patriarcha Alexandrinus Joannes cognomento Eleemoſynarius, ex Laicorum fæce ad ſummum non dignitatis tantùm, ſed & ſanctimoniæ faſtigium provectus, ut author eſt in ejus vita Neapolitanus Inſulæ Cypri Epiſcopus. *Hoc erat admirabilius ſanctiſſimi hujus Patriarchæ, quoniam nec Monachicam vitam ducens, neque in Clero moratus in Eccleſia: ſed & fœmina legitimè dudum conjunctus, ita tenuit vigorem Eccleſiæ, ab ipſo initio quo Patriarcha conſecratus eſt; & in talem ſublimitatem exaltatus eſt, ut multos Eremitarum, & in arcta vita degentium ſuperaret.* Hæc ſunt omnipotentis Chriſti gratiæ portenta. Cap. 43. Baron. ann. 525. 526.

Nec minùs ſtupendum gratiæ ſpecimen in Ephremo Antiocheno Patriarcha effulſit, ejuſque ſummæ legis, quæ legibus omnibus etiam ſacris dominatur. Ex Comite Orientis Apoſtolicæ ejus Sedis ſolio invectus eſt, remunerante Deo effuſiſſimam vim largitionum, & indefeſſæ charitatis, cujus ex fonte inexhauſto manabant hæ largitates, ad reſarciendas labes Antiochenæ civitatis terræ motu obtritæ & conquaſſatæ. *Sedes Apoſtolica veluti merces & præmium tanta ei erga civitatem providentia donata fuit.* Hæc ex Evagrio.

CAPUT LXXXVI. P. 3. l. 2. c. 17.

Irregularitas Clinicorum, Neophytorum, Extraneorum, ſæculo VIII. IX. & X.

I. Recens baptizati irregulares ſunt ad Ordines ſuperiores.

II. Multi erant tum Clinici, propter gentes recens converſas.

III. Irregularitas Neophytorum juri naturali inſita.

IV. Juris naturalis & innatæ legis non rari veluti radii quidam ſunt Canones.

V. Exemplum Neophyti Photii quàm fuerit Orientali Eccleſiæ exitiale.

VI. Providentiſſimè in octava configuntur, qui eo ſimulationis conſilio interſtitia Ordinum obſervabant, ſpe una lactati, pertingendi ad Eccleſiaſticos honores.

VII. Ut Photius fuerit reſtitutus.

VIII. Remiſſio & ignavia Græcorum, qui unius hebdomadæ interſtitio contenti ſunt, ut ab uno Ordine ad alterum gradus fiat.

IX. Auſterius cum Photio actum eſt, quòd non Neophytus tantum, ſed & intruſus eſſet.

X. Eccleſiæ Latinæ vigor in Neophytos.

XI. Eccleſiæ Gallicanæ conſtantia in ſervandis Ordinum interſtitiis.

XII. In ea Epiſcopis ſubrogabantur excellentiſſimi quique ex Presbyteris.

XIII. Ante Epiſcopatum Presbyteratus nunquam omittebatur.

XIV. Reſpondetur objectioni cuidam.

XV. Quàm neceſſe ſit ex gremio ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopum deligi.

XVI. Callidum commentum in re hujuſmodi in cauſa Hincmari.

XVII. Confirmatur eadem regula.

XVIII. Non ævo ſenior, ſed dignior ex Presbyteris eligendus.

XIX. Regula quælibet Monaſtica Canones ſequitur & imitatur.

I. EX quo tempore inoleverat serpleratque in omnes Ecclesias ea consuetudo, ut recentes ab utero infantes tingerentur: quis non speraſſet illam oblivioni datum iri irregularitatem, quæ Clinicorum dicitur, hoc est eorum, qui extremo morbo conflictati, intermorientibus penè vocibus baptismum depoſcunt, & accipiunt? Expoſtulabat tamen Concilium VI. Parisiense anni 829. quòd perſæpè Canonicæ leges infringerentur, collatis Ordinibus ei qui tinctus esset inter ipsa periculosæ ægritudinis discrimina. *Sicut in plerisque, ita & in eo*
Can. 8. *authoritas à nonnullis sæpè violatur canonica, quando scilicet hi qui in ægritudine, baptismatis suscipiunt sacramentum, ad gradus Ecclesiasticos contra fas provehuntur. Is usus, quia authoritati canonicæ resultat, oportet corrigatur, quoniam hujuscemodi baptizatos, quos vulgaris sermo grabatarios vocat, canonica authoritas à gradibus Ecclesiasticis patenter repellit.*

Eodem mox numero eos habet Concilium, eodemque implicat vinculo, qui nec primò ad baptismum, nec postea ad Ordinem sacrum suscipiendum stimulantur, nisi morbo quodam longè deteriori, quàm sint omnes corporeæ pestes, terrena & inconsideratissima cupiditate. *Multò magis illi arcendi sunt à gradibus Ecclesiasticis, qui aut per cupiditatem aut per temeritatem, contempta canonica authoritate baptizantur, & postea similiter ad gradus Ecclesiasticos provehuntur.*

II. Cùm verò Caroli Magni Imperii propagatio complures complexa Nationes barbaras, ad fidem illas paulatim pellexisset; cùmque horum Neophytorum nonnulli Episcopales & ipsi honores degus-
Du Chesne To. 2. pag. 281. tarent interdum, authore Thegano: *Cum his qui ex barbaris Nationibus ad hoc fastigium perducti sunt:* facilè contingebat, ut eorum aliqui tingi se baptismo non cuperent, non flagitarent, nisi improba spe grassandi ad Episcopales sedes. Contingebat & illud forsan non rarò, ut rudes Catechumeni pigritarentur quandoque, nec ad cælestem properarent regenerationem, nisi corporeæ ægritudinis flagello mortisque metu urgerentur.

III. Proxima huic est irregularitas Neophytorum. Sive Neophytos autem dicamus recentes à sacro baptismi fonte, sive nuperos Cleri tyrones, præposterum est, & justitiæ Canonicisque regulis inimicum, eos ad Ordines sacros & ad primarias protrudi dignitates, iisque anteponi, quibus diuturna ministerii sacri suffragia, virtutum documenta jus veluti quoddam pepererunt, viamque straverunt ad eas dignitates, quibus una virtus, sapientia & rerum sacrarum experientia remuneranda est. Jure ergo meritissimo scripserat Nicolaus Papa I. ad Photium Constantinopolitanæ Cathedræ incubatorem: etsi Canones, etsi Concilia, etsi Scripturæ, etsi Decreta Pontificum Neophytos à sacris Ordinibus & à summis Ecclesiæ Dignitatibus non deterruissent: in ipso pectoris sui penu potuisse eum perspicere eam legem, naturæ ipsius manu exaratam, cùm ea palam & exertissimè vociferetur, quod sibi quis detrimenti afferri nolit, ipse ne cuiquam afferat. Quis enim æquo animo ferat præripi sibi à novo hospite diutini obsequii sui præmia, & præcerpi sibi à violento & extrinsecùs irruente usurpatore laborum suorum fructus? *Hanc legem sibi datam, si volumen cordis tui conscientia scrutata fuerit,*
Epist. 11. *proculdubio non negabit. Ibi quippe scriptum reperies, lege naturæ dicente, A nemine velle lædi, à nemine velle tua prorsus auferri. Quapropter aptè præcipitur: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Quid enim decreta Sedis Apostolicæ dicunt, nisi quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris; quando præcipiunt ne subitò factus Clericus Clericis dominetur, qui per singula stipendia militaverunt, & omnem in Dominicis Castris ætatem egerunt. Quando præcipiunt, ne quilibet saltu præpropero in alienum honorem ambiat immoderata cupiditate transcendere, vel pro suo libitu jura studeas aliena pervadere.*

IV. Quæ Nicolai Papæ doctrina altissimè sanè infigenda animis est, ut persuasissimum sit omnibus, Canonicas leges non in arbitrariis haberi debere constitutionibus; sed hos esse rivulos veluti quosdam sempiternæ & incommutabilis illius legis, quæ justitia, quæ charitas, quæ Deus ipse est; ex qua & leges omnes promanant humanæ & temporariæ, pro rerum, locorum, temporumque opportunitate & necessitate temperandæ. Unde rursus idem Pontifex: *Igitur cum ea quæ Sedis Apostolicæ Præsules instituerunt, in litteris sacris invenias, imò verò in temetipso jugi perseverantia relegas, noli, quia decreta ipsorum non susceperis amplius asservare; cùm ipsi nihil, nisi quod naturalis, quod Mosaica, nec non & gratiæ lex jussit, instituant.*

V. Photius porro à Foro & à Palatio ad Clericatum & ad Patriarchalem sedem simul irruperat, ut idem Pontifex author est. *Ex foro, ac sæculari* Epist. 1. *militia & habitu, atque à Palatinis ædibus eductum, ac subito tonsuratum, Ecclesiæ contra Canones præfecerunt.* Eam ille sacrilegam usurpationem prætexebat speciosis exemplis Ambrosii, Nectarii & Tarasii. At respondet Pontifex nullo eum consimilium virtutum præsidio niti, nec ullam jam posse prætendi necessitatem tam licen-
Epist. 6. tioso Canonum contemptui. *Quod per necessitatem fieri eventus comprobatur, non in authoritate tenendum est.*

Exitiali hoc autem Photii exemplo ingentem in Ecclesias alias etiam Patriarchales labem sacræ disciplinæ invectam fuisse, idoneus testis & author est Anastasius Bibliothecarius. Ea quippe Laicorum licentia usque adeo incessit convaluitque in Ecclesias Alexandrinam & Antiochenam, ut vix aut ne vix quidem extirpari potuerit. *Penes A-* Præfatio Synod. VIII. *lexandriam & Antiochiam in tantum radix pestis hujus excrevit, ut à tempore promotionis Photii hactenus evelli non possit.* Quin & Hierosolymis, quod jam inde à temporibus Jacobi Apostoli, qui eam dedicaverat sedem, nondum contigerat, laicus homo Apostolicam illam profanavit sedem. *Mox Hierosolymis quidam laicus extemplò Clericus factus, est ordinatus Antistes, quod nunquam factum est, etiam ab ipso Jacobo.* Istæ sanè disciplinæ Ecclesiast. calamitates Synod. VIII. Oecum. impulere, ut austeriùs in Photium ageret, eumque decerneret non esse, non fuisse unquam Episcopum; si quos vel creasset Episcopos, vel Ab-
Can. 4. bates, eos ab eo qui Episcopus non esset, nihil accipere potuisse: ideoque quas illi Ecclesias dedicasent, dedicandas rursus esse. Itaque tanti visa est hæc Neophytorum irregularitas Oecumenico huic Concilio, ut etiam Ordinationes efficeret vel irritas, vel inutiles.

VI. Cùm vero plures laici natalium splendore spectabiles Constantinopoli inescati fuerint, ut fucatis se & personatis induerent virtutibus, quo ad eandem aliquando Patriarchalem sedem eluctarentur, ut ab eodem Anastasio observatum est: ideo & in eadem Generali Synodo decretum aliud instantia Pontificiorum Legatorum promulgatum est, quo arcerentur Patriarchali sede Senatores, aliique laici, qui eo illecti lenocinio, vel Clericalem amplexi fuerant, vel Monasticam professionem, tamquam omnes Ordinum gradus pervasissent. *Decernimus* Can. 5. *neminem de Senatoria dignitate, vel mundana conversatione nuper tonsum, super intentione, vel expectatione Pontificatus, vel Patriarchatus honoris, Clericum aut Monachum factum, ad hujusmodi scandere gradum: licet singulos Ordines divini Sacerdotii plurimum temporis feciſſe probetur.* Consultissimè enim censuit Synodus, quantumvis vel Clericalibus, vel Monasticis sese institutis inserrent homines ambitionis œstro perciti, & servatis legitimis interstitiis Ordinum omnium functiones non perfunctoriè, sed sedulò exercerent: non posse tamen eos extricare se à vinculo

culo Neophytorum irregularitatis, cùm jam inde ab exordio, in laica adhuc veſte ſummas Eccleſiæ dignitates concupiiſſent, eaſque jam tum ſpe devoraſſent, adeoque in ſacra deinceps profeſſione non alios quàm ſæculares & profanos animos geſſiſſent. *Neque enim propter religionem, vel amorem Dei aut propter expectationem tranſeundi viam virtutum, ſed ob amorem gloriæ ac Principatus, tonſus hujuſmodi reperitur.*

VII. Et poſt incredibiles quidem calamitatum viciſſitudines Photius idem ipſe per Joannem VIII. Papam priſtinæ Conſtantinopolitanæ ſedi reſtitutus fuit. At conteſtatus eſt Pontifex, ut famæ ſaltem
Ep. 199. ſuæ conſuleret, enixiſſimis id à ſe donatum fuiſſe precibus aliorum omnium Patriarcharum, Metropolitanorum, & Epiſcoporum Orientis, qui eam diſpenſationem ſibi extorſiſſent; adhibitam verò eam eſſe à ſe neceſſariam in poſterum cautionem, ut Patriarchæ poſthac non ex Senatoribus, non ex Aulæ Proceribus accerſerentur, ſed ex Presbyteris Diaconiſque Cardinalibus ejuſdem Eccleſiæ. *Decernimus, ut poſt hujus Patriarchæ obitum nullus de laicis vel curialibus in Patriarchatus eligatur & conſecretur honore, niſi de Cardinalibus Presbyteris, & Diaconibus Conſtantinopolitanæ ſedis, ſecundum ſacros Canones.*

VIII. In Concilio etiam illo, quod à Græcis Primum & Secundum vocitatum eſt, prohibiti ſunt rurſus vehementiſſimè Clerici, Monachique, ne uno unquam temporis puncto, & impetu rapiantur ad Epiſcopatum, ſed longis anteà ſingulorum Ordinum rudimentis imbuantur. Quanquam enim præfeſtinatio auſpicatò ceſſiſſet in paucis quibuſdam præmaturæ pietatis & experientiæ hominibus, ea in miraculis, non in exemplis collocari deberet,
Gl. 17. ut admirationi eſſent, non imitationi. *Decernimus ut nullus deinceps laicus, vel Monachus repentè ad Epiſcopalem altitudinem eveheretur, ſed in Eccleſiaſticis gradibus primùm examinatus.* Sed cùm eo Concilio non definiantur ſingulorum intervalla Ordinum, viſum eſſe nonnullis, ait Balſamon, hebdomadis unius ut mora interponeretur poſt cujuſque ſuſceptionem Ordinis: eos verò patrocinio uſos Gregorii Nazianzeni, ajentis intra ſeptem dies ſuam Presbyteris perfectionem obtin-
N. in Nic. gere: τελεῖσθαι δὲ ἑπτὰ ἡμερῶν τὴν ἱερέα. Additur verò à Balſamone, Sardicenſes Patres juſta quædam intervalla ſingulis Ordinibus interjeciſſe; edici in
Novel. 137. Juſtiniani Novella quadam, ut Apparitores & Adminiſtratores publici quindecim annos in Monaſteriis antè agant, quàm Ordinibus initiari poſ-
Novel. 122. ſint; in alia Novella, laicus qui nec Apparitor ſit, nec Curialis, tres in Clericatu antè menſes agat, quàm ad Epiſcopatum propellatur. Sed his præſtructis priori Balſamon ſententiæ propenſiùs favere non diſſimulat, quæ ſeptem non amplius dierum intervallum deſiderat: quin & eam ſignificat uſitatiſſimam fuiſſe conſuetudinem, quæ pro lege non ſcripta habenda ſit. *Dico neceſſariò per ſeptem dies uniuſcujuſque gradus fieri ordinationem, & eo magis, quod etiam non ſcripta Eccleſiaſticæ conſuetudo, hoc ſuſcepto, ſic graduum Ordinationes facit.* Hæc ex Latina verſione, quòd Græcus ibi textus deficiat.

Non poteſt autem ea Balſamonis Commentatio eò detorqueri, ut ſeptem diebus Ordines ſeptem, ſinguli ſingulis ſuſcipiantur, 1. Vel ipſe enim Photius Ordines ſingulos aliis aliiſque diebus ſuſcepit, ut refert Nicetas in vita Ignatii Patriarchæ. 2. Et ne ſeptem quidem dies numerari poſſunt. Narrat enim Nicetas ſex diebus continuatis creatum eſſe Photium, Monachum, Lectorem, Subdiaconum, Diaconum, Presbyterum Epiſcopumque. 3. Diſertè Balſamon ait ſeptem dies cuique Ordini tribuendos. *Debemus obſervare, ſi non plura, ſed certè neceſſario id ipſum tempus in unoquoque gradu.* 4. Ea autem dierum definitio inde videtur hauſta fuiſſe, quòd non niſi die Dominico Ordines conferrentur. Denique jam nimia eſt illa indulgentia & remiſſio Canonum, ut Ordinum ſingulorum interſtitia unius Ibidem. tantùm ſint hebdomadæ: quod idem Balſamon inde fluxiſſe conjectat, quòd Novellæ Juſtiniani ad eam rem ſpectantes, in deſuetudinem abje- Supp. pag. 1127. rint ex eo, quòd in libros Baſilicorum non fuiſſent relatæ.

Porro quæ ſuprà perſtricta ſunt Nazianzeni verba, quibus etiam incumbit hæc recentior Græcorum diſciplina, non de Chriſtianæ, ſed de Moſaicæ Legis Pontifice interpretanda fuerant, cujus ſeptem dierum ſpatio Pontificatus inauguratio celebrabatur. Caſſum ergo & ruinoſum fuiſſet hoc eorum doctrinæ munimentum: ſed cùm ea increbuiſſet conſuetudo, ortumque duxiſſet ex antiquiori alia conſuetudine, diebus tantùm Dominicis Ordines conferendi; cupidè Græci illam Nazianzeni authoritatem aucupati ſunt, qua in alienum ſenſum detorta diſciplinæ ſuæ remiſſionem tuerentur. Non rara ſunt autem id genus exempla, ubi recentibus inſtitutionibus antiqua ſubſtruuntur authoritatem fundamenta, audaciùs quandoque, quàm ſinceriùs.

IX. Simillimum autem veri eſt ea maximè de cauſa tantoperè in Neophytum Photium æſtuaſſe, decretaire. & ſuccenſuiſſe Eccleſiæ Pontifices, quòd ſuperſtitis Patriarchæ Ignatii ſedem involaſſet. Sanctiſſimus vir Nicephorus præfeſtinè ſimiliter ex Imperii adminiſtro Patriarcha inſtitutus fuerat: & quanquam ejus provectioni adverſati ſint viri præſtan- Cedrenus. tiſſimi Plato & Theodorus Studitarum Monaſterii Abbates, ut quæ Canonibus repugnaret; Eccleſiam tamen non pœnituit diſpenſationis, qua perilluſtrem Fidei defenſorem profecuta eſt.

X. In Eccleſia autem Latina Synodus Romana anni 664. ſub Joanne XII. Papa exautoravit Leonem Antipapam, non tantùm ut Neophytum, ſed ut intruſum in eam Sedem, quæ vacua non eſſet. Multo ante tempore depoſitus quoque fuerat Antipapa Conſtantinus, anno nimirum 767. ut Neophytus & intruſus. Quæ ſub Stephano IV. coaluit Romana Synodus ad ejus abdicationem, conſtituit ut ne amplius eligeretur Papa, niſi ex Collegio Presbyterorum & Diaconorum Cardinalium: utque Ordinationes Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum à Conſtantino Antipapa celebratæ, irritæ haberentur, data copia eoſdem rurſus ordinandi, ſi rurſus canonicè eligerentur: ita ut nemo poſthac poſſet ſuſpicari, valida eſſe potuiſſe Sacramenta quæcumque alia à Conſtantino collata, præterquam Baptiſmi & Confirmationis. *Ita* Anaſt. Bibl. in *enim in eodem Concilio ſtatutum eſt, ut omnia, quæ* Steph. IV. *idem Conſtantinus in Eccleſiaſticis Sacramentis ac divino cultu egit, iterata fuiſſent, præter ſacrum baptiſma atque ſanctum chriſma.* Non advertebant tunc animos tam ſtudiosè, quàm ab Auguſtino olim factum fuerat, & quàm poſterioribus his ſæculis rurſum fieri cœpit; unam eſſe Ordinationis cum Baptiſmo & Confirmatione cauſam, ut omnino iterari non debeant, ubi forma ſolemni & verbis Eccleſiæ collata fuerint. Aderant autem & Galliarum Epiſcopi nonnulli huic Romanæ ſub Stephano IV. Synodo, ubi præceptum eſt præterea, ut ad ſuperiores Ordines non præcipiti curſu quiſquam, ſed gradibus pervenirent omnes. *Niſi per diſtinctos gradus aſcendens, Diaconus, aut Presbyter Cardinalis factus, ad ſacrum Pontificatus honorem poſſit promoveri.*

XI. Ab hac verò Græcorum remiſſione receſſerat mirum in modum Eccleſia Gallicana, ſi bona fide in ea tum obſervarentur, quæ in Capitulari ſuo præcipiebat in hanc rem Herardus Archiepiſcopus Turonenſis. *Qui ſe divinæ militiæ* Conc. Gal. T. 1. p. 115. *mancipari deſiderat, ſive inter Lectores, ſive in-* Cap. 98. *ter Exorciſtas, quinquennio teneatur, exinde Acolythus, vel Subdiaconus, quatuor annis ſtet, & ſic in benedictionem Diaconatus, ſi meretur, accedat.*

In quo Ordine quinque annis, ſi incuipatè ſe geſſerit, haberi debebit, & poſtea probatus Sacerdos efficietur.

XII. Sed ea imminebat maximè ſolicitudo, ne ad Epiſcopatum venirent, niſi ex Presbyteris florentiſſimi quique ſanctitate & peritia rerum ſacrarum. Id nos edocuit Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus, ubi ait a Chriſto in Regali Sacerdotio ſuo duos Ordines creatos diſtinctoſque fuiſſe, Epiſcoporum & Presbyterorum, ex quibus qui cæteris religione, pietate & rerum prudentia antiſtaret, is Epiſcopo hinc excedenti ſufficiendus ſemper eſſet, *Rex ſimul & Sacerdos Chriſtus duos in Sacerdotibus Ordines conſtituit, in ſummis videlicet Pontificibus, & in minoris Ordinis Sacerdotibus, qui nunc Presbyteratus funguntur officio, ea videlicet proviſione, ut dum quilibet Pontificum vita decederet, quicumque Sacerdotum optimus putaretur, & in Pontificatum ſuccederet.* Certiſſimè enim inſtituti ſunt à Chriſto, non Apoſtoli tantùm, quorum in dignitatem & ſedem ſuccedunt Epiſcopi: ſed etiam Diſcipuli, quorum vices Presbyteri gerunt. Atqui cùm execrandi Judæ vacua ſedes implenda fuit, ad Apoſtolatum gerendum, unus ex Diſcipulis ſubrogatus fuit, ut teſtatum fecit Lucas in Actis. *Ut decedentibus Epiſcopis, de his ſecundi & inferioris Ordinis Sacerdotibus, ſecundum Canones, ad ſummi Sacerdotii apicem provehantur, ſicut ſacra Scriptura Actuum Apoſtolorum patenter oſtendit.*

Hincmar. Tom. 1. pag. 102.

XIII. Sueſſionenſis illa Synodus, in qua diſceptata fuit cauſa Ebbonis Archiepiſcopi, eum qui Presbyter ordinatus fuiſſet, ſuſcepto ab Ebbone tantùm Diaconatu, exhautorari debere cenſuit, uti qui ad Presbyteratum non accepto Diaconatu properaſſet. *Judicatum eſt à Synodo, qui ſaltu ſine gradu Diaconi ad Sacerdotium proſilierit, in degradationem debitam reſilire debere.* Hinc verò dilucidum fit, quàm temerè Photius Latinæ obtrectaret Eccleſiæ, quaſi in ea Epiſcopi ex Diaconis non ſuſcepto Presbyteratu ordinarentur. *Quia Diaconus non ſuſcepto Presbyteratus officio apud nos Epiſcopus ordinatur.* Ita Nicolaus Papa calumnias eorum commemorat. Qui Presbyteratu ſuperſederi poſſe exiſtimaſſent, qui ne Diaconatu quidem? Ideo & Ratramnus Monachus in refellendis his Græcorum impoſturis, ait vel ex hac una evidentiſſimè conficta calumnia conſtare poſſe, quàm temerè & impudenter Græci ubique Latinis obloquerentur. *In cæteris ſibi demunt authoritatem fidei, quandoquidem in iſtis tam evidenter mentiuntur.* Inde verò forſan Græci anſam captabant convitiandi Latinis, quòd Canones noſtri ſanxiſſent, ut ex Presbyteris, vel Diaconis Epiſcopi deligerentur. Inde illi concludebant, tam immediatè Epiſcopatum à nobis conferri Diaconis, quam Presbyteris. Quod totum contra erat.

Flodoard. L. 3. c. 11.

Epiſt. 70.

Contra Græcorum oppoſita L. 4. c. 8.

XIV. Nec diſſimulabo Æneam Pariſienſem Epiſcopum, paulò molliùs has Græcorum criminationes confutantem, illud fateri, Romæ eos ex Diaconis ordinari Epiſcopos, qui Presbyteri nunquam ſint ordinati. *De hoc quod quæritur, quare apud Romam plerumque Diaconus quodam ſaltu, non percepta Presbyterali benedictione, in Epiſcopum ſubito conſecretur.* Hunc ille uſum approbare conatur, ex eo quòd Presbyteratus eminentiſſimè contineatur in Epiſcopatu, in quo totius eſt Sacerdotii plenitudo: vel ex eo quòd Romani Hieronymo aſſentiantur, Presbyteros ab Epiſcopis minùs ſecernenti. Sic ille eò excuſatiùs, quòd trepidè ſcribit, & penè ſuſpenſo calamo, re videlicet non ſatis comperta ſibi & explorata. Probabilius equidem duxerim Eccleſiæ Romanæ res rituſque Ratramno, quàm Æneæ exploratiores fuiſſe: unde & hujus verba titubant, ille aſſeverantiſſimè loquitur. Et ſanè Romana Synodus ſub Joanne XII. narrat, ut Antipapa Leo ordinatus primò fuiſſet Oſtiarius, tum Lector, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, & tandem Presbyter, antequam Pontifex inauguraretur. *Dico Epiſcopus in noſtro Patriarchio Leonem Curialem & Neophytum, jam Oſtiarium, Lectorem, Acolythum, Subdiaconum, Diaconum, utique ſubitò Presbyterum ordinavit; eumque ſine aliqua probatione in noſtra Apoſtolica ſede conſecrare non dubitavit.* Joannem XII. excepit Benedictus V. qui jam Diaconus erat, & cui citra controverſiam collatus eſt Presbyteratus ante Epiſcopatum, cùm ſedi rurſus Apoſtolicæ redintegratus Leo, utroque illum ſpoliaverit Ordine, ſolo Diaconatu poſthac gaviſurum. *Benedictum omni Pontificatus & Presbyteratus honore privamus, Diaconatus eum honorem habere permittimus.*

Ppicil to. 7. Sag. 114.

Ann. 86 Conc. G To. 3. p. 273.

Sentio hæc exempla Photianis & temporibus & criminationibus poſteriora eſſe. Sed à ſpecie veri alieniſſimum eſt, Photii calumniis id datum ut ſit, ut aliquid in Occidentalis, vel in Romanæ ſaltem Eccleſiæ moribus novaretur. Capitibus omnibus aliis calumnioſæ Photii cenſuræ nihil concuſſum, nihil mutatum in noſtra eſt diſciplina: quòd ne objectari quidem ab eo potuiſſet quidquam, niſi ut perſpicuè commentitium, aut per ſeſe indifferens, aut laudi potiùs quàm probro vertendum.

In vita quidem Stephani IV. Papæ legitur ordinatio Conſtantini Antipapæ, & de Presbyteratu ſuſcepto verbum fit nullum, quamquam non fileatur progreſſio ejus ad Clericatum, ad Subdiaconatum, ad Diaconatum, denique ad Epiſcopatum. Sed tanti res iſta quidem eſt, ut ſolo ſilentio perfici certè nihil poſſit. Adde quòd Antipapæ ordinationis ea eſſe poſſent vitia, quibus aliæ ſimiliter non claudicarent. Multa ibi præcipitantur, quæ aliàs expediuntur lentiùs.

XV. Conſtitutio illa canonica, quam ſuperiùs ſtrictim delibavimus, ut Epiſcopi aſciſcantur è ſuperiori cujuſque Eccleſiæ Clero, paulò operoſiùs hìc nobis excutienda nunc eſt. Poſtquam juſtiſſimis affecerat laudibus Nicolaus I. Papa Caroli Calvi Regis zelum & pietatem, qui numeris virtutum omnibus abſolutum Epiſcopatui Senonenſi præfeciſſet Paſtorem: diſſimulare tamen non potuit, quo dolore pungeretur, ex eo quòd Monachus, & non potiùs unus aliquis ex florentiſſimæ Eccleſiæ Collegio tractandis ejus gubernaculis admotus fuiſſet. Id ait Pontifex non multò minùs ſtupendum videri, quam ſi extraneo cuipiam committeretur regimen alicujus Monaſterii, & non ei potiùs qui inter ejus Monachos emineret. Iniquum eſſe ut hoſpes ſuperveniens fructus carpat laborum à proprio Eccleſiæ Clero duriſſimè exhauſtorum. Extra fidem eſſe, nullum in tam numeroſo & famoſo collegio idoneum fuiſſe regendo Eccleſiæ illius clavo. In eum ſcopulum frequenter impingi in Gallicana Eccleſia. Eoque operæ pretium fore, ut in poſterum Reges Pontificeſque in eam curam & tanti mali medicinam incumbant. Sunt hæc prorſus ad Eccleſiæ leges illuſtrandas componendoſque mores luculentiſſima. Quo æquius eſt ipſa Pontificis verba adſcribi: *Quamvis hæc nos valdè lætificent, multùm tamen contriſtant, quia idem venerabilis vir non de ipſa Eccleſia, ſed de quodam Monaſterio fuiſſe perhibetur. Denique cùm erga Monachos eadem profectò regula, quæ circa Clericos qui promovendi ſunt, conſervanda ſit, indecorum tamen, quin potiùs illicitum eſt, in aliena ſtipendia quemquam obrepere, & ex tranſverſo venientem in caſtra, inter quæ non militavit, ducatum arripere.* Et infrà rurſus: *Aut de Eccleſiæ Senonenſis Clericis, qui ordinaretur, nullus dignus inventus eſt, quod eveniſſe non credimus, maximè cùm ſit Metropolis, & Clericorum numeroſitate non careat: aut certò his jure minimè reprobatis, aliunde qui eis irregulariter præponeretur, inventus eſt, & qui aliorum fructum laborum comederet electus eſt, &c. Cùm ergo familiarius in regionibus veſtris ſit hæc*

teme-

temeritas, & ſacrorum ſuper hoc Canonum violatio dilata, neceſſe eſt noſtram ſollicitudinem pro hac amputanda ſpecialius impendere diligentiam.

XVI. Concilium Tricaſſinum paucis poſt annis, anno nimirum 867. ut eidem Nicolao Papæ I. approbaret electionem Hincmari ad Archiepiſcopatum Remenſem, per litteras illum monuit, Archiepiſcopum Senonenſem, Epiſcopum Pariſienſem, qui proprius Hincmari Epiſcopus, Epiſcopos Provinciæ Senonenſis, Abbatem & Monachos Sandionyſianos, Hincmarum ſuum conceſſiſſe Epiſcopis, Clero & populo Eccleſiæ Remenſis, atque adeo cùm jam inſitus eſſet Eccleſiæ Remenſi, ejuſque veluti membrum, eligi potuiſſe eum in Archiepiſcopum. *Unde à Clero & Populo ipſius Metropolis Remorum, ſed & ab Epiſcopis ipſius Provinciæ petitus, ſicut petitio eorundem manibus ſubſcripta declarat, & ab Archiepiſcopo tunc ſuo Senonenſi, & proprio Epiſcopo Pariſiorum, nec non & à Coepiſcopis aliis Senonenſis Provinciæ, cum conſenſu Abbatis ſui & Fratrum Monaſterii in quo degebat, favente etiam domno Carolo Rege glorioſo, Epiſcopi Remenſis Provinciæ, & Clero ac plebi ipſius Metropolis per canonicas litteras ipſorum ſubſcriptas manibus, frater Hincmarus eſt traditus.* Atque hinc enitescit Metropolitanum, Epiſcopos, Clerum, populumque ſuo in Hincmarum jure ceſſiſſe Clero Remenſi, ut ei jam inſertus, propriuſque factus, in Epiſcopum eligi poſſet. *Sicque de proprio jam Eccleſiæ ipſius Clero effectus, in ea eſt ordinatus.*

Flexuoſus is erat circuitus, ut in ſpeciem ſaltem reverentiæ qualiſcumque Canonicis regulis haberetur. Nec enim is ſcopus fuerat, non ea Canonum mens, ut traducerentur uno temporis puncto unius Eccleſiæ Clerici in aliam, & mox ibi raperentur ad ſummæ culmen dignitatis. Eò collineant Canones, ut Eccleſiarum regimen eis committatur, qui in eis ab adoleſcentia ſtipendia fecerint, qui benè de ea diu meruerint, qui laboribus ſudoribuſque ſuis excoluerint eam & rigaverint, eoque jam ii non ſint, quibus heſterni hoſpites præponantur.

Pluſculum fuit ſinceritatis & candoris in Clero Senonenſi, Anſegiſum ſibi Epiſcopum deligente, qui Presbyter Remenſis erat, & Abbas Bellovacenſis. Ingenuè enim confeſſus eſt, extraneum à ſe electum fuiſſe, quòd nullus in ſuo ſinu ſatis dignus occurriſſet, eoque ſe decreto paruiſſe Cæleſtini Papæ: *Ex propria Eccleſia deficiente electione.* Ea inopia ominabatur Nicolaus Papa laborare non poſſe Clerum Conſtantinopolitanum, utpote numeroſiſſimum: ideoque præpoſterum eſſe, ſi extranei irruant in præmia propria filiorum Eccleſiæ, qui præclaros ei diutinoſque labores ſuos dicaverunt. *Ne contemptis Clericis, quorum, utpote in tam magna urbe, copioſa multitudo eſt, quique ab ipſis cunabulis imprætermiſſo labore in Eccleſia Chriſti deſudant, & indeſinentia Domino exhibent ſervitutis obſequia, is qui de foris principatum repentè arripiat.*

XVII. Antiquiſſimam hanc diſciplinæ legem Synodus VIII. Generalis in Eccleſia Conſtantinopolitana reſtauravit, conſtituto, ut omnes ejus dignitates iis conferrentur, ſicubi vacarent, quorum inſignis eluxiſſet pietas & induſtria in inferioribus Ordinibus & miniſteriis; quos ideo nefas eſſet, & Evangelicis juſtitiæ præceptis infeſtum, mercede hac juſtiſſima defraudari. *Quoniam quidem dicit alicubi divinum eloquium, Dignus eſt operarius mercede ſua. Hujus rei gratia & nos decernimus & promulgamus, ut magnæ Eccleſiæ Clerici, qui in ſubjectis Ordinibus morati ſunt, ad majores gradus aſcendant; & ſi digni claruerint, melioribus perfrui mereantur honoribus. Sed non ex illis qui foris ſunt, aliqui ſe his innectentes, debitas eis qui multo tempore laboraverunt, dignitates vel honores recipiant; ac per hoc inveniantur Eccleſiæ Clerici nullo modo poſſe proficere.*

XVIII. In Jure Orientali Joannes Epiſcopus Citri, plura percunctante Cabaſila Archiepiſcopo Dirracheno, potiſſimùm verò de electione Epiſcopi, an conferenda tunc eſſent ſuffragia in ſeniorem Presbyterum, qui Græcis Protopapas dicitur, an in cæteros Presbyteros, an in Diaconos, qui officia Eccleſiæ exercebant, ἔχοντες ἀρχοντικὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀφφίκια: incunctanter reſpondet, non ejusmodi dignitatem eſſe Epiſcopatum, quæ provectam deſideret ætatem, ſed doctrinam, ſed experientiam, ſed virtutis conſtantiam, & eloquentiam, atque adeo ei ſuffragandum eſſe, qui his maximè præcellat. *Digniorum enim, non gradu altiorum, & potentiorum ſunt throni.* Juris Orient. pag. 323.

Canonicis Regulis obſequebantur ſemper Regulæ Monaſticæ. Ii enim eligendi erant Abbates, qui in eis Tonſuram accepiſſent, & Profeſſionem emiſiſſent. Edita eſt Synodalis Conſtitutio à Patriarcha Luca, qua concedebatur Abbatiis, quæ idoneos ex ſuis nullos haberent ad Paſtoralem dignitatem gerendam, ut ex ejuſdem Provinciæ Monaſteriis aliquem accerſerent. *Scias tempore Patriarchæ Lucæ Synodale decretum factum eſſe, ut ſine præjudicio conſtituantur Præfecti in Monaſteriis Patriarchæ territorio ſubjectis, quæ non habent Monachos idoneos, ut præſint, altero Monaſterio, quod eſt ejuſdem regionis, etiamſi ſtatuta eorum caveant, ne ξενοκρατης, hoc eſt, qui in externo Monaſterio tonſus eſt, fiat eorum Præfectus.* Ibid. p. 222.

CAPUT LXXXVII. *P. 4. l. 2. c. 32.*

Neophytorum irregularitas poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Per minorum Ordinum gradus & longa in eis rudimenta jubet Eccleſiæ lex ad ſacros Ordines conſcendi, & ad Eccleſiaſticas dignitates.

II. Non poterant Epiſcopi eligi niſi ex Presbyteris vel Diaconis. Quando cœpti ſint eligi ex Subdiaconis.

III. Subſcribit S. Fulbertus ei diſpenſationi, qua fiebat ex Neophyto Archiepiſcopus.

IV. Has olim diſpenſationes dabant Epiſcopi. Quì tandem ea poteſtas Pontifici Romano ſit reſervata.

V. Quì provideatur, ubi minores Ordines ex parte ſunt omiſſi.

VI. Ut Ivo Carnotenſis & Goffridus Vindocinenſis Epiſcopis ſuccenſeant iis, qui præcipiti curſu intra paucos dies omnes Ordines ſuſcipiunt.

VII. Variæ regulæ ad interſtitia Ordinum.

VIII. Eccleſiæ Parochiales & Dignitates compluſculæ id efflagitant, ut intra anni ſpatium Presbyteri ſint, quibus eæ ſint collatæ; propterea quod eas olim non conferebant niſi Diaconis vel Subdiaconis.

IX. Quid remitti ea in re ex diſpenſatione poſſit ex regulis Juris.

X. Pulcherrimæ Concilii Tridentini Conſtitutiones de interſtitiis Ordinum.

XI. Rationes annuendæ, vel abnuendæ interſtitiorum veniæ.

XII. Varia exempla diſpenſationum.

XIII. De Epiſcoporum poteſtate urgendi Clericos ſuos ad majores Ordines.

XIV. Ne tamen cogantur qui indigni vel impediti prorſus ſunt.

XV. Sana B. Bernardi doctrina.

I. CLericatus & minorum Ordinum ſtationes quaſi præluſoria ſunt tyrocinia, lentè & piè decurrenda, ut ne temerè & præproperè proſiliant,

liant, aut ad majorum Ordinum, aut ad Ecclesiasticarum sanctimoniam dignitatum. Qui præfestinata cupiditate intra paucos dies, vel uno eodemque die plures suscipiunt sacros Ordines, & puncto temporis devolant ad summas sanctissimasque dignitates, non satis ii seriò pensitant, irregularitati se Neophytorum implicari, olim usque adeo invidiosæ, ut inter hæreses locum haberet. In Concilio Romano sub Nicolao II. Papa anno 1059. prohibitum est, ne Laici ad dignitates Ecclesiasticas conscenderent, nisi diutissimè in minoribus Ordinibus exercitati fuissent. *Ut nullus laicus ad quemlibet gradum Ecclesiasticum repentè promoveatur, nisi post mutatum habitum secularem, diuturna conversatione inter Clericos fuerit comprobatus.*

Can. 11.

Doctissimus vir Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus, percunctanti Episcopo, à quo ordinatus fuerat Diaconus, is qui nullis minoribus Ordinibus initiatus fuisset: rescripsit auferendum primò illi Diaconatum esse, tum conferendos canonicis intervallis Ordines minores: *Diaconatum ei auferte, ad cæteros minores Ordines congruis eum temporibus removete*: Denique reddendas Diaconatus functiones, dato in manus Evangeliorum Codice, in Synodi, vel Cleri Congregatione, nequaquam tamen iterata Ordinatione.

Epist. 11.

Concilium Rotomagense anno 1072. exauthorandos censuit Presbyteros, Diaconosque, qui nullis unquam minoribus donati fuissent Ordinibus: *Alii cæteros Ordines non habentes, Diacones aut Presbyteri consecrantur: hi digni sunt depositione.* At concilium Rotomagense anni 1074. ad Abbates ampliavit Decretum Concilii Romani sub Nicolao II. ut nec ipsi possent ad eum promoveri dignitatis apicem, nisi longis imbuti Monasticæ vitæ rudimentis. *Ut nullus ordinetur Abbas, nisi prius diuturna conversatione Monasticæ vitæ disciplinam assecutus fuerit. Quod ex Canonicali authoritate atque ex decretis B. Nicolai Papæ sanctum est.*

Can. 10.

Can. 1.

II. Anno 1091. Concilium Beneventanum, cui præerat Urbanus II. præcepit, ut ne possent Episcopi eligi, nisi qui jam in sacris Ordinibus constituti, in Diaconatu & Presbyteratu claris virtutum documentis radiassent, quòd in primigenia olim Ecclesia non alii essent Ordines sacri. Dispensante tamen Papa, vel Metropolitano, eligi possent Episcopi ex Subdiaconis, dum id rarò fiat, & hanc dispensationem compenset singularis quædam virtutum & meritorum prærogativa. *Nullus deinceps in Episcopum eligatur, nisi qui in sacris Ordinibus religiosè vivens inventus est. Sacros autem Ordines dicimus, Diaconatum & Presbyteratum. Hos siquidem solos primitiva Ecclesia &c. Subdiaconos verò, qui & ipsi Altaribus administrant, opportunitate exigente concedimus, sed rarissimè, si tamen spectata sint religionis & scientiæ. Quod & ipsum sine Romani Pontificis vel Metropolitani licentia non fiat.* In Concilio Claromontano confirmatum est idipsum Decretum, *Ut nullus laicus, Clericus, vel tantùm Subdiaconus in Episcopum eligatur.* In Concilio Later. III. Alexander III. Papa an. 1179. in irritum misit electionem Episcopi Bremensis, quòd necdum Subdiaconus, necdum Acolythus in Episcopum electus fuisset, quanquam nec sapientiæ & eruditionis, nec virtutum necessariis præsidiis destitueretur. *Placet scientia, placet eloquentia, placent mores; verum modus electionis displicet, præsertim quia est infra sacros Ordines, non dico Subdiaconatum, sed Acolythatum electus, quo gradu secundùm rigorem juris licet contrahere matrimonium, quod canonicis obviat institutis.*

Can. 1.

Halmon. Abbat. Stad.

III. Erant haudubio Pontifici causæ justissimæ abnuendæ hujus dispensationis, quanquam vir sanctitate & doctrinæ gloria clarus Fulbertus Carnotensis Episcopus suasisset Episcopo, ut Archiepiscopi Remensis quantumvis neophyti electioni acquiesceret, propter eminentissimas virtutum laudes, quæ facilè & abundè illam labem resarcirent. *Ab infantia sano sensu, sacris litteris eruditus, sobrius, castus, amator pacis & dilectionis, nullo crimine, nulla infamiæ nota turbatus, tandemque à Clero & populo suæ civitatis electus.* Objiciebat illi mox Ambrosii Germanique exempla, qui ex laicis Episcopi, summa laudum & virtutum fastigia attigissent. *Magni etiam viri, ut optimè nosti, Ambrosius Mediolanensis, Germanus Altisiodorensis, aliique nonnulli, quia tales in laico habitu extiterunt, subito nobis sancti Præsules exierunt.* Confirmabat denique nihil ei extimescendam esse Romani Pontificis excandescentiam, cùm ea in re nihil ei propositum esset, quàm ut in antiquum splendorem Remensis Ecclesia restitueretur, *Dominus Papa, cujus animadversionem te revereri significasti, non habet quod tibi merito debeat succensere, &c.*

Epist. 38.

IV. Tempore ergo B. Fulberti ea dispensatio in Episcoporum potestate erat: at ævo Alexandri III. ad Romanum Pontificem revocata ea fuerat. Quippe cùm Episcopi Pontificiam iram & correptionem reformidarent, sicubi molliùs & præter urgentes Ecclesiæ necessitates dispensassent, malebant sæpiculè abstinere ipsi, & rem totam Pontifici permittere. Potuit & nimia Episcoporum remissio in dispensando in causa esse, ut ea potestas ad Pontificem revocaretur. Cùm denique Concilium Claromontanum, quod utique in Conciliis Generalibus locum habet, hac ipsa de re Decretum ediderit, juxta receptissimas Juris regulas de eo solus potuit deinceps Romanus Pontifex dispensare. Potest & huic juris dispensandi devolutioni, quæ sensim sine sensu fiebat, ad Romanum Pontificem, præsidii aliquid accedere ex Epistola Fulberti ab Leuthericum Senonensem Metropolitanum, ubi querelarum, ubi objurgationum mira quædam libertas. Cùm enim molestissimè ferret, ab eo ordinari Episcopos se inconsulto: *Sine meo consilio ordinando Episcopos*: & eos ordinari, qui ob suam cum canonicis regulis dissonantiam populis essent horrori, nec ab illis admitterentur, cùm potissima aversandi eos ratio esset ætas immatura: his tandem verbis audacioribus illum extimulat: *Sed tu Pater non solùm mirandus, sed insuper exhorrendus, quem nec imprudentia fallit, nec casus turbant, nec urget ulla necessitas, sed scienter & quasi cum deliberatione quadam, te atque alios perdis.*

Epist. 11.

V. Consuluit quoque Ivonem Carnotensem Episcopum Archiepiscopus Rotomagensis de Subdiacono, qui Clericatu nunquam initiatus fuerat. Responsum est autem ab Ivone, ex juris norma deponi eum debere, interdicique ne unquam ad superiores Ordines anhelaret. Verùm si ea esset vel Subdiaconi pietas singularis, vel Ecclesiæ necessitas, ut locus esset dispensationi, tum Clericatum ei conferendum esse, & mox restituendam functionum Subdiaconatus facultatem. *Si autem honesta vita ejus, aut utilitas Ecclesiastica ita exigit, potestis ei dispensatoriè dato Clericatu, &c.* Ut autem responsioni suæ aliquid authoritatis adjungat, ad eum unà mittit Epistolam Alexandri II. Papæ ad Episcopum Constantiensem, cui præcipiebat ut Subdiaconatum ei conferret, qui antè eo prætermisso ad Diaconatum & Presbyteratum esset vocatus.

Epist. 10.

XI. Porro is ipse Ivo apertissimè detestatur neophytorum hæresin, hoc est ambitiosorum hominum, qui non progrediuntur, sed statim involant in sacros Ordines, summaque Ecclesiæ dignitates: *Eliminata est spurcitia puerorum, nova & inaudita Neophytorum hæresi, Cathedram Episcopalem usurpantium.* Scripsit & Goffridus Vindocinensis Abbas ad Urbanum II. Papam, incidisse in manus

Epist. 1

suas

suas Decretum Paschalis II. Papæ, quo Neophyti Hæreticis aggregantur, & eisdem afficiuntur pœnis atque Simoniaci : *Neophytum factum Episcopum hæreticum vocat ; & sicut Simoniacum, ita & Neophytum à sancta Ecclesia debere separari docet & præcipit.* Invicta prorsus animi fortitudine Gosfridus hic idem Episcopum Andegavensem hoc probro incessebat, quòd præter omnes Canonum leges electus fuisset, ut qui Ordines hactenus refugisset, quò licentiùs cupiditatibus indulgeret, & nunc eos suscepisset præfestinè, quò ad Episcopatum
L. Ep. 11. eluctaretur. *Prius quidem Ordines suscipere contempsistis, ut vobis liceret ea liberius exercere, quæ minimè licent ad animæ salutem. Omnes postmodum Ordines, sed sine ordine, quoniam in octo diebus & non certis temporibus accepistis propter Episcopatus ambitionem. Unde probatur, quod eos amore gloriæ temporalis accepistis, non Christi charitate.*

Scriptoribus his profectò persuasissimum erat, graviori se piaculo eos constringere, qui præcipiti festinatione omnes simul Ordines susciperent, quò ad summam aliquam dignitatem viam sibi munirent, quàm qui præterito inferiori Ordine aliquo ad superiores eniterentur. Quanquam sanctissimus is usus ritusque sit, ut inferiorum Ordinum ii suppleantur qui prætermissi fuerant ; indubiè tamen constat, non alio consilio institutos eos fuisse, quàm ut in iis longa ponerentur rudimenta, & ita demum his imbuti ad superiores & sacros Ordines assurgerent. Atqui ludibrio habetur tota hæc Ordinum institutio, cùm simul omnes suscipiuntur. Non secus ac si quis uno die assumptis insignibus omnibus officiorum graduumque militarium ; nullo verò eorum perfunctus munere, nullo armorum usu, nullo bellandi exercitio perpolitus, summum se exercitus Ducem & Imperatorem creari obtineret. Elegantissimè Gratianus ait, ea lege, ut discipuli antè sint, quàm magistri, tyrones priùs quàm duces, neminem solvendum esse, nisi qui Nicolao vel Ambrosio, viris supra omnem admirationis aleampositis, possit exæquari : ut qui inter laicos non laicam duxerint vitam, sed eam quæ vel Clericis optimis eos sociaret. *Ut laicus*
D. 1. *in Episcopum non eligeretur, hæc causa fuit, quia vita laicalis Ecclesiasticis disciplinis per ordinem non erudita, nescit exempla religionis de se præstare aliis, quæ in se ipsa experimento non didicit. Cùm ergo quilibet laicus merito suæ perfectionis Clericalem vitam transcendit, exemplo beati Nicolai, & Severi, & Ambrosii, ejus electio potest rata haberi.*

Ca 2. VII. In Concilio Dalmatiæ, cui præfuere Legati Innocentii III. an. 1199. annuum sancitum est inter Subdiaconatum & Diaconatum, annuum similiter interstitium inter Diaconatum & Presbyteratum : si secus faxit Episcopus, à collatione Ordinum suspensus sit usque ad beneplacitum Papæ. Vetuit Gregorius IX. ne ex laicis Abbates fierent, qui Monachi nunquam fuissent. Eos damnavit Innocentius III. qui Monasticum induunt habi-
Ex. De Elec. c. 49. tum, ut propediem fiant Abbates : *Cùm nullus spem vel promissum habens ut Abbas fiat, debeat monachari.* Ideo & ab hoc Pontifice cassata est laici electio in Abbatem.

In c. III. de st. I. Ep. 523. Illæ verò Innocentii III. Decretales, quæ suspensione eos mulctant, qui uno & eodem die, vel continuato biduo susceperint vel contulerint duos Ordines sacros, obscura & tenuissima præferunt ad-
Ex. De ter. ord. c. 15. huc vestigia priscæ in his austeritatis. Expressis verbis ibi declaratur, nec Episcopo, nec Metropolitano fas esse in his dispensare, quòd non ea à sacris Canonibus potestate impartiantur: *Cùm illi hu-*
Ex. De Cl. co per fal. pro. mo. Ca. 10. *jusmodi à Canone minimè sit permissa.* Residua ea sunt vestigia strictissimæ olim observantiæ, canonicorum inter singulos Ordines interstitiorum. Denique concessit idem Pontifex Episcopo Bononiensi, ut Diaconatum conferret ei, qui eo præterito Presbyter fuerat ordinatus.

VIII. Prohibitum est in Concilio Londinensi anno 1237. ne Vicarii vel Parochi crearentur, nisi qui Presbyteri jam essent, vel saltem Diaconi, ut primis quatuor Temporibus Presbyteratu donarentur. Ea erat mens, ea lex Ecclesiæ, ut ne Beneficia, quibus cura immineret animarum, conferrentur, nisi Presbyteris, vel Diaconis, qui quàm primùm Presbyteratu donarentur ; ut nimirum nonnisi lenta per omnes gradus progressione ad has veniretur dignitates. Relaxata pòst disciplinæ fibula, præceptum est ut saltem intra annum Presbyteri ordinarentur. Ita præcepit Concilium Avenionense anno 1270. *Qui habent personatus etiam sine cura,* Can. 4. *seu Beneficia Curam animarum habentia, compellantur per Diœcesanos per subtractionem Beneficiorum infra annum in Presbyteros ordinari, nisi rationabilem causam ostenderent, quare infra annum non possent, vel deberent.* Decretum huic Canoni geminum ediderat olim Alexander III. quod & in Concilio Lugdunensi II. anno 1274. innovatum est, ubi & statutum, ut alioqui *ipso jure* Beneficiis orbati censerentur. In Concilio Budensi anni 1279. hoc decretum ad Abbates exporrectum est, ad Præpositos, ad Priores, & ad omnes denique animarum curæ sarcina gravatos. In Concilio Ravennatensi Can. 4. anno 1286. statutum est, ut ne qui inertia hac sua Beneficiis excidissent, eligi vel nominari prima vice possent ad illud idem Beneficium. Concilium Ra- Can. 3. vennas anni 1317. præcepit, ut Abbates, Decani, Archipresbyteri, & Præpositi intra annum Presbyteratu exornarentur, Archidiaconi similiter Diaconatu.

IX. Plures Pastoribus vacare & mœrere Paro- In Sexto De elect. c. 34. chias ægrè ferens Bonifacius VIII. ob inexorabilem illam legem & necessitatem, qua cogebantur intra annum ad Presbyteratum accedere, & in Ecclesiis suis residere : quòd ita ab instituto avocarentur studiorum curriculo : eam Episcopis indulsit potestatem, ut dispensare cum Parochis possent de residentia per septem priores annos, ut seriò possent ad studia litterarum animos convertere ; ea tamen cautione servanda, ut illico Subdiaconi crea- Sess. 23. rentur, ne Ecclesiæ opimis saginati rediribus, ad sæculum deficerent: utque septimo anno Diaconatu & Presbyteratu ornarentur. Hoc Bonifacii Decretum confirmavit Martinus V. in Concilio Constantiensi : cæteroqui revocatæ sunt ab eo dispensationes omnes, quæ per subreptionem impetratæ fuerant, ut ne tenerentur tempore in sacris Canonibus constituto, vel Episcopalem suscipere consecrationem, vel Abbatialem benedictionem, vel sacros Ordines Beneficio, quod quisque possidet, innexos.

X. Postremò tandem Concilium Tridentinum pristino vigori reddidit sanctissima & accuratissima omnia purioris olim Disciplinæ in hac parte decreta. Jussit enim 1. conferri Ordines minores sejunctim, & certa per intervalla singulos, nisi ejus momenti rationes essent Episcopo, quæ eum aliquando ab hoc usu abducerent. *Per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire videbitur, conferantur.* 2. Singulos quoque actitari & exerceri Ordines in ea Ecclesia, cui quis ipsa ordinatione affixus fuerit, quandiu visum fuerit Episcopo : nisi studiorum quis causa abesse cogatur. 3. Gradatim alios & alios conferri Ordines, perinde ut incrementa quisque faciet in litterarum & virtutum curriculo : cujus profectus sui documenta dabunt, morum innocentia, frequentandis Ecclesiis, crebriore Sacramentorum participatione, singulari denique veneratione & obsequio in omnes superiorum Ordinum Clericos. *Atque ita de gradu in gradum ascendant,* Sess. 23. c. 12. 13. 14. *ut in eis cum ætate vitæ meritum & doctrina major accrescat.* 4. Non conferri Ordines inferiores nisi iis, qui sacris Ordinibus aliquando idonei fore portendantur. 5. Subdiaconatu non exornabuntur, nisi annuo saltem spatio pòst susceptionem ultimi Ordinis minoris, nisi id tempus præ-

verti

verti Ecclesiæ utilitas vel necessitas cogat Episcopum. *Nisi necessitas aut utilitas Ecclesiæ judicio Episcopi aliud exposcat.* 6. Non ordinari Subdiaconos, nisi minorum Ordinum Officiis perfunctos: nec ad Diaconatum evehi, nisi post annuum à suscepto Subdiaconatu spatium, nisi Episcopus justa de causa dispenset. 7. Diaconos non donari Presbyteratu, nisi per anni curriculum perfunctos functionibus Diaconatus: *Nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur.* 8. Denique duos uno die nunquam conferri Ordines sacros, etiam Regularibus. Postremò potestas facta est Episcopis, eos restituendi qui aliquem inferiorum Ordinum præteriissent, ante superioris susceptionem; dum ne ejus munia obiissent.

Monebo hìc autem illud obiter, cùm eodem uno in loco Tridentina Synodus hæc omnia constringat, de gradibus & interstitiis Ordinum, de Ordinationibus per saltum, de non conferendis uno die duobus Ordinibus sacris: hinc satis patere, hæc omnia nexa aptaque alia aliis esse, nec posse nisi promiscuè pertractari. Uno enim ex eo principio, quòd Neophyti sint irregulares, quòdque per longa graduum & rudimentorum experimenta in inferioribus Ordinibus edita ad superiores veniendum sit: hinc consectaria hæc existunt omnia. 1. Inter Ordines sacros interstitia servanda esse non mediocria. 2. Etiam inter minores, si qui fieri possit. 3. Nullum inferiorum Ordinum præteriri posse, antequam ad superiorem accedatur. 4. Ne duo Ordines uno die suscipiantur. 5. Non debere ad Episcopatum, vel ad Beneficia quibus animarum conjuncta est sollicitudo, provehi quemquam, nisi qui diu sit in Ordinibus sacris versatus. Sed cùm jam non reserventur Papæ, nisi dispensationes Ordinationum per saltum, Ordinum duorum uno die collatorum, & Quatuor Temporum Ordinationibus dicatorum: jam non possunt Episcopi non seipsos incusare, si decreta alia, non minoris ponderis quàm ista, minùs observentur. Penes ipsos enim est tota hujus disciplinæ sollicitudo, penes ipsos totum periculum est.

Can. 20. & seq. Hæc verò Tridentini Concilii Decreta, firmata, iisdemque admodum verbis promulgata fuere in Concilio Remensi anno 1564. Burdigalense verò Concilium anno 1624. in votis sibi esse testatum fecit, ut Episcopi canonica interstitia inter minores ipsos Ordines servari juberent.

XI. Illa verò, quam Episcopis permisit Ecclesia, potestas dispensandi de interstitiis Ordinum, approbari & defendi posset exemplo beati Norberti, qui sæcularis primùm Canonicus, & sæcularis vitæ plus æquo studiosus sectator, usque adeo præfestinata gratiæ & repentina exuberantia subactus, & in virum alterum mutatus est, ut statim ad Colonien. Surius die 6. Jun. c. 3. sem Archiepiscopum convolarit, à quo primùm repulsam passus, mox admissus ad Diaconatum uno eodemque die est, & ad Presbyteratum: comperto hæc esse inusitatissimæ & efficacissimæ gratiæ prodigia, non exempla. Neutra hæc tum dispensatio Pontifici summo reservata adhuc fuerat. Nec aliunde ei dispensationi patrocinium venandum est, quàm ex ipsius deinceps Norberti vita.

Non tam justæ erant causæ Ordinationis Episcopi Andegavensis, cui Hildebertus Cenomanensis Episcopus obluctabatur, propterea quòd electus nedum sacris Ordinibus initiatus, nedum exercitatus erat. Hildeb. Epist. 30 lib. 13. *Præterea quisquis in sacris non fuit Ordinibus inventus, ad summum Sacerdotium accedere, canonicis prohibetur Ecclesiæ institutis.* Hic idem ipse est Episcopus Andegavensis, cui tantoperè renitebatur Goffridus Vindocinensis Abbas, in Epistola suprà laudata, ubi authoritate muniebat se Hildeberti Cenomanensis Episcopi, quem tradit esse Provinciæ primum à Metropolitano Episcopum, sive Protothronum, de quo nos aliàs.

XII. Jam inde à temporibus Cælestini III. qui Pontifex creatus est Romanus anno 1191. nec novum erat, nec insitatum, quatuor minores Ordines uno die suscipi, vel conferri, cùm id tolerandum duxerit Pontifex *juxta consuetudinem patriæ*. Paulò suprà in Episcopum Andegavensem insurgebat Goffridus Vindocinensis, quòd octo dierum spatio, Ordines suscepisset omnes. Æquioribus de causis, ut credere par est, Clemens VI. anno 1350. Delphino Viennensi tres Ordines sacros contulit, singulos ad singula Missarum solemnia, privilegio, & ipso die Natalitio Christi, & octavo post die Episcopum consecravit, postquam resignaverat transtuleratque in Galliæ Reges Principatum suum omnem terrenum. Extra. De eo qui furtive Ordinem suscepit. cap. Bajnal. ann 1350. n. 40.

Nec pigebit hoc loco adscripsisse Responsa Congregationis Concilii ex Fagnano; posse nimirum ab Episcopo conferri uno die quatuor minores Ordines, si ejusmodi alicubi vigeat consuetudo. Item qui Sabbato quatuor Temporum Subdiaconatum suscepturi essent, posse sexta antè feria suscipere quatuor minores Ordines, dum esset dies festus in populo, & pauci tantùm occultè ordinarentur. Denique annum illum qui sacrorum Ordinum interstitia ex Concilio Tridentino conficit, Ecclesiasticum annum intelligi, qui civili quandoque brevior est, propter festorum mobilium anticipationem. In l. 1. Decr. Patr. 2. pag. 180. 190.

XIII. Nec necesse est de Quatuor Temporibus verba facere, quæ orationi, jejunio & Ordinationibus dicata sunt; cùm is usus toto Occidente receptissimus sit, jam inde saltem à temporibus Gelasij Papæ, cujus ea de re Epistola & Decretum est ad Episcopos Lucaniæ. Verùm Gelasius de Diaconatu tantùm & Presbyteratu agit. Necdum tunc Subdiaconatus albo sacrorum Ordinum inscriptus fuerat. Minorum Ordinum conferendorum tempus modò audivimus non adeo arctè defixum etiamnunc esse. Dixi Occidente toto unum vigere & viguisse saltem post Gelasium ritum. Propterea quòd in Oriente nulla certa sint Ordinationum tempora etiamnunc; quilibet Dominicus dies, vel festus Dominicis æquandus Ordinationi apud Græcos dicatur, sicubi usus est. Gratian. d. 75. cap ult.

XIV. Unum restat, quod cursim expediam de Episcoporum potestate, immo & de officio cogendi Clericos nonnunquam suos, præsertim Beneficiarios, ut ad eos accedant subeundos Ordines, qui vel eorum Beneficiis illigati sint, vel Ecclesiæ ministerio necessarij. Ea de re in hunc modum statuit Concilium Londinense anni 1125. *Statuimus, ut Clerici qui Ecclesias seu Beneficia habent Ecclesiastica, & ordinari, quo liberius vivant, subterfugiunt, cùm ab Episcopis invitati fuerint, si ad Ordines promoveri contempserint, Ecclesiis simul & Beneficiis earum priventur.* Æquissimum enimverò est, Beneficiis spoliari eos, qui iis abutuntur, ut materia otii delicati & voluptarii; quique Ordinationem declinant, quo licentiosiùs vitam agere pergant. Can. 6.

Commonitus Innocentius III. à Legato in Longobardia suo, plurimas esse Ecclesias, ubi plures essent Canonici quàm Præbendæ, & ubi pluribus junioribus Canonicis unam in commune Præbendam obtinentibus, Ecclesia ipsa Presbyterorum inopia laborabat: mandavit, ut quos idoneos judicaret, eos ad Presbyteratum suscipiendum compelleret, immorigeros Beneficiis mulctaret. *Si quos inveneris in ipsis idoneos ad gradum Sacerdotii assumendum, tu illos ut se ad superiores Ordines faciant promoveri, per subtractionem Beneficiorum, appellatione cessante compellas.* Eadem hæc ipsa erant penè verba Decreti Alexandri III. *Si suaserit utilitas Ecclesiæ, vel necessitas, ipsos dummodo idonei sint, ad majores Ordines suscipiendos per Beneficiorum subtractionem compellas.* Cùm verò essent, qui ut subducerent se Ordinationi, se apud Episcopum profiterentur reos alicujus occulti sceleris ejusmodi, Regist. Epist. 1. Extra. ætate & qualit. præfic.

quo

quo ab Ordinibus ſacris ſummoverentur : *Se tale quid ſecretò commiſiſſe dicens, quod eos ſalva conſcientia ordinari non ſinat, &c. Propter occulta ſua peccata ſe indignos eſſe fatentur* : fatetur Pontifex non licere per Canones eis vim adferre ; ſed Beneficiis exuendos eſſe, niſi aliàs permagna ex eis utilitas ad Eccleſia redeat. *Niſi in aliis Eccleſiæ ſervitiis valdè utiles fuerint*. Addit denique ſupra hujuſmodi tergiverſatores ordinatione provehi debere eos ex inferioribus Clericis, qui pietatis & peritiæ laude floreant.

C. 4. In Concilio Valentino in Gallia anno 1248. innovata ſunt hæc decreta adversùs Canonicos Regulares, Sæculareſque, qui Subdiaconatum refugiebant, & alios Ordines ſacros. In Concilio Salmurienſi Beneficiis orbati ſunt ſuis, qui cùm *Sacerdotales Præbendas* obtinerent in Eccleſiis Cathedralibus & Collegialibus, Presbyteralem Ordinationem diutiùs procraſtinabant. Concilium Burdegalenſe anni 1255. Beneficiis eos ſpoliari ſanxit, qui ſingulis Quatuor Temporibus ordinandos ſe non offerrent, ſi Beneficii ſui neceſſariis Ordinibus carerent. *Ad ſingula tempora Ordinum ſe offerant ordinandos*. Concilium Avenionenſe anni 1270. juſſit, ut non ſolùm Parochi, ſed & Perſonatus & Dignitates Capitulorum, quanquam nulla eis eſſet animarum cura præſcripta, intra annum Presbyteratu initiarentur. Concilii Ravennatenſis Patres anno 1314. nec Canonicos in Capitulis Cathedralibus, nec Præbendarios eſſe voluere, niſi ſaltem Subdiaconi eſſent : quod tunc eſſe poterant anno ætatis ſexto decimo. Concilium Avenionenſe anni 1337. compulit omnes Perſonatus, ſeu Dignitates Capitulorum, tum Cathedralium, tum Collegialium, ut intra annum Presbyteratus Ordini ſe innecterent ; nec enim integrum jam eſſe in ſæculum reſilire, poſtquam tamdiu opimis Eccleſiæ proventibus ſaginati eſſent. *Quaſi ſperantes viri ſimiliter, ſed damnabiliter, quod cum de Chriſti patrimonio fuerint ſublimati, à Clericali ſtatu, illuſis Eccleſiis, retrocedent*.

Sancitum eſt denique in Concilio Tridentino, ut Epiſcopus cum conſilio Capituli, ſingulis Canonicatibus & portionibus Eccleſiarum Cathedralium Ordinem aliquem ſacrum affigeret : ut dimidia ſaltem ex parte Presbyteri eſſent ; ſicubi autem ea invaluiſſet conſuetudo, ut omnes, vel longè majori ex parte Presbyteri eſſent, ea religioſiſſimè ſervaretur. Concilium Remenſe anni 1583. ſtatuit, ut Clerici omnes qui Seminariorum ſumptu ſuſtentati & imbuti diſciplina ſacra fuiſſent, cogerentur ad Ordines ſacros ſuſcipiendos, cùm primùm ætatem neceſſariam attigiſſent : nec injuſſu Epiſcopi poſſent è Diœceſi demigrare. Concilium Turonenſe anni 1583. præcepit, ut Epiſcopi ſimplices etiam Beneficiarios cogerent ad ſacros Ordines, ſi neceſſitas Eccleſiæ flagitaret ; alioqui Beneficiis eos ſuis excuterent. *Quos neceſſitas vel utilitas Eccleſiarum ad majores Ordines ſuaſerit ordinari*.

XV. Simillimum veri eſt in his omnibus ſtatutis valere illam inconcuſſam regulam ex Alexandro III. ſuprà depromptam, ad ſacros Ordines cogi nunquam eos debere, qui vel ob occulti criminis maculam indigni ſint, vel propter imperitiam prorſus abſurdi, quanquam ingens ſit Eccleſiæ miniſtrorum penuria. Ea fuit reſponſio Congregationis Concilii ad Eccleſiæ in Italia Cathedralis conſultationem. Quantacunque urgeret neceſſitas ex Presbyterorum paucitate, imperitis Diaconis vel Subdiaconis conferri non debere Presbyteratum : ſed compellendos eos eſſe, ut gnaviter ſtudiis operam darent ; pro incrementis quæ facerent, promoveri debere : interim autem accerſendos Regulares, qui Presbyteri eſſent.

XVI. Piaculare fuerit præteriri hoc loco verba Bernardi ad Eugenium Papam, à quo repoſcebat executionem Canonum eorum, qui vetant eligi Archipresbyteros, vel Archidiaconos, niſi qui jam ſint in Ordine ſacro, utque ſub interminatione amittendi Beneficii, actutum Ordinem ſuſciperent, quem nomine ipſo præferrent. *Nullus in Archidiaconum, vel Decanum, niſi Diaconus & Presbyter ordinetur. Prohibemus ne adoleſcentibus, vel infra ſacros Ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & vitæ merito clareſcunt, prædicti concedantur honores. Verba tua hæc, Tu ſanxiſti : Quid effectui mancipatur ? Adhuc adoleſcentes, adhuc qui infra ſacros Ordines ſunt, in Eccleſia promoventur*. De conſid. L. 3. Quoad eos verò qui immediatè è ſæculari vita devolant ad Epiſcopatum, monet illum, Matthæum quidem à Telonio ad Apoſtolatum fuiſſe vocatum : ſed ſeria & diuturna mox pœnitentia purgatum antè fuiſſe in Schola Chriſti, quàm ad promulgandum orbi Evangelium ablegaretur. *Non priùs audiit cum cæteris Coapoſtolis ſuis, Ite in univerſum orbem prædicare Evangelium omni creaturæ, quàm egerit pœnitentiam multo tempore ac labore, ſequendo Dominum quocumque iret, permanens cum eo in tentationibus ſuis*. Epiſt. 8. 28. A Præfectura ad Pontificatum abreptus eſt Ambroſius, ſed certiſſimè ipſe non venit, ſed abreptus eſt ; & jam antè in laica veſte Epiſcopalem præſeferebat ſanctimoniam. *Cùm à puero mundam in mundo degerit vitam, & ſic etiam fuga & latebris, multiſque diſſimulationum modis declinare conatus ſit*. Denique non exemplo hæc eſſe debere, ſed miraculo. *Hæc mutatio dexteræ Excelſi, non tam exemplum, quàm miraculum affere debet*. Verùm his ita præſtructis Bernardus non ſtatim deſperationis laqueo innectit Neophytos, qui non ſua ſponte, ſed alieno impulſu ad ſummas dignitates præproperè evecti ſunt ; fatetur necdum hauſta eſſe omnia omnipotentis Dei gratiæ miracula ; poſſe malè cœpta benè verti, & auſpicatiùs procedere, & longa & diuturna pœnitentia, ſi ſtrenuæ & heroicæ virtutes præſidio ſint.

De Irregularitate, quæ ex ignorantia exiſtit.

CAPUT LXXXVIII. *P. 2. l. 2. c. 9.*

Irregularitas quæ ex ignorantia proficiſcitur, per priora quinque Eccleſiæ ſæcula.

I. Decreta Pontificum, quæ illiteratis irregularitatem illidunt. Qualis Presbyterorum litteratura, ex Hieronymo, Scriptura, Patribus.

II. Permiſſu Epiſcoporum, & iis præſentibus incipiunt Presbyteri prædicare. Primus in Occidente Presbyter prædicavit Auguſtinus.

III. Quæ Concionatoris peritia eſſe debebat ex Auguſtino.

IV. Quàm neceſſaria Canonum peritia.

V. Monachi Ordinibus arcentur, ſi illiterati.

VI. Peritia linguæ cujuſque loci vernaculæ.

VII. Ex longo Presbaterorum ſilentio eluceſcit Epiſcopos ſemper concionari ſolitos.

VIII. Ædes Epiſcopales Scholæ Clericorum erant. Qua occaſione quibuſdam in Eccleſiis concionibus habendis interdicti ſint Presbyteri, Monachique.

IX. Chryſoſtomus Presbyter concionatur pro Epiſcopo, & coram Epiſcopo. Generalius Presbyterorum ſilentium ex conſuetudine magis priſca, quàm ex ulla prohibitione proficiſcebatur.

X. In Gallia tardiùs Presbyteri concionari cœpere.

pere. Scholæ in ædibus Parochorum. Quæ ibi studia frequentarentur.

XI. Officium concionandi Episcopi proprium. Modus concionandi.

I. IRregularibus annumerat Hilarus Papa illiteratos, *Litterarum ignarus*. Et Concilium Romanum sub eodem Pontifice, *Inscii litterarum*. Et Gelasius Papa, *Sine litteris*. Et mox, *Illiteratos*. Epist. 2. Epist. 9. Epist. 2. Sed nullus hic innuitur scientiæ gradus. Præscripsit Siricius gradus omnes, quibus promovendi sunt juniores Clerici, qui se jugo suavi Christi dicarunt: sed quæ illis studia decurrenda, quæ incrementa necessaria, omnino siluit. Testatum facit Severus Sulpitius nullum temporis punctum B. Martino vacasse, vel à prece, vel à lectione; quamquam ne lectione quidem oratio interrumperetur. De vita B. Martini c. 26. *Nunquam hora ulla momentumque præteriit, quo non aut orationi incumberet, aut insisteret lectioni: quanquam etiam inter legendum, aut si quid aliud fortè agebat, nunquam animum ab oratione laxabat.*

Hieronymus dum Clericum numeris omnibus perfectum fingit, Scripturarum studia ante cætera omnia præstituit. Ad Nepot. *Divinas Scripturas sæpiùs lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Disce quod doceas; obtine eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut possis exhortari in doctrina sana.* Nepotianus quem his monitis informabat Hieronymus, miros in eo Scripturarum studio progressus fecit, quos necesse est hìc audire ex ipso Hieronymo, in eo quod postea eidem Nepotiano contexuit Epitaphio, pio juxtâ & eleganti. Sunt autem hæc non magis encomia Nepotiani privata, quàm Hieronymi ad Clericos omnes præcepta, & ad consimilem sacrarum litterarum amorem incitamenta. In Epitap Nepot. *Sermo ejus per omne convivium de Scripturis aliquid proponere, libenter audire, respondere verecundè, &c. Eruditionis gloriam declinando, eruditissimus habebatur. Illud ajebat Tertulliani, istud Cypriani, hoc Lactantii, illud Hilarii est; sic Minutius Felix, ita Victorinus, in hunc modum est locutus Arnobius. Me quoque qui pro sodalitate avunculi diligebat, interdum proferebat in medium. Lectioneque assidua, & meditatione diuturna pectus suum Bibliothecam fecerat Christi.*

Ad Presbyteratus apicem provectus fuerat Nepotianus, nec æquum fuerit tantam eruditionis copiam ab omnibus Clericis expectare. Sed ex ea tamen forma facilè conjectura assequi possumus, qui cuique Ordini gradus scientiæ admetiendus sit. Adsit enim Presbytero necesse est eruditio longè uberior, præstantiorque, quàm Clericis inferioribus: sed his nimirum inferioribus Clericis ea est otii abundantia, ea debet esse Litterarum aviditas, qua comparentur illæ sapientiæ & eruditionis opes, quas Diaconi postea, Presbyterique creati in fidelium greges spargant. Jam inde ergo ab exordiis Clericatus operæ pretium est in Scripturarum lectione versari, commentarios Patrum excuti, ut qui fidissimi sint interpretes earum; ut cùm ab his initiis ad sacrorum Ordinum fastigia pervenerint, tum de iis dici possit, quod de Nepotiano ajebat Hieronymus, eos Scripturarum & Patrum *lectione assidua, & meditatione diuturna, pectus suum Bibliothecam fecisse Christi.*

II. Conqueritur Hieronymus, quòd quibusdam in Ecclesiis quasi subinviderent Episcopi Presbyteris suis, non sinerent eos publicè concionari, maximè ipsis præsentibus: cùm gratulari potiùs illis tanquam filiis debuissent, & eorum gloriæ tanquam & sibi communi suffragare. Ad Nepot. de vita Cler. *Pessimæ consuetudinis est, in quibusdam Ecclesiis tacere Presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui, quasi aut invideant, aut non dignentur audire. Gloria patris est filius sapiens. Gaudeat Episcopus judicio suo, cùm tales elegerit Sacerdotes.*

Id moris in Africa fuisse tradit Possidius, ut Presbyteri ne concionarentur unquam, nisi absente Episcopo; primum autem Valerium Hipponensem Episcopum, cùm gente Græcus esset, nec Latinam linguam satis calleret, Augustino præcepisse, ut præsente se concionem haberet; quod exemplum Augustini eloquentia commendatum reliqui Episcopi non admirati sunt tantùm, sed & imitati. *Eidem Presbytero potestatem dedit Valerius coram se in Ecclesia Evangelium prædicandi, ac frequentissimè tractandi, contra usum quidem & consuetudinem Africanarum Ecclesiarum. Unde etiam nonnulli Episcopi detrahebant, &c. Postea currente & volante ejusmodi fama, bono præcedente exemplo, accepta ab Episcopis potestate, Presbyteri nonnulli coram Episcopis populis tractare cœperunt verbum Dei.* In vita Augustini c. 4. Et in Occidente quidem imitandum sibi complures Valerium proposuere: sed & ille Orientales habebat quos imitaretur. *In Orientalibus Ecclesiis id ex more fieri sciens.* Augustino ergo primo & principi debent omnes Occidentis Presbyteri, quòd Apostolico prædicandi munere fungantur.

III. Doctior & tota eruditionis Ecclesiasticæ supellectile instructior videbatur Valerio Episcopo Augustinus, quàm ipsi sibi. Per litteras ergo Valerium interpellavit, ut aliquid sibi otii & induciarum concederet, quo divinis Codicibus legendis & commentandis attentiùs incumberet, eosque hauriret copiosiùs divinæ sapientiæ latices, quibus creditos sibi populos recreare posset. Luculentè prorsus ea Epistola declarat Augustinus, quanto in errore versentur Presbyteri, Diaconi, Episcopique ipsi, si regendas suscipiant Ecclesias, nec antè regendi artem sacris ex Litteris nocturna diuturnaque manu volutatis exculpserint. *Debeo Scripturarum omnium medicamenta perscrutari, & orando ac legendo agere, ut idonea valetudo animæ meæ ad tam periculosa negotia tribuatur: quod antè non feci, quia tempus non habui. Tunc enim ordinatus sum, cùm de ipso actionis tempore, ad cognoscendas divinas Scripturas cogitaremus, & sic nos disponere vellemus, ut nobis otium ad hoc negotium posset esse.* Epist. 1 Versatissimus in omnibus divinis humanisque disciplinis Augustinus, vix tyrocinium se posuisse earum existimabat. *Dicet fortasse sanctitas tua, Vellem scire quid desit institutioni tuæ. Tam multa autem sunt, ut facilius possim enumerare quæ habeo, quàm quæ habere desidero.* Ea elucubravit Augustinus adhuc laicus, vel recens Presbyter opuscula, quæ illum prodant jam tum in arcem quandam totius Ecclesiasticæ eruditionis conscendisse. Contestabatur ille tamen, suas sibi quàm aliis exploratiores esse vires, opesque; indigere se vehementissimè Scripturarum lectione & meditatione plurima; *nihil miserius, tristius, damnabilius* esse, quàm munus Episcopi, Presbyteri & Diaconi *perfunctorie* obire: sicut & *nihil in hac vita difficilius, laboriosius, periculosius, Episcopi, & Presbyteri & Diaconi officio*, ea qua par est accuratione gesto.

IV. Quàm necessaria sit autem Clericis Canonum peritia, vel hinc etiam Augustinus intellexit, quòd à Valerio ordinatus sit Episcopus ipsius Hipponensis civitatis, cùm utrumque lateret Canon Nicænus, quo vetatur, ne civitatis & Ecclesiæ ejusdem duo sint usquam Episcopi. Hinc & in hominum reprehensiones uterque incurrit. Verùm ut in posterum id malum præverteretur, curavit Augustinus promulgari in Concilio Carthaginensi Canonem, quo Canones legi præcipiuntur Episcopo, antequam ordinetur. Sed quorsum ea lectio, aut quantulus ejus fructus, nisi studio Canonum Clerici Episcopique se seriò dedant? Cùm senuisset Augustinus, Coadjutorem & ipse sibi adscivit, sed ordinari eum noluit Episcopum se superstite, ne in eundem lapidem bis impingeret. Epist. 110 *Quod reprehensum est in me, nolo reprehendi in filio meo.* Quì potuisset Augustinus Africanorum Conciliorum *ingenium*

nium à Prospero dici, & omnium longè præstantissimam disciplinam Africanæ Ecclesiæ editis tot Canonibus condere & temperare, nisi sedulò ipse in Canonum studia incubuisset? Qui aliàs potuisset in tot Conciliis particularibus & universalibus controversias diffinire; & qui statui feciſſet in Concilio Carthaginensi IV. ut ne in fori Ecclesiastici causas disceptaret Episcopus, nisi in Conventu Cleri sui, nisi antè induisset curam ejusdem Cleri sacrorum Canonum peritia imbuendi, cùm canonicis regulis finiendæ sint lites?

V. Jam alibi observatum est ex Augustino non omnes tum Monachos ejusmodi fuisse, ut iis tutò Ordines committerentur; nec enim solam desideratam fuisse pietatem, sed & eruditionem aliquantulam: *si desit instructio necessaria*: adde & integritatem eam quam nullæ sauciarent irregularitates: *aut personæ regularis integritas*. Erat ergo is eruditionis modus, quo destitui non posset Clericus, etsi posset Monachus.

VI. Augustino visa est cum primis necessaria peritia linguæ vernaculæ. Ideo & cùm Episcopum daturus esset Fussalæ oppido, quod schismati Donatistarum subduxerat, cum elegit qui Punicè sciret, *Aptum loco illi congruumque requirebam, qui & Punica lingua esset instructus, & habebam paratum Presbyterum*. Effuderat enim se, invalueratque Romana lingua in omnes civitates urbesque paulò clariores: at in oppida & loca obscuriora & reconditiora non pervaserat, soliusque ibi venaculæ linguæ usus erat, qua & necesse erat, vocem Pastorum ut exaudirent oves, ovium Pastores informatos esse. Basilius quoque Episcopos Armeniæ designaturus, eos quærebat qui regionum linguam & idiomata callerent.

VII. Augustini & Valerii exemplo Aurelius ipse Carthaginensis Archiepiscopus copiam fecit Presbyteris publicè præsente se concionandi: qua de re illi per Epistolas congratulatus est Augustinus: *Præcipuè de sermone Presbyterorum, qui te præsente infunditur populo, per quorum linguas clamat charitas tua majore voce in cordibus hominum, quàm illi in auribus, Deo gratias*. Morem eum jam obtinuisse significabat sanctus Pater in Sermonibus de verbis Domini. Alibi autem plebem suam stimulat, Sevenerum Episcopum abire sinant, nisi charitatis Episcopalis officium concione habita impleat. Quod hìc observasse juvat ut constet, damni quidem aliquid forsan ex Presbyterorum longo in Ecclesia silentio emersisse, sed & illud emolumenti vicissim accessisse, quòd Episcopi prorsus omnes promptè & expeditè passim concionari insuevissent. Ideo teste eodem Augustino, Ambrosius Mediolani concionabatur *omni die Dominico*.

VIII. De Alexandro Alexandrino Episcopo narrat Socrates, quanta ejus sollicitudine Athanasius à puero in Ecclesia Alexandrina institutus fuerit cùm aliis adolescentulis: ut ab illo aliquantis pòst annis Diaconus sit ordinatus, & comes adscitus, cùm ad Concilium Nicænum proficisceretur, tanquam commilito invictissimus futurus in tanta de fidei rebus concertatione *συναγωνιστὸν αὐτῷ ἐκεῖ*. Ibant in Alexandrinæ Ecclesiæ exempla ceteræ, ut existimo, Ecclesiæ, habebantque & ipsæ juniorum Clericorum scholas, scientiæ & disciplinæ Ecclesiasticæ velut officinas, in quibus fingerentur & imbuerentur Diaconi, Presbyteri, Episcopi aliquando Ecclesias moderaturi. Si enim Alexandriæ, ut authores sunt Socrates & Sozomenus, prædicationis munere interdicti primò fuere Presbyteri, occasione tantùm Arii cautum id fuit, nec diuturna fuit ea cautio. *Alexandriæ non concionatur Presbyter, qui mos eo tempore initium habuit, quo Arius perturbavit Ecclesiam*. Ario ante lapsum testatur Theodoretus mandatam fuisse provinciam explanandarum ad populum Scripturarum. Eò pertinet forsan, quod suprà nos docuit Possidius, exemplo & authoritate Orientalis Ecclesiæ usum Valerium Hipponensem, ut Augustinum concionandi officio decoraret. Ex Concilio Chalcedonensi & Epistolis Leonis id colligitur, suspensos à prædicandi facultate fuisse Monachos, postquam errores suos & effutivit Eutyches, & defensitavit.

IX. In Presbyteratus adhuc gradu hærebat Chrysostomus, cùm eloquentiæ suæ splendore Antiochenam illustraret Ecclesiam: ubi tamen nec ipse dissimulabat primariam verbi divini facultatem penes Episcopum esse. *De Martyribus sermonem reservemus Martyrum æmulatori, mihique vobiscum communi Doctori*. Et infrà: *Hæc servantes excipiamus perfectionem. Nam nostra, qualiacumque sunt, habent juventutis ostentationem; hujus autem qualiacumque fuerint, cana quadam prudentia sunt ornata*. Alibi verò commonstrat Chrysostomus, prædicationem ipsam mirum esse quoddam sacrificii genus, quo Sacerdos gladio verbi plebes immolat veritati & charitati, immorique cogit errori & cupiditati. *Ipsum mihi sacerdotium est prædicare & evangelizare: hanc offero hostiam*. Ex quo id quoque concluditur, Presbyteros sacerdotio ipso suo, ut ad sacrificium, ita & ad prædicationem aliquid sibi juris usurpare posse; quod tamen nonnisi precarium est jus, & summæ summorum Sacerdotum, Episcoporum inquam, potestati obnoxium. Denique idem Chrysostomus alibi promiscuè jam indicat Presbyteris patuisse licentiam concionandi; ubi docet ex Presbyteris minùs peritos baptismi administrationi vacare, peritiores quosque prædicationi. *Nam nunc quoque simplicioribus Presbyteris hoc munus baptizandi mandamus, verbum autem ad docendum pertinens sapientioribus. Illic enim est labor & sudor; quamobrem Paulus quoque dicit, Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina*. Hinc verò proclivis est conjectura, generale illud olim silentium Presbyterorum non ex aliqua prohibitione profectum fuisse, sed ex antiquissima consuetudine, ut res sacras non ferè administrarent Presbyteri nisi per absentiam & in vicem Episcoporum. Inter res sacras autem specialis erat ratio, quæ prædicationem maximè suaderet Episcopis reservari. Ideo & Hieronymus & Possidius consentiunt, *consuetudinis* fuisse, ut ne coram Episcopis Presbyteri è superiore loco ad plebes concionarentur.

X. Seriùs ergo, nec diu Presbyteri in Oriente à prædicatione abstinuere. Ab Africa & Oriente in Galliam propero, in qua permirum mihi visum est, revocatam non fuisse suspensionem eam, nisi in Concilio Vasionensi II. anno 529. *Non solum in civitatibus, sed etiam in omnibus Parochiis verbum faciendi daremus Presbyteris potestatem*. Juvat & ex eodem Concilio hunc quoque Canonem hìc attexere, quo jubentur Presbyteri Parochiarum, quantos poterunt juniores enutrire Lectores, Psalterium addocere, insuefacere, ut Scripturas legant & meditentur, denique eas illis omnes instillare disciplinas, quibus aliquando possint in earundem Ecclesiarum regimen succedere, juxta laudatissimam Italiæ Ecclesiarum consuetudinem. *Secundum consuetudinem quam per totam Italiam satis salubriter teneri cognovimus, juniores Lectores quantoscumque in domo recipiant, & eos quomodo boni Patres spiritualiter nutrientes, Psalmos parare, divinis lectionibus insistere, & in lege Domini erudire contendant, ut sibi dignos successores provideant*. Quamquam nonnisi pòst annum Christi quingentesimum ea lex in Galliis promulgata fuerit; pervetustus is erat tamen in Italia & vulgatissimus mos, ut juniores Clerici in istiusmodi scholis expolirentur, & diutissimè præpararentur iis sedibus, quibus aliquando in Ecclesia sessuri essent.

In verba Isajæ, Vidi Dominum Serm. 3.

In Epist. ad Rom. Ho. 29.

In Epist. I. ad Corinth. hom. 1.

Can. 21.

Can. 1.

Si au-

Si autem Decretales Pontificum Epiſtolæ quæ illiteratos Clero ſummovent, de ſtudiis cuique Ordini conſentaneis ſiluere: non ſiluit prorſus Concilium hoc Vaſionenſe, ubi admonuit uſitatum in Italia fuiſse, Clericos ad hoc juniores inſtitui, *Pſalmos parare, divinis lectionibus inſiſtere, & in lege Domini erudire.* De linguæ Latinæ cultura verbum fit nullum, quòd ea tunc popularis & vernacula eſset toto Romano Imperio.

XI. In aureolis de Vita Contemplativa libellis Julianus Pomerius concionandi munere non donat, niſi Epiſcopos, qui & ſoli ab eo Doctores appellantur. *Nec ſe per imperitiam Pontifex excuſabit, quod propterea docere non valeat, quòd ei ſufficiens & luculentus ſermo non ſuppetat, quando nulla alia Sacerdotis doctrina debet eſſe, quàm vita, ſatiſque auditores poſſint proficere, Si à Doctoribus ſuis, quod vident ſpiritualiter fieri, hoc ſibi etiam ſimpliciter audiant prædicari.* Ita doctiſſimus Presbyter Epiſcopi prædicationes, quantumvis extemporaneas ſimpliceſve, cæleſti tamen eloquentia quadam ſemper fulgurare arbitrabatur, ſi modò verbis facta reſponderent. Quin & inornatam malebat in Epiſcopi ſermone ſimplicitatem, quò faciliùs ſimplicium populorum animis infunderetur. *Tam ſimplex & apertus, etiam minus Latinus, debet eſſe ſermo Pontificis, ut ab intelligentia ſui nullos quamvis imperitos excludat.* Simile veri eſt tum temporis Presbyteros Gallicanos prorſus obmutuiſse. Et ſanè eruditiſſimorum Presbyterorum Maſſilienſium opuſcula quidem alia pulcherrima ad nos permanarunt; Conciones verò, Homiliæ, Sermones, Tractatus ad populum prorſus nulli.

L. 1. c. 23. & 14. 15.

CAPUT LXXXIX. *P. 2. l. 2. c. 15.*

Irregularitas ex ignorantia, ſæculo VI. VII. VIII.

I. Irregularis omnino ad Clericatum, qui litterarum prorſus, hoc eſt legendi rudis eſt.

II. Quàm neceſſariò Clerici ſuperiores Scripturas evolvere & ſcrutari debeant.

III. Humaniores litteræ Epiſcopis non ſunt conſentaneæ.

IV. Propria illis & prorſus neceſſaria Scripturarum ſcientia.

V. Mediocri ſaltem peritia Diaconi ſint & Presbyteri, ex Conciliis Galliæ.

VI. Ex Conciliis Hiſpaniæ neceſſaria Scripturarum & Canonum peritia.

VII. Quid ſolatio eſſe poſſit hujus ævi Epiſcopis.

VIII. IX. X. Sanctiores & clariores Epiſcopi majoribus doctrinæ præſidiis munitos deſiderabant Presbyteros & Diaconos. Vicem illis ſuam ad prædicandum delegabant. Diaconi ipſi ſuo quodam modo prædicabant.

XI. Concilium Vaſionenſe præcepit, ut Diaconi homilias Patrum in populi Concione legerent.

XII. XIII. XIV. Parochi etiam in Hiſpania prædicabant, & in Italia.

XV. Gregorio Magno placet Diaconi munus potiſſimum in prædicatione verſari.

XVI. Nec ab his multum abludebat Orientis Diſciplina.

I. His verbis hanc irregularitatem deſignavit Gregorius Magnus: *Aut ignorantem litteras.* Ita deſignantur, qui nec legere ſciunt. His quoque verbis idem alibi declarat Gregorius, ubi commendat erudiri Clericum, qui ne appellare quidem litteras noverat. *Inquiſitus à nobis, utrum ſicut decet Clericum, litteras didiciſſet, eas ſe ignorare reſpondit. Qui neſcit legere, lingua veſtra illi ſit codex, ut in bono prædicationis veſtræ, vel operis, quod imitetur, aſpiciat. Solet enim plerumque ſtrictius cor viva vox trahere, quam lectio dicta per tranſitum.*

L. 1. Ep. 25.

L. 6. Ep. 11.

II. Et hæc quidem de Clericis minoribus. Jam quod ad eos attinet, qui ſuperiores implent ſedes, agens alicubi Gregorius de iis qui ad Epiſcopatum Anconitanum alii ab aliis deſtinabantur, unum ex iis ait in Scripturis verſatum abundè eſſe, ſed tam devexa jam ætate, ut Epiſcopali ſarcinæ gerendæ impar haberetur. *Scripturæ quidem ſacræ ſcientiam habere, ſed ita ætatis ſenio jam confectum accepimus, ut ad regiminis officium non poſſit aſſurgere.* Alteri aderat indefeſſa illa vigilantia, quæ Paſtorem maximè decet, ſed Pſalmos ignorare ferebatur. *Vigilans quidem homo dicitur, ſed quantum aſſeritur, Pſalmos ignorat.* Jubet inquiri, quantos Pſalmos memoriter minùs teneret. *De Ruſtico Diacono quantos Pſalmos minus teneat, perſcrutandum eſt.*

III. Scripturarum ergo potiſſimùm eruditione locupletari debere Epiſcopos exiſtimabat Gregorius, & pro ſuo quemque modo Clericos alios. Unde certior factus Epiſcopum Galliarum in exponenda Grammatica, humanioribus litteris inſudare, acerbiſſimis illum litteris caſtigavit; quid enim alienius quàm Chriſti Dei laudibus dicatam linguam Jovis encomiis ſordidari? nec abhorrere Epiſcopum, quod vel laicus mediocri pietate imbutus exhorreſceret? *Pervenit ad nos fraternitatem tuam, Grammaticam quibuſdam exponere. Quam rem ita moleſtè ſuſcepimus, ac ſumus vehementiùs aſpernati, ut ea quæ priùs dicta fuerant, in genitum & triſtitiam verteremus: quia in uno ſe ore cum Jovis laudibus Chriſti laudes non capiunt. Et quàm grave nefandumque ſit Epiſcopis canere, quod nec laico religioſo conveniat, ipſe conſiderato.* Si ex Gregorio Magno ne pio quidam laico conſentit ſtudium profanum humanæ litteraturæ: fixum ergo illud ſtatumque debet eſſe, in Scripturis lectitandis meditantiſque verſari & deliciari debere, etiam laicos fideles, etiam fœminas pietatis guſtu aliquo imbutas. Unde idem Gregorius Matronas duas nobiles piis monitis inſtruens, hortatur ut Scripturarum lectioni ex animo incumbant. *Opto ut ſanctam Scripturam legere ametis: ut quandiu vos omnipotens Deus viris conjunxerit, ſciatis qualiter vivere, & domum veſtram quomodo diſponere debeatis.*

L. 9. Ep. 1.

L. 9. Ep. 1.

IV. Sed in Paſtorali maximè libro inculcavit Gregorius, quàm frequens, quàm totus eſſe debeat Epiſcopus in volutandis, in commentandis ſacris litteris, ut inde veritatis lumen, inde charitatis faces mutuetur, illuminando gregi ſuo, & ad æternorum charitatem ſuccendendo; & ne ſua ipſius charitas in tanta curarum tumultuatione intepeſcat. *Studioſè quotidie ſacri eloquii præcepta rector meditetur; ut in eo vim ſollicitudinis, & erga cæleſtem vitam providæ circumſpectionis, quam humanæ converſationis uſus indeſinenter deſtruit, divinæ admonitionis verba reſtaurent: & qui ad vetuſtatem vitæ per ſocietatem ſæcularium ducitur, ad amorem ſemper ſpiritualis patriæ, compunctionis aſpiratione renovetur.* Non poterit paſtor cæleſtis doctrinæ lumina flammaſque ſpargere, & non lacescere, non exhauriri unquam, niſi jugi Scripturarum lectione hauriat quod effundat: incaleſcat ipſe, ut accendat alios. *Nimirum neceſſe eſt, ut qui ad Officium prædicationis excubant, à ſacræ lectionis ſtudio non recedant.* Meditata hæc ante diu debent eſſe ſacræ arcana ſapientiæ, ut non tum quærat doctor ediſcere, cùm neceſſe eſt docere. *Quia videlicet cùm ſpirituale aliquid paſtor inquiritur, ignominioſum valdè eſt, ſi tunc quærat diſcere, cùm quæſtionem debeat enodare.*

Paſtor. c. 12.

V. Vetat Concilium Aurelianenſe II. ordinari Presbyteros, vel Diaconos ſine litteris, & qui ritum neſciant baptizandi. *Presbyter vel Diaconus ſine litteris, vel qui ſi baptizandi ordinem neſciat, nulla-*

Can. 16.

nullatenus ordinetur. In Concilio IV. Aurelianenſi præcipitur Epiſcopis, ut Parochis & Parochianis Clericis ſuppeditent Canonum ſtatuta, quæ regendis Eccleſiis Parochialibus accommodata ſunt. n. 6. *Parochiani Clerici à Pontificibus ſuis neceſſaria ſibi ſtatuta Canonum legenda percipiant; ne ſe ipſi, vel populi, quæ pro ſalute eorum decreta ſunt, excuſent poſtmodum ignoraſſe*. In Concilio Matiſconenſi I. anno 581. ſtatutum fuit, ut à die feſto ſancti Martini uſque ad Natalitia Chriſti tribus per hebdomadam quamque diebus jejunaretur, utque illi jejuniorum dies impenderentur lectitandis Canonibus. n. 9. *Ut à feria ſancti Martini uſque ad Natale Domini, ſecunda, quarta & ſexta Sabbathi jejunetur, & ſacrificia quadrageſimali debeant ordine celebrari. In quibus diebus Canones legendos eſſe ſpeciali definitione ſancimus, ut nullus ſe fateatur per ignorantiam deliquiſſe*. In Concilio Narbonenſi anno 589. prohibitum eſt, ne Diaconi, vel Presbyteri crearentur, qui eſſent illiterati, litterarum ignorantes, *non exercitati ad legendum*. His verò extremis verbis explanari videtur, qui dicantur illiterati, nempè qui ne legere quidem poſſint planè & expeditè. En ipſa Canonis verba: *Amodò nulli liceat Epiſcoporum ordinare Diaconum, aut Presbyterum, litteras ignorantem; ſed ſi qui ordinati fuerint, cogantur diſcere, &c. Ad quid erit in Eccleſia Dei, ſi non fuerit ad legendum exercitatus? Et ſi perſeveraverit deſidioſè, & non vult proficere, mittatur in Monaſterium, quia non poteſt ædificare populum*.

VI. In Hiſpania Epiſcopi eſſe non poterant, qui Scripturarum & Canonum periti non eſſent. Accipe Canonem Concilii Toletani IV. quo exponitur in quantum diſcrimen veniat Eccleſia, ubi doctrinæ legiſque divinæ & Eccleſiaſticæ imperiti ſunt, qui ejus præcones, & vindices eſſe debent. n. 25. *Ignorantia mater cunctorum errorum, maximè in Sacerdotibus Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere Scripturas admonentur. Paulo Apoſtolo dicente ad Timotheum, Intende lectioni, exhortationi, doctrinæ, ſemper permane in his. Sciant igitur Sacerdotes Scripturas ſanctas & Canones, &c.* Sed quod ad Parochos attinet, unum hoc præſcribitur, ut dum eos ordinat Epiſcopus, ſuppeditet illis librum *Officialem*, ſeu Ritualem, quo quidquid eorum officii eſt contineatur, maximè quoad Sacramentorum adminiſtrationem; ut ubi ad Rogationes, vel ad Synodum convocati confluxerint Parochi, de his omnibus interroganti ſatisfaciant Epiſcopo. Non temerè conjicitur, cùm periti Canonum neceſſariò eſſent Epiſcopi ex hoc eodem Canone, Officialem ejuſmodi librum ab illis ſuppeditatum fuiſſe, quo Canones etiam continerentur ii, qui ad Parochorum officia pertinent, pertinent autem plurimi. *Quando Presbyteri in Parochiis ordinantur, libellum Officialem à Sacerdote ſuo accipiunt, ut ad Eccleſias ſibi deputatas inſtructi ſuccedant, ne per ignorantiam, etiam in ipſis divinis Sacramentis offendant: ita ut quando ad Litanias, vel ad Concilium venerint, rationem Epiſcopo ſuo reddant, qualiter ſuſceptum officium celebrent, vel baptizent*.

VII. Hinc verò perſpicuè exiſtit, & Scripturarum & Canonum peritia neceſſariò non imbui tantùm, ſed & abundare debuiſſe Epiſcopos, ut & concionari, & ſua hac copia ſacræ eruditionis Clerum omnem locupletare poſſent; cùm & Presbyteri & Diaconi pro ſuo quique gradu eandem & Scripturarum & Canonum doctrinam deguſtaſſe, atque in dies haurire tenerentur. At in neceſſitate inexorabili tamen tot vacâtibus Parochiis ſufficiendi Paſtores, ubi deficiebant peritiores, iis Presbyteris Diaconiſque eæ committebantur, qui & eleganter ac expeditè legerent, & ritum adminiſtrandi Sacramenta probè ſcirent. Si hoc quo nunc agimus ſæculo, ad eaſdem quandoque anguſtias Epiſcopi adiguntur, eademque doctorum premuntur Presbyterorum penuria, ut Parochias imperitis potius quàm nullis credere cogantur Paſtoribus; habent in præteritis ſæculis, quæ conſolentur eos exempla non diſſimilis inopiæ: habent & quæ adhibeant huic malo medicamenta, priſcarum exemplo Synodorum, ut imperitos Presbyteros initient peritia aliqua miniſterii ſui leviori, in frequentioribus Synodis, Viſitationibus, Colloquiis & Collationibus, ubi Scripturæ leges, ubi Synodorum Canones inculcentur.

VIIII. Verùm non in eo hærebat quorundam præſtantiorum Præſulum indefeſſa ſollicitudo. Vide quò erumperet Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi ſagax induſtria: Diaconum ordinabat nullum, niſi annum ageret ſaltem trigeſimum, & qui quater Scripturas omnes utriuſque Teſtamenti perlegiſſet. *Adjecit hoc, ut numquam in Eccleſia ſua Diaconum ordinaret, ante trigeſimum ætatis ejus annum. Verùm etiam hoc addidit, ut nec in qualibet majore ætate unquam ordinaretur, niſi quatuor vicibus in ordine libros veteris Teſtamenti legerit, & quatuor novi*. Vitæ ejus L. 1. c. 18.

IX. Cœpit tandem aliquando Cæſarius ſuos ſibi ad prædicandum Presbyteros, Diaconoſque ſubrogare, ubi ingraveſcens ætas coegit illum receptui canere, & immenſo zelo modum aliquem ponere. Mira autem hac ille ratione addocuit, ſua vice ut prædicarent Presbyteri, publicè recitando è ſuperiore loco homilias quas ipſe lucubraſſet, vel Ambroſii, Auguſtini, aliorumque Patrum ſermones. Quin & Epiſcopos alios, ut id ipſum factitarent, adducere conatus eſt, hac potiſſimùm uſus ratione, ſi ſinantur in Eccleſia coram legere conciones & ſcripta Prophetarum & Apoſtolorum, & ipſius Chriſti: quin ergo & homilias Epiſcoporum? Denique Epiſcopos omnes conteſtabatur reos fore æterno Judici, ſi cùm non poſſent ipſi prædicare, illis qui eo munere fungi poſſent, ora obturarent. *Quandiu potuit alta voce ſemper in Eccleſia prædicavit, in quo opere tam pia atque ſalubris ejus proviſio fuit, ut cum ipſe pro infirmitate jam non poſſet ad ipſum officium peragendum accedere, Presbyteros & Diaconos imbueret, atque ſtatueret in Eccleſia prædicare; quo facilius nullus Epiſcoporum ſe ab hac neceſſari a cunctis exhortatione, cujuſcumque impoſſibilitatis excuſatione ſuſpenderet: hæc dicens, Si verba Domini & Prophetarum atque Apoſtolorum à Presbyteris & Diaconis recitantur, Ambroſii, Auguſtini, ſeu parvitatis meæ, aut quorumcumque Doctorum Catholicorum, à Presbyteris & Diaconis quare non recitentur? Non eſt ſervus major Domino ſuo. Quibus data eſt authoritas Evangelium legendi, credo licitum eſſe homilias ſervorum Dei, ſeu expoſitiones Scripturarum Canonicarum in Eccleſia recitare. Ego me exuo, hoc inſtituendo: Sancti Sacerdotes qui hoc implere contempſerint, cauſas inde in die judicii ſe noverint eſſe dicturos. Non quidem credo, quod quiſquam tam obduratum ſenſum habeat, ut cui Deus dixit: Ne ceſſes, nec ipſe clamet, nec alios clamare permittat. Etenim quanta oves, tacente Sacerdote, oberraverint, de tantorum animabus redditurus eſt rationem.* Si verba, ſi lineas numeres, prolixus eſt & tœdioſus hic contextus: brevis autem idem, & ſuo fructu ſuaviſſimus, ſi res & pulcherrima ponderes documenta, quibus ſcatet. Inde enim emicet, 1. Lex ſanctiſſima & inexorabilis, ut prædicandi proprio fibi officio fungantur Epiſcopi. 2. Cùm per ætatem devexam jam non poſſunt ipſi prædicare, Presbyteris & Diaconis ſuis id delegare debent munus. 3. Nec Presbyteri tantùm, ſed & Diaconi ſub Cæſario cœpere concionari. 4. Cùm Ordinis ipſius ſui jure poſſint publicè legere Evangelium in Eccleſia, hinc aptum nexumque eſt prædicandi officium. Prædicat enim quiſquis Evangelium promulgat. 5. Cœpit Cæſarius, ubi non poſſent concionari Epiſcopi, ut gerere, ut eatum functione Presby- L. 1. c. 28.

teros & Diaconos honeſtarent. 6. Hæ tum primæ fuere in Galliis Prædicationes Presbyterorum & Diaconorum, quæ ipſæmet erant conciones vel præſentium Epiſcoporum, vel antiquorum Patrum, quas illi recitarent è ſuggeſtu. 7. Quibus ita conſtitutis, minùs ſtupebimus jam, ſi mediocris admodum deſideraretur peritia, ubi majores etiam Clerici ordinabantur; & ea potiſſimùm deſideraretur, ut expeditè & promptè legerent. 8. Cùm Cæſarius autem inſtituiſſet, ut homiliæ à Presbyteris & Diaconis publicè recitarentur, vehementiùs inſtare etiam cœpit, ut Scripturarum ſtudiis incumberent, quo & ipſi poſſent aliquando ſuo ex penu ſermones & homilias depromere.

X. Hinc eſt quòd non multò pòſt, cùm Presbyteri civitatum cœpiſſent concionari, ut doctrinæ præſidiis inſtructiores, eadem poteſtas Parochis quoque conceſſa ſit à Concilio Vaſionenſi, ita ut ſi qua ægritudine Parochus deſtineretur, Diaconus
Can. 2. ejus loco homiliam Patrum aliquam in Eccleſiæ conventu recitaret. *Hoc etiam pro ædificatione omnium Eccleſiarum, & pro utilitate totius populi nobis placuit, ut non ſolùm in civitatibus, ſed etiam in omnibus Parochiis verbum faciendi daremus Presbyteris poteſtatem, ita ut ſi Presbtyer aliqua infirmitate prohibente, per ſe ipſum non potuerit prædicare, ſanctorum Patrum homiliæ à Diaconibus recitentur. Si enim digni ſunt Diacones, quod Chriſtus in Evangelio locutus eſt, legere: quare indigni judicentur ſanctorum Patrum expoſitiones publice recitare?* Hæ ſunt rationes, hæc penè verba Cæſarii.

XI. In Hiſpania quoque primævum vigorem remiſerant Concilia, conceſſerantque ut abſente Epiſcopo Presbyteri concionarentur. Enucleatè recenſentur in Concilio Hiſpalenſi
Can. 7. munera Epiſcoporum omnia; quæ illis propria, quæ Presbyteris communia ſint: prædicatione verò non abſtinentur Presbyteri, niſi præſente Epiſcopo. *Nec Epiſcopo præſente ſacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti conficere, nec eo coram poſito populum docere, vel benedicere, aut ſalutare, nec plebem utique exhortari.* Toletanum etiam Concilium IV. ubi abſurdam expungit conſuetudinem in ſacra Domini Paraſceve januas occludendi Eccleſiarum, ceſſationemque irreligioſam eo die tum divinorum Officiorum, tum concionum de Paſſione Domini: præcipitque ex adverſo, ut myſterium Crucis eo die exertiſſimè prædicetur, utque à populo elata voce miſericordia imploretur Redemptoris, criminumque condonatio: manifeſtè ea prædicandæ Chriſti Paſſionis provincia Parochis demandatur. *Comperimus quod*
ibidem. *per nonnullas Eccleſias in die ſextæ feriæ Paſſionis Domini, clauſis Baſilicarum foribus, nec celebratur Officium, nec paſſio Domini populis prædicatur, &c. Ideo oportet eodem die myſterium Crucis prædicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum poſtulare, &c.* Id etiamnum in agreſtibus Parochiis plerumque factitatur. His autem in Hiſpania ibidem mox accedebat generalis abſolutio, ut peccatorum maculis abſterſis, in die Paſchæ Corporis & Sanguinis Chriſti communionis participes fierent, ut in eodem mox Canone habetur. *Ut pœnitentiæ compunctione mundati, venerabilem diem Dominicæ Reſurrectionis, remiſſis iniquitatibus ſuſcipere mereamur, Corporiſque ejus & Sanguinis ſacramentum mundi à peccatis ſumamus.* Proximo Canone expreſſa habetur mentio Abſolutionis generalis: *Ante peractas indulgentiæ preces.* In hoc eodem Concilio permittitur Diaconis ſtolam geſtare, ex eo quòd prædicent: quæ mihi quidem prædicatio non alia videtur, quàm Evangelii decantatio, vel recitatio, ſimiliter & aliarum precum inter Miſſarum ſolennia. *Unum orarium oportet Levitam geſtare in ſiniſtro humero, propter quod orat,*
Can. 10. *id eſt, prædicat.*

XII. Id quoque confirmat Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus, ſpeciale Epiſcoporum officium eſſe, ut Scripturas lectitent, & Canones. *Cujus præ cæteris ſpeciale officium eſt, Scripturas legere, percurrere Canones.* De offic. Eccleſ. l. c. 5. 7. 8. Quoad munia verò prædicandi, ea Presbyteris omnibus, id eſt Parochis communia facit. *Præſunt Eccleſiis Chriſti, & in confectione divina Corporis & Sanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt, ſimiliter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi.* Quod ad Diaconos autem ſpectat, docet idem Iſidorus, quæ eorum eſſet prædicandi ratio, hortando nimirum plebem, ut ſurſum corda habeant ad Dominum, ut gratias agant, ut inflectant genua, ut orent, ut Pſalmos concinant; Evangelium denique perſonando. *Hi voces tonitruorum: ipſi enim clara voce in modum præconis admonent cunctos, ſive in orando, ſive in flectendo genua, ſive in pſallendo, ſive in lectiones audiendo; ipſi etiam ut aures habeamus ad Dominum clamant, ipſi quoque evangelizant.*

XIII. Nec ambigi poteſt, quin eadem Presbyteri & Diaconi facultate fruerentur prædicandi in Italia, quamvis videatur Vigilius Papa Diaconis precariam tantùm eam annuere, & ex Epiſcopi ſpeciali permiſſione. Hinc & illa acerbiſſima ejus expoſtulatio de Ruſtico & Sebaſtiano Diaconis, quòd præter Epiſcopi ſui voluntatem concionari aggreſſi ſint, quo conſuetudines & jura Eccleſiæ conculcabantur. *Adjeciſtis execranda ſuperbia, quæ nec leguntur, nec ſine ſui Pontificis*
Synodi Collat. *juſſione aliquando ordinis veſtri homines præſumpſerunt, authoritatem vobis prædicationis, contra omnem conſuetudinem vel Canones vendicare.*

XIV. Contrà autem Gregorius Magnus ſignificare videtur ea eſſe primaria Diaconorum munia, ut prædicent, & pauperibus opitulentur: quibus ut toti deinceps vacarent, à cantu eos & muſica alienavit. *Conſuetudo valde reprehenſibilis exorta*
L. 4. c. *eſt, ut quidam ſacri Altaris miniſtri Cantores elingantur, & in Diaconatus ordine conſtituti, modulationi vocis inſerviant, quos ad prædicationis officium eleemoſynarumque ſtudium vacare congruebat.* Et ſanè ut primùm Gregorius ipſe Apoſtolicæ Sedis adminiſtrationem iniit, cùm Diaconus tantùm adhuc eſſet, cœpit, ex Joanne Diacono, verbi divini ſementem ſpargere, ſi non antè id jam munus delibaverat. *Venerabilis Levita*
L. 1. c. *Gregorius verbum ad plebem exorſus eſt, dicens &c.*

XV. In Eccleſia verò Orientali, veriti ſunt Laici à Trullani Concilii Præſulibus publicè docere, ne temerè ſibi id atrogarent officium, quod Clericis Chriſtus integrum ſervari voluiſſet. *Quod*
Can. 64 *non oportet laicum publicè diſputare, vel docere, docendi authoritatem ex eo ſibi vendicantem, ſed ordini à Domino tradito cedere, &c.* Juſtinianus ne
Nov. 6. extremo quidem Clericatus gradu evehi permiſit eos, qui rudes eſſent litterarum. *Litteras ignorantes omnino nolumus neque unum ordinem ſuſcipere Clericorum, videlicet Presbyterorum & Diaconorum, tam ſacras orationes docentium, quam Eccleſiarum & Canonum legentium libros.*

CAPUT XC. *P. 3. l. 2. c. 18.*

Irregularitas ex ignorantia ſub Imperio Caroli Magni.

I. II. Quæ peritia ab Epiſcopis & Presbyteris exigeretur.

III. IV. De linguæ diverſitate, Et quæ lingua vernacula fierent Conciones,

V. Neceſſitas peritiæ linguæ Latinæ.

VI. Quibus de rebus interrogarentur, qui Presbyteratum ſuſcipiebant,

VII. Varia capita doctrinæ Parochis pernecceſſariæ.

VIII. De

VIII. De sæculis ignorantiæ, & quanta tum indulgentia opus esset.

IX. Etiam in Ecclesia Orientali. Explicatio Canonis Synodi VII. Generalis.

I. IN Concilio Francofordiensi sancitum est, ut Episcopi Canones & Regulam B. Benedicti callerent. *Ut Episcopum Canones & Regulam non liceat ignorare.* Cum enim summus esset moderator Episcopus disciplinæ Clericorum, qui Canonicis regulis, & Monachorum, qui B. Benedicti regula tegebantur, utriusque Regulæ peritissimus esse debebat, ut utriusque religiosam observantiam exigeret. Cum verò Presbyteri nihil juris obtinerent in Monachos, sola Canonum peritia illis commendatur. *Ut nulli Episcoporum & Sacerdotum liceat sacros Canones ignorare.*

II. Nec tam arcti limites scientiæ Presbyterorum delineati erant. Exigebant præterea Caroli Magni sanctiones, ut in Scripturarum scientia versati essent, fidei sacramenta imperitæ plebi explanare possent, memoriæ Psalterium integrum commendassent, edidicissent formulas Baptismi; Canones, librum Pœnitentialem, cantum, computumque, seu rationem Festa Ecclesiæ mobilia computandi. *Ut Sacerdos Dei de divina Scriptura doctus sit, & fidem Trinitatis rectè credat, & alios doceat, & suum officium bene possit implere. Ut sciat totum Psalterium memoriter. Ut de Canonibus doctus sit, & suum Pœnitentiale bene sciat. Ut cantum & computum sciat.*

Ut in hac doctrina multiplici Scripturarum, Canonum, Theologiæ, cæremoniarum & regularum pœnitentiæ progressus facerent non pœnitendos, Parochos suos Theodulfus Aurelianensis Episcopus hortabatur, ut otium omne suum prece & lectione interpungerent, nec ab altera cessarent, nisi ut alteri se dederent. *Oportet vos & assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi. Quia vita viri justi lectione instruitur, ornatur, & assiduitate lectionis munitur homo à peccato.* Atto Vercellensis Episcopus in Capitulari volebat & ipse, ut Parochi Scripturas Canonesque perdiscerent. *Sciant Sacerdotes Scripturas & Canones.*

III. Nec nos fallit tamen, quàm toto hoc sæculo, quo Litterarum sacrarum studia restaurabat Carolus Magnus, Beneficiarii adhuc complures tolerandi fuerint, sacræ hujus peritiæ inanes propemodum & valdè rudes. Ideo & illud in Capitularibus præcipitur, ut ne admittantur Parochi, nisi qui gregis sui linguam calleant, & qui possint tum fidei mysteria, tum Christiana morum decreta addocere. Si non possit Parochus suis ipse verbis plebem alloqui & docere, dictata ab aliis scripto excipiet, & ad gregem suum recitabit, de fide, & de regulis morum, compendiariè quidem, & quantum satis sit. Denique ut ne quis inertiæ se dedat, vel insciitiam prætexat, nemo tam ignavus, nemo tam rudis in Parochis est, qui non possit fideles monere, ut pœnitentiam agant, quòd Regnum scilicet Dei adventet, & præsto sit. *Nullus sit Presbyter qui in Ecclesia publicè non doceat, lingua quam auditores intelligant, fidem omnipotentis Dei in unitate & trinitate simpliciter credere, & ea quæ generaliter omnibus dicenda sunt de malis evitandis, sive faciendis bonis, & judicio in resurrectione futuro. Si verò ipse verbis manifestè explicare non poterit, petat sibi à doctiore taliter transcribi, qualiter apertè legat, quod qui audiant, intelligant. Et qui amplius non poterit, vel his verbis admoneat, Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum.*

IV. Hoc certè Canone innuitur, fidei morumque doctrinam eam, quæ ad salutem parandam necessaria sit, tam facilem cuique, tam obviam & parabilem esse, ut nemo sit inter Presbyteros, qui non possit eam populis instillare, si patriæ modò linguæ non sit imperitus. Atqui eo ævo Caroli Magni triplex lingua usitata erat. Teutonica, quam Franci, Majores nostri, ipsique Reges in Gallias è Germania intulerant, ut originis & patriæ sui propriam. Latina, quæ olim Romanis in usu fuerat, & quam in omnes quoquoversum Imperii suæ Colonias diffuderant, nobilibusque & ingenuis omnibus communem & usitatissimam fecerant, qua patebat Occidentale Romanum Imperium. Romana deniquæ, quæ à Latina non discrepabat, nisi propter interspersas sordes aliquas vel Gallicanæ antiquæ, vel Teutonicæ linguæ, vel denique privatarum quarumcumque Provinciarum. Hoc Decretum nulli peculiariùs harum linguarum suffragatur; unum urget, ut eam linguam calleat personetque Parochus, quam grex proprius capiat. Quin minus probabile & de lingua Latina illud capi debere: cùm tot in Regnis & Provinciis Caroli Magni Imperio subditis, Teutonica lingua, utpote patria: cùmque in eis etiam regionibus in quibus obtinebat usus linguæ Romanæ, usque adeo illa jam à Latina deflexissent, ut qui illam calleret, ægrè tamen hanc caperet.

V. Nec inde tamen efficies minimè necessariam fuisse Latinæ linguæ scientiam, cum ejus præsidio destituti, nec Scripturas possent, nec Canones legere. Latinæ linguæ imperitia fecit, ut ab Archiepiscopatu Remensi ejiceretur Gillemerus, qui ad eum electus fuerat. Cum enim ad examen illum vocassent Episcopi Provinciæ, obtulissentque Codicem Evangeliorum, legit quidem ille, sed tam imperitè, ut manifestè proderet se non intelligere. *Qui dum ante Episcopos discutiendus abscederet, oblatus est ei textus Evangelicus. Cum autem ipsum aliquatenus legere, nihil tamen intelligere omnes pariter cognovissent, reprobatus, ac velut insipiens ab omibus est ejectus.* Tom. 3. Conc. Gal pag. 359.

VI. Ad cæteros Ordines non tanta examinandi austeritas, sed aliquanta tamen adhibebatur, juxta suum cujusque modum. Jubet Concilium Nannetense, ut Episcopus ante ordinationem convocet *omnes qui ad sacrum ministerium accedere volunt*, utque ii ab Archipresbyteris præsententur, *una cum Archipresbyteris, qui eos præsentare debent*: examinatores denique ut Episcopus deligat, sanctionum Ecclesiasticarum adprimè peritos, ut ordinandorum in vitam, mores, institutionem studia & peritiam diligentissimè inquirant. *Tunc Episcopus è latere suo dirigere debet Sacerdotes, & alios prudentes viros, gnaros legis divinæ, & exercitatos in Ecclesiasticis sanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, institutionem, locum ubi educati sunt, si sint bene litterati, si in lege Domini instructi, diligenter investigent.* Can. 11.

VII. Hincmarus quoque expressit, quid specialiter addiscere, quid docere Parochos necesse sit, explanationem Symboli & Orationis Dominicæ, juxta doctrinam sanctorum Patrum. *Ut unusquisque Presbyterorum expositionem Symboli, atque Orationis Dominicæ, juxta traditionem orthodoxorum Patrum plenius discat. Exinde prædicando populum sibi commissum sedulo instruat.* Missalem quoque librum ut probè intelligant, disertè, nitidè, & clarè ut legant Collectas, Epistolas, Evangelia. *Orationes Missarum, Apostolum quoque & Evangelium bene legere possit.* Psalterium & Athanasii Symbolum memoriter teneant. Athanasio enim tribui tunc incipiebat luculentissima illa fidei expositio: *Sermonem Athanasii de fide.* Denique cantum ut bellè scirent & computum, Homilias autem Gregorii in Evangelia legendo contererent. Hincmar. Tom. 1. pag. 710. 712.

Hæc omnia inseruit Regino capiti primo suæ Canonum Collectionis, ubi & varia refert capita, de quibus inquirere debet Episcopus, in perlustrandis Parochiis suis. Addit porro præterea, ut habeant Parochi *Pœnitentiale Romanum*, aut Theodori Archiepiscopi Cantuariensis, aut Bedæ; ut convenienter ejus præceptionibus, & pœnitentes scrutentur, & pœnitentias admoderentur. *Ut* Cap. 95.

Cap. 91. *secundum quod ibi scriptum est, interroget confitentem, aut confesso modum pœnitentiæ imponat.*

VIII. Manifestissimè rursum se prodet, quanta tunc indulgentia opus esset per illorum temporum ignorantiæ tenebras, ex Epistola commendatitia Lupi Ferrariensis Abbatis ad Hincmarum Remensem pro Episcopo, qui nec fideles sibi creditos docere poterat, nisi moribus suis: nec Ecclesias regere, nisi suis ad Metropolitani monita & mandata obsequiis. *Nam licet desit ei forsitan aliquid eruditionis, tamen poterit esse utilis, cum & vestræ doctrinæ parebit; & si plene non potest docere instituta divina, poterit tamen facere, unde & ipse, & eum sequentes efficiantur salutis æternæ capaces.* De hac necessaria tamen imperitorum Pastorum tolerantia agens Agobardus, monebat primùm, plus impendere detrimenti ab imperitis persæpè, quàm à criminosis Pastoribus: *Ne communicemus peccatis alienis, criminosos videlicet ad Sacerdotium provehendo, aut quod adhuc deterius est, ignorantia cæcos, qui cæcis ducatum præbeant ad foveam æternæ damnationis.* Sed tolerandos esse tamen, tum eos quorum tota doctrina in exemplis virtutum erat, tum rursus eos qui eruditione claterent, quam obscurarent moribus. *Tolerandum genus Pastorum bene quidem docentium, sed reprehensibiliter viventium; aut bene viventium, & propter simplicitatem sensus docere alios non valentium.*

Epist. 79.

Epist. ad Bernard. De privil. & jure Sacerdotii c.

IX. Nec his temporibus uberior erat in Oriente eruditorum proventus. Utcumque id conjicies ex Canone VII. Synodi Generalis, vetantis, inaugurari Episcopum, qui Psalterium non teneat: ut ea peritia instructus Episcopus, excubet in alios, ut & ipsi Psalmos ediscant. *Definimus omnem qui ad Episcopatus provehendus est gradum, modis omnibus Psalterium nosse: ut ex hoc etiam omnis Clericus, qui sub eo fuerit, ita moneatur, & imbuatur.* Electum Episcopum examinet Metropolitanus, an possit, an velit intelligentia & diligentia pari, lectitare & meditari Canones, Evangelia, Epistolas Pauli, Scripturas omnes: & divinas has leges ubi ebiberit, servare, aliisque servandas infundere. *Inquiratur autem diligenter à Metropolita, si in promptu habeat legere scrutabiliter & non transitorie, tam sacros Canones, & sanctum Evangelium, quàm divini Apostoli librum, & omnem divinam Scripturam; atque secundum Dei mandata conversari, & docere populum sibi commissum.* Substantiam denique, animamque & vitam Sacerdotii affirmat hæc Synodus in meditatione Scripturarum versari. *Substantia enim Sacerdotii nostri sunt eloquia divinitus tradita.*

Can. 9.

Quærit Balsamon, Ecquid causæ sit, quamobrem hoc Canone præcipiatur, ut electus in Episcopalem sedem, jam Psalterium teneat: Canones autem, & reliquos Scripturæ libros spondeat se inposterum continuata lectione & meditatione frequentaturum. *Dixerit quispiam, Quomodo sancti Patres non dixerunt eos debere ordinari, qui sacros Canones norunt, sanctum Evangelium, & reliqua, sed, eos qui Psalterium tantum norunt, curam gerere.* Respondet autem diutina & sævissima Iconoclastarum persecutione oppressa & extincta penè fuisse inter Catholicos litterarum studia: atque ideo dispensatione plurima pòst utendum fuisse. Quoad Psalterium, ne prima quidem posse Clericum suæ professionis elementa tenere, nisi laudes divinas canere didicisset. *Scire quidem Psalterium, ut requisitum ex necessitate, à sanctis Patribus postulatum est, eos qui citra condemnationem debent ordinari: reliquarum autem doctrinarum comprehensio non est postulata, eo quod nondum ab eis jure exigi potest, ut qui docendi authoritatem & munus nondum sunt assecuti.* Nec multùm dispar in Occidente Provinciarum vastatio, eidem & ignorantiæ, & indulgentiæ locum dederat.

In Can. 2. Synod. VII.

CAPUT XCI. *P. 4. l. 2. c. 33.*

Irregularitas ex ignorantia post annum Christi millesimum.

I. Doctrinæ mediocritas, quam virtutes præstantissimæ cingunt, nihil officit Episcopo sanctissimo, ut puta Ulstano.

II. Perdoctos flagitat Episcopos Gregorius VII. sicubi desint, vult ut Reges aliunde accersant.

III. Innocentius III. uberrimam cupit in Episcopo scientiam: mediocri contentus est, quam exuberans compensat charitas. An ad temporalium etiam administrationem porrigat se Episcopi scientia?

IV. Quàm necessaria ex Anselmo & Arnulpho peritia administrandorum temporalium.

V. Inter tenebricosa quædam ignorantiæ secula mediocri scientiæ applaudendum fuit,

VI. In Conciliis Lateranensibus instituti sunt Magistri Gramaticæ & Theologiæ. Per ea tempora effulsere & invaluere Universitates, ita lux litteratum revixit, ignorantia profligata est.

VII. Decreta Conciliorum de ratione & via docendi addiscendique humanas divinasque litteras.

VIII. Et de Capitulorum & Monasteriorum officio & diligentia mittendi aliquos semper ex suis ad generalia hæc studia.

IX. Regulæ Concilii Tridentini, & Conciliorum sancti Caroli, de studiis Clericorum.

X. Eadem Decreta à Gallicanis postea Conciliis confirmata.

XI. Quem modum tenuerint Tridentini Patres in definiendo quibusque Cleri Ordinibus eruditionis modulo.

XII. Quàm necessaria beato Carolo visa sint studia Theologiæ, Canonum, Scripturarum, Patrum, Historiæ Ecclesiasticæ, & priscorum Conciliorum.

XIII. Quid de his Gersonius.

XIV. De studio Juris Civilis.

XV. Quibus rationibus aliquando studia legum inter Clericos valuerunt. De facultate Decreti.

XVI. De Facultate Medicinæ. Ut is possit esse gradus ad Beneficia.

I. QUanquam labia Sacerdotis custodiant scientiam, & ex imperitia irregularitas existat, qua vel à Clericatu quis summoveatur: in confesso tamen illud est, mediocrem peritinam non mediocribus succinctam virtutũ luminibus, conducibiliorem Episcopis & Beneficiariis omnibus esse, quàm singularem & immensam quandam peritiam. Testem hic laudabo Vulstanum Episcopum Vorcestrensem in Anglia, quem Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus sede ejecit in Concilio Londinensi anno 1070. gratificaturus, ut referunt, Vuillelmo notho Angliæ Regi, suæ gentis Neustricæ Episcopis novum illud Regnum suum munire, & sibi asserere cupienti. Iniquæ huic exauthorationi prætexebant imperitiam Vulstani: sed præter mirabile patrocinium, quòd è cœlis adversùs temerariam calumniam affulsit, habent & Historici Angli certissima documenta, quibus hæc ab eo infamia propulsetur. Commemorant enim paucò pòst tempore ab Eboracensi Arphiepiscopo exoratum esse Vulstanum, ut Diœcesin Eboracensem solenni visitatione obambularet, quod ipse officium detrectabat, vel inimicorum incursionibus deterritus, vel quòd Regionis ejus linguam minùs calleret. Ea sanè delegatio apertè demonstrat, non imparem fuisse Vulstanum difficillimis quibusque Episcopatus muniis obeundis.

Conc. Ge Tom. 9. 1104. 121 1223.

ris. Matth. An. 1590

II. Repudiatus est à Gregorio VII. vir alioqui nullo non laudis genere cumulatissimus, sed illitteratus, quem Castellæ Rex Alphonsus ad Archiepiscopalem

copalem Ecclesiam promovere studebat; utque Regi fieret satis, rescripsit ad eum Pontifex, litterarum peritiam non Episcopis tantùm, sed & Presbyteris omnino necessariam esse; ideoque conquirendum illi esse Archiepiscopum alium, qui nec litterarum, nec virtutum necessariis præsidiis destitueretur; cujusmodi si nullos Regno in suo haberet, undecumque accersendos esse: nec verò natalium obscuritate quemquam despicabilem videri debere, cùm & Romana olim Respublica, & Christiana postmodum Ecclesia ad summum gloriæ & potestatis fastigium eluctata sit, non alio magis, quàm earum nobilitate virtutum, præ quibus natalium splendor nihili fieret. *Disciplinæ fundamento, videlicet litteralis scientiæ peritia indiget. Quæ virtus cùm sit non modò Episcopis, sed etiam Sacerdotibus necessaria, &c. Eligatur inde si inveniri potest, sin autem aliunde expetatur talis persona, cujus religio & doctrina Ecclesiæ vestræ & regno decorem conferat & salutem. Neque verò te pudeat, aut extraneum fortè, vel humilis sanguinis virum, dummodo idoneus sit ad Ecclesiæ tuæ regimen, quod propriè bonos exoptat, adscire. Cùm Romana Respub. ut Paganorum tempore, sic & sub Christianitatis titulis indè maximè Deo favente excreverit, quòd non tam generis, aut patriæ nobilitatem, quàm animi & corporis virtutes perpendendas adjudicavit.*

III. Innocentius III. ex adverso electionem Archiepiscopi Capuani confirmavit, quanquam mediocriter litterati. *Litteratura licèt non eminens, tamen conveniens.* In justis voluntariæ abdicationis Episcoporum causis idem Innocentius recensuit & ignorantiam: quanquam nec ibi dissimulet posse cum fœnore etiam resarciri exuberantia charitatis scientiæ mediocritatem. Scientiam autem hic Pontifex geminam desiderat, alteram ad spiritalium, alteram ad temporalium regimen comparatam. *Pro defectu quoque scientiæ plerumque potest quis petere cessionem; quia cùm ipsa circa spiritalium administrationem sit potissimum necessaria, & circa curam temporalium opportuna; Præsul qui commissam sibi Ecclesiam regere debet in utrisque, salubriter ei renunciat, si scientiam, in qua ipsam regat, ignorat. Quanquam etsi desideranda sit eminens scientia in Pastore, in eo tamen sit competens toleranda, quia imperfectum scientiæ potest supplere perfectio charitatis.* Honorius III. Germaniæ Episcopum ex peritiæ penuria exauthoravit, confessum scilicet, ne Grammaticæ quidem elementis se operam dedisse. *Confessus est se nunquam de Grammatica didicisse, nec legisse Donatum.*

IV. Scripsit Anselmus Beccensis adhuc Abbas ad Urbanum II. Papam, ut adduceret eum ad consentiendum cessioni Episcopi Bellovacensis, cujus & innocentia morum, & virtutum præstantia eximia & propè singularis erat, sed quem ea deficiebant calliditatis & experientiæ adminicula quibus muniendus alioqui fuisset, adversùs clandestinas artes & insidias undique circumpositorum inimicorum. *Non est talis, qui tantam malitiam irruentem repellere, tantas insidias circumstantes cavere possit.* Ab ejusmodi verò dexteritate & scientia non immunitus erat Episcopus ille Bajocensis, cujus laudes executus est Arnulphus Lexoviensis Episcopus in Epistola ad Adrianum, quem obtestabatur, suam ut illum in Ecclesiam remitteret, cujus instaurator erat, omnium idem Episcoporum Provinciæ munimen & Patronus in Consiliis Regiis, & in causis omnibus Ecclesiasticis. *Homo enim consilii & fortitudinis est, potens in opere & sermone, in Regalibus consiliis & negotiis Ecclesiasticis acceptus, plurimumque tam ipsi Archiepiscopo, quàm omnibus provincialibus Episcopis necessarius est ad reprimendam & repellendam ab Ecclesia Dei insolentiam malignorum.*

V. Affirmabat paulò suprà Innocentius III. eruditionem copiosissimam optari in Præsulibus; mediocrem tolerari, dum ea inopia cumulo virtutum pensetur. Eminentior verò illa doctrinæ copia rarò cum experientia rerum plurima sociatur: unde plurimæ dispensationis plerumque in his usus est. Quin & sequioribus aliquot sæculis ulteriùs amplianda fuit indulgentia. Anno 1260. Concilio Colonienſi visum est, ne eos quidem abjiciendos Clericos, qui legere saltem & canere addidicissent. *Qui sciant legere & cantare ad divini Officii ministerium competenter.* Can. 3. Nec plura deposcebat Concilium Ravennatense anni 1311. ubi ita de Parocho statuitur: *Competenter sciat legere & cantare divinum Officium.* Can. 15. Tantundem flagitat à Canonicis Collegialium: at Cathedralium Canonicos, *legelegere, & cantare vult, & competenter construere.* de Lavaur. Can. 19. Plusculum ad majores Ordines deposcebat Concilium Vaurense anno 1368. *Grammaticam sciant, & Latinis verbis loqui valeant competenter.*

VI. In eodem ipso Concilio Vaurensi statutum est, ut duo semper ex cujusque Cathedralis Ecclesiæ Canonicis, ingenio ad litteras valentes, ablegarentur ad studia generalia Universitatis cujuspiam, ubi Theologiæ & juri Canonico operam darent; & his duo alii justo ex intervallo succederent, missis in irritum statutis quibuscumque contrariis. Si ultra sex menses autem Capitula cessarint ab hac delegatione facienda, ad Superiorem immediatum ea potestas devolvatur. His accesserе Concilia Lateranensia III. & IV. ubi instituti Magistri Grammaticæ & Theologiæ Lectores in omnibus Ecclesiis Metropolitanis & Cathredalibus. Tum cœpere etiam increbrescere Universitates, veluti Cleri luculenta Seminaria. Quin & Beneficiorum pars non mediocris Gradibus Universitatum dedicata fuit. Et his tandem machinis expugnata est ignorantia. Utcumque rem conjices ex Decreto Concilii Colonienſis anno 1442. ubi præcipitur, ut Parochi gnaviter incumbant in Tractatum sancti Thomæ de Sacramentis, & in menstruis colloquiis de eo inter se conferant.

VII. Cautum est in Concilio Lateranensi V. anno 1513. ut qui essent, vel ratione Beneficiorum esse tenerentur in Ordinibus sacris, ne diutiùs quàm quinquennio in humaniorum litterarum & Philosophiæ studio morarentur: accederent autem confestim ad Theologiæ & Canonum studia, ut his ceu limpidioribus fontibus eluere possent, quidquid sordium & maculorum seu Poesis, seu Philosophia aspersisset. *Ut in his sacris & utilibus Professionibus Sacerdotes Domini inveniant, unde infectas Philosophiæ & Poesis radices purgare & sanare valeant.* Sess. 8. Præceptum est & illud in eodem Concilio, ut qui instituendæ juventuti præsunt, non liberales tantùm litteras doceant, sed & legem Dei, & fidei, Symbolum, & Hymnos Psalmosque, & Sanctorum vitas ac gesta; his sacris prælectionibus totos insumant dies festos; curent denique ut divinis Officiis omnes interſint. Sess. 9.

VIII. Anno 1536. Concilium Colonienſe decrevit, ut Canonici omnes aliquot annos statim in generali aliquo studio degerent: quò & ex Monachis mitti voluit eos, qui acumine valerent ad res Theologicas: ut gratis pauperiores studiis dediti alerentur; præmia strenuioribus ostenderentur, Beneficia eis aliqua assignarentur; ut Canonici, qui ibi quinquennium in studiis ponerent, maximè Theologiæ, fructus Præbendæ suæ præciperent, nulla ex parte truncatos; ut denique statuta omnia his contraria obliterarentur. Part. 3. Can. 21. Part. 10. Can. 7. Part. 12. Can. 5. 6. 7.

Anno 1549. in Concilio Moguntino præceptum est, ut Capitulis ab omnibus mitterentur juniores aliqui Beneficiarii, qui in Universitatum palæstra totos quinque annos agerent, gauderentque fructibus Beneficiorum, præterquam distributionibus, ea cautione, ut qui mitterentur, sponderent se in Clero perseveraturos, & impensam omnem Ecclesiæ restituturos, si in laicalis vitæ sordes retro laberentur. Can. 66.

rentur. Quoad Regulares, innovatum est in hoc Concilio statutum illud juris communis, ut in Monasteriis paulò ditioribus studia Theologiæ instituerentur, & è minoribus Cœnobiis eò ad studia convolarent, qui valerent ingenio.

Sess.5.c.1. IX. In Concilio Tridentino primævo vendicata sunt vigori antiqua omnia statuta de Theologis & prælectionibus Theologicis, vel Scripturarum, in Ecclesiis Cathedralibus & Collegialibus insignibus, uti & in Abbatialibus; innovata sunt & privilegia omnia, tum docentibus, tum studentibus omnibus in Jure concessa. In iis Constitutionibus, quas ad Ecclesiæ Anglicanæ restaurationem concinnaverat Polus, confirmata quidem fuere privilegia ea omnia, sed ea cautione addita, ut in studentes pervigil immineret Episcopus, exploraretque, an apti essent studiis: & ubi comperisset, vel parum solertes, vel inertes & desidiosos, vel studiis deditos, ex quibus nulla ad Ecclesias redundaret utilitas, revocaret eos ad suæ quemque Ecclesiæ ministerium.

Conc. Gen. Tom.14. p. 1744.

Decret. 3.

Conn. Med. 1.c.22. Juniores Clericos hortatus est sanctus Carolus, quatuordecim annis majores, librariam sibi ut suppellectilem paulatim pararent, nec quovis, sed selectos libros habere curarent, utriusque Testamenti Codicem, Catechismum Concilii, Concilium Tridentinum, Constitutiones Synodales, tum Mediolanenses, tum suæ quemque Ecclesiæ. Præcepit & præterea Parochis, ut Summam Antonini lectitarent, vel quamvis aliam ab Episcopo designatam, Pastoralem librum sancti Gregorii, Tractatum denique Chrysostomi de Sacerdotio.

Concilium IV. Mediolanense præcepit, ut Episcopi diebus singulis temporis aliquid impenderent lectioni Scripturarum, Canonum & Theologiæ, interdictis penitus libris humanarum & profanarum litterarum juxta Concilii Carthaginensis placitum. *Ne omittant etiam sacræ Theologiæ sacrorumque Canonum, aliarumque Ecclesiasticarum doctrinarum, muneri & officio Episcopali proprie congruentium, studiis quotidie statis horis operam dare, quotidieque aliquid è sacris Bibliis studiosè legere. Gentilium autem libris, ut Carthaginensis Concilii Canone vetitum est, ne operam dent.* Mandavit ut Clericos omnes compellerent ad lectitanda Gregorii Magni opera, Cypriani, Ambrosii, Augustini, Chrysostomi, Bernardi, aliorumque sanctorum Patrum, maximè verò Ambrosii. Voluit Concilium Mediolanense V. ut in omnibus Seminariis legeretur Catechismus Concilii Tridentini, cæremoniæ, ritus & historia Ecclesiastica certis diebus exponerentur. *Studia etiam sacrorum Rituum, Historiæque omnis Ecclesiasticæ certis diebus instituantur.* Docebit nos infrà Giossanus, quantas Carolus ipse diebus singulis horas lectioni & studiis dicaret.

Part.1. c. 1.

Ibid.c.7.

Part.1. c. 1.

L.8.c.10.

Cap.13. De Episcopis. X. In Concilio Turonensi anno 1483. decretum est, ut in omnibus Cathedralibus & Collegialibus Ecclesiis communes essent Bibliothecæ, unde privati quique Clerici mutuos acciperent libros. In Conciliis Galliæ Provincialibus post Tridentinum confirmata & promulgata maxima ex parte fuere statuta illa omnia Conciliorum Mediolanensium longè præclarissima sub B. Carolo; maximè verò in Concilio Aquensi anni 1585. quo sancitum est, Episcopi statas diebus singulis horas sibi seponerent ad studia Canonum & Theologiæ. In Concilio Aquilejensi anno 1596. præceptum est, ut prælegerentur publicè in Monasteriis Tractatus Theologici, etiam in Cœnobiis Carthusianorum, ubi fieri commodè id posset. In Concilio Burdigalensi anni 1624. Concionator describitur in Scripturis evolvendis versatus, in Patribus, in Conciliis, & Theologia mystica.

Cap. 2.

Cap. 12.

Sess.23.c.18. 14. XI. Simpliciùs Tridentina Synodus & altiùs consulens, ne Ecclesiæ ministris destitutæ squallerent & pessum irent, decrevit ut Tonsura non conferretur nisi iis qui legendi & scribendi peritiam nacti essent: ne Minores, nisi iis qui Latinam linguam callerent; ne Subdiaconatus vel Diaconatus, nisi eorum peritis, quæ ad functiones horum Ordinum necessaria sunt; denique ne Presbyteratu initiarentur, nisi qui possent plebem ea docere, quæ ad æternam salutem parandam desiderantur, & Sacramenta administrare qui probè scirent. Quocirca nec passa est unquam Congregatio Concilii, ut Presbyteri ordinarentur, qui litterarum rudes prorsus essent, quantacumque urgeret necessitas; quanquam permiserit committi Parochias jam ordinatis, ubi non sunt in potestate peritiores. Episcopos autem vult Tridentinum omni ea doctrinæ copia abundare, qua tanta dignitas eget, imprimisque ut sint Doctores, vel Licentiati in Theologia, vel Jure Canonico.

Fagnan. l.1. Part.2. p.51

Sess.22.c.2.

Observatum est à Baronio, illud ipsum quod olim in optatis habuerat Concilium Carthaginense IV. accuratissimum de Episcopis promovendis examen à Clemente VIII. Romæ institutum fuisse, designatis Cardinalibus ad eos excutiendos, Theologisque & Canonistis peritissimis: quin & ipse Pontifex propositis quæstionibus urgebat, *ut plane nullius nisi bene diserto ad Episcopatum aditus patere sinatur, unde ambitiosus lugeat imperitus.* Verba sunt Baronii. Quibus finitima sunt quæ habet Fagnanus in hoc Examinatorum collegio sæpissimè & diutissimè versatus sub Urbano VIII. Examen autem extra urbem qua forma institui hoc debeat, publicata sunt Gregorii XIV. & Congregationis rerum Consistorialium placita, quorum diligentiæ accuratissimæ addi nihil possit. Non definiit Tridentinum, an hoc examen institueretur à Nuntio Apostolico, vel ab Episcopi electi Ordinario, vel ab Episcopis vicinis.

Baron. a 398. n.69.

Fagn.in l. Decr. Par p.158.

Sess.22.c.

XII. Non immeritò autem tam multus fuit sanctus Carolus in inculcanda in Concillis & Actis Ecclesiæ suæ necessitate compellendi Clericos ad seria Canonum, Patrum, & Ecclesiasticæ Historiæ studia. Pulcherrimè enim advertit Fagnanus ex Cardinali Ostiensi, citra periculum ignorari non posse Canones, cùm eæ demum sint regulæ, ad quas componi fingique debeant Clericorum mores. *Hæc autem secundum Hostiensem ignorant puri Theologi, non sine periculo animarum, quia ad Canonum observationem, quæ censetur regula omnium, & ipsi & omnes Catholici astringuntur.* Sed ne sibi nimio plus assententur Canonistæ, aperiendum hìc est quæ illa fuerit Canonum peritia, quæ tantoperè visa est necessaria Conciliis Mediolanensibus & B. Carolo, juxta mentem Concilii Tridentini, cujus adprimè conscius erat Carolus. Ejus vitæ Scriptor contestatur in Scripturis versandis & in Patrum Commentariis positam fuisse ejus Theologiam; Canones ejus fuisse ex antiquis Conciliis promptos, & Historiæ Ecclesiasticæ luce illuminatos; in his enim fontibus exquisisse eum, quæ Patrum Ecclesiæ placita, qui mores, quæ consilia, quæ purioris olim disciplinæ regula. Utpote qui eam percuperet excitare redivivam his temporibus, quorum vicem sæpissimè doleret: & Canonistis ingemisceret, qui ei tantùm adhæresunt Canonum & Decretorum parti, quæ dijudicandis terminandisque litibus vacat, & quæ tamen hominum importunitate non aliud magis præstat, quàm ut lites sint interminabiles. Vide ut de his differat Carolus à Basilica Petri, in vita Caroli, *Usitatam Jurisconsultorum scientiam qua fuerat occupatus adolescens, minimè ad se pertinere ratus, Theologica & Canonica tantum novit, quantùm Cardinali magnam Ecclesiam regenti efficere posse concessum est. Ex Theologia Scripturas divinas sequebatur, tum veteres Patres, &c. Canonum ea scientia perjucunda erat, quæ Patrum mores & acta repræsentans, Ecclesiæ componendæ atque ordinandæ rationem continet: dolens eos communi consuetudine tantùm Canones ad interpretandum seligi, qui ad lites judiciaque valent.* Carolus

Fagn.in l. Part.2. p.280.

L.8.c.1.

Surius die 4. Nomb.

ipse

ipse in Actis Ecclesiæ Mediolanensis formam exhibens Concionatoris, præter peritiam sanctorum Patrum & Historiæ Ecclesiæ, Canonum quoque doctrinam desiderat: *Tenebit præterea aliquam veterum Canonum scientiam, summorumque Pontificum descripta jura, & Conciliorum Decreta.*

Giovanus rursum in Caroli vita disertis verbis ita affirmat: *Cum in Ecclesia sua residebat, totum se dedit lectioni perpetuæ Patrum, Scripturarum, Historiæ Ecclesiasticæ, ternas quaternasque quotidie horas consumens in eo studio; illo etiam tempore quo Diœcesin suam obambulabat, visitabatque Parochias; qua de causa semper una devehebantur arcæ duæ libris refertæ.* Et quanquam crebrum illud esset in ore Caroli, *donari non debere litteris, nisi eas horas, quæ à negotiis Ecclesiæ vacuæ supersunt, & quantum necesse est, ut suo quis munere probè fungatur;* usquè adeo tamen certum illi erat fixumque necessaria prorsus Episcopis esse sanctiorum litterarum studia, *ut magis magisque in eo studiorum amor inflammaretur, itaut extremis vitæ suæ annis plurimumque sex horas singulis diebus, antequam sacra faceret, impenderet lectioni sacræ.* Dixi alibi de speciali Lectore, seu Doctore, quem Carolus instituerat ad explicandos publicè Canones.

Legum Canonumque lectioni usque adeo totum se affixerat illustris Angliæ Martyr Thomas Cantuariensis Episcopus, ut eum hinc abducere compulsus fuerit Joannes Salisberiensis, cujus ille consuetudine plurimum & consiliis utebatur: subjicere autem ei, dum sæviret trunculenta persecutio, lectionem Psalmorum & Moralium Gregorii, ex quibus solatii aliquid & supernæ suavitatis hauriret, qua amaritudines sæculi temperarentur. Colocensis in Hungaria Episcopi electionem confirmare abnuit Innocentius III. quòd electus Theologiæ & Canonum peritia imbui se non curasset: *Theologicis & Canonicis instrui documentis.*

XIII. Scitissimè à Joanne Gersonio animadversum est, per priora quatuor aut quinque Ecclesiæ sæcula, eosdem ipsos Ecclesiæ sanctissimos Patres, & Canonistas fuisse & Theologos; quòd Canones non essent nisi veluti conclusiones, quæ ex suis principiis elicerentur, hoc est ex fidei regulis, ex Scripturis, ex Theologia cujusque ævi propria. *Sic instituta videtur & gubernata fuisse sufficienter Ecclesia primitiva sub Apostolis, ac deinde per successiones virias, usque ad Doctores sanctos inclusivè, per quadringentos annos & amplius, quibus non erat distinctio Theologorum & Canonistarum, &c. Hi vero Canones, si bene inspiciamus, non sunt nisi conclusiones elicitæ, vel illatæ in principiis Theologicis, & aliis libris Canonicis, &c. Nihil igitur admirandum, si ad eosdem pertinebat cognitio & legislatio conclusionum illarum Canonicarum, ad quos pertinebat notitia principiorum.* Hac sanè ratione Carolus aliique horum temporum Episcopi, ingenti pietate, nec dispari eruditione, in Ambrosii, Augustini cæterorumque Patrum vestigia insistentes, uno eodemque sunt tempore, & Ecclesiæ Theologi, & Scripturarum Canonumque interpretes. Eo prorsus consilio Ecclesia Christi postrema hac ætate in Universitatibus thronum veluti quendam sublimem excitavit Scripturæ, Theologiæ, & Juri Canonico, ex quibus una sacra conflatur disciplina. Mitto cætera doctrinæ Gersonii suprapositæ capita, ne longiùs excurrendum mihi sit. Digna sunt planè ea & eruditionis & pietatis Gersonii documenta.

XIV. Jus Civile Clericis usque adeo non consentit, ut Petrus Blesensis, qui ejus encomium texuerat, rem tandem judicarit plenam discriminis: *Res plena discriminis est in Clericis usus legum:* addideritque objectum illud fuisse à Chrysostomo, ut primum se Clericatui innexuit; totum quippe illud hominem deposcere, cùm totus à Deo uno pendere, unus uni vacare debeat Clericus; professionem denique legum jam non esse nisi avaritiæ instrumentum: *Hodie soli avaritiæ militant Patroni causarum.* Alibi verò dolet vehementer, malè contritum sibi tempus illud periisse, quod studio legum insumpserat, quò mallet divinæ legis castas delicias degustasse. *Dicant Legistæ, quid illis ad salutem animæ conferunt illæ Principum leges, quibus ego infelix aliquando militavi. Unus est Rex, & illius vera est lex, &c.*

Studebat tamen Legum peritiæ Thomas Cantuariensis Episcopus, & mox Martyr, nec illum inde avocavit Joannes Salisberiensis, nisi eo tempore, quo persecutio infrendebat, & alia vel arma quærebat, vel levamenta. Author vitæ Tarasii apud Surium, scitè observat inclytum hunc Constantinopolis Patriarcham, cùm Juris civilis Canonicique consultissimus esset, utramque eam peritiam opportunissimè accommodasse ad fidelium mutuas lites componendas. Scripsit ad Patavinum Episcopum Lucius Papa, ut causas diffiniret ex Legum, Canonumque decretis, cum mutuam sibi lucem Leges Canonesque refundant: *Quia sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari; ita & sacrarum statuta Canonum, Principum constitutionibus adiuvantur.*

Honorius III. edita Decretali *Super specula* fatetur & ipse leges Canonibus præsidio esse. *Licet sancta Ecclesia Legum sæcularium non respuat famulatum.* Si verò idem Pontifex ibidem prohibet, ne Parisiis, vel vicinis in urbibus Juris civilis publicæ prælectiones fiant, id totum eo pertinet. 1. Quòd Gallia Romanorum Imperatorum Legibus non uteretur. *Quia in Francia & nonnullis provinciis Laici Romanorum Imperatorum Legibus non utuntur.* 2. Quòd causæ omnes Ecclesiasticæ per Canones terminari possent. 3. Quòd cætera studia decurranda essent, *ut plenius sacræ Theologiæ insistatur.*

Sanxit Innocentius IV. ut in Curia Romana esset semper Schola utriusque Juris: *Ibidem vigeat studium Juris divini & humani, Canonici videlicet & civilis.* Joannes XXII. in annos alios septem prorogavit Universitati Bononiensi privilegium, quo ad decennium eam donaverat Clemens V. ut Clerici omnes, exceptis Episcopis, Monachis & Presbyteris, Juri Civili & Medicinæ operam navare possent.

XV. Hinc liquet Pontifices Romanos nunquam ipsas per sese aversatos esse Leges civiles. Sed illud certè simillimum veri est, quandiu Germaniæ Imperatores, ac præ cæteris Friderici, inani ea se spe vanaque jactantia lactavere, se Orbis dominos, se Reges esse Regum, cujus rei argumentum inde exprimi venditabant, quòd Legibus Romanis toto orbe assurgeretur: Pontifices diutissimè cum his Imperatoribus conflictatos, quin & Reges illos, quibus illa displicebat Imperatorum supra Reges imaginariæ jurisdictionis jactantia, nonnihil depressisse aliquandiu, aut summovisse studia Legum. Ex Decretali Honorii III. id quidem jam emicuit. Sed & emicabit rursus ex Constitutione Innocentii IV. ad Occidentales Episcopos omnes, præterquam Germaniæ, missa. Ibi conqueritur Pontifex, quòd avaritiæ & ambitionis facibus incensi Clerici, in Legum studia se demerserint, cæterarum disciplinarum immemores, Theologiæ prorsus incuriosi: *Ut ad præsens de divina scientia taceamus, tota Clericorum multitudo ad audiendas sæculares leges concurrit.* Vetat porro, ne quid momenti ponatur in scientia legum ad Beneficiorum dispensationem, vel Dignitatum Ecclesiasticarum: denique cùm lites inter Laicos finiantur non Legibus Romanis, sed locorum consuetudinibus per omnem ferè Europam: *Præterea in Franciæ, Angliæ, Scotiæ, Valliæ, Hispaniæ & Hungariæ regnis causæ laicorum non Imperatoriis legibus, sed locorum consuetudinibus decidantur:* cùm causis Ecclesiasticis finem imponere debeant

beant Canones: denique cùm impediantur potius & obscurentur Canones, quàm extricentur & elucidentur per Legum scientiam, importunitate eorum, qui illa abutuntur: *Et tam Canones, quàm consuetudines plus confundantur legibus, quàm juventur, præcipuè propter nequitiam.* His omnibus præstructis vetat Pontifex, ne his in omnibus Regnis publica sint ulla Legum studia: cujus tamen rei arbitrium sit & summa potestas penes Reges cujusque generis, *Si tamen hoc de Regum & Principum processerit voluntate.* Hanc Constitutionem Pontificiam reperire est in Additionibus ad Matthæum Paris, qui quàm necessaria ea fuerit, declarat in Historia sua ad annum 1254.

Jam olim verò Alexander III. prohibuerat in Concilio Turonensi, ne Regulares Juri civili ediscendo, aut Medicinæ vacarent in Universitatibus, *Post votum Religionis ad Physicam, legesve mundanas legendas exire.* Nec enim probabatur Pontifici inanis illa causatio, ex qua Monachi curiositati suæ & ventosæ discursationi patrocinium quærebant, præsidio sibi leges fore ad controversias sedandas, Medicinam ad curandas ægritudines. *Sub obtentu languentium fratrum consulendi corporibus, & Ecclesiastica negotia fidelibus pertractandi.* Sed vel hinc clarescit & Medicinam & leges in Universitatibus legi solitas, & potuisse Clericos utrique sese studio addicere, quo soli Monachi arcerentur. Decretum hoc certè Alexandri III. dilatavit postea Honorius III. ut non Monachi tantùm his studiis interdicerentur, sed & Archidiaconi, Decani, Præpositi, Parochi, Cantores, Personatus, Dignitates, & Presbyteri denique omnes; cæteris Clericis inferiorum Ordinum pristinam retenturis libertatem utriusque studii frequentandi. *Hoc extendi volumus ad Archidiaconos, Decanos, &c. Presbyteros, &c.* In eum autem scopum collimabat hoc additamento Pontifex, ut studio & contentione majore Theologicas disciplinas amplexarentur. *Quia verò Theologiæ studium cupimus ampliari, ut dilatato sui tentorii loco, &c.* Itaque privatim cuique fas est Legibus vacare; & quod ad Diaconos attinet, Congregatio Concilii declaravit, dum civili Juri navabant operam, ut eius ope expeditiores & paratiores venirent ad Jus Canonicum, proventibus Beneficiorum suorum fraudari eos nihilo plus debere, quàm si Theologiæ, aut Juris Canonici scholas sectarentur. At Presbyteris nunquam facta est copia studendi Juri civili, quocumque prætextu Canonum expeditiùs exinde perlegendorum.

Extra C. Non magnopere. Ne Clerici, vel Monac. c. 3.

C. Super speculâ ibid.

Fagnan. in L. 2. part. 3. p. 436.

Gratianum ipsum ferunt, postquam Decretum suum consarcinasset, dicassetque Eugenio III. eidem persuasisse, ut illud prælegi juberet in Universitate Bononiensi, institueretque gradus eosdem Baccalaureorum, Licentiatorum & Doctorum, ut pervagatum jam erat in Jure civili, qui gradibus quinque secernebantur pro modo peritiæ suæ. Bononiæ Galli ipsi prima tunc ponebant rudimenta Juris civilis, ut patet ex Epistolis Petri Blesensis & Stephani Tornacensis.

Hist. Univ. Paris. to. 2. pag. 555.

Anno 1150. proscriptæ sunt leges civiles ab Anglia Stephani Regis Edicto. Illud refert Joannes Salisberiensis exulcerato prorsus animo: *Ne quis etiam libros retineret, Edicto prohibitum est*, Author est Petrus Blesensis suo ævo Legibus & Decretis perdiscendis docendisque dicatas fuisse scholas: *Cùm biennium in Legibus & Decretis expenderis, &c. Qui interrogant, interrogent Parisios, ubi difficilium quæstionum nodi intricatissimi resolvuntur.* Idem testatur Rigordus ad annum 1209. sub Imperio Philippi Augusti: *In diebus illis studium litterarum florebat Parisiis, &c. Cùm in ea civitate de quæstionibus juris Canonici & Civilis, & de ea facultate quæ sanandis corporibus & sanitatibus conservandis scripta est, plena & perfecta inveniretur doctrina, ferventiori tamen desiderio sacram paginam & quæstiones Theologicas docebantur.* Hinc non obscurè conjicitur interpellatum à Rege Franciæ Honorium III. vetuisse, ne jus Civile Parisiis prælegeretur in posterum: cùm Innocentius IV. in reliqua Occidentis ferè regna eandem prohibitionem amplians, professus sit tamen totum esse in Regum potestate. Adde quòd Philippus Pulcher in instituenda Aurelianensi Universitate, & Juris Civilis Professoribus ibi designandis, cõtestatus sit Romanas & Imperatorias leges authoritatis esse per Gallias omnino nullius. Nec sileri hìc debet quod animadvertit Acosta, Tholosæ Comites, & Aquitaniæ Duces, quo se fidentiùs absolutos à jugo Regum Galliæ declararent, id affectasse legibus ut potiùs Romanis & Juri scripto se suasque ditiones subjicerent.

A Costa. Decret. l. 1. Tit. 30.

Non poterit hæc de Jure Civili disceptatio nostra aliena à proposito nostro videri, aut quasi quædam aberratio à via quam insistebamus: cùm necessariò suscipienda nobis fuerit Ecclesiasticæ defensio disciplinæ, quæ Juris Civilis studia & magisteria, prælectiones & gradus in Ecclesiasticis scholis approbavit, hisque gradibus aditum pandi voluit ad præclarissimas Ecclesiæ dignitates. Quasi enim in desuetudinem abiisset Constitutio Innocentii IV. quæ vetabat ne Juris Civilis peritia adminiculo cuiquam esset, ut Beneficia consequeretur: Leo X. in Concordatis cum Rege Galliæ Francisco, & Concilium ipsum Lateranense anno 1516. statuerunt septennio Doctores vel Licentiatos Juris Canonici, vel Civilis, vel Medicinæ posse viam sibi munire ad Beneficia.

Sess. 11.

Hæ verò Juris Civilis vicissitudines, conferendæ utique sunt in ipsas temporum & rerum alternantes & inconstanter semper vices. Applaudebatur ferventibus studiis legum, eo quo primùm tempore eæ eruperunt è tenebris, quibus per plura sæcula insepultæ fuerant. At ubi mox hinc frigescere visa sunt Theologica studia, quo ad Legum Jurisque Civilis splendorem conversi essent omnium oculi, animique, tunc verò modus adhiberi cœptus novæ huic & contentiosæ Legum palæstræ. Vel ipsæ Synodi Leges lectitari probavere, dum hinc lux Canonibus accerseretur. At cum hinc aucupari litium & rixarum semina cœpere, cœpta est & authoritas detrahi ei peritiæ, qua homines ambitiosi & cupidi Reipublicæ pacem concutiebant. Denique Legum Romanarum gloria adversarios passa est, quandiu habuit & Imperatores & Imperatorum adulatores Jurisconsultos, qui ex ea insidiabantur aliorum Regum summæ & uni summo Deo obnoxiæ potestati. At ubi temporis diuturnitate conticuit hæc inanis adulatorum jactantia, Juris Civiliis & Canonici tantùm non æquari sunt honores, æquatæ prærogativæ.

XVI. Medicinæ, quamquam rei dissimillimæ, simillima tamen fors, & eadem ferè fortuna fuit ac Legum. Unde & huc aptari possunt, quæ de Legibus dicta sunt. Clarissimi olim sanctissimique Episcopi hanc quoque disciplinam delibaverant. Beatus Fulbertus Carnotensis Episcopus suis ipse in Epistolis prodit probè versatum in ea se fuisse, & compluta à se amicis medicamenta ad varios morbos solita missitari. Id ipsum de Ivone Carnotensi Episcopo constat, & de beato Lanfranco Archiepiscopo Cantuariensi. Non injuria videri possit eos Medicas quoque artes hausisse, studium dum decurrerent Artium liberalium, maximè autem dum Physicæ, seu Philosophiæ operam darent. Non semel enim hactenus observari potuit in Canonibus, vel Decretis, quæ suprà laudavimus, *Physica* nomine Medicinam indigitari. Porro ante Ordines sacros his disciplinis incumbebant. Audi quid referat Ordericus Vitalis ad annum 1059. de Rodolpho Monacho, qui laudem non mediocrem adeptus erat inter Medicos Salernitanos, toto orbe longè clarissimos. *Ut in Grammatica & Dialectica, in Astronomia quoque nobiliter eruditus est, & Musica. Physicæ quoque scientiam tam copiosè habuit,*

Epist. 10. 113.

De Nugis Curial. l. 2. c. 22. Epist. 19.

Epist. 257 Epist. 48.

habuit, ut in urbe Salernitana, ubi maximæ Medicorum scholæ ab antiquo tempore habentur, neminem in medicinali arte, præter quandam sapientem matronam sibi parem inveniret. Ita in orbe liberalium Artium, quem tunc solemniter juvenes decurrebant, Physica Medicinam complectebatur; & huic se Clerici dedebant compluſculi, seu cupiditate incitati, seu ægrotis succurrendi charitate. Author idoneus Petrus Aurelius affirmat non ita pridem in Parisiensi Universitate Professores omnes, etiam Medicinæ & Juris, Clericalem vitam professos fuisse & continentiam; nec ejus fibulæ relaxationem impetrasse Medicos, nisi eo tempore quo Cardinalis Tuttavillæus, anno nimirum 1452. reformandæ inclytę huic Universitati vacavit. Anno 1534. idem tentatum est à Doctoribus Decreti, incassum; quod consecuti sunt tamen non multò post, anno nempe 1552. Senatus Parisiensis suffragatione, & Romani Pontificis indulgentia. Non repetam, quod dixi, ex Concordatis, perinde ut priùs Pragmatica sanctione, Medicinæ peræquè ac Juris Civilis & Canonici gradibus ad Beneficia veniri. Petro Aurelio assentitur vir doctissimus Hallerius; additque Doctores Juris Canonici, Professores Artium & Medicinæ Clericatu initiandos fuisse; qui conjugati essent & bigami, nullo etiam nunc posse munere fungi in Universitate; adfuisse se cùm bigamis in Facultate Artium controversia fieret de jure suffragii. Illa verò cœlestis vocatio, qua duce & auspice necesse est ad Clericatum & ad Beneficia perveniri, nihil præ se ferre videtur, quod sociari non possit cum gradibus & professione ipsa Medicinæ. Qui enim ad Beneficia quæpiam his gradibus attigissent, possent utique etiam inter Clericos virtutum laude florere, si animum adducerent ad vitam Beneficiorum quidem fructibus tolerandam, artem verò Medicinæ pauperum usibus gratis dicandam; ut quæ plerumque immodetatæ servit terrenarum opum cupiditati, cælestium uni charitati famularetur.

om. 1. ig. 166.

e Hier. ig. 86.

De Scholis & Universitatibus.

CAPUT XCII. *P. 1. l. 2. c. 10.*

De eadem ignorantiæ irregularitate. De Scholis antiquis per quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. De Schola Alexandrina. Ejus antiquitas. Qui viri, quæ studia in ea claruerint.

II. Humanarum disciplinarum contagio Origenem pessumdedit. Quo ibi ardore in Litteris sacris desudarent. De Doctoribus ruris.

III. De Schola Edissena.

IV. Summi quique Principes filios impuberes Clericis educandos instituendosque commendabant.

V. Ut litteræ humaniores Scripturis sociarentur, immo ancillarentur.

VI. Studia Scripturarum & Patrum præscribit Hieronymus Monachis, Monialibus, Fidelibus laicis.

VII. Litteris profanis addici homines Deo sacros molestissimè patiebatur.

VII. Ea adolescentibus indulgebat.

IX. Pamphili Martyris & Augustini Bibliotheca.

X. Memorandum B. Macrinæ & Gregorii Nyssæni exemplum.

XI. Commendatissimus fervor ad sacras Litteras. Quam effictim dolendum, si totus adolescentiæ flos in solis secularibus litteris malè conteratur.

XII. Qui essent prioribus seculis Ecclesiæ Latinæ Doctores. Episcopi ii erant, Presbyteri, Diaconi: An etiam ex Laicis aliqui?

XIII. Catechistæ ipsi, seu Doctores Catechumenis instituendis præfecti, Episcopi erant, Presbyteri & Diaconi.

XIV. Quos Doctores commendavit Apostolus Episcopis.

XV. Episcopi ipsi Cathecumenos instituebant. Catechistas ex aliis Ordinibus informabant. De Presbyteris & Doctoribus vicorum ruris in Ægypto.

I. SCholæ illæ Italicæ, quas suprà cursim perstrinximus, & in quibus Clerici fingebantur, ut antiquæ fuerint, non tamen omnium antiquissimæ, Attigimus obiter aliquid de Alexandrina Schola, cujus alumnus primò, & lumen fuit Athanasius. Sed ab origine ipsa res altiùs repetenda nunc nobis est. Pantænus quidam, Eusebio teste, eam rexerat Scholam, sed ea Pantæno longè antiquior erat; porrò Litterarum ibi maximè sacratum fervebant studia, & miros in eis progressus in dies faciebant. Audiendus Eusebius ipse: *Per idem tempus fidelium Scholæ præerat vir doctrinæ causa celeberimus Pantænus, quippe jam inde à priscis temporibus sacrarum Litterarum schola in ea civitate fuerat instituta, quæ quidem nostra adhuc ætate perseverat.* Ubi notanda hæc maximè verba, eam fuisse *sacrarum Litterarum scholam*, διδασκαλεῖον τῶν ἱερῶν λόγων. Addit Eusebius eodem ibi tempore Clementem Alexandrinum Scripturarum eruditione floruisse, & Pantæni antè magisteriis imbutum fuisse, quàm aliorum Magister fieret. Claruere post in ea Ammonius & Origenes, magna nominis fama, majore virtutum gloria. Origenes Catechumenis imbuendis primùm præfectus fuerat: *Institutio Catechumenorum ipsi soli mandata fuerat.* Successerat enim Clementi, magistro discipulus: *Clemens qui Pantæno successerat, apud Alexandriam Catechumenorum institutioni adhuc præerat, adeout auditor ejus etiam tum puer fuerit Origenes.* Tanti sub muneris pondere gemuit Origenes; utque posset paulò largiùs eos haurire sacræ Scripturarum doctrinæ latices, quibus abundè & jugiter irrigandæ ei erant aures mentesque, tum Catechumenorum, tum fidelium, socium sibi adscivit Heraclam, cujus curæ rudiores commisit; provectiores sibi ipsi ulteriùs provehendos servavit, *Divisa omni Auditorum multitudine, Heraclam ex familiaribus suis deligens, virum rerum divinarum studiosum, & alioqui doctissimum, nec expertem Philosophiæ, in docendi officio socium sibi atque administrum adjunxit; & huic quidem institutionem eorum qui primis adhuc imbuerentur rudimentis mandavit, sibi verò perfectiores docendos reservavit.* Cùm verò Origenes ab Episcopo Cæsareæ Presbyter ordinatus fuisset, & ex præscripto Canonum ei deinceps ad exitum usque vitæ Episcopo affixus esset, in Heraclam unum totam transmisit Alexandrinæ Scholæ Præfecturam. Sed cùm Demetrius Alexandrinus Episcopus è vivis excessisset non multò post, illi quidem in Ecclesia ea successor datus est Heraclas, ipse verò in Schola sua successorem natus est Dionysium, ut author est Hieronymus, qui eam *Catecheseon scholam* appellat. *Dionysius Alexandriæ urbis Episcopus sub Heracla Scholam κατηχήσεων Presbyter tenuit.* Origenis quoque discipulus fuerat Dionysius, & Heraclæ in Episcopalem Cathedram postea successit, sicut & priùs in Catecheticam. Non alius eo ævo doctrinæ laude clarior quisquam fuit, quam & evulgatis compluribus libris pro variis Ecclesiæ necessitatibus prodidit. Memoranda præ cæteris damnatio Nepotis schismatici, quem in Synodo proscripsit Presbyterorum, & eorum Doctorum, qui per vicos sparsi, fidelibus sacram instillabant doctrinam. *Convocatis Presbyteris & Doctoribus, qui per singulos vicos fratribus prædicabant.* Hieronymus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis Pierium præstantissimum eruditissimumque Presbyterum præfuisse & ipsum ait Scholæ Alexandrinæ sub Episcopo Theo-

L. 5. c. 9, 10, 11.

L. 6. c. 3. L. 6. c. 6.

L. 6. c. 15.

L. 6. c. 26. 29. 35.

L. 7. c. 24. Theodor. l. 1. c. 2. Socrates.

Theona. Theodoreto referente, Arius Presbyter demandato sibi in ea munere interpretandæ & elucidandæ Scripturæ, infanda mox æmulatione incensus, ob præpositum sibi in Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopatu Alexandrum, eam commentus est heresin, quæ & ejusmodi patris, & superbiæ matris proles esset non degener. Vult etiam Socrates, Didymum illum doctrinæ ubertate & fama notissimum Scholam Alexandrinam ipsum quoque aliquandiu administrasse.

II. Plura dicemus, ubi in his pauca quædam observata fuerint. 1. Sola ferè Scripturarum studia viguisse in Alexandrina hac Schola, cui cæteras Christiani orbis Scholas attemperatas deinceps fuisse perquam probabile est. Fores aperuit inopinus Origenes errorum colluvioni, cùm humanas disciplinas catervatim eò invexit. *Discipulos acutioris ingenii ad Philosophiam introducebat, Geometriam illis tradens & Arithmeticam, aliasque prævias disciplinas: inde ad varias Philosophorum sectas eos perducens, &c. Hebetiorum multos ad humaniorum artium studia hortabatur, &c.* Hæc Eusebius, plurimus semper in laudes Origenis: sed res ipsa vociferatur, illa ab origine manasse errores omnes, quibus ille se primùm, post & innumerabiles alios immersit. Ex hoc enim immodesto conjugio Theologiæ Christianæ cum Philosophia Platonica ebulliere illi tandem errores complurimi, quos cùm authore suo Origene Ecclesia postea confixit. 2. Fuerat Pantænus Indiarum Apostolus, inde ad Scholam Alexandrinam redierat. Clemens Presbyter fuit Alexandrinus. Origenes Presbyter ordinatus fuit à duobus Episcopis, quos remorari non potuerat scrupulus ille, in quo hærebat Demetrius, cui molestiam non creabat nisi ea quam in se ipsum Origenes exercuerat sævitiam. Heraclas & Dionysius Presbyteri fuere, Catechistæ, & Professores famosissimæ ejusdem Scholæ, ac denique Episcopi Alexandrini. De Alexandro, de Episcopali ejus Schola, & de Athanasio ejus discipulo & successore aliquid suprà perstrinximus. Merè ergo Ecclesiastica & Clericalis erat hæc Schola: simillimum quoque veri est, non Catechumenos tantùm & fideles, sed & Clericos in ea pro suo quemque modo institutos fuisse. Denique hujus Scholæ gradibus in Beneficia, ad Parochiales Ecclesias, ad ipsam Alexandriæ Episcopalem sedem conscendebatur. 3. Vacuus forsan & subalienatus ab humanis litteris animus, tantò vehementiùs ad divinas inflammescebat, & pro ardore erant incrementa. Ex eodem Eusebio exempla depromam duo. Inter illustres Palæstinæ Martyres admirationi potissimùm fuit Valens Ecclesiæ Hierosolymitanæ Diaconus: cui venerationem non sola canities, sed Scripturarum maximè ardens amor, jugisque meditatio, quas & ita memoriæ insculpserat, ut ex tempore recitaret, quocumque demum ex libro, ac si ex libro legisset. *Eas usque adeo fideli memoria complectebatur, ut nihil omnino interesset, an ex codice legeret, aut cujuslibet Scripturæ integras paginas memoriter recitaret.* Fuit & inter eos Martyres Joannes, memoriter recitare solitus Scripturæ libros in Ecclesia: jamdiu enim oculis orbatus erat, & divinas paginas tam altè, tam fidè inscripserat immortalibus tabulis mentis suæ, ut per singulos libros, per singula capita, quod quisque vellet, hoc recitaret. *Quippe qui totos divinæ Scripturæ libros, non in lapideis tabulis, nec in membranis, sed in carneis tabulis, in anima scilicet candida, & in purissimo mentis lumine perscriptos habuerit.* Id quidem Eusebius testatur se ipsum expertum esse, & vix tum demum id se credere potuisse, antea autem ne vix quidem. 4. Erant & in oppidis vicisq; Doctores. διδασκάλους ἦν καὶ τοῖς κώμαις ἀδελφῶν. Edixit Vasionense Concilium, ut Parochi ipsi juniores Clericos addoceant: at in Ægypto præter Presbyteros, seu Parochos, erant ruri in Parochiis Doctores. 3. Erat porro non mediocris eruditionis copia agrestium hujusmodi Doctorum, cùm Episcopus, & quidem Dionysius Episcopus omni doctrinæ genere refertissimus, eos consuleret ad novellæ hæreseos condemnationem. Diximus alibi à Siricio Papa damnatum fuisse Jovinianum in Cleri sui conventu, *Facto Presbyterio*. Is fuit usus Pontificum Romanorum per hæc priora quinque sæcula. Clerus Romanus cum Pontifice, sub Pontifice Ecclesiam administrabat, & addiscebat, insuescebatque eam, post illius mortem pro Pontifice administrare. Nec ab his dissidebant aliarum mores Ecclesiarum. Quo fiebat, ut aurea hac ætate non posset non mira & copiosa esse Clerus eruditione.

L. 6. c. 18.

L. de Marr. Palest. c. 11. 13.

III. Collaudat aliam quoque Theodoretus in Historia Scholam, quæ non assequeretur quidem, etsi sequeretur Alexandrinæ splendorem; sed ex qua apertius forsan fiet, quibus tandem studiis fideles tum, maximè autem Clerici curam suam industriamque conferrent. Piissimus Presbyter Edessenus Protogenes ludum aperuit, ubi pueros edocebat per compendiarias notas scribere, concinere Psalmos, meditari & memoriæ mandare Scripturas. *Protogenes vir admirabilis ludum aperuit, & pueris docendis operam dedit, atque eos non modo exercuit ad celeri manu scribendum, verùm etiam sacra Dei eloquia edocuit. Nam hymnos Davidis tamquam dictata illis proposuit, & eas Apostolicæ doctrinæ sententias, quas eorum ingeniis accommodatas putabat, ediscendas tradidit.* Ejusmodi erat Potogenis Edessena Schola. Διδασκαλεῖον, περιδέατον. Hinc augurari fas est, quæ ab ordinandis eruditio desideraretur. Celeberrimam sanè hanc Edessenam fuisse Scholam, vel ex ipsa ejus ruina conjecturaduci potest. Ait enim Theodoretus Lector, eam *Perfidis Academiam* appellatam fuisse, & in ejus excidium conspirasse Zenonem Imperatorem. Nestorii & Theodori Mopsuesteni veneno & furore insanientem Eusebium Emesenum Episcopum refert Socrates ab incunabulis imbutum fuisse litteris in schola Edessenæ urbis, quę illi patria erat, humaniores indidem hausisse litteras, sed tandem reversum esse ad Scripturas sacras sub magisterio Eusebii Cæsariensis Episcopi, & Patrophili Episcopi Scythopolitani. Suffragatur & Sozomenus, qui illud quoque ipsum addit Edessæ in more positum fuisse. *Ab ineunte ætate ut mos patrius fert, sacris in Litteris educatus, deinde disciplinis humaniorislitteraturæ institutus, postea Eusebio, Pamphilo & Patrophilo interpretibus & magistris suis sanctos Scripturæ libros exquisitius perdidicit.*

Hist. l. 4. c. 16.

L. 2.

L. 2. c. 6.

L. 3. c. 5

IV. Dum Juliani Apostatæ infantiam exequitur Sozomenus idem ipse, illum ait ut Christianis ortum parentibus, Ecclesiæ more initiatum statim fuisse sacris Litteris, Præceptoresque habuisse tum Episcopos, tum Clericos alios. *Ex piis & religiosis parentibus ortus, & ab ineunte ætate, ut ritus Ecclesiæ postulat, initiatus, sanctas Litteras didicit, & in eisdem ab Episcopis, & ab aliis viris Ecclesiasticis fuit educatus.* Eadem fuere & Galli initia, germani ejus; atque ambo Clericatui inscripti sunt, ac Lectores ordinati: *Ut in numerum Cleri inscriberentur, & Ecclesiasticos libros populo legerent.* Narrat Socrates Martianum Presbyterum sectæ Novatianorum, Grammaticam tradidisse duabus Valentis Imperatoris filiabus.

L. 5. c. 21.

L. 2. c. 9.

V. Hinc verò liquidum est, etsi primas semper tenerent sacræ Litteræ, non prorsus tamen conticuisse humaniores disciplinas. Scriptor Græcus & pervetustus vitæ Gregorii Nazianzeni, ait quanquam à patientissima matre Deo consecratus esset statim ac natus, immo antequam conceptus fuisset: nihilo tamen remissiùs insudatum ab eo esse postea Grammaticæ, Rhetoricæ, Philosophiæ, Medicinę, Musicæ, Geometriæ, Astronomiæ, donec annum ætatis suæ trigesimum attigisset; quando sacro fonte initiatus statuit humanis posthac illis omnibus subducere se disciplinis. Comes illi studiorum fuerat

rat Basilius, fuit & ad pium secessum dux. Hæc olim sæculi, mox Cleri duo lumina, spoliis Ægypti Ecclesiam locupletarunt, hoc est, sæcularibus omnibus disciplinis: cumque postea Julianus Apostata addoceri à Christianis vetuit litteras Græcas, tantam omnis generis lucubrationum sylvam suo ex penu ejecit Gregorius Nazianzenus, nil nisi pium & religiosum redolentem, ut eam jacturam cum fœnore se plurimo resarsisse fideles gratularentur. Agit Palladius in vita Chrysostomi de Philippo Monacho *atque Presbytero Scholarum*, aseclarum & defensorum Chrysostomi non postremo, Cap. 20.

VI. Non is erat Hieronymus, qui Clericis aliarum quàm sacrarum Litterarum copiam faceret, aut qui non eas illis vehementer inculcaret: cùm iisdem urgeret & incumberet, non Monachos tantùm, aut Moniales, sed fideles ipsos & matronas. De Hilarione hoc affirmat, post Orationes & Psalmos frequentissimum ei fuisse otii piè & suavissimè consumendi modum, ut arrecto in Deum animo Scripturas, quas tenebat memoriter, usque recitaret. *Scripturas quoque sanctas memoriter tenens, post Orationes & Psalmos, quasi Deo præsente recitabat.* In vita Hilar. Ubi Lętam necessariis instruit præceptis ad filiæ institutionem adhuc tenellæ & infantis, non in alias priùs voces solvi jubet linguæ ejus vincula & balbutiem, quàm in nomina Patriarcharum & Prophetarum, atque Apostolorum; utque à teneris insuesceret, orationi lectionem, lectioni orationem contexere: *Orationi lectio, lectioni succedat oratio.* Psalterium primò ediscat: tum ad libros Salomonis & Jobi gradum faciat, denique ad Evangelia, quæ de manibus numquam ponat: *Ad Evangelia transeat, numquam ea posita de manibus.* Ad Lętą. De instit. filiæ. Inde ad Acta, & ad Epistolas Apostolorum; quo cursu confecto, accedet ad Prophetas, ad Pentateuchum, ad cæteros dein Scripturæ libros, quibus tam pura veritatis & charitatis cælestis flamma in ejus corde accendatur, ut tutò possit ad Canticum Canticorum accedere. Sanctorum denique Patrum opuscula volutari terique vult Hieronymus à piis & religiosis puellis, ea assiduitate, quæ nostris his temporibus admirationem creare possit. *Cypriani opuscula semper in manu teneat. Athanasii Epistolas & Hilarii libros inoffenso decurrat pede. Illorum tractatibus delectetur & ingeniis, in quorum libris pietas fidei non vacillet.* Eadem monita insusurrabat & Christi Virgini Demetriadi: *Statue, quot horis sanctam Scripturam ediscere debeas.* Et sanctissimę Viduę Furiæ: *De Scripturis sanctis habeto fixum versuum numerum: istud pensum Domino tuo redde. Nec antè quieti membra concedas, quàm calathum pectoris tui hoc subtegmine impleveris. Post Scripturas sanctas Doctorum hominum Tractatus lege, eorum dumtaxat quorum fides nota est.* Ad Deme de virg. er. Ad Fu iam de viduit ser. Hanc studiorum Scripturę normam Monialibus suis præscripsit beata Paula: *Nec licebat cuiquam sororum ignorare Psalmos, & non de Scripturis sanctis quotidie aliquid discere.* In Epita. Paulæ. In his omnibus locis par Hieronymo cura, & exitiales proscribendi libros, & eos inculcandi, ex quibus Christianæ pietatis odor exhalaretur.

VII. Gentilitias verò litteras cùm accuratissimè olim in ipso juventæ flore perdidicisset Hieronymus, nec tenaci memoria eas excutere tam facilè posset, quàm olim mandaverat, hinc stillabat in ejus calamum & lucubrationes exinde aliquid; unde insidiatus est illi calumniamque struxit Ruffinus, quasi sacramentum, quo olim se in somnio obstrinxerat, infregisset. Apolog. adv. Ruff. Illum hoc responso retudit Hieronymus, quæ à teneris unguiculis memoriæ inhęserint, ea ne senio quidem quandoque exolescere posse: quod sibi objectaretur perjurium, tanti faciendum esse, quanti somnium; somnio autem abuti ad criminandum quemquam, hominis esse, qui tam nullius esset frontis, quàm judicii. *Hæc dicerem, si quippiam vigilans promisissem. Nunc autem novum impudentiæ genus, obiicit mihi somnium meum.* Et alibi: *Magni criminis reus sum, si puellis & virginibus Christi, dixi sæculares libros non legendos, & me in somnis commonitum, promisisse ne legerem.*

VIII. Cæterùm qui profanorum Scriptorum lectione tam anxiè Religiosos & Deo dicatos homines interdicit Hieronymus, juvenes ab ea nequaquam deterret, quòd inevitabile reor id malum existimaret, & quòd longè uberior illud compensaret utilitas. Siquis verò Episcopus profana hac profanorum puta Poetarum lectione oblectarectur, in hunc Hieronymus quadam styli atrocitate vide ut sęviret. *At nunc etiam Sacerdotes Dei omissis Evangeliis & Prophetiis videmus comœdias legere, amatoria bucolicorum versuum verba canere, tenere Virgilium; & id quod in pueris necessitatis est, crimen in se facere voluptatis.* Epist. ad Dom. to. 3.

IX. Quid Clericorum, quid Episcoporum modestæ curiositati indulgeri debeat, prodidisse videbatur Pamphilus Martyr, Scriptorum Ecclesiasticorum cœacervata suppellectile, instructaque Bibliotheca, minore numero & parciore sumptu, sed majore delectu & pretio, quàm Demetrius olim Phalereus & Pisistratus Gentilium monumenta congesserant. *Cùm Demetrium Phalereum & Pisistratum in sacræ Bibliothecæ studio vellet æquare; imagineśque ingeniorum, quæ vera sunt & æterna monumenta, toto orbe perquireret.* Epist. ad Marcell. to. 3. Hęc Hieronymus ad Marcellam. Fatetur Eusebius Historiam se suam corrasisse ex iis scriptorum monumentis, quę in Bibliotheca Ecclesię Hierosolymitanę servarentur, cujus Alexander Episcopus fundamenta jecerat. L. 6. c. 20. Aperuit alicubi Augustinus ipse, quam cupidus esset amplificandę Bibliothecę suę: *Ut sint unde libri vel parentur, vel reparentur, Bibliothecam nostram adjuvare dignatus est.* Epist. 264. Eam Ecclesię Hipponensis fuisse Bibliothecam author est Possidius, & sollicitè præceptum esse ab Augustino, ut postquam ipse excessisset, ejus cura ageretur. *Ecclesiæ Bibliothecam & omnes codices diligenter posteris custodiendos semper jubebat.* Cap. ult.

X. Macrinæ sororis suæ oculos testatur Gregorius Nyssęnus Poetarum lectione contaminatos nunquam fuisse, numquam sordidatam mentem: incumbente in eam curam matre piissima, & ubi primum erepsit è cunis, in manus tenellas dante Sapientiam Salomonis, ut venam limpidissimam sacrarum præceptionum: commendasse & ediscendum memoriter Psalterium, cujus cantu opera sua omnia conderet ac preveniret. *Studebat mater, ut filia erudiretur; sed non ita tamen extra disciplinarum seriem, qua plerumque ex Poetarum lectione prima discentium ætas imbuitur. Turpe enim & indecorum prorsus existimabat, &c. Proinde quæ ex divino Spiritu dictata Scriptura primæ illi ætatulæ faciliora aptioraque videbantur, discenda proponebat. Cum primis autem Sapientiam Salomonis, &c. Erat enim Psalmorum haudquaquam ignara, præfinitamque eorum partem statutis temporibus percurrebat. Nam sive surgeret è lectulo, sive ad studia accederet, sive discederet ab eis, sive cibum sumeret, sive à mensa recederet, sive cubitum se conferret, sive ad precandum exurgeret, semper ut bonam, seque nullo tempore deserentem comitem, habebat Psalmorum cantilenam.* In vita sanctæ Macrinæ. Educabatur Macrina ad conjugium, & hęc tamen erat ejus institutio, quòd institutio nempè ea esset Christianę puellę. Eam formam secuta est postea Macrina ipsa, in instituendo fratre suo Petro, & ab infantia Scripturis imbuendo, ut ne ad punctum quidem temporis respirare fineret ad profanas litteras. Unde & à teneris senilem penè sapientiam adeptus est Petrus, & provectior, non tam Episcopatu illustratus est, quàm virtutum gloria Episcopatum ipse illustravit. *Paulo post ejus ortum ab ubere nutricis sublatum, ipsa statim enutrivit, excellentique disciplina educavit: sacris institutis*

tutis à puero ipsum erudiens, adeo ut nihil otii concesserit, quo posset studiis inanibus vacare.

De Doctor. Christ. l. 1. in Prolog. XI. Docet alicubi Augustinus Antonium Scripturas tenuisse, quamvis litterarum esset rudis. *Qui sine ulla scientia litterarum Scripturas divinas & memoriter audiendo tenuisse, & prudenter cogitando intellexisse prædicatur*: usque adeo anxiè satagebat Antonius, ut essent semper, qui sibi sacros Codices lectitarent, ut eos jugi meditatione concoqueret, ut memoriæ inculcaret. Addit rursus idem sanctus Pater captivum quendam Christianum precibus Deo per triduum fusis exorasse atque impetrasse cælestis intelligentiæ rivulum, ut divinas Scripturas legeret, qui legendi prorsus ignarus hactenus fuisset. Alibi verò Diaconum Cathecumenis instituendis præpositum ubi instituit Augustinus, edocetque qua via & ratione munere suo fungi debeat, illud diligentissimè monet, ut compendio illis totam Scripturarum utriusque Testamenti historiam contexat, ponatque ob oculos, tum Christi mysteriis, tum morum regulis illustratam, depromptis nimirum opibus, quæ in iis latitant. Quin & suam idem ipsius vicem ex eo dolet, quòd à puero nugamentis Poetarum & penè anilibus fabulis imbutus fuerit, cùm initianda potiùs fuissent præcordia & labia sua laudibus Creatoris Summi, Optimi, Maximi, & lectione Scripturarum consecranda. *Itane aliud non erat in quo exerceretur ingenium & lingua mea? Laudes tuæ Domine, laudes tuæ per Scripturas tuas susperderent palmitem cordis mei, & non raperetur per inania nugarum turpis præda volatilibus. Non enim uno modo sacrificatur transgressoribus angelis.* His omnibus Augustini testimoniis patet, nostræ prorsus dolendam nunc esse adolescentiæ sortem, quando flos primævus ætatis, & studiorum primus impetus conteritur & detorquetur ad studia profanæ curiositatis referta, inutilia, exitialia quandoque æternæ saluti; & non potiùs ad cælestia lumina veritatis ex divina Scriptura radiantis, in quibus deliciæ sitæ sunt verissimæ præsentis vitæ, futurarum prægustationes, cùm nusquam alibi sint nisi deliciarum ludibria & mera insomnia. Confiteri porro videtur Augustinus, ne remedia quidem ei malo & dolori nostro quærenda esse, ne remediis ipsis exasperetur. Cùm profanis & Gentilium litteris Julianus Apostata Christianos abstinuit, arcuitque, gravissimo vulnere ab eo sauciatam rem Christianam fuisse sanctis Ecclesiæ Patribus persuasissimum fuit. De hoc argumento libellum scripsit Basilius, *De legendis Gentilium libris*, ubi ait disciplinas sæculares instar habere foliorum, quibus ornantur arbores, inumbrantur fructus & muniuntur. Dolet ille alicubi, quòd tantum temporis consumpsisset in Philosophia: quod tamen nos nobis quidem perutile fuisse judicamus.

L. de Catechiz. rudibus, 1.

Confes. l. 1. c. 17.

Theodoret. l. 3. c. 4.

Epist. 79.

XII. In Ecclesia quoque Latina Tertullianus Doctores nobis aliquos ostentabit, quos tamen subvereor ne laici fuerint. *Quid ergo si Episcopus, si Diaconus, si Vidua, si Virgo, si Doctor, si etiam Martyr lapsus à regula fuerit, ideo hæreses veritatem videbuntur obtinere? Ex personis probamus fidem, an ex fide personas?* Inter spectabiles Ecclesiæ viros Doctores numerat, sed sejungit eos à Clero. Et infrà: *Si quid tibi videtur, vel ambiguitate pendere, vel obscuritate obumbrari, est utique frater aliquis Doctor, gratia scientia donatus, &c.* Poterat ex Tertulliano laicus dono scientiæ cælitus impartiri; exemplo & ipse forsan erat, utinam auspicato. Pantænus & Origenes laici adhuc Alexandriæ studiis præfuerant: sed & hinc Demetrii Episcopi querelæ, ut de re nova & inaudita. Et quanquam Episcopi Cæsareæ & Hierosolymæ, ad quos aculeatas ea de re litteras scripserat, rescripserint ei, ab Episcopis quandoque rogatos esse laicos doctrina singulari præditos, ut ad fidelium cœtum exortationis verba depromerent: certissimum est perpauca ejus rei ab iis exempla proferri, nec in usum rem eam vocari posse. Quin & Leo I. Papa eam laicorum licentiam damnavit in Epistolis suis ad Maximum Episcopum Antiochenum, & ad Theodoretum Episcopum Cyri: *Ut præter Domini Sacerdotes nullus audeat prædicare, sive sit Monachus, sive Laicus cujuslibet scientiæ nomine glorietur.* Ne illos quidem Doctores, quorum meminit Tertullianus, probabile est, publicè in Ecclesia prædicasse.

De Præscr.

Euseb. l. 6. c. 13.

XIII. Nec Cyprianus ipse tacuit de Doctoribus, quos in Clerum videtur cooptasse. *Optatum cum Presbyteris, Doctoribus, Lectoribus, Doctorem audientium constituimus.* Cùm Optatum ornasset Subdiaconatu, curam ei mandaverat instituendorum Catechumenorum, qui Latinè *Audientes* dicebantur. Doctor ergo iste Catechumenorum Catechistes erat; & quanquam in ordine esset Subdiaconorum, vel Lectorum, doctrina tamen sacra illum præcellere necesse erat, cùm eo ævo adulta, plerique etiam matura ætate baptizarentur, & inter Catechumenos locum haberent quandoque viri Philosophia & littteratura sæculari instructissimi. Sed quinam illi erant Cypriani Doctores, quos à Presbyteris segregat & à Lectoribus? Diaconorum ea erant Officia, quæ majorem doctrinæ copiam desiderarent. Officium porro Catechistæ, quod hic Cyprianus Lectori, vel Subdiacono adsignat, quodque suprà vidimus in Ecclesia Alexandrina Presbyteris plerumque creditum, proximis pòst sæculis ad Diaconos traductum est. Majorinum perhibet Optatus fuisse versatum in Schola Cæciliani Archidiaconi: *In Diaconio Archidiaconi Cæciliani.* Luculentissimum *De catechizandis rudibus* libellum scripsit Augustinus ad Diaconum Carthaginensem, qui informandis Catechumenis præfectus fuerat. *Petisti à me frater Deo gratias, ut aliquid ad te de catechizandis rudibus scriberem, quod tibi usui esset. Dixisti enim quod sæpè apud Carthaginem, ubi Diaconus es, ad te sæpè adducantur, qui fide Christiana primitus imbuendi sunt, eo quod existimeris habere catechizandi uberem facultatem, & doctrinam fidei, & suavitatem sermonis.* Est autem pulcherrima ea ratio & via, quam hìc præit Augustinus erudiendi Catechumenos, ut vel hinc intelligas, quàm non potuerit hæc provincia demandari, nisi eximiæ eruditionis viris. Vult enim Augustinus Catechumenos edoceri compendiariè totam veteris & novi Testamenti historicam dispensationem, retegique quàm omnia Christi mysteriis sint fœta, omnia Christum spirent, Christum significent, promittant, repræsentent: omnia æternorum charitatem aspirent, ut unam omnium virtutum, nostrorumque in Deum officiorum medullam. At Scripturas eo modo tenere, is verò eruditionis Theologiæ cumulus est. Quanquam enim non proponantur in Scriptura, sancti tamen Patres, ut germani Scripturarum interpretes, unà implicantur. Cæterùm cùm ad catechistas accederent tum Gentilium quique peritissimi, tum ex hæreticis omnibus sectis, & utrique multa dedocendi, multa docendi essent à catechistis, hos utique necesse erat Ecclesiasticæ Traditionis & Patrum doctrinæ peritos esse. Scripsit Chrysostomus ad Theodorum Diaconum, ut erudiendum illi commendaret juniorem Clericum ex Lectorum classe. Paulinus is ipse qui Ambrosii vitam edidit, se dum Lector esset, narrat operam dedisse Diacono Mediolanensi Casto, & sub eo litterarum tyrocinium posuisse. Narrat Chrysostomus, cùm abesset Episcopus, cùmque Presbyteri innumerabiles plebis turbas unius noctis spatio baptizarent, nec necessaria simul imbuerent doctrina; Diaconum quendam amicitia sibi conjunctum, ultrò curam eam suscepisse, ut turmatim tingendos erudiret, centenos, vel ducentenos simul. Non pauci hinc Diacono invidiam fecere, quasi ambitioni suæ magis, quàm charitati serviret. Qua maledicentia ille

L. 3. Ep. 22.

De Cathec. Rudib. l. 1.

Epist. 155.

Chrysost. Hom. 46. in Acta

nihil

nihil quidem à proposito deterritus est. Sed paulò pòst cessatum est ab re. Itaque non publicè tunc prædicabant Diaconi, sed privatim ad cuneos hominum verba faciebant, cùm se dabat occasio. Author quoque Commentariorum in Paulum apud Ambrosium id ipsum observat. *Neque Diaconi in populo prædicant,*

XIV. Erant ergo germanissimi Ecclesiæ Doctores Episcopi, Presbyteri & Diaconi, quibus aptandus Cæsaraugustani Concilii Canon: *Ne quis Doctoris sibi nomen imponat, præter has personas, quibus concessum est, secundum quod scriptum est.* Si qui ex Laicis eo nomine donati sunt, ii fuere singulari & inusitata prorsus eruditionis copia viri, qui admirationi magis esse possint, quàm exemplo. Usque adeo verò desperanda semper Laicis fuit ejus nominis gloria, ut solius Episcopi primariò & principaliter ea sit propria, nec nisi precariò, & liberali ejus concessione potuerit utcumque Clericis aliis eo inferioribus communicari. De Episcopo sanxit Paulus, *Oportet Episcopum esse pudicum, hospitalem, Doctorem.* De se ipso ut Apostolo & Episcopo dixit idem Paulus, *In quo positus sum ego Prædicator & Apostolus, Doctor Gentium in fide & veritate.* De Episcopis, ut Apostolorum successoribus, & primariis Ecclesiæ Pastoribus dixit, *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii.* Et alibi rursum, *Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores.* Hujusmodi Doctores, referente Luca, magno numero erant in Ecclesia Antiochena, & inter eos Barnabas, de quo non video quì dubitari possit, an fuerit Episcopus. *Erant in Ecclesia Antiochiæ Prophetæ & Doctores, in quibus Barnabas.* Certum illud & inconcussum prorsus est, docendi & prædicandi munus præ cæteris Apostolicum & Episcopale esse.

Can. 7.

In c. 4. Epi. ad Ephes. 2. Timot. 3. 1. 1. Tim. 2. 7. Ephes 4. 11. 1. Cor. 12. 28.

Actor. 13. 1.

Suum sanè Episcopi, sibique maximè proprium docendi & prædicandi officium esse demonstrarunt, cùm Arianæ perfidiæ temporibus Oriente & Occidente toto predicatione Presbyteros interdixere, si certò tamen id constet. Minùs probarunt aliqui, Presbyteros universim conticescere jussos; fraudarique Ecclesiam eo quem ex eorum doctrina demessuissent fructu, doluerunt. At nemini dubium fuit, quin ea potestas penes Episcopos esset, concedendi, vel abnuendi, ne Presbyteri prædicarent. Ea certè prohibitio in Gallicana Ecclesia ultra annum Christi quingentesimum obtinuit, & à vero non abludit in causa fuisse Epistolam Cælestini Papæ. Cùm enim Presbyteri in Galliis Semipelagianorum errores disseminassent, rescripsit Pontifex ad Episcopos Gallicanos, cùm docere & concionari propria sit & amplissima Episcoporum dos & gloria, inconsultum esse, quòd ab eis impunè sinerentur Presbyteri tam audacter eo munere fungi. *Vestræ dilectioni justiùs imputamus, quando illi Presbyteri supra vos habent copiam disputandi. Legimus super Magistrum non esse discipulum; hoc est, non sibi debere quemquam ad injuriam Doctorum vendicare doctrinam. Quid illic spei est, ubi Magistris tacentibus, hi loquuntur, qui si ita est, eorum discipuli non fuerunt? Sciant se, si tamen censeantur Presbyterii dignitate, vobis esse subjectos. Quid in Ecclesiis vos agitis, si illi summam teneant prædicandi?*

XV. Quin & ipsum catechizandi munus penes Episcopos erat. Libelli Augustini *De Symbolo ad Catechumenos*, eas partes ipsum objisse declarant. Per illos enim quadraginta dies qui solemni Baptismi celebrationi præibant, ab Episcopis expiabantur & erudiebantur selecti ex Catechumenis ii qui *Competentes* & *Electi* vocabantur, quòd proximo festo Paschę vel Pentecostes die in Occidente quidem essent baptizandi. Liber autem *de Catechizandis rudibus*, quod jam diximus, satis prodit diertissimos quoque Catechistas ab Episcopis addidicisse artem & disciplinam Catecheticam. Huc forsan spectant illi apud Eusebium Catechistę, ubi Dionysius Alexandrinus Episcopus, grassantes ut Millenarios, seu Chiliastas in Provincia Ægypti Arsinoitide compescęret, *Convocavit Presbyteros & Doctores fratrum, qui erant in vicis.* Συγκαλέσας τὺς πρεσβυτέρους, καὶ διδασκάλους τῆς κατὰ τὰς κώμας ἀδελφῶν. Eusel. l. 7.

CAPUT XCIII. *P. 2. l. 2. c. 26.*

De Scholis in Gallia à Chlodovæo ad Carolum Magnum.

I. Scholæ à Concilio Vasionensi institutæ in ædibus Parochorum ruri.

II. III. Scholæ in ædibus Episcopalibus & in Monasteriis.

IV. Schola Clerici ab Episcopo delegati.

V. Schola Archidiaconi.

VI. Quæ in his Scholis studia ferverent, Psalmorum, Scripturarum.

VII. VIII. IX. De humanioribus litteris.

X. Reges ipsi incumbebant litteris. Studia linguarum.

XI. Schola Cæsarii, & quanta ibi copia Clericorum, in pervolutandis Patribus, maximè in Augustino versatorum.

XII. Quid præscribant Monasticæ Regulæ de Scholis Monasteriorum.

I. SChola veluti quędam erant Seminaria, in quibus Clerici à Clericis aliis ad virtutum cultum & ad sacras Litteras instituebantur. Jussit Concilium Vasionense II. ad imitandam Italię laudatissimam consuetudinem, ut Parochi ruris suis in ędibus quantos possent juniores Clericos sibi adjungerent, non conjugatos, ut filios alerent, decantandis Psalmis, meditandis Scripturis, excolendisque virtutibus ita fingerent & informarent, ut dignos quandoque possent habere successores. *Placuit ut omnes Presbyteri qui sunt in Parochiis constituti, secundum consuetudinem, quam per totam Italiam satis salubriter teneri cognovimus, juniores Lectores, quantoscumque sine uxore habuerint, secum in domo, ubi ipsi habitare videntur, recipiant: & eos quomodo boni Patres, spiritaliter nutrientes, Psalmos parare, divinis lectionibus insistere, & in lege Domini erudire contendant, ut & sibi dignos successores provideant, & à Domino præmia æterna recipiant.* Can. 1.

II. Ex Concilio quoque II. Turonensi perspicuum est Episcopales ædes scholas fuisse, quas incolerent cum Episcopo Presbyteri & Diaconi, & ceteri minores Clerici, ut sub Episcopi magisterio Litterarum sacrarum & virtutum vel tyrocinia ponerent, vel ad culmina ipsa evolarent. *Licèt Episcopus, Deo propitio, Clericorum suorum testimonio castus vivat, quia cum illo tam in cella, quam ubicumque fuerit, sui habitent, eumque Presbyteri & Diaconi, vel deinceps, Clericorum turba juniorum, Deo Authore conservent, &c.* Can. 11.

III. Præter has scholas, vel ruri apud Parochos, vel in Episcopali & civitate & Palatio, erant & aliæ in Monasteriis, in quibus vetat Turonense illud ipsum Concilium, ne cellulis separatis habitent Monachi, ubi vel soli, vel duo, tresve simul agant; quin & jubet ut omnes in eodem conclavi cubent, ut in omnes excubet, omnes observet seu Abbas, seu Præpositus, aliis aliisve vicissim aliquid legentibus quod ad pietatem conducat. Quæ ad corporum castimoniam fiunt excubiæ, eæ ad animarum quoque salutem sint conducibiles. *Sed Schola labore communi construatur, ubi omnes jaceant aut Abbate, aut Præposito gubernante, ut dum duo vel tres vicissim legant & excubent,* Can. 14.

alii

alii consolentur; ut non solum sit custodia corporum, sed & surgat pro lectione assidua profectus animarum. In his ergo locis somno capiendo destinatis pervigiles agebantur vicissim excubiæ, & interim lectitabatur semper aliquid, quod in rem esse posset. Quo factum est, ut à Concilio non Dormitorium, sed *Schola* diceretur.

IV. Quartum Scholæ genus indigitat Gregorius Turonensis, cùm ait Etherium Lexoviensem Episcopum omnes civitatis suæ puerulos Clerico, quem ex captivitatis vinculis redemerat, concredidisse, L. 6. c. 36. ut eos litteras doceret. *Profert se litterarum esse Doctorem, promittens Sacerdoti, quòd si ei pueros delegaret, perfectos eos in litteris redderet. Gavisus auditu Sacerdos, pueros civitatis colligit, eique ad docendum delegat.*

V. His accedit Archidiaconi Schola notissima, quam designasse videtur idem Gregorius Turonensis, cùm ait ab Episcopo Innocentio Clericum, quem Tonsura sacra donarat, mox Archidiacono L. 10. c. 8. L. 1. de Mirac. c. 78. commendatum. *Suscepto Innocentius Episcopus puero, totondit comam capitis ejus, deditque eum Archidiacono Ecclesiæ suæ.* Archidiacono enim cura imminebat & sollicitudo institutionis Clericorum minorum. Unde idem Gregorius de Archidiacono Vitæ Patr. c. 8. Nemausensi: *Erat hic Joannes nomine, valde religiosus, & in Archidiaconatu suo studium docendi parvulos habens.* Quod ipsum idem alibi insinuat de Archidiacono Burdigalensi.

VI. Quod ad studia quæ in his scholis celebrabantur, præter ea quæ diximus supra ex Concilio Vasionensi, de Psalmis & Scripturis, idem Gregorius Turonensis de juvene Leobardo differens, non Senatoriæ quidem, sed perillustris tamen prosapiæ, ait eum scholas frequentasse, Psalmos addidicisse, atque ita Clericatui quodammodo prælusisse. Ibid. c. 20. *Qui tempore debito ad scholam cum reliquis pueris missus, quempiam de Psalmis memoriæ commendavit, & nesciens se Clericum esse futurum, jam ad Dominicum parabatur innocens ministerium.* Narrat idem ipse, ut B. Nicerius, qui ad Lugdunensem posteà Episcopatum ascitus est, ab infantia sacris Litteris addictus fuerit. *Summa nutritum diligentia Litteris Ecclesiasticis mandavit institui genitrix.* Inde verò suscepto Presbyteratu, anno ætatis trigesimo, sacris Litteris edocendis ut præfuerit, maximè Psalmis, & jugi orationi, in illis Ibid. c. 8. quidem ædibus, quas incolebat. *Illud omnino studebat, ut omnes pueros, qui in domo ejus nascebantur, ut primùm vagitum infantiæ relinquentes, loqui cœpissent, statim litteras doceret, ac Psalmis imbueret, scilicet ut ingressui tale jungeretur psallentium, tam antiphonis, quàm meditationibus diversis, ut devotio flagitabat, animum posset implere.*

VII. Qui sæcularibus etiam dignitatibus addicendi erant juvenes, ii primævum tamen pueritiæ florem, primaque litterarum rudimenta Psalmis ediscendis dicabant: inde ad alia prorepebant studia, ei quam optassent sorti consentanea. Vide quid scripserit idem Gregorius de Senatoris filio, & de servo qui ei adjunctus fuerat studiorum so- L. 4. c. 46. cius & commilito. *Nam de operibus Virgilii, Legis Theodosianæ libris, arteque calculi, adprimè eruditus est.* Austregisillus, de quo mox plura, sacris primo Litteris imbutus est à teneris annis, inde ad Aulam perductus est Regis Guntranni, cui illum parens dicabat. *Cum in pueritia sacris Litteris fuisset institutus, in obsequio Regis deputatur à patre.*

VIII. Nec abnuerim Clericos ipsos, illibata Ordinis sui sanctimonia, artes etiam illas & disciplinas delibasse, quæ profanæ non sunt, nisi cùm solæ sunt, nec finibus iis usibusque inserviunt, quibus religio & pietas promovetur. Austregisillus Archiepiscopus Bituricensis à Theodorico Rege donari sibi flagitavit Sulpitium, cognomento Dulcem, ut Tonsura initiatus, in Ecclesia doceret eo fructu & successu, quo hactenus privatus fecerat; utque dignitatis & authoritatis plusculum docenti conciliaret, Diaconatum ei contulit. Eo gradu Sulpitius postea ad Archiepiscopatum Bituricensis Ecclesiæ evectus est. *Austregisillus a Principe Theodorico obtinuit, ut liceret ipsi, sancto Sulpitio docendi in Ecclesia munus deferre; videbat enim doctrinæ gratia multos ad eum confluere. Annuit sine mora Rex, ut tonsis capillis in Clerum ille transiret. Itaque per gradus ad altiora promotus, etiam Leviticum est adeptus ministerium.* Surius die 17. Januar.

IX. Veri autem simillimum est, sæculares à Clericis litteras adhibitas non fuisse, nisi ut hinc incitamenta caperent ad pietatem. Concilium Arelatense II. vult, ut possit Episcopus, quos instituerit laicos, eos sibi vindicare, ac si eos ordinasset. *Si quis sæcularium amore religionis se ad quemcumque Sacerdotum crediderit conferendum, ipse* Can. 55. *sibi eum, quem erudiendi gratia susceperit, vindicabit.*

X. Reges ipsi Galliæ non patroni tantùm & fautores, sed & studiosi cultoresque fuere litterarum. Childebertum primum notat Fortunatus Latinæ linguæ sibi peritiam comparasse. Chilpericum Gregorius Turonensis litteris & disciplinis adprimè instituit; in deliciis maximè illi fuisse docet Poeticen; ab eo additas Alphabeto quinque litteras duplices Græcorum; denique in ipsa Theologiæ penetralia invasisse. Affirmat idem alibi Regem Guntrannum Aureliæ exceptum fuisse à grege juvenum, qui laudes ejus concelebrabant, alii Syriaca, alii Hebraica, alii denique Latina lingua. *Processit ei obviam immensa turba cum signis atque vexillis, canentes laudes, & hinc lingua Syriaca, hinc Latinorum, hinc etiam ipsorum Judæorum in diversis laudibus varie concrepabat.* Ea linguarum, peritia Ecclesiæ amplitudini maximè concinebat, ut quæ Catholica cum sit toto orbe terrarum, linguis prorsus omnibus divinas laudes decantat. Confluebant & in Gallias Syri, mercimonii causa. Unde & alibi idem Gregorius refert Eusebium Syrum ex Mercatore Episcopum Parisiensem factum parùm propitiis Canonibus, Scholam, hoc est, Clerum prædecessoris sui dissipasse, & subrogasse Syros. *Eusebius quidam negotiator genere Syrus, multis datis muneribus subrogatus, accepto Episcopatu, omnem scholam decessoris sui abjiciens, Syros de genere suo Ecclesiasticæ domui ministros statuit.* Planum hìc est Scholæ nomine Clerum omnem designari, maximè verò Palatii Episcopalis. Non solum ergo Lectorum seu Cantorum Collegium eo nomine insignibatur, ut liquet ex Epistola sancti Remigii ad Tungrensem Episcopum: *Primicerium Scholæ clarissimæ, militiæque Lectorem.* Clero verò Episcopalis civitatis universo inhæsisse scholæ nomen, propter frequentia litterarum studia, nihil prohibet credere. Hist. l. 5. c. 45. L. 8. c. 1. L. 10. c. 26. Epist. 4. Conc. Gen. To. 1. pag. 205.

XI. Huic de scholis Gallicani Cleri dissertationi nostræ addenda illa præstantissimorum Theologorum schola, cujusmodi erant Episcopi, Presbyteri & Diaconi, quos misit Cæsarius Arelatensis Archiepiscopus, vice sua Concilio Valentino affuturos, & incomparabilis Præsulis Augustini doctrinam adversùs obtrectatorum maledicentiam tuituros. Præcellentissimi hi Cæsarii alumni, qui alumnum se ipse Augustinianæ doctrinæ profitebatur, in Concilio Valentino hocce de victrice Christi gratia decreverunt, quibus rursum Augustinus, rursum victrix ea gratia Christi de adversariis triumpharet. *Misit Cæsarius præstantissimos viros de* L. 3. c. 5. *Episcopis, cum Presbyteris & Diaconis, inter quos etiam Cyprianus Tolonensis Episcopus, Antistes magnus & clarus enituit, omnia quæ dicebat, de divinis utique Scripturis firmans, & de antiquissimis Patrum institutionibus probans, &c.* Hæc ex ipsis vitæ Cæsarii Scriptoribus, ejusdemque discipulis. Hinc porrò enitescit, quàm hi Episcopi, Presbyteri Diaconique exercitati tritique essent in lectione Scripturarum & Patrum, maximè verò Augusti-

ni,

ni, de quo Cæsarius ajebat: *Scitis quantum dilexi catholicissimum ejus sensum.* Ideò & secundum eos pronuntiavit Sedes Apostolica in his controversiis finiendis: *Bonifacius Papa ea collatione comperta, prosecutionem sancti Cæsarii Apostolica authoritate firmavit.* L. 1. c. 22.

XII. Benè multa nobis suppeditassent Monasteriorum scholæ, nisi nosmetipsos nostræ quandoque jam puderet prolixitatis. Unum dicam ex Regula sancti Ferreoli, nulli per eam fas esse illiteratò, Monachum se profiteri. Jubet autem illa, ut memoriæ studiosissimè mandaverint Psalterium, hisque ut se cœlestibus oblectent Canticis, etiam tum cùm ruri oves pascunt, *Omnis qui nomen vult Monachi vèndicare, litteras ei ignorare non liceat, quin etiam Psalmos totos memoriter teneat, &c. Similiter his qui pastores pecorum, ut est moris, de congregatione mittentur, curæ erit vacare Psalmis, ut cæteri, &c.* Cap. 11.

Regula Magistri horas designat maximè hybernas, quæ operi manuum minùs accommodatæ sunt, easque impendi præcipit lectioni, scribendi labori, meditationi Scripturarum, ediscendo memoritèr Psalterio, partito agmine toto in Decurias, & præstituto singulis Decuriis Lectore, quem cæteri audiant. Quin & dum labori ipsi manuum insistitur, jubet laborantibus lectitari aliquid à non laborantibus, ut dum manus vacant terreno operi, assurgat animus ad cælestium contemplationem. *Ideò ordinavimus quotidie laborantibus legi, ut cùm à malis tacemus, de bonis audivimus & loquimur, numquam peccemus. Ipse namque frater legat, quem Abbas per aliquam impossibilitatem necessitatis non posse laborare cognoverit.* Cap. 50.

CAPUT XCIV. *P. 2. l. 2. c. 27.*

Scholæ Hispanicæ, & Africanæ, per eadem mediæ ætatis sæcula VI. VII. & VIII.

I. Tria Scholarum genera instituta, vel confirmata à Conciliis Hispaniæ, & quàm piè juvenes in iis instituerentur.

II. Erat & in Palatio Episcopi Schola.

III. Quæ ibi artes, quæ litteræ excolerentur.

IV. Scholarum harum omnium connexio & subordinatio.

V. De Scholis Monasteriorum ex Isidoro.

VI. In Fulgentio adumbrata effigies pulcherrima studiorum, quæ in Africa commendarentur infantibus, Monachis, Clericis Episcopis.

VII. Pluris ille faciebat lectionem, quàm manuum laborem, etiam in Monachis.

1. FLorebant in Hispania quoque, ut & in Gallia, Scholæ. Ilerdense Concilium in uniuscujusque Clerici privata domo scholam excitare videtur, cui filii, servique omnes discipuli assignantur. *Nullus Clericorum servum, aut Discipulum suum, ad Ecclesiam confugientem extrahere audeat, vel flagellare præsumat.* Nemo nescit eo ævo has particulas *aut*, promiscuè, & eodem sensu plerumque fuisse habitas. In Concilio Toletano II. præceptum est, ut pueri qui recentes ab ubere Clero oblati dicatique fuissent, privata in domo simul omnes à Præceptore sibi proprio instituerentur, in eosque exsomnis vigilaret Episcopus: *Quos voluntas parentum à primis infantiæ annis Clericatus officio manciparit, statuimus observandum, ut mox cum detonsi, & ministerio Lectorum contraditi fuerint, in domo Ecclesiæ sub Episcopali præsentia à Præposito sibi debeant erudiri.* Can. 8.

Instituta, vel confirmata est in Concilio Toletano IV. alterius generis Schola, seu mavis Seminarium puerorum, aut etiam majorum, ut unam domum omnes, unam noctu aulam omnes simul incolerent, ut ne vel ad punctum temporis oculos effugerent Rectoris & Magistri. Is secessus, eæ excubiæ id præstabant, ut præfervida juventus ardorem suum & industriam ad sacrarum litterarum studia conferret. *Ob hoc constituendum oportuit, ut si qui in Clero puberes, aut adolescentes existunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in Disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati probatissimo Seniori, quem & Magistrum disciplinæ, & testem vitæ habeant.* In Monasteria ablegabantur, si qui ex his adolescentibus minùs morigeri essent Rectori suo, vel legibus Scholæ. *Qui his præceptis resultaverint, Monasteriis deputentur, &c.* Can. 23.

II. Præter hæc tria genera Scholarum, erant & in singulis Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum domibus singulæ Scholæ. Coguntur enim hujus ipsius Concilii decretis, socios semper habere secum Clericos alios, & innocentiæ suæ testes, & vitutum imitatores. *Placuit ut quemadmodum Antistites, ita Presbyteri, & Levitæ, quos fortè infirmitas aut ætatis gravitas in conclavi Episcopi manere non sinit, ut iidem in Cellulis suis testes vitæ habeant, vitamque suam sicut nomine, ita & meritis teneant.* Can. 22.

III. Quo ita constituto, jam arduum non erat, ad illum mediocris eruditionis gradum exurgere, quem Concilium VIII. Toletanum desideravit à Clericis: Psalterium nempè, & Sacramentorum administrationem ut addidicissent. *Ut nullus cujuscumque dignitatis Ecclesiasticæ percipiat deinceps gradum, qui non totum Psalterium, vel Canticorum usualium & Hymnorum, sive baptizandi perfectè noverit supplementum.* Hæc erat ut opinor doctrina, qua his in Seminariis imbuebantur. *Ad sacra mysteria tractanda solus is accedat, quem morum innocentia & litterarum splendor reddunt illustrem.* Innovatum est id Decretum in Concilio Toletano XII, præceptumque Metropolitano, ut Episcopos; Episcopis, ut omnes suæ jurisdictioni obnoxios compellerent in studia Scripturarum tantum operæ, industriæque & contentionis ponere, quantum necesse est, ut primùm ipsi cœlesti infundantur veritatis & charitatis imbre, quo & alios mox irrigare possint. *Qui officium prædicationis suscepimus, nullis curis à divina lectione privemur. Nam quorundam mentes ontificum, ita corporis otio à lectionis gratia secluduntur, ut quid doctrinæ subditis exhibeat gregibus, non inveniat præco mutus. Insistendum ergo semper erit majoribus, ut quos sub regiminis sui cura tuentur, fame verbi Dei perire non sinant. Sic Metropolitanis in confinitimos, cæterosque Ecclesiasticis Ordinibus deditos; sic confinitimis in commisso sibi Religiosorum numero vigilandum est, qualiter nescientia talium divinæ legis traditionibus imbuatur. Ita ut indesinenti sollicitudine prælatus quisque subditos quærens, aut profectum eorum lætabundus agnoscat, aut nescientiam sine arrogantia instruat.* Can. 8. Can. 12.

IV. Erant ergo in Episcopalibus Hispaniæ civitatibus duæ Scholæ numerosiores: altera eorum quos parentes tenellos & impuberes obtulerant Ecclesiæ: altera juniorum omnium Clericorum usque ad Diaconatum. At cùm præterea Episcopi, Presbyteri, Diaconique tenerentur domi habere testes vitæ & conversationis Clericos aliquos, videri possint hæ Scholæ totidem fuisse. Censor invigilabat Episcopus in omnes Diœceseos suæ Clericos, Metropolitanus in omnes Episcopos Provinciæ, ut omnes æqueret, compelleretque ad studia tam necessaria, quàm præclara. *Aut à majoribus ad lectionis exercitia cogantur inviti.* Quæ censorum diligentia Scholarumque industria non facilè dictu est, quàm promovendis studiis sacris idonea esset.

V. Edisseruit elegantissimè Isidorus Hispalensis Regulas studiorum, & litteraturæ, fidelibus usitatæ, Sentent. L. 3. c. 8.

quæ

quæ nimirum Scholis Hispanicis proponerentur. In Regula Monachos ipsos suos jussit cujusque diei partem impendere lectioni, prohibitis tamen
Regula c. 9. libris Paganorum & Hæreticorum. *Gentilium libros, vel Hæreticorum volumina Monachus legere caveat. Melius est enim eorum perniciosa dogmata ignorare, quàm per experientiam in aliquem laqueum erroris incurrere.* Vel ipso tamen Isidori exemplo, & Originum ejus plus satis constat, nequaquam illi persuasum fuisse eadem profanorum librorum abstinentia astringi debere Clericos prorsus omnes. Leander frater ejus Archiepiscopus & ipse, vel ipsis Monialibus continuas & infatigabiles præcepit vices & alternationes oratio-
Regulæ c. 6. 7. nis & lectionis. *Lectio tibi sit assidua, jugisque oratio. Dividantur tibi tempora & officia, ut postquam legeris, ores; postquam oraveris, legas.* Inculcaverat etiam lectionem penè omnium veteris instrumenti librorum, unà insinuans, qui litteræ occidenti superfundi deberet spiritus & intellectus vivificans. *Meritò isti libri prohibiti sunt legere carnalibus, hoc est, Heptateuchum, & Cantica Canticorum: nedum eos spiritualiter nesciunt, libidinis ac voluptatum incitamento solvantur.*

VI. Suo antedicta exemplo firmabit beatus Fulgentius, & quæ potissimùm in Africanis Ecclesiis frequentarentur studia addocebit. Quod jure mireris, religiosa & pia mater voluit, ut à litteris Græcis ipse auspicaretur, nec antè passa est elementis imbui linguæ Latinæ, quàm memoriter edidicisset omnes Homeri libros, & linguæ Græcæ absolutissimam assecutus esset prefectionem.
Ferrand. in vita Fulg. c. 1. *Quem religiosa mater, moriente celeriter patre Græcis litteris imbuendum primitus tradidit, & quandiu totum simul Homerum memoriter reddidisset, Menandri quoque multa percurreret, nihil de Latinis permisit litteris edoceri: volens eum peregrinæ linguæ teneris adhuc annis percipere notionem, quo facilius posset victurus inter Afros locutionem Græcam, servatis aspirationibus, tanquam ibi nutritus, exprimere. Nec fefellit matrem piam cauta provisio; sic enim quoties ei Græcè loqui placebat, post longam consuetudinem locutionis ejus & lectionis, non ineonditis sonis verba proferebat, ut quasi quotidie inter Græcos habitare putaretur. Litterarum proinde Græcarum percepta scientia, Latinis litteris quas Magistri Ludi docere consueverunt, in domo edoctus, artis etiam Grammaticæ traditur auditorio.* Hæc primordia fuere studiorum Fulgentii, Qui sibi deinceps, & hac etiam ætate nostra eandem proposuere regulam instituendæ juventutis, & extraneis primùm imbuendæ linguis, antequam vernacula: non possunt ii luculentiorem sibi formam ullam exhibere, vel scopum, quàm Fulgentii imitandi. Unde & Fulgentius ipse cùm se postea in Monasterium abdidisset, Scholarum præfectura illico donatus est, fratrumque magisterium capes-
Cap. 8. 18. 20. sivit. *Docendis fratribus peculiariter vacabat, &c. Supervenientibus fratribus verbum Dei singulariter prædicabat.* Latitare se posse speravit ille aliquando in alio Monasterio ad quod confugit, sed & ibidem mox eadem illi inflicta est sarcina. *Lectioni in Cellula frequenter cum fratribus insistebat.* Quo fervore æstuaverit postea in Episcopatu ad inflammanda Cleri studia, non ex eo tantùm conjicies, quod de Monasticis ejus antè scholis diximus, sed & ex iis quæ postea dum exularet in Sardinia Insula excitavit studiis. Duos enim alios Episcopos, Clericosque & Monachos complurimos in unum secum cœtum coegit, ubi in commune omnes simul orationi & lectioni, precibus librisque vacabant. Denique non multo pòst tempore ex ea schola oracula & responsa ad quæstionum implicatarum enodationem expectabantur. *Similitudinem magni cujusdam Monasterii, Monachis & Clericis adunatis, sapienter effecit. Erat quippe eis communis mensa, commune cellarium, communis oratio simul & lectio, &c. Domus illa tunc Calaritana civitatis oraculum fuit, &c. Divinam volentibus audire diligentius lectionem, ministrabat ibi Dominus plenissimæ expositionis ædificationem. Delectabat nobiles viros, si fieri posset, quotidie beatum Fulgentium cernere disputantem, &c.*

VII. Denique lectionem & doctrinam sacram Fulgentius arctioris esse necessitatis arbitrabatur, etiam in regenda Monasteriorum disciplina, quàm laborem manuum. *Laborantes fratres, & opera carnalia indefessis viribus exercentes, lectionis autem studium non habentes, minus diligebat, nec honore maximo dignos judicabat. In quo autem fuisset scientiæ spiritalis affectus, etiamsi virtute corporis destitutus operari manibus nunquam posset, ab eo peculiariter habebatur dilectus & gratus.* Si amantiores lectionis quàm laboris Monachos iis anteponebat Fulgentius, qui laboris parientissimi, à lectione alieni essent; quantò vehementiore studio urgebantur ab eo Clerici, ut toti se in sacras litteras abderent? Cap. 27.

CAPUT XCV. *P. 2. l. 2. c. 28.*

De Scholis Italiæ, Angliæ, Orientis, per eadem mediæ ætatis sæcula VI. VII. & VIII.

I. Scholæ urbis Romæ.
II. Schola Palatii Pontificii.
III. Quas ibi disciplinas Gregorius excoleret.
IV. Episcopos litteris abstinere volebat sæcularibus.
V. De Bibliotheca Vaticana.
VI. Scholæ Italicæ maximè in Monasteriis S. Benedicti.
VII. Regula beati Benedicti vacare jubet lectioni.
VIII. Operam navabant litteris humanioribus, antequam Clero se, vel Monasteriis dedicarent.
IX. X. XI. XII. Scholæ Anglicanæ exortæ à Scholis Galliæ, Italiæ, Romæ, Hiberniæ, ipsius etiam Græciæ. Quæ ibi studia, Abbates iidem Doctores erant.
XIII. De Scholis Germaniæ.
XIV. De Scholis Orientis.
XV. Luculenta tabella Scholarum Christianarum, ex pio doctoque Cassiodoro.

I. AD Italicarum formam suas Gallia finxit Scholas, ut ex Vasionensi II. Concilio jam ostendimus. Cùm Arator Ecclesiæ Romanæ Subdiaconus historiam Apostolicam versibus Heroicis pepigisset, obtulissetque Vigilio Papæ, Romani nobiles & doctrinæ amantes Pontificem exorarunt, ut publicè carmen illud recitaretur. In Ecclesia S. Petri ad vincula confluxere Cleri, Populique spectabiles quique, quorum plausibus, precibusque, ut illustriora quæque loca iterum iterumque legerentur, factum est, ut legendis duobus ejus opusculi libris quatuor dies consumpti sint. *Litterati omnes rogaverunt, ut juberet publicè recitari, &c. Religiosorum simul ac Laicorum nobilium, sed & è populo diversorum turba convenit. Atque adeo Aratore Subdiacono recitante, distinctis diebus, ambo libri quatuor vicibus sunt auditi. Cùm unius medietas libri tantummodo legeretur, propter repetitiones assiduas, quod cum favore multiplici postulabant.* Erat tunc & Ecclesia, & urbs Romana instar mirandæ cujusdam Scholæ, doctis viris cujuscumque sortis & ætatis frequentissimæ. Consilium olim ceperat Agapetus Papa fundandæ & excitandæ in Urbe Scholæ Theologicæ, ubi divinæ Scripturæ elucidarentur. Ita perhibet Cassiodorus, qui tam pium ipsemet consilium Pontifici insusurraverat, cuique vel maximè doluit, quòd tam præclaram spem bellorum calamitates intercepissent. Docet idem Nisibi in Syria Judæis
Bibl. Pat. To. 8. pag. 700. Baron. ann. 535. n. 8 92.

Judæis Scholam ejuſdem generis fuiſſe, ubi Scripturis commentandis vacabant.

II. Perſtrinxi jam alibi Gregorii Magni Palatium Pontificium, in quod ille doctiſſimos quoſque accerſiverat ex Clero, & ex Monaſteriis, quorum plerique poſtea Epiſcopalibus ſedibus ornati ſunt, & ornamento viciſſim fuere. Ex iis Æmylianus Notarius Homilias ejus collegit, Paterius Notarius ex omnibus ejus operibus Excerpta luculentiſſima edidit, Petrus Diaconus in ejus Dialogis confabulator ab eo inducitur, Claudius Abbas Commentarios conſarcinaverat in multos Scripturæ libros, ex iis quæ à Gregorio diſputante audiſſe ſe ſperabat. *Claudius Abbas Claſſitanæ civitatis, de Proverbiis, de Canticis Canticorum, de Prophetis, de libris Regum, deque Heptateuco, Papa diſputante, multa licèt non eodem ſenſu compoſuit.* Viderint docti, quæ in libros Regum & in Cantica Canticorum circumferuntur ſcripta, ſub nomine Gregorii, & quæ illi abjudicant emunctioris naris cenſores, an ea poſſint Claudio huic Claſſenſi Abbati tribui.

an. Diac. Greg. vi. l. 2. c. 11.

III. Erat tunc Roma domicilium Diſciplinarum omnium ſacrarum, & Schola litterarum florentiſſima, ſicut & Artium; linguæ autem potiſſimùm Latinæ ibi puritas & elegantia colebatur, ut author eſt idem Joannes Diaconus in vita Gregorii. *Videbantur paſſim cum eruditiſſimis Clericis adhærere Pontifici religioſiſſimi Monachi, &c. Tunc rerum ſapientia Romæ ſibi templum viſibiliter quodammodo fabricarat, & ſeptemplicibus artibus veluti columnis nobiliſſimorum totidem lapidum, Apoſtolicæ ſedis atrium fulciebat. Nullus Pontifici famulantium barbarum quodlibet in ſermone, vel habitu præferebat; ſed togata, Quiritium more, ſeu trabeata Latinitas ſuum Latium in ipſo Latiali Palatio ſingulariter obtinebat. Reflornerant ibi diverſarum artium ſtudia.*

l. 4. ep. 12. 13.

IV. Ita ſanctiſſimi Pontificis ſtudio, florebant Romæ, in ipſo Pontificio Palatio, inter Clericos Monachoſque artes omnes, quas vocant Liberales: & tum maximè Liberales dicendæ, cùm Chriſto & liberatrici veritati ancillarentur. Epiſcopos tamen, ut idem author eſt, interdicebat Gregorius lectione Gentilium Scriptorum. *Omnes omnino Pontifices à lectione librorum Gentilium Gregorius inhibebat.* Diximus ſuprà de Deſiderio Epiſcopo Gallo, quem graviter objurgavit Gregorius, quòd litteris Ethnicorum ſe dederet. Objurgatus eſt ab eodem Pontifice Epiſcopus Salonitanus, quòd lectioni non incumberet, nec quæ ſui eſſent muneris perdiſceret. *Nam quia nequaquam lectioni ſtudeas, nequaquam exhortationi invigiles, ſed ipſum quoque uſum Eccleſiaſtici Ordinis ignores, &c.*

l. 3. c. 33. 34.

V. Eccleſiaſticarum Diſciplinarum penu locupletiſſimum jam habebatur Vaticana Bibliotheca. Ei præfectus tunc fuiſſe videtur Primicerius Scholæ Notariorum. Quippe huic ſervandum commendavit Vigilius Papa Aratoris Poema Apoſtolicum. *Viro venerabili Primicerio Scholæ Notariorum, in Scrinio dedit Eccleſiæ collocandum.* Ei porro Bibliothecarii officio tantum poſtea dignitatis acceſſit, ut ea etiam Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis honeſtari ſe ſentiret ſub Leone IV. Pontifice. *Cùm Megiſtus Oſtienſis Epiſcopus, & Apoſtolicæ ſedis Bibliothecarius, &c.*

4. c. 86.

VI. Ad Scholas venio Monaſteriorum Italiæ. De beato Benedicto teſtatum facit Gregorius, converſionis ſuæ primordia illum inſigniviſſe, litterarum ac ſtudiorum incuria & deſpicientia, atque adeo in ſeceſſum & Monaſteria ſua intuliſſe peritiſſimam imperitiam nugatoriarum ſæculi ſcientiarum, & ejus generis ſapientiam, quam mundi ſapientes ne delibaſſent quidem. *Deſpectis itaque litterarum ſtudiis, relicta domo, rebuſque patris, ſoli Deo placere deſiderans, ſanctæ converſationis habitum quæſivit. Receſſit igitur ſcienter neſcius, & ſapienter indoctus.* Hanc ſemel profeſſus Benedictus

2. Dia. 3. Præfat.

ſæcularium omnium ſcientiarum neſcientiam, nemini non videretur ſuis è Monaſteriis ſtudia prorſus omnia, Scholaſque longè amandaturus fuiſſe. Et totum contra tamen eſt. Cùm enim aggreſſus ſit puerorum, maximè nobilium, à teneris annis inſtitutionem, non potuit non tot Scholas, quot Monaſteria conſtruxiſſe. *Cœpere tunc ad eum Romæ urbis Nobiles & Religioſi concurrere, ſuoſque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare.* Ad id certè Benedictus Monachos ſuos exemplo imbuit ſuo, ne ita privatæ ſtuderent ſaluti, quin cæteris quoque conſulerent, Chriſto & pietati lucrifaciendis, immo & Gentilibus ad Eccleſiam adgregandis. *Commorantem circumquaque multitudinem prædicatione continua ad fidem vocabat.* Sacrarum ergo ſtudiis litterarum ſuos ut addiceret, neceſſum prorſus erat. Denique author eſt ipſe Gregorius, non minùs ſcientia quàm ſanctitate floruiſſe Benedictum: & ipſam ejus Regulam, tum innocentiæ morum, tum cæleſtis cujuſdam ſapientiæ illuſtre cum primis monumentum eſſe, *Hoc nolo te lateat, quod vir Dei inter tot miracula quibus in mundo claruit, doctrinæ quoque verbo non mediocriter fulſit. Nam ſcripſit Monachorum Regulam diſcretione præcipuam, ſermone luculentam.*

Ibid. c. 3.

Ibid. c. 8.

Ibid. c. 36.

VII. Hac enim verò Regula ſua ſanctiſſimus Legislator, ſuos jubet, orationem lectione, lectionem opere manuum interpolare: ut otium fugiant & inertiam, quo non alia capitalior virtutum adverſaria; ut pluſculum otii inſumant Lectioni Quadrageſimæ tempore, Dominicos denique dies ut totos lectioni, orationique impendant. *Otioſitas inimica eſt animæ, & ideo certis temporibus occupari debent fratres in labore manuum, certis item horis in lectione divina, &c. In diebus Quadrageſimæ accipiant omnes ſingulos codices de Bibliotheca, quos per ordinem ex integro legant. Qui codices in capite Quadrageſimæ dandi ſunt, &c. Dominico die lectioni vacent omnes, exceptis his, qui variis officiis deputati ſunt.* Conſtituti ſunt denique à B. Benedicto, qui Monaſterium obambularent, obſervarentque an Monachi præſcriptis ſibi quiſque lectionibus vacarent. *Ante omnia ſanè deputentur unus, aut duo ſeniores, qui circumeant Monaſterium horis, quibus vacant fratres lectioni; & videant ne fortè inveniatur frater acedioſus, qui vacat otio, aut fabulis, & non eſt intentus lectioni.*

Cap. 48.

VIII. Indubium eſt autem, quæ in Clero, quæ in Monaſteriis colebantur ſtudia, ea ſacra & religioſa fuiſſe. At verò antequam innecterent ſe laqueis ſacræ hujuſmodi profeſſionis, non iniquo ferebatur animo, ſi juvenes humaniores litteras imbiberent, quibus aliquando velut Ægyptiorum ſpoliis cæleſtem Hieroſolymam locupletarent. Ea duo ſic confirmat Ennodius in Epiſtola ad eam exarata matronam, quæ filium antè Monaſticæ profeſſioni devoverat, quàm liberalibus artibus tingeretur. *Intercepiſti noſtrum, neſcio quem ſecuta, conſilium; nam parvulum tuum, quem ſtudiorum liberalium debuit cura ſuſcipere, ante judicii convenientis tempora, religionis titulis inſigniſti. Veneranda quidem Eccleſiaſtici forma ſervitii, ſed quæ ad duas partes animum non relaxet. Unum & difficile iter eſt, quo itur ad Chriſtum: nec occupatos multipliciter aliquando vita arcta ſuſcepit. Properantes ad ſe de diſciplinis ſæcularibus ſalutis opifex non refutat; ſed ire ad illas quemquam de ſuo nitore non patitur. Jam ſi eum mundo ſubſtraxeras, mundi in eo ſchemata non requiras. Erubeſco Eccleſiaſtica profitentem, ornamentis ſæcularibus expolire.* Sunt hæc omnino pulcherrima, validiſſimaque, ut illud expugnetur, qui ſemel ſe Clericatui dicaverint, non debere eos arctam Evangelii viam ingreſſos, profanis poſtea vacare litteris, ſemet Deo mundoque bipartiri, implicamentis ſæculi ſeſe inſerere, ejuſque ſe ornamentis venditare; ſed expeditos ad cæleſtia properare.

Lib. Ep. 9.

Præteriri ſine piaculo non poſſunt geminæ Scho-

læ, quas in duobus Monaſteriis ſuis inſtituit Caſſiodorus, Solitariorum altero, altero Cœnobitarum. Liberales artes & litteras juſſerat non contemni, ſed ad Scripturarum ſubſidium miniſtras acciri, quarum intelligentia germana ex ſanctis Patribus exculperetur. *Indubitanter aſcendamus ad divinam Scripturam per expoſiticnes probabiles Patrum.* Si verò Caſſiodorus Monachis ſuis lucubravit tranſmiſitque elementa Aſtronomiæ, Geometriæ, Muſicæ, ut ex ejus operibus perſpicuum eſt, Dialecticæ, Rhetoricæ, Grammaticæque, eas nimirum diſciplinas arbitratus eſt ad Scripturarum intellectum aliquando conducibiles fore.

Baron. an. 562. n. 13.

IX. Conveniebat olim mirum in modum Angliæ Eccleſiæ cum Romana. Oſuvaldus Rex ex Hibernia accerſivit in Angliam ſanctiſſimum Epiſcopum Aidanum: Inſulamque ei & Eccleſiam aſſignavit Lindisfarnenſem, ubi Epiſcopale ſolium ſtatueret. Ex hac ſcilicet ſchola Hiberni Monachi Eccleſiaſticæ ſapientiæ & diſciplinæ fontes in omnem Angliam derivarunt, ſeu concionibus ſuis, ſeu adoleſcentum inſtitutione. Ita Epiſcopales & Monaſticæ ſcholæ cœpere nec injucundè nec infructuosè permiſceri. *Conſtruebantur ergo Eccleſiæ per loca, confluebant ad audiendum verbum Dei populi gaudentes, donabantur munere regio poſſeſſiones & territoria ad inſtituenda Monaſteria, imbuebantur præceptoribus Scottis parvuli Anglorum unà cum majoribus ſtudiis & obſervatione diſciplinæ regularis. Nam Monachi erant, maximè qui ad prædicandum venerant.* Hæc Beda.

Beda l. 3. c. 2.

Sigebertus Eaſt-Angliæ Rex, qui in Gallia baptiſmum ſuſceperat, ſcholas in regno poſtea ſuo conſtruxit, earum conſimiles, quas in Gallia viderat ſub Epiſcoporum moderamine florere. *In patriam regreſſus, ubi regno potitus eſt, mox ea quæ in Galliis bene diſpoſita vidit, imitari cupiens, inſtituit ſcholam, in qua pueri litteris erudirentur, juvante ſe Epiſcopo Felice, quem de Cantia acceperat, eiſque Pædagogos ac Magiſtros juxta morem Cantuariorum præbente.* Regias hìc habes ſcholas, & Eccleſiaſticas tamen, Regio ſumptu, Cleri ſtudiis excitatas. Trajiciebant aliquando Angli in Hiberniam, cæleſtis inde ſapientiæ venas, quaſi in ipſa ſui origine hauſturi. *Multi Nobilium ſimul & mediocrium de gente Anglorum, vel divinæ lectionis, vel continentioris vitæ gratia illò ſeceſſerant. Et quidam quidem mox ſe Monaſticæ converſationi manciparunt: alii magis circumeundo per cellas Magiſtrorum, lectioni operam dare gaudebant. Quos omnes Scotti libentiſſimè ſuſcipientes, victum eis quotidianum ſine pretio, libros quoque ad legendum, & magiſterium gratuitum præbere curabant.* Mirabiles hæ omnino Hibernicæ ſcholæ, ubi non ſapientiæ tantùm & diſciplinarum manabant fontes, ſed & libri, & neceſſaria affluebant alimenta, nullo cujuſquam diſpendio.

Ibid. c. 28.

l. 3. c. 27.

X. Splendor verò multò maximus Anglicanarum ſcholarum effulſit tempore Theodori Cantuarienſis Archiepiſcopi, qui eò intulit infuditque largiſſimè opulentiam omnem Græcæ ſimul & Latinæ Eccleſiæ. Patria ille & origine Græcus erat, delegaveratque eum in Angliam Vitalianus Papa, addito ſocio Adriano Abbate oriundo ex Africa. Græca & Latina lingua uterque pollebat, quin & omni prorſus eruditionis ſacræ ſupellectile. Inſtar ergo duorum amnium ab illis in Anglicanas Eccleſias ſacrarum maximè, ſed & liberalium diſciplinarum fluenta permanarunt. *Et quia litteris ſimul Eccleſiaſticis & ſæcularibus, ut diximus, abundanter ambo erant inſtructi, congregata diſcipulorum caterva, ſcientiæ ſalutaris quotidie flumina irrigandis eorum cordibus emanabant: ita ut etiam Metricæ artis, Aſtronomiæ & Arithmeticæ Eccleſiaſticæ diſciplinam, inter ſacrorum apicum volumina ſuis auditoribus contraderent. Indicio eſt, quod uſque hodie ſuperſunt de eorum diſcipulis, qui Latinam Græcamque linguam, æque ut propriam in qua nati ſunt, norunt.* Nemo niſi valdè excors crimini verterit eam ſacrarum humanarumque ſcientiarum coalitionem, cujus authores fuerint Vitalianus Papa, Theodorus Archiepiſcopus, & Adrianus Abbas. Enim verò Beda ipſe huic inſtituto ſuffragatur, ubi declarat has humanas litteras, jam non humanas, ſed Eccleſiaſticas dici debere, cùm Eccleſiaſticis famularentur & collaborarent. Ita vox illa apud Bedam, *Eccleſiaſticæ*, non Arithmeticæ modò, ſed & Aſtronomiæ & Poeſiæ aptanda eſt. Quippe Poeticen etiam Eccleſia hymnis & laudibus Creatoris ſui dedicat, cogitque Aſtronomiam & Arithmeticam inſervire annorum, feſtorumque dierum & ſacrarum ſolemnitatum computo. Denique eam minimè pudet, linguas eas & ediſcere & docere, quas Spiritus ſanctus Apoſtolis Apoſtoliciſque primùm Evangelii præconibus inſpiravit. Conſecrantur ergo quodammodo ſæculares litteræ, cùm ſacris hujuſmodi uſibus addicuntur.

l. 4. c. 12.

XI. Obſervat alibi Beda, quantum incrementi fieret, ubi quis à Monaſteriorum ſcholis ad Epiſcopales Theodori, & ab his ad Romanam gradum promovebat. Hæc enim ille de ſanctiſſimo Monacho, qui his gradibus venerat ad Epiſcopatum: *Cùm in utroque Hildæ Abbatiſſæ Monaſterio lectioni & obſervationi Scripturarum operam dediſſet, tandem perfectiora deſiderans, venit Cantiam ad Archiepiſcopum Theodorum; ubi poſtquam aliquandiu lectionibus ſacris vacavit, etiam Romam adire curavit; quod eo tempore magnæ virtutis æſtimabatur.* Romam quoque ſe contulit fama ille notiſſimus Vilfridus, Eboracenſis poſtea Archiepiſcopi ſui Præpoſitus; ut Romæ perdiſceret, quæ docere non potuerat in Anglia. Contulit autem ſe primùm ad Archidiaconum Bonifacium, & ab eo accepit eam purioris Theologiæ medullam, quæ ex ipſis Scripturarum codicibus exprimitur: perdidicit & methodum feſtos Eccleſiæ dies computandi, & quidquid ad Clericalem pertinet diſciplinam. *Veniens Uvilfridus Romam, & orationi atque meditationi rerum Eccleſiaſticarum quotidianæ mancipatus inſtantia, pervenit ad amicitiam viri ſanctiſſimi ac doctiſſimi Bonifacii videlicet Archidiaconi, qui etiam erat Conſiliarius Apoſtolicus Papæ, cujus magiſterio quatuor Evangeliorum libros ex ordine didicit, computum Paſcha rationabile, & alia multa, quæ in patria nequiverat, Eccleſiaſticis diſciplinis accommoda, eodem Magiſtro tradente percepit.* Antequam vivis excederent Uvilfridus & Adrianus, ea accenderunt in Eccleſiis Anglicanis lumina; eos diſcipulos informarunt, & ſucceſſores, qui diutiſſimè eas poſtea illuminarent. Acca Uvilfridi ſucceſſor nomen ſuum poſteris commendavit locupletiſſima inſtructa Bibliotheca, quæ ingenti Eccleſiaſticorum librorum copia redundaret. *Sed ut hiſtorias paſſionum unà cum cæteris Eccleſiaſticis voluminibus ſumma induſtria congregans, ampliſſimam ſibi & nobiliſſimam Bibliothecam fecit.*

l. 5. c. 20.

Cap. 27.

XII. Fateri ergo jam cogimur perilluſtres fuiſſe Angliæ in primis & Hiberniæ ſcholas, in quas avectum & coacervatum fuerit, quidquid erat tota Gallia & Italia ſpiritualium hujuſmodi opum, toto Occidente & Oriente. Certatim adlaboraverant Epiſcopi Monachique, & in promiſcuis ex Clero & Monachorum grege ſcholis increverat ſanctimonia, nec decreverat eruditio. Denique ſtudia linguarum, Poetices, Aſtronomiæ, Arithmeticæ & Hiſtoriæ ſanctimoniam jam redolebant, cùm totæ jam ſervirent Eccleſiæ divinis laudibus & Theologiæ, hoc eſt, Scripturarum meditationi. In Epiſtola Agathonis Papę ad Concilium VI. Oecumenicum, vocatur Theodorus Archiepiſcopus & Philoſophus Magnæ Britannie. τῆς μεγάλης νήσου βρεταννίας Ἀρχιεπίσκοπον, καὶ φιλόσοφον. Hæc omnia approbabit Beda, exemplis meliuſculè ſuis, quàm verbis. Æterna enim omnium harum diſciplinarum monumenta ille ad nos tranſmiſit, etſi jam inde à puero in Monaſteriis enutritus fuiſſet. Quæ ergo in

Mona-

Monaſteriis & in Eccleſiis hauriuntur diſciplinæ, & ad cæleſtes uſus retorquentur, eas ne humanas, ne terrenas quiſquam poſthac dixerit.

Unum hìc poſtremò adnotabo in ea Epiſtola, quam Joannes Papa dedit ad Epiſcopos, Presbyteros & Abbates Hiberniæ, Doctoris nomen ita Abbatibus aptari, ut penè idem ſonare videatur Abbas & Doctor. *Cæteriſque Doctoribus, ſeu Abbatibus Scotis*. Certè ſplendidiſſima ſidera orbis illius ut ita dixerim Inſularis, non alii magis quàm Abbates Monachique fuere; quin & ipſi Epiſcopi, quos famoſarum ſcholarum inſtitutores declaravimus, Aidanus, Theodorus, Uvilfridus, è Monaſticis Clauſtris prodierant.

XIII. Ne in rebus Germanicis omnino muti ſimus, dicam ab Archiepiſcopo Moguntino B. Bonifacio in Germaniæ Monaſteriis inſtitutas fuiſſe eaſdem diſciplinas, arteſque, quæ in Anglia vigebant, demandata Presbyteris Diaconiſque cura
iſt. 17. pueros, immo & Monachos inſtituendi. *Uvigbertus Presbyter & Magimborus Diaconus Regulam veſtram vobis inſinuent, & ſpeciales horas, & curſum Eccleſiæ cuſtodiant, & cæteros admoneant, & Magiſtri ſint infantium, & prædicent verbum Dei fratribus.*

XIV. Cùm ſcientiarum & artium parens & magiſtra ſemper audierit Græcia, nemo ambigere jure poteſt, quin apud Græcos & Orientales ſtudia ſemper litteræque viguerint. Ne Latinæ quidem linguæ incurioſi penitùs, aut imperiti erant. In Synodo VI. Generali prodit ſæpè in medium Con-
. 14. ſtantinus Presbyter, tanquam *Grammaticus Latinus*, γραμματικὸς ῥωμαϊκός. Quod equidem ita interpretor, quaſi interpres Latinę linguæ exhibeatur.

Concilii Tridentini Patres teſtati abundè ſunt, quàm ſibi Scripturæ, quàm Patrum ſcripta in pretio eſſent, vibratis terribilibus quibuſdam fulminibus in eos, qui vel codices ipſos minùs religioſè tractarent, quique eos ita diſtraherent, ut dedecoris aliquid & dehoneſtamenti incideret. En
Can. 68. ipſa Canonis verba: *Nulli ex omnibus licere veteris & novi Teſtamenti librum, nec ſanctorum Præconum ac Doctorum corrumpere, vel conſcindere, vel librorum cauponatoribus, vel iis qui dicuntur unguentarii, vel alicui alii ex omnibus ad eum delendum tradere; niſi utique vel à tineis, vel ab aqua, vel aliquo alio modo redditus fuerit inutilis. Qui autem tale quid facere deinceps deprehenſus fuerit, anno uno ſegregetur. Similiter & qui libros emit, ſi eos quidem ipſe non ad ſuam utilitatem retineat, nec alteri ad ejus beneficium, & ut ii permaneant, tradat; ſed eos corrumpere adgreſſus fuerit, ſegregetur.*

Spectatiſſimus Martyr & Monachus Stephanus, profeſſioni ſacræ ab ubere matris addictus, ſtatim ſe Scripturarum lectioni dedidit, quas & memoriæ mandavit; nec non & ſanctorum Patrum, maximè verò Chryſoſtomi. Frequentiſſimæ ſcholæ excidium attulit perſecutio Leonis Iſaurici in ſacras imagines; ei nimirum quæ Conſtantinopoli floruerat jam ab uſque temporibus Conſtantini Imperatoris. Ejus ſedes in Palatio & in Palatina Bibliotheca defixa fuerat, cui præerat *Doctor Oecumenicus*, ita enim appellitabatur, cum duodecim aliis doctrina præſtantibus viris. Os illud & oraculum erat Imperii, Imperatorumque, qui eos in rebus difficillimis percunctabantur. *Adeo ut Scholæ cum ſacra doctrina exciderint, quæ à ſæculo ſancti Conſtantini Magni uſque ad ea tempora floruerant. Apud Regiam Ciſternam Palatium erat venerabile, in quo juxta antiquam formam œcumenicus Magiſter ſedebat, duodecim habens diſcipulos, conditione & vita graves. Hi cùm omni dicendi ſcientiam celeritate & amplitudine ingenii percepiſſent, Eccleſiaſticam divinarum rerum ſapientiam acri ſtudio tractabant. Abſque horum conſilio quidquam agi, ipſis quoque Imperatoribus nefas putabatur.*

Hæc Cedrenus, cui ſuccinit & Zonaras, addit*que* eos publicis impendiis ſuſtentatos fuiſſe. Addit & Codinus ex ea ſchola erupiſſe Archiepiſcopos & Patriarchas complures: ſed cùm ea non ultra centum & quatuordecim annos in eo ſplendore perduraſſet, tum ab impio Leone perſecutore, in fide tuenda infractos Doctores, incendio cum Bibliotheca ipſa abſumptos fuiſſe. Litteris ſacris & Theologicis ſtudiis incumbebat ea Schola, quanquam qui in ea clarebant, ſæcularibus antè litteris operam dediſſent. Tum verò immerſus eſt Oriens tenebris ignorantiæ denſiſſimis uſque ad ætatem Bardæ Cæſaris, qui ſub Michaele Imperatore, Scholas litteraſque luci & gloriæ priſtinæ reddidit, ut infrà declarabitur.

XV. Sermoni huic de Scholis ſtudiiſque Clericorum hac priore parte ætatis mediæ finem facient Caſſiodori verba in Præfatione divinarum Lectionum. Narrat enim ipſemet vehementer ſe indoluiſſe, quòd cùm tanta circumfuſæ gloria florerent humanæ litteræ, nulli Magiſtri publici eſſent, qui ſacras litteras elucidare profiterentur: *Graviſſimo dolore permotus, quòd Scripturis divinis Magiſtri publici deeſſent:* tum omni animi contentione enixum eſſe, ut publicæ Scholæ Romæ erigerentur, earum ſimiles, quæ olim Alexandriæ effulſiſſent; vel quæ etiam tum Niſibi florerent: *Niſus ſum cum beatiſſimo Agapito urbis Romæ, ut ſicut apud Alexandriam multo tempore fuiſſe traditur inſtitutum, nunc etiam in Niſibi civitate Syrorum Hæbræis ſedulò fertur exponi, collatis expenſis in urbe Romana profeſſos Doctores Scholæ potius acciperent Chriſtianæ, unde anima ſuſciperet æternam ſalutem, & caſto atque puriſſimo eloquio fidelium lingua comeretur.* Cùm verò tam pia cœpta abrupiſſent bellici tunc in Italia tumultus, quod ſuarum erat partium, viriumque, implevit Caſſiodorus hoc edito Opere de divinis Lectionibus, ubi palam facit, quibus clarere debeant ſtudiis Chriſtianæ Scholæ. Non prætermittuntur mitiores & politiores litteræ; ſed Scripturæ divinæ Græcorum Latinorumque Patrum teſtimoniis & commentationibus illuminantur. *Per quos & Scripturarum divinarum ſeries, & ſæcularium litterarum compendioſa notia panderetur, &c. Aſcendamus ad Scripturam divinam per expoſitiones probabilium Patrum, &c.* Tum vero ille in medium profert Clementem & Cyrillum Alexandrinos, Chryſoſtomum, Gregorium Nazianzenum, Baſilium, quanquam Clericos noſtros malit Latinis affigi & immorari Patribus.

CAPUT XCVI. *P. 3. l. 2. c. 19.*

Scholæ ſub Regno & Imperio Caroli Magni.

I. Reparandarum Scholarum & Litterarum fundamenta ponere Carolus à Grammatica incipit.

II. Scholæ primæ fuere in Epiſcopalibus ædibus & in Monaſteriis, ubi edocebantur juniores Clerici Grammaticam, Pſalterium, Cantum, Computum & Orthographiam.

III. Medicinam, Scripturas, Canones, Patres & Leges.

IV. Præter duas illas Scholarum ſpecies, erant & aliæ in Parochorum ædibus, aliæ denique in Palatio Regum. De Parochorum ſcholis.

V. Ab his promovebantur ad illas Epiſcopales, vel Abbatiales.

VI. Quàm in omni litterarum genere verſatus eſſet Carolus Magnus.

VII. Excutiebat nonnunquam & ipſe ſtudentes; Epiſcopatuum & Abbatiarum ſpem faciebat peritioribus, nulla natalium habita ratione.

VIII. IX. Omnium florentiſſima erat Palatina Scola.

X. Non parum ei ſplendoris conciliavit Alcuinus.

XI. Fœminæ ipſa nobiles ad litteras perdiſcendas certatim incumbebant.

XII. Excolebatur & Theologia Scholaſtica.

XIII. De Alcuini Schola Turonenſi.

XIV. Quanti momenti & adjumenti ſint litteræ politiores ad ſtudia Scripturarum.

XV. Summa antedictorum. Scholæ Clericis unis deſtinabantur.

I. CUm anno 787. Roma abduxiſſet Carolus Magnus in Gallias nobiles Grammaticos, encyclicas ad omnes Regni Epiſcopos & Abbates dedit litteras, ut hortaretur eos ad extruendas Scholas, ubi Clerici Monachique litteris iis incumberent, quarum ſubſidio freti, altiùs ſubire poſſent in arcana Scripturarum divinarum penetralia. *Cum fidelibus noſtris conſideravimus, utile eſſe, ut Epiſcopia & Monaſteria, nobis Chriſto propitio ad gubernandum commiſſa, præter regularis vitæ ordinem, etiam in litterarum meditationibus docendi ſtudium debeant impendere.* Scripſerant ad Carolum Abbates complures Epiſtolas, quæ pietatem quidem ſpirarent, ſed incondito & rudi ſermone: *Senſus rectos, & ſermones incultos.* Inde ille ſubodoratus eſt, quàm non altè deſcendiſſent in Scripturæ abditam intelligentiam: *Unde factum eſt, ut timere inciperemus, ne fortè ſicut minor erat ſcribendi peritia, ita quoque & multò minor eſſet, quàm rectè eſſe debuiſſet, in ſanctarum Scripturarum ad intelligendum ſapientia.* Adhortabatur ergo eos, ut humanis litteris diligentiùs animum adverterent, quò in divinæ Scripturæ ſenſus faciliùs penètrarent. *Hortamur vos litterarum ſtudia certatim diſcere, ut faciliùs & rectiùs divinarum Scripturarum myſteria valeatis penetrare.* Cùm verò litterali ſenſui, veluti fundamento, innitatur tota Scripturarum intelligentia, humanioribus litteris opus eſt, quæ verborum vim, figuras, & id genus alia aperiant. *Cùm in ſacris paginis ſchemata, tropi, & cætera his ſimilia inſerta inveniantur, nulli dubium eſt quod ea unuſquiſque legens tanto citius ſpiritualiter intelligit, quanto prius in litterarum Magiſterio pleniùs inſtructus fuerit.*

Conc. Gal. To. 2. p. 121.

II. Ergo in Epiſcoporum Palatio & in Monaſteriis hæ primùm redivivæ excitatæ ſunt Scholæ: & litteræ arteſque liberales ibi perſonuere, eo dumtaxat conſilio, ut ad faciliorem uberioremque Scripturæ intelligentiam via muniretur. Acceſſere Pſalterium, Notæ, Cantus, Computum, Orthographia: & hæc quidem tam accurata diligentia, & cenſura, ut Evangelia, Pſalterium & Myſteriorum Codicem, ſeu Miſſalem librum exſcribere nemo permitteretur, niſi qui ætate jam provectior eſſet & doctrina. Ita ſtatutum fuit in Capitulari Aquiſgranenſi, anni 789. *Et ita Scholæ legentium puerorum fiant, Pſalmos, Notas, Cantus, Computum, Grammaticam per ſingula Monaſteria vel Epiſcopia diſcant: ſed & libros Catholicos benè emendatos habeant: quia ſæpè dum benè aliquid Deum rogare capiunt, per inemendatos libros malè rogant. Et pueros veſtros non ſinite, eos legendo, vel ſcribendo corrumpere. Et ſi opus eſt Evangelium, vel Pſalterium & Miſſale ſcribere, perfectæ ætatis homines ſcribant cum omni diligentia.*

Cap. 72.

His fundamentis ſuperſtruendæ erant eminentiſſimæ Scholæ. Quàm non verò in his rudimentis hæreret Carolus, ſatis ſuperque ab eo proditum ibidem eſt, quando acumen, & delectum, cenſuram & criticen deſideravit, qua proſcriberentur ab Eccleſia *Pſeudopigraphæ & dubiæ narrationes:* & cùm ſolos admiſit Scripturarum & ſanctorum Patrum Codices. *Sed ſoli Canonici libri, & Catholici tractatus, & ſanctorum Patrum dicta legantur & tradantur.*

Can. 78.

Erexit & Scholam Carolus Oſnaburgi in Germania, ſed quæ Græcis maximè litteris addicta eſſet. Ideo & muniis oneribuſque omnibus Epiſcopum Oſnaburgenſem ſubduxit, præterquam Legationi Conſtantinopolitanæ, cùm defungenda ea foret, ad Imperialem utramque gentem conjugio fœderandam: tum enim eximi & abſolvi hoc munere non poſſe illum Epiſcopum, quòd ejus Eccleſia viris Græcè Latinèque doctis abundatura ſemper eſſet. *Epiſcopo ſuiſque ſucceſſoribus perpetuam concedimus libertatem, & ab omni regali ſervitio confirmamus abſolutionem. Niſi fortè contingat, ut Imperator Romanorum, vel Rex Græcorum conjugalia fœdera inter filios eorum contrahere diſponant: tunc Eccleſiæ illius Epiſcopus omni ſumptu à Rege, vel Imperatore adhibito, laborem ſimul & honorem illius legationis aſſumat. Et hoc ea de cauſa ſtatuimus, quia in eodem loco Græcas & Latinas Scholas in perpetuum manere ordinavimus, & nunquam Clericos utriuſque linguæ gnaros ibidem deeſſe in Dei miſericordia confidimus.*

Baron. an. 804. n. 12.

In pervetuſto quidem Chronico perhibetur Carolus Roma adſciviſſe Magiſtros Grammaticæ & Arithmeticæ, primumque fuiſſe eum politiorum litterarum ſuo ævo parentem & reſtauratorem: *Et domnus Carolus Rex iterum à Roma artis Grammaticæ & Computatoriæ Magiſtros ſecum adduxit in Franciam, & ubique ſtudium litterarum expandere juſſit. Ante ipſum enim in Gallia nullibi ſtudium fuerat liberalium artium.* Sed eo Chronico non memoratur, unde Profeſſores linguæ Græcæ accerſiverit. Pronum eſt conjicere Conſtantinopoli advectos, ut vel ipſa declarat Oſnaburgenſis Scholæ inſtitutio. Jonas porro Aurelianenſis Epiſcopus fidem facit unum in eum finem deſudaſſe has omnes Galliæ & Germaniæ Scholas, ut divinis Scripturis quamplurima lux affunderetur. *Non ſolùm apud Germaniam ſtudium litterarum, & amor ſanctarum Scripturarum, verùm etiam apud Galliam ejus ſtudio & ferventiſſimo deſiderio actum eſt, ut in ſibi commiſſæ Eccleſiæ filiis & liberalium artium apprimè diſciplina, & divinarum Scripturarum perfecta polleret intelligentia.*

Baron. an. 787. n. 69.

Adverſ. Claud. Taurin. initio.

III. In alio capitulari anni 805. adjicitur à Carolo ſtudium Medicinæ. *De Medicinali arte, ut infantes hanc diſcere mittantur.* Ut ne verò ambiguum eſſe poſſit, quàm latè tunc paterent ſtudia Eccleſiaſtica, unum hìc adnotabo ex Præfatione Concilii Moguntini anni 813. ubi Epiſcopi, Abbates, & Comites coadunati, & in tria diſcreti Collegia, multùm diuque commentati ſunt eam diſciplinæ formam, quæ Eccleſiæ, quæ Regni ſaluti & laudi accommodatiſſima foret: quam & expiſcati enixi ſunt ex Scripturis, ex Conciliis, Canonibuſque, ex Commentariis ſanctorum Patrum; ex Paſtorali potiſſimum S. Gregorii, ex Regula S. Benedicti & ex Legibus. *Tres fecere turmas, &c. Epiſcopi tractantes ſanctum Evangelium, Epiſtolas & actus Apoſtolorum, Canones, diverſa ſanctorum Patrum opuſcula, Paſtoralemque librum Gregorii, &c. Abbates Regulam ſancti Benedicti, &c. Comites & Judices in mundanis legibus decertantes, &c.* Hæc erat ergo ſumma eruditionis Clericorum, ad quam ab exordio anhelabant, ad quam cum ætate proficiebant, cui denique vitam omnem etiam ad ſummas provecti dignitates impendebant. De ea emendatione Legum in ea Nobilium turma copioſiùs differit Chronicum Moiſſacenſe. *Emendatam legem ſcribere.*

Du Chef. To. 3. p. 144.

Hæ ſunt ergo partes, hæ Facultates celeberrimæ Scholæ, ſeu Univerſitatis, Grammatica, Medicina, Leges, Canones, Theologia Scripturarum & Patrum. Sed ne tibi fingas in ſingulis Scholis locum fuiſſe his omnibus diſciplinis. Ne neceſſe quidem id erat, ſed pro modo & uſu locorum & temporum omnia diſpenſari.

IV. Univerſim autem obſervandum venit quatuor Scholarum ordines fuiſſe. Nam præter Epiſcopales & Abbatiales, erant & aliæ in Palatio Regum, & in ædibus Parochorum. De his poſtremis agitur in Concilio Moguntino, ubi prima fidei elementa vernaculo ſaltem idiomate pueri edoce-

ban-

bantur. *Filios ſuos donent ad Scholam, ſive ad*
Can. 45. *Monaſteria, ſive foras Fresbyteris, ut fidem Catholicam diſcant & Orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant. Et qui aliter non potuerit, vel in ſua lingua hoc diſcat.* Quæ autem patria & vernacula hæc eſſet lingua, manifeſtum fecit Concilium III. Turonenſe, cùm Epiſcopis mandat, ut ſuas ad rudes populos conciones ſtudeant transferre in Ruſticam Romanam linguam vel Theotiſcam, ſeu Germanam. *Ut eaſdem Homilias quiſque*
Can. 17. *apertè transferre ſtudeat in Ruſticam Romanam linguam, aut Theotiſcam, quo facilius cuncti poſſint intelligere quæ dicuntur.* Concionabantur enim Epiſcopi lingua Latina, quam imperiti tum minùs capiebant: capiebant autem Germani quidem Teutonicam, Galli Ruſticam Romanam, hoc eſt Latinam ſitu & rubigine obductam, vitiatamque aſpergine plurima, & contagione linguarum barbaricarum. In Scholis porro Parochiarum gratis edocendi erant pueri indigenæ. Unde Theodulfus Au-
Can. 20. relianenſis Epiſcopus in hunc modum ſanxit: *Preſbyteri per villas & vicos Scholas habeant, & ſi quilibet fidelium ſuos parvulos ad diſcendas litteras eis commendare vult, eos ſuſcipere & docere non renuant. Cùm ergo eos docent, nihil ab eis pretii pro hac re exigant, nec aliud ab eis accipiant, excepto, quod eis parentes charitatis ſtudio, ſua voluntate obtulerint.*

V. Sed cùm primoribus tantùm elementis informarentur pueri in his vicorum Scholis, hortabatur Theodulfus Parochos, ut nepotes ſuos mitterent ad Scholas Epiſcopales, aut Monaſteriorum eorum, quæ eſſent ſub Epiſcopi ditione, nempè ſancti Aniani, S. Benedicti, & Sancti Lifardi: *Si quis ex Pre-*
Can. 19. *sbyteris voluerit nepotem ſuum, aut aliquem conſanguineum ad Scholam mittere, in Eccleſia ſanctæ Crucis, aut in Monaſterio ſancti Aniani, aut ſancti Benedicti, aut ſancti Lifardi, aut in cæteris de his cœnobiis, quæ nobis ad regendum conceſſa ſunt, ei licentiam id faciendi concedimus.* Illud porro innui videtur Francofordienſi Canone, ſi in Scholis Monaſticis informarentur & expolirentur Clerici adminiſtrandis Parochiis pares meliuſculè, quàm in Parochiis ipſis: æquum eſſe, ut in Epiſcopali Schola ea celebrarentur ſtudia ſeu litterarum, ſeu virtutum, quibus expoliti Clerici ad ſummas quaſque dignitates, & ad Epiſcopatum ipſum tutò poſſent promoveri.
Can. 29. *Ut unuſquiſque Epiſcopus ſibi ſubditos bene doceat & inſtruat: ita ut in domo Dei ſuperdigni inveniantur, qui canonicè poſſint fieri electi.*

VI. Carolum Magnum ea maximè laude exornat Monachus Inculiſmenſis, quòd primus Galliæ invexerit ſtudia & Scholas Artium liberalium, cùm
Chesne 1. pag. 76. Roma Grammaticos abduxiſſet: *Carolus iterum à Roma artis Grammaticæ & Computatoriæ Magiſtros ſecum adduxit in Franciam, & ubique ſtudium litterarum expandere juſſit. Ante ipſum enim in Gallia nullum ſtudium fuerat liberalium artium.* Et rurſus infrà: *Reverſus eſt in Franciam, adducens ſecum Cantores Romanorum, & Grammaticos peritiſſimos, & Calculatores.* Unde conjici poſſit, cùm iidem ſint *Calculatores*, & *Computatoriæ Magiſtri*: Computum illud, quod nobis tam crebri Canones inculcarunt, non aliud eſſe quàm Arithmeticam, quàm perinde ut & Noras addiſcere cogebantur pueri, hoc eſt rationem ſcribendi per notas & apices compendioſiores, quo fiebat ut calamus linguæ pernicitatem aſſequeretur. Ubi autem hìc audio *Magiſtros Computatoriæ*, ſeu Computi, non poſſum non ſuſpicari jam hinc auſpicia & præludia aliqua nominis eorum, qui in ſumma Magiſtratuum gloria jam conſtituti, Magiſtri computorum dicuntur, & uni maximè Arithmeticæ vacant in fiſci Regii & diplomatum Regiorum adminiſtratione.

Redeo ad Carolum, quem ait Eginardus litteris
d. p. 101. 103. politioribus plurimùm vacaſſe ipſum, & voluiſſe, ut filii nepoteſque eadem imbiberent ſtudia. *Liberos ſuos ita cenſuit inſtituendos, ut tam filii quàm nepotes primò liberalibus ſtudiis, quibus & ipſe ope-*

ram dabat, erudirentur. Sed delectabatur præterea Carolus lectione Hiſtoriæ ſacræ, Patrum, Auguſtini maximè. *Inter cœnandum aliquod acroama, aut lectorem audiebat. Legebantur ei hiſtoriæ & antiquarum rerum geſta. Delectabatur & libris ſancti Auguſtini, præcipuè his qui de Civitate Dei prætitulati ſunt.* Linguas excoluit, Latinam ita calluit, ut non minùs expeditè Latina, quàm patria perorare lingua. Græci quoque ſermonis peritus erat. *Nec patrio tantùm ſermone contentus, etiam peregrinis linguis ediſcendis operam impendit. In quibus Latinam ita didicit, ut æque illa ac patria lingua orare eſſet ſolitus. Græcam verò melius intelligere, quàm pronuntiare poterat.* Præter Grammaticam, ab Alcuino didicit Rhetoricam, Dialecticam, Aſtromiam, Arithmeticam. *Artes liberales ſtudioſiſſimè coluit. Alcuinum Diaconum de Britannia, virum undequaque doctiſſimum, Præceptorem habuit. Apud quem & Rhetoricæ, Dialecticæ, præcipuè tamen Aſtronomiæ ediſcendæ plurimum & temporis & laboris impertivit. Diſcebat & artem computandi, & intentione ſagaci ſyderum curſum curioſiſſimè rimabatur.* Speciali autem cura & contentione animi in Scripturas ſacras incubuit, quarum codices utriuſque Teſtamenti expurgavit emendavitque. Laborem eum hac ſpe ſolabatur, fore ut & alii exemplo ſuo acuerentur ad idem tentandum. Vide ut ipſe de ea re diſſerat in Præfatione Homiliarii, ſeu Homiliarum à Paulo Diacono compilatarum. *Curæ eſt nobis, ut Eccleſiarum noſtrarum ad meliora ſemper proficiat ſtatus, oblitteratam penè litterarum reparare ſatagimus officinam, & ad pernoſcenda ſacrorum librorum ſtudia, noſtro etiam quos poſſumus invitamus exemplo. Inter quæ jam pridem univerſos veteris ac novi Teſtamenti libros, Libratiorum imperitia depravatos, ex amuſſim correximus.* In animo habuit Supplementum ſeu Concordiam Legum edere, cujus uſus per univerſas propagaretur Gallias, ubi duæ Legum ſpecies obtinebant, pugnabantque mutuò. Quid tentarit, quid perfecerit, explanat his verbis Eginardus: *Poſt ſuſceptum Imperiale nomen, cùm adverteret multa legibus populi ſui deeſſe, nam Franci duas Leges habent plurimis in locis valdè diverſas; cogitavit quæ deerant addere, & diſcrepantia unire: parva quoque ac perperam prolata corrigere. Sed in iis nihil aliud factum eſt ab eo, quàm quod pauca Capitula & ea imperfecta legibus addidit. Omnium tamen Nationum quæ ſub ejus dominatu erant, jura quæ ſcripta non erant, deſcribere ac mandari litteris fecit.* Ea erat eruditionis ubertate & copia, qui litterarum parens & reparator audiebat, poſteriore hac mediæ ætatis parte.

Analecta Mabill. to. 1. p. 25.

Eginard. ubi ſuprà.

VII. Commodandæ jam ſunt aures Sangallenſi Monacho, ediſſerenti, ut Carolus Magnus è Scholis his ſuis & Seminariis arceſſeret deligeretque Epiſcopos, Abbates & Majores omnes Regni & Imperii ſui Beneficiarios; propterea quòd eæ Scholæ non litterarum tantùm, ſed & virtutum ac religionis quædam eſſent domicilia: impenſaſque earum omnes ad Magiſtrorum alumnorumque ſuſtentationem Principis ærarium ſuppeditaret. *Clemen-* L. 1. c. 2. 3. 9.
tem in Gallia recipere præcipit, cui pueros nobiliſſimos, mediocres & infimos ſatis multos commendavit, & eis prout neceſſarium habuerunt, victualia miniſtrari præcepit, habitaculis opportunis ad habitandum deputatis. Aliquantis pòſt annis quàm extructa & dotata fuerat hæc ſchola, acceſſit ipſemet ad examen inſtituendum; quæ carmine, quæ ſoluta oratione ſcripſerant, legit ipſe, & excuſſit: cumque comperiſſet inferioris infimæque ſortis juvenes majores feciſſe progreſſus, gaudio perfuſus, & palam exhilaratus, hortatus eſt illos, ut pergerent maturarentque ad perfectionis culmen progredi, certaque hac ſe ſpe recrearent, fore ut eis potiſſimùm Epiſcopales, Abbatiales & primariæ quæque Regni dignitates conferrentur. *Nunc ergo ad perfe-* Du Chesne To. 2. pag. 108. 111.
ctum attingere ſtudete, & dabo vobis Epiſcopia & Monaſteria permagnifica, & ſemper honorabiles eritis

in oculis meis. Nobiles autem juvenes, qui otio & ignavia torpuerant, conteſtatus eſt, nullam eos in partem Regiæ largitatis adſcitum iri.

Quàm totus exarſiſſet Carolus ſtudio & amore litterarum, prodidit ipſe luculentè, cùm Alcuino hæc animi ſui vota, hæc deſideria aperuit: *O utinam haberem duodecim Clericos ita doctos, omnique ſapientia ſic perfectè inſtructos, ut fuerunt Hieronymus & Auguſtinus!* Cui repoſuit ſcitiſſimè Alcuinus: *Creator cœli & terræ ſimiles illis plures non habuit, & tu vis habere duodecim?* Narrat Theganus, ubi Carolus Imperium in manus Ludovici filii depoſuit, aut ubi illum ſibi Imperii ſocium aſcivit, totum ſe contuliſſe ad pietatem, orationem, ſacrorumque emendationem librorum, collationemque cum Græcis & Syris exemplaribus. *Nihil aliud cœpit agere, niſi in orationibus & eleemoſynis vacare, & libros corrigere. Nam quatuor Evangelia in ultimo ante obitus ſui diem cum Græcis & Syris optimè correxerat.*

Ibid. p. 277.

VIII. Erat ipſius Caroli Palatium ſchola longè ſplendidiſſima. Ipſi Principis Palatio ſcholæ vocabulum tributum fuerat, quòd ea ſedes eſſet potiſſima, in qua humanæ omnes divinæque litteræ efflorescerent. Ita apertè pronuntiat Monachus ſancti Germani in Epiſtola ad Carolum Calvum: *Ita ut meritò vocitetur Schola Palatium, cujus apex non minùs ſcholaribus, quàm militaribus conſueſcit quotidie diſciplinis.* Nec ſub Carolo demum Calvo id nominis Palatio Regio inditum eſt, ſed jam inde ab ævo Caroli Magni. Sic enim teſtatur Alcuinus ejus ſcholæ lumen, in Epiſtola ad Carolum Magnum data: *Ego ignarus, neſciens Ægyptiacam ſcholam in Palatio Davidicæ verſari gloriæ; Ega abiens Latinos ibi dimiſi, neſcio quis ſubintroduxit Ægyptios.* Author vitæ Aldirici Archiepiſcopi Senonenſis Alcuinum refert à Carolo Magno inſtitutum eſſe *Præceptorem Palatinum*, ut ejus reſponſis ardua quæque negotia terminarentur: *Imperator Auguſtus eum Præceptorem Palatinum inſtituit, ut vita Imperialis Aulæ & majora negotia ſuæ diſcretionis arbitrio diffinirentur.* Si his addas quæ S. Gallenſis Monachus habet, Caroli Magni Palatio frequentes inhoſpitari ſolitos Reges, Duces & Tyrannos, qui ei prandenti cœnantique miniſtrare, amplum ſibi & honorificum eſſe interpretabantur. *Comedente Carolo miniſtrabant Duces & Tyranni, vel Reges diverſarum gentium.* Facilè ex his aſſentieris nullam unquam ſcholam huic æquari aut vel comparari potuiſſe.

Du Cheſne To. 2. pag. 471.

Epiſt. 9.

IX. Hæc ipſa forſan eſt Imperatoria ſchola, quam *Athenarum* nomine inſignivit Alcuinus, quamque Academiæ Platonis eò antecellere ſtatuit, quòd hęc Artes ſeptem Liberales oſtentaret, illa ſeptem Spiritus ſancti Dona, & plenitudinem infunderet cœleſtis cujuſdam ſapientiæ. *Forſitan Athenæ nova perficeretur in Francia, imò multo excellentior, quia Chriſti Domini nobilitata magiſterio, omnem Academicæ exercitationis ſuperat ſapientiam. Illa tantummodo Platonis erudita diſciplinis, ſeptenis informata claruit artibus; hæc etiam inſuper ſeptiformi ſancti Spiritus plenitudine ditata, omnem ſæcularis ſapientiæ excellit dignitatem.* Non diſtat à veri ſpecie, quod quibuſdam perſuaſum fuit, hanc Palatii ſcholam ambulatoriam fuiſſe, & Principi ſemper adglutinatam, quo ſe cumque ille ex Palatiis ſuis inferret. Caroli Magni ſedes frequentiſſima fuit, & Palatium longè magnificentiſſimum Aquiſgrani.

Alcuinus, Epiſt. 19.

Le Cointe An. 802. n. 79. 92.

X. Quæ Alcuini operibus præfixa eſt ejus vita, à pervetuſto Authore ſcripta, ſomnio & flagello conſimili, ac de Hieronymo ferunt, admonitum refert Alcuinum, perſuaſumque, ut Pſalterium Davidis Virgilio anteponeret; ubi memoriæ mandavit Pſalterium, tum in Egberti ſchola meruiſſe, qui magiſterio Bedæ imbutus quondam fuerat; ibi Grammaticæ, Artibus Liberalibus, & Scripturis operam navatam fuiſſe: cùm poſtea verò Caroli Magni Præceptor audiret, & celeberrimarum per Gallias Angliamque ſcholarum parens & inſtitutor, jam non amplius paſſum eſſe, ut ibi prælegeretur Virgilius, aut quiſquam Gentilium Scriptor, non temerè ſperantem è Scripturis divinis ſcatere venas totius prorſus eruditionis. *Legerat juvenis libros antiquiorum Philoſophorum, Virgiliique mendacia, quæ nolebat jam ipſe nec audire, neque diſcipulos ſuos legere. Sufficiunt, inquiens, divini Poetæ vobis, nec egetis luxurioſa ſermonis Virgilii vos pollui facundia.*

XI. Moniales ipſæ ſacrum otium ſuum horaſque vacuas conſumebant Scripturarum Patrumque lectionibus; ex eiſque duæ Alcuinum incenderunt ad illum pulcherrimum in Evangelium Joannis Commentarium concinnandum: Poſſe enim eum Cæſaroduno Turonum Pariſios mittere vigiliarum ſuarum in Scripturas & commentationum fructus; cùm olim Hieronymus matronarum Romanarum votis obſecundans, plures in Scripturam lucubrationes ſuas è Bethleemo Romam miſſitaret. *Multò facilius Chartarum portator tuarum ad Turonis Pariſiacam civitatem, quàm illius de Betheleem Romam pervenire potuerit.* Hunc laborem abrupit juſſio Caroli Magni, ut veteris & novi Teſtamenti Codicum emendationi incumberet: *Si me non occupaſſet domini Regis præceptum in emendatione Veteris Novique Teſtamenti.* Hæc porro editio emendatior Scripturarum in omnes Gallicanas Eccleſias diſſeminata fuit juſſu Caroli Magni, & Miſſorum ejus Dominicorum ſollicitudine, ut planum fit ex Capitularibus. *Volumus, & ita Miſſis noſtris mandavimus & præcepimus, ut in Eccleſiis libri Canonici veraces habeantur, ſicut jam in alio Capitulari ſæpè mandavimus.*

Alcui. op. pag. 375. 390.

Capit. Car. Mag. l. 6. c. 227

XII. Nec minimum operæ & curæ ponebatur in Scholaſtica Theologia. Exploſit Alcuinus abſurdas eorum cauſationes, anileſque nænias, qui vitio vertebant, quòd Carolum Magnum impuliſſet ad ſtudia Dialecticæ. Contrà autem ipſe palam fecit, eam Auguſtino viſam eſſe adprimè neceſſariam, ad elucidationem qualemcumque ejus myſterii in quo latet adoranda divinarum Hypoſtaſeon Trinitas: in quo uſus eſt opportunus Categoriarum. *Ut convincerem eos, qui minus utile exiſtimabant, veſtram nobiliſſimam intentionem Dialecticæ diſciplinæ diſcere velle rationes, quas Pater Auguſtinus in libris de ſancta Trinitate quæſtiones nonniſi Categoriarum ſubtilitate explanari poſſe probavit.*

Alcui pa. 703.

Hæc ſunt Theologica ſtudia, Dialecticæ adminiculis fulta, quibus Alcuinus dignitatem authoritatemque conciliabat in Galliis, in Palatio maximè Regum & Imperatorum. Sic enim ille ad Carolum Magnum: *Ad hanc ſapientiam omni ſtudio diſcendam, & quotidiano exercitio poſſidendam exhortare, domne Rex, juvenes quoſque in Palatio Excellentiæ veſtræ, quatenus in ea proficiant ætate florida, &c.*

Ibidem.

XIII. In ipſa Turonenſi civitate ſcholam erexerat Alcuinus, in qua prælegebat ipſe adoleſcentioribus Clericis Scripturas, Grammaticamque, Philoſophiam, Aſtronomiam, humanarum ſcientiarum inſtrumentum omne ad illuſtrandas divinas Scripturas revocabat. *Aliis per tecta ſancti Martini, ſanctarum mella Scripturarum miniſtrare ſatago. Alios vetere antiquarum diſciplinarum mero inebriare ſtudeo. Alios Grammaticæ ſubtilitatis pomis incipiam enutrire. Quoſdam ſtellarum ordine illuminare ſtudeo. Plurima plurimis factus, ut plurimos ad profectum ſanctæ Dei Eccleſiæ & ad profectum Imperialis Regni veſtri erudiam.* Sed Theologicis maximè ſtudiis claruerant ii Epiſcopi, qui Doctores & Magiſtri appellabantur. Iſtiuſmodi erant Epiſcopi Richebonus & Theodulphus, quibus curante Alcuino commendata eſt provincia conſultandi Felicis Urgelitani Epiſcopi. *Richebono & Theodulfo Epiſcopis, Doctoribus & Magiſtris.*

Epiſt. 4 15.

XIV. Miſſa facio complura ejuſdem Alcuini teſtimonia, quibus validiſſima aſtruitur neceſſitas copulandæ cum Theologia & Scripturis Philoſophiæ, Arithmeticæ & Aſtronomiæ. Finem faciam,

ubi

ubi addidero, quæ ille ad Carolum Magnum perscripsit, de restituendo punctorum & virgularum usu, qui Amanuensium imperitia obsoleverat, & de cohortandis scholæ Imperatoriæ Alumnis, ut ei se usui accommodarent, ut à quo orationi & lucis accederet plurimum, & ornamenti. *Punctorum vero distinctiones, vel subdistinctiones licèt ornatum faciant pulcherrimum, in sententiis tamen usus illorum propter rusticitatem penè recessit à Scriptoribus. Sed sicut totius sapientiæ decus, & salutaris eruditionis ornatus per vestræ nobilitatis industriam renovari incipit; ita & horum usus in manibus scribentium redintegrandus esse optimè videtur. Ego itaque licèt parum proficiens, cum Turonica quotidie pugno rusticitate. Vestra verò authoritas Palatinos erudiat pueros, ut elegantissimè proferant, quidquid vestri sensus lucidissima dictaverit eloquentia; ut ubique Regalis nominis carta decurrens, regalis sapientiæ nobilitatem ostendat.*

Alcuinus ag. 1511. 512.

XV. Summatim jam ex Superioribus constat, Carolum Magnum litterarum sui ævi, scholarumque instauratorem fuisse; quadruplices tunc fuisse scholas, Presbyterales, Episcopales, Monasticas & Palatinas; studia in iis efferbuisse humaniorum litterarum, Philosophiæ, Arithmeticæ, Dialecticæ, Astronomiæ, Theologiæ scholasticæ, Canonum, Legum, Patrum, ac postremò, vel primum omnium Scripturarum, ad quas disciplinæ cæteræ omnes collimarent. Adde castigatiores in iis elaboratas fuisse Bibliorum editiones, consultis Hebraicis, Syriacis, Græcisque Exemplaribus: vernaculæ quoque linguæ consuetudini multa esse donata; Principem omnium scholam & doctrina florentissimam fuisse Palatinam; Imperatorem ipsum in his ipsis disciplinis non parum operæ & industriæ suæ posuisse; post Palatinam Scholam, quæ plerumque Aquisgrani, vel Parisiis erat, secundas tenuisse aliquandiu Turonensem: Episcopales & Abbatiales infulas desponsam iis fuisse mercedem, qui in his Scholis diligentia, eruditione, virtute præcellerent, quantumvis sordidos natales nacti essent. Clericis ideo tantùm dicatæ erant & frequentatæ hæ Scholæ, ut docet nos Beatus Hispaniæ Presbyter cum primis inclytus, in priore suo adversùs Elipandum libro. Disertis enim ille verbis pronunciat ad Scholas ablegatos non fuisse adolescentulos, nisi qui Clero addicerentur: reliquos Christianæ Doctrinæ elementis dumtaxat initiatos fuisse. *Ex ipsis baptizatis alii traduntur Scholæ, & offeruntur à parentibus Christo, ut possint futuri esse Sacerdotes, & serviant Christo. Alii tantùm doctrinæ traduntur, ut legant & cognoscant Christum, & accipiant cum benedictione intra Ecclesiam uxores, ut serviant conjugio.*

CAPUT XCVII. *P. 3. l. 2. c. 29.*

Scholæ sub Ludovico Pio Imperatore.

I. An statim ab obitu Caroli Magni retro labi cœperint Scholæ.

II. Non pœnitenda fuit adhuc earum gloria sub Ludovico Pio.

III. Ejus sollicitudo ad Doctorum numerum augendum, maximè in Palatina Schola.

IV. Quàm versatus ipse tritusque esset in disciplinis his.

V. Ejus anxietas, ut Scholæ ubique excitarentur.

VI. Concilium Parisiense eum interpellavit, ut tres novas publicas erigeret Scholas.

VII. VIII. De Schola Turonensi & Lugdunensi.

IX. De Schola Fuldensi.

X. De Schola Parisiensi.

I. ITa statuebat Lupus Ferrariensis Abbas, ad Caroli Magni nominis gloriam immortalitati commendandam, non minùs contulisse Scholarum restaurationem & amplificationem disciplinarum omnium, quàm armorum & tot victoriarum splendorem. At verò cum eo extincta penè, certè plurimùm refrixisse studia litterarum. *Siquidem vestra memoria per famosissimum Imperatorem Carolum, cui litteræ eo usque deferre debent, ut æternitati parent memoriam; cœpta revocari studia aliquantulum quidem extulere caput, satisque constitit veritate subnixum præclarum dictum, Honos alit artes, & accenduntur omnes ad studia gloria. Nunc oneri sunt, qui aliquid discere affectant; & velut in edito sitos loco, studiosos quosque imperiti vulgo aspectantes, si quid in eis culpæ deprenderint, id non humano vitio, sed qualitati disciplinarum assignant.* Epist. 11

II. Hæc ille Caroli Calvi temporibus, quibus difficilè creditur usque adeo despicabiles jam fuisse visas litteras, & maledicorum inultis obtrectationibus ita objectos litteratos omnes, ut eorum maculæ, immò & flagitia, quibus nonnunquam & ipsi deturpantur, non tam privatæ ipsorum pravitati, quàm ipsis per se scientiis imputarentur. Sed antè explorandum est nobis, qui rerum status fuerit sub Ludovico Pio, qui Carolo Parenti successisset, venturis inde ad Carolum Calvum, Pii filium & successorem. In ea Epistola qua Carolo Calvo Jonas Aurelianensis Episcopus, suum de Imaginum cultu dicavit opus, testatum facit Ludovicum Pium non æquasse tantum, sed longo superasse intervallo zelum & ardorem Caroli Magni in propagandis disciplinis liberalibus, Scripturarumque & sanctorum Patrum Codicibus acervandis, ut hoc esset velut armamentarium, unde tela depromerentur ad configendas hæreses omnes. *Quantum Ecclesiam Christi suo regimini divinitus commissam, morem patris sui, videlicet pii & homonymi divi Caroli nobilissimi Augusti imitans, immò supergrediens, disciplinis liberalium artium educaverit, & utriusque Testamenti sanctis paginis atque eximiorum Patrum dictis ad propellenda hæreticorum dogmata venenata, & instruxerit, & instrui fecerit, cunctis Catholicæ Apostolicæ fidei filiis perspicuum esse non ambigitur; quoniam revera id quod dicitur, in promptu esse cernitur.*

III. Ejus rei probationem mox profert Jonas, nempè cùm primùm certior factus est Ludovicus Pius vacare Ecclesiam Taurinatensem, & circumjectos Italiæ populos magna in ignorantia versari Mysteriorum fidei Christianæ, eò misisse Presbyterum Hispanum, nomine Claudium, in Palatio suo probatum & exercitatum, ut Episcopus ejus Civitatis inauguraretur. *Qui aliquid temporis in suo Palatio, in Presbiteratus militaverat honore.* Sed cùm Ludovici spem fefellisset Claudius, & subditam sibi plebem novis fascinasset erroribus, librum ejus Ludovicus ab Imperatoriæ suæ Scholæ Doctoribus præsente se examinari, & censuræ cauterio inuri curavit. *Qui libellus ab eo prudentissimisque Palatii sui viris examinatus, justo judicio est repudiatus.* Tum Jonæ mandavit, ut eum librum scripto confutaret; quod & præstitit, eo opere, quod postea Car. Calvo dicatum est.

IV. Ludovici Pii singularem eruditionem luculento encomio prosequitur Theganus: *Lingua Græca & Latina valdè eruditus, sed Græcam magis intelligere poterat, quàm loqui; Latinam verò sicut naturalem æqualiter loqui poterat. Sensum verò in omnibus Scripturis Spiritalem & moralem, nec non & anagogen optimè noverat.* Utriusque Testamenti Scripturas omnes voluit Germanico verti idiomate, & quidem stricta oratione, *Ut illiteratis etiam sacra divinorum librorum lectio panderetur.* Duh Cesne To. 2. pag. 279. 326.

V. Jam ergo minùs mirum erit, si dicamus anxiè cum primis Pium instare solitum Episcopis omnibus, ut Scholas Clericis suis extruerent. *Scholæ sanè ad filios, & Ministros Ecclesiæ instruendos vel edocendos, sicut nobis præterito tempore ad Altiniacum promisistis, & vobis injunximus, in congruis locis, ubi necdum perfectum est, à vobis ordinari non negligatur.* Voluit & ut Parochi ad Concilium Provinciale aliquos ex studiorum amantioribus Capitul. L. 2. c. 5. Conc. Gal. T. 2. p. 452. 505.

alumnis ſecum adducerent, ut hoc documento ſuam in excolendis ſcholis litteriſque diligentiam
Can. 30. facerent teſtatiorem. *Et quando ad Provinciale Concilium ventum fuerit, unuſquiſque Rectorum Scholaſticos ſuos eidem Concilio adeſſe faciat, ut ſuum ſolers ſtudium circa divinum cultum omnibus manifeſtum fiat.* Ipſiſſima hæc ſunt verba Concilii Pariſienſis VI. anni 829. cui compertiſſimum erat, non aliud antiquius, aut majori curæ Epiſcopis eſſe debere, quam ſcholarum & ſtudentium Clericorum incrementa. *In Scholis habendis & educandis militibus ſanctæ Dei Eccleſiæ*
L. 3. c. 1. *operam daremus.*

VI. Sed præter has Scholas, in Palatio, in Epiſcopalibus ædibus, in Parochiis & in Monaſteriis, in quibus poſtremis Aquiſgranenſis Abbatum Conventus anno 817. docet admitti non ſolitos, niſi qui vitæ Monaſticæ eſſent conſecrati:
Cap. 45. *Ut Schola in Monaſterio non habeatur, niſi eorum qui oblati ſunt.* Præter has, inquam, Scholas aliæ erant, quæ publicæ dicebantur, & quæ propiùs utique accedebant ad poſtremæ hujus ætatis Univerſitates. De his egit Concilium idem Pariſienſe VI. eo Canone, quo Ludovicum Pium interpellavit, ut tres ſaltem iſtiuſmodi Scholas erigeret, ut Imperio ſuo ne marceſceret & intercideret fructus tot tantorumque & gloria laborum, quibus & ipſe & Carolus Magnus æternam ſibi apud poſteros memoriam & laudem comparaſſent. *Obnixè ac ſuppliciter veſtræ celſitudini ſuggerimus,*
L. 3. c. 12. *ut morem paternum ſequentes, ſaltem in tribus congruentiſſimis Imperii veſtri locis, Scholæ publicæ ex veſtra authoritate fiant: ut labor Patris veſtri & veſter per incuriam, quod abſit, labefactando non depereat. Quoniam ex hoc facto & magna utilitas, & honor ſanctæ Dei Eccleſiæ, & vobis magnum mercedis emolumentum, & memoria ſempiterna accreſcet.*

Conc. Gal. To. 3. pag. 652. VII. Schola Turonenſis non improbabiliter in ea publicarum Scholarum claſſe collocatur. Præter ea quæ Capite ſuperiori dicta ſunt, adde quod de Gilleberto refertur Epiſcopo Catalaunenſi electo, qui ad interrogationes reſpondens Hincmari
Du Chaſne To. 3. pag. 417. Metropolitani ſui, reſpondit in hæc verba: *In Schola Turonica liberalibus diſciplinis eruditus traditus ſum.* Joſephus quoque Presbyter & Præceptor Ludovici Regis, antequam ſacri Palatii Cancellarius crearetur, Turonis operam dederat litteris ſub Archiepiſcopo Almarico, *Sacri Palatii Cancellariorum miniſterio functus, olim ſtudiis Turonis ſub conditione Almarici Turonenſis Archiepiſcopi eruditus, cum Paulo Rotomagenſi Archiepiſcopo.*

VIII. Simile quoque veri eſt inter publicas Scholas locum fuiſſe Lugdunenſi. Pulcherrimam ejus effigiem delineat Ledradus Archiepiſcopus ejus urbis in Epiſtola ad Carolum Magnum data, ubi primùm in Cantu & divinis Officiis, eam affirmat Scholæ Palatinæ ſimillimam eſſe, *Secundum ritum ſacri Palatii*: addit ſibi præterea eſſe copiam ingentem virorum in Scripturis divinis peritiſſimorum. *Præter hæc vero habeo Scholas Lectorum, non ſolùm qui Officiorum lectionibus exercentur, ſed etiam in divinorum librorum meditatione ſpiritalis intelligentiæ fructus conſequantur. Ex quibus nonnulli de libro Evangeliorum ſenſum ſpiritalem ex parte adipiſci poſſunt. Plerique verò librum Prophetarum ſecundum ſpiritalem intelligentiam adepti ſunt. Similiter libros Salomonis, vel libros Pſalmorum, atque etiam Job.* Florus, Amolo, Agobardus, Remigius ſplendidiſſimæ hujus Lugdunenſis Scholæ lumina & Theologi fuere. Inclyta ejus erat adhuc fama ducentis pòſt annis, quando eò profectus eſt beatus Majolus, Philoſophiæ curriculum ingreſſurus, authore B. Odilone in ejus vita, *Apud Lugdunenſem urbem Philoſophiæ nutricem & matrem, & quæ totius Galliæ ex antiquo more & Eccleſiaſtico jure, non immeritò retinet arcem: Antonium eruditum virum & prudentem habere voluit in liberalibus ſtudiis præceptorem.*

IX. Potest & celeberrimarum Scholarum albo inſcribi Fuldenſis in Germania, quò Rabani doctrinæ fama, & poſt illum Strabi diſcipuli ejus & ſucceſſoris in Scholaſticæ Palæſtræ exercitiis, incredibilem quandam contraxerat multitudinem ex Germania, Galliaque ipſa diſcipulorum. Ita de ea Trithemius. Unius equidem Lupi Ferrarienſis Abbatis verba proferam, qui eò ablegatus fuerat ab Epiſcopo ſuo, ut litterario ibi tyrocinio in
Epiſt. 1. ſacris Scripturis fungeretur. *Nam à præfato Epiſcopo ad venerabilem Rabanum directus ſum, uti ab eo ingreſſum caperem divinarum Scripturarum.* Teſtatur Addo Benedictum Abbatem Anianæ tot Monaſteriorum Præpoſitum Generalem, Scholis excolendis ſpeciali quadam ſolertia invigilaſſe. *Inſtituit Cantores, docuit Lectores, habuit Grammaticos, & ſcientia Scripturarum peritos, de quibus etiam quidam poſt fuere Epiſcopi, adgregavit. Librorum multitudinem congregavit.* Adelardus Abbas Corbeienſis in Germania & in Gallia ſuo ævo celebratus eſt, ut fidiſſimus Auguſtini Diſcipulus, & Auguſtinus alter, ex Paſchaſio Radberto, qui vitam ejus litteris mandavit. Hinc conjice quantæ illi curæ fuerit utraque hæc Schola. *Alter Auguſtinus, Auguſtini velut pediſſequus, operum clariſſimus imitator.*

X. Non eſt forſan, quòd diutiùs ſollicitos nos habeat triplicis illius publicæ Scholæ perveſtigatio, ut quæ fortè ne inſtitutæ quidem tum fuerint, ſed poſtea. Conſtat enim eas inſtitui depopoſciſſe Concilium Pariſienſe VI. à Ludovico Pio. An inſtitutæ autem tum fuerint, certi nil conſtat. Illud profectò ex ſupradictis exiſtit, tres illas de quibus diximus, famoſiſſimas fuiſſe Scholas, & proximè acceſſiſſe ad ſplendorem Palatinæ, quam probabiliter Pariſienſem fuiſſe conjectant. Ultrajectenſis Epiſcopi Radbodi vitam qui ſcripſit, illum primò veniſſe ait in Palatium Caroli Calvi, inde in Palatium Ludovici Balbi, non vana illectum terrenarum opum, aut dignitatum cupiditate; ſed litterarum & diſciplinarum, quarum ibi fructus uberrimus demetebatur. *Primo ad Caroli* Surius die 29. Nov. *Regis Francorum, inde ad Ludovici ejus filii Aulam ſe contulit, non quòd Palatinos ambiret honores, ſed quod intra Regis Palatium liberalium diſciplinarum ſtudia præclara colerentur. Præerat illi Gymnaſio Manno Philoſophus.* Nec aſpernanda forſan eorum prorſus conjectura eſt, qui jam tum ſuſpicantur Palatium Regum ad Luparam fuiſſe; vel ei loco Pariſiis proximum, unde à Palatina Schola nomen factum olim ſit, quod reſiduum etiam nunc eſt, & fori quod *Scholam* vocitant, & *Portus Scholæ* ibidem ad Sequanam. Obſervant quod eodem pertinet, quæ vetuſtiſſima Lutetiæ litterarum fuere Gymnaſia, eodem ipſo in loco ſupereſſe, ſancti Thomæ ad Luparam, ſancti Nicolai ad Luparam, Bonorum Puerorum ſancti Honorati. De Scholis Seminariorum hìç non repetam, quæ alibi dicta ſunt. Regulas eis præſcripſit Con-
Ann. 816. c. 135. cilium Aquiſgranenſe, quæ ibidem expenſæ ſunt.

CAPUT XCVIII. *P. 3. l. 2. c. 21.*

De Scholis ſub Carolo Calvo.

I. Reſtauratæ ſunt à Carolo Calvo Scholæ, quas bella civilia, & Normannorum incurſiones labefactaverant.

II. III. De Scholis Parochorum & Epiſcoporum.

IV. Diſtantia harum Scholarum. Scholæ publicæ omnibus patebant, & omnibus perſtrepebant diſciplinis.

V. Sæculares litteræ divinis famulari ſe profitebantur.

VI. VII. Hæ publicæ Scholæ Regum magnificentia, largitate, authoritate conſiſtebant.

VIII. Doct. virorum ſub Carolo Calvo copia ingens.

IX. De

IX. De Schola Palatina.
X. De vocabulo Scholæ.
XI. De Pædagogiis, seu Ephebis Nobilibus.
XII. De Scholis Monasteriorum.
XIII. Reges ipsi perplexis quæstionibus doctos lacessebant.

I. VEnio ad Scholas sub Imperio Caroli Calvi, nam & ipse tandem ad Imperatorium fastigium provectus est. Inter filios Ludovici Pii diutina conflagrarunt bella civilia, quibus cùm accessissent infestationes Normannorum, Reipublicæ & Ecclesiæ status miserandum in modum labefactatus est, Scholæ & litteræ eodem infortunio attritæ jacuerunt. Iis restaurandis strenuè incubuit Carolus Calvus, suffragantibus sibi Patribus Concilii III. Valentini anni 855. quorum hìc promo decretum, ut ex eo constet humanas divinasque disciplinas in pretio & honore tunc fuisse, & ne cantum quidem divinorum Officiorum
Can. 18. excoli desiisse. *Ut de scholis tam divinæ quàm humanæ litteraturæ, necnon & Ecclesiasticæ cantilenæ, juxta exemplum prædecessorum nostrorum, aliquid inter nos tractetur, & si potest fieri, statuatur atque ordinetur. Quia ex hujus studii longa intermissione, pleraque Ecclesiarum Dei loca, ignorantia fidei, & totius scientiæ inopia invasit. Placet. Firmatum.*

II. Non abs re id quidem ad publicas & majores scholas trahetur, ut in quibus efflorescere posset *humana & divina* litteratura. At minoribus interim scholis egere Parochos monebat Herardus Turonensis Archiepiscopus anno 858. in quibus
Can. 17. horrabatur, ut nonnisi emendati haberentur libri, & Computum Presbyteri ediscerent. *Ut Scholas Presbyteri pro posse habeant, & libros emendatos, Ut Presbyteri computum discant.*

III. De solis Episcopalibus scholis agit Meldense Concilium anni 845. ubi præcipit, ut singuli Episcopi peritum habeant Theologum, in Scripturis, Patrumque Commentariis adprimè versatum,
Can. 35. qui Parochos addoceat. *Ut quisquis Episcopus talem juxta se pro viribus habere decertet, qui juxta sinceriſſimum & puriſſimum sensum Catholicorum Patrum, de fide & observatione mandatorum Dei, sed & prædicationis doctrina Presbyteros plebium assiduè instruat & informet, ne domus Dei vivi, quæ est Ecclesia, sine lucerna verbi divini remaneat. Sed & idem talis existat, quem amor pecuniæ non vexet, aut reprobi mores, & conversatio reprehensibilis periculose devastet.* Hoc Canone refricatur nobis memoria ejus Capitis, quod suprà excerpsimus ex Capitularibus Caroli Magni, quo Episcopi jubebantur Parochos suos omnes per alternantes turmas in Episcopales ædes adgregare, ut ibi accuratiùs de officiis suis legibusque Ecclesiæ edoce-
Capitul. ar. Mag. c. 163. rentur. His ad Parochos seu sermonibus seu lectionibus dicatus erat ille Theologus. Nec illud hìc tacendum, ut Parochis præceptum fuerat, ne quid pecuniæ acciperent a pueris, qui scholas frequentabant: ita & hìc aliquantò æquiùs præscribi, ut gratis omnibus pateant Episcopales scholæ.

IV. Duo potissimum erant, in quibus publicæ, Episcopales, & Parochorum scholæ discrepabant. 1. In scholis publicis non Theologicæ tantùm disciplinæ, sed & humaniores litteræ prælegebantur, quæ præsidio esse possent ad Theologiam & Scripturam penitiùs faciliùsque perdiscendam. In cæteris autem scholis sacræ tantùm Litteræ, & potissima capita Clericalis professionis tradebantur. 2. Ad scholas publicas omnibus dabatur aditus, nullo Diœceseon Regnorumque discrimine: cùm Parochorum scholæ Parochianis, Episcopales Diœcesanis tantùm, Monasticæ denique Monachis solis paterent, vel si quos ad eas Episcopi amandassent. Firmari hæc duo possunt discrimina ex iis quæ superiori capite disputata sunt, tum universùm de scholis publicis, tum specialiter de Turonensi, Lugdunensi, Fuldensi. Potest & argumenti aliquid exprimi ex Valentini Concilii Canone, Can. 18. modò allegato. Omnem denique dubitationem diluit Concilium Tullense, ubi Episcopis, Imperatoribus, Regibusque faces subjicit, ad restituendas ornandasque publicas has scholas, ubi humaniores disciplinæ sacris Litteris consocientur; nec enim propudiosam illam imperitiam divinarum Litterarum, in qua tum jacebant Ecclesiæ, aliunde profectam esse quàm ex ruina & occasu earum scholarum. *Ut scholæ sanctarum Scripturarum, & humanæ quoque litteraturæ, unde annis præcedentibus per religiosorum Imperatorum studium magna illuminatio Ecclesiæ & eruditionis utilitas processit; deprecandi sunt Principes nostri, & omnes fratres & Coepiscopi nostri, instantissimè commonendi, ut ubicumque omnipotens Deus idoneos ad docendum, hoc est, fideliter & veraciter intelligentes donare dignatur, constituantur undique publicæ scholæ: scilicet ut utriusque eruditionis, & divinæ scilicet, & humanæ, in Ecclesia Dei fructus valeat accrescere. Quia quod nimis dolendum est, & pernicioſum maximè, divinæ Scripturæ verax & fidelis intelligentia jam ita dilabitur, ut vix hujus extrema vestigia reperiantur. Et idcirco ingenti curæ & studio remedium procurandum est.*

V. His observationibus duabus duæ rursus aliæ necessariò sunt attexendæ, quæ ex hoc eodem Canone ultrò promicant. 1. Non posse quidem vel Scripturarum vel Theologiæ absolutissimam parari intelligentiam absque adminiculo liberalium litterarum: sed nec Imperatores, nec Reges Christianissimos, nec Episcopos, aut Concilia scholas humanarum disciplinarum instituisse, nisi ut Theologiæ & Scripturis famularentur. Perspicuum id quidem est in hoc Canone Concilii Tullensis ad Saponarias, & in Canone Valentini III. 2. Nullum locum specialiter designari, ubi publicæ excitentur hæ scholæ; sed deposci tantum ut erigantur, ubicumque ea fuerit eruditorum copia, quæ tanto oneri par sit. Rarissimi tunc erant, qui ita in sacris humanisque litteris præcellerent. Ne spes quidem esse poterat singulis Episcopis, ut ejusmodi aliquem nanciscerentur: Episcopi Regesq; conspirarent necesse erat, ut fingerentur aliqui, vel accerserentur aliunde: ubi verò ad manum erant, tum schola eis publica aperienda erat, ad quam omnes undequaque convolarent. In causa illud fortè fuit, quamobrem in Canonibus nusquam designata sint loca earum scholarum publicarum; quòd desultoriæ quodammodo essent, & ex occasione ibi effulgescerent, ubi hæc scientiarum humanarum divinarumque lumina occurrissent.

VI. Quanquam autem Episcopalium & Monasticarum scholarum institutores ipsi essent Episcopi & Abbates, Regum & Imperatorum hortamentis & præceptis incitati: at publicas scholas nec instituere nisi authoritas summorum Principum poterat, nec dotare & tueri, nisi eorundem munificentia. Ideo & superiori Capite Concilium Parisiense VI. Ludovicum Pium interpellabat, ut authoritate sua eas scholas erigeret: *Scholæ publicæ ex vestra authoritate fiant:* ut paternis exemplis insisteret: *Morem paternum sequentes.* Valentinum quoque Conc. & Tullense à Carolo Calvo scholas publicas flagitabat.

VII. Sed ut persuasissimum omnibus sit, authoritate & beneficentia Regum & Imperatorum excitatas fuisse has scholas, qui in eas vicinis ex Regnis præstantissimos quosque & eruditissimos viros alliciebant; unde & extraneos peræquè ut indigenas eò admitti jubebant: consulenda est Præfatio Monachi ejus, qui vitam sancti Germani Altisidiorensis Episcopi litteris mandavit, dicavitque Carolo Calvo. Ibi enim enitescit, ut Caroli hujus Imperatoris beneficentia doctissimi quique omnes invitarentur ad has scholas, & copiosè sustentarentur. *Id tibi singulare studium effecisti, ut sicubi terrarum Magistri florent artium, quan-*

tum

Baron. anno 876. 38. 39. Du Chesne To. 2. pag. 470. 471.

tum principalem operam Philosophia pollicetur, hos ad publicam eruditionem undequaque tua celsitudo conduceret, comitas attraheret, dapsilitas provocaret. Invidia urebatur Græcia, quæ gentes alias tandiu æmulatione sui vexaverat. *Luget hoc Græcia, novis invidiæ aculeis lacessita.* Philosophi ex Hibernia celeberrimi in Gallias properabant, ut sapientiam suam largiùs & splendidiùs profunderent. *Quid Hiberniam memorem contempto pelagi discrimine, penè totam cum grege Philosophorum ad litteras nostras migrantem? quorum ut quisquis peritior est, ultro sibi indicit exilium, ut Salomoni sapientissimo famuletur ad votum.* Quidquid usquam doctorum erat toto orbe, illis patrium jam solum Gallia erat, tanquam litterarum litteratorumque omnium domicilium. Denique scholæ Gallicanæ sua luce reliquas orbis scholas obscuraſſe videbantur. *Dum te tuosque ornamentis sapientiæ illustrare contendis, cunctarum ferè gentium scholas & studia sustulisti.* Non poterant enim non collabi cætera litterarum Gymnasia, cùm quidquid erat eruditiorum hominum, confluxisset in Galliam: *Sublatis enim Præceptoribus, confine & consequens est, facilè omnium ingenia otiò congelasse.* Denique vehementissimus hic laudum Caroli Calvi præco, ejus litterarum amorem & munificentiam ultra etiam Caroli Magni famam exaggerat. *Caroli studium erga immortales disciplinas non modò ex æquo repræsentas, verùm etiam incomparabili fervore transcendis, dum quod ille sopitis eduxit tineribus, tu fomento multiplici, tum beneficiorum, tum authoritatis usquequaque provehis.*

VIII. Minùs ampullata forsan hæc videbuntur Caroli Calvi encomia, si in mentem veniat & multitudinis & eruditionis incredibilis eorum qui tum Galliam frequentabant Doctorum. Nec enim ea quidem in re Carolo Magno major quin fuerit, ambigi potest. Sed & hæc Calvi gloria non immeritò in Carolum Magnum refundetur, qui tumulo insepultas excitaverat litteras, easque quasi serere cœperat disciplinas, quæ sub Pio postea & Calvo Imperatoribus adultæ, in longè pulcherr mos fructus exuberaverunt.

IX. Scholam Palatinam idem ipse tradit cæteris omnibus magnoperè antecelluisse, cùm principem, seu fontem ipsum suo sinu complecteretur, è quo rivulorum instar scholæ manarent cæteræ. Palatium ipsum Regium *Schola* dicebatur. *Ita ut merito vocitetur schola Palatium, cujus apex non minùs scholaribus quàm militaribus consuescit disciplinis.* Carisiacensis Concilii Episcopi anno 858. litteris datis ad Ludovicum Germaniæ Regem, quo eum absterrerent à consilio usurpandi Regni Caroli Calvi fratris sui: monuerunt eum, si Palatium Regum *Schola* vocetur, id eò pertinere, ut Regum Palatium & Palatini omnes exemplo sint universo Regno, non ad litterarum solùm, Can. 33. sed & ad morum virtutumque ornamenta. *Et ideo domus Regis schola dicitur, id est disciplina; quia non tantum Scholastici, id est disciplinati & bene correcti sunt sicut alii: sed potiùs ipsa schola, quæ interpretatur disciplina, id est correctio dicitur, quæ alios habitu, incessu, verbo & actu, atque totius bonitatis continentia corrigat.*

X. Vox ea *Schola* jam ab aliquot sæculis latiùs patebat, quàm vel antè, vel posteà. Non Ludimagistris tantùm & litteratis erant scholæ, vel Cantoribus, sed & Militibus. Ut erat militia litterata, erat & Ecclesiastica, erat & schola militaris. Curia ipsa Pipini patris Caroli Magni schola jam tum dicebatur. Armis ea magis, ut suspicor, quàm litteris tum strepebat. Scriptor vitæ B. Benedicti Abbatis Anianæ, tradit eum adhuc impuberem à Comite Magalonensi Curiæ Regis Pipini implicatum fuisse, quò cum aliis Scholaribus educaretur. *Hic pueriles gerentem annos filium suum in Aula glorioſi Pipini Regis Reginæ tradidit inter Scholares nutriendum.* Ex quo autem Carolus Magnus Palatium suum sedem esse voluit litterarum, scholæ nomen quo jam gaudebat, aptiùs utique elegantiusque immortalibus his sapientiæ studiis cœpit accommodari.

Du Chesne To. 3. pag. 389.

XI. An qui hìc *Scholares* dicuntur, & qui in Concilio Carisiacensi dicuntur *Scholastici*, iidem sint, qui posterioribus his sæculis nomen trahunt à *Pædagogio*, vocabulo perantiquo, quo designantur Nobiles iidem illi Ephebi, Regiæ Aulæ & personæ affectæ, id ego malim ab aliis peritioribus doceri, quàm docere. Est non modica probabilitas, quæ tamen egeat certioribus documentis. Author est Hincmarus ipse, institutum imbutumque litteris, legibusque tum Ecclesiasticis tum sæcularibus fuisse Carolum Calvum, in Regia hac ipsa schola. *Sacris litteris, ac legibus, tam Ecclesiasticis, quàm sæcularibus ab infantia eruditum.* Ipsa denique nominis Etymologia favere videtur, ducta nimirum à voce Græca παιδίον, I. vocali in J. consonantem, vel in G. abeunte, ut consuetudinis est frequentissimæ in Gallicano idiomate.

Les Pages.

Hincmar. Tom. 2. pag. 701.

XII. Quoad Monasticas scholas, quas cursim tantùm perstrinximus, refert Hincmarus à Carolo Calvo translatum fuisse è Cœnobio Sancti Dionysii Presbyterum Monachum ad Abbatiam Laudunensem, non ut Abbas aut Præpositus crearetur, sed ut studiis & lectionibus præesset. *Ad doctrinæ atque religionis institutionem, non autem ad regularem prælationem accersit.* Hinc clarescit, nec Monasticarum scholarum curam abjecisse Principem, & ad eas Professores interdum misisse. Nec ea cura Regibus indecora erat, si certa fide constet quod legitur, ut jam diximus, in Chronico Centulensi: *In hoc Cœnobio Duces, Comites, filii Ducum, filii Comitum, filii etiam Regum educabantur.* Præterit me autem hujus rei concordia cum statuto quod suprà delibavi, Conventus Aquisgranensis Abbatum, ne paterent scholæ Monasteriorum, nisi pueris, quos impuberes parentes professioni Monasticæ devovissent. Nisi dicas in usum vocatum non esse illud statutum, aut non ubique vocatum, aut denique in desuetudinem abiisse.

Tom. 2. p. 412.

Spicil. to. p. 502.

XIII. Corollarii instar addam, de Ludovico Pio & de Carolo Calvo non injuria dici posse, quod Alcuinus de Carolo Magno magnificentissimè senserat, dixeratque, illos à Deo in sublimem quandam sapientiæ sedem evectos fuisse, ut juvenes omnes ad amorem incenderent disciplinarum Ecclesiasticarum, variis eos lacessendo quæstionibus circa sensum Scripturæ locorum difficiliorum. *Patenter agnosci poterit non tantùm Imperatoriam vestræ prudentiæ potestatem à Deo ad solum mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium & sapientiæ decorem conlatam: & juvenum mentes quadam inertiæ rubigine obductas ad acumen ingenii per vestram sanctissimam solertiam elimandas. Siquidem præter Imperiales & publicas curas, Evangelicas quæstiones Academicis vestris à nobis enucleandas inquiritis.* Has ille vocat alibi *Palatinas quæstiones.*

Epist. 10.

Epist. 27.

CAPUT XCIX. *P. 3. l. 2. c. 22.*

De Scholis Galliæ & Germaniæ sub sequentibus Regibus.

I. Quàm ampla & latè fusa tunc esset litteratura, in sæcularibus omnibus, divinisque disciplinis.

II. Plurium Germaniæ Episcoporum exempla.

III. Alia exempla Episcoporum Clericorumque, etiam Regiæ prosapiæ.

IV. Imperium & litteras simul Ottones in Germania excitaverunt.

V. Cœperunt & in Gallia litteræ artesque liberales reflorescere.

VI. Qui

VI. Qui publicis Scholis operam dabant, reſidentiæ lege ſolvebantur. Probationes.

VII. Novæ probationes ejuſdem diſpenſationis.

VIII. Rurſus in eam diſpenſationem aliqua obſervantur.

I. INter humanarum divinarumque reſtauratores litterarum, primas ſibi gloriæ partes vindicant tres illi Galliarum Imperatores, de quibus tribus ſuperioribus Capitibus à nobis diſceptatum eſt. Narrat ipſemet Ferrarienſis Abbas Lupus, ut cùm Grammaticæ, Rhethoricæ, artibuſque omnibus liberalibus ſe aliquandiu dedidiſſet, à Metropolitano ſuo Fuldum ire juſſus ſit, quò ſub doctiſſimo viro Rabano in Scripturarum ſtudia incumberet. *A præfato Epiſcopo ad venerabilem Rabanum directus ſum, uti ab eo ingreſſum caperem divinarum Scripturarum.* Ex Epiſtolis Lupi emicat vaſta ejus eruditio, & mira cum omnibus cujuſcumque modi Scriptoribus familiaritas. Imperatorum Romanorum vitas & Hiſtoriam compendio ſcripſit, dicavitque Carolo Calvo, cui Trajanum & Theodoſium proponebat, ad quos effingeret ſeſe & efformaret. Miſit ad eum Auguſtini tractatum, ſive concionem adversùs juramenta, ut ea ſe lectione ineunte Quadrageſima roboraret. Quin & ad Pontificem ſcribens, mitti ab eo flagitavit opuſcula quædam Hieronymi, Ciceronis & Quintiliani, quæ in Gallia non invenirentur.

Epiſt. 1.

Epiſt. 3. c. 16.

Epiſt. 93.

piſt. 103.

II. Ea porro conjugatio humanarum divinarumque litterarum, quarum illæ tamen his ancillarentur, exinde in Eccleſiis Franciæ, Germaniæque perdurare viſa eſt. Ejus enim modi fuere ſancti Hereberti ſtudia in Eccleſia Vormacienſi, ejus qui Colonienſis poſtea fuit Archiepiſcopus. *In Eccleſia Vormacienſi ſtudiis liberalibus traditus eſt. Tanta quippe facilitate divinæ pariter & humanæ Philoſophiæ fluenta potavit, ut, &c.* Sancti Meinverci Epiſcopi Paderbonenſis vitam qui ſcriptis mandavit, admirandam is prorſus delineavit nobis tabellam ſtudiorum & artium liberalium, quibus illa frequentabatur Eccleſia. Grammatica, Rhetorica, Philoſophia, Geometria, Aſtronomia, Mathematicæ omnes diſciplinæ quaſi in veſtibulo ſedebant, quo ad ſacras litteras aditus patefiebat. *In Paderbonenſi Eccleſia publica floruerunt ſtudia, quando ibi Muſici fuerunt, & Dialectici enituerunt, Rhetorici, clarique Grammatici. Ubi Mathematici claruerunt, & Aſtronomi habebantur, Phyſici, atque Geometrici. Viguit Horatius, magnuſque Virgilius, Salluſtius & Statius.* Ulteriùs proferri vix, aut nec vix poſſunt fines litteraturæ. Clericis ſolis fores ejus Scholæ patebant. *Dum ſtudium nobilium Clericorum uſu perpenditur utilium librorum.* Indeflexa quadam auſteritate imminebat Epiſcopus, & ne ſemel quidem toto ſtudiorum decurſu ſinebat, ut vel parentes inviſerent, vel ab eis inviſerentur, ne his ſupervacaneis congreſſibus aliquid eis vel inertiæ affricaretur, vel ſuperbiæ. *Dicente Epiſcopo pueros & adoleſcentes cum diſtrictione erudiri, & non nocivis blandimentis deliniri, quoniam audaciæ & ferociæ nutrimenta eis miniſtrarent blandimenta.* Ex his denique litterarum & virtutum gymnaſiis prodibant tot Preſules ſummæ ſapientiæ & ſanctitatis luce clari, quibus Germaniæ tunc illuſtrata eſt Eccleſ. *Adoleſcebant quoq; ſecum tyrones militiæ cæleſtis, Anno Archiepiſcopus Colonienſis, Fridericus Monaſterienſis, & perplures alii ſtrenui poſtmodum in vinea Domini operarii.*

urius die 5. Martii . 4.

urius die Junii . 52.

III. Udalricus Auguſtanus Epiſcopus non diſpari diligentia uſus eſt, ut Eccleſiæ juvenes omnes ſtrenuiſſimè litterario ſtudio fungerentur, ſervi Eccleſiæ, liberi, nobiles, omnes indiſcriminatim, quorum poſtea peritiſſimos Eccleſiæ ſuæ dignitatibus & beneficiis honeſtabat. *Clericos ſuos ex familia, vel liberos, mediocres vel nobiliores, ſumma diligentia nutrire & docere præcepit, & quoſcumque inter eos honore dignos cognovit, miniſteriis & congruis Beneficiis ditiores fecit.* Suo ipſe Bruno exemplo commonſtrabit nobis, is qui Colonienſi poſtea præfuit Eccleſiæ, etiam ſummorum Principum filios hujus litterariæ paleſtræ gradus omnes ſolitos fuiſſe decurrere. Jam inde ab anno ætatis quarto puerulus adhuc Baldrico commendatus eſt Trajectenſi Epiſcopo, ut litteris initiaretur: *Generoſa Regum proles, annos circiter quatuor habens, liberalibus litterarum ſtudiis imbuenda venerabili Baldrico Epiſcopo, Trajectum miſſa eſt.* Ubi Grammaticæ ſtudia delibare cœpit, in deliciis illi fuit Prudentius Poeta. Exinde verò Scriptores omnes Græcos & Latinos elegantiores perluſtravit: *Poſtea nullum penitus erat ſtudiorum liberalium genus in omni Græca, vel Latina eloquentia, quod ingenii ſui vivacitatem aufugeret.* Frater ejus major natu Otto Imperii compos factus, è Scholis eum ad Palatium ſevocavit: ſed in ipſo ipſemet Palatio Scholam ſibi condidit, in qua cum Hiſtoricis omnibus, Oratoribus, Poetis, Philoſophis, Græcis & Latinis familiariter verſatus eſt. *E Scholis in Palatium evocavit Germanum Otthо, &c. Oblitteratas diu ſeptem liberales artes ipſe retexit. Quidquid Hiſtorici, Oratores, Poetæ & Philoſophi, novum & grande perſtrepunt, diligentiſſimè cum Doctoribus cujuſcumque linguæ perſcrutatus eſt.* Magiſtro uſus eſt Hiberno Epiſcopo. *Iſrael Epiſcopus Scotigena, ſub cujus magiſterio illuſtriſſimus hic plurimum ſe profeciſſe teſtatus eſt.* Quo ſe cumque conferret, ſuam circumferebat Bibliothecam, ſæcularibus ſemper aut ſacris ſeſe oblectans litteris, ſed ita tamen ut in his ſcopum, in his delicias haberet ſuas. *Quocumque circumagebantur tabernacula, aut caſtra Regalia, Bibliothecam ſuam, ſicut arcam Dominicam circumduxit; ferens ſecum & cauſam ſtudii ſui, & inſtrumentum: cauſam in divinis, inſtrumentum in gentilibus libris; ut puta doctus pater familias, qui novit de theſauro ſuo proferre nova & vetera.* Ea fuit inſtitutio litteraria nobiliſſimi juvenis, germani Imperatoris fratris, ac demum Præſulis ſanctiſſimi. Volfangus, qui Ratiſponenſis poſtea fuit Epiſcopus, uſitata vulgarium Scholarum peritia haud contentus, famoſam adiit Scholam Augienſis Abbatiæ. *Non contentus in Scholis trivialibus, aut privatis erudiri, patre deducente, eo ſibi properandum ſtatuit, ubi tum intra Germaniæ fines maximè florarent ſtudia litterarum. Itaque ad Augienſe Monaſterium ſe contulit.*

Surius die 11. Octob.

Surius die 31. Octob.

IV. Inopini ferè è Gallia in Germaniam trajecimus, quò unà cum litteris eodem quoque tempore videtur Imperium trajeciſſe. Normannorum irruptionibus, & Carolinorum demum Principum bellis inteſtinis extincta propemodum ſunt in Gallia illa litterarum lumina, quæ Franci Imperatores tres excitarant. Contrà autem tres Ottones Germaniæ nox Imperatores illum eundem diſciplinarum ſplendorem ſuæ Genti infuderunt.

V. Reviviſcere tamen viſæ ſunt in Gallia litteræ, ubi Hugo Capitius novus Rex antiquam Regni gloriam innovavit. Is ipſe Abbo qui Floriacenſis poſtea fuit Abbas, in Schola primùm Floriacenſi cùm prima litterarum tyrocinia poſuiſſet, Monaſticam profeſſionem amplexatus eſſet, litteras mox & cantum ibidem docuit: *Lectione ſimul & cantilena per aliquot annorum curricula erudivit.* Sed ea non contentus mediocritate, qua utcumque poſſet alios edocere, maluit ſub aliorum diſciplina ulteriùs ipſe promoveri. Cùmque jam non pœnitenda aſſecutus eſſet incrementa, in Grammatica, Arithmetica, Dialectica, Pariſios, Remoſque profectus eſt, cætera ab iis edocendus, qui Philoſophiam profiterentur. Aſtronomiam edidicit, non pro votis tamen ſuis. Aureliam perrexit, ut Muſicæ incumberet. Ex Artibus ſeptem Liberalibus cùm in hunc modum jam ſibi comparaſſet quinque, nec exhaurienda ſibi ſupereſſet, niſi Rehthorica & Geometria, ad has poſtremò ſe contulit. Sed accuratiore

Surius die 13. Nov. c. 3.

Surius die 4. Julii c. 3.

tiore quadam diligentia & majori contentione incubuint Dialecticæ calliditates, Computique & Aſtronomiæ computationes. Ea fuere curricula ſtudiorum ſanctiſſimi viri, Abbatis, & denique Martyris perinclyti. Si qui reſiliant ad hæc humanarum diſciplinarum impedimenta, & tantam in ea implicationem viri ſacris Ordinibus initiati, Monachi, ſingularem ſanctimoniam præ ſe ferentis: eis repetenda animo ſunt quæ ſuprà demonſtravimus, approbavimuſque exemplis Caroli Magni, & Caroli Calvi; cùm excitandæ revocandæque ſunt in lucem è tumulo quodam ſuo ſacræ & liberales diſciplinæ, neceſſe tunc eſſe initium duci ab humanioribus litteris, in quibus poſita ſunt veluti fundamenta litterarum ſacrarum.

Hinc porro perſpicuum eſt, fuiſſe tunc Pariſiis Scholas admodum celebres: ſed nequaquam jam tunc eam explenduiſſe Univerſitatem, quæ cæteras Scholas nominis ſui gloria, ut poſtea contigit, obſcuraret. Odo qui poſtea Cluniacenſem rexit Abbatiam, tum Canonicus cùm eſſet ſancti Martini Turonenſis, Pariſios quoque venerat, Dialecticæ operam daturus, ei nimirum, quæ jam tum Auguſtino tribuebatur, & prælegebatur ibi publicè, antequam Ariſtotelis Dialectica increbuiſſet. Remigius Autiſiodorenſis his tunc magna cum laude ſtudiis præerat. *His diebus adiit Pariſium, ibique Dialecticam Sancti Auguſtini, Deodato filio ſuo miſſam perlegit, & Marcianum in liberalibus artibus frequenter lectitavit. Præceptorem quippe in his omnibus habuit Remigium.* Diximus ſuprà de Schola Lugdunenſi, quò ſe Majolus, Cluniacenſis poſtea futurus Abbas, contulit, ut Artium liberalium ſtudiis imbueretur. Surius die 18. Nov. c. 9.

Quoniam autem ſubinde hìc incurrimus in artes liberales, non abs re erit eam quoque hìc adjicere conjecturam: Ea fuiſſe veluti fundamenta prima earum quæ poſtea eruperunt Univerſitatum, initio ducto ab ea Artium Facultate, quæ & omnium antiquiſſima, & pervagatiſſima fuerat. Quas deinde ea Facultas nacta eſt prærogativas, profectæ eæ ſunt ab ejus antiquitate; antiquitas autem ejus inde orta, quòd ea ſit baſis veluti quædam totius ſtructuræ ſcientiarum humanarum, divinarumque. In Chronico Centulæ commendatur ex eo Fulbertus, Carnotenſis Epiſcopus, qui ubi ſuos Grammaticæ Muſicæ, Dialecticæque præceptis inſtruxerat alumnos, ad celebriores Scholas illos ire jubebat, ut apicem ſcientiarum conſequerentur. Poſſent & alia proferri argumenta ejuſdem prærogativæ Artium, quibus reliqua ſuperſtruitur eruditio tota: ni res ipſa clamaret. Unum eſt quod doleamus, longè plurimos inertia ſua ibi deſinere, unde neceſſariò incipiendum fuit. Spicil. to. 4. pag. 641.

VI. Antequam ad Italiæ pergamus Scholas, Græciæque, illud publicarum Scholarum privilegium non poſſum ſilere, aut ſi jam attigi, non poſſum non aliquantò accuratiùs commemorare hoc loco, etſi infrà accuratiùs pertractandum loco magis idoneo, ubi de Beneficiariorum reſidentia diſputatio inſtituetur. Ea enim eſt demum prærogativa publicas has frequentantium Scholas, quòd lege Reſidentiæ in ſuis Beneficiis ſolvantur, ut in his abundantioribus purioris doctrinæ fontibus copiosè hauriant, quo ſuas poſt Eccleſias ubertim rigent. In omnibus ſuprà Conciliorum Decretis, Scriptorumque teſtimoniis, ubi de Scholis his publicis agebatur, tanquam de Univerſitatum præludiis quibuſdam, obſervari id potuit, implicatam ibi fuiſſe hanc diſpenſationem, nec ferè potuiſſe non implicari. Cùm enim Scholæ omnes Clericis dedicatæ eſſent, cùm Scholæ publicæ nonniſi tres toto Regno Galliæ depoſcerentur, neceſſe erat illud intelligi, illud fixum certumque eſſe, poſſe in eas ex omnibus Regni Imperiive Gallicani Eccleſiis adventare Clericos, advolare Beneficiarios, inhoſpitari, immorari diutiùs, curricula ſtata emetiri, & tandiu reſidentiæ legem relaxari. Eccur enim publicæ vocarentur, ecquid Diœceſanis & particularibus præſtitiſſent, ecquid Principum in eas munificentia ſeſe copioſiùs effudiſſet, niſi undequaque pluribuſque ex Provinciis & Regnis ad eas Clerici & Beneficiarii confluerent, quicumque doctrinæ incremento egerent ad munus ſuum probè obeundum? Denique cùm exemplis ſuprà allatis pateat, Monachos ipſos eoſque laudatiſſimos, per plures diſcurſaſſe Scholas, ut quidquid uſquam eſſet ſacræ eruditionis, id colligerent: quantò faciliùs ea Clericis diſcurſatio annuetur?

VII. Adde quòd & à Reginone proponatur ea quæſtio, An junioribus Clericis ingenio pollentibus, & jam proventu non pœnitendo eruditionis locupletatis, annuendum ſit, ut ad publicas Scholas proficiſcantur, cùm non ſatis liqueat, an laudabili ſcientiæ cupiditate ducantur, an fœda trahantur opum cupidine. *An ingenui Clerici qui capacioris & argutioris ſunt ingenii, ad loca quæ ſcientia & doctrina excellentiora conſpiciuntur, tranſcendant, &c.* Reſpondet autem Prælatis ab aliquibus eam abnui diſpenſationem, invidiæ ſolo veneno imbutis: & incaſſum ab eis obtendi Canones de Reſidentia, cùm hi Canones neceſſitati ſe profiteantur cedere, nec ulla ſit neceſſitas inexorabilior quàm fames, nec fames aut ſitis implicatior, quàm veritatis & ſapientiæ. *Invidia Pontificum ſæpè prohibentur, &c. Opponunt Canones, ubi illi excipiuntur, qui ex neceſſitate ad aliam Eccleſiam tranſierint. Magna ſanè neceſſitate premitur, qui fame conſtringitur; & qui injuria arctatur inſipientiæ, opus habet refici doctrina ſcientiæ.* Facilè dijudicabit Epiſcopus, ex moribus Clerici, & propenſo in litteras animo, vagandi, an doctrinæ ſtudio incitetur ad hanc reſidentiæ veniam flagitandam. *Inter fugitivum & ſtudioſum cautè ab Epiſcopo diſcretio proſpici debet.* Ne denique hac diſpenſatione eos fruſtretur Epiſcopus, qui tam benè morati hactenus fuere, ut ex incremento peritiæ, virtutum quoque & religionis augmenta meritò augurari debeat. *Igitur ſi piè & juſtè recto currebant hactenus viam tramite vitæ, pro religione perfectiora expetere loca licentiam eis non denegandam eſſe cenſuimus.* Reg. Ap. 2. Can. 29. 30.

VIII. Hinc liquidum fit, 1. Quanquam Jure communi venia fieret antiquorum reſidentiæ Canonum, in gratiam ſtudiorum in ſcholis publicis, impetrandam nihilominus Epiſcopi proprii licentiam fuiſſe; quod exemplis ſuprà firmatum eſt. 2. Nec eam annuere licentiam debebat Epiſcopus, niſi iis qui & ingenio valerent ad penitiores diſciplinas imbibendas, & peritia ſua Eccleſiæ adjumento atque ornamento futuri eſſent. 3. Uni Eccleſiæ utilitati donabantur hæ diſpenſationes. Nam nec ipſæ publicæ ſcholæ inſtitutæ fuerant, oblectandæ hominum inani curioſitati, aut ſatiandis cupiditatibus, ſed ad Eccleſiæ præſidium aliquod novum à litteris ſacris diviniſque comparandum. Quode rurſus capite ſequenti.

CAPUT C. *P. 3. l. 2. c. 23.*

De Scholis Italiæ & Orientis ſub Imperio Caroli Magni uſque ad annum Chriſti milleſimum.

I. Ex Italia & Oriente litteræ & ſcientiæ ad nos demigrarunt.

II. Jure merito in crimen aguntur, qui ſcholas non frequentant, niſi ut ſibi viam muniant ad Epiſcopatum.

III. Omnium in Italiæ Scholarum celeberrima Romana.

IV. V. Mira conſonantia Scholarum Gallicanarum cum Conſtantinopolitanis. Varia capita ejus conſonantiæ.

VI. Con-

VI. Constantinopoli litteræ occidunt, & resuscitantur.

VII. Caroli Magni laus, qui litteras restauravit, studio suo in Occidente, exemplo in Oriente.

I. TEmpestivum jam est Italiam Græciamque adire, unde ordienda nobis hæc fuisset de scholis disputatio, si qui temporum & litterarum ipsarum cursus fuit, idem esse debuisset & nostrarum penitus dissertationum. Nec enim dubitari potest, quin ab Oriente in Occidentem litteræ migrarint, & ex Græcia in Italiam, ex Italia in reliquas Occidentis provincias propagatæ sint. Nec tamen ubi fons & origo, ibi ubertas major & abundantia aquarum est, Certè tribus his mediæ ætatis sæculis ante annum Christi millesimum, nusquam toto Christiano orbe splendidiora effulsere disciplinarum lumina, quàm in Ecclesiæ Gallicanæ sinu.

II. Et ne penitus abrumpam institutum capite superiori sermonem de Residentiæ dispensatione scholis publicis donata, pergam & hìc de ejus dispensationis usu & abusu, qui in Italia increbuerat, ubi nobiles adolescentuli itabant illi quidem ad Scholas, & venia dispensationis utebantur; sed uno sibi fine proposito, ut litterarum præsidio aucuparentur Episcopales sedes. Gravissimè de ea re conquerebatur Ratherius Veronensis Epi- Spicil To. 1. p. 183. scopus. *Pone quemlibet Nobilium Scholis tradi, quod utique hodie magis fieri ambitu videtur Episcopandi, quàm cupiditate Domino militandi, &c.* Statum ergo illud sit, si cùi scopus studiorum is est, qui ab eorum ingenio abhorret vehementissimè; & instrumenta explendarum cupiditatum sunt eæ ipsæ litteræ, quæ iis sedandis ac restinguendis natæ sunt; nequaquam huic residentiæ veniam concedendam esse, quæ uni annuenda est religioni & pietati, cui servit quidquid in Ecclesia studiorum est.

III. Et id quidem universim ad scholas pertinet, quas inter splendebat Romana, tanquam cæterarum omnium per Italiam parens & fundatrix, cùm ex ea mutuatus sit Carolus Magnus, quos in Galliam primos abduxit Magistros. Ut verò Carolinarum scholarum princeps fuit Palatina, probabile est etiam Palatinam, seu Pontificiam Romæ scholam omnium Italicarum splendidissimam fuisse. Multa in hanc rem argumenta suggerit Scriptor vitæ Pontificum. Ecclesia S. Joannis Lateranensis ibi semper tanquam primaria Clericorum schola celebratur. Audi quid ille differat de Leone III. *Qui à parva ætate in vestiario Patriarchii enutritus & educatus, omnemque Ecclesiasticam disciplinam spiritualiter eruditus, tam in Psalterio, quàm in sacris Scripturis pollens, Subdiaconus factus, &c.* De Paschali autem I. vide quid narret: *Qui à primævo ætatis suæ divino cultui mancipatus, atque in sacrosanctâ Ecclesiâ Patriarchio studiis divinis, salutiferæque Scripturæ imbutus, tam in Psalterio, quàmque in sacris paginis Novi ac Veteris Testamenti specialiter eruditus, Subdiaconus quidem factus, &c.*

Leo IV. humaniorum litterarum auspicatus fuerat studia in Monasterio Sancti Martini, ut his elementis imbutus, paratior accederet ad sacras Litteras. *Hic primùm à parentibus ob studia litterarum in Monasterium Sancti Martini, quousque sacras Litteras pleniùs disceret, spontè concessit.* A Gregorio IV. postea ad Lateranense Palatium accitus est, & Subdiaconus ordinatus: *In Lateranensi Patriarchio esse præcepit.* Replicanda memoria eorum est, quæ suprà de Gregorii Magni sollicitudine diximus, ut doctissimos quosque, & ex Clero, & ex Ordine Monastico suum in Palatium adgregaret. Inde enim illud manifestè efficitur, Ponticium Romæ Palatium totius eruditionis sacræ augustissimum fuisse domicilium.

Quoad alias scholas, in Concilio Romano anni 826. Eugenius II. & in Episcopalibus civitatibus, & in Parochiis eas vigere ponens, ut rem indubitatissimam, edixit tantùm, ut illic haberentur utriusque litteraturæ, sacræ & sæcularis, quàm fieri posset peritissimi. *De quibusdam locis ad nos refertur, non Magistros neque curam inveniri pro studio litterarum. Idcirco in universis Episcopiis subjectisque plebibus & aliis locis, in quibus necessitas occurrit, omnino cura & diligentia habeatur, ut Magistri & Doctores constituantur, qui studia litterarum liberaliumque Artium, ac sancta habentes dogmata, assidue doceant: quia in his maximè divina manifestantur atque declarantur mandata.* Can. 34. Ita sacris litteris servire jubebantur sæculares. Anno 853. Leo IV. illud ipsum Decretum confirmavit in Synodo sua Romana, hoc addito, quòd nefas sit prætermitti à nobis, ut si quando deessent in his scholis Artium liberalium Professores, ne Catechistæ certè deessent & Theologi, qui scientiam salutis docerent, & Episcopum quotannis certiorem facerent de sua diligentia ipsorum, de studentium progressibus. *Et si liberalium Artium Præceptores in plebibus, ut assolet, rarò inveniuntur; tamen divinæ Scripturæ Magistri & institutores Ecclesiastici officii nullatenus desint, qui & annualiter proprio Episcopo de ejusdem actionis opere sollicitè inquisiti debeant respondere. Nam qualiter ad divinum utiliter cultum aliquis accedere possit, nisi justa instructione doceatur?* Præcipit Pontifex, ut vel in ipsis vicorum scholis Professores sint, qui Scripturas interpretentur, & Officia divina elucident.

IV. Jam verò Constantinopoli, & in Oriente, qui occasus, qui rursum novus exortus fuerit litterarum, peræquè ut in Gallia, narrant Cedrenus & Curopalates. Quandiù enim altiùs demerso in voluptatum voraginem Michaele Imperatore, Imperii clavum regebat Bardas Cæsar, hujus consilio & providentia reviviscere visæ sunt litteræ, quæ priorum Imperatorum incuria & supinitate intermortuæ penè fuerant. Singulis ille particularibus Artibus & disciplinis singulas & proprias extruxit scholas, & variis in locis collocavit, Philosophiæ verò ipso in Imperatorum Palatio fixit sedem. *Idem profanas quoque litteras, quæ Imperatorum barbarie atque inscientia jam à multis annis prorsus obsoleverant & evanuerant, recreavit; singulis scientiis certo loco suas scholas attribuens, supremæ autem omnium Philosophiæ ad ipsam Regiam in Magnaura. Itaque rursum ex eo florere scientiæ cœperunt.* Qui tunc Philosophicæ præerat Scholæ, nomine Leo, cognatus erat Joannis Patriarchæ. A famoso Psello Constantinopoli didicerat Grammaticam & Poeticen: Philosophiam verò, Arithmeticam, cæteraque disciplinas in Insula Andro; inde longè plurima perlustraverat Monasteria, ut Bibliothecas scrutaretur. Scholæ Geometriæ præfecit Bardas fratrem Leonis Sergium, Astronomiæ & Arithmeticæ Theodegium: impensas ex ærario omnes suppeditavit, & quo juvenibus calcaria adderet, frequens ipse scholas lustrabat. Ita demum revixerunt litteræ pridem extinctæ. *Largè iis sumptus suppeditavit: utque erat studiosus bonarum Artium, sæpè ipse quoque scholam frequentavit, alacritatem discentium suo exemplo confirmans, hoc pacto bonas litteras prorsus antè extinctas, ita ut ne vestigium quidem earum aut scintilla extaret, brevi temporis spatio ad magnam evexit amplitudinem.* Nec minùs anxiè Bardas curavit, ut & Legum studia jam dudum oblitterata reflorescerent. *Effecitque ut leges reflorescerent, cùm horum quoque temporum vitio accurata obsoleviset tractatio.* Tam præclari ad excitandas litteras conatus æternæ Bardam commendassent memoriæ apud posteros, si non sua illum ambitio ad Imperium prehensandum compulisset, & in præceps demum egisset.

V. Proclive autem fuit in hac Curopalatæ nar-

ratione

ratione obſervare pleraque eorum, quæ ſuperioribus in capitibus indigitata fuerant. Conſtantinopoli enim, æquè ut in Gallia, 1. Et concidunt extinguntur que litteræ Reipublicæ calamitatibus, Principumque bellis, 2. Et eorundem Principum cura & benevolentia iterum reflorescunt, 3. Nec benevolentia tantùm, ſed & beneficentia Principum opus eſt, 4. In Palatio Regum & Imperatorum præſtantiſſimæ omnium ſemper fuere ſcholæ, 5. Litterarii Imperii fundamenta ſemper ponenda ſunt in Artium liberalium inſtitutione, 6. Geometria, Arithmetica & Aſtronomia magno in honore ſemper & impenſo excoluntur ſtudio, 7. Aſtronomia & Arithmetica unius Magiſtri curæ commendantur; ut ſuprà obſervavimus *Computum* nunc Arithmeticam ſonare, nunc Aſtronomicas ſupputationes, ſeu Ephemeridas Feſtorum mobilium, 8. Denique his Conſtantinopolitanis ſcholis nemo arcebatur eorum, qui ſub Imperio Romano degeret. Ita facilè Eccleſiarum aliarum Clerici cum commeatu ſui Epiſcopi, ab eoque facta reſidentiæ ſecundùm Canones venia, ad publicas has ſcholas confluebant.

VI. Qui Michaeli in Imperium ſucceſſere Baſilius & Leo, nihil paſſi ſunt ejus ſplendoris decedere, quem litteris Bardas conciliaverat. At impubere Conſtantino Leonis filio ad gubernacula ſedente, qui libertatem publicam, iidem & litteras Tyranni oppreſſere. Hos Imperii ſui uſurpatores adultior tandem exturbavit Conſtantinus, litteras primævæ reſtituit gloriæ, conquiſitis undecumque viris peritiſſimis, quos præficeret ſcholis Arithmeticæ Muſicæ, Aſtronomiæ, Geometriæ & Philoſophiæ. Audiendus hìc Cedrenus ipſe: *Scientias enim Arithmeticam, Muſicam, Aſtronomiam, Geometriam, & omnium principem Philoſophiam, quæ jam longo tempore, ob incuriam & inſcitiam Imperatorum perierant, ſua induſtria inſtauravit: conquiſitis qui in quovis genere excellerent, ac conſtitutis Doctoribus, ſtudioſiſque receptis & conductis. Quo factum eſt, ut exigui temporis decurſu barbarie profligata, urbs litteris floruerit.* Quibus poſtremis verbis non obſcurè inſinuatur, ab hoc pio & munificentiſſimo Imperatore ita dotatas eſſe has ſcholas, ut non Profeſſores tantùm, ſed & ſtudioſi publico ſumptu alerentur. Extinctum fuiſſe cum hoc ipſo Imperatore litterarum lumen, teſtatum facit Anna Comnena Alexiados ſuæ libro, quìnto, uſque ad Imperium Alexii Comneni, qui eas rurſus revocavit in lucem, privilegiis iis & ſalariis Magiſtrorum conſtitutis, quæ commemorata ſunt à Balſamone in Canonem XIX. Concilii Trullani.

Anno 914.

L. 5. Alexia.

In Notitiis Imperii Conſtantinopolitani, quæ Codino ſubjunctæ ſunt, inter dignitates Imperii & Palatii Conſtantinopolitani, honorifico loco recenſetur *Summus Philoſophorum*, ὕπατος τῶν φιλοσόφων. Quod argumento eſt Philoſophiæ ſcholam in Imperatorum Palatio retentam fuiſſe. Pſellus ea dignitate decoratus fuit ex Cedreno.

VII. Extrema tandem manus imponenda hìc eſt noſtro de antiquis ſcholis Tractatui huic, eo encomio quo ornatus eſt à Dungalo Carolus Magnus in Epiſtola quam ad ipſummet dedit, ubi illum depinxit, ut exemplar omnino abſolutiſſimum, quod exhiberi objicique poſſet imitationi, non ſummorum tantùm Principum, ut Chriſti legibus tam accuratè ſe, quàm ſuis ſuos ſubjicerent: non Ducibus tantùm & Præfectis terrenæ militiæ: ſed etiam Clericis, Philoſophis, litterarum cultoribus, ut indefeſſa & diligentia & pietate in divinas & humanas litteras animum adverterent. *Qui omnibus æqualiter omnium bonorum operum, & virtutum, & honeſtarum diſciplinarum Doctor præcipuus, & perfectum habetur exemplar, Rectoribus ad ſuos ſubjectos regendos, militibus ad ſuam exercendam legitimè militiam, Clericis ad univerſalis Chriſtianæ Religionis ritum recte obſervandum, Philoſophis & Scholaſticis ad honeſtè de humanis philoſophandum & ſapiendum, reverenterque atque orthodoxè de divinis ſentiendum & credendum.* Caroli exemplo Græci exciti ad litterarum amorem recaluerunt.

Specil. tom. 10. pag. 156.

VIII. Mutæ hìc fuere Anglia & Hiſpania, quòd hac tempeſtate jacuerint fœdiſſima Barbarorum ſervitute oppreſſæ. Quod de beato Presbytero jam retuli, eo declaratur aliquas ſaltem reſiduas fuiſſe in Hiſpania ſcholas. Quod autem refert Uuillelmus Malmesburienſis de Concilio Cloveshomenſi anno 747. ſub Archiepiſcopo Cantuarienſi Cuthberto, ex eo colligitur inſtitutas tum fuiſſe, vel reſtitutas in omnibus Monaſteriis Scripturæ ſacræ lectiones. Sic enim habet Canon ille VII. *Septimò ut per Monaſteria lectio ſanctarum litterarum frequentetur.* Quanta quanta fuit Bedæ vita, ſtudendo, docendo, ſcribendo conſumpta eſt. *Semper aut diſcere, aut docere, aut ſcribere dulce habui.* Bedæ & Alcuini tam latè patuit eruditio, ut in ea ſatis argumenti ſit, ut dicamus quantaſcumque invexerint Angliæ tenebras Septentrionales Barbaricæque gentes, ſubluſtrem tamen fuiſſe eam noctem, intermicantibus paucis, ſed clariſſimis luminibus: ſi vel maximè alios adjicias nonnullos, qui indidem in Gallias immigrarunt.

L. 1. De Pontif. Aug.

Idem L. 1. De geſtis Reg. Angel.

CAPUT CI. *P. 4. l. 2. c. 34.*

De Univerſitatibus poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Tria luculentiſſimè obſervat Morinus, de Ordinibus minoribus per priora ſæcula, de Congregationibus Clericalibus ævi medii, & de Univerſitatibus poſtrema hac ætate.

II. Ubi refrigeſcere viſa eſt pietas in Univerſitatibus, excitata ſunt rurſum à Concilio Tridentino minorum Ordinum exercitia, & Seminaria.

III. Ex Epiſcopalibus. Cathedralium Eccleſiarum Scholis natæ ſunt Univerſitates. Argumenta de Pariſienſi.

IV. De Scholis Epiſcopalibus. De Facultate Theologiæ, ejus conjunctio & concentus cum Epiſcopis Pariſienſibus, qui perdiu cenſorio mucrone libros confixere, Doctorum Pariſienſium agmine ſuccincti.

V. Univerſitas Pariſienſis reliquarum omnium apex & forma.

VI. Vocati ad Concilia Provincialia Doctores: Quando ſejunctim ab Epiſcopo Cenſuras librorum ediderint.

VII. Præcellentia & dignitas Epiſcoporum in quæſtionibus fidei.

VIII. De Scholis Monaſteriorum.

I. EGregiè prorſus tria quædam à Morino noſtro obſervata ſunt. 1. Vetuſtiſſima Eccleſiæ diſciplina Neophytos Laicoſque à ſacris Ordinibus ſummotos fuiſſe, inſtitutis minoribus Ordinibus, ſeu Ordinum functionibus, & in eo veluti Cleri veſtibulo, inſtituto longo tyrocinio promovendorum ad ſacros poſtea Ordines. 2. Concidente regia Chlodovæi Magni proſapia corruiſſe & elegantiſſimam illam diſciplinam; quæ ſub Imperio Caroli Magni mox rediviva, non paulò ſublimiùs ad culmen perfectionis venerit, inſtituta vitæ communis ſocietate, in pleriſque Eccleſiis Cathedralibus & Collegialibus, tum Regularibus, tum etiam ſæcularibus. Totidem enim ea erant Seminaria, ubi multò expeditiùs fæliciùſque ad litteras & ad pietatem Clerici fingebantur. 3. Ruente Caroli Magni ſtirpe & Imperio, collapſa dilapſaque ſunt & hæc Clericorum & vitæ communis Collegia: ſubſtantia autem temporali Eccleſiæ ſciſſa in complures Beneficiarios, uti nunc uſus eſt, defluxiſſet Clerus in altiſſimas ignoran-

De ſacris Ordinat. art. 3. Exerc. 13. c. 1. 2.

tiæ

tiæ tenebras, nisi imminenti ei calamitati obviassent publicæ Scholæ & Universitates. Earum institutio non ignorantiam tantùm à Clero propulsavit, propulsatque etiamnunc; sed id præstitit, ut & expeditior via sit ad quaslibet disciplinas attingendas, utque ad longè sublimiorem quàm antè earum apicem perveniatur. *Academiæ institutæ sunt, in quibus doctrina Christiana perfectiùs, diligentiùs & splendidiùs, quàm in Seminariis Clericorum tradita est. Itaque quod prioris disciplinæ alteratione de doctrina deperdiderat Ecclesia, frequenti Academiarum institutione cum usura recuperavit.*

II. Nec minoris est momenti, quod summus vir mox advertit: nimirum paulò lentiora fuisse pietatis in Universitatibus, quàm litterarum incrementa: unde & postquam invaluere stationes & gradus studiorum, Ordinum minorum functiones tantum non in desuetudinem abierunt. Ita enim Morinus ibidem pergit: *Utinam in regimine Pastorum, & morum censura tam felix fuisset. Hac ratione Ecclesiastica vitæ candidati, pauciſſimis annis perficiunt, quæ plurimis per gradus Ordinum vix attingere poterant. Facundiſſimo hoc scientiarum rore perfusi Clerici, & allecti, de stadio minorum Ordinum decurrendo parum solliciti fuerunt.* Ut ergo æquis passibus litterarum stadia pietas sequeretur, restituta sunt à Concilio Tridentino Seminaria in singulis Episcopatibus propria, de quibus alibi nos; & exercitia minorum Ordinum, de quibus suprà.

III. Nec tamen dissimulabimus ab Episcopis ipsis prima jacta fundamenta Scholarum publicarum, forsan & Universitatum, hac extrema ætate, quam ab Hugonis Capetii Regno auspicamur. Quod dictum est à nobis, Facultates Universitatum omnes, quosdam esse gradus ad Beneficia: dominari in eis debere Theologiam: Jus civile admitti non debere, nisi ut ex eo Canonicum illustretur: continentiam Clericalem in iis observatam fuisse ad hanc usque propemodum ætatem nostram: Scholares omnes Clericos vocari solitos, omnes immunitatibus Cleri gaudere: Hæc omnia certè documento sunt non fuisse institutas Universitates, nisi ad Ecclesiæ commoda promovenda. Observatum est à Petro Aurelio, cùm Doctores Parisienses sacri Magisterii insignia suscipiunt in Aula Archiepiscopali à Cancellario Ecclesiæ Parisiensis, qui idem Universitatis Cancellarius est: quanquam *authoritate Apostolica* pileo denotentur; hoc ipso tamen testatum fieri, primordia Scholarum Theologicarum Parisiensium originem ducere ab illa ipsa Ecclesia Cathedrali Parisiensi, à qua & politiam suam, merè Ecclesiasticam, mutuatæ sunt. *Hujus Academiæ Pro-*
0.1. p. 166. 0.2. p. 374. *fessores omnes & Magistros primarios Clericalem vitam quammaximè æmulari, & cœlibes esse juberi antiquissimis legibus, & perpetua consuetudine declaratum est, velut alumnos Ecclesiæ, & filios Ecclesiasticæ quodammodo Academiæ, quæ ad perennem beneficii erga se Ecclesiæ Parisiensis, ex quo oriunda est, recordationem, hanc legem filiis suis indixerat, ut primam originem suam hoc symbolo profiterentur, & etiamnunc ad eandem testificationem, Candidatos suos præcipuarum Facultatum ad aulam Archiepiscopalem Parisiensem deducit, ubi à communi Ecclesiæ Parisiensis & Academiæ Cancellario, Magisterii laurea donantur.* Idem alibi advertit Parisienses olim Episcopos in more habuisse, ut consilio Doctorum Parisiensium in confodiendis censorio stylo libris uterentur.

Meminit non semel Abælardus scholarum juxta Claustrum Ecclesiæ Parisiensis, in ea Epistola, qua longam infortunii sui fabulam contexit. Ludovicus Crassus Rex filios suos ambos institui voluit in Claustro ejusdem Ecclesiæ, tanquam in celeberrima schola. Horum minor natu, Archidiaconus postea creatus est Parisiensis: & cùm in Episcopum electus esset, sede ea Petro Lombardo cessit. Major natu fuit Ludovicus Junior Rex, qui tam sancta in schola institutum se fuisse sibi ipse gratulatus est: *In cujus claustro pueritiæ nostræ exegimus tempora.* Ita habet ille in eo privilegio, quo Ecclesiam ornavit Parisiensem, quodque ab Hemeræo representatum est in Tractatu de Universitate Parisiensi. Jam monuit nos Rigordus, etsi in ea magna essent gloria cæteræ Facultates, primas tamen facilè tulisse Theologiam, cui se acriùs passim intendebant. *Ferventiori tamen desiderio sacra pagina, & quæstiones Thologicæ docebantur.* Anno 1256. Pontifex ipse Alexander IV. duos nepotes suos Parisios ablegavit, ut vacarent studiis, litteraque perscripsit ad Capitulum Ecclesiæ Parisiensis, ut in ambitu Claustri ædes illis quas incolerent concederentur, ut commodè interesse possent Scholis Claustri, in quibus etiam tum Canonici Theologiam & jus Canonicum prælegebant. Ea enim ipsa Epistola, quam Parisienses scripsere Doctores adversùs novos Mendicantium Ordines anno 1253. conceptis verbis docet, duodecim tunc Parisiis fuisse Cathedras Theologicas, quarum tres erant penes Canonicos Ecclesiæ B. Mariæ Parisiensis, pluresque penes eos futuræ erant, quando & majori numero forent eis Theologi, docendi provinciæ non impares. *Considerantes autem Canonicos Ecclesiæ Parisiensis, quorum tres apud nos in eisdem litteris sunt Regentes, numerum suum secundùm quod eis personæ suppetunt, juxta morem Ecclesiæ suæ multiplicare consuevisse.* Anno 1285. adhuc Theologicæ prælectiones fiebant in Scholis Episcopalibus Ecclesiæ Parisiensis. Penes Cantorem ejusdem Ecclesiæ providentia adhuc est & cura minorum omnium Scholarum Parisiensium, sicut olim erat majorum Scholarum omnium cura penes Cancellarium ejusdem.

Hist. Univ Paris. To. 3. pag. 307.

Ibid. p. 251.

Ibid. p. 471. Hallier. De Hierarch. pag. 87.

IV. Egimus alibi de Theologis & de Magistris Grammaticæ, qui in Conciliis Lateranensibus constituti sunt sub Alexandro III. & Innocentio III. in omnibus Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis. Ab his Scholis prodiere primi Universitatum Professores, ut colligere est ex Launoi Doctoris Parisini Compilatione Scholarum omnium post tempora Caroli Magni. In Concilio Basileensi, in Pragmatica, in Concordatis, in Concilio Lateranensi sub Leone X. in Tridentino denique unanimi favore conspiratum est ad tuitionem harum Cathedrarum Theologicarum, Scholarumque Episcopalium.

At cùm Schola Theologicæ Facultatis Parisiensis longè omnium spectatissima esset, plures à Domno Pontifice erectæ sunt Universitates, Theologicæ Facultatis expertes, ut ad Parisiensem undique concurreretur, quæ Europæ una videbatur posse sufficere. Hæc sanè Facultas Episcopo semper conjunctissima & devinctissima fuit. Jam dixi errorum damnandorum Censuram olim perdiu factam fuisse ab Episcopo cum consilio Doctorum. Anno 1227. *de consilio Magistrorum Theologiæ* Stephanus I. Parisiensis Episcopus in complures hæreticas propositiones damnationis anathema intorsit. Anno 1240. Uuillelmus Parisiensis Episcopus anathemate eos constrinxit qui propositiones aliquas tuerentur, *convocato consilio omnium Magistrorum, tunc Parisiis regentium.* Stephanus II. Episcopus Parisiensis anno 1270. propositiones alias damnavit, *Tam Doctorum sacræ Theologiæ, quàm aliorum communicato consilio.* Quidam ei tribuunt quod diximus de Stephano I. Docet Bonaventura à Stephano Parisiensi Episcopo *excommunicatam* fuisse eam propositionem, quę tradit Angelos malos primo sui ævi puncto malos fuisse, idque factum fuisse de *communi consilio Magistrorum.* Agit & Braduvardinus de his Propositionibus à Stephano excommunicatis. Testatur Gandavensis nunquam se eis Propositionibus

Bibl. Patr. To. 4. par. 1 pag. 917. 925. 928.

Bonav. in l. 2. Senten. d. 3. art. 1. q. 2. Braduar. pag. 542. 543. Gandav. Quodlib. 2. q. 9. Quodlib. 4. q. 17.

suffra-

Hist. Univ' Paris to. 3. pag. 165. 177. 197. 709. 451. 448.

suffragaturum, quas damnarint Episcopi. *Quanquam non apparet mihi rationis solutio, nunquam tamen coget ad dogmatizandum, quod dogmatizare prohibet Pontificalis interdictio.* Uvillelmus Episcopus Parisiensis convocationem fecit omnium Magistrorum, ut ait Thomas Cantipratensis, ut excuteret doctrinam, tum anxiè vexatam de pluralitate Beneficiorum. Idem ipse Stephanus II. Parisiensis Episcopus molestè ferens dissensionem flagrantissimam in Universitate Parisiensi, aliis Thomæ Aquinatis doctrinam nimio certandi æstu propugnantibus, aliis importunissimè oppugnantibus, duce & auspice Henrico Gandavensi: Doctores omnes congregavit, & de eorum assensu pronunciavit, qui ex B. Thomæ operibus decerpti fuerant articuli, eos impunè & defendi posse, & impugnari citra fidei periculum. Joannes Pescham Francisçanus, Cantuariensis postea creatus Archiepiscopus, vehementissimè tunc exarserat in tuenda Thomæ doctrina, etiam quoad unitatem formæ in composito. Sed ubi postea advertit eam unitatem formæ minùs probari à Parisiensibus Doctoribus, eam sententiam retractavit & ipse B. Thomæ modestiæ & humilitatis tenacior, ut par erat, quàm doctrinæ, ut quem ipse audisset, suæ quidquid esset doctrinæ & Theologiæ, id totum subjicientem judicio Episcopi & Doctorum Parisiensum. *Præsentemque Thomam audisse, Parisiensis Episcopi, & Theologorum judicio & censuræ, se, & totum illud suum dogma subjecisse.* Ubi anno 1283. coiere Archiepiscopi quatuor, Episcopi viginti in Aula Episcopali Parisiensi, adversùs Monachorum privilegia, convocati eodem ab iis sunt Doctores, & Baccalaurei Universitatis, ut se ad eorum causam suffragatores adjungerent. *Rogavit Episcopus Universitatem, ut eis in hoc casu assistere dignaretur.* Anno 1285. Honorius Papa IV. Parisios remisit Ægidium Romanum, ut quarundam palinodiam caneret propositionum, quas inconsideratiùs effuderat ipse, & quas confixerat Episcopus Parisiensis Stephanus, cùm eas & excussisset ipse, & excuti fecisset à Cancellario & Doctoribus. Ita Pontifex ipse de his in Epistola ad Ranulphum Episcopum Parisiensem: *Aliqua dixit quæ bonæ memoriæ Stephanus Parisiensis Episcopus per se ipsum examinans, & per Cancellarium Parisiensem ejus temporis, & per alios Theologicæ Facultatis Magistros examinari faciens, censuit revocanda.*

Ibidem, Pag. 465. 466. 472. 482.

Epist. 260.

V. Cæterarum Universitatum forma, & veluti regula semper fuit Universitas Parisiensis. Confitetur Stephanus Tornacensis doctrina semper cæteras civitates antecelluisse Parisiensem, sicut & Remensem disciplina & regularitate. *Usurpabant sibi hactenus nec immerito Civitas Parisiensis doctrinam, Remensis Ecclesia disciplinam.* In cæteris ergo Christiani Orbis Provinciis ad eundem modum adgregaverunt sibi Episcopi complusculos Doctores, ad inurendos errores: quanquam & ipsi seorsim Universitatum Doctores doctrinales censuras emiserint. Joannes Pescham doctrinam beari Thomæ de unitate formæ confixurus, Parisiensem Episcopum imitari, & Doctorum grege cingi se voluit.

Utque altiùs res, atque ab ipso capite repetatur, cùm Pontifices Romani, qua Petri: & Episcopi, qua Apostolorum successores, sint jure divino Ecclesiæ Doctores, & Theologiæ totius Christianæ Magistri; cùmque Episcopi à Conciliis excitati sint, tum sub Imperio Caroli Magni, tum etiam post tempora Hugonis Capetii, ad erigendas Scholas in Episcopalibus Ædibus, & ad Theologos, Magistrosque Grammaticæ designandos: non potuere, nisi eorum authoritate & auspiciis freti, aut privilegiis Apostolicis, ulli præterea alii Doctores, Magistrive Cathedras sibi excitare, & Ecclesiasticas profiteri publicè Disciplinas. Anno 1290. Archiepiscopus & Capitulum Lugdunensis Ecclesiæ decertarunt de potestate dandæ licentiæ publicè docendi Jus Canonicum & Civile: *Cùm inveniremus discordiam esse inter Archiepiscopum & Capitulum, super danda licentia Doctoribus, legere volentibus in civitate Lugduni, in jure Canonico & Civili, &c.* Verba ea sunt Concordiæ tunc initæ. Cùm enim Cathedras Scholarum Episcopalium plerumque insiderent, regerentque Canonici, ut suprà attigimus; ita & jus forsan sibi vendicabant alios quospiam sibi subrogandi.

Du Chesne Bibl. Clun. Notæ. p. 61.

Cùm anno 1289. Nicolaus IV. Papa Universitatem erigeret Mompessulanam, in eaque institueret Facultates Juris Canonici & Civilis, Medicinæ & Artium: sanxit ut Episcopus pileo Doctores donaret, priùs examinatos, & ex suffragatione cæterorum Doctorum ad hoc congregatorum. Anno 1290. idem Pontifex Universitatem excitavit Ulyssiponensem, cum eisdem Facultatibus, & eadem in ipsam Episcopi authoritate. Universim dici potest eam esse formam excitatarum à Romano Pontifice Universitatum, quibus in omnibus Episcopo permissa est facultas creandi Doctores, præmisso examine, & adhibitis in consilium cæteris Doctoribus. Loca tantùm ad marginem adnotabo, ubi horum Bullæ reperiantur.

Rainald. n. 51. 55.

Bullarium To. 1. p. 157. 172. 214. 224. 404. 534. 580. 582. Tom. 2. p. 25. 74. 294. 365. 379. Italia sacra To. 2. pag. 30.

VI. Nec mirum si Doctores seorsim ab Episcopo doctrinale suum judicium interponerent ad censuram errorum; cùm ad Provincialia etiam Concilia invitarentur, quod suprà allatis exemplis confirmatum est. Gratulatus est Ludovico Regi Galliæ sanctissimo Innocentius IV. quòd Cancellarius & Doctores Parisienses librum Judaicæ superstitionis Thalmudicum igni adjudicassent. Anno 1368. Archiepiscopus Cantuariensis multas propositiones proscripsit *de congregato consilio Doctorum sacræ paginæ.* Uviclefi hæresis proscripta est anno 1382. Londini à decem Episcopis, & à pluribus Doctoribus ac Baccalaureis. *Hæreses damnatæ à decem Episcopis, & septemdecim Doctoribus in Theologia, & sexdecim Doctoribus juris, & pluribus aliis Bacchalaureis, tam Theologiæ, quàm etiam juris.* Ut ab Episcopis ascisçebantur persæpè Doctores ad configendos errores novos, ita & ipsi per sese coibant ad censuras persimiles edendas. Cùm Joannes Montesonius Dominicanus quædam effutiisset de Conceptione beatissimæ Virginis Deiparæ, quæ offendiculo essent, voluit Parisiensis Universitas eum compellere ad palinodiam. Illo detrectante, & Avenionem sese furripiente ad Romanum Pontificem, adiit Universitas Petrum Orgemontium Episcopum Parisiensem, à quo nefarii errores proscripti sunt. Montesonius ipse mox jussus est à Pontifice, ut sui se Episcopi & Universitatis subjiceret judicio.

Innoc. IV. Epist. 15.

Rainald. n. 37.

Jean Juv. des Ursins. Histoire de Charl. VI. pag. 62. Spondan. An. 1387. n. 7. 1388.

Tergiversatus fuerat Joannes hic Montesonius, negaveratque posse à Facultate Theologiæ doctrinale Judicium pronuntiari. Facultas Tractatum publicavit, quo evincebat, posse à se, vel conjunctim cum Episcopo, vel sejunctim hæreses proscribi. Cùm enim ex officio teneantur Doctores Fidei dogmata & Scripturas elucidare, eo munere fungi non possunt, nisi hæreses incurrentes confodiant. Ideo & Paulus Doctores sejungit ab Apostolis, id est, ab Episcopis in Corpore Ecclesiæ: & Gregorius IX. docet secundùm Episcopos proximum esse Ordinem Doctorum. *Doctorum Ordo est in Ecclesia quasi præcipuus.* Sed hujus tamen Tractatus author ipse non dissimulabat, quin plerumque adhuc Doctores conjunctim cum Episcopo erroneas propositiones censorio cauterio inurerent. *Episcopi Parisienses & Theologiæ Doctores conjunctim & communicato invicem consilio, pro majori veritatis confirmatione, & roboris firmitate solent errores condemnare.* Bonifacius certè VIII. copiam faciebat Inquisitoribus, ut vel conjunctim cum Episcopo, vel sejunctim hæreses damnarent. Sed Inquisitores speciali Papæ delegatione muniebantur.

Launoy. De Scholis. pag. 492.

Extra. C. Sicut. De hæreticis.

C. Perlhec in sexto. De hæreticis.

Agens

Agens alicubi Cæsarius de Albigensibus quibusdam hæreticis, qui Parisiis igni absumpti fuerant, ait eos antè ab Episcopis & à Doctoribus Theologis examinatos fuisse. *Congregati sunt ad eorum examinationem vicini Episcopi, & Magistri Theologiæ.* Et mox rursum: *Consilio Episcoporum & Theologorum degradati sunt.* At ubi damnatæ fuere ab Episcopo Parisiensi propositiones Joannis Petiti, de infanda cæde Ducis Aureliæ à Duce Burgundiæ perpetrata, & de potestate cuique libera occidendi tyrannum: postquam Episcopalis ea Censura subreptione nescio qua à tribus Cardinalibus proscripta fuit: tum verò Universitate tuitionem Episcopi in se suscipiente, tradit Gersonius Doctores Theologos centum quadraginta & unum subscripsisse censuræ Episcopi, præter Doctores Decreti, aliosque aliarum Universitatum Doctores innumeros. Edidit & Tractatum Gersonius, quo revinceret jure divino id potestatis penes Episcopos esse. Quanquam Censura errorum Joannis Petiti, seu pravi, pronuntiata fuisset ab Episcopo & ab Inquisitore, præsentibus Prælatis & Doctoribus compluribus: ut tradit Monachus San Dionysianus in vita Caroli VI. ingens inde sanè decus in Doctores redundavit, qui ejus patrocinium susceperunt adversùs tela superioris Censuræ, quam quidam falsò venditabant ab Concilio Constantiensi approbatam. Finitimum veri est exinde Censuras Facultatis Theologicę, merè doctrinales, & sejunctim ab Episcopo frequentiores fuisse: eo maximè tempore, quo ex occasione schismatis Avenionensis, Universitas frequentissimè ipsa persese congregari cœpit, eo authoritatis culmine tunc provecta, ut omnium in se oculos converteret, non precario jam, non alieno, sed suo ipsa splendore spectatissima.

bl. Cister. o. 2. pag. 2.

istoire de harl. VI. ano 1413.

rson. leo. p. 71. To. pag. 224.

3. c. ult. istoire de harl. VI. r le Fe- e Seigne- de S. Re- y. c. 68. 88.

VII. Nec plura accumulari necesse jam est, ut constet Universitates ab iis manasse Scholis, quæ in Ecclesis antè Cathedralibus effulserant. Perstitit semper penes Episcopos prisca honoris & potestatis prærogativa in iis, quæ ad Doctrinam pertinent, convenienter Epistolæ Alexandri III. ad Archiepiscopum Senonensem, à quo jubebat Suffraganeos Episcopos Lutetiæ congregari, & damnari propositionem Petri Lombardi, Magistri Sententiarum, de Persona Christi. Gregorius VII. anno 1078. in Concilio Romano edixerat, ut omnes Episcopi Scholas haberent: *Ut omnes Episcopi artes litterarum in suis Ecclesiis doceri faciant.* Nihil ejusmodi mandatum est Episcopis, postquam institutæ fuere Universitates. Fuerat Schola Episcopalis Lutetiæ jam ab ortu suo splendidissima, ut minùs mirùm sit, si ex ea prodierit longè splendidissima Universitas.

Illud quoque non perfunctoriè observandum, quòd cùm persepè Lutetiæ coirent Concilia ad res Ecclesiæ Gallicanæ pertractandas, vel Provinciæ: cùmque plures ibi semper diversarentur Episcopi, ut in Regia urbe, ubi potissimæ quæque ventilantur & dirimuntur causæ; his tum Conventibus non Parisiensis Episcopus, sed Archiepiscopus præerat Senonensis, Doctoresque accersebat. Id liquet ex Epistola Alexandri III. paulò antè laudata, & ex Concilio Parisiensi anno 1201. ubi Legatus Pontificius conspirantibus Archiepiscopis, Episcopis & Doctoribus, hæreticum nescio quem damnavit. Gregorius IX. in Bulla anni 1231. ad Doctores Parisienses data, docet nos Physicam Aristotelis in Concilio ibi Provinciali damnatam & prohibitam fuisse, donec diligentiùs examinata & purgata fuisset. Cæsarius & Robertus Altisiodorensis triennio tantùm suspensum fuisse aiunt ejus usum. Venio ab hoc diverticulo ad Scholas Monasteriorum.

m. Gen.] . II. p. 55.

VIII. Quæ enim Concilia Episcopis præcepere suis ut in ædibus scholas haberent: eadem ipsa jussere, ut & in opulentioribus Monasteriis scholæ essent & Magistri. Scholæ exinde celeberrimę fundamenta posuit Lanfrancus in Abbatia Beccensi. *Publicas Scholas de Dialectica professus est, ut egestatem Monasterii scholarum liberalitate temperaret &c. Eratque Beccum magnum & famosum litteraturæ Gymnasium.* Malmesb. pag. 205.

Non ergo jam publicę hæ erant in Monasteriis Scholæ, nisi ad eas disciplinas, quæ ætatis quandam & judicii maturitatem desiderant. Non ergo pueriles eæ erant scholæ, instituendis puerulis addictæ: quippe ab his jam abhorrere cœperant Monasteria, tamquam inimicis ejus silentii, quietis & secessus, in quo Religiosarum Congregationum sitæ sunt delicię. Id enimverò se testatur Petrus Damiani admiratum esse in Monasterio Cassinensi, postquam illuc profectus est. *Inter cæteros virtutum flores, hoc mihi non mediocriter placuit, quòd ibi scholas puerorum, qui sæpè rigorem sanctitatis enervant, non inveni; sed omnes aut senes, aut juvenili decore latantes, qui ut filii Prophetarum, idonei sint ad Eliam per deserta quærendum.* Erat adhuc in Floriacensi Abbatia infantium schola, in qua Abbo puerulus rudimenta prima posuit, *Scholæ Clericorum in Floriacensi Monasterio traditur litteris imbuendus.* Opusc. l. 6. c. 16. Aimoin. Flor. in Abbonis vita. c. 1.

Anno 1179. sancitum est in Concilio Lateranensi III. ut scholę restituerentur in Ecclesiis illis Collegialibus & Abbatialibus, ubi pridem fuerant. *In aliis quoque restituantur Ecclesiis, sive Monasteriis* Vetustior erat schola sancti Victoris apud Parisios. Ejus initia referuntur in annum 1109. quo Vuillelmus de Campellis Archidiaconus Parisiensis Canonicorum Regularium ibi donatus est veste, quos ibi paulò antè instituerat Hugo Victorinus, ex mandato Regis. Accersiti illi fuerant ex Abbatia sancti Ruffi juxta Valentiam, substitutique in locum Benedictinorum, qui ibi antè sedem habebant, ut in Prioratu obnoxio Abbatiæ sancti Victoris apud Massiliam. Erat & schola percelebris in Abbatia San-Dionysiana juxta Parisios, ubi & Petrus Abaelardus aliquando docuit, confluentibus undique ad ejus famam auditoribus. Can. 18. Hist. Univ. Paris. To. 2. pag. 24.

In Concilio Remensi anno 1131. prohibiti primùm sunt Monachi sancti Benedicti & Canonici Regulares sancti Augustini, ne posthac ad scholas publicas proficiscerentur, Legibus & Medicinæ operam daturi, ut eas inde Causidicorum, vel Medicorum artes profiterentur, à propositi sui sanctimonia alienas. Id rursus ipsum prohibitum est in Concilio II. Lateranensi anno 1139. & in Turonensi anno 1163. & in Parisiensi anno 1212. Sed hoc in Parisiensi Concilio disertis verbis expressum est, quod in aliis intelligendum veniebat, ut suis in Claustris Regulares addiscerent eas, quę professioni suæ consentirent, disciplinas. *Ne quis exeat causa eundi ad Scholas, sed in Claustro si voluerit, addiscat.* Can. 6. Can. 9. Can. 8. Part. 2. Gan. 20.

Dictum est suprà, constitutis semel Universitatibus, permissos fuisse Regulares eò commeare, ut pura putaque à scaturigine summas quasque disciplinas haurirent. Concilium Colonienſe anni 1549. voluit, ut Philosophia, Medicina, Jurisprudentia, Theologia, seu Scriptura, *Theologia, aut Scriptura sacra*, in Universitatibus tantùm addiscerentur; nisi si Theologicæ prælectiones fierent in ditioribus Cœnobiis Monachorum, aut Canonicorum Regularium. Conc. Gen. To. 14. pag. 634.

Ne muti prorsus simus in Græcis, dicam anno 1118. in Palatio Constantinopolitano celeberrimam viguisse adhuc scholam temporibus Alexis Comneni. Cum illis Doctoribus Imperator ipse de Scripturis conferebat, quibus plurimùm oblectabatur. *De iis cum viris eximiis, quorum egregia multitudine, Regia semper referta esse solebat, colloquebatur.* Anno 1145. Anselmus Episcopus Havelbergensis, quem Legatum Lotharius Imperator Constantinopolin misit, & qui ibidem cum Græcis frequentes collationes habuit, non tacuit Collegium illud Imperatorium duodecim Doctorum, Euthymius Appd Baro. anno. 1118. n. 26.

quorum Mechites Archiepiscopus dux erat & caput. *Præcipuus inter duodecim didascalos, qui juxta morem sapientum Græcorum, & liberalium Artium, & divinarum Scripturarum studia regunt, ad quos omnes quæstiones difficillimæ referuntur, & ab eis solutæ, sine retractatione tenentur.*

Spinil. to. 3. p. 89. 90.

CAPUT CIII. *P. 4. l. 2. c. 35.*

De Seminariis post annum Christi millesimum.

I. Universitates & Collegia ab origine Seminaria fuerant.

II. Congregationes Canonicorum & Monachorum instar habebant & ipsa Seminariorum.

III. Congregationes Canonicorum Regularium expressiorem Seminarii speciem præ se ferunt.

IV. Degeneraverant hæc omnia Seminaria temporibus Concilii Tridentini.

V. Clero Gallicano optatissimum fuit, ut Seminaria eis crederentur regenda, qui jurisdictioni Episcoporum lubentes subessent.

VI. Eadem in sententia versabatur sanctus Carolus.

VII. De tribus sancti Caroli Seminariis, & de eorum concentu cum Decretis Concilii Tridentini.

VIII. Eos pileo Doctorum donabat Carolus, qui in Seminario stadium omne studiorum strenuè implerant. Quanti ea res esset momenti.

IX. In majori Seminario suo prælegi volebat Historiam Ecclesiasticam, Concilia, Canones, & priscam Ecclesiæ Disciplinam.

X. Consensus decretorum Cardinalis Poli in Anglia, cum decretis Tridentinis.

XI. Provincialia Galliæ Concilia post Tridentinum Mediolanensibus Caroli Conciliis adprimè consentanea.

XII. Urgent etiam atque etiam Concilia, Regumque Edicta, ut Seminaria ubique excitentur.

I. DIximus suprà Parte I. Libro III. Capitibus IV. V. VI. de Seminariis priorum Ecclesiæ temporum. In postrema verò ejus hac ætate post annum Christi millesimum, non alia usquam Seminaria facilè invenias, nisi quæ Capite superiori oculis subjecimus, Cœnobia nimirum Monachorum vel Canonicorum Regularium, aut Universitates. Diximus suprà Galliæ Episcopos, quò suæ causæ adversùs Mendicantium Privilegia adgregarent Doctores Universitatis Parisiensis, ita compellasse eos, Se non ex alio quàm ex eorum cœtu adscitos ad Episcopatum fuisse, nec vel optare sibi alios, vel sperare successores, quàm ex eorum pio eruditissimoque Collegio. Ubi de Gradibus Universitatum disputatum est à nobis, ostensum est illud quoque, ab ipsis earum exordiis maximam partem Beneficiorum illis à Pontificibus, à Conciliis, & Regibus desponsam fuisse. Nemo nescit Collegia & Scholas Universitatis ea plerumque lege constringi ab ipsa fundatione sua, ut Officia ibi divina decantentur, assignata ea proventuum mediocritate, quæ satis sit sustentandis pauperibus Clericis, quorum alternæ sint orandi & studendi horæ, deliciæque. Hinc facilè intelligis verè fuisse Universitates quædam veluti Seminaria, ex quibus deligerentur Episcopi, ex quibus innumerabiles Clerici ad quævis Beneficia piè & religiosè administranda.

II. Nec minùs id manifestum in Congregationibus, seu Monachorum, seu Canonicorum Regularium. Nam præterquam quòd hi ipsi Regulares poterant clarissimas quasque Ecclesiæ obire dignitates: in eorum Cœnobiis numerosa & eximiæ spei instituebatur juventus, unde postea & ad Religionem & ad Clericatum complurimi litterarum & pietatis amantissimi vocarentur. Cùm primùm Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus suffragante & auspice Vuillelmo Rege Ecclesiam Anglicam refingere ac reformare adgressus est, curam illico industriamque suam omnem contulit innovandis scholis, seu juvenum Seminariis, in Cœnobiis sancti Benedicti. En verba ipsa Canonis ab eo editi in Concilio Londinensi anno 1075. *Infantes præcipuè & juvenes in omnibus locis, deputatis sibi idoneis Magistris, custodiam habeant.*

Docuit nos Aimoinus Floriacensis capite superiori, Abbonem elementa prima hausisse litterarum & religionis inter Clericos Monasterii & Scholæ Floriacensis: *Scholæ Clericorum in Floriacensi Monasterio traditur.* Erat & in Beccensi Monasterio schola percelebris, in qua humanioribus litteris præfuerat Anselmus ipse. In Oriente Seminaria esse non possent nisi Episcoporum, cùm cæteri Clerici conjugio sint illaqueati. At in confesso est Episcopos ibi omnes è Monasteriis acciri.

Anselm. 1. Epist. 55.

III. Canonicorum Regularium ædes scholeque potiori profectò jure Seminaria videri poterant Clericorum. Certum enim denique illud est, non aliam ibi quàm Clericalis vitæ, sed perfectissimæ professionem viguisse. Eadem nuncupabantur vota, quæ Augustinus à Seminarii sui Clericis omnibus exigebat. Canonicorum nomen ipsum non aliud sonat, quàm Clericos strictæ Canonum observantiæ deditos. Regularium vox à Regula illa manavit, quę Clericorum propria erat, & à Regula Monachorum distabat plurimùm. Hactenus eo fruuntur jure Canonici Regulares, ut & Parochias regant, & Capitula Ecclesiarum etiam Cathedralium impleant. Denique cùm altero ab hinc sæculo Caraffa Cardinalis, qui summo pòst sublimatus Pontificatu Paulus IV. dictus est, & inclytæ sanctimoniæ vir Caetanus jussi sunt à Clemente VII. naviter incumbere in Cleri reformationem: non aliud tum eis auspicatius, aut consultius visum est, quàm ut Congregationem Clericorum Regularium instituerent, qui cùm meri sint Clerici, tribus se tamen Religionis votis astringunt, quibus & quartum addunt, paupertatis multò austerioris, quàm quæ à Monachis colitur. Usque adeò hac etiam extrema ætate persuasum fuit, nihil habere Clericatum, quod non posset facillimè sociari cum consiliis Evangelicis, immo & cum votis, seu particularibus, seu solemnibus, quibus se viri religiosi ad Consiliorum Evangelicorum observantiam obligant.

IV. Et tamen ante Tridentinam Synodum, vix nomen, vix memoria supererat aliqua Seminariorum; quòd nimirum in Universitatibus litterarum fervore & scholarum pompa penè oppressa langueseeret pietas: Regulares verò Congregationes subalienatæ essent ab illa strictissima cum Episcopis conjunctione, qua olim ab ipsis totæ pendebant, & quam Clericis omnibus inspirari avebant Episcopi, tamquam Ecclesiasticæ unitatis vinculum. Gradus Universitatum, glisceute corruptela, non jam primævæ institutionis suæ sanctimoniæ respondebant: quin & plerumque ad avaritiam & ambitionem detorquebantur hominum Beneficiis inhiantium, & ad ea per inexplicabiles etiam lites contendentium. Parco ne ea hìc referam, quę habet Jacobus de Vitriaco, Historiæ Occidentalis capite septimo. Si quæ in Monasteriis superessent scholæ, earum non alius uberior fructus, quàm ut Ordini Monastico juvenes se adglutinare insuescerent, non etiam ut Clerus ipse nova sanctaque in dies prole accedente augeseceret.

Concilii Moguntini Patres anno 1549. conquerebantur, quòd juniores Canonici, quos *Domicellares* vocabant, jam non sub unius Prælati disciplina continerentur, ut olim moris erat, antequam

pa-

pateret illis aditus in Capitulum : *Juniores canonicos, quos Domicellares vocant, ad tempus sub jugo Prælatorum detineri, &c.* Videri hoc potuisset, Seminarium juniorum Clericorum, si certò constaret eos communem egisse vitam, & aliquanto numero fuisse. Non attingo hìc eas Congregationes Ecclesiasticas, de quibus suprà egi prolixiùs, in quas Pontifices & Concilia sæculi XI. & XII. compellere tentarunt Clericos omnes majores, ut tutiùs faciliùsque cœlibatum colerent. Sodalitia ea potiùs erant, in quibus totius vitæ tempus transigeretur, quàm Seminaria fingendis formandisque ad Clericalem perfectionem juvenibus consecrata. Denique non aliò id spectabat, quàm ut Canonici Regulares propagarentur.

V. At verò apertissimè significavit Clerus Gallicanus, quàm sibi cordi esset, ut Seminaria Clericorum regerentur potiùs ab iis, qui in Episcoporum potestate prorsus essent, quàm à Regularibus : quando per Oratores suos Ludovicum XIII. Regem his vocibus compellavit : *Quoniam verò expostularunt complurimi, quod cùm fundamenta Seminariorum jecissent Archiepiscopi & Episcopi Diœcesani, & per suos Officiales administrassent, nunc tamen pleraque eorum subducta fuerint jurisdictioni Episcopali, & in potestatem venerint Regularium diversorum Ordinum. Interpellabitur Majestas Regia, ut Episcoporum jurisdictioni restituantur Seminaria, qui Rectores eis præficient ad nutum revocabiles, ut ne posthac possint subduci Episcopali authoritati.* Quibus Cleri precibus ex animo assensus est Rex.

VI. Is videtur tum scopus fuisse Cleri, ne Seminariorum administratio & regimen mandari posset Regularibus; quos cùm sua privilegia immunes plerumque faciant Episcopalis jurisdictionis, hinc minùs idonei videri possunt ad Clericos Episcopali imperio arctissimè & religiosissimè devinciendos. Exemplo ille suo præierat sanctus Carolus, Oblatorum constituta Congregatione, quibus & Seminaria sua contradidit omnia, quæ priùs crediderat Patribus Societatis Jesu : quippe hos demum expertus fuerat aliis longè plurimis gravissimisque Ordinis sui functionibus distendi. Ea autem potissima ratione adductus est Carolus ad instituendum illud Oblatorum Sodalitium, cujus Caput & summus administer semper erat Episcopus, ut posset illis sua Seminaria & Collegia regenda commendare, atque ita illa semper habere Episcopali imperio devinctissima. Commemorat autem idem Giossanus, ex quo hæc deprompsimus, molestè tulisse Carolum, quòd Clerici, quos & sumptu & labore plurimo excoluerat, complures exinde in Monasterium unum aliquod ad professionem Monasticam se conjecissent : Breve Apostolicum impetravit à Gregorio XIII. quo huic sive Monasterio sive Ordini prohibebatur, ne quem horum exciperet Clericorum, nisi tribus saltem post annis, quàm è Seminario digressi essent.

VII. Si conferas autem, quæ hìc Scriptor perhibet de tribus beati Caroli Seminariis Mediolani ab eo extructis, cum Decretis Concilii Tridentini de Seminariorum institutione, perspicuè intelliges Concilii votis Carolum cumulatè satisfeciisse, vel spem potiùs & vota Concilii prorsus superasse. Mediolanensis & Episcopatus & Metropoleos amplitudo, sed immensa potissimùm quædam sollicitudo Caroli & charitas Pastoralis effusissima, tria hæc utique Seminaria deposcebat. Unum ad informandos ejusmodi viros & pietatis & doctrinæ præsidiis omnibus, studiis autem maximè Philosophiæ & Theologiæ, quibus tutò committi possent maxima quæque in Diœceseos administratione Officia. Alterum ad instituendum Parochos, lectione Scripturæ, Catechismi Concilii Tridentini, & Casuistarum. Tertium denique ad eos pleniùs instruendos roborandosque, qui jam pridem Parochialibus Ecclesiis onerati, & ad id munus minus pares, Catechismi Concilii & Casuistarum lectione muniri egerent.

VIII. Obvias se dabunt in vita & gestis Caroli, & in Actis Ecclesiæ Mediolanensis, Constitutiones sanctissimi Archiepiscopi, ad Seminariorum administrationem; prodet se ibidem infatigata & pervigil ejus sollicitudo ad eorum observationem. Duo hìc tantùm adnotabo, quæ omninò necesse sit altiùs infigere animo. Primum est quod jam attigimus strictim : Brevi Pontificio instructum fuisse Carolum, ut Doctorum pileo & insignibus eos investiret, qui sacrarum litterarum curriculum in Seminario peregissent. Quippe ut vetustissima Seminaria defecerant tandem in studia mera & Universitates, ubi non in aliud quidquam magis, quam in studia incumbebant; ita Sanctus Carolus Seminario suo ubi pietati multò etiam plus operæ dabatur, quàm litteris, studebat conciliare aliquam partem privilegiorum Universitatum. Enim verò gradus hac ratione qui consequerentur, castiùs ii sanè & religiosiùs ad Beneficia pertingerent. Monuimus jam Clericorum, qui Caroli institutis imbuebantur, neminem prorsus fuisse, qui ad Beneficia, vel precibus, vel litibus contenderet, immò nec qui Concursui ad Parochias impetrandas se sisteret, nisi Caroli ipsius jussu. Ita una Dei voce vocabantur, & ad hos gradus, Caroli manu collatos, & ad hæc Beneficia, Caroli jussu impetrata.

IX. Alterum verò illud est, quod adnotari velim, voluisse beatum Carolum, ut in majori Seminario suo opera daretur Ecclesiasticæ Historiæ, & perdiscendæ antiquiori Ecclesiasticæ Disciplinæ, ut quæ adhuc ob oculos constituenda nobis esset in refingendis Cleri moribus, & æmulanda, pro hominum patientia temporumque. De his ita habet Concilium V. Mediolanense : *Studia etiam sacrorum rituum, historiæque omnis Ecclesiasticæ certis statis diebus instituantur, quæ Clericalis ordinis hominibus maximè accommodatæ sunt, ad optimam religiosæ disciplinæ rationem.* Est autem simillimum veri, illius majoris Seminarii contemplatione, in quo centum quinquaginta alebat Clericos, perpoliebatque ad difficillima quæque Diœceseos & Provinciæ suæ ministeria; hujus, inquam, maximè Seminarii contemplatione institutam ab eo fuisse Prębendam Doctoralem, ut Canones Conciliorum Clero prælegerentur bis saltem unaquaque hebdomada in Capella Archiepiscopali.

X. Cùm anno 1556. Cardinalis Polus articulos quosdam commentaretur Reformationis Cleri Anglicani, primam ibi Seminariorum formam delineavit. Ea verò effigies ita consentit cum ea, quam Concilii postea Tridentini Patres exhibuerunt anno 1563. hoc est Sessione XXIII. ut fateri cogamur cognatissimas & simillimas eas esse, & vel Cardinalem Polum ea præsumpsisse, quæ Tridentini Episcopi meditabantur; vel Tridentinos postea Patres summam manum iis adjecisse, quæ Polus inchoaverat. Et nihilo tamen minùs uni potissimùm Carolo Archiepiscopo Mediolanensi illud decus insigne vindicandum est, ut Pater sit & Patronus omnium Seminariorum, quòd eam illis elimatissimam contulerit perfectionem, qua majorem, nec nos fingere, nec illa optare possint.

XI. Sancti Caroli vestigiis hìc inhæserunt suo more Concilia nostra Provincialia Galliæ. Maximè verò Rotomagense anni 1581. Item Remense anni 1583. ubi exoptatum est, ut qui gradus ambirent, eos assequerentur, sin minus in civitate Episcopali,

Acta Eccl. Mediol. pag. 258.

Gipssan. L. 2. c. 9.

Conc. Gen. To. 14. pag. 1733.

Acta Eccl. Med. p. 947.

Conc. Gen. To. 15. pag. 894. 901. 1048. 1794. 1405. 1465.

saltem in Seminario, vel in Universitate Metropolitanæ urbis. Item Burdigalense anni 1583. & Turonense eodem habitum, ubi destomachati sunt Patres in eos gradus, quos clanculùm quidam suffurantur, in quibusdam remissioris Disciplinæ Universitatibus. Aquense anni 1585. Tholosanum anni 1590. ubi inculcatum illud quoque est ut Historiæ Ecclesiasticæ saltem compendio legerentur Commentarii. *Ecclesiasticæ Historiæ explicationes compendiariæ certis statisque diebus Seminariorum alumnis perlegentur*. Denique Avenionense anni 1594.

Vrt.24 Art. 1. Art.6.

XII. Conspirarunt hæc Concilia, ut urgeantur Episcopi ad excitanda quamprope rè Seminaria, quod & urgent statuta Concilii Tridentini, Edicti Blesensis, Melodunensis, & ejus quod promulgatum est anno 1629. Quæ insomnis pro Ecclesia excubat Numinis providentia, cùm postrema hac ætate complures excitarit Congregationes & Societates merè Clericales: his Episcopi incunctanter & Jubentissimi sua credunt Seminaria: vel in hoc ipso in sancti Caroli ingredientes vestigia, & cum ipso experti, vix, aut nec vix posse perpetuari Seminaria, nisi Congregationum subsidio, quarum propria dos, ea videtur esse perpetuitas. Non omnium in potestate est Episcoporum, ut instar Caroli Sodalitium ipsi erigant, cujus ipsi, ut ille Oblatorum, Præfecti generales & Capita sint. Sed cùm ad manum habeant ejusmodi Cœtus Clericales jam institutos, utuntur dono & subsidio, quo occupavit Deus illos munire; gnari ne Carolum quidem ipsum de novo Cœtu instituendo consilia initurum fuisse, si jam institutos reperisset; nec hos denique merè Clericales Cœtus, aliquid quidquam esse, quàm Seminaria, quibus fingantur & præformentur ii, qui Seminaria alia moderaturi sint.

CAPUT CIII. *P.4.l.2.c.36.*

Extraneis septus ad Beneficia aditus. Necessitas, ut Gregis sui linguam calleat Pastor.

I. Connexio quæstionis hujus cum antecedentibus.

II. Juxta leges Ecclesiæ Beneficiarii eligi debent ex ipsius loci incolis, ex ipsius Ecclesiæ gremio.

III. Ubi indigenæ digni, aut satis periti nulli sunt, extranei accersendi.

IV. Ecclesia Romana accuratiùs alii omnibus hanc regulam observabat, ne quem suorum aliis Ecclesiis daret.

V. Sed id laudi sibi vertebat, extraneos quoscumque, modo meritis inclytos, si posset allicere. Nemo peregrinus in Ecclesia Romana. Proximiora capiti membra, nec ipsa usquam extranei sunt.

VI. Quàm circumspectè caverent Pontifices, ne usquam Ecclesiis extraneos præficerent Pastores. Quo zelo æstuarint Ecclesiæ & Regna ad sui quæque juris tuitionem.

VII. Quibus rationibus Pragmatica extraneos Beneficiis excludat.

VIII. Rebuffi observatio in Linguas vernaculas duas, quæ universam nunc Galliam bipartiuntur.

IX. Cur olim extranei essent, qui non ejusdem essent ex Ecclesiæ gremio; nunc qui non ex eodem sunt Regno oriundi.

X. Beneficiis arcentur extranei in Hispania, sic ut in Gallia.

XI. Quàm necessaria linguæ patriæ peritia.

XII. Singularis usus Ecclesiæ Valentinæ in Hispania.

XIII. De primordiis Regni Poloniæ.

I. NEc Episcopo certè, nec Parocho ignorare fas est linguam vel Civitatis suæ, vel Parochiæ, ut & Pastor gregis & grex Pastoris vicissim vocem audire & votis obsequi possit. A quo non abludit illa pervetusta lex Cleri, ut ex ejusdem Ecclesiæ sinu deligantur Beneficiarii, quam administraturi sunt. Si enim indigenæ sint, erunt & vernaculæ linguæ callentes. Etsi autem promiscuè Beneficia cujuscumque regionis iis addicantur, qui indidem oriundi sunt: nonnulla sunt tamen quæ ejus loci Nobilibus specialiter destinata dicantur, vel Cantoribus Capellæ cujusdam Regiæ. Hæc ergo supersunt hìc nobis enucleanda, tanquam superioribus connexa, & ad ignorantiæ etiam perinentia quodammodo irregularitatem.

II. Ratum ergo illud certumque est, optatissimùm semper Ecclesiæ fuisse, ut regionis cujuscumque Beneficia ejusdem incolis & inde prognatis conferrentur. In Concilio Remensi anni 989. ubi Arnulphus electus est ejus urbis Episcopus, prætermissa non est illa ratio, quòd Lauduni in lucem ortus cùm esset, Remensis Ecclesiæ filius haberetur, cùm Remensis & Laudunensis Ecclesiæ in unam quodammodo coaluerint jam olim à temporibus beati Remigii. *Hunc dicimus Laudunensis Ecclesiæ filium, & ut verius fateamur, Remensis. Ea quippe civitas Remense territorium, Remensis Parochia est, nec sic à B. Remigio divisa, ut fieret aliena.* Itaque cùm à Remensi Ecclesia decerpta esset Laudunensis, sperabant hujus Concilii Patres, Laudunensis Ecclesiæ filios à Remensi veluti matre cooptari posse.

Petrus Damiani ex adverso contestabatur Ecclesiam Romanam Imperatori gratificatam esse in ejusmodi re, in qua momenti esset omnino plurimum, ubi suo juri & pristino derogaverat mori, eligendi suo tantùm ex gremio Pontificis, quem nunc tamen delegisset ex media Imperatoris Aula, *In constituendo Pontifice Romano Ecclesia à charitate regia non recessit, quia cùm in Clero suo religiosis viris & sapientibus abundaret, non de propriis, sed eum qui Regi tamquam domesticus & familiaris erat, elegit, &c. Ei privilegium non tulit, sed roboravit, dum non de Romana Ecclesia, sed ex Aula Regia Sacerdotem ad Apostolicæ sedis culmen evexit.* Disceptat in er Reg. Deen. Ec

III. Citra controversiam tamen, ubi nemo est in Ecclesia quapiam, qui par sit ejus gerendæ administrationi, tunc extranei accersendi sunt. Indigenæ enim non anteponuntur universim extraneis, nisi ut magis idonei, propter linguæ morumque peritiam. Sicubi ergo nemo prorsus ex indigenis idoneus sit, tunc præponentur jure merito extranei. Gregorius VII. recusato Archiepiscopo, quem promovere gestiebat Alfonsus Castellæ Rex, illum hortatus est, alium ut quempiam suggeretet ex subditis suis: aut si non haberet nisi tanto impares fastigio, extraneos accerseret. *Eligatur inde, si inveniri potest; sin autem, aliunde expetatur.* Ratio prompta est: *Ecclesiæ regimen propriæ bonos exoptat.* Boni ergo dignique si adsint, non longè quærendi sunt: si desint, unde unde accersendi. L.9 Ep.3.

IV. Singularem hanc Ecclesiæ Romanæ laudem dabat Adrianus IV. quòd numquam pateretur, qui sibi semel incerti fuissent, ad alias transferri Ecclesias. Sed ea non erat Romanæ Ecclesiæ propria, nisi diligentia quædam potissima legis observandæ, quæ Ecclesias omnes alias complectebatur, ut ne extraneos admitterent, ut ne suos à se divelli, & aliò migrare facilè finerent. Vide quid ad Federicum I. Imperatorem suum non rescripserit Adrianus, ut illi approbaret consilium relaxandi Ecclesiæ Romanæ Subdiaconi, etsi ad Ecclesiæ Ravennatis Archiepiscopatum postularetur. *Convenientius siquidem est, ut qui filius & Clericus est Romanæ Ecclesiæ, ab ejus gremio non recedat; & ipsa ei circa se locum di-* Baro an. 1159. n.3.

dignitatis conferens, eidem inde provideat altiora.

V. Sed quod mox subjicit idem Pontifex, Amplitudini Romanæ omnino consentaneum est, ut à Gregorio VII. observatum jam fuerat in ea, quam modò laudavimus Epistola. Nec enim vel Romana antè Respublica, vel Christiana & Romana pòst Ecclesia magnitudinis suæ pondus ferre potuerunt, nisi accito absorptoque in sinum quidquid usquam erat clarorum & spectabilium toto orbe virorum. *Ipsa enim Ecclesia Romana, viros scientia adornatos, præditos honestate, & sanguinis nobilitate praclaros, ad se libenter evocat, & eos aliunde consuevit admittere, non se talibus, cùm in ipsos in gremio suo habeat, facilè spoliare.*

In Epistola quadam sua Decretali Innocentius III. narrat, Archiepiscopo Ravennate mortuo, ab aliis electum fuisse Presbyterum Cardinalem Ecclesiæ Romanæ, ab aliis Episcopum Imolæ; contendentibus utrisque satisfactum à se esse sponsioni præstitæ eligendi Episcopi ex propria Ecclesia: quòd Episcopus Imolensis suffraganeus esset Ravennatis Ecclesiæ, adeoque illi conjunctissimus: *Cùm tamquam suffraganeus Ravennatis Ecclesiæ, ex ipsius gremio extitisset*: quòdque Cardinalis ille Presbyter, cùm membrum esset Romanæ Ecclesiæ, quæ Caput est omnium Ecclesiarum, non posset extraneus & ab eis sejunctus haberi. *Cùm membra Capitis à membris Corporis censeri non debeant aliena.*

Idem ipse Pontifex ratam habuit electionem Archiepiscopi Capuani, quanquam electus esset extraneus. 1. Quòd potuisset Capuanum Capitulum non uti privilegio & Canone in sui gratiam & compendium condito; cujusmodi est, ut ne Episcopus assumatur nisi ex Ecclesiæ ipsius Collegio. *Licèt cautum reperiatur in Canone, ut tunc alter de altera Ecclesia eligatur, cùm nullus in propria fuerit repertus idoneus: quia tamen hoc in favorem introductum est Clericorum, & cuique licet renunciare juri, quod pro se noscitur introductum, &c.* 2. Canoni ei tunc locus est, cùm vi intruditur extraneus. *Præsertim cùm illud Decretum locum habere videatur, quando Clericis renitentibus & invitis, per alicujus violentiam potestatis, extraneus ingeritur ex adverso. Propter quod sequitur in Decreto, ut Clericis sit facultas renitendi, si se viderent prægravari.* 3. Nullibi hospites aut peregrini sunt Ecclesiæ Romanæ matris omnium filii: *Cùm à capite non debeant membra aliena reputari.*

VI. Strigoniensi in Hungaria Metropoli Archiepiscopatum daturus idem Innocentius, tanti momenti esse duxit, ut ne extraneo cuiquam Ecclesia illa crederetur, ut eò transferre maluerit Metropolitanum Colocensem, quem probè noverat Capitulo Strigoniensi gratissimum fore. *Quia non plenam de personis illius Regni notitiam habebamus, ideoque non poteramus salva conscientia eidem Ecclesiæ in alia persona, quæ de Regno Hungariæ originem duceret, congruè providere, nec vellemus ei præficere alienum, &c.*

Fuit & cùm alia Romani Pontifices consilia inierint, extraneosque Ecclesiis præposuerint, quod molestissimè non rarò & impatientissimè tulere Principes. Narrat Matthæus Paris ad annum 1146. ut Eugenius III. Papa Archiepiscopatu Bituricensi donavit nepotem Cancellarii Ecclesiæ Romanæ. Excanduit vehementissimè Rex, & juramento se constrinxit, ne illum unquam admitteret. Interdicto tamen triennali & precibus denique beati Bernardi Clarævalensis Abbatis emollitus est, iramque & indignationem convertit ad Sarracenos in Palæstina debellandos.

Refertur ab eodem Matthæo Paris ad annum 1245. Epistola Anglorum ad Innocentium IV. qui-

ritantium de immensa quadam Italorum multitudine, qui omnia invasissent Angliæ Beneficia, omnes proventus corraderent, & extra Angliam traducerent, tuendis, reparandisque Angliæ Ecclesiis nequaquam studerent, animo, quàm corpore alieniores.

Cùm Clemens VI. extraneum nescio quem Episcopatu ornasset Corisensi in Regno Castellæ, iniquo animo id tulit Alphonsus Rex. At eum Pontifex blandissimis his monitis demulsit: Etsi in genere Ecclesiarum regimen indigenis maximè delegandum sit, esse tamen causas justissimas non paucas extraneos his quandoque anteponendi, Apostolos, & ipsum Hispaniarum Apostolum Jacobum longinqua ex regione adventasse; porro qui à se tum designatus esset Episcopus, eum esse, qui & doctrinæ ubertate & virtutum splendore ubique agnosci & ambiri, nusquam hospes peregrinus videri debeat. Rainal. an. 1348. n. 54.

Philippum Pulchrum Regem delinire similiter conatus est Bonifacius VIII. quòd duas Gallicani Regni Ecclesias Italis duobus contulisset, Bituricensem Archiepiscopatum, & Episcopatum Atrebatensem, nec contulisset nisi viris pietate & meritorum laude clarissimis, *ipsi Regi non suspectis, nec Regno*, cùm uterque fuisset *nutritus in Regno*. Anno 1346. Clemens V. Galliarum Reginæ per litteras congratulatus est, quòd Regium diploma revocari curasset, quo extranei omnes Beneficiis summovebantur, nulla vel Cardinalium ipsorum exceptione. Anno 1408. Comitiorum Generalium Cleri Gallicani decreto, extraneis omnibus aditus intercluſus est Beneficiorum quorumcumque, nisi saltem decennium in publica alicujus Regni Universitatis palæstra contrivissent, & ne tum quidem ad Prælaturas aspirare possent. Manavit certè decretum ejusmodi inter schismatis Avenionensis procellas. Anno 1429. Martinus V. ad Ladislaum Poloniæ Regem litteras dedit stomachosiores, ob promulgatum Edictum, quo peregrini omnes, ne Cardinalibus quidem exceptis, Regni Beneficiis excludebantur. Ita enim statuebat Pontifex, cùm nulli Romæ, undecumque affluant, peregrini sint Clerici: cùmque Cardinales Romani indefessam darent operam universis Christiani orbis, & singularum Ecclesiarum extricandis negotiis, causisque dirimendis, eminentissimos hos Romanæ Ecclesiæ filios, quæ patria est fidelium omnium, patriam habere tam latè fusam, quàm ipsa fides, quàm Ecclesia, quàm Christiana Respublica latissimè fusa & propagata est. Hist. Univ. Paris. To. 4. pag. 27. 29. 30. 296. Tom. 5. Ibid. p. 177. Rainal. num. 13.

VII. Sed ne diutiùs ei exceptioni immoremur, nullis potest exceptionibus concuti aut labefactari generalis illa lex & regula, iis innixa rationibus gravissimis, quæ in Præfatione Pragmaticæ Sanctionis conjectæ sunt: Quòd advenæ qui sunt, ignoti ferè sint; nec eorum fieri periculum potuerit; non facilè adduci possint, ut resideant: patrium indigenarum sermonem non capiant, nec ab illis vicissim capiantur; unum id studeant potissimùm, ut Ecclesiæ suæ dispendio locupletentur; ejus sarta tecta non curent; ab hospitalitate abhorreant; ignoto sibi gregi minùs prodesse possint; quòd denique cives ipsi animum despondeant, & litterarum studia aspernentur, quorum præmia videant ab extraneis sibi præripi & involari. *Ecclesiarum peculia manus occupant indignorum, & nonnumquam exterorum, & plerumque dignitates & opulentiora Beneficia personis conferuntur incognitis & non probatis, quæ in eisdem Beneficiis non residents, sicque vultus sibi commissi gregis non agnoscunt, linguam aliquando non intelligunt, &c. Sic animarum cura negligitur, subtrahitur hospitalitas, Ecclesiarum jura depereunt, ruunt ædificia, Clerici nostrorum Regni & Delphinatus scientia-*

rum studia deserunt, propter promotionis congruæ spem eis ablatam. His alias accumulat rationes Author Glossæ in Pragmaticam Sanctionem, ex Panormitano, aliisque Juris Canonici Commentatoribus decerptas. Quòd nimirum Regibus Principibusque suspecta semper sit peregrinorum fides, ne arcana Regni prodant, & foris evulgent. *Admitteretur exceptio domini temporalis, si promovendum haberet suspectum proditione terræ suæ, vel consiliorum & secretorum suorum.* Addit denique non incerto rumore ita circumferri, esse Regibus Galliæ speciale privilegium, ut ne injussu suo peregrinos sinant Regni Beneficiis donari. *Et ut ferunt, Rex Franciæ habet privilegium, quod exterus & alienigena non potest beneficiari in suo Regno sine ejus permissione.*

Preuves des libertez de l'Egl. Gall. pag. 1124.

Rationes has omnes conglobaverat Carolus VII. Rex in Edicto suo anni 1431. quo contestabatur, Majores suos semper intercessisse extraneorum provectionibus; ejusmodi querelis à parente ipso suo compellatos fuisse Concilii Constantiensis Patres, ipsumque Pontificem Martinum V. quas & ipsemet ingeminasset querelas apud eundem Pontificem, & successorem ejus; cùm verò ne tot quidem machinis abduci potuissent Pontifices à sententia, aut à spargendis in extraneos maximis quibusque Regni Beneficiis avocari, cogi se tandem hoc Edicto serpentem in dies perniciem cohibere.

VIII. Nulla hìc superiùs perstricti privilegii memoria, vestigium nullum: ut non injuria posteriùs impetratum fuisse conjicias. Ejus meminit Rebuffus, ubi affirmat, ei privilegio nullis Papæ dispensationibus derogari posse: eo porro non Parochialibus tantùm Ecclesiis, juxta regulam Cancellariæ, sed omnibus indiscriminatim Beneficiis peregrinos ablegari. *Sed in Francia idem in omni Beneficio, ratione privilegii, cùm alienigena in Francia Beneficia sine Regis consensu non possit habere, quæcumque sint illa Beneficia.*

In Regulam Quod quis intelligat idioma.

Illud non abs re hìc obiter advertemus, in ea versari sententia Rebuffum, cùm duas in linguas universa scindatur Gallia, quarum altera *Occitana* dici potest, *Langue d'Oc*; altera Francica, & Aulæ Regiæ, Urbique propior, *Langue d'Oyu*, quòd his maximè affirmandi quidpiam signis & voculis discrepent hæ regiones: sententia, inquam, Rebuffum in illa versari, non posse harum regionum incolas alios in aliorum finibus Beneficia obtinere. Quin & Gomesio videri, cùm plures Provinciæ Galliarum utriusque linguæ hujus consuetudine utantur, cujusque Provinciæ incolas extra ejus limites peregrinos haberi debere: sed ea in re latuisse Gomesium, quanta sit affinitas & consensio sermonis inter omnes alterutrius hujus linguæ Provincias. Unde nec immeritò nos hìc addemus necdum ævo Rebuffi tantam fuisse & consuetudinum & linguæ communionem inter omnes utriusque hujus linguæ regiones, quanta postea fuit: ubi Provinciæ illæ omnes, non suos sibi singulæ jam habuerunt Principes: sed unius summi Regis & Galliarum moderatoris imperio constrictæ & consociatæ sunt; ut jam nihil prorsus loci reliquatur ei, sive regionum distinctioni, sive peregrinitati. Quanquam ubi Parochialibus Ecclesiis donandi Pastores sunt, specialis adhibenda sit cautio & providentia, ut Pastores ovium, oves Pastorum vocem audiant, capiantque.

IX. Hactenus de lingua & sermone vernaculo; nam Decretis Cælestini Papæ, Capitularibus Caroli Magni, & Legibus Codicis præfici & ordinari cuique Ecclesiæ non sinebantur, nisi proprii ejus cives, dum in iis essent, qui omnes ejus officii numeros obire possent. Itaque longo ex intervallo sequimur prisca illa statuta, si non alios Beneficiis abigimus, quàm qui ex ipso Regno oriundi non sunt, aut jura Regni Principum diplomate speciali non sunt assecuti. A vero, aut à veri certè similitudine non aberrabis, si existimes, quidquid novatum est in hac disciplinæ parte, profectum id esse à majori Ecclesiarum tum inter sese privatim communione, tum conjunctione cum summo vertice suo, posteriori hac ætate. Monuit nos suprà Innocentius III. cujusque Provinciæ Episcopos in Metropolitana Ecclesia hospites jam non haberi, aut extraneos. Clerici Romanæ Ecclesiæ ubique terrarum ut in propria patria versabantur. Adrianus IV. id præ se ferebat Romam allici Clericos omnes virtutum & eruditionis gloria spectabiles, ut in communem fidelium omnium patriam & natale solum. Quos toto ex orbe Clericos invitabat Romam Pontifex meritis claros, in omnem mox Orbem illos disseminabat, & præcipuis mancipabat Ecclesiarum dignitatibus. Adde quòd cùm fuerint Universitates velut publica quædam Seminaria omnium unius Regni Provinciarum, immo complurium quandoque Regnorum, hinc dulcior strictiorque fiebat conjunctio plurimarum inter sese Ecclesiarum. Aliunde accersebantur, aut advolabant plerumque Professores: Tyrones alteri huic quasi patriæ suæ adhærescebant, longo & decenii persæpè domicilio. Qui Gradus ibi consequebantur, qua Universitas, qua Regnum latissimè patebat, cives habebantur. Inde est ergo quòd potissima habita sit ratio incolumitatis Regni, eaque justissima, ubi extranei à sacris arcebantur Ecclesiæ Dignitatibus; non assensionem tantùm, sed & authoritatem etiam suam accommodante Innocentio III. cùm Colocensem Archiepiscopum in Strigonienſem Ecclesiam transferre maluit, quàm extraneo eam sedem concredere.

Memoir du Conc. de Trente pag. 174.

X. Cùm variis mandatis instruerentur Oratores Gallicani ad Concilium Tridentinum anno 1562. hoc præ cæteris commendatum est, ut ne cui extraneo committi possent Regni Beneficia, nisi vernaculam calleret linguam, & in propria resideret Ecclesia; hanc verò legem nec Pontifex ipse relaxaret.

In Hispaniis jam inde ab anno 1393, Conventus Generales Regni Castellæ decreverant, ne paterent extraneis Regni Beneficia; quin & in omnium quos Pontifex nominaverat Ecclesiasticos proventus manus injecerant. Quanquam interpellante Pontificis Nuntio, & Aulicis ipsis Proceribus nihil non sibi de Papæ indulgentia & largitate pollicentibus, à sententia se deduci Rex facilè passus est, utpote tenera adhuc ætate. Ita Mariana; at author est Covarruvias, post edicta Caroli V. impervia fuisse extraneis omnia ejus gentis Beneficia; in Concilio Tridentino deliberatum fuisse ex Dominico Soto, an omnes cujusque regionis Parochiales Ecclesiæ indigenis velut patrimoniales addicerentur; quin & optabile esse, ut ejusmodi statutum promulgatum fuisset.

Mariana, l. 19. c. 1.

To. 2. Pr. &c. quæ pag. 35.

Narrat Offatius in Epistola quadam anni 1600. omni ope tum connixos fuisse Hispanos, ut suæ gentis homini Dublinensis in Hibernia Archiepiscopatus conferretur, contrà nitentibus Hibernis, ut ei Ecclesiæ præficeretur non alius, quàm qui proprii ejus regionis idiomatis consuetudine imbutus esset: *Allegato Regis ipsius Hispaniæ exemplo, qui Episcopum nisi Hispanum præfici patitur nullum.*

Tom. 2. Epist. 55.

XI. Beneficiariis quidem omnibus, sed iis potissimùm quibus cura animarum, & regimen Parochialium Ecclesiarum incumbit, consentaneum est, ut ne rudes sint vernaculi ovium sermonis. Eo se limite cohibuisse videtur Concilium Provinciæ Turonensis apud Castrum Guntherii anno 1231. *Ne quis instituatur in aliqua Ecclesia, cui sit animarum cura annexa, nisi loci illius loquatur & intelligat idioma. Si contrà præsumptum fuerit, & institutus privetur Beneficio, & instituentes potestate instituendi careant illa vice.*

Narrat

Narrat Cæsarius ipsum Romanorum Regem à proposito resiliisse ambiendi Archiepiscopatus Colonienſis, ubi primùm ab Electoribus certior factus est Episcopum Cameracensem, cui eam dignitatem conferri percupiebat, ejus regionis linguæ imperitum esse. *Cum ab electoribus responderetur, quod idioma terræ ignoraret, cessavit.* Guimundus scientiæ & sanctitatis fama celeberrimus ille, qui calamum strinxit adversùs Berengarium, Episcopales Angliæ insulas à Vuillelmo Notho Rege oblatas constantissimè recusavit, quòd in ejus gentis moribus & lingua hospes omninò esset. *Quoniam extraneos mores, barbaramque locutionem nescio.* Cùm in Concilio Lateranensi IV. leges daret Innocentius III. Orientalibus illis Ecclesiis, quarum in singulis sæpenumero plebes erant, quæ alio & alio uterentur idiomate: jussit, ut singulis ab Episcopo designarentur Ministri sacri proprię earum linguę periti; quin immò si necesse foret, ut alium ille sibi asciscereet Episcopum, Vicarii Generalis munia obiturum, & ejus linguæ callentem, cujus ipse rudis esset. In Concilio Mexicano anni 1585. peculiaribus aucti sunt privilegiis Clerici, qui Indorum idioma edidicissent, & vehementer excitati Episcopi, ut Beneficiarios acuerent, impellerentque, ut ejusdem Indicæ linguæ studio sedulam operam navarent.

Ord. Vita nno 1700. ag. 524.. ainal. an. 209. n.6.

xtra De officio Ordinarii c. 4.

onc., Gen. om. 15. ag. 1210. 252.

XII. Non liquet mihi quidem an vernaculi sermonis imperitiæ imputandum sit, quòd Regni Valentini in Hispania cives ad cæterarum ejusdem Hispaniæ Provinciarum Beneficia non admitterentur, an illi residuæ animorum alienationi, qua extraneos solebant aversari. Certè Bulla anno 1587. publicata à Sixto Quinto, sancitum est, ut peræquè Valentini Regni Beneficiis excluderentur ex aliis oriundi Hispanię Provinciis, quanquam graduum laurea decorati essent in Universitate Valentina, ab Alexandro VI. Papa excitata. Simillimum veri est, ex eo id totum manasse, quòd perdiu, & non ita pridem discreta ea fuerant Regna, quæ suis singula Regibus subessent, ut ex hac Regum Regnorumque diversitate linguarum etiam dissonantia quædam major nasceretur.

XIII. Author est Longinus anno demum 1062. Joannem Uratislavienſis Ecclesiæ clavum administrare cœpisse, gentis Polonicæ primum, cùm hactenus Episcopalem illam sedem Itali semper occupassent. *Primus ex Polonis, abrogatis Italis Pontificale Pedum in Uratislavienſi Ecclesia gessit.* Texuit Longinus perpetuam ferè seriem Episcoporum Poloniæ omnium, nec ad hunc usque annum propemodum nisi Italos nominavit. Nec secus penè contigit annis sequentibus. Pronum est conjicere, vastissimas illas Provincias, quæ nuperrimè ex altissima & inveterata Barbaria & Idololatria emerserant, non statim, non facilè potuisse ita refingi, ac expoliri, ut suo ex sinu Episcopos sibi crearent. Cùm verò Pontifex Romanus Episcopos omnes ejus gentis confirmaret, teste eodem Longino, in historiæ suæ contextu: hinc via Italis ad Episcopatus Italiæ complanabatur. Commemorati sunt ab eodem Scriptore Episcopi etiam aliqui Poloni: quanquam non magno sanè numero. Sunt & in quibus nulla fiat mentio confirmationis Pontificiæ.

CAPUT CIV. *P. 4. l. 2. c. 37.*

Beneficia quædam addicta Nobilibus, Cantoribus, Capellæ Regiæ Clericis.

I. Præbendas suas Ecclesia Lugdunenſis addixit Nobilibus quarto etiam stemmate conspicuis.

II. Ejus usus an pia quæpiam origo fuerit.

III. Statuta Poloniæ solis Nobilibus aditum pandunt ad Beneficia, & ad Ecclesias, quibus & illi soli præsidio esse possunt; quæ ab ipsorum persæpè majoribus fundatæ sunt; quorum ad regimen paratiores accedunt ex liberali sua educatione.

IV. Quàm effusa in favorem Nobilium sit Bulla Concordati, & Pragmatica Sanctio.

V. Quàm propitii Nobilibus fuerint Innocentius III. in Concilio Lateranensi IV. & Joannes XXII. Papa.

VI. Fulgentii, Bernardi & beati Caroli Mediolanenſis Episcopi quanta animi propensio in Nobiles.

VII. Non facilè potest Clerus Nobilium tuitione carere.

VIII. Ad Beneficia dignior habendus, non solum qui virtute præstat, sed & qui tuendæ regendæque Ecclesiæ accommodatior est.

IX. Solvitur objectio.

X. Nudatur origo statutorum, sive consuetudinum, quibus solis Nobilibus aditus est ad Beneficia.

XI. De Beneficiis, quæ Capellanis & Clericis destinantur Capellarum Regiarum.

I. AFfirmat nuperus Galliæ Scriptor, evulgasse diploma Clementem VII. Romanum Pontificem anno 1532. quo confirmabatur prior Bulla Martini V. declarantis Prębendas triginta duas Ecclesiæ Lugdunenſis, additas esse Nobilibus longo majorum stemmate claris, quarto ab usque gradu. Probabile cum primis est, his Bullis non aliud quàm priora ejus Ecclesiæ statuta novo hoc authoritatis pondere corroborata fuisse. Cùm vel maximè Sennertus in Cronologia Ecclesiæ Lugdunenſis, demonstret ex Tabulario Cameræ Computorum, anno 1245. quo coaluit Concilium Lugdunense I. fuisse in ea Ecclesia septuaginta quatuor Canonicos, quos inter eminebat unus Imperatore Patre conspicuus, novem à Regibus prognati, quatuordecim à Ducibus, triginta à Comitibus, à Baronibus viginti. Choppinus, De sacra Politia. p. 64.

II. Prona fides est, hanc Ecclesiam Primatia sacra eminentem, alias nonnullas in sui imitationem pellexisse, & ipsam forsan quoque in aliarum quarundam vestigia & exempla ingressam esse. Cave autem tibi persuadeas, solo nobilitatis fulgore, & quodam veluti fuco humanæ glorię ductos fuisse primos hujus instituti authores. Castius, sublimius & divinius aliquid jubet Ecclesia obversari oculis Ministrorum suorum, & eorum omnium qui ad sacras dignitates invitantur. Ratio habita est tuitionis, quam Nobiles impenderent Ecclesiæ, quam eorum Majores jam impendissent. Fuit & non parum momenti in institutione Nobilium, quę plerumque liberalior est, quàm plebeiorum, & virtuti propior, eo potissimùm ævo, quo hæc statuta condebantur, aut quo hæ invalescebant consuetudines. Tunc enim plebeii propemodum omnes quibusdam variarum servitutum sordibus oblinebantur. Denique ita ferè animo præsumptum fuit, in Nobilium & potentum virtutibus plus esse momenti, ad cæteros omnes in sui æmulationem pertrahendos. Itaque non humano & carnali affectu Nobilibus adjudicata fuere Beneficia complura; uni religioni, uni Ecclesiarum servitum est utilitati, vel necessitati. Nec enim Ecclesiæ adscribendæ sunt vitiosæ privatorum cupiditates, quibus non sapiunt nisi quæ carnis sunt: cùm ipsa ex adverso carnalium etiam hominum conatus & consilia insanissima contorqueat ad cælestis sapientiæ regulas, & ad spiritalis cælestisque civitatis amplificationem. Spond. ann. 1245. n. 11.

III. Ignobilibus & plebeiis voluere Reges Po-

loniæ septas & occlusas esse Dignitates & Præbendas principalium Ecclesiarum. Nec enim posse plebejos illam Ecclesiis præstare defensionem, qua cessante collapsurę sint prorsus, cùm in eo Regno nullam sit intercapedo bellorum. *Ad defensiones Ecclesiarum in Regno nostro perneccessarias, præsertim propter homines licentiosos, & crebras expeditiones bellicas, parum aut nihil prodesse possunt Ecclesiis.* Ecclesias ergo regere jubeantur Nobiles, qui tueri possint. *Barones, Generosos & Nobiles, è quibus prompta & facilis Ecclesiarum defensio esset.* Quòd ei statuto minùs obtemperatum sit, hinc agri Ecclesiæ inculti, domus dirutæ jacent. *Magna ex parte vastata & destructa fuerunt, & in nonnullis locis adeo annichilata, ut non extent domus, &c.*

Statuta Regni Poloniæ. pag. 327. 330.

Quæ mox sequuntur decreta, ea declarant unicuique Capitulo fas esse, adgregare suo cœtui Doctorem Theologum, alium quoque Juris Canonici, tertium denique Medicinæ gradibus decoratum, ex plebeiorum fæce; additur & in Nobilium Collegio esse non paucos Doctores; accuratiorem plerumque esse Nobilium institutionem jam inde à puero; cùm denique illis accepta feratur Ecclesiæ Regnique defensio, consentaneum esse, ut illos Ecclesia hoc grati animi & pietatis testimonio prosequatur. *Ab antiquis temporibus, laborum & virtutum suarum officio, eisdem dignitatibus Ecclesiasticis semper præficiebatur Nobilitas: tum quod suis propriis cervicibus à casibus bellicis regnum ipsum defendere consuevit, & astricta est, tum etiam Ecclesias.*

Testatum denique faciunt hæc statuta Poloniæ, pleraque Beneficia extructa & dotata fuisse à Nobilibus, quo æquius sit in eorum dispensatione rationem haberi Nobilium. *Cernentes omnia Monasteria ex liberalitate non solùm Regum, sed etiam Baronum & Nobilium benè dotata esse, & nunc quoque Nobilitatis favore plurimum indigere. Caventes etiam ne nova dogmata in Regnum nostrum ex Germania inferantur, &c.* Anno 1496. & 1505. Albertus & Alexander Poloniæ Reges acerbioribus insectati sunt pœnis eos omnes, qui in Romana Curia, vel alibi Beneficia impetrarent Regii Patronatus, vel Nobilium, à quorum majoribus fundata sunt ea Beneficia, recreandis, sustentandisque proximis suę quibusque stirpis; qui ex adverso compellerentur in lites expendere eam & pecuniam & operam, quam satius dulciusque est cum sanguine impendere patriæ defensioni. *Beneficia per terrigenas de bonis eorum ad consolationem amicorum viventium & mortuorum fundata impetrant, sicque non mediocribus jacturis pauperem nobilitatem pro sui defensione juris impendentem afficere consueverunt, &c.* Anno 1433. Jagello Rex fidem suam obligaverat, nihil à se dignitatum sacrarum collatum iri, nisi Nobilibus, & quidem ejusdem Provinciæ.

Ibid. p. 1.

Statuta Poloniæ. p. 251. 499.

IV. His causis, quas hìc strinximus, adducti sunt Patres Concilii Lateranensis V. & Leo ipse X. Pontifex, in Bulla confirmationis Concordatorum Gallicanorum: ut enumeratis virtutibus & ornamentis iis, quibus instrui necesse est eos, qui ad Ecclesiasticarum dignitatum apices promovendi sunt; longè plurimum tribuerent, Principum, Regumque sanguine ortis, & natalium gloria præclaris. *Consanguïneos Regis, & personas sublimes.* Cùmque mox diffiniretur, quot annos necesse esset litterarum studiis insumptos esse à Graduatis, non paulò indulgentiùs habiti sunt, qui clara utriusque parentis nobilitate fulgerent. Nec illiberalior fuerat Pragmatica Sanctio, ex Constantiensi & Basileensi Conciliis excerpta, in *Nobiles ex utroque parente, & ex antiquo genere.* Nec displicuerat à Regibus ad Beneficia eos præsentari, qui patriæ dignitati & saluti ex animo studerent. *Benemeritas, & zelantes bonum Reipublicæ.*

Tit. De Collat. Tit. De elect.

V. Aliquandiu antè cùm in Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. districtè prohiberetur, ne quis plura unus retineret Beneficia Curata, vel aliàs incompatibilia: subjiciebatur mox relaxari posse à Romano Pontifice ejus legis austeritatem, sicubi obvii essent viri nobilitate & eruditionis laude spectabiliores. *Circa sublimes tamen & litteratas personas, quæ majoribus Beneficiis sunt honorandæ, cùm ratio postulaverit, per sedem Apostolicam poterit dispensari.* Joannes quoque XXII. Pontifex de his agens Beneficiis, quę sociari & ab uno eodemque obtineri non possint, Regum progeniem excipi jubebat: *Qui propter sublimitatem eorum & generis claritatem, sint potioris prærogativæ gratia attollendi.*

C. De multa. Extra De Presb.

Extrav. Execrabilis.

IV. Speciale Nobilium Gymnasium exædificavit B. Carolus Mediolanensis Archiepiscopus, & eo se potissimùm oblectari, eas suas esse delicias nec ipse dissimulabat. Nullam habebat Carolus personarum rationem, providus, cautus & diligens hic erat omnino delectus eorum, quorum indoles & institutio ampliùs Ecclesiæ saluti profutura esset. Hinc sanè Bernardus aiebat, nullo personarum delectu, nullo discrimine habito, non posse nos tamen non impensiùs congratulari, ubi virtus nobilitati adhæresceit. *Minimè quidem Deus est acceptor personarum, nescio tamen quo pacto virtus in nobili plus placet.*

Glossano, L. 3. c. 4.

Epist. 113.

Quòd hìc Bernardus ait nescire se, hoc est impræsentiarum non inquirere, id scitissimè edisserunt Fulgentius, Augustini, ut solet, vestigiis insistens. Illud his convenit sanctissimis Ecclesiæ Patribus, & Doctoribus, uberiorem illam lætitiam, qua probi quique perfunduntur, ubi Nobiles & Magnates sæculi ad pietatem se & religionem seriò conferunt, uno ex eo capite totam scaturire, quòd eorum exemplo & authoritate illiciantur alii plures ad eandem iniendam virtutum palæstram. Itaque utilitatis publicæ, & ipsorum pauperum, ac plebejorum salutis contemplatione, tum incitantur justi, cùm nobilium divitumque benè moratorum laudibus suffragantur. *Quamvis Christus sit æqualiter pro omnibus fidelibus mortuus, & æquale cunctis beneficium redemptionis impenderit; tamen conversio potentium sæculi multum militat acquisitionibus Christi. Sicut enim multi fratres & amici, noti pariter & ignoti, talium authoritate ad mundanæ dilectionis ardorem excitantur: ita talium conversione multi ad subsidium divinæ miserationis confugiunt. Ita fit, ut qui sunt in sæculi culmine constituti, aut plurimos secum perdant, aut secum multos in via salutis acquirant.* Non aliter existimari, dicique potest, si qua pinguiora Beneficia Proceribus, Nobilibusque adjudicata sint, quorum se tuitioni committebat cum pauperibus suis omnibus Ecclesias: id ipsorum potiùs pauperum charitati indultum esse, quàm divitum honorificentiæ.

Epist. 6.

VII. Suo superiùs loco dictum est de Præbendis, sive Cathedralium Ecclesiarum, sive Cœnobiorum, quæ ante aliquot sæcula cœperunt Imperatoribus, Regibus & Principibus vindicari, quod & etiam nunc obtinet. Summos Principes istos diximus affuisse quandoque in veste Clericorum linea, Clericis ipsis permixtos, divinas in Choro laudes concinentibus. Dubium utri plus & gloriæ & voluptatis afferret hæc mira Imperii & Sacerdotii conjunctio. Hoc caput est, hic fons totius Nobilium cum Clero conglutinationis, Suis ipsius rationibus & utilitatibus Nobilitas Clero devincienda fuit. Oppressa & labefactata non semel fuisset Clericorum & Ecclesiæ dignitas à Plebejis, nisi in ejus defensionem conspirasset Nobilitas. In his rationibus ad universalis Cleri incolumitatem pertinentibus, plus satis

mo-

momenti eſt, ut nonnihil inflectantur leges aliæ, in quibus ſalus Eccleſiæ nihil admodum periclitatur.

VIII. Nec excidiſſe poteſt animo, quod operoſiſſimè alibi aſtruimus, dignis, quin immo dignioribus conferenda eſſe Beneficia. At aſſentiuntur Theologis Canoniſtæ, ut æquâ lance pendantur merita, & peritiæ dexteritatiſque momenta ad regendam Eccleſiam, non virtutem non eruditionem tantùm trutinari debere. Ille utique dignior habendus eſt ad capeſſendum quodlibet Beneficium, in quo plus præſidii eſt ad Eccleſiam ſanctiſſimè adminiſtrandam, eandemque præpotenter tuendam. Omnium Theologorum nomine hìc ſuffragabitur ſanctus Thomas. *Ille qui debet aliquem eligere in Epiſcopum, vèl de eo providere, non tenetur aſſumere meliorem ſimpliciter, quod eſt ſecundum charitatem; ſed meliorem quoad regimen Eccleſiæ: qui ſcilicet poſſit Eccleſiam & inſtruere & defendere, & pacificè gubernare.* Si neceſſariis alioqui non deſtituantur Nobiles adminiculis eruditionis & innocentiæ, hi utique cæteris præponendi erunt, ut pacem Eccleſiæ confiment, ubi præſertim variæ undecumque ingruunt procellæ.

IX. Video objici poſſe Decretalem Gregorii IX. quâ concerpi videtur Eccleſiæ Argentoratenſis conſuetudo, ubi aditus non erat ad Canonicorum Præbendas, niſi paterno maternoque ſtemmate illuſtribus, doctrina & religione illuſtrioribus. *Nobilem, liberum, & ab utroque parente illuſtrem, honeſtæ converſationis, & eminentis ſcientiæ.* Reſpondeo autem, 1. unum id eo loco moliri Pontificem, ut valeat collatio Beneficii è Legato facta, quòd nec ſibi, nec Legato ſuo infligi poſſet neceſſitas obſequendi conſuetudinibus Capituli. Nec ſanè jubet Pontifex eam aboleri conſuetudinem, ſed ratam haberi collationem à Legato factam, tametſi conſuetudini adverſam. 2. Intacta perſtitit hactenus & intaminata ea conſuetudo in Capitulo Argentoratenſi, & in compluribus aliis Germaniæ Eccleſiis, etſi Pontificiorum illæ ſemper fuerint decretorum obſervantiſſimæ. Illarum ergo ea fuit perſuaſio, Gregorii decreto ſuam hanc conſuetudinem non inuri. Et ſi verò ibidem docet Gregorius, plus eſſe tribuendum nobilitati virtutis, quàm ſanguinis: & à Paulo ipſo ſignificari, Non multos Potentes, non multos Nobiles à Deo primùm electos; non tamen apertè ab eo pronuntiatur, eam conſuetudinem aut à ſe damnari, aut à Capitulo proſcribendam decerni. 3. Jamdiu eſt quod non poteſt latere ſummos Pontifices, qui uſus ſit, qui mores in hoc negotio complurium Germaniæ Capitulorum, Poloniæque, nec non & Galliæ, atq; Hiſpaniæ, quorum fores non patent niſi Nobilibus. Nec tamen vel nutu ſignificatum unquam ab illis eſt, diſplicere, & expungi debere hunc uſum. Tam diutino ergo ſilentio ſuo ei conſuetudini aſſentiri cenſentur. 4. Quorſum attinet commemorare tot Concilia cujuſque modi in his Provinciis vel Regnis coacta, a quibus abrogatus utique eſſet is uſus, ſi pietati, ſi Eccleſiæ legibus adverſaretur. 5. Funditus exciſæ eſſent, corruiſſentque Germanicæ omnes & Polonicæ Eccleſiæ ab uno aut altero jam ſæculo, niſi graſſantium hæreticorum & in arma proſilientium furorem propulſaſſent Epiſcopi Canonicique earum Eccleſiarum, ſumma quadam poteſtate & opulentia freti.

X. Ex hoc verò ſtatuto Argentoratenſi, quo deſiderabatur & natalium claritas, & ubertas doctrinæ: perſpicuum eſt nec ſcientias exulaſſe, nec virtutum ſtudia ab his Capitulis, nobilitatis gloriæ amantiſſimis. Ex his porro vocibus, *nobilem & liberum*, anſam arripiemus non intempeſtivè, ut ſpero, retegendæ arcanæ originis hujus ſingularis nonnullarum Eccleſiarum diſciplinæ, ex quo ſpes eſt, nonnihil etiam voluptatis Lectoribus creari poſſe. His enim verbis inſinuatur, non multum interceſſiſſe diſcriminis inter nobiles & liberos, inter ignobiles ſimiliter & ſervos, ex quo primùm Conſuetudines, ita enim dici placuit, cùm Servitutes dici potuiſſent, invectæ fuerunt. Qui enim antiqua, qui mediæ ætatis ſæcula non perfunctoriè prorſus excuſſerunt, illis exploratum eſt propè abfuiſſe ignobilitatem à ſervitute, libertatem à nobilitate. In Ruſſia & Polonia etiam nunc, multiſque aliis circumjacentibus Provinciis is ipſe uſus retinetur. Gallicanarum ipſi Conſuetudinum libri, paulò ſaltem antiquiores, & antequam in novam hanc & liberaliorem formam refingerentur, fidem faciunt plebeios & ruſticos omnes ſervitutibus quibuſdam innexos fuiſſe. Hinc Nobiles ſoli litteris operam dabant, cæteris ad agriculturam & ad illiberales artes alias ablegatis. Hinc & Magiſtratus omnes Nobilibus demandabantur. Solis Nobilibus & Clero conſtabant Comitia Regni Generalia, & Parlamenta, in quæ plebi aditus non patuit niſi ab annis trecentis vel quadringentis. Non ante ducentos annos admiſſi ſunt plebeii ad officia publica. Minùs ergo mirum, ſi aut Præbendæ, aut Dignitates Eccleſiaſticæ, perindè ut ſeculares, Nobilibus tantùm annuerentur. In Germania & Polonia diutiùs & conſtantiùs hæſerunt mores antiqui, ut ne litterarum ſtudiis incumberent, aut ad dignitates pertingerent, niſi Nobiles. In Gallia verò cùm jam ab annis ampliùs ducentis in id inſudetur, ut refingantur libri Conſuetudinum, & ad optatiorem quandam humanitatis & libertatis formam revocentur: hinc aboleſcere paulatim priſca illa triſtiſſimæ ſervitutis veſtigia, ut ad dignitates tum ſacras, tum etiam civiles admiſſa ſit plebs. Pauca ſuperſunt Capitula, quæ cum Lugdunenſi, Brivatenſi, & paucis aliis priorem retinuerint morem non admittendi niſi germana nobilitate fretos. His addi poſſet & illud non prorſus aſpernandum, quòd Capituli Argentoratenſis ſtatuto requirebatur, ut candidati Canonicatuum paterna maternaque linea nobilitatem ſuam approbarent. Atqui nemo neſcit fuiſſe certiſſimè plenam, fuiſſe & dimidiatam libertatem, ſeu mavis nobilitatem, ubi quis juxta varias regionum Conſuetudines ſervo parente, libera matre natus erat. His Capitulis non placebat niſi plena libertas, nobilitaſque, ex utriuſque parentis ſtemmate. Denique facilè quiſque refricabit ſibi memoriam non infrequentium temporibus Caroli Magni & Ludovici Pii querelarum de Epiſcopis, animi perquam puſilli, & degeneris, qui non cooptabant in ſacrum Cleri ſui Collegium, niſi ſervilis conditionis homines, quibus præfractiùs imperitarent. Capitulis forſan quibuſdam placuit adversùs hanc excludendorum Nobilium inſolentiam munire ſeſe hujuſmodi ſtatuto, quo ſoli Nobiles & ingenui allegebantur. Conſtitutione Regia Ludovici XIII. Articulo 199. anno 1629. ſanciebatur, ut uſus ille retineretur non admittendi niſi Nobiles ad certa quædam Beneficia, ubi ea fuerat lex fundationis, non ubi conſuetudo ſola, aut ſtatutum quodlibet ita juberet. Quod non immeritò conſentire Canonicis Regulis & Decretalibus videri poſſit.

XI. Quod ad Clericos ſpectat, Capellanos & Cantores Capellæ Regiæ, non apparet temporibus B. Ludovici Regis ulla eis Beneficia deſtinata & propria fuiſſe, quanquam ex ejus teſtamento anni 1269. abundè conſtet larga manu eis à Regibus proviſum fuiſſe. Statuebat enim Rex idem Ludovicus teſtamento ſuo, ut ſi qui ex Clericis vel Capellanis ſuis tempore ſui obitus nullo adhuc Beneficio donati fuiſſent, annua interim fruerentur viginti librarum penſione ex ærario ſucceſſoris ſui regio, donec vel Beneficii aliquid, vel cujuſcumque ſubſidii natus eſſet, quo vitam ſuſtentaret. *Volumus ut Clerici noſtri, & Ca-*

q. 185. c. 3.

Veter. cera De ræbenda

Du Cheſne Tom. 1. pag. 419.

Capellani, tempore deceſſus noſtri, de noſtro exiſtentes hoſpitio, quibus in aliquo Beneficio Eccleſiaſtico proviſum non fuerit, habeant & percipiant in burſa hæredis noſtri Regis quilibet eorum viginti libras annuæ penſionis, quouſque ſibi de Beneficiis Eccleſiaſticis, vel aliàs ſit proviſum.

Commemoratur à Tilletio Bulla Clementis V. qua concedebatur Meldenſi & Sylvanectenſi Epiſcopis, *ut admitterent Beneficia, quæ reſignaſſent Epiſcopi Altiſiodorenſis, Bajocenſis & Abrincatenſis, iis quos Philippus Pulcher Rex nominaſſet.* Vacabant hæc Beneficia illorum Epiſcoporum promotione: Pontifex, cui reſervata proinde erant, ea gratificari Regi voluit, ut & ipſe quibus vellet gratificaretur. Probabile eſt utique largè iis donatos fuiſſe Capellæ ejus Clericos, Miniſtros alios, & Eleemoſynarios. Laudat & idem Tilletius Bullam Bonifacii VIII. ſive diploma ad Epiſcopum Aurelianenſem, quo decem Clericis ejuſdem Regis Philippi Pulchri decem Præbendas conferret, ab aliis ejuſdem Regis Clericis reſignandas. Ejus ſimillimam conceſſit Clemens Quintus. Perſtringitur denique ab eodem Tilletio Bulla alia Joannis XXIII. qua jubet, ut ad nominationem Caroli VI. Regis Beneficia ſpargantur ſemel in quingentos, ſive Regis & Reginæ, ſive Delphini Officiales. Litteris proditum eſt à Froiſſarto, inviſum fuiſſe aliquando à Carolo VI. Rege Clementem VII. Avenione ſedentem, à quo in Miniſtros regios effuſa eſt incredibilis quædam copia Beneficiorum. *Unde proviſum eſt multis Clericis Regis.* Ubi idem ipſe Rex nuntium remiſit Benedicto XIII. qui Clementi VII. ſuffectus fuerat, notat Froiſſartus cœpiſſe eum Præbendas conferre Clericis Capellæ ſuæ, inconſulto Papa. Effugerat penè nos Bulla Clementis VII. à Tilletio eodem memorata, qua *permittebat Philippo Valeſio Regi, ut ſemel dum adviveret, Monachum unum, & unam Sanctimonialem præſentaret cuique Monaſterio & Prioratui Conventuali ſui Regni.* Nec in his tamen omnibus ullum eſt certum argumentum Beneficii, Oratorii, vel Capellæ Regum Clericis deſtinati. Primus omnium Carolus Nonus addixiſſe illis videtur anno 1572. Præbendas omnes complurium Eccleſiarum ſuę collationis, nec non & omnes, quæ Jure Regaliæ aperto vacarent. Recognovit & comprobavit Senatus hoc Edictum, exceptis Regaliæ Præbendis, & coarctato etiam numero Præbendarum, perinde ut eſſet earum numerus in unaquaque Eccleſia. Henricus Tertius 1585. & Henricus Quartus anno 1594. ei privilegio novum robur addiderunt, non ſine multa novarum gratiarum acceſſione.

Tillet. Recueil. des Rois de France. To. 1. p. 251. 252. 454.

Froiſſart. To. 4. c. pag. 585.

Du Till. pag. 452.

Payr. Antiquité de Chapelle Rolr. l. 3. 10.

Finis Libri primi Partis ſecundæ.

PAR-

PARTIS SECUNDÆ LIBER SECUNDUS,

IN QUO AGITUR

DE EPISCOPORUM ELECTIONE, Confirmatione, Ordinatione, Ceſſione, Reſignatione & Translatione.

De Electionibus per quinque priora ſæcula.

CAPUT I. *P. 1. l. 2. c. 14.*

De Electionibus ante tempora Conſtantini.

I. Intaminata & inconcuſſa lex, exemplo ſancita, ne ad Sacerdotium niſi vocati veniant.

II. Probationes ex Cypriano. Eligunt Epiſcopi, ut interpretes vocationis divinæ, populus teſtimonium dicit de vita & moribus.

III. Electio Cipriani ipſius. Electio Pontificum veteris teſtamenti.

IV. Probationes aliæ ex Cypriano eodem, & Tertulliano.

V. Euſebii teſtimonia, ut in electionibus dominaretur Epiſcoporum authoritas.

VI. Alia exempla ex Epiphanio & Gregorio Nyſſeno.

VII. De Canonibus Apoſtolicis.

VIII, IX. De electionibus ad minores Ordines. Exempla ex Cypriano & Euſebio.

X. Cur Origenes creatus ſit Presbyter à pluribus Epiſcopis.

XI. Ut Eccleſia Synagogam quandoque imitata ſit, Gentilitas Eccleſiam.

I. ELECTIONES prima ſtatim ab origine ordiemur. Primus omnium electus eſt Matthias. Cœtum fidelium admonuit Petrus ſubrogandum eſse Judę in Apoſtolatu ſucceſsorem, eligendumque ex iis, qui Chriſti in terris agentis & in cælos ſeſe recipientis teſtes aſſuiſsent. Electi ſunt duo, & cecidit ſors ſuper unum ex duobus Matthiam. Si verę fuere eę ſortes, cujuſmodi exempla in veteri Teſtamento, Synagogę potiùs illa fuit reſidua fugientis conſuetudo, quàm Eccleſiaſticę Diſciplinę auſpicium. Cùm ſuo ipſe nutu Chriſtus Apoſtolos cæteros delegiſſet, viſum ipſis forſan eſt, vacuam tunc Apoſtolatus ſedem qui impleret, à Deo ſolo deſignari debere. Certè Paulus immediata Chriſti vocatione eidem Collegio adgregatus fuit, ut ipſemet teſtatur: *Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum.* Electi à cœtu fidelium Diaconi, ut qui temporalia diſpenſaturi erant, confirmati mox, & ordinati ab Apoſtolis fuere. Quod enim pronunciavit Paulus de Chriſto, ut Summo Pontifice, quòd *non ſemeptiſum clarificavit, ut Pontifex fieret*, ſed Patris voce & imperio ad ſummam illam Pontificatus dignitatem venerit; ea regula conſtantiſſima & lex eſt inviolabilis, ad nullas quantulaſcumque ſacerdotalis Officii partes venire quemquam invocatum & injuſſum debere. Ut exiles enim & obſcuri videantur hi cæleſtis ſacerdotii gradus, guttulæ quædam ſunt, vel rivuli à Chriſti fontibus manantes. Ita qui Beneficia utcumque confert, ad ſacerdotii Chriſti partes aliquas vocat, & ea vocatio cæleſtis illius vocationis imitatio eſſe debet, qua ſempiternus Deus & Pater Filium unigenitum carne noſtra veſtitum ad ſummum vocavit Sacerdotium. Ad Galat. c. 2.

II. Ita conſtantiſſimè Cyprianus, Epiſcopos Eccleſiæ Catholicæ docet ad Cathedras ſuas non accedere, niſi judicio, voce, & imperio Dei, qui voluntates Epiſcoporum eligentium, & teſtimonia populorum ipſe regit, agitque. Conſultò dixi voluntate Epiſcoporum, populorum teſtimonio electos fuiſſe olim Præſules. Eligebant Epiſcopi, teſtimonio ſuo plebs eam electionem approbabat, atque ita & ipſa eligebat. Pluſculum etiam momenti erat in ſuffragio Cleri, quàm populi teſtimonio. Sed utrique eminebat authoritas Epiſcoporum Provinciæ ſynodicè ibi collectorum, vota Cleri, teſtimonia populi audientium, librantium, nunc probantium, aliàs improbantium, ſuo denique judicio & arbitratu rem conficientium. Et quidem cùm poteſtas illa divina Clericos ad Epiſcopatum, & ad ſummam Sacerdotii Chriſti amplitudinem vocandi, participatio quædam ſit & imago expreſſiſſima authoritatis, qua in Filium incarnatum pollet Deus & Pater, & qua illum in Pontificem gignit, *Ego hodie genui te*: non poteſt ea conſultius cuiquam quàm Epiſcoporum cœtui credi, qui vices Dei & Patris in terris gerunt. In Pſal. 2.

III. Id

III. Id valent, ut equidem interpretor, illa Cypriani verba, ubi docet nunquam non obtemperandum eſſe Epiſcopo, qui canonicè electus, L. 1. Ep. 3. hoc divinitus vocatus ſit. *Poſt divinum judicium, poſt populi ſuffragium, poſt Coepiſcoporum conſenſum, &c. Niſi ſi eſt aliquis ita perditæ mentis, ut putet ſine Dei judicio fieri Sacerdotem, &c. Diſpenſatores Dei non de ejus ſententia ordinari, &c. Planè Epiſcopi non Dei voluntate fiunt qui extra Eccleſiam fiunt, &c. Chriſtus Sacerdotes conſtituit, &c.*

Dixit quidem alibi Cyprianus primariam poteſtatem eligendi dignos & repudiandi indignos Epiſ- L. 1. Ep. 4. copatu, penes populum eſſe: ſed his verbis non ſignificatur niſi conſcientia & teſtimonium populi, cui potiſſimùm explorata ſunt, vel virtutum inſignia, vel vitia eorum, qui candidati ſunt ſacrarum dignitatum. Multa fallunt Epiſcopos, quæ plebem non fallunt, ſive in vitio, ſive in laude poſita privatorum geſta. Hac ergo libertate, immo & hac neceſſitate denudandi, quidquid quiſque reſciſſet de moribus & factis eorum, qui ad Epiſcopatum vocabantur, videbatur electio in plebis poteſtate eſſe. Quamquam reapſe non indubia ſemper eſſent populorum teſtimonia, quin immo non rarò incerta, fluctuantia, ſciſſa, ne dicam quandoque corrupta, emptitiaque: Epiſcoporum ſumma ſemper erat poteſtas, illa examinandi, dijudicandi, probandi, improbandique, & alia ex aliis revincendi. Quo judicio Epiſcopalis electio tandem certa & conſtans depromebatur. *Cùm ipſa maximè plebs habeat poteſtatem, vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recuſandi. Quod & ipſum videmus de divina authoritate deſcendere, ut Sacerdos plebe præſente ſub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac teſtimonio comprobetur.*

Id illuſtrat Cyprianus Eleazari exemplo, qui totius Synagogæ conſpectibus repreſentatus fuit, & tum Pontificis Aaronis veſtibus indutus à Moiſe; non à Moiſe tamen, ſed à Deo, Aaroni ſucceſſor datus. Perſpicuum eſt Eleazarum à Deo ipſo electum fuiſſe; divinæ illius electionis interpretem, præconem, & executorem fuiſſe Moiſem; electionem eam denique executioni mandatam fuiſſe, præſente & aſſentiente plebe, quæ intercedere potiùs debuiſſet, ſi quæ juſtæ fuiſſent cauſæ. *Coram omni Synagoga jubet Deus conſtitui Sacerdotem, id eſt, inſtruit & oſtendit ordinationes ſacerdotales nonniſi ſub populi aſſiſtentis conſcientia fieri oportere; ut plebe præſente, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur; & ſit ordinatio juſta & legitima, quæ omnium ſuffragio & judicio fuerit examinata.* Ibidem.

IV. Vides quam in partem veniat plebs earum electionum, quæ in ejus formam reguntur, qua Moiſes Dei juſſu Eleazarum Aaroni ſubſtituebat. Nihil effugere poteſt oculos, aureſque, & conſcientiam innumerabilis multitudinis: ita præter ejus conſcientiam & teſtimonium non eligebantur Epiſcopi. Profertur mox à Cypriano exemplum Apoſtolorum, qui turbam fidelium convocarunt, *In Epiſcoporum, & Sacerdotum, & Diaconorum ordinationibus*, & quod idem valet electionibus: electi enim protinus ordinabantur. Convocabatur autem multitudo, *ne quis ad altaris miniſterium, vel ad Sacerdotalem locum indignus obreperet*. Eo exemplo ait juſſos eſſe ab Eccleſia Provinciæ Epiſcopos omnes adgregari in ea civitate, cui donandus eſset Epiſcopus, utque electio celebraretur præſente populo, quem cujuſquam facinora & virtutes non poſſent præterire. *Propter quod diligenter de traditione divina, & Apoſtolica obſervatione ſervandum eſt, & tenendum, quod apud nos quoque, & ferè per Provincias univerſas tenetur, ut ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem Provinciæ proximi quique conveniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſimè novit, & uniuſcujuſq; actum de ejus converſatione proſpexit.* Eligebant ergo Epiſcopos Epiſcopi Provinciæ *præſente plebe*, cujus oculis ſuffurari ſe non poterant ea facinora, flagitiave, ex quibus naſcebatur irregularitas. Unde rurſus Cyprianus Sabinum Epiſcopum electum fuiſſe ait, *de univerſæ fraternitatis ſuffragio, de Epiſcoporum qui in præſentia convenerant judicio*. Teſtes erant vitæ morumque populi, judices arbitrique electionum Epiſcopi. Quocirca rurſus: *Epiſcopo ſemel facto, & Collegarum ac plebis* L. 2. Ep. 11 *teſtimonio, & judicio comprobato*. Ubi vides teſtimonium populi, judicium Epiſcoporum eſse. Et alibi rurſus de Cornelio Papa & de ejus electione: *Factus eſt Epiſcopus à plurimis Collegis noſtris, qui tunc in urbe Roma aderant*. Et paulò poſt: L. 2. Ep. 3 *Factus eſt autem Cornelius Epiſcopus de Dei & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pene omnium teſtimonio, de plebis quæ tunc affuit ſuffragio, & de Sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio*. Et alibi: *Epiſcopo à ſexdecim Coepiſcopis in Eccleſia facto.* Idem ſummatim dixerat Tertullianus in Apologetico: *Præſident probati quique ſeniores, honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti*. L. 4. Ep. 2

V. Refert Euſebius ex Clemente Jacobum cognomento Juſtum electum fuiſſe Epiſcopum Hieroſolymitanum à Petro & Joanne. Apoſtoli omnes Matthiam elegerunt ex Luca in Actis. Idem alibi teſtatur Euſebius, fundatis à ſe Eccleſiis eos ab Apoſtolis aſſignatos fuiſſe Paſtores, qui Apoſtolicæ charitatis & ſapientiæ æmulatores eſſent. *Quot verò & quinam horum Apoſtolorum veri imitatores, eorundem judicio digni judicati ſint, qui fundatas ab ipſis Eccleſias paſtorali officio gubernarent*. Addit & Pauli Apoſtoli juſſu L. 3. c. 11 Clementem in Gallias eſſe profectum, Dionyſium Athenis præpoſitum fuiſſe Epiſcopum; Apoſtolos, cæteroſque Domini Diſcipulos Hieroſolymis eſſe congregatos poſt mortem Jacobi, à quibus ſucceſſor in Epiſcopatu ei ſubrogatus ſit Simeon filius Cleophæ. Cùm Narciſſus aufugiſſet à ſua Hieroſolymorum Eccleſia, ab Epiſcopis vicinis ſubſtitutus eſt ei Dius. *Poſt Narciſſi fugam, ignaris omnibus ubinam gentium ageret, viſum eſt finitimarum Eccleſiarum Epiſcopis alium ejus loto Epiſcopum ordinare, Dium nomine*. Longo pòſt tempore redux Narciſſus Eccleſiæ ſuæ gubernacula recepit: cùmque annum ætatis demum attigiſſet ſextum decimum ſupra centeſimum, additus eſt illi ab Epiſcopis Coadjutor Alexander, Cappadociæ priùs Epiſcopus. Epiſcopali quidem ſedi illatus eſt Fabianus Papa concurſione populi, qui columbam quamdam cæleſtem ſpectaverat capiti ejus inſidentem. *Quo ſpectaculo permotus populus, ac divino Spiritu incitatus, ſummâ cum alacritate, uno conſenſu ſimul omnis exclamare cœpit, Dignum eſſe, ſtatimque comprehenſum ſacerdotali Cathedræ impoſuit*. At miraculi plus ea res habet, quàm exempli. Adde quòd ut ab Epiſcopis ordinandus fuit Fabianus; ita & ab iiſdem eligendus, tum demum electionem populi, alioqui irritam, ſuo judicio firmantibus. Obſervat enim verò Euſebius, coactos tum Romæ fuiſſe Epiſcopos ad ordinandum, hoc eſt, ad eligendum & ordinandum Epiſcopum. Utrumque enim conjunctim fiebat, utrumque Græca voce inſinuatur: χειροτονίας ἔνεκεν; erant quippe iidem Epiſcopi ordinatores, qui & electores. Nec enim adduci potuiſſent, ut manus imponerent, niſi quos ipſi priùs examinaſſent, & ſummæ ſanctiſſimæque dignitati idoneos experti eſſent. Refert apud eundem Euſebium Cornelius L. 6. c. 43 Papa, Novatum ſchiſmaticum à tribus Epiſcopis, quibus aſtutè obrepſerat, ordinatum quidem illum fuiſſe; ſed eorum unum ab errore jam ſuo reſipuiſſe; reliquis duobus quos nullus pupugerat tanti flagitii dolor, ſucceſſores à ſe datos eſse. *Reliquis duobus Epiſcopis ſucceſſores ordinavimus, eoſque*

in loca illorum direximus. Denique author est idem Eusebius, Episcopos Concilii Antiocheni abdicato Paulo Samosateno, successorem quoque elegisse & l. c. 30. ordinasse. *Hunc cùm abdicassemus, necesse habuimus alium ejus loco Ecclesiæ Catholicæ Episcopum ordinare, &c.*

VI. Narrat Epiphanius ipse ab Alexandro Episcopo Alexandrino missum ad Aulam Imperatoris Athanasium Diaconum: eo verò temporis intervallo, cùm gravi ipse ex morbo decubuisset, declaratum ab eo fuisse successorem Athanasium eundem. Cùm autem ea inolevisset Alexandriæ consuetudo, ut ne electio procrastinaretur, ad populi factiones & ambitiosorum turbas prævertendas, creſi 69. electum fuisse Achillam. *Athanasio moriens Alexander Episcopatum comitti mandaverat. Verùm cum hæc sit Alexandriæ consuetudo, ut post Episcopi mortem successor non diutius differatur, sed subindè pacis tuendæ gratia subrogetur, ne aliis hunc, aliis illum amplectentibus, jurgia in vulgus & contentiones existant; absente Athanasio Achillam substituere coacti sunt.*

Docuit nos alibi Hieronymus, cùm primùm animam egisset Episcopus Alexandriæ, ejus Ecclesiæ Presbyteros unum ex suo cœtu confestim eligere solitos fuisse. Quibus ex Epiphanii & Hieronymi testimoniis illud emicare nimirum videtur, primariam eligendi authoritatem penes Presbyteros Alexandrinos fuisse, qui ne provinciæ quidem Episcopos expectarent, sed accelerata electione plebis tumultuationes anteverterent.

Gregorius Nyssenus in vita Thaumaturgi disertè tradit solum Phœdimum Amasiæ civitatis Episcopum tacito imperio, arcana vi, manus visibiliter extensæ invisibili potestate, Gregorium ipsum hunc Thaumaturgum Episcopatui destinasse, fugam ejus compescuisse, elegisse denique & ordinasse. Nec minùs dilucidè idem ibidem ait, Alexandrum Carbonarium à Gregorio Thaumaturgo solo ad Episcopatum evocatum & segregatum esse, ut cui soli interluxerint, in ea vestium vilitate, & despicabilis professionis obscuritate, Episcopalis sanctimoniæ radii, & inclyti Martyris virtutes.

VII. Jubent Apostolici Canones, à duobus saltem vel tribus Episcopis fieri ordinationes Episcopales. Diximus, & ad nauseam jam usque inculcavimus, ea voce χειροτονίας ἔνεκεν significari tum electionem Episcoporum, tum ordinationem. Non recedit autem à verisimili, numerum illum quem desiderant Canones, Episcoporum, primis his quidem sæculis ad electionem potiùs quàm ad ordinationem expetitum fuisse; cùm vel maximè multò probabilius sit ordinationi ipsi unum satis esse Episcopum, qui Consecrator dicitur: cæ- 30. 31. teros Assistentes & dici, & esse. Vetant iidem Canones ambiri Episcopales sedes, aut pecunia ad eas quemquam, vel potentum gratia & suffragio grassari. Jam tum ergo his corruptelis locus erat, & turbis Laicisque omnibus necesse erat moderatores imminere Episcopos, ne his artibus aut pollicitationibus eos sinerent circumveniri in electionibus celebrandis. At verò Canon Apostolicus LXXV. longè apertius facit, quàm in Collegarum electione dominaretur Episcoporum potestas, cùm vetantur eligere vel ordinare fratres, filios, cognatos, ne quæ summa fuerit impietas, Episcopalis dignitas, tanquam hæreditaria quædam terræ portio ad posteros traducatur. *Quod non oportet Episcopum fratri, vel filio, vel alii cognato gratificantem humana affectione ad Episcopatus dignitatem, quem vult, eligere. Episcopatus enim hæredes facere justum non est, ea quæ Dei sint, largientem.*

VIII. Quoad inferiores Episcopatu Ordines, certum est illos multò magis in arbitrio & potestate Episcoporum fuisse; quanquam ne ipsi quidem tum inconsulto Clero populoque, aut sine eorum suffragatione & testificatione cuiquam conferrentur. Vide quid scripserit Cyprianus *ad Presbyteros, Diaconos, plebemque* Carthaginensem, de lege quam sibi ipse præscripserat, ne quem unquam præter eorum conscientiam ordinaret. *In ordinandis Clericis, fratres carissimi, solemus vos antè consulere, & mores ac merita singulorum communi consilio ponderare.* Episcopi ergo partes erant, ut eligeret, nominaret, ordinaret Clericos & Beneficiarios Ecclesiæ suæ: sed cùm rescire unus ipse non posset, qui essent singulorum mores, quæ vita, testimonio uti cogebatur Cleri populique. Sed quando tam conspicua & tam spectata erat cujusquam pietas, ut testimoniis omnino opus non esset, tum illum ordinabat Episcopus, & ita populum Clerumque certiorem rei totius faciebat. Id ibidem additur à Cypriano: *Sed expectanda non sunt testimonia humana, cùm præcedunt divina suffragia.* Id ille scribit ex occasione Aurelii, qui juventutis suæ florem documentis decoraverat consummatissimæ virtutis, illustri edita Christi nominis confessione. Ideo illum Cyprianus Lectorem ordinavit, mox Clerum populumque admonuit. *Hunc igitur, fratres dilectissimi, à me & à Collegis, qui præsentes aderant, ordinatum sciatis quod vos scio & libenter amplecti & optare tales in Ecclesia quamplurimos ordinari. Et quoniam semper gaudium properat, Dominico legit.* Ordinavit & Subdiaconum atque Lectorem, de eaque ordinatione ad Clerum Carthaginensem statim rescripsit, quo cum priùs illos ad examen vocarat, ubi & eorum promotioni assensus fuisse Clerus videbatur. *Examinantes, an congruerent illis omnia, quæ esse deberent in his qui ad Clerum parabantur. Nihil ergo à me vobis absentibus factum est, sed quod jam pridem communi consilio omnium nostrum coperat, necessitate urgente promotum est.* Celerini Lectoris & electio & ordinatio similima fuit, iisdemque laudibus celebrata, atque Aurelii. Mirabili quadam & infracta fortitudine persecutores fidei superaverat. Cyprianus & alii Episcopi, qui unà erant, illum ordinarunt, & tum ad Clerum populumque Carthaginensem litteras dederunt. *Exultate igitur & gaudete nobiscum lectis litteris nostris, quibus ego & Collegæ mei, qui præsentes aderant, referimus ad vos Celerinum fratrem nostrum virtutibus pariter & moribus gloriosum, Clero nostro non humana suffragatione, sed divina dignatione conjunctum.*

IX. Quanquam autem testetur Cyprianus alios etiam præsentes affuisse Episcopos, ubi hos ordinavit Lectores; indubium tamen est, nonnisi unum desiderari Episcopum ad electionem & ordinationem Presbyterorum, cæterorumque minorum Clericorum. Apertè ita pronuntiat Canon Apostolicus: *Presbyter ab uno Episcopo ordinetur, & Diaconus, & reliqui Clerici*, Commemorat quidem Eusebius, cùm Origenes per Palæstinam iter ageret, Cæsareæ Prebyteratu initiatum fuisse ab Episcopis regionis: *Cùm per Palæstinam transiret, Presbyterii gradum ab illius regionis Episcopis accepit.* Propè à vero abest hanc Episcoporum frequentiam in ordinatione Origenis non aliò pertinuisse, quàm ut consilio suo eas elevarent difficultates, quæ ordinationem ejus remorabantur.

Can. 2.

l. 6. c. 23.

Ideo non multò pòst profertur ab eodem Eusebio Epistola Cornelii Papæ ad Fabium Episcopum Antiochenum, ubi confirmat Cornelius ordinatum olim fuisse Presbyterum Novatum schismatis architectum, præter vota populi, Clerique, qui irregularem ex eo astruebat Novatum, quòd baptismum non accepisset, nisi vi morbi lecto affixus, & adventante jam morte perterritus. *Post susceptum baptismum, Presbyteri gradum consecutus fuerat, idque per gratiam Episcopi, qui manus illi imponens, eum ad Presbyterorum ordinem evexit,*

l. 6. c. 43.

Cui

Cui cùm universus Clerus multique ex populo refragarentur, ex eo quod non liceret quemquam ex iis, qui urgente vi morbi, in lectulo, perinde ac ille perfusi fuissent, in Clerum assumi, postulavit ab iis Episcopus, ut hunc solum à se ordinari paterentur. Quo exemplo patet in arbitrio fuisse Episcopi ordinare, quorum operam, existimaret Clero suo conducibilem, aut necessariam; sed eas fuisse populi Clerique partes, ut intercederent tum, cùm irregularitate aliqua maculati ordinabantur: quanquam etiam tum posset Episcopus declarare, ex usu esse Ecclesiæ, ut tum quidem venia fieret Canonum.

X. Origenis autem ordinatio singularis planè fuit, non ex sola dumtaxat irregularitatis venia, sed & ex eo quòd nulli illigatus fuerit Ecclesiæ. Ex suprà dictis enim abundè constat, ordinatione sua Clericos Ecclesiæ affixos suæ fuisse, & Episcopo à quo ordinabantur. Argumento ejus rei etiamnunc est Episcopatus ipse, quo Ecclesiæ quisque suæ indivulsis nexibus devincitur Episcopus. Ejusdem generis erant olim omnia Beneficia, quòd eis implicata semper essent ministeria quædam sacra, quæ in Ecclesia cuique sua defungenda essent, & ex quibus existeret jus temporalis sustentationis.

XI. Nec verò fas est silentio præterire, quod de Alexandro Severo Imperatore narrat Lampridius, Historiæ Scriptor. Publicabat enim ille nomina eorum, quibus officia & dignitates Imperii primarias destinabat, Provinciarumque Præfecturas: ut si quid haberet quis criminis, quod illis objectaret, interim poset. Non dissimulabat autem Alexander, id à se fieri exemplo Judæorum & Christianorum: *Ubi aliquos voluisset vel Rectores Provinciis dare, vel Præpositos facere, vel Procuratores, id est rationales ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, ut si quis quid haberet criminis, probaret non manifestis rebus: si non probaret, subiret pœnam capitis. Dicens grave esse, cùm id Christiani & Judæi facerent, in prædicandis Sacerdotibus qui ordinandi sunt, non fieri in Provinciarum Rectoribus, quibus & fortuna hominum committerentur, & capita.*

Lamprid. in Alex. Sever.

CAPUT II. *P. 1. l. 2. c. 15.*

De Electione Episcoporum. Quæ ibi partes fuerint populi, Cleri, Monachorum, Magistratuum, in Oriente post Imperium Constantini.

I. II. Nonnullæ semper fuere populi partes in electione Episcoporum. Explicatur Canon Laodicenus.

III. IV. V. Probationes ex Conciliis Antiocheno, Constantinopolitano, Ephesino.

VI. VII. Item ex Concilio Chalcedonensi.

VIII. Electio B. Athanasii.

IX. Clerus, populus, Nobiles, Magistratus conspirabant ad electiones.

X. Probationes novæ ex Eusebio & Theodoreto.

XI. Vim quandoque adferebat plebs, idque Patrono, si credere fas est, Nazianzeno.

XII. Episcopi quandoque ipsi plebis furori cedebant.

XIII. Qui cogebantur, cedebant tandem necessitati, vel voci potius & voluntati Numinis. Argumenta ejus rei.

XIV. XV. Argumenta alia ejusdem violentæ necessitatis, cui libera se charitas accommodaret.

XVI. Cùm malitiose quidam abuti inciperent ea vi & impressione plebis, exinde prohibita sunt.

XVII. Ut electus sit Basilius à Clero, Monachis, Nobilibus, Magistratibus, populo.

I. II. PAulò accuratiùs jam nobis exploranda est ipsa electionum ratio post Imperium Constantini, ut liqueat qui modus, quæ vis, quæ partes authoritatis fuerint populi, Cleri, Episcoporum, Principum, & Magistratuum. Initium ducemus à Clero & populo in Oriente; tum ad Episcopos pergemus & Principes, atque in Occidentem.

Quanquam visa sit multis Laodicena Synodus populum spoliasse pristina potestate eligendorum Altaris Ministrorum: certum est tamen illum suas semper aliquas ad eam partes interposuisse. *Turbis, τοῖς ὄχλοις non esse permittendum, eorum qui in sacerdotio sunt constituendi, electionem facere.* Itaque hoc Canone non suo suffragii qualiscumque, aut testimonii jure excusa est plebs; sed aut summotæ sunt tantùm tumultuosæ turbæ, quæ negotio pacis & sapientiæ, suarum quadam cupiditatum procella plerumque obstrepebant: aut illud diffinitum est, non ex voluntate plebis, cui facilè illudit vel imperitia, vel cupiditatum fascinatio, sed ex judicio & arbitrio Episcoporum terminandas esse electiones, aut eorum qui sapientia & religione præstant: ut ponderari magis debeant suffragia, quàm numerari. Can. 11.

III. Jubet certè Antiochena Synodus, ut Episcopus Episcopatu suo quo demum cumque casu exutus, ne vacantem possit invadere Episcopatum alium, quamvis plebs universa percupiat, nisi Metropolitanus & Episcopi Provinciæ ei suffragentur translationi: quòd facile fuerit Episcopo populum lactare ac delinire. *Etsi cunctus populus, quem diripuit, eum habere delegerit.* Agitur ibidem mox de Episcopis, qui posse sionem inire Episcopatus sui non potuere, *propter populi recusationem.* Vetantur Episcopi ex Ecclesia una in aliam migrare, quantamcumque plebs vim adhibeat: *Non vi coactus à populis.* Nec minùs flagravit Sardicensis Concilii zelus, ad ejusmodi Episcoporum translationes proscribendas, quamvis eis prætexeretur populi vis, qui facilè potuerat inescari. *Cum manifestum sit potuisse paucos præmio & mercede corrumpi, eos qui sinceram fidem non habent, ut clamarent in Ecclesia, & ipsum petere viderentur Episcopum.* Can. 15 Can. 2 Can. 3

IV. Scripsit Oecumenica Constantinopolitana prima Synodus ad Damasum Papam & ad cæteros Occidentis Episcopos, Regiæ hujus urbis Episcopum electum esse Nectarium ab Oecumenica ipsa Synodo, assensu & suffragio Episcoporum, Cleri & populi. *Nectarium in Concilio generali, communi omnium consensu, præsente Imperatore, totius denique Cleri, totiusque civitatis suffragiis Episcopum constituimus. πάσης ἐπὶ ἀνοιζομένης τῆς πόλεως.* Additur & Flavianum electum fuisse Antiochenæ urbis Episcopum, omnium consensione clarissimæ illius Ecclesiæ alumnorum. *Tota illa Ecclesia suffragante, & velut uno ore virum illum honorificè collaudante.*

V. In Concilio Ephesino Memnon ejus urbis Episcopus, tantùm non ejectus est ea sede, Joannis Antiocheni Episcopi factione, à quo Senatores & Proceres Ephesini ad eligendum Episcopum alium concitati fuerant. De ea re conquestus est Memnon litteris ad Clerum Constantinopolitanum datis. *Quotidie venerandum Senatum, illustrissimosque cives ὅτι σεμνὸν βουλευτήριον, καὶ τοὺς λαμπροτάτους, ad se evocans, magna importunitate flagitabat, ut eorum suffragiis alius in meum locum ordinaretur Episcopus.* Hinc emergit multò plus momenti fuisse in Senatus & honoratorum civium, quàm in infimæ plebis votis, quamvis & ipsius plebis aliquo loco esset suffragium. Inde est quòd dissipato Conciliabulo Ephesino, Leo Magnus & Concilium Romanum Romę coactum, litteras dederunt ad Clerum, ad Optimates & ad populum Constantinopolitanum, ut eorum in fide Catholica tuenda constantiam roborarent, & ad Epist. ad in Ep. Synod

amo-

amorem ac tuitionem accederent orthodoxi Episcopi sui Flaviani, qui in ea pseudosynodo abdicatus fuerat. *Clero, Honoratis, & plebi consistenti apud Constantinopolin.*

VI. In Concilio Chalcedonensi Stephanus Episcopus Ephesinus, ut nutantem firmaret dignitatem suam, affirmabat Episcopum se constitutum fuisse ab Episcopis quadraginta, assentientibus Optimatibus & Primoribus populi, Clerique. *Me quadraginta Episcopi Asiani suffragio & Nobilium & Primatum populi & totius reverendissimi Cleri, & omnis civitatis ordinaverunt:* Ψήφῳ τῇ τῶν λαμπροτάτων, καὶ τῶν λογάδων, καὶ τοῦ φιλάβεστάτου παντὸς κλήρου, καὶ τοῦ λαοπρεποῦς τῆς πόλεως πάσης. In sui defensionem æmulus ejus & competitor Bassianus, aiebat se approbatum & penè coactum à plebe, à Clero urbis, & ab Episcopis: denique ab Imperatore confirmatum: ὁ λαὸς, καὶ ὁ κλῆρος, καὶ οἱ ὁπίσκοποι. Certè mox testatur contrà Basilius Episcopus, non fuisse nisi à ducentis vel trecentis sedi intrusum Bassianum. Utramque eam electionem irritam fecere Chalcedonenses Patres, Episcopum verò eligi alium sanxere ab illis omnibus, qui ejus jurisdictioni & imperio obnoxii futuri erant. *Ab omnibus, qui pascendi sunt, eligendus:* παρὰ πάντων τῶν μελλόντων ποιμαίνεσθαι ψηφιζόμενον.

VII. Ab eodem Chalcedonensi Concilio concessa est Episcopo Constantinopolitano ordinatio Metropolitanorum Exarchatuum Ponti, Asiæ & Thraciæ, postquam canonicè electi fuissent à Clero cujusque Ecclesiæ Metropolitanæ, à Civibus, à Nobilibus, & ab Episcopis Provinciæ. *Decreto facto à Clericis uniuscujusque Metropolis, & Possessoribus,* κτητόρων, *& clarissimis viris,* καὶ λαμπροτάτων ἀνδρῶν, *super hac, & à reverendissimis Episcopis Provinciæ omnibus, aut pluribus.* Post ejus Concilii finem, cùm Proterius Episcopus Alexandrinam regeret Ecclesiam, intrudi se fecit in ejus sedem impius Timotheus à duobus Episcopis, & à Clericis quibusdam extraneis, cùm Imperatori Leoni interim ementiretur, electum se fuisse, à populo & honoratis Civibus: *De Timotheo, quem Alexandrinorum populus, & Honorati, & Curiales, & Naucleri Episcopum sibi petunt.*

VIII. Si sursum autem reflectamus vestigia, obvia prodibit Epistola encyclica Concilii Alexandrini, ubi perhibetur Athanasius electus fuisse & expetitus ab universo populo Alexandrino, tam cupidè, ut in eam rem enixissimas preces & ad Deum funderent, & ad Episcopos, cùm nec exire eos sinerent foribus Ecclesiæ, nec exirent ipsi per plures dies, donec voti compotes fierent. *Testamur omnem multitudinem, populumque Catholicæ Ecclesiæ in unum coactum, quasi speciem unius corporis & animæ, clamoribus vociferationibusque postulasse Athanasium Episcopum dari, idque publicis votis à Christo expetisse, nosque ut faceremus, per multos dies ac noctes jure jurando obtestatos fuisse: cùm interea nec ipsi ab Ecclesia discederent, neque nobis facultatem discedendi permitterent.*

Testabatur & ipsemet alicubi Athanasius, quanquam de facinore quopiam convictus fuisset, & necessariò sibi dandus fuisset successor, electionem tamen ipsam à populo, à Clero, & ab Episcopis faciendam fuisse. *Juxta Ecclesiasticos Canones, & Pauli verbum, congregatis populis & spiritu Præsidentium cum virtute Domini nostri Jesu Christi, omnia Canonicè inquiri & peragi decebat præsentibus populis & Clericis.* Id quoque confirmat Gregorius Nazianzenus, totius primùm populi suffragiis electum fuisse Athanasium: Ψήφῳ τοῦ λαοῦ παντὸς: *Suffragiis totius populi.* Testatur Julius Papa in ea quam in Athanasii defensionem scripsit Epistola, Gregorium non potuisse illi obtrudi successorem, *neque plebi cognitum, neque postulatum à Presbyteris.* Testificatur & Theodoretus Lucium Arianum, nec à Synodo Episcoporum electum fuisse Episcopum, nec suffragiis Cleri, nec postulatione plebis, ut volunt Canones. *Non Episcoporum Orthodoxorum Synodo, non Clericorum virorum suffragio, non petitione populorum, ut Ecclesiæ leges præcipiunt.* Theodoret. L. 4. c. 20.

IX. Nec plura, opinor, aggerenda hìc sunt argumenta, ut constet, 1. In Ecclesia Græca non parum momenti ad electiones Episcopales in populi suffragatione fuisse. 2. Sed multò tamen plus fuisse in favore Senatorum, Nobilium, Honoratorumque, quos natales, quos dignitas, quos sapientiæ fama supra vulgi fæcem eveheret. 3. Sed non paulò plus adhuc ponderis habuisse Clerum, & in Clero Presbyteros: maximè in urbibus celebrioribus, ubi & frequentior erat Clerus. Illud enim observari potuit, in majoribus tantùm civitatibus factam esse Cleri mentionem, nec nisi sequentibus sæculis. Augescebat enim in dies Clericorum numerus, & cum numero authoritas. Ab exordio solus penè populus apparebat, solus commemorabatur in tanta Clericorum paucitate; pòst conspicuus factus est, uti & numerosior Clerus; qui & numero tandem & ordinis sui authoritate magis magisque convaluit.

X. Balsamoni & Zonaræ imposuit sui sæculi consuetudo. Cùm enim nihil loci tunc residuum esset populo in electionibus Episcopalibus: hinc illi augurati sunt eam illi fuisse abrogatam potestatem, eo Canone Nicæno, quo electio & ordinatio Episcoporum Metropolitano & Episcopis Provinciæ commendatur. Sed quæ deprompta sunt à nobis hìc testimonia, nihil prorsus dubitationis residere sinunt in cujusquam animo, apertèque vociferantur, duos hos medii ævi Canonum interpretes suæ ætatis præjudicio & usu delusos fuisse, ut non aliter rem habuisse ominarentur temporibus Concilii Nicæni, cujus & Canonem eò detorserunt. Can. 4.

His adjici posset Epistola Imperatoris Constantini *ad populum Antiochenum*, ut eum avocaret à priore sententia eligendi sibi in Episcopum Eusebium Episcopum Cæsariensem: adduceretque ad alium quemlibet eligendum, *omni seditioso & immodico clamore procul amoto.* Scripsit Constantinus & ad Episcopos Antiochiæ Synodicè collectos, ut eos absterreret ab electione Eusebii, quem conjunctim cum populo asciverant. *Quandoquidem hoc litteris vestris continebatur ut juxta populi ac prudentiæ vestræ suffragium ac voluntatem,* κατὰ τὸν τοῦ λαοῦ, καὶ τῆς ὑμετέρας προαιρέσεως σωφρόντε καὶ βέλτιον, *Eusebius Ecclesiæ Antiochenæ præsideret.* Scripsit & ad Nicomedienses de eligendo sibi Episcopo. Hanc ejus Epistolam historiæ suæ intexuit Theodoretus, in qua & illud edisserit, Petrum Athanasii in Alexandrina Ecclesia successorem, in id culmen provectum fuisse ipsius Athanasii ante mortem suffragio, assensu Cleri & Magistratuum, secundis & vehementibus populi acclamationibus: *Quem primùm Athanasius suo suffragio designarat, ejusque electioni ab omnibus tam Sacerdotibus quam Magistratibus assensum est; populus quoque universus acclamationibus, quantum lætitiæ percepisset, demonstravit.* In hac verò conspiratione suffragiorum perspicuum est, Episcoporum, Presbyterorum & Magistratuum calculos plurimum habuisse momenti: à populo autem unum, id expectatum fuisse, ut applauderet, vel ne refragaretur. Scripsit & Leo Imperator apud Evagrium ad Alexandrinos, ut Episcopo subesse vellent, quem Cleri populique electio designaret: ᾧ ἂν ὁ κλῆρος, καὶ ὅτι κοινὸν ψηφίσοιντο. Erat tamen & cùm vis populi vehementior ingrueret, vinceretque, ut cùm Constantinopoli electus est Sisinnius pòst mortem Attici. Ita enim ea de re Socrates: *Laicorum studium tulit superiores, & Sisinnius ordinatus est.* Incredibiles Sisinnii & largitates & elee- Euseb. de vita Const. L. 3. c. 60. 62. Theodoret. L. 1. c. 20. L. 4. c. 18. Evag. l. 3. c. 11. L. 7. c. 26.

& eleemoſynæ hæc illi plebis flagrantiſſima ſtudia conciliaverant.

XI. Nuſquam tam perſpicuè patent rationes, artes, ſtrophæ, machinæ, viciſſitudines variæ & ſemper alternantes electionum Epiſcopalium, quàm in narratione Gregorii Nazianzeni, de electione Euſebii, & poſt Euſebium Baſilii in famoſa civitate Cæſarea Cappadociæ principe. Cùm conveniſſent Epiſcopi ad creationem Archiepiſcopi & Exarchi ejus Eccleſiæ, aliquandiu fluctuatus eſt populus, hinc cupiditate, hinc pietate pelliciente, perinde ut quiſque affectus erat; cùm tandem omnium ſuffragia in unum conſenſere Euſebium, religione & nobilitate ſpectabilem illum quidem, ſed adhuc Catechumenum. Huic electioni reluctatus eſt pro virili ſua parte Euſebius, at plebs adminiculantibus militaribus copiis, vim attulit, ad Epiſcopos eum pertraxit, quos & coegit, ut illum ordinarent, ſedique Epiſcopali inveherent. Epiſcopi templo digreſſi, irritam contendebant eam ordinationem, quòd ſibi facta vis eſset. Gregorius Epiſcopus Nazianzenus, ejus Gregorii parens, cui divinæ cujuſdam eloquentiæ & ſapientiæ cumulus Theologi nomen peperit, animo infracto novi Epiſcopi tuitionem adgreſsus eſt, quippe cùm non minor Euſebio ipſi allata eſset vis: ſi ut ille, ita & ipſi vi ceſſiſſent, ex æquo vel reos omnes teneri, ſi cedere nefas erat: vel innoxios haberi, ſi fas erat: cùm communis ergo eſset cauſa, non poſſe alios ab aliis damnari: ut verò Euſebius cùm diu ex animi mira modeſtia & demiſſione repugnaſset, charitate & obedientia tandem vinci debuerat, quo iis ſe proderet non deſtiti virtutibus: Epiſcopos quoque charitate Epiſcopali & provida conſultiſſimaque diſpenſatione, aſsentiri denique populo debuiſse, quem vehementior quidem, ſed ex pietate tamen profectus zelus tranſverſum egiſset. *Aderant Epiſcopi, ut Archiepiſcopum darent: ſed cùm in plures ſententias multitudo diſtraheretur, aliique alium proponerent, vel benevolentia in aliquem, vel pietate in Deum; tandem plebs tota uno conſenſu, primarii ordinis virum unum, vita quidem & moribus eximium, divino tamen Baptiſmo nondum conſignatum, invitum & repugnantem corripientes, ſimulque militaribus copiis, quæ tum in urbe erant, opem afferentibus, in ſacrario collocarunt; & Epiſcopis obtulerunt, ſuaſioni vim admiſcentes; non id quidem admodum modeſtè atque compoſitè, admodum tamen piè atque ardenter, &c. Epiſcopi diſceſſerunt, &c. Conſilium ineunt, ut nihil eorum quæ geſta fuerant, ratum eſſe ducerent, vim ei objicientes, qui non minorem ipſe vim paſſus fuerat, &c.*

Naziana. Orat. 19.

XII. Crebra erant id genus exempla, validæque hæ & canonicæ habebantur ordinationes; quòd compertum eſset, eam populi vim, à zelo manare pio certè, tametſi immoderato. Quòd qui reniſus diu fuerat electioni, ſpontè tamen cedebat, non tam vi populi, quàm voci Dei, cujus voluntatis index certiſſima eſt ea, ad quam dejicimur, ineluctabilis neceſſitas. Quòd denique præſumptum id eſset animo, Epiſcopos, qui rei non aderant tantùm, ſed præerant, nequaquam ceſsuros fuiſse, ſi quid inde detrimenti importari Eccleſiæ ſenſiſsent: & quæ Epiſcopalis eſt magnanimitas, ſanguinis etiam impendio hoc à ſe, hoc ab Eccleſia dedecus amolituros, ne ordinationem facerent, quam mox infectam declararent; fingerentque quod mox diffingerent. Unde idem ibidem Nazianzenus: *Longè enim ſatius fuiſſet, ut ipſi tum temporis, periculum adirent, atque ad extremum uſque obſiſterent, quam ut poſtea inſidias compararent.*

XIII. Et ſanè Euſebii electio rata tunc fuit, ratæ fuere & aliæ id genus omnes. Ita præjudicatum ſemper fuit, ubi ceſserunt Epiſcopi Synodicè collecti, cedere eos debuiſse: & quod fecerunt, voluiſse tandem; cùm ſi noluiſsent, ne feciſsent quidem. Ita perſuaſiſſimum fuit, electum qui pietatis & religionis inſtinctu renitebatur, reniſum etiam fuiſſe & ſapienter & circumſpectè, atque adeo convenienter humilitati & obedientiæ, quam religio, quam pietas, quam ſapientia ſancit: unde & tandem conſenſiſſe voluntati divinæ, quæ nuſquam ſe nobis apertiùs prodit, quàm ubi nos indeclinabili premit neceſſitatis laqueo. Suis & exemplis nos & verbis addocebant ſuprà Auguſtinus & Paulinus, eſſe quandam vim, qua fiat, non quo faciamus, quod nolumus: ſed qua velimus, quod nolebamus. Utrique enim illorum furor quidam incubuit incurſionis popularis, ut Presbyteri incunctanter & abruptè ordinarentur. Reſtitum ab illis eſt ſtrenuiſſimè: ſed ubi quantumcumque repugnantiam ſuam vinci agnoverunt; ſenſerunt-que non quid populus cogeret, ſed quid Deus hac ipſa tempeſtate ſignificaret, quid moderatio, quid patientia, quid humilitas, quid charitas ſuaderet, jugum tandem ſubiere, quod fruſtra contumacius declinaſsent. Vide quid Auguſtinus univerſim ſentiat de his ordinationibus vi impactis: *Tam multi ut Epiſcopatum ſuſcipiant, tenentur inviti, perducuntur, includuntur, cuſtodiuntur, patiuntur tanta quæ nolunt, donec eis adſit voluntas ſuſcipiendi operis boni.* Teſtatur Paulinus ſe ea coactione & neceſſitate quam expertus eſt, intelleXiſſe quid Deus juberet, atque ita coactioni lubens ceſſit. *Repentina vi multitudinis, ſed credo ipſius Domini ordinatione correptus, & Presbyteratu initiatus ſum, fateor invitus, &c. Novum inſperatumque placitum divinæ voluntatis expavi; data igitur cervice in jugum Chriſti, &c.*

Epiſt. 20. Epiſt. ad Severum.

XIV. Nec diſpar fuit vis, qua Epiphanius Epiſcopus Cypri Paulinianum oppreſſit, ut Diaconatum primò, mox & Presbyteratum ingeret, quantumvis renitenti. *Per multos Diaconos apprehendi juſſimus, & teneri os ejus; ne fortè liberari ſe cupiens, adjuraret nos per nomen Chriſti: & primum Diaconum ordinavimus, proponentes ei timorem Dei, & compellentes ut miniſtraret; valde quippe obnitebatur, indignum ſe eſſe conteſtans. Vix ergo compulimus eum, & perſuadere potuimus, teſtimoniis Scripturarum, & propoſitione mandatorum Dei. Et cum miniſtraret in ſanctis Sacrificiis, rurſus cum ingenti difficultate tento ore ejus, ordinavimus Presbyterum, & iiſdem verbis, quibus antea ſuaſeramus, impulimus, ut ſederet in ordine Presbyterii.* Hìc obſervamus porro non à temerariis tantùm populi turbis adhibitam quandoque fuiſſe vim, ſed & ab Epiſcopis ſapientia & gravitate conſpicuis, ut jugum imprimerent Regii Sacerdotii Chriſti. 2. Non manu tantùm, ſed rationibus vim fieri ita ſolitam, ut mens flecteretur, divini timoris aculeis compuncta, & fracta inexorabilis neceſſitatis ſibi imcumbentis pondere. 3. Ita paruiſſe tandem aliquando, non vi tantùm, ſed & voluntate. Unde & *invitum* ſe ordinatum fuiſſe Presbyterum fatetur Paulinianus, & ceſſiſſe ſe tamen divinæ voluntatis imperio. Ita vel duæ voluntates, vel unius ejuſdemque voluntatis duo ſejungenda ſunt tempora; reſiſtitur cùm nondum conſtat de ineluctabili, tum rei neceſſitate, tum Dei voluntate: jam non ulteriùs reſiſtitur, ubi conſtat. 4. Qui renituntur, ſolo humilitatis & pietatis inſtinctu, ut Paulinianus, *indignum ſe eſſe conteſtans*; eos nihil in ſe habere, quod repugnet legibus & officiis obedientiæ, quæ humilitatis comes eſt individua; ſed ſui deſpicientia, & ponderis quod ingeritur metu, extimulari, ut ſubducant ſe oneri, & Epiſcopos abducant à ſententia & propoſito eos ordinandi. Interim tamen mens verè humilis & Deo ſubjecta, in ſinu fovet arcanum penitiſſimumque propoſitum ſubeundi, quod Deus juſſerit, quod Dei vicarii Epiſcopi conſtantiſſimè voluerint. 5. Si replicetur memoria Abramii & Salamani, qui ordinati ſunt Presbyteri; ne id quidem ſcientes, quòd

Epiſt. Epiphan. ad Joan. Epiſ. Hieruſ.

ſacro

sacro Ordine tum initiarentur, ut narrat Theodoretus, facilè intelligetur horum Ordinationis authoribus Episcopis persuasissimum fuisse, viros omnibus virtutum numeris absolutos, ideoque jure meritissimo sacerdotio exornandos, ne posse quidem in animi sui penetralibus dissentire, vel tantillum repugnare, vel Dei, vel Dei Pontificum imperio. Non nescii enim erant, non posse veram humilitatem non pari obedientia propendere in ea omnia, quæ lex charitatis, quæ legitima Pastorum authoritas sancit.

XV. Iterum docebit nos Paulinus, ut vis illa foris circumstrepens non everterit liberam ejus voluntatem, sed mentem illustraverit, ut videret, ita necesse esse, ac proinde ita Deum velle, & proinde demum omnino parendum esse & necessitati & Deo. *Cùm pro meritorum meorum conscientia recusarem, vel potius non auderem recipere, ego vermis, & non homo, vi subita, invitus, quod fateor, astrictus & multitudine strangulante compulsus, quamvis cuperem calicem ipsum à me transire, tamen necesse habui dicere Domino, Verùm non mea voluntas, sed tua fiat.* Liquet ergo ea vi, qua authoritas legitima, & charitas vegeta urgent homines religione, & humilitate medullitus animatos, non debilitari, non violari libertatem, sed flecti, & quo æquum est, converti. Sicut & repugnantia, qua viri pii humilesque obnituntur, non pugnacitas, non pertinacia est, sed fastidium & contemptus sui, & modestia vehementior.

pist. ad. mandum.

XVI. Sed cùm eam vim fraudulenter quandoque & insidiosè adhiberent, sive plebes, sive Episcopi, ut viros potentes per speciem provectionis deprimerent, consultissimè Ecclesia posthac ejusmodi quibusdam prohibuit tentari. Acerbissimè Ravennatem Archiepiscopum objurgavit Simplicius Papa, quòd affectata malitia vim attulisset, & Episcopum ordinasset eum, qui ab ea dignitate abhorreret. *Non electione, sed invidia, inexcusabili violentia pertrahi ad te passus es, atque vexari, ut ei honorem tantum per amentiam irrogares: quem non provectum constat esse, sed pulsum.* Imperatores Leo & Majorianus irritas declararunt ordinationes, ubi *per parentum colludia* filii ordinati fuissent inviti. *Illo suæ reddito voluntati, qui coactus non potuit consecrari.*

pist. 2.

it. 2. Leonis Novel.

XVII. Præmisso hoc tam necessario elucidamento, redeo ad Gregorium Nazianzenum, ut ab eo audiamus, quì post Eusebium electus sit Basilius Cæsareensis Episcopus. Gregorius Episcopus Gregorii Theologi pater Coepiscopis eligendum illum proposuit, nec non & Clero, Monachis, Magistratibus, Senatoribus, Plebi. *Hæc iis scribo, qui sacerdotii munere funguntur, & Monachis, & iis qui dignitates gerunt, & Senatorii ordinis sunt, ac denique plebi universæ.* Hæc erat canonica eligendi ratio, horum erant suffragia ad Pastorem creandum corroganda. Si unanimes omnes consentiant, testatur Gregorius se spiritu illis affuturum, & electioni assensurum: dissensurum autem prorsus, si ea fiat *per sodalitia & cognationes*, κατ' φρατρείας καὶ συγγνείας; & si in eos dominetur tumultuosa turba, ἐχλώδης χειρ. Agnoscis verbum illud ipsum, quod usurpatum est initio hujus capitis à Concilio Laodiceno.

pist. 22.

CAPUT III. *P. I. l. 2. c. 16.*

De electione Episcoporum in Occidente post Imperium Constantini.

I. In Occidente quoque Episcoporum electionibus populus intererat. Probationes ex Conciliis Africanis.

II. De Episcopo visitatore, cui imminebat cura vacantium Episcopatuum.

III. Probationes ex Epistolis Pontificum. Clerus, Senatus, Nobilitas, Populus conspirabant ad electiones.

IV. V. Argumenta rursus alia ex Epistolis Leonis Papæ.

VI. Argumenta ex Conciliis Galliæ.

VII. Exempla electionum Episcopalium in Gallia ex Sidonio Apollinari. Miræ factiones.

VIII. IX. Alia ejusdem rei exempla. Competitorum numerus. Episcoporum authoritas summa & moderatrix omnium.

X. Quàm necesse esset ut ea dominaretur.

XI. De electione Metropolitanorum.

XII. De electione S. Martini. An ibi preponderavit populi authoritas.

XIII. Tristissimum exemplum in Africa, ubi populus præpolluit.

XIV. Ut successorem suum eligi fecerit Augustinus à Clero & populo.

I. UT in Græcis, ita & in Latinis Ecclesiis libera populo fuere sua suffragia in electionibus Episcoporum. Author est Optatus populi Chartaginensis suffragatione electum fuisse Cæcilianum. *Suffragio totius populi Cæcilianus eligitur.* De Sardicensi Concilio dictum est capite superiori. Vetitum est in Concilio Carthaginensi II. ne Episcopi Provinciæ ordinarent eum, quem populus expetisset, nisi à Metropolitano confirmatum. *Ad desiderium populi Episcopum ordinare contempto Primate Provinciæ.* Concilium Carthaginense III. facta copia ut tres Episcopi Episcopum possint ordinare, edicit, ut unus insuper vel duo adsint, si plures de Episcopatu contendant, aut si quibus flagitiis electus impetitur, quæ purgari coram plebe oporteat. *Si qua contradictio fuerit oborta, non præsumant ad purgandum eum qui ordinandus est, tres jam; sed postulentur ad numerum supradictorum unus vel duo; & in eadem plebe cui ordinandus est, discutiantur primò personæ contradicentium; postremò illa etiam, quæ objiciuntur, pertractentur. Et cùm purgatus fuerit sub conspectu publico, ita demum ordinetur.* Eam ergo oportebat esse electi morum innocentiam, quæ tot haberet testes, tot non reformidaret censores, quot erant in populo capita: antè enim de Episcopo judicabant, quàm ei subjicerentur.

Optat. l. 1.

Can. 12.

Can. 40.

In Concilio Carthaginensi IV. conscripta est formula examinis morum, & fidei, cui subjiciendi erant electi Episcopi; subditur autem hoc examine præmisso consecrari debere Episcopum, assentiente Clero & populo, præsentibus Episcopis Provinciæ, præsente aut assentiente Metropolitano. *Cùm in his omnibus examinatus, inventus fuerit plenè institutus, tunc cum consensu Clericorum & Laicorum, & conventu totius Provinciæ Episcoporum, maximèque Metropolitani vel præsentia vel authoritate, ordinetur Episcopus.* Cautum est in Carthaginensi Concilio V. ne Episcopus, cui vacantis Episcopatus regimen commendatum est, possit ibidem ipsemet Episcopus eligi, quantocumque ejus studio ardeat populus. Si intra annum non perfecit, ut electio canonica celebraretur, inde jubetur facessere, & loco cedere novo intercessori. Eo enim nomine etiam designabatur Episcopus, cui Ecclesia quæpiam Pastore orbata, concredita fuerat. *Nulli intercessori licitum sit, Cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis vel seditionibus retinere, sed dare operam, ut intra annum eisdem Episcopum provideat. Quod si neglexerit, anno exempto, interventor alius tribuatur.*

Can. 1.

Can. 8.

II. Ex eo Canone illud elicitur, cùm primùm defuncto Episcopo vacabat Ecclesia, statim vel à Metropolitano, vel ab Episcopis Provinciæ designa-

natum fuiſſe unum ex iiſdem Epiſcopis, qui & exequias curaret Collegæ mortui, & ſpiritualium temporaliumque ejus Eccleſiæ adminiſtrationem ſuſciperet, qui denique canonicam electionem maturaret. Ubi verò propediem perficienda erat electio, Metropolitanus ab eo & Epiſcopi Provinciæ convocandi erant, ut advolarent, electioni præeſſent, electum conſecrarent. Si vertente anno nondum proceſſiſſet electio, delegabatur alius interceſſor, ſeu interventor, qui ne ipſe quidem poterat in eam tum ſedem eligi, tum quòd Epiſcopus jam eſſet, tum vel maximè quòd quamvis ambitionis purus eſſet & integer, non eſſet tamen ſuſpicionis.

III. Damnatus eſt à Zoſimo Papa in Decretis ambitus effrænis Lazari & Herotis, qui Epiſcopales ſedes duas invaſerant, in ea Provincia, ubi ignoti, ubi extranei eſſent, & ubi Clero populoque adverſante, ne fuco quidem juſtitiæ audaciam ſuam obumbrare poſſent. *Plebe Cleroque contradicente, ignotos, alienigenas, intra Gallias Sacerdotia uſurpaſſe.* Expreſſit ab Honorio Imperatore Bonifacius I. Papa Conſtitutionem, qua percellerentur, qui fœdo ambitu Romanam ſedem prehenſabant; & ſtatueretur, ubi ſciſſis in duos ſuffragiis ambo ſe ordinari properaſſent, utrumque ambitionis ergo repudiatum iri, nec futurum Epiſcopum, niſi in quem omnium ſuffragia conſenſiſſent. *Si duo contra fas temeritate certantes, fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitus Sacerdotem; ſed illum ſolum in Sede Apoſtolica permanſurum, quem ex numero Clericorum, nova ordinatione divinum judicium & univerſitatis conſenſus elegerit.* Perſcripſiſſe ad ſe ait idem alibi Bonifacius Clerum, Senatum, populumque Lutevenſem in Occitania, gravatè ferentes quòd eorum ſuffragia pro nihilo putarentur in electionibus Epiſcoporum. *Lutubenſis Eccleſiæ Cleri ordo, vel plebs preces ſuas ad nos miſerunt.* Legendum, ut ſuſpicor, *Clerus, Ordo, vel Plebs.* Cui conjecturæ etiam fidem aſtruet Epiſtola Cæleſtini ad Epiſcopos Galliæ ſuper eadem re. *Nullus invitis detur Epiſcopus; Cleri, Plebis & Ordinis conſenſus ac deſiderium requiratur.*

IV. Senatum & Magiſtratus Leo Papa I. nomine Populi complectitur: *Cùm de ſummi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri plebiſque conſenſus concorditer poſtularit, &c. Metropolitano defuncto, cùm in locum ejus alius fuerit ſubrogandus, Provinciales Epiſcopi ad civitatem Metropolitanam convenire debebunt, ut omnium Clericorum, atque omnium civium voluntate diſcuſſa, ex Presbyteris ejuſdem Eccleſiæ, vel ex Diaconibus, optimus eligatur.* Et tamen alibi doctiſſimus idem Pontifex duas illas diligenter diſcriminat populi portiones, hinc dignitate vel nobilitate conſpicuos, hinc vulgi turbam: *Secundùm deſideria Cleri, Honoratorum & Plebis unanimiter conſecraſtis Epiſcopum.* Et rurſus alibi: *Expectarentur certè vota civium, teſtimonia populorum, quæreretur Honoratorum arbitrium, electio Clericorum, quæ in Sacerdotum ſolent ordinationibus, ab his qui norunt Patrum regulas cuſtodiri.* Ubi primarias partes tribuit Clero, deinde Honoratis, vulgo non permiſit niſi teſtimonia & vota ſua promere, ut ne taceat quid de cujuſque moribus ſibi compertum ſit. Id verò ex Apoſtolo hauſerat Leo, jubente ut ab inimicis teſtimonium diceretur de incontaminata Miniſtrorum Eccleſiæ innocentia, quam arrodere nec hoſtes poſſent. *Ut Apoſtolicæ authoritatis norma in omnibus ſervaretur, qua præcipitur, ut Sacerdos Eccleſiæ præfuturus, non ſolum atteſtatione fidelium, ſed etiam eorum qui foris ſunt, teſtimonio muniatur.* Et rurſus Leo in eadem Epiſtola: *Teneatur ſubſcriptio Clericorum, Honoratorum teſtimonium, Ordinis conſenſus, & plebis.* Quin & ratio ejus diſciplinæ à Leone non ſileturr. Ingenua quippe & libera Chriſtianorum in Paſtores & duces ſuos obedientia eſt: eligebant ergo, qui ſibi præeſſent. *Qui præfecturus eſt omnibus, ab omnibus eligatur.* Et ibidem rurſus: *Nullus invitis & non petentibus ordinetur; ne Civitas Epiſcopum non optatum aut contemnat, aut oderit: & fiat minus religioſa, quàm convenit, cui non licuit habere quem voluit.*

Epiſt. 3.

Epiſt. 4.

Ep. 84. c. 5.

Epiſt. 106.

Epiſt. 89.

Expoſtulavit & Hilarus Papa de Epiſcopo, qui vota populi prævertiſſet, & ordinaſſet Epiſcopum. *Nullis petentibus populis Epiſcopum ordinavit.* Modus tamen hìc aliquis adhibendus eſt ex Conciliis Africanis, Sola enim plebs civitatis Epiſcopalis, non Parochiarum ruris, ferè conſulebatur, & tamen omnes æquè parebant Epiſcopo. *Ut ad eligendum Epiſcopum ſufficiat matricis arbitrium.* Ita Ferrandus ex Conciliis Africanis.

Epiſt. 1.

Ferrand. Can. 11.

V. Clericis ſpecialiter electionem vendicat Leo, cùm eorum *ſubſcriptionis* neceſſariæ meminit, reliquorum *teſtimonii & conſenſus*. Et rurſus alibi: *Nulla ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec à Clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti.* Si in Occidente autem à Clericis dumtaxat ſubſcribebatur tunc electionis decretum: at in Oriente etiam à Laicis. Teſtem profero Euſebium illum fama percelebrem Epiſcopum Samoſatenum, qui decretum electionis Meletii, quod ſibi commendatum fuerat, tam fidè tamque conſtanter cuſtodivit, quodque Catholici omnium ſubſcriptionibus muniri fecerant, etiam Arianorum, qui ſuæ ſe hominem ſectæ eligere rati, Catholicæ fidei invictiſſimum elegerant defenſorem, ut prolixè commemoravit Theodoretus.

Epiſt. 92.

Theodoret L. 2. c. 31.

VI. Concilio in Gallia Regienſi paulò diverſa ab Africanis Conciliis placuit diſciplina, ad regimen vacantium Epiſcopalium Eccleſiarum. Conſtituit enim ut proximioris Eccleſiæ Epiſcopus mortui Collegæ procuraret funus, viduatæ Eccleſiæ rem temporalem regeret, impenſis in id diebus non ampliùs ſeptem, in ſuam ſe reciperet Eccleſiam, nec eò rediret niſi cum aliis Provinciæ Epiſcopis à Metropolitano vocatis ad electionem canonicam celebrandam. Hoc Canone cautè occurrebatur flexuoſis artibus ambitioſorum, & alienæ ſedis cupidorum, qui plebes clam deliniebant, ut optatiſſimam ſibi vim palam inferrent, *Ne quis ad eam Eccleſiam, quæ Epiſcopum perdidiſſet, niſi vicinæ Eccleſiæ Epiſcopus exequiarum tempore accederet, qui viſitatoris vice Eccleſiæ curam gereret, &c. Hæc autem omnia exequiarum tempore uſque ad ſeptimam defuncti diem aget. Exin ſe Eccleſiæ referens, mandatum Metropolitani ſimul cum omnibus ſanctis Epiſcopis opperietur. Nec quiſquam ad Eccleſiam, quæ ſummum amiſerit Sacerdotem, niſi Metropolitani litteris invitatus, accedat, ne à plebe decipiatur, & vim pati voluiſſe videatur.* Ita ambitionis cæſtro perciti Præſules fallebant & fallebantur; & quod perditiſſimè concupiſcebant, ad id ſe volebant cogi.

Can. 6.

VII. Sed ut explicatiùs Gallicanarum Electionum ratio ſubjiciatur oculis, excutiendæ ſunt nobis Sidonii Apollinaris Epiſtolæ. Cùm Paſtore orbata gemeret Cabilonenſis Eccleſia, ad eam acceſſit Patiens Lugdunenſis Archiepiſcopus cum Epiſcoporum Provinciæ cœtu. *Provincialium Sacerdotum prævio partim, partim comitante Collegio.* Hoc certè *Pontificale Concilium* in tres competitores invenit partita populi vota. *Triumviratus accenderat Competitorum plebem.* Hic nobilitatis gloriam & ſtemmata oſtentabat. Ille complurimos ſibi adjunxerat conviviorum ſumptu & ſplendore, Poſtremus clam ſpem faciebat deprædandorum Eccleſiæ prædiorum. *Tacita pactione promiſerat Eccleſiaſtica plauſoribus ſuis prædæ prædia fore.* Fœdiſſimas has graſſationes Metropolitanus oppreſſit, ordinavitque Epiſcopum

L. 4. Ep.

unum

unum ex ejuſdem Eccleſiæ Clero, ingenti pietate & eruditione virum, Joannem, qui omnes Cleri gradus, omnes Eccleſiæ ejus functiones à puero exhauſerat. Ita perfecta eſt electio, *ſtupentibus factioſis, erubeſcentibus malis, acclamantibus bonis, reclamantibus nullis*. Eæ demum fuere populi tum partes, ut non reclamaret, *reclamantibus nullis*. Electio certè ab Epiſcopis, potiſſimùm verò à Metropolitano perfecta eſt. Nec minus admirationis habet, quod mox ſubjicio exemplum.

VIII. Sidonius ipſe Apollinaris Arvernus ſeu Claramontanus cùm eſſet Epiſcopus, à Bituricenſibus accitus eſt, Epiſcopo nempe deſtitutis, Provinciæ totius Metropolitano. Studia partium mirum in modum efferbuerant inter Clerum & populum. *Utriuſque profeſſionis ordinibus quoddam ſacerdotii claſſicum cecinit. Fremit populus per ſtudia diviſus. Pauci alteros, multi ſeſe non offerunt ſolùm, ſed inferunt*. Propudioſa hinc ſeſe obtrudentium inſolentia, hinc ſacram mendicantium dignitatem. Agroecium Senonenſem Metropolitanum accivit Sidonius, ut ſuppetias ſibi ferret; nequedum enim electum eſſe quemquam, & ejus ſe judicio integram reſervare eam electionem. *Nullus à me hactenus nominatus, nullus adhibitus, nullus electus eſt: omnia cenſuræ tuæ ſalva, illibata, ſolida ſerventur*. Ne verò gravaretur opitulari Eccleſiæ alienæ, cùm nuſquam aliena, nuſquam extranea ſibi ſit Eccleſia, charitatis glutine ſibi arctiſſimè compaginata; ut enim jurisdictioni limites defixi ſint, non tamen charitati defigi potuiſſe. *Nec te, quanquam Senoniæ caput es, inter hæc dubia ſubtraxeris intentionibus medendis Aquitanorum, quia minimum refert, quod nobis eſt in habitatione diviſa Provincia, quando in religione cauſa conjungitur, &c. Oſtendite quia terminus potuerit poni veſtræ quidem regioni, ſed non potuerit charitati*. Nuſquam poterat gravior incumbere neceſſitas ex aliis Provinciis auxiliares Epiſcopos accerſendi, cùm Reipublicæ & Eccleſiæ hoſtes totam prorſus eam Provinciam occupaſſent, nec reliquas feciſſent civitates ullas, niſi Bituriges & Arvernum: *De Urbibus Aquitanicæ primæ ſolum oppidum Arvernum Romanis reliquum partibus bella fecerunt*.

IX. Scripſit & de eadem re Sidonius ad Eupronium Epiſcopum Auguſtodunenſem, ut ejus ſententiam ſcitaretur de Simplicio, quem Bituricenſes cives Epiſcopum ſibi poſtulabant. *Quem Epiſcopum ſibi flagitat populus Biturix ordinari*. Tam ſpectata expertaque probitate is erat, ut de eo nec mali obloqui, nec boni ſilere poſſent. *De quo civis malus loqui, bonus tacere non poſſet*. Electus tandem fuit Simplicius, reique geſtæ ſeriem ſcripſit Sidonius ad Perpetuum Epiſcopum Turonenſem Epiſtola ad eum data, & in Concione quam Epiſtolæ ſubjunxit, quam nimirum apud Biturigas habuerat, cùm electionem concluderet. In Epiſtola tam ingenti numero fuiſſe candidatos tradit, ut duobus ſcamnis ſedere omnes non poſſent: merito tam exili & caſſo, ut magnoperè quidem ſibi ipſis ſinguli plauderent, ſed ſoli plauderent. *Tanta erat turba Competitorum, ut Cathedræ unius numeroſiſſimos candidatos, nec duo recipere ſcamna potuiſſent. Omnes placebant ſibi, omnes omnibus diſplicebant*. Non potuiſſet ea ſedari concertatio, niſi delinitus populus cupiditates denique ſuas obedientiæ poſtpoſuiſſet, judicioque Epiſcoporum acquieviſſet. *Nec valuiſſemus aliquid in commune conſulere, niſi judicii ſui faciens plebs lenita jacturam, Sacerdotali ſe potiùs judicio ſubdidiſſet*. In Concione verò Sidonius hinc difficultatem exaggerat tam pugnantibus inter ſe votis ſatisfaciendi, inde verò in laudes effunditur Simplicii, quem Epiſcopum tandem elegit Biturigum, & Provinciæ Metropolitanum, populo ſponte ſua jurato eum adprobare Epiſcopum, quem ille delegiſſet. *Et quia ſententiam parvitatis meæ in hac electione valituram eſſe juraſtis; in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti Simplicius eſt, quem Provinciæ noſtræ Metropolitanum, Civitati veſtræ ſummum Sacerdotem fieri debere pronuntio*. Neceſſariò expreſſum forſan fuerat id jusjurandum, quòd Epiſcoporum Provinciæ unus adeſſet Sidonius, nec poſſet Epiſcopus unus Epiſcopos deſignare. At cùm convenerat *Sacerdotale Concilium* omnium Epiſcoporum Provinciæ cum Metropolitano, ab ejus nimirum judicio & delectu religata erat electio Epiſcoporum; nec neceſſe tum erat, ut ſacramento adigeretur plebs ad eam Pontificibus obedientiam præſtandam, quam ab ipſo ſacro baptiſmi fonte illis devovit. Idque patet in alio exemplo quod Sidonius retulit de electo Cabilonenſi Epiſcopo, à ſancto Patiente Lugdunenſi Metropolitano, cæteriſque Provinciæ Epiſcopis, ubi nullâ ratione eorum habita in quos populi favor propendebat, is electus eſt, cujus ſuffragia & vota omnia in meritis & virtutibus propriis fuere.

X. Copioſiùs infrà agemus de hac Epiſcoporum ſuprema poteſtate, maximè verò Metropolitani. Vel ex hoc Sidonii exemplo jam liquet, quàm non ſolùm res ita habuerit, ſed & quàm neceſſe fuerit, ut ita ſe haberet. Cùm enim plebs tam facilè, vel nobilitatis ſplendore præſtringeretur, vel conviviis deliniretur, vel ineſcaretur muneribus, pecunia, promiſſis: cùmque Candidati & tanto eſſent numero, & tam frontis nullius, ut oculatus teſtis narrabat Sidonius, cui dolebat valdè, quòd non etiam vindex eſſe poſſet: indubium eſt, niſi in his eximia quædam & dominatrix poteſtas penes Epiſcopos fuiſſet, electiones has omnes in detrimentum Eccleſiæ ceſſuras fuiſſe, & in dedecus Epiſcopatus.

XI. Obſerva rurſus in his Sidonii litteris, 1. Morem vetuſtum promulgandæ, publicandæque electionis, hodierno uſui valdè conſentaneum, juxta Regulas juris Canonici. 2. Morem invitandi Epiſcopos vicinæ Provinciæ, ſicubi ex uſu erat: aut conſulendi, antequam res finiretur. 3. Eligi ſolitum Metropolitanum à Clero & populo Metropolitanæ civitatis tantùm; quanquam Provinciæ univerſæ præfuturus eſſet. Regula tunc pervagatiſſima, eligendum ab eis Paſtorem, quibus præficiendus eſſet, non habebat hìc locum, niſi ex eo quòd Epiſcopi in eligendo principatum authoritatis obtinerent.

XII. Objectari poſſet nobis non injuria forſan, quod commemorat Severus Sulpitius de electione beati Martini ad Epiſcopatum Turonenſem. Concurriſſe enim narrat ingentem hominum multitudinem ex vicinis urbibus ad ferenda ſuffragia; quin & populo videtur eam maximè vendicare electionem, ut qui Martino propenſiſſimè ſuffragaretur, cùm ejus & veſtium vilitatem, & paupertatis atque humilitatis ſordes impatientiùs ferrent Epiſcopi. *Mirum in modum incredibilis multitudo, non ſolùm ex illo oppido, verùm etiam ex vicinis urbibus ad ſuffragia ferenda convenerat. Una omnium voluntas, eadem vota, eademque ſententia, Martinum Epiſcopatu eſſe dignìſſimum, fœlicem fore Eccleſiam tali ſacerdote. Pauci tamen, & nonnulli ex Epiſcopis, qui ad conſtituendum Antiſtitem fuerant evocati, impiè repugnabant, dicentes ſcilicet contemptibilem eſſe perſonam, indignum eſſe Epiſcopatu hominem, vultu deſpicabilem, veſte ſordidum, crine deformem. Ita à populo ſententiæ ſanioris hæc illorum irriſa dementia eſt, qui illuſtrem virum, dum vituperare cupiunt, prædicabant. Nec verò aliud his facere licuit, quàm quod populus Domino volente cogebat*. Nec tamen vel univerſum populum ſuffragatum eſſe Martino, vel omnes adverſatos eſſe Epiſcopos affirmat Severus. Erant Martino utrobique fautores, erant & obtrectatores.

De vita B. Mart. c. 7.

Refragabantur aliqui, *pauci*, *nonnulli*, ex Episcopis, alii suffragabantur, & hi pervicerunt tandem conspirante secum populi multitudine. Quoad urbes vicinas, quæ in societatem quandam faciendæ electionis veniisse videntur, erant illæ Diœceseos magis, quàm Provinciæ Turonensis. Sed etsi fuerint aliquæ ex Provincia, nihil moror, quin & lubens adsentiar, aliquando ita factitatum esse.

XIII. Ex Gallia in Africam trajico, in qua Hunericus Vandalorum Rex id Zenonis Imperatoris precibus donavit, ut Catholicæ Carthaginensi Ecclesiæ Episcopi electionem permitteret ea conditione, ut persimili libertate fruerentur Ariani Catholicarum Romani Imperii civitatum. Non fefellit Episcopos Afros, quanto Ecclesiæ universæ detrimento futura esset hæc sibi impensa gratia: interceſſere ergo insidioso favori, & exitiali beneficio. Victor. De persec. Afric. L. 2. *Si ita est, interpositis his conditionibus periculosis hæc Ecclesia Episcopum non delectatur habere. Gubernat eam Christus, qui semper dignatus est gubernare.* Sed quantumcumque conniterentur Episcopi, ut ne alius sibi tunc Chartagine esset Pontifex, quàm æternus ille & inconspicuus in cælis sessitans & inde regens Ecclesias suas; cohibere non potuere plebis ardorem, & tot juvenum, qui Episcopum nunquam spectassent sublimori & ornatiori throno insidentem. Ea ergo tum inconsiderata & effræni curiositate præcipites Eugenium elegerunt Episcopum. *Simul & populus, ut tunc fieret, ut ignis exarsit, cujus erat clamor intolerabilis, qui nulla posset ratione sedari.* Vicit tunc impotentia populi Episcoporum potestatem; sed exitialis ea sanè fuit & detestanda populi victoria, tot præsultrix calamitatum.

Epist. 110. XIV. Cùm consilium iniisset Augustinus designandi sibi successorem, Clerum populumque convocavit, statimque contestatus est, sapere se velle calamitoso Severi Episcopi admonitum exemplo, qui cùm successorem sibi superstes designaret, Cleri tantùm sui assensum expetierat; quo factum est, ut cùm ille è vita migrasset, vix adduci potuerit populus, ut Episcopo præter conscientiam suam electo morem gereret. Populo ergo suo edixit Augustinus, velle se ut Eradius sibi successor accederet: *Presbyterum Eradium mihi successorem volo.* Tum verò & præjudicio Cleri, & Episcopali authoritati cessit populus: *A populo acclamatum est, Deo gratias, Christo laudes. Dictum est vicies ter.* His duobus exemplis in firmanda assensu suo electione Episcopali, ita primas patet fuisse Cleri partes, ut suas esse secundas non nesciret populus: quem acquiescere omnibus modis necesse erat. Cùm autem faustis acclamationibus consensionem suam plebs prodebat, curaverat Augustinus ut Notarii Ecclesiæ adessent, qui gesta exciperent. *A Notariis Ecclesiæ sicut cernitis excipiuntur, quæ dicimus.*

CAPUT IV. *P. 1. l. 2. c. 17.*

In electionibus Episcopalibus Ecclesiæ Latinæ summa potestas penes Episcopos fuit per quinque priora sæcula.

I. Variæ probationes ex Sidonio Apollinari.

II. Aliæ probationes ex Ambrosio.

III. Soli poterant Episcopi dignos ab indignis, digniores secernere.

IV. Nusquam justiores erant causæ, ut Pastorum vocem audirent oves, quàm in eligendo Pastore.

V. Ad duo quædam jus populi coarctabatur, ut testimonio ejus aures præberent Episcopi, & ut ne invitis Pastores darentur.

VI. De numero Episcoporum, quos electioni interesse necesse erat.

VII. Quanta Metropolitani authoritas.

VIII. IX. Numerus trium, septem, duodecim, omnium Provinciæ Episcoporum, ad electionem potius quàm ad Ordinationem pertinebat Episcoporum.

X. Summa necessitas consensionis Metropolitani & Episcoporum, ex occasione Armentarii.

XI. Probationes novæ ex Collectione Canonum Martini Braccharensis Episcopi.

I. ALiquantò uberiùs hìc pertractari operæ pretium est, summam illam & principem Episcoporum in Episcopalibus electionibus authoritatem, imprimis Metropolitani; quanquam vel ex superiori uno Capite possit res ea videri jam extra controversiam constituta. Lugdunensis Metropolitanus Patiens Joannem delegit in Episcopum Cabilonensem, quem nec Clerus, nec populus popoſciſſet. Unus maximè Euphronius Augustodunensis Episcopus Patienti suffragatorem se adjunxit, authore eodem Sidonio: *Creaverunt Episcopum Euphronius testimonio, manu Patiens, ambo judicio.* L. 4. Ep. 2. Nec inferior fuit Sidonii ipsius authoritas in creatione Bituricensis Episcopi, etsi solus esset; si advolasset Senonensis Episcopus, L. 7. Ep. 3. arbitrium illi electionis Sidonius obtulisset: *Nullus à me hactenus nominatus, nullus electus est, omnia censuræ tuæ illæsa servantur.* Severus Africanus Episcopus elegit sibi successorem, solo Cleri sui sensu fretus. Augustinus consensum populi etiam expressit, sed imperiosa usus voce, Se velle: *Presbyterum Eradium mihi successorem volo.*

II. De Acholio Thessalonicensium sanctissimo Episcopo agens Ambrosius, ait illum à populis Macedoniæ expetitum, ab Episcopis electum fuisse. *Ille se Monasteriis puer dedidit, ad summum Sacerdotium à Macedonicis obsecratus populis, electus à Sacerdotibus.* Epist. 59. Astipulatur & ipsa Scriptura huic Episcoporum potestati ex eodem Ambrosio. Nec enim populus, sed Moises à Deo jussus successores Aaroni designavit filios, illosque ipsemet summi Pontificatus insignibus vestivit, ut inde clarescceret, ea solos Episcopos esse sapientia & authoritate prorsus divina, qua examinandi, eligendi, confirmandi & inaugurandi sunt summi Sacerdotes. *Quid autem illud significat, quod post defunctum Aaron, non universo populo, sed soli Moisi, qui est in Sacerdotibus Domini, imperavit Deus, ut exuviis Aaron Sacerdotis filium ejus indueret Eleazarum, nisi ut cognosceremus, quod Sacerdos consecrare Sacerdotem debeat, & ipse induere eum vestimentis, hoc est virtutibus Sacerdotalibus; ac tunc si nihil ei deesse adverterit indumentorum Sacerdotalium, & aptè quadrare omnia, sacris eum adhibeat altaribus? Supplicaturus enim pro populo, eligi à Domino, probari à Sacerdotibus debet, ne quid sit, quod in ipso graviter offendat, cujus officium est, pro aliorum offensa intervenire.* Epist. 82.

III. Inest his Ambrosii verbis ejusmodi vis, & ratio, quæ refelli & ludificari non possit. Non ordinandus est ab Episcopis, quem plebs Cleruſque postulant, nisi diligenter examinatus. At eo uno jure Episcopi judices sunt & arbitri electionum. Quin immo & ante electionem examine prævio opus est, cùm ne eligi quidem debeant, nisi digni & digniores. At solos penè in Episcopos ea cælestis sapientiæ copia exuberat, qua & dignos ab indignis, & à dignis digniores sejungant. Episcopos creat vox divina, cælestis vocatio, Spiritus sanctus: creat autem promovetque eorum maximè ore & manu, quibus se ubertimè infundit.

IV. Si minutioribus in rebus etiam Pastorum voci obaudire & morigerari, non suo frui sensu

ac

ac judicio debent fideles; quid in re omnium multò gravissima, & ubi de summa rerum agitur: in præficiendo, inquam, sibi Pastore, an suam ipsorum magis quàm Pastorum vocem audient? Id verò vehementissimè deprecatur & prohibet Leo, ne Episcopi tumultuosis plebis postulationibus cedant, nec indulgeant votis multitudinis imperitæ, & effrenatæ. Ita enim Leo ad Episcopos Mauritaniæ: *Mirantes tantum apud vos per occasionem temporis impacati, aut ambientium præsumptionem, aut tumultum valuisse populorum, ut indignis quibusque & longè extra Sacerdotale meritum constitutis, Pastorale fastigium & gubernatio Ecclesiæ credatur. Non est hoc consulere populis, sed nocere; nec præstare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim præsidentium salus est subditorum, &c. Principatus autem quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupavit, etiamsi moribus atque actibus non offendit, ipso tamen judicii sui est pernicioſus exemplo; & difficile est, ut bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.* Epist. 87.

V. Præcipit idem Pontifex, ut ubi scissa sunt eligentium vota, Episcopatum addicat Metropolitanus ei qui meritis & virtutibus præcellit, suffragante interim Clero & plebe, saltem non refragante. *Ille omnibus præponatur, quem Cleri plebisque consensus concorditer postularit, ita ut si in aliam fortè personam partium se vota diviserint, Metropolitani judicio is alteri præferatur, qui majoribus & studiis juvatur & meritis; tantùm ut nullus invitis & non petentibus ordinetur.* Id erat nimirum tunc juris populis, ut ne invitis obtruderetur Episcopus, quem protinus recusassent; utque quam præstaturi erant obedientiam, Christianæ ea libertati consentiret. Aliud superiori capite edisserit nobis Leo idem populorum jus, ut eorum testimonia ne prætermitterentur. Ad hæc duo illos poterant Episcopi in electionibus coarctare. Epist. 84. c. 5

VI. Siricius Papa illud dilucidè demonstrat, quod à nobis penè ad fastidium inculcatur, eò maximè pertinuisse illam Episcoporum frequentiam, quæ ad ordinationem Episcopi desiderabatur, ut Episcopus quasi Synodali conventu & judicio electus videretur. Uno enim eodemque tempore electi statim ordinabantur Episcopi, & qui ordinatores erant, iidem fuerant & primarii electores. *Extra conscientiam Sedis Apostolicæ, hoc post, Primates nemo audeat ordinare. Integrum enim judicium est, quod plurimorum sententia consequatur. Ne unus Episcopus Episcopum ordinare præsumat, propter arrogantiam, ne furtivum beneficium præstitum videatur. Hoc enim in Synodo Nicæna constat esse definitum.* Verissima quidem ea ratio est, cur Metropolitani requiratur præsentia, quem Pontifex ad Afros scribens, ex eorum consuetudine Primatem appellat: requiratur & Comprovincialium; quòd cùm essent censores & judices cognituri de electione; cùmque Episcopus electionem suam eorum judicio, sicut & consecrationem eorum manu assecuturus esset: æquum erat tanti momenti causam & judicium pluries inter Episcopos agitari: *Integrum judicium, plurimorum sententia.* Epist. 4.

Eandem Siricii Constitutionem innovavit Innocentius I. & paulò clarioribus verbis expressit: *Ut extra conscientiam Metropolitani nullus audeat ordinare Episcopum. Integrum enim est judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur.* Expressius id est, nec recedit à vero iisdem verbis legi debere Siricii decretum. Cresconius Episcopus Afer in eandem rem laudat Cælestinum Papam & Concilium Laodicenum: *Judicio multitudinis orationem fieri non debere. Laodic. Conc. tit. 13. Ex Decretis Papæ Cælestini, Quòd docendus sit populus, non sequendus.*

VII. Id ipsum novo decreto roboravit Hilarus Papa, ne citra præsentiam Metropolitani quisquam Episcopus ordinaretur; utque populi inconsideratis petitionibus obturarentur Episcoporum aures. *Nec tantum putetis petitiones valere populorum, ut cùm his parere cupitis, voluntatem Dei nostri, quæ nos peccare prohibet, deseratis.* Denique si vel ipsi Provinciæ Episcopi emollescant, & ab austeritate Canonum deflecti & abduci se finant, jubet Pontifex, ut Metropolitanus tam periculosæ licentiæ intercedat. *Quia pro loco & honore tibi debito, cæteri Sacerdotes docendi fuerant, non sequendi.* Quæ eadem penè verba sunt Cælestini Papæ in Decretis: *Docendus est populus, non sequendus; nosque, si nesciunt, eos quid liceat, quidve non liceat, commonere, non iis consensum præbere debemus.* Ita indeflexus Episcoporum vigor in his electionum conventibus, populorum vel castigabat levitatem, vel cupiditates coercebat. Epist. 3. Epist. 22.

VIII. In Sardicensi Concilio illud sancitum est, si unus tantùm supereſſet Episcopus in plurium Episcopatuum Provincia, & is superstes Episcopus pigritetur, & cesset Collegas sibi alios ordinare, ubi civitates aut plebes flagitabunt; tum Episcopi vicinæ Provinciæ ad eum accedant, unaque cum eo conspirent ad creandos novos Episcopos: aut soli creent, ordinentque. Populi potestas hìc eo circumscribitur, ut Episcopum petat sibi ordinari. *Et populi petant Rectorem.* Can. 5.

IX. In Concilio Carthaginensi III. quibusdam Episcopis visum est, statui debere, ut ne posthac ordinarentur Episcopi, nisi præsentibus duodecim aliis Episcopis: quòd non ita pridem in Numidia duo Episcopi tertium consecrassent Episcopum. Contrà autem nitebatur Carthaginensis Episcopus Aurelius: propterea quòd essent Provinciæ, quæ quinque tantùm sedes Episcopales haberent: Carthagine singulis penè Dominicis celebrari ordinationes Episcopales: atque adeò ne sperari quidem posse, ut singulis Episcoporum ordinationibus adessent Episcopi duodecim, ideoque retinendum pristinum usum, ut tres Episcopi sufficiant. Can. 39.

Concilii Arelatensis Patribus optatissimum fuerat, ut septem saltem præstò essent Episcopi; sed tribus tamen contenti fuerant, ubi plures non possent: quin & ibidem adverterant ab uno tantùm Episcopum quandoque ordinatum fuisse. Canone Apostolico primo duobus vel tribus Episcopis permissa fuerat Episcopi ordinatio. Concilii Nicæni Canon quartus tres saltem desideraverat. Canon Sardicensis paulò antè commemoratus Episcopo ei qui solus superfuerit in sua Provincia, copiam facit, immo onus imponit alios ordinandi; nec nisi eo cessante jubet vicinos Episcopos advolare, & novos ordinare Episcopos. Illud ergo hinc elucescit, si lex & votum Ecclesiæ primò fuerit, ut Episcoporum ordinationi adessent omnes Provinciæ Episcopi: si optatissimum fuit, ut adessent saltem duodecim: si alii voluerunt, ut essent saltem septem: si difficultas eo numero illos adgregandi, fecit ut tres sufficere existimarentur: si duo tantùm quandoque sufficere visi sunt: denique si cogente necessitate unus eo munere fungi posse declaratus est, hinc sanè, inquam, elucescit, non aliò quàm ad electionem spectasse, illam priorem Episcoporum desideratam frequentiam; Ordinationi enim vel unus sufficiebat validè celebrandæ: at antevertendis sedandisque ordinationum tumultuationibus nulla nimia poterat esse Episcoporum frequentia. Verba faciens Sidonius de ordinatione & consecratione Joannis Cabilonensis Episcopi, ab una Patientis Metropolitani manu eam derivat: *Manu Patiens, Euphronius testimonio, ambo judicio creaverunt Episcopum.* At ejusdem electionem idem ipse refundit in Synodum Episcoporum: *Exceperunt Pontificale Concilium variæ oppidanorum voluntates.* Can. 20. Can. 1. Can. 4. L. 4. Ep. ult.

X. Concilium Regienſe irritam declaravit Ebrodunenſis Epiſcopi ordinationem, quòd duo tantùm non tres Epiſcopi affuiſſent; quòd nec interveniſſet Metropolitanus, nec cæteri Provinciæ Epiſcopi litteris ſaltem ſuffragati eſſent. *Abſque trium Epiſcoporum præſentia, abſque Comprovincialium litteris, ſine Metropolitani authoritate, irritam ordinationis ſpeciem à duobus temerè convenientibus præſumptam eſſe clarebat, &c. Ordinationem, quam Canones irritam definiunt, nos quoque evacuandam eſſe cenſuimus.* Exauthorato tamen huic Epiſcopo concedunt Concilii Patres, ut conferat Confirmationis ſacramentum: quoad illos autem quos ordinaſſet jam, copiam faciunt futuro Ebrodunenſi Epiſcopo, ut Ordinum ſuorum munia illos ſinat obire. Non ergo dubitabant, quin valida & rata fuiſſet ordinatio ab eo celebrata, atque adeo ejus ipſius in Epiſcopum ordinatio. In electionis ergo tantùm vitia ſtomachabantur. Quòd abfuerit Metropolitanus, quòd Epiſcopi Provinciæ non per litteras ſaltem affuerint: ejuſmodi ea ſunt vitia, quæ electionem irritare poſſunt, non ordinationem, in quam nihil à litteris illis, nihil à mera Metropolitani præſentia manare poſſet virium, aut gratiæ.

XI. Martini Braccharenſis quondam Epiſcopi Collectio vetuſtiſſimorum Canonum Eccleſiæ Græcæ, in Latina utcumque vigentium, opportunè hic ſe objicit, ut ex ea decerpamus, quæ antiquis Conciliis moribuſque Eccleſiæ illuſtrandis uſui ſint. Vide ut Canonum & Juris antiqui peritiſſimus Præſul, voluntati & judicio Epiſcoporum permittat poteſtatem & exitum electionum Epiſcopalium. *Non licet populo electionem facere eorum qui ad ſacerdotium promoventur; ſed judicium ſit Epiſcoporum, ut ipſi eum qui ordinandus eſt, probent ſi in ſermone & fide & in ſpiritali vita edoctus ſit.* Et alio Canone: *Epiſcopum oportet maximè quidem ab omni Concillio conſtitui; ſed ſi hoc aut pro difficultate, aut pro longinquitate itineris difficile fuerit, ex omnibus tres colligantur, & omnium præſentium vel abſentium ſubſcriptiones teneantur; & ſic poſtea ordinatio fiat. Hujus autem rei poteſtas in omni Provincia ad Metropolitanum pertinet Epiſcopum.* Canone ſequenti idem inculcatur, ut ordinatio fiat aſſentientibus omnibus Epiſcopis Provinciæ, tum præſentibus, tum etiam abſentibus. *Et ſic omnium facto conſenſu, ordinationem Epiſcopi fieri oportet.* Alio Canone cavetur, ne quis Epiſcopus dum ſuperſtes eſt, ſucceſſorem ſibi adoptet: propterea quòd nonniſi eo mortuo confluere debeant Provinciæ Epiſcopi ad ſucceſſorem deſignandum. *Non ergo aliter fieri oportet, niſi cum conſilio & judicatu Epiſcoporum, qui poſt exitum præceſſoris poteſtatem habent dignum eligere.*

Can. 1.

Can. 2.

Can. 3.

IX. Nec aliter res ea habere poterat, cùm parentes filiis, Paſtores gregibus ævo priores ſint.

X. Vocatio, electio, ordinatio, generatio quædam ſpiritalis eſt & cæleſtis; ea non poſſunt Epiſcopi niſi ab Epiſcopis generari & procreari, ut Chriſtus à Patre Deo.

I. DIximus jam in Eccleſia Græca non minùs viguiſſe, quàm in Latina, Epiſcoporum in Epiſcopalibus electionibus exortem quandam & principem poteſtatem. Hinc Euſebius narravit à Petro, Jacobo & Joanne electum fuiſſe Jacobum cognomine Juſtum, & Hieroſolymæ creatum Epiſcopum. Extincto Jacobo Apoſtolos Diſcipuloſque Domini conglobatos deſignaſſe ei ſucceſſorem Simeonem, Cleophæ filium. Poſt fugam Narciſſi Hieroſolymitani Epiſcopi Epiſcopos vicinarum Eccleſiarum ordinaſſe & ſuffeciſſe illi Dium. Narciſſo ſedem ſuam repetente, fideles urbis Hieroſolymæ Alexandro Epiſcopo manus injeciſſe, qui Chriſti monumenta veneraturus venerat, & Coadjutorem ei adjunxiſſe, conſentientibus vicinis Epiſcopis. Patres denique Concilii Antiocheni Paulo Samoſateno depoſito, Demetrianum ſubrogaſſe.

L. 2. c. 1.

L. 3. c. 1.

L. 6. c. 5.

L. 6. c. 1.

L. 7. c. 30.

II. His exemplis imbuta Concilia Epiſcopalibus electionibus leges fixerunt, earumque moderatores fore ſanxerunt Epiſcopos Provinciæ, duce Metropolitano. In Concilio Laodiceno ſtatutum eſt, ut terminentur omnia judicio Metropolitani, & vicinorum Epiſcoporum. *Ut Epiſcopi judicio, χρίσει, Metropolitanorum, & eorum Epiſcoporum, qui circumcirca ſunt, provehantur ad Eccleſiaſticam poteſtatem.* Jubet Nicæna Synodus ad conſtituendum Epiſcopum, ut adſit Metropolitanus cum omnibus Provinciæ Epiſcopis; ſi minùs id fieri poſſit, tres at ſaltem præſentes ſint, reliquorum conſenſio ſcripto teneatur. Perſpicuum eſt illum apparatum ad electionem ſpectare, cujus arbitrium & jus ſummum penes Epiſcopos eſt. *Epiſcopum convenit, maximè quidem ab omnibus qui ſunt in Provincia, Epiſcopis conſtitui. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter inſtantem neceſſitatem, aut propter itineris longitudinem, tribus tamen omnimodo in id ipſum convenientibus, & abſentibus quoque pari modo decernentibus, & per ſcripta conſentientibus, tunc ordinatio celebretur. Firmitas autem eorum quæ geruntur per unamquamque Provinciam, Metropolitano tribuatur Epiſcopo.* Quanquam ergo rogarentur Cleri ſuffragia, & teſtimonia plebis, certò tamen conſtat ipſam Epiſcopi electionem authori & principi Metropolitano, Synodoque Epiſcoporum Provinciæ vendicandam fuiſſe.

Can. 12.

Epiſt. 4.

III. Suppetunt & ex Antiocheno Concilio invictiſſima quædam argumenta. Prohibetur Epiſcopus Epiſcopali ſede ſua excuſus, vacuam occupare ſedem Epiſcopalem, quantumcumque inſtet & faveat populus, niſi à Metropolitano & Concilio Provinciæ ea translatio approbetur. *Si quis Epiſcopus vacans in Eccleſiam vacantem proſiliat, ſedemque pervadat abſque Concilio δικαίῳ συνόδῳ, hic abjiciatur neceſſe, etſi cunctus populus, quem diripuit, eum habere delegerit. Perfectum verò Concilium illud eſt, ubi interfuerit Metropolitanus Antiſtes.* Ibidem mox ſancitur, ut Metropolitanus omnes vocet Epiſcopos Provinciæ, ut affluant illi omnes, ut ſaltem plures adſint, cæteri ſcripto ſuffragentur. *Saltem plures adeſſe conveniet, aut certè ſcriptis ejuſdem ſententiæ comprobari. πλείους παρεῖναι δεῖ, ἢ διὰ γραμμάτων ὁμοψήφους γενέσθαι.* Si ſuffragia in plures eant, major vincat numerus. *Si verò juxta dictam regulam fiat, & nonnulli pro contentione propria contradicant, obtineat ſententia plurimorum. κρατεῖν τὸν τῶν πλειόνων ψῆφον.* Major ergo numerus ſuffragiorum, non Cleri, non populi, ſed Epiſcoporum, rem profligabat, & electionem perficiebat. Denique hac Synodo caſſatur decretum Epiſcopi, qui ſucceſſorem ſibi ſuum, dum ſpirat adhuc, delegiſſet, quòd

Can. 16.

Can. 19.

CAPUT V. *P. I. l. 2. c. 18.*

In electionibus Epiſcoporum per Orientem ſumma erat Epiſcoporum authoritas quinque prioribus ſæculis.

I. Summatim conglobantur exempla ſuperiùs relata.

II. III. Canones Concilii Laodiceni, & Nicæni, & Antiocheni.

IV. De Concilio I. Conſtantinopolitano. Electio Nectarii, Flaviani, Cyrilli.

V. VI. Ex Concilio Epheſino & Chalcedonenſi.

VII. Argumenta nova ex Nazianzeno, & Vitæ ejus Scriptore vetuſtiſſimo. In votis erat Nazianzeno, ut in Clero & Monachis plura eſſent momenta, quàm in populo, ad electiones.

VIII. Ad Eccleſias recentiſſimè fundatas mittebant Epiſcopi electos à ſe Epiſcopos.

quòd leges Ecclesiæ non sinant quemquam in Episcopalem sedem succedere, nisi qui Concilio Provinciæ & judicio Episcoporum allectus sit. *Servetur autem jus Ecclesiasticum, id continens, oportere non aliter fieri, nisi cum Synodo, & judicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis potestatem habent, eum qui dignus extiterit, promovere.* Non eo consilio vetantur Episcopi suos sibi sublegere successores, ut sartum tectumque Clero & Populo servetur eligendi jus: quin immo ut ea Episcopis constet semper intacta potestas, Synodicè coeundi post cujuscumque Coepiscopi mortem, & successoris illi Synodico judicio assignandi, ut leges ferunt Ecclesiæ.

IV. Ab Episcopis Concilii Oecumenici apud Constantinopolim primi, datæ sunt litteræ ad Episcopos Occidentales: ut certiores eos facerent, electum esse à se in Oecumenica Synodo Nectarium, communi omnium consensu, astante Imperatore, Clero populoque applaudente. *In Concilio Generali, communi omnium consensu.* Illud quoque addebatur, convenisse Episcopos Orientalis Diœceseos, sive Exarchatus Antiocheni, & in eadem civitate ordinasse Flavianum, consentiente universa ejus Civitatis Ecclesia, eamque ordinationem ratam habitam esse à Concilio Oecumenico. Denique approbatum & illud fuisse, quòd Cyrillus Hierosolymis ordinatus esset Episcopus juxta Canones ab Episcopis Provinciæ. Exemplis in his omnibus non ordinatio tantùm, sed electio significatur voce τῆς χειροτονίας. Ea est Græcorum ipsorum consuetudo. Adde quòd & ipse narrationis contextus vociferatur de electione potiùs agi, quàm de Ordinatione.

V. Concilii Ephesini Oecumenici Patres abdicato Nestorio, sui muneris esse duxerunt, ut successorem ei darent: qua de re & ad Imperatorem scripserant: *Liceatque nobis futuri Episcopi ordinationi incumbere.* Ubi resciyit Imperator quæ gesta fuerant in Synodo, Nestorii abdicationem ratam esse jussit: Episcopis à Synodo ad eum Legatis præcepit, ut novum Episcopum Constantinopolitanæ Ecclesiæ donarent, quod & fecerunt. *Imperator Legatorum Synodi sententia approbata, Orientales quidem condemnat, Nestorium verò exilio mulctat: Illis præterea qui ex sancta Synodo Legati venerant injungit, ut ad Ecclesiam se conferant, ibidemque sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopum creent. Illi in Ecclesiam ingressi, Maximianum Episcopum mox creant.* Gratulatus est Imperatori Cælestinus Papa per litteras, de Maximiano ab Episcopis in locum Nestorii electo. *Huic tanto pro suo merito illius Ecclesiæ Sacerdoti, electo taliter & consensu sancta Congregationis quæ interfuit, ordinato.* Hæc denique Ephesina prima Synodus secundùm Cypri Episcopos pronunciavit adversùs Joannem Episcopum Antiochenum, eisque intactam & incolumem constare jussit libertatem pristinam, qua se jactabant, suum sibi Metropolitanum, ac proinde Episcopos eligendi. *Synodus nostræ Provinciæ congregata constituebat Metropolitanum.*

VI. In Chalcedonensi Concilio post discinctum dejectumque Dioscorum Episcopum Alexandrinum, omnes Ægypti Episcopi Concilium interpellaverunt, ut ab ipso Alexandrinus eligeretur Episcopus, & postquam hic Concilii Decretis subscripsisset, tum ei se vehementer & ex animo assensuros subscripturosque. *Fiat hic Archiepiscopus, & subscribimus & consentimus.* Visum est Concilio è re esse, ut hac vice ea potestate non uteretur. Proterius ergo in Ægypto ab Episcopis sui Patriarchatus electus est, cùmque is non multò pòst martyr occubuisset, scripsere Episcopi Ægyptii ad Imperatorem, ut in eligendo Patriarcha Alexandrino suum sibi jus juxta Canones integrum servaretur. *Jubeat, sicut sanctæ Patrum regulæ præcipiunt, & antiqua consuetudo tradit, Ægyptiacæ Diœcesis omnem Synodum orthodoxam, & communicatricem totius orbis Episcoporum, quempiam sanctæ vitæ eligere, dignum Sacerdotio virum, &c.*

VII. Narratur à Scriptore vitæ Gregorii Nazianzeni electio Gregorii hujus Theologi, & ordinatio ad Episcopatum Sasimorum, sola authoritate Basilii facta Archiepiscopi Cæsareæ. *Invitum & repugnantem ordinationi admovet, negotiumque conficit.* Cùm hoc abiisset Episcopatu Gregorius, & ad gubernacula postea Ecclesiæ Constantinopolitanæ accessisset, hac quoque sarcina exonerari se voluit. Tantisper ergo sustinuit, dum Concilium Oecumenicum Constantinopoli coiret, ut ab eo maximè successor sibi deligeretur. *Tantisper se apud eos mansurum recepit, quoad Episcopi, quorum adventus in spe & expectatione erat, aliquem Episcopatu dignum elegissent, sibique curis libero potestatem abeundi fecissent.* Coaluit ergo Concilium, tum multis de causis, tum ut Episcopum Regiæ urbi daret; *Sancta centum quinquaginta Episcoporum Synodus coacta est, tum ut pium Præsulem augustæ civitati præficerent, tum ut, &c.* Meletius Antiochenus Episcopus Concilii Patres vehementer cohortabatur, ut eam sedem Gregorio confirmarent: *Hujus consilio atque hortatu, Gregorio augustæ urbis Episcopatus, Concilii decreto confirmatus est,* σωσδικὴ ψῆφος ἐκύρωσε. Sed cùm dissensiones inter Episcopos recaluissent, abdicavit se Gregorius Episcopatu, eique à Concilio successor datus Nectarius. *Nectarius Ecclesiæ à Synodo Episcopus constituitur.* His exemplis liquet Episcopos in arcem quandam authoritatis evasisse, ut Episcoporum electionibus dominarentur, eòque ineluctabili quadam necessitate adactos fuisse, ne tumultuosis plebis factionibus omnia pessumdarentur. Ei malo existimabat Gregorius medicinam fieri posse, si Clero & Monachis multò plus annueretur potestatis, quàm populo. *Perspicuum est cum aliis omnibus, tum selectissimæ præsertim ac purissimæ populi parti, hoc est, iis qui altare circumstant, & nostri temporis Nazaræis, quibus solis vel certè potissimum, electiones hujusmodi committi oportebat. Sic enim nunquam Ecclesiis malè esset: ac non iis qui opibus ac potentia pollent, aut plebis impetui & temeritati, atque etiam plebejorum vilissimo & contemptissimo cuique.* Orat. 19.

VIII. Dum rediret ab exilio Athanasius, omnibus in Ecclesiis, quas vel vacantes, vel ab Arianis Episcopis infestas invenit, Catholicos Episcopos collocavit. Eusebius, ille virtutum fama notissimus, Episcopus Samosatenus, insania Valentis exturbatus ab Ecclesia sua, plures peragravit Provincias, militari veste amictus, & orthodoxos præfecit Episcopos Ecclesiis omnibus, quas vacuas invenit. Idem qui suprà Athanasius, Frumentium Indis ordinavit Episcopum, ab eo edoctus, rudimenta jam ibi aliqua esse Ecclesiæ Christianæ. Misit Constantinus Imperator Episcopum & Clerum Regi gentique Iberorum, qui Pastores deposcebant, novellæ Ecclesiæ suæ excolendæ insudaturos. Id fieri ne potuit quidem nisi assentientibus & concinentibus Episcopis, qui mittendum Episcopum ordinaverunt. Ex quibus manifestum est, id muneris esse Episcoporum Orthodoxorum, ut Episcopos quoquo versum mittant, priùs à se electos & ordinatos, ad omnes Ecclesias, quas Pastoribus indigere intelligent. Sozom. l. 2. c. 12. Theodoret. L. 7. c. 30. L. 1. c. 25. Socrat. l. 1. c. 15. L. 4. c. 29. Theodoret. L. 4. c. 2.

IX. Et sanè Episcopi & Pastores populis fidelibus ævo majores & priores sunt, ut qui eos genuerint, & gignere pergant, tum prædicatione Verbi, tum baptismo, ut idoneus testis est Paulus: *Per Evangelium ego vos genui. Filioli, quos iterum parturio.* Naturæ igitur ipsi repugnat, quisquis vult filios patribus seniores, & fideles jam inde ab exordio elegisse sibi Pastores. Nec enim fideles illi primùm fuere, nisi quos in fide Pasto- 1. Cor. 4. 15. Galat. 4. 19.

res

res aliqui genuissent. Pastores ergo gregibus seniores & anteriores sunt, ab aliis nimirum prioribus electi Pastoribus, donec ad Apostolos sursum revolvamur, quos elegit Christus, à sempiterno Patre genitus ipse & electus, vocatusque ad Pontificatum.

X. Missio, vocatio, electio, ordinatio Pastorum, generatio quædam admiranda & divina quodammodo est; ubi qui mittit, qui eligit, Pater est, participatione & imitatione quadam ineffabilis illius paternitatis, & generationis, seu missionis, ex qua prodiit proditque Christus. Nec enim Christi vocationem ab ejus generatione sejungit Paulus: *Sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret; sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu, Ego hodie genui te.* Et juxta Prophetam: *Ex utero ante Luciferum genui te, juravit Dominus, & non pœnitebit eum, Tu es Sacerdos in æternum.* Communione quadam & participatione ejus divinæ generationis summi Pontificis Christi factum est, ut & Christus ipse Apostolorum, Apostoli Episcoporum, Episcopi alii aliorum, Patres & genitores evaserint; eorum scilicet quos elegerunt, ordinaruntque perpetua quadam propagatione cælestis & divini Sacerdotii sui. Ideo ajebat suprà Epiphanius id valere Ordinem Episcoporum, ut Patres gignat Ecclesiæ, cùm Ordo Presbyterorum ad procreandos tantùm filios pertineat. Episcopus enim electione & ordinatione Presbyteros & Episcopos alios procreat. Ideò Nicopolitanis civibus scribebat Basilius officio functos Episcopos, qui Episcopum eis dedissent; jam ipsorum esse, ut eum suscipiant. *Quod Episcopos concernebat, impletum est; ad vos spectat, ut datum Episcopum ex animo complectamini.* Ecquis denique ambigat, septuaginta illos Episcopos qui cum Chrysostomo Episcopum Ephesi constituerunt, principem locum authoritatis obtinuisse? Ita certè author est Palladius in vita Chrysostomi,

Hebr. 5.

Psal. 109.

Epist. 194.

Pallad. in vita Chrys. c. 14.

CAPUT VI. *P. 1. l. 2. c. 19.*

Quæ Imperatorum potestas fuerit in electionibus Episcoporum, per quinque priora sæcula.

I. Cùm tantum Ecclesia concesserit populo, Magistratibus, Senatui, Nobilibus, in electionibus Episcoporum; non potuit non & Imperatoribus plurimum tribuere.

II. Quantum sibi sumpserit Theodosius Magnus in electione Nectarii Episcopi Constantinopolitani.

III. Quàm id tum necesse fuerit, ut pax Ecclesiæ conciliaretur.

IV. Quì verè tamen tunc diceretur electio fuisse libera, & canonica.

V. Jura Principum.

VI. Quam libertatem desiderent electiones, tum in electis, tum in eligentibus.

VII. Jam idem jus tribuerat Valentiniano Concilium Mediolanense, quo electus fuerat Ambrosius.

VIII. Acres tum erant Mediolani animorum dissensiones,

IX. Quàm necesse esset, ut in electionibus potior esset Episcoporum potestas.

X. Utque interponeretur quandoque Imperatorum authoritas, conciliandæ pacis ergo.

XI. Non inseruit se electionibus Constantinus. Constantius ingenti Ecclesiæ damno illis se altiùs interposuit.

XII. Arcadius Chrysostomum promovit, ut Competitorum violentissimas conspirationes frangeret.

XIII. Ut electi sunt Nestorius & Syssinnius.

XIV. Synodus Oecumenica Ephesina Imperatorem compellavit, ad Episcopi nominationem.

XV. Similiter & Chalcedonensis.

XVI. Alia exempla Concilii Chalcedonensis.

XVII. Romæ cum scissa essent suffragia inter Symmachum & Laurentium, interpellatus est Rex Gotthorum Theodoricus.

XVIII. Paucis post annis Papam Rex nominavit, ejus posteri confirmarunt tantum.

XIX. Alias Constantius Papam designarat.

XX. Conatus nefarii Anastasii imperatoris.

I. PErpensa Populi, Cleri, Episcoporum legitima in Episcoporum electionibus potestate: excutiendum nunc incumbit nobis, an aliquam in ejus partem venirent Principes & Imperatores ipsi. Illud jam observatum fuit non semel, Pontificibus ipsis Romanis & sanctissimis Episcopis placuisse, ut Nobilium & Magistratuum ratio potior haberetur, quàm plebis, eorumque in suffragiis plusculum ut esset momenti. Nec imputandum id tunc erat, vel fœdæ adulationi, vel acceptioni personarum turpiter terrenis potestatibus servienti; sed quòd ejusmodi viri plerumque emineant, non opibus, non natalium gloria tantùm, sed sapientia, & zelo, & charitate Ecclesiæ longè castiore & flagrantiore quàm plebs, cui aut inani specie facilè imponitur, aut cupiditatum illuditur præstigiis.

Jam verò si plebi, si populo, si populi honoratioribus, si Magistratibus, si Nobilibus multum pro suo quibusque modo tribueret Ecclesia: quid summis Principibus, ut Populi & Rei totius publicæ Capitibus, quorum & prudentia, & sagacitas tantò copiosor, quorum pietas in Ecclesiam, quorum potestas ad promovendam pietatem tantò amplior? Si falli quandoque, si à recti orbita aberrare nonnunquam Principes contingat, quid populum, quid Vulgi fæcem? Si ejus rei contemplatione excluſi non sunt populi ab electionibus: ergo ne Principes quidem. His autem justissimis de causis constat quod dixit Socrates, Ex quo Christi jugum subiere Imperatores, maxima quæque in Ecclesiæ negotia plurimum illis tributum fuisse juris & potestatis. *Ex quo Christiani esse cœperunt Imperatores, Ecclesiæ negotia ex illis pendere cœperunt.* Quo loco insinuatur, Conciliis ipsis approbatam fuisse ejusmodi authoritatem, cùm ab eis se convocari & confirmari, non placidè modò, sed & gratanter tulere.

II. Sed cùm profiteamur & præ nobis feramus, nihil nos nostro ex penu promere, nihil proferre, nisi ex Conciliorum, Canonum, & Historiæ Ecclesiasticæ testimoniis & exemplis quasi consecratum: his jam ex fontibus hauriendum nobis est, si qua ibi sint hujus Principum documenta potestatis ad Episcoporum vel electiones, vel nominationes.

In Concilio I. Oecumenico Constantinopolitano & in Epistola ejus Synodali, dicitur tantùm Nectarium constitutum esse Episcopum Ecclesiæ Constantinopolitanæ, præsente & spectante Imperatore, ὑπ' ὄψει τῦ βασιλέως, Clero, Populo & Concilio ipso consPirante ad ejus electionem, Socrates ait Nectarium à populo abreptum, ut sedi Episcopali inveheretur: ἁρπασθεὶς ὑπὸ τῦ λαῦ εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον προεβλήθη. At Sozomenus ita rem figillatim & pensiculatè denarrat, ut non possit non hic stupor aliquis menti injici. Tradit enim Theodosium Episcopis præcepisse, ut conscripta sibi eorum nomina singuli ederent, quos Episcopali ei fastigio non impares arbitrarentur; servata potestate deligendi quem sibi collibitum esset. *Cùm sibi ipsi unius ex illis electionem reservasset.* Sibi quos perspectiores haberent, eorum nomina singuli inscripsere. Meletius post omnes alios Nectarium addidit, id donans importunis precibus Diodori Tarsensis Episcopi, qui

L. 5. c. 8.

L. 6. c. 7.

qui eum ad Episcopatum protrudere meditabatur. Eum Catalogum semel iterumque legit Imperator, & Nectarium cæteris omnibus prætulit. Admiratione tantò majori perculsi sunt Episcopi, quòd ne baptismo quidem tinctus esset adhuc Nectarius. Itaque Imperatorem adiere, quò illum à sententia deducerent. At ille à proposito abduci se non est passus. *In sententia perstitit multis Sacerdotibus reluctantibus.* Cesserunt ergo Episcopi, Nectarius sacro fonte initiatus est, & confestim suffragatione totius Concilii electus. *Postquam igitur omnes cesserunt, & in Imperatoris calculum consenserunt, baptizatus fuit, & communi suffragio Synodi declaratus Episcopus.* κοινῇ ψήφῳ τῆς συνόδου. Addit Sozomenus compluribus visum fuisse ea in re Theodosium, summi Numinis speciali providentiæ & altiori consilio fuisse obsecutum; cùm illam Ecclesiam Nectarius non sine summæ sapientiæ & moderationis laude administrarit.

III. Simillimum veri est altiùs consuluisse Theodosium, Religionis & Ecclesiæ aliàs amantissimum Principem, nec tantum sibi tunc potestatis sumpsisse, aut Nectarium delegisse, nisi ut sedaret dissensiones inter Episcopos hujus Concilii tum flagrantissimas. Ante Concilium Episcopi Ægyptii Maximum Philosophum Cynicum elegerant Episcopum Regiæ urbis, deduxerantque Thessalonicam Episcopatum Regiæ urbis ab Imperatore petiturum. *Augustæ urbis Episcopatum ab eo petens.* Cùm enim meritis legibusque nihil se posse consequi speraret, rem perficere molliebatur Imperatoria Constitutione. *Quoniam enim in legibus sanctionibusque Ecclesiasticis nihil habebat quo niteretur, Imperatorio edicto Sacerdotium vendicare cogitabat, ut qui non Sacerdotem, sed tyrannum agere in animum induxisset.* Verùm Theodosius, cujus animo altiùs insederant Episcopales virtutes, quàm his Episcopis, illos ejecit, subiratus & minax. *Verùm illinc ejiciuntur, Imperatore eos ira minisque vehementius infectante.* Hæc ex Scriptore vitæ Nazianzeni. Denique Imperator reportata de Barbaris insigni victoria, Constantinopolim rediit, Gregoriumque Nazianzenum nactus, ab adversariis suis, hoc est Ecclesiæ, graviter exagitatum, illam ei sedem his verbis confirmavit: *O Pater, Deus tibi tuisque fudoribus per me Ecclesiam committit. En sacram ædem & thronum tibi trado.* Gratulatus est tam benefico Principi Gregorius, & confestim illum Episcopi in ejus Ecclesiæ sedem invexerunt. *At beatus Gregorius mirifica lætitia perfusus, &c. Cæterum ei ad extremum usque obsistere non licuit, quaminus, in throno collocaretur. Pontificum enim multitudo eum quamvis nolentem, vehementerque recusantem, in Archiepiscopali sede constituit.* Unus plurimùm omnium connixus est Meletius Antiochenus, ut Gregorium Nazianzenum illi sedi adsereret. Tum temporis porro Timotheus Alexandrinus Episcopus ad Concilium Constantinopolitanum cum Ægyptiis suis Episcopis, ea maximè causa Gregorium sibi labefactandum statuit, quòd ei Meletius impensiùs suffragaretur. Ea sanè inter Episcopos Alexandrinum & Antiochenum internecina conflictatio, ingens in Ecclesia incendium excitatura videbatur, nisi consilium forte iniisset Gregorius abjiciendæ ejus sarcinæ, & nisi partes suas interposuisset Imperator ad antevertendas opprimendasque dissensiones omnes, quæ in eam electionem incidissent. Is illi forsan visus est Nectarius, qui ab ejusmodi Episcopalibus dissidiis cùm procul semper fuisset, iis componendis esset paratior. Cùm thronum etiam urbis Regiæ Gregorio dedisset plurimùm assentientibus Episcopis Orientis; cùmque orassent antè Ægyptii Episcopi, ut eo Maximum donaret: hinc visus est etiam sibi posse te eam sedem donare ex utriusque partis consensione, maximè verò si ei, vel uni ex eis donasset, qui ab illis nominati fuissent.

IV. Sed illud præ cæteris hìc observandum; quanquam Theodosius Episcopum suo nutu & arbitrio designasset Nectarium, spreta Episcoporum repugnantia, ne dicam Canonum regula, qui Neophytos arcent, & multò magis eum, qui ne Neophytus, ne tinctus quidem erat baptismo: nihilo tamen minùs & vulgo prædicatum, & ab ipso etiam Concilio affirmatum, Nectarium electum fuisse ab Episcopis Concilii, à Clero, à populo. Jam illud suprà monuimus, cùm populus vehementiùs quàm sapientiùs Episcopos adegerat, ut eum ordinarent qui ipsis minimè placeret: hanc Episcoporum indulgentiam prudentiamque valdè tempestivam, ad præveniendam plebis insaniam, habitam fuisse pro consensione, quam cordati quique sufficere non dubitarent, ut electio rata censeretur. Idem existimandum de iis electionibus, ubi Episcopi inflexa constantia retundebant populi petitiones, ordinabantque Episcopos, quos nemo postulasset: cùm populus ipse tandem quanquam subinvitus acquiesceret, canonica habebatur electio. Gregorius Theologi pater, & Theologus ipse electionem laudaverunt prioribus illis simillimam, Sidonius Apollinaris posterioribus, ut ex antedictis patet. Ea vis non prohibet, quin liberum sit & voluntarium, quidquid ex ea fit. Nec enim id vis ea præstat, ut facias quod nolis; sed ut quod nolebas, velis. Ita volentes faciunt, sed quod noluerant velle incipiunt. Nolebant Nectarii electionem, voluerunt cedere urgenti Theodosio, & Nectarium ingerenti. Noluerant Episcopi ordinare, quos violenta plebs obtrudebat. Sed ne ea violentia ampliùs grassaretur, voluerunt & plebi cedere, & electo Episcopo consentire, Cesere, quia voluere, qui poterant non cedere. Ita verò qui cedit, utique consentit.

V. Reipublicæ summi vertices, populorum summa Capita, Principes, inquam, Regesque, suo sibi jure vendicare poterant aliquas in electionibus authoritatis partes, non exclusis populis: eo jure sua illos singularis abstinuit pietas. Si subjectis tandiu cesserunt ipsi populis, ecquid est cur mirum novumque videatur, si quando eis populi suo decedebant eligendi jure? Quin possit ea vicissim observantia, & cedendi alternatio, voluntaria & libera videri? Seu populo Princeps, seu Principi populus eligenti, tacitus ipse tunc acquiesceret & assentiretur, liber hic erat utrobique consensus, libera electio.

VI. Vis etiam quandoque adferebatur electis, ut ne pertinaciùs obluctarentur, & dignitatibus assentirentur, quò eos sua pietas, sua etiam humilitas, sua dignitatum fugà vocabat. Suavibus quibusdam cruciamentis, ut suprà docebat Augustinus, extundebatur illis & voluntas & assensio, à qua tantoperè abhorrebant. Is consensus tametsi ita expressus, extortusque, liberæ electioni & canonicæ sufficiebat. Nec verò majorem desiderant libertatem electi, quàm eligentes. Hæc vis, hæc coactio neutris officit, cùm bono publico, Ecclesiæ utilitati, pietatis incremento utrobique serviatur. Si ad incudem revocemus pleraque nostramet ipsorum gesta, & libera comperiemus ea, & perspæpè ab hujusmodi necessitatis vinculis non prorsus absoluta.

VII. Ne Ambrosij quidem electio ad exitum perduci potuerat, nisi Valentinani Imperatoris interposita authoritate. Hinc exemplum accersi poterat, ut Theodosius Nectarium nominaret. Nec Ambrosius baptismo initiatus fuerat, cùm eligeretur, uti nec Nectarius. Itaque Episcopis Ambrosius ne in cogitationem quidem veniebat. At cùm populus molestissimis dissensionibus discerptus fuisset, tandem ita unanimis in Ambrosium consensit universus, ut Episcopi eam dexteræ Excelsi mutationem interpretati sint, & sibi quò ducebat Deus obsequendum. Unde Socrates: *Nam Episcopis qui aderant,* L. 4. c. 25.

rant, videbatur hæc consentiens populi vox divinitus sanè emissa. Restitante porro Ambrosio interpellatus est Valentinianus Imperator, qui Episcopis rescripsit, ut Ambrosium ordinarent, cùm ea electio tam unanimis Deo pacis & unitatis Principi referenda potiùs esset, quàm populo sua sponte semper versatili & tumultuoso. *Valentinianum de re gesta faciunt certiorem, qui populi admiratus consensum, opusque Dei ratus, quod factum fuerat, significat Episcopis, ut voluntati Dei inservirent, jubenti, ut illum ordinarent. Nam Deum potiùs quàm homines suffragium tulisse.*

VIII. Rem gestam illustrat Theodoretus iis circumstantiis, quæ sileri prorsus non debeant. Ait enim, cùm intestina in civitate Mediolanensi flagrarent dissidia, ad Episcopos ibi convocatos dixisse Valentinianum, ipsorum esse, qui exploratas haberent Episcopales dotes & virtutes, eum deligere Episcopum, cui nec ipse Imperatorium subjicere verticem gravaretur, ejusque monitis & correptionibus morigerari. Orasse vicissim Synodum, ut Episcopum designaret potiùs Imperator, ea sapientiæ luce, eo pietatis æstu succensus, qui Imperatorem deceret. Respondisse denique Imperatorem, eum delectum, rerumque sacrarum peritiam supra suas vires esse, esse autem Episcoporum cælesti lumine & gratia profusorum, Episcopos ei muneri pares deligere. Tum populum postulasse Ambrosium Episcopum, Imperatorem jussisse ut ordinaretur, baptismo priùs initiatus. *Concilium Episcoporum contendit ab Imperatore, ut ipse, utpote sapientiæ & pietatis insignibus præclarè exornatus, Episcopum deligat. At ille: Major est, inquit, hæc Provincia, quàm quæ viribus nostris sustineri queat. Proinde vos divina repleti gratia, & illius splendore illuminati, multò meliùs hoc Episcopi deligendi negotium transigetis, &c. Jubet Imperator extemplo Ambrosium & initiari mysteriis, & Episcopum ordinari.* Aliquanto pòst tempore Imperatorem Ambrosius Episcopus corripuit, ea fiducia, quam pietas suggerebat, tum sua, tum Principis: magnanimo Episcopo Imperator Christiana & ipse moderatione, ac magnanimitate ea reposuit, quæ ipsam Imperii purpuram novo splendore illustrarent: Debere Ambrosium Episcopum suæ suffragationi quòd Episcopus esset: & id beneficii repensari ab eo non aliter aptiùs posse, quàm crebris hujusmodi salubrium monitorum medicinis. *Non modò non restiti tuæ in Episcopum ordinationi, verum etiam suffragatus sum. Quare sicut divina præscribit lex, nostrorum animorum erratis medicinam facito.* σύμφηφον τῇ χειροτονίᾳ γενήσεται.

Lib. 4. c. 6.

Ἀφορίσας.

Ἀφοιτίδιοι προστάξει.

IX. Hinc patet quantacumque testificandi & suffragandi libertate populus frueretur, primarios semper electores fuisse Episcopos, & ex eorum delectu atque judicio religatas fuisse electiones. Ponderabantur potiùs quàm numerabantur suffragia. Integritate & sapientia ea opus erat, quæ in Episcopos magis caderet, quam in populos, ut tot hinc & inde rerum momenta librarentur, locorum, temporum, meritorum. Adde & illam propriam Episcoporum peritiam, quæ in irregularitatibus & in legitimis dispensandi causis versabatur. Irrita per se erat Ambrosii popularis electio, cùm is nec baptizatus esset. Episcoporum fuit judicare, an quæ ex Ambrosii Episcopatu redundatura in Ecclesiam erat utilitas, latis compensare posset & resarcire disciplinæ labem, ex irregulari ordinatione erupturam. Episcopis ergo canonica Ambrosii electio accepta ferenda est. Verùm ea quidem de re jam nimis multa.

X. Advertamus hìc ergo à Concilio Mediolanensi permissam fuisse tunc Valentiniano Imperatori nominandi Episcopi potestatem: nec dubitatum esse, quin ea ille & sapientia & religione polleret, quam is delectus desideraret. Non tam commodè Imperator ipse quidem de se sentiebat, quàm Episcopi: sed Episcoporum judicium eo maximè confirmabat, quòd ab eo recederet: & quò minus sibi sumebat ipse, eo præstabat, ut ei tantò plus jure arrogaretur. In privatum quemlibet cadere posset vel dejectionis animi, vel adulationis suspicio: sed ea ne afflari quidem potest Concilium. Ea erat tunc rerum temporumque conditio Mediolani, quæ fuit postea Constantinopoli, cùm Nectarius eligeretur, & nominaretur à Theodosio. Ecclesiæ insidiabantur Ariani, nec satis inter se Catholici concordabant. Utrobique unius maximè in potestate Imperatoris erat, ut dando Episcopo pacem daret. Eum Episcopum nominavit Theodosius, quem Episcopi sibi scripto designassent Episcopatu dignum. Valentinianus eum confirmavit, qui ab Episcopis & à populo fuerat electus. Atque adeo non immeritò iis se annumeravit, qui Ambrosii suffragatores fuissent. σύμφηφος.

XI. Nullis se electionibus sacris interposuerat Constantinus, nisi ut dissensiones compesceret, Canonesque suaderet observari. Cùm Antiocheni Episcopum sibi elegissent Eusebium, Cæsariensis in Palæstina Ecclesiæ Episcopatu jam devinctum, scripsit ad eos Constantinus, ut turbulentas coitiones, factiones, insanas cupiditates exprobraret, & inconsideratas machinationes adversùs Canones Ecclesiæ, qui translationes damnant Episcoporum. Scripsit & ad Concilium Antiochiæ convocatum, eamque translationem prohibuit. Successit in Imperium Constantini Constantius, non in religionem & pietatem, modestiamque. Expostulabat de eo fidentissimè æquissimèque Athanasius, quòd è Palatio misisset primò Gregorium, postea Georgium, ut se exulante Alexandrinam invaderent Sedem. *Cur cùm se Ecclesiasticum Canonem curæ habere prætexit, omnia contra Canonem facit? Ubi enim ille Canon, ut è Palatio mittatur is, qui Episcopus futurus est?* τοῖς μὲν κανὼν ὑπὸ παλατίῳ πέμπεσθαι τὸν ἐπίσκοπον. Eò quoque pertinet quod alibi ait, postulandos esse Episcopos Cleri populique votis, non vi intrudendos, contra civium voluntatem. Pari ergo vi ab eodem Constantio ejectus est Constantinopolitana sede Paulus, eòque intrusus Eusebius, Nicomediæ jam Episcopatum gerens. *Eusebium eo traductum Episcopum Constantinopolitanum renuntiat.* Verba ea sunt Socratis. Paulum restituit Julius Papa; sed eo rursus exturbato, suffectus est à Constantio Macedonius.

Euseb. in vita Constant. l. c. 60. 61.

Epist. Orthod.

Socra. l. c. 7. 11.

XII. Ante Theodosium ergo & Valentinianum nulli fuerant ab Imperatoribus ita nominati Episcopi, ut Episcopi cæteri, Clerus populusque assentirentur. Sed his prælucentibus exemplis, seu pietas horum spectetur Imperatorum, seu nominatorum ab ipsis Episcoporum aut confirmatorum religio & sanctimonia, nemo jure ambiget, quin sequentibus sæculis probabile cum primis sit Principes in eadem vestigia ingressuros, & eorum voluntati Episcopos pari sese accommodaturos indulgentia. Migrante è vita Nectario, plures erupere è Clericis, qui sacrosanctam dignitatem iis ambirent artibus, precibus, muneribus, assentationibus, quibus ea meritò arcendi & eliminandi essent. Improba spes aliquos eò impulit, ut & Imperatorem ipsum Arcadium insaniæ suæ ministrum & adjutorem habere vellent. Id subolfecit populus, & Imperatorem adiit, ut Pastorem ipsemet eo culmine dignum præficeret. *Viri Sacerdotalis quidem ordinis, sed nihil habentes dignum Sacerdotio, dum meritis diffidunt suis, Pontificis solium electione fidelium adipisci desperantes, partim Palatii obsident fores, alii munera potentibus tribuunt, alii populis genu posito supplicant. Ad hæc plebs fidelis indignans, Regem pia intentione sollicitat, Pastorem peritum sibi dari suppliciter postulans.*

Hæc Palladius in vita Chrysostomi, qui ab Arcadio

cadio tum electus est, & Antiochia, ubi Presbyterum & Vicarium Generalem agebat, Constantinopolin abductus. Compromisisse tunc videbatur Clerus populusque in Imperatorem, & ejus arbitrio rem totam commisisse, ut sua ipsorum vice eligeret. Nec temerè idem de Concilio Constantinopolitano, & de Mediolanensi diceretur, compromissum ab iis esse in Theodosium & Valentinianum, quorum hic dissensus, ille assensus est. Verùm tam auspicatus fuit exitus electionum à Theodosio & Arcadio factarum, ut non potuerit non exinde vehementer augescere Imperatorum potestas in electionibus. Cæterùm quanquam Arcadius Chrysostomum delegisset, nihilo tamen minùs dicitur à Socrate Chrysostomus, Cleri populique suffragiis electus. Ἀφίσματι κοινῷ, πάντων, κληρῶ- . c. 2. τε φημὶ, καὶ λαῷ. Nec ab his abludit Sozomenus: . c. 2. *Postquam populus & Clerus suffragium suum contulissent, Imperator astipulatus fuit, & qui Chry-* . c. 25. *sostomum adducerent, emisit. Convocavit etiam Synodum, ut ea ratione venerabiliorem redderet illius ordinationem.* Narrat Theodoretus Arcadium accersisse Antiochia Chrysostomum, Episcoposque exorasse, ut eum Episcopum ordinarent, insigni vel sic edito pietatis documento.

XIII. Quanto fuit Ecclesiæ & ornamento electio Chrysostomi & præsidio, tanto fuit exitio & dedecori Nestorii nominatio, tametsi & ipse ex eadem accersitus sit civitate & Ecclesia Antiochena, ubi Presbyteri munere & ipse fungebatur. Disertè Socrates testatum facit, Imperatorem molestissimè ferentem tantum factionum & ambitionis exarsisse in Ecclesia Constantinopolitana post mortem Sisinii, Clericos omnes ejus Ecclesiæ ejus adipiscendæ spe dejecisse, & Antiochia Nes- . c. 29. torium acciviisse. *Visum est Imperatori propter homines inanium rerum appetentes, neminem ex illa Ecclesia ad Episcopatum illum eligere, sed advenam Antiochia accersere.*

XIV. Certò ergo constat, privatis dissensionibus & ambitiosis machinationibus compulsam fuisse Ecclesiam, ut Imperatoriam interponeret electionibus potestatem. Id & superioribus enituit exemplis, nec minùs ex infrà addendis emicabit. Cùm Ephesina Generalis Synodus Nestorium sede dejecisset, ad Presbyteros, Oeconomos, aliosque Clericos Ecclesiæ Constantinopolitanæ rescripsit, ut pro Ecclesia excubarent, suæ fidei curæque commendata, donec Episcopus sufficeretur alius Dei voluntate, & Imperatorum nutu. *Omnia quæ ad Ecclesiam pertinent custodite, ut & rationem reddituri ei, qui Dei voluntate, piissimorumque ac religiosissimorum Imperatorum nostrorum nutu ordinandus est Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopus.* κατὰ βούλησιν Θεοῦ, καὶ νεύματι βασιλέων. Nestorio etiam exauthorato tot supererant asseclæ & fautores, ut ex eis Conciliabulum coalesceret Ephesi, germano Concilio adversarium & infestum. Itaque ne sperari quidem poterat, ut à sede Constantinopolitana abstraheretur, & successor ei daretur, nisi suffragante & opitulante Imperatore. Maximianus in locum Nestorii subrogatus est. Ingenuè profitetur Cyrillus ab Imperatore ingenti eo beneficio non Maximianum, sed . Eph. Ecclesiam ipsam affectam fuisse. *Et hoc rursum il-* . 3. c. 18. *lustre pii Regis munus est, prævio cælesti suffragio.* Eadem Cælestini Papæ sententia, illis quibus Theodosio gratulatus est litteris. *Nec sufficeret pestilentiam repulisse, nisi & salubres auras redderes, talem illi Ecclesiæ constituendo Pontificem, qui* . c. 39. 40. *olim, &c.* Id quoque laudi vertit Socrates Theodosio, quòd omnia ex Maximiani obitu pullulatura mala præsecuisset, maturata ejus jussu Procli electione per Episcopos qui tum aderant.

XV. Concilium Chalcedonense abdicato Dioscoro Alexandrino Episcopo, ipsa penè adhibuit Ephesini Concilii verba, ut viduatam Ecclesiam suo commendaret Clero, qui ejus administrationis rationes aliquando probè redderent Episcopo Dei voluntate & Imperatorum consensu substituendo. Cùm eadem sint ac Ephesinæ Synodi verba, Act. 3. lubens hìc ea prætermitto. Eæ tunc autem turbulentarum seditionum procellæ Ecclesiam Alexandrinam incesserunt, ut satis superque patuerit, quàm necessariò compellata esset tota Imperatorum potestas, paci revehendæ, & orthodoxo Episcopo constituendo.

XVI. In eodem Chalcedonensi Concilio disceptata & finita est controversia de Ephesinæ Ecclesiæ Pontificatu, totius Asiaticæ Diœceseos summo. Contestatus est Bassianus competitorum alter à populo primum & Clero electum se fuisse, & tum ab Imperatore confirmatum, acceptis etiam ab eo litteris authenticis hujus confirmationis. *Multa ne-* Act. 11. *cessitate & vi inthronizaverunt me in eadem civitate Ephesi, Populus, & Clerus, & Episcopi. Agnoscens autem hæc piissimus Imperator, repentè hoc confirmavit, & repentè per Commonitorium apertè declaravit, confirmans Episcopatum. Postea direxit iterum Sacram per Eustachium Silentiarium, quæ confirmaret Episcopatum.* Vides ut Clero populoque abutente suis ad electiones Episcopales suffragiis, promissisque & donis atque partium studiis pudendum in modum indulgente, cogeretur & Imperator intervenire, & Ecclesia interventionem Principis tum quidem probare, quamvis ne tum quidem ipsam falleret, non semper incorruptos fore Principum ministros, nec eum modum quem primò tenuissent Principes ipsi, semper retenturos.

XVII. Nec in ipsa Romana civitate & Ecclesia partium studia, ac dissidia, semper conticuere. Itaque nec ibi vel Clerus vel Populus extra metas justæ potestatis evagari potuit, quin ejusdem potestatis pristinæ parte aliqua mulctaretur. Cùm scissis hinc & hinc suffragiis, alii Symmachum, alii Laurentium elegissent, convenit tandem, ut ad Regem Theodoricum referretur, cujus & sapientiæ & æquitati singulari plauderet adhuc posteritas, si Arianæ sectæ contagio maculatus non fuisset. Pronunciatum, ut par erat, ab eo est, ejus causam meliorem, qui prior, aut à pluribus electus fuisset. *Hoc construxerunt partes, ut ambo Ravennam per-* Liber Pontif. in vita *gerent ad judicium Regis Theodorici. Qui dum am-* Symmacho. *bo introissent Ravennam, hoc judicium æquitatis invenerunt, ut qui primò ordinatus fuisset, ubi pars maxima cognosceretur, ipse sederet in sede Apostolica.* Eo judicio Pontificatum Symmachus tum obtinuit, at quartò demum pòst anno revocato ab ejus adversariis Laurentio, scisque rursus Clero, populoque, recurrendum rursus fuit ad Theodoricum Regem, qui Episcopum Visitatorem Ecclesiæ Romanæ præfecit, & demum Concilium Romæ coire jussit, ubi causa illa finita est. Ita pax Romanæ Ecclesiæ reddita. Sed jam inde opprimi cœpta ejus libertas, cujus Præsules vel nominari, vel confirmari à se debere Gotthi Reges, etiam Ariani deinceps voluerunt.

XVIII. Symmacho enim, Hormisda & Joanne ejus successoribus hinc excedentibus, & ne tum quidem sopitis Cleri populique concertationibus, cùm sedes Petri quinquaginta octo dies vacua mœreret, Fœlix IV. Papa à Theodorico in eam suffectus est Pontifex. Vel ipsa impietas suggerebat, ut eum eligeret, qui meritis & virtutibus facilè præcelleret, ne electio quam fecisset, infirmari posset; utque ne refragari quisquam posset ei, quam sibi sumpserat potestati, nisi qui unà pietati & religioni adversaretur.

Nec multò pòst fato concessit Theodoricus, Athalaricus successit, cujus nomine & jussu Cassiodorus Senatui Romano scriptis gratias egit, quòd acquievisset designationi factæ à Theodorico Athalarici avo. Eam porro Papæ à Rege factam nominationem iis Cassiodorus illuminavit coloribus, iis argumentis astruxit, ut vix legi pos-

sit &

sit & improbari. *Gratissimum nostro profitemur animo, quod glorioſi domini avi noſtri reſpondiſtis in Epiſcopatus electione judicio. Oportebat enim arbitrio boni Principis obediri, qui ſapienti deliberatione pertractans, quamvis in aliena religione, talem viſus eſt Pontificem delegiſſe, ut nulli merito debeat diſplicere: ut agnoſcatis illum hoc optaſſe præcipuè, quatenus bonis Sacerdotibus Eccleſiarum omnium Religio pullularet. Recepiſtis itaque virum & divina gratia probabiliter inſtitutum, & regali examinatione laudatum. Nullus adhuc priſtina contentione teneatur. Pudorem non habet victi, cujus votum contingit à Principe ſuperari.*

Cauſa ipſa nihil turpius, cauſæ defenſione nihil pulchrius, aut validius. Qui vir erat optimus, amoveri ab Epiſcopali ſede non poterat. Longam & exitialem diſſenſionem conſopiri, quis jure improbarit? Pacem & Epiſcopum præſtantiſſimum, non poterat abnuere Eccleſia, niſi ſuæ fœlicitatis inimica: ſed quod optatiſſimum ſibi erat & maxime conducibile, non ab Ariano Principe, ſed ab omnium bonorum largitore Deo conceſſum id ſibi eſſe illa quidem non immeritò interpretabatur.

Denique ſi poſteritas Fœlicis memoriam conſecravit; ſi ea fuit in ſententia Caſſiodorus, non debuiſſe tum Fœlicem Pontificatum vel ſic traditum abnuere, debuiſſe Eccleſiam aſſentiri, & ſeſe ineluctabili accommodare neceſſitati: eſt in hoc ſanè exemplo, quod in rem noſtram, & in noſtra regenda, moderandaque ſive judicia, ſive conſilia retorqueamus, ſi poſterioribus ſæculis incurramus in eos Principes Catholicos, qui Epiſcopalibus electionibus, vel nominationibus interveniant. Hæc Fœlicis Papæ per Theodoricum provectio non contigit niſi poſt annum quingenteſimum. Sed cùm religata ex eis pendeat, quæ ante eum annum cœpta fuerant, hìc omnia ſimul neceſſariò connectenda fuere. Prolixiùs infrà de hoc eodem argumento verba faciemus. Cap. 16.

XIX. Ejuſdem nominis Pontificem olim Conſtantius Romæ dederat, poſt exturbatum ſede Petri Liberium. Quàm ſancto & laudato fine, tam deteſtando initio fuit hujus Fœlicis Pontificatus, quòd ei cum Arianis conveniret, teſte idoneo Athanaſio in Epiſtola ad Solitarios. *Incredibile facinus Conſtantius deſignavit, & quod ferè referat imaginem Antichriſti: ut qui in locum Eccleſiæ Palatium ſuum ſuccedere voluerit, & pro conventu populi & jure Comitiorum, tres Eunuchos præſentes eſſe juſſerit, tres item κατασκόπους, hoc eſt, exploratores, non enim Epiſcopos dixeris, ut ipſi Fœlicem quendam Epiſcopum in Palatio crearent, dignum profecto talibus ſuffragatoribus. Cæterùm populi omnes cognita hæreticorum pravitate, non permiſere eos in Eccleſiam intrare, proculque ab eis receſſerunt.*

XX. Haud ſatis ſcio, an his tot exemplis adjiciendum ſit illud Anaſtaſii Imperatoris, qui Euphemium Patriarcham Conſtantinopolitanum deponi ejicique fecit à Synodo Epiſcoporum, Aulæ, quàm Eccleſiæ addictiorum; tumque elegit ipſemet Macedonium Presbyterum, & Scevophylacem ejuſdem Eccleſiæ. Theodorus Lector, è quo hæc prompta ſunt, laudabiliùs geſſiſſe Epiſcopatum, quàm iniiſſe, eaque pietate fuiſſe Macedonium teſtatur, ut impii Principis offenſionem mox incurrerit, à quo & extruſus ſit pari inſolentia, ac intruſus fuerat, deſignato ſucceſſore Timotheo, qui & ipſe ejuſdem Eccleſiæ Presbyter erat & Scevophylax.

CAPUT VII. *P. 1. l. 2. c. 20.*

Electio Epiſcoporum confirmanda erat à Metropolitano, per quinque priora ſæcula.

I. Probationes ejus rei ex Canonibus Apoſtolicis.

II. Item ex Conciliis Laodiceno, Nicæno & Antiocheno.

III. Eidem Diſciplinæ locus erat in Occidente. Argumenta ex Conciliis Chartaginenſibus.

IV. Et ex Decretalibus Pontificum.

I. ELectioni Epiſcoporum roboris & authoritatis cumulus accedebat ab confirmatione Metropolitani, qui Caput erat, & Princeps Epiſcoporum Provinciæ, cujus nutu & aſſenſu regebantur omnia, quæ alicujus eſſent momenti. Ita præcipit Canon Apoſtolicus, qui hanc mirandam Epiſcoporum comprovincialium inter ſe concordiam & communionem referre videtur ad divinarum Perſonarum individuam ſocietatem & unitatis nexum ineffabilem. *Epiſcopos gentium ſingularum ſcire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut Caput exiſtiment, & nihil amplius præter ejus conſcientiam gerant, quàm illa ſola quæ Parochiæ ſuæ competunt. Sed nec ille præter omnium conſcientiam faciat aliquid. Sic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Chriſtum in Spiritu ſancto.* Can. 35. Titulum huic Canoni præfixit Dionyſius Exiguus *de Primatu Epiſcoporum*, quòd Metropolitanus nihil aliud primùm, quàm *Primus* Provinciæ Epiſcopus, ſeu *Primas* diceretur.

II. Jubet Laodicena Synodus electiones fieri *Judicio Metropolitanorum & Epiſcoporum*. Can. 12. Jubet Nicæna Synodus, ut omnes Epiſcopi Provinciæ, aut tres ſaltem electionem celebrent, & ordinationem Epiſcoporum, ſed ut omnium rerum confirmatio Can. 4. ad Metropolitanum referatur. *Firmitas autem, τὸ κῦρος, eorum quæ geruntur, per unamquamque Provinciam Metropolitano tribuatur Epiſcopo.* Irritas hæc eodem Synodus pronuntiat electiones Epiſcoporum, niſi eas aſſenſu ſuo confimet Metropolitanus. *Illud autem generaliter clarum eſt, quòd ſi quis præter ſententiam Metropolitani fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non poſſe.* Can. 19. Jubet Antiochena Synodus, ut Metropolitanus Comprovinciales omnes convocet Epiſcopos, ad novi Epiſcopi electionem & ordinationem, utque abſentium nomina ſaltem & aſſenſus ſcripto teneantur. Id ipſum jus Metropolitanus obtinet in Synodo Sardicenſi, ubi *Exarchus Provinciæ* dicitur, ἔξαρχος τῆς ἐπαρχίας. Can. 6.

III. Nec minor erat Metropolitanorum poteſtas in Occidente. In Concilio Chartaginenſi II. quantumvis numeroſa ſit Congregatio Epiſcoporum Provinciæ, non ſtabit electio ibi celebrata, niſi robur ei, & firmitas accedat, vel præſentia, vel litteris, & aſſenſu Metropolitani: *Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt, placet omnibus, ut inconſulto Primate cujuslibet Provinciæ tam facilè nemo præſumat, licèt cum multis Epiſcopis in quocumque loco, ſine ejus præcepto Epiſcopum ordinare. Si autem neceſſitas fuerit, tres Epiſcopi in quocumque loco ſint, cum Primatis præcepto ordinare debeant Epiſcopum.* Can. 12. Epiſcopos confirmandi jus Metropoliticum hìc ſplendidiùs fulget, ubi conſtat eo abſente, nec electionem perfici, nec ordinationem potuiſſe *ſine ejus præcepto*, ſive aſſenſu ſcriptis edito. Quod idem jus corroboratur in Concilio Carthaginenſi IV. *Cum conſenſu Clericorum & Laicorum, & Conventu totius Provinciæ Epiſcoporum, maximèque Metropolitani vel authoritate, vel præſentia ordinetur Epiſcopus.* Can. 1. Ubi perſpicuum eſt non in Orientali tantùm Eccleſia

cleſia uſu invaluiſſe, ut vocé χειροτονία, tum electio, tum ordinatio deſignaretur. Nàm in hoc quoque Occidentali Canone his verbis, *ordinetur Epiſcopus*, electio inducitur, cùm facienda præſcribatur ordinatio, *cum conſenſu Clericorum & Laicorum:* Ad ſolam enim electionem ſpectat ille conſenſus.

Ep. 1. c. 1. IV. Innovatur ab Innocentio I. Siricii conſtitutio jam laudata: *Ut extra conſcientiam Metropolitani Epiſcopi nullus audeat ordinare Epiſcopum.* Bonifacius Papa idem decretum promulgavit, convenienter Nicæno Concilio. Leo I. jus illud ipſum Metropolitanis aſſeruit: *Ordinationem ſibi ſinguli Metropolitani ſuarum Provinciarum, cum his qui cæteros Sacerdotii antiquitate præveniunt, reſtituto ſibi per nos jure defendant.* Et alibi: *Nulla ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec à Clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à Provincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrati.* Et Hilarus Papa: *Hoc juxta Patrum regulas volumus cuſtodiri, ut nullus præter notitiam atque conſenſum fratris Aſcanii Metropolitani aliquatenus conſecretur Antiſtes, quia hoc & vetus ordo tenuit, & trecentorum decem & octo Patrum definivit authoritas.* Quod Canones vetant Epiſcopos eligi, vel ordinati, παρὰ γνώμην Metropolitani, latinis verbis his illud ſcitiſſimè Pontifex interpretatur, *Præter notitiam & conſenſum.*

Ep. 89. c. 2.

Hilar. Ep. 2.

CAPUT VIII. *P. 1. l. 2. c. 21.*

De confirmatione electionum ab Exarchis, à Patriarchis, à Papa, per quinque priora ſæcula. Item de conſecratione.

I. A Nicæna Synodo datum aut aſſertum eſt tribus antiquiſſimis Patriarchis jus confirmandi & ordinandi electos Epiſcopos omnes ſui territorii.

II. Probabile eſt ordinatos ab eis fuiſſe Metropolitanos omnes, confirmatos ſolùm Epiſcopos, ſaltem remotiores. Id conſilii Innocentius I. Epiſcopo Antiocheno impertivit.

III. Eadem erat Romani Pontificis conſuetudo.

IV. Quid novatum ſit in Concilio Conſtantinopolitano I. & in Chalcedonenſi.

V. Archiepiſcopus Theſſalonicenſis ſuæ ditionis Metropolitanos ordinabat, Epiſcopos confirmare contentus.

VI. In his omnibus Exarchatibus non à ſolis Metropolitanis confirmandi erant Epiſcopi.

VII. Cùm primùm Metropolitanos creavere Apoſtoli, ſuo ſcilicet immediato in Epiſcopos jure antiquo quodammodo exuerunt.

VIII. Jus Metropolitanorum Apoſtolicum jus eſt.

IX. Potuit Eccleſia Exarchos & Primates inſtituere, peræquè ut Metropolitanos.

X. Potuerat ſolus Petrus, ſi collibuiſſet & ex re fuiſſet, eligere Matthiam, ex Chryſoſtomo.

XI. His ex omnibus liquet, longè plurimos Epiſcopos non neceſſario à Papa confirmandos fuiſſe.

XII. De conſecratione Epiſcoporum.

XIII. De anniverſario die Natalis ſui, hoc eſt, ordinationis ſuæ, quem quiſque celebrabat Epiſcopus, ad fervorem animi & zeli priſtinum innovandum.

I. CONſtituto jure Metropolitanorum in electionibus & ordinationibus Epiſcoporum ſuæ Provinciæ: expendendum jam nobis eſt, an ſint & alii Epiſcopi ſuperiores Metropolitanis, qui authoritate ipſi quoque legitima immineant electis Epiſcopis examinandis, ordinandiſque; & an diſciplina Eccleſiæ poſterior, quæ eam omnem potestatem ad Romanum Pontificem ferè unum revocavit, aliquo nitatur priſcorum Conciliorum Canonumque exemplo, aut documento. Confirmavit Nicæna Synodus antiquam conſuetudinem, quæ poteſtatem Epiſcopi Alexandrini propagabat in Ægyptum, Lybiam & Pentapolin: propterea quòd conſimilis conſuetudo effundat & in longè plures Provincias poteſtatem Romani Præſulis. Quocirca & Antiochiæ & cæteris Eccleſiis priſca ſervari privilegia æquum eſſe. Ea admodum ſententia eſt famoſi Canonis Nicæni, quem Catholici & Heterodoxi tractatores tantoperè infeſtis calamis vexavere, quem tot luculentis Catholici illuſtravere diſſertationibus. Can. 9.

Noſtri non eſt nunc inſtituti ejuſmodi concertationes in hanc de Beneficiis lucubrationem intexere. His ergo ſuperſedebo, & unum monebo, convenire doctis nunc omnibus, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ peritis, agi hoc Canone de Ordinationibus Epiſcoporum; eoque juberi, ut ſicut Papa Epiſcopos omnes ordinat plurium tota maximè Italia Provinciarum: ita & Epiſcopo Alexandrino ſarta tectaque ſervetur poteſtas ordinandi Epiſcopos trium illarum Provinciarum, ita ut non poſſit ei obſtrepere Archiepiſcopus Meletius: ſimiliter ut Epiſcopo Antiocheno adſeratur jus priſtinum ordinandi Epiſcopos omnium Orientis ſtrictè ſumpti Provinciarum: ut omnes denique Metropolitani alii ſimiliter Epiſcopos ordinent priſco more in ſua ſibi Provincia obnoxios.

II. in dubium tamen vocari poſſet, an eo Canone tribus illis maximis Epiſcopis, Romano, Alexandrino & Antiocheno concedatur jus ordinandi ſingulos prorſus Epiſcopos omnium harum Provinciarum: an ordinandi tantùm Metropolitanos, & confirmandi electiones omnium Epiſcoporum, ad ſe relatas, antequam illi à Metropolitano quique ſuo ordinarentur. Poſtremæ huic interpretationi ſuffragari viſus eſt Innocentius I. in Epiſtola ad Alexandrum Antiochenum Epiſcopum data, ubi exemplo Eccleſiæ Romanæ, quam imitandam propoſuerat Nicæna Synodus, ſuadet ut Metropolitanos ipſe ordinet, Epiſcopos omnes ſemel electos confirmet, antequam ordinentur. *Revolventes authoritatem Nicænæ Synodi, quæ una omnium per orbem terrarum explicat mentem Sacerdotum, quæ cenſuit de Antiochena Eccleſia, &c. Qua ſuper diœceſim ſuam prædictam Eccleſiam, non ſuper aliquam Provinciam recognoſcimus conſtitutam. Unde advertimus, non tam pro civitatis magnificentia hoc eidem attributum, quàm quòd prima primi Apoſtoli ſedes eſſe monſtretur; ubi & nomen accepit Religio Chriſtiana, & quæ conventum Apoſtolorum apud ſe fieri celeberrimum meruit; quæque urbis Romæ ſedi non cederet, niſi quod illa in tranſitu meruit, iſta ſuſceptum apud ſe, conſummatumque gauderet. Itaque arbitramur, frater cariſſime, ut ſicut Metropolitanos authoritate ordinas ſingulari, ſic & cæteros non ſine permiſſu conſcientiaque tua ſinas Epiſcopos procreari. In quibus hunc modum rectè ſervabis, ut longè poſitos litteris datis ordinari cenſeas ab his, qui nunc eos ſuo tantùm ordinant arbitratu; vicinos autem, ſi æſtimas, ad manus impoſitionem tuæ gratiæ ſtatuas pervenire. Quorum enim te maxima expectat cura, præcipuè tuum debent mereri judicium.* Epiſt. 18.

III. Circumcidendus fuiſſet & decurtandus hic contextus, niſi arcana veteris diſciplinæ eo continerentur longè plurima. 1. Si ab Eccleſiæ primordiis, Romæ, Alexandriæ & Antiochiæ tres principes Epiſcopatuum ſedes collatæ ſint, non urbium amplitudini id eſſe tributum honoris, ſed Petri qui in eis ſederat principatui ſupra alios Apoſtolos. 2. Ita Nicænum Canonem VI. interpretatur Innocentius Papa, ut eo concedatur Antiocheno Epiſcopo jus ordinandi Metropolitanos totius Orientalis Diœceſeos, qua plures Provinciæ circumſcribebantur. Quoad Epiſcopos autem harum Provinciarum omnium, ita cenſet

Pon-

Pontifex, ut ordinet Antiochenus proximiores quosque, quos & Antiochiam accersat; ceterorum electionem litteris confirmet, eosque à Metropolitanis quemque suis jubeat ordinari. 3. Propè abest ergo à vero, eam tenuisse Romanos Pontifices rationem in Provinciis suburbicariis, quarum eis ordinationes integræ reservabantur. Unde & Cælestinus Papa in Epistola ad Episcopos Calabriæ & Appuliæ permirum sibi videri ait, quòd cùm Episcopos ex Laicis sibi eligant earum Provinciarum cives, in spem adducantur, fore ut ab ipso ordinentur. *De nobis pessimè sentientes, quos credunt hoc posse facere.* 4. Condendi Canonis hujus VI. occasio nata est ab Episcopo Alexandrino, cui tributas ordinationes usurpabat Meletius Archiepiscopus. Ita author est Theodoretus. *In Alexandria Meletius adversùs Alexandrum seditionem movens, multis urbibus & Episcopos ordinavit, & Presbyteros, & Diaconos. Hunc Nicæni Patres ab Ecclesiæ gubernaculis repulerunt, &c.*

Hæret. fabu. L. 4. c. 7.

Author est etiam Epiphanius ab Episcopo Alexandrino regi solitas Provincias complures circumjacentes, Ægyptum, Thebaidem, Lybiam, Pentapolin. Ex Epistolis quoque Synesii Episcopi Ptolemaidis, quæ Metropolis erat Pentapoleos, perspicuum est id ei curæ fuisse, ut Episcopi suæ Provinciæ eligerentur, ut eos ipse quidem confirmaret, ordinandos verò dimitteret ad Episcopum Alexandrinum. Epistola certè Nicænæ Synodi ad Alexandrinos cavetur omnino ne Episcopi Ægyptii ab alio quovis ordinentur, quàm ab Archiepiscopo Alexandrino.

Hær. 68. n. 1.

Ep. 67 & 76.

IV. Præter tres illas Diœceses majores, seu Exarchatus Concilii Nicæni, tres Diœceses alias similiter majores, & plurium singulas Provinciarum Concilium I. Constantinopolitanum commemorat, quibus singulis suus præerat Exarchus, seu mavis Patriarcha, cujus in jure & potestate erat Episcopos omnes earum Provinciatum ordinare. Eæ sunt Asiæ, Ponti & Thraciæ Diœceses, quarum principes & capita urbium sunt Ephesus, Cæsarea & Heraclea. In Concilio Chalcedonensi illud novatum est, ut ab Episcopo Constantinopolitano post hac ordinarentur Metropolitani trium horum Exarchatuum, nec non & Episcopi omnes Barbaricarum circumpositarum regionum: permissis unicuique Metropolitano ordinationibus Episcoporum sibi obnoxiorum in singulis.

Conc. Constantinop.

Can. 28.

V. Constitutus fuerat à Pontifice etiam Romano Exarchus seu Primas in Provinciis Græciæ omnibus, quæ in ditione erant Romani Patriarchatus Erat is Archiepiscopus Thessalonicensis, ad quem referre jubebantur Metropolitani omnes earum Provinciarum electiones Episcoporum, ut ab eo antè confirmarentur, quàm eos ipsi ordinarent. Lubet hìc proferre, quæ in hanc rem Leo Papa ad Anastasium scripserit Archiepiscopum Thessalonicensem. *De persona consecrandi Episcopi, & de Cleri plebisque consensu, Metropolitanus Episcopus ad fraternitatem tuam referat, quodque in Provincia bene placuit, scire te faciat, ut ordinationem ritè celebrandam tua quoque firmet authoritas.* Ubi vita migraverat Metropolitanus, in Metropolin confluebant omnes Episcopi Provinciæ, Clerum Populumque convocabant ad electionem Pastoris, de ea referebant ad Archiepiscopum Thessalonicensem, & ubi ab illo confirmatus esset electus, tum verò ipsimet Metropolitanum novum ordinabant. *Optimus eligatur, de cujus nomine ad tuam notitiam Provinciales referant Sacrdotes, impleturi vota poscentium, si quod ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognoverint.*

Ep. 84. c. 6.

VI. Erat ergo inter hos Primates, seu Exarchos discrepantiæ nonnihil. Cùm alii ordinarent suæ vastissimæ ditionis non Metropolitanos tantùm, sed & Episcopos prorsus omnes: alii solos Metropolitanos manu sua ordinabant; alii neutros ordinabant, sed ordinationem suspendebant, donec electionem examinassent, approbassentque. In commune verò illud observabatur, ut confirmarentur hi Episcopi omnes, non à suo tantùm Metropolitano, sed à Primate, seu Exarcho & Patriarcha totius Diœceseos seu territorii Patriarchalis. Et consentanea quidem erat hæc Ecclesiasticarum tum Provinciarum, tum Diœceseon distributio distributioni earundem civili: sed quod attinet ad tres antiquiores & majores Patriarchas, jam inculcatum est à nobis nihil hìc momenti fuisse in magnitudine earum civitatum Regiarum, ubi sedissent Imperatores Romani, Regesque sive Ægypti, sive Orientis; nisi ut eo potiùs alliceretur Princeps Apostolorum Petrus à Christo constitutus, ut ibi maximè suam Christique sedem defigeret, utque idololatriam in ipsis arcibus Imperii sui debellaret, ut quæ antiquissimæ fuerant magistræ erroris, fierent discipulæ veritatis.

VII. Porro si Romanus Pontifex ante aliquot jam sæcula cœpit solus penè dispensare omnes Episcopatus orbis Christiani, qui & ipse ferè jam Romani Patriachatus finibus coarctatur: si unum in eum propemodum coaluisse videntur omnia Metropolitarum prisca jura: si postremæ hujus ætatis interpretes Canonum & Decretorum, Collatorem, & summum omnium Beneficiorum ferè dispensatorem illum dixere: ea quidem Ecclesiasticæ disciplinæ immutatio vicissitudini rerum humanarum & temporum lapsibus meritò adscribenda est; sed ejus tamen recentioris disciplinæ præludiones quasdam & vestigia juvabit observasse prioribus, adeoque & vetustissimis sæculis impressa. Ne dubitari quidem potest, quin Apostoli, & maximè Apostolorum Principes summa quadam potestate uterentur in creandis Episcopatibus novis, & in Episcopis deligendis. Ubi ab illis creati sunt Metropolitani, non suo se illi funditùs prisco exuerunt jure in Episcopos, & in ipsos Metropolitanos. Iterum iterumque inculcandum illud est, Episcoporum imperium super alios Episcopos Apostolorum æquè successores, proficisci ab ejus prærogativæ imitatione & expressione, qua Christus Petrum decoravit, extulitque supra alios Apostolos. Itaque tres illi majorum gentium Episcopi, qui Petri peculiares fuere successores in tribus Ecclesiis Patriarchalibus, ingentem semper retinuere authoritatem & jurisdictionem in Metropolitanos & Episcopos omnes complurium Provinciarum sibi subjectarum. Episcopi Alexandrini in sede Marci discipuli Petri confirmabant, ordinabantque Metropolitanos omnes, & cùm libebat, Episcopos omnes Provinciarum suæ ditionis. Ita soli quodammodo erant Metropolitani. Vetustam hanc consuetudinem non aliud Nicæna Synodus quàm novo robore firmavit, & sive Alexandrinæ, sive Antiochenæ Ecclesiæ disciplinam exemplo Romanæ in hac parte constituit. Electiones omnes Episcopales ab Episcopis cujusque Provinciæ fiebant, Cleri votis, populi testimoniis libratis, sed is sanè plurimum habet in electiones potestatis, qui earum examinandarum, confirmandarum, irritandarum jure fruitur. Ideo & primariam authoritatem, τὸ κῦρος, electionum Metropolitanis Canones vendicabant: quòd earum esset muneris eas confirmare.

VIII. Quantavis antiquitatis gloria donetur jus Metropolitanorum, posterius certè est privilegio Apostolorum, Sediumque Apostolicarum. Alibi jam demonstratum est à nobis Metropolitanorum Sedium prærogativas inde maximè emersisse, quòd & ipsæ suo quodam modo Apostolicæ sint Sedes.

IX. Si potuere Apostoli jam inde ab exordio Metropolitanos creare, qui mediam quodammodo potestatem exercerent inter ipsos & Episcopos: ut penderent illi quidem ab Imperio Apostolorum, Episcopos verò suis mandatis obsequentes

tes haberent: Potuit ergo & Ecclesia, quæ authoritatis Apostolicæ depositum & jus in sinu semper suo gestat; potuit, inquam eodem modo, iisdemque de causis creare Primates, Exarchos, aut Vicarios Legatosque Apostolicos, qui medii essent inter Apostolicas Sedes & Metropolitanos. Ejus generis fuere Primates, seu Exarchi, Ephesinus, Cæsareensis & Heracleensis in Imperio Orientali, Primas seu Archiepiscopus Carthaginensis, Legatus Apostolicus Thessalonicensis, & non pauci alii, eadem potestate à Romanis Pontificibus in Occidente muniti. Non hærebo hìc in Legatis & Vicariis Apostolicis, qui supra Metropolitanos à Papa collocati sunt ante annum Christi quingentesimum. Unum adnotabo, inter eos antiquitate sua excelluisse Thessalonicensem, ei cæteros persimiles fuisse, paruisse Ecclesiam Gallicanam his Papæ Vicariis, qui Metropolitanis etiam præerant; idque omnino argumenti satis habere, ut evincatur, in ordinationes Episcoporum omnium Patriarchatus Romani Romanos Pontifices jus non mediocre jam olim non obtinuisse tantum, sed & exercuisse.

X. Chrysostomo visum est, potuisse Petrum suo id sibi jure sumere, ut Mathiam solus eligeret; sed de jure abuti noluisse, ne cui suspicionem moveret, favori & gratiæ privatæ aliquid datum esse. Sic enim ille Homilia III. in Acta Apostolorum: *Quid, an non licebat ipsi Petro eligere? Licebat & quidem maximè; verùm id non fecit, ne cui videretur gratificari.*

34. Quantumcumque desudatum sit à nobis, ut exploremus, num vestigia aut monumenta aliqua suppeditaret antiquitas ejus quæ nunc viget consuetudinis, ut omnium ferè per orbem Episcoporum electio vel ordinatio soli Pontifici reservetur: ex adverso enituit, omnes ferè Episcopos, maximè Orientalium Patriarchatuum, Sedes suas administrasse inconsulto Papa. Quanquam enim post ordinationem suam litteras ad eum darent, ut vertici se conglutinarent unitatis & communionis Catholicæ; nihil id attinebat ad confirmationem novæ dignitatis suæ ab eo flagitandam. Quin immo nonnisi Patriarchæ, Exarchi & Primates hac Epistolarum ultro citroque commeantium alternatione alere tenebantur eam Sedis suæ cum Sede Petri societatem, reliquis Episcopis ei cohærentibus medio hoc Primatum suorum nexu. Denique si vel Leo I. Papa hoc unum desideravit, ut Episcopi Illyrici Occidentalis, qui parebant Exarcho Thessalonicensi Legato & Vicario Sedis Apostolicæ, ab eo confirmarentur; ut nihil præterea opus esset, ut Romam vel commearent ipsi, vel mitterent, quò Pontificem suæ vel electionis, vel ordinationis certiorem facerent; quid conjectandum restat de Episcopis longinquioribus, & qui ne Romani quidem Patriarchatus finibus claudebantur?

XII. Consecratio jam Episcoporum usque adeo electioni eorum cohærebat prioribus his sæculis, & ita de proximo sequebatur sequentibus mediis sæculis, ut eam Græci exprimerent una & eadem voce, atque electionem, χειροτονία. Qui ad electionem convolarant Episcopi, iidem ipsi plerumque electum mox consecrabant, nisi differri rem cogeret necessitas expectandæ confirmationis Exarchi. Vetuit Chalcedonensis Synodus, ne ea sine gravi necessitate ultra tres menses differretur. *Episcopi ordinentur intra tres menses à Metropolitano, nisi ex causa necessaria.* Consecrandi munus obibat Metropolitanus, aut illud delegabat. Quæ exceptiones hìc erant, jam pertractatæ sunt. Intererant ex officio omnes Episcopi Provinciæ, ut qui authores & censores fuissent electionis. Voluit Nicæna Synodus, ut tres saltem interessent, cæteris per scripta assentientibus. Eidem numero cætera ferè deinceps subscripsere Concilia. Canonum porro hujusmodi omnium verba scrupulosa lance pensitata, illum numerum declarant Episcoporum, præter Consecratorem, ad solemnitatem magis & pompam consecrationis pertinere, quàm ad ejus necessitatem.

XIII. Hujus porro consecrationis suæ pompam quilibet Episcopus privatim deinceps sua in Ecclesia anniversariam recolebat. Plurimi extant Patrum sermones in hoc habiti Natali Episcoporum die annis singulis recurrente, & admonente, ut primigenium Episcopatus sui fervorem languescere ne sinerent. In istiusmodi sermone aliquo docet nos Augustinus, eum à se celebrari annuum ordinationis suæ diem, quasi tum primùm gravissima sanctissimaque ea sarcina sibi infligeretur. *Cum dies anniversarius nostræ ordinationis exoritur, tunc maximè honor hujus officii tanquam primò imponatur, attenditur.* Eo die sanctissimus Pater replicabat animo gesta hactenus sui Episcopatus omnia, & in futurum meditabatur, quo expiari possent præterita commissa, quo futura præcaveri; ut accusator ipse sui, accusationes communis omnium accusatoris & adversarii declinaret: exarmaretque Judicem illum inexorabilem, qui illis demum unis parcet, qui sibi non perpecerint ipsis. *Non solum futura, quemadmodum deinceps geri debeant, cauta prævisione consulimus; verùm etiam præterita, quemadmodum gesta sint, sollicita recordatione recolimus; ut nosmetipsos in benefactis imitemur, & si qua culpanda transierunt, ne repetantur, curemus; ut ignoscantur, oremus: & accusationem diaboli, ubi possumus, rectè agendi sedulitate fugiamus: ubi autem non possumus, confitendi pietate vincamus. Sicut peccata ne fiant prospicit charitas; ita facta delet umilitas.* L. 50. hom. 24. 25.

De electionibus ab anno quingentesimo ad octingentesimum.

CAPUT IX. *P. 2. l. 2. c. 29.*

De Electionibus in Oriente à quingentesimo ad octingentesimum annum.

I. Imperator, Optimates, Episcopi, Clerus, Populus suo quisque gradu & modo electioni Patriarchæ suffragabantur.

II. In Electionibus primas tenebat authoritas Episcoporum.

III. Fuit ubi à Clero Populoque tres eligerentur, ex quibus Metropolitanus dignissimum eligeret, vel senior Provinciæ Episcopus.

IV. Ita sanxerat Justinianus, quasi prisca ea viguisset consuetudo.

V. Ita penes Metropolitanum residebat summa authoritas.

VI. VII. Ex populo Optimates soli aliqua erant potestate.

VIII. Quanto tempore per Canones utriusque Ecclesiæ vacare possint sedes Episcopales. Usus Orientalium toto Occidente pervagatissimus.

I. AD mediæ jam ætatis priora sæcula accedimus, quæ à Chlodovæo Rege ad Carolum Magnum effluxere: & quæ tum Electionum regulæ fuerint, perscrutari adgredimur. Initium ducimus ab Ecclesia Græca, ubi quantum potuerint Episcopi Provinciæ, Metropolitanus, Clerus, Populus, liquet ab exemplo Epiphanii, quo post obitum Joannis Patriarchæ Constantinopo-

nopolitani electo, Synodus Episcoporum ex iis solemni more conflata, qui tum fortè Constantinopoli versabantur, de ea re ad Hormisdam Papam litteras dedit, testatumque fecit, unanimi consensu electum eum fuisse ab Imperatore & Imperatrice, Magnatibus Imperii & Episcopis. Post Ep. 70. Hormisdæ. *Secundum rectam & probabilem Christianissimi nostri Principis, & piissimæ Reginæ, & gloriosissimorum communis Reipublicæ Procerum sententiam, nostra quoque etiam omnium in hac urbe habitantium testificatione, &c.* Scripsit & ipse Epiphanius ad Pontificem, electionem suam approbatam fuisse Imperatoribus, Proceribus Aulæ, Episcopis, Ibid. [post. Epist. 71. Monachis, Populoque, *Sententia & electione Christianissimi Principis Justini, & piissimæ Reginæ, sequentiumque eorum, his quibus est bona conversatio, & qui regiis honoribus sunt sublimiores, simul & Sacerdotum, & Monachorum, & fidelissimæ plebis consensus accessit.*

Electus quoque fuit Sophronius, ille virtutum fama celebratissimus, Hierosolymorum Patriarcha, non consensione solùm, sed penè violenta conspiratione Cleri, Monachorum, Populi, ut testificatur ipsemet in Epistola ad Sergium Patriarcham Constantinopolitanum data: *Necessitate magna & vi, Deo amabilium Clericorum, religiosorumque* Sacr. Synod. Act. 11. *Monachorum, & fidelium laicorum, omnium civium hujus sanctæ civitatis, qui violenta manu me compulerunt, & more tyrannico coegerunt.*

II. Sed quantamcumque in societatem electionum vocaretur Clerus, Populusque, Episcopi soli semper principem potestatis locum obtinebant, & ante omnes Metropolitanus. Id testatum facit Trullana Synodus, ubi ait, cùm Metropolitanus Cypri insulæ coactus fuerit incursationibus Barbarorum sedem suam transferre, immo & plebem suam omnem traducere in Hellespontum: æquum esse, ut omnibus ille ejus Provinciæ præsit Episcopis, utque eligatur & ordinetur ab eis. Can. 39. *Præsit omnibus Helespontiorum Provinciæ Episcopis, & à suis Episcopis eligatur, χειροτονεῖσθαι, ex antiqua consuetudine.* Qui hìc ordinabat, elegerat: qui elegerat, ordinabat. Una utrobique Græca vox, quòd eorum qui eligerent Princeps esset ordinator ipse. Ita perspicuè Joannes Antiochenus in suo Nomocanone. *Oportere Episcopum* Tit. 7. Bibl. Juris Canonici. p. 610. *tum à Metropolitano, tum etiam ab omnibus ejusdem Provinciæ Episcopis ordinari, vel præsentibus ipsis, vel scriptis consentientibus, ac non multitudini permittere Episcoporum facere electiones, ἐκλογάς.* Itaque idem sonant duæ hæ voces: *χειροτονία, ἐκλογή.*

III. Accipe & alias non paulò validiores probationes. Cùm Proclus Episcopus Lariss æ vivis abiisset, Stephanus in ejus locum substitutus est, coactusque Romam proficisci, út in Synodo coram Bonifacio II. Papa anno 531. causam suam tueretur. Ibi hanc fuisse signi ficavit electionis suæ rationem; Collect. Rom. Hol-stenii. pag. 6. 7. Clerum & Populum tres elegisse, quorum dignissimus duobus aliis anteponeretur. *Decretum factum est communiter tam Cleri, quàm populi, Metropolitani, atque eorum, quorum adsensus erat actui necessarius, & secundùm priscam consuetudinem tribus electis, Alexandro Presbytero, N. Presbytero, ac me exigua, meliori testimonio sortito, electionis palmam promerui, &c. Et quia ordinationem secundùm priscam consuetudinem non alibi, sed in eadem Civitate fieri oportebat, convenit sancta Provinciæ Synodus, & totius Civitatis possessores, omneque corpus Ecclesiæ, & communi omnium testimonio, nihil consuetudini detrahente, in Ecclesia sum ordinatus Episcopus.*

IV. Observandum hìc venit, moris jam fuisse vetusti, ut à Clero, Populoque tres proponerentur, ex quibus qui electioni præerat, unum, eumque dignissimum deligebat. Porro præesse non poterat electioni, nisi Metropolitanus, aut alius quis ejus vice Episcopus. At ecce ipsissimam Justiniani Constitutionem, qua conformatur eadem consuetudo, ut Clerus & Populus tres primùm deligant, & Metropolitano, vel Consecratori Episcopo copia fiat ex tribus illis dignissimum deligendi. *Sancimus, quoties opus fuerit Episcopum ordinari, Clericos & Primates civitatis, cujus futurus est Episcopus, ordinari, mox in tribus personis decreta facere, &c. ut ex tribus personis pro quibus talia decreta facta sunt, melior ordinetur, electione & periculo ordinantis, ὁ βελτίων χειροτονηθῇ τῇ ὁπλογῇ καὶ τῷ κρίματι τῶν χειροτονούντων.* Nov. 123.

V. Si tres tantæ dignitati pares non occurrant, possunt per eam Justiniani legem eligentes ad duos sese coarctare, immò & ad unum; verùm si intra sex menses non eligant, quorum id juris est, sancitur, ut Consecrator solus eligat, ordinetque Episcopum. *Si verò, ut evenit in quibusdam locis, non inveniuntur tres personæ, ad talem electionem opportunæ, liceat decreta facientibus, in duabus, & in una persona decretum facere. Si verò qui debent Episcopum eligere, citiùs ipsa decreta intra sex menses non faciant, tunc periculo propriæ animæ, ille quem competit ordinare Episcopum, ordinet.* Perspicuum est & hoc ultimo casu electionem & ordinationem ab uno & eodem Episcopo peractam fuisse. Itaque cùm electio fieret, vel duobus, tribusve nominatis, qui essent idonei: vel uno nominato, quòd plures non essent idonei: vel denique præterlapsis sex mensibus vacuæ sedis: hoc ultimo casu solus consecrator Episcopus eligebat, quem voluisset: primo casu eligebat idem ipse dignissimum, ex duobus tribusve electis: secundo casu, illius, æquè ut Cleri & Populi, ad unum arctabatur electio, quòd unius tantùm copia esset idonei. Ibidem

VI. Hæ Justiniani Constitutiones Novellæ confirmantur etiam alibi in ejus Novellis & in Codice. Præmittere his voluimus causam Stephani Metropolitani Lariss æ agitatam in Synodo Romana, paucis pòst annis, quàm Imperii clavum capessiverat Justinianus; ut certiùs liqueret, à Justiniano nonnisi confirmatam & observari jussam antiquam Ecclesiæ consuetudinem, *Secundum priscam consuetudinem*: ut Clerus Populusque tres eligerent è quibus Metropolitanus, vel Consecrator quicumque alius futurum Præsulem digniorem eligeret. Illud aut em hìc præterea enituit, populi sive suffragia sive testimonia in electionibus devoluta jam ferè fuisse ad solos honoratiores, quibus cæteri applauderent. Nov. 1. 2. God. l. De Epi Cler. l.

Sanctissimus Archimandrita Theodorus Siceota à Clero populoque Anastasiopolitano ex suo Monasterio vi abreptus est: *Accesserunt Clerici & Cives &c. Vi quadam pia illatâ*: ad Metropolitanum Ancyram pertractus, à quo & ordinatus est, commendatusque Episcopo Cynare, qui eum in Ecclesiam sedemque suam deduceret. Author vitæ Stephani Junioris, Monachi & Martyris, tanquam rem stupendam & inauditam narrat & lamentatur, intrusionem Presbyteri Constantini in sedem Patriarchalem Constantinopolitanam, audacia infanda & sacrilega Constantini Copronymi, cùm eum nec elegissent Episcopi, nec Synodus examinasset. Vita apud rium 22. Ap

VII. Nullibi opportuniùs quàm hoc loco pertractari potest ea quæstio, Quandiu fas sit vacare Ecclesiam Episcopalem, Canone VIII. Concilii Carthaginensis V. jubebatur Episcopus Visitator intra annum perficere, ut electio fieret, & Episcopus ordinaretur; alioqui Visitator alius eidem Ecclesiæ designabatur. *Intra annum eisdem Episcopum provideant; quod si neglexerint, anno exempto, alius Interventor tribuatur.* Non distat à verisimili, ante Concilium Chalcedonense in Ecclesia Orientali nullum certum ad id tempus præfinitum fuisse. Verùm cùm Chalcedonensis Canon ea de re editus sanciat, ut intra tres saltem menses ordinatio fiat: inde augurari datur, eam disciplinæ partem minùs in Oriente, quàm in Africa, relaxatam fuisse. Can. 1

Quo-

n. 25. *Quoniam quidam Metropolitanorum commissos sibi greges negligunt, & ordinationes Episcoporum facere differunt, placuit sanctæ Synodo intra tres menses Ordinationes Episcoporum celebrari, nisi fortè inexcusabilis necessitas coegerit tempus dilationis extendi.*

In Oriente ergo refundebatur culpa in Metropolitanum, in Africa verò in Episcopum Visitatorem, ubi ultra statum tempus electio procrastinabatur. Capite autem ab eo manabat ea diversitas, quòd in Oriente Metropolitano vacantium Episcopatuum cura & custodia mandaretur: in Africa & Occidente ferè toto Episcopo Visitatori. Quod autem Carthaginense Concilium unius anni inducias daret ad eligendum Episcopum, ex eo forsan id proficiscebatur, quòd longè difficiliores essent in Occidente electiones, propter non mediocrem in eis plebis potestatem: at cùm in Oriente multò minus plebi tribueretur, longè proclivius erat Episcopis, dissensiones sedare omnes, & rem totam trimestri extricare spatio.

Locus tamen fuit in Occidente Chalcedonensi huic Canoni, quanquam non satis mihi quidem constet, quòd satis religiosè fuerit observatus. Ejus alicubi memoria est in Epistolis Gregorii: *Sacri Canones ultra tres menses Ecclesiam præcipiunt non vacare.* Episcopi Concilii XII. & XIII. Toletani eam sibi prætexuere causam concedendę Episcopo Toletano potestatis, ut nominatos à Rege Episcopos Toleti ordinaret, ne diutiùs vacare sinerentur Ecclesiæ Episcopales: *Ut Episcopi alterius Provinciæ cum conviventia Principum in urbe regia ordinentur, &c. Quoscumque potestas Regalis elegerit, &c.* Ea cautione, ut tertio post ordinationem suam mense, suo se sistant Metropolitano: *Infra trium mensium spatium, proprii Metropolitani præsentiam visurus accedat.* Fidem facit Hincmarus Chalcedonensem eum Canonem Galliis nostris haud imcompertum fuisse: *Episcopi in Calcedona sexcenti triginta & eo amplius constituerunt, ut ultra tres menses Ordinationes Episcoporum non differantur.* In Concilio Lateranensi sub Innocentio II. insinuatur ea fuisse Occidentalium Ecclesiarum regula: *Ultra tres menses vacare Ecclesias prohibent Patrum sanctiones.* Copiosiùs alibi de innovationibus in ea re posteriùs factis.

Ep. 14.

n. 6. n. 9.

i st. 12. c.

De Decretali Pelagii Papæ omnino silui, quòd commentitia prorsus ea sit, ut dictum est suprà, ubi de Pallio ageretur. Quæ autem hìc dicta sunt de Ecclesiis Occidentalibus, planum faciunt nullam in eis habitam fuisse rationem Novellæ Justiniani, quæ sex menses concedebat, pro tribus mensibus Concilii Chalcedonensis. Non disidet à verisimilitudine, ut huic Canoni de tribus mensibus obtemperaretur, retentam esse ad Episcopales Ordinationes antiquam consuetudinem singulis Dominicis ordinandi: cùm cæterę ordinationes quatuor temporum jejuniis sint affixæ.

ovel. 123. II.

CAPUT X. *P. 2. l. 2. c. 30.*

De Electionibus Episcoporum in Italia, in Gallia, in Occidente reliquo, per eadem media sæcula.

I. In Italia Præsides, Nobiles, Senatus, Populus, cum Clero conspirabant ad electiones, & Decreto electionis subscribebant.

II. Si suis in Civitatibus & Ecclesiis non supperent idonei, compromissarios Romam delegabant, qui ibi eligerent.

III. Primaria authoritas penes populum erat,

IV. V. Quàm alienus esset Gregorius à nominandis suo nutu Episcopis.

VI. De electione Pontificum Romanorum.

VII. Clerus ibi etiam dominabatur.

VIII. In Gallia omnes Episcopi Provinciæ concurrebant, maximè ad electionem Metropolitani.

IX. Populi & Cleri suffragiis locus erat, sed dominabatur Metropolitanus.

X. XI. Non ferè nisi ad electionem Metropolitani convolabant Provinciæ Episcopi omnes.

XII. Permissio Regia necessaria.

XIII. Hinc Clotarius I. ansam arripuit nominandi Episcopos.

XIV. Restitutum est ab Episcopis, immò & à posterioribus Regibus.

XV. Temperamento quandoque huic acquievere, ut quem Rex nominasset, is ab Episcopis, à Clero, à Populo examinaretur & probaretur.

XVI. Occupabant quandoque Episcopi præsentare Regibus eos, qui Episcopatu digni censerentur: quos tum Clerus Populusque eligebat.

XVII. XVIII. XIX. In Hispania & in Africa Populus. Cleruſque eligebat.

I. IN Ecclesia Latina constitit media etiam hac ætate Populo Cleroque prisca libertas eligendi. Ab Italia ordiar. Scripsit Gregorius Magnus Papa *Ursicino Duci, Clero, Ordini, & Plebi* Ariminensi, ut eos hortaretur ad eligendum Episcopum, qui eam dignitatem sacratissimam non dehonestaret. Eadem de causa scripsit *Clero, Ordini, & Plebi*, Perusitanæ civitatis. *Clero & Nobilibus, Ordini & Plebi* Neapolitanæ. *Clero, Orni & Plebi* Nepiensi. Cùm autem Subdiaconum Ecclesiæ Romanæ delegaret ad accelerandam electionem Episcopi Mediolanensis, præcepit ut Genuam iter ageret, & vota audiret complurium Mediolanensium, qui eò aufugerant propter hostium incursiones. Usu receptissimo in plerisque Italiæ urbibus, qui electus fuerat, Romam proficisci tenebatur, ad Metropolitanum videlicet suum, cum Decreto authentico suæ electionis, sigillis munito eligentium & Episcopi, qui electioni præfuerat, tanquam Ecclesiæ vacantis Visitator. *Qui dum fuerit postulatus, cum solemnitate Decreti omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio litterarum, ad nos veniat sacrandus.* L. 1. Ep. 56. 58. L. 2. Ep. 3. 8. 30. L. 2. Ep. 19. 27. 38.

II. Scripsit idem Gregorius ad ducem Campaniæ, ut Primates Neapolitanæ civitatis, Populumque convocaret ad alterius Episcopi electionem: & si fortè Neapoli nullus occurreret, qui ei oneri ferendo par esset, Romam tres spectatæ sapientiæ & probitatis viros delegarent, à quibus is eligeretur Episcopus, cui tota civitas consentiret: *Sin aptam non invenietis, in quam possitis consentire personam, saltem tres viros rectos ac sapientes eligite, quos ad hanc urbem generalitatis vice mittatis, quorum & judicio plebs tota consentiat.* Tres hi ad eligendum delegandi erant ex Clero, eisque se Romæ adjungere debebant Neapolitani quidam Nobiles ad Episcopi electionem. Accipe enim quæ idem Pontifex scripserit ad suum in Campania Apostolicum Nuntium. *Experientia tua Clerum Ecclesiæ Neapolitanæ conveniat, quatenus duos vel tres de suis eligere, & huc ad eligendum Episcopum transmittere non omittant. Sed & sua nobis relatione insinuent, quoniam ii quos transmiserint, omnium in hac electione, vice fungantur, &c. Sub omni hac celebritate electos de Clero transmitte, ut quia diversi hìc Nobiles civitatis Neapolitanæ præsentes sunt, unà cum eis de Episcopali ordinatione tractare possimus.* L. 2. Ep. 15. L. 2. Ep. 35.

III. Ex his enitescit Duces & Præsides civitatum ac Provinciarum, Nobiles, qui alicubi suum privatim & quidem primarium constituebant Collegium, ut Neapoli, quæ civitas eo etiamnunc nomine Nobilis habetur & dicitur; Senatum denique, & populum, partes suas aliquas ad

electionem interposuisse, sed primas authoritatis vendicasse sibi Clerum. Illi quippe Neapolitanæ civitatis Delegati, vel Compromissarii, ex Clero erant. Nec idem Gregorius nisi ad *Presbyteros, Diaconos & Clerum* Mediolanensem scripsit de eligendo ab ipsis Episcopo. Ad Epiri quoque Episcopos scribens, electionem confirmat à Clero & Episcopis Provinciæ factam. *Cujus consecrationem, quoniam Cleri & Provincialium proveniſſe ſignato assensu, gaudemus.*

L.2.Ep.29.

L.5.Ep.7.

IV. Quod autem præ cæteris jure demiremur, unum illud est à privatis affectibus & cupiditatibus quibusvis alieniſſimum Gregorii pectus, constansque ratio & voluntas, ut ne se unquam ipse electionibus Episcoporum interponeret, non eas in suum torqueret usum, non ex qualicumque parte sibi vendicaret; non antiquius denique, aut dulcius haberet quidquam, quàm Ecclesiarum singularum jura & libertates tueri. Cùm idonei Episcopi copiam non haberent Panormitani, illud idem eis Gregorius insusurravit consilium, ut Romam aliquos ex suis mitterent, qui eorum nomine eligerent Episcopum: conteſtatus non aliud sibi cordi esse, quàm ut eis consuleret, utque unaquæque Ecclesia proprio ex Clero suum sibi Pastorem cooptaret. *Hortandus est Clerus & populus, ut eis qui ad nos venerint, ſua debeant vice mandare, quatenùs hic habeant eligendi licentiam, ut ſi vel hic inveniri potuerit, conſecretur. Quod tamen nos non voluntate impulſi loquimur, ſed neceſſitate compulſi; quia quantum eſt ad noſtræ authoritatis judicium, de ſuis volumus ut debeant habere Paſtorem.* Idem rursum alibi inculcaverat, Ecclesiæ cujusque Clericos extraneis omnibus antehabendos in Episcopali electione. *Nullum de altera eligi permittas Eccleſia, niſi forte inter Clericos earundem civitatum, in quibus viſitationis impendis officium, nullus ad Epiſcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri.*

L.11. Ep.14.

L.2. Ep.38.

V. Indigitavit tamen quandoque sanctissimus Pontifex quem eligi cuperet, sed ita demum si nemo esset in Clero proprio idoneus, & ne tunc quidem aliud quàm eligendum proponebat, imperio abstinebat prorsus: *Habitatoribus civitatis edicito, ut ſi in eadem Eccleſia dignum ad hoc opus invenerint, in ipſius cuncti electione declinent. Alioquin præſentium tibi portitor perſonam, de qua ei diximus, indicabit, in cujus debeat fieri electione decretum.* Cùm denique rescisset Gregorius Mediolani electum fuisse in Episcopum Constantium Diaconum, qui ei civitati & veneratione erat, & amori propè singulari: per litteras mandavit, ut circumspectissimè nihilominus agerent; sibi enim jamdiu certissimum esse, nullis se electionibus immiscere. *Verumtamen quia antiquæ meæ deliberationis intentio eſt, ad ſuſcipienda paſtoralis curæ onera, pro nullius unquam miſceri perſona.*

L.1.Ep.55. 56.

L.2.Ep.39.

VI. Electus fuerat Gregorius ipse à Clero, Senatu & Populo Romano. *Renitentem totis viribus Clerus, Senatus Populuſque Romanus ſibi concorditer Pontificem delegerunt.* His tum constabat Romana Civitas. Quoad urbes alias docet nos Cassiodorus, qui essent earum viri spectabiles: *Honoratis, Poſſeſſoribus, Defenſoribus, & Curialibus, Comitibus, Defenſoribus, & Curialibus. Epiſcopis & Honoratis.* Hi nimirum ad electiones concurrebant. Symmachus Papa Clerum tantùm & Cives commemorat, quorum consensus constare debet testimonio Episcopi Visitatoris, qui Ecclesiæ vacanti præerat & electioni. *Decretum ſine Viſitatoris præſentia nemo conficiat, cujus teſtimonio Clericorum ac Civium poſſit unanimitas declarari.*

Joan. Diac. in ejus vita L.2.c.39. Caſſiod. L.2.Ep.17. L.3.Ep.49. L.4.Ep.8.45. L.6.Ep.24. L.8.Ep.29. L.9.Ep.5.

Epiſt. 5.

At verò prima Synodus Romana sub eodem Symmacho constituit, ut si Cleri Romani vota omnia in unum conspirarent, is Episcopus inauguraretur: si dissiderent suffragia, vinceret major numerus. *Si in unum totius inclinaverit Eccleſiaſtici ordinis electio, conſecretur electus Epiſcopus; ſi autem, ut fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diverſa eorum, de quibus certamen emerſerit, vincat ſententia plurimorum.* His vocibus *Eccleſiaſticus ordo* solus videtur primò designari Clerus, nec tamen in dubium vocari potest, quin Populus electionibus adhuc interesset. Itaque ne consuetudini inconvulsæ obstrepamus, satius est aliquantulùm torquere ea verba, & ex illis unum id exprimere, quantò potior esset Cleri quàm Populi in electionibus authoritas. Etenim Hormisda ipse Pontifex ita pronuntiavit, in electionibus in voce & consensione Populi divinam quandam inesse vim, & eum esse optimum divinæ voluntatis interpretem: *Iſtam Sacerdotibus ordinandis reverentiam ſervet electio, ut in gravi murmure populorum divinum credatur eſſe judicium. Ibi enim Deus, ubi ſimplex ſine pravitate conſenſus.* A Clero tamen Vigilium eligi expressit Belisarius, authore Liberato: *Beliſarius convocatis Presbyteris, & Diaconibus, & Clericis omnibus, mandavit eis, ut alium ſibi Papam eligerent.*

Epiſt.25.

Breviarii, c.22.

VII. His ergo testimoniis, quæ totam Clero vendicare uni videntur electionum facultatem, potissima saltem ejus pars ei jure suo adscritur. Ejus rei argumento rursus est electio Cononis Papæ, ut ab Anastasio Bibliothecario refertur. Archipresbyterum Clerus elegerat Petrum, Theodorum Presbyterum Exercitus. Multùm diuque desudatum est, ut concordiæ aliqua ratio iniretur: sed cùm irritus caderet conatus, tandem à Clero electus est Conon, vir supra omnem comparationis, supra omnem admirationis aleam positus. Ei electioni Optimates populi protinus consensere, eoque Exercitus fractus consensu cessit. *Sacerdotes & Clerus unanimiter elegerunt tertiam perſonam ſuprafati Pontificis, &c. E veſtigio omnes Judices una cum Primatibus exercitus pariter ad ejus ſalutationem venientes, in ejus laude omnes ſimul acclamaverunt. Videns autem exercitus unanimitatem Cleri populique, in decreto ejus ſubſcribentium, poſt aliquot dies & ipſi flexi ſunt, atque in ejus decreto devota mente ſubſcripſerunt, &c.*

Vides ut Clerus primò eligeret, tum spectabiles laici, & plebs ipsa assentirentur, subscriberentque decreto electionis, quod denique ad eum referebatur, cui jus erat illud confirmandi. Excedente hinc Conone, contraria rursus in studia scissus est populus, & diu contumaciterque secum ipse conflictatus. Denique Optimates Cleri, Populi, Exercitus, Sergium elegerunt, eaque pars quia validior, utique prævaluit. *Cùm unus alii locum non cederet, inito concilio Primates Judicum & Exercitus Romanæ militiæ, vel Cleri plurima pars & præſertim Sacerdotum, & populi multitudo in perſonam Sergii ſe contulerunt, &c. Quæ pars quia validior erat, prævaluit.*

VIII. In Gallias ex Italia concedo, ubi Concilium Aurelianense II. sanxit, ut omnes Episcopi Provinciæ ad Ordinationem, hoc est ad electionem confluerent Episcoporum. *Nullus Epiſcoporum, admonente Metropolitano Epiſcopo, ad Ordinationem Conſacerdotis venire detrectet.* At electionem contineri voce Ordinationis, ex Canone alio ejusdem Concilii apertum fit, ubi edicitur, ut eligantur Metropolitani ab Episcopis, Clero & Populis, ac confestim ordinentur, præsentibus omnibus Provinciæ Episcopis. *In ordinandis Metropolitanis Epiſcopis antiquam inſtitutionis formulam renovamus, quam per incuriam omnimodis videmus omiſſam. Itaque Metropolitanus Epiſcopus à Comprovincialibus Epiſcopis, Clericis vel Populis electus, congregatis in unum omnibus Comprovincialibus Epiſcopis ordinetur.* Ubi palam est tot Episcoporum cœtu ad electionem magis, quàm ad Ordinationis necessitatem desiderari. Sed non dissimulamus enixiùs flagitari hoc Canone præsentiam

Can.1.

Can.7.

tiam omnium Episcoporum Provinciæ, ad Ordinationem Metropolitani, qui ipsius ut Pater & Caput præficiendus erat. Itaque uniuscujusque Episcopi ordinationi adesse cogebantur ex Episcopis ii, quos Metropolitanus evocasset: at Metropolitani electioni & ordinationi nemo eorum subducere se poterat.

IX. Ex hoc rursus Canone patet ad electionem Metropolitani requisita fuisse suffragia Episcoporum, Cleri & Populi. *Metropolitanus à Comprovincialibus Episcopis, Clericis, vel Populis electus.* Concilii Arverni Patres suffragia Cleri & Populi, consensumque Metropolitani desideravere, ad electiones Episcoporum: propterea quòd Decretum electionis à Clero & Populo celebratæ ad
C. 2. Metropolitanum deferebatur, ab eo confirmandum: *Episcopatum desiderans, electione Clericorum, vel Civium, consensu etiam Metropolitani ejusdem Provinciæ Pontifex ordinetur.*

X. Illud verò discrimen electionis Metropolitani & Episcoporum evidentissimè declaratur in Concilio Aurelianensi III. ubi utrique electioni necessaria Cleri Populique sunt suffragia; at Episcoporum electioni unus sufficit Metropolitanus, cùm electioni Metropolitani omnes suffragari necesse sit Episcopos Provinciæ. *Ipse tamen Metropolitanus à Comprovincialibus Episcopis, sicut decreta sedis Apostolicæ continent, cum consensu Cleri, vel civium eligatur, quia æquum est, sicut ipsa sedes Apostolica dixit, ut qui præponendus est omnibus, ab omnibus eligatur. De Comprovincialibus verò ordinandis, cum consensu Metropolitani, Cleri & Civium, juxta priorum Canonum statuta, electio & voluntas requiratur.*
C. 3.

XI. Non obscurè hìc significatur Decretis maximè Siricii Papæ & Successorum ejus, eam constitutam esse discrepantiam electionis Metropolitani & Comprovincialium: ne toties, ne tandiu peregrinari & abesse cogerentur Episcopi suis ab Ecclesiis, si singulis interesse jussi essent electionibus Episcoporum, quæ diutiùs quandoque protrahebantur. Rariores verò erant Metroplitanorum electiones, & æquum erat alioqui ab Episcopis eligi, qui præfuturus eis esset.

XII. Superaddita est ab Aurelianensi Concilio V. necessitas consensus Regii, aut permissionis. *Nulli Episcopatum præmiis, aut comparatione liceat adipisci. Sed cum voluntate Regis, juxta electionem Cleri ac plebis, sicut in antiquis Canonibus tenetur scriptum, à Metropolitano, vel quem in vice sua præmiserit, cum Comprovincialibus Pontifex consecretur.* At cùm Regum permissio in præceptum facilè descisceret, in Concilio Parisiensi III. irritæ & cassæ pronuntiatæ sunt electiones omnes, quæ sola Principis authoritate factæ essent, quòd ea insani non parò dignitatum amatores abutebantur, nullo Cleri interveniente, Populique consensu. *Nullus civibus invitis ordinetur Episcopus, nisi quem populi & Clericorum electio plenissima quæsierit voluntate. Non Principis imperio, neque per quamlibet conditionem, contra Metropolis voluntatem, vel Episcoporum Comprovincialium ingeratur. Quod si per ordinationem regiam honoris istius culmen pervadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, à Comprovincialibus loci illius recipi nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum agnoscunt.*
C. 10. 11.
C. 8.

Nec minore constantia ambitiosos hos & violentos impetus fregit Concilium Parisiense V. *Decedente Episcopo, in loco ipsius debet ordinari quem Metropolitanus, à quo ordinandus est, cum Provincialibus suis, Clerus vel populus civitatis absque ullo commodo vel datione pecuniæ elegerint. Quod si aliter aut potestate subrepat, aut quacumque negligentia, absque electione Metropolitani, Cleri consensu vel Civium, fuerit in Ecclesiam intromissus, ordinatio ipsius secundùm statuta Patrum irrita habeatur.*
C. 10.

XIII. Confirmatum est hoc statutum Concilii V. Parisiensis Regio Clotarii II. diplomate, cui insinuata simul est hujusmodi clausula, qua electionum potestas in Regem tota denique refundebatur. Integra enim servabatur Principi potestas confirmandi ejus, quem Episcopi, Clerus & Populus elegissent; aut ex Palatio mittendi Episcopum Ecclesiis vacantibus, præmissa Metropolitano & Episcopis potestate ejus examinandi, nec ordinandi, nisi cujus virtutes & merita constarent. *Ut Episcopo decedente, in loco ipsius, qui à Metropolitano ordinari debet, cum Provincialibus, à Clero & Populo eligatur; & si persona condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur. Vel certè si de Palatio eligitur, per meritum personæ & doctrinæ ordinetur.*

XIV. Planum est è diametro repugnare eam clausulam Canonicis statutis suprà relatis, maximè autem Conciliorum Parisiensium III. & V. Obsecundare utcumque cœperat Concilium V. Aurelianense votis Principum, statuto ut electiones fierent *cum voluntate Regis*. At ex iis verbis exculpi id non facilè poterat, ut è Palatio posset Princeps quos vellet Episcopos nominare & mittere. Hinc facili conjectura assequimur, novæ huic Clotarii II. clausulæ haud unquam assensos fuisse tum Episcopos. Unde & in Concilio Remensi paucis post annis habito sub Dagoberto Rege innovata est antiquissima Electionum libertas. *Ut decedente Episcopo, in locum ejus non alius subrogetur, nisi loci illius indigena, quem universale & totius populi elegerit votum, ac Provincialium voluntas assenserit. Aliter qui præsumpserit, abjiciatur à Sede, quam invasit potiùs quàm accepit; ordinatores autem triennio ab officio cessare decernimus.* Adversa prorsus hæc sunt Clotarii II. Regis Decretis. Dagobertus I. Rex Thesaurarium suum Desiderium misit, ut Cadurcensis Episcopus crearetur, utpote quem Abbates, Clerus, Populusque ejus civitatis postulassent. *Dum Civium Abbatumque Cadurcorum consensus hoc exposcit, &c. Acclamante Clero, vel populo.* Acta hæc ipsa publicavit doctissimus Baluzius, in editione pulcherrima Capitularium. Nec minùs adversabatur Clotarii diplomati Concilium Cabilonense sub Chlodovæo II. *Si quis Episcopus de quacumque fuerit civitate defunctus, non ab alio nisi à Comprovincialibus, Civibus & Clero, alterius habeatur electio. Sin aliter, hujusmodi ordinatio irrita habeatur.* Quæ perspicuè est innovatio Canonis Concilii V. Parisiensis, prætermissa clausula Edicti Clotarii.
Can. 25.
Can. 10.

XV. Videntur porrò hæc Concilia, Cabilonense, Remense, Parisiense item V. & III. expressiùs inculcasse necessitatem consensus Episcoporum Provinciæ ad electiones Episcopales, ut eo repagulo frangeretur ambitio eorum, qui Aulæ Regiæ præsidio ad sacras infulas contendebant. Nec illud tamen silendum, aut dissimulandum nobis est, ipsos quoque Reges Regumque Ministros, non facilè abduci potuisse ab incœptis, & ab ea quam semel sibi sumpserant potestate. Non infrequens fuit illud quasi medium temperamentum ut Episcopis & populo approbaretur, quem Rex nominasset. Cùm viduata lugeret Arverna Ecclesia, sanctissimum virum Quintianum Theodoricus Rex eo donavit Episcopatu, à Gallici nominis & Regni hostibus Episcopatu suo exturbatum, videlicet Rutenicæ Civitatis. Ea de re hæc habet Gregorius Turonensis, ut demonstret, Regi curæ fuisse, ut Quintianus à se nominatus Episcopis & Clero approbaretur, ut qui illum olim elegissent. *Jussit Theodoricus inibi sanctum Quintianum constitui, & omnem ei potestatem tradi Ecclesiæ, dicens, Hic ob nostri amoris zelum ab urbe sua ejectus est. Et statim directi nuncii, convocatis Pontificibus & Populo, eum in Cathedram Arvernæ Ecclesiæ locaverunt.*
L. 5. Hist. c. 2.

XVI. Præcurrebant nonnumquam ipsi Episcopi,

pi, & ne ambitiosorum precibus occuparentur Regis aures, ipsimet occupabant illi eos suggerere & commendare, qui verè Apostolicis virtutibus Apostolicos thronos implere & illustrare possent, nusquam tamen excluso vel Cleri suffragio, vel populi assensu. Postulavit à Childeberto Rege, à quo invisebatur in extremis agens Lugdunensis Episcopus, ut Nicetium Presbyterum sanctissimum & nepotem suum in Episcopatu successorem sibi daret; professus illud se non cognationi, sed virtutibus clarissimis Nicetii donare. Assensus est Rex, & Nicetium populus tum elegit. *Respondit Rex: Fiat voluntas Dei. Et sic pleno Regis & Populi suffragio, Episcopus Lugdunensis ordinatus fuit.* Ejusmodi fuit electio sanctissimi Episcopi Nicetii. A populo electum fuisse idem Gregorius testatur Gregorium Lingonensem Episcopum: *Post mortem uxoris ad Dominum convertitur, & electus à Populo Lingonicæ urbis Episcopus ordinatur.*

Vitæ, Patr. c. 8.

Ibid. c. 7.

XVII. Nunc obiter saltem perstringendæ sunt nobis electiones Hispaniæ Ecclesiarum. Concilium Barcinonense sub Recaredo Rege Clero Populoque integras servat electiones: sed ea cautione, ut duos, tresve eligerentur, ex quibus Metropolitanus & Episcopi Provinciæ unum deligerent, vel sortito, ut Canonis verba innuunt, vel ratione quavis alia legitima. *Ita tamen ut duobus aut tribus, quos antè consensus Cleri, aut plebis elegerit, Metropolitani judicio, ejusque Coepiscopis præsentatis, quem sors præeunte Episcoporum jejunia, Christo Domino terminante monstraverit, benedictio consecrationis accumulet.* Et eodem tamen Canone perspicuè insinuatur, jam se Reges electionibus immiscere solitos; his nempè verbis: *Nulli laicorum liceat, ad Ecclesiasticos ordines prætermisso Canonum præfixo tempore, aut per sacra Regalia, aut per consensionem Cleri, vel Plebis, vel per electionem assensionemque Pontificum, ad summum Sacerdotium aspirare, ac provehi.*

Can. 3.

At Concilium Toletanum IV. de consensione Principis prorsus silet, totum ponit in Populi, Cleri, & Episcoporum voluntate. *Sed nec ille deinceps Sacerdos erit, quem nec Clerus, nec Populus propriæ civitatis elegerit, vel authoritas Metropolitani, vel Comprovincialium Sacerdotum assensio exquisivit.*

Can. 18.

XVIII. Non satis liquet, an convenienter Justiniani legibus & Decreto suprà memorato Concilii Barcinonensis, electi quandoque fuerint à Clero Populoque duo, tresve, ex quibus sortitò unus à Metropolitano & Episcopis deligeretur. Longè diversam priùs rationem inierat Concilium Arelatense II. nimirum ut Episcopi Clero Populoque tres proponerent, ut ex his quem vellent, deligerent sibi Episcopum. Quod rursus an in usum vocatum fuerit, latet me prorsus. Totus potiùs eò propendeo, ut irrita potiùs hæc fuerint tentamenta. *Placuit in ordinatione Episcopi, hunc ordinem custodiri, ut primo loco venalitate, vel ambitione submota, tres ab Episcopis nominentur, de quibus Clerici, vel Cives erga unum eligendi habeant potestatem.*

Ann. 452.

Can. 14.

XIX. Nec dissimilis erat electionum ratio in Africa. Mittebatur à Primate, sive à Metropolitano Episcopus Provinciæ, qui præesset electioni faciendæ in Ecclesia viduata. Dissidebant quandoque Clerus & Populus diutiùs, quàm Ecclesiæ conduceret. Id exemplo confirmat Ferrandus in vita Fulgentii Ruspensis Episcopi, ubi de ejus successore agit.

Can. ult.

CAPUT XI. *P. 2. l. 2. c. 31.*

Summa Potestas Electionum Episcopalium penes Episcopos ab anno quingentesimo ad octingentesimum.

I. Variæ probationes ex Gregorio Magno, plus tributum esse in electionibus Episcoporum Clero, quàm populo: Episcopis, quam Clero.

II. Quandoque solus eligebat Metropolitanus, vel Papa.

III. Nec aliter res habebat in Gallia; in arbitrio Episcoporum erant electiones, maximè in Metropolitanorum.

IV. Similiter & in Hispania.

V. Idem mores erant Ecclesiarum in Anglia. Pastores Ecclesiarum nascentium à suis Gregibus eligi non potuerant, cùm suos sibi greges ipsi genuissent.

VI. Novæ probationes, quòd ad electionem magis quàm ad consecrationem, desiderent Canones præsentiam, aut consensum scripto testatum omnium Provinciæ Episcoporum.

VII. VIII. Alia rursum ejusdem rei argumenta, in Occidentali & Orientali Ecclesia.

I. TAnti semper nobis visa est hæc doctrina de summa Episcoporum jam olim in electionibus potestate, ut quanquam ea jam ex Capite superiori diluxerit, non possimus non & hic eam magis magisque illuminare, ut ex vetustissima disciplina, recentiori munimenta aliqua semper astruamus. Mandabat Petro Subdiacono & Apostolicæ sedis in Sicilia Nuntio Gregorius Papa, ut renuntiaret sibi, an essent in Sicilia Ecclesiæ aliquæ ideo Pastoribus vacuæ, quòd in Clero suo non haberent, qui Episcopalem sarcinam subire & gestare posset: ut in eam ipse curam incumberet, quò eis provideret Pastorem. *Ut Deus quem dignum talibus ordinationibus judicaverit, valeat providere.* Scripsit & ad eum, quem delegarat ad electionem expediendam Episcopi Arminensis, si inopia consimili premeretur ea Ecclesia, à quo litteras has suas acceperat, ab eo accepturum nomen ejus, cui illa Ecclesia committenda foret. *Alioqui præsentium tibi portitor personam, de qua ei diximus, indicabit, in cujus debeat fieri electionis decretum.* Episcopo Justinianæ Primæ scripsit, incredibili se gaudio perfusum esse, quòd ejus electioni unanimi consensione faverint Episcopi omnes Comprovinciales, & Imperator ipse: *Manifestum bonitatis liquet esse indicium, in unius electione cunctorum convenire consensum. Quia igitur suscepta fratrum & Coepiscoporum nostrorum relatio, ad locum vos Sacerdotii, totius Concilii unito consensu, & serenissimi Principis voluntate declarat accersiri, &c.* Ad Castorium Notarium scripsit, cùm primùm celebrata foret electio Episcopi, electum ad se ut Romam mitteret, vel electos duos, cum quinque senioribus Presbyteris, quinque item Diaconis provectioris ætatis, aliisque Clericis qui venire cuperent, ut unà cum eis examinarentur electi: *Sive autem unus, sive duo electi fuerint, quinque de prioribus Presbyteris, & quinque de præcedentibus Diaconibus simul venire ad nos per omnia commoneto. De Clericis verò, præter eos qui venire deliberant, si quos alios necessarios præsentes æstimas, ad nos sine mora transmitte, &c.* Ubi palam est plurima momenta habuisse Clerum, Metropolitanum verò ipsum penes quem erat jus examinandæ electionis, ejus arbitrum & moderatorem fuisse.

L. 1. Ep. 21

L. 1. Ep. 16.

L. 14. Ep. 3.

L. 4. Ep. 2

Cùm vita excessisset Maximianus Syracusarum Episcopus, Nobiles ejus civitatis per Epistolas Gregorium interpellarunt, ut Episcopum ipse eis deligeret, non eos se esse rati, qui electionis faciendę

pe-

periculum in ſe vellent ſuſcipere : *Quam direxiſtis, Epiſtola, electionis vos onera ſapienter declinaſſe ſignificat. Et quoniam noſtro hoc arbitrio commiſiſtis, &c.* Interim verò Clerus & populus Agathonem elegerant, alii alium prætulerant. Mandavit Gregorius, ut utrumque Romam ablegarent, ut ex ambobus alterum ipſe, quem digniorem probaſſet, ei Eccleſiæ Paſtorem deſignaret. *Hunc qui à Clero & plebe electus eſt, ad nos interim venire neceſſe eſt : ut utriſque cominus conſtitutis, ille qui Deo placuerit, & utilior viſus fuerit, ordinetur : Nam deſiderii noſtri eſt, talem illic ordinare Pontificem, &c.*

II. Itaque ſeu penuria hominum tanto culmini parium laborarent Eccleſiæ, ſeu in plures ſuffragia irent, ſeu Clerus, Populus, Nobilitas rem totam Papæ, aut Metropolitani judicio & providentiæ permitterent ; is erat verè electionis author, arbiterque. At ſæpiuſculè id contingebat. Eò referri debet, quod monitos nos voluit Joannes Diaconus, à Gregorio Papa compluribus Eccleſiis præpoſitos fuiſſe Epiſcopos, quos ipſe digniſſimos undique acceſſere potuiſſet : nec abſtinuiſſe ab ipſis Eccleſiæ ſuæ Cardinalibus, Monachiſque ſanctiſſimis, ad variarum Eccleſiarum regimen amandandis. *Epiſcopos undecumque meliores invenire potuit, ſtudioſiſſimè ordinavit : Et ſi quando neceſſitas ordinandi Sacerdotis abrepſit, neque Cardinales Eccleſiæ ſuæ, neque Monachos Monaſterii ſui penitus excuſavit.*

III. Si probavit vehementer Gregorius electionem Epiſcopi Juſtinianæ Primæ, quòd facta fuiſſet *totius Concilii unito conſenſu* : probatum eſt & in Gallia Patribus Concilii Aurelianenſis II. ut *Metropolitanus Epiſcopus à Comprovincialibus Epiſcopis, Clericis, vel Populis* eligeretur. Placuit & Concilio Aurelianenſi III. ut *ipſe Metropolitanus à Comprovincialibus Epiſcopis, ſicut decreta ſedis Apoſtolicæ continent, cum conſenſu Cleri & Civium eligatur.* Utque Epiſcopi eligantur à Clero & Populo cum conſenſu Metropolitani. *De Comprovincialibus verò ordinandis, cum conſenſu Metropolitani, Cleri & Civium electio & voluntas requiratur.* Damnat Concilium III. Pariſienſe electiones omnes, quæ fiunt *contra Metropolis voluntatem, vel Epiſcoporum Comprovincialium.* Irritam decernit Concilium Pariſienſe V. electionem Epiſcopi, qui electus non fuerit à Metropolitano cum aſſenſu Cleri & Populi : *Si abſque electione Metropolitani, Cleri conſenſu, vel Civium fuerit intromiſſus, ordinatio irrita habeatur.* Etenim ex hoc Concilio Lex illa omnino retinenda eſt, & ſanctiſſimè colenda, ut *decedente Epiſcopo ille debeat ordinari, quem Metropolitanus, à quo ordinandus eſt, cum Provincialibus ſuis, Clerus, vel Populus civitatis elegerint.* A quo non recedit Remenſe Concilium anno 630. *Quem univerſale, & totius populi elegerit votum, ac Provincialium voluntas aſſenſerit* : & Concil. Cabilonenſe : *Non ab alio, niſi à Comprovincialibus, Clero & Civibus ſuis alterius habeatur electio.*

IV. Ingenuè verò confitendum eſt in his omnibus Canonicis ſanctionibus, promiſcuè & in eundem ſenſum uſurpari has voces omnes *ſuffragium, votum, electio, conſenſus* ; & nunc Metropolitano, vel Epiſcopis, nunc Clero tribui, vel populo. At quanquam verba uſurparentur eadem, non eadem tamen jura tribuebantur. Ejus rei ratio inde ducitur, quòd electio conſurgeret ex conſpiratione Nobilium, Exercitus, Honoratorum Civium, Cleri, Comprovincialium Epiſcoporum, Metropolitani, quorum vis creſcebat decreſcebatque pro perſonarum gradu, pro temporum locorumque varietate. Atqui in hac unanimi conſpiratione non poterat non plus eſſe momenti in Honoratis, & Nobilibus, quàm in vulgi fæce, in Clericis quàm in laicis, in Epiſcopis quàm in Clero populoque. Ut enim receptiſſimum illud erat axioma, *Nullum invitis ordinandum Epiſcopum* : Ita & jure cautum, & inculcatiſſimum erat, vulgi turbulenti inconſtantiæ non eſſe permittendas electiones. Quàm indignanter tulerit Avitus Viennenſis Archiepiſcopus, quòd alicubi populi voluntas præponderaſſet, ipſemet teſtatum fecit his verbis : *Siquidem ſatis gravis exempli eſt, ut nunc Sacerdotalis ordinatio à populis regenda dicatur.* Epiſt. 66.

V. Ex hac quoque diverſiſſimorum Collegiorum conſenſione electiones conſtare ſignificat Concilium Toletanum IV. ubi ne fieri quidem, fingive poteſt, quin plerumque ſumma poteſtas penes Epiſcopos ſit : *Sed nec ille deinceps Sacerdos erit, quem nec Clerus, nec populus propriæ civitatis elegerit, vel authoritas Metropolitani, vel Comprovincialium Sacerdotum aſſenſio exquiſivit.* Sed multò præclariùs in Concilio Toletano X. manifeſtatum eſt pleniſſimam eligendorum Epiſcoporum facultatem Epiſcopis ipſis eſſe commendatam, cùm exauthorato Potamio Braccharenſi Metropolitano, qui ſemetipſe atrocioris flagitii ſpontanea confeſſione dejecerat : in Concilio ipſo ſucceſſor ei ſubrogatus eſt Fructuoſus, nulla uſq; alibi celebrata electione. *Tunc venerabilem Fructuoſum Eccleſiæ Dumienſis Epiſcopum, communi omnium noſtrum electione, conſtituimus Eccleſiæ Bracharenſis gubernacula continere.*

VI. Jam verò in Anglia Epiſcopus conſtitutus fuerat à Gregorio Papa Auguſtinus, ejuſque juſſu à Gallicanis Epiſcopis ordinatus. Quin nec cæteri Epiſcopi ejuſdem Anglicanæ tunc Eccleſiæ, ſuis ex cineribus quodammodo reſuſcitatæ, ab aliis eligi ullis potuere, quàm ab Epiſcopis, à quibus ordinabantur. In novellis enim omnibus primùm, vel reſurgentibus poſtea Eccleſiis, neceſſe eſt, ut Paſtores ipſi gregem ſibi parturiant adaugeantque, antequam grex Paſtores ſibi ſubrogare alios aliis poſſit. Atqui parturiuntur & numero augentur greges, non puncto temporis, non brevi aliquo plerumque ſpatio, ſed diu & tardè, lentiſque incrementis, & interim Paſtores inſuescunt cogente neceſſitate ſucceſſores ſibi ipſi ſubrogare: nec fieri poteſt, quin ejus exempli vis aliqua ad poſteras propagetur ætates. Joannes Diaconus ea de re in hæc verba differit : *Sed & Auguſtinum penes Anglos à Galliarum Epiſcopis ordinari præcepit. Per quem nihilominus ad Epiſcopatum in eadem gente, Monachi ejuſdem Patris diverſo tempore provecti ſunt, Mellitus, Juſtus, Laurentius & Paulinus.* Poſſent & ex Bedæ Anglicana Hiſtoria corradi plura exempla, quibus ſuperſedeo, uno duntaxat deprompto de ſancto Cutberto, qui Epiſcopus Lindisfarnenſis electus eſt in Concilio, cui præerat Archiepiſcopus Theodorus, præſente Egfrido Rege : *Contigit, ut congregata Synodo non parva, ſub præſentia Regis Egfridi, cui Theodorus Archiepiſcopus præſidebat, uno animo omniumque conſenſu ad Epiſcopatum Eccleſiæ Lindisfarnenſis eligeretur.* L. 3. c. 7. Leda l. 4. c. 22. 28.

VII. Diximus jam ſæpiùs, quod & rurſum novis aſtruere argumentis non abs re erit, ideo conniti Canones, ut omnes, ut ſaltem plurimi Provinciæ Epiſcopi adſint ordinationi : ut & iidem ipſi interſint electioni Epiſcoporum, eique etiam abſentes ſcripto aſtipulentur. Denique cùm tres ſaltem adeſſe neceſſum ſit prorſus ex ſacris Canonibus, unum conſecrationi ſufficere, cæteros electioni potiùs aſſiſtere & ſuffragari innuit Gregorius ad Auguſtinum ſcribens : reliquos præter unum Conſecratorem, teſtes aſſiſtere. *Tibi teſtes aſſiſtent.* L. 12. Ep. 31.

Iſidoro Hiſpalenſi Epiſcopo viſum eſt, eo agmine præſentium Epiſcoporum convocato, cautum fuiſſe, ne Metropolitani ſuo arbitratu Epiſcopos obtruderent, etiam minùs orthodoxos. *Porro quòd Epiſcopus non ab uno, ſed à cunctis Comprovincialibus Epiſcopis ordinatur, id propter* De Offi. Eccl. l. 2. c. 5.

hæreses institutum agnoscitur : ne aliquid contra fidem Ecclesiæ, unius ordinantis tyrannica authoritas moliretur. Propterea ab omnibus convenientibus constituitur, ac non minùs quàm à tribus præsentibus, cæteris consentientibus testimonio litterarum. Concilium Toletanum IV. Episcoporum aliorum præsentiam, aliorum litteras in unum constringit, & eodem collineare insinuat, cum suffragiis Cleri, Populique. *Cum omni Clericorum, vel Civium voluntate, ab universis Comprovincialibus Episcopis, aut certè à tribus in Sacerdotium die Dominica consecrabitur, convenientibus cæteris, qui absentes fuerint, litteris suis ; & magis authoritate, vel præsentia ejus, qui est in Metropoli constitutus.* Can. 18.

VIII. In Concilio Arelatensi II. disertis verbis significatur, vel præsentiam, vel absentium litteras Episcoporum, non aliò magis attinere, quàm ut ad electionem concurrant. *Episcopum sine Metropolitano vel Epistola Metropolitani, vel tribus Comprovincialibus, non liceat ordinare, ita ut alii Comprovinciales Epistolis admoneantur, ut se suo responso consensisse significent. Quod si inter partes aliqua nata fuerit dubitatio, majori numero Metropolitanus in electione consentiat.* Dilucida res est, Episcoporum præsentium vota, vel absentium litteræ robur addunt electioni; interest Metropolitanus, præstque, ut plura vincant suffragia. Præiverat in hæc omnia illud vetustissimum Arelatensis Concilii primi Decretum, quod jam sæpiùs laudavimus : *Ordinare Episcopos nullus præsumat, nisi assumptis secum aliis septem Episcopis. Si tamen non potuerit septem, infra tres non audeat ordinare.* Can. 5. Can. 20.

CAPUT XII. *P. 2. l. 2. c. 32.*

Unum Episcopum sufficere, ut valida sit Ordinatio. De loco, tempore, & die Electionis & Consecrationis.

I. Unum ordinando Episcopo Episcopum sufficere, ex Conciliis primùm Africanis probatur.
II. Idem probatur ex Ecclesiæ Gallicanæ Conciliis.
III. IV. Ex Conciliis item Orientis & Ægypti.
V. VI. Ex Decretis Ecclesiæ Romanæ & Anglicanæ.
VII. Ex Canonibus & Constitutionibus Apostolicis.
VIII. Objectio ex Synesio.
IX. Idem confirmatur ex Legibus Justiniani.
X. De loco & die Ordinationis.
XI. XII. Quando ei reidicari cœpere quatuor jejuniorum tempora.

I. ETsi autem ne duo quidem illi Assistentes Episcopi præstò fuissent, affuissentque Ordinationi, rata illa nihilominus & valida, tum erat, tum censebatur ; idque facillimè evincitur ex uno illorum Carthaginensium Conciliorum, quæ à Ferando & Cresconio, adeoque & à Dionysio Exiguo prolata sunt, Expostulatum ibi est enim graviter de Episcopis Numidiæ duobus, qui Episcopum sine tertiò Episcopo ordinaverant, qui hic tamen, nec abdicari, nec rursus ordinari jubetur. In Concilio Arausicano I. exauthorantur Episcopi duo, qui tertium soli, & quidem invitum ordinârint : & hic recens ordinatus, in alterius eorum locum subrogatur, nec rursus ordinari jubetur. *Unius eorum Ecclesiæ is qui vim passus est, substituatur, si tamen vita respondet.* Dionys. Exig. 49. Can. 1.

II. In Regiensi quidem Concilio irrita declarata est ordinatio Armentarii, qui à duobus tantùm inauguratus fuerat Episcopis. *Absque trium Episcoporum præsentia, absque Comprovincialium litteris, sine Metropolitani authoritate irritam ordinationis speciem, à duobus temerè convenientibus præsumptam esse clarebat.* Verùm irritari à Concilio nobis quidem videtur electio potiùs, quàm ordinatio. 1. An necessariæ enim jactabantur absentium Episcoporum litteræ, ut rata sit ordinatio? ne veri quidem simile id est. Atqui ea ratio eodem est loco, quo trium Episcoporum non plenus numerus. 2. Idem argumentandum de Metropolitani consensu non præstito. Eo enim potest ordinatio irrita fieri. 3. Armentario abdicato indulget hæc Synodus, ut Sacramentum Confirmationis conferre possit ; quod non facilè permitteret ei, qui Episcopus non esset. 4. Quos ante abdicationem suam ordinarat Armentarius, ii arbitrio permittuntur & indulgentiæ Metropolitani Ebrodunensis, an suo illos Clero velit adgregare, nulla mentione iterandæ ordinationis. *Aut in Ecclesiæ suæ ministerio tenendos, aut transferendos, &c.* Can. 3.

III. Paulinus Antiochenus Episcopus, ille Occidentalium communioni adglutinatus, schismatis Antiocheni tempore, suum sibi successorem solus ordinavit Evagrium, appetente jam morte. Reclamat quidem Theodoretus, uno eo facto plures conculcatos fuisse Canones ; quòd successorem sibi asciscret : quòd non omnes Provinciæ Episcopos, aut tres saltem convocasset : *Quippe solus Paulinus eum ordinavit, in quare complures simul lavit Canones, &c.* At non ille tamen affirmat ea Canonum transgressione irritam fieri Ordinationem ; quin immo Evagrii Ordinationem author est ab Occidentalibus approbatam fuisse. *Illi nihil horum scire cupientes, Evagrii communionem amplexati sunt.* Ea demum lege Innocentius I. pacem & communionem Ecclesiæ Occidentalis Alexandro Antiocheno Episcopo reddidit, ut communicatores Evagrii suæ consociaret communioni. Hist. Eccl. l. 5. c. 23. Epist. 17.

Ægyptii Episcopi longè æquiùs conquerebantur, quòd spirante adhuc Alexandriæ Episcopo Proterio, impius Timotheus ejusdem urbis Episcopum ordinari se curasset à duobus tantùm Episcopis, insaniæ suæ, ut & hæreseos consortibus, inconsultis Ægypti cæteris Episcopis : *A duobus illorum creatur Episcopus, nullo omnino Episcoporum orthodoxorum ex Diœcesi Ægyptiaca, sicut in creando Episcopo Alexandrino fieri solet, præsente.* Pseudo episcopus item Alexandriæ Petrus Mogus à duobus tantùm similiter Episcopis ordinatus est, erroris furorisque ejusdem imbutis contagio. Sed ea quantacumque irregularitas obtruebatur quodammodo, & non apparebat, in tanta facinorum flagitiorumque utriusque colluvione. Evagr. l. c. 8. l. 3. c. 20.

V. Longè alia ratio Pelagii Papæ, qui ne ipse quidem plures duobus habere potuit Episcopos à quibus ordinaretur, addito tertio quasi subsidiario Presbytero Ostiensi : sive suspicionibus obliquis exagitaretur Pelagius, quasi Vigilii Papæ morti assensus esset : sive quòd complures adhuc animi penderent, & anxiè fluctuarentur circa Tria Capitula, à Concilio V. generali damnata, cui adhærere ferebatur Pelagius. Hę quippe tum causæ esse poterant, quæ Episcopos ab ejus ordinatione abalienarent. Narrat quidem Anastasius Bibliothecarius, quàm anxiè laborârit Pelagius, ut mortis Vigilii suspiciones à se abstergeret : sed nec verbum facit ullum, aut à quoquam factum esse commemorat, de eo rursum ordinando,

VI. Percontanti Augustino Anglorum Apostolo, de numero Episcoporum necessario ad Episcopi ordinationem ; respondit Gregorius, inter illa quidem exordia necessum esse, ut solus ordinet Episcopos, cùm & solus sit ejus reviviscentis Ecclesiæ Episcopus ; sed ordinari ab eo Episcopos novos debere in Ecclesiis, urbibusque tam vicinis, ut in posterum tres possint, vel quatuor coire ad novi Episcopi ordinationes. Si enim carnales nuptiæ tanta perstrepunt pompa, multò majori celebritate

spirita-

ſpiritale Epiſcopi cum Eccleſia ſponſa ſua conjugium frequentari æquum eſſe. Non ergo hæſitabat Gregorius, quin Epiſcopo ab uno ordinari poſſet Epiſcopus, & quin inter Eccleſiarum cunabula jam inde ab Apoſtolicis temporibus plures id genus fuiſſent Ordinationes Epiſcoporum ab uno
.2. Ep.11. Epiſcopo conſecrante, nullis Aſſiſtentibus celebratæ. *Et quidem in Anglorum Eccleſia, in qua adhuc ſolus tu Epiſcopus inveniris, ordinare Epiſcopum non aliter niſi ſine Epiſcopis potes.*

VII. Primo Apoſtolico Canone duo deſiderantur tantùm Epiſcopi, novo Epiſcopo conſecrando:
.3.c.ult. *Epiſcopus à duobus, aut tribus Epiſcopis ordinetur.* Conſtitutionum Apoſtolicarum author rationem propalat, cur duorum requiratur, aut trium præſentia Epiſcoporum. Id enim fit ad authoritatem electioni conciliandam, & novi Pontificis innocentiam eo teſtimonio muniendam. *Jubemus, ut à tribus Epiſcopis Epiſcopus ordinetur, & ut minimum à duobus, ita ut ab uno conſtitui non poſſit. Teſtimonium enim duorum & trium firmius eſt, & certum.* Sed tam conſtanter prohibita ordinatione ea, quam unus conferret Epiſcopus: idem nihilominus Scriptor fateri cogitur, ratam validamque fore unius ab uno Epiſcopi ordinationem, ſi per litteras cæteri aſſenſum præſtitiſſent,
5. c.17. & eas rerum anguſtias excuſaret neceſſitas. *Quòd ſi neceſſitas coegerit ab uno ordinari, quòd propter perſecutionem, aut aliam cauſam plures adeſſe non poſſint, afferatur decretum commiſſionis plurium Epiſcoporum.*

VIII. Summa illa penuria Epiſcoporum, quæ inuſitatas & raras excuſabat unius ab Epiſcopo uno ordinationes, non facilè obtendi poterat in ordinatione Epiſcopi Palebiſcæ, de qua tam æquas & tam acerbas fudit querelas Syneſius, quòd nec
piſt.67. Alexandriæ facta fuiſſet, nec à tribus Epiſcopis, nec aſſenſu Epiſcopi Alexandrini. *Cùm neque ſit Alexandriæ conſtitutus, neque à tribus hìc, ut maximè eligendi illinc ſignum datum fuerit. Etenim ſolum beatæ memoriæ Philonem âuſum eſſe Collegam ſuum Epiſcopum pronuntiare.* Utcunque tamen elevat Syneſius eam ordinationis abſurditatem Canonibus minùs concinentem, ut difficillimis factæ temporibus, quibus ægrè ſervari poterant leges Eccleſiæ, adeo ut Athanaſio ipſi viſum ſit diſpenſatione utendum fuiſſe. *Sed formidoloſis temporibus, ſummum jus prætermitti neceſſe eſt: ideo magnum illum Athanaſium tempori id dediſſe, &c.*

ovel. 6. IX. In Novellis Juſtiniani Conſtitutionibus de
ovel. 123. ordinatione Epiſcoporum ita ſemper librantur ver-
t. ovel. 137. ba, ut unus Epiſcopus ubique ordinare videatur,
2. unus periculum ſubire, ſi quid perperam in ordinatione fiat. *Ex tribus pro quibus decreta facta ſunt, melior ordinetur, electione & periculo ordinantis.*

X. Libanda ſuperſunt nobis pauciſſima aliqua de loco & die conſecrationis Epiſcoporum. Monebat nos modò Syneſius omnes Patriarchatus Alexandrini Epiſcopos Alexandriæ ordinari debuiſſe, vel ubi Epiſcopus Alexandrinus indixiſſet. Concilium Toletanum IV. præcipit ut Metropolitanus in civitate Metropolitana ordinetur: deſignetur autem ab eo locus, ubi ſinguli ſint Epi-
in.18. ſcopi ordinandi. *Epiſcopus ibi conſecrandus eſt, ubi Metropolitanus elegerit, Metropolitanus autem nonniſi in civitate Metropoli.* Dies autem Dominicus tantùm ab eodem Concilio præſcribitur. *A tribus die Dominica conſecrabitur.* Querebatur Zoſimus Papa de ordinationibus Epiſcoporum à Proculo Maſſilienſium Epiſcopo factis diebus
iſt.6. haud legitimis: *Ne dies quidem legitimus ordinationis adiſciſcitur, &c. Nec ſaltem diei cuſtodita ſolemnitas.* Abdicationis pœnam videtur Leo Magnus intentare, ſi quo alio tempore ordinentur Epiſcopi, præterquam veſperaſcente Sabbato, aut diluceſcente Dominica die. *Nec ſibi conſtare Ordinis ſui noverit firmitatem, qui non die* Epiſt.89. c.3. *Sabbati veſpere, quod luceſcit in prima Sabbati, vel ipſo Dominico die, fuerit ordinatus.* Quaſi dicat exordiendam eſſe ordinationem ea nocte, quę Sabbatum Dominicumque intercurrit, non interrupto Sabbati jejunio uſque ad Dominicæ diei tempus matutinum. Ita ſanctiſſimus Pontifex fuſiùs rem ediſſerit in Epiſtola ad Epiſcopum Alexandrinum, qua de re mox.

XI. Ea quippe Leonis Epiſtola ad Dioſcorum Alexandrinum, non Epiſcoporum tantùm, ſed & Presbyterorum ordinationes, immo & Diaconorum præfigit, vel ad veſpertinum Sabbati deſinentis tempus, vel ad matutinum ineuntis Dominicæ diei: quòd eo maximè tempore innovetur memoria reſurrectionis Chriſti, cæleſte & ſempiternum ſacerdotium ſuum tunc dedicantis. Itaque ad Leonis uſque Papæ tempora, quæ in medium incidere ſæculum quintum, quolibet Dominico die promiſcuè celebrabantur ordinationes Diaconorum & Presbyterorum, peræquè ut Epiſcopo- Epiſ.81.c.1. rum. *Quod à Patribus novimus eſſe ſervatum, à vobis quoque volumus cuſtodiri, ut non paſſim diebus omnibus Sacerdotalis vel Levitica ordinatio celebretur, ſed poſt diem Sabbati, ejuſque noctis, quæ in prima Sabbati luceſcit, exordia deligantur, &c. Jejunis & à jejunantibus ſacra benedictio conferatur. Quod ejuſdem obſervantiæ erit, ſi mane ipſo Dominico die, continuato Sabbati jejunio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem reſurrectionis pertinere non dubium eſt, &c. Ut his qui conſecrandi ſunt, numquam benedictio niſi in die reſurrectionis Dominicæ tribuatur, cui à veſpera Sabbati initium conſtat adſcribi, &c. In hac denique die promiſſus à Domino Apoſtolis Spiritus ſanctus advenit.* Diſplicuit eidem Leoni, quòd Anatolius Patriarcha Conſtantinopolitanus Presbyterum ordinaſſet feria ſexta.

XII. Quatuor jam temporum jejunia Romæ celebrabantur temporibus Leonis, ut ex ejus liquet ſermonibus. Sed non liquet, an eis jam tum affixæ eſſent Ordinationes. Altum de ea re ſilentium, & in his Leonis Sermonibus & in ejus Epiſtola modò tam copiosè relata. Brevi ergo illo temporis ſpatio, quod Leonis & Gelaſii Papę Pontificatum diſpeſcuit, aſcriptæ ſunt Ordinationes jejuniis quatuor Temporum, Presbyterorum certè & Diaconorum. Epiſcopos enim quolibet Dominico die celebrari, pro antiquo more & tunc conceſſum eſt, & deinceps ſemper uſurpatum. In Gelaſii decretum de hac ordinationum lege, Epiſt.9. quatuor Temporibus jam defixarum: *Ordinationes etiam Presbyterorum & Diaconorum, niſi certis temporibus & diebus exerceri non debent, id eſt, quarti menſis jejunio, ſeptimi & decimi; & etiam Quadrageſimalis initii, ac mediana Quadrageſimæ die, Sabbati jejunio circa veſperam noverint celebrandas.* Cui uſui accommodaverunt ſe poſteſteriores Pontifices & ætates. Vide ſi vacat Gregorii II. Epiſtolam quartam.

CAPUT XIII. *P.2.l.2.c.33.*

De poteſtate & authoritate Regum & Imperatorum in electionibus Epiſcoporum, ac primùm in Gallia, poſt Clodovæum ante Carolum Magnum.

I. Ex Conciliis ipſis Galliæ neceſſaria erat Regum conſenſio, qui permitterent electionem celebrari, & qui electum confirmarent, ita ut nihil eo decerperetur de libertate electionis.

II. III. Subreptum eſt quandoque Regibus, ut amplius aliquid auderent.

IV.V. Nitebantur contra Synodi ad tutandam electionum libertatem.

VI. VII. VIII. Clotario II. placuit, ut aut confirmaret ipse quos Episcopi canonicè elegissent; vel quos ipse nominasset Episcopos, ipsos Episcopi examinarent & confirmarent. Æquiori animo id ferendum fuit, quàm ea spiritalis anarchia, in quam posteà prolapsa est Ecclesia Gallicana.

IX. X. Carlomanus & Pippinus Principes, Concilia Liptinense & Suessionense Episcopatum aliquando tandem restituerunt, electione Episcoporum facta à Principe, confirmata ab Episcopis.

XI. XII. Probatur ea potestas. Principum utcumque conglutinari posse cum electionum libertate.

XIII. XIV. XV. XVI. Series electionum vel nominationum ex Gregorio Turonensi,

XVII. XVIII. XIX. Continuatur ea series & contextio.

I. SÆpiùs jam animadversum est, non potuisse electiones Episcoporum celebrari, nisi interpositа quandoque Regum potestate. Ab Ecclesia Gallicana initium ducemus. In Concilio Arverno anni 535. damnatæ sunt electiones, quæ Principum & Optimatum favore aut potestate fierent. *Eminentissimæ dignitatis apicem electione conscendant omnium, non favore paucorum, &c. Non patrocinia potentum adhibeat.* Cùm ergo paucis post annis, nempè anno 549. Concilium V. Aurelianense decrevit, ut electiones fierent *cum voluntate Regis*, id nimirum statum inconcussumque constare volebat nihilominùs, ut vetustissimi vigerent Canones de liberis suffragiis Cleri, Populi & Episcoporum. Idque disertis verbis in hoc Concilio expressum est: *Sed cum voluntate Regis, juxta electionem Cleri & plebis, sicut in antiquis Canonibus tenetur scriptum, à Metropolitano cum Comprovincialibus Pontifex consecretur.* Ea certè voluntas Regis, quæ nihil officeret libertati electionis, aliò pertinere non poterat, quàm ut permittente Rege fieret electio, vel liberè electus ei sisteretur confirmandus, vel utrumque.

II. Si his cœpere Concilia summos Principes concessionibus demereri, non his statim adulatores Aulici acquiescere & contentos esse passi sunt. Concilium Parisiense III. anno 557. habitum, hoc est, octavo tantùm post Aurelianense V. anno prohibuit admitti Episcopos, qui regia nominatione & commendatione grassarentur ad Episcopatus, non à Populo, non à Clero, non ab Episcopis electi; & religiosissimè antiquos Canones observari præcepit, pro tuenda eligendi libertate. *Et quia in aliquibus rebus consuetudo prisca negligitur, ac decreta Canonum violantur; placuit ut juxta antiquam consuetudinem, Canonum decreta serventur. Nullus civibus invitis ordinetur Episcopus, nisi quem populi & Clericorum electio plenissima quæsierit voluntate. Non principis imperio, neque per quamlibet conditionem, contra Metropolis voluntatem, vel Episcoporum Comprovincialium ingeratur. Quod si per ordinationem Regiam honoris istius culmen pervadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, à Comprovincialibus loci illius Episcopis recipi nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum agnoscunt. Si quis de Comprovincialibus recipere contra interdicta præsumpserit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate summotus.* Nec repugnat hìc Canon Concilii Aurelianensis Quinto cum altero desideretur is regum consensus, qui libertati electionum nihil obstrepat, altero arceatur jussio ejusmodi Principum, quo ea libertas perimatur. Can. 8.

III. Paucis post annis Leontius Metropolitanus Burdigalensis Provinciale suum Concilium apud Santonas convocavit, ubi & Emerium sede ejus civitatis ejecit, qua illum donaverat Clotarius Rex, nec à Populo electum, nec à Metropolitano confirmatum. Cùm verò Episcopum ejus loco eligi fecisset unum ex Presbyteris Burdigalensibus, Heraclium nomine, illum actutum cum Decreto electionis misit ad Charibertum Regem anno 563. *Emerium ab Episcopatu depulit, asserens non canonicè fuisse hoc honore donatum. Decretum enim Regis Clotarii habuerat, ut absque Metropolitani concilio benediceretur, qui non erat præsens. Quo ejecto consensum fecere in Heraclium, quod regi Cariberto subscriptum propriis manibus per nuncupatum Presbyterum transmiserunt.* Concinebat hoc judicium Synodali Concilio III. Parisiensi. At eam Caribertus contumeliam interpretatus, Clotario Regi parenti suo injustam, Heraclium exulare jussit, Emerium restituit, pœnis pecuniariis mulctavit Burdigalensem Metropolitanum cæterosque Episcopos, qui ei affuerant Concilio. Proditum est à Gregorio Turonensi Cariberti ejusmodi verbum, quo facilè conjiciatur, non ita exarsuram fuisse ejus iram, si priùs illum adissent Episcopi, orassentque, ut sarciret ipse labem, quam Ecclesiasticæ disciplinæ & Canonicæ electionum libertati invexerat Clotarius. Illud enimverò observare est in Conciliorum Oecumenicorum Actis, siquid peccatum, siquid adversùs Ecclesiæ leges commissum esset ab Imperatoribus, ipsos primùm aditos esse & exoratos, ut quod inopini vulnus inflixerant, sanarent. En ipsa apud Gregorium Cariberti verba, quæ id non obscurè insinuent. *Quod hi Episcopum, quem Regis Clotarii voluntas elegit, absque nostro judicio projecerunt.* Greg. Turo. L. 4. c. 26.

IV. Sed illud præ cæteris observandum, hos Præsules libertatis electionum tum studiosos, tam fortes & infractos vindices: electum à se Presbyterum misisse utique ad Regem Caribertum cum Decreto electionis suæ: ut ne austeriissimi quidem libertatis electionum defensores, suspicarentur quidquam in eo esse, quod ei derogaret libertati.

V. Incolumis tamen & integra vigebat electionum plerumque libertas, quamquam interdum id genus contumeliis aspergeretur. Inde est quod Concilio V. Parisiensi anno 615. novo robore muniti firmatique sunt prisci Canones omnes de libertate suffragiorum Cleri, Populi, Episcoporum, Metropolitani: irritæque decernuntur electiones omnes aliter factæ, etiamsi interposita sit Principis authoritate, cui tum surreptum fuisse præsumitur. *Quod si aliter aut Potestate subrepat, aut quacumque negligentia, absque electione Metropolitani, Cleri consensu, vel civium, fuerit in Ecclesia intromissus, ordinatio ipsius secundùm statuta Patrum irrita habeatur.* Can. 1.

VI. Hujus Acta Concilii confirmavit Clotarius II. additis tamen clausulis iis, quibus jus Regium amplificari videbatur. Assentitur enim & electiones esse liberas, & servari Canones: aut sicut quem Populus, Clerus, Episcopi liberè elegerunt, ordinari is debet, postquam Regi præsentatus, ab eoque confirmatus fuerit: ita quos Princeps nominarit, admitti, ordinarique debere, postquam eos Episcopi examinarint, approbarintque: *Ideoque definitionis nostræ est, ut Canonum statuta in omnibus conserventur; & quod per tempora ex hoc prætermissum est, vel dehinc perpetualiter observetur. Ita ut Episcopo decedente, in loco ipsius, qui à Metropolitano ordinari debet, cum Provincialibus, à Clero & Populo eligatur; & si persona condigna fuerit per ordinationem Principis ordinetur. Vel certè si de Palatio eligitur, per meritum personæ & doctrinæ ordinetur.* Quæ posterior clausula manifestè addititia est, complecturque novam rationem instituendi Episcopos, nominatione Regia, quam posterius confirmet Metropolitani & Episcoporum Provinciæ examen & consensus, immo & Cleri Populique suo etiam quodammodo assensus, ut qui intercedere potuissent, &

va-

varias accuſſationes atque irregularitates objiciere. Id ſonant, ut mihi quidem videtur, hæc verba : *Vel certè ſi de Palatio eligitur, per meritum perſonæ & doctrinæ ordinetur*. Hoc eſt ordinatum iri tum demum ab Epiſcopis eum, quem Rex nominarit, ſi omnibus pietatis & doctrinæ neceſſariis præſidiis munitum probaverint examine inſtituto. Id autem jus examinandi, atteſtandi, accuſandi, convincendique erat penes Clerum etiam, Populumque.

VII. Videbatur ſi quidem Rex eo decreto antiquis obſequi Canonibus, maximè verò Concilio V. Aurelianenſi, ubi ex his verbis, *Cum voluntate Regis, juxta electionem Cleri & Plebis*, emergere videtur, liberam fore & canonicam electionem, non modò ubi confirmarit Rex, quem cum Clero Populoque elegerint Epiſcopi : ſed etiam cum ei quem Rex nominarit, Epiſcopi, Clerus, Populuſque, ob ejus innocentiam vitæ & eruditionem non poterunt non acquieſcere.

VIII. Non ſatis exploratum habeo, an ejus ævi Epiſcopi huic additamento, ſeù temperamento ſubſcripſerint. Non pauca jam ſuprà congeſſimus, quæ contrà niti videantur. Et illud tamen ingenuè fateri cogimur, ſi vel eo temperamento uſi eſſent Gallicani Antiſtites Regeſque, anteverti potuiſſe eas Eccleſiæ Regnique calamitates, & morum inauditas corruptelas, quas obiter perſtrinxit Bonifacius Moguntinus Archiepiſcopus in Epiſtola ad Zachariam Papam. Narrat quippe ab annis jam octoginta nullum ſupereſſe in Galliis Archiepiſcopum, nulla celebrari Concilia, Epiſcopatus à laicis invadi aut ab iis Clericis, qui contaminatiſſimos laicorum mores improbitate vincant. *Modò autem maxima ex parte per civitates, Epiſcopales ſedes traditæ ſunt laicis cupidis ad poſſidendum, vel adulteratis Clericis; ſcortatoribus, & publicanis ſæculariter ad perfruendum.*

IX. Tantæ morum rerumque omnium perturbationi mederi cœpit Carolomannus Dux & Princeps Francorum, in Concilio Liptinenſi ſub Childerico III. Rege anno 743. electis Epiſcopis conſilio Cleri, Optimatum laicorum, & ipſius maximè Bonifacii. Vide ut Carolomannus ipſe differat in ejuſdem Concilii Actis : *Ego Carolomannus Dux & Princeps Francorum, Epiſcopos cum Presbyteris ad Synodum congregavi, ut mihi conſilium dediſſent, quomodo lex Dei & Eccleſiaſtica Religio recuperetur, &c. Itaque per conſilium Sacerdotum, Religioſorum, & Optimatum meorum, ordinavimus per civitates Epiſcopos, & conſtituimus ſuper eas Archiepiſcopum Bonifacium, qui eſt Miſſus ſancti Petri.* Poterat hoc Concilium Conſilium quòque videri, ubi Princeps in commune deliberabat, conſulebatque cum Epiſcopis, cum Cleri primoribus, cum Magnatibus, eorumque de ſententia & aſſenſu Epiſcopatus dabat. Non potuiſſent niſi interveniente ſummi Principis authoritate extrudi ab Epiſcopalibus ſedibus, qui in eas ſe intruſerant homines ſceleratiſſimi. Itaque ei tum electionum diſciplinæ lubentes aſſentiebantur Epiſcopi, & Legatus ipſe Pontificius.

X. Eadem ſectatus eſt veſtigia Dux & Princeps Francorum Pipinus altero poſt anno, nimirùm in Concilio Sueſſionenſi, pro iis Provinciis, quæ ipſi adminiſtrandæ ceſſiſſent: *Ego Pipinus Dux & Princeps Francorum, &c. unà cum conſenſu Epiſcoporum, ſivè Sacerdotum, vel Servorum Dei conſilio, ſivè Comitum & Optimatum Francorum, &c. Conſtituimus per conſilium Sacerdotum & Optimatum meorum, & ordinavimus per civitates legitimos Epiſcopos, & idcirò conſtituimus ſuper eos legitimos Archiepiſcopos Abel & Ardobertum.* Viginti tres Epiſcopi ei Concilio ſubſcripſere, atque unà conſenſere ei poteſtati, quam ſibi ſumebat Pipinus, tum Princeps, mox Rex Francorum, Epiſcopos nominandi novos, Epiſcoporum & Optimatum conſilio uſus.

XI. Nec commentitia ergo eſt, nec impoſſibilis ea concordia ſuffragiorum Cleri, Populique & Epiſcoporum, cum poteſtate Principis electionibus intervenientis. Eminet enim illa ſplendidiſſimè in his duobus Conciliis Sueſſionenſi & Liptinenſi, & in electionibus Epiſcoporum ibi celebratis. Elucet & pax eadem, & concordia in electione Eremberti Corbienſis Abbatis, à Monachis ſuis electi, impetrata priùs Regia permiſſione : denique ubi electum Rex confirmavit Abbatem, & tum illum inſtituit Epiſcopus. Ex eo diplomate Theodorici Regis eluceſcit. 1. Permiſſio Regia eligendi Abbatis, vel potius Privilegium olim ad id conceſſum. 2. Permiſſio à Monachis expetita, & à Rege tum conceſſa defuncto Abbati alium ſubrogandi. 3. Electi novi Abbatis impetrata confirmatio à Rege, antequam ab Epiſcopo inſtitueretur, anno 670. *Monachi petierunt ut liceret eis ſecundùm privilegium, quod ex regali munificientia & Sacerdotum conceſſione indultum eſt, ex ſemetipſis eligere Rectorem. Et dum eorum petitio ſerenitati congrua eſſe videretur, venerabilem virum Erembertum cum voluntate Epiſcopi elegerunt, & Præcipientes conceſſimus & jubemus, ut Erembertus Abbas & Rector Monaſterii Corbienſis in omnibus ſit conſtitutus.*

XII. Gregorio ipſi Magno perfacilis & conſentanea viſa eſt ea concordia, ubi eo Privilegio munitum ab eo eſt Xenodochium & Monaſterium Auguſtodunenſe, ut ejus Abbas à Rege & à Monachis eligeretur. Nemo porrò neſcit, quàm intrepidus & incorruptus fuerit Gregorius Canonum vindex, & Eccleſiaſticarum Patronus libertatum. *Obeunte Abbate, non alius ibi quacumque obreptionis aſtutia ordinetur, niſi quem Rex ejuſdem Provinciæ, cum conſenſu Monachorum, ſecundùm timorem Dei elegerit ac providerit ordinandum.* L. 11. Ep. 10.

XIII. Plura depromemus hujus Concordiæ documenta, ubi perluſtraverimus, quæ Gregorius Turonenſis de Epiſcopalibus, ſivè electionibus, ſivè nominationibus Regis, ſcriptis conſignavit. Poſt Euphraſii Epiſcopi Arverni obitum electus eſt à Populo Quintianus, qui ab inimicis Eccleſiæ & Regni Ruthenenſi ejectus fuerat Epiſcopatu. Apollinarius muneribus expugnavit Regis benevolentiam, & Quintiani in locum intruſus eſt. *Qui abiens ad Regem, oblatis multis muneribus in Epiſcopatu ſuceeſſit.* Sed cùm quarto poſt menſe vivis abiſſet Apolinaris, Theodoricus Rex gnarus Quintianum Epiſcopali ſua ſede ideò ejectum fuiſſe, quòd ſibi impenſiùs ſtuderet, in Arvernæ Eccleſiæ ſedem tum vacantem inſtitui illum fecit à populo & Epiſcopis Provinciæ. *Theodoricus juſſit Quintianum inibi conſtitui. Et ſtatim directi nuntii convocatis Pontificibus & Populo, eum in Cathedram Arvernæ Eccleſiæ levaverunt.* Ex hoc exemplo eadem emicat concordia, cùm & hic ita à Rege nominetur Epiſcopus, ut Epiſcoporum tamen Provinciæ aſſenſio, & populi favor requiratur. L. 3. c. 24. Vitæ Patr. c. 4.

XIV. Clodomiri Regis juſſu Ommatius ad Epiſcopatum Turonenſem evectus eſt ; quo non multis pòſt annis donati ſunt à Clotilde Theodorus & Proculus. *Hic ex juſſu Clodomiri Regis ordinatus eſt, &c. Theodorus & Proculus ordinante Clotilde Regina, tribus annis Turonicam rexerunt Eccleſiam.* Poſt obitum Injurioſi ejuſdem urbis Epiſcopi, ſuffectus ei eſt Baudinus Clotarii Regis ex domo. *Cui Baudinus ex domeſtico Regis Clotarii ſucceſit.* Hiſt. Fran. L. 3. c. 17. L. 4. c. 3.

XV. Ad Arvernum me refero Epiſcopatum, qui à Rege poſt beati Quintiani mortem collatus fuit Gallo : *Gallus in ejus Cathedram Rege opitulante ſubſtitutus.* Poſt exceſsum Galli à Clero populoque electus eſt Cato Presbyter. *Continuo à Clericis de Epiſcopatu laudes accepit.* Comprovinciales verò Epiſcopi cùm confluxiſſent, ut celebrarent beati Galli exequias, Cantoni polliciti ſunt, L. 4. c. 5. 6.

ſe

secum illicò ordinaturos, si vellet eis consociari, & nominatione Regis Theobaldi supersedere, ut qui tum immaturæ essent ætatis: in se quoque recipiebant, quidquid ei ab eo immineret periculi, & mulctas ipsas se persoluturos, si quæ illi ea de causa indicerentur. *Episcopi dixerunt Cantoni Presbytero: Videmus quia te elegit pars maxima populorum, veni, consenti nobis, & benedicentes consecremus te ad Episcopatum. Rex verò parvulus est, & si qua tibi adscribitur culpa, nos suscipientes te sub defensione nostra, cum Proceribus & primis Regni Theodovaldi Regis agemus, ne tibi ulla excitetur injuria; nos quoque in tantum fideliter crede ut spondeamus pro te omnia, etiamsi damni aliquid supervenerit, de nostris propriis facultatibus id reddituros.*

Non acquievit his Canto Episcoporum consiliis, & cunctatione interim sua locum dedit Cautino Archidiacono, ut ad Regem Mettas properaret, eoque donaretur incunctanter Episcopatu. Delegati sunt à Rege, qui eum in Ecclesiam eam deducerent, quod non sine Cleri Populique assensu peractum est. *Cautinus Theodovaldum Regem petiit, adnuntians transitum sancti Galli. Quod ille audiens, vel qui cum eo erant, convocatis Sacerdotibus apud Mettensem civitatem, Cautinus Archidiaconus Episcopus ordinatur. Cùm autem venissent nuntii Cantonis Presbyteri, hic jam Episcopus erat tunc ex jussu Regis, traditis ei Clericis, & omnibus quæ hi de rebus Ecclesiæ exhibuerant, ordinatisque qui cum eo pergerent, Episcopis & Camerariis, Arvernos eos direxerunt. Qui à Clericis Civilibus libenter exceptus, Episcopus Arvernis est datus.*

Cùm vita interim migrasset Episcopus Turonensis, Clerus ejus Ecclesiæ à Rege interpellatus Cantonem sibi Episcopum postulavit. Nec dissimularunt qui à Clero ad Cantonem delegati sunt, mandato Regis eum à se electum fuisse: *Non enim nostrate voluntate expetivimus, sed Regis præceptione.* Porro Turonensem Episcopatū abnuit Canto, quòd à Chramno Principe expressisset eam pollicitationem, fore ut post mortem Clotarii Regis in Arvernum Episcopatum ejecto Cautino illum revocaret. *Canto amicitias cum Chranno nexuerat, promissionem ab eo accipiens, ut si contigerit Regem mori Clotarium, statim ejecto Cautino ab Episcopatu, iste præponeretur Ecclesiæ.*

XVI. Tædium creare potuissent hæ narratiunculæ, nisi ex his pluscula emergerent, quæ operæ pretium sit observari. 1. Post Theodorici Regis mortem enixos esse Episcopos, ut prisca sua recuperarent jura, & pleniorem electionum libertatem, eoque ordinare voluisse Presbyterum Cantonem, à Populo Cleroque electum, nec ad electionem, nec ad electi consecrationem explorata Regis voluntate, 2. Clerus Populusque percupidus & ipse suæ eligendi libertatis, confestim Cantonem Presbyterum elegit. 3. Nec ipse juris sui incuriosus Theobaldus Episcopatu eum donavit, qui primus ipsum adiit. 4. Ea in nominatione obsecutus est Theobaldus Episcoporum Aulæ suæ consiliis, quos & ablegavit, ut Cautinum in Episcopali sede collocarent. 5. Clerus Populusque Arvernæ civitatis assensi sunt Regiæ nominationi Cautini. Ita quodammodo coalescebat electio cum nominatione Regia. 6. Sollicitatus est & ab ipso Rege Clerus Turonensis, ut Cantonem Episcopum eligeret. Non obruebatur ergo prorsus eligentium libertas Regiæ authoritatis pondere. 7. Clerici ipsi ambitionis æstu abrepti circumveniebant plerumque Reges, & ea ab illis extorquebant, quæ legitimæ & moderatæ potestatis fines præterirent.

XVII. Electus est in Episcopum à Turonensibus Euphronius Presbyter, cujus à Rege confirmationem cùm efflagitarent, percunctatus est Rex, quidcausæ esset, quamobrem non obsequerentur suo eligendi Cantonis mandato. Responderunt Cantonem eum Episcopatum renuisse. Tum Canto in conspectum se Regis dedit, & Arvernum postulavit Episcopatum; cùm verò sensisset ludibrio Regi fuisse suam hanc petitionem, tum Episcopatui assensurum se Turonensi significavit. At verò Rex indignum tunc pronuntiavit facinus, ut quam repudiasset Ecclesiam, illam jam sponsam obtineret: ita ab eo Euphronii electio confirmata est. *Turonici audientes, regressum fuisse Regem de cæde Saxonum; facto consensu in Euphronium Presbyterum, ad eum pergunt, dataque suggestione, respondit Rex: Præceperam enim ut Canto Presbyter illic ordinaretur, & cur est spreta jussio nostra, &c. Rex ait Cantoni; Ego primum præcepi, ut Turonis te ad Episcopatum consecrarent, &c. Respondit Rex, Fiat voluntas Dei, & B. Martini electio compleatur: & data præceptione, Euphronius ordinatur Episcopus.* Celebrata fuerat electio Euphronii permittente Clotario Rege; ejus confirmatio tum flagitata ab eo est, cùm victor domitis Saxonibus rediret; ejus quem nominarat pertæsus, hanc confirmavit. L. 4. c. 15.

XVIII. Missam facio nominationem Pascentii Abbatis ad Episcopatum Castri Sellensis in Pictonibus, quodque alibi dictum est à nobis. Sileo & nominationem Munderici ad Episcopatum Lingonensem: *Lingonici Mundericum expetunt, qui à Rege indultus & tonsuratus, Episcopus ordinatur.* At cùm Tetricus Episcopus Lingonensis nondum efflasset animam, Castrum Ternodorense Rex Munderico dono dedit, ut interim ibi Archipresbyteri munere fungeretur. Incurrit interim Mundericus in offensionem Regis, carcere & exilio dedit pœnas ambitionis, & ne tum quidem resipuit. Itaque ad Regem Sigebertum aufugiens, vici Aristitæ Episcopus factus est. L. 4. c. 18. L. 5. c. 3.

Rursus *Lingonici Sylvestrum expetunt*. At eo paucis pòst diebus vi fontici morbi oppresso, Pappolum Archidiaconum Augustodunensem iidem expetiere. *Episcopum flagitantes Pappolum accipiunt.* Ubi vides has quandoque non tam electiones fuisse, quàm propositiones & petitiones civitatum Episcopis destitutarum: ac vicissim non tam nominationes Regum eas fuisse, quàm consensiones in eos, quos Ecclesiæ sibi privatæ optassent donari.

XIX. Cùm vita hac mortali migrasset sanctus Ferreolus Uceticensis Episcopus, Dynamius Provinciæ Præfectus substitui illi fecit Albinum priùs Præfectum, citra Regis mandatum. Tertio pòst mense vita excessit Albinus, atque ita subductus est abdicationi, quæ ipsi à Rege impendebat. *Albinus ex Præfecto per Dynamium Rectorem Provinciæ extra Regis consilium suscepit Episcopatum. Quo non amplius utens quàm tribus mensibus, cùm ad hoc causa restitisset ut removeretur, defunctus est.* Jovinus qui ejus Provinciæ Præfecturam gesserat, eo Episcopatu donatus est à Rege. At Marcellus Diaconus, filius Felicis Senatoris, Dynamii Præfecti consilio & favore subnixus, eligi se, & à Provinciæ Episcopis ordinari pervicit. *Jovinus iterum, qui quondam Provinciæ Rector fuerat, Regium de Episcopatu præceptum accipit. Sed prævenit eum Marcellus Diaconus, qui convocatis Provincialibus, ordinatur.* Armis certatum est inter duos æmulos; denique qui viribus inferior, in muneribus superior fuit. L. 6. c. 7.

CAPUT XIV. *P. 2. l. 2. c. 34.*

Nova contexuntur argumenta ex Gregorio Turonensi, nonnulla & ex Marculpho de electionibus & nominationibus Episcoporum.

I. Aliorum contextio ex Gregorio Turonensi exemplorum, ubi electio concurrit cum Regia nominatione.

II.

II. III. IV. Nova iterum exempla. Sanctissimi quandoque Episcopi electi, ita nominati fuere.

V. Nec Gregorius Turonensis, nec viri sanctitate conspicui, nec Concilia magnopere repugnarunt iis nominationibus Regiis, à quibus procul esset simonia, & ejusmodi pestes aliæ.

VI. Alia ex aliis Historicis exempla.

VII. Quid summatim observari debeat in his omnibus exemplis.

VIII. Probatur ex Formulis Marculpi ad has Episcoporum nominationes Reges usos esse consilio Episcoporum & Optimatum suorum.

I. TAntum operæ studiique navaverat Regi Clotario Dumnolus Abbas sancti Laurentii apud Parisios, ut constituerit Rex Episcopatu eum honestare, qui primus vacasset. *Præstolabatur Rex locum, in quo Pontificatus honorem acciperet.* Cùm viduata ergo esset Avenionensis Ecclesia, eam illi sedem Clotarius *dare deliberaverat*. At eum Episcopatum aversatus Dumnolus, Regem oravit, exoravitque, *ut non quasi captivus ab ejus elongaretur aspectu, nec permitteret simplicitatem illius in Senatores Sophisticos, ac Judices Philosophicos fatigari; adserens hunc locum humilitatis sibi potius esse, quàm honoris.* Cenomanensi ergo à Rege donatus est Episcopatu: *Ipsum Ecclesiæ illi Antistitem destinavit*. Addit Gregorius Dumnoli sanctimoniam miraculis compluribus illustratam fuisse: expleto autem altero supra vigesimum Episcopatus anno, adventante jam morte successorem sibi delegisse Theodulphum Abbatem, quod & à Rege confirmatum est, quanquam pauco pòst tempore electus sit Badechisilus Palatii Regii Major. *Theodulphum Abbatem in locum suum prælegit, cujus assensui Rex præbuit voluntatem: sed non multum post tempus mutata sententia, in Badechisilum domus Regiæ Majorem transfertur electio.*

II. Exemplo Dumnoli monemur, sanctissimos viros inserviisse temporibus, & nominationibus Regiis accommodasse seipsos, ut aut ipsimet Episcopatu vel sic investirentur, aut alios sanctimoniæ non disparis nominari curarent. Plura id genus attingemus exempla, plura jam attigimus. Felix Episcopus Nannetensis paulò ante obitum suum vicinos obtestabatur Episcopos, ut eum quem sibi successorem elegerat, Burgundionem nepotem confirmarent. *Vocatis ad se Episcopis qui propinqui erant, supplicat ut consensum, quem in Burgundionem nepotem suum fecerat, suis subscriptionibus roborarent. Quod cùm factum fuisset, eum ad me dirigunt.* Assentiebantur Episcopi, at Metropolitanus, Gregorius videlicet Turonensis præcipitare noluit Neophyti ordinationem. Felice interim vivis erepto, ei *Nonnichius consobrinus Rege ordinante successit*. Infestissimi quidam Etherii Lexoviensis Episcopi hostes coegerant eum ad Regem Guntramnum se recipere, eaque arrepta ansa, Episcopatum ejus à Chilperico Rege extorquere se posse speraverant. Sua tamen illos spes delusit, nec eorum calumniis cessit Chilpericus. *Ad Regem Chilpericum properant pro Episcopatu petendo.* Innocentius Comes Gabalorum electus est Episcopus Ruthenensis, Brunechildis Reginæ favore. *Eligitur ad Episcopatum, opitulante Brunechilde Regina.* Ad Bituricensem Episcopatum electus est B. Sulpitius, connitente Guntramno Rege, & muneribus inaccesso, cùm sanctissimas dignitates pretio distrahi constantissimè semper prohibuerit. *Sulpitius ad sacerdotium Guntramno Rege favente, præeligitur. Nam cùm multi munera offerrent, hæc Rex Episcopatum quærentibus respondisse fertur, Non est Principatus nostri consuetudo Sacerdotium vendere pro pretio, &c.*

III. Eligebantur ergo adhuc à Populo & à Clero Episcopi, sed plura in dies momenta habebat Regum potestas in electionibus. Quandiu non erat usui ea potestas, nisi ad donandos Ecclesiæ Episcopos meritis clarissimos & sanctimonia, cujusmodi erat hic Sulpitius: & ad retundendam ambitiosorum hominum, vel Simoniacorum audaciam: tandiu approbari utique eam æquum erat, & Reges ipsos commendari, ut divinò instinctu incitatos, ut principem quendam locum etiam inter Ecclesiæ membra tenentes, denique ut afflatos aura quadam Sacerdotii Christiani. Is erat plerumque Guntramni Regis animus; nequaquam verò Chilperici Regis, cùm de eo hæc scribat Gregorius: *In cujus tempore pauci quodammodo Episcopatum Clerici meruerunt.* L.6. c.46.

Assensus est idem Guntramnus judicio Episcoporum, qui Promotum abdicarant Episcopatu Castellodunensi, quem nuper erexerat Sigebertus, ut illum eo decoraret. *Ordinante Sigeberto Rege Episcopus fuerat institutus.* Ab Episcopis Aquitaniæ ordinatus est Faustinianus Presbyter in Episcopum Aquensem, quanquam ea sede donatus esset à Rege Chilperico Nicetius Comes. *Nicetius Comes illius loci præceptionem à Chilperico elicuerat, ut tonsuratus, civitati illi Sacerdos daretur.* At Rex Guntramnus Nicetium ei restituit Episcopatui; Burdegalensem verò Archiepiscopum & duos Episcopos, qui unà cum eo Faustinianum ordinaverant, præcepit annuos aureos centum illi exolvere ad ejus sustentationem: quod & à Concilio Matisconensi confirmari curavit. *Nicetius ex laico, qui prius à Chilperico Rege præceptum elicuerat, in ipsa urbe Episcopatum adeptus est.* L.7. c.17. L.7. c.31. L.8. c.18.

Idem verò Burdegalensis Archiepiscopus gravissimo ex morbo decumbens, ex Diaconis suis unum successorem sibi designavit. Is Burdigalensium civium consensu munitus, & munerum ingentem copiam secum advehens, in Aulam Regiam properavit. Rex illum quamproperè redire jussit, dona domum referre, ejusque loco ordinari Gondegisilum Comitem Santonensem: *Diaconus cum muneribus & consensu civium ad Regem properat, sed nihil obtinuit. Tunc Rex data præceptione jussit Gondegisilum Santonicum Comitem Episcopum ordinari, gestumque est ita.* Sapaudo Episcopo Arelatensi excedente, successit Licentius Guntramni Regis Referendarius. *Licentius Regis Referendarius adscitus est.* Evantio Viennensi Episcopo mortuo, Vitus Presbyter Rege eligente ei substitutus est. *Vitus Presbyter de Senatoribus Rege eligente substituitur.* Agerico Episcopo Viennensi hinc demigrante, Buciovaldus Abbas ad Aulam iter maturavit, & spes tamen illum sua fefellit, Rege nominante Referendarium, seu Cancellarium suum, & ipsum etiam ad id civium consensum eblandiente. *Buciovaldus Abbas ejus pro Episcopatu cucurrit, sed nihil obtinuit. Charimerem enim Referendarium cum consensu civium Regalis decrevit authoritas fieri Sacerdotem.* L.8. c.22. L.8. c.39. L.9. c.23.

Fronimius creatus fuerat Agathensis Episcopus à Rege Visigothorum Leuvane: *A Leuvane in urbe Agathensi Episcopus ordinatus est.* Leovigildus qui Leuvani in Regnum successerat, Fronimio Episcopo sicarios subornavit, suspicatus ab eo instillatam esse Ingundi Reginæ, Sigeberti Regis Filiæ, eam invictam tenacissimamque fidei Catholicæ constantiam, quam Hispaniæ intulerat, cùm Hermenegildo filio nuberet. Ille in Gallias secessit, ubi Childebertus Rex Vencionensem Episcopatum ei contulit. *Potestatem Pontificalem Rege largiente suscepit.* Postremò denique ad calcem Historiæ suæ Gregorius Turonensis, summatim percensens Episcopos omnes Turonenses, rursum narrat ut Dionisius Episcopus Turonensis creatus sit eligente Rege: *Per electionem Regis ad præfatum Episcopatum accessit*: utque sancta Clotildis Regina duos ibi priùs constituisset Episcopos, qui ei comites adhæserant ex Burgundia, ut conjunctim Ecclesiam & sedem beati Martini administrarent. L.9. c.24. L.10.

IV.

IV. Eandem sibi Duces, Comites & Præfecti Provinciarum vendicabant authoritatem, adsciscendi ad Episcopales infulas, quos sibi aut virtus, aut gratia commendasset. Præter ea quæ perstricta sunt exempla, ex eodem Gregorio Aramus Dux, à Rege Theodorico ex Italia Arelatem Legatus, jussit ibi Episcopum eligi Archidiaconum Nemausensem Joannem, sanctitatis fama clarissimum, cùm primùm ea Sedes vacaret. *Ut decedente illius urbis Sacerdote, ipsum Sacerdotem mandarit institui.* Nundinatio & simonia non absurdè creditur multò tunc fuisse frequentior, cùm per Duces, quàm cùm per Reges dispensarentur Episcopatus. Hinc tot querelæ Gregorii Magni, hinc tot correptiones. Eam labem Gregorius ipse Turonensis permolestè ferebat, in vita sancti Galli Episcopi Arverni. *Jam tunc germen illud iniquum cœperat pullulare, ut Sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis.* Eum Gallo sanctissimo viro Rex Episcopatum contulerat, repudiatis Arvernorum civium muneribus, qui alium sibi Episcopum ascíscere percupiebant. Non expendit Gallus nisi minimam stipem qua remuneratus est coquum, convivii ergo quod ille instruxerat Regio jussu, ad provectionis ejus lætitiam testificandam. Sed quod meritò stuporem menti injiciat, illud est, cælitus monitum jussumque Gallum, ut properè ipse accurreret, & Episcopatum postulatet. *Gallus irruente in se Spiritu sancto, ait, Quid hi necessitant? quid cursitant? quid retractant? Vacuum est opus eorum: ego ero Episcopus, mihi Dominus hunc honorem largiri dignabitur. Tu cum me audieris redire de præsentia Regis, &c.* Non petiit Nicetius Episcopatum Lugdunensem, sed petiit Archiepiscopus Lugdunensis à Childeberto Rege, obtinuitque Nicetio nepoti suo. Nicetius Trevirensis Episcopus à Rege etiam Theodorico nominatus est, sed non sine assensione populi. *Cumque dato consensu Populi, ac decreto Regis, ad ordinandum adducebatur, &c.*

De Mirac. S. Martini. L. 1. c. 78.

Vitæ Patr. c. 6.

Ibid. c. 8.

Ibid. c. 17.

V. Illud rursum nobis paulò pensiculatiùs observandum est, quanquam purissimo, vehementissimoque inflammaretur zelo Gregorius Turonensis, nec eum à Regibus ipsis abstineret, sicubi tanti esset ad Ecclesiæ salutem: nusquam tamen eum gravatè ferre in Historiæ suæ decursu, aut suis querelis exagitare has nominationes Regias, tanquam Canonibus vehementer infensas. Laicorum ordinationes insectatur; Reges qui distraherent, Clericos qui emerent sacras dignitates, acerbiùs perstringit; in ipsas per sese nominationes, ejusmodi vitiorum expertes, nunquam stomachatur. Ei autem styli temperantiæ, & Historiæ moderationi patrocinium multiplex comparari potest. 1. Cùm sanctitate florentissimi tot viri, à Regibus acceperint Episcopatum. 2. Cùm quos Reges elegerant promoverantque, in præstantissimos exinde Pastores evaserint. 3. Cùm cælesti non semel impulsione excitati sint viri piissimi, ut Episcopatus à Regibus peterent, ad quos à Clero populisq; vocabantur. 4. Cùm earum nominationum ea esset perspè ratio & modestia, ut nihilominus electionis libertas Populo Cleroque constaret. 5. Cùm ne Concilia quidem ipsa sibi cum Regibus decertandum existimarent, ne ab eis expectaretur vel eligendi permissio, vel confirmatio electi. Immo ne certabant quidem de eo quod capitalius erat, ne mitterentur à Palatio Principis ordinandi Episcopi, quanquam priùs illi ab Episcopis, à Clero, à Populo examinandi, probandique. 6. Cùm ipsimet quandoque Episcopi, Clerici, Cives Principem sua sponte adirent, ut ejus potestate summa turbæ compescerentur, sedarentur competitorum intemperiæ, incubatores violenti sedium sacratum ejicerentur, donarentur Ecclesiæ Aulici Proceres & Palatii Optimates, sicubi ex eis electi aliqui essent ad sacras infulas. 7. Cùm Principes Canonum non jam custodes & vindices, sed quandoque oppugnatores essent: cùm ipsi multa peccarent Episcopi, Clerici, populique, vel in eligendis præter Canones successoribus, vel nepotibus obtrudendis, aut in Episcopatibus prehendis, aut muneribus præter fas accipiendis: Rex siquis justitiæ zelo flagrans, siquis Ecclesiasticæ Disciplinæ amantior, rerum gubernacula capesseret, unus ille malis his omnibus medicabatur; quod non poterat, nisi se paulò altiùs in electiones immergeret. Si verò ejus & regni & potestatis hæres, non idem hæres esset pietatis, eæ erant rerum humanarum vicissitudines: dolendæ illæ quidem, modicè tamen ferendæ: cùm ea sit nostri generis peccato semel afflicti sors, ut & bona non rarò malè vertant, & remedia in morbos degenerent.

VI. Nec soli Gregorio Turonensi illa placuit animi stylique moderatio, in edisserendis nominationibus Regiis ad Episcopatus. Verba faciens Fortunatus de alio antiquiori Gregorio Turonensi Episcopo, post designata suffragia & vota populi, *Quem prospera vota petebant*, Regis & Reginæ consensum prædicat, veluti cumulum auspicatissimæ electionis. *Huic Sigebertus ovans favet, & Brunichildis honori, Judicio Regis nobile culmen adest.* Auctor vitæ sanctissimi Ducis Pipini, tradit B. Amandum mandato Papæ in Gallias profectum ad Evangelicam fidem disseminandam jussu Dagoberti Regis Episcopum esse ordinatum. *Ad Aulam invitatus, jussu Dagoberti Regis, Trajectensis Ecclesiæ ordinatur Episcopus.* Narrat author vitæ sancti Leodegarii Episcopi Augustodunensis, duorum de Episcopatu certantium immanitate eam urbem cruentatam fuisse, alterum interfectum, alterum ejus cædis authorem exulare jussum; cùm biennio vacasset Sedes, à Bathilde Regina, quæ Clotarii impuberis filii Regnum administrabat, eò missum Episcopum Leodegarium, cujus conspectu & interrito vigore pax ei tandem Ecclesiæ & civitati affulsit. *Siquidem nuper inter duos contentio de eodem Episcopio exorta fuerat, & usque ad sanguinis effusionem certatum. Cumque unus ibidem occubuisset in morte, & alter pro perpetrato scelere datus fuisset in exilii trusionem, tunc Bathildis Regina, quæ cum Clotario filio Francorum regebat Palatium, divino, ut credimus, inspirata consilio, ad memoratam urbem hunc direxit virum, ut inibi esset Episcopus, &c. Quid multa? ita in adventu ejus territi sunt omnes Ecclesiæ vel urbis illius adversarii, necnon & hi, qui inter se odiis & homicidiis incessanter certabant, &c.* Nemo non intelligit istiusmodi competitorum dissidiis, præliis, cædibusque, aut prævertendis, aut sedandis, necessariam prorsus fuisse Regiæ potestatis in electionibus interventionem.

L. 6. c. 1.

Du Chesn. Ibidem pag. 672.

A Clero populoque Arvernæ Civitatis electus fuerat B. Projectus; Archidiaconi tam procax insolensque nihilominus fuit audacia, ut Episcopalem sedem invaderet. Post ejus obitum populus ad Senatoris cujusdam perillustris electionem totus propendebat. Ille virtutum quàm natalium splendore non paulò illustrior, studia & vota omnium rursus in Projectum traduxit, utque ne rursus ejus electioni quidquam obstreperet, authoritas Regia interpellata est. Is erat Clodovæus II. *Ipse vir potens & sapiens hunc gradum incautè non appetens, indignum se hoc officio fatetur coram cunctis. Quin potius concionatur ad cives, ut Projectum à Rege poscerent, in sede Pastoris. Tunc itaque favore populi concordante, immo magis sancto Spiritu gubernante, inito consilio Projectum elegerunt Antistitem, Decreto etiam Regis petitionibus populi annuente.* S. Ansberti Archiepiscopi Rotomagensis vitæ Scriptor, illud primum commemorat, ut Lambertus Abbas Fontanellensis creatus sit Episcopus Lugdunensis, unanimi consensu Regis, Magnatum Palatinorum & populi,

li. *Pius Rex Theodoricus, & inclytus Rex Princeps Pipinus, cum Proceribus Palatii ſalubre agentes conſilium, cum unamini populi voto eum conſtituerunt Antiſtitem.* Ejus loco electus eſt Ansbertus in Abbatem Fontanellenſem, nec multo pòſt tempore extincto beato Audoeno Rotomagenſi Epiſcopo, Ansbertum elegit populus ſucceſſorem, eumque à Rege Theodorico poſtulavit. Is regni ſui Comitia tum apud Clypeacum in agro Pariſienſi celebrabat, Ansbertique electione reſcita, ipſum accerſivit, quaſi de graviſſimis negotiis ſententiam ejus ſciſcitaturus. *Nam Confeſſor illius erat.* Iterato mandato Regio tunc demum venit Ansbertus, & *Tunc eligentibus civibus præfatæ urbis Metropoleos, cum unamini voto ſanctorum Sacerdotum, Regis & Principum, eligitur, trahitur, &c.* Avitus Arvernus Epiſcopus appetente morte Bonitum germanum fratrem eligi fecit ſibi ſucceſſorem, qui ex Pincerna Regia Referendarius creatus fuerat Sigeberti Regis. *Annulo ex manu Regis accepto, Referendarii officium adeptus eſt.* Et tandem fuerat *Præfectus Miſſiliæ primæ Provinciæ*: Eam Præfecturam ita geſſerat, *ut non tam Judex quam Sacerdos eſſe videretur.* Regna Theodorici Regis tunc Pipinus Senior adminiſtrabat. Ab eo poſtulavit Avitus confirmari electionem fratris. *Miſſu ab illo ad Regem legatio eſt, ut is authoritate Regia electioni Boniti ſuum quoque conſenſum adjiceret.* Nec multo pòſt tempore ab eodem Rege obtinuit B. Bonitus abdicandi Epiſcopatus copiam, facultatemque adſciſcendi ſibi B. Nordbertum ſucceſſorem, ut in Magnilocenſe Cœnobium liber & ſolutus ſecedere poſſet. *Miſſi ſunt Legati ad Regem, &c. Inde ad Magnilocenſe profectus Cœnobium, &c.*

Poſtquam ex mortali in immortalem raptus eſt vitam Honoratus Ambianenſis Epiſcopus, miſsus eſt ab eodem Theodorico Rege Epiſcopus Noviomenſis ad Ambianenſes cives cohortandos, ut Paſtorem eligerent, ei muneri gnaviter obeundo parem. Indixit tum Clerus tridui jejunium, quo expleto electus eſt ſanctiſſimus Anachoreta Salvius, qui & in faſtis Eccleſiæ ſacris celebratur. In Vambæ denique Regis Geſtis narrat, qui exiſtimatur ejus opuſculi author Julianus Archiepiſcopus Toletanus, ab Ilderico Nemauſenſi Comite ſceleſtiſſimo in vincula conjectum Nemauſenſem Epiſcopum, quem nefariis machinamentis ſuis in Regni & Eccleſiæ perniciem erupturis implicare nequiſſet, datumque ei in Epiſcopatu ſucceſſorem Abbatem Ranimirum, ejuſdem conſortem perfidiæ, nec Regis interpoſita voluntate, nec authoritate Metropolitani: denique ad inſolentiſſimæ cumulum audaciæ à duobus Epiſcopis extraneis illum juſſum eſſe ordinari. *Et in ſublati Pontificis locum perfidiæ ſuæ ſocium Ranimirum inducit Epiſcopum. In cujus electione nullus ordo attenditur, nulla Principis vel Metropolitani definitio præſtolatur: ſed erecto quodam mentis ſuperbæ faſtigio contra interdicta Majorum, ab externæ gentis duobus tantùm Epiſcopis ordinatur.*

VII. Ea poſtrema verba ſtylum & mores redolent Hiſpanienſis Eccleſiæ, ubi Epiſcopalium electionum jus omne ad Reges & ad Archiepiſcopos Toletanos revocatum tandem eſt, ut ſequenti capite prolixiùs diſeremus. Ex his autem Scriptoribus, quos Collectione ſua omnes complexus eſt Quercetanus, apertiſſimè confirmantur argumenta eadem omnia, & Diſciplinæ ſacræ Capita, quæ ſuprà ex Gregorio Turonenſi elucidata ſunt. Factionibus, tumultuationibus, cædibus adigebantur Reges partes ſuas electionibus interponere, populi quin etiam ipſi ad Patrocinium Regium convolabant. In ejuſmodi rebus conſilio Epiſcoporum in Aula tum diverſantium utebantur Reges. Nominatione Regum Epiſcopi benè multi ſanctitate ſpectatiſſimi Epiſcopales infulas aſſecuti ſunt. Regiæ nominationi plerumque aut accedebat, aut præibat populi Clerique electio. Beatus Medardus Noviodunenſis Epiſcopus à Tornacenſibus electus eſt, & utriuſque Epiſcopatus velut in unum coagmentati clavum texit, Regis, Epiſcoporum, Magnatum, Populorumque unanimi conſenſione: *Unanimiter Medardum elegerunt, id populus acclamabat: in hoc Rex ipſe, Proceresque Palatii, præcipuèque Comprovinciales Epiſcopi conſentiebant.* Surius die 8. Junii. Nec minùs conſpiratum undique eſt ad Audoeni Rotomagenſis Archiepiſcopi electionem. *Illum ſolum ea ſede dignum, tam Rex, quàm Proceres, itemque Clerus & Populus una voce teſtabantur.* Die 24. Auguſti. Ejuſdem generis fuit & B. Remacli electio, Epiſcopi Trajectenſis, quæ poſtea Epiſcopalis ſedes Leodienſem in Civitatem traducta fuit. *Regi verò Trajectenſes ex communi Sacerdotum electione, Magnatum multa frequentia, & omnium ordinum poſtulatione, ejuſmodi preces offerunt, Neminem ipſis niſi beatum Remaclum Pontificem præfici debere. Rex aſſentiens ſtatuit præſtare quod rogabatur.* Die 3. Sept. Die 17. Sept.

VIII. Poſtremò denique inter Marculphi Formulas ſuperſunt, radiantque eæ, quæ exhibent tum *Præceptum de Epiſcopatu*, quem Rex dono dabat ex conſilio Epiſcoporum & Procerum, tum Populi ſupplicis preces, ut à ſe electus Regio juſſu firmaretur. Ita liquidum eſt peragi tum ſolitas Epiſcoporum creationes, provido quodam & ſuaviſſimo temperamento, tam publicæ libertatis populi Clerique qui eligebat, quàm ſummæ Regum authoritatis, qui cùm Capita ſint Reipublicæ, Clerique beneficentiſſimi defenſores, non poterant non immiſceri rebus, quarum tanta erant ad Reipublicæ pacem & ad Eccleſiæ ſalutem momenta. En ipſiſſima verba Regii *de Epiſcopatu Præcepti*, ut à Gregorio quoque Turonenſi vocitatum eſt. *Cognovimus Antiſtitem illum ab hac luce migraſſe, de cujus ſucceſſore ſolicitudinem congruam unà cum Pontificibus vel Proceribus noſtris plenius tractantes, decrevimus illuſtri viro illi Pontificalem in ipſa urbe committere dignitatem.* Tum ſcribebat Rex ad Epiſcopos, qui novum Antiſtitem ordinaturi erant. In alia Formula ejuſdem Marculphi ita habetur: *Cum Pontificibus vel Primatibus populi noſtri pertractantes.* Quibus ex verbis planum eſt, ita Regibus & Proceribus perſuaſum fuiſſe, ſui eſſe & juris & officii, ut tanquam populi vertices & rectores, ad electiones cum ipſo conſpiratent. Supplex verò Civium ad Regem libellus ita habebat. *Suppliciter poſtulamus, ut inſtruere dignemini illuſtrem virum illum, ut venerabilem illum Cathedræ illius ſucceſſorem.* In Apend. Tom. 2. Conc. Gall. Nec ab his diſſonant Formulæ, quas Sirmundus edidit in Appendice Tomi II. Conciliorum Galliæ.

CAPUT XV. *P. 2. l. 2. c. 35.*

De eadem re. Quantum ſibi ſumpſerint Reges Hiſpaniæ in electionibus Epiſcoporum, ſæculo VI. & VII.

I. Martinus Braccharenſis Epiſcopus edita Collectione Latina Græcorum Canonum, magnoperè extenuat plebis poteſtatem in electionibus.

II. Nec in Græcia tamen, nec in Hiſpania exors planè fuit populus, & ab electionibus ſummotus.

III. In Concilio demum Toletano XII. indubium fuit, nominationes Epiſcoporum Hiſpaniæ Regibus abſolutiſſimè tributas eſſe, quas Archiepiſcopi Toletani examinarent, confirmarentque.

IV. Eo Concilio jus illud ipſum Regi conceſſum eſt in alia Beneficia ejuſdem generis.

V. VI. Eligebantur ab Epiſcopis Reges Hiſpaniæ, unde & viciſſim Reges ipſi Epiſcopos eligere ambierunt. Varia ejus rei argumenta.

VII.

VII. Nec despicabilia prorsus vel tum erant Cleri populique vota, quorum rationem habere debebat Archiepiscopus Toletanus, in confirmatione annuenda, vel abnuenda.

VIII. IX. X. Novis argumentis antedicta confirmantur.

I. PRopiùs abfuere Hispanicæ electiones ab Orientalibus, ex quo Martinus Bracharensis Episcopus publici juris esse voluit suam Græcorum Canonum Latinam Collectionem. Tres enim famosæ hujus compilationis Canones priores vetant ne à populo eligantur Episcopi, sed ab Episcopis ipsis, ut qui soli ea sint Canonum & Disciplinæ totius sacræ peritia, quæ desideretur ad dignoscendas virtutes, doctesque omnes tam sanctæ dignitati utcumque consentaneæ. *Non licet populo* Can. 1. 2. 3. *electionem facere eorum qui ad sacerdotium promoventur; sed sit judicium Episcoporum, ut ipsi eum qui ordinandus est, probent, si in sermone & fide & in spirituali vita eductus sit.* Additur Episcopos omnes Provinciæ præstò esse debere, aut certè scripto assentiri novi Episcopi ordinationi. *Episcopum oportet maximè quidem ab omni Concilio constitui, &c. Absentium subscriptiones teneantur, &c. Et sic omnium facto consensu, ordinationem Episcopi fieri oportet.* Si quis Episcopus à Collegis dissentiat, vincent plurium vota. *Plurimorum consensus obtineat.*

II. Sed illud tamen fateri cogimur, nec in Orientali Ecclesia, nec in Hispanica eam fuisse unquam Conciliorum, ex quibus decerpti sunt hi Canones, voluntatem, ut ab electionibus populum penitus summoverent: sed ut ne penes eum esset potestas definiendi qui futuri essent Pontifices, quòd ea videlicet facultas ei committenda sit sapientiæ abundantiori, & incorruptæ integritati, à qua procul sunt populi, quæ Episcopali amplitudini coalita & concreta ferè est. Semper ergo Populi Clerique in Hispania libera fuere vota, libera testimonia: sed his Episcopi non astringebantur, ubi per canonicas & divinas leges id quidem nefas erat. Audiebant ergo Episcopi Clericorum desideria, testimonia populorum, tum ipsi supernæ auscultabant legi, & Episcopos eligebant.

Ex quo primùm autem Reges esse cœperunt in Hispania Catholicæ fidei & Ecclesiæ alumni, jam tum etiam illi non tacuerunt, quò propenderent, quos cuperent Episcopos: ex quo facilè colliges, quanta hinc fieret in Episcopis animorum inclinatio, ut Regiæ voluntati obsecundarent. Ex ipso Barcinonensi Concilio, ubi anno 599. Recaredus Rex semetipsum primò, tum Regnum universum Catholicæ recuperavit Ecclesiæ, manifestè perspicitur electiones Episcoporum, Regis, Cleri, Populi & Episcoporum communi consensione finitas fuisse. Prohibet tamen ea Synodus, ne præfestina & præceps sit ea conspiratio, neu sacris contumeliosa Canonibus, qui interstitia certa & stata servari Can. 3. jubent in ordinationum variis gradibus. *Nulli liceat prætermisso Canonum præfixo tempore, aut per sacra Regalia, aut per consensionem Cleri, vel Plebis, vel per electionem assensionemque Pontificum, ad summum Sacerdotium aspirare, vel provehi.* Additur eo Canone, ut à Clero & Populo duo treve eligantur, quorum Metropolitani & Episcoporum judicio dignissimus seligetur: ita enim fors ea interpretanda forsan est: *Duobus aut tribus, quos antè consensus Cleri & Plebis elegerit, Metropolitani judicio præsentatis, quem fors monstraverit, &c.*

Can. 19. In Concilio rursus Toletano IV. anni 633. concurrunt Cleri Populique desideria cum Episcopis nec Regiæ nominationis mentio fit. Non improbabiliter ergo suspicamur abstinuisse se tunc prorsus Reges Hispaniæ ab electionibus, & Episcopos suam rursum plenissimam recepisse electionum potestatem, usque ad tempora Concilii Toletani IV. immo & usque ad tempora Toletani XII. eo enim toto temporis interstitio nulla prorsus existunt Regiæ in electionibus interventionis vestigia. Quin ex adverso eo temporis intervallo Concilia omnia Hispaniensia Comitia quædam erant generalia Ecclesiæ & Regni, ubi primum authoritatis gradum obtinebant Episcopi; ubi Reges ipsi eorum penè tuitione indigebant, ad amoliendos opprimendosque, tum publicos regni, tum privatos hostes; ubi denique constat eligi solitos Reges ipsos, præfuisse autem Episcopos his electionibus. Huc pertinet Can. 10. Canon Concilii Toletani VIII. *Ab hinc ergo & deinceps ita erunt in Regni gloriam præficiendi Rectores, ut aut in urbe Regia, aut in loco ubi Princeps decesserit, cum Pontificum, Majorumque Palatii omni modo eligantur assensu; non forinsecus aut conspiratione paucorum, aut rusticarum plebium seditioso tumultu.* Quæ verba apertissimè produnt, tumul- Can. 9. tuosis populorum factionibus, & ambitiosorum Regni Competitorum cruentis dissidiis, compulsos fuisse Episcopos & Proceres Hispanos, ut Comitiis his utriusque ordinis generalibus electiones Regum vendicarent. Si Concilio Toletano VII. jubentur Episcopi ejus Provinciæ quotannis mensem unum Toleti degere, ad Regem in Aula, vel Archiepiscopum in Ecclesia sua colendum: si rursus Emeritensi Concilio copia Can. 4. fit Episcopis, ut ab alio quovis ordinari possint Metropolitano, quàm suo, dum sui, Regisque consensu nitantur: nulla inde satis certa existunt argumenta, ut Episcopos existimentur nominasse Reges, vel in eorum electionibus amplam quandam exercuisse potestatem.

III. At in Concilio Toletano XII. anni 681. tam certa & illustria extant documenta ejus facultatis Regibus additæ nominandorum suo nutu Episcoporum, ut ne in controversiam quidem trahi possit, quin aliquanto antè tempore illa eis indulta fuerit potestas. Testatum faciunt ejus Concilii Præsules, diutiùs vacasse Ecclesias, Sedesque viduitati tam diuturnæ ingemuisse, propter earum distantiam urbium, unde monendi erant Reges de Episcopi obitu, opperiendumque dum adscitis in consilium Episcopis successorem designassent. Ut has moras amputarent, id à se constitutum esse, ut unus Toleti Metropolitanus in nominatos à Rege Episcopos inquireret, eos examinaret confirmaretque, ea cautione, ut tertio post ordinationem suam mense quilibet Episcopus proprio se coram exhiberet Metropolitano. *Unde placuit omnibus Pontificibus Hispaniæ, ut salvo privilegio uniuscujusque Provinciæ, licitum maneat deinceps Toletano Pontifici, quoscumque Regalis potestas; elegerit, & jam dicti Toletani Episcopi judicium dignos esse probaverit, in quibuslibet Provinciis, in præcedentium sedibus præficere Præsules, & decedentibus Episcopis eligere successores.* Can. 6. Ex hujus Concilii verbis pressiùs inspectis, *eligere* dicitur Rex, dicitur & Toleti Metropolitanus. Rex quidem quòd Episcopos nominet: Metropolitanus Toletanus, quòd eos ad examen vocet, nec admittat, nisi sacrosanctæ dignitati haud impares.

IV. Nec eos sibi Regive limites delineavit idem Concilium. Eodem quippe armat jure, tum Regem, tum Episcopum Toletanum, in Prælaturas quoque cæteras, & alia quævis Beneficia, quæ nisi ex Regis & Episcoporum assensione conferri non poterant, & quibus cum eadem impenderent ex cunctatione pericula, eadem quoque cogebat ratio, ut eidem cum Episcopatibus statuto subjicerentur. Eo mihi sensu donanda visa sunt hæc ejus Canonis verba: *Hanc quoque definitionis formulam, sicut de* Ibidem. *Episcopis, ita & de cæteris Ecclesiarum Rectoribus placuit observandam.*

V. Eo certè Canone nihil novæ potestatis Regi accrescere, cum primis probabile & consentaneum est. Eo enim tempore, quod inter IV. & XII. Toletanam hanc Synodum interlapsum est, eam sibi

in

in electiones authoritatem peperere Visigothi Reges: æquum forsan rati, ut postquam Reges ab Episcopis eligi cœperant, Episcopi vicissim ipsi à Regibus eligerentur. Unum id novatum in hoc Concilio XII. Toletano, quòd Episcopos omnes à Rege nominatos permittitur Toleti ordinare Metropolitanus unus Toletanus, cùm antè, cùm alibi à propriis singuli Metropolitanis ordinarentur. Non reservatur hìc Metropolitis propriis, nisi ut eis se sistant & reverentiam impendant Suffraganei omnes, tertio post inaugurationem suam mense.

Porro eum esse germanum hujus Canonis sensum, ex ipsius palam fit Ervigii Regis Edicto, quo Toletanum istud Concilium confirmavit: cui ipsemet cum omnibus Palatinis Proceribus affuerat. *A venerandis Patribus, & clarissimis Palatii nostri Senioribus*. Hæc enim ejus Canonis summa in Edicto Regio exhibetur. *Item de concessa Toletano Pontifici generalis Synodi potestate: ut Episcopus alterius Provinciæ, cum conniventia Principum in urbe Regia ordinetur*.

VI. Nec est quod cuiquam in mentem veniat, hanc quoque Episcoporum à Regibus designatorum, sive electionem, sive nominationem, cum Cleri Populique liberis suffragiis, ut compluribus suprà patuit exemplis, copulari potuisse. Contrà enim totum est. In hoc quippe Concilio totum datur Regi, de Clero & Populo, ejusque ad electiones jure, nulla fit littera. In Concilio Toletano XVI. ab Egica Rege proponitur, ut Episcopi qui idololatriæ superstites fibras non diligentissimè persecuti fuerint eliserintque, suspensione & pœnitentia annua animadvertantur, quo temporis spatio Episcopatum reget, cui id muneris Rex delegarit. *Alio tamen principali electione ibidem constituto*. Cui petitioni Regiæ consenserunt Episcopi: *Eodem tempore quo ille à loci sui propulsus fuerit officio, specialiter à Principe eligatur, qui &c.*

VII. Si qua adhuc ratio habebatur votorum Cleri & Populi, unum id ad Metropolitanum vel Concilium spectabat, à quo nominatio Regia confirmabatur, & cui ex officio incumbebat, ne eos confirmaret, quibus subjici se Clerus Populusque magnoperè abhorresceret.

In eodem autem Concilio Toletano XVI. depositio Sisberto Episcopo Toletano suffecerunt Episcopi Felicem, Episcopum priùs Hispalensem, cui Toletani jam Episcopatus regimen delegaverat Rex, non dubia spe, ut à Concilio id ratum haberetur. Porro cùm hìc non de electione aut nominatione agatur mera, sed de depositione Episcopi, & de alterius in ejus sedem translatione, non immeritò totum hìc Regi non datur, datur plurimum Episcopis, datur aliquid Clero etiam & Populo, ut ad Toletanam sedem Felix transferretur. *Secundùm præelectionem atque authoritatem Domini nostri, per quam in præteritis jussit, venerabilem fratrem nostrum Felicem Hispalensis Sedis Episcopum de prædicta Sede Toletana jure debito curam ferre, nostro eum in posterum reservans ibidem decreto firmandum. Ob id nos cum consensu Cleri ac Populi ad sæpedictam Sedem Toletanam pertinentis, prædictum Felicem de Hispalensi Sede in Toletanam canonicè transducimus*.

VIII. Postremò in Hispalensem ipsam sedem, unde Felix migrabat, traductus est ab hujus ipsius Concilii Patribus Faustinus Episcopus Braccharensis, in Braccharensem denique Ecclesiam Portuensis, vel potiùs Portucalensis Episcopus. In his duabus posterioribus Episcoporum translationibus, nec Regis nominatio, nec Clericorum & Civium vota memorantur. Sed nemo facilè ambiget, hoc decretum, peræquè ut alia hujus Concilii omnia, authores & suffragatores habuisse Episcopos, Optimates, Regemque ipsum, qui intererant omnes, ut Comitiis Regni generalibus: *Vos honorabiles Dei Sacerdotes, cunctosque illustres Aulæ Regiæ Senatores, quos in hoc Concilio nostræ Serenitatis præceptio fecit adesse, &c.*

IX. Inter eas Epistolas quæ præmittuntur Libris Originum Isidori Hispalensis Episcopi, obvia ea est, quam perscribebat Braulio Episcopus ad Isidorum ipsum, & qua illum monebat, Eusebium Metropolitanum vitam cum morte commutasse, & ipsius jam esse muneris, ut Regem interpellet, quo alius ab eo præficiatur Metropolitanus, qui tanto oneri ferendo par sit. *Quia Eusebius noster Metropolitanus decessit, habeas misericordiæ curam: & hoc filio tuo, nostro Domino suggeras, ut utilem illi loco præficiat, cujus doctrina & sanctitas cæteris sit vitæ forma*. Rescribit Isidorus exploraſſe se Regis voluntatem, necdum certi quidquam eum statuisse; sed alienatum esse omnino ejus animum à danda Metropoli Tarraconensi, ei cui illam Braulio dari avebat. *De constituendo autem Episcopo Tarraconensi, non eam quam petisti, sensi sententiam Regis: sed tamen & ipse adhuc ubi certiùs convertat animum, illi manet incertum*.

X. Jam attigimus quod scribit Julianus Archiepiscopus Toletanus in Historia Regis Vambæ, non potuisse Ranimirum non videri, & esse, intrusum, & Episcopatus Nemausensis sacrilegum incubatorem, cùm nec Regis, nec Metropolitani authoritate in eam Sedem involasset: *In cujus electione nullus ordo attenditur, nulla Principis, vel Metropolitani definitio præstolatur*. Quo nihil dici poterat magis consentaneum Canoni Concilii Toletani XII.

CAPUT XVI. *P. 2. l. 2. c. 36.*

De potestate Regum in electionibus Episcopalibus Italiæ, Africæ, Angliæ, ab anno quingentesimo ad octingentesimum.

I. Dissidio suffragiorum in electione Symmachi factum est, ut ad Theodoricum Italiæ Regem confugeretur.

II. Jam cœperat Odeacer Rex interserere se electioni Pontificum.

III. Sed multò intemperantiùs quàm Theodoricus.

IV. V. Qui Reges deinceps alii & Imperatores eadem authoritate usi in electione Papæ.

VI. Eam Gothi Reges usurparunt potestatem, ut illam Imperatoribus præriperent. Imperatores everso postea Gothorum Regno eam sibi vendicarunt.

VII. Suam electioni constare libertatem voluere Imperatores, etsi eam ipsi confirmarent.

VIII. Ejus rei probationes adferuntur.

IX. X. Non recedit à vero nunquam à Gregorio Magno solutam fuisse eam pecuniæ pensionem, quam ab ejus successoribus exegere Imperatores pro jure hoc confirmationis, usque ad tempora Constantini Pogonati, qui eam remisit, immo qui & ipsum remisit jus confirmationis.

XI. Objectio, ejusque solutio. Quis author Commentarii Gregorio perperam tributi in Psalmos Pœnitentiales.

XII. XIII. XIV. Ut res se haberent in Africa & in Anglia.

I. NEc minus posuere curæ studiique Reges Italiæ & Imperatores, ut Episcoporum, & ipsius summi Pontificis Romani electionem in potestate haberent. Clero Populoque Romano studia in contraria sciſſo, ut suprà perstrinximus, electoque ab iis Symmacho, ab illis Laurentio, utrimque ad Theodoricum Regem relatum est, qui definiit, ut is vinceret, qui prior & à pluribus esset electus. Vicit ergo Symmachus, teste Anastasio in ejus

ejus vita: *Ex qua causa separatus est Clerus, & divisus est Senatus. Alii cum Symmacho erant, alii cum Laurentio. Et facta contentione, hoc constituerunt partes, ut ambo Ravennam pergerent ad judicium Regis Theodorici.* Quarto pòst anno ea calumniarum procella impetitus est Symmachus, ut rediret Laurentius, ei Cleri pars se adglutinaret, adduceretur Theodoricus Ecclesiæ Romanæ administrationem committere Episcopo Altinensi, tanquam Visitatori. *Tunc Festus & Probinus Senatores miserunt Relationem Regi, & cœperunt agere, ut visitatorem daret Rex Sedi Apostolicæ. Tunc Rex dedit Petrum Altinæ civitatis Episcopum: quod Canones prohibent.*

Concilium III. Romanum ab eodem Theodorico permittente Symmacho convocatum est, ad criminationes excutiendas, quibus incessabatur Symmachus: *Decernere aliquid sine Regia notitia non præsumpsit.* Synod. III. Rom. Contestabatur vicissim Theodoricus nihil ad se in rebus Ecclesiasticis præter religionem pertinere. *Respondit Rex in Synodali esse arbitrio, in tanto negotio sequenda præscribere, nec aliquid ad se præter reverentiam de Ecclesiasticis negotiis pertinere.* Denique Synodi sententia, quam ei Rex liberam permiserat, restitutus est Symmachus toti Pontificalis authoritatis amplitudini. *Secundùm principalia præcepta, quæ nostræ hoc tribuunt potestati, ei quidquid Ecclesiastici intra sacram urbem Romam vel foris juris est reformamus.* Disertis verbis professus est Theodoricus, scripta ad Concilium Epistola, non potuisse se Judicis partes sustinere in causa merè Ecclesiastica. *Si mihi visum fuisset, aut justitia habuisset, ut ego debuissem audire cum Proceribus Palatii mei, potueram tractare, quomodo & Deo placuisset, & posteritati ingratum non fuisset. Sed quia causa est Dei & Clericorum, ideoque modo ad petitionem Senatus & Cleri, ex diversis civitatibus convenere Antistites, &c.*

II. Aliquantò antè Odoacer Rex Theodorici præcessor Edicto publicato vetuerat, ne novus se inconsulto Pontifex eligeretur pòst mortem Simplicii Papæ; & à Simplicio ipso exoratum se affirmaverat, ut hoc Edictum promulgaret ad compescendas eas tumultuationes, quibus electiones plerumque fœdabantur. *Hoc nobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, ut propter illum strepitum, & venerabilis Ecclesiæ detrimentum, si eum de hac luce migrare contigerit, non sine nostra consultatione cujuslibet celebretur electio.* Id decretum proscribi fecit Symmachus cum nonnullis aliis ejusdem Edicti clausulis in Concilio IV. Romano, ubi luculentè à Tudertino Episcopo declaratum est, ita obteri & conculcari leges omnes canonicas, cùm electiones Laicorum potestati subjicerentur, ab eisque excluderentur Clerici, quorum & sapientia uberior, & incorruptiora studia ad bonos Pastores deligendos. Synod. IV. Rom. sub Symmac. *Perpendat Synodus, ut prætermissis personis Religiosis, quibus maximè cura est de tanto Pontifice, electionem Laici in suam redegerint potestatem; quod contra Canones esse manifestum est.*

III. Primi hi fuere & veluti præludii conatus, ut in Italiæ Regum potestatem devolveretur Romanorum Pontificum electio. Sed ea quidem tum abrupta & dissipata sunt consilia, diutinis cruentisque Odoacrum inter & Theodoricum Regem bellis, quibus Theodorico tandem parta est victoria, Italia subjugata. Felix, Gelasius & Anastasius pòst Simplicium electi fuere, liberis secundùm Canones Cleri Populique suffragiis. Eo schismate quo vexata sunt Symmachi Papæ exordia, opportuna porrigebatur ansa Theodorico Regi, vendicandæ sibi totius in electionem Papæ potestatis. Sed maluit ille præstantissimus & consultissimus Rex, unam si excipias Arianæ vesaniæ contagionem; maluit, inquam, justitia & pietate, quàm potestatis incremento claresceré: & cum Episcopis non aliter quàm moderatione & mutua certare reverentia. Hinc est quòd Symmachus Papa Edictum Odoacris de alienatione rerum Ecclesiæ acerbissimè infectatus, levissimè perstrinxit, quod ad electiones Pontificum pertinebat. Theodoricus non tam armis quàm humanitate & obsequiis in Episcopos invictior, pòst Symmachi mortem Hormisdam Papam, & pòst Hormisdam Joannem canonica libertate eligi permisit. Sed ubi nec vera fides, nec religio constat, quæ potest esse cujuscumque virtutis constantia? Pòst Joannis Papæ obitum Theodoricus bimestres concertationes terminavit, prætermisso eo cui plura aspirabant suffragia, & electo Felice, cui virtutum laude in Clero Romano nemo par, nemo secundus erat.

Sævire & vivere desiit tandem Theodoricus, eique Athalaricus ex filia nepos successit, à quo statim congratulatoriæ ad Senatum Romanum litteræ datæ sunt, quòd nominationi Felicis assensus tandem esset. Nec enim fas esse à judicio & voluntate Principis dissidere. *Gratissimo profitemur animo, quod gloriosi domini avi nostri respondistis in Episcopatus electione judicio: oportebat enim arbitrio boni Principis obediri.* Eligi non potuisse, cui plura virtutum inessent ac meritorum momenta: Cassiod. l. 8. Epist. *Qui sapienti deliberatione pertractans, quamvis in aliena religione, talem visus est elegisse, ut nulli merito debeat displicere.* Denique Principi cedere & obsequi, non pudoris materiam esse, sed gloriæ cumulum. *Pudorem non habeat victi, cujus votum contigit à Principe superari.*

Pòst Felicis obitum, fœdum schisma rursus erupit inter Bonifacium & Dioscorum. An ex eo id emerserit, quòd Athalaricus Pontificem obtrudere tentarit, omnino non constat. Pòst Bonifacii obitum Joannes & Agapetus sedem Apostolicam obtinuere, inconsultis Gothis Regibus, qui & ipsi variis alibi bellis destinebantur. At postquam Agapetus Constantinopoli mortem obiit, Sylverius Hormisdæ Papæ filius à Theodato Gothorum Rege Pontifex creatus est, ne umbra quidem electionis adhibita, quin & intentata morte, si qui voluntati Regiæ reniterentur. *Hic* Anast. Bibil. Sylv. *levatus est à tyranno Theodato, sine deliberatione decreti. Qui Theodatus corruptus pecuniæ dato, talem timorem indixit Clero, ut qui non consentirent in ejus ordinatione, gladio punirentur.* Sylverio verò jam Apostolicum thronum insidenti assensus est tum demum Clerus Romanus, ratumque jussit esse, quod irritare non dabatur. *Jam autem ordinato Sylverio, sub vi & metu, propter adunationem Ecclesiæ & Religionis, postmodum subscripserunt Presbyteri.* Ita Anastasius Bibliothecarius in Sylverio.

IV. Vides hic fontem alium ejus audaciæ insuetissimæ, qua Reges Italiæ in electionem Romanorum Pontificum invaserunt, ipsorum quidem avaritiam, Clericorum autem simoniacorum ambitionem, qui sacrosanctam & tremendam dignitatem licitabantur. Necà veri specie illud distat, Theodatum occupare voluisse electionem Papæ, quam suspicabatur Constantinopoli faciendam. Perhibet enim verò Liberatus Theodoram Impeperatricem Vigilio Agapeti Diacono faces subdidisse desponso Romano Pontificatu, oblata & ingenti pecunia, si modò adduceretur, ubi creatus fuisset Pontifex, ut Concilium Calchedonense damnaret, & Anthimum restitueret sedi Constantinopolitanæ. Assensus est tum quidem Vigilius, Romamque advolvavit, diplomate munitus, quo Petri sedi intruderetur; at Sylverium invenit jam ordinatum. *Promittens ei dare præceptum ad Belisarium, ut Papa ordinaretur, & auri centenaria septem.* Non paulò gravioris flagitii conscius Vigilius, qui accepit, quàm Sylverius qui dedit pecuniam, ut Pontifex fieret: sed uterque ipsa mox sedis Petri sanctitate occupatus subactusque, & in alium virum demutatus, culpam expiavit, alter martyrio, alter ea infracti animi constantia inter persecutionum sævissimas procellas, quæ martyrium Liber. c. 22.

pollet

posset exæquare. Jussus ab Imperatrice Belisarius Sylverio in exilium amandato, Vigilium sedi Apostolicæ intrusit, frustra tentato & ad electionem ejus sollicitato Clero. *Belisarius convocatis Presbyteris & Diaconibus & Clericis omnibus, mandavit eis, ut alium sibi Papam eligerent. Quibus dubitantibus, & nonnullis ridentibus, favore Belisarii ordinatus est Vigilius.* Quàm fœda amborum Pontificum istorum primordia, tam præclara fuere incrementa, exitus sanctitatis gloria splendidissimus. Deportato Vigilio ex occasione Trium Capitulorum & Concilii V. Generalis, Justinianus Imperator optionem fecit Cleri Romani parti, quæ tunc Constantinopoli versabatur, an Vigilium recuperare mallent, an Pelagium eligere Archidiaconum. Illi Vigilium restitui postularunt, eoque excedente tum demum se ex ejus mandato in Pelagium consensuros. Audiendus hìc Anastasius Bibliothecarius in Vigilio: *Dixit Imperator: Vultis recipere Vigilium, ut fuit Papa vester? Gratias ago. Minusque? Hic habetis Archidiaconum vestrum Pelagium, & manus mea erit vobiscum. Respondernnt omnes: Restitue nobis modò Vigilium, & quando eum voluerit Deus transire de hoc sæculo, tunc vestra præceptione nobis donetur Pelagius Archidiaconus noster.* Ita Pelagius Pontificatum consecutus est, usque adeo vel exulceratis, vel certè alienatis omnium ab eo animis, ut vix duo potuerint adduci Episcopi, qui illum ordinarent.

V. Exhinc autem cùm victricibus Belisarii armis, & occasu Gothicæ Monarchiæ, Imperatores Italiæ universæ, Romæque Urbis principatum recepissent; jam nemo jure dubitarit, quin electio Romanorum Pontificum ad eos magna ex parte spectarit. Eò pertinet & quod narrat Anastasius in Pelagio II. ordinatum eum fuisse absque mandato Imperatoris, quòd tum à Longobardis circumvallata esset civitas Romana, & tota Italia eorundem populationibus devastaretur. *Hic ordinatur absque jussione Principis, eo quòd Longobardi obsiderent civitatem Romanam, & multa vastatio ab eis in Italia fieret.*

VI. Tentata ergo & aliquando usurpata fuerat à Regibus Gothis Papæ eligendi potestas, nunquam satis fixa aut firmata: ut quæ bis terve dumtaxat eruperit ex occasione tumultuosarum electionum, & grassantis Clericorum quandoque ambitionis. At illam sibi jam successoribusque suis Justinianus, quasi certo & constantissimo jure vindicavit: ut nec Romæ deinceps, nec in famosioribus aliis Italiæ urbibus Episcopi crearentur ulli, nisi quos Constantinopolitanus Imperator confirmasset. Perspicuè id astruitur ex Epistola Pelagii I. ab Holstenio publicata, qua Patricio Valeriano mandat, ut manus iniiciat Pseudoepiscopo Aquilejensi, & ei qui eum ordinarat Metropolitano Mediolanensi, utque refrigescere ne sineret eum pietatis zelum, quo olim exarserat, etiam tum cùm Totila Italiam popularetur, prohibueratque ne Mediolani Episcopus eligeretur, nisi priùs ad Imperatorem rescripsisset, rescissetque ejus voluntatem: acciveratque Ravennam, tum Episcopum ordinandum, tum ordinatorem ejus futurum. *Non antè tamen Mediolanensem Episcopum fieri permisistis, nisi ad clementissimum Principem exinde retulissetis, & quid fieri debuisset, ejus iterum scriptis recognovissetis, & inter ubique ferventes hostes, Ravennam tamen, & is qui ordinabatur, & is qui ordinaturus erat, providentia culminis vestri deducti sunt.* Quæ omnia repetuntur in Epistola III. ejusdem Pontificis ad Narsetem Patricium & Ducem in Italia.

VII. Quam sæpiùs interruptam arripuerant Reges Italiæ, confirmandi, aut etiam eligendi Romani Præsulis facultatem, eam dixi stabilem jam & perpetuam penes Imperatores Constantinopolitanos fuisse, & quasi certo jure nixam, nimirum indulgentiæ & tolerantiæ. Id dilucidè patet ex hac Pelagii I. Epistola. Patuit rursus ex crebra dispensatione Cleri Romani, posteriori suo consensu, & indulgentia tum necessaria ratas habentis promotiones, quæ per se invalidæ & cassæ erant. Patet denique ex ipsius Gregorii Magni electione, quam ipsemet frustrare conatus est, intercedendo ne Mauritius Imperator assentiretur. Sed vel hoc postremo exemplo rursum patet certam quidem sibi ejus juris possessionem adseruisse Constantinopolitanos Imperatores, sed modestiæ & temperamenti plurimum in eo exerendo adhibuisse. Nihil enim prorsus delibarunt de libertate ea suffragiorum, qua gaudebant jam olim Clerus, Senatus, Populusque Romanus, servato sibi dumtaxat jure confirmandi ejus, qui electus fuisset, antequam ordinaretur. Accipe Joannis Diaconi verba de electione Gregorii Papæ. *Gregorium licèt totis viribus renitentem, Clerus, Senatus, Populusque Romanus sibi concorditer Pontificem delegerunt. Quem ille apicem evitare decernens, &c. At ubi decretum generalitatis evadere nequit, consensurum se tandem aliquando simulavit, & Imperatori Mauritio, cujus filium ex lavacro sancto susceperat, latenter litteras destinavit, adjurans & multa prece deposcens, ne unquam assensum populis præberet.* Confirmata nihilominus est ab Imperatore Gregorii electio. *Data præceptione ipsum ordinari præcepit.* L. 1. Ep. 39. 40.

VIII. Hìc porro ex Joannis Diaconi verbis duo quædam emicant, quæ sedulò observasse juvet. Primum est, libera semper suffragia sua ad Pontificis electionem contulisse Clerum, Senatum & Populum Romanum, nec vel tantillas ab Imperatoribus moras injectas fuisse. Alterum est, non aliud quidem Imperatores, quàm confirmasse electionem; sed ita tamen, ut si electum abjecissent, alius fuerit eligendus. Ita manifestè Gregorius persuasum habebat, cùm Mauricium dehortabatur, ne assensum electioni suæ accommodaret. Audiendus ipse est in Epistola hujus argumenti, ubi & illud mirari libet, quàm modicè, quàm parcè, quàm religiosè differat de ea usurpata ab Imperatoribus confirmandæ summi Pontificis electionis potestate. *Ecce Serenissimus Dominus Imperator fieri simiam leonem jussit. Et quidem pro jussione illius, vocari leo potest, fieri autem leo non potest. Inde necesse est, ut omnes culpas ac negligentias meas non mihi, sed suæ pietati deputet, qui virtutis ministerium infirmo commisit.* Ea confirmatione Imperator, peræquè ut nominatione, recipiebat in se quidquid peccatum fuisset ab indigno Pastore, siquidem non abjecisset. L. 1. Ep. 5.

IX. His verò tam Joannis Diaconi, quàm Gregorii ipsius verbis non oscitanter expensis, facilè colligitur imputandum Gregorio non esse Commentarium in septem Psalmos Pœnitentiæ, qui ejus tamen nomine circumfertur: cùm evidentissimè ab ejus ingenio abhorreant inflammata illa & aculenta dicta in Imperatores avaritiæ servientes, simoniacos, tyrannicæque potestatis in Romanam Ecclesiam usurpatores, Ab ingenio & moribus Gregorii alibi spectatissimis, ne fingi quidem alienius quidquam poterat. Observantissimus ille semper fuit Imperatorum, verbis semper eos honorificentissimis prosecutus, & obsequii ac modestiæ plenissimis, de hoc confirmandi Pontifices jure Imperatorio conquestus nusquam est. Ne illud quidem satis liquet, an ejus ævo pecuniæ aliquid & census solveretur Imperatoribus propter illam confirmationem. Satis probabiliter alii eum Commentarium Gregorio VII. ascribunt; alii Abbati Bonævallensi in Carnutibus. In Psal. 5. Pœnit.

X. Ei quidem pecuniæ pensioni parum canonicè obnoxii fuere Romani Pontifices, qui Gregorio succedere, usque ad Imperium Constantini Pogonati, qui fœdæ servitutis dedecus à Romanæ Ecclesiæ cervicibus excussit, remissa pensione, servata confirmatione electi Pontificis. Admovendæ hìc

aures Anastasio in vita Agathonis Papæ: *Hic accepit divalem jussionem, secundum suam postulationem, per quam relevata est quantitas, quæ solita erat dari, pro ordinatione Pontificis facienda. Sic tamen ut si contigerit post ejus transitum, electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, nisi prius decretum generale introducatur in Regiam urbem, secundum antiquam consuetudinem, & cum eorum conscientia & jussione debeat ordinatio provenire.* Ulteriùs effusa est Pogonati pietas sub Pontificatu postea Benedicti II. ubi confirmationis quoque jure se posteroſque abdicavit, scriptis ad Clerum, Populum & Exercitum litteris, ut electus semel Pontifex statim ordinaretur. *Concessit, ut electus è vestigio absque tarditate Pontifex ordinetur.* Ita Anastasius Bibliothecarius, à quo perhibetur Joannes V. eo beneficio primùm usus: *Hic post multorum Pontificum tempora, juxta priscam consuetudinem, &c.* Successor ei datus Conon, in cujus electione tumultuatus exercitus, in causa fuit, ut ad Exarchum recurreretur, & inde mos authoritasque invaluit interpellandi Exarchi. Ita enim interpretandus videtur Anastasius: *Ad excellentissimum Theodorum Exarchum, ut mos est, direxerunt.* Non ait, *ut mos erat;* tunc enim tantùm cœpta, vel innovata ea est consuetudo.

XI. In Epistola quidem Athalarici Regis ad Joannem Papam apud Cassiodorum, præfinitur certa pecuniæ summa, quæ ubi duo à dissidentibus electi sunt, in Palatio Principis in expensas consumenda ab iis sit ad causæ definitionem. Sed eæ sunt partium necessariæ impensæ in litis cujusque suæ persecutione. Non facilè ergo deprehendi possunt initia pecuniariæ illius pensionis, quam remisit Pogonatus. Sed facillimè intelligitur Commentarium in Psalmos Pœnitentiæ Gregorio VII. aut ejus temporibus meliùs, quàm Magno concinere. Verè enim turpissimæ servitutis jugo gravabatur Romana sub Gregorio VII. Ecclesia: unde illius tam crebræ querelæ, tam justæ molitiones ad illud excutiendum. Aggerabo & alias proximo capite Epistolas Gregorii Magni, quibus manifestius adhuc fiat, nunquam tam immodicè eum doluisse, nunquam acerbius quidquam effudisse de potestate, quam sibi sumpserant Imperatores confirmandæ electionis Pontificiæ, nunquam de exactione pecuniæ expostulasse, cùm toties & tam vehementer exarserit in simoniacas Ordinationes.

XII. Veniam ad Græcos, ubi de Afris aliquid cursim delibavero. Genserícus Vandalorum Rex, non tam edomita, quàm obtrita; non subacta, sed conculcata Africa, pulsis in exilium Episcopis Catholicis, nec alios ordinari sinens, precibus tamen Valentiniani Imperatoris id donavit, ut Carthagine Deogratias Episcopus ordinaretur. *Factum est supplicante Valentiniano Augusto, Carthaginensi Ecclesiæ post longum silentium desolationis, Episcopum ordinari, nomine Deogratias.* Ea L. 1. sunt verba Victoris Vitensis in historia Vandalicæ persecutionis. Triennio pòst vivere & præesse desiit Carthaginensis Episcopus, nec deinceps creati sunt Episcopi ulli in Provincia Africa Proconsulari. Ita numerus Episcoporum, qui centum sexaginta quatuor fuerant, ad tres redactus est. L. 2. Genserico successit Hunericus filius, & hic quoque Zenoni Imperatori illud, & Imperatrici Placidiæ indulsit, ut Episcopus in sede Carthaginensi collocaretur, quæ annos jam viginti quatuor vacua squallebat. Verùm eam ille cautionem adjecit, ut sineret vicissim Imperator Arianos, toto qua longè latèque patebat Imperio, plena Religionis libertate frui. Interceſſere Episcopi, ne tanto universæ Ecclesiæ detrimento Episcopus Carthagine crearetur. At verò tam impotenter efferbuit plebs, ut incunctantes ad electionem & ad suffragia iretur, ut ne differre quidem rem, nedum prohibere potuerint Episcopi. Ibidem.

XIII. Id certè providæ dispensationi adscribendum est, non ignaviæ & timori, quòd tanto tempore Episcopi Africani Ecclesias suas passi sint viduas gemere, & mœrore confici, quandiu conjurati Christianæ rei & Ecclesiæ hostes Episcopos novos vetabant subrogari. Sed non eadem semper placent Christi Ministris, quia non eadem semper expediunt Christi Ecclesiæ. Aliàs alia tentantur & procedunt remedia. Nihil non experitur ingeniosa & infatigata Christi charitas. Inde est quòd Episcopi Afri statuerunt tandem aliquando, cælesti magis, quàm terreno parere Regi, & omnibus Africanis Ecclesiis Episcopos donare; ea nimirum spe ducti, ut aut iram Vandali Regis pòst emollirent, aut Martyres haberet Ecclesia, quæ non posset Episcopos. Decerpta hæc sunt ex Ferrando Diacono, in ea quam exaravit vita B. Fulgentii Ruspensis Episcopi, qui unus ex eo fuit beato Episcoporum Collegio, qui electi fuere, incertum, ad Episcopatum, an ad martyrium. *Postquam vero* Cap. 16. *sacra turba Pontificum qui remanserant, communicato inter se consilio definierunt, adversùs præceptum Regis in omnibus locis ordinationes celebrare Pontificum: cogitantes, aut Regis iracundiam, si qua forsitan existeret, emolliendam, aut si persecutionis violentia nasceretur, coronandos etiam fidei confessione, quos dignos inveniebant promotione.* Primate, seu Metropolitano concedente, ut vi Fulgentius è Monasterio suo abstraheretur; *Violentæ multitudinis manu invaditur, tenetur, ducitur, & Pontifex esse non rogatur, sed cogitur.* Hildericus qui Hunerico successerat, hos omnes Episcopos deportavit: sed qui in locum postea ejus adscitus est Trasamundus, clementia maluit regnum suum commendari, & electiones ordinationesque tota & antiqua prorsus libertate celebrari permisit. *Cunctisque in* Ibid. c. 1 *locis ordinationes Pontificum fieri clementissima authoritate mandavit.*

XIV. Ne prorsus obmutescat Anglia, unum L. 5. c. 2 hoc ex Beda proferam, à Rege Alfredo missum in Gallias Vilfridum, quem jam fecerat ordinari Presbyterum, ut Gallicanis ab Episcopis ordinaretur. Eodem ipso tempore Ceadda creatus est Eboracensis Episcopus, jussu Regis Osuvaldi, *Jubente Rege.* Lubens omitto exempla id genus alia.

CAPUT XVII. *P. 2. l. 2. c. 37.*

De potestate Imperatorum in electionibus Orientalibus sæculo VI. VII. & VIII.

I. Exempla duo, ubi placidè refert Gregorius, intervenire Imperatorem, & præcepta dare de Episcopatu.

II. Laudat Gregorius Imperatorem, quòd Patriarcham creaverit Cyriacum.

III. IV. Jamdiu ante ea tempora Imperatorum eximia quædam erat potestas in electionibus Patriarcharum, qui eligebantur tamen.

V. VI. Novis id astruitur argumentis.

VII. Cùm cæteræ Patriarchalium Ecclesiarum civitates in Sarracenorum potestatem venissent, earum Patriarchæ à Principe Sarraceno confirmabantur.

VIII. Rursum probatur non ita interveniſſe Imperatores electionibus, ut eligentium libertas obrueretur.

IX. Ad Heraclium Imperatorem recurritur, ut cogatur Joannes Eleemosynarius electioni suæ assentiri, in Patriarcham Alexandrinum.

X. Variæ nominationes Imperatorum, ubi minus quandoque indultum est libertati.

I. EXtremam ut manum adjiciamus hujus medii ævi electionibus, Orientales hoc capite omnes Ecclesias complectemur. Auspicabimur verò à Gregorio Magno, qui cùm iniquo ferret ani-

animo ordinationem Maximi in Metropoli Salonensi, cui illum minùs idoneum sentiebat, monuit eum per litteras, Præceptum Imperatorium, quo fidebat, aut subreptitium esse, aut commentitium; propterea quòd is esset Imperator, qui lubens causis Ecclesiasticis abstineret, ne alienis implicaret se peccatis; denique tandiu illum suspendit, & Episcopos à quibus ordinatus fuerat, dum sibi certa fides constaret ejus præcepti seu diplomatis Imperatorii. *Cognovimus quod vel simulata piissimorum Principum jussione, dum vita dignus non fueris, te sacerdotii Ordinem cunctis venerabilem præripuisse. Quod nos ideo sine ulla hæsitatione credidimus, quia vitam ætatemque tuam non habemus incognitam. Ac deinde quia sereniſſimi domini Imperatoris animum non ignoramus, quod se in causis Sacerdotalibus miscere non soleat, ne nostris in aliquo peccatis gravetur, &c. Præcipimus, ut usque dum dominicis, vel Responsalis nostri apicibus cognoverimus, quòd non subreptitia, sed vera fueris jussione ordinatus, nullatenus tu, Ordinatoresque tui quidquam præsumatis Sacerdotalis officii.*

Notoria Maximi indignitas & imperitia satis argumenti habebat, ut auguraretur Gregorius diploma ejusmodi aut fictitium esse, aut surreptum. Aliàs enim idem Pontifex Joannem Episcopum Primæ Justinianæ tum demum confirmavit, ubi rescivit electum eum fuisse consensu Episcoporum Provinciæ, & voluntate Imperatoris. Vide ut ad Epi-
..4. Ep. 78. scopos Illyrici ea de re scripserit. *Quia in persona Joannis fratris & Coepiscopi nostri consensum omnium vestrum, & sereniſſimi Principis convenisse cognovimus voluntatem, &c. juxta postulationis vestræ desiderium, prædictum fratrem & Coepiscopum nostrum nostri assensus authoritate firmamus, &c.* Totidem penè verbis ad Joannem ipsum Archiepiscopum scripsit. *Quia susceptæ fratrum & Coepiscoporum nostrorum relatio, ad locum vos sacerdotii, totius Concilii unito consensu, & sereniſſimi Principis declarat voluntate accersiri, gratias Deo retulimus.*

II. Nec minùs studiosè gratulatus est Gregorius Mauritio Imperatori de electione Cyriaci Episcopi Constantinopolitani, quàm si unus suo ipsum suffragio elegisset. Commendat illum, quòd diu librarit consilium, quòd multorum sententiam scisciatus sit, quòd anxiè in primis & piè scrutatus sit Dei voluntatem: quòd denique longa hac curarum & sapientiæ meditatione Patriarcham ipse quodammodo genuerit. *Non enim parvæ potuit esse*
..6. Ep. 6. *mercedis, quod Joanne sanctæ memoriæ de hac luce subtracto, ad ordinandum Sacerdotem pietas vestra diu hæsitavit, tempus paulò longius distulit, cum metu omnipotentis Domini consilium quæsivit, ut videlicet causa Dei cum magno debuisset timore disponi. Unde & aptum valde existere in Pastorali regimine fratrem & consacerdotem meum Cyriacum existimo, quem ad eundem ordinem pietatis vestræ consilia longa genuerunt.*

III. Si superiora revolvamus sæcula, occurret nobis tempore Hormisdæ Papæ Paulus Constantinopolitanus Presbyter Antiochena sede sublimatus, testimonio maximè Justini Imperatoris, virtutibus ejus palam suffragantis. Dioscorus Diaconus, qui tum Constantinopoli versabatur, & tunc jussu Papæ prohibuit, ne novus hic Antiochenus Patriarcha Constantinopoli ordinaretur, ea de electione
Post. Epist. 15. Horm. in hæc verba Hormisdæ scripsit: *Antiochena Ecclesia ordinata est, electus est Paulus Presbyter Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quem huic honori aptissimum Imperatoris testimonio comprobatum est.* Verùm in alia ejusdem Dioscori & duorum Episcoporum relatione apertè prædicatur Imperator eum Patriarcham nominasse. *Post multas afflictiones & penè in tres menses à partibus protracta certamina, piissimus Imperator sua authoritate Paulum Presbyterum de Ecclesia Constantinopolitana elegit Episcopum fieri in Ecclesia Antiochena.* Ubi vides penè necessariò tum interveniſſe Principem, cùm non aliter ambitiosorum hominum dissidia componi aut dirimi possent.

IV. Vigebant ergo semper electiones, sed præter Populum, Clerum & Episcopos, eis se interponebant etiam Proceres alatini, & Imperatores ipsi. Joanne Patriarcha Constantinopolitano in beatæ pacis Patriam hinc avecto, postquam conciliandæ Ecclesiis paci multùm insudasset, in ejus sedem suffectus est Epiphanius, cum assensu Imperatoris Augusti & Augustæ, Optimatum & Episcoporum. De eo Synodus Constantinopolitana Hormisdam Post. Epist. 70. Horm. Papam ejus rei his verbis certiorem fecit: *Unde secundum rectam Christianissimi nostri Principis, & piissimæ Reginæ, & glorioſissimorum communis Reipublicæ Procerum sententiam, nostra quoque etiam omnium in hac urbe habitantium testificatione, &c.* Scripsit & ipse Epiphanius ad Hormisdam, Clerum, Monachos Populumque assensu suo confirmasse electionem, qua Imperatores & Optimates ipsum pro- Post. Epist. 71. Horm. vexerant. *Deus qui Sedem Episcopalem urbis Regiæ mihi conferre dignatus est, sententia & electione Christianissimi Principis Justini, & piissimæ Reginæ, quæ ei ad omne studium communicat divinum, sequentiumque eorum, his quibus est bona conversatio, & qui Regiis honoribus sunt sublimiores, simul & Sacerdotum & Monachorum & fidelissimæ plebis consensus accessit.* Epist. 76. Rescripsit Pontifex incredibili quodam gaudio exhilaratum se fuisse rescita ea electione.

V. In Concilio Constantinopolitano sub Agapeto & Mena perlectus est libellus supplex Monachorum ad Patriarcham Constantinopolitanum Menam, Concilii hujus Præsidem: in eo autem electio Patriarchæ Menæ suffragationi tribuitur Imperatorum, Cleri, Magnatum, Monachorum, Populi. *Vestram vero Beatitudinem in Pontificem* Act. 1. *ordinavit secundùm electionem & sententiam, κατ' ἐκλογὴν καὶ ψῆφον, piissimorum Imperatorum, & venerabilis Cleri hujus sanctissimæ Ecclesiæ, & Christo amantissimorum virorum in diversis Dignitatibus & Principatibus existentium, & nostram, & pariter omnium fidelium Christianorum.*

Agapetus ipse Papa, qui exauthorato Antimo Ibidem. Menam ordinavit, idem testatum fecit: *Cui licèt præter cæteros sereniſſimorum Imperatorum electio arriserit, similiter tamen & totius Cleri ac populi consensus accessit, ut & à singulis eligi crederetur.* Post mortem Menæ Eutychius virtutum gloria celebratissimus à Justiniano Imperatore electus est, cui Clerus & Senatus lubentissimè vota sua accommodarunt. *Sancto Clero sacroque Senatui* Vita Eutyc. 19. apud Surium die 6. April. *liberè consilium suum exposuit Christi studioſissimus Imperator, &c. Omnes conclamarunt, Dignus est, dignus est.*

Baron. an. 536. n. 29.

VI. Nec arctioribus se finibus cohibebat Imperatorum authoritas in aliis deligendis Patriarchis. Postquam Antiocheno Patriarchatu exturbatus est Macarius in VI. Synodo Generali, Episcopi ejus Patriarchatus & Clerici Antiocheni expetiere ut Imperator quamprimùm provideret Sedi vacuæ, neu diu viduam sineret squallere. Ita enim habent Acta ejusdem Synodi VI. *Reverendiſ-* Act. 12. *simi Episcopi ac venerabiles Clerici, qui sub Sede sunt Antiochiæ civitatis, accedentes ad glorioſiſſimos Judices dixerunt, Petimus vestram gloriam suggerere piissimo Imperatori, alterum pro Macario ad Pontificalem Sedem Antiochiæ providere, ut non sit vidua hujusmodi Sedes.* In eodem Concilio recitatum est scriptum Patriarchæ Alexandrini Cyri, cujus ex ipsa inscriptione enitescit par authoritas Imperatorum. *Satisfactio facta à Cyro, miseri-* Act. 13. *cordia Dei Episcopo, per divinam sanctionem benigniſſimorum & triumphatorum dominorum nostrorum, obtinente locum Apostolicæ Sedis Alexandriæ.*

VII. Postquam hæ verò Provinciæ in ditionem venere Sarracenorum, illud idem jus confirmandorum Patriarcharum integrum sibi servari voluere Principes Sarraceni. Narrat Theophanes sub Imperio Constantini Copronymi, cùm Marvam Damascum occupasset & finitimas regiones, confirmatam ab eo fuisse Antiocheni Patriarchæ electionem à Christianis celebratam, *Hoc anno 736. Marvam, Christianis postulantibus, Theophylactum Presbyterum Edessenum Antiochiæ Patriarcham, post Stephani obitum ordinari permisit, eundemque publicis litteris honorificè ab Arabibus salutari sanxit.*

VIII. Episcopatibus aliis in omnibus fiebant electiones, ut jam ostensum est à nobis ex Novellis Justiniani Constitutionibus. Fiebant & Constantinopoli, Alexandriæ & Antiochiæ, ubi paulò plura sibi licere volebant Imperatores. Quæ de Patriarchis modò diximus, ea abundè demonstrant, ad Patriarcharum etiam electiones aliquid fuisse momenti in suffragiis Cleri, Senatus & Populi, sive à se electum peterent ab Imperatore confirmari, sive electum ab Imperatore consensu ipsi suo & applausu prosequerentur. Promo ejus rei exemplum & argumentum longè invictissimum. Anno 754 Constantinus Copronymus Sedi & Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfecit hominem sibi amicitia conjunctissimum, adeoque Ecclesiæ & pietatis hostem perinfensum. Scriptor vitæ & gestorum inclytissimi Martyris Stephani, id factum fuisse exclamat tyrannica vi, cùm nec Episcoporum electioni, nec Synodi examini locus datus sit ullus, nec suffragiorum libertati. *Sacri Ordinis quendam nactus, cui & nomen cum ipso idem, & eadem fidei sententia erat ei, proh scelestum facinus! Ecclesiæ curam administrationemque committit. Non Patrum electione, non Synodi examinatione, non denique canonico suffragio atque decreto, sed tyrannica potiùs potestate, Antistitem ipsum constituens.* Sed tum insolentissimè impudentissimèque Ecclesiæ libertati dignitatique illusum est, cùm Copronymus ipse è superiori loco Pseudopontifici Patriarchatus insignia & investituram contulit. *Ambo in pulpitum ascenderunt, ac deinde Imperator manibus diploidem sacram homini prophano imponit, dignum Episcopatu esse clamans.*

IX. Religiosiùs antè Heraclius cum Patriarcha Alexandrino Joanne, cui ab eleemosynis cognomen & decus sempiternum. Elegerat illum Alexandrina Civitas, & Heraclii authoritatem interpellarat, ut fugitantem cogeret acquiescere dignitati, hinc sacrosanctæ illi quidem, sed & hinc formidolosæ. *Cum Civitas Alexandrina esset orbata Patriarcha, ad hunc virum toto contendit desiderio, & rogabat Imperatorem, ne ipsa à suo scopo excideret, &c.* Ubi rem tentavit Heraclius, desperavit frangi à se posse Joannis sive modestiam, sive pugnacitatem; animum despondenti calcaria addidit Nicetas Patricius, persuasitque ut certamen repeteret. Paruit ille, & *majore impetu & spiritu urgens*, vicit tandem, nec ea victoria minùs Ecclesiæ profuit, quàm toties alibi debellatis hostibus imperii & pietatis.

Leontius in vita Joan. Eleem. Baron. an. 610. n. 7.

X. His exemplis alia accumulari possent, non eodem semper exitu, non semper auspicato. Electionibus enim nunc libertas, tunc dignitas constitit sua; aliàs vis illata est; aliàs arcti limites circumscripti: nunquam tamen penitus sublatæ sunt. Justinianus Imperator Paulum nominaverat Patriarcham Alexandrinum ex Theophane & Liberato; sed pietatis instinctu excitus, ad Eutychianorum machinationes & dissensiones dissipandas. Justinus II. plurimùm deflexit à legibus Justiniani, eoque libertatem & electiones labefactavit. Author est Evagrius sacras ab eo dignitates pretio distrahi solitas: *Ut ipsa etiam Sacerdotia plebeis hominibus venalia palam exponeret.* Pyrrhus Patriarcha Sergio subrogatus est in sede Constantinopolitana ab Heraclio, ex Epitome historiæ Nicephori Patriarchæ. Ab eodem Heraclio memorat Anastasius Bibliothecarius Patriarchæ Jacobitarum Athanasio spem injectam Patriarchatus Antiocheni, si Concilio Chalcedonensi subscriberet. Ex eodem Anastasio Justinianus II. & Philippicus nonnullos nominarunt ad istiusmodi Sedes eminentissimas. Verùm tunc demum eversa prorsus & oppressa est electionum libertas, cùm rerum potiti sunt Iconoclastæ Imperatores, insaniæque suæ sectatores Ecclesiis intrudere voluerunt. Ideo & in VII. Synodo, ubi restitutus est imaginum cultus, damnatæ sunt & eorum machinationes adversùs antiquissimam electionum libertatem.

L. 1. c. 19

CAPUT XVIII. *P. 2. l. 2. c. 39.*

De Confirmatione Episcoporum per Metropolitanos, eodem ævo medio, sæculo VI. VII. & VIII.

I. II. Electiones Episcoporum à Metropolitanis confirmantur, probantur ex Conciliis Galliæ.

III. Non confirmabat tantùm Metropolitanus Suffraganeos, sed & necessariis instruebat præceptis.

IV. Percunctari quoque debebant Episcopi Metropolitanum in rebus dubiis.

V. Sicut & Metropolitani Papam.

VI. Idem vigebant & in Hispania mores.

VII. Episcopi ibi ordinabantur in Civitate Metropolitana. Cur.

VIII. Concilium Toletanum XII. jus omne confirmandi Episcopos transfert ad Episcopum Toletanum.

IX. Id rursus Hispaniæ proprium, quod Rex Metropolitis imminueret censor, ipsi Episcopis.

X. De examine & de confirmatione Episcoporum per Metropolitanos in Italia.

XI. XII. Pulcherrima Gregorii Magni præcepta ad Suffraganeos suos Episcopos.

XIII. Justiniani Constitutio de Examine & Confirmatione Episcoporum.

I. II. PEnes Metropolitanum erat indubitatissimè potestas electos confirmandi Episcopos, cùm ille demum electioni præsideret, cùm primas in ea authoritatis partes obtineret, cùm majori suffragiorum numero victoriam ipse, majoribusque addiceret meritis, ubi votorum facta erat discessio: cùm postremò etiam absens, per litteras omnia quæ gesta fuerant firmaret & rata haberet. Ejusmodi est diffinitio Concilii Arelatensis II. *Episcopum sine Metropolitano, vel Epistola Metropolitani, vel tribus Comprovincialibus non liceat ordinare. Quod si inter partes aliqua nata fuerit dubitatio, majori numero Metropolitanus in electione consentiat.* Cui succinit Arvernum Concilium: *Episcopatum desiderans, electione Clericorum vel Civium, consensu etiam Metropolitani ejusdem Provinciæ Pontifex ordinetur.* Jubet Aurelianense IV. Concilium, ut electus Episcopus propria in Civitate & Ecclesia ordinetur: si id quidem non liceat per temporis importunitatem, ut in Provincia saltem, & ab Episcopis ordinetur Provinciæ, præsente, vel authoritatem saltem suam accommodante Metropolitano. *Licèt melius esset in sua Ecclesia fieri, tamen aut sub præsentia Metropolitani, aut certè cum ejus authoritate intra Provinciam omnino à Comprovincialibus ordinetur.* In Concilio Parisiensi V. cassa & irrita decernitur Episcopi ordinatio, si citra Metropolitani electionem, seu confirmationem fiat: *Si absque electione Metropolitani, Cleri consensu, vel Civium, fuerit in Ecclesia intromissus, ordinatio ipsius secundùm statuta Patrum, irrita habeatur.* In Concilio denique Agathensi innodantur

Can. 5.

Can. 2.

Can. 3.

Can. 1.

minori

minori excommunicatione Episcopi, si non pareant Metropolitano, illos devocanti ad Collegarum ordinationem.

Can. 35.

III. Nec confirmabat tantùm electos Episcopos Metropolitanus, sed & sanctissimis instruebat præceptionibus ad Ecclesias suas piè administrandas. Quin & deinceps imminebat eis, ut animos adderet, ut moneret, ut excitaret, ut solaretur, ut levaret laborantes, ut in causis dubiis facem præferret. *Decrevimus ut Metropolitanus hortetur cæteros, & admoneat, & investiget, quis sit inter eos curiosus de salute populi, quisve negligens servus Dei. Statuimus quod proprium sit Metropolitano juxta Canonum statuta, subjectorum sibi Episcoporum investigare mores, & sollicitudinem circa populos, quales sint.* Summa ea est Synodicarum Constitutionum sancti Bonifacii Archiepiscopi Moguntini; quibus ea tandem memoranda subnectebatur clausula, in causis perplexis & spinosioribus percontandum esse ab Episcopis Metropolitanum, à Metropolitanis Papam. *Omnes Episcopi debent Metropolitano, & ipse Romano Pontifici, si quid de corrigendis populis apud eos impossibile est, notum facere, & sic alieni fient à sanguine animarum perditarum.*

ist. 105.

IV. Splendet & in Aviti Viennensis Metropolitani Epistolis perneccessaria hæc Episcoporum cum Metropolitano suo conjunctio & consensio. Certabant hinc & illinc observantia & modestia, obsequio & charitate. Metropolitanum suum Victurius Episcopus consulebat, ut præstitutum sibi cœlitus Oraculum: ejusque responsa, ut divina quædam edicta excipiebat: *Qui vobis constituit tenere loci principis principatum, nos voluit exequi quod præceperitis in opere; quod autem operandum est, vos jubere.* Ex adverso, immo convenienter ei moderationi respondebat Metropolitanus, ut qui sententiam suam promeret, non legem conderet: ut qui humanitate & charitate magis interrogari se consulique sentiret, quàm necessitate: *Probatæ summæque pietatis est, ut de causis ad Pontificium vestrum pertinentibus, meum quoque consilium consulendum esse ducatis. Quod facere vos, non, ut dixistis, ambiguitatis animo, sed dilectionis ostenditis, &c. Ego certè sinceritate vestra, quod rationabiliter credidi, quia tanti habuisti jubere, suggessi.*

piſt. 14. 15.

V. Ad eum modum ex Avito adibant Episcopi, & consultabant Metropolitanum. Vide jam ex eodem, ut Metropolitani, si qua se rerum offunderet ambiguitas, Romanum Pontificem convenirent Epistolis suis & precibus, ut eam discuteret, & Apostolicæ sedis radio caligantibus præluceret. *Quia scitis Synodalium legum esse, ut in rebus, quæ ad Ecclesiæ statum pertinent, si quid fuerit dubitationis exortum, ad Romanæ Ecclesiæ maximum Sacerdotem, quasi ad Caput nostrum membra sequentia recurramus.* Occupabat quandoque Pontifex, & sui muneris Episcopos admonebat. Confitetur Avitus ipse mordacibus se Papæ litteris exstimulatum fuisse, quòd Provincialia Concilia sua cogere pigritaretur. *Nam & venerabilis Papa urbis, nobis hanc negligentiam succensentis, mordacia nonnunquam mihi scripta perlata sunt.*

Epiſt. 36.

Epiſt. 80.

VI. Nec segniores Metropolitani Hispani erant ad examinandos confirmandosque Suffraganeos, divinis denique legibus, & canonicis institutis imbuendos. Statutum est in Concilio Tarraconensi, ut si ordinatus fuisset Episcopus, non in Metropoli, ut mos ferebat, sed alia quapiam Civitate ex consensu Metropolitani: altero post ordinationem suam mensem Metropolitano se sisteret, cælestibus ab eo mandatis informandus, ad omne Episcopatus sui regimen strenuè abeundum. *Si quis in Metropolitana civitate non fuerit Episcopus ordinatus, posteaquam suscepta benedictione, per Metropolitani litteras, honorem fuerit Episcopi adeptus; id optimum esse decrevimus, ut postmodum statuto tempore, id est, impletis duobus mensibus, se Metropolitani sui repræsentet aspectibus, ut ab illo monitis Ecclesiasticis instructus, plenius, quid observare debeat, recognoscat.*

Can. 5.

VII. Dilucidum est ex eo Canone in Hispania quidem ordinationes Episcoporum in Ecclesia Metropolitana celebrari solitas fuisse: cùm illud in Galliæ Conciliis præciperetur, ut in suis maximè Civitatibus & Ecclesiis singuli ordinarentur Episcopi. Antiquis moribus Conciliisque magis concinebat Gallicana ea consuetudo, ut quibus placuerit, extincto Episcopo cujuscumque Civitatis, in eam convolare Comprovinciales Episcopos, ut successor eligeretur, electus incunctanter ordinaretur à Metropolitano, qui electionem confirmasset, & ab Episcopis Provinciæ, qui ei duces & arbitri præfuissent. Mira verò consensio erat morum Canonumque Hispaniæ & Galliæ, in sancienda Episcoporum observantia erga Metropolitanos, tum ut ab eis confirmarentur, tum ut regendi Episcopatus imbuerentur necessariis præceptionibus.

VIII. Vetustissima ea Hispaniarum disciplina à Concilio Toletano XII. aliò deflexa est, translata in unum Toletanæ Ecclesiæ Metropolitanum tota potestate confirmandi Episcopales electiones, seu Regias nominationes: adeo ut jam tunc possent ita confirmati, solemni pompa inaugurari, ea tantùm ut jam diximus cautione, ut trium spatio mensium Metropolitanum adirent, qui eos sacræ disciplinæ legibus informaret. *Licitum maneat deinceps Toletano Pontifici, quoscumque potestas Regalis elegerit, & jam dicti Toletani Episcopi judicium dignos esse probaverit, in quibuslibet Provinciis eligere Episcopis decedentibus successores. Ita tamen ut quisquis fuerit ille ordinatus, post ordinationis suæ tempus, infra trium mensium spatium, proprii Metropolitani præsentiam visurus accedat, qualiter ejus authoritate, vel disciplina instructus, condigne susceptæ sedis gubernacula teneat.* Ubi planum est, electiones, sive nominationes, confirmationes, & consecrationes Episcoporum Hispaniæ Toleti celebratas fuisse, proprio Metropolitano ab iis postea religiosè invisendo & venerando. Concilium Emeritense Episcopos, qui ad Concilium non adproperassent, quò eos Metropolitanus invitasset, Pœnitentiæ subjiciebat, mandata interim Metropolitano provincia Ecclesiæ eorum administrandæ. *Cella verò & res ad eum pertinentes, quousque ille sub pœnitentia fuerit, instantia & sollicitudine agantur Metropolitani.*

Can. 6.

Can. 4.

IX. In Concilio denique Toletano IX. peculiaris hæc memoratur Hispanicarum Ecclesiarum lex & consuetudo; ut Ecclesiarum fundatores & eorum hæredes Metropolitanum moneant, an Episcopi suffraganei Ecclesiarum sui patrocinii res & bona expilari & dilapidari sinant: si ejusmodi facinore se Metropolitanus ipse contaminet, Regem faciant certiorem. *Quod si talia Episcopus agere tentet, Metropolitano ejus hæc insinuare procurent: si autem Metropolitanus talia gerat, Regis hæc auditibus intimare non differant.*

Can. 1.

X. Adeunda nunc nobis Italia, ubi Gregorius Magnus, cùm Ariminensis Episcopus gravissimo dolore capitis afflictatus, in manus ejus resignasset Episcopatum, cujus munia gerere jam non posset: Clero, populoque ejus urbis concessit, ut alium sibi eligerent Episcopum; *Datis ex more præceptis, Clerum, plebemque ejusdem Ecclesiæ non destitimus admonere, &c.* Moxque ad Metropolitanum Ravennatem litteras dedit, quibus commendabat, ut electum ad se evocaret, excuteret, examinaret, & ubi nullo capitalium flagitiorum contaminatum comperisset, tum Romam illum mitteret, ubi ordinandus erat, cum decreto electionis &

confirmationis epiſtola. *Hortamur, ut fraternitas*
L. 7. c. 50. *veſtra eum, quem uno conſenſu omnes elegerint, ad ſe faciat evocari, quem cauta ex omnibus examinatione diſcutite. Et ſi ea in eo, quæ in textu heptatici morte mulctata ſunt, minimè Domino fuerint opitulante reperta, atque fidelium perſonarum relatione, ejus vobis quidem vita placuerit, ad nos eum cum Decreti pagina, veſtræ quoque addita teſtificationis Epiſtola deſtinate, quatenus ejuſdem à nobis Eccleſiæ, diſponente Domino, conſecretur Antiſtes.* Ubi perſpicis alibi electum, alibi à Metropolitano ſuo confirmatum Epiſcopum, Romæ ordinari à Papa, ſeu Patriarcha debuiſſe, quòd ex Canone Nicæno ea eſſet Patriarcharum prærogativa, ea Romani Præſulis, ut in Suburbicariis Regionibus ſingulos etiam Epiſcopos, & aliis obnoxios Metropolitanis ordinarent.

Perſpicis hìc rurſus ecquod examen de electo Epiſcopo inſtituendum eſſet. Primùm an eorum capitalium ſcelerum, quæ lex morte plectebat, contagio aliquo inquinatus fuiſſet. Rurſus in omnem ejus vitam & in priſtinos mores inquirendum erat, & proborum virorum teſtimonia venanda. Eæ inquiſitiones in cujuſque patria fiebant,
L. 8. Ep. 18. in domicilii loco, etſi ordinatio fieret Romæ. *Cujus vita vel actus, quia melius poſſunt illic ubi diu eſt converſatus, agnoſci, curæ tuæ ſit cum fratre & coepiſcopo noſtro Fortunato de eo diligenter inquirere.* Id præſcribebat ad ſuum in Campania Nuntium idem Gregorius, adjuncto ei Epiſcopo, quocum illis inquiſitionibus incumberet. Ad ſuum verò in inſula Corſica Defenſorem idem ſcribebat, ut electiones in Eccleſiis Paſtore orbatis acceleraret: ſi in plures autem ſcinderentur ſuffragia, ambos electos Romam mitteret, ut utroque ad accuratiſſimum examen expenſo, dignior confirma-
L. 9. Ep. 74. retur. *Si in duorum ſe electione diviſerint, ſimiliter decretis ad nos de more factis adveniant, ut requirentes de vita, actu & moribus eorum, is qui utilior viſus fverit, ordinetur.*

Cùm Panormitani in Abbatem ſanctiſſimum vota ſua contuliſſent, noluit Pontifex eam electionem confirmare, ne inter inexpertas mundi illecebras & tentationes Abbatis pietas ipſius frangeretur aut intepeſceret, & aliorum ſaluti invigilans, ſuæ ipſius jacturam faceret. *Sed quia cate-*
L. 11. Ep. 14. *ris ſic eſt aliquis præponendus, ut dum ipſe exteriùs proficit, interiùs non decreſcat, quietem ipſius turbare non poſſumus; ne cùm eum ad altiora producimus, minorem illum ſe ipſo fieri miſſum in fluctibus compellamus.* Sed nec Diaconi electionem firmam ratamque eſſe paſſus eſt, ubi reſcivit in adminiſtrando priùs Xenodochio non ea illum fuiſſe vel vigilantia, vel certè prudentia, vel etiam integritate, quæ deſideraretur. *Ut ex*
Ibidem. *minimis, qualis eſſe poſſet, in maximo noſceremus.* Non de ſolis ergo criminibus capitalibus ex lege morte mulctandis ſollicitus erat Gregorius, ut nullius eorum affines eſſent, quos confirmaret: ſed & de minuſculis etiam nævis laborabat.

XI. Quibus verò ſubjectos ſibi Epiſcopos inſtrueret præceptionibus Gregorius, quibus correptionibus objurgaret, quibus animaret hortamentis, perinde ut rerum temporumque vices flagitabant, longiuſculus ſim, ſi hìc enarrare ſigillatim adgrediar. Ex his paucis reliqua omnia facile erit conjectura aſſequi. Audi quid ille ad Sipon-
L. 7. Ep. 9. tinum ſcripſerit Epiſcopum: *Si cuſtos Religioſi habitus, aut eſſe noſſes Epiſcopus, &c. Sed quia nimia deſidia ac torpore deprimeris, in tuo dedecore res ad præſens illicita impunè commiſſa eſt, &c. Quia tantum habes, tantumque es negligens, niſi canonicam in te fueris coercitionem expertus, in aliis diſtrictionem & diſciplinam neſcias cuſtodire, qualiter debeas eſſe ſollicitus, congruo tibi, ſi Domino placuerit, tempore demonſtrabimus. Præſentia igitur ſcripta ſuſcipiens, evigila, & excitatus ſaltem exequere, quod preſſus uſque nunc ignavia diſtuliſti.*

Nemini non jam exploratiſſimum eſt, qui Annales ſacros primoribus ſaltem labris delibarit, inter ſummos ſanctiſſimoſque Pontifices Gregorium, mira quadam præcelluiſſe in Epiſcopos obſervantia, charitate, amoriſque teneritudine. Aculeatiſſima tamen non immeritò videri poteſt hæc Epiſtola. Nimirum ſuaviſſima per ſeſe eſt charitas; ſed res cogit quandoque ut aculeos exerat, ut pungat, ut ſæviat: ut columbæ, inquam, ira, ut apis melitiſſimæ aculeus exeratur.

Vide ut & in Calaritanum Metropolitanum ſæviret charitas ejuſdem Pontificis. *Tanta nequitia* L. 7. Ind. 11
ad aures meas de tua ſenectute pervenit, &c. Nec Epiſt. 1. 2.
mora, ſtatim ei ſignificat eam eſſe veriſſimæ charitatis in loco inclementiam. *Quod objurgo, quod increpo, non ex aſperitate, ſed ex fraterna ſcito dilectione deſcendere. Nam dum unum in Redemptoris noſtri corpore membrum ſumus, ſicut in culpa tua dilaceror, ita quoque & in bona actione lætificor.*

Cùm unus ſit omnium Antiſtitum Epiſcopatus, ſinguli univerſorum Coepiſcoporum nævis maculantur, ſauciantur vulneribus. At ſacri hujus Collegii Caput tantò acerbiùs his pungitur & cruentatur, quò arctiùs ſingulis, quàm ipſi ſibi mutuò conglutinatur.

Manabat hæc corripiendi ſollicitudo à Gregorio in proximiores ei Epiſcopos; utputà in Epiſcopum Arelatenſem Virgilium, Pontificias vices in Gallia gerentem, cui Sereni Epiſcopi Maſſilienſis caſtigationem delegavit. *Curæ vobis ſit, noſtra* L. 9. Ep. 40.
hoc ſic vice corrigere, &c. Pari vigilantia uſus eſt ad excitandum Archiepiſcopum Primæ Juſtinianæ, qui per Illyricum ejus fungebatur legatione. Verùm Italiæ maximè Epiſcopis, qui plerique Romanæ Metropoli parebant, imminebat indefeſſa Gregorii ſollicitudo. Nuntios ſuos, ſeu Apocriſiarios quoquo verſum ſpargebat, ut Epiſcoporum torporem excuteret. Vide quid ad Campaniæ Nun- L. 11. Ep. 36.
tium reſcripſerit: *Nuntiatum eſt nobis Campaniæ Epiſcopos ita negligentes exiſtere, &c. Præcipimus ut eis à te convocatis ex noſtro illos mandato diſtrictè commoneas, quatenus deſides ulteriùs eſſe non debeant; ſed ſacerdotalem ſe habere zelum & ſollicitudinem opere doceant, utque ita vigilantes exiſtant, ut nullus nos de eis denuo murmur exaſperet.*

XII. Gregorius II. Primi premens veſtigia, & Vicarios Apoſtolicos in Bavariam ablegans, ut novos ibi conderent Epiſcopatus, illud in primis inculcabat, ut Metropolitanum eis præficerent, qui Caput, Magiſtrum, Lumen & Ducem ſe illis exhiberet. *Si talem reperire potueritis virum, qui poſſit doctrinis ſalutiferis, & operum exemplis, inſtruere ſibi ſubditos Sacerdotes.*

XIII. Quæ toto hoc Capite executus ſum, una complexus eſt Conſtitutione luculentiſſima Juſtinianus Imperator, qua docet Epiſcopum ſemel electum perlegere ſtatim debere, & nocturna diurnaque verſare manu Fidei regulas & leges Eccleſiaſticæ Diſciplinæ: interrogari eum debere à Metropolitano, an velit, an poſſit eas ſanctiſſimas regulas accuratiſſimè obſervare: ſi abnuat, ordinari non debere: ſi aſſentiatur, & in ſe recipiat, tum renuntiandum ei eſſe, niſi promiſſis ſtet, tum divinæ indignationi, & canonicæ vindictæ obnoxium fore; quin immo fore ut nec civilium legum pœnis ſubduci poſſit, propterea quòd Imperatores eodem quo leges civiles vigore, Eccleſiaſticas etiam regulas donavere. *Sic conſtitutum, &* Novel. 61.
ad Epiſcopatum præparatum, competens eſt venerabiles & undique probatas legere regulas ante ordinationem, quas recta & inviolata noſtra ſuſcipit fides, & Catholica Dei Apoſtolicaque diſpoſuit & tradidit Eccleſia. Et dum ex frequenti earum lectione tranſierit, qui ad ordinationem deducitur, tunc is qui ordinationem impoſiturus eſt, interroget eum, ſi ſufficiens eſt cuſtodire & agere quæ ſacræ regulæ ſanciverunt. Et ſiquidem ille declaraverit, non ſe

valere

valere servare, nullo modo ordinationem imponi. Si verò susceperit, & dixerit, quia quantum homini possibile est, complebit hæc quæ his continentur: tunc monere eum, & dicere, quia nisi hæc observaverit, & à Deo alienus erit, & cadet à jam dato honore, & neque civiles leges delictum inultum relinquent; eò quod à præcedentibus nos Imperatoribus, & à nobis ipsis rectè dictum est, oportere sacras regulas pro legibus valere. Et si etiam sic permanserit, causam amplectens: tunc super his professionibus, unumquemque sacram suscipere Episcopatus ordinationem. Ea nimirum erant de quibus interrogabantur Episcopi ab examinatore Metropolitano, Fidei Catholicæ placita, & decreta morum. Ea se servaturos ubi solemniter professi erant, tum à Metropolitano confirmabantur, & manus impositione consecrabantur. Ad hanc professionem recurret oratio, ubi confirmatio etiam illa disceptata fuerit, quæ à Primatibus, à Patriarchis, & ab ipso Papa expectabatur.

CAPUT XIX. *P. 2. l. 2. c. 40.*

Confirmatio Episcoporum à Primatibus, à Patriarchis, à Papa, ab anno quingentesimo ad octingentesimum.

I. Officiosæ tantùm humanitatis & charitatis testificatrices erant eæ Epistolæ, quas Patriarchæ ad se mutuò & Papam mittebant initio Episcopatus sui.

II. Quando cœperit his addi professio, vel promissio retinendæ semper communionis Ecclesiæ Romanæ, & observantiæ Canonum.

III. Metropolitani, quibus proprius præerat Primas, sive Exarchus, ab eo confirmari debebant.

IV. V. Complures Metropolitani, quibus nulli erant Exarchi, à Pontifice Romano confirmandi erant.

VI. VII. VIII. Italiæ maximè Metropolitani, Ravennas, Mediolanensis, Aquileiensis.

IX. Metropolitani Galliarum, cùm Primatem seu Exarchum non haberent, non tamen à Papa, sed à Concilio Provinciali confirmabantur. Probationes.

X. Probationes aliæ. Nec dissimilis erat Angliæ consuetudo.

XI. Cur Ecclesiarum conditores hoc confirmandi jus non semper Ecclesiis suis reservarint.

XII. Nec à Vicariis Apostolicis confirmabantur Metropolitani Galliæ.

XIII. XIV. Par disciplina retinebatur in Hispania, Africaque.

XV. Quid in his differret disciplina Ecclesiarum & Monasteriorum.

XVI. XVII. An jus aliquando dixerint, egerintque prisci Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ Delegati in iis etiam quæ ordinariæ essent jurisdictionis.

I. DAtis ad Romanum Pontificem Epistolis omnes Patriarchæ primitias ordinationis suæ dedicabant. Conquestus est Hormisda datis ad Epiphanium Constantinopolitanum Patriarcham litteris, quòd ab antiquissima ea consuetudine cessaret. *Decuerat siquidem, frater carissime, te Legatos ad Apostolicam Sedem inter ipsa tui Pontificatus initia destinasse, ut & quem tibi debeamus affectum bene cognosceres, & vetustæ consuetudinis formam ritè compleres.*

Epist. 72.

Nihil hoc attinebat ad electionis vel ordinationis confirmationem. Officiosa ea erat omnino humanitas, & religiosæ venerationis testificatio, vel mutuò sibi inter Collegas, vel mutuò reverentiùs exhibita Vertici sacro hujus Collegii, atque professio fidissimæ & constantissimæ perseverantiæ suæ in unione & communione primæ Sedis, atque in Decretorum Sedis Apostolicæ, Canonumque observatione. Id docet nos Epiphanius ipse in Epistola protinus ad Hormisdam exarata: *Necessarium duxi hoc primum judicium inferere litteris meis, ut ostendam quam circa vestram Apostolicam Sedem habeo voluntatem. Est mihi oratio magnoperè, uniri me vobis, & divina amplecti dogmata, quæ ex beatis & sanctis Discipulis & Apostolis Dei, præcipuè summi Petri Apostolorum Sedi sanctæ vestræ sunt tradita, & nihil eis pretiosius existimare.*

Ea est certissimè professio retinendæ constanter fidei Catholicæ & Romanæ. Jam sequitur ibidem promissio indivulsè semper inhærendi vertici unitatis Catholicæ Cathedræ Petri: *Sub me Ecclesiis hæc prædico, festinans per omnia eas mihi vestræ Beatitudini vinculo charitatis adunari, quas omnino oportet esse unitas & inviolabiles, & corpus unum communis Apostolicæ Ecclesiæ perpetuo custodiri.*

II. Ingenuè tamen fateri cogimur, geminæ hujus professionis exordia non ante Hormisdæ Pontificatum cœpisse, cui non alia visa sunt opportuniora adhiberi posse medicamenta Acaciani furoris schismati. Antea enim initio Pontificatus sui Romanus Pontifex, cæterique Patriarchæ ultro citroque litteras mittitabant cum Catholicæ fidei & charitatis mutuæ significatione: quod vix aut nec vix fieri poterat, quin aliqua exprimerentur Primatus Petri supra alios vertices omnes eminentissimi documenta. At ea professio retinendæ semper constantissimè fidei, unionis & communionis Catholicæ atque Romanæ, necdum expressiùs usurpabatur; ejus quippe consuetudinis initium fecit Joannes Epiphanii in Patriarchatu Constantinopolitano præcessor, cùm sese Ecclesiasque omnes Orientales Romanæ Catholicæque Ecclesiæ unitati restituit, ejuratis Eutychianæ communionis, & Acaciani schismatis reliquiis.

III. Qui Primati vel Exarcho parebant cuicumque Metropolitani, dignitatis suæ confirmationem ab eo flagitabant. Postquam Acacianum schisma ejuravit Metropolitanus Nicopolitanæ civitatis, eo officio obsequioque fungi non potuit in Exarchum Thessalonicensem, qui iisdem necdum se laqueis exuerat, & Romanæ Sedis communioni necdum fuerat redintegratus. In ea contentione Hormisda Pontifex secundùm Metropolitanum pronuntiavit, qui non antiquo derogare mori, sed contagio se adulterinæ communionis abstinere studuerat; eique detrectarat subesse Primati, qui ipse totius non pareret Primati Ecclesiæ Catholicæ. *Potuisset neglectus esse culpabilis, si unum esset inter omnes mysterium charitatis. At cum multi se à Petræ illius, quæ Christus est, soliditate diviserint, quis non velit ab errantium conjunctione discerni; ut mereatur cum his qui in veritate consistunt, conjungi? Non igitur est consuetudo neglecta, sed vitiata contagio.*

Epist. 121

IV. Si quibus verò Metropolitanis nullus Primas, nullus emineret Exarchus, ii à summo Pontifice confirmandi erant, ut cui immediatè subessent. Veritus Gregorius Magnus ne Episcopi Dalmatiæ Metropolitanum sibi Maximum Salonæ ordinarent, datis ad eos litteris prohibuit, ne illum sed ejus loco alium quemvis ordinarent, quem unanimi modò consensu elegissent. *Ex B. Petri Principis Apostolorum authoritate præcipimus, ut nulli penitus extra consensum permissionemque nostram, quantum ad Episcopatus ordinationem pertinet, in Salonitana civitate manus præsumatis imponere, &c. Si in qualibet persona omnium voluntarius consensus accesserit, hanc à vobis ex præsentis Epistolæ nostræ concessa licentia volumus consecrari, excepta dumtaxat persona Maximi.*

L. 3, Ep. 11

Illa erat autem repudiandi Maximi causa justissima, quòd semet ipse in eam sedem intrusisset, subreptitio nixus Rescripto Imperatoris. Ubi verò rescivit Gregorius, spreta prohibitione sua ordinatum fuisse Maximum, protinus illum Sacrorum celebratione

tione interdixit, donec certior factus esset, an verè expressè illum ordinari Imperator præcepisset. *Salonitanæ civitatis Episcopus, me ac responsali meo nesciente, ordinatus est, & facta res est, quæ sub nullis anterioribus Principibus evenit.* Cum Nobiles Clericique penè omnes nihilominus Maximi se communioni sociassent, blandiùs quidem, sed objurgavit tamen illos ea de causa Gregorius. *Debuistis pensare Ordines vestros, & quem Sedes Apostolica repellebat, repulsum cognoscere: ut prius, si posset, ab illatis criminibus mundaretur, & tunc ei vestra Dilectio communicaret, ne particeps obligationis ejus existeret.* Sed ubi Maximus inaudita quadam & insolentissima temeritate publicè proscindi fecit chartam, qua illum sacris Mysteriis celebrandis arcebat Gregorius; tum verò justissima sanctissimaque indignatione inflammatus Pontifex, ne Majestas Apostolicæ sedis vilesceret & dedecoraretur remissione & indulgentia sua, impium & nefandum facinus ulcisci statuit, & sepositâ paulisper patientia & lenitate, tota se justitiæ & zeli intrepidaque armavit fortitudine: *Quæ scripta mea publicè relecta, vel in civitate posita, publicè scindi fecit, atque in contemptum sedis Apostolicæ apertiùs exiliit. Quod ego qualiter patiar, scis, qui antè paratior sum mori, quàm beati Petri Apostoli Ecclesiam meis diebus degenerare. Mores etiam meos bene cognitos habes, quia diu porto; sed si semel deliberavero non portare, contra omnia pericula latus vado.* Denique ut invicta semper, ut nunquam non victrix tandem aliquando justitia est, fatigatus Maximus septennì contumacia & rebellione, Ravennam secessit, publicaque ibi pœnitentia exhausta, enormitatem facinorum penè superavit pœnitendi constantia. Gregorius quàm contumacibus infractum, tam resipiscentibus mitem se & humanum præstans, Pallio illum honestavit tum demum, idque ad eum misit confirmationis suæ specimen. *Motus ad misericordiam, direxit Pallium, ad confirmationem ejusdem Episcopi.*

Epist. 20. L. 4. Ep. 34. L. 5. Ep. 26.

L. 7. Ep. 1.

L. 7. Reg. in Præfat.

V. Illis ipsis honoris insignibus confirmatus est ab eo Joannes Archiepiscopus, seu Primas & Exarchus Justinianæ Primæ electus. En ejus ad Synodum Illyricanam Epistolæ verba: *Juxta postulationis vestræ desiderium, prædictum fratrem & coepiscopum nostrum, in eo in quo est Sacerdotii ordine constitutus, nostri assensus authoritate firmamus: ratamque nos ejus consecrationem habere, dirigentes Pallium indicamus.*

L. 4. Ep. 7. 8.

VI. Si tam longinquas in regiones summoti Metropolitani & Archiepiscopi, Imperioque subjecti Orientali, confirmandi tamen erant à Papa, quid de Italis augurandum? Cùm Clerus Mediolanensis post Laurentii obitum Constantium Diaconum Episcopum elegisset, Joannem Subdiaconum delegavit Gregorius, qui à Mediolanensibus quibusdam Civibus, qui Genuam se receperant, an ei electioni assensi essent, resciret, & an qui Constantium elegerant, ab sententia priore non recessissent: *Siquidem in Constantio omnium voluntates atque consensum perdurare cognoscis:* & siquidem ea constarent omnia, tum verò illum ordinari faceret ab Episcopis Provinciæ, convenienter vetustissimo ejus Ecclesiæ privilegio, ut ne is Metropolitanus juberetur Romam commeare, ibique ordinari, *Tunc eum à propriis Episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostræ authoritatis assensu, facias consecrari. Quatenus hujusmodi servata consuetudine, & Apostolica sedes proprium vigorem retineat, & à se concessa aliis jura non minuat.* Contendit his extremis verbis Pontifex, eo sedis Apostolicæ beneficio & privilegio munitam fuisse Ecclesiam & Provinciam Mediolanensem, ut Metropolitanus ibidem à Comprovincialibus Episcopis inauguraretur, accepta priùs Romani Pontificis confirmatione. Eximius ille Constantii virtutum splendor, ejus mox fato suo abrepti desiderium vehementer accendit, & luctum. Diaconus ejusdem Ecclesiæ Deusdedit à Mediolanensibus electus est, tumque ut pro more is ordinaretur, missus est à Gregorio Pantaleon Notarius: *Qui cum ut moris est, annuente consensus nostri authoritate, faciat consecrari*: expendendum tamen antè illi erat, an unanimi omnium assensu electus esset, an anteacta vita criminis pura esset, an eæ ejus essent vires, opesque animi, & virtutum, quibus tutò regenda tanta crederetur Ecclesia: *Si nihil est quod ei ex anteacta vita criminis per sacros possit Canones obviare, aut si ad tenendam disciplinam, vel exhibendum regimen idoneus reperitur: atque cunctorum in ejus, sicut scribitis, electione concordet assensus.*

L. 8. Ep. ul

VII. Cùm propior esset Ravenna Civitas, electus ibi Metropolitanus Romam ordinandus ex lege & more properare cogebatur. Excusserunt hoc aliquando tandem jugum Ravennates Episcopi: at pristina sua jura Rescripto Imperatorio recuperavit Leo II. ut in ejus vita perhibet Anastasius Bibliothecarius. *Hujus temporibus divali jussione clementissimi Principis restituta est Ecclesia Ravennas sub ordinatione sedis Apostolicæ, ut defuncto Archiepiscopo, qui electus fuit, juxta antiquam consuetudinem in civitatem Romanam veniat ordinandus.* Joanne Episcopo Ravennate hinc excedente, memorat Joannes Diaconus commendatum interim fuisse ejus Ecclesiæ regimen à beato Gregorio juxta antiquum morem Episcopo Severo, consecratum postea Marinianum, cui denique missum sit Pallium.

L. 4. c. 9. 24. q. 1.

VIII. Decreto suo illigavit Gratianus Epistolam Pelagii I. qua significat, ex ingenti locorum distantia factum esse, ut Mediolani & Aquilejæ Metropolitanis ea facultas annueretur, sibi ut mutuò consecrationis munus impertirent, à Papa priùs confirmati; ita ut neuter subesset alteri, & consecratio in ipsa consecrandi Ecclesia celebraretur, quo facilius dignoscere & scrutari posset Ordinator, num qua labes Canonicis regulis inimica, vel electionem deturparet, vel electum. *Nempè is mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate, vel difficultate itineris ab Apostolico onerosum illis fuerat ordinari, ipsi se invicem Mediolanensis & Aquileienses ordinari Episcopi debuissent; ita tamen ut in ea civitate in qua erat ordinandus Episcopus, alterius civitatis Pontifex occurrere debuisset. Ut & ordinandi electio à præsenti Ordinatore, ex consensu universali Ecclesiæ, cui præficiendus erat, melius ac faciliùs potuisset agnosci.* Consentiunt ista Gregorio, suprà aienti, hoc à sede Apostolica dotatam esse privilegio Ecclesiam Mediolanensem, ut ejus Metropolitanus ordinaretur à Comprovincialibus Episcopis. Aliis visum est, ex eo quòd Mediolanensis Civitas Caput sit Diœceseos Italicæ, in duas Provincias sectæ, penes Mediolanensem jus fuisse ordinandi Aquileiensis Metropolitani: si vicissim autem ab eo ipse ordinaretur, id ex eo proficisci, quòd Aquileiensis primus sit Episcoporum Mediolanensi obnoxiorum.

C. Puden

Ei conjecturæ non est quod repugnemus, si modò ea concilietur cum Decretis Pelagii & Gregorii suprà relatis. Potuere enim priùs Pontifices, cùm suum illud ordinandi jus remiserunt, ejus civilis dispositionis rationem habere, eique convenienter annuere, ut duo illi Metropolitani mutuò alter ab altero ordinarentur. Quod verò objicitur inconsulto Romano Præsule ordinatum fuisse B. Ambrosium, nec expectata ejus confirmatione: id faciliùs objicitur, quàm probatur. Simplicianus Romanus Presbyter à Damaso missus est ad Ambrosium, ut inter novi & inexperti Officii ambages illi præiret ac præluceret: unde de eo Augustinus: *Patrem in accipienda gratia tua tunc Episcopi Ambrosii.* Hinc verò propissima conjectura est, cùm Damasus Neophyti electionem confirmaret, Patrem illi & Magistrum addere

L. 2. Ep. 29. 30. 31.

Confess. l. 8. c. 2.

debui-

debuiſſe, ut regendæ Eccleſiæ Chriſti legibus illum informaret.

Non ſaltem Petrum, Petrique ſucceſſores propiores ea fraudabis gloria, ut primos Satores fidei Chriſtianæ, primoſque parentes & Epiſcopos immiſerint fundandæ excolendæque ei Eccleſiæ. Porro hinc partum jus Epiſcopos ibi ordinandi. Ea Pontificum Romanorum authoritas in Italiæ & circumpoſitas ei Provincias, trecentis aut ducentis annis anteceſſit diſtributionem & Notitiam Provinciarum Romani Imperii, ac Diœceſeon, quæ ab Exarchis, ſeu civilibus, ſeu ſacris regebantur. In confeſſo eſt eam accuratam Diœceſeon Majorum deſcriptionem quarto demum ſæculo increbuiſſe: at jam inde ab altero & tertio ſæculo ſatæ propagatæque fuerant penè omnes Italiæ Eccleſiæ.

IX. Diu peregrinati noſtram nunc in Galliam nos tandem referamus. Jubet Aurelianenſe II. Concilium anno 533. ordinari Metropolitanos ab omnibus Provinciæ Epiſcopis, quòd ea pervetuſta ſit Eccleſiæ conſuetudo: *In ordinandis Metropolitanis antiquam inſtitutionis formulam renovamus. Itaque Metropolitanus congregatis in unum omnibus Comprovincialibus Epiſcopis ordinetur.* Satius viſum eſt Aurelianenſi III. anno 538. à Metropolitanis aliis ordinari Metropolitanos, aſtantibus omnibus Provinciæ Epiſcopis: *Placuit, ut Metropolitani à Metropolitanis, omnibus ſi fieri poteſt, præſentibus Comprovincialibus, ordinentur: ita ut ipſi Metropolitano ordinandi privilegium maneat, quem ordinationis conſuetudo requiret.* Poſtremis his verbis duplex ſenſus affingi poteſt; aut ut novus Metropolitanus ordinetur ab eo, qui inter Metropolitanos ſenior eſt; aut ut conſecrator ſit is, qui præeſt Metropoli omnium earum principi, quæ cognomines ſunt, & eidem Diœceſi Majori, ſeu Exarchatui accenſentur.

X. In his porro ne veſtigium quidem ullum exiſtit, ex quo ſuſpicari poſſis, Galliæ Metropolitanos à Papa confirmandos fuiſſe. Conſtat quidem ex Gregorio Turonenſi, Bricium Turonenſem Epiſcopum, Salonium & Sagittarium Epiſcopos, Vapincenſem & Ebrodunenſem, provocaſſe ad Papam, & ab eo Sedibus ſuis redditos fuiſſe: ſed nihil inde extundi poteſt ad confirmationem Epiſcoporum à Papa. Probabiliùs depromerentur Epiſcopi ii, quos idem Gregorius Turonenſis author eſt primos ab Apoſtolica ſede in Gallias deſtinatos fuiſſe. Conceptis enim verbis docet Gatianum primum Turonenſis civitatis Epiſcopum ſub Decio Imperatore ço miſſum fuiſſe: *Primus Gatianus Epiſcopus, anno Imperii Decii primo, à Romanæ ſedis Papa tranſmiſſus eſt.* Alibi verò refert non Gratianum tantùm ſub Decio miſſum eſſe ad Turonenſem, ſed & Trophinum ad Arelatenſem Civitatem, Paulum ad Narbonenſem, Saturninum ad Toloſanam, ad Pariſienſem Dionyſium, ad Arvernam Auſtremonium, Martialem ad Lemovicenſem. Et quanquam non exprimat æquè reliquos à Romanis Præſulibus miſſos eſſe, atque Gratianum: ſimillimum tamen veri eſt hanc eſſe mentem ejus. Ebulliere ex his Gregorii Turonenſis verbis infinitæ quædam inter doctos lites, & à noſtro nunc quidem inſtituto prorſus alienæ diſſenſiones.

Unum quippe nobis ſufficit, quanquam omnes Gallicanæ Eccleſiæ primigeniam originem ſuam Apoſtolicæ Romanæ ſedi acceptam referrent, quod de pleriſque earum omnes, ut opinor, aſſentiuntur: nihil inde tamen argumenti derivari poſſe, ut affirmetur Metropolitanorum ordinationem eidem Sedi fuiſſe reſervatam. Miſſus eſt enim indubitatiſſimè Auguſtinus à Gregorio Magno in Angliam, juſſuſque ea gente ad Chriſti fidem adgregata, tum verò duos ibi creare Metropolitanos, quorum alter alterum viciſſim confirmaret, ordinaretque, non expectata Romanæ Sedis confirmatione. Si Gregorius ita ſtatuit eo ævo, quo receptiſſimum jam erat, ut à Primate aliquo Metropolitani confirmarentur: quid ominandum nobis eſt de Pontificibus primorum ſæculorum, cùm locorum diſtantia, cùm perſecutorum furor liberam inter Epiſcopos ſocietatem & communionem conſiliorum plerumque intercipiebat? Præceptionem eam Gregorii de duobus Angliæ Metropolitanis novo robore firmavit Honorius Papa: illud præ ſe ferens & profeſſus, æquum non eſſe, ut tantum terrarum & marium tranarent, quò Romæ ordinarentur. *Is qui ſupereſt conſors ejuſdem gradus, habeat poteſtatem alterum ordinandi, in locum ejus qui tranſierat, Sacerdotem: ne ſit neceſſe pro ordinando Epiſcopo ad Romanam uſque civitatem fatigari, per tam prolixa terrarum & maris ſpatia.* Ubi non obſcurè innuere videtur Pontifex, cùm duas illas Metropoles ſedes Romana condidiſſet, conſentaneum fuiſſe, ut Metropolitani ab ea confirmarentur: ſed itinerum longinquitati & difficultati datum id eſſe, ut jure ſuo Pontifices decederent.

Non aliter mihi quidem videtur ſentiendum de Eccleſia Gallicana & Hiſpanienſi. Non aliter ſentire ſinit Agapetus Papa de Byſantina ipſa, in ea videlicet Epiſtola, quæ legitur in Concilio Conſtantinopolitano ſub Mena. Cùm ab Agapeto enim Papa ordinatus fuiſſet Menas ejus Eccleſiæ Patriarchalis Epiſcopus, benè inde ominatur Pontifex, quòd is primus & ſolus eſſet ibi ordinatus à Succeſſoribus Petri, poſt eum, quem ibi primum Petrus ipſe ordinarat. *Et hoc dignitati ſuæ addere credimus, quòd à temporibus Petri Apoſtoli nullum alium unquam Orientalis Eccleſia ſuſcepit Epiſcopum, manibus noſtræ Sedis ordinatum, &c. Ut illis ipſe ſimilis videatur, quos in his quandoque partibus ipſius Apoſtolorum primi electio ordinavit.* Conc. Conſt. ſub Aggape, & Mena. Act. 1.

XI. Eæ fuere conditarum primùm Eccleſiarum leges, ii primorum fundamentorum mores. Non dominandi libidine, ſed conſulendi charitate urgebantur Apoſtolici illi Pontifices, ut pluſculum ſibi juriſdictionis retinerent in Eccleſias eas quæ proximiores eſſent, quàm in remotiores: quòd id ipſa flagitaret Eccleſiarum charitas, utilitaſque: Paſtorum verò univerſalium gaudium affluereret longè maximum, & gloria ſplendidior ex utilitate Eccleſiarum particularium.

XII. Non ſuperſunt niſi Vicariatus Apoſtolici, à quibus repeti poſſet confirmatio, atque ordinatio Metropolitanorum. Conſtat quippe à Leone Magno definiente ac delineante jura Archiepiſcopi Theſſalonicenſis, Apoſtolicæ ſedis vices circumgeſtantis in Illyrico, declarari 1. Metropolitanos ejus ditioni obnoxios ab Epiſcopis ſuæ Provinciæ ordinari non poſſe, niſi ab eo examinentur priùs, & confirmentur: *De cujus nomine ad tuam notitiam Provinciales referant Sacerdotes, impleturi vota poſcentium, ſi quod ipſis placuit, tibi quoque placuiſſe cognoverint.* 2. Ne à Metropolitano quidem ordinari poſſe ſuæ Provinciæ Epiſcopos, niſi ratum id habente Epiſcopo Theſſalonicenſi: *Ut ordinationem ritè celebrandam tua quoque firmet authoritas.* Epiſt. 84. c. 6.

Sed quàm indubium eſt, ea poteſtatis amplitudine uſos eſſe Primates Theſſalonicenſes, tam certum eſt Vicarios Apoſtolicos in Eccleſiis Gallicanis eo jure abſtinuiſſe. Quinque devenerunt in manus noſtras Epiſtolæ Vigilii Papæ de Vicariatu Apoſtolico, quo decorati ſunt Auxanius, & Aurelianus Arelatenſes Epiſcopi, & vel ad ipſos datæ, vel ad Epiſcopos Galliæ eis ſubjectos. His Epiſtolis quinque præclariſſimè explicantur jura omnia Apoſtolicæ hujus delegationis. Atqui ne vocula quidem ulla exculpi ex iis poteſt, quæ huic ſuffragetur Metropolitanorum confirmationi per Epiſcopos Arelatenſes. Nec aliter res habet in Epiſtolis Pelagii ad Sapaudum, & Gregorii tum ad Virgilium Greg. l. 4. Ep. 50. 52. Zachar. Epiſt. 5.

can. 7.

can. 3.

l. 1. c. 20.

l. 10.

l. c. 30.

gilium Arelatensem, tum ad Episcopos Galliarum: nec non & Zachariæ Papæ ad Bonifacium, quando perpetuam ei Apostolicæ Sedis Legationem contulit in Gallias, & in Bavariam. Enimverò quì potuissent eam Romani Pontifices suis seu Legatis, seu Vicariis conferre in Metropolitanos Gallos potestatem, quam ne ipsi quidem unquam exercuissent?

XIII. Quæ de Galliis diximus, ea non minus valent in Hispania. Ut quæ longiùs etiam Roma distet. Inde est quòd nec monumentum, adeoque nec vestigium ullum existat hujus à Papa Metropolitanorum confirmationis, vel in Conciliis, vel usquam alibi. Diximus jam ne ad translationes quidem Episcoporum, vel Metropolitanorum ex una Ecclesia in aliam recursum olim fuisse ex Hispania ad Romanum Pontificem: & Concilii Toletani XVI. Patribus visum esse, satis sibi juris & præsidii esse in seipsis, ut transferrent Felicem Episcopum Hispalensem ad Toletanam Ecclesiam, Faustinum Braccharensem ad Hispalensem, Portucalensem denique Felicem ad Sedem Braccharensem. Habes ibi tres Episcopos, & in illis duos Metropolitanos in alias traductos Sedes, non interpellato Romano Præsule. Multò minùs, ut apparet, necesse erat eam intervenire ad confirmationem Metropolitanorum, quàm ad translationem.

Can. 19.

Jubet Toletanum Concilium IV. propria in Ecclesia ordinari Metropolitanum, convocatis omnibus Provinciæ Episcopis. *Metropolitanus nonnisi in civitate Metropoli, Comprovincialibus ibidem convenientibus.* Divinet necesse est, qui plura affirmat. Adde quòd Hormisda in Epistola ad Joannem & Sallustium Metropolitanos Hispaniæ, quibus delegat vices Apostolicæ suæ Sedis, omnino non meminerit juris hujus Metropolitanos confirmandi: quin immo declaret eo Primatiæ jure novo nihil decerpi de prisco jure Metropolitanorum. In Concilio Emeritensi professionem edidit Metropolitanus observandorum religiosè Canonum, in Concilio Episcoporum Provinciæ. Eam potiùs edidisset in confirmatione ipsa sui, sicubi extra Concilium Provinciæ confirmatus fuisset.

Can. 4.

Epist. 14. 25. 26.

XIV. Quoad Primates Africæ, qui & Metropolitani erant earum Ecclesiarum, cùm ii demum eo gauderent honore, qui ordinationis tempore seniores essent inter Episcopos, perspicuum est nulla in eam rem opus fuisse confirmatione Apostolicæ Sedis. Ætas ipsa & antiquitas eam afferebat & confirmabat seniori Episcopo dignitatem, cùm primùm Primas aliquis animam egerat.

L. 1. Cod. Episc. & Cler. Leg. 46.

XV. In Monasteriis verò eam ætati & senio honoris ac potestatis prærogativam deferri, minùs probavit Justinianus Imperator. Abbatum & Abbatissarum electionem liberis utriusque Conventus suffragiis concessit, in quibus non annos numerari voluit, sed merita ponderari. Electionem examini suo subjiciebat Episcopus, & in Sedis suæ possessionem mittebat eos, quibus suæ eam dignitatem peperissent virtutes. Sed inter Cœnobii Monachos, & Provinciæ Episcopos, magna est rerum morumque distantia. Nec enim necesse est ut ea sint Monachi omnes pietate, experientia, peritia, qua Abbates. At Episcopis illa superesse debet sapientia, qua Christi gregem & Ecclesiam regant; & quam illis ætas attulit experientiam, illos ea aptat, roboratque ad Metropolitani provinciam fungendam.

XVI. Perstringam hic obiter eam quæstionem, quæ ultro sese ingerit, & quæ à proposito nobis scopo non discrepat. An hoc ævo olim quandoque Episcopi in iis quæ propriæ & ordinariæ suæ jurisdictionis erant, Delegatione aliqua vel Vicariatu Apostolicæ Sedis induti fuerint. Affirmanti sententiæ suffragari primò videretur Cyrillus Alexandrinus Episcopus, ubi Ephesinæ primæ Synodo præfuit, tanquam vices gerens Cælestini Romani Pontificis, quanquam per Cælestini & Legatorum ejus absentiam ea potestas ordinario jure ad Cyrillum Alexandrinæ, ceu secundæ Sedis Antistitem revolveretur. Apocrisarii Patriarcharum, qui sub Anastasio II. Papa Constantinopoli versabantur, Anastasii ad Imperatorem Legatis libellum supplicem obtulerunt, ubi affirmabant eum esse receptum morem: *Ita ut si quando contigerit in rebus ambiguis quædam Episcoporum Concilia celebrari, sanctissimus is qui Romanæ præsideret Ecclesiæ, Reverendissimum Alexandriæ civitatis Archiepiscopum diligeret, ut sui curam loci susciperet.* Verùm non satis concinere videri possit illud Cyrilli exemplum: propterea quòd potuisset à Pontifice ea delegatio non Cyrillo, sed Legatis aliis commendari, quibus Apostolicis Legatis præsentibus expunctum fuisset Cyrilli præsidendi jus. Patriarcham ipsum Constantinopolitanum delegavit Hormisda Pontifex ad Monachorum Scytharum causam dirimendam: *Quomodo visum fuerit Apostolatui vestro Episcopo Constantinopolitano causam delegare, ut ipse inter eos, & qui ab eis impetuntur, audiret.* Sed ii Monachi forsan non suberant Episcopo Constantinopolitano, aut ad Papam confugerant, vel appellaverant. Delegavit Hormisda Epiphanium Constantinopolitanum Patriarcham, ut in unitatem Catholicæ communionis eos recolligeret, qui ab ea secessionem fecerant: *Personam meam in hoc te oportet subintrare.*

Inter. Ep. Anast. Pa

Post Epist. 67. Horm

Conc. C. sub Mena Act. 5.

XVIII. Scripsit Gregorius Papa ad Virgilium Arelatensem Episcopum, ut inquireret in mores Sereni Episcopi Massilienſis, Episcopali sanctitudini minùs consonantes: utque conveniret illum suis verbis, & increparet: *Quod à vobis subtiliter requirendum est. Et si ita constiterit, nostra hoc sic vice corrige, ut, &c.* Subvibertus vir sanctissimus Apostolico zelo succensus jam Frisones Christi fidei conjunxerat, jam eorum Episcopus fuerat ordinatus: cùm Villebrordus à Sergio Papa Frisonum Archiepiscopus ordinatus, eò profectus est, & potestate sua fungi cœpit. Ei se adjunxit, subjecitque Subvibertus, nec Ultra ecti Episcopus dictus est, sed Coepiscopus Sancti Villebrordi Archiepiscopi Ultrajectensis. *Et ideo Sanctus Suvibertus non Episcopus Trajectensis appellatur, sed Coepiscopus Sancti Villebrordi.* Ea sunt quæ non prorsus dissentiant à re proposita.

L. 7. Ep. 4

Surius di 1. Martii c. 13. I. vita S Suviber.

De electionibus ab anno octogentesimo ad millesimum.

CAPUT XX. *P. 3. l. 2. c. 24.*

De Electionibus sub Imperio Caroli Magni.

I. Libertas constabat sua electionibus sub Carolo Magno.

II. Monuit illum Adrianus, ne electionibus interveniret unquam, in quo & ipse ei suo exemplo præibat.

III. Liberæ erant & Abbatum electiones, quanquam in eis Reges plusculum sibi licere vellent, quàm in Episcoporum.

IV. Capitulari edito sancit Carolus Magnus liberas fore electiones.

V. Credulis hominibus imposuit Sigibertus, cùm scripsit, ab Adriano I. Carolo Magno concessam fuisse nominationem & investituram Episcoporum. Argumenta in contrarium.

VI. Cùm Carolus Calvus Episcopum nominasset,

set, patrocinium sibi accivit non ab Adriani concessione in Carolum Magnum, sed à Zacharia in Pipinum.

VII. Concessio Zachariæ in gratiam Pipini non aliud quàm dispensationem continebat nominationis semel factæ, cogente maxima necessitate.

VIII. Respondetur ad exempla nominationum Caroli Magni.

IX. Variæ in eam rem observationes.

I. ILla ferè opinione occupati sunt complurium animi, qua non facilè exui se sint passuri, sub Imperio Caroli Magni & stirpis ejus, locum canonicis electionibus fuisse nullum. Dabimus autem nos hìc primùm operam, ut ne ulli serviamus ejusmodi præsumptæ, animoque præceptæ opinationi. Idque ut faciliùs feliciùsque procedat, exempla primùm omnia depromemus electionum canonicarum, & si qua conducunt ei rei argumenta. Accedemus postea ad fundamenta & exempla Regiarum nominationum. Postremò denique ex hac Legum Canonumque & exemplorum farragine eliciemus, qua fas erit, regulas quasdam universales, & constantes, ad quas tota illa varietas expendi & referri possit.

II. Quoad canonicas electiones, præclarissimè sanctissimèque illud consilii impertiit Carolo Magno Adrianus I. ut ne se ullis unquam Episcopalibus interponeret electionibus: ad quod & suo illi prælucebat exemplo, in nullas prorsus authoritatem suam inferens, ne quid detereret de libertate suffragiorum Cleri & populi: *Quia nunquam nos in qualibet electione invenimus, nec invenire habemus, sed neque vestram Excellentiam optamus talem rem incumbere. Sed qualis à Clero & Plebe, cunctoque populo electus fuerit canonicè, ordinamus.*

. Gall. 2. pag. 120.

Alibi fidem facit Carolo idem Pontifex, Episcopos Ravennates electos semper fuisse liberis Cleri Populique suffragiis, nec vel Pontificis Romani, vel Regum Legatos eis unquam electionum Comitiis affuisse. *Nos nullo modo meminimus, neque à prædecessoribus nostris sanctis Pontificibus, neque à genitore vestro Pipino, neque à vestra in triumphis regali victoria, Missum ad electionem Ravennæ directum esse. Sed olitana traditione Clerus & Plebs, Apostolicam suscipientes admonitionem, eligebant Pastorem, &c.*

III. In Concilio Francofordiensi ratum illud certumque habetur, eligi Abbates à Monachis cum consensu Episcoporum. Est autem in confesso, ab Episcoporum, quàm ab Abbatum electionibus multò religiosiùs sibi Reges temperavisse. Hinc illud efficitur si liberis Abbatum electionibus vehementer assentiebatur Carolus Magnus, non paulò impensiùs favere solitum illum

C. 17. electionibus Episcoporum. *Ut Abbas in Congregatione non eligatur, ubi jussio Regis fuerit, nisi per consensum Episcopi loci illus.* Video trahi posse hunc Canonem non ad omnia, sed ea tantùm Cœnobia, quæ Regio ad eligendos Abbates privilegio gaudebant. At verò num facilè quis sibi persuaserit, Carolum disciplinæ & religionis amantissimum, privilegia aliis concessisse Cœnobiis, aliis ea sustulisse, quæ jure communi ubique terrarum jam tot sæculis confirmata, in eligendis Pastoribus suis obtinerent? Ergo satius est hunc Canonem ita interpretari, ut *jussio Regis* ibi dicatur ea permissio, seu licentia ejus, quam non negamus desideratam fuisse, etiam ubi summa electionum vigebat libertas. Ac si sanciretur, non sine Regis licentia eligi Abbates, & electos Episcopali assensu confirmari debere.

L. Capit. c.

IV. Profitetur ipse Carolus Magnus in Capitularibus, concessam à se esse Clero Gallicano electionum Episcopalium libertatem, non tanquam novæ aliquid gratiæ & largitatis suæ, sed tanquam jus antiquum quod sanxissent Canones, tanquam libertatem, quæ Ecclesiæ agnata, unàque adulta esset, cujus custodes sunt Reges, & defensores. *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine sancta Ecclesia suo liberius potiretur honore, adsensum ordini Ecclesiastico præbuimus, ut scilicet Episcopi per electionem Cleri & Populi secundum statuta Canonum de propria Diœcesi eligantur.* Decerptum est hoc Decretum ex Capitularium libro primo, quem Ansegisus Abbas ejus consarcinator testatum facit ex solis Caroli Magni statutis conflatum esse. Capitular. Car. Mag. anno 803.

V. Ex his facilè explodes, ut ne umbra quidem probabilitatis vestitum, quod ait Sigebertus in Chronico, concessam esse ab Adriano I. in Synodo Romana Carolo Magno facultatem eligendi Pontificis Romani, & Episcopos atque Archiepiscopos investiendi. Primus eam fabulam publicavit Sigebertus, trecentis & triginta admodum annis ævo Adriani posterior. Enimverò an tot Historici, tot Scriptores alii, an Eginardus, qui Carolo Magno à Secretis erat, & individuus illi adhærebat comes, rem aut nescissent, aut siluissent, quæ tanti esset momenti? De investituris tempore Caroli Magni altum erat ubique terrarum silentium: iisdem tempore Sigeberti totus perstrepebat Orbis, cùm Henricus Imperator tanto sibi eas fragore vendicatum ibat. Non distat igitur à vero, aut à veri certè similitudine, tunc primùm erupisse commentitiam illam Adriani I. concessionem, qua color & patrocinium accederet investituris.

Quæ circumferuntur Adriani ejusdem ad Carolum Magnum Epistolæ duæ, manifestissimè huic commentitio diplomati adversantur. Eas contulit Sirmundus in annos 784. & 788. Itaque posteriores sunt fabuloso Sigeberti Concilio Romano, quod ab illo refertur in annum 774.

Denique quod modò Caroli Magni Capitulare protulimus, ex eo apertissimum fit, usque adeo persuasum illi fuisse electiones canonicas necessariò retinendas esse, ut non potuerit deinceps ita sibi pugnare secumque conflictari ipse, ut vel ultrò peteret à Pontifice, vel oblatam acciperet Episcopatuum nominationem. Nec excipi potest eo Capitulari renuntiasse Carolum ei facultati & gratiæ, qua à Pontifice donatus fuisset. Nec enim id silentio oppressum fuisset, quo tantum potuisset iniri gratiæ ab universo Clero Gallicano. Sed qua tandem ratione Adrianus Carolo nominationes indulsisset Episcopales, quem dehortatus esset, ne se unquam implicaret electionibus, quem certiorem fecisset sese ab eis semper constantissimè abstinuisse, nec aliud quidquam tentasse, quàm ut canonicè à Clero & populo electos confirmaret?

VI. Adde quòd cùm Carolus Calvus Episcopum nominasset Augustodunensem, vereretur ne Amulus Archiepiscopus Lugdunensis manus illi imponere dectrectaret: vicario calamo Lupi Ferrariensis Abbatis usus, litteras ad eum perscribi fecit nomine Ganelonis Episcopi, & Comitis Gerardi, hortantium, ut quem nominasset Rex, ipse confirmaret. Ea potissimùm ratione invalescebat Lupus, quòd Pipino Regi à Zacharia Papa concessa esset nominatio ad Episcopales sedes, quòd tumultuosissimis illis temporibus difficillimè expedirentur Episcoporum promotiones. *Nam Pipinus, à quo per maximum Carolum & religiosissimum Ludovicum Imperatores ducit Rex noster originem, exposita necessitate hujus Regni Zachariæ Romano Papæ in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus accepit consensum, ut acerbitati temporis industria sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur.* An tacuisset loco tam opportuno Lupus, indultas Carolo Magno ab Adriano nominationes, si quid exploratum de iis habuisset? Nec enim Pipinio concessum unquam fuit à Zacharia, nisi dispensatio, quam calamitosissimi Lupus Epist. 81.

tem-

temporis neceſſitas extorqueret. [*Expoſita neceſſitate hujus Regni, &c. Acerbitati temporum mederetur, &c.* Et ne tum quidem diſpenſabatur, niſi ut ſemel provideretur Eccleſiis longo jam interregno languentibus; & inter eas temporum locorumque calamitates ac perturbationes, ut niſi Regiæ poteſtatis interventione, ne ſpes quidem reliqua eſſet ulla reſtituendæ priſtinæ in Eccleſia pacis & diſciplinæ. Denique ne vel tum quidem Epiſcopos nominavit Pipinus, niſi conjunctim cum Synodo Epiſcoporum: ut Synodus ipſa vociferatur, à nobis alibi laudata.

VII. Qui verò eo Lupi contextu nixi, inde argumentati ſunt Epiſcopales nominationes non aliter Pipino à Zacharia indultas fuiſſe, quàm nuper Franciſco Primo & Poſteris à Leone X. ii certè hæſiſſe in cortice, nec in ipſam rei medullam videntur introſpexiſſe. Nec enim vel ipſa Lupi verba illam exprimunt facultatem conſtantem & perpetuam, & ad ſucceſſores trajiciendam. Quin ex adverſo diſertè ibi ſignificatur, ad tempus dumtaxat, & cogente tum inexorabili quadam neceſſitate id concedi. Canones Concilii quos allegant, non paulò plus habent perſpicuitatis; nec ſignificant niſi ſemel factam nominationem, immo electionem à Rege pariter & à Concilio factam. Quì verò Carolo Adrianus conſuluiſſet, nunquam ut ſe interſereret electionibus, ſi prædeceſſor ejus Zacharias Pipinum Caroli patrem jure nominandi, poſteroſque donaſſet? Quì Carolus ipſe ejuraſſet jus & privilegium parenti ſuo conceſſum? Quì dum electiones reſtauraret, non uno ſaltem verbulo innuiſſet, & Zachariæ & Adriani privilegiis ſe ſponte in Cleri gratiam abſtenturum?

Du Cheſne Tom. 2. pag. 108. 109. 110.

VIII. Nec diſſimulabo à San-Gallenſi Monacho memorari nonnullas Epiſcoporum nominationes à Carolo factas: non ſileri ambitioſorum certamina, Aulicorum artes, Reginarum etiam conatus, ut ſuæ familiæ Clerici Epiſcopatibus ornarentur; Caroli contrà ut ne Paſtores niſi digni crearentur, conſtantiam indeflexam. Sed præterquam quòd hujus Scriptoris fides & authoritas apud doctos vacillat: potuere incidere eæ temporum moleſtiæ, rerumque diſcrimina, quæ Carolum cogerent, ne vacare diutiùs ſineret Eccleſias, ne diſſenſiones protrahi, ne viri cujuſpiam præpotentis, & gerendæ Epiſcopatus ſarcinæ minimè idonei factionem graſſari & dominari pateretur. Denique facta ea ſunt, non jura: exempla ſunt, eaque non multa, nequaquam decreta: nec ex iis in poſterum condi jura poſſunt, cùm Carolus homo eſſet, nec humani quidquam à ſe alienum eſſe duceret. Exemplis aliquot contrariis non præſcribitur adversùm ſeu Leges, ſeu Canones.

IX. Scripſit Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus Ludovico III. Ludovici Balbi filio, ut electiones liberas celebrari permitteret, propoſito ei exemplo Caroli Magni, & hoc ipſo, quod hìc deprompſimus, Capitularium ejus Decereto. Abſonum inſulſumque fuiſſet, authoritatem & exemplum Caroli Magni oſtentare, ſi nominationes ille Epiſcopales uſurpaſſet, nec iis abſtinere in animum unquam induxiſſet. Monebantur quidem Reges de Epiſcoporum obitu, nec niſi de eorum licentia confluebat ſive Clerus ſive Populus ad eorum electiones: at longè aliud eſt, ut Reges eligendi licentiam impertiant, atque ut occupent ipſi, & Epiſcopos nominent. Longè aliud etiam eſt, ut permittant congregari Clerum Populumque ad eligendum Epiſcopum, atque ut eligendi privilegium ipſi donent. Non indulgetur eligendi privilegium, niſi iis qui eo jure aliàs carerent: at permiſſio conveniendi & eligendi, argumento eſt jam eo jure dotatos eſſe eos, qui uti eo nolint, non poſſint etiam, ſi lubet, niſi eo erga ſummos Principes honoris & obſervantiæ temperamento. Mirum eſt, quòd doctos homines præterierit tam perſpicuum diſcrimen.

Epiſt. 22. c. 3.

CAPUT XXI. *P. 3. l. 2. c. 25.*

De Electione ad Prælaturas ſub Imperio Ludovici Pii.

I. Liberas Epiſcoporum & Abbatum electiones ſtatim confirmavit Pius.

II. Quàm differant duæ illæ conceſſiones.

III. Electio Drogonis ad Epiſcopatum Metenſem. Erat is Pii frater.

IV. Ut illæſa & incolumi electionum libertate eis ſe Pius implicuerit.

V. Diſcrepantia libertatis electionum, ejus quæ prioribus & mediis ſæculis uſitata fuit, & ejus quæ etiam nunc in uſu eſt, extrema hac ætate.

VI. Novæ probationes electionum libertatis.

VII. Ut electionum tam laus quàm culpa in Principem redundaret.

VIII. Ut Imperator, Magnates, Clerus, Populus conſpirarint ad electionem Ebbonis Archiepiſcopi Remenſis.

IX. Si ſimoniacæ electioni plebs aſſentiretur, Principis erat nominare.

X. De Devolutionibus,

I. IMperii ſui primitias dedicavit Ludovicus Pius publicato Decreto, quo non Epiſcopalium tantùm electionum libertatem confirmaret, convenienter Capitulari Caroli Magni; ſed electionum quoque ad Abbatias, quibus & ipſis voluit canonicam libertatem ſartam tectamque ſervari. Non referam hìc prius id Decretum, cujus ipſiſſima ſunt & eadem quæ antè verba Edicti Caroli Magni ſuperiùs relata. En ſecundi quod ad Abbates pertinet, qui ſit tenor: *Monachorum ſi quidem cauſam qualiter Deo opitulante ex parte diſpoſuerimus, & quomodo ex ſeipſis ſibi eligendi Abbates licentiam dederimus, in alia ſchedula diligenter adnotari fecimus, & ut apud ſucceſſores noſtros ratum foret, & inviolabiliter conſervaretur confirmavimus.*

Cap. ann. 816. c. 2. Conc. G. Tom. 2. pag. 429.

Nec nos fallit hoc quoque Statutum contineri libro primo Capitularium Caroli Magni, quod teſtatur Anſegiſus Caroli tantùm ex Statutis compactum eſſe. Sed vel Anſegiſo compilatori obrepſit aliquando error; aut id Decretum meditatus quidem fuerat Carolus Magnus, ſed illud & publicavit primus & executioni mandavit Ludovicus Pius. Doctiſſimus Hincmarus & Carolo & Ludovico illud adſcribit, ut quod ab utroque manarit. Ei ſententiæ favet quod dictum eſt nobis capite ſuperiori, numero 2. dum Canonem Francofordienſem illuſtraremus.

L. 1. c. 8

Hincma To. 2. p. 190. 191

II. Sed non oſcitanter prætereunda eſt utriuſque Decreti diſtantia, uno ad Epiſcopos, altero ad Abbates ſpectante. Diſertè enim profitetur Princeps Monachis è ſe dari libertatem eligendi Abbatis. *Quomodo ex ſeipſis ſibi eligendi Abbates licentiam dederimus.* At electiones Epiſcoporum jubet eſſe liberas juxta Canonicas ſanctiones, quæ eam illis libertatem ſemper adſeruerunt. *Sacrorum Canonum non ignari, &c. Secundùm ſtatuta Canonum, &c.*

III. Commemoratum eſt ab Eginardo in Annalibus ad annum 823. ut Drogo ex Canonico factus fuerit Epiſcopus Metenſis, electione libera, cui conſenſus Ludovici Pii accedebat. *Drogonem fratrem ejus ſub canonica vita degentem, Metenſi Eccleſiæ, Clero ejuſdem urbis conſentiente, atque eligente, Rectorem conſtituit, eumque ad Pontificatus gradum cenſuit promovendum.* At ex authore vitæ Ludovici Pii, non Imperator tantùm & Clerus, ſed & Optimates Aulæ Populique ſuffragati ſunt electioni Drogonis. *Clerus omnis populuſque ejuſdem Eccleſiæ, veluti uno ſpiritu animati, Drogonem Imperatoris fratrem ſub canonico habitu nobiliſſimè viventem, ſibi poſcunt dari Sacerdotem:*

Du Ch Tom. pag. 3

mirum-

mirumque in modum tam Imperatoris, quàm Procerum ejus, ſed & totius populi conſenſus, quaſi quodam coagulo in unum conjuravit, ut omnes id velle, nullus nolle reperiretur.

Nec abſimilem nobis repræſentant electionem, quæ nuper prodierunt luculentiſſimè ſcripta Aldrici Senonenſis Epiſcopi Acta; ubi Epiſcoporum, Cleri, Magnatum, Populique ſuffragia concurrebant, unà conſpirante & ipſo Imperatore. *Epiſcopatum Cenomanis eligente Archiepiſcopo Landramno, atque Comite ejuſdem Parochiæ Roricone, ſive omnibus prædictæ Parochiæ nobilibus hominibus, atque cunctis Palatinis, & Clero & populo, per baculum Landramni Metropolitani, jam dictum Epiſcopatum in ſua præſentia, & inſtigante Ludovico glorioſiſſimo Imperatore, orantibus cunctis, curæ Paſtorali eſt commiſſum.* Epiſcopum inveſtiebat Metropolitanus dato in manus pedo; quod dedit tunc Imperator, orante Metropolitano, cujus & pedo uſus eſt. Non immorabor in ea hìc verſanda quæſtione, an ab his liberis & humanioribus officiis cœperint Inveſtituræ, quæ tantis poſtea & tam diutinis concertationibus inter Pontifices & Imperatores agitatæ ſunt.

IV. Hìc autem dilucidum eſt, ut tunc librarentur electiones, providentiſſima omnium, quorum intererat, ſuffragatione, & ſpontanea conſenſione Regum & Cleri Optimatum & Plebis. Eam rationem tenuit Carolus Magnus, eam retinuit Ludovicus Pius. Sua electionibus libertas conſtabat, quanquam eis ſe interponerent ſummi Principes: ſive quòd id ſibi ſumerent tantùm, ut probarent, quos Clerus & Populus elegiſſet: ſive quòd Clerus Populuſque præceptis Principum & votis, aut præirent, aut obſequerentur, gnari, expertique ea ad ſpectatæ peritiæ & pietatis Clericos ſemper propendere. In ea mirabili ſanè conſpiratione, qui unam ſpectarunt incredibilem Regum poteſtatem, caſſas & inani ſono caducas electiones augurati ſunt fuiſſe. Impoſuit autem illis rerum ſpecies, & præjudicium noſtri hujus ævi electionum, quas non ſatis diſcrevere à primævæ, adeoque & mediæ Eccleſiarum ætatis electionibus.

V. Illud enim omnino intercedit diſcrimen electionibus illis antiquiſſimis & hodiernis. Iis nunc arcentur Principes, arcentur Laici omnes. At olim nemo neſcit quantum in iis tribueretur Populis, quantum proinde & Principibus, ut Populi Capitibus, quandoque licere poſſet. Non ergo electiones antiquæ ad noſtras nunc metiendæ ſunt.

Sicut tunc temporis præcurrebat quandoque populus Clero, præcurrebat viciſſim aliàs Clerus: ut in ſua ſæpiſſimè vota Clerus populum pertrahebat, etiam ſubinvitum, quandoque & populus Clerum: integra autem & ſoſpes conſtabat ſemper electionis canonica libertas, quòd alii aliis tandem concederent & concordarent, expunctis animo diſſenſiunculis, quæ inciderant. Ita & cùm Reges Clero Populoque eligenti ſeſe adjungebant, juſta poterat libertas electioni conſtare, ſeu Reges acquieſcerent ei, quem vox publica deligebat; ſeu approbarent ipſi Clero Populoque eos, quos ſuffragii ſui prærogativa cohoneſtarent. Id genus fuit electio Drogonis Metenſis.

VI. Nec obſcurius eſt quod ſubjicio argumentum ex Concilio Pariſienſi VI. Quanquam enim multis tandem pòſt annis habitum ſit, quàm Ludovicus Pius Canonicam electionum libertatem ſteratis ſanciverat edictis: interpellatus eſt tamen ab eo Concilio Imperator, ut curam, induſtriam, vimque omnem conferret, ad præſtantiſſimis Epiſcopis ac Paſtoribus inſtruendam Eccleſiam Chriſti. *Monendo ſuppliciter ſuggerimus, ut deinceps in bonis Paſtoribus Rectoribuſque in Eccleſiis Dei conſtituendis magnum ſtudium atque ſolertiſſimam adhibeatis curam.* Non poterat tum Princeps partes cum laude obire ſuas, niſi diſſenſu ſuo eos rejiceret, quos immerentes Clerus & Populus elegiſſent: aut alios majoris peritiæ & probitatis approbando, extollendoque, quibus tum & Cleri Populique favor accederet. Denique quantacumque eſſet Canonica electionum libertas, permagna nihilominus in iis erat Regum authoritas, cùm palam pronunciet Concilium, pro earum ſucceſſu periculum ſalutis eos incurrere. *Animæ veſtræ, quod non optamus, periculum generabitur.*

VII. Non parum his præſidii accedet ex Thegano, qui ait, exitio cum primis id fuiſſe, quòd ex ſervis Epiſcopi aſciſcerentur, quòdque tam ingenti Eccleſiæ calamitati Ludovicus Pius non mederetur. *Jam dudum illa peſſima conſuetudo erat, ut ex viliſſimis ſervis ſummi Pontifices fierent, & hoc non prohibuit, quod tamen maximum eſt malum in populo Chriſtiano.* Addit in poteſtate Regum eſſe, ut ea corruptela expungatur. Diſertè alibi ſcribit à Ludovico Pio datos fratribus ejus Epiſcopatus, datas & Abbatias. *Drogoni Epiſcopatum dedit, & Hugoni Cœnobialia Monaſteria.* Vidimus ſuprà canonicè à Clero & Populo electum fuiſſe Drogonem Metenſem Epiſcopum. Hìc Theganus docet datum ei à Pio Epiſcopatum. Non ergo ea erat Canonicæ electionis libertas, quæ eam Principis poteſtatem excluderet tum quidem. Uſque adeo vel ad aſſentiendum Principibus proni erant Clerici, laicique: vel Principibus ipſis curæ erat, ut non alios Epiſcopalibus infulis ornatos cuperent, quam quorum ſapientia & virtus ſpectatiſſima aſſenſum ſtatim Cleri populique impetraret.

Cap. 20.

Cap. 24.

VIII. Ebbonem ab eodem Ludovico Pio Remenſi ſede donatum fuiſſe author eſt Theganus, qui ingrati illum animi ideò crimine inceſſit, quòd eum abdicarit Impèrio, à quo è mancipio in Epiſcopum, in Eccleſiæ Principem eſſet provectus. *O qualem remunerationem reddidiſti ei! Fecit te liberum, non nobilem, quod impoſſibile eſt poſt ſervitutem.* Ubi obiter adverte Libertos liberos fuiſſe, non nobiles. Qui enim ſervus fuerat, in libertatem poterat vendicari, non in nobilitatem, quæ proinde videri poteſt non aliud tum magis fuiſſe, quàm diuturna & avita libertas. *Veſtivit te purpura & pallio, & tu eum induiſti cilicio. Ille pertraxit te immeritum ad culmen Pontificale, &c.* Atqui fuit Ebbo electus unanimi conſenſione Cleri & Populi Remenſis. Ludovico ergo tribuitur ejus promotio, quòd eligendi canonicam libertatem conceſſerit; quod Ebbonem propoſuerit, poſtquam electus alius ab Epiſcopis examinatoribus repudiatus fuerat; quòd denique Clericis Civibuſque conciliaverit eum, quem ipſe elegerat, ipſiuſmet maximè virtutibus & experientia rerum ſacrarum ſibi commendatum. Id perſpicuè colligitur ex Epiſtola Caroli Calvi poſtea ad Nicolaum Papam data. *Ab Imperatore ſecundum ſacrorum Canonum inſtitutionem plebi electione conceſſa, contigit eos Gislemarum elegiſſe. Qui dum ante Epiſcopos diſcutiendus adſediſſet, &c. reprobatus eſt. Tunc domno Imperatori viſum eſt, ut Ebbo pro ſcientiæ capacitate, meritorumque reverentia ad jam dictum promoveretur Epiſcopatum. Quod cùm plebi atque omnibus ſanè ſapientibus relatum eſſet, placere ſibi omnes unanimiter affirmavere: ac ſic ſecundùm canonicam inſtitutionem eſt Archiepiſcopus ordinatus.* Quo nihil accomodatius conſtitutæ à nobis ſuprà doctrinæ.

Thegan. c. 44.

Con. Gall. Tom. 3. pag. 359.

IX. Si muneribus aut pecunia ineſcatum vulgus laicorum, Clericorumve, ſimoniacè quempiam eligeret, Epiſcopus Viſitator, qui imminebat electioni, Regem monebat, ad quem tum jus eligendi, ſeu nominandi devolvebatur. Ita manifeſtè evincitur ex ſermone Epiſcopi Viſitatoris, qui à Ludovico Pio miſſus fuerat, ut electioni Epiſcopali præeſſet. Eum autem ſermonem legere eſt inter Antiquas Formulas electionum Epiſcopalium. *Si fortè aliquis veſtrum per præmium, aut per ali-*

Conc. Gal. Tom. 2. pag. 646.

aliquam malitiosam artem hanc sedem subripere conatus fuerit, & hoc vobis malum consentientibus, ut in illum electio veniat: hoc nequaquam consentiemus vobis, sed domno Imperatori annunciabimus, & ille sine ullo periculo, & cum licentia Canonum, undecumque & cuicumque Clerico voluerit, dare poterit.

Quod ergo causæ fuit, quamobrem eo jure non uteretur Ludovicus Pius, nec coram nominaret Ebbonem, cùm rescissa ab Episcopis fuisset prior electio hominis, ei sarcinæ prorsus imparis? An quòd ea devolutio juris eligendi ad Principem locum non haberet, nisi in Simoniacis electionibus? Qui enim tam propudiosè jure suo abutebantur, eo certissimè exeundi erant; nec eadem inclementia in eos exerenda erat, quibus bona fide agentibus & eligentibus, obreptum fuisset.

Ea porro hìc observanda regula, quòd qui data potestate abutuntur, ea spoliantur, sed ea tantùm vice, non ut semper ea careant. In Capitularibus Caroli Magni eadem Episcopis indicitur pœna, qui indignos ordinarint. Hinc manarunt Regulæ Juris Canonici hodierni, his consentaneæ.

L. 7. c. 14.

X. Erant ergo jam tum devolutiones, vel ad Regem, vel ad Metropolitanum, ut Capite sequenti patebit, in crimine maximè simoniæ. At nondum hìc ultro erumpebant, vel Clerici, vel Laici, quos ambitio magis, quàm zelus inflammaret, ut extruso indigno, ipsi Beneficiis se donari flagitarent. Quin ex adverso primus hic occupat Episcopus Visitator Regem monere, qui mox Beneficium confert, *cuicumque Clerico voluerit*.

CAPUT XXII. *P. 3. l. 2. c. 26.*

De Electione ad Prælaturas sub Imperio Caroli Calvi.

I. Mira sub hoc Rege societas publicæ libertatis electionum, cum interventione Principis.

II. Permissio eligendi, non dabat, sed confirmabat, quod jam prius aderat jus eligendi. An Regis esset Visitatorem Episcopum nominare.

III. Abbatiæ, Parochiæ, Nobiles concurrebant ad electiones.

IV. V. Encæ Episcopi Parisiensis electio, aliaque illustriora exempla.

VI. Confirmat Romanus Pontifex Principis interventionem in electionibus.

VII. Quam lubentes se Regibus accommodarent Præsules, eisque obsequerentur, cùm quos è Palatio mittebant Episcopos, non impares ei fastigio erant; ubi verò impares & indigni erant, quàm fortiter iidem & invicto pectore obluctarentur.

VIII. Cur interceserit Hincmarus Concilio, à quo profectum est hoc Decretum.

IX. Regum jura & Metropolitanorum, quando in plures dividebantur vota eligentium, aut indigni eligebantur.

X. Missi Dominici aderant quandoque electionibus, ut tumultus cohiberent.

XI. Carolus ipse Calvus jura Episcoporum confirmat.

I. NOn minùs providè ac temperatè Principum potestas cum electionum libertate sociari visa est sub Carolo Calvo. Inter Formulas Promotionum Episcopalium radiat Epistola Hincmari Archiepiscopi Remensis ad Carolum Calvum, ut Canonicam ab eo impetraret eligendi libertatem in Ecclesia Sylvanectensi, quæ tum vacabat, postquam ejus urbis Clerus Populusque tres Clericos & duos delegassent Laicos ad Metropolitanum, ut datis ad Regem litteris eam ipsis licentiam obtineret. *Ut apud solitam misericordiam vestram, liberam illis & regularem electionem obtinere satagerem.* Id quoque petebat à Rege Hincmarus eadem Epistola, ut sibi Episcopum indicaret, quem mox ipse designaret Visitatorem Ecclesiæ vacantis, ut electioni immineret; ea peracta Metropolitanum certiorem faceret, vel per Epistolas, vel ad eum ipse profectus; ut Rex à Metropolitano resciscat, quis electus sit; tumque electus à Metropolitano ordinetur, si Cleri Populique unanimi electioni accesserit Regis assensio. *Dignetur mihi dominatio vestra litteris suis significare, quem vultis ex Coepiscopis nostris, ut ei ex more litteras Canonicas dirigam, & Visitatoris Officio fungens in eadem Ecclesia electionem Canonicam faciat; & aut per se, aut per litteras suas, Vicario suo deferente, eandem electionem, cum decreto canonico singulorum manibus roborato, ad me referat: ut per me ipsa electio ad dominationis vestræ discretionem perveniat. Et cum vota concordia Cleri ac plebis in electione regulari, vel vestræ dominationis consensum cognoverimus, &c.*

Conc. Gal. To. 2. pag.

II. Itaque quanquam eligendi jus ipsi quodammodo esset Ecclesiæ coævum concretumque, ad singulas tamen electiones innovandum quodammodo & confirmandum à Principe erat. Erat tamen ejusmodi confirmatio iis contexta verbis, quæ jus eligendi astruerent ex canonicis regulis derivatum, & inconcussa possessione jam inde à cunabulis Ecclesiæ munitum. 1. Itaque Princeps hic se agebat, non ut novæ gratiæ collatorem, sed ut custodem & defensorem primarium Ecclesiæ libertatum. 2. Quantumlibet unanimis fuisset electio, Principis consensu cumulanda & firmanda erat. 3. A Rege indicari voluit Hincmarus, quis sibi constituendus esset Ecclesiæ vacantis Visitator. Posset in controversiam duci, spontanea ea esset & officiosa humanitas, an necessaria.

Etenim vacantis Ecclesiæ Cameracensis idem Hincmarus Visitatorem nominavit Hedenulphum Episcopum Laudunensem, nec expressit ea charta, quod sanè non siluisset, Regia id voluntate factum. Alibi id expressit, ita expetiisse Regem. Denique extincto Hincmaro Clerus ipse Remensis constanter negavit eligendum à se Episcopum, nisi antè Rex Visitatorem nominasset, quamvis diversi ea de re rumores in vulgus manassent.

Ibid. 640.

III. Illud quoque indidem enitescit, non leviter prætereundum, non Civitatum dumtaxat Cleri, sed & Monasteriorum totius Diœcesis, & Parochiarum ruris, & Laicorum denique civium suffragia ad electionem corrogata fuisse. Ab omnibus quippe eligendus erat, qui & omnibus erat præfuturus. *Quæ electio non tantùm ab invitatis Clericis agenda, verùm & de omnibus Monasteriis ipsius Parochiæ, & de rusticanarum Parochiarum Presbyteris, occurrant Vicarii, commorantium secum concordia vota ferentes. Sed & laici Nobiles ac Cives adesse debebunt, quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri.* Per Procuratores ergo, seu per *Vicarios* Monasteria & Parochi electioni intererant; atque adeo nonnisi per præsentes suffragia conferebantur, quæ juris canonici hodierna regula est. Sed Procuratores hi Decretum proferebant uniformis suffragationis eorum omnium, à quibus mittebantur, quod & hodierno rursus Juri canonico consentaneum est. Denique in partem aliquam veniebant electionis Monasteria omnia, *de omnibus Monasteriis*, quòd & omnia Episcopo subessent, *Ab omnibus obediri*.

IV. Cùm Pastore suo viduata esset Parisiensis Ecclesia, Carolus Calvus Rex Eneam Episcopum nominavit. Et nihilo tamen minùs Clerus Ecclesiæ Parisiensis, Monachi Sancti Dionysii, sancti Germani, sanctæ Genovefæ, sancti Mauri Fossatensis, aliique complures Archiepiscopum Senonensem, aliosque Provinciæ Episcopos & eorum Clerum per litteras certiores fecere, electum à se unanimi consensione Eneam: & quanquam judicio Regis & testimonio plurimum tribui sanè debuisset, tamen electum illum à se quoque fuisse, vitæ ejus morumque accuratissimo examine præmisso,

Ipse

II. p. 648. *Ipse in cujus manu cor Regis est, Domini Caroli menti infudit, ut ejus nos regimini committeret, quem in divinis & humanis rebus sibi fidissimum multis experimentis probasset. Igitur Dei pronam in nos amplectentes misericordiam, & Regis nostri suscipientes providentiam, Æneam concorditer omnes eligimus. Quamvis enim tanta providentia, & probitate Rex noster polleat, ut solum ejus judicium de viro memorato posset sufficere: tamen conditionis humanæ non nescii, futurarumque curiosi rerum, nos ipsius propositum & mores longe priùs inspeximus, & inter graves probabilesque personas & sanctitate ferventes, hunc quem Antistitem habere cupimus, absque errore annumeravimus.*

Vix fingi quidquam possit accomodatius ad eam quam hìc inculcamus concordiam libertatis electionum cum authoritate intervenientium iis Principum, qui vel nominabant, vel indicabant, vel insinuabant tantummodo ejusmodi viros, quorum singularis prorsus & exploratissima religio, virtus, eruditio ad assensum eos cogeret, quos Principis humanitas invitaret.

Hoc autem rursus exemplo liquet omnia Episcopatus Monasteria conspirasse ad electiones cum Clero Cathedralis & Matricis Ecclesiæ. Vide rursus ut ibidem oppida omnia Diœcesis Senonensis conspirent cum Clero Senonensi ad electionem
II. p. 649. Metropolitani. *Senonum Ecclesiæ Clerus cum totis ejusdem Parochiæ plebibus sibi conjunctis.* Ansegisus tum electus Presbyter Remensis. Quæ autem hic *Parochia* dicitur, non ea est quæ Parocho subest, non ea etiam Provincia quæ Metropolitano, sed quæ cuique Episcopo paret propria Diœcesis. Ea tunc usitatissimè Parochia dicebatur, more antiquissimo, & à vetustissimis hausto Conciliis, Antiocheno, aliisque tertii & quarti sæculi.

V. Concilium Vernum II. preces suas interpo-
. 10. suit ad eundem Carolum Regem, ut ne diutiùs intercessione sua suspenderet electionem Aurelianensis Episcopi, à Ganelone Metropolitano factam, ab Episcopis Provinciæ, à Clero denique, Laicisque. Cùm decennio jam toto vidua mœreret Ecclesia Remensis, eundem Regem ejusdem Concilii Patres exorarunt, ut sineret canonicam tandem ibi celebrari electionem: *Juxta venerabilium Canonum Constitutionem dignus ei celeriter quæratur Episcopus.* Cessit tam æquis & tam necessariis precibus Rex, quæ & in Concilio Bellovacensi iteratæ fuere. Hincmarus ergo Monachus sancti
. 9. Dionysii à Clero populoque Remensi electus est, accedente assensione Archiepiscopi Senonensis, Episcopi Parisiensis, Abbatis & Monachorum sancti Dionysii. Nec enim nisi his consentientibus, quibus arctiori jam nexu obligatus erat Hincmarus, potuisset ille demigrare ex Provincia Senonensi, ex Episcopatu Parisiensi, & ex sancti Dionysii Monasterio. Hæc in eam rem Flodoardus:
II. p. 52 *Igitur à Clero & plebe ipsius Metropolis, nec non ab Episcopis ejusdem Provinciæ, Archiepiscopo Senonensis Ecclesiæ Uvenilone, atque Ercanrado Parisiorum Episcopo annuente, cum consensu Abbatis sui & Fratrum Monasterii sancti Dionysii, in quo degebat, favente quoque Carolo Rege Hincmarus electus est.* Ubi vides necdum tunc omninò percrebuisse eam distinctionem, quæ postulationi & electioni postea interjecta est. Porro hæc Flodoardi verba mutuata videntur ex Epistola Concilii Tricassini anni 867. ad Pontificem Nicolaum. Eadem habet & Hincmarus.

ncmar. om. 2. 272. Qui verò hìc memoratus est Ercanradus Parisiensis Episcopus, is ipse fuit cui successit Eneas, de quo nos suprà. At Ganelo Senonensis Archiepiscopus is nimirum fuit, quem diris accusationibus in Concilio Tullensi *ad Saponarias* an. 859. incessivit Rex Carolus Calvus, à quo consentientibus Provinciæ Episcopis in eam Metropolitanam sedem provectus fuerat. En ipsissima Caroli Regis verba in eo Concilio: *Vacabat Metropolis Senonum, quam juxta consuetudinem prædecessorum meorum Regum, Uveniloni tunc Clerico meo, consensu sacrorum Episcoporum ipsius Metropolis ad gubernandum commisi, & apud Episcopos, quantum ex me fuit, ut eum ibidem Archiepiscopum ordinarent, obtinui.*

VI. Denique ut indubitatissimè constet quam sibi tum Reges in electionibus authoritatem sumebant, eam facilè conjungi potuisse cum canonica electionum libertate, refricanda tantùm memoria est expostulationis Joannis VIII. Papæ, de Metropolitano Ebrodunensi, qui alium Vencensium ordinarat Episcopum, quàm quem Clerici Laicique ejus Ecclesiæ elegerant, & Imperator Carolus Calvus confirmarat. *Nunc quia* Epist. 70.
mortuo Vencensi Episcopo, non præfatum Sacerdotem quem Clerus & populus civitatis elegerat, piæque memoriæ Carolus Imperator suo consensu firmarat, consecrasti, &c.

VII. Nec inficiamur tamen missos esse quandoque è Palatio Calvi eos, quibus ipse Episcopatus dari percuperet. At integram tum sibi intactamque Episcopi potestatem servaverant, eorum scrupulosissimè examinandi & vitam, & mores, & experientiam, doctrinamque, & abnuendæ ordinationis, ubi ea non responderent dignitati & sanctimoniæ Episcopali; preces autem monitoresque Cleri & populi ingeminandi apud Principem, & quidvis potiùs, quàm sinendi ut scelerosus indignusque incubator sanctissimum Ecclesiæ Thronum profanaret. Ita fidenter decrevere Patres Concilii III. Valentini, cujus luculentissimum Canonem jam semel iterumque protulimus.
Can. 7. *Si quando Episcopus decesserit, à Principe postuletur, ut canonicam electionem Clero & populo ipsius civitatis permittere dignetur. Sed et si à servitio pii Principis nostri aliquis Clericorum venerit, ut alicui civitati præponatur Episcopus, timore casto sollicitè examinetur, primum cujus vitæ sit, deinde cujus scientiæ: & vigore Ecclesiastico agat Metropolitanus, Episcopis sicut Dei ministris adjutorium ferentibus, ne maculatæ vitæ, & pompis sæculi turbidus, & simoniaca hæresi pollutus, Ecclesiæ superponatur Episcopus. Si necessarium idem Metropolitanus viderit, ne tantum malum cogatur agere, ut indebito honorem bonis tantum debitum tradat, instruat populum, informet Clerum potiùs adire clementiam Imperialem, & ipse cum Coepiscopis, quibus valuerit modis, adeat, ut Ecclesiam Dei gloriosus Imperator digno honoret Ministro.*

Sicubi circumventi fuerant Reges, nominaverantque eos Episcopos, quos Episcoporum Provinciæ, Clericorum & Civium consensio detestaretur; non facilè poterant illi tantæ vel observantiæ, vel constantiæ reluctari Metropolitani, Episcoporum, Cleri & populi. Quo ita constituto, jam nemo non proniùs assentietur electionem eam legitimam haberi potuisse, ubi ei quem Rex vel nominasset, vel innuisset prior, Metropolitanus, Episcopi, Clerici, Civesque acquiescebant, qui reniti potuissent, nisi eum comperissent tanto dignum fastigio.

VIII. Hunc Canonem molestè tulit & exagita- Tom. 1. pag. 318.
vit Hincmarus, at non iis ille offendebatur, quæ hic nos amplexi sumus. Quæstio erat tunc magna animorum contentione partiumque dissidiis inter Episcopos Gallicanos de Gratiæ divinæ auxiliis vexata. Secta erat tunc Gallia in plures Reges, & diversorum Regnorum Præsules in diversas abisse sententias videbantur, quibus & authoritatem parabant à diversis aliarum aliarumque Provinciarum Conciliis. Compulit eos ea dissensio ad Nicolaum I. Papam referre. Suffragabatur Prudentius Episcopus Tricassinus Gottescalco Monacho, harum concertationum incentori: cui non minùs animosè Hincmarus refragabatur. Inde est quòd & Epistolæ quam scripsit, ut ratam haberet ordinationem

tionem Æneæ Pariſienſis Epiſcopi, cui adeſſe non poterat, hanc addiderit clauſulam, ut ſubſcriberet Æneas quatuor Propoſitionibus, quæ in controverſiam vocatæ fuerant. *Si confitendo ſubſcribere, & ſubſcribendo confiteri voluerit, ejus me ordinationi conſentaneum eſſe profiteor. Sin aliàs, prorſus neque aſſentior, neque fidelibus Chriſti aſſentiendum ſuadeo.*

Conc. Gal. Tom. 2. pag. 657.

IX. Ab eodem porro Hincmaro alia devolutionis ſpecies refertur, ab ea diverſa quam ſuprà attigimus. Metropolitani enim in Suffraganeos prærogativas cùm explicaret, exhiberetque nepoti ſuo Epiſcopo Laudunenſi: Metropolitano id juris adſcribit, ut unum aliquem ex Epiſcopis Provinciæ deſignet, qui Viſitatoris munia obeat in viduata Eccleſia: ut jubeat electioni incumbi juxta Canones, ut digniorem eligat, ſi in plura ſciſſa ſunt ſtudia, ut denique ſcrupuloſo examine electum excutiat. *In Provincia ſi fuerit defunctus Epiſcopus, ego & non tu, Viſitatorem viduatæ deſignabo Eccleſiæ, electionem cum decreto canonico præcipiam fieri; & ſi in partes ſe eligentium vota diviſerint, meum & non tuum erit eligere, qui majoribus ad ordinandum ſtudiis juvetur & meritis, & meum eſt ordinandum examinare, non tuum.* Hoc jus devolutionis non erat ejuſmodi, ut arbitrio ſuo eligeret quem vellet Metropolitanus, ſed ut ponderaret numeraretque merita & ſuffragia eorum, in quos Cleri plebiſque ſciſſio facta erat: ei autem Epiſcopalem addiceret ſedem, qui juvaretur *majoribus ſtudiis & meritis.*

To. 2. pag. 408.

At ubi notoriè indignus electus fuerat, Epiſcopi quandoque ipſi integrum Regi reſervarunt eligendi ſeu nominandi arbitrium, ut quod ad eum tum quidem eſſet devolutum. Mira quadam obſervantia & humanitate coluit Carolus Calvus Rex Epiſcopos Cariſiacenſis Concilii, cùm ad eos rejecit electionem Epiſcopi Lingonenſis, etſi ab illis antè interpellatus fuiſſet, quo provideret ipſe ei ſedi, quam occuparet indignus. Audiendus hìc eſt Flodoardus: *Suggeſſerat eadem Synodus Regi, ut alterum adregendam Eccleſiam Lingonicam conſtitueret, quam Ulfadus Eccleſiæ Remenſis alumnus contra canonica occupaverat decreta. Et Rex juſſerat, ut Epiſcopi quærerent talem, qui poſſet in Epiſcopali miniſterio eidem Eccleſiæ proficere; eorumque vota in Iſaac Hilduini diſcipulum convenerant.*

Flodoard. L. 3. c. 4o.

X. Supereſt porro & hæc, intacta hactenus prærogativa Regum & Imperatorum in electionibus Epiſcopalibus. Reſcribens ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem Joannes VIII. Papa pro electione Epiſcopi Laudunenſis facienda, jubet ut Caroli Calvi tum Imperatoris Miſſus ſeu Legatus ei interſit, ut turbas factioneſque prævertat, ut Leges omnes, Canoneſque curet ſervari. *In quem omnium vota conſentiant, eidem Eccleſiæ præfice prorſus Epiſcopum. Cui electioni volumus etiam Miſſum piiſſimi Imperatoris intereſſe, ut ſine ſæcularium ſtrepitu, omni latere talis eligatur, qui aptus ſacris Canonibus modis omnibus approbetur.*

Colvenerii Scholia in Flodoard. L. 3. c. 22.

Prolixiùs infrà verba faciemus de hujus Decreti obſervatione. Impræſentiarum ſufficit id animadvertiſſe, canonicæ libertatis in electionibus non adverſarios, ſed cuſtodes & vindices fuiſſe Regum Miſſos & Delegatos, qui turbas compeſcerent & tumultuoſas diſſenſiones. Concilium ad Theodoniſvillam anno 844. confugit ad Reges, quò Eccleſiis vacantibus Paſtores providerentur: *Aut Epiſcopos à Deo datos, & à vobis regulariter deſignatos.* Eò autem id tum fiebat, quòd Regum inter ſe diſſenſionibus & bellis electiones retardarentur.

Can. 2.

Cum Rex Lotharius canonica irregularitate maculatum Clericum Cameracenſi donaſſet Epiſcopatu, ſcripſit Nicolaus Papa ad omnes Regni ejus Epiſcopos, non ſine interminatione excommunicationis, niſi Regem impellerent ad canonicam indicendam Clero & Plebi electionem: *Clero & Plebi licentiam tribuat eligendi.* Tanto vehementiùs rem eam urgebat Pontifex, quòd jam decem amplius menſes præter Canonum normam vacaret ea Sedes: *Ultra decimum menſem contra ſacrarum regularum definitionem Eccleſiam viduatam permanere permiſeritis.* Hinc dubitare cogimur, an ea fuerit, quæ Franciæ noſtræ Regum, moderatio & temperantia cæterorum quoque Carolinorum Regum. Hìc ipſe Rex Lotharius à fratre ſuo Ludovico II. Imperatore poſtulavit Epiſcopatum Gratianopolitanum, Bernario Clerico ſuo conferendum. Aſſenſus eſt Ludovicus, & Adoni Archiepiſcopo Viennenſi mandavit, ut Bernarium in Epiſcopum ordinaret. *Rogavit, ut Bernario Epiſcopatum Gratianopolitanum concederemus, quod & fecimus. Idcirco monemus, ut voluntati fratris obedias, certus de noſtra conceſſione, ut in Gratianopolitana Eccleſia ordinetur Epiſcopus.* In eandem ſententiam ſcripſit & Lotharius Adoni. Nulla ibi mentio Cleri & Plebis conſenſus.

Epiſt. 63.

Conc. Ga Tom. 2. p 477.

XI. At multò modi ſui, & obſervantiæ avitæ in Canones retinentior fuit Carolus Calvus. Scripſit enim ad Adonem Archiepiſcopum Viennenſem, eum à ſe Bernario tributum eſſe Epiſcopatum ea cautione, ut ſumma authoritate dijudicaret Metropolitanus, an nominatio, an nominatus canonicis inſtitutionibus conſentirent. *Ita conceſſimus Gratianopolitanum Epiſcopatum, ut veſtro judicio, ſi canonicè probaveritis, ibi à veſtra ſanctitate ordinetur Epiſcopus.* Addebat Carolus, qua erat animi prudentia in his, Archiepiſcopi partes fuiſſe, ut Epiſcopum eligeret, ſi Imperator Ludovicus ceſſaret; Epiſcopis enim commendatam eſſe à Chriſto Eccleſiam: *Vobis enim, & omnibus Epiſcopis ſuis omnem Eccleſiam ſuam Chriſtus Deus noſter concluſit.* Unde verè Chriſtianiſſimus Rex argumentatur in negotiis Eccleſiaſticis Reges ipſos Epiſcopis ſubdi, *Cui & nos in omnibus venerabiliter ſubdi oportet,*

Ibidem.

CAPUT XXIII. *P. 3. l. 2. c. 27.*

De Electionibus ad Prælaturas ſub Regibus & Imperatoribus Carolinis poſterioribus.

I. Hincmari magnanimitas ad tuendam electionum libertatem.

II. Alia ejuſdem magnanimitatis documenta & libertatis.

III. Alia rurſus utriuſque documenta. Progreſſiones variæ in electionibus.

IV. Præpollebant Epiſcopi, & Principum deſideriis, & petitionibus populorum.

V. VI. Privilegia eligendi, quæ à Regibus concedebantur, eo pertinebant, ut Epiſcopi è gremio eligerentur Eccleſiæ, non è Palatio mitterentur. Reliquis privilegiis jus tantùm commune confirmabatur.

VII. Concordia liberæ electionis & Regum poteſtatis. Nova exempla.

VIII. IX. Quales quandoque Epiſcopi è Palatio mitterentur.

X. Vis illata Remenſi Eccleſiæ.

XI. Jus Regum in electionibus honori habitum, inter bellicos etiam tumultus.

XII. Cùm Reges cuſtodes eſſent temporalium rerum Epiſcopatus, non facilè quiſquam eò poterat contingere, niſi eorum aſſenſione.

XIII. Quid ſenſerit Florus de Regum conſenſu ad electiones.

I. CUm adeo conſtans & intaminata viguerit conſenſio atque concordia Regiæ in electionibus authoritatis cum earundem canonica libertate, regnantibus Pipino, Carolo Magno, Ludovico Pio & Carolo Calvo; nemo non jam facilè ſibi

sibi persuadebit eandem sub eorum successoribus retentam esse pacem, cùm & hi, ut Regni, ita & regiæ in Ecclesiam venerationis atque observantiæ hæredes se professi sunt.

Animi magnitudine verè Episcopali scripsit Hincmarus ad Reges Ludovicum & Carlomannum, *pro electione canonica obtinenda*, in Ecclesia Tornacensi, sive ut tunc res erant, Noviomensi. Peracta autem secundùm Canones electione, cùm minùs probarent Reges, quòd tantum in ea potuisset Hincmarus, purgavit se apud eos ipse, præfatus quàm prono & propenso fuisset animo in eorum promotionem & consecrationem: nec dissimulavit interim, qui essent limites Regiæ & Pontificiæ authoritatis, qui demum & quibus dotati virtutibus ad Episcopales sedes essent accersendi, quantum studii Reges, operæque ponere deberent in Ecclesiasticis Regulis ediscendis; denique quanto se obligent piaculo, qui orbitatem protrahunt Ecclesiarum, vel retardatis electionibus, vel ubi factæ fuerint, objectis difficultatum molibus, ne convalescant. Audiamus Flodoardum: *Item pro ipsa electione jam facta, quam indignè tulerant, ab ipso Archiepiscopo fuisse dispositam. Item pro eadem re, ostendens qualiter in electione eorum consenserit, quando electi sunt ad regni Principatum, & quæ ab eis pro hac electione mandata perceperit: & quale sit ministerium regale, & quale Pontificale, & qualis eligendus, vel ordinandus sit Episcopus, & qualis vel qualiter non debeat ordinari, & ut divinas authoritates addiscere curent. Item pro eadem re sacris demonstrans authoritatibus, quàm graviter in Deum peccarent, quia ordinationem illam tamdiu differre facerent.* Flodoard. l. 3. c. 11.

II. Sub impuberibus his duobus Regibus sedebat ad Regni gubernacula Hugo Abbas. Dedit & ad illum Hincmarus Epistolas, ut animaret alumnos Reges: *Quatenus voluntatem Dei & Antecessorum suorum consuetudinem in hac causa conservarent:* sanctissimè affirmans in electione Tornacensi eadem prorsus se leges, regulasque tenuisse, quas ab annis jam triginta quinque secutus esset: non diutiùs ergo Regiam consensionem ei electioni abnuendam, aut suspendendam esse; sanciri Canonicis institutis, liberæ ut sint electiones; ut eligantur Episcopi non ex Palatinis Clericis, sed ex Ecclesiæ cujusque proprio Collegio; non Regum, non Aulicorum, non Regiorum Ministrorum testimonia canonicis Regulis requiri, ut Ecclesiæ Pastor ordinetur; sed Cleri populique esse, ut eligant, Metropolitani ut judicet de electione, Principis ut assentiatur, & tum demum celebrandam ordinationem. *Et quia ipse nihil inde aliud egerit, nisi quod per triginta & quinque annos in hujusmodi negotio solitus erat, &c. Adjungens sacrorum Canonum promulgatas super electione canonica authoritates, & ostendens, quod non Episcopi de Palatio præcipiantur eligi, sed de propria qualibet Ecclesia: & quod de ordinando Episcopo, non Regis, vel Palatinorum debet esse commendatio, sed Cleri & Plebis electio, & Metropolitani in electione dijudicatio, deinde terreni Principis consensio, & sic fieri Episcoporum manus impositio.* Ibid. c. 24.

III. Nisi temporum vicissitudine vel edacitate interceptæ nobis fuissent hæ Hincmari litteræ, supperet ex iis mira quædam opulentia antiquæ & mediæ purioris Ecclesiarum disciplinæ, Decretorumque & Conciliorum, quibus Ecclesiarum libertas validissimè muniretur. Vel ex hoc frustulo rem conjectabis. Epistola scilicet ea est ex ipsis Hincmari Opusculis decerpta, quæ ab illo data est ad Ludovicum III. Balbi filium. Exordium autem ducit ab alia Epistola, quæ ab omnibus Concilii cujusdam Episcopis exarata fuerat ad eundem Regem, ut eum hortarentur, quo Archiepiscopis Episcopisque pleniorem juxta Canones libertatem annueret eligendi Pastores Ecclesiarum, & ubi eos Cleri Populique assensione communirent, tum eos ipsi sistendi, ut temporalis Ecclesiæ bona eis conferat, quorum Custos & Defensor est, consensuque & diplomate suo eos confirmet, ut mox à Metropolitano & Comprovincialibus ordinari possint. *Litteras direximus, in quibus hæc continentur: Ut sicut sacræ leges & regulæ præcipiunt, Archiepiscopis & Episcopis conlimitanearum diœceseon electionem concedere dignemini, undecumque secundùm formam regularem electionis, Episcopi talem eligant, qui & sanctæ Ecclesiæ utilis, & regno proficuus, & vobis fidelis ac devotus cooperator existat: & consentientibus Clero & Plebe, eum vobis adducant, ut secundùm ministerium vestrum, res & facultates Ecclesiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit, suæ dispositioni committatis; & cum consensu ac litteris eum ad Metropolitanum Episcopum & Coepiscopos Diœceseos, qui eum ordinare debent, transmittatis.* Hincmar. To. 2. p. 189.

Ea erant Concilii verba, cujus os & ingenium erat Hincmarus. Quocirca & ejus adgressus est defensionem, ubi gravissimis ab eo verberantur opprobriis, meritisque convitiis Aulici adulatores, qui Regias aures pestiferis his imbuebant susurris: Cùm licentia eligendi à Regibus postulatur, eum quasi desponderi eligendum, quem ipsi designarint. *Nam si quod à quibusdam dicitur, ut audivi, quando petitam apud vos electionem conceditis, illum debent Episcopi; & Clerus ac Plebs eligere, quem vos vultis, & quem jubetis: quæ non est divina legis electio, sed humanæ potestatis extorsio: si ita est, ut dici à quibusdam audivi: ille malignus spiritus, qui per serpentem primos parentes nostros in paradiso decepit, & inde illos ejecit, per tales adulatores in aures vestras hæc sibilat.*

IV. Subdit infernis ex tartaris eructatam esse tam exitialem doctrinam, Scripturis, Canonicisque & Imperatoriis legibus prorsus inimicam: *Nec in Scripturis, neque in Catholicorum dictis, vel in sacris Canonibus, vel etiam in legibus à Christianis Imperatoribus vel Regibus promulgatis, hoc scriptum vel decretum invenitur, sed talia dicta infernus evomuit.* L. 1. c. 84. Id verò quod ad Leges Imperatorum spectat, confirmat ex Lege, seu Capitulari Caroli Magni suprà jam sæpiùs commendato, & quod in Capitularium libris legitur: *Sacrorum Canonum non ignari, &c.* Ex quibus id denique infert, non Regis esse eligere, sed assentiri electioni per Episcopos factæ, qui dignoscere possunt, qui sint sacræ dignitati sustinendæ & muniis ejus obeundis idonei, qui absurdi. *Sicut & leges & regulæ dicunt, In electione Episcopi assensio Regis sit, non electio; in Episcoporum verò executione sit electio, sicut & ordinatio.*

Regem ibidem obtestatur Hincmarus, Professionis ut meminerit, cui se abstrinxerit, subscripseritque inter ipsa inaugurationis Regiæ solemnia, utque eam frequenter sibi perlegi jubeat: ut ne quid moliatur ultra eos limites, quos sibi summi Reges, sanctissimique Imperatores, avi atavique circumscripserunt. *Talia vestro tempore in sanctam Ecclesiam introducere non tentetis, quia magni Imperatores & antecessores vestris suis temporibus introducere non præsumpserunt.*

Certabatur de electione Episcopi Bellovacensis. Contendebat Rex eum confirmandum in quem *vota omnium concordarent*. Episcopi ex adverso pertendebant, electum ei gerendæ sarcinæ prorsus imparem esse, ejus rei judicium ad se spectare: quin immo & devolutam ad se esse electionem, quòd cùm Bellovacenses binas ternasve continuassent electiones Canonibus infestas, ex canonicis sanctionibus excidisse jure eligendi. *Perdiderunt electionem, sicut ostensum est illis in Synodo, & per sacras regulas, non ulterius illorum, sed Episcoporum esse electionem, quam non præire, sed subsequi,*

ſequi, &c. Cùm denique conniteretur Rex, ut ea ſaltem vice ſuis votis ſe inflecteret & accommodaret Hincmarus, conſtantiſſimè ille reſpondit: Si quid præter ſuam & præter Regiam profeſſionem, ſi adversùs divinas humanaſque leges committeret, fore ut æternum & ipſi ſibi exitium accerſeret, & eodem Regem implicaret. *Etſi vobis conſenſero, ut contra divinas & humanas leges, & contra veſtram & meam, coram pluribus in Synodo Epiſcopis cohibentibus, profeſſionem faciatis, me perdam, & vos non ſalvabo.*

Ibidem. pag. 194.

V. Humaniùs Carlomannus Rex in Aurelianenſem Epiſcopum conſuluit, cui ejuſdem Hugonis Abbatis, aliorumque Conſiliarorum ſuorum, tum ex Clero, tum ex Proceribus ſuaſione conceſſit, ut omnia ejus Eccleſiæ privilegia innovarentur, quæ Normannis omnia populantibus exuſta fuerant: utque integra & incolumis ibi ſervaretur electionum libertas, Pontificum hactenus, & Regum tuitione defenſa. *Unà cum conſultu venerabilis Hugonis Abbatis, totiuſque Regni noſtri utriuſque ordinis Procerum, &c. Privilegia ſive præcepta in eligendis ſibi Pontificibus, tam authoritate Apoſtolica, quàmque Patrum noſtrorum confirmatione habuiſſe firmata, &c. Exoravit, ut noſtræ authoritatis præceptum ſuper hoc ſuæ denuo confirmaſſemus Eccleſiæ, atque liberam à noſtra parte licentiam eidem conceſſiſſemus, antiquam authoritatem more canonico à ſede Apoſtolica impetrandi.*

Spicil. to. 2. pag. 194.

Duo hìc autem obiter notanda. Primum eſt, ita ſibi perſuaſiſſe hunc Epiſcopum, nec conceſſionem, nec confirmationem Eccleſiæ ſuæ privilegiorum à Papa poſtulandam ſibi eſſe, niſi Rex aſſentiretur peti. Alterum eſt, quod hìc privilegium dicitur, non eſſe tamen niſi juris communis beneficium. Sed cùm Procerum frequentes eſſent in Eccleſiaſticas libertates contumeliæ & incurſiones; his novorum Reſcriptorum præſidiis, quibus plerumque plus tribuitur, quàm antiquis, eas vallare & munire optimi quique laborabant Epiſcopi.

VI. Non ſinebat eo ipſo tempore Carolus Craſſus Italiæ Rex, Hieronymum Epiſcopum Lauſanenſem Eccleſiæ ſuæ poſſeſſionem inire. Monuit illum per litteras Joannes VIII. Papa, ejus Epiſcopi & electionem fuiſſe canonicam, & ordinationem, utpote ab Epiſcopis Provinciæ celebratam, quibus eam curam delegarat Metropolitanus, tum gravi ex morbo decumbens. *Jam dictum Epiſcopatum Lauſanenſem ſibi divinitus conceſſum, noſtraque Apoſtolica etiam authoritate commiſſum, ſub omni integritate recipere, habereque ſecuriter permittatis: ne amplius eadem Eccleſia contra ſtatuta Patrum ſine proprio Rectore conſiſtat. Nam regulariter illum electum & proprio Archiepiſcopo cauſa infirmitatis præbente conſenſum, & Epiſcopo conſecratore illius, litteris quas nobis oſtendit, rogante, conſecratum fuiſſe agnoſcimus.*

Conc. Gall. To. 3. pag. 500. 518.

Cùm Optandus electus fuiſſet de licentia Caroli Craſſi Imperatoris Epiſcopus Genevenſis, hortatorias ad Genevenſes idem Pontifex ſcripſit Epiſtolas eidem ut morigeros ſe præberent: *Præcognita veſtrum omnium in eodem Optando electione, & qualiter idem ſereniſſimus Imperator eidem Eccleſiæ electionem perenniter de proprio Clero donaverat, &c.* Adverte hìc porro ut ex Pontificia Epiſtola hac Carolus Craſſus Imperator Eccleſiam Genevenſem eo exornaſſet privilegio, ut Epiſcopum ſemper ſuum è proprio eligeret gremio: *Electionem perenniter de proprio Clero donaverat.* Non ergo ex privilegio annuebant Eccleſiis Principes eligendi libertatem, ſed eligendi ex *proprio Clero*, non expectatis, non ſuſcipiendis unquam, qui è Palatio ordinandi mitterentur: quanquam id ſibi quaſi ex jure arrogarent Principes, etſi & ex indulgentia quandoque Epiſcopi eis obſequerentur, & ſervirent tempori, quo ampliora inde in Eccleſiam ornamenta aliquando redirent.

Id quoque præcipiebant Canones, ut ex cujuſque Eccleſiæ Clero Epiſcopus deligeretur. Sed non ea erat horum Canonum antiquitas, nec tam religioſa eorum obſervatio, ut non & illis ſæpiſſimè ipſæ ſua ſponte Eccleſiæ derogarent, & Epiſcopos ſibi aliunde accirent. Itaque multò minùs Reges iis Canonibus ſe obligatos exiſtimabant, quibus & ipſæ minùs parerent Eccleſiæ. Inde erat quòd & Epiſcopi citra aſſentationem in his Regibus plerumque aſſentirentur, ſi modò ab iis illi è Palatio mitterentur ordinandi Epiſcopi, quorum virtutes & inſignes dotes & Regiæ reſponderent benevolentiæ, & amplitudinem Epiſcopalem non dedecorarent, ad quam non ſine Cleri Populique aſſenſione promovebantur. Nec illa Capitularium lex, qua Carolus Magnus & Ludovicus Pius libertatem reſtitutam voluerunt electionum, aliud concedebat, quàm ut Epiſcopus ubique è Clero Eccleſiæ, & è propria Diœceſi eligeretur. *Adſenſum ordini Eccleſiaſtico præbemus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri & Populi ſecundùm ſtatuta Canonum de propria Diœceſi eligantur.* L. 1. c. 84.

Nec dubitandum, quin ubi Reges *electionem canonicam* in perpetuum alicui concedebant Eccleſiæ; eam facultatem ejurarent, exuerentque, mittendi quos vellent Epiſcopos è Palatio ſuo. Id genus fuit privilegium, quo idem Carolus Craſſus Eccleſiam Cabilonenſem donavit: *Ut obeunte Paſtore proprio, omni deinceps tempore canonicam haberet electionem.* His munitæ privilegiis Eccleſiæ nihilominus receptæ morem gerebant conſuetudini, monendi Regis de obitu ſui Paſtoris, & impetrandę licentiæ novi deligendi. Adversùs eos tantùm qui è Palatio immitterentur Epiſcopos ſeptæ & armatæ erant ab ipſis Regibus.

VII. Carolum Simplicem Regem interpellarunt Tungrenſes, ut Richerium ſibi daret Epiſcopum, quem elegiſſent in locum Hilduini uſurpatoris. *Omnes tam Clerici, quàm Laici, addentes in precibus, ut illis ad ordinandum daremus Pontificem Richerium, quem concorditer elegerunt.* Caſtigavit acerbiſſimè Herimannum Colonienſem Archiepiſcopum Joannes X. quòd Hilduinum ordinaſſet, qui electus non fuerat, nec à Rege donatus Epiſcopatu, à quo ſolo potuerat, eo donari. *Cùm Hilduinum canonicis ſibi obviantibus regulis, abſque Clericorum electione & Laicorum acclamatione, Epiſcopali infula decorare non denegaſtis, cùm priſca conſuetudo vigeat, qualiter nullus alicui Clerico Epiſcopatum conferre debeat niſi Rex, cui divinitus ſceptra collata ſunt.* Culpæ autem vertitur quòd renuerit Richerium ordinare, quem Clerus Populuſque elegerat, quod ipſius etiam Caroli Regis & Berengarii Imperatoris teſtimonio confirmabatur. *Quia Richerius, ut Caroli Regis teſtimonium perhibet, & Berengarii Imperatoris litteræ teſtantur, primitus à Clero electus, & à Populo expetitus eſt.* Ex quo id efficitur, ubi Rex Epiſcopatus dabat, eo confirmatam, non exploſam fuiſſe electionem. Unde ſubjicit mox Pontifex, velle ſe, ut Carolus Rex Majorum ſuorum auguſtiſſimorum jura & privilegia retineat omnia in confirmandis electionibus. *Et ſicut priores ſuos Anteceſſores, noſtrorum Anteceſſorum authoritatem, Epiſcopum per unamquamque Parochiam ordinare probaliter ſtatutum eſt, ita ut Rex Carolus faciat confirmando jubemus.* Quod confirmat datis ad ipſum etiam Regem literis. *Et quod priſca conſuetudo & Regni nobilitas cenſuit, ut nullus Epiſcopum ordinare debuiſſet, abſque Regis juſſione.* Conc. Gall. Tom. 3. 575. 576 577.

VIII. Fulconi Archiepiſcopo Remenſi crimini vertit Formoſus Papa, quòd Presbyterum Bertharium Catalaunenſem Epiſcopum non ordinaſſet, cùm a Clero & Plebe electus fuiſſet, & electionem Rex Odo aſſenſu ſuo confirmaſſet. *Scribit Archiepiſcopo pro Berthario, quem Clerus* Flodoar. L. 4. c. 3.

rus & Plebs Ecclesiæ Catalaunensis consensu Regis Odonis ad Episcopatum dicebatur elegisse, successens quod hunc vocatum Canonicum noluerit consecrare. Simile veri est Fulconem eas criminationes diluisse apud Stephanum Formosi successorem cui & exposuit totam anteactæ vitæ suæ rationem, & ipsa Episcopatus sui primordia: Se enimverò sacris Litteris à pueritia innutritum, & in Aula Caroli Calvi, Ludovici Balbi, & Carlomanni institutum: sub Carlomanno tandem à Clero & Plebe Remensi expetitum se ad Metropolitanam eam Sedem fuisse. *Adnectens simpliciter, ut ab ipsis penè cunabilis educatus canonicis fuerit disciplinis, donec à glorioso Rege Carolo Imperatoris Ludovici filio, in Palatinis ac domesticis ejus sit assumptus obsequiis. Sicque in aula Palatii perseverans usque ad tempora Carlomanni Regis, Ludovici Junioris filii, nepotis ejusdem Caroli; quando à sanctis Remensis Provinciæ Episcopis, necnon à Clero & Plebe hujus electus sit, & Episcopus ordinatus.* Quo exemplo perspicis, qui in Aula & Palatio Regem ætatem agerent etiam ab infantia, eos sacris nihilominus & canonicis disciplinis operam dedisse: & qui è Palatio Regum prodibant, canonica tamen electione sacras non rarò infulas consecutos esse.

IX. Idque luculentè declaratur alia ejusdem Fulconis Archiepiscopi ad Odonem Regem Epistola, qua obtestatur ut Ecclesiæ Laudunensi liberam permittat electionem, nec populis invitis & renitentibus Pastorem obtrudat. *Odoni Regi litteras* .4.6.5. *dirigens rogat, pro concedenda Ecclesiæ Laudunensi, post decessum Didonis Episcopi electione libera; ostendens non oportere violenter eos, ad eum quem nolint suscipiendum, compelli.*

Liquidum est ergo, si quos è Palatio suo Clericos Rex averet Episcopos deligi, non tamen vim adferre Ecclesiæ debuisse, cui ea erat potestas, id officium, ut eos examinaret, abnueretque quos indignos comperisset. Denique ubi idoneus erat, quem Princeps innuerat immiseratque, tum ei Clerum & Plebem acquiescere, hoc ipsum jam eligere erat, cùm dissentire & abjicere potuissent.

X. At tyrannica prorsus ea vis fuit, cùm Herebertus Comes Clerum, Populum, Episcopos, Regem, Papam eò adegit, ut eligerent confirmarentque in Archiepiscopum Remensem Hugonem filium suum, annos vix quinque natum. *Tractans super electione, tam Clericos, quàm Laicos ad voluntatem suam intendere facit.* Nimirum reformidatum est tunc ne à prædonibus aliis compluribus expilaretur Ecclesia Remensis: itaque consultius visum est uni acquiescere deprædatori, qui cæteros compesceret omnes. *Sequentes igitur* .20.24 *consilium ejus, ne fortè per extraneas personas Episcopatus divideretur, eligunt filium ipsius, qui nec adhuc quinquennii tempus expleisset.* Quamprimùm autem repressa est Hereberti Comitis tyrannica vis & insania. Rodolphus Rex, qui non potuerat non vel simulatè Hugonis electioni assentiri, canonicè Artholdum eligit fecit. *Rodolphus Rex litteras Remis mittit ad Clerum & Populum pro electione Præsulis celebranda, &c.* Quod & Artoldus ipse in Concilio Ingelheimensi anno 948. testatum fecit: *Admonet Rex Clerum & Populum de Pastoris electione, dans eis id agendi facultatem, ad Dei honorem, & sui fidelitatem. Sicque concordantibus cunctis, tam Clericis, quàm Laicis, eligitur humilitatis nostræ persona.*

XI. Quanquam ergo tunc ingruerent undique & sævirent bella, Canonum tamen vox & authoritas in honore erat: cùmque majestas Gallicanorum Regum ab insolentissimis undique Tyrannis incesseretur, colebatur tamen illa religiosissimè ab Ecclesia, quæ præter eorum voluntatem nullos sibi Episcopos præfici patiebatur. In Concilio Remensi anni 975. excommunicatione innodatus est Theobaldus Episcopus, quòd se tyrannicè in Sedem Ambianensem injussu Regis intrusisset: *Convenerunt medici, qui morbos tuos optimè noverint, tyrannicam scilicet vim qua insulatus es contra regium velle.* Præerat ei Concilio Stephanus Benedicti VII. Papæ Legatus, cum Adalberone Remensi Archiepiscopo. Hic ille est Adalbero, qui in alia quadam Epistola id laudi sibi ducebat, id venditabat, quòd à Deo & à Rege Episcopatu esset donatus: *Quondam nobis Episcopio gratia Dei & benignitate Regia contradito.*

XII. Ingenuè fatemur, cùm custodiam & tuitionem profiterentur Reges penes se esse omnium Ecclesiæ bonorum temporalium: non potuisse electos Episcopos non assensu & beneficio eorum Episcopatus ipsos adire, & possessionem eorum capessere. Id forsan sonant illa Adalberonis verba: *Episcopio nobis benignitate Regia contradito.* Id apertiùs significant illa Hincmari verba: *Quia Princeps terræ res Ecclesiasticas, divino judicio tuendas & defensandas suscepit, consensu ejus, electione Cleri ac Plebis, & approbatione Episcoporum Provinciæ, quisque ad Ecclesiasticum regimen provehi debet.* Du Chesne. Tom. 2. pag. 489. Sed necessaria illa Regis consensio, & Episcopatus donum, seu collatio temporalium, nihil officiebat electioni liberæ priùs peractæ: siquid autem præterea auderent Ministri Regii, injuria ea erat Canonum, quæ detestationi deinceps esset, non imitationi. Ejusmodi fuit nominatio ejus qui Rabano suffectus est Archiepiscopo Moguntino, ubi Annales Fuldenses ajunt plus momenti fuisse in Rege & Consiliariis ejus, quàm in Cleri & plebis suffragiis. *Cui successit Karlus, magis ex voluntate Regis & Consiliariorum ejus, quàm ex consensu & electione Cleri & populi.* Nec verò ea res animadversa esset ab horum compilatore Annilium, nisi præter usum receptissimum usurpata tunc fuisset. Ib id. p. 553

XIII. Finem facit huic Capiti Florus Diaconus & Doctor Ecclesiæ Lugdunensis, qui hæc observavit circa necessitatem Regii consensus ad electiones Episcopales. In his certè nec sobriam audaciam desideres, nec prudentiam singulari fiducia & fortitudine munitam. Docet ergo ille ex Apostolica traditione in solius Cleri Populique suffragatione positas primò fuisse electione. *Quem communis Cleri & Plebis consensus elegerit.* Prioribus sæculis consensum Principis ne potuisse quidem expeti. *Præfuisse Antistites absque ullo consultu mundanæ potestatis, à temporibus Apostolorum, & postea per annos ferè quadringentos.*

Ubi Christianis Mysteriis intiati fuerè Imperatores, Ecclesiæ primævam illam electionum libertatem sospitem constitisse in plerisque saltem Provinciis: cùm ne fieri quidem posset, ut admoneretur Imperator, utque assensus ejus expectaretur, quoties obisset Episcopus, eique sublegendus esset successor, per Europæ, Asiæ, Africæ Provincias omnes Christianas, etiam remotissimas. *Ex quo Christiani Principes esse cœperunt, eandem in Episcoporum ordinationibus Ecclesiasticam libertatem ex parte maxima permansisse, manifesta ratio declarat. Neque enim fieri potuit, cùm unus Imperator orbis terræ Monarchiam obtineret, ut ex omnibus latissimis mundi partibus, Asiæ videlicet, Europæ & Africæ, omnes qui ordinandi erant Episcopi, ad ejus cognitionem deducerentur.* Opusculum Flor post oper. Agobaa.

Peculiaria gesta B. Martini Turonensis, Encherii Lugdunensis, aliorumque, palam id prodere, injussu Principum terrenorum celebratas tum fuisse electiones; eo adhuc ævo Romanos Præsules eligi solere, nullo interveniente Principe sæculari: quin & Provincias omnes Romani Præsulis temporali mancipatas ditioni, eadem immunitate gaudere: *Sed & in Romana Ecclesia usque in præsentem diem, cernimus absque interrogatione Principis, solo dispositionis judicio, & fidelium suffragio, legitimè Præsules consecrari: qui etiam omnium*

regionum & civitatum quæ illis subjectæ sunt juxta antiquum morem, eadem libertate ordinant, atque constituunt Sacerdotes: Non illaudata tamen consuetudine in quibusdam Provinciis ad alendam indivulsam Sacerdotii & Regni pacem atque concordiam inoleviſſe, & constanter retineri, ut consensus Principum requiratur. *Quod verò in quibusdam Regnis postea consuetudo obtinuit, ut consultu Principis fieret ordinatio Episcopalis, valet utique ad cumulum fraternitatis, propter pacem & concordiam mundanæ potestatis, non tamen ad complendam veritatem vel authoritatem sacræ ordinationis.* Ex quo & illud emergit, sequi, non præire debere Principis consensum.

CAPUT XXIV. *P. 3. l. 2. c. 28.*

De libertate electionum in Germania, Anglia, Italia, temporibus Caroli Magni, ejusque in Imperio & Regno successorum.

I. Eadem viguit in Germania suffragiorum Cleri, Plebis & Episcoporum concordia cum authoritate Principum in electionibus.

II. Potissimùm vero imperantibus Ottonibus. De electionibus in Anglia.

III. In Italia libertati electionum Romani suffragabantur Pontifices, quanquam in illis & Pontificum & Imperatorum consensus requireretur.

IV. Nova argumenta necessarii hujus consensus Pontificum, Imperatorum vel Regum Italiæ.

V. Temporalia hi quoque Reges occuparant Episcopatuum vacantium bona: ex quo necessitas illa existebat eorum consensionis.

VI. Unde necessitas consensus Romanorum Pontificum.

I. PErluſtrandæ nobis ſuperſunt electiones Germaniæ, Italiæ, Romæ, Græciæque, ut in his exarata fiat eadem libertatis canonicæ concordia cum interventione Principum, qui iis ſe quadam ex parte inſerebant. Et Germania quidem cùm pareret tunc Gallis Regibus & Imperatoribus, non poterat non illa Gallicanæ obſequi & ſervire Eccleſiarum diſciplinæ. Itaque cùm Tricaſſina Synodus anno 867. ad Nicolaum Papam ſcripſit, Ebbonem Epiſcopatu Remenſi in Gallia ſpoliatum, à Ludovico Germaniæ Rege Hildesheimenſi donatum fuiſſe in Provincia Moguntina: *Largitione Ludovici Regis Episcopium vacans obtinuit*: rem ita capies, ut Rex approbata electione, tum Epiſcopatum conceſſerit. Et ſanè in Concilio Colonienſi anno 887. perhibetur à Clero Mindenſi electus in Epiſcopum fuiſſe Drogo Presbyter, & à Concilii Epiſcopis inauguratus. Scriptor quoque vitæ ſancti Hereberti Archiepiſcopi Colonienſis, narrat ut Cancellarium ille priùs egerit Ottonis III. Imperatoris, à quo invitatus ſit, ut Presbyteratu initiaretur; cùmque non multò pòſt vacante Colonienſi Eccleſia, non poſſet Clerus in ſuam ſententiam Plebem adducere, ut Præpoſito ejuſdem Eccleſiæ ſuffragaretur, ipſemet tandem Præpoſitus eligendum oſtendit Herebertum, cui confeſtim acceſſit Cleri Populique *una omnium vox, una voluntas*. In Italia tunc verſabatur Imperator, qui mox ut ejus electionis certior factus eſt, impenſas egit Deo gratias, quòd tacitis animi ſui votis obſecundaſſent Cleri Populique ſuffragia; anno 998. *Ubi Colonienſium adfuit Legatio, viri complures honorati, tam de Clero, quàm de Populo, cum quibuſdam de principibus terræ maximis, electionem coram deprompſerunt perſonæ talis. Tunc vehementer exhilaratus Imperator prudenti conſilio civitatis grates non minimas egit, quia quod ipſe optabat, quodque optimum ſibi videbatur, hoc ipſi quoque ſentirent, & eligerent uno eodemque ſecum ſpiritu.* Ambitioſos omnes Epiſcopatus Ratiſponenſis candidatos priùs ablegarat, & ſpe fruſtraverat Otto II, ut ſanctiſſimum virum Volfangum promoveret, cui incunctanter Cleri Populique ſtudia aſpirarunt. *Cùm Legatis Imperatoris profecti ſunt Ratiſponam, ubi Clerus & Populus, ut Imperator petebat, more Eccleſiaſtico ſanctum Volfangum unanimiter elegerunt, electumque cum Imperatoris nunciis ad ejus Aulam dimiſerunt.*

Cont. Gall. To. 3. pag. 356. Flodoard. L. 2. c. ult.

Surius die c. 19. Mart.

Surius 31. Oct. c. 11.

II. Germani ergo imitatores Caroli Magni pietatis fuere Ottones Imperatores, ideoque & incorrupti Eccleſiaſticæ in electionibus libertatis vindices. Id novo hoc firmabitur exemplo. Erat Meinvercus Regio ſanguine nobilis, eumque Otto III. Capellanorum ſuorum collegio inſcripſit, *Regia ſtirpe genitus evocatur ad Palatium, & Regius Capellanus efficitur.* Regebat tunc Paterbornenſem Eccleſiam ſanctiſſimus Pontifex Retharduſ, qui ab Ottonibus II. & III. confirmari pervicit privilegium Eccleſiæ ſuæ olim indultum à Carolo Calvo, & à Pontifice Romano, ut electiones à Clericis urbis fierent, & de ipſo urbis Clero Epiſcopi deligerentur: *Electionem quoque Episcoporum, inter ejusdem & ab ejus Ecclesiæ filiis faciendam, quam eis diversi Reges diversis temporibus liberaliter concesserunt, &c.* Poſt ejus Epiſcopi obitum Henricus Rex conſilio Epiſcoporum & Procerum Curiæ nominavit Meinvercum, quem ſtatim commonefecit, ea de cauſa illum à ſe eligi, quòd cùm opibus afflueret, ſponſam tenuem inopemque ducere ex officio charitatis deberet. Ejus unius paupertatis contemplatione aſſenſus eſt Meinvercus, ut qui virtutibus etiam quàm terrenis opibus iuſtructior & locupletior eſſet, & Epiſcopatum ne ſpe quidem unquam, vel cogitatione præſumpſiſſet. *Adscitis Episcopis & Principibus qui aderant, de successore tali loco & tempore idoneo consilium habuit, & diu scrutatis perspectisque plurimis, Meinvercum, &c.* Mirum illud hic accidit, qua tandem ratione priùs confirmato libertatis electionum jure & privilegio, Meinvercus à Rege nominatus ſit, accituſque ad ſacras inſulas, Clero & Plebe inconſultis. Verùm pluribus jam exemplis proditum eſt, Cleri & Plebis ſuffragia præiiſſe ſæpiſſimè, etſi ſilentio premantur. Nec verò finit nos Henrici hujus Regis pietas ſingularis, qua & ad Imperium mox adſcitus eſt, dubitare, quin tenaciſſimus fuerit, obſervandarum Eccleſiaſticæ Diſciplinæ regularum, in rebus iis, quæ tantum haberent momenti ad Eccleſiæ & Reipublicæ ſalutem.

Surius 6. Jun.

Nec aliter, ut reor, res habebant in Anglia. Memorat enim Uvillelmus Malmesburienſis, tum demum Cantuarienſis Eccleſiæ ſarcinam ſubiiſſe Odonem, ubi ſenſit Epiſcopos cum Rege in eam rem conſpirare; aſſenſum tunc extorquente voce Populi, & confeſſionem, quòd ea vox quoque ſit Dei: *Sed cum Regiæ voluntati Episcoporum omnium assensus accederet, tandem vix Præpositi sui rigore edomito, in communem perrexit sententiam, recogitans illud proverbium, vox populi, vox Dei.* Non potuiſſet conſenſionem Regis & Epiſcoporum Odo vocem populi interpretari, niſi Regis & Epiſcoporum ſuffragiis vota Cleri Plebiſque præluſiſſent.

De ge Pon. A L. 1. 2co. 2

Nec ab eo more abhorret electio ſancti Dunſtanni in eandem Sedem. Non ceſſit ille importunis Edgari Regis precibus, niſi ubi illis invicta quædam vis addita eſt Epiſcoporum conſenſione. *Regis Edgari ambitur precibus, ut sedem Primariam dignaretur sanctitatis suæ industria. Sed ipse non semel surdis auribus rogantem differens, tandem concordi omnium Episcoporum assensu pressus manu dedit.* Non quidem his vocibus excluduntur Cleri & Plebis ſuffragia, aut vota; ſed longè plurimum momenti ponitur in Epiſcopis &

Regi-

Regibus ad electiones Episcopales. Attingemus & infrà aliquid rursus de Angliæ electionibus capite XXVII. n. XIII.

III. Venio ad electiones Italiæ Episcoporum, quibus illibatæ præ cæteris libertatis gloria ex eo vendicatur, quòd Apostolicæ essent Sedi propiores, cui potissima incumbit cura & sollicitudo libertatum Ecclesiæ. Jam semel iterumque diximus, Adrianum I. id Carolo Magno professum esse, nunquam intervenire se electionibus Canonicis; consecrari à se, quem Clerus Populusque delegisset, præmisso examine scrupuloso; denique authorem fuisse Carolo, ut idem ipse sequeretur. *Qualis à Clero & Plebe cunctoque populo electus canonicè fuerit, illum ordinamus.* Confirmavit eidem Carolo Adrianus, nec à se, nec à Pipino Rege delegatos unquam fuisse Apocrisiarios, seu Missos, qui interessent electioni Episcopi Ravennatis, ut quæ liberis semper fuisset permissa Clericorum & laicorum suffragiis ejus Ecclesiæ. *Nos neque à prædecessoribus nostris, neque à genitore nostro Pipino Rege, neque à vestra in triumphis regali victoria, Missum ad electionem Ravennæ directum esse, meminimus. Sed Clerus & Populus, &c. talem sibi eligerent Pastorem, &c.*

C. c. Gall. T. pag. 96

In Concilio Romano sub Stephano IV. postquam abdicatus & ejectus fuit Constantinus Antipapa; postquam gradu dejecti sunt Episcopi omnes, quos ordinaverat: constitutum est, ut si Clerus rursum & populus eos eligeret, Episcopalibus eos sedibus Pontifex redintegraret. *Etsi placabiles fuissent coram populo civitatis suæ, denuò facto decreto electionis more solito cum Clero & Plebe, ad Apostolicam advenissent sedem, benedictionis susciperent consecrationem.* Et mox: *Electi denuo à Clero & Plebe, factoque decreto, ab eodem Papa consecrati sunt.* In Concilio autem Romano Nicolaus I. Archiepiscopo Ravennati præcepit, ne quos posthac ordinaret Episcopos, nisi à Duce, Clero & Populo electos. *Item sancimus, ut in Episcopos per Æmyliam non consecres nisi post electionem Ducis, Cleri, & Populi, per Epistolam Apostolicæ sedis Præsulis acceperis eos consecrandi potestatem.*

p. 120.

T. Bibl. cepli.

IV. Necessarius erat ipsius Papæ consensus, ut Provinciæ suæ Episcopum canonicè electum ordinare posset Archiepiscopus Ravennæ. Liquet id quidem ex hoc Nicolai I. Decreto & Synodi Romanæ. Eadem lex vigebat & in Episcopis Provinciæ Mediolanensis: post electionem Cleri & Populi, desiderabatur adhuc confirmatio Papæ & Regis, ut tum demum possent à Metropolitano Mediolanensi ordinari. Id nos edocet Epistola Joannis VIII. ad Archiepiscopum Mediolanensem super ordinatione Episcopi Astensis. *Accidit ut Astensis Ecclesiæ Pastore proprio obeunte, permissu Caroli glorioſi Regis, idem Joseph post electionem Cleri & Populi expetitionem, in eadem Ecclesia deberet ordinari Episcopus. Tua fraternitas tam nostra absolutione, quàm etiam ipsius Regis exhortata monitionibus, hoc libenter admisit, & canonica jura complere conata est.* Scripsit idem Papa ad Clerum, Senatum, Populumque Ravennatem, quò eos excitaret ad canonicam Episcopi electionem: *Sacerdotibus & Senatui, Populoque Ravennati fidelibus nostris.* Cùm vacaret Vercellensis Ecclesia, & desperata jam esset populi secum conflictantis concordia, Episcopum nominavit ipse Pontifex, juxta Canonicas inter hæc impacata dissidia sanctiones, Regemque Carlomannum oravit, ut in possessionem illum mitteret Episcopatus. Diaconus is erat, cum Papæ, tum Regi fidei vinculo obligatus. *Rogamus ut Episcopatum huic Diacono, communi fideli nostro ac vestro tribuatis.*

l. 260.

l. 304. inter 171

Cùm abdicatus depositusque fuisset Anspertus Mediolanensis Archiepiscopus in Concilio Romano, scripsit Pontifex ad Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos & omnem Clerum Mediolanensem, ut convocarent Populum, Præsulemque sibi eligerent, delegatis eodem tempore Episcopis Papiensi & Ariminensi, qui vice sedis Apostolicæ præessent electioni. *Omnibus Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & omni Clero S. Eccles. Med. &c. Jubemus, ut convocantes populum civitatis, de electione alterius, qui de Cardinalibus Presbyteris aut Diaconibus dignior fuerit repertus, ad Archiepiscopatus honorem promoveatis, &c. Sanè fratres & Coepiscopos Ticinensem & Ariminensem illuc vice nostra dirigimus, qui vobiscum pariter eandem electionem faciant.* Propè abest à vero Carlomanni Regis tum Italiæ assensum quoque præstitutum esse, etsi non expressum sit. Idem enim ipse Pontifex ut Vercellenses cives cogeret Consperto assentiri, quem ipse nominaverat, significavit eis Carlomannum Regem ex Majorum suorum more, Regum, & Imperatorum, dono ei hunc Episcopatum dedisse. *Carlomannus glorioſus Rex istius Italici regni Vercellensem Episcopatum, more prædecessorum suorum Regum & Imperatorum, concessit huic Consperto, præsentibus Missis nostris.* Dictum est jam à nobis, non antè vel Pontificem, vel Regem eum Episcopatum donasse, quàm inexpiabiles dissensiones electionis spem excussissent.

Epist. 221.

Epist. 223.

V. Elucet autem splendidissimè Pontificum & Regum Italiæ potestas circa Episcoporum electiones, in provectione Ratherii ad Episcopatum Veronensem. Tam enixè à Pontifice rogatus & interpellatus est Rex, ut non potuerit ille non acquiescere, quamvis longè diversum aliquid ipse moliretur. *Allatæ sunt litteræ Papæ Joannis, quibus continebantur preces ejusdem totiusque Romanæ Ecclesiæ, uti ego Veronensibus darem Episcopus. Displicuit hoc non parum Regi, contraria molienti: sed obtinuit deprecatio Apostolica, instante cum primoribus regni domino meo.*

Spicil. 10. 2. pag. 274.

Ut verò in Gallia tantò certiùs donabantur à Regibus Episcopatus, quòd ipsimet vacantis cujusque Ecclesiæ bonorum temporalium custodiam sibi & tuitionem sumpsissent: simillimus vigebat & in Italia usus. Affirmat enim Ratherius, etsi jam admissus esset ad Episcopatum Veronensem, res tamen ejus temporales à Rege sibi non nisi minima ex parte restitutas esse; quin & voluisse eum, ut sacramento se astringeret, nec ab ipso, nec à filio ejus amplius quidquam expeturum. Constantissimè quidem Ratherius seu sacramentum, seu promissum detestabile abnuit: sed ira exæstuans Rex in carcerem illum detrusit. *Misit ergo in pitaciolo certam quantitatem stipendii, quod tenerem de rebus Ecclesiæ, de cæteris exigens jusjurandum, ut diebus illius filiique sui amplius non requirerem. Ego intelligens, quanta absurditas hoc consequeretur, non consensi, &c. Nactus est, cepit me, retrusit in custodiam, &c.* Usque adeo perturbatæ tum erant res Italiæ, ut creberrimæ undique streperent hæ grassationes. Ex iis autem quæ tam perversè machinabantur Canonum & pietatis adversarii, nihil exprimi potest, quod ad canonicam valeat disciplinam illustrandam.

VI. Sed inde manifestè patet, exulasse tum ab Italia priscam illam & eximiam canonicarum electionum libertatem, cui suprà Adrianus Papa, cui Florus Magister suo ævo gratulabatur. Jam enim etiam in Italia necessarius erat Regum assensus, interveniebat & consensus Pontificum: quanquam suffragia Cleri, Nobilium & Plebis adhuc rogarentur. Consensio certè Pontificum multò antiquior erat quàm Regum in Italia: cùm suprà Adrianus I. Nicolaus I. Joannes VIII. ut alios missos faciam, illud commendarint, non potuisse injussu Romani Præsulis consecrari à Metropolitanis Ravennæ & Mediolani suæ cujusque Provinciæ Episcopos: Prope abest à vero ea fuisse velut residua quædam vestigia veteris disciplinæ,

cùm à Papa plerique Italiæ Episcopi ordinarentur, ut ex Canone VI. Nicæno suprà declaratum est. Aut certè Primatum & Exarchorum quorundam ea erat prorogativa, ut Metropolitanos suæ ditionis omnes ordinarent, suffraganeos eorum ab ipsis ordinari sinerent non sine suo consensu. Sed de ea re suprà uberiùs.

CAPUT XXV. *P. 3. l. 2. c. 29.*

Variæ vicissitudines libertatis electionum Romæ sub Imperio Caroli Magni, & ejus stirpis.

I. Electiones contexuntur Romanorum Pontificum, collatis suffragiis Cleri, Senatus, Populi, nullis adhuc se Principibus interponentibus.

II. Variis argumentis efficitur, nec Carolum Magnum, nec Ludovicum Pium id arrogasse sibi, ut electi Pontifices Romani ab ipsis antè confirmarentur, quam ordinari possent.

III. Dubia contrarii usus exordia.

IV. Multa in id tentata, nec in præteritis quidquam reliquere Pontifices, ut ejus servitutis nodos effugerent.

V. Negari non potest, quin Ludovici Pii successores id aliquando juris arripuerint.

VI. Præsentia Missorum Dominicorum, seu Legatorum Imperatorum in electione Pontificis paci & concordiæ plurimum conducebat.

VII. Eam consuetudinem redintegrarunt Ottones, atque unà pacem electionibus invexere.

VIII. Variæ vices hujus consuetudinis.

IX. Imperatores hi electionem Pontificum nullo soluto censu confirmarunt.

I. UT unitatis, ita & libertatis ab Ecclesia Romana fons semper manavit. Summa ergo ibi libertas electionum. Post Zachariæ obitum Stephanus II. à populo electus est. *Stephanum Presbyterum ad Pontificatus ordinem cunctus populus sibi elegit:* ut habet liber Pontificalis Anastasio Bibliothecario tributus. Post Stephani excessum, Paulum quoque Populus elegit. *Populi Congregatio eum in oPntificatus culmen elegerunt.* Idem ipsum per litteras Pipino Regi Paulus significavit, & interea Missos ejus Romam appuliſſe, non tamen electioni interfuisse memorat. *In Apostolatus ordinem à cuncta populorum caterva mea infelicitas electa est. Et dum hæc agerentur, convenit Romam Christianissimæ Excellentiæ tuæ Missus.* Post excessum Pauli Toto Nepesinus Dux in Romanam civitatem irrupit, & germanum suum Constantinum eligi extorsit. Sed spectatissimi quique Romæ Optimates, Antipapæ tandem pertæsi, Desiderium Longobardorum Regem interpellarunt, acceptoque ab eo exercitu Romam occuparunt, eaque potiti, Clerum, Exercitum, Populum convocarunt, atque electione libera & canonica Stephanum IV. Throno Pontificio invexere. *Christophorus Primicerius aggregans Sacerdotes ac Primates Cleri & Optimates militiæ, atque universum exercitum & cives honestos, omnisque populi Romani cœtum, à magno usque ad parvum, pertractantes pariter concordaverunt una voce, &c.* Stephano successit Adrianus I. successoremque habuit Leonem III. qui consonantibus & ipse votis electus est, Cleri, Nobilium & Populi Romani: *Una concordia, eademque voluntate à cunctis Sacerdotibus, seu Proceribus, & omni Clero, nec non & Optimatibus, vel cuncto Populo Romano electus est.*

Conc. Gall. To. 4. p. 40.

Pag. 767.

Anast. Bibl. in vita Stephani IV.

II. Antequam ultra progrediar, duo quædam adnotare juvat. Alterum est, à schismate Antipapæ Constantini, historiam hanc Pontificalem, vitas Pontificum complexam, accuratiùs commemorare unanimem suffragationem Cardinalium, quò *Proceres & Primates Cleri* vocantur, reliqui item Cleri, Senatus & Magnatum urbis, denique totius populi. Simillimum est veri, ne in eosdem schismatum scopulos rursum Ecclesia illideretur, cautiones quasdam adhibitas esse diligentiores.

Alterum verò est, cùm hæc Leonis III. electio simillima prorsus sit earum quæ hactenus celebratæ fuerant, in eo argumenti satis esse ad refellendam commentitiam illam Adriani Papæ concessionem, qua Carolum Magnum donarit jure eligendi Romani Pontificis, & Præsules Ecclesiæ cæteros investiendi. Eam jam explosimus fabellam in disceptandis electionibus sub Carolo Magno. Sed & apertissimè ea confutatur ab ipsa Romanarum Papæ electionum narratione historica. Postquam vita migravit Leo III. Stephanus V. *à populo Romano est electus*, ut habet Pontificalis historia. Addit Theganus Stephanum statim atque electus est, expressisse sacramentum fidelitatis ab omni Populo Romano, nomine Ludovici Pii Imperatoris. Imperatores enim, iidemque tum Galliæ Reges Romanę Civitatis principatum & dominium integrum sibi servaverant. *Jussit omnem Populum Romanum fidelitatem cum juramento promittere Ludovico.* Ita ille, nec plura. Itaque non immeritò vacillat eorum fides, quæ adduntur ab Authore vitæ Ludovici, quem Ademarum Monachum suspicantur fuisse: nimirum quòd is Pontifex ante suum in Galliam adventum, *præmisit Legationem, quæ super ordinatione ejus Imperatoris satisfaceret.* Nisi eò tantùm spectaret ea Legatio, ut Imperatorem certiorem faceret suæ electionis, sicut à priscis Pontificibus Romanis factitatum semper fuerat, erga Imperatores, Reges, Patriarchas.

III. Stephano V. successit Paschalis I. libera & unanimi electione: *Una voluntate à cunctis Sacerdotibus, seu Proceribus, seu omni Clero, necnon & Optimatibus, vel cuncto Populo Romano in Sedem Apostolicam Pontifex elevatus est.* Quo uno fictitium evincitur Decretum Stephani V. à Gratiano relatum, quo statuerit ne ordinari posset electus Papa, nisi astantibus Imperatoriis Legatis. Refellitur denuò id commentum Constitutione ipsius Ludovici Pii, promulgata eodem ipso anno Pontificatus Stephani & promotionis Paschalis. Ea porro sancit Imperator, ut electio Romani Præsulis, similiter & consecratio gaudeat plenissima libertate; at consecratus novus Pontifex ad Reges nostros eosdemque Imperatores Legatos mittat, qui antiquissimam innovent confirmentque pacem Gallicani Imperii cum Ecclesia Romana, illibatam hactenus & inconcussam à temporibus Caroli Martelli, Pipini, & Caroli Magni. *Quem omnes Romani uno consilio atque concordia in Pontificatus ordinem elegerint, more canonico consecrari. Et cum consecratus fuerit, Legati ad nos, vel ad successores nostros Reges Francorum dirigantur, qui inter nos & illum charitatem & pacem socient, sicut temporibus Caroli atavi nostri, sive Pipini avi, vel Caroli Imperatoris consuetudo erat faciendi.*

D. 63. c. Anno 8

Conc. C. Tom. 2 pag. 44 Grat. d. C. Ego Ludovicus

Vita migrante Paschali electus est Eugenius II. à *Romanis cunctis*. Eugenio successit Valentinus, cujus in electione Cardinales Episcopi, Senatus, Populusque specialiter memorantur: *Collectis in unum Episcopis, & glorioſis Romanorum Proceribus, & cuncto Populo.* Gregorius IV. successit Valentino, perhibetque Eginardus dilatam fuisse ejus ordinationem, donec Romam perveniſſet Legatus Ludovici Imperatoris, & electionem à Populo factam examinasset, *Gregorius electus, sed non priùs ordinatus est, quàm Legatus Imperatoris Romam veniret, & electionem populi examinaret.* Idem habet Author vitæ ejusdem Imperatoris. *Gregorius electus est, dilata consecratione ejus usque ad consultum Imperatoris; quo annuente, & electionem Cleri & populi probante, ordinatus est.*

Anno 8

Du Chesne Tom. pag. 39

Gre-

Gregorio ſucceſſit Sergius, cujus reſcita ordinatione Lotharius Imperator filius Ludovici Pii Ludovicum filium Romam ablegavit cum Drogone Metenſi Epiſcopo, ut ne poſthac electi Pontifices ordinarentur, niſi antè perrexiſſent Romam Legati Imperatorii, & electionem approbaſſent. Sic enim ferunt Annales Bertiniani: *Sergius ſubſtituitur, quo in Sede Apoſtolica ordinato, Lotharius filium ſuum Ludovicum Romam cum Drogone Mediomatricorum Epiſcopo dirigit, acturos ne deinceps decedente Apoſtolico, quiſquam illic præter ſui juſſionem, Miſſorumque ſuorum præſentiam ordinetur Antiſtes. Qui Romam venientes, honorificè ſuſcepti, peractoque negotio, &c.*

IV. Eſt omnino quod ſtupeamus, cùm Ludovico Pio priùs & Apoſtolicæ Sedi ita conveniſſet, ut nonniſi poſt conſecrationem Pontificis mitterentur Roma, qui in Galliis firmarent ſempiterna concordiæ Sacerdotii & Imperii fœdera: eundem poſtea Pium, Lothariumque Imperatorem ejus filium conſecrationem Pontificis electi retardaſſe, dum miſſis Legatis electionem ejus excuſſiſſent probaſſentque. Ea quidem poteſtate utebantur Galliæ Reges in electionibus Epiſcoporum Regni, & eo ævo Romana ipſa civitas eorum dominationi ſubjiciebatur. Verùm præterquam quòd ei juri renuntiaſſe videbatur Ludovicus Pius, cùm ea poteſtate non uterentur Galli Reges in Epiſcopatus Italiæ, qua in Gallicanos: indubium eſt multò majori obſervantia eos coluiſſe Romanam Eccleſiam. Unde nec Anaſtaſius Bibliothecarius in eorum vitis Pontificum quidquã eorum commemorat, quæ apud Ademarum & Annales Bertinianos leguntur; nec Ado Viennenſis in Chronico. Et Anaſtaſius enim & Ado conſentiunt, eò tantùm pertinuiſſe iter Romanum Ludovici Lotharii filii, ut Imperatoria corona cingeretur. Non temerè ergo conjicimus ex eadem errorum ſcatebra, Chronico nempe Sigeberti, commentum hoc totum derivatum eſſe in Bertinianos, & in Eginardi Annales, & in vitam Ludovici Pii. Et ſanè vir doctiſſimus Florus, & cui plus habendum ſit fidei, quàm his omnibus, in eo Fragmento, quod Operibus Agobardi inſertum eſt, conceptis verbis pronuntiat ſuo etiam tum ævo Pontifices Romanos & eligi & ordinari, nullo Principum terrenorum interveniente. Atqui ſub Carolo Calvo ætatem agebat Florus. Quæ ergo de Gregorio IV. & de Sergio II. commenti ſunt, verè commentitia ea ſunt omnia, Audiendus omnino Florus: *Sed & in Romana Eccleſia uſque in præſentem diem cernimus abſque interrogatione Principis Pontifices conſecrari.*

Nec abhorret à veriſimilitudine, tentata eſſe multa, ut eidem neceſſitati ſubjicerentur Romani Pontifices, cui ſerviebant Eccleſiæ Galliarum. Confitetur Anaſtaſius ipſemet Bibliothecarius in vita Leonis IV. eo electo Romanos auſos aliquandiu non fuiſſe illum ordinare ſine Imperatorum conſenſu; nec ordinaſſe eo nondum impetrato, niſi extremæ neceſſitatis ineluctabili telo adactos, ut ſeſe adversùs Sarracenos munirent, alioſque hoſtes undique imminentes. *Romani novi electione Pontificis gaudentes, cœperunt iterum non mediocriter contriſtari, eo quod ſine Imperiali non audebant authoritate futurum conſecrare Pontificem; periculum Romanæ urbis maximè metuebant, ne iterum ut olim aliis ab hoſtibus fuiſſet obſeſſa. Hoc timore & futuro caſu perterriti, eum ſine permiſſu Principis Præſulem conſecraverunt, &c.*

Fateri ſanè cogimur permagna eſſe in hoc uno teſtimonio Anaſtaſii momenta; eoque penè uno, ſi vel maximè ei accedant Annales Eginardi, elevari poſſe quæ in contrarium diſputata ſunt omnia. Sed & regeri illud poteſt ex adverſo, prætentata magis tunc hæc fuiſſe, & viciſſim alternata, quàm ut certa dici poſſint fuiſſe decreta, & in uſum perpetuum recepta. Cùm vel maximè ipſemet Leo IV. Papa de re tota hac cum Imperatoribus tandem pepigerit, & hanc totam ſervitutem ab eis relaxari atque aboleri pervicerit. Ea porro Leonis IV. & Imperatorum fœdera apud Gratianum referuntur his expreſſa verbis: *Item Leo IV. Lothario & Ludovico Auguſtis: Inter nos & vos pacti ſerie ſtatutum eſt & confirmatum, quod electio & conſecratio futuri Pontificis Romani nonniſi juſte & canonicè fieri debeat.* Nec multùm diſſimilis fuit is conatus, quo tentavit Lotharius Romanos legibus ſubjicere Capitularium, ut in Legibus Longobardicis perhibetur. Aſſenſus erat & ipſe Leo IV. ut liquet ex ejus Decreto apud Gratianum. Sed hujus ipſius tandem Pontificis interpellatione eam Conſtitutionem revocavit Lotarius, quod revocationis diploma intexuit etiam Decreto ſuo Gratianus. Eo reſtituitur Romanis uſus & libertas Romanarum Legum.

V. Cæterùm concordia illa Leonis IV. Papæ cum Imperatoribus Lothario & Ludovico, non uſque adeo conſtat: aut non ita ſaltem fixa certaque eſt ejus interpretatio à nobis prolata paulò antè, ut non poſſit etiam jure in controverſiam trahi. Etenim Anaſtaſius Bibliothecarius narrans electionem Benedicti III. in locum Leonis IV. cui ipſemet interfuit, affirmat priſtinam conſuetudinem eſſe ſervatam, ut differretur ordinatio, donec ad Imperatores mitteretur decretum electionis. *Clerus & cuncti Proceres Decretum componentes, propriis manibus roboraverunt, & conſuetudo priſca ut poſcit, invictiſſimis Lothario & Ludovico deſtinaverunt Auguſtis.* Qui ad deferendum id decretum delegati fuerant, ſubornati cùm fuiſſent, ſubornaſsentque tum ipſi Miſsos Imperatorios, Romam reduces Presbyterum Cardinalem Anaſtaſium curarunt eligi Pontificem, Benedicto in carcerem truſo. Verùm Epiſcopi, Clerus & Populus univerſus Romanus facto agmine ſchiſmaticos hos omnes exturbarunt, & Imperatorios adegerunt Legatos, ut ſuæ Benedictum reſtituerent ſedi.

Nicolaus I. *præſente Cæſare coronatus eſt*, anno 850. Poſt Nicolaum Adrianus II. electus eſt, *collectis omnibus tam Epiſcopis cum univerſo Clero, quàm Primoribus Urbis, cum obſecundantibus ſibi populis, &c.* In Urbe tunc degebant Legati Ludovici Imperatoris, eiſque vehementer doluit, quòd ad electionem nec invitati fuiſsent. Sed cùm ingenuè faterentur Romani, non juſtæ quidquam Imperatorum obſervantiæ decerptum ſe voluiſse; ſed reformidaſse, ne novæ janua panderetur conſuetudini, Legatorum Regiorum in electiones inducendorum: acquievere Legati, & novum Pontificem ſolemni more venerati ſunt, cujus electionis decreto accepto Imperator, adgratulatus eſt, eamque Imperatoria Epiſtola confirmavit. *Miſſi Principis accepta ratione, quòd non Auguſti cauſa contemptus, ſed futuri temporis hoc omiſſum fuerit omnino proſpectu, ne videlicet Legata Principum in electione Romanorum Præſulum mos expectandi per hujuſmodi fomitem inoleſceret, omnem mentis ſuæ indignationem medullitus ſedavere, & ad ſalutandum electum etiam ipſi humiliter acceſſere, &c. Ludovicus Imperator cognoſcens qualiter decretum ſuis ſubſcriptionibus roboraverant, valdè gaviſus eſt, &c. Imperialem ſcribens Epiſtolam, &c.* Hactenus ex hiſtoria Pontificali.

VI. Quæ deinceps celebratæ ſunt electiones & ordinationes Pontificum Romanorum, eæ tum Legatis Imperatoriis, tum Imperatoribus ipſis inconſultis peractæ ſunt. In iis verò ita perſæpè turbatum, ita tumultuatum eſt, ut compulſus ſit Joannes IX. in Concilio Romano, anno 904. decernere, ut ne poſthac fieret Romani electio Antiſtitis, niſi publicè ab Epiſcopis & Clero, Senatu & Populo, & ne conſecraretur electus, niſi aſtantibus Legatis Imperatorum, Promenda ſunt ipſa Decreti verba, quo apertiſſimum eſt, neceſsaria tum & ſalubri diſpenſatione ſauciari ſinenda fuiſse graviori

Leg. Lon-gob. [L. 1. Tom. 35.

D. 63. c. 9.

D. 10. c. 9.

Anni 855.

Grat. d. 63. c. 29.

illo vulnere canonicam electionum libertatem, ne locus eſſet tumultuoſis illis & cruentis factionibus, quæ Eccleſiam deturpabant, & quæ electiones tandem ipſas extinxiſſent. *Quia ſancta Romana Eccleſia plurimas patitur violentias, Pontifice obeunte: quæ ob hoc inferuntur, quia abſque Imperatoris notitia, & ſuorum Legatorum præſentia, Pontificis fit conſecratio; nec canonico ritu & conſuetudine ab Imperatore directi interſunt Nuntii, qui violentiam & ſcandala in ejus conſecratione non permittant fieri. Volumus, ut id deinceps abdicetur, & conſtituendus Pontifex convenientibus Epiſcopis & univerſo Clero eligatur, expetente Senatu & populo: qui ordinandus eſt, ſic in conſpectu omnium celeberrimè electus ab omnibus, præſentibus Legatis Imperialibus conſecretur.*

Hoc porro ex Decreto patet, 1. Non ad electionem, ſed ad ordinationem tantùm admiſſos fuiſſe Imperatorios Oratores. 2. Nec admiſſos fuiſſe, niſi prævertendis diſſenſionibus & graſſationibus: *Qui violentiam & ſcandala in ejus conſecratione non permittant fieri.* 3. Morem advocandi Imperatoris Legatos ad Pontificis ordinationem jam tum habitum fuiſſe pro *canonico ritu & conſuetudine.* 4. Permirum eſſe, quòd is uſus, quem tandiu Pontifices exhorruerant, & tam anxiè amoliri enixi fuerant, ut ſuprà narravimus: longo annorum lapſu, rerumque ſtupenda viciſſitudine, tantæ utilitatis, tantæ neceſſitatis evaſerit, ut in Legem canonicam cooptatus ſit. Uſque adeo certum eſt, leges moreſque, quibus ex diſpenſatione authoritas accedit, tam cupidè amplexari Eccleſiam, ubi neceſſitas incubuit, quàm anxiè priùs averſabatur.

VII. Et eo quidem ævo optatiſſimum fuiſſet, ut ei Decreto religioſiùs obtemperatum eſſet. Eo enim excuſſa eſſet ab Eccleſiæ Romanæ cervicibus fœdiſſima & exitialis quædam vis complurium Tyrannorum, graſſatorumque, qui compeſci conterique non antè potuere, quàm Otto I. Imperator Romæ rerum potiretur, anno 962. vel 963. Commemorat Luitpandus, ut in urbem admiſſus ille ſit tandem, eique præſtito ſacramento, receperint in ſe Romani, nec electionem, nec ordinationem Papæ poſthac celebratum iri, niſi ex ejus, filiique ejus Ottonis II. conſenſu. *Cives ſanctum Imperatorem cum ſuis omnibus in urbem ſuſcipiunt, fidelitatemque repromittunt, hæc addentes, & firmiter jurantes, nunquam ſe Papam electuros, aut ordinaturos, præter conſenſum atque electionem domni Imperatoris, Ottonis Cæſaris Auguſti, filiique ipſius Regis Ottonis.* L. 6. c. 6.

Cùm primùm Otto Romam priùs venerat, facileſque in eam aditus nactus, Imperatorio diademate redimitus fuerat: eo, ut ferunt, excitatus fuerat, ut novo Edicto confirmaret antiquiſſimas Imperatorum donationes Eccleſiæ Romanæ factas, idque inſuper adderet, ut eligerentur poſthac & ordinarentur Pontifices Romani, non expectato Imperatorum aſſenſu, vel adventu Legatorum. Hæc Baronius in Annalibus, quibus & ipſam inſerit Ottonis donationem, ubi ea clauſula attexitur. Verùm ea tum donatio, tum maximè clauſula ei intexta, tot vexatur difficultatibus, ut vehementer diffidam tam dubio fundamento committi quidquam poſſe, quod fixum ac ratum ſit. Silet enimverò de ea re Luitprandus, ſilent Regino & Flodoardus, ejus ævi Scriptores. Ecquid erat autem, quo adduceretur Imperator ad jus, eum morem relaxare, ex quo tantum ornamenti in Imperium, tantum compendii in Eccleſiam redundaret: immo tantæ tunc neceſſitatis, ut ſubduceretur Eccleſia Romana jugo pudendo tot latrunculorum, à quibus jamdudum lancinabatur? Poſtremò quid cauſæ fuit, cur nullas exprimeret rationes revocandi retractandique hujus beneficii, cùm poſtea, ut jam diximus, in Concilio Romano priſcum innovavit privilegium Imperatorum in electionibus Pontificum?

Expeditiſſimum ergo fuerit amplecti narrationem Luitprandi, & ei nos committere. Subditur verò ab eodem, cùm Imperator Romæ Leonem VIII. eligi feciſſet, eo inde profecto Romanos Benedictum V. ſibi Pontificem delegiſſe. Tum rediſſe Ottonem, reſtitutum ab eo Leonem, exauthoratum Benedictum, à quo expreſſa ea confeſſio eſt, depoſitioni Joannis XII. & Leonis VIII. creationi ſuffragatum ſe eſſe: juraſſe quin etiam cum Romanis cæteris omnibus, nec electioni cujuſquam Pontificis, nec conſecrationi ſe unquam aſſenſurum, niſi Ottone, filioque ejus priùs aſſenſo. *Num inficiari potes, præſenti domno Imperatori juramento promiſiſſe, nunquam te cum cæteris Romanis Papam electurum, aut ordinaturum, abſque illius filiique ſui Regis Ottonis conſenſu?*

Nec diſſimulabo meminiſſe Gratianum ejus Ottonis I. conceſſionis, quam modò expoſimus: immo & parenti etiam ejus Henrico I. eam tribui. Sed nemo neſcius eſt, quàm frequenter vacillet fides Gratiani. Eodem porro loco profert Gratianus Conſtitutionem Leonis VIII. & Concilii ſub eo Romani anno 964. quam eodem anno ſuppoſititiam contendit Baronius. Baronio validè reſiſtitur ab illuſtriſſimo Petro de MarKa, qui eam bonæ notæ eſſe declarat, evincitque non aliud complecti, quàm quod Luitprandus ait conceſſum juratumque fuiſſe Ottoni I. à Romanis. Grat. d. 63 c. 32. D. 63. n. 22. 23. 32.

Reponi autem contrà poſſet ea Leonis Conſtitutione concedi Ottonis ſucceſſoribus omnibus, quod Romani non annuerant, authore Luitprando, niſi Ottoni I. & filio ejus; concedi jus prorſus idem in alios Epiſcopatus, eorumque adeo inveſtituras, de quo Luitprandus & Romani verbum fecerant nullum. Itaque tam periclitatur fides hujus conceſſionis Leonis, quàm Adriani, cui innititur.

VIII. Ex antedictis verò illud exiſtit, tota ex Caroli Magni proſapia Imperatoria ſolos Lotharium & Ludovicum ejus filium eam extorſiſſe teſtificationem ſubjectæ Imperio ſuo Romanæ Civitatis, ut ne citra eorum aſſenſum fierent Romanorum Præſulum ordinationes, quanquam de electionum libertate nihil prorſus deliberetur. De eo uſu confirmandæ ante ordinationem electionis altum deinceps ſilentium uſque ad Joannem IX. quando eum reſtitui curarunt ipſimet jam purioris diſciplinæ amatores. Ea interruptio autem non improbabiliter ex eo orta conjectatur, quòd Carolus Calvus, ut Imperatoriam coronam præriperet iis qui Ludovico nupero Imperatori propiores erant carnis cognatione, Joanni VIII. pactus ſit dominium urbis Romæ in Romanam Eccleſiam tranſferre. Hoc ergo ille dominio Urbis ceſſit Pontifici, & quod inde naſcebatur, hoc ejuravit jus confirmandæ electionis Pontificiæ. In eum ſenſum interpretandus eſt Eutropius Presbyter: *Removit etiam ab eis regias Legationes, aſſiduitatem vel præſentiam Apoſtolicæ electionis.* [Baluz. Nota in Grat. pag. 467.

Sed quantumcumque connixus eſſet Joannes IX. ut vim & graſſationes ab electionibus arceret, interpoſita authoritate Imperatorum: fractum adeo & debilitatum fuit Imperium ipſum, uſque ad auſpicatiſſima exordia Ottonis I. & Pontifices ipſi in retinendo Romæ dominio uſque adeo laborarunt, ut nuſquam major colluvies & rerum omnium perturbatio fuerit, in principe omnium ſanctiſſimaque Eccleſia Romana. Lucem & libertatem non minùs Eccleſiæ, quàm Reipublicæ Romanæ & Imperio retulit Ottonum exortus. Audivimus à Luitprando, quid Ottoni I. quid II. juratum ſit. Quidquid autem tunc conceſſum fuit poteſtatis, non is fuit Otto III. qui elabi ſibi pateretur; quandoquidem ubi Romam venit, Brunonem cognatum ſuum in ſede Apoſtolica ſedentem invenit, aut ejectum reſtituit, obtruncato Creſcentio, qui eum ſpoliaverat.

IX. Cæterùm ea laude nec Ottones fraudandi ſunt, nec poſteri Caroli Magni, qui integrum ſibi

ſer-

servari voluere jus confirmandæ electionis Papæ, quòd ea potestate gratis functi sint, nullo pecuniæ censu persoluto. Quo videri potuere, illo potissimùm consilio & fructu eam sibi potestatem servasse, ut simoniæ pestem ab electione & consecratione Pontificum propulsarent. Qua quidem in re longo post se intervallo reliquerunt, non dicam Reges Italiæ, sed Justinianum, Mauritium, & tot Imperatores alios, qui non tam liberaliter, non tam humanè Romanam Ecclesiam tractaverant. Accipe verba Epistolæ Ludovici II. Imperatoris ad consecratorem Adriani II. *Per Epistolam innotuit, nulli quidquam præmii fore, pro consecratione Romani Pontificis, quoquo modo pollicendum, &c. Maximè cum reddi, quæ ablata fuerant, non auferri à Romana Ecclesia, vel deperire quidquam se diceret anhelare.* Vide quod refert Baronius ad annum 867. n. 145.

CAPUT XXVI. *P. 3. l. 2. c. 30.*

Libertas Electionum in Oriente per eadem sæcula Imperii Caroli Magni.

I. In Oriente interveniebant Imperatores electioni Patriarcharum Constantinopolis, ubi Episcopi, Clerus, Populus gaudebant suffragiorum libertate. Exponitur Canon Concilii VII. Oecumenici.

II. Canones Concilii VIII. de electionibus elucidantur.

III. IV. Non esse labefactatam in hoc Concilio potestatem, quam hactenus explicuerant Imperatores in electionibus. Varia exempla earum electionum.

V. Primus omnium impius Nicephorus Imperator dominari se voluit in electionibus omnium Episcoporum. Diploma ejus revocatur.

VI. Vel illæ, quæ Sarracenorum oppressæ jugo gemebant Ecclesiæ, hujus electionum libertatis imaginem retinebant.

VII. Tempore Balsamonis, Episcopi ternos eligebant, è quibus unum deligebat Metropolitanus.

VIII. Non tam antiqua ab origine is usus derivabatur, quàm existimavit Balsamon.

I. EXcutiendæ supersunt nobis Orientis electiones, & illa in eis pulchertima primùm exploranda concordia est Imperatorum & Episcoporum, Cleri & Populi ad Episcopos Ecclesiis vacantibus donandos. Perlecta est in Concilio VII. Generali Epistola, qua Tarasius Constantinopolitanus Patriarcha pro more Majorum in exordio sui Pontificatus Patriarchas omnes salutavit. Non dissimulat ex laicorum se grege ad Pontificalem sedem protrusum esse, ea vi quam sibi attulerunt Imperatores, Episcopi & Clerici. *In Cathedram Pontificalem hortatu valido ab orthodoxis Imperatoribus, atque sanctissimis Episcopis, seu Clericis, in me violenter effecto evexit me Dominus.* In eodem tamen Concilio damnatæ sunt electiones, quæ temporalium Principum authoritate fiunt, innovato etiam Canone Apostolico adversùs eos, qui terrenorum Principum favore grassantur ad Episcopales sedes; statutumque ibidem est, ut electiones fierent ab Episcopis, consentaneè Nicæno Canoni, qui omnes prorsus Provinciæ Episcopos concurrere jubet ad electiones & ordinationes novorum Pastorum. *Omnis electio à Principibus facta Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi, irrita maneat, secundùm regulam quæ dicit: Si quis Episcopus sæcularibus potestatibus usus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur. Oportet enim, ut qui promovendus est in Episcopum, ab Episcopis eligatur; quemadmodum à sanctis Patribus, qui apud Nicæam convenerunt, definitum est, &c.*

Ut ergo Nicæni I. Concilii Canone ita Episcopis adsignabatur summa electionum potestas, ut Cleri Populique nihilominus momenti aliquid haberent suffragia, quorum tamen omnium arbitri & judices essent Episcopi. Non aliter Nicænæ II. Synodi Canone suprà laudato, ita constituitur Episcoporum quidam authoritatis apex, ut nec Clero tamen & populo sua excutiantur suffragia, nec Principibus temporalibus quidquid modestæ & legitimæ hactenus usurpaverant potestatis. Summa ergo tantùm hìc authoritas Episcopis vendicatur, ut electionibus dominentur, non conterendo, sed moderando, regendoque libero suffragiorum jure consensuque Cleri, Populi, Principumque. Non ergo hìc proscribuntur, nisi electiones eæ, ubi Principum authoritas Episcopali præpolleret, quam utique præesse par est. Alioqui inureretur hoc Canone Patronatus Laicus, qui longè antiquissimus tamen est, & altissimas in utraque Ecclesia radices egit. Ut ergo eo Canone non vetatur, quin Presbyteri Diaconique promoveantur à Principibus in Ecclesiis sui Patronatus, propterea quòd Episcopi semper sit examinare præsentatos, & pro meritis eos vel instituere, vel procul amandare: ita nec prohibetur, ne Episcoporum electionibus, quos ipsi maximè elegerunt Episcopi, Principes suo certè consensu interveniant.

II. Permagna his fiet luminis accessio ex Sessione VI. Concilii VIII. Generalis, ubi probatur non potuisse Photium in numero Episcoporum haberi, cùm una eademque tyrannica vis & Ignatium Patriarchali throno excusserit, & Photium eò intruserit, nulla interposita Episcoporum authoritate, nisi si qui fuerint, in quos eadem vis sævierit. Cùm ex adverso Ambrosius, Nectarius, Tarasius, Nicephorus, ad Episcopatum acciti sint, nulla vi allata per Imperatoriam potestatem. *Beatum Nectarium Synodus universalis & sancti Patriarchæ diversi, & elegerunt, & promoverunt Archiepiscopum Constantinopolitanum, nullo modo Imperatore cogente illos, sed neque quempiam viventem ab hujusmodi Cathedra manus Imperialis tyrannicè pepulit, & tunc provectus est Nectarius. Pari modo Tarasius à Paulo, qui propter orthodoxam fidem sequestratus est à throno Constantinopoleos, & testimonio approbatus est & promotus, eo illum dignum esse tali throno asseverante, & omnibus propugnatoribus pietatis. Post dormitationem Tarasii Nicephorus Patriarcha Synodicè electus & consecratus est, sponte ac voluntariè collectis Episcopis, &c.* Ea est germana Canonis Concilii II. Nicæni interpretatio: eæ sunt electiones verè canonicæ, eæ violentæ ex Principum impotentia, atque adeo irritæ.

Nec minùs perspicui in eandem rem sunt Canones ipsius Concilii VIII. Oecumenici. Neophyti sacris summoventur dignitatibus, maximè si qua vis à Principe fiat. *Magis autem coercemus hujusmodi, si ab Imperatoria dignitate ad hoc compellantur.* Promotiones omnes, ubi Episcopis vis illata fuerit ab Imperatoria potestate, cassæ & irritæ pronunciantur. *Apostolicis & Synodicis Canonibus, promotiones & consecrationes Episcoporum, potentia & præceptione Principum factas, penitus interdicentibus, concordantes definimus, & sententiam nos quoque proferimus, ut si quis Episcopus, perversutiam, vel tyrannidem Principum, hujusmodi dignitatis consecrationem susceperit, deponatur omnimodis, &c.* Denique prohibet hæc Synodus electionibus Episcoporum Imperatores palam interesse, ne eorum præsentia paci officiat, vel Episcoporum libertati, qui electionibus moderari debeant. *Promotiones atque consecrationes Episcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione ac decreto Episcoporum Collegii fieri, sancta hæc & universalis*

Can. 5.

Can. 12.

Can. 22.

salis Synodus definit, ac statuit, atque jure promulgat nemnem laicorum Principum, vel potentum semet inserere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitani, aut cujuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio, vel contentio. Atqui in exemplorum hactenus prolatorum tanta farragine, nusquam ipsi electionibus affuere Principes: eorum assensu, ut fierent, opus fuit: eorum confirmatione, ut semel factæ convalescerent, factum est; nusquam adhibita eorum præsentia. Si interfuerint eorum Delegati, id plerumque ipsi flagitarunt Episcopi, quo pax & tranquillitas confirmaretur: quod ne in hoc quidem Concilio improbatum est. Quin immo ab illo copia fit laicis, ut præstò sint electionibus, si ad eas ab Episcopis invitentur, quo unà collaborent ad idoneos Pastores deligendos. *Si verò quis laicorum ad concertandum & cooperandum ab Ecclesia invitatur, licet hujusmodi cum reverentia, si fortè voluerit, obtemperare se ascisentibus. Taliter enim sibi dignum Pastorem regulariter ad Ecclesiæ suæ salutem promovent.* Ibidem.

III. Hujus Concilii Patribus media quædam terenda erat orbita, & æquabilis temperamenti mediocritas retinenda, Imperatori in electionibus ne totum darent, ne totum auferrent; cùm incumberet eis approbanda Ignatii in Patriarcham electio, Photii detestanda. Quanquam enim non eadem adhibita vi Ignatii electionem Imperatores extorsissent, qua Photii; eam tamen interposuerant authoritatem, ex qua adversarii Ignatii, ejus calumniis suis exagitandæ ansam arripuerant. Nicetas vitæ Ignatii scriptor, Imperatricem ipsam ait scisitari voluisse Joannicium Monachum tunc sanctissimum, antequam Episcoporum Collegium & Populus Ignatii electionem molirentur: *Antistitum authoritate & sententia honore sacro dignissimus judicatus, &c. Cùm ante omnium Episcoporum & populi sententias Imperatrix ad Joannicium Anachoretam consultum misisset, &c.* Nec multò pòst idem ipse agens de criminationibus, quibus exagitatus est Ignatius: *Tricesimum Canonem Apostolorum subjiciunt, Si quis Episcopus sæcularibus usus, per ipsos Ecclesiam obtineat, deponatur, &c.* Et mox rursum: *Quis ignorat, Ignatium Episcoporum omnium calculis & totius populi applausu legitimè canonicèque creatum fuisse?* Presbyter & Syncellus Michael, qui Encomium Ignatii exaravit, inter Synodi VIII. Præliminares Tractatus conjectum, affirmat Imperatricem coacto Episcoporum Concilio, Senatu & Clero, Ignatium Patriarcham declarasse. *Beatissimo Methodio solium vitamque relinquente, Theodora pia Augusta celebrato Patrum Concilio, præsente quoque Senatu, & universo Clero, Ignatium Patriarcham dicit.* Certum est ergo conspirasse Imperatoriam potestatem cum Episcopis, Senatu & Clero, ad creationem Ignarii Patriarchæ, ac proinde eum usum proscribi & damnari non potuisse ab Concilio XIII. ubi de obtrectatoribus suis clarissimum egit Ignatius triumphum. Ignatii prædecessor Methodius propositus fuerat ab Imperatrice, & tum ab Episcopis, Monachis, Laicisque approbatus, authore Cedreno: *Imperatrix Methodium introducit, omnibus piis Sacerdotibus, Laicis, Monachis ejus designationem approbantibus.* Cedrenus, pag. 531.

Quando migrante terris Tarasio, novus Constantinopolitanæ Ecclesiæ præstituendus fuit Patriarcha, misit Imperator, qui percontarentur Abbates quosque sanctitatis fama celeberrimos, imprimis verò Platonem, illum Theodoro Studita discipulo nobilem: *Quæsitum est & Patris nostri suffragium, non solùm ab his qui Sacerdotio insignes erant, sed ab ipso Imperatore.* Cum Plato autem, tum Theodorus vehementer refragati sunt ei, quæ tum facta est electioni Nicephori, quòd is inter laicos tunc degeret adhuc: sed Imperatoris, Populi & Episcoporum consensio pervicit: *Creatur Patriarcha Populi, Imperatoris & Sacerdotum suffragiis*: ut habet Cedrenus. Electionis suæ vitium purgavit, & fautorum suorum excusavit incogitantiam Nicephori pietas, & religiosissima Ecclesiæ administratio. Nec alia ratione electus fuit Antonius cognomento Cauleos suffragiis Monachorum, Episcoporum & Senatus, quibus accessit & Imperatoris confirmatio. *Suffragia universi cœtus Pontificum & Sacerdotum, & eorum qui vitam agebant Monasticam, & ipsius quoque Senatus ad dignum Ecclesiæ sponsum ferebantur. Hoc videns Imperator, confirmavit electionem.* Surius die 16. Dec. c. 18 Cedrenus. Pag. 477. Surius die 12. Febr. c. 16.

IV. Non satis comperi, an Leo Imperator deportato Photio Stephanum Syncellum fratrem suum Patriarchali donans Regiæ ejusdem urbis sede, eidem se moderationi summæ potestatis accommodaverit, Clerique & Populi suffragiis rem totam commiserit. Huic Stephano successor datus Antonius ille Cauleos, de quo paulò antè dixi, & cujus in locum succedens Nicolaus in ipsum Imperatorem Leonem dirum contorsit anathema, quòd quartam duxisset uxorem, præter Ecclesiæ Græcæ vetustissimam consuetudinem, & præter suas ipsius leges. Cùm Nicolai frangere aut emollire constantiam frustra tentasset Leo, eo ejecto Eutymium Syncellum in sedem ejus subrogavit, ea quidem amplitudine dignum, sed sanctiori dignandum electione. Ideo forsan & cælestibus monitis impulsus est, ut vocanti non tam Principi quàm Deo obsequeretur, teste Cedreno: *Quem ferunt cùm id munus detrectaret, divina patefactione ad id suscipiendum impulsum fuisse.* Et ubi tamen postea Leoni fratri in Imperium successit Alexander, revocato in pristinam sedem Nicolao, Euthymium exauthorari fecit in Silentio, hoc est in Concilio; atque ita ejectus Euthymius nullo non contumeliarum genere divexatus est. Cedrenus pag. 602. 607.

V. Ne veri quidem speciem habet, ut in ejusmodi Patriarcharum subrogationibus, Canonum Regulis accuratè servierint Imperatores, nec ultra eos limites quidquam ausi sint. Sed vigebant tamen semper leges Canonesque in Ecclesiæ & religiosorum quorumcumque Pastorum pectore. Derogabatur indubitatissimè quandoque institutis Canonicis, sed rariusculè forsan. Primus enim omnium Nicephorus Imperator, ille impietatis signifer, legem promulgavit, qua prohiberet eligi quemquam, vel ordinari Episcopum, citra assensum Imperatoris. Episcopi quidam aulico infecti contagio ei legi subscripsere, ut refert Cedrenus. *Id omnium gravissimum quod legem tulit, cui & Episcopi quidam leves adulatores subscripserunt, ne absque Imperatoris sententia ac permissu Episcopus vel eligeretur, vel ordinaretur.* μὴ ἄνευ τῆς αὐτοῦ γνώμης, δὲ προσωπῆς ἐπίσκοπον ἢ ὑπερίζεσθαι, ἢ προχειρίζεσθαι. Cedrenus pag. 651.

Quæ hactenus certè coacervata sunt exempla, non spectant ea nisi ad Regiæ urbis Patriarchas, ut inde etiam conjectare possis, nec ad electionem cæterorum per orbem Episcoporum, nec ad eorum confirmationem interveniisse Imperatores. Hac etiam Nicephori lege idem astruitur, quam idem ipse Scriptor, à quo refertur, omnium fatetur, quæ à Nicephoro adversùs Ecclesiæ libertates promulgatæ sunt, maximè infandam & execrabilem fuisse. Ideo & Joannem Zemisces Nicephori interfectorem & successorem, adduci non antè potuit, ut Imperatoriis ornamentis insigniret Polyeuctus Patriarcha, quàm revocata ab eo esset lex, libertatibus Ecclesiæ usque adeo contumeliosa. *Patriarcha jubet conscindi libellum editi, quod ad confundendas res Ecclesiasticas Nicephorus Phocas ediderat.* Itaque cùm mox subjicitur ab Imperatore Theodorum Monachum donatum esse Patriarchatu Antiocheno, nefas est dubitare, quin solemnes electionum leges observatæ sint, Nisi si forsan in mentem veniat Ecclesiam Antiochenam tum temporis in Sarracenorum di- Anno Cedren. p. 664. 6

tione

tione positam, canonicas electiones non potuisse ritè celebrare; adeoque Patriarchas ei ab Imperatoribus fuisse designandos.

Usque adeo denique certum erat, quantacumque sui in quemquam studii & favoris indicia proderet Imperator: liberam tamen electionem populi, Cleri & Episcoporum perneccessariam fuisse, ut non alia magis ratione exauthoratus sit Alexis Patriarcha, quàm quòd eam sedem invasisset, non Episcoporum suffragiis, sed una Basilii Imperatoris authoritate. Nec magnoperè nostra refert, ex vero, an nefariè ea accusatio confingeretur, ut in eam sedem proveheretur Joannes Michaelis Paphlagonis Imperatoris frater; peræquè enim quod volumus inde perficitur, cùm procedere non possit mendacium & fraus, nisi veritatis quadam se specie induat. Inde omnino emicat, usu tunc etiam vulgatissimo abdicandos fuisse sacris dignitatibus, qui nullis Episcoporum suffragiis fulti, solo Imperatorum favore ad Episcopales Cathedras proreperent. Audi quid tunc ab Alexi pronunciatum sit, ut declararet, si eo crimine sibi intentato dejiceretur, dejiciendos pariter ex eodem Canone eos omnes esse, qui à se ordinati fuissent. *Quando, ut vos dicitis, non suffragiis Pontificum, sed jussu Basilii Imperatoris, ego hoc solium contra Canones conscendi, agedum, quos ego constitui Metropolitas, jam per annos undecim Ecclesiam gubernans, deponantur.* Narrat denique in historia sua Curopalates, ut post mortem Patriarchæ Michaelis Cerularii, ad sedem illam Constantinopolitanæ Ecclesiæ provectus sit Constantinus Lichudes, suffragiis Metropolitanorum, Cleri & populi, nulla Imperatoris suffragantis habita ratione. Quin ubi Presbyteratu initiatus fuit Constantinus, prohibuit Imperator, ne reliqua perageretur inauguratio, nisi antè diluta ab eo & absterſa essent ea crimina, quæ illi affingebantur. Non dissidet ergo a verisimilitudine, in ejus priùs electionem nullas suas Imperatorem partes interposuisse. *Constantinus Metropolitanorum, & Cleri, totiusque populi suffragiis electus fuerat.*

VI. Si tam intemerata autem constaret libertas Patriarchæ Constantinopolitani electioni, etsi ea inter Imperii Orientalis dignitates principatum teneret, etsi sub ipsius Imperatoris oculis celebraretur: ne trahi quidem in dubio potest, quin multò liberiores fuerint cæterorum per Imperium Episcoporum electiones. Nova ejus rei aggerabo argumenta, postquam duo quædam hìc attexuero, cum primis memoranda. Idem enim ipse, sive Cedrenus, sive Curopalates, Ecclesiam Antiochenam perhibet totos quadraginta annos Pastore & sponso viduatam jacuisse, quòd electionis copiam non facerent Sarraceni, quorum jugo subierat: at Monachi cujusdam Stephani amore incensus Arabum seu Sarracenorum Imperator, potestatem tunc concessit Antiochenis deligendi sibi Patriarchæ, si modò in hunc Stephanum vota sua conferrent. Eo non barbari Principis, sed summi & providentissimi Numinis favore excitati Antiocheni, Stephanum protinus elegerunt, cujus singularem sanctimoniam mira quædam & amabilis rusticitas commendabat. *Cùm haberet charum sibi Syrum quendam Monachum, nomine Stephanum, pium hominem, sed rusticum: Antiochensibus significavit, siquidem cupiant sibi Patriarcham concedi, ut id muneris huic Stephano committant. Illi divinitus hoc fieri rati, Stephano Theopolis throni Patriarcham elegerunt.*

Cùm ejusdem Arabici Imperii habenas moderaretur Marvanus, Christiani Orientales non ægrè illi persuasere, ut Theophylactum Presbyterum Edessenum suffici permitteret post Stephani obitum in Sedem Antiochenam. Eam electionem confirmavit Araas, eo Edicto promulgato, quo jubebantur vel Arabes ipsi usitatis honoribus in eum Patriarcham defungi. *Eumque publico edicto jussit ab Arabibus in honore haberi.*

Ab his exemplis multa sunt, quæ exprimi possint. 1. Posse aliquando patronatus & nominationis ad Beneficia jus devolvi ad Ethnicos & Hæreticos, ab eisque exerceri, inter hos inexplicabiles necessitatis nodos accommodante se Ecclesia ad sempiternas quasdam sapientiæ & charitatis leges; nec temporibus serviente, sed temporum moderatori Christo. 2. Nonnihil loci fuisse electionibus, in media etiam barbarie, & Infidelium colluvione. 3. Quæ fiebant ab his Principibus nominationes, non eæ erant, quæ electionum libertatem prorsus perimerent; quanquam eam ad arctiores quandoque angustias adducerent. Ubi aliquantò minus erat loci libertati, plusculum persæpè erat sapientiæ. 4. Si eam Ecclesia humanitatem indulgentiamque in Principes barbaros explicuit, quid in Christianos, si & ipsi quandoque potestatem suam non eo prorsus gyro circumscribant, quem Canones, quem leges delinearunt?

VII. Audiendus est jam nobis Balsamon de Græcorum & Orientalium moribus sæculo XI. & XII. quo senescente ipse degebat. Testatur hic autem Canonum interpres longè peritissimus, quanquam Novella Constitutio Justiniani Basilicis insuta fuisset, pleraque tamen ejus capita jam in desuetudinem abiisse: at non illud tamen ejus caput, Ut ab Episcopis tres designarentur, quorum dignissimum seligeret Metropolitanus. *Ut autem in tribus personis fiant hodie ab Episcopis electiones, ut existimo, ex præsenti Novella necesse est.*

VIII. Optatum equidem, ut tam in historia versatus fuisset Balsamon, quàm in Canonibus Legibusque; cùm nomen famamque ægrè sustinere possit peritissimi Canonum Commentatoris, qui non æquè in historia Ecclesiastica versatus tritusque sit. Cùm jamdiu observaret Balsamon, electiones Episcoporum à solis frequentari Episcopis, & nec Clerum, nec plebem ad eas vocari, hinc auguratus est à temporibus Nicæni Concilii I. ita res comparatas fuisse, jam tum suffragii jure Clerum & Populum excidisse, & eam potestatem penes solos resedisse Episcopos. Eò ille etiam torquet Canonem IV. Concilii Nicæni, ubi agitur de confirmatione electionis, & de ordinatione, quæ fieri debet ab omnibus Provinciæ Episcopis, aut à tribus saltem, cum cæterorum scriptis exarata consensione. Ex hoc Canone contendit Balsamon, accommodatè ad mores sui temporis, per eos tres Episcopos solos peragi solitam electionem, λῆψιν: peræquè ut ordinationem, χειροτονίαν; & ubi ex eadem Provincia tres Episcopi coire non possunt, ex vicinis Provinciis alios acciri. Sugillantur autem ab eo jure meritissimo Metropolitani, qui cùm Constantinopoli agerent, certioresque fierent de interitu alicujus suffraganeorum suorum, accersebant adgregabantque sibi tres Episcopos alios, sive suæ, sive cujuscumque alienæ Provinciæ, & in eo Conventu mortuo Episcopo successorem subrogabant.

Ex his porro illud exitit, quanquam ex suprà congestis testimoniis & exemplis, ad electiones Episcopales Græcorum Clerus Populusque suffragiis suis concurreret; ævo tamen ipso Balsamonis totam eam facultatem ad solos Episcopos revocatam fuisse, extruso Clero & Populo. Quin & eum usum jam inveteratum tunc fuisse necesse est, cùm ejus originem à Concilio Nicæno repeteret Balsamon.

Sed cùm illud maximè interfit mandari animo, penitissimèque infigi, quantumcumque & Populo & Clero in electionibus tribueretur, palmariam earum vim & authoritatem suo sibi jure Episcopos vendicasse; in Caput sequens ea conjiciemus, quæ eam in rem dicenda nobis supererant. In eo ergo hìc definamus, unde rursus differendi sumatur initium.

Novel. 11.7

In Nomoca Tit. 1. c. 13.

In Can. 4. Nicæn.

CAPUT XXVII. *P. 3. l. 2. c. 32.*

In electionibus Episcopalibus dominabatur semper Episcoporum potestas, sub Imperio Caroli Magni, & Carolinæ prosapiæ.

I. Electionum Episcopalium potestatem universam gradatim arripuerunt Episcopi, exclusis tandem Cleri populique suffragiis.

II. Ut Episcopi ternos eligebant, quorum unum Metropolitanus Episcopali præponeret Ecclesia: ita Metropolitani ternos Patriarchæ præsentabant, quorum unum ille deligeret, & vacanti præficeret Metropoli.

III. Zonaras & Balsamon ea disciplina occupati, quæ eorum temporibus vigebat, in eum sensum antiquos Canones deflexerant.

IV. V. VI. Constantinopoli plerumque celebrabantur electiones Episcoporum, quod ibi bene multi semper Episcopi versarentur. Episcoporum electioni adesse non debebat Metropolitanus.

VII. Ad has electiones convocabantur Episcopi omnes, qui tum forte agebant Constantinopoli.

VIII. IX. In Ecclesia quoque Gallicana arcem authoritatis invaserant etiam Episcopi, etsi ab electionibus, nec Clerus excluderetur, nec populus. Variæ in id probationes.

X. Variæ devolutionum species, quæ Episcopis solis nominandi jus reservabant.

XI. XII. XIII. Nec minus eminebat principatus Episcopalis authoritatis in electionibus Italiæ, Hispaniæ, Angliæ.

I. NOn uno impulsu, nec uno temporis puncto in Ecclesia Græca rescissis Cleri populique suffragiis, tota illa Episcopalium electionum potestas ad solos Episcopos revocata est. Jam Capite superiori ex illis ipsis quæ ibi deprompta sunt exemplis, abundè patuit, longè plus momenti semper fuisse in voluntate Episcoporum; & quo illi cumque vergerent, eò inclinatas fuisse electiones. Canone III. Synodi VII. apertissimè sancitur, eligi Episcopum ab Episcopis, juxta Nicænum Canonem. *Oportet ut qui provehendus est in Episcopum, ab Episcopis eligatur; quemadmodum à sanctis Patribus qui apud Nicæam convenerunt, definitum est.* At Canon Nicænus Episcopos faciebat moderatores magis & arbitros electionum, quam electores: sed ex eo quoque summa illis permittebatur authoritas, ex quo gradatim quidem factum est, ut exclusis aliis, tota deferretur. Nec minus dilucidè Capite superiore comprobavimus ex Concilii VIII. verbis Tarasium, Nectarium, Nicephorum ab Episcopis electos fuisse. *Nectarium Synodus universalis, & Patriarcha elegerunt. Tarasius à Paulo promotus, & Nicephorus synodicè electus.* Denique ejusdem Concilii XXII. Canone electiones committuntur arbitrio Episcoporum: *Promotiones Episcoporum decreto & electione Episcoporum fieri statuit universalis Synodus.* Et eam ostenditur fuisse disciplinam Ecclesiæ, prioribus Conciliis confirmatam: *Concordans prioribus Conciliis.* Possunt ex hoc Canone & ad electiones Laici invitari: *Si quis Laicorum invitatur, &c.* Sed eorum præsentia minimè necessaria censetur. Cætera missa facio, quæ Capite superiori in hanc rem dicta sunt.

II. III. Sunt & alia ex eodem Balsamone, quæ juvet hoc loco observasse. Jam dixi electionem Metropolitanorum ab eo aliis reservari Metropolitanis, qui ternos eligant, ex quibus unum deligat Patriarcha. Eas electiones Constantinopoli celebrari solitas res ipsa clamat, nempe ubi aderat Patriarcha, quò confluebant plerumque plures etiam Metropolitani, quàm arctæ residentiæ leges forsan permitterent. Inde est quòd VIII. Synodus præcepit illa quidem ut promotiones Episcoporum fierent ab Episcopis; non autem ut Constantinopoli fierent eæ vel electiones vel ordinationes, seu Episcoporum, seu Metropolitanorum, ab Episcopis & Metropolitanis, qui in Regia tunc urbe versarentur. En ipsa verba Balsamonis: *Metropolitanorum electiones à Metropolitanis de more fieri, & quod factum est, ad eorum Patriarcham referri, ut ejus examinatione ex tribus electis unus ordinetur.* In Can. 28. Chalced.

IV. Fatetur & ipse Balsamon improbatum fuisse quòd Constantinopoli eligerentur Episcopi, in locum eorum qui per Provincias fato fungebantur. Non sanè ex eo capite, quòd Constantinopoli fieret ea electio, cùm Canones nullum certum determinent locum: *Locus non constituit Episcopum, sed suffragium & Antistitum electio;* sed propterea quòd ad eam alienæ Provinciæ Episcopos adhiberent electionem. Impingit & hìc Balsamon in antiquorum Canonum conspirationem quandam, qui usitatissimè electionem Episcoporum indicebant ipsa in Ecclesia viduata, vel in civitate Metropolitana. Episcopos autem alienæ Provinciæ adhiberi nihil prohibebat, si modò in urbe propria cum Episcopis strovinciæ coissent. Istæ ergo tunc erant recentiorum Græcorum corruptelæ. Ibidem.

V. Multò autem magis stupendum, quod ait Balsamon, Metropolitanum electioni Episcoporum interesse non debere. *Nota ergo quod Primas, seu Metropolitanus non debet interesse electioni, sed soli Episcopi.* Contrà enim non adesse tantùm, sed præesse electioni Episcoporum Metropolitanum edicunt Canones. Quomodo ergo illum nunc ejicit Balsamon? Facilè solvitur is quidem nodus: Nam ubi Populus, Clerus, Episcopi Provinciæ ad electiones convolabant, his Metropolitanus necessariò præerat. At ubi circa XII. sæculum defiit Clerus Populusque convocari, & soli Episcopi ternos elegerunt, quos Metropolitano præsentarent, unum ex iis designaturo: tum æquum non erat, ut ei Episcoporum Conventui interesset Metropolitanus. Hinc autem facilè intelliges, quàm abhorreret ab antiquis Canonum institutis hæc ratio trium ab Episcopis eligendorum in absentia Metropolitani, qui unum solus pòst ex iis accerseret. Non temerè ergo suprà dictum est à nobis, eum usum ab antiquæ & mediæ ætatis disciplina ferè abhorruisse. Ibidem.

VI. Addit denique Balsamon ad electiones, quæ Constantinopoli ferè omnes celebrabantur, advocatos fuisse Episcopos omnes, qui in urbe essent: *Propterea accersuntur omnes, qui in hac urbium regina diversantur ὁδοιπόρους, Episcopi, quando debet alicujus Ecclesiæ fieri electio, & eam unius absentia impedit.* Quod hìc ait Balsamon unius absentia electionem impediri, non video quì constare possit cum priscis Canonibus, qui omnes vocari jubebant, at tres tamen tantùm necessariò requirebant. Quorsum verò unius absentia impediretur electio, cùm plerique horum Episcoporum alienæ essent Provinciæ? quos adeo ne vocari quidem necesse fuerat. Hæc rursus erant degeneris Græcorum Ecclesiæ vitia, & disciplinæ sacræ laxationes. In Can. 6 Sardicen.

VII. In Leunclavii Orientali jure fulget Constitutio Isaaci Angeli Imperatoris, librata disceptataque ab Imperatore ipso, & ab Episcopis omnibus, qui tum fortè Constantinopoli versabantur, ut fieret satis querelis complurium Episcoporum, qui advocati ad eos cœtus non fuerant, ubi Constantinopoli Episcopi plurimi eligebantur. Concilii hujus Decretum huic Imperatorio diplomati implicatum est, eoque sancitum, ut convenienter Canoni IV. Nicæno, & XIV. Antiocheno, invitarentur ad electiones Constantinopoli faciendas Episcopi & Metropolitani, qui tum fortè Regia in urbe degerent. *Deinceps sancit majestas nostra Imperatoria universos qui ad urbem sunt Pontifices esse convocandos, &c.* Jus Orient. To. 1. p. 16

Balsa-

Balſamon ipſe in ſuis ad Marcum Alexandrinum Reſponſis, diſertè tradit, olim ſuffragiis populi & authoritate Optimatum perfectas fuiſſe electiones; expunctum eum fuiſſe morem à Conciliis Nicæno & Laodiceno, & ab Epiſcopis ſolis eligi debere Epiſcopos. Denique in Formulis, quæ eodem Jure Orientali continentur, habetur Bulla Patriarchæ conceſſa ei quem elegerat Metropolitano: *Cùm piiſſimum Presbyterum elegiſſemus:* & cui unum comitem addebat ex ſuis Prælatis, ſeu Miniſtris, qui iret & in Eccleſiæ ſuæ poſſeſſionem illum mitteret; *Cæterùm qui deſignatum Pontificem veſtrum ipſi gregi exhiberet, eumque ſacro in ſolio collocaret, religioſiſſimum N. ablegavimus.* In Commonitorio quo inſtruit Patriarcha Metropolitanum, ſtudiosè præcipit, ut ne niſi dignos provehat ad Epiſcopatum.

VIII. Conſtat ergo permagnam in electionibus ſemper Epiſcoporum viguiſſe authoritatem, cùm ea tandem eò eruperit, ut quo potiebantur Clerus Populuſque ſuffragiorum jure ab annis admodum mille, eo exuerentur. In Occidente autem quantum ſemper hoc medio ævo valuerit Epiſcopalis in electionibus authoritas, quanquam à Cleri Populique ſejuncta non eſſet ſuffragiis, id ſupereſt nobis aperiendum. Tradit Ado Viennenſis Agobardum ex Lugdunenſi Chorepiſcopo factum fuiſſe Archiepiſcopum ab Imperatore, & à Synodo Epiſcoporum. *Conſentiente Imperatore & univerſa Gallorum Epiſcoporum Synodo Epiſcopus ſubſtitutus eſt.* Concilii Patres anno 844. Carolum Calvum Regem rogarunt, ut electioni aſſentiretur Epiſcopi Aurelianenſis, qui ordinatus fuerat à Metropolitano Senonenſi, annitentibus Comprovincialibus Epiſcopis, conſpirante Cleri ac Populi teſtimonio & petitione. *Archiepiſcopus annitentibus ſuffragantibus ordinavit, probabilium Canonicorum ac laicorum atteſtatione inſtructus, & petitione impulſus.* Idem ipſe Carolus Calvus in Synodo Tullenſi anno 859. teſtatum fecit, ſi Archiepiſcopatu Senonenſi donatus à ſe eſſet Ganelo Clericus Palatii ſui, factum id eſſe conſentientibus Provinciæ Epiſcopis: *Conſenſu ſacrorum Epiſcoporum ipſius Provinciæ ad gubernandum commiſi, & apud Epiſcopos, quantum ex me fuit, ut eum ordinarent, obtinui.* Priſcorum Conciliorum Canonumque in eodem Tullenſi Concilio innovata eſt authoritas, ut deinceps Epiſcoporum electio, non populi tumultuoſis factionibus permitteretur, ſed Metropolitani, & Epiſcoporum judicio. *Ut ubi qui ordinandi ſunt, ſecundùm Ordinem Eccleſiaſticum & inſtitutionem ſanctorum Patrum ordinentur. Videlicet ut Epiſcopi judicio Metropolitanorum, & eorum Epiſcoporum qui circumcirca ſunt, provehantur ad Eccleſiaſticam poteſtatem, &c. Et juxta excerpta Martini, ut non liceat populo electionem facere, ſed judicium ſit Epiſcoporum, ut ipſi eum qui ordinandus eſt, probent.*

IX. Cùm Lotharius Lotharingiæ Rex Capellæ ſuæ Clericum Epiſcopatu donaſſet Cameracenſi, Hincmarus Remenſis Metropolitanus, cui obnoxia erat Cameracenſis ſedes, Epiſcopali ſarcinæ munerique imparem Clericum illum judicavit. Tum verò ad Lotarium reſcripſit Nicolaus Papa, ut eam curam providendi idonei Paſtoris Metropolitano permitteret: *Ut Metropolitanus juxta ſuum illic Privilegium diſponere queat.* In Decreto electionis Anſegniſi Archiepiſcopi Senonenſis, Clerus Populuſque Senonenſis profeſſus eſt, Epiſcoporum eſſe eligere Metropolitanum, cum aſſenſu tamen ſuo: *Canonicis regulis & Apoſtolicis inſtitutionibus ſancitum eſſe recolimus, ut Suffraganei Metropolis convenire debeant, & electionem futuri Pontificis cum conſenſu Cleri & Plebis facere.* Cùm Clerus Populuſque Laudunenſis Hedenulphum Epiſcopum ſibi delegiſſent, Decretumque electionis mitterent ad Hincmarum Metropolitanum & ad Epiſcopos Provinciæ, non diſſimularunt eorum permiſſione & licentia celebratam à ſe eſſe electionem. *Quem per licentiam veſtram pari conſenſu elegimus.*

Intexuit Hincmarus ſuæ ad Ludovicum III. Regem Balbi filium Epiſtolæ, fragmentum earum litterarum, quas ad eundem Regem miſerat Concilium ad ſanctam Macram, ut illum verecundè & intrepidè tamen commonefacerent, per Leges Canoneſque liberas permitti Epiſcopis & Metropolitanis electiones, ut tanto miniſterio aptos deligant Præſules, eoſque Cleri Populique conſenſu impetrato, Regibus præſentent. *Ut ſicut ſacræ Leges & Regulæ præcipiunt, Archiepiſcopis & Epiſcopis conlimitanearum Diœceſeon electionem concedere dignemini, ut undequaque ſecundùm formam regularem electionis Epiſcopalis talem eligant, qui & ſanctæ Eccleſiæ utilis & regno proficuus exiſtat; & conſentientibus Clero & Plebe eum vobis adducant.* Hincmer. Tom. 2. p. 189. 193. Quam Concilii doctrinam communit Hincmarus congeſtis pluribus Canonicis Pontificiiſque Decretis, ex quibus id efficitur, Regum eſſe aſſentiri, ſed Epiſcoporum eſſe, & eligere, & ordinare Epiſcopos. *Quoniam ſicut Leges & Regulæ dicunt, in electione Epiſcopi aſſenſio Regis ſit, non electio, ſicut & ordinatio.* Bis jam terve factas à Bellovacenſibus electiones caſſas pronunciaverant Epiſcopi, ut Canonibus injurioſas; tum verò eos per litteras monuit, jure eos excidiſſe tum eligendi, quod ad Epiſcopos ſolos eſſet devolutum. *Perdiderunt electionem, ſicut oſtenſum eſt illis in Synodo & per ſacras Regulas non illorum ulteriùs, ſed Epiſcoporum eſſe electionem, &c.*

In omnibus ergo electionibus plurimum omnium poterant Epiſcopi, in quibuſdam totum ſoli, excluſo etiam Clero & Populo. Sunt autem omnino altiùs infigendæ animis hæ cauſæ, & rerum commiſſuræ, ubi ad Epiſcopos ſolos tota revocabatur facultas, nullam in ejus partem jam vocandis Clericis, laiciſque. Inde enim poſterior manavit & recentiſſima diſciplina, quæ primò populum, deinde & Clerum arcuit. Ejuſmodi cauſæ ita percrebuere, & tam frequenter ſummovendi fuere Clerus Populuſque ab electionibus Epiſcopalibus, ut in commune jus denique is uſus convaluerit.

X. Præter eam devolutionis ſpeciem ab Hincmaro adnotatam, ubi qui indignum elegere, eligendi ea vice jure ſpoliantur: ſunt & aliæ non prætereundæ. Depromit Hincmarus vetuſtum Canonem, qui totam eam facultatem in ſolos transfert Epiſcopos, ut Clero etiam, Populoque anathema intentent, ſi minùs morigeros ſe præſtent ei quam fecerint Epiſcopi electioni, ubi nimirum diutiùs ceſſavit Clerus Populuſque ab eligendo ſibi Paſtore, quod facere debuerat, vota ſua in aliquem conferendo, quem Metropolitani & Epiſcoporum Provinciæ judicio & ordinationi ſubjiceret. *Si providere ſibi & eligere jubente Metropolitano ſuo neglexerint, tunc judicio & poteſtate ſua Metropolitanus cum aliis Epiſcopis ordinet & faciat Epiſcopum, &c. Si tunc Presbyteri, aut Majores civitatis non adquieverint, ut rebelles anathematizentur.* Ibidem pag. 243. Addit & Imperatoriam legem, qua jubetur Metropolitanus Epiſcopum nominare, ſi à menſibus ampliùs ſex vacarit Eccleſia. Eam Juſtiniani legem alibi jam laudavimus: *Si qui debent eligere Epiſcopum, intra ſex menſes talia decreta non fecerint, tunc Metropolitanus ordinet & conſecret ſua poteſtate Clero & Populis Epiſcopum.* Tom. 2. p. 408.

Quando in plures dividebantur ſuffragia, Metropolitani erat eligere, hoc eſt, & numerare ſuffragia, & ponderare, expendere denique merita perſonarum. Rurſum idem Hincmarus: *Si in partes ſe eligentium vota diviſerint, meum erit eligere, qui majoribus ad ordinandum ſtudiis juvetur & meritis.*

Ubi plures certabant candidati, ea diſſidia in Syno-

Synodis dirimebantur, à quibus & declarabatur Rector vacantis Ecclesiæ. Altercatum diu fuerat de Remensi Archiepiscopatu inter Artaldum & Hugonem. Artaldi obitu recaluit spes Hugonis. At Synodus Remensis rescita excommunicatione, qua ab Episcopis Galliæ & ab ipso Pontifice inustus fuerat, frustravit spes conatusque ejus omnes, electo in Episcopum Odolrico, cum assensu Regis & Reginæ. *Favente Lotario Rege cum Regina matre eligimus Odolricum.*

Ann. 962. Conc. Gall. 3. p. 591.

Eæ fuere causæ, quæ ubi increbuerunt, eò res tandem evasit, ut in Occidente, sicut & in Oriente ad solos Episcopos redirent Episcoporum electiones: sed in Occidente tardiùs id contigit, nec tam latè patuit, nec tamdiu viguit. Proditum est à Gerberto, ut electiones fierent ab Episcopis, quanquam Clerus, Populus, Princeps nonnihil adhuc in eis possent. *Quid deinceps stabilietur, si id dissolvitur quod actum est consensu Principis, Episcoporum electione, Cleri & Populi voluntate, postremò omnium hominum excellentissimi Papæ consecratione?* Vide ut idem alibi describat electionem Arnulphi Archiepiscopi Remensis: *Nos qui dicimur Episcopi Diœceseos Remorum Metropolis, cum omni Clero, diversi ordinis populo acclamante, orthodoxis Regibus consentientibus, eligimus nobis in Præsulem, &c.* Audi & Decretum electionis ipsius Gerberti ad Archiepiscopatum Remensem, ubi expressiùs significatur, non eò semper secutos esse Episcopos, quò plura ducebant suffragia Clericorum, Laicorumque: illorum intemperantiæ, & inconsideratis votis sæpiùs & intrepidè adversatos esse, ut verissimi fuerint electores Episcopi ipsi, *Ergo non omnis vox populi vox Dei est. Nec omnis Cleri & Populi vota & desideria in electione Episcopi perquirenda sunt, sed tantum simplicis & incorrupti. Sententia Patrum exponenda. Non liceat, inquit, turbis electionem facere, sed judicium sit Episcopi Remorum Diœceseos: secundum has constitutiones Patrum, favore & conniventia utriusque Principis nostri Ugonis Augusti, & excellentissimi Regis Roberti, assensu quoque eorum qui Dei sunt in Clero & Populo, eligimus nobis Archiepiscopum Abbatem Gerbertum, &c.*

Epist. 25.

Epist. 21. à Sirmundo editarum.

Ibidem. Epist. 25.

XI. Nec minùs in Italia electionibus moderabantur pro sua potestate Episcopi. Id Luitprandus tyrannicis ascribit Berengarii consiliis, quòd Episcopatus daret Episcopis inconsultis. *Nullo consilio habito, nulla deliberatione Episcoporum.* Episcopum Vercellensi Ecclesiæ designavit Joannes VIII. idque quasi suo sibi jure sumpsit, quòd scissus esset ejus civitatis populus in factiones duas mutuò infensissimas, & quæ à contumacia abduci se non sinerent. Affirmavit tamen consensisse Episcopos Provinciæ. *Consentientibus omnibus Comprovincialibus Episcopis.*

L. 3. c. 13.

Du Chesne Tom. 3. p. 894. 897. 901.

XII. In Hispania Episcopatus dabant Episcopi Provinciæ, aut Provinciæ certè vicinæ. Inter Cordubenses Martyres fama clarissimus Eulogius ad Archiepiscopatum Toletanum electus est, quanquam inauguratus nunquam fuerit. Solis Episcopis eam electionem vendicat Scriptor ejus vitæ. *Nec illud omittendum est, quod post obitum Toletanæ sedis Episcopi, in eandem sedem ab omnibus Comprovincialibus & confinitimis Episcopis electus, & dignus est habitus, & pro relatu omnium comprobatus.* Hìc obiter advertes non in Gallia sola vicinarum Provinciarum etiam Episcopos, aut accitos esse, aut sua sponte coaluisse ad electiones. Ita suprà Hincmarus docuit. In illo ipso Remensi Concilio, quo repudiato Hugone electus est Odolricus Archiepiscopus, simul affuere Remensis & Senonensis Provinciæ Episcopi. Ita jubebant Capitularia Caroli Magni: *Episcopi judicio Metropolitanorum, & eorum Episcoporum, qui circumcirca sunt, provehantur ad Ecclesiasticam potestatem.* Eam inter vicinarum Provinciarum Episcopos alternam communionem, & individuam charitatem mirificè olim declararunt sanxeruntque Sardicenses & Antiocheni Canones.

Hispan. illust. Tom. 3. pag. 894. 897. 901.

L. 7. c. 60.

VIII. In Anglia cùm Vintonienſis Ecclesiæ Clerus in diversa studia distractus esset, propterea quòd Monachi, qui in Canonicorum sedes subrogati fuerant, sui propositi Collegiique Episcopum cuperent, Clerici reliqui ex Clero: *Ex quo factum est, ut in electione Episcopi, Clerici Clericum, Monachi Monachum utrique suæ voluntatis fautorem vellent*: Dunstanus Cantuarienſis Archiepiscopus devoluto ad se jure usus est, & Elphegum elegit, quem postea habuit in Cantuarienſi Ecclesia successorem; cujus & ex vita hòc decerptum est.

Surius die 16. Apr. c. 3.

At vitæ sancti Dunstani Scriptor mirificam quandam dandorum Episcopatuum potestatem Regibus Angliæ adscribit. Dunstanum Vigornienſi Ecclesiæ Edgarus Rex precibus certè suis præfecit: *Eum Vigornienſis Ecclesiæ Episcopatum suscipere petiit Rex, nec à precibus destitit, quoad eum suæ voluntati consentaneum fecit.* Electioni tamen nonnihil erat loci, ut liquebit ex ipsius translatione Dunstani à Vigornienſi ad Londinensem Ecclesiam. *Defuncto Episcopo Londonienſi quæsitum est, quis in Episcopatum dignè succedere posset. Tandem electio omnium super Dunstanum versa est, & ipse Pontificatum prædictæ Ecclesiæ suscipere communi cunctorum acclamatione coactus est.* In simplicibus electionibus multùm poterant Episcopi: postea enim Dunstanus *Osuvaldum in regimen Ecclesiæ Vigornienſis succedere sibi fecit.* Unanimi denique electione Dunstanus ad Cantuarienſem translatus est Metropolin. *Unanimis omnium electio Dunstanum inclamitat, &c. Hac Dunstanus acclamatione, quasi voce verè divina constrictus, primatem totius Britanniæ sedem regendam suscepit, & in eam immensa omnium adjacentium Ecclesiarum ac populorum exultatione deductus ascendit.*

Surius die 19. Maii. c. 28. 27.

CAPUT XXVIII. *P. 3. l. 2. c. 33.*

De electone Abbatum & Abbatissarum sub Imperio Caroli Magni.

I. Summa earum regularum, quæ hoc Capite statuendæ sunt.

II. Distinctio Regalium & Episcopalium Abbatiarum sub Pipino Rege. In his frequentior erat electio.

III. Varia exempla Abbatiarum à Carolo Magno donatarum.

IV. Ut complures Abbatiæ Regales evaderent, fundatoribus eas in jus & tuitionem Regum conferentibus.

V. Electionum libertatem in Abbatiis restituit Carolus Magnus.

VI. Saltem de Ludovico Pio id constat. Etsi sub eo quoque plurimùm vacillavit ea libertas.

VII. Multo certius est à Carolo Calvo datas fuisse Abbatias.

VIII. Contestabantur nihilominus Episcopi, Abbatum & Abbatissarum electionis libertatem, Canonicis regulis & ipsa B. Benedicti Regula sanciri.

IX. Reipublicæ perturbationes & calamitates gravissimæ compellebant Reges ad ea tentanda, à quibus aliàs abhorruissent; compellebant & Ecclesiam, ut indulgentia uteretur, & de jure suo remitteret.

X. Sub Regibus posterioribus non minus turbarum est in electionibus, minorum maximè Cœnobiorum.

XI. Instabant vehementissimè Concilia, ut Canonum & Regulæ B. Benedicti observantia strictior sanciretur.

XII. Fundatur Cluniacensis Abbatia cum eligendi plenissima facultate.

XIII.

XIII. Ubi Reges Cœnobia nova omnia B. Benedicti Regulæ addicebant, libertatis quodammodo legem eo promulgabant.

XIV. In Germania sejunguntur majora Cœnobia à minoribus; majoribus integra servabatur eligendi libertas.

XV. Imperialium Abbatiarum labes & ruinæ. Miserrima Imperatorum conditio, qui Abbatias dabant, aut aliis Abbatiis uniebant.

XVI. Cùm complures Abbatiæ extructæ & dotatæ fuissent è summis Principibus, ingenti ab illis pietate, gratitudine & obsequio eos coli necesse fuit.

XVII. Græcorum quæ in his fuerit interim disciplina.

I. PErtractatis sub Imperio Caroli Magni Episcopalibus electionibus, opportunè jam ad electiones Abbatum defluemus, in quibus hæc summatim observanda nobis veniunt. 1. Abbatias plerumque à Regibus donatas fuisse, ac si ea fuissent Regiæ Coronæ feuda, seu beneficia. 2. Ab illis concessa quibusdam eligendorum Abbatum diplomata, tanquam ex privilegio. 3. Contrà verò pertendisse Ecclesiam, Jure communi, & Legibus canonicis sanciri in Abbatiis etiam libertatem electionum. 4. Pipinum, Carolum Magnum, & Ludovicum Pium conniti non potuisse, ut Cœnobia omnia Regulæ B. Benedicti addicerentur, quin electionum libertatem eis annuerent. 5. Et tamen tum ipsi, tum eorum successores sæpissimè Abbatias suo nutu dono dederunt, vel importuna temporum necessitate compulsi, vel restituendæ in iis disciplinæ amore. 6. Iisdem rationibus acti non rarò, ut Abbatias donabant, ita & auferebant. 7. Erant & Ecclesiæ causæ justissimæ, ut ea licentia abuti sineret Principes dandarum & auferendarum Abbatiarum. Sed in ea ratione plurimum erat momenti, quòd plurimarum Abbatiarum fundamenta, incrementa & reparationes Regibus accepta ferrentur. 8. Quæ clientelæ & tuitioni Regum suberant Monasteria, canonica nihilominus libertate Abbates eligebant. 6. Potuissent & Episcopi forsan aliquid sibi juris in electionibus Abbatum vindicare; sed eo cesserant, cùm toties Reges adhortarentur, ut electiones Abbatum restituerent, Regulam autem B. Benedicti omnia prorsus in Cœnobia Monachorum & Monialium propagarent.

Fluctuabunda nonnunquam nostra hæc dissertatio Lectori non immeritò videri poterit; nimirum alternarunt & ipsi Ecclesiarum in hac parte mores, ususque. Hærebimus autem ipsi maximè ordini temporum: à Pipino & Carolo Magno ad Ludovicum Pium & Carolum Calvum delabemur, & ad postremos tandem regnatricis hujus familiæ Principes. Deducent illi nos in Germaniam, unde in Græciam & in Orientem facilè trajiciemus. Ea erit hujus Capitis & sequentis contextio.

II. Ordiamur à Pipino & Carolo Magno. In Concilio Vernò sub Pipino anno 755. duo sejunguntur Cœnobiorum genera, seu Monachorum, seu Monialium. Aliæ enim Episcopales erant Abbatiæ, aliæ Regales: illæ Episcopo, hæ Regi rationem reddebant redituum, quos ipsis administrandos Rex permittebat. *In alia Synodo nobis perdonastis, ut illa Monasteria ubi regulariter Monachi vel Monachæ vixerunt, hoc quod eis de illis rebus dimittebat, unde vivere debuissent, exinde si Regalis erat, ad domnum Regem faciant rationem Abbas, vel Abbatissa: & si Episcopalis, ad illum Episcopum.* Simillimum veri est à Rege nominatos Abbates, nominatas & Abbatissas Regalium Cœnobiorum, cùm non frustra Regalia dicerentur, cùm partem redituum Rex sibi decerperet, ut infrà ostendetur, cùm denique proventuum rationes Regi exhiberentur.

At in Abbatiis Episcopalibus propiùs à vero abest electos fuisse Abbates, cùm Regalibus etiam non rarò jus, seu privilegium eligendi à Regibus concederetur. Cæterùm in electionibus quoque Regalium Abbatiarum Episcopi consensus necessariò interveniebat. Ita decrevit Concilium Francofordiense. *Ut Abbas in congregatione non eligatur, ubi jussio Regis fuerit, nisi per consensum Episcopi loci illius.* Eodem in Concilio edicitur, ut si qua Abbatissa neutri se Regulæ obsequentem præstet, hoc est, nec B. Benedicti, nec Canonicarum, Episcopus Regem submoneat, & tum illa abdicetur dignitate. *De Abbatissis, quæ canonicè aut regulariter non vivunt, Episcopi requirant, & Regi adnuntient, ut ab honore priventur.* Si Rex unus Abbatias donabat, minùs stupenda tunc erit ejus Abbatissæ abdicatio. Can. 17. Can. 47.

III. Audivimus suprà Sangallensem Monachum magnificas venditantem pollicitationes Caroli Magni junioribus Clericis ab eo fieri solitas, quò ad studia Artium & Scientiarum eos incenderet. *Dabo vobis Episcopia & Monasteria permagnifica.* Testatur idem Sangallensis Monachus Carolum Magnum, ne in unum aliquem plura unquam Beneficia cumularentur, Episcopos nunquam donasse Abbatiis, nisi justissimis & necessariis causis eò adigerentur. *Nulli Episcoporum Abbatiam vel Ecclesias ad jus Regium pertinentes, nisi ex certissimis causis unquam permisit.* Rursus ex eodem vehementissimè aliquando exacerbatus Carolus in Episcopos, Abbates, Comites: Episcopis quidem pœnam indixit pecuniariam, Comites & Abbates beneficiis & honoribus suis exuit. *Omnes Comites & Abbates cunctis honoribus denudavit, Episcopos infinita pecunia mulctavit.* Certum est denique à Carolo Magno collatas statim Alcuino fuisse Abbatias sancti Lupi apud Trecas, & Ferrariensem: eidem ex Anglia reduci Abbatiam sancti Martini Turonensis ab eodem esse concessam, ut perhibet vetustus Author vitæ Alcuini. Illum quoque donaverat Carolus Monasterio, seu Cella sancti Jodoci, authore Lupo Ferrariensi Abbate: *Cellam sancti Jodoci, quam Magnus Carolus quondam Alcuino ad eleemosynam exhibendam peregrinis commiserat.* Alcuinus ipse datis ad Carolum Magnum litteris donatum se ab eo profitetur Abbatia sancti Martini. *Pia providentiæ vestræ consilio translatus sum in servitium sancti Martini.* Postremò cùm abdicatione temporalium omnium rerum spontanea, cuperet Alcuinus viam sibi munire ad beatissimæ Patriæ æternitatem, copiam sibi fieri obtinuit à Carolo Magno, ut *Monasteria sibi commissa inter discipulos divideret.* Du Chesne Tom. 2. pag. 108. 112. Ibid. p. 126. Epist. 17. Epist. 23.

IV. Quanquam hinc satis liqueat, Abbatias à Carolo Magno datas fuisse, ab eodemque ablatas, ubi justas se & necessarias nactum esse causas ipse æstimabat. Constat nihilo tamen minùs concessa ab eodem sæpissimè fuisse Cœnobiis jura seu privilegia libertatis canonicæ in electionibus; quin & forsan aliquando tandem generale promulgatum ejusmodi libertatis Edictum, quo omnes prorsus Abbatiæ fruerentur. In historia Abbatiæ sancti Galli memoratur Valtramus hæres priscorum ejus Abbatiæ Fundatorum præsentasse Abbatem Othomarum Regi Pipino, quo ejus eum committeret clientelæ, Abbatiamque ipsam illius tuitioni adversùs tyrannicos deprædatores Ecclesiarum. Pipinus incunctanter eam Abbatiam sua impertivit custodia & tuitione, unàque confirmavit libertatem eligendorum Abbatum. *Othomarum Abbatem Pipino Regi præsentavit, ipsique Regi Monasterium quod adhuc hæreditario jure in sua potestate retinebat, cum ipso pariter Abbate contradidit, ea videlicet causa, ut ipse Abbas ejusque successores idem Monasterium Regia authoritate retinentes, nullius violentia deinde premerentur; sed tantummodo Regum jussionibus obedirent. Quod benevolus Princeps benignè suscipiens, præcepit ut Monachi ejusdem loci deinceps potestatem haberent Abbatem eligere, sibi atque solis tantummodo Regibus subjacerent.* Sed cùm post Othomari obitum Abbatis Episcopi Constantienses eam Abbatiam invasissent, Du Chesne Tom. 3. pag. 481.

Caroli

Caroli Magni opem interpellarunt Monachi, à quo innovatum est liberæ electionis privilegium, Episcopo ipso tantò impensiùs consentiente, quòd nepotis sui eligendi spe lactabatur; qua frustratus à Monachis, ea rursus excivit jurgia, quibus sedandis adeundus fuit Imperator.

Ea ex narratione facilè odoramur, ut in Regum potestatem & clientelam complurimæ concesserint Abbatiæ. 1. Fundator Cœnobii sancti Galli, vel ejus posteriorum aliquis patronatum tanquam hæreditarium obtinet ejus Abbatiæ. 2. Is suum tandem jus Regi transcribit, ut ejus patrocinio & tuitione propulsentur sacrilegi usurpatores, qui privatos Patronos contemptui habuissent. 3. Abbatiæ in hunc modum Regi transcriptæ Rex ipse chartam annuit libertatis, & liberas ejus tuetur electiones adversùs Episcopos, quos non rarò illa incessabat libido, ut uno eodemque tempore Episcopi essent & Abbates.

V. Denique Carolus Magnus, aut si mavis Ludovicus Pius Magni Patris voto obsecundans, ab ipso Imperii sui primordio Abbatias omnes electionum libertate donavit. Ex Capitularibus id certè emicat, ubi de concinnata jussu ejus Regula Canonicorum & Canonicarum in Concilio Aquisgranensi cùm verba feciſſet, mox eam Princeps legem promulgat libertatis Monasteriorum in electionibus celebrandis. *Monachorum siquidem causam qualiter Deo opitulante ex parte disposuerimus, & quomodo ex se ipsis sibi eligendi Abbates licentiam dederimus, in alia schedula diligenter adnotare fecimus, & ut apud successores nostros ratum foret, & inviolabiliter conservaretur, confirmavimus.* In alio loco Capitularium jubetur eligi Abbatissa, & ubi juramento confirmatum fuerit, nulla terrestri cupiditate instigatos fuisse, qui eam elegerint, tunc ab Episcopo quoque eam confirmari. *Abbatissa eligatur à cuncta congregatione, &c. Qui eam eligunt, proponant sanctis Evangeliis, &c. Tunc confirmetur ab Episcopo, cui Monasterium subjectum est.*

Capit. Car. M. l. 2. c. 85. 861

L. 2. c. 231.

VI. Quàm piè, quàm auspicatò sancitum id fuerat, tam inconstanter, ut suspicor, & infidè observatum est. Unde & plerumque deinceps etiam occurrunt Abbatiæ à Regibus donatæ. Anno 825. præcepit Ludovicus Pius, ut Abbates quibus ipse Cœnobia dono dederat, ea administrarent ex Episcoporum consilio. *Abbatibus & Laicis specialiter jubemus, ut in Monasteriis quæ ex nostra largitate habent, Episcoporum consilio peragant ea quæ ad Religionem Canonicorum, Monachorum, Sanctimonialium pertinent.* Ita in alio Capitulari anni 828. Abbates locantur inter eos qui Beneficia Regia, seu Feudos Coronæ, ut nunc loquuntur Galli, obtinent. *Episcopi, & Abbates, & reliqui qui Beneficia habent.* Non ad Episcopos, sed ad Abbates ea verba pertinent, *Qui Beneficia nostra habent:* per *reliquos* autem intelliguntur Comites, & alii Beneficiarii laici, ut loco consimili jam patuit.

Cap. 8.

Ibidem.

In Consilio Parisiensi VI. anni 829. statutum est, si qui Canonicorum Abbates contumaciis in Episcopos insolescerent, ii vel à Concilio in ordinem redigerentur, vel authoritate Principis abdicarentur. *Synodali judicio aut corrigantur, aut principali authoritate interveniente, honore prælationis priventur.* Interpellatus est ab hoc eodem Concilio Ludovicus Imperator, ut cogeret Abbates & Abbatissas, tum Monastici Ordinis, tum Canonici, ut mores suos professioni aptarent, creditas sibi ne dilapidarent res Ecclesiæ, Episcopis obtemperantes essent. *De Abbatibus vero Canonicis & Regularibus, & de Abbatissis, à vestra Serenitate admoneantur, &c. Loca sibi à vobis concessa deperire & destrui per negligentiam non dimittant, &c. Et nostram admonitionem libenter audiant, &c.*

Can. 37.

L. 3. c. 18.

Tam arcta ex conjunctione Abbatum cum Principe, nec non & Abbatissarum, cui multò amplius obnoxii esse videbantur, quàm Episcopo proprio: non injuria conjicitur ex ejus largitate Abbatias obtentas fuisse. Ideo & Concilium II. Aquisgranense eumdem Imperatorem submonebat, quantum ipsi incumberet discriminis ab ea largiendarum Abbatiarum difficillima provincia. *Similiter poscimus, ut in Abbatissis constituendis, & Rectoribus Monasteriorum, vestrum specialiter caveatis periculum, sicut vobis sæpe est dictum, & per divinam authoritatem crebrius manifestatum.*

Can. 10.

Novum his lumen affundent Acta Aldrici Cenomanensis Episcopi. Quo ille primùm die Episcopatum iniit, controversia illi facta est de Abbatia sancti Vincentii in civitate Cenomanensi, de qua venditabant, *Quod fiscus esse debebat Imperatoris*, delegatis jam à Ludovico Pio Judicibus, qui de eadem causa cognoscerent. Auspicatò tamen res cessit Aldrico, qui pervicit quòd ea Abbatia *sub dominatione & jure Episcopatus esse deberet*. Quin & authenticum invenit privilegium, quo constabat Dumnolum Cænomanensem Episcopum eam Abbatiam dotasse rebus & opibus Episcopatus. *De rebus suæ sedis Ecclesiæ ditavit.* Ubi apertum est, Imperatores spectasse Abbatias suæ fundationis tanquam fisci & dominii sui partem, Episcopos autem ex adverso omni virium contentione enixos, ut Episcopalium Abbatiarum privilegia tuerentur, in quibus principem semper locum habebat libertas electionum.

Baluz. Misc. col. Tom. 5. p. 16. 17.

VII. Sed etsi interpretando, molliùsque tractando possent hæc omnia alium in sensum flecti: at indubium est Carolum Calvum usum antiquum, vel abusum potiùs innovasse, dandarum sine electione Abbatiarum, sin minùs omnium, certè longè plurimarum. Interpellatus est Carolus hic Rex à Concilio ad Theodonis-villam habito, anno 844. ut Abbatias Clericis daret, vel Monachis, non Laicis, ut hactenus ab ipso, immo & ante ipsum jam inde à temporibus Ludovici Pii factitatum fuerat. *Devotissimè obsecramus, ut loca venerabilia, & habitum ac ordinem sacrum, eis qui ad hoc vocati sunt, viris scilicet & Clericali & Ecclesiastico, vel Monastico ordine religiosis, seu fœminis Deo dicatis, & in schola Christi eruditis, ad custodiendum & providendum committatis; qui & quæ Dei sunt Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari reddant.* Additum est ut & Provisores Monasteriis daret, ad tuitionem rerum temporalium, iis nimirum, quibus Regulares Abbates donasset. *Per loca etiam Monastica ejusdem ordinis Provisores necesse erit disponere, cum vestra authoritas eos qui vices Christi secundùm regulam divinitus dictatam in Monasteriis agant, studuerit ordinare.* Carisiacensis etiam Concilii anno 858. habiti Patres, ad Lodovicum Germaniæ Regem scribentes, ab ipso quoque Abbatias dari insinuant. *Rectores Monasteriorum quibus Monasteria committitis, &c.*

Can. 3.

Can. 9.

Sed ne optari quidem potest expressius quidquam privilegio, quo Cœnobium Corbiense donavit Concilium Parisiense anno 846. urgente Carolo ipso Calvo Rege. Contestantur enim Episcopi ideo flagitasse Monachos illud libertatis privilegium à Rege & Episcopis, quòd ex omnibus pene Abbatiis expunctæ & oblitteratæ jam sint electiones. *Cernentes viri religiosi electionis jura multis in locis non servari, verentes similia pati, sacras litteras clementissimas Principum expetierunt, electionem sibi & rerum suarum liberam dispositionem juxta institutionem divinæ legis confirmantes. Nec eas sufficere arbitrati, ex nutu nobilissimi Regis, nostra quoque authoritate, sibi eadem confirmari postulaverunt.* Tum Reges obtestatur hæ Synodus, ut quando alibi ferè oppressæ extinctæque sunt electiones, ea hanc saltem Abbatiam donent libertate, sed sincera, non simulata: *Quo circa hortamur filios & dominos nostros piissimos Principes nostri & futuri temporis, quia penè in omnibus loci id confunditur, saltem propter amorem Dei, electionis gratiam & liberam dispo-*

dispositionem facultatum suarum illi loco conservare satagant, & sit in illo Monasterio semper privilegium electionis, sicut antiquitus in Ecclesiis electio conservata fuit, non supposita aut suffecta, sed libera, juxta authoritatem canonicam, & regulam sancti Benedicti.

VIII. Illud sanè in primis hìc observandum, quòd hæc Synodus restitui flagitet electionum libertatem, ut legi divinæ, ut canonicis sanctionibus, ut antiquis Ecclesiæ moribus consentaneam. *Juxta institutionem divinæ legis, &c. Sicuti antiquitus in Ecclesiis electio conservata fuit, &c. Juxta authoritatem canonicam, regulam sancti Benedicti, &c.* Ulteriùs etiam progreditur Synodus, vibrato in eos anathemate, qui hanc Abbatiam à Principibus posthac impetrarint, ut qui gravem inusserint contumeliam canonicis Regulis, quæ cœtu Ecclesiæ eos exscindunt, qui potestate Principum ad involandas dignitates Ecclesiasticas abutentur. *Si quis gratia apud dominos rerum Monasterium illudimpetrare voluerit, primò secundùm canonicam authoritatem, quia sæculari potestate Ecclesiam Dei obtinere voluit, anathematizamus, cum sanctis omnibus Patribus, qui sacros Canones edidere.* Nicolaus verò Papa anno 863. cùm innovaret & confirmaret *regularem canonicamque libertatem* hujus Abbatiæ, ut quæ Regula B. Benedicti & canonicis institutis niteretur: Reges ipsos deinde interpellabat, ut Deo impenderent quod ab eo expectarent; divinasque & Ecclesiasticas leges inviolatas servarent, quo & Deus eorum leges Regnumque perpetuaret. *Neque Rex, neque potestas aliqua ullam Monasterio Corbiensi præponant personam, quam non fratres ipsius elegerint Monasterii. Debent enim mundi Principes honorem præstare Deo, quem sibi volunt præstari à Deo: ut quemadmodum cupiunt à Deo sibi collatum Regni honorem conservari, sic Ecclesiæ Christi suam non dedignentur servare legem.*

IX. Observari hæc eadem poterunt in ea privilegia, quæ vel Romani Pontifices, vel Episcopi contulerunt Monasteriis S. Carilephi, Solemniacensi, aliisque compluribus, ubi Principum quidem beneficio libertas electionum conceditur, sed ea libertas, quam suo sibi jure & Canonum jussu cùm olim obtinerent, temporum importunitate & bellorum civilium tumultuationibus factum fuerat, ut ea exuerentur. Certissimè enim sola ferè civilium bellorum diuturnitas & bacchatio Carolum Martellum, Pipinum, Carolum Magnum, Ludovicum Pium, & Carolum Calvum adegit, ut Laicos quosdam Abbatiis donarent, ad expensas bellicas: ut Cœnobiorum reditus eodem aliquando derivarent, parte tantùm aliqua Abbatibus sepositâ: ut deniq; Abbatias sibi quodammodo vindicarent, quò earum proventus & res ipsas in suos Regnique usus licentiosiùs converterent. Opportunus alibi occurret locus eas enucleandi causas & temporum necessitates, quæ has infandas alioqui usurpationes excusare utcumque potuerint, Ecclesiamque adducere, ut necessariè indulgeret clementiæ & dispensationi. Unum hìc monebo, ubi res sacras ita usurpatas restituebant in integrum Christiani postea Principes, tum eos & legum justitiæ, & suæ ipsorum humanitati ac beneficentiæ obsecutos esse.

Cùm ex toto se non posse arbitrabatur, dimidiatis saltem his Beneficiis de Ecclesia bene mereri studebat Carolus Calvus. Scripsit ad eum aliquando Lupus Ferrariensis Abbas, Cellam seu Cœnobium sancti Judoci à Carolo Magno collatam fuisse Alcuino, *ad eleemosynam exhibendam peregrinis*; à Ludovico Pio eandem postea commissam fuisse Abbatiæ Ferrariensi, *ut quod eleemosynæ superesset, in usum cederet* Monachorum Ferrariensium: denique infortunio nescio quo factum esse, *partem ut ejus optimam sæculari homini traderet, non regendam, sed evertendam*. Ferrariensis Cœnobii Abbas creatus fuerat Lupus electione Monachorum septuaginta duorum, ei tum Collegio sacro inscriptorum: & eam tamen Abbatiam à Carolo Calvo sibi commissam fuisse ipsemet profitetur: *Septuaginta duo Monachi, quos ad eorum votum electionemque mihi commisistis*. Non ergo semper electiones cessabant, quando Cœnobia donabantur à Regibus; sed illud jure verendum, ut satis liberæ eæ fuerint electiones. Ea porro Lupi electio assensu Regis firmata, facit ut non facilè persuadeat de Abbatia ipsa Ferrariensis intelligi, quod alibi Lupus ait, *Fama disperſit datum nostrum Monasterium Egilberto*. Proclivius est id opinari de Cella sancti Judoci, quam & ipsam alioqui constat ei restitutam postea fuisse ab eodem Carolo Calvo. Extant & alia in Annalibus Fuldensibus exempla electionis Abbatum, & confirmationis Regum. *Decessit Hatto Abbas, in cujus locum per electionem Fratrum & authoritatem regiam ordinatus est Thioto unus ex ipsis Monachis.*

Epist. 44. 45.

Epist. 92.

Baluz Not. ad Lupum Ferr. p. 587. Annal. Ful. anno 856. Du Chesne. Tom. 2.

X. Non paulò operosius est eam libertatum & electionum seriem deprehendere in minoribus Abbatiis, quàm in majoribus, quæ qua florebant gratia & authoritate, privilegia sibi subinde & dari evincebant, & confirmati. Forsan & ubi à Carolo ad ejus posteros delabemur, tantò rariores occurrent electiones. In Annalibus Bertinianis dicitur Carolus Calvus Abbatiam sancti Martini Clerico conjugato dedisse, quam & antè inconsultè alii concesserat. *Abbatiam sancti Martini, quam inconsultè Ludovico donaverat, non satis consultè Hucberto Clerico conjugato donavit*. Postquam vita migravit Calvus, Ludovicus II. ejus filius, quos sibi cumque voluit conjunctissimos & obsequentissimos habere, eos Abbatiis & Comitatibus donavit. *Accepto nuntio de morte patris, quos potuit, reconciliavit sibi, dans eis Abbatias & Comitatus & villas, secundùm uniuscujusque postulationem*. Excanduere Abbates & Comites, quòd illis inconsultis id perfecisset: *Regni Primores, tam Abbates, quàm Comites indignatos, quia quibusdam honores dederat sine illorum consensu*. Et hos tamen rursus Rex demeruit, desponsis quibuscumque dignitatibus, quas expetissent. *Pactis honoribus singulis, quos petierunt*. His peractis, ubi Rex solemni pompa ab Hincmaro inauguratus fuit, tum Episcopi ejus se commendavere tuitioni, fideles se fore polliciti: at Abbates fidei sacramento ei se obligarunt, cum Comitibus, cæterisque Regni Vassallis. *Abbates autem, & Regni Primores, ac Vassalli Regis se illi commendaverunt & sacramentis secundùm morem fidelitatem promiserunt.*

Annal. Bert. anno 862. Du Chesne To. 3. p. 213. 253. 254.

XI. Hinc verò plus satis liquet, difficillimis his temporibus Abbatias plerumque à Regibus numeratas quodammodo fuisse inter Regia Beneficia, peræquè ac Comitatus. Indubitatissimè tamen jus in eas regium istud erat, ut eas defenderent, tuerentur, & protegerent; quo sive jure, sive officio fungebantur etiam in Abbatiis, libertatis & electionum retinentioribus, sive ex antiqua & numquam interrupta possessione, sive eorum privilegiis confirmata. Ex quo rursum patet, jure custodiæ & defensionis nec nominationis Regum includi, nec excludi Monachorum electiones. Eo privilegio, quo Marinus Papa Cœnobium Solemniacense decoravit, explicantur dona & privilegia, ab Imperatoribus & Regibus concessa, usque ad Ludovicum Balbum & ambos ejus filios; & confirmatur tamen plenissima libertas eligendorum Abbatum ex canonicis Constitutionibus. *Nullus ibi quacumque subreptione Abbatem constituere præsumat, nisi quem ejusdem loci Monachi, secundùm authenticam & regularem institutionem, ex se ipsis elegerint ordinandum.*

Conc. Gall. To. 3. p. 520.

Ideo & Concilii Trosleiani Patres anno 909. eo

ſemel præſtituto, in Regula B. Benedicti electionem Abbatis conſtitui ſtatim ut totius cardinem Monaſticæ diſciplinæ : *In ipſo ingreſſu lectionis ſanctæ Regulæ, legitur de eligendo Abbate, & qualis eſſe debeat*, redintegratam fuiſſe à Carolo Magno in Capitularibus eligendi libertatem : *Sibi Abbates eligendi licentiam dederimus* : affirmant tandem tam pia Regulæ Canonumque decreta à Regibus & Imperatoribus religiosè cuſtodita fuiſſe : *Hæc ita poſt primam ſanctorum Patrum ducè ſancto Spiritu ordinationem, ac deinde poſt canonicam de his authoritatem, à prioribus Imperatoribus & Regibus decreta & cuſtodita fuerunt*.

Can. 3.

XII. Ubi Cluniacenſis Abbatiæ fundamenta jecit Vvillelmus Arverniæ Comes, & Aquitaniæ Dux, liberam permiſit Abbatum electionem juxta Regulam B. Benedicti anno 910. *Habeant Monachi licentiam, quemcumque ſui Ordinis, ſecundùm Regulam ſancti Benedicti, eligere maluerint Abbatem*. Berno qui primus eam rexerat, antè obitum ſuum deligi curavit ſucceſſorem ſibi Odonem : *Odonem cum fratrum conſenſu mihi ſuccedere delegavi*. Privilegio Agapeti Papæ confirmatur ea libertas eligendi, ne petita quidem conſenſione terrenorum Principum : *Habeant liberam facultatem ſine cujuslibet Principis conſultu, quemcumque ſecundùm Regulam ſancti Benedicti ſibi voluerint ordinare*,

Conc. Gall. To. 3. p. 570.

Bibl. Cluni. pag. 3. 9. 273. 283.

Spicil. To. 6. pag. 429.

Aimardus III. Cluniacenſis Abbas eo privilegio à Pontifice Cluniacum decorari curavit ; unde & ipſe ante obitum operam dedit, ut ſucceſſor ſibi ſanctus Majolus eligeretur. *A fratribus eligitur, à populo acclamatur, à Pontificibus benedicitur*.

XIII. Cùm Pipinus, Carolus Magnus, Ludovicus Pius promulgarint toto Regno & Imperio Regulam B. Benedicti, ut ſuprà pluribus declaratum eſt : cùmque in Regula ſanciatur tamquam fibula quædam Monaſticæ diſciplinæ electio Abbatum, inde manifeſtum eſt promulgatam eadem opera indultamque fuiſſe omnibus Monaſteriis electionum libertatem ; ex quo id efficitur, quoties iidem Principes, vel eorum ſucceſſores arbitrio ſuo Abbates nominarunt : toties vel obreptum eis fuiſſe, vel moleſtiſſimam incubuiſſe neceſſitatem, quæ eos impelleret ultra eos fines, quos ſibi ipſi præſcripſerant,

Nec alia ratio eſt Epiſcoporum, qui cùm ovilis Chriſti univerſi ſummi ſint Paſtores, primarium utique jus obtinent vicarios ſibi Paſtores acciſcendi, quibus partem aliquam ſarcinæ ſuæ communicent, & curæ paſcendarum ovium. Cùm tamen ipſimet Regibus collaborarint, ut omnia prorſus Monaſteria Regulæ B. Benedicti manciparentur, vel eo certè nomine conſtrixerunt ſe ad tuendam electionum in eis libertatem. Et plurima certè hactenus deprompta ſunt à nobis teſtimonia, ubi connitebantur Epiſcopi ad electiones liberas Cœnobiis aſſerendas, aut reſtituendas, adversùs frequentiſſimas eorum molitiones, qui eas labefactabant. Aldricus Senonenſis Archiepiſcopus eam libertatem Abbatiæ ſancti Remigii confirmavit : *Quem omnis Congregatio ſibi ordinandum poposcerit*. Ubi verò non eſſet in Cœnobio, cui ejus adminiſtratio demandari poſſet, voluit Aldricus, ut ab Epiſcopo Abbas tunc deſignaretur cum aſſenſu Epiſcoporum Provinciæ, & Abbatum circumpoſitorum. *Conſentientibus Coepiſcopis ejuſdem Diœceſis, & circumpoſitis venerabilibus Abbatibus*. Id Concilium Magdunenſe annuit precibus Archiepiſcopi Senonenſis anno 891. ut ne deinceps poſſent Archiepiſcopi Senonenſes Abbatiæ ſancti Petri Vivi Abbates accire ex aliis Cœnobiis, uti hactenus fecerant, *præter Regulam B. Benedicti, & inſtitutionem Canonum* ; ex quo mirum quanta pernicies Monaſterio illata eſſet : ſed Abbarem Monachi *ipſa ſua diſpoſitione & libitu voluntatis ex ſuis eligerent*. Petrus Archiepiſcopus Mediolanenſis Monaſterium ſancti Ambroſii privilegio ejuſdem modi inſtruxit, ut ſuo ſemper ſibi ex Collegio Monachi Abbatem præponerent, *Neque Abbas ibidem ordinetur extraneus ullo umquam tempore, niſi aut in eodem Monaſterio priùs ſumpſerit habitum, aut quem Fratres eligant*. Pipinus Italiæ Rex ſuo aſſenſu altero pòſt anno illud privilegium roboravit. Poſſet ejuſmodi exemplorum ſtrues huc congeri.

Spicil. To. 2. pag. 582.

Ibid. p. 733.

XIV. Tranſmiſit ad nos Regino Decretum vetus Epiſcoporum & Principum Germaniæ ſub Ottone Rege, quo ſtatuebatur anno 952. ut Abbatiæ quæ jure gauderent eligendi, nemini privato dari poſſent, nec vel ſubjici, vel uniri aliis Cœnobiis. Sed ſi quæ ea eligendi libertate non fruerentur, poſſent illæ à Rege ſubjici Abbatiæ cuipiam, quæ eſſet ſub Regis tuitione : *Ut nulla Abbatia quæ per ſe electionem habet, ad Monaſterium, nec alicui in proprium donari poſſit. Illæ verò quæ electione carent, Regis donatione & privilegio ad aliud Monaſterium, quod ſub ejus mundiburdio conſiſtit, ſurrogari poſſint*.

Le Cointe Anno 786. n. 183. & 790. n. 26.

Regino Appen. I. pag. 410.

Vides hìc ut majora Cœnobia minùs laborarent in ſuis propugnandis libertatibus : cùm minuſcula ſuccumberent aliquando tandem tot alienæ tunc libertatis inſidiatoribus. Vides hìc rurſus, ut quę Regio patrocinio, ſeu, ut tunc loquebantur, mundiburdio ſuberant, canonica nihilominus eligendi libertate fruerentur. Denique exemplum hìc habes optimum in uſum convertendi minuſculos Conventus, ſua ſponte caducos & fluxæ corruptęque utplurimùm diſciplinæ, nimirum eis majori & vegetiori cuipiam uniendis, ubi incorrupta faciliùs ſervatur morum Regulæq; cenſura. Quod ad eos quoque pertinet Principes, Collatores, Patronos, qui tenuiora quædam Beneficia in poteſtate habent,

XV. In pervetuſto Chronico oculis ſubjicitur triſtiſſima conditio Imperialium Abbatiarum, quę ſæpenumerò devaſtatæ jacebant, vel propter impenſas militiæ Imperatoribus ſuppeditandæ, vel propter frequentiſſimas depopulationes hoſtium Imperii per abſentiam Imperatorum. Itaque his Abbatiis compendioſius erat, ut eas Princeps Epiſcopis concederet : quanquam etiam tunc rurſus metus eſſet, ne ipſi Epiſcopi Abbates earum ſe ipſos eſſe concupiſcerent,

Spicil. To.

Eſt autem inter Gerberti Epiſtolas ea conjecta, qua Otto Imperator luculentè declarat, quàm acerba, ſed & ineluctabili quandoque neceſſitate optimi nonnumquam Principes cogantur invadere & tranſgredi leges Eccleſiæ. Excuſat Imperator eas rerum ſuarum anguſtias, quæ eum compulerint, ut Joanni Monacho concederet S. Vincentii Abbatiam apud Capuam, quæ tum minimè vacaret : jubetque aliis donari Beneficiis Abbatem, qui nulla ſua culpa deturbabatur. *Diverſa Regni negotia interdum cogunt nos indicere diverſa imperia. Hinc eſt quod Abbatiam S. Vincentii ob quarumdam rerum neceſſitudines nuper Joanni Monacho donavimus, Rothfrido Abbate nec adjudicato, nec depoſito*. Quando B. Ludgerum, qui Monaſterienſis poſtea fuit Epiſcopus, donavit Carolus magnus Abbatia Canonicorum in Brabantia : cùm ei priùs obtuliſſet Abbatiam Sanctimonialium : non id dabatur neceſſitati & difficultati temporum in Imperio : ſed aliquantò probabilius eſt, id tum à Carolo fuiſſe tentatum, ut labefactatæ ſuccurreret ſeu temporali Monaſteriorum ſubſtantiæ, ſeu ſpiritali diſciplinæ.

pag. 299.

Epiſt. 176.

Surius die 26. Mart. in vita S. Ludger.

XVI. Præter geminam eam cauſam, ex Imperii calamitatibus, & ex concuſſa Monaſteriorum diſciplina ; erant & aliæ nonnullæ, quæ Epiſcopos & Epiſcopales ipſas Synodos cogerent, indulgentiùs & remiſſiùs, hoc eſt, prudentiùs & blandiùs agere cum Regibus iis, qui dabant adimebantque Abbatias, non expectata electione, non canonici judicii ſententia. Harum autem cauſarum primaria ea

erat,

erat, quòd Cœnobia longè plurima Reges ipsi aut primò exædificassent, aut postea restaurassent. Concilium Remense II. anni 813. Imperatoriam interpellavit munificentiam, ut opis aliquid & largitatis suæ impertiret Monialium Monasteriis, quæ rerum penuria vehementer laborabant. *Domni Imperatoris misericordia imploranda, ut victum & necessaria consequi possint Sanctimoniales.* In Concilio IV. Parisiensi anno 829. excitatus est ab Episcopis Ludovicus Pius, ut in avita iret vestigia, & largitatis exempla, & Episcopatus sublevaret tenuitate & inopia fatiscentes. *Morem paternum sequentes, quasdam sedes Episcopales, quæ rebus propriis viduatæ, immò annullatæ esse videntur, de earum sublevatione & consolatione cogitetis; memores semper quomodo progenitores vestri hujusmodi piissimis studiis intenti fuerint.* At Concilium Meldense anni 845. Carolum Calvum non tam precibus, quàm paternis constrinxit pollicitationibus, ut impleret quod promiserat decreveratque Ludovicus Pius, ut ex fisco Regio suppeditarentur impendia quæcumque necessaria, vel Capitulis Cathedralium, vel Abbatiis Cœnobiorum, ad Claustra, ad Dormitoria, ad infirmorum ædiculas, ad structuras denique, & ad alimenta. *Qui Episcoporum loci convenientiam aut facultatem non habuerit, ut hoc perficere & ordinare possit, Princeps secundùm Constitutionem domni Imperatoris Ludovici annuat.* Nec iis se finibus cohibuit Concilium Tullense anno 859. Regem quippe promulgavit Provisorem esse universalem Monasteriorum omnium utriusque sexus, Ordinisque tum Canonici, tum Regularis. *Ut Congregationes Monachorum & Canonicorum ac Sanctimonialium à propriis Episcopis strenuè visitentur. Subsidia autem illorum pia Dominorum providentia exquirantur, & disponantur, quatenus clementia vestra in omnibus fulti, &c.* Prolixè enumerat Aimoinus, quæ Ludovicus Pius vel excitarit à fundamentis, vel corruentia repararit Monasteria in suo Aquitaniæ Regno, Parente superstite. Episcopi, immò & Laici complures eo exemplo inflammati, mirificis certarunt in Monasteria largitatibus. Ita dici potest Ludovicus, zelo & munificentia æquasse, vel etiam superasse Edgarum Angliæ Regem, à quo exædificata, vel restaurata fuerant Monasteria numero quinquaginta: quòd eo nempè numerò remissio & indulgentia protendatur. Consule, si vacuum est, ea de re Eadmerum in Historia Novorum.

His ita præstructis, nemo cordatus magnoperè mirabitur, si Episcopi & Concilia ratiùs contendendum sibi, rixandumque censuerint cum Regibus de Nominationibus Abbatum: & rursum si Monachi, si ipsi denique Episcopi minus aut nihil molestiæ facesserent Abbatibus, quos Reges immisissent. Non facilè obcalleſcere potest quisquam ad sensum pietatis, gratique animi in beneficiorum tot tantorumque authores. Quin & ipsa non semel Abbatum nominatione, rursum piissimi Principes restaurabant, sin minùs mœnia, certè labantem Monasteriorum disciplinam. Monasterium Insulæ Barbaræ in civitate Lugdunensi conditum fuisse testatur Ledradus ejus urbis Archiepiscopus à Carolo Magno, qui & Abbatem ibi designavit Benedictum illum Monasticæ totius per Gallias sanctimoniæ & observantiæ restauratorem. *Recens videtur fundatum jussu Caroli Imperatoris, qui ibidem præfecit domnum Benedictum Abbatem.*

XVII. Græcorum moribus exequendis non immorabor diutiùs; rem conficiam uno verbo, Accuratissimè ab iis observatas fuisse Justiniani Constitutiones, ut ex Nomocanone Photii manifestum est, & ex Balsamonis in eum Commentariis. Itaque eligebant Abbatem omnes prorsus Cœnobii Monachi, aut certè ex iis selectissimi quique, in Evangelia jurati, nihil amicitiæ à se, nihil humanis affectibus dari. *Episcopus Abbatem promoveat, quem Monachi omnes, vel qui bonæ sunt existimationis, elegerint, tactis Evangeliis dicentes, quod nec propter amicitiam nec propter gratiam eum elegerint.* Verba ea sunt Photii Nomocanonis. Tit. 11. c. 3.

CAPUT XXIX. *P. 3. l. 2. c. 35.*

De Confirmandis Episcopis à Metropolitano, Abbatibus ab Episcopo, sub Imperio Caroli Magni.

I. Exemplo luculentissimo declaratur Examen & Confirmatio Episcopi à Metropolitano.

II. Polliceri cogebatur religiosam observationem Pastoralis libri sancti Gregorii & Canonum.

III. Audiebantur & excutiebantur accusationes omnes, quibus impetebatur.

IV. Scrupulosius instituebatur de iis examen, quos Rex nominasset.

V. Exigebatur promissio, nil accepturos pro ordinationibus.

VI. Episcopus electus & confirmatus jam tum Episcopus erat, & dicebatur, etsi nequedum consecratus.

VII. In Oriente pari rigore Metropolitanus examinabat omnes electos ad Episcopatum.

VIII. Abbates similiter & examinabat Episcopus & confirmabat.

IX. Quamvis Abbates à Rege nominati essent.

X. Quamquam ei legi minùs obtemperaretur.

XI. Confirmari necesse erat etiam Abbatissas.

I. ELectioni tum demum accedebat authoritas, cùm confirmabatur: idque fiebat præmisso examine scrupulosissimo, cujus Formula accuratissima supereſt inter Gallicana nostra Concilia. Ex ea decerpam hoc loco, quæ usui potissimùm fore videbuntur. Electo Gilleberto Presbytero in Episcopum Catalaunensem, confestim Hincmarus Archiepiscopus Remensis, cum reliquis Episcopis ejusdem Provinciæ, aut absentium Vicariis, Abbates item plures, Canonici, Monachi, Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi Carisiacum confluxere. Affuere & Archiepiscopi Rotomagensis, Turonensis, & Senonensis. Civitatis Catalaunensis *Clerus*, *Ordo*, *Plebs* Decretum electionis Hincmaro & Coepiscopis obtulere, à quo & objurgati sunt, quòd non primi omnium certiorem se fecissent de Episcopi sui obitu. Docuit eos qua de causa prior eorum electio fuisset rescissa. Canonicis nimirum Regulis repugnabat Decretum: *Quoniam Decretum non canonicè factum fuit.* Canonicum fuit Decretum iteratæ electionis, quòd ei Visitator Episcopus præfuisset; una omnium vox, una omnium fuisset subscriptio. Postquam perlectum fuit id Decretum, interrogati sunt Canonici & Monachi, Parochi & Nobiles, qui aderant, an assensi essent electioni Gilleberti. Suo & absentium nomine responderunt, se vehementer omnesque assensos esse. Tum Metropolitanus electum percontari cœpit, de patria, de conditione, de studiis litterarum. Respondit ille se in agro Turonensi natum, conditione ingenuum esse, denique navasse operam litteris in Schola Turonensi. Interrogatus, an Ordinibus initiatus esset, & à quo: respondit se ab Herardo Archiepiscopo Turonensi, qui ibidem præsens esset, per omnes Ordinum gradus provectum fuisse, ac demum ab Erpomo Sylvanectensi Episcopo Presbyteratu initiatum. Perconctanti Hincmaro, ecquid in Remensem Diœcesin migrasset: respondit à parentibus se suis permittente Archiepiscopo suo addictum fuisse Regiis obsequiis; sed non ejusmodi ullam se functionem obiisse, quam Canones interdicerent, aut qua irregularitas aliqua aspergeretur: propterea Conc. Gall. To. 3. pag. 651.

quod *non fuisset Conductor alienarum rerum, nec turpia lucra, vel exactiones, sive tormenta in hominibus exercens*, Clerici & Nobiles Laici, *qui in Corte degebant*, id ipsum testatum fecerunt, eo illum Officio Palatino functum esse, quo nullis impedimentis Canonicis implicaretur. Scisitatus est Hincmarus, an ratiociniis Regiis obligatus adhuc aliqua ex parte esset: quo fieret, ut nisi assentiente Rege ordinari non posset. *Nescimus si Rex aliquid ab eo repetere debeat, inde nobis sua voluntas, vel authoritas necessaria foret.* Tum Gillebertus Regium diploma protulit, sigillis suis probè munitum, quo purgabat eum Rex absolvebatque, ut nec ab eo quid unquam repetere posset: denique gratissimum sibi fore affirmabat, si eum se Episcopis approbaret, qui statim ordinaretur. Anteactam autem Gillebertus vitam suam commendavit, quandiu Præposituram gesserat Ecclesiæ sancti Vedasti, prolatis chartis & testimoniis Episcopi & Monachorum. Tunc Hincmarus Archiepiscopum Turonensem compellavit, an Ecclesiæ Catalaunensi concedere vellet Clericum apud Turones natum, educatum, Ordinibus initiatum. Cùm annuisset Herardus, mox juxta Hincmarum sedit, ut unà cum eo examinaret novum Prælatum. Jussus est hic legere capita aliqua Pastoralis libri sancti Gregorii; legit tam peritè, ut à se intelligi proderet, reciperetque in se sanctissimis his regulis suam se vitam accommodaturum: perlecti sunt ei Canones, & Regulæ illæ, quibus ordinatum Episcopum instruit & donat Ordinator. Iis quoque pollicitus est se obsecuturum. Oblatam quoque fidei Formulam legit, eique subscripsit: quin & totam sua manu exscribere jussus est subscriptamque proprio Metropolitano dare, à quo custodiretur. Recitatæ sunt litteræ absentium Episcoporum, qui ratum se habituros profitebantur, quidquid ibi fieret. Tum locus dieque consecrationis designatus est, monuitque Hincmarus Episcopum electum & confirmatum, ut secretò confiteretur præteritæ totius vitæ delicta, quo gratiæ Episcopalis infundendæ abundantiæ paratior esset. Id quippe mihi quidem sonare videntur ea verba ejusdem Formulæ: *Commonitus est Villebertus ab Archiepiscopo suo, ut ab infantia sua per singulos gradus suos pronuntiaret Domino viam suam, quatenus in denominata die ad tanti oneris dignitatem gratiosus accedere valeret*, Feria sexta concionem habuit Hincmarus ad Episcopos, Clericos, Laicos, de novo Præsule ordinando; die Dominico inaugurationem peregit, libellumque consecrato Episcopo dedit, qui monita illa omnia complectebatur, quibus Canones jubent instrui ordinandum ab ordinatore suo, cum data diei & Consulis, & subscriptionibus Archiepiscopi & Episcoporum.

II. Operosum forsan non esset capita hæc minutatim omnia approbare testimoniis variis ipsius Hincmari. Satiùs erit pauca hìc addere, quæ delibata strictim tantum hactenùs fuerint, aut ne fuerint quidem. Non illam dico fidem, cujus sacramento se Episcopi Regi astringebant, non obedientiam quam pollicebantur Metropolitano. Pluribus ea de re infrà disceptabitur. Sed observandum hìc & diligenter mandandum animo est, quàm accuratè & religiosè adigerentur novi Episcopi ad aras, & astante Ecclesia Christi profiteri religiosam Canonum observantiam, librique Pastoralis B. Gregorii præceptionum omnium, tum in moribus, tum in doctrina, judiciisque. Ea de re Hincmarus in hæc verba scribebat ad nepotem suum Episcopum Laudunensem: *Quando tibi librum sacrorum Canonum, & regulam Pastoralem beati Gregorii coram altare, in præsentia omnium qui adfuerunt, in manum misi, obtestans ut ita, quantum tibi Deus scire & posse daret, servares in vivendo, & docendo, & judicando, & ipsos libros sub testimonio divino, & prædictæ fidelium Ecclesiæ susceptos, te ita observaturum consensione tua confirmasti.* Hincmar. To. 2. pag. 389.

III. Scripsit idem Hincmarus ad Adventium Metensem Episcopum libellum de ritibus, qui servarentur in examine & consecratione Metropolitani, vel Episcoporum Provinciæ. Discrepant nonnulla ab antedictis. Sed non unam forsan minutiæ omnes exigebantur ad formam. Illud prætereri nefas, præter testimonia præsentium omnium in commendationem electi, rogari præterea an quisquam sit, qui crimine quopiam electum inceset, ut ex tempore canonicum de eo judicium instituatur. *Debent interrogare Episcopi, si aliquis ibi est, qui contra electum aliquid dicere vel electioni Episcopali contrarium illi velit objicere.* Denique post peracta consecrationis solemnia, post peracta & à Consecratore terrifici sacrificii Mysteria, tùm consecratus eadem incipit Mysteria celebrare. Missam facio Epistolam Hincmari ad Clerum & Populum Bellovacensem de electione Episcopi sui. Pulcherrimè hinc confirmantur, quæ supra a nobis dicta sunt. Formul an. 1. q. mot. E cop. c. 4.

IV. Ex his manifestum est, Metropolitano potissimùm incubuisse curam & periculum Examinis Episcoporum. Sed tum vel maximè distringendus erat examinis rigor, ex Concilio Valentino III. anni 855, cùm Episcopus è Palatio mittebatur ordinandus. Tunc armandus erat tota austeritate Canonum Metropolitanus, ne irrepere in ovile Christi sineret Pastorem imperitum, ambitionis vento inflatum, simoniacum, denique iis morum sordibus inquinatum, quibus divini prorsus ministerii sanctitas contaminetur. Denique ejus erat formidare divinam imprimis vindictam ignavis maximè Pontificibus imminentem, nec dubitare interim de ultione & pœna à Concilio Provinciali infligenda, *Si à servitio Principis aliquis Clericorum venerit timore casto, sollicitè examinaretur, primùm cujus vitæ sit, deinde cujus scientiæ, & vigore Ecclesiastico sub oculis omnipotentis Deo agat Metropolitanus, &c. Si negligenter fuerit executus, judicium omnia cernentis Dei se incurrere non dubitet, sed & sententia fratrum se noverit esse culpandum.* Can. 7.

V. Adrianus I. in Epistola ad Carolum Magnum habet quæ ad hoc examen pertineant, publicè faciendum, maximè verò de sacramento quo constringebantur, fore ut nihil unquam extunderent pecuniæ pro ordinationibus: *Sub jusjurando in scriptis respondent, nunquam se aliquid accepturos de manus impositione.* Du Ch To 3. p. 801.

VI. Illud denique advertendum, electos Episcopos, & à Metropolitano confirmatos, jam tum ante ordinationem suam Episcopos se dixisse. In Concilio Bellovacensi sub Carolo Calvo post omnes Episcopos subjicitur nomen *Hincmari Presbyteri, & vocati Archiepiscopi*. Inter Lupi Ferrariensis Epistolas illa legitur Reginæ Irmentrudis ad Pardulum Episcopum Laudunensem, cui se precibus ad Deum suis suffragaturam pollicetur die qua consecrabitur. Electus ergo & à Metropolitano suo confirmatus Pardulus, jam tum vocabatur Episcopus etiam ante ordinationem suam. Anno 8 To. 3. p. pag. 23

VII. Nec minùs tenaces erant Græci priscorum Canonum observantiæ in examinandis & confirmandis Episcopis à Metropolitano. Concilium VII. Oecumenicum Metropolitanum huic examini præfecit, quem & prohibuit cuiquam manus imponere, nisi qui sit abundè in Scripturis canonicisque institutis versatus, possitque hæc æternæ vitæ lumina in populos dispergere, & ipse se recipiat spondeatque cælestibus præceptionibus ante alios obtemperaturum. *Inquiratur diligenter, si in promptu habeat legere scrutabiliter, & non transitoriè, tam sacros Canones & sanctum Evangelium, quàm divini Apostoli librum & omnem divinam Scripturam, atque secundùm Dei mandata conversari, & docere populum sibi commissum.* Can. 2

Censet porro Balsamon posse Episcopum à Metropolitano ordinari, cui duo adsistant ejusdem, vel alterius etiam Provinciæ Episcopi. Idque ille pro-

pronuntiat adversùs eos qui propriæ Provinciæ Episcopos necessario desiderabant, vel ternos saltem Episcopos requirebant præter Metropolitanum. Denique extat etiam nunc in Jure Orientali Professio fidei, quo astringebantur Episcopi, cùm ordinabantur, necnon & promissio vitæ ad sacrorum Canonum sanctorumque Patrum normam componendæ. *Recipio septem Synodos, promittens me statutos ab eis Canones servaturum, itemq; Constitutiones à Patribus promulgatas.*

VIII. Non minùs Abbatum quàm Episcoporum electio canonicis sanctionibus aptanda erat, Examine ergo & confirmatione opus erat, ut constaret in Canonum leges nihil in ea peccatum esse. In Episcopalibus Abbatiis ne in dubium quidem trahi potest, quin eas examinandi & confirmandi partes impleverint Episcopi. Hæsitaremus forsan in Regalibus, nisi eum scrupulum exemisset Concilium Francofordiense, ubi cavit ne injussu Episcopi Diœcesani Abbates etiam jussu Regis eligerentur. *Ut Abbas in Congregatione non eligatur, ubi jussio Regis fuerit, nisi per consensum Episcopi loci illius.*

IX. Sed cùm non agatur ex Canone, nisi de Abbatibus eligendis, residere poterat aliquid dubitationis de iis sive Abbatibus, sive Abbatissis, quibus nominatione Principum gradus struebatur ad eas dignitates, an illi etiam canonico examine excutiendi & ab Episcopo confirmandi essent. Jus quidem ipsum extra omnem dubitationis aleam positum est. Si enim, ut suprà diximus, Episcopi quos è Palatio Rex designasset, obnoxii erant examini Metropolitani, & quidem multò scrupulosiori, quàm cæteri: ecquid causæ subesse poterat, quæ Abbates & Abbatissas ei subduceret necessitati? Sunt & irregularitates canonico Jure designatæ, quæ à Monasticis arceant dignitatibus. Examine ergo hìc quoque opus est, & censore Episcopo. Omnes tunc prorsus Abbatiæ jurisdictioni suberant Episcopi. Quì potuissent autem Episcopo subesse, qui regendi Cœnobii curam ab Episcopo non suscepissent? Cùm denique gregis Christi portio melior & illustrior Cœnobiis includatur, ecqui potuisset illa Episcopis subduci, quibus eam Pastor ipse summus subjecisset?

X. Sed quàm dilucidè jus quidem ipsum Episcopis suffragatur, tam adversaria & infesta videntur facta, & sparsa passim exempla. Præcepit Ludovicus Pius Abbatibus, quos nominaverat, ut Episcoporum salutaribus monitis morigeros se præstarent: *Abbatibus & Laicis specialiter jubemus, ut in Monasteriis, quæ ex nostra largitate habent Episcoporum consilio & documento, ea quæ ad religionem Canonicorum, Monachorum, Sanctimonialium pertinent, peragant, &c.* Ei Ludovici præceptioni pauci obsecuti sunt, cùm eam iterare rogatus sit à Concilio Parisiensi VI. anno 829. *De Abbatibus & Abbatissis illud deposcimus, ut expresse à vestra serenitate admoneantur, &c. Ut nostram admonitionem libenter audiant, benignè suscipiant, & obedienter adimpleant.* Minùs necessarium fuisset id vel præcipi, vel inculcari, si dari non potuissent Abbatiæ, nisi assentiente & confirmante Episcopo, qui canonicam tunc obedientiam sibi promitti expressisset.

Nec tantoperè forsan laborasset id Concilium apud eundem Ludovicum, ut nonnisi dignos deligeret Pastores Abbatiarum, si in potestate Episcoporum fuisset, ubi minùs digni obtruderentur, eos repudiare, & confirmatione abnuenda frustrare. Postremò nec eumdem forsan Imperatorem monuissent hujus Concilii Præsules, quanto se periculo immergeret nominandis Abbatissis; cùm ei malò tam facilem posset Episcopus adferre medicinam, confirmationem similiter abnuendo. *Deposcimus, ut in Abbatissis constituendis, vestrum specialiter caveatis periculum.*

XI. Principes denique illud à se moliti esent periculum, si Capitularibus ipsi suis sese accommodassent, ubi præceperant, ut eligerentur Abbatissæ sola meritorum contemplatione, & tunc eas Episcopus confirmaret. *Abbatissa eligatur à cuncta Congregatione, &c. Et tunc confirmetur ab Episcopo, cui Monasterium subjectum est.* Capitul. l. 2. c. 231.

CAPUT XXX. *P. 3. l. 2. c. 35.*

De confirmatione Episcoporum per Romanos Pontifices sub Imperio Caroli Magni.

I. Inusitatis tantùm quibusdam casibus confirmatæ sunt à Pontifice electiones Episcoporum.

II. Ut inexpugnabiles quidam obices summoverentur post electionem canonicam.

III. Ad irritandam Metropolitani confirmationem Canonibus infestam.

IV. Ad confirmationem dandam, quæ dari nisi dispensando non poterat.

V. Missio Pallio Archiepiscopi quodammodo confirmantur.

VI. Ut nominabat, ita confirmabat quandoque Papa jure devoluto.

VII. Devolvebatur quandoque ad eum sola confirmatio, ut quam præter fas Metropolitanus abnueret.

VIII. Primatiæ quandoque, seu Exarchatus ea erat prærogativa, ut non Metropolitani tantùm, sed & Episcopi ipsi ab eo confirmarentur.

IX. Confirmatio cum dispensatione erubescenda.

X. Probatur Romanos Pontifices juri Metropolitico confirmandi patrocinatos semper fuisse, nec ipsosmet confirmandi sibi jus sumpsisse, nisi ad utilitatem Ecclesiæ.

XI. Summa rationum, quibus adducti Pontifices electiones ipsimet confirmarunt.

I. PAtefactum est satis superque capite superiori, ex Canonum regulis electos, examinatos, confirmatos, denique ordinatos fuisse Episcopos, non interposita tum quidem authoritate Papæ. Solemnis ea & usitatissima erat disciplina. Sed ingenuè fatendum inusitatas fuisse quasdam rerum, locorumque & temporum causas, quibus necesse fuerit intervenire Sedem Apostolicam, stabiliendæ Episcoporum quorundam electioni: quibus ex initiis ea profecta sunt incrementa, ut tandem postrema hac ætate Episcoporum confirmatio ab Apostolicæ Sedis examine & assensu toto penè Christiano orbe suspensa & religata sit. Quàm tenuia fuere quandoque principia, & quæ oculos penè fallerent, tam immania inde manarunt mutationum documenta in moribus Ecclesiæ, ut non immeritò pro virili defudandum nobis sit, quo has disciplinæ variantis & ad nostros nunc usus declinantis vices exploremus, oculisque subjiciamus. Exhinc enim tantò propensiùs Numinis Providentiam mirabimur & colemus, quę constantem quandam & incorruptibilem pulcritudinem & ex hac mutationum inconstantia molitur.

II. Ordinatus fuerat Hieronymus Lausanensis Episcopus ab Episcopis iis, quos gravi morbo jacens delegarat Metropolitanus. Carolus Crassus Italiæ tum Rex Ecclesiæ suæ aditus ei intercludebat omnes. Scripsit Joannes VIII. ad hunc ipsum Regem, ad Metropolitanum Vesuntionensem, ad Episcopum denique Vercellensem, qui gratia apud Regem pollebat, ut huic amoliendo obici operam navarent, contestatus, quandiu Hieronymus vitam ageret, non passurum se, ut ab alio quovis Lausanensis Ecclesia regeretur. *Nam eo vivente in alterius electione vel Episcopali consecratione assensum nullo modo præbebimus. Quin potius Apostolicahoc fieri authoritate modis omnibus inhibebimus: ne contra statuta Patrum duo in una videantur* Epist. 253. 244. 245.

civitate eſſe Epiſcopi. His extremis verbis innuitur, non ſe interpoſuiſſe Pontificem, niſi ut univerſalem Canonum vindicem & executorem, per quos nefas eſt Epiſcopo ſuperſtiti alterum ſubrogari: denique non aliud Joannem, quam authoritate & ope ſua adfuiſſe ordinationi & confirmationi ſecundùm Canones factæ.

III. Prodeat ex adverſo cauſa alia, ubi factam præter Canones ordinationem & confirmationem Papa infirmavit, confirmavit autem electionem aliam canonicis inſtitutis magis conſentaneam. Confirmaverat ordinaveratque Herimanus Archiepiſcopus Colonienſis Hilduinum Tungrenſem, ſeu Leodienſem Epiſcopum, qui nec Populi electione & Cleri, nec Regis aſſenſione niteretur: in præceps autem Metropolitanum Colonienſem agebat ſolus terror novi Lotharingiæ Ducis Gilleberti, qui Hilduino ſtudebat. Hanc illi ignaviam exprobravit anno 992. Joannes X. Papa, admonuitque ſolos tanti eſſe Reges inter temporales Principes, ut eorum conſenſionis ratio habenda ſit in electionibus Epiſcoporum. Cùm verò Richerius à Clero & Populo electus fuiſſet, approbatuſque à Carolo Simplici Rege, illum ſibi potiùs ordinandum fuiſſe. Denique Romam citavit Pontifex Archiepiſcopum, & duos Competitores, ut ibi cauſa finiretur. *Quia magis hominis, quàm Dei formidine metuiſtis, quod inutiliter geſtum eſt, noſtra imbuti admonitione, ut citiùs emendare delectemini, omnino monemus*. In Chronico Abbatum Lobbenſium affirmatur Richerium à Papa confirmatum, & ordinatum fuiſſe. Conc. Gall. Tom. p. 576. Spicileg. To. 6. pag. 562.

IV. Promo nunc exemplum longè diverſum, ubi pro confirmando Archiepiſcopò Bituricenſi, quem nominaſſet, Rex Pontificem interpellat. Certè id ea fiebat neceſſitate, quòd diſpenſatione opus eſſet, quam ſola in poteſtate haberet ſedes Apoſtolica. Ebbo Remenſi abdicatus Metropoli, Vulfadum nihilominus ordinaverat. Eam ordinationem irritam pronunciaverat Concilium Sueſſionenſe II. Retractata ea cauſa eſt in Conc. Sueſſionenſi III. ubi decretum eſt, ut Pontifici Romano integra ſervaretur eorum reſtitutio, quos Ebbo poſt abdicationem ſuam ordinaſſet. Antequam Vulfadus poſſet reſtitui, immo & antequam coiret Concilium Sueſſionenſe III. Carolus Calvus illum Archiepiſcopatu donavit Bituricenſi, & incunctanter ad Nicolaum I. Papam litteras dedit, ut poſtularet. 1. Quo Vulfadus ordinari poſſet Presbyter proximo menſe Septembri. 2. Ut Presbyter initiatus Bituricenſem Eccleſiam adminiſtrare poſſet, dum poſſet Epiſcopus ordinari. 3. Ut ſi Pontifex opperiendum cenſeret Concilium Sueſſionenſe III. fineret ſaltem commendari interim à Rege eam Vulfado Metropolin. *Si verò hoc vobis diſplicet, antequam vobis de jam dicta Synodo renuncietur, liceat mihi vel ipſam Eccleſiam propter ſæpè dictam neceſſitatem illi committere, ne undique à pravis concutiatur hominibus*. Et in alia Regis ad Pontificem Epiſtola: *Bituricenſem Eccleſiam quia dare abſque Apoſtolatus veſtri determinatione diſtulimus, commendare ſibi eamdem Eccleſiam cum rebus ſibi pertinentibus acceleravimus*. Electus tamen fuerat Vulfadus in Archiepiſcopum Bituricenſem à Diœceſanis omnibus, & ab Epiſcopis Provinciæ, ex ipſius Regis teſtimonio: *Concilio accepto omnes Epiſcopi & fideles regni noſtri ipſaque etiam Diœceſis unanimiter in electione prædicti Vulfadi conſenſerunt*. Confirmanda igitur neceſſariò erat à Pontifice, tum electio, tum Regia nominatio, propterea quòd diſpenſatione opus eſſet. Quanquam etenim potuiſſent & Epiſcopi tunc diſpenſare, ſi in Concilio Sueſſionenſi III. Vulfadum reſtituere in animum induxiſſent: rem ipſi totam tamen ad Pontificem referre maluerunt. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 615. 300. 614.

V. Cum Adrianus I. petente Carolo Magno Pallio decoraret Bituricenſem Archiepiſcopum, ea adhibuerat verba, ex quibus conjectura duci poſſet, ipſa Pallii conceſſione confirmari Archiepiſcopum: *Prædicto Ermemberto à noſtra Apoſtolica ſede, atque authoritate, Archiepiſcopo conſtituto in Metropol. civit. quæ Biturigas cognominatur, uſum Pallii conceſſimus*. Reapſe tamen mera ea erat Pallii conceſſio, qui cumulus eſt honorum & inſignium ornamentorum, quibus honeſtari poſſunt Archiepiſcopi. Niſi ſi eo Pallio addita fuerit Primatis, ſeu Exarchi prærogativa & poteſtas in Aquitanicas tres Provincias: quo de aliàs, ubi de Primatibus & Exarchis diſputatum eſt. Du Cheſne Tom. 2. pag. 804. Ibid. p. 891. 897. 901.

VI. Non ea confirmatio, ſed nominatio fuit Epiſcopi, cùm Joannes VIII. Vercellenſem Clerum plebemque videns impacato diſſidio inter duos Competitores fluitare, utrumque ejus Epiſcopatus ſpe dejecit, Goſpertum Diaconum ipſe nominavit, Carlomanni Italiæ Regis aſſenſum elicuit per litteras, tumque ipſemet Goſpertum, ſeu Conſpertum ordinavit, vehementer aſſentientibus Epiſcopis Provinciæ: in Concilio denique Romano Anſpertum Mediolanenſem Metropolitanum ſede exturbavit, quòd præter Papæ & Regis voluntatem Epiſcopum alium ordinare adgreſſus eſſet. *Contra Regiam & noſtram Apoſtolicam voluntatem*.

VII. Contra autem confirmatio ea fuit, non nominatio, cùm Archiepiſcopo Viennenſi pervicaciùs partes Boſonis Regis tuente, & partium ſtudio differente confirmationem & ordinationem Optandi, electi Epiſcopi Genevenſis; muneris ſui duxit Joannes VIII. ceſſationi Archiepiſcopi mederi, nec diutiùs pati ejus Eccleſiæ lachrymas & orbitatem. Itaque ordinavit ipſemet Optandum, à populo electum, & aſſenſu Imperatoris firmatum. Vide ut ipſemet ea de re ſcripſerit ad Clerum & Populum Genevenſis civitatis. *Caroli Imperatoris Principumque relatu, veſtram Eccleſiam viduatam cognoſcentes Paſtore, & propter diſſenſionem Boſonis, cui ſociatus ejuſdem ſedis videtur Metropolitanus, ordinationem electi veſtri Optandi differri, authoritate & poteſtate Apoſtolica, ſecundum deprecationem ejuſdem Imperatoris atque Optimatum ejus, præcognita veſtrum omnium in eodem Optando electione, ne diutius Eccleſia viduata maneret Paſtore, conſecravimus eum, &c.* Ceſſante Metropolitano, & devoluto ad ſe jure, confirmavit & ordinavit Optandum Epiſcopum Pontifex, & ne id quidem molitus eſt, niſi confirmatis in poſterum privilegiis veteſtiſſimis Eccleſiæ Viennenſis: *Salvo deinceps loci ejuſdem privilegio antiquo propriæ Metropolis*. Ibid. p. 900. Joann. VI. Epiſt. 281. 291. 295.

Confirmatam dixi à Papa Optandi electionem, quam confirmare detrectaverat Archiepiſcopus Viennenſis, cauſatus nimirum quòd Optandus nec Baptiſmo fuiſſet, nec Tonſura initiatus, nec ordinatus, nec litteris imbutus in civitate Genevenſi, nec denique acclamatus, quod fit, ut nunc loquimur, Bannorum publicatione. *Nec baptizatus, Clericatus, ordinatus, acclamatus, eruditus unquam extiterit Eccleſiæ Genevenſis*. Has tergiverſationes uno verbo ſepſit & intercluſit Pontifex, reſponſo nimirum hoc: iiſdem omnino rationibus abigendum ipſum fuiſſe ab Eccleſia Viennenſi. Cæterùm ei juris ad Pontificem devolutioni non acquievit Viennenſis Præſul, & nihili ducens quod ab eo factum fuerat, Optandum in carcerem conjecit, & alium ipſe Genevę Epiſcopum ſubſtituit. Præcepit per litteras Pontifex, ut Optandum reſtitueret, & Romam properaret, ut in Concilio Romano mox habendo cauſam ipſe ſuam defenſitaret.

VIII. Rurſum & nominatio illa fuit, & confirmatio, ubi idem Pontifex reſcita Faventini Epiſcopi morte, ad Archiepiſcopum Ravennatem ſcripſit, ut Dominicum Archidiaconum ejus loco ordinaret. Alium ſubrogavit Archiepiſcopus, & vibrato ſtatim anathemate Pontifex, ad Roma-

num

num illum citavit Concilium. Erat causa omnino specialis. Contendebat enim Papa nullos posse à Ravennate ordinari Episcopos, nisi assentiente Apostolica sede, ut alibi ostensum. *Sine nostri Pontificii authoritate, sive licentia.* Eo quidem uno poterat repudiari, quem Ravennas ordinarat. At jus quod sibi sumebat Papa nominandi fundamento quopiam alio nitebatur, putà si fors concordia aliqua inter utramque sedem fuisset inita: quod insinuari videtur his verbis: *Tuæ sponsionis juratoriam paginam.*

Videbatur sibi quondam Nicolaus Papa reservasse confirmationem Episcoporum Provinciæ Ravennatis, post electionem canonicè factam, ante ordinationem à Ravennate faciendam. Sive id jus esset Exarchi in suæ Primatiæ Metropolitanos, sive mulcta in Archiepiscopos decreta, nempè tam contumaciter & tam diu potestate sua abeuntes. *Sancimus ut Episcopos per Æmiliam non consecres nisi post electionem Ducis, Cleri & Populi, per Epistolam Apostolicæ sedis Præsulis acceperis eos consecrandi licentiam.*

IX. Confirmatio illa fuit, sed cum propudiosa quadam dispensatione, ubi Hugo Hereberti Comitis filius, quinquennis adhuc electus est Archiepiscopus Remensis, & confirmatus à Joanne X. Papa; cujus vita contaminatissima, & infandis libidinibus meritò exhorrescenda, spem faciebat pudendarum id genus dispensationum. *Rodulphus Rex Legatos Ecclesiæ Romam mittere satagit, hujus electionis decretum secum ferentes, & assensum Papæ super ea petentes. Joannes Papa petitioni eorum consensum præbens, &c.* Sculphus quidem, cui in eam sedem succedebat Hugo, consensum antè postularat ejusdem Joannis X. sed nonnisi postquam ordinatus fuerat, & non ad aliud, quàm ut Pallium impetraret. Ita dici non poterat verè ea confirmatio. *Hic Præsul Legatos hujus Ecclesiæ Romam dirigens, pro consensu Papæ Joannis in ordinatione sua, Pallium ab eodem sibi missum cum litteris privilegii hujus sedis suscepit.* Similiter etiam utcumque dici posset Metropolitanos omnes flagitando Pallio confirmationem postulare. Sed cùm id perfecta demum ordinatione fiat, ad cumulum fieri dici potest; Canonica autem confirmatio dici non potest, quòd ea necessariò ordinationi præire debeat.

X. Denique ut fixa & inconcussa stent duo illa placita, quæ in hoc toto negotio dominari debent: 1. Canonicæ tantùm devolutionis jure, ex utilitate & necessitate Ecclesiæ emergente, confirmatos fuisse à Papa extra Italiam Episcopos & Archiepiscopos electos. 2. Eosdem Pontifices seriò incubuisse ad tuenda Metropolitanorum jura, & necessitate sola succurrendi Ecclesiæ laboranti, compulsos fuisse, ut cessantibus illis supplerent. Ut altiùs, inquam, constantiùsque animo insideant duo hæc placita, refricanda memoria est obiter ejus rei, quæ fusiùs suprà à nobis narrata est. Episcopum Lingonensem ordinaverat Aurelianus Metropolitanus Lugdunensis, non expectata electione Cleri & Civium. Eo hinc migrante Lingonenses elegere Theutholdum Ecclesiæ suæ Diaconum, ablegaruntque ad Stephanum VI. Papam, ab eo confirmandum ordinandumque. Pontifex Metropoli Lugdunensi jura sua volens sarta tectaq; servari, electum remisit ad Aurelianum, ad quem rescripsit, ut eum examini subjaceret, & vel approbatum ordinaret, vel causas ad se præscriberet, abnegandæ confirmationis, seu ordinationis. *Clerus & Populus Theutholdum eligentes, ab ipso Papa ordinari petierunt. Sed ille uniuscujusque Ecclesiæ privilegium inconcussum servare volens, id agere distulit, eumque Aureliano direxit, scribens ad eum, ut si Cleri populique vota in eum concordarent, & sacri Canones illi non obviarent, manus illi imponere nequaquam differret. Quod si fieri ratio prohiberet, & id ipsum sibi rescriberet.* Aurelianus & Pontificias litteras, & Episcopum earum executorem ab illo missum contemptui habens, tamdiu procrastinavit ordinationem, ut Lingonenses moratum pertæsi electum denuò Romam miserint. Remisit & illum denuò Pontifex ad Metropolitanum, iteratis mandatis, ut illum ordinaret, aut ejus abnuendi causas exponeret. Nil poterat desiderari honorificentius, ad tuenda Metropolitani jura: *Volens Papa Lugdunensi Ecclesiæ privilegium immutilatum consistere, &c.* At Aurelianus contumaciam nova cumulans audacia, alium ordinavit Lingonibus Episcopum, ne consulto quidem Clero, vel Populo. Tunc Pontifex se omnium Ecclesiarum solicitudine sentiens gravatum, devolutas ad se etiam ratus partes Metropolitani, electum confirmavit primò, & tum denique ordinavit. *Nos qui omnium Ecclesiarum in B. Petro Apostolorum Principe curam suscepimus, scientes, inter Episcopos non haberi eum, qui neque à Clero electus, neque à populo est expetitus, Theutholdum ordinavimus, &c.*

XI. Præter ea duo placita, quæ mirificè effulgescunt ex hoc Stephani VI. exemplo: sunt & alia duo, quæ ex hoc Capite emicant; nimirum præter negligentiam & contumaciam Metropolitanorum, rogatos esse Pontifices, ut electiones Episcoporum ipsi confirmarent: 1. Quando opus fuit ejusmodi dispensatione, quam sola sedes Apostolica concedere posset. 2. Quando is incidit obex, quem sola Petri sedes & majestas amoliri posset. 3. Adde & cùm dissidia partium sedari non potuere, nisi interventione summæ Sedis. Crebrescentibus in dies his causis glisceba & irrepebat paulatim recentior Disciplina.

De Electionibus post annum Christi millesimum. De Concordatis Galliæ & Germaniæ.

CAPUT XXXI. *P. 4. l. 2. c. 39.*

Series historica Electionum Episcopalium in Gallia, à Clero & Populo, cum assensu Regum, ab anno Christi millesimo ad centesimum supra millesimum.

I. Ad hæc tria summatim Capita revocatur tota electionum pertractatio, Electores primarios fuisse ipsos Episcopos, Clero in iis plus tributum esse, quàm populo, Consensum Regis necessariò interveniisse, Exemplum Arnulphi Archiepiscopi Remensis.

II. Episcopi Anicienſis exemplum, ubi apparet quantum in his potuerint Episcopi.

III. Alia exempla, ubi mira Principum authoritas, longè tamen major & admirabilior authoritatis moderatio.

IV. Quam rationem secutus sit Gregorius VII. in electionibus Episcoporum.

V. Conciliorum sub eo Pontifice exempla & statuta. Consensio Abbatum & Agricolarum.

VI. De electionibus sub Urbano II.

VII. Ex Epistolis sancti Fulberti confirmantur tres summatim perstrictæ hìc regulæ.

VIII. Earumdem probationes aliæ ex Epistolis Ivonis Carnotensis.

IX. Ut extraordinariè quandoque incidant ea, quibus cogantur Pontifices & Reges, ut Episcopatus ipsi donent, nec rem incerto electionum committant.

I. INter ipsa Hugonis Capeti auspicatissima Regni exordia, pauciſſimis ante annum Christi

millesimum annis, prima omnium occurrit electio Arnulphi Remensis Archiepiscopi in Concilio Remensi, anno 989. Decretum ipsum electionis ad nos perlatum est, & ex eo exculpuntur ea prorsus omnia, quæ alicujus momenti sint in hoc toto electionum negotio pertractando. Primò enim id inde effulgescit, maximum semper in iis authoritatis pondus penes Episcopos fuisse. Secundò pluisculum semper Clero tributum esse, quàm populo, quandiu ad eas vocata est plebs. Tertiò perneces-sarium semper habitum fuisse Regium consensum. En ipsa Concilii verba, quibus satis apertè tria hæc insinuentur. *Nos Episcopi Diœceseos Remorum Metropolis, cum omni Clero, diversi ordinis populo acclamante, orthodoxis nostris Regibus consentientibus, eligimus nobis in Præsulem.* Ponderanda sunt hæc omnia verba. Episcopi eligunt cum Clero, applaudit testimonio suo populus, Reges assentiuntur.

Abdicato Arnulpho paucis pòst annis, nempe anno 991. iidem ipsi Episcopi Gerbertum elegerunt, qui postea ad Petri Sedem sublimatus, Sylvester II. dictus est. Decretum porro electionis iisdem penè verbis temperatum fuit. *Nos Episcopi Remorum Diœceseos, favore & conniventia utriusque Principis nostri, domni Hugonis Augusti, & excellentissimi Regis Roberti, assensu quoque eorum qui Dei sunt in Clero & populo, eligimus nobis Archiepiscopum Abbatem Gerbertum.* Ab his Episcopis jactatum est, populi violenta impressione expugnatam priùs violentamque fuisse Arnulphi electionem; eoque, ut alias sæpiùs, comprobatum esse, non semper vocem populi vocem esse Dei.

Conc. Gene. To. 9. p. 734. 739.

II. Subolet nobis, quæ possit hìc nasci suspicio; Ecclesiam nempe Remensem Metropolitanam esse, eòque pluribus præpositam Episcopalibus Ecclesiis, quarum proinde Episcopi quasi suo sibi jure partes aliquas vendicent in ejus electione, cui & ipsos postea necesse sit esse obtemperantes. At non ullum ei rationi fore locum in Episcoporum quorumlibet electione. Et sanè in Concilio Romano anno 998. exauthoratus est Stephanus, qui Episcopus Aniciensis Ecclesiæ electus fuerat, superstite adhuc Episcopo cujus nepos erat, & citra Cleri plebisque suffragia: *Et quòd sit electus sine Cleri & populi voluntate.* Decretum ibi est, ut Clerus & populus alium eligerent. *Ut Clerus & populus Civitatis Vallavorum licentiam habeant eligendi Episcopum.* Denique ut ne Rex Robertus quidquam obicis interponeret, contentus verò esset eo obsequio, quod Regni Episcopi ex officio ei impenderent. *Ut Cleri & populi faveat electioni, salva sibi debita subjectione.*

Du Puy.

Le Velay.

Can. 5. 7. 8.

Verùm cùm examen, confirmatio & consecratio ejus quem populus Cleruque elegisset, spectaret ad Metropolitanum, & ad Episcopos Provinciæ: non absurdè dicetur in hoc examine, in hac maximè factæ electionis confirmatione ipsam sitam fuisse eligendi authoritatem. Et certè in hoc ipso Concilio suspensione animadversi sunt Archiepiscopus Burdegalensis & Episcopus Nemausensis, quòd Episcopum ordinassent eum, qui præter regulas canonicas electus fuisset. Eadem lex novo robore munita est in Concilio Remensi anno 1049. ut electiones fierent à Clero & populo. *Ne quis sine electione Cleri & populi ad regimen Ecclesiasticum proveheretur.*

Ibidem. Can. 6.

III. Concilio Rotomagensi anno 1050. execrationi fuit eorum sacrilega ambitio, qui muneribus Aulæ Regiæ adreperent, & Optimates demererentur, quò pervenirent ad Episcopales infulas: *Multa munera undecumque collegisse audivimus, quibus Principem Regni & familiares ejus corrumpere valeant, ut ad Episcopatus honorem valeant pervenire.* Non quòd jam à Regibus donarentur Episcopatus, sed quòd eorum commendationi tantum adderet ponderis Regni majestas, ut in electionibus non ratò plurimum, aut totum possent; nisi suaderet religio longè pulchriorem & uberiorem aucupari gloriam ex tuitione Ecclesiasticæ libertatis, & ex moderatiore usu suæ potestatis, eo circumscriptæ, ut ipsis permittentibus fiant electiones, canonicè factæ ipsis assentientibus firmentur.

Can. 2.

Nec alia erat cæterorum Principum ratio. Cùm anno 1052. Lemovicensis obisset Episcopus, Clerus populusque alium expetierunt à Vuillelmo Aquitaniæ Comite. Enixus est & ipse, ut dignum tanto fastigio inveniret: omnes denique ad electionem Lecteri conspirarunt, unus ipse electioni suæ refragatus est. Vide ut ea suffragiorum conspiratio describatur; *Postremò sententia Cleri & populi, nec non & Comitis totiusque Aquitaniæ potestatis in unum convenit, &c. Elegimus reluctantem & contradicentem, ex voluntate & consensu domini Guillelmi Comitis & Ademari Vicecomitis, omniumque Procerum, & Casatorum, totiusque populi, atque totius Cleri.* Tum deductus est ad Metropolitanum Bituricensem, ut ab eo ordinaretur, tanquam qui *ab omnibus Comprovincialibus Episcopis collaudatus* esset. Statim ab exordio Episcopum à Comite flagitarant: *Ut Deo dignum Episcopum provideret.* Nihil tamen de libertate electionis imminutum est, cùm communicato cum Clericis Laicisque consilio tractata sint omnia, sanctissimi autem Episcopi electioni incunctanter suffragati sunt Comprovinciales.

Conc. Ger. To. 9. pag. 1068.

Ibidem.

IV. Illustrabitur non mediocriter Canon iste Rotomagensis Concilii, prolatis in medium Epistolis Gregorii VII. Papæ. Munera enim de quibus ibi agitur, non aliò spectabant, quàm ut Regius expugnaretur assensus, accederetque electioni jam factæ à Clero & populo. Quæ munerum corruptela & frequentissima eo ævo erat, & eò vel maximè abominanda. Petebat Papa, ut Rex Philippus gratis Episcopatum daret ei, qui consentiente ipso electus fuisset: *Unanimi Cleri & populi consensu, ipsius etiam, ut audivimus, Regis assensu electum, Episcopatus dono gratis, ut decet, concesso, Ecclesiæ præfici patiatur.* Ad cùm modum Rex Episcopatus dono dabat, post electionem canonicam electo temporales res omnes Ecclesiæ concedendo, quarum custodiam, cùm vacaret sedes, per ministros suos exercuerat. Meminit alibi idem Pontifex Episcopi Diensis, qui electus & ipse fuerat consensu unanimi Cleri, Populi, & Comitis ipsius, qui statim ei se fidelitatis sacramento astrinxerat. *Cum consensu omnium aliorum in Episcopum elegeras, & fidelitatem sibi ex more feceras.* Ita Pontifex ad Comitem.

Ann. 107. L. 1. Ep. 69.

Cùm Dolensis in Armorica Provincia civitatis Clerici Laicique Episcopum elegissent, qui nequedum idonea esset ætate; Romamque misissent, ut ibi à Pontifice ordinaretur; ille quidem à Pontifice repulsam passus est; at incunctanter ipsemet cum iis quos habuerat Romani hujus itineris comites, elegit Abbatem sancti Melanii apud Rodones, qui unus ex suis comitibus erat, rogavitque Pontificem ut illum certè ordinaret. Annuit libentissimè Gregorius, quòd ei muneri strenuissimè obeundo non impar esset Abbas. *Cum multa petitione & electione illius, & eorum qui cum eo venerant, Episcopum ordinavimus licèt invitum.* Erat ea electio per compromissum. Cùm verò Pontifex idem gradu movisset Episcopum Carnotensem simoniæ convictum, ad *Clerum* scripsit, & *populum*, ut alium eligerent, *præmissis orationibus, atque triduana jejunio, & eleemosynis.* Scripsit & ut dejiceretur Episcopus Aurelianensis, utpote intrusus, *sine idonea Cleri & populi electione.* Congratulatus est *Clero & populo* ejus civitatis, quòd Ecclesiæ suæ Clericum Samsonem Episcopum sibi elegissent. Cùm crebris illum precibus fatigaret Philippus Franciæ Rex, quò Carnotensem Episcopatum cuidam Calabriæ Abbati daret, *ut*

L. 4. Ep. 5.

L. 4. Ep. L. 5. Ep. 11. 14.

eam

eum ad regimen Carnotenſis Eccleſiæ probaremus & ordinaremus : non ſperavit tamen Pontifex regiis votis indulgeri id à ſe poſſe ſine canonica electione : *Verùm quia ſanctorum Patrum ſtatuta ſequi & obſervare cupimus, nihil de eo, aut de promotione ejus ſine electione Eccleſiæ nobis probandum eſſe judicavimus*. Reſcripſit ergo ad ſuum per Gallias Legatum, Epiſcopum Dienſem, ut certiorem ſe faceret, an poſſet canonicè eligi, quem Rex proponebat : *Ut illorum in hunc Abbatem voluntas libera, conſideratio prudens, electio canonica, & ſanctorum Patrum regulis conſonans dignoſcatur*.

Si is fuiſſet Gregorius VII, qui lubenter donandorum Epiſcopatuum poteſtatem ſibi ſumeret, dabat ſe ſanè occaſio plauſibilis, cùm Dolenſes Epiſcopum ſibi creaverunt ætate immaturum, & ubi Rex Italo Abbati Carnotenſem conferri Eccleſiam urgebat. Sed nondum is uſus inoleverat, & obſervantior erat Canonum Gregorius, quàm ut viam illi panderet. Nondum uſu receptum aut confirmatum erat, ut ubi electionem minùs canonicam caſſaverat Pontifex, Epiſcopum ipſe deſignaret ; aut ubi vacarat Epiſcopatus in urbe Roma. En novum ejus rei documentum. Jamdiu vacabat Arelatenſis ſedes. Scripſit Gregorius *univerſo Clero & populo* ejus urbis, mitti à ſe ad eos Epiſcopum Vapincenſem, qui cohortetur eos, ut vel idoneum ſibi deligant Epiſcopum, quem ſibi teſtimonio ſuo approbare poſſit Dienſis Epiſcopus Legatus Apoſtolicæ ſuæ Sedis : aut ſi non habeant qui ferendo par ſit oneri tantæ dignitatis, ſpondeant ſe admiſſuros eum, quem ipſe Romam mittet, Pallio exornatum. Non captabat, ut vides, Pontifex anſam dandi Arelatenſi Eccleſiæ Paſtoris, ſed moleſtiſſimè ferebat tamdiu eam ſponſo & Paſtore deſtitui. Non tam circumſpectè egit hic idem Pontifex cum Abbatiæ Dolenſis Monachis in Biturigibus, Reſcito enim electum fuiſſe ibi in Abbatem, eum quem Romana Eccleſia anathemate illaqueaſſet, illum protinùs in Concilio Romano exauthoravit, eique Cœnobio Abbatem præfecit Archiepiſcopum Viennenſem. *Archiepiſcopum Viennenſem vobis in Abbatem ordinavimus, ei per omnia ut Patri & Abbati obediatis*. Jam invaleſcebat ea lex, ut qui indignum eligunt, eligendi jure ea vice careant, idque ad Superiorem devolvatur.

Ep. 21.

dienſ. erry.

Ep. 27.

Canonicam Archiepiſcopi Narbonenſis electionem Gregorius toto authoritatis ſuæ pondere firmavit. Cùm Manaſſes Remenſis Archiepiſcopus à Pontificio Legato Epiſcopo Dienſi abdicatus fuiſſet, eique judicio ſubſcripſiſſet Concilium Romanum, ſcripſit Pontifex ad Clerum & populum Remenſem, alium ut eligerent *aſſentiente Dienſi Epiſcopo*. Ad Hebolum Comitem ſcripſit ut Epiſcopum admitti curaret eum, quem ſanior Cleri pars elegiſſet cum aſſenſu Legati. *Quem ſaniori conſilio pars Cleri melior cum conſenſu Legati noſtri elegerit*. Epiſcopis autem Provinciæ ſuffraganeis ſcripſit, ut à Clericis Laiciſque eligi juberent aſſentiente Legato eum Epiſcopum, qui tantæ dignitatis molem ſuſtinere poſſit. *Quatenus adhibitis illius Eccleſiæ Clericis talis perſona cum conſenſu Legati noſtri ut eligatur procuretis, quæ &c. Nos enim electionem, quam pars Cleri & populi melior & religioſior fecerit, confirmamus*. Ad ipſum denique Regem ſcripſit, ut ne laboranti ei tum Eccleſiæ, authoritate, ope, favore ſuo deeſſet. Aſſenſus certè hic Legati locum obtinebat confirmationis alioqui à Romano Præſule repetendæ.

Ep. 16, 8. 19.

Comprovinciales Epiſcopi nonnihil hìc adhuc authoritatis obtinebant in electione Metropolitani ; ſed ea in dies extenuari videbatur. De ea rurſus idem Pontifex agit, in electione Archiepiſcopi Lugdunenſis, ubi litteras dat ad Epiſcopum in eam Sedem ut ſe transferri ſinat, cùm à Clero & plebe electus in eam ſit, & à Comprovincialibus rogatus. *Rogatus à fratribus tuis, & electus ab ejuſdem Eccleſiæ filiis*. Nondum hic accuratè diſtinguit poſtulationes ab electionibus, & permittere adhuc videtur Epiſcopis provinciæ facultatem transferendi Præſules, ubi cogit Eccleſiæ neceſſitas. Nec ei enim translationi locus eſſe debebat, niſi ne diutiùs ampliſſimæ ejus Eccleſiæ Sedes vacare ſineretur. *In magna Sede Lugdunenſi non diu differatur ordinari Epiſcopus*.

L. 9. Ep. 18.

V. In Concilio Cabilonenſi anno 1073. exauthorato Dienſi Epiſcopo ſimoniaco, electus eſt alius Epiſcopus *de Clericorum pene omnium teſtimonio, de plebis quæ tunc affuit ſuffragio, de Sacerdotum & bonorum virorum collegio*. Concilium Auguſtodunenſe anni 1077. cui præerat Legatus, ejecto Archiepiſcopo Lugdunenſi ſimoniæ convicto, in ejus locum Gebuinum elegit : *Hoc totius Concilii acclamavit aſſenſus, hoc etiam Lugdunenſis Eccleſiæ Clericorum & Laicorum qui aderant, expetiit bonæ voluntatis affectus*.

Romanum denique Concilium anno 1080. ſub eodem Gregorio VII. hunc edidit Canonem luculentum, ad modum in electionibus delineandum. Eo autem ſancitur, ut à Papa vel à Metropolitano mittatur Epiſcopus viſitator, qui Clericis Laiciſque eligentibus præſit ; ſi favore aut muneribus ab æquitatis orbita abducantur electores, jure tum eligendi exuantur, & irrita ſit ea electio : principem locum authoritatis ubique obtineat Metropolitanus ; qui ſi indignum confirmet, confirmandi jure excutitur. *Inſtantia Viſitatoris Epiſcopi, qui ab Apoſtolica vel Metropolitana Sede directus eſt, Clerus & populus remota omni ſæculari ambitione, timore atque gratia, Apoſtolicæ Sedis vel Metropolitani ſui conſenſu, Paſtorem ſibi ſecundum Deum eligat. Quod ſi corruptus aliquo vitio aliter agere præſumpſerit, electionis perperam factæ omni fructu carebit, & de cætero nullam electionis poteſtatem habebit. Electionis vero poteſtas omnis in deliberatione Sedis Apoſtolicæ, ſive Metropolitani ſui conſiſtat. Si enim is ad quem conſecratio pertinet, non ritè conſecrando, teſte B. Leone gratiam benedictionis amittit : conſequenter is qui ad pravam electionem declinaverit eligendi poteſtate privatur*.

Can. 9.

Non exprimitur hoc Canone, ad quem fiat juris devolutio, ubi Clerus & populus favore vel donis faſcinati aberrarunt, aut Metropolitanus ipſe eodem iniquitatis ſe torrente implicari abſtrahique paſſus eſt. Nec tamen arduum eſt id divinare. Cùm enim *omnis poteſtas electionis* in Metropolitano reſideat, perſpicuum eſt Cleri populique exterrantis jus ad eum devolvi, & ad Epiſcopos Provinciæ, quorum in Collegio ille hæc tantæ molis conſilia ponderat. Si verò Metropolitanus & Comprovinciales à recti tramite & ipſi deſciſcant, vix ac nec vix fieri poteſt, ut ad alium quemvis fiat devolutio, præterquam vel ad Pontificem, vel ad Exarchum, ſeu Primatem, ſi quis ejuſmodi ſit, qui ei Metropoli immineat. Ideo & in hoc Canone alternis memoratur Metropolitanus, aut Papa.

Tot Simoniacis Epiſcopis ſede ſua depulſis, totque aliis occurſantibus occaſionibus, quibus poſſet Gregorius Epiſcopales Eccleſias ſuo arbitratu conferre, ſi illa eum incendiſſet, aut vel afflaſſet cupiditas : cùm ea re ſemper ille ſe abſtinuerit, univerſim & tutò pronunciari poteſt, nuſquam omnino illum ultrò ſe ullis electionibus interpoſuiſſe ; atque adeo nec diverſum quidquam exprimi poſſe ex una Epiſtolarum ejus in Appendice.

Habitum videri non injuria poteſt eodem anno 1080. Cabilone Concilium, cùm electus ibi fuerit Epiſcopus Cabilonenſis, confirmatuſque ab Epiſcopis Matiſconenſi & Auguſtodunenſi, & ab Archiepiſcopo Lugdunenſi, ut ex electionis Decreto ipſo addiſcimus. Ex eo autem rurſum enitescit Abbates Cluniacenſem, Trenorchienſem, & ſanc-

Appendix. Epiſt. 3. Conc. Cen. Tom. 10. pag. 396.

ti

cti Petri Cabilonenſis cum ſuis Monachis aſſenſum ſuum accommodaſſe, cum Clero & Populo, non urbano tantùm, ſed & ruris & circumpoſitæ regionis.

VI. Gregorii VII. veſtigia ſectatus eſt Urbanus II, eodemque zelo æſtuavit Canonum ſervandorum. Cùm in ejus manus Carnotenſem Epiſcopatum reſignaſſet Goffridus ejus urbis Epiſcopus, ab eo antè depoſitus: *Gaufrido per nos depoſito, &c. Gaufrido, qui ſine conditione omni noſtris manibus Epiſcopatum reddidit*: *Clerum & Populum* hortatus eſt tantummodo, ut Ivonem eligerent, quem & electum poſtea ipſe ordinavit. *Ivonem canonicè ſecundùm monita noſtra elegiſtis.*

Epiſt. 8.

VII. Quæ ex Conciliis & Pontificum hactenus decretis hoc XI. ſæculo obſervata ſunt, confirmari ea & illuſtrari poſſunt ex Epiſtolis beati Fulberti Epiſcopi Carnutenſis. Fatetur Fulbertus voluiſſe Regem, ut ei præeſſet Eccleſiæ, eoque præjudicatum eſſe, & ut ipſe Regi fidem, Rex ipſi tuitionem præſtaret. *Succurrite Eccleſiæ, cui nos fideles veſtros quantum poſſumus, præeſſe voluiſtis.* Sed in litteris ad eum datis, qui Epiſcopatu ſponte abierat, & cui ſucceſſor jam datus fuerat, apertè idem declarat, donatione Epiſcopatus per Regem facienda, nullas electioni canonicæ injici moras: *Subſtitutus eſt Franco, eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis.* Si Pontifex Romanus hìc interveniat, id eò fit, quòd ageretur de ſucceſſore dando ei Epiſcopo, qui ſuperſtes eſſet: quod per Canones non licebat. Si unus hìc autem nominatim commemoratur Metropolitanus, non ideo cæteri Provinciæ abſunt Epiſcopi, ſed ille omnibus præeſt. Unde idem ipſe Fulbertus ſuas de Metropolitano ſuo querelas in aures ipſiuſmet Metropolitani deponebat, quòd non communicato ſecum conſilio Epiſcopos ordinaret. *Sine meo conſilio Epiſcopos ordinando, dignitatem ſuam Eccleſiæ Carnotenſi derogas.*

Epiſt. 38.

Epiſt. 28, 29.

Coluit tamen, colique & obſervari pervicit Fulbertus Metropolitanum ſuum, quando Epiſcopus Aurelianenſis electus, quem Presbyteratu ornaverat, Romam proficiſci voluit, ut à Papa conſecraretur. Ab hoc illum propoſito dehortatus eſt Fulbertus. *A Clero & Populo ſuæ civitatis electum, ſacravi Presbyterum. Quod eum Romam ire velle audiſtis, & ibi creari Epiſcopum, diſſuaſi, veſtri honoris gratia. Sed & ipſe gratanter diſſuadenti paruit.* Quin & Capitulum ſuum Fulbertus intrepidæ conſtantiæ ſuæ afflatu aliquo animaverat, ut liquet ex hujus Capituli Epiſtolis duabus ad Archiepiſcopos Turonenſem & Senonenſem, & ad Epiſcopos Bellovacenſem & Aurelianenſem, ubi eos inflammat, ut demiſsè quidem & moderatè, ſed & conſtanter fortiterque Regi occurrant, ſicubi libertatem electionum labefactatum eat. Cùm non alio magis documento prodi & inſigniri poſſit Epiſcopalis in Regem fides, pietaſque, quàm Regni & Eccleſiæ vulneribus medicina adhibenda, & Regi ipſi approbanda. *Nec propter Regis reverentiam hoc agere pigritemini, quaſi hoc pertineat ad fidelitatem Regis. Verè enim illi fideliores eritis, ſi quæ ſunt corrigenda in regno ejus, correxeritis, & animum ejus ad eandem correctionem compuleritis.*

Epiſt. 141. 142.

Epiſt. 28. 141. 142. 85.

Sed cùm vel hinc prodatur, Metropolitanos & famam quandoque ſuam, & conſcientiam gravi vulnere ſauciaſſe, dum permittunt Epiſcopos obtrudi invito Clero, & inconſultis Epiſcopis Provinciæ: hinc occaſio data Capitulis, ut electiones ſibi, quà dabatur, ſolis vendicarent. Verùm tardiſſimi fuere ii progreſſus. Idem alibi verba faciens de electione Archiepiſcopi Remenſis, hæc habet: *A Clero & Populo ſuæ Civitatis electus.* Alibi teſtatur prætermiſſam tunc eſſe Epiſcopi ordinationem, quòd eò nec litteras cæteri Provinciæ Epiſcopi, nec Legatos miſiſſent. *Comprovincialium Epiſcoporum qui aberant, nec litteras, nec Legatos habuimus.* Ibidem addit electionem jam eſſe non poſſe, ubi ſic unus aliquis à Principe obtruditur, ut alius eligi non concedatur. *Quomodo electio rectè dici poſſit, ubi ſic à Principe unus obtruditur, ut nec Clero, nec Populo, nec ipſis ſummis Sacerdotibus ad alium deflectere concedatur?* Quin & Regi Roberto recepit, ſe Franconi ſuffragaturum, ut Pariſiorum Epiſcopus eligeretur, ſi aſſentirentur cæteri Provinciæ cum Metropolitano Senonenſi Epiſcopi. Alibi denique Epiſcopum repudiavit, qui eò provehi ſe volebat *ſine juſſu Regis, & conſenſu Epiſcoporum.*

Epiſt. 38. 62.

Epiſt. 85.

VIII. Jam ad Ivonis Epiſtolas accedamus, ex quibus id primò eluceſcit, ſi ejus eligendi copiam feciſſet Papa Populo & Clero Carnutenſi, id eò tantum ſpectaſſe, quòd priori Epiſcopo non tantùm vita ſupererat, ſed & ſpes recuperandi Epiſcopatus. *Noſtra fulti licentia in Epiſcopum elegerunt, &c. Clerus & Populus elegerunt, &c.* Et certè nullas non tentarunt artes Metropolitanus, & Epiſcopi Pariſienſis, Meldenſis, Tricaſſinus, Regia ſubnixi authoritate, ut eum reſtituerent, & deſtituerent Ivonem, qui procellam illam appellatione Romanæ ſedis ſuſpendit, diſcuſſitque.

Ivonis Ep. 2. 3. 12.

Cùm Epiſcopum ſibi delegiſſet Eccleſia Pariſienſis Clericum Carnotenſem, qui acquieſcere abnuit electioni, niſi juſſu Epiſcopi ſui urgeretur: *Sine conſilio & aſſenſu noſtro nihil tale præſumere noluit*: alios cum ipſo Canonicos Ivo Lutetiam ablegavit, ut inquirerent & renuntiarent ſibi, an canonica, an pura fuiſſet electio, an nullam ſæcularis poteſtas vim adhibuiſſet: *Qui inquirerent, utrum in eum vota omnium concurrerent, utrum hæc electio mediante pecunia, vel aliqua eſſet à Rege extorta violentia.* Scripſit & ad Urbanum II. Papam, quò ætatis veniam faceret electo. Increbreſcebant, ut jam dixi, ut dicendum infra ſæpiùs, hæ diſpenſationum cauſæ, ſeu neceſſariæ, ſeu probabiles, nec diſplicebant viris ſæpè ſanctiſſimis, & Ivonis ſimilibus, id genus diſpenſationes. Itaque frequentiùs in dies ad Papam recurrebatur, cui tunc quidem nec in mentem veniebat dandorum Epiſcopatuum; ſed vix poterat eminentiſſima omnium Sedes crebrò electionibus intervenire, quin eam paulatim ſibi in illas pararet poteſtatem & conſuetudinem, cujus & ipſos quandoque forſan pœniteret, qui eam interpellarant. His adde frequentes appellationes ad primam Sedem, etiam impiorum hominum canonicas electiones oppugnantium. Et in his enim neceſſe erat Pontificem intervenire.

Epiſt. 16.

Monendus fuit Ivoni Urbanus Papa, ne Aureliæ ſineret Epiſcopum ordinari ejus Eccleſiæ Archidiaconum, cui infandæ horrendæque criminationes ingerebantur, cui ad eam tamen dignitatem viam ſternebat Archiepiſcopus Turonenſis, authoritate & gratia apud Regem florentiſſimus, *Si ad vos venerit pro electione, ne aurem præbeatis, &c. Nunquam eum conſecrari permittatis.*

Epiſt. 67. 68.

Cùm ad Metropolin Remenſem electus fuiſſet Manaſſes, ſcripſit Ivo ad Pontificem, ut faveret impenſiſſimè homini Eccleſiæ Romanæ ſtudioſiſſimo, Remenſi autem plurimum & ornamenti allaturo, & emolumenti: *Apoſtolicæ Sedi devotum.* Præſertim cùm in Eccleſia Remenſi ſervetur pignus æternum Gallicani Regni, Diadema Regium, & inde manent in univerſum Regnum exempla tum ſanctitatis, tum morum depravationis. *Noveris eam Sedem diadema regni habere, & omnibus pene Gallicanis Eccleſiis exemplum ruinæ vel reſurrectionis exiſtere.*

Epiſt. 11

IX. Cogebant nonnumquam Reges ipſos & Pontifices, ut Epiſcopos ipſi nominarent, violentiſſimæ factiones, intruſioneſque Præſulum continuatæ. Narratur à Glabro, ut poſt mortem Epiſcopi Lugdunenſis, nepos ejus, qui Auguſtodunenſem

L. 5. c. 4. Baron. a. 1034. n.

jam

jam regebat Episcopatum, ipse intruserit ipsemet in eam Sedem; utque eo abacto Gerardus Comes juvenculum quendam ex filiis suis in ejus locum subornarit; quo effugato Benedictus tandem IX. Papa Odilonem Cluniacensem Abbatem ea dignitate decoravit, comperto in eum fervore Cleri & populi voto, *Sic enim totius Cleri ac Plebis optans acclamabat devotio.* Cùm adduci non potuisset Odilo, ut tantæ succederet sarcinæ, Archidiaconum Lingonensem Henricus Rex eo donavit Episcopatu, Populi & Episcoporum votis obsecutus: *Suggestum est tam ab Episcopis, quàm ab omni plebe.* Postquam ergo tot incurrentibus causis justissimis interpellati fuerint Romani Pontifices, ut in partem aliquam venirent electionum, sive interjectis ad eos appellationibus, sive dispensationibus flagitandis, sive flagrantibus inter Populum, Clerum & Episcopos dissensionibus, quas una posset Petri Sedes restinguere & sedare: fieri omnino non potuit, quin tandem principalis & penè tota electionum Episcopalium authoritas ad illam Sedem devolveretur.

CAPUT XXXII. *P. 4. l. 2. c. 40.*

Continuatur historica series earundem electionum ab anno centesimo supra millesimum ad ducentesimum.

I. Quando Henrico Imperatori Paschalis II. concessit investituras continuari, libertati electionum provisum fuit, saltem in speciem.

II. Quando à Principe investiebatur quis Episcopatu, oblato pedo & annulo, non ea hæresis erat à fide, sed usurpatio à jure aliena.

III. Id genus usurpationes, quæ æternæ Legi non adversantur, ex provida & consulta indulgentia quandoque tolerari debent.

IV. Plurimi eorum qui sacris infulis ab Imperatoribus investiti fuerant, Episcopatus suos resignabant Pontifici, qui eos rursum canonicè instituebat, atque ita dandorum Episcopatuum potestatem Sedi suæ magis magisque conciliabat.

V. An Galli Reges investituras darent Episcopatuum. Ejus ritus defensio.

VI. Cum post electionem confirmatam Reges dono dabant electis res temporales Ecclesiæ, sensim insuescebant ipsos Episcopatus dare.

VII. Plura documenta magnanimitatis Ivonis pro libertate electionum. De Canone Concilii VIII. Generalis.

VIII. De electionibus & investituris sententia Gosfridi Vindocinensis Abbatis.

IX. X. Sententia Hildeberti Archiepiscopi Turonensis, & Bernardi Claravallensis Abbatis.

XI. In Archiepiscopi Bituricensis electione & ordinatione dissensio Innocentii II. Papæ, & Ludovici VII. Regis, sedatur aliquando tandem à Bernardo Claravallensi Abbate, & à Petro Cluniacensi.

XII. Doctrina hujus Petri Cluniacensis.

XIII. Nonnulla observantur in ea quæ dicta sunt.

XIV. De electionibus sub Ludovico VII. & Philippo Augusto. Permagna Regum authoritas, quando prorsus dignos suggerebant. Monachi ad electiones vocati.

I. Tristissimo illo congressu, quo fracta Paschalis II. Papæ, aut emollita constantia, concessæ sunt investituræ rursum Henrico Imperatori, quas extorquere & abolere cœperant duo ejus præcessores, Gregorius VII. & Urbanus II. in tuto collocata est, perfunctoriè saltem & simulatè, electionum libertas. In ea enim ipsa Epistola ad Legatum in Gallia suum Archiepiscopum Viennensem, qua Paschalis retractat quod fecerat, revocatque quod concessum à se fuerat; illud omnino contestatur, ne investituras quidem ipsas unquam toleratas fuisse, nisi ea cautione, ut Clerus populusque prisca semper gauderent eligendi libertate: sed ita ut ordinari non posset electus, nisi Princeps assensus esset, annuloque & baculo electum investiisset. *Ut electione libera, facta sine vi & simonia, consensu Regis, facultatem habeat Rex investiendi per virgam & annulum, & electus à Clero & Populo non consecretur, nisi à Rege investiatur.* Paschal. III. Epist. 24.

II. Diro hæreseon cauterio inusserunt hanc Paschalis concessionem Archiepiscopi duo Viennensis & Lugdunensis, eademque proinde infamia asperserunt Laicorum investituras. At qui tunc summa & sapientia florebat, & doctrina, ac moderatione Ivo Carnutensis Episcopus, mediam quandam & temperatissimam secutus est rationem, qua declaravit, Episcopalibus insignibus ubi à sæculari Principe quis investiebatur; eam quidem meritò dici posse usurpationem juris alieni, hæresin nec esse, nec dici posse: nisi si animo præsumptum id haberent his externis tesseris dari à se spiritalem potestatem cælestis & divini ministerii; cujus vel imperitiæ vel dementiæ reus agi nemo potest, nisi qui excors & mentis inops sit prorsus. *Si quis ergo laicus ad hanc prorumpit insaniam, ut in datione & acceptione virgæ putet se tribuere posse sacramentum, vel rem sacramenti Ecclesiastici; illum prorsus judicamus hæreticum: non propter manualem investituram, sed propter præsumptionem diabolicam. Si verò congrua volumus rebus nomina dare, possumus dicere, quod manualis illa investitura per laicos facta, alieni juris est pervasio, sacrilega præsumptio, quæ pro libertate Ecclesiæ & honestate, salvo pacis vinculo, si fieri potest, abscindenda est. Ubi ergo sine schismate auferri non potest, cum discreta reclamatione differatur.* Epist. 238.

III. Ex his postremis verbis alia subrutilat regula, moderationis & temperamenti plenissima. Nimirum ubi consuetudines, quæ in controversiam veniunt, apertè & directè non conflictantur cum divina & æterna lege, cujus observantia nullius dispensationis patiens est; sed cum iis usibus & libertatibus, ex quibus in Ecclesiam non mediocris redundat utilitas: tunc aboleri quidem eas debere, ubi non scandala gravissima, non schismata reformidantur: sed tolerari tunc certè & posse & debere, salubri & necessaria indulgentia ac juris remissione, quando declinari omnino non possunt, quin incurratur in crimina longè atrociora. *Cùm ergo ea quæ æterna lege sancita non sunt, sed pro honestate & utilitate Ecclesiæ instituta vel prohibita, pro eadem occasione ad tempus remittuntur, pro qua inventa sunt, non est institutorum damnosa prævaricatio, sed laudabilis & saluberrima dispensatio.* Ibidem.

Hinc concluditur à viro consultissimo Ivone, Privilegium investiturarum continuandarum, quod sibi extorqueri passus erat Paschalis, profectum esse non ab ignava prævaricatione, sed à dispensatione Canonum prudentiæ & charitatis illecebris temperata; cùm non posset tum quidem vel revocari is usus, vel interrumpi, quin præceps ageretur Ecclesia in summum vel cruentæ persecutionis discrimen, aut pestiferæ & irreparabilis dissensionis. *Unde hunc ejus excessum non tantùm non accusamus, sed dictante ratione approbamus, si imminente strage populi, paterna charitate, cum nonnullo vulnere suo, se tantis periculis voluit objicere, ut majoribus morbis posset sincera charitate subvenire.* Epist. 239.

IV. Sed cùm assentiretur vel ipse Ivo, hæresin sapere si quis diceret jure investituras Laicis competere: *Sentire ac defendere, fieri debere, indubitata hæresis est*: saltem sacrilegæ usurpationis facinore constringi, qui eas præter Ecclesiæ concessionem usurparet: inde contigit, ut complu-

res

res Germaniæ & Galliæ Præsules baculos Pastorales à terrenis Principibus traditos, in manus summi Pontificis resignarent, eosdemque postea ab eodem, hoc est, à Christi Vicario reciperent. Plurima ejus rei exempla inferiùs congerentur. Epist.158. Hìc ea tantùm intexam, quæ ea de re idem Ivo edisseruit: *Videmus in partibus Germaniarum & Galliarum multas honestas personas purgato isto nævo per quamlibet satisfactionem, Pastorales virgas reddidisse, per manum Apostolicam refutatàs investituras recepisse.*

Ita sensim insuescebant Pontifices Episcopatus dare, nullo tunc suo, nullo Episcoporum consilio alio, quàm ut tum resignantes, tum restituentes Episcopalia insignia, servirent indeclinabili temporum necessitati.

V. Missas facio alias ejusdem Ivonis Epistolas, ubi multa disputat in harum quas modò prompsimus regularum confirmationem. Veniò ad quæstionem illam, de qua idem Ivo non prorsus siluit; An Galliæ etiam Reges investituras & ipsi darent sacrarum dignitatum. Negat Ivo, ut mihi quidem videtur. Expostulante enim Archiepiscopo Lugdunensi de electo Senonensi Episcopo, quòd investituram à Rege suscepisset, respondit Ivo, nec inaudisse se quidquam de eà re, nec qui viderit inveniisse. *Quod scripsisti prædictum electum investituram de manu Regis accepisse, nec relatum nobis ab aliquo, qui vidit, nec cognitum.* Addit tamen, eo etiam dato, nihil admodum ex eo detrimenti creari posse, cùm externo eo ritu sacramenti Ordinationis virtus nec minui posset, nec augeri. *Quod tamen si factum esset, cùm hoc nullam vim sacramenti gerat, in constituendo Episcopo vel admissum, vel omissum, quid fidei, quid sacræ religioni officiat, ignoramus.*

Cæterùm cùm per Conciliorum Canones & Decreta Pontificum Regibus liceat Episcopatus dare post electionem: cùm Pontifices ipsi interposuerint preces & commendationes suas apud Reges ut ea Episcopatuum dona Episcopis impetrarent, & ordinationes tandiu retardarint: non magnoperè referre, Episcopatus à Princibus dari prolatis aliquibus verbis, vel baculo manibus inserendo; cùm ne veniat quidem illis in mentem Sacramentorum quidpiam dandi, sed mittendi electi in possessionem omnium prædiorum & quorumcumque temporalium bonorum, quæ Ecclesia Regum munificentia & largitate consecuta est. *Cùm post canonicam electionem Reges ipsos Apostolica authoritate à concessione Episcopatuum minimè prohibitos videamus. Legimus enim sanctæ recordationis summos Pontifies aliquando apud Reges pro electis Ecclesiarum, ut eis ab ipsis Regibus concederetur Episcopatus, ad quos electi erant, intercessisse; aliquorum, quia concessiones Regum nondum consecuti fuerant, consecrationes distulisse.* Et aliquantis interjectis: *Quæ concessio sive fiat manu, sive nutu, sive lingua, sive virga, quid refert? Cùm Reges nihil spirituale se dare intendant, sed tantùm aut votis potentium annuere, aut villas Ecclesiasticas, & alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Ecclesiæ, ipsis electis concedere.*

VI. Si ex Episcopatuum autem resignationibus, & per Pontifices restitutionibus, quo investituræ laicæ dedecus abstergebatur: si ex iis, inquam, invehebatur sensim consuetudo, ut Episcopatus à Romanis Pontificibus darentur: nonne & ex concessionibus Episcopatuum per Reges, quas ab investituris non magnoperè differre censet Ivo, adducebantur & Reges in eam persuasionem, suo se jure Episcopatus dare, quorum custodes fuissent vacantium, & posse se intacta electionum libertate, non mediocrem in illis sibi authoritatem vindicare? Ita sanè contendit Ivo, qui & Regem tanquam Reipublicæ Caput vult electioni interesse posse; nec ei usui intercessisse Urbanum II. ut qui Canonis Concilii Generalis VIII. rationem nullam habuerit, in quo Principum præsentia prohibetur. *Dominus quoque Papa Urbanus Reges tantùm à corporali investitura excluſit, quantum intelleximus, non ab electione, in quantum sunt caput populi, vel concessione: quamvis octava Synodus solum prohibeat eos interesse electioni, non concessioni.*

VII. Ea est rerum humanarum sors, ea conditio, ipsis ex malorum remediis mala nascuntur alia; & potestates eæ quæ erant ad pacem & tranquillitatem publicam stabiliendam summoperè conducibiles, non possunt non aliquando, non aliquantulum evagari extra metas eas, quas ipsa tranquillitatis publicæ ratio præscripserat. Sed quanquam non vetet Ivo, quin interfint Reges electionibus: non alius tamen fuit quisquàm eo studiosior canonicæ earum libertatis asserendæ, tum Populo & Clero, tum Episcopis Provinciæ & Metropolitano. Suo enim quodam modo Episcopi Provinciæ collegarum electioni adhuc suffragabantur. Cùm abesset ipse, confirmavit nihilominus Ivo assensu suo electionem Episcopi Meldensis, quæ fiebat in Concilio Provinciali. Epist.144. *Cum eligentibus eligo, & manus impositionem, quam et facturi estis præsentes corpore, hanc ego confirmo, & facio quantum in me est, præsens corde.*

Cùm electio minùs unaminis celebrata fuisset in Ecclesia Parisiensi, vide quas ille conditiones statuerit, ut assensionem suam accommodaret. Epist. 63. *Electioni assensum non dabimus, nisi quem aut Cleri plebisque consensus elegerit, aut Metropolitani judicium cum conniventia suffraganeorum, habita legitima discussione probaverit.* Nec alternatio hæc eò pertinet, ut non à Metropolitano & Suffraganeis confirmanda fuerit electio Cleri & Populi quantumvis concors: sed ea insinuatur, ficubi Cleri & Populi dissiderent suffragia, tum Metropolitani & Comprovincialium judicio & electione ordinatum fuisse Episcopum viduatæ Ecclesiæ.

Nec ignavo silentio Ivonis constantia cessabat, ubi impiorum hominum artibus per quosdam quasi cuniculos obreptum fuerat Regibus, ut vis adferretur electionibus. Litteris ille suis interpellavit eos, qui ei malo medicinam facere poterant, edocuitque quantum distet innocuam inter modestamque Principis interventionem, & preces seu commendationes imperiosas. Epist. 67. 68. 126. *Electionem Regiis precibus, quæ idem valent secundum vulgare proverbium, quod minæ, extortam.* Cùm electus fuisset Episcopus Parisiensis, suscepit ipse Ivo sacramentum quod præstitum est à Primoribus Cleri, tum Papæ, tum Regis mandato, ad eam electionem adductos se non fuisse, aut munerum illecebris, aut Regis, Epist. 128. vel Reginæ minis & terrore. *Se nullo terrore Regis vel Reginæ compulsos domnum Guillelmum Episcopum sibi elegisse, neque aliud simoniacæ pravitatis intendisse, &c.* Verba sacramenti hæc ipsa sunt: *Non elegimus Episcopum Vuillelmum, propter munus acceptum, vel promissum ab aliquo, vel gratia contubernii quod habebat soror ejus cum Rege, vel propter minas nobis illatas à Rege, vel prædicta ejus sorore. Sic nos Deus adjuvet, &c.* Eo verò juramento astringi Cleri principes *Rege postulante Papa præceperat.* Non tacuit denique Ivo, ubi electus Episcopus authoritate Regia fretus, pervicit, ut antè ordinaretur, clavumque Ecclesiæ suæ capesseret, quàm criminationes deluret coram Metropolitano & suffraganeis sibi intentatas: *Diem examinationis subterfugit, & violentia Principis consecrationem adeptus, sedi Episcopali est intrusus.*

Ita Ivo canonicæ hinc disciplinæ, inde accommodantis se ad necessitates temporum prudentiæ & Epist. 122. charitatis præsidio, nec Regum in electionibus authoritatem imminutam voluit, nec in eas vel munera, vel minas, corruptelas arteisque irrepere passus est. Appositum ad hoc declarandum meritò videbitur exemplum Episcopi Bellovacensis, cujus electio

tio temerè & iniquè impetebatur. Ea enim de re ita Ivo ad Metropolitanum perſcripſit: *Non enim licet Regibus, ſicut ſanxit octava Synodus, quam Romana Eccleſia commendat & veneratur, electionibus Epiſcoporum ſe immiſcere, vel aliqua eas ratione impedire. Francorum Reges Carolus & Ludovicus electiones Epiſcoporum Eccleſiis conceſſerunt, &c. Habeat Deus in Eccleſia ſua principaliter quod ſuum eſt; habeat Rex poſteriori ordine poſt Deum quod ſibi à Deo conceſſum eſt.* Scripſit & ad Paſchalem Papam, & cùm canonica ea fuiſſet electio, ſi Rex diſſentire pergeret, & Eccleſiæ temporalia bona retinere, ſolius eſſe Apoſtolicæ ſedis ſuppetias ferre. Cùm juramento obligaſſet ſe Rex non admiſſurum ſe in Eccleſiam illam Galonem, qui electus fuerat: per litteras eundem Pontificem hortatus eſt Ivo, quò eum Pariſios transferret, cùm Rex, filiuſque Regis Pontificis gratiæ colligendæ gratia eo Galonem Epiſcopatu gratificari ſtatuiſſent. *Epiſcopatum Pariſienſem ei gratanter & devotè concedunt pro veſtro amore Rex & Regis filius.*

In verborum tantùm cortice hæret ea Ivonis ſecum ipſius conflictatio, ubi ait Concilium VIII. admitti, & rurſum negat: ubi tradit Reges electionibus adeſſe poſſe, & rurſum adeſſe vetat. Quandiu enim Regum præſentia nihil officiat electionum canonicæ libertati, Canoni Concilii VIII. quo ea prohibetur, minùs forſan parebitur: quanquam ſin minùs verbis, certè menti & ſcopo ejus parebitur, cùm tota in tuto collocabitur libertas electionum. At ubi eorum præſentia ſuffragiorum libertati obſtrepet, ubi precibus minas addent, tum ad hunc Canonem recurretur, ut ad munimentum Eccleſiaſticæ libertatis.

VIII. Cùm non Canonici tantùm, ſed & Gallicani potiſſimùm juris peritiſſimus fuerit Ivo, & germanarum Gallicanæ Eccleſiæ libertatum vindex ſtrenuiſſimus, ejus doctrinæ paulò fuſiùs elucidandæ conſultò immorati ſumus. Veſtigandum jam nobis reſtat, an ejus ævi Scriptores alii noſtrates, eandem ſectati ſint rationem. Prodibit ante alios Goffridus Vindocienſis Abbas, qui Andegavenſi Epiſcopo conquerenti, quòd electioni adverſatus eſſet, ita ſatisfecit, ut quæ ſuperiùs de electionibus placita explanata ſunt, ea omnia complectatur. 1. Non potuiſſe ſe aſſentiri ei electioni, quam vulgi conſpiratio & furor expugnaſſet: *Vulgi conſpiratione, &c. Vulgo furente vos creati eſtis.* 2. Ut Epiſcoporum eſt ordinare, ita principaliter eligere, ut ejus prædeceſſor Mauritius olim à B. Martino & electus antè fuit, & poſtea conſecratus. Ut Apoſtoli à Chriſto electi, pòſt ordinati; mox & ipſi ut Chriſti Vicarii & imitatores, elegerunt, ordinaruntque Epiſcopos. *Maurituus eligente Martino electus & conſecratus eſt, &c. Tota ordinatio Epiſcopi in ſola electione conſiſtit & conſecratione. Hæc priùs per ſemetipſum fecit Chriſtus, deinde verò Vicarii ejus. Et in Apoſtolis quidem à Chriſto facta ſunt, quoniam ab ipſo electi & conſecrati fuerunt; in aliis verò omnibus à nullis aliis fieri licet, niſi à Vicariis Chriſti: ſunt autem Vicarii Chriſti, Clerici in electione, Epiſcopi in conſecratione. Cæteri omnes petere quidem Epiſcopum poſſunt, eligere verò vel conſecrare non poſſunt.* 3. Quibus extremis verbis pulcherrimè ſtatuitur prærogativa Cleri in electionibus Epiſcoporum: ſcitè enim à Goffrido demonſtratur, cùm Chriſtus ipſe Apoſtolos elegerit & ordinarit, duplicemque pòſt in eos transfuderit eam poteſtatem, ſolos propriè Clericos & Epiſcopos, qui ad ſucceſſionem Apoſtolicæ poteſtatis pro ſuo quippe modo adoptati ſunt, id juris aſſecutos eſſe, ut Epiſcopos eligant. Populi verè *petere poſſunt, eligere non poſſunt.*

4. Mox Andegavenſem vituperat Goffridus Epiſcopum, qui Inveſtituram à Rege accepiſſet, quam à Conſecratore ſuo debuerat expectaſſe: cùm in Concilio Gregorius VII. damnarit hæreſin Inveſtiturarum; eamque necdum orco eructatam Canones Apoſtolici prædamnarint, interdicto, nequis unquam ſacras dignitates per laicos Principes adipiſcatur. *Hanc inveſtituram ab ipſo ſolo ſuſcipere debet, à quo conſecrationem habet.* 5. Ut plurimum ſimoniæ contagio inquinabantur Laicorum Inveſtituræ. Nec enim ferè Principes quemquam annulo, vel pedo ornabant, à quo non vel pretii aliquid vel obſequii acciperent. *Nam quæ ſæcularis poteſtas ſibi vendicare nititur inveſtituram, niſi ut per hoc, aut pecuniam extorqueat; aut quod eſt gravius, ſibi inordinatè ſubjectam efficiat Pontificis perſonam?*

IX. Subduxerat ſe Hildebertus Cenomanenſis Epiſcopus ei ordinationi Epiſcopi Andegavenſis, ut fidem fecit Goffridus. Verùm ut irrogatam eo loco canonicis inſtitutis injuriam abſentia ſua ultus eſt: ita & aliàs meritis laudibus cumulavit Regis pietatem & religionem, qui Clericum virtutibus meritiſque clariſſimum Epiſcopatu donarat. *Virtuti gratulor, cui ſub ſolo Rege noſtro ſuam video non deeſſe mercedem. Novit ille regiam manum melius donativo ſplendere, quàm ſceptro; nec ſatis eſſe Principi, ſubditos ad bene agendum exemplis provocare, niſi provocentur & præmiis. Hinc eſt quod defæcati mores in ſummo donati ſunt Sacerdotio. Sanè ſana Regis eſt diſpoſitio, quæ Chriſti Eccleſiæ nihil potuit melius providere, quàm te, &c.*

Si jam tum fuiſſent Epiſcopatus in poteſtate Regum, ita ut eos arbitrio & nutu ſuo largirentur, non potuiſſet Hildebertus ſplendidiùs commendare Epiſcopatus Beneficium ſumma ſapientia & religione collocatum. Atqui non ita res habebat. Conſtabat enim adhuc electionum libertas. Hinc ergo illud monemur, qui prudentia & pari animi magnitudine claruerunt Epiſcopi, eos numquam moleſtè tuliſſe, ſi profilirent Reges, ut darent, vel daricurarent Epiſcopales infulas virtuti & ſapientiæ cumulatæ: quòd unum in eum ſcopum collinearint tum Canones omnes de electionibus, tum interceſſiones Eccleſiæ adversùs præfervidos quandoque Principum conatus, ut præſtantiſſimi Epiſcopi Eccleſiis præficerentur.

Revocanda oratio eſt ad electionem Epiſcopi Andegavenſis, cui aſſentiri detrectavit Hildebertus, non tantùm quòd nec ea ætate eſſet, nec in eo Ordine quem Canones deſiderant, is qui electus fuerat; ſed etiam quòd non à Clero electus eſſet, ſed à tumultuante plebe obtruderetur. *Nec à Clero electum, &c. Seditioſus turbatæ turbæ clamor Pontificalem detorſit electionem, &c. Non elegit te Clerus, ſed minæ populares intruſere, &c. in electione populo minimè licet Clerum præcedere, ſed aſſenſu proſequi eligentem.* Cleri ergo erat certiſſimè Epiſcopos eligere, non populi, cujus partes erant electionem Cleri aſſenſu ſuo munire, quod ille confirmat Decretis Cæleſtini I. Leonis Papæ I.

Incipiebat ergo populus ſemetipſe ejicere ex electionibus, factionibus iis ſeditioſiſſimis, & vi perſæpè Clero Epiſcopiſque illata, ut Præſules crearentur ii, quorum flagitia & electos & eligentes peræquè infamarent, eaque poteſtate dejici cogerent. Addit porro Hildebertus eidem electioni reluctatos eſſe Abbates pietate conſpicuos. In iis erat Goffridus Vindocienſis, ut antè diximus. Erat ergo & Abbatibus ſuus in electionibus locus.

Author eſt Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus in Epiſtola quadam ſua, temporales res ſuas omnes à Comite Andegavenſi invaſas fuiſſe, & toto ampliùs biennio retentas, nec priùs relaxatas, quàm ingentem pecuniam ſibi extorſiſſet: idque una ea de cauſa, quòd canonicè electus, conſecratus fuiſſet citra Comitis aſſenſum, quanquam ea quidem in re conſilio & authoritate uſus eſſet Innocentii II. Papæ. *Quia electus canonicè, ſine ipſius deſigna-*

Ep. 47.

Non. an. 1. n. 8. 9. n. 4.

Epiſt. 3.

Epiſt. 9. 12.

L. Ep. 11. Opuſcu. 2. 3. 4.

Spicileg. To. 2. pag. 484. 508.

designatione fueram consecratus. Cùm Comites & Duces istiusmodi summam sibi quandam & penè regiam arrogarent authoritatem, jure etiam quasi suo electiones à se confirmari debere sperabant. Pontificibus certè Romanis optatissimum id fuisset, ut soli Reges eo privilegio fruerentur, ut suprà declaratum est.

Alio quodam loco affirmat Arnulphus præsentiam Comprovincialium Episcoporum in Archiepiscopi electione desiderari, sed non posse quandoque Capitula expectare tandiu, dum omnes advenerint. *Verum est in Archiepiscopi electione suffraganeorum desiderari præsentiam*.

X. Progredior ad B. Bernardum, qui Honorium II. per litteras excitavit, ut electionem Catalaunensis confirmaret Episcopi, Cleri & Populi unanimi & mirabili quadam consensione factam. Epist. 13. *In quam utique totus tam Clerus quàm Populus pari voto & voce convenerant*. Cùm delegati Capituli Lingonensis Romam adventassent, licentiam ab Innocentio II. flagitaturi, eligendi sibi Episcopi: *Quærentes licere sibi & Capitulo Lingonensi, eligere sibi Episcopum*: annuit Pontifex ea lege, ut nequid facerent, nisi ex consensu B. Bernardi, qui tum Romæ versabatur. Epist. 164. 166. 168. 169. Jam eadem res prorsus illis mandata fuerat: *Mandatum acceperant à Papa, nequaquam præsumere hoc nisi ad consilium Religiosorum virorum*. Facta est tamen electio absente Bernardo. Ideo & ad Apostolicam Sedem appellatum est. Redux in Gallias Bernardus, tum Pontificem, tum Cardinales de toto negotio per litteras certiores fecit; & quanquam investitus jam à Rege esset Monachus Cluniacensis, qui electus fuerat: Roma tamen Bernardus Rescriptum expressit, quo altera & nova electio instauraretur. *Festinavit ad Regem, Regalium investituram obtinuit, &c.* Propterea nimirum quòd in prima electione, plura momenta fuissent in auro & argento, & in authoritate Lugdunensis, Matisconensis, & Augustodunensis Præsulum, Cluniacensi Ordini addictissimorum, quàm in Canonicis Constitutionibus: Unde Bernardus, *Ubi jus, ubi lex, ubi sacrorum authoritas Canonum*? Iterata ergo electione Goffridus electus est, Prior Abbatiæ Claræ-vallensis, non sine Regis offensione, qui Monachum Cluniacensem jam investierat. Placare Regis animum enixus est Bernardus, per litteras spondens, Canonicam fuisse electionem, inconcussa in eum fide fore electum, nec se in temporalium administrationem antè interpositurum, Epist. 170. quàm ab eo investitus esset. *Electio rite celebrata est, electus fidelis est. Non autem esset fidelis, si vestra, & non per vos habere vellet. Necdum ad vestra manum extendit, necdum civitatem vestram ingressus est, necdum prorsus se intromisit de aliquo, quanquam invitatio Cleri & Populi, & oppressorum afflictio & vota bonorum id ab eo vehementissimè flagitaverint*. Nihil poterat temperantius dici, nihil opportunius, ut declararetur, quàm certò in Regia potestate essent omnia Ecclesiæ bona temporalia: *Regalia vestra quæ ad Ecclesiam pertinent*: & quàm Regum injussu nemo posset ea consequi, vel administrare.

At verò Petrus Venerabilis Cluniacensis Abbas, primæ electionis à Bernardo oppugnatæ defensionem arripiens, ipsum submonebat Bernardum, quem Rex, & Metropolitanus, & Clerus & Populus uno consensu approbassent, non debuisse eum fugillari, aut infamari antè, quàm ut res tota se habuerit, exploratum fuisset. Bibl. Clun. pag. 695. Pet. Clun. L. 1. Ep. 29. L. 2. Ep. 28. *Rex collaudavit, & de regalibus, sicut solet fieri, manu propria solemniter investivit. Cumque ita Cleri, Populi, Metropolitani, ipsiusque ut dixi Principis in hanc unam sententiam, in hunc unum electum vota convenerint, &c.* Declarat denique non esse mirum, si ex Ordine Cluniacensi Abbas Vizeliacensis adscitus sit ad sedem Lingonensem, cùm ex eo Ordine hactenus tot prodierint Episcopi, Metropolitani, Patriarchæ, summique Pontifices. *Quid indecens si inde in Pontificem Lingonensem electus est, unde Episcopales, Archiepiscopales, Pathiarchales, & ipsa omnium vertex Ecclesiarum, Apostolica & Romana sedes Patres sibi assumere consuerunt*? Scripserat antè Petrus ad Innocentium II. Papam, ne sineret Abbatem Vizeliacensem assumi ad Lingonensem Cathedram, cùm arctiùs Romano Pontifici hæreret Vizeliacensis, quàm Lingonensis Ecclesia. L. 2. Ep. 28. *Etsi Lingonensis Ecclesia vestra, multò magis Vizeliacensis vestra*. Ex quo facilè intelliges, fuisse & quod stupeamus in Petri Venerabilis suavitate & charitate.

Redeo ad Bernardum, & omissis quibusdam Epistolis, ubi commeminit incredibilis cujusdam conspirationis suffragiorum Cleri & populi: ubi agit & de frequenti necessitate adeundæ Sedis Apostolicæ, potissimùm in electionibus Metropolitanorum: venio ad aliam ejusdem Epistolam, qua Senonensem Clerum post Archiepiscopi obitum prior occupavit, ut moneret quanti ea electio foret ponderis, & quàm necesse esset expectari consilia & Epist. 201. vota Episcoporum & Monachorum. *Expectandum suffraganeorum consilium Episcoporum, expectandus assensus Religiosorum qui sunt in Episcopatu, &c. convocentur Episcopi, Religiosi ascisçantur*. Epist. 205 Scripsit ad Eugenium III. de duabus electionibus Altisiodori factis sicut & de duabus Nivernensis Ecclesiæ, defunctis utrobique Episcopis. Miserat ipse Altisiodorum unum ex suis Monachis, ut in rem totam inquireret, & se faceret certiorem. Hic de sola inquisivit Cleri suffragiorum partitione, hoc est, Presbyterorum, Diaconorum, & Clericorum inferiorum, ut qui in Clero non nesciret maxima esse electionum momenta. Scripsit & ad Regem, non posse jam ipsum dissentire, qui semel assensus esset; affuisse se electioni, & eam canonicam esse certò profiteri. *Ego electioni interfui, concors fuit; quia Clerici qui antehac in partes dissilierant, sine contradictione tandem convenerunt, &c. Neminem arbitror affuisse, qui de assensu vestro dubitaret, cùm idem assensus vestris litteris teneretur*. Epist. 238 Ubi rursum vides quàm à solo Clero omnia penderent.

XI. Nec abs re etiam penè ad nauseam usque animadversum & inculcatum à nobis est, interventionem Pontificum in electionibus, tempori & necessitatibus Ecclesiæ servientium, eò tandem erupisse, ut volventibus sæculis tota ea potestas ad eos ferè devolveretur. Eò impulsus est, ut nonnulli opinantur, Innocentius II. cùm primùm rescivit obitum Alberici Archiepiscopi Biturcensis, illuc ut mitteret Archiepiscopum novum, quem ipse consecraverat. Vehementissima indignatione succensus est Ludovicus Junior, Baron. ad ex eo *quod sine ejus assensu consecratus fuerat*: 1141. n. prohibnitque ne in urbem admitteretur. Ita continuator Sigeberti. Verùm hæc paulò enucleatiùs ediseruntur in Chronico Nangii. Nempe post Alberici obitum datam à Rege fuisse licentiam quemlibet eligendi, excepto tamen Petro de la Chatre, clarissima in Biturigibus gente prognato, & consanguineo Aimerici Cancellarii Ecclesiæ Romanæ. Sticil. tom. II. p. 42. *Rex concesserat Ecclesiæ Bituricensi libertatem eligendi Episcopum quem vellent; excepto Petro; publicèque juraverat, quod se vivente non erat futurus Archiepiscopus*. Electus fuit nihilominus Petrus, statimque Romam profectus, & à Pontifice consecratus, ita nempe secum statuente, minùs liberas esse illas electiones, ubi excluderentur forsan viri dignissimi ex privato affectu. *Adjecit Papa veram non esse electionis libertatem, ubi quis excipitur à Principe, nisi fortè docuerit coram Ecclesiastico judice, illum non esse eligendum: tunc enim auditur, ut alius*. Rege Archiepiscopum non admittente, secessit ille in ditionem Comitis Theobaldi, ubi *ei omnes obediebant Ecclesiæ*. Gall. Christ. T. Ejusdem rei fidem faciunt plura alia Chronica pag. 167.

additque

additque Matthæus Paris Regem triennio toto interdicto vinctum fuisse, donec Bernardo interveniente deferbuit ejus ira, & cum Archiepiscopo ac Pontifice in gratiam rediit. Improbata est à Bernardo & jurandi temeritas, & pertinax ira Regis junioris: *De duobus non excusavit Regem, nam & juravit illicitè, & perseverat injustè.* Damnavit & ipse Rex iracundiæ suæ intemperantiam: *Parcatur, si fieri potest, salva in omnibus Ecclesiæ libertate, & Archiepiscopo debita veneratione servata, quem manus Apostolica consecravit. Hoc ipse Rex humiliter petit, hoc nostra universa citramontana deprecatur Ecclesia.* Hæc scripsit Bernardus ad Cardinales Romanos, ut eam Regis cum Ecclesia necessariam concordiam acceleraret, quam in rem testatur ipse alibi tota se virium contentione incubuisse, flagrantissimo in Regem amore excitatum.

VII. Operam quoque navavit Petrus Cluniacensis Abbas, Regem ut ei conciliaret Pontifici, à quo fuisset consecratus. Occupavit & aures Pontificis idem Petrus, ne exaudiret vocem Comitis Andegavensis, appellantis adversùs electionem Episcopi Lexovienſis, qui concordibus Cleri populique suffragiis electus, & à Metropolitano Rotomagensi ordinatus fuerat. *Clerus & populus, & tota simul Ecclesia elegit.* Quin & hujus confirmandæ electionis necessitatem inculcavit. *Ut electio & consecratio confirmetur.* Scripsit idem Petrus ad Eugenium III. Papam de electo Inculismensi Episcopo à Clero, à Nobilibus, à Magistratibus, & à populo ipso: *Nullo de Clero excepto ab unanimi electione, assensu, ut Canones præcipiunt, honoratorum & totius populi:* Archiepiscopum Burdegalensem confirmata ea unanimi electione, indictaque solenni die consecratione, ipsummet abfuisse, fœdissima cupiditate habendi in Provincia ejusmodi tantùm Episcopos, quos imperiosa posset premere dominatione.

Cùm Petrum consuluisset Bernardus, an assentiendum sibi esset electioni Henrici, qui frater erat Ludovici Regis, & Monachus Cistercienſis, in Episcopum Bellovacensem? Respondit Petrus assentiendum necessariò esse ei electioni, quam Populus & Clerus feciſſet, quam Episcopi Provinciæ, Metropolitanus denique & Pontifex confirmassent. *De Clero vel Populo Belvacensi dissentire nec unus dicitur, Metropolitani & Coepiscoporum assensus, &c. Papa voluntas, &c.* Cessit Bernardus Petri sententiæ, unde amarissimæ ipsius Henrici querelæ, quas ille datæ commisit ad Petrum Epistolæ, non sine suavissimæ charitatis multo lenocinio.

Missam facio aliam ejus Epistolam, ubi narrat ipsa Carthusienſium Cœnobia inter se dissentire circa electionem Episcopi Gratianopolitani. Eugenius III. paulò ulteriùs progressus est, quàm Innocentius II. ubi rescivit Tornacenses jam diu Episcopo carere, nunquam apud illos administrari sacramentum Confirmationis, propterea quòd is Episcopatus cum Noviodunensi unitus fuisset. Episcopum ergo ipsemet delegit eis & consecravit, Abbatem nimirum sancti Vincentii apud Laudunum: & ita demum Regem per litteras rei totius certiorem fecit.

XIII. Ex hac verò prolixiore exemplorum contextione liquet 1. sæculo XII. suum adhuc fuisse populi suffragio locum in electionibus. 2. Multò plus ponderis fuisse in suffragatione Cleri. 3. Necessarium adhuc tum multis saltem in locis fuisse Comprovincialium Episcoporum assensum. 4. Multò magis autem necessarium Metropolitani consensum qui electionem confirmabat, & ordinabat electum. 5. Discriminis aliquid quandoque interpositum fuisse Optimatibus, honoratis Civibus, Magistratibus, & vulgo. 6. Cœnobia Monachorum, etiam abstrusissima suas in solitudines, vocata fuisse tamen ad aliquas partes electionum. 7. Neminem nisi judicio canonico excipi potuisse. 8. Dissensiones factionesque partium, Metropolitanorum cupiditates effrænes, sæcularium potestatum impressiones, appellationes justas injustasve in causa fuisse, ut pleræque electiones ad Pontificis judicium referrentur. 9. Petitam à Pontifice quandoque fuisse confirmationem ejus Episcopi, quem Metropolitanus jam confirmasset. 10. Non gravatè ferebant, si confirmaret & consecraret ipse, quos Metropolitanus præter jus confirmare abnueret, & consecrare. 11. Cùm diuturniores dissensiones scindebant Ecclesiam, propè necesse erat, ut nominaret Episcopum Pontifex, eumque omnes admitterent. 12. Eæ sunt latentes & imperviæ causæ vicissitudinum earum, quæ novam Ecclesiæ disciplinam pepererunt; & si altiùs penitiùsque res inspiciantur, qui huic innovationi vehementiùs succensent, ii ejus authores primarii fuere, vel eorum Majores.

XIV. Cùm nomine & vice Ludovici VII. Franciæ Regis, Regni habenas moderabatur Sugerius Abbas, electus est à Capitulo in Episcopum Augustodunensem Archidiaconus, Regiæ stirpis Princeps, & Ducis Burgundiæ germanus; electus est suffragiis populi, Cleri & Monachorum. *Concilio & assensu Religiosarum personarum, & totius Cleri & populi.* Adiit tunc autem precibus suis Capitulum Augustodunense hunc Vicarium moderatorem, ut assentiretur electioni, & electum Papæ commendaret. Suger. Ab. Epist. 63.

Quando Philippus Augustus sacri belli cupidus in Palæstinam proficisci statuit, Regni gubernacula ille quidem demandavit Reginæ parenti suæ, & Archiepiscopo Remensi; diligentissimèque præcepit, ut quando licentia flagitaretur eligendi Episcopos & Abbates in Ecclesiis vacantibus, eam ne abnegarent, sed Regalia ne electo restituerent, nisi ubi consecratus aut benedictus fuisset. Ita Rigordus ad annum 1190. *Si fortè contigerit sedem Episcopalem vel aliquam Abbatiam Regalem vacare, volumus, ut Canonici Ecclesiæ, vel Monachi Monasterii vacantis veniant ad Reginam & Archiepiscopum, sicut antè ad nos venirent, & liberam electionem ab eis petant, & nos volumus, quod sine contradictione eis concedant. Nos verò tam Canonicos, quàm Monachos monemus, ut talem Pastorem eligant, qui Deo placeat, & utilis sit Regno. Regina verò & Archiepiscopus tandiu Regalia in manu sua teneant, donec electus consecratus sit vel benedictus, & tunc Regalia sine contradictione eis reddantur.* Du Chesne. To. 5. p. 30.

Hìc verò perspicis ut Episcoporum electio in Cleri, Abbatum in Cœnobii potestate esset. Ut jubeat Rex licentiam eligendi dari, nullo addito limite, nulla apposita exceptione. Ut denique facta electione non aliud Rex quàm temporalia retineat, donec electus consecretur. Siqua enim justa Principi fuisset causa recusandi electi, de ea Metropolitanum monuisset, ne confirmatio vel consecratio concederetur.

Mira ea piissimi Regis sobrietas in jure suo commendando in electionibus. At aliquantò prolixiùs in eo amplificando Stephanus Tornacensis. Cùm enim Petrus Cantor Ecclesiæ Parisiensis in Tornacensem Episcopum electus fuisset, eique electioni Rex impensissimè gratularetur: scripsit Stephanus ad Archiepiscopum Remensem, cùm eam ad electionem conspirassent *vota Civium, testimonia populorum, Honoratorum arbitrium, electio Clericorum:* cùmque Rex Petrum nominatim designasset: *Dominus Rex personam istam nominatim expressit, nominatim pro ea rogavit, nominatim Ecclesiæ Tornacensis præesse voluit & intendit:* confirmandam incunctanter esse eam electionem: *Deferte Regio mandato; confirmata electione.* Epist. 173.

Concilium ipsum Trecense anno 1104. electionem olim confirmaverat viri sanctissimi Goffridi Episcopi Ambianensis, quòd *unanimiter à Clero & Popu-*

Populo electus fuisset, Rege quoque assentiente. Nominatim hunc etiam Rex designaverat. Non aliò conspirat amor Ecclesiæ ad tuendam electionum libertatem æstuantis, quàm ut sanctissimos habeat Episcopos. Ubi ad hoc ipsum suffragantur Reges, ut conducibilis est Ecclesiæ eorum interventio, ita & gratissima.

XV. Ideo & hoc sæculo certatum est vehementiùs, ut electionibus Monachi interessent. Non ii erant tunc Carthusiani, Cluniacenses, Cistercienses, Claravallenses, qui sua se sponte majoribus Ecclesiæ negotiis insererent. Ad electiones ab Ecclesia accersiti sunt, quibus pietatem & pacem aspirarent. Ea de re Decretum editum est in Concilio Lateranensi II. sub Innocentio II. *Ne Canonici de sede Episcopali ab electione excludant Religiosos viros, sed eorum consilio honesta & idonea persona in Episcopum eligatur. Quod si exclusis eisdem Religiosis electio fuerit celebrata, quod absque eorum assensu & conniventia factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.* Non diu tamen equidem viguisse suspicor eam clausulam, qua irritæ pronuntiabantur electiones omnes, quibus non essent Monachi suffragati. Facilè id ex proximè sequentibus Capitibus colligetur. Can. 28.

In litteris ad Apostolicum suum in Galliis Legatum Alexander III. de electione Episcopi Meldensis, totam ejus authoritatem vendicat *Archiepiscopo & Canonicis.* Quo nihil decerpebatur de potestate Regis, cui, ut tunc res comparatæ erant, ferè mos gerebatur, ubi vel Metropolitano vel Capitulis suggereret aliquem ingenti sapientiæ & virtutum laude florentem admodum virum, & certissimè parem Episcopali sarcinæ. Unde & hic idem Pontifex Ludovicum VII. Regem per litteras interpellavit, ut quæ primùm vacasset Episcopalis sedes, vel Abbatia, eam Thomæ conferret Archiepiscopo Cantuariensi, in Galliis tunc exulanti. *Si quem Episcopatum aut Abbatiam in regno tuo interim vacare contigerit, sibi ad sustentationem sui ac suorum, Regia liberalitas faciat assignari.* Append. 2. Epist. 13. 71.

Disceptabimus alibi prolixiùs de Privilegio, quo Ludovicus Grassus anno 1137. munivit Archiepiscopum Burdegalensem, & omnes ejusdem Provinciæ Episcopos, eo tempore quo filius ejus Ludovicus Junior uxorem ducebat Eleonoram filiam & hæredem Vuillelmi Ducis Aquitaniæ, ut possent deinceps Prælati eligi summa suffragiorum libertate. *In Episcoporum & Abbatum suorum electionibus, canonicam omnino concedimus libertatem, absque hominii, juramenti, seu fidei per manum datæ obligatione.* Bollandus mense Febr. pag. 440.

CAPUT XXXIII. *P. 4. l. 2. c. 41.*

Electionum in Galliis series historica continuatur ab anno Christi ducentesimo supra millesimum, usque ad Concordata.

I. Innocentius III. & Concilium Lateranense IV. ab electionibus Episcoporum populum arcent, & Episcopos Provinciæ, easque ad Capitula omnino revocant.

II. Posteriores Pontifices eum usum confirmant.

III. Erat tamen adhuc aliquid momenti in votis populi, & Comprovincialium Episcoporum suffragiis.

IV. De Pragmatica sancti Ludovici. Quo statu fuerint electiones usque ad eum annum, quo Avenione Romani Pontifices sedere cœperunt.

V. Quibus causis incidentibus reservarint sibi Pontifices plurium Episcopatuum provisiones. De resignationibus eorum, qui obeunt in Curia.

VI. Ut quo tempore sedes Apostolica Avenione hæsit, & postquam Romam revecta, longè maxima pars Beneficiorum à Pontificibus, vel à Principibus collata fuit.

VII. Post Concilium Basileense, & Pragmaticam nostram, rursum pleraque alicujus momenti Beneficia à Pontificibus, vel à Principibus donata fuere.

VIII. Ita Concordata necessaria quodammodo evaserant, rerum vicissitudine & temporum, usque illis simillima duorum, vel trium retro sæculorum.

I. SÆculo demum XIII. Cathedralia Capitula electionum Episcopalium vim & authoritatem ad se totam revocarunt, non populi tantùm votis, sed & Episcoporum Provinciæ suffragiis cessantibus. Sed cùm illæ rerum conversiones lentissimè fiant, sub Innocentio III. memoratur adhuc conspiratio Populi & Episcoporum cum Clero Cathedrali in electione Episcopi Genevensis, aut in ejus potius translatione ad Archiepiscopatum Ebrodunensem, cui suam Innocentius III. accommodavit authoritatem. *Cleri Populi, & Suffraganeorum desideriis concurrentibus, te in suum Archiepiscopum postulavere.* Innoc. Regest. Epist. 17

Et hic tamen ipse Innocentius III. dum certam & constantem delinearet futuris electionibus formam in Concilio Lateranensi IV. anno 1215. iis tum laicos abegit, tum Episcopos Provinciæ. Præposito enim triplici tantùm electionum genere, Scrutinio, Compromisso & Adoratione, seu Inspiratione; in Scrutinio describendo, quod genus longè usitatissimum est, apertè prodidit, totam suffragiorum potestatem penes unum fuisse Capitulum. Declaravit enim, scripto consignatis suffragiis omnibus, eum cæteris præferendum, cui major, vel senior Capituli pars suffragata fuerit. *Is collatione adhibita eligatur, in quem omnes, vel major, vel senior pars Capituli consentit.* Conc. L. IV. can. 25. 26. Proscribuntur ibidem mox electiones *per sæculares potestatis abusum* factæ, pœnæque definiuntur in Metropolitanos, qui minùs canonicas confirmarint electiones.

Ubi infrà accedemus ad electiones Ecclesiæ Anglicanæ, hunc eundem Innocentium audiemus confirmantem Archiepiscopi Cantuariensis electionem à solis celebratam Monachis, quibus constabat Cathedrale ejus Ecclesiæ Capitulum, nullis Episcoporum Provinciæ calculis adhibitis. Huic ergo potissimùm Pontifici non injuria imputabimus illam Juris novi consuetudinem & regulam, quæ & populum summovet ab Episcopalibus electionibus, & ipsos Episcopos Provinciæ. Sed ne invidiam faciamus Pontifici verè summo, jurisque consultissimo Innocentio III. fateri cogimur jam eum ferè usum tunc invaluisse, nec invectum eum, sed confirmatum fuisse à Concilio IV. Lateranensi, quanquam & priscæ consuetudinis non pauca alicubi superfuerint vestigia, in dies singulos fugientia.

II. Voluit Gregorius IX. ut Capitulum Vesontionense suffragia admitteret Abbatum sancti Benigni, & Morimundi, & Fratrum Dominicanorum, edixitque ab his sanctissimis Monachis & Abbatibus Archiepiscopum eligendum, si ultra quadraginta dies cessaret Capitulum. *Cum consilio Abbatum &c. Alioqui dicti Consiliarii de Archiepiscopo vobis providerent.* Extr. elect. 56. Denique summovit omnino in posterum idem Pontifex laicos omnes ab electionibus Episcopalibus: *Edicto perpetuo prohibemus, ne per laicos cum Canonicis Pontificis electio præsumatur. Quæ si forte præsumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem. Non obstante contraria consuetudine, quæ dici debet potius corruptela.* Spectabat quidem ea species ad Ecclesiam in Sicilia Messinensem, sed generale erat Decretum, quo inserto in libros Decretalium, in Gallia etiam receptissimos, ubi ab hoc Pontifice in Orbem Christianum

tum promulgati fuere, jam ambigi non poteſt, quin his conſentanea deinceps fuerit Eccleſiæ Gallicanæ Diſciplina. Jam ab Honorio III. declaratum fuerat, *Jus eligendi non cadere in Laicum in Eccleſia Collegiata*, vel in Prioratu Conventuali. Itaque mandabat Papa Abbati Cluniacenſi, ut Priorem ipſemet nominaret, quem confirmaret Patronus, ſi judicaret idoneum: *Denuntiando ordinationem factam Patrono, ut ſuum, ſi voluerit, impertiatur aſſenſum*: quanquam anteriore tranſactione Abbas Patrono conceſſiſſet eligendi Prioris poteſtatem. Damnata eſt à Cæleſtino III. Capituli conſuetudo, duos præſentandi Patriarchæ, vel Principi, qui alterum deligerent: juſſi ſunt ipſimet Canonici unum eligere, aſſenſum Patriarchæ, & Regis mox petituri. *Quo facto non prohibemus, quin Regis, ſeu Patriarchæ requiratur aſſenſus.*

III. Nec tamen in unius Capituli gremio ita circumſcriptæ erant electiones, ut Populi, Abbatum, Comprovincialium Epiſcoporum, Metropolitanorum vota pro nihilo reputarentur. Certè quidem Scrutinium in ſolo & à ſolo fiebat Capitulo, conferebantur, numerabantur, ponderabantur ſuffragia, & ita electio concludebatur: ſed nihilo tamen minùs certiſſimè ea dicebatur, teſtimonio Populi, & conſenſione Epiſcoporum roborari & invaleſcere. Ex ipſo Innocentio III. ejus rei memorandum ponemus exemplum. Scribens enim ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, memorata Vorceſtrenſis Epiſcopi electione in Capitulo peracta, non tacet accumulata ei fuiſſe hæc alia quoque ſuffragia: *Faciebant ad id non modicum concors Capituli Vigorienſis electio, petitio populi, aſſenſus Principis, votum tuum, ſuffraganeorum ſuffragia.* Electionis jus Capitulo tribuitur, ad quam & reliqua hæc omnia conſpirant.

Fatetur hic ipſe alibi Pontifex Epiſcopos & Abbates ad electionem Archiepiſcopi Armachani in Hibernia advocandos fuiſſe. Declaratum eſt & ab eodem Pontifice, à Capitulo Strigonienſi in Hungaria convocari debere Suffraganeos ad electionem Metropolitani, ſi ea viguiſſet priùs conſuetudo. *Requiſito Suffraganeorum aſſenſu, ſi eſſet de antiqua & approbata conſuetudine requirendus.* Denique hic idem Pontifex ad Sutrinum in Italia Capitulum ſcribens, confirmat electionem ab eo factam Epiſcopi, quanquam ad eam vocati non fuiſſent *Clerici Conventualium Eccleſiarum*, qui trium anteriorum Epiſcoporum electionibus & affuerant & ſuffragati erant. Ea verò ratione nititur Pontifex, quòd tantulo tempore, quo celebratæ fuerant tres illæ electiones, præſcribi non potuiſſet; vigere autem eam regulam generalem, ſolum Cathedrale Capitulum jure frui electionis, niſi & aliqui præterea hoc ſibi quoque jus præſcripſerint ſpeciali conſuetudine. *Secundùm ſtatuta canonica electiones Epiſcoporum ad Cathedralium Eccleſiarum Clericos regulariter pertinere noſcuntur, niſi alicubi ſecus obtineat de conſuetudine ſpeciali.* Ita præſentia Comprovincialium Epiſcoporum, aliorumque Collegiorum, ſeu Clericalium, ſeu Regularium, quæ olim jure communi & ubique recepto nitebatur, jam tunc evaſerat propria & peculiaris earum Eccleſiarum, ubi præſcriptio convaluerat, cæteris eo jure per ſupinitatem ſpoliatis & deſuetudinem.

IV. Pragmatica, quæ ſancti Ludovici Galliæ Regis nomine circumfertur, libertatem electionum novo quodam munimento firmat, tum in Cathedralibus, tum in aliis Regni Eccleſiis. Dixi eam Pragmaticam ſancti Ludovici nomine decorari, quòd non neſciam viros eſſe doctiſſimos, qui ejus fidem labare putent. Eorum verò animos movit longum de ea Scriptorum omnium ſilentium, non ævo tantùm ſancti Ludovici, ſed duorum admodum pòſt ſæculorum. Nec enim niſi anno 1461. cœpit Pariſienſis Senatus ejus meminiſſe articulo 12. ſuq ad Ludovicum XI. admonitionis, ſeu cohortationis. *Quia ſancti Ludovici tempore cœpere Romani obſtrepere electionibus, Edictum à Rege ſanctiſſimo promulgatum eſt, quo ſanxit electiones toto Regno celebrari, &c.* Ejus Pragmaticæ poſtea quoque innovata eſt memoria in Comitiis Turonenſibus anno 1439. & in appellatione Univerſitatis, anno 1491. Quoquo ſe modo res habeat, conſtat in geſtis ſanctiſſimi ejus Regis nihil occurrere, quod poſſit anſam dediſſe ei Pragmaticæ publicandæ, cùm nihil unquam ei cauſæ vel negotii fuerit cum Romano Pontifice, vel cum Curia Romana. Denique ne tum temporis quidem allegata eſt à quoquam, quando diutina efferbuit diſſenſio inter Bonifacium VIII. Papam, & Philippum Pulchrum Regem; quanquam peroppurtuna tunc quidem fuiſſet ejus authoritas.

Non à Romana tunc Curia proficiſcebantur electionum diſſidia, & intemperiæ, ſed à laicorum factionibus tumultuoſis, ex quibus extrema vis, cædes etiam quandoque erupere, in Eccleſias Biturícenſem, Burdigalenſem, Carnotenſem, ubi & aliquandiu intermittendæ electiones fuere. Eidem ejus rei facit Canon Concilii Biturícenſis anno 1276. ubi præerat Legatus Pontificius, & unde vibrata ſunt anathemata in authores facinorum tantorum. *Multitudine populi per iniquitatis filios concitata, in electores impetum faciente, electiones ipſæ in nonnullis Eccleſiis impediuntur totaliter, &c.* Decrevit & alias pœnas hæc Synodus, quæ rursùs in Concilio Auſcienſi anno 1300. innovandæ fuere adversùs facinoroſas eaſdem graſſationes. Jure ergo meritoque Decretales Pontificum Conſtitutiones, & ipſi mox Decretalium libri ab Epiſcoporum electionibus populum ſummoverunt.

Frequentabantur ergo electiones in Cathedralibus Capitulis, quibus ea licentia à Rege fiebat, cui & poſtea Epiſcopus electus & confirmatus à Metropolitano, ſiſtebat ſe, temporalia ab eo Eccleſiæ prædia & domos accepturus, ac viciſſim ei præſiturus, vel fidei ſacramentum, vel hominium, pro cujuſque & Eccleſiæ & temporis varietate, de qua inferiùs. Exempla horum complurima coacervata ſunt variis in Compilationibus.

Matiſconenſe tamen Capitulum eo privilegio ornavit Philippus Auguſtus, ut Epiſcopos eligeret non petita etiam Regum licentia, dum electus eis ſe ſiſteret, poſtquam confirmatus fuiſſet. *Ne propter locorum diſtantiam damnum aliquod immineret, ſi Canonici eligere non poſſent, niſi à nobis priùs peterent eligendi licentiam, volumus ut eligant non petita eligendi licentia.* Anno 1290. Vuillelmus Major electus eſt in Epiſcopum Andegavenſem, impetrata ad eligendum licentia, non ſolùm Regis, ſed etiam Capituli Turronenſis, vacante tum Sede Metropolitana. Ea porro fuit electionum conditio ad tempora uſque Concilii Baſileenſis, & Pragmaticæ Sanctionis.

V. Sed cùm Pontifices Romani à Minorum Beneficiorum ad Epiſcopatuum quoque Reſervationes progreſſi eſſent, idque frequentiùs in dies factitaretur; quæſita ſunt munimenta quædam nova firmandis electionibus penè labefactatis. Devolutionis jus ne in controverſiam quidem trahi poterat, & eo nominationes Epiſcopatuum ad Pontificem frequentiùs quàm ſibi quiſquam fingere poſſit referebantur. Eo jure Innocentius IV. anno 1245. Epiſcopum Cabilonenſem ad Archiepiſcoparum tranſtulit Veſontionenſem: *Cum Eccleſiæ Biſuntinæ, quæ diutiùs Paſtore vacaret, fuiſſet ad nos proviſio devoluta.* Eadem de cauſa idem Pontifex Metropolin Biturícenſem Guidoni de Soliaco Dominicanæ familiæ contulit: *Biturícenſis Eccleſia per multos annos permanſit deſtituta Paſtore, & ſic vacando gravia diſpendia pertulit.* Nec tunc tantùm fiebat devolutio juris ad Pontificem, cùm defixo à Canonibus tempore non expediebatur electio, ſed & cùm indignum conſcii eligebant.

Preuves des Liber. de l'Egl. Gall. c. 15. n. 35. & c. 22. n. 21.

Gall. Chriſt. To. 3. pag. 683. Spic. to. 10. pag. 268.

Preuves des Liber. Gall. c. 15. n. 29. 34. 36. 37. 38. 40. 47. 48. 50. 52. 56. 63.

Gall. Chriſt. To. 1. pag. 129. 17. n.

Istæ sunt nimirum, sive electiones, sive postulationes, rescissæ, aut repulsam passæ, de quibus agebat Benedictus XII. in Extravaganti *ad Regimen*, qui sibi earum tum Ecclesiarum provisionem reservabat, sive Metropoles eæ essent, sive Episcopales sedes, seu quævis alia Beneficia.

Agit & ibi de Depositionibus, quæ eodem referri possunt, ut quæ locum dent Reservationibus Pontificiis. Denique cùm agat & de Resignationibus, recurrere animo debent tot suprà memorati Prælati, qui malebant dignitates ultro abdicare, quàm iis mox spoliari.

Anno 1263. Sam-Maclovienſi Episcopatu, olim Alethensi, Urbanus IV. Claravallensem Abbatem donavit. Electio celebrata fuerat, sed partitis suffragiis inter Archidiaconum ejus Ecclesiæ & Capellanum Papæ, reque per appellationem ad Romanum Pontificem perlata, cœptis abstitit Papæ Capellanus, nec ambitioso litis anfractu voluit aditum sibi facere ad Episcopatum. *Nolens ambitiosè cum aliquo de Episcopali dignitate contendere, electioni de se taliter factæ non consensit*. Ea sunt verba ipsissima Urbani IV. Papæ Epistolæ ad Abbatem Claravallensem. Abjecit & Archidiaconus quoque spem, liteque destitit nimis diuturna, ne viduitatem Ecclesiæ protraheret diutiùs, *volens magis Ecclesiæ commodis, quàm propriæ utilitati consulere*. Admisit Papa resignationem Archidiaconi. Abbatem autem Clavallensem, & imperiosa vi obedientiæ, & authoritate Cistercienſis Abbatis Pontificiis Mandatis accumulata, coegit acquiescere Episcopali ejus Ecclesiæ sarcinæ. Non alius inter Romanos Pontifices sanctitatis fama clarior fuit hoc Urbano; & sanè nihil non hìc animi magnitudinem & sanctimoniam spirat. Et tamen San-Maclovienſis Ecclesia suo electionis jure fraudabatur.

Domast. Cisterc. pag. 38.

Capitulorum dissensionibus, electionum pravitatibus creberrimis invitabantur, cogebantur etiam non rarò Pontifices, ut Ecclesiis viduatis ipsi providerent. Cùm Capitulum Remense elegisset, immò postulasset Episcopum Bellovacensem, sed turbantibus & contradicentibus multis, irritavit postulationem eam Innocentius III. & gratificari Capitulò volens, potestatem reddidit eligendi, ut narrat ipsemet in Epistola quadam: *Postulationem exigente justitia repellentes, de gratia vobis electionem liberam duximus concedendam*. Mandavit autem eodem ipso tempore Episcopo Altisiodorensi, Abbati de Porsenia, & Canonico Noviodunensi cuidam, ut nisi intra mensem à Capitulo electus esset Metropolitanus, ipsi nominarent. Alteram ad electionem processit Capitulum, quam aliquanto plura dissidia flagitiaque deturparunt. Itaque ei Ecclesiæ conducibile fore visum est Pontifici, adeoque & necessarium, ne diuturniori permitteretur tempestati, ut ipsemet ei provideret, nominato ad eam dignitatem Gallicanæ gentis homine, qui tum Cistercienſem regebat Abbatiam, postea ad Cardinalatum, & ad Prænestinæ Ecclesiæ regimen provectus fuit. *Ne si denuò restitueremus vobis licentiam eligendi, denuò Apostolicæ Sedis licentia abutentes, Remensem scinderetis Ecclesiam*.

Gall. Christ. pag. 520.

De Perscigne.

VI. Benedictus XII. ut alibi demonstratum est à nobis, Beneficia conferebat tam religiosè, tam accommodatè ad regulas pietatis, ab omni cupiditatum contagio defœcatissimè, ut ne optari quidem vel fingi quidquam possit religiosius. Et ille tamen publicata anno 1335. Decretali *ad regimen* Apostolicæ Sedi reservavit innumera prorsus Beneficia. Ea nimirum quæ vacarent *in Curia*, quacumque demum cumque ratione ibi vacarent, vel obitu, vel depositione, translatione, resignatione. Quæ vacarent interitu Cardinalium, vel Officialium Curiæ Romanæ. Quæ vacarent provisione Prælaturæ, quam Pontifex conferret. Regulæ Cancellariæ reservarunt nominationi Pontificum Episcopatus & Abbatias orbis Christiani omnes, quorum reditus majores essent ducentis florenis; primas omnes Cathedralium Dignitates, Episcopatu inferiores, primas omnes Dignitates Collegialium Ecclesiarum, Prioratus, aliasque Dignitates Conventuales. Ex translatione Sedis & Curiæ Romanæ in civitatem & Ecclesiam Avenionensem, Reservationibus his omnibus non excusatio tantùm parabatur, sed & perspicua quædam necessitas providendi Curiæ Romanæ, & sustentandi sacri Collegii. Accedebat & alia gravissima necessitas ex electionum corruptissima jam disciplina. Non siluimus alibi quæ tentata sint in Gallia, Hispania, Anglia, ut novæ huic Beneficiorum disciplinæ glisceuti occurreretur: sed & ostensum ibidem est, id eo factum esse, quòd jam nec mala ferre nostra possemus, nec malorum remedia. Curiæ Romanæ provisionibus obstrepebant persæpè Principes, mox & ipsi in societatem emolumenti veniebant; ita non magnoperè obluctabantur consuetudini novæ quidem, sed sibi compendiosæ.

Electi Pontifices resignabant quandoque Episcopatus suos in manus Papæ, occultis de causis, à quo mox iisdem restituebantur. Ita Bonifacius VIII. Robertum de Courtenai restituit assensu Cardinalium Metropoli Remensi, ad quam electus fuerat, & quam in Pontificis manus resignarat. Diximus jam sæpiùs de Resignationibus frequentissimis Episcoporum, ut Ecclesiæ, ut sibi consulerent. Sed nec illud tacuimus, ea fuisse quasi præludia posterioris disciplinæ, quæ Episcopatuum penè omnium provisiones Romanæ Sedi erat aliquando vendicatura.

Rainald. an. 1269. n. 24.

A Continuatore Nangii proditum est anno 1330. translatos esse à Pontifice Archiepiscopos Senonensem & Bituricensem, & Episcopum Abrincatensem in alias sedes, donatos esse ab eodem Episcopatus Noviomensem & Abrincatensem. Ut ex animi sententia procederent hæ sive translationes, sive collationes Sedium, eblandiendus erat Principum assensus, ac proinde vicissim illis commodandum in multis erat. Ita fiebat ut Principes his Disciplinæ innovationibus, aut nequaquam, aut simulatè, ideoque non diu reniterentur.

Qui in Curia obibant Episcopi, successores non habuere, nisi quos Sedes Apostolica nominasset; ex quo Bonifacius VIII. ea reservavit Beneficia omnia quæ in Curia vacarent. Nominavit Bonifacius ad Episcopatum Tolosanum Ludovicum, illum virtutibus & sanctimonia clariorem, quàm Regia apud Gallos prosapia; diplomate suo contestatus non alio se eas Ecclesias Sedi Petri reservare consilio, aut fructu, quàm ut eas viris commendaret præstantissimis, & Ecclesiam novo gloriæ cumulo illustraturis. Contulit idem Bonifacius & Episcopatum Mimatensem Guillelmo Durando, qui in Curia Romana vacaverat perinde ut Tolosanus. Diximus alibi confessum esse ipsummet datos à se fuisse extraneis Archiepiscopatum Bituricensem & Episcopatum Atrebatensem; cæteroquì viris eruditione & pietate maximè conspicuis. Eorum alter erat celebratissimus Augustinus de Roma.

Hist. Univ. Paris To. 3. pag. 516. 517. To 4. pag. 2830.

Quod mox emersit schisma Avenionense, vel justiores attulit causas vel prætextus probabiliores, utrisque hinc & hinc Pontificibus, ut Episcopatus passim partium suarum hominibus donarent, quanquam jam illæ ipsæ Ecclesiæ suos haberent, sed non illis partibus addictos Episcopos. Ei calamitati indoluere Concilii Constantiensis Patres, & in Ecclesia quidem Bajonensi mederi studuerunt, prohibito Capitulo ne faceret, prohibito & Metropolitano ne novam confirmaret electionem, dum unius facta sponsi Ecclesia, eo viduaretur.

Sess. 31.

Confirmatum à nobis est, ut Ecclesia Gallicana in Conventus Generales semper coierit ante & post Concilium Constantiense; quo electiones Prælaturarum in integrum restitueret, & aliorum quorumlibet Beneficiorum vel electiones, vel collationes

libe-

liberas. Vani cecidere conatus hi omnes, aut brevi emarcuit eorum fructus. Spes fuerat & à Concilio Constantiensi, & à Martino Papa V. redintegratum iri antiquam seu electionum, seu collationum & nominationum libertatem. Sed ea quoque fefellit spes. Demonstratum est à nobis Clericos pios, doctos & pauperes, ipsas etiam Universitates amarulentissimè expostulasse, de Ordinariis Beneficia præposterè dispensantibus, per ea subinde intervalla, quibus tota ea potestas ad eos revocabatur: nec enim tum magis sibi consuli, quàm cùm omnia sibi Pontifices reservarent. Quod Constantiensis Concilii Patres non attigerant ferè, Basileenses animosiùs aggressi sunt; sed cùm ei Concilio repugnarent complures Ecclesiæ Occidentalis Provinciæ, non is ex eo fructus qui sperabatur existere potuit. Cùm Gallicana ipsa Ecclesia Eugenio IV. adhæresceret, Basileensibus infesto, ipsi vicissim infestis: & cùm Basileensia Decreta in Pragmaticam sanctionem suam non admisisset, nisi compluribus modis & limitibus circumcisa: facilè hinc intelligitur eum rerum statum diuturnum esse non potuisse. Germanicis Concordatis superstites sospitesque sunt electiones complures, sed earum, qui ignari consciique sunt, non facilè desiderio tangentur.

VII. Verùm iis etiam locis & temporibus, quibus per Concilium Basileense & per Pragmaticam Sanctionem restitutæ fuerant electiones, & antiquæ libertati reditæ: per Pontifices nihilominus & Reges frequentissimè Episcopi dati sunt Ecclesiis, seu conspirarent illi, seu alternis sibi gratificarentur. Carolus ipse VII. Rex Pragmaticæ Sanctionis author & parens, illud à Calisto III. Papa pervicerat, ut Tornacensem sibi Episcopatum reservaret, Regio cuidam ministro conferendum. Calisto mortuo Rex successorem ejus Pium II. eadem de re interpellavit. Dux Burgundiæ Pium non segniùs urgebat, ut sibi potiùs eum Episcopatum reservatum vellet, quòd ejus portio longè maxima suæ ditionis esset. Utrique spondebat Papa se obsecuturum, ubi vacasset ea Ecclesia. Rex Cardinalem Constantiensem, Dux Episcopum Tullensem Tornacensi sedi intrudere meditabatur. Pontifex solemniter profitebatur, nemini se unquam Ecclesias nondum vacantes desponsurum. Interim Tornacensis & Tullensis Episcopi, rationibus iis adducti, quas ipsi quidem Canonicis regulis consentaneas interpretabantur, Episcopatus permutarunt, annuente & confirmante Papa, Cardinalium Consistorio approbante. Vita excessit Tornacensis, nondum excutioni mandata Episcopatuum permutatione. Pontifex de Consilio Cardinalium Tullensem Episcopum Tornacensem in Ecclesiam transtulit. Hactenus ex Pii litteris ad Regem, quem & illud monebat: Si Carolus Magnus & Otto privilegiis quibusdam amplioribus donati fuerant, cessante Ecclesiæ necessitate & illa quoque cessasse: non posse autem Gallias Pragmaticæ satis tutò adhæresce re, ut in qua Conciliorum Canones sine authoritate legitima truncati & interpolati sint. *Nam etsi Decreta aliquorum Conciliorum inserta sunt & Pontificum sanctiones, nihil tamen ita repertum est, ut promulgatum fuit: sed vel additiones factæ sunt, vel mutilationes, quod Prælatis tui regni facere haudquaquam licuit, & sine damno animarum suarum illis uti non possunt.* Addit Pius Caroli Regis Majores persimilem Pragmaticam meditatos fuisse, sed ipsosmet eam silentio oppressisse, conscios sine consensu Sedis Apostolicæ stare & vigere eam non posse. *Tui aliquando antecessores Pragmaticam fermè similem ordinaverunt; videntes id sine Apostolica Sede facere non posse, abstinuerunt.* Conqueritur denique Pontifex, quòd cùm Eugenius IV. Nicolaus V. & Calistus III. Regiam majestatem precibus fatigarint, ut Pragmaticam revocaret, ad eorum preces Rex obsurduerit. Cessit tandem piissimus Rex provisioni Pontificiæ ad Ecclesiam Tornacensem.

neas Sylvius Epist. 74. 175.

Illud quoque à Jacobo Cardinali Papiensi refertur, Carolum eundem Regem ab Eugenio IV. Archiepiscopatum popposcisse, quo ornaretur vir nobilis nondum idonea ætate: stupuisse autem & doluisse quòd voti compos factus esset, annuente Pontifice. Quo factum est, ut & suam damnaret Rex indulgentiam ac mollitiem, qui præter fas exoratus ab importunis hominibus, præter spem exorasset Pontificem. *Interceſſi, ſed non credidi conceſſum hoc iri.* Cardin. Papen. Epist. 280.

Anno 1446. idem Rex eumdem Pontificem Eugenium IV. enixissimè interpellavit, ut Metropoli Bituricensi donaret Joannem Cœur, famosissimi illius Jacobi Cœur Thesaurarii sui filium, propterea quòd plurima in eo Archiepiscopatu castra juris & ditionis suæ haberet. *Supplico Sanctitati vestræ, ut eum præficere dignetur ad ipsum Archiepiscopatum.* Denique post canonicam electionem Meldensis Episcopi exorandus fuit Regi idem Pontifex, ne cui alteri eandem Sedem conferret. Spicil. To. 7. p. 285. 293.

Si Carolus VII. qui tantoperè exarserat ad Pragmaticam moliendam ac promulgandam, ipsemet tamen Pontifices hortabatur, ut Episcopales Ecclesias, & necdum vacantes sibi reservarent, & vacantes fidissimis sibi ministris conferrent: quid de Ludovico XI. existimabimus, qui Pragmaticam aliquando abrogavit? Anno 1475. Sixtus IV. per litteras Ludovicum hunc Regem certiorem fecit, Episcopatum quidem Laudunensem à se collatum esse ei quem Rex nominasset; at Beneficia novi hujus Episcopi Episcopo Vasionensi se contuliſſe, Referendario suo. Pleraque Galliæ Beneficia per sese vel per Legatos suos Sixtus IV. donavit, adeo ut Carolus VIII. in Regnum Ludovico XI. parenti suo succedens, à Cardinali Balua Legato ejus, & ab ipso appellari curarit. Sed idem ipse Carolus VIII. ab Innocentio VIII. Papa plurima expressit Rescripta anno 1486. & 1487. quibus Papa Episcopatum sibi Bellovacensem reservabat, ei quem Rex cuperet donandum. Ea Rescripta Capitulo Bellovacensi significata fuere, non sine fulminum comminationibus, si ad electionem pergeretur. Capitulo & ante & post Episcopi obitum renuntiavit Rex voluntatem suam. Nec his tamen repagulis cohiberi potuit Capituli zelus intrepidus, quin Episcopum sibi eligeret Ludovicum de Villers de l'Isle Adam, qui anno 1488. confirmationem petiturus ad Remensem accessit Archiepiscopum. Quem Rex designabat, is ad Senatum provocavit Parisiensem, à quo pronuntiatum est secundùm eum quem Capitulum elegerat. Cessit tunc quidem junior Rex; at nemo non facilè suspicatur cum ætate adoleviſſe & authoritatis voluntatisque suæ roborandæ cupidinem. Hist. Univ. Paris. To. 5. p. 721. 763. Preures c. Liber. de l'Egl. Gall. c. 15. n. 70. 72. 73.

Inde est quòd anno 1493. Senatus Parisiensis hæc ad eum peroravit, *Omnia electiva Regni Beneficia, Metropoles, Episcopatus, Abbatias Pastoribus orbari & gemere, propterea quòd simul ac vacarent Ecclesiæ, eas Pontifices conferrent, nec electionibus locus daretur.* Quo eodem anno Pontificem Rex ipse commonefecit, *Concordatis olim initis inter Pontifices Romanos & Reges Galliæ, Juri canonico adprimè consentaneis, sancitum esse, ut ne possit Papa conferre Beneficia electiva, ubi vacarent in Regno, nisi de Regis consensu, & oriundo ex ipsa Gallia.* Innocentium VIII. à se sæpiùs compellatum, ut Episcopatum Andegavensem qui Romæ vacarat, conferret Doctori Theologo, qui à Confessionibus erat; quòd cùm ea tempestate Angli numerosissimo exercitu Armoricam insiderent, sua permagni interesset, ut apud Andes Episcopum haberet sibi fide & nexu conjunctissimum: nominatum tamen ab Innocentio octavo fuisse Italum quendam; sed à Capitulo Andegavensi electum ex adverso Ibidem.

fuiſſe Doctorem illum, quem à Confeſſionibus habebat, eumque ex Juris canonici norma confirmari ſe feciſſe ab Archiepiſcopo Turonenſi: denique cùm cauſa verteretur Epiſcopatus poſiti in finibus Regni, referre mirum quantum, ut quamprimùm Papa Bullas expediret, mitteretque ei, quem Rex & Capitulum delegiſſent.

Rainal. an. 1509. n. 2. Anno 1509. Ludovicus XII. Rex & Julius II. Papa diſſentire & diſſidere cœperunt, ea occaſione, quòd Papa Epiſcopatu Avenionenſi hominem donaſſet, à quo Regis animus alienatus eſſet. Viciſſim prohibitum eſt à Rege, ne quibus Papa Epiſcopatus, vel Cœnobia contulerat, eorum poſſeſſionem vel inire poſſent, vel tueri. Animadverſum ab aliis eſt jam inde ab anno 1514. Leonem X. Papam & Franciſcum I. Regem clam conſentire ſibi mutuò cœpiſſe, ad abrogationem Pragmaticæ, & ad donandos Epiſcopatus.

Hiſt. Univ. Pariſ. to. 6. pag. 61. 67.

VIII. Nec pluribus opus eſt, ut conſtet ante Pragmaticæ abrogationem in Concilio Lateranenſi V. factam electiones jam ferè toto Regno abrogatas fuiſſe; & ante edita ac confirmata in eodem Lateranenſi Concilio Concordata Gallicana, proviſum jamdiu fuiſſe Beneficiis eadem propemodum ratione, quam Concordata præſcripſerunt quoad Beneficia electiva. Efficaces plerumque erant Regum preces, vel apud Pontificem, qui viciſſim Epiſcopatus reſervabat & conferebat; vel apud Capitula, quæ ſuis electionibus aliquid hinc etiam præſidii fore ſperabant, & libertatis umbram ſaltem aliquam, ſi quos Rex commendaret, hos elegiſſent. A Petro de Marca præſtantiſſimè obſervatum eſt, præter clancularias, vel apertas factiones & artes, ipſas Regum preces imperioſas tantùm non vim attuliſſe electionibus, adeo ut Guillelmo Benedicti viſum ſit, Regias preces imperii vim obtinere debere apud eligentes. *Electiones ſanè Capitulorum ambitu fiebant, eiſque perſæpè vim inferebant Regum preces à Pragmatica Sanctione approbatæ. Adeo ut Guillelmus Benedicti, celeberrimus illa ætate Juriſconſultus, affirmet preces illas habuiſſe & habere debuiſſe vim imperii apud Canonicos electores.*

Marca. De Concord. L. 6. c. 9. n. 12. 13.

Nec diſſimulat illuſtriſſimus idem & conſultiſſimus vir, quantas in ambages, & inexplicabiles nodos conjeciſſet Gallos Pragmatica. Electiones enim litigioſæ Romam adhuc referebantur; & ubi electus minùs idoneus probabatur, *id quod ſæpè eveniebat*, Beneficium à Papa conferebatur. Electiones Metropolitanorum à Papa confirmandæ adhuc erant, mittendumque *Pallium*: facilè autem hęc ille abnuebat, exacerbatus noſtra retinendæ Pragmaticę conſtantia. Ne Epiſcopos quidem ferè ordinare audebant Metropolitani, niſi eorum electio à Papa confirmata fuiſſet, propter eas quæ alioqui ebulliebant interminabiles lites. Concordatis lites ex omnes conticuerunt, Papæ permiſſa poteſtas confirmandi Epiſcopos à Regibus nominatos, ſicut ante Pragmaticam certiſſimè utebatur jure confirmandi electiones Epiſcopales. *Nominationis jus ſic conceditur Principi, ut ad ſummum Pontificem pertineat confirmatio electionum, qua potiebatur abſque ulla controverſia ante Pragmaticam Sanctionem editam.*

Ibidem.

CAPUT XXXIV. *P. 4. l. 2. c. 42.*

Electionum ſeries Hiſtorica in Anglia poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Forma electionum in Anglia ſub Vuillelmo Notho. Quantum in iis ipſe poſſet. Quàm religioſè ea poteſtate uteretur, illiſa Cleri & Populi ſuffragiorum libertate.

II. Nova argumenta ejuſdem Concordiæ, publicæ libertatis electionum, & Regiæ in iis autoritatis.

III. De electionibus ſub Rege Vuillelmo Ruffo. Labefactata libertas.

IV. De electionibus ſub Henrico I. reſtituta libertate, damnatis abolitiſque inveſtituris. Obſervantur aliqua in Eccleſiæ diſciplinam Inveſtituras proſcribentis quas diu toleraſſet.

V. Rurſum eliſa libertas electionum: Rege, Epiſcopis, Magnatibus, Clerique & Populi ſuffragia ferè comprimentibus, maximè ſub Henrico II. uſque ad tempora martyris Thomæ Cantuarienſis.

VI. Sub regno Richardi & Joannis ſine Terra, nihilo liberiores fore electiones. De Epiſcoporum præſentia & jure in electionibus Metropolitanorum.

VII. De electionibus ſub Rege Henrico III. diu obtrita libertas.

VIII. Rurſum in eas libertatis oppreſſæ calamitates aliqua obſervantur.

IX. De electionibus in Scotia.

X. De electionibus in Hibernia.

XI. Rurſum de Anglicanis electionibus. De reſervationibus Pontificiis ſub Rege Eduardo II.

XII. De electionibus & reſervationibus ſub Eduardo III.

XIII. Series continuata electionum, ſæviente Avenionenſi ſchiſmate, & antè ſedentibus Avenione Pontificibus.

I. CUm ab annis ampliùs ſexcentis nonniſi Francicæ originis Principes in Anglia regnarint: qui & plurimarum interim Galliæ Provinciarum antiqua ditione gauderent, earumque contemplatione Galliæ Regibus fide & hominio conſtringerentur: inde profectò manavit tanta utriuſque Eccleſiæ in diſciplina etiam electionum conſenſio, ut non poſſit non plurimum lucis ex hac in illam refundi.

Qui beati Lanfranci vitam litteris conſignavit, illum perhibet diutiùs reluctatum, ne ex Abbatia Cadomenſi ſua in Metropolitanam Rotomagenſem transferretur ſedem, ad quam Cleri & populi ſuffragatione vocabatur. Tum verò Vuillelmum Regem precibus ſuis egiſſe apud Pontificem, ut eò illum transferret, quem paulò antè creaverat Epiſcopum Abrincatenſem. Non multò pòſt, nimirum anno 1070. habitum eſt Concilium ad Caſtrum Regium Vindſorium, ubi Rex qui ei præerat, Legati Pontificii, & Epiſcopi elegerunt eundem Lanfrancum in Archiepiſcopum Cantuarienſem. Renitebatur ille quidem, ſed non potuit tandem non concedere Regi, vim facienti. Unus Legatorum legem illi & neceſſitatem intonuit obediendi. *Denuncians ei in Concilio Epiſcoporum & Abbatum Normaniæ petitionem Regis, ſimulque voluntatem ſuam & reliquorum ſedis Apoſtolicæ Legatorum, &c.* Coactus ergo ceſſit authoritati Legatorum Pontificis, & Optimatum Neuſtriæ. *Apoſtolica authoritate, & Optimatum Normaniæ aſſenſu.*

Vita Lanfr. c. 5. 6.

Epiſcopi complures eo in Concilio diſcincti, graduque dejecti ſunt, ut vacuas in eorum Eccleſias ſubirent, qui novo Regi fide & antiqua origine devinctiores eſſent. Inter eos qui ſolio excidebant, fuit B. Vulſtanus Vorceſtrenſis Epiſcopus, à quo & Epiſcopalis Baculus ſepulchro ſanctiſſimi Regis Eduardi reſtitutus eſt, utpote à quo ſe inſtitutum fuiſſe profitebatur. Simul autem ea fulgurarunt in eo ſanctitatis inſignia, ut à Rege & Lanfranco cogeretur Baculum rurſus & Epiſcopatum recipere.

Concilium in Anglia habitum anno 1072. diſſidia inter Cantuarienſem & Eboracenſem Archiepiſcopos componere cupiens, conſtituit ut Eboracenſis *accepto à Rege Archiepiſcopatu dono*, à Cantuarienſi ordinaretur. Alexandrum II. Papam per litteras certiorem fecit Lanfrancus, Hermanum

An-

Angliæ Episcopum, Monastici otii & secessus sanctioris cupidissimum, jamdiu resignaturum fuisse Regi Ecclesiam suam, nisi ipse intercessisset. *Nisi ergo censura Canonica obstitissem, jam pridem Regi Episcopatum reddidisset.*

Consuluit & eundem Pontificem de alio Episcopo, qui conscientiam gestans gravissimis flagitiis inquinatam, nec volens Concilii Canonicum subire judicium, à Legatis Pontificiis excommunicari maluerat, Episcopatumque Regi resignarat, cui ferebantur Legati permisisse, ut alium eligeret, *Legati vestri eum excommunicaverunt, Regique substituendi successorem, ut dicitur, licentiam concesserunt, &c. Regi in conspectu Episcoporum & laicorum Episcopatum reddidit.* Subdit denique se in Angliam nuper advenisse, & necdum ausum esse, cedenti ei Episcopo alium subrogare, donec Pontificiis litteris edoceatur, quid sibi gerendum sit.

Eadem penè ratione Vuillelmus hic perdomitę primùm Angliæ gloria celebratissimus, Episcopatus Normanniæ conferebat, antequam in Angliam exscenderet. Nec se illi quisquam adversarium objiciebat, quòd tota ejus authoritas & vis unum in id conniteretur, ut clarissimos quosque virtutibus & doctrina viros Episcopalibus ubique sedibus inveheret. Hoc illum encomio exornat Scriptor ejus vitæ, cùm Episcopos Lexoviensem, & Abrincatensem nominasset. *Quorum in electione penes judicium ejus probitas ipsorum valuit.* Eadem illum authoritate donat Vuillelmus Gemmeticensis, de Episcopatu Bajocensi agens, quo fratrem suum ornavit. *Dux præfatum Episcopatum Odoni fratri suo commendavit.* Cùm Maugerus Rotomagensis Archiepiscopus Ecclesiam illi suam reddidisset, eam Monacho Fiscanensi contulit in Concilio Provinciali. *Archipræsulatum Duci reddidit, Dux Synodi decreto Metropolitanam sedem Maurilio Fiscanensi Monacho multis virtutibus excellenti tradidit.*

II. Quantacumque videri possit ea potestas Vuillelmi, Ducem in Normannia, Regem in Anglia agentis; electiones omnes istæ tesseram adhuc præ se ferebant antiquissimæ libertatis. Vide ut Ordericus id declaret in describenda priori Lanfranci electione in Archiepiscopum Rotomagensem: *Ecclesia Rotomagensis Lanfrancum Præsulem elegit, Rex Guillelmus cum Optimatibus suis omnique populo libentissimè concessit.* Vides electionem à Capitulo fieri, consensu Regis, Magnatum, & populi firmari. Abnuit tunc Lanfrancus, eique suffecto Episcopo Abrincatensi, Abrincatensi Ecclesiæ Pastor assignatus est *electione canonica.*

Ne fingi quidem quidquam amplius potest, aut magnificentius ad illustrandam Vuillelmi hujus memoriam eo encomio, quod illi lucubravit idem Scriptor, Nihil carius, nihil antiquius eum habuisse, quàm ut Ecclesiæ præstantissimos Pastores præficeret: convocasse Episcopos, Abbates, & quidquid erat pietate & sapientia præcellentium virorum, quoties vacanti Ecclesiæ dignus præponendus erat Pastor; easque semper dignitates iis contulisse, qui religione, qui prudentia, qui morum innocentia cæteris eminerent: nihili fecisse munera, opes, nobiliatem: totum posuisse in innocentia, in sapientia, & sanctitate vitæ, per annos quinquaginta sex, quibus Normanniam Angliamve administravit. *Multimodæ honestatis studio in multis Rex Guillelmus laudabilis claruit; maximèque in ministris Dei veram religionem semper amavit. Nam cum Pastor quilibet completo vitæ suæ termino de mundo migraret, sollicitus Princeps Præsules, & Abbates, aliosque sapientes Consiliarios convocabat, & eorum consilio quis melior & utilior, tam in divinis rebus, quàm in sæcularibus ad regendam Dei domum videretur, summoperè indagabat. Denique illum, quem pro vitæ merito & sapientiæ doctrina provisio sapientum eligebat, benevolus Rex dispensatorem & rectorem Episcopatus vel Abbatiæ constituebat. Hanc nimirum observationem quinquaginta sex annis custodivit, quibus regimen in Ducatu Normanniæ, seu regno Angliæ tenuit. Et inde religiosum morem & exemplum posteris dereliquit. Simoniacam hæresim omnimodis abhorrebat, & ideo in eligendis Abbatibus & Episcopis, non tam opes, seu potentiam, quàm sanctitatem & sapientiam personarum considerabat.*

Encomii hujus Scriptori erat certissimè persuasissimum, minimè controversiam faciendam esse Regibus de ea quam sibi sumunt in rebus etiam hujusmodi potestate, quandiu ea utuntur ea religione, prudentia, & obtemperantia in Conciliorum Canones, ac Disciplinæ Ecclesiasticæ charitate, qua Vuillelmus ille Rex. Ideo & ab eo subjicitur sub ejus regno refloruisse pietatem & observantiam Regularem in monachis Angliæ Cœnobiis. Lanfrancus ex Cadomensi Abbate Canturiensem ad regendam Ecclesiam adscitus est, *Regis & omnium Optimatum ejus benevola electione.* Qui in Cadomensi Abbatia Lanfranco successit, nono pòst anno Rotomagensi Metropoli donatus est ab eodem Rege: *Rex ad regendam Metropolin provexit.* Ibid. p. 519. §20. §26. §31.

Piissimus quidem Neustriæ Monachus, nomine Guimundus, non repudiavit tantùm Episcopatus, quos ei Rex in Anglia largiebatur; sed & mira prorsus fiducia illi occinuit, cùm Angliam armis & vi invasisset, quando ejus Episcopales sedes distribuebat, non ea jam dona esse, sed prædæ partes in quam involasset: porro nullas per leges licere, populis vi oppressis Pastores ex potestate imponere magis, quàm præponere. *Videte si qua lege sancitur, ut Dominico gregi Pastor ab inimicis electus imponatur violenter.* Sed cùm iis verbis adeo non exasperatus sit Rex, ut in admirationem tam eximiæ constantiæ adductus, pro virili sua parte connixus sit, ut ad Rotomagensem Ecclesiam electione canonica illum promoveret: hinc meritò cogimur non paulò plus mirari Regis moderationem, quàm sanctissimi etiam Monachi animi magnitudinem; & ejusmodi Principem facilè persuadebimur Ecclesiasticas dignitates ea qua dictum est integritate dispensasse.

Ejus rei supperunt & alia argumenta. Cenomanensi Episcopo hinc migrante, statuit Vuillelmus eo Episcopatu unum suis è Capellanis donare, quòd ea civitas frequentibus tumultuationibus, rebellionibus & cædibus concuteretur. Tam sancto oneri succedere omnino detrectavit is Capellanus, contestatus non eam fuisse superioris suæ vitæ integritatem & innocentiam, quam Paulus in Præsulibus creandis desideravit: sed Clericum Capellæ Regiæ indicavit, specie quidem prorsus despicabilem, verùm virtute & religione numeris suis omnibus absolutissima. Incunctanter Rex Episcopatu illum exornavit, nec dissensit Clerus. *Clericum ad se accersiit Rex, eique curam & sæculare jus Cenomanensis Episcopatus commisit. Decretum Regis Clero insinuatum est, & præfati Clerici bonæ vitæ testimonium ab his qui noverant ventilatum est. Pro tam pura & simplici electione devota laus à fidelibus Deo reddita est.* Vides nominationi Regiæ utcumque cohærere electionem Cleri, & populi assensum; sed in eo versabatur rei cardo, quòd & Clerus & Populus de assensu, de testimonio suo, de libertate electionis incuriosus in sollicitudine Regis pervigili dignissimos conquirendi Episcopos totus conquiescebat. Erant & forsan adhuc nonnullæ electiones prisco more omnino liberæ, cùm idem Scriptor ad annum 1079. dicat Archiepiscopum Rotomagensem *canonicè electum* fuisse.

III. Successit in Regnum quidem filius Vuillelmi Vuillelmus Ruffus, sed virtutum & religionis ejus prorsus expers & degener. *Pastores Ecclesiis*

imponere differebat, quò earum reditus in suum fiscum converteret. Germanus ejus Dux Normanniæ multò laudabiliùs, si modò Episcopatus omnes eadem integritate dispensabat, qua concessum ab eo Sagiensem memorat idem Ordericus, post electionem factam in Concilio Provinciali: *Archiepiscopus Synodum Episcoporum & Abbatum apud Rotomagum congregavit, & cum Duce Roberto, suffraganeisque Præsulibus de Sagiensi Præsulatu tractare cœpit, tandem finito consultu elegit Serlonem, Uticensium Rectorem, eique Episcopatum renitenti commisit.*

Script. Nor. p. 679. 697. Ann. 1089.

Ann. 1091.

Redeo ad Vuillelmum Ruffum Regem Angliæ, qui Episcopatus plerumque dabat Capellanis suis, vel ambitiosulis Aulicis, qui quas antè habuerant Præposituras, cum Episcopatu retinuerunt, effreni quadam cupiditate & avaritia. *Sic utique Capellani Regis & amici Præsulatus Angliæ adepti sunt, & nonnulli ex his Præposituras, ad opprimendos inopes, sibique augendas opes nihilominus tenuerunt.* Nec abjudicanda fides est Orderico eidem, aienti complures Præsules tam obliquo tramite in Episcopatum ingressos, dedecus illud intiorum suorum eluisse postea, virtutum verè Episcopalium incredibili quodam fervore. Quanquam enim ambitio ejusmodi homines, vel avaritia transversos primùm agat, probrosis artibus ad Episcopatum grassantes: illa tamen Numinis providentia, quæ mala fieri non sinit, nisi ut de malis ipsa faciat benè, pleniorem in eosdem perspè gratiarum infundit ubertatem & copiam, ut salus Pastoris donetur ovibus, ab eodem ad æternam salutem promovendis. *Plerumque leves & indocti eliguntur ad regimen Ecclesiæ tenendum, &c. Quibus ita promotis clemens Deus parcit, ac miseretur, & cælestis sophiæ per eos luce Dei domus illuminatur, & inutilibus studiis plures salvantur.*

Ibid. pag. 764.

Diuturnæ maximè orbitati Ecclesiæ Cantuariensis, communis omnium parentis, ingemiscebant omnes Angliæ Antistites. Cùm eorum precibus non molliretur Regis animus, qui sese ipsum esse Archiepiscopum Cantuariensem dictitabat; obtestati sunt tandem ipsum, ut sineret publicas toto Regno fundi ad Deum preces, quò illi voluntas creandi Archiepiscopi divinitus inspiraretur. Quam preces non inflectebant contumaciam, fregit gravissimus morbus, permisitque tum Rex Episcopis, ut de eligendo Archiepiscopo in Concilium irent. *In Episcopos ejus rei considerationem transmittens.* Maluerunt Episcopi ejus voluntati rem committere. *Transfunditur tamen in eum consultationis dignatio, proniique mentibus in assensum Regium pendetur, ut quem ipse dignum pronuntiaret, cuncti profectò susciperent.* Tunc enimverò Rex nominavit Anselmum, cui paulò antè peccata sua confessus fuerat. Optatissimum id fuit Episcopis, solus Anselmus renisus est, ætatis & ægritudinis excusatione utens, affirmansque non sibi magis & Regi convenire posse in Angliæ administratione, quàm si bos indomitus & ovis effæta & emarcida ad currum vel ad aratrum conjugarentur. *Velle illos dissonantia facere, ut aratrum sanctæ Ecclesiæ, quod in Anglia duo boves validi & pari fortitudine ad bonum certantes, id est Rex & Archiepiscopus Cantuariensis debeant trahere, nunc ove vetula cum tauro indomito jugata, distorqueatur à recto.* Vis tandem ab Episcopis ei allata est, ut pedum manui ejus insereretur.

Malmesbur. De Gestis Pont. Angl. lib. 1.

Anselm. L. 3. Ep. 2.

IV. Quod præsagiebat Anselmus, eventus mox comprobavit. Illico Regem inter & ipsum dissensiones exarsere, cùm nil remitteret Rex de servitutibus & oneribus Ecclesiæ inflictis. Nec multò feliciùs cessit Anselmo apud Ruffi Regis fratrem & successorem Henricum I. maximè verò postquam proscriptæ sunt à Romanis Pontificibus Investituræ Episcopatuum & Abbatiarum, quas Reges dabant. Postremò tamen Rex morigerum se Ecclesiæ præbuit, investituris renuntiavit & nominationibus Regiis, restitutis in integrum electionibus. Audiendus hìc Edinerus in vita Anselmi. *Adunatis in Palatio Regis Londini cunctis Primoribus Angliæ, victoriam de libertate Ecclesiæ, pro qua diu laboraverat, Anselmus adeptus est. Rex enim Antecessorum suorum usu relicto, nec personas, quæ in regnum Ecclesiarum sumebantur, per se elegit, nec eas per dationem virgæ Pastoralis investivit.* Possent ex Epistolis Anselmi plura ejusdem rei hìc accumulari argumenta. Rem abundè elucidat unus hic Edineri contextus.

Ediner. L. 1

Anselm. l. 3. Ep. 126. L. 4. Ep. 2.

Hinc porro multa colliguntur, ex quibus plurimùm omninò Disciplina electionum illuminetur. 1. Quanquam investituræ præire deberet ex Juris norma electio, ab hoc tamen exemplo, & ex innumeris aliis patet, non ferè solitos Principes investituras dare, nisi quibus & Episcopatus dedissent. 2. Ita quanquam ex Ivone investituræ tolerari potuissent, ut quæ æternæ legi non adversarentur: consultissimum tamen Ecclesiæ visum est eas aboleri, quòd ex eis pernicies electionibus crearetur. 3. Et cùm tamen non specter electionum libertas, quàm ut perquam optimi Pastores Ecclesiæ præficerentur, quandiu Reges eos vel nominarunt, vel investierunt Episcopos, quorum pietas & doctrina dignitati tantæ responderet: lubens passa est Ecclesia eos uti seu privilegio, seu consuetudine, quæ investituris authoritatem conciliabat. Ottones Imperatores & Vuillelmus Angliæ debellator impunè & suffragante Ecclesiæ eo jure usi sunt, quia cum laude, & ad pietatis incrementum. At qui successere, vel Imperatores Germaniæ, vel Angliæ Reges, ea excussi sunt potestate, quæ Laicis non congrueret, & quam jam non excusaret usus cum pietate & Ecclesiæ utilitate conjunctus. 4. Quanquam dilucidum esset, eos seu Reges, seu Imperatores Episcopales & Abbatiales donasse Ecclesias, assensus tamen & congratulatio Ecclesiæ has nominationes suadebat pro electionibus haberi, ut quę in decus & incrementum cederent religionis & pietatis. Vidę ut de sua provectione ad Cantuariensem Ecclesiam ad Anselmum ipsum scriptum sit: *Quod generalis vel omnium, vel certè quàm multò maximè plurium, & eorum sapientissimorum, Deo placere clamat, solus tu displicere contendis, &c. Te quem divina vocavit electio, &c. Dei inenarrabili potentia operante, dedit dominus noster Rex Anglorum, consilio & rogatu Principum suorum, Cleri quoque & populi petitione & electione Anselmo Abbati Cantuariensis Ecclesiæ gubernationem.*

L. 3. Ep.

Existimabat haud dubio Anselmus eas omnes consensiones includi suo quodam modo in Eboracensis Archiepiscopi sive electione, sive nominatione, ad quem scribebat in hæc verba: *Quoniam Regi placuit, consilio Baronum suorum & nostra concessione, ut vestra persona eligeretur ad Archiepiscopatum Eboracæ.* 5. Sed postquam Reges Angliæ in nominandis Episcopis pessimas duces secuti sunt cupiditates suas, meritò illis Anselmus intonuit, jure in usum revocatos esse Canones antiquos, qui Principes electionibus arcebant. *In Synodo nuper apud Lateranum, &c. Sanctorum Conciliorum reverenda majestas sæcularium Principum potestatem ab Ecclesiasticis electionibus decrevit arcendam.* Postquam verò ea permanaverant Ecclesiæ decreta, jam ab Angliæ Rege, nec Episcopatus donari poterant, nec Abbatiæ, quanquam privatim illi quidam insusurrassent Episcopi, vivæ vocis oraculo id illi Pontificem permisisse, dum Christianæ pietatis instinctu in his ageretur. Id ex Anselmi litteris intelligi potest. Vani proculdubio erant hi susurri. Ubi enim morum corruptela Ecclesiam compulit, ut his expiandis novas condat leges, novas temperet medicinas: his utique necessariò obsequendum est, nec ab iis declinare quisquam potest, inutili eo obtentu, ac vana spe, fore ut re non abstineat, abstineat abusu. Contra

L. 3. Epist.

trà enim omnino cedendum eſt legibus, iis maximè quæ non novæ cuduntur, ſed recuduntur vetuſtiſſimę, nec niſi ad tempus ex neceſſaria indulgentia intermiſſæ.

Non mihi tempero, quin hic inſeram fruſtulum aliquod ejus ſermonis, quem author eſt Vuillelmus Malmesburienſis à Gregorio VI. habitum eſſe paulò ante obitum. Eò id pertinet, ut approbetur ea ratio, quam ſecuti ſumus in enucleanda Inveſtiturarum cauſa, & electionum: in quibus Eccleſia in ſpeciem ſibi diſſenſiſſe videri poteſt, & aliis aliiſque aliàs indulſiſſe conſiliis: cùm reapſe ſibi ſemper ſimillima fuerit, utpote uni ſemper conſtantiſſimæ & immutabili obſecuta legi veritatis & charitatis. *Laudatus eſt prædeceſſor noſter Adrianus primus, quòd inveſtituras Eccleſiarum Carolo Magno conceſſerit, ita ut nullus electus conſecraretur ab Epiſcopo, niſi priùs à Rege inſigniretur & annulo, & baculo. Contra laudatur in noſtri ſæculi Pontificibus, quod has donationes tulerunt Principibus. Poterat tunc rationabiliter concedi, quod nunc laudabiliter debet auferri. Cur ita? Quod erat animus Caroli Magni adversùs avaritiam invictus: nec facilè inveniſſet aditum aliquis, niſi intraſſet per oſtium. Præterea per tot terrarum interſtitia nequibat requiri Sedes Apoſtolica, ut unicuique electo accomodaret aſſenſum ſuum, dum eſſet propriè Rex, qui nihil per avaritiam diſponeret, ſed juxta ſacra Canonum ſcita religioſas perſonas Eccleſiis introduceret. Nunc omnia Palatia Regum luxus & ambitus occupavit. Quare meritò libertatem ſuam Sponſa Chriſti aſſeverat, ne illam tyrannus ambitioſo uſurpatori proſtituat.* Quamquam ſuppoſititia ſit hæc Adriani I. conceſſio, quanquam hujuſmodi verba aliqua à Gregorio VI. dicta fuiſſe, aut dici potuiſſe, nolim equidem meæ fidei periculo affirmare: ea tamen pulcherrima omnino eſt ratio, & ſolidiſſima, purgandæ in non paucis rebus ab inconſtantiæ labe Eccleſiaſticæ diſciplinæ.

V. Annales Anglicanæ Eccleſiæ ſi perſequamur, in eoſdem ſemper errores & abuſus incurremus. Matthæus Paris ad annum 1100. & 1103. commemorat, ut Henricus I. Rex Epiſcopatuum inveſtituras daret, conticeſcentibus electionibus: quin & Pontifici ſignificavit, Regno ſe potiùs quam inveſtituris ceſſurum. Anno 1107. inveſtituras ejuravit Rex, & viciſſim Anſelmus illi recepit, nunquam Pontifices Romanos moleſtiæ quidquam iis creaturos Epiſcopis, qui ei ſe hominio obligaſſent.

Anno 1114. ſcripſit Ivo Carnotenſis Epiſcopus ad Paſchalem Papam, Henricum I. avecto in cælum Anſelmo pluribus annis paſſum eſſe vacare Eccleſiam Cantuarienſem, ut ejus reditibus ipſe frueretur, nec copiam feciſſe electionis, niſi longa fatigatum interpellatione Epiſcoporum Regni & Apoſtolicæ Sedis. *Epiſcopalem electionem ibi fieri non permiſit. Nunc poſt increpationes veſtras, poſt multas Epiſcoporum Diœceſanorum admonitiones, prætaxata Eccleſia, conſenſu Epiſcoporum, Rege connivente, elegit ſibi Padulphum, &c.* Eam Regis procraſtinationem maturiori deliberationi affingit Vuillelmus Malmesburienſis. At toto quinquennio ceſſaſſe Regem, vacaſſe, ut ipſemet fatetur, Eccleſiam, non ex ſunt deliberandi moroſitates, ſed avaritiæ ſordes. Optarim equidem ut ſinceriùs veriùſque ab eodem ſcriptum ſit, ab eodem Rege Concilii Vindſorienſis Epiſcopis eligendi Archiepiſcopi libertatem pleniſſimam eſſe conceſſam; ſedato etiam animo eum tuliſſe, ut rejiceretur, quem ingerebat; & pari modeſtia in ejuſmodi ſemper negotiis fuiſſe. *Nihil voto indulgens ſuo, in commune arbitrium refudit electionem, quod & tunc & aliàs inſigni continentia feciſſe dignoſcitur.* His ſatis conſentanea habet Eadmerus, L. V. Novellæ Hiſtoriæ.

Ex hac teſtimoniorum exemplorumque congeries perſpicuum fit, in Anglicanis electionibus ſummum quoddam jus penes Reges & Epiſcopos fuiſſe, at minimum in iis potuiſſe Clerum reliquum. Inde eſt quod idem Scriptor perhibet, cùm Britannicas Eccleſias regerent Angli, & in eas necdum Normanni irrupiſſent, necdum eas ſibi ſubjeciſſent, electiones factas fuiſſe à Clericis, Monachiſque, qui Cathedralium Capitula ferè occupabant. *Electio olim Præſulum & Abbatum, tempore Anglorum penes Clericos & Monachos erat.* Ibid. l. 3. pag. 276.

Ad annum 1095. Vulſtanum affirmat Matthæus Paris electum fuiſſe Vigornienſem, ſeu Yorceſtrenſem Epiſcopum, *unanimi conſenſu tam Cleri, quàm Plebis, Rege annuente, ut quem vellent eligerent.* Id confirmabat Vulſtanus ipſe, cùm electioni ipſi ſuæ patrocinari cogeretur. *Fratrum non deerat electio, plebis petitio, voluntas Epiſcoporum, gratia Procerum; ſed ecce nunc novus Rex, nova lex, &c.* Quibus poſtremis verbis manifeſtè innuitur, Normannos Principes miſſa ſub jugum Anglia, quò eam ſibi arctiùs conſtringerent, id laboraſſe, ut electiones Epiſcopales magis magiſque in poteſtate eſſent Regum & Epiſcoporum. Ab eodem Matthæo refertur anno 1138. Theobaldum Beccenſem Abbatem electum fuiſſe ab Epiſcopis Archiepiſcopum Cantuarienſem, præſente tantummodo Priore Monachorum, quibus totum illud conſtabat Capitulum. *Ab Epiſcopis electus eſt, Priore Eccleſiæ Cantuarienſis Jeremia præſente.* Et idem nihilo tamen minùs perhibet anno 1162. Thomam electum fuiſſe Cantuarienſem Archiepiſcopum, *congregato Clero & Populo totius Provinciæ Cantuarienſis.* Sed cùm Thomas idem ipſe poſtea Epiſcopatum Pontifici reſignarit, ab eoque novam ejus collationem & inveſtituram acceperit, hinc abundè proditur, ne ipſum quidem electioni ſuæ priſtinæ tamquam canonicæ confidere potuiſſe.

Caput illud ipſum quod ad Electiones ſpectabat, inter Regias conſuetudines, quas ſibi tuendas eſſe Rex contendebat, electiones omnino labefactabat, cùm eas circumſcriberet in Capella Regia, & inter eos quos Rex accerſiſſet. *Cùm vacaverit Archiepiſcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus, &c. Debet dominus Rex mandare potiores perſonas Eccleſiæ, & in Capella ipſius Regis debet fieri electio, aſſenſu ipſius Regis, & conſilio perſonarum Regni, quas ad hæc faciendum advocaverit.* Nonniſi poſt conſignatas Thomæ Martyris ſanguine Eccleſiaſticas libertates, Henricus II. Rex caput iſtud expungi aſſenſus eſt conſuetudinum Regiarum, liberaſque poſthac electiones ſpopondit. *Ad inſtantiam Cardinalium Rex Anglorum Henricus liberas fieri electiones vacantium Eccleſiarum conceſſit.* Non multò pòſt electus eſt Archiepiſcopus Cantuarienſis ab Epiſcopis Comprovincialibus & ab Capitulo: *Suffraganei Cantuarienſis Eccleſiæ & ejuſdem loci ſanior pars conventus, de electione Epiſcopi tractantes, elegerunt Richardum, &c. Electus Regi fidelitatem juravit, &c.* Refertur à Rogerio ad annum 1184. electio alia Epiſcopi Cantuarienſis, ubi longa diſſenſio Epiſcopos inter & Monachos Cathedrales flagravit: ſed aliquando tandem Balduinus Vorceſtrenſis Epiſcopus ab Epiſcopis electus eſt, eique coegit Rex Monachos aſſentiri.

Matt. Paris anno 1164.

dem anno 173.

Ibidem.

VI. Qui Henrico II. ſucceſſere Reges, ejus ferè pertinaciam magis, quàm pœnitentiam æmulati ſunt. Non ſilentur à Rogerio electiones violentę & ſimoniacæ inter exordia ipſa Richardi Regis. Unde & ab iis ad Papam provocatum eſt. Nec multò liberiores, & Canonicis inſtitutis accomodatiores fuere, quandiu Richardus Germanico carcere attinebatur. Tragica neſcio quæ narrat Vuillelmus Neubrigenſis de violentis eorum quos Rex nominarat incurſionibus in Capitula, ut ab iis eligerentur. Joannes Sine Terra dictus Richardum excepit, iſque Lincolnienſem Eccleſiam, ut pote opulentiſſimam, diu vacare, redituſque ejus fiſco acceſce-

Rogerius pag. 623. 655. 658. 663. 727.

Neubr. l. 5. c. 22.

crescere passus est; denique copiam fecit eligendi præstantissimi illius è Cartusia Monachi Hugonis. Hujus constantia frangi non potuit, suæ ut assentiretur antè electioni, quàm certissimè comperisset, liberrimè assensos esse Canonicos Lincolnienses. *Nisi sibi priùs de communi Lincolnienſis Ecclesiæ consensu Canonicorum constaret.* Ut omnis illi ambigendi locus præsecaretur, iteratò illum Canonici elegere. *Ut illi certius eorum consensus innotesceret, ibi eum denuò elegerunt, & tunc primò consensit.* Hac sanctissimi Præsulis cautione admonemur, libertatem suffragiorum non rarò disturbatam fuisse Principum potestate. Paris. An. 1200.

Sed ejus rei exemplum hìc promam non paulò certius, & majoris omnino momenti futurum in posteras ætates. Anno 1205. excedente Cantuariensi Archiepiscopo, Monachi Cantuarienses clam & præfestinè Subpriorem suum in Archiepiscopum elegere, Romamque confirmandum misere, jussum in primis, ut rem religiosissimo premeret silentio. Cùm silentii fidem Subprior infregisset, Capitulares Monachi licentiam eligendi à Rege flagitavere, quam annuit ille quidem, sed enixissimis precibus urgens, ut Norvicensem Episcopum sibi devinctissimum eligerent. Clericos una suos Rex misit, qui electioni interessent. A Monachis electus est, Sedique invectus quem Rex commendarat: at Episcopi Provinciæ querelis suis Apostolicam sedem, eique tum præsidentem Innocentium III. adiere, expostulantes de Monachis, qui eos non vocassent ad electionem, quanquam tres priores ad electiones convocati fuissent omnes Episcopi Provinciæ, idque communi jure sanciretur. *Cùm ipsi una cum illis de jure omnium & consuetudine antiqua electioni interesse debuissent.* Allegabant Monachi ex adverso privilegium & morem antiquum. Petrus Blesensis infesto calamo Monachos impetivit, qui nec Episcopos, nec Abbates ad electionem vocassent. *Ut contempta & abjecta Episcoporum & Abbatum deliberatione communi, fieret electio clandestina, furtiva, & consuetudini contraria, inimica legibus, damnata decretis, & moribus reprobata.* Paulò ultra veri metas evehebatur Petrus. Innocentius III. causam addixit Monachis, ut qui privilegium & antiquam consuetudinem ritè approbassent: eo quoque perpenso quòd tres illæ nuperæ electiones ab Episcopis allegatæ, annorum numerum non explerent præscriptioni figendæ necessarium. Matth. Par. Anno 1205. 1209. Gesta Innoc. III. p. 140. Blesens. Epist. 27.

At verò ne Monachi quidem Cantuarienses reportata in Episcopos victoria frui potuere. In duas enim illas electiones à se celebratas rursum scissi, hinc & inde adversa fronte collidi inter se cœpere. Pontifex utrasque rescidit, ut Canonibus pugnantes, & utriusque partis Delegatos satis magno Romæ numero ad electionem faciendam, intentato anathemate coegit rursum eligere, & quidem eligere Stephanum de Langton Cardinalem, gente Anglum, quem Pontifex in se recipiebat Regi gratissimum fore: addito etiam, ubi electiones Romæ fierent, Regio assensu haud opus esse. *Nec super electionibus apud sedem Apostolicam celebratis, solet assensus Principum expectari.* Morem Pontifici gessere Monachi. Nec ille artes ullas, aut blanditias reliquas sibi fecit, ut Regis assensum eliceret. At Rex indignatione & ira effervescens, Monachos omnes Cantuariensi Ecclesia expulit, ab obedientia etiam Pontificia se recessurum comminatus. Interdicto tunc Pontificio in Angliam vibrato, ea in illam irruerunt agmina calamitatum, ut Rex pœnitudine ductus, libertatem redintegrarit electionum, eo etiam concesso, ut si Rex assensum aut licentiam abnueret, ad electionem nihilominus pergeretur. *Si fortè accidat, quod denegaremus, vel differremus, nihilominus procedant electores ad electionem canonicam faciendam.* Addito etiam ut ne posset quidem Princeps electionem factam assensu suo fraudare, Ibidem. An. 1206. Idem. Ann. 1215.

nisi iis causis, quæ a se juridicè probarentur. *Post electionem celebratam, assensum non denegabimus, nisi adversus eandem rationabile aliquid proposuerimus, & legitimè probaverimus, propter quod non debemus consentire.*

Ita tum quidem pax composita; at ea minimè diuturna fuit. Eodem ipso anno Rex copia facta Capitulo Eboracensi eligendi Episcopi, preces inculcavit, ut Vorcestrensem Episcopum eligerent, Illi fratrem Cantuariensis Archiepiscopi elegere. Rex Romam delegavit, qui ei electioni Pontificias aures obstruerent. Rescripsit Pontifex, ne ea electio rata haberetur, sed suo ex Collegio aliquos delegarent ad Concilium Lateranense jamjam habendum, ubi & Archiepiscopus non sine Papæ consilio eligeretur: *Cum nostro consilio*: alioqui ei Ecclesiæ se provisurum. Romam convenere Eboracenses Canonici, Episcopum Vorcestrensem à Papa postulaverunt; à quo & concessus est. *Nos eum damus vobis.*

Possunt & in antiquis Constitutionibus Regum Angliæ perlegi frequentissimæ Regis hujus in canonicas electiones contumeliæ, sive Abbatum, sive Episcoporum; cùm Abbates, aliosve ministros Regios mitteret, ut præsentes essent, & electionem suo nomine confirmarent, si eam ipse probaret. Designabat etiam nonnumquam quos cuperet Episcopos creari. Pag. 21. 30. 35.

VII. Joannem Sine Terra successor & filius Henricus III. religione, quod difficile quidem non erat, superavit; at inter initia Regni nihilo fuit ille electionibus indulgentior. Morruo Dunelmensi Episcopo, Priorem & Capitulum ejus Ecclesiæ ab eo flagitasse perhibet Matthæus Paris copiam eligendi. Eam ille non abnuit quidem, sed preces minasque permiscens, unum ex suis Capellanis ut eligerent, hortatus est, alioqui septennio toto Ecclesiam illam vacuam fore. Elegerunt tamen illi Archidiaconum Vorcestrensem, virtutum omnium præsidio tam instructum, quàm Capellanus Regius eo destituebatur. Eum confirmare detrectante Rege, illi ad Pontificem misere. *Quem cum Rex recusasset, Romam miserunt, ut electionem factam authoritate Apostolica confirmaret.* Romam delegavit & Rex, qui impedirent, obstarentque ne res procederet. Denique rescissa est ea electio, & tum postulatus est Episcopus Salisberiensis, quem Papa eò transtulit, An. 1216. An. 1221.

Anno 1238. Vintonienſis Capituli Monachis liberam Episcopi eligendi facultatem non concessit Rex, nisi sponderent electuros se Valentium electum Episcopum. Illis constanter recusantibus, agros domosque omnes Episcopatus deprædatus est, ibi metatus cum exercitu, Rescito post ab eis electum fuisse Cancellarium suum Episcopum Cicestrensem: & ipsum & ipsos infandis lancinavit contumeliis, & in ipsa urbe Roma tantum potuit, ut ea postulatio irritaretur. Monachi Roma redierе fiduciæ & libertatis chartis à Pontifice instructi, ne imperiosis unquam Regum precibus arctarentur: *Per acerbam Regis instantiam, vel imperiosas preces*: utque ne vetarentur extraneos eligere. Eo Rex in furorem actus est, quasi toto ex Regno non posset Vintonienſi Ecclesiæ Pastor provideri, *Quasi non potens Anglizenam illi Episcopatui sufficientem invenire.* Ibidem

Ideo & Prælati omnes Angliæ Londini cum Baronibus congregati anno 1240. præsentibus Apostolicis Legatis vehementer conquesti sunt de oppressis Ecclesiasticis libertatibus à Rege & à Ministris Regiis, maximè verò in electionibus. *Annis plurimis Ecclesias in manu sua detinet, nec patitur electiones canonicas celebrari.* Iisdem querelis Edmundus Cantuariensis Archiepiscopus Pontificem compellavit, & ab eo impetrare conatus est, ut sibi fas esset Episcopos Ecclesiis orbatis dare, ubi earum orbitati intra sex menses Rex non mederetur. Verùm tum quidem ea non fuit in Paris.

Pon-

Pontifice, quam Ecclesiæ necessitas desiderabat, vel animi magnitudo & constantia, vel certè potestas. Ideo & Monachi Cantuarienses anno 1241. Bonifacium sibi Archiepiscopum delegere, propterea tantùm quòd Rex ita se velle non dissimularet, & ea etiam Romæ esset, vel gratia, vel potestate, ut quamcumque aliam electionem rescindi faceret. *Quia si alium elegissent, Rex adinventis exceptionibus quibuscumque cassasset, quia favorem Papalem in omnibus obtinebat*. Pervulgata & manifesta prorsus erat ejus Bonifacii indignitas: sed testimonia in ejus laudes effusissima Rex extorsit, & obsignata Romam misit.

Eodem hoc anno Norvicensem Episcopum Rex convitiis & probris oneravit, quòd assensus esset postulationi suæ in Episcopatum Vintonien-sem, extorsitque ab eo pollicitationem nunquam assentiendi translationi suæ. Electum tamen Vintonien-sem Innocentius IV. suo patrocinio obumbravit, scripsitque ad Regem, potuisse sedem Apostolicam eam translationem eo inconsulto perficere, & tamen enixum se esse, ut ea illi approbaretur, cùm is electus addictissimus semper fuisset Regiæ voluntati. Denique pervicit tandem modestia sua novus Episcopus Vintonien-sis, ut in gratiam Regis recolligeretur.

Anno 1246. Canonici Salisberien-ses virum aulicum elegere, quòd non alios Rex admitteret: *Comperientes nullum fore acceptum domino Regi, nisi aulicum & curialem*. Nec multùm diversæ erant electiones Abbatum: eò enim collineabant Monachi, *ut domini Regis confiscantis omnia declinarent indignationem*. Peroravit & ipse Rex in Capitulo Vintonien-si, ut eligeretur, quem volebat: nec minis abstinuit. Author est Matthæus Vuestmonasterien-sis anno 1253. decimas sacras redituum suorum Clerum Regi concessisse ad triennium, ad impetrandam confirmationem libertatum, potissimùm verò in electionibus. Rex pollicitùs est suo more, fide qua solebat. Cùm vacasset Eboracen-sis sedes, consilium cepit suspendendæ diutiùs electionis, ne tam opima præda citiùs sibi elaberetur. *Ait enim, nunquam illum Archiepiscopatum antea in manu tenui, ideo cavendum est ne nimis cito elabatur*. Denique anno rursus 1257. redimendæ Clero fuere antiquæ suæ libertates, maximè in electionibus, infinita pecunia Regi repræsentata.

VIII. Non potuit non plus doloris quàm tædii creare Lectoribus tam prolixa calamitatum, pravitatumque contextio, si quibus cordi est Ecclesiæ disciplina. Ejusmodi tamen certè erant electiones, quas tantoperè desideravimus, postquam nova invecta est ratio creandorum Episcoporum. Ipsa quidem per sese electionum ratio & natura animo occurrit pulcherrima, votisque & amore impensiore expetenda. Sed earum historia, & imago sincera rerum gestarum, maximè in Anglia, non potest non vel mœrorem, vel indignationem excitare, quòd res omnium longè sanctissima, Pastorum & Pontificum Ecclesiæ Christi creatio, tam profanis & pudendis artibus, & cupiditatum sordibus contaminaretur. 2. Dictum est à nobis suprà alicubi, finitimam fuisse Ecclesiæ Anglicanæ & Gallicanæ in multis disciplinam. Hic sanè excipienda nobis est libertas electionum, cui multò plus venerationis & observantiæ in Gallia impensum est. 3. Non videntur Angliæ Capitula, quæ ferè Monachorum erant, liberas electiones habere cœpisse, nisi post sæculum XII. 4. Episcopi eo jure excideruntpost Decretum Innocentii III. quodam quasi repetundarum jure. Quippe ex tempore debellatæ per Neustriæ Duces Angliæ, soli ferè Episcopi cum Rege & Proceribus Episcopos elegerant. 5. Ab imperio Normannorum & Andinorum Principum in Anglia, non aliæ propemodum fuere populi partes in electionibus, quàm ut iis applauderet, ubi canonicè fiebant. Ita capienda Epistola Capituli Cantuarien-sis ad Paschalem II. ubi eum orant, ut Episcopum Rossen-sem Cantuarien-sem in Ecclesiam transferat, utpote à Clero & Populo electum. *Electus à nobis, & Clero, & Populo*. Eodem quoque sensu scribit Matthæus Paris anno 1239. electum fuisse Episcopum Norvicen-sem, *assensum tam populo præbente, quàm Clero*. Monachis quoque Capituli Coventren-sis eligentibus Episcopum, *Regem acceptasse, & Clerum & Populum*. 6. In Anglia quoque id, quod & alibi contigit, frequentiores dissensiones, postulationes, translationes, dispensationes, abnegatas à Regibus confirmationes, in causa tandem aliquando fuisse, ut hæc tota electionum potestas in manus veniret Pontificis, & sensim sine sensu sedes Apostolica impelleretur ad dandos Episcopatus. 7. Frequentia & diuturna Ecclesiarum interregna, dum electiones à Regibus vel negata eligendi licentia, vel objecto pòst obice, vel recusato denique assensu suspenderentur; ea, inquam, interregna id præstabant, ut jure devoluto Pontifex nominare posset. Minùs ergo mirum si tandem nominarit. 8. Quin & ubi nominarunt Episcopos, id Pontifices ex Regum assensu facere studuerunt: voluerunt-que ut à se nominati, à Regibus Episcopatus administrationem & possessionem susciperent. Ita Paschalis II. orabat Henricum I. Regem, ut Herveo Episcopo vacantem aliquam Ecclesiam daret: utpote à Barbaris sede sua pulso, cùm sanctissimi Episcopi officiis fraudanda non esset Ecclesia. *Volumus & rogamus, si qua eum apud vos vacans Ecclesia vocaverit, ibi authoritate Apostolica constituatur, ne infructuoso diu silentio torpeat, qui vitæ documenta cœlestis in scientia & moribus portat*. 9. Quando sanctissimi complures Episcopi ab Principibus sæcularibus investiti, eos Episcopatus abdicabant in manus Pontificis, & eosdem mox ab eodem de Cardinalium consilio recipiebant: hæc sanè rerum inclinatio & proclivitas eò jam tum vergebat, ut dandorum Episcoporum facultas ad Pontificem delaberetur. Assuenda hìc necessariò verba B. Thomæ Cantuarien-sis, ubi Episcopatum Papæ resignavit: *Ascendi in Ovile Christi, sed non per ostium, velut quem non canonica vocavit electio, sed terror publicæ potestatis intrusit. Et licèt hoc onus susceperim invitus, tamen ad hoc me induxit humana, non divina voluntas*. 10. Post obitum hujus Thomæ Martyris potissimùm, Pontifex per suos in Anglia Legatos canonicis electionibus Episcopos vacantibus omnibus Ecclesiis donari curavit, accedente assensu Regis Henrici II. Ab his verò provocavit ad sedem Apostolicam Henricus Iunior, Henrici II. filius, regno & ipse inauguratus. Provocavit autem, quòd non requisito assensu quoque suo irritæ essent eæ omnes electiones. Necesse ergo fuit, ut Episcopi illi novi magno certè numero, vel irent ipsi, vel mitterent Romam, ad impetrandam sedis Apostolicæ confirmationem. Ex eà quoque ingenti multitudine electionum controversarum, & Romæ confirmandarum, via complanabatur devolutioni juris ejus ad Pontificem. Consules, si vacuum sit, Epistolas Joannis Salisberien-sis super hac concertatione inter duos Reges pro electionibus. Lubens prætereo alias quoque complures ejusdem Salisberien-sis Epistolas, in quibus multa spargunturs, his adprimè concinentia quæ à nobis dicta sunt.

IX. Propiùs abfuere Scotiæ Reges ab Anglis, quàm Angli à Gallis. Narrat Eadmerus Alexandrum Scotiæ Regem expetiisse sibi Monachum dari Cantuarien-sem, quem Sant-Andreanum crearet Episcopum. Missus est is Monachus à Rege Angliæ & ab Archiepiscopo Cantuarien-si. Ut Scotiam attigit, *eligente eum Clero & Populo terræ, & concedente Rege*, creatus est Episcopus. Memorat & Robertus de Monte, anno 1175. cùm coegisset Rex Angliæ Scotiæ Regem, ut hominium sibi præstaret, fineretque decem Episcopos Scotiæ, &

Ab-

m Ibid.

dem. inal. an. 4. n. 45.

ris. Ibid. . 1249. 10.

Post Epist. 104. Paschal.

Epist. 104.

Baron. an. 1164. n. 36.

Joan. Sarisb. Epist. 297. 298. 299. Ejusdem. Epist. 44. 55. 54. 56. 59. 292. 299.

Historiæ Novæ. l. 5.

Abbates eodem sibi obligari obsequio: Episcopos Scotiæ sacramentum fidei sine hominio præstitisse, at à Rege Angliæ datos Scotiæ Episcopatus, vel ex ejus voluntate datos. *Rex Angliæ dabit honores, Episcopatus, Abbatias, vel ut minus dicam, consilio ejus dabuntur.*

Anno 1180. referente Rogerio, Sant-Andreanæ vacantis Ecclesiæ Canonici Joannem Doctorem in Episcopum sibi elegere. Rex unum è suis Capellanis nominavit, & quanquam ad Papam provocatum esset, eum fecit ordinari. Missus a Pontifice Legatus Joannis electionem confirmavit, & ipso consentiente Rege consecrari curavit. Levitate nescio qua Rex illico novum Episcopum Regno facessere jussit. Legatus Episcopatum Sant-Andreanum interdicto subjecit. Alexander II. vetuit ne Joannes Episcopus dignitati suæ renunciaret, Regi anathema intentavit. Postremò cùm Rex Episcopum Regno ejecisset, ab Archiepiscopo Eboracensi jussu Pontificis anathemate innodatus est, Scotia interdicto percussa. Petiit Rex, ut eum Episcopum Pontifex in aliam transferret quamlibet Regni sui Ecclesiam, sed abnuit Pontifex. Cùm anno 1183. Lucius III. Alexandro II. successisset, solutis excommunicationis & interdicti vinculis, Legatum in Scotiam misit, qui eam litem componeret. Denique eò Regem adduxit Legatus, ut Capellanus Hugo, quem Sant-Andreanum ordinari fecerat Rex Episcopum, eo Episcopatu exueretur: Joannes pro Sant-Andreano DunKeldensem acciperet. Hugo Romam appellavit, quò ambo se contulere Episcopi anno 1183. Ibi Pontifex in Cardinalium Consistorio ab utroque ejurari fecit Sant-Andreanum Episcopatum, & post eam resignationem puram simplicemque, Pontifex Episcopatui DunKeldensi reddidit Joannem, Hugonem Sant-Andreano. Anno 118. Clemens III. mortuo Hugone, quidquid dissensionum superarat compescuit, & Episcopatus Scotiæ omnes immediatè Romanæ Ecclesiæ subjecit. Porro nihil non hic magnoperè consentit cum electionibus Anglicanis.

Regest. 11. Epist. 48.

X. Quod ad Hiberniam attinet, Innocentius III. confirmatis privilegiis omnibus Metropoleos Cassellensis, statuit ut post mortem Episcoporum, eorum Baculus & Annulus in eadem deponantur Ecclesia, donec iis investiantur à Consecratore suo Episcopi successores. Ita proscribebantur Investituræ Laicæ. Et quoad electiones, sancit Innocentius, ut Archiepiscopi Cassellenses eligantur à Suffraganeis Episcopis & à Canonicis. *Nullus ad eandem Ecclesiam in Archiepiscopum eligatur, nisi quem suffraganei Episcopi & Canonici ejusdem Ecclesiæ, vel major pars consilii sanioris, sicut est hactenus observatum, secundum Deum providerint eligendum.*

Si retrò flectamus gressum, occurret anno 1097. Concilium Hiberniæ, ex quo Rex, Episcopi, Clerus & Populus litteras dedere ad beatum Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum, tanquam ad Primatem suum, ut Vatefordiensem Ecclesiam & Civitatem Episcopatu augeret, & ordinaret Episcopum quem ipsi elegissent. Non satis video, qui cohæreat hoc Concilium cum vita B. Malachiæ Armachani Archiepiscopi à B. Bernardo scripta. Nimirum narrat Bernardus, antequam Malachias ab Ecclesia Hiberna depulsis ignorantiæ densissimis tenebris, absterssisset incredibilia quædam inquinamenta; quindecim jam extitisse Archiepiscopos, una omnes stirpe editos; ex illis octo fuisse conjugatos, sed omnes prorsus tota flagitiorum colluvione inquinatissimos. Non multum temporis interfuit huic Hiberniæ Concilio, & Malachiæ initiis. Ideoque vereor ut satis constet hujus Concilii fides. Utcumque se res habuerit ante B. Malachiæ tempora, indubitatissimum est restaurata ab eo ejus Ecclesiæ disciplina, restitutas quoque in integrum fuisse electiones.

Eadmer. Hist. Nov. l. 2.

XI. Ad Angliam nos referamus, cujus & certior & illustrior historia est. Commemorat porro Thomas Valsinghamius, terris demigrante Thoma de Vinchelsey Archiepiscopo Cantuariensi anno 1312. electum fuisse à Monachis virum pietate valdè conspicuum; Pontificem qui sibi eam Ecclesiam reservarat, eam electionem irritasse, utque Angliæ calamitosissimis tunc factionibus & dissidiis laceratæ pacem redintegraret, Episcopum Vorcestrensem nominasse Regis Cancellarium, Primarium & Regni Ministrum, & Anglis tamen omnibus acceptissimum, quòd ab eo jam Rex & Optimates in concordiam revocati essent. *Et quia constabat Papæ Ecclesiam Anglicanam multis laborare tribulationibus, cogitabat sollicitè providere Ecclesiæ viduatæ, de viro per quem vexationes melius sedari possent. Oculos dirigebat ad Vigornienſem Episcopum, Regis Cancellarium, considerans nimirum quantam gratiam coram Rege præ cæteris regni Prælatis inveniebat, quam maturè se in suo officio Cancellarii, & quam sapienter habebat, & quanta discretione motus & rancorem inter Regem & Proceres temperabat, sperans talem virum Ecclesiæ & Regno plurimum profuturum. Huic igitur honorem Cantuarienſis Ecclesiæ gratis cum pallio conferebat.*

Si eos semper mores retinuisset Clemens V. si nec ipse, nec qui in Petri sedem ei succedere, vacantes unquam Ecclesias suæ collationi reservassent, nisi ad manifestam Ecclesiæ, ad Religionis, ad sanctioris Disciplinæ propagationem, si humanis cupiditatibus nihil unquam indulsissent: non temerè auguramur, non Reges, non Capitula, non denique Concilia eis reservationibus tantoperè, ut infrà liquebit, adversatura fuisse. Ex eodem ipso Scriptore, mortuo Vintonienſi Episcopo, Anno. 1320. ejus quoque Sedis nominationem Pontifex sibi reservavit. Monachi Cathedralis secuti Pontificiæ reservationis, obtentaque Regis licentia, unum ex suo Collegio magna rerum peritia & experientia præditum elegere. Pontifex eam electionem rescidit, nominato in eam sedem *Clerico suo speciali, quia pingue erat Beneficium.* Verba sunt ipsissima Valsinghami. Sed tandem Clericus ille Pontificius multis perfunctus laboribus, in Regis irrepsit benevolentiam, & in Abbatia exempta sancti Albani consecratus est.

XII. Si quid memorandum occurrisset sub Eduardo I. Henrici III. filio, Eduardi II. Patre, non id sanè in præteritis reliquisset Valsinghamus. Sub Eduardo III. Eduardi II. filio, cùm vita abiisset Archiepiscopo Cantuariensis, postulatus est à Capitulo Episcopus Vintonienſis, gnaro eum & Pontifici gratissimum esse, & Regi, qui de eo jam ad Pontificem scripsisset. *Sciverat enim quod dominus Rex scripserat summo Pontifici, & ipse fuit bene in gratia Papæ.* Vintonienſem ergo ad Cantuarienſem sedem provexit Papa, non contemplatione Capituli postulantis, sed proprio motu, ut qui eam sibi reservasset. *Providit Papa non virtute postulationis Capitulis Canturb. sed proprio suo motu.* Vides ut Reges ipsi Papam occuparent, excitarentque, ut pinguiores ipsemet Prælaturas conferret, siquando eum suis voluntatibus satis propitium experti erant? Aliàs autem molestissimè ferebant ea à Pontifice tentari, ad quæ ipsimet priùs illum incitassent. Unde & cùm idem Pontifex paulò post Episcopum Vorcestrensem ad Vintonienſem transtulisset Ecclesiam, id donans precibus Regis Galliæ: Eduardus III. qui eum Episcopatum alteri cuipiam conferri avebat, vehementer succensuit, & temporales omnes ejus Ecclesiæres per ministros suos invadi & retineri fecit donec Episcopi, qui Comitiis Regni intererant, efferveſcentem ejus animum delinierunt.

Ibidem. An. 1311.

Eodem anno Capitulum Dunelmense unum ex suis Monachis in Episcopum elegit, quem & Eboracensis confirmavit & consecravit Metropolitanus. At stimulante Rege Pontifex alium nominavit,

qui

qui Regio Pontificioque favore munitus, æmulum compulit ad ſuos ſe Commonachos recipere. Simillimum veri eſt, nihil antiquius fuiſſe his Pontificibus, quàm ut de Regibus omnibus bene mererentur. Sed incidebant eæ rerum & temporum moleſtiæ, ut non poſſent non hos, vel illos à ſe alienare, cùm mutua nimirum æmulatio illos concitabat committebatque, vel cùm bella inter eos flagrabant. Nemo neſcit Eduardi hujus III. Angliæ Regis ſtrenuitas quanta fuerit, & quantis ab eo Galliæ attritæ ſint cladibus. In ejus belli conflagratione de Pontifice conqueſtus eſt Eduardus, quòd Galliæ Regi omnium Regni ſui Beneficiorum collationem annuiſſet. *Quod inſtitutionem perſonarum Eccleſiaſticarum eidem conceſſeramus in omnibus Eccleſiis regni ſui.* Reſcripſit ad eum Pontifex, vanis id falſiſque rumoribus jactatum fuiſſe, nec tam putidæ calumniæ fidem adjiciendam. Denique non temerè creditur ſæviente eo inter Gallos Angloſque bello diutino, ſuſpectos uſque adeo fuiſſe Eduardo Romanos Præſules, Avenione tunc ſedentes, ut prohibuerit, ne Cardinales inire poſſent eas Angliæ Eccleſias & Prælaturas, quibus eos exornaverat Clemens VI. anno 1343. neve ejuſmodi proviſiones amplius Pontificiæ deferrentur. *Proviſiones per Papam factas caſſavit, & ne quis deinceps tales proviſiones afferret, ſub pœna carceris & capitis interdixit.*

Ea certè occaſione Rex Pontificem per litteras compellavit, obteſtatuſque eſt, ut liberas Eccleſiæ electiones permitteret, maximè Cathedralibus: cùm Reges Angli quondam Epiſcopales Cathedras ipſimet darent, & Pontificum poſtea precibus id condonarint, ut electiones celebrarentur, adjectis cautionibus quibuſdam, quibus jam non poſſet, uti nec electionibus ſedes Apoſtolica derogare. *Quas quidem Eccleſias progenitores noſtri dudum, ſingulis vacationibus earundem, perſonis idoneis jure regio conferebant liberè, & poſtmodum ad rogatum & inſtantiam Apoſtolicæ ſedis certis modis & conditionibus conceſſerunt, quod electiones fierent in dictis Eccleſiis per Capitula earundem. Quæ conceſſio fuit per ſedem Apoſtolicam ex certa ſcientia confirmata. Sed contra formam conceſſionis & confirmationis prædictarum, dicta Sedes per reſervationes & proviſiones ſuas dictis Capitulis electiones adimit ſupradictas; & nobis jus & prærogativam, quæ juxta formam dictæ conceſſionis nobis competunt in hac parte, &c.*

Mira & incredibilia quædam animo ſuo præſumpſerat Eduardus Rex, vel quicumque alius ejus concinnator Epiſtolæ: Antiquos Reges jure uſos eſſe nominandi Prælatos in omnes Eccleſias; jus illud regno ipſi & diademati adnatum & concretum eſſe: Pontificum precibus electiones liberas ab eis indultas fuiſſe; & vel tunc tamen quædam ſibi reſervaſſe privilegia, quibus fruſtrari non poſſent. Fucata, & detorta, & exaggerata ſunt hæc omnia. Certiſſimè enim Romanorum Pontificum precibus & conatibus diutinis interruptæ non fuerant niſi antiquorum Angliæ Regum uſurpationes, ut ſuprà demonſtratum eſt, & reſtitutæ electiones Regibus illis omnibus antiquiores.

Longè probabiliùs & accommodatiùs ad rei veritatem contendebat Pontifex, Leges electionum incolumes & illæſas ſupereſſe, nec extingui potuiſſe paucis exceptionibus, legitimiſque, ubi à ſe donatæ fuerant aliquæ Prælaturæ Anglicanæ Cardinalibus Anglicæ Gentis, & tum Eccleſiæ univerſalis, qua Anglicana continebatur, miniſterio ſtrenuè incumbentibus. Addebat porro Pontifex, quod à ſe in Angliam, idem & in alias omnes Eccleſiæ Chriſtianæ Provincias tentatum factitatumque eſſe, nec uſquam ſuis his proviſionibus repugnatum eſſe, quo perſpicuè revinceretur & ſedis Apoſtolicæ æquitas, & eorum qui illi non acquieſcerent incogitantia. *In omnibus regnis conſimilem Cardinalibus gratiam fecimus, in quibus rebellionem aliquam præter prædicta nullatenus audivimus.*

Sed non eo diu loco res ſteterunt. Anno enim 1373. Oratores ſuos Eduardus Romam ablegavit, ut Pontifex deinceps reſervationibus abſtineret, ſineretque à Clero Epiſcopos eligi, & à Metropolitanis confirmari. *Rogans ut ſuper reſervatione Beneficiorum de cætero ſuperſederet, ut etiam Clerici ad Epiſcopales dignitates ſuis electionibus pleno jure gauderent, & ut à ſuis Metropolitanis, prout antiquitus fieri conſuevit, iidem Clerici confirmari valerent.* Idem & à Parlamento Angliæ conſtitutum eſt, liberæ ut eſſent electiones, nec Rex litteris ſuis adverſaretur iis, qui electi fuiſſent, ſed adlaboraret potius, ut confirmarentur. *In Parlamento erat decretum, quod Eccleſiæ Cathedrales ſuis gauderent electionibus, & quod Rex de cætero contra electos non ſcriberet, ſed per litteras ſuas ad eorum confirmationem juvaret.* Verùm idem ipſe Scriptor mox fidem facit, caſſa & inutilia fuiſſe hæc ſtatuta, quod indignaretur Rex tam anguſtos limites ſuæ poteſtati adſignari. *Sed hoc ſtatutum in nullo profecit.*

Eodem anno Archiepiſcopatum Eboracenſem Papa contulit, necnon & duos alios Epiſcopatus *authoritate Papali*, Nimirum clam Rex ſuffragabatur. Anno ſequenti tractatum rurſus eſt de Pontificio & Regio jure ad modum quendam & ad concordiam revocando. Convenit ergo, ne Pontifex ſibi deinceps antè reſervaret beneficia, quàm ea vacarent; neu Rex ea conferret, quod priùs modò ſolebat; ſed de reſtitutis tum electionibus nec verbum fit ullum. Valſinghamus horum Scriptor diligentiſſimus, ejus rei cauſam in eos refundit, qui meriti & virtutis inanes, de electionibus deſperabant; at tum apud Regem, tum penes Pontificem gratia pollentes, aliquid inde beneficii ſe extundere poſſe confidebant. *Et hoc aſcribitur aliquibus, qui ſciebant ſe potiùs per Curiam Romanam, quàm per electiones, ad dignitates Epiſcopales quas ambiunt promoveri.* Cùm eodem anno Monachi Cantuarienſes in Archiepiſcopum elegiſſent Cardinalem Angliæ, uſque adeo ſtomachatus in eos eſt Rex, ut illum ſibi placare non potuerint, niſi ingenti numerata pecunia.

XIII. Longa itaque Pontificum Romanorum apud Avenionem commoratione factum eſt, ut exareſcentibus Pontificii in Italia Patrimonii reditibus, non poſſet Romana Curia ſuſtentari, niſi reſervandis ſibi Prælaturis majoribus, aliiſque opimioribus Beneficiis. Cùmque Reges Angliæ Epiſcopos habere nollent, niſi ſibi fidiſſimos, propterea quòd Epiſcopi Angli in Regiis ſuo ordine & gradu ſedebant Conſiliis, in Parlamentis, & Comitiis Provinciarum particularibus: cùm denique Capitula, quorum erat electiones tueri, tamquam primarium ſuum decus, & ſplendorem, in iis tamen plerumque in diſſidia, & in fœdas abriperentur cupiditates: hinc ſcilicet fiebat, ut electionibus totidem eſſent reapſe adverſarii, quot in ſpeciem Patroni.

Ubi Romam denuò conceſsere Pontifices, illud conflatum eſt ſchiſma, quod reſtituendæ electionum diſciplinæ minimè opportunum eſſet. Anno 1390. & 1391. ſub Richardo II. Eduardi III. filio prohibitum eſt in Angliæ Parlamento, ne quæ Beneficiorum proviſiones Roma expeterentur. Anno 1395. Archiepiſcopus in Hibernia Dublinenſis translatus eſt in Epiſcopatum Ciceſtrenſem, reditibus abundantiorem. At *Regis inſtantia* Exceſtrenſi Epiſcopatu donatus eſt, qui minorem Regis annulum gerebat. Epiſcopatus Ceceſtrenſis datus eſt etiam à Pontifice Regis hortatu Monacho Ciſtercienſi, qui Regius erat Phyſicus, hoc eſt Medicus, habita prorſus contemptui Capituli electione. *Ad preces Regis, Papali permiſſione, ſpreta & caſſata legitima electione.* Anno 1396, obeunte Vuillelmo de Courtenay Archiepiſ-

piſcopo Cantuarienſi, electus eſt à Capitulo Thomas Arundelius Cancellarius Regis. Altero pòſt anno illum Anglia exulare juſſit Parlamentum Angliæ: Romam Rex miſit, quò aliam in Eccleſiam transferretur, ejuſque loco Magnum Theſaurarium ſuum ordinari fecit; ſed eum biennio pòſt abdicavit Papa, quòd ſuperſtitis adhuc Epiſcopi ſedem occupaſſet.

Anno 1398. Epiſcopum Lincolnienſem tranſtulit Pontifex in Eccleſiam Ceſtrenſem, Lincolnienſi autem Eccleſia donavit filium Ducis Lancaſtriæ. Eam translationem impatientiſſimè tulit prior Lincolnienſis Epiſcopus, maluitque reliquum vitæ ſtadium conterere inter Monachos Cantuarienſes. Hinc rurſum data occaſio Papæ, ut Epiſcopum Landaffenſem Ordinis Dominicani, transferret in Eccleſiam Ceſtrenſem. Congregatus eſt à Rege Clerus Anglicanus, percontari eum volente, an poſſet Papa eas translationes perficere *pro arbitrio ſuæ voluntatis*. Reſpondit Clerus Regiis litteris ſubmonendum eſſe Papam, Libertates Anglicanas ſoſpites ut eſſe vellet, & his in poſterum translationibus abſtinere. *Dignaretur Papæ ſcribere, ut à talibus translationibus ceſſaret pro commodo totius Eccleſiæ Anglicanæ*. Quo Cleri reſponſo Rex obſtupuit. Ulteriùs pedem non proferam, ne in eas ingrediar calàmitates, in qua Viclephi hæreſis, tum deinde Henrici VIII. Regis ab Eccleſia Catholica receſſio Angliam conjecere.

Quæ hactenus diſceptata à nobis ſunt, ea abundè, ut opinor, ſufficiunt, ut Lectoribus perſuaſiſſimum ſit, eſſe in hiſtoria antiquarum electionum, quo leniamus earum deſiderium, poſtquam alias ſibi diſciplinæ leges aſcivit Eccleſia univerſa: & quo jam nobis approbetur, quod nec Concilio Tridentino improbatum eſt.

CAPUT XXXV. *P.4.l.2.c.43.*

De Electionibus in Hiſpania poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Cùm Reges Hiſpaniæ ditiones & Eccleſias ſuas omnes debellatis Mauris ſibi & Chriſto recuperaſſent, indieſque recuperarent, magnis hinc privilegiis & juribus gaudebant.

II. Quanto Eccleſiæ, tanto reſtituebantur & invaleſcebant electiones Cleri, Populi & Epiſcoporum ſuffragiis.

III. Monachi, Optimates, Epiſcopi, Reges ad Epiſcopales electiones conſpirabant.

IV. Nec aliter res habebat in Regno Aragoniæ.

V. In Hiſpania luculentiùs emituit quàm alibi authoritas Pontificum, quanquam & pacis ergo paterentur ſibi quandoque repugnari. Reges ipſi quandoque relaxarunt neceſſitatem petendi conſenſus ſui.

VI. Jura Pontificum in Epiſcopos Luſitaniæ.

VII. Mutua inter ſe Regum & Pontificum conſenſio, ad reſervandos, & dandos Epiſcopatus.

VIII. Ante privilegia & Concordata, quibus Nominationes Epiſcoporum Hiſpaniæ Regibus tributæ ſunt, privatis eorundem Pontificum conceſſionibus iidem Reges eodem utebantur jure.

IX. Refelluntur recentiores Canoniſtæ, qui jus illud velut indivulſum Regiæ coronæ inhærere fabulantur.

I. QUanquam hiſtorica litterarum monumenta pauciſſima enatarint ex illa Maurorum inundatione, quæ compluribus ſæculis Hiſpanias omnes obruit vel ex iis tamen plus ſatis elucebit, eandem propè & ibi Populo & Clero, Epiſcopis & Regibus affuiſſe libertatem in electionibus Epiſcoporum, quæ & in aliis Eccleſiis obtinuit. Certè Reges illi Provincias, Civitates, Eccleſias omnes ſuas perdomitis Mauris receperant, eoque ſpeciale jus quoddam fundationis & Regii patronatus comparaverant. Sed non ii erant Reges Hiſpaniæ, qui dimidiato beneficio Eccleſiam afficerent: nec liberatores illi ſibi viſi eſſent Eccleſiæ, niſi ſubductæ à ſervitute Infidelium, totam refudiſſent antiquiſſimam libertatem. At viciſſim Eccleſia tanti beneficii vicem rependere Regibus ſtuduit, quibus adeo & Pontifices uberrimè infuderunt, quidquid gratiæ quidquid indulgentiæ concedi patitur Eccleſiæ ſanctitas & incolumitas.

Petiit à Gregorio VII. Sancius Arragoniæ Rex, ut aſſentiretur ſpontaneæ ceſſioni Epiſcopi Arragonii, propter frequentiores jam corporis ægritudines: ſimul duos offerebat Clericos, ſuo & Epiſcopatum judicio non impares ei Eccleſiæ adminiſtrandæ. *Indicavit nobis de duobus Clericis, quorum alium in Epiſcopatum eligi, tuam & ipſius voluntatem atque conſilium fore nuntiavit*. Reſponſum eſt à Pontifice, Clericos eos defectum natalium pati, eòque irregulares eſſe; ſed alium quempiam eligeret ſibi Epiſcopus, in quem Epiſcopatus regimen transfunderet; ſi poſt unum autem & alterum annum ex ea ægritudine non convaleſceret, & ſi temporarius hic tum ei Coadjutor ſatis idoneus videretur, teſtimoniales ad ſe Romam litteras mitteret ſuas & Epiſcopi, & Cleri, & tum demum voti ſui compotem futurum. *Tui & Epiſcopi litteris, nec non & ſub teſtimonio Regis.* Ita Pontifex ad Regem. Rex ergo & Epiſcopus ſucceſſurum in Epiſcopatu deligunt, favet teſtimonio ſuo Clerus, totum Pontifex ratum facit. Greg. VII. L. 2. Ep. 1

Abbatem quendam idem Papa Epiſcopum Hiſpaniæ ordinavit ad preces Regis, & conſilio uſus Hugonis Abbatis Cluniacenſis. *Abbatem ſicut Rex Hiſpaniæ præcepit, & vos conſilium dediſtis, Epiſcopum ordinavimus.* Alphonſus is erat Caſtellæ Rex, quem Regem Hiſpaniæ hic Pontifex vocat, & qui paucis pòſt annis ad Archiepiſcopalem ſedem Pontifici præſentavit hominem plurima quidem ſapientia, ſed litteris nullis. Abnuit id quidem Pontifex, ſed ſuaſit ut alium deligeret in Regno ſuo idonea peritia: alioqui aliunde dignum & peritum accerſeret, ſed in eo delectu uteretur conſilio ſui in Hiſpania Legati, & religioſorum Regni ſui virorum. *Cum conſilio Legati noſtri Richardi Maſſilienſis Abbatis, aliorumque religioſorum virorum, eligatur inde, ſi inveniri poteſt.* L. 5. Ep. 2 Appen. Epiſt. Greg VII. Epiſt. 4

II. In hac Eccleſiarum Hiſpaniæ reſtauratione poſt tam diutinas ruinas, non facilè poterant id genus electiones celebrari, quæ canonicis prorſus inſtitutis conſentirent. Vix populi Chriſtiani reliquiæ ſupererant, vix novi Cleri rudimenta. Scrupuloſi tamen illi Canonum cuſtodes, Gregorius VII. & Alexander II. non ulteriùs quidquam Arragoniæ Regibus conceſſere, quàm nominationem ad alias Eccleſias, quas à Mauris recepiſſent, nequaquam facta copia conferendi Epiſcopatus. Inde eſt enim quòd hi Reges ad Pontifices confugiebant, & vota ſcrutabantur Epiſcoporum, Cleri, Monachorum. Ea erat ſpecies quædam canonicarum olim electionum, inter hæc cunabula renaſcentis Eccleſiæ Hiſpanicæ: quæ quò in dies magis magiſque roborabatur, eò arctiùs etiam ſe ad canonicas electionum leges aſtringebat.

En ejus rei argumentum illuſtre. Poſtquam per litteras Paſchalis II. Papa Toletano Archiepiſcopo præcepit, ut electionem Burgenſis Epiſcopi confirmaret; à Clero & populo ejus civitatis per litteras ſubmonitus eſt, eam electionem peractam fuiſſe inconſulto Rege & populo, ſolius conſilio Archiepiſcopi Toletani: *Tuo quidem conſilio, ſed Rege neſciente, & populo neſciente ſignificabatur electus*: ex adverſo autem electionem celebratam eſſe aliam à Populo, Clero, & Rege, quo germanus Regis frater ad eam aſſumptus fuerat digni-

dignitatem. *Populo expectante, universo Clero consentiente, Rege quoque volente.* Reſcripſit Pontifex Toletano, Epiſcopos ut Provinciæ ſuæ congregaret, eam cauſam dirimeret. *Comprovincialibus Epiſcopis convocatis.* Vides ut Populus, Clerus, Rex electioni interveniant; ut interveniat & Pontifex, ſi non aliter diſſidia pacari queant: denique etiam tum Pontifex ea judicia refert ad Concilium Provinciæ, ubi olim cauſæ omnes hoc genus ventilabantur.

III. Cùm Monachi Abbatiæ Lerinenſis ſuum in religioſum ſeceſſum admiſiſſent Epiſcopos Pompelonenſes, atque ita eos ſubduxiſſent incurſionibus Barbarorum, illis à Papa Joanne XIX. & à Rege Sancio conceſſum eſt hoc privilegium, ut ſoli Epiſcopum eligerent Pompelonenſis Eccleſiæ. Sancii Regis fortitudine & victoriis ubi poſtea regio illa Chriſtianæ fidei & paci reddita eſt, in Concilio Provinciali Pompelone habito ejus urbis Epiſcopus reſtitutus eſt priſtinæ ſuæ Sedi. Eadem ipſa de cauſa, ut alibi retulimus, Epiſcopi Arragonii, ſeu Jaccenſes eligebantur ſemper ex Monachiis Cœnobii Jaccenſis, ex ſtatuto Concilii Arragonii anni 1060. In hac certè reſtauratione Eccleſiæ Hiſpanicæ Epiſcopi non rarò in Conciliis Provincialibus eligebantur; quòd in Provincia plures eſſent Epiſcopi, in multis autem urbibus rara plebs, nullus ferè ſupereſſet Clerus.

Cùm perdiu viduata jacuiſſet Eccleſia Toletana, eligi tandem cœpit novus in ea Epiſcopus in Conventu Epiſcoporum & Procerum, quem Alphonſus Caſtellæ Rex convocavit anno 1085. *Epiſcopi & Proceres evocati, in eo conventu, omnium communi ſuffragio delectus eſt Bernardus, &c.* Ita Mariana poſt Rodericum Archiepiſcopum Toletanum, à quo enumerantur prædia ingentia & opima, quæ illi Eccleſiæ contulit Alphonſus, novus ejus conditor & parens, qui ejus tamen deſignare ſeu eligere Epiſcopum abſtinuit, niſi in Conventu Epiſcoporum, Abbatum, Monachorum & Procerum. *Convocavit Regni Proceres, & majores Epiſcopos, & Abbates, & viros Religioſos.* Cumulatiſſima Eccleſias gratia religioſi Principes iſti afficiebant, & earum libertatis fundamenta jaciebant in electionibus Epiſcoporum, ut verè fundatores dici poſſent.

IV. Eandem propemodum rationem tenuerunt Arragonii Reges in Eccleſia Inſulæ Majoricæ. Qui Balearibus imperitabat Inſulis Princeps Sarracenus, eam dono dederat Epiſcopo & Capitulo Barcinonenſi; Barcinonenſes Principes & Prælati conſenſerant, acceſſerat & confirmatio Apoſtolicæ Sedis. Cùm deinde conſilium iniſſet Rex Arragonius conſtituendi ibi Epiſcopatus, & dotandi, acquievere omnes, convenitque, ut primus ibi Epiſcopus à Rege deſignaretur ſolo; at ſucceſſores Epiſcopi eligerentur ab Epiſcopo & Clero Barcinonenſi cum conſenſu Regis, utque è gremio acciſerentur Barcinonenſis Eccleſiæ, vel Majoricenſis; aut ſi fors in eis nemo idoneus occurreret, alia quavis ex Eccleſia. Futuris electionibus neceſſarius ſemper futurus erat Regis aſſenſus, ſed non ultra duos menſes expectandus. Denique eadem cautio adhibenda erat, ſi quando & in Minorica Inſula Epiſcopus inſtitueretur, hoc addito, ut civitatis & regionis portio Barcinonenſi integra ſervaretur Epiſcopo, contemplatione exercituum & impendiorum ejus in ejus Inſulæ & urbis expugnatione.

V. Poſtquam everſa funditus Maurorum dominatione, in integrum omnino reſtitutæ fuere Hiſpaniarum Eccleſiæ, eadem ibi viguit electionum forma, quæ aliis in Eccleſiis. Eadem in iis Romani Pontifices explicuere jura, forſan & effuſiùs, uſque ad tempora Petri Caſtellæ Regis, cognomento Crudelis, de quo hæc habet Mariana. *Epiſcopos Militares Magiſtros, Priorem Hoſpitalarium inſtituendi, aliave majora Sacerdotia donandi, niſi Regum accedente conſenſu, Pontificibus Romanis poteſtas ſublata.* Vehementer ſe mirari teſtatur ibidem Mariana, quì aſſenſi ſint Pontifices tantæ imminutioni ſuæ poteſtatis, cùm ea concordia conſuetudini & antiquitati eſſet adverſa. Sed paci videlicet dandum id fuiſſe, & cedendum ferociſſimo Regi, quem priores calamitates & poſteriores victoriæ, & quaſi duplex inſania exagitaret. *Id ſtudio publicæ tranquillitatis, quamvis contra quàm moribus erat ſuſceptum, & contra omnia vetuſtatis exempla. Et miror Pontificem ad cujuſquam gratiam paſſum eſſe tantum de ſua authoritate in Hiſpania diminui. Sed tanti fuit ea ætate Regis unius vecordiam ſanare, malis priùs, deinde victoria multo quàm antea ferocioris.* Quibus ex verbis Marianæ eluſceſcit mira quædam & incredibilis Pontificum authoritas in Hiſpania.

Huic Petro Caſtellæ Regi lubet æmulum objicere Petrum alium Arragoniæ Regem, centum admodum & quinquaginta annis ſuperiorem; qui veritus ne quid decerperetur de electionum libertate, ſi nonniſi de licentia Regum ad eas accedere fas eſſet, ea neceſſitate abſolvit Eccleſias Regni ſui, abundè contentus, ſi electus ſibi ſuiſque ſucceſſoribus ſiſteret ſe, ſuæ in Regem fidei id ſpecimen editurus. *Sanctæ Eccleſiæ integram libertatem conſervare volentes, peſſimam conſuetudinem à nobis hactenus obſervatam, qua electionem Prælatorum ſine aſſenſu & conſilio noſtro procedere non permittebamus, amore Dei & Eccleſiæ relaxamus, &c. Liberam eligendi facultatem aſſenſu Regio minimè requiſito in perpetuum indulgemus, &c. Hoc ſolum reſervantes, ut liberè electus in ſignum Regiæ fidelitatis nobis debeat præſentari.* Lubens hoc edictum confirmavit Innocentius III. Ita providentia Numinis alternis Pontifices Regeſque ſtimulat, ut ſuo ſe jure & more antiquo abdicent identidem, ut Sacerdotii & Imperii concordia ſempiterna alatur mutuæ indulgentiæ temperamento.

VI. Ut verò referamus nos ad ea quæ Mariana ſtupebat, conceſſiſſe Pontificem voluntati Caſtellani Regis, & ſpopondiſſe abſtenturum ſe Reſervationibus & Collationibus Beneficiorum ejus Regni ſine Regis aſſenſu; minimè mirandum eſt, id Marianam eſſe admiratum. Longo enim pòſt tempore Eugenius IV. reſcribens Alphonſo Luſitaniæ Regi, moleſtiùs ferenti, quòd Epiſcopatum Viſeenſem à Rege fundatum inconſulto Rege Pontifex contuliſſet: monuit illum ex uſu tunc per omnes Eccleſias pervagatiſſimo, ea ſe poteſtate ubique terrarum gaudere, ex ipſius Canonici Juris regulis: Reges Angliæ, Hiſpaniæ, Galliæ Epiſcopales à ſe Eccleſias vacantes flagitare, ſi quibus eas conferri percuperent, & eorum ſe votis tum obſequi, cùm Eccleſiæ ita conducere conſulique judicaret: ſed & Eccleſias à ſe proprio motu donari, ubi ex re eſſet. *Jura tribuunt Sedi Apoſtolicæ & Petri ſucceſſoribus liberam Eccleſiarum omnium diſpoſitionem, ad quarum regimen eligit & præficit, ſecundùm Eccleſiarum utilitatem, neque requirit conſenſum Regum, ſed diſponit, prout dignitas Sedis Apoſtolicæ & Eccleſiæ commoditas poſtulat, &c. Non erravit Viſeenſis Epiſcopus, ſi acceptavit proviſionem per nos, motu proprio factam, &c.*

Non facilè forſan his Eugenii verbis ſubſcripſiſſent Reges; quin & Capitula ipſa non intra eas ſe cohibuiſſent metas, quas & Reges eis & Pontifices præſcribebant. Sed æterna illa ſapientiæ & charitatis lex, quæ Chriſti Eccleſiam temperat & moderatur, ita ſemper diſpenſat hujuſmodi omnes de cujuſque jure & poteſtate præſumptas animo opiniones, pro locorum, temporumque & circumſtantiarum aliarum varietate, ut pax & concordia publica rarò diſturbetur; & ſi quæ illam quandoque obumbrent nubeculæ, iis mox difflatis, pulcrior & ſerenior tranquillitas ſuccedat.

VII. Nec

ariana. L. c. 24.

m. l. 9. c. 7.

p. Illuſt. m. 3. p. .

e. Vital . c. 24.

M. Illuſt. T. p. 76. An. 1269. Sp l. 10. 7. p. 212.

An 1367. Mariana. L. 17. 11.

An. 1206.

Innoc. III. Regeſt. 10. Epiſt. 144. Baluz. in l. 8. de Conco. Per. de Mar. c. 10.

Rainal. An. 1460. nu. 43.

VII. Nec minùs impatienter Castellæ quàm Lusitaniæ Rex tulit, quòd Pius II. Papa mortuo Legionensi Episcopo, eam Ecclesiam contulit magnæ famæ Theologo Cardinali de Turrecremata. Prohibuit Henricus Rex ne ejus Ecclesiæ possessionem posset capessere. Rainal. an. 1460. n. 41.

Non raræ tantùm, sed & breves erant hæ dissensiunculæ inter Pontifices & Hispaniæ Reges. Ideo nec ea ex occasione ferè unquam electiones restituebantur. Magni sua illi interesse sentiebant, ut ne diu dissentirent. Occupabat nonumquam Pontifex, non reservatione, non nominatione Episcopi, sed interpellato Rege ut ipsemet reservaret & daret ei, quem Papa ornatum vellet. Ita Pius II. cum Rege Lusitaniæ, orans ut secum conspiraret: *Cum provisione, quam faciemus, concurrat*. Orans ut oraret pro eo quem provehi esse cuperet. *Et si supplicare pro aliquo intendat, pro Alvaro supplicet*. Card. Cap. Epist. 77.

Cùm non rarò Reges à Pontificibus provehi eos cuperent, qui meritis destituebantur, hinc ut faciles & propitios illos experirentur, faciles se & ipsi illis exorabilesque exhibebant. Ubi tamen Regum preces omnino ab æquitatis orbita deviabant, nec ulla poterat ratione farciri injuria, quam Canonibus inferebant, tunc certè Pontifices ita omnia modulabantur arte quadam mirabili sapientiæ & charitatis, ut nec officio deessent suo, nec Reges exasperarent. Laudatus est jam à nobis est Sixtus IV. a quo Rex Arragonum extundere cupiebat, Archiepiscopatum Cæsaraugustanum nepoti ut suo conferret, ætatis adhuc tenellæ. Rescripsit Pontifex Regi, *Pro te pati omnia possumus, sed jacturam animæ facere nec possumus, nec debemus*. Interim verò Cardinalem Regi proposuit, ejus gratia & fide præcipuum, cui eam Ecclesiam commendaret. Ibid. Epist. 82.

VIII. Hinc liquet sæculo xv. in omnibus Hispaniæ Regnis, Lusitania, Castella, Arragonia, aut Reges Pontificibus, aut Pontifices Regibus præsentasse, communique eorum consensione datos Episcopatus, electionibus ex hominum memoria propemodum expunctis. Novum & perillustre exemplum profero. Avebat Isabella Regina illa virtutum fama, rerumque gestarum laude commendatissima, Toletanum Archiepiscopatum, quo non alius toto orbe splendidior, aut non alius saltem opulentior, Francisco Ximenio Franciscanorum Provinciali, sibique à Confessionibus conferre. Scripsit illa ea de re ad Pontificem, à quo & Rescriptum elicuit, cui hic titulus erat præfixus, *Venerabili fratri nostro Francisco Ximenio, electo Toletano*. A viro religiosissimo Ximenio repugnatum est per sex menses, nec cessit tandem nisi abrupto Papæ imperio. Ea utique, ut ex titulo liquet, provisio Papæ electionis locum obtinebat. Unde & idem Pontifex Alexander VI. Ximenio non multò pòst in hæc verba scripsit: *Sedes Apostolica te de inferiori statu ad Archiepiscopalem dignitatem evexit*. Gomec. l. 2. de gestis Ximenii.

Illud rursum hinc exitit, ante Concordata, quibus nominatio ad Episcopatus & Abbatias Regibus conceditur, usum ipsum eundem admodum fuisse, atque pòst Concordata nisi quòd crebriores essent & dissensiunculæ, & gratiæ redintegrationes ultro citroque, A Mariana animadversum est, uno maximè verbo constare totam illam discrepantiam. Antè enim pro Episcopatibus Pontifici Reges supplicabant, nunc nominant. Vide ut luculentus Scriptor de Adriano VI. differat, qui Pontificiam dignitatem Carolo V. debere ferebatur, & qui illi nominandorum Episcoporum potestatem contulit. *Adrianus VI. in gratiam Caroli alumni, cui debeat Pontificatum, ei & successoribus concessit lege perpetua jus præsentandi Episcopos Hispaniæ, qui antè ad eorum supplicationem precario à Pontificibus Romanis instituebantur*. L. 26. c. 5.

Hoc ipsum jam suprà affirmaverat idem Mariana, quando justissimis laudibus prosecutus Sixti IV. constantiam in refellendis precibus Ferdinandi Regis Arragonum, & insimulata mox ejusdem postea Pontificis mollitie, ubi assensus est tandem dari eam Ecclesiam in Commendam nepoti regio quidem, sed notho, & sexenni tantùm: subdit denique ut culpam elevet utcumque, quæ non potuit tamen non esse gravissima, non aliòs tunc præfuisse Hispanicis Ecclesiis Episcopos, quàm quos Reges Pontificibus nominabant. *Et erat ea tempestate moribus usurpatum, ne Episcopi Ecclesiis Hispaniæ darentur, nisi quos Reges postularent, nominarentque*. Affirmat id quoque privilegii Regibus Castellæ à Sixto IV. concessum fuisse. *Regibus Castellæ in perpetuum, ut quos ipsi expetiissent, ii Episcopi præficerentur, addita prærogativa*. L. 24. c. 1.

IX. Nec pluribus opus est, ut confutetur Salgadus, aliique Hispanorum Jurisconsulti, qui non his Pontificum innituntur concessionibus ad Regias Episcoporum Nominationes stabiliendas. Altiori ab origine rem repetunt, quasi hoc agnatum insitumque sit jus coronæ Regiæ, uni Deo obnoxiæ; aut certè profectum à victoriis in Sarracenos reportatis, atque ita quasi conditis de novo, fundatisque à se, & mox magnificè dotatis Ecclesiis. Familiare illud cum primis est Canonistis & Jurisconsultis posterioris ævi, uni suorum temporum disciplinæ oculos animosque advertere, superiora sæcula fingendo ad illam accommodare, & arbitratu suo comminisci, vel pro affectuum privatorum ingenio fabricare eas rerum occasiones & causas, quas nec vestigare, nec invenire jus fasque est, nisi in historicis, Synodalibus, aliisque id genus antiquis litterarum monumentis. Sapientiùs feliciùsque Mariana priores revolvit, retexuitque ætates, de quibus historica fide ea posteris tradidit, ex quibus certissimè concludatur, non tantoperè laboraturos fuisse Catholicos Hispaniæ Reges, ut à sede Apostolica ea impetrarent Privilegia & Concordata Regiarum ad Prælaturas nominationum, si illis præjudicatum fuisset, Regiæ suæ coronæ primæva ab origine jus illud insertum concretumque fuisse.

CAPUT XXXVI. *P. 4. l. 2. c. 44.*

De Electionibus in Italia, post annum Christi millesimum.

I. Quid sibi juris vel haberet, vel sumeret Papa in electione Abbatum Cassinensium.

II. Libertas electionum Episcopalium in Italia sub Gregorio VII.

III. De Abbatum electione & nominatione ab Imperatoribus.

IV. De jure investiturarum.

V. Episcopatus Cardinalibus addictos primos omnium donarunt Romani Pontifices. Cur.

VI. Alibi constabant electiones, sed & persæpè illis interserebantur nominationes Imperatorum, vel Pontificum.

VII. Summa electionum libertas in Italia sub Innocentio III.

VIII. Tentatum aliquoties à Pontificibus, ut ab exigendo petendoque consensu Regio supersederetur.

IX. Quando, & quibus causis, vel occasionibus Pontifices reservarint sibi in Italia Episcopatuum provisiones.

X. Ex Historia Pii II. probatur, Pontifices, vel sibi sumpsisse, vel Regibus concessisse nominationes Episcoporum, vel consensisse, ut quos Reges nominassent, illis ipsi conferrent. Optatum Cardinalibus, ne id fieret nisi de consilio suo.

XI. Nova exempla Pontificiæ nominationis ad Prælaturas Italiæ.

I. Quan-

I. QUanquam liberiùs in Italia, quàm alibi gentium dominaretur Pontificum authoritas: non illi tamen unquam electionibus interceſſerant, ſive Epiſcoporum, ſive Abbatum, uſque ad annum 1057. quo Caſſini Montis Abbate præter Pontificis, præter Imperatoris aſſenſum electo, ea de cauſa Pontifex apud Imperatorem expoſtulavit. *Nequaquam abſque ſuo & Imperatoris nutu electionem illam celebrari debuiſſe.* Contendebant ex adverſo Monachi Caſſinenſes liberam ſemper fuiſſe Abbatis ſui electionem, nec ad Pontificem pertinere, niſi jus ejus confirmandæ. *Sed electio libera ſemper Monachis fuerit, ſola confirmatione ad Papam pertinente.* Qui tamen electus fuerat, coactus eſt ſemetipſe abdicare, poſtquam graviſſimè peccatum eſt à Monachis, armata manu aggreſſus tueri electionem, quo tempore à Papa examinabatur. Ejus loco electus eſt Fridericus, quem confirmavit Papa, & ſacro Eccleſiæ Romanæ Cardinalium murice exornavit; moxque vita hac mortali defunctus, ſucceſſorem habuit, nomine Stephanum X. Caſſinenſis is Abbas erat, & ubi poſtea ad Petri ſedem evectus eſt, Caſſinenſem quidem alium voluit eligi Abbatem: non tamen paſſus eſt, ut ſe ſuperſtite in poſſeſſionem ejus dignitatis & Eccleſiæ mitteretur.

1 Oſtien. L. c. 95.

Ibid. L. c. 7.

Ultrà progreſſus eſt Honorius II. Reſcito enim nonnihil diſſenſionis fuiſſe in electione Abbatis Nicolai, Gregorium Cardinalem eò ablegavit, ut eligi curaret Præpoſitum Monaſterii Capuani, Senioretum nomine. Novæ huic ſervituti repugnarunt Monachi, *dicentes non debere Abbatis Caſſinenſis electionem in alterius poteſtatem tranſire.* At Eccleſias omnes Romanæ Eccleſiæ ſubjectas & obſequentes eſſe debere intonuit illis Gregorius Cardinalis: *Quænam Eccleſia, vel Monaſterium à Romanæ Eccleſiæ non diſponatur arbitrio?* Caſſinenſem Eccleſiam à Gregorio & Zacharia Romanis Pontificibus extructam fundatamque fuiſſe, immo & ab Agapeto reſtauratam, poſtquam à Sarracenis incenſa fuerat. *Caſſinenſem Eccleſiam non alii quàm Romani Pontifices extruerunt, &c.* Electum ſuum tuebantur Monachi, ſed rem tam præpoſterè ille adminiſtravit, ut non multò poſt exauthoratus ſit, tumque in locum ejus electus eſt, quem Pontifex nominarat.

Sed longè exitialior procella in Caſſinenſe Cœnobium incubuit anno demum 1136. & 1137. cùm peſtifero ſchiſmate Petrus Leonis Eccleſiam dilaniaret, ejecto Innocentio II. Pontifice. Importuna enim ea tempeſtate in partes Petri Leonis Pſeudopontificis abrepti ſunt Caſſinenſes, ſeu Rogerio Comiti ut aſſentarentur, ſeu ne ab eo expilaretur Eccleſiæ ſuæ ſacrum penu & opulentiſſima ſupellex; quin & ſchiſma domeſticum conflatum eſt, ſciſſis Monachorum ſtudiis in duos Abbates. Neceſſum ergo fuit, ut eò convenirent Pontifex & Imperator, & præſentiæ ſuæ ſplendore illos diſſenſionum turbines diſcuterent. Tunc ſanè famoſa inſtituta eſt ibi diſcrepatio de jure, quod ſibi ſumebat Pontifex, & de quo ei controverſia fiebat, in electione Abbatis Caſſinenſis. Lotharius Imperator Monachis patrocinabatur, quamvis vel tunc Pontificiæ obſervantiæ & reverentiæ retinentiſſimus. Urgebant Cardinales, hoc ſaltem lapſu ſuo fœdiſſimo in ſchiſmaticorum partes Monachos ſuo excidiſſe jure eligendi. At delinitus tandem ab Imperatore Pontifex, legi & examinari juſſis privilegiis omnibus, quæ illi Abbatiæ Pontifices & Imperatores contuliſſent, ut ad ea hujus cauſæ definitio attemperaretur; conceſſit Monachis pleniſſimam eligendi ſibi Abbatis libertatem, ſervata ſibi confirmandi poteſtate, Imperatori autem quadam veluti inveſtitura. *Victus rationibus Pontifex, Caſſinenſis Abbatis electionem Fratribus, ordinationem Lothario Imperatori, ejuſque ſucceſſoribus conceſſit, atque firmavit, ſibi verò ſuiſque ſucceſſoribus Abbatis confirmationem.*

Ibid. L. c. 91. 95.

Chron. Caſſ. L. 4. c. 116 24.

II. Caſſinenſi Eccleſiæ præfuere aliquando pro Abbatibus Epiſcopi. Ita potuit de hac electione inter Epiſcopales à me diſputari: cùm ejus Eccleſiæ authoritas & poteſtas longo intervallo plures alias etiam Epiſcopales poſt ſe relinqueret. Hinc ſtudium Papæ, ut & ipſe in ea jura ſibi ſua vendicaret. Tunc electiones ſumma libertate in Epiſcopalibus Eccleſiis omnibus celebrabantur. Reſcita Gregorius VII. Firmani Epiſcopi morte, Clerum ejus urbis populumque per litteras admonuit, ejus adminiſtrationem à ſe Archidiacono commendatam, donec de ſedis Apoſtolicæ & Imperatoris conſilio & aſſenſu Epiſcopus ibi inſtitueretur. *Totius Epiſcopatus procurationem Archidiacono commiſimus, donec cum noſtra ſollicitudine, tum Regis conſilio & diſpenſatione, idonea ad Epiſcopalem dignitatem perſona reperiatur.* Cùm Feretrini, & Eugubini Epiſcopo orbati eſſent, ad Clerum Populumque ſcripſit earum urbium idem Pontifex, delegari ad eos à ſe Abbates duos, ut cum ipſis & ex ipſis eligere contenderent Epiſcopos tanto muneri obeundo idoneos: aut alicunde tandem, ſi inter ipſos nulli eſſent pares. *Eccleſiæ Romanæ filios ad vos miſimus, ut perſonam veſtra electione collaudatam & canonico decreto probatam, nobis ad ordinationem quantociùs ſtudeant præſentare.* L. 2. Ep. 38. 41.

Communicato idem ipſe cum Volterranis conſilio diutiſſimè deſudavit, ut idoneum ipſis Epiſcopum provideret: duos tandem illis aſſentientibus miſit Epiſcopos, ut electio perfici & confirmari poſſet. *Quia in perſonam Mantuani Archipresbyter, & noſtra conſilia, & voluntas eorum, qui de illa Eccleſia ſunt, convenit, monemus ut qualiter generalis electio fiat ab omnibus procuretis.* Apocriſiarios Aquileiam miſit, qui electionem excuterent à Clero & Populo factam, examinarent. *Clerus & Populus Aquileienſis Eccleſiæ nuntiaverunt nobis ſe elegiſſe, &c.* Epiſcopum quidem ipſe forſan ſuo arbitrio dedit Ravennati Eccleſiæ: ſed noniſi poſtquam diutiſſimè viduata, ſacrilegis & infandis ab uſurpatoribus divexata fuiſſet: cùm non aliter tunc poſſet illa ſubduci huic ſervituti, quàm ut illam quondam Petrus idololatriæ ſubduxerat, miſſo Apollinari. *Fratrem noſtrum quem poſt longas & innumeras pervaſorum occupationes nuperrimè, ſic ut olim à beato Petro Apollinarem, ita hunc Ravennas ab Eccleſia Romana meruit recipere.* Interpellatus ut confirmaret electionem Epiſcopi Melitenſis & Trojani, primam confirmare abnuit, quòd eam Eccleſiam reſciſſet ab Rhegienſi Metropolitano pendere: alteram confirmavit, quanquam præter morem, nec aſſenſus ſuus poſtulatus eſſet, nec Nuncius affuiſſet ſuus: ſtatuto dumtaxat, ne poſthac hæc omitterentur, quæ præterita tum fuiſſent: *Licèt electioni ejus hoc defuerit, quòd Legatus Apoſtolicæ ſedis & conſenſus noſter non affuit, &c.* Hinc edocemur, in Epiſcopalibus Eccleſiis Romanæ Metropoleos, neceſſarium fuiſſe Papæ conſenſum, utque Nuntius ejus electionibus intereſſet aliquis. Cùm enim præeſſe Metropolitanus iis deberet ex Canonicis inſtitutis; hoc duplici jure frui etiam debere videbatur, ut cenſeretur præeſſe. At Pontifex hoc utroque jure ſibi temperabat in Eccleſia Melitenſi, utpotè Rhegienſi obnoxia Metropoli.

Ibidem. Epiſt. 5. 6. L. 8. Ep. 14. L. 9. Ep. 24.

III. Ad Clerum Populumque Faventinum litteras dedit Petrus Damiani, hortatorias ne præfeſtinè Epiſcopum ante eligerent, quàm adventaret Imperator, qui conſopiret omnes inter eos diſſenſiones. *Ut non eligatis Epiſcopum, uſque ad Regis adventum, qui ſcilicet, & errorem tollat, & vos & Eccleſiam veſtram, ſedatis undique jurgiis, in pacis tranquilitate diſponat.* Suadebat etiam, ut Pontificem orarent, ne dare ipſis Epiſcopum adpropera ret: *Rogandus eſt Papa, ut Epiſcopum vobis modò non ingerat*; ſed ut Diœceſeos adminiſtrationem commendaret Clerico inter eos præ cæteris experientiſſimo: addens iterum ſe, ubi L. 5. Ep. 10.

opus

opus foret, ea administraturum, quæ soli possunt obire munia Episcopi. Vides ut vir Canonum peritissimus, zeloque castioris disciplinæ, & Ecclesiasticæ libertatis exæstuans, censeat præsentiam Imperatoris electionibus quandoque, non tolerandam, non utilem tantùm, sed & necessariam esse.

Eam tum quidem Imperatores sequebantur in his rationem, qua sanctius nihil optari posset. Testem profero Ottonem III. Imperatorem, qui anno 996. Abbatem dare volens Classensi ad Ravennam Abbatiæ, liberam permisit Monachis electionem. *Abbatiam Classensem ordinare desiderans, optionem fratribus dedit, ut quem ipsi vellent, indubitanter eligerent.* Hæc erat Imperatorum, qui se exteriores Ecclesiæ Episcopos profitebantur, eligendorum Episcoporum & Abbatum ratio. Illud erat quod tum his verbis significabatur, *ordinare Ecclesiam*: ubi ea potestate laici Principes impertiebantur. Petr. Dam. in vita B. Romu. c. 22. 23. 65. Cùm Monachi iidem Classenses Romualdum elegissent sibi Abbatem, Imperator ipsemet ad ejus Cellam perrexit, coegitque ut acquiesceret, interminatus Concilii Provincialis anathemata. *Rex anathema ab omnibus Episcopis, Archiepiscopis, & toto Synodali Concilio minaretur.* Non placuit Monachis suis Romualdus: ei verò quò justiùs, eò vehementiùs Monachi sui displicuerunt. Venit ergo ille, & Pedum Imperatori & Archiepiscopo Ravennati resignavit. *In utriusque conspectu virgam projecit.* Hæc Petrus ipse Damiani in vita B. Romualdi. Oravit Romualdus ipse Abbatiam sibi dari ab Imperatore Henrico, & exoravit. Nec stupeas, si Abbatias dispensaret Imperator, cùm authore eodem ipso Petro Damiani, dicatur idem Henricus Imperator ea donatus fuisse potestate, ut ejus authoritate electio Romani Pontificis regeretur. *Ut videlicet ad ejus nutum sancta Romana Ecclesia nunc ordinetur, ac præter ejus authoritatem Apostolicæ Sedi nemo prorsus eligat Sacerdotem.* Opusc. 6. c. 36. Admiranda planè hic donatus est ea potestate Imperator, quòd simoniam ab electionibus omnino abstersisset.

IV. Ad solam Romanam Sedem spectabat hoc privilegium pio tunc Imperatori concessum; quod non multò pòst utique revocatum est, ubi qui in ejus dignitatem succesSere, à pietate, religione & modestia ejus deviarunt. Ita investitura laica aut mera fuit usurpatio; aut temporaria Ecclesiæ tolerantia: aut si quam ei juris speciem velis appingere, qui eo fruebatur Princeps, nec obesse liberæ electioni poterat, nec adesse. Ita enim Epist. 3. Paschalis II. ad B. Anselmum. *Alienum est ab Ecclesia, & à sacris Canonibus inhibitum, ne Principes & seculares viri investituras non solùm dare, sed ne electioni Episcoporum audeant se violenter inserere.*

V. Non alios antè à Pontificibus datos Episcopatus, quàm Titulos Episcoporum Cardinalium, satis probabiliter conjectamus. Cùm urbes eæ essent raro populo, nulloque penè Clero: cùm splendore Cardinalatus jam ferè obscuratus esset Episcopalis dignitatis fulgor: hos Cardinalium Episcoporum Titulos æquè dispensabat Papa, ac cæteros Presbyterorum & Diaconorum. Adde quòd cùm Cardinales, præsertim verò Cardinales Episcopi, Coadjutores sint & cooperarii Papæ in tractandis Ecclesiæ universalis gubernaculis, æquissimum erat, ut non ab aliis magis, quàm ab ipso & sacro Collegio eligerentur. Id observatum est à Petro Venerabili Abbate Cluniacensi, dum verba facit de inclyto illo Cluniacensi Monacho, quem Honorius II. anno 1126. Cardinalem Albanensem creavit. *Injungit ei Papa Honorius majoris honoris & oneris pastoralem curam, & eum laberi suo socium adhibens, in Episcopum Albanum consecrat.* Baron. ab. 1126. n. 9.

VI. Quando anno 1137. Sedem Episcopalem Beneventanam Innocentius II. Metropolitano auxit culmine, novum nominasse Archiepiscopum probabiliter creditur; sed illum Clero & Populo proposuit Civitatis, ut posset à quolibet recusari, si qua gravi labe fama ejus claudicaret. *In conspectu Cleri & Populi Beneventani clamavit, ut si quis contra personam & electionem Gregorii Beneventani electi canonicè & rationabiliter opponere vellet, libera fronte opponeret.* Approbata eo modo electi innocentia, à Pontifice ordinatus est. Baron. a 1137. n. 12.

Ejusdem modi, aut non multùm dissimilis fuit Archiepiscopi Ravennatis electio, ubi Fridericus I. Imperator in Italiam profectus est. Scripsit ipsemet ad Adrianum IV. Papam, ne diutiùs tanto Archiepiscopo sua careret Aula, *Ne curia nostra tanto diutiùs careret Principe*: elegisse se ad eam Ecclesiam filium Comitis Blandratæ: *Quem vos in Clericum Ecclesiæ Romanæ, & filium, nostra petitione assumpsisse recordati sumus*: ut habetur in illis litteris: cæterùm electum eum fuisse universa ab Ecclesia Ravennate astantibus Legatis Imperatoris & Papæ. *In electione illius concorditer & voluntariè universa Ravennas convenit Ecclesia, præsentibus Legato vestro & nostro.* Justas sibi causas esse existimavit Pontifex non confirmandæ ejus electionis. Sed ea repulsa exulceratus Imperator, miras postea tragœdias excitavit. Electus erat subdiaconus Ecclesiæ Ravennatis, Ravennas autem Metropolitanus Sedi Apostolicæ immediatè suberat. Duplici illa ex causa confirmatio Papæ requirebatur. Sed inde patet electiones adhuc vim suam in Italia sospitem retinuisse, etsi non rarò, seu Regiis, seu Pontificiis nominationibus permiscerentur. Baron. 1159. n. 2.

Cùm Placentinus verò Episcopus à Civibus suis apud Apostolicam Sedem gravissimis criminationibus impetitus, Episcopatum in manus Adriani IV. resignasset; Pontifex Placentinos Cives, qui Romam delegati fuerant, compulit Romæ Episcopum sibi eligere; paruerunt illi, electum ipse confirmavit. *Nos participato fratrum consilio, dilectis filiis nostris Clericis & Laicis civitatis vestræ, qui pro eodem negotio à vobis fuerant destinati, concessimus facultatem eligendi.* Epist. 3

Cùm Alexander III. novam civitatem Alexandriam Episcopali solio decorasset, non expectata electione Episcopum ipse in ea instituit. Factum excusavit ipse postea datis ad Clerum litteris, quibus sanctissimè affirmat necessaria tum quidem de causa id factum esse, in posterum verò vendicatum illis iri eamdem eligendi libertatem, qua cæteræ omnes Provinciæ Mediolanensis Ecclesiæ in commune fruerentur. *De novitate & necessitate processit, quod nulla præcedente electione, authoritate nostra, vobis & Ecclesiæ vestræ electum providimus, &c. Statuimus ut non præjudicetur in posterum, quominus electionem liberam habeatis, sicut Canonici Cathedralium Ecclesiarum, quæ Mediolanensi Ecclesiæ subjacent, &c.* Baron. 1180. n.

Plusculum certè concedebant Pontifices earum electionibus Ecclesiarum, quæ Romanæ Metropoleos suffraganeæ non essent. Ideò & idem Pontifex, cùm Aquensem Episcopum & Episcopatum Alexandriam translatum cuperet, eam curam Archiepiscopo Mediolanensi demandavit, cujus ea erat Provincia & Metropolis. Vides porrò, ut & creatio novorum Episcopatuum, & translatio Episcoporum frequens esset vel occasio, vel causa, ut Pontifex Episcopos suo nutu deligeret.

Nec minùs frequentes eæ causæ scatebant à depositionibus Episcoporum. Senatus Populusque Florentinus legarunt ad eundem Alexandrum III. Papam, ut Episcopum suum gradu canonico judicio dejiceret, ut qui nuperrimè convictus esset simoniæ, stupendo prorsus miraculo Monachi Cœnobii sancti Joannis Gualberti, qui igneam pyram illæsis prætergressus erat vestigiis. Nec dejici tantùm illum orabant, sed & successorem à Pontifice dari. Baron. ab. 1163.

Velit

rius die Jul. n. 18. *Velit Episcopum ea dignitate privare, & alium substituere.* Hæc habet author vitæ beati Joannis Gualberti.

VII. Extra has autem inusitatas causas, ingenuè fatendum est viguisse adhuc in Italia electiones ineunte sæculo XIII. quanquam coarctatum jus suffragii ad solum Cathedralium Ecclesiarum Clerum, ad Abbates, ad Capellanos & ad Episcopos Provinciæ conjunctim cum Canonicis, ad nullam jam earum partem vocatis populis. Cùm in tres partes scissa esset Mediolanensis Ecclesia, ubi de eligendo Archiepiscopo agebatur: eò delegavit Innocentius III. Abbatem & Archidiaconum, ut ipsi inquirerent, & se certiorem facerent, ac ea illi Ecclesiæ inolita esset consuetudo, ut Abbates, Præpositi & Capellani jure suffragii æquè ac Canonici gauderent: an non singuli quidem ipsi, sed singulorum Collegia singula promerent suffragia; an præstò essent tantùm, nec in suffragia vocarentur; denique an Episcopi etiam suffraganei in creationem Metropolitani sua conferrent suffragia, geſt. 36. ill. 233. *Utrum de antiqua & probata consuetudine, omnes & singuli, tam Abbates, quàm Præpositi, ac etiam Capellani, parem cum ordinariis in electione vocem habeant. Et si nec omnes, nec parem, qui & quantam, utrum videlicet in singulis ordinum, seu in ordinibus singulorum sit paritas attendenda; vel potiùs jus eligendi penes Ordinarios tantùm resideat, & cæteri propter honestatem solummodo vocari consueverint ad cautelam, &c. Quid potestatis aut juris habeant Episcopi suffraganei.*

Idem ipse porro Innocentius depositò Melfensi Episcopo, Capitulo Cathedrali copiam fecit eligendi successoris. Cùm rescisset autem frequentissimas dissensiones Ecclesiarum Alexandrinæ & Aquensis, quarum geminis Cathedralibus unus erat & communis Episcopus, constituit, ut convenirent duo Capitula, ubi celebranda foret electio, electum autem Metropolitanus Mediolanensis confirmaret; vel electores eligerent, hoc est, Compromissarios; vel Procuratores Romam mitterent, quibuscum communicato consilio Pontifex constitueret, qui illis Episcopus conducibilior esset. *Aut electores eligant, &c. aut Procu-* nal. an. 6. n. 140. *ratores idoneos ad Sedem Apostolicam dirigant, per quos recipiant in Episcopum, quem Romanus Pontifex eis duxerit concedendum.* Infinita quædam aliquando dissentiendi & altercandi libido, ius die Maji. n. 6 partes cogebat, ut totam eligendi Episcopi curam in Pontificem unum conferrent. Ejusmodi fuit electio B. Ubaldi Episcopi Eugubini, sub hoc eodem Innocentio III. Papa.

VIII. Ad Italiam referri potest, quod Pontificii Legati à Comite Tolosano Rimundo & à Consulibus Avenionensibus expresserunt in Concilio Montilensi anno 1209. quodque Pontifices Romani observari fecerunt, locis in omnibus stricta sibi obedientia obligatis: videlicet ne potestates unquam sæculares sacris se interfererent c. 8. electionibus. *Electioni Episcopi, vel alterius Rectoris Ecclesiæ faciendæ, per me vel per quamcumque personam, me nullatenus immiscebo.* Quod confirmatum etiam fuit in Concilio Avenionensi ejusdem anni 1209. præsentibus & præsidentibus Papæ Legatis.

IV. Proximè sequenti Capite, ubi de Sicilia agemus, ostendemus tum cœpisse Pontifices electiones suspendere, & Episcopatus sibi reservare, cùm eò compulsi sunt iis bellis, quorum occasione Episcopi insurgebant in Apostolicam Sedem, & in Principes Regiæ Francorum prosapiæ, quibus tum Pontifices Siciliam vendicabant. Easdem artes tentavit Bonifacius VIII. ut Gallicanæ Ecclesiæ Episcopales suspenderet electiones, donec Philippus Pulcher ad nal. an. 1. n. 39. ea se consilia converteret, quæ Pontifex cuperet. Sed ii conatus inauspicati fuere. Primus omnium Joannes XXII. anno 1322. reservavit sibi collatio-

nem Episcopalium sedium omnium in Provinciis Aquilejæ, Mediolani, Ravennæ, Genuæ & Pisarum, propter interminabiles dissensiones, quæ ibi conflagrabant omnibus in electionibus, dum Pontifices Avenione sederent, & per eorum absentiam intestinis dissidiis universa laceraretur Italia. Præseferebat Joannes temporarias esse eas translationes, dum detumescerent procellæ & bella sedarentur in Longobardia; ut tum demum possent electiones pristinæ & libertati restitui, & paci. *Donec favente Domino, sublata procella temporis impacati, eisdem Ecclesiis plena in eligendo securitas ministretur.* Clemens VI. ut partes roboraret Roberti Regis utriusque Siciliæ 1343. reservavit sibi provisiones omnes Episcopatuum, Abbatiarum, & Collegialium Ecclesiarum, non Siciliæ tantùm, sed & Regni Neapolitani. Rainal. in Append. Tom. 15. Rainal. an. 1343. n. 83. 84

Refertur verò à Theodorico de Niem, postquam Carolus Dyrrachenus utramque Siciliam invasit in Reginam Joannam, Urbano VII. infensam, cujus partibus innexus erat Carolus, Cardinalem Legatum Urbani in Sicilia sæviisse in Episcopos & Clericos, qui Reginæ studuissent; ab Urbano verò datos illis omnibus successores. Uno die creatos ab eo Archiepiscopos vel Episcopos triginta, omnes Neapolitanos, omnes nimirum qui Carolo suffragati fuerant, ut Neapolin invaderet. De Duraz. L. 1. c. 16.

X. Ante electionem Pii II. anno 1458. in sacro Cardinalium Collegio multa consultata sunt, multa decreta, quibus moliebantur, adeoque sperabant futurum illigare & constringere creandum Pontificem. Præ cæteris illud erat memorandum, ut nonnisi ex consilio & suffragiis Cardinalium, immo & ex majori numero suffragiorum, Pontifex vel Episcopos nominaret, vel Abbates; vel Regibus, aliisve Principibus permitteret ut nominarent; vel denique illis sponderet, reciperetque se non nominaturum, nisi ex eorum sententia & votis. *Nul-* Rainald. an. 1458. n. 6. *lam provisionem faciet de Ecclesiis Cathedralibus, Abbatiis, &c. Nullam facultatem præsentandi aut nominandi ad Ecclesias Cathedrales concedet Principibus, &c. Nullam Bullam concedet, per quam astringat se Principibus, quòd nullas Ecclesias Cathedrales aut Monasteria conferet, nisi de ipsorum beneplacito.* Eò redibant omnia. Aut enim Pontifex Episcopatus dabat, ut in Italia; aut Principibus annuebat, ut nominarent; aut spondebat ex eorum se voluntate nominaturum extra Italiam. Ubi extra has metas egrediebantur Pontifices, varios in scopulos incurrebant.

Quin & in Italia quandoque ipsa eis repugnabatur. Cùm anno 1460. Pius II. Episcopatum Papiensem contulisset Amanuensi suo Jacobo Lucensi: is fuit sapientiæ laude celebratissimus Cardi- Rainal. an. 1460. n. 55. nalis Papiensis, toties laudatus, toties & laudandus adhuc à nobis: Franciscus Sfortia Mediolanensis Dux vehementissimè renisus est; nec minis abstinuit. Fregit tamen ejus contumaciam constantia Pontificis. Commentarios hujus Pontificis, qui Gobelino tribuuntur, si consulas, perspicies ut dati sint ab eo Episcopatus Paravinus, Feltrensis, Ferrariensis, Anconitanus, Venetus. Observatum ibidem est, à Senatu Veneto expetitum fuisse, quem ei Civitati Pontifex præfecit. Ut etiam non constantiæ tantùm, sed & moderationis ac charitatis specimen ederetur, certior factus idem Pontifex Ferrariensis Episcopi labores omnes irritos & infrugiferos cadere, ex alienato Ducis animo, illum ad Feltrensem transtulit Episcopatum. *Episcopum Ferrariensem, cùm suis ovibus, Principis odio, prodesse non posset, ad Feltrensem transtulit.* Tradit verò Cardinalis Papiensis, non minùs infracto fuisse animo Gobel. l. 4. Card. Papi. Ep. 149. 162. 170. 171. eundem Pontificem in Mutinensem Ducem, atque in Mediolanensem fuerat, ut Episcopum Mutinensem suam excuti sede ne pateretur. Agit & alibi de Abbatiis, quibus eum Papa donaverat. Unam poposcerat ab eo Dux Mediolanensis, quæ in Civita-

te Papiensi sita erat. Sed à Pio jam concessa fuerat eidem Cardinali.

VI. Post Sixti IV. obitum jurarunt Cardinales in eorundem observantiam Decretorum, quibus futuros constringere Pontifices tentaverant ante creationem Pii II. Ubi pacis fœdus iniit Innocentius VIII. cum Ferdinando Rege Neapolitano anno 1486. utrique convenit, ut Episcopatus, & alia Regni Neapolitani Beneficia à Pontifice conferrentur. *Quod Episcopatus & Beneficia Regni Neapolitani distribuantur per Papam.* Ægrè patiebatur Venetorum Respublica Patavinæ Ecclesiæ possessionem ab eo Cardinali capessi, quem Papa nominarat; enixiùsque poscebat, ut ei committeretur illa Sedes, quem sibi præfici ipsa cupiebat civitas. Pontifex in hæc verba illis rescripsit: *Deus quæ ab Ecclesia disponenda sunt, non ad sæculi potestates quas Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subjectas, sed ad Sacerdotes pertinere voluit.* Cujus rescripti emanati, ut asseritur, à Pontifice aliàs amicissimo, & Fœderato cum Republica Veneta, fides, stat penes authorem. Tu interim videre potes Ughellinum tom. de Episcopis Patavinis & Veronensibus pro Cardinali Jo. Michaelio.

Constat indubitatissimè Principes Italiæ arrogaturos sibi fuisse nominationes omnium Beneficiorum, nisi eorum conatus retudisset Pontifex, novamque invexisset rationem ea conferendi, ex qua, quoniam electionibus per depravatissimos hominum mores jam locus esse non poterat, eluceseret non terrenas potestates, sed Ecclesiasticas, dandorum Ecclesiis Pastorum jus vimque obtinere. Præter superiùs congesta exempla novum hìc adjiciam. Nova quædam jurgia emersere inter eundem Innocentium VIII. & Ferdinandum Regem Neapolitanum, qui Beneficia à se dispensari debere causabatur, ut qui civium suorum merita & vires probè nosset: non à Pontifice, cui minùs explorata eorum esset & vita & industria. Ita ne contra Apostolicos Canones terreni Principis nutu sacræ dignitates distribuerentur, necesse fuit, ut eam ad se Pontifex potestatem pertraheret.

Rainald an. 1487. n. 12.

CAPUT XXXVII. *P. 4. l. 2. c. 45.*

De electionibus in Sicilia post annum Christi millesimum.

I. Siciliæ Regibus ab Adriano IV. id conceditur, ut citra eorum assensum fieri vel perfici non possint electiones Episcopales.

II. Revocatur illud privilegium, ob vim ab his Regibus frequentissimè electionibus illatam.

III. Reges ipsi Siciliæ, illi certè qui Regia Francorum stirpe prognati fuerunt, profitebantur solemniter, nullum suum opperiendum esse consensum, seu faciendis, seu confirmandis electionibus.

IV. Quo tempore & qua demum causa reservari Pontificibus cœpere Episcopatus Siciliæ.

V. De regno Sardiniæ.

I. NOn is ego sum, qui ventilandæ me implicem spiritali Regum Siculorum Monarchiæ. Ut meo serviam instituto, nec ultra eos fines exspatier, id observabo, circa annum Christi 1159. Adrianum IV. pepigisse cum Uvillelmo Siciliæ Rege, ut electiones liberas esse vellet, eo contentus, ut ejus flagitato assensu confirmarentur. *Electiones secundum Deum per totum regnum canonicè fiant, de talibus quidem personis, quibus vos & hæredes vestri requisitum à vobis præbere debeatis assensum.* En verba ipsa diplomatis Uvillelmi Regis: *De electionibus quidem ita fiet. Clerici conveniant in personam idoneam, & illud inter se secretum habebunt, donec personam illam excellentiæ pronuncient. Et si persona illa ex proditoribus, aut inimicis nostris, aut hæredum nostrorum non fuerit, aut magnificentiæ non extiterit odiosa, assensum præstabimus.*

Baron. an. 1097. n. 66. & an. 1156. n. 5.

II. Nil periclitari primò videbantur electiones ab hoc Regum assensu. Sed ea potestate tam impotenter usi sunt Siculi Reges, ut per Pontifices revocanda tandem fuerit. Excanduit quàm justè tam vehementer Petrus Blesensis adversùs Capellanum junioris Siciliæ Regis, datis ad eum litteris, quòd Regiæ non moderatus esset, non intercessisset intemperantiæ, in nupera maximè Episcopi Agrigentini electione. *Intendit Episcopare fratrem Comitis, & ipsum reclamante Capitulo violenter intrudit.* Regis adolescentuli intemperias in ejus Eleemosynarium refundit Petrus, quòd ab eo non coiberetur. Epist. 10

Goffridus Monachus Rogerio Comiti scribit fundationem, seu dotationem complurium Siciliæ Episcopatuum. Quocirca & Episcopos eos nominabat Comes. At cùm non fundarentur, vel dotarentur eæ Ecclesiæ, nisi restitutis iis rebus, quas olim possedissent: hinc penes Ecclesiam jus fuit semper electiones iis nominationibus subrogandi. Hisp. Il To. 1. p.

Ubi Innocentius III. Constantiæ Imperatrici, filioque ejus Juniori Frederico II. Regnum Siciliæ confirmavit: ab iis quoque vicissim id expressit, ut confirmarent electiones, & primigeniam in libertatem restaurarent. *Electiones Prælatorum liberè & canonicè fiant, &c.* Confirmatum est ab eodem Rege idem Decretum anno 1213. ne ipso quidem tum dissimulante ab antecessoribus suis Regibus contumeliosissimè habitas, oppressasque fuisse electiones. *Illum volentes abolere abusum, quem quidam prædecessorum nostrorum exercuisse dignoscuntur, decretum de electionibus Prælatorum concedimus, &c.* Eo Friderici Edicto assensus Regius siletur omnino. Certum est tamen anno 1226. expostulasse Fridericum eundem, quòd Honorius III. Papa Episcopatus Siciliæ donasset se inconsulto, & jura Siciliæ Regibus concessa in electionibus violasset. *Te inconsulto quibusdam Ecclesiis Regni vacantibus præfecisse personas.* Monuit illum Pontifex constituendorum Episcoporum jus Apostolicæ sedi & Potestati indivulsè cohærere. Posset tamen Friderici querela de assensu Regio capi, qui & necessarius olim, & prætermissus tamen tunc fuisset. Anno enim 1245. Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi legi jussit Rescriptum Friderici, quo abdicabat se ab omni prorsus jure in electiones Siciliæ. *Concedebat ac quitabat, si aliquod jus habuisset in electionibus Ecclesiarum regni, &c.* Postquam autem Fridericum idem Pontifex anathemate confixit, hanc præ cæteris compluribus causam allegavit ejus censuræ, quòd undecim Ecclesiæ Metropolitanæ aut Cathedrales jamdiu viduæ mærerent, vetante Friderico electiones celebrari. Baron. 1097. n. 72. 73. Rainal. 1226. n.

III. Ideo & cùm idem Pontifex Carolo Andium Comiti, fratri beati Ludovici Francorum Regis, Siciliam contulit clientelari ab Apostolica sede jure obtinendam, in Feudorum morem: eam clausulam adjecit, ut admoneretur quidem Rex de morte Episcoporum, si ita ferret mos, sed nec ante, nec post electionem ejus assensu opus fore. *Denunciatio mortis Prælati Regi fiat, si fieri consuevit, sed ejus consilium vel consensus in prædictis non requiratur, nec ante electionem, nec post electionem.* Cùm Carolum Andinum Comitem Clemens IV. Papa Siciliæ Regno donavit & investivit, eadem cautio adhibita est. *Nec ante electionem, sive in electione, vel post, regius assensus, vel consilium aliquatenus requiretur: quam utique libertatem vos & vestri hæredes semper manutenebitis.* Rainal. 1253. n. Rainal. 1265. n. Spicil. pag. 2

Ea autem tunc Pontificum charitas & benevolentia

lentia effusior in Galliæ Reges, proficiscebatur tum ex memoria & pietate in eos, à quibus tot beneficiis cumulata esset Romana Ecclesia: tum ex spe & necessitate ingentis & præponentis tuitionis ad Ecclesiæ hostes pertinacissimos propulsandos. Itaque non Gallicæ gentis Regibus Siculis hinc conflanda invidia est, quasi adversùs eos illud tunc novatum primò sit, ut ne assensus Regius ampliùs requireretur, tum ad faciendas, tum ad confirmandas electiones. Sed cùm innovatum invectumque jam id fuisset adversùs Fridericum II. internecinas cum Pontificibus inimicitias exercentem, tantis & ab ipso & à prædecessoribus ejus grassationibus in electiones olim iteratis; ex re visum est Pontificibus Romanis retinendum id esse, ut ab assensu Regio requirendo abstineretur, cùm ea non novi juris institutio esset, sed restitutio vetustissimi. Est certè causa specialis & perneccssaria, ut vigeant & dominentur libertates Ecclesiasticæ in iis maximè regnis & locis, quæ in ditione sunt Apostolicæ sedis, earum vindicis & custodis.

IV. Honorius IV. anno 1285. videtur primus omnium sibi integram servasse collationem omnium Siciliæ Episcopatuum, dum æstuarent bella inter Francos & Arragonios Principes, ne ii eligerentur Episcopi, qui Arragoniis studerent, & adversarentur Gallis, hoc est Pontificibus, qui Gallis hoc Regnum donarant, & asserebant. Laudat eam Papæ Epistolam Rainaldus, nec eam intexit Annalibus suis. Ubi restricta sunt bella, revixisse electiones probabile est, sospite & illibato Pontificum jure, ut cùm conducibile sibi videretur, vacantes Ecclesias reservarent. Illud profectò emicat in fœdere inito Gregorium XI. inter & Fridericum Siciliæ Regem anno 1362. ubi & illud rursum inculcatum est, necessarium minimè fore, ut assensus Regius electionibus interveniret, *Omnes Ecclesiæ Cathedrales & aliæ in electionibus plena libertate gaudebunt, nec ante electionem, nec in electione, nec post, dicti Friderici seu ejus successorum consensus vel consilium aliquatenus requiratur, &c. Salva semper circa Ecclesias Cathedrales & alias in reservationibus Romani Pontificis jurisdictione.* Clausula eadem liberarum electionum citra Regium assensum inserta fuit concessioni Urbani VI. anno 1381. in gratiam Caroli Dyrracheni, ex regia Francorum stirpe in Hungaria tum imperitante. Verùm ea concessio complectebatur utramque Siciliam, hoc est Siciliam Insulam & Regnum Neapolitanum. Ei simillima est ea, qua Eugenius IV. Alphonsum Arragonum Regem anno 1445. honestavit.

Rainald. an. n. 62.

Pal. an. n. 11. nu. 18. n. 8.

V. Quando Bonifacius VIII. Regno Sardiniæ & Corsicæ Jacobum Arragonium decoravit anno 1297. eadem implicata cautio est, ut liberæ essent electiones, Regum consensu nec antè, nec pòst desiderato.

Rainald. an. n. 2.

CAPUT XXXVIII. *P. 4. l. 2. c. 46.*

De electionibus in Germania, de investituris, & de Concordato Germaniæ, post annum Christi millesimum.

I. Tres Ottones Imperatores Episcopatuum & Abbatiarum investituras dedere, illæso electionum jure & usu. Fuere & eorum nonnullæ nominationes. Nec aliter B. Henricus Imperator.

II. Duces ipsi quandoque eodem investiendi jure utebantur.

III. Gregorius VII. & qui ei mox successere, investituras Laicas damnarunt, quòd jam cum electionibus sociari non possent. Quanto intervallo Franciæ Regum & Germaniæ Imperatorum investituræ distarent. Paschalis II. assentitur, ut cedant Episcopi & Abbates feudis omnibus Regiis, dum cedant & Principes investituris, eo prætextu palliatis. Sed non eo contentus Imperator, Paschali investiturarum concessionem extorsit.

IV. Callistus II. provido temperamento, & Imperatorem demeretur, & eam controversiam sedat.

V. Quæ essent in Galliis investituræ.

VI. Novi irritique conatus sub Lothario II. restituendæ investituræ Laicæ.

VII. Ut sub Friderico II. in electionibus turbatum sit.

VIII. Innocentius III. ab Imperatoribus exprimit, ut ne consensus eorum in electionibus desideretur.

IX. Quæ exordia investiturarum, quæ causa eas revocandi.

X. Universim aliqua adnotata in electiones Germaniæ.

XI. XII. De Concordatis Germaniæ.

XIII. De electionibus in Regnis ad Boream porrectis.

I. INdubium est à tribus Ottonibus Imperatoribus Ecclesias Episcopales & Abbatiales donatas fuisse, donatas & earum per Pedum investituras. Sed tria sunt, quæ in eo observari conducat. 1. Illos ipsos fuisse primos institutores sub Romani Pontificis authoritate, & fundatores complurium Episcopatuum eorum, in regionibus Germaniæ non ita pridem Christo subjugatis. 2. Semper ferè spectatissimæ pietatis & sapientiæ viros ab eis designatos fuisse. 3. Non semper exclusas fuisse ab eis electiones, sed vel toleratas, vel perpetuo privilegio quibusdam Ecclesiis indultas; denique pro virili operam datam fuisse, ut Regiæ nominationes Cleri & Populi electionibus permiscerentur.

Ditmarus Merseburgensis Episcopus in horum Imperatorum Chronico sexcentis locis declarat Episcopos & Abbates ab eis complures nominatos fuisse, concessas investituras. Sed & ex eodem Ditmaro compluscula exprimuntur documenta, quibus confirmentur tria illa summatim Capita, à quibus hìc apta & religata pendebunt omnia. Cùm erexisset Otto I. & fundasset tres Episcopatus, Misnensem, Merseburgensem & Cicensem, seu Nauburgensem, Bosoni *electionem de tribus Episcopatibus dedit*. Erat Boso probatissimæ sanctitatis Monachus in Cœnobio Ratisponensi sancti Emmeranni. *Inde ab servitium Cæsaris assumptus fuerat*: à quo & Beneficium obtinuerat, cujus incolas accolasque penè innumeros Gentilium superstitione exuerat, Christique adglutinaverat Ecclesiæ. Ita ergo de Ecclesia benemeritus, eoque etiam de Imperio; Baptismo enim fideles, non in Christi tantùm, sed in Imperatorum fide stabiliuntur: merito & jure ad Episcopatum Merseburgensem accessit. *Quia in Oriente innumeram Christo plebem prædicatione assidua & baptismate vendicavit, Imperatori placuit, electionemque de tribus constituendis Episcopatibus ei dedit.* Chron. l. 2.

Otto II. Regio Rescripto Capitulum Magdeburgense munivit, ut Archiepiscopos suos eligeret, *Licentiam Archiepiscopum eligendi Præcepto Imperiali dedit*. Aldebertus Archiepiscopus, post Evangelii recitationem inter Missarum solemnia concionatus ad populum, Imperatorium hoc præceptum promulgavit, *Recitato coram præcepto Imperiali*: terrifica in eos jaculatus est anathemata, qui illud utcumque temerassent. Ibid. l. 3.

Mortuo Merseburgensi Episcopo Bosone, Otto I. Gisilerum nominarat. Tenues erant res ejus Ecclesiæ. Otto II. Gisilero, ut sibi devinctissimo, gratificatus, illam ingentibus prædiis dotavit, *Pauperem adhuc Episcopatum Merseburgensem largiflua pietate respexit, & ejus Provisori Gisilero, quia hunc multùm dilexerat, civitatem Svelcam tradidit, &c.*

Gerone obeunte Colonienſi Episcopo, suffectus est Uvarinus electione & dono Imperatoris. *Electione & Imperatorio munere protinus ungitur.*

Mortuo quoque Roberto Archiepiſcopo Moguntino, Villigiſum illi Imperator ſubſtituit, Cancellarium ſuum: *Cancellarium ſuimet eidem præfecit Eccleſiæ*. Mimmilevitanam Abbatiam fundaverat idem Imperator, liberamque declaraverat: *Liberam fecit Abbatiam*. Matronæ duæ opulentiſſimæ alteram fundavere, & Imperatorum ſubjecere clientelæ. *Hoc privilegio & Imperiali præcepto firmantes, ut Abbatia ibidem liberaliter facta, Imperatoris ſuorumque poteſtatem ac tutelam reſpiceret ſucceſſorum*. Præpoſtero quorundam conſilio abreptus idem Imperator, Merſeburgenſem dejecit, & Epiſcopali culmine orbavit Eccleſiam, Abbatiamque eſſe maluit, ubi & ex Monacho Abbatem præfecit.

Otto III. in Concilio Romæ habito reſtitui fecit Epiſcopatum Merſeburgenſem, ab Ottone I. avo ſuo inſtitutum, ab Ottone II. parente ſuo deſtitutum, quando & Giſilerus ejus Epiſcopus ad Metropolin Magdeburgenſem translatus eſt. Giſilerus utroque Epiſcopatu perfruebatur, & in hoc Romano Concilio anno 998. aut utroque excidere juſſus eſt, ſi ſola honorum vel opum cupiditate à minore ad majorem Eccleſiam devolaverat: aut ſola Metropoli ſe cohibere, ſi ad eam vocatus eſſet *Populi & Cleri invitatione & electione*. Sororem ſuam idem Imperator Abbatia donavit, miſſo ad eam pedo aureo, juſſoque Epiſcopo, ut eam ſolemni benedictione initiaret. *Germanæ per*
L. 4. *Becelinum portitorem virga à longè commiſit aurea Abbatiam, & ut ab Epiſcopo benediceretur Arnulpho præcepit*. Epiſcopales Eccleſias Capellanis ſuis duobus deſtinaverat, Erponi & Raconi. Verùm, ut author eſt Ditmarus, præfeſtina hinc illi morte abrepti ſunt, ut pietas, qua pollebant, cæleſti potiùs & æterna, quàm temporali gloria radiaret. *Hi duo quamvis pii, tamen inter Epiſcopos non debent aſcribi*. Uterque eorum animam tantùm non jam agens, miſſo ab Imperatore baculo Paſtorali, ante mortem ornatus eſt. *Et his in lecto ob infirmitatem validam jacentibus paſtoralem baculum dedit, ſed uterque ſine ſacerdotali unctione diſceſſit*.

Ditm. idem L. 5. Cùm urgeretur verò Giſilerus Concilio Romano morem gerere, contracto animi mœrore, ut conjicitur, fato ſuo præmaturè functus eſt. Reſcita ejus morte Imperator, miſſo Magdeburgum Guiberto Capellano ſuo, Canonicos hortabatur ut Tagmonem eligerent. Imperii tum habenas tractabat Henricus, ſanctitatis laude in Annalibus ſacris inclytus & Ottoni III. ſuffectus. Erat autem is Tagmo, qui ab Imperatore ſanctiſſimo non injuria eligeretur. Inſtitutus enim fuerat à B. Volfango Ratiſponenſi Epiſcopo, qui illum ita informabat & perpoliebat virtutibus Epiſcopalibus, ut ſucceſſurum ſibi in Epiſcopatu. Interim verò ab Imperatore donatus eſt Epiſcopatu Ratiſponenſi Gebehardus Capellanus ejus: Tagmo autem electus eſt à Canonicis Magdeburgenſibus, quibus integrum non erat preces fruſtrare præſentis & blandientis Imperatoris, quanquam in Præpoſitum ipſi ſuum oculos & vota ſua convertiſſent. *Rex baculo Arnulphi Præſulis Clerum & populum Tagmoni commiſit, eundemque in Cathedram Epiſcopalem conſtituit ipſe*.

L. 6. Non multò pòſt idem Imperator Merſeburgenſem reſtituit Epiſcopatum, eoque Guibertum Capellanum ſuum inveſtivit, Pedo utens Tagmonis Archiepiſcopi, qui eum mox ordinavit. *Dedit*
An. 1005. *Epiſcopatum Capellano ſuimet Guilberto, cum Archiantiſtitis baculo Tagmonis*. Præſentes aderant Regiis his nominationibus Epiſcopi, Principeſque, *Convocans ad ſe omnes Regni Primates*. Ita ex horum conſiliis & ſuffragiis poterat ſpecies quædam exiſtere electionis. Bambergenſem civitatem idem Imperator Eccleſiæ dono dedit, quam & Epiſcopatu voluit augeri. Eam in rem Concilium convocavit apud Francofordiam. Ibi graviter expoſtulavit de contumacia Epiſcopi Virsburgenſis, qui ſuæ Eccleſiæ eam civitatem ſubduci non aſſentiebatur, niſi Pallio ipſe donaretur, Metropolico verò jure gauderet Eccleſia ſua in novum illum Epiſcopatum. Virsburgenſis Præſulis interceſſionem & conditiones non probavit Concilium, cujus aſſenſu Imperator Bambergenſem Epiſcopatum Cancellario ſuo Eberardo contulit, ita ut mox à Tagmone Archiepiſcopo conſecratus ſit. *Eberardo Cancellario cura Paſtoralis committitur*.

Vivis erepto Luidolpho Archiepiſcopo Trevirenſi, electio celebrata eſt, ſed ita præceps & temeraria, ut ejus rationem non habuerit Imperator, & Meingardum Camerarium Villigiſi Archiepiſcopi nominarit, quem & ipſe venit miſſurus in Sedis ſuæ poſſeſſionem. Narrat & Ditmarus, ut ipſemet ad Epiſcopales inſulas venerit Merſeburgenſis poſt Guiberti obitum. Juſſus eſt Auguſtam proficiſci, ubi tum Curia verſabatur; ibi ad Capellam Epiſcopi ſtatim perductus, à Rege, nequedum enim Imperatorio diademate cinctus fuerat, pedo Paſtorali ante Miſſarum ſolemnia donatus eſt, aſtantibus Epiſcopis & Magnatibus, quorum in conſpiratione & applauſu quoddam erat inſtar electionis. *Me ad Capellam Epiſcopi, ubi Rex expectabat, duxit, &c. Rex cum electione præſentium Paſtoralem mihi curam commiſit cum baculo, &c.*

Tagmone Magdeburgenſi Archiepiſcopo ad Cœlitum ſedes migrante, miſit Valterus Capituli Præpoſitus ad Imperatorem, qui ejus conſilium & voluntatem explorarent: *Voluntatem ſuam in rebus faciendis inquireret*. Renuntiari fecit illis Imperator, ut ne ſolemni forma eligerent, ſed in aliquem clam conſentirent, idque ſignificarent ſibi. *Ut electio à nobis non fiat, ſed tantum conſenſus unanimis, & hoc indicetur ei*. Capituli vota in Præpoſitum convenere: *Si Dominus conſentit, & vult Rex*. Eo temporis puncto Ditmarus, qui è Suffraganeis erat, acceſſit, animoſque & calcaria ſubjecit Capitulo, ut canonicam facerent electionem, quando id & juris eorum eſſet, & muneris; aſſeverans ſe, qui conſors eſſet & faciendæ tunc electionis, & conſecrationis pòſt conferendæ, calculum ſuum Præpoſito addicere. Tunc à Capitulo electus eſt Præpoſitus, delegatique ſunt ad Regem, qui ejus expoſcerent conſenſum. *Sum unus ex his, qui electionis hujus ac conſecrationis participes eſſe debent, & hoc vobis conſilium do, ac illud adjuvare in quantum poſſum volo. Senior meus imperet quod velit, vos autem quod accepiſtis à Deo & anteceſſoribus ſuis videte ne perdatis. Primus eligo te, &c.*

Cùm ajebat Ditmarus juſſione Regis non eſſe diutiùs ſuſpendendam electionem, ſed utendum jure quod Deus annuiſſet, & quod ſuperiores Imperatores confirmaſſent: non hoc volebat ille tamen, ut concordia Sacerdotii & Imperii ſollicitaretur. Sed perſuaſiſſimum habebat, piiſſimo Imperatori diſplicere non poſſe libertatem Capituli juſtam, & reverentiæ moderationiſque pleniſſimam in jure ſuo retinendo. Et ſanè ut primùm electio Capituli Ditmaro ipſo comitante ad limina appulit Curiæ, annulo illum donavit Imperator, iterataque imagine quadam electionis per Imperatorem ipſum & Optimates, donavit illum & Paſtorali baculo. *Annulum portat in manu ſua, Tunc omnes in præſentiam venientes, examinatione Regis, ipſo primitus eum laudante, prædictum Patrem eligimus: & optimi quique aſpirabant, & mox à Rege accèpit baculum Paſtoralem*.

Tres habes hìc electiones. Prima fuit illa Capituli unanimis conſenſio in Præpoſitum ſuum. Altera fuit electio, ſuadente Ditmaro, ex forma Canonum celebrata. Tertia fuit, qua Rex, Epiſcopi & Optimates Curiæ duas priores confirmaverunt. Ditmarus ſecundam promoverat egregiè, idemque ipſe tertiæ intervenit. Duos non amplius menſes Valterus, eo nomine erat Præpoſitus, Archiepiſcopatum

patum obtinuit. Eo ex morbo extincto, Episcopi & Canonici in ejus locum elegere Theodoricum, Ditmari nepotem. *Nos omnes Confratres ad Capitulum venientes eligimus, &c. Postera die renovata electione, &c.* Aderat tunc Imperator, qui mox ut advenit, electores omnes in Refectorium convocavit, quibus & ita blanditus est, ut ad eligendum Capellanum suum adduxerit, incolumi jure eligendi. *In Refectorio Fratrum omnes nos convenire præcepit; ibi tunc Regali petitione & salva in posterum electione, Gero communiter eligitur, &c. Baculum à Rege accepit Pastoralem.*

Lieviso Bremensis Archiepiscopus paulò ante obitum suum à Capitulo suo eligi fecit Ottonem Canonicum, qui sibi succederet in Archiepiscopatu. Otto eo extincto ad Imperatorem profectus est, quo ejus assensu confirmaretur, ingenti Cleri populique sui multitudine comitante. Hos adduxit, ac penè compulit Imperator, ut Unvanum Capellanum suum eligerent. Rerum gestarum magnitudine & vitæ sanctimonia floruit Unvanus, sicut & complures alii eorum, quos hìc diximus è Palatio Imperatoris ad Episcopale fastigium ascitos fuisse. *Oddo Clericis comitantibus & Laicis supplex venit, &c. Quos Rex nullatenus audit, sed Capellano suimet Unvano cum laude advenientium, etsi non spontanea, Episcopatum dedit.*

Sanctissimus hic denique Rex cùm Romæ Imperatoria Corona ornatus fuisset, fratrem suum Ravennatem creavit Archiepiscoporum, priore Archiepiscopo, qui utique meritò exauthorandus fuisset, Aricinum in Episcopatum translato. Ex Episcoporum consilio Bobiensem instituit Episcopatum: *Communi & licentia Comprovincialium Episcoporum construxit in Bobia civitate Episcopatum.* tem. L. 7.
Redux in Germaniam, ad Treverensem & Misnensem Ecclesias vacantes nominavit, ne verbum quidem ullum de electionibus faciente Ditmaro. Nominavit & ad Ecclesias Ferdensem, Constantiensem & Pragensem. Invisus ibi est à Rodolpho Burgundiæ Rege, cujus effœminatos mores & vitam mollitie diffluentem descripsit Ditmarus, mira & amabili styli-animique simplicitate. Illum ait solo nomine Regem fuisse, & Episcopatus iis dedisse, qui à Principibus Aulicis eligerentur. *Nomen tantùm & Coronam habet, & Episcopatus his dat, qui à Principibus his eliguntur.* Non ea erat ratio, quam sequebatur Germaniæ Imperator.

Hæc historica epitome est electionum & investiturarum, sub Imperio quatuor aut quinque Cæsarum eorum, quos nemo nescit religioni & pietati fuisse deditissimos: hanc autem unius ex Chronico religiosissimi Episcopi decerpsimus. Patefacta hìc prorsus sunt, quæ antè summatim præmonueramus. 1. Ab Imperatoribus utplurimùm nominatos fuisse Episcopos. 2. Cùm Episcopatus pleroque in Germania erexerint Imperatores, adeo ut affirmet Ditmarus anno 800. in Saxonia uno die à Carolo Magno octo institutos fuisse; novi in dies ab eis erigebantur, atque unà, ut apparet, Regiarum ad Episcopatus nominationum jaciebantur fundamenta. 3. Nominabantur autem ab eis Episcopi longè præstantissimi. 4. Annuebant & multa eligendi privilegia, 5. Nec funditus summovebant electiones, sed vel assentiebantur his qui præsumpta hac assensione electi fuissent: vel quem ipsi nominassent Capitula approbabant: aut à Clericis Laicisque, qui electum suum præsentaturi in Curiam venerant, aliam institui electionem suadebant; vel ex votis Episcoporum & Magnatum in Aula præsentium electionem celebrabant; non semel denique concurrebant plures simul istiusmodi electiones. 6. Si complusculi vel Canonici fuissent, vel Episcopi, ea animi fortitudine, qua Ditmarus, facilè restitutæ omnino in integrum fuissent electiones, nec repugnassent, qui ita affecti animatique erant, Imperatores, 7. Molliùs suo jure utebantur Episcopi & Capitula, quòd pleraſque Episcopales Ecclesias & erigerent Imperatores, & prædiis ditionibusque suis locupletarent, tuerenturque à sæculi Principibus aliis, & ab iis denique incursiones propulsarent Barbaricarum gentium undique circumpositarum. 8. Non facilè abstinebant Imperatores potestate, quanta maxima sibi permittebatur, propterea quòd magni interesset, ut fidos sibi & astrictissimos haberent Episcopos, quibus fiduciarias conferebant Imperii ditiones & Provincias: & quos cum Principibus sæcularibus habituri erant Imperii regendi administros. Ad castra enim & ad militiam Episcopi Imperatoribus comites se adjungebant cum suis quique copiis militaribus. Quippe non Religionis tantùm munimenta erant Episcopatus & Abbatiæ, sed & Imperii. Nationes quippe barbaræ, quibus ferè constabat olim Germania, tum demum cicuratæ & insuefactæ sunt Imperii Romani subeundo ferendoque jugo, postquam illas Christiana pietas mansuefecit, pristinamque omnem dedocuit ferocitatem. Sola religio, sola pietas corda ipsa mollit, edomatque, & spontaneas subesse persuadet Principibus & Potestatibus à Deo constitutis. 9. Episcopi prorsus sanctissimi ad eum modum in Aula ab incunabulis educati, ad Episcopatus venere, & cum Imperatoribus collaborarunt, ut alios similiter instituerent. 10. Eo tempore res ad eum modum gerebantur, quo vigere & valere debebant electiones canonicæ, necdum revocatæ, necdum antiquatæ. Hinc autem perspicias, quo se usque effundat providentissima Ecclesiæ indulgentia in Christianos Principes, qui plusculum sibi sumunt, quàm per Canones liceat, in rebus sacris, sed eam potestatem totam conferunt, ad donandas præstantissimis Episcopis Ecclesias. 11. Investituræ quoque Episcopatuum & Abbatiarum per annulum & baculum ab his Imperatoribus dabantur. Quanquam autem ea symbola sint spiritalis potestatis, non ea tamen ratione ab his Principibus spectabantur. Sapientissimè verò dissimulabat Ecclesia eam incogitantiam & alienam consuetudinem conferendi temporalia Ecclesiæ bona per symbola spiritalis jurisdictionis. Dissimulabat, inquam, consultissimè Ecclesia, quòd illi Principes purissimo flagrantes Ecclesiæ zelo, & disciplinæ purioris amore, utiles præficiebant Ecclesiis Pastores, & gratis præficiebant. At ubi non multò pòst occœpere Reges & Imperatores electiones proterere, nundinari Episcopatus, Episcopos obtrudere sacro ministerio impares, statim Pontifices & Episcoporum Concilia insurrexere, & injuriosum jus laicæ investituræ illis extorsere. 12. Propè abest à similitudine veri, Pipinum & Carolum Magnum Episcopos quandoque nominasse, quin & investituras dedisse, quando restaurandus fuit Episcopatus, & à tumulo excitanda sanctior Ecclesiæ disciplina post cladem familiæ Clodovæi, Rarò illis controversiam fecere Pontifices & Synodi de finibus eorum in rebus spiritalibus potestatis, quòd ea rariùs, quòd sanctissimè uterentur. At ubi eorum successores abjecta ea modestia & religione eandem potestatem usurparunt, tum enimverò Ecclesia Christi toto se suo armavit zelo ad restituendas electiones, & expungendas investituras. Jam diximus apud Uvillelmum Malmesburiensem his consentaneè philosophari Gregorium VI. Papam de investituris patientissimè primò toleratis, posteà pari constantia oblitteratis. lem.

II. Episcopales tres Ecclesias octoginta jam amplius annis vacantes tribus Episcopis concesserat Hartuvicus Hamburgensis Archiepiscopus, propterea quòd Slavi penitus omnes à Christiana fide desciviſsent; cùm autem Ducis vel Comitis Holsatiæ assensum non priùs elicuisset, ille Vicelinum Aldemburgi Episcopum unum ex illis tribus admittere recusavit, nisi Episcopatus investituram à se susciperet. Abnuebat & indignabatur Vicelinus ab alio Episcopum, quàm ab Imperatore inve-

Helmodus Chro. Slav. L. 1. c. 69. investiri. *Visum est Episcopo verbum illud durum, eo quod esset præter consuetudinem, Episcopos enim investire solius Imperatoriæ majestatis est.* Hæc Helmodus in Chronico Slavorum. Erat vir tum illi, tum Duci amicitia conjunctissimus, qui suadebat, ut ad Ducis se frangeret voluntatem, consuetudini quidem adversam, & novam, sed quæ declinari vix posset citra ingens Ecclesiæ suæ discrimen, eo certè tempore, quo nec Archiepiscopus posset, nec Imperator ferre suppetias: denique nihil admodum ex eo rem Ecclesiæ publicam periclitari posse, si Dux illi in manus Pastorale pedum inseruisset. *Alioqui frustrabitur labor vester, eo quod nec Cæsar, nec Archiepiscopus possit juvare causam vestram, domino meo obnitente; Deus enim dedit ei universam terram hanc. Quid grande requirit à vobis dominus meus, ut accipiat virgulam, & det in manum vestram, &c.* Bremensem in civitatem profectus Vicelinus Archiepiscopum & Capitulum consuluit, cujus responsum & tantùm non oraculum illud fuit, Non debere Episcopos nisi ab Imperatoribus investiri, qui beneficentia & munificentia in Ecclesias suas, domini & Patroni jure evasissent Episcoporum, quibus & ipsis eadem opera complurium dominia urbium & patrocinia contulissent Provinciarum. *Investituræ Pontificum Imperatoriæ tantùm dignitati permissæ sunt, quæ sola excellens, & post Deum in filiis hominum præmineus, hunc honorem non sine fœnore multiplici conquisivit. Neque Imperatores dignissimi levitate usi sunt, ut Episcoporum domini crearentur; sed compensaverunt noxam hanc amplissimis regni divitiis, quibus Ecclesia copiosiùs aucta, decentius honestata, jam non vile reputet ad modicum cessisse subjectioni, nec erubescat uni inclinari, per quem possit in multos dominari.*

Ei sententiæ vehementer assensus est tum profectò Vicelinus, sed ineluctabili necessitatis telo compulsus est postea investituram à Duce suscipere, non alias passuros ut res Episcopatus temporales in potestate haberet. *Fecit quod necessitas imperabat, & suscepit Episcopatum per virgam de manu Ducis.* Doluit id quidem Archiepiscopo Hamburgensi, qui & Vicelinum urgere cœpit, ut aliam ab Imperatore susciperet investituram. Verùm non is erat ille, qui Ducis iram & ultionem in se accenderet, cui uni Regio illa suberat. *Ille non consensit, ratus iram Ducis implicabiliter accendi; in hac enim terra Ducis authoritas sola attenditur.*

Ib. c. 70. 71.

Unus enimverò Dux Holsatiæ & regionem armis subegerat, perdomitis Barbaris Ethnicisque, & Episcopales exædificarat Ecclesias. Pervicit etiam ut assentirentur Imperatores, nec molestè ferrent hominium & clientelaris fidei nexum, quo deinceps Dux obligavit sibi Episcopos, Aldeburgensem, Ratzemburgensem & Mekelburgensem, quorum Ecclesias amplissima dote instruxerat, unde nec eæ sine ejus assensu Pastoribus donabantur. Trecentas ille terras *Mansas* præter decimas Episcopatui Aldeburgensi dederat: tantundem addidit Mekelburgensi; *Et facta copulatione obtinuit apud Cæsarem authoritatem Episcopatus suscitare, dare & confirmare in omni terra Slavorum, quam vel ipse, vel progenitores sui subjugaverint in clypeo suo & jure belli. Quamobrem vocavit Aldeburgensem, Racisburgensem, Magnopolitanum, ut reciperent ab eo dignitates suas, & applicarentur ei per hominii exhibitionem, sicut mos est fieri Imperatori. Qui licèt hanc impositionem difficillimam judicarent, cesserunt tamen propter eum qui se humiliavit propter nos, & ne novella Ecclesia caperet detrimentum. Et dedit eis Dux privilegia de possessionibus & de judiciis.* Geroldus denique Vicelini successor Aldemburgo civitate tum penè eversa, Episcopalem sedem suam transferri curavit Lubecam non paulò populosiorem, quam & instruxit Capitulo duodecim Canonicorum cum

Ibid. c. 87.

Ibid. c. 89.

Præposito suo, ne interpellata quidem Imperatoris authoritate, quòd abundè & potestas sufficeret Ducis, & munificentia.

Hinc intelligis, 1. Investigia & exempla Caroli Magni ingredi voluisse posteros Imperatores, reservandis sibi investituris, hominiis, fidei sacramentis, & tuitionibus Episcoporum. 2. Hinc & securitatis & gloriæ non parum accedebat Episcopis, quibus etiam ægrè persuadebatur, ut regnum Sacerdotale dedecorarent, inclinarentque Ducum & Comitum imperio. 3. Verùm ut ne tenellæ & inter cunas suas repenti Ecclesiæ procella aliunde ingrueret, ut tempori & necessitati serviretur, vel ipsorum exemplo Imperatorum, qui jura sua quanquam subinviti relaxabant, cedebantque quæ retinere non poterant: denique ut vicissim rependeretur aliquid beneficentissimæ Ducum pietati, qui contritis Barbaris regionem Christo subegerant, Ecclesiisque extructis illuminaverant, quibus postremò solum nomen aberat Regiæ Majestatis; statuerunt Episcopi non solis Imperatoribus & Regibus suam hanc profiteri clientelam.

Quòd autem investituris conjungi possent electiones, nova rursus ex eodem Helmodo suppetunt documenta. Narrat quippe ille, ut electus sit Geroldus. Absente Duce Saxoniæ illum Ducissa proposuit Capitulo, à quo electus, mox à Duce reduce confirmatus est. *Episcopalis electio domino Duci reservata est. Domina Ductrix Geroldum Capellanum Ducis transmisit, &c. Accessit petitio Principis, concordia Cleri, aptitudo personæ,* Obstrepere voluit Hamburgensis Archiepiscopus, nec potuit. *Nostri ostendere cœperunt, ratum esse opus electionis, quam perfecisset postulatio Principis, concordia Cleri, aptitudo personæ.* Monasticam professionem jamjam amplexaturus erat Geroldus, quando illum Ducissa compulit Episcopalem in Cathedram succedere.

Idem. L. c. 79.

Nunquam Henrico IV. Germaniæ Regi abjudicatæ extortæque fuissent investituræ, si præire illis passus esset electiones, sed liberas, sed gratuitas, sed eorum quorum moribus non sordesceret sanctissima dignitas. Id illi certè probro datum est à Germaniæ Principibus apud Gregorium VII. Papam: *Qualiter omnem in statuendis Episcopis canonicæ electionis libertatem adimeret: ponens per violentiam Episcopos, quos voluisset.* Id ipsum Germaniæ Præsules Imperatori filio ejus exprobrarunt sub Paschale II. *Meministi qualiter Episcopatus, Abbatias, & omnia Ecclesiæ regimina fecisti venalia; nec fuit in constituendis Episcopis ulla legitimæ electionis facultas, sed sola pecuniæ ratio.* Postremò ne Pontifex quidem ipse improbabat investituras à Duce Saxoniæ datas, cùm Geroldum ipsemet tandem ordinarit, quanquam illud primùm detrectasset, ut Archiepiscopo Hamburgensi blandiretur, cui Metropolitico jure suberat Geroldus: *Recusavit cum molestia, dicens, libenter se facere postulata, si posset fieri sine injuria Metropolitani.*

Ibidem. L. 1. c. 3.

Ibid. c.

Ibid. c.

Arnoldus Lubecensis Abbas, Helmodi Chronici Continuator, audiendus & ipse nobis hìc est, ubi Abbatis Brunsuicensis electionem commemorat factam à Canonicis in Episcopatum Lubecensem. Et hìc enim quoque Saxoniæ Ducis & consensu & investitura opus fuit. *Accipiens à Duce vestituram Pontificalem, &c.* Præiverat libera electio: *Omnes unanimi consensu convenisse.* Investituræ hærebat hominium, de quo facilè conveniebat, cùm Regionis Duces Principatum obtinerent, & beneficentia sua Ecclesias cumularent, opibus & honoribus. Audi quid tum dixerit recens creatus Episcopus Ratzemburgensis: *Duci Henrico dicebat se hominium fecisse, non tantùm propter ejus principatum, sed quia per eum Ecclesia multum accepisset, & pacis, & religionis incrementum.*

L. 2. c. Ibid. c.

Indubitatissimè ab Imperatoribus quoque tum

daban-

dabantur investituræ. Sed & electionum libertati apertè illi ipsi suffragabantur. Refertur ab eodem Arnaldo electio Theodorici in Episcopum Lubecensem, canonicis institutionibus adprimè consentanea, & cui solus adversatus sit Theodoricus. Et tamen cùm acquievisset tandem, ab Imperatore investitus est: *accepta Pontificali investitura de manu ipsius:* suoque ævo melioris & prisci ævi Episcopum repræsentavit, asello invectus in solemni pompa sui primùm in Civitatem & Ecclesiam suam adventus.

Nulli non sanè tunc exploratissimum erat, investitura à Principibus data non dari nisi Ecclesiæ temporalia. Unde & eo tempore quo secessione Principum Electorum facta, de Imperio certabatur inter Philippum Sabaudiæ & Ottonem Saxoniæ Ducem, Moguntina Ecclesia in duos Competitores scissa, cui Philippus favebat, is rebus temporalibus potiebatur: *Ille Imperialia à Philippo tenens, civitatibus & castris militari manu longè latèque prævalebat.* Cui autem Clerus & Papa suffragabantur, is spiritali potestate tota gaudebat: *Illis spiritalibus confirmatus, sibi subditos quietè regebat.*

Sed non semper intra has sobrietatis & temperantiæ metas cohibuit se Principum potestas, ut à Uvillelmo Tyrio animadversum est. Mos enim pòst irrepsit, ut mortuo Præsule annulus ejus & pedum mox ad Imperatorem perferrentur, ut quos vellet, his donaret, non expectata Canonica electione. *Inoleverat consuetudo, præsertim in Imperio, quod defungentibus Ecclesiarum Prælatis, annulus & virga pastoralis ad dominum Imperatorem dirigebantur. Unde postmodum unum quemlibet de familiaribus & Capellanis suis investiens, ad Ecclesiam vacantem dirigebat, ut ibi Pastorali fungeretur officio, non expectata Cleri electione.* Eò denique compulsi sunt Romani Pontifices, ut accingerent se ad investituras proscribendas, ut mox dicemus.

III. Scripsit quidem Gregorius VII. ad Imperatorem Henricum, piorum ut virorum consilio Episcopum Ecclesiæ Bambergensi daret. *Religiosorum virorum consilio eadem Ecclesia ordinetur.* Sed cùm eodem ipso tempore litteras dederit ea de re ad Archiepiscopum Moguntinum, ad Clerum & ad Populum Bambergensem, perspicuum hinc est, ad electionem ex mente Gregorii conspirare debuisse Regem, Archiepiscopum, Clerum, Populumque. Cùm aliquanto pòst tempore ab eodem Pontifice Germaniæ Rex Henricus diro anathemate illaqueatus fuisset, vetitumque esset ne à laicis deinceps Principibus investituræ Episcopatuum susciperentur: vehementer ille doluit, excanduitque, quòd Cameracensis Episcopus, quanquam præeunte electione Canonica, ab eodem Henrico investiri se passus esset. *Non denegans post factum Cleri & Populi electionem, donum Episcopatus ab Henrico Rege se accepisse.* Detumuit tamen Pontificis indignatio, ubi rescivit, Cameracensi Episcopo illam nec excommunicationem fuisse compertam, nec investituræ Laicæ prohibitionem.

Quandiu ergo toleratæ fuere investituræ, præcurrere debebat electio Canonica. Id rursus nos docet Hugo Flaviniacensis in Chronico Virdunensi, ubi narrat ab Henrico Rege Germaniæ missos Oratores ad Concilium Romanum anno 1074. ut prohiberent ordinari à Papa Episcopos, qui post electionem suam Regia manu investiti non essent. *Ne contra morem prædecessorum suorum Dominus Papa eos consecrare vellet, qui Episcopatus electionem solam, non autem donum per regiam acceperant investituram.* Infractæ constantiæ Pontifex nihilominus investituras in eodem Concilio damnavit, eamque sententiam suam communivit Canonibus Conciliorum Generalium VII. & VIII. Constantinopoli habitorum, quibus hactenus Occidentalis Ecclesia minùs obsequebatur. Unde & idem Scriptor ibidem restatum facit, tunc à Gregorio demum restitutam electionibus lucem & libertatem. Quòd nempè priùs investiturarum specie in illis aperta vis grassaretur. *Per hanc occasionem sub Papatu Gregorii multis retro annis obnubilata electionis Ecclesiasticæ splenduit veritas. Viderint igitur viricordati, quid juris Imperatoribus, Regibus & Principibus in electione Pontificis reservetur.*

Quod celebratum est anno 1080. Romanum Concilium, ubi & idem Pontifex rem istam, ut ita dicam, profligavit, perfecitque, ea habet, ex quibus Episcopalium electionum arcana retegamus, ut tunc res gerebantur. *Defuncto Pastore alicujus Ecclesiæ, instantia visitatoris Episcopi, qui ei ab Apostolica vel Metropolitana sede directus est, Clerus & Populus remota omni sæculari ambitione, timore atque gratia, Apostolicæ sedis vel Metropolitani sui consensu Pastorem sibi secundùm Deum eligat. Electionis verò potestas omnis in deliberatione sedis Apostolicæ sive Metropolitani sui consistat.* Ubi planum est, quanquam Clerus & Populus plenissima pro suo modulo libertate fruerentur suffragiorum, eminuisse tamen mirandum in modum Metropolitani potestatem, quòd omnium arbiter ipse & judex esset cum Episcopis Provinciæ. Can. 6.

Post illa duo Concilia Romana sub Gregorio VII. anno 1078. & 1080. ubi investituræ prohibitæ sunt, damnatis & Episcopis qui suscipiebant, & Principibus, qui dabant manu laica sacræ potestatis insignia: quo non aliud quàm executioni mandabatur Canon II. & XXII. Concilii VIII. quibus & Canon Apostolicus præludebat. Idem ipsum Decretum confirmatum fuit à Victore III. anno 1087. & ab Urbano II. anno 1095. in Concilio Claromontano. *Interdictum est ne Reges vel alii Principes aliquam investituram de Ecclesiasticis honoribus faciant.* Cum in Galliis habitum sit hoc Concilium, hinc probabile fit, Francos Reges cæteris Christianis Principibus præisse in ejurandis investituris, quas & ipsi aliquando saltem dedissent. *Regi præsentatus, & inde cum virga pastorali à Rege mihi intrusa, ad Ecclesiam Carnotensem adductus.* Verba ea sunt Epistolæ Ivonis Carnotensis Episcopi, quo deinceps non alius perspicacior aut disertior fuit in excusandis investituris, si qua illis excusatio reliqua facta fuisset per Germanos Imperatores, tam immaniter iis abutentes. Can. 16. Epist. 8.

Iis Galliæ Reges ut modestissimè utebantur, ita & facillimè abstinendum sibi imperarunt. Inde nimirum Paschalis II. in Gallias, tanquam in tutissimum se subduxit portum, adversùs Henrici V. Imperatoris infestationes, qui vi expugnare nitebatur novam in ipsa urbe Roma investiturarum concessionem. Non secessisset Pontifex in Gallias, si Regem Ludovicum Crassum sensisset earundem investiturarum cupidum & tenacem. Ex Comite Flandriæ poterit aliquid conjecturæ duci. Gratulatus est enim per litteras Anselmus Comitissæ Flandriæ, quòd Comes Flandriæ conjux ejus investiendis Abbatibus abstineret. *Nullam manu sua daret investituram.* Voluit Anselmus certiorem se fieri, idque per litteras à Paschali Papa datas consecutus est, nunquam consensuros in investituras Romanos Pontifices. Dedit & ipse tandem congratulatorias ad Comitem Flandriæ litteras ejusdem argumenti, quòd investituris nuntium remisisset. Anselm. L. 3 Ep. 59. 73. 74. 88. 140. 152. 153. L. 4. Ep. 3.

Anno 1107. Catalauni Pontificem convenerunt Legati Imperatoris præsente Galliæ Rege Ludovico Crasso. Principem inter Legatos locum qui tenebat Archiepiscopus Trevirensis, id moris prisci fuisse contestatus est, ut electio non antè publicaretur, quàm ad Imperatorem relata fuisset: ut ubi eam probasset Imperator, tum à Clero, Populo & Nobilibus publica fieret electio & canonica; tum

1. c. 11. 6. c. 5. 1. c. 14. 3. Epi 5. 4. Ep. 22. bl. MM. Labbei. 1. p. 199.

accederet electus ad Imperatorem, temporali Ecclesiæ ditione ab eo investiendus per annulum & virgam, eique sacramentum fidei præstiturus: cùm æquissimum sit his subjectionis argumentis revereri eum, cujus beneficio obtineantur castra, urbes, & Imperii Provinciæ variæ, & in confiniis etiam positæ. Decerpta sunt hæc ex Abbate Sugerio, qui audiendus jam ipse nobis est. *Temporibus Antecessorum nostrorum, Sanctorum & Apostolicorum virorum, Magni Gregorii & aliorum, hoc ad jus Imperii pertinere dignoscitur, ut in omni electione hic ordo servetur: Antequam electio in palam proferatur, ad aures domini Imperatoris proferre, & si persona deceat, assensum ab eo ante factam electionem assumere, deinde in conventu secundum Canones, petitione populi, electione Cleri, assensu honoratorum proferre: consecratum liberè, nec simoniacè ad dominum Imperatorem pro regalibus, ut annulo & virga investiatur, redire, fidelitatem & hominium facere. Nec mirum. Etenim Civitates & Castella, Marchias & Telonea, & quæque Imperatoriæ dignitatis nullo modo aliter debere occupare.*

Suger. in vita Indoti Gressi p. 289. Du Chesne Tom. 4.

Pontificis nomine responsum est ab Episcopo Placentino: Conclamatam esse Ecclesiæ libertatem, illam quam suo illi Christus consignavit sanguine, si à versatili Imperatoris voluntate penderent electiones. *Si Ecclesia eo inconsulto Prælatum eligere non possit, cassata Christi morte ei serviliter subjacere*: Manus suas Imperatorem sacrilego ausu temerare, si investiret per annulum & virgam, quæ pignora sunt spiritualis potestatis, *Si virga & annulo investiatur, cùm ad altaria ejusmodi pertineant, contra Deum ipsum usurpare*. Ea responsione Principes Germani exulcerati sunt, tam immeritò, ut innuit Sugerius Abbas, quàm meritò Galli in illos succensebant. *Cùm hæc cervicosi audissent Legati, Teutonico impetu frendentes tumultuabant, &c.*

Cùm ait Eadmerus in limine ipso Historiæ suæ Novæ: Reges Angliæ omnes Neustriæ Ducum gentis, investitura donasse Episcopatus & Abbatias omnes ad Anselmi usque tempora, præter duos Episcopos Roffenses, quos investierat Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus, peculiari jure ejus Ecclesiæ: vel eo uno Scriptor ille designat, quàm prophana esset investitura, quam consecratori Episcopo cùm Canones vendicarent, laica manus traderet. Redeo ad Germaniam.

Cùm non processit ea congressio Pontificis Imperatoriis Legatis: cùmque præseferret Imperator cessurum se investituris, si modò Præsules quoque cederent feudis & dominiis, quæ beneficio Imperatorum obtinuerant: ei conditioni assensus est Papa, Romæque Imperatorem investituras ita ejurantem, Imperii diademate cæterisque insignibus exornavit. Audi ut rem ediserat Chronicum Cassinense: *Convenit, ut Imperator die coronationis suæ omne malè usurpatum Ecclesiasticum jus, astante Clero & Populo, per scriptum deponeret, cum id ipsum Papa de negotiis Regalibus faceret, idque sacramento firmaret; dimitteret Ecclesias liberas cum oblationibus & possessionibus suis, quæ ad regnum non pertinent.* Prolixiùs rem executus est Pontifex in Epistola, quam ea de re ad Imperatorem exaravit, in qua & illud expressiùs confirmavit, Præsules Imperatori resignaturos, quidquid Imperatorii juris erat, temporibus Caroli Magni, Ludovici, Ottonis & successorum: ac viciſſim Imperatorem nunquam se electionibus interpositurum, quod in se dum coronaretur receperat. *Sicut in die coronationis tuæ omnipotenti Domino in conspectu totius Ecclesiæ promisisti.*

L. 4. ep. 37. An. 1110.

Epist. 22.

Compendiosissima fuisset Imperatoribus ea concordia, si investituras cohibuissent, ut verè cohiberi debuerant, in exteriore quadam formula & pompa, investiendi de feudis & beneficiis Imperii, inferto in digitos annulo, pedo pastorali in manus Præsulum. Hoc imaginario honore sese exuentes, recuperassent, sceptroque suo redintegrassent innumera prædia & dominia. Verùm manifestissimè tunc demonstratum est ab Imperatore, quàm non ea tantùm umbratica honoris pompa inescati antecessores sui, tandiu de investituris decertassent: sed quàm verè obtentu investiturarum vendicassent sibi Ecclesias omnes, Episcopales & Abbatiales, quas pro arbitrio darent, quarum vacantium reditus involarent, quas quandiu liberet vacare sinerent, atque ita ditioni suæ adsererent, non prædia tantùm & dominia feudalia Imperii, sed & quidquid præterea agrorum opumque privatorum munificentia in Ecclesias illas collatum esset.

Non aliacertè contemplatione potuit idem mox Imperator ab eo fœdere, quod inisset, resilire, tyrannicam vim inferre Pontifici, & ab eo denique contumeliosissimè habito novam extorquere investiturarum concessionem. In eo privilegio, quod vix tandem extundi sibi passus est Pontifex, quo ipse Cleruſque suus carcere & vinculis eximeretur, incolumes tamen & integras paciscebatur electiones servatum iri; ut testatum ipse fecit litteris ad Guidonem Viennensem Episcopum datis. *Ut electione libera facta sine vi & simonia, consensu Regis, facultatem habeat Rex investiendi per virgam & annulum, & electus à Clero & populo non consecretur, nisi à Rege investiatur.* Idipsum constat ex ipsis Privilegii verbis, quod historiæ suæ intexuit Uvillelmus Malmesburiensis. Hoc illud est quod pro Privilegio *Prævilegium* appellitarunt, quodque idem ipse Papa damnavit in Concilio Romano anni 1112. Linguis calamisque certatum est, an ea hæresis dicenda esset. Diximus suprà quam rationem secutus sit Ivo. Illum enim censuimus mediam tenuisse viam, & pulcherrimo rem temperamento tractasse. Cæterùm si minùs auspicata fuere Paschalis cum Germanis certamina, fæliciùs illi cessit res, non in Gallia solùm, sed & in Anglia, à qua profligatas omnino fuisse investituras narrat Eadmerus in Historia nova, quam ita concludit: *Præsente Anselmo, astante multitudine annuit Rex, & statuit, ut ab eo tempore in reliquum nunquam per dationem baculi Pastoralis, vel annuli, quisquam Episcopatu, vel Abbatia per Regem, vel quamlibet laicam manum investiretur in Anglia.*

Egist. 1.

Malmes. l. 5. de G. Aeg. A.

IV. Paschali II. successit Gelasius II. ei Callistus II. qui anno 1119. Concilium Remis coegit, cui & Ludovicus Crasus Rex affuit. Ibi porro constitutum est, ut liberæ posthac essent electiones Præsulum & consecrationes; investitura per annulum & baculum daretur ab Episcopo consecratore: *Ut per investituram Pastoralis virgæ & annuli, per ostium, id est, Christum ingrediantur*: nec posthac Laici investituris dandis se interponerent: *Et investituram rerum Ecclesiasticarum nihil omnino sibi laicalis exigat persona.* A Rogerio id narratur, qui & addit Henricum Imperatorem, qui non procul aberat, cæteris Concilii decretis annuisse, ab isto de investituris vehementer abhorruisse, atque à Concilio demum anathemate confixum esse. Hinc rursus firmantur, quæ suprà semel & iterum diximus de Galliæ Regum abstinentia facillima ab investituris, ut quas nunquam aut rarò opprimendis electionibus prætexuissent.

His Hasso, qui ei Concilio affuit, multa addit, quæ multùm juvet observasse. Ait enim initio damnatas universim esse à Pontifice investituras quaslibet rerum sacrarum, manu laica factas. Tum verò Laicos Clericosque longè plurimos insurrexisse, contumaciter repugnasse, & tumultuatos esse usque adeo dum advesperascceret, veritos nimirum ne Decimæ infeudatæ periclitarentur: ut compulsus fuerit Pontifex ad mitiora se reflectere consilia, & postera die pronuntiare damnatas à se non fuisse nisi Episcopatuum & Abbatiarum investi-

turas.

turas. *Investituram Episcopatuum & Abbatiarum per manum laicam fieri omnimodis prohibemus.* Consultissimum id fuit temperamentum. *Decretum illud unde murmuratum fuerat, saniori consilio temperavit*, ut ait Idem Scriptor, qui rerum se oculatum testem fuisse profitetur, quas scripserit. *Quod vidi & audivi, scripsi.* Nec eo uno charitatis & indulgentiæ documento idem Pontifex pacem Ecclesiæ reddere tentavit.

Rursus enim Romæ congregato Lateranensi Concilio anno 1122. sedata sunt prorsus diuturna hæc Sacerdotii & Imperii dissidia; annuente Pontifice. 1. Ut in Germania electiones Imperatore præsente celebrarentur, citra vim, citra simoniam. 2. Si dissensiones exoriterentur in electionibus, eas ipse pacaret, adhibito in consilium Metropolitano cum Episcopis Provinciæ. 3. Daret investituras feudorum tantùm Imperii Episcopis & Abbatibus, non jam per baculum & annulum sacrum, sed per suum ipsius sceptrum. 4. Episcopi jura & officia feudorum illi exolverent. 5. Extra Germaniam electi Episcopi consecrarentur primùm, atque intra sex menses ei se sisterent investiendi. Decretum hujusmodi exscripsit Otto Frisingensis Episcopus, nos ex eo hic

ren. l. 7. c. 6. ascribemus: *Concedo electiones Episcoporum & Abbatum Teutonici regni, quæ ad regnum pertinent, in præsentia tua fieri, absque simonia & aliqua violentia. Ut si qua inter partes discordia emerserit, Metropolitani & Provincialium consilio & judicio, saniori parti auxilium & assensum præbeas. Electus autem Regalia per sceptrum à te recipiat, exceptis omnibus quæ ad Romanam Ecclesiam pertinere noscuntur. Et quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis verò partibus Imperii consecratus infra sex menses Regalia per sceptrum à te recipiat.*

Vicissim spopondit Imperator absolutissimè liberas fore electiones & consecrationes, nec Præsulum quemquam annulo & baculo sacro posthac à se investitum iri. *Dimitto Deo & Ecclesiæ investituram omnem per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis, quæ in Regno vel Imperio meo sunt, canonicam fieri electionem, & liberam consecrationem.* Ex quo rursum liquet restituendæ electionum libertati tandiu certasse Ecclesiam, quæ investiturarum obtentu penitus obtritæ fuerant.

V. Eo temperamento in authoritatem recepto, Pontificique & Synodo approbato, investituris usi sunt Galliæ Reges, ad Ecclesiæ has leges accommodatis, ut docet Bernardus, ubi de Epi-

l. 164. scopo electo hæc habet: *Festinavit ad Regem, Regalium investituram accepit.* Nec sceptro tamen forsan, sed rescripto Regio investiebantur,

l. 60. quod videtur adnotasse Ivo Carnotensis: *Investire manu, nutu, lingua.*

VI. Redeo ad Germaniam, ubi Imperator concordiam cum Pontifice initam confirmavit in Conventibus Virtsburgensi, Vormaciensi & Bambergensi, ut legere est in historia Abbatis Uspergensis & Uvillelmi Malmesburiensis. Commemorat porro Scriptor vitæ B. Bernaldi Claravallensis Abbatis, ut anno 1131. Lotharius Germaniæ Rex apud Leodiensem civitatem, quo maximo potuit honore & cultu veneratus Innocentium II. instarè rursum cœperit quò sibi restituerentur inve-

Bon. an. 1. n. 7. stituræ. Non facilè extricasset se Pontifex hoc discrimine, ut qui Anacleti Antipapæ infestatione in summas jam adductus esset angustias, nisi Bernardus singulari quadam & divina propè eloquentia Lotharium à proposito deterruisset. *Nec consilium suppetebat, donec murum se opposuit sanctus Abbas. Audacter enim resistens Regi, verbum malignum mira libertate redarguit, mira authoritate compescuit.*

VII. Nec diuturna Imperii & Sacerdotii pax illa fuit. Cùm enim Magdeburgensis vacaret Ecclesia, & Capituli vota Præpositum inter & Decanum ejusdem Ecclesiæ fluctuarent, suasit Fridericus Rex, ad quem confugerant, Decani sectatoribus, ut in Guicmanum Episcopum suffragia sua conferrent, quem & mox investivit: *Eique accersito Regalia ejusdem Ecclesiæ concessit*, ut ait Otto Frisingensis Episcopus, Friderici Regis consanguineus. Quo consanguinitatis nexu videri potest Otto in Fridericum tuendum propensior, ubi ait, Aulicis omnibus persuasissimum fuisse, fœdere illo inter Callistum II. & Henricum V. inito conveniisse, ubi scinderentur suffragia, Principum suorum adhibito consilio judicem fore Imperatorem. *Tradit enim Curia, & ab Ecclesia eo tempore, quo sub Henrico V. de investitura Episcoporum decisa fuit intra Regnum & Sacerdotium controversia, sibi concessum autumat, quod obeuntibus Episcopis si forte in eligendo partes fiant, Principis arbitrii esse, Episcopum quem voluerit, ex Primatum suorum consilio ponere; nec electum aliquem antè consecrandum, quàm ab ipsius manu Regalia per sceptrum susciperit.*

Ad Guicmanum Episcopum & Fridericum Germaniæ Regem revocanda oratio est. Scripsit Eugenius III. ad Episcopos Germaniæ, reniti eos debuisse, ne ea canonicis regulis contumelia aspergeretur, & ne Episcopus ex Ecclesia una transferretur in aliam, maximè *Clero nolente, imo ut dicitur, magna ex parte reclamante.* Paucis pòst annis Capitulo similiter Colonienſi in duos æmu- Baron. an. 1152. n. 7. Otto Frisin. l. 2. c. 6. Idem. l. 2. c. 31. 32. Rodevi. l. 1. c. 54. 55. 56. los vota sua partiente, Fridericus ad quem relatum fuerat, *consilio & judicio Episcoporum aliorumque Principum*, auditis partibus litem diremit. Illud postea multò audacius, & hinc tamen profectum, cùm idem Fridericus I. Ecclesia similiter Romana inter duos competitores dissidente & alternante, suarum esse partium duxit, ut Concilium congregaret, & litem dirimeret, Redeo ad Germaniam.

Vigebant in ea electiones: sed ex ea quam Callistus II. Imperatoribus concesserat facultate rei dijudicandæ, ubi essent aliquæ dissensiones, quæ erant utique frequentissimę, dissensiones aliæ emergebant difficiliores. Alterum profero nunc exemplum. Trevirenses Canonici, alii in Volmarum, alii in Rodolphum suffragia sua contulerant. Prior ille ad Pontificem retulit, à quo ejus electio canonica pronuntiata est; posterior ad Imperatorem, qui causam ei adjudicavit, contendens in ea dissidii causa suas esse judicandi partes. *Apostolicus affirmabat partem Volmari, propter canonicam electionem: Imperator pro Rodulpho erat, propter electionis dissensionem.* Ita Arnoldus Lubecensis, qui addit possessionem Archiepiscopatus ex sententia Imperatoris adjudicatam fuisse; qui rursus simultates cum Urbano III. susceperit, ex occasione Regaliæ vacantium Ecclesiarum. Cùm autem in Italiam profectus esset, à filio ejus contumeliosissimè exceptum idem narrat fuisse Episcopum, qui ingenuè professus esset, se nonnisi à Pontifice investituram accepisse Episcopatus, quòd nihil omnino haberet feudorum Regalium. *A quo Pontificalem investituram suscepisti? A Papa. Nihil de Regalibus possideo, nec ministeriales, nec curtes Regias habeo, idcirco de manibus domini Papæ Parochiam, cui præsum, teneo.* Baron. an. 1185. n. 3. 1186. n. 3. & seqq.

Fridericus verò usque adeo vacantium Ecclesiarum fructibus abstinebat, aut prioribus usurpationibus suis quibuslibet, ut ex adverso defensoribus libertatum Ecclesiæ, uti probrum objecerit, quòd restitutis electionibus jam Præsules Germaniæ multò obscurioris essent & peritiæ & sanctimoniæ, quàm cùm antè ab Imperatoribus nominarentur. Quod argumento rursus est Germanicas investituras labefactandis electionibus prætextas semper fuisse.

VIII. Omnium auspicatissimè Innocentius III. in ea incidit tempora, quibus Imperatores facilè compulerit, ut eo decederent consentiendi jure,

quo

quo hactenus usi fuerant in electionibus, & quo via pandebatur innumeris molestissimisque Imperii & Sacerdotii dissensionibus. Cùm enim de Imperio decertarent Philippus Sueviæ, & Otto Saxoniæ Duces, qui partitis eligentium studiis electi fuerant, non adjunxit ille se ad Ottonis partes tuendas anno 1209. nisi postquam ab eo expressit hujus consensus abdicationem. En ipsissima verba: *Illum volentes abolere abusum, quem quidam prædecessorum nostrorum exercuisse dicuntur in electionibus Prælatorum, concedimus & sancimus, ut electiones Prælatorum liberè & canonicè fiant, quatenus ille præficiatur Ecclesiæ viduatæ, quem totum Capitulum, vel major & sanior pars ipsius duxerit eligendum, dummodo nihil ei obstet de canonicis institutis.* Ita duplex ea abdicabatur potestas, & assentiendi electionibus, quæ concordes fuissent, & dijudicandæ litis, ubi controversæ. Ubi Fridericus postea II. electus est Rex Romanorum, anno 1213. quò Pontificem eundem suis partibus conciliaret, eadem se sponsione obligavit, & iisdem verbis.

Rainald. ann. 1209. n. 10.

Idem. anno 1213. n. 23.

Ista ergo fuit in Germania electionum plenissima libertas. Ad Pontificem recurrebatur, ubi postulationes, vel necessariæ dispensationes ita cogebant, ut ex Gregorii IX. litteris patet. Cùm in manus Clementis IV. Papæ Ecclesiam suam resignasset Archiepiscopus Salisburgensis, quòd ætas ingravescens, quòd frequens etiam ægritudo non sineret Episcopali ampliùs fungi officio; Clemens eum Archiepiscopatum Præposito Vicegradensi contulit, vetito antè Capitulo, ne ad eligendum pergeret. Erant ergo usitatissimæ electiones, extraordinariæ & rariores Pontificiæ nominationes.

Epist. 15.

Epist. 2.

Rodolphus ubi primùm ad Imperii clavum accessit, quem & deinde ad clarissimam Austriacam gentem suam transmisit, Gregorio X. Papæ anno 1275. recepit in se & spopondit illud ipsum, quod antè Otto IV. & Fridericus II. Cùm exinde eodem ipso tempore renuntiaverint iidem Austriacæ prosapiæ Imperatores juri Regaliæ, ut nec jam necesse esset, ut res Ecclesiæ temporales electis redderent, minimè necessarius quoque fuit eorum deinceps consensus.

Rainald. an. 1275. n. 38.

IX. Vestigari faciliùs potuit finis, quàm initium investiturarum. Eo quidem privilegio quod Paschali II. expugnatum est, illo jure profitebatur ipse à Prædecessoribus suis fuisse donatos priores Imperatores. *Illam igitur dignitatis prærogativam, quam prædecessores nostri vestris Catholicis prædecessoribus Imperatoribus concesserunt, nos quoque dilectioni tuæ concedimus, &c.* Sed vel ea ipsa confessio, peræquè ut privilegium Pontifici tyrannica vi extorquebatur. Nec enim usquam vel probatio, vel memoria Pontificiæ hujus concessionis. Perdiu quidem ante Gregorium VII. Imperatores Ottones & Henrici in Germania, Reges Italiæ, Galliæ & Angliæ, per baculum Præsules investiebant: at quandiu eò jure & ritu Reges longè sanctissimi utebantur, Præsulibus sanctitate & eruditione sacra florentissimis, non religio hinc, non scrupulus ullus injiciebatur. Robertus Franciæ Rex, Eduardus Angliæ, Ottones & Henrici Germaniæ tam religiosè utebantur ea potestate, ut silentiò saltem suo lubens acquiesceret Ecclesia. Tam profunda ex bellorum & calamitatum voragine enatabat Ecclesia, ob Carolinæ Regiæ stirpis excidium, ut nihil rei Christianæ conducibilius esset, quàm illos roborare Principes & fulcire, per quos roborabatur ipsa, & convalescebat. Electionibus nihil officiebant investituræ horum Imperatorum. Novum propono exemplum in Lietberto Cameracensi Episcopo, qui à Clero Populoque electus, Henrico III. Imperatori anno 1050. præsentatus est, ab ipso rursus & Principibus ejus electus, tertiò denique ab Archiepiscopo Remensi & Provinciæ ejus Episcopis electus fuit.

Malmesb. l. 5. De gest. Reg. Angl.

Spicil. Tom. pag. 684. & seq.

Cum Pontifex ipse Leo IX. successorem sibi designasset in Episcopatu Tullensi, quem ante summum Pontificatum administrarat, ad Imperatorem illum ablegavit, ut ejus assensu confirmaretur. Qui verò potuissent Imperatoribus Pontifices de eo usu controversiam facere, si in creatione ipsa Romanorum Pontificum illos ea ipsa instruxerant facultate? Id non dissimulat Petrus Damiani, cùm in eo libello, sive Dialogo, quem conscripsit de hoc ipso argumento, altero hinc Pontificis, altero hinc Imperatoris causæ patrocinante, Advocatum Regium inducat, asseverantissimè confirmantem, à Romanis Henricum III. Imperatorem creatum esse Patricium Romanorum, & ea potestate donatum, ut primaria semper authoritate esset in creatione Pontificum: denique à Nicolao II. eandem potestatem filio ejus confirmatam, curatumque, ut & in Concilio confirmaretur. *Henricus Imperator factus est Patricius Romanorum, à quibus etiam accepit in electione semper ordinandi Pontificis principatum. Huc accedit quod præstantius est, quia Nicolaus Papa hoc domino meo Regi privilegium, quod ex paterno jam jure susceperat, præbuit, & per Synodalis insuper Decreti paginam roboravit.*

Petr. Da Opusc.

Præsidere & principem authoritatis locum obtinere in Romani Pontificis electione amplius quid & admirabilius est, quàm Episcopatuum investituras dare. Is tamen qui & sapientiæ laude & Ecclesiasticæ expurgandæ disciplinæ studio præcipuus erat, id necessarium existimavit fore præsidium, ad arcendas, vel comprimendas latrunculorum molitiones, qui electiones Pontificum jamdiu disturbabant. Henricus pater ea potestate usus est ita temperanter, ut tam inaudita privilegii à se concessi Ecclesiam tum non pœnituerit. At Henricus filius tam impotenter eo jure usus est, ut eo excutiendus necessariò fuerit, quo in suam & Ecclesiæ ignominiam ac perniciem abutebatur.

Nec aliter investituræ revocatæ fuere, quàm quòd iis abuterentur ii, quorum majoribus illæ non ex privilegio concessæ, sed usurpatæ, & in necdum abutentibus toleratæ fuerant. Quanquam enim minimè malitiosa fuisset ea primum investiturarum usurpatio, minùs advertentibus tum seu Principibus temporalibus, seu Præsulibus Ecclesiæ, quid præposterum in illis, quid obliquum esset; erat tamen res ipsa per se & honori ac libertati Ecclesiæ ejusque sanctissimis legibus inimica: ut à terreno Principe acciperet in Aula Antistes, quod non posset nisi in templo & inter sacra Mysteria à Consecratore suo, Ideo & Gregorius VII. & Urbanus II. & Paschalis II. qui diutiùs invictiùsque adversùs investituras certarunt, ne memoraverunt quidem, vel in Epistolis suis, vel in Conciliis, privilegium unquam ullum, aut Canonem, quo ea ad tempus permitterentur: sed abusum tantùm rei sacræ perspicuum, & Ecclesiasticarum legum conculcationem.

X. Illud arcanæ Numinis Providentiæ non possumus non magnoperè mirari consilium, quòd cùm in Germania electiones & audaciùs fuerint & diutiùs oppugnatæ: ea ipsa nunc sit earum retinentissima, & una propemodum Christiani Orbis Provincia, in qua adhuc vigeant. Nec illud forsan minùs stupendum, quòd ut priùs Romani Pontifices invictissima constantia fregerunt contumaciam Principum Germanorum electiones impugnantium: pòst Germani Principes strenuè certarint, ut Concordata sibi sua ad tuendas electiones concederentur à Pontificibus, adversùs Pontificias maximè reservationes.

XI. Edita sunt hæc Germanica Concordata anno Christi 1448. inter Nicolaum V. Papam, & Fridericum III. Imperatorem, seu Nationem Germanam. Illis Pontifex integra sibi servat Beneficia omnia morientium in Curia, vel duabus non

longius

longius diætis : omnium similiter Cardinalium, vel Officialium & Ministrorum Curiæ Romanæ, quocumque obeant loco. Electio canonica celebranda est in Ecclesiis omnibus Episcopalibus & Abbatialibus. Quoad alia Beneficia, sex Pontifici alternatim menses tribuuntur, initio ducto à mense Januario: ita certè, ut si tertio post mense quàm vacare cœpit Beneficium, non innotescat Pontificia provisio, ad Ordinarium ea revolvatur. Annatæ Episcopatuum & Abbatiarum Apostolicæ sedi exolvuntur.

Summa quidem ea capita sunt Germanici Concordati. Sed enarrandæ omnino hìc sunt Reservationes aliæ, quæ in eo confirmantur, præter superiores duas. Hoc est, 1. Præter Beneficia quæ vacant in Curia, vel duabus propè diætis: 2. & præter Beneficia Cardinalium, & Officialium Papæ, quocumque loco obeant, 3. Reservantur & Papæ Beneficia quæcumque vacarint, depositione, privatione, translatione, quæ fiat per authoritatem sedis Apostolicæ. 4. Eorum etiam quorum rescissa fuerit electio, aut recusata postulatio, aut admissa per Pontificem resignatio, 5. Omnium eorum, quibus conferuntur à Papa Ecclesiæ Patriarchales, Metropolitanæ, Episcopales & Abbatiales. 6. Beneficia omnia incompatibilia cum iis, quæ pacificè possideri incipiunt per Apostolicæ sedis collationem. Reservationes hæ omnes continentur Benedicti XII. Extravaganti *Ad regimen.* 7. Potest adhuc Pontifex Episcopatus & Abbatias conferre, nisi canonicæ earum electiones ad se referantur tempore præfinito à Nicolao III. in Decretali *Cupientes, in Sexto.* 8. Quantumvis Canonibus consentaneæ fuerint electiones, penes Pontificem illibata semper potestas est, digniorem & utiliorem Ecclesiæ nominandi, ex causa rationabili & manifesta, & de consilio Cardinalium. *Si Canonicæ fuerint electiones, confirmabimus, nisi ex rationabili & evidenti causa, ac de fratrum consilio, de digniori & utiliori persona duxerimus providendum.*

Ut uberior lux affundatur, observa duo cum primis commoda Concordatis his accrevisse Germanis quibus antè frustrabantur, cùm Regulis regebantur Cancellariæ. Primum est, quòd Ecclesiæ omnes Episcopales & Abbatiales Pontifici reservarentur per Regulas Cancellariæ, cùm Concordatis restituantur electiones, nec reserventur Pontifici Episcoparus & Abbatiæ, nisi cùm earum Præsules in Curia obeunt, vel Cardinalatu, aut officio aliquo in Curia Romana gaudebant, dum essent superstites. Alterum est, quòd juxta Regulas Cancellariæ, quæ per sex menses Beneficia Papæ reservantur, à solo Pontifice possint dari, quantumvis cunctetur Papa in eorum collatione. At ex Concordatis nisi intra tres menses provideat Pontifex, postquam vacare Beneficia rescivit, jam tum mirabilis fiat juris devolutio ad Episcopum, vel Ordinarium, à superiori ad inferiorem. Certè tribus etiam illis mensibus elapsis penes Pontificem supereſt jus præventionis: & si tum etiam ante Ordinarium nominet, valet ejus nominatio, ut declaratum est à Gregorio XIII, quanquam Pontificia nominatio non innotescat, nisi postquam Episcopus nominavit. Ante Gregorium XIII. aliud jam diploma publicaverat Clemens VII. ad tuenda jura sedis Apostolicæ convenienter Concordatis, & ad cohibendas usurpationes Germanorum Præsulum, postquam urbs Roma à Teutonibus fuerat expilata.

XII. Cùm unum in id studiosissimè conniteretur Nicolaus, ut Germanis perquàm gratissima essent Concordata, gnarus eos jamdiu amarissimè conqueri de suis libertatibus oppressis, & diu alternasse inter Pontifices & Concilium Basileense: hinc facilè conjicitur Reservationes eas omnes, non ab eo innovatas, non tunc primùm invectas, sed jam olim usitatissimas, & in jus commune receptas fuisse. Earum vestigia sparsim superiùs observavimus. Hìc unum in locum juvabit omnes conjecisse. Una est de qua altum hactenus ferè silentium, & quæ plurimum admirabilitatis habeat, ubi potest Pontifex electionem vel maximè Canonicam non confirmare, & præstantiorem ipsemet subrogare Præsulem.

Verùm vel ea ipsa reservatio si penitiùs introspiciatur, cum iis quibus septa est clausulis, non erit forsan quod magnoperè stupeamus. 1. Causam necesse est subesse justam & rationabilem. 2. Immo & evidentem. 3. Idque fiat ut Pastor dignior subrogetur. 4. Et ex quo major in Ecclesiam redundet utilitas. 5. Denique consilio Cardinalium rem trutinari opus est.

Expostulante Friderico III. quòd Romani minùs observantes essent Concordatorum, quòdque Germanicæ electiones contemptui haberentur: Responsum est à Calliſto III. electiones omnes eas confirmatas fuisse, quæ canonicæ essent: nec usum esse, & nec uti velle Pontificem, nisi summa & ineluctabili necessitate coarctatum, ea potestate, quam Legibus divinis & humanis, & ipso Concordato obtineret, Episcopum digniorem nominandi, eo qui canonicè etiam fuisset electus. *Potestate autem illa quæ nobis ex divino atque humano jure, simulque Concordatis prædictis competit, providendi Ecclesiis de persona magis idonea, etiamsi canonica in illis electio facta reperiatur, adhuc non sumus usi, nec uti proponimus, nisi ex magna & urgentissima causa.* Inter Epist. Æneæ Sylvii Ep. 371.

Has querelas refellens Æneas Sylvius, qui Conventibus illis nomine Imperatoris affuerat, in quibus Concordata concinnabantur: eam fuisse confirmat Pontificis voluntatem, ut nihil admitteretur Basileensium Decretorum; eam ex adverso Germanorum, ut nihil eorum prætermitteretur; mediam tandem illam placuisse viam & rationem, ut aliis daretur locus, aliis occluderetur. *Propter Decreta enim Basileensis Concilii inter Sedem Apostolicam & Nationem vestram dissidium cœpit; cum vos illa prorsus tenenda diceretis, Apostolica verò Sedes omnia rejiceret. Itaque fuit denique Compositio facta, in qua nos Imperatorio nomine interfuimus. Ea certam legem dedit deinde inviolabiliter observandam, per quam aliqua ex Decretis Concilii prædicti recepta videntur, aliqua rejecta.*

Fidem faciunt Annales Historici ejusdem rei, quam hìc affirmat Æneas Sylvius, Concordatis Germanicis medium quoddam temperamentum contineri, quo nec omnia includantur Basileensium placita, quod urgebant Germani; nec omnia excludantur, quod Romana Curia gestiebat. Pragmaticæ Sanctionis Gallicanæ idem scopus, eadem mens fuerat. Sed cùm opera data non sit, ut interveniret ei sedes Apostolica, cujus permagni intererat; hinc nec tam felix exitus, nec tam diuturnus fuit ejus fructus, quàm optatum fuerat; & eò tandem res exiit, ut electiones deinceps ad Prælaturas in Gallia ferè contescerent, in Germania retinerentur. Spondanus. an. 1447. n. 5. Rainald. an. 1447. n. 47.

Restat id nobis observandum, quantumvis liberæ, & canonicæ sint electiones in Germania, eas à Papa confirmandas esse ex Concordatis; quo non prohibetur, quin Episcopi ita confirmati & provisi à Pontifice, in potestate sint sui quisque Metropolitani. Verbis conceptis id statuunt Concordata. Inde ergo conjicitur ante Concordata Bullis Pontificiis & Provisionibus Romanis institutos fuisse Episcopos & Abbates omnes. Scripsit anno 1485. Sixtus IV. Papa litteras acerbissimas Episcopo Conimbricensi in Lusitania, quòd à Conimbricensi Ecclesia ad Bracharensem Metropolin translatus, spiritalem & temporalem novæ hujus Ecclesiæ administrationem capessiverat ante susceptas Pontificias Bullas. Rainal. an. 1484. n. 45.

XIII. Nec multùm diversa fuit ratio electionum in Ecclesiis Regnorum ad Septentrionem pro-

projectorum, à Germanicis moribus. Innocentius IV. Papa anno 1250. perversas damnavit Sveciæ electiones, ubi *per potentias Regis & Baronum, & ad clamorem tumultuantis populi*, Præsules eligebantur; jussit autem ut in posterum electio fieret à Canonicis in Capitulo. Ulteriùs si Annales ejus Regni revolvamus, occurret electio Lincopensis Episcopi sub Alexandro III, à quo & confirmata est, cùm à Clero & Populo celebrata fuisset, cum assensu Archiepiscopi, Regis & Ducis. *Clerus & Populus ejusdem loci, de assensu Archiepiscopi & Regis atque Ducis terræ, te in Episcopum elegerunt.* Ea tum erat electionum forma, cùm necdum ad solos Canonicos coarctatæ fuissent. Rainald. an. 1250. n. 40.

Anno 1273. in Norvegia definita est causa momenti longè maximi, cùm hæreditario sibi jure Rex Regnum vindicaret, at Archiepiscopus Nidrosiensis contenderet electione Reges ibi creari, & penes se esse prærogativam suffragii. Postremò tandem Archiepiscopus eligendi jus Regis abdicavit, abdicavit & Rex jus omne in electiones Episcoporum & Abbatum. *Concessit quòd in electionibus Episcoporum vel Abbatum Nidrosiensis Provinciæ nulla vis, nulla potentia, nulla authoritas Regis vel Principis interveniat.* Rainal. an. 1273. n. 20.

Ladislao Poloniæ Rege anno 1429. contendente, suum esse, non Papæ, Episcopos Regni Polonici nominare & instituere: ut illum ab ea sententia avocaret Martinus V. monuit, Christianis Regibus ab omnibus se interpellari, ut Episcopatus eorum alumnis & chariſſimis ministris conferret; se verò ad eorum preces prorsus obsurdescere, nisi illis obsequi charitas & utilitas Ecclesiæ suaderet; se non ita pridem quinque in Anglia Episcopos creasse, duos in Gallia, præter Regum preces, qui acquievissent tamen; nec aliter à se in Regnis Castellæ & Arragoniæ factitari. *Supplicant sæpè Reges & Principes, & nos eis interdum complacemus: interdum aliter disponimus, quàm Reges & Principes supplicant. Nuper siquidem quinque provisiones in regno Angliæ fecimus, alio modo quàm ipse Rex scripserat. Magis enim consideravimus personarum merita & commoda Ecclesiarum, quàm Regiam voluntatem. Hoc similiter aliàs fecimus in regno Castellæ, & noviter in regno Franciæ, in duabus Ecclesiis; fueruntque provisiones nostræ reverenter, ut dignum erat, à Regibus acceptatæ. Nec Arragonum Rex, licèt sua culpa alienatus à nobis extiterit, unquam adversatus est provisionibus Ecclesiarum, quas arbitrio nostro in Regno suo fecimus.* Rainal. an. 1429. n. 14.

Quanquam hæc jam superiùs alicubi relata fuerant, non abs re tamen hìc rursus inculcanda visa sunt, ut hinc perspicuè intelligatur, parum discrepare illam, quæ tum obtinebat consuetudinem, ab ea quæ per Concordata nunc invaluit in omnibus Catholicis Regnis, excepta Germania. Non quò non Reges ipsi quandoque electionibus Capitulorum suffragarentur, adversùs Pontificias nominationes, ut in Polonia contigit anno 1460. cùm Cracovienſem Episcopum nominasset Pius II. unàque Capitulum solemnem suam celebrasset electionem. Eò tandem res erupit, ut indeflexæ Regis voluntati cedendum fuerit, ita ut designatus à Papa cum electo Capituli paciscereturr, & jure suo illi decederet. Sed rariores erant illæ dissensiones, & facilem in concordiam Reges Pontificesque mutua ultro citroque utilitas adducebat. Rainal. n. 45

CAPUT XXXIX. *P. 4. l. 2. c. 47.*

De electionibus ad Abbatias post annum Christi millesimum.

I. Ut Episcopales electiones consentirent cum electionibus ad Abbatias.

II. In quibus rursum ea dissentirent.

III. Electiones ad Abbatias liberæ erant, ab Episcoporum & Pontificum parte.

IV. At Comites ac Duces dandis Abbatiarum investituris, earum electiones perturbabant, Abbatias ipsimet dabant.

V. Ea potestate temporales domini piissimè alii, alii perversissimè utebantur.

VI. Nominationes ad officia Claustri.

VII. Exempla Abbatum, qui eligerentur quidem, sed nòn à Monachis suis.

VIII. Peculiaris consuetudo Cœnobii sancti Albani in Anglia.

IX. Regulæ electionum ab Innocentio III. delineatæ.

I. AB electionibus ad Concordata defluxeramus: de quibus extra Germaniam quoque dicere hoc capite pergeremus, nisi extrema hìc manus admovenda visa esset electionibus Cœnobiorum. Quanquam enim electiones, nominationes & reservationes Abbatiarum, ejusdem ferè semper modi fuerint, atque Episcopatuum: unde & ad Abbatias pertinent, quæ de Episcopatibus disputata sunt hactenus omnia: erunt tamen nonnulla de Cœnobiis, quæ non pœniteat peculiariter observasse, & in unum hoc caput conjecisse.

II. Nullum capitalius discrimen inter electiones ad Episcopatus & ad Abbatias, quàm quòd longè maxima pars Episcopalium Ecclesiarum ab Episcopis ipsis & à fidelibus laicis jam inde ab exordio Christiani nominis exædificatæ & dotatæ fuerint: cùm Abbatiæ contrà multis pòst sæculis pleræque excitatæ sint, atque utplurimum larga Principum munificentia.

Ab origine ergo sua id consecutæ sunt Episcopales Ecclesiæ, ut electione suos ipsæ sibi præficiant Pastores: at Abbatiæ plerumque à Principibus & Patronis opulentissimis fundatæ, iis obnoxiæ fuerunt, vel nominationibus, vel conditionibus aliis, quas fundatores inter ipsa earum initia præscripserant. Exemplo res illustrabitur. Anno 994. Hugo & Robertus Galliæ Reges à fundamentis excitarunt Abbatiam Burgolienſem, interpellante Emma Comitissa Pictonum, quæ fiduciario ab iis Regibus jure eam regiunculam obtinebat. Episcopi & Barones assensi sunt. *Cum consilio & assensu tam Episcoporum, quàm Optimatum.* Addita est porrò ea clausula, ut ad electionem Abbatis Comitissæ assensus requireretur & filiorum ejus: *Ut decedente Abbate, alium constituendi à fratribus electum, respectus ad prædictam Comitissam ejusque filios habeatur.* Conc. T. p. 742. 787. 998. 999. 10

Cluniacenſis, Vizeliacenſis, Corbienſis, & nonnullæ aliæ Abbatiæ minùs obnoxiæ erant Laicorum potestati, ut quæ solius Papæ confirmatione indigerent. Robertus Rex ex adverso & Concilium ad Calam congregatum anno 1008. Abbatiam sancti Dionysii, non expectata electione, spectatissimæ virtutis homini contulerunt, quòd non alia affulgeret spes, ejus Cœnobii misertimè labefactati disciplinæ in integrum restituendæ.

III. Jure communi examinabant Episcopi, & confirmabant electiones Abbatum, intaminata prorsus earum libertate, ut Gregorii VII. Epistolis declaratur ad Archiepiscopum Remensem scriptis, & ad Episcopum Metensem. Plenissima libertate Gregorius volebat gaudere Italicas in electionibus suis Abbatias, quæ immediatè subessent Sedis Apostolicæ jurisdictioni. Vizeliacensi Abbatiæ Abbatem donavit Innocentius II. sed cogente necessitate, postquam ex Abbatis absentia Cœnobium illud *in spiritualibus & temporalibus maximum sustinuit detrimentum.* Alexander III. nec Abbatiæ sancti Victoris apud Lutetiam, nec Bonævallensi Abbates dedit, quanquam electiones utrobique factæ essent post cessionem priorum Abbatum. L. 2. Ep. L. 2. Ep. Epist. 2 Append Ep. 45.

IV. Æquum non erat, ut tanta semper sobrietas & mo-

& moderatio à sæcularibus Principibus expectaretur. Antequam Episcopalibus ornamentis fulgeret B. Fulbertus, ad Abbonem Floriacensem Abbatem perscripsit grassationes Theobaldi, cognomento Fallacis, Comitis Blesensis & Carnotensis, in vacantem Abbatiam sancti Petri apud Carnutos. Ambitiosulum antè Abbatia donaverat Monachum, quàm Abbas animam egisset. Extincto Abbate permisit quidem electionem fieri, sed à duobus, tribusve Monachis scelestissimis delusus, quasi unus ex iis electus fuisset, *statim eum Pastorali baculo publicè donavit.* Quanquam denique resciisset, necdum electum quenquam fuisse, advolavit tamen ut suum illum intruderet, quem & ibi retinuit, quamvis Monachi omnes aufugissent.

Ubi verò posteà Fulbertus Carnotensem Ecclesiam administrare cœpit, in ejus manus abdicavit se Abbas Bonævallis. Monachi alium elegerunt, quem & Odoni præsentarunt Comiti, ab eo investiendum, antequam ab Episcopo ordinaretur. *Obtulerunt Odoni Comiti Abbatia illa donandum, ut mos erat, mihi deinde consecrandum.* Inter Epistolas denique alias ejusdem B. Fulberti illa quoque occurrit, qua narratur electio Abbatis Cælle in Episcopatu Tricassino, cui mox Comitissa cum filio temporalia contulit Abbatiæ, antequam spiritalem Episcopus conferret jurisdictionem. *A Comitissa donum rerum temporalium suscepit, &c. A Tricassinorum Præsule animarum curam suscipi oportuit, &c.*

In his porrò exemplis multa advertere fas est. 1. Qua vi, qua nonnunquam trunculentia sævirent temporales isti domini, quorum expectabatur assensus, & quàm facilè à recti orbita variis cupiditatibus aberrarent. 2. Jam rum datas fuisse investituras in Gallia. 3. Nec ab Imperatoribus tantùm eas, & à Regibus datas fuisse, sed à Ducibus quoque & Comitibus. 4. Quod eo facilè tolerabatur, quòd ut hìc perspicis, electiones suam vim retinerent, & satis intelligeretur, quo distarent temporalia, quæ ab investiente; à spiritualibus, quæ ab ordinante conferrentur. 5. Suo infrà loco dicemus, ut lapsu temporis temporales isti domini quibusdam in Provinciis fructus sibi vacantium Abbatiarum vendicarint, quæ à nobis Regalia dicitur; cùmque ea esset eorum feudorum conditio, ut extinctis sine prole temporalibus his dominis, eorum successio ad summos Principes & ad Reges tandem devolveretur, in ea demum Regaliæ jura Reges ipsi Italiæ successerint.

Suppeditat & Glaber exempla donatarum à Comitibus & minusculis aliis Principibus Abbatiarum, ubi verba facit de celebratissimo omnium tunc laudibus Uvillelmo Abbate, cui certatim Reges, Comites & Episcopi Cœnobia quæ vacassent omnia subjiciebant, ut ea regeret, ac sanctioribus Regulæ Monasticæ imbueret institutis. *Quodcumque Monasterium proprio viduabatur Pastore, statim compellebatur, tam à Regibus, vel Comitibus, quàm à Pontificibus, ut meliorandi gratia ad regendum susciperet.*

Idem emicat ex Duce ipso Aquitaniæ Uvillelmo, qui Malleacense Cœnobium reparavit, fundavit Burgolienſe, præstantissimoque subjecit Abbati. Jure suo, id est, fundatoris utebatur. Jus roborabat pius juris usus. Fuerunt & quædam temporum gravissimæ difficultates, quæ Cœnobia compulerint, ut ab Imperatoribus, aliisque Principibus sæcularibus Abbates deposcerent; ut constat exemplo Cassinensium Monachorum, qui Conrado Imperatori enixissimis precibus extuderunt, ut Abbatem sibi præficeret; cùm ipse omnino repugnaret, urgeretque, ut consentaneè Regulæ B. Benedicti eligerent ipsi sibi Pastorem.

V. Si hos Conradi mores imitati essent cæteri Principes, ne in mentem quidem unquam venisset abstinendi eos investituris, immo verò nec forsan nominationibus. Sed horum temporum laudatissimus Scriptor Lambertus, sub Pontificatu Alexandri II. & Gregorii VII. Aulam Imperatoriam velut emporium fuisse testatur, ubi Abbatiæ venales prostarent. *Ubi Abbatiæ publicè venales prostituantur in Palatio, nec quisquam tanti venales proponere queat, quin protinus emptorem inveniat.* Quis de jure investituræ vel nominationis litigasset cum Uvillelmo Duce Normanniæ, mox & Angliæ Rege Gallicæ gentis primo, qui appetente morte, cùm confessione & pœnitentia reliquos anteactæ vitæ nævos expiaret, professus est vocatos à se semper fuisse ad Ecclesiasticas dignitates, & ad Regia Consilia, quos novisset dignissimos: id ex Lanfranco, Anselmo, aliisque sanctissimis Abbatibus constare; à Majoribus suis fundatas in Normannia Abbatias decem fuisse, à se fundatas unam suprà viginti, & iis se inexpugnabilibus propugnaculis ditiones suas communisse. *In electione personarum vitæ meritum & sapientiæ doctrinam investigavi, & quantum in me fuit, omnium dignissimo Ecclesiæ regimen commendavi. Hoc nimirum probari potest veraciter in Lanfranco Cantuariensium Archipræsule, hoc in Anselmo Becensium Abbate, hoc in Gerberto Fontanellensi, & Durando Troarnensi, & in multis aliis Regni mei Doctoribus, &c.*

Non dispari forsan sanctimonia Henricus III. Imperator & investiturarum & nominationum consuetudine utebatur; & alicubi tamen ne ipse quidem dissimulavit, invadere sese quodammodo in Sacerdotii munia. Cùm enim Abbas quidam dono ei equum dedisset, & is cui furto sublatus fuerat idem ipse equus, ad ipsummet de illato sibi damno conquestus esset, dum equo eodem sessitaret: jussit Henricus, ut baculum Pastoralem is Abbas resignaret, quem mox ipse in manus Christi, seu statuæ ejus ibidem sacræ restituit, ut ab eo Abbas eum illico reciperet, & perdisceret à Christo ipso se, non à terreno Principe investitum ea Abbatia fuisse. *Depone baculum regiminis Pastoralis, quem credis largitione mortalis hominis debere gestari. Quem cùm à se projecisset, suscipiens Rex, imposuit dexteræ imaginis Salvatoris, Vade, inquiens Abbati, & suscipe illum de manu omnipotentis Regis, ne sis ultra pro eo debitor alicujus mortalis, & libere utere eo, ut decet culmen tanti honoris.* Hactenus Glaber. Nec minùs luculenta, quæ suprà retulimus de B. Romualdo, quem Otto Imperator Abbatem constituit. Hugo Capetius Francorum Rex Regumque prosapiæ longè toto Christiano orbe clarissimæ & certè antiquissimæ parens & author, Burchardum Comitem Parisiensem donavit Abbatia Regia sancti Mauri Fossatensis, ut Monasticam disciplinam ibi collapsam restauraret: quod ab eo præstitum est sancti Majoli opera. Data est & à Roberto Rege Capetii filio eadem Abbatia Monacho Cluniacensi. *Donum Abbatiæ dedit.*

Eadem, ut apparet, ratione qua Capetius, dedit & Rodolphus Rex anno 988. Abbatiam Romanensem Diœcesis Lausanensis, sorori suæ Adelaidi, ut superstes ea potiretur, moriens cui vellet hæredum legaret. Cùm enim præstantissima ea domina Abbatias alias excitarit, potaritque, quas Majolo Abbati Cluniacensi subjiceret; hinc apparet qua pietate dono sibi datam Abbatiam regeret, protegeret, reformaret, & eos demum ex ea pulcherrimos fructus caperet.

Possent & coacervari exempla datarum à Principibus Abbatiarum, integra & incolumi electione. Sed & exemplis contrariis plena est historia. Narrat Ordericus à Duce Normanniæ datam Abbatiam, occupata electione: utque color aliquis rei audaci affingeretur, investitum esse Abbatem baculo Archiepiscopi Rotomagensis. *Ei nihil tale suspicanti per Cambutum Maurilii Archiepiscopi in Synodo Rotomagensi curam Uticensis Abbatiæ commendavit.* Paucis antè annis cum ejusdem Cœnobii Monachi Abbatem sibi elegissent, illum

Dux

Baron. an. 1072. n. 3.

Baron. an. 1087. n. 29.

Glaber. l. 5. c. 4.

Bibl. Clun. pag. 298. 301

Inid. Notæ pag. 71.

An. 1619. Anco. 1063. Script. Nor. p. 183. 310. 481. 477. 494. 676.

Sais. Dux confirmarat per baculum Epiſcopi Sagienſis. *Per cambutam Ivonis Epiſcopi Sagienſis exteriorem Abbatiæ poteſtatem tradidit ; Uvillelmus verò Ebroicenſis Epiſcopus interiorem animarum curam commendavit*, Si Theologorum vel Canoniſtarum doctrina imbutus fuiſſet Dux, & temporalia à ſpiritalibus diſcreviſſet, eccur Pedo Epiſcopali uſus eſſet, ut temporalium adminiſtrationem commendaret? Diximus jam, ubi perpacatæ fuere lites de inveſtituris, conveniſſe, ut Imperatores per Sceptrum regiis Feudis Epiſcopos inveſtirent.

Ibidem. pag. 874. 921 Ea ergo diſtinctio Orderici calamo & ingenio tribeunda, qui poſterioris ætatis lumina & decreta in ſuperiores retorquet ætates. Refertur ab eodem Scriptore ad annum 1122. diploma Henrici I. Angliæ Regis, quo anno 1120. Abbatiam in Normannia ſitam contulit; & quanquam curaſſet ipſemet electionem celebrari, dono tamen à ſe dari Abbatiam ſignificabat, temporalium tantùm facta mentione.

Ab ipſo Sugerio Abbate perhibetur, ut abſens electus fuerit ipſemet à Monachis Abbas Cœnobii ſancti Dionyſii, utque Monachi à Rege mox confirmationem flagitantes, in carcerem contruſi fuerint, quòd non antè popoſciſſent eligendi licentiam. Dubius animi pendebat Sugerius, & percontari Papam decreverat, quid opus facto ſibi eſſet: cùm Rex eam illi exemit mentis anxietatem confirmata paulò pòſt ejus electione, & Monachis carcere abſolutis. Regens inde & Adminiſtrator Regni declaratus Sugerius à Rege Ludovico Juniore in Palæſtinæ Bellum ſacrum proficiſcente, Burgolienſis Abbatis electionem confirmavit, quòd Aquitaniæ Ducatus, in qua ſita erat illa Abbatia, in Regum rurſus ditionem traducta fuerat. *Ad Regem Ducatus Aquitaniæ translatus eſt.* Eodem Sugerius jure regia vice uſus eſt in compluribus aliis Abbatiis: cùmque eſſet religione & virtutum præſtantia nulli non exploratiſſima, eo ſanè nomine abſtergebat invidiam & obliquas omnes ſuſpiciones, quæ illini potuiſſent his electionibus Regiæ conſenſioni obnoxiis.

Du cheſne To. 4. pag. 710.

Sugerii. Ep. 3. 4. 5. 1.

VI. Paulò alia erat ratio Prioratuum, & aliorum Clauſtri Officiorum. Cùm enim Eugenius III. Papa, & Ludovicus VII. Rex Galliæ in locum Canonicorum ſæcularium ſanctæ Genovefæ ſubrogaſſent Canonicos Regulares, è Cœnobio ſancti Victoris accitos anno 1147. deſignatus primò ſuus illis Abbas eſt. At cùm mox Prior quoque inſtituendus eſſet, is in quem Abbas & Conventus oculos & vota ſua convertebant, conteſtatus eſt Regiam illam eſſe Abbatiam, ideoque conſtituendos ibi à Rege ipſo eſſe Officiales, *Dicens in Regia Abbatia meritò per Regem debere conſtitui Officiales*. Obtulit enimverò ſe ipſe Regi, qui Clauſtralium minùs gnarus Conſtitutionum, Priorem illum inſtituit. *Eſtque in Regis Palatio ab ipſo Rege Ordinis conſtitutiones ignorante, factus Prior*. Abbati & Conventui vehementer doluit, res ad Pontificem delata eſt, qui poſthac Officiales definiit ex Ordinis Conſtitutionibus creandos eſſe: *Mandat Pontifex ſeveriſſimè, ne deinceps Officiales contra Ordinis inſtituta eligantur*.

Baron. an. 1147. n. 4. Surius die 8. Aprilis.

Epiſt. 21. VII. Quam primam ſuprà laudavimus B. Fulberti Epiſtolam, fidem facit ſolitos fuiſſe Canonicorum aliquos intereſſe electioni Abbatis ſancti Petri Carnotenſis, unà cum Monachis. Inter Epiſtolas Joannis Salisberienſis illa jacet, quam nomine Archiepiſcopi Cantuarienſis ipſe exaravit, & ex qua illud intelligitur, Archiepiſcopum ne diutiùs vacaret Abbatia quædam, electionis faciendæ licentiam à Rege exoraſſe: cùmque adeſſe ipſe non poſſet, vice ſua delegaſſe Epiſcopos duos & Abbates duos, qui intereſſent, & quorum ex conſilio fieret electio.

Epiſt. 37.

Nogent. Cùm B. Goffridus Ambianenſi poſteà Epiſcopatu augendus, electus primùm fuit Novigenti Abbas, conſpiravit Dominus Cuciaci, cum Epiſcopo Laudunenſi, Epiſcopis Provinciæ & Archiepiſcopo Remenſi, ad eam electionem: cui nec electus, nec Abbas ſancti Quintini aſſenſum præbituri fuiſſent, niſi eam Philippus Rex non aſſenſu tantùm confirmaſſet ſuo, ſed & interpoſita authoritate Regia. *Communicato cum Archiepiſcopo Remenſi cæteriſque Epiſcopis conſilio, &c. Cùm Regis voluntati & Epiſcoporum poſtulationi reluctari non auderent, &c.* Ita Scriptor ſuppar vitæ hujus ſanctiſſimi viri. Qui beati Laurentii Dublinienſis Archiepiſcopi vitam litteris mandavit, illum perhibet Abbatiæ primùm præfuiſſe, ubi ea vigebat conſuetudo, ut à Clero & Populo Abbates eligerentur. Tum voluiſſe Regem eam conferre ſuo nutu, cùm Laurentius Abbas creatus eſt: ſed non multò pòſt Clero ſuum, populoque jus redintegratum fuiſſe. *Jus conſuetudinis quo tam Clerus quàm Populus ibidem Abbatem eligere conſuerat, &c. Clero & Populo in jus eligendi reſtituto, &c.*

Surius 8. Nov.

Surius 14. Nov.

Odo Bajocenſis Epiſcopus, Angliæ Regis frater, Abbatem & Capitulum ſancti Benigni Divione donavit Cœnobio ſancti Vigori, in finibus Diœceſeos Bajocenſis ſito; ea cautione, ut ſi quando hujus excreſcerent Cœnobii opes, ut Abbatem habere ſibi ſuum poſſet, tum is novus Abbas ab Abbate & Capitulo ſancti Benigni perpetuo jure eligeretur, ejuſque imperio ſubeſſet.

Recu pour l. ſtoire Bourge pag. 2.

Excito inter Canonicos Turonenſes ſancti Martini & Monachos Cormericenſes diſſidio, finem dedit Urbanus II. Papa, juſſo Abbate Cormericenſi ſubeſſe Capitulo B. Martini, à quo eligeretur, baculumque Paſtoralem ſuſciperet è tumulo B. Martini; quòd ii Canonici Abbatiam à fundamentis excitaſſent. Anno 1036. electus eſt Abbas ſancti Albini Andegavenſis à Monachis ille quidem ſuis, ſed de conſenſu Epiſcopi, Comitis Fulconis, Cleri, Populi, Noibliumque utriuſque ſexus. *Per aſſenſum Huberti Præſulis, per favorem Fulconis Comitis, aſſentientibus quoque Nobilibus, Clericis & Laicis, ac utriuſque ſexus inſignibus perſonis*.

Spicil. pag. 23.

Glaſtemburienſem in Anglia Abbatiam narrat quidem Uvillelmus Malmesburienſis à Rege Edgaro fundatam, plenaque libertate donatos Monachos creandi Abbatis, qui ab eo Pedum acciperet: *Sibi verò ſuiſque hæredibus poteſtatem retinuit, tribuendi baculum paſtoralem electo*. Sed cùm mox ſubjiciat ſtatutum ab eodem Rege fuiſſe, ut non ſolùm Monachi, ſed & Clerici ſub Titulo illius Abbatiæ ordinarentur: hinc anſa porrigitur inquirendi, an non hujuſmodi eſſent Clerici, vel Canonici, qui ad electiones Abbatum admittebantur, ut ſuprà relatis patet exemplis. Ut ante calcem ſæculi XII. accerſebantur Abbates, cum Epiſcopis, Clero & Populo, ad electiones Epiſcoporum: mirum non eſt, ſi & Clerici admitterentur viciſſim ad electionem Abbatum ex parte ſaltem aliqua, & quibuſdam in Provinciis.

De ge Reg. A L. 2. c. 5

Omnes penè Epiſcopos Angliæ author eſt Rogerius anno 1175. omneſque Abbates Provinciæ Cantuarienſis conveniſſe ad electionem Epiſcopi Norvicenſis, & ad Abbates deſignandos omnibus Angliæ Cœnobiis vacantibus. *Venerunt etiam illuc omnes Abbates Cantuarienſis Diœceſis, & magnum celebraverunt Concilium, de Paſtore eligendo ad ſedem Pontificalem Norvicenſis Eccleſiæ; de Paſtoribus eligendis ad Abbatias, quæ tunc vacabant per Angliam*.

VIII. Admirabilis cum primis eſt ratio eligendorum Abbatum Sant-Albanenſium in Anglia, à Matthæo Paris memorata ad annum 1235. Qui enim tres vel quatuor erant à Confeſſionibus ejus Cœnobii Monachis, quibus omnium patebant cordis penetralia, duodecim deſignabant, qui mox eligerent, vel unum ex ſeipſis, aut è Cœnobio, aut ex Cellulis ei obnoxiis. *Confeſſores tres, vel quatuor, utpotè qui cognoſcunt corda & renes*

Conc. T. II. pag. & ſeq. E

renes singulorum, eligant duodecim peritos, &c. Rescripto Pontificio ea consuetudo firmabatur, & Gregorius IX. Papa ipsemet confirmavit ejus generis electionem.

IX. Valuere ex eligendorum Abbatum diversissimæ rationes ante Innocentium III. qui formam præfixit accuratiorem electionibus in Concilio Lateranensi IV. anno 1215. & in *C. quia propter*, *De electione*, quod ex eo Concilio decerptum est. Non quòd tres illæ electionum formulæ, quæ ibi delineantur, inusitatæ hactenus fuissent, *Scrutinium*, *Compromissum*, *Inspiratio:* sed quòd eas sæpè disturbarent atque adulterarent alienissimæ circumstantiæ, & præcipites electiones.

Cœpit & Innocentius electiones absolvere à necessitate consensus Principum sæcularium, ubi expugnare id potuit illæso pacis publicæ vinculo; qua in re illi convenit cum Galliarum quibusdam Regibus, qui eo privilegio Episcopatus & Abbatias quasdam donaverant. Cùm primùm Ludovicus VI. Rex Canonicos Regulares Benedictinis Monachis substituit in Ecclesia sancti Victoris apud Parisios: licentiam illit fecit ut Abbatem eligerent, nullius, ac ne Regis quidem expectato assensu. Concessum est id Privilegium in Conventu Episcoporum & Baronum Regni apud Catalaunum, ann. 1115. *Ita ut pro illa Abbatis electione, nec Regis assensum quærerent, nec Regis authoritatem ullatenus expectarent, nulliusque alterius personæ voluntatem, vel laudem attenderent, sed quem Deus eis concederet, inconsulto, ut diximus, Rege, vel qualibet alia persona canonicè eligerent, & Parisiensi Episcopo irrefragabiliter consecrandum afferrent.* Cæterùm potestati Episcopi & Archiepiscopi Abbas permittebatur: *In supradictis omnibus salva authoritate, salvo jure, salva debita obedientia Senonensis Archiepiscopi, & Parisiensis Episcopi.*

Unit. to. 2. 7.

CAPUT XL. *P. 4. l. 2. c. 48.*

De Nominationibus, & Electionibus in Gallia post Concordata.

I. Capita Concordatorum circa Nominationes ad Episcopatus.

II. De Nominationibus ad Abbatias.

III. De Cœnobiis Privilegio quopiam munitis.

IV. De Expectativis & vacationibus in Curia Romana.

V. De Indulto Armoricæ Provinciæ.

VI. Collatio temporum anteriorum & posteriorum Concordatis. Spiritalia Episcopalium Ecclesiarum nequaquam sæcularibus Principibus permitti per Concordata.

VII. In Comitiis Aurelianensibus Electiones expetuntur, & restituuntur.

VIII. Cur invalescere non potuerit Caput illud Comitiorum Aurelianensium. Edictum Blesense Concordatis sese accommodavit, & Concilio Tridentino, cui non displicuere Nominationes Regis ad Episcopatus & Abbatias.

IX. Episcopatus Metensis, Tullensis & Virdunensis Concordatis Germanicis non implicantur. Eorum Indultum exorari avebat Ossatus; quod & postea factum est.

X. De Indulto aliorum Episcopatuum, qui nuper ab invictissimo Rege regno adjuncti sunt.

XI. De Indulto Ducum Sabaudiæ.

XII. Quorundam Conciliorum Decreta, adversùs Episcopos, consecrationem suam diutiùs protrahentes.

XIII. Puellarum Monasteria Concordatis non includebantur.

XIV. Privilegio Clementis VII. earum Nominatio Francisco I. concessa est. Prolixiùs de eo Indulto.

I. MUlta supersunt eaque magni prorsus momenti de Concordatis dicenda, & quæ vix satis aut dici possint, aut capi, nisi eorum quæ superiùs contexta sunt, aliqua hic obiter retexentur. Concordatis ergo iis, quæ Bononiæ in Italia Leo X. iniit cum Francisco I. Gallorum Rege, & quæ confirmata mox sunt in Concilio Lateranensi V. anno 1516. declaratum est, eò deveniisse jamdiu electiones, ut *pleræque per abusum sæcularis potestatis*, tumultuosæ & violentæ essent, vel simoniacæ, vel carnis & sanguinis pluribusque aliis cupiditatibus sordidatæ, vel implicatæ perjurio, quòd electores quanquam juramento constricti ad eligendum *idoneiorem*, privatis nihilominus indulgerent affectibus, vel precibus & blanditiis amicorum delinirentur: quod plus satis constabat ex innumeris absolutionibus, quæ Romano ex tribunali expetebantur post ea perjuria: ideo Pontifici & Regi conveniisse, ut cessarent electiones in omnibus Ecclesiis Metropolitanis, aut Cathedralibus Regni & Delphinatus, Comitatusque Diensis & Valentini. Sed ubi vacarent posthac illæ Ecclesiæ, nominaretur à Rege Doctor, vel Licentiatus in Theologia, vel Jure, annos natus viginti & septem, sex saltem mensibus postquam vacare cœpisset Ecclesia, à Pontifice verò Romano Bullæ & Provisiones darentur. 2. Si à Rege nominaretur is, qui his careret dotibus, penes Pontificem potestas esset illius repudiandi, Regi tres alii menses ad novam Nominationem condonarentur. 3. Elapso trium mensium spatio, si nullus à Rege nominatus esset, eam nominandi facultatem ad Papam devolvi. 4. Si Prælati moriantur *in Curia*, Pontificis unius erit nominare. 5. Principes Regiæ stirpis, & natalium splendore clari Proceres, nominari & provehi poterunt, nullos Gradus in Universitatibus assecuti. 6. Sicut & Regulares doctrinæ præstantia insignes, iis inscripti Collegiis, vel Ordinibus, ubi ad Gradus non aspiratur.

II. In Monasteriis verò, seu Prioratibus verè electivis, sive in quibus electiones fiunt juxta Caput *Quia propter*, ubi morte, vel resignatione vacarint, nominabit Rex intra sex menses ejusdem Ordinis Regularem, natum saltem annos viginti tres, qui Papæ Rescripto instituetur, aut Bulla. 2. Si nominetur verò à Rege, vel Presbyter sæcularis, vel Regularis alterius Ordinis, vel minor annis viginti tribus, vel certè minùs idoneus, repulsam à Pontifice patietur; Regique fas erit intra menses tres alios alium nominare. 3. Si intra novem menses nemo sit à Rege nominatus, jus ad Pontificem devolvetur. 4. Nec alia his Beneficiis via poterit Pontifex providere, ubi morte, vel resignatione vacaverint.

III. Hinc eximes Episcopatus, Abbatias & Prioratus, quibus speciali privilegio concesserat Papa, ut Prælatos eligerent. In his enim electiones semper fient juxta formam Capitis, *Quia propter*, dummodo litteris sedis Apostolicæ authenticis hæc privilegia approbentur.

IV. Nullæ jam poterunt à Pontifice Gratiæ dari Expectativæ, nulla servari Beneficia antequam vacent.

Cæterùm non ait Molinæus obreptione factum esse, ut Episcopatus in Curia vacantes Papæ reservarentur. 1. Censet tantùm illud esse novi juris additamentum; quod à vero non abhorret, si ad jus antiquum oculi retorqueantur. Verùm à nobis superiùs abundè patefactum est, inter novi Juris decreta antiquissimum istud videri posse. 2. Addit idem Molinæus, cùm Pontifex hic integros sibi servarit eos tantùm Episcopatus qui vacabant in Curia per obitum: ad vacantes per resignationem id exporrigi non posse; quod indubitatissimum sanè est. 3. Ait denique intelligi id debere de tempore, quo vacua non est Sedes Apostolica. Dum enim ea vacat, dici non potest stricto jure, quòd ii Episcopatus

patus vacent *apud Sedem Apostolicam*, quæ verba sunt Concordatorum.

V. Inde rursus efficies nihil ea quidem in re obreptum esse, quòd cùm eodem anno 1516. Rex idem Franciscus I. impetrarit ab eodem Leone X. indultum sibi uni suffragaturum, ad nominationes Armoricæ & Provinciæ, quas Concordata non complectebantur, eadem clausula & reservatio iterata ibidem est, si Prælati mortem obirent *apud Sedem Apostolicam*. Adde denique, quòd cùm ea reservatio nec Basileensi Concilio, nec Pragmatica Sanctione expuncta fuisset, de ea Galli admittenda ne ambigebant quidem.

Verùm quoad Armoricæ, seu Britanniæ Minoris & Provinciæ Indultum, cujus alibi propagationem ad nostra hæc usque tempora narravimus, paucula rursus hic veniunt observanda. 1. Eo contineri tantùm Episcopatus & Abbatias, non Prioratus. Nam *Monasteria*, seu Abbatiæ, & *Pripratus* in Concordatis sejunguntur, hic verò sola memorantur Monasteria. 2. Sed & hìc conceditur Regi, ut si quæ Abbatiæ suo in gremio non habeant, qui Abbatis personam & munus obire possint, nominet vel Clericos sæculares, vel Monachos alterius Ordinis, etiam Mendicantium, dum ejusdem Ordinis vestem induant, & in ea profiteantur. Exinde tamen Pontifices æquo animo passi sunt à Regibus nominari ad Prioratus Conventuales & Electivos Britanniæ & Provinciæ, & ad eorum nominationes Bullas concessere.

Spondan. 1515. n. 10. VI. Vir illustrissimus & optimè de Ecclesia meritus, Spondanus, Episcopus Apamiensis, in Annalibus Ecclesiasticis, miratos, ait, fuisse Gallos, quòd cùm Pontifices Romani à Cardinalibus eligantur, cæterorum electiones Capitulorum rescinderint: & servatis sibi temporalibus, spiritalia Ecclesiarum jura Regibus permiserint. Denique Genebrardo viro docto visum esse, eo maximè labefactatam fuisse Ecclesiæ Gallicanæ disciplinam, quòd tota ratio præficiendorum Ecclesiis Pastorum demutata sit. Verùm si religiosissimus Antistes oculos conjecisset in posteriores quinque aut sex retro sæculorum electiones, plerumque impacatas, vitiosas, nefariis cupiditatibus inquinatas; si spectasset quoties jamdiu & quantis in Regnis vel Pontifices vel Reges Prælatos nominassent, & quàm penè necessariò ad id compulsi fuissent, Populi Clerique & Monachorum dissensionibus quibusdam infinitis; si denique æqua lance ponderasset merita & virtutes Prælatorum, atque observantiam castioris disciplinæ ante & post Concordata: longè aliter, ut reor, sensisset, & reflorescenti forsan applausisset nuperæ hujus ætatis Prælatorum complurium sanctimoniæ.

Quoad temporales Ecclesiæ res, & spiritalia jura Antistitum, horum omnium potestas & administratio penes Pontificem est summa eadem, quæ priùs; penes Reges est Patronatus & præsentationis jus. Sicut & penes Episcopos semper est potestas summa in minora Beneficia, maximè quoad jus spirituale, quanquam ea conferant ad nominationem Patronorum Laicorum. Nec alia de his unquam fuit Ecclesiæ sententia ante mille ampliùs annos, ex quo locus nimirum fuit laico Patronatui.

Jam verò eligitur quidem ipse Papa à Cardinalibus, nec aliter ea quidem in re fieri potuit; cùm nusquam ullus sit, aut esse possit Antistes superior, qui Papam nominet. Est autem Antistes unus summus Papa ipse, qui Episcopos nominet, sicut Christus nominavit Apostolos, sicut Apostoli singuli Episcopos elegerunt & ordinarunt, non qui à gregibus electi fuissent, sed qui greges ipsi sibi novos procreaturi essent; denique ut in toto hujus Operis nostri contextu tot indigitavimus Episcopos, & quidem sanctissimos, non electione institutos, sed vel ab aliis Episcopis, vel ab Archiepiscopis, vel à Conciliis Provincialibus, à Patriarchis, à summis Pontificibus. Postremò tandem non frustra est, quod superiùs in texenda electionum historia non potuimus non iterum iterumque animadvertere & admonere, non alia tum persæpè ratione factas esse ante Concordata electiones, quàm post Concordata.

VII. Clerus, Parlamenta, Universitates Concordatorum promulgationi interceserunt ardentiùs, quàm feliciùs, Author est Spondanus sub Carolo demum IX. integram eis authoritatem suam constare cœptam. Sed & postea interpellati fuere adhuc Reges à Conciliis Provincialibus, Rotomagensi anni 1581. Remensi anni 1583. Burdigalensi anni ejusdem 1583. sed & à Conventu Melodunensi anni 1579. electiones ut Episcopales in integrum restitutas vellent. Spond. 1516. n. Conc. R. T. de Ep. & de I. na. C. Rem. de Epi Conc. Iu. Tit. 16.

In Comitiis Aurelianensibus Clerus, Nobiles, Populus restitui electiones vehementissimè expetiere: peroravit & Senatus Parisiensis ad Regem Carolum IX. ut easdem ab eo exsculperet. Tum editum est Edictum Regium Aurelianense, cujus hoc primum Caput, quod è vernaculo sermone Latinæ consuetudini ita tradidimus, *Archiepiscoporum posthac & Episcoporum electiones fient & nominationes. Nimirum Archiepiscopi ab Episcopis Provinciæ, & Capitulo Ecclesiæ Metropolit. Episcopi ab Archiepiscopo, ab Episcopis Comprovincialibus & à Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, accitis præterea duodecim Nobilibus, quos elegerit universa Nobilitas Diœceseos, & duodecim honoratis Civibus, qui & ipsi electi fuerint in publicis ædibus Civitatis Metropoliticæ aut Episcopalis. Hi nimirum omnes à Capitulo vacantis Ecclesiæ convocati, ternos eligent iis moribus, ea doctrina & experientia instructos, quam Canones desiderant, quam Decreta Pontificum præscribunt: natos saltem annos triginta; hos ita electos præsentabunt nobis, ut ex iis judicio & arbitratu nostro unum deligamus, qui vacantis Ecclesiæ administrationem adgrediatur.* Senatui placuit, ut interpellaretur denuò Rex, quo Abbatiæ quoque eo libertatis Edicto includerentur.

VIII. Vix quidquam poterat eo Decreto luculentius excogitari, quo pulcherrimè priscorum Canonum sanctitas instaurabatur, & libertas; quo denique electiones nominationibus Regiis miro quodam temperamento conjugabantur. Sed illud perpendendum seriò fuerat, Ecclesiam Catholicam, unam, unicam & uniformem ab origine sua fuisse, non in fidei tantùm decretis, sed & in Disciplinæ etiam præcipuis placitis, quanquam in aliis temperata & sobria varietas non displiceret. Canones, quibus hoc Edictum accommodare se videbatur, a Conciliis, à Pontificibus & Episcopis Orbis universi commendatos olim & probatos fuisse, non à Gallis tantùm, quibus tunc nihil erat antiquius, quàm cæteras sequi atque imitari Ecclesias, sicut & Ecclesiis aliis curæ erat Gallicanam imitari, ut quæ omnes unum conflent Christi corpus, in unam coagmententur Christi sponsam. Unam hactenus fidem, unam legem, unum Jus canonicum viguisse in omni Ecclesia Occidentali, ab ipsis usque Ecclesiæ incunabulis. In ipsis electionibus effinxisse & conformasse se Ecclesiam Gallicanam ad Gregorii IX. Decretales, peræquè ut alias Occidentis Ecclesias. Ne à Carolo quidem VII. & Congregatione Bituricensi anno 1438. consarcinatam fuisse Pragmaticam Sanctionem, nisi ex Constantiensis & Basileensis Concilii Decretis; si quæ autem his clausulæ & modificationes additæ essent, id ea spe factum, ut à Basileensi Concilio probarentur. Longo sæculorum lapsu sensim sine sensu & inopinatò penè exoleviſſe antiquas consuetudines, nec restitui easdem posse nisi eadem prorsus ratione lentissima, & quæ oculos fallat: abruptis enim & præfestinis mutationibus nihil exitialius esse publicis rebus & Imperiis. Ne libertates quidem Gallicanas constare

statu-

ſtatutis adproperatis & præcipiti deliberatione uſurpatis, ſed conſuetudinibus Regni antiquiſſimis, eòque robuſtiſſimis. Si ſingulæ denique Eccleſiæ Provinciæque ſuum ſibi jus canonicum privatim conderent, brevi collapſuram Chriſtiani nominis unitatem, vim, majeſtatem, diſſidentibus partibus à corporis compage, & ea ſeceſſione debilitatis. His rationibus revocatum mox eſt Aurelianenſe Edictum, promulgato Bleſenſi, & ad Concilium Tridentinum atque ad Concordata adprimè contemperato.

Cùm enim poſt publicatum Aurelianenſe Edictum ſtatim cœperit Concilium Tridentinum continuari, donec ad exitum optatiſſimum proveheretur, ejus ſaltem ſilentio & tacito conſenſu confirmatæ ſunt Regiæ ad Epiſcopatus nominationes, quæ toto jam Occidente convaluerant. Tanti enim ponderis res, tantaque per orbem fama & authoritate, non poterat à Concilio taceri & diſſimulari, quin confirmaretur. Non aliter fas eſt tanti Concilii, & ad omnia arrecti armatique, quæ emendari egerent, ſilentium interpretari, quàm ut pro conſenſu habeatur. Adde quòd in Tridentino nominationes Regiæ ad Epiſcopatus manifeſtiſſimè apponuntur & approbantur, cùm jubentur inquiſitiones de vita & moribus eorum, qui ad Epiſcopatus cooptantur, Romam mitti ad Pontificem, à Legatis vel Nuntiis Papæ per Provincias ſparſis, vel ab Ordinario, vel ab Ordinariis vicinis. Adde quòd ibidem anathemate percelluntur, qui dixerint Epiſcopos à Papa creatos, verè Epiſcopos non eſſe. *Si quis dixerit Epiſcopos, qui autoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos ac veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum, anathema ſit.* Denique hujus Concilii Epiſcopi, qui plerique à Regibus fuerant nominati, de creatione Epiſcoporum agunt, cujuſmodi nunc eſt, quando obteſtantur tam enixè omnes, quibus ab Apoſtolica Sede indulta fuerint privilegia donandorum Epiſcopatuum, ut iis donent, qui divini miniſterii ſanctitatem non dedecorent. *Omnes verò & ſingulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcumque jus quacumque ratione à Sede Apoſtolica habent, hortatur & monet ſancta Synodus, &c.* Agitur mox de examine Epiſcoporum nominatorum, vel electorum, & deſtinanda ad Pontificem ejus examinis charta.

1562. Sess. 22. c. 2.

25. c. 1.

24. c. 1.

Regio verò in Galliis Edicto anni 1629. ſancitur, *Ut Monaſteria & Abbatiæ Capita Ordinum eo jure electionis fruantur, ſicut & alia Monaſteria, quibus ea nunquam excuſſa poſſeſſio eſt, dummodo electiones ſint ex norma Juris Canonici, juxta Edictum Bleſenſe.*

IX. Anno 1601. pro ea qua pollebat ſapientia & integritate ſcripſit Cardinalis Oſſatus ad Regem Henricum IV. abolendis electionibus nequaquam priùs ſuffragaturum ſe fuiſſe; ſed ne nunc quidem ſuaſurum ſe Pontificibus, aut Regibus, ut ea ſe abdicent poſſeſſione, quam in Eccleſia præſcriptam invenerint, & in Regno. Cœpiſſe enim Joannem XXII. gente Gallum reſervare ſibi Epiſcopatus & Abbatias Chriſtiani orbis totius; eaſdemque reſervationes tueri ſtuduiſſe ſucceſſores ejus. A Leone X. collatam fuiſſe Galliæ Regibus nominationem ad Epiſcopatus, ad Abbatias, & ad Prioratus electivos in Regno & Delphinatu anno 1516. Itaque ea conceſſione includi necdum potuiſſe Epiſcopatus Metenſem, Tullenſem & Virdunenſem, qui non venere in poteſtatem Galliæ Regum niſi anno 1552. Cùm hæ Eccleſiæ Concordatis Germanicis contineri contenderent, Epiſcoporum eas & Abbatum electiones retinuiſſe. At cùm Geographi eas civitates non Germaniæ adſcribant, ſed Galliæ, aut Lotharingiæ: cùmque definitum ſit à Rota Tractatum Metenſem Germaniæ non includi finibus, quanquam Imperator & Rex Italiæ pro virili certarint, ut is Concordato Germanico accenſeretur: Pontificem Romanum illis Epiſcopatibus & Abbatiis Paſtores hactenus ſemper præfeciſſe, nihili habita Capitulorum electione. Hortabatur ergo Oſſatus compellari Pontificem, ut Indultum annueret ad Tractum Metenſem; ſed donec Reges id ab illo precibus expugnaſſent, ne Pontificiis nominationibus adverſarentur, quocumque obtentu electiones defenſitandi. Nec alia mens erat Oſſati de Breſſia, quam non ita pridem Sabaudiæ Dux Regi conceſſerat. Nam & ad Epiſcopatum Bellicenſem & ad Abbatias ejus tractus nominabat Pontifex, etſi eos tantùm ferè deſignaret, quos Dux indicaverat. In lucem poſtea exiit, & in Magni Conſilii Curia ſæpiùs oſtentata eſt Bulla Pontificia, qua Concordata Germanica ad Epiſcopatum Metenſem prorogantur, quòd Metropoli Trevirenſi is ſit obnoxius.

Quanquam autem jam tum conniteretur Oſſatus ad extundendum illud Indultum: certum eſt tamen indultum non fuiſſe Regibus privilegium nominandi ad eos tres Epiſcopatus, Metenſem, Tullenſem, & Virdunenſem, niſi anno demum 1664. quo illud Alexander VII. Ludovico XIV. contulit, quandiu ſuperſtes eſſet Rex invictiſſimus. Sine ſingulari enim nominis encomio nunquam memorandus eſt nobis Rex ſupra omnem admirationis aleam poſitus, etſi noſtris obſcurari encomiis magis poſſint quàm illuſtrari ejus virtutes & facinora Sole ipſo illuſtriora. Ann. 1668. Clemens IX. Pontifex hoc Indultum ad ſucceſſores prorogavit, cui & implicuit Abbatias, Prioratus Conventuales, & alia Beneficia, quæ ſoleret Pontifex conferre ex reſervatione ſex menſium, quæ obſervatur in tribus illis Epiſcopatibus, aut vi Concordati Germanici, aut uſu & poſſeſſione. Solenni Monaſterienſis pacis fœdere tres illi Epiſcopatus Francico Regno aſſerti fuerant.

Piſon. Traité des Indults.

X. Ab eodem Clemente IX. donatus eſt idem Rex Chriſtianiſſimus nominatione Epiſcopatus Elnenſis, aliorumque Beneficiorum Comitatus Ruſcinonenſis: Epiſcopatus item Atrebatenſis, aliorumque Conſiſtorialium Beneficiorum in illis regiunculis, quæ armis nuper partæ Regno Francico acceſſerant; Epiſcopatus denique Tornacenſis, aliorumque Beneficiorum earum ditionum, quæ Fœdere Aquiſgranenſi eidem Regi permiſſæ ſunt.

Ibidem.

XI. Quod ad Sabaudiæ Ducis ditiones pertinet, cujus jura voluit Henricus IV. Rex ſibi exponi, ut inde lucis aliquid mutuaretur ad tuendam ſuam jam Breſſiam: per litteras illum certiorem fecit Oſſatus idem, Nicolaum V. Pontificem Ludovico Duci Sabaudiæ conceſſiſſe primùm eximia quædam privilegia, quæ deinde confirmata ſint à Sixto IV. ab Innocentio VIII. à Julio II. Leone X. Clemente VII. Julio III. Gregorio XIII. & Clemente VIII. Nec tamen propriè jus nominandi à Pontificibus his indultum fuiſſe Sabaudis Ducibus: unde & ſtylo ſolenni Bullarum conferant Pontifices purè & ſimpliciter, mentione nulla nominationis Ducis. Sed eodem penè res redit, cùm ſpoponderint Pontifices, non conferre Epiſcopatus & Abbatias niſi explorata priùs voluntate & conſenſione Ducum, circa eos qui his gerendis dignitatibus pares & idonei ſint. Quoad verò primas Capitulorum Dignitates, Prioratus Conventuales, & alia Beneficia Regulis Cancellariæ Pontifici reſervata, ea non conferebat Pontifex niſi Sabaudicæ ditionis hominibus, aut extraneis, quos Dux probaſſet. Alioqui irritæ erant Pontificiæ Proviſiones iſtæ omnino omnes. Additur & illud ab eodem Oſſato, cùm Henricus II. Sabaudiam & Pedemontium ſuæ ditioni ſubjeciſſet, illud quoque à Pontifice impetraſſe, ut & Indulta Sabaudiæ Ducibus conceſſa ſecum communicarentur.

Oſſat. to. 2. Epiſt. 141.

XII. Nec diſſimulat idem Cardinalis benè multa eſſe, in quibus ab obſervantia Concordatorum deſcitum ſit. Ideo & in Concilio Rotomagenſi ann. 1581. ſtatutum eſt, ut ſi intra tres menſes poſt Pontificia Diplomata non conſecrarentur Epiſcopi,

Tit. de Epiſt. n. 4. Tit. De Monaſt. c. 2. 4.

pi, fructibus Ecclesiæ suæ spoliarentur. Si Abbates & Priores à Rege nominati, intra sex, aut ut summum novem menses provisionis suæ Bullas non impetrassent, jure suo exciderent. Ut Priores & Abbates, etiam Exempti, etiam Commendatarii, intra annum Presbyteratu initiarentur, postquam eam attigissent ætatem, quam Canones præscribunt: ne posset venia ætatis Pontificiis dispensationibus facta, ultra annum prodesse, eo elapso Beneficiis exuerentur. Can. 16. Concilium Burdegalense anni 1585. voluit, ut Episcopi ex præcepto Concilii Tridentini intra tres menses ordinarentur, post susceptas Pontificias Chartas: ut si ultra tres alios menses rem protraherent, Episcopatu ipso privarentur.

XIII. Quod ad Monasteria Monialium, certum est Concordatis nihil juris Regibus concessum esse ad eorum Nominationes, ex Caroli Molinæi sententia. Disertis verbis ita ille pronunciat, & ex eo etiam probat. 1. quòd in odiosis masculino fœmineum non contineatur, *Et certè Concordata nullo modo extenduntur ad Moniales: tum quod in odiosis masculinum non concipit fœmininum.* Molinæus De Infirmis Resign. 2. Ex eo quòd Concordatis non tribuantur Regi nominationes ad Monasteria, nisi ubi electiones fiebant ad formam Capitis, *Quia propter*. Atqui nullo prorsus in Monialium Cœnobio ea electionum forma usurpata fuit. *Tum quod verba Concordati non congruunt, immo repugnant, Quia ubi textus Concordati loquitur de Monasteriis & Prioratibus Conventualibus & verè electivis, restringit se in ea in quibus forma Capitis*, Quia propter, *De electione, servari consuevit. Sed nunquam servari consuevit in Monasteriis Monialium, in quibus non forma dicti Capitis*, Quia propter, *sed forma Capitis* Indemnitatibus *de electionibus in Sexto attribuitur & servatur*. 3. Addit Molinæus Senatum Parisiensem, & Magnum Concilium cœpisse insurgere adversùs executiones nominationum istiusmodi ad puellares Abbatias, quæ Consilio Regis Privato surreptæ fuissent. *Ita tandem contra Moniales nominatas à Rege judicari cœptum in magno Regis Concilio, & in hoc supremo Senatu, &c.*

XIV. Eo supponitur Franciscum I. id jam sibi sumpsisse, ut ad Cœnobia Sanctimonialium nominaret. Nec de eo controversia est ulla. Sed fatendum est, non antè id ab eo tentatum fuisse, quàm à Clemente VII. Indultum elicuisset eo tempore, quo Henrico II. ejus filio neptim suam idem Pontifex elocabat. Eo enim Indulto, quod an. 1531. concessum est, & publicatum registratumque Magno in Consilio ann. 1533. suspendebantur privilegia olim concessa Ecclesiis Metropolitanis vel Cathedralibus & Monasteriis, suos sibi eligendi Prælatos, exceptis Ordinum Capitibus. Regi nominationes eæ condonabantur; denique non ultra Regis vitam prorogari poterat id Indultum. Rebuff. De regia ad Prælat. Nomin. §. Per Præmissa. Verbo, præjudicare. *Suspendi privilegia Capitulis Metropolitanarum, & aliarum Ecclesiarum Cathedralium, & Conventibus Monasteriorum, præterquam eorum quæ per Generales suorum Ordinum regi consueverunt, eligendi sibi Prælatum concessa, quandiu vixerit Rex Franciæ nunc existens*, Hæc Rebuffus in Concordata. Ecclesiæ omnes Cathedrales, Abbatiales, seu Conventuales, quæ non jure tantùm communi nitebantur ad eligendum, sed Privilegiis etiam Apostolicis, eæ Concordatis ipsis subducebantur nominationi Regiæ, & juri suo, seu privilegio adserebantur. Hoc Indulto suspensa sunt ea Privilegia, Regique Francisco I. concessum, ut eas ad Ecclesias nominaret. Sed luculentè Rebuffus demonstrat, ad quæ illud pertineret Indultum, ad Ecclesias nimirum Metropolitanas, vel Cathedrales, ad Abbatias, vel Prioratus Conventuales.

Illud tamen ampliavit ad Cœnobia Puellarum Franciscus I. quorum Abbatissas nominare cœpit ann. 1535. ut ex Molinæo colligitur. Senatus Parisiensis & Magni Consilii Arresta his se Regiis accomodavere Nominationibus. Quin & Roma illis ipsis sese attemperabat, hoc tantùm discrimine, quod Indulto ipso exprimitur, nimirum quòd cùm in cæteris Pontificiis Bullis exprimatur totum fieri *vi & virtute Concordatorum*: illæ quæ ex hoc Indulto concedebantur, hanc præ se ferebant clausulam, *Pro quo Rex Christianissimus scripsit*. Molin. Infirm. sign. n.

Cœpit Paulus III. reniti huic ampliationi Indulti, anno 1543, juxta eundem Molinæum: *Paulus III. Papa refragari cœpit*. Romæ jam non amplius pro Abbatissis diplomata Pontificia, nisi cum ea ordinaria clausula expediebantur: *De consensu majoris partis Conventus dicti Monasterii, vel de consensu medietatis Monialium*. Ibidem n. 316. Ibidem n. 314.

Postquam vivis excessit Franciscus I. Henricus II. teste eodem Molinæo, *Illico habuit prorogationem dicti Indulti*. Sed multò inexorabilior fuit Julius III. quàm Paulus III. circa Nominationes Monialium. *Papa Julius III. præ suo decessore valdè contra Regem excanduit, eò quòd Rex attentaret in Monasteria Monialium*. Narrat Molinæus idem cùm Altisiodori vacasset Abbatia Monialium, Moniales quidem elegisse Abbatissam, ac Regem aliam nominasse, cui & Bullas cum hac clausula impetravit, *cum clausula, Proviso, quod majoris partis, aut dimidiæ Monialium consensus accedat*. Exinde Rex nominavit, & diplomata Pontificia executioni mandari fecit, pro nihilo reputata ea clausula, quasi meri Curiæ styli res esset, nullius alioqui momenti, periculi nullius. Ibidem n. 318.

Obeunte Henrico II, Francisci II. Regni brevitas, ejusque germani & successoris Caroli IX. minor ætas variis rerum vicibus & mutationibus Regnum objecit. Illud quode agimus Indultum antiquatum hauddubio erat: quin adeo non in mentem veniebat, ejus innovationis petendæ, ut & ipsa emarcuisse Concordata, atque expirasse jactarentur. Inde est quòd in Comitiis Aurelianensibus restitutæ sunt electiones ad Episcopatus & ad Monasteria. Sed cùm temerè prorsus & insulsè dicerentur emarcuisse Concordata, electiones ita restitutæ brevi rursus conciderunt. Ibidem n. 316.

Alia erat ratio Indulti, cujus tempus verè elapsum erat. Captata ea occasio est in Comitiis Aurelianensibus restituendæ electionis Abbatissarum & Prioressarum, quando & illud constitutum est, ut triennales omnes essent, quo nominatio Regum penitus excludebatur. *Abbatissæ & Prioressæ posthac eligentur à Monialibus cujusque Cœnobii, quod triennio tantum administrabunt, innovanda semper post tertium quemque annum electione*, Senatus ipse Parisiensis ann. 1560. Franciscum II. Regem admonuerat, *Nominationes ad Cœnobia Puellarum Concordatis non contineri*. Ferrerium Præsidem Carolus IX. ad Pium IV. Papam delegavit, ut ei causas exponeret Edicti Aurelianensis: sed ejus Legationis fructus nullus omnino fuit, nec aliter res se habuere post illud Edictum atque priùs, ut habetur in Historia Pragmaticæ & Concordati. Art. 5. Pag. 1179.

Non displicuisset utique Pontifici aboleri nominationes omnes Regias ad Abbatias puellarum; sed non poterat non illi magnoperè displicere abrogatio jactata Concordatorum. Apparet dimissis Comitiis, non illibenter Carolum IX. rursus nominasse ad Episcopatus, & ad Monasteria vi Concordatorum, imo & ad Cœnobia Monialium vi prorogationis Indulti, quam & impetravit, ut in eadem habetur Historia Concordati: *Pius IV. anno 1564. diploma annuit Carolo IX. quo suspensis privilegiis eligendi, quibus gaudebant quædam Monasteria, Regi concessit ut ad eas nominaret Prælaturas in Gallia & Delphinatu, Britannia & Provincia*. Duo hìc Indulta designantur, alterum ad Brittanniam minorem & Provinciam, alterum ad Monasteria privilegio eligendi munita. pag. 16 & seq.

Postre-

Postremum ergo hoc Indultum prorogatum fuit ad Carolum IX. & ad Henricum III. aliosque deinceps Franciæ Reges horum successores, qui & ampliatione ea quam ipsi fecerant hujus Indulti, ad Cœnobia quoque Sanctimonialium nominationes suas porrexerant. Consule, si lubet, Indulta à Pinsonio clarissimo Jurisconsulto publicata, & incides in eam quam fecit Henricus II. abdicationem juris nominandi Abbatissas; incides & in eam quem verbo tenus fecit Henricus III. declarationem penitùs contrariam, quam etsi verbalem, registrari tamen voluit in Concilio Magno; unde & secundùm eam deinceps in ejus generis causis pronunciatum est.

Exinde sequuta sunt Comitia Blesensia, quorum in Placitis Edicto Blesensi insertis, multa præclarè sancita de Regiis ad Episcopatus, & ad Abbatias, & ad Prioratus Conventuales Nominationibus: quo perspicuè revocabantur statuta & Comitia Aurelianensia. Sed de nominatione ad Monasteria Puellaria, ne littera quidem ibi fit ulla. Hinc conjicies, si voles, restitutas tum illis fuisse aliquantisper electiones, ex vi etiam Edicti Aurelianensis, quo restauratæ fuerant. Eodem certè propemodum tempore Gregorius XIII. pio fervebat studio ad extinguendam perpetuitatem Abbatissarum, omniumque apud Moniales Prælatarum, quo & Tridentino vehementer ille Concilio obsecundabat. Radiat ejus Bulla anni 1583. qua jubet omnium Monialium Abbatissas seu Præpositas triennales esse in Italia. Optatissimum illi fuisset, ut & extra Italiam ea triennii Abbatissarum lex propagaretur: cui cùm adversarentur nominationes ad eas Regiæ, hinc ejus Pontificis mira morositas & alienatio circa Abbatissarum nominationes. Eam sibi tamen authoritatem vendicavit Henricus III. per Arresta Magni Consilii, eo quem paulò antè dixi modo. Plura non dicam, ne altiùs me in ea inferam, quæ hujus mei non omnino sunt instituti.

CAPUT XLI. *P. 4. l. 2. c. 49.*

De Electionibus in Oriente, post annum Christi millesimum.

I. Ut fieret electio Patriarchæ Constantinopolitani.
II. Ut eligerentur Episcopi.
III. Singularia quædam in electione Patriarchæ.
IV. Simeonis Thessalonicensis observationes in electiones hujusmodi, & in Investituram Patriarchæ per Imperatores. Nec Patriarchæ, nec Episcopi potestatem spiritalem ab Imperatoribus derivabant.
V. An usus iste à Novellis Justiniani manasset.
VI. Quo tempore cœperit.
VII. Continuatur historia electionum Orientalium.
VIII. Ut in electione Patriarchæ Imperator Episcopo iudificaretur.
IX. De electione Patriarcharum post occupatam à nobis Constantinopolin, & post eandem rursus à Græcis receptam.
X. De electione aliarum sive Patriarcharum, sive Episcoporum.
XI. De electionibus sub Cantacuseno Imperatore. Tres ab Episcopis Imperatori proponebantur, quorum ille unum in Patriarcham deligeret. De Investituris. De numero duodecim Episcoporum ad electionem Patriarchæ.
XII. Ut consonarent & dissonarent Orientales electiones ab Occidentalibus.
XIII. De electionibus Græcorum, post occupatam à Turcis Constantinopolin.
XIV. Observationes aliæ de Græcorum electionibus.

I. THessalonicensem Archiepiscopatum eo tempore administrabat Simeon is, qui elegantissimum de Ordinationibus Tractatum edidit, quo Franci Constantinopoli & Græcia tota potiebantur ineunte sæculo decimo-tertio. Terni eligebantur, ut docet ille, in Episcoporum Conventu, è quibus unum Imperator in Patriarcham cooptaret. Quoad alios verò Episcopos, terni rursum in Episcopali eligebantur Conventu, ex quibus suo Metropolitanus arbitrio unum in Episcopalem sedem asciscebat; tumque omnes ad illius inaugurationem confluebant.

II. Summatim hæc idem ille habet de ritibus Episcopalis electionis. Omnes, qua fieri possit, Episcopos Provinciæ convocat Metropolitanus. Tres saltem coire necessum est, cum aliorum testimoniis & subscriptionibus. Vicem Christi, qui Apostolos primus elegit, sustinet Metropolitanus: Episcopi verò personam gerunt Apostolorum, qui Matthiam elegerunt. Si tres verò tantùm conveniant Episcopi, per eos illi repræsentantur Apostoli tres, qui eximio quodam amoris privilegio potissimis quibusque Christi Mysteriis conscii & testes futuri ab eo seligebantur. Subducit se Metropolitanus, postquam Episcopos in unum coegit, quorum Conventui Cartophylacem suum præsidere jubet. Id eo fit, ne in suffragiis conferendis Episcoporum libertati sua officiat præsentia, utque tantò decentiùs & ipse postea unum eorum possit deligere, quos illi sibi præsentarint. Soli Episcopi jus habent suffragii, soli etiam huic intersunt Conventui cum Cartophylace & Amanuensi ejus, ut ne quid in publicum exeat eorum, quæ ibi de quibuslibet ultro citroque dicuntur. Postquam ternos Episcopi delegerunt, secedunt; eorum verò electionis decretum refertur ad Metropolitanum cum suffragiorum circumstantiis, ut eligat ipse ex iis unum, nullo Episcoporum tum præsente. Eadem habet & Matthæus Blastares in Alphabetica sua Juris Compilatione, nec affuisse Patriarcham Conventui, ubi eligeretur Metropolitanus, sed unum ex tribus sibi nominatis delegisse: nec Metropolitanum cœtui Episcoporum interfuisse, ubi tres designarentur, sed ex tribus illis unum præposuisse cæteris.

Simeon. Thess. c. 6.

Blastares L. 1. c. 11.

III. Patriarchæ verò Constantinopolitani electio ita habet. Post obitum Patriarchæ non accedunt Episcopi ulli ad eam Ecclesiam, ne eminentissimam illam videantur ambire sedem. Imperator ipse tunc Conventum illum Episcoporum convocat, tum eorum qui in urbe degebant, tum aliorum: & eo munere fungitur Imperator, sibi à sanctis Patribus commendato, ut Ecclesiæ defensori. *Imperator Synodum convocat, ea utens authoritate sibi antiquitus à divinis Patribus, ut Ecclesiæ defensori concessa.* Episcopi ita adunati ternos eligunt cum Cartophylace, qui electorum nomina ad Imperatorem perfert, adjunctis sibi duobus Episcopis. Ex illis tribus Imperator unum eligit, tanquam hanc potestatem nactus à sanctis Patribus, propter cælestis unctionem chrismatis, quo delibutus fuit, & propterea quòd tres illi jam à Concilio Episcoporum electi sint, dignique visi, qui Pontificalem implerent dignitatem. *Unius de tribus à Concilio nominatis, electio, antiquitus Imperatori, ut uncto, à Patribus permissa est, eò quod omnes sunt à Synodo electi, & digni eo honore judicati.*

Sim. Thess. c. 9.

IV. Ut verò electo electio & nominatio sua significaretur, sic rursus ex eodem Simeone. Ad illum dignitatis sacræ apicem vocari declarabatur ab Imperatore & Episcopali Concilio. En verba ipsissima: *Fortis & sanctus dominus noster & Imperator, & divina sacraque & magna Synodus, advocant sanctitatem tuam ad excelsissimum thronum Patriarchii Constantinopolitani.* Vidit Simeon horum verborum ambiguitate quadam deludi & in errorem posse agi lectorem, cortici hærentem, & suaderi Patriarchas ab Imperatore creari. Occurrit ergo ille obliquiori huic interpretationi, docetque non aliud Imperatoris hìc esse munus, quàm ut Decreti Synodici executor sit, cùm unum ex

tribus deligit, quos Synodus tantæ dignitati non impares judicavit: & ne tum quidem ea potestate utitur, nisi ut ab Ecclesia ea donatus, tanquam ejus defensor & Patronus. *Testantur quòd Imperator, non à seipso, sed quæ Synodus statuit, simul cum Synodo pronuntiat, & solum ministerium hic præbet. Quapropter nugantur quidam rerum novarum inventores, invidia impulsi, cùm dicunt, Imperator creat Patriarcham. Nullo modo id facit Imperator, sed Synodus ministrante Pio Imperatore* συνηρετημένου βασιλέως.

Pergit Simeon in concerpenda eorum doctrina, qui nugabantur Patriarchas ab Imperatoribus creari, & sacra donari dignitate, idque satagebant ex eo colligere, quòd baculum Imperator illi Pastoralem in manus insereret. Contrà Simeon nititur non dari ab Imperatore sacram virgam, nisi ut ab Ecclesiæ ministro, quod vel ipse mox testificabatur, cùm ad eum illicò accederet, ei caput inclinaret & aperiret, ejus benedictione impertiretur, oscularetur denique manum. *Non igitur creat illum Patriarcham, neque illi dat aliquid, sed operi jam facto consentit & obsequitur. Clarum est enim quod nihil ei dat, sed potius ab eo accipit, & veluti minister est rerum Ecclesiasticarum. Nam cùm electo sacram virgam propria manu tradidit, ad eum accedit, & illi caput inclinat & aperit, & sicut moris est, benedictionem accipit, osculaturque electi Patriarchæ manum.* Colligit & alia ejusdem rei ex eo argumenta, quòd Imperator ad Patriarcham *Pallium* mitteret, & crucem pectori appendendam, *quæ ut pignus velut minister & custos conservat.* Ait denique jussu Imperatoris mox solitum adduci equum magnificentissimè instructum, quo Patriarcha sederet. Unus ex Comitibus eum habenis deducebat usque ad Palatium Patriarchale *vice Imperatoris*, qui & gloria perfundebatur & gaudio, quòd in vestigia ingrederetur Constantini, qui eodem honore perfunctus est in Sylvestrum Papam. *Ut olim sancto Sylvestro fecit magnus Imperator Constantinus.* Hactenus ex Simeone.

V. Nec facilè divinari potest, quibus ab initiis orta sit hæc eligendi nova ratio. Statuerat quidem Justinianus, ut ex tribus sibi præsentatis unus à Metropolitano deligeretur: sed 1. edixerat, ut dignior eligeretur. *Ex tribus electis melior eligatur electione & judicio ordinantis.* 2. Jubebat ille ut tres illis à Clero & Populo eligerentur, hìc eliguntur ab Episcopis. 3. Minùs probabile est hoc Decretum Justiniani in mores passim deductum esse, quòd ratiora ejus occurrant exempla in Ecclesiasticis monumentis.

Justin. Nov. 123. 137.

VI. Non tantoperè succensuisset Synodus VIII. Oecumenica his electionibus, in quibus Imperatores plusculum sibi sumebant, quàm par fuisset, si jam tum invaluisset ea consuetudo, ut Imperator investituram daret Patriarchatus Constantinopolitani per Pedum, Pallium & Crucem. Habita est ea Synodus anno 869. Tradunt autem Zonaras & Cedrenus circa annum 963. flagrante inter Patriarcham & Episcopos dissensione circa jus & modum electionum; Nicephorum Phocam Imperatorem arrepta ea occasione, in eos invasisse, & vetuisse ne præter suum consensum Ecclesiarum suarum gubernacula capesserent Episcopi. *Imperator ex hoc sumpta occasione, & omni authoritate designandi Episcopos sibi vendicata, edixit, ne quisquam injussu suo in eam Ecclesiam mitteretur.*

Anno 969. Cedrenus. pag. 694.

Hæc, ut suspicor, exordia fuere novæ hujus Disciplinæ. Qui in locum Nicephori Phocæ succedere Imperatores, nec remittere prorsus quæ ab eo usurpata erant voluere, sed nec eam incurrere infamiam, quæ Nicephori Phocæ impietatum sectatoribus adhærescebat; itaque in hanc facilè inclinarunt se quasi mediam & temperatam rationem, ut Episcopi ternos ex omnibus, Imperatores unum ex ternis jam electis eligerent. Tzimiscen qui impium Nicephorum vita & Imperio spoliaverat, constantissimè negavit Polyeuctus Patriarcha se Imperiali diademate redimiturum, donec illud abrogasset Nicephori Decretum, Ecclesiæ libertatibus adeo infestum. Illud forsan ea rerum & temporum opportunitate temperamentum circa electiones Episcopales excogitatum invectumque est.

VII. Basilius & Constantinus Romani Imperatoris filii, cui Nicephorus Phocas successerat, succedere & ipsi Tzimiscæ, cùmque Constantino germano suo superstes fuisset Basilius, sua unius voluntate Alexin Patriarcham Constantinopolitanæ præfecit Ecclesiæ. In Imperatoria ei sede successit Romanus, qui & successorem cùm accepisset Michaelem Paphlagonium, tum verò à Metropolitanis & Episcopis conspiratum est in Alexin Patriarchæ exauthorationem, ut Imperatoria potestate intrusi, sine Episcopalibus suffragiis, subrogationem verò fratris Imperatoris novi, qui ejus erat cupidissimus dignitatis. Sed veterator Patriarcha Alexis Episcopis significavit, ubi exauthoratus ipse fuisset, abdicandos utique mox fore Metropolitanos, quos ordinasset, & Imperatores ipsos quos cinxisset Imperatoria Corona, toto Pontificatus sui curriculo, annorum undecim, vel duodecim. Eo audito Episcopi à conjuratione resilierunt. Audi ipsa Alexis Patriarchæ verba: *Quando, ut asseritis, non suffragio Archiepiscoporum, sed Imperatoris jussu ad sedem ascendi contra Canones, abdicentur ii quos ego Metropolitanus elegi, dum &c.* Hinc perspicis intrusos habitos fuisse Patriarchas, quos Imperator citra Metropolitanorum suffragationem promovisset.

Cedren. Zonar. An. 1.

Baron. 1036. Curop.

Ex ea verò Epistola, quam Theophylactus Archiepiscopus Acridæ in Bulgaria ad Ducem quemdam dedit, à quo interpellatus fuerat, ut ex amicis unum Episcopatu decoraret: ex ea, inquam, perspicuum fit, persuasissimum tunc fuisse Græcis, non posse temporales Principes inferere se Episcopatuum dispensationi, ne precibus quidem suis, nedum dono ipso Episcopatus. *Nec tibi, Domine mi, in ista fas est te ipsum ingerere, quæ magna sunt & formidanda.* Verba mox facit Theophylactus, tanquam qui Episcopatus dandos in potestate habeat, sed qui nunquam donet, nisi diutiùs in suo Clero probatis, aut qui diutiùs Constantinopoli vel concionibus sacris, vel lectionibus præfuerint, aut qui denique institutionum Monasticarum diuturno claruerint decursu.

Baron. 1091.

Leo IX. in Epistola ea quam vicissim Petro Antiocheno Patriarchæ scripsit, subinnuit illum à Clero Populoque electum fuisse. *romotionem tuam ad Episcopale fastigium electione Cleri & Populi, sicut asseris, factam, &c.* Sed poterat Patriarcha eam posteriorem intellexisse Cleri & Populi electionem, vel potiùs assensionem, postquam aut Principes, aut Episcopi eligendi vel nominandi partes suas implerunt. Habes ejus rei exemplum in Patriarcha Latino Hierosolymitano, anno 1100. Datis enim hic ad Principem Boamundum litteris significare videtur, se priùs ab eo Principe fuisse designatum, & tum demum Cleri & Populi assensionem accessisse. *Scis, fili carissime, quoniam me ignorantem in Patriarcham elegeris, electumque communi tam Cleri ac Plebis, quàm Principum assensu in hujus dignitatis sedem locaveris.* Scribit tamen Paschalis II. in Epistola quadam sua Gibelinum Metropolitanum Arelatensem electum fuisse in Episcopum Hierosolymitanum Cleri & Populi suffragiis. *Quod eum Clerus & Populus communi desiderio & unanimi voto in Pastorem sibi elegerunt.*

Epist.

Baron. 1191. n.

Epist. 1

Sed illud proximè à vero abest, Latinas eo ævo in Oriente Ecclesias, Occidentali se potiùs, quàm Orientali aptasse disciplinæ. Docet Cinnami historia, dum in Oriente bellarent & vincerent Latini, id contendisse Græcos Imperatores, ut Patriarcha semper Antiochenus Constantinopoli mitteretur. Affirmatur & illud ibidem Kiovienſem Russiæ Metro-

Cinnam. L. 4. p. 107. &c. L. 5. p.

tro-

tropolitam ſemper Conſtantinopoli creatum & eò miſſum fuiſſe. Hoc eſt, electum eum uſitatiſſimè fuiſſe ab Imperatore, à Patriarcha, & ab Epiſcopis, qui Conſtantinopoli morarentur. Alexiados ſuæ libro XIII. profert Anna Comnena fœdus cum Boammundo Antiocheno Principe percuſſum, quo hic ſpondebat nullam fore Antiochiæ Latinum Patriarcham, ſed ſuſceptum iri eum quem mitteret Imperator Conſtantinopoli, ex gremio aſſumptum ipſius Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. At id quidem minùs obſervatum fuiſſe fatetur.

VIII. Ut ad Græcos rurſus me recipiam, ubi refert Nicetas Choniates electionem Michaelis Patriarchæ anno 1141. quo Manuel Comnenus Imperium auſpicabatur: illum ait electum fuiſſe ſuffragiis Imperatoris, Principum ejus Regiæ ſtirpis, Senatus, & Epiſcoporum, & majori ſuffragiorum numero rem perfectam fuiſſe. *Proinde ſententiam ſuam cum cognatis, Senatoribus & Sacerdotibus communicat, &c. Eorum ſententia vicit, cæteris ferè omnibus aſſenſis, qui, &c.* L. p. 34.

Non ea animi moderatione uſi ſunt, qui ſucceſſere in Imperium, ubi creandi fuere Patriarchæ. Horrori potiùs eſſet, quàm vel voluptati vel utilitati enarratio uſurpationum & intruſionum frequentium: quas idem Scriptor, aliique non pauci ſcriptis mandavere. De eo vel uno ab hoc exemplo conjicias. Cùm diutiùs Patriarchis illuſiſſet Iſaac Angelus Imperator, eos nunc deſtituens, nunc reſtituens, ſola animi ſui libidine & levitate incitatus; ſtatuit denique Patriarchatum Conſtantinopolitanum in Doſitheum transferre, Patriarchatu Hieroſolymitano jam gaudentem. Sed cùm non neſciret inimiciſſimas eſſe translationibus Canonicas regulas, Thodoro Balſamoni Patriarchæ Antiocheno verba dedit, *viro ea ætate conſultiſſimo*, & ſpem fecit Patriarchatus Conſtantinopolitani, ſed ei translationi non aſſenſuros forſan Epiſcopos, ut Canonibus adverſæ. Facile fuit Balſamon Synodo Epiſcoporum perſuadere, utiles quandoque eſſe Eccleſiæ translationes Epiſcoporum, adeòque & neceſſarias, & in iis rerum ac temporum anguſtiis conſentaneas canonicis inſtitutis. Ergo aſſentiri Siynodum translationi ubi primùm reſcivit Imperator, protinus Doſitheum Conſtantinopolin tranſtulit. Illum ejecerunt Epiſcopi, ejectum Imperator armata manu reſtituit. Sed rurſum poſteà abdicatus fuit, & utraque privatus Eccleſia Patriarchali, quam non vita minùs & moribus, quàm intruſione fœdaverat. Hactenus ex Niceta.

IX. A Gregorio Acropolitano conſcripta eorum temporum hiſtoria eſt, quibus Franci Conſtantinopoli imperitabant. Ex ea non minùs manifeſtè declaratur ſumma Imperatorum & arbitraria poteſtas in Patriarchis ſua ſponte eligendis, & iis eligendis, quos aut cupiditas, aut quædam animi hebetudo ſequaces faceret ad omnia eorum imperia. Sieodem tempore ſcripſit Simeon Theſſalonicenſis, ut conjecit Morinus noſter, illud ſtatuendum erit, fluxam & ſubinde labefactatam fuiſſe eam, de qua ille agit, Imperatoris & Epiſcoporum concordiam ad Patriarchæ electionem. Nemo neſcit quàm frequentes ſint hę canonicarum inſtitutionum conculcationes. p. 397. 98.

Poſtquam verò depulſis Latinis Michael Palæologus Conſtantinopolin ſibi Græciſque ſuis recuperavit, dubium eſt an religioſiùs canonicæ diſciplinæ concinuerint electiones. Georgius Pachymeres Palæologi hujus Michaelis res ſtylo elegantiſſimo proſecutus, narrat, ut à ſolo Patriarcha Conſtantinopolitano conſtituti ſint Epiſcopi Theſſalonicæ, Sardibus & Dyrrachii, ut ne veſtigium quidem ullum exiſtat electionis, vel Epiſcopalium ſuffragiorum. Fuerat quidem Patriarcha ille ipſe creatus ſuffragiis Synodicis, conſenſu Imperatoris, qui acquievit tunc ut Epheſo Conſtantinopolin transferretur, quamvis antè prohibuiſſet, ne ab eodem Synodo ex Archidiacono Patriarcha crearetur. Sed in his duabus electionibus, quarum priorem irritam fecit Imperatoris interceſſio obſtinatior, nec verbum fit ullum de eo Simeonis Theſſalonicenſis ritu, ut ex tribus ſynodicè electis unum Imperator ſuo nutu deligeret. Quin immo flagrantiſſima indignatio, qua efferbuit Nicephorus Archidiaconus in Imperatorem, qui electionem Synodicam ejus in irritum miſerat, ex Pachymere: apertiſſimè prodit electionem à ſola Synodo factam fuiſſe. Nicephoro huic ſucceſſit Arſenius ſenior, qui Patriarchali ſede olim ejectus fuerat, & qui in eam revocatus tandem eſt Synodi & Imperatoris ſuffragio. L. 2. c. 16. L. 3. c. 12.

Arſenius ſenio ſuo nihilo ſegnior factus, in eundem ultor exarſit Imperatorem, eumque ſacris ſummovit, quòd legitimum Imperii hæredem, impuberem adhuc oculis orbaſſet; cumque hæc anathematis vincula exſolvere conſtanter abnueret, quantumvis ab Imperatore interpellatus, à Synodo Epiſcoporum abdicatus eſt tandem. Tunc Epiſcopos pleniſſima libertate donavit Imperator, ut eligerent quem mallent, & tùm *univerſi convenerunt in Germano Adrianopoleos Epiſcopo*. Et hunc ſimile veri eſt Patriarcham nil deſciviſſe à præceſſoris ſui invicta fortitudine, cùm nullas non machinas adhibuerit Imperator, ut ad voluntariam abdicationem eum vel alliceret, vel pertraheret. Id aſſecutus, rurſum prorſus liberis, ſaltem in ſpeciem, ſuffragiis eligi voluit Patriarcham. Perſpicaciores quidam perniciora ejus conſilia rimati, ſuffragia inclinarunt in Joſephum, qui in Aula à puero meruerat, Aulæque faciles & flexibiles animos induerat. Haud ægrè igitur ille Imperatorem nodis anathematis abſolvit. In his porrò exemplis ne ſubodorari quidem eorum quidquam potuimus, quæ à Simeone Theſſalonicenſi narrata ſunt. L. 4. c. 9. 10. 12.

Hic Patriarchæ docilis verſatiliſque animus non paulò opportunior fuiſſet, cum Palæologus Græcam Eccleſiam Latinæ conſociavit, ſubjecitque ſummo utriuſque Capiti. Ille indomita reſtitit contumacia, eoque ſede exturbato, rurſus Imperator canonicam fecit Epiſcopis eligendi ſucceſſoris poteſtatem. Cùm vota ſua contuliſſent in Patriarcham Antiochenum alii, alii in Veccum Cartophylacem permiſſa eſt Imperatori alterius eorum electio. Ille Veccum digniorem cenſuit. Tunc coiere in Eccleſiam Archiepiſcopi, & Veccum Patriarcham elegerunt. *Primis, ſecundis, tertiiſque ſuffragiis Veccum unum Patriarcham declarant.* Πρώτην, τὴν δεύτερον, ἀμφίζονταί τε, τὴν τρίτην. Vides quàm hæc accedant ad ea quæ ſuperiùs dicta ſunt non ſemel de electione ejus ipſius à Clero, vel Epiſcopis, quem Imperator jam nominaſſet. L. 5. c. 24.

Quoad alios, vel Epiſcopos, vel Patriarchas nullo prorſus argumento conſtat, vel conſuetudinis fuiſſe, vel voluntatis Imperatorum, ut ipſorum conſenſus, vel ante, vel poſt electionem expoſceretur. Si enim hic idem Pachymeres narrat mortuo Conſtantinopoli Antiocheno Patriarcha, rimari voluiſſe Imperatorem & explorare eum, qui ſucceſſor illi ab Epiſcopis deſtinabatur: ejus rei, ut novæ & inuſitatæ nova etiam ab eo propalatur cauſa, quòd vereretur non immeritò Imperator, ne quis ampliſſimam illam invaderet Sedem, qui factæ cum Latinis unioni clam adverſaretur. Obiter aliud quoque adverte, Conſtantinopoli factam Patriarchæ Antiocheni electionem, & tot Epiſcopos ex ejus Patriarchatu accerſitos, quot neceſſarii erant, ut electio canonica foret. Numerum non declarat hoc Pachymeres, at illum poſteà retegemus. L. c. 5.

Si quis autem nobis objectet Decretum Cæleſtini III. *Cum terra*, *De Electione*, quo permittitur, ut canonica electione celebrata, flagitetur poſteà conſenſus Principis, vel Patriarchæ, quod capi niſi de Orientalibus Eccleſiis non poteſt. Reſpondemus ad Latinos tum Patriarchas, tum Principes in Oriente trahi neceſſariò debere id decretum. Latinam illis Pontifex Diſciplinam præſcribit, pro- L. c. 22.

Pachym. Andronic. L. 2. c. 13. 27. 38. L. 5. c. 67. L. 4. c. 12.

hibetque quod Græcis usitatissimum erat, ne id imitentur, ut plures eligant, quorum Patriarcha vel Princeps unum designet; vel ut ne malitiosè & veteratoriè indignos eligant, ut eligendi potestas ad Patriarcham devolvatur.

XI. Narrat Cantacusenus, quo flexuoso anfractu & qua arte Episcopos ipsemet circumvenerit, ut in Patriarcham Constantinopolitanum eligerent Joannem Presbyterum, Capellanum suum, quemque ipsemet Clero Palatino inscribi fecisset. Fastidiosius primùm Episcopi abjecerunt rem ab illo propositam: sed cùm exoraret tandem eos, ut Episcopatum saltem illi aliquem annuerent, illis annuentibus Archiepiscopatum Thessalonicensem: facilè mox demonstravit, qui Episcopatu quolibet dignus haberetur, quamvis minimo, majori indignum reputari non posse: atque ita inopinos induxit ad ejus electionem, quem ipse cupiebat.

L. 2. c. 20.

Magni tunc adhuc Domestici munere ille fungebatur. Ubi post adeptus est Imperium, non minùs cupidè ad Patriarchalem sedem provehere curavit, quoscumque sibi collibuisset. Verùm blanda semper quadam arte & industria illos Epi-

L. 4. c. 16.

scopis conciliabat. Cùm Callistum Monachum Patriarchali dignitate augere animo suo constituisset, ex Atho monte illum accersivit, quamvis alienatas ab eo Episcoporum mentes delinivit, permulsit, & perfecit tandem, ut non illubentes eum eligerent.

Sed quando postea Callisto huic Patriarchæ designandus fuit successor, ingenuè professus est Cantacuzenus, improbè & ludificatoriè omnino superiores Imperatores, & se ipsum eorum exemplis servientem, postquam clam, sed certo & indeflexo proposito secum ipsi statuissent, quem vellent Patriarchali sedi intrudere, adhortatos esse Episcopale Collegium, ad Numen precibus tundendum, & ab eo extundendum divinum lumen, quo dignoscere possent, quis sacro eo ministerio & Pontificatu exornandus sibi esset. Nec mora, jam tum pronuntiavit Imperator, leges posthac canonicas in electionibus sibi & Episcopis mordicùs sectandas, ut ab Episcopis terni eligerentur dignissimi, unus ex eis ab Imperatore. *Eligant Epi-*

L. 4. c. 37.

scopi, tribusque propositis, qui primi digni videantur, Imperatori unius electionem concedant. Hanc Imperator tunc appellavit canonicam & antiquam libertatem. *Veterem vobis libertatem restituo, ego unum ex tribus, ut mos est, decernam.* Elegere mox Episcopi Philotheum Episcopum Heracleæ, Macarium Episcopum Philadelphiæ, & virum doctissimum Nicolaum Cabasilam. Ex his tribus Imperator primum delegit.

Morinus. De sacr. Ordin. To. 1. p. 195.

Ex ea narratione dilucidum est, eam eligendi rationem rarius usurpatam fuisse; eam consuetudine, sed paucis exemplis nixam fuisse; minimè omnium approbatam ipsis Imperatoribus fuisse, ut quæ nec expedita satis, nec tuta esset, ut quos ipsi vellent, ii ad Patriarchatum venirent. Matthæus Blastares, quem probat Morinus sub Andronico Seniore floruisse, id ipsum testatum facit, secundùm Canonicas sanctiones penes Episcopos solos liberam esse electionem Patriarcharum & Episcoporum, nulla necessaria interventione Imperatoris. At reapse Canonicis regulis quantumvis adversantibus, ab Imperatoribus creari solitos, tum Patriarchas, tum Episcopos, etiam inconsultis Episcopis. *Licèt Canones reservent Episcopis Pro-*

Litter. K. c. 32.

vinciæ suffragia in Episcoporum electionibus, prohibeantque ne aliquid ejusmodi cum quovis Principe communicetur; Imperatores tamen sine Episcoporum suffragiis, & Patriarchas & Episcopos eligunt & promovent.

Sub Cantacuzeno eodem ætatem agebat Nicephorus Gregoras, qui in illum ipsum non semel calamum strinxit. Arsenii senioris Patriarchæ electio ab eo narratur in hunc modum: *Patriarcha creatur communi Pontificum suffragio, Imperatore ma-*

L. 3. c. 26.

xime approbante, & Pontificium illud suffragium, ut moris est, approbante. Ex quo suspicari quis posset, ubi in unum aliquem omnium vota conferebantur, tum Imperatorii fuisse juris & officii, ut electionem confirmaret. Sed ubi in plures dividebantur suffragia, tum Imperatores id sibi arrogasse, ut ex numero, quem mallent, præponerent. Vidimus suprà, ut hac sibi spe blandiretur Imperator Germaniæ. Idem verò mox Gregoras referens electionem Josephi Patriarchæ, ait Imperatorem id primò iniisse consilii, ut illum promoveret, tum perfeciisse ut ab Episcopis eligeretur, electum autem investisse per baculum, quem illi porrexisset, throno sublimis Imperatorio. *Est tamen ab Imperatore post debita suffragia & testimonia designatus, & pastorale pedum in Imperatorio suggestu veteri more ab Imperatore porrectum accepit.* Similima fuit & electio Patriarchæ Joannis Sozopolitani, *Decreto Imperatoris, & suffragiis Sacerdotalis Synodi.* Proniissimum facillimumque erat Imperatori, quantos vellet emereri & sibi adjungere Episcopos, ut Patriarcham crearet quem cuperet, si ex tribus Episcopalibus calculis electis, ipse quem maluisset eligebat. At satis superque prodebat Andronicus Senior, nec se, nec antecessores suos eo se limite cohiberi voluisse, sed electionibus imperiosiùs dominari. *Sic acciderat, ut Imperium olim Ecclesiæ privile-*

L. 6. c. 7. 8.

L. 9. pag. 101.

gia dedisset, ea quæ etiamnunc cernuntur; ac vicissim Ecclesia id Imperio concessisset, ut quem vellet è designatis Patriarcham declaret, &c.

Electionum Græcarum formula, quam capiti xx. intexuit Codinus, manifestè significat, duodenario non amplius Episcoporum numero opus fuisse, ad Patriarchæ creationem, sive eorum qui jam in Urbe donarentur, sive qui ex Provinciis accerserentur aliis & civitatibus. Subditur denique in eadem Formùla, seu Rituali libello, Archimandritas & Abbates, postquam Patriarchali Benedictione fuerant ordinati, ab Imperatore Pastoralem baculum suscepisse, à quo & ipse susceperat Patriarcha. Narrat & Pranzes, ubi primùm electus fuerat Patriarcha, ad Imperatorem accessisse, & ab eo Virgam auro gemmisque radiantem accepisse, cùm Imperator interim his illi verbis imprecaretur: *Sancta Trinitas quæ mihi Im-*

L. 3. c. 91.

perium donavit, te in Patriarcham novæ Romæ deligit. Nemo tam rudis est rerum sacrarum, nemo in historicis Annalibus tam hospes, cui non exploratissima sit fœdissima servitus, qua Græci Imperatores posteriores obtrivere, tum Patriarchas, tum Ecclesiam & Electiones.

XII. Jam verò ad collationem ingrediamur electionum Græcarum & Latinarum, Orientalium & Occidentalium: consonare nobis permulta citra dubium videbuntur, forsan & plura dissonare. Utrobique enim 1. electione creati sunt Episcopi. 2. Electores, vel soli, vel primarii ipsimet fuere Episcopi. 3. In partem aliquam venerunt Principes temporales. 4. Episcopi ab iis investiti sunt. 5. Immo & Abbates. 6. Principum authoritas in electionibus penè semper dominari visa, sive per cuniculos, sive simplici & aperta vi, inverecunda Canonum oppugnatione. 7. Constantia unius Disciplinæ, & observantia Canonum fuit rarissima inter tantas morum corruptelas, & in re tam lubrica, humanisque cupiditatibus proliciendis tam idonea, hoc est provisione Ecclesiasticarum omnium dignitatum, opumque. 8. In tanta rerum inconstantia nihil constantius, nihil laudabilius fuit, Principum quorundam cauta & provida moderatione; qui Ecclesiæ, qui Imperio consultum simul voluere; & res ultro citroque ita temperavere, ut utrique consultum esset; qui denique ita sua ipsi humanitate & observantia in Ecclesiam, in Canones, in Episcopos & charitate, Episcopos adduxere, ut & ipsi illis vicissim plerumque assentirentur. Ea hauddubio fuit, & diuturnior

disci-

disciplinæ sacræ ratio & reticior, Nec enim diutiùs unquam potuit retineri, & nedum perpetuari, vel strictissima Canonum observantia, nec atrocior Principum authoritas, in iis rebus, quæ natura ita comparatæ sunt, ut indulgentia plurima, plurimis egeant delinimentis.

Nec minus conspicabiles fuere dissonantiæ utriusque Ecclesiæ. 1. Populo non parum potestatis fuit apud Latinos aliquandiu. 2. Cleri longè semper major potestas quàm populi, quod non æquè apud Græcos observari potuit. 3. In electionibus Latinorum ferè semper dominati sunt Episcopi cujusque Provinciæ: at in Oriente ferè Constantinopoli eligebantur Episcopi Provinciarum, & quidem ab Episcopis in urbe Regia degentibus, additis pauciſſimis, qui ex Provinciis accersebantur. 4. In Occidente electionibus intervenerunt summi Principes, consensu & antè, & pòst dando, nihil obstrepentibus vel Conciliis, vel Pontificibus, quando ita ferebat usus. At verò nihil istiusmodi apud Græcos. 5. Et tamen summi Principes in Occidente impensiùs reveriti sunt electiones, quàm in Oriente. 6. Callidiùs verò obumbrabantur usurpationes Imperatorum Græcorum, ubi ex tribus quos Episcopi dignos judicassent, unum ipsi deligebant. 7. Adde quòd nec unquam in mentem vicissim venerit Imperatoribus Græcis, ut ad Episcopatus omnes cum Patriarcha nominarent. 8. Non litem, non controversiam moverunt Græci Imperatoribus suis, de Patriarchæ & Abbatum Investituris. 9. Nec Investitura illa Imperatoria spectabat, nisi ad Patriarcham & ad Abbates, qui ab eo benedicerentur. Nec enim cæteri toto orbe Orientali Episcopi & Abbates Pastorali baculo ab Imperatore donabantur. Nisi fortè ad investituras detorqueat, quod ait Simeon Thessalonicensis, imposuisse, & fucum fecisse Imperatoribus Aulicos assentatores, ut auderent *promovere Episcopos, & translationes facere*. 10. Rarissimè in Occidente usurpatum illud Orientalium, ut ex tribus, quos elegissent Episcopi, unum Imperator seligeret. Contrà nunc in Occidente factitatur, ut Principes Pontifici præsentent, ille eligat aut instituat.

XIII. Illud porro non injuria stupendum, restitutas tum demum fuisse Constantinopoli electiones, in dissipati ejus ac discerpti Imperii miserandis ruderibus, postquam barbara Turcorum & truculenta natio Imperium olim longè splendidissimum obtrivit. Contulit Patriarchæ Græco Germano Mahumetes II. expugnata Constantinopoli, quidquid rescivit conferri solitum à priscis Imperatoribus Christianis, Mitram pretiosam, Pallium, Equum album ad solennem in Urbe pompam, denique virgam ipsemet Pastoralem in manus ejus inseruit. Germani successor Isidorus *suffragiis Antistitum, Clericorum, totiusque populi Patriarcha factus est*. Quatuor priores Constantinopolitani Patriarchæ post occupatum à Turcis Imperium, ad eundem modum creati fuere, Sultanis, seu Imperatoribus Turcis conferentibus munera, nedum quidquam exigentibus. Primi omnium cives Trapezuntini, ut suæ gentis homini Patriarchatum pararent, ingentem pecuniæ vim Sultani fisco refuderunt, quæ & in dies major postea collata est, non tam Sultanorum avaritia, quàm Græcorum turpissima licitatione, sanctissimæ dignitatis infulas nundinantium. Sed quod ad electionum libertatem attinet, nihil de ea decerptum est; Episcopi, Clerus, Abbates, Nobilitas, Populus jure suffragii fruebantur. *Coacta fuit frequens Synodus, Metropolitis, Archiepiscopis, Episcopis, Clericis, Abbatibus, Prioribus, & aliis Sacerdotibus, nec non Nobilibus viris, & quos interesse referebat, concurrentibus, denique plebeja multitudine.*

Electio Niphonis Archiepiscopi Thessalonicensis, quam in eadem Turcograecia sua publicavit Crusius, hoc est in Ecclesiastica Græcorum historia, post occupatam à Turcis Constantinopolin; electio, inquam, Niphonis argumento est pari libertati suffragiorum locum fuisse in cæterorum Archiepiscoporum & Episcoporum electionibus. *Congregati Episcopi Thessalonicæ cuncti, Metropolin ingressi sunt. Ubi Synodo facta, præsentibus Clericis & aliis sacrorum Ordinum viris, Primatibusque civitatis & cuncto populo, elegerunt Niphonem, &c.* Cæteræ denique deinceps Patriarcharum electiones pari semper & liberrima Episcoporum, Cleri, Nobilium & Populi suffragatione celebratæ sunt. Ibid. p. 139, 141. 142, 146.

XIV. Sanxerat jam pridem Alexander IV. ut Episcopi Græci insulæ Cypri à Clero eligerentur, & à Latino ejusdem Diœceseos Episcopo confirmarentur, cujus illi veluti Suffraganei habebantur, aut Vicarii Generales ad Græcorum curam gerendam. Potuerant quidem Græcorum electiones emendari, & Canonicis institutis propiùs admoveri, exemplo Latinorum per Orientem longè latèque sparsorum. Sed non ea tamen ratione, ut reor, adducti sunt Græci labefactato Imperio ad eam electionum formam, quæ modò à nobis delineata est. Persecutioni & captivitati impurandum illud potiùs fuerit, qua compulsi sunt, ut se sibi mutuò recolligerent, & ad jacentis Ecclesiæ suæ tuitionem conspirarent, uti fieri solet, quandocumque aut primùm efflorescit, aut ex cineribus postea revivisçit Res aliqua publica. Con. Gener. To. 11. pag. 2355.

Leoni X. Maronitæ suam eamque valdè stupendam exposuere eligendi Patriarchæ rationem. Duodecim Presbyteros virtutis & sapientiæ laude spectabiles singulis singulos Cellulis includebant, & sejunctim quotidie eorum suffragia scrutabantur. Ubi omnium calculi in unum aliquem consenserant, is erat Patriarcha. Abyssinorum quæ passim circumferuntur historiæ recentes, iis confirmatur electiones Patriarchæ à Monachis, Episcoporum à Rege fieri, Rainal. an. 1514. n. 92. 107. Con. Gene. To. 14. pag. 349. 350.

CAPUT XLII. *P. 4. l. 2. c. 51.*

De Confirmatione Episcoporum à Metropolitano, post annum Christi. milleſimum.

I. Jure Decretalium permittitur adhuc Metropolitano confirmatio electionum Episcopalium.

II. Metropolitani Galliæ, Angliæ, Germaniæ, poterant Ecclesias suas administrare, cum primum electi fuerant unanimi suffragiorum conspiratione.

III. Nec aliter se res habebat in Episcopis longinquis, qui & ipsi omnium consensione calculorum electi fuissent.

IV. Vitio datum est, si qui de confirmatione sua minùs solliciti, interim Ecclesiæ vel spiritualia vel temporalia administrare adgrèderentur, obtentu Oeconomatus sibi adjudicati.

V. Quo temporis spatio electioni assentiri, quo confirmationem deposcere teneantur.

VI. An Episcopi electi sedere inter Episcopos possint ante confirmationem.

VII. Ubi confirmati fuere, necdum ordinati jurisdictionem suam exercent.

VIII. Cur olim non ita, uti nunc, secerneretur Confirmatio à Consecratione.

IX. De privilegiis administrandi ante Confirmationem.

X. Quàm necesse sit, ut Pontificias antè Bullas obtineant, quàm Ecclesiam administrent.

XI. Memorabilia Conciliorum Galliæ Provincialium statuta post Concilium Tridentinum, & post abolitas electiones.

XII. Provinciales hæ Synodi Tridentinis inhæ-

fere Decretis, in pœnis adversus eos decernendis, qui cunctantur, & ultra tres, aut sex etiam menses consecrationem suam procrastinant.

XIII. Ubi vacabat Metropolitana Sedes, Episcopales electiones examinabat & confirmabat Capitulum Metropolitanum.

XIV. Quid Bellarminus de Ecclesiis diutiùs vacantibus præclarissimè, & dixerit, & scripserit.

I. INformes erant & steriles electiones sine confirmatione, quæ earum veluti cumulus & absolutio erat. Hinc factum necessariò est, ut aspergerentur multa de Confirmatione superioribus de Electione dissertationibus. Jure hodierno Decretalium Metropolitanis antiquum vendicatur jus suum ad examen vocandi, & confirmandi, infirmandique, tum electionem, tum etiam electum ipsum. Sunt & canonicæ in eos pœnæ, qui vitiosas confirmaverint, aut electiones, aut personas. Sed cùm Metropolitano confirmationem abnuente ad Papam provocaretur: cùm ipsi non rarò Metropolitani spinosis causarum perplexitatibus implicati, nec inde facilè se expedientes, rem ad Papam referrent: hinc sensim via sternebatur recentiori disciplinæ, quæ soli Pontifici reservavit Episcoporum omnium confirmationes. Qua de re Capite sequenti.

Extra. De elect. c. 20. 32. 44.

II. Si quis Metropolitanus consentientibus omnium calculis electus fuisset, poterat jam tum ille Ecclesiæ suæ clavum & administrationem capessere, si longo terrarum tractu distaret ejus Ecclesia à superioris Pastoris sede, penes quem jus erat eum confirmandi. Ita decrevit Innocentius III. eo quod in Decretalibus radiat statuto, quo ait Pontifex jam necesse non esse, ut Apostolicæ Sedis confirmationem expectent Metropolitani Angliæ, Galliæ, & Germaniæ, qui electi fuerint conspirantibus omnium votis, sed jam tum posse eos moderari Ecclesiæ suæ gubernacula, ne viduitatis Ecclesiæ diuturnitas aliquid importet detrimenti. *Cum de Metropolitanis Angliæ, Franciæ, Allemanniæ, & aliarum partium remotarum, qui concorditer sunt electi, Romana Ecclesia patiatur statim ministrare, Ecclesiarum utilitate pensata. Quia si tanto tempore, quousque posset electus confirmationem cum Pallio à Sede Apostolica obtinere, Regalia non reciperet Ecclesia, quæ interim administratione careret, non modicum incurreret detrimentum.*

Extra. De elect. c. 28. An. Aug. Collect. 3. Tit. eodem. c. 13.

III. Eadem libertate gaudere jubentur Episcopi extra Italiam, si qui egeant immediata Papæ confirmatione. *Si electi fuerint in concordia, dispensativè propter necessitates Ecclesiarum & utilitates, in spiritualibus & temporalibus administrent, sic tamen ut de rebus Ecclesiasticis nihil penitus alienent.* Tanta suffragiorum consensio argumento erat, electionem infirmari, confirmationem recusari non posse. Ita & in Romani electione Pontificis constitutum est, ut quoniam à Superiore nullo ea vel examinari potest, vel confirmari, ad eam desiderentur suffragia duarum saltem partium.

Extra. De elect. c. 44.

Conc. Later. IV. Can. 26. Ann. 1215.

IV. Extra speciales has causas, in nullam partem inferere se poterant electi Episcopi sacræ administrationis ante confirmationem suam. Cùm verò legi huic canonicæ illuderetur ab electis, Ecclesiæ ejusdem Oeconomatum, Procurationem, vel Vicariatum eblandientibus, sinuosæ huic & fraudulentæ sive avaritiæ sive ambitioni obviavit Gregorius X. in Concilio Lugdunensi II. edito hoc Decreto, quod & sexto Decretalium libro intextum est. *Avaritiæ cæcitas & damnandæ ambitionis improbitas, &c. Ecclesiam sibi tanquam Procuratoribus & Oeconomis committi procurant, &c. Sancimus, ut nullus de cætero administrationem dignitatis, ad quam electus est, priusquam celebrata de ipso electio confirmetur, sub œconomatus vel procurationis nomine, aut alio de novo quæsito colore, in spiritualibus vel temporalibus, per se, vel per alium, pro parte, vel in totum gerere, vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos qui secus fecerint, jure, si quod eis per electionem quæsitum fuerit, decernentes eo ipso privatos.*

De elect. in Sexto c. 5.

V. In eodem Concilio Lugdunensi II. jussi sunt electores operam dare, ut quamprimùm electus de electione sua certior fiat. 2. Menstruum tantùm spatium adsignatum est, quo electioni consentiret, alioqui eo jure frustraretur, nisi si electus Superiori absenti vel longinquo obnoxius esset, cujus assensio quoque necessaria esset. Tum enim protrahendum utique esse spatium illud. 3. Denique ubi electus assensum suum præstitit, intra tres menses confirmationem postulet necesse est. *Confirmationem electionis petere non omittat, Quod si justo impedimento cessante intra trimestre tempus omiserit, electio ipso jure vicibus vacuetur.* Cùm verò loca aliis alia longinquiora sint, definita sunt à Nicolao III. in Decretali *Cupientes* tempora consentanea distantiæ, intra quæ confirmatio petatur.

De elect. Sexto, c. In Sexto

Raimundus de Penna-forti non compilatione Decretalium, quàm sanctimonia clarior, Regulas Juris ad hæc tria capita revocat: Intra tres menses celebrandam esse electionem, intra tres alios consecrationem, denique intra tres alios Pallium postulandum. *In summa ergo nota, quòd electio Episcopi debet fieri infra tres menses, à tempore vacationis computandos. Consecratio debet peti similiter intra tres alios menses, à tempore electionis computandos. Pallium debet peti infra alios tres menses; & hoc, nisi justo impedimento differantur.* Quæ dicta sunt autem de tempore electionis, servanda sunt etiam in Regularibus Prælaturis. *Quod dictum est de electione Episcopi, quòd debeat fieri intra tres menses, extenditur hodie ad Prælaturas Ecclesiarum Regularium.* Reliquis Beneficiis infra sex menses providendum est.

Summa l. 3. p. 33.

VI. Ab Helmodo & Alberto Abbate Stadiensi narratum est, ut electus Archiepiscopus Bremensis Alexandro se III. præsentem exhibuerit, ut ab eo confirmaretur & ordinaretur. Confestim illum Pontifex inter Archiepiscopos sedere jussit cum Mitra & ornatu Pontificio, *Ipsi omnem honorem deferebat, ita ut in Concilio Prælatorum Cathedram suam inter summos Pontifices collocaret, & eum infulatum coram se residere faceret.* Illum posteà summovit abjecitque Pontifex, quòd non ultra Acolythorum gradum tunc conscendisset, cùm ad Archiepiscopatum electus fuerat. Sed vel hinc tamen illud certò arguitur, ex Pontificis judicio ante consecrationem suam gaudere illum debuisse & sede & ornatu Episcopali.

Baron. 1179. n.

VII. Qui suprà verò vetabant Canones, ne electi Episcopi ante confirmationem suam intruderent se, vel illaberentur utcumque, & quavis prætexta causa, quovis palliato nomine, in administrationem, seu temporalem Ecclesiæ, seu spiritalem: ii certè Canones perspicuè innuebant, posse ab illis, immo & debere post confirmationem suam ante consecrationem, Episcopales functiones obiri omnes, quæ ad jurisdictionem spectant, non ad Ordinem ipsum Episcopalem. Prohibuit tamen B. Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, ne Episcopum Scotiæ Sant-Andreanum consecrari sua in Ecclesia faceret Archiepiscopus Eboracensis, nisi se priùs ipse consecrari curasset, adsignato ad id trimestri spatio, ex Canonum norma. Eam verò promit Anselmus rationem, quòd cui necdum ulla incumbit animarum cura, is ejusmodi cura neminem onerare possit. *Quia non pertinet ad vos dare, vel concedere alicui curam animarum, quam nondum accepistis.*

Anselm. L. 3. Ep. 149.

Non abhorret à vero necdum satis distinxisse Anselmum consecrationem à confirmatione, quòd uno eodemque ferè tempore ex tunc plerumque cele-

celebrarentur. Cùm enim minetur Anſelmus perfunctum ſe tota Eboracenſis Eccleſiæ adminiſtratione, niſi adproperaret Eboracenſis intra tres menſes petere à ſe conſecrationem: *Quod ſi non feceritis, ad me pertinet, ut ego Curam habeam, & faciam quæ pertinent ad Epiſcopale officium in Archiepiſcopatu Eboracenſi:* abundè vel eo innuit, ab Eboracenſi adminiſtratam fuiſſe ſuam Eccleſiam ante conſecrationem.

Nec à vero etiam diſſidet, ne Epiſcopum quidem Catalaunenſem confirmatum adhuc fuiſſe, cùm diceret nihilo plus ſibi juris eſſe, quàm Canonico cuilibet alteri, ad gratificandum de Præbenda aliqua puerulo illi, qui à Rege Ludovico Juniore commendaretur. Is etiam nunc viget uſus in Decretalibus, ut promoveri quis dicatur, cùm conſecratur; utque non aliter quàm electus dicatur, quiſquis necdum conſecratus eſt, quanquam confirmatus, & vel ab ipſo Papa propoſitus ſit. Ne Pontifex quidem Romanus ipſe ante conſecrationis ſuæ ſolennia Pontifex Romanus dicitur, nec numerat annos Pontificatus ſui.

VIII. Ea ſunt antiquiſſimæ Diſciplinæ veſtigia, quæ confirmationem à conſecratione minùs ſecernebat, quòd eas nec ſejungeret; & ubi rariùs de confirmatione agitur, quòd ea partim electioni, partim ordinationi permiſceretur. Quod & apud Græcos etiamnunc obſervatur, qui confirmationem non disjungunt ab electione, vel ab ordinatione, quòd non alii quàm Epiſcopi eligant, conſecrentque. Cùm ex adverſo in Eccleſia Romana cœperint aliquando tandem electiones frequentari, nullis præſentibus Provinciæ Epiſcopis, ſolius Cleri & Populi ſuffragiis, mox & Cleri ſolius; atque ita demum arctior neceſſitas emerſerit, earum à Metropolitano confirmandarum, ſerio examine præeunte. Ex ipſis B. Fulberti Epiſtolis liquidum eſt, uno eodemque tempore confirmatos & conſecratos fuiſſe Epiſcopos; & cùm terreni Principes electionibus diſturbandis ſe intricabant, tum frequenter Metropolitanos conſtantiam ſuam & invictam animi fortitudinem oſtendiſſe, donandis vel fruſtrandis optata confirmatione electis.

IX. Non ambigunt Canoniſtæ, quin potuerint Ciſtercienſes eo Pontificum muniri privilegio, ut electi eorum Abbates incunctanter adminiſtrent, non expectata confirmatione. Haud dubio id manavit à judicio Pontificum, & exiſtimatione, atque admiratione hujus Ordinis inter ipſa ſua recentis inſtitutionis & ſtupendæ regularitatis primordia. Inde enim fiebat, ut ne examinandas quidem cenſerent eorum electiones. Quo quidem privilegio eadem ferè de cauſa donari potuere complura alia pia Sodalitia, dum primigenius eorum fervor miraculo adhuc eſſet orbi Chriſtiano.

Sed non omnes forſan Canoniſtæ iis aſſentirentur, quibus viſum eſt, potuiſſe Epiſcopum Luſitaniæ Eccleſiam ſuam adminiſtrare necdum confirmatum, cùm aberat Metropolitanus triginta dierum intinere. A probabili tamen non recedit ea ſententia, cùm conſentanea uſque adeo ſit Decretalibus paulò ſuprà allegatis, & eadem licentia donantibus, tum Metropolitanos, tum Epiſcopos à Pontifice longis & difficillimis Alpium jugis, terrarumque tractibus ſummotos.

X. Publicata eſt à Bonifacio VIII. Decretalis *Injunctæ*, inter Extravagantes communes locata; qua prohibentur Prælati promoti & confirmati, immo etiam, ſi velis, Romæ, ne ſe quantulumcumque immiſceant adminiſtrationi Eccleſiarum, niſi Pontificiis inſtructi ſint Bullis; alioqui parto jure excutiantur. Ab Alexandro V. & Julio II. ſtatutum eſt, ut Epiſcopi & Abbates quos promovit Pontifex, intra annum Pontificia diplomata impetrent: alioqui eadem privationis pœna afficiantur. Bonifacius ea ratione fulciebatur, quòd etſi diplomata non conferant ad promotionem faciendam, at totum conferant ad eam approbandam. Atqui uſus ille tota Eccleſia & antiquiſſimus, & etiam nunc uſu receptiſſimus eſt, ut ſine Chartis & Proviſionibus ſcripto editis, nulli unquam admittantur Clerici ad Beneficia, ad officia & munia Eccleſiaſtica. Quærunt Canoniſtæ, an extrema quapiam urgente neceſſitate, & locorum maxima diſtantia, poſſit aliquid diſpenſationis adhiberi. Ea quidem in re ſunt opiniones, ſed laudi datur Archiepiſcopo Goano, qui nunquam interponere ſe voluit in regimen Eccleſiæ ſuæ, quanquam certò ſciret conſignatas fuiſſe, ſed caſu aliquo interceptas Bullas, malluitque toto quinquennio Eccleſiam ſuam Paſtore vacare.

XI. Conſtantienſe Concilium, ne jam ampliùs Bajonenſis Eccleſia duobus ſubeſſet Epiſcopis, alteri hujus, alteri alterius obedientiæ, ſæviente adhuc ſchiſmate, prohibuit, ne altero eorum extincto Capitulum ad novam pergeret electionem: ſi quis eligeretur, vetuit ne à Metropolitano Auſcienſi confirmaretur. Poterat illa peſtilentiſſimi ſchiſmatis importunitas opportuna videri, ad reſtituenda Metropolitanorum jura, vacillante Sedis Apoſtolicæ à duobus Pontificibus ſciſſæ authoritate, & frequenti Eccleſiarum ſeceſſione à Pontificum obedientia. Sed quovis malo exitialius remedium erat ſchiſma. Seſſ. 31.

Poſt Concordata, quibus Epiſcoporum & Abbatum nominatio in Reges, promotio & confirmatio in Pontifices confertur, jam confirmandi jure excidiſſe videntur Metropolitani. Sed a Concilio tamen Turonenſi anno 1583. reſtituta utcumque eſt conſenſio antiqua, & conjunctio arctiſſima Metropolitani & Suffraganeorum, ſtatuto hoc promulgato, ut ne poſſet Metropolitanus conſecrari, niſi à Primate, vel à Seniore Suffraganeorum, cui Suffraganei alii duo à Metropolitano ipſo adjungerentur: Epiſcopi autem ſuffraganei ordinarentur à Metropolitano, & duobus aliis ejus Provinciæ Epiſcopis, & in propria Eccleſia, ſi fas ſit; ſaltem in aliqua Provinciæ Eccleſia. Ne differri poſſet eorum conſecratio ultra tres menſes à die proviſionum datarum. Denique nec ſpirituale, nec temporale attingeret Metropolitanus regimen Eccleſiæ ſuæ, donec Pallio donatus fuiſſet. Primi autem vel ſecundi anni ſui Pontificatus partem impenderet viſitandis Suffraganeis ſuis, ut conferre cum illis poſſet in Concilio Provinciali, de abſtergendis expiandiſque morum corruptelis, quas in ſuis quiſquis Parochiis obſervaſſent. Cap. 12.

In Concilio Rotomagenſi anni 1581. decretum eſt, ut datis ad Pontificem litteris, rogaretur, ut ne ullis provideretur Provinciæ Epiſcopis, neu Bullæ concederentur, niſi acceptis teſtimoniis Metropolitani, & Epiſcoporum Comprovincialium, ſuper doctrina, vita & moribus promovendorum. Decretum eſt etiam: ni Epiſcopi poſt tres à ſuſceptis Proviſionibus menſes ordinarentur, ne Eccleſiæ fructus ſuos facere poſſent. Tit. de Epiſc. ſt. 3. 4.

XII. Ex rigore Canonum ſævierat olim Alexander IV. in Philippum Carinthiæ Ducem, electum Salisburgenſem Archiepiſcopum, quòd novem annos ei præfuiſſet Eccleſiæ, eamque adminiſtraſſet, mira quadam contumacia adversùs Pontificis hujus ſtatutum, quo Eccleſiæ adminiſtratione ſuſpendebat eos, qui ultra tres menſes conſecrationem ſuam prolatarent; & ea prorſus ſpoliabat, ſi intra ſex alios ſaltem menſes non ordinarentur. Spoliatus eſt Archiepiſcopus Eccleſia ſua, eique ab Capitulo ſucceſſor datus. Obiter verò hic obſervandum eſt in hujus Pontificis Epiſtola, ſpectari ab eo conſecrationem, tanquam ſpiritalis Epiſcopi cum Eccleſia ſua conjugii conſummationem. *Eccleſiarum Cathedralium ſponſis, contractum hinc inde ſpiritale conjugium differentibus conſummare, differendo munus conſecrationis recipere, &c.* Rainal. an. 1257. n. 9. 10. Seſſ. 23. c. 2.

Scripſerat olim Innocentius III. Epiſcopo Tripolitano, ſi Epiſcopus electus ultra quinque menſes

ses retardaret consecrationem suam, jam per Canones nullam ei reliquam fieri spem recuperandi Episcopatus, *Quia licèt inveniatur in Canone, quod si electus ultra quinque menses post suam electionem retinuerit Ecclesiam viduatam, nec ibi, nec alibi consecrationis donum percipiat; non tamen intelligitur Ecclesia viduata, quasi sponsum non habeat, sed quia cùm sponsus ejus nondum sit consecratus, adhuc quoad quædam manet viri solatio destituta*, Pluribus in aliis ejusdem Papæ Epistolis eorum quoque fit mentio quinque mensium, Eam in rem laudat ille Decretum, quod Pelagio Papæ tribuit post Gratianum & Ivonem Carnutensem; quanquam illud Burchardus & Anselmus Damaso tribuant. Non annuebant Canones nisi tres menses, at hoc Decreto simile veri est contineri inducias etiam eas, quæ electo condonabantur, dum assentiretur electioni. Eæ autem erant unius aut alterius mensis.

Regest. 1. Epist 117. 447. 502. 532.

c. Quoniam D. 100.

Non hìc sermonem instituam de eo, cujus est Episcopos consecrare. Nemo nescit principatum authoritatis Canones reservasse Metropolitano, ad eligendos, mox & ad consecrandos Episcopos. Pragmatica Sanctio in Paragrapho, *Quod si quis, De electionibus*, centum Philippæis mulctabat eum, qui extra Romam consecraretur, nec à Metropolitano consecraretur suo, quantumvis Pontificium venditaret Rescriptum, *Etiam in vim cujuscumque commissionis Apostolicæ*. Sed illud in ea verba animadversum est à Glossa, cùm id quidem Caput in Concilio Basileensi firmatum non fuerit, non potuisse illud usu convalescere, aut vim debilitare Rescriptorum Pontificis contrariorum.

Remeandum nobis ergo est ad tempus consecrationis. In Tridentino Concilio jubentur Episcopi, qui intra tres priores menses consecrati non fuerint, fructus restituere; si tres rursus alios menses procrastinent, eo ipso sancit illos Episcopatu excidisse. Si tam necessaria statuta minùs nunc observentur, ingenti sanè piaculo se obligant, per quos fit, ut tandiu viduatæ gemant Ecclesiæ.

Sess. 24. c. 2.

XIII. Nil dicam de confirmatione, quam Episcopi, Abbates, Abbatissæ expectant à Capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ, quandiu Metropolitana vacat Sedes. Examini subjiciebat Capitulum, tum electionem, tum electum ipsum, & perinde ut suaderet æquitas, Canonumque norma, confirmationem annuebat, aut abnuebat. Hujus rei exempla alibi prolata à nobis sunt illustria cum primis, ubi de Capitulis Cathedralibus disputatum est. Possent & alia corradi ex Ecclesiarum particularium Chronicis: in quibus & illud observare est, in irritum missa ab Archiepiscopo electione Abbatissæ, & Cœnobio interdicto, ne ea vice eligeret, nominatam ab Archiepiscopo ipso Abbatissam.

Bib. MM SS Labbei tom. 1. pag. 376.

XIV. Capitalia inter illa monita, quæ sanctissimo Pontifici sanctissimus suggerebat, & doctissimus idem Cardinalis, Clementi VIII. Bellarminus: primo loco inculcabatur longa viduitas Ecclesiarum Cathedralium. Nec dissimulavit Pontifex in ea re à se peccatum esse, & peccari adhuc. *In hoc primo Capite fatemur nos peccare, & peccasse*. Sed ejus errati causam contulit in difficultatem inveniendi idoneos viros gestandæ Episcopali sarcinæ; hallucinari persæpè eos, qui idoneos sibi suggererent; imponi sibi ab illis, & illis ab aliis; justum metum aberrandi in re tanti discriminis, injicere sibi moras, ne Apostolo obstreperet, monenti, Nemini citò manus imponendas: denique Gregorio ipsi Magno familiare fuisse, ut Episcopatus aliquos diutiùs vacare pateretur, quos aliis interim Episcopis regendos commendabat. Si quæ nunc persæpè vacant Ecclesiæ, tam justis vacarent causis, facilè querimoniis supersederemus, nec ægrè ignosceremus erratis, à quibus ne Clemens quidem VIII. purum se profitebatur.

CAPUT XLIII. *P. 4. l. 2. c. 51.*

De Confirmatione Episcoporum & Metropolitanorum à Papa, post annum Christi millesimum.

I. Jure Decretalium Papæ reservabatur confirmatio Metropolitanorum electorum.

II. Variæ in Provinciis causæ & necessitates, quæ impulerint, ut ad Papam referretur confirmatio Metropolitanorum, adeoque & Episcoporum, quin & utrorumque ordinatio.

III. De eodem rursus. Exemplum Ivonis Carnutensis.

IV. Quid sibi sumeret juris Archiepiscopus Lugdunensis, idemque Legatus Pontificius. Quàm strenuè illi repugnarit Ivo Carnutensis.

V. Novæ causæ recurrendi ad Pontificem.

VI. Conciliorum Provincialium cessatio in causa fuit, ut jure confirmandi caderent Metropolitani.

VII. De eodem. Ubi cœpere Reges Episcopos nominare, necessariò Metropolitanorum confirmatio à Pontifice repetenda fuit, cùm nulla jam Concilia Provincialia haberentur.

VIII. Ubi desierunt Episcopi Provinciæ interesse electioni Metropolitani, desiere & ab eo Synodice confirmando.

IX. Appellationes, injuriosæ nonnunquam Metropolitanorum recusationes, ansam præbuerunt Romam recurrendi.

X. Nequaquam id sibi jus reservavit Papa, nec astrui illud potest necessitate petendi Pallii.

XI. Reservationes Pontificum & Nominationes Regum hoc totum denique jus ad Papam traduxerunt.

XII. Quid super hac re constitutum sit in Constantiensi & Basileensi Conciliis, in Pragmatica & Concordatis.

I. EXpediri non potuere causæ illæ explicatissimæ & diversissimæ, quæ electiones tandem ferè omnes & promotiones Episcopales, ad unum Pontificem summum retulere: quin una eademque opera patefaceremus eandem necessariò fuisse sortem juris & potestatis confirmandorum, tam Episcoporum, quàm Metropolitanorum; cùm Pontificia nunc diplomata id totum perficiant conferantque, quod antè electione & confirmatione illi sua consequebantur.

Observandum illud tamen est, jus Decretalium, quod annis ab hinc quadringentis, aut quingentis arcem authoritatis obtinuit, Metropolitanis priscam vendicasse potestatem confirmandorum suæ Provinciæ Episcoporum: quo & illud innuitur, Metropolitanos ipsos nonnisi à Pontifice confirmandos fuisse; tametsi necessaria ex indulgentia permitterentur suas antè administrare Ecclesias, quàm confirmarentur, si eæ ultra montes, adeoque longinquiores essent, & unanimi consensione electi fuissent. Sed jam de eo superiùs.

II. Cùm permagna hæc quæstio momenta habeat ad illustrandam Ecclesiasticæ Disciplinæ factam posterioribus his sæculis mutationem, non abs re erit eam paulò penitiùs perscrutari, & in antiquioribus historiæ monumentis causas vestigare, & sensim emergentes serpentesque fibras hujus innovationis.

Cùm Imperator Otto à fundamentis excitaret Ecclesiam Metropolitanam Magdeburgensem, hoc illi & ipse concessit, & à Pontifice confirmari fecit privilegium, ut solus illum Metropolitanum Pontifex consecraret, Joannes IX. Papa an. 1003. Legatum in Germaniam delegavit ad Tagmonis Magdeburgensis Archiepiscopi consecrationem. Ita enim Ditmarus: *Quia is à solo ordinandus Apostolico*. Perspicuum est ea Consecratione Confirmationem contineri. Nec dissimili privilegio

Baron. an. 1003. n. 11

Bam-

Bambergenſis Epiſcopalis Eccleſia Ordinationi Papæ integra ſervabatur. Perhibuit jam ſuprà Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, Epiſcopo Pariſienſi abdicante Epiſcopatum, ejus in locum electum alium fuiſſe, confirmatamque à Papa electionem. Quippe cùm metueretur, ne prior Epiſcopus mutata ſententia reſtitui vellet, Papæ confirmatione poſterior hæc electio irretractabilis fiebat. *Eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis.*

Ubi Clemens II. & Leo IX. Metropolin Salernitanam confirmarunt, ſolenniter profeſſi ſunt, jam non ultrà à Pontifice Romano conſecratum iri Epiſcopos novæ illi Metropoli obnoxios. *Non habeant poteſtatem ſucceſſores noſtri in cunctis Epiſcopatibus, quos vobis Apoſtolica authoritate conceſſimus, deinceps in perpetuum Epiſcopos conſecrare.* Si tam humanè & liberaliter agebant ſe Pontifices in eas Metropoles, quæ à Romana tum primùm Metropoli truncabantur: hinc apertiſſimum fit, aliorum Metropolitanorum ſuffraganeos, nec ordinatos ab iis, nec confirmatos fuiſſe, niſi juſtæ & neceſſariæ intercederent cauſæ, utputa privilegii, de quo paulò antè, & aliæ de quibus infrà, aut de quibus jam ſuprà delibatum aliquid eſt.

Anno 998. Concilium Romanum ſub Gregorio V. exauthorato Epiſcopo Anicenſi, ſuſpenſoque Archiepiſcopo Bituricenſi, qui illum ſuperſtite priore Epiſcopo ordinaverat, non expectata Cleri & Populi electione: conſtituit novum eligi Epiſcopum, eumque à Papa conſecrari. *Ut electus à domino Papa conſecretur in Epiſcopum, judicatum eſt.* Audaci Bituricenſi Præſulis facinore & ſuſpenſione jus conſecrandi ad Pontificem devolvebatur.

Romæ Gregorius VII. Hipponenſem Archiepiſcopum conſecravit, quem Mauritaniæ Rex, Clerus & Populus ea de cauſa Romam miſerant. *Servandum Archiepiſcopum, quem à vobis electum, ad nos conſecrandum miſiſtis.* Abbatem quendam Hiſpanum idem Pontifex Epiſcopum ordinavit, ab Hiſpaniæ Rege exoratus. *Sicut Rex Hiſpaniæ rogavit, Epiſcopum conſecravimus.* Cùm Clerus autem & Populus Aurelianenſis Samſonem Epiſcopum, in Renerii locum electum, Romam conſecrandum ad Gregorium miſiſſent, ut ejus electionem confirmaret; de Renerii antè cauſa cognoſcere voluit Pontifex, quem illi abjecerant. *Poſtea electionem veſtram ſecundùm Deum confirmare, & corroborare ſecundùm canonica inſtituta curabimus.* Rogatus idem Pontifex à Roberto Comite, ut Melitenſem conſecraret Epiſcopum: tamdiu diſtulit, donec conſtaret, ejuſmodi conſecrationem Rhegienſis in Calabria Archiepiſcopi juri vendicandam non eſſe. *Non aliter poſtulationi tuæ annuendum perpendimus, niſi diligenter examinata juſtitia, Melitenſem Eccleſiam ad Regitanæ Parochiæ conſecrationem non attinere conſtiterit.*

Longinus, qui & Dlugoſſus, Polonicæ ſcriptor hiſtoriæ, à quo & ſeries contexta eſt Epiſcoporum cujuſque Metropoleos, necnon & cujuſque Cathedralis Eccleſiæ, is ubique ferè poſt canonicam electionem & aſſenſionem Regis, Apoſtolicæ meminit confirmationis. Et tum quidem ex regulis juris minimè neceſſe erat Epiſcopos à Pontifice confirmari, cùm eæ partes eſſent Metropolitanorum. An ergo gens ea bellatrix nuper Chriſti jugo ſubjecta ab Apoſtolicis Concionatoribus, parenti ſuæ Eccleſiæ Romanæ amantiùs arctiùſque cohærere gaudebat, nec niſi ab ea Paſtores nanciſci? Sanè longè plurimi eorum, quos Longinus commemorat Epiſcoporum, Italicæ gentis erant, omnes ferè aliunde accerſiti. An in eo Regno cùm necdum fingi formarique potuiſſent, qui Epiſcopali oneri ferendo eſſent, poſtulationes ſæpiùs, quàm electiones fiebant, eoque neceſſe erat ad Pontificem recurri? Memorat ſanè Longinus poſtulationes aliquas, & à Polonis factas, & à Pontifice admiſſas. Poterant & electionum diſſidia ea eſſe, quæ Romam referri neceſſe eſſet. Certè cùm anno 1702. conſentientibus omnium ſuffragiis electus fuiſſet Epiſcopus Cracovienſis, incunctanter illi & confirmationis munus impenſum eſt ab Archiepiſcopo Gneſnenſi, & conſecrationis: *Et electio ſua quoniam uniformis erat, & ille præſens aderat, à Petro Gneſnenſi Archiepiſcopo confirmata, & conſecrationis munus fuit ille ab eodem impenſum.* Cùm an. 1087. vivis exceſſiſſet Epiſcopus Ploſcenſis, in ejus locum electus eſt Polonus. Nil non tentavit Victor III. Papa, ut Italus potius ſubrogaretur; at pervicit tandem Regis pro Polono conſtantia. Probabiliter tamen creditur, etiam tum cùm Poloni eligebantur, à Pontifie confirmatos eos fuiſſe. Hinc Longinus ait anno 1104. cùm à Legato Pontificio Galone Epiſcopo Bellovacenſi Epiſcopi Poloniæ duo gradu dejecti fuerint, alterum eorum videri fuiſſe Czeslaum, qui Cracovienſem Epiſcopatum ſola Principis authoritate aſſecutus fuerat, nulla Pontificis interventione. *Qui Cracovienſem Epiſcopatum nulla ſummi Pontificis authoritate, ſola Ducis Uladislai donatione detinebat.*

III. Gofrido Carnotenſi Epiſcopo Epiſcopatum, quem aliquandiu moribus ſuis contaminaverat, abdicante in manus Urbani II. Papæ, copiam fecit Pontifex Clero & Populo Carnotenſi alterius eligendi. Electus eſt ab illis Ivo, Præpoſitus ſancti Quintini apud Bellovacum. Richerius Archiepiſcopus Senonenſis, cujus erat eum ordinare, munere ſuo fungi detrectavit. Tum Carnotenſes Ivonem Romam deduxerunt, quo à Pontifice ipſo ordinaretur, à quo & ad Archiepiſcopum Senonenſem datæ ſunt litteræ in hæc verba: *Noſtra licentia fulti Carnotenſes, Ivonem in Epiſcopum elegerunt. Cùm autem à te conſecrationis gratiam pro more Eccleſiæ petiiſſent, tua fraternitas imponere manum recuſavit. Ad nos igitur ipſis venientibus & conſecrationis ejuſdem gratiam poſcentibus, petitioni juſtæ deeſſe nequivimus. Conſecratum igitur ſalva tuæ Eccleſiæ obedientia remittentes, &c.* Scripſit & Richerius ad Ivonem litteras contumeliis & probris refertas, quaſi proſciſſa ab eo fuiſſet Senonenſis Metropolis. *Demembratorem Metropolitanæ Sedis non aptè ſatis appellatis.* Reſpondit Ivo, quam à Pontifice & Cardinalibus accepiſſet conſecrationem, poſthaberi ei non poſſe, quam Metropolitanus conferret, cùm Eccleſiæ Romanæ ſit confirmare, vel irritare conſecrationes alias quaſcumque Epiſcoporum & Archiepiſcoporum, canonica videlicet appellatione, vel devolutione ad ſe relatas. *Irreverentiſſimè os veſtrum poſuiſtis in cœlum, cum benedictionem per manus impoſitionem Papæ datam & Cardinalium Romanæ Eccleſiæ, non ſimpliciter benedictionem, ſed qualecumque hoſtili irriſione appellatis; cùm ad ipſam principaliter & generaliſſimè pertineat, tam Metropolitanorum, quàm cæterorum Epiſcoporum conſecrationem confirmare & infirmare.* Hinc certè Ivoni Richerius invidiam conflavit, quaſi Regni jura minuiſſet, qui Romæ inauguratus fuiſſet. *Dicens me in Majeſtatem Regiam offendiſſe, quia à ſede Apoſtolica conſecrationem præſumpſeram accepiſſe.* Cùm autem is Groffridi reſtitutionem moliretur, ac proinde ejectionem Ivonis: Ivo interpoſita appellatione conatus ejus repreſſit, atque pro virili parte ſuffragantium ei Pariſienſis, Meldenſis & Tricaſſini Epiſcoporum. Vides ut Metropolitanorum injurioſa detrectatio aut tergiverſatio Capitula Epiſcoporum compulerit, ut ad Pontificem confugerent, & Apoſtolicæ Sedis jura ad quorumlibet conſecrationem vel confirmationem Epiſcoporum roborarent. His enim exemplis clareſcit, non multum diſcriminis tum interjectum huic atque illi fuiſſe.

IV. Ubi Richerio autem in Archiepiſcopatum Senonenſem ſuffectus eſt Diambertus, tum Hugo Archiepiſcopus Lugdunenſis & Pontificius Legatus con-

Full. Epiſt. 8.

Ep. 19. Ep. 21. Ep. 23. L. c. 24.

Epiſt. 8. 9.

Ivo. Ep. 8.

Baronii an. 1092.

Epiſt. 12.

contendere cœpit, non posse eum consecrari, nisi priùs ei se præsentasset, & obedientiam spopondisset, quam Primati suo Archiepiscopi profitentur. Novæ huic spei & molitioni vehementissimè reluctatus est Ivo Carnotensis. *Veteres consuetudines removere contenditis, præcipiendo ut Senonensis electus ante consecrationem suam vobis præsentetur, & jure Primatus vestri subjectionem & obedientiam profiteatur. Quod hactenus nec in Senonensi Provincia, nec in aliis Provinciis antiquitas instituit, nec consuetudo servavit.* Voluerat & idem Lugdunensis Primas, ordinari non antè debuisse Episcopum Aurelianensem, quam certior ipse factus fuisset, & rescripsisset, *Ut tunc non demum consecraremus, cùm quod vobis benè placeret; agnoscere-mus.* Explosit & hanc Ivo novitatem, respondit-que si quo ejusmodi privilegio Archiepiscopum Thessalonicensem Leo Papa ornasset: *personale hoc fuisse privilegium, non generale decretum.* Denique cùm tempestivam occasionem aucupatus Primas suspensis Senonensis, Augustoduni Episcopum consecrari Nivernensem fecisset, eoque convocasset Episcopos Provinciæ Senonensis, non paruit Ivo, quòd juxta Canones in Provincia ipsa Senonensi consecrandus fuisset Nivernensis ab Episcopis ejusdem Provinciæ, Metropolitani tum vice fungentibus. *Cùm Metropolitana Sedes ad præsens ab hoc officio suspensa sit, possemus nos pro Sede Metropolitana cum fratribus nostris secundùm consuetudines nostras intra Diœcesin hoc sacramentum confirmationis implere, confirmata per ministerium vestræ Legationis prætaxata personæ electione; quam aliter facientes, quàm cum ea, vel pro ea, vel confirmantes, videremur prælatam, nobis Cathedram quodammodo subvertere.*

Epist. 61.
Epist. 64.
Epist. 66.

Hic Ivo sejungit confirmationem à consecratione. Seu Legato enim, seu Primati concedit Ivo jus confirmandi Episcopi Nivernensis, dum Metropolitanus Senonensis esset suspensus: at consecrandi munus Comprovincialibus vendicat Episcopis. Hinc autem paret, quàm non incruiosus fuerit Ivo tuendi ejus Metropolitarum juris, ut ab iis potissimum Provinciæ suæ Episcopi ordinentur. Liquet hinc etiam tum Metropolitanos necdum à Pontifice necessariò confirmandos fuisse in Galliis; si res enim ita habuisset, non id sibi Primas, vel Legatus vendicare tentasset.

V. Ex canonicis quidem institutis, ubi in plures suffragia se effuderant, Metropolitani erat eum præponere, *qui majoribus studiis juvaretur, & meritis.* Et si non satis expeditum id esset, aut facilè judicium, Daimberto suadebat Ivo, ut ad Provinciale Concilium rem differret: *Differendum mihi videtur usque ad futuram Synodum.* Sed in his tamen non rarò causis ad Pontificem convolabant, qui litem dirimebat, Episcopum confirmabat. Scribens Ivo ad Episcopum Aurelianensem electum, negat illum à Senonensis Provinciæ Episcopis ordinatum iri, nisi Papa jubeat, aut ipsemet criminationes diluat, quibus impetitus fuit. *Nemo Condiœcesanorum manum tibi audebit imponere, nisi aut Papa præceperit, aut te immunem ab his criminibus legitima discussio monstraverit.* Dolensis Ecclesiæ Romam destinati Legati, Vulgrinum ibi Cancellarium Ecclesiæ Carnotensis in Episcopum sibi elegere. Electionem Paschalis II. Papa confirmavit; at illum per litteras interpellavit Ivo, ut ne toto summæ authoritatis suæ pondere abuteretur, & ne cogeret eum illi acquiescere dignitati. *Dolensis Ecclesia destinatis Legatis eum sibi in Episcopum sub præsentia vestra elegit, & huic electioni ad petitionem eorum vestra Paternitas assensum præbuit.* Rescribens denique Ivo ad Hugonem Primatem Lugdunensem, oransque ut Pontificem urgeret ad maturandam electi Bellovacensis confirmationem, & annuendam dispensationem qua opus erat: hinc nos monet confirmationes quandoque à Papa flagitatas esse, quòd dispensatione opus esset.

Epist. 130. Ivonis.
Epist. 200.
Epist. 219.
Epist. 55. alt. edit.

Ut quidquid erat Epistolarum Ivonis unà contexeremus, huc distulimus electionem Lamberti Episcopi Atrebatensis, post diutinum ejus Ecclesiæ interregnum, quæ Cameracensi interim Episcopo obsequebatur. Ejus confirmationem recusavit Reginaldus Remensis Archiepiscopus, ne Cameracensem à se abalienaret, disjungeretque, quod ea nimirum essent Imperii & Galliæ confinia. Atrebatenses ad Pontificem retulere, à quo jussus est Archiepiscopus aut Lambertum consecrare, aut recusationis suæ causas aperire. Communicato cum Episcopis Comprovincialibus consilio Remensis, Electum ad Pontificem transmisit, remque totam ejus permisit arbitrio. *Ut eum vobis transmitteremus, & quidquid inde altitudinis vestræ solertia faciendum decerneret, arbitrio vestro relinqueremus.* Lambertus Romæ consecratus est.

Post Ep. Urbani III. in Append.

VI. Parisiensem Episcopum ipsa Parisiensi Ecclesia interpellante consecravit Urbanus II. nec derogatum quidquam voluit obedientiæ, qua is Metropolitano Senonensi teneretur. *Ecclesiæ preces duximus audiendas, &c. Salvo in omnibus Senonensis Ecclesiæ jure, &c.* Sub hoc eodem Pontifice cùm Ambianenses Goffridum, virum humilitate & sanctitate clarissimum Episcopum sibi elegissent, isque constanter abnueret, electionem illi hanc suam in Concilio Tricassino confirmari curarunt anno 1104. præsidente Legato Pontificis. Quanquam autem nullus præfuisset Legatus, eam tamen, ut apparet, Synodus electionem confirmasset, ut in Chronico Malleacensi legitur, in Concilio Inculismensi anno 1118. confirmatum fuisse Archiepiscopum Turonensem, cum aliis duobus Episcopis.

Epist. 33

Potest & in cessationem Conciliorum Provincialium conferri causa electionum ad Pontificem toties relatarum, ut ab eo confirmarentur. Si enim semper synodicè coissent Episcopi ad electiones Episcoporum Provinciæ; si primarii semper ipsi & principes fuissent electores, primigeniam quoque suam retinuissent illibatam authoritatem, suoque judicio lites omnes diremissent, sedassent jurgia, electos consecrassent, atque triplex illud consertumque jus sibi suum adservissent, Episcopos eligendi, confirmandi & consecrandi. Sed ubi convenire ad electiones destitere, ubi eas omninò Clero permisere & populo, ubi unum è suo Collegio ad eas delegavere Visitatorem, viam munierunt frequentioribus ad Pontificem appellationibus, & confirmationibus Roma expetendis. Si annua saltem Concilia, ut edicunt Canones, Episcopi celebrassent; pronum fuisset illa in eam convocare Civitatem, quæ orbata esset Pastore, & ad eos, non Romam relatum fuisset, ut his duobus exemplis manifestatum est. Hæc ergo disciplinæ mutatio profecta ex parte est à cessatione Conciliorum Provincialium, cui tantò æquiùs est nos adolescere, quòd & ipse dolor infructuosus est.

VII. Erant tamen certissimæ causæ, quæ cogerent summam Apostolicæ Sedis authoritatem implorari, tum propter necessarias quasdam dispensationes, tum ob impendentia discrimina, quæ non aliter declinari possent. Abdicatus Episcopus Virdunensis in Ecclesiam Catalaunensem impetum fecisset, nisi B. Bernardus interposuisset authoritatem Honorii II. Papæ, ut ab eo confirmaretur alterius electio, Cleri Populique suffragantibus calculis facta, & ubi tamen nonnihil dispensationis desiderabatur. *Sentimus pacem turbandam, si electioni Clerus & populus vestræ pietatis assensum impetrare nequiverint.* Et mox: *Vestræ discretionis est, judicare, an merito flagitetur à vobis facienda dispensatio, unde talis potest sperari recompensatio.*

Baron. 1129. n. Bernard. Epist.

Hinc eluceſcit Synodicos Conventus ad electiones

nes singulas non ampliùs tum habitos fuisse, cùmque illi in dies magis & magis rarescerent, crebriùs Romam commigrandi inoleviſſe morem. Jam diximus suprà vacante Lingonensi Ecclesia, cùm Romæ unà versarentur Archiepiscopus Lugdunensis & B. Bernardus, utrique gratissimum fuisse, ut electionis modum præscriberet Innocentius II. ex quo contigit, ut aliis Abbatem Vizeliacensem eligentibus Ordinis Cluniacensis, aliis Priorem Claravallensem, commissis inter se Bernardo & Petro Cluniacensi Abbate, necesse tandem fuerit, ut de utraque electione Pontifex cognosceret.

Baron. an. 138. n. 8. Bernard. E. 111. 164. 166. 67.

Potuit & hæc forsan Conciliorum Provincialium cessatio aut infrequentia animos addere sæcularibus Principibus, & licentiam exaggerare, ut in electiones & nominationes Episcopales antè se inferrent, quàm ab Ecclesia eo privilegio ornarentur. Proclivius utique ipsis fuit in Canonicorum Capitulum, quàm in Episcoporum Concilium insurgere & præpollere. Sed illud indubitatissimum est, ubi usurpatæ primùm sunt à Principibus nominationes Episcoporum, speciali tum ea ratione nominatos Episcopos confluxisse Romam, ut confirmarentur à Pontifice, promoverentur, sæpè etiam consecrarentur; atque ita emacularetur & firmaretur promotio, cujus primordia vacillabant.

Ad Archiepiscopatum Cantuariensem, alioſque plures Episcopatus nominavit Henricus II. Anglię Rex, quantumvis intercederet Henricus Junior filius ejus, & Rex, atque ad Pontificem appellaret. Qui tum nominatus fuit Archiepiscopus, & Bathensis Episcopus Romam approperavere, ut suam cæterorumque confirmationem impetrarent. *Romam profecti sunt, pro electione sua & aliorum electorum Angliæ confirmatione.* Hæc sunt verba Rogerii. Pontifex minùs sollicitus de Henrici filii obnuntiatione, confirmavit electionem Archiepiscopi Cantuariensis, illum consecravit, illum Pallio donavit, & Primatia, tribus quatuorve diebus continuatis, ut patet ex Epistola Bathensis Episcopi ad Regem Henricum Seniorem data: *Tandem ad instantiam nostram domini Papæ duritia est emollita, adeo quod domini Cantuariensis electi electionem solemniter in præsentia omnium confirmavit, eumque confirmatum Dominica sequenti consecravit, consecrato Pallium tertia die addidit, & modici spatio temporis intercurrente Primatum addidit.*

con. an. 3. 1174.

De aliis Episcopis nominatis Pontifex, Alexander III. is erat, diffinire abstinuit, donec inter ambos Reges pax coaluisset. Addit Bathensis spem sibi affulgere, fore ut Pontifex causam, examen & confirmationem aliorum Episcoporum judicio Cantuariensis Archiepiscopi permitteret. *Speramus quod mea & electorum aliorum promotio Cantariensis Archiepiscopi providentiæ committetur.*

Ita gradatim deventum est ad necessitatem adeundæ Sedis Apostolicæ ad confirmationes Episcopales. Ita confirmatio sejungi cœpta à consecratione. Ita Metropolitanorum confirmatio universim à Romano Præsule expectanda fuit. Cùm enim nec ad Metropolitani electionem conveniret Provinciale Concilium, ad Superiorem necessariò confugiendum erat, qui examinaret & confirmaret electionem ab Ecclesia Metropolitana factam. Poterat Metropolitanus Suffraganeorum omnium, nullus Suffraganeorum poterat electionem Metropolitani confirmare. Imputanda est ergo ea disciplinæ immutatio desuetudini Provinciales Synodos convocandi.

VIII. Hinc Jure canonico novo confirmatio Episcoporum Metropolitano, Metropolitani Pontifici vendicatur. Si appellationes ad Pontificem hanc potissimùm invexissent innovationem, æquè Episcoporum confirmatio Jure canonico ad Papam rejecta fuisset. Nam & ab eorum electionibus creberrimè Romam appellabatur. Adde quòd inter varias causas hoc Capite conglobatas adeundæ Sedis Apostolicæ, pauciora appellationum exempla hìc relata sint. Denique recolenda hìc & animo replicanda sunt ea quæ superiùs diximus de judicio Innocentii III. & de Constitutione canonica, quæ hinc manavit, de electione Metropolitanorum à Capitulo, præsentibus vel absentibus Episcopis Comprovincialibus. Quæ ibi disceptata sunt, fidem faciunt, pauciſſimas tum superfuisse Provincias, in quibus is usus adhuc constaret, convocandorum Comprovincialium ad qualescumque electiones. Provincias reliquas per omnes ab Capitulis solis eligebantur Metropolitani. Non quò ab electionibus Episcopi abigerentur, aut prisco jure exuerentur. Quì enim fieri id potuisset? qua vi? qua ratione? Sed quòd cùm se diutiùs electionibus subduxissent, contrariæ consuetudini locum dederant, easque diuturnitate vires addiderant, quibus jam fieret, ut jure excluderentur.

IX. Fateor equidem appellationibus novis quandoque electiones fuisse divexatas, & antiquam tranquillitatem obnubilatam. Sed nihilominus quandoque electos ordinabat Metropolitanus, & appellationi id dabatur tantùm, ut à Pontifice peteretur non confirmatio tantùm electionis, sed & confirmationis ac consecrationis à Metropolitano datæ. Ita enim Innocentium II. per litteras obtestatus est Petrus Cluniacensis Abbas, ut electionem confirmaret Anulphi Lexoviensis Episcopi, & consecrationem ab Archiepiscopo Rotomagensi factam, spreta appellatione malitiosa Comitis Andegavensis. *Ut ejus electio & consecratio à Sede Apostolica confirmetur; nec contra eum, non solum ejus, sed & totius Ecclesiæ Dei, quæ in partibus illis est, hostis, Comes Andegavorum aliquatenus audiatur. Certum est eum appellasse, non ut gravatum, sed ut gravare volentem, &c.* L. 4. Ep. 7. Bibl. Clun. p. 819. 885.

Compellavit & Eugenium III. idem Petrus pro Episcopo Inculismensi, cujus electio unanimis *canonicè confirmata* fuerat ab Archiepiscopo Burdegalensi, sed ludificatoriis causationibus consecrationem eodem in dies protrahente, recurrendum tandem fuerat ad Apostolicam Sedem. Ejusdem generis fuit & consecratio Artaldi Episcopi Alectensis apud Gratianum; consecrationis munus illi impendit Urbanus secundus Papa, quòd officio eo fungi contumaciùs recusaret Metropolitanus Narbonensis, nulla probabili ratione deprompta. L. 1. c. 5. 8. q. 3. c. Artaldus.

X. Quanquam non infrequentes essent hæ Metropolitanorum tergiversationes; non tamen sibi Pontifices unquam reservatas voluere, vel confirmationes Episcoporum, vel consecrationes. Etsi enim reservationes istæ postea increbuerint, non tamen Decreto primùm factæ sunt ullo: sed lento & inopino progressu, ut ante pene factas esse, quàm fieri eas animadversum sit.

Nec Pallii petendi necessitas fecit, ut Archiepiscoporum confirmatio soli tandem Pontifici tribueretur. Ejus rei expedita & in promptu est ratio. Complures Archiepiscopi in Provinciis suis consecrati, Pallium postea consequi nequiere. Inter eos numerabis Malgerum Archiepiscopum Rotomagensem, Pallii repulsam passum, quòd gulæ & venationi deditus esset. *Tota vita Palli usu caruit, quod negaret sedes Apostolica, honoris cujusque privilegium, homini qui sacratum negligebat officium.* Pari pœna vitam seculari pompa & vanitate infamatam luit Stigandus Archiepiscopus Cantuariensis. *Numquam pallium à Roma meruit, quamquam & ibi venalitas multum operetur.* Hæc ex Vuillelmo Malmesburiensi. Idem prohibet Vuillelmus Neubrigensis de Turstini successore in Eboracensi Archiepiscopatu; à Vintoniensi Episcopo fuit ille quidem consecratus, sed Romanæ Curiæ Pallium extundere numquam potuit, & exauthoratus tandem fuit. Eligebantur ergo tunc, confirmabantur, & ordinabantur Archiepiscopi ab Episcopis Synodicè congregatis, & tunc demum ad Pallii impetrationem sese accingebant. Non ergo Pallii impetrandi Malmes. bur. p. 199. 204. L. 1. c. 17. IorK. Vinchester.

trandi necessitas fecit, ut eorum confirmatio ad Pontificem devolveretur.

XI. Fateamur ergo necesse est, antiquas Decretales, a Gregorio scilicet IX. publicatas, æquo illas quidem & provido usas esse temperamento, permissa Metropolitanis confirmatione Suffraganeorum, Metropolitanorum autem confirmatione Pontifici vendicata, ut quorum electio examinari jam & confirmari non posset à Conciliis Provincialibus, quæ nulla ampliùs haberentur: at non facilè eandem laudem in posteriora sæcula refundi posse. Frequentiùs reservati à Pontificibus Episcopatus, frequentiùs nominati à Regibus Episcopi, Regum & Pontificum consensio ad ista omnia, verissimæ hæ tandem fuere causæ, revocandæ ad sedem Apostolicam Episcoporum confirmationis. Nec enim vel quos Papa promoverat, vel quos nominaverant Reges, ii confirmari poterant nisi à Pontifice.

Per Legatos Pontificem adiit Eduardus III. Angliæ Rex anno 1373. ut abstineret deinceps à reservandis sibi Angliæ Episcopatibus, sineretque electiones prisco more, antiqua libertate celebrari, & confirmari à Metropolitanis. *Rogans ut super reservatione Beneficiorum de cætero in Anglia supersederet, & ut etiam Clerici ad Episcopales dignitates suis electionibus pleno jure gauderent, & ut à suis Metropolitanis, prout antiquitus fieri consuevit, iidem Clerici confirmari valerent.* Addit Valsinghamus, à quo hæc decerpta sunt, de restituendis electionibus Decretum à Parlamento Angliæ tunc esse factum, utque ne Rex eas posthac disturbare pergeret, sed conspiraret potiùs, ut confirmarentur. Verùm præclarissimos conatus irritos prorsus cecidisse. *Hoc anno in Parlamento erat Decretum, quòd Ecclesiæ Cathedrales suis gauderent electionibus, & quod Rex de cætero contra electos non scriberet, sed per litteras suas ad eorum confirmationem juvaret. Sed tamen hoc statutum in nullo profecit.* Ex quo elucet, utcumque fingeret & simularet Eduardus, numquam seriò voluisse eum nominationum Regiarum fructu semet spoliare, aut à Pontificis concordia recedere, utrimque ut ipsi quidem opinabantur conducibili. Unus prædecessorum ejus Henricus III. cùm obstinatiùs renueret assentiri electioni Monachorum Dunelmensis Capituli anno 1226. quòd renuissent & ipsi eligere Capellanum ejus, nullo virtutum Episcopalium, nullo meritorum præsidio subnixum: expetiit Capitulum à Papa confirmationem electionis suæ, qua Regius suppleretur assensus. *Ut electionem factam, authoritate Apostolica confirmaret.* Rex datis ad Pontificem litteris, & misso Episcopo, pios Monachorum conatus intercipere conatus est. Vides hìc porro ut Parlamentum Angliæ percuperet, ne Eduardus III. Rex electionibus adversaretur, datis Romam adversùs Episcopos litteris, & confirmari eos prohibens.

Ann. 1226. Matth. Paris.

XII. In istiusmodi autem rebus, quas nec laudare fas nobis est, quòd legibus Ecclesiasticis vehementer obstrepant; nec earum authores vituperare, quòd eos Numinis Providentia in summo quodam majestatis & amplitudinis fastigio locatos nobis imminere voluerit; præstantissimè à Concilio Constantiensi declaratum est, qua judicii trutina, qua animi moderatione uti debeamus. Hoc enim Concilium raras habuit provisiones & confirmationes Episcopatuum, à Pontificibus factas, quos mox gradu dejecit, & abdicavit; jussit & nomine Concilii consignari Bullas, quæ consignatæ nondum fuissent, cùm abdicati sunt ii Pontifices: sed eodem ipso tempore Decretum edidit, quo urgetur futurus Pontifex multa & magni omnino ponderis in meliorem formam revocare, maximè circa reservationes, & confirmationes electionum. *De reservationibus sedis Apostolicæ. De confirmationibus electionum.*

Sess. 20. 36. 39.

Quod commentata fuerat Constantiensis Synodus, id à Basileensi profligatum, perfectumque est. Reseissæ sunt enim reservationes tam generales, quàm particulares, sancitumque ut in posterum electiones & confirmationes fierent ex Canonum præscripta forma. *Ut electiones in Ecclesiis sine impedimento omnino fiant, quæ causa cognita juxta juris communis dispositionem confirmentur.* Fatetur tamen hæc Synodus recurri ad Pontificem adhuc posse, ad confirmandas electiones etiam Canonicas, si quo casu ex iis grave aliquod dispendium Reipublicæ, vel Ecclesiæ immineret: si modò tunc confirmatione Romæ recusata, altera electio ad Capitulum referretur: *Si fortè aliquando contingat electionem aliquam, etiam aliàs canonicam fieri, quæ in perturbationem Ecclesiæ, aut patriæ, vel boni publici vergere timeatur, summus Pontifex, si ad ipsum confirmatio delata fuerit, si talem, &c.* Sess. 24.

Basileensi Concilio in Gallia & Germania plus honoris & reverentiæ quàm alibi impensum est; & tamen ne ibi quidem ejus decreta tum admissa sunt, nisi compluscules limitibus circumscripta. In Synodo Diœcesana Frisingensi anno 1440. affirmatur plures Principes nuperi Conventus Moguntini, tum Ecclesiasticos, tum sæculares, Decretis Basileensibus assensos esse, cum additammentis tamen quibusdam, Germanicæ disciplinæ necessariis. *Cum certis tamen restrictionibus modificationibusq; temporum qualitatibus, ac Germanæ nationi accommodis.* Eadem ratione illis subscripsit hæc quoque Synodus, addiditque in votis sibi esse, ut quos etiam Papa promoveret, ii confirmarentur & ordinarentur ab immediato Superiore, cui Sacramento obedientiæ astringerentur. Cap. 25.

Prolixè suprà de Pragmatica & Concordatis Galliæ. Ne fieri quidem poterat, ut Pragmaticæ, seu Concilii Basileensis placita diu observarentur, præter voluntatem Pontificum, penes quos erat potestas confirmationis Metropolitanorum, & ipsorum etiam electionis Episcoporum, quando diffidere quis poterat, ne alterutra exitio foret publicæ rei & paci. Author est Gobelinus, fuisse Episcopos, qui non contenti confirmatione electionis suę à Metropolitano juxta Pragmaticam Sanctionem, Romam pergerent, novamque confirmationem à Pontifice flagitarent, certissimi nullam se passuros repulsam. *Carnotensis electus secundum Pragmaticam Sanctionem à suo Metropolitano confirmatus, non tamen satis tutum se existimabat, nisi à Romano Præsule approbaretur.* Comm. Pii III. pag. 85.

De Sacramentis, quæ Metropolitano, & Papæ præstabantur.

CAPUT XLIV. *P. 2. l. 2. c. 41.*

De Sacramento, vel promissione, Obedientiæ & fidei ab Episcopis præstandæ Metropolitano & Papæ, sæculo VI. VII. & VIII.

I. Thessalonicensis Archiepiscopus primus videtur ab Episcopo extorsisse promissionem obedientiæ, scripto consignatam. Eam novitatem Leo Papa damnavit.

II. III. Varia hujusmodi Sacramentorum exempla, numquam tamen in usum & legem recepta.

V. VI. Nova & varia ejus rei documenta.

VII. VIII. Episcopi maximè Schismatici hæc Sacramenta frequentarunt. Plura eorum exempla alia, nulla tamen adhuc certa lege.

IX. Primus in Gallias eas invexit Bonifacius Germaniæ Apostolus, quo nostros Episcopos Apostolicæ sedi arctius devinciret,

X. XI. XII. His ſacramentis Epiſcopi in ſe recipiebant, ſpondebantque, religioſiſſimè Canones obſervare, nec ab unitate ſedis Apoſtolicæ unquam diſſilire. Quæ neceſſitate hæc invecta ſint.

XIII. Probabile eſt, tum quidem hæc ſacramenta uſu perpetuata fuiſſe.

I. CONfirmationi ſubnectuntur ſacramenta, juramenta & promiſſiones, ſeu fidei, ſeu obedientiæ, quibus Clerici Epiſcopis, Epiſcopi Metropolitanis, Primatibus, Papæ obligati fuere. Primus omnium videtur hæc expreſſiſſe ſacramenta Anaſtaſius Theſſalonicenſis Archiepiſcopus, & Apoſtolicæ ſedis Vicarius in Illyrico Orientali. Cùm enim Theſſalonicam pertrahi feciſſet Metropolitanum Epiri Atticum, vi ac poteſtate Regiorum Judicum & Provinciæ Præſidum uſus, promiſſionem obedientiæ ſcripto ab eo extorſit, *Cartulam de obedientiæ ſponſione. Legebatur in litteris tuis quod frater Atticus chartulam de obedientiæ ſponſione conſcripſerat, in qua ſignum prodebatur injuriæ.* Ita Leo Papa I. datis tum acerbioribus ad hunc ipſum Anaſtaſium litteris, quem & commonefacit, abſtinentiam ab Epiſcopo eam vim fuiſſe, & contumeliam: nec extundendam ſcriptis obedientiam, quam reipſa jam præſtitiſſet. *Non enim neceſſarium fuerat ut obligaretur ſcripto, qui obedientiam ſuam ipſo jam voluntarii adventus probabat officio.* Hinc concluditur ad Pontificatum uſque Leonis Magni, & ad annum Chriſti 450. inauditas fuiſſe has obedientiæ promiſſiones ſcripto editas; nec vel ab Epiſcopis, vel à Clericis, ſive ordinandis, ſive confirmandis, aliud exprimi ſolitum, quàm Fidei confeſſionem, & ſervandorum univerſim Canonum pollicitationem.

II. Vigilium Diaconum ſucceſſorem ſibi eligi voluit Bonifacius II. Clerumque omnem ei electioni ſubſcribere, etiam cum juramento, *Cum chirographis ſacerdotum & jurejurando, ante confeſſionem beati Apoſtoli Petri.* Sed ſui mox erroris puduit ipſum, pœnituitque Pontificem, cujus etiam juſſu, ſpectante Synodo, chirographa illa omnia igni conſumpta ſunt.

III. Vigilius autem ipſe Apoſtolicæ tandem Sedi invectus, etſi non exegit, ſuſcepit tamen ſacramentum fidei & obedientiæ à Sebaſtiano Diacono, cujus hìc neceſſariò adſcribenda nobis Formula eſt, quòd ea ſe poſtea armaverit idem Pontifex ad condemnationem ejuſdem Sebaſtiani, in parentem & Pontificem ſuum rebellantis. Intexuit autem Vigilius eam præſtiti ſibi juramenti chartulam ei Epiſtolæ, quam ad Sebaſtianum ipſum ſcripſit, & quæ in V. Synodo Occumenica recitata eſt. *Abſentibus filiis noſtris Diaconis Anatolio atque Stephano, poſtulaſti à nobis, ut ad tempus pro implendo officio, abſentium loco, Diaconum te interim faceremus. Quod ideo tibi ad præſens ſperanti conceſſimus, quia ante ordinationem tuam cautionem vobis propria voluntate legeris emiſiſſe, quam & teſtibus roboraſti, & tactis Evangeliis juramentum corporaliter præſtitiſti, ut quidquid tibi à nobis pro Eccleſiaſtica utilitate fuiſſet injunctum, fideliter & ſine aliqua fraude compleres: officium verò locumque Diaconi ſine aliquo vitio, ſine aliqua ſuperbia, ſine aliquo neglectu, donec reverterentur Diaconi memorati, aut quanto te tempore in Levitarum voluiſſemus ordinatione miniſtrare, cum omni humilitate & ſtudio, ſine omni neglectu, modis omnibus impleturum. In eadem cautione rurſus adjiciens, quod ſi de his omnibus quæ cum ſacramento tactis corporaliter Evangeliis promiſiſti, aliquid minus impleſſes, tunc à ſancta communione eſſes ſuſpenſus; ita ut ſi à die exceſſus tui intra annum pœnitentiæ noluiſſes colla ſubmittere, tu tibi anathema manu propria ſcribendo dixiſti.* Habes hìc fidei & obedientiæ ſacramentum ſcripto datum. Non illud expreſſit Pontifex, quòd necdum is mos inoleviſſet. At oblatum ſuſcepit, ejuſque in Canonico judicio mentionem fecit, quòd nihil in eo eſſet, quod non liceret.

IV. In Concilio Toletano IV. juſſi ſunt Presbyteri omnes & Diaconi, quos regendis Parochiis Epiſcopus præficiebat, eidem Epiſcopo polliceri, ac profiteri cœlibatum, & Canonum obſervantiam. *Quando Presbyteri, vel Diacones per Parochias conſtituuntur, oportet eos profeſſionem Epiſcopo ſuo facere, ut caſtè & purè vivant ſub Dei timore; ut dum eos talis profeſſio religat, vitæ ſanctæ diſciplinam retineant.* Can. 17.

Eam legem ad Metropolitanos & Epiſcopos ampliavit Concilium Emeritenſe, conſtituitque, ut Metropolitanus Epiſcopis Provinciæ omnibus, Metropolitano Epiſcopi ſinguli tempore Ordinationis ſuæ pollicerentur eandem continentiæ & ſtrictioris Canonum obſervantiam diſciplinæ: Si qui verò Epiſcopi ab alio quàm à proprio ordinarentur Metropolitano, eam tum illos profeſſionem edituros, cùm primùm juxta Canones recens ordinati proprium adirent, ut illum venerarentur, & ab illo viciſſim ſacris inſtruerentur regulis & monitis. *Tempore quo Metropolitanus in Eccleſia Dei fuerit ordinatus Epiſcopus, placitum in nomine ſuorum Comprovincialium Epiſcoporum faciat, ut caſtè, ſobriè, rectèque vivat. Similiter & quando confinitimi Epiſcopi in Eccleſiis, quibus præeſſe potuerint, fuerint ordinati, placitum faciant in nomine Epiſcopi ſui Metropolitani, ut caſtè, rectè & ſobriè vivant. Quod ſi juxta canonicam ſententiam per voluntatem Metropolitani, atque informationis ejus Epiſtolam, per Regiam juſſionem ab alio Metropolitano aliqui fuerint ordinati; tempore quo ad Metropolitanum ſuum poſt ſuam venerint ordinationem, tale placitum non differant facere.* Can. 4. Ea ſeu fidei, ſeu obedientiæ profeſſio dici non poterat, niſi qua his per Canones aſtringebantur; ex quo fiebat, ut eam non Parochi ſolùm Epiſcopis, Epiſcopi Metropolitano præſtarent: ſed & Metropolitanus Provinciæ ſuæ Epiſcopis ſynodicè congregatis.

V. Verum in Concilio Toletano XI. ann. 675. confeſſioni fidei, & promiſſioni generali ſervandorum Canonum acceſſit profeſſio expreſſa obediendi Prælatis & Superioribus; propterea quòd quanquam ea jam lex & obligatio officiis implicata eſſet Clericatus ipſius; conſultiſſimum tamen eſſet eam expreſſius inculcari, quò & conſtantiùs obſervaretur. *Quanquam omnes qui ſacris mancipantur Ordinibus, canonicis regulis teneantur aſtricti, expedibile tamen eſt, ut promiſſionis ſuæ vota ſub cautione ſpondeant, quos ad promotionis gradus Eccleſiaſtica provehit diſciplina: ſolet enim plus timeri quod ſingulariter pollicetur, quàm quod generali innexione concluditur. Et ideo placuit huic ſancto Concilio, ut unuſquiſque, qui ad Eccleſiaſticos gradus eſt acceſſurus, non antè honorem conſecrationis accipiat, quàm placiti ſui innodatione promittat, ut fidem Catholicam ſincera cordis devotione cuſtodiens, juſtè & piè vivere debeat, & ut in nullis operibus ſuis canonicis regulis contradicat; atque ut debitum per omnia honorem atque obſequii reverentiam præeminenti ſibi unuſquiſque dependat.* Can. 10. Ad hoc extremum caput conſtituendum ſimile veri eſt hunc potiſſimùm conditum fuiſſe Canonem. Additur enim ea graviſſima ratio, qua Metropolitani & Epiſcopi implicantur, qui canonicam exigunt à ſubditis ſibi præſtandam obedientiam, illos eandem illis præſtare debere, quibus & ipſi ſubditi ſint. *Juxta illud beati Papæ Leonis edictum: Qui ſcit ſe quibuſdam eſſe præpoſitum, non moleſtè ferat, aliquem ſibi eſſe prælatum; ſed obedientiam quam exigit, eam ipſe dependat.*

VI. In Hiſpania ergo prima ſe explicuere documenta expreſſæ ſeu promiſſionis, ſeu profeſſionis obedientiæ, qua fungi neceſſe eſt, Epiſcopis Clericos, Epiſcopos Metropolitanis in ipſa ſui ordinatione. Ex hoc eodem Canone illud etiam naſceba-

fecebatur, ut cùm Metropolitanis superior non immineat, nisi Papa, hinc illi eandem profiterentur obedientiam. Sed cùm ea de re in Conciliis Hispaniæ nullum fiat verbum, nec nos temerè quidquam affirmabimus; cùm multò probabilius sit viguisse Canonem Concilii Toletani IV. suprà laudati, ut eam professionem ederet Metropolitanus in Synodo omnium Comprovincialium, à qua & ordinabatur.

VII. Illa verò juramenti formula, quæ Regesto Epistolarum Gregorii Magni intexta est, cùm Episcopi sit, qui cum Clero suo è schismate in sinum se recolligit Ecclesiæ & unitatis Catholicæ, juratque nunquam se ab unitate Catholica & à communione Papæ secessurum: nihil ea ad rem nostram pertinet, nec ulla ibi vel obedientiæ vel fidei cuiquam præstandæ professio emicat. *Unde jurans dico, per Deum omnipotentem, & hæc sancta quatuor Evangelia, quæ in manibus meis teneo, & salutem geniumque illustrium dominorum nostrorum Rempublicam gubernantium, me in unitate, sicut dixi, Ecclesiæ Catholicæ, ad quam Deo propitio sum reversus, & communione Romani Pontificis, semper & sine dubio permanere.*

L. 10. Ep. 31.

VIII. Qui Aquilejensi Patriarchæ parebant Episcopi schismatici paulò ante annum Christi 600. ad Mauritium Imperatorem litteras dedere, quibus affirmabant se ordinationis suæ tempore spondere solitos Patriarchæ suo, eandem cum illo fidem se constantissimè tuituros, nec à fide recessuros Romani Imperii, cui vehementer subesse cuperent, excusso barbarico Longobardorum jugo. Quòd à Patriarchæ sui fide non deviaturos se unquam promitterent, ea erat schismatis pertinacia. Quòd fidei Romani Imperii sese arctissimè astringerent, in id excitabantur tædio & impatientia Longobardicæ dominationis. *Suggerimus, pie dominator, quia tempore ordinationis nostræ unusquisque Sacerdos in sancta Aquilejensi sede cautionem scriptis emittimus, studiose de fide ordinatoris nostri; nos fidem integram sanctæ Reipublicæ servaturos: quod ipse novit Dominus, nos fideliter toto corde & servasse, & hucusque jugiter conservare.*

Apud Baron. anno 590. n. 28.

Viderint alii an hæc dici possit professio obedientiæ Metropolitano exhibendæ. Unum mihi exploratissimum est, nihil hinc manare potuisse in mores Ecclesiæ Catholicæ, ut ejusmodi quidpiam æmularetur. Apparet schismaticos hos Præsules, quò partes suas munirent, has excogitasse scriptas fidei promissiones; sicut & quondam Stephanus Episcopus Ephesinus, ut suos sibi Presbyteros adversùs æmulum suum & ejusdem Cathedræ competitorem devinciret, juramenta id genus ab illis extorquebat: *Veni, jura non discedere ab illo, sed vivere cum eo, & mori cum eo, & non tradere eum.* Quantumvis detrectarent ea juramenta fidei, hi Presbyteri cogebantur ea exolvere.

Conc. Calch. Act. II.

Æquiora fuere sacramenta fidei, quæ Grægorius Turonensis Episcopus ad tumulum B. Martini exprimebat à Riculpho Presbytero suo, infido jamdiu sibi, & subinde rebellanti, ut ipsemet perhibet: *Qui tertiò aut amplius mihi sacramentum super sepulchrum sancti Martini dederat, in tantum me convitiis & sputis egit.* Persimile fuit & fidei sacramentum, quod Dynamius Provinciæ Narbonensis Præses præstare jussus est Theodoro Episcopo Massilienſi & Regi, cùm diutina & sævissima infestatione illum Episcopum exagitasset. *Tunc Dynamnius veniam petens, reddito etiam sacramento, se fidelem Episcopo deinceps, Regique futurum, &c.*

L. 5. c. 49.

Ibid. l. 6.

IX. Bona ergo fide fatendum est, extra Hispaniam sacramenta ea quæ vel Episcopi Metropolitano, vel Metropolitani Papæ præstant, non antè usurpata, quàm Bonifacius Germaniæ Apostolus solenne juramentum Gregorio II. præstitit Papæ, tempore ordinationis suæ. Ejus hæc præcipua capita & verba ipsa sunt: *Promitto ego Bonifacius Dei gratia Episcopus, tibi, beate Petre Apostolorum Princeps, Vicarioque tuo B. Gregorio Papæ, & successoribus ejus, me omnem fidem & puritatem sanctæ fidei Catholicæ exhibere, & in unitate ejusdem fidei persistere, &c. fidem & puritatem prædicto Vicario atque successoribus ejus per omnia exhibere. Sed & si cognovero Antistites contra instituta sanctorum Patrum conversari, cum illis nullam habere communionem aut conjunctionem; sed magis si prohibere valuero, prohibeam; sin minus fideliter statim domino meo Apostolico renuntiabo, &c. Hunc indiculum sacramenti ego Bonifacius scripsi ponens supra corpus sanctissimum sancti Petri, &c.* Ea certè professio spiritalibus tantùm vinculis Bonifacium obligabat, fideique formulæ Catholicæ non alia ferè addebat, quàm quæ necessaria erant Legati Apostolici officia, vel Primatis & Vicarii sanctæ Sedis, nimirum ut urgeantur Episcopi ad observantiam Canonum, Decretorumque Pontificiorum, & si quæ difficiles occurrent difficultatum moles, ut commoneatur Pontifex, qui eas authoritate sua amoliatur. Quidquid hactenus laudatum est à nobis Pontificiarum litterarum ad hos Vicariatus constituendos, vel Legationes demandandas, id totum ad hanc conspirabat curandam Canonum observantiam.

X. Narrat idem ipse Bonifacius in Epistola ad Gutbertum Episcopum data, eam se professionem elicuisse ab omnibus Episcopis Concilii à se coacti, inconcussæ stabilitatis & constantiæ in fide, in unitate & obedientia Sedis Apostolicæ, & Papæ, observantiaque ejus Decretorum: *Decrevimus in nostro Synodali conventu, & confessi sumus fidem Catholicam, & unitatem & subjectionem Romanæ Ecclesiæ, sine tenus vitæ nostræ velle observare; sancto Petro & Vicario ejus velle subjici; Synodum per omnes annos congregare; Metropolitanos Pallia ab illa Sede quærere; & per omnia præcepta Petri sequi canonicè desiderare. Isti confessioni universi consensimus & subscripsimus.* Epist. 1

XI. Eo in Decreto duo quædam certè innovantur, sed ut novis morbis nova temperentur medicamenta. Ab ipsomet Bonifacio animadversum est, annos jam admodum octoginta effluxisse, ex quo nullus in Galliis esset Archiepiscopus; Episcopatus autem insiderentur à Laicis, vel ab ejusmodi Clericis, qui veste magis quàm vita à Laicis distarent: canonica denique labefactata prorsus esset disciplina. Illæ erant ruinæ Clodovæi Regiæ stirpis concidentis, atque eodem impulsu Ecclesiæ Gallicanæ Reipublicæque pessumdatæ. Ei calamitati medicinam se facere posse desperavit Bonifacius, nisi in locum Arelatensis Archiepiscopi, qui Vicarius Sedis Apostolicæ, executor & custos Canonum diu fuerat, subrogarentur Archiepiscopi alii, quibus Pallium Roma mitteretur, non ornatus ad pompam, sed stimulus & incitamentum, impellendis Episcopis aliis ad religiosam canonicarum legum observantiam, & ad commonefaciendum Papam de iis morum & disciplinæ corruptelis, quibus expurgandis ipsi quidem incumberent, sed impares se experirentur,

Audi quid in eo Concilio à Bonifacio decretum sit: *Decrevimus, ut Metropolitanus, qui sit Pallio sublimatus, hortetur cæteros & admoneat, &c. Statuimus quod proprium sit Metropolitano, juxta Canonum statuta, subjectorum sibi Episcoporum investigare mores, & sollicitudinem, circa populos quales sint, &c.* Et paulò pòst: *Eadem modo quo nos Romana Ecclesia ordinatos cum sacramento constrinxit, ut si Sacerdotes, vel plebes à lege Dei deviasse viderim, & corrigere non potuerim, fideliter semper Sedi Apostolicæ & Vicario sancti Petri ad emendandum indicaverim. Sic enim, ni fallor, omnes Episcopi debent Metropolitano, & ipse Romano Pontifici, si quid de corrigendis populis apud eos impossibile est, notum facere.* Ibidem

Ea

Ea ſunt, quę olim Reges flagitaverant Arelatenſi Archiepiſcopo ab Apoſtolica Sede annui, & quæ nunc omnibus communicantur, aut penè omnibus Metropolitis, Pallium nimirum, & Palli veluti conſentanea quædam, & ſpeciale jus & officium excubandi in Epiſcopos & in populos, ad inculcandam Canonum obedientiam, & ad certiorem faciendum Pontificem de iis morbis, quibus ipſi curandis operam & induſtriam luſiſſent incaſſum. Archiepiſcopo Arelatenſi, & aliis Apoſtolicis Vicariis ea in commune incumbebant munia, omnibus uno vinculo conſtrictis, ut ſicubi ſuperaret vires ſuas vis mali, Pontificem admonerent. *Si quæ verò inquiſitio de fide, vel fortaſſe aliarum rerum cauſa emerſerit inter Epiſcopos, quæ diſcerni difficilius poſſit, collectis duodecim Epiſcopis ventiletur atque decidatur. Si autem decidi nequiverit, diſcuſſa veritate, ad noſtrum judicium referatur.*

Ea ſunt Gregorii Magni verba ad Virgilium Arelatenſem Archiepiſcopum ſcribentis, Palliumque & Legationem Apoſtolicam ad Childeberti Regis preces annuentis. Eandem legem indixerat & Vigilius Papa Auxiano Arelatenſi Epiſcopo, cùm ejuſdem Childeberti Regis interpellatione, Pallio illum & Legatione conſimili honeſtaret. *Si qua certamina, aut de religione fidei, aut de quolibet negotio, quod ibi pro ſui magnitudine terminari non poſſit, evenerint, relationis ad nos ſeriem deſtinantes, Apoſtolicæ Sedi terminanda ſervate.* Crebrum illud eſt in Conciliis Hiſpaniæ, ut Metropolitani Regis opem interpellent ad ſummovendas difficultates, ſi quæ Canonum cuſtodiæ adverſentur: quidni ergo ſummi Pontificis poteſtas inter hujuſmodi diſcrimina ab iiſdem Metropolitanis invocetur? Hactenus de prima Bonifacii innovatione.

XII. Altera eſt, profeſſio Epiſcoporum retinendæ unionis & obedientiæ Sedis Apoſtolicæ, ſervandorumque ejus decretorum. Vetuſtiſſima ea erat obligatio, at expreſſa ejus profeſſio tunc cœpta fieri, Principum unanimi & Epiſcoporum conſenſione. Id enim Bonifacius ipſe conteſtatur, orantibus ipſis Francorum Principibus, eam à ſe Synodum convocatam. *Synodum congregandam juſſu Romani Pontificis, & rogatu Principum Francorum & Gallorum ſuſcepi.* Dux ipſe & Princeps Francorum Carlomontanus in Concilio Liptinenſi conteſtatur, Epiſcoporum & Optimatum ſuaſione conſtitutis per civitates Epiſcopis, præfectum à ſe fuiſſe Archiepiſcopum Bonifacium, Sedis Apoſtolicæ Legatum. *Per conſilium Sacerdotum, Religioſorum & Optimatum meorum ordinavimus per civitates Epiſcopos, & conſtituimus ſuper eos Archiepiſcopum Bonifacium, qui eſt miſſus ſancti Petri.* Ex conceſſione ergo ſummorum Principum, Epiſcoporum & Optimatum Regni concinnata ſunt Decreta Concilii, quode agit Bonifacius. Unio ſanè & obedientia in ſedem Petri, Epiſcopatui ipſi agnata, coæva & concreta quodammodo eſt. Eodem enim ipſo tempore Chriſtus & Epiſcopos conſtituit, & Caput illis præfecit, & membra Capiti coagmentavit.

XIII. Etſi autem Bonifacius illo perfunctus ſit unionis & obedientiæ in Sedem Apoſtolicam ſacramento, etſi eodem ipſemet conſtrixerit Epiſcopos Gallicanos in ſua Synodo: non tamen vel exemplum valuit in poſteros, vel ea lex ita perpetuata tum eſt, ut eorum ſucceſſores & ipſi quoque obſequerentur. Nec qui ſuffecti ei ſunt in Moguntina ſede, nec Epiſcopi poſtea Gallicani ejuſmodi ſe ſacramentis ullis vel profeſſioni illigarunt: quanquam ea profeſſio, ut permaneat quis individuè cohærens & religioſè ſubjectus Vicario Chriſti & Eccleſiæ Capiti, non Clericis tantùm & Epiſcopis, ſed & Laicis omnibus fidelibus, Eccleſiæ Catholicæ filiis intima & penitiſſimè inſita ſit.

CAPUT XLV. *P. 4. l. 2. c. 36.*

De ſacramentis & profeſſionibus obedientiæ & fidei in Metropolitanum & Pontificem ſub Imperio Caroli Magni.

I. Ea ſacramenta in Gallia præſcribuntur.

II. Ex Italia probabiliter in Gallias irrepſerant.

III. Uſitata tamen erat promiſſio vel profeſſio ſtabilitatis & obedientiæ.

IV. Ea obligantur Epiſcopi ipſi.

V. Solemni etiam cum pompa fiebat.

VI. Nulla ſe ſuffraganeis promiſſione obligabat Metropolitanus.

VII. Nec Epiſcopi, vel Metropolitani ullam obedientiæ profeſſionem Papæ præſtabant.

VIII. Eo tantùm innectebat ſacramento Metropolitanus Epiſcopos quos ordinabat, Ne quid prorſus pro Ordinibus conferendis exigerent.

IX. Cauſa erant juſtæ & peculiares, ut à Ravennatibus Archiepiſcopis profeſſionem obedientiæ Romani Pontifices exigerent.

X. Ne in dando quidem Pallio obedientiæ profeſſio exigebatur.

XI. In VIII. Synodo adacti ſunt complures promittere, non ſeceſſuros ſe unquam ab Apoſtolicæ Sedis unitate; ſed id novè & neceſſario tum cavebatur adversus ſchiſma Photianum.

XII. Verſipellis Patriarcha Photius varias profeſſiones ſcripto extorſerat.

XIII. Illum ſanctiſſimus Patriarcha Ignatius ſimpliciter imitatus fuerat.

XIV. Has univerſim innovationes omnes exploſit VIII. Synodus.

XV. Nec ea tamen prohibitio profeſſiones omnes obedientiæ convellebat, ſed eas tantum quæ ſpectarent ad conſecratoris tutelam.

XVI. Græcorum mores. Photii perverſitas.

I. COeperant alicubi jam Epiſcopi eos quos Ordinibus initiarent, hoc ſacramento adigere, ndos & devinctiſſimos ſemper fore canonicis regulis, Epiſcopo & Eccleſiæ. Quamvis ea eſſent antiquiſſima Clericatus officia, & univerſalia atque inconvulſa jura; ea tamen Concilio Cabilonenſi II. anni 813. diſplicuere juramenta, utpote nova, eòque periculoſa & omnino prohibenda: *Dictum eſt interea de quibuſdam fratribus, quod eos quos ordinaturi ſunt, jurare cogant, quod digni ſint, & contra Canones non ſint facturi, & obedientes ſint Epiſcopo, qui eos ordinat, & Eccleſiæ, in quæ ordinantur. Quod juramentum, quia periculoſum eſt, omnes unà inhibendum ſtatuimus.* Non ex his verbis, *quod digni ſint*, invidia his ſacramentis conflata eſt: nec enim aliud ſignificabatur, quàm ab irregularitatum canonicarum labe quavis puros & expertes eſſe eos, quos hoc teſtimonio ornaſſent. Sed hanc jurandi novitatem damnavit Synodus; cùm juramenta omnia minùs neceſſaria Evangelicis litteris proſcribantur. Can. 13.

II. Ex Italia, ut apparet, in Gallias ea conſuetudo influxerat; eam enim nominatim in Epiſcopis Longobardiæ ſugillat Capitulare Ludovici Pii anni 816. *De Epiſcopis vero in Longobardia conſtitutis, qui ab his quos ordinabant, ſacramenta & munera contra divinam & canonicam authoritatem accipere, vel exigere ſoliti erant, modis omnibus inhibitum eſt, ne ulterius fiat.* Cap. 16. Capitul. l. 2. c. 37.

Cùm his verò ſacramentis munera quoque copularentur, *ſacramenta & munera*; non ineptè ſuſpicabitur quis ea fuiſſe ſubjectionis & veluti ſervitutis quædam pignora: quippe tum à ſubditis ſuis Reges, ut infrà copiosè declarabitur, & ſacramenta exigebant, & dona annua.

III. Aliàs enim non permittuntur tantùm, ſed & jubentur Presbyteri & Diaconi, quibus regimen

Parochiarum concreditur, Episcopo suo profiteri obedientiam & accuratam Canonum observantiam. *Quando Presbyteri aut Diaconi per Parochias constituuntur, oportet eos professionem Episcopo suo facere.* Titulo ipso Canonis hujus in Capitularibus meliusculè declaratur vis istiusmodi professionis, à Conciliis Toletanis hausta, ut ex superiori capite facilè colligitur. *Stabilitatis & obedientiæ suæ, atque statuta servare promissionem suo faciant Episcopo.*

L. 6. c. 356.

IV. Eandem Episcopi Metropolitano profitebantur obedientiam juxta Canones, in ipsa sui ordinatione. Subscriptione etiam propriæ manus ligabantur, sed nihil juramenti exprimebatur, uti nec à Presbyteris & Diaconis, de quibus modò dicebamus. Promemus hìc eam professionem, quam Adelbertus Teroanensis Episcopus Hincmaro Remensi Metropolitano & ordinatori suo exhibuit. *Privilegio etiam Metropolis Remorum Ecclesiæ ac ejus Præsulis secundum sacrosanctos Conciliorum Canones & Decreta Sedis Apostolicæ, ex sacris Canonibus & legibus promulgata, pro scire & posse, absque dolo & simulatione, vel indebita & pertinaci contradictione me obediturum profiteor.* Eadem ipsa verba sunt professionis Hincmari Episcopi Laudunensis Hincmaro Remensi factæ, & ab Aimoino commemoratæ, quam & ait in Concilio Attiniacensi anno 870. subscriptione ejus innovatam fuisse, ad diluendas, quæ illi ingerebantur, inobedientiæ criminationes.

Conc. Gal. Tom. 2. pag. 655.

V. Docet nos Hincmarus ipse Remensis, solemni pompa eam obedientiæ professionem à Suffraganeis solitam præstari; eam ab Hincmaro Laudunensi præstitam fuisse post fidei confessionem, spectante Ecclesia Remensi universa, astantibus Delegatis Ecclesiæ Laudunensis, & Episcopis Comprovincialibus, vel eorum Delegatis. Eam propria subscriptam manu professionis chartam servabat in chartulario suo Metropolitanus, opportunum si fors aliquando futurum instrumentum. Unde Hincmarus Remensis ad Laudunensem nepotem: *Libellum professionis tuæ de regulari obedientia tua, quem habeo, & tu negare non potes, quoniam ipsius exemplar de manu mea in eadem Synodo accepisti.*

Hincmar. Tom. 2. pag. 189. 412. 601.

VI. Poposcerat & Hincmarus Laudunensis à Metropolitano suo, ut & ipse vicissim scripto promitteret libertatem canonicam, eamque tuitionem, quam impendi Suffraganeis à Metropolitano, jus fasque est. Vide ut eam professionem commentatus esset & penè dictasset Laudunensis. *Et ego Hincmarus Remorum Archiepiscopus tibi Hincmaro Laudunensi Episcopo tuum debitum sacris Canonibus privilegium conservabo, & in quibuscumque Ecclesiasticis negotiis indigueris, secundum sacras regulas debitum tibi jure adjutorium Archiepiscopali authoritate adhibebo.* Verùm hoc illum responso abegit Metropolitanus: Benedici inferiores à superioribus, nec vicissim illis benedictionem rependere: ita nec leges eis dictare posse ullas, sed ab eis dictatas audire. *Sicut enim secundum Scripturam minor à majore benedicitur, ita prorsus minor à majore, & non major à minore judicatur, ligatur, & solvitur.*

Ibid. p. 60.

VII. Necdum vel vestigium usquam extitit vel promissionis vel juramenti obedientiæ, quam Episcopi vel Metropolitani Papæ sponderent. Sanè ut & illorum & horum tam electio quàm ordinatio Provinciæ finibus concludebatur, nusquam interveniente Pontifice, ne ad alterutrius quidem confirmationem; ita probabile cum primis est, nec juramento nec professioni locum fuisse ullum obedientiæ Pontifici præstandæ. Nisi si utrisque solemniter & cum subscriptione propria pollicentibus observaturos statuta summorum Pontificum & Sedis Apostolicæ, ea tanquam obedientiæ promissio haberetur. Accipe verba ipsa promissionis Adalberti Episcopi Teroanensis, suprà jam laudatæ: *A sacris Canonibus, atque à Regularibus Decretis Apostolicæ Sedis, me per contemptum pertinaciter non deviaturum profiteor.*

Conc. Gal. Tom. 2. pag. 655.

Dictum est capite superiori de sacramento per Archiepiscopum Moguntinum Bonifacium præstito Gregorio II. Erat haud dubio longè alia ratio professionis quam ederet Legatus & Vicarius Apostolicus, & ejus qua ligarentur Episcopi, vel quivis Metropolitani. Si in Conciliis Svessionensi & Liptinensi ejusmodi aliquid eblanditus est Bonifacius Episcopis Gallicanis, semel id tentatum, semel usurpatum est, tanquam necessarium tunc collapsæ jamdiu Disciplinæ in pristinum vigorem restituendæ munimentum.

Post Epi. 2. Greg.

Inter Formulas antiquas publici Juris fecit Sirmundus professionem Metropolitani, ex Manuscripto Bibliothecæ Floriacensis decerptam: qua se Pontifici spondet Metropolitanus dicto audientem fore, & Suffraganeis suis nulla re, nullo officio defuturum. *Beato verò Petro & Vicario ejus debitam subjectionem & obedientiam: Suffraganeis verò nostris adjutorium me exibiturum profiteor; & huic professioni meæ coram Deo & Angelis, sub testimonio quoque præsentis Ecclesiæ subscribo.* Sed cùm nota temporis nulla sit, simillimum veri est, nihil istiusmodi sub Imperio Caroli Magni usitatum fuisse. Tot Conciliorum interim & tot Scriptorum altissimum ea de re silentium, id apertissimè vociferatur. Adde & hoc argumentum, quod non facilè quis eludere, vel infringere possit, quòd certissimos nos modò fecerit Hincmarus Archiepiscopus, nulla se Metropolitanos Suffraganeis suis obligasse promissione: & dicteriis omnium incessendum objecerit nepotem suum Hincmarum Laudunensem, cùm ab eo elicere vellet eam auxilii pollicitationem, qua Floriacensis Formula Metropolitanos Suffraganeis suis obligat.

Conc. G. Tom. 2. p. 656.

VIII. Quoad summos ipsos Pontifices, non videntur illi ab Episcopis quos ordinarent, sacramentum ullum popoposcisse, nisi illud quod Epistola Adriani Papæ ad Carolum Magnum continetur. Testatum enim facit Pontifex, ubi ordinandus Episcopus sanctissimè affirmasset, se nihil dedisse ut eligeretur: sacramento statim & sacramenti subscriptione astrictum fuisse, ne Episcopus ubi ordinatus esset, quidquam ab ordinandis unquam acciperet. *Unde simili modo sub jusjurandum in scriptis respondet, numquam se acceptu-*

Conc. G. Tom. 2. p. 97.

rum de manus impositione. Poterat hoc sacramentum manasse ex Novella Justiniani, quæ illum exprimi præcipit ab Episcopo ordinando: *Jusjurandum suscipere eum qui ordinatur, quòd neque per se ipsum, neque per aliam personam dedit quid, aut promisit; neque posthac dabit, vel ordinanti ipsum, vel his qui sacra pro eo suffragia fecerunt, vel alii cuiquam ordinationis de ipso faciendæ nomine.*

Novel. 1 c. 2.

XI. Erat autem illud omnino diversissimum sacramentum ab eo, quo Papæ obedientia despondetur. Adrianus Epistola ne meminit quidem promissionis servandorum Canonum, & Apostolicæ Sedis statutorum, quæ utcumque videri potuisset obedientiæ promissio. Non siletur tamen in vita Nicolai Papæ I. professio quam scripto edebant Pontifici Archiepiscopi Ravennates tempore ordinationis suæ. Illigatum ei erat juramentum, erant & innexæ cautiones tam strictæ, ut ejus vim eludere quandoque tentarint Archiepiscopi, iis artibus quæ alienæ prorsus essent ab amplissimæ dignitatis suæ sanctimonia. Cùm Archiepiscopum Joannem ab officio deviantem in ordinem redegisset Nicolaus Papa, ipsummet adegit expungere, quidquid falsi & adulterini insperssisset priori sacramento suo. Audiendus hìc Anastasius Bibliothecarius in ejusdem Nicolai I. vita: *Tunc ille confestim apprehensa charta repromissionis & juramenti sui, Scripturas quas tempore consecrationis suæ imperfectis confusisque repleverat dictionibus, propria manu scribens, juxta consuetudinem antecessorum suo-*

Conc. Gal. Tom. 2. pag. 655.

ſuorum compoſuit. Non dilucidè quidem exprimuntur hujus profeſſionis vel ſacramenti capita. Sed indubitatiſſimum eſt, principem interea locum tenuiſſe obedientiam & ſubjectionem Papæ exhibendam; cùm id potiſſimum eſſet, quod concoquere non poſſent Ravennates Præſules; cùm id Joannes iſte ludificationibus ſuis declinare tentaſſet; cùm eo jamdiu illos fræno coercere niterentur Romani Pontifices, & à frequentiſſimis cohibere defectionibus.

Horum plena eſt hiſtoria jurgiorum Pontifices inter Romanos & Archiepiſcopos Ravennates. Hinc apparet eo jugo eos duntaxat onerandos & ſubigendos fuiſſe, ne de ſede quondam Imperii in urbe ſua, ne de Exarchorum ibidem diutina commoratione ſibi blandirentur; & hinc ferocirent, quaſi nec Roma ſummum Principatus ſacri faſtigium adepta eſſet, niſi ex eo quòd Imperii & Imperatorum diutina & ſplendidiſſima ſedes quondam fuiſſet.

Ut ſummum de Italiæ Metropolitanis conjici aliquid poſſet, ut eam promiſſionem obedientiæ fecerint Papæ eos ordinanti: quam eliciebant ipſimet ſuo ſibi jure ab Epiſcopis, quibus manus imponerent. At nihil ejuſmodi vel conjectari poteſt, vel de Epiſcopis ipſis Italiæ, vel de cæteris per orbem Chriſtianum Metropolitanis.

X. In Pallii maximè conceſſione opportunitas ſe dabat exigendi has ſeu promiſſiones, ſeu ſacramenti formulas. At cùm ſuprà egerimus ſatis copiosè de Pallio, etiam temporibus Imperii Carolini, nuſquam veſtigium extitit, aut monumentum ullum, ex quo de iis conjectura duci poſſet.

XI. Fateor ſub Nicolao I. & mox ſub Adriano II. miſſam fuiſſe Conſtantinopolin formulam profeſſionis, cui ſubſcribere juſſi ſunt Metropolitani, Epiſcopi, Clericique omnes Patriarchatus Conſtantinopolitani, Actione I. Concilii VIII. Oecumenici, qua profitebantur ſe indivulsè adhæſuros Sedi Apoſtolicæ, ejus parituros decretis, ejus denique communioni immorituros. *Sequentes in omnibus Apoſtolicam Sedem, & obſervantes ejus omnia conſtituta, ſperamus ut in una communione, quam Sedes Apoſtolica prædicat, eſſe mereamur*. Sed nihil hæc profeſſio ad ordinationes; unde & Monachi ei ſubſcripſere, ut in eam Actionem adnotatum eſt ab Anaſtaſio Bibliothecario. *Non ſolùm diverſæ dignitatis Epiſcopi, ſed & reliqui Sacerdotes & Clerici ac Monachi, ſicut chirographum, ita & ſubſcriptionem hujuſmodi patraverunt*. Soli Patriarchatus Conſtantinopolitani Clerici & Monachi neceſſitati ſemel addicti fuere, ut è ſchiſmate tandem emegerent, in quod illos Photius tranſverſos egerat.

XII. Profeſſiones denique iſtæ orthodoxæ mederi videbantur ſchiſmaticis ſubſcriptionibus, quas ab Epiſcopis extuderat Photius, & à Clericis, quos ſpondere cogebat, ipſum habituros ſe ut Patriarcham Patriarcharum, & Archiepiſcopum Archiepiſcoporum; ſicut ipſimet confeſſi ſunt Actione II. ejuſdem Concilii, in qua receperunt ſe tandem in gremium unitatis Catholicæ. *Suaſit ut ſe chirographis terribilibus profiterentur eum habituros Patriarcham Patriarcharum, & ſummum Sacerdotem ſummorum Sacerdotum*. Notat & illud Anaſtaſius Bibliothecarius in hiſtoria Synodi ejuſdem VIII. ſubſcriptiones ab iis etiam omnibus Photium elicuiſſe, quos humanas litteras addocebat, non aliam unquam, quàm eandem ſecum fidem ſectaturos. Eas profeſſiones ſpeciali Canone damnavit Sydus.

XIII. Orthodoxos quoque Epiſcopos inceſſit aliquando eadem cupido muniendæ authoritatis ſuę ejus generis ſubſcriptionibus: quo factum eſt, ut & à Clericis ſuis omnibus ſponſiones ſcriptas exigerent fidei & obedientiæ. Proſcripta eſt & hæc novitas ab hac eadem VIII. Synodo, quia & illud præſcriptum eſt, mores retinerentur antiqui, & ab iis qui conſecrarentur, tum demum fidei exprimeretur confeſſio. Hoc ſpectat ejuſdem Synodi Canon VIII. ex occaſione maximè editus Patriarcharum Conſtantinopolitanorum. *Quoniam fama* Can. 8. *ſonuit, quod legitimi & orthodoxi Patriarchæ à Sacerdotali catalogo propriæ manus ſcripta facere, ad propriam tutelam, favoremque ſuum, & quaſi ſtabilitatem exigant & compellant. Viſum eſt ſanctæ Synodo, nequaquam id ex hoc à quopiam fieri, excepto eo quod ſecundum formam & conſuetudinem pro ſincera fide noſtra tempore conſecrationis Epiſcoporum exigitur*.

XIV. Ignatius ipſemet ſanctiſſimus Patriarcha has primus inuſitatas cautiones invexerat. Qua neceſſitate id ab eo factum ſit, & quo animi candore, eventu declaratum eſt. Perhibet enim Nicetas in vita ejus, cùm primùm in exilium deportatus eſt, miſſos ad eum Epiſcopos fuiſſe, qui pellicerent & ſuaderent, ut ſponte ſe abdicaret Patriarchatu: hos autem fuiſſe ipſiſſimos illos Epiſcopos, qui ſcripto juraverant, non conſenſuros ſe unquam ejus exauthorationi, niſi poſt canonicum judicium. *Et quinam hi? Qui antea illi per ſcriptum juraverunt, ſe potius ſupremam Trinitatis majeſtatem negaturos, quàm ſine canonica damnationis ſententia, Paſtorem ſuum exauthorari paſſuros*. Quin & Actione III. Synodi III. teſtatus eſt Ignatius eos Epiſcopos ſua ſponte his ſe ſubſcriptionibus aſtrinxiſſe in ejus gratiam & tutelam, cùm Photius lubentes & illubentes ſubſcribere coegiſſet. *Etenim cùm duplex ſit ſacrorum hominum conſecratio, aliorum quidem qui à nobis initiati ſunt, quique pro nobis ſponte chirographa conſcripſerunt: aliorum verò qui à ſceleſtiſſimo Photio conſecrati, chirographa vel lubentes, vel coacti ſubſcripſere; rogamus, ut de his omnibus aliquid decernatur*.

Id ſaltem ponderis ineſſe his rationibus videbatur, quo ſubſcriptiones eæ excuſarentur, in gratiam Ignatii. At non tam clementer illas interpretabatur Synodus; quod ſuo ſecum animo præſagire Ignatius ipſe videbatur, cùm inſtantiùs expetiit, ut de ea re Synodus pronuntiaret. Actione VIII. exuri juſſæ ſunt ſubſcriptiones omnes, quas Photius extorſerat: prohibitumque eſt Canone VIII. nequid unquam iſtiuſmodi tentarent Catholici Patriarchæ in ſui defenſionem.

XV. Cùm dominaretur quodammodo in hoc Concilio Pontificiorum Legatorum authoritas, non illi utique octavum hunc Canonem promulgari paſſi eſſent, ſi in Romana vel Occidentali Eccleſia profeſſiones id genus uſitatæ aut probatæ fuiſſent. Ravennatum, ut diximus, Archiepiſcoporum peculiaris & propria erat cauſa, nec ad alias ſerpebat Eccleſias. Pluſculum aliquid in Gallia exigebatur, ſed quod nihil ad hunc Canonem pertineret. Non vetantur enim hoc Canone niſi ſubſcriptiones ad defenſionem & tutelam perſonæ conſecrantis. At Gallicani Epiſcopi Metropolitano non deſpondebant niſi reverentiam & canonicam obedientiam.

XVI. Inſinuare videtur Balſamon, ævo ſuo tenaciſſimos fuiſſe Græcos obſervandi Canonis hujus octavi octavæ Synodi. Perhibet enim ſolam fidei confeſſionem Epiſcopi novi manu conſcriptam fuiſſe in Cartulario Conſecratoris. Sed cùm ea fidei confeſſio in Jure Orientali habeatur, eique ad calcem aſſuta ſit promiſſio obedientiæ, Metropolitano devovendæ, vel Patriarchæ: hinc probabile fit Græcos peræquè ac Latinos in id conſpiraſſe tantùm, ut ſacramenta & ſubſcriptiones explode-rent, quibus Conſecratoris perſonæ tuendæ conſuleretur, non promiſſiones canonicæ obedientię, Eccleſiaſticis impendendæ Prælatis, & canonicis intextæ conſtitutionibus, quarum obſervantiam novi profitentur Prælati. Elucet id quidem in hac profeſſione Græca, ubi poſt fidei orthodoxæ confeſſionem, contexitur approbatio Conciliorum, I. Can. 29. Carthag.

Canonum, Decretorum ſanctorum Patrum, denique profeſſio medullitùs complectendæ pacis Ecclesiæ, & obedientiæ in Patriarcham. *Præterea pacem Eccleſiaſticam ſpondeo me conſervaturum, nec toto vitæ tempore quidquam illi adverſum in animo habiturum, ſed in omnibus obſecuturum & conſenſurum Nicolao ſanctiſſimo & univerſali Patriarchæ. Scripta ſunt hæc manu propria N. Presbyteri, ac deſignati Epiſcopi,* πρεσβυτέρου καὶ ἐπιλογίου, Ita ſubſcribebant Epiſcopi electi, qui nunc ferè ſubſcribunt ſe in Latina Eccleſia nominatos. Juris Orien. To. 1. p. 441.

Nec illis ſe modeſtiæ & Canonum finibus continuit Photius. Affirmat enim Nicetas paulò ante finem vitæ Ignatii, rurſum cœpiſſe eum ſacramenta & ſubſcriptiones exigere illis ab omnibus, quos ordinaret. *Atque ut peccatum fieret ſupra modum peccans, ubique jusjurandi ſacramenta, ubique chirographa exigebat; ſive initiaret, ſive honores & dignitates Eccleſiaſticas conferret, ſive Epiſcopatus permutabat.*

CAPUT XLVI. *P. 4. l. 2. c. 52.*

De obedientia & fide ab Epiſcopis promittenda vel juranda Papæ, Patriarchæ, Metropolitano; à ceteris Beneficiariis Epiſcopo, à Monachis Abbati, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Varia ſacramenta ab Archidiaconis & Abbatibus Epiſcopo, ab Epiſcopis Metropolitano, à Metropolitanis Primati, ſeu Patriarchæ, vel Papæ perſolvenda. De ſpecie & ritu hominii cohærente quandoque cum ſacramento aut permiſſione obedientiæ.

II. De profeſſione obedientiæ, quam Clerici majores Epiſcopo præſtabant.

III. Gregorius VII. primus omnium à Metropolitanis ſacramenta fidei, ſeu fidelitatis expreſſit. Ex neceſſaria ea id factum eſt occaſione, quod Germaniæ & Italiæ Principes atque Epiſcopi longè plurimi à Gregorio VII. & à ſucceſſoribus ejus centum amplius annis defeciſſent.

IV. Querimoniæ Polonorum & Hungarorum, quo Pontificis reſponſo ſedatæ.

V. De ſacramento Metropolitano ab inferioribus præſtando.

VI. De ſacramento quo Metropolitani ſe Primati obligabant.

VII. Quàm vulgata hæc eſſent ſacramenta ſæculo XII.

VIII. Defenſio ſacramentorum quæ à Gregorio VII. expreſſa ſunt.

IX. Continuatur hiſtorica narratio ſacramentorum obedientiæ & fidelitatis ſeculo XI. *&* XII.

X. De ſacramentis, quibus & elucidatio & authoritas acceſſit à Decretalibus Gregorianis.

XI. Hiſtoria ſacramentorum inter Clericos, uſque ad annum milleſimum quingenteſimum.

XII. Aboleſcunt pleraque hæc ſacramenta. De iis quæ reſidua ſuperſunt.

XIII. Nonnulla alia obſervantur in hæc eadem ſamenta.

I. SUccènſuit quàm juſtè tam vehementer B. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, in Archidiaconum Pariſienſem Liſiardum, qui factioni adversùs Pariſienſem Epiſcoporum rebellanti, non affuerat tantùm, ſed & præfuerat, cujus tamen obedientiæ & fidei ſacramento erat obligatus. *Quid dicemus de juramento fidelitatis, quod ita contaminat, ut Epiſcopo ſuo, non corde, nec verbo, nec opere fidelis exiſtat?* Epiſt. 34. Ad alium Epiſcopum reſcribens idem Fulbertus, illum dehortatur ab obedientiæ & fidei ſacramentis exigendis ab Abbatibus, ſatius ducens ſuaſenſque, ut contentus ſit obedientiæ & ſubjectionis Canonicæ promiſſione. *Si Abbas ſancti Benedicti illam deinceps ſubjectionem promiſerit, quæ vobis canonicè debetur, hortor & ſuadeo, ut recipiatis. Sacramenta verò & cætera quæ ad mundanam legem pertinent, propter amorem domini Regis miſſa faciatis; ut religionem magis quàm ſecularem ambitionem vos ſectari cognoſcat,* Appicta erat ſacramentis ſpecies quædam & imago ſæcularis pompæ ex Fulberti judicio, eòque iis Abbates abſolvendos cenſebat. Epiſt. 41.

Hac ipſa olim de cauſa Clerici ipſi ab eiſdem immunes habendi ſacramentis videbantur. Argumento eſt illa affirmandi, vel negandi ſimplicitas, quam in Evangelio Chriſtus commendat. Sed ut hoc ipſo capite infrà declarabitur, novis in dies morbis emergentibus nova quoque tentanda fuere medicamenta. Tullenſis Epiſcopus Bruno, qui poſtea Apoſtolico evectus faſtigio Leo IX. dictus eſt, cùm à Trevirenſi Metropolitano ſuo urgeretur, ut juramento affirmaret, nihil unquam ſe, niſi ejus conſilio moliturum; quòd in ordinandis Suffraganeis ſuis ſoleret Trevirenſis id generis juramenta exigere; conſtantiſſimè tenuit. *Sublato omni excepto, nihil extra ſuum præceptum aut velle, aut quaſi quidam ſervus agere præſumat.* Conradus Imperator litem eam compoſuit, mitigatis iis conditionibus, ut refertur à Scriptore vitæ hujus Pontificis.

Quam Archiepiſcopus Remenſis Gervaſius ad Nicolaum II. ſcripſit Epiſtolam, & qua illum *Patrem Patrum, Epiſcopum Epiſcoporum* ſalutat; ea inſinuare videtur, ſin minùs Epiſcopos, certè Metropolitanos omnes Pontifici Romano obedientiam profiteri ſolitos. *Dicant adverſarii quantumlibet me infidelem & rebellem Magiſtratui veſtro. Ego ſubjectionem meam vobis profiteor. Et quicumque illam vobis negaverint, cujuslibet ordinis ſint, mihi communicare non poterunt.* Du Ché To. 4. p. 209.

Diſcrepabat utique hæc profeſſio ab eo ſacramento, cujus officia omnia luculentè & prolixè deſcripſit Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, in Epiſtola ad Ducem Aquitaniæ data. Sed ritus præ cæteris memorandus ille eſt, de quo Petrus Damiani in narratione Legationis ſuæ in civitatem Mediolanenſem; qua tum Archiepiſcopum, tum Clericos ſolemni ſacramento conſtrinxit ipſemet omnes, ut ab Eccleſia ſua ſimoniam proſcriberent, clericalique continentiæ addictiores in poſterum eſſent. Manibus ejus manus ſinguli ſuas interſeruere. *Archiepiſcopus ante ſanctum Altare juravit in manum meam, &c. Omnes alii qui aderant Clerici, ſimiliter manus ſuas in manum meam dederunt, & hæc eadem excommunicationis & anathematis verba dixerunt.* Epiſt. 10. Juravit & Archiepiſcopi nepos, una manu manibus Archiepiſcopi inſerta, altera libro Evangeliorum impoſita. *Archiepiſcopi nepos, honeſtus Clericus, cujus unam manum Archiepiſcopus tenuit, alteram ipſe ſuper ſanctum Evangelium poſuit, & juravit, &c.* Petr. Da. Opuſcul.

Illi ſunt proprii, ut videtur, hominiorum ritus, juramento canonico conſerti. Sed cùm nova ea machinamenta non ſpectarent niſi ad puritatem & ſanctimoniam Eccleſiaſticæ diſciplinæ validiùs conſtabiliendam: quis gravatè ferat, tam valida adhiberi vincula ad ſanctiſſimas leges corroborandas? Ita enim ſi ſapimus, interpretanda ſunt nobis hæc nobiliſſimæ ſervitutis vincula. Nec enim hominibus hæc dependuntur ſacramenta, hæc juramenta, hæ profeſſiones, promiſſioneſque: ſed divinis Eccleſiæ legibus, ſed fidei & pietati, ſed religioni, & Canonum intaminatæ puritati, cujus imaginem & ſpeciem præ ſe quandam ferunt, qui ejus cuſtodes & defenſores à Deo ſunt conſtituti.

Cùm primùm Lanfrancus creatus eſt Archiepiſcopus Cantuarienſis, acceſſit ad eum Thomas Eboracenſis Archiepiſcopus, ut ab eo ordinaretur. Lanfrancus ex priſco more obedientiam exigebat, ſcripto,

to, & cum ſacramento. Thomas recuſavit, Rex indoluit, eas ſuſpicatus eſſe calliditates & ſtrophas Lanfranci, viri ſanè doctiſſimi, eoque ut ſolet, indoctis ſuſpecti. At mox Lanfrancus iis & jus ſuum, & priſcum morem elucidavit, ac roboravit documentis, ut Regio juſſu Thomas obedientiam ſcripto præſtiterit publicè, ejuſque ſpoponderit obſequi mandatis, rebus iis in omnibus, quæ ad Eccleſiæ regimen & diſciplinam ſpectarent. Audi ut hæc ediſſerat author vitæ Lanfranci: *Regio Edicto, communique omnium decreto ſtatutum eſt, debere Thomam profeſſionem ſcribere, ſcriptam legere, lectam inter examinandum in præſentia Epiſcoporum more Eccleſiaſtico Lanfranco porrigere; in qua præceptis quidem ejus in omnibus quæ ad Chriſtiana legis cultum pertinent, ſe obtemperaturum abſolutè, nulla interpoſita conditione promitteret.* Non omnibus quidem Lanfranci ſucceſſoribus eadem ſe exſoluturum obſequia pollicitus eſt Thomas, niſi ſi demonſtraretur prædeceſſores ſuos iiſdem honoribus eodemque cultu perfunctos fuiſſe in Archiepiſcopos Cantuarienſes. Denique eandem Lanfranco profeſſionem exhibuere cæteri omnes Angliæ Epiſcopi, illi etiam ipſi, qui à Papa fuerant ordinati. *Ab univerſis Regni Anglici Epiſcopis, qui diverſis temporibus, diverſis in locis ab aliis Archiepiſcopis, vel à Papa, tempore Stigandi ſacrati ſunt, profeſſionem petiit & accepit.*

Cùm ambo illi Archiepiſcopi id conſequi non potuiſſent, ut ea contentio Romæ ab Alexandro III. dirimeretur, ſuas ſe in Anglicanas recepere Eccleſias; ubi re tandem accuratiſſimè, & qua ſumma fieri potuit diligentia perpenſa coram Rege, aſtantibus Epiſcopis & Abbatibus, confeſſus eſt Thomas debere ſe & ſucceſſores ſuos Lanfranco & ſucceſſoribus ejus, canonicam obedientiæ profeſſionem etiam cùm juramento; quod juramentum Thomæ, non ſucceſſoribus ejus remiſit tum Lanfrancus, à Rege interpellatus. *Ego Thomas, &c. tibi Lanfrance, & auditis cognitiſque rationibus abſolutam tibi tuiſque ſucceſſoribus de canonica obedientia profeſſionem facio, & quidquid à te vel ab iis juſtè & canonicè injunctum mihi fuerit, ſervaturum me eſſe promitto.* In Decreto hujus Concilii, habiti anno 1072. hæc rurſus hìc non omittenda habentur: *Quod Archiepiſcopo Cantuarienſi profeſſionem facere debeat Eboracenſis etiam cum ſacramento, Lanfrancus ex antiqua Anteceſſorum conſuetudine oſtendit. Sed ob amorem Regis Thomæ ſacramentum relaxavit, non præjudicans ſucceſſoribus ſuis, qui ſacramentum cum profeſſione à ſucceſſoribus Thomæ exigere voluerint.*

Id porro hìc velim animadverti, Regibus diſpliciſſe hæc ſacramenta, quæ hominii apparatu quodam veſtirentur, quanquam illis à profeſſionibus non abhorrerent. Sibi enim Reges unis hominia lubentes vendicaſſent. Petrus Damiani illum nobis ſuprà delineavit ritum, in Legatione ſua Mediolanenſi. Id apertiſſimè ſuprà inſinuavit Fulbertus, ubi ſacramenta dixit redolere neſcio quid ſæcularis faſtus, nec ea Epiſcopos ab Abbatibus exigere debere, quod ſubiniquo id animo ferant Reges. Nihil ejuſmodi Fulbertus de ſacramento, quod Archidiaconi Epiſcopis perſolvebant: propterea quòd Reges unum ſibi ſumpſerant, ut immediatè fidei ſuæ & clientelæ Epiſcopi ſubeſſent & Abbates. Quin immo ne omnibus quidem Epiſcopis Archidiaconi ſua ea præſtabant, vel hominia, vel ſacramenta. Ea enim ſuper re cùm Lanfrancum Bajocenſis & Conſtantienſis Epiſcopi percontati eſſent, reſcripſit ille nihil ejuſmodi vel vidiſſe ſe uſquam, vel audiſſe uſurpatum. *Reſpondi me, nec vidiſſe tale aliquid, nec legiſſe.*

II. Utcumque ſentiret Lanfrancus, abhorrebat ab ejus ſententia Rotomagenſis Archiepiſcopus, ad quem dabantur hæ litteræ: & abhorrebat & Gregorius VII. Papa, qui litteris ad Placentinos ſcriptis, eorum à ſe Epiſcopum exauthoratum fuiſſet ſcribit, & quicumque illi ſacramento fidelitatis innexi erant, eos à ſe abſolutos. *Quicumque ſibi fidelitatem juraverunt, ab omni vinculo ſacramenti abſolvimus.* Erant in eo numero Clerici utique aliqui. Certè nemo inficias ire poteſt, quin Canonicos Anicienſes idem Gregorius liberos eſſe juſſerit à ſacramento, quod Epiſcopo ſuo præſtiterant, poſtquam eum Pontificius Legatus Epiſcopali ſede movit. *Ab omni ſacramento & obligatione, quam præfato ſimoniaco contra Dominum feciſtis, ex parte ſancti Petri vos abſolvimus.* Concilium Rotomagenſe anni 1074. cui præerat Joannes Archiepiſcopus idem ipſe, ad quem ſuprà ſcribebat Lanfrancus, ſanxit ut Clerici majores his obedientiæ profeſſionibus innecterentur, convenienter Canonibus Toletanis. *Quod Subdiaconi, ſive Diaconi, ſive Sacerdotes Parochiani, non ordinentur ſecundum confirmationem Concilii Toletani, abſque legitima profeſſione, quam coram Epiſcopo & omnium circumſtantium audientia faciant, qui ordinandi fuerint.*

III. Copioſiùs mox hac eadem de re; ne verò à temporum contextu & ſeriâ diſcedamus, dicendum nunc nobis de eo quo ſe Papæ Metropolitani obligant ſacramento. Pollicitationem ſervandæ fidei & canonicæ diſciplinæ, ſeu profeſſionem, à Bonifacio Legato & Germaniæ Apoſtolo invectam fuiſſe ſuprà docuimus. Tempore Caroli Calvi ſpondebant præterea Metropolitani, obnoxios ſe & ſubjectos fore Apoſtolicæ ſedi, & ſuffraganeis ſuis auxilium exhibituros. *Beato Petro Vicario ejus debitam ſubjectionem & obedientiam, ſuffraganeis verò noſtris adjutorium me exhibiturum profiteor.* Ea verò obedientia circumſcribebatur ſcrupuloſa Canonum obſervantia, cujus ne ſummi tum quidem Pontifices immunes ſe volebant eſſe.

Primus omnium Gregorius VII. à Patriarcha Aquileienſi in Concilio Romano anno 1079. expreſſit non obedientiæ tantùm Canonicæ profeſſionem, *Canonicè obediam*; ſed etiam juramentum fidelitatis, ejus ſimillimum, quod dominis ſuis vaſſi, ſeu vaſſalli & clientes præſtabant, ne quid unquam in eorum vitam, honorem & libertatem machinarentur. Non *eo in conſilio, neque in facto, ut vitam, aut membra, aut Papatum perdant, aut capti ſint mala captione.*

Ut rei tam novæ cauſa & origo nudetur, memoria revolvenda eſt Annalium Eccleſiaſticorum, quibus teſtatum fit anno 1077. Epiſcopos omnes Longobardiæ in Gregorium hunc Pontificem inſurrexiſſe, ut qui plures eorum diro confixiſſet anathemate, vel Epiſcopali ſolio exturbaſſet, tanquam publicè & manifeſtè ſimoniacos & concubinarios. Horum eò tandem erupit vecors inſania, ùt Legatos Pontificis ludibrio habuerint, ejus excommunicationes nihil à ſe fieri conteſtati ſint; vel in ipſum enim retortum fuiſſe anathema ab Epiſcopis Italiæ omnibus; cauſæ publicæ prævaricatorem teneri Henricum IV. Germaniæ Regem, qui in gratiam cum eo rediiſſet; certum ſibi fixumque eſſe Henricum juniorem, filium ejus, ſibi Regem præficere, eoque duce & anteſignano, Romam ipſos contendere, ubi alium Pontificem crearent. Coætaneus & diligentiſſimus ſcriptor Lambertus hæc omnia hiſtoriæ ſuæ intexuit. *Se excommunicationem illius nihil æſtimare, quem ipſum omnes Italiæ Epiſcopi juſtis ex cauſis jam pridem excommunicaſſent, &c. Adulta ſeditione, una omnium ſententia erat, ut abdicato patre filium ejus impuberem Regem ſibi facerent, ut cum eo Romam profecti, Papam alium eligerent, per quem ipſe protinus Imperator crearetur, & omnia Papæ hujus Apoſtolici geſta caſſarentur.* Ea defectione Epiſcoporum adductus eſt Henricus Rex, ut pacem jam coaleſcere cœptam cum Gregorio abrumperet, & fœdiſſimæ ſe ſeditioſorum Præſulum turbæ ducem præberet. Quin & conſilium iniit cum Archiepiſcopo Ravennate invadendæ ipſius Gregorii perſonæ & conſtringendę. Anno 1078. infracti pectoris

L. 2. Ep. 54.

L. 4. Ep. 18.

Can. 5.

Formula 13. in Append. Conc. Gall. To. 2.

Baron. an. 1077. n. 26. 36.

tis Pontifex Gregorius in Synodo Romana Episcopos illos omnes Italiæ, ea rebellione implicatos, anathemate implicuit, nominatim verò Mediolanensem & Ravennatem Archiepiscopos. Germani interim in fidem & tuitionem Pontificis concesserunt, Regemque sibi pro Henrico Rodulphum adsciverunt. Eo probabiliter prohibitus est Aquilejensis Patriarcha, qui Italiæ Germaniæque confinia insidebat, ne defectioni se Italorum innecteret, utque fidelitatem Pontifici suam novo & hactenus inusitato, sed tum necessario sacramento consignaret.

Quibus perpensis jam, ut opinor, mirati desines, eccur Gregorius hæc sacramenta exigere cœperit eo tempore, quo in ipsum Imperatores & Episcopi conjuraverant, vitæque & libertati ejus undique insidiabantur. Anno 1080. Imperator Henricus Brixinone Conciliabulum congregavit, ubi triginta Episcopi aliorum undeviginti consentientibus suffragiis muniti, depositionis sententiam impiam irritamque dixerunt in Gregorium, ejusque loco Papam sibi elegere Guibertum Archiepiscopum Ravennatem. Henricus Imperator Gregorium Romæ obsidione cinxit, quam solvere coactus est à Roberto Viscardo gentis Gallicæ, seu Normannicæ, Appuliæ Duce. Casinum secessit Gregorius, inde Salernum, ubi anno 1085. ad cælites mortali stadio functus commigravit.

Successores ejus Victor III. & Urbanus II. adversarios eosdem reformidandos sibi & oppugnandos habuere; sed non aliis quàm anathematum telis instructi, salutem fugæ commisere. Antipapam Guibertum Romani urbe pepulerunt, quem & mox Henricus Imperator restituit, Author est Bertholdus anno 1089. in Germania quatuor non amplius Episcopos defectionis & schismatis immunes & exortes fuisse. Paschalis II. Urbano II. successor datus est, quem & ipsum cum tota Curia sua Henricus V. Imperator custodia & captivitate fœdissima afflixit anno 1110. ut se suosque libertati recuperare non potuerit, nisi restituto laicarum investiturarum usu. Successit in Apostolicam Sedem Gelasius II. in quem manus injecere Schismatici, & tam sanctæ majestati carceres & vincula adhibuere. Anno quidem 1118. Catholici libertati eum reddidere; at mox Romam adproperavit Imperator Henricus, ubi Burdinum Antipapam excitavit, Braccharensem prius Archiepiscopum, tum Gregorii nomine ornatum. In Gallias secessit Pontifex, ubi & Cluniaci obiit anno 1119. Callistus II. loco ejus suffectus, Roma Burdinum exturbavit tandem ille quidem, sed nonnisi valido instructus exercitu.

Subjiciendæ oculis necessariò fuere diutinæ hæ calamitatum procellæ, per annos admodum quinquaginta post Gregorii VII. Pontificatum, ut perspicuum & persuasissimum jam nemini non sit, si eo tempore Pontifices à Metropolitanis expresserint illud idem fidei sacramentum, quod Gregorius VII. ab Aquilejensi Archiepiscopo acceperat: adactos eò illos fuisse ineluctabili quodam necessitatis telo, deficientibus tot Principibus, tot Civitatibus, tot Episcopis, & in eorum libertatem ac vitam conjurantibus. Missum facio exitiale schisma inter Innocentium II. & Antipapam Anaclerum. Pestifera item illa Imperii à Sacerdotio dissidia sub Friderico I. & Henrico VI. ejus filio Imperatoribus, itemque sub Pontificibus Adriano IV. Alexandro III. & Cælestino III. quibus dissensionibus fœdatum est reliquum sæculi XII. tempus, impactaque his Pontificibus necessitas, ab his necessariis cautionibus & sacramentis non discedendi. Narrat Albertus Stadiensis Abbas anno 1179. Archiepiscopos Moguntinum & Coloniensem repudiato schismate, abjectisque Friderici I. & Antipaparum partibus, recollegisse se tandem Alexandro III. anno 1179. in Concilio Lateranensi III. novum ab eo Pallium accepisse, ac vicissim fidei persunctos esse sacramento. Ducem se perdiu Archiepiscopus Moguntinus schismaticis exercitibus signiferumque exhibuerat contra Alexandri III. defensores. Paternas avitasque adversùs Apostolicam Sedem inimicitas non minùs strenuè innovavit exercuitque Fridericus II. Ita diutissimè & necessariò convaluit sacramentum illud quod agimus, ut non potuerit illud non conjici in libros Gregorianarum Decretalium, tunc temporis publicatos.

IV. Resistebatur vehementer huic sacramento à Polonis sub Paschali II. at eorum Archiepiscopo rescripsit Pontifex, muniendæ unitati Ecclesiæ, & religiosæ Canonum observantiæ, tot exhaustis periculis, dissensionibus & rebellionibus, nulla satis tuta munimenta, nulla nimia comparari posse subsidia. *Nonne malum est ab Ecclesiæ unitate, & à Sedis Apostolicæ obedientia resilire, & contra Canonum statuta prorumpere? Quod multi etiam post sacramentum præstitum præsumpserunt. Hoc nimirum malo & necessitate compellimur, juramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere.* Extra D jurejur. c. 4.

Hujus Epistolæ verba hæc, *Numquid Hungarico Regi dictum est*, viris doctissimis non immeritò locum dedere conjectandi, eam ad Metropolitanum Colocensem in Hungaria præscriptam fuisse, & Amanuensium errore factum, ut *Polonensi* scriberetur pro Colocensi.

V. Confirmatum jam à nobis est, Metropolitanis & Episcopis familiare jam fuisse, ut non obedientiæ tantùm, sed & fidelitatis sacramenta exprimerent, non à Clericis tantùm & Abbatibus, sed & ab Episcopis sibi obnoxiis. Archiepiscopus Cantuariensis ab Archiepiscopo Eboracensi invidiosissima exigebat juramenta, quibus vel ipse Rex tantùm non ad æmulationem excitaretur. Ne ergo stupeat quisquam, si prælucentibus his exemplis eadem sacramenta elicuerint & Romani Pontifices. Ait Anselmus se dum Cantuariæ Archiepiscopus inauguraretur, Pontifici obedientiam professum fuisse, quanquam vel ipsi qui eum ordinabant Episcopum, ambigerent an verus Pontifex esset Urbanus II. *Sub professione obedientiæ Romani Pontificis me consecrarunt.* Epist. 4 L. 3. c.

Ivo Carnotensis Episcopus temerè prorsus & immeritò ait à quibusdam insimulari Abbatem, quòd obedientiam professus esset Metropolitano suo. Sic enim ille ad Abbatem Majoris Monasterii: *Quod calumniantur non recte vos fecisse, quod ante benedictionem promisistis obedientiam Sedi Metropolitanæ, vana & nulla calumnia est.* Epist. Difficiliet enim Ecclesiæ unitas, nisi Ecclesiasticarum & Monasticarum Congregationum apices eam exhibeant fidem & obedientiam Prælatis suis, quam ipsimet ab illis exigunt, quibus Prælati sunt. *Quomodo enim sibi connexæ ad invicem poterunt esse membra corporis Christi, nisi dispensatores Monasticarum vel Canonicarum Congregationum, eam obedientiam exhibeant Prælatis suis, quam sibi exhiberi volunt à subditis suis?* Post laudatum in eam rem Concilium Toletanum XI. tradit Romanos quoquo Præsules dum consecrantur, juramento constringi ad servandas Ecclesiæ Romanæ consuetudines, Decreta Prædecessorum. *Ipse summus Pontifex antequam consecrationis gratiam consequatur, consuetudines Romanæ Ecclesiæ & Decreta prædecessorum suorum se inviolabiliter servaturum profitetur.* Episcopos denique omnes alios dum ordinantur, Consecratori suo obedientiam profiteri, Canonumque strictissimam observantiam, *Sic reliqui Pontifices cum ante consecrationem examinantur, omnem veterum morum honestatem & debitam obedientiam se exhibituros suis ordinationibus pollicentur.*

Ecclesiasticæ Adami Bremensis Ecclesiæ Canonici Historiæ assuta sunt, & publicæ luci credita privilegia Ecclesiæ Hamburgensis; & inter ea duplex sacramentum Archiepiscopo Bremensi præstitum anno 1247. ab Alberto Episcopo Lubecensi, Sedis

Apo-

Apostolicæ Legato in Livonia, Estonia, Prussia. Eorum primo astringit se tantùm, ut ne quid alienet, & ut omnia potius alienata pro virili parte recuperet Ecclesiæ suę bona. Alterum verò his verbis exprimitur: *Ego Albertus Lubecensis Episcopus, Livoniæ, Estoniæ & Prussiæ Apostolicæ Sedis Legatus, ab hac horâ in antea fidelis ero tibi, & obediens in omnibus, tuisque successoribus in Bremensi sede constitutis. Mandatum tuum quodcumque mihi ore, sive per certam Epistolam tuam manifestaveris, sine malo ingenio adimplebo. Ad omnem terminum & locum quem mihi indicaveris, veniam, nisi corporis mei infirmitate, vel alia aliqua gravi necessitate detentus, venire non possim. Hæc omnia per fidem rectam sine omni malo ingenio observabo, quandiu vixero.* Consentaneè huic sacramento jussus est ab Archiepiscopo Episcopus polliceri, pollicitusque est, nihil se unquam molituram, ut ab Archiepiscopi Bremensis obedientia recederet: auxilio ei futurum ad tuenda jura ejus omnia, in Hamburgenses maximè: nihil se Legatione sua illaturum detrimenti Metropoli Bremensi; quin ex adverso daturum operam, ut Primatus ei dignitas adderetur. Contexitur mox ibidem & hoc sacramentum eidem Archiepiscopo exsolutum anno 1248. à Vuillelmo Episcopo Suerinensi: *Non ero in consilio, nec in facto, ut vitam perdat, aut membrum; vel capiatur mala captione. Consilium quod mihi per se, aut per litteras, aut per nuntium manifestabit, nulli pandam. Archiepiscopatum Bremensis Ecclesiæ, & Regulas sanctorum Patrum & statuta Conciliorum adjutor ero ad defendendum & retinendum salvo ordine meo, contra omnes homines. Vocatus ad Synodum veniam, nisi impeditus fuero canonica præditione. Legatum ipsius & Ecclesiæ Bremensis, quem certum Legatum esse cognovero, in eundo & redeundo benè & honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo; & omnem fidelitatis formam, ad quam de jure teneor, fideliter observabo.*

VI. Cùm Lugdunensis Primas electum Archiepiscopum Senonensem ordinari vetuisset, nisi antè sibi obedientiam profiteretur: super eo negotio adiit Ivo Carnotensis Urbanum II. per litteras, non dissimulans ipse tamen, nullo consuetudinis, nullo legum Ecclesiasticarum præsidio niti eam spem ac voluntatem Primatis. *De Senonensi electo, cujus consecratio à Legato vestro Lugdunensi Archiepiscopo prohibetur ob hæc, quia ei jure Primatus sui ante consecrationem suam, obedientiam non profitetur, quid nobis agendum sit, rescribat vestra Paternitas, &c. Cùm de professione à Metropolitanis Primatibus facienda, nihil legamus consuetudine confirmatum, vel legibus institutum.* Inculcavit eadem ille prorsus omnia Primati ipsi, datis ad eum Epistolis, ubi & congestis pluribus testimoniis hęc subjicit: *Contenditis ut Senonensis electus ante consecrationem suam nobis præsentetur, & jure Primatus vestri subjectionem & obedientiam profiteatur. Quod hactenus nec in Senonensi Provincia, nec in aliis Provinciis antiquitas instituit, nec consuetudo servavit.*

Cùm Samson electus fuisset Episcopus Aurelianensis, Ivo Episcopus Carnotensis, aliique ejusdem Provinciæ Episcopi illum confirmarunt, expressa antè ab eo pollicitatione obediendi Primati. *Eum promissa vobis obedientia consecravimus.* Inde conjici potest eamdem Primati suo obedientiam profiteri Metropolitanum debuisse in ordinatione sua. Eò enim tandem res erupit, idque aliquando tandem Ivo persuasum voluit esse Metropolitano Senonensi.

Hæ verò professiones omnes, sive ore tantùm, sive scripto fierent, non aliam quàm inexorabilem illam complectebantur legem servandorum Canonum, Prælatis Ecclesiasticis obsequendi, in eorum vitam & salutem nihil machinandi, jura & honorem eorum tuendi, quantum fineret Ecclesiæ lex, charitatisque. Accipe hìc sacramentum, quo Papa ipse fungebatur tempore ordinationis suæ, ex Diurno Ecclesiæ Romanæ depromptum, sive ex Rituali libro, ut ab Ivone Carnotensi refertur. *Nihil de traditione, quam à probatissimis prædecessoribus meis traditam & servatam reperi, diminuere, vel mutare, aut aliquam novitatem admittere, sed ferventer ut eorum discipulus & sequipeda, totis mentis meæ conatibus, quæ tradita canonicè comperio, observare ac venerari profiteor.* Epist. 65.

At ubi Ivo Carnotensis contestabatur Primati professionem ab Episcopis & Metropolitanis exhiberi, nec consuetudinis esse, nec legis ullius Ecclesiasticæ, de Primatu Lugdunensi agebat inter ipsa sui exordia. Præter ea enim quæ de Lanfranco Angliæ Primate disputata sunt, ipsa Anselmi historia non minùs eidem professioni astipulatur. Cùm indignationem enim ille Regiam in se concitavit, quòd Urbano II. Papæ assurgere Rex detrectaret, nonnulli Episcopi Angliæ ab ea obedientia secesserunt, quam illi desponderant in Concilio Angliæ anno 1095. *Quidam ex Episcopis Archiepiscopo suo atque Primati omnem subjectionem, professamque obedientiam uno impetu abnegant.* Scripsit ad Gerardum Eboracensem Archiepiscopum Paschalis II. Papa, & præcepit eadem in Anselmum ut fungeretur professione, quam Lanfranco olim edere jussus fuerat ab Alexandro II. prædecessor ejus Thomas. Cùm verò in Concilio Londinensi tergiversaretur Gerardus, quòd eam professionem jam edidisset, cùm Herefordiensis antè Episcopus ordinaretur: pervicit Anselmi constantia, ut eam innovaret, cum hac singulari ceremonia, de qua suprà: *Gerardus sua manu impositâ manui Anselmi, interposita fide sua pollicitus est, se eandem subjectionem & obedientiam ipsi & successoribus suis in Archiepiscopatu exhibiturum, quam Herefordiensi Ecclesiæ ab eo sacrandus Antistes promiserat.* Cùm Gerardo successisset Thomas alius, vetuit Anselmus, ne ordinari se curaret, vetuit & ne qui Episcoporum eum antè ordinarent, quàm eandem ac priùs Thomas & Gerardus professionem exhibuisset. Ei officio satisfecit Thomas in Concilio Londinensi anno 1109. *Profiteor subjectionem & canonicam obedientiam Primati, &c. Salva fidelitate domini mei Regis.* Addebatur porro ea clausula, *salva fidelitate domini Regis*, quòd ex professiones proximè accederent ad sacramenta fidelitatis. Edinerus in vita Anselmi. Tom. 2. Epist. 17. Anselm. L. 5. Ep. 155.

VII. Cleto Parisiensi rescribens Paschalis Papa vitio vertebat consuetudinem prorsus insolentem, ut Majores Præbendarii à minoribus hominia exigerent. *Illud quod apud quosdam Clericorum fieri audivimus, ut videlicet majores Præbendarii à minoribus hominia suscipiant, ne ulterius fiat interdicimus.* Non ergo à Metropolitanis exigebat hìc Pontifex ejusmodi hominium, quod vassalli domino exolvunt: vel id genus sacramenti, quod hominium redoleret. Ad Hugonem Archiepiscopum Rotomagensem rescripsit Innocentius II. quanquam potuisset professionem & obedientiam juxta juris regulas ab Abbatibus exigere, eo jure tamen abstinere debuisse, cùm eò Rex tantoperè exulceratus fuisset. Epist. 77. Synod. Rotomag. pag. 136. Ep. 61.

Confirmata est ab Eugenio III. vetus consuetudo, ut Capellani Ecclesiarum Romæ urbis obedientiam profiterentur Cardinalibus earumdem Ecclesiarum: *Secundùm antiquam & rationabilem consuetudinem, vestra Ecclesia obedientiam promittere nullatenus contradicat.* Cùm Tornacensem Episcopatum disjunxisset Eugenius III. ab Noviodunensi, & ordinasset proprium Tornacensibus Episcopum: voluit ut qui obedientiam & fidem Noviodunensi Episcopo pepigissent, eo nexu solverentur, & iisdem obedientiæ & fidei vinculis Tornacensi Episcopo obligarentur. *Illos qui occasione Episcopatus Tornacensis Noviomensi Episcopo sacramento, vel fidelitate, seu obedientia astricti sunt, ab eadem fidelitate, & juramento, vel obedientia, Apostolica authoritate absolvimus, & ut Anselmo* Ep. 63. 64. Ep. 64. 65.

Tornacensi Episcopo eadem fidelitate & obedientia teneantur præcipimus. Eadem fidei sacramenta præstabantur Metropolitanis & Episcopis Germaniæ ab eorum Clericis, ut liquet ex Epistolis Alexandri III. qui solvit Clerum Salisburgensem à vinculo Metropolitani, qui Episcopatu abierat, ut ineundæ inter Sacerdotium & Imperium concordiæ viam complanaret. Conc. Gen. To. 10. pag. 1500.

VIII. Undecimo ergo & duodecimo sæculo usitatissima erant sacramenta fidei, creberrimæ obedientiæ professiones inter varios Clericorum gradus. Ea exigebant Primates à Metropolitanis, ab Episcopis Metropolitani, Episcopi denique ab Abbatibus, Canonicis, aliisque Beneficiariis, quin & Parochi à Capellanis & Vicariis suis. Increbuerat is usus, antequam Gregorius VII. exigeret sacramentum fidei ab Archiepiscopis. Quis unquam puriori flagravit zelo, & à sæculari ostentatione magis alieno fuit animo, quàm Anselmus? Sed & quis unquam inflammatior ad tuenda Ecclesiæ suæ jura, & ad ea extorquenda ab Archiepiscopis & Episcopis obsequia, quibus eorum antecessores in antecessores suos perfuncti essent? Nemo cordatus ergo, nemo sanæ mentis zelum consimilem vituperabit in Gregorio VII. in Paschali II, aliisque Pontificibus, qui non alia ratione potuissent simoniam & incontinentiam Cleri effrænatissimam cohibere, aut Investituras Laicorum. Quæ nunc horum sit magnoperè utilitas sacramentorum, non satis intelligere possumus. At illud utique animo augurandum est, tot Concilia, tot Pontifices, tot sanctissimos Episcopos Hispaniæ, Italiæ, Galliæ, Angliæ & Germaniæ huic stabiliendæ consuetudini non tantoperè adlaboraturos fuisse, nisi conducibilem eam, & Ecclesiæ necessariam suo ævo intellexissent. Perversissimum est de statutis sæculi XII. judicare ex moribus sæculi XVII. Ut judicium feras de statuto ante sexcentos annos edito, mente tibi ejus ævi conditio, situs, mores, calamitates, infortunia revolvenda sunt. Si iis minùs nunc forsan egemus sacramentis, eam illa pacem & securitatem peperere, qua fit ut minùs egeamus. Satius est autem remediis minùs necessariis uti, quàm iis abstinendo in easdem revolvi calamitates, quibus rursum summoperè necessaria sint. Utque uno rem verbo conficiam: cùm tam frequentia essent fidelitatis sacramenta inter cæteros Cleri ordines, cùmque pervetusta jam tum essent tempore Gregorii VII. ab ipsis enim usque Toletanis Conciliis repetebantur: nemo jure stupebit ipsum quoque Gregorium ea exprimere voluisse difficillimis iis temporibus, quibus ita utcunque mederi se posse sperabat.

IX. Cùm verò non tam Gregorii VII. sejunctim, quàm universæ hic causam defensitemus Ecclesiæ, quæ in jus suum Canonicum hæc juramenta, has professiones admisit: operæ pretium est, in Ecclesiæ mores paulò uberiùs effundi, hæc sacramenta religiosè exigentis. Cùm Hildebertus Cenomanensis Episcopus unum ex Clericis suis cederet Episcopo Arverno, & ad Archidiaconatum suum eum provehere cupienti, hæc ad eum scripsit: *Eum vobis & vestræ commodo Ecclesiæ, ab ea quam consecratori suo debet obedientiam, liberum omnino & absolutum.* Epist. 55. Tradit Arnulphus Lexoviensis Episcopus, hominio & fide ligia, hoc est strictissima ligatum sibi suum fuisse Archidiaconum. *Hominio & fide ligia tenebatur obnoxius.*

Pietate & zelo conspicuus Ecclesiæ Parisiensis Cantor Petrus, senescente sæculo XII. expostulabat de Episcopis, qui minùs sollicite erant de crebris collationibus, quibus instruendi, & animandi fuissent ii, quos audiendis confessionibus præficiebant: nec curabant ab eis sacramentum fidelitatis exigere, ut eos constringerent non aliter quàm ex sanctissimis pietatis legibus officio suo fungi. *Officialium Episcopi tria sunt genera. Confessor cui Episcopus vices suas in spiritualibus, in audiendis confessionibus, & curandis animabus committit, &c.* Petr. Cenior. De verb. abbreviato, c. 14. *Primus licèt Deo dignior, Episcopo tamen est vilior. Cum isto ei est rarus sermo, rara consultatio super reddenda vilicationis suæ ratione, super regimine animarum, in quo patet quantum amabat eas, & Redemptorem, & summum Pastorem earum, &c. Sed & quod detestabilius est, primum mittit ad officii sui executionem sine magna fidelitatis ejus examinatione præhabita, sine sacramento juris jurandi, de fidelitate ei servanda in regimine animarum, interposito.* Primùs hic est Petro Officialis Episcopi, quem tritiùs nunc, & usitatiùs Pœnitentiarium appellamus. Duo alii ii erant, qui contentiosam ejus jurisdictionem in urbe exercebant. *Quæstor Palatii, Decanus, Archipresbyter, & hujusmodi, qui incrementis & profectibus causarum & negotiorum Episcopi per fas & nefas invigilant.* Et qui ruri eam exercebat *Præpositus ruralis.* Episcopi tunc terrenis cupiditatibus, quàm cælesti charitate flagrantiores, de quibus expostulat Petrus, hæc nulli demandabant officia, nisi expresso fidelitatis sacramento; etiam rationes reddi crebriùs urgebant. *Quibus tutelam pecuniæ suæ sine juramento interposito non committit.* Ultrò missas facio exactiones sordidissimas horum sive Episcoporum, sive Officialium. Non aliter enim tum temporis exercebatur Episcopi contentiosa jurisdictio, quàm pecuniariis pœnis, emendis, & exactionibus creberrimis. Hinc sacramenta querebatur Petrus adhiberi exigique ad confirmandam eorum fidem, qui Episcopi pecunias & reditus colligebant, non ab iis, qui animarum procurandæ præeant æternæ saluti.

Irrita pronunciata est ab Innocentio III. electio Episcopi Pennæ in Italia, quòd ante confirmationem suam Ecclesiæ administrationem occupasset, admisisserque usitatissima Clericorum & laicorum sacramenta. *Recipiendo tam à laicis, quàm à Clericis juramenta.* Spicil. To. 13. pag. 2. Extra. Elect. c. Cùm Episcopus Hildesheimensis sua semet authoritate in Ecclesiam Visburgensem transtulisset, sub anathematis interminatione vetuit idem Innocent. ne plebs Cleruve illi obtemperaret, *non obstante juramento fidelitatis.* Extra. transl. c. Abdicandum censuit Honorius III. Archidiaconum Ambianensem, quòd quanquam fide & hominio obligatus esset Episcopo, illum negasset dominum suum esse, contra illum testimonium dixerat in sæculari judicio, hostibus ejus consilio & opera affuerat. Ea quippè omnia ejusmodi erant, quibus fides Vasalli vulneraretur. *Si constiterit Archidiaconum semel & iterum contra fidem homagii præstiti, ac reverentiam, Episcopum suum esse dominum negasse, vel in foro sæculari deposuisse contra eum, &c.* Extra. excess. Prælat. c. 1. Extra. Elect. c. Mitto Paschalis II. Epistolam ad Episcopum Panormitanum datam, quæ Decretalibus illigata est, quòd simillima sit ei quam suprà diximus scriptam ab eo fuisse ad Archiepiscopum Polonorum, sive Hungarorum.

Narrat Petrus Diaconus in Chronico Cassinensi, ut Honorius II. Papa, cùm Cassinatem ordinasset Abbatem, *sacramentum fidei vehementer cœperit exquirere.* Cùm vehementissimè contra Abbas & Monachi reniterentur, affirmavit Pontifex non aliud se ab Abbate exigere, quàm quod sibi ab Archiepiscopis & Episcopis præstabatur. *Quod Episcopi & Archiepiscopi omnes facerent, id Abbatem quoque Cassinensem facere debere.* L. 4. c. 9. Responsum est ab Abbate & Monachis, eo necessario fræno coercendos fuisse Episcopos, qui exitiali se quandoque schismate ab Ecclesia Romana abscidissent; sed procul ab eo facinore semper fuisse Abbates Cassinenses. *Nostri è contra, Illos hæresum causa meritò jurare compelli, fidemque exigi, quia sæpius in hæresim lapsi, contra Romanam Ecclesiam fecissent. At verò Cassinensis Ecclesia numquam in hæresin lapsa est, aut contra Apostolicum sensit.* Acquievit mollitus eo responso Pontifex, tanto charitatis & indulgentiæ temperamento commendatissimos. Hoc verò responso id videtur innui, fidei magis quàm fidelitatis esse sacramentum, quo

Pa-

Papam colunt Episcopi. Nec sanè illud sacramenti frænum invexit Gregorius VII. nisi ut Episcopos Longobardos, Italos & Germanos strictiùs illigaret unitati Ecclesiæ & communioni Catholicæ cum Capite.

Ex illa fidei & pietatis in Pontifices suæ constantia aliquam inanis gloriæ auram hauserant forsan Monachi Cassinenses, cujus non multò pòst pœnas dedere. Antipapæ enim adglutinarunt se Anacleto, adversùs Innocentium II. Pontificem, Honorii II. successorem. Unde & cùm mox eos Innocentius in ordinem redegisset, auxilio fretus Lotharii Imperatoris, cœpit tum demum ab iis idem sacramentum exigere, quod & ab Episcopis. *Per sacramentum Innocentio Papæ ejusque successoribus obedientiam ac fidem polliceri.* Tuebantur se Monachi Regula sancti Benedicti, quæ quocunque demum casu jurare prohibet, & privilegiis Imperatorum Caroli Magni, Ludovici, Hugonis, Lotharii, Berengarii, Alberti, Ottonum trium, Henricorum quinque, & Conradi, quibus cavebatur, ne Monachi jurare unquam compellerentur: *Statuimus ut Monachi ad sacramentum non compellantur.* His Lotharius Imperator Monachorum suffragabatur privilegiis, sospite & intacta Pontificis reverentia, qui illis infestus erat. Postremò denique re diu ultro citroque decertata, remisit Pontifex, idque donavit Imperatori, ut sacramento fidelitatis Monachos absolveret, solo obedientiæ juramento contentus esset. *Ut fidelitate omissa, sacramentum solummodo, obedientiamque requirat.* Sed eam postea indulgentiam suam revocavit Pontifex, voluitque ut juramento constringerentur Monachi, cùm schismate illaqueati fuissent, jusseritque Nicæna Synodus schismaticos in Ecclesiam non aliter, quàm juramento admitti. Ita & Abbas & Monachi juramento constricti sunt.

X. In Gregorianis Decretalibus Monachi obedientiam nunc pollicentur, nunc jurant. Aliquando Archipresbyter Abbati sacramentum obedientiæ & fidei præstat. *Ut Archipresbyter fidelitatem & obedientiam præstet Abbati.* Vetantur & Episcopi à Clericis sacramentum exigere, nisi ab eis, quibus res Ecclesiæ administrandas credunt, hoc est à Beneficiariis. Cùm enim primùm penes Episcopos fuerit tota rerum Ecclesiæ administratio, quibus earum partem aliquam concredebant, ii demum Beneficiarii evasere. *Nullus Episcopus Clericos suos, nisi fortè quibus Ecclesiasticarum rerum commissa fuerit dispensatio, sibi jurare compellat.* Cùm Ecclesia quædam solo æquata fuisset, Canonici soluti sunt sacramento, quo ei tenebantur. *Canonicos ab obligatione præstiti juramenti pro eo quod ibidem instituti fuerant, denunciari præcipimus absolutos.*

In Ecclesia Placentina Italiæ sacramentum his verbis præstabant Clerici: *Ego talis ab hac hora in antea fidelis ero & obediens Placentinæ Ecclesiæ & domino meo Episcopo Placentino.* Papam percontati sunt de sensu hujus sacramenti, à quo responsum est, his verbis, *Ecclesiæ Placentinæ*, non contineri Clerum totius Diœceseos, sed Capitulum Cathedralis Ecclesiæ tantùm, maximè autem Episcopum. Perspicuum hoc est sacramentum: *Cum Clerici juramentum præstant.* Immo & sacramentum fidei, adeoque & Vassalli, *Fidelis ero domino meo Episcopo.* A Vicariis idem Parocho exolvebatur sacramentum: *De Vicariis, qui personis fide & sacramento obligati sunt.* Ab Innocentio III. pronunciatum est, à Monachis revocari non potuisse Parochum in Italia, quem Episcopo præsentassent, & qui fidei sacramentum Episcopo exolverat. Damnat Alexander III. *C. Ex diligenti, De simonia,* hominium & sacramentum fidei, quod à Clerico exprimebat Archidiaconus, ob annuam qua eum donabat pensionem. Erat id quidem inter laicos usitatum, at à Cleri moribus alienissimum.

Vetuit Gregorius IX. ne Gradensis Patriarcha aliud exigeret ab obnoxiis sibi Episcopis sacramentum, quàm quod Papæ præstarent Episcopi immediatè illi subjecti: *Contentus forma canonica, quam nos à Coepiscopis nostris, nobis immediatè subjectis recipimus*: quodque suis exhibent cæteri Episcopi Metropolitanis: *Formam Canonicam, quam cæteri suffraganei Metropolitanis suis consuevere præstare.* Hinc edocemur eandem sacramenti formulam Episcopis omnibus communem fuisse, sive illi uni Pontifici, sive Metropolitanis quique suis parerent: nec aliam esse eam formulam, quàm illam ipsam, quam à Patriarcha Aquilejensi expressit Gregorius VII. cujus hoc initium: *Ego N. Episcopus.* Et certè rubrica hujus Capitis declaratur, illud esse sacramentum quod *Episcopi* Papæ præstant, nulla Metropolitanorum mentione facta. Tribuitur hoc Caput Gregorio Papæ. Frustra fuere, qui illud in Registro Gregorii Magni quæsiere. Excerptum enim est ex Concilio Romano sub Gregorio VII. Erat autem ea forsan formula sacramenti quod tum Episcopis à suis elicie bant Metropolitani, & quod exigere cœpit Gregorius VII. à Metropolitanis, quos ordinaret, aut confirmaret; quod denique expressit Papa ab omnibus etiam Episcopis, postquam solus ipse conferre cœpit omnes ferè Orbis Christiani Episcopales Ecclesias, sive ad regias nominationes, sive quovis alio modo. Observatum est à Rainaldo, eundem Gregorium IX. idem sacramentum exegisse ab Edmundo Archiepiscopo Cantuariensi, ab Archiepiscopo Rotomagensi, ab Upsalensi, ab Episcopo denique Legionensi.

In Concilio denique Lateranensi IV. ab Innocentio III. constitutum est, ut quatuor Patriarchæ alii Pallium acciperent à Papa, *Præstito sibi fidelitatis & obedientiæ juramento*; utque ipsi pòst Palliis donarent Metropolitanos quique suos, *Recipientes pro se professionem Canonicam, & pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ ab iisdem.* Aurea ea fuere & sacra vincula, quibus Innocentio III. & Concilio huic Lateranensi visum est constringi & ipsos inter se debere, & cum Capite suo in individuam unitatem, principes orbis Episcopos. Quod autem à Patriarchis exigat sacramentum hic Pontifex, nec finat eos à suffraganeis exigere nisi professionem Canonicæ obedientiæ: meminisse necesse est, formulam illam sacramenti fidei in Episcopatu Placentino usitati, & supra relati, meram fuisse obedientiæ professionem. Ea ergo ibi non disjungebantur: at cùm alibi vehementer secernerentur, visum est fortassis consultissimè, tantò conjunctionem Patriarcharum cum Papa arctiorem & arctioribus vinculis constringendam esse, quantò si ea dissueretur, graviora Ecclesiæ incumberent detrimenta. Quod eventa certè ipsa approbarunt, non sine Reipublicæ Christianæ damno gravissimo.

Inter Gesta Innocentii III. reperire est Formulam sacramenti, quod Patriarchæ & Primates à Metropolitanis acciperent, prorsus consentaneam ei quam Gregorius VII. adhibuit, nisi quòd Episcopos, quos ordinabunt, promittant se juramento obligaturos, ut in unione & obedientia Romani Pontificis perseverent. *Faciam illi jurare, ut Romano Pontifici, & Ecclesiæ Romanæ perpetuam obedientiam & debitum honorem impendat.*

XI. Cùm in Monasterio sancti Albani in Anglia, uni Apostolicæ sedi obnoxio, curasset Gregorius IX. eligi Abbatem, fide sacramentum mox ab eo elicuit: *Recepturi ab eo pro nobis & pro Romana Ecclesia fidelitatis solitæ juramentum.* Monachi mox Abbati obedientiam promisere. In Concilio Provinciæ Turonensis ad Castrum Guntherii habito anno 1231. statutum est, ut non antè ab Episcopo Parochus institueretur, quàm juratum ab eo esset, nihil se vel donasse, vel promisisse pro obtinenda Ecclesia, quin abiturum etiam Ecclesia, ubi resciisset ab alio quidvis datum esse; denique ut insti-

c. 10.
c. 114.
Tit. 9.
Tit. 33.
Tit. 27.
Tit. 24.
Tit. 32.
Tit. 40.
L. Tit. 31. c. 1
Resp. 13. Ep. 127.
L. 1. Tit. 34. c. 13.
L. 2. Tit. 24. c. 4.
Rainal. an. 1233. n. 65.
L. 5. Tit. 33. c. 23.
pag. 64.
Epist. 4.
Can. 3.

inſtitutus ab Epiſcopo Parochus, alio mox juramento conſtringeretur: *Jurabit, quod Diœceſano, & aliis Magiſtris ſuis obediens erit, & ad mandatum ſuum ſe faciet ordinari, & jura Eccleſiæ defendet, & alienata revocabit bona fide.*

Gall. Chr. Tom. 2. pag. 103.

Statuta Synodica Odonis de Soliaco Pariſienſis Epiſcopi, ejuſmodi Decretum ponere videntur ut jamdiu uſitatum. Guido Epiſcopus Altiſiodorenſis anno 1249. conſtituit Scholaſticum Eccleſiæ ſuæ deinceps Capellanum ſuum fore, hoc eſt Vicarium ſuum in functionibus Chori: ſed & hominem ſuum ligium, ſalva fide quam Capitulo deberet. *Erit homo ligius Epiſcopi, & ei fidelitatem faciet, ſalva fidelitate quam debet Capitulo, tanquam Canonicus.*

Syn. Pariſ. pag. 18. Gall. Chr. Tom. 2. pag. 303.

In Concilio Ciceſtrenſi anno 1289. damnata ſunt juramenta, quæ exigebant Abbates à Parochis, qui ſibi inſtituendi præſentabantur, tanquam pactio quædam ſimoniaca. *Fidelitatis exigunt juramentum, &c. Nec exactores ſinimus impunitos, cùm ſimoniacam contineant pravitatem.* Nimirum fidei ſacramento, quaſi ligius homo & vaſſallus quis evadebat; eo quòque ſe obligabant non rarò, qui penſiones à quopiam annuas accipiebant, ut ſuprà oſtenſum eſt: hinc ergo ſuſpiciones pactionis ſimoniacæ.

Cap. 35.

Prohibuit Bajocenſis Synodus, anno 1300. ne quis Patrono ſacramentum ante præſtaret, quàm ab Epiſcopo inſtitutus in eo Beneficio fuiſſet, Epiſcopo in ſe recipiente, poſt inſtitutionem illud quidquid eſt obſequii præſtitum iri, *Epiſcopus receptum faciat jurare, quod ad Patronos accedet, ut debitum faciat juramentum.* Concilium Rotomagenſe anni 1335. ſanxit, ut Parochi qui ab aliis inſtituti fuiſſent, quàm ab Epiſcopis, aut eorum Vicariis Generalibus, intra quadraginta dies eis ſe ſiſterent, Chartas exhiberent proviſionis, & ſacramentum præſtarent fidei, obedientiæ, reſidentiæ, totiuſque Officii paſtoralis. *Præſtiturus Diœceſano de & ſuper obedientia, fidelitate, & reſidentia, & aliis conſuetis, debitum & ſolitum juramentum.* Anno 1218. cùm tres in Eccleſia ſua dignitates crearet novas Epiſcopus Ambianenſis, & Parochias eis aliquas in dotem aſſignaret, Parochis juramentum præſcripſit exolvendum illis, qui eis dignitatibus inveſtirentur. Anno 1313. Archidiaconi Andegavenſes hominium ligium & juramentum fidelitatis Epiſcopo præſtabant. Cùm enim fuiſſent Archidiaconi Vicarii Generales, & velut Adminiſtri univerſales Epiſcoporum per plura ſæcula, non in ſpiritali tantùm, ſed & in temporali rerum adminiſtratione, minimè mirum eſt, quòd eorum fidem his vinculis Epiſcopi ſibi aſtringerent.

Cap. 43. Can. 9. Spicil. tom. 12. pag. 195. Ibidem. Tom. 13. pag. 229.

Eccleſiæ Nicoſienſis Conſtitutiones in inſula Cypro, ab Apoſtolicæ ſedis Legato promulgatæ anno 1248. edicunt ut Decanus electus, ſi Presbyteratu initiatus nondum eſt, juret intra annum ſe ordinatum iri, & hominium præſtet Epiſcopo. *Archiepiſcopo Nicoſienſi homagium facere teneatur.* Anno 1370. Urbanus V. voluit, ut Epiſcopi qui à Papa promoti fuiſſent, immo & conſecrati, vel ex ejus delegatione, & qui proinde illi ſacramentum perſolviſſent uſitatiſſimum fidei: *Ac fidelitatis nobis & eidem Sedi præſtant ſolitum juramentum*; nihilo tamen minus tenerentur ad præſtandum Metropolitanis quoque ſuis ſacramentum ſolenne. Edictum eſt hoc Decretum curante Metropolitano Toloſano. Ex quo vides, quàm tota hæc in Galliis vigeret Diſciplina. Quod & antea patefactum fuerat ſub Innocentio III. cùm Archiepiſcopus Burdigalenſis apud eum conqueſtus eſt de Epiſcopo Pictavienſi, qui ex quo ordinatus fuerat, ne ſemel quidem Eccleſiam inviſiſſet Burdegalenſem, quamquam eò incitatus & excitatus fuiſſet, ipſius ſacramenti ſui contemplatione. *Nunquam Metropolitanam Eccleſiam poſtmodum viſitavit, licet pluries vocatus fuerit in eandem in virtute obedientiæ, ac ſub debito juramenti, quo Eccleſiæ Burdegalenſi tenetur.*

Can. 3. Rainald. ann. 1370. n. 20. Regeſt. 13. Epiſt. 92.

In Concilio Salisburgenſi anno 1420. juſſi ſunt Parochi, vi ſacramenti, quod Epiſcopo dum ordinarentur perſolvebant, ne alienæ Parochiæ cives admitterent ſuis in Eccleſiis. *Sub debito juramenti, quod Epiſcopo in receptione ſacerdotii præſtiterunt, &c.* Synodus Friſingenſis anno 1440. in votis habuit, ut etiam tum cùm Epiſcopus quis à Papa deſignaretur, ex Reſervationibus iis, quibus Baſileenſis ipſa Synodus ſubſcripſiſſet; ſolito nihilominus fungeretur ſacramento, quo ſe ſuo etiam aſtringeret Metropolitano: *Ut immediato ſuperiori præſtet debitum juramentum.* In Comitiis Bituricenſibus, ubi fabricata eſt Pragmatica Sanctio, anno 1438. idem expreſſum, ut quos Pontifex Epiſcopos promoviſſet, eos ad proprium amandaret Metropolitanum, ab eo conſecrandos: niſi ſi Romæ eſſent, & ibi cuperent conſecrari. Quo etiam dato, tenerentur tamen poſtea Metropolitanos adire, eiſque ſacramentum obedientiæ exolvere. *Debitæ obedientiæ juramentum.*

Cap. 11. Titulo. De Elect. C. 1. §. Et nihilominus.

XII. Author Gloſſæ in Pragmaticam fidem facit, Epiſcopos adhuc aliquos à Beneficiariis omnibus ſacramenta exigere; ſed in dies exoleſcere eam conſuetudinem, quòd tacita inferatur ipſi Beneficiorum proviſioni ea promiſſio. *Sed mos iſte non eſt communis, cùm ille intelligatur tacitè.* Beatus Antonius Archiepiſcopus Florentinus, qui diem ſuum obiit anno 1459. author eſt in Summa hominium pro rebus ſpiritalibus improbari ab Eccleſia Romana, ad cujus formam reliquæ Eccleſiæ effingere ſe debent: propterea nimirum quòd hominio contineatur ſacramentum fidelitatis, quod non exolvitur, niſi pro rerum temporalium adminiſtratione. *Homagium indignum eſt, & à Romana Eccleſia alienum, ut pro ſpiritalibus facere homagium compellatur quis, &c. Homagium dicitur juramentum fidelitatis, quod non licet facere pro aliquo ſpirituali, &c.* Eo ergo admodum tempore cœpit paulatim exoleſcere uſus ſacramentorum in minoribus Beneficiariis, ſoliſque integrum ſervari Epiſcopis & Abbatibus.

Ibidem. To. 1. Tit. pag. 191.

Cap. 11. §. 6.

Nonnullis tamen in Eccleſiis ſubobſcura ſuperfuere veſtigia aliqua. Concilii Mexicani Actis Anno 1585. intextum eſt ſacramentum, quo Præbendarii Eccleſiæ, Capitulo & Epiſcopo ſubjiciebantur; multa ibi ad ſpiritale, multa ad temporale regimen pertinebant; nec aberant, quæ ſacramenti fidelitatis propria & peculiaria ſunt. In Concilio Avenionenſi anno 1594. juſſi ſunt Epiſcopi, ne quod unquam conferrent Beneficium, niſi expreſſo obedientiæ & fidelitatis juramento: *Juret fidelitatem & obedientiam.* Sunt & ſpecialia aliqua in ſacramento Parochorum. In Concilio Mediolanenſi I. commentati ſunt Præſules novam ſacramenti formulam, qua Beneficiarii devinciantur; ea verò non ſpectat niſi ad deteſtandam ſimoniam, & ad res Eccleſiæ temporales in tuto collocandas. Alia accuratior Parochis temperata eſt in Concilio Mediolanenſi III. ut aſtringantur obtemperare Pontifici, & Epiſcopo proprio, reſidere, & temporalia Eccleſiæ non dilapidare. Eam conſuetudinem quibuſdam *jam* in Eccleſiis *vigere* ibi affirmatur: *Ut jam in nonnullis hujus Provinciæ Eccleſiis conſuetudo eſt.* Mallem dixiſſent *adhuc vigere*, antiquiſſima enim & vulgatiſſima ea fuerat.

Can. 36. Acta Eccl. Med. pag. 14. 98.

Quid cauſæ autem fuerit, ut paulatim exoleſceret ea conſuetudo, non difficile eſt divinare, veternus ſcilicet & ignavia, qua tot alia extincta ſunt lumina antiquioris diſciplinæ. Cæterùm aut laxatis, aut abruptis his vinculis, non jam Clerici, & Beneficiarii potiſſimùm, ita ut quondam, conglutinari Epiſcopo ſuo, & toti ab eo pendere niſi ſunt: non ita Eccleſiæ ſuæ innecti, & in ejus ſinu reſidere: non ita denique priſcis addici Canonum conſtitutionibus. Sacramentis illis ſacratiſſima hæc omnia & ſanctiſſima vincula conſtringebantur. Illæſum ſupereſt ſacramentum, quo Epiſcopi omnes obligantur Papæ, quo certè Eccleſiaſtici Sacerdotii vin-

vinculo nihil ſanctius, nihil ad Eccleſiæ perpetuitatem invictus. Non pœnitebit, ſi vacat, conſuluiſſe Annales Eccleſiaſticos, & obſervaſſe, quàm ægrè potuerit ſceleſtiſſimus mortalium Chramnerus, ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem deſignatus ab authore ſchiſmatis ipſo Henrico VIII. in eam irrumpere ſedem, per quos cuniculos, quibus artibus graſſatus ſit, cùm id non poſſet, niſi exoluto Papæ ſacramento, quo ſchiſmatis virus prævertebatur.

XIII. Cæterùm præter duas formulas Epiſcoporum juramenti ſuprà memoratas, ſuperſunt & aliæ duæ. Altera fuit Alexandri VI. Papæ, quæ brevi conticuit. Altera eſt Clementis VIII. in Romani Pontificalis reviſione, ſeu recenſione. Sacramentis his omnibus inſerta ſunt capita fidelitatis quædam, quæ ſuſpicantur aliqui ex natura & lege Feudorum manaſſe. Sed ea ſacramenta Feudis non paulò antiquiora eſſe, ſimillimum veri eſt, Quanquam nec inter doctos conſtet de origine initiiſque Feudorum, Nec mei eſt ea quæſtio inſtituti, nec mearum virium. Sed proximè ad verum accedit, & ex antedictis ſubolet, antè in Eccleſia locum fuiſſe his ſacramentis, quàm juramentis feudorum. Vix poteſt quiſquam inficiari, quin *Beneficia* primùm laici obtinuerint ab Eccleſia, quæ verè Feuda dici poterant, antequam ulla alia eſſent Feuda,

De Eccleſia Orientali tacui, quòd horum illa ſacramentorum expers fuerit. Unde & facilè conjicitur ex conſuetudine & contubernio Latinorum profectum id eſſe, ut Patriarcha Maronitarum ſacramenta acciperet ab Epiſcopis omnibus Clericiſque ſuæ ditionis, forſan & à laicis Montis Libani. Perſpicua res eſt in litteris Maronitarum ad Leonem X. Papam: *Patriarcha confirmatur, & juratur, daturque ei obedientia ab omnibus Prælatis, totaq; natione.* Periculoſiſſima Photii molimina Synodum VIII. Oecumenicam impulere, ut ea proſcriberet ſacramenta, ad contutandam pertinentia Patriarchæ perſonam. Nulla tum ejuſmodi in Eccleſia Latina exigebantur. Quæ poſteà nefariè & truculentiſſimè tentata ſæpius ſunt in vitam & libertatem ſummorum Pontificum, vel inuſitatis his medicamentis uti coegere. Conqueſtus eſt Ivo Carnotenſis ad Metropolitanum ſuum de Capitulo Carnotenſi, & de contumeliis ſibi ingeſtis, quanquam ſacramento ſibi Canonici eſſent omnes obnoxii. *Ipſi igitur, quamvis mei homines eſſent, & per manum & per ſacramentum, furioſè & clamosè ſedem meam circundederunt, &c.* Illud *hominium*, illud fidei ſamentum erat, quo Canonici Epiſcopo ſuo conſtringebantur, & quo vix ſatis poterant contumeliæ & probra cohiberi. Ita in exemplis Photii & Ivonis, in Eccleſiæ ipſius Orientali & Occidentali Jure improbantur, & approbantur ea juramenta, pro locorum temporumque variis vicibus, pro multiplici Eccleſiæ neceſſitate.

ainald. n. 1531. 90.

orens ad . 8. De tal.

ic. Gene 14. pag.

De Sacramentis & Hominiis, quæ ſummis terræ Principibus exhibita ſunt à Præſulibus.

CAPUT XLVII. *P.2. l.2. c.38.*

De Sacramento fidelitatis & de Hominio, quod ſummis ſæculi Principibus Præſules Eccleſiæ præſtiterunt ante annum Chriſti octingenteſimum.

I. In Oriente, nec Patriarchæ, nec Epiſcopi Imperatoribus ſacramento ullo obligabantur: quin ab ipſis exprimebant quandoque juramentum non deſciſcendi à fide Eccleſiæ.

II. Vetuerat Juſtinianus, ne Epiſcopi jurare unquam adigerentur, etiam in judicio.

III. Cœpere in Hiſpania Epiſcopi Regibus fidelitatem jurare. Argumenta varia ex Concil. Toletanis.

IV. Generalia tantum ea erant juramenta.

V. VI. Documenta alia ex Conciliis Toletanis.

VII. VIII. Nullus adhuc eorum uſus in Gallia, quanquam Regibus obſequentiſſimi eſſent Epiſcopi.

IX. X. XI. Græci à juramentis olim alieniſſimi, ut ad ea tandem deflexerint.

XII. XIII. De ſacramento quod Vandali Reges à Catholicis Epiſcopis exigebant. Cur jurare eorum aliis non abnuerint, alii conſtantiſſimè detrectarint.

I. CUm & electionibus Epiſcopalibus jamdiu conſtaret interveniſſe Reges, & nominatos etiam ab eis fuiſſe Epiſcopos: jam minùs mirum erit, ſi hominia quoque ab eis, & fidei ſacramenta elicuerint. Vidimus jam Cyrum Patriarcham Alexandrinum inſcribentem ſe Epiſcopum miſericordia Dei, & voluntate Imperatorum, *per divinam ſanctionem*, κατὰ θεῖον δόγμα. Ejuſmodi verbis locum fuiſſe ſuperiore etiam ævo, & ſanctiore, alibi diximus. Sed nihil hìc uſquam, quod hominia, vel ſacramenta redoleret Principibus exhibita. Quin ex adverſo Euphemius Conſtantinopolitanus Patriarcha conſtanter negavit Anaſtaſium Imperatorem regia corona à ſe redimitum iri, donec ſcripto pollicitus eſſet, & firmaſſet ſacramento, tuiturum ſe fidem Concilii Chalcedonenſis. *Euphemius uſque eo conſentire noluit, quoad Anaſtaſius chirographum jurejurando confirmatum ei dediſſet, quo plane declararet, eum ſi ſceptra Imperii ſuſciperet, fidem ſinceram ſervaturum.* Hanc Imperatoriam chartam Patriarcha ſervandam dedit Cuſtodi ſacrorum vaſorum. Omni ope enixus eſt Anaſtaſius, ut eam reciperet, & extorqueret Euphemii ſucceſſori Macedonio, quaſi pudendum foret Imperatoriæ Majeſtati, ejus ſe fidei tuitioni ſacramento obligari, cujus ſalute ſalus Imperii contineretur. Maluit porro Macedonius ipſam ſibi Parriarchalem extorqueri dignitatem, quàm iſtiuſmodi chartam, antiquæ fidei pignus. *Quippe dedecori eſt Imperio, ſi chirographum illud reſervetur, &c.* Theodorus Lector. l.1. Evagr. l.3. c.22.

Ejuſdem modi chirographum expreſſit Cyriacus Patriarcha à Phoca Imperatore, ut author eſt Theophanes, & ex eo Anaſtaſius Bibliothecarius. *Cyriacus Patriarcha ſponſionem à tyranno exigit, qua ſe rectam fidem retenturum, Eccleſiamque à turbis immunem conſervaturum permitteret.* Nec ab eo deinceps more deſcitum eſt; quocirca & idem Theophanes teſtatum facit Germanum Patriarcham iniquiſſimo anno ferentem ſacrilegas innovationes Leonis Iſaurici Imperatoris, in memoriam illi revocaſſe, quo ſe ſacramento in capeſſendis primùm Imperii gubernaculis obligaſſet, nihil novaturum in fide Eccleſiæ, vel in Apoſtolicis traditionibus. *Fidei verò cautionem ante ſuſceptum Imperium oblatam in memoriam Patriarcha revocavit, ut nimirum Deo in fide juſſorem dato, nihil Apoſtolicarum & traditarum à Deo legum, circa Dei Eccleſiam penitus ſe innovaturum promiſiſſet.* Theophanes in Chronog. Cod. l.1. De Epiſc. &Cl. leg.7.

II. Quì veniſſet in mentem Imperatoribus, ut ab Epiſcopis qualiacumque exculperent juramenta, cùm vetuerit Juſtinianus in Codice Legum, nequis eos unquam jurare adigat, & ne in judicio quidem: quòd Epiſcoporum verbis, quàm aliorum ſacramentis plus fidei ſit, plus authoritatis inſit. *Ut propoſitis ſacris Evangeliis, ſecundùm quod decet Sacerdotes, dicant ea quæ noverint, non tamen jurent.*

III. Non ergo in Oriente veſtigandæ ſunt origines ſacramentorum ab Epiſcopis ſæculari Princ-

pii

pi exolutorum. Occurrent illæ potius extremis in Occidentis finibus, videlicet in Hispania. Cùm eligerentur Reges, damnanda levitate, aut execrabili potius perfidia Clerici quandoque ipsi incitabantur, ut novis tyrannis fidem addicerent, legitimis jam pridem Principibus desponsam. His ut malis obviam iretur, Clericis æquè ut laicis impacta necessitas est, ut solemni sacramento fidem suam Principibus astrigerent. In Concilio Toletano VII. commemoratur ea, tanquam vetustate jam roborata consuetudo, cui communiendæ, pœnæ decernuntur novæ, adversùs eos qui & Ecclesiæ sanctitati, & Reipublicæ incolumitati tam necessarium temeraverint juramentum. *Sed quia plerosque Clericos inconstantis levitatis, interdum pravitatis præsumptio ita elevat, ut prætermissa Ordinis sui gravitate, ac polliciti sacramenti immemores, constante Principe, cui fidem servare promiserant, in alterius electionem temeraria levitate consentiant.* Pœnæ ipsæ in rebelles sancitæ eo sacramento implicabantur, de quibus nihil unquam remittendum jurabatur, quantumvis Rex præcipere. *Quoniam potestati Principis nullus Sacerdotum in hoc præbere debet assensum, unde vel perjurium videatur incurrere, &c.*

Can. 2. Concilii tamen VIII. Toletani Patribus levandas nonnihil eas esse visum est; utque ne sacramento suo obstrepere viderentur, prolixè antè præfati sunt, fidei clementiam nihil officere: *Ut nos nec juramenti teneat cautio reos, nec inhumanitas faciat execrandos*: denique commutanda necessariò decreta, ut utilitati publicæ serviatur, cui nisi illis aliquando mutandis non satis consulitur. *Etenim incommutabilis Dei natura, sua sæpè in sacris litteris legitur mutasse promissa, & pro misericordia temperasse sententiam. Crebro Dei, quamlibet immutabilis & impassibilis, leguntur juramenta, & pœnitentia.* Episcopos, Clericos, Monachos eo sacramento innecti solitos fuisse, & obligari Regibus; exauthoratos verò fuisse, si ejus violati crimine convincerentur; restitui unquam, nisi à Regibus ipsis potuisse, docet nos Concilium X. Toletanum: Can. 2. *Ut si quis Religiosorum ab Episcopo ad extremi usque Ordinis Clericum sive Monachum, generalia juramenta in salutem Regiam gentisque aut patriæ data, reperiatur violasse voluntate prophana, mox propria dignitate privatus, & loco & honore habeatur exclusus, & miserationis obtentu solummodo reservato, ut an locum, an honorem, an utraque possideat, concedendi jus licentiamque principalis potestas obtineat.*

IV. Obiter monebo hujus Canonis verbis insinuari, *Religiosos* dictos ibi tunc fuisse non Monachos solos, sed Episcopos, omnesque Cleri gradus, usque ad minores Clericos, eoque in Ordine *Religiosorum* extremos fuisse Monachos. Non injuria autem vocantur hæc *generalia juramenta*. Cùm enim ea jurandi lex Monachos etiam, & Clericos minusculos complecteretur, non poterant ii omnes sigillatim juramenta hæc Regibus præstitisse. Necesse est ergo, ut vel in solemni Conventu Regiæ coronationis, vel in Comitiis Regni Generalibus, vel in Conciliis, Episcopi, & Clericorum, Monachorumque Prælati, in hanc se jurando inviolabilem obligarent fidem, suo & inferiorum suorum nomine. Etiamnunc enim Regum subditi omnes sacramento fidei eis devinciuntur, sed ejusmodi quod eorum origini & nascendi conditioni sponte sua implicatum est, quodque solemniter præstatur in Regum inauguratione, non à præsentibus tantùm omnibus, sed & ab omnibus qui ibidem per alios repræsentantur.

V. In Concilio Toletano XVI. anno 693. ejectus est sede Sisbertus Toleti Metropolitanus, tanquam violati sacramenti reus, inita adversùs Regem conjuratione. Ne communio quidem concessa illi est, nisi ad exitum vitæ, nisi Regis clementia hanc mitigaret pœnæ acerbitatem. Can 6. *Est quorumdam sacularium, & quod pejus est, Sacerdotum improbanda satis obstinatio animorum, ut fidem suis Principibus sub juramento firmatam observare contemnant. Sisbertus pro sui juramenti transgressione, facinorisque tanti machinatione, repellatur à communione, &c.* Eadem rursus pœna innovatur in Religiosos omnes, hoc est in Clericos, Monachosque.

VI. Sed cùm generalia attigerimus sacramenta, Regibus Hispaniæ persolvi solita, in Regni Comitiis, vel in Conciliis Nationalibus: eorum prima constitutio & forma ex Concilio Toletano IV. exploranda nobis hic est. Quibus incomperta non est ratio, qua fiunt hæc etiamnunc juramenta, cùm regia decorantur corona, vel Reges ipsi, vel iis jubentibus eorum filii, vel hæredes: illis hinc facilè patebit illustria quædam in his supereſſe veteris Disciplinæ vestigia. Ergo in eo Toletano Concilio IV. anni 633. post confixos diris execrationum jaculis proditores Principis & Patriæ: *Tanta extat perfidia animorum, ut fidem sacramento promissam Regibus suis servare contemnant, & juramenti professionem.* Can. 75. Post præfixas Regnorum leges, quæ ad sedem Regiam veniri jubent, non violenta grassatione, sed Pontificum & Optimatum electione: *Nullus apud nos præsumptione Regnum arripiat, nemo meditetur interitus Regum; sed defuncto in pace Principe, Primates totius gentis cum Sacerdotibus successorem regni concilio communi constituant.* Post declaratam juramenti sanctimoniam, quo in summum Principem fungi debent subditi omnes: *Quicumque à nobis, vel totius Hispaniæ populis qualibet conjuratione vel studio sacramentum fidei suæ, quod pro Patriæ gentisque Gothorum statu, vel conservatione regiæ salutis pollicitus est, temeraverit.* His præmissis omnibus ter idem sacramentum à Concilio innovatur: *Hoc etiam tertiò acclamamus, dicentes, Quicumque ex nobis sacramentum fidei suæ, &c. Et ideo si placet omnibus qui adestis, hæc tertiò reiterata sententia, vestræ vocis eam consensu firmate. Ab universo Clero, vel Populo dictum est: Qui contra hanc vestram definitionem præsumpserit, Anathema, Maranatha, &c.* Ita Clerus Populusque universus per delegatos suos religioso hoc se fidei vinculo Regibus obligabat. Hinc patet etiam usum hujusmodi sacramenti paulò vetustiorem hoc Concilio fuisse. In Concilio Toletano V. sancitum est, ut hoc deinceps Decretum in omnibus Hispaniæ Conciliis ad Regum Regnique defensionem innovaretur. Concilium Toletanum VI. & alia posteriora omnia ei paruerunt decreto, & tot tantisque consultissimis cautionibus, aperuerunt quantis vallentur periculis Regna ea, ubi electione Reges creantur. Ex vi autem Canonis hujus Toletani Concilii IV. damnatus est proditor Paulus cum consortibus perfidiæ suæ in Regem Vambam, quos inter erant & Episcopi, ut narrat Julianus Toleti Metropolitanus. Can. 7.

VII. Cùm hæreditario jure ad Regum proles posterosque Galliæ Regnum devolveretur, non erat quod metueretur, non erat his cautionibus locus. Cadurcensis quidem Episcopus Desiderius ad Sigebertum Regem scribens, ejus se beneficio & gratia Episcopum, servumque nuncupat: *Sigeberto Regi servus vester, Desiderius Cadurcæ urbis Episcopus, Sigeberto Regi Desiderius servus servorum Dei, atque per gratiam ejus Cadurcæ urbis Episcopus.* Sentio fore, qui *gratiam ejus* hoc loco referant ad Deum, nec *servi* nomine Vassallum designari finant. Sed inficias jerit nemo, qui scripta mox ad Dagobertum Regum Epistola illud apertissimè sonet quod volumus, & priores illas litteras ad hunc eundem sensum cogat traduci. *Dagoberto Regi servus servorum Dei, & vester fidelis &c. Ut de conditione Cadurcina Ecclesiæ, cui Deo authore ex jussu vestro præsideo.* Ep. 3. 4. 5. Bib Pat. T. 3. p. 412. 4.

VIII. Constat etiam S. Leodegarium Episcopum Augu-

Augustodunensem, cùm urgeretur accedere partibus Clodovæi Regis, quem in eum apicem factio temeraria quædam extulerat, contestatum fuisse fidentissimè, vita se antè, quam fide spoliari posse, quam Regi Theodorico devovisset. *Quousque me Deus in hac vita jusserit superesse, non mutabor à fide, quam Theodorico promisi coram Domino conservare.* Nec tamen in his ulla juramenti memoria, sed fidei tantùm, quam ex officio dependere & deberent & vellent, ut summum polliciti essent, non jurati tamen. Beati Eligii Noviomensis Episcopi vitam litteris mandavit B. Audoenus, ubi & illud præstantissimè commendavit, ut spectata ejus pietas & ipsa à juramentis religiosa mentis alienatio plus fidei & momenti habeat, quibusliber juramentis. Cùm in Regio Palatio juventæ florem transigeret Eligius, expetiit Rex, ut ad sanctorum Martyrum Reliquias fidei sibi sacramentum exolveret. Ille pari vigore & modestia detrectavit, nec eo Regem ira, sed admiratio incessit, atque non fucata congratulatio, sponsioque tantò se plus illi fidei injurato habiturum: *Pollicens se plus eum ex hoc jam crediturum, quàm si multimodò tunc dedisset juramenta.* Æquum est ergo, ut eam existimemus adhuc viguisse persuasionem Episcoporum fidei constantis & inconcussæ in omnium passim fidelium animis, ut eorum simplex promissio & affirmatio certior haberetur, quàm iterata cæterorum sacramenta.

IX. Si quæras autem cur tantoperè à juramentis abborrerent Orientales, respondebo ex Concilio ipso Chalcedonensi ei dubitationi elucidamentum accersi posse. In ejus enim Actis legitur Theodosius junior Imperator flagitasse, ut Episcopi juramento firmarent fidem instrumentorum quorundam, quæ in medium proferebantur. At Basilium Episcopum Seleucienſem contestatum protinus esse, novum esse & inauditum, cogi Episcopos ad jurandum: prohibita à Christo esse quæcumque juramenta, denique stabili jam consuetudine firmatum esse, ut Episcopi non aliud quàm sanctè affirmarent, siquid haberent comperti, religioso illo tremore, quo sacris operari solent. *Hactenus juramentum Episcopis nescimus oblatum. Sed & præceptum est nobis à Domino Christo, non jurandum, neque per cœlum, qui thronus Dei est, neque, &c. Unusquisque verò sicut ante altare stans, Dei timorem habens præ oculis, & propriam conscientiam mundam servans Deo, quod in memoria retinet, nullatenus habet intermittere.* Et sanè mox Talassius Episcopus non aliud à Presbytero expressit, quàm ut quod deposuerat, ad Evangelicum Codicem affirmaret: *Sufficiebat quidem & opinio Joannis Presbyteri; quoniam verò Evangelium nobis omnibus est antepositum, rationabile est & ipsum super his quæ dicit, coram Evangelio roborare.* In alia ejusdem Concilii Sessione querimoniæ personant Cassiani Presbyteri, graviter expostulantis de quibusdam Episcopis, quorum vi & impotentia compulsus fuisset ad Evangelia jurare, quod ne laicus quidem fecerat unquam, etsi Fori negotiis & molestiis implicatus tum esset. *Dixit, hodie viginti quinque annis communico, Constantinopoli negotium agens, & Deus est, qui novit, quia nunquam juravi alicui: & nunc dum Presbyter sum cogitis me jurare? Qui sumentes Evangelium dederunt mihi, & juravi eis.*

X. In sexta tamen Oecumenica Synodo Georgius Diaconus, idemque Chartophylax & Bibliothecarius Ecclesiæ Constantinopolitanæ, sacra Evangelia manu attingens, per eas divinas litteras, & per eum à quo sunt inspiratæ, juasse legitur, in nulla se incidisse Acta, ex quibus obliquæ suspicionis aliquid aspergi posset fidei, memoriæ, & famæ Thomæ, Joannis & Constantini Patriarcharum Constantinopolitanorum: quo juridico testimonio contenta sacra Synodus, secundùm tres illos Patriarchas pronunciavit, sacrisque Diptychis, quæ inter sacrorum solennia recitantur, vetuit eorum nomina expungi. *Et tactis propositis sacrosanctis Dei Evangeliis, juravit hoc modo: Per has sanctas Scripturas & Deum, qui per eas locutus est, &c.*

XI. Remiserat jam tum ergo Ecclesia Græca, priscosque Canones, & Civiles Leges ipsas molliori tractare pollice cœperat, concesso Clericis eo, ut Canonicis in Judiciis jurare possent, clementiùsque interpretarentur ipsa Evangelia, super quibus juramenta disertè prohibentibus jurabatur. Antea autem vel sola Marciani Imperatoris Constitutio in Codicem Justiniani conjecta, argumento est, ad horum usque tempora Imperatorum, Evangelicos Codices, Ecclesiasticos Canones, & ipsas leges Imperatorias unanimi consensu conspirasse ad juramenta à Clericis non exigenda. Jubet Constitutio Marciani, ut Clerici, quibus lites intendentur, cautiones dent, quòd jurare adigi nequeant, propterea quòd prisci Canones jurare eos vetent. *Det cautionem suam, cui nullum tamen insertum erit jusjurandum, quia Ecclesiasticis regulis & Canone à beatissimis Episcopis antiquitus instituto, Clerici jurare prohibentur.* Quin & suo ævo videtur Balsamon confirmare, Episcopis & Clericis relaxari solita sacramenta, scripto data promissione, vicem obeunte corporalis sacramenti. Ex quo ille argumentatur temerè & contumeliosè fieri, ubi à Lectoribus juramentum exigitur, cùm in Clero censeantur Lectores: *Prohibitus est omnino Episcopus, vel Clericus jurare. Propterea enim etiam loco sacramenti corporalis, excogitata est inscriptio, quæ sacramenti locum obtinet, & implet omnia, quæcumque sacramentum corporale facturum est. Lectores itaque malè coguntur dare juramenta corporalia; sunt enim Clerici.* Sacramentum verò Cartophylacis Constantinopolitani in V I. Synodo suprà memoratum, videri potest minimè conflictari cum Balsamone, cui, uti & Marciano suprà Imperatori, sermo institutus est de iis tantummodo, quæ ad sæcularium Tribunalia Judicum gererentur.

Cod. De Episcop. & Cler. leg. 25.

In Nomoc. Tit. 9. c. 29.

XII. Venio ad Ecclesiam Africanam, ubi à Victore Episcopo, libro tertio de Persecutione Vandalica narratur, Hunericum Vandalorum Regem Episcopis Catholicis præcepisse, ut in id jurarent, quod præsens Charta contineretur. *Festinabant extorquere ab Episcopis sacramentum.* Responsum est à duobus Episcopis, cæterorum omnium nomine, non posse se, ceu brutas animantes, in ea jurare, quæ ignorarent. *Numquid animalia nos irrationabilia sumus, ut nescientes quid charta contineat, facilè aut temerè juremus?* Renunciatum est illis, sacramentum illud esse fidelitatis, quo testarentur, cupere se, ut Hildericus Hunerico parenti in Regnum succederet, nec quidquam se litterarum daturos, ad regiones trans mare positas; eo defunctis sacramento despondebatur, suis omnes Ecclesiis restitutum iri. *Si sacramentum hujus rei dederitis, restituet vos Ecclesiis vestris.*

Pia quadam simplicitate horum Episcoporum nonnulli opinati sunt sibi fas esse, illud persolvere sacramentum, quod non negabant illi quidem præceptis Evangelicis retragari; sed verendum esse existimabant, ne eo recusato fideles exprobrarent, in causa fuisse Episcopos, ut ne suæ Catholicis Ecclesiæ restituerentur. *Cogitavit tunc multorum pia simplicitas, etiam contra prohibitionem divinam sacramentum dare, ne Dei populus diceret, &c.* Cautiores alii, & fraudem in his verbis delitescentem subodorati, id sacramentum omnino repudiarunt, quæsito sibi ab ipsis Evangelicis verbis patrocinio, ubi proprio Christus ore, æterna & incorruptibilis veritas, jurare prohibet. *Alii quoque astutiores Episcopi, sciens dolum fraudis, nequaquam jurare voluerunt, dicentes prohibitum fuisse Evangelica authoritate, ipso Domino dicente, Non jurabis in toto.* In exilium mox acti sunt hi omnes Episcopi: alii quòd præter Evangelicas præceptiones juassent. *Jurantibus dictum est, Quare con-*

contra præceptum Evangelii jurare voluistis ? alii quòd alieno essent animo à regii filii successione in Patris sedem.

In Histor. Valdal. persec. XIII. Facilè subolet ex hac narratione Victoris Vitensis Episcopi, in eorum numero fuisse Victorem ipsum, qui ab eo præstando sacramento abhorrebant; sed & illud emicat, sacramentum id præstituros fuisse Episcopos omnes, si nullam eo obtendi fraudulentiam, nec fucum ibi fieri certi fuissent. Namque 1. incunctanter statim omnes Episcopi, duorum sui Collegii ore & verbis testati sunt: Non posse se juramento assentiri, nisi aperiretur priùs, quid illa charta sibi juranda contineretur. *Pro omnibus & cum omnibus dixerunt, Nunquid animalia nos irrationabilia sumus, ut nescientes quid charta contineat, facilè aut temerè juremus*? Quorsum illud expiscari, quid jurandum sibi præciperetur, si certi erant omnino jurari non posse? Generalis hæc exceptio minùs Regem exasperasset, nec obliquis eos suspicionibus & criminationibus objecisset, quibus mox lacessiti fuere. Non ergo jurare abnuebant, sed temerè & inconsultè jurare: *Ut nescientes, facilè & temerè juremus*. 2. Non insimulat Victor nisi *piam simplicitatem* eorum, qui jurandum censebant, quòd malitiosas Arianorum artes non deprehenderent: prævaricationis in leges divinas reos egisset, si juramenta prorsus omnia damnasset. 3. Qui verò juramentum detractarunt, eò adducti sunt, quòd impostura eo verborum fuco obductam perviderent. *Alii quoque astutiores Episcopi, sentientes dolum fraudis, nequaquam jurare voluerunt*. 4. Nec in Christianam simplicitatem commissum est ab his Episcopis, cùm ut captiosi sacramenti laqueos effugerent, responderunt, Evangelicis litteris omnino prohiberi juramenta: quanquam parati essent ad præstandum juramentum, si fraudulentia abfuisset. Jurari enim ideo prohibet Evangelium, ut ne falsò, vel leviter & temerè, ac citra necessitatem juretur. Liberum ergo licitumque juramentum est, ubi procul sunt hæc jurandi vitia. Cùm ergo Episcopis his Afris persuasissimum esset, eo juramento obumbrari fraudes & laqueos, quibus irretirentur, ut eventu ipso plus satis comprobatum est: jurare utique illi tum nequibant, nisi levissimè, temerè, in suum & Ecclesiæ dedecus. Tunc ergo fas non erat eis jurare, si Evangelio obaudire vellent: unde & simpliciter, & pia tamen sagacitate responderunt, Evangelica præceptione vetari juramenta, nimirum id genus circumstantiis vestita. Ex adverso autem alii minimè suspicaces, quibus nihil subolebat fraudis, jurare poterant intemerata Evangelii reverentia, cùm sacramentum illud infucatum reputarent, & Ecclesiæ compendiosum.

Opinionum igitur dissensio in eo negotio inter Episcopos hinc scatebat, quòd in variis & peculiaribus ejusdem negotii circumstantiis, alii sapientiùs adversariorum artes & machinas suspicati declinarunt, alii simplicius secum agi, & agendum sibi esse persuasi fuere: neutri vel ab Evangelicis de juramento regulis, vel à se mutuò in ea quidem re dissentientes. Nec sanè poterant Africanos Episcopos fallere, quæ tam copiosè & luculentè de juramentis edisseruisset Augustinus. Enimverò collaudat ibidem mox Victor, invictissimæ patientiæ germanos duos Martires, qui sese mutuò cohortabantur, incendebantque renovata memoria juramenti, quod super Christi corpore & sanguine persolvissent. *Noli, noli frater, non ita juravimus Christo. Quia super corpus ejus & sanguinem juravimus, ut pro eo invicem patiamur*.

CAPUT XLVIII. *P.3.l.2.c.37.*

De sacramentis fidelitatis, quæ summis Principibus persolvere Episcopi & Abbates sub Imperio Caroli Magni.

I. Per octingentos annos Principes Catholici nulla à Clericis juramenta expressere, ob spectatissimam eorum religionem, & aversationem juramentorum.

II. III. Probationes ex Legibus Romanis & Longobardicis.

IV. Cœpere Carolus Magnus, & Ludovicus Pius exigere ab Episcopis ipsis sacramenta & promissiones fidelitatis.

V. Quàm justis ad id adducti sint causis.

VI. Nihil hæc tunc sacramenta pertinebant ad ordinationem Episcoporum. In ipsis Regni Comitiis ab omnibus Ordinibus id obsequii præstabatur.

VII. Quando cœperint Episcopi hæc sacramenta detrectare.

VIII. Nunquam major fidei labes, quàm inter creberrima hæc fidei sacramenta.

IX. X. Author hujus temperamenti videri potest Hincmarus fuisse, ut ab Episcopis promissio, à cæteris juramentum extorqueretur. Argumenta ejus rei varia.

XI. De Hominio.

XII. Argumenta alia promissionis Episcoporum juramenti cæterorum. Rursum tamen cœpere ante tempora Hugonis Capeti, exigi ab Episcopis sacramenta, non promissa tantum.

XIII. Quo differret promissio à juramento.

XIV. XV. Varii usus, moresque Germaniæ, Italiæ & Romæ.

I. COnstabat adhuc Episcopis illa sanctitatis integritas & fama, quæ eorum fidem vel suspicionibus ipsis hominum subduceret. Itaque nullis adhuc subjiciebantur juramentis. Eodem pro modo suo Clerici alii fruebantur publico probitatis testimonio, ut simpliciter affirmantibus plus adjiceretur fidei, quàm laicis ferè cæteris jurantibus. Inconcussę religionis famæ accederat & alia ratio arcendorum à Clericis juramentorum, tum prohibitio scilicet Evangelica jurandi, tum publica persuasio, viri probi & fidelis nusquam verba à vero vel tantillum deviare.

II. Laudat Photius in Nomocanone leges Co- In N Tit. 5 dicis, quæ vetent à Clericis usquam juramenta extundi, quòd jurare Clericos prohibeant Canones, & Leges. *Quoniam & Leges & Canones prohibent Clericum jurare*. In commentando hoc Nomocanonis textu declarat Balsamon, in Basilicis prohiberi semper, ne Episcopi, & Clerici jurent: loco juramentorum Clericis permissas esse subscriptiones, denique ne à Lectoribus quidem exigenda juramenta, cùm & illi in Clero numerentur. Quod superiori jam capite prælibatum est.

III. Sartam tectamque hanc Clericis servavere prærogativam non jurandi Leges Longobardicæ. Carolum Magnum augurantur eas compilari jussisse, vel posterorum ejus aliquem. Supersunt, eminentque in Capitularibus ipsis vestigia religiosi hujus tremoris, quo à jurando avocabantur. Concilio Meldensi sub Carolo Calvo anno 845. expressiùs prohibentur Episcopi jurare *super sacra*. Ea verò lege constringebantur, non tam Episcopi, quàm qui ab eis sacramenta aliqua elicere tentabant. *Ut nullus deinceps veritatis Episcopus, solita super sacra jurare præsumat. Non enim in hæsitatione & malitia exigentis, sed in charitate non ficta fides servatur*.

L. 2. l. 3. Capit. Mag. 38. L. 6. Can.

IV. Sub Carolo tamen Magno emersisse videntur sacramenta fidei Regibus præstanda ab Episcopis & Abbatibus. In Concilio III. Turonensi anno

no 813. mentio fit saltem promissionis. *Admonuimus generaliter cunctos, qui nostro conventui interfuere, ut obedientes sint domino Imperatori, & fidem quam ei promissam habent, inviolabiliter custodire studeant.*

Si ea tantum fuit promissio, at quæ mox erupere in Ludovicum Pium facinorosissimæ conjurationes, quibus & Episcoporum nonnulli innexi fuere, in iis satis causæ fuit, ut Pius Imperator deinceps ab eis certam juramenti formulam exigeret. Verbis conceptis id confirmatur in Concilio Aquisgranensi II. anno 836. *Statuimus, ut si quispiam Episcoporum, aut quilibet sequentis ordinis Ecclesiastici, deinceps à domno Ludovico Imperatore defecerit, aut etiam sacramentum fidelitatis illi promissum violaverit, proprium gradum canonica atque Synodali sententia amittat.*

V. Magnis & Piis Imperatoribus his duobus justissimæ fuere causæ, ut ab Episcopis nova hæc elicerent antiquissimæ fidelitatis documenta. Sub illis, & ex eorum religiosa regnandi ratione, cœpere Episcopi altiùs insinuari Reipublicæ administrationi. Conventuum Generalium semel iterumque anno quolibet coeuntium, primam & summam ipsi Cameram implebant: ibi porro de summa Reipublicæ, & de Regni negotiis in commune consulebatur. In Regiis Consiliis primas ferè sedes Episcopi occupabant. Vassos & Vassallos habebant sibi obnoxios, copiasque militares, quas ad exercitus Regios nunc mitterent, nunc deducerent ipsi. Denique opimiora Regni Beneficia, seu feuda, Ducatus, Comitatus, Provinciæ, ditionis complures erant Episcopalis. Unum hìc promo testimonium Vuillelmi Malmesburiensis, nobilissimi inter Anglos Historici, ubi docet Carolo Magno, ut sibi arctiùs devinceret provincias à se subactas, & Imperio suo adjectas, eam placuisse sententiam, religionem, cautionem, ut amplissima latifundia, opulentissimaque ditiones Ecclesiis conferret; tum quòd probatior sibi esset Cleri fides; tum quòd sanctiore Episcoporum authoritate & terrore cœlestium Ecclesiæ fulminum speraret laicos ipsos intra limites fidei & obedientiæ faciliùs cohibendos. *Carolus Magnus pro contundenda gentium illarum ferocia, omnes pene terras Ecclesiis contulerat, consilio sissimè perpendens, nolle sacri Ordinis homines, tam facilè quam laicos, fidelitatem domini rejicere. Præterea si laici rebellarent, posse illos excommunicationis authoritate, & potentiæ severitate compescere.*

VI. Sed quod Ludovico Pio Episcopi sacramentum, aliique exolverant Clerici, sejunctum id utique erat, & segregatum ab eorum ordinatione. Ut enim id sumas; Episcopali consecrationi conjunctum illud fuisse, an etiam cum aliorum Clericorum ordinatione censebis conjugatum fuisse? Si autem dum consecrabantur Episcopi, eo juramento Regibus adstringebantur: quì fieri potuit, ut inter tot formulas Promotionum Episcopalium nullum ejus rei vestigium sit residuum? Finitimum ergo vero est, in Generalibus Regni Conventibus, vel in solennitate inaugurationis Regiæ, illa præstita fuisse sacramenta. Supperit ejus rei argumentum ab ipsius Ludovici Pii exemplo, qui id sacramentum præstari fecit filio Carolo Calvo, ab omnibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus & Vassallis earum Provinciarum, quas in regnum Caroli Calvi compegerat. *Sicque jubente Imperatore, in sui præsentia Episcopi, Abbates, Comites & Vassali dominici, in memoratis locis Beneficia habentes, Carolo se commendaverunt, & fidelitatem sacramento firmaverunt.* Confirmari & ipsi tunc Episcopi petiere libertates suas, ut antecessores Reges suis antecessoribus eas servassent intactas. *Ut jus Ecclesiasticum, & legem canonicam nobis ita conservetis, sicut antecessores vestri nostris prædecessoribus conservaverunt.*

VII. Episcopos juvabat gratiam Regum colligere, hisque fidei suæ pignoribus & testimoniis eos demereri, eoque delinimento condulcare studebant non paucas amaritudines & difficultates cum his sacramentis & hominiis devorandas. Ideo nec erumpere sibi & prodi passi sunt, quantum sibi dolerent hæc humanæ servitutis vincula, nisi cùm qui aliunde in eos irruebat, nec legitimus eorum erat Rex. Ludovicus Germaniæ Rex, eos ad se pellicere enixus est. Concilii enim Carisiacensis Episcopi omnes anno 858. animos addente, & styli sui facundam audaciam commodante Hincmaro Archiepiscopo Remensi, ad Ludovicum hunc Regem scripsere, Non parum discriminis Cap. 15. interponi ab eo debere inter Episcopos & Vassallos, inter Ecclesias & Prædia Imperialia, Regiaque: quibus juramentis Evangelia & Canones Episcopis interdicunt, ea ab eis Reges exigere non debere; Manus cælesti chrismate delibutas, & Agno immortali quotidie immolando dicatas, profanandas non esse juramentis & hominiis sæcularibus; denique Sacerdotum linguas, quas in cæli claves consecravit Christus, contaminandas non esse sacramentis iisdem, quibus super sacra laici constringuntur; quanquam tum toleranda sint juramenta Ministrorum sacrorum, quando juxta Canones infamiæ eluendæ, & dissipando scandalo, purgandæque juxta Canones innocentiæ famulantur. *Et nos Episcopi Deo consecrati, non sumus hujusmodi homines sæculares, ut in Vassallitico debeamus nos cuilibet commendare, seu ad defensionem & adjutorium gubernationis, in Ecclesiastico regimine nos Ecclesiasque nostras committere, aut jurationis sacramentum, quod nos Evangelica & Apostolica atque Canonica authoritas vetat, debeamus quoquo modo facere. Manus enim chrismate sacro perunctæ, quæ conficit Corpus & Christi sanguinis sacramentum, abominabile est quidquid ante ordinationem fecerit, ut post ordinationem Episcopatus, sæculare tangat ullo modo sacramentum. Et lingua Episcopi, quæ facta est per Dei gratiam clavis cœli, nefarium est, ut sicut sæcularis quilibet super sacra juret in nomine Domini & Sanctorum invocatione. Nisi forte, quod absit, contra eum scandalum accideret Ecclesiæ suæ, & inde sic temperanter agat, sicut Domino docente constituerunt Rectores Ecclesiæ Synodali Concilio.* Conc. Gall. Tom. 3. p. 129. 130. Subjiciunt denique magnanimitate prorsus Episcopali, si præter has causas Canonicis institutis expressas, expressa sint ab Episcopis aliqua sacramenta, injuriam eam gravem divinis Ecclesiasticisque legibus, magis quàm Episcopis fuisse irrogatam. *Et si quando sacramenta ab Episcopis exacta, aut acta fuerunt, contra Deum & Ecclesiasticas Regulas, quæ Spiritu sancto dictatæ, & Christi sunt sanguine confirmatæ, acta sanctæ Scripturæ paginis declarantur, & exigentes atque facientes medicamento exinde salutaris pœnitentiæ indigent.*

VIII. Quem ceperint Episcopis ex his querelis suis fructum, dicam, postquam uno hoc exemplo palam fecero, quam frequenter iteranda, atque adeo quàm incuriosè servata fuerint hæc sacramenta. Nusquam enim crebriùs & impuniùs violatur fides, quàm ubi tot præstruuntur in dies nova munimenta, ne violetur. Conquestus est Carolus Calvus Rex anno 850. ex Concilio Tullensi ad Saponarias de Galeonis Archiepiscopi Senonensis perfidia, qui sacramento suam illi fidem obligaverat, ex quo Clericus fuerat ejus Capellæ. *Clerico meo, in Capella mea mihi servienti, qui more liberi Clerici se mihi commendaverat, & fidelitatem sacramento promiserat.* Conc. Gall. Tom. 3. p. 141. 145. Sed præter hoc sacramentum à Ganelone præstitum, cùm primùm Regiæ se mancipaverat Capellæ, tria ejusdem alia commemorant Episcopi hujus Concilii in Epistola ad eundem Archiepiscopum data; nempè cum Archiepiscopus creatus est, quando Imperium inter fratres Reges divisum est, & quando Carolus ipse Calvus Regia exornatus fuit corona. *Imputat quod cum juramento fidei à vobis accepto Senonum Præsulatum*

tum vos largitus sit, & in divisione regni juramentum cum aliis feceritis, cùmque vestra electione & aliorum Episcoporum cæterorumque fidelium consensu, in Regem à vobis sit divina gratia consecratus, & chirographo, quod vestræ fidei qualitatem & immobilitatem erga se continet, illius verò in vos firmam benevolentiam, ad omnes sinistras suspiciones utrimque abolendas, compositè subscripseritis, quod omnes absque recusatione fecerunt duntaxat fideles. Post repetita toties sacramenta, &c.

IX. Invidiosa ergo tunc ista sacramentorum iteratio Episcopos forsan concitavit, Regesque movit, ut pro sacramentis promissiones subscriberentur, & darentur fidelitatis. Hincmarus Laudunensis Episcopus, quo suspectam jam fidem suam Carolo Calvo Regi purgaret, hanc illi ejus novam dedit & subscripsit sponsionem in Concilio Duziacensi: *Ego Hincmarus Lugdunensis Ecclesiæ Episcopus, amodo & deinceps domno Seniori meo Carolo Regi sic fidelis & obediens secundum ministerium meum ero, sicut homo suo Seniori, & Episcopus per rectum suo Regi esse debet.* Cùm vellent autem novo quopiam authoramento suo Carolo Calvo fidem approbare omnes ejus subditi adversùs Ludovicum Germaniæ Regem: id perfecere Episcopi professione, laici juramento fidelitatis, quæ utraque charta ad nos incolumis pervenit. Cùm in offensionem Caroli Calvi Imperatoris incurrisset Hincmarus Remensis, fidem illi rursus suam professus est, non alio tamen usus quàm promissionis verbo. *Sic promitto ego, quia fidelis, & obediens, & adjutor Seniori meo, &c.* Et ipsemet tamen juramenti nomine donavit hanc promissionem suam Hincmarus in eo libello, quo ultus est injuriam & vim sibi factam: *Quod in isto juramento absolutè positum est, &c.* Certè ea promissio ritu sacramentorum facta fuerat, supra sacra pignora Martyrum; *Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Patrocinia.*

Anno 870. Du Chesne Tom. 3. pag. 239. Conc. Duzia. Cello. pag. 87. Du Chesne Tom. 2. p. 453. 462. Anno 872. Anno 876. Conc. Pontigon. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 447.

Hincmar. Tom. 2. pag. 834.

In eo Tractatu, magni animi & doctissimus Præsul Hincmarus, sacris Codicibus vetari juramenta affirmat; à Christo ipso pronunciatum esse, quidquid simplici superadditur affirmationi, malum esse, à malo esse; hoc est, ex sententia sanctorum Patrum, à vitio proficisci, vel jurantis, vel juramentum exigentis: à Conciliis Nicæno & Chalcedonensi, à Pontificibus Leone & Gregorio suscepios fuisse Arianos, Nestorianos, Eutychianos sola fidei professione, sine juramento; denique Ludovicum ab Episcopis, qui conjurationi adversùs eum initæ, vel lubentes, vel illubentes implicati fuerant, non expressisse nisi professiones ejusmodi: & ne ab Ebbone quidem, qui signifer & dux aliis præfuerat, amplius quidquam extorsisse. *Patres Nicæni, Synodus Chalcedonensis, Leo, Gregorius, Episcopos, qui Arianæ, vel Eutychianæ perfidiæ consenserunt, & Nestorianos sola professione ac subscriptione sine juramento alia recipere in suis ordinibus decreverunt. Et piæmemoriæ pater vester ab Episcopis, qui vel voluntarii, vel inviti in sua dejectione consenserunt, sed nec ab ipso Ebbone, qui author & inventor ipsius dejectionis duntaxat inter Episcopos fuit, non aliud sacramentum, nisi libellos professionis à se subscriptos, quos ego habeo, requisivit.*

X. Cùm ab Hincmaro Regiis primum insignibus cinctus fuerit Ludovicus Balbus Rex post obitum parentis Caroli Calvi, hinc ambigi vix potest, quin author ille fuerit ejus discriminis inter Episcopos & Abbates servati. Quippe promissa ab Episcopis, ab Abbatibus jurata est fides: *Episcopi se suasque Ecclesias illi ad debitam defensionem & canonica privilegia sibi servanda commendaverunt: profitentes secundum suum scire & posse, juxta suum ministerium, consilio & auxilio illi fideles fore. Abbates autem & regni Primores ac Vassalli regii se illi commendaverunt, & sacramentis secundum morum fidelitatem promiserunt.* Cùm antè

An. 877. Annal. Berti. pag. 213.

Episcopi Carolo Calvo suam oppignerarent in filium ejus eo mortuo fidem, studiosissimè laborarent, ut emineret hoc discrimen promissionis Episcoporum, & juramenti. Du Chesne Tom. 2. pag. 462.

XI. Excerpta sunt ista ex Annalibus Bertinianis, quibus intexta sunt verba ipsa utriusque Chartæ, quam uno & eodem tempore conscripserunt Episcopi, his verbis, *Commendatio, Professio.* Priori scripto commendant Episcopi suas Ecclesias clientelæ & tuitioni Regiæ. Altero fidelitatem, obedientiam & auxilium pollicentur. Neutra sacramenti ullius meminit, aut hominii. Vixdum hominia satis elucidata erant. Et vestigia tamen eorum aliqua insunt his verbis commendationis: *Me ac Ecclesiam mihi commissam vobis commendo.* Et in auxilii pollicitatione, copiarumque militarium: *Auxilio & consilio fidelis & adjutor ero.* Hincmarus denique Laudunensis Episcopus ad hominii vocem proximè accessit: *Obediens & fidelis ero, sicut homo suo Seniori esse debet.* Hominem se Regis profitebatur, idcoque & hominio obnoxium.

XII. Carolus Simplex ad Episcopos Regni sui scribens, promissam tantum sibi fidelitatem commemorat anno 921. *Propter Deum & debitam, quam mihi polliciti estis, fidelitatem.* Multa sunt tamen quæ suadeant, posteriores Carolinæ Prosapiæ Reges, quo labanti authoritati suæ præsidii aliquid & fulcimenti pararent, juramenta Episcopalia in integrum restituisse. Hugo enim Capetius Rex ad Romanum Pontificem scripsit, ab Arnulpho Remensi Archiepiscopo præstitum sibi fuisse sacramentum, quod sacramentis quibuscumque aliis antè, vel pòst præstitis præpollere deberet: *Arnulphus Metropoli Remorum gratis donatus, jusjurandum præbuit, quod contra præterita & futura valeret sacramenta.* Ex quo emicare illud videtur, postremis Regibus Carolinis Arnulphum sacramento obligatum fuisse. Du Chesne Tom. 4.

XIII. Nec illud hic silebo, quanquam malim hac in re, ut & in quacumque ejusmodi alia, peritiores audire. quàm meas ipse in publicum ejicere conjecturas: Inter juramenta & professiones, seu promissiones hactenus hìc enarratas, vel indigitatas, illud potissimùm interfuisse discriminis, quod juraretur super Evangelia, Crucem, sanctorum Reliquias; cùm nulla istiusmodi solemnitas in professione, vel promissione ferè usurparetur, præterquam quòd juramenti, vel sacramenti voces premebantur. Quanquam enim in promissionibus nunquam sonaret juramenti vox, non eo tamen ea inter se discrimine dirimebantur. Nam & in compluseulis juramentis vox ipsa omittebatur. Nusquam quàm ea vox in juramento quod Carolus Calvus ab Hincmaro expressit in Concilio Pontigonensi, de quo jam diximus Hincmarum tam amarulentas exinde & tam doctas effudisse querelas. Nec jurandi vel juramenti vox inerat ei sacramento, quod Carolo Calvo subditi ejus omnes præter Episcopos exolverunt, apud Castrum Galdulphi an. 873. Sed utrobique leguntur hæc verba, quæ pronunciabantur in tangendis manu sacris Pignoribus, *Sic me Deus adjuvet & hæc sancta patrocinia.* Istum sacrorum Pignorum contactum iniquissimo ferebant animo Episcopi Concilii Carisiacensis in Epistola ad Ludovicum Germaniæ Regem, ut qui Episcopali dignitati minimè consentiret: *Ut sæculare tangat ullo modo sacramentum, &c. Super sacra juret in nomine Domini, & Sanctorum invocatione.* Ideo & corporale sacramentum vocabatur, cujus & omnes Clericos immunes esse sanxit Concilium Triburiense anno 895. *Laicus juramento, si necesse sit, constringatur: Presbyter verò vice juramenti per consecrationem suam interrogetur, quia Sacerdotes ex levi causa jurare non debent. Manus enim per quam Corpus & Sanguis Christi conficitur, juramento polluetur? Absit, cum Dominus dixerit, Nolite omnino jurare.* Du Chesne Tom. 2. pag. 455. Can. 21.

XIV. Ut-

XIV. Utque extra Gallias aliquantulùm ſpatiemur, hærebimus veſtigiis Lotharii, nuper à parente ſuo Ludovico Pio ad Imperii ſocietatem aſciti. Ut primùm ille Romam attigit, à Clero & Populo ſacramentum fidelitatis exſculpſit. *Et hoc eſt juramentum, quod Romano Clero & Populo ipſe & Eugenius Papa facere imperavit: Promitto ego illi, &c.* Collaborabat & ipſe Eugenius Papa, ut hoc illi ſacramentum præſtaretur, cujus nec ipſe exors fuit. Ejus enim ſacramenti poſtrema clauſula ea eſt, Ne electio Papæ fiat niſi Canonica, & ne ordinetur antè electus, quàm præſentibus Imperatoriis Legatis idem præſtet ſacramentum, quod Eugenius Papa. *Et ille qui electus fuerit, me conſentiente, conſecratus Pontifex non fiat, priuſquam tale ſacramentum faciat in præſentia Miſſi domini Imperatoris & populi, cum juramento, quale dominus Eugenius Papa ſponte pro conſervatione omnium factum habet præſcriptum.* Id certè datur hujus honori Pontificis, ut dicatur ipſemet voluiſſe jurare, publicæ incolumitatis ergo potiùs, quàm Officii ſui neceſſitate: *Sponte, pro conſervatione omnium.*

Cheſne T. 2. p. 107.

Et ſub Joanne tamen IX. habitum Concilium Romanum anno 904. eadem neceſſitate adactum innovandi hujus Decreti, ad propulſandas ab electionibus Pontificum frequentes tunc tumultuationes, ut ne electus Papa inauguraretur niſi præſentibus Imperatoriis Oratoribus; præcepit, ut ne ab eo aliud quodvis eliceretur ſacramentum, quàm quod uſu & conſuetudine jam convaluiſſet, ne offendiculo ſit Eccleſiæ, & ne Imperatorios honores imminutum eat. *Nulluſque ſine periculo juramentum, vel promiſſiones aliquas nova adinventione ab eo audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo; ne Eccleſia ſcandalizetur, vel Imperatoris honorificentia minuatur.* Conſtitutione Ottonis I. poſtquam Joanni XII. Leonem Papam ſubrogaſſet, confirmatum eſt anno 962. hoc ipſum Decretum, ne electus Papa antè ordinetur, quàm præſentibus Legatis Imperatoriis, eandem emiſerit promiſſionem ad Reipublicæ conſervationem; quam modò fecerat Leo Papa lubentiſſimus. *Faciat promiſſionem pro omnium ſatisfactione, atque futura conſervatione, qualem domnus & venerandus ſpiritalis Pater noſter Leo ſponte feciſſe dignoſcitur.* Mirificè ſanè conſentiunt inter ſe tria hæc Eugenii, Joannis IX. & Leonis teſtimonia. Poſtremò ibidem Otto vehementiſſimè excanduit in Joannem XII. Papam, qui cum Imperii & Eccleſiæ inimicis iniſſet fœdus, præter juramentum fidelitatis, quo illaqueatus fuerat. *Oblitus juramenti & fidelitatis, quam mihi ſupra corpus beati Petri promiſit.*

De ſacramento Gregorii IV. verbum feci nullum, quòd in reſponſione ad Epiſcopos Galliæ non omnino is fateatur illud à ſe elicitum fuiſſe. Objectabatur quippe illi ſacramentum ab eo præſtitum priùs Ludovico Pio, cui tamen adverſatus fuiſſe videbatur, cùm Lothario adversùs eum in Gallias proficiſcenti comitem ſe addiderat. *Bene ſubjungitis memorem me eſſe debere juris jurandi cauſa fidei facti Imperatori. Quod ſi feci, in hoc volo vitare perjurium, ſi annunciavero ei omnia, quæ contra unitatem & pacem Eccleſiæ & Regni committit. Quod ſi non fecero, perjurus ero, ſicut & vos. Si tamen juravi. Vos tamen quia proculdubio juraſtis & rejuraſtis, &c.* Cùm illud à ſe præſtitum fuiſſe ſacramentum confeſſus quidem non ſit Gregorius, nec diſertè tamen negarit, non paulò probabilius eſt præſtitum ab eo fuiſſe, cùm illud exprobrantibus Epiſcopis Gallicanis non negarit, & à ſucceſſoribus ejus præſtitum ſit. Non temerè creditur ab eo primùm expreſſum illud fuiſſe, eoque caviſſe eum, ne confeſſione ſua authoritas ei pararetur innovationi.

A. 941.

XV. In hanc jurandi neceſſitatem faciliùs conceſſere Epiſcopi Italiæ, decimo ſaltem ſæculo. Manifeſtè id patet ex Epiſtola Attonis Vercellenſis Epiſcopi ad alium Epiſcopum, quem teſtimoniis & argumentis validiſſimis nitebatur revocare ad eam Regibus fidem ſervandam, ad quam ſemet ipſe juramento aſtrinxiſſet. *Qua propter ad gratiam ſereniſſimi Regis & Domini noſtri reverti non dedignemini, recolentes qualem ei jurejurando polliciti eſtis fidelitatem.* Pio & docto Epiſcopo permoleſtum poſtea fuit, quando promiſſione & juramento Epiſcoporum non contenti Reges, obſides etiam popoſcerunt. *Nec noſtris contenti pollicitationibus, nec de fidelitate juramento firmata confiſi, obſides inſuper à nobis accipere laborant.*

Spicileg. Tom. 2. p. 106. 132.

CAPUT XLIX. *P. 4. l. 2. c. 53.*

De fidei ſacramento & hominio, quod Epiſcopi & Abbates Regibus exolverunt poſt annum Chriſti milleſimum.

I. De hominiis & ſacramentis Epiſcoporum in Reges. Qui eorum ritus.

II. In proſcribendis inveſtituris, data eſt opera, ut & hominia exploderentur.

III. Qui modus ei prohibitionis adhibitus. Sacramenta & hominia Epiſcoporum in Reges in Gallia & Anglia perpetuantur. Aſſentientibus denique ipſis Pontificibus.

IV. Reges Gallia acquievere tandem, ut ſolum fidei ſacramentum præſtaretur.

V. In Anglia & Germania ſacramento & hominio fungebantur Epiſcopi.

VI. Qui uſus fuerit ſacramentorum & hominiorum extra Gallias poſt annum milleſimum ducenteſimum.

VII. Immo & in Gallia, ubi Epiſcopi & Abbates ſacramenta & hominia non præſtabant niſi Regibus, quamvis Ducibus, vel Comitibus ſubeſſent Provincie, in quibus ſitæ erant eorum Eccleſiæ.

VIII. Quando evanuerint hominia, & ſola fidei ſacramenta retenta ſint.

IX. De Eccleſia Græca.

I. CApite ſuperiori præſtructum illud eſt, ab Archiepiſcopis & Epiſcopis Galliæ perſoluta fuiſſe ſacramenta fidei poſterioribus Regibus Carolinis. Cùm Arnulphus anno 989. electus eſſet in Remenſem Metropolin, eo ſe ſacramento obligavit Hugoni Capetio & Roberto filio ejus. Id probro illi datum eſt in Concilio Remenſi anni 991. *Certè in præſentia Regis, in præſentia Epiſcoporum, ante ora Cleri & Populi, ſacramento volens obligatus eſt, ſe Principibus ſuis adjumento futurum, conſilio & auxilio, ſecundùm ſuum ſcire & poſſe, contra Carolum: itemque inimicis dominorum ſuorum, nec conſilium, nec auxilium ſcienter ſe laturum ad eorum infidelitatem, neque pro præterito aut futuro ſacramento ſe præſens relicturum.* Idem teſtatur Hugo ipſe Capetius Epiſtolis ad Papam datis. Ipſa ſacramenti verba leguntur in utroque Remenſi Concilio anni 989. & 991. *Promitto me fidem puriſſimam ſervaturum, &c.*

Du Cheſne Tom. 4. pag. 102.

Ibid. p. 107.

Ritus ejus ſacramenti & hominii profectus fuerat à Carolinis etiam Regibus, iſque eleganter deſcribitur à Scriptoribus Hiſtoriæ Normannorum. Cùm enim ægrè tandem adductus eſſet Rollo Dux, ut eo obſequio Carolum Simplicem Regem veneraretur, quo Majorum ejus nullus in Galliæ Reges perfunctus fuerat, pollicitus eſt ſe ſub fidei & hominii nexu Normanniam & Britanniam ejus beneficio poſſeſſurum, inter manus Regias miſſis manibus ſuis. *Manus ſuas miſit inter manus Regis.* Cùm poſtea Dux Robertus ditiones ſuas reſignaſſet Uvillelmo filio, ſacramento & hominio aſtringi illi voluit Proceres omnes ſuæ Curiæ, eodem ſervato ritu;

Du Cheſne Scrip. Norman. p. 83. 86. 93. 102. 113. 157.

Inter manus Uvillelmi adolescentis manus suas mittens Princeps, conligavit illi conjurationis sacramentum. Et infrà : *Juramento sacræ fidei illi se colligaverunt, manusque suas manibus illius vice cordis dederunt.* Et quando Dux Uvillelmus I. Richardum filium loco suo eligi fecit : *Ducem me superstite eligatis, & intentione custodiendæ fidelitatis, & militationis, manus vestras manibus ejus detis. Continuò Normanni & Britones commendaverunt se Richardo unanimes, sacramento veræ fidei illi sese connectentes* : Et infrà : *Manus vestras vice cordis ejus concedatis manibus, &c. Datis manibus subdiderunt se libenter illi, ut promiserant olim Patri viventi. Pignoribusque pretiosorum Sanctorum delatis, sanciunt illi tenorem integerrimæ fidelitatis, & militationis, more Christianæ conjurationis.* Et cùm rursus idem Dux eodem ritu eligi colique voluit filium suum : *Manibus illorum manibus ipsius vice cordis datis.*

Cum eodem ipso ritu Episcopi Gallicani eodem sacramento & hominio aliquandiu in Reges defuncti sint ; cùmque postea Ecclesiæ subinvisa fuerint hæc hominia, ob illum etiam maximè ritum : non alienum à proposito nostro fuit ejus originem penitiùs indagasse, & rationes quæ inesse poterant indigitasse. Nemo nescit pervagatissimum fuisse apud Græcos & Romanos, ut ineundis fœderibus dextras jungerent, atque ita fidem mutuò obligarent. Sacramenta inter Clericos, de quibus suprà, manuum contactu confirmabantur. In his modò accumulatis exemplis illud præterea additur, quòd manuum contactu cordium & animorum conjunctio significaretur : implicatis similiter hinc & hinc, & intersertis digitis, virium armorumque societas, & fidissima conjuratio sanciretur ad Christiani nominis gloriam. *Integerrimæ fidelitatis, & militationis, more Christianæ conjurationis.* Tametsi militaris ritus, militaris ea interpretatio sit, ad fidei tamen Christianæ & religionis tuitionem illud pertinebat, unde & ad sacras fiebat Reliquiarum Thecas.

II. Incunctanter ergo tunc Episcopi hæc Regibus præstabant sacramenta & hominia, cùm ab eis investirentur. Sed ubi Germani Imperatores cœpere obtento Investiturarum nomine abuti, electionum libertatem opprimere, libertates pessumdare Ecclesiarum, suo nutu Episcopatus dare ; tum verò in investituras, quæ tolerari aliàs potuissent, destomachari cœpere Pontifices & Concilia, atque in earum abolitionem conspirare. Eo factum est, ut & investiturarum quasi corollaria, sacramenta & hominia eodem impulsu everterentur. Exemplo successoribus præluxit Gregorius VII. cujus est hoc Decretum : *Ut Clericus à laico nunquam justificetur : nec pro terra, nec pro aliis rebus, quas ab illo teneat, nec sibi hominatum faciat. Sed omnino, quæ ab eo tenet, sibi antequam ullam patiatur injuriam, dimittat.*

Circa de Concor. l. 8. c. 11. n. 4.

Paucioribus verbis, sed disertioribus damnavit illud idem juramentum & hominium Urbanus II. in Concilio Claromontano, anno 1095. *Ne Episcopus, vel Sacerdos Regi, vel alicui laico in manibus ligiam fidelitatem faciat.* Erat ei Pontifici causa specialis, quæ eum ad id concitaret. Cùm anno superiori ab Angliæ Rege Anselmus Cantuariensis Episcopus licentiam poposcisset, Romam proficiscendi, petendi Pallii ergo, abruptè responderat Rex, Necdum se Urbanum pro Pontifice habere ; eo verò infringi fidem sibi debitam, everti regiam sedem, diadema capite excuti, si antè sui sese ulli devoverent Pontifici, quàm eum ipse approbasset ; Regni se denique sui finibus ablegaturum, quicumque jubente se, Urbano nuncium remittere non essent parati. *Si Urbanum, aut quemlibet alium sine mea electione & authoritate, in Regno meo, pro Papa suscipis, aut susceptum tenes ; contra fidem, quam mihi debes, facis, me in hoc me minùs offendis, quàm si coronam meam mihi tollere conareris. Unde scias in Regno meo nullum te participium habiturum, si non apertis assertionibus probavero, te omnis obedientiæ subjectionem Urbano pro voto meo negaturum.* Præpostero præjudicio hoc occupata tum erat hujus mens Regis : conjungi ac sociari non satis posse fidem, quæ sibi juraretur, & obedientiam Papæ ab omnibus impendendam. Acriter disceptata ea quæstio est in Concilio Angliæ Rochingensi, anni 1094. Monuimus jam displicuisse Regi, ideoque à Lanfranco relaxatum fuisse sacramentum, quo Eboracensis Archiepiscopus Cantuariensi tenebatur. Ab Episcopis & Principibus schismaticis ea passus erat Gregorius VII. quibus probabiliter creditur alienatus fuisse ab his juramentis, quæ Regibus ab Episcopis præstarentur.

Eadmerus pag. 26.

Author est Rogerius ab eodem Urbano II. ingeminatam rursus fuisse eam prohibitionem in Concilio Romano, anno 1099. eamque ab eo subjunctam fuisse rationem, quòd Episcoporum manus divinis Altaribus consecratæ, eique cælesti Agno immolando, qui pro Orbis universi salute offertur, non debere vilescere & contaminari earum amplexu manuum, quæ toties humano sanguine, toties impura sordidantur libidine. *Excommunicavit etiam eos, qui pro Ecclesiasticis honoribus, laicorum homines fiunt : dicens, nimis execrabile videri, ut manus quæ in tantam eminentiam excreverant, ut quod nulli Angelorum concessum est, ut Deum cuncta creantem suo signaculo creent, & eundem ipsum pro salute totius mundi Dei Patris obtutibus offerant, in hanc ignaviam vel stultitiam detrudantur, ut ancillæ fiant earum manuum, quæ diebus ac noctibus obscœnis contactibus inquinantur, sive rapinis, ac injustæ sanguinis effusioni addictæ maculantur.* Dictum alibi easdem rationes ab Episcopis Galliæ ad hoc ipsum perdiu antè inculcatas fuisse.

Rogerius pag. 497.

III. Qui Concilio Claromontano affuerunt Provinciæ Rotomagensis Episcopi, ii altero pòst anno, nempe 1096. Concilio affuere Rotomagensi ; ubi hunc Canonem edidere, quò Claromontanum roboraretur Decretum, sed iis blandimentis temperatum, in quibus momenti esset plurimum, & quibus se Pontifices ipsi postea accommodavere. *Nullus Presbyter efficiatur homo laici. Quia indignum est, ut manus Deo consecratæ, & per sacram unctionem sanctificatæ, mittantur inter manus non consecratas. Quia est aut homicida, vel adulter, vel cujuslibet criminalis peccati obnoxius. Sed si feudum à laico Sacerdos tenuerit, quod ad Ecclesiam non pertineat, talem faciat ei fidelitatem, quod securus sit.* Can. 3.

Concilii Claromontani his verbis : *Ne in manibus ligiam fidelitatem faciat*, hominium & sacramentum unà explodebantur. At contrà Concilium hoc Rotomagense, 1. hominium tantùm damnavit, quo Presbyteri Laicis devincirentur. Ita tacitè indultum Episcopis & Abbatibus, ut hominia Regibus præstarent. 2. Presbyteris etiam concessit, & Parochis, ut sacramentum fidei facerent Laicis, à quibus feuda laica haberent, & ad Ecclesiam nihil attinentia : ex quo id nascebatur, ut Regibus idem fidei sacramentum persolvi posset. In votis fuisset Urbano II. & Greg. VII. ut illis se feudis Clerici exuerent. 3. Concilio eodem Rotomagensi innuitur, sacras esse & manus Regum, cùm eorum quoque fiat consecratio. Inde fit, ut hominium illis persolvi possit. Hoc verò Concilium Rotomagense ad annum 1095. prolixè retulit Ordericus Vitalis.

Cùm postea Paschalis Papa prædecessorum suorum Decreta confirmasset, & hominia prohibuisset sub interminatione anathematis, quæ à Clericis exigebantur, Radulphus Remensis Archiepiscopus experiri voluit, an posset in Ecclesiæ suæ possessionem venire, nullo hominio à se præstito Regi Ludovico Crasso. Verùm in solemni Curia, seu Conventu Aurelianensi anno 1115. eo in se defungi

officio

officio ab eodem Rege compulsus est. Aderat ei Curiæ Ivo Carnotensis Episcopus, qui & Paschalem Papam per litteras commonuit, serviendum tunc fuisse tempori & necessitati, cui tot sanctissimi hactenus Episcopi cessissent; in his verò obsequiis, quæ æternæ & incorruptibili justitiæ legi non obstrepunt, quamvis honori & dignitati, libertatique sacerdotii subinfesta sint, consultissimum, adeoque & necessarium esse, ut dispensatio adhibeatur, cùm accuratissima mordicùs retineri non potest Canonum disciplina, quin Ecclesia in schismatis discrimen conjiciatur. *Sed reclamante Curia plenariam pacem impetrare nequivimus, nisi prædictus Metropolitanus per manum & sacramentum eam fidelitatem Regi faceret, quam prædecessoribus suis Regibus Francorum antea fecerant omnes Remenses Archiepiscopi, & cæteri Regni Francorum quamlibet Religiosi & sancti Episcopi. Quod persuadentibus & impellentibus omnibus, etsi propter mandatorum rigorem minùs licebat, factum est tamen, quia Ecclesiasticæ paci & fraternæ dispositioni sic expediebat.* Et infrà: *Consulendo & monendo rogamus, ut ibi consilii & pietatis studeatis visceribus abundare, ubi fas non est debitam fortitudinem exercere.*

Inclementior fuerat Angliæ Rex Henricus in beatum Anselmum, quem jusserat Anglia exulare, aut solito fungi hominio; contumeliosus etiam in Decreta Pontificum, quæ in Regni sui libertates infensa interpretaretur. *Quid ad me de litteris Apostolici? Jura regni mei nolo amittere.* Infregit se tandem cessitque ineluctabili necessitati Anselmus, qua de causa & ipse Pontifex ei congratulatus est. Dedit etiam ad Anselmum litteras, ut ne gravaretur ordinare, & sinere, ut & alii ordinarent eos electos Episcopos, qui Regibus hominia fecissent, dum ne ab iis investituras accepissent. *Si qui verò deinceps præter investituras Ecclesiarum prælationes assumpserint, etiamsi Regi hominia fecerint, nequaquam ob hoc à benedictionis munere arceantur.* Quam tamen nonnisi temporariam fore indulgentiam sperabat Pontifex, dum nimirum molliretur à Deo Regis Angliæ cor, ut plenæ Ecclesiarum assentiretur libertati. *Donec per omnipotentis Dei gratiam ad hoc omittendum, cor regium tuæ prædicationis imbribus molliatur.*

Sed ne ea quidem dispensatio porrigebat se, nisi ad Episcopos & Abbates. Idem quippe Pontifex variis respondens percunctationibus Anselmi, ac præ cæteris, An possent Clerici Laicis hominia præstare, eorumque homines fieri, seu vassalli: *Si nullus Clericus debet fieri homo laici, & aliqua beneficia, aut possessiones non Ecclesiasticas debet tenere de laico, nec laicus vult ei dare, nisi fiat suus homo; quid faciet?* Responderat dimittenda hæc esse feuda, quòd iis fœdissimæ Laicorum servituti manciparetur Clericatus nobilitas, & contaminaretur, nec possent liberæ & cælesti Clericorum professioni concinere ea vincula humanarum obligationum. *Liberam esse Ecclesiam Paulus dicit. Indignum est igitur, ut Clericus, qui jam in Dei sortem est assumptus, & jam laicorum dignitatem excessit, pro terrenis lucris hominium faciat laico; ne forte dum reperitur servituti sæcularis obnoxius, vacet aut gravetur Ecclesia. Scriptum est enim, Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus.*

Quæ gravissima difficultas conciliandæ libertatis Clericatus, qui à Deo totus pendere, & in cælestia totus arrigi debet, cum obligamentis hominii & feudariæ clientelæ, non paulò forsan majoris erat ponderis, quàm quidquid hactenus in eam rem dictum fuerat à Pontificibus aliis & Conciliis. Et sanè mox Episcopi & Abbates, quasi explicante se hominio quod præstiterant, jussi sunt militares cuneos cogere, & ad exercitus regios ductare, vel delegatis eos committere Vicariis. Cùm Episcopis, Abbatibus, Pastoribus citra perniciem carere non posset Ecclesia, retinenda utique erant ea feuda, & in illis plurimo indulgentiæ utendum erat lenimento; quod non ita habebat in aliis feudis, quibus abstinere se Clerici & Ecclesiæ potuissent.

Cùm tria ergo in controversiam ducta essent, Investituræ, Hominia & Sacramenta; investituras abdicarunt Reges, hominia Pontifices toleratunt, atque ita ne controversatum quidem amplius est de sacramento fidelitatis. In eam denique concordiam & juris æquabilitatem venere hinc Paschalis II. & Anselmus, inde Henricus Angliæ Rex. *Investituras Ecclesiarum Anselmo in perpetuum in manum remisit Rex, eodem concedente ut propter hominium Regi factum nullus arceretur à benedictione.* Præmissi jam fuerant in Angliam à Pontifice duo Legati, per quos ad id temperamenti utro citroque convenerant; ut ex eodem liquet Malmesburiensi, ex quo corrasa sunt hæc omnia. *Controversiam tot annis agitatam singulari probitate sedarunt. Concessit siquidem Papa, ut Rex homagia de electis acciperet; sed nullum per baculum & annulum investiret.*

At ex litteris Anselmi constat, nonnisi post diutinas altercationes, in hæc demum Pontifices cum Regibus concordasse. Scripserat aliquando Anselmus ad Abbatem, certum sibi fixumque id esse, nunquam cujusquam hominem fieri, nulli per quodcumque fidei sacramentum obligari. *Hoc autem scitote, quia voluntas mea est, ut adjuvante Deo, nullius mortalis homo fiam, nec per sacramentum fidem alicui promittam.* Hoc ipsum & Episcopo cuidam in aurem insusurravit consilium: *Nullæ minæ, nulla promissio, nulla astutia à religione vestra extorqueat, aut homagium, aut jusjurandum, aut fidei alligationem. Si quid horum aliquis egerit, hæc sit vestra responsio, Christianus sum, Monachus sum, Episcopus sum, & ideo omnibus volo fidem servare, secundum quod unicuique debeo. Quidquid aliud vobis dicatur, his verbis nec addatis quidquam, nec minuatis, &c. Hoc ipsum de me dico, nec super hæc aliquid addere volo, &c.*

In ipso concertationis æstu hæc scriptitabantur, dùm quasi consilii dubia & anceps penderet sedes Apostolica, sive eo tempore, quo uno damnationis telo configebant Romani Præsules, tam hominia & sacramenta, quàm investituras ipsas. Ex his enim Epistolis dilucidè constat, Urbanum II. & Paschalem, atque Concilia quæ sub eis coaluerunt, nihil interjeciisse discriminis inter hominia & fidei sacramenta. Hæc discriminare cœpit Concilium Rotomagense, sacramenta fidei persolvi sinens etiam minusculis dominis, hominia Regibus servans solis: sed ea nec Anselmus distinxit, dum ab iis abhorreret, nec Paschalis, cùm hominia concessit. Et quidem Regis homines evadebant, non hominio solo, sed & fidei sacamento. Hinc enimverò religio fiebat Anselmo, qui eo vexatus scrupulo, sciscitatus est Archiepiscopum Lugdunensem, postquam etiam Pontifex Episcopis & Abbatibus permisit ut hominia præstarent: *Dubito quid me facere oporteat, si aliquis Religiosus electus, homo Regis pro Episcopatu vel Abbatia fieri respuat. Durum mihi videtur, ut hoc illi præcipiam per obedientiam, &c.*

In Concilio Pictavensi anno 1114. cui præerant Legati Paschalis II. prohibita sunt adhuc indiscriminatim hominia omnia pro qualibuscumque feudis. *Ut Clerici nunquam alicui laico hominium aliquo modo facere præsumant, &c.* Cùm Henricus Rex Angliæ Uvillelmum filium designasset sibi successurum anno 1116. narrat Eadmerus Barones omnes sacramento ei se & hominio astrinxisse: *Facti sunt homines ipsius, fide & sacramento confirmati*: at Episcopi & Abbates *fide & sacramento professi sunt*, eum se Regem habituros patre obeunte, & tunc demum ei *hominia fideli mente facturos*.

Malmesb. De gestis Pont. Angl.

Anselm. l. 3. Epist. 36. 40. 45. 77. 88. 90. 92.

L. 3. Ep. 123

Can. 3.

L. 5.

IV. Quoad Gallias verò, ex Sugerii Abbatis Sandionysiani narratione, ubi colloquium memorat Paschalis II. & Legatorum Henrici Imperatoris, evincitur Galliæ Reges investituras incunctanter abjeciſſe, ejeciſſe etiam ex hominiis eum sæcularem ritum, quo Præsules maximè offendebantur. Audi ut ille Pontificem inducat Imperatorios Legatos alloquentem. *Si virga & annulo investiatur, cùm ad altaria ejusmodi pertineant, contra Deum ipsum usurpare: si sacratas Dominico corpori & sanguini manus, laicis manibus gladio sanguinolentis obligando supponant, ordini suo & sacræ unctioni derogare.* Addit tunc furere cœpisse Germanos hos Legatos: *Cùmque hæc & his similia cervicosi audissent Legati, Teutonico impetu frendentes tumultuabant, &c.* His verbis Sugerius abundè prodit, & Pontifici consentaneum se cum cæteris Gallis fuisse, & Galliæ jamdiu Reges invidiosum abjeciſſe hominii ritum, & investituras omnino abdicasse; vel sacramento fidei contentos, cui dominium tacitè, non expresè implicatum esset; vel hominium suscipientes, cujus circumcisus erat ille ritus, quo dehonestari se Præsules augurabantur.

Du Chesne Tom. 4. pag. 290.

His adde Edictum Ludovici Crassi anno 1137. concessum Episcopis & Abbatibus Aquitaniæ, seu Provinciæ Burdigalensis, quæ Ludovico Juniori filio ejus obtingebat post obitum Uvillelmi Ducis, cujus ille filiam duxerat Eleonoram. Eo Edicto contulit illis libertatem canonicam electionum, citra sacramentum ritibus homagii vestitum. *Canonicam omnino concedimus libertatem, absque hominii, juramenti, seu fidei per manum datæ obligatione.* Videri possit alicui hìc fuisse, tam hominium, quàm illum hominii ritum qui sacramento quandoque adhæresebat, *fidei per manum datæ:* non autem sacramentum ipsum fidei, ea hominii umbra exutum. Gradum revocabimus in Galliam, ubi observatum fuerit à nobis, quid interim rei in Germania gereretur.

Bollan. Feb. To. 2. pa. 440

V. Non ea erat Friderici I. Imperatoris in Ecclesiam sive humanitas, sive reverentia, non ea libertatum ejus cura. Hominium ille ab Episcopis extorquebat, & sacramentum fidei, & manuum insertionem, qua maximè Præsules angebantur, & ad sæculares se compedes & sordes querebantur devolvi. Id illi probro dedit Adrianus IV. Papa anno 1159. *Quid dicam de fidelitate B. Petro & nobis à te promissa & jurata, quomodo eam observes, cùm ab iis qui dii sunt, & filii Excelsi omnes, Episcopis videlicet, homagium requiris, fidelitatem exigis, & manus eorum sacratas manibus tuis innectis?* Cùm tentarentur multa ad resarciendam Sacerdotii & Imperii concordiam, vilibus his vinculis expetiit Pontifex ut saltem Italiæ Episcopi absolverentur, & fidei sacramentum sine hominio præstarent. *Episcopos Italiæ solum sacramentum fidelitatis sine hominio facere debere domino Imperatori.* Assensus est ei petitioni Imperator, dum Episcopi Italiæ omnibus se Imperii feudis exuerent. *Episcoporum Italiæ ego quidem non affecto hominium, si tamen & de nostris Regalibus nihil delectat habere. Qui si gratanter audierint Romano Præsule, Quid tibi & Regi? Consequenter eos Imperatore non pigeat audire, Quid tibi & possessioni?*

Baron. an. 1159. nu. 13. 14. &c.

Radevic. De gest. Frider. L. 2. c. 30. 31.

Spicil. To. 8. p. 99. 107. 132. 136.

Ex Epistolis Attonis, qui ante annum Christi millesimum Vercellensem regebat Ecclesiam, liquidum fit Episcopos Italiæ Regibus solum fidei sacramentum obtulisse. Petebantur & obsides à Regibus: sed difficilè ab Episcopis annuebantur.

Nec multò aliter in Anglia, ut ex Conventu patet Clarendunensi anno 1164. quo admitti pervicit Henricus II. Rex capita XVII. Consuetudinum Regiarum, nulla Episcoporum intercessione, nisi unius Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis. Inter ea capita erat & istud de hominio Regi ab electis Episcopis solvendo: *Electus homagium & fidelitatem Regi, sicut ligio domino suo, de vita sua, & de membris, & de honore terreno, salvo ordine suo faciet, priusquam consecretur.* Confitebatur & ipse Thomas, Regi se fidelitatem jurasse: *Quod fidelitatem ei juraverat, vitam scilicet, membra, & honorem terrenum, salvo ordine suo.* Præcepit per Epistolas Episcopis Angliæ Pontifex, ut ne quod aliud præstarent sacramentum, quàm quod Regibus præstare solerent Episcopi: *Præter id juramentum, quod Episcopi suis Regibus facere consueverunt.*

Baron. an. 1163. n. 20. 26

Nec mirum est si indecoris se his Episcopi Angliæ & Germaniæ subjicerent sacramentis, sive hominiis, cùm & feuda marsupii, ita enim vocabantur, hoc est annuas pecuniæ pensiones à Principibus ambirent, pro iisque hominia ac fidei persolverent sacramenta. De his fidem facit Rogerius, ubi narrat Richardi Angliæ Regis è carceribus Germaniæ egressum, concessasque ab eo ejusmodi tum chartas feudorum, seu annuarum pensionum Archiepiscopis Moguntino & Colonienſi, Episcopo Leodiensi, pluribusque aliis Ducibus, Comitibus, & Baronibus Imperii, à quibus eo nomine hominia suscipiebat & sacramenta. *Rex Angliæ promisit & chartis suis confirmavit quibusdam Archiepiscopis, & Episcopis, & Ducibus, & Comitibus, & Baronibus de Imperio, reditus annuos pro homagiis & fidelitatibus & auxiliis eorum contra Regem Franciæ. Recepit itaque homagium de Archiepiscopo Moguntino, &c. Salva fidelitate Imperatoris.* Roger. p. 734.

VI. Eo loco res erant in omnibus Ecclesiæ regnis, cùm ad ejus summa gubernacula sedere cœpit Innocentius III. Itaque non potuit non ille obliquè saltem confirmare ea sacramenta toto orbe receptissima, ut & hominia, quando in Concilio IV. Lateranensi anni 1215. unum id prohibuit, ut ne Laici à Clericis iis exigerent fidei sacramentum, quibus temporalia nulla, seu Beneficia, seu feuda contulissent. *Nimis de jure divino quidam laici usurpare conantur, cùm viros Ecclesiasticos nihil temporale detinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis juramenta compellunt. Sacri authoritate Concilii prohibemus, ne tales Clerici personis sæcularibus præstare cogantur hujusmodi juramentum.* Et hominiis tamen istis & sacramentis Innocentius IV. anno 1250. Sveciæ regno interdixit, quòd necdum eò irrepsissent, aut usu convaluissent. *Ne aliqua sæcularis persona contra statuta hujusmodi quidquam attentare, aut à vobis vel successoribus vestris homagii vel fidelitatis exigere, seu oblatum recipere audeat sacramentum.* Ex adverso autem Alexander IV. rescito jam in Scotia vetustate roboratam esse consuetudinem eam, ut non antè Rex temporalia vacantium Ecclesiarum bona electis restitueret Episcopis, quàm ab eis sacramenta fidei accepisset: voluit ut Episcopus Glascovienſis, quem ad eam ipse provexerat Ecclesiam, eo obsequio fungeretur anno 1260. *Cùm tibi, prout fieri consuevit, fidelitatis debitæ præstiterit sacramentum, Ecclesiæ suæ Regalia seu temporalia de manibus tuis recipiat subsequenter.* Cùm Carolus Andium Comes Siciliæ Regno investitus est anno 1265. à Pontifice, permissus est sacramenta fidei exigere ab Episcopis Siciliæ, qui ea priscis Siciliæ Regibus exolvissent, juxta canonicas sanctiones. *Sacramenta fidelitatis præstabuntur, secundùm antiquam & rationabilem consuetudinem, prout canonica instituta permittunt, ab illis Ecclesiarum Prælatis, quorum prædecessores antiquis illa Siciliæ Regibus præstiterunt.* Quæ eadem verba adhibita sunt in concessione ejusdem Regni ann. 1501. ab Alexandro VI. facta.

Extra jurejurando C. Nimis.

Rainald. n. 40.

Rainald. 14.

Spicil. To. pag. 219

Rainald. 1501. n. 6

Hi erant ergo cæterorum Christiani Orbis regnorum mores, 1. Si necdum consuetudo Prælatos his in Regem obsequiis mancipasset, tunc eorum libertas & dignitas retinebatur, comperto Episcopos Ordinis & ministerii sui sanctimonia arctissimè illigari Dei Regisque obsequio & fidei, eorumque verbis tantundem inesse ponderis, quantum alio-

rum

rum sacramentis. 2. Si verò jam usu longo convaluissent Episcopalia fidei sacramenta, ei consuetudini non derogabatur, ut quæ nec ipsa institutis derogaret canonicis. Sed nulla finebantur novæ servitutis fieri per hominium additamenta. 3. Modicè ferebantur & hominia iis in Regnis, ubi ad eorum defensionem Principes exarserant, quòd ibi necdum cessasset ea dispensationis & indulgentiæ necessitas, qua primùm adducti fuerant Pontifices, ut ea ad tempus aliquod tolerarent. 4. Sed ne Regia Ecclesiastici Sacerdotii majestas dedecoraretur, non aliis quàm Regibus Prælati hæc seu sacramenta præstabant, seu hominia. 5. Minorum gentium Beneficiarii minusculis etiam dominis per eadem sacramenta & hominia obligabantur. Anno 1214. cùm Dux Burgundiæ in sancta Capella Divionensi quatuor novas instituisset dignitates, præstandum sibi hominium illis indixit. *Cum osculo pacis homagium facient*, Haud satis scio, an eo canonicis regulis aliquantulum obstreperetur: at ex ipso hominii ritu, seu ex osculo pacis, non poterat invidia conflari.

Recueil Pr. Hist. de Bourgogne p. 325.

VII. Gallia verò iis se moribus semper aptavit, qui Canonum menti & Ecclesiæ libertati magis consentirent. Unde & paucissimis ejus Episcopis incubuit necessitas hominii exhibendi, reliquis omnibus uno in Reges fidei sacramento defungentibus. Ad fidei sacramentum anno 1291. susceptus est Andegavensis Episcopus Uvillelmus major, postquam à Metropolitano confirmatus fuerat. Accipe verba ipsa Chartæ seu Instrumenti, ex quibus edisceas qui ritus sint usurpati, quæ voces. *Fecimus Regi Philippo juramentum fidelitatis in hunc modum; videlicet quod stola nobis ad collum posita in modum crucis ante pectus, & manu ad pectus missa, libro Evangeliorum coram posito, dixit nobis de mandato Regis dominus de Chamberry Miles, Vos juratis domino Regi fidem & legalitatem, & filio ejus Regi Francorum post eum, & quod servabitis eisdem corpora, & membra, & vitam, & jura sua, & honorem suum temporalem; & si petat à vobis consilium bonum & fidele, sibi dabitis. Ita juratis. Et nos respondimus, Ita juro.*

Spic. tom. 12. p. 285.

Tum concessa est Uvillelmo Episcopo à Philippo Pulchro eadem declaratio, quam antecessoribus ejus superiores annuerant Reges, Philippus Audax, sanctus Ludovicus, & Ludovicus VIII. Qua significabatur, eo sacramento nihil derogari antiquissimis libertatibus ejus Ecclesiæ; immunem semper fore Episcopum à Regia militia, & à copiis in eam mittendis: verùm ut electus Andegavensis, quamprimùm à Metropolitano confirmatus fuisset, temporalium Ecclesiæ suæ rerum administrationem reciperet à Legatis quos Rex mitteret, cum diplomate confirmationis: intra quadraginta mox dies adventaret Episcopus ad Aulam Regiam sacramentum præstiturus Regi, nisi regno Rex abesset; alioqui temporalia Episcopatus bona rursus à ministris Regiis occupatum iri, dum eo fungeretur Episcopus officio. *Quando electus confirmatus erit à Metropolitano, nos reddemus ei Regalia sua, per nuntios deferentes litteras patentes confirmationis ejus. Ipse tamen electus tenebitur bona fide nos adire, si fuerimus in Regno, infra quadraginta dies post susceptionem Regalium, & nobis juramentum fidelitatis præstare, &c.* Minimè autem silentio præteriri fas est extremam ejus Declarationis clausulam: Si Comitatus Andinus à Regia Corona & ditione aliquando sejungeretur, nequaquam eo sacramento fungi debere Episcopum in Comitem Andegavensem. *Episcopus non teneretur facere hujusmodi juramentum Comiti Andegavensi.* Observatum jam à nobis est, Carolum Magnum & successores custodiam & tuitionem immediatam Episcopatuum & Abbatiarum semper sibi integram servasse, quo demumcumque loco sitæ essent eæ Ecclesiæ.

Ex Decreto Bonifacii VIII. *in Sexto* colligitur, minùs displicuisse sacramentum & hominium, quo Abbatissæ & Prioriss quædam Principibus sæcularibus tenerentur, propter feudum Monasterio innexum. *Quando Abbatissa vel Prioriss debebit homagium vel fidelitatis sacramentum, &c.* Anno 1274. Sinimurii domini Ecclesiam Collegialem in Diœcesi Augustodunensi condidere, servato sibi sacramento & hominio Decani & Canonicorum. *Decanus & Canonici nobis & successoribus nostris dominis Sinimurii fidelitatem jurabunt.*

De statu Regul. c. 16

Spicil. to. 12. p. 190.

Edita est anno 1332. declaratio, qua Episcopi secernebantur, qui hominio & sacramento essent obnoxii, ab iis qui solo sacramento fidei tenebantur. Hos posteriores pronum est eos conjicere, quorum Ecclesiæ nullo Regio feudo donatæ essent, aut quas Rex iis obsequiis absolvisset.

Marca de Concor. L. 8. c. 21. n. 7.

Conquestus est Carolus VII. Rex Galliæ, quòd Eugenius IV. ad alios quàm ad ipsum destinaret eas Bullas, quibus Episcopales Regni Ecclesias conferebat; scriptisque ad eum litteris, declaravit ab omnibus Regni Episcopis præstari sibi fidei sacramentum, ab aliquibus etiam hominium, at iis quidem exceptis, quorum sitæ essent Ecclesiæ in illis Provinciis, quæ suos sibi peculiares Duces & Comites haberent; quòd Prælati omnes illarum etiam Provinciarum immediatè Regi subessent, qui & ipse vicissim custos illorum esset & proprius defensor; unde & superiores hactenus Pontifices ad ipsos semper Reges miserant Episcopatuum provisiones. *Beatissime Pater, credimus Sanctitatem vestram non ignorare, quod Prælati regni nostri in Præfectionis suæ primordio nobis præstant & præstare tenentur ligium plerique homagium, & alii omnes fidelitatis juramentum, pro suarum temporalitatibus Ecclesiarum, etiam illarum quæ nostrum quorumcumque circumdantur à terris subditorum, aut quæ sitæ sunt infra dominia ipsorum; sive sint Duces, sive Comites, aut alii domini temporales, in ipso Regno nostro quovis honore, seu titulo fulgentes. Sumus enim unicus Prælatorum & Ecclesiarum hujusmodi Princeps, protector & conservator sæcularis: nec subditi sunt ipsi Prælati, aut eorum Ecclesiæ aliis temporalibus aut sæcularibus dominis, quàm nobis, omnesque in & sub Regalia continentur.*

Spicil. to. 7. pag. 286.

Quæ Episcoporum prærogativa eò quoque insignior est, quòd ab illis maximi Duces fiduciario, & hominii jure terras aliquas & ditiones obtinerent. Anno 1258. Dux Burgundiæ cùm Hispaniæ Regi sacramentum fidei præstaret, propter feudum marsupii, seu pecuniarum, eos excepit, quibus jam ut dominis obligabatur, Regem, Reginam & Episcopos Augustodunensem, Lingonensem & Cabilonensem. *Salva fidelitate Regis, Reginæ, & aliorum dominorum dicti Ducis, videlicet Lugdunensis, Lingonensis & Cabilonensis Episcoporum.* Hortatus est Bernardus Theobaldum Campaniæ Comitem, hominium ut persolveret, quod Lingonensi Episcopo præstare teneretur. *Pro castameno quod tenetis, homagium quod debetis, reverenter ei & humiliter offeratis.*

Recueil pour l'Hist. Bourgog. Epist. 39.

Quàm curæ erat Carolo VII. cæterisque Regibus, ut Episcopi omnes Abbatesque Regni sibi immediatè subessent, & sacramenta præstarent: tam Conciliis & Pontificibus cordi fuit, ut ne aliis quibuscumque quàm Regibus Episcopi & Abbates ea impenderent obsequia. Consensere Pontifices & Reges in eam mutuam & individuam copulam, ut indivulsa cohæreat & in sæcula perpetuetur Regia Christi majestas, quæ in illos transfusa & secta videtur fuisse.

Ex hac autem Caroli VII. Epistola liquet 1. eo adhuc ævo observatum fuisse discrimen Episcopatuum, quibus hominii & sacramenti, & quibus sacramenti tantùm lex immineret. 2. Episcopatibus omnibus incubuisse saltem necessitatem præstandi sacramenti. 3. Eos verò qui exemptionis privilegio aliquo donati essent, hominii, non sacramenti fuisse immunes.

Duves de Liber. Gall. c. 17. n. 7.

Eundem Regem interpellavit Nicolaus V. anno 1453. ut quando passus erat Cardinalem Rotomagensi Ecclesia donatum, ejus capessere possessionem, pateretur & primi anni reditus colligere, quanquam necdum ei vel hominio functus esset, vel sacramento. *Quia nuper intelleximus annuam temporalitatem ipsius Ecclesiæ eidem Cardinali denegari, cùm juramentum solitum fidelitatis & homagii non præstiterit, rogare decrevimus, &c.* Repulsam passus non est Pontifex ab eo Rege, qui idem ipse anno 1447. in re persimili gratificatus est Episcopo Cenomanensi; Beneficiis suis finens eos frui, quibus ea contulisset antè Episcopus, quàm Regi præstaret sacramentum, incurrentibus impedimentis iis, quæ tum quidem summovere non possent. Cujus rei & alia ad manum sunt exempla anno 1493.

Ibidem, pag. 219.

Memoires du Clerge. Edit del. an. 1675. Tom. 2. p. 167. 169.

Anno verò 1456. Ludovicus Pictavensis Valentinus & Diensis Episcopus & Comes, hominium exolvit Delphino Ludovico XI. Franciæ posteà Regi, cum eoque de controversis quibusdam juribus concordiam iniit. Vide ut in ea charta de hominio verba fiant, quæ vernaculo ex sermone in Latinum ita vertuntur. *Ligium rursus hominium persolvit, & sacramentum fidei, eidem summo domino suo temporali, nudo capite, manibus junctis & insertis inter manus domini, cum osculo, in perpetuæ & intaminatæ fidei ac dilectionis pignus: seque & suos professus est vassos ligios ac fideles, adversùs quoscumque alios indiscriminatim, præter Romanum Pontificem.*

Memoires du Clergé, Tom. 2. pag. 83.

VIII. Exinde jam non hominia ferè usquam ulla, sed fidei sacramenta, quibus verecundius aliquid, honorificentiusque in Principes, & ad posteriores hujus ævi probitatem fidemque testificandam commendatius inesse videtur. Quasi ne in cogitationem quidem venire possit, ut impiè & facinorosè attentetur aliquid in eos, qui expressissimæ sunt in terris summi Numinis imagines. Præter ea capita, Ut fideles Regi sint & Regno; ut renuntient si quidpiam aliquos machinari rescierint; ut ne hostes in quemcunque Regni locum admittant: voluit hanc quoque geminam adjici clausulam Ludovicus XIII. Ut intra tres menses Episcopos se consecrati curarent, utque in sua quisque Diœcesi residerent.

Preuves des Lib. Gallic. c. 37. n. 9. 10.

Visum est quibusdam hominium in unum conflatum esse cum juramento. Sed Consilii Privati Arresto anni 1652. secundùm Augustodunensem Episcopum pronuntiato, magna fit ad hanc rem totam novi nobis luminis accessio. Cùm is enim Episcopus sacramento fidei in Regem defunctus esset, molestias nescio quas passus est in Camera Computorum, ubi illud promulgari & registrari necessum erat; quippè ibi præterea ab eo hominium deposcebatur, & enumeratio feudorum ac dominiorum quæ obtineret. Supplicem ille Regi super ea re libellum obtulit, adjunctis sibi Cleri Gallicani Agentibus: eoque significabat, *Regiis diplomatibus Caroli IX. Henrici III. & IV. ac Ludovici XIII. in Parlamento registratis, & in Camera Computorum, Clericos hujus Regni immunes esse declaratos hominii, fideique sacramenti; & ne cogerentur chartis publicis edere feuda, terras & dominia Ecclesiæ suæ, cùm anno 1522. & 1547. à Francisco I. & Henrico II. Regibus hoc vinculo absoluti essent, ingenti Cleri pecunia ad id repræsentata, & in Regium illata fiscum. Pleraque enim Cleri instrumenta bellorum civilium incendiis consumpta fuisse; Regi Regnoque pecuniaria subsidia subinde ingentia prorsus ministrata fuisse, & in id alienata Ecclesiarum prædia longè plurima, &c. Exoneratos Reges à solvendis debitis, quibus gravabatur ærarium publicum Civitatis Parisiensis, idque factum numerata Cleri pecunia, cui vicissim desponderant Reges nihil amplius negotii facessendum esse, fidei & hominii obtentu, &c.* Et mox: *Quibus omnibus minus perpensis eandem Computorum Cameram Episcopis molestiam creare prætextu ejus fidei & homini, &c. Porro lege & antiquissimo more non teneri Episcopos nisi sacramento fidei Regi persolvendo, quo fides & hominium implicari censetur, antiquissima Regni consuetudine, his rationibus subnixa, & Regum Edictis.* A Rege secundùm Episcopum pronuntiatum est.

Hinc liquet Franciscum I. hominii necessitate absolvisse Prælatos Gallos, in eoque vestigio exempla ejus sectatos esse Reges deinceps alios, sicut & in eadem pecunia ab universo Gallicano Clero accipienda. Adde ea tum hominia ad jejunum & inanem ritum redacta tum fuisse, cùm nec Episcopi, nec Abbates jam tenerentur, aut verò possent, ut olim, delectum habere militum, copiasque colligere, & vel per vicarios duces mittere, vel ipsi ducere ad Regias expeditiones, quæ primaria erat olim feudorum, sive prærogativa, sive servitus. Ecclesiæ & optatissimum fuit, & cùm primis consentaneum, nec minùs Regibus conducibile, ut Episcopi eo solverentur militari vinculo & servitio, sacræ professioni infenso: insuescerent autem Ecclesiæ suo etiam ex sacro fisco conferre impensas pro suo modulo, ad defensionem Regni, quo Ecclesia, ut nobilissima ejus portio, continetur.

IX. Obmutuit hactenus de his Ecclesia Græca, quòd inaudita ferè illi fuerint, & incomperta hæc sacramenta. Nec quanquam his expedita fuerit compedibus, de sua sibi magnoperè gratulari potuit libertate. Nemini non exploratum est, ex quo se illa à Latina disjunxit Ecclesia, libertates ejus omnes sub Imperatoria dominatione oppressas obtritasque jacuisse. Ex quo jugum excussit suavissimum Capitis, quod Ecclesiæ suæ universæ Christus præstituerat. aliud illa experta est jugum Caputque, quod cùm prorsus sæculare & regium sit, non potest non imperiosius dominari. Prosecutus est Simeon Thessalonicensis prolixè & accuratissimè ordinationes non Presbyterorum tantùm, sed Episcoporum etiam, Archiepiscoporum, & Patriarcharum; nec usquam tamen meminit sacramenti, quod vel sibi mutuò, vel Imperatori præstare cogerentur.

At Nicephoro Gregoræ non excidit sacramentum, quod Patriarcha & Clerus persolverunt Andronico Imperatori, cùm illum ad Imperii societatem cooptavit Michael Palæologus parens. Memorandum quoque juramentum Parenti tum suo edidit junior Imperator, quo una eademque opera, & Patri fidem, & Ecclesiæ privilegiorum suorum tuitionem profiteretur. *Jurat Patri se Dei Ecclesiam piè veneraturum, ejusque privilegia modis omnibus culturum, & inviolata conservaturum esse. Posteà se vitam & Imperium Patris sui expertem insidiarum usque ad ejus obitum pro virili conservaturum.* Tum eodem juramento constringi se non illubentes passi sunt Patriarcha, Episcopi, Clerici. Notat Gregoras usitatum fuisse id jusjurandum: *Usitatum jusjurandum novo Imperatori dedit:* a Clero etiam scriptis datum fuisse. Sacramento fidelitatis finitimum id erat: *Se & successores suos ejus Imperio non esse insidiaturos profitentes.* Non ergo ab his nexibus liberi prorsus erant Episcopi Orientis; verùm sacramentis his astringebantur non electionis, vel ordinationis suæ singuli tempore, sed universi conjunctim, ubi novi inaugurabantur Imperatores: eoque non semet tantùm ipsos, sed & successores suos astringebant.

L. 4.

De Resignatione simplici Episcopatuum.

CAPUT L. *P. 1. l. 2. c. 26.*

De cessione & resignatione Episcopatuum, per priora quinque Ecclesiæ sæcula.

I. Cessiones olim, & Resignationes simplices Episcopatuum fiebant apud Concilia Provincialia, vel apud Metropolitanos.

II. Sensim inolevit mos, ut apud sedem Apostolicam fierent.

III. Per Canones non licet Episcopis Episcopatu abire, nisi justis de causis.

IV. Nisi ubi à contumaci plebe non suscipiuntur.

V. Ex his plebis tumultuationibus aliquid semper invidiæ & culpæ in Clerum resilit.

VI. Constantinopolitano Episcopatu abisse se negabat Nazianzenus, qui ei nunquam satis acquievisset.

VII. Cessit Episcopatu Sasimorum, quem nisi pugna & cæde tueri non poterat.

VIII. Is erat locus, ubi suppriмendus esset Episcopatus, vel potius nunquam creandus.

IX. Nec poterat ibi Gregorius prospera unquam uti valetudine.

X. Cessio Joannis Silentiarii, facta refragantibus Canonibus, suffragante Cælo.

XI. Exemplum aliud finitimum.

XII. Vetat admitti Cyrillus Alexandrinus Episcoporum cessiones, sive culpæ affines sint, sive puri.

I. EJus vinculi solvendi, quo suis Ecclesiis ligati tenentur Episcopi, & cessionis eorum approbandæ, jam dudum tota potestas ad sedem Apostolicam devoluta est: at non ita res habebat ab incunabulis Ecclesiæ ad annum usque Christi quingentesimum. Ea Disciplinæ innovatio tam lentè & inopinatò facta est, ut dum fieret, nemo suspicaretur; quod & in aliis compluscul is id genus vicissitudinibus observare est. Quo fateri cogimur, divina magis providentia & voluntate, quàm mortalium prudentia & libidine has rerum morumque vices dispensari.

II. Illud enim interest inter humanæ & divinæ, sive sapientiæ, sive potestatis consilia, quòd humana perspicuis machinis, artibusque haud sanè inscrutabilibus peraguntur: at Numinis providentia maximas quasque res in humana & Ecclesiastica Republica torquet & retorquet, rotat, evertit, innovatque miris & arcanis, atque imperviis modis; ut ne ipsi quidem per quos divina extricantur consilia, advertere ea possint, nisi ubi jam vel suo ipsorum ministerio perfecta & profligata sunt. Non ea Metropolitanorum, Episcoporum, Populorumve mens erat, ut munia Metropolitanorum & Provincialium Conciliorum ad sedem Petri transferrentur, cùm ea ipsi tamen eò inopini sensim transferrent, ubi dissensionum suarum vi & veluti procella quadam jactati, ad eam confugiebant & confugere assuescebant, & rariora jam habere, aut non ita magni facere Concilia Provincialia. Nec is erat Pontificum scopus, cùm his medebantur Provinciarum morbis, suam ut ad Ecclesiam illam causarum Ecclesiasticarum farraginem, & molem importunam pertraherent. Sed non potuit longo sæculorum decursu non eò tandem res erumpere, quo eam videmus nunc esse loco.

III. Primam Ecclesiæ legem in moderandis Episcoporum resignationibus promulgasse videntur, sive Apostoli, sive quicumque Canonum Apostolicorum authores, ubi communione arcent Episcopos, Presbyteros & Diaconos, qui semel ordinati, cessarint, & flagitiosa supinitate greges sibi creditos adire & pascere detrectarint. Si rebellantis autem populi regimen capessere nequiverint, gradu quidem ipsi suo potientur, sed eidem pœnæ mancipabitur Clerus, qui populi contumaciam non fregit. *Si quis Episcopus non susceperit officium & curam populi sibi commissi, hic communione privetur, quoadusque consentiat, similiter Presbyter & Diaconus, &c.* Innovata est hæc eadem Constitutio in Concilio Antiocheno, à quo Apostolicus hic Canon in duo sectus est; Conciliique Provincialis judicio & decretis subesse ac parere jussi sunt Episcopi, tum qui ignavia excusserint onus, tum qui gregis rebellis pertinaciam perdomare nequierint. Hinc verò manifestum est, Episcopis, ac Presbyteris, semel ordinatis, adeoque & Diaconis integrum jam non fuisse, ut ingestam sibi sarcinam subirent, vel excuterent. Si enim anathematum jaculis urgebantur, ut onus subirent; quantò magis, ut ne quod semel subissent, illud temerè excuterent? Ideo & à Nicænis Patribus anathema in omnes Clericos intortum est. ὅλως οὐ πρὸς κανόνι, Ecclesiarum suarum desertores, donec ad eas se recipiant. *Omnem necessitatem convenit illis imponi, ut ad suas Paræcias revertantur. Quod si non fecerint, oportet eos communione privari.*

Can. 37.

Can. 17. 18.

Can. 16.

IV. Consultum quidem volebant Canones ingenio & libertati populorum, & ne cui subjicerentur, nisi cui ultro ipsi parere delegissent. Sed inter nascentis Reipublicæ Christianæ angustias, frequentes occurrebant causæ, quibus explorari vota & desideria populorum non possent. Non enim semper coadunatis jam gregibus præficiebantur Pastores. Sed agni ad lupos mittebantur, qui ex lupis agnos facerent, atque ita demum illis præessent. Ita Christus Apostolos, Apostoli Christum imitati Episcopos ablegavere, ut Provincias & Civitates regerent, sed quas priùs sub lene Evangelii jugum misissent. Non infrequens ergo ea erat populorum malè sana obstinatio in Pastores, à superioribus Pastoribus ad se delegatos, quibus hinc fatis justæ nascebantur abdicationis causæ.

V. Sed non eo propriè sensu donari potest Apostolicus Canon, qui Clerum civitati jam præsidentem ostendit, in quem & culpam confert populi tumultuantis. Nec injuria. Si Clerus enim ea qua par erat diligentia & strenuitate incubuisset ad mansuefaciendos & Christianæ charitatis dulcedine imbuendos plebis animos, non fuisset ab ea Episcopus tam contumeliosè repudiatus. Quin appareret Clerum ejusmodi publicæ conjurationis contagio semper aliquo afflari; ut patet exemplo Martyrii Episcopi Antiocheni, qui Sedi renunciavit, abiitque Episcopatu, palam antè in Ecclesia contestatus his verbis: *Clero immorigero, & populo rebelli, & Ecclesiæ contaminatæ renuncio, servata interim mihi Sacerdotii dignitate.* Author est Theodoretus Meletium Episcopum Sebastenum impatientiùs ferentem intolerandas populi sui intemperias, abisse Episcopatu, & secessisse in eremum, ubi pacis & veritatis deliciis inebriaretur: unde rursus tamen abreptus est in sedem Antiochenæ Ecclesiæ.

Theodoret. Lector. l. 1.

L. 2. c. 31.

VI. Cessit Episcopatu Constantinopolitano Gregorius Nazianzenus, ne semetipsum, ne Ecclesiam universam ei tempestati objiceret, quam ii excitabant, qui aliunde excitatam sedare præ cæteris debuissent. Nec dissimulabimus tamen Gregorio persuasum fuisse, tutorem se & custodem magis ejus Ecclesiæ fuisse, quàm sponsum: eique à se, non ut suæ, sed ut sibi commendatæ inservitum fuisse. *Quod si Ecclesiam, ut scribis, relinquere periculosum est, quam tandem? Si nostram, rectè dicis, idemque ipse ajo. Si verò nihil ad nos attinentem, nec nobis assignatam, culpa vacamus. At idcirco tenemur, quia ipsius curam aliquantisper egi-*

Ep. 65. al. 59. Ep. 42. al. 36.

egimus: Nimirum multi alii eadem ratione teneantur, nimirum quotquot extranearum curam susceperunt. Nec aliter ferè sensit ille de Ecclesia Nazianzena, non ei se unquam ut Episcopum præfuisse, sed ut subsidiarium & vicarium Pastorem. Propè abest à vero, utcumque connixi sint Episcopi & Imperator, ut perillustrem hunc Theologum adducerent, ut Regiæ urbis Episcopalem sarcinam subiret, & utcumque annuere visus esset: sustinuisse tamen illum assensum suum, usque ad Concilium Constantinopolitanum, ubi cùm infestos sibi sensisset Episcopos nonnullos, maximè Ægyptios, tam lubens cessit odio adversariorum, quàm invitus alioqui amicorum consiliis paruisset; cùm otio cujuserat cupidissimus, faverent adversarii, amici adversarentur. Hæc ex Sozomeno.

VII. Sed utcumque res habeat de Episcopatu Constantinopolitano, fuit certissimè Gregorius Sasimorum Episcopus à Basilio ordinatus, eoque Episcopatu abdicavit sese invito Metropolitano suo Basilio. Nec rem ipse dissimulat, sed nec rationes silet suæ spontaneæ cessionis. Erat is ignobilis & permodicus vicus, tam graminis, quàm aquæ inops, viæ apporrectus, eoque pulverulentus, tumultuosus, sceleroſis ferè tantùm, tortoribus, & carnificibus frequentatus. Erexerat ibi Basilius primus sedem Gregorio Episcopalem, quanquam suæ jam ditioni obnoxias haberet quinquaginta Ecclesias alias Episcopales; idque eo consilio fecerat, ut eam velut arcem objectaret Metropolitano secundæ Cappadociæ, qui vicum eum suis finibus vindicabat; atque ita objecto Gregorio Basilius subducebat se discrimini, in eum unum convertendo toto posthac adversariorum impetu. Præpositum sibi visum ajebat Gregorius, quòd Episcopali ministerio, ad pacem & charitatem compositio, non posset fungi, nisi vi & cæde illata, aut propulsata. Tam ab omnibus præsidiis destitutum esse eum locum, ut nec vitæ tolerandæ sufficeret, nedum exercendæ hospitalitati, quam Apostolus Episcopis commendatissimam esse voluit. Ex his rationibus quas elegantissimè exequitur Nazianzenus in Carmine de vita sua, illa una quæ spectat ad vim quam inferre vel pati oportebat ejus Ecclesiæ administratorem Episcopum, illa, inquam, una eademque est, atque illa, quæ gemino hoc Canone approbatur, altero Apostolico, altero Antiocheno. *Thronum haud licebat consequi sine sanguine. Namque æmulorum Præsulum confinium erat hoc duorum, pugnaque haud certè levis. Quid facere, quæso, per Deum par hic erat? Retinere sedem? tam graves ferre impetus? Telis feriri, sordido immergi luto?*

L. 7. c. 7.

VIII. Quoad rationes alias à Gregorio perstrictas, non minimum momenti in ea est, quæ à loci inopia, rerum penuria, & inclementia cœli petitur: *Vicus, limphis carens, exors viroris, libero indignus viro, arctumque prorsus oppidum. Hic cuncta strepitus, pulvis hic cum curribus, lamenta, fletus, carnifex & compedes, tormenta, Cives hospites hic & vagi, &c. Nec panem haberem, quem ministrarem hospiti, rector ipse pauperis pauper gregis.* Harum rationum ea erant momenta, quæ non Episcopum tantùm absolverent, sed & Episcopatum ipsum extinguerent, quin potiùs vetarent, ne unquam erigeretur.

IX. Sed vel ipsa loci, cœlique ea erat vel asperitas, vel contagio, quæ valetudini absolutissimè infesta esset, & satis in ea causæ erat, ut per Canones Episcopatu abire liceret. Narrabitur infrà ubi de translationibus agetur, Sylvani Episcopi religiosissimi exemplum, qui ab Episcopo Constantinopolitano Attico exonerari se pervicit Episcopatu in Thracia sito, quòd languida & tenella cùm esset valetudine, ne consistere quidem posset in loco, quem jugis nivium copia vallaret, & inde mira intemperies.

X. Viderint alii, an possit Canonicis resignationibus annumerari Joannis Silentiarii cessio. Perdiu reluctatus, Colonensis tandem Ecclesiæ sub Metropoli Sebastena regimen adire compulsus fuerat. Totum decennium consumpsit in sanctissimè & vigilantissimè obeundis Episcopalibus muniis. Cùm verò posteà impatientiùs ferret & contumelias & calamitates ab Armeniæ Præside, quantumvis affinitate sibi conjuncto, Ecclesiæ suæ Cleroque illatas, Constantinopolim petiit, ubi Patriarchæ consilio & auxilio usus, Ecclesiæ suæ necessitatibus cum pro virili sua consuluisset, Hierosolymam petiit, unde & in Lauram S. Sabæ secessit. Ibi pristinis se ille reddidit Monasticæ vitæ institutis, quibus tanto animi fervore, tanta virtutum edidit documenta, ut in eo satis argumenti sit, ut cum authore vitæ ejus pronuntiemus, quando Episcopatu se exuit, illum *Deo gratum iniisse consilium.* Ipsa per sese spectata cessio, Canonibus haud sanè consentanea videri poterat. Sed tanta illam prodigia illustrarunt, tanta cælestis favoris confirmarunt argumenta, ut fateri cogamur Legem esse quandam summam, Legibus omnibus etiam Ecclesiasticis antecellentem & imperitantem, quæ his quandoque suffragetur, quos nostris calculis nos quidem damnaremus; & quæ his authoritatem conciliet inusitatis & laudandis magis, quàm imitandis facinoribus.

Cyrill. Monach. in ejus vita apud Surium die 13. Marji.

XI. Nec alia forsan ineunda nobis ratio de eo Alexandro, qui suo se in Cappadocia Episcopatui suffuratus est, ut Hierosolymam concederet, *tum orandi, tum locorum visendorum causa*, ut ait Eusebius, & quàm ibi cælestia monita defixerunt, quo Narcissi indidem Episcopi coadjutor primùm, mox & successor esset.

L. 6. c. 11.

XII. Voluntarias omnes Episcoporum cessiones damnare videtur Cyrillus Alexandrinus: itaque nec iis unquam censet assentiendum esse: sed Episcopos, si digni sint, in Ecclesiis, quibus illos addixit cæleste suffragium, constantissimè defigendos: si indigni sint, canonico judicio feriendos: *Si sunt digni qui sacra Mysteria obeant, in iis maneant: si autem indigni, nec per renunciationem exeant, sed potiùs condemnati.*

Epist. de Dominum apud Balsi

CAPUT LI. *P. 1. l. 2. c. 27.*

De resignatione aut cessione Episcopatuum in Ecclesia Latina per priora quinque Ecclesiæ sæcula.

I. Ratio laudatissima abdicandi Episcopatus, ad Ecclesiæ pacem constituendam.

II. Episcopi non sibi Episcopi sunt, sed Ecclesiæ.

III. Sanxit Christus ipse ejus rei exemplum.

IV. Trecenti Africæ Episcopi præsto fuere ad exuendas Episcopales insulas, ut Donatistæ in Ecclesiæ sinum revocarentur.

V. Resignationes hæ omnes simplices erant, & utilitati serviebant Ecclesiæ. Nulla earum in favorem.

VI. Voluit Augustinus cedere Episcopatu, ad eluendam vel impudentiæ culpam, vel præcipitis consilii.

VII. In capitali crimine est canonica ratio resignandi Episcopatus.

VIII. Non tamen in formidine imminentium difficultatum, quas quis superari à se posse desperet.

IX. Mira in eam rem Leonis Magni Epistola.

X. Quantacumque invaletudine aut ægritudine conflictati Episcopi, ad cedendum cogi non possunt.

XI. Ex Latinis Græcisque Patribus, patratum jam capitale facinus, voluntaria Episcopatus resignatione expiari potest.

I. QUanquam summum sit Episcopatus fastigium, sanctissimumque, nec altiùs possint

sint Clerici assurgere: longè tamen non sanctius tantùm est, sed & ad gloriam præclarius, inde se dejicere ad pacem Ecclesiæ vindicandam, aut schisma imminens antevertendum, quàm eò provehi, aut provectum confirmari. Nulla magis canonicis institutionibus consonat ratio cedendi Episcopatus, nulla laude & admiratione splendidior, quàm ut in procellam dejiciat se quis, quàm in mare se præcipitem det, quod tranquillet; ab Ecclesia discedat, quò ejus arctiùs constringat unitatem. Eam laudem consecutus est Nazianzenus, cùm Constantinopolitana cessit Ecclesia, Episcoposque synodicè congregatos his verbis affatus est; *Si propter me orta est hæc tempestas, mittite me in mare.* Id præstitit & Maximianus Africæ Episcopus, ad cujus fratrem Castorium luculentissimas dedit Augustinus litteras, ut hortaretur eum, quo fratri in ejus Ecclesiæ gubernacula succederet, tum dignissimo viso qui præesset Ecclesiæ, cùm præesse desiit. *Ut succedas fratri, non ignominiosè cadenti, sed gratiosè cedenti.* Nihil enim Episcopalius, quàm Ecclesiæ ipsius charitate, ab ejus complexu divelli. Qui jubente vel hortante utilitate Ecclesiæ, ab ea disjungi abnuit, non ille Ecclesiæ, sed sui amore flagrat; Episcopalisque dignitatis ac pompæ, quàm sanctitatis cupidior est. *Longè est gloriosius Episcopatus sarcinam propter Ecclesiæ vitanda pericula depositse, quàm propter regenda gubernacula suscepisse. Ille quippe se honorem, si pacis ratio tueretur, dignè accipere potuisse demonstrat, qui acceptum non defendit indignè.*

II. Docet idem alibi Augustinus, Episcopos non sibi Episcopos esse, sed Ecclesiæ: utilitate ergo Ecclesiæ definiri ac regi debent, suscipiendi aut exponendi Episcopatus consilia. *Neque enim Episcopi propter nos sumus, sed propter eos, quibus verbum & sacramentum Dominicum ministramus; ac per hoc ut eorum sine scandalo gubernandorum sese necessitas tulerit, ita vel esse, vel non esse debemus, quod non propter nos, sed propter alios sumus. Denique nonnulli sancta humilitate præditi viri, propter quædam in se offendicula, quibus piè religioseque movebantur, Episcopatus officium non solùm sine culpa, verùm etiam cum laude posuerunt.*

III. Si è sinu paternæ se gloriæ Christus dejecit, quo Corpus istud sibi Ecclesiæ coagmentaret, cujus nos membra censemur: eccur Episcopi suis non è soliis ultrò defluent, ne cælestis ejus Christi corporis lacerentur membra, aut à compage sua divellantur? *An ille de cælis in humana membra descendit, ut membra ejus essemus: & nos ne ipsa ejus membra crudeli divisione lanientur, de cathedris descendere formidamus?* Non est præponendus temporalis gloriæ flos, eorum æternæ saluti, quorum quis curam & regimen sustinet: *Si servi utiles sumus, cur Domini æternis lucris pro nostris temporalibus sublimitatibus invidemus? Si cum volo retinere Episcopatum meum, dispergo gregem Christi, quomodo est damnum gregis, honor Pastoris?* Jam Pastoris nomine & gloria orbatur, quisquis id officii vel init, vel retinet cum gregis pernicie.

IV. Nec plus splendoris quàm ponderis inest his rationibus, ex quibus cessio non licita tantùm demonstratur, sed necessaria, ubi ea est rerum conditio. Ita consentiebant Episcopi Africanæ Ecclesiæ Catholici, numero trecenti, synodicè coacti, ubi in commune consulentes, decreverunt, Ecclesias suas omnes Donatistis earundem Civitatum Episcopis cedere & concedere, si vel sic animum adducerent, ut unitati Ecclesiæ Catholicæ sociarentur. E trecentis duo tantùm hæsitarunt, an communi & magnanimo assentirentur Decreto: senior alter dissensum suum non dissimulavit: alter verbo dissimulare potuit, non vultu. At senior ille Collegarum monitis expugnatus, statim resipuit, exemploque suo Collegam quoque suum ad resipiscentiam pertraxit; itaque & ipsi quoque in communis gloriæ societatem venerunt. *In Concilio universorum tum frequenti penè trecentorum Episcoporum, sic placuit omnibus, sic exarserunt omnes, ut parati essent Episcopatum pro Christi unitate deponere, & non penaere, sed Deo tutius commendare. Duo ibi vix inventi sunt, quibus displiceret. Unus annosus senex, qui hoc etiam dicere ausus est, alter voluntatem suam tacito vultu significavit. Sed postquam illum senem liberius hoc dicentem obruit omnium fraterna correptio, illo mutante sententiam, vultum etiam ille mutavit.* Ibidem.

V. Non ignaviæ, non inerti otio, non cupiditati privatæ, sed publicæ charitati & paci donabantur hæ cessiones, ut de Maximiano idem author est Augustinus: *Ministerium non desidia, aut aliqua sæculari cupiditate, sed pacifica charitate deposuit.* Epist. 238. Adde quòd nec in gratiam cujusquam resignabantur Episcopatus, sed simpliciter & illæsa electionum canonica libertate. Ideò & Augustinus author erat ille quidem Castorio, ut in Episcopale fratris solium succederet, non ut in id succederet, quod sibi ab eo resignatum esset. Si fratri resignasset, non pari jure dixisset forsan Augustinus, cessisse eum sacris infulis, *non aliqua sæculari cupiditate, sed pacifica charitate.*

VI. Quin & ipse aliquando Augustinus cessionem meditatus est, ratione longè alia, sed ad pietatem ejus & sanctimoniam commendandam non minùs opportuna, quanquam ipse se ipsum ignominiæ quadam erroris conspergere niteretur. Aberraverat ipsemet in delectu Antonii alumni sui, quem Fussalæ Castri Episcopum ordinari curaverat; probum domi suæ expertus, quem instituerat, probum fore etiam foris augurabatur: fefellit eum opinio, fefellit spes, sed ejus non erat futuros præstare eventus. Facinorum ergo & flagitiorum suorum damnatus est Antonius in Concilio Africano, à quo ad Cælestinum Papam cùm appellasset, decretum ab eo sibi propitium impetravit, quo munitus, timebatur, ne Magistratuum potestate & militaribus copiis abuteretur, irrueretque in suam Fussalensem Ecclesiam, juxta Pontificium Decretum. Alumni scelera sibi imputavit Augustinus, & quasi unus ipse invidiam sustineret ejus flagitiorum omnium, quem ordinari fecisset Episcopum: ad Cælestinum Papam rescripsit, si restitutione Antonii iisdem rursus Ecclesia calamitatibus objiceretur, certum sibi fixumque esse voluntaria abdicatione imprudentiam ulcisci suam, & semetipsum prædamnare, ne à virorum & mortuorum terrifico judice aliquando damnaretur. *Me sanè, quod confitendum est Beatitudini tuæ, in isto utrorumque periculo tantus timor & mœror excruciat, ut ab officio cogitem gerendi Episcopatum abscedere, si per eum, cujus Episcopatui suffragatus sum, vastari Ecclesiam Dei, & quod ipse Deus avertat, etiam cum vastantis perditione conspexero. Recolens enim quod ait Apostolus, Si nosmetipsos judicaremus, à Domino non judicaremur, judicabo me ipsum, ut parcat mihi qui judicaturus est vivos & mortuos.* Epist. 261.

VII. Hoc imbuendi sunt Episcopi omnes Augustini exemplo, qui teste Deo convulneratam graviori aliquo flagitio conscientiam suam sentiunt, tametsi de eo ne possint quidem convinci. Si enim Augustino visum est, quod semel imprudenter fecisset, spontanea abdicatione luendum sibi esse, quòd ea fuisset plurium scaturigo malorum: si persuasum habuit, ita paratum esse debere Episcopum, ut semetipse judicaret, ne à Domino judicaretur: semetipse abjudicaret, ne à summo Judice abjudicaretur; erat illi ergo persuasissimum, ex Ecclesiæ lege summovere à sacris Ordinibus & Dignitatibus semetipsos debere eos, quorum vel famæ palam vel conscientiæ clam vulnus hujusmodi aliquod inflictum est. Quippe quæ flagitia canonico judicio declarata, depositione sacrorum ministrorum ferienda sunt; iis omnibus ex priscorum Patrum

trum & Conciliorum consensione, & usitata tunc disciplina, excitari privatim quisque debebat, ut judex & ultor in se ipsum insurgeret, & abscinderet ipse se ab Agni immaculati sacerdotio, à quo ceu fonte rivuli omnes manant sacrarum dignitatum.

VIII. Nec isti tamen regulæ locus est, nisi in flagitiis quæ re ipsa admissa sunt. Pius enim juxtà & doctus Julianus Pomerius post exaggeratam difficultatem ministerii Episcopalis obeundi, ea quam lex æterna desiderat indefessa vigilantia, & vehementi charitatis flamma: illam tandem his mitigat lenimentis, quibus suadeantur Episcopi, animum non despondere; nec Ecclesias metu naufragii abdicare suas, sed clavum constantissimè retinentes, suæ gregisque saluti consulere. *Volentes Ecclesiam vobis creditam velut impares ei regendæ dimittere, atque in aliquam solitudinem non tam studio quietis, quàm ipsius officii vestri desperatione secedere; nulla res alia à vobis exegit in melius mutare consilium, nisi quod veriti estis periculum majus incurrere. Quoniam si periculosum est navim inter fluctus non regere, quanto periculosius est eam undis intumescentibus fluctuantem in tempestate relinquere?* De vita contemp. l. 1. c. 16. 17. 18

Hinc ille progreditur ad Episcopos, qui tametsi prædicandi verbi dono careant, ne in cogitationem quidem venire debent dimittendi Episcopatus. Pulcherrima enim & efficacissima prædicatio est, religiosæ vitæ constantia; exemplorum, quàm verborum vehementior est eloquentia; satius est imitatores allici, quàm auditores; denique sanctioris Præsulis vita non viam tantùm aperit ad virtutes quaslibet, sed & amorem earum instillat, obices amovet. *Orando vos dixi posse perficere, quod non possetis docendo suggerere: plusque fideles bonis exemplis, quàm luculentis verbis solere proficere.*

IX. Hæc confirmabit omnia Leo Papa de cessionibus; sed & illud adjiciet, quod nondum satis in superiori exemplorum congerie diluscescere potuit: quæ superior intervenire debeat authoritas, ut vinculum solvatur, quod solvi non posse videbatur; utque disjungantur quæ Deus ipse in mystico Episcopi cum Ecclesia connubio conjunxerat. Leoni denudaverat Rusticus Narbonensis Episcopus exponendæ Episcopalis sarcinæ ingens desiderium, quòd gregis sui vitia jam nec emendare posset, nec pati. At Pontifex adeo non votis ejus obsecundat, ut urgeat ex adverso, scelestum fore, si crediti sibi gregis salutem posthaberet otio: persecutionibus semper fuisse, semper fore, & illustrandos justos & coronandos: non posse ab eo abjici clavum Ecclesiæ, quin eam in certum naufragii discrimen conjiciat: lupis objici gregem, si deseritur: justitiam indulgentia temperandam, odium peccatis, amorem peccatoribus impendendum: acerbissimis persecutionibus non frangi, qui sciant, qui confidant eas non humana, sed divina & invictissima Christi sapientia & potestate superari: denique inter persecutionum turbines, si qui animo concidant, eos vel de omnipotentia Christi desperare, vel de promissionum ejus veritate diffidere. *Miror electionem tuam in tantum scandalorum quacumque occasione nascentium adversitate turbari, ut vacationem ab Episcopatus laboribus optare te dicas: & malle in silentio atque otio vitam degere, quàm in his quæ tibi commissa sunt, permanere. Dicente verò Domino, Beatus qui perseveraverit usque in finem; unde beata erit perseverantia, nisi de virtute patientiæ? Omnes qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patientur, &c. Quis inter fluctus maris navem diriget, si gubernator abscedat? Quis ab insidiis luporum gregem custodiet, si Pastoris cura non vigilet? &c. Permanendum ergo est in opere credito & in labore suscepto. Constanter tenenda est justitia, & benignè præstanda clementia. Odio habeantur peccata, non homines, &c. Ne expavescamus, quasi propriis viribus adversitati sit resistendum, cum & consilium nostrum & fortitudo nostra sit Christus, &c.* Epist. 92.

X. At si non facilè debent Episcopi à desponsatis sibi Ecclesiis sese divellere: multò minùs ab iis abscindendi sunt vi aut temerario & inconsiderato zelo superiorum. Projecto Episcopo successorem dedit Hilarius Arelatensis Archiepiscopus, quòd graves illum ac diuturnæ morborum molestiæ officio fungi minùs sinerent. Querelas & Projecti & ovium ejus excepit Leo. Mox & illum restituit, datis ad Episcopos Viennensis Provinciæ, cui præerat Hilarius, litteris, quibus significabat, Eo facto declaratam esse Hilarii animi inclementiam, qui superstiti Episcopo successorem dederit, morbumque crimini verterit: *quod Projecto ægrotare liberum non fuisset: Ægrotum vita extrudi, cui sua dignitas præripitur: Is illi subtraxit lucem, abstulit vitam, qui hunc ei dolorem, in locum ejus alterum subrogando, ne ad salutem illi recursus esset, injecit.* Denique mortifera ea sævitia, innoxio Episcopo mortem accelerari potuisse, non legitimum dari successorem. *Non ergo Hilarius tam studuit Episcopum consecrare, quam eum potiùs qui ægrotabat, occidere.* Epist. 8

XI. Nec Leo autem, nec Pomerius de capitali videntur egisse crimine, quod Episcopus patrasset. Nec enim super ea re dissentire à Chrysostomo potuissent, cui visum est, Episcopo istiusmodi facinore cruentatam gerenti conscientiam, ut sese abdicet, non opperiendum esse Ecclesiæ judicium, nedum Christi longè formidolosius, nisi ejus ultricem manum ultor ipse sui exarmet. *Oportere puto tanta cum religione & cautione ad Episcopatum accedere, ut illius molem magnitudinemque prorsus detrectes; deinde adepto honore aliorum judicia sententiasque non expectare, si quod forte commissum deprehendatur, propter quod oporteat te honorem illum deponere; quin potius antevertens, te ipse munere abdices. Sic enim par est, ut divinam concilies, impetresque misericordiam: qui si tibi honorem illum præter decorum tanquam mordicus retinere studueris, indignus es qui veniam consequaris: tum verò divinam iram magis ac magis incendis, altero peccato, & eo graviore per te addito.* Ea quidem de re copiosissimè alibi ex Latinis Patribus. Ea quippe erat severissima ubique castitas antiquioris Disciplinæ. De Sac. L. 2. c.

CAPUT LII. *P. 2. l. 2. c. 43.*

De resignatione & Cessione Episcopatuum, ab anno Christi quingentesimo ad octingentesimum.

I. Varia ex Gregorio exempla, qui deligi Coadjutores & successores sinebat, ab Episcopis eo morbo afflictis, qui spem præcideret remeandi ad Episcopales functiones.

II. Nec eos tamen sic afflictos, cogi sinebat ad resignandum.

III. Vetat Martinus Papa, ne sanctus Amandus Episcopatu se exuat.

IV. Necdum tamen tunc hac de causa ad Papam recurrebant.

V. VI. VII. Nisi qui ad Apostolicas Missiones delegabantur. Ejus rei exempla in Galliis. Regum quoque licentia deposcebatur.

VIII. IX. X. Exempla alia Hispaniæ, Africæ & Angliæ.

XI. In Oriente necessaria Imperatorum licentia.

XII. Joannis Silentiarii exemplum, Regulis Canonicis adversum, Cælo tamen approbatum.

XIII. Anastasius Siceota à præfractæ & indomitæ

mitæ contumaciæ grege ſecedit, cumque à Metropolitano extorquere veniam non poſſet, ad Patriarcham & Imperatorem confugit.

XIV. Ne ab Epiſcopis quidem ſumma pietate præditis canonicæ ſemper regulæ obſervabantur.

I. PErmoleſto ac penè deſperato, ut infrà dicemus, capitis dolore afflictabatur Archiepiſcopus Juſtinianæ Primæ. Aſſentiebatur Gregorius, ut ſucceſſor illi daretur, ſi cedere cuperet. Idem reſcripſit Gregorius & de Epiſcopo Ariminenſi, quem vehementiſſimus capitis dolor ita lancinabat, ut jam dudum nec munere ſuo fungi, nec in Eccleſia ſua potuiſſet reſidere. *Quem dum monitu Cleri Civiumque inſtantius hortaremur, ut ſi valeret, remearet, data in ſcriptis ſupplicatione nos petiit, ut quia ad ejuſdem Eccleſiæ regimen vel ſuſceptum officium, pro eadem qua detinetur moleſtia, aſſurgere nullatenus poſſet, Eccleſiæ ipſi ordinare Epiſcopum deberemus.* Conſenſit Pontifex ei ceſſioni, quòd ſpem abjeciſſet prorſus Epiſcopus obeundi poſthac ulla ex parte muneris ſui: *Ex ſui impoſſibilitate.* Verùm ea ceſſio ſimplex erat, non in cujuſquam gratiam. Unde & mox Pontifex ad Ariminenſem Clerum plebemque ſcripſit, alium ut ſibi Epiſcopum eligerent. *Datis ex more præceptis ad Clerum plebem que, ad eligendum ſibi antiſtitem.* Simplicem ſimiliter reſignationem expectabat Gregorius ab Epiſcopo Juſtinianæ Primæ: *Si petierit, ut ab Epiſcopatus onere debeat vacare, concedendum eſt.*

I. Epiſt. 50.

I. Ep. 41.

Eandem explicuit humanitatem in alium quoque Epiſcopum, qui vehementiſſimo capitis dolore alienabatur quandoque à mentis ſanitate, ut ſui compos non eſſet. Paſſus non eſt tamen invitum Epiſcopatu ſpoliari. Morbi enim acerbitate miſeros, eòque tantò magis miſerandos nos effici, non noxios. Voluit ergo, ut ſi per dilucida aliqua remittentis morbi intervalla reſignare vellet, daretur illi ſucceſſor, à quo & ſtipendia ei ad tolerandam vitam deinceps ſuppeditarentur. Si nunquam autem remitteret mali vis, ut nec reſignare poſſet, nec Epiſcopatum regere, Coadjutor ei jungeretur, qui eo ſuperſtite Eccleſiam adminiſtraret, nec ordinaretur tamen Epiſcopus, niſi poſt ejus mortem. *Quia vivente Epiſcopo, quem ab officio ſuo neceſſitas infirmitatis, non crimen abducit, alium loco ejus recuſante eo, nulla ratio ſinit ordinari. Sed ſi intervalla ægritudinis habere eſt ſolitus, ipſe data petitione, alium loco ſuo expetat ordinandum. Quo facto, omnium electione alter conſecretur. Enimvero ſi nullo tempore ad ſanæ mentis redit officium, perſona vitæ probabilis eſt eligenda, quæ ad regimen Eccleſiæ idonea poſſit exiſtere, qui etiam ſi Epiſcopo qui nunc ægrotat, ſuperſtes extiterit, loco ejus debeat conſecrari.* Erat is Epiſcopus Gallus, & hæc reſcribebat Gregorius ad alium Epiſcopum Galliarum & ad Reginam Brumechildem.

I. Ep. 7. 8.

Univerſim affirmat Joannes Diaconus, non abnuiſſe Gregorium, quin ſucceſſores daret Epiſcopis, qui ſponte cedebant; quin & idoneas illis aſſignaſſe penſiones, ex reditibus ejuſdem Eccleſiæ decerpendas: *Pontificibus voluntarie ſuis renuntiantibus ſedibus, ſucceſſores Gregorius nullo modo denegabat, eoſque poſtmodum de reditibus relictæ Eccleſiæ ſufficienter nutriendos eſſe cenſebat.* Id verò ex antedictis facilè colligitur, de iis dici Epiſcopis, quos ægritudo acerbiſſima omnibus arceret Epiſcopatus functionibus.

J. c. 39.

II. Duæ ſunt ergo ex Gregorio cedendi cauſæ canonicæ, crimen, & ægritudo corporis deſperata. Crimini depoſitio magis quàm ceſſio conſentiret. Sed ubi qui ejus ſibi conſcius eſt, canonicum judicium ſincera pœnitentia occupat, ſeque ipſum ſuo exauthorat judicio, non ea probroſa depoſitio eſt, ſed ſpontanea & decora ceſſio. In corporali autem ægritudine ſatis quidem cauſæ eſt, ut ſpontanea Epiſcopi ceſſio admittatur, non ut ab invito extorqueatur. Si ab ea autem abhorreſcit, aut ſi mali vis ita rationem & libertatem obnubilat, ut ne liberum quidem ei ſit cedere, dandus Coadjutor, nec niſi tamen poſt ejus mortem ordinandus, ne una duos ſimul ſponſos habeat Eccleſia, duos Epiſcopos una civitas. Et hæc quidem ex Gregorio.

III. Martinus I. Martyrio quàm ſummo Pontificatu clarior, cupienti beato Amando diſcedere ab Eccleſia ſua Trajectenſi, vehementer reſtitit. Moleſtiſſimè ferebat Amandus Cleri ſui flagitia, Presbyteros ipſos Diaconoſque execrabatur, qui ſpurciſſima libidine contaminati, immaculati Agni ſacrificia frequentabant. *Suggeſtum eſt nobis, eo quod Presbyteri, ſeu Diaconi, aliique ſacerdotalis officii poſt ſuas ordinationes in lapſu coinquinantur; & propterea nimis mœrore fraternitatem tuam aſtringi, velleque Paſtorale obſequium pro eorum inobedientia deponere, & vacationem ab Epiſcopatus laboribus eligere.* Reſcripſit Martinus virtutum omnium decus & gloriam perſeverantia cumulari, cui conjunctiſſima ſit patientia, patientiæ comes perſecutio: non dimittendum Clerum Paſtori, ſed caſtigandum, & ad meliorem frugem revocandum; invictaque animi fortitudine ejiciendos ſacerdotali collegio, qui ejus innocentiam flagitiis ſuis inquinant. Et Martino, ut reor, & Amando exploratiſſimum erat, poſſe jure ſuo Epiſcopum dignitati & oneri renunciare, cùm conſtantia & ſollicitudine ſua expertus eſt ægreſcere potiùs, quàm ſanari morbos obſtinatiſſimi Cleri ſui, aut intractatæ plebis. Sed non conveniebat eis de Trajectenſi Eccleſia, an deſperanda verè eſſet ejus curatio, an potiùs inſtandum operi tam pio morbo cæleſtis medici ope profligando.

IV. Conſultiſſimum eſt, ut ne ſuo nimis de ſe ipſis judicio confidant Epiſcopi, & ne privatæ innitantur prudentiæ, ſed Chriſti potiùs audiant Vicarium in ejuſmodi negotio, quod tanti ad ipſorum, tanti ad Eccleſiæ ſalutem refert. Sed diſſimulandum non eſt hoc loco, ne tum quidem in more poſitum fuiſſe, ut à Pontifice exoraretur licentia dimittendæ Epiſcopalis curæ; nec ipſum forſan Amandum ſuper ea re conſuluiſſe ſedem Apoſtolicam, ſed ſuis litteris prævertiſſe Papam, ſparſis rumoribus excitatum, ut ab ea illum ſententia abduceret; denique capite ſuperiori ſatis ſuperque eſt declaratum, & mox ulteriùs declarandum, ſæpiuſculè reſignatos à Præſulibus Epiſcopatus, tum ſimpliciter, tum in favorem, inconſultis Romanis Pontificibus.

V. Romam profectus eſt B. Corbinianus Friſingenſis Epiſcopus, ut copia ſibi fieret exuendi Epiſcopatus. Verùm is ab ipſo Pontifice Romano ordinatus fuerat Epiſcopus, & delegatione Apoſtolica ornatus, miſſuſque ad nationes Barbaras Chriſti imperio & Eccleſiæ adgregandas. Itaque ſpeciali ille nexu Romano Pontifici obligabatur, ut niſi eo annuente ſolvi non poſſet. Quocirca & tunc repulſam ab eo paſſus eſt.

VI. Verùm Maurilius Andegavenſis civitatis Epiſcopus, unum judicem, & quidem inexorabilem, ſeipſum audiens, ſibi obſequutus Epiſcopatu abiit, exauthorante illum propria conſcientia, quòd ſupinitate ſua puſio obiiſſet ſacramento Confirmationis nondum initiatus. Ejuſdem civitatis Epiſcopus beatus Licinius, enixiſſimis precibus Regem & Epiſcopos compellavit, ut ſucceſſorem ſibi darent, & in Eremum aufugiendi copiam facerent. Irrita cecidere ejus vota. Beatus Sulpitius Bituricenſis Archiepiſcopus anno 641. Eccleſiæ ſuæ nuntium remiſit, permittente Rege, & quem expetierat ſucceſſorem dante. Trajectenſis Epiſcopus Remaclus ſarcinam & ipſe annuente Rege abjecit. Ea quoque fuit ratio B. Bonito Arverno, & B. Burchardo Virsburgenſi Epiſcopis, ſuis Eccleſiis renunciandi; ut liquet ex eorum vita apud Surium & Bollandum.

Surius die 8. Septemb. S. Lezin. Surius die 13. Septem.

Boll. die 3. Febr. & 17. Janu. Surius die 16. Auguſt. & die 2. Octob.

dum. A Dagoberto Rege extorſit magis quàm obtinuit cedendi Epiſcopatu licentiam B. Arnulphus Epiſcopus Metenſis, & adeundæ ſolitudinis. Beatus Leodegarius Auguſtodunenſis Epiſcopus clam ſuæ ſe ſubduxit Eccleſiæ, miſſiſque à Rege qui eum revocarent, inſtantiſſimè ab eo oravit, exoravitque tandem, ut permitteretur ſeſe in Monaſterium Luxovienſe abdere.

VII. His exemplis conſtat, necdum vel uſu, vel Canonicis inſtitutis vendicatam fuiſſe uni ſummo Pontifici poteſtatem, Epiſcopos abſolvendi à ſacro Eccleſiarum ſuarum nexu ac conjugio. Memorat quidem B. Ado Viennenſis Epiſcopus, Vilicarium Viennenſem Epiſcopum Romam contendiſſe, anno 727. à Stephano Papa Zachariæ ſucceſſore humaniſſimè exceptum, & in Agaunum denique Monaſterium receſſiſſe. Sed nullum facit Ado verbum de petita, vel de impetrata dimittendi Epiſcopatus licentia. *Vilicarius relicta Viennenſi ſede, Romam primum abiit, ibique Papæ Stephano notus efficitur.*

VIII. Eaſt Anglorum, ſive Anglorum Orientalium Epiſcopum perhibet Beda graviſſimo concuſſum morbo, per quem nullas Epiſcopatus functiones expedire poſſet, duos ejus loco electos, ordinatoſque fuiſſe Epiſcopos, atque exinde eam Provinciam à duobus Præſulibus adminiſtratam fuiſſe. *Quo adhuc ſuperſtite, ſed graviſſima infirmitate ab adminiſtrando Epiſcopatu prohibito, duo ſunt pro illo electi & conſecrati Epiſcopi. Ex quo uſque hodie Provincia illa duos habere ſolet Epiſcopos.* Eo inflictum eſt vulnus Canonicis regulis, non ſciſſa in duos Epiſcopos Provinciæ cura, ſed ordinato ante præceſſoris obitum ſucceſſore. Sed ea tum Eccleſiæ Anglicanæ inter cunabula ſua reptantis adhuc neceſſitas interpretanda eſt. Nec diſpar judicium de eo quod infrà ibidem narratur, Baſelo Epiſcopo, ad nullas amplius Epiſcopatus functiones aſſurgere ſe poſſe ſperanti, propter ingraveſcentis morbi vim, Coadjutorem à Rege datum & ordinari juſſum.

L. 4. c. 5. 23.

IX. In Hiſpania Concilii Toletani X. Patres Poramium Braccharenſem Epiſcopum diſcinxere, & ſede ejecere; ſed qua ipſe jam ſeſe ejecerat, ſui pudore & pœnitudine ſincera flagitii. Itaque cùm novem antè menſibus Concilii damnationem ipſe ſuimet judex incorruptus prævertiſſet: *Ferme per novem menſes ſponte deſeruiſſe regimen Eccleſiæ ſuæ, & ergaſtulo quodam ſe concluſiſſe:* Ambigi penè poſſit, damnarint illum Epiſcopi ejus Synodi, an ſententiam damnationis ab eo pronunciatam, & executioni mandatam confirmarint.

X. In Africa B. Fulgentius Monaſterii, qua oneratus fuerat, providentia & cura ſponte ſua ſe abdicavit, ut in receſſu contemplationis ſe deliciis oblectaret. At Epiſcopus, cujus aſſenſu abſolutus non fuerat, coegit, ut ad dimiſſa rediret Abbatiæ gubernacula. Ex quibus vides in his ceſſionibus nulla ſuperiorum licentia tum frequentatis, eminere pietatem, non æquè ſapientiam; eumque tametſi laudabilem charitatis æſtum, caſtigandum tamen aliquando fuiſſe, & ad certas ſobrietatis & prudentiæ regulas frænandum.

Ferrand. in epit. vit. c. 14 35.

XI. In Oriente verò Paulus Antiochenus Patriarcha, flagrantiſſimam Cleri plebiſque ſuæ invidiam, odium, criminationes jam non ſuſtinens, à Juſtino Imperatore abdicandi licentiam flagitavit. *Libellos obtulit, ut liceret ei ſecedere à ſuſcepto Epiſcopatus officio.* Annuit ejus votis Juſtinus, pertinaciſſima ratus gregis univerſi averſatione irritos futuros conatus ejus quantoſcumque. *Quoniam cordi nobis eſt, & fuit, ut ſemper civitatum Antiſtites in amore ſint omnium communi, &c.* Imperator & Epiphanius Patriarcha Conſtantinopolitanus ad Hormiſdam Papam ea de re litteras dedere, ut certiorem potiùs eum facerent, quàm ut ejus aſſenſionem opperirentur.

Poſt Epiſt. 80. Hormiſ.

XII. Jam diximus Joannem Silentiarium ordinatum fuiſſe Epiſcopum à Metropolitano Sebaſteno, ſed invitum. Hinc, ut ſuſpicor, crevit illi fiducia, ut injuſſu Imperatoris, Patriarchæ & Metropolitani, eam ſarcinam tandem excuteret. Jam enim, ut vidimus, ad Imperatores & Patriarchas Conſtantinopolitanos ad ſolvenda iſtiuſmodi vincula recurrebatur. Surius d. 13. Maji

XIII. Anaſtaſiopolitanæ civitatis Clerici Laicique impetu facto in virum ſanctiſſimum Theodorum Siceotam Abbatem, Ancyranum ad Metropolitanum illum rapuere, ut Epiſcopus civitati ſuæ ordinaretur. Interjectis aliquot annis tandiu expertus Theodorus incaſſum operam ſuam & induſtriam perire, nullo plebis immorigeræ & effrænatiſſimæ, in flagitia quæque præcipitis fructu: perſuaſuſque prioribus ſe Monachis ſuis utiliùs præfuturum, Clero Populoque valedicens, Ancyram properavit, quo ſucceſſorem à Metropolitano expugnaret. Cùm infeſtum illum pateretur, evicit tandem, ut ad Cyriacum Patriarcham Conſtantinopolitanum res, & ad Mauritium Imperatorem referretur. Litteras ambo ad eos dedere, rationum ultro citroque ſuarum momenta ſubjicientes. Juſſu Imperatoris reſcripſit ad Metropolitanum Patriarcha, votis ut Theodori obſecundaret, ſed inſignia Epiſcopatus permitteret, viro ob innocentiam & ob vitæ ſanctimoniam commendatiſſimo. Paruit Metropolitanus, & redux in Cœnobium ſuum Theodorus, ipſa Epiſcopatus ornamenta ſplendore virtutum ſuperavit, approbavitque ſuum abjiciendæ Epiſcopalis ſarcinæ conſilium, canonicis ſanè regulis non paulò conſonantius, quàm Joannis Silentiarii. Surius d. 22. Apri

XIV. Ex his emicat, nondum ſatis certas fuiſſe & definitas ceſſionum leges, aut certè nondum ſatis religiosè obſervatas. Crimen, ægritudo deſperata, gregis intractabilis pertinacia, ejuſmodi erant cauſæ, quibus canonica ceſſio condonaretur. Sed immoderatior receſſus pii & contemplationis amor viros quandoque ſanctiſſimos inceſſebat, & præter Canonum normam tranſverſos agebat. Ad Papam aliquando, non ſemper, ad Imperatorem, ad Patriarchas confugiebant, & ad Metropolitanos; nulla certa, & quæ ubique retineretur forma. Ac ſi dicas, diſciplinam Eccleſiæ in iſtiuſmodi rebus in dies ſingulos magis magiſque elimatam fuiſſe, necdum ad unguem perpolitam.

CAPUT LIII. *P. 3. l. 2. c. 38.*

De ceſſione Epiſcopatuum, & Abbatiarum ab anno octingenteſimo ad milleſimum.

I. Quamvis diuturna & acerba decumberet ex ægritudine, non cogebatur unquam Præſul dignitate & gradu cedere. Aldrici Cenomanenſis Epiſcopi exemplum.

II. III. Exemplum Herimanni Nivernenſis Epiſcopi. Exemplum aliud Abbatis.

IV. Civitate & Eccleſia everſa, fas eſt Epiſcopatu decedere.

V. Inhoneſti & pii otii cupiditate non ſatis eſt cauſæ, ut quis jure Epiſcopatu abeat. Exemplum Ledradi Lugdunenſis Archiepiſcopi.

VI. VII. Effœta ſenectus poteſt canonicæ ceſſioni locum dare. Exempla.

VIII. Deſperatio emendandi gregis Epiſcopatus vincula ſolvere poteſt. Exemplum S. Adalberti.

IX. Nec idem cenſendum de Abbatia. Exemplum S. Romualdi.

X. Enormitas vitæ & morum eoſdem ſolvit nexus.

XI. Authoritas Metropolitanorum, Conciliorum, Regum abundè erat ad ceſſiones hujuſmodi, nonnunquam tamen Pontificia interponebatur.

Expen-

I. EXpendemus hìc primò quæ juſtæ tunc exiſtimarentur cauſæ canonicæ ceſſionis, tum defluemus ad authoritatem eam canonicam, qua exſolvi poſſent vincula, quæ Deus ipſe conſtrinxiſſet.

Antiquiſſima hæc autem ſemper habita eſt ceſſionum regula, ne quis cogeretur Præſul ſacro ſeſe Magiſtratu exuere, quanquam graviſſimo & prorſus deſperato conflictaretur morbo. In Concilio Sueſſionenſi anni 853. luculenta duo ſuppeditantur ejus rei exempla. Alterum eſt Aldrici Cenomanenſis Epiſcopi paralytici. Concilio viſum eſt, Metropolitano tantùm ejus Eccleſiæ ſollicitudinem commendandam, eò ut ipſe ſe conferret, & ex uſu Eccleſiæ omnia diſponeret. *Metropolitano Turonicæ urbis Almarico, ut ad eandem urbem accederet, injunxerunt: & quæcumque eſſent eidem Eccleſiæ proficua, ut ſtrenuè exequeretur, unanimiter præceperunt.* Ea certè cura Metropolitano ipſi officio implicabatur. Aderant eidem Concilio Remenſis & Senonenſis Archiepiſcopi, quibus in Provinciam Turonenſem nihil erat juris. Sed Gallicanis tum Epiſcopis perſuaſum erat, Gallicanæ Eccleſiæ Conciliis univerſalem in Gallias ſupperere authoritatem, tum vel maximè cùm præſentia Regis illuſtrabantur, quod & huic contigit, ad Regni ſacram politiam delineandam.

II. Alterum eſt Herimanni Nivernenſis Epiſcopi exemplum, cujus corporeæ ægritudinis virus in animum ipſum & in mores reſpergebatur, effluebatque in levitates & nænias, ab Epiſcopali gravitate alieniſſimas, qua de cauſa illum jam non ſemel objurgaverant cæteri Epiſcopi, eo utique vigore qui plurimis charitatis temperaretur blandimentis. *Pro ſuis exceſſibus, quos corporali moleſtia ſæpè dicebatur admittere, à ſanctis Præſulibus modeſtè & acriter increpatus eſt, quod priùs frequenter correptus, Ordini ſacratiſſimo perſeverantia levitatum injuriam adhuc faceret.*

Delegatus eſt à Concilio Archiepiſcopus Senonenſis cum aliis Epiſcopis, ut ei Eccleſiæ præſens pacem & concordiam conciliaret, ſecum Senonas abduceret Herimannum, & æſtivo retineret tempore, quòd eo maximè morbus ejus ægreſceret: atque ubi illum abſtinentiæ, gravitati, & Epiſcopali vitæ inſuefeciſſet, tum Clerum Populumque Nivernenſem alliceret ad eum revocandum. *Et ſic abſtinentia competenti aſſuetum, Epiſcopali gravitate inſtructum, Apoſtolicis moribus informatum, Clerus & populus eum ad ſedem propriam utiliter favente Dei gratia revocaret.* Plura hìc utique annuuntur, quàm narrantur, ea quippe ſilentii reverentia ſanctiſſimam toto orbe dignitatem coli par erat. Sed non obſcurè tamen plurima hic interlucet humanitas in Epiſcopum, cujus corporis ægritudines in animum refundebantur, & in mores: indulgentiæ verò impenſiori locus datur, quòd non iſ eſſent errores, qui gravi pœna comprimendi eſſent: & ægritudines corporeæ commiſerationem magis, quàm ultionem provocarent.

Non multis pòſt annis habitum eſt Concilium Vermerienſe, à quo plura perdiſcimus de ejuſdem Epiſcopi vitiata corporis animique valetudine. Ex debilitata enim mente dilapidatio etiam bonorum Eccleſiæ naſcebatur. *Infirmitate præpeditus corporea, ſæpè ineptire, & ad naufragium rerum & facultatum Eccleſiaſticarum pertinere, &c.* Fit Senonenſis Metropolitani ſollicitudine redintegratus eſt Herimannus priſtinæ ſanitati, unde & à Concilio reſtitutus eſt Eccleſiæ ſuæ, ut quem illi morbus, non ſcelus, eoque ad tempus tantùm ſubduxiſſet. *Non morum vitiis, aut peccatis publicis,* Verùm cùm recidiva poſtea morbi vis Herimannum invaſiſſet rurſum, ea de re Nicolaum Papam Ganelo Senonenſis Metropolitanus per Epiſtolas percontatus eſt. Ad auſteritatem natura & ingenio comparatus erat Nicolaus. Sed hinc nihil decerpebatur de piiſſimi Paſtoris & parentis teneritudine, ubi ſuadebat veritas charitaſque. Quanquam relatum ad eum fuiſſet, Herimannum quandoque mente omnino alienari: *Aliquoties integritate privatus, quædam inſano ſimillima admittebat, &c. Diu impeditus eſt Epiſcopale rectè implere officium.* Summa quadam ſapientia tamen & charitate hanc eſſe culpæ pœnam cenſuit, non culpam, ideoque pierate, non rigore libranda conſilia, nec cogi debere ad abdicandum Epiſcopale munus. *Satius arbitramur, quamlibet interim infirmitatem, ad pœnam peccati, quàm ad ipſum pertinere peccatum, cui magis conſulendum ſit, & compatiendum, quàm puniendum, vel aliquo modo feriendum.*

III. Nec Epiſcopi tantùm, ſed & Abbates in ea incurrunt diſcrimina, ubi quam ſuis olim imponderunt pietatem & commiſerationem, eam ipſi ab illis experiantur. Hoc documentum Hincmarus Remenſis Monachis Corbienſibus inculcavit, cùm inaudita penè ſævitia Abbatem ſuum gradu moviſſent, quaſi morbis, quibus affligebatur, reum noxiumque agi poſſe cenſerent. Contrà Hincmarus declaravit, poſtquam calculis ſuis Abbatem elegiſſent, eumque Epiſcopus confirmaſſet; jam in eorum poteſtate non eſſe, ut illum abdicarent. *Regulariter electum, & Archiepiſcopi ordinatione rationabiliter inſtitutum.* Jubet denique ut ſuæ illum reddant dignitati, fidamque præſtent obedientiam: donec ſi convaluerit, & ſenſerit ipſe ferendo tanto oneri minùs ſe parem, ad Regem accederet, cujus juſſu & Epiſcopi authoritate alius tum demum in ejus locum ſublegeretur. *Donec ſi convaluerit, & ipſe tale onus ferre non potuerit, ipſe ad Regem excuſaturus accedat, ut ejus præceptione, & Archiepiſcopali authoritate, ipſius in loco alius ſubſtituatur Abbas.* Ipſiſſimæ hæ ſunt Gregorii leges: Quamlibet gravi morbo laboret Paſtor, ſucceſſor dandus non eſt, niſi petenti, & ſponte cedenti dignitate, cui ferendæ & ſuſtinendæ jam quidem imparem ſe ſentiat. Flodoard. L. 3. c. 7.

IV. Narrat Ado Viennenſis unius ex ſuis anteceſſoribus reſignationem, longè alia cauſa factam, nempè Eccleſia ſua à Francis penitus vaſtata, qui temporales res ejus omnes invaſerant. Ultro exulans Paſtor Romam primò petiit, mox in Monaſterium Agaunum rediit, cujus adminiſtrationem ſuſcepit. Rem jam perſtrinximus capite ſuperiori, paulò fuſiùs hìc Adonis verba referemus de eodem Villicario; id enim Epiſcopo nomen erat. *Cum furioſo & inſano ſatis conſilio Franci res ſacras Eccleſiarum ad uſus ſuos retorquerent, videns Viennenſem Eccleſiam ſuam indecenter humiliari, relicto Epiſcopatu, &c. Romam primùm abiit, ibique Papæ Stephano notus efficitur, Interjecto non multo tempore, Agauni Monaſterium Martyrum in curam ſuſcepit.* An. 716. 717.

V. Ceſſionem illam non vituperat Ado, qui non potuit non vitio vertere Leidrado Archiepiſcopo Lugdunenſi, quòd anno 815. in Abbatiam Sveſſionenſem ſecedens, Agobardum Eccleſiæ Lugdunenſis jam Chorepiſcopum, ſibi fecerat ſubrogari. Quanquam ea ceſſio roborata fuiſſet, non Imperatoris tantùm, ſed Concilii univerſalis Eccleſiæ Gallicanæ conſenſu; conteſtatur tamen Ado canonicas leges fuiſſe tum ludibrio habitas, quæ vetant, ne quis Epiſcopus ſuum ſibi deligat ſucceſſorem, & ne duo ſint unquam unius Eccleſiæ ſuperſtites Epiſcopi. *Leidradus Lugdunenſis initio Imperii Ludovici Imperatoris Sveſſionenſis Monaſterii locum petiit, & in loco ejus Agobardus ejuſdem Eccleſiæ Chorepiſcopus, conſentiente Imperatore & univerſa Gallorum Epiſcoporum Synodo, Epiſcopus ſubſtitutus eſt Quod quidam defendere volentes, dixerunt, eundem venerabilem Agobardum à tribus Epiſcopis in ſede Lugdunenſi jubente Leidrado fuiſſe ordinatum. Sed canonica authoritas eſt, in una civitate duos Epiſcopos non eſſe. Nec vivente Epiſcopo ſucceſſorem*

Ca. 4.

c. 2.

An. 860. Co. Gall. T. 2. pa. 188.

forem sibi debere eligere. Ac idcirco illa quacumque causa regulæ Ecclesiæ præteriri in tanto ordine fixæ non debent.

VI. Si uno ignobilis otii amore agebatur Leidradus ad abjiciendas Episcopales insulas, non temerè invidiam illi faciebat Ado. Si verò longo Episcopalium curarum & laborum curriculo defessus, exhaustisque viribus, voluit illam sarcinam juniori & vegeto ingerere Præsuli, qui non nomen tantùm & honores sustineret, sed munia obiret, & officia impleret omnia; lubentes concedemus & nos in sententiam Imperatoris & Concilii Nationalis Galliarum, quibus ea cessio consentanea visa est canonicis institutis. Atqui ex Epistola Leidradi ejusdem ad Carolum Magnum, quæ inter Agobardi litteras conjecta est, perspicuum fit, hanc postremam illum secutum esse causam dimittendi Episcopatus. Tanta enim ibi opera se molitum esse, tam gnaviter & tam diu ad disciplinæ instaurationem se insudasse testatur, ut vix jam cuiquam possit ignavi otii amator sectatorque fuisse videri.

Eadem ratione adductus est & B. Burchardus Uvirsburgensis Episcopus, ut cùm longioris vitæ stadium Episcopalibus studiis & indefessis laboribus exhausisset, nec jam posset Ecclesiæ suæ nisi enervem impendere senectam, satius duceret juvenem sibi, & fervore charitatis, quàm ætatis vigore vegetiorem Episcopum subrogare. Nec tamen id aggressus est, nisi Cleri, Populi, Imperatoris, Principum, Metropolitani & Episcoporum consensione. *Pondus diei & æstus jam à mane puerilis ætatis usque ad vesperam penè decrepitæ senectutis portavit, &c. Cum Senioribus & Magnatibus Ecclesiæ suæ iniit consilium, quatenus successorem sibi provideret, &c. Misit ad Imperatorem Carolum & ad Lullum Metropolitanum, &c. Missi redeunt, utique consensum referentes, tam Regum, Principum, quàm Archiepiscopi, cæterorum Episcoporum, &c.* Megingaudum ab illis sibi successorem dari popposcit: assensere omnes judicio Episcopi sanctissimi. *Aderant Legati cum litteris Regis & Principum, nec non Metropolitani Lulli, confirmantes in omnibus electionem Megingaudi.*

Vita ejus apud Surium, die 14. Octob. L. 2. c. 11.

VII. In Chronico Senonensis Abbatiæ in Episcopatu Tullensi sitæ, Gualdelbertus Senonensis Archiepiscopus narratur abdicasse Episcopatum, & ad montes Vosagos se contulisse, ad illam Abbatiam ibi exædificandam, non alio magis consilio, quam ut in secessu eam consequi posset Evangelicæ perfectionis integritatem, ad quam inter Episcopales sollicitudines non poterat nisi tardo properare gressu. *Cum videret sibi ad culmen perfectionis, ut optaverat, conversationem sæcularium haud satis sufficere, disposuit se omnibus quæ possidebat abrenuntiaturum.* Integram sibi servavit potestatem Ecclesias dedicandi, & Ordines administrandi in ea solitudine, quam cælestibus coloniis frequentare avebat. *Solo sibi Episcopi officio reservato, quo in tanta & tam vasta solitudine ad Ecclesias consecrandas, vel personas uti potuisset.* Esto, renideat quædam in ea spontanea renuntiatione lux sanctimoniæ, nihil moror; at Canonum regulæ jacebant omnes, nec populo, nec Clero interveniente, nec Principis, aut Episcoporum assensu, nec denique ostensa ratione ulla, quam sacræ leges approbarent. Nec enim in Episcopalibus muniis & laboribus minus præsidii aut adjumenti est, ad invadendum summæ perfectionis culmen, iis certè qui sacro jam sunt innexi ministerio, quàm in piis eremi & contemplationis deliciis.

De Vauge.

Spicil. To. 3. pag. 274.

La Cointe, de an. 661. n. 5.

Leodiensis Episcopus Franco præter annos quinquaginta exhaustos in Episcopalibus muniis, excitabatur alio quoque stimulo, ut abiret sacro munere, Normannis Gallicanas Provincias populantibus, ille insignes, sed & cruentissimas in eo bello reportarat victorias. Ita stillantibus hostili cruore manibus, non ausus ampliùs contrectare aras, incruentamque Victimam, Romam misit Clericum Leodiensis Ecclesiæ & Monachum Abbatiæ Lobbensis, ut suo loco ordinarentur. Ubi reduces fuere, Episcopatum illis resignavit. *Franco Episcopus sciens illicitum esse, quemquam sanguineis manibus sancta tractare, mittit Romam Bericonem Leodiensem Clericum, & Teutricum Lobbensem Monachum, quos ordinari Episcopos, qui vicem suam supplerent, oravit, & exoravit.* Spicil. pag. 5

Hedenulphus qui in Episcopatum Laudunensem Hincmaro subrogatus fuerat, à Joanne VIII. cedendi licentiam impetrare nunquam potuit, quanquam contestaretur per accisas corporis sui vires & labantem valetudinem, minùs se jam posse functiones obire Episcopatus, ac Monastici secessus se cupidissimum profiteretur. *Cùm Hedenulphus apud eundem Papam peteret, ut eum ab illa Sede absolveret, dicens se esse infirmum, & velle intrare Monasterium, obtinere non potuit.* Aimoi l. 5. c. 1

VIII. Cessit & Episcopatu B. Adalbertus Pragensis Episcopus, non præpropero quietis amore, & meliorum contemplationis deliciarum, quod ostendimus Canonibus obstrepere, & charitati sanæ atque oculatæ: non senectæ deficientis infirmitate, ut complures: non criminis contagio, quo remorderetur ejus conscientia, & à sacro ministerio retardaretur: sed inauspicato laborum Apostolicorum eventu, & mera desperatione revocandæ ad meliorem frugem ejus gentis, quæ nulla non in flagitia projectissima esset. Nec sibi tamen uni satis fidens, Romam adiit, remque Pontificis maximi Benedicti VII. judicio permisit. Assensus est Pontifex, ut sibi prodesset, qui aliis non poterat: & contemplationi se totum dederet, quando ex prædicationibus ejus nullus ad quemquam fructus redibat, *Fili, inquit Apostolicus, quia te sequi nolunt, fuge quod nocet. Operæ pretium est enim, si cum aliis fructum facere non potes, vel te ipsum non perdas. Quare in eo consilio arripe tibi otia contemplationis, &c.* Ita ad annum 983. At anno 989. Pragensis civitas suum hunc Episcopum à Pontifice sibi restitui flagitavit, desponditque se aliquantò monitis & hortatibus ejus obsequentiorem fore. Collaboravit & Archiepiscopus Moguntinus. Joannes XV. interim Concilium coegit, Adalbertumque rursus ad priorem suam Ecclesiam ablegavit, facta copia ejus rursum repudiandæ, nisi faciliores ad obsequium cives experiretur. Resipiscentiæ suæ spem fecerat populus, sed ea mox in irritum cadente, cessit rursum Adalbertus sævienti procellæ, & per Poloniam iter agens, non sine uberiori Prædicationum suarum fructu, Romam rediit, & Cœnobio inclusus totum quinquennium Monasticis se exercitiis & macerationibus dedidit. Cùm denique Romam profecti essent Otto III. Imperator & Archiepiscopus Moguntinus, compulsus ab iis est Gregorius V. Papa, ut Adalbertum suæ redderet Ecclesiæ. Tertiò rediit, & à Principibus populisque rursum contumeliosissimè depulsus, ad Prutenos anno 996. profectus est, ubi Apostolicæ invictæque constantiæ documentis editis, martyrii tandem optatissimam lauream consecutus est. Ann. Surju 22. A

IX. Habes ergo in Adalberto exemplum, quo non aliud usquam memorabilius, ejus cessionis quæ fit ob indomitam insolentissimi gregis contumaciam. Porrò invicta ea vicissim Præsulum constantia, etsi aliis infructuosa, sibi fructuosa, & exemplo posteris profutura certè est. Monachorum nonnunquam etiam ea fuit pervicacia, quæ sanctissimos Abbates aufugere cogeret. Classensis juxta Ravennam Monasterii regimen non susceperat B. Romualdus, nisi postulantibus Monachis, urgente Imperatore Ottone, & Episcoporum Concilio: à quo, ni pareret, intentabatur excommunicationis mucro. Sed expertus remediis morbum redintegrascere, Pastoralem baculum Imperatori & Archiepiscopo resignavit, quantumvis reluctantibus. *Romualdus videns & suam perfectionem aliquatenus minui, & eorum mores proclivius*

Surius 7 Junii.

in

in deteriora converti, Regem impiger adiit, & non leviter reluctantes unà cum Archiepiscopo Ravennate, in utriusque conspectu virgam projecit, & Monasterium dimisit.

X. Hæc ex Petro Damiani, à quo scripta est Romualdi vita: & qui alibi illum ait longè alia ratione benè multos compulisse Abbates, ut sponte Pastoralibus renuntiarent baculis, propterea quòd eorum mores tota sæculi nequitia delibuti essent, & immane quantum abhorrerent ab ea quam profitebantur modestia, & sæcularis vanitatis detestatione. *Erat beato viro tam odiosa ista, quam cernimus, Abbatum conversatio, ut non minùs gauderet, si de manu cujusquam Abbatiam potuisset evellere, quàm si ei datum fuisset potentissimum quemlibet sæcularium ad sancta conversationis ordinem convocare.*

XI. Hanc primam nobis proposueramus partem elucidandam de causis justis canonicæ cessionis. Nunc ad alteram de authoritate interponenda ad diffuendam conjugii spiritalis copulam inter Ecclesiam & Pastorem. Ex suprapositis autem exemplis huic quoque parti lux non mediocris affunditur. Perspicuè enim patuit 1. Abbatibus, ut renuntiarent muneri suo, consensu tantùm opus fuisse Principis & Episcopi. 2. Si eum consensum aut extorsere aliquando, aut ne petiere quidem, ut oneri sacro se subducerent, ea fuit vel temeraria Canonum conculcatio, vel charitatis & humilitatis æstuatio quædam vehementior, nec sui compos, & legi cuidam summæ legum cæterarum dominatrici obsecundans. 3. Usus is fuit Episcoporum laudatissimus, ut ne à suis sese divellerent Ecclesiis, nisi consentiente Clero, Populo, Principe, Metropolitano. Quàm necesse fuerat horum omnium conspiratione eligi Episcopos, tam non poterant nisi eorundem authoritate vel assensu sacris vinculis absolvi. 4. Metropolitani saltem & Principis authoritas omnino desiderata fuit; quòd includerentur Metropolitani nomine, Clerici omnes: Principis autem, laici. Si qui Præsules præter has regulas cesserint, eorum aut excusanda incogitantia est, aut damnanda temeritas, aut admiranda æternorum charitatis abundantia, qua abrepti sint, non contra, sed ultra usitatas Ecclesiasticæ Disciplinæ leges. 6. Rariùs interpellata est Papæ authoritas ad has cessiones, quòd nec ad electiones interveniisset. Manifestum est, necdum Apostolicæ tum sedi reservatas fuisse cessiones eas, resignationes Episcoporum, & Abbatum. Ea erat tunc penes Metropolitanos & penes Concilia Provincialia authoritas, ut Episcopi vel instituerentur, vel destituerentur, vel ultro discederent. 7. Nonnullis tamen exemplis emicuit ad sedem Apostolicam relatum esse. Non potuit Vilicarius Concilium Provinciale cogere, ut suam cessionem approbaret, eo tempore quo intestinis bellis flagrabat Gallia, & Reipublicæ atque Ecclesiæ extrema pernicies imminere videbatur. Itaque ad summum Pontificem confugiendum illi fuit. Scisitatus est Ganelo Archiepiscopus Senonensis Nicolaum I. Papam de Herimanni ægritudine gravissima. Sed super ea re jam manaverant Decreta Suessionensis & Vermeriensis Conciliorum & sapientiæ & charitatis & authoritatis numeris omnibus absolutissima. Unde non aliud Nicolaus, quam gemini illius Concilii placita confirmavit. Franco Leodiensis Episcopus Pontificem interpellavit, quòd Episcopatum resignare vellet in favorem, immo & in duos, quos vellet habere Coadjutores, inde & Successores. Plurima ibi dispensatione & inusitatissima opus erat, pro qua meritò sedes Apostolica adiretur. Sed ejus rei narratio nec explicata satis mihi visa est, nec satis cohærens, ut inde certi quidpiam elici possit. Volebat à Pontifice absolvi Hedenulphus vinculis Ecclesiæ suæ, quòd ab eo iis ligatus fuisset, viventi Episcopo successor datus. Adalbertus cedere permissus est à Papa, sed à Metropolitano & à Concilio Provinciali tandiu repetitus est, donec Ecclesiæ suæ restitueretur. Initia ergo & fundamenta jam tum ponebantur aliqua posterioris disciplinæ, quæ cessiones summo Pontifici examinandas, annuendas, abnuendasque reservavit: sed hujus ea erant tantùm veluti rudimenta. Si qui sibi finxerint Romanos Præsules eas captasse occasiones amplificandæ authoritatis suæ, ii præjudiciis suis nimio plus indulsere, & ab historica rerum fide ac simplici veritate mirum quantum aberrarunt. Metropolitanis & Provincialibus Conciliis per summos Pontifices hactenus licuit tota sua potestate uti in cessionibus permittendis, vel prohibendis, ut tota illa superiorum exemplorum strue declaratum est. Tum ad Apostolicam sedem ventum est, cùm ejusmodi opus fuit dispensatione, quam non facilè concederent Synodi Provinciales. Quin & ex contextu hujus operis patefiet, majoris ponderis dispensationes à sede Apostolica flagitatas esse, volentibus & ita sancientibus ipsis Provincialibus Conciliis. Denique suo ipsi marte Episcopi ab Apostolica sede mendicarunt, & lumina expediendis difficultatibus, & necessaria curandis Ecclesiarum suarum vulneribus medicamenta, nemine urgente, nemine invitante, sed ipsa cogente necessitate, ut sibi ne ulla redeessent.

CAPUT LIV. *P. 4. l. 2. c. 54.*

De Cessione & Resignatione simplici Episcopatuum & Abbatiarum, post annum Christi millesimum.

I. Duo potissimùm hic elucidanda in Historia cessionum.

II. De cessione Arnulphi Archiepiscopi Remensis, & Gregorii VI. Papæ.

III. Cessio Petri Damiani. Varia exempla sæculo XI. petita, vel non petita Pontificis licentiæ ad cedendum.

IV. Exempla sæculi XII. ubi jam crebriùs adibatur sedes Apostolica.

V. De eodem rursum. Filius Regis Angliæ cedere cogitur, quod ordinari renueret. Consilium Arnulpho Luxovienſi insusurratum, ut Episcopatu ultro abiret, si in eum per aulicos cuniculos irrepsisset.

VI. Sub Alexandro III. convaluit jam usus, ut ne injussu Papæ cederent Episcopi.

VII. Eo jam loco res erant cùm Innocentius III. Apostolicæ sedis culmen insedit. Elucidantur ejus Decretales, ubi spiritale conjugium carnali comparat, & utriusque solutionem uni summæ Sedi approbat, quasi jure divino.

VIII. Ex eodem Papa quæ rationes & justæ causæ cedendi Prælaturis.

IX. An Episcopus qui recessit, & in Monasterium concessit, revocandus sit. Canon Concilii Constantinopolitani.

X. De irregularitate criminis, & de morbo perpetuo ac desperato.

XI. De Ecclesia Orientali.

XII. Querelæ Bellarmini ad Clementem VIII.

I. IN contexenda hìc & pensiculanda cessionum maximè Episcopalium historia, duo erunt potissimùm, quæ perscrutari & illustrare studeamus. 1. An Pontificum semper authoritas interposita sit, an intervenerint tantùm Concilia, Metropolitani, Reges. 2. Quæ legitimæ fuerint causæ Canonicarum resignationum.

II. Non hìc locum dabimus ullum cessionibus vi expugnatis, cujusmodi fuit illa Arnulphi Remensis Archiepiscopi, cui non ægrè persuasum est ab Episcopis Concilii Remensis sub Hugone Capetio

Epi-

Rege probrosam ut & inevitabilem damnationem præveniret cessione in speciem saltem voluntaria. *A seipso in se ipsum damnationis sententia lata, hoc solum eum in omni vita sua præclarè egisse dijudicatum est.* Verba ea sunt Concilii Mosomensis anni 995. ubi à Joannis XV. Papæ Legato suspensus est Gerbertus, qui Arnulpho successor fuerat datus; restitutus est Arnulphus in pristinam sedem eodem anno, & exauthoratus Gerbertus in Concilio Remensi. Ei judicio non acquievit Hugo Capetius, Gregorio V. Papæ obsequentiorem se voluit esse Robertus ejus filius, missoque Romam Abbone Floriacensi Abbate, mox ut ille in Gallias redux fuit, carcere Arnulphum absolvit, fruique passus est Ecclesia sua Remensi, & Pallio Roma ad eum misso. De iis Abbo certiorem fecit Pontificem, ut narrat in ejus vita Aimoinus. Hinc meritò vocatur in dubium à viro doctissimo Cosartio secunda Silvestri II. Papæ Epistola: Gerbertus eo nomine uti voluit, ubi Apostolica sede potitus est. Ea Epistola restituitur Arnulphus, quasi adhuc tum prostratus jacuisset: eique invidiam tamen illa fecit, quasi non alio nomine claudicasset ejus depositio, quàm quòd consensus Pontificis non accessisset. Eo Gerberti causa juvabatur, qui Arnulpho subrogatus fuerat.

Cessio Gregorii VI. in Concilio Sutrino anno 1046. parum distat ab hac Arnulphi resignatione. Tradit Hermannus à Concilio depositum illum fuisse, tanquam qui in sedem Apostolicam simoniacus usurpator irrepsisset. Minùs infestus illi quidem est Leo Ostiensis, nec tamen cessisse illum scribit, nisi simoniæ convictum. *Simoniacus probatus, sponte sua sede desiliens, &c.* Dictum est à nobis alibi de ea simonia, cui legitimum non defuisset patrocinium, nisi præsens Concilio affuisset Imperator.

Baron. an. 1246. t. 2. c. 80.

III. Ad paulò divetsam accedo speciem. Cessit Episcopatu suo Ostiensi Petrus Damiani Cardinalis, anno 1059. remisso ad Nicolaum II. annulo suo: *Cedo jure Episcopatus, & per hunc annulum, virgam enim tulistis, desperata deinceps omni repetendi querela, renuncio*; datisque ad eum litteris, quibus significat, quicumque Episcopali se pompa & dignitate exuissent pura mente, castoque salutis consilio, eos à salutis scopo nunquam aberrasse. *Quia plerique qui Pontificatus jura non deserunt, de sinistris sint; quatquot autem legimus recta intentione dimisisse, certa spes est eos de æterna cum Christo societate gaudere.* Resignabat Petrus Episcopatum Ostiensem in manus Papæ, an ut Papæ, an ut Metropolitani? Nec enim alius ibi Metropolitanus, quam ipse Papa. Ea certè Epistola coacervantur exempla penè innumera eorum, qui Episcopatus vel Abbatias resignarunt, & in iis rarissima vestigia necessarii, aut expetiti Pontificum assensus.

l. 1. Ep. 9. 10.

Quanquam Petro Damiani invito & renitenti eam Episcopatus sarcinam impegisset Pontifex, non tamen adduci potuit, ut eum absolveret: uti nec Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariensem, qui & eandem vim ab Alexandro II. passus est, ut ordinaretur Episcopus, & eandem repulsam, ne eo pondere exoneraretur. Ne inauguraretur antè, ita restiterat, ut nec Regi cederet adhortanti, nec Episcopis cogentibus, sed Legatis Pontificiis nomine Pontificis jubentibus, ut ipsemet testatum facit in ea Epistola, qua abeundi licentiam postulabat. *Factus sum te cogente speculator, &c.* Baron. ann. 1070. n. 18. *Legati tui ex Apostolicæ sedis authoritate præceperunt, &c. Rogo, sicut vestra, cui contradici fas non fuit, me authoritate alligastis; sic quoque alligatum, abrupto per eandem authoritatem hujus necessitatis vinculo absolvatis.*

Adde quòd cùm Archiepiscopi & Primatis dignitate radiaret Lanfrancus, nec superiori subesset ulli in Ecclesia præterquam Papæ: vix ab alio quoquam solvi poterat. Sed nihil hinc validè colligetur, quo alii ligentur Episcopi. Et sanè Pontificem consuluit idem Lanfrancus, super Hermanno Episcopo, quid secundò meditabatur Episcopatum abdicare, ut secundò se in reconditam abderet solitudinem, & religiosæ vitæ ac contemplationis delicias amplexaretur iis immoriturus: uno autem retardabatur metu censurarum à Metropolitano suo vibrandarum. *Nisi ego censura canonica obstitissem, jam pridem aut Regi Episcopatum reddidisset, aut clam ad Monasterium confugisset.* Lanfr. Epist. Nec licentiam Lanfrancus huic Episcopo reposcit à Pontifice, sed consilium, licentiam illam debeat ipse aliquando tandem concedere, an constanter abnegare. *Apostolicæ sedis celsitudinem consulendam putavi, quatenus ab ea instructi, certissimè teneamus, quid concedere vel facere debeamus.* Consulit & de alio Episcopo, qui justam & indeclinabilem præverterat depositionis sententiam, voluntaria cessione. *Regi in Conventu Episcoporum atque Laicorum Episcopatum reddidit.*

Si fateatur autem Lanfrancus, sola excommunicationis intentatæ formidine cohibitum fuisse Hermannum Episcopum, ne rursum cederet, sicut primò cesserat; inde perspicis necdum desuevisse Episcopos eo ævo ab abdicandis Prælaturis, nulla Superiorum authoritate fretos, idque XI. jam sæculo. Habes & aliud ejus ævi exemplum in Petro Anagujæ Episcopo, qui Diœcesanorum suorum perversitatem & inflexam contumaciam jam non ferens, Hierosolymam adnavigavit, cùm ad bellum sacrum copiæ eò tranarent. Ecclesiæ ejus Patronus B. Magnus visendum ei se exhibuit, peregrini specie & habitu simulatum, narravitque uxoris se suæ pertæsum, trajicere in Palæstinam, ubi reliquum vitæ tempus contereret. Tum Epi- Baron. 1059. scopus instare, non potuisse ab eo abrumpi uxorium vinculum, quo illum Deus constrinxisset. Tum verò reposuit illi cælestis hospes, ab eodem authore Deo, nec minùs rectè constringi spiritale Episcopi cum Ecclesia sua conjugium. Nec pluribus opus fuit, ut Petrus iter in Ecclesiam suam remetiretur.

Ea, ut vides, erat Episcoporum quorundam simplicitas, quæ eos ad has ageret cessiones Ecclesiasticis regulis obstrepentes. Gregorium VII. ejusmodi simplicitatem nihilominus castigandam sibi duxit, in Episcopo Italiæ, quem pœnitentiæ subeundæ causa Cassinum ablegavit, *propterea quod Epi-* L. 1. 1 *scopatum sine ratione dimiserat.*

Sed non paulò admirabilior hujus Pontificis austeritas explicuit se in Epistola ad Uvillelmum Anglia Regem data, qua mandat, Archiepiscopo Rotomagensi ægritudinum suarum diuturnitate eam Ecclesiam penè viduatam jamdiu distinenti, persuadendum esse, aut etiam præcipiendum, ut Pastorem ordinari assentiretur, qui non solo nomine Pastor esset. *Persuadere non desistant, si oportuerit, etiam authoritate Apostolica, ut suo consensu ordinetur Ecclesia.* Eam persuasionem quæ Apostolica Gregorii VII. authoritate fieret, præceptionem interpretatus sum, quo solet more dici, summarum potestatum preces imperii vim obtinere. L. 5. c

Eidem Uvillelmo Normanniæ Ducem adhuc agenti, Malgerius Archiepiscopatum suum Rotomagensem resignavit, cùm alienata, ut reor, mente sui compos non esset: *Desipere cæpit, insipientia* L. 7. c *ductus*; ut ait Monachus Gemmeticensis. Dux Concilium Provinciale percunctatus, in eam sedem provexit Monachum Cœnobii Fiscannensis, nulla interventione Papæ ab eo Scriptore memorata. Post ejus quidem Præsulis obitum, Maurilius vocabatur, ejus in locum Lanfrancus Abbas sublegi fecit Episcopum Abrincatensem, cùm Clero, Regi, Magnatibus adlubescceret ipsum maximè Lanfrancum ejus sedis honore decorari. Verùm non obscurum est adeundam fuisse tunc Apostolicam sedem, ut ejus dispensatione fieret ea translatio. *Ut canonicè fie-* L. 4. 1

cè fieret iſta conjugatio, Romam adiit. Ita Ordericus ad annum 1607.

In hac exemplorum ſerie, nullo conſtat argumento interponendam neceſſariò fuiſſe ſedis Apoſtolicæ authoritatem, ad ſimplices reſignationes Epiſcopatuum, quanquam interponeretur ea nonnumquam, & paulatim ſterneretur via ad invehendam poſteriorem diſciplinam. Quæ neceſſariò referendæ erant ad ſummum Pontificem Primatum reſignationes, conſultationes de ambiguis & perplexis reſignationibus, ceſſiones deponendorum Epiſcoporum, vel quorum in ſedem tranſferendi erant alii Epiſcopi, reſignationes ad quas immedicabili morbo afflicti Epiſcopi, etſi cogi non poterant, ſumma tamen authoritate aliqua impellendi erant: hujuſmodi, inquam, reſignationes, quæ in dies crebreſcebant, viam complanabant recentiori nunc noſtræ diſciplinæ.

In eam rem aliud ex Fulberto exemplum ſuppetit. Pariſienſis Epiſcopus reſignatam ſedem ſuam recuperare conabatur. Contrà Fulbertus niti, abjiciendam ei ſpem eam eſſe, cùm ultro reſignaſſet, propter eas quibus fatigabatur ægritudines, Regemque exoraſſet, ut Decanum Eccleſiæ Pariſienſis ſibi ſucceſſorem daret; electum reapſe fuiſſe Decanum, ejuſque electionem à Pontifice confirmatam; denique obtemperatum eſſe B. Gregorii præceptis, qui graviſſimis morbis decumbentes Epiſcopos nec ad reſignandum cogi volebat, nec prohiberi. *Tu ultro cauſa ægritudinis, ut ajebas, curam Epiſcopalem ſimul & Cathedram reliquiſti. Franconem Decanum ſubrogari tibi verbis & ſcriptis à Rege petiiſti. Subſtitutus eſt Franco, eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis. Fulcitur utique ſubſtitutio & conſecratio ejus favore & authoritate B. Gregorii Papæ, qui ſcriptis ſuis nulli Pontificum non petenti, pro qualibet ægritudine ſuccedendum ſore docuit; ita voluntariè renuntianti ſedi ſuæ, ſucceſſorem nullo modo denegavit.* Placuit ut & Pontificis authoritas interveniret, ne qui cedebat, pœnitentia pòſt ductus Eccleſiam repeteret: utque firma eſſet ſucceſſoris electio, à Papa confirmata fuit. Non poterat id eſſe rarum, cùm cedentibus Epiſcopis dandi neceſſariò eſſent ſucceſſores. Ita frequentiſſimè interveniebat Pontifex. Unde & expeditius aliquando tandem viſum eſt, ut ceſſiones omnes ejus examini & judicio permitterentur.

Quoad regulam autem Gregorii, haud ſcio, an admitti ille vellet ceſſiones ſpontaneas omnes ægrotantium Epiſcoporum, ut Fulbertus innuit: an ad ſolas impatientes curæ ægritudines id ab illo coarctaretur. Illud certè indubitatiſſimum eſt, vehementer illum interceſſiſſe, ne invitis, quantumlibet ægrotis, ceſſiones extorquerentur. Unde & mirari ſubiit paulò ſuprà Gregorii VII. ea in re inclementiam.

IV. Cùm Beccenſem adhuc regeret Abbatiam Anſelmus, per litteras enixiſſimè oravit Urbanum II. ut Bellovacenſi Epiſcopatu exoneraret unum ex Monachis ſuis, cui ut Epiſcopali ſarcinæ ſuccederet, ipſemet vim attulerat. *Quem Epiſcopum fieri coegi.* Sanctitate ille in Cœnobio claruerat, claruit & in Epiſcopatu, ſed eximius quidam animi candor & mira morum ſimplicitas ſæculari aſtutiæ & verſipelli Aulicorum prudentiæ deridiculo erat. *Non eſt talis, qui tantam malitiam irruentem, tantas inſidias circumſtantes cavere poſſit. Quapropter ego & alii amici ejus corde proſternimur cum ipſo ad veſtigia veſtræ miſericordiæ, ut ei viſcera ſua aperiat, & de tanto malo & periculo, in quibus ſine utilitate eſſe ſe ſentit, clementer eripiat.* Non ſatis comperi, an Pontifex annuerit: illud conſtat. 1. Anſelmo viro doctrina & pietate ſingulari hanc ſatis idoneam viſam eſſe cauſam ceſſionis. 2. Ad Pontificem ventum eſſe, ut ea ceſſio rata haberetur. 3. Nec niſi per eum ratam eſſe potuiſſe.

Ep. 8.

L. Ep. 34.

Situm vacaſſet Remenſis ſedes, non temerè quis ſuſpicaretur relatum eſſe ad Papam loco Metropolitani. Ea quippe, aut perſimili ratione idem Anſelmus Abbatem cedere volentem propter corporeas infirmitates, dehortatus eſt ne id faceret, ſi qua confirmandæ valetudinis ſpes eſſet reſidua: ſaltem ne faceret, niſi aſſentiente Archiepiſcopo, quando Epiſcopalis ſedes viduata erat. *Si aſſenſu & conſilio Archiepiſcopi, quia Epiſcopum non habetis, talis electa fuerit perſona, &c. Licitè, ſi ad ſalutem deſperatis redire, poteſtis dimittere.* L. 3. Ep. 141.

Cæterùm injuſſu Sedis Apoſtolicæ Epiſcopos abiiſſe adhuc Eccleſiis ſuis, luculentè proditum eſt ab Ivone Carnotenſi ad Paſchalem II. ſcribente, falſis rumoribus jactatum eſſe, & Romam uſque perlatum, Epiſcopum Sueſſionenſem canonico judicio de criminibus convictum & exauthoratum fuiſſe: enimverò pium Præſulem experimento ſuo edoctum, difficillimè poſſe ſe inter Epiſcopales ſollicitudines ſaluti ſuæ ſatis conſulere: *Propter Prælatorum pericula, quæ jam expertus fuerat, ſe ſalubriter ferre non poſſe*: ſtatuiſſe confugere in fidam Monaſticæ vitæ ſtationem: *Summa fuit conſilii ſui, ſe malle in loco humili ſalvari, quàm in alto periclitari:* aperuiſſe illum ſibi hoc animi ſui propoſitum: ſe primò vehementer illum deterruiſſe, ſed tandem approbaſſe: moras in eo tantùm necti, quòd ægrè paterentur quemquam ex Epiſcopo in Abbatem decreſcere: *Nihil opponunt, niſi quod Epiſcopali dignitati fiet injuria, ſi qui Epiſcopus fuit, fiat Archimandrita.* Apoſtolicæ Sedis eſse, hanc elevet difficultatem, obicem amoveat; cùm quæ Abbatibus infunditur benedictio, in ſacramentorum numero non ſit; nec poſſit, ſi Epiſcopo conferatur, pro iterata ordinatione haberi; denique ſi quid adhuc reſideat ſcrupuli, minimè neceſſe eſse, ut Epiſcopus Abbatiam adminiſtraturus, Abbatum benedictione conſecretur. Ex his dilucidum fit, ei ceſſioni Papam non interveniſſe. Sed illud magis noſtra refert obſervare, cùm non ampliùs deponerentur Epiſcopi, niſi interpoſita Papæ authoritate; & cùm rurſus poſſent ceſſiones traduci ac infamari, acſi depoſitiones eſſent: hinc non facilè ceſſiones proceſſiſſe, niſi communicato cum ſummo Pontifice conſilio. Epiſt. 29.

Teſtimonio & exemplo utemur Hildeberti Cenomanenſis Epiſcopi, qui acerbiſſima Angliæ Regis infeſtatione compulſus eſt, ad reſignandum Paſchali II. Epiſcopatum. At is Pontifex noluit Eccleſiam tam invicto orbari libertatis ſuæ defenſore & vindice. *Religionis ſinum quaſi aram jam dudum complexus eſſem, ſi conſultus Papa Pontificis onus amoliri permiſiſſet. Ille dum me remiſit ad laborem, invidit gloriam, non imputet ei Dominus.* Videri poteſt ille conſulendæ potiùs Sedis Apoſtolicæ cauſa ſuper abdicatione ſua Romam conceſſiſſe. Alia enim ipſemet Epiſtola abundè prodidit, quàm perſuaſum ſibi eſset, non poſſe Paſtorem niſi conſilio & authoritate Paſtorum ſuperiorum à cura & regimine commendatarum ſibi ovium diſcedere. Ideo & non aliter Arnulphus conſilium Papæ, quàm cæleſte imperium interpretatus eſt. Baron. an. 1107. Epiſt. 24. 46.

Goffridi Ambianenſis Epiſcopi ea fuit ſui deſpicientia, ea æternorum charitas, ut non ita facilè potuerit, ac Arnulphi, intra Canonum lineas cohiberi. Licentioſæ & propudioſæ civium ſuorum vitæ tædio & impatientia abreptus, in Carthuſiæ Majoris receſſum ſe abſtruſit: inde litteras ad ſuos dedit, alium ut ſibi Epiſcopum eligerent. Vix quidem, ſed compulſus tandem aliquando tamen eſt à Rege, à Legato Pontificio, à Metropolitano Remenſi, à Bellovacenſi & Sueſſionenſi Conciliis, ut dimiſſo ſe redderet Eccleſiæ ſuæ clavo; objurgatus eſt & à Legato, quòd non alio quàm ſui ipſius conſilio & impulſu creditam ſibi Eccleſiam abjeciſſet: *Duriuſculè eum tunc appellavit Cono Legatus, quòd injunctum munus reliquiſſet.* Impar fuiſſe videtur Metropolitani authoritas ad Goffridum revo- Bar. ann. 1114.

revocandum, nisi Legati imperium accessisset: *Cùm non posset vir Dei illius aliorumque Episcoporum authoritati obluctari, ad suam rediit Ecclesiam, &c.* Potuit illud & in causa fuisse ex parte aliqua, referendarum ad summi Pontificis judicium cessionum Episcopalium, quòd non ea jam amplius esset in Metropolitanos reverentia, quæ Episcopos frænare, & ab his inconsideratis consiliis deterrere posset.

Legatus alius qui Concilio Londinensi præerat 1138. Regis præsentia & potestate subnixus, Joanni Episcopo Glascovienſi, qui sine licentia in Monasterium se subduxerat, anathema nomine Concilii intentavit, nisi ad Ecclesiæ suæ intermissum regimen se referret.

Aliquantis antè annis Gratianopolitanus Episcopus Hugo, ille sanctitatis gloria conspicuus, per Legatos & per Epistolas ingeminatis precibus Romanum Pontificem fatigaverat, ut Episcopatus nexu solveretur. Erat is Honorius II. *Episcopalem sarcinam modis omnibus exuere desiderabat: hac voluntate in dies augmenta sumente, Romam litteras & Legatos in hoc ipsum ad venerandæ memoriæ Papam misit Honorium.* Repulsam passus à Pontifice, nihilo segnior factus est; senii enim, & earum quæ senii comites indivulsæ sunt, ægritudinum immemor, Romam ipsemet perrexit, Pontificis ut animum expugnaret. *Romanum Pontificem adire curavit, rogans suppliciter & obtestans dari senectuti suæ licentiam quiescendi.* Pontifici contrà ea sedebat animo sententia, virtutum tantarum præsidiis instructum senem exemplo & religionis reverentia plus Ecclesiæ profuturum, quàm recentem & juvenili vigore exercitum quemlibet Episcopum alium: *Creditum est, quod sola authoritate & sanctæ conversationis exemplo, plus posset plebi prodesse subjectæ, debilis & ægrotus, quam quivis alius, robustus licèt & sanus.* Sed ne tum quidem quievit infatigata Præsulis sanctissimi humilitas; quin ubi Honorius II. Papa in Gallias commeavit, novis eum machinis oppugnare aggressus est, ut eandem ab eo licentiam expugnaret. Nihilo felicior fuit hæc iterata pugna; sed & repulsa toties iterata nihilo tepidior factus Hugo, abjiciendæ semper cupidissimus sarcinæ, quod à Pontifice non potuerat, morte consecutus est. Hactenus ex Scriptore ejus vitæ, ex quo manifestè intelligis, ut inserperet magis magisque in dies singulos usus adeundi Pontificis in hujusmodi causis; & quàm fixum semper statumque fuerit, non solvi sacris Ecclesiæ suæ vinculis Episcopos, sola ægritudinum corporearum vi, quando supererat vigor animi, virtutum claritas, exempli ingentis authoritas, memoria suavissima actæ sanctissimè vitæ.

Bar. ann. 1128. n. 20.

Apud Surium. mense April.

Nec magis propitium expertus est Innocentium II. B. Malachias, Armacanus in Hibernia Archiepiscopus & Primas, cùm Romam se contulisset anno 1137. & nec precibus, nec lacrymis temperaret, quò Pontificis animum emolliret. *Cum multis lacrymis implorabat licere sibi vivere & mori in Claravalle, permissu & benedictione summi Pontificis.* Ita Bernardus in Malachiæ vita. Extat & ejusdem Bernardi Epistola ad Turstinum Eboracensem Archiepiscopum, quem sedulò monet in Episcopali ministerio Monachum agere eum debere: *Humilitatis habitu, vitæque sanctitate Monachum exhibeatis in Episcopo*: & abdicationis spontaneæ consilia ablegare, atque animo prorsus abjicere, nisi Pontificis extudisset licentiam, aut aliquo facinore conscientiam sauciasset. *Nisi forte, quod absit, & nos non credimus, mortale aliquid commissum sit, aut summi Pontificis authoritate emerito fuerit indulta licentia, &c. Si causa latens cedere compellat, aut dominus Papa quietem indulgeat.*

Baron. an. 1137. n. 25. Bern. Epist. 374.

Idem rursus alibi docet Bernardus concessas fuisse à Pontifice licentias Abbatibus, ut pedum abjicerent, Monachicis ut Cœnobiis demigrarent. Displicet quidem illi, quòd Abbas Morimundi Abbatia sua dimissa, cum Monachis aliquot in aviam secessisset solitudinem, non impetrata Abbatis Cistercienſis & Episcopi Lingonenſis venia; *Nam utrique debitor erat.* Sed non negat Bernardus in potestate Pontificis totum fuisse, quanquam vehementer suspicari se dicat, eam permissionem aut mendacio expressam fuisse, aut importunitate. *Quod tamen summum feciſse Pontificem nunquam crediderim, nisi aut circumventum mendacio, aut importunitate victum.*

Bern. l. 4. c. 2. 56.

Ad Episcopos retorquenda denuò oratio est, & eorum refricanda memoria Prælatorum magno prorsus numero, qui cùm sacris insignibus ab Imperatoribus & Regibus investiti fuissent, Romam convolabant, Episcopales sarcinas Pontifici resignaturi, non ut eas canonicè mox denuò subirent, sed ut omnino abjicerent: quamvis tam sanctis desideriis surdæ jure merito & obstructæ essent Pontificis aures. Ejusmodi fuit Otto Bambergensis Episcopus anno 1103. sub Paschali II. ut perhibet Scriptor ejus vitæ. Ejusmodi fuit & Thomas Cantuariensis Archiepiscopus anno 1163. juxta Uvillelmum Neubrigensem: *Secretò in manus domini Papæ resignavit.* Nec eo contentus Thomas, denuò vertente anno in Consistorio Cardinalium cessionem sedis suæ iteravit. Deliberatum est inter Cardinales, an acquiescendum esset cessioni, atque ita pax Ecclesiæ & Regno Angliæ conciliandа: an potiùs adserendus esset suæ dignitati & potestati sacræ, invictissimus Ecclesiæ & Cleri libertatum defensor. Huc inclinavit Pontifex, nimirum Alexander III. cujus & hæc fuere ad Thomam verba, cùm sua illum sanctiùs investiret Ecclesia: *Resignatione facta, &c. jam securè poteris de novo de manu nostra Pontificalis officii curam recipere, dum te in integrum ducimus restituendum.*

Bar. an. 1103. n. Bar. an. 1163. n. 1164. n.

V. Prodit se species alia, cum ratior, tum illustrior. In Episcopatum Lincolnienſem allectus fuerat Goffridus minor natu Regis Angliæ filius. Cùm incuriosus ordinationis suæ moras ille traheret, idem Pontifex Alexander III. ad Archiepiscopum Cantuariensem rescripsit, ut illum vibrato censurarum mucrone terreret, compelleretque aut Episcopatum cedere, aut quamprimùm ordinari. *Ecclesiastica censura compelleret electioni suæ renuntiare, vel sine dilatione ordinem Sacerdotis & Pontificalis officii dignitatem recipere.* Ita Rogerius, qui mox depromit Epistolam ejusdem Goffridi, qua Archiepiscopo Cantuariensi Episcopatum resignat, ut in eam rem delegato à Sede Apostolica, cùm alioqui Metropolitana potestate fretus esset. *Omne jus electionis meæ & Lincolnienſem Episcopatum spontaneè, liberè & integrè in manu vestra, Pater sancte, resigno, tàm electionis, quàm Episcopatus absolutionem postulans à vobis, tanquam à Metropolitano meo, & ad hoc ab Apostolica Sede specialiter delegato.* Perspicis hìc Metropolitani authoritatem, utcumque adhuc effulgescentem ad resignationes admittendas, sed Pontificia delegatione tunc roboratam, necessaria tum quidem forsan, quòd non facilè aliàs ausurus fuisset Archiepiscopus Cantuariensis in filium & fratrem Regum Ecclesiasticum mucronem distringere.

Bar. an. 1185.

Idem ipse erat Rex Angliæ, cujus insectationibus fatigatus & animo fractus Arnulphus, de quo suprà, Lexovienſis Episcopus, in Abbatiam Parisiensem S. Victoris se subduxerat, ubi & tandem mortalibus exuviis & ærumnis absolutus est. Pium ille antè ea de re, & doctum virum consuluerat Petrum Blesensem, à quo & hanc elicuerat responsionem: Ingravescentem ætatem & corporeas ægritudines, ex sanctorum Patrum regulis, satis causæ habere, ut Coadjutorem accerseret, non ut Ecclesiæ suæ renuntiaret: ignavi esse & socordis iram Regiam extimescere; posse Principis animum rursus captari & demulceri modestia & sui dejectione: nec enim ulla magis re exasperari Regum animos, quàm

Epist. 44. Petri Ble.

Præ-

Præsulum contumacia & rebellione : *Si vestri Principis gratiam affectatis, eam potestis obtinere levissimè, dummodo vos habeatis circa eum humiliter & devotè. Ipse homo est qui rebellionem & contumaciam in Episcopis super omnia detestatur. Ipse est qui sola humilitate vincit & vincitur.* Est in hoc magnanimi & modesti Regis encomio, quod ad admirationem nostram, ad posterorum exemplum valeat. Denuò Arnulphum Blesensis monet fidentissimè, si ut fama ferebat, per ambitionis & favoris cuniculos ad Episcopale columen adrepserat, non aliud expeditius esse tanti flagitii piaculum, quàm ut sanctissimæ renuntiaret dignitati, ad quam tam profano animo & conatu aditum sibi fecisset. *Porro aliunde subesse potest legitimæ resignationis occasio. Dicitur quod ab adolescentia cœpistis Ecclesiasticos honores olfacere ; & ad hunc honorem, qui nunc onerosus est vobis, obsequiis & intercessionibus, & aliis ambitionis humanæ suffragiis aspirare. Currite ad conscientiæ vestræ testimonium ; & si inveneritis vos minùs canonicum habuisse ingressum, sitis solliciti de egressu. Nam hic resignatio habet locum. Beato enim Gregorio teste, qui in ovile ovium, non per ostium, sed aliunde ascendit, ad æternæ salutis bravium in vanum se fatigat, nisi honorem in quo deliquit, penitus derelinquat. Sancta ergo & salubris est cogitatio, facta Episcopatus cessione, privatam eligere vitam, si recolitis conscientiam vestram jam dictæ promotionis obtentu fuisse vel in modico vulneratam. Si meæ parvitatis acceptatis consilium, nihil omnino retinebitis penes vos, quod acquisieritis per peccatum.* Idem alibi argumentum versavit Petrus Blesensis de Abbatibus. Agit Arnulphus ipse Epistola LVII. de secessione sua, nec declarat, an Papæ, vel Metropolitani licentia obtenta secesserit.

Augurari aliquid forsan licebit ex vita B. Hugonis Lincolniensis Episcopi, qui eodem tempore vitam cùm ageret, Pontifices profectò omnes Epistolis & precibus suis fatigavit, se ut Ecclesiæ suæ aureis, sed molestissimis compedibus exolverent. Gravibus tandem Romæ comminationibus sæviendum fuit, ne posthac istiusmodi ab eo Epistolæ perferrentur. *A singulis Romanis Pontificibus, qui ejus tempore Ecclesiæ præfuerunt, id humillimè petiit, sed non obtinuit, &c. Nuntios cum minis remiserunt, vetueruntque ne deinceps ejusmodi litteras ad Apostolicam Sedem deferrent.*

VI. Non injuria ergo morem illum existimabimus, qui jamdiu serpebat, & altiores in dies singulos agebat radices, non dimittendorum nisi concessione Papæ Episcopatuum, sub Alexandro tandem III. constitutum confirmatumque fuisse, ita ut rarissimè jam in eum peccaretur. Ex ejusdem ipsius Pontificis Epistola ad Episcopum Lincopensem in Dania, ad utriusque hujus rei confirmationem argumenta eliciuntur. Scribit enim, quanquam non potuisset præcessor ejus resignato Episcopatu in manus Archiepiscopi Lundensis, injussu Sedis Apostolicæ in Cœnobium se abstrudere : ultro à se tamen id dissimulari, & electionem ejus confirmari. *Licet ei non licuerit absque authoritate Romani Pontificis Episcopali dignitati abrenuntiare ; volentes tamen, &c.*

Perhibet quidem Rogerius anno 1172. & 1175. Episcopum S. Asaphi in Uvallia ab Ecclesia sua recessisse, & ab Archiepiscopo Cantuariensi coactum esse, aut repetere pristinam stationem, aut sedem suam purè & simpliciter resignare. *Ut in vi obedientiæ ad Sedem propriam rediret, vel curam Pastoralem, quæ sibi fuerat commissa, in manu ipsius liberè & absolutè resignaret.* Cessit Episcopus in manus Archiepiscopi, verùm id totum fiebat *admonitione Alexandri Summi Pontificis*. Idem usus obtinebat & in Germania. Cùm enim ibi pax non potuisset inter eundem Pontificem & Fridericum I. Imperatorem anno 1177. nisi ea lege sanciri, ut Archiepiscopus Salisburgesis loco decederet, usque adeo in illum excanduerat Fridericus : etsi subinvitus, renuntiavit tamen Ecclesiæ suæ Præsul in manus Papæ, ut testatum fit ipsius Papæ litteris ad Clerum Salisburgensem datis. *Cum gratiam Friderici Imperatoris recuperare non posset, maluit cedere, quàm contendere.*

Albanensis Cardinalis Henricus ad id fastigii ex Abbate Claravallensi evectus, eundem Pontificem etiam atque etiam interpellavit, ut Archiepiscopo & Primati Hiberniæ annis confecto, & laboribus, copiam faceret decedendi Ecclesia, annueretque ei quem ille sibi delegerat successorem. *Rogamus, ut votis & desideriis prædicti Pontificis, tam in absolutione ejus, quàm in ordinatione istius efficaciter annuatis.* Bibl. Cister To. 3. pag. 252.

Alienum prorsus non erit hoc loco referri quod de Archiepiscopo Turonensi narratur ; etsi id enim non inter simplices resignationes collocari possit, ad eas tamen alludit plurimùm, etiam quantùm ad interponendæ authoritatis Pontificiæ necessitatem. Cùm is Præsul itineri se commisisset, ut Romam pergeret, in Cœnobio Charitatis ad Ligerim gravissimo perculsus morbo decubuit, desperataque sanitate, Monasticam induit vestem, & Institutum professus est Cluniacense. Convaluit tamen, & Cleri sui urgentissimis precibus sollicitatus, ut suæ se redderet Ecclesiæ, rem judicio commisit summi Pontificis. Erat is Innocentius II. quem & per litteras cohortatus est Cluniacensis Abbas, Præsulem ut eum prudentiæ & virtutum laude probatissimum Ecclesiæ Turonensi restitueret. *Respondit Archiepiscopus, nihil se horum facturum, priusquam vobis innotesceret, & à Paternitate vestra, quod sibi faciendum esset, audiret.* Et infrà : *Rogat Turonensis Ecclesia, rogat justitia, quatenus Paternitas vestra, cui omnium Ecclesiarum sollicitudo à Deo commissa est, redire persuadeat, & si sponte noluerit, etiam invitum compellat.* Petr. Clun Abb. l. 4. Epist. 10.

VII. Eo erat loco Ecclesiastica in cessionibus & renuntiationibus disciplina, cùm Throno Apostolico sedere cœpit Innocentius III. Servabantur jam integræ Pontifici renuntiationes, vel cessiones & translationes Prælatorum. Non is autem erat hic Pontifex, qui Ecclesiæ suæ jura defluere ac vilescere pateretur. Hinc est quòd ille eo de jure semper verba fecerit, tanquam de jure canonico in Ecclesiis receptissimo. Audi ut ad Episcopum Uvirtsburgensem rescripserit. *Multa sunt quæ præter specialem authoritatem Sedis Apostolicæ non possent, nec deberent impunè ab aliquibus attentari, utpote cessiones & translationes Episcoporum.* Extra De majorit. & obed. C. Illud.

Verùm quod ad illa pertinet Decretalium capita, ubi Innocentius III. conjugium spiritale Episcopi cum Ecclesia sua comparat carnali, & utriusque vinculum peræquè insolubile constituit ; ut tam à Deo solo possit solvi, quàm ab eo uno potuit institui : perspicuum est, hoc unum Innocentio propositum tunc fuisse, ut usum Ecclesiæ pervagatissimum elucidaret, & novo aliquo illustraret lumine. Sed ne in mentem quidem venit unquam Pontifici, eam rem severissimo examine trutinari, ac vexari debere, perinde acsi inconcussi dogmatis ea constantissima veritas proponeretur. Cùm enim doctis omnibus in confesso sit doctissimum illum fuisse Pontificem, eum minimè omnium latere potuit : 1. carnalis conjugii vinculum longè arctius esse & insolubilius, quàm Episcopi cum Ecclesia sua, cùm tam crebræ de isto dispensationes fuerint, sintque etiamnunc, etiam post consummationem, id est post consecrationem Episcopi ; illius autem nec fuerit unquam ulla, nec futura sit. 2. Cùm ab Ecclesia, cùm à Pontifice ne tentatum quidem unquam sit, ut carnale connubium ratum & consummatum irritarent ; circumcideretur eorum potestas admittendarum cessionum, & translationum faciendarum, si obstinatiùs duo illa conjugia æquanda esse contenderetur. 3. Sibi ipsi collideretur in hoc suo Decreto Innocentius, si inusitatam aliquam sibi adrogasset potestatem in spiritalia conjugia,

ex comparatione matrimonii carnalis : & ex illa singulari prærogativa, qua nituntur Romani Pontifices, ut Christi cujus sunt Vicarii, sint & summæ potestatis administri. Regeretur enim illi, tam ergo non posse eos cessiones Episcoporum suo judicio ratas vel irritas facere, quàm nec carnalis conjugii semel consummati copulas.

Non ergo censorio hoc rigore, & scrupuloso examine vexandum est hoc Decretum, ut nec complura alia; quæ quandiu sunt in usu, variis mysticisque illuminantur rationibus, & comparationibus; quæ jam non constant, nec tempestivæ sunt, ubi contrarii invaluere mores, quibus adaptantur statim lumina & exempla, prioribus adversa, & luculentissima tamen, dum novæ hæ leges usu valebunt. Quæ certò, & constanter, & immutabiliter vera sunt, sibi ipsis nunquam adversantur, quòd ea omnia in unam coalescant incommutabilem veritatem, sui semper simillimam. Sed quæ verisimillia & probabiliter tantùm vera sunt, ea & alia ab aliis sunt, & non ratò sibi vicissim pugnantia, & ex iis tamen maxima vitæ nostræ, humanique regiminis pars dirigitur & administratur, quando non aliis quàm his radiis sempiterna se nobis veritas quasi obnubilata ostendit. Nec aliter se res habet in Legibus, quæ æternæ quidem & incommutabiles, & sui nunquam dissimiles sunt, quia una illa æterna & incorruptibilis Lex est Deus ipse. At temporales Leges cum tempore ipso alternant, & sui aliàs & aliàs ferè dissimillimæ sunt. Hæc temporalium Legum varietas & inconstantia illi innectitur verisimilitudinis & probabilitatis versatili naturæ, non veritatis inconcussæ stabilitati. Qui Sabbatis toto anno jejunabant, & qui tres frequentabant annis singulis quadragesimas, iis locis & temporibus, quibus ab his abhorrebat Ecclesia, explodebantur à Catholicis Patribus & Conciliis, & impugnabantur rationibus è media Theologia petitis. Qui posterioribus sæculis idem factitavere, cùm jam priores judaizandi, & cum hæreticis conspirandi suspiciones essent dilatæ, non tantùm nullo convicio, sed etiam magnis laudibus affecti sunt, nec defuere rationes mysticæ, quibus ii usus tunc recepti commendarentur. Rationes ergo hujus generis, ejusmodi sunt, ut nemo iis inniti debeat, quo aliquid novet; nemo iis dum usitatæ disciplinæ suffragantur, obtrectare, aut censoriam virgam illidere. Nec enim eæ ad res constituendas promuntur; sed ad eas, quæ constitutæ jam olim sunt, illustrandas.

Eo sensu legendus & interpretandus est Innocentius III. penes Apostolicæ sedis Pontificem solum jus esse dispensandi de utriusque conjugii vinculo, spiritalis, & carnalis: ut enim Deus unus author est utriusque conjugii, & ejus inconvulsi nexus, ita Dei Vicario potissimùm competit potestas utriusque, ubi jus fasque est, relaxandi. Usu id jam receptum erat. Vidimus enim Alexandrum III. sic jubentem, sic docentem, ut qui solus posset Episcopos absolvere à compedibus Ecclesiarum suarum. Quod ad carnale autem pertinet matrimonium, consanguinitatis impedimentum Canonicum, quod ad septimum usque gradum jamdiu exporrigebatur, Innocentius III. ad quartum contraxit, plaudente Ecclesia.

Ita mihi quidem videntur exponendæ Pontificis hujus Decretales eæ, quæ ad cessiones spectant, aut ad dispensationes Papæ reservatas. *Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex, qui non hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, Ecclesiarum utilitate, vel necessitate pensata, non humana, sed divina potius authoritate dissolvit.* Divina ea, quam sibi Innocentius vindicat, authoritas illa nimirum est à Deo instituta. Divinitus enim instituta est Primæ Sedis potestas. Et quanquam primoribus sæculis nondum reservata illi essent nonnulla insignis potestatis capita, & necdum tum ea spectarentur, ut germina quædam Primatus divinitus instituti: ubi tamen usu pòst convaluit, ut ea illi integra servarentur, jam omnino consentaneum est, ut dicantur ea esse jura & privilegia propria Capitis Ecclesiæ divinitus constituti. Non ergo ea est Innocentii mens, ut cessionum admittendarum potestas jure divino ad solum pertineat Romanum Antistitem: sed hoc ille unum his suis Decretis innuit, cùm longa temporum eventuumque vicissitudine res eò tandem perducta fuit, ut ea potestas uni primæ Sedi reservaretur: æquum jam esse, ut esse hic reputetur fructus, qui aliquando tandem ex divino efflorverit Primatu, & tum efflorverit ex ea, in qua cælesti veluti radice delitescebat, quando ita utilitati & ædificationi Ecclesiæ consentaneum fuit.

Extra. De transl. Epis. c. 2. 3. 4. Et, De Majoritate. c. 5.

VIII. Venio ad Canonicas Episcopalis cessionis causas; & quidem prætermissis compluribus aliis ejusdem Innocentii Epistolis, ubi tantùm non vim adhibet quibusdam Episcopis, senio & ægritudine exhaustis, vel oneri tanto imparibus, ut voluntariè renuncient: ad unam venio famosissimam Epistolam Decretalem, in corpore Juris emicantem, ubi sex aperit causas Canonicas resignandi Episcopatus. Prima est crimen patratum, sed ejusmodi crimen, cui illigata sit irregularitas, quæ ne per pœnitentiam quidem expietur. *Propter conscientiam criminis cedendi potest licentia postulari, & forsitan non cujuslibet, sed illius dumtaxat, propter quod ipsius officii executio post peractam pœnitentiam impeditur. Cum si omnes quos arguit conscientia cujuslibet culpæ cederent, pauci vel nulli in illo ministerio remanerent.* Altera est corporis ægritudo, senio, vel morbis invecta; si tanta nimirum ea sit, ut pastoralium quis functionum pondus non sustineat. *Per quam impotens redditur ad exequendum pastorale officium.* Tertia est scientiæ penuria; quanquam mediocris tantùm scientia toleranda sit. *Etsi desideranda sit eminens scientia in Pastore, in eo tamen est competens toleranda.* Quarta est aversatio gregis in Pastorem ita contumax, ut labor ejus omnis infructuosus jaceat, obsitque pene magis, quàm prosit.

Regest. Epist. Regist. Epist. Regest. Epist. 1

Extra. Renun c. 10.

Evermerus Hierosolymitanus Patriarcha, cùm in Concilio Romano diluisset accusationes omnes, quibus Balduinus Rex Hierosolymitanus, & Arnulphus ejus Cancellarius illum impetiverant, cùmque pristinæ dignitati Paschalis Papæ II. judicio restitutus suæ Sedi fuisset: tum verò spontaneâ cessione renuntiavit Ecclesiæ suæ, expertus quàm vinci frangique non posset Regis ab ipso alienatio, & præsagiens quantum impenderet discriminum renascenti ei Ecclesiæ, si constanter jus suum tueri pergeret. Albertus Canonicus Aquensis, & Historiæ Hierosolymitanæ scriptor, rem narrat his verbis: *Rege ex Arnolphi instinctu, amplius Patriarchæ adversante, nec eum in sedem Patriarchatus redire consentiente, actum est multorum consilio, quatenus Evermerus sine Conciliis & judicio, Patriarchatus sui dignitatem ultro absque ulla spe relinqueret; ne sancta ac novella Ecclesia Jerusalem in hoc odio & contentione tot diebus Pastoris vigilantia careret.* In ejus locum suffectus est Gobelinus, Regis, Cancellarii, & Cleri suffragiis. *Regis, Cancellarii, & totius Ecclesiæ electione Gobelinus subrogatur.* Ecclesiasticis & Canonicis regulis injuria in his non mediocris illinebatur, & eam tamen sibi dissimulandam Pontifex censuit, ut novellæ Ecclesiæ necessitatibus se accommodaret. *Quod quamvis injustum sit, ut hæc fiat altercatio, nisi ex Canonum decreto & sententia alter eorum fuerit condemnatus; tamen quia rudis & tenera adhuc Jerosolymitana erat Ecclesia, id fieri concessit Apostolicus.*

L. 10. c. 1

Quinta est ratio, si qua Ecclesiæ scissio immineret, & schisma conflatum iri prospiceretur, ex Pastore innoxio quidem, sed suæ quàm Ecclesiæ salutis amantiore; eamque dissipari, quàm innocentiam suam obrui facilius passuro. Sexta est, irregularitas, utputa bigamia. Nam etsi defectum natalium pateretur Præsul, non tamen finendus esset

Eccle-

Ecclesiæ suæ renunciare, si vitæ anteactæ innocentia dispensationi locum daret.

Era. De Jejunc. c. 1.

IX. Proximo Decreto varias ventilat Innocentius causas, quibus quo quis abiit Episcopatu, ut Monachum profiteretur, ad eum revocandus est, nec parendum secus sancienti Canoni Constantinopolitano. Aptat etiam ei Canoni nescio quas ille explicationes; nempè eo agi de crimine, cui per pœnitentiam expiando Episcopus in Monasterium contrusus fuisset. Vel de crimine, quod expungi non posset per pœnitentiam ab Episcopo, nisi seipse quodammodo exauthoraret, secederetque in Monasterium. Hic verò temporum suorum vitio usus est Innocentius, quibus crassa morum & Historiarum veterum ignoratio, rara erat Canonum & Conciliorum peritia. Hinc ille Constinopolitanum hoc Concilium, pro primo habet Concilio Constantinopolitano, inter Oecumenica secundo, & ex illis quatuor uno, quæ Gregorius Magnus æquabat quodammodo quatuor Evangeliis, nimirum quoad Catholicæ fidei dogmata in Conciliis Generalibus definita. Atqui Canon, quode hìc agitur, non ab eo conditus est Concilio Constantinopolitano I. sed ab alio longè diversissimo, quod sub Photio habitum est Pseudopatriarcha Constantinopolitano, & sub Joanne VIII. Papa, cui se exæquare ibi enixus est Photius, ut liquet ex ejus Canone primo, cui subnectitur hic alter, & tertius demum alius. Intextum est hoc Concilium opusculis Balsamonis, præitque immediatè Concilio Carthaginensi.

Nec vitio verti potest doctissimo Pontifici hæc hallucinatio, cùm & doctissimi inter Patres, in historiæ Ecclesiasticæ volutandis monumentis ne potuerint quidem magnoperè versati esse, illis destituti nimirùm præsidiis, quibus nos posterior ætas paulatim instruxit, instruitque in dies majoribus & novis. Porro cùm ex ea Historiæ ignoratione impingant gravissimè persæpè Canonum antiquorum interpretes; inde & nostra in eo potissimùm desudavit industria, ut Canonum interpretationi ubique fax historiæ præluceret.

X. Id verò rursus observandum nobis est, in iis rationibus sex cessionum Canonicarum, duas esse, in quibus à veteri jure jus novum videtur deflexisse. Prior est pœnitentia criminum commissorum. Affirmat enim Pontifex, post expiatum pœnitentia crimen, nullam superesse irregularitatem, quæ canoniçæ resignationi locum dare possit; nisi crimen, vel crimine concitatum scandalum ejusmodi esset, ut etiam gravi & gnava pœnitentia oblitteratum, sacerdotalibus adhuc exercendis functionibus repugnaret. Demonstratum à nobis superiùs est hanc disciplinam indulgentiorem senescente demum sæculo undecimo exortam fuisse. Posterior est causa ab ægritudinibus corporis, ubi præcisa est curationis spes. Quippe Gregorius olim Magnus dato Coadjutore his Episcopis Ecclesiisque succurrebat. At Innocentius eò magis cum Gregorio VII. propendet, ut Episcopus adducatur cedere.

Apparet optimos quosque Præsules ultro prosiliisse, nec expectasse, dum invitarentur, nedum urgerentur cedere sarcinæ, cui pares jam per invaletudinem desperatam non essent. Narrat Rigordus ann. 1213. Sylvanectensem Episcopum, corporis imbecillitate & senio gravatum, interpellasse Pontificem, ut exoneraretur, *uti jure cautum est*, votique compotem factum, cùm triginta annis illam Ecclesiam cum laude administrasset. *Sentiens se tam ætate, quàm corpulentia ponderosa insufficientem oneri, quod jam per* xxx. *annos portaverat, impetrata à summo Pontifice, sicut in jure cautum est, licentia, renunciavit Episcopatui, & transtulit ad se Monachos, &c.* Jus de quo hìc agit Rigordus, antiquius erat Pontificatu Innocentii, qui nullo promulgato Decreto jus sibi servavit probandarum cessionum, sed eo semper ut jam pridem usitatissimo usus est. Nec à veri similitudine abhorret, jus illud novum invectum ex eo maximè esse, quòd jam penè in desuetudinem abiissent Concilia Provincialia, quòd eviluisset jam ferè eorum authoritas, quòd Metropolitanorum minor jam haberetur potestas & reverentia, unde & rariùs Episcopi cessuri ad Concilia & Metropolitanos confugiebant. Cùm magno enim tunc numero Episcopi inconsultis Metropolitanis sua se dignitate abdicarint, hinc elucet, quàm incurioſi essent Metropolitanæ sedi debitæ venerationis.

Minimè verò jam necesse est diutiùs immorari duobus illis capitibus illuminandis, quæ suprà proposita sunt, de justis Episcopalium cessionum causis, & de licentia Papæ necessariò impetranda. Quippe posterior ætas complexa est illas Innocentii Epistolas Decretales, eisque totam se addixit & contemperavit recentior Ecclesiæ Disciplina. Siquid in illis inclementius primò visum est, non semel tamen necessarium id duxere posteriores Pontifices. Quippe ann. 1237. Gregorius IX. Archiepiscopo Norvergiæ mandavit, ut ad cedendum compelleret duos ejus Regni Episcopos, quorum alter cæcitate, alter paralysi laborabat. Anno tamen 1423. cùm Thomas Herefordiensis in Anglia Episcopus tota illa ægritudinum mole laborans, quæ decrepitæ senectuti comes hæret plerumque, commeatum & veniam peteret, abnuit Martinus V. Rainald. n. 67. Rainald. n. 22.

Canonistis novis placet, Antistiti per ægritudines suas graves & frequentes jam non valenti temporalem Episcopatus administrationem sustinere, non cessionem annui debere, sed Coadjutorem, juxta Caput Decreti, *Quia frater*. Sine spiritalibus quidem functionibus vacare possit, annui potest cessio, non præcipi, quanquam dari utique possit Coadjutor. *At invitus non compellitur renuntiare, sed dandus est illi Coadiutor*. Quod antiquiori disciplinæ consentit. Fagnan. in L. 1. Decret. Part. 2. pag. 157.

XI. Ejusdem politiæ vestigia datur & in Ecclesia Orientali observare, sed obscuriora, quòd minor ei fuerit cum Capite suo conjunctio. Nicephoro Episcopo Ephesino ad Constantinopolitanam sedem translato à Michaele Palæologo, Episcopi Thessalonicensis & Sardensis Ecclesiis suis renuntiarunt, impatientissimè ferentes eam Ephesini provectionem; itaque ille spontaneo se subduxit exilio, hic secessu in Monasterium Monasticaque professione, submonito tantùm Imperatore, Patriarcha successores illis dedit; uti & eodem tempore Romani plerumque Pontifices eas sibi Ecclesias reservabant, quæ per cessionem vacarent. Nec mirum si tam præceps quandoque esset & temeraria, atque canonicis decretis infensa Episcoporum cessio, cùm sæpiusculè Patriarchæ ipsi suo illis exemplo in eundem Canonum contemptum & inconsideratas cessiones præirent. Pachymeres in Micha. L. 2. c. 17. Et in Andron. l. 1. c. 15. 16. L. 3. c. 1. 2. L. 6. c. 13. 16. 17.

Nec nulla sunt tamen cessionum exempla, canonicis adprimè regulis consentientium, etiam ubi Orienti & Græciæ Turcicæ dominationis jugum invectum est. Anno 1458. Gennadius Patriarcha in Concilio Episcoporum dignitate cessit: *Coadunato Pontificum Concilio se Patriarchatu abdicavit*. Hoc ille consilium arripuerat, Ecclesiæ suæ impacatis dissensionibus exulceratus; nec ab eo revocari potuit Magnatum hortamentis, populique precibus. *Multis magnisque dissidiis exortis, Concilium convocavit Pontificum, Clericorum, Optimatum, cunctorumque Christianorum, in quo se abdicavit*. Narrat Georgius Phranzez in Chronico Joannem Glychin Patriacham Constantinopolitanum, podagra correptum, nec jam clavum regere & torquere valentem Ecclesiæ suæ, ultro cessisse. *Quia ob adversam valetudinem administrare Provinciam suam commodè nequibat, eam sponte reliquit*. Chrusii Turcogræ, p. 17. 120. L. 1. c. 6.

XII. Ad Ecclesiam Latinam retorquenda jam oratio est, ubi apud Clementem VIII. multa conquestus Bellarminus Cardinalis, multa ad restituendam Disciplinæ sanctimoniam nunc perneccessaria exe-

executus, de resignationibus Episcoporum non tacuit. Cùm enim jubeant Canones sanctam indivulsamque eam esse Episcopi cum Ecclesia sua conjunctionem, frequentissima jam erat ejus vinculi solutio, Alii Episcopatui renuntiabant retentis fructibus, rem ausi tam improbandam, quàm si repudiata conjuge dos ejus retineretur, *Alii retentis fructibus Ecclesiam resignant, ac si quis uxorem repudiet, & dotem retineat*, Alii Ecclesiis renuntiabant, quibus ditati fuerant, ut ditiores & splendidiores alias aucuparentur, *Alii divites ex reditibus Ecclesiæ effecti, renuntiant Episcopatui, ut ad majora sibi viam aperiant*, Alii in nepotes Ecclesias transmittebant, quasi avita & hæreditaria ea esset successio, *Alii nepotibus sedem renuntiant, ut specie renuntiationis possideant sanctuarium Dei*, Alii Episcopales infulas abjiciebant, cùm non alia sit sanctior toto orbe, augustiorque dignitas, ut Referendarii vel Clerici Cameræ fierent Apostolicæ, *Alii malunt in Romana Curia Referendarii esse, vel Clerici, quàm extra Curiam Sacerdotes magni*. Prætexebant alii cælum crassius, & valetudini suæ inimicum, vel tenuiores reditus, vel cives indociles. Sed an justæ hæ causæ essent, & an qui ista causabantur, sua quærerent, an quæ Christi, ut homines fallat, non fallit scrutatorem cordium Deum, *Denique alii causantur aeris insalubritatem, alii proventus exiguos, alii populi proterviam. Sed Deus novit, an istæ justæ sint causæ resignationis, & utrum hujusmodi Episcopi quærant quæ sua sunt, an quæ Jesu Christi*.

Responsum est ab optimo & maximo Pontifice, ægrè à se admitti resignationes Episcopatuum, earum causas expendi diligentissimè in Congregatione rerum Consistorialium: quandoque exonerati Episcopos tantæ sarcinæ minùs pares. *Nos resignationes difficillimè admittimus, nonnisi examinatis causis in Congregatione rerum Consistorialium, & aliquando admittimus ob ineptitudinem resignantium*. Quo ex responso patet, quàm non invidendum, non obtrectandum, sed condolendum sit iis, quibus summa concredita à Deo est Ecclesiastici regiminis potestas, etiam tum cùm summa fide & diligentia funguntur officio; quod de Clemente VIII, omnibus convenit.

De Resignationibus in favorem Successorum & Coadjutorum.

CAPUT LV. *P. I. l. 2. c. 22.*

De Episcoporum jure & potestate in Coadjutoribus & Successoribus deligendis per priora quinque sæcula.

I. Designatus fuerat Athanasius ab Alexandro, ut ei in Sedem Alexandrinam succederet.

II. Alexander Episcopus Constantinopolitanus sibi etiam successores delegit.

III. Delegit & suum sibi Athanasium. Exempla Moysis.

IV. Luculenta Origenis monita, ab hoc expressa Moysis exemplo, qui cognatorum neminem sibi successorem accivit.

V. Ita in his designabantur successores exemplis, ut electioni locus esset.

VI. Placita Antiocheni Concilii, quibus cavetur, ne successorem sibi accersant Episcopi, nisi authoritate Concilii provincialis.

VII. Prohibet Nicæna Synodus, ne duo sint uno tempore unius civitatis Episcopi.

VIII. IX. Alia & alia contrarii usus exempla.

X. Exempla vetustiora Successoris & Coadjutoris designati, impendente gravissima necessitate.

XI. XII. Exempla alia.

XIII. Canone Apostolico proximi summoventur.

XIV. Contrarii usus exemplum.

XV. Exempla alia plurium ejusdem urbis Episcoporum.

XVI. An Meletius Thebaidis Archiepiscopus Coadjutor fuerit Archiepiscopi Alexandrini.

I. INgressuris in eam disputationem de Resignationibus in favorem, quæ superiori contexta est, obviam se statim dat hæc de ascisendis Coadjutoribus & Successoribus quæstio. A Successoribus ordiemur. Præcepit ante obitum suum percelebris ille Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus Alexander, sibi successor ut daretur Athanasius, Diaconi tum gradu & officio clarus, unde & ad Aulam Imperatoriam delegatus fuerat. Extincto Alexandro Meletius Theonam deligi fecit, quo post tres menses sede & vita cedente, Athanasius ex Alexandri præcepto & testimonio electus est. Ea propemodum ipsa sunt Epiphanii verba: *Cum moriens Alexander nullum alium sufficì sibi præter Athanasium mandasset, ut tam ipse, quàm Clerici, & universa adeo Ecclesia testificabatur, Meletius Theonam sustinuit, quo post tertium mensem mortuo, paulo post Athanasius advenit. Tum undique coacto Orthodoxorum Concilio in Alexandrina sede constituitur, qui & dignus erat, & tam Dei voluntate, quàm beati Alexandri suffragio & mandato designatus. κ᾽ ὧν Ἀλεξάνδρου μαρτυρίαν καὶ ἐντολήν.* Non multò pòst perhibetur ab Epiphanio Achillas Alexandro subrogatus fuisse, cogente propemodum Athanasii absentia: at eo post tres menses vivis excedente, reducem Athanasium in eam dignitatem electum fuisse, quam illi designaverat Alexander. *Athanasio moriens Alexander Episcopatum committi mandaverat, &c. Athanasio Sedes & Pontificatus debebatur, qui & à Deo vocatus, & à B. Alexandro constitutus fuerat.* Providebat animo Alexander immanem procellam ab Arianis imminentem, eoque compellebatur Athanasio gubernacula Ecclesiæ committere, cujus & fidem & invictam constantiam expertus erat. Ideo & Concilium, de quo Epiphanius, consensit designationi successoris, numeris virtutum omnibus absoluti, quam fecisset Alexander sola pietatis & fidei contemplatione. Nec abnuit Epiphanius, quin ex Alexandri designatione ea Sedes Athanasio deberetur. Si discordare autem sibi Epiphanius visus sit in aliqua parte historiæ suprà relatæ, alienum id totum est à meo hìc instituto; non illubenter tamen subscripserim Baronio, hanc discordiam sedanti.

Hæresi n. 6.

Ibid. n.

Baron. 326. n.

II. Alexander alter Constantinopolitanus Episcopus appetente morte duos proposuit, qui sibi sufficì possent, moribus diversos, sed meritis & fama conspicuos, Paulum & Macedonium. Inde factum est, ut & in eos scinderentur eligentium vota: usque adeo morientis Episcopi testimonium, & designatio successoris in pretio & veneratione erat.

Socrat. l. 2. c. 5.

III. Athanasius ipse adventante morte sanctissimum Presbyterum Petrum designavit, qui sibi in Marci sedem succederet. Ei ejus voluntati subscripsere Clerus, Magistratus, Plebs, unanimi Petri electione. *Athanasius Petrum suo suffragio designarat; ejusque electioni ab omnibus tam Sacerdotibus quàm Magistratibus assensum est. Populus quoque universus acclamationibus, quantum lætitiæ percepisset, demonstravit.* Hæc Theodoretus, à quo eleganter alibi adnotatum est, Moisen quoque suum sibi delegisse successorem, cui & manus imposuerit; verùm ea in re cælesti oraculo obsecutum, & posthabitis cognatis omnibus. *Porro convenit admirari Prophetam, qui cùm haberet filios, & fratrem, & fratris filium, nullum horum Ducem præfecit, sed Deum consuluit, & quem ipse*

Theodo l. 4. c. 1

In Num c. 27.

ipse decrevit, ordinavit. Idem secutus fuerat Athanasius, electo non alio, quàm laborum incredibilium suorum socio, & in periculis commilitone. In Moise eandem commendat Isidorus Pelusiota, in designando successore, humanorum affectuum abdicationem.

IV. Quin & ex hoc Moisis exemplo ansam arripit Origenes, Episcopos, Clericosque omnes, adeoque & Laicos cohortandi omnes, ne in eligendis Pastoribus carni & sanguini indulgeant, sed uni consulant Ecclesiæ necessitati, morum sanctimoniæ, & religioni. Ex quo liquet invidiam feciſſe Origenem Episcopis, non tam quòd successores sibi destinarent, quàm quòd malè destinarent, videlicet non virtutum laude præcellentissimos, sed proximos, & amicitia conjunctos. *Discant Ecclesiarum Principes, successores sibi non eos qui consanguinitate carnis juncti sunt, testamento signare, neque hæreditarium tradere Ecclesiæ Principatum, sed referre ad judicium Dei; & non eligere eum quem humanus commendat affectus, sed Dei judicio totum de successoris electione permittere. Numquid non poterat Moises eligere Principem populo, & vero judicio eligere, ad quem dixerat Deus: Elige Presbyteros populo, quos tu scis Presbyteros esse, &c. Quis ergo ita potuit eligere Principem populi, sicut poterat Moises? Sed hoc non facit, non eligit, non audet. Cur hoc non audet? Ne posteris præsumptionis relinquat exemplum. Sed audi quid dicit, Provideat sibi Dominus Deus spirituum hominem super Synagogam, &c. ergo tantus ac talis Majores non permittit judicio suo de eligendo Principe populi, & constituendo successore: quis erit qui audeat vel ex plebe, quæ sæpè clamoribus ad gratiam aut ad pretium fortasse excitatis moveri solet, vel ex ipsis etiam Sacerdotibus quis erit qui se idoneum ad hoc judicet, nisi si cui Deus oranti & petenti à Domino reveletur?* Et paulò pòst: *Propinquis agrorum & prædiorum relinquatur hæreditas, gubernatio populi illi tradatur, quem Deus elegerit.* Ne tanta quidem prolixitate deterreri potui, quin hìc insuerem longè præstantissimum Origenis sermonem, ut neminem jam lateat, quanti res periculi sit, in favorem cujusquam Beneficia resignare; & ubi cedere necessum est, quibus sit resignandum; denique quàm anxiè precibus nostris tundendum sit cœlum, ut Dei nobis aperiatur voluntas.

Numer. cap. 22.

V. Non est autem quòd quisquam eo moveatur, quòd his exemplis & verbis Origenis authoritas adjiciatur Episcopis, suos ut successores designent. Nec enim ea designatione detrahebatur quidquam libertati suffragiorum, Populi, Cleri & Episcoporum Provinciæ, à quibus successoris canonica celebrabatur electio. Si verò hæc electio votis præcessoris Episcopi suffragabatur; aut si, ut rem priscam stylo novo eloquar, resignatio facta in favorem admittebatur: non existimo tam vecordem vel præcipitem quemquam jam fore, ut iis velit censorium inurere cauterium, quæ tam pii factitarunt Episcopi, quæ probavit Ecclesia, quæ tot Concilia Provincialia roboraverunt, à quibus & electiones & resignationes istiusmodi confirmabantur.

Illud enim sedulò observandum hìc est, ab Episcopis extremo morbo decumbentibus, factas fuisse sive designationes istas, sive resignationes, nec nisi post eorum hinc excessum ad electiones ventum esse. Itaque tota libertas Canonum electioni constabat. Ecce autem electionem diversam, superstite Episcopo, & præsente, & successorem designante. Fuit is Pachomius, qui successorem sibi delegit, & coram se elegi curavit, animam exhalaturus. Nemo, ut reor, nunc Præsulum invidebit, nemo succensebit istiusmodi successoris designationi. Et Magistri cumulatissima pietas, & discipulorum religio, & instituti asperitas, obliquiores omnes hinc abigunt suspiciones. Audiendus nobis Magister, cùm discipulos extremùm affaretur: *Eligite ex vobis fratrem me præsente, qui post Deum præsit omnibus, curamque vestrarum gerat animarum. Quantum verò mea discretione perpendo, Petronium ego ad hoc opus idoneum judico; vestrum autem est, quod expedit vobis eligere.* Non poterant novissima verba dicenti Parenti optimo non obedire filii, quos hactenus obsequentissimos habuisset. *Receperunt ergo & in hoc obedientissimi filii, consilium Patris.* Nec certè alia quàm *consilii* vis inerat ei designationi, etsi quandoque præceptum diceretur.

Vita Pachomii apud Rosveydum, c. 55.

VI. Prohibet quidem Antiochena Synodus, ne Episcopi suos sibi successores adsciscant: jubetque ut defunctis suo fato Episcopis, tum verò electio à Synodo Provinciæ celebretur. *Episcopo non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licèt ad exitum vitæ perveniat. Quod si tale aliquid factum fuerit, irritum esse hujusmodi, est constitutum. Servetur autem jus Ecclesiasticum id continens, oportere non aliter fieri, nisi cum Synodo, & judicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis, potestatem habent, eum qui dignus extiterit, promovere.* Non damnatur tamen hoc Canone suprà laudatorum Episcoporum sanctissimorum libertas, qui ostenderant, quos optarent, quos optimos judicarent fore successores; non eligi fecerant, non ordinaverant; totum Concilio Provinciali permiserant, ut factam à se designationem ratam, irritamve faceret. Ea porro vox καθιστᾶν, *constituere* id sonat, ut non ostendatur tantùm & proponatur successor, sed ut instituatur & mittatur in possessionem; adeo ut pervertatur irriteturque, & Cleri populique electio, & Concilii Provincialis authoritas, & aliquo saltem temporis puncto duo sint Episcopi unius Ecclesiæ, præter Nicænos Canones.

Can. 23.

VII. Caverat enim Concilium Nicænum, *Ne una in urbe duo sint Episcopi.* Cùmque operam dedisset Gregorius Nazianzenus, ut Nazianzenæ Ecclesiæ Eulalius eligeretur Episcopus, negavit commissum à se esse contra leges Ecclesiæ, quòd ipse quidem nusquam nisi Sasimis ordinatus fuisset Episcopus; si autem Nazianzenam aliquandiu rexisset Ecclesiam, ut hospitem se feciſſe, ὡς ξένος, non ut ei illigatum. Placebat Constantio Imperatori, ut Liberius & Felix ambo simul sederent Romæ Pontifices. Illusit ei plebs falsioribus dicteriis, ut Disciplinæ Ecclesiasticæ illo peritior; & tandem seriò exclamavit, Catholicæ Ecclesiæ unum Deum, unum Christum, unum esse posse Pontificem. *Omnes uno ore vociferantur, unus Deus, unus Christus, unus Episcopus.* Cessit Imperator, & discessit Felix. Author est Sozomenus eum non multò pòst diem suum obiisse, cavente Numinis Providentia, ne quo schismate Petri tum sedes dehonestaretur. *Non multò pòst moritur Felix, & solus Liberius illi Ecclesiæ præest, non sine divina providentia. Ne sedes Petri à duobus Præsulis gubernata, quod est planè nota dissidii, & à legibus Ecclesiæ alienum, infamiæ macula ulla aspergeretur.*

Can. 8.

Epist. 43. al. 37.

Theodoret. l. 2. c. 17.

L. 4. c. 14.

VIII. Nec inficias tamen ibimus, quin duo quandoque simul unius Civitatis fuerint Episcopi. Cùm Constantius nomine & privilegiis omnibus civitatum donasset Majumam, qui celeberrimæ urbis Gazæ portus erat, Constantiamque dici sanxisset; idque feciſset amore Christianæ Religionis; quæ Majumæ egregiè florebat: Julianus Apostata in Imperium succedens, odio Christiani nominis, rursus Majumam Gazæ conjunxit subjecitque, atque unam voluit esse civitatem: quo tamen prohiberi non potuit, quin duæ nihilominus essent Ecclesiæ, & duo Episcopatus. Audi ea de re Sozomenum. *Magistratus civiles, belli duces, Respublica utriusque communis est: soloque Ecclesiæ statu & gubernatione, duæ videntur hoc tempore civitates distinctæ. Nam utraque seorsum suum habet Episcopum, suum Clerum: distinctos agrorum undique jacentium fines, quibus etiam altaria, ad utrumque Episcopatum spectantia, distinguuntur.*

Sozom. l. 5. c. 3.

Τυραννίδα. Cùm Gazensi Episcopo præmortuus esset Majumensis, voluit Gazensis utrumque consociare Clerum, & sibi uni subesse, allatis in medium Canonicis regulis, quæ duos unius urbis esse Episcopos inhibent: *Non enim fas est, inquit, ut uni urbi duo præficiantur Episcopi.* Interceßere Majumenses, & secundùm eos pronunciavit Concilium Provinciæ, cui minimè revocanda visa sunt privilegia, quæ Christianus Princeps Christianæ contemplatione Religionis contulisset, nec subscribendum eorum revocationi per Julianum Apostatam factæ.

IX. Qui vel primoribus labris delibarunt Annales Ecclesiæ, iis exploratum est Antiochenam Ecclesiam duobus Catholicis Episcopis perdiu paruisse, Meletio, cui succeßit Flavianus, & Paulino, cui Evagrius. Illis suffragabatur Oriens, his Occidens: greges erant diversi, diversæ & suæ singulis Ecclesiæ, una fides. Sæpiusculè tentata utriusque Ecclesiæ in unum adgregatio, majore pietate, quàm fructu. Invitavit Paulinum aliquando pii & mitis ingenii vir Meletius, ut greges adunarent, conjunctim & in commune regerent, Evangelico Codice, ceu lege pacis & unitatis æterna, in Episcopali solio collocato, ipsis hinc & hinc sedentibus; denique ne succeßor præmorituro daretur, ut finis scißioni imponeretur. *Greges, ô amice, concordiæ vinculis conjungamus, & contentionem de Primatu dirimamus. Quod si sedes contentionem gignit, ego hanc contentionem à nobis repellere conabor. Nam ponamus quæso in ea librum Evangelii, & utrimque nos sedeamus.* Theodoret. L. 5. c. 3.

Labare quibusdam visa est hujus narrationis fides, quasi Meletii amori, & studio partium plusquam indulserit Theodoretus, qui hæc narrat, quàm veritatis. Nobis minimè necessarium videtur, ut Paulino, ut Latinis ei studentibus impensiùs studeamus quàm Græcis, Græcis obtrectare, aut eorum laudes arrodere. Humana erat ea tentatio, cùm viri utrimque Catholici, utrimque charitatis & unitatis cupidi, sibi mutuò parum cogniti, non tam diffiderent, quàm diffidere sibi viderentur. Illam planè Meletii rationem revocandæ pacis, resarciendæ unitatis, alendæ charitatis, nemo potest non verè Christianam, verè Episcopalem prædicare, & exosculari.

De Vitali nihil dixi, quanquam is tum quoque Episcopus esset Antiochenus, suoque sejunctim gregi præesset: nihil inquam de eo dixi, quòd à Catholica Ecclesia dißideret, quanquam & ipse Damasi Papæ communione sese venditaret. Versabatur tunc in Oriente Hieronymus, & à Damaso Papa edoceri voluit, cujus illorum sibi amplexanda esset communio, cùm tres ex æquo communionem sedis Petri, consortiumque jactarent. *Ego interim clamito, Si quis cathedræ Petri jungitur, meus est: Meletius, Vitalis, atque Paulinus, tibi hærere se dicunt. Possem credere, si hoc unus assereret. Nunc autem duo mentiuntur, aut omnes.* Hæc ille ad Damasum scripsit.

X. His duobus exemplis duo quidem nobis repræsentantur Episcopi, sed ex causis tum inusitatißimis, & ex declinabili necessitate, præter voluntatem Ecclesiæ primigeniam, quæ unus cùm sit grex, uni Pastori committi se vult. Sed suppetit & exemplum aliud, ubi uni Ecclesiæ plures præesse Pastores authore Cœlo, Deo jubente contigit, cùm unus alteri Episcopus Episcopo accederet primò Coadjutor, aliquando futurus & succeßor. Cùm jam non amplius Episcopalem Ecclesiæ Hierosolymitanæ gestare sarcinam posset Narcißus senio confectus, Alexander Cappadociæ Episcopus Hierosolymam venit sacra loca veneraturus, ut sibi quidem videbatur, at verè cœlesti Spiritus sancti afflatu, ut Narcißo primùm accederet ad relevandum eum muniis Episcopalibus, postea succederet eidem in beatas sedes pergenti. Eodem afflati Spiritu charitatis sancto, Episcopi Provinciæ duplici subscripsere dispensationi, ut & Alexandrum prioris Ecclesiæ nexu solverent, & Coadjutorem illum Narcißo, ac Coepiscopum darent. Eò invitabat utilitas, eò necessitas adigebat. Erat enim Narcißus centum annos natus, & Alexandri non paulò eminentius erat virtutum fastigium, quàm sedis Hierosolymitanæ. Ita compensata est dispensatio duplex à Concilio Provinciali, cùm & succeßor viventi daretur Episcopo, & una duobus Episcopis Ecclesia. Affirmat Eusebius, è cujus historia hausta est hæc narratio, utrimque cœlestia monita insonuisse, quibus & civibus Hierosolymitanis inspiraretur, ut id vellent, Alexandro ut acquiescerent, Episcopis Provinciæ ut confirmarent. *Quod cùm illi consentientibus vicinarum Ecclesiarum Episcopis fecißent, manere deinceps Alexandrum apud se coegerunt.* Profertur & ab eodem Eusebio fragmentum Epistolæ Alexandri, quod juvabit hìc intexuisse. *Salutat vos Narcißus, qui ante me Episcopalem hujus Ecclesiæ sedem tenuit, & qui nunc mihi conjunctus est in orationibus, annos natus sexdecim supra centum.* Agemus infrà de tertia dispensatione, cui locus hìc quoque fuit, de translatione videlicet Alexandri in aliam Sedem. L. 6. c. 11. Hieron. Cat. Scri Ec. l. in. lexandro

XI. A Theodoreto rursum narratur, ubi Meletius Antiochenus Episcopus, Apamiensi Episcopatu auxißet Joannem nobilitate natalium splendidum, virtutibus multò splendidiorem; Joanni Coadjutorem postea datum, nomine Stephanum, cujus opera ei non utilis tantùm, sed in primis necessaria fuit, ad Ecclesiam illam inter moleßißimarum tempestatum & seditionum turbines moderandam. *Hic turbulentis procellæ temporibus conventum eorum, qui fide secum consentiebant, gubernavit, sociumque habuit & adjutorem Stephanum, virum cum primis laudatum.* Non multò post tamen Meletius Stephano eidem Ecclesiæ alterius curam mandavit. L. 5. c. 4.

XII. Multò admirabilius est, quod narrat Sozomenus de Macario Episcopo Hierosolymitano, Ordinatum nempè ab eo esse Maximum Episcopum Dioßolitanum, clam autem inßigatos ab eodem cives Hierosolymitanos, ut eum invaderent, & Hierosolymis detinerent, succeßorem sibi aliquando futurum, interim verò Coadjutorem: *Uti Maximus maneret Hierosolymis, & sacro Episcopatus munere una cum Macario fungeretur, & post ejus mortem Ecclesiam illam solus gubernaret.* Addit Sozomenus id singulari sapientia machinatum esse Macarium, ut prohiberet, ne succeßorem sibi Arianum subrogarent Eusebius & Patrophilus. L. 2. c. 1

Erit & quod non minùs stupeamus in eo quod ab Socrate refertur de Novatianis. Eorum quippe Episcopus Paulus paulò antequam animam ageret, Presbyteros omnes suos convocavit, oravitque ut succeßorem sibi eligerent, ad anteverten das eas procellas, quæ demortuis Episcopis plerumque intumeßcunt. Illi ex adverßo rogarunt, ut eligeret ipsemet, & cujus vellet nomen suis subßcriptionibus præmitteret. Chartæ eorum subscriptionibus munitæ inscripßit Paulus nomen Marciani magna virtutum commendatione Presbyteri, quo is sibi succederet. Tum verò ille eam chartam obßignavit, obßignari & fecit à Primariis Presbyteris; mox eam depoßuit in manus Novatiani Scythiæ Episcopi, ut eam sibi restitueret, si quando ab ea ægritudine recrearetur: aut resignaret, succeßoremque declararet, se hinc in meliorem vitam abrepto. Paulo abeunte, resignata publicè charta, unanimi omnium consensu Marcianus declaratus est Episcopus. Habes hìc resignationem cum regreßu veluti quodam. L. 7. c. 4

XIII. Prohibentur Apostolico Canone Episcopi humanis servire affectibus, aut cognatorum charitati, in Episcopis aliis, & in succeßoribus sibi deligendis. Nec enim rerum sacrarum dispensat in car-

carnalibus cupiditatibus accommodanda est. *Non oportet Episcopum fratrem suum, vel filium, vel propinquum in Episcopum ordinare. Hæredes enim Episcopatus facere non justum est; nec humano affectu divina sunt tractanda. Si fiat, non valeat ordinatio: ipse vero excommunicatione puniatur.*

XIV. Hieronymo tamen visum est, si nepoti ea adessent virtutum præsidia, quibus Clericos florere par est, non eo quòd nepos sit, ab avunculi, aut patrui Episcopali sede exturbandum esse. Successorem sibi optabat præformabatque Heliodorus Episcopus Nepotianum nepotem suum. Non is erat Hieronymus, qui censoriam ab eo virgam abstineret, si quid in eo peccati suspicatus esset. At austeritatem ingenitam cælesti quadam sapientia condiens sanctus Pater, ingenuè confessus est, non nepoti sibi charissimo, sed Clerico indulsisse Heliodorum, virtutum copia & splendore clarissimo; nec avunculum, sed Episcopum in eo delectu egisse; denique nec meritorum in numero collocari posse cognationem, nec cognationis fastidio posthabendas esse virtutes numeris suis omnibus absolutas. *Tu nepotem quærebas, Ecclesia Sacerdotem. Præcessit te successor tuus. Quod tu eras, ille post te judicio omnium merebatur. Atque ita ex una domo duplex Pontificatus egressa est dignitas; dum in altero gratulatio est, quod tenuerit; in altero mœror, quod raptus sit ne teneret.* Ita Hieronymus ad Heliodorum Episcopum de Nepotiano, ei præmortuo, cui successor destinabatur, Ex Oriente penè inopini in Occidentem trajecimus.

XV. Sed antè tamen rursus illud memorandum est, crebriuscula fuisse quondam exempla duorum unius civitatis Episcoporum, cùm narrata Episcopi Alexandri morte, subjiciat Epiphanius, non idem Alexandriæ, quod in aliis civitatibus factitatum fuisse, ut unius urbis duo simul essent Episcopi. *Nam Alexandria nunquam, ut aliæ Civitates, duos habuit Episcopos.* Traditum quoque est à Sozomeno, Eulalium Episcopum in Ponto Amasenum, ab exilio revocatum post interitum Valentis, cùm civitatem suam inveniisset ab Ariano, vel Semiariano infestam, ad concordiam illum animorum, & ad Sedium consociationem invitasse, concessa etiam illi honoris & confessus prærogativa, quo hac eum illecebra ad concordiam pelliceret. *Verùm Eulalius totius populi unitati prospiciens, eum oravit, ut priorem locum obtineret, & Ecclesiam una cum ipso regeret, Primatu fruens, tanquam præmio servatæ concordiæ.* Non honestiorem quàm conducibiliorem eam pacis conditionem abnuit æmulus Episcopalis incubator Cathedræ, eoque probavit se non minùs ab unitate fidei alienum, quàm à veritate. Unde nec multò pòst dissilierunt ab eo quinquaginta illi, qui se ei adgregaverant: & quam charitas confirmasset ei sedem, eam excussit cupiditas & dissipavit.

XVI. Nec est quod quisquam nobis objiciat, ab Epiphanio prædicari Meletium, quasi alterum in Ægypto Archiepiscopum, cum Archiepiscopo Alexandriæ, & sub illo, tanquam Coadjutorem. *Videbatur Meletius cæteris Ægypti Episcopis antecellere, & secundas tenere post Petrum Alexandriæ Archiepiscopum in Archiepiscopatu, tanquam illius adjutor, sed illi tamen subjectus, & ad ipsum de causis Ecclesiasticis referens.* Et infrà: *Meletius Archiepiscopus in Ægypto, & Alexandro subjectus.* Sed vel ipso authore Epihanio, Thebaidis in Ægypto Archiepiscopus erat Meletius. Probabiliter ergo is conjicietur primus fuisse Metropolitanus Diœceseos Alexandrinæ, hoc est Patriarchalis ditionis, unde & quasi Coadjutor Patriarchæ videri poterat. His enim vocabulis in anteceſſum quandoque abuti cogimur, tametsi necdum tunc quidem usitata essent.

CAPUT LVI. *P. I. l. 2. c. 23.*

De Coadjutoribus & Successoribus à superstite Episcopo cooptandis, in Occidente, per priora quinque sæcula.

I. Dispensante Primate Carthaginensi, Valerius Hipponensis Episcopus Augustinum sibi Coadjutorem adoptat, successorem quandoque futurum.

II. Nihil id electioni Cleri & populi officiebat.

III. Authore Augustino ipsa postea, nihil tam ibi Canonibus inimicum fuit, quàm quod superstite Episcopo consecratus sit Coadjutor.

IV. Eam Valerii charitatem & humilitatem laudavere sanctissimi tunc Episcopi.

V. Successorem quoque Augustinus sibi ante obitum designavit, at eligi eum dumtaxat, non consecrari fecit.

VI. In maximum se conjecit discrimen Severus Episcopus, Cleri unius suffragia aucupatus, ei quem successorem sibi designabat.

VII. His exemplis nihil derogabatur menti & sanctitati Canonum.

VIII. Catholici Africæ Episcopi Episcopos Donatistas invitant, una ut secum sede Episcopali in eadem civitate sedeant, dum se Catholicæ recolligant Ecclesiæ.

IX. Ei indulgentiæ præluserat Nicæna Synodus.

X. Exemplum successoris Episcopo ægrotanti præter Canones dati.

XI. XII. Barcinonensis Provinciæ Episcopi à Papa extundere tentant confirmationem nominati successoris, & ex una in aliam translati sedem. Utramque Papa rescindit innovationem.

XIII. Has tum dispensationes annuebant Concilia Provincialia; certiùs dare poterat & Papa, maximè in Occidente, ubi difficiles non raro incurrebant causæ, quæ ad eum recurri cogerent.

XIV. Varia Coadjutorum exempla ex Ambrosio & Theodoreto.

XV. Petrus & Paulus uno eodemque tempore fuere Episcopi urbis Romæ, & suos sibi successores designavere.

I. EXplorandum jam nobis est, an Latina in Ecclesia Canones obtinuerint iidem, ne suo sibi marte Episcopi vel successores cooptarent, vel Coadjutores; an denique nusquam duo unam moderati sint Episcopi Ecclesiam. Quàm intemerata vigeret horum authoritas Canonum, & quæ legitimæ censerentur eorum dispensationes, nusquam apertiùs patuit, quàm in exemplo Augustini. Hipponensis civitatis sanctissimus Episcopus Valerius, non mediocri cruciabatur metu, ne qua Ecclesia alia Episcopum sibi eligeret, abriperetque Presbyterum Augustinum, quem ipse suæ jam nunc Ecclesiæ decus columenque esse, quem & universæ Ecclesiæ aliquando fore augurabatur. Certè latebris nescio quibus abdi curavit, ut iis illum suffuraretur, qui ad Episcopatum rapere gestiebant. Cùm ingravescere denique sentiret Valerius eas ægritudines, quæ senectam vallare solent, ab Episcopo Carthaginensi impetravit ex dispensatione licentiam, ejus in Episcopum se superstite consecrandi, ut non sibi tantùm mortuo aliquando succederet, sed & jam tum superstiti accederet Coadjutor. *Unde amplius formidans idem venerabilis senex, & sciens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis litteris apud Primatem Episcopum Sedis Carthaginensis, allegans imbecillitatem corporis sui, ætatisque gravitatem, & obsecrans ut Hipponensi Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ Cathedræ non tam succederet, sed Consacerdos accederet Augustinus. Quæ igitur beatus Valerius optavit & rogavit, rescripto impetravit.* Vides Carthaginensis Primatis, hoc est Exarchi rescriptum, cui suberant Primates, hoc est Metropolitani

Possit. in vita August. c. 8.

litani omnes alii Africæ, Episcopique, ut Valerio fas esset cooperatorem sibi & successorem ascisceret. Ei dispensationi locum dabat effæta Valerii senectus, senectutisque comites molestissimæ ægritudines.

II. At quanquam dispensationem concessisset Aurelius solus Carthaginensis Episcopus, ordinatus est tamen Augustinus à Primate Numidiæ, qui Calamensis tunc erat Episcopus, hoc est, à Metropolitano, cui suberat Hippo, & ab Episcopis ejusdem Provinciæ, Cleri Populique Hipponensis Ibidem. consensu. *Post quam petitionem, ad visitandum adveniente ad Ecclesiam Hipponensem tunc Primate Numidiæ, Megalio Calamensi Episcopo, Valerius Antistes Episcopis qui forte tunc aderant, & Clericis omnibus Hipponensibus, & universæ plebi inopinatam cunctis suam insinuat tunc voluntatem; omnibusque audientibus & gratulantibus, atque id fieri perficique ingenti desiderio clamantibus, Episcopatum suscipere, contra morem Ecclesiæ, suo vivente Episcopo, Presbyter Augustinus recusabat.* Vides ut Populus, Clerus & Episcopi Provinciæ eum elegerint, quem præceperat Valerius Coadjutorem sibi designare, non dubia spe succedendi.

III. Unum id maximè improbavit Augustinus in eo Valerii consilio, quòd se voluerit Episcopum tunc ordinari, atque ita duos esse unius Ecclesiæ Episcopos. Copia tamen ingesta exemplorum obrutus, tunc quidem obmutuit: at rem postea diligentiùs perscrutatus, & pervolutatis Canonibus, vidit in Concilio Nicæno id cautum fuisse, ne duo usquam essent unius urbis Episcopi: & ne quid ejusmodi peccaretur, constitui postea curavit in Concilio Carthaginensi, ut initio ordinationum Canones legerentur, ut ne quid tum Ibidem. in divinas has committeretur leges. *Dumque id fieri solere ab omnibus suaderetur, aque id ignaro transmarinis & Africanis Ecclesiæ exemplis probaretur, compulsus atque coactus succubuit, & Episcopatus curam & majoris loci ordinationem suscepit. Quod in se ipso postea fieri non debuisse, ut vivo suo Episcopo ordinaretur, & dixit, & scripsit, propter Concilii universalis vetitum, quod jam ordinatus didicit. Nec quod sibi factum esse noluit, aliis fieri voluit. Unde etiam fategit, ut Conciliis constitueretur Episcoporum, ab ordinatoribus ordinandis vel ordinatis omnium statuta Sacerdotum in notitiam esse deferenda.*

Planum est non Possidio, non Augustino visum esse, ulla tunc ex parte violatos fuisse Canones, quàm quòd consecratus sit antè Augustinus, quàm morte Valerii vacaret Hipponensis sedes: nec de transgressione Concilii Nicæni, prohibentis ne duo sint unius urbis Episcopi, sollicitos unquam eos futuros fuisse, si Valerius designato & electo coadjutore & successore suo, sola ejus consecratione abstinuisset. Damnatur etiam Antiocheno Canone, quem superiori capite laudavimus, nominatio, sive electio Episcoporum, necdum vacante sede. Sed nec Augustino, nec Episcopis Afris ullis magnoperè curæ fuit observatio Antiocheni illius Canonis, de qua ne fando quidem forsan quidquam audierant. Audiendus nunc nobis Augustinus ipse, Beato Paulino eas expromens causas, quibus ordinationi suæ assensus fuerat, Epist. 34. *Beatissimus Pater Valerius, nec Presbyterum me esse suum passus est, nisi majorem mihi Coepiscopatus sarcinam imponeret. Quod quidem quia tanta ejus charitate, tantoque populi studio populum id velle credidi, nonnullis jam exemplis præcedentibus, quibus omnis mihi executio claudebatur, vehementer timui excusare.*

IV. Paulinus ipse Valerii charitatem, & terrenorum omnium affectuum abdicationem impensissimè demiratus est; ut qui quem discipulum habuerat, haberè voluerit Collegam, Episcopali dignitate sua illum impartiens, aut totam potiùs cum illo unius animi & consilii fructu retenturus. *Augustinus novo more ita consecratus est, ut non succederet in Cathedra Episcopo, sed accederet: Nam incolumi Valerio Hipponensis Ecclesiæ Episcopo Coepiscopus Augustinus est. Et ille beatus senex, cui purissimam mentem nulla unquam livoris invidiæ macula suffudit, dignos sui cordis pace nunc ab Altissimo fructus capit, ut quem successorem Sacerdotii sui suppliciter optabat, hunc mereretur tenere Collegam. Credine hoc potuit antequam fieret? Sed in hoc quoque Omnipotentis opere dici Evangelicum illud potest, Hominibus hæc ardua, apud Deum autem omnia possibilia.* Apud Aug. E

Constat ergo, quæ nobis videri solet relaxatio Canonum, per dispensationem excusata magis, quàm laudata, eam Paulino propiùs rem intuenti, æquiùsque, quia majori cælestis luminis & charitatis copia, judicanti, visam esse cujusdam consummatæ virtutis, sapientiæ & charitatis declarationem; denique ut omnipotentis specimen Christi gratiæ, qua non humana tantùm virtus, sed & fides superatur. Aliarum jam Ecclesiarum Episcopalia solia declinaverat Augustinus, & quæ virtutum ejus gloria & fama erat, ostendebatur ei spes ampliorum & opulentiorum Hipponensi Sedium. Non poterat Valerius tam propè admovere sibi novum Episcopum, ingenii & virtutum splendore micantissimum, quin obscuratum se iri intelligeret. Non ergo illum nisi mira quædam concitabat humilitas, sui contemptus, Ecclesiæ charitas, cùm eam efflagitabat impetrabatque dispensationem. Ut verè dici possit, sic remitti Canones amplius esse, quàm rigidè observari: nec canonicis regulis quidquam magis esse consentaneum, quàm istiusmodi earum dispensationem.

V. Splendidissimi curriculi sui Augustinus beatum prævertens exitum, & occupandas persuasus tempestates & ambitiosorum hominum factiones, quæ Episcopurum electiones circumstrepere solent, cùm jam vacat Rectore Ecclesia; in Cleri Populique sui confessione aperuit, quid iniisset consilii, Eradii videlicet Presbyteri sui, designandi sibi successoris. Erat is non degener tanti Patris & Doctoris alumnus. *Presbyterum Eradium mihi successorem volo.* Applausit plebs & adgratulata est ingeminatis his vocibus: *A populo acclamatum est, Deo gratias, Christo laudes. Dictum est vicies ter, Exaudi Christe, Augustino vita, dictumest sexies decies.* Excipiebant Notarii Ecclesiæ quidquid gerebatur, quidquid & dicebatur utrimque: *A Notariis Ecclesiæ, sicut cernitis, excipiuntur quæ dicimus, excipiuntur quæ dicitis, Ecclesiastica conficimus, &c.* Addidit Augustinus nolle se ut eodem errore filius suus laberetur, in quem ipse olim impegisset, cùm ordinatus fuerat Episcopus, sederetque cum Valerio sene eadem sede, quòd necdum resciisset à Nicænis Patribus vetitum id fuisse. Velle se ergo ut dum ipse in vivis ageret, Presbyterum ageret Eradius, vacantis postea sedis Episcopus inaugurandus. *Adhuc in corpore posito beatæ memoriæ Patre & Episcopo sene Valerio, Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo, quod Concilio Nicæno prohibitum fuisse nesciebam, nec ipse sciebat. Quod ergo reprehensum est in me, nolo reprehendi in filio meo. Erit Presbyter, ut est; quando Deus voluerit, futurus Episcopus.* Interim verò in munia ipsa & functiones Episcopalis officii succedere voluit Eradium Augustinus, successorem designatum: ut totum se conferret ipse ad Ecclesiæ defensionem, & ad hæreticorum expugnationem, quam illi provinciam mandaverant Numidiæ & Carthaginis Concilia. *Obsecro ut huic juveni, huic Presbtero Eradio, quem hodie in nomine Christi designo Episcopum successorem mihi, patiamini me refundere onera occupationum mearum.*

Quibus ita constitutis, vix jam dubitari poterit, quin Augustino persuasum fuerit, nec à Nicæno,

nec

nec ab aliis Conciliis ullis vetitum fuisse, ne Episcopi suos sibi successores à Clero Populoque eligi facerent, dum ne eos sinerent ante obitum suum consecrati, ne uni civitati duo essent Episcopi, essetque aliqua biceps Ecclesia. Canonem ille ea de re Antiochenum aut in totum ignoravit, aut existimavit eo vetari successoris designationem ejusmodi, cui non suffragaretur Cleri plebisque consensio. Unde nec à Carthaginensi, nec ab alio Primate ullo copiam ac dispensationem ascisendi sibi successoris expetiisse legitur Augustinus.

VI. In eodem verò electionis Eradii Decreto testatum facit sanctissimus Pater, paucis se antè diebus compulsum fuisse, ut ad componendos pergeret Milevitanæ plebis animos, eo vehementissimè adversùs Episcopum suum Severum concitatos, quòd cùm successorem & ipse sibi suum designasset, Clerum dumtaxat suum consuluisset. Severo enim extincto vix acquiescebat plebs, donec adventans Augustinus, & revivisens Episcopi memoria & reverentia, id perficeret, ut indignatio illa tota aliquando tandem donaretur pacis & concordiæ charitati. *Veni, & adjuvit nos Dominus, ut cum pace Episcopum acciperent, quem vivus designaverat Episcopus eorum. Hoc enim eis cum innotuisset, voluntatem præcedentis & decedentis Episcopi sui libenter amplexi sunt. Minus tamen aliquid factum erat, unde nonnulli contristabantur, quia frater Severus credidit posse sufficere, ut successorem suum apud Clericos designaret; ad populum inde non est locutus; & erat inde aliquorum nonnulla tristitia.*

VII. Hinc facilè conjectabis crebriuscula hæc fuisse in Africanis Ecclesiis exempla, cùm & sanctissimis Episcopis id animo præceptum præsumptumque esset, nihil ea re canonicis regulis derogari. Nec certè Canonum alia mens fuerat, quàm ut Episcoporum quorundam retunderetur audax ambitio & præceps, qui cognatis suis hæreditarios transmittere Episcopatus conabantur; cùm Augustino, aliisque Africæ Episcopis propositum id unum esset, ut turbulentis factionibus prævertendis pacem Ecclesiæ suæ certam adsererent. *Scio post obitus Episcoporum per ambitiosos & contentiosos solere Ecclesias perturbari; & quod sæpè expertus sum, & debui, debeo quantum ad me attinet, ne contingat, huic prospicere civitati.* Episcopalis ergo extimulabat charitas, ultra ipsius vitæ metas se effundens, non terrena & fœda cupiditas, ut successores sibi suffici maturarent.

VIII. Nec paulò mirabilior fuit eorumdem Africæ Episcoporum charitas, in famosa illa cum Donatistis Collatione, cùm suis se Episcopatibus cessuros receperunt, si pars Donati vinceret: si vinceret autem Ecclesia Catholica, Collegas se illos, & unius sedis consortes ac consessores habituros: si plebs alienior foret ab eo duplicis habendi Pastoris consilio, tum utrimque cessuros, & eligendo recens Episcopo locum daturos. *Poterit quippe unusquisque nostrum honoris sibi socio copulato, vicissim sedere eminentius, sicut peregrino Episcopo juxta considente collega: hoc enim alternis Basilicis utriusque conceditur, uterque ab alterutro honore mutuo prævenitur. Quia ubi præceptum charitatis dilataverit corda, possessio pacis non sit angusta. Aut forte Christiani Populi singulis delectantur Episcopis, & duorum consortium inusitata rerum facie tolerare non possunt; utrique de medio secedamus, &c.* Dilatabat Episcopalis charitas Episcopalem thronum, ut duos caperet, quantumvis id Nicæna synodus prohibuisset, propterea quòd qui dictavit Nicænos Canones spiritus charitatis, non iis ita astrinxit & circumscripsit se, ut jam liberum sibi non sit, cùm in rem fuerit, sanctiora & fortiora inspirare charitatis consilia.

IX. Nicæni enim Concilii Canone sancitum est, Si Novatiani Episcopi urbium, ubi jam Catholicus præsideret Episcopus, Catholicæ se recuperarent Ecclesiæ unitati, in potestate fore Episcopi ejusdem urbis, eos ut suorum choro allegeret Presbyterorum, vel nomine & officio donaret Chorepiscopi, nisi mallet permittere illis & nomen, & honores Episcopatus, *τῆς τιμῆς, τῦ ὀνόματος μετέχειν*, ne unius urbis duo essent Episcopi. Hinc dilucet, ituros fuisse eos in eandem cum Africanis Episcopis sententiam, si tum satis tutam existimassent, & satis munitam adversùs schismata Ecclesiam: aut si universæ Ecclesiæ Episcopos sperare potuissent, ea animi constantia, eaque charitate futuros, ut suis ipsis in sedibus Collegas æquo animo pati possent. Afrorum Episcoporum consilium, & Nicænorum Patrum decretum longo distabant illa quidem intervallo, & ab uno tamen eodemque proficiscebantur unitatis & charitatis instinctu. Nemo potest satis mirari in Episcopis Afris animi magnitudinem, qui resipiscentes ab schismate Episcopos in throni & sacri Imperii sui societatem admittebant: & mirabilior tamen quodammodo fuit Nicænorum Patrum clementia, qui primi indulgentiæ januam patefecerunt, relaxata irregularitate hæreticorum ad fidem se recolligentium, omnibus illis in eosdem gradus admissis in Ecclesia, quos extra Ecclesiam obtinuerant, exceptis Episcopis, quibus & ipsis nomen & honores Episcopatus indulsere. Splendidius non immeritò forsan videbitur ejus indulgentiæ fundamenta jeciſſe, quàm aliquid addidisse ulterius.

X. Venio ad speciem aliam paulò diversam, sed quæ eodem revolvatur. Hilarius Arelatensis Episcopus Projectum videns Episcopum gravi ex morbo decumbere, alium in ejus locum ordinavit. Projecti querelæ, necnon & plebis Pastorem suum commiserantis, ad aures Leonis Papæ perlatæ sunt. Molestissimè ferebant ægritudinem corporis in crimen vocari; à quo levamenti aliquid expectabatur, ab eo exacerbatum esse morbum, incusso depositionis jaculo: expectandam fuisse, non accelerandam hac contumeliæ atrocitate mortem; denique viventi successorem & hæredem inaudita sævitia datum. Hæc ferè Leo ad Episcopos Provinciæ Viennensis. Epist. 89. Ex quibus patet, si minùs fas sit Episcopo, ut successorem suo sibi nutu ascisat, multò minùs fas esse Metropolitano, ut invitis Episcopis det successores; quod aliquando tentatum infrà audiemus.

XI. Accedo ad exemplum aliud, rei propius, quam pertractamus, & ubi Canonum authoritas incredibili quodam vigore armata vicit. Nundinarius Barcinonensis Episcopus, percupere se paulò ante mortem significavit, ut successor sibi daretur Irenæus alterius jam urbis Episcopus, quem & hæredem sibi adoptabat. Ea erant ambo hi Præsules meritorum & virtutum charitate, ut non populus tantùm Cleruſque Barcinonensis assensus sit, sed & Metropolitanus cum Episcopis Provinciæ. Litteræ ea de re datæ sunt ad Hilarum Papam ab Ascanio Metropolitano, cæterisque Provinciæ Episcopis, ut ratum haberet, quod ipsi cumulatissimæ utriusque Episcopi religioni & virtuti indulsissent, Ecclesiæ utilitati, postulationi populorum, & huic denique speciali, nec aspernandæ causæ, quòd prior Irenæi Episcopatus in loco fixus esset, Barcinonensi Ecclesiæ obnoxio, ubi illum Nundinarius Episcopum non sine assensu Episcoporum Provinciæ constituerat. *Nos cogitantes defuncti judicium, & probantes ejus vitam, & eorum nobilitatem atque multitudinem, qui petebant, simul & utilitatem Ecclesiæ memoratæ, optimum duximus, ut tanto Sacerdoti, qui ad divina migraverat, non minoris meriti subsitueretur Antistes, præsertim cùm Ecclesia illius municipii, in qua ante fuerat ordinatus, semper hujus civitatis Ecclesiæ fuisse Diœcesis constet. Ergo suppliciter precamur Apostolatum vestrum, ut humilitatis nostræ decretum, quod juste à nobis videtur factum, vestra authoritate firmetis.* Hilari. Papæ Ep. 2. 3.

XII. Per-

XII. Perlegit has litteras Hilarus in Concilio Romano habito *in festivitate Natalis sui*, hoc est annua die ordinationis suæ: in quo & decretum est, ut priorem sedem Irenæus suam repeteret, novus Barcinone eligeretur Episcopus; & ne Provinciæ Episcopi id sibi deinceps sumerent, ut quasi hæreditarios Episcopatus ante mortem ad quos vellent transmitterent: *Nec Episcopatus honor hæreditarium jus putetur, quod nobis sola Dei nostri benignitate confertur*. Nec tunc ea Hilaro excidit regula, *ne duo simul sint in una Ecclesia Sacerdotes*. Ibidem. Epist. 2.

Illud verò maximè in hoc negotio ponderari debet, cùm in Concilio Provinciali Metropolis Tarraconensis librata esset ea dispensatio, & iis concessa causis, quæ justæ videri poterant, & necessariæ, rataque habita fuisset designatio successoris ab Episcopo facta: ejus Concilii Patribus visum esse, necessariò sibi adeundam esse Petri sedem, ut ab eo confirmarentur Decreta sua; quæ ex adverso rescissa sunt, præceptumque ut inviolata fide Canones observarentur. Valerius quoque Hipponensis Episcopus præter consensionem Metropolitani sui, authoritatem quoque adhibuit Primatis Carthaginensis, ut collegam sibi asciscaret Episcopatus Augustinum. Contrà Augustinus Eradium sibi successorem deligens, speravit, nihil contra Canones se moliturum, nec dispensatione opus fore, si modò illum ordinari non curarent. Multò probabiliùs Hispani Episcopi ad Pontificiam confugiebant authoritatem primæ Sedis, quàm Valerius ad Carthaginensis.

XIII. Eccunde enim Metropolitanis, vel Conciliis Provincialibus accesserit potestas dispensandi de Decretis Conciliorum Oecumenicorum? Nisi Concilia ipsa Oecumenica, vel Consuetudo universalis, ac Præscriptio eum usum confirmarint, maximè prioribus Ecclesiæ sæculis; quando difficillimum erat omnes ad has dispensationes sedem Apostolicam adiri. Si consuetudine autem invehi id potuit, ut Episcopus Carthaginensis & Metropolitani in Conciliis suis Provincialibus relaxarent Canones Conciliorum Oecumenicorum: ambigere nemo potest, quin multò magis ea invehi potuerit, ut posteriori hac Ecclesiæ ætate primæ sedi potestas ea integra servaretur; cùm illius ea peculiaris & propria esse videretur, velut flosculus divini Primatus, Principatusque in universos Episcopos, & ejus prærogativæ, quâ Pontifex constituitur Custos, Executor, & Conservator Canonum Conciliorum præsertim Generalium, quibus præfuit, quæ confirmavit.

Verùm in Occidente peculiariter referendæ erant causæ majores ad Pontificem Romanum, ut ad Primatem, hoc est, ut ad Metropolitanum Metropolitanorum. Nec enim in Provinciis semper Metropolitanorum mandatis mos gerebatur: inter Metropolitanos ipsos lites ferebantur, aut eos qui eo se nomine jactarent; irrumpebant in eos aliquando populi, & extorquebant, quod per Canones fas non erat. His malis superioris potestatis interventio certam medicinam parabat. Liquidum id fit ab ipso Ascanii, & Provinciæ Tarraconensis exemplo. Calcati Canonum regulis expugnaverat plebs confirmationem resignationis factæ à Nundinario paulò ante mortem in favorem Irenæi Episcopi, & translationem ejusdem Irenæi in alium Episcopatum. Metropolitanorum jura invadebat Sylvanus Calagurritanus Episcopus, Episcopumque plebi & urbi minimè petenti ordinaverat. His causis exciti Episcopi ad Papam retulerunt: *Sylvanus Episcopus humilitatem nostram ad hoc perduxit, ut contra ejus vanissimam superstitionem, Sedis vestræ unicum remedium flagitemus. Hic nullis petentibus populis Episcopum ordinavit*. Fatentur tamen, & si nulla arctaret necessitas, sola Petri memoria, & prærogativa à Christo ex mortuis redivivo ei concessa, ad Papam se relaturos fuisse. Inter Epist. Hilar. Epist. 1.

Et si nulla extaret necessitas Ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum revera nobis fuerat illud privilegium Sedis vestræ, quo susceptis Regni clavibus post resurrectionem Salvatoris per totum orbem beatissimi Petri singularis prædicatio, universorum illuminationi prospexit.

XIV. Meminit Ambrosius Coadjutoris Basso Episcopo dati, *in consortium regendæ Ecclesiæ*. De Acholio verò Thessalonicensi Episcopo author est idem Ambrosius, non illum quidem adoptasse sibi successorem, sed ita ostendisse, ita commendasse ante mortem, ut laborum suorum commilitonem, ut non potuerint, quorum eæ partes erant, non illum ei successorem sublegere. *Eodem momento quo ille quasi Helias elevabatur, velut quodam melotidis suæ demisso amictu, sanctum Anysium discipulum suum induit. Nam præscius successurum sibi, & si promissis tegebat, tamen indiciis designabat, adjutum se ejus cura, labore, officio memorans, ut jam declarare consortem videretur, qui non quasi novus ad summum sacerdotium veniret, sed quasi vetus sacerdotii executor accederet.* Beatus Honoratus Hilarium in Arelatensi sede successorem sibi allegit, populi votis ut faceret satis: *Supremo halitu summum meritis singularibus digito demonstravit Antistitem*. Epist. 79. Epist. 59. Surius 5. Maii

A Paulino Antiocheno Episcopo narrat Theodoretus ordinatum fuisse Evagrium, ut sibi terris emigranti succederet, non sine injuria Canonum eas successiones proscribentium. *Siquidem Canones non faciunt cuiquam morituro potestatem, quemquam in locum suum sufficere*. Socrates contrà testatur Evagrium defuncto tantùm Paulino ordinatum fuisse, populo suffragante. Non mediocris hinc dubitatio emergeret, nisi Ambrosius, penes quem cum Papa & aliis Occidentis Episcopis, erat judicium arbitriumque ejus causæ, hinc extricaret nos: & quanquam ex officio penè ipso suo propensior in Evagrium, quàm in Flavianum, ingenuè profiteretur, sacris regulis Canonum nihilo magis consentire Evagrii, quàm Flaviani ordinationem. Sic enim ille in Epistola ad Theophilum Alexandrinum Episcopum, quem Occidentales Episcopi voluerant hujus concertationis arbitrum judicemque constitui: *Non habet quod urgeat Evagrius, & habet quod metuat Flavianus; ideoque refugit examen, &c. Nec tamen etiam hoc moti dolore, fratri Evagrio donamus speciem bonæ causæ, &c. Uterque alienæ magis ordinationis vitiis, quàm suis fretus. Quos tamen nos in meliorem vocamus viam, ut malimus eos suis potius bonis, quàm alieno vitio defendi*. Ex quibus perspicuè patet non abhorrere Ambrosium à narratione Theodoreti. Theodo L. 5. c. 2. Socrate L. 5. c. 1. Epist. 7

XV. Finem huic Capiti faciemus, unde initium aptiùs forsan potuissemus ducere; ab exemplo longè omnium præclarissimo, quo dispensationes hæ omnes legitimæ de duobus in una civitate Episcopis, de designatis successoribus, de accitis successoribus, illustrari, ac confirmati possint. Antiquorum enim Patrum, ipsorumque Romæ Pontificum consensione, Petrus & Paulus uno eodemque tempore Episcopatum Romanæ urbis gessere; multorum quoque ea sententia Scriptorum est, illos dum vita suppeteret, Linum sibi & Cletum substituisse, aut elegisse, quò in Provincias ipsi longinquiores ad Evangelii prædicationem possent excurrere. *Etenim Romæ primi omnium Petrus & Paulus Apostoli pariter atque Episcopi fuerunt, &c.* ut ait Epiphanius: ubi & hæc addit: *Poterant viventibus Apostolis Petro & Paulo Episcopi alii surrogari, quod iidem illi prædicandi Evangelii gratia in alias urbes regionesque profectionem susciperent*. Hæresi n. 6.

Quanquam autem duo illi Apostolorum Principes Romanæ simul Ecclesiæ præfuerint, eoque Principatum illi supra Ecclesias omnes alias adscripserint: non tamen illi omnino pares & æquales sibi mutuò fuisse censendi sunt. Nodus unitatis & majestas

jestas Capitis penes unum maximè Petrum fuit, ita in Evangelicis litteris sanciente Christo ipso; ita profitente Hieronymo, qui Paulum ita alloquitur, *Ignosce Petro Præcessori tuo*. Profitente & Augustino, qui ediscendum nobis ait ab exemplo Petri, qui æquo feramus animo inferiorum correptiones: *Etiam à posterioribus corrigi*: ediscendum autem à Paulo, ut minores etiam in majores pro veritatis defensione insurgant. *Quo confidenter auderent etiam minores majoribus pro defendenda veritate salva charitate resistere.*

CAPUT LVII. *P. 2, l. 2. c. 42.*

De Coadjutoribus & Successoribus ab anno quingentesimo ad octogentesimum Christi.

I. Varia Conciliorum Decreta de successorum designatione.

II. Quanta Romanorum Pontificum in his austeritas exemplo Bonifacii Archiepiscopi Moguntini.

III. Exempla varia ex Gregorio Turonensi. Frustra tentata successorum designatio.

IV. V. Est & ubi non utilitas tantùm suadeat, sed & cogat necessitas successores ante deligi.

VI. Novarum conditores Ecclesiarum non facilè possunt ea se expedire necessitate designandi successoris. Exempla Angliæ & Germaniæ.

VII. Desperata valetudine Episcopus Coadjutorem debet accersere, invitus ad cedendum cogi non potest.

VIII. Principum temporalium necessaria consensio, propter ipsarum temporalem quoque Civitatum tuitionem, in qua plurimum potest Episcopus.

IX. Ad Papam tum accessere, cum Coadjutores, vel successores adsignandi Episcopis fuere Legatione, aut Vicariatu Apostolicæ sedis fungentibus.

X. Quàm invidiosum & detestabile fuerit, citra necessitatem Coadjutores aut successores adoptari.

XI. Quæ hic summatim emineant Regulæ ad componendam Ecclesiæ disciplinam.

I. IN Concilio Parisiensi V. cautum fuit, ne Episcopi Coadiutores sibi accirent, aut successores, nisi jam non possent omninò ipsi Ecclesias suas regere. *Ut nullus Episcoporum, se vivente, alium in loco suo eligat, &c. Nisi certæ conditiones extiterint, ut Ecclesiam suam & Clerum regere non possit.* Quod totidem etiam verbis confirmat Edictum Clotarii II. Regis. Cabilonensi II. Concilio copia fieri videtur Abbatibus, ut designent successores, dum ne qui designatus est, immiscеat se vel tantillum superstite Abbate in administrationem temporalium, ne inter Monachos emergant dissidia, si duo unà sint unius gregis Capita, duo rectores. *Ut duo Abbates in uno Monasterio esse non debeant, ne sub obtentu potestatis simultas inter Monachos & scandala generentur. Verumtamen si quilibet Abbas sibi elegerit successorem, ipse qui eligitur, de facultatibus ipsius Monasterii ad regendum nullam habeat potestatem.* Vetitum est in hoc eodem Concilio, ne duo uni unquam Episcopi Ecclesiæ ordinarentur, abdicatique sunt duo Episcopi Civitatis Dignensis, tanquam à Canonicis decretis proscripti.

II. Bonifacius ille sanctitate & Apostolatu Germaniæ notissimus, Moguntinus Archiepiscopus, à Zacharia Papa flagitavit confirmationem ejus licentiæ, quam præcessor ejus sibi indulserat; ut ante mortem successorem sibi assumeret: *Mihi præcepit præcessor vester, ut Presbyterum hæredem & successorem eligere deberem.* Presbytero ad hanc successionem destinato frater erat, qui cùm peremisset avunculum Ducis Francorum, pendebat animi Bonifacius, an quod animo constituerat, executioni jam mandandum esset, quòd reluctante eo Principe perfici nihil prorsus posset. *Quia hoc non videtur posse fieri, si contrarius Princeps fuerit.* Per Zachariam ergo licere sibi voluit, ut rem eam ex consilio virorum piorum profligaret, prout Ecclesiæ conducibile foret. *Ut cum consilio servorum Dei faciam de ista electione, quod optimum esse videatur.* At Zacharias vehementer has preces aversatus est, ut Canonicis institutis adversas. *Quia contra omnem Ecclesiasticam regulam, vel instituta Patrum esse monstratur.* Sed concessit ei, ut successorem sibi deligeret, informaret, longo fingeret & perpoliret tyrocinio: eum palam designaret, cùm lethali se morbo premi intelligeret: juberet denique, ut Romam ordinandus adproperaret, nec ambigeret, quàm hoc illi singularis benevolentiæ specimen ab Apostolica sede conferretur. *Ea horaqua te de præsente sæculo migraturum cognoveris, præsentibus cunctis, tibi successorem designa, ut huc veniat ordinandus. Hoc nulli alii concedi patimur, quod tibi charitate cogente largiri censuimus.* Sed eam abjecit idem ipse Pontifex præcepti austeritatem, ubi sensit senio in dies ingravescere Bonifacii ægritudines: tumque concessit, ut successorem eligeret ipse sibi & ordinaret, quanquam suaderet, ne à carissima sponsa Ecclesia Moguntina ante mortem divelleretur. *Sin verò Dominus dederit hominem perfectum, pro tui persona illum ordinabis Episcopum.* Conc. Gal. Tom. I. pag. 531. 534. 574.

III. A Gregorio verò Turonensi narratur Clerus Lingonensis, non expectata Tetrici Episcopi sui morte, quòd desperato ex morbo is decumberet, successorem ei delegisse Mundericum, assentiente Rege, qui ordinari illum jussit Episcopum, & in Castro Tornodorensi sedem figere, denique Archipresbyterum agere, dum Tetrico vita superaret. Interim verò in offensionem Regis incurrit Mundericus, à quo & captivus biennio retineri jussus est in castro ad Rhodoanum sito. Eo carcere illum absolvi pervicit à Rege Nicetius Lugdunensis Episcopus, at non Ecclesiæ suæ reddi. Lingonenses rursus Sylvestrum sibi elegere, Tetrici adhuc superstitis cognatum. Obeunte interim Tetrico, Sylvester Presbyteratu initiatus est, cùmque Lugdunum properaret Episcopatu inaugurandus, fontico correptus morbo interiit. His infortuniis ulciscitur quandoque Deus contumelias Ecclesiasticis regulis inustas. L. 5. c. 5.

Nec feliciùs cessit religioso & docto Cadurcensium Episcopo Maurilioni, ubi successurum sibi elegit Ursicinum Ultrogottæ Reginæ Cancellarium, quòd jam se sentiret podagræ cruciatibus confici, suæque Ecclesiæ insidiari ambitiosos homines, sacro ministerio longè summovendos. Antè illum occupavit mors, quàm ordinari potuisset Ursicinus. L. 5. c. 42.

Cælestibus portentis Dumnolus Cenomanensis Episcopus vitæ innocentiam singularem commendavit; nec auspicatiùs tamen illi processit electio Theodulfi Abbatis in successorem. Quanquam enim primò Regem habuisset consentaneum, Aulici tamen mox favoris aura aspirare cœpit Badegisilo Majori Palatii Regii. Attonsus ergo ille, & ordinatus, & quadragesimo pòst die in beatorum sedes avolante hinc Dumnolo, ejus in locum successit. Nec felicior Felix ipse Nannetensis Episcopus fuit multis in cassum tentatis, ut in nepotem Ecclesiam suam transferret. L. 6. c. 9. L. 6. c. 15.

IV. His exemplis manifestissimum fit, successorum designationes non Canonum modò censura confixas fuisse, sed ipso plerumque authore & ultore cælo damnatas, exitus sui infelicitate. Fuere tamen, etsi ratæ, fuere tamen, inquam, rerum & temporum ejusmodi causæ, ubi necessaria quadam providentia charitas Episcopalis evigilare debuit, ut ne morte quidem ipsa prohiberi posset, quin ulteriùs Ecclesiæ consuleret; nec eos sollicitudini pastorali, quos vitæ temporali limi-

tes

tes pateretur præfigi. Lutetiæ dum ageret Lugdunensis Episcopus, gravissimo perculsus & inopino morbo, Regem Childebertum exoravit, ut nepotem sibi Nicetium Presbyterum successorem annueret. Iis resplenduit virtutibus toto Episcopatus sui decursu Nicetius, ut ea ex Canonum remissione fructus uberrimus ad ipsorum Canonum commendationem & ad Ecclesiæ gloriam exuberaverit. Nec minùs provida forsan & pia dispensatione, sanctissima Clotildis Regina Episcopatum Turonensem duobus commendavit Episcopis, quos ex Burgundia secum adduxerat, ubi à Regni hostibus ejecti fuerant Ecclesiis suis. Provecta jam erant illi ambo ætate, & communem Ecclesiam biennio tantùm administrarunt.

Greg. Tur. Vit. Patr. c. 8.

Hist. Franc. l. 10.

V. Conjunctiora rei de qua agimus quædam nunc nobis sunt enarranda. Avitus Arvernus Episcopus ultrà mortalis vitæ limites propagans artes & ingenia charitatis, jamjam moriturus Bonitum sibi successorem delegit; ei electioni assensus est Theodoricus Rex, qui rectore & administro utebatur Pipino Palatii Majore: *Consentiente ipsi Ecclesia, Bonitum successorem, sedisque suæ indicavit dignissimum Sacerdotem. Missa ab illo ad Regem legatio est, ut authoritate regia electioni Boniti consensum adjiceret.* Præcessorem imitatus Bonitus, & adventantem occupans mortem, Populo Regique approbavit successoris designationem à se factam, Nortberti videlicet, religiosissimi viri, moxque in Cœnobium ipse quidem secessit Magnilocense.

Du Chesne Hist. Franc. t. 1. p. 685.

Eonius Arelatensis Episcopus cùm ad fingendum informandumque sibi successorem, beatum videlicet Cæsarium, pro virili diutissimè elaborasset, ante mortem Clerum Populumque obtestatus est, ut eum suo loco eligerent, quò vegeta ejus juventus impleret, quod sibi per frequentissimas ægritudines suas minùs licuisset. *Eonius Clerum & cives aliquos alloquitur, ut posteaquam ipse decesserit, nullum alium quàm Cæsarium sibi substituant, ut Ecclesiasticum vigorem, quem querebatur, se adversa impédito valetudine, in multis esse laxatum, per Christi servum Cæsarium, in locum suum & statum fraternitas revocatum gratuletur.*

Aurius die 27. Aug. c. 5. vitæ Cæsarii.

Pervicit tandem Remaclus Episcopus Trajectensis, ut assentiretur Rex cum Optimatibus resignationi Episcopatus sui in Theodardum: *Impetravit tandem à Rege, ut alius ipsi successor daretur, &c. Proposuit Regi & Optimatibus sanctum Theodardum, cujus erat vita probata, &c.* Audoenus diu & sanctissimè administrata Rotomagensi Ecclesia, à Rege tandem id expressit, ut successorem haberet Abbatem Ansbertum. *Hortabatur Regem, ut Ansbertum Abbatem sibi faceret successorem, quod & factum est.* Pipini quoque Regis assensum elicuerat Bonifacius, ut Episcopatum Moguntinum Lullo resignaret Presbytero, discipulo quondam suo, tunc successori & Apostolici muneris Collegæ. *Consultu atque consilio gloriosi Regis Lullum in Episcopatus gradum pervexit, atque ordinavit.*

Vita S. Remæ, die 7. Sept. c. 14.

Baron. an. 677. n. 4.

Vita S. Audoen. c. 16. die 24. Aug.

Vita S. Bonif. c. 10. die 5. Jun. apud Sur.

VI. Nec ambigi à quoquam potest, quin novellarum Ecclesiarum conditores & fatores, compulsi sæpiusculè fuerint suos sibi ascisere, immo & ordinare successores, ne morte sua grex Pastore viduatus, tener, nudusque luporum incursionibus objiceretur. Ei necessitati serviit in Germania Bonifacius, in Anglia Augustinus, qui Laurentium in sua sede ordinavit ante mortem: cùm uterque Apostolicus Præsul insisteret vestigiis Apostolorum Principis Petri, qui Clementem primò Coadjutorem, inde & successorem sibi adglutinarat, authore quidem Beda: *Successit Augustino in Episcopatum Laurentius, quem ipse idcirco adhuc vivens ordinaverat, ne se defuncto, status Ecclesiæ tum rudis vel ad horam Pastore destitutus, vacillare inciperet. In quo & exemplum sequebatur primi Pastoris Ecclesiæ Petri, qui fundata Romæ Ecclesia, Clementem sibi adjutorem evangelizandi, simul & successorem consecrasse perhibetur.*

L. 4. c. 4.

Narrat idem Beda in historia Monasterii sui, fundatorem ejus Benedictum annos octo ei solùm præfuisse. Quippe ineluctabili necessitate adactum sæpiùs peregrinari, etiam Romam, Coadjutores sibi vicissim tres accersisse, Abbatis nomine decoratos, per annos similiter octo. Denique ante mortem suam constructo Cœnobio altero, post sui mortem voluisse ea duo Cœnobia uni ut subessent Abbati, tanquam in unum conflata. In Canones & regulas hìc peccabatur, sed ita cogente necessitate, ad horum incolumitatem Monasteriorum, ubi non alia Abbatum vel Monachorum gloria, non alia superbiendi occasio, quàm ex paupertate & labore manuum, quo vitam tolerabant: ne invidiam illis facias, ubi hujusmodi Monasteriis unus aliquis Abbas præerat duobus.

Beda Hist. Uiremb. l. 1. c. 2.

Herbipolensis, seu Virtsburgensis Episcopus sanctus Burchardus vitæ reliquum pio secessui dicare cupiens, Episcopatum Megingaudo resignavit, eumque suo loco eligi fecit, consensione accedente Childerici III. Regis, Optimatum, Archiepiscopi Moguntini, & Comprovincialium Episcoporum. Ita enim habet Scriptor ejus vitæ: *Missi redeunt, consensum referentes, tam Regis & Principum, quam Archiepiscopi & cæterorum Episcoporum.*

Le Cointe, ann. 751. n. 17.

VII. Ubi rescivit Gregorius Magnus præceptum esse ab Imperatore, ut successor daretur Joanni Archiepiscopo Justinianæ Primæ, quòd dolore capitis acerbissimo & contumaciissimo cruciaretur, ut muniis suis fungi prorsus non posset, & metueretur, ne ea occasione Imperii hostes eam invaderent civitatem. Contrà niti cœpit sanctissimus Pontifex, nunquam fas esse per Canones innoxium exauthorari Episcopum, nec morbi vi aut contumacia noxium illum effici: Coadjutorem ei addendum, qui Episcopalium functionum onere illum levaret: & ni successorem ipse posceret, scriptoque Ecclesiam resignaret, sibi permittendum, ne morbi ipsi crimini imputari viderentur. Si à sententia non discederet Imperator, penes eum esse summam potestatem: an esset & justitia, id ipsi perpendendum diligentissimè. Se quidem quæ canonicè fierent, vehementer probaturum: quæ præter Canones, patienter toleraturum, si modò id apud Deum crimini non verteret. *Et quidem nusquam Canones præcipiunt, ut pro ægritudine Episcopo succedatur. Et omnino injustum est, ut si molestia corporis irruit, honore suo privetur ægrotus, &c. Dispensator illi requiratur talis, qui possit ejus curam omnem agere, & locum illius in regimine Ecclesiæ, illo non deposito, conservare, ac in custodia civitatis implere. Si verò idem Joannes pro molestia sua petierit, ut ab Episcopatus onere debeat vacare, eo petitionem scripto dante, concedendum est. Aliter autem nos id facere, per omnipotentis Dei timore omnimodo non audemus. Quod si hoc ita petere noluerit, quod piissimo Imperatori placet, quidquid jubet facere, in ejus potestate est. Sicut novit, ipse provideat. Nos tantummodo in depositione talis viri non faciat permisceri. Quod verò ipse fecerit, si canonicum est, sequimur. Si verò canonicum non est, in quantum sine peccato nostro valemus, portamus.*

L. 9. Ep.

VIII. In eam Gregorii Papæ Epistolam duo observari operæ pretium est. Primum est, temporalem etiam ad urbium custodiam & incolumitatem plurimùm potuisse Episcopos, adversùs hostes Imperii. Ideo enim instabat enixiùs Imperator, ne Episcopali præsidio orbata civitas, in potestatem inimicorum veniret. *Ne fortè dum Episcopi jura eadem civitas non habet, quod absit, ab hostibus pereat.* Assentiebatur & Gregorius creationi Coadjutoris, qui pro custodia etiam urbis excubaret: *Ne civitas inveniretur esse neglecta.*

Inte-

Intererat ergo summoperè, ad Imperatorum Imperiique salutem in tuto collocandam, ut gnavi vigilesque & fidi Episcopi constituerentur. Hinc facilè intelligitur non temerè voluisse Principem, ut & in electionibus & confirmationibus Episcoporum suæ partes essent aliquæ, utque non facilè injussu suo vel Coadjutores vel successores Episcopis darentur, cùm in his omnibus tantum esset præsidii, non ad Ecclesiæ modò, sed & ad Reipublicæ tutelam.

IX. Alterum hoc accedit, quod in eandem Gregorii Epistolam meritò observetur: si interpellatus sit Romanus Pontifex ad successorem Episcopo Justinianæ Primæ designandum, probabiliter id eò factum, quòd ejus civitatis Præsul ordinaria fungeretur Legatione & vice Apostolicæ Sedis, ac potestate explicanda in plures Metropoles, quas Pontifex designabat, cùm misso pallio eum quodammodo investiebat. Simili in causa erat Bonifacius, cui & ipsi ante mortem deligendi successoris copia facta est à Romano Pontifice. Namque cùm esset Pontificius per Germaniam Legatus, & Apostolicas gerens vices, tota illi ad nutum Pontificis administratio sua moderanda erat. Reliquis omnibus ab exemplis plus satis patuit, necdum usu universim convaluisse tum, ut Apostolica Sedes adiretur; totum quippe negotium Metropolitani cum Episcopis Provinciæ, & Concilia Provincialia expediebant.

X. Ultus est Bonifacius II. ipsemet, quam canonicis regulis ipsemet inusserat contumeliam, flammis absumpto coram Clero & Senatu eo decreto, quo Vigilium Diaconum successorem sibi curaverat deligi. Bonifacius III. Concilium Romæ congregavit, in eoque decrevit, ne de Pontificis superstitis successore unquam tractaretur: *Nisi tertio die depositionis ejus, adunato Clero, & filiis Ecclesiæ, tunc electio fiat.* Hæc ex Anastasio Biblithecario. Cùm captivus Constantinopolin abduceretur Martinus I. jussus est Clerus ejus successorem illi eligere: quod Martinus ipse in Epistola quadam sua nunquam antea contigisse testatum facit; quòd nimirum quacumque de causa Pontifex Roma discedat, Ecclesiam interim ejus administrari oporteat ab Archidiacono, Archipresbytero & Primicerio. *Quod necdum aliquanda factum est, & spero quòd nec aliquando fiet, quia in absentia Pontificis Archidiaconus & Archipresbyter & Primicerius locum repræsentant Pontificis.*

XI. Si seponas quæ vel tyrannicè quandoque, vel ut mitiùs dicam, contra Canones tentata sunt, ex iis quæ hoc capite conglobata sunt, summatim hæc colliguntur. 1. Necdum in more positum fuisse, ut Coadjutores vel successores à Pontifice Romano postularentur. 2. Metropolitani & Concilii Provincialis authoritatem necessariò interponendam fuisse. 3. Addendum & Regis. 4. In morbis satis causæ fuisse ad flagitandum Coadjutorem, ubi nulla convalescendi spes erat residua. 5. At vel hos ipsos sic afflictos Præsules cogi ad resignandum non potuisse. 6. Conditores novarum Ecclesiarum eò sæpiùs adactos fuisse, ut successores designarent, antequam vita migrarent, exemplo Petri. 7. Dispensationibus his omnibus annuendis vel renuendis, uni utilitati consultum fuisse, vel necessitati Ecclesiarum.

CAPUT LVIII. *P. 3. l. 2. c. 39.*

De Resignationibus in favorem. De Coadjutoribus & Successoribus sub Imperio Caroli Magni & ejus stirpis.

I. Quàm adversati sint adhuc Canones resignationibus in favorem.

II. Quæ tamen aliquando utilitati donatæ sunt, vel necessitati Ecclesiæ. Exempla Abbatiæ Cluniacensis.

III. Electio & consensio Episcoporum interveniebat.

IV. In Concilio Romano damnatur Episcopus, qui nepoti Episcopatum resignaverat, inconsulto Clero & Populo. Cur interposita tunc fuerit Sedis Apostolicæ authoritas.

V. Prudentia & magnitudine animi eximia Forojulienſis Patriarcha abnuit successorem sibi eligere, cùm posset, ne ejus erroribus & commissis conscientia sua gravetur.

VI. Mira quædam tempora, ubi ad salutem Ecclesiæ interest, ut Episcopus adoptet Coadjutorem sibi & successorem.

VII. Nec alia ad id quærenda sunt, quàm Concilii & Regis authoritas.

VIII. Terrificum Udalrici Episcopi exemplum, qui nepotem successorem habere concupivit, nec potuit.

IX. Nonnulla in eam narrationem observantur.

X. Episcatus unus in duos Episcopos fectus.

XI. Abhorrescebat & Oriens ab his resignationibus.

XII. De cessionibus violentis.

I. CAnonicis quidem institutionibus adversantur resignationes omnes, ut quæ solvant illius conjugii nodum, quem sacrum & indissolubilem illæ voluerunt esse inter Ecclesias & Beneficiarios, maximè autem Pastores. Sed multò magis infensæ iis sunt, quæ fiunt in alicujus gratiam & favorem resignationes: quòd cælesti tantùm vocatione & electione canonica dispensanda sint Beneficia; nec Ecclesiæ debeant quasi hæreditaria quædam terrenaque latifundia ad hæredes & successores transferri. Sed eæ peculiariùs pugnant & colliduntur Canonibus resignationes, quibus Episcopi Coadjutores sibi simul & successores adglutinant, cùm præter superiores disciplinæ maculas hæc accedat, quòd duo uni Ecclesiæ sponsi, duo Episcopi dantur.

II. Nec negaverit tamen cordatus quisquam, quin ea quandoque inciderint tempora, quibus necesse fuerit menti magis obsequi Canonum, quàm litteræ: & quod illi vetabant, charitati donare, quæ Canonum dominatrix quædam & providentissima dispensatrix est. De Leidrado Agobardum successorem cooptante jam diximus: vetabant Canones, jubebat charitas Ecclesiæ: vicit charitas, atque ita vicere Canones, qui uni illi militabant.

Bernonem Cluniacensis Abbatiæ primum parentem, & institutorem celebratissimæ Congregationis, quis ambigat cælesti afflatu & purissimo pietatis instinctu incitatum, eas Abbatias quas regebat, resignasse partim Guidoni cognato suo, partim beato Odoni, ut sibi post mortem succederent? Ei Abbatis morientis resignationi cohærebat electio Monachorum: *Ego Berno omnium Abbatum extremus Abbas, supremum diem jam vicinari agnoscens, duos ex nostris fratribus, Guidonem meum consanguineum, atque Odonem adæquè dilectum, unà cum fratrum consensu, mihi succedere delegavi.* Beato Odoni successit Ademarus, successoremque sibi ipse Majolum designavit, quando grandævus & effætus senio, jam minùs poterat officio Abbatis fungi. *Ademarus Majolum sibi substituit, & grandævæ jam senectuti suæ quietis otium procuravit.* At Odilo qui beati Majoli vitam scripsit, duo adnotavit, quæ sine piaculo præteriri non possint. Alterum est, quòd Ademarus exhaustis prorsus esset viribus & oculis captus: ita per Canones fas erat successorem deposcere: *Cæpit destitui tota valetudine corporis, & amissione luminis temporalis.* Alterum est, Monachorum electione prælatum fuisse Majolum: *Cæpit de successoris electione cum spiritalibus & religiosis fratribus tractare.* Et

Bibl. Clun. pag. 9. 10. 269. 270.

L. 2. Ep. 4.

Surius die 11. Maii.

mox

mox *Ad Majolum pervenit electio*. Ita declinabatur, quod Canones maximè proſcribebant, cupiditas, privatus affectus, carnalis amor, quibus cæleſtis vocatio & electio excluditur. Decretum ipſum hujus electionis ad nos perlatum eſt. Ademarus loquitur, nomine nimirum totius Conventus: *Cum omnibus fratribus meis, filiis & conſervis, Majolum eligimus, & Abbatem eſſe decernimus*. In eodem Decreto piiſſimus Abbas teſtatur ille quidem, præſidio ſibi fuiſſe Epiſcopos & Abbates alios, ſed ad Majoli cauſationes & tergiverſationes ſuperandas. *Et ne technam alicujus excuſationis prætendat, nam ſicut quis indignè ad regimen incautus aſpirat, ita ſi quis dignus refugit, meritò conſtringendus habetur, Concilium Epiſcoporum & Abbatum adhibuimus*. Epiſcopus denique Matiſconenſis poſt Ademarum Abbatem ſubſcripſit.

Spicileg. To. 6. pag. 420.

III. Infinitæ res eſſet operæ, eſſet & ſupervacaneæ, ſi celebriorum Abbatiarum reſignationes recenſere adgrederer. Unum illud in iis obſervabo, canonicas eas fuiſſe legibus illis duabus conſtantiſſimè ſervatis. 1. Abbates non renunciaſſe dignitati, niſi poſtquam devexa jam ætate, & increbreſcentibus morbis, jam ſola dignitatis gloria frui poterant, officio & labore fungi non poterant. 2. Simplices fuiſſe renunciationes, ac mox celebratam à Monachis electionem novi Abbatis. Si in poteſtate Epiſcopi eſſent Cœnobia, in manus ejus reſignabant Abbates, purè & ſimpliciter, ab eoque confeſtim alii à Monachis jubebantur eligi, ut ſuprà teſtabatur Hincmarus de Abbatia Corbienſi.

IV. Vigebant hæ ipſæ leges in reſignationibus Epiſcopalibus. In Concilio Romano ſub Gregorio V. anno 998. exauthoratus eſt Stephanus, Anicienſis Epiſcopus, quòd eum ſibi cooptaſſet Guido avunculus Epiſcopus Anicienſis, inconſulto Clero & Populo, & poſt ejus mortem ſemetipſe à duobus Epiſcopis ordinari curaſſet, Clero ſimiliter & populo diſſentiente. *Eo quòd à Vidone vivente Epiſcopo, avunculo, & prædeceſſore ſuo ſit electus ſine Cleri & Populi voluntate, ac poſt ejus mortem contra Cleri & Populi voluntatem à duobus tantum Epiſcopis non Comprovincialibus ſit ordinatus*. Stephanum ab avunculo ſuperſtite deſignatum, ordinarant Bituricenſis Archiepiſcopus & Epiſcopus Nivernenſis. Tum copia facta eſt Anicienſibus, ut alium ſibi ſubrogarent Epiſcopum, à Papa ordinandum. *Ut Populus & Clerus civitatis Vellavorum licentiam habeant eligendi Epiſcopum, judicatum eſt; & ut electus à domino Papa conſecretur, ſtatutum eſt*. Interpellatus eſt denique à Concilio Rex Francorum Robertus, ne Stephano patrocinaretur, ſed electioni à Clero & Populo faciendæ, ſoſpite ſemper jure Regio in ordinationibus Epiſcoporum: *Sed ut Cleri & Populi faveat electioni, ſalva ſui debita ſubjectione*. Romano verò Pontifici vendicata eſt novi Epiſcopi ordinatio, ejus regulæ vi, quam Hincmarus ſuprà inculcavit, caſſante Metropolitano electionem Canonibus injurioſam, eligendi, aut nominandi jus ad eum devolvi. Cùm Gallicani Metropolitani & Epiſcopi authores vel conſcii fuiſſent tantæ hujus in Canones contumeliæ, jure ordinandi ea vice exciderant, illudque ad Pontificem, ut ſolet, devolutum erat.

Spicileg. To. 9. pag. 169.

V. Quàm meritò vituperandus Anicienſis hic Epiſcopus, propinquorum, quàm Canonum amantior ſequaciorque: tam jure admiranda & exoſculanda venit Patriarchæ Forojulienſis integritas verè Epiſcopalis, & ab omnibus cupiditatum nexibus expedita; cui cùm deſignandi ſucceſſoris poteſtatem feciſſet Carolus Magnus, tam ſapienter, quàm moderatè reſpondit, Sollicitum jam ſe vehementer eſſe de expediendis apud æternum Judicem rationibus longioris jam Epiſcopatus ſui, & penè infructuoſi: nec commiſſurum ut luenda ſibi eſſent etiam aliena poſt obitum ſuum commiſſa. *Domine Epiſcopatum iſtum diu ſine aliqua utilitate, vel profectu ſpiritali retentum, judicio divino, & veſtræ diſpoſitioni relinquo. Nec ad cumulum peccatorum, quem vivens exaggeravi, etiam mortuus aliquid ſuperinjicere, apud inevitabilem & incorrumpendum judicem deprehendar*. Carolo verè Magno Imperatori mirum & gratiſſimum accidit ſanctiſſimi Patriarchæ reſponſum, unde nec illum dubitavit priſcis æquare florentiſſimæ olim Eccleſiæ Epiſcopis: *Quod ſapientiſſimus Carolus ita cepit, ut eum antiquis Patribus non immerito coæquandum judicaverit*.

Du Cheſne. Tom. 2. pag. 138.

VI. Fixum tamen & certum illud eſt, univerſim prohiberi ſucceſſorum deſignationes: & eas tamen difficilioribus quibuſdam temporibus non conducibiles tantùm Eccleſiis eſſe, ſed & neceſſarias. Utriuſque rei exempla depromo. Cùm beatus Anaſcharius Bremenſis Archiepiſcopus cælos mox evolaturus eſset, & rogaretur, Quem ſibi cuperet ſucceſſorem, reſpondit: *Sui non eſſe miniſterii definire*. Canonica electione ſubrogatus illi fuit beatus Rembertus, qui laudatiſſimo perfunctus curriculo, cùm jam non eſset ferendo oneri, à Rege impetravit, ut Adelgarium Corbienſis in Saxonia Cœnobii Monachum, ſibi jam nunc Coadjutorem accerſere permitteretur, habiturus deinde ſucceſſorem, & numerandum tunc temporis, pro ſolemni tunc more, inter Regis Conſiliarios. *Primo apud glorioſum Regem Ludovicum, quo commendante Epiſcopatum ſuſceperat, ac deinde apud ejus filios Ludovicum & Carolum hoc obtinuit, ut inſignis vir Adelgarius, novellæ Corbejæ Monachus, illi adjunctus ita in adjutorium confirmaretur, ut cum aliqua præpeditus eſſet ægritudine, ille poſſet circuire diœceſin, adire placita, & quando exigeretur, in expeditionem, vel ad Palatium cum comitatu ſuo proficiſci. Nec multo poſt electio ipſi ſuccedendi in illo confirmaretur, & per manus acceptionem, inter Conſiliarios Regis numeraretur, idque aſſentiente Abbate, & fratribus Monaſterii ejus, & ſancta Synodo hæc omnia approbante*. Viderit Lector, an non his verbis *per manus acceptionem* deſignetur ſacramentum fidelitatis, quod præſtabant homines & vaſſalli Principis, inſertis in ejus manus manibus ſuis. Conſiliarii Principis ſatis conſentaneè creabantur, præſtito hoc fidei ſacramento. *Et per manus acceptionem, inter Conſiliarios Regis numeraretur*.

Surius 4. Febr.

VII. Sed contemplandus nobis potiùs eſt in eo exemplo Coadjutor, ſucceſſorque à ſanctiſſimo accitus Epiſcopo ſuperſtite, cum conſenſione Regis & approbatione Concilii, non interpellata Apoſtolicæ ſedis authoritate. Verùm id tum demum tentatum eſt, cùm devexæ ætatis Epiſcopum jam prorſus vires deſtituiſſent, unde nec multò pòſt tumulo illatus eſt. *Nec diu poſtea in hac vita duravit*.

Meminit Joannes XV. Papa in Epiſtola quadam, Vicarii, vel Coadjutoris Epiſcopi Trevirenſis: *Leonem Vice-Epiſcopum ſanctæ Trevirenſis Eccleſiæ*. Non ſatis affirmare poſſum, Coadjutor is fuerit, an merus Archiepiſcopi Vicarius. Sed in exemplo beati Burchardi Uvirtburgenſis Epiſcopi, quod ſuperiori capite relatum eſt, eadem illa obſervanda, quæ in beato Remberto, quibus & illud præterea addendum, cùm utraque Eccleſia, Bremenſis & Uvirtburgenſis, recentes eſſent, & nuper exortæ, neutram objiciendam fuiſſe turbulentis electionum factionibus. *Ne fortè decedente Paſtore novellus Chriſti grex ex improviſo rugientis leonis incurſione acrius diſturbaretur*. Æquiſſima utique erat ea ratio Canonum molliendorum.

VIII. Vix aut nec vix poterat ſanctus Udalricus Auguſtanus Epiſcopus eam prætexere, vel utilitatem Eccleſiæ evidentem, vel urgentem neceſſitatem, cùm Imperatorem ipſius interventu Imperatricis compellavit, ut Adalberoni nepoti ſuo adminiſtratio temporalis Epiſcopatus permitteretur, deſponſa etiam in Epiſcopatum ipſum ſucceſſione.

Aſſen-

Sunt die 14 ulii.

Assensum præbens Imperator, sæcularium negotiorum commercia Adalberoni commendavit, & Episcopalis honorem cathedræ post mortem Episcopi, si Deus vellet, ei donare permisit. Nulla ibi Metropolitani, nulla Concilii interposita est authoritas. Unde non multò pòst anno nempè 972. cùm coisset Conc. Ingelheimense, ab Archiepiscopis & Episcopis vehementer restitum est Adalberoni, qui præfracta audacia contentus sacramentum fidei expressisse ab exercitu, à Vassallis, à servis Episcopatus, in publicum etiam prodierat cum Pedo Episcopali. Hæreseos nota illi aspergebatur, quòd viventis Episcopi Ecclesiam invasisset, & uni corpori duo capita, uni Ecclesiæ duos sponsos addixisset. *Dicebant, ut contra Canonicæ rectitudinis regulam in hæresim lapsus fuisset, & quod Pontificalis honorem sublimitatis vivente Episcopo sibi plus justo vindicaret, & ideo ultra eum Episcopum ordinari non deceret.* Compulsus est Adalbero sistere se Synodo, ubi & sacramento se purgavit, nescisse se, hæreticum esse, si quis duo Capita, sive duos Episcopos, uni præficiat Ecclesiæ. *Quod non sciret hæresim manere, quia Episcopalem potentiam cum baculo arripuit.* Tum verò enixius instare Udalricus in Concilio, ut sibi permitteretur in Monasterium divertere sancti Benedicti, resignato nepoti Episcopatu, & inauguratione ejus peracta. *Desideravit ut prædictus suus nepos Episcopus ordinaretur, & ille secundùm Regulam sancti Benedicti in Monasterio cum eorum consensu deservire mereretur.* Concilii Patres cùm nec sanctissimi Episcopi votis obniti possent, nec assentiri petitioni, & promotioni in Ecclesiasticæ Disciplinæ dedecus cessuræ, privatim Udalricum submonendum censuere, Ne vitam tantæ pietatis illustrem documentis ad extremum commacularet consilio tam alieno à sacris regulis, neu januam panderet ambitiosis Prælatis, suo ut exemplo abutantur ad Ecclesias suas, tanquam hæreditario jure in cognatos transmittendas: *Ne aliis plurimis scandalum faciat.* Cessit precibus & authoritati Concilii Udalricus, pollicentibus Episcopis ei vita mortali perfuncto successorem non alium fore, quàm nepotem. *De nepote autem tuo tuæ voluntati satisfaciendo, in commune firmamus, ut nullus alius à nobis post tuum decessum eo vivente ordinetur, nisi ipse.* Assensi sunt etiam Concilii Patres, ut jam tum Imperator Adalberoni temporalem Episcopatus administrationem confirmaret. *Cum consensu aliorum Antistitum fecit ab Imperatore Adalberoni commendari in eorum præsentia procurationem sui habere, & sub ipso totius Episcopatus cautam dispositionem in omnibus adimplere.* Repentina & improvisa pòst morte abreptus Adalbero, temeraria & ambitiosa abrupit, luitque consilia: Udalrico autem documento fuit, quàm non debeant Episcopi carnis & sanguinis illecebris cedere & emollescere.

IX. Sicui prolixior ea visa sit narratio, id eo reor factum est, quòd non satis animo suo prospiceret, quàm multa & quàm præclara hinc existant sacræ Disciplinæ elucidamenta. 1. Romam non recurritur, nec ad cessionem Episcopi, nec ad resignationem in favorem, nec ad Coadjutorem sibi copulandum, nec ad successorem sibi subrogandum. 2. Tota ea residebat potestas penes Imperatorem & Concilium Provinciale, sed conspirari ab iis necessum erat. Nam hic quidem Imperator totum annuerat solus, sed nec molestè tulit totum etiam à Concilio revocari. 3. Id erat ætatis Udalricus, & ea virium extenuatione, ut jure illi meritoque, & Coadjutor condonandus esset, & successor; sed deligi ab eo nepotem, & tam cupidè urgeri, ut minimè idoneo, & vel ipsa Episcopatus cupiditate ab eo summovendo, Ecclesia commendaretur, eæ justissimæ fuere causæ, ut conatus ejus irriti caderent. 4. Ita viri quandoque sanctissimi ab orbita veritatis & sanctitatis incauti & imprudentes deviant, quo coguntur contremiscere, si sapiunt, qui ab eorum splendore sanctitatis procul sunt. Indeflexæ sunt æqui rectique regulæ, sed non iis indeflexè insistunt, qui æqui etiam rectique amore & laude clari sunt. Enimverò tum ferenda sententia est de viris sanctis ex regula sanctitatis, non de regulis sanctitatis ab virorum exemplo sanctissimorum; cùm vel maximè judex vindexque Deus intervenit, Canonumque ulciscitur injuriam. Rariora sunt ea cœlestis vindictæ exempla, sed ad æternæ valent certissimæ & indeclinabilis vindictæ memoriam. 5. Cùm passim tunc, maximè in Germania, qui Episcopatus erant, essent iidem & Regni Imperiique Principatus, eorumque res temporalis pinguiora complecteretur Imperii Feuda; hinc donabantur temporali administratione ab Imperatore, qui à Concilio investiebantur Episcopatu ipso. 6. Indulsit quidem Concilium Ingelheimense, ut Adalbero avunculo succederet, sed prohibuit, ne eo superstite ordinaretur; ne duo simul essent unius urbis Episcopi. Ita exemplis Augustini insistebatur.

X. Refertur à Leone Ostiensi inopinum illud, quo adductus est Joannes VIII. ut Capuanum Episcopatum in duos Episcopos partiretur. Capuani extruso Episcopo suo alienum elegerant, quem & ab hoc Pontifice confirmari fecerant. Sarraceni ejus dissidii occasione captata impotentiùs grassabantur. Serò tum quidem, sed pœnituit tamen Pontificem erroris sui. Itaque legitimum Episcopum revocavit, partemque Episcopatus dimidiam ei restituit. Quo magis magisquè approbatur, quàm necesse fuerit, nusquam duos unius urbis pati Episcopos. Chron. Cass. L. 1. c. 43.

XI. Exeruit se in Ecclesia quoque Græca idem vigor, damnandis cessionibus inconsideratis, aut resignationibus iis quæ terrena cupiditate exprimerentur, aut Coadjutorum, successorumque designationibus, quæ fuco Ecclesiasticæ utilitatis oblitæ, terrenis affectibus, carni & sanguini servirent, Confirmat Balsamon Apostolico Canone proscribi resignationes, non favori tantum & demerendis proximis donatas, sed quascumque: quòd Episcopalibus Sedibus dum vacant prospicere debeat Concilium Episcoporum. *Tum autem dic, quod etiamsi non ad suum cognatum Episcopus Episcopatum transmiserit, sed ad alienum, idem erit. Episcopos enim à Synodis fieri decretum est.* Hinc, ibidem ille adjicit, Metropolitanum Philippum sedem & Ecclesiam suam Concilio resignare voluisse, ea cautione, ut à Concilio eligeretur Oeconomus ejusdem Ecclesiæ: verum eam petitionem à Concilio repudiatam fuisse, quòd ne de iis quidem disponere posset, quæ post Episcopalem ordinationem suam acquisisset, nedum de ipso Episcopatu. *Audiit, quòd si res, quas post electionem ex Ecclesiæ reditibus acquirit, non potest dare, vel ad quos vult transmittere, multò magis Episcopatum.* In Can. 70. Apostol.

Alibi autem idem Scriptor demonstrat, Concilio in eo Constantinopolitano, quod dicitur Primum & Secundum, damnatos fuisse Metropolitanos, qui faciliùs & temerè admitterent Suffraganeorum resignationes, sive cedere illi cuperent ob non ferendas exactiones, sive ob frequentiores incursationes hostium, sive ob indomiti gregis pertinaciam: vetuitque successores iis dari, antequam canonico judicio strenuè excussi & exauthorati essent. In Synod. I. & II Constantinop. c. 16.

Erant non pauci, qui sponte abdicato Episcopatu, ejus amplissimæ dignitatis honorem, ordinem, potestatem, cæteraque prærogativas retinere vellent. His testatur Balsamon valdè adversatos esse conatibus ejusmodi postremorum Conciliorum Præsules, & à Concilio Constantinopolitano sub Photio ea spe dejectos fuisse, qui Episcopalibus renuntiaverant infulis, ut Monachi fierent. Haud sanè magna potuit illud sub Photio habitum Concilium fuisse authoritate. In Synod. Eph. p. 322. 323. Ibid. p. 584.

Tradit denique Balsamon videri quidem non paucis admittendas esse resignationes indiscriminatim

tim omnium qui cedere cuperent : at longè in contraria versari sententia Canones, Patres, præ cæteris Cyrillum Alexandrinum, Aliàs enim plerasque viduarum iri Ecclesias, propter Episcopalis sarcinæ pondus & molestias : *Multi Episcopatus erunt sine Episcopis propter rerum inæqualitatem;* Sola in Monasticæ professionis cupiditate justissimam esse cedendi causam, quæ repulsam pati nullam unquam possit : Resignasse aliquando Episcopum Macræ, ut qui indignus esset Episcopatu, ejus cessionem confirmante Patriarcha Luca & Concilio. At Luca mortuo suffectum ejus loco Michaelem Anchialum revocasse id decretum, abdicationemque irritasse, quòd non dixisset Episcopus se indignum esse, sed se non esse dignum Episcopatu: *Cùm videret Patriarcha Episcopi renuntiationem non continere, Episcopum renuntiare ut indignum, sed ut non dignum ; dixit non admittendam hujusmodi renuntiationem. Non enim qui utique non dignus est sacrum facere, jam etiam indignus est.* Criminis enim conscientiam prodit, qui indignum se profitetur ; at sola resplendet humilitas, ubi contestatur quis se tam sancto fastigio dignum non esse. *Statuens eum quidem, qui se dixit indignum, esse per se condemnatum : qui autem non dignum, laudandum ut humilem, æquum censuit, ut Episcopus sacerdotii officio fungeretur, ut qui non canonicè renuntiasset.*

Balsamon. Supplem. pag. 1116. 1117. Jur. Orien. To. 1. pag. 15.

Cùm denique contrariæ sectatores opinionis longo usu niterentur, quo resignationes prorsus omnes admissæ fuerant, & quo, ut illis quidem videbatur, præscriptum fuerat adversus contrarias leges : respondet Balsamon diuturnum usum adversùs Ecclesiæ Canones & utilitates, abusum potiùs dici debere diuturnum ; eoque detestabiliorem, & omne ope extirpandum. *Qui autem dicunt, longam renuntiationum consuetudinem, perinde ac Canonem valere debere, malè dicunt. Longa enim non scripta consuetudo non valet, quando legi scriptæ vel Canoni adversatur.*

XII. Postquam tam prolixè disseruimus de cessionibus voluntariis, non abs re est, ut & de involuntariis aliquid perstringatur. Narrat idem Balsamon, ut Nicolaus Musalon Amyclenus Metropolitanus à Magistratu adactus renuntiare dignitati, ad Concilium properarit restitui postulans. Multa illi ingesta & objectata sunt flagitia, quibus se vel ante ordinationem obstrinxisset, vel postea. Deliberatum illud primò est in Concilio, an restituendus esset dignitati, qua indicta causa spoliatus fuisset : an purgandus priùs esset objectis sceleribus. Censebant aliqui suspendi ejus restitutionem criminibus post spoliationem admissis, non ante. Opinabantur alii, non aliter quàm in civilibus controversiis, ordiendum hìc esse à restitutione spoliati. Pronuntiatum verò est à Concilio, usque ad examen criminum omnium ingestorum differri debere restitutionem, ne sacris Altaribus & cælesti Victimæ admoveretur minister, qui postea indignus & contaminatus comprobari posset. Id enimverò ingens intercedere civilibus & Ecclesiasticis causis discrimen. Præerat huic Concilio Patriarcha Lucas, & ab eo spe sua dejectus est ablegatusque Metropolitanus, quòd præcipiti ausu judicium prævenisset, suoque marte abjecisset habitum Monasticum, quo per vim indutus fuerat. Humaniùs in eum consuluit Michael Patriarcha, Lucæ successor; Professionem Monasticam irritam declaravit, tanquam vi extortam ; & brevi suspensione Præsulem mulctavit tantùm, quòd Judicum sententiam prævertisset. In Jure Orientali Leunclavii superest Formula resignationum voluntariarum, tum Patriarchæ, tum Episcoporum.

In Can. 54. Carthag. Et in Can. 5. Ancyr.

CAPUT LIX. *P. 4. l. 2. c. 55.*

De Resignationibus in favorem. De Coadjutoribus & Successoribus, post annum Christi millesimum.

I. Renunciatio quæ terrenis affectibus data esset, irrita declaratur.

II. Alia resignatio in favorem à Papa admittitur, sed quam mirè commendarent circumstantiæ.

III. Quo mirabili modo Pontifices aliqui Romani suos designarint successores.

IV. Hæ resignationes & Cleri & Plebis electioni nihil officiebant.

V. Ejus rei nova argumenta, & de publica Ecclesiæ necessitate, cui hæ resignationes famulari debent.

VI. Mirum exemplum resignationis, cui consentiret electio, & ubi Pontifex interveniret.

VII. De resignationibus in favorem post annum ducentesimum supra millesimum. Coadjutores dati Prælatis ægrotantibus. Papa Metropolitanus, Princeps, Plebs nominandis Coadjutoribus consentiebant.

VIII. Regulæ Canonicæ de delectu Coadjutorum.

IX. Coadjutoriæ cum jure succedendi, juri canonico perinfensæ.

X. Eis non assentitur Concilium Tridentinum, nisi in Episcopatibus & Abbatiis, cum maxima urget Ecclesiæ necessitas.

XI. Quam abhorreant regulæ Juris canonici à Coadjutoribus Canonicorum.

XII. Edicta Galliæ Regum in eam rem.

I. CUm statuisset Sancius Arragonum in Hispania Episcopus, successorem sibi adsciscere, Romam profectus, levari se sarcina Pastorali postulavit à Gregorio VII. Papa, ut qui effæta jam senectute & frequentioribus morbis conflictaretur, nec jam par esset obeundo muneri. Obtulit & duos Clericos, quorum alteri Rex & ipsemet Episcopatum illum conferri averent. Audi ut hæc narret Pontifex ipse in datis ad Regem Arragonum litteris : *Multa nobis de infirmitate sua conquerens, deferendi Episcopatum à nobis supplicitèr licentiam postulavit, &c. Atque ut facilius hoc impetraret, indicavit nobis de duobus Clericis, quorum alterum in Episcopatum eligi, tuam & ipsius voluntatem atque consilium fore nuntiavit* Clericos illos abjecit Pontifex, scilicet de concubina natos ; at Episcopum monuit, ut pium sibi aliquem & religiosum Clericum adjungeret, curas in eum & functiones refunderet, annuo saltem spatio illius periculum faceret ; tum verò si eum ipse idoneum approbaret, Romam mitteret, testimonio Cleri totius instructum: *Sub testimonio Cleri ejusdem Ecclesiæ ;* nec enim tunc repulsam passurum.

L. 2. Ep.

Ea erat sanè resignatio in favorem, sed ubi mirè quædam circumstantiæ suffragarentur. 1. Ad Papam referebatur, quia præter cessionem quæ sine licentia Superioris fieri numquam potest, successorem sibi Episcopus deligebat, quod sine dispensatione expediri non poterat, nec ejusmodi dispensatio nisi difficillimè concedi. 2. Consensus Regius requiritur, & hoc Pontifex ipse diffinit, ut novus Coadjutor impetret, Romamque mittat Regiam Chartam, qua ejus assertio & testimonium declaretur. 3. Non imponitur Papæ necessitas admittendi ejus qui præsentatur; duos præsentatos ipse repudiat, nec tamen ipse nominat, sed Episcopo liberum integrumque vult esse, ut successorem eligat, effingatque, postea Romæ examinandum. 4. Quanquam à Rege & Episcopo eligi is debeat, & à Papa confirmari, Cleri tamen desideratur suffragatio. 5. Denique nec approbatur vel Coadjutor, vel successor, nisi aliquando probatus tyrocinio

seu

seu ipsis in Episcopatus functionibus edito sui experimento.

Eadmer. l. 1. Hist. Nov. Missam facio resignationem in manus Papæ factam ab Archiepiscopo Eboracensi, & Episcopo Lincolniensi, præsente Lanfranco Archiepiscopo Cantuariensi, qui baculos Pastorales illis incunctanter restituit, rem totam ejus judicio permittente Papa, quòd exploratiores ei essent rationes & causæ Ecclesiarum Angliæ. Prælati hujus utriusque simplex erat cessio, ad antevertendam depositionem canonicam, quòd eorum alter infamia natalium, alter simoniæ labe maculatus esset. Sed his nihilominus causis inolescebat consuetudo, ut in manus Papæ resignarentur Prælaturæ, qui eas quibus vellet redderet.

III. Permira autem ea ratio est, qua idem Gregorius VII. suum sibi successorem designavit. Cùm immanis quædam in Ecclesiam sæviret persecutio, Germanis Imperatoribus in eam concitatis: scitati sunt Gregorium Cardinales, quem sibi in Ecclesia cuperet ac prospiceret successorem. Ipse Desiderium Abbatem Cassinensis Cœnobii designavit, Presbyterumque Cardinalem: si is abnueret, tres alios indigitavit. Annum intregrum restitit Desiderius sacro Collegio, Clero Populoque conspiratissimè sollicitanti urgentique. Cessit tandem, non ut ipse Pontifex fieret, sed ut Pontificem designaret. Designavit autem Episcopum Ostiensem, ex illis tribus unum, quos Gregorius indicaverat. Unus Cardinalium interceſſit electioni Ostiensis Episcopi, ea ratione, quòd translationes canonicis institutionibus interdicantur. Tùm verò impetum rursus fecere in Abbatem Cassinensem, & vi allata illum Pontificiis induere ornamentis, denique Victorem III. dixere. Ille propositi tenax, Terracinam petiit, ibique abdicatis Pontificatus insignibus, Cassinum remeavit, totoque rursus anno viduatam mœrere & fluctuare Ecclesiam passus est. Emolliere tandem illum Concilii Capuani preces: sed cùm vertente anno terris migraturus esset, Cardinales rursum adhortatus est, ut Cardinalem Ostiensem eligerent. Parucre illi, & electus Urbanum II. se dici voluit.

Hactenus ex Leone Ostiensi. Perspicis hìc autem, fremente quidem persecutione, laxari nonnunquam Canones, quibus verantur successorum designationes: sed eos tunc eminere viros virtutum prestantia conspicabiles, qui sapientiùs sanctiùsque Canones remittant, quàm ab aliis observentur; successoresque eos designent, quibus ne suspicio quidem illini, aut aspergi invidia possit affectatæ, aut vel clam concupitæ sanctissimæ dignitatis.

IV. Epistola ea Fulberti, qua agit de renuntiatione Episcopi Parisiensis in favorem Decani Ecclesiæ suæ, eam habet verborum perplexitatem, ut nihil dilucidè satis ex ea colligi possit. Certum est tamen illum, cùm Episcopatum resignaret Regi, poposciſſe, ut Decanus sibi, vel quilibet alius subrogaretur. *Decanum Franconem, seu quemlibet alium subrogari tibi, verbis & scriptis à Rege petisti. Substitutus est tibi Franco, eligente Clero, suffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis.* Ea erit, si voles, resignatio in favorem, cum assensu Regis & Pontificis, sed cum aliqua alternatione circa successorem, ideoque tantò proclivius concilianda cum electione. Et hæc tamen initia erant & rudimenta earum resignationum, quæ postea invaluere, ad gratiam jam & favorem, privatosque affectus inclinatæ; eòque minùs laudabiles, quàm quæ olim ad solam Ecclesiæ necessitatem, ad accuratissimam pietatis normam usurpabantur.

V. Defluamus jam ad seculum XII. ubi sanctissimus Pontifex statim nobis occurrit Gelasius II. qui appetente morte, appetente & fine Germanicarum persecutionum, quibus exagitatus fuerat, Cardinales ad successoris electionem convocavit. Omnium statim votis expetebatur Prænestinus Episcopus-Cardinalis; at is onus detrectavit, admonuitque, necdum detumescente gravissima tempestate, objiciendum illi esse, præficiendumque Ecclesiæ universæ Archiepiscopum Viennensem. Assensere purpurati Patres, & is fuit Calistus II. Baron. an. 1119.

Senescente eodem sæculo, Cælestinus III. morti proximus, consilium iniit subrogandi sibi Cardinalis sanctę Priscæ, quem sibi adjunxerat nexu arctissimo curarum omnium conscium, & Pontificalium functionum administrum. Sed nulla tunc strepebat persecutio, non uni Ecclesiæ utilitati serviebant ea consilia: ideo & invictissima constantia restitum est à Cardinalibus, qui rationibus & ipsi suis consultum volebant; si qua Rogerio fides. Baron. ann. 1198. Roger. pag. 774.

Illud certè plurimum habebat momenti, quòd ea successoris designatio à Cardinalium Collegio examinanda & comprobanda erat: nec aliter fieri poterat in Apostolica Sede, cui superior Prælatus imminet nullus. Retinebatur tamen adhuc & in aliis Ecclesiis, ut electio celebraretur. Henricus enim Episcopus Cardinalis Albanensis, antè Claravallensis Abbas, per litteras certiorem fecit Alexandrum III. Armachanum Archiepiscopum iis fatigatum infirmatibus, quas senectus solet habere pediſſequas molestissimas, designasse sibi successorem, eligique eum feciſſe à Clero, Populo, & Magnatibus, eique mox dignitatis suæ insulas resignasse; se pro Legati Apostolici munere totum confirmasse; Apostolicæ jam sedis esse, ut ultimam rei manum admoveret, ordinando Archiepiscopo, qui ea de causa Romam mittebatur. *Latorem præsentium ordinari sibi desiderat successorem, celebrata electione in ipsum à Clero, & Populo, & Magnatibus terræ ejus &c. Nos adducimur assensum non negare, &c. Rogamus tam in absolutione ejus, quàm in ordinatione istius efficaciter annuatis.* Bib. Cister. To. 3. pag. 254

VI. Irritæ jam ergo habebantur resignationes in favorem, nisi Pontificia accessisset authoritas cùm hæc Legati Apostolici judicio rata quanquam esset, ad Apostolicam tamen sedem referenda fuerit. Sed luculentiori mox exemplo duo illa eadem firmabuntur, & Pontificis assensione muniendas necessariò fuisse has successorum nominationes, & vel tum sartam tectamque electionum libertatem esse servatam. Esbilus Lundensis Archiepiscopus in Dania, consilio inito secedendi in Ordinem Cistercienſem, & eo pulcherrimo exitu sanctissimè administrati Episcopatus curriculum consecrandi, licentiam aliquando tandem ab Alexandro III. expugnavit, sæpiùs nimirum antè repulsam passus. Regi repræsentata est Pontificia hæc Epistola, quòd professus ipsemet esset citra Pontificis assensum perfici negotium non posse: *Romani Pontificis Epistola, sine cujus nutu Rex dignitatem ab ipso deponendam negabat, in commune relegenda profertur.* Verba ea sunt Saxonis Grammatici. Cupiente Rege ut Archiepiscopus ipse successorem deligeret, ille alteram prompsit Pontificis chartam, qua ejus deligendi potestatem sibi annuebat, tanquam Legato nato sedis Apostolicæ: *Aliam Romanæ dignitatis epistolam explicat, qua sibi Legationis habenas tenenti, subrogandi Antistitis arbitrium mandabatur.* At eo ipso tempore contestatus est Præsul sanctissimus, suo se jure iis cedere, penes quos esset electionis canonicæ ordinaria potestas, nec commissurum se, ut violandis Ecclesiæ libertatibus contaminaret Episcopatum suum, quem totum earum tuitioni impendisset. *Ea perlecta, potestatem, quam sibi indulgentia Romana detulerat, ad eos quibus eligendi jus esse consueverit, transferre se dixit, quod ultrò suo jure cedere, quàm alienum offendere malit: ne Ecclesiam pro cujus majestate tuenda semper excubuerit, consueto libertatis beneficio fraudare videretur.* Clerus & Rex populi partes sustinens, *Plebis se partibus proloqui referebat*, instare rursum vehementius, ut significaret ipse, qui dignissimus sibi videretur: Baron. ann. 1177. n. 91. Saxo Grammat. l. 14.

atque ita expressere tandem, ut RosKildensem Episcopum Absalomum indicaret, virtutum maxima, nonnulla & carnis cognatione sibi conjunctum. Vel hinc id intelligas, quòd quantumvis instarent Archiepiscopus, Clerus, Rex, Populus, adduci electus non potuit, ut electioni acquiesceret. Pertractus est ad sedem Pontificiam, Pontificalia ingesta ei sunt ornamenta, exuit excussitque hæc omnia, vim vi repulit, ad Apostolicam denique sedem provocavit. Hinc & inde interpellatus Alexander III. utrisque miro quodam se modo satisfacere posse speravit; jusso Absalomo clavum capessere Ecclesiæ Lundensis, permisso, ut retineret administrationem RosKildensis.

Inest huic exemplo resignatio, & quidem in favorem, translatio, pluralitas Beneficiorum, immò & Episcopatuum, denique Beneficia, & ipsa Episcopalia culmina in Commendam data. Nec tam stupenda sunt hæc rerum novitate, quàm virtutum splendore, & incredibili prorsus innocentia, sanctitate, & integritate eorum, in quos hæc Beneficia congerebantur. Ad translationes, ad Beneficiorum pluralitatem, ad Commendas non moltò pòst delabemur. Hic verò ne à semita deflectamus, advertemus 1. Jam constitutam consuetudinem adeundæ sedis Apostolicæ ad has dispensationes ante calcem sæculi XII. 2. Permiram sobrietatem & temperantiam tot Pontificum Romanorum, aliorumque Præsulum, qui abstinuere semper à designandis successoribus, quanquam id tum possent, vel propter incerta persecutionis discrimina, vel invitante Clero, vel permittente superiore Prælato. Omnibus iis certum fixumque fuit æmulari potiùs Gregorii VII. constantiam, qui non cessit Cardinalium precibus, hortantium, ut Petrum sequeretur, qui Clementem nominarat; quo ille exemplo negavit uti se velle, quòd posterioribus Conciliis prohibita res fuisset. *Rogatus est à Cardinalibus ut Papam constitueret, beati Petri exemplum referentibus, qui lactentis Ecclesiæ rudimentis, vivens Clementem præfecerat. Negavit ille idem exemplum secuturum, quòd ab antiquo Conciliis esset vetitum.* Ita Vuillelmus Malmesburiensis. Malmesb. de Vuillelm. l. 3. p. 108.

Permissus est quidem ab Alexandro III. EsKilus, successorem sibi eligere, sed singulari & inconcesso aliis privilegio donari poterant virtutes prorsus singulares, & penè inauditæ. Renunciavit ipse privilegio, eoque declaravit, qui esse debeant, quibus ejusmodi privilegia conceduntur. Id voluit Gratianus his verbis: *Illud beati Petri Apostoli ab illis valet in argumentum assumi, qui tales sibi substituunt, qualem sibi successorem beatus Petrus quæsivit.* Nihil antiquius, nihil optabilius foret his in favorem resignationibus, si qui resignarent, Petri: quibus resignaretur, Clementis virtutum gustum aliquem, vel colorem retinerent. 8. q. 1. 3

VII. Progredior ad sæculum XIII. & ad ea quæ secuta sunt. Innocentium III. consuluit Arelatensis Archiepiscopus in causa Episcopi Arausicani, qui totum jam quadriennium decumbebat ex ejusmodi morbo, quo functionibus Ordinis sui omnibus arceretur. Jussit Pontifex Coadjutorem dari: quòd sanctè administrata Ecclesia, cùm vires supperterent, jam cogi non posset, ut resignaret. *Cùm ipsum ad cessionem compellere non possis, nec debeas ullo modo, nec afflicto afflictio sit addenda, immò potius ipsius miseria sit miserendum, eo quòd idem vir bonus extiterit, & Ecclesiam salubriter sibi commissam gubernaverit, nos volentes tam Episcopo, quàm Ecclesiæ providere, mandamus, quatenus illi Coadjutorem adscies, &c.* Extra. De Cler. ægrot. c. 5.

Eodem Titulo Decretalium plura alia obvia sunt Capita, quibus Coadjutores dari præcipiuntur Parochis, aliisque Beneficiariis ea afflictis ægritudine, quæ spem omnem circumcidat curationis; nec unquam in his cessio extorquetur. Ex quo colligas, quæ alibi à nobis contraria explicantur exempla, rarissima ea fuisse, aut ad eos tantùm pertinuisse Pastores, qui tam instrenuè & supinè Ecclesiam rexerant, dum valerent, ut minùs jam valentibus parci non deberet.

Sed in ea specie Arausicani Episcopi, adverte à Principe terræ & à Civibus interpellatum fuisse Metropolitanum: *Princeps terræ ac cives à te postulant incessanter, ut ipsis, cum sis Metropolitanus eorum, studeas providere.* A Metropolitano verò Pontificem. A Pontifice diffinitum, ut daretur Coadjutor, sed eum Metropolitanus deligeret: quem probabile in primis est Cleri Populique suffragia scrutatum esse. Quæ omnia ad sapientiæ mutuæque charitatis & observantiæ leges accuratissimè videntur expensa fuisse.

VIII. Pertractatur autem ab eodem Innocentio causa singularis prorsus Episcopi Virdunensis, cui ab iis ipsis Coadjutor allectus fuerat, à quibus fuerat ipsemet electus; ad tempus saltem allectus nimirum ad rei temporalis administrationem, dum ipse spiritalem exerceret curam & jurisdictionem. Nec improbata est à Pontifice ea Coadjutoris cooptatio, dum à Regulis non dissonaret Canonicis, hoc est, dum eam excusaret necessitas Ecclesiæ, vel à senio profecta Episcopi, vel à gravi ægritudine, vel à quibusdam negotiorum & occupationum procellis. Regest. Epist.

Omnes porro hi, jure Canonico commendati Coadjutores, non iidem successores ulli sunt: uti nec iis de quibus Bonifacius VIII. *in Sexto, C. Pastoralis.* Eo certè declaratur resignationem Episcopatuum unam esse ex illis causis majoribus, quas jus Canonicum integras Papæ servat: at in Ecclesiis remotioribus, quibus ipsa longinquitas & mora posset officere, posse ab Episcopo & Capitulo conjunctim unum aut duos adoptari Coadjutores, si senecta, si desperata ægritudo, si qua alia ineluctabilis difficultas Pastorem functionibus suis arceat, nec spes ulla in futurum melioris sortis affulgeat; posse verò à Capitulo solo rem profligari, si Prælatus mentis sit impos: si obstinatiùs Coadjutorem respuat Pastor, quanquam Ecclesiæ tum suæ perneccessarium, opperienda in eam rem esse sedis Apostolicæ Rescripta. Placet denique Bonifacio, ut Ecclesiæ impensis sustentetur Coadjutor: porro administrationis suæ rationes ipse, vel Episcopo referat, vel successori. Confirmata est à Bonifacio IX. electio Capituli Trevirensis, qua Episcopus Trajectensis Administrator creabatur Archiepiscopatus Trevirensis, dum insania mentis, & quidem ut videbatur, desperata laboraret Archiepiscopus. Tridentina Synodus Parochis imperitis ad tempus Coadjutores dari ab Episcopis concessit. Raina 1399. Sessa

IX. Quibus ita diffinitis, jam minus molestiæ faceret nobis, ea quæ à Canonistis vexatur quæstio, de reliquis passim Coadjutoribus cum certa spe succedendi. Quàm certis enim præsidii nituntur Coadjutores, quibus canonicæ suffragantur causæ, & rationes: tam mutat, vacillatque horum Coadjutorum ratio, quorum succedendi consuetudini nulla favent jura, sed unus Romanæ Curiæ usus, stylusque. Ideo & proscripti sunt à Tridentino Coadjutores hi omnes, spe improba succedendi sibi blandientes; sicut & Regressus, & artes demum eæ omnes, quibus Beneficia, velut hæreditaria, una in aliqua gente perpetuantur. *In Coadjutoriis quoque cum futura successione, idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permittantur.* Non infesti sunt juri Coadjutores, ut supra patuit; sed Coadjutores cum spe succedendi. Sessa

X. Excipiuntur à Concilio Episcopatus & Abbatiæ, in quibus necessitate urgente, & evidente utilitate Ecclesiæ, finitur Pontifex Coadjutores dare, cum spe successionis, si modò ii eligantur, quibus affluant ea omnia eruditionis, pietatis & virtutum omnium ornamenta, quibus & jus Canonicum

&

& Tridentinum ipsum maximè Concilium Pastores instrui desiderat. *Quod si quando Ecclesiæ Cathedralis, aut Monasterii urgens necessitas, aut evidens utilitas postulet Prælato dari Coadiutorem, is non aliàs cum futura successione detur, quàm hæc causa prius diligenter à sanctissimo Romano Pontifice sit cognita, & qualitates omnes in illo concurrere certum sit, quæ à jure & decretis hujus sanctæ Synodi in Episcopis & Prælatis requiruntur: aliàs concessiones super his factæ, subreptitiæ esse censeantur.*

XI. Ad solas ergo Episcopales Ecclesias, & ad Abbatias probavit Tridentina Synodus adsignari à Romano Pontifice Coadjutores, succedendi spe & fiducia certa munitos, idque urgente gravi necessitate, non ad alia quæcumque Beneficia. *In Coadjutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permittantur.* Itaque Canonicis, aliisque minoribus Beneficiariis, qui jam adduntur Coadjutores, ii nec usquam in Canonico Decretalium jure commemorati sunt, nec in Concilio Tridentino attinguntur; nisi ut proscribantur ab universa prorsus Ecclesia. *In Coadjutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis permittantur.*

Qui enim jure Decretalium permittebantur Coadjutores: 1. Ii non ultra tempus ægritudinis annuebantur: at hi perpetui sunt. 2. Illi necessitati Ecclesiæ donabantur, etiam præter voluntatem quandoque Beneficiarii: hi petentibus dantur. Prisci illi Coadjutores residere cogebantur, & Ecclesiæ obire varia ministeria: hi nec in Choro, nec in Capitulo locum habent, nec ulla invito Canonico munia implere possunt. 4. Olim in iis Ecclesiæ consulebatur, hìc nunc gratificantur cognatis & amicis privatim. 5. Dabantur tum Coadjutores senibus decrepitis, aut immedicabili morbo languentibus: nunc sexagenariis donantur Canonicis, vegetis licèt & valentibus. 6. Denique prisci Coadjutores parte fructuum sustentabantur, non ita nunc res habet; quorsum enim de altari vivant, qui altari non serviunt?

Quæ hìc de Coadjutoribus ad minora Beneficia disceptata sunt à nobis, à Prospero Fagnano mutuata sunt; qui unus omnium consultissimus, & experientissimus rerum Romanæ Curiæ nobis visus est. Additur & illud ab eodem, post Concilium Tridentinum à Sixto primùm V. datos fuisse istiusmodi minorum gentium Coadjutores; nec magnoperè mirandum esse, si Tridentini Patres concessis Coadjutoribus ad Episcopales Ecclesias & ad Abbatias, iis minores Beneficiarios interdixerint. Promptam enim hanc & expeditam esse rationem. Gravissimum Ecclesiæ immineret periculum, si Pastore orbari sineretur; aut permitteretur Pastori, nullas muneris sui partes implere valenti. Cùm ex adverso nihil detrimenti passura sit Ecclesia, etsi permittatur Canonicus senex & effætus mortem meditari, & abesse choro, dum conferto cæterorum agmine frequentantur divina officia. Illud denique concluditur à Fagnano, optatissimum esse, ut ab his Pontifex abstineret dandis Coadjutoribus, peræquè in aliis Ecclesiis, atque in Germania, ubi Concordato ipso Germanico interdicuntur. *Fortè consultius foret, ut sedes Apostolica ab hujusmodi gratiis abstineret ubique locorum, sicut abstinet in Germania, ubi ex Concordatis cautum est, ut Papa concedendo Coadjutorias cum futura successione in omnibus mensibus dicatur Concordatis contravenire.* Non pauca alia potuissent ex eodem hìc observari, quæ brevitatis gratia prætermitto. Ximenius Cardinalis Archiepiscopus Toletanus Pontificis & Regis authoritate revocari pervicit Coadjutorem Archidiacono Toletano concessum, præter vetustissimum usum Ecclesiæ Toletanæ.

XII. Edicto Aurelianensi jussi sunt Prælati, quos ingravescens ætas, vel egritudo pertinacior retardaret, summoveretque à fungendis muniis dignitatis suę, ut Coadjutores sibi accerserent, quos & congruis foverent pensionibus. Nec verbum ibi fit ullum de jure succedendi, quod proinde expungebatur. Anno 1629. à Ludovico XIII. Rege declaratum diffinitumque est, nullos jam datum iri Coadjutores Episcopis, Abbatibusque, nisi ubi jura expresè permitterent; revocata statim sunt, & irrita haberi jussa diplomata istiusmodi omnia, quæ nondum effectum sortita essent; Coadiutores verò ad Canonicatus & Parochiales Ecclesias omnino proscripti sunt. Narrat in Epistola quadam sua Ossatus Cardinalis, quàm insanitum fuisset in hac parte sub Rege superiore, ubi flagitatum fuerat aliquando, ut juvenculus Princeps, non major annis tredecim, Coadjutor daretur Archiepiscopo Remensi, jam inde à primo Pontificatus sui die.

Art. 7.

Memoires de Clergé. To. 2. Par. 1. pag. 89. Par. 2. p. 6.

Tom. 1. Epist. 37.

De Translationibus Episcoporum & Abbatum.

CAPUT LX. *P. 1. l. 2. c. 24.*

De Translationibns in Ecclesia Latina, quinque prioribus Ecclesiæ sæculis.

I. Quàm jure irritata sit ab Hilaro Papa & à Concilio Romano translatio ab Episcopis Tarraconensis Provinciæ facta.

II. Qui se à suo in alium transferri passus erat Episcopatum, utroque orbandus fuit Episcopus.

III. Decretum Leonis Papæ in eam rem.

IV. Translationis facinus ulciscitur Sardicensis Synodus, adempta ad mortem usque communione.

V. Opem publici Magistratus accersi jubet Concilium III. Carthaginense adversùs frequentiores translationes.

VI. In alio Carthaginensi Concilio, laudantur translationes eæ, quibus utilitas Ecclesiæ promovetur.

VII. Ei decreto assentitur Gelasius Papa.

VIII. Ad custodiam Canonum in hoc negotio, ad Magistratus alii civiles, alii ad Pontificem confugiunt.

I. PRælibatum jam aliquid fuit de Translationibus capite suprà LVI. ubi propositum ejus exemplum, qui successor deposcebatur morientis Episcopi, cùm jam aliam Ecclesiam administraret, à qua transferri eum opporteret. Jam enim Irenæus clavum moderabatur alterius Ecclesiæ, cùm suam illi Barcinonensem Nundinarius resignaret. Consenserant Episcopi Provinciæ ei translationi, ut Cleri populique votis obsecundarent, atque ut sibi quidem videbantur, etiam utilitati Ecclesiæ. At Hilarus Papa, à quo rem confirmari avebant, impunè infringi Canones non est passus, scriptisque vehementissimis litteris ad Metropolitanum Tarraconensem Ascanium, graviter illum objurgavit, quòd non pro munere suo temerarias populorum, & inconsideratas Episcoporum petitiones repressisset. *Pro loco & honore tibi debito, cæteri Sacerdotes docendi fuerant, non sequendi.* Certè & Pontifex & Concil. plusculum etiam exhorruere audaciam Nundinarii, successorem sibi ascìscentis, quàm Irenæi translationem: *Nonnulli Episcopatum, qui nonnisi meritis præcedentibus datur, non divinum munus, sed hæreditarium putant esse compendium, & credunt sicut res caducas & mortales, ita Sacerdotium velut legali aut testamentario jure posse dimitti, &c.* Verba illa

Epist. 3.

sunt Hilari. At in Concil. Romano Episcopi & Presbyteri qui aderant, una omnes voce intonuerunt; Conc. Rom. sub Hilar. *Quæ Dei sunt, ab homine dari non possunt. Dictum est sexies.* Ab Episcopo dictum est, *Successores Deus dat.* Sed proficiscebatur forsan ea Pontificis & Concilii indignatio ex eo, quòd hæ nefariæ resignationes in Hispaniis vehementiùs increbuerant. *Nam plerique Sacerdotes in mortis confinio constituti, in locum suum feruntur alios designatis nominibus subrogare: ut scilicet non legitima expectetur electio, sed defuncti gratificatio pro populi habeatur assensu.* Si plerique Episcopi in Hispania, *plerique Sacerdotes*, ita passim canonicis illudebant institutis, & successores dabant, quos solius est Dei dare; si Dei voluntatem prævertebant, eoque evertebant; justo & necessario zelo sæviit Romana Synodus.

II. Nec in solam tamen successorum designationem, sed & in translationem Episcoporum exarsit ea Synodus, cùm toties ab Episcopis & Presbyteris omnibus ingeminatæ sint hæ voces: *Ut disciplina servetur, rogamus, dictum est octies. Ut antiquitas servetur, dictum est quinquies. Ut Canones custodiantur, dictum est octies. Hilaro vita, dignus Papa, dignus Doctor.* Ideo & ad Ascanium rescripsit Hilarus, suam ut ad Ecclesiam remeare juberet Irenæum, moneretque ex indulgentia illud ei condonari: *Quod ei non judicio, sed humanitate præstabitur.* Exauthorandus enim fuisset Nicæni Canonis contemptor. *Pars illa contemnitur, qua vetatur, ne quis relicta Ecclesia sua, ad alteram transire præsumat.* Ubi perspicis, etsi primigenia ex institutione sua Romanus Pontifex, executor & dispensator Canonum non esset, has ei laudes accessuras fuisse & potestates tam longa & invicta eorum per tot retro sæcula defensione, adversùs eorum tam frequentes conculcationes, à Metropolitanis & ab Episcopis Provincialibus vel dissimulatas, vel etiam comprobatas. Epist. 1. 30

III. Absolutius à Leone Magno pronuntiatum est, qui à minore ad majorem migrarit Ecclesiam, Episcopum, utraque spoliandum, ut pœnas det, & contemptæ per superbiam minoris, & concupitæ per avaritiam majoris Ecclesiæ. *Si quis Episcopus mediocritate civitatis suæ despecta, administrationem loci celebrioris ambierit, & ad majorem se plebem quacumque occasione transtulerit, non solùm à Cathedra quidem pelletur aliena, sed carebit & propria, ut nec illis præsideat, quos per avaritiam concupivit: nec illis quos per superbiam sprevit.* Epist. 84. c. 8.

IV. Non poterat flagitii hujus atrocitas acerbiùs vindicari, quàm in Sardicensi Concilio, interdicta etiam in fine laica communione: *Ut nec laicam in fine communionem talis accipiat.* Nec enim eo incitantur Episcopi, nisi quodam avaritiæ & ambitionis effrænatissimæ œstro. *Apparet eos avaritiæ ardore inflammari, & ambitioni servire, & ut dominationem agant.* Quod vel hinc elucescit, quòd à majore Ecclesia ad minorem numquam demigrent. *Cum nullus inventus sit Episcopus, qui de majore civitate ad minorem transiliret.* Hanc certè pœnæ atrocitatem Synodo Sardicensi extorsit incredibilis quædam & detestanda Orientalium tunc Episcoporum sive levitas, sive cupiditas, qui ad alias & alias subinde Ecclesias transiliebant, easque infanda licitatione nundinabantur. Can. 1. 2.

V. Concilii Carthaginensis III. Patres prævertere maluerunt eam ambiendarum Ecclesiarum insolentiam, quàm ulcisci. Itaque humaniùs, sed efficaciùs consulentes, statuerunt recurri ad Præsidem Provinciæ, ut priorem in Ecclesiam suam facescere cogeretur Episcopus, qui nec Canones, nec leges reveritus, & Sacerdotali & Imperatoria potestate in ordinem redigendus esset. *Quia jam necessitate ipsa cogente liberum sit nobis Rectorem Provinciæ adversus illum adire, ut qui miti admonitioni Sanctitatis vestræ acquiescere noluit, & emendare illicitum, authoritate judiciaria protinus excludatur.* Eo Canone observatum est, nuperrimè damnatas esse Episcoporum translationes in Concilio Plenario Capuano. Can. 8.

VI. Posse tamen aliquando Ecclesiis ipsis conducibiles esse Episcoporum translationes, eòque rem totam Concilio Provinciali permittendam, à quo Cleri Populique petitiones expenderentur, *Ut Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, &c. Sanè si id utilitas Ecclesiæ sinendum popposcerit, Decreto pro eo Clericorum & Laicorum Episcopis porrecto, in præsentia Synodi transferatur, nihilominus alio in loco ejus Episcopo subrogato.* Non ergo privatæ cupiditati, sed publicæ Ecclesiarum utilitati donandæ sunt Episcoporum translationes, & Concilii Provincialis judicio ponderari debet, an quod Ecclesiasticæ tum Disciplinæ vulnus infligitur, satis, ut par est, compensetur utilitate inde redundatura. Can. 17.

VII. Non immeritò ergo Gelasius Papa non omnes indiscriminatim proscripsit translationes, sed eas quæ fierent *nullis existentibus causis*; nec enim injuriosas eas esse Canonibus, ubi qui migrat ab una ad aliam Ecclesiam Præsul, non ultro ipse migrat, sed superioris potestatis imperio excitatur, impellitur & transfertur; non opibus inhiat, non Sedis celsius culmen prehensat, sed charitati & necessitati famulatur Ecclesiæ: si sibi permitteretur, unius, & virginis etiam pauperculæ Ecclesiæ amplexibus inhæsurus. Præclarè enim Hieronymus ea de re: *Et hoc in Nicæna quoque Synodo à Patribus decretum, ne de alia ad aliam Ecclesiam Episcopus transferatur; ne virginalis pauperculæ societate contempta, ditioris adulteræ quærat amplexus.* Epist. ad Ocean. de unius uxoris viro.

VIII. Ex his porro Carthaginensibus Conciliis manifestum est, etiam in Occidente fieri solitas Episcoporum translationes in Conciliis Provinciali. bus, nullo Sedis Apostolicæ tum quidem interventu. At illud quoque non obscurum ibidem est, eam Concilii Provincialis authoritatem ludibrio non semel habitam fuisse, adeo ut ad civilem Judicem Præsidemque Provinciæ referendum quandoque fuerit. Consultius visum Episcopis Hispaniæ, interpellari Romanum Pontificem, petita ab eo confirmatione translationis, cui ipsi quidem jam in anteccessum assensi essent, sed quæ ad ejus tamen confirmationem suspenderetur. Et sanè ab Hilaro Papa in Hispaniam delegatus est Subdiaconus Ecclesiæ Romanæ, qui Irenæum priorem in stationem suam retruderet, frangeretque contumaciam Episcopi Calaguritani, hactenus Metropolitano suo immorigeri. *Irenæum ad Ecclesiam suam redire compellere, ad quam sponte potius redire debebit, si à sacerdotali consortio non metuit separari, nec unius Ecclesiæ duo esse permittantur Antistites: quod opportunius supradicti Subdiaconi fieri delegamus instantia, quem etiam pro conservanda Ecclesiæ disciplina commeare ad Hispanias, dispositionis nostræ fecit authoritas.* Nemo non sentit, utrum compendiosius Ecclesiæ, & honorificentius sit, à Papa, an ab Imperatore à Delegato Papæ, an à Præside Provinciæ cogi Episcopos, ut suis affigantur Ecclesiis. Ubi infrà de pluralitate Beneficiorum sermo erit, aliqua adhuc de Translationibus perstringentur. Hilar. Epist.

CAPUT LXI. *P. I. l. 2. c. 25.*

De Translationibus in Ecclesia Orientali per priora quinque sæcula.

I. Commendant Apostolici Canones translationes eas quæ sunt ad utilitatem Ecclesiæ, & authoritate Conciliorum, Reliquas explodunt.

II. Perantiquum & perillustre harum translationum exemplum.

III. Nicæno Canone confirmatur Apostolicus Canon,

IV. An-

IV. Antiocheno Canone damnantur omnes prorsus translationes.

V. Chalcedonensis Canon Nicæno subscribit.

VI. Invehuntur Pontifices & Imperatores in eas translationes, quæ privatis famulantur affectibus.

VII. Laudatissimæ sunt quædam translationes. Ejus rei ratio.

VIII. IX. Ejus rei exempla, Perigenes, Eustathius, Gregorius Theologus.

X. XI. Exempla alia, Sylvanus, Proclus.

XII. Ad Papam & ad Patriarchas itur, ut translationibus authoritas concilietur.

XIII. XIV. Ut ea authoritas, qua ratæ fierent translationes, à Conciliis Provincialibus ad Patriarchas, & ad Papam transfusa demum sit.

XV. XVI. In causa fuit infrequentia Conciliorum Provincialium, & authoritas languidior.

XVII. XVIII. Ea juris devolutio velut ipsa naturæ sponte fit; nec fieri potest, quin longa sæculorum serie, causarumque vicissitudine invehatur.

XIX. XX. Cum ea jura in matrices Ecclesias revolvebantur, rivuli ii quodammodo erant, qui in fontes suos refluerent.

XXI. De Metropolitico jure hic agitur, non de Episcopali.

XXII. A quarto jam inde sæculo causarum hæc majorum judicia à Metropolitanis ad Exarchos translata sunt.

I. CAnonicas omnes regulas de translationibus unus paucissimis verbis complexus est Apostolicus Canon. Universim quippe illas damnat, quantumvis Episcopi, quod maximè cupiunt, ad id cogi se mentiantur. Illas rursus vehementer probat, ubi invito, & nulli terrenę illecebræ affixo Episcopo, eas extorquet una Ecclesiæ necessitas, una charitas. Denique tota ea potestas Episcopali Concilio commendatur, quod & pro sapientia sua dijudicet, & pro potestate tum ambitiosos retundat, tum humiles & modestos cogat ad celsius fastigium. *Episcopo non liceat sua relicta Parochia ad aliam transire, etiamsi à pluribus cogatur; nisi sit aliqua causa rationi consentanea, quæ eum cogat hoc facere; utpote ad majus lucrum, cum possit ipse, iis qui illic habitant, pietatis verbo conferre; idque non ex se, sed multorum Episcoporum judicio, & maxima exhortatione.*

II. Id genus fuit translatio Alexandri Episcopi Cappadocię in sedem Hierosolymitanam, quò ille se contulerat, non alium aucupaturus, sed suum abdicaturus Episcopatum: nec ille ad assentiendum adduxisset animum, nisi ut cælesti oraculo pareret, monitisque divinis, quibus cùm cederent Episcopi Provinciæ non illubentes, cedendum & ipsi fuit perinvito. Vide ut hæc narret Hieronymus, Eusebio succinens: *Alexander Episcopus Cappadociæ cum desiderio sanctorum locorum Hierosolymam pergeret, & Narcissus Episcopus ejusdem urbis jam senex regeret Ecclesiam, & Narcisso & multis Clericis ejus revelatum est, altera die mane intrare Episcopum, qui adjutor sacerdotalis Cathedræ esse deberet. Itaque re istâ completa, ut prædicta fuerat, cunctis in Palæstina Episcopis in unum congregatis, adnitente quoque ipso vel maximè Narcisso, Hierosolymitanæ Ecclesiæ cum eo gubernacula suscepit.*

III. Sed quàm stupenda, tam rara sunt hæc pietatis documenta. Unde & Nicæna Synodus, ne latiùs in dies serperent, gliscebant enim hæ translationes, neu Canonibus aliquando præscriberent, eas funditus interdixit: ea lege Presbyteros etiam, Diaconosque complexa. *Propter multam perturbationem & seditiones quæ fiunt, placuit consuetudinem omnimodis amputari, qua præter regulam in quibusdam partibus videtur admissa, ita ut de civitate in civitatem non Episcopus, non Presbyter, non Diaconus transeat.* Non alia hìc pœna sancitur, quàm pudor repetendæ, à qua temerè quis se divulserat, Ecclesiæ.

IV. Et prohibetur quidem hoc Canone, ne suo nutu migret Episcopus in aliam Ecclesiam, non autem ut ne à Concilio Provinciæ transferatur. Quin immo cùm conqueratur de temerè & impunè proculcato Canone priori, παρὰ τὸν κανόνα, hoc est, Apostolico Canone, suprà relato: hinc facilè intelligimus hunc illi scopum propositum fuisse, ut illi Canoni, qui jam exolescebat, pristinam authoritatem restitueret, & observantiam. Sed Concilii Antiocheni Patres non ita se voluere coarctare, novaque sua decreta, ad priscorum Canonum observationem. Ideo & translationes omnino proscribunt, nec sinunt eas Concilii Episcopalis authoritate rata fieri posse. *Episcopus ab alia Parochia nequaquam migret ad aliam, nec sponte sua prorsus insiliens, nec vi coactus à populis, nec ab Episcopis necessitate compulsus; maneat autem in Ecclesia, quam primitus à Deo sortitus est. Nec inde transmigret, secundum regulam super hoc olim à Patribus constitutam.* Non possumus *regulam* hanc priorem, nisi Nicænum interpretari Canonem, vel Apostolicum. Atqui uterque hic Canon Antiocheno adversatur. Probabile igitur cum primis est, Concilii hujus Episcopos, partium studio, quàm fidei Catholicæ zelo ardentiores, affectata hac & parum sincera austeritate dissimulatam voluisse ambitionem, quæ transversos & ipsos sæpè egerat; nec poterat tamen non vel ab ipsis damnari. Can. 21.

V. Nec in eandem reprehensionem incurrere possunt Sardicenses Patres, cùm in Occidente ferè tam raræ fuerint translationes, excubante Apostolica Sede, quàm frequentes erant in Oriente. Denique in Concilio Chalcedonensi innovata rursus est tota vis antiquorum Canonum, adversùs Episcopos, & Clericos quosvis, qui suis ab Ecclesiis ad alias transilirent. *De his qui transmigrant de civitate in civitatem, Episcopis aut Clericis, placuit ut Canones qui de hac re à sanctis Patribus statuit sunt, habeant propriam firmitatem.* Quo transmigrationes magis damnantur, quàm translationes. Can. 5.

VI. Intercessit Constantinus Imperator, ne quò jam totus propendebat Eusebius Cæsariensis Episcopus, ad Ecclesiam se tranferret Antiochenam, quò illum invitabant vanissimi adulatores, non magis suo, quàm ejus ingenio obsequentes. Contrà autem inculcabat ei Constantinus, eam demigrationem tam divinæ legi, quàm Apostolicis Canonibus repugnare: *Rectissimè fecit prudentia tua, quæ & mandata Dei, atque Apostolicam & Ecclesiasticam regulam custodire statuit, Episcopatum Antiochensis Ecclesiæ repudians, & in eo potius permanere desiderans, quem Dei mandato ab initio susceperisset.* Ubi piissimus Imperator scitissimè admonet, primam Episcopo sponsam à Deo dari: conjugio illo spiritali, peræquè ut carnali indivulsum contrahi vinculum, ut adulterina jam meritò dicenda sit illa copula, si quis prima repudiata alteri se conglutinet Ecclesię. Eadem erat & mens Episcoporum Concilii Aegyptiaci, cùm verba facit de Eusebio, qui Berythensi ab Ecclesia transilierat ad Nicomedienſem, & qui rursus hinc migravit ad Constantinopolitanam. *Non habens præ oculis illud præceptum, Alligatus es uxori, ne quære solutionem. Quod si hoc de uxore dictum est, quantò magis de Ecclesia, atque adeo de Episcopatu, cui cum quis alligatus est, alium quærere non debet, ne adulter in sacris litteris deprehendatur.* Euseb. de vita Constan. L. 3. c. 61. Atha. Apol. 2. Theodoret. L. 1. cap. 19. 22.

Assentiebatur & Julius Papa Constantino Imperatori, cùm ad Episcopos Orientis scriberet, *Si pares essent Episcopi & Episcopatus omnes, ut vel jactatione, vel inani simulatione præ se ferebant non tam impotenti æstuatione à minoribus Ecclesiis, quibus eos cælestis vocatio alligasset, ad majores anhelaturos, quò eos cæca & effrænis ambi-* Ibidem.

Ibidem. tio impelleret. *Si verè parem eundemque honorem in omnibus Episcopatibus censetis esse, oportuit eum cui credita est parva civitas, in ea permanere; ne eam quæ à Deo data est, aspernari; illam quæ hominum ambitu concessa est, magnificare videatur.*

Theodoret. L. 5. c. 11. Iam ergo nemini mira accidet Damasi Papæ constantia, communione sua eis interdicentis omnibus, qui avulsi à prioribus Ecclesiis, quod Deus conjuxerat, ipsi disjunxissent.

VII. Quàm justæ, tam necessariæ erant hæ prohibitiones, minæ, pœnæque, ubi translationum arbitra & architecta non erat, nisi levitas animi, ambitio, opum cupiditas. At erant tamen canonicæ translationes, ubi cordi erat sola Ecclesiæ utilitas & gloria; persuasissimis videlicet Episcopis omnibus, Ecclesias omnes non esse nisi Ecclesiam unam, Columbam unam, Virginem unam Christi sponsam, atq; ita promiscuè habentibus omnes Episcopatus, nec à sua se sponsa descisicere interpretantibus, quandiu uni copulabantur, uni serviebant Ecclesiæ Catholicæ, cui se æterna charitate devovissent. Singuli enim Episcopi suo quodam proprio modo sunt universalis Ecclesiæ sponsi, Patres, filii, servi. Ita quo demum cumque loco illi adhæresçant & inserviant, pro ejus, non pro sua vel utilitate, vel voluntate, ejusdem semper Ecclesiæ sponsi sunt, quæ etsi toto orbe diffusa, indivisa tamen est; etsi charitate plures habeat sponsos, plures Episcopos, incorrupta tamen est.

Synes. Epist. 67. Eò adductus est Athanasius, referente Synesio, ut cùm passus esset Episcopum ab uno tantùm Episcopo alio ordinatum, rursum gemina in eum, sed pernecessaria uteretur indulgentia & dispensatione, transferendo eum in Metropolitanam Ptolemaidis Ecclesiam, cui regendę valdè idoneus erat, ad scintillas fidei ibi intermorientis resuscitandas: *Sed formidolosis temporibus summum jus prætermitti necesse est.* Hinc illa etiam Socratis audax ratio: *Itaque res erat planè indifferens apud veteres, quoties usus poscebat, Episcopum ab una civitate ad aliam transferre.* ἀδιάφορον λῶ. Audacula, fateor, oratio: sed certissimè nullo discrimine omnes Ecclesias amplexari debet Episcopus, unius universalis Ecclesiæ infucata charitate inflammatus, & privati affectus in peculiarem etiam Ecclesiam suam expers. Nec prætereundum quod idem alibi refert, Concilio Constantinopolitano primo vetitas fuisse translationes, vel potiùs migrationes Episcoporum, quæ frequentiores fuerant, dum fureret persecutio. *Nam antea propter persecutionum tempestates istud facere cuique liberum erat.*

L. 7. c. 35. L. 5. c. 8.

VIII. Quod autem videbatur Socrates audaciùs protulisse, id mox ipse munire satagit, congestis in unum translationibus pluribus, ubi charitas defæcatissima castissimaque triumphum egerat, non de terrenis tantùm cupiditatibus omnibus, sed & de usitatissimis & ordinariis Ecclesiæ Legibus, tanquam ipsa Legum celsissima & dominatrix Lex. Ejusmodi fuit Perigenis translatio, qui frangere cùm non potuisset contumaciam Patrensis civitatis, cujus ordinatus fuerat Præsul à Metropolitano Corinthi, Corinthum rediit, ubi extincto non multò post Episcopo, eum sibi Metropolitanum Corinthi cives, & Episcopi ejus Provinciæ à Bonifacio Papa popposcerunt. Scripsit ea de re Bonifacius geminas ad Ruffum Archiepiscopum, seu Exarchum Thessalonicensem Epistolas, ubi declarat, Perigenem Corinthi natum & baptizatum, Presbyteratu deinde ibidem initiatum, & diutissimè summa cum laude perfunctum; atque adeo non posse se non & Perigenis meritis, & Concilii votis suffragari. Has litteras nuper publicavit Holstenius in Collectione sua Romana. *Quo mereretur Ecclesiæ præsidere, in qua natus & renatus, &c. Cui sermo Concilii jam dudum astipulator accessit, &c. Cui ad plenitudinem confirmationis Episcopatus sui, hoc solum residet, quod nondum nostros in honore suo suscepit afflatus.* Ita quandoque jam tum ad Romanum Præsulem referebantur translationum causę, quamquam ut plurimum illæ à Conciliis Provincialibus definirentur.

IX. Ejusmodi rursus fuit translatio Eustathii Sebasteni Episcopi Antiochiam, Euphronii item Colonensis Episcopi ad Metropolin Nicopolitanam à beato Basilio facta, quæ inferiùs, ubi de pluralitate Beneficiorum: Gregorii denique Nazianzeni, qui à Sasimensi Episcopatu Constantinopolitanam in Ecclesiam translatus fuisset, si per Orientalium inter se Episcoporum dissidia licuisset. Nazianzo translatum fuisse censent Socrates & Hieronymus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis. Sed verè nec Nazianzi unquam fuit Episcopus, & ipsius Constantinopolitanæ custodem tutoremque magis egit quàm sponsum Ecclesiæ, una in se cura susceptа sponsi illi quærendi, ejusque ornandæ. Ita de se tam modestè, quàm piè sentiebat Gregorius, quem frustra erant qui calumniabantur, alienæ sponsę insidiatum, qui suæ renuntiasset. *In gratiam cum veritate redeant, qui nos alienam uxorem expetiviſse aiunt, cùm ne propriam quidem habere voluerimus.* Sic ille de Sasimensi Ecclesia sua. Nunc de Constantinopolitana: *Huc veniendi causa fuit, ut fidei patrocinium susciperemus, Ecclesiæque viro interim carenti, haud secus ac tutores quidam & curatores operam pro virili nostra navaremus; alii qui præstanti ipsius forma dignus videretur, ac plura virtutum tanquam sponsalia reginæ obtuliſſet, ea collocaturi.* Nec à vero recedit assensum tandem illum esse aliquando, & Imperatori, & Ecclesiæ Constantinopolitanæ sponsum illum sibi ambienti; sed dum præ ejus charitate, sponsum illi digniorem ipse quæreret, incessit illa Orientalium dissensio, qua adductus est ut præ ejus vehementiori charitate ab ea divelleretur. Orat. 27.

X. Additur ibidem à Socrate Sylvanus, qui Monasticæ vitæ virtutibus ad summas Ecclesiæ dignitates viam sibi straverat, Atticus Constantinopolitanus Patriarcha Philippopolitano illum auxit Episcopatu in Thracia. Cùm triennio toto Sylvanus inclementiam ejus cæli, nives, frigora valetudini suæ infestissima pertulisset, ab eodem rursus Attico solutus his vinculis, successorem accepit: nec multò pòst cùm Troadis civitatis Episcopus fato suo functus esset, conveniſſentque ejus cives ad Atticum, ut Episcopum ab eo acciperent, ille Sylvano eam facinam injecit, quòd cæli mira ibi temperies esset, locique amœnitate spes esset ita recreatum iri corpus ejus, ut animi fervor ad Episcopales curas & functiones recalesceret. *Non est ulla tibi amplius excusatio, quo minus Ecclesiæ administrandæ curam suscipias. Nam Troas nihil habet algoris. Ecce tibi locum amœnum, quem Deus corporis tui imbecillitati paraverit.* Paruit Sylvanus, & sanctissimæ novæ ejus Ecclesiæ administratione patefecit, quantum interſit inter eos qui Episcopatu uno abeunt, spe alterius pinguioris adipiscendi, & eos qui ita cedunt, ut dulcius nihil posthac habeant, quàm ut ita exonerati in secessus & pacis deliciis versentur: quanquam si rursus Deus novo illos jugo subjiciat, non sint detrectaturi. L. 7. c. 36.

XI. Nec Sylvanum tantùm auxit, provexitque Atticus, sapientiæ & pietatis ergo clarissimus, sed & Proclum; quem perinde ut Chrysostomus, non alumnum tantùm habuit, sed & successorem. Cyzicenum antea gesserat Proclus Episcopatum; volensque Theodosius Imperator post Maximiani obitum factiones & tumultuationes prævertere, illum ab Episcopis eligi fecit, & throno invehi, necdum expletis Maximiani exequiis. Confirmata fuit ea translatio litteri Cælestini Papæ, qui ad Cyrillum Alexandrinum Episcopum, ad Joannem Antiochenum, & ad Ruffum Thessalonicensem scripserat, posse ab una Ecclesia transferri Episcopos ab aliis

Epis-

Episcopis, sola Ecclesiæ utilitatis contemplatione: quamvis suo ipsi marte nequeant vento ambitionis se permittere, fidemque Ecclesiæ desponsę violare, quæ ultrò citròque inviolata servari debet. L. 7. 39. 40. Rem ita narrat Socrates. *Ab Imperatore Theodosio res prudenter tractata fuit. Nam ne controversia & tumultus in Ecclesia denuò cieretur, abjecta cunctatione, dum adhuc Maximiani corpus insepultum jaceret, per Episcopos qui ibi aderant, Proclum in sede Episcopali collocandum curavit. Huic etiam negotio suffragabantur Epistolæ Cælestini Romani Episcopi, quas ad Cyrillum Episcopum Alexandriæ & ad Joannem Episcopum Antiochiæ & ad Rufum Thessalonicæ Episcopum misit, quibus eos docuit, nihil obstare, quominus qui unius civitatis nominatus fuisset Episcopus, vel jam esset Episcopus, ad alteram civitatem transferretur.*

XII. Simillima veri est Baronii conjectura, has Cælestini Epistolas in gratiam Procli scripras fuisse, non eo tempore quo Proclus Constantinopolitanæ præfectus est Ecclesiæ; tum enim cælestis jam ad Patriæ gaudia devolaverat Cælestinus; sed post Nestorii exauthorationem, cui jam tum Proclus subrogatus fuisset, ut perhibet Socrates, nisi nodum quo Cysicenæ tenebatur Ecclesiæ, solvere religio fuisset. Quod argumento est quantum jam authoritatis exerceret Papa ad translationes, Transtulerat Atticus Sylvanum Philippopoli Troadem, inconsulta sede Apostolica: Patriarchalis apicis jura in dies magis magisque invalescebant. Hinc Attico ea potestas, At ut Cysico Constantinopolin Proclus transferretur, superior interponenda erat Papæ authoritas. Patriarchæ Alexandrinus & Antiochenus, uti & Thessalonicensis Exarchus, eo se jure abstinuere. Supra Patriarchas unus eminebat Papa. Fateor tamen Gregorium Nazianzenum translatum, vel transferendum fuisse Sasimensi ex Ecclesia ad Constantinopolitanam, à Meletio Antiocheno Patriarcha, referente Theodoreto & Socrate, & consensu complurium Episcoporum; nisi absolutio perfectioque ejus negotii ad Concilium tandem Constantinopolitanum rejecta fuisset, ubi tamen infelicissimè res cecidit, qua infelicitate nihil sibi felicius obvenire potuisse sensit Nazianzenus.

XIII. Meletius autem Nazianzenum etsi verè transtulisset Constantinopolin, fecisset quod sæpissimè tum factitabatur, cùm necdum ea res sedi Apostolicæ reservata esset, & cùm necdum satis certa & diffinita erant, necdum satis usu recepta jura sedium & Ecclesiarum. Erat tamen inter Proclum & Nazianzenum ingens discrimen. Erat enim à Sasimensis Ecclesiæ vinculo absolutus omnino Nazianzenus. At Proclus tum maximè Cysicensi erat astrictus. Longè facilius autem est vacanti Episcopo vacantem committere Ecclesiam, quàm non vacanti sed jam desponsam sibi Ecclesiam regenti. Unde & Concilii Antiocheni Patres, cùm ne ipsis quidem Provinciæ Episcopis copiam faciant Episcopum ab Ecclesiæ suæ vinculo divellendi: permittunt tamen authoritate Synodi Provinciæ, σωόδῳ τελείας, vacantem Ecclesiam conferi Episcopo, prioris Ecclesiæ suæ vinculis absoluto.

XVI. Jus autem Apostolicæ sedis ad transferendos Episcopos, vel juris ejus potiùs exercitium & explicatio, convalescebat in dies, necdum omnino usu invaluerat. Non quòd æquissimum non esset, dispensationes Canonum Conciliorum Generalium Apostolicæ sedi integras servari, cui concredita est Canonum custodia & executio. Sed intercluſa fuerat persecutionum tempestatibus ea Ecclesiarum inter se conjunctio & consuetudo, communioque negotiorum; cùmque trecentis annis rara fuisset, aut in totum suspensa ea Conciliorum reciprocatio, non potuit ea firmari uno aut altero pòst sæculo. Pace reddita Ecclesiis penè necessarium evasit, quod desperatum ante fuerat. Conciliis Provincialibus non ea invicta vis inerat, quæ Præsulum ambitionem frænaret, eosque ab temerariis cohiberet translationibus. Nunc audacia peccarunt Episcopi, cùm inutiles Ecclesiæ translationes molirentur. Nunc metus & hæsitatio obfuit, cùm urgente Ecclesiæ necessitate audendum esset. Cùm tot capitum consensione ad electiones & translationes opus esset, non facilè poterat omnibus convenire, ecquando justa esset ad translationem necessitas. His aliisque causis paulatim Ecclesiæ & Synodi ipsæ Provinciales illiciebantur, ut ad primam Ecclesiæ universæ sedem confugerent, cui gnaræ essent non potuisse à Christo concedi Principatum potestatis, quin adderetur & consentanea sapientiæ & justitiæ plenitudo. Exemplis Irenæi & Procli utcumque jam hæc confirmantur: at frequentioribus subinde exemplis ætas posterior prodet, quantum præsidii fuerit in unius maximè Apostolicæ sedis Petri inconcussa constantia, ad confirmandos fratres suos, & ad refringendam ambitionis quandam velut procellam, qua plerumque Conciliorum Provincialium decreta, velut objecta repagula disjiciebantur.

XV. Author Tractatus de Translationibus in Jus Orientale conjecti, Proclum memorat sola Præsulum ambitione retardatum fuisse, ne jam tum post depositionem Nestorii in sedem Constantinopolitanam eveheretur; ad quam tandem evectus fuit post obitum Maximiani, consensu Cælestini Papæ, Cyrilli Alexandrini & Joannis Antiocheni: σωαινέσει τ῀ Κελεστίνε πάπα Ῥώμης συμφύρων γραμμάτων τ῀ Κυρίλλε, &c. Post laudatas verò tres Cælestini Epistolas, quarum vera epocha indigitata superiùs à nobis est, hanc mox subjicit regulam, in qua tantum semper fuit momenti, Improbari ab Ecclesia migrationes, non translationes: *Quippe migratio prohibita est, non translatio.* ἡ μετάβασις κεκώλυται, ὰ μὲν ἡ μετάθεσις. Migrat enim Episcopus sua sponte, impetu abreptus cupiditatum sæcularium; transfertur verò, qui vocanti supernè Deo, & Ecclesiæ charitati obsequitur. Tom. 1. pag. 293.

XVI. Si in translationibus autem extra Provincias Episcoporum Alexandriæ, Antiochiæ, Constantinopolis, & Thessalonicæ faciendis, eorum interposita authoritas & consensio est, non obscurum est vel sic obviandum fuisse factiosorum hominum impotentiæ. Ex quo rursus liquidum est Conciliorum Provincialium minùs parem quandoque fuisse potestatem majoribus his causis & dispensationibus expediendis, & necessum persæpè fuisse deveniri ad Sedes Apostolicas, quarum pondere & majestate opprimerentur contrariæ turbulentorum hominum factiones. At ipsa rerum experientia constat, hac frequenti ad superiores Sedes causarum majorum relatione, consuetudinem inolescere sensim, & ex inolita consuetudine legem confirmari, earundem eò semper referendarum. Ea ratione, majusculæ causæ complures in Conciliis antè Provincialibus tractari & terminari solitæ, ad sedis Apostolicæ judicium traductæ sunt, ea devolutione, quæ longo volventium sæculorum lapsu inevitabilis semper fuit. Episcoporum Galliæ concertationes de Primatu, hoc est, de jure Metropolitico, tranquillari non potuere, nisi iteratis Pontificum Romanorum decretis, nullo ad has sedandas satis idoneo Concilio Provinciali. Apud Hilarum Papam mutuas rixas & querelas effuderunt Provinciæ Tarraconensis Episcopi, populique in Hispania, in negotio Sylvani Episcopi, quem insimulabant alii, alii defensitabant. Quin & ipsam Irenæi translationem probabilius est non omnibus ejus Provinciæ Episcopis placuisse, & ne ipsi quidem Metropolitano. Ex quo compulsi sunt referre ad Apostolicæ sedis judicium eam causam, quam suo terminassent, si concordare inter se potuissent. Epist. 1. 2. 3. 4.

XVII. Non ergo superiores Judices occuparunt ipsi, ambieruntque, ut hæc ad se judicia perferrentur. Sola inferiorum Judicum Præsulumque mutua dissensio, vel populorum in eos contumacia, in causa fuit, ut ad superioris potestatis arcem confugerent, ubi & pax redintegraretur illis, & præsidium-

sidium adjiceretur. Ita superioribus sedibus frustra sunt, qui hinc invidiam faciunt. Nec enim ipsæ ultro obviam prodiere, dominationis cupidine instigante; sed cùm adirentur, non potuere non intervenire, quò justitia, quò charitas invitabat, quò ipsa summi Numinis providentia.

XVIII. Sed & illud sedulò observandum est, non aditas esse Apostolicas sedes, tanquam arbitrario judicio perfuncturas, & eam exerturas potestatem, quam Episcopi Provinciarum subire sua sponte voluissent. Quin ex adverso ipsi se Sedium & Tribunalium ordini Provinciales Episcopi accommodabant, quem Christus constituerat, principatu potestatis assignato uni Petro, Petrique successoribus, in Apostolos cæteros Apostolorumque successores Episcopos. Agnoscebant ergo & profitebantur in Apostolica sede ejusmodi potestatem, qua finirentur causæ & lites omnes, quæ Provincialibus in Conciliis vexatæ fuissent, nec diffiniri potuissent.

XIX. Observa iterum hac causarum devolutione factum esse, ut rivuli veluti quidam in suum fontem revolverentur, & particularium Ecclesiarum jura ac privilegia ad matrices rursum confluerent Ecclesias, ex quibus primò manaverant. Tres enim illæ Patriarchales vetustissimæ sedes ex suo veluti sinu effuderant orbem in universum purissimos primùm Christianæ Religionis latices, & Episcopalis authoritatis radios in omnes cæteras Provinciarum civitates sparserant, Primigeniam fidei & Episcopatus scaturiginem Petrus & Paulus Apostolorum Principes Romæ defixerant. Hinc fluxit, huc refluxit Metropolitica potestas, quæ Episcopis imminet præestque sive in Conciliis Provincialibus, sive extra ea tempora. Neque enim quæcumque Episcopis, à Christo constitutis Ecclesiæ Pastoribus, præest & dominatur potestas, scatere aliunde ea potest, quàm ex ejus participatione aut imitatione potestatis, qua Christus ipse solum Petrum præfecit Apostolis & Apostolorum successoribus omnibus. Cùm ergo vel à Metropolitanis, vel à Provincialibus Synodis Romam referebant, quæ extricare ipsi minùs potuissent: tunc enim verò sursum versus revolvebatur ad originis suæ fontem, quæ inde manaverat olim potestas.

XX. Observa denique si qui horum rivulorum in ipso sui fonte demersi ita sint, ut jam non appareant, hoc est, si jura quæpiam Metropolitica ab Apostolicis olim sedibus profecta, & Metropolitanis, Conciliisque Provincialibus communicata, in eas rursum absorpta sunt: de eo nec vel tantillum doluisse Episcopos, quibus Christi & Ecclesiæ sola charitas chara est. Ubi enim amatur potestas propria, quia propria est, ea vituperabilis cupiditas est. Ubi amatur, quia fructuosa Ecclesiæ, & promovendæ saluti mortalium consentanea, ea charitas est, qualis Clericos, qualis Episcopos potissimùm decet. Amanda ergo potestas est, non ubi penes nos est, sed ubi plurimum saluti publicæ prodest. Si utilitas ergo vel necessitas Ecclesiæ ad sedes Apostolicas revocaverit jura quædam & privilegia Sedium Metropolitanarum, vel Provincialium Conciliorum; tam huic disciplinæ posteriori quàm superiori gratulatur vera & pura charitas, ut quæ non propriæ vel gloriæ, vel ostentationi potestatis studeat, sed publicæ utilitati, gloriæ Christi.

XXI. Ubi dixi autem hæc primitus jura ab Apostolicis sedibus dimanasse, non de Episcopis dixi, quorum immediatè à Christo institutio est & potestas; sed de Metropolitanis & de Conciliis Provinciarum, maximè autem de his quæ nunc excutiuntur privilegiis, transferendi Episcopos, vel eorum cessiones admittendi, & id genus aliis. Ecclesiasticæ enim institutioni tota hæc accepta referenda est disciplina, nec potest ea non experiri varias vices & mutationes in tanto decursu sæculorum. Constat quippe inter exordia Ecclesiæ eam totam potestatem ipsos exeruisse Apostolos, eorumque in Apostolicis sedibus successores. Constat denique Ecclesiastico tantùm jure niti potestatem prorsus omnem Episcoporum aliorum alios, una excepta Petri in Apostolos, Petri in successorum in successores Apostolorum potestate, quæ jure divino, & inconcussa Christi authoritate nititur. Ex quo proclive est conjiciere, potestatem quamcumque aliam Episcoporum in Episcopos alios, cùm humanæ sit institutionis, ex imitatione, vel ex emanatione ortam esse illius, qua Christus Petrum, Petrique in Apostolica sede successores donavit. Id volui, ubi dixi, suum in fontem primigenium refluere has potestates, ubi ad Apostolicam Sedem devolvuntur.

XXII. Sedes denique Apostolicas persæpè dixi, quòd jam inde vertente sæculo quarto, cœperint causæ majores, quæ pleræque priùs in Conciliis Provincialibus & à Metropolitanis dirimebantur, reservari Conciliis Diœcesanis, vel Patriarchalibus: & Exarchis, vel Patriarchis, qui his præsidebant; nec nisi postquam in solius Romani Patriarchatus fines tota coarctata ferè est Catholica Ecclesia, sola cœpit Sedes adiri Petri, ad harum omnium majorum causarum judicia. Quanquam non temerè dici posset, Alexandrinam quoque & Antiochenam, Sedes fuisse Petri, Romanæ obnoxias & conjunctas; nec Patriarchales sedes alias novas in id fastigii luctari aut rapi potuisse, nisi consensu & confirmatione Romanæ Petri Sedis. Denique Patriarchales jam illæ per orbem Sedes in unam cum Petri sede sedem conflatæ quodammodo sunt, à quo ortum duxerant, & à qua sejunctæ nunquam fuerant, quandiu veritatis Spiritu & unitatis vinculo cohæsere.

CAPUT LXII. *P. 2. l. 2. c. 44.*

De Translationibus Episcoporum & Episcopalium sedium, ab anno quingentesimo ad octingentesimum.

1. Pulcra & laudatissima Gregorii ratio, qui Episcopos in Italia nunquam transtulit, nisi jubente Ecclesiæ necessitate, & consentientes.

II. Nec Episcopales ille transferebat Sedes, ni urgeret necessitas.

III. IV. V. Regum & Episcoporum conspirante authoritate, fiebant in Gallia Episcoporum translationes sine interventu Sedis Apostolicæ. Seduni dabantur necessitati.

VI. VII. Nec aliter se res habebat in Anglia & Hispania.

VIII. IX. In Oriente mira in translationes indignatio, ex occasione Anthimi, qui Trapezunte Constantinopolin migraverat, suoque exemplo ambitiosos Præsules succenderat.

X. XI. Exempla canonicarum in Oriente translationum, consentientibus populis, Episcopis, Imperatoribus.

I. IN Alerienſem Corſicæ Insulæ Episcopatum translatus est à Gregorio Magno Episcopus, cujus à Barbaris Ecclesia funditus eversa fuerat. *Quoniam Ecclesia Tamitana, in qua dudum fuerat honore sacerdotali tua fraternitas decorata, ita est hostili feritate occupata atque diruta, ut illuc ulterius remeandi spes nulla remanserit; in Ecclesia Alerienſi, quæ jam diu Pontificis auxilio destituta est, Cardinalem te secundùm petitionis tuæ modum, hac authoritate constituimus sine dubio Sacerdotem.* Cùm verò Alerienses cives diutiùs cunctarentur Episcopum sibi eligere, Pastorem illis præfecit Gregorius, incurioso sui & supino gregi tantò impensiùs à summo Pastore ratus consuli debere. *Et si vos multo jam tempore sine Pontifice esse Dei Ecclesiam non doletis; nos autem de ejus regimine cogitare suscepti cura compellit officii.* Clerus, Nobilitas, Populus Neapolitanæ civitatis à Gregorio petiere Paulum ut sibi Episcopum L. 1. 17. 79.

pum præficeret, cujus administratio, dum vacaret Ecclesiæ, summæ sibi & utilitati fuisset, & voluptati. Episcopatu jam alio initiatus fuerat Paulus. Satis Gregorio visum est rem tantisper protrahere, dum & Paulum experiretur ipse, & Neapolitanorum in eo postulando constantiam. *Quem quoniam ita estis in paucis diebus experti, ut eum Cardinalem habere desideretis Episcopum, gratulamur. Sed quia summis in rebus citum non oportet esse consilium, & nos quid fiendum sit, matura subinde, Christo adjuvante, deliberatione disponimus, & vobis melius tractatu temporis, qualem se exhibeat, innotescet.* L. Ep. 6. 7. 35.

Non ita Paulum Barbari Ecclesia sua ejecerant, ut Paulinum, quem idem Gregorius Liparitanam in Ecclesiam transtulit; & Joannem, cui Scyllacensem idem commendavit, ea cum primis memoranda conditione, ea lege, ut si quando recuperari posset prior ejus Ecclesia, à servitute & vastitate, qua eam Barbari afflixerant, ad eam ipse, ut ad priorem sponsam suam rediret. *Et licèt à tua Ecclesia sis hoste imminente depulsus, aliam quæ Pastore vacat, Ecclesiam debes gubernare: ita tamen ut si civitatem illam ab hostibus liberam effici, & Domino protegente, ad priorem statum contigerit revocari, ad eam in qua prius incardinatus es, Ecclesiam revertaris.* At verò Paulus, quem sibi postulaverant Episcopum Neapolitani, ad priorem Ecclesiam suam Nepesinam reversus est, à qua hactenus tantùm diverterat, ut Neapolitanæ Visitatorem ageret vacantis. Id ille & oravit Gregorium, & exoravit. Si ambitioni, aut cuicumque demum, cupiditati suæ aures ille accommodasset, Neapolitanam utique Nepesinæ antepositisset Ecclesiam; sed in his omnibus manifestum est, solam Ecclesiæ regnasse utilitatem, animarumque salutis procurationem, longissimè summotis terrenis affectibus. L. 1. Ep. 13. 16. Ep. 25. Ep. 35.

Anceps animi aliquandiu fuerat Gregorius, an Paulum à Nepesina ad Neapolitanam transferret Ecclesiam: quod quantò hæc major splendidiorque erat Ecclesia, tantò operosius esset idoneum illi Episcopum deligere. At enixiùs flagitante Paulo restitui Ecclesiæ suæ priori, pauperi quidem illi, sed castæ, annuit Gregorius, aliumque Neapoli Episcopum præfecit. *Sæpiùs à nobis Paulus frater & Coepiscopus noster expetiit, ut eum ad propriam reverti faceremus Ecclesiam. Quod quia rationabile esse perspeximus, ejus petitionem necessariò duximus adimplendam.* Inde est quod tradit Joannes Diaconus, collatos à Gregorio fuisse vacantes Episcopatus Episcopis aliis, sede sua excussis, abrupta ubi omnis postliminii spes erat; at nunquam ab eo avulsos esse Episcopos ab ea Ecclesia, cui primùm dicati fuerant, & unde à Barbaris non extrudebantur. *Licèt Gregorius vacantes Episcopos vacantibus civitatibus incardinare studuerit; nunquam tamen Episcopum ab integritate suæ Ecclesiæ, vel ipse in aliam commutavit, vel sub quacumque occasione migrare consensit.* Quod exemplo probat Episcopi hujus Nepesini: *Neapolitanis Paulum visitatorem tribuit; Cardinalem verò constituere, tam primò dispensatoriè distulit, quàm postea penitus recusavit.* p. 35. c. 17.

II. Ejusdem Ecclesiarum utilitatis contemplatione una moveri poterat Gregorius, ut sedes ipsas Episcopales transferret à locis per Barbaros evastatis, ad alia quædam beatiora. Vide ut scripserit ad Episcopum Velitrinum, dum ejus sedem traduceret in locum alium, Barbarorum incursionibus minus patentem. *Temporis qualitas admonet, Episcoporum sedes antiquitus certis civitatibus constitutas, ad alia quæ securiora putamus, ejusdem Diœceseos loca transponere, quo & habitatores nunc degere, & barbaricum possint periculum facilius declinare.* bi l. 3. l. 2 p. 11.

III. Gradum moliamur in Gallias, ubi perhibente Gregorio Turonensi, cùm diffunderetur quaquaversum fama humanissimæ Francorum dominationis, & amor, Apronculus Lingonensis Episcopus in obliquiores incurrit Burgundionum suspiciones: compertoque jussum se ab iis esse interfici, nocte intempesta Divionensis se ex castri muris demitti curavit, Arvernamque in civitatem confugit, cujus & Episcopus creatus est. Eadem de causa exosus fuit Gotthis B. Quintianus Rutenensis Episcopus, cui probro vertebatur, quòd dominationi Francicæ omnia cuperet subesse: *Quia desiderium tuum est, ut Francorum dominatio possideat terram hanc.* Arvernum aufugit Quintianus, ubi Episcopali humanitate & hospitalitate ab Euphrasio exceptus est, Aprunculi successore. Fidem ejus remunerari voluit Theodoricus Rex Arverni Episcopatus concessione, cùm primùm vacare illum contigit. Populus eum elegerat, Rex ab Episcopis electionem eam confirmari jussit. *Convocatis Pontificibus & populo, eum in Cathedram Arvernæ Ecclesiæ locaverunt.* L. 2. hist. c. 23. L. 2. c. 36. L. 3. c. 2.

Fronimius Bituricensis civis in Occitanam profectus Provinciam, à Leuva Visigothorum Rege prolixè exceptus est, non sine singulari amoris significatione: quo factum est, ut mox ab eo Agathensi Episcopatu augeretur. Leuvæ interim successit Leuvigildus, qui Hermenegildo filio elocata Ingunde, regia Francicæ gentis puella, in hunc destomachari cœpit Episcopum, quasi nobilissimam puellam documentis suis imbuisset, munissetque adversùs omnes Arianorum Gotthorum suasiones. Insidias quæ sibi clam struebantur, subodoratus Episcopus, ad Childebertum Regem confugit, à quo Vencienſi Episcopatu donatus est. Non semel jam diximus de Burgundis Episcopis, Theodoro & Proculo, qui intestinis patriæ bellis Ecclesiis suis exturbati, sanctissimam Reginam Clotildem secuti fuerant: qui & ejus jussu conjunctim deinceps Turonensem rexere Ecclesiam. Ibid. l. 10.

IV. Beatum Medardum Noviodunensem Episcopum, Fortunatus, vel quicumque alius vitæ ejus Scriptor, narrat eversa ab Infidelibus Augusta Veromanduorum, ubi Cathedralem primò Episcopatus sui defixerat Ecclesiam, Noviomum primò sedem traduxisse: & fatis concedente Tornacensi Episcopo, in hanc demum civitatem transtulisse thronum suum, cogente Rege, Episcopali Collegio, Clero & Populo, quantumcumque ipse quidem repugnaret: atque ita Noviomensem & Tornacensem Ecclesias unum in Episcopatum tum coagmentatas fuisse, *Pontificali demum, Metropolitani scilicet & Comprovincialium suorum evictus authoritate, Regisque ac Procerum assensu, plebisque coactus incessabili acclamatione, vix concessit: & unanimi, Pontificali videlicet & Regali authoritate duas illas Ecclesias unam fecit.* Surius die 9. Jun. c. 18.

V. In hanc Ecclesiæ Gallicanæ disciplinam duo hìc obiter adnotabimus. Primum, ut ex funditus eversa civitate canonicæ Episcopi translationi locus erat; ita interpretatos esse Episcopos Gallicanos, ubi Episcopus, conversorerum statu, armorum vi, & regnorum vicissitudine suspectus exosusque evaserat gregi suo, cui nec præesse jam posset, nec prodesse, hanc quoque canonicam translationis causam videri debere. Alterum est, has translationes consensione Regum & Episcoporum peractas fuisse, inconsulta Sede Apostolica, ut cui necdum reservatæ essent hæ dispensationes.

VI. Æquè perspicua ex Anglia ejus rei suppeditabuntur argumenta. Cùm ex Gallia in Angliam revocatus esset Mellitus Episcopus Londinensis à Rege Eadbaldo, Londinenses suos emollire non potuit, ut ab iis admitteretur, quippe in idololatriæ barathrum altius tum demersis. Hinc ille ansam arripuit adgubernandæ Ecclesiæ Cantuariensis. Ei terris emigranti successit Justus, cùm Roffensem Episcopatum suum Romano resignasset, quem & ipsemet ordinavit, ejus rei copiam faciente sibi Romano Pontifice, ut refert Beda: *Pallium direximus*, Beda hist. Angl. l. 2. c. 6. 7. 8.

mus, &c. Concedentes etiam tibi ordinationes Episcoporum, exigente opportunitate, celebrare. Præstantissimè Beda interpretatus est, eo loco ordinandi potestate ipsas contineri translationes, quibus non rarò utendum est, in novis serendis Ecclesiis. Romanus naufragio periit, cùm Romam pergeret, quò eum Justus Archiepiscopus delegabat.

Ibid. c. 20. L. 3. c. 7. Tumque Paulinus Eboracensis Archiepiscopus regimen sumpsit Ecclesiæ Roffensis, suasione Archiepiscopi Cantuariensis Honorati, & Eadbaldi Regis. Missas facio translationes alias complures in Anglia factas solo Episcoporum & Regum consensu,

VII. Transferebantur & in Hispania Episcopi, Episcoporum authoritate & Regum. In Concilio Toletano X. exauthorato Braccharensi Episcopo Potamio, Dumensis Episcopus Fructuosus in eam sedem translatus est. In Toletano XVI. abdicato Sisberto Toletanæ Ecclesiæ Metropolitano, suffectus est in ejus locum Felix Episcopus Hispalensis, cui jam Rex eam Ecclesiam commendaverat, dum accederet & Concilii authoritas. *Secundùm præelectionem atque authoritatem Domini nostri, per quem in præteritis jussit, Felicem Hispalensis sedis Episcopum de prædicta sede Toletana, jure debito curam ferre, nostro eum in postmodum reservans decreto firmandum: ob id nos cum consensu Cleri ac Populi ad dictam sedem Toletanam pertinentis, prædictum Felicem Episcopum de Hispalensi sede in Toletanam sedem canonicè transducimus.* Quo eodem tempore & ab eodem Concilio translatus est Hispalin Episcopus Braccharensis, Portocalensis Biaccharam.

VIII. In Oriente verò cùm dimissa Trapezuntina Ecclesia Anthimus Constantinopolitanam invasisset, non alio quàm amplioris & opulentioris Ecclesiæ amore æstuans, totius Orientis Monachi & Constantinopolitani, ad Agapetum Papam amarulentissimè conquesti sunt adversùs *adulterium & raptum hujus Imperialis Ecclesiæ:* τῷ μοιχικῷ ἁρπαγῷ τῆς βασιλίδος ἐκκλησίας adversùs eum

Conc. Constantin. sub Mena, Act. qui Ecclesiam suam abjecisset *viduam & sine viro, contra divinos Canones.* Communione sua Anthimum interdixerat Agapetus, ex quo primùm Constantinopoli fuit: & quantumvis eam contumeliam deprecarentur Imperatores, à sententia non recessit, jusso ante eo fidem Catholicam profiteri, & Ecclesiam suam Trapezuntinam repetere.

In Breviar. c. 21. Audiendus hìc Liberatus: *Petentibus Principibus, ut Antimum Papa in salutatione & communicatione susciperet: ille fieri inquit posse, si se libello probaret orthodoxum, & ad cathedram suam reverteretur. Impossibile esse aiebat, translatitium hominem in illa sede permanere.* Denique pervicit magni & infracti animi Pontifex, ut depositioni Anthimi annueret Imperator: atque ita Menam ejus loco ipsemet ordinavit. *Papa Principis favore Menam pro eo ordinavit Antistitem, consecrans eum manu sua.*

XI. Pari hoc loco Ecclesia Orientalis & Occidentalis flagravit ardore ac zelo, adversùs eas Sedium translationes, quæ non gregis saluti & charitati, sed mercenariorum cupiditati serviebant. Scripserant enim Patriarchatus Antiocheni & Hierosolymitani Antistites, litteras ad Agapetum vehementissimas & inflammatissimas, ad detestandam ulciscendamque Anthimi in usurpanda superiori & opulentiori Ecclesia insolentiam. Nec humanioribus verbis rem Papa apud Imperatorem & Imperatricem tractavit: *Impossibile esse aiebat, translatitium hominem in illa Sede permanere.* Imperatoriam denique ipsam potestatem pro Anthimo armatam fregit, vicitque constantia Ecclesiæ invictissima in suis sanctissimis legibus defensandis. Nec tam vinci se, quàm vincere sensit Justinianus, vincente Ecclesia, Legumque Ecclesiasticarum sanctimonia. Si tam castè autem, tam canonicè & sentirent Episcopi, & res tum gererent in Orientis & Occidentis Ecclesia: simillimum veri est nullas tunc factas fuisse translationes, quæ vulnus canonicis institutis inflictum, non aliunde, forsan etiam cum fœnore compensarent.

X. Si enim juxta eundem Liberatum Joannes Talaya Alexandrina sua sede ejectus ab Ecclesiæ & Catholicæ fidei adversariis, provocansque ad Papam, & Romam veniens, ab eo Nolanæ præfectus est Ecclesiæ, ubi reliquum vitæ curriculum peregit; erat omnino Canonis sanctionibus consentanea ea translatio, nisi Commenda potiùs dicenda sit, ut infrà declarabitur.

XI. Rursum si authore Theophane, Germanus Cap. 18 à Cyziceno Episcopatu Constantinopolin translatus est, id ea confirmatum est conspiratione unanimi Cleri, Senatus, Populique Constantinopolitani, Episcoporum denique & Apocrisiariorum sedis Apostolicæ, qui coram aderant, ut dubitari neutiquam possit, quin cælestis vocationis oraculo ad novam eam dignitatem proveheretur. Accipe verba ipsa Decreti Translationis, à Theophane relata ad annum 714. & ab Anastasio Bibliothecario. *Suffragio atque consensu Religiosorum, Presbyterorum, Diaconorum & totius sanctioris Cleri, sacrique Senatus & Populi imperatricis hujus civitatis; divina gratia quæ infirma semper curat, & quæ desunt, adimplet, Germanum sanctissimum Metropolitam & Præsidem Cyzici Metropoleos, in Episcopum hujus à Deo servatæ urbis & reginæ urbium transfert. Facta est hæc translatio coram Michaele Presbytero, & Apocrisiario Apostolicæ sedis, cæterisque Sacerdotibus & Episcopis præsentibus, Artemio imperante.*

CAPUT LXIII. *P. 3. l. 2. c. 40.*

De Translationibus sub Imperio Caroli Magni, & ejus stirpis.

I. Regulæ generales Translationum Canonicarum, utilitati ut famulentur Ecclesiarum, nec fiant nisi authoritate Concilii Provincialis, aut Papæ.

II. III. De Translationibus Ebbonis & Actardi.

IV. Cur ad Papam relatum sit.

V. De Translatione Frotarii.

VI. Cur ei Papæ intervenerit authoritas.

VII. In Provinciarum devastatione quàm fuerint necessariæ eæ translationes.

VIII. Authoritatem transferendi Episcopos, cùm urget Ecclesiæ necessitas, confert Hincmarus Conciliis particularibus & Pontifici.

IX. De translatione Actardi quid senserit Hincmarus.

X. In dies singulos frequentiùs ad Papam referebatur.

XI. An Actardi translationem probaverit tandem Hincmarus.

XII. Jure antiquo potiebatur semper Ecclesia Gallicana, similiter & Germanica, faciendarum translationum.

XIII. Similiter & Anglicana.

XIV. De translationibus in Italia. Translatio Formosi.

XV. De translationibus Orientis.

I. DEcursis totius hujus ævi medii Translationibus, toto orbe factis, pandemus primò rationes & causas earum canonicas, hoc est Ecclesiarum utilitati, & necessitati accomodatas. Secundò authoritatem, quæ ut ratæ sint, interponi iis debeat, Imperatorum, vel Regum, Metropolitanorum & Episcoporum, Conciliorum & Pontificum. In his omnibus vestigia indigitabimus inserpentis jam novæ disciplinæ, quæ exinde latissimè invaluit.

II. Ad

II. Ad unam Ecclesiæ utilitatem revocantur justæ omnes causæ Translationum. Cùm excidisset tandem infelix Ebbo Remensis Archiepiscopus Lotharii Imperatoris benevolentia, quam non mediocri & conscientiæ & salutis discrimine aucupatus erat; fileo de fide in Ludovicum Lotharii patrem concussa: Episcopatu Hildesheimensi donatus est à Ludovico Germaniæ Rege, in quem & eo hortante, translatus est decreto Gregorii IV. Ita translato Ebbone, Carolus Calvus Hincmarum Remensi Ecclesiæ præfici curavit, quæ viduata gemuerat, ex quo ea Ludovicus Pius spoliaverat Ebbonem. Rem ita narravit Nicolao Papæ I. Concilium Tricassinum, litteris ad eum datis. *Non longè à vicinitate finium Normannorum, quibus à Paschali Papa prædicator fuerat destinatus, Episcopium Hildesenheim vacans obtinuit; ubi etiam authoritate cujusdam privilegii nobis ostensi, à Gregorio Papa sibi collati, conhibente suprà memorata sua restitutione, ministerium Pontificale fine tenus exercuit.*

Ibid. pag. 362.

Post mortem Ludovici Pii redditus fuerat Ebbo sedi suæ Remensi ab Imperatore Lothario, suffragantibus tum Provinciæ, tum plerisque aliis Episcopis, Jactabat Ebbo odio se potiùs cessisse Ludovici Pii, quàm Canonico cecidisse Judicio. Ubi rursus postea Carolus Calvus in Lotharium insurgens, ea sibi regnoque suo recuperavit, quæ ille invaserat, rursus Ebbo cedere compulsus est. Hæc tam varia Abbonis fortuna, argumento est consultissimè Decreto Gregorii IV. translatum eum fuisse in Ecclesiam Hildesheimensem; cùm tanta essent hinc & hinc rationum momenta, & ut ne pro canonicè depositio haberetur, ubi nulla restitutionis spes refulsisset; nec etiam Remensi Ecclesiæ restitueretur, cùm tantum ea res tumultuationum concitatura esset. His adde expeditiones sacras & Evangelicas Missiones atque Prædicationes in regionibus Borealibus, quibus inclaruerat Ebbo, ut non injuria cum eo dispensaretur, & interposita sedis Apostolicæ authoritate ad Hildesheimensem Ecclesiam transferretur. Plerœque enim adhuc translationes in Conciliis tum Provincialibus fiebant illæ quidem, sed quæstio hìc vertebatur de Episcopo bis depositio, aut bis ejecto sede sua, cujus etiam depositio à Sergio Papa confirmata fuisset.

III. Accedamus jam ad translationem aliam paulò expeditiorem. A Normannis & Brittonibus evastata penitus dirutaque fuerat Civitas & Ecclesia Nannetensis. Post annos vastitatis decem Actardus Nannetensis Episcopus à Carolo Calvo Rege & à Synodo missus est Romam, ut vacantem aliquem Episcopatum alium à Nicolao Papa I. impetraret, *Civitas olim florentissima, nunc exusta & funditus diruta, redacta per decennium cernitur in Eremum, &c. Si annuit vestræ diferetionis solertia, optamus, vacantis sedis constituatur in Cathedra, &c.* Ita Rex ad Pontificem perscribebat. Cùm postea Svessionensis Concilii Patres Adrianum I I. interpellassent eadem de ipsa Actardi causa, annuit Pontifex ut in aliam Ecclesiam, etiam Metropolitanam Actardum transferrent, Majorum se in eo vestigiis, & maximè Gregorii Magni exemplis insistere testificatus. *Decernimus hunc Ecclesiæ, quæ fuo fortè fuerit viduata Pastore, penitus incardinari.* Transtulit denique Actardum Pontifex in Ecclesiam Turonensem, postquam Clerus & populus ejus urbis sua in eum studia & suffragia contulere. Hæc Adriani verba sunt ad Concilium Duziacense anno 871. *Sicut Synodus expostulavit, plebs & Turonicus Clerus eum concorditer elegit, per nostræ Apostolicæ authoritatis decretum constituimus Cardinalem Metropolitanum, & Archiepiscopum Turonicæ Ecclesiæ atque Provinciæ.* Concinere Canonibus eam translationem idem Papa ex eo pronunciat, quòd eam non ambierit Actardus, quòdque Ecclesiæ unius necessitatibus ea donata sit. *Qui hoc non ambitu aut propria voluntate facit, sed utilitate quadam aut necessitate, aliorum hortatu & consilio.* Postremò denique idem Pontifex curæ & sollicitudini Actardi commendat ruinas, aut reliquias, si quæ supereſſent Episcopatus Nannetensis; ea cautione, ut si quando ea civitas in integrum restituatur, proprium tunc quoque sibi & peculiarem accipiat Episcopum.

IV. Difficile est divinare, ecquid causæ fuerit; quamobrem Carolus Calvus Rex, & Episcopi ejus Regni toties synodicè congregati, non ipsimet Actardum transtulerint, maluerintque ad Pontificem referre. Suberat quidem Carolo Calvo Armorica ea Provincia, sed bono modo, & penes perfunctoriè: erat & alius qui se ejus Regem venditaret, cui Carolus ipse compulsus fuerat Regiæ potestatis insignia permittere, & mittere; ut Regnum quo excutere illum non posset, fiduciario à se jure obtineret: quin & antè Pontificis & Episcoporum authoritatem idem Carolus interposuerat, ut Brittonum Duces Nomenojum & Salomonem utcumque obsequentes haberet. Concesserat & ipse Romam Actardus, quò suæ aliarumque Ecclesiarum vastationis causam culpamque in Brittones conferret. Propè ergo abest à vero Papam interpellatum fuisse, quòd non immeritò diffiderent Franci, à Brittonibus approbatum iri, quod ipsi diffinissent. Cùm eo ævo Armoricæ Provinciæ Episcopi à jugo & nexu Metropolitani Turonensis liberos se esse confiderent, specialiùs quoque Apostolicæ sedis obsequiis mancipatos se profitebantur. Itaque ut ne semper ab obedientia Turonensis Metropolitani abhorrescerent, conducibile fore videbatur, ut is à Papa ipso constitueretur.

Ibidem. pag. 362.

Adde non potuisse Actardum ab Imperio Brittonum & Clero divelli, conglutinari autem Clero Francorum & Regno, nisi interveniente communi Parente omnium & Principum & Ecclesiarum. Sed & ab exemplis sequentibus lux uberior affulgebit ad hanc illuminandam in Translationibus Episcopalibus Papæ interventionem.

V. In Concilio Pontigonensi anni 876. cùm indeflexa quadam constantia Gallicani Præsules obluctarentur ei, quod sibi impingebatur, novo Senonensis Primatiæ jugo; nec hortatibus cederent vel Pontificis Legatorum, vel Imperatoris, qui præsens aderat: unus fuit Frotarius, qui ei assentiretur innovationi, ne ingrati animi reus ageretur à Carolo Calvo ipso Imperatore, qui eum ab Ecclesia Burdigalensi ad Pictavensem, a Pictavensi rursus ad Bituricensem transtulerat. *Excepto quod Frotarius Burdigalensis Episcopus, quoniam à Burdigala ad Pictavos, indeque ad Biturícum favore Principum contra regulas se contulit, per adulationem respondit quod Imperatori placere cognovit.* Ad hanc ergo translationem expresso jam Imperatoris assensu Frotarius, ubi assensum quoque Episcoporum hujus Concilii demereri studuit, tum verò repulsam passus, pœnas dare se intellexit ejus defectionis & ignaviæ suæ, qua causam & libertatem communem tueri detrectasset. Veniam Canonum sibi fieri debere jactabat tantò propensiùs, quòd Burdigalæ jam sedem figere omnino per Paganorum, hoc est, per Normanorum incursationes sibi non liceret. At à quo animi mollitia tam graviter peccatum esset, ad ejus preces mollescere & inflecti abnuerunt Episcopi. *Lecta est proclamatio Frotarii Burdigalensis Archiepiscopi, quia non poterat consistere, propter infestationem Paganorum in civitate sua, ut liceret ei Metropolim Bituricensem occupare. Cujus petitioni unanimitas Episcoporum nullatenus acquievit.*

Ibidem. pag. 435. 436.

VI. Si adduci potuissent hujus Concilii Antistites, ut Frotarii precibus obsecundarent, perspicuum est translationem profligandam absolvendamque fuisse, nullo Apostolicæ Sedis intervetu: nec Concilii Patres interpellasset Frotarius, quos à se alienaverat, nisi compertum habuisset penes hujusmodi Concilia librari solitas causas istiusmodi dispensationum. At Imperator nihil ad se repulsam

eam

eam pertinere voluit. Itaque à Joanne VIII. Papa obtinuit, quod à Pontigonensi Concilio expugnare non potuerat, atque ita viam complanavit ei devolutioni, quæ translationum postea causas à Conciliis Provincialibus ad Apostolicam Sedem transtulit. Meum non est expendere, an mero Canonum zelo & casto puritoris disciplinæ amore Pontigonenses Patres Frotarii vota frustrarint, an rancoris afflatu aliquo. Certè enim assensus non est Joannes VIII. Frotarii translationi, nisi non Imperatore tantùm, sed & toto Burdigalensis Provinciæ Episcoporum Collegio confirmante, funditus eversam esse & labefactatam Burdigalensem Provinciam. Adprimè canonica erat ratio, & cui & Actardi translatio, ab Episcopis Gallicanis tantoperè expetita, superstructa fuerat. Non injuria ergo Pontifex, quasi devolutione canonica, translationem concessit, quam Galli Episcopi abnuissent. Audi ut ea de re Papa ad Imperatorem scripserit: *Quia pietatis vestræ testimonio, Comprovincialium quoque Præsulum litteras convenire nuper cognovimus secundùm pietatis vestræ religiosissimum libitum, Burdigalensis Ecclesiæ Episcopum in Bituricensem Ecclesiam, Cardinalem fieri decernentes, Metropolitanæ dignitatis privilegio iterato munire curavimus.* Scripsit & similes litteras ad Clerum, Populum, Senatumque Bituricensem, alias similiter ad Episcopos Provinciæ Bituricensis, & ad Frotarium denique ipsum.

Ibid. p. 447. & 469. 471.

Quibus in omnibus litteris duo quædam juvat observasse. Primum est, postulatum fuisse Frotarium à Clero & Populo Bituricensi, & ab Episcopis Provinciæ: *Postulant*. Alterum est, disertis verbis Pontificem profiteri, urgente tantùm ineluctabili necessitate infringi tum à se Canonum vigorem, non aliàs unquam enervandum. *Prioribus manentibus regulis inconvulsis, quas ubi nec rerum nec temporum urget necessitas, jure convenit observari, &c. Tali necessitate remota, removeatur etiam id quod necessitas imperat.*

Ibid. p. 483. Ann. 878.

Scripsit & annis sequentibus ad Frotarium idem Pontifex Epistolas, quibus eum Bituricensem vocat Archiepiscopum. Et inde nobis hærendi & stupendi causa, cur cùm idem in Gallias profectus esset, adesset que Concilio Tricassino II. Pontifex, scripserit ad Frotarium Burdigalensem Archiepiscopum, invitaveritque ut ad Concilium adproperaret, chartasque adferret omnes, fulciendæ translationi suæ opportunas, secumque haberet Apostolica etiam quæ jactare solebat in eam rem diplomata. Apparet eos Episcopos furtim labefactandæ Frotarii translationi adlaborasse, quæ ipsis repugnantibus peracta fuerat. Prætextu aliquo conatus suos obumbrare avebant. Nec longè quærendus fuit. Terris emigrante Carolo Calvo, Ludovicus Balbus filius & successor ejus privatis Frotarii adversariis faciles adhibuit aures, crimine illum hoc fœdissimo incessentibus, quòd Bituricensem civitatem hostibus prodere molitus esset. Ubi primùm eam criminationem Frotarius dissipavitque, manifestissimis fidei & innocentiæ suæ editis documentis, incunctanter Bituricensis rursus Archiepiscopus & esse cœpit, & scribi in ipsis Papæ litteris.

Ibid. pag. 487. 512.

Nonnihil ex Flodoardo molestiarum sustinuit adhuc Frotarius sub sequentibus Pontificibus, quando & ejus tuitionem adgressus est Fulco Remensis Archiepiscopus apud Adrianum III. Papam, datis ad eum litteris, quibus significat, postulatum & electum fuisse Frotarium ab Episcopis Provinciæ Bituricensis, & à Clero Populoque civitatis, accessisse denique consensum Marini Papæ prædecessoris ejus. *Quod ab Episcopis Diœceseos, omnique Clero & populo civitatis sit petitus & electus, & quod prædecessor ejus Marinus pium in hoc præbuerit assensum, & ipsius in Ecclesia Bituricensi promotionem scriptis roboravit.*

Flodoard. L. 4. c. 1.

Annal. Ful. anno 886.

Ex hac de Frotario narratione colligitur pernecessariam fuisse, ad Actardi à Nannetensi ad Turonensem Ecclesiam translationem, consensionem Episcoporum Armoricæ Provinciæ, adeoque & sufficere potuisse: sed cùm ea ne sperari quidem posset ea tempestate, ejus loco interpositam fuisse Pontificis authoritatem, quòd ea dispensatio valdè conducibilis Ecclesiæ fore videretur.

VII. Hoc sanè tempore concidentis Regiæ stirpis Caroli Magni, quàm frequentes, tam nec essariæ erant hæ translationes Episcoporum, ab urbibus eversis profugorum, & ad vacantes alias Ecclesias commigrantium. Quin & ea de re Decretum editum est in Concilio Romano sub Carolo Crasso: *Summus Præsul à Rege interrogatus decrevit, ut Episcopis, quorum Parochiæ de incendiis Gentilium penitus vastatæ apparent, aliæ sedes eis non occupatæ concederentur.* Ita Imperator ipse Pontificem adibat, ut generalem ea in re dispensationem extunderet. Non tam circumspectè Hugo Rex Italiæ, cùm cognatum suum Manassem Archiepiscopum Arelatensem donabat Episcopatibus omnibus Italiæ, quos involare posset, commendavit illi Ecclesias Episcopales Veronensem, Tridentinam & Mantuanam. Quin & Manasses ipse improbitatem suam profana dicacitate exaggerans, ajebat æmulari se B. Petrum, qui Antiochia migrasset ipse quidem Romam, Marcum verò discipulum Aquileja Alexandriam migrare jussisset. Inani hoc ille verborum ludibrio impietatem suam dissimulabat, teste Luitprando, à quo scitissimè respondetur, Petrum venisse Romam, ut sanguinis impendio animas hominum Christo lucraretur: nec aliis quàm his aut similibus de causis usurpandas esse translationes. *Venit Romam Petrus, non ambitione inflammatus, sed martyrio animatus; non quærens aurum, sed animarum lucrum. O felicem, imò beatum, si talem te tua conscientia testaretur!*

VIII. Observantior erat Hincmarus Sedis Apostolicæ, cùm ajebat nisi de Concilii Provincialis, vel Pontificis Romani licentia fieri non debere translationes. Eam alternationem amplexa est medio hoc tempore Ecclesia Gallicana, quasi medio interstitio veteris disciplinæ, quæ totum particularibus Conciliis tribuebat, & novæ, quæ Pontifici totum reservat. Illud quoque inculcat Hincmarus omnino inconcussum, non privatis & terrenis affectibus, sed Ecclesiæ publicis utilitatibus indulgendas esse translationes. *Si autem causa certa necessitatis vel utilitatis exegerit, ut quilibet Episcopus, de civitate in qua ordinatus est, tranferatur ad aliam civitatem, Synodali dispositione, vel Apostolicæ Sedis concessione, apertissima ratione manifestum fieri debet, quia transfertur causa fidei, non temporalis commodi; pro animarum lucro, non pro rerum temporalium quæstu; non suo vitio, sed aliorum repudio; necessitate persecutionis, non ardore ambitionis, vel præsumptione propriæ voluntatis.* Exemplum ejus rei prodit in B. Bonifacio Martyre, qui sola illiciente Ecclesiæ utilitate Colonia Moguntiam migravit. *Aliquandiu in civitate Agrippinensi Colonia sedit, & emergente necessitate atque utilitate ad civitatem Moguntinam translatus est.* Aliàs quippe negat ex Conciliorum doctrina, minùs piaculares & execrabiles esse debere Episcoporum migrationes, quàm Baptismi vel Ordinis iterationes. *Sed & colligendum est, quàm grande scelus sit hujusmodi translatio, quæ rebaptizationi & reordinationi comparando conjungitur.*

Luitpran L. 4. c. 3.

To. 2. pa 744.

IX. Non collimat hic Hincmari sermo, nisi ad concerpendam Actardi translationem, qui primùm à Nomenojo Duce Ecclesia sua ejectus Nannetensi, & à Carolo Calvo Rege restitutus, dejectus secundò fuerat à Salomone Tyranno: tum ad tempus donatus Ecclesia Tervanensi authoritate Concilii: donec ab Episcopis, Clero & Populo Provinciæ & civitatis Turonensis, ad eam sedem postulatus Metropolitanam, eò à Papa translatus est. Ita Hincmarus pressiùs circumstantias omnes prosecutus est

tran-

translationis Actardi, ex quo rursum apertius fit cur necessariò intervenerit Sedes Apostolica.

Invehitur porro Hincmarus in eam translationem, tanta licèt authoritate munitam. Tantæ ille succenset facilitati, nimiæque indulgentiæ. Non abjiciendas enim fuisse miselli gregis dissipatas reliquias; sed accuratiùs colligendas, solandasque: incumbendum fuisse in ipsorum conversionem Paganorum, quos eò videretur Numinis providentia amantissima expulisse, ut jugo ipsi veritatis subjicerentur: non dimittendos fuisse paucissimos illos, qui ex Clero Populoque residui fuissent; victitandum fuisse eleemosynis, vel labore manuum, exemplo Clericorum non paucorum qui ibidem hæserant, cum Comite & Magistratibus sæcularibus; denique exercendas ibi Actardo fuisse tot Episcopales functiones alias, quæ nulli præterea delegari possint, & quibus citra ingens dispendium frustrari grex fidelium non potest. *Non exiret de civitate in qua ei multus populus erat, sed constanter prædicaret; quid enim scit utrum multi de Paganis illis sint à Deo prædestinati ad vitam, &c. Sicut enim Comes civitatis homo sæcularis, & alii etiam sæculares majoris & minoris potestatis habent unde in sua Metropoli possint consistere, & comministri ejus Ecclesiastici valent ibidem vivere; sic & ipse nisi eum cupiditas & ambitio inde ejiceret, ibidem vel de operibus manuum, vel de decimis fidelium, ac conlatione Presbyterorum, & si aliter non posset, vel sub censu, sicut Hierosolymis Patriarcha, & viri religiosi ac fideles in Corduba, & in aliis civitatibus per Hispaniam faciunt, ibi valeret manere, & prædicationis verbum impertire, & ministeria, quæ nonnisi ab Episcopis possunt dependi, &c.*

Tantas inter Hincmarum & Actardum componere lites, aut verò dirimere, ac certo diffinire judicio, non opis est nostræ. In rationibus Hincmari plurimum sanè ponderis est. Authoritate contrà Actardus tuetur se Concilii, Papæ, Regis, quibus nefas est obluctari. Cùm tantum hinc veritatis lumen, hinc authoritatis pondus stet, consultissimum tutissimumque nobis erit, si dicamus, præponderare universim & retinendas esse Hincmari rationes & leges ab eo propositas: at in speciali Actardi causa multa nos effugere posse, quæ non latebant Concilium & Pontificem, à quo absolutus est: à nobis etiam absolvendus, nos quoque ni laterent.

Sed & illud sedulò mandandum infigendumque animo est, quod & Hincmaro patet persuasissimum hìc fuisse: dispensationes à Conciliis & Pontificibus concessas, retractari adhuc apud incorruptæ & incommutabilis Veritatis tribunal, ubi Judices ipsi & Pontifices judicio summi & æterni Pontificis subjicientur. Multa nos in Actardi gestis fallunt, ideo nec Hincmari in eum censuræ subscribimus; quin immo favemus ex animo, ut par est, judicio Pontificis, Concilii, Regis, & eo validissimo constringimur non illubentes præjudicio. Sed non in eam debacchatus esset Hincmarus translationem, si præsumptum animo habuisset translationes à Conciliis particularibus & Pontificibus summis indultas, certissimè semper consentire Evangelicis legibus, æternæque veritati.

X. Cùm à Normannis vastatus fuisset Episcopatus Tervanensis, Herinaldus ejus loci Episcopus ad Metropolitanum suum Fulconem Remensem se contulit, à quo vacantis Ecclesiæ constitutus est Visitator, ut ejus interim proventibus sustentaretur. Scripsit & ad Formosum Papam Fulco, percunctaturus, annon expeditius foret Herinaldum ei Ecclesiæ vacanti prorsus affigere, Tervanensi autem alium ordinare Pastorem, qui & eorum linguam calleret, & indidem prognatus esset, ut quot cognatos, tot ibi haberet obsides, illicesque mutuæ inter Pastorem & gregem charitatis. *At quia homines præfatæ Tervanensis Parochiæ, barbaricæ videbantur esse feritatis & linguæ; supplicat ut responso Papæ mereatur certificari, si hunc viduatæ debeat præponere plebi, & alterum ei liceret in præmemorata ipsius Ecclesia subrogare, qui acceptior propter parentelam & linguam in eodem loco posset existere.* Cùm nihil responsi accepisset Fulco à Formoso, post ejus obitum iteratas dedit ad ejus successorem litteras; Petrique *Episcopi Romani*, id est Episcopi Cardinalis, intercessione apud eum usus est, munivitque se exemplo Actardi Nannetensis, quem Nicolaus Papa Nannetis Teroannam, Teroanna Turonas transtulerat. Ex quo perspicis non subscripsisse Fulconem Hincmari præcessoris sui sententiæ & indignationi in Actardum.

XI. Sed ut ulteriùs aliquid moliamur, non tanta semper fuerat Hincmari asperitas in Actardum. Ipsemet enim præsidens Concilio Duziacensi, synodicam ad Adrianum II. Papam elucubraverat Epistolam, cui & alteram suo peculiariter nomine scriptam addiderat; ut iisdem penè utrobique verbis Pontificem admoneret, Actardum à Normannis Ecclesia sua ejectum, qui Pagani erant, & à *spleudochristianis Brittonibus;* commendatum ei à se fuisse Episcopatum Teroannensem, cum assensu Episcoporum Provinciæ & Regis: *Consensu Coepiscoporum Remensis Provinciæ, & favore Caroli Regis:* noluisse se ejus Ecclesiæ titulum ei conferre, *Incardinari non potuit:* quòd reliquiæ Nannetensis Episcopatus remotissimè sint à Teroanna, nec possit idem Episcopus duabus ascribi Provinciis; at nunc verò eum postulari à Clero & Populo Turonensi: *Sibi incardinari deposcit:* eoque æquius esse, ut eam dispensationem concedat Pontifex, cùm in Turonensi Ecclesia Actardus olim baptizatus, atronsus, institutus, & ordinatus sit; potuisse eam translationem fieri ab Episcopis ipsis Gallicanis, cùm ex Concilio Antiocheno ea potestas penes Concilium sit perfectum, hoc est Provinciale, cui præsit Metropolitanus; cùm eam ipsis curam commendasset ipse Pontifex; sed satius sibi visum, ut ipsa sedes Apostolica eo humanitatis officio fungatur: tum ut Ecclesiæ Turonensi, & B. Martini memoriæ honos impendatur: tum quòd occupaverit jam Papa Actardum Pallio honestare. *Quem licèt juxta Antiochenos Canones perfecto Concilio, atque secundùm Apostolicas vestras litteras vacanti Ecclesiæ incardinare possemus; tamen quia Turonensis Ecclesia ex antiquo Metropolis, & beati Martini meritis famosissima & honorabilis semper extitit, & frater Actardus genio pallii à vestra benignitate est honoratus, rationabilius vidimus, ut petitione Cleri & Plebis, & consensu nostræ unaminitatis, ac favore domini Caroli Regis, à vestra authoritate eidem incardinetur Ecclesiæ.* Conc. Duzi. Cello. pag. 300. 301.

Quam oro jam commentari poterimus rationem Hincmari ipsius sibi conciliandi? nisi re perfecta, novi illum in Actardum stimuli pupugerint; aut novæ alluxerint rationes improbandi, quod approbaverat; aut privatim sibi visus sit posse insimulare, quod Concilio cùm præesset, multitudine & conspiratione abreptus suffragiorum probaverat.

Quas tamen peculiares ad Papam dederat litteras, ne dicam de ejus in Actardum indulgentia, cui Teroannensem crediderat Ecclesiam; eæ, inquam litteræ palam faciunt, ab ipsius Concilii sententia eum non abhorruisse. Unde illum necesse est à priori postea recessisse sententia. Sed præstet hìc sedulò advertisse, Ecclesiæ Gallicanæ Præsulibus illud indubitatissimum fuisse, sui juris esse translationes Episcoporum facere, ubi suaderet Ecclesiæ utilitas: quanquam non rarò eas ad Petri sedem ultro referrent, suæ ut in Petrum, Petrique successores, venerationis hoc esset monumentum.

XII. Illud quoque admoneri & observari operæ pretium est, in his Hincmari, & Concilii Duziacensis litteris, tametsi effusissimis in observantiam & venerationem Pontificis, præ se tamen semper ferre Ecclesiam Gallicanam dignitatis documenta suæ præclarissima, & libertatis. 1. Quanquam

enim

F oard. II. c. 3.

enim eam translationem à Papa fieri vellent Gallicani Præsules, profitentur tamen eam a se jure fieri potuisse; quod & Antiocheno Canone probant in Ecclesiis receptissimo. 2. Quanquam orabant Pontificem, ut ipse transferret; contestabantur tamen, præsertim de electionem Ecclesiæ Turonensis, consensionem Episcoporum Provinciæ, Regis ipsius assensum. 3. Futuræ etiam libertati prospiciebant, ut diem suum obeunte Actardo, successoris electio sit juxta Canones, penes Episcopos Provinciæ, Clerum & Populum civitatis Turonensis; *Eo si vobis placet tenore Archiepiscopum incardinetis, ut post decessum illius, Cleri ac plebis electione, sicut regulæ sacræ præcipiunt, & vetus consuetudo exigit, à suffraganeis Episcopis Metropolitanus ibidem ordinetur Episcopus.*

L. 1. c. 137. Sartam tectam Conciliis Provincialibus servaverant Capitularia Caroli Magni Translationum facultatem. *Ne de uno loco ad alium transeat Episcopus sine Decreto Episcoporum, vel Clericus sine jussione Episcopi sui.* Assentiebantur ipsi Pontifices ei Conciliorum Provincialium ordinariæ potestati: cùm Gregorius V. in Concilio Romano anno 998. censuerit, si approbare posset Gisilerus Merseburgensis Episcopus, non ambitiosè, sed electione Cleri & Populi migrasse se ab eo Episcopatu ad sedem Metropolitanam Magdeburgensem, permansurum in ejusdem Metropolis administratione: *Si Cleri & Populi invitatione & electione migravit, in eadem permaneat Metropoli.* Si autem citra electionem, nec tamen auri serviens, vel honorum cupidini migrasset, Merseburgensi se suæ redderet Ecclesiæ. *Quod si absque invitatione, non tamen per ambitionem & avaritiam factum esse constiterit, ad priorem redeat sedem.* Hinc intelligis quæ tum in his esset Germaniæ Disciplina & consuetudo, in Episcopis ex una in aliam Ecclesiam devolantibus. Perspicuum est, nequaquam intervenire solitam fuisse sedem Apostolicam. Adde ex Rogerio B. Brunonis Colonienſis Archiepiscopi vitam scribente; Brunnonem vacante Episcopali Ecclesia Leodiensi, ei præfeciſſe Ratherium, Veronensi recentissimè Ecclesia deturbatum. *Leodiensi Cathedræ vacanti magna ejus industria secundum statuta Canonum incardinatus est.*

Le Cointe. Ann. Franc. Anno 810. erectus est à Carolo Magno Episcopatus Salingestadiensis, primusque ibi creatus est Episcopus Hildegrinus, qui Catalaunensi jam fruebatur Episcopatu, fratremque habebat B. Ludgerum primum Episcopum Migerodensem. Hildegrini æstuantior charitas illum jam sæpiùs à sua Catalaunensi abripuerat Ecclesia, ad ferendas fratri suo Ludgero suppetias, residuos Germaniæ Paganos debellanti. In causa id fuit ut ad novellæ hujus Ecclesiæ emolumentum, Salingestadium transferretur; unde non multis pòst annis sedem ipse suam Halberstadium transtulit, quæ populosior erat Civitas, & vitæ commodis uberior. Paucis rursum pòst annis, id est anno 812. idem Carolus in Saxonia Episcopatum instituit, in loco qui *Aulicus* dicebatur; quòd Aula ibi Imperatoria frequentiùs versaretur, unde & Hildesheimum postea translatus est ad alterum inde lapidem, anno 814. ab Imperatore Ludovico Pio. Perspicis hìc autem quàm frequentes necessariò fuerint translationes Episcoporum & Episcopalium sedium, in novis Ecclesiarum fundationibus. Quo tempore, & justiores sunt causæ, & à cupiditatum suspicionibus ii alieniores, qui transferuntur.

XIII. Similiter in Anglia quoque Metropolitani, Episcopi, Reges hæc omnia in potestate habebant. Osuvaldus sanctissimus Episcopus Vorcestrensis ad Eboracensem Metropolin accitus est, electione Cleri, authoritate Dunstani Archiepiscopi Cantuarienſis, Edgari Regis jussu. *Mortuo Eboracensi Archiepiscopo beatus Osuvaldus cogente Edgaro Rege & sancto Dunstano Cantuariensi Archiepiscopo, omnique Clero assentiente, Eboracensem Ecclesiam regendam suscepit.* Surius die 15. Octob. c. 7. Dunstanus ipse Vorcestrensem eandem olim rexerat Ecclesiam, à qua in Londinensem fuerat translatus. *Tandem electio omnium super Dunstanum versa est, & ipse Pontificatum prædictæ Ecclesiæ suscipere communi cunctorum acclamatione coactus est.* Postremò denique eadem invicta vi supernæ vocationis, & conspiratione universæ Ecclesiæ Anglicanæ, compulsus est idem ipse sarcinam subire Primatialis Ecclesiæ Cantuarienſis: *Unanimis omnium electio Dunstanum inclamitat, &c. Hac clamatione, quasi voce verè divina constrictus est, &c.* Nec causari quisquam potest translationes eas Romæ ignoratas, & Papæ incompertas fuisse: cùm continuò Dunstanus ad Romanum iter se accinxerit, Pallium petiturus. Vulfenus & Odo, referente Vuillelmo Malmesburienſi, alter Viltunensis, Uvellensis alter Episcopi, ad Archiepiscopalem Ecclesiam Cantuarienſem provecti sunt, ita ut alter alteri succederet. Restitabat Odo, quòd Monasticum nunquam professus esset institutum, quod omnes hactenus Cantuarienses Episcopi sectati fuissent. Cessit tamen ille tandem Regis & Episcoporum voluntati, & Floriacum profectus, ibique Monachum professus, tandem se suæ Angliæ Ecclesiæque reddidit. *Sed cùm Regiæ voluntati Episcoporum omnium assensus accederet.* Ei successit Dunstanus, Dunstano Ethelgarus Ciceſtrensis Episcopus, Ethelgaro Elfridus Episcopus Viltunensis, Elfrido Siricius Episcopus Vintonienſis, Siricio Elphegus, Episcopus & ipse Vintonienſis, huic Livingus Uvellensis Episcopus. Apparet ergo non alios plerumque sedisse Cantuariæ Episcopos, quàm qui eò ex aliis Episcopiis transferrentur; non improbabili causa, ut Principem totius Angliæ sedem ii regerent Episcopi, qui in aliis Ecclesiis & tyrocinium posuissent, & aliquod sui experimentum dedissent.

Surius die 19. Mai c. 26. 27. L. 1. Po Angl.

Spec. H. to. 6. fol. 69.

Surius die 11. Octob. c. 39.

XIV. Ita perlustrata Gallia, Germania, Anglia, compertoque non ferè nisi in Gallia Episcopos & Reges Pontificiam authoritatem interposuisse ad confirmandas Translationes, propter singularem quandam semper consensionem sedis Apostolicæ cum Gallicano Regno; adeunda jam nobis Italia est, quam si fas esset, non illubentes prætervehemur, ne in Formosi Papæ tragica nescio quæ incideremus infortunia. Post obitum Stephani VI. Papæ, electus est ab aliis Sergius Dianonus, ab aliis Formosus Episcopus Portuensis, ea eruditionis & pietatis præstantia, cui sæculum fortunatius deberetur. Fautorum Formosi contumeliis exagitatus & exulceratus Sergius, ad Adelbertum se recepit Thusciæ Marchionem, & strepitu ac vi armorum sedem Apostolicam invasit, statim atque fato functus fuit Formosus, quinque non ampliùs annis Pontificatu functus. Stephani VII. nomen induit Sergius, & immani truculentia corpus Formosi sepulcro extrahi jussit, Pontificalibusque vestitum ornamentis, obtruncari: uno scilicet illi exprobrato flagitio, quòd à Portuensi Episcopatu ad Romanum demigrasset. *Cùm Portuensis esset Episcopus, cur ambitionis spiritu Romanam universalem sedem usurpasti?* Spoliari mox illum fecit, & in Tyberim præcipitem agi, irritas denique declaravit omnes Formosi ordinationes, quasi qui Portuensis fuisset semel Episcopus, non potuisset Romanam in Ecclesiam tranferri; atque ita Ordinationes ejus omnes ipse iteravit. *Cunctosque quos ipse ordinaverat, gradu proprio depositos iterum ordinavit.* Hactenus ex Luitprando.

Anno 8

At Auxilius qui Presbyteratu initiatus fuerat à Formoso, defensionem ejus duobus libris executus est, in quibus duo hæc astruit, veluti duos totius controversiæ cardines: 1. Urgentibus Ecclesiæ necessitatibus posse Episcopos ab una sede in aliam transferri. 2. Etsi minùs canonicè translatus fuisset Formosus, ejus nihilominus ordinationes ratas validasque futuras fuisse. *Quod si Episcopus à propria sede fuerit pulsus, certa imminente necessitate, vel*

L. 1. c.

vel utilitate, in alia Ecclesia quæ Præsulem non habet, inthronizari possit, non tamen absque authoritate duntaxat Romani Pontificis. Et *quod ordinatio illa, quam Papa Formosus fecit, rata & legitima esse probabiliter ostendatur, etiamsi ipse Formosus, ut ajunt, non ritè fuerit ordinatus.* Ita ille in operis sui præfatione. Quòd verò contendit ille, non posse nisi authoritate interveniente Papæ consensione Episcopos transferri, inolescebat illa quidem jam tum consuetudo, nondum penitus ubique invaluerat, superioribus verò sæculis multò rarior fuerat, ut nec Auxilius ipse dissimulat. Ut enim Formosi translationem communiat, ingentem exemplorum ex omni antiquitate congeriem astruit; quorum nulla ferè sunt, ubi sedes Apostolica interpellata sit.

Sed in Concilio demum Romano Joannes IX. retractavit, irritavitque, quidquid contumeliosè in Formosum decretum fuerat, omnes ab eo ordinatos restituit, Ecclesiæ utilitati datum esse pronunciavit, quòd Formosus Porto translatus Romam fuisset: quanquam ubi nulla ingruit publica Ecclesiæ necessitas, translationes damnentur, & tam acerbè damnentur à Sardicensis Concilii Patribus, ut ejus flagitii affines etiam in ipso vitæ fugientis discrimine Eucharistiæ communione interdixerint. *Quia necessitatis causa de Portuensi Ecclesia Formosus pro vitæ merito ad Apostolicam sedem provectus est; statuimus, & omnino decernimus, ut id in exemplum nullus assumat, præsertim cum sacri Canones hoc interdicant, & præsumentes tanta feriant ultione, ut etiam in fine laicam eis prohibeant communionem.*

Nec primus inter Romanos Pontifices Formosus alia ex Ecclesia ascitus fuerat. Alterius civitatis Episcopatum regebat Marinus, cùm ad Romanum vocatus est. Basilius Imperator iniquo ferens animo damnatum ab eo Pontifice Photium, & eam contumeliam ulcisci cupiens, aculeatissimas in eum litteras evulgavit, illud præ cæteris premens, quòd qui alterius Ecclesiæ sponsus antè fuisset, non potuisset postea Romanam habere sponsam. Perlatæ sunt eæ litteræ ad Stephanum VI. quæ ad ejus præcessorem Adrianum III. fuerant destinatæ, Marini successorem; ab eodemque confutatæ ea generositate, & infracta constantia, quæ Petri maximè successoribus consentanea est.

XV. Si Basilium non occæcasset animi perturbatio, & odii impotentia, advertisset & ipse in Ecclesia Orientali laudatissimas translationes, Ecclesiæ charitati & necessitati donatas. Dubium certè erat, an necesse esset interponi Imperatoriam potestatem. Ne Balsamon quidem affirmat. Cùm enim ex Antiocheno Canone id effecissent, posse à Concilio Episcopos transferri, miratur esse, qui velint & Principis consensum necessariò intervenire debere. *Nota ex præsenti Canone, quòd cum Synodali decreto permittitur vacanti Episcopo in vacante Ecclesia celebrare, & in ipso ejus throno sedere. Sæpè enim audivi, quòd Imperatorio quoque mandato ad id opus est.*

Idem verò tres fecit Balsamon translationum classes: 1. Cùm paribus scientiæ & virtutum præsidiis instructus Episcopus à minori ad majorem traducitur Ecclesiam, ubi illustrior erit ejus industria in Ecclesiæ ministerio, uti Gregorius Nazianzenus Sasimis Constantinopolim translatus est. 2. Cùm Episcopus Ecclesia sua & civitate à Barbaris diruta, in aliam migrat vacantem Ecclesiam. Quæ duæ legitimæ sunt translationum causæ. 3. Cùm Episcopus alio jam vinctus Episcopatu, aut nullo vinctus, suopte marte in aliam insilit Ecclesiam. Idque facinus illud est, quod tam acerbè ulciscitur Sardicensis Synodus. In his nulla Imperatoris mentio. Sed diligenter secernitur μετάβασις, translatio, à migratione, quæ ἀνάβασις dicitur.

At Archiepiscopus Thessalonicensis Demetrius Chomatenus in responsis ad Cabasilam Archiepiscopum Dyrrachenum, tradit Episcopum electum, confirmatum, adeoque & mox ordinandum uni alicui Ecclesiæ, posse ab Imperatore ad alterius amplioris gubernacula capessenda compelli, ubi major in Ecclesiam redundabit utilitas & gloria ex ejus Prædicationibus, aliisque Pontificalibus muniis. *Fit sæpè jubente Principe per dispensationem publicè conducentem.* Ita Manuel Comnenus Imperator Thessalonicam migrare jussit doctissimum Eustathium, qui Myrensis electus erat, & mox ordinandus ejus Ecclesiæ Episcopus. Sic ille Græcorum fascinatus doctrina & moribus, & adulationibus mollissimis in Imperatores, Principem ea potestate fretum esse auguratur, & quidem solum, tanquam summum Ecclesiæ Legislatorem, & Conciliorum suo jure Præsidem. *Sola igitur, ut diximus, Imperatoria jussio mutandi hæc innovandique potestatem habet. Imperator enim ut communis Ecclesiarum ἐπισκοπάρχης existens & nominatus, Synodalibus præest sententiis, & robur tribuit, Ecclesiasticos ordines componit, & legem dat vitæ politiæque eorum qui Altari serviunt.* Juris Orien. Tom. I. p. 117.

Nec eo prohibetur, quin fierent in Oriente translationes per varias Imperii Provincias, sola Metropolitanorum & Provincialium Conciliorum authoritate, nulla Principum interventione. Ita constitutum fuit in Synodo Patriarchæ Constantinopolitani Michaelis, astantibus Regiis Judicibus. *Si cum sua Synodo Metropolitanus ob causam laudabilem, & probabilem prætextum, utilitas autem hæc animarum, & Ecclesiastici status administratio comprobaverit, ut quis Episcoporum transferatur, id sine dubio faciet, &c.* Idem liquet ex responso canonico Patriarchæ Michaelis, qui ad translationes solam desiderabat Metropolitani authoritatem, & uberiorem Ecclesiæ utilitatem. *Episcoporum translationes fieri de judicio illius qui Primas inter eos est, usu sic poscente ad majorem fructum,* Juris Orien. Tom. I. p. 238, 241. Ibid. p. 5.

CAPUT LXIV. *P. 4. l. 2. c. 56.*

De translationibus post annum Christi millesimum.

I. Tres regulæ generales translationum canonicarum, assensus Papæ, utilitas Ecclesiæ, Regum consensus.

II. Exempla sæculi XI. *ubi hæc duo præterea emicant, translationem fieri debere ex minore in majorem Ecclesiam, & electionem non excludendam.*

III. An flagitante Ecclesiæ necessitate possint Episcopi inviti transferri.

IV. Translationes sæculi XII.

V. Ante Innocentii III. Pontificatum potestas transferendi Episcopos certissimè Sedi uni Apostolicæ jam servabatur integra.

VI. De translationibus sæculi XIII. *De iis quas fecit Innocentius III. Contemplatione Primatus Petri divinitus instituti Concilia Pontificibus servarunt causas majores; lapsu temporum verò factum est, ut cessiones & translationes Episcoporum causis majoribus annumerarentur.*

VII. De translationibus sub Innocentio IV. & successoribus. An semper desideratus sit consensus, tum Regum, tum eorum qui transferebantur Episcoporum.

VIII. De invitorum & renitentium translationibus sæculo XIV. *& sequentibus. Decreta Concilii Pisani, Constantiensis & Basileensis.*

IX. Sententiæ diversæ tres de translationibus coactis, & earum rationes.

X. Græcorum mores.

XI. Querimonia Bellarmini.

I. IN exequenda hìc varia translationum historia, tria erunt, quorum elucidationi potissimùm

simum incumbamus. 1. Persuasissimum fuisse, fieri eas non posse, nisi Pontificia authoritate. 2. Consensu opus fuisse Regum, nec non & Episcoporum, qui transferebantur. 3. Adversari translationes omnes Ecclesiasticis institutis, nisi uno fiant impulsu utilitatis & necessitatis Ecclesiarum.

II. Initium ducam à sanctissimo Hungariæ Rege Stephano, qui Pontificia Legatione & potestate cohonestatus fuit, ad instituendos Episcopatus, nominandos transferendosque Episcopos regni sui. Strigonienſi is Metropoli donavit præstantissimum Monachum Sebastianum, quo non multò pòst oculis orbato, Rex idem eò transtulit Colocensem Episcopum Astricum, Papa annuente, *Assentiente Romano Pontifice Astricum Colocensem Episcopum in ejus locum Rex substituit*. Tertio pòst anno Sebastianus recepto oculorum lumine, Strigonienſi etiam redditus est Ecclesiæ, permittente Papa, remigrante suam in priorem Ecclesiam Astrico, cum Pallio quod à Pontifice concessum fuerat. *Pontifice Romano approbante, Astricus cum Pallio rediit ad suam Colocensem Ecclesiam, Sebastianus Strigoniensem gubernandam recepit*.

Hæc Baronius ex Scriptore vitæ sanctissimi Regis Stephani ad annum 1002. Plurima hìc sunt autem, quæ jure meritissimo observari debeant, quàm infesta Canonum verbis & cortici, tam accommodata eorum menti & scopo, ac charitati, Ecclesiarum utilitatibus servienti, maximè inter earum rudia adhuc exordia. Episcopus cæcitate perculsus Ecclesia decedit, cùm ascisendus tantùm esset Coadjutor. Alius in ejus sedem transfertur Episcopus, qui quasi ad tempus tantùm suæ renuntiasset, & alteri se adglutinasset sponsum Ecclesiæ: hanc cedit priori rursus sponso, ipse se priori rursus reddit sponsæ. Nihil alienius litteræ Canonum, nihil eorum sententiæ & voluntati consonantius fieri potuit. Ita expeditissimum erat nascentis Ecclesiæ rudimentis; totum porro fiebat conspirante Pontificis, Regis & Episcoporum Regni authoritate.

III. Clemens II. Papa anno 1047. in transferendo Pettano Episcopo in Ecclesiam Salernitanam, easdem regulas sectatus est, ac præterea duas adjecit, minimè nobis prætereundas. Nimirum Cleri & populi petitionem & suffragia intervenire, & non fieri translationem, nisi à minori ad majorem Ecclesiam; at enim ad unius utilitatem & splendorem Ecclesiæ, cui amplum & compendiosum est, ut majores Ecclesias regant Episcopi majoribus præcellentes virtutibus. Verùm ut illudit non rarò ambitio, fallitque pietatis velo palliata: Pontificum est, Regum & Episcoporum, in eam ut incumbant curam, ne obrepat versipellis cupiditas, & sibi quàm Ecclesiæ consultum malit. Audi ut ea de re hìc ipse Pontifex ad Salernitanum rescripserit Archiepiscopum: *Quoties ita contingit, ut exigente necessitate vel maxima utilitate transmutandus sit quisquam Episcopus de propria sede ad aliam; diligentissimè perquirenda est persona, utrum necessario sit transmutanda, ut sic major utilitas oriatur, sicut major sedes assumitur. Te vero, frater charissime, quem unanimitas Cleri & Populi una cum gloriosissimo Principe Gaimario in suum Pontificem elegit, diligenter discussimus, ne tua ambitionis causa, & non majoris utilitatis necessitate electus fuisses, &c.* Baron. an. 1047. n. 18.

Qui duo Clementi immediatè succesſere Pontifices, Damasus II. & Leo IX. in Sedem Apostolicam translati ab aliis sedibus & ipsi fuere, ille a Brixiensi, hic à Tullensi. Probabile est cordi fuisse necessitates Ecclesiæ. Narrat autem Otto Frisingensis Episcopus, Leonem IX. ab Henrico II. Imperatore hortatibus Cardinalium Pontificem Romanę Ecclesiæ designatum, Cluniacum perrexisse, ibique in Hildebrandum incidisse, cum qui Gregorius pòstea VII. fuit. Perfecit Hildebrandus, ut electioni renuntiaret per Principem sæcularem factæ; comitemque se illi Romani adjungens itineris, Romę illum à Clero & populo eligi fecit. *A Clero & populo Bruna in summum Pontificem eligatur*. Habes hìc translationem expetitam & confirmatam à populo, à Clero à Cardinalibus, ab Imperatore.

Rursus idem Leo IX. translationem confirmavit Episcopi Toscanellensis in Ecclesiam Portuensem, ut quam Synodus approbasset conducibilem, adeoque & necessariam Ecclesiæ, *Residentes in Synodo, &c. Cum diligenter esset examinatum, qua ratione de Episcopatu ad Episcopatum transieris; inventum est tam necessitatis quàm utilitatis causa hoc factum fuisse*. Epist.

Anno 1050. Concilium Rotomagense pudendam eorum Præsulum retexit proscripsitque ambitionem, qui patrocinium sibi captabant ab Apostolicis illis viris, quibus præceperat Christus, ut vitandæ persecutionis ergo de civitate in civitatem fugerent, *Nullus Episcoporum de civitate in qua denominatus & ordinatus est, ad aliam amplioris honoris causa transire præsumat, &c.* Ea prohibitione non vetabantur raræ illæ translationes, quæ publicæ famulantur utilitati. Cùm non multis pòst annis, nempè anno 1067. vitâ abeunte Archiepiscopo Rotomagensi, cùm omnia suffragia conspirarent in Lanfrancum Cadomensem Abbatem, ille miro humilitatis ingenio, Joannem Abrincatensem Episcopum eligi pervicit. Perrexit ipsemet Romam teste Orderico, ut translationis ejus confirmationem ab Alexandro II. Papa impetraret. *Porro ut canonicè fieret ista conjugatio, Romam adiit, prædictæ ordinationis licentiam ab Alexandro Papa impetravit*. Can. 3. Scrip. man.

III. Inter axiomata, *Dictatus* vocant, quæ Gregorio VII. tribuuntur, nec istud siletur: *Quod Papæ licent de sede ad sedem, necessitate cogente, Episcopos transmutare*. Agitur hìc de extrema *necessitate cogente*. Nec dicitur posse Papam permittere, sed posse facere translationes; quo videri posset facultas dari, etiam reluctabundos Episcopos transferendi. Enimverò ubi *cogit necessitas* Ecclesiæ, eccui dubium est, quin teneantur omnes vim sibi ipsis adferre, & imperare sibi, ut velint quod nolebant? Si quis verò Episcopus in ejusmodi temporum rerumque molestiis otium suum privataque quietem anteponeret publicæ Ecclesiæ necessitati & saluti, quis abnuat profiteri, & esse, & esse debere potestatem superiorem, qua compellatur officio fungi, nec sibi, sed Ecclesiæ fateri se natum, se ordinatum Episcopum universæ? Sed cùm fallat nonnunquam cupiditas charitatis nomine & fuco, posset hujus tantæ potestatis abusu concuti & labefactari quidquid est toto orbe Christiano Episcopalium & Metropolitanarum sedium. Satius est hìc ergo non præcipitare sententiam, & in loco tam salebroso suspensis ingredi vestigiis, dum sequentium sæculorum momenta historica evolventibus, prodat se alicunde lux aliqua, qua hæc dubitatio expediatur. Post 55. l.

Non temerè credemus ea potestate summa usum aliquando fuisse Gregorium hunc VII. sed illo altissimè infixo animis nostris præjudicio, purissimo illum exarsisse zelo utilitatis & dignitatis Ecclesiæ, nec aliò unquam collineasse. Episcopum quendam anonymum per litteras delegavit, ut Lugdunum commearet, Episcopumque curaret eligi; si verò diutiùs res protraheretur, præcepit ut in Ecclesiam Lugdunensem demigraret, ubi postulabatur: utque exemplo uteretur Petri, Antiochia Romam commigrantis. *Ex Apostolica tibi præcipimus potestate, ut rogatus à fratribus, & electus ab ejusdem Ecclesiæ filiis, ad regimen prædictæ Lugdunensis accedas Ecclesiæ, imitando Petrum, qui de minori Antiochena Ecclesia translatus est in Romanam*. Hunc Præsulem eligebat Clerus plebsque Lugdunensis, Episcopi Provinciæ id cupiebant; summa in illum potestate utitur Gregorius, ut assentire cogat; non aliter quàm toto ex orbe ad Romanum approperabatur Pontificem, ut electioni fa-

ni factæ assentiri detrectantes cogeret. Si potest enim Papa compellere ad acquiescendum simplici electioni: quin ergo & translationi? Ne erat quidem locus dubitandi, ubi eligebatur transferendus. At ubi silentibus jam electionibus Pontifices & nominarunt Episcopos, & transferre invitos adgressi sunt, potuere aliqui forsan abruptis his offendi imperiis, & resilire. Quo jure, infrà forsan liquebit.

Ausonensem Episcopum transtulit Urbanus II. Tarraconem, nuper à Mauris receptam; ei tamen successoribusque permittens utendos fruendosque reditus Ausonensis Ecclesiæ, donec vetustissima hæc Metropolis priscam recuperasset gloriam & opulentiam. Præfuit idem Pontifex Nemausensi Concilio anno 1096. ubi Parochi ipsi vetiti sunt à Parochiis aliis in alias transferri, solo majorum

an. 9. redituum lenocinio. *Quod si ambitionis vel cupiditatis causa ad aliam ditiorem migraverint Ecclesiam, utramque amittant.*

IV. Sola Regum authoritate in Polonia translationes Episcoporum peragi conquestus est Paschalis II. datis ad ejus Regni Archiepiscopum litteris.

pist. 6. *Quid super Episcoporum translationibus loquar, quæ apud vos non authoritate Apostolica, sed nutu Regis præsumuntur?* Vituperanda quidem ea erat licentia, ubi Rex sua unius voluntate transferebat Episcopos: at vel hinc certè argumentari fas est, non sine assensu Regum celebratas fuisse translationes. Rescito idem Pontifex Hierosolymis electum fuisse Patriarcham, illum quem ipse in Palæstinam Legatum transmiserat, Gibelinum Archiepiscopum Arelatensem: actutum in eam illum transtulit Patriarchalem Ecclesiam; quod apud Clerum Populumque Arelatensem excusavit, quasi electionem tantùm Hierosolymis factam confirmasset. *Nos electionem firmavimus.*

pist. 15. Roffensem Episcopum elegit Cantuariense Capitulum, utque Pontifex ratam haberet eam translationem, illi per Epistolas significavit Regem, Episcopos, Abbates, Magnates, Populum assentiri vehementer, & in votis rem habere. *Huic electioni*

. 105. 107. *affuerunt Episcopi, Abbates, Principes Regni, & ingens populi multitudo, consentiente Rege.* Annuit tum quidem Pontifex, sed non dissimulavit, subiniquo se ferre animo, quòd hæc nonnunquam injussu suo tentarentur. *Vos præter authoritatem nostram Episcoporum quoque mutationes præsumitis; quod sine sacrosanctæ Romanæ Sedis authoritate ac licentia fieri, novimus omnino prohibitum.* Denique rescissa est ab hoc ipso Pontifice in Concilio Lateranensi anno 1116. translatio quædam Provinciæ Mediolanensis Episcoporum, tanquam infesta Ecclesiasticis utilitatibus; authore Urspergensi Abbate.

Vehementissimè Paschali assentiebatur Anselmus, non posse nisi dispensante Papa demigrare Episcopos in alias Ecclesias: sed in datis ad Regem Anglorum litteris illud addebat, desiderari prætesea consensum Metropolitani, & Episcoporum, tum ejus à qua demigratur Provinciæ, tum ejus ad quam transmigratur. Ab illis enim absolvi & sejungi necesse est, his verò conglutinari, utrisque

l. Ep. 126. volentibus. *Qui sacratus est Episcopus, non potest constitui in alia Provincia Episcopus canonicè, sine consilio & assensu Archiepiscopi & Episcoporum ejusdem Provinciæ, cum authoritate Apostolica, nec sine absolutione Archiepiscopi & Episcoporum Provinciæ in qua sacratus est.*

Mortalitatis exuvias ubi abjecit Anselmus, Cantuariensem Ecclesiam quinquennio Angliæ Rex vacare passus est. Electus est tandem à Capitulo & à Comprovincialibus Episcopis Radulphus Roffensis Episcopus, ut jam suprà attigimus. Interposuit se, calamumque suum Ivo Carnotensis Episcopus apud

aron. an. 14. n. 9. Paschalem Papam, ut ab eo hæc electio, hæc inquam translatio confirmaretur. *Ecclesia consensu Episcoporum, Rege tandem connivente elegit sibi in Archiepiscopum, Radulphum Roffensem Episcopum, &c. Ut electum confirmetis, &c.*

Idem aliquantis antè annis Ivo Carnotensis Pontificem pro alia interpellaverat translatione, Galonis nimirum Bellovacensis Episcopi in Ecclesiam Parisiensem; quòd Rex juramento constrictus esset, non eum Bellovaci pati, qui non abnuebat tamen, quin Parisiensi Ecclesiæ præesset. *Ut Galonem de Belluacensi Episcopatu, quem per sacramentum domni Ludovici habere non potest, per manum Senonensis Archiepiscopi transferri jubeatis in Parisiensem Episcopatum, quem ei gratanter & devotè concedunt pro vestro amore Rex & Regis filius.* Scripsit Ivo & ad Senonensem Metropolitanum, transferendi jus & potestatem residere penes Metropolitanum, & Papam, qui tum dispensat, relaxatque Canones, cùm hortatur necessitas Ecclesiæ. *Sed quia translationes Episcoporum necessitate urgente, Metropolitani authoritate & summi Pontificis dispensatione fieri oportet.* Nec Metropolitani jam detrectabant, quin necessariò desideraretur hæc Pontificis dispensatio ad translationes, cùm Senonensem Archiepiscopum hortetur Ivo, ut à Pontifice flagitet facultatem hujus Episcopi transferendi.

Baron. an. 1104. n. 4.

Ep. 169. 171.

Constat ergo receptissimam fuisse eam, & regulam juris, & consuetudinem sæculo XI. quæ jam ne in controversiam quidem vocabatur ineunte sæculo XII. Pontificibus reservari translationes Episcopales, quamvis non ita pridem in Conciliis Provincialibus consultatæ, & concessæ fuissent. Paucis in contrarium obstrepentibus exemplis, nihilominus certum erat, eam & legem & consuetudinem jam invaluisse.

Epist. 131.

Ita certè sentiebat beatus Bernardus, cùm datis ad Mediolanenses litteris monebat, tum compluribus illos aliis ab Apostolica sede cumulatos esse Beneficiis, tum hoc in primis nulla oblivione obruendo, quòd eorum obsecundasset votis, in Episcopo ad eorum Metropolitanam Ecclesiam transferendo. *Voluistis licuisse vobis, quod illicitum, nisi pro magna quidem necessitate sacri Canones judicant, translationem Episcopi scilicet in Archiepiscopum; concessum est.*

Hugo de sancto Victore ita de re ista diffinit, ut nihil dubitationis in ea residere posse præseferat. *Mutatio Episcoporum de suis locis ad alia loca, nulla ratione fieri debet, nisi pro magna utilitate, vel necessitate cogente: & hoc quidem non per ipsos fieri oportet, sed consilio & invitatione Coepiscoporum, atque authoritate Romani Pontificis.*

De Sacram L. 2. par. 3. c. 14.

Petrus Cluniacensis Abbas Imperatoris Hispaniarum nomine scripsit ad Innocentium II. Papam, ut ab eo eliceret, quod annuere solus poterat, translationem Episcopi Salmaticensis in Metropolin Compostellanam, convenienter celebratæ electioni. *Electionem Salamantini Episcopi in Archiepiscopum sancti Jacobi ab omni Clero, ab omni populo, canonicè, pacificè, communiter factam prædictus Imperator per humilitatem Majestati Apostolicæ repræsentat, &c. Quod potestatis vestræ solius est, translationem ejus de Salamanca ad urbem sancti Jacobi Apostoli concedatis.*

L. 4. Ep. 7.

Ante Innocentium II. Petri sedem obtinuerat Honorius II. qui Hildebertum Cenomanensi ex Ecclesia in Turonensem traduxit, ut refert Ordericus, ad annum 1125. *Turonici Hildebertum Cenomanensem probatum Præsulem sibi asciverunt, & Honorii Papæ permissu gaudentes in Turonica Metropolis Cathedram transtulerunt.* Sed quid gestum sit, narrare non contentus Ordericus, addit & quid geri consentaneum jure fuerit vulgatissimo. Disertissimè enim ad annum 1136. de translatione quadam agens Anglicanæ Ecclesiæ, negat eam citra Pontificis assensionem fieri potuisse. *Quia Episcopus secundùm Decreta Canonum de propria sede ad*

Scrip. Norman. p. 882. 908.

aliam Eccleſiam niſi authoritate Romani Pontificis promoveri nequit, &c.

De eo ergo transferendi jure ne certabatur quidem cum Pontifice, vel in Anglia, vel in Gallia, immò nec in Hiſpania, nec in Germania forſan uſque ad tempora Eugenii III. Papæ. Tum enim, anno videlicet 1152. Fridericus I. Imperator, ſcitam expertus Magdeburgenſem Eccleſiam in electione Metropolitani, perſuaſit ut Guimannum eligerent, Epiſcopum jam Naumburgenſem, ut nunc vocant, priùs Cicenſem: quem & confeſtim temporali tota Eccleſiæ Magdeburgenſis ditione inveſtivit. Hauſta eſt hæc narratio ex Ottone Friſingenſi, qui totus eſt in defenſanda hac Imperatoris ratione & poteſtate: quòd videlicet, ubi adducti ſunt tandem Imperatores, ut Inveſituras ejurarent, ita viciſſim illis repenſum ſit, ut diviſis ſuffragiis & votis eligentium, ipſi Præſulem eligerent de conſilio Procerum Aulicorum. Verùm eo etiam dato, Imperatoriæ non erat poteſtatis Epiſcopum transferre, maximè ubi diſſentiunt electores, cùm translationes fieri non debeant, niſi evidens ſit utilitas, aut urgens neceſſitas Eccleſiæ.

Baron. an. 1152. n. 5. anno 1154.

Ita enimverò reſcripſit Eugenius III. ad Epiſcopos Germaniæ, qui Friderici facinus approbarant, idque expetierant à Pontifice confirmari. *Cùm translationes Epiſcoporum ſine manifeſtæ utilitatis & neceſſitatis indicio, divinæ legis oraculum non permittat, cùm etiam multo amplior quàm in aliis electionibus Cleri & Populi debeat eas prævenire concordia, in facienda translatione de Cicenſi Epiſcopo nihil horum eſt, ſed ſolus favor Principis expectatur.* Otto ipſe Friſingenſis, qui non extremum in his Epiſcopis locum tenebat, de novo hoc Archiepiſcopo verba facit tamquam de intruſo, ubi ait Anaſtaſium IV. Papam ex diſpenſatione ratum habuiſſe, Eugenii nempè III. ſucceſſorem, quod auſus fuerat Fridericus. *Princeps miſſis ad Anaſtaſium cum Guimanno novo Archiepiſcopo ab ipſo intruſo nunciis, non ſolum facti ſui ratihabitionem, ſed etiam pallium obtinere eum fecit, non ſine quorundam ſcandalo.* Nimia non paucis viſa eſt hæc Anaſtaſii facilitas diſpenſandi; at ne Imperator quidem curavit, quin neceſſaria fuerit in eo negotio Pontificia diſpenſatio.

Anaſtaſio ſucceſſor datus Adrianus IV. hoc expreſſit à Vuillelmo Siciliæ Rege, ut ne translationes poſthac in Sicilia fierent, niſi conceſſione Romani Pontificis. *Translationes in Eccleſiis fient, ſi neceſſitas aut utilitas Eccleſiæ aliquem de una Eccleſia ad aliam vocaverit, & vos, aut veſtri ſucceſſores concedere volueritis.* Adriano ſucceſſit Alexander III. qui maximam ex eo cepit voluptatem, quòd confirmatum fuerit ab Hungariæ Rege fœdus illud, quòd olim pepigerat Alexander II. cum priſcis Hungariæ Regibus, ut ne unquam Reges inconſulta Apoſtolica ſede Epiſcopos tranferrent. *In ſe & ſuis poſteris domino Alexandro Papæ & ſuis ſucceſſoribus noſcitur conceſſiſſe, videlicet quod ſine authoritate, conſiliove ejus, vel ſucceſſorum ſuorum, depoſitionem, ſeu translationem Epiſcoporum non faciet, vel fieri permittet.* Verba ipſiſſima hæc ſunt Edicti Regis Hungariæ.

Baron. an. 1156. n. 5.

Baron. an. 1169. n. 40.

Impetraverat ab hoc eodem Pontifice Henricus II. Rex Angliæ translationem Epiſcopi Herefordienſis in Eccleſiam Londinenſem, ut fidem facit Epiſtola Pontificia ad eundem Epiſcopum. *Rex multa olim à nobis precum inſtantia requiſivit, ut de te translationem fieri pateremur &c.* In Gallia verò referente Rogerio ad annum 1177. ejuſdem aſſenſione Pontificis Senonenſis Archiepiſcopus ad Eccleſiam migravit Remenſem. *Facta ſedium Archiepiſcopalium mutatione, Alexandri ſummi Pontificis permiſſione.* In Scotia conſultatum fuerat de Epiſcopalium ſedium permutatione, quam Pontifex irritam fecit. *Rex Scotiæ ad Alexandrum Papam miſit nuncios, poſtulans, ut pro bono pacis conceſſiſſet hanc fieri ſedium Epiſcopalium commutationem, ſed dominus Papa hoc concedere noluit.*

Paris anno 1168.

Epiſt. 11.

Rogerius pag. 553. 613.

V. Contineo me ab exemplis pluribus ſæculi XI. & XII. congerendis. Plus ſatis in his eſt præſidii, ad hæc duo antè confirmanda, quàm ad XIII. progrediamur. 1. Hallucinari vehementer eos, qui ab Innocentio III. nugantur reſervatas primùm fuiſſe Apoſtolicæ ſedi Epiſcoporum translationes, Centum, aut ducentis jam antè annis invictiſſimis Pontificum Hiſtoricorum & Doctorum teſtimoniis conſtabat Romanos eam poteſtatem explicuiſſe Pontifices. 1. Vix aut nec vix poſſunt hæ diſciplinæ Novationes, in quibus cauſa vertitur Epiſcopoum & Regum, abruptè & uno impulſu fieri. Invaleſcunt illæ ſenſim, & pedetentim, inopinè, & præter mentem ferè, ac præter voluntatem; ita enim ſolet in iis quæ uſu invehuntur. Antè conſuetudo inolita ſentitur, quàm ſentiretur inoleſcere. Nec enim ferè niſi de ſingulis negotiis & cauſis expediendis ſolliciti ſumus; an autem ex ſæpiùs iteratis exemplis conſuetudo & lex invalitura ſit aliquando, nec providere animo poſſumus, nec ferè in cogitationem venit. Quin ne ab ipſis quidem ſuperioribus poteſtatibus naſcuntur exordia harum mutationum; ſed ex variis incidentibus cauſis, & occaſionibus, quibus cogimur ad eas confugere. Ceſſantibus Conciliis Provincialibus, non reſidentibus Metropolitanis, aut officio minùs fungentibus, aut non ea qua par eſt authoritate valentibus, aut privatæ cupiditati famulantibus, aut ſedibus vacantibus, his aliiſque compluribus cauſis fit, ut translationes ad eos referri priùs ſolitæ, ad Apoſtolicam ſedem referantur. Electi ab alia quapiam Eccleſia Epiſcopi, electioni quandoque non acquieſcebant, & disjungi ab Eccleſia ſua moleſtè ferebant: interpellabatur tunc prima Sedes, quæ eos adigeret privatos affectus publicæ Eccleſiarum utilitati poſthabere. Electo ad aliam ſedem Epiſcopo malitiosè aliqui adverſabantur; controverſia erat, an Eccleſiæ utilitati conſentiret translatio aliqua, ita penè neceſſariò adibatur ſedes Apoſtolica. Translationi quandoque impenſius ſtudebant Reges, ea ut certiſſimè procederet, utque cum ſplendore & pompa res perageretur, ipſimet Pontificiam & ſummam interpellabant authoritatem. Poſſemus & alias proferre cauſas harum innovationum complures, quæ ſingulæ oculos ad ſe hominum non convertebant, nec antiquis moribus derogaturæ videbantur; ſed quæ univerſæ tandem novos hos invexere uſus. Permagni autem intereſt hæc obſervaſſe varia rerum & cauſarum momenta, quæ vitari tum quidem forſan potuere, cùm res gererentur: & ex quibus tandem crebreſcentibus devitari non potuit, quin novæ inſerperent & conſuetudines & leges.

VI. Accedamus ergo ad Innocentium III. qui ipſo ſtatim primo Pontificatus ſui anno non potuit non ſuccenſere Epiſcopo Hildesheimenſi in Germania, & Archiepiſcopo Turonenſi in Gallia. Ille ſua unius authoritate uſus ab Eccleſia ſua deſciverat, invaſeratque Virtsburgenſem: hic Abrincatenſem Epiſcopum in Andegavenſem traduxerat. Diſtrinxit in eos Innocentius eam ſummæ poteſtatis vim, quæ perinde ut æquum eſt, violatas ſanctiſſimas & antiquas leges ulciſcitur. Non is erat ille qui Pontificatum ſuum auſpicaretur à promulgandis novis legibus, aut ab excommunicationum & ſuſpenſionibus jaculis adversùs Epiſcopos & Metropolitanos ſpargendis. Quin conteſtatur ipſemet ultore ſe gladio Eccleſiæ uti, ad tuitionem legum earum, quas *ſancti Patres* conſtituiſſent. *Sancti Patres majores Eccleſiæ cauſas, utpote ceſſiones Epiſcoporum & Sedium translationes, ſine Apoſtolicæ ſedis licentia fieri vetuere.* Hoc jam capite abundè declaravimus, quâ non injuria Innocentius dicat ſanctos Patres eâ ſanxiſſe

Rainal. an. 1198. 12.

xisse disciplinam, quæ translationes Papæ reservaret. Ubi consuetudo annis centum, vel ducentis viguit, tunc jure suo gloriam sibi vendicat & majestatem venerandam antiquitatis. Paucissimis ea suppetit vel otii vel ingenii abundantia, quæ expiscandis legum & consuetudinum initiis Epochisque sufficiat. Sanctissimi Præsules, & Ecclesiarum gravioribus cautis occupatissimi, ii certè minimè omnium possunt ei spinosæ vacare indagationi. Jure ergo Innocentius antiquis Patribus vendicat eam translationum reservationem ad sedem Apostolicam, ut cujus initia hominum omnem memoriam antecederent. Denique dici possunt Patres antiquissimi causas majores universim sedi Petri reservasse, quarum in numero Ecclesia aliquando tandem translationes has collocavit.

Nec statim morigerum se præbuit Innocentii mandatis Hildesheimensis Episcopus: nempè concessione fretus Cælestini III. qui hoc ei indulserat, ut ad majorem provehi posset Ecclesiam. Vide quid ea de re Gesta Innocentii narent: *Prætendens quod à Cælestino Papa sibi fuerat indultum, ut invitatus majorem posset assumere dignitatem.* Horum Scriptor Gestorum eam diluit cavillationem, ex eo quòd ditior quidem est, at nequaquam major Ecclesia Virtsburgensis: *Quamvis ditior, non tamen dignior.* At pronius est æquiusque dispensare, ut ad celsiorem quis Ecclesiam promoveatur, quòd major hinc in Ecclesiam fructus exuberet. *Cùm in majori dignitate propter majorem utilitatem facilius soleat dispensari.* Utraque tandem se abigi dolens Ecclesia, & contemptui haberi, audacior ille antè Hildesheimensis Præsul, infregit tandem animum & tumorem ipse suum, Romæque ad Pontificis genua procidit, à quo prolixè exceptus est, facta etiam copia Virtsburgensibus, ut eum sibi Episcopum eligerent, si idoneum judicarent.

Jam quod ad Archiepiscopum Turonensem pertinet, ea se ille tuebatur ratione, quòd electus tantùm & confirmatus fuisset Episcopus Abrincatensis, non ordinatus, non consecratus: eoque citra Pontificiam dispensationem transferri potuisset. Itaque ne illi quidem duo Præsules inficiabantur translationum jus penes unam jam esse Apostolicam Sedem; sed illud Turonensis ad Episcopos consecratos coarctabat: Hildesheimensis concesso per Cælestinum III. privilegio trajiciendi ad majorem Ecclesiam, uti se posse sperabat, ut in æquali conquiesceret. Planum id totum fit ex Innocentii III. Decretalibus.

Sed in iis illud maximè Decretum perpendi par est, quo suspenditur Patriarcha Latinus Antiochenus, ob translatum Archiepiscopum Apameensem in sedem Tripolitanam. Duo sunt ibi studiosè nobis observanda. 1. Cùm omnes inimicæ sint Canonibus translationes, hæc illis infestissima erat: propterea quòd translationem Episcopi in majorem Sedem, excuset major inde utilitas in Ecclesiam emersura. At insolens & inusitatum est, ut in minorem decrescat Episcopus Ecclesiam, dum transfertur: quòd ne umbra hìc quidem prætexi possit publicæ utilitatis. *Novo quodam mutationis genere episcopare Archiepiscopum, imo potius dearchiepiscopare præsumens.* Nec id Ostiensis obstrepit doctrinæ, qui ait Præsulem eum qui bona fide cesserit, posse interjecto temporis spatio non mediocri ad minorem Prælaturam assumi: & exemplo esse posse Clementem IV. qui Archiepiscopum Salisburgensem post cessionem Ecclesiæ suæ, longo pòst tempore Episcopali Ecclesia donavit.

Illud 2. observa, quàm considerate & circumspectè Innocentius loquatur, ubi ait, Sedem Apostolicam à Christo ipso Principatu omnium Ecclesiarum donatam esse: Concilia verò posteriora ei exemplo ut se accommodarent, majores causas ei reservasse; ex quo contigit ut sæculis volventibus cùm translationes quoque Episcoporum majoribus causis fuerint adscriptæ, eæ quoque Sedi Petri reservarentur. Ita videri possunt hi veluti rivuli ab illo primigenio manasse Primatus fonte, etsi nonnisi longo pòst tempore in lucem eruperint. Tria ergo sunt rerum genera, tria singulorum tempora. Primatus Sedis Apostolicæ, Causæ majores in genere, Translationes specialiter Episcoporum. Primatus ab ipso immediatè Christo scaturiit. Reservatio causarum majorum Conciliis innititur, & Constitutionibus Ecclesiasticis, ut corollarium quoddam Primatus, idque antiquissimum. Recentior est translationum reservatio, sed & ipsa quodam suo modo dimanat à Primatu. *Cùm ex illo privilegio generali, quod B. Petro & per eum Ecclesiæ Romanæ Dominus noster indulsit*; en divini juris Primatus: *Canonica postmodum manaverint instituta, continentia majores causas Ecclesiæ ad Apostolicam Sedem perferendas.* Hæc est causarum majorum reservatio, in Conciliis quidem facta, sed ab origine tamen aliquo modo scatens divini Primatus, in quantum Concilia contemplatione & reverentia divini Primatus has reservationes sanxere. *Ac per hoc translationes Episcoporum ac Sedium mutationes ad summum Apostolicæ Sedis Antistitem de jure pertineant.* Ita consentaneè antedictis Jure canonico cessiones & translationes Episcoporum causis majoribus sunt annumeratæ.

VII. Necdum ullo exemplo animadverti potuit translatos à Pontifice Episcopos, nisi electione aut postulatione præeunte canonica. Nec ipse Innocentius Genevensem Episcopum Ebrodunum transtulit, nisi postquam Ebrodunensi ab Ecclesia electus fuit. At cùm Norvicensem in Anglia Episcopum elegisset Ecclesia Vintonienſis, alienissimo autem esset animo Rex Angliæ ab eo Præsule, præciperetque ut scripto Vintonienſi Ecclesiæ renuntiaret: censet Matthæus Paris, nihil machinari potuisse Regem Episcopatui ipsi contumeliosius. Propterea quòd si ex obedientiæ lege juberet Pontifex electum electioni assentiri, non posset non ille Superioris imperio obtemperare. *Quod omnino dissonum fuit rationi, & Episcopali contrarium religioni. Quia si Dominus Papa in virtute obedientiæ id ei præciperet, nullo modo si filius esset obedientiæ, aliquatenus posset contradicere.* Matt. Paris ann. 1241. 1243. Transtulit revera Innocentius IV. eum Præsulem in Ecclesiam Vintonienſem, rescripsitque ad Angliæ Regem, qui dissentiente se negabat perfici rem potuisse, quòd res Episcopatuum temporales in custodia & potestate Regum sint: rescripsit, inquam, Pontifex, illud persuasissimum esse Præsulibus Ecclesiæ, nequaquam in arbitrio Principum temporalium positam esse distributionem sacrarum dignitatum: & sentire tamen se quanti interesset ad sacerdotii incolumitatem, & amplitudinem tuendam, amicitias colere Principum terrenorum, sub quorum patrocinio conquiesceret Ecclesia: ideoque certum sibi esse eorum desideriis obsequi, quantum per justitiæ leges, legumque dominatricem charitatem fas erit. Rainal. an. 1244. n. 46. Epist. 2. *Præsertim cùm teneat omnium credulitas pia fidelium, quod Apostolicæ Sedis authoritas liberam habeat in Ecclesiis universis potestatem à Dei providentia; nec arbitrio Principum ipsa stare cogitur, ut eorum in electionum vel postulationum negotiis requirat assensum. In quibus tamen Dominum habendo præ oculis sic providè procedit & cautè, quòd per illam nullius possit honori detrahi, vel justitiæ derogari.* Ita tum quidem professus est Pontifex, qui nihilo tamen minùs constantiæ suæ retinentissimus fuit; ut à sententia tandem recesserit Rex, abjeceritque perversam illam suam ab Episcopo de Ecclesia benemerito, virtutibus inclito, & quem ipse olim in deliciis habuerat, animi alienationem.

Conjunctissimus erat ei Angliæ Regi B. Ludovicus Galliarum Rex sanctitatis laude clarissimus; sed longè alia erat ipse in Ecclesiam Christi reverentia & charitate. Frequentibus litteris popoſcerat ille ab Urbano IV. Papa, sibi ut permitteret, dimitteretque

retque Archiepiscopos Ebrodunensem & Narbonensem, ut conciliandæ paci operam navaret inter Reginam conjugem suam & Carolum Andinum Comitem fratrem suum, super iis juribus quæ illa sibi vendicabat in Provinciæ Comitatum. Officiosissimis verbis suam & Ecclesiæ necessitatem excusavit piissimo Regi Pontifex, quòd jam ab exordio Pontificatus oculis omnes perlustrasset Christiani orbis Provincias, ut undequaque venaretur & accerseret ejusmodi viros, qui Cardinalium Collegio inscribi meritò possent, secumque Ecclesiæ universæ gubernaculis assidere. Ea de causa ex canonicæ obedientiæ lege accersitos à se esse Archiepiscopos eos: quò purpura sacra decorati, Ecclesiis Episcopalibus Sabinensi & Ostiensi præficerentur. *Urgens Ecclesiæ generalis non dissimulanda necessitas, nos statim reddidit multipliciter anxios in exquirendis viris secundùm cor nostrum idoneis ad Cardinalatus officium assumendis, &c. Narbonensem ad Sabinensis & Ebrodunensem ad Ostiensis Ecclesiarum regimen duximus evocandos. Propter quod eis in virtute obedientiæ dedimus in præceptis, ut ad præsentiam nostram festinanter accederent, Collegio Cardinalium solemniter aggregandi.* Rainal. an. 1261. n. 42.

Non patitur Urbani IV. ipsa ex Gallia nostra oriundi singularis sanctitas vitæ, in dubium vocari consiliorum ejus sanctimoniam & integritatem, adeoque & infucatam in Regem sanctissimum Ludovicum observantiam & charitatem. Nec de Ludovico Rege ambigi potest, quin Regni etiam sui utilitates necessitatibus posthaberet Ecclesiæ universalis. Tantò autem proclivior est ejus rei fides, quòd Henricus ipse Angliæ Rex Innocentio IV. tandem aliquando cesserat ipsemet, tum suâ in summum Christi Pontificem veneratione, tum Vintonensis Episcopi mollitus modestia, suique dejectione, ut narrat Matthæus Paris.

Transferebantur autem hi Episcopi subinviti à Pontifice, cùm citra controversiam sese illi Regum voluntati accommodaturi fuissent, si ipsos sibi Papa permisisset. Sed illud adverte, tum demum Matthæum Paris verba fecisse de Episcopi obsequio necessario in Pontificem, suo ad transferendum jure utentem, ubi res agebatur de Episcopo canonicè electo, & à Papa confirmato, quem Rex transferri nescio qua mentis obliquitate prohiberet. Ut enim iræ Regiæ Episcopus subduceretur, ita constituebant, quanquam percuperet Episcopus, ut de Rege benemereretur, Episcopatui Vintonensi renuntiare, non posse tamen eum non parere Pontifici Vintoniam illum transferenti. Illud hìc præ cæteris observari operæ pretium est, has nunquam satis commodè sedari controversias, nisi depensa Regibus reverentia debita, ut Matthæus hìc Paris approbat hujus Episcopi Vintonensis exemplo, qui humillimis obsequiis Regiam tandem delinivit & mansuefecit iracundiam.

VIII. Sed ea semel patefacta janua, ut Pontificis authoritas interpellaretur, ad transferendos invitos Præsules, quod à Vintonienſibus factitatum tunc est: non eo res loco stetit, quo cœperat. Plures inde translati sunt à Pontificibus Episcopi, non expectata Ecclesiarum postulatione, imò & præter ipsorum Episcoporum voluntatem. Ea incidebant tempora, cùm ita conduceret ad Ecclesiæ universalis salutem, adeoque citra flagitium jam non possent Episcopi repugnare: quo fiebat, ut ea deferi non posset Ecclesia authoritate legitima, quæ hos amoliretur obices, & repugnantes cohiberet. Sed ea rerum perturbatio concitabatur in Provinciis, imperiosæ ejus dominationis hactenus insolentibus, nec satis persuasis totum tribui Ecclesiæ necessitati: is erat & Episcoporum rancor, impatienter ferentium, suarum se sponsarum castissimis amplexibus abstrahi: ut hinc meritò suspenderetur illa publicæ utilitatis & Ecclesiasticæ necessitatis ostentatio.

Illustrabitur res exemplis. Narrat Valsinghamus ad annum 1398. Episcopum Lincolnienſem translatum fuisse à Pontifice in Ecclesiam Cestrensem, ut Ducis Lancastriæ filio conferretur Lincolnienſis Ecclesia toto Regno longè opulentissima. Indignissimè tulit hanc translationem suam Episcopus Lincolnienſis, quod nec dissimulavit, reliquo vitæ spatio cum Cantuarienſibus Monachis decurso. Confessor Regis qui Dominicani gregis alumnus erat, à Landaffensi Episcopatu ad Cestrensem translatus est. Tum verò Richardus II. Rex Clerum Regni convocavit, percontaturus, an proprio motu hæc tentare posset Pontifex: *Rex eo tempore fecit convocari Clerum, ut determinaret si liceret Papæ tales facere translationes pro arbitrio suæ voluntati.* Clerus enimverò gemino hinc & inde scopulo territus & fluctuabundus, nec alienare à se Pontificem volens, cujus subinde opportuna & prævalida ope nitebatur adversùs regiorum impotentiam ministrorum: respondit consultissimum fore, ut litteris Rex ad Pontificem datis, rogaret his posthac temperare translationibus, ut voto satisfieret Ecclesiæ Anglicanæ. *Ad quod fuit responsum non directè, sed per modum supplicationis porrectæ Regi, ut dignaretur Papæ scribere, ut à translationibus cessaret, pro commodo totius Ecclesiæ Anglicanæ.* Minùs probata est Regi tam mollis, aut tam modesta responsio: unde & professus est, si Clerus pristini vigoris aliquid exeruisset, se ei validissimè fuisse patrocinaturum. *Juravit Rex, quod si Clerus restitisset constanter Papæ in isto negotio, ipse manus apposuisset in auxilium eorundem.*

Iisdem ferè cum Anglia querelis cæteræ personabant Ecclesiæ, quæ in Concilio Pisano erupere tandem anno 1409. ubi pollicitus est Alexander V. Papa, nunquam invitos à se Episcopos Ecclesiis suis divellendos, nisi intercederent causæ justissimæ, & de consensu majoris partis Cardinalium. *Dominus noster sacro approbante Concilio disponit non facere translationes de invitis, nisi parte audita & vocata, & de consensu majoris partis Cardinalium, nisi ex causis justis & rationabilibus.* Sess. 1 Per hoc ergo Concilium licebat adhuc Pontificibus, etiam invitos transferre Episcopos, dum tres istæ servarentur cautiones. 1. Ut nonnisi gravibus & justis id fieret causis. 2. Ut Episcopi primùm ipsi accerserentur, monerentur de Ecclesiæ necessitatibus, audirentur, si qua se ratione tueri & contrà niti vellent. 3. Res fieret assentiente Cardinalium majori parte.

Illud obiter hìc admonebimus huic ipsi Pontifici Alexandro V. transferendos fuisse Cardinales aliquos ex uno Titulo in alium; propterea quòd in illius schismatis diuturni rerum perturbatione, eodem quandoque Titulo plures donati diversarum etiam partium fuerant Cardinales. Observatum est autem ab Onophrio translationes ejusmodi Cardinalium ab uno Titulo ad alium, ab una Ecclesia ad aliam, factas antea fuisse nunquam, factas autem deinceps fuisse sæpiùs. Spond. an. 1409.

Constantiensis Concilii Patres nihilo plus ad assentandum Pontificibus Romanis propendebant, quàm Pisani: & eadem tamen illos potestate uti facilè passi sunt, iisdem conditionibus, quas etiam valere voluerunt in Abbatibus; in cæteris verò transferendis Beneficiariis desideratum est dumtaxat, ut causæ subessent justæ & rationales. Addidere autem eo tantùm consilio hos circumscribi limites & modos, ut ne Pontificibus obreperetur, quo metu retardabantur Episcopi, ut ne toto pectore & tota vitium contentione suas colerent Ecclesias, à quibus sejungendos se verebantur. *Cùm Prælati nonnunquam jura & libertates Ecclesiarum suarum translationis formidine non adeo solerter ut alias prosequantur; ne ad importunitatem quorundam, quæ sua & non quæ Jesu Christi quærentium, Romanus Pontifex forsan ut homo facti nescius, in hujusmodi circumveniatur, aut alias leviter inclinetur; præsentibus statuimus & ordinamus, invitorum Episcoporum* Sess.

rum & Superiorum translationes absque magna & rationabili causa, quæ vocata parte cognita fuerit & decisa, de consilio sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, vel majoris partis eorundem, & cum subscriptione de cætero fieri non debere. Inferiores verò, ut Abbates, aliique perpetuò beneficiati, inviti absque justa & rationabili causa cognita amoveri, seu privari non debeant. Adjicientes, quod in mutationibus Abbatum subscriptio Cardinalium interveniat, sicut in Episcopis est præmissum. In Basileensi denique Concilio nihil aliud quàm confirmatum est hoc Constantiense Decretum. *Salvo Decreto sacri* ff. 3. c. 3. *Constantiensis Concilii de Prælatis non transferendis invitis.*

IX. Recentioribus ex Canonistis prolixè Fagnanus hanc versat quæstionem, invitine possint à Papa transferri Episcopi: Affirmat autem eam concertationem tum vehementer exarsisse olim, cùm Urbanus VI. Episcopum Florentinum absentem in Cardinalium Collegium cooptavit; an scilicet vacarit ea Ecclesia, ex quo Pontifex Episcopum Cardinalitia exornasset dignitate, an ex quo Episcopus gnan in Quanto transtat. assensus esset. Prima est eorum sententia, qui negant posse Pontificem, quacumque demum de causa invitos transferre Præsules. Aliàs enim insolubile & individuum non erit conjugium; nutu Pontificis amoveri poterunt Episcopi, quod ne de Parochis quidem dici potest erga Episcopos. Denique disertè apud Gratianum negat Gregorius Papa, quandiu procul à crimine sunt Episcopi, invitos spoliari Quam. 7. q. 1. eos posse. *Alium loco ejus, recusante eo, nulla finit ratio ordinari.*

Longè diversa est aliorum sententia, absolutissimè posse semper Pontificem, quoties libet. Ita enim statuunt Scriptores isti, Beneficia omnia ita obnoxia esse voluntati & arbitrio Pontificis, ut quæ manualia dicuntur, & obedientiæ, claustralium instar officiorum; quippe cùm Episcopatuum & Beneficiorum atque Ecclesiarum omnium fundatrix fuerit Ecclesia Romana; sitque Pontifex non administrator tantùm, sed dominus rerum omnium Ecclesiæ temporalium.

Tertia est quæ mediam tenet orbitam, tutissima eorum sententia, qui censent ita transferri posse Episcopos, cùm utilitas evidentissima, aut gravissima flagitat Ecclesiæ necessitas; non aliàs. In ea manifestissimè hæsere sententia, quæ modò laudata sunt Concilia, Pisanum, Constantiense, Basileense. Perfacilis est autem & perexpedita hujus doctrinæ ratio, non posse dispensationes nisi Ecclesiæ utilitati & necessitati donari; non posse à Papa dissolvi conjugium spirituale, nisi quà Christi Vicarium agit; non ageret autem, si hoc divortium faceret, humanis tantùm affectibus in consilium adhibitis; Pontificem non dominum esse, sed dispensatorem fidelem dignitatum & honorum Ecclesiæ; diffinitum denique esse in Conciliis, Conciliorumque Canonibus & Decretis, indivulso & æterno vinculo Episcopos suis Ecclesiis astringi, nisi ab iis disjungat illos necessitas & charitas Ecclesiæ universalis.

Præstat certissimè tertia hæc sententia & rationum momentis, & authoritatis pondere. Unde & illi suffragatur Fagnanus; à quo & illud additur: Si uni Pontifex serviat Ecclesiæ utilitati & necessitati, posse illum hauddubio invitos Episcopos prioribus suis Ecclesiis subducere, non posse invitos posterioribus conjugare, cùm nusquam tam necessaria sit, quàm ad novum conjugium libertas.

Subtiliter id quidem disputatur; an æquè solidè, viderit, suoque fruatur Lector judicio. Compluisculos enim suprà audivimus, qui nos docerent convenire solitos Pontifices, ut summæ authoritatis pondere cogerent acquiescere Ecclesiis, ad quas electi vel postulati aliqui fuissent, nec aliàs assensuri unquam essent.

Quoad tres autem illas quas Fagnanus ediserit opiniones, ut longè probabilior tertia fuit circa tempora eorum trium Conciliorum, quando iis moribus utebantur Ecclesiæ, & is erat usus pervagatissimus: ita postquam exolevit is usus, maximè post Concordata cum Regibus inita, & post Regias ad Prælaturas nominationes, danda necessariò palma est ei sententiæ, quæ primo recensita est loco. Diutiùs enim multò & universaliùs receptissima ea fuit, si revolvamus priores Ecclesiæ ætates ab origine ipsa sua, quæ non paulò ad gloriam & ad sanctimoniæ commendationem illustriores fuere. In confesso quidem est, tum Episcopos, tum Beneficiarios omnes, ita intimis in animi sui præcordiis imbutos, paratosque esse debere, ut non sibi, sed Ecclesiæ vivant, illam medullitùs diligant, illam amplexentur, ei se impendant ex animo. Ex quo id quoque nascitur, ut Episcopatu & Beneficio quovis spoliari præsto sint, si ita conducat Ecclesiæ. Sed quàm certa & inconcussa est hæc doctrina, tam immaniter à vero abhorret, per annos amplius mille ducentos ullam existimatam esse ejusmodi potestatem Ecclesiasticam, qua ita posset mutari, & transferri ab Ecclesiis suis ad Ecclesias alias, sive Episcopi, sive Abbates, sive Beneficiarii quicumque demum alii, inviti & renitentes. Statutum fuit aliquando in Conventu Episcoporum Africæ, ut Episcopi Catholici sedibus suis abirent, cederentque Episcopis Donatistis earundem civitatum, si ad eorum resipiscentiam reditumque ad Ecclesiam Catholicam, eo charitatis ingenio perveniri posset. Verùm semel id toto sæculorum decursu contigit, nec habuere quos imitarentur Africani isti Episcopi, uti nec postea fuere, qui eos imitarentur. Verùm quò rei cardo vertitur, minimè inviti cedebant hi Episcopi, ut qui ipsi sibi eam legem sancirent, sibi imperarent. Si invitos transferri Episcopos, cessurum aliquando fuisset utilitati Ecclesiæ, quì fieri potuit, ut tandiu & per tot sæcula res exemplo careret? An verò prohibiti fuissent Episcopi invitos transferre Parochos, si ipsi nolentes transferri potuissent? An spiritale Parochi cum Ecclesia sua conjugium, sanctius & indissolubilius est, quàm Episcopi?

X. Strictim aliquid de Ecclesia Græca dicendum superest; in qua non injuria expostulabat Simeon Thessalonicensis Episcopus, de assentatorum quorundam insania, qui Imperatores ad ea tentanda impulissent, quæ eorum potestatis fines longo intervallo excederent, ad creandos videlicet, & transferendos Episcopos; cùm ea potestas propria sit Episcoporum, qui Ministri & interpretes sunt Spiritus sancti, à quo Episcopi instituuntur. *Verum ista non tam ab Imperatoribus, quàm ab adulatoribus fiunt, qui eos commovent ad majora perpetrandum, ita ut audeant & promovere Episcopos, & translationes facere Papæ. Ordinatum per Spiritum sanctum hujus Ecclesiæ Pastorem, ab iis constitui alterius Pastorem, qui non habent Sacerdotii potestatem & virtutem, & præter Spiritus sententiam. Si ædificationis Ecclesiæ causa oportet aliquem Episcopum in majori urbe constitui, hoc à Spiritu statuendum est, à quo & ordinatus est, non autem à mundana potestate.* De sacris Ordin. c. 8.

In his ergo tribus, quæ plurimum habent hìc momenti, conveniebat Græcis & Latinis: 1. Non faciendas translationes, nisi quas extorqueret necessitas Ecclesiæ. 2. Eam necessitatem evidentiùs tunc patuisse, cùm minori ex Ecclesia ad majorem vocabatur is Episcopus, qui meritis & eruditione præstaret. 3. Nec nisi Ecclesiastica authoritate has fieri debere sedium mutationes.

Nec veritati tam perspicuæ repugnare poterant Imperatores ipsi Constantinopolitani, sed arte & astutia grassabantur, ut plerumque electiones & translationes Episcoporum in potestate haberent. Narratum est superiùs ut Isaac Angelus Imperator, quo Dositheũ ab Hierosolymitana ad Constantinopolitanam transferret Ecclesiam, Episcopos omnes, atque in primis Balsamonem ludificatus sit, quem Regiæ urbis ejusque sedis spe lactaverat, atque ita Baron. an. 1193. n. 25.

illexerat, ut pro translationibus opportunè faciendis in Synodo peroraret. Prolixè ea de re Nicetas Choniates. Nec dissimilia possent ex aliis Scriptoribus astrui exempla, quibus liqueret, translationes fieri quidem solitas à Concilio, vel à Patriarcha, sed ita tamen, ut sin minus potestate, certè industria & arte voluntas Imperatorum in his dominaretur. Citra eorum certè consensum fieri eæ non poterant, præsertim ubi de creando agebatur Patriarcha Constantinopolitano. Plerumque enim in Patriarchalem hanc sedem transferebatur alterius sedis Episcopalis, vel Metropoliticæ Præsul. Eandem Reges Angliæ rationem tenebant, nec ferè Cantuariensem committebant Ecclesiam, nisi iis qui jam alterius Ecclesiæ clavum tenuissent, suique specimen dedissent. Favebant ei usui Concilia & Pontifices, ut faciliùs quis ab Episcopali ad Metropoliticam sedem traduceretur. Illud enim utilitati Ecclesiæ accommodatius, ut majori præficiatur Ecclesiæ, qui artem regendi longo didicit experimento.

L. 2.

Quod dictum hìc est autem à me de translationibus Orientis, quæ Conciliorum & Imperatorum authoritate fiebant: nequaquam colliditur cum iis, quæ de Innocentio III. dicta sunt. Nec enim ille nisi de Ecclesia Latina differebat, & ubi hujus legibus servire voluit Patriarcham Latinum Antiochenum, totam Orientalem Ecclesiam ad Latinorum mores traducere meditabatur. Ne Legatis quidem suis Innocentius copiam faciebat transferendorum Episcoporum, nedum Patriarchis, qui quanti quanti essent, infra Legatos erant sedis Apostolicæ. Vide ejus Pontificis Decretales, Titulo *De Officio Legati*. Sed nihilo tamen minùs Græci ipsi Patriarchæ & Concilia inconsultis Romanis Pontificibus translationes semper fecere. Idque rursus argumento est, non aliter quàm nos interpretati sumus, interpretandam fuisse Innocentii III. Constitutionem, qua jure velut divino reservat sedi Apostolicæ translationes Episcoporum. Nam Ecclesia Orientalis sponte subscripsit institutionis sedis Apostolicæ ex jure divino: subscripsit & reservationi causarum majorum. At translationes Episcoporum causis majoribus nequaquam adscripsit. Quod verò de necessario diximus consensu Græcorum Imperatorum, idem profitetur Rebuffus de consensu Galliæ Regum post Concordata, quamvis ex utilitate, vel necessitate Ecclesiæ fiant translationes.

Rebuffus De Reg. ad Prælat. nomin. §. 1.

XI. Frequentiores nostro hoc ævo Episcoporum translationes, Bellarmino Cardinali displicuere, nec potuit ille rem dissimulare apud Clementem VIII. quem submonuit ex canonicis regulis, & ex usu Ecclesiæ antiquissimo fieri eas non debere, nisi urgente ipsius Ecclesiæ necessitate, vel ingenti aliqua utilitate: cùm ex adverso jam non transferrentur ferè Episcopi, nisi quo Episcopis ipsis, & opum, & dignitatis ac gloriæ fieret accessio. *Translatio Episcoporum secundum Canones atque usum veteris Ecclesiæ, non debet fieri nisi ob Ecclesiæ necessitatem, vel majorem utilitatem. Nec enim institutæ sunt Ecclesiæ propter Episcopos, sed Episcopi propter Ecclesias. Nunc autem quotidie translationes fieri videmus, ea solum de causa, ut Episcopi vel honore, vel opibus augeantur.* Pontifex sanctissimis his regulis consentaneus, permolestas sibi esse respondit translationes, & tum per litteras, tum per Nuncios suos sæpè à se admoneri Principes, ut iis abstineant. *Nos cum difficultate transferimus, & non defuimus monere Principes per Nos, & per Nuntios nostros.*

An concupiscere quis possit, an abnuere Episcopatum, & cæteros majores Ordines.

CAPUT LXV. *P. 1. l. 2. c. 29.*

An expetere quis possit Episcopatum, & alios Ordines sacros, Presbyteratum & Diaconatum.

I. Status quæstionis, An pia sit aliqua ratio desiderandi Episcopatus.
II. Rationes & argumenta affirmantium.
III. Ut contra nitatur Gregorius Magnus.
IV. V. VI. VII. Item Basilius, Gregorius Nyssenus, Synesius & Chrysostomus.
VIII. Origenes similiter & Isidorus Pelusiota.
IX. Sententia Gregorii Nazianzeni.
X. XI. Exempla Chrysostomi & Theodoreti, Item aliorum.
XII. Lex Imperatorum Leonis & Anthimi.
XIII. Doctrina Cornelii & Zosimi Pontificum.
XIV. Placita beati Hieronymi.
XV. XVI. XVII. Doctrina Ss. Ambrosii, Augustini & Gaudentii.
XVIII. XIX. Quàm tremendus sit ex Hieronymo aditus ad quoslibet sacros Ordines.
XX. Hieronymi ipsius exemplum & fratris ejus.
XXI. XXII. XXIII. XXIV. Exempla Augustini, Paulini, Chrysostomi, aliorum.
XXV. Canones Conciliorum Carthaginensium.
XXVI. Leges Leonis & Majoriani Imperatorum.

I. ANtequam ingrediamur in residentiæ Episcopalis Leges excutiendas, & in alias Beneficiariorum, maximè verò Episcoporum functiones, quæ tertio & postremo libro hujus II. Partis subjicietur materia; extricanda visa est nobis hæc quæstio veluti præludoria, an cum laude possit aliquando desiderari, & concupisci Episcopatus; & ex adverso an posset aliquando quis irrevocabili constantia aut contumacia electioni canonicæ ad ejusmodi sacras dignitates factæ reluctari. Quod enim de Episcopatu hìc disputabitur, valebit & ad sacros quoslibet Ordines, & ad majores quaslibet dignitates pro cujusque modulo.

II. De Maximiano Nestorii successore in Episcopatu Constantinopolitano testatum facit Cælestinus Papa, omnibus eum virtutum ac meritorum gradibus ad id fastigii eluctatum esse: & si quo Episcopatus desiderio arsisset, operi & labori eum, non dignitati & splendori studuisse. *Etiamsi desiderium fuit Episcopatus, non nisi propter opus bonum, sicut ait Apostolus, concupivit. Ita Deus noster, & quid velimus, & cur velimus, attendit.* In libello Concilii Cálchedonensis Patribus porrecto, Theodorus Diaconus testificatur se in Ecclesia Alexandrina munia Clericatus omnia perfunctum esse annis quindecim, spe altioris gradus adipiscendi: *Quindecim annos in eodem Clero permansi, sperans & majorem honorem mereri.* Rursus idem Cælestinus Papa Gallicanos Episcopos per litteras admonuit, Episcopos è Collegio & Clero ejusdem Civitatis deligendos esse, & Episcopatu tandem remunerandos esse eos, qui vitam omnem in obeundis Clericatus muniis diversissimis consumpserint. *Habeat unusquisque Clericorum suæ fructum militiæ in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minimè alter obrepat: nec alii debitam sibi alter audeat vindicare mercedem. Sit facultas Clericis renitendi, si se vide-*

Conc. E par. 3, c.

Conc. C Act. 3,

Epist. Episc. P. Vienn.

viderint prægravari. Nec nos fallit tamen eo jure donari Clerum ipsum universim Ecclesiæ, non singulos autem Clericos stimulari, ut ea se spe delectent, aut illudant. Cùm ait Cælestinus, *Unusquisque Clericorum habeat*, declarat quid cuique debeatur Clerico, non quid ipse ambire possit: quid illi cæteri apprecari possint, non quid ipse sibi.

Eos demum Isidorus Peluſiota censet Episcopatum desiderare posse, quorum vitæ sanctimonia ad delineatas à Paulo Apostolo leges elimata est. *Non est quorumlibet, vir præclare, Episcopatum appetere; verùm eorum, quorum vita ex Pauli legibus dirigitur. Quamobrem si illam in te ipso sinceritatem perspicis, libenti atque alacri animo ad tanti fastigii ascensum perge. Sin autem ea tibi deest, quo ad ipsam adeptus sis, ea quæ attingere nefas est, minimè attinge. Cave ne ad ignem, qui materiam absumit, accedas.* L. Ep. 104.

Non is erat Chrysostomus, qui ambitiosis Sacerdotii amatoribus assentaretur; & compulsus est tamen disertissimis Pauli ad Timoteum verbis confiteri, posse non illaudato desiderio optari Episcopatum, si non in votis esset nisi labor, & opus, & studium exerendæ flagrantissimæ & indefessæ charitatis. *Si qui Episcopatum desiderat, non culpo, non improbo, opus quippe regiminis est; si quis hunc idcirco appetit, non principatus aut dominationis fastu, verùm cura regiminis, & charitatis affectu: non improbo, inquit, bonum quippe desiderat opus. Si quis ita desiderat, desideret.* In 1. ad Ti. ho. 10.

III. Sed hæc desideria vehementer repressit Gregorius Magnus in Pastorali Libro, ubi observat, posse quidem ex Apostolo innoxia aliqua esse Episcopatus desideria, si cui ob oculos non obversentur nisi labores, ærumnæ, & cruces sanctissimi ministerii: sed validissimè rerundi eam efferveſcentiam ab eodem ipso Apostolo, ajente Episcopum irreprehensibilem esse debere. *Laudans desiderium in pavorem protinus vertit, quod laudaviz, cùm repentè subjungit, Oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse.* Eo tempore affirmavit Paulus Episcopatum desiderari posse, quo Episcopis desponsa penè certa esset martyrii spes. *Tunc laudabile fuit Episcopatum quærere, quando per hunc quemque dubium non erat ad supplicia graviora pervenire.* Episcopatus ipse professio est humilitatis, & abdicationis opum, voluptatum, vanitatumque sæculi omnium; mira itaque perversitas est, si qui eo nomine & colore aucupentur honores, voluptates, opes. *Mundi lucrum quæritur sub ejus honoris specie, quo mundi destrui lucra debuerunt.* Denique verendum iis est, qui his inhiant sacris dignitatibus, ne labor, ne opus, ne defatigatio, quam animo versant, ludibrium sit, quo se animus in summo sui cortice pascat: cùm interim furtiva honorum opumque libido in animi penetralibus regnet, & erumpat aliquando, si dolosa ipsis vota feliciter processerint. *Sed plerumque hi qui subire Magisterium Pastorale cupiunt, nonnulla quoque opera bona animo proponunt; & quamvis hoc intentione elationis appetunt, operaturos se tamen magna pertractant; sicque ut aliud in imis intentio supprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat.* r. P. 1. h. c. 9.

IV. Ratum ergo illud est, fixumque, indignos esse Episcopatu, qui sibi cumque visi fuerint digni: arcendos eo, quicumque ambiunt: non mereri eum apicem, nisi qui fugiunt: in fuga ipsa ejus plurimum esse ad merendum momenti: tantò digniores eos esse, quò sibi videntur indigniores. Notat Basilius Moysen regimen populi statim detrectasse, nec acquievisse, nisi ingeminatis Dei imperiis adactum, quòd illa esset dignitas summa, laboris & periculi incredibilis, qua tantò æquiùs donandus erat, quantò sinceriùs refugiebat. *Quare Moyses ad splendidum & illustre genus vitæ accitus, & ad tanti populi Præfecturam, deprecatur eam: Quis sum ut pergam ad Pharaonem Regem Ægypti, & educam populum de terra Ægypti, &c. Rursus, Obsecro Domine, insufficiens sum, &c. Supplico Domine, delige alium.* At contra Isajas incunctanter assensus est muneri & delegationi, quam vallabant undique minæ, labores & cruces. *Esajas per exuperantem charitatem injecit se medium subeundis periculis, Ecce ego, mitte me.* In ep. 6.

V. Observat Gregorius Nyssenus non potuisse primùm à Moyse expugnari contumaciam duorum civium, qui inter se jurgabantur; at ubi annos quadraginta in solitudine contrivit in iis studiis & virtutibus, quæ futuri tanti regiminis tyrocinio consentirent, tum ad reipublicæ sacræ administrationem à Deo accitum fuisse. *Magna igitur voce Scripturæ authoritas clamare videtur, non insiliendum esse ad docendam, instituendamque multitudinem, nisi priùs magna diligentia, magnisque laboribus eam fueris authoritatem adeptus, ut auditores verbis tuis facilè acquiescant.* Sic ille in libro de vita Moysis. In cubuit terrifica quædam vindicta in eos, qui profana æmulatione exarsere in Aaronem summum Sacerdotem; hiatu enim terræ absorpti sunt cum suis omnibus, palam edocente Numinis providentia, qui rerum sacrarum ambitione crescere & assurgere sibi videntur, eos in profundissimas foveas demergi: *Docet hæc historia terminum elationis, quæ sit ex superbia, descensum esse ad inferiora.*

VI. Optatiorem sibi fuisse mortem Episcopatu profitetur Synesius, & necdum intelligere se posse, quì conciliari possit tanta negotiorum & solicitudinum moles, cùm cælestium delitiarum contemplatione & prægustatione, quam nec delibari fas est, nisi in beato pii secessus otio, & qua fraudatum vivere, morte ipsa infelicius sibi videatur. *Equidem non unam mortem pro ea functione subiissem, &c. Qui me ipsum negotiorum turbis implicans, in eas mentis pulcritudines animum possum defigere, quibus frui beati cujusdam est otii, sine quibus mihi ac mei similibus, vita universa vitalis esse non potest?* Sed de omnipotentis Numinis indulgentia non desperandum, fore ut Episcopatus gradus sit, quo ad contemplationem assurgamus, non quo descendamus. *Si à Deo derelictus non fuero, tum agnoscam Sacerdotium non descensum esse à Philosophia, sed ascensum.* Epist. 13.

VII. Satis mirari non potest Chrysostomus insanorum hominum temerariam & effrænem audaciam, qui suæ incerti & incurioſi salutis, curam induere volunt salutis infinitę hominum multitudinis, & eorum sarcinas ac peccatorum onera in se recipere. Si enim qui renitentes coacti sunt divinitus ejusmodi regimen subire, luerunt tamen quidquid erraverant in tam salebroso munere: ut Aaronis, Moysis, & Saulis exemplis liquet, qui pro virili sacrum Magistratum declinaverant: quò evadent ii qui in illum quodammodo irrumpunt? Contremiscere ergo & fugitare necesse est, nec semel tantùm effugere, si quando eò pertrahamur: nedum adrepere ad eam dignitatem, in qua non satis constat Chrysostomo, quòd possit quis de procuranda salute propria bene sperare. *Quid miseris illis dixeris, qui se conjiciunt in tantam abyssum supplicio-rum? Omnium quos regis, mulierum & virorum & puerorum, à te reddenda ratio est; tanquam igni caput tuum subjicis. Miror an fieri possit, ut aliquis ex Rectoribus sit salvus, quum videam post minas, & præsentem socordiam, aliquos adhuc accurrentes, & se conjicientes in tantam molem administrationis. Nam si ii qui necessitate trahuntur, non habent quo confugiant, & quo se excusent, si rem malè administraverint, & sint negligentes; quantò magis ii qui in hoc studium suum ponunt, & in id irruunt? Timere enim oportet & contremiscere, & propter conscientiam & propter molem imperii: & neque si trahantur, semel recusare: neque si non trahantur, in ipsum irruere; imo verò etiam fugere, prævidentes magnitudinem dignitatis.* Pulcherrimam hanc doctri- Hom. 34. Ep. ad Hebr. L. 3. c. 11.

nam

namChrysostomus novis confirmavit præludiis in aureolo Tractatu suo de Sacerdotio, ubi rursus ultro fatetur merita laude frustrandum non esse Episcopatus desiderium, quod ex charitate flagrantissima Christi & proximorum salutis efflorescat. Sed & ibidem palam vociferatur cupiditates crescendi, ditescendi, dominandi pestes esse longè periculosissimas, easdemque fallacissimas, ac ubi minimè suspicamur, delitescentes.

VIII. Exemplo Moysis & Jonæ probat Origenes, una nos cupiditate, una ambitione accendi debere, fugiendi, latitandi, ultimo loco sedendi. Hom. 6. in c. 6. Isaiæ. *Bonum est non prosilire ad eas quæ à Deo sunt dignitates, & principatus, & mysteria Ecclesiæ, sed imitari Moysen, & dicere cum eo, Provide alium, quem mittas. Neque ad principatum Ecclesiæ venit, qui salvari vult, sed ad servitutem Ecclesiæ.*

Palladium Diaconum submonet Isidorus Pelusiota, quibus verbis Paulus allicere videtur ad prehensandum Episcopatum, iis nos vehementer deterreri, ostensis iis quæ undique ingruunt periculis. L. 1. Ep. 316. L. 4. Ep. 125. *Ego Episcopatus opus mirificè laudo, divinum enim est; ipsius autem amorem minimè laudo, periculosus enim est.* Præposterum est ergo, quòd homines ventosi iis superbiam suam Pauli verbis exaggerent, quibus illa validissimè retunditur. *Apostolum qui exitialem eorum morbum profligare studuit, tanquam morbo patrocinantem testem citant.*

IX. Diu multùmque ipsi suo est Episcopo reluctatus Gregorius Nazianzenus, ne Presbyteratu initiaretur: acquievit tandem. At in avias Ponti solitudines aufugit, ubi imminere sibi sensit Episcopalem sarcinam. Creavit quidem illum Basilius Episcopum Sasimorum, expugnanda tamen illi priùs fuit humilitas & mira animi modestia Gregorii, suique despicientia, denique ipsa Patris Nazianzeni Episcopi authoritas advocanda. In ejus vita. *Consilio cum ipsius Patre habito, invitum hominem & repugnantem electioni admovet, negotiumque conficit.* Ita summus Theologus exemplo suo approbabat, quod postea scriptis prodidit; altissima quæque maximè fugienda esse culmina, honorumque cupidine in Ecclesiam invehi fœdissima morum dehonestamenta. Orat. 28. *Primariæ Sedis dignitatem nunc fugere, ut mihi quidem videtur, primæ & singularis est prudentiæ. Propter hanc enim res omnes nostræ jactantur & concutiuntur; propter hanc fines orbis terræ suspicione & bello flagrant.*

X. Non tacuit Palladius, qua obrependum arte fuerit, ut Chrysostomus Antiochia, ubi ordinatus fuerat Presbyter, Constantinopolin abduceretur, Regiæ urbis Episcopali solio sessurus. Nullibi splendidior aut vehementior Chrysostomi ipsius eloquentia, quàm cùm in libello de Sacerdotio exequitur, quæ mens, quæ sententia, quid consilii sibi fuerit circa fugam Episcopatus. Cap. 5. Sed multò præclarissimum est extremum illud monitum, quo instructas voluit sanctissimas & illustres matronas, quas vitæ innocentia & regiminis integritas tam arctè devinxerat ejus defensioni adversùs iniquissimos ejus exilii authores. Præcepit enim, ut inconvulso charitatis vinculo illigatæ hærerent Ecclesiæ, & Episcopo successuro, dum illum canonica electio, non ambitio; non violenta intrusio ei sedi inveheret. Palladius, c. 10. *Hoc deprecor, ne qua ex vobis solitam ad Ecclesiam benevolentiam deferat: & quicumque non sponte fuerit ordinatus, neque id ullo quæsierit ambitu, sed de consensu omnium, ei caput vestrum inclinate ut Joanni per omnia.* De se ipso profitetur Theodoretus, invitum se Episcopatu inauguratum fuisse, cùm ætatem antè omnem in Monasterio traduxisset. Epist. 181. *In Monasterio tempus quod Episcopatum præcessit, cùm exegissem, invitus Episcopus ordinatus sum.*

XI. Ammonius fama ille sanctitatis celeberrimus Monachus dextram sibi auriculam præcidit, L. 4. c. 18. sperans se ea irregularitate eos deterriturum, qui eum ad Episcopatum rapere meditabantur: *Cùm ad Episcopatum quæreretur, dexteram sibi præcidit auriculam*; ut refert Socrates. Nilamon sanctissimus Deserti incola, rescito adventare Theophilum Alexandrinum Episcopum, ut Episcopalibus illum insignibus exornaret, in preces effusus, efflavit animam, Episcopatum enixiùs fugitans, quàm mortem; authore Sozomeno. In juventæ flore Chrysostomus fuga declinavit Episcopatum, quem & pia astutia in amicum Basilium nihil suspicantem declinavit, L. 8. c. 1

Eximiæ sapientiæ specimen dedit B. Ephrem, simulata tum insania, cùm ad Episcopalem sedem abriperetur. Sozom. c. 15. Periculosissimi ejusdem culminis splendorem exhorrescens Synesius, continentiæ & fidei se inimicum simulavit, cujus utriusque virtutis amantissimus erat, ut reliquo ipse vitæ totius verè Episcopali curriculo approbavit. Synes. 11. 47. Eadem simulatione Ambrosius speciem sibi aliquam incontinentiæ obtinere tentavit, sed suboluit pia fraus, vicit prior castitatis incorruptæ fama, & Episcopus, quantumvis reniteretur, creatus est. Pauli in ejus vita.

XII. Legibus ipsi suis Evangelicæ sanctitati & doctrinæ succinuere Imperatores, vetito, ne ad Episcopatum adscisserentur, qui non ei loco terga verterent, qui non ad eum ab hac ipsa virtutum magistra & custode humilitate accerserentur. Cod. de & Cler. queneu. *Tantùm ab ambitu debet esse sepositus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitatus refugiat, sola illi suffragetur necessitas obsequendi.* Denique ea lege indigni pronuntiantur Episcopatu, quicumque spontanea fuga non faciunt fidem, se tanto apice indignos sibimetipsis videri. *Profectò enim indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus invitus.*

XIII. Sed jam nobis ad Ecclesiam Latinam retorquenda est oratio. Cornelii Papæ virtutibus omnibus nova gloriæ & puritatis accessio facta est, pudore & horrore eo quo concussus est, ubi subeunda fuit Episcopatus sarcina. Audi Cyprianum, hoc illum elogio adornantem: *Episcopatum nec postulavit nec voluit, sed pro pudore virginalis conscientiæ suæ, & pro humilitate ingenitæ sibi & custoditæ verecundiæ, non ut quidam, vim fecit, ut Episcopus fieret, sed ipse vim passus est, ut Episcopatum coactus exciperet.* Ep. 52. Zosimus Papa spe nescio qua Episcoparus pios & religiosos Presbyteros solari & animare videtur, ubi ait: *Ad Presbyterii fastigium talis accedat, ut nomen ætas impleat, & meritum probitatis stipendia anteacta testentur: jure inde ad Pontificis locum sperare debebit.* Ep. 1.

XIV. At idoneus Zosimi interpres doctrinæ Hieronymus, piorum Presbyterorum virtutes, aliorum, non ipsorum docet mentibus eas cogitationes ingerere, spes inferere debere: nec tam honorifico judicio ac testimonio pares esse posse, aut dignos, nisi qui illud plurimùm reformident. Epist. Heliod. *Quod si te quoque ad eundem Ordinem pia fratrum blandimenta sollicitant, gaudebo de ascensu, sed timebo de lapsu. Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Scimus ista, sed junge quod sequitur, Oportet autem hujusmodi irreprehensibilem esse, &c. Non omnes Episcopi, Episcopi sunt. Attendis Petrum, sed & Judam considera, &c. Non est facile stare loco Pauli, tenere locum Petri, jam cum Christo regnantium, &c. Probet se unusquisque, & sic accedat.* Epist. Ocean. Et alio loco: *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat; opus, non dignitatem; laborem, non delicias; opus per quod humilitate decrescat, non intumescat fastigio.*

XV. Scitissimè Ambrosius gloriæ & dignitatum cupidine edomari plerumque ait, invictos cæterorum vitiorum omnium domitores. L. 4 in L. *Hoc ipso perniciosior est ambitio, quòd blanda quædam est concilii tricula dignitatum; & sæpè quos nulla vitia deflectunt, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia subruere, facit ambitio criminosos. Habet enim forensem gratiam, domesticum periculum; & ut dominetur aliis, prius servit; curvatur obsequio, ut honore donetur; & dum vult esse sublimior, fit remis-*

remissior. Hac sui dejectione assurgunt, his detrimentis crescunt, vilissima servitute dominatum captant, centies privatim periclitantur, ut in publico aliquando emineant; denique uni superbiæ substernuntur victoriæ omnes de aliis vitiis reportatæ. Ab hac animi vitiositate procul erat Ambrosius, cùm ordinationi suæ tam generosè & tam sincerè repugnabat. *Quàm resistebam ne ordinarer; postremo cùm cogerer, saltem ut ordinatio protelaretur, Sed prævaluit impressio,*

XVI. Amplissimæ dignitatis suæ columen censet Augustinus ipsos exhorrescere debere Episcopos; quò altiùs sedent, hoc graviorem reformidare casum, & mente eorum omnium pedibus subjacere, quorum cervicibus imminent. *Quànquam & nos qui vobis videmur de superiori loqui loco, cum timore sub pedibus vestris sumus; quoniam novimus quàm periculosa ratio de ista quasi sublimi sede reddatur*. Docet idem alibi amori esse debere laborem; at amari citra dedecus non posse honorem, quo is circumfulget. *In actione non amandus est honor in hac vita, sive potentia, quoniam omnia vana sub Sole; sed ipsum opus, quod per eundem honorem vel potentiam fit, si rectè atque utiliter fit, id est, ut valeat ad eam salutem subditorum, quæ secundùm Deum est. Propter quod ait Apostolus, Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat; exponere voluit, quid sit Episcopatus, quia nomen est operis, non honoris*. Ex quo illud infert Doctor sanctissimus, nostra nos sponte propendere & ferri debere ad veritatis in aliquo latibulo contemplationem: concupisci non posse dignitates, nisi propudiosa & damnabili cupiditate: ritè ad eas non pervenire, nisi quos electio trahit Ecclesiæ, quos lex rapit obedientiæ, quos summum torquet imperium charitatis. *Itaque à studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium. Locus verò superior sine quo regi populus non potest, etsi ita teneatur atque administretur ut decet, indecenter tamen appetitur. Quamobrem otium sanctum quærit charitas veritatis, negotium justum suscipit necessitas charitatis; quam sarcinam si nullus imponit, recipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati; si autem imponitur, suscipienda est propter charitati necessitatem*. Et eodem loco: *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, quia Episcopatus nomen est operis, non honoris. ἐπισκοπεῖν superintendere. Ut intelligat non se esse Episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse*. Episcopus non est, qui non pro grege excubat. Quid sit Episcopatus, prorsus ignorat, qui non eum intelligit in labore quodam infinito, & indefessa vigilantia situm esse.

Rursus idem alibi sanctissimus Pater, non honores à nobis, sed nos ab honoribus docet & dignitatibus ambiendos & prehensandos esse; si altiores autem aucupemur sedes, everti & labefactari à nobis totam Christi doctrinam ac legem, qui sanxit nos imis inhærentes locis, ad sublimiora invitos debere rapi. *Honor te quærere debet, non ipsum tu. Debes enim in loco humiliori discumbere, ut qui te invitavit, faciat te honoratiorem locum ascendere. Si autem noluerit, ubi recumbis manduca, quia nihil huc intulisti in hunc mundum*.

Nec alia poterat Augustini animo insidere sententia, cui compertissimum erat, nihil tam operosum esse, & tam arduum, quàm sanctè sanctissimis fungi Sacerdotii muniis: nihil tam periculosum, tamque damnationi finitimum, quàm iis perfunctoriè fungi, quanquam carnalium hominum oculos præstringat repentinus nescio quis fulgor harum Dignitatum. *Cogitet prudentia tua nihil esse in hac vita, & maximè in hoc tempore facilius, & latius, & hominibus acceptabilius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, si perfunctoriè atque adulatoriè res agatur: sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius. Item nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius, laboriosius, periculosius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo Imperator noster jubet*.

XVII. Denique B. Gaudentius Episcopus Brixiensis pulcherrimè declarat, tunc temporis desiderari potuisse Episcopatum, cùm non alii vel honores ejus erant, vel reditus, quàm labores, persecutiones, cruces, martyria omnis generis. At postquam occurrat animo oculisque Episcopatus, gloria & opibus circumfluens, ab iis tantùm desiderari cum posse, quos avaritia vel ambitio præcipites agit. *Cum Episcopatum cogitas, ne referas animum ad hæc tempora, quibus Episcopi nihil minus norunt, quàm eas partes quæ illis à Paulo assignantur. Nec quidquam aliud nunc intelligitur appellatione Episcopi, quàm fructus & vectigalia & immanes honores. Sed tempora illa ante oculos propone, cùm Paulus ipse qui alios instituebat Episcopos, peragrabat orbem terrarum in fame & siti, in frigore & nuditate, in verberibus & plagis, in carceribus atque quotidianis mortibus. Eo igitur tempore optare Episcopatum, nihil omnino aliud erat, quàm optare quotidie millies pro Christo mori; quod sanè optare nulla religio prohibet*. In Scholiis ad illum locum Apo.

XVIII. Nec Episcopatus solus toto animo fugiendus est, sed ut paulò antè pronunciabat Augustinus, Presbyteratus etiam & Diaconatus, utque rursum suo calculo confirmat locupletissimus testis Hieronymus. Ita enim ille de Nepotiano Presbytero in ejus Epitaphio: *Quid multa? Fit Clericus, & per solitos gradus Presbyter ordinatur. Jesu bone, qui gemitus, qui ejulatus, quæ cibi interdictio, quæ fuga oculorum omnium? Tunc primum & solum avunculo iratus est. Querebatur se ferre non posse, & juvenilem ætatem incongruam Sacerdotio causabatur. Sed quanto magis repugnabat, tanto magis in se studia omnium concitabat; & merebatur negando, quod esse nolebat; eoque dignior erat, quo se clamabat indignum*. Subjicit sanctus Pater rationem sapientissimæ hujus fugæ. Exploratissimum erat Nepotiano, Clericatu non honorem, sed onus importari. *Igitur Clericatum non honorem intelligens, sed onus*. L. 1. Adver. Jovin.

XIX. Alibi rursum Episcopatum, Presbyteratum, & Diaconatum oculis subjicit Hieronimus, tanquam formidolosa quædam onera. *Episcopus, & Presbyter, & Diaconus non sunt meritorum nomina, sed officiorum. Nec dicit, Si quis Episcopatum desiderat, bonum desiderat gradum, sed bonum opus desiderat; quod in majori Ordine constitutus, possit si velit, occasionem exercendarum habere virtutum*. Et infrà: *Cernis igitur, quod Episcopus, Presbyter, Diaconus, non ideo sint beati, quia Episcopi, vel Presbyteri sint, vel Diaconi; sed si virtutes habuerint nominum suorum, & officiorum*.

XX. Non tam eruditionis ubertate, quàm modestia & humilitate spectabilior fuit Hieronymus. Itaque cùm invitus Presbyteratu initiatus fuisset, adduci nunquam potuit, ut ejus Ordinis munia obiret in Cœnobio Bethlehemitico; habuitque ea quoque in re imitatorem Vincentium, antiquissima necessitudine & familiaritate sibi devinctum. Paulinianum Hieronymi fratrem, & earundem virtutum æmulatorem, Presbyterum ibidem ordinavit beatus Epiphanius, & ipsum vehementissimè repugnantem. *Cùm vidissem quia multitudo sanctorum fratrum in Monasterio consisteret, & sancti Presbyteri Hieronymus & Vincentius propter verecundiam & humilitatem nollent debita nomini suo exercere sacrificia*. Verba ea sunt Epiphanii in Epistola ad Joannem Episcopum Hierosolymitanum. Quanquam autem ei Cœnobio non esset necessarius nisi Presbyter: non tamen existimavit Epiphanius ordinari à se posse Paulinianum Presbyterum, nisi antè Diaconum ordinasset. Sed & ne ipso Diaconatu oneraretur, diu multùmque depugnavit Paulinianus. *Ignorantem eum per multos* Inter Ep. Hieronym.

Dia-

Diaconos apprehendi juſſimus, & teneri os ejus, ne forte liberari ſe cupiens, adjuvaret nos per nomen Chriſti, & primum Diaconum ordinavimus. Eadem vis adhibenda fuit, ut Presbyteratu augeretur. *Rurſus cum ingenti difficultate tento ore ejus, ordinavimus Presbyterum*.

XXI. Auguſtino ipſi in Presbyterum ordinando uberes excuſſit lachrymas ejus Ordinis ſanctitas, Poſſid. c. 4. eminentia, pericula, horror. *Ubertim eo flente, cùm majori conſideratione intelligeret & gemeret, quàm multa & quàm magna ſuæ vitæ pericula de regimine & gubernatione Eccleſiæ impendere ac provenire ſpectaret, atque ideo fleret*. Ita Poſſidius. At Auguſtinus ipſe: *Hinc erant lacrymæ illæ Ordinationis meæ tempore*. Epiſt. 148. Hanc enim ille non gloriam, ſed pœnam peccatis ſuis irrogatam interpretabatur, ut ad clavum ſedere cogeretur, qui necdum ſatis didiciſſet remum tenere. *Vis mihi facta eſt, merito peccatorum meorum. Nam quid aliud exiſtimem, neſcio, ut ſecundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noveram*. Horrorem illi incutiebat Diaconatus ipſe: *Nihil in hac vita & maximè hoc tempore difficilius, laborioſius, periculoſius Epiſcopi aut Presbyteri, aut Diaconi officio*.

Epiſt. ad Amand. XXII. Vi non diſſimili coarctandus fuit beatus Paulinus, ut Presbyter ordinaretur. *Vi ſubita aſtrictus, & multitudine ſtrangulante compulſus*. Nec Gregorius Nazianzenus, niſi poſtquam diu repugnaverat, cogi potuit ad Presbyteratum. Gregor. in ejus vita. *Pater filium, quem invitum & repugnantem, ægrèque cedentem Presbyterum creaverat*. Quanquam autem tum ceſſiſſet, Presbyter tamen ordinatus, ſtatim ſe in Ponti ſolitudines ſubduxit. Id ipſemet narrat in Carmine de vita ſua: *Nam genitor per vim ſecundis collocat me in ſedibus, quæ mihi tyrannis tam gravis menti fuit, ut mox ſodales, mox parentes & meos, mox & propinquos deſerens, patrium & larem, ut ſævo aſili ſpiculo puncti boves, in Pontum abirem, pellerem ut curas graves*. In Carmine de vita ſua.

Chryſoſtomum author eſt Palladius à beato Meletio Antiocheno Epiſcopo Diaconum ordinatum fuiſſe: at quinquennio pòſt à Flaviano Meletii ſucceſſore adduci non potuiſſe, ut Presbyteratu decoraretur: itaque violentas ei manus injecit Flavianus, & quantumvis reluctabundum Presbyteratu initiavit. Subdit Palladius editis de Sacerdotio libris Chryſoſtomum prodidiſſe, quàm religioſo tremore adire quiſque piiſſimus debeat Presbyteratum, aut ei potiùs ſe ſubducere. *Presbyter à ſanctæ memoriæ Flaviano Epiſcopo conſecratur, invitus licèt ac multum renitens. Notatur id ex his libris, quos de Sacerdotio adhuc ſolitarius ſcripſit*. Pallad. in Dial. c. 5.

XXIII. Vim fecit Chryſoſtomo Flavianus; at Macedonium arte adgreſſus eſt prorſus mirabili. Erat is Monaſticis inſtitutis in ſolitudine ab annis jam quadraginta exercitatiſſimus. Accerſit illum Flavianus Antiochiam, quæſito prætextu purgandi criminis, quod illi illineretur: tum verò ſacris myſteriis intereſſe juſſum, inopinum, nec advertentem Presbyterum ordinavit. Ubi reſcivit ille ſe Theodoret. Hiſt. relig. c. 13. ordinatum præter mentem ſuam fuiſſe; tum verò ſtomachari, indignari, & tantùm non baculum ſuum illidere illi ipſi Epiſcopo, à quo ordinatus fuiſſet. Has artes tentabant tum Epiſcopi, gnari non aliter ſanctiſſimos Monachos unquam ordinationi ſuæ aſſenſuros.

Hæc ex Theodoreto, qui & Acepſimam narrat annos ſexaginta in cellula ita latuiſſe, ut viderit interim reminem, à nemine viſus ſit. Minùs morоſus hic fuit, minùſque pugnax in Epiſcopum, à quo Presbyter inaugurabatur: ſed conteſtabatur nihilo tamen minùs, tanto ſe procliviùs morem gerere, quòd certiſſimus eſſet, paucis pòſt diebus mortali hac ſe vita migraturum, nec multum laboraturum in reddenda geſtati tanti oneris ratione. *Enimvero ſi diutiùs victurus eſſem, grave & tremendum Sacerdotii onus planè refugerem, reddendam depoſiti rationem perhorreſcens*. Ibid. c. 15. Non ſuffundebatur Theodoretus, cùm hæc ſcriptitaret, ut qui & ipſe nonniſi vi ad Epiſcopatum rapi potuiſſet.

XXIV. Mutheum quoque Abbatem invitum Presbyteratu auctum eſſe narrat Ruffinus; at monitum ab eo Epiſcopum, de fratre ſuo non paulò virtutibus præſtantiore, huic quoque manus impoſuiſſe, ne divelli à ſe mutuò cogerentur, utique conjunctim orationi inſtarent. A ſolitudine non diſceſſere ſanctiſſimi ambo hi Monachi, nec incruentum celebrare ſacrificium adgreſſi ſunt, ſibi videlicet conſcii, quàm innoxias manus illud, menteſque deſideret, tota cæleſtis ſanctimoniæ copia delibutas. *Unde dicebat ſenex, Confido in Deum meum, quia non habeo grande judicium propter hanc ordinationem, quia oblationem non mihi præſumpſi offerre. Nam ordinatio hæc illorum eſt, qui ſine culpa ſunt juſti & immaculati; Ego autem bene me cognoſco*. Ibid. c. 99. Addit Ruffinus Eremi decus ingens Macarium, dum juventa vigeret, Clericatu donatum præter voluntatem ſuam fuiſſe, & mox inde aufugiſſe, ne vel ulterioribus Ordinibus vel ſuis functionibus conſtringeretur. Theodorus Abbas Diaconatu exornatus, ejus muniis omnino ſe Paſchaſio in vitis Patr. abſtinuit, quantumvis contra urgerent Monachi alii, quos ille tandem ſummovit, edito quodam cœlitus oraculo, quo ſumma, & Angelis par, & humana major innocentia Miniſtris ſacris præſcribebatur. Beatus Martinus perhibente Severo Sulpitio inter exordia converſionis ſuæ Diaconatum detrectavit, *Indignum ſe eſſe vociferans*; acquievit autem Exorciſtæ officio, quo deprimi magis, quàm aſſurgere videbatur. *Ne deſpexiſſe tanquam humiliorem videretur*.

Ruffinus de Vitis Patrum, l. 3. c. 188.

XXV. Quàm abhorrerent autem Clerici à ſuperioribus Ordinibus ambiendis, teſtatum faciunt in primis ipſa Africana Concilia, ubi Ordinis ſui functionibus ſpoliandos decernunt eos, qui pervicaciùs obſtiterint Epiſcopo, ſuperiores ad gradus eos propellenti, quòd ita Eccleſiæ ſuæ conducere exiſtimet. *Placuit, ut quicumque Clerici vel Diaconi pro neceſſitatibus Eccleſiarum non obtemperaverint Epiſcopis ſuis volentibus eos ad honorem ampliorem in ſua Eccleſia promovere, nec illic miniſtrent in gradu ſuo, unde recedere noluerunt*. Canone Afric. Græc. c. 3

XXVI. Id ipſum perſpicuum fit ex lege Leonis & Majoriani Imperatorum, qua ordinari vetantur, qui invicta & inflexa reſtitant pugnacitate. Pecuniaria multatur Archidiaconus pœna, Epiſcopus judicio ſubjicitur Papæ. Verùm ea Lex ad Laicos reſtringenda eſt, in quos nihildum Epiſcopus ſibi paravit ejus poteſtatis, qua in Clericos per ordinationem armatur. Itaque Canoni Africano ſupra relato nihil officit hæc lex: nec aliò ea collimat, quàm ut Epiſcoporum vel Archidiaconorum ſubdolis & malitioſis quandoque conſiliis repagulum objiciat, ſi quem laicum illi ulciſci & affligere vellent, impacto ei per vim Clericatu. Additam Cod. The

CAPUT LXVI. *P. I. l. 2. c. 30.*

Ubi repugnatum eſt aliquandiu, acquieſcendum tandem eſſe imperio Superiorum, niſi ſi cujus eſt apertiſſima & notoria indignitas, & habilitas prorſus nulla ad ſacras functiones.

I. Duæ illæ regulæ proponuntur, cedendum tandem eſſe imperio Superiorum; nec cedendum, ſi quis notorie indignus, & abſurdus ſit.

II. III. IV. V. VI. Prior illa regula probatur

ex

ex Gaudentio, ex Augustino & Paulino, ex Juliano Pomerio, ex Ambrosio.

VII. Ex compluribus aliis, quibus ex Augustino vis adhibebatur.

VIII. IX. X. XI. Probatur rursus ex Ambrosio Nazianzeno, Chrysostomo & Synesio.

XII. XIII. Altera regula probatur ex Chrysostomo, & Gregorio Nazianzeno.

XIV. XV. Ex Hieronymo & Juliano Pomerio.

I. DUobus his Capite superiori constitutis, 1. Innoxiè & piè concupiscì posse Episcopatum, si quis eum non aliter, quàm ut laboribus, angustiis & crucibus septum contempletur. 2. At ex quo gloria opibusque cœpit circumfluere, non posse ei nisi avaritia & ambitione homines excæcatos inhiare. Duo nunc alia constabilienda nobis sunt, in quibus tantumdem certè ponderis sit: 1. Qui infucata modestia & humilitate imbuti sunt, eos abjecta tandem pugnacitate, obedientiæ & charitatis jugo, Ordinumque sarcinæ cervices inflectere debere. 2. Nulli cedendum esse vi, & imperio, si quis sibi notoriæ conscius sit indignitatis, & habilitatis prorsus nullius, ad tantum onus gestandum. Septum tamen & munitum quemque esse debere, adversùs scrupulosæ conscientiæ ludibria & morositates.

II. Hujus ergo Capitis initium ducemus ab exemplo & verbis B. Gaudentii, qui superiori jam Capite laudatus est, & qui testatum ipsemet faciit, assensum se tandem esse, & successisse oneri, vix ferendo, compulsum videlicet jussione Ambrosii Metropolitani sui, & Comprovincialium Episcoporum, atque interminatione Orientalium Præsulum, non aliàs communionis suæ copiam facientium. *Imparem me vestro desiderio per omnia sentiens, onus istud totis viribus conatus sum declinare. Sed beatus Pater Ambrosius, cæterique venerandi Antistites, tales ad me Epistolas cum vestra legatione miserunt, ut sine damno animæ meæ ultra jam resistere non valerem: Cui ab Orientalibus quoque Episcopis, nisi meum ad vos reditum pollicerer, salutaris communio negaretur. Tali igitur concluſus articulo, & authoritate Sanctorum præsentium subjugatus, suscepi hoc summi Sacerdotii munus, nec merito dignus, nec ætate aptabilis, nec doctrina maturus.*

III. Non jam humilitas, sed humilitatis specie fucata contumacia est, nisi sit morigera. Ejus est ergo repugnare, sed cedere tandem. Si nolit de propria periclitari salute, dum alienæ procurandæ laborat: multò plus incurri sciat periculi, superiorum imperiis pertinaciter detrectandis. Ea erat Augustini sententia, ea voluntas, cùm plenam discriminis sarcinam subiit, ne in majora se conjiceret discrimina, si Episcopo suo morigerari usque recusaret. *Ut te nec pro lucro animæ nostræ audeamus offendere.*

Qui idem rursus alibi Monachos, & omnes solitudinis & contemplationis nimios quandoque amatores admonet, quæ media terenda sit via inter inertiam, præcipiti semper studio fugacem, & ambitionem ad dignitates sacras præproperam: inter pii secessus otium religiosum, & charitatem se sibi, ut Ecclesiæ obsequatur necessitatibus, suffurantem: inter propriæ & alienæ salutis sollicitam procurationem. Si omnes enim totos se sibi solis impenderent, nec extra sinum suum ullos charitatis ignes effunderent: quis Ecclesiæ prolem augeret, quis nobis ipsis hos divinos in Ecclesia natales, & cælestes hisque consentaneas dotes contulisset? *Vos autem fratres exhortamur in Domino, ut propositum vestrum custodiatis, & usque in finem perseveretis: ac si quam operam vestram mater Ecclesia desideraverit, nec elatione avida suspiciatis, nec blandiente desidia respuatis: sed miti corde obtemperetis Deo, nec vestrum otium necessitatibus Ecclesiæ præponatis; cui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini, non inveniretis. Sicut autem inter ignem & aquam tenenda est via, ut nec exuratur homo, nec demergatur; sic inter apicem superbiæ, & voraginem desidiæ, iter nostrum temperare debemus.*

Hæc exemplis, & non verbis tantùm sancivit Augustinus. Quanquam enim studiosissimè declinaret civitates eas omnes, quarum vacabant sedes, cessit tandem vim afferenti sibi populo & Episcopo Hipponensi, ut Presbyter primùm crearetur, hoc est Parochus, & Vicarius Generalis; deinde ut Episcopus quoque ejusdem fieret civitatis. *Compulsus atque coactus succubuit, & Episcopatus curam, ac majoris loci ordinationem susscepit.* Confirmat & ipse in Confessionibus, conterritum se mole peccatorum suorum, consilium arripuisse aufugiendi in aliquam solitudinem: sed revocatum se divinitus fuisse, & in schola pectoris edoctum, Pro omnibus hominibus unum mortuum esse Christum, ut jam non sibi singuli vivant, sed ei qui pro ipsis & pro omnibus mortuus est.

IV. Eadem animo suo concoquebat, eadem & verbis penè iisdem exarabat B. Paulinus, qui propriæ salutis procurationem proximorum postposuit charitati. *Cum pro meritorum meorum conscientia recusarem, vel potiùs non auderem recipere, ego vermis & non homo, vi subita invitus, quod fateor, astrictus, & multitudine strangulante compulsus, quamvis cuperem calicem ipsum à me transire, tamen necesse habui dicere Domino, verùm non mea voluntas, sed tua fiat. Cum præsertim ipsum de se Dominum dixisse legerem, Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.*

V. Injustitiæ reos agit & furti Julianus Pomerius eos, quos electio canonica virtutibus claros vocat ad sacra culmina, & quos Ecclesiæ necessitati subducit ignavia; sua plus, quàm quæ Christi sunt quærentes; nec Christo & Ecclesiæ refundere paratos earum virtutum lumina, quas à Christo, quas ab Ecclesia haustas & mendicatas habent. *Ac per hoc contra justitiam faciunt hi, qui merito suæ conversationis vel eruditionis electi, otiosum studium fructuosæ utilitati regendæ multitudinis anteponunt: & cùm possint laboranti Ecclesiæ subvenire, operosæ administrationis laborem, fruendæ quietis contemplatione refugiunt.*

Quoad alios verò, qui suæ imbecillitatis certò conscii sibi sunt, eas illi declinare omni studio debent, quò celsiores, eò periculo propiores dignitates. Qui verò iis potissimùm idonei & pares sunt, quandiu ad eas non vocantur, non cogantur, abdere se ipsos debent in reconditiora quæque sapientiæ penetralia. *Sed quoniam sunt multi, qui se impares tantæ sarcinæ norunt, tales justè se, etiam quæsiti, non offerunt, ne videantur non labores Ecclesiasticos velle susscipere, sed honores ambire. Cum dignitas Ecclesiastica nec ambienda sit, nec vitanda. Qui verò præesse & prodesse populis possunt, si quæsiti non fuerint, justè se ipsos percipiendæ sapientiæ studiis tradunt.* Ubi nec ambienda, nec vitanda tradit Pomerius celsarum dignitatum fastigia, hoc vult, nec ambienda ullo modo, nec contumaci & inexpugnabili fastidio rejicienda esse.

VI. Nihil in præteritis reliquit Ambrosius, quo electionem suam frustraretur. Cessit tamen aliquando tandem, non tam Imperatorum voluntati, & conspiranti Clero, Populoque, quàm Deo, qui eam illi inspirabat tum pugnacitatem, ut eam mox gloriosiùs frangeret. *Productus itaque & adductus Mediolanum, cùm intellgeret circa se Dei voluntatem, nec se diutiùs posse resistere.*

VII. Profitetur denique Augustinus, non mediocrem eorum fuisse turbam, in quos manus injiciebantur, qui raptabantur, includebantur, cruciabantur, dum assentirentur gestandæ variarum functionum sarcinæ, quas ipsa maximè fuga & aversatione promerebantur sua, & quas promereri non potuissent, si contumaciùs aversati essent.

Ibid. c. 4. Possi.

L. 10. cult.

Epist. ad Amand. dum.

De vita contempl. l. 3. c. 28.

Paulin. in ejus vita c. 13.

sent. *Tam multi ut Episcopatum suscipiant, tenentur*
Epist. 104. *iniviti, perducuntur, includuntur, custodiuntur, patiuntur tanta quæ nolunt, donec eis adsit voluntas suscipiendi operis boni.*

VIII. E Græcis prosilit ante alios author luculentissimæ Epistolæ ad Dracontium Monachum scriptæ, ut illum cohortaretur animaretque ad subeunda tandem aliquando gubernacula Ecclesiæ, ad quam electus fuerat: ne non pietatis secessus is foret, sed pudenda fuga, quæ videlicet populis offendiculo esset: cùm ea constantia labores fugitaret, qua essent superandi. *Non vacat culpa quod agis, auditis istis scandalizabuntur. Fugientem te conspicimus, & ex fuga futurum prospicimus, ut & in judicio de eo crimine convincaris, & convictus miserè doleas.* Conclamatam esse Ecclesiæ salutem inculcat, & nec ipsum baptismo tingi unquam potuisse, si integrum omnibus esset Episcopatum devitare. Nec remorari illum debere, quo se obstrinxerat sacramentum, interserendi se nunquam sacri Episcopatus infulis, muniisque. Enimverò Paulum, Moisen, Jeremiam, Jonam, quamlibet contestatos suam & imbecillitatem & indignitatem, obtemperasse tamen cælesti imperio, quo vocabantur. Denique nec à Monastica professione quidquam posse eum patrocinii sibi accersere, cùm Serapion, & bene multi alii, ut ne jam Elias & Elisæus proferantur, religiosas institutiones curæ & regimini Ecclesiarum pulcherrimè sociaverint.

IX. Tantundem periculi in gruere ominatur Gregorius Nazianzenus, si Episcopatum vel omnes captent, vel omnes refugiant. *Par meo quidem judicio*
Orat. 1. *malum est, ac peræque inordinatum, & omnes præesse atque imperare velle, & neminem id suscipere.* Inde est quòd quamvis in avias Ponti solitudines una cum Basilio se subduxisset, mox ut Presbyteratu ornatus fuit Gregorius: accersitus mox tamen patris imperio, Ecclesiæque opem orantis precibus, rediit, Coadjutorem aut Vicarium egit Generalem Nazianzenæ Ecclesiæ, Basiliumque revocari fecit, ut eadem Ecclesiæ Cæsarienſi operas commodaret. Fugam porro Theologus reditumque suum approbat exemplo Patriarcharum & Prophetarum: legibus certissimis humilitatis & obedientiæ: his denique regulis sapientiam miram quandam & modestiam spirantibus, vocationi cælesti non præeundum unquam, nunquam non obsequendum; mediumque ingrediendum esse tramitem inter audaciam inverecundam & ignaviam meticulosam. *Videte quàm rectè inter utrumque timorem negotium transigam; nimirum ut nec minimè oblatam Præfecturam appetam, nec oblatam repudiem. Illud enim temerariorum hominum est, hoc inobedientium, utrumque autem timidorum. Atque ipse inter nimis audaces & nimis timidos quodammodo interjectus sum, nempe & his qui ad Præfecturas omnes prosiliunt, timidior, & iis rursus qui omnes fugiunt, audacior.*

Eidem Gregorius obedientiæ legi concessit, cùm subinvitus Sasimorum Episcopus ordinatus est, parentis & Metropolitani voluntati ut se accommodaret. Sasimis digressus, Nazianzum rediit, suppetias patri laturus. Denique minùs lubens quidem, sed tamen regimen suscepit Ecclesiæ Constantinopolitanæ, lubentiùs ea abiturus: uni constantissimè ei legi vitam & rationem suam omnem aptans, attemperansque, ut suapte sponte nullas non refugeret dignitates, nullas non subiret Ecclesiæ authoritate & cælestibus jussis impulsus. *Ad vos ac-*
Orat. 25. *cessi, idque non sponte, nec memet offerens, ut multi eorum solent, qui nunc ad Ecclesiæ gubernacula prosiliunt, sed accitus & coactus, ac timori & spiritui obsecundans.* Utra amplius virtute magis claruerit Nazianzenus, non facilè dixerim, dignitatum omnium cupiditate declinandarum, ubi fas esset: an subeundarum, ubi lex divina juberet. Eam Ille ex Scripturarum meditatione jugi combiberat & sui diffidentiam, & in Deum fiduciam summam. *Bonum est Deo sese parumper subducere, ut Moy-* Orat.
ses ille olim & postea Hieremias; & rursus advocantem promptè atque impigrè accurrere, quemadmodum Aaron & Elias, modò utrumque pro animo fiat, alterum ad propriam imbecillitatem, alterum advocantis potentiam.

X. Commemorat ipse Chrysostomus, ut in desertis abditioribus cum Basilio vetusta familiaritate sibi conjunctissimo cælestibus orationis & contemplationis deliciis frueretur, cùm ad Episcopales ambo sedes postulari sunt. Se quidem constantissimè fugam arripere decrevisse; at ne fraudaretur Ecclesia Pastore præstantissimo, qualem præsagiebat fore Basilium, quid consilii ipse cepisset, illum celasse, ut ipsum quoque Basilius consideret ei necessitati pariturum. Ordinatus est ergo Basilius Epi-
De L. I. scopus, aufugiente tum quidem & latitante Chrysostomo; sed non multò pòst & ipso omnipotenti vocationi Dei parituro, cujus interpretes sunt Ecclesiæ Administri & Principes. Confitetur ipsemet, nihilo minus periculi & flagitii esse in contumacia fugiendi, quàm in superbia audendi & ambiendi: eumque teneri à nobis debere modum sobrietatis, ut nec prævertamus Dei imperium, necdum jubentis; jussi autem, nec vel punctum temporis cessemus, aut feriemur. *Quemadmodum is qui non sibi*
In E. ad hom. *traditum à Deo honorem usurpare præsumit, cul pari dignissimus sit; ita & qui traditum sibi repellere, & à se arcere molitur, est criminum reus, infidelitatis scilicet atque inobedientiæ. Unde ait Paulus Apostolus Jesu Christi: Secundum imperium Dei.*

XI. Episcopatus infulas ut à se propulsaret, ea dixit, ea fecit, ea contestatus est Synesius, ut nemo possit non magnoperè mirari, quì deterriti non sint ab eo ordinando Episcopi: aut quì tam sanctè postea Episcopatum gesserit, qui tam stupendis & improbandis artibus illum refugiebat. Sed eo tamen ipso tempore fatebatur ille, omnino pariturum se, tum Concilio Provinciali, tum Archiepiscopo Theophilo: quippe si Imperatoribus & Imperatorum ministris formidine pœnæ obtemperatur, multò propensiùs & ex animo parendum esse Christo, imperia sua per ministros suos promulganti. *Sed si posteaquam ista manifesta fuerint,*
quæ celari minimè volo, in Episcoporum numerum Epist.
nos ascribat, cui ejus potestas à Deo commissa est, cedam necessitati, ac tanquam divinitus oblatam tesseram accipiam. Ita enim apud me existimo: si quid mihi aut Imperator præcipiat, aut infelix nescio quis Augustalis, pœnas utique dem, nisi mandatis obtemperem. Deo autem sponte obtemperandum est.

Hoc rursus exemplo illustratur ea, quæ in summorum hominum & sanctissimorum Episcoporum pectoribus, in Paulino, in Ambrosio, in complusculis aliis, natalium, opum, civiliumque administrationum splendore clarissimis vigebat obedientia: cùm à Conciliis & Metropolitanis vis ea illis inferebatur, cui restitarent modestè, non pervicaciter, ne non tam Pontificibus, quàm Deo per eos imperanti obluctarentur. Illud alibi quoque præfert Synesius, optatiorem sibi mortem futuram fuisse, & tolerabiliorem, quàm Episcopatum: at quantumcumque remitamus nos quidem, tam æquum, quàm necesse esse, ut Deus vincat. *Ego* Epist.
pronus & flexis genibus supplex mortem præ sacerdotio optabam, sed postquam hominibus expugnatis, à Deo sum superatus, &c.

XII. Ad illud jam alterum defluet oratio, quod nobis hoc capite illuminandum proposueramus: esse nimirum tam turpem, tamque perspicuam pietatis, virtutem, doctrinæ & industriæ inopiam, ut nullis ea constringi posse censenda sit obedientiæ legibus ad subeundum Episcopatum. Ita sentit Chrysostomus, qui hujusmodi homines verat, aut illatæ vi cedere, aut cujusquam imperio frangi; ut nec vel suaderi se, vel frangi sinerent, si cogerentur

Nau-

Naucleros se, vel architectos profiteri, vel medicos, si harum disciplinarum nullis essent imbuti rudimentis; cùm in spiritualibus multò major peritia desideretur, seu medicis, seu naucleris, seu architectis, quàm in temporalibus. *Decere arbitror, vel si te eo fexcenti vocent, atque adeo cogant, non illos spectare: verùm animi tui dotes priùs examinare, vireſque tuas omnes exactè perſcrutari, atque ita demum cogentibus cedere. Jam domum ſe aliquam ædificaturum polliceri nemo audeat, qui idem Architectus non ſit; neque ægrotantia corpora contingere quiſquam aggrediatur, qui Medicinam non didicerit: quin immo vel pluribus vim afferentibus deprecabitur, neque eum ſuæ pudebit ignorantiæ. Cui autem tam multarum animarum cura tredenda ſit, is non priùs ſe ipſum examinabit, quin potius vel omnium imperitiſſimus munus ipſum ſuſcipiet, poſteaquam vel ille jubet, vel ille cogit, atque adeo ut ne illum offendat?*

Ne mortis quidem intentatæ metu adigetur unquam agricola, ut navim regat; nec nauclerus, ut agricultorem agat; nec artificum quiſquam, ut artem profiteatur, cujus omnino rudis & inexpertus eſt. An verò vel minora ingruunt pericula, vel detrimenta faciliùs reſarcienda, ſi artem artium, regimen animarum, is exerceat, qui ne tyrocinium quidem ejus unquam poſuit? An cogi nos ſinemus, ut tot malorum authores ſimus, & artifices? An qui vim afferunt, artem quoque ipſam, & regiminis peritiam inſerere animo poterunt? *Itane ergo ubi modicis in rebus periclitamur, tanta utemur ipſi providentia, neque cogentium nos violentiæ parendum eſſe putabimus: ubi verò æternum illos manet ſupplicium, qui Epiſcopatus adminiſtrationem juſtè præſtare neſcierunt, temerè, atque ut caſus tulerit, in tantum nos conjiciemus periculum, alienæ violentiæ cauſam opponentes, &c. An cùm te nullus vocaret, imbecillis tu & minimè idoneus eras; ubi primùm verò comperti ſunt, qui honorem ad te deferrent, derepente in valentem atque idoneum evaſiſti?*

XIII. Gregorius Nazianzenus, cujus tanta hactenus edidimus obedientiæ documenta, eſſe tamen modum, certos eſſe fines duxit tenendos, ut ſuas quiſque emetiretur vires, nec promptè tantùm, ſed providè & ſapienter obediret. Hoc ſapientiſſimo & expertiſſimo viro fixum ſtatumque fuit, hac mediocritatis lege vitam componere, ut dignitates cuperet nullas, ne plus æquo fugeret ulla, nullas ſubiret ultra virium ſuarum modum & patientiam. *Mihi optimum atque à periculo remotiſſimum viſum eſt, mediam quandam viam inter cupiditatem & timorem ſequi, ac partim cupiditati, partim ſpiritui ſatisfacere. Id autem ſic fieri poſſe, ſi nec ſacrum munus omnino defugiam, nec rurſus graviorem, quàm vires ferant, ſarcinam humeris tollam. Pii viri ſimulque tranquillitati ſuæ conſulentis eſt, ſanctionem ſacram viribus metiri; ut ſcilicet tanquam in cibis, eam admittamus, cui pares eſſe poſſumus; eam autem quæ vires noſtras ſuperat, repudiemus.*

XIV. Author hortatorque eſt Hieronymus, ne propitio & favorabili minùs acquieſcamus eorum judicio, qui nos ad magna vocant culmina, ſi noſtra nos conſcientia moneat, quàm ſit nobis res angusta domi, quàm non poſſit noſtra alios locupletare inopia: quàm non pares ſimus curandis proximi vulneribus, cùm graviter confoſſi, & necdum ſanati ipſi languemus & ægreſcimus adhuc. *Ergo non ſtatim multitudinis acquieſcamus judicio, ſed electi in principatum, noverimus menſuram noſtram, & humiliemur ſub potenti manu Dei, quia Deus ſuperbis reſiſtens, humilibus dat gratiam. Quanti panem non habentes, & veſtimentum, cùm ipſi eſuriant, & nudi ſint, nec habeant ſpiritales cibos, neque Chriſti tunicam integram reſervarint, aliis & alimonias & veſtimenta promittunt, & pleni vulneribus, medicos eſſe ſe jactant? Nec ſervant illud Moſaicum, Provide alium, quem mittas; aliudque mandatum, Ne quæras judex fieri, ne fortè non poſſis auferre inquitates.*

Si innoxius eligentium error nobis blandiatur, ne ſponte erremus & cæcutiamus ipſi, nec nobis in noſtram ſuppalpemus perniciem. Veniale eſt, quod illi errant, cùm in noſtri animi non poſſint invadere penetralia; at nos ſtultum eſt foris diſſimulare, quos ipſi morbos intus ſentimus. Fallax illa & falſa eſt, ſive humilitas, ſive obedientia, ſi eorum nos accommodemus judicio, vel imperio pareamus, qui ignari eorum quæ intus experimur, ſuadere ſatagunt, eos eſſe nos, qui nunquam fuimus: & poſſe nos, quæ immane quantum vires noſtras ſuperant. Admovendæ ſunt aures æternæ Veritati, & ex ejus judicio deſpicienda & retundenda hominum de nobis diſſimillima opinio. Id volebat his verbis Hieronymus: *Electi in principatum, noverimus menſuram noſtram, & humiliemur ſub potenti manu Dei, quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.*

In his rerum temporumque anguſtiis lex non fallacis humilitatis, & tutiſſimæ obedientiæ ea eſt, ut hominum inconſideratis obluctemur judiciis imperiiſque temerariis; utque iis auſcultemus, obſequamurque, quæ ſempiterna & incorrupta Veritas in noſtris ipſiſmet præcordiis pronuntiat; utque populorum ſaluti potiùs quàm votis conſultum velimus. Nobis eligendis dignos à ſe eligi volunt, putantque: cedamus non errori, nec mananti inde electioni, ſed ſinceræ voluntati eligendi dignos: ita illis etiam repugnando obſequemur.

XV. Ea ſanè erat Juliani Pomerii ſententia. *Sed quoniam ſunt multi, qui ſe impares tantæ ſarcinæ norunt; tales juſtè ſe etiam quæſiti non offerunt: ne videantur non Eccleſiaſticos labores velle ſuſcipere, ſed honores ambire.* Eadem nobis inculcabit Gregorius Magnus capite ſequenti, eam eſſe quandoque nobis unis notam evidentiam indignitatis & inutilitatis noſtræ ad ſuperiores dignitates, quæ ſufficiat ad peremptoriam & irrevocabilem adversùm noſmetipſos ſententiam proferendam.

De vita con templ. l. 3. c. 28.

CAPUT LXVII. *P. 2. l. 2. c. 45.*

Quas tenuerint regulas ſanctiſſimi quique viri, ut electioni Epiſcopali repugnarent, aut acquieſcerent.

I. Mirum Gregorii Magni exemplum, utque nullum non moverit lapidem, quo Pontificatum declinaret.

II. In eo inde viſus eſt ſibi ſemper quandam curarum & ſolicitudinum tempeſtatem pati.

III. Alios tamen hortatus eſt, ut neceſſitati cederent, ut Eccleſiæ utilitati ſervirent.

IV. Duo illa fuere Gregorii placita, & omnes defugere dignitates, nec ſe tamen Eccleſiæ neceſſitatibus ſubducere.

V. Nec nimia poteſt cuiquam videri Gregorii inclementia, cùm aliàs vellet nos iis Paſtoribus eſſe contentos, quibus meliores inveniri non poſſent.

VI. VII. Aviti & Fortunati doctrina Gregorio conſentanea.

VIII. IX. Cæſarius & Fulgentius Epiſcopatum declinare conati ſunt.

X. Juſtinus ipſe Imperator ab ea dignitate abhorruerat.

XI. Joannes & Cyriacus Patriarchæ Conſtantinopolitani non niſi allata vi acquievere Patriarchali ſarcinæ.

I. EXpendendum rurſus nobis hoc capite eſt, ut laudatiſſimi quique Epiſcopi, nonniſi invi-

inviti tantæ dignitatis faſtigio ſucceſſerint, ſola Chriſtiana humilitate & obediendi neceſſitate aſſenſum eorum expugnante. Ne fingi quidem vel optari poteſt illuſtrius ejus rei exemplum, quàm in Gregorio Magno, qui natalium claritate, doctrinæ & pietatis ornamentis, Monaſticarum etiam virtutum non pœnitendo tyrocinio, ad Epiſcopatum videbatur paratiſſimus inſtructiſſimuſque venire, à quo tamen eo ipſo nomine alieniſſima erat mente, Electioni ſuæ pro virili ſua repugnavit, indignum ſe ea profeſsus, verituſque ne immenſo quodam ſollicitudinum æſtu & negotiorum tumultu implicaretur in eo defungendo munere, quod ſummam animi libertatem, tranquillitatem, & cæleſtium rerum contemplationem deſiderare videbatur. Vide ut hæc ediſſerat Joannes Diaconus in ejus vita: *Gregorium licèt totis viribus renitentem Clerus, Senatus, Populuſque Romanus ſibi concorditer Pontificem delegerunt. Quem ille apicem totis viribus evitare decernens, ſeſe indignum omnino tali honore clamitabat; videlicet metuens, ne mundi gloria, quam priùs abjecerat, ei ſub Eccleſiaſtici colore regiminis aliquo modo ſubrepere potuiſſet.*

L. 1. c. 39. 40. 44.

Cùm verò Romanorum, à quibus electus fuerat, conſtantiam inflectere non potuiſſet, Mauritium Imperatorem aggreſsus eſt, penes quem olim Apocriſiarium egerat Apoſtolicæ Sedis, cujus filii luſtricus fuerat parens. Ad eum ergo eas exaravit litteras, quibus alienari illum poſſe ſperabat à conſenſu præſtando. *Latenter litteras deſtinavit, adjurans, & multa prece depoſcens, ne unquam aſſenſum populis præberet, ut ſe hujus honoris gloria ſublimaret.* Cùm ejus litteras intercepiſſet Præfectus Romæ, & electioni aſsenſus eſset Imperator, mutata veſte fugit ex urbe, & in ſylvas ſe remotiores abdidit: *Diſſimulato, ut fertur, habitu, ſylvarum ſaltus petiit, cavernarum latibula requiſivit.* Sed cælo ipſo, unde illi latitandi amor inſpirabatur, latebras ejus prodente, & ignea columna locum ubi deliteſcebat commonſtrante, ceſſit neceſſitati, quam ineluctabilem jam ſentiebat. *Agnoſcitur, capitur, traditur, & Pontifex conſecratur.*

II. Verùm Gregorii mores & divinas ejus morum regulas non alio aptiùs diſertiùſque & ſanctiùs ediſſeri potuere, quàm ipſius Gregorii ingenio, calamoque. Querulas ille, & amoris tamen illecebris refertas ad Joannem Patriarcham Conſtantinopolitanum litteras dedit, quibus expoſtulabat, quòd qui Patriarchalem excutere priùs ſarcinam tentaſſet, non ſibi ad Pontificatum quoque declinandum ſuffragatus eſſet: quo prodebatur, non ita eum fratribus ex animo favere, ac ſibi ipſi. *Quo enim ardore, quo ſtudio Epiſcopatus pondera fugere voluerit beatitudo veſtra, ſcio: & tamen hac eadem Epiſcopatus pondera, ne mihi deberent imponi, non reſtitit. Conſtat ergo, quia non me ſicut vos diligitis, quia illa me voluiſtis onera ſuſcipere, quæ vobis noluiſtis imponi.* Scripſit & ad Theoctiſtam Imperatoris germanam, ſe priùs terrenorum omnium abdicatione, terras calcaſſe, & cælis quodammodo inferuiſſe caput: at nunc Pontificia electione, velut tempeſtate quadam dejectum ſe eſſe velut in procelloſum pelagus, curis, ſollicitudinibus, terroribus inquietum: ut enim nihil ſibi timendum haberet, at univerſo gregi quidquid immineret diſcriminis, id uni ſibi impendere. *Nil in hoc mundo appetens, nil pertimeſcens, videbar mihi in quodam rerum vertice ſtare; ſed repente à rerum vertice tentationis turbine impulſus ad timores pavoreſque corrui: quia etſi nihi nihil timeo, eis tamen qui mihi commiſſi ſunt, valdè formido.* Tantæ dignitatis functione, veluti procella quadam excuti ipſe ſibi videbatur, ac ita diſſipari, ut jam ſecum habitare nunquam poſset. *Undique cauſarum fluctibus quatior, ac tempeſtatibus deprimor. Redire poſt cauſas ad cor deſidero, ſed vanis ab eo cogitationum tumultibus excluſus redire non poſſum.* Conteſtatur denique ſanctiſſimus Pontifex potuiſse quidem Imperatorio præcepto nomen & ſtationem Leonis ſibi aſſignari, ſed malle ſe, ut invicta potiùs animi fortitudo addi ſibi potuiſset. *Sereniſſimus Imperator fieri ſimiam Leonem juſſit. Et quidem pro juſſione illius vocari Leo poteſt, fieri autem Leo non poteſt.* Iiſdem verbis & ſententiis litteras dedit ad Patritium Narſetem, & ad Anaſtaſium Patriarcham Antiochenum, ut & ad Joannem Exconſulem, prolixiſſimæ charitatis melle leniens querelas, quòd ubi electioni ſuæ ſuffragati eſsent, in æſtuoſum ſe curarum vorticem impuliſsent: *Gemo quotidie occupationibus preſſus, & reſpirare non valeo.*

L. 1. Ep. 4.

L. 1. Ep. 5. 6. 7. 10.

Nec verò temporis diuturnitate obtundi potuere harum in ejus animo ægritudinum ac ſollicitudinum aculei: cùm longo pòſt tempore ſcribens Gregorius ad Leandrum Hiſpalenſem Epiſcopum, vetuſtiſſima ſibi familiaritate devinctum, cohibere necdum poſset erumpentes gemitus, quòd pietate decreviſset & virtute, cùm dignitate creſceret; quodque pro ſerena rerum cæleſtium contemplatione, ad quam totus olim exarſiſset, nunc irrequieta negotiorum tumultuatione obrueretur. *Neque enim, bone vir, hodie ego ſum ille, quem noſti. Multum fateor exteriùs proficiendo, interiùs cecidi, &c. Ego vias mei Capitis ſequens, ſummopere eſſe decreveram opprobrium hominum & abjectio plebis, &c. At me multum nunc deprimit honor oneroſus, curæ innumeræ perſtrepunt, &c. Nulla cordis quies eſt, &c.* Sic animo, ſic toto Gregorius pectore afficiebatur, ante & poſt electionem. Celſitudinem, quam vulgò cupiunt, exhorreſcebat: latebris quas horrent, oblectabatur: cadere ſe exiſtimabat, cùm ſurgeret; denique Epiſcopatu, veluti retrolabi ſibi videbatur in ſæculum, quod ex animo deteſtabatur: *Sub colore Epiſcopatus, ad ſæculum ſum reductus.* L. 7. Ep. L. 1. Ep.

III. Si Joannem Patriarcham Conſtantinopolitantum prolixo Gregorius encomio proſecutus eſt, quòd quàm celſam, tam lubricam dignitatem omni virium contentione effugere voluiſset: in ſucceſsorem ejus Cyriacum nihilo parcior, aut laudum illiberalior fuit. Et hic enim averſabatur illud ſua ſponte faſtigium, ad quod impellebatur. At monuit tamen præclariſſimè Gregorius, pium quidem eſſe ampliſſimas declinare dignitates, ſed non minùs religioſum, eos qui refugiunt ad illas compellere. Honoribus reſiſtendum, ſed cum modo, eſse; nec diligi ab eo Chriſtum ſolida ſatis charitate, qui gregis Chriſti regimen contumaciùs detrectat. *In ſcriptis veſtris vos magnopere quæſiſſe requiem narratis: ſed per hoc ad Paſtoralem ſollicitudinem congruè vos veniſſe oſtenditis, quia ſicut locus regiminis deſiderantibus negandus eſt, ita fugientibus offerendus eſt, &c. Paſtori ſanctæ Eccleſiæ dicitur, Simon Joannis amas me? Paſce oves meas. Ex quibus verbis colligitur, quia ſi is qui valet, omnipotentis Dei oves renuit paſcere, oſtendit ſe Paſtorem ſummum minimè amare.* Si paterno è ſinu exiliit Verbum Dei, ſempiternus animarum noſtrarum Paſtor: ecquis otii & receſsus ſui pii ſuavitatem non abdicabit, ubi ad paſcendas rationabiles Chriſti oves vocabitur? *Si enim Unigenitus Patris pro explenda utilitate omnium, de ſecreto Patris egreſſus eſt ad publicum noſtrum: nos quid dicturi ſumus, ſi ſecretum noſtrum præponimus utilitati proximorum?* L. 6. Ep.

IV. Palmaria illa duo ſunt capita doctrinæ Gregorii, ſacras dignitates fugientibus ſemper ingerendas, ambientibus occludendas. *Locus regiminis deſiderantibus negandus eſt, fugientibus offerendus.* Fugientes verò modum fugæ ſuæ ponere debere, & intra gyrum hunc ſe cohibere, ut ne ſe ſubtrahant Eccleſiæ neceſſitatibus, & ubi digniores præſto non ſunt, qui gregi Chriſti præficiantur: *Quies itaque nobis ex corde appetenda eſt, & tamen pro multorum lucro aliquando poſtponenda. Nam ſicut toto deſiderio debemus occupationem fugere: ita ſi deſit qui prædicet, occupationis onus libenti neceſ-* Ibidem.

neceſſe eſt humero ſubire. Se quidem Iſaias ad Prophetæ & præconis munus præſto eſſe exclamavit, ſed illius antè Angelus igne altaris labia aduſſerat, eoque excuſſerat ex ejus animo dubitationem omnem de cæleſti vocatione. At Jeremias ex adverſo tergiverſabatur, & demandatam ſibi à Deo prædicandi Provinciam detrectabat. Sed cùm humili & demiſſo ejus animo abeſſet pertinacia, ceſſit tandem obedientiæ legi. Ita in rerum medulla conſentiebat utriuſque Prophetæ ratio, etſi in cortice & ſpecie tenus vehementer diſſentiret. *Quod ergo laudabiliter unus appetiit, hoc laudabiliter alter expavit. Iſte ne tacitæ contemplationis lucra loquendo perderet: ille ne damna ſtudioſi operis tacendo ſentiret. Sed hoc in utriſque eſt ſubtiliter intuendum, quia & is qui recuſavit, plane non reſtitit; & is qui mitti voluit, antè ſe per altaris calculum, purgatum vidit: ne aut non purgatus adire quiſquam ſacra miniſteria audeat; aut quem ſuperna gratia eligit, ſub humilitatis ſpecie ſuperbè contradicat.*

V. Nec eſt quòd auſteriorem ſibi quiſquam fingat Gregorium; cùm eam ille fateatur incidere aliquando temporum triſtitiam, tantamque penuriam dignorum Præſulum, ut ſacris illis dignitatibus neceſſariò innectendi ſunt, non qui digni ſunt, ſed quibus digniores nulli ſunt in noſtra poteſtate. Hanc ille præſcribit normam electioni Epiſcopi Syracuſani. *Trajanus Presbyter, quantum ſuſpicor, ad regendum locum illum idoneus non eſt. Tamen ſi melior inveniri non valet, & ipſe nullis criminibus tenetur involutus, condeſcendi ad eum cogente nimia neceſſitate poteſt.* Ubi vides quantumcumque urgeat Eccleſiæ neceſſitas, intercedere Gregorium, ne illi præficiatur, qui enormi aliàs crimine vitam maculavit. Idque fortaſſe alibi ab eodem Pontifice innuitur, ubi ait: *Indignus, nec coactus accedat.*

l. c. 19.

VI. In hac eadem verſabatur ſententia Avitus Epiſcopus Viennenſis, famæ merito ſuo clariſſimæ. Qui enim verba Apoſtoli ſibi obtendebant, deſiderando Epiſcopatu bonum opus deſiderari: eos ſeriò monet Avitus, ut illa quoque ponderent Apoſtoli ejuſdem verba de neceſſaria Epiſcopi innocentia, & inculpatiſſima vita. *Solent plerique propriæ ambitionis incendium dicti hujus Apoſtolici quaſi refrigerio temperare. Sed ſtatim ceſſaret tale deſiderium, ſi ſequentia tractarentur, Oportet, inquit, hujuſmodi irreprehenſibilem eſſe. Conſiderent ſi ab omni interdictæ reprehenſionis nævo candida divinæ imaginis integritas cuſtoditur, &c.* Ubi hanc patet eſſe Aviti mentem, irreprehenſibiles à Paulo eos demum dici, qui primigeniam innocentiam nullo unquam flagitio contaminarunt. Ita ſancit & conſtituit denique Avitus, Deo diſplicere eos, qui ſibimet ipſis ita placent, ut Epiſcopali ſibi ſede digni videantur. *Placere Deo penitus nequit, qui uſque ad ſui electionem ſibi ipſe placuerit.* Qui ſibi clam favent plauduntque, aliorum favore & ſuffragiis facilè cadunt.

In Fragm. p. 201.

VII. Fortunato Pictavienſi Epiſcopo ita videtur vilem illis & deſpicabilem eſſe Epiſcopatum, qui illum non reverentur, qui non verentur, qui prehenſant; contemni vocationem divinam, ubi prævenitur: ſi Hilarius, ſi Martinus, ſi Gregorius ad eas dignitates contremuerunt, inſolentiſſima inſania inſanire eos, qui ſeſe his anteponant; denique ambitionem legibus etiam civilibus pœnas dare. *Gravat Sacerdos Ordinem, qui Epiſcopatum ſic petit. Præcepta qui complectitur, fugit honoris ambitum. Hoc ſi cui ſit debitum, coactus aſcendat gradum; non ſe petente callidè, ſed dante Chriſti munere. Ineptus eſt qui ſanctæ ſe præferri vult Eccleſiæ. Nam rem ſacratam ſumere, electio divina ſit. Clarus Sacerdos Ordinem Hilarius non ambiit, Martinus illud effugit, Gregorius vix ſuſtulit. Leges refutant ambitum. Invaſor omnis pellitur. Quod reſpuunt Prætoria, vitat nefas Eccleſia.*

P nat. L. 3. 6.

VIII. Reſcito Cæſarius quæri ſe ad Epiſcopatum, abſtruſit ſe in vetuſtiſſima ſepulcrorum antra, nec prodiit, niſi vim faciente populo, & inſuperabili gratiæ divinæ poteſtate inflexus. *Cùm perveniſſet ad notitiam Patris noſtri, quod eſſet ordinandus Epiſcopus, intra quædam ſepulchra ſe abſcondit; ſed latere non potuit, quem detexit non culpa, ſed gratia. Traditur igitur è quodam ſepulcho vivus, quem non mortuum, ſed celatum, vitæ claritas oſtendebat. Cogitur Epiſcopatus ſarcinam ſuſcipere: & ille quidem ceu manſuetum Chriſti jumentum, impoſitum ſibi onus modeſto fert temperamento.* Ita viri ſanctiſſimi, cogi meruerunt; dum cogerentur, non amplius repugnarunt: hanc rati certiſſimam eſſe divinæ vocationis teſſeram.

Vita ejus apud Surium 1. Auguſt. die 27. c. 6.

IX. Pluribus in Africæ Civitatibus electus eſt Fulgentius à Clero & Populo; ſed quàm fugax, tam ingenioſa ejus animi modeſtia inſequentes & perſcrutantes diu delufit. Cùm denique certior factus eſt, ſuos jam ſibi ſingulas civitates Paſtores delegiſſe, ſuo ſe reddidit Monaſterio; ubi Civitatis Ruſpenſis incolæ, quę ſola Paſtore viduata remanſerat, deprehenſum, vi pertraxere, ut eſſet ignotæ ſibi Eccleſiæ notiſſimus ipſe Epiſcopus. *Tunc adgregata violentæ multitudinis manu, repente B. Fulgentius dolens oculos in cellula propria reperitur, invaditur, tenetur, ducitur, & Pontifex eſſe non rogatur, ſed cogitur.*

Vita ejus, c. 17.

X. Illud etiam à Fortunato obſervatum eſt, ne Magiſtratuum quidem civilium dignitatibus remunerandam eſſe hominum inconſideratam vanitatem, qui illis inhiant; ſed eorum navitatem & prudentiam, qui quanti eæ ſint ponderis & periculi callent, quique ideo ab eis aufugiunt. Unus exemplo ſuo luculentè id approbabit Juſtinus Imperator, qui datis ad Hormiſdam Papam litteris ſanctiſſimè affirmat, invitum ſe & repugnantem electum fuiſſe à Proceribus Imperii, à Senatu & ab Exercitu. *Declaramus, primùm quidem inſeparabilis Trinitatis favore, deinde ampliſſimorum Procerum ſacri noſtri Palatii, & ſanctiſſimi Senatus, necnon electione firmiſſimi exercitus ad imperium, nos licet nolentes ac recuſantes, electos fuiſſe, atque firmatos.* Scitiſſimè reſcripſit Pontifex in eo uno ſatis argumenti eſſe, ut crederetur ad eum apicem à Deo vocatus eſſe, idque ingenti Eccleſiæ commodo & laudi ceſſurum. *Significaſtis nolentibus & recuſantibus vobis Imperii pondus impoſitum: qua ratione electos ſuos cæleſti conſtat eſſe judicio: ſecundùm Apoſtolum dicentem: Non eſt poteſtas niſi à Deo. Supereſt ut à Deo electi Eccleſiæ ſolatia porrigatis.* Nec ſpes fefellit Pontificem. Pacem enim Juſtinus univerſæ tandem reddidit Eccleſiæ, Acaciano ſchiſmate prorſus oppreſſo, quo illa jamdiu lacerabatur.

Poſt Ep. 27. Hormis. Epiſt. 27.

XI. Ubi Joannem & Cyriacum Conſtantinopolitanos Patriarchas oſtendimus paulò ſuprà cogendos fuiſſe, ut in eam ſe propelli ſedem paterentur: jam tum patuit incomperta Orientali Eccleſiæ minimè fuiſſe illam animi modeſtiam, ſuique dejectionem, cui fugienti, ob ipſam maximè fugam, ſacræ ingeruntur dignitates. Diximus & de Theodoro Anaſtaſiapolitano Epiſcopo, qui quòd vehementior quædam vis allata ſibi fuiſſet, eo liberum ſibi duxit eſſe, ut ei renuntiaret.

Finis libri ſecundi.

PARTIS SECUNDÆ LIBER TERTIUS,

IN QUO AGITUR

DE PLURALITATE BENEFICIORUM. De Commendis. De Dispensationibus. De præcipuis officiis Episcoporum. De Residentia. De causis canonicis & justis non residendi. De Conciliis. De Comitiis Regni. De Comitiis Cleri. De Synodis Diœcesanis. De Visitationibus. De Prædicatione. De Pauperum tuitione. De Exercitio Jurisdictionis.

De Pluralitate Beneficiorum.

CAPUT I. *P. 1. l. 2. c. 45.*

De pluralitate Beneficiorum per quinque priora sæcula.

I. Generales causæ, quæ veterem disciplinam muniebant adversùs pluralitatem Beneficiorum. Primùm necessaria Clericorum omnium residentia.

II. Cuique Clerico certa adsignata munia.

III. Non alii reditus, quàm in distributionibus.

IV. Res omnes in commune possidebantur.

V. Nec necessaria deerant Clericis, nec superflua redundabant ulla.

VI. Omnium sustentatio egenorum Ecclesiæ commendata erat.

VII. Eversa antè necessariò omnis ea disciplinæ ratio, quàm plura quisquam unus obtineret Beneficia.

VIII. De Episcopo duarum Civitatum.

IX. Aut duos regente Episcopatus, in unum compaginatos ad Ecclesiæ utilitatem.

X. Damnatur in Concilio Chalcedonensi pluralitas Beneficiorùm, & ad priorem Ecclesiam suam rejicitur Beneficiarius.

XI. Conceditur ibi tamen, ut ab Ecclesia diruta ad aliam migretur.

XII. Vagæ ibidem prohibentur ordinationes, quibus Clerici nulli affiguntur Ecclesiæ.

XIII. Clericus uni Episcopo, unique addictissimus Ecclesiæ, plura non poterat accumulare sibi Beneficia.

XIV. B. Basilius Episcopum transtulit, & gemini Episcopatus illi curam mandavit.

XV. Idque in Concilio Provinciali factum est, & ad Ecclesiæ commodum.

XVI. Nonnulla in eam dispensationem adnotantur.

XVII. An à B. Paulo damnata sit spiritalis hæc bigamia.

XVIII. XIX. Commendæ Episcopatuum vacantium ad tempus tantùm erant, & ad Ecclesiæ necessitatem.

I. QUÆ sæpiùs jam suprà perstricta est Beneficiorum residentia, & de qua prolixior suo infrà loco instituetur à nobis disputatio, ea jam non leve præjudicium est adversùs Beneficiorum pluralitatem accuratè hìc nunc disceptandam. Palam est enim residere in singulis non posse, cui plura sint Beneficia. Cùm ergo suis quique residere in Ecclesiis tenerentur Clerici, quibus sua illos affixerat ordinatio, ut suprà demonstratum est: ne fieri quidem poterat, plura ut in singulos Beneficia conferrentur, cùm pluribus in Ecclesiis vel Civitatibus sedem habere non possent uno eodemque tempore.

II. Nec ad præsentiam tantùm corporis pertinebat lex residentiæ, sed ad functiones sacras quę in iis locis obeundæ essent, & quæ nisi uno in loco obiri non possent. Ita residere nemo nisi in una poterat Ecclesia.

Adde quòd Beneficium ab Ordine non divelleretur, nec nisi collato Ordine conferretur Beneficium, nec alia esset Beneficii collatio, quàm Ordinatio. Ergo cùm ritè unus unum Ordinem exercere possit, non plures: ritè unus unum gerebat Beneficium, non plura.

III. Reditus Beneficiorum meris constabant distributionibus, seu sportulis, ut delibatum alicubi jam est, utque infrà Parte III. operosiùs declarabitur. Quorsum ergo plura quis sibi accumulasset Beneficia, cùm præsentibus tantùm & officio fungentibus hæ sportulæ dispensarentur?

IV. Bo-

IV. Bona Ecclesiæ temporalia tum omnia in commune possidebantur, uti nunc in Cœnobiis & Congregationibus plerisque, sive Monasticis, sive Clericalibus. At ea ratio non possidendi nisi in commune, manifestè declarat, ne fieri quidem potuisse, ut unus plurium portiones vel distributiones obtineret, aut ut plurium Congregationum parte aliqua donaretur redituum.

V. Quanquam non idem modus, nec mensura eadem esset, sed pro cujusque labore; servabantur tamen religiosissimè illæ leges, quas paupertatis amor, quas charitas pauperum dictavit, nulli ut quidquam necessarium deesset, nulli ut supereset ultra necessarium; cùm nemini superflua aggerari possent, quin alii necessariis fraudarentur. His ita constitutis, ne in mentem quidem venire poterat cuiquam, ut pluribus vellet se donari Beneficiis.

VI. Nec Clericorum tantùm suorum Ecclesiæ unicuique incumbebat sustentatio, sed pauperum etiam, orphanorum, viduarum, Sanctimonialium, omnium denique, quibus in omnia Ecclesiæ bona jus erat, solo nomine paupertatis. Vel ditissimas ergo Ecclesias ad tantam alendorum pauperum multitudinem exaresceret necesse erat, & vix ad necessaria subsidia singulis suppeditanda sufficere, nedum ad supervacaneos reditus cuiquam permittendos.

VII. Non potuit ergo serpere in Ecclesias pluralitas Beneficiorum, nisi ubi exolescere cœperunt primigeniæ leges, ususque sanctissimi priorum sæculorum. 1. Postquam Clericis minoribus relaxata est obedientiæ regula. 2. Postquam ordinari vel attonderi cœpere Clerici, sine ullo minorum Ordinum, atque adeo sine ulla quam in Ecclesia obirent functione. 3. Postquam collati sunt Ordines illis etiam, qui nulli Ecclesiæ astringerentur. 4. Postquam Beneficiariis non distributiones tantùm, sed & agri ac prædia cœpere distribui, secto in portiones Ecclesiæ patrimonio. 5. Postquam non in commune tantùm, sed privatim cœpere possideri bona Ecclesiæ. 6. Postquam non ampliùs spectata est Ecclesia ut pauperum omnium procuratrix altrixque, quos tamen frugaliter & modicè aleret, quo superesset quod in egenorum omnium alimenta refunderetur. Hæc omnia novata sunt pederentim in temporali & spiritali administratione Ecclesiæ; unde emersit illa portentosa in Cleri disciplina fœditas, de qua dolent gemuntque mirum in modum pii & cordati omnes, alios rebus necessariis destitui, dum alii sacras opes & patrimonia pauperum otio & luxu diffluentes dilapidant.

VIII. Nec me fugit Episcopos Provinciæ Europæ Concilio Generali Ephesino libellum supplicem obtulisse; ut suus sibi mos antiquus perpetuaretur, quo quilibet solebat Episcopus binos ternosve regere Episcopatus. *Vetus mos viget in Provinciis Europæ, quòd singuli Episcopi duos vel tres sub se habent Episcopatus. Unde Heracleæ Episcopus sub se habet Heraclean & Panion: Episcopus autem Byzez sub se Byzen & Archadiopolin; Cœlensis verò similiter habet Cœlen & Calliopolin: porro Episcopus Sabsadiæ sub se habet Sabsadiam & Aphrodisiadem.* Usum eum antiquissimum confirmavit Synodus, propterea quòd vetustæ consuetudines vim legis obtineant. *Et sanctis Canonibus & externis legibus, quæ veterem consuetudinem jubent vim legis habere, nihil innovandum in Europæ civitatibus, sed juxta veterem consuetudinem gubernentur ab Episcopis, à quibus & olim.* Con. Eph. Act. 7.

IX. Nec tamen hinc sibi quisquam fingat, uni aliquando Episcopo duos fuisse Episcopatus, sed duas potiùs civitates, quæ ejus & magnitudinis essent & opulentiæ, ut meritò Episcopales videri possent: vel quæ Episcopales & ipsæ singulæ olim fuissent, at tunc in unum Episcopatum essent conglutinatæ. Quanquam enim non liceret per Canones, Sedes Episcopales constitui, nisi in majusculis & populosis civitatibus: non tamen in singulis istiusmodi civitatibus populosis singulæ erant Episcopales sedes. Poterant & duo Episcopatus in unum coaluisse, aut alterius civitatis devastatione & ruina, vel alia quapiam ratione. At nihil hinc elici potest, quo pluralitas Beneficiorum astruatur; cùm duo tunc Beneficia in unum concrescant, non ut honorum privatæ opumque cupiditati fiat satis, sed ad Ecclesiæ utilitatem, utque necessitatibus ejus consultum sit. Decernitur enim ut plures civitates uni subjiciantur Episcopali sedi, aut ut duo etiam Episcopatus in unum posthac coagmententur. Hæ porro uniones perpetuæ sua hac ipsa perpetuitate produnt, non privatorum cupiditati, sed Ecclesiarum utilitati provisum fuisse.

X. Prohibet certè Concilium Chalcedonense, ne quis Clericus duabus Ecclesiis inscribatur; jubetque deturbari ea quemvis Ecclesia, cui inseri ambitiosiùs anhelaverat, & remitti in eam, cujus pertæsus fuisse videbatur, cùm in ea tamen ordinatus fuisset: si verò jam secundæ Ecclesiæ inscriptus fuerat, abstinere penitùs posthac jubetur, & regimine, & proventibus prioris, ejusque Capellarum, aut Xenodochiorum. Si qui secus aliquid tentaverint, ii pluralitatis Beneficiorum quasi præsulores, canonica depositione exanthorantur. *Non licet Clericum conscribi in duabus simul Ecclesiis, & in qua ab initio inordinatus est, & ad quam confugit, quasi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad suam Ecclesiam, in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantummodo ministrare. Si verò jam quis translatus est ex alia in aliam Ecclesiam, prioris Ecclesiæ, vel martyriorum quæ sub ea sunt, aut ptochodochiorum, aut Xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos autem qui ausi fuerint post definitionem magnæ Synodi quidquam ex his perpetrare, decrevit sancta Synodus à proprio gradu excedere.* Con. Chal. Can. 10.

Eo Canone aperitur jam gliscens abusus pluralitatis Beneficiorum, quo ex fonte ea pestis erumperet, quid ei adhibitum sit medicinæ. Qui enim ab una in aliam Ecclesiam translati fuerant, & qui novæ hujus Ecclesiæ consortes erant emolumentorum, callidè retentabant prioris Oratoriorum vel Xenodochiorum reditus & administrationem, quòd eorum probabiliter antea fuissent administratores. Damnat Chalcedonensis Synodus istiusmodi Clericorum ab una Ecclesia in aliam translationes; jubet ut æterna stabilitate illis affigantur deinceps Ecclesiis, quibus ordinatione, hoc est vocatione divina illigati sunt. Si translati verò jam sint, sancitur posteriori huic adhæresceant Ecclesiæ, nec alterutrius optionem illis facit. Ex duobus enim Beneficiis, duabusque Ecclesiis, ut uni potiùs Ecclesiæ quàm alteri manciperis, in consilium adhibenda est, non inanitas honorum & opum, sed certa & sanctissima lex vocationis divinæ, residentiæ & stabilitatis. Itaque Beneficiarius primæ Ecclesiæ suæ adhæresceat, necesse est, si necdum secundæ cohæserit: aliàs secundæ constanter se affigat, de prima ne cogitet quidem, neutrius proventus magni faciat.

XI. Ejusdem Concilii Canone annuitur Clericis, ut ab una Ecclesia ad aliam migrent, tum certè demum, cùm prior diruta & complanata fuit. *Exceptis illis, qui proprias amittentes patrias, ex necessitate ad aliam Ecclesiam transierunt.* Hoc ipso autem Canone, excommunicatione percellitur Episcopus, qui Ecclesiæ suæ adgregat, vel Beneficio quopiam donat Clericum, alteri jam Episcopo & Ecclesiæ mancipatum, tum Beneficio, tum Ordinatione sua: Clericum verò ipsum eadem mulctat pœna, dum in priorem se recipiat Ecclesiam. Nec superiori Canoni hic adversatur. Illic enim sermo erat de translatione facta, & quidem consentaneè Ecclesiasticis legibus facta, ad commodum & necessitatem Ecclesiæ: hic autem de ea quæ fieri posthac posset, studio & industria hominum ambitiosorum. Can. 10.

Can. 6. XII. Porro malis his omnibus obviaverat Chalcedonensis Synodus, edito priùs Canone, vetitoque, ne *absolutè* ἀπολελυμένως, quisquam ordinaretur; hoc est nisi astrictis Clericis cujuscumque Ordinis alicui Ecclesiæ Urbis, aut Vici, aut Oratorii, aut Xenodochii, aut Monasterii, declaratoque irritas habitum iri ordinationes vagas. Nulladum ergo tunc erant adhuc Beneficia simplicia, vel residentiæ lege soluta: unde & illud consequens est, ut nulla essent, quæ aliis cum Beneficiis sociari possent.

XIII. Sunt enimverò permaximi hæc duo momenti, præter ea quæ initio Capitis hujus dicta sunt. 1. Mancipatio cujuslibet Clerici, qua constringitur ad unam aliquam Ecclesiam, vi ipsa ordinationis suæ. Cùm enim ordinari non possent, nisi ut uni Ecclesiæ addicerentur: ita exolvi jam non poterant ejus Ecclesiæ nexu, quem ordinatione sua contraxissent, nisi per ipsummet Ordinatorem suum Episcopum. 2. Devovet se Episcopo suo Clericus, & addicit ordinatione ipsa sua, ut eo illi astringatur vinculo, quod nisi ad Ecclesiæ utilitatem solvi jam non possit. Ac vicissim Clerico se Episcopus obligat quodammodo, curam ejus tum corporalem, tum spiritalem deinceps gesturus, ex Canone Apostolico: *Si quis Episcopus, vel Presbyter, cùm sit aliquis ex Clericis egenus, ea quæ sunt necessaria, ei non suppeditat, segregetur; sin autem perseveret, deponatur, ut qui fratrem suum interfecerit.* Can. 48.

XIV. Meminit Basilius Euphronii, duos simul administrantis Episcopatus. Cùm enim illum Armeniæ Provinciæ Episcopi ab Episcopatu Colonienſi ad Metropolin Nicopolitanam transtulissent, geminas ille deinceps illas Ecclesias administratione sua & charitate complexus est. Iniquissimo ferebant animo Colonienses suo se fraudari Episcopo; quos contrà solabatur & demulcebat Basilius, hanc Episcoporum Provinciæ potestatem esse demonstrans, idque Ecclesiæ necessitati datum fuisse, cujus adversariis objiciendum fuerat hoc velut invictissimum propugnaculum, in Provinciæ principe Ecclesia, spondet autem pristina illos Euphronium cura & charitate semper complexurum esse. Epist. 190. *Vocem vobis emittet Nicopolis talem omnino, quæ matri conveniat indulgentissimæ: nimirum se parentem communem vobiscum habituram esse, qui utriſque gratiarum suarum partem alternis vicibus communicabit; neque illis passurus molestiam crearì ab adversariis, nec consuetæ tutelæ vos ac præsidentiæ aliqua ex parte privaturus. Quocirca horum temporum difficultatem vos apud animum vestrum reputantes, & prudenter istius dispensationis necessitatem cognoscentes, ignoscere debetis Episcopis illis, qui constituendarum Ecclesiarum hanc potissimum rationem inierunt.* Τὸ τῆς οἰκονομίας ἀναγκαῖον.

Cùm verò ne his quidem Basilii rationibus & delinimentis acquiescerent Colonienses, jamque meditarentur Magistratuum Præsidumque opem interpellare: alteris eos Epistolis edocuit Basilius, nihil ea quidem in re molitos esse Episcopos, nisi authoritate Christi, cujus sunt Vicarii & Administri, ex indeclinabili necessitate consulendi incolumitati Provinciæ, qua Colonia ipsa contineretur. Porro si res ad sæculares referretur Magistratus, perinde id fore, atque si infestissimis illis sibi adversariis Ecclesia subjiceretur, & conculcaretur divina illa qua Christus instruxit Episcopos potestas, ut rebus & causis Ecclesiæ præsint. Epist. 192. *Dispensatum est quàm optimè de fratre nostro dilectissimo Euphronio, per eos quibus rerum Ecclesiasticarum concredita est dispensatio, prout tempora exigebant, necessario pro illius Ecclesiæ, quo transferebatur, utilitate non mediocri, & vestra etiam non levi, à quibus est ablatus. Nolite hoc humano consilio factum arbitrari, nec consiliis hominum, qui terrena sapiunt; sed eos quibus sollicitudo Ecclesiarum Dei & cura incumbit, Spiritu ipsis sancto cooperante, hoc procurasse arbitremini, &c. Itaque quod factum est, suscipite, persuasi, eos qui resistunt, nec admittere volunt, quæ Ecclesiis præscribunt ii, qui sunt à Deo electi, divinæ repugnare ordinationi.* Et paulò infrà: *Ne ergo furore insano perciti nonnulli, vos eo adigant, ut hæc ad publica subsellia deferatis, &c.*

XV. Facta est ea translatio à Concilio Provinciali, duorumque Episcopatuum in unum coalitio, provida & necessaria dispensatione, ut à Basilio inculcatum est, ad incolumitatem Ecclesiarum totius Provinciæ, & utriusque etiam illius Ecclesiæ, quarum alteri subducebatur, alteri præficiebatur Episcopus præstantissimus. Arcem etiam Provinciæ seu Metropolin insidens Euphronius, Colonienſem ipsam Ecclesiam validiùs tuebatur: propterea quòd si invasissent semel Arriani Metropolin, jam nullo negotio reliquas Provinciæ civitates pervasissent. *Suscipiat Nicopolis curam Euphronius, & accedant ad illam sollicitudinem vestræ quoque res, loco additamenti. Certè plus laboris hinc homini accessit, at vestra tamen ratio & inspectio non minuitur.* Ibidem.

XVI. Aliquanto diutiùs immoratus sum huic narrationi, ut manifestiùs fiat, quæ olim ratio, quæ disciplina esset Ecclesiæ, in dispensationibus moderandis ad translationes & pluralitatem Beneficiorum. 1. Eas dispensationes expendebat & concedebat Synodus Provincialis. 2. Urgente summa Ecclesiæ necessitate eas concedebat. 3. Episcopus cui ea concedebatur, ab ea deposcenda alienissimus erat. 4. Nec enim ad illum redibat, nisi concitatius odium adversariorum Ecclesiæ, pericula & labores, atque negotiorum moles importunissima. *Certè plus laboris huic homini accessit.*

XVII. Opusculi ejus author, quod *de Dignitate Sacerdotali* inscribitur, quodque sub nomine B. Ambrosii circumfertur: illa Pauli verba de Episcoporum & Clericorum Monogamia, de spiritali Monogamia interpretatur, sive de Beneficiorum singularitate. *Unius uxoris virum. Si ad altiorem sensum conscendimus, inhibet Episcopum duas usurpare Ecclesias.* Cap. 4. Minùs quidem probatur ea Hieromo interpretatio, utpote coacta & violenta: at vehementissimè illi improbatur illa Clericorum ab Ecclesiis ad Ecclesias translatio. *Quidam coactè interpretantur uxores pro Ecclesiis, viros pro Episcopis debere accipi. Et hoc in Nicena quoque Synodo à Patribus esse decretum, ne de alia ad aliam Ecclesiam Episcopus transferatur. Ne virginalis panperculæ societate contempta, ditioris adulteræ quærat amplexus.* Epist. Ocean.

XVIII. Commendavit beatus Ambrosius Episcopo suæ Provinciæ curam proximioris ei Ecclesiæ Imolensis, quæ tunc vacabat, illam ut frequentiùs inviseret, dum Episcopus ei proprius ordinaretur. *Commendo tibi fili Ecclesiam, quæ est ad forum Cornelii, quo eam de proximo intervisas frequentius, donec ei ordinetur Episcopus. Occupatus diebus ingruentibus Quadragesimæ, tam longè non possum excurrere.* Epist. Commendatur, ut vides, Episcopo altera Episcopalis Ecclesia viduata tum Pastore: nec duo tamen quisquam sibi arrogat Beneficia. Quin Commendæ istiusmodi tam totè vergebant ad utilitatem Ecclesiæ, quàm posterioribus hujus ævi nostri graves illi nonnunquam importantur calamitates.

XIX. Ad annuum tantùm spatium Concilia Africana finebant has prorogari Commendas. Annuo tantùm spatio commendari Ecclesias volebant, & ut ne Episcopus Visitator, seu interventor, cui Ecclesia interim regenda delegabatur, eligi seipsum curaret, invaderetque suæ fidei creditum depositum. Audi quid Ferrandus Diaconus referat ex Conciliis Africanis. *Ut nullus Episcopus Cathedram, cui datus fuerit interventor, plusquam annum teneat, sed ipse eis Episcopum petat, &c. Remoto interventore sic remaneant, quandiu sibi Episcopum quærant.* In Concilio Carthaginensi V. statutum est, ut anno expleto Ecclesiæ Cap. 21.

va-

vacanti novus præficeretur Visitator. Ita temporariæ tantùm, & breves, atque oneroſæ erant hæ Commendæ.

CAPUT II. *P. 2. l. 2. c. 68.*

De pluralitate Beneficiorum ab anno Chriſti quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. Prohibetur, ne Abbas unus pluribus præſit Cœnobiis.

II. Quanquam nullas avaritiæ ſordes redoleret ea Cœnobiorum pluralitas.

III. Clericis Eccleſiæ Cathedralis aliquando commendabatur Adminiſtratio Abbatiæ, ſed proventitibus tunc exuebantur & ſtipendiis Eccleſiæ Cathedralis omnibus, ſi eis ſuſtentandis par erat Abbatia.

VI. Ubi Canonicis conferebatur Parochialis Eccleſia, aut ſimplex aliquod Beneficium, illico ſtipendiis ſpoliabantur prioris Eccleſiæ.

V. Qui prædio quopiam in uſum fructum ab aliqua Eccleſia donati fuerant, id cum alio Beneficio, ac ne cum Epiſcopatu quidem retinere poterant, ſi canonicè ad quamvis aliam Eccleſiam Epiſcopi eligerentur.

VI. Ut vitioſa hæc declinaretur pluralitas, nemo ſinebatur alterius, quàm ſuæ uniusEccleſiæ, vel agros, vel diſtributiones retinere.

VII. Rationes innoxiæ plura obtinendi Beneficia, ſi qua quis eis addiceret patrimonia, ſi labores, & ſtudia: ſi alterum gereret commendatum tantùm ad utilitatem Eccleſiæ; ſi plura in unum conflarentur ſolius Eccleſiæ utilitatis contemplatione. Exempla triplicis hujus pluralitatis.

VIII. In Concilio Emeritenſi conceſſum eſt Canonicis, ut partem aliquam retinerent fructuum Parochiarum, quas antè gubernaſſent.

IX. Multa in hunc Canonem obſervantur, adversus pluralitatis Patronos.

X. Plurium Parochianum in unam coalitio, ad tenuiorum Eccleſiarum levamentum.

XI. Duæ Fulgentio erant Abbatiæ, tametſi paupertatis amantiſſimo.

XII. In Oriente unus Abbatiis duabus Abbas præeſſe non poterat.

XIII. XIV. Epicopales & Abbatiales Eccleſias duas in unam quandoque adglutinabat Gregorius Magnus, una ſtimulante ipſarum utilitate.

XV. Quibus rationibus agreſtes Abbatiæ urbanis conjungerentur.

XVI. Deſolatam quandoque Epiſcopalem Eccleſiam idem Gregorius alteri Eccleſiæ addebat.

XVII. Exempla aliqua pluralitatis.

I. PRohibiti ſunt in Concilio Agathenſi Abbates, ne plura Cœnobia, vel plures haberent Cellas; niſi ruri ſita eſſet Abbatia, adeoque neceſſe eſſet, ut in urbe perfugium haberent; & veluti portum, in quem ſe reciperent ſævientibus bellorum procellis. *Abbatibus quoque ſingulis diverſas cellulas, aut plura Monaſteria habere non liceat, niſi tantùm propter incurſum hoſtilitatis, intra muros receptacula collocare.* Id ipſum in Concilio Epaonenſi confirmatum eſt: *Unum Abbatem duobus Monaſteriis interdicimus præſidere.* Ea verò tum Monaſteriorum ſub uno Abbate pluralitas, non aliundè profecta videtur fuiſſe, quàm ex iis Coloniis novis, quæ vicinas in regiones à populoſis olim Monaſteriis progabantur: ita ut prior Abbas ut author, & parens, ita & Præpoſitus ſemper haberetur novelli cujuſque gregis. Ideo & vetant hujus Synodi Patres, ne fiant hæ antiqui gregis propagationes injuſſu Epiſcopi, cui ex officio incumbit, ut dijudicet, an novo Cœnobio proprius ſit Præpoſitus, vel Abbas adſignandus. *Cellas novas, aut congregatiunculas Monachorum abſque Epiſcopi notitia prohibemus inſtitui.* Can. 11.

II. Hæc copia verò & multitudo Cœnobiorum, uni obnoxiorum Abbati, ejuſmodi erat, quæ pietatem magis, quàm ambitionem redoleret. Ea enim Cœnobiorum aliorum ab aliis propagatio, fœcunditatem non magis prodebat, quàm ſanctimoniam, & inſignium virtutum ſplendorem, quo ea multitudo alliciebatur ſervorum Dei, cui exuberanti, novæ ſubinde ſedes quærendæ eſſent. Exulabat hinc autem omnino avaritia, cùm nec Monachi quidquam, nec Abbates propriè & ſejunctim poſſiderent, ut ex Concilio Aurelianenſi IV. dilucidum eſt. *Si quid Abbatibus aut Monaſteriis collatum fuerit, in ſua proprietate hoc Abbates minimè poſſidebunt.*

III. Si cui tanta conſtare poterat tunc innocentia, illa ipſa Abbatum proſcribebatur tamen polygamia: quid de ea dicendum, quæ nunc tanto Clericis compluribus dehoneſtamento eſt? Regebantur quandoque à Clericis etiam Abbatiæ, qui earum verè titulo potiebantur, & quibus ſua tamen antè ordinatio jus addiderat idoneæ portionis redituum, & diſtributionum Eccleſiæ. Ne hinc pudenda invaleſceret Beneficiorum acervatio, ſanxit Aurelianenſis III. Synodus, ut Epiſcopi Clericos ejuſmodi ſpoliarent omninò prioris Eccleſię proventibus ac ſportulis, eoſque vitam tolerare juberent Abbatiæ reditibus, quam adminiſtrarent. *De his verò Clericorum perſonis, quæ de civitatenſis Eccleſiæ officio, Monaſteria, Diœceſes, vel Baſilicas in quibuſcumque locis poſitas, id eſt, ſive in territoriis, ſive in ipſis civitatibus ſuſcipiunt ordinandas, in poteſtate ſit Epiſcopi, ſi de eo quod antè de Eccleſiaſtico munere habebant, eos aliquid, aut nihil exinde habere voluerit; quia unicuique facultas ſuſcepti Monaſterii, Diœceſis, vel Baſilicæ, debet plena ratione ſufficere.* Can. 18.

Videri in ſpeciem poterat eo Canone permitti Epiſcopis ea facultas, ut Clericos Commendatarios ſinerent gemino ſimul frui Beneficio. Sed longè diverſiſſima eſt ſanè Canonis ſententia. Cùm enim præcipitur, ut vel Parochiæ, vel Monaſterii adminiſtrator, inde ſuſtentetur, hinc perſpicuè inſinuatur, illi omnem circumcidi & amputari ſpem quorumcumque aliorum redituum: juberique Epiſcopum, ut iis illum exuat; niſi ſi cogat eorum parte aliqua relevari ſe Abbatiæ cui præeſt penuria.

IV. Ex hoc rurſus Canone odoramur geminam aliam corruptelam, quæ jam inoleſcebat, & cui obviam ire ſatagebat hæc Synodus. Cùm videlicet qui communium participes erant diſtributionum, donabantur præterea Parochiali Eccleſia, quæ hìc dicitur *Diœceſis*, vel Beneficio ſimplici, quod hìc *Baſilicæ* nomine indigitatur. Diœceſes enim primò Latinis non aliud fuere, quàm agreſtes Parochiæ. Extruebantur etiam jam olim in honorem Martyrum Baſilicæ, quibus nullę plebes, nulli greges addicebantur, ſed ex frequenti fidelium concurſu plurimæ opes, ex eorum nempe largiſſimis oblationibus. Hujus ergo Canonis ſcopus is eſt, ut adducantur Epiſcopi in nullam jam partem, vel ſocietatem redituum Eccleſię Cathedralis, eos admittere Clericos, quibus vel Baſilicam, hoc eſt ſimplex Beneficium, vel Parochiam contuliſſent. Eis enim Eccleſiæ proventibus vitam tolerare debet Clericus, qui ei ſufficiant, non aliis inhiare. *Quia unicuique facultas ſuſcepti Monaſterii, Diœceſis vel Baſilicæ debet plena ratione ſufficere.*

V. Cœperant jam etiam Clericis condonari non diſtributiones tantùm, ſed & agelli, & prædiola Eccleſiæ, quibus uſufructuario jure gauderent. Unde & hoc eodem rurſus Canone illis donatus Clericus agellulis, ejicitur alio quocumque Beneficio. Id luculentiùs Epaonenſis Synodus declarat, ubi dicitur, ſi quis fundo & agro donatus alicui [illegible] clericus

clesiæ, ad Episcopatum alterius Ecclesiæ devocetur, restitui priori Ecclesiæ debere, quod ab ea obtinebatur, quanquam retineri possit, quod emisse se quis & possedisse legitimis instrumentis prodiderit. *Quisquis Clericus aliquid de munificentia Ecclesiæ cui servierat, adeptus, ad summum Sacerdotium alterius civitatis est, aut fuerit ordinatus, quod dono accepit vel acceperit, reddat: quod usu, vel proprietate secundum instrumenti seriem probatur emisse, possideat.* Ne Episcopis quidem, ut vides, parcebatur, nedum aliis Clericis, ut plurium Ecclesiarum rebus utcumque sinerentur frui. Quippe si tam inclementes in semetipsos erant Episcopi, iisque se legibus astringebant, nihilo humaniùs in reliquos Clericos consulebant. Can. 14.

VI. Nec futuris malis occupandis hæc Canonum medicamenta parabantur; sed præsentibus abigendis. Jam tum ergo irrepebant hæ pestes in Ecclesiam, sed altas radices agere non sinebantur. In Concilio IV. Aurelianensi sancitur ut, *si quis Episcopus alterius Ecclesiæ Clerico de facultatibus suæ Ecclesiæ aliquid sub titulo quocumque donaverit, &c.* eo extincto, prædium Ecclesiæ restituatur. Eo fuco pluralitatem dissimulari potuisse facilè suspicamur. Ideo & Concilio Aurelianensi V. vetitum omnino est, ne vel Episcopus, vel Clericus Beneficium, aut prædium petere, vel impetrare posset Ecclesiæ cujuscumque alterius, præterquam suæ. *Ut nullus Episcoporum, aut cujuslibet Ordinis Clericus, alterius cujuscumque res, aut petat, aut præsumat accipere. Quod si fecerit tandiu habeatur à communione suspensus, donec ablata restituat.* Can. 16. Can. 14.

VII. Depromitur à Gregorio Turonensi ea Beneficiorum pluralitas, quam nemo jure possit reprehendere, unde ne verendum quidem est, ut plures habeat imitatores. Clarissima sanctitate Severinus Presbyter duas cùm exædificasset Ecclesias, & illatis Martyrum sacris pignoribus consecrasset, ubi Dominico quoque die in earum altera sacris Mysteriis operatus esset, actutum equo conscenso ad alteram properabat, vigesimo inde lapide semotam, ubi rursus eadem celebrabat sacra. *Magna illi fuit virtus ac eleemosyna, ita ut de domibus suis Ecclesias faceret, ac facultates suas in cibos pauperum erogaret.* Qui suo ita de patrimonio hauriebat, quo duas fundaret Ecclesias, & pauperes passim sustentaret, istiusmodi Beneficia duo credo equidem obtinere eum potuisse, ut nec ambitionis ei, vel avaritiæ suspicio illineretur. De gloria Confessor. c. 10.

Beati Leodegarii vitæ Scriptor, Diaconum illum primò ait creatum fuisse anno ætatis suæ vigesimo, pòst Archidiaconum: tum verò administrationem ei creditam fuisse Abbatiæ sancti Maxentii, cui sex annis præfuerit: *Cum Pater Monasterii in sancti Maxentii honorem conditi obiisset, jussu ejusdem Pontificis illud regendum suscepit. Quod sex fere annis illegubernans, & structuris, & magnis opibus dotavit.* Archidiaconum hìc habes, eundemque Abbatem, aut certæ Abbatiæ Administratorem. Nec ei tamen illud adscribendum est pluralitati, quam hìc insectamur. Narrat enim idem scriptor Leodegarium omnibus præpositum fuisse Ecclesiis Diœcesis Pictavensis, ex quo Archidiaconus creatus fuit, *Archidiaconus effectus, omnibus ejus Diœcesis Ecclesiis ab eodem Pontifice præfectus, atque prælatus.* Quæ sanè administratio omnium unius Episcopatus Ecclesiarum, ipsamet erat Archidiaconus sarcina propria; utpote earum omnium non Titulum gerit Archidiaconus, sed Præfecturam; Abbatiæ ergo similiter sancti Maxentii solam Episcopus Leodegario Præfecturam & sollicitudinem credidit, qua & sex annis perfunctus est, restauratis ejus ædificiis, & adauctis proventibus. Du Chesne To. 1. pag. 218.

Eversa Augusta Veromanduorum, beatus Medardus ejus antè Episcopus, sedem suam Noviodunum transtulit. Terris tunc emigrante Tornacensi Episcopo, electus est ipse ejus urbis Episcopus; invitus quidem & vehementer reluctabundus, sed ita tamen, ut concedendum tandem fuerit unanimi consensui, authoritatique Regis, Metropolitani, Episcoporum & Civium. Adiit ergo Tornacensem hunc novum Episcopatum, nec Noviodunensem abjecit, Cathedralium privilegiis utrique Ecclesiæ concessis, uno ex utraque illa Episcoparu conflato. *Pontificali demum, Metropolitani scilicet, & Comprovincialium suorum evictus authoritate, Regisque ac Procerum assensu, plebisque coactus incessabili acclamatione vix consensit; & unanimi, Pontificali videlicet ac Regali authoritate, duas illas Ecclesias unam fecit.* Non insatiabilis avaritiæ æstu Medardus geminum retinuit simul Episcopatum. Nec enim ipse eas Ecclesias in unam revincit sedem; sed ipsarum utilitas evidens Regem, Metropolitanum, Episcopos, Optimates, & populos adegit, ut in eam consentirent unionem; & tum Medardo eam imponerent sarcinam, cujus in eo nullæ nisi obediendi fuere partes, cùm tamdiu repugnasset, quamdiu poterat humilitas sine contumacia. Surius 8. Iunii c.

Pergimus jam à Galliis in Hispanias, & ipsas, si fas sit, ab eadem avaritiæ infamia purgaturi. In Concilio Emeritensi Episcopis conceditur, non tantùm ut è Parochiis ruris Presbyteros & Diaconos aliquos transferant in Ecclesiæ Cathedralis suæ Collegium: *De Parochianis Presbyteris atque Diaconibus Cathedralem sibi in principali Ecclesia facere*: Sed etiam ut copiam illis faciant retinendæ semper primariæ authoritatis in iis Parochiis, utque earum reditus decerpant, congrua admensa & assignata portione Presbyteris, cæterisque Clericis, quos suo ibi loco subrogabunt ad sacra munia peragenda. *Et quamvis ab Episcopo suo stipendii causa per bonam obedientiam aliquid accipiant; ab Ecclesiis tamen, in quibus consecrati sunt, vel à rebus earum extranei non maneant: sed Pontificali electione, Presbyteri ipsius ordinatione, Presbyter alius instituatur, qui sanctum officium peragat, & discretione prioris Presbyteri victum & vestitum rationabiliter illi ministretur, ut non egeat; aut si quæsierit, qui ordinatur, stipendium à suo Presbytero accipiat, quantum dignitas officii eum habere expetat. Clericis verò, vel quos ad serviendum ei dederit, per discretionis modum, quæ necessaria sunt, ministret.* Cathedrales habemus hìc ergo jam aliquando Canonicos, qui cum distributiones Canonicis omnibus communes percipiant, prioris Parochiæ suæ regiminis Principatum retinent, instar eorum quos primitivos vocitamus Parochos; quin & proventus ejus sibi vendicant: decerpta tantùm portione congrua Vicarii, & aliorum ministrorum, quos sibi substituunt. Can. 11.

VIII. Non facilè nos hinc expediemus, nisi utcumque plura fateamur uni Beneficia fuisse indulta. Sed non pauca sunt observanda, quibus inexaturabilis avaritiæ suspicio hinc abstergeatur. 1. Ordinati fuerant hi Parochi sub titulo ejus Parochiæ, at titulus difficillimè alienari potest. Adde quòd nec amoveri possent Parochi ad nutum Episcopi, sed canonico judicio. Cùm ergo hi Parochiis suis demigrare haud sanè cuperent, nec iis inviti spoliari possent, utpote innoxii: penè cogebantur Episcopi, à quibus in cathedralem traducebantur Ecclesiam, illis permittere Parochiarum priorum honores proventusque. 2. Quo primùm tempore ascribebantur Clero civitatis, jam primitivi tantùm erant Parochi, quippe cùm alius illis succederet sive Parochus, sive Vicarius perpetuus. Ita nec duos obtinebant Titulos, aut duo prorsus Beneficia, nec duabus in Ecclesiis ministrabant. 3. Retinebant illi quidem fructus omnes prioris Ecclesiæ suæ, & perinde erat ac si Parochiam resignassent retentis fructibus, sepositaque tantùm ea portione, quæ Vicario Clericisque minoribus alendis satis esset, Verùm non injuria in mentem venit, id totum eò col-

collimasse, ut Cathedrali parceretur Ecclesiæ, ubi novis Canonicis, non ea, aut non tanta redituum portio, quanta Canonicis aliis assignaretur. Etenim his verbis ejusdem Canonis satis apertè declaratur, non tanta, quanta anteriores Canonicos distributionum copia potitos esse hos novellos, ex Parochiis translatos, contemplatione scilicet eorum fructuum, quos priore ex Ecclesia sua præcerpebant: *Quamvis ab Episcopo suo stipendii causa per bonam obedientiam aliquid accipiant*. 4. Omnium antiquissimus ille fuerat Ecclesiarum usus, ut ad Episcopum conferrentur & coacervarentur omnes omnium Parochiarum ruris proventus, & cum Ecclesiæ Cathedralis fructibus permiscerentur, ut alibi prælibatum jam est, utque infrà suo sejunctim loco copiosissimè edisseremus. Etsi usus ille jam exoleverat, poterat hoc ejus superesse vestigium, ut in Cathedralem traducti agrestes Parochi, Parochiæ suæ retinerent reditus, qui tum primævam quodammodo in originem suam revocabantur. 5. Denique disertissimè hoc Canone significatur, quo Beneficiarii contenti esse debeant, quo fine cupiditates suas circumscribere, ubi præcipitur, seu Vicario, seu novo Parocho suppeditari, parcè & modestè quo alatur, quo tegatur. *Victus & vestitus rationabiliter illi ministretur*.

IX. Attinguntur eodem Emeritensi Concilio Parochiæ tam tenues & macilentæ, ut uni Parocho plures commendarentur. Eo casu jubet Synodus, ut Dominico die quolibet Parochus singulis in Ecclesiis his Missarum celebret solemnia. *In Parochiis multæ sunt Ecclesiæ constitutæ, quæ à fidelibus factæ, aut paucum aut nihil de rebus videntur habere. Sacerdotali ergo decreto Presbytero uni plures extant commissæ*. Non superfluæ cupido abundantiæ, sed Ecclesiarum paupertas plura hìc in unum aliquem congerebat Beneficia, & quidem curæ animarum obnoxia. *Ecclesiæ quæ aut paucum aut nihil de rebus videntur habere*. In Concilio Toletano XII. edicitur, qui plures uno die Missas celebrant, in una earum qualibet, Agni cœlestis carne & sanguine reficiantur. Ecqui enim dici poterit sacrificium, si ne Sacerdos quidem immolatæ Hostiæ particeps fiat? *Nam quale erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur*?

Postremò vetuit Concilium Toletanum XVI. ne posthac plures uni Parocho committerentur Ecclesiæ, si haberent tantum agrorum, quantum excolere possent decem mancipia; indulto, ut quæ tenuiores essent, ditioribus copularentur. Ita obviatum est malis ex pluralitate scatentibus. *Sed & hoc necessariò instituendum deligimus, ut plures Ecclesiæ uni in quaquam committantur Presbytero: quia solus per totas Ecclesias nec officium valet persolvere, nec populis sacerdotali jure occurrere; sed nec rebus earum necessariis curam impendere. Ea scilicet ratione, ut Ecclesia, quæ usque ad decem habuerit mancipia, super se habeat Sacerdotem; quæ verò minus decem habuerit mancipia, aliis conjungatur Ecclesiis*. Evidentissimè hinc firmatur quàm provida, tam æqua & inconcussa lex, ex bonis Ecclesiæ, pauperum sustentationi scilicet dicatis, unamquamque sive portionem, sive Ecclesiam, sive Beneficium, cui satis est reditum, ut modestè & parcè vitam toleret Clericus, satis illi esse debere; neç duabus quemquam donari debere, nisi ubi altera impar & trunca est; & vel tunc quoque uniendas in perpetuum esse has Ecclesias: quòd certissimè constet, ea unione ipsis provisum esse Ecclesiis, & Beneficiis, non Beneficiariis.

X. Ex Hispania in Africam trajicientibus occurret nobis B. Fulgentius Ruspensis Episcopus, & geminæ simul Abbatiæ administrator: alterius è qua ad Episcopatum accitus fuerat: alterius verò, quam ipsemet juxta Cathedralem suam extruxerat; quarum tamen utrique proprius erat, sive Abbas, sive Præpositus. Voluit Fulgentius, ut illa duo Cœnobia eam inirent inter se rerum omnium societatem, ut ex ambobus unum quodammodo fieret. Usque adeo autem ex iis ad se nihil ille derivavit, ut onus in se susceperit & curam ea sustentandi. Usque adeo ex iis locupletari se noluit, ut eo tantùm consilio illa sibi adjunxerit, quo & ipse eandem Monasticam sectaretur paupertatem. *Tali charitatis lege præcipiens utraque Monasteria vivere, ut quasi non fuissent locis divisa, sic essent unanimitate conjuncta, &c. Beati verò Fulgentii Episcopi provisionibus communiter gubernati, &c.* Denique non ad luxum, non ad delicias suas abutebatur Fulgentius paupertate Monachorum, eorumque administrabat Cœnobia: sed ut ipse Monachum cum Monachis ageret, pauperem cum pauperibus degeret vitam. *In nullo loco visus sine Monachis habitare*. Vitæ ejus c. 19.

XI. Erant cæteri omnes passim Episcopi Abbatiarum superiores, non administratores; spiritali enim præerant curæ & regimini, non temporali: denique ipsi in Abbates, Abbates in Monachos excubabant. Ea lex est Codicis, ubi & illud adjicitur, ne unus duas Abbatias regat Abbas. *Monasteria degunt sub Episcopis territoriorum suorum. Et Abbatum quidem curam gerunt Episcopi, Monachorum verò Abbates. Non sit verò Abbas duorum Monasteriorum*. Jubent eædem Codicis Leges, ut suum habeat unaquæque Civitas Episcopum, præterquam in Scythia, ubi Civitates omnes Episcopo Tomitano subsunt: excepta denique Leontopolitana Isauriæ civitate, quæ Isauropolitano paret Episcopo. Procul omnino sunt duo hæc exempla ab illa detestabili polygamia, qua unus Episcopus pluribus simul præest Ecclesiis Episcopalibus. Unum illud hinc constat duos hos fuisse Episcopos, quorum in ditione essent plures Civitates, quarum una tamen duntaxat Episcopali fuerit decorata sede. Meminit Liberatus Episcopi Joannis, qui unà Abbas erat Monasterii Diolchon. Col. De Episc. & Cler. Leg. 39. Ibidem, Leg. 35. Cap. 6. 18.

XII. Audiendus jam nobis hìc est Gregorius Magnus, qui doceat nos primùm, ut possunt cogente Ecclesiæ necessitate uni Episcopo duæ Episcopales adjici Ecclesiæ, si nempè priùs uniantur; & unius Ecclesiæ utilitate ob oculos posita uniantur, & levatione pauperum. Ita Minturnensi civitate diruta prorsus & æquata solo, & flagitante viciniore Episcopo, ut is Episcopatus suo accresceret: assensus est Gregorius, non Episcopo commodare, sed Ecclesiæ consultum volens. *Consulentes tam desolationi loci illius, quàm Ecclesiæ paupertati, &c. Quatenus quod perire nunc usque potuit, pauperum Ecclesiæ tuæ utilitatibus plerisque proficiat*. Conglutinavit & Misanatem, Cumanumque Episcopatus in unum, iisdem adductus rationibus, vicinitatis, paupertatis, & vastitatis earum urbium. *Et temporis qualitas, & vicinitas nos locorum invitat, ut Cumanam atque Misanatem unire debeamus Ecclesias; quoniam eæ non longo itineris spatio à se sejunctæ sunt, nec peccatis facientibus, tanta populi multitudo est, ut singulos, sicut olim fuit, habere debeant Sacerdotes*. Alibi verò contestatur non eas unquam à se perpetuas sanciri Ecclesiarum uniones, nisi ubi jam omnis abrupta spes est earum quæ dissipatæ sunt, restituendarum. *Postquam hostilis impietas ita diversarum civitatum desolavit Ecclesias, ut reparandi eas spes nulla deficiente populo remanserit*. Denique solo se populorum salutis studio incitari ad eas uniones: *Reliquiæ plebis nullo Pastoris moderamine gubernatæ per invia rapiantur, &c.* L. 2. Ep. 31. L. 2. Ep. 25. L. 2. Ind. 11. Epist. 20. L. 5. Ep. 9.

XIII. Nec Episcopatus tantùm uniebantur, sed & Abbatiæ. Neapolitano Monasterio consociavit Gregorius Cœnobium aliud, cujus Monachi ejus societatis & unionis erant cupidissimi. Sed cùm vidua tum esset Neapolitana Ecclesia, ad tempus tantùm eam unionem tentavit, ut cum futuro Episcopo Neapolitano in commune consuleret, an conducibilis foret unio perpetua. *Cùm Neapoli* L. 8. Ep. 39.

fuerit Episcopus ordinatus, utrum in perpetuum hæc unitio extendi, an temporalis esse debeat, maturiùs ac solidiùs cum Dei gratia pertractabimus. At cùm Monasterium Puteolanum ita dilapsis Monachis jaceret, ut jam divina ibi prorsus conticuissent Officia, illud Abbatiæ Neapolitanæ Gregorius adglutinavit, jusso Abbate, ut utrique Cœnobio idoneus sufficeretur Monachorum numerus ad sacram psalmodiam celebrandam; utque bona eorum dilapidata, ejecti qui ea invaserant, restituerent. *Quidquid verò ad eadem Monasteria pertinere cognoscis, si ab aliquibus irrationabiliter detinentur, ex hac nostra authoritate repetendi, exigendique, atque tua Monasteria vendicandi habetis per omnia licentiam. Quia dignum est, quorum curam geris, rebus nullo modo defrauderis.*

XIV. At verò rursum alibi ex eodem Pontifice aperitur aliquantò etiam manifestiùs, quàm totæ spectarent istæ uniones ad Ecclesiæ commoda promovenda, non ad Abbatum incrementa potestatis, vel opum: cùm his ex adverso curarum tantùm, sollicitudinumque nova fieret & laborum accessio. Monasterio enim Agapeti Abbatis adgregatum ab eo est Cœnobium aliud Campaniæ, ubi hostico furore dispersi adeo & dispalati erant Monachi, ut nec unus supereſſet, qui ejus curam ageret. Jussus est Abbas aliquos ex suis Monachis eò ablegare, operam dare, ut divina celebrarentur officia; denique, ut res Monasterii ab iis qui eas involaverant, vendicarentur. *Tuo illud Monasterio cum omnibus rebus suis, vel quæ ei competunt actiones, utile perspeximus uniendum, ut res ejus detinendi, vel à detinentibus vendicandi libera tibi sit licentia. In quo etiam studii tui sit Monachos deputare, qui illic opus Dei celebrare debeant.*

L. 9. Ep. 67.

Erat specialis ratio, quæ urbanis Monasteriis suaderet adjungi, unirique agrestia, plerumque scilicet desolata. Qui enim eò mittebantur Monachi ad eorum restaurationem, in urbana se rursum Cœnobia recipiebant, sicundè bellicus turbo ingrueret. *Quatenus dum ab hoste licuerit deputati à vobis illic Monachi debeant jugiter in Dei laudibus permanere; perturbationis verò tempore intra urbem, in cellam quippe propriam revocari.*

L. 11. Ep. 42.

Ibidem 2

XV. Prima ergo ea obviam se dedit ratio duas simul obtinendi, vel Abbatiales Ecclesias, vel Episcopales, alieniſſimo à terrenis cupiditatibus animo, & unius Ecclesiæ commodis inserviente. Altera hìc jam promicat, non minùs à terrenis expedita affectibus, adeoque pari in laude & cum Canonicis regulis consensione. Ubi videlicet unius Episcopo Civitatis alterius Civitatis Ecclesia Episcopalis commendabatur. Tarracinensi Episcopo obeunte electus est in ejus locum Agnellus Fundanus Episcopus. Ei postulationi assensus est Gregorius, qui & Agnello Tarracinensis Ecclesiæ sarcinam injecit, nec Fundanæ vinculo illum absolvit, ut cujus & Ecclesia & Civitas eversa esset, *Quia igitur ob cladem hostilitatis nec in Civitate, nec in Ecclesia tua est cuiquam habitandi licentia, &c. Sic te Tarracinensis Ecclesiæ Cardinalem constituimus Sacerdotem, ut & Fundensis Ecclesiæ Pontifex esse non desinas, nec curam gubernationemque ejus prætereas.*

L. 12. Ep. 11.

XVI. Nec illud tamen dissimulabimus, post annum Christi septingentesimum, paulò licentiùs Clericos plura sibi singulos acervasse Beneficia. Hugo Drogonis filius, nepos autem Pipini Senioris, Majoris Regii Palatii, ex Monacho Gemmeticensi, factus est Archiepiscopus Rotomagensis, & anno uno decurso electus est Abbas Gemmeticensis anno 723. Postquam verò rerum potitus est Carolus Martellus, qui ei cognatione conjunctissimus erat, Hugo hic ipse, Fontanellensem Abbatiam, Parisiensem & Bajocensem Episcopatum gerere cœpit, tot Ecclesiarum pondere non gravatus. Ita perhibet Chronicum Gemmeticense, ubi *Procurator* nominatur *Urbis Parisiacæ*; quasi diceretur Lutetiæ Episcopus Commendatarius. Miris laudibus extollitur in eo Chronico Hugonis hujus pietas, curaque tuendi & locupletandi eas omnes Ecclesias. Nec ibi negatur Canones ei polygamiæ infensos esse, sed eos fuisse Caroli Martelli mores. *Factione Caroli Principis patrui sui, extra Decreta tamen Canonum.*

Superstite adhuc beato Rigoberto Remensi Archiepiscopo, Milo Trevirensis Archiepiscopus Remensem invasit Ecclesiam, diutiùsque duas illas Metropolitanas sedes unus in potestate habuit. Tyrannica profectò ea erat invasio. Diximus beatum Medardum non duos tenuisse simul Episcopatus, Noviodunensem & Tornacensem, sed unum ex duobus conflatum, nec nisi in commodum Ecclesiæ ita provisum fuisse: Ex adverso autem Theodorus Cantuariensis Episcopus simultates nescio quas cum Vilfrido Eboracensi Episcopo exercens, in Episcopatus Eboracensis ditione, quam nimis diffusam causabatur, tres novos excitavit Episcopatus. Ad Agathonem Papam provocavit Vilfridus; à quo res in pristinum statum revocatæ sunt. Ita tum Metropolitani inconsulta sede Apostolica Episcopatus aut dividebant, aut uniebant. At ubi ea potestate abuti cœpere, tum data iis ansa est, qui per provocationes causas hujusmodi jam majores Romam traduxere.

Malm. hist. L. 1. Pontif. Anglis.

CAPUT III. *P. 3. l. 2. c. 41.*

De pluralitate Beneficiorum, ac primò Episcopatuum & Abbatiarum, temporibus Caroli Magni & Imperii Carolini.

I. Ut ex translationibus ortæ sint Commendæ, orta pluralitas Beneficiorum.

II. Damnata in Actardo pluralitas Episcopatuum, Ut bacchatus in eum sit Hincmarus.

III. Et in alios Episcopos ejus poligamiæ fautores.

IV. Non improbabat Hincmarus Episcopi indigentiam collatis Cœnobiis levari.

V. Quæ tamen si qui præter statas leges impetrarent, in eos idem detonuit.

VI. Nec tamen uniebantur Abbatiæ, etsi duo Episcopatus Actardi uniti fuissent.

VII. Exempla portentosæ Beneficiorum pluralitatis. Quæ illam causæ utcunque excusare possent.

VIII. Ut innoxiè quandoque plures Abbatias ii habere potuerint, qui ex iis curas tantum & sollicitudines demetebant.

IX. Ineluctabilis quandoque incidebat necessitas, ut ad salutem Ecclesia unus idem plures gereret Episcopatus,

X. Ut sanctissimi Episcopi quandoque Abbatias impetrarint, eo fine & fructu, ut absersis corruptelis morum sanctiorem illis indicerent disciplinam.

XI. Aut ut illas de laicorum manibus extorquerent.

XII. De eodem, Exempla contraria,

I. BEneficiorum pluralitati, & Commendis ansam persæpè præbuere translationes. Græcis & Latinis ex æquo familiare fuit, translationes facere, quæ novas Episcopis conferrent Ecclesias, vetustas non auferrent. Idem Episcopus duas quandoque administrabat Ecclesias, hanc Titulo, illam Commendatione; nonnumquam & ambas Titulo.

II. Turonensem Metropolin consecutus Actardus, Nannetensis Ecclesiæ suæ prioris curam & possessionem non abjecit, Eam illi protinus Hincmarus cupiditatis effrænem insolentiam objecit, & probro vertit, ut Chalcedonensis maximè Concilii regulis proscriptam, quibus prohibentur Clerici in duabus simul Ecclesiis conscribi. *Quod autem Actardus*

Hincmar. Tom. 2. pag. 749.

dus appoſuit, ut utraſque ſedes, Turonenſem ſcilicet & Nannetenſem ſimul teneret, contra Chalcedonenſe Concilium egiſſe videtur, quo decretum eſt, non licere Clericum in duarum ſimul civitatum conſcribi Eccleſiis.

Qui pluralitatis Patronos ſe profitebantur, ii Chalcedonenſis vim hujus Canonis enervare ſtudebant, objecto Gregorii Magni exemplo, qui duas quandoque Epiſcopales Eccleſias unum in Epiſcopum conferebat. At reponebat Hincmarus, nuſquam fas eſſe Chriſtiano duas ſimul uxores ducere, & ne alteram quidem uxorem, alteram concubinam; Gregorium verò nunquam eam explicuiſſe diſpenſandi poteſtatem, niſi ut Eccleſiarum obſequeretur neceſſitati, cùm penuria laborabatur Paſtorum, cùm vicinæ eſſent Eccleſiæ duæ, Populo, & Clero, & rebus deſtituerentur, diutinis nimirum Longobardorum bellis acciſæ, exhauſtæque. *Quaſi ex verbis Gregorii ſatagant ſe munire, ut duas ſimul ſedes tenere valeant, cùm nulli Chriſtiano ſit licitum, vel duas uxores ſimul, vel uxorem & concubinam in ſimul habere, &c. Gregorius dicit, non de longiùs civitatulis à ſe invicem diſparatis, ſed de conlimitaneis, & de tam Cleri, quàm plebis immunitione deſtitutis, & rebus ac facultatibus deſolatis. Et temporis, inquit, neceſſitas nos perurget, & imminutio perſonarum exigit, ut deſtitutis Eccleſiis ſalubri & provida debeamus diſpoſitione ſuccurrere.* L. Ep. 8.

Pluralitati Eccleſiarum quas regebat, prætexebat Actardus earum paupertatem, per quam non liceret in earum ulla ſola decenter vitam tolerare. *Sed ipſe non habet ſufficientiam rerum ac facultatum, quibus in ea poſſit honorabiliter ſubſiſtere.* Excipit Hincmarus hinc non extenuari culpam, ſed ingraveſcere, quippe cùm jam palam ſit Eccleſiæ Epiſcopum adglutinari, non procurandæ animarum ſalutis charitate, ſed cupiditate temporalium commodorum. *Unde ſe conatur excuſare, inde magis accuſare, & cupiditatis atque ambitionis cauterio inurere, qui plus poſſeſſiones terrenas, quàm animarum lucra videtur adquirere.*

III. Sugillabat Hincmarus illos ſui ævi Præſules, qui novam obtrudebant juriſprudentiam, carnalium affectuum contagio imbutam, & ſpiritalium adulteriorum ſuffragatricem, idque Epiſcopis largientem, ut publicis calamitatibus depauperata priore uxore, aliam ducant: quod æquè flagitioſum eſt, ac ſi laici permittantur conjugibus ſuis morbo aliquo afflictatis, alias ſibi conjungere. *Nos autem moderni & Gallicani Epiſcopi, novos Canones facere conamur, ut liceat nobis, quod gravius eſt, quàm carnali commercio, ſpiritali adulterio, aut duas uxores, id eſt, duas ſedes ſimul habere, aut uxorem ſimul & concubinam tenere, vel vivente licèt infirma uxore, id eſt, Eccleſia noſtra, perſecutione qualibet rebus ac poſſeſſionibus imminuta, ad alterius copulam tranſmigrare.* Hæc verò conſequentia à carnali ad ſpiritale conjugium ubi rapiuntur, veſtigiis hæretur Concilii Chalcedonenſis, ut author eſt idem Hincmarus, ubi extincto Præſule vidua dicitur Eccleſia: *Niſi enim viri & uxoris legalis conjunctio, ad Epiſcopi & Eccleſiæ ſibi conjunctæ myſterium pertineret, Chalcedonenſe Concilium defuncto ſuo Epiſcopo viduatam Eccleſiam non vocaret.*

IV. Poſtremò denique impatientiùs fert Hincmarus ab Actardo Turonenſi jam Archiepiſcopo unà retineri Eccleſiam Nannetenſem, quantumvis ea deſolata jactaretur, Mavult enim ut Eccleſiæ ſuæ inopiæ medeatur Abbatiarum, aliarumque Regis largitatum reditibus: *Præſertim cùm alias poſſeſſiones & Abbatias largitione domini Regis habeat, unde ſumptus habere valet, quibus ad Deo ſerviendum & miniſterium ſuum exequendum in plebe ſibi commiſſa ſufficere poſſit.* Ea non diſplicebat Hincmaro pluralitas Beneficiorum.

V. Sed non inter hæc tantùm dirutarum, vel ad inopiam deductarum Eccleſiarum infortunia, Epiſcopis Abbatiæ à Regibus conferebantur. Juſtiſſimę erant Hincmari querelæ iræque, ſui ævi ſuccenſentis Præſulibus, qui nova ſibi jura commentabantur carnali prudentiæ accommodata, cùm penè ſinguli plures Eccleſias paſcendas, aut depaſcendas haberent. Probro vertit Hincmarus idem nepoti ſuo Hincmaro Laudunenſi, quòd Palatinum impetraſſet officium, & Abbatiam in alia Provincia, idque injuſſu ſuo, & inconſultis Provinciæ Epiſcopis, tum ſuæ Remenſis, tum alterius illius: quòd citra licentiam ſuam Provincia exiſſet, ut Abbatiam ſuam illam inviſeret: quòd denique uſque adeo Regem exaſperaſſet, ut ab eo & officio Palatino ſpoliaretur & Abbatia. *Sine mea, vel Coepiſcoporum noſtrorum conſcientia, adminiſtrationem in Palatio domni Regis obtinueris, &c. Per ſæculares poteſtates eandem adminiſtrationem cum Abbatia in tertia Provincia ultra Remenſem Provinciam ſine mea conſcientia obtinuiſti, &c. Ad quam Abbatiam ſine mea licentia, quoties tibi placuit, perrexiſti, &c. Contra domnum Regem in tantum te ſine ratione contumaciter erexiſti, ut & adminiſtrationem Palatinam & ipſam Abbatiam tibi auferret.* Iniquiſſimo ferebat animo Hincmarus Laudunenſis has Metropolitani ſui objurgationes; ſed non poterat non everti, & cauſa cadere, cùm armis invictiſſimis proſterneretur Concilii Antiocheni, & Sardicenſis, quo ſummoventur Epiſcopi à Palatio Principum, parere jubentur Metropolitano, nec quidquam adgredi ejus injuſſu, & Epiſcopi ejus loci, in quem conceſſere. Ibidem. Pag 498. 390. 561. 592. 593.

VI. Fuere & Ebboni Abbatiæ duæ, ex eodem Hincmaro, ſed tum demum, cùm Remenſi Eccleſia abdicatus fuit. Denique illum iis donaverat Lotharius Imperator, ut nexu & mancipio ſuum: iiſdem eum ſpoliavit, quòd Legationem Conſtantinopolitanam obire detrectaſſet. Tum verò à Ludovico Germaniæ Rege donatus eſt Epiſcopatu Hildesheimenſi. Ibidem. pag 504.

Ut duas Ebbo Abbatias, & Epiſcopatum & Abbatiam Hincmarus Laudunenſis obtineret, minimè neceſſe fuerat, eas inter ſe uniri Eccleſias: quanquam neceſſariò uniſſet Adrianus II. Epiſcopatum Nannetenſem cum Eccleſia Turonenſi, quo poſſet utramque ſimul Eccleſiam Actardus adminiſtrare. Certiſſimè enim eas Eccleſias univit & conglutinavit Pontifex ea cautione, ut ſi quando Nannetenſis in integrum reſtitueretur, proprium & ipſa rurſus haberet Epiſcopum. *Quod ſi Nannetica contigerit Eccleſiæ ad priorem Chriſto auxiliante ſtatum redire, nihil officiat ei hæc neceſſitatis unio, quam videlicet exigit Paganorum vaſtatio, quo minus proprium valeat habere Pontificem.* Unum ergo in titulum coaluerant tunc duæ illæ Epiſcopales Eccleſiæ: cùm Abbatiæ, de quibus ſuprà, nequaquam uniendæ fuiſſent, quòd non titulo ab iis Epiſcopis, ſed in Commendam obtinerentur.

VII. Illud mordicus retinebat Carolus Magnus, ut Epiſcopos nec Abbatiis, nec aliis donaret Beneficiis, niſi maxima graviſſimaque urgerent rerum momenta, *Nulli Epiſcoporum Abbatiam, vel Eccleſias ad jus Regium pertinentes, niſi ex certiſſimis cauſis unquam permiſit.* Cauſæ illum impulerunt graviſſimæ, ut pluribus oneraret Beneficiis germanum Imperatricis Hildegardis, *Ex certis autem cauſis quibuſdam plurima tribuit, utpote Udalrico, fratri magnæ Hildigardæ genitricis Regum & Imperatorum.* Fatis concedente Imperatrice, ea illi abſtulit; ſed & reſtituit poſtea, miſeratione affectus. Ita Monachus Sangallenſis, Carolomannus Caroli Calvi filius, affiante patris gratia, congeriem & ipſe quandam ſibi Beneficiorum acervavit, quam & poſtea ubi ejus offenſionem incurrit, diſſipari doluit. *Plurimorum Monaſteriorum Abbas reputatus, quia inſidias erga patrem ſuum infideliter moliretur, Abbatiis privatus, Sylvanectis eſt cuſtodiæ mancipatus.* Hatto Moguntinus Du Cheſne Tom. 2. pag. 112. 406. Aimoin. L. 5. c. 24.

nus Archiepiscopus gratia florentissimus apud Carolum Crassum Imperatorem, duodecim ab eo Abbatias impetravit. *Hatto Moguntinus Archiepiscopus, quem Cor Regis nominabant, cum ipse, ut aiunt, duodecim Abbatiis præfuerit, &c.*

Du Chesne Tom. 2. pag. 485. 383.

Non satis comperi, quin vehementer diffido, eam Beneficiorum pluralitatem excusari posse illa eadem ratione, qua muniri certissimè potest Alcuinus, à Carolo Magno donatus Abbatiis duabus, sancti Martini Turonensis, & sancti Lupi Trecensis, Nec Alcuino accipienti, nec Carolo Magno largienti, Abbatiæ illæ videbantur fore insanæ pabula cupiditatis, sed charitatis incitamenta, ut Monasteriis iis Monachisque disciplinæ regularis vigorem restitueret. Eidem & Cellam Judoci Carolus contulit Alcuino, quo esset, unde sumptus suppeterent hospitalitati. *Cellam sancti Judoci, quam magnus Carolus quondam Alcuino ad eleemosynam exhibendam peregrinis commiserat, &c.* Hæc Lupus Ferrariensis, cui postea eandem Ludovicus Pius Cellam Judoci contulit, ut statas ibi fieri curaret erogationes in pauperes, reliquos fructus in alimenta seponeret Perrarienſium Monachorum suorum. *Beatæ memoriæ pater vester nobis ea ratione concessit, ut quod eleemosynæ superesset, in nostrum cederet usum.* Sic Lupus in datis ad Carolum Calvum litteris. Ideo & Ferrarienſem se, & Cellæ Judoci Abbatem Lupus in Epistolis suis scribebat. Certè cùm postea alium donasset quempiam eadem Cella Judoci Carolus Calvus, confestim contestatus est Lupus fidentissimè, jam non esse se ferendo oneri impensarum necessariarum Abbatiæ Ferrarienſis: non modò ad militiam Regi pro more suppeditandam, sed & ad alendos Monachos. Ejusmodi autem fuit ea inopia, ut Lupus Carolum Calvum per litteras interpellarit, opportunè, importunèque institerit, in auresque ejus hoc demum effuderit, Monachos Ferrarienses à Majoribus suis accepisse, cælesti mox obrui vindicta, quicumque detrimenti aliquid rebus suis temporalibus adferrent. *Ac ne putetis eos jocari, serio confirmant senes nostri experimento se proprio comperisse, idque sibi pueris à senibus esse traditum, quod quicumque Monasterio nostro insigne aliquod intulerit damnum, nisi cito resipuerit, magnum incurrerit incommodum, aut sanitatis & vitæ pertulerit dispendium.* Non certò satis constat, an his cælestis iræ comminationibus perterritus fuerit Carolus; at non multò pòst gratulati sibi sunt Ferrarienses Monachi de *recepta Cella Judoci*.

Epist. 11. 14.

Epist. 32. 42. 43.

Epist. 53. Epist. 61.

Præsto est hìc ergo religiosissimus Abbas Lupus, duabus Abbatiis donatus; nisi malis duas Abbatias perpetua dein unione devinctas, & uni creditas Abbati Ferrarienſi, citra invidiam, citra vel levissimam avaritiæ suspicionem. His enim Lupi litteris omnibus perspicuum fit, gravissima conflictari cœpisse inopia Monachos Ferrarienses, cùm primùm Cella Judoci exuti fuere. Est autem illud quoque obiter observandum, Cœnobiis adhuc tunc omnibus res omnes temporales in commune habitas fuisse, nulla adhuc inter Abbates & Monachos partitione facta. Itaque qui plures tum Abbatias circumgestabat unus, nihil sibi propriè arrogare poterat, præter sollicitudines & angustias curarum in plura Monasteria porrigendarum. Eo sensu pluralitas Abbatiarum uni incumbentium, non aliud ferè erat, quàm uberior charitatis, & largitionum, & religiosarum omnium virtutum materies.

Quæ de Alcuino verò perstrinximus, ea paulò copiosiùs nunc nobis edisserenda & illustranda sunt. Monasticæ Professioni illigatus non videtur unquam fuisse Alcuinus, tametsi Abbatias quinque suæ curæ concreditas habuerit. Nimirum sancti Martini in Civitate Turonensi, Cormericensem in Diœcesi, sancti Lupi apud Tricasses, Ferrarienſem in Diœcesi Senonensi, denique sancti Judoci in Ambianensi Episcopatu. Eo mortuo in ejus discipulos ea omnia Beneficia dispensata sunt. Erat ergo ea pluralitas Beneficiorum, & quidem Commendatorum. At 1. vel ipsum Alcuini nomen, & eximiæ sanctitatis fama, & virtutum suavissimus odor, quo & illa, & postea omnis afflata est ætas, jam præjudicium vehit, ne damnetur, quod ab eo probatum, quod ab eo factitatum est. 2. Nec aliter de Carolo Magno sentiendum, qui cùm non immeritò restaurator audiat sanctioris Ecclesiasticæ Disciplinæ, non facilè credendus est in his à seipso descivisse, aut in oculis aliud & in votis, quàm Ecclesiæ utilitatem habuisse. 3. Anno 796. consilium cepit Alcuinus in Fuldensem Abbatiam concedendi, & ibi Monasticam vitam profitendi, ut his se Beneficiorum impedimentis extricaret. Vetuit Carolus Magnus. Nempè persuasum illi erat, conducibilius Ecclesiæ esse, ut inter Clericos vitam traducere pergeret Alcuinus. Ea videlicet ratione, qua summi & sanctissimi viri, Augustinus & Bernardus, nonnullos sæculari gloria & nobilitate spectatissimos abduxerunt à proposito amplectendæ Monasticæ vitæ, ne necessaria tum sibi eorum opera Ecclesia fraudaretur. 4. Cormeriacum & Cella Judoci verè Cellæ erant ab origine, & obedientiæ; illa S. Martini, hæc Ferrarienſis Abbatiæ. Ita ex quinque Abbatiis jam tres tantùm supersunt. 5. Non tam possessor, quàm Administrator erat Alcuinus horum quinque Cœnobiorum: non aliter quàm Benedictus Ananiæ Abbas, cùm bene multa Cœnobia ad strictiorem Regulæ observantiam perduxisset, eorum Abbas Generalis & Administrator fuit. Fuere enim Alcuinus & Benedictus hic arctissima devincti necessitudine. Illis Imperatores plurima credidere, ac subjecere Cœnobia, ut ab illis ea ad S. Benedicti Regulam conformarentur. Ita ergo jam non est ea vel Beneficiorum coarcevatio, vel Commendarum licentia, quæ vitio verti possit. Plurimum sibi licere voluit Carolus Magnus in conferendis Prælaturis, quia non aliter medicari se posse speravit gravissimis morbis, quibus tum Respublica, tum Ecclesia laborabat. Nec infeliciter res illi cessit. Abbatiam sancti Martini Turonensis jam tunc non Monachi, sed Canonici incolebant. Non ea ergo erat Commenda. Fridegisus qui Magistro suo Alcuino successit, à Ludovico Pio evicit, ut suum sibi deinceps Abbatem eligerent Monachi Cormeriacenses. Vel hinc intelligas, quo animo, & quàm alieno à terrenis affectibus essent Abbates hi Commendatarii.

Ibidem. n. 68. 73.

VIII. Quibus plures erant Abbatiæ, & qui eas regebant, ut Capita Religiosæ Congregationis, nihil sibi propriè vendicantes, aut possidentes; ex communibus reditibus necessaria tantùm vitæ subsidia delibantes; à luxu, à superflua abundantia alieniſſimi: cæteris Monachis sola præeuntes sollicitudine totius Cœnobii & vigilantia, his omnibus invidiam facere ex Beneficiorum pluralitate non magis quisquam potest, quàm Præpositis nunc Generalibus, sive Monasticarum, sive Clericalium Congregationum. Et illi etiam, peræquè ut hi, & paupertatis, & totius Monasticæ observantiæ erant studiosissimi. Ejusmodi erant Alcuinus & Lupus Ferrarienses, de quibus diximus.

Ejusmodi erat & Hilduinus Archicapellanus Ludovici Pii, à quo subirato duabus Abbatiis exutus est, quibus illum mox interpellante discipulo Hincmaro restituit Pius. *Cùm offensam Augusti adeo cum aliis regni primoribus incurrisset, ut ablatis sibi Abbatiis in Saxoniam fuerit relegatus, &c. Donec ab exilio revocatus, duarum fuerit Abbatiarum Prælationi restitutus.* Ejusmodi esse debuerat Abbas Gauslinus, quem ingrati animi infamia inurit Hincmarus in Ecclesiam Remensem, quę Diaconatu illum auxerat, & Abbatiis compluribus, à Rege ei impetratis. *Ad gradus Ecclesiasticos usque ad Diaconatum provexerit, plurimorum Monasteriorum per concessionem Regum Abbatem constituerit.* Ejusmodi erat & Fulradus Abbas sancti Dionysii, Archipresbyter & Archicapellanus Pipini

Flodoard. L. 3. c. 1.

Ibid. c. 2.

Le Cointe, ad annum 804. n. 62.

Re-

Pipini Regis, multorum parens & Abbas Cœnobiorum, quæ ipse exædificaverat, ut liquet ex Epistola à Stephano II. Papa ad eum scripta. *Archipresbytero & Abbati venerabilium Monasteriorum, ab eodem auspice fundatorum.* Ejusmodi fuit beatus Berno primus Abbas Cluniacensis, qui plures Abbatias suas paulò ante obitum resignavit, illas inter Guidonem & Odonem partitus, quos sibi elegerat successores.

I X. Mirum magis est, quanquam peræquè certum, Episcopos quosdam plures simul gessisse & adgubernasse Episcopatus, indeclinabili quadam necessitate, & cùm ea incidissent tempora, per quæ non aliter possent Ecclesiæ illæ ad Canonicas leges & ad morum sanctimoniam refingi. Ita beatus Osuvaldus Vorcestrensis in Anglia Episcopus, clavum arripuit Eboracensis Ecclesiæ, nec tamen à prioris Episcopatus sui gubernaculis recessit. A piissimo Edgaro Rege, & à beato Dunstano Cantuariensi Archiepiscopo compulsus est pari charitate utramque complecti Ecclesiam, ne si à Vorcestrensi sejungeretur, illa omnis dilaberetur pietas, quam ei Monachis in Canonicorum locum substitutis ipse invexerat. *Ne verò Monachi quos instituerat, immodica tentatione pulsarentur, si pastorali cura destituti, non haberent quo niterentur, authoritate sancti Dunstani Episcopatum Vigornienſem unà cum Eboracensi sollicite gubernavit.*

Dunstanus ipse Vorcestrensis primùm Episcopus, pòst ad Londinensem accersitus, aliquandiu utramque admoderatus est Ecclesiam, urgentissima necessitate, defœcatissima charitate. *Utraque igitur Ecclesia, Vigornienſis videlicet & Londonienſis eo Præside gloriabatur; quandoquidem ipse summa necessitate compulsus, utriusque Pontifex per nonnullum temporis spatium erat, utrique sollicitudinis suæ curam impendens, utramque intus & extra sua defensione contra omnes æmulos muniens, in utraque officium Pontificale opportuno tempore sedulus exequens.* Ea erat dispensandi causa, *summa necessitate.* Ea erat dispensationis brevitas, dum necessitas urgeret, *per nonnullum temporis spatium.* Ea fuit authoritas, qua beatus Osuvaldus utrique simul præfuit Episcopatui, *authoritate Dunstani.* Ad id tum ergo una erat satis Archiepiscopi authoritas Cantuariensis.

X. Nec à vero dissidet eodem tempore Episcopos quosdam sanctitatis gloria conspicuos, Abbates pariter fuisse, regimine Cœnobiorum in se suscepto, nulla temporali illecebra, sola restituendæ Disciplinæ cupidine, aut rei temporalis tuendæ, quòd illud demum sit Christi & pauperum patrimonium. Talis indubitatissimè fuit B. Udalricus Augustanus Episcopus, qui ab Imperatore obtinuit Abbatiam nepotis sui Adalberonis, præpropera morte extincti: non ut ejus ipse opibus ditesceret, sed ut ne ea largitate & munificentia Imperatorum in posterum fraudaretur. Id enim verò consecutus, mox Abbatiam Monacho resignavit, quem sibi sublegi curavit, & nihil in præteritis reliquit, ut ea resignatio a se facta Abbatiæ Commendatæ in Abbatem Regularem ab Imperatore confirmaretur. *Religiosus Antistes Abbatiam postulavit sibi donari, non causa avaritiæ, sed ea intentione, ut Cœnobitis ibidem Deo servientibus, deliberationem, quam ille eis antea conscriptam & sigillatam ab eodem Imperatore donari impetravit, restituere potuisset. Fratres Rudungum in Abbatem elegerunt, &c. Episcopus assumpto baculo commendavit illi Abbatiam usque in præsentiam Imperatoris, &c.*

Non necesse habuit eo circuitu uti B. Volfangus Ratisponensis Episcopus, ut celeberrimam sancti Emmeranni Abbatiam antiquæ redderet Regularitati. Cùm illud Cœnobium ab Imperatoribus & Regibus prisci Ratisponenses Episcopi impetrassent, intercesserant, ne Abbates eligerentur, & violenta usurpatione, ejus sibi & titulum usurpaverant, & proventus. Nec multò pòst cùm Monachis necessaria quæque vitæ adminicula subducerentur, tota pessumdata est Regularitas. *Episcopi ab Imperatoribus vel Regibus Monasterium illud impetrantes, in suam ditionem redegerant, rebusque ejus & facultatibus pro suo arbitratu usi erant. Illo igitur defuncto Abbate quem invenerant, nullum deinceps curarunt substituere, &c.* Quantumvis obtunderetur Volfangus, ut ne tam pingui Cœnobio spoliaret Ecclesiam suam, & ne successoribus suis tam amplos subtraheret proventus; ipse confestim Abbatem eligi fecit, se professus imparem duplici ferendæ sarcinæ; Gregorio se subscribere lubentissimum, ajenti, monstri simillimum esse, si quovis in corpore ab uno membro duorum munia & partes obeantur; adeo verò non posse unum omnes numeros implere Episcopi & Abbatis, ut utrique sejunctim plures essent asciscendos cooperatores, à quibus parte oneris sui aliqua levarentur. *Vos scire debetis, Volfangum nunquam in humeros suos accepturum sarcinam, quam ferre non possit, nempe ut Episcopus pariter & Abbas dici velit. Sicut enim teste beato Gregorio, indecorum est, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio; ita noxium & turpissimum est, si singularum ministeria personis totidem non fuerint distributa, &c.*

XI. Sed præter hæc pia & laudatissima consilia redintegrandæ Religiosæ observantiæ, aut tuendæ rei Cœnobiorum temporalis, augendæque, extinctisque Commendis restituendorum Abbatum Regularium: fuit ævo Caroli Magni causa peculiaris, quæ Episcopos nulla terrena cupiditate implicatos impulit, ut Abbatias susciperent, vel ut etiam flagitarent. Quòd nimirum a temporibus Caroli Martelli maximam Cœnobiorum partem Reges ipsi usurpassent, suoque ea arbitratu, vel retinerent ipsi, vel darent, adimerentque, non Monachis tantum, & Clericis, sed & laicis. Quo, oro te, quid perversius? quid calamitosius? Si ergo tum purissimo quis Episcopus zelo incitatus, unam, aut plures indueret Abbatias, ne eas Principi eblandirentur laici, vel Clerici Aulæ Aulicorumque vitiorum mancipes, & in eas secum simul quandam flagitiorum colluviem inveherent: ecquis ei sobrius obtrectare ausus esset? ecquis meritas invidere laudes?

Talis probabiliter fuit Hugo ille, de quo suprà jam diximus, Martelli & Pipini prosapia charissimus, plures Episcopatus, plures Abbatias circumgestans. Certè *extra Decreta Canonum*, ut habet Chronicum Fontanellense. Sed quantò detestabilius erat, tot eo tempore Episcopatus fuisse, totque Abbatias Pastoribus vacantes, & quidem perdiu, & prædæ objectas laicorum, militum, exercituum? Rejicitur porro ab eodem Scriptore, eundem Rotomagensem Archiepiscopum dono accepisse à Regibus ingentia prædia alia; non quo illis ipse frueretur, sed ut ea Ecclesiis restitueret, tam impiè & sacrilegè, quàm impunè tunc expilatis. *Prædia verò regia quæ ejus insederunt animo. Non enim causa perversæ cupiditatis, aut aliquo sæculari fastu, à Patruo suo Carolo Principe, seu à Regibus Francorum ea impetrabat: sed ut statim Ecclesiis Christi ea contraderet.* Affirmat deniq; idem Scriptor ex Chartulariis Ecclesiarum Rotomagensis, Parisiensis, Bajocensis, Gemmeticensis, Fontanellensis testatum fieri, Hugoni isti cordi curæque fuisse, ut quam diligentissimè hæ omnes Ecclesiæ repararentur, defenderentur, novo opum spiritalium, temporaliumque cumulo augerentur. *Illic invenient quantam sollicitudinem ac pervigilem curam de constructione, propagatione, administratione, ac exaltatione Ecclesiarum habuerit.*

XII. Nec omnium tamen forsan Antistitum tam pia erant & in suscipiendis Regum largitate Abbatiis, & in iis administrandis consilia; nec tanta terrenorum affectuum abdicatio. Post aliquot annos Rainfredus Archiepiscopus Rotomagensis eandem Fontanellensem Abbatiam à Carolo Martello impe-

impetravit; Cùm verò reditus ejus ipse abliguriret omnes, Monachi stipendiis necessariis fraudati, apud eundem Carolum conquesti sunt, à quo Rainfredus Abbatia exutus, Rotomagensi Ecclesia sola sustentari jussus est. Hinc compertum est, calamitosissimis illis temporibus non aliter Abbatias à Regibus habitas esse, quàm ut Feuda aliqua regni; ut *jure precarii & beneficii*, eas quibus vellent conferrent, ut loquitur ejusdem Chronici author,

Anno 739. Ibidem pag. 217. 233. 299.

Luculentè hæc confirmantur ex Chronico Abbatiæ Senonensis, ubi narratur Angilramus Episcopus Metensis ab Imperatore impetrasse eam Abbatiam, quæ Imperialis hactenus fuerat, fuit autem exinde Episcopalis, propterea quòd aliquandiu Angilramus & Episcopum agere voluit, & Abbatem: *Archiepiscopus Angilramus Episcopatum & Abbatiam Senonensem aliquanto gubernavit tempore, Et ita Monasterium quod prius Imperiale fuisse constiterat, ex tunc manu Episcopi Metensis degere compellitur, &c. Imperator Monasterium Metensi Episcopo, eo jure, quo & Imperatores à primo tenuerant, perpetualiter concessit.* Suspicabantur primùm Monachi hinc Abbatiam suam dedecorari, si ex Imperiali Episcopalis evaderet. At ejus Chronici Author fidem facit, hinc ei & ornamenti plurimum, & emolumenti accessisse: quòd Cœnobia omnia Imperialia, vel ipsorum exactionibus Principum exhausta essent, vel ab Imperii hostibus labefactata: *Certè si ab illis temporibus omnia Monasteria ista adhuc Imperii essent, jam lapis super lapidem non remansisset.* Ubi verò postea animadvertit Angilramus, & Episcopatus sui curis, & Imperii negotiis ita se distineri, ut minùs posset tuendæ Senonensis Cœnobii sui Disciplinæ invigilare, Regularem eligi jussit Abbatem, & exinde res temporales ejus Abbatiæ in potestate fuere Episcoporum Metensium, ut in Imperatorum antea fuerant tuitione. *Ab illo tempore Abbates hujus Cœnobii ab Episcopo Metensi temporalia, ab Episcopo verò Tullensi spiritalia receperunt.*

Ibidem. Ibidem. pag. 482.

Hinc liquet conducibile in primis fuisse his Abbatiis, à pio ut aliquo Episcopo, vel Archiepiscopo impetrarentur, qui longam illam Regalium & Imperialium Abbatiarum excuteret servitutem, nempè ab illis inolitam temporibus ruentis stirpis Regiæ, ruinaque sua Ecclesiam sibi devinctissimam in præceps agentis; & qui denique non libertati tantùm eas pristinæ, sed & splendori, ac Disciplinæ Regulari redintegraret. Huic Beneficiorum pluralitati laudes meritò rependendæ erant.

Epist. 264.

Probabile profectò est horum albo Disciplinæ purioris amatorum inscribendum esse Hadericum Presbyterum, & Abbatem, quem Joannes VIII. tuitione sua impertiit, nec ipsum tantùm, sed & Abbatias ejus omnes, aliaque Beneficia, præter agros & patrimonia. Id enim Pontifex ipse videtur innuere. *Fideli devotione totoque mentis conamine pro pristino statu & vigore, atque restitutione sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ terque quaterque in obsequio Ansperti reverendissimi Archiepiscopi tui, atque Confratris nostri devotum atque in omnibus fidelissimum permanere, & decertare omnino & evidenter comperimus.* Tumultuosissimis his temporibus, ab his Cœnobiis omnibus non poterat major iniri gratia, quàm si ei committerentur, qui Mediolanensis Ecclesiæ restauranda disciplina zelum suum insignisset.

CAPUT IV. *P. 3. l. 2. c. 42.*

De pluralitate tum Episcopatuum, tum Beneficiorum Episcopatibus & Abbatiis inferiorum, sub Carolo Magno & ejus stirpe.

I. In Parochiis quoque damnata pluralitas, hoc est, superfluitas.

II. Quodque Parochi sponsi sint Ecclesiarum.

III. Et Basilicarum damnata pluralitas.

IV. Duarum Parochiarum munia implere Parochus unus non potest.

V. Poterat Parochialis Ecclesia cum Capella obtineri.

VI. VII. Non poterat idem & Parochum agere, & Canonicum.

VIII. In Capellarum classem redigi non poterant, quæ fuerant Parochiæ.

IX. Cùm obambulabat Episcopus Diœcesin, in hanc pluralitatem inquirebat.

X. Ad omnia prorsus Beneficia permanebat ea lex, ut unus unum obtineret, nec plura in unum possent adgregari.

XI. In Oriente septima Synodus Oecumenica quamcumque damnat Beneficiorum pluralitatem.

XII. Tenuitati Beneficiorum jubetur labore manuum supleri.

XIII. Plura uni committi per illam Synodum licet, si ruri sint, nec ad manum sint viri iis regendis idonei.

XIV. Abbati Generali plura sunt, subsuntque Cœnobia, in unum Sodalitii corpus constricta.

XV. Episcopo Episcopatus alius à Barbaris vastatus commendari potest,

XVI. Sola in eo spectabatur Ecclesiæ utilitas.

XVII. Cur Chalcedonensis Synodus vetet ne plurium quis inscribatur Clero Civitatum: at septima Synodus, ne pluribus Ecclesiis ejusdem Civitatis.

XVIII. Plures Episcopatus evastati in unum coagmentantur.

XIX. Mos serpere incipit, ne vacent priora Beneficia, ubi quis augetur Episcopatu in partibus.

I. PLuralitas, hoc est superfluitas, peræquè proscripta est in Parochialibus, atque in Episcopalibus Ecclesiis & Abbatiarum. Hinc Ludovici Pii Capitulari edicitur, ut ubi immunitas & redituum copia Parochis admensa fuerit tanta, quanta opus erit, jam ne Parochias quisquam duas gerere possit. *Statutum est, postquam hoc impletum fuerit, ut unaquæque Ecclesia suum Presbyterum habeat, ubi id fieri facultas providente Episcopo permiserit.*

An. 816. 11. Cap Car. Ma l. c. 91.

II. Alio verò Capitularium loco, non jam superfluitas, sed ipsa maximè pluralitas probro vertitur: quòd cùm videlicet Parochi sponsi sint Ecclesiarum suarum, non possit quisquam citra summum dedecus duas unus ducere sponsas. *Sicut quisque sæcularis non amplius quàm unam habere debet uxorem: ita & unusquisque Presbyter non amplius quàm unam habere debet Ecclesiam.* Hetardus Turonensis Archiepiscopus eandem premit rationem. *Ut Presbyter non amplius quàm unam Ecclesiam habeat, sicut & vir unam uxorem.*

L. 6. c. Cap. 49.

III. Geminam eam rationem complexa est Synodus Parisiensis VI. ubi ait cuique Parochiæ suum esse debere Episcopum, ita & cuique *Basilicæ* suum esse debere Presbyterum: infandæ autem esse avaritiæ, si quis Presbyter duas treve Basilicas accipiat, sive laici, sive Ecclesiastici Patronatus. *Non solum à Clericis, verum etiam à laicis alias Basilicas contra fas suscipiunt.* Sive consulto, sive inconsulto Episcopo id machinentur, non tolerandæ id esse audaciæ. Qui enim numeros officii omnes una in Ecclesia implere vix possunt, qui poterunt in duabus? *Vix enim quispiam Presbyterorum in Basilica, in qua divinæ servituti manc ipatus est, dignè atque strenuè militare invenitur; quanto minus id in duabus, vel tribus, aut eo amplius Basilicis dignè exequi valet?* Prudentiæ denique & sollicitudini Episcopali ea cura à Synodo committitur, ut singuli singulis in Ecclesiis Presbyteri collocentur, ubi rerum satis erit unde vitam tolerent: neu sinant unquam solius avaritiæ studio quemquam unum duabus simul præesse Ecclesiis. *Hoc specialiter eorum solertiæ providendum est, ut hac occasione nullus*

Anno 8 c. 49.

lus Prebyter duas, aut tres avaritiæ causa, quibus sufficere secundum divinum cultum nullatenus potest, habere audeat Basilicas.

IV. In Concilio II. Aquisgranensi anno 836. perspicuè declarata est necessaria unius Parochi in qualibet Parochia, & unius Presbyteri præsentia atque industria in qualibet subsidiaria, vel succursali Ecclesia. *Ut per se eam tenere possit, aut etiam priori Presbytero subjugatus.* Paucis his in verbis satis apertè proditur discrimen Parochi primarii & Titularis, qui & *Prior* vocatur, & Presbyteri, vel Vicarii, qui annexæ ministrat Ecclesiæ, & totus à Parocho pendet.

Hæc autem necessitas inculcatur ab hujus Concilii Patribus, quòd quanquam posset unus pluribus in Ecclesiis Parochus sacris operari, & Missarum celebrare solennia: impar tamen foret cæteris omnibus defungendis Pastoris muneribus, ad tingendos fonte sacro ægrotos, ad excipiendas Confessiones, ad sacrum Eucharistiæ epulum dispensandum. *Quanquam Missarum celebrationes per omnes Ecclesias sibi commissas agere possent, cætera officia, quæ ad divinum cultum pertinent, propter impossibilitatem & multitudinem Ecclesiarum, quodammodo neglectu elapsa. Similiter & prævidentiæ in baptismate infirmorum, & in confessione quærentium, atque in communione periclitantium per plura remansisse.*

V. Copia tamen fiebat Parochis retinendæ cum Ecclesia sua alicujus Capellæ, cui nimirum nec plebs regenda, nec functio obeunda adhæresceret. *Quia quidam Presbyteri, præter Ecclesiam in qua titulati sunt, etiam Capellas habent, &c.* Ut Capellæ forsan à Parochialibus Ecclesiis secernerentur, hæ *Basilicæ* suprà dicebantur Canone Concilii VI. Parisiensis. In Concilio Metensi anni 888. potestas Parochis non fit unà retinendi istiusmodi Capellas, nisi cùm Ecclesiæ Parochiali ita cohæresceant, tanquam ejus aliqua membra, ut sine gravissimo detrimento sejungi haud possent. *Unusquisque Presbyter unam solummodo habeat Ecclesiam, nisi fortè antiquitus habuerit Capellam, vel membrum aliquod adjacens sibi, quod non expedit separari.*

VI. At cùm id sibi sumpserunt Parochi, ut Canonici simul essent: aut ubi Canonici Parochiales præterea Ecclesias administrari à se posse sperarunt: tum verò Hincmarus Remensis Archiepiscopus Episcopali vigore mucronem Ecclesiasticæ censuræ in has distrinxit fœdissimæ avaritiæ molitiones. *Quia non solum illicita, sed etiam perniciosa sibi ac commissæ plebi præsumptione, contra sacros Canones Presbyteri nostræ Parochiæ dicuntur Ecclesias suas negligere, & Præbendam in Monasterio Montis Falconis obtinere: Sed Canonici ipsius Monasterii Ecclesias rusticanarum Parochiarum occupare, necesse nobis est, non solum quid inde sacri Canones definiant demonstrare, sed & vigorem ac censuram eorundem sacrorum Canonum, si se non correxerint, in contemptores exercere.*

VII. Dilucidum ergo est sociari ea tum minimè potuisse, aut commisceri nomina, & officia, ut iidem & Parochi essent, & Canonici, sive Sæculares, sive Regulares interpretere Canonicos. Quanquam enim Regulares essent ii Canonici, de quibus hic Hincmarus, nimirum Regulam Crodogangi professi; quæ ab illo promuntur Canonum, rationumque momenta, in omnes ex æquo valent Canonicos. 1. Canonibus præcipi Clericos stabiles esse in Ecclesiis, quibus primùm sua devincti sunt ordinatione: si tranferantur verò in aliquam Ecclesiam, vetari quidquam posthac demetere ex prioris Ecclesiæ proventibus. 2. Pugnant manifestissimè functiones Canonicorum & Parochorum. *Certum est, quia Claustra Monasterii, atque obsequia debita, & quæ sunt necessaria plebi in rusticanis Parochiis, insimul exequi nemo valebit.* 3. Sordidissimæ certè avaritiæ est, impelli Canonicos ad ambiendas ruris Parochias, ut decimis & patrimonio pauperum saginentur. His rationibus universim Canonici omnes includuntur. *Canonicus ordinatus in Monasterio, obsequia monasterialia derelinquens, turpis lucri cupiditate emolumentum decimæ rusticanarum Parochiarum studebit invadere, &c.*

VIII. Obviatum est denique ab Hincmaro, serpenti novæ corruptelæ, ubi cavit, ne Capellæ jam dicerentur, quæ suos olim Presbyteros habuissent. Id enim jam inolescebat fucatæ avaritiæ ludibrium, ut Parochiæ unius Pastores possent & aliam simul retinere, Capellæ nomine obumbratam. *Ne Ecclesias illas, quæ ex antiquo Presbyteros habere solitæ fuerunt, aliis Ecclesiis quasi loco Capellarum non subjiciatis.* Con. Gal. To. 3. pag. 641.

IX. Inter ea Inquisitionum Capita, de quibus renuntiari sibi jubebat Episcopus Diœcesim suam circumlustrans; illud quoque aliquo erat in numero, An Parochus unus pluribus ita præesset Ecclesiis, ut non in earum singulis Presbyteros haberet singulos, tanquam Vicarios. *Si plures teneat Ecclesias, sine aliorum Presbyterorum adjutorio, &c. Nullus Ecclesias teneat sine adjutorio aliorum Presbyterorum, &c. Nullus plures Ecclesias sine titulo & contra sacrorum Canonum dispositiones nanciscì præsumat.* Turpiter hallucinaretur, qui hos sibi fingerent Vicarios Parochi arbitratu revocabiles. Si enim nisi Canonico judicio non poterant Beneficiarii etiam minusculi ab Episcopo gradu exturbari: quì potuissent Parochi indicta causa Presbyteros summovere à regimine creditarum sibi Ecclesiarum? Hi ergo Vicarii, Parochorum subsidiarii adjutores, iidem ipsi sunt de quibus suprà Concilium Aquisgranense, qui Priori Parocho subjici debere ibi dicebantur: *Priori Presbytero subjugantur.* Regino l. 1. Inquisit. n. 46. Et in Append. pag. 604. 608

X. Ex his autem illud profectò concluditur, nullum adhuc magnoperè discrimen inter Beneficia statutum, non Compatibilia ab Incompatibilibus sejuncta fuisse, non à Duplicibus Simplicia, omnia indiscriminatim visa esse residentiæ legibus obnoxia, & functionibus iis illigata, quæ duo simul copulari non paterentur. Canonicorum ipsæ stationes cum Parochiis sociari non poterant. Canonicis & Abbatibus strictissima residentiæ lex incumbebat. Summa denique lex & ratio, quæ omnia promiscuè Beneficia uni conferri plura vetabat, nec tergiversatione, vel exceptione, vel distinctione ulla ludificari poterat, lex porro ea erat, quòd per avaritiam & ambitionem, quæ parentes sunt & authores pluralitatis, janua non possit unquam patefieri in Beneficia, vel dignitates Ecclesiarum. Si Episcopus quis, si Abbas alias in se susciperet Abbatias, ut propudiosæ illas eximeret servituti, nonnisi necessariam sustentationem ex earum quantiscunque reditibus decerpturus, reliqua omnia impensurus in earundem Ecclesiarum necessitates, utque ipsa potissimùm illis electio & Regulæ observatio restitueretur, huic pluralitati convitiari, aut succensere nemo jure posset, ut quæ nulla avaritiæ aut ambitionis fuligine tingeretur. Nec verò Parochi permittebantur Capellam simul aliquam retinere, nisi quòd nunquam illi certus Beneficii Titulus adscriptus fuisset, nunquam proprius ei Presbyter addictus, sed membri instar esset, quod citra perniciem non posset à Parochia divelli.

XI. Hæc eadem sempiterna & incommutabilis lex, avaritiæ & ambitionis adversaria implacata, Orientalem quoque compulit Ecclesiam, suis ut Civilibus & Canonicis legibus, plurium congeriem destrueret Beneficiorum, nec fucum sibi fieri sineret frustratoriis distinctionibus eorum, quæ residentiam, quæ curam haberent animarum adjunctam, vel non haberent. Quanquam enim flagitiosius sit, ea sibi Beneficia congerere, quorum conflictentur inter se functiones: non potest tamen non flagitiosè facere, quisquis dignitates sacrosanctas, & res Christo dicatas spe ditescendi, vel delician-

di,

di, vel dominandi libidine explendæ accumulat. Vide ut hæc detonet Canon Synodi VII. Oecumenicæ. *Clericus ab instanti tempore non connumeretur in duabus Ecclesiis. Negotiationis enim est, hoc, & turpis commodi proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine penitus alienum. Unusquisque secundum Apostolicam vocem, in quo vocatus est, in hoc debet manere, & in una locari Ecclesia. Quæ enim per turpe lucrum in Ecclesiasticis rebus perficiuntur, aliena consistunt à Deo.* Universalis & incommutabilis ea lex est Ecclesiæ, qua proscribitur vitiosa Beneficiorum pluralitas cujusque generis. Promiscuè enim ibi & universim dominatur profana rerum sacrarum nundinatio, & inexplebilis opum & honorum libido,

Can. 15.

XII. Hinc præclarissimè mox in eodem Concilio, quibus ad victitandum non suppeditat Beneficium, quæ necessaria sint, ii jubentur sibi adesse, non adjiciendo alio quopiam Beneficio, sed labore & opere manuum. *Ad vitæ verò hujus necessitatem studia sunt diversa; ex his verò qui voluerit, acquirat carnis opportuna. Ait enim Apostolus: Ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ.*

Ibidem.

XIII. Una incidit causa, qua sinant hujus Concilii Patres, plurium simul Ecclesiarum sarcinas alicui ingeri, cùm ruri idonei non occurrunt Pastores eo numero qui desideratur. Ruri dixi, quòd satis intelligerent Præsules hujus Synodi, ad civitatum regendas Ecclesias rarissimè deesse viros idoneos. *Et hæc quidem in hac à Deo conservanda urbe. Cæterum in villis quæ foris sunt, propter inopiam hominum indulgeatur.* Procul sunt ab hac dispensatione humani affectus, ut quæ solis donetur Ecclesiæ necessitatibus.

Ibidem.

Hinc illud exprimit Balsamon, si vetantur Clerici duarum simul Ecclesiarum ex proventibus emolumenta quæpiam delibare: multò æquius esse, ut ne unus duas Abbatias gestet Præpositus vel Abbas. Quod ad Generalem verò pertinet Abbatem, qui à Græcis *Pantocratorenus*, παντοκρατορηνὸς appellatur, cùm Cœnobia omnia in unam coiverint Congregationem, & in unum veluti corpus, ea re ne tantillum quidem perstringi Canones. *Si non permittitur alicui, ut sit Clericus in duabus Ecclesiis, nec Præfectus duobus Monasteriis præerit, sicut nec caput unum duobus corporibus. Quod autem Pantocratorenus Præfectus præsit multis Monasteriis, Canoni non adversatur; multa enim Monasteria ut unum reputantur.*

In Nomoc. t. 1. c. 20.

XV. Si pluribus unus imminere potest Abbas Cœnobiis, ubi ea in unum Congregationis corpus coalita sunt: potest & Episcopus unus pluribus simul Episcopalibus præesse Ecclesiis in unam conflatis: quanquam hæc Episcopatuum coalitio longè aliis debeat extundi rationibus. Sub uno enim vertice plura adgregabantur Cœnobia, ut disciplinæ sanctimonia pluribus & invictioribus vinculis constringeretur; at plures Episcopales Ecclesiæ compingebantur in unum Episcopatum, ubi ipsæ Barbarorum populationibus evastatæ fuerant. Id observatum est à Balsamone eodem in Canonem II. Concilii I. Constantinopolitani. *Quod liceat quidem Synodis ex œconomiæ ratione alias Ecclesias, quæ à Gentibus occupantur, aliis Ecclesiis concedere, ex præsenti ut videtur Canone traditum est. Jam enim Constantinopolitana Synodus Metropolitano Nazianzeno dedit Ecclesiam Ancyræ, & aliis diversis Antistibus alias ejusmodi Ecclesias. Quibusdam autem etiam id ipsum concessum est, ut sedeant in ipso throno traditæ Ecclesiæ in sacro Tribunali.*

In Can. 2. Conc. C. P.

Et Canone quidem eo Constantinopolitano nihil innuitur, quo dari locus videatur huic adnotationi. Sed juvat hinc didicisse ex Balsamone hanc fuisse mediæ ætatis Ecclesiarum Orientalium solennem consuetudinem, Synodisque approbatam dispensationem ad Ecclesiarum incolumitatem qualemcumque; adeoque Metropolitanis quandoque demandatas fuisse duas Ecclesias principales, ratione & exemplo persimili, atque Actardum supra vidimus Turonensis Metropolitanæ suæ tunc Ecclesiæ, & Nannetensi suæ quoque priùs, uno eodemque tempore præfuisse, non suo marte, sed Conciliorum Pontificumque authoritate.

XVI. Consultum ergo volebant Ecclesiis per Barbaros populatis, non Episcopis alios jam Episcopatus regentibus, qui his præficiebantur. At si & his etiam provisum vellent, non opes illis parabantur, sed arcebatur inopia. Unde idem Balsamon: *Quod autem dantur quibusdam Antistitibus non vacantibus, sed paupertate laborantibus orbatæ seu vacantes Ecclesiæ, est dispensationis ratio.* Transferebatur Episcopus ab Ecclesia diruta & expilata, ad Ecclesiam vacantem, nec subducebantur eis rudera prioris Ecclesiæ. Ita enim & Episcopus inopiæ eximebatur, & adjiciebatur, quo priorem sponsam solari posset. Molestè tamen ferebat Balsamon, quòd translatus permitteretur Episcopus quandoque sedere in throno Episcopali prioris Ecclesiæ, propterea quòd eam jam non propriam, sed commendatam habet, & ea Canonibus habenda sit reverentia, ut verè semper dici possit, uni Episcopo unam esse Episcopalem Ecclesiam, unam Sedem.

Suplem. pag. 221.

XVII. Aliquantò implicatior est Canon Concilii Chalcedonensis, quo non sinuntur Clerici inscribi, & titulum obtinere in duabus Ecclesiis. Balsamonis quidem ea sententia est, porrigi non debere hanc prohibitionem ad diversas unius urbis Ecclesias. *Quidam illud, non esse aliquem Clericum in duarum urbium Ecclesiis, etiam ad duas unius civitatis Ecclesias accipiebant, Non est autem hæc Canonis sententia, ut mihi videtur.* Nec à vero abludit ille, si tempora spectemus Concilii Chalcedonensis. Tum Clerus Ecclesiæ Cathedralis munera obibat omnia cæterarum urbis Ecclesiarum, earumque reditus omnes suam unam in mensam refundebat. Et ne umbra quidem in eo suberat vitiosæ pluralitatis. Nec enim ad singulos redibat Clericos, nisi certus & parcus distributionum Ecclesiæ Cathedralis modus. At Balsamonis ævo, ut ab ipsomet perhibetur, idem unus Clericus varia in variis Ecclesiis Constantinopolitanæ civitatis Beneficia obtinebat; inde exorta ea perversitate, quòd Synodus VIII. Generalis vetuisset illa quidem, ne Clerici pluribus Ecclesiis ejusdem urbis præessent, at nihil pœnarum in prævaricantes decrevisset.

In Can. 4. Conc. C.

Hinc illa discrepantia Canonum duorum, alterius Chalcedonensis, alterius Synodi VII. Ille enim prohibet, ne quis Titulum Beneficii obtineat Ecclesiis duarum Civitatum: hic verò ne quis in Ecclesiis diversis unius urbis. Tempore Concilii Chalcedonensis Clerus Cathedralis omnium urbis Ecclesiarum functiones obibat, reditus colligebat, Clericos omnes idoneis pro gradu & merito stipendiis donabat. In quantumvis pluribus quis Ecclesiis ministraret, unius tamen stipendia tantùm percipiebat. At ubi postea singulæ unius civitatis Ecclesiæ suum sibi fiscum, suam privatim facultatem & rem habuere, diligentissimè cavendum fuit, ne Clerici pluribus in Ecclesiis, etiam ejusdem urbis, Beneficia captarent.

Addit Balsamon sua ætate plus jam nimio Clericorum numero abundare rura, ut minimè necesse esset, plures uni Ecclesias concredi: quòd videlicet multò jam plures ad Clericalem convolarent professionem, postquam illam Imperatores privilegiis & immunitatibus cumulassent. At Constantinopoli Clerico uni persæpè Beneficia conferri, non in una tantùm & altera Ecclesia, sed in pluribus, quæ pravitas sola & alebatur & augescebat impunitate. Porro ei corruptelæ obviatum præstantissimè fuisse in Concilio VII. Generali. *Fit autem hodie contra. In externis enim regionibus pro-*

Ibidem.

Can.

propter Imperialem Sacerdotum executionem, plures sunt Clerici in Ecclesiis, & ideo nullus in duabus Ecclesiis constituitur. In regina autem urbium non solum in duabus, sed etiam in pluribus constituuntur. Si exauthorati fuissent à Synodo VII. qui in ejusdem urbis pluribus Ecclesiis plura Beneficia retinerent: sicut à Chalcedonensi ejecti Clero fuerant, qui inscripti essent Clero diversarum urbium: non tantæ postea molis fuisset eam pestem extirpare.

XVIII. In corpore Juris Orientalis, Constitutione synodali Patriarchæ Michaelis permittebatur Metropolitano, uni ut Suffraganeorum suorum adjiceret alium ejusdem Provinciæ Episcopatum, cum potestate exercendi Pontificales omnes functiones, ea conditione, ut ne in throno sederet Episcopali, *Excepto, ne in templo cum throno collocetur.* Vereor ne hæc potiùs sit responsio Synodalis Patriarchæ Manuelis, quæ alibi prolixiùs refertur, & qua annuitur Metropolitano, ut assentientibus Provinciæ Episcopis, uni Suffraganeorum possit alterum largiri Episcopatum, iisdem adhibitis cautionibus. Et à se enim idem factitari fatetur Patiarcha. *Siquidem Synodi Metropolitanus suorum Episcoporum consensu dare cuipiam voluerit incrementi ratione aliam Episcopen, in sua Provincia sitam, sine præjudicio id faciet. Nam & à nobis talia per modum fraternæ dilectionis quotidie fiunt.*

Præpostera fuisset illa, & Canonibus inimica licentia, si Patriarchæ & Metropolitani non alio quàm gratificandi consilio & fructu duas uni Episcopo Episcopales Ecclesias subjecissent. Ea forsan culpa, id privatorum potuerit esse flagitium; at nemo facilè sibi persuadebit, eam fuisse Synodicam deliberationem. Satius est ergo de Ecclesiis illis id interpretari, quas Barbari diruissent, & in quibus jam non posset Episcopus fidam jugemque fortiri residentiam. Ita ea quoque dispensatio ad utilitatem, ut par est, Ecclesiarum publicam dirigetur. Quæ conjectura hinc firmatur, quòd eadem Synodo annuente, posset Metropolitanus transferre Episcopos ab una Ecclesia ad aliam suæ Provinciæ, non ut opes illis novas aggeraret, sed ut Ecclesiæ ipsi vel spiritalis vel temporalis emolumenti aliquid adjiceretur. *Ob causam laudabilem, & probabilem prætextum. Utilitas autem hæc animarum, & Ecclesiastici status administratio, &c. Canonica observatio novit translationes Antistitum, non in æquales sedes, sed in sublimiores & excellentiores, propter rationabilium Ecclesiæ Christi ovium refocillationem, & Ecclesiasticarum rerum gubernationem.* Canonicis institutis consentiunt hæ dispensationes, sive ad traducendos aliò Episcopos, sive ad plures uniendas Episcopales sedes, unique alicui conferendas.

XIX. Nec Episcopis tantùm conferri poterant hæ Episcopales & desolatæ Ecclesiæ, ut eorum opulentia levamenti aliquid & præsidii assequerentur ipsæ inter Barbaros sitæ, non minùs Christiano nomini, quàm Imperio infensos: sed Abbatibus etiam & Oeconomis Cœnobiorum, Monachis, Officialibus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & Beneficiariis aliarum omnium Ecclesiarum. Quibus illud quoque despondebatur, ne abhorrerent à tam spinosis dignitatibus, eos sua ad Ecclesias illas electione, sua ad electiones consensione, nequaquam prioribus Beneficiis spoliatum iri: quanquam alioqui pervagatissimus is esset usus. Id authentica Declaratione promulgarat Alexis Comnenus, qui molestè ferens, ut his electionibus assentirentur, pauciſſimos adduci posse, sanxit ut pristina omnia cum his Episcopatibus Beneficia retinere possent. *Ne quisquam ipsorum propterea Pontificatus jugum subire recusset, hi omnes in posterum semel acquisitis fruentur Abbatiis, & administrationibus, cæterisque ministeriis, & muneribus, & officiis, & adelphatis, quæ habent, &c. Etiam provenientes ex his reditus, in potestate sua habebunt.*

Perspicuum ergo est ante eam Constitutionem, Beneficia omnia quæ hactenus obtinuisset, qui ad Episcopatum electus electioni assentiebatur, jam tum vacare cœpisse; cujusque generis ea forent, residentiæ, vel curæ animarum obnoxia, necne, nihil interfuisse; eamque legem pluralitati Beneficiorum tam infestam ea religione observatàm fuisse, ut ne ii quidem exciperentur Episcopatus, quorum vix rudera aliqua aut vestigia in barbarico solo supererent. Denique post hanc quoque Constitutionem, quoad cæteros Episcopatus eadem lex illibata viguit. *Cùm illæ Ecclesiæ ad quas electi sunt, in partibus Orientis sitæ sint, ac prorsus inopes, nec adiri ab eis omnino possint; ipsis interim propterea quod earum præfecturam adeant, amittentibus quascumque possidebant Abbatias & administrationes, & alia munera, vel etiam quæ vulgò dicuntur adelphata, vel officia, vel alia quædam ministeria.*

Primus Alexis hujus tam justæ & tam necessariæ dispensationis author fuit, quam coarctavit tamen ad id tempus quo jacerent eæ Ecclesiæ; cessaturam si aliquando illæ reflorescerent, ea dispensatione. Denique hinc excepit Imperator amplissimas dignitates, Presbyteros & Diaconos, Clericosque omnes majoris Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quos passus non est ad eos Episcopatus eligi. Cujus exceptionis ab eo causa reticetur.

CAPUT V. *P. 4. l. 2. c. 57.*

De pluralitate Beneficiorum primùm quoad Episcopatus & Abbatias, post annum Christi milesimum.

I. An possit Episcopus præter Ecclesiam suam alterius Decanatum Ecclesiæ retinere.

II. An possit Episcopus Abbatiam retinere.

III. An aliquando unus duos potuerit simul regere Episcopatus.

IV. Frequentius id fuit, ut unum obtinuerint Episcopatum cum Abbatia aliqua, vel plures simul Abbatias unius Ecclesiæ utilitatis contemplatione. Exempla sub Gregorio VII. Vt non collidantur hæc exempla cum legibus pluralitatem proscribentibus.

V. Pluralitas Episcopatuum sub Vrbano II. & Paschali II. uni serviens Ecclesiarum necessitati.

VI. Exempla pestiferæ Episcopatuum pluralitatis.

VII. Episcopatus Titulis insignes Cardinalium Ecclesiæ Romanæ aliis Episcopatibus sociari possunt.

VIII. Exempla alia plurium uni concessorum Episcopatuum, in unius commodum Ecclesiæ.

IX. Leges contrariæ pluralitati Beneficiorum Exempla damnatæ pluralitatis. Exempla Dispensationum, uni Ecclesiasticæ utilitati famulantium.

X. Pluralitatis Beneficiorum Henrici, fratris Ludovici VII. Regis, aliorum item Principum.

XI. Quando cœperint increbrescere dispensationes, ut possent Episcopi alia Beneficia cum suis Episcopatibus retinere.

XII. Quando cœperint Cardinales Romani variis in Christiani orbis Provinciis Episcopatus obtinere.

XIII. De eodem argumento post Concilium Tridentinum.

XIV. Longè pulcherrima Cardinalium responsa, & scita eorum, quos Paulus III. consuluit, ad Ecclesiasticæ disciplinæ restaurationem.

XV. Monita Cardinalis Bellarmini ad Clementem VIII.

XVI. Quos

XVI. Quos ille scrupulos suos proposuerit de Titulis Episcoporum Cardinalium, & ad eos Pontificis responsa.

I. OBtineri ab Episcopis potuere, vel Episcopatus plures, vel Abbatiæ plures, vel Episcopatus cum Abbatia & cum aliis minoribus Beneficiis. Qua maxima poterimus fide & diligentia, leges in medium afferemus, & exempla varia polygamiæ hujus spiritalis. Narrat B. Fulbertus, Subdecano Ecclesiæ Carnotensis mortuo, Episcopum Sylvanectensem rogasse, ut eo ipsemet, vel frater suus Beneficio donaretur. Responsum esse: Nec ei, quòd Episcopali splenderet apice: nec fratri ejus, qui junior adhuc esset, eum gradum convenire. *Nos autem respondimus, Non convenire sibi, eo quòd esset Episcopus: neque fratri, ætate adhuc & moribus immaturo.* In eam ergo dignitatem electus est Presbyter, doctrinæ & pietatis probè munitus præsidiis: non multò pòst autem eorum immanitate, quibus antehabitus fuerat, contrucidatus est. Viderint alii, an novum tunc & inauditum esset, ut Episcopus justis & specialibus causis, & ad Ecclesiæ utilitatem, Decanatum vel Subdecanatum in aliis retineret Ecclesiis; certè Episcopus hic Sylvanectensis ea se spe recreabat. At Fulberto, viro utique magna doctrinæ & pietatis fama, eo leges Ecclesiæ sanctissimæ contaminari videbantur. Si tam execrabili ultione repulsæ, quam passus erat, assentiebatur Sylvanectensis Episcopus, minimè sanè mirum erit, si ea sibi licere & obtinere volebat, ad quæ aspirare nefas erat.

Epist. 29. 46.

II. Nec consimilis causa videri debet eorum Episcoporum, qui Abbatias unà impetraverunt, in ipso maximè Diœceseos suæ territorio sitas. Narrat Helgodus Monachus author vitæ Roberti Regis, voluisse eum à consiliis habere religione & eruditione inclytum Gauzelinum, eumque donasse Abbatia Floriacensi, quæ tum Cœnobiis omnibus Ordinis B. Benedicti in Gallia dominabatur; & Archiepiscopatu Bituricensi, quam civitatem ait fuisse totius Aquitaniæ Caput & Principem. *Ut suis eum specialiter devinciret consiliis, &c. Attribuit illi honores non modicos, Abbatiam sancti Benedicti, quæ est caput totius Ordinis Monastici, & Episcopatum Bituricensem sancti Stephani, principatum tenentis totius Aquitaniæ.*

Baron. an. 1029. n. 9.

Erat Gauzelinus Roberti Regis filius, non justis nuptiis natus, quod in causa fuit, ut tum Floriacenses, tum Bituricenses vehementer repugnarint ejus nominationi, sed Regiæ tamen authoritatis pondere obruti sunt. Pietatis laude claruit cum primis Robertus. Nullus non ejus ævi Scriptorum laudibus Gauzelinum celebravit. Nonnullas ad eum Fulbertus Carnotensis Episcopus litteras dedit, quibus non legitur eam objurgasse de Abbatia, quam cum Episcopatu retineret. Si in his rationibus non satis momenti sit, ad invidiam ab hac Beneficiorum pluralitate abstergendam: illud inculcabimus quod jam suprà delibatum est, Episcopatu ipso contineri regimen Abbatiarum, & verissimo quodam sensu dici posse Episcopum Abbatem Generalem fuisse omnium suæ ditionis Cœnobiorum. Adde quòd nequedum partitio ulla facta fuerat rerum temporalium ejus Abbatiæ, atque ita nullidum erant proprii reditus Abbatis, spiritali tantùm administratione & sollicitudine spectabilis. Denique non ejusmodi est hoc exemplum, quod instar regulæ objici possit. Quin ex adverso ad regulas elimatiores infrà explicandas exigendum ipsummet est.

Epist. 19. 44.

Baron. an. 1049.

III. Leo IX. ex Tullensi Episcopatu in Apostolicam Petri sedem translatus, prioris hujus Ecclesiæ suæ titulo exui se noluit. Non sanè Leonem aut opum dira libido, aut honorum stimulabat, ut eam Ecclesiam retineret, sed castissimus amor prioris sponsæ suæ. Refertur ea res à Baronio, nec vitio vertitur. Fuere & alia ejusdem Pontificis singularia gesta, quæ sanctitati nihil tamen officerent, nec prohiberent quin Ecclesiæ Fastis sacris post mortem ascriberetur. Hinc ergo illud colligitur, quos sanctitatis gloria illustrat Deus, homines tamen & ipsos fuisse, iis nævis obnoxios, quos virtutum splendore obruerent; aut peculiaribus, & quæ solis ipsis compertæ sint causis, ad ea intus à Deo excitari, quæ admiratores magis desiderent, quàm imitatores. Suum quoque Alexander II. priorem Episcopatum Lucensem retinuit, postquam Apostolici Throni compos fuit.

IV. Sed quàm rara plurium Episcopatuum impetratio fuit, tam frequens fuit Abbatiæ cum Episcopatu copulatio. Petrus Damiani cum Episcopatu duas gestavit Abbatias. Vis adhibenda ei fuerat, ut tantum oneris subiret. Hinc eam ille semper spem aluit, deponi à se posse onus, quod invito ingessissent. Sic ergo ille ad Nicolaum II. Papam: *Cedo jure Episcopatus. Utrumque etiam Monasterium reddo.* Nemo non facilè sibi persuadebit, ea pluralitate Beneficiorum proditam fuisse non cupiditatem vitiosam, sed laudandam cum primis obedientiam, & incredibilem ac penè singularem ejus sanctitudinem; ut non illi Cœnobia à Pontifice, sed ipsemet Cœnobiis donaretur, ad eorum tum spiritalia, tum temporalia commoda promovenda. Scripsit & ipse alicubi, quantum operæ studiique posuerit in iis reparandis.

Baron. 1070. n. 1.

Baron. 1059. n. 10. Damia L. 1. Ep. 9.

Eodem pietatis instinctu agebatur Gregorius VII. cùm ad Manassen Remensem Archiepiscopum scriberet, gratulari se, quòd in Abbatia Remensi sancti Remigii præstantissimum virum Abbatem eligi curasset; sed multò magis gratulaturum, si ab eodem Abbate regi posset Abbatia Metensis, à quo si vehementer abhorreret, alium Metis Abbatem eligendum esse. *Abbas nobis admodum placet, & si posset ferre onus ut utrasque Abbatias regeret, Metensem scilicet & Remensem, laudassem pro eo quia vir religiosus & sapiens est. Alioquin si pondus utrarumque regiminis super posse sibi est, ut ipse fatetur, ne nimia pressus gravedine succumbat, rogamus, per electionem Congregationis alium constituas.* Perspicis Pontificem canonici vigoris amantissimum, à qualicumque mollitia animi, & juris remissione alieniissimum, & qui tamen unum duabus Abbatiis Abbatem præficere voluit, non ille quidem ut Abbati, sed ut Cœnobiis consultum esset. Nec suasisset tantùm, sed & imperasset forsan, nisi mœrore animi & tristitia illum deprimere abstinuisset.

L. 1. Ep. 13.

Illæ ergo sunt causæ justissimæ, quæ non excusent & purgent tantùm pluralitatem Beneficiorum, sed & commendent ornentque. 1. Cùm ejus rei consilia init & fundamenta primus jacit Præsul superior, non ipse Beneficiarius. 2. Cum uni prospicitur Ecclesiæ utilitati, non privatorum libidini. 3. Cùm Beneficiarius multiplicem illam sarcinam adeo non ambit, ut refugiat, detrectet, non subeat nisi obedientiæ lege constrictus & mœrore perfusus. Ejusmodi erat Gregorii VII. sententia & voluntas. 4. Constat penè id genus Abbates nullis adhuc privatim proventibus gavisos fuisse.

Idem rursus Pontifex cùm in Concilio Romano anno 1079. Abbatem Burdigalensem in Bituricensibus exauthoratasset, eam Abbatiam aut dedit, aut reddidit Archiepiscopo Viennensi, intentato Monachis anathemate, nisi ei ut Abbati & parenti assurgerent. *Sicut Patri & Abbati per omnia obediatis.* Nehìc quidem in dubium vocari potest, quin una Ecclesiæ charitas Pontificem animaret, ageretque. Dispensationes certè illi omnes una extorsit semper causa, Ecclesiæ necessitas. Credebantur quippe his Abbatiæ Episcopis, qui formarent, refingerentque eas in arctiorem disciplinam, excubarentque, ne ab ea deflecteretur.

De Rodieux.

L. 6. Ep. 8.

Sub eodem Gregorio VII. Vintonienſe in Anglia Concilium hocce de pluralitate Episcopatuum Decretum edidit: *Quod nulli liceat duobus*

An. 11.

Epis-

Episcopatibus præsidere. Ita quidem anno 1074. At anno 1078. Concilio Pictavienſi, cui Legatus ejus præfuit, tribuitur hoc Decretum, quo omnium omnino Beneficiorum pluralitas damnatur. *Ut nemo Episcopatum, Abbatiam, Archidiaconatum, Archipresbyteratum, Præbendam, vel alios Ecclesiasticos honores, vel in duabus Ecclesiis Prælationes exerceat, nisi in una tantum.*

V. Potest in cortice, non potest in medulla, horum sive Canonum, sive exemplorum discordia residere. Sunt enim canonicæ dispensationes omnes tam menti consentaneæ Canonum, quàm literæ repugnantes. Nihil habet exterior Disciplina, quod non suas patiatur vices, ut sunt opportunitates temporum, & importunitates. Ideo & peræquè in laude sunt contrariæ consuetudines, quæ charitati, quæ necessitati Ecclesiarum publicæ accommodantur.

Nec illi quem modò laudavimus Canoni obstrepebat Gregorii VII. successor Urbanus II. ubi Ausonensem Episcopum in Metropolin transtulit Tarraconensem, cujus ex Maurorum potestate receptæ libertati multùm ab eo insudatum fuerat; concessitque ut Ausonensem retineret Ecclesiam, dum se Tarraconensis, resque suas recuperaret. *Porro Ausonensem Ecclesiam tibi, tuisque successoribus tandiu concedimus possidendam, donec authore Deo ad pristini status plenitudinem vestro studio Tarraconensis Ecclesia reformetur.* Ita quodammodo uniebatur Ausonensis Ecclesia Tarraconensi, donec hujus prædia & fundi à Maurorum potestate reciperentur.

Eadem necessitate, qui Urbano successit Paschalis II. Archiepiscopo Toletano Episcopales omnes subjecit Ecclesias, quarum Metropoles Sarracenico adhuc jugo premebantur. Indulsit, ut & Segoviensem sibi vendicaret Ecclesiam, cujus proventibus Toletanæ sedis tenuitatem solaretur, dum ne Segovienses proprium sibi suum Episcopum reposcerent. *Segoviensem civitatem, nisi proprium desideret Civitas ipsa Episcopum, personæ tuæ, pro gravioris paupertatis necessitate permittimus.* Addidit denique illi & Abbatiam, cujus Monachi metu Sarracenorum aufugerant, ea conditione, ut ejus in se reparationem susciperet. *Nos Monasterium ipsum sollicitudini tuæ restaurandum disponendumque committimus.*

Lavellanum Episcopatum suppressit idem Pontifex, Canonibus obsecutus, quòd merus is vicus esset, & Melphensi univit Episcopatui in Regno Neapolitano. Ea unione non eludebantur Canones, non illis fraus struebatur, ut duo uni Episcopatus ingererentur: legi Ecclesiarum antiquissimæ mos gerebatur, vetanti, ne vilescat in vicorum luto & tenuitate majestas Sacerdotii. Proditum est à Jacobo de Vitriaco in Historia Hierosolymitana, dum flagrarent sacra bella in Oriente, plures Episcopatus nonnunquam uni commissos fuisse, propter eorum tenuitatem, & ne despicabiles ac viles fierent Episcopi. *Propter multitudinem & paupertatem eorum, ne dignitas Episcopalis vili penderetur, plures Ecclesias Cathedrales & civitates uni Cathedrali subjecerunt.*

VI. Ex adverso autem Episcopus Dunhelmensis in Anglia, cùm Lexoviensem Neustriæ invasisset sedem, eamque à se occupari posse speraret, vel suo nomine, vel duorum filiorum, necdum annos duodecim natorum, quorum alterum alteri subrogare se posse confidebat: scripsit Ivo Carnotensis ad Paschalem II. Papam, & ad Archiepiscopum Rotomagensem, ut eos excitaret armaretque, ad infandam hanc bigamiam opprimendam: *Cùm enim ab ipsa infantia mundi in Lameche carnalis bigamia sit culpata; quomodo poterit sponsa Christi, quæ est Ecclesia, laudari, quæ & sacramento, & in veritate sacramenti, uni debet viro desponsari? Eliminetur ergo de Lexoviensi Ecclesia Radulphus Dunelmensis Episcopus, ut bigamia non admittatur: eliminentur pueri ejus, ut Neophytorum hæresis extirpetur.* Investierat Dunhelmensem Episcopum Lexoviensi Episcopatu Normanniæ Comes, Angliæ Rex ea Provincia potitus illum confirmaverat. Scripsit Ivo ad Comitem Meduntensem, quo Rex familiarissimè utebatur, ut illi insinuaret, Regum magnitudinis esse, non leges ut violent, sed ut earum violatores opprimant. *Non enim ad hoc instituuntur Reges, ut leges frangant; sed ut fractores legum gladio, si aliter corrigi non possunt, feriant.*

Nec invisa Anglis, aut inaudita erat illa polygamia. Author est enim Malmesburiensis, Stigandum usurpato Vintonensi Episcopatu non contentum, Ecclesiam involasse Cantuariensem, præter Abbatias complures. *Vintoniæ Episcopatum, & Cantuariæ Archiepiscopatum, præterea multas Abbatias solus ipse possidebat.* Itaque nec Pallium Romano Pontifici extundere potuit, *Nunquam Pallium à Roma meruit*: Et cùm primùm Uvillelmus novus Angliæ perdomitor & Rex illuxit, illum abdicari curavit. Legatos Pontificios anno 1070. Concilio Vintonienſi præfuisse tradit Rogerus, ibique discinctum & ejectum fuisse Stigandum triplici de causa, quarum primaria est, *Quod Episcopatum Vintonienſem cum Archiepiscopatu injustè possidebat.*

L. 1. de Gest. Pont. Angl. pag. 204.

VIII. Quì tandem passi essent, ut sola duce & auspice opum libidine duo simul obtinerentur Episcopatus, cùm Calistus II. ad Episcopum & Clerum Parisiensem rescripserit, *Si Canonicus quis ejus Ecclesiæ, alterius Ecclesiæ Episcopus deligeretur, ne sineretur priorem retinere Præbendam. Si aliquis Parisiensis Ecclesiæ Canonicus ad Episcopatus fuerit honorem promotus, & alterius Ecclesiæ gubernacula beneficiaque susceperit, illius de qua assumptus est Ecclesiæ privetur Canonica.*

Epist. 24.

Ecqua potest vel suspiciuncula illini avaritiæ, Conrado illi prudentiæ & virtutum laude cumulatissimo, qui se dignitatemque suam paci Ecclesiæ impendit, abdicato Archiepiscopatu Moguntino, super quo impacata jamdiu fervebat discordia inter Alexandrum III. & Fridericum I. Imperatorem, & vicissim accepta à Pontifice investitura, non Sabinensis modò Ecclesiæ, qui Titulus est Cardinalium Episcopalis, sed & Metropoleos Salisburgensis. *Cardinalatus illi & Sabinensi Episcopatus dignitate servata, in Salisburgensi Ecclesia honorificè eum Papa fecit eligi.* In solo tum quidem Moguntino Archiepiscopatu plus erat splendoris & ornamenti, quàm in geminis illis aliis Ecclesiis: itaque uni Ecclesiæ paci litatum est à Conrado.

Baron. an. 1157. n. 75.

Sed animadvertere hìc juvat, antiquissimos illos Cardinalium Titulos Episcopales, vix jam ut Episcopatus spectari solitos fuisse, propterea quòd prisca Episcopatus gloria in novos quasi radios incurrisset splendidissimæ jam Cardinalium dignitatis, ita ut obscuraretur ferè, nec appareret. Summa Ecclesiæ universæ administratio, in cujus societatem à Pontifice ascisebantur Cardinales, & Cardinales potissimùm Episcopi, tantum luminis & splendoris addiderat eorum amplitudini; & erant aliàs Episcopales illæ Ecclesiæ Titulis Cardinalium attributæ, obscuræ adeo, infrequentes, tenuesque: ut jam oculis animisque mortalium occurrerent, non tam ut Episcopatus sedes, quàm ut Tituli & nomina Cardinalium. Non aliter prorsus quàm Ecclesiæ Urbis Presbyteris Cardinalibus adsignatæ, non tam ferè jam ut Parochiæ Urbis habentur, quales ab origine tamen erant, quam ut Tituli quidam eminentissimæ dignitatis.

Si extincti fuissent ii Cardinalitii Episcopatus, & Episcopatui Romano copulati, permodica adhuc fuisset Episcopatus Urbis ditio, multòque angustior, quàm complurimorum Christiano toto orbe Episcopatuum. Si nullo Ecclesiæ præjudicio ex-

tingui

tingui potuissent, quin potuerint & vastissimis Cardinalatus juribus ac functionibus absorberi? Quin probabile profectò est, ubi cœpti sunt Episcopis Cardinalibus alii Episcopatus dari, perinde ut si Episcopi Titulares tantùm fuissent: antiquissimo jam usu receptum fuisse, ut Romæ potiùs illi, quàm in Ecclesiis suis residerent. Certè cùm horum ditionis Episcopatuum tantæ sint angustiæ, tam longè autem latèque pateant Cardinalium occupationes in Ecclesiæ universalis clavo moderando cum Pontifice: ecquis ambigat accommodandam esse occupationum & functionum amplitudini residentiam?

Si cujus autem animo subeat, expeditius fuisse nulli ut Episcopi sacro Cardinalium Collegio includerentur: næ ille facilè hanc exuet imprudentiam suam, ubi primùm oculos conjiciet in longè pulcherrimam illam Antiquitatis effigiem, quæ in eo radiat Collegio, totius Ecclesiæ iisdem ex Ordinibus efflorescentis simillimo, cui tot Concilia, tot Pontifices tandiu jam applauserunt; ut quibus persuasissimum esset, Collegio tota Christiana Republica florentissimo & augustissimo, ejiciendos non esse Episcopos; nec universi Christiani nominis summa quæque & splendidissima judicia celebrari ordinariè posse, nisi in eo Senatu, in quo Episcopi eminerent.

Illud quoque animo recolendum est, non abruptè & præfestinè illud Collegium aut erupisse, aut eò potestatis excrevisse: sed longa sæculorum serie confirmatum, conformatumque, perpolitum & illustratum fuisse, iis incidentibus & impellentibus causis, quæ non essent in hominum potestate, sed in Numinis providentia; ut solent maxima quæque. Primigenius enim ille fuit rerum status, ut Ecclesiam & Diœcesin suam regeret Episcopus, consilioque uteretur Presbyterorum, seu Parochorum suorum; utque Metropolitani Provinciam administrarent cum Concilio Episcoporum Comprovincialium, aut eorum qui in Metropoli tum fortè versabantur. Ea ratio fuit autem antiquissima regiminis Ecclesiastici, tum ubique terrarum, tum maximè Romæ. Decursu temporis, & moles & multitudo negotiorum in Consistorio Romani Pontificis tractandorum, augescens, increbrescensque in dies, id expressit tandem ut juge quasi Consilium & Concilium Romæ haberetur. Necesse ergo tunc fuit, ut Parochi Urbis, seu Presbyteri Cardinales Parochiarum suarum Curam in substitutos transfunderent; utque Episcopi Cardinales Romæ plerumque residerent, ne jugi abessent Papæ Consistorio. Ea demum ratione perfectum, ut hi Episcopatus Cardinalium Titulares, sensim evaderent in Titulares illo etiam quodammodo sensu, quo qui dicuntur vulgò *in partibus*, de quibus nos alibi copiosissimè. Commune ut illis utrisque hoc esset, ut cum aliis Episcopatibus geri possent.

Quod verò objectari posset, saltem Episcopatibus aliis Episcopos illos Cardinales onerari non debuisse, in quibus residere nequeant: id verò seponendum in eum locum est, ubi de residentia sermonem faciemus. Anno 1184. Robertus de Monte Theobaldum perhibet Abbatem Cluniacensem cooptatum fuisse in cœtum Cardinalium: tumque Claromontani Comitis filium Abbatia Cluniacensi investitum fuisse. Necdum ergo usus tum inoleverat, ut Cardinales alia etiam Beneficia retinerent. Plura de hac Cardinalatus cum aliis Episcopatibus facili aut difficili societate rursus infrà numero XII. disputabimus.

Baron. an. 1184. n. 1.

VIII. Accedo jam ad alia laudabilis ejusdem dispensationis exempla, ad Ecclesiæ utilitatem. Cùm EsKylus Lundensem totius Daniæ Metropolin diu sanctissimèque adgubernasset, expugnavit tandem aliquando ab Alexandro III. licentiam semet abdicandi, & in Cœnobium abdendi, reliquo vitæ decursu. Ejus in locum electus est Absalon Roskildensis Episcopus, qui omni animi viriumque contentione renisus, tum Regi, tum Episcopis & amicis, ut ne sejungeretur à priore sponsa sua, extremam vim sibi adferendam provocatione ad Papam occupavit. Hinc & inde Legati Romam adproperarunt, unde profectus tandem in Daniam Papæ Legatus, fulmina sacra Absaloni intentavit, & tandem obtemperanti Pallium Romanum obtulit, copiamque fecit servandi Episcopatus prioris. *Nam & Absaloni Lundensem Episcopatum assumere jussum, & Roschildensem administrare permissum.* Tanta virtutum lumina miratur Saxo Grammaticus, ex quo hæc hausta, maximè verò cessationem & fugam tantam terrenarum omnium cupiditatum, in iis omnibus, qui huic negotio intervenerunt, ut non possimus non & ipsi mirari, assentiri, & plaudere. Censet Baronius tum primùm jussum fuisse Episcopum, duas ut retineret Ecclesias, & quidem justissimas tunc fuisse ejus rei causas, sed non pari in laude fuisse, qui ea deinceps exempla & vestigia consectati sunt. *Quod semel ex causa præsumptum, malè apud quosdam transiit in exemplum.* Baron. n. 1177. Constat tamen non aliud à Papa jussum Absalonem, quàm ut Lundensi subeundæ Ecclesiæ assentiretur: permissum verò sibi esse, ut & posset RosKildensem Episcopatum retinere. Id enitescit ex verbis suprà relatis, & ex his rursum: *Geminum concessit regimen, alterum præcepto, alterum indulgentia sortientis.* Quàm casta Absalonis fuerit in his voluntas, tota clamat ejus vitæ ratio.

IX. In Concilio IV. Lateranensi anno 1215. prohibiti sunt Abbates pluribus præesse Abbatiis, Monachi verò pluribus Cœnobiis inscribi. *Ne quis in diversis Monasteriis locum habere præsumat, nec unus Abbas pluribus Monasteriis præsidere.* Can. In Concilio Londinensi anno 1268. perspicuè liquet, usque adeo præjudicatum tunc, animoque passim præceptum fuisse, plura simul cum Episcopatu geri non posse Beneficia, ut cùm primùm vacare inciperet Cathedralis Ecclesia, simulatas plerique Beneficiorum suorum ederent resignationes, quò facilius in Episcopos eligerentur: sed ea cautione fraudulentissima & collusione cum Patronis, ut Beneficia reciperent, si electione & spe frustrarentur. Damnatur illa à Concilio & effrænatio ambitus, & regressus fraudulentia. *Vacante sede quam quis ascendere concupiscit, metuens obtentorum Beneficiorum pluralitate se in suo desiderio deficere, ipsa Beneficia resignat, &c.* Can. Infrà demonstrabuntur regulæ omnes Decretalium, & Juris Canonici novissimi, eò vergere & collineare, ut proscribatur accumulatio Beneficiorum, quanquam temporis diuturnitas multis dispensationibus aditum patefecerit, aut cogente necessitate, aut suadente & illiciente charitate.

X. Universales nimirum eæ sunt leges, quibus non collidendæ, sed conciliandæ pro virili sunt exceptiones & dispensationes eæ, quibus authoritas & pondus accessit a sanctis doctisque Præsulibus, necessitati vel utilitati Ecclesiæ obsequentibus: ita ut cui duplex infligeretur sarcina, is nec avaritiæ, nec ambitioni studeret. Ejusmodi fuit B. Fulbertus, qui non potuit non obsequi Aquitaniæ Duci, ut Thesaurariam & Capiceriatum suscipereret Ecclesiæ sancti Hilarii Pictavensis. Rogavit Ducem Fulbertus, ut Clericos ejus aliquos ejusdem regionis his oneraret potiùs Beneficiis, qui eorum munia expeditùs obirent. *Mando tibi, & precor absens, id quod tunc præsens intimare volebam, ut constituas tibi alium Thesaurarium & Capicerium, de bonis Clericis qui sunt in tua vicinia, quos via longa & periculosa non disturbet ab officio, sicut me & meos hactenus disturbavit.* Epist. 128.

Ejusmodi fuit, ut jam diximus, & pius Osuvaldus, cui B. Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis obtinuit primò Episcopatum Vorcestrensem, postea Eboracensem, vetito ne Vorcestrensem excuteret, ne Congregatio Monachorum dissipare-

tur,

tur, quam ei Capitulo invexerat. *Nec ſedi Vigornienſi renuntiare permiſſus eſt, ne Monachorum recens habitatio altaris ſui deſtitueretur fomento.* Author eſt Uvillelmus Malmesburienſis, è quo mutuata ſunt hæc, ſucceſſores ejus eodem uſos exemplo Epiſcopatus ſimul duos retinuiſſe; at ipſi quidem laudi vertiſſe, quod charitati & neceſſitati ſerviſſet: ſucceſſoribus verò non ita; ut quos nec illa adigeret neceſſitas, nec par charitas inflammaret. *Ipſi pro ſanctitate ignoſcitur, quod contra regulas Canonum duas ſedes tenuerit, quod ſcilicet non hoc ambitione, ſed neceſſitate tenuerit. Vulſtano non ita, qui ſanctitate diſcrepabat & habitu.*

XI. Viderit Lector an ejuſmodi etiam fuerit Henricus frater Ludovici VII. Regis Francorum, & Monachus Claravallenſis ſub B. Bernardo. Creavit illum Eugenius III. Abbatem Generalem omnium Galliæ Abbatum, non loco ejectis, ſed ei ſubjectis cæteris Abbatibus omnibus. Ludovicus Rex frater Abbatias illi omnes contulit Regales, quæ ſubindè vacabant. Electus fuit Epiſcopus Bellovacenſis, inde & ad Remenſem translatus Archiepiſcopatum. Hæc carpſimus ex doctiſſimi viri, & de doctis omnibus benemeriti Gallicanæ Hiſtoriæ veteris Scriptorum Compilatoris du Cheſne, in ſuis ad Bibliothecam Cluniacenſem Notis. Profert verò ipſe verba Joannis de Paris in Chronico ad annum 1149. *Hoc tempore Eugenius Papa Henricum fratrem Ludovici Regis Monachum Claravallenſem præfecit omnibus Abbatiis Franciæ, & erat quoque generalis Abbas ſupra ſpeciales Abbates, &c. Poſt in fine hujus anni factus eſt Epiſcopus Belluenſis, &c.*

Ad elevandam certè invidiam ex hac Beneficiorum penè monſtruoſa congerie emergentem, poſſet aliquis animo recolere ſingularia pietatis ejus Henrici documenta, cum Monaſticam vitam profeſſus eſt, cùm manu & ſtudio Bernardi excultus eſt, ſummi Canonum admiratoris & religioſiſſimi cuſtodis; cum nihil in præteritis reliquit, ut Epiſcopatum declinaret Bellovacenſem, ad quem electus fuerat; quibus præjudiciis penè cogimur fateri, in ejus culpam & ambitionis criminationem retorqueri non poſſe illam Abbatiarum accumulationem.

Adde quòd à Pontifice renuntiatus ſit tantùm Abbas Generalis Abbatum Franciæ, minimè excluſis ſingulorum Cœnobiorum Abbatibus: quo ſcilicet nunc modo Ciſtercienſes & Præmonſtratenſes Abbates Generales, ut de aliis taceam, Abbates Abbatum potiùs, quàm Abbatiarum plurimarum ſunt, in quo ne umbra quidem aut ſuſpicio ſubeſſe poteſt pluralitatis Beneficiorum.

Poſtremò non temerè dicet aliquis, in Abbatiis Regalibus, quibus ille inveſtitus fuit, necdum ſciſſas fuiſſe Abbatum & Monachorum menſas, necdum communium bonorum partitionem factam. Adeoque Regii Principem ſanguinis, Regiſque germanum, non tam his creſcere, his diteſcere voluiſſe Cœnobiis, quàm & illuſtrare ea, & locupletare, vel Regiæ munificentiæ rivulis, vel Claravallenſis ſanctimoniæ fluentis eò derivatis.

Succeſſit illi Philippus frater, non tantùm in Archidiaconatum Aurelianenſem, quem antè geſtarat, ſed etiam in complures Abbatias Regales: ſed cùm non eædem ſuffragatæ ſint cauſæ Principi huic Philippo: hinc jure meritiſſimo concluditur, exemplo ſaltem pernicioſas ſemper eſſe has Beneficiorum portentoſas accumulationes; ut in innoxiis etiam & piis viris innoxiæ ipſæ non ſint. In Chronico Cluniacenſi permirum texitur encomium Joannis Borbonii Epiſcopi Anicienſis, & ex diſpenſatione Pontificia Callixti III. Abbatis Titularis Cluniacenſis, anno 1456. & ejus Ordinis tum in ſpiritalibus, tum in temporalibus reſtauratoris. Non infacetum eſt, quod ibi additur duplici eo conjugio repræſentatum fuiſſe connubium illud olim Jacobi cum duabus ſororibus, quarum mira fœcunditas tam feliciter ceſſit propagando Populo Dei. *Quod viſum eſt correſpondere copulæ matrimoniali Jacobi Patriarchæ, qui ex divina diſpenſatione duas ſorores, Liam ſcilicet & Rachel ſimul in fœcunditate ſobolis habuit.*

Suo quiſque fruetur judicio, in hac diſcutienda Callixti III. diſpenſatione. Si ei cara non fuit niſi utilitas & charitas Eccleſiæ, canonica illa fuit. At id comprobare operoſum eſt. Multa ſanè & præclariſſima ſunt ejuſdem Joannis Borbonii Decreta ad Cluniacenſis diſciplinæ reformationem; quamquam eorum temporum infelicitati & patientiæ accommodata. At multò commodatius eſt ejuſdem Callixti Papæ exemplum, qui cùm Valentinus in Hiſpania eſſet Epiſcopus, poſtea purpura etiam Cardinalitia illuſtratus, altero nunquam aſſenſus eſt onerari ſe Beneficio, etiam Commendato; ut qui una ſponſa, eaque virgine eſſet contentus. *Dicens ſe una ſponſa, & quidem virgine contentum eſſe, ut jus Pontificium mandat.* Verba ipſa hæc ſunt Platinæ.

In Bibl. Gluniac. Spond. an. 1455. n. 7.

Rainal. an. 1458. n. 4.

XI. Adnotatum eſt à Matthæo Paris tempus quo cœperunt increbreſcere Romanæ diſpenſationes, per quas liceret Epiſcopis priſtina retinere Beneficia, maximè Decanatus, ſaltem ad aliquot annos. Cùm enim anno 1257. Epiſcopus Salisberienſis ejuſmodi diſpenſationem impetraſſet, ait Matthæus id novum quidem nuper, & tamen tam pervagatum tunc jam fuiſſe, ut nemo miraretur. *Quod nuper novum habebatur, ſed jam toties non ſine retributione permiſſum, nulli ſtuporem generavit.* Agit & paulò inferiùs eadem de re, ſed mordaciùs. *Licuit ei retinere priſtinos reditus ſuos per aliquot annos; quod eſt unum de novitatibus Romæ monſtruoſis, quas Roma pariendo abortivit.* Modeſtiùs idem alibi, ubi de Norvicenſi Epiſcopo expoſtulavit, qui veniam eandem extuderat ad quadriennium, quamvis pinguis eſſet & opulenta ejus Eccleſia. Denique ubi conqueritur adeò pervulgatas jam eas eſſe diſpenſationes, ut vel in eo argumenti ſatis ſit, utilitatis & neceſſitatis Eccleſiæ jam rationem haberi nullam. *Impetravit diſpenſationem priſtinos reditus ſuos per quatuor annos retinendi, licet Epiſcopatus ſuus ſufficienter omnibus bonis inſtauraretur. Et hoc genus Beneficii in Curia Romana jamjam conſuetudinem ſortitum eſt.*

Idem ad an. 1257.

Verùm non paulò æquior ejus expoſtulatio de Epiſcopis, qui ad Epiſcopatus novos, & quidem opimiores translati, prioris Eccleſiæ reditus retinebant. *Et ut Epiſcopatus priſtinos reditus retineat, ut multiforme monſtrum habeatur. Et ut aliquis Epiſcopus ad alium Epiſcopatum ditiorem poſtulatus transferatur, ut una Eccleſia alterius pellex habeatur.*

Ad an. 1251

Cùm Decanus Brugenſis in Flandria Capellæ ad Epiſcopatum Conventrenſem eſſet vocatus, permiſſus eſt ab Eduardo I. Angliæ Rege eundem retinere Decanatum per annos quinque, dummodò Pontificiam diſpenſationem eliceret. *Decanatum qui per electi conſecrationem eſt vacaturus, & ad noſtram donationem liberè ſpectaturus, retineat per quinquennium de gratia noſtra ſpeciali, & fructus inde percipiat, ſi diſpenſationem ab Apoſtolica Sede accipiat.* Nec ægrè forſan expugnata eſt à Pontifice diſpenſatio: ſed an jure & ad utilitatem Eccleſiæ, id verò operæ pretium fuerit ſcire. Verba fecit alicubi Tilletius de diplomatibus Clementis V. quæ Meldenſi & Sylvanectenſi Epiſcopis poteſtatem faciebant conferendi Beneficia, quæ vacare cœpiſſent reſignatione Epiſcoporum electorum, Altiſiodorenſis, Bajocenſis & Abrincacenſis, conferendi, inquam, iis, quos Philippus Rex nominaſſet. Itaque in Clementem & Epiſcopos hos non ſæviebat Matthæi Paris cenſura.

Conſt. Reg. Ang. p. 769.

Part. 1. pag. 151.

XII. Non abſtinuiſſet eadem cenſura à Cardinalibus, qui vel Titulo vel Commenda Epiſcopatus obtinent.

tinent. Vidimus Libro superiori cap. LXIV. n. VII, Archiepiscopos Gallos duos, quos transtulit Pontifex ad Episcopales Ecclesias eas, quæ Titulis Cardinalium sunt insignes, sub regno sancti Ludovici. Circa annum 1245. Innocentius IV. transtulit Archiepiscopum Rotomagensem ad Ecclesiam Albanensem, qui Titulus est Episcopi Cardinalis, successoremque dedit in Ecclesia Rotomagensi Abbatem sancti Dionysii. At Joannes XXII. cùm ad preces Galiorum Regis Philippi Cardinalium Collegio adscripsisset Episcopum Altisiodorensem Talarandum, veniam fecit, ut bimestri tantùm spatio reditus Ecclesiæ suæ retineret, ad Romani itineris expensas. *Ut in veniendo possit expensas habiliter supportare, eidem dictam Altisiodorensem Ecclesiam de fratrum nostrorum consilio, usque ad instans festum Magdalenæ duximus commendandam.* Ita ille ad Regem scripsit anno 1331. VIII. Calendas Junii.

Synodicon Rotomag. pag. 251.

Rainal. an. 1331. n. 33.

Luculenta sunt hæc exordia, ut optandum nil superfit, nisi ut eo res istiusmodi stent gradu, unde initium duxere. Clemens VI. anno 1344. cùm Episcopum Atrebatensem Cardinalatus purpura exornasset, à vinculo eum prioris absolvit Ecclesiæ. *A vinculo, quo Atrebatensi tenebaris astrictus, per nos de potestatis plenitudine absolutum, ad Cardinalatus honorem duximus assumendum.* Quibus verbis apertissimè demonstratur, quàm non cohæreret olim Cardinalatus cum Episcopatu, exceptis iis Episcopalibus Ecclesiis, quæ Tituli Cardinalium ipsæmet sunt. Cùm idem ipse Pontifex Patriarchatus Alexandrini Titulo decorasset Humbertum Delphinum Viennensem, qui paulò antè, anno nimirum 1350. ditionem omnem suam in Philippum Franciæ Regem transtulerat, Archiepiscopatus Remensis perpetuam illi Commendam largitus est. *Fecit Patriarcham Alexandrinum, & Ecclesiam Remensem sibi perpetuò commendavit.* Ita Scriptor vitæ hujus Pontificis. Dilucidum est, datum id esse utilitati Regni Christianissimi, cujus salute salus Ecclesiæ continebatur; ea fuit optimo & religiosissimo Pontifici idonea causa dispensandi. Ita diuturno annorum sæculorumque decursu variæ incidunt & increbrescunt causæ justissimæ relaxandorum Canonum; est autem difficillimum, ut quod crebra extorquet necessitas, non etiam extundat necessitatis obtentu dissimulata cupiditas.

Ibid. n. 68.

Ibid. n. 40.

A Theodorico de Niem, qui triginta annos Romæ traduxerat sub Urbano VI. & successoribus ejus, proditum est in historia Schismatis, ideo creasse Urbanum VI. uno die Cardinales numero xxv. quòd tanto ex numero speraret aliquos saltem eorum collatæ sibi dignitati assensuros. Quæ illum spes minimè fefellit. *Simul & semel viginti sex Cardinales una die creavit, existimans fortè quòd de tanto numero eorum aliqui hujusmodi Cardinales fastigium utique acceptarent; prout nec ipsum fefellit opinio.* Abhorrebant tunc non pauci à Cardinalatu, non solùm propter ambages & angustias illius schismatis, sed quòd ea murice indui non possent, nisi omnibus antè Beneficiis exuerentur. Allecti sunt Cardinalium postea Collegio ab eodem Pontifice tres Electores Imperii, iidemque Archiepiscopi, cum aliis Episcopis Germaniæ. Omnes abnuerunt, & dissensu suo spem frustrarunt Pontificis, qui ultro largiebatur, propriæ administrationem Ecclesiæ unà ut retinerent. *Cardinalatus honorem acceptare noluerunt, licèt Papa Archiepiscopis & Episcopis præfatis Ecclesiarum sibi commissarum administrationem in spiritualibus & temporalibus quoad viverent eis etiam non petentibus conservasset.* Specialis erat gratiæ & arbitrarii beneficii, quòd Archiepiscopatus & Episcopatus suos retinere permitterentur. Maluere ergo illi Germanici Principes Imperii Ecclesias suas jure suo, quàm alieno beneficio: Titulo, quàm Commenda possidere. Ex eodem Scriptore Gregorius XII. Cardinalibus adscripsit Episcopum Vormacienſem, à quo & ipso recusata est eminentissima dignitas, verito ne ea admissa daretur sibi successor in Ecclesia Vormacienſi. *Episcopum Vormacienſem Gregorius XII. fecit Cardinalem, sed noluit acceptare, timens fortè, quòd si illum acceptaret honorem, alius sibi subrogaretur Antistes in Ecclesia Vormacenſi.*

In præfat.

L. 1. c. 12.

L. 1. c. 44.

L. 3. c.

Verùm ut dilucidius adhuc fiat, quàm non posset Episcopatus cum Cardinalatu tum consistere, præter pauciſſimos illos Titulo suo ipso Cardinales Episcopos, memoria recolenda est ejus Cardinalis, quem non electum in Ravennatem Ecclesiam, sed postulatum legimus in Corpore Juris Canonici. Repulsam passi sunt Ravennates ab Innocen. III. ita affirmante, eum Cardinalem Romæ sedentem, non universali tantùm, sed & ipsi Ravennati Ecclesiæ, utilitati & ornamento majori futurum, quàm si Ravennati Ecclesiæ affixus fuisset. *Consideravimus quod ejusdem Cardinalis præsentia utilior sit, non solum Romanæ, sed etiam Ecclesiæ generali, tam apud Apostolicam sedem, quam apud Ecclesiam Ravennatem. Unde non immerito præferentes speciali utilitati communem, & minori majorem, prædictum Cardinalem vestræ postulationi non duximus concedendum.* Non postulabantur, nisi qui ex regulis juris eligi non possent. Responsio Pontificis abnuentis, & ratio ab eo deprompta, eandem produnt legem, non sociandi unquam Episcopatus cum Cardinalatu. Non dissimulabat enim Innocentius, si Ravennatis Ecclesiæ sedem Cardinali indulsisset, Roma illi demigrandum, Ravennam concedendum posthac fuisse, & ab iis feriandum officiis, quibus de Ecclesia universa benemerebatur.

Extra. postul. lat. C. a memet.

Certissimè tamen ejusdem Pontificis crebrimæ fuere Epistolæ ad Uvillelmum Archiepiscopum Remensem, & Episcopum sanctæ Sabinæ Cardinalem. Cardinalatu illum auxerat Alexander III. qui Ludovico VII. & Philippo Augusto Galliæ Regibus arctis cognationis nexibus vinciebatur. Id ergo donabatur favori Regum, aut Archiepiscoporum, Episcoporumque splendidissimis natalibus, ut cum iis præter avitas Ecclesiæ leges dispensaretur. Et ne tum quidem à Cardinalibus Episcopales Ecclesiæ ambiebantur, sed purpuram Cardinalitiam Episcopi prehensabant. Favore autem Regio id eliciebant, ut suæ sibi Ecclesiæ permitterentur.

Diximus jam ex Theodorico de Niem, quod & à Gobelino refertur, Germaniæ Præsules sex, & ipsos maximè Electores, renunciasse sacræ purpuræ quam illis ultro Urbanus VI. ingerebat, facta etiam venia, ut Ecclesias suas retinerent. Ea fuit autem causa necessaria permittendarum Cardinalibus Ecclesiarum, quas priùs administrassent, quòd alioqui abnuebatur Cardinalatus, in quo tamen Ecclesiæ universæ operam industriamque suam utiliùs tum navasset. Anno 1426. à Martino V. albo Cardinalium inscriptus est Joannes de Rochetaillè Archiepiscopus Rotomagensis, solutusque vinculo quo ei Ecclesiæ illigabatur, quamvis & eam retinere sineretur; quòd jam sæpissimè ea indulgentia utendum fuisset, ne à Cardinalatu resilirent, qui eo collato prioribus omnibus Beneficiis excutiendi erant. *Quod aliquibus de Ecclesiis quibus præerant, evocatis ad statum Cardinalatus, ex hujusmodi causa eadem Ecclesiæ sunt dimissæ, per illos sicut antea in spiritualibus & temporalibus gubernandæ; & hoc sæpius expertum est Ecclesiis talibus profuisse.* Verba ea ipsissima sunt Rescripti Pontificii. Invaserat tunc Rex Angliæ pleraſque Gallicani regni Provincias & Civitates. Ab eo ergo concessum est huic Cardinali, ut Archiepiscopatum retineret, ea cautione, ut cùm primùm assentiretur induendo Cardinalatui, à Regiis Ministris occuparetur Ecclesia Rotomagensis, ut jure Regaliæ vacans, nec ei restitueretur, nisi post novum fidei sacramentum, in Cancellarii manus

Spon. ad 1385. n.

Mar. de Con. Præ. l. 1.

nus præstitum, pollicitoque Roma redituru̇m, aut undecumque, quando à Rege revocaretur.

Ita prisca illa lex, quæ Cardinalatui vetabat sociari Episcopatus Roma paulò remotiores, jam evanuit, nec apparet nisi in vestigiis quibusdam, quæ impressa observantur adhuc in Stylo Curiæ Romanæ. Ideo & Prosper Fagnanus prolato testimonio Cajetani, ajentis, ex jure sociari non posse Cardinalatum Episcopatui, quanquam juri consuetudo derogarit; si consuetudo tamen ea sit, & non potiùs corruptela. *Si tamen consuetudo, & non potiùs abusio appellanda est.* Addit vehementer consentire eam doctrinam Stylo Curiæ, ut Cardinalibus Romæ residentibus Papa Episcopatus in Commendam tantùm, non in Titulum conferat.

XIII. Mirum magis est, quòd in Actis Tridentinæ Synodi id ponatur quasi certum, posse Episcopatus Cardinalibus conferri. Quando enim prohibuit ea Synodus, ne quantacumque quis præcellat dignitate, plures Cathedrales Ecclesias retineat, sive Titulo, sive Commenda, Cardinales designasse videtur, quibus fas est unam retinere. Et ubi definitum est Episcopos nunquam absolvi lege residendi, tametsi sint Cardinales, eosdem esse passa est, & Episcopos simul, & Cardinales. Inde est quod fatetur Fagnanus, nulla jam dispensatione opus esse, ut Episcopatum priorem retineat, qui Cardinalatu decoratur. Confitetur tamen ipsemet longè optatius & conducibilius fore, ut alia suppeditarentur Cardinalibus vitæ & dignitatis sustentandæ adminicula; Ecclesiis verò non adsignarentur nisi Pastores ii, qui illis abesse & subducere se nunquam cogerentur. *Fateor consultius fore, ut aliunde suppeditentur Cardinalibus necessaria ad eorum dignitatem decenter sustinendam: & Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis præficiantur Pastores, qui in illis possint assidue residere, sine detrimento Ecclesiæ universalis.*

Utcumque tamen obviatum est malo, quod maximè reformidabatur, aucto supra modum numero Cardinalium, qui septuaginta jam quandoque numerantur, cùm viginti admodum tantùm essent olim, quando vigebat ea lex, quæ eos Episcopatibus arcebat. Itaque tam pauci numero cùm essent, vix Romæ & Pontifici sufficere se poterant. At verò nunc & satis magno numero poterunt Romæ superesse, & reliqui Episcopalibus Ecclesiis per orbem, quibus affixi fuerint, præsidere, & Concilii Tridentini Decretis obsequi. Professa est ipsa Congregatio Concilii, à Tridentino Concilio lege residentiæ in omnes Episcopos publicata, constringi etiam Cardinales. Declaratum ab eadem est, non posse Cardinales retinere nisi unam Cathedralem Ecclesiam, sive Titulo, sive Commenda; neutiquam autem alteram Titulo, alteram Commenda, quæ mera fuerat aliquandiu juris ludificatio. Cùm enim perpetuæ jam sint Commendæ, meritò Tituli instar habent.

XIV. Quos Paulus III. percontatus est Cardinales & Consultores alios, ad mores Ecclesiæ meliorem in formam revocandos: pro suo illi purissimo zelo vehementer efferbuerunt adversùs Beneficiorum incompatibilium pluralitatem, & adversùs dispensationes id genus, potissimùm verò ad Episcopatus. *Abusus alius, eadem calliditate inventus. Nam quædam Beneficia incompatibilia jure sunt & appellantur; quæ ex ipsa vi nominis majores nostri admonere nos voluerunt, non debere ea uni conferri. Nunc in his dispensatur, non tantum duobus, sed pluribus, & quod pejus est, in Episcopatibus. Hunc morem, qui ob avaritiam tantum invaluit, tollendum ducimus, præsertim in Episcopatibus.*

Sed illud multò admirabilius, quòd Consultores ii, quorum plures Cardinalium erant, vehementer exarserint adversùs eam licentiam, qua Cardinales Episcopatus gerebant, vel Titulo, vel Commenda, & quidem plures quandoque. Fidenter Pontifici renunciarunt, unà consistere & sociari non posse Cardinalatum & Episcopatum, quòd ex officio tenerentur Cardinales apud Apostolicam sedem residere, & Pontifici collaborare in regenda Ecclesia universali. Porro legibus Ecclesiasticis illos obligari multò arctiùs, quàm cæteros Præsules, cùm Præsulibus cæteris omnibus suo ipsi maximè exemplo debeant prælucere. Denique Principum terrenorum rationibus affectibusque ubi implicantur Cardinales, & Episcopatibus per eos augentur; eorum studiis partibusque tum illos addici, atque ita eos jam non esse, qui in commune consulere, & communi omnium parenti à consiliis esse possint. Hinc fore optatissimum, ut sui Cardinalibus proprii essent proventus: nec arduum id fore, si aurea mediocritate contenti esse vellent. *Alius abusus invaluit, ut Reverend. Cardinal. Episcopatus conferantur, seu commendentur, non unus tantùm, sed plures; quem, beatissime Pater, putamus magni esse momenti in Ecclesia Dei. Primo quidem, quia officium Cardinalatus, & officium Episcopi incompatibia sunt. Nam Cardinalium est assistere Sanctitati tuæ pro gubernanda universali Ecclesia; officium autem Episcopi est, pascere gregem suum, quod præstare bene, & ut debet, haud potest, nisi habitet cum ovibus sitis, ut Pastor cum grege. Præterea, Pater sancte, hic usus maximè obest exemplo. Quomodo namque hæc sancta sedes dirigere & corrigere aliorum abusus poterit, si in præcipuis membris abusus non tollantur? Necob id quod Cardinales sint, putamus eis magis licere transgredi legem, immo longè minùs. Horum enim vita debet esse aliis lex: nec imitandi sunt Pharisæi, qui dicunt, & non faciunt; sed Christus Salvator noster, qui incepit facere, & postea docere. Amplius hic usus nocet in Consultationibus Ecclesiæ. Nam hæc licentia fomentum est avaritiæ. Ambiunt Cardinales à Regibus & Principibus Episcopatus, à quibus postea dependent, nec possunt sententiam dicere; immo si possent & vellent, fallerentur tamen passione animi in judicando perturbati. Ideo ultimum hic mos tolleretur, & provideretur Cardinalibus, ut possent honestè pro dignitate vivere, omnibus æquales reditus. Quod putamus facilè fieri posse, si vellemus abjicere servitutem mammonæ, & Christo tantùm servire.*

XVI. In eandem Beneficiorum pluralitatem stomachatur Bellarminus Cardinalis in Epistola ad Nepotem: quoniam verò plerique fucum sibi ipsi faciunt, obtentaque Papæ dispensatione, confidunt nullius se culpæ affines esse: ille contra excipit, Dispensationes eas valere in foro quidem exteriori; at patrocinium, quo conscientia tuta sit, acciri inde non posse, nisi justæ sint, & ad publicam Ecclesiæ utilitatem dirigantur Dispensationum causæ. *Sciendum, Pontificiam dispensationem, quando non subest justa causa dispensandi, valere in foro fori, sed non in foro poli, &c. Sine urgentissima causa eademque Ecclesiæ necessaria, non potest citra atrocem culpam super hoc dispensari.* Profert mox & verba Dominici Soto, aliorumque Theologorum, quibus se consentaneum esse profitetur, ajentibus, nisi justis causis nitatur Papæ dispensatio, frustra esse, & in summo versari periculo, qui illi innitantur. Nec enim Canonum dominus est Papa pro arbitratu, sed dispensator fidelis; eoque nec prohiberi ab eo posse, quin dispensatio injusta, & ei exitio sit qui petit, & ei qui petentem audit. *Sed ait fortè ille cum quo dispensatum est, Papa dispensavit, ipse sibi viderit, ego immunis sum. Hic tamen cavillus securos multos reddit, tutum verò neminem. Quoniam Papa non est dominus, ut identidem dictum est, sed dispensator: ideoque qui iniquam dispensationem petit, iniquitatis causa est: & qui ea utitur, eadem semper irretitur iniquitate.* Hoc freti Bellarmini præsidio, non gravabimur ea referre B. Thomæ Aquinatis verba, quæ ipse beato tribuit Bernardo. Iis autem significatur aucto

Finan. 1. 1. Part. 1. p. 278.

Sess. 7. c. 1. Sess. 24. c. 17.

Sess. 21. c. 2.

Fagn. p. 279.

Controv. 6.

Beneficiorum numero, augeri & pœnarum pondus. *Qui non unus, sed plures est in Beneficiis; non unus, sed plures erit in suppliciis.*

XVII. Proposita est Clementi VIII. Papæ ab eodem Bellarmino Beneficiorum pluralitas, tanquam certa pernicies ab Ecclesiæ moribus amolienda, cùm in eo succinat S. Thomas B. Bernardo, flagitiosam eam esse pluralitatem; & ne dispensationibus quidem eam satis emaculari posse, nisi quarum justissimæ sint causæ ad utilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ; *Ob magnam necessitatem, vel certè causa majoris utilitatis.* Postremò Pontificem monet Bellarminus, eam B. Thomæ doctrinam, omnium passim Theologorum consensione muniri. *Et hanc doctrinam sancti Thomæ omnes Theologi probant.*

Sed sigillatim monebat Bellarminus, usum quidem illum esse, ut Cardinales Episcopi alium præterea Episcopatum retineant; at minùs tutum forsan esse, cùm non utilitati ille, aut necessitati sit accommodatus Ecclesiæ, sed amplificandæ Cardinalium dignitati, vel augendis proventibus: *Quare timendum est, ne fortè non sint in conscientia tuti, qui aliquando duas Ecclesias habent, unam Cardinalitiam, aliam non Cardinalitiam. Causa enim cur Episcopis Cardinalibus duæ permittantur Ecclesiæ, non videtur esse necessitas, vel utilitas Ecclesiæ, sed major personæ dignitas, vel commoditas.* Respondit Pontifex ea qua valebat moderatione animi, & humanitate, solos Cardinales Episcopos pluribus gaudere Episcopatibus; multa indagine à prædecessoribus suis eam quæstionem versatam fuisse, etiam post Concilium Tridentinum: nec tamen à prisca consuetudine eos vel transversum unguem deflexisse. Adduci se non posse, ut tot ante se Pontificum judicia, Cardinaliumque damnet, aut concutiat, aut antiquissimum sacri Collegii ordinem labefactet, Ecclesiamque iis objiciat scandalis, quæ non injuria metuantur, si quid hìc novetur. *Quoad istam poligamiam, ea interdum est solum in istis sex Episcopatibus Cardinalitiis, circa quos nihil mutandum duximus: cùm à prædecessoribus nostris etiam post Concilium Tridentinum res hæc examinata fuerit, & ita constituta. Et turbare ordinem Collegii, & redarguere facta prædecessorum nostrorum, & tot Cardinalium, non visa fuit nobis res, quæ sine scandalo fieri posset.*

Palam est hìc verò in ea controversia de sex Episcopalibus Titulis Cardinalium, & dubitationem, & argumentationem Bellarmini, regulis generalibus nixam fuisse omnium in commune Episcopatuum: minùs expensa natura & conditione eorum Episcopatuum sex, ab annis octingentis, aut nongentis amplius, ab aliis longo intervallo sejunctorum. Multò minùs id perscrutari vacaverat Clementi; cui & erat, & esse debebat præsumptum id, & præjudicatum, tot Pontifices Antecessores suos, torque Cardinales doctrina & religione præstantissimos, qui eos Episcopatus obtinuerant, nihil in eo commisisse contra Canonicas sanctiones. Quod autem à nobis supra de his Cardinalitiis Episcopatibus disputatum est, si animo nunc recolatur, manifestum fiet, Bellarmini quidem zelo gratias agendas laudesque refundendas esse: at eo nomine præconiis nostris cumulandum Clementem, qui tam constanter adglutinaverat se usibus antiquissimis, & traditioni certissimæ ejus Ecclesiæ, quæ Princeps & magistra esset omnium orbis Ecclesiarum, & in qua sex illi Episcopatus longè alia fuerant ratione administrati, quàm cæteri per orbem omnes.

CAPUT VI. *P. 4. l. 2. c. 58.*

De pluralitate Beneficiorum infra Abbatias & Episcopatus. Ac primùm quæ sint Conciliorum Constitutiones usque ad annum millesimum trecentesimum.

I. Tum maximè increbuit perversitas pluralitatis Beneficiorum, cum defecit stirps Regia Caroli Magni. Canones bene multi à Conciliis tunc conditi sunt, ut ei pesti occurreretur.

II. Ii Canones infringere non potuere licentiam acervandi Beneficia ea, quibus nec animarum impendebat cura, nec lex residentiæ. Mille colludendi artes in ipsa Curata Beneficia excogitatæ sunt. De Vicariis. De Commendis. De Beneficiis, quæ captabant post unius anni perceptos proventus resignaturi.

III. Nonnulla in eos Canones observantur, & in necessarias eorum subinde relaxationes.

I. COncidente Caroli Magni Imperatoria Regiaque stirpe, eæ Rempublicam, eæ Ecclesiam afflixere calamitates, & vitiorum pestes, quibus medicina fieri postea non potuit, nisi multo ejus charitatis lenocinio, quæ minores tolerat interim morbos, ne majores irruant, aut ægrescant. Inter eas degenerantis tum disciplinæ labes, meritò numeramus latè pervagatam simoniam, & plurium in unum aliquem accumulationem Beneficiorum. Detonuere in has profanas sacrilegasque nundinationes Synodi, Pontificesque, cùm primùm ipsa Caput & fons omnium Romana Ecclesia respirare cœpit ab illa servitute & oppressione tyrannica, qua diutissimè elisa gemuerat.

Anno 1059. sub Nicolao II. in Romana Synodo damnata est Beneficiorum pluralitas, saltem in Ecclesiis Parochialibus. *Nec aliquis Presbyter duas Ecclesias simul obtineat.* Anno 1060. Concilium Turonense, ubi præerat ejusdem Papæ Legatus, pluralitatem quorumcumque Beneficiorum explosit. *Confirmamus etiam, ut nonnisi in unius civitatis Ecclesiis quisquam amodo aliquod Clericale officium accipiat. Quod qui prævaricatus fuerit, canonica ultione feriatur.* Tergiversari aliquis potuisset, eo Canone non vetari, quin plura obtineri possint Beneficia in eadem urbe, cùm resideri in iis singulis possit. At Concilium Pictaviense anno 1078. sub Gregorio VII. eam elisit cavillationem quorumlibet Beneficiorum accumulatione damnata, damnataque simonia, ejus plerumque pestis parente. *Ut nemo Episcopatum, Abbatiam, Archidiaconatum, Archipresbyteratum, Præbendam, vel alios Ecclesiasticos honores, vel in duabus Ecclesiis Prælationes exerceat, nisi in una tantùm. Et neutrum horum quisquam per pecuniam acquirat.* Can. 1. Can. 2.

In Concilio Placentino anno 1095. Episcopis id modò indultum est, ut ubi urgeret necessitas, duæ uni Parocho Ecclesiæ crederentur. *Omnino in duabus aliquem titulari Ecclesiis non liceat, sed unusquisque in qua titulatus est, in ea tantùm Canonicus habeatur. Licet enim Episcopi dispositione, unus diversis præesse debeat Ecclesiis, Canonicus aut Præbendarius nisi unius tantùm Ecclesiæ, qua conscriptus est, esse non debeat.* Can. 1.

Anno 1095. Concilium Claromontanum, nec in eadem Ecclesia, nec in diversis urbibus plura obtineri Beneficia concessit. *Nulli Clericorum liceat deinceps in duabus civitatibus duas Præbendas obtinere, cùm duos titulos habere non possit. Ut omnis Clericus ad eum titulum ad quem primùm ordinatus est, semper ordinetur.* Quo, ut vides, Canone nudatur eorum fraudulentia versipellis, qui Ordines superiores suscipiebant sub titulo singulos aliarum & aliarum Ecclesiarum, atque ita stirpis aliquid colligebant ex earum singulis, Can. 1. 13. Ead.

quod

quod eodem revolvebatur, acsi plura obtinerent Beneficia. Denique eodem Concilio prohibetur, non Præbendas tantùm plures, sed & quoscumque Beneficiorum gradus in eadem Ecclesia possideri. *Ut nullus deinceps in una Ecclesia geminos honores habeat.*

Anno 1100. in Concilio Pictavensi sub Paschali II. superioribus decretis omnibus novum robur additum est. *Ne quis in duabus Ecclesiis duas Præbendas, aut duos honores obtineat.* Can. 16. Quo excluditur Beneficiorum pluralitas, non in eadem Ecclesia, aut in diversis urbibus: quod proscriptum jam satis superque fuerat superioribus Synodis; sed in diversis ejusdem urbis Ecclesiis. In Concilio Londinensi anno 1125. prohibitum est, ne quis plura diversi ordinis Beneficia impetraret: quo nimirum obtentu synodicis legibus illudebatur. *Ne uni personæ Archidiaconatus, vel diversi ordinis tribuantur honores.* Can. 12. In Concilio Londinensi anni 1127. vetiti sunt Archidiaconi, ne pluribus in Ecclesiis Archidiaconatus obtinerent. In Concilio Lateranensi sub Alexandro III. anno 1179. Can. 8. Dignitatum, Parochiarum, & Canonicatuum pluralitas exibilata est, & eorum execratio fuit prodigiosa ingluvies, qui quinque sexve ejusmodi Beneficia invaderent, cùm ne duorum quidem munia ab uno obiri possint. *Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, dignitates diversas Ecclesiasticas, & plures Ecclesias Parochiales contra sacrorum Canonum instituta nituntur acquirere, ita ut cum unum officium implere vix sufficiant, stipendia sibi vendicent plurimorum; ne id de cætero fiat, districtiùs inhibemus, &c. Quia in tantum quorundam jam processit ambitio, ut non duas, vel tres, sed sex, aut plures Ecclesias perhibeantur habere, &c.* Can. 1. c. 14. 2t. 1. c. 19. 2t. 2. c. 17. In Concilio Parisiensi anno 1212. prohibitum est, ne Clerici duas Parochias, ne Monachi duos gerant Prioratus vel Obedientias.

II. Vetuit Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. anno 1215. ne Abbas quisquam duas gerat Abbatias, ne Monachus duobus Monasteriis inscribatur. Innovatum est & ibi Decretum Concilii Lateranensis III. ne quis unus gestaret simul dignitates duas, aut Parochiales Ecclesias, aut Præbendas duas in eadem Ecclesia, nisi dispensaret Sedes Apostolica in gratiam virorum nobilitate & eruditionis copia præcellentium. *Ut nullus diversas dignitates Ecclesiasticas & plures Ecclesias Parochiales reciperet, &c. Hoc idem in personatibus decernimus observandum.* Can. 13. 38. Additum est, quo primùm temporis puncto suscepisset quis alteram Ecclesiam Parochialem, jam tum priorem vacare cœpisse, Ita præfigebantur limites Beneficiorum pluralitati, sed per quos tamen liceret adhuc multifariam plura possideri. Poterat enim adhuc ex hoc ipso Concilio Ecclesia Parochialis geri cum Canonicatu; cùm ibi præcipiatur, si quis Canonicatum sit adeptus, cui adnexa sit & unita Parochialis Ecclesia, ipsi quidem residendum esse in Canonicatu, perpetuum autem Vicarium in Parochiali Ecclesia constituendum. *Nisi forte Præbendæ vel dignitati Parochialis Ecclesia sit annexa. In quo casu concedimus, ut is qui talem habet Præbendam vel dignitatem, cùm eum oporteat in majori Ecclesia deservire, in ipsa Parochiali Ecclesia idoneum & perpetuum studeat habere Vicarium canonicè institutum.*

Anno 1233. in Concilio Biterrensi posita ob oculos fuit lex utriusque Concilii Lateranensis III. & IV. qua vetita non est nisi pluralitas ejusmodi Beneficiorum, quibus vel residentiæ lex incumberet, vel cura animarum. *Statutum Concilii recolens, quo cavetur, ut quicumque receperit Beneficium, habens curam animarum, vel residentiam annexam, si prius tale Beneficium obtinebat, eo sit ipso jure privatus; & si forte illud retinere contenderit, etiam alio spolietur.* 18. 12.

Quanquam autem his decretis non proscriberetur, nisi vel Parochiarum, vel Canonicatuum pluralitas, & quibus residentiæ lex esset illigata: de cæteris autem beneficiis nil decerneretur, ne vel sic tamen satis illis obtemperatum est. Perspicuum id fit ex Concilio Londinensi anni 1237. ubi Legato Pontificio aufteriùs sæviente in eos omnes qui plura obtinerent citra dispensationem: fidenter in eum insurrexere Episcopi, & à proposito deterruerunt: cùm urgerent, multitudine & procacitate eorum, quibus canonica hæc ultio intentabatur, gravissimam perturbationem, quin & secessionem excitari posse. Rainal. ann. 1237. n. 43. Ann. 1238. n. 40.

Ex his porro facilè intelligitur, 1. quanta providentia & charitate tunc toleratum sit, ut cætera Beneficia quis etiam plura obtineret, dum ne id genus essent, quibus vel residentia, vel cura & regimen imminet animarum. 2. Sed & in his quæ incompatibilia jam dici cœperant, necessarias quandoque fuisse dispensationes, cùm hic tumultuatum videas, & ad gravia ventum dissidia, ubi accingere se cœperat Legatus ad eos omnes coercendos, qui plura ejusmodi incompatibilia invasissent, nulla sibi facta Canonum venia. 3. Hoc denique Concilio patefacta est, & explosa eorum ludificatio, qui opulentæ Parochiæ Vicariatu, cum opima frugum parte investiebantur, aliaque interim retinebant Beneficia, quæ cum ipso Parochiæ titulo sociari non potuissent. *Sic eluditur ille dolus, quo assignato sæpè alicui nomine personatus modico, simulatè dabatur ei Ecclesia sub ficto nomine Vicariæ: qui timens alia Beneficia perdere, metuebat eam recipere, ut personam.* Can. 10. Can. 5. Eadem strophа damnata anno 1238. in Concilio Campiniacensi, ubi Parochi, alterius Parochiæ non Titulum, sed Vicariatum sibi resignari curabant.

Alio quoque astutiæ ingenio grassata est tunc avaritia Clericorum, ubi qui unius jam oneratus erat Titulo Parochiæ, ei altera commendabatur. Aures hic accommodandæ Canoni Concilii Salmurienſis anno 1253. *Episcopi & alii Prælati commendant unam vel duas Ecclesias Parochiales in animarum suarum periculum & scandalum plurimorum, ut sic habeant Commendatas, quas secundùm Canones non possunt habere intitulatas.* Can. 28.

In Concilio Nannetensi anno 1264. Capellæ memorantur aliquæ, in quibus necessariò sit residendum, & quæ adeo cum aliis eadem lege astrictis sociari non possint. *Si verò quispiam Capellaniam adeptus fuerit, quæ residentiam debeat personalem, ipso jure vacet primum Beneficium, quod similiter residentiam requirebat.* Can. 6. In Concilio Viennensi Austriæ anno 1267. in Londinensi anno 1268. in Lugdunensi anno 1274. editi sunt Canones, quibus edicitur, ut qui dispensationes Papæ venditant, eas repræsentent Prælatis. At Londinensis ejusdem authoritate objurgati sunt Episcopi, quòd sua commendandi Ecclesias potestate effusiùs abuterentur; veritique sunt, ne plusquam unam uni posthac commendarent, idque invitante facerent utilitate Ecclesiæ, nec iis Commendam quamcumque adderent, qui Curato jam Beneficio gravarentur. *Universas Ecclesiarum commendationes hactenus cuicumque factas, nisi ex evidenti utilitate, unius tantùm Ecclesiæ commendatio facta sit, penitus revocamus, &c. Statuimus, ne cuiquam ultra unum cum cura animarum Beneficium obtinenti, Ecclesia commendetur, neque plures Ecclesiæ alicui personæ valeant commendari.* Can. 6. Can. 30. Can. 18. Can. 31.

In Concilio Salmurienſi anni 1276. declaratum est potuisse Episcopos dispensare, ut Parochia retineretur cum Capella residentiam flagitante. Ex quo id emergebat, in Conciliis Lateranensibus ei pluralitati derogatum non fuisse. Indignati sunt ejus Concilii Patres, quòd Lateranensis Concilii authoritate necdum deterreri potuissent Monachi, quin pluribus simul Cœnobiis inscriberentur. Iterata tum ergo ea cautio est, additæque pœnæ, si per-

tendat Monachus, *ut intitulari valeat in utroque*. Quo apertum fit, Monachi in Monasterio sedem inter Beneficia numerari. Damnantur denique in hoc eodem Concilio Monachi, qui sive in uno Cœnobio, sive in pluribus plurima sibi indunt officia, vel administrationum nomina, nisi cùm illis dispensarit Episcopus. *Eadem pœna illis Monachis imponenda, qui plures Administrationes seu Officia in eodem Monasterio, vel diversis, absque Diœcesani consensu de cætero præsumpserint obtinere*, Can. 2.

In Concilio Provinciæ Cantuariensis, quod ad Redingamum coiit anno 1279. innovatum est statutum Concilii Lugdunensis II. anni 1274. quo jubebatur, 1. Ut ne Episcopi Parochiales Ecclesias in Commendam darent, nisi iis qui Presbyteri essent, aut ætatem ei Ordini consentaneam attigissent. 2. Ne uni nisi unam commendare possent. 3. Ne id quidem tentarent, nisi uni Ecclesiæ utilitati vel necessitati provisum esset. 4. Denique ne ea Commenda ultra sex menses prorogari posset. *Nec tali etiam nisi unam, & evidenti necessitate, vel utilitate ipsius Ecclesiæ suadente, commendare nemo præsumat. Hujusmodi autem Commendam declaramus ultra semestris temporis spatium non durare*. Can. 14.

In Concilio verò ejusdem Provinciæ apud Lamberthum anno 1281. vetitum est, ne peccatorum nexibus in foro pœnitentiæ solverentur, qui plura retinerent Beneficia, nimirum incompatibilia, & quidem sine dispensatione: quod & in Concilio supra Reddingensi jam statutum fuerat. *Quicumque plura Beneficia curam animarum habentia absque Sedis Apostolicæ dispensatione receperit, &c.* In Concilio Pictavensi anno 1284. prohibiti sunt Parochi, ne Capellas simul obtineant, nisi quarum sint Fundatores, vel si consentiat Fundator, ut duo simul habeantur, aut si denique alterutrius Beneficii reditus tam tenues sint, ut Parocho sustentando minùs sufficiant, *Habens Capellaniam, ne de cætero ad Parochialem Ecclesiam admittatur, nisi fuerit fundator Capellaniæ, vel nisi processerit de novi fundatoris Capellaniæ assensu; vel nisi neutrum Beneficiorum prædictorum per se sufficiat ad congruam Rectoris seu Servitoris proprii sustentationem*. Minùs autem sufficere reditus mox perhibentur, si quindecim libras non exæquent. Synodus Excestrensis anni 1287. licentiam facit administrandæ per Vicarium Ecclesiæ, si ea unita sit Dignitati cuipiam, vel Præbendæ. Id enim Jure ipso concedi; *In quo casu ipsos habere Vicarios canonicè constitutos, à Jure novimus esse permissum*. Synodus Colonienſis anni 1300. innovavit Bonifacii VIII. Constitutionem, qua nemo permittitur habere in una & eadem Ecclesia plures quàm unam Dignitatem vel Præbendam. Eodem anno id ipsum confirmatum est in Concilio Auscitano; jussique sunt omnes qui Parochias admiserant eo tantùm consilio, ut unius anni reditus suffurarentur, quidquid fructuum percepissent, restituere. Can. 1. Can. 2. Can. 9. 19. Can. 10. 11.

III. Ex hac Canonum strue nonnulla antè eliciemus, quàm ad Pontificum Decretales pergamus, similiter pertractandas utique ad annum 1300. 1. Illud Ecclesiæ optatissimum fuerat, ut tota proscriberetur Beneficiorum qualiumcumque pluralitas; tentatum illud etiam est, sed inauspicato & irrito conatu. Qui supra allegati sunt Canones ad Concilia usque Lateranensia III. & IV. universim expungere videbantur quamcumque pluralitatem, quanquam apertiùs crebriùsque illam execrarentur Beneficiorum, residentiam quæ indicerent, vel animarum curam. 2. Sed cùm medicamentis non cederet lues inveterata, molliendi necessariò fuere Canones, & minoribus malis connivendum fuit, quò exitialioribus fieret medicina. 3. Tunc ergo cœptum distingui compatibilia & incompatibilia Beneficia; & incompatibilitas ipsa non à sola professa est animarum cura, sed & à residentia. Tunc denique cœptum est dispesci Beneficia, quæ necessariam, & quæ liberam facerent residentiam. 4. Quàm necessaria fuerit Lateranensium Conciliorum indulgentia, jurisque strictioris remissio, plus satis comprobatum est, tot cuniculis, artibusque, quibus grassati sunt passim, ut eorum vim eluderent. Parochiam cum Capellania, sive cum succursali animarum regimen gestanti obtinuerunt. Plures Parochias invaserunt, alteram personæ, alteram Vicarii nomine. Rursus alteram Titulo, alteram Commendatam. Patroni ipsi & Episcopi his Vicariatibus & Commendis authoritate sua suffragabantur. Canonicatus & Dignitates plures in Ecclesia eadem usurparunt; ita enim residentiæ præcepto vel satisfaciebant, vel illudebant. Unitæ sunt Præbendis, & Canonicatibus, & Dignitatibus Parochiæ. Extundebantur Pontificibus dispensationes, & qui eas elicere non potuerant, tumultuatione & terrore eandem licentiam consequebantur.

CAPUT VII. *P. 4. l. 2. c. 59.*

Jura Decretalium circa pluralitatem Beneficiorum.

I. Pluralitatis exempla usurpatæ. Decreta damnatæ, & remissius damnatæ, propter innumerabilem & tumultuosam multitudinem prævaricatorum, maximè in Gallia.

II. Juris Decretalium rigor, ut ne quod ultra Beneficium erogetur, jam habenti, quanquam minùs sufficiens, aut pensionem habenti.

III. Consecrati statim Episcopi vacant cætera Beneficia omnia.

IV. Longè pulcherrima Innocentii III. placita, necessaria ex dispensatione tolerari posse aliquando Beneficiorum pluralitatem, tolerari verò nunquam debere superfluitatem.

V. In Sexto & Clementinis eadem promicat aversatio pluralitati. Refelluntur eorum cavilli, qui censent Beneficia simplicia impune accumulari posse, ut quæ residentiam non deposcant.

VI. Joannis XXII. Decreta adversus pluralitatem hanc.

VII. Nec minùs strenuè cæteri deinceps Pontifices pluralitatem detestati, & quantum dabatur, ei obluctati sunt.

I. EX Pontificum Decretalibus iis, quæ in corpus Juris Canonici novi consarcinatæ sunt, magis magisque diluceſcet, provida & ineluctabili dispensatione dissimulatam ab Ecclesia fuisse quorundam pluralitatem Beneficiorum, in quibus minùs necessarium erat residere, & quibus nulla salutis animarum cura esset inflicta; eam porro Juris in eo remissionem ad id pertinuisse, ut toto vigore animi & omni contentione certaretur, ad elidendam funditus pluralitatem eorum, quibus vel residentiæ, vel curæ animarum obligatio esset conjuncta.

Patrocinium sibi sumpsit Gregorius VII. Aurelianensis Præpositi, qui Abbas erat, adversùs Episcopum, qui modestiam illi faciebat, Hugoni Franciæ Cancellario confirmatus est ab Adriano IV. Archidiaconatus Atrebatensis, quo ab ejus Episcopo urbis donatus fuerat; quin & ab eodem datæ sunt litteræ ad Episcopum & Clerum Parisiensem, quo Præbenda cum suæ Ecclesiæ aliqua augerent. Aurelianensi idem Pontifex Capitulo succensuit, quòd non eundem, absentem licèt, Ecclesiæ suæ Præbenda potiri annuisset. Jam verò ex iis Epistolis, quibus eidem Cancellario gratias egit impensissimas idem Pontifex, de navata strenuè opera ad resarciendam inter Franciæ & Angliæ Reges pacem L. 1. Ep. 17. Epist. 10. 12. 13. 14. 20.

eem; facilè auguramur, graves juſtaſque fuiſſe cauſas annuendæ hujus Cancellario diſpenſationis, ut qui Regni & Eccleſiæ promovendis utilitatibus eſſet addictiſſimus.

Ratam ſanxit eſſe Alexander III. concordiam inter Epiſcopum Sueſſionenſem & Capitulum initam, qua convenerat eis, ut mortuo Cantore, qui duas retinuerat Præbendas, Epiſcopus alteram novo Cantori, alteram cui vellet, conferret: poſt obitum verò novi Cantoris, utramque in poteſtate haberet. Ita plures Præbendas quandoque unus, vel cum Dignitate obtinebat, Cantori ſancti Aniani Aurelianenſis idem Pontifex Præpoſituram & Præbendam habendam permiſit, cùm Cantoris dignitate eum propter non leves culpas ſpoliaſſet. Eo tempore unus idemque geminum gerebat Archidiaconatum, Toloſæ & Burdegalæ, Mandavit Pontifex Archiepiſcopo Burdegalenſi, ut eum cogeret alteri Archidiaconatui renuntiare. Reſcripſit idem Pontifex ad Archiepiſcopum Eboracenſem, Archidiaconum abſtineri debere Præbendis Eccleſiæ, niſi ea propria vigeret ibi conſuetudo, aut menſes ſaltem ſex in eis reſideret. Scripſit & ad Epiſcopum Londinenſem, ſi qui Clerici jam Beneficia obtineant, non poſſe eos alia conſequi ulla Reſcriptis Pontificiis ullis, niſi quibus eorum mentio fiat, quæ jam ab illis obtinentur. Scripſit & ad Epiſcopum Lincolnienſem, iniquum eſſe, ut Archidiaconus, qui ejus Eccleſiæ ſedulò miniſtrabat, nulla ibi Præbenda donaretur.

Venio ad eas quæ corpore Juris clauduntur Decretales. Probro vertit idem Pontifex Epiſcopo Januenſi, quòd Parochum unum geminæ Parochiæ incubare pateretur, atque ita videretur in Italiam invehere illam Galliæ inveteratam corruptelam, cui vehementer indoleſcit Sedes Apoſtolica, fœdiſſimam Beneficiorum ſcilicet redundantiam, in unum aliquem congeſtorum: & indoleſcit tantùm, & non ulciſcitur, propterea quòd multitudini quidquid peccatur, inultum eſt. *Mirabile gerimus & indignum, quod uni perſonæ locum in pluribus Eccleſiis velis concedere, vel in Epiſcopatu tuo inducere conſuetudinem Eccleſiæ Gallicanæ. Quæ cùm unum ad plura recipiat Beneficia, contra ſanctorum Canonum inſtituta, non approbatur à nobis, licèt non poſſit præ multitudine delinquentium emendari.* Ejus rei exemplum profert Innocentius III. in alia mox Decretali, ubi Canonicus pluribus Præbendis, pluribuſque gravatus Dignitatibus, Præpoſituram præterea prehenſabat. Et novam quidem hanc ambitionem damnat Pontifex, cætera diſſimulat, quanquam ea jam proluvies Beneficiorum damnata fuiſſet à Concilio Lateranenſi III. & IV. cujus Canones in hunc ipſum Decretalium Titulum, alioſque relati fuerant. Obſervavit Acoſta ante Innocentium III. de pluralitate Beneficiorum ſolitos Epiſcopos diſpenſare. Enimverò inde manaverat illa accumulandi ſine modo libido, cui Alexander III. mederi percupiit, nec potuiſſe ſe profeſſus eſt. Eas diſpenſationes Apoſtolicæ ſedi reſervavit Innocentius III. & exinde rariores aliquandiu fuere.

II. Irrita pronunciavit Lucius III. Reſcripta omnia ſedis Apoſtolicæ ad novi Beneficii impetrationem, niſi priorum cujuſque Beneficiorum mentio in iis haberetur. *Cum non ſit intentionis noſtræ, ut perſonæ pluribus reditibus abundantes, per litteras noſtras pauperes Clericos ſuper minoribus Beneficiis inquietent, litteras quibus Actor ſuæ nomen dignitatis ſupprimit, vires nolumus obtinere.* Agebatur hìc de ſimplici Beneficio: *Minoribus Beneficiis.* Nec tamen ſinit Pontifex, ut illud impetret, qui alia jam obtinet, niſi ex diſpenſatione, hoc eſt ad utilitatem Eccleſiæ, quæ ſolida & certa cauſa eſt omnium diſpenſationum. Quo enim Reſcripto priora memorantur Beneficia, & adjicitur novum, tacita continetur diſpenſatio, quæ maturiùs conſultata & deliberata fuerit.

Ab Innocentio verò III. declaratum eſt, non tantùm quibus Beneficium, ſed quibus eſſet Vicariatus, quo idonea eis ſuſtentatio ſuppeditaretur, aut tantula ſaltem, ut cum tenui patrimonio ad tolerandam vitam ſufficeret, his jam nihil Beneficii conferre teneri Epiſcopum, à quo eſſent ordinati. *Perpetuo Vicario, de proventibus Vicariæ, bonisque paternis habenti, unde commodè valeat ſuſtentari.* Pronuntiavit Honorius III. qui ab Eccleſia quapiam penſione donatus eſſet, eum vi Reſcripti Apoſtolici nullum jam expectare poſſe Beneficium. Reſcripſit & Gregorius IX. quamlibet tenue & inſufficiens eſſet Beneficium, niſi ejus mentio fieret in Reſcripto Apoſtolico, hujus vi nullum aliud unquam extundi poſſe. Ibid. c. 27. 31. 42.

III. Conſtitutum eſt ab Alexandro III. in Concilio Lateranenſi III. ubi primùm confirmatus eſſet Epiſcopus, in poſſeſſionem miſſus, & conſecratus: aut ex quo tempus quod Canones conſecrationi prælinearunt, effluxerit, vacare jam tum priora ejus Beneficia omnia, & conferri poſſe. *Is ad quem ſpectant Beneficia quæ habebat, de illis diſponendi liberam habeat facultatem.* Extra. De elect. c. 7.

Expreſſæ ſunt ab eodem Pontifice cauſæ duæ, quibus fas ſit ab uno duas Parochias retineri; cùm altera alteri obnoxia eſt, tanquam adnexa: & cùm earum altera tenuior eſt, quàm ut ejus fructibus victitare poſſit Parochus. *Habentes plures Eccleſias, quæ ex uno non pendeant, liceat tibi cogere, ad unam ipſarum quam maluerint dimittendam; niſi ita fuerint tenues in ſubſtantia, quod proprios Sacerdotes non poſſint convenienter alere.* Extra. De xtat. & qual. Ordin. c. 4.

IV. Elegantiùs ad aliquos Epiſcopos Galliæ Innocentius III. reſcribens, crimini vertendam docet, non tàm pluralitatem Beneficiorum, cui juſtæ poſſunt ſubeſſe cauſæ, quàm ſuperfluitatem. *Licèt circa eandem perſonam Beneficiorum ſit ſemper ſuperfluitas improbanda, nonnunquam tamen eſt toleranda pluralitas, ſtatu perſonæ provida conſideratione penſato.* Is in cujus commodationem hæc ſcribebat Pontifex, pluribus jam dotatus erat Præbendis, nec ſuppetebat illi tamen unde commodè toleraret vitam, niſi reſideret; quod ne faceret, apparet præpeditum illum fuiſſe. *Etſi plures Præbendas obtineat, ipſe tamen penè nullam habere proponitur, cujus proventus liberè poſſit percipere, niſi reſidentiam in ea faciat perſonalem.* Regeſt. l. 14. Epi. 147.

Qua nulla præclarior, nulla certior regula in tota Beneficiorum pertractatione. Damnanda in iis ſemper ſuperfluitas, pluralitas toleranda quandoque. Pluralitatem excuſat quandoque neceſſitas, cui ſe charitas accommodat: ſuperfluitatem nulla utique neceſſitas unquam excuſat, ita damnabilem ſemper facit cupiditas. Itaque eorum etiam Beneficiorum, quæ à reſidentia, & ab animarum cura libera ſunt & expedita, pluralitas non neceſſaria, hoc eſt ſuperfluitas, ſemper in vitio eſt, & Canonicis legibus, ſin minùs earum verbis, certè ſcopo, & fini, ac voluntati contraria eſt.

Diſplicuit eidem Innocentio, quod Canonicus Pictavienſis quidam, duos præterea retineret Canonicatus alios, Decanatum & plures penſiones, *Beneficiatus penſionibus quamplurimis*, & quòd ad Parochiam ſe præſentari rurſus ambierat. Vetuit autem illum eam adire Parochiam propter unam aliorum Beneficiorum multitudinem: *Propter ſolam Beneficiorum multitudinem, quæ noſcitur obtinere.* Reliquis forſan etiam Beneficiis illum exuiſſet, ſi jam tum Lateranenſe IV. Concilium habitum, vel uſu receptum fuiſſet. Nam non eas infixerat pœnas Lateranenſe Concilium III. quas poſtea indixit IV. Sed criminis gravitas non elevatur impunitate. Regeſt. l. 15 Ep. 116. 196

Quæ mens eſſet denique, & quæ voluntas ſanctitaſque Canonum, abundè commonſtratum eſt ab eodem Pontifice, cùm conſuluit eum Epiſcopus

Piſa-

Pisanus, de vetustissima Ecclesiæ Pisanæ consuetudine, ne quis Canonicus alio quovis potiretur Beneficio. Rescripsit autem Innocentius, retinendum etiam atque etiam esse eum morem sanctissimum, maximè si ex Canonicatus Proventibus supperterent necessaria vitæ subsidia. Postremò diu ante Concilium Lateranense Archiepiscopum Auscienſem hortabatur idem Innocentius, ut Clericos suos, si qui plures Archidiaconatus, Dignitates, Personatus obtinerent, cogeret, uno contentos esse, reliqua resignare Beneficia, nec Ecclesiam fraudare tot sacris Ministris, quorum industria, comprimendis objici posset hæresibus, & sedandis scandalis, quæ undique circumsonabant.

Ibidem.

Rainal. an. 1198. n. 36.

V. Idem prorsus calor, tenorque est Decretalium Bonifacii VIII. in Sexto, improbari universim pluralitatem; tolerari eam, quæ remediis potiùs exasperetur; eam damnari, quam antiqua, quam nupera proscripsere Concilia. Remisit forsan Bonifacius aliquid de jure, quod hactenus obtinuerat, cùm jubet novo quem donari Beneficio, etsi Mandatum Apostolicum, quod repræsentat, priora Beneficia non exprimat, dummodo ejusmodi Mandatum donatum non sit precibus impetrantis, sed *Motu proprio*. Verùm ubi infrà disputatio instituetur de Dispensationibus, illud invictissimis demonstrabitur documentis, ex ipso hodierno jure Canonico, & ex his ipsis Decretalibus Pontificum depromptis, etiam post tempora Bonifacii, dispensari non posse gratias & dispensationes ipsas, sive illæ supplicantibus, sive *Motu proprio* annuantur, nisi ut Ecclesiæ vel utilitati vel necessitati prospiciatur.

De Dign. & Præbend. in Sextò, c. 19. 21. 23. 30. 32. Et in Cle. c. 1. 3.

Nil dicam de Clementinis, cùm non potuerit non horrori esse Clementi V. & Concilio Viennensi infanda tum polygamiæ hujus licentia, in quam stylum strinxere nobiles ejus Concilii Episcopi. Intexuit Rainaldus Annalibus suis unius eorum cohortationem, sive admonitionem adversùs hanc pluralitatem quorumvis Beneficiorum, maximè tamen incompatibilium. Facilè enim adolescunt & propagantur vitia; abruptoque semel moderationis fræno in præceps ruunt. Pio illi & docto Scriptori dolori erat & miraculo, cum qui unius Beneficii functiones vix satis implet, plura subire; tam licentiosè & tam impunè proteri humanum divinumque jus, quo suum quæque membra jubentur implere locum, munus defungi: denique rem prodigii simílem esse, ab uno impleri quatuor, aut quinque dignitates, aut decem duodecimve Præbendas; involari denique res, & abliguriri ab uno proventus, quibus quinquaginta, aut sexaginta ali foverique possent Clerici, quorum pietas & religio Ecclesiæ præsidio esset & ornamento. *Cum tam secundum jura divina, quàm humana, singula Ecclesiastici juris officia sint singulatim singulis committenda personis; sicut in uno corpore multa membra, &c. Hodie una persona aliquando minus idonea, quatuor vel quinque in diversis Ecclesiis obtinet Beneficia, id est, quatuor vel quinque dignitates, &c. Quin immo una persona decem, vel duodecim in diversis Ecclesiis obtinet Canonicas, & aliquando plures, sicut vidi. Heu aliquando una persona tot obtinet dignitates, personatus, vel officia, quot ex eis posset quinquaginta, vel sexaginta exercitatis & litteratis personis sufficientissimè provideri.*

Rainal. an. 1311. n. 61.

Et ille quidem de Beneficiis tantùm iis verba faciebat, quæ duplicia sunt, propter implicatam residentiæ, aut regiminis animarum necessitatem. Sed quæ ab illo tela vibrantur, ejusmodi sunt, quæ omnium prorsus Beneficiorum pluralitatem configant. Peræquè enim in simplicibus & minoribus Beneficiis valet, humani illa, divinique juris conspirans authoritas, quæ vetat ne unum membrum plurium loca, muniaque invadat. Perræquè perversum & propudiosum est, de rebus Ecclesiæ, quæ patrimonia sunt pauperum, tantum ab uno dissipari, quantum pluribus sufficeret: uniusque superflua redundantia tam multos turpi mendicitate conflictari.

Adde quòd ea distinctio duplicium & simplicium Beneficiorum quoad residentiam, non aliunde ortum duxerit, quàm à torpore & obscitantia Pastorum, vel à Clericorum supinitate. Suprà enim prolixa congerie testimoniorum ex sanctis Patribus corrasorum ostensum est omnibus prorsus Beneficiis illigatam fuisse residendi legem. Quòd illud jam vinculum solutum sit, non potest nisi in incuriam hominum, & officii negligentiam causa conferri. Qui primi hujus juris relaxationis authores fuere, ii labis immunes esse non potuere, ut qui legem hactenus vigentem vilipenderent. Sed si ei per necessariam tandem tolerantiam dissimulato errori, gravior alius adjiciatur, ex temeraria Beneficiorum coacervatione, eo palliato velo, quòd ea soluta jam sint ex residentiæ vinculo: nonne hoc demum est errorem errore excusare, & corruptelæ ex alia corruptela patrocinium quærere?

VI. Nec cordatum quenquam ambigere posse puto, quin & Clemens V. & Concilii Viennensis Patres, his monitionibus inflammati, damnaturi fuerint omnem prorsus qualiumcumque Beneficiorum superfluam pluralitatem, si per illorum temporum patientiam id licuisset, uti postea sanctissimè à Concilio Tridentino factitatum est. Incidunt enim eæ quandoque temporum angustiæ, ubi nec mala jam sua morales, nec remedia ferre possint. Sed primigenia & Canonica Beneficiorum etiam simplicium disciplina, unitasque, non eo certè poterat tempore restaurari, quo effrænata regnabat usque adeo licentia & infinita cupiditas, qua invaderet unus aliquis quinque Dignitates, Canonicatus duodecim. Ea certè fuit ratio, ea necessitas tolerandæ hujus morum calamitatis usque ad tempora Concilii Tridentini. Idque manifestius etiam fiet ex Joannis XXII. Papæ Extravaganti *Execrabilis*; ubi ingenuè confitetur sibi prædecessoribusque suis insatiabili quorundam avaritia extortas fuisse quasdam dispensationes, quæ plura eis largirentur Beneficia, qui ne uni quidem sustinendo & fungendo pares essent. *Execrabilis ambitio, & improbitas importuna, & nobis, & prædecessoribus nostris, non tam obtinuisse, quam extorsisse plerumque noscuntur, quod unus interdum etiam ad unum Beneficium minùs idoneus, duas aut tres dignitates possit dispensativè retinere, &c.*

De Pl. & D.

His subjungit Papa prolixam eorum malorum seriem, quæ ex hac pluralitate pullulascunt. Et quanquam aptetur is sermo duplicibus Beneficiis, ejus tamen rationum momenta, ad damnationem quoque vergunt pluralitatis simplicium. Nimirum ut unus officia in se ea suscipiat, quæ plures desiderent: utque plerumque doctrinæ inops, religionis hospes, ea deglubat Ecclesiæ prædia & sacra patrimonia, quibus ingens numerus ali possit hominum, ad Ecclesiæ, & pietatis nova subinde incrementa facienda idoneorum. *Quod interdum unus, qui unicum, quamvis modicum, vix officium impleret sufficienter, plurimorum sibi vindicet stipendia, qua multis litteratis viris, vitæ puritate ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, possent abundè sufficere, æqua distributione collata.* Denique quò opulentiores sunt hi Beneficiarii, eò in vanitatem & luxum projectiores, incuriosi divinæ psalmodiæ, hospitalitatis immemores, qua tamen tenentur communi obligatione, qui de censu vivunt Ecclesiæ. *Habentibus ipsa paratur vagandi materia, divinus cultus minuitur, hospitalitas in ipsis Beneficiis debita non servatur.*

VII. Plura privatis imperiis & curis resecabant hi Pontifices, ut credere par est, quàm publicis Edictis. Publica eorum Decreta à pluralitate qualicumque alienationem magis animi prodebant, quàm spiritalis gladii ultionem. At privatim non iis se continebant finibus. Testatum facit author

vitæ

vitæ Urbani V. execrationi ei fuisse aggregationem Beneficiorum, maximè incompatibilium; plures ab eo compulsos fuisse ad ea abjicienda, unumque retinendum, quod eorum sustentationi sufficeret; denique Constitutionem ea de re publicasse, ut successores resciren, quos ipse sibi fines circumscripsisset. *Beneficiorum multiplicationem, præsertim incompatibilium, in eandem personam concurrentium invitissimè toleravit. Immo multos ex illis, qui plurima obtinebant, privavit: relictis eis tantummodo illis, quæ suo statui & sufficientiæ congruè convenire judicavit. Super quo etiam Constitutionem edidit, quæ incipit, Horribilis. In qua quod suo tempore licere sibi non passus, suis successoribus indicavit.*

Rainal. a. 1370. n. 22.

Simillimum veri est, & Urbani V. Constitutione obviam itum esse gliscenti in dies & ultra modum crebrescenti dispensationum facilitati in Beneficiis etiam duplicibus. In id jam connixus fuerat Joannes XXII. At is rigori subduxerat Cardinales & Regum filios. Urbanus V. ne agnatis quidem suis quidquam indulsit, contentos eos esse jussit simplicibus Beneficiis, nec valdè pinguibus, si unum demas & alterum, quos Prælaturis auxit. Fuere Cardinales, qui abstinendum sibi duxere illa dispensationum indulgentia, qua illos prosequitur Pontifex; quippe acriori censura se ipsos excutientes, iis renuntiarunt dispensationibus, quæ non ad communes illas Sedis Apostolicæ regulas, adeoque & ad justitiæ leges essent expensæ, hoc est, quæ non ad unam Ecclesiæ publicam utilitatem dirigerentur. Author idoneus Joannes Volaterranus in Præfatione sua ad Opera Jacobi Papiensis Cardinalis, ea tantùm tradit illum suscepisse Beneficia, quæ sustentationi suæ mediocri sufficerent necessarias impensas; execrationi verò ei fuisse, qui iis sine modo & sine fine cumulandis studerent. *Census illi Sacerdotium fuit ad modestiam dignitatis, quorum acervos non quæsivit modo, sed in aliis vehementer detestabatur.* Nec ab ea recedebat sententia Adrianus XI. qui nepotem suum cùm Ecclesia donasset Parochiali, cujus annui reditus erant septuaginta ducatorum, vix passus est, ut alteram susciperet centum ducatorum, & ne id quidem, nisi priori abdicata.

CAPUT VIII. *P. 4. l. 2. c. 60.*

De pluralitate Beneficiorum. Statuta Conciliorum post annum millesimum trecentesimum.

I. Pluralitas Beneficiorum semper damnata, etiam in sedibus Monachorum & Monialium, quæ Beneficia sunt simplicia, primævæ Ecclesiæ Beneficiis simillima, nempe cum obligatione residendi, & incompatibilia.

II. Contextio Conciliorum usque ad Tridentinum. De natura & conditione Beneficiorum. De Altari vivere illis jus, qui Altari ministrant. De dispensationibus, quarum justæ sint causæ, necesse est.

III. Decreta Concilii Tridentini adversùs pluralitatem Beneficiorum.

IV. Quantum studii & laboris posuerint ut asperiora hæc Decreta conderentur.

V. Ejusmodi Decreta priùs Angli meditati & commentati fuerant.

VI. Tridentinis his Decretis succinunt Concilia Provincialia.

VII. Maximè in Gallia.

VIII. Animadversiones variæ & Declarationes in hæc Decreta Concilii Tridentini.

I. REvocanda jam oratio est ad seriem continuatam Conciliorum post annum millesimum trecentesimum, à qua non desciveramus, nisi ut commonstraremus, quanta esset cum iis Decretalium Pontificiarum consensio, earum quibus hodiernum Juris Canonici corpus contexitur. In Concilio Auscensi anni 1300. damnationis jaculo confixi sunt, qui Parochias susceperant, quas annuo percepto proventu, aliis resignarent; justique restituere, tum ipsi, tum qui eos præsentaverant, non nescientes quam animo fraudem versarent: *Nullus Parochialem recipiat Ecclesiam, non intendens ad Sacerdotium promoveri, &c. Ad restitutionem tenebitur, &c.* Damnatur & ibidem etiam in Regularibus Parochiarum & Prioratuum pluralitas. Can. 10.

In Concilio Colonensi anni 1310. proscripta est pluralitas Beneficiorum, etiam in Monachis & Monialibus, vetitumque ne absentibus servarentur reditus Præbendarum, ne in eo proprii aliquid viderentur habuisse: *Nec Monachis, vel Monialibus prædictis tempore absentiæ suæ, fructus cedant suarum Prebendarum, quia sic viderentur aliquid proprii possidere.* Ea certè loca Monachorum & Monialium in Cœnobiis, instar erant Beneficiorum simplicium, quibus eædem ac cæteris Beneficiis canonicæ leges præscribebantur. Atqui & residere tenebantur Monachi, & incompatibiles erant eorum sedes. Ea ergo antiquissima etiam fuerat Beneficiorum simplicium conditio. Inolevit paulatim licentia, quæ primùm adversùs residentiam, mox & adversùs unitatem præscriberet.

II. In Concilio Toletano anni 1324. confixi sunt quarundam Ecclesiarum Clerici, qui Capellarum quarundam reditus inter se partiebantur, eo colore, quòd Capellanorum munia implerent; atque ita furtim prohibebant, ne cui Capellarum titulus conferretur. In Concilio Vaurensi proscripta est sola incompatibilium Beneficiorum pluralitas, sive Regularium, sive sæcularium. Concilium Parisiense, sive Senonense anni 1429. Capitulis Ecclesiarum Cathedralium & Collegialium præcepit, ut ne posthac sinerent Canonicos quosdam suos pluribus in ejusdem urbis Ecclesiis Præbendas assecutos, ab his ad illas discursare, ut ejusdem Horæ Canonicæ distributiones in earum singulis lucrarentur; & à Cathedrali sæpiùs abesse, quando pinguiores erant alibi distributiones. Idem Decretum in Concilio Senonensi anno 1485. innovatum est. Can. 18. Can. f. 6. Cap. 4.

In Concilio Lateranensi V. anno 1514. invecta sunt non pauca Commendis temperamenta, unionibus similiter Beneficiorum, nec non & dispensationibus Sedis Apostolicæ, ad incompatibilium pluralitatem. Sed vel ex his ipsis medicamentis conjectura assequi possumus, quanta vis esset morbi, cui non posset nisi tam levis curatio aptari. Optatissimum quidem fuisset Concilii Colonensis anni 1536. Patribus amplius aliquid moliri, & omnium tollere quorumlibet Beneficiorum pluralitatem. Eò enim pertinet, qui ibi expromitur, Canon Chalcedonensis. Sed ab eo illi præclarissimo refrixere ardore, cùm tot viderent volitare Pontificiarum per orbem dispensationum diplomata, quibus etiam Parochialium Ecclesiarum pluralitas annueretur. Non ultrà ergo progressi sunt, quàm ut omnes monerent, quanto in discrimine versaturi sint complurimi apud æternum Judicem, propter frivolas plerumque causas, quibus has superstruunt dispensationes. *Qui verò dispensatione Apostolica adversùs hæc se tueri velint, hi viderint, ut causam dispensationis obtentæ Deo comprobent.* Nec ab his discrepant Decreta Synodi Augustanæ anno 1548. Sess. 9. Can. 32. Can. 11.

In Concilio verò Colonensi anni 1549. diffinitum est, qui simplicia adepti essent Beneficia, eos officio fungi debere, juxta Fundatorum voluntates sanctionesque canonicas. *Satisfaciat officio cujus gratia Beneficium accepit, secundùm Fundatorum inten-* Cap. 9.

intentionem, sacros Canones & Patrum Decreta; & ab Ecclesia, ubi Beneficium negligit, non participet. Etenim divini juris est, ut qui servierint Altari, de Altari vivant; nec bono jure is qui non servit Altari, de Altari vivat: sicut stipendium non debetur, nisi militanti. Plurimum profectò in his rationibus momenti est, ut Beneficia simplicia antiquæ suæ sanctimoniæ restituantur, & quanta, vel quantulacumque sint, Altarium ministerio penitùs impendantur; ex quo illud dicitur, ut qui nullo suo ministerio de Ecclesia benè meretur, ejus stipendiis ali desinat. Concilio Moguntino anni 1549. exarsere Patres in cujuscumque Beneficiorum pluralitatis luem in dies ingravescentem, sed uni Curatorum pluralitati opprimendæ remedia provisa sunt. *Res ipsa loquitur, plura Beneficia, potissimum quibus animarum cura submissa est, non sine gravi Ecclesiarum damno ab uno obtineri.*

Cap. 64.

III. Hæc præluſa ante Tridentinum Concilium, & prætentata fuerant in Conciliis, Invisa semper fuerat pluralitas simplicium etiam Beneficiorum: pœnæ, & quidem abdicationis, sancitæ non fuerant, nisi adversùs eos qui plura obtinerent Beneficia duplicia absque dispensatione Sedis Apostolicæ. Nec ultra eos cancellos progressi sunt primò Tridentini Patres, ut qui Sessione VII. non confixerint nisi eos, qui plures vel Episcopatus obtinerent, vel Parochias; ne Cardinales quidem passi sint pluribus Ecclesiis præesse Cathedralibus, sive in Titulum, sive in Commendam: constituerint autem, ut qui Apostolicas dispensationes assecuti essent ad plures Parochias retinendas, eas Ordinario repræsentarent. Sessione autem XXII. concessit sacrosancta Synodus, ut quibus sunt ejusmodi in Capitulis Dignitates, quibus nec functio, nec jurisdictio illigata sit ulla, possint ruri Parochias administrare; ita ut dum officio funguntur in Parochia, præsentes in Cathedrali vel Collegiali Ecclesia censeantur.

Cap. 2. 4. 5.

Cap. 3.

Sed extremam tandem manum adjecere Tridentini Patres huic veluti fastigio Ecclesiasticæ reformationis in Sessione XXIV. Generali enim ibi Constitutione sancitum, cujus vinculo ne ipsi quidem Cardinales absolverentur, ne quis unus plura quàm unum posset obtinere Beneficium, si idonei ejus essent reditus: aut unum præterea simplex, si prius alendo Beneficiario impar esset; ut ne quis unquam plura duobus retinere posset, vel Titulo, vel Commenda. *Ut in posterum unum tantùm Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur. Quod quidem si ad vitam ejus cui confertur, honestè sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri.*

Can. 17.

IV. Gallicani Præsules ad cudendum publicandumque in Concilio illud Decretum, plurimum studii & laboris jamdiu collocaverant. Eam in rem Uvillelmus Pratensis Episcopus Claromontanus anno 1546. peroraverat, & veluti classicum canere visus fuerat. Cum plura emendandæ disciplinæ capita Carolus IX. Galliæ Rex compilari, & per Oratores suos exponi fecerat, tum illud præ cæteris, ut unus unum dumtaxat retinere posset Beneficium: silentio & oblivione obrueretur distinctio illa antiquitati Ecclesiarum inaudita, Beneficiorum compatibilium & incompatibilium: ne posthac Regularia nisi Regularibus, sæcularia sæcularibus conferrentur; denique priscorum Canonum jaculis pœnisque subjicerentur, qui plura in posterum retinerent. *Unum tantum Beneficium uni conferatur; sublata, quod attinet ad pluralitatem, compatibilium & incompatibilium differentia. Quæ distinctio ut est nova, & antiquis Decretis incognita, ita Ecclesiæ Catholicæ magnam calamitatem attulit. Dentur autem Regularia Regularibus, sæcularia sæcularibus. Qui verò nunc duo vel plura possident, aut illud tantùm retineant, quod intra breve tempus elegerint, aut in pœnas antiquorum Canonum incidant.*

Memoires pour le Concile de Tren. pag. 370. 371. 301.

Omnium vehementissimè flagrabat in hujus Decreti promulgationem Cardinalis Lotharingus, qui trecenta philippeorum millia ex annuis Beneficiorum suorum proventibus colligere ferebatur, & eo nunc animo esse, ut exemplo præiret, & specimen abdicationis ederet, quo totam illustraret Christi Ecclesiam, & summoperè exhilararet. Sed eventus famæ non respondit, nec Lotharingo defuere vel causæ, vel causationes, quibus leges aliis sancitas ipse frustraretur. Pluralitas Beneficiorum nihilo ferè infrequentior fuit post Tridentinum, quàm antè, saltem quoad simplicia. Interceſſum est enim facultatibus Legatorum Pontificiorum *à Latere*, quoad collationes plurium Præbendarum, Canonicatuum, Dignitatum in eadem Ecclesia Cathedrali vel Collegiali, in eundem unum congerendarum, sive ad vitam, sive ad tempus. Nuperrimè invictissimus Rex Ludovicus XIV. hoc est anno 1681. promulgata Declaratione Regia, sancivit: *Quisquis duas Parochiales Ecclesias adeptus fuerit, vel Canonicatum, sive Dignitatem simul cum Ecclesia Parochiali, vel duo quæpiam alia Beneficia incompatibilia, sive lite aliqua, sive nulla implicata ea sint, non potiturum eum nisi proventibus Beneficii, in quo residebit, ministrabitque ipse per sese; fructus verò alterius Beneficii, vel Beneficiorum complurium, quibus per sese nec residentiam nec ministerium exhibuerit, dispensatum iri in Vicarium vel Vicarios, in reparationes, ornamenta, & qualia cumque Ecclesiæ propriæ commoda, Episcopi Diœcesani arbitratu, cujus sententia executioni interim mandabitur, quantumvis appelletur, vel simpliciter, vel ab abusu, Judice Regio & hos & alios obices propulsaturo.*

Pithou. Liber. de l'Engl. c. 71. 7 Preuves Lib. Gal. c. 23. n. 4.

Conc. Gl. Tor. pag. 61

V. Ediderat jam Spelmanus in sua Conciliorum Angliæ Collectione Constitutionem Urbani Papæ, qua ita Angliæ potissimùm prospiceretur, ut quodammodo præluderetur Decreto suprà memorato Concilii Tridentini. Edicebat Pontifex resignari cætera Beneficia, quæ congesta quis retineret; nec retineri nisi duo quæ compatibilia essent; nisi intra præstitutum tempus hac se superflua exonerarent sarcina, illis etiam duobus exutum iri, quorum venia fiebat retinendorum. *Ex tunc aliis duobus Beneficiis compassibilibus, quæ per eos permittimus retineri, noverint se privatos.*

VI. At post Concilium Tridentinum, in Concilio Mediolanensi IV. anno 1576. constitutum est, ut si quis Beneficio simplici, eoque idoneo dotatus, aliud susciperet simplex, aut Curatum: ex quo hujus possessionem pacificam adeptus esset, prius illud vacaret, quòd ea duo simul retinere per Tridentinum Concilium fas non sit. *Cum ex Concilii Tridentini sententia unum & alterum ab illo simul retineri nullo modo liceat.* Si pergat Beneficiarius fructus demetere prioris Beneficii, jubet Concilium, ut *quod exegerit, illius duplum ad Ecclesiæ usum restituat.* A Concilio V. Mediolanensi pronuntiatum est, posse alterum admitti Beneficium, si primum minùs sufficiat: non posse tertium, etsi nec duo priora alendo Clerico paria sint. Itaque cùm jubet hæc Synodus, ut si Parocho sit præterea Canonicatus in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, Dominicos Festosque dies omnes in Parochia sua degat: indubium est ea Beneficia unita intelligi debere. Ad hoc ipsum laudata fuerat à Concilio Mediolanensi III. Constitutio S. Pii.

Acta Ecclesiæ Mediolan. 148. 2. 374. 96

In Concilio Mexicano anni 1585. ut funditùs excideretur Beneficiorum pluralitas juxta mentem Concilii Tridentini, statutum est, ut Capellæ in Ecclesiis Cathedralibus vel Parochialibus constructæ, nisi à Fundatore unitæ fuissent alicui alteri Beneficio, ne Clerico darentur unquam, cui aliud quodvis esset Beneficium. In Concilio Mechlinienſi anni 1607. promulgatum, confirmatumque est Decretum Concilii Tridentini contra pluralitatem

L. 4. Tit. 4. §. 4.

Bene-

Beneficiorum. *Pluralitas Beneficiorum & certum continet animarum periculum, & totius Ordinis Ecclesiastici perversio est. Ideoque mandat hæc Synodus exactè observari, quidquid de ea decretum est in sacro Concilio Tridentino.*

VII. Nostram jam ad Ecclesiam Gallicanam accedamus, in qua Concilium Rotomagense anni 1581. sedem Apostolicam consuluit, super Canonicis iis, quorum tam tenues sunt Præbendæ, ut nisi Parochiales simul Ecclesias obtinere permittantur, necessariis vitæ adminiculis carituri sint. Romanum Rescriptum istiusmodi fuit: *Quoad retentionem Parochialis cum Canonicatu, pro necessitate & utilitate Ecclesiarum, & regionis, in casibus particularibus providebitur.* Quod eò tandem redibat, ut in iis res concederetur locis, ubi juberet concedi necessitas. Sed non satis scio, an confirmatum sit Romæ, quod Concilium proposuerat, ut Canonici in Cathedrali residerent, bis terve autem quavis hebdomade pergerent, in Parochiis suis sacra munia obituri. Contrarium enim his Decretum manaverat à Conciliis Mediolanensibus.

In Concilio Turonensi anni 1583. prohibita est pluralitas officiorum Claustralium. Idem rursus veritum est in Concilio Viennensi anno 1585. In Concilio Avenionensi anni 1597. confirmatum publicatumque est Decretum Concilii Tridentini, ne quisquam retineat amplius quàm unum Beneficium, si alendo Clerico par sit, vel ad summum duo. Si cujus autem animum incessat ea suspicio, priscum illum zelum Ecclesiæ Gallicanæ ad proscribendam Beneficiorum pluralitatem usque adeo inflammatum in Concilio Tridentino, mirum in modum postea elanguisse, ubi Decretum in mores inducendum fuit: is memoria recolat frequentes & præclaros illos conatus ejusdem Ecclesiæ Gallicanæ, effervescentis & Reges interpellantis iterum iterumque pro Decretorum Tridentinorum toto Regno publicatione, atque executione. Ea enim publicatione istud quoque contra pluralitatem Decretum continebatur.

VIII. Hoc porro Decretum apertissimè refragatur illis Canonistis, quorum ea erat doctrina, posse per Episcopi dispensationem duas alicui Præbendas, vel Beneficia simplicia duo conferri. Contrà enim si primum Beneficium sustentationi Clerici par est, non potest alterum ab Episcopo adjici, ex Tridentino. Nec verò Præbendas unquam duas uni cuilibet conferet Episcopus, cùm singulæ residentiam exigant. 2. Refragatur & illis, quibus visum fuerat, uno semel Beneficio donatos, nunquam secundo posse donari. Si enim primum minùs sufficiat, potest & secundum obtineri. 3. Refragatur & antiquis Canonibus, per quos fas erat Episcopo, duas uni Parocho Ecclesias concredere, cùm earum altera ei non sufficeret. 4. Beneficia ipsa simplicia præter prioris regulas juris incompatibilia jam sunt, ubi sufficientia sunt. 5. Nec tamen nulla est secundi Beneficii collatio, sed post ejus pacificam possessionem prius vacat: si ultra tendat autem Beneficiarius utrumque retinere, utroque jure ipso privatur. 6. Ante Concilium Lateranense III. qui duo obtinebat incompatibila Beneficia, nullo fretus dispensationis diplomate, alterum jubebatur optare, altero semet exuere. At ejus Concilii Decreto, ex quo quis alterum impetrarat Beneficium, altero exuendus erat. Innocentius III. in Concilio Lateranensi IV. definiit *ipso jure* vacare primum, ex quo quis alterum erat assecutus. Joannes XXII. in Extravaganti *Execrabilis* utroque Beneficio incompatibili spoliavit eos, & ad Ordines atque ad Beneficia inhabiles declaravit, qui non priori se abdicarent, cùm primum posterius pacificè possidere cœpissent. Asperiora hæc omnia Decreta latiùs Tridentina Synodus dominari voluit, recensitis inter incompatibilia non iis tantùm quibus cura animarum salutis, aut lex residentiæ esset illigata; sed & iis, quæ sustentando Beneficiatio sufficiant. 7. Post Tridentinum jam Parochialis Ecclesia & Canonicatus Beneficia sunt incompatibilia. In eandem incompatibilium classem referuntur duo Canonicatus, sive in Cathedralibus, sive in Collegialibus Ecclesiis. Theologalis Dignitas simplicibus subnixa Beneficiis, incompatibilis est cum Parochia, vel Canonicatu. Non satis perspicuæ erant jure Decretalium hæ incompatibilitates. Caliginem omnem excussit Tridentinum, declarata eorum omnium incompatibilitate, quæ residentiam exigerent. 8. Quantumvis imparia sint & egena duo priora Beneficia, tertium nemini conferri patitur Tridentinum. 9. Non potest amplius dispensare Episcopus, ut plura quis obtineat Beneficia simplicia in diversis Ecclesiis. Si unum enim sufficit, non potest alterum obtineri, quantumvis dispensante Episcopo. Si prius non sufficit, nihil opus est dispensatione Episcopi, ut possit alterum obtineri. Tertium autem ne dispensante quidem Episcopo retineri valet, etsi duo priora imparia sint sustentationi necessariæ. Beneficiis ejusdem Ecclesiæ duobus cognominibus frui nemo potest, etiam dispensante Episcopo, sed si non unius sint generis, alterumque non sufficiat, possunt duo obtineri ex Episcopi licentia, si modò innexa utrique non sit residendi obligatio. 10. In ea verò quæstione an prius Beneficium insufficiens vacet per provisionem secundi sufficientis, inter Cardinales Congregationis Concilii opiniones fuere. Videbatur eorum pars major eò propendere, ut non vacaret prius *ipso jure*, sed abdicandum tamen illud esset: quòd perspicuè mens ea, & voluntas Concilii sit, ne quis duo retineat, ubi alterum sustentando Clerico par est. Hæc sunt quæ ex Prospero Fagnano compilavimus, & quibus Lectores fraudandos non duximus.

CAPUT IX. *P. 4. l. 2. c. 61.*

De Beneficiorum pluralitate, quæ fuerit posterioris hujus ætatis post annum millesimum, Patrum sententia & Theologorum.

I. Beati Bernardi sententia de pluralitate Beneficiorum.

II. Paucissima tunc fuisse Beneficia simplicia: ideo Parochiæ & Præbendæ aliæ aliis accumulabantur.

III. Quæ Bernardo justæ dispensationes, vel necessitati Ecclesiæ astructæ, vel utilitati personarum.

IV. Petri Blesensis doctrina.

V. VI. VII. Stephani Tornacensis, Ivonis Carnotensis, & Gratiani sententia.

VIII. Petri Cantoris & Uvillelmi Episcopi Parisiensis.

IX. Quid senserint Congregati Doctores Parisienses.

X. Quæ tunc maximè essent Beneficia.

XI. Rursus Uvillelmi Episcopi Parisiensis testimonia.

XII. Sententia Jacobi de Vitriaco, & Longini Canonici Cracovienſis.

XIII. Doctrina B. Thomæ Aquinatis.

XIV. In Doctrinam Aquinatis nonnulla observantur.

XV. Memorabilia sancti Ludovici Francorum Regis & Clementis IV. exempla. Nisi Reges & Pontifices exempla condant in cognatis & affinibus suis, frustra erunt eorum leges.

XVI. Durandi Episcopi Mimatensis doctrina, qui Cardinales ipsos perstrinxit.

XVII. Jacobi Papiensis Cardinalis doctrina.

XVIII. Doctrina Panormitani.

XIX.

XIX. Dispensationes nobilitati & eruditioni indultæ.

XX. Doctrina & exempla sancti Caroli Borromæi.

XXI. Doctrina Dionysii Carthusiani.

I. AGmen ducet beatus Bernardus, cujus ævo latissimè populabatur Christianum orbem ea, quam hìc exagitamus, pestis. Nec semel in eam excanduit sanctissimus Pater. In Epistola ad Archiepiscopum Senonensem luculentissimè adumbrata ab eo est inexaturata cupido eorum, qui toti erant in acervandis Beneficiis, sivè in eadem Ecclesia, sivè in aliis & aliis, ut hos sibi gradus struerent ad Episcopatum, inde ad Archiepiscopatum iter molituri, nullum denique posituri vel honorum, vel divitiarum sibi finem. *Cùm factus quis fuerit in quacumque Ecclesia Decanus, Præpositus, Archidiaconus, aut aliquid ejusmodi; non contentus uno in una, plures sibi, immo quotquot valet conquirere honores satagit, una quam in pluribus. Quibus tamen omnibus si locus evenerit, libenter unius præferet Episcopi dignitatem. Sed nunquid sic satiabitur? Factus Episcopus, Archiepiscopus esse desiderat.*

Epist. 42.

Exagitatur alibi ab eodem Bernardo Stephanus de Garlanda, qui Beneficiorum congerie onustus, Senescalli amplissimam in Regio Palatio dignitatem induerat, & illum sæcularis pompæ titulum anteponebat Ecclesiasticis, quos circumgestabat honoribus Archidiaconi, Decani, & Præpositi. Audi verba ipsa toto Bernardi æstu, & illo cœlesti invictissimæ charitatis igne inflammata. *Cùm honores non paucos, sed quantos, nec Canones nisi inviti patiuntur, teneat in Ecclesia: unius tamen quem in Palatio est assecutus, magis, ut ajunt, gloriatur nomine, quam cæterorum quolibet appellari. Cùmque sit Archidiaconus, Decanus, Præpositusque in diversis Ecclesiis, nihil horum tam eum, quàm Regis delectat vocitari Dapiferum.*

Epist. 70.

Cùm ait Bernardus pluralitatem Beneficiorum invitos pati Canones, *Nec Canones nisi inviti patiuntur*, de iis verba facit, quæ longo usu quamquam Canonibus inimico, compatibilia evaserant, aut de iis quæ jus quidem ipsum incompatibilia, at Pontificia dispensatio compatibilia fecerat. Idoneus suimet interpres erit Bernardus in Epistola ad Theobaldum Campaniæ Comitem, à quo interpellatus fuerat, ut aliquid Beneficiorum alicunde filio ejus corraderet, nèdum pueritiæ finibus egresso. Rescripsit Bernardus, citra grave piaculum tentari id à se non posse, tum quod puerulum immatura ætas à Beneficiis nunc quidem arceret; tum quod flagitiosissima sit ipsa Beneficiorum pluralitas, etiam in adultis, nisi suffragetur illis ejusmodi dispensatio, quam expresserit Ecclesiæ necessitas, vel earum utilitas personarum, quæ Ecclesiæ aliquando præsidio futuræ sint & ornamento: *Nam nec cuiquam vel adulto plures honores vel dignitates in pluribus Ecclesiis habere licet, nisi dispensatorie quidem, ob magnam vel Ecclesiæ necessitatem, vel personarum utilitatem.*

Epist. 271.

II. Adnotandum his obiter id, ex quo antedictis plurima lux infundatur. Paucissima nimirum tunc fuisse simplicia Beneficia. Nec enim tam impotenter æstuassent ad accumulandas sibi Parochias, Canonicatus, Dignitates, siqua alia expeditior fuisset ratio, qua Ecclesiasticis proventibus copiosissimè suffarcinarentur. Aliquanto pòst tempore ebullit ista copia simplicium Beneficiorum. Inde est, quod ipsorum Regum germani, filiique, Principes, Cancellarii, Senescalli ambitiosiùs Præbendas & Dignitates Cathedralium aucuparentur. Quarum cùm permodici essent reditus, tenuitatem multitudine pensabant. Istiusmodi Beneficia non videbatur sibi procurare posse Bernardus Campaniæ Comitis filio, inter infantiæ cunabula adhuc penè balbutienti; quod nec adultis ipsis eorum nisi unum concedi posse gnarus esset, nisi ex dispensatione id genus, quæ solidis Canonicisque niteretur fundamentis. Paucissima autem fuisse tum Beneficia simplicia, hinc rursus conjice, quod Conventuales Prioratus, Cellæ, & Obedientiæ, sivè Regularium, sivè Sæcularium, necdum sæcularibus Beneficiis annumerarentur. Soli ea tunc Regulares administrabant, jugi residentia iis affixi. Solæ ergo supererant Cappellæ, Xenodochia, Nosocomia, quæ locare posses in classe Beneficiorum, quibus nec residentia præscriberetur, nec animarum cura. Quin & Xenodochiis ipsis lex residentiæ indicebatur, cùm meræ eæ essent Administrationes. His adde rarissimas tum fuisse Commendas majorum Beneficiorum; atque ita facilè constabit, non alia quemquam locupletari potuisse ratione ex Ecclesiasticis reditibus, nisi Præbendis, Dignitatibus & Parochiis undique aucupandis.

III. Ubi verò Bernardus pronuntiat, tum certè Dispensationes, & æquitati consentaneas esse, & tutas, cùm donantur Ecclesiarum necessitati, vel ingenti personarum utilitati, de ea interpretandus certissimè nobis est utilitate, quæ in Ecclesias redundat plurima ex iis, qui natalium claritate, eruditionis copia, & virtutum laude splendent; non de utilitate, quæ in ipsas privatim personas redeat, ex Beneficiorum coacervatione. Non is erat enim Bernardus, qui Canonicæ dispensationi colorem & authoritatem quæreret ex sordida & terrena cupiditate. 2. Si privata enim spectetur utilitas, compendiosissimum fuisset Comitis Campaniæ filio, jam inde à teneris unguiculis aggerari reditus pingujum & complurium Beneficiorum. Atque ita & Papæ annuendæ & Bernardo approbandæ dispensationis justissimæ fuissent causæ. 3. Suo infra loco patefiet, eam Bernardo videri non dispensationem, sed exitialem quandam dissipationem, nisi quod vulneris infligitur Ecclesiasticæ Disciplinæ Canonum relaxatione, id aliunde farciatur. At privato cuipiam opes honorefque amplificari, non tantopere refert ac Ecclesiæ salutem & commodum, ut hinc resarciatur labes Canonum. Unum ergo id in anteceſſum voluit Bernardus, quod postea promulgatum est ab Innocentio III. in famosa Decretali, Remittere quandoque Ecclesiam nonnihil de vigore Canonum, ut gratiam ineat ab iis, qui magno sibi aliàs ad pietatem & religionem tuendam præsidio sunt.

IV. Venio ad Petrum Blesensem, qui & ipse eodem flagrabat Bernardi zelo. Non congreditur ille quidem, nisi cum iis, qui Præbendas sibi, Parochiasque complurimas comparabant: sed ea vibrat jacula, quæ nihilominus configant quorumcumque Beneficiorum accumulationi studentes. Una quippè eademque est insatiata fames dignitatum & opum, quæ qualiacumque sibi aggerat sine modo & sine fine Beneficia; qua proluvie alienius nihil, & à Clerici instituto, & ab Ecclesiastici patrimonii lege. *Plerique sunt, qui non dicam de animarum, de quibus respondere tenentur in die tremendi judicii; sed vix Ecclesiarum suarum numerum cognoverunt. Adjungunt Ecclesiam Ecclesiæ, Præbendam Præbendæ, domum domui, agrum agro. De talibus dicit Isajas, Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis, &c. Clerici qui nihil possidere debuerant, præsumunt omnia possidere.*

In l. 1.

Si gravioris aliquando sceleris potest affinis censeri avaritia, ut Isajas vociferatur adversùs eos qui agrum agro addebant, patrimonia patrimoniis accumulabant, tam modi, quàm pudoris insolentes: Multò gravius argumentatur Blesensis id fore flagitium, si Clerici sibi alia & alia infinita quadam libidine Beneficia venentur: tum quod professio Clericorum professio sit quodammodo paupertatis, ut qui Deum sibi sortem elegerint: tum quòd ea sit conditio & natura bonorum Ecclesiæ, ut patrimonia sint pauperum,

& eo qui pauperes addeceat, fruenda sint modo.

V. Stephanus Tornacensis sanctæ Genovefæ tunc Abbas, pendebat dubius animi, ut qui Beneficiis exuere vix posset Canonicos, qui ideo minùs jugem in Ecclesia sua residentiam exhibebant, quòd in aliis quoque Ecclesiis inscripti & ipsi essent in albo Canonicorum: nec rursus iisdem donare privilegiis eos qui rariusculi in Ecclesiasticis officiis essent, atque eos qui jugi & assidua quadam observantia sacris Altaribus ministrarent. Eò tandem ille appulit animum, ut mediam quandam iniret viam, & captato provido quopiam temperamento, eos declinaret scopulos, in quos se zelo Canonum forsan præpropero conjecisset. *Sicut dignus est operarius mercede sua, ita & præcipitur, ut qui non laborat, nec manducet. Quia tamen diebus nostris infirma sunt tempora, & homines se ipsos amantes, & quærentes quæ sua sunt, in pluribus Ecclesiis connumerari & intitulari volunt, & in singulis percipere stipendia, quamvis vel tenuiter non deserviant in una. Nos multitudini parcentes, & fratrum compatientes infirmitatibus, eos de Collegio nostro, qui amodo Canonici instituuntur in Ecclesia nostra, si assiduè in ea mansionarii non fuerint, non omnino privare volumus Beneficio, nec plena cum aliis percipere stipendia, qui in vinea Domini pondus diei portant & æstus.* Ex quo patet Stephano quidem in votis fuisse, ut ii Canonici pluribus his Præbendis spoliarentur; sed eorum turba deterritum, abstinuisse se, & ad id unum nervos contendisse, ut nec Ecclesiæ proventus ad eos sineret derivari, nisi perinde ut in Ecclesia vel residerent, vel ministrarent.

VI. Submonuit Paschalem II. Papam Ivo Carnotensis Episcopus, non potuisse nisi stupenda quadam subreptione Drogoni confirmari Thesaurariam Ecclesiæ Catalaunensis, cùm ea ejectus fuisset in Concilio Pictavensi, propterea quòd alteri Ecclesiæ jam ut Canonicus & Archidiaconus adglutinatus esset. *Judicavimus non fuisse canonicam investituram, contra quam clamant Decreta Apostolica, Canonica instituta, & universa pene Concilia.* Res erat tum quidem de Beneficiis residentiæ obnoxiis, sed qui tum ad hæc judicia duces erant & authores Canones, universim prohibebant, ne in pluribus quisquam Ecclesiis Titulos vel Beneficia obtineret. *Quod autem prædictus Clericus in duarum civitatum titulari non possit Ecclesiis, tam ex vestris, quàm prædecessorum vestrorum comprobamus sententiis.*

VII. Apertissimè & Gratianus cum pluralitate Beneficiorum conflixit, ubi in eam hæc deprompsit Decreta Urbani II. & Concili Placentini, cujus ea sunt verba: *Omnino in duabus Ecclesiis aliquem titulari non liceat, sed unusquisque in qua titulatus est, in ea tantùm Canonicus habeatur.* Voce tunc *Canonici* designabantur Beneficiarii ii omnes, qui *Canoni*, hoc est albo Clericorum alicujus Ecclesiæ inscribebantur: & quibus rependebatur *Canon*, id est mensura & quantitas dimensa distributionum. Ita hæc Decreta germano & genuino sensu suo quotumcumque Beneficiorum pluralitatem elidebant. Porro hæc verba: *Licèt enim Episcopi dispositione unus diversis præesse possit Ecclesiis*: ad Parochos tantùm spectant, quibus Episcopus duarum quandoque Ecclesiarum onus imponit, quòd singulis singulæ Pastoribus alendis pares non sint. At verbis sequentibus, *Canonicus tamen Præbendarius nisi unius Ecclesiæ, in quo conscriptus est, esse non debet*: palam proditur omnes unius Ecclesiæ Beneficiarios, Præbendarios dici solitos fuisse & Canonicos.

Ab his sejungebantur Capellæ, quæ Ecclesiolæ erant seorsim structæ, & uni Clerico commendatæ. Harum pluribus Clericum quemquam ab Episcopo donari vetuit hoc ipsum Concilium, quamvis non totam una posset sufficere sustentationem; sed harum tam tenujum administrationem Præposito demandavit ejus Ecclesiæ, cui obnoxiæ erant hæ Capellæ; ut earum dispensaret proventus, & officia necessaria curaret persolvi. *Si quæ tamen Capellæ sunt, quæ suis reditibus Clericos sustentare non possunt, ea cura ac dispositio Præposito majoris Ecclesiæ, cui Capellæ subditæ esse videntur, immineat, & tam de possessionibus, quàm de Ecclesiasticis Capellarum officiis ipse provideat.* Hinc emicat eas Capellas tum dici potuisse, & solas propemodum dici potuisse Beneficia simplicia. Et nec harum tamen plures ab uno retineri patiebatur hoc Concilium, etiam tum cùm unius reditus ita jejuni & exiles essent, ut hinc ali non posset Clericus. Usque adeo pluralitati infensi tunc erant hi Præsules. Nec in eadem erant causa Parochiæ, ut quæ Pastoribus carere non possent. Non immeritò ergo alibi Gratianus negat duo debere ab Episcopo conferri uni Beneficia, vel Officia. *In dispensatione verò Ecclesiæ hanc regulam observandam noverit Episcopus, ut nulli quantumlibet exercitatæ personæ duo simul officia committat.* Si alibi autem confessus est Gratianus posse duas uni alicui committi Ecclesias, Titulo alteram, alteram Commenda: non alia illi sedit animo sententia, quàm Gregorio Papæ, cujus Commendæ omnes & ad breve tempus erant, & ad utilitatem Ecclesiæ coactatæ.

VIII. Complexus est Petrus Cantor tribus aut quatuor Capitibus longè præclarissimam pluralitatis Beneficiorum confutationem. Illam ait monstruosam fuisse & tenebrosam imitationem divinæ & beatissimæ Trinitatis, cùm unus idemque homuncio suam quodammodo duplicabat triplicabatque personam, Personatuum susceptа in se & aliorum Beneficiorum multiplicitate. *Velut Geryones, Briarei, Bicorpores, Tricorpores, belluæ multorum capitum monstruosæ, contendunt Deo uni trino, trino in Personis, & uni in substantia assimilari. Horum enim quilibet cùm sit unus in substantia & in persona; tamen plures esse appetit personæ in personantibus & dignitatibus Ecclesiæ. Hoc genus hominum monstruosorum, & cupiditatis monstrum redarguit Dominus, &c.* Observat Petrus eam multitudinem Beneficiorum ipsa destrui eorundem investitura, in qua libro à Collatore in manus dato, profitebantur, se in eadem Ecclesia sedem certissimè defixuros, nec alibi peregrinaturos. *Traditur enim liber, & dicitur, Do tibi hanc Ecclesiam, vel Præbendam, ad honorem Dei, & obsequium hujus Ecclesiæ. Quasi diceret, Assiduus sis Ecclesiæ hujus Officio. In quibusdam autem Ecclesiis expressius hæc forma suppletur: Do tibi hanc Ecclesiam, vel Præbendam, ad honorem Dei & servitium hujus Ecclesiæ, ut residens sis & mansionarius in hac Ecclesia.* Improbat denique Petrus eum aliquarum Ecclesiarum usum, ubi pluribus Parochis una committebatur Ecclesia, Lutetiæ potissimùm. *Imò hodie plures quàm duo, ut in Ecclesia sancti Mederici, & multis aliis.* Devixit Petrus ante annum 1200.

Portenti simile ait Vuillelmus Episcopus Parisiensis, à membro uno plurium loca & officia membrorum impleri; nec minùs portentosum, si unus idemque Beneficiarius, hujus Ecclesiæ Canonicus sit, alterius Cantor, Præpositus tertiæ, quartæ Archidiaconus, quanquam usque adeo jam increbuerint hæc monstra, ut ad ea nemo jam exhorrescat. *Hujusmodi monstruositates in se ipsis horribiliter effigiant, qui uno officio vel dignitate non contenti, & interdum nec uni sufficientes, vel idonei, multa in se conjungunt. Dum enim aliquis Decanus est in una Ecclesia, Præpositus in alia, Cantor in tertia, Archidiaconus in quarta, quid est nisi monstrum spirituale in corpore universalis Ecclesiæ? Assueti autem hujusmodi monstris, vel potiùs horrificam eorum monstruositatem non videntes, ad ea expavescere jam nescimus.*

IX.

IX. Hic ipse protsus Uvillelmus Episcopus Parisiensis, in Conventu Doctorum Parisiensium, re in commune diu deliberata, definiit, non posse citra crimen obtineri duo Beneficia, quorum unius annui reditus essent librarum quindecim, quæ tunc pecunia mediocri unius Cleri sustentationi abundè erat. Lutetiæ Parisiorum tunc versabatur Thomas Cantipratensis, is ipse ex quo hanc nos decerpsimus narratiunculam: *Volo ut quicumque hæc legerit, sciat me anno* 1238. *fuisse Parisiis, ubi venerabilis Guillelmus Parisiensis Episcopus, qui in Theologia rexerat, fecit Conventionem omnium Magistrorum in Capitulo Fratrum Prædicatorum. Proposita ergo quæstione de pluralitate Beneficiorum, solerti & longa disputatione probatum est, duo Beneficia, dummodo unum valeret quindecim libras Parisienses, teneri cum salute animæ non posse. Hoc determinavit prædictus Episcopus.* Additur ibidem Hugonem illum fama inclytum Ordinis Dominicani, Cardinalatu postea auctum Parisiis affuisse, & his consentaneum fuisse. At triennio antè habitam fuisse non paulò solenniorem Doctorum Congregationem, ubi omnes in idipsum consensissent, exceptis duobus, Arnulpho Episcopo postea Ambianensi, & Philippo Ecclesiæ Parisiensis tunc Cancellario. *Fuerat habita disputatio longa valdè, & multò solennior ante annos tres, in qua etiam omnes Magistri Theologiæ, exceptis duobus, determinasse probantur idem per omnia, quod & suprà, &c.* Hic ille est Philippus, qui periculum facere voluit, an plura gerens Beneficia, possit nihilominus æternam consequi salutem; fato autem suo defunctus, visendum se exhibuit Uvillelmo Parisiorum Episcopo, ut eum certiorem faceret, æternis se cruciatibus addictum fuisse propter tria quædam flagitia. 1. Quòd proventus Ecclesiasticos in pauperes non dispensasset, cùm superflui redundabant, sed recondidisset: *Quòd recrescentes fructus annuos contra pauperes timidè reservavi.* 2. Quòd plura retinuisset Beneficia. 3. Quòd diutiùs scelestæ libidini immersus jacuisset. Adjicit denique idem Scriptor, eam quoque fuisse Petri Ecclesiæ Parisiensis Cantoris doctrinam, flagitiosum esse, si plura quis retentet Beneficia, quorum unum sufficiat. Concludit denique in ipsa opinantium hinc & hinc dissensione, neminem posse citra peccatum peccandi discrimen adire, ex B. Augustini doctrina: *Esto quod multi Magistrorum dicant hoc, & multi alii opinentur in contrarium: hoc solum mortale ab Augustino omnium Doctorum maximo judicatur, quod quis incertitudinis periculo, aut mortalis peccati discrimini se committit.*

L. 1. Apum. c. 19. n. 5.

X. Beneficia de quibus tunc controversia hæc fervebat, non alia erant, quàm Canonicatus, Dignitates Capitulorum, & Parochiæ. Id quidem in Decretis, Canonibus & exemplis hoc Capite & suprà relatis patebat. Non alia ferè tunc Beneficia. Quibus nunc suavissimè pascitur avaritia Clericorum, simplicia Beneficia, vixdum ulla erant. Promo ejus rei nova argumenta. Ubi pernumerabat Thomas Archiepiscopus Cantuarienses ea, quibus illum Rex Angliæ Beneficia obtruerat quodammodo, non alia ferè percensebat. *Archidiaconatus Cantuariensis, Præpositura Beverlaci, plurimæ Ecclesiæ, Præbendæ nonnullæ.* Sed nihil hinc minuitur timor, quo concuti necesse est eos omnes, qui plura utcumque Beneficia obtinent.

Baron. an. 1167. n. 38.

XI. Elucubratus est à Uvillelmo Parisiensi Tractatus specialis adversùs *pluralitatem Beneficiorum* indiscriminatim. Versata est ab eodem in alio Opusculo de *Collatione Beneficiorum* hæc eadem quæstio: An plura retineri fas sit, cùm unum sufficit: Ac primò quidem respondet ipse opiniones esse super ea re diversas, adversasque: at vel ex ea ipsa dubitatione emicare, quæ tenenda ratio & via sit, minimè nimirum perplexa, & qua nulli objiciamur salutis discrimini. *Si dubium est, utrum liceat, vel non liceat, ipsa dubietas certitudo est & determinatio, quia proculdubio non licet. Nulli enim dubium est, quod non liceat alicui committere se discrimini: discrimini autem se committit, qui aliquod facere præsumit, de quo dubitet, an peccatum mortale sit.*

Cap. 6.

His ille rationes substruit complures, ut nemini fas sit; nemo tuta conscientia possit pluribus incubare Beneficiis, quorum unum sufficiat. Ita enim suo scopo frustratur & fructu Fundatorum voluntas, qui augescere voluere numerum & ministeriorum, & ministrorum divinorum: *Sicut certum numerum voluerunt habere servitiorum, sic & servitorum.* Illa Beneficiorum pluralitate truncatur Ecclesia membrorum suorum parte non modica; fraudantur fideles mortui, & superstites parte non mediocri orationum & sacrificiorum, ex quibus fructum plurimum capiebant; fraudatur denique Deus ipse ingenti numero Ministrorum suorum, & eorum qui infatigata psalmodia divinas laudes concelebrant: *Defraudare Dominum præconibus gloriæ suæ atque præconis, & ipsam etiam membris suis & membrorum officiis Ecclesiam; animas verò tam mortuorum quam vivorum patronis simul & patrociniis, sufficiens meritum est & causa damnationis æternæ.*

Vel comparari plura, vel retineri Beneficia, nisi charitatis stimulo non possunt, aut instinctu cupiditatis. Vix ac ne vix quidem charitas urgebit, ut plures quis ambiat, aut plures occupet, pluribus destinatas sedes, ac functiones. Si cupiditas autem dux & incentrix sit, non potest res culpa vacare. *Si ex cupiditate, manifestè confitentur quia malè.* Non potest sine piaculo numerus imminui cælestis militiæ militum, aut ducum. Si quid ejusmodi in terrenum Principem committeretur, nemo nescit, quàm dira, & quam justa pœna ingrueret. *Quantum minuat Dei exercitum ista pestis, quamque graviter plectendi sint à Deo hujusmodi proditores, manifestum est satis.*

Inaniter prætexebant aliqui his Beneficiis suis nullam indictam fuisse residentiæ legem. At refellebat eos Uvillelmus, eam non residendi licentiam non aliqua lege niti, sed consuetudine, & quidem vitiosa, cujus etiam pauca essent exempla: *Si quis verò adjecerit nobis, ex Ecclesiis in quibus non complectitur fieri residentia: dicimus quia non est libertas ex constitutione, vel fundatione, sed magis ex longa consuetudine & Clericorum malitia usurpata; si tamen in aliquibus est, in paucissimis.*

Exceptionem denique aliam non minus ille repertutit, causantium videlicet, non sine Pontificia dispensatione plura à se possideri Beneficia. Contrà insurgit Uvillelmus: eas quidem dispensationes ab ea proficisci summa Sede; quæ nullius particularis Doctoris judicio subjiciatur; verùm ubi propiùs pressiùsque expenduntur, meras eas magna ex parte subreptiones esse. Sed ne nos infinitæ immergamus indagini, id esse omnino indubitatissimum, tam nolle, quàm nec posse Pontificem, concedere ex dispensatione, ut ambitioni, avaritiæ, & cuicumque cupiditati quis indulgeat: Deoque dicatas Ecclesiæ opes, ut alendis vitiis, vanitati, luxui, gulæque impendat. *Quod si objecerit nobis de dispensationibus Apostolicis: respondemus, quod illæ supra nos sunt; & quod diligentiùs consideratæ, irritæ sunt; & de omni dispensatione facta idem sentimus, nec interpretari præsumimus. E contrario tamen indubitanter sciendum est, quod Romanus Pontifex, quantumcumque largam dispensationis gratiam videatur facere in Beneficiis cum aliquibus personis: tamen non dispensat cum avaritia, cupiditate, vel ambitione earum, nec indulget eis indulgentiis suis, & his, vel aliis vitiis. Non enim intendit pascere, vel nutrire pestes vitiorum de bonis temporalibus Ecclesiasticis, quæ plane novit ad sustentationem servo-*

ſervorum Dei in ejus ſervitio ſacrificata eſſe Domino & oblata.

XII. Non aberat ab ea ſententia Jacobus de Vitriaco, ubi in vita, quam litteris mandavit, beatæ Mariæ Oegniacenſis, enarrata terrifica quadam viſione hujus ſanctiſſimę fœminæ, hæc mox ſubjicit: *Ignoſcite mihi fratres, qui dignitatem dignitati adjungitis, & Sacerdotia, ſive Beneficia Eccleſiaſtica alia aliis coacervatis. Non enim meum eſt, quod retuli, ſed Chriſti revelantis. Fortaſſis autem & Ancillæ Chriſti viſiones ridebitis, & pro ſomniis & phantaſmatis habendas ſtatuetis. Sed etiam Phariſæi Dominum diſputantem de avaritia, & divites in Regnum cælorum difficilè introituros aſſerentem, non ſolum irriſerunt, ſed inſanum quoque judicarunt.* Hæc in Annalibus ſuis Spondanus refert, additque, *Intervenere poſtea diſpenſationes ſummorum Pontificum.* Intellexit ergo Spondanus Beneficia, de quibus tunc controvertebatur, ipſo jure incompatibilia fuiſſe, vel reſidentiæ ergo, vel curæ animarum. Ad hujuſmodi enim tantummodo Beneficia intervenire poſtea neceſſe fuit Pontificias diſpenſationes.

Auctor eſt Longinus ad annum 1054. in Hiſtoria Polonica, ex ſimonia latè ſerpente ſcaturiſſe pluralitatem Beneficiorum: uſque adeo ut Doctores ipſi, qui eam cenſorio cauterio inurebant polygamiam, à ſententia facilè abduci ſe ſinerent, ubi allucebat ipſiſmet occaſio plurium ſibi parandadorum. *Facilè inventi ſunt pauperes Clerici & Doctores, qui pluralitatem Beneficiorum & pompam Eccleſiaſticam reprehenderent, donec offerret ſe occaſio participandi: qua accepta, graviter avaritia excæcat eos.* Ita ſecum ſtatuebat pius hic Canonicus Eccleſiæ Cracovienſis, æquum eſſe, ut Clerici neceſſariis contenti ſint, nec, quod ſolent, infinita quadam cupidine ardeant omnia poſſidendi: *Clerici qui nil poſſidere deberent præter rationabilem competentiam, neque ſe de temporalibus intromittere, omnia poſſidere, omnia gubernare volunt.* Monet denique ille idem Beneficiarios, ſibi ut conſultum velint, Deum non irrideri; Pontificiis diſpenſationibus, quibus tam multi ſibi blandiuntur, & conſuetudine, perſæpè vitioſiſſima, prohiberi non poſſe, quin avaritia quædam ſit idolorum ſervitus, & quin pluralitas Beneficiorum vehementer Clero officiat, quem miniſtris pleriſque ſuis orbat. *Olim Phariſæi contra avaritiam diſputantem Dominum deridebant, & inſanum judicabant, ſed nunc dominus ſubſannat eos. Caveas. Lector, qui multa occupas Beneficia, ne eadem facias, neque eadem patiaris. Deus non irridetur; ſed quæ ſeminaverit homo, hæc & metet. Noli ſequi conſuetudinem periculoſam, noli te per Papæ diſpenſationem excuſare, &c. De numero Miniſtrorum Eccleſiæ propemodum medietas eſt reſecata, &c.* Poſtremò denique ſcitiſſimè ab eodem obſervatur, qui uno contenti degunt Beneficio, eos plerumque pluribus & lautioribus affluere vitæ commodis, quàm qui plura retinent; ſed & hiante ſemper cupiditate, & quò plura habent, plura abliguriente, magnas inter opes inopes ſunt. *Quid prodeſt ultra prohibitos Beneficiorum titulos coadunare: cùm etiam ſimplices communiter videamus in frugali honeſtate amplius abundare?*

XIII. Non aſſentiebatur forſan beatus Thomas ei de quo ſuprà Doctorum Pariſienſium Decreto, ubi eam ventilabat quæſtionem, An peccet, qui plures retinet Præbendas, quanquam non neſciret Doctorum ſuper ea re diſſidentes ſententias. Aut enim omnes conſenſiſſe Doctores diffidebat, aut conſpiranti etiam eorum ſententiæ non exiſtimabat neceſſariò ſubſcribendum eſſe, quando ita definiebat, Si quis eorum doctrina & decreto non perſuaderetur, aut ne concuteretur quidem, non peccaturum, ſi ſecus faceret: *Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, & ſic non committit ſe diſcrimini, nec peccat.* Non agit ille niſi de iis, qui plures habuerint *Præbendas;* quòd ea tunc quæſtio magno animorum æſtu vexaretur.

Sed multò præclariùs alibi ſanctus Doctor, prolixiùſque declarat, plurimas acervari non poſſe Præbendas, niſi eo animi vitio, quod in vitia longè plurima luxuriet. *Habere plures Præbendas plurimas in ſe inordinationes continet.* Quòd pluribus, ut mox ſubditur, ſimul inſervire nemo poſſit Eccleſiis; quòd pluribus miniſtris ſpolietur Eccleſia; quòd fundatorum voluntati non fiat ſatis, qui auctum utique voluere ſacrorum Miniſtrorum numerum; quod invidioſiſſima inæqualitas in diſtributionem rerum Eccleſiaſticarum invehatur. 2. Addit beatus Thomas, ſi poſſit ſingularibus circumſtantiis effici, ut in laude ſit homicidium, quanquam jure divino prohibeatur: poſſe & incidere ejuſmodi cauſas, ut in vitio non ſit Beneficiorum pluralitas. Exempli gratia, ſi pluribus Eccleſiis perneceſſaria ſit alicujus Clerici induſtria ad ipſarum commodum; aut ſi etiam abſentes plus proſint, quàm præſentes alii; & id genus alia. *Ut puta ſi ſit neceſſitas in pluribus Eccleſiis ejus obſequia; & poſſit plus ſervire Eccleſiæ, vel tantundem, quàm alius præſens; & ſi qua alia ſint hujuſmodi.* 3. Dubium eſt, an tum deſideretur diſpenſatio Pontificia, ubi jure naturali fas eſt plures retineri Præbendas. Et hoc dubium ex eo promanat dubio, an priſcæ leges Eccleſiæ pluralitati infeſtæ contraria conſuetudine obſolefactæ ſint. Si enim abrogatæ non ſunt eæ leges, deſideratur certè diſpenſatio; ejus nihil eſt opus, ſi ſint abrogatæ. *Si ergo antiqua jura, quæ hoc prohibent, in ſuo robore maneant, contraria conſuetudine non obſtante, certum eſt non poſſe aliquem plures Præbendas habere abſque diſpenſatione, etiam illis circumſtantiis ſupervenientibus, quæ ſecundum conſiderationem juris naturalis actum poterant honeſtare. Si autem ſunt abrogata, licitum eſt diſpenſatione plures Præbendas habere.* 4. At ſi extra has temporum rerumque cauſas & vices, quibus plures ab uno retineri Præbendas, Eccleſiæ ipſi compendioſum eſt, plures quis retineat, etiam cùm Pontificis diſpenſatione, nihil hinc minuitur flagitium: quippe diſpenſatione jus humanum ac poſitivum relaxari quidem illud poteſt, at non divinum & naturale. *Sine quibus circumſtantiis licitum non eſt, quantumcumque diſpenſatio interveniat, eo quod diſpenſatio humana non aufert ligamen juris naturalis, ſed ſolum ligamen juris poſitivi, quod per hominem ſtatuitur, & per hominem diſpenſari poteſt.* 5. Ita qui plures retinet Præbendas, ut diteſcat, aut ut lautiùs vivat, aut expeditiùs ad Epiſcopatum iter ſibi communiat, tantò ſceleratior habendus eſt, quòd nefarię Beneficiorum pluralitati, alia adjiciat fœdiora etiam flagitia. *Si verò aliquis hac intentione plura Beneficia habeat, ut ſit ditior, ut lautiùs vivat, ut faciliùs ad Epiſcopatum perveniat in aliqua Eccleſiarum, ubi eſt Præbendatus, non tolluntur prædictæ deformitates, ſed augentur. Quia cum tali intentione & unum Beneficium habere, quod nullam inordinationem importat, eſſet illicitum.*

XIV. Quæ B. Thomæ multò enucleatior eſt doctrina, & preſſior. Liquet autem ex ea, 1. Non aliud tunc fuiſſe plures haberi Præbendas, quàm plura Beneficia; quòd Beneficia omnia Curæ animarum expertia, Præbendarum nomine deſignarentur. 2. Non ſubſcribere beatum Thomam Decreto anni 1238. de quo ſuprà, nec quæ ibi damnantur, ab eo damnari omnia. 3. Eximiæ & ſingularis fuiſſe ſapientiæ, quòd Canones & Decreta, Concilia & Pontifices abſtinuerint ſe ſemper, ne diſertis verbis diffinirent, lethali culpa conſtringi omnes, qui plura retinuerint Beneficia: prohibuiſſe autem dumtaxat univerſim, nequis plura retineret, niſi ex ejuſmodi diſpenſatione, qua approbaretur eo caſu ſpeciali, adeo non Eccleſiaſticis

legibus vulnus infligi, ut non pœnitenda potiùs in Eccleſiam utilitas eſſet inde emerſura. 4. Ea nos ratio impulit, ut circumſpectiùs ageremus, ſententiamque & verba ipſa libraremus, ne quid à nobis, niſi idem ab Eccleſia damnaretur; & nihilo acerbiùs damnaretur. Ut enim ibidem ſanctus Thomas luculentiſſimè monet, periculoſæ plenum opus aleæ eſt, quæſtiones illas diffinire, ubi inquiritur de peccatis quæ mortem adferunt, vel non adferunt animæ. *Omnis ea quæſtio in qua de mortali peccato quæritur, niſi expreſè veritas habeatur, periculosè determinatur.* 5. Ambigebat ſanctus Thomas, an contraria conſuetudo antiquaſſet priſcos Canones; ſed non ambigebat, antiquari ea poſſe, quidquid uſquam eſt juris humani & poſitivi, quanquam elidi & abrogari ab ea non poſſit; quod juris eſt divini ac naturalis, humano quandoque juri implicati.

XV. Aliorum jam Theologorum, quæ in veſtigia ingreſſi ſunt B. Thomæ, teſtimonia nihil attinet huc congerere: in id ſatius eſt operam conferre noſtram, ut novis machinis deſtruatur pluralitas, confirmeturque Eccleſiaſtica lex, cui tam crebrò & tam impunè illuditur, citra nullam id genus compenſationem, qua Canonum injuria & jactura farciatur. Beatus Ludovicus Rex Galliæ nihil unquam Beneficiorum addebat ei, quantumcumque doctiſſimo. cui unum jam ſuppeteret Beneficium. *Hanc conſuetudinem obſervabat, quod nulli, quantumcumque litterato, aliquod Beneficium Eccleſiaſticum poſſidenti, conferret aliud, niſi primo Beneficio ſimpliciter reſignaret.* Ita Vuillelmus Nangius in ejus vita, ubi & hoc dicitur Rex ſanctiſſimus appetente jam morte filium monuiſſe, ut ne nova cuiquam adjiceret Beneficia iis, qui unum aliquod jam haberent. *Beneficia Eccleſiaſtica perſonis idoneis dona de conſilio ſpiritualium virorum, & eis qui non habent aliud Beneficium.* Id ipſum teſtatum faciunt & alii ejus vitæ Scriptores.

Du Cheſne Tom. 5. pag. 369. 492. 498. 455.

Si qua fides Paulo Æmylio, potuit ſanctiſſimus Rex exemplo ſuo preluxiſſe ſanctiſſimo Pontifici, Clementi IV. qui eodem tempore ſedem Apoſtolicam illuſtravit, & tantum abfuit a cognatis ſuis Beneficiorum temeraria lagitione lucupletandis, ut ſororis filium, qui tres gerebat Præbendas, unam coegerit optare, reſignare cæteras. Scitè ait Æmylius, probro & dedecori futurum fuiſſe ſummo Pontifici, ſi pium Regem non imitaretur; niſi Pontifices autem, Regeſque, quibus moderandas Deus commendavit Eccleſiæ & Regni habenas, exemplo ipſi ſuo præfulgeant, cognatoſque cogant in eadem ſecum inſiſtere veſtigia in Eccleſiæ legibus ſervandis, quarum ipſi vel authores ſunt, vel defenſores, deſperandum eſſe de facienda moribus medicina: ita enim cum mortalibus omnibus comparatum eſſe, ut exemplis potiùs Pontificum Regumque ſe accommodent, quàm præceptis. *Filio ſororis multiplices Præbendas habenti, optionem dedit, quod eorum videretur, retineret, cæteris omiſſis. Si erga ſuos ſe præberet, qualem fas eſſet, cæteros non moleſtè laturos, ſaluti potius animarum, quàm cupiditati ambitionique conſuli. Turpe fuiſſet Pontificem ſanctitate cedere Regi Franco, &c. Miſceamus maria cælo; non antè ſanctis vivetur moribus, non piè formabitur caterorum pectus, niſi ſanctitate imbutis Magiſtris morum, iiſque qui vitæ mortalium præſunt. Non parebunt ex animo alii legibus, lege ſolventibus alios, iis qui leges moderantur, ſeque legum immunes volunt. In animis tenuiorum regendis, exemplo Magnorum, Antiſtitumque potius, quàm imperio opus eſt. Non aliis quibus nata eſt, Chriſtiana pietas moribus recoli poteſt.*

In vita ſancti Ludovici.

XV. Ipſiſſima hæc erat Vuillelmi Durandi Epiſcopi Mimatenſis doctrina in illa Reformationis Eccleſiaſticæ commentatione, quam à Clemente V. moliri juſſus, Concilio tandem dicavit obtulitque Vienneni. Poſt enumerata enim, quæ ex pluralitate Beneficiorum ſcaterent detrimenta: *Quia uni perſonæ Præbendæ multæ, & multa Beneficia, & multæ dignitates & perſonatus cumulantur.* Poſt declaratam Theologorum in eo conſenſionem, non poſſe ab uno plura obtineri Beneficia, quorum unum mediocri ſuſtentationi ſufficiat: *Etiam Theologorum communiter hoc habet opinio, quod unum habens Beneficium, de quo poteſt non lautè, nec ad elationem & pompam, ſed convenienter & mediocriter ſuſtentari; & recipiat, vel retineat aliud, mortaliter peccat.* Ne prætermiſſa quidem narratione illa decantatiſſima de Cancellario Eccleſiæ Pariſienſis; id tandem ab eo concluditur, Conducibile in primis fore, ut ad omnes prorſus Clericos ampliaretur Decretalis Bonifacii VIII. *Cum ſingula, De Præbendis, In Sexto*, qua conſtituitur non poſſe à Regularibus alterum ſuſcipi Beneficium, quin vacet prius, hac ipſa ſuſceptione ſecundi: ſed illud ante omnia neceſſe eſſe, ut huic legi morem gererent ipſimet Cardinales; ut qui non poſſint tot Beneficiis cumulari & penſionibus, niſi detruſis ad mendicitatem benè multis Clericis, & eo edito exemplo, quo licentiæ, avaritiæ & ambitioni authoritas concilietur. *Quare videretur utile Eccleſiæ ſanctæ Dei, ut ordinatio Bonifacii quantum ad Regulares, extenderetur ad ſæculares, & ad dominos Cardinales, qui in grave animorum ipſorum periculum, & univerſalis Eccleſiæ diſpendium, multa millia florenorum librarum & marcarum, ſibi & multis peſtifera adinventione ſuper Eccleſias etiam Parochiales & Curatas faciunt cumulari: & Eccleſias etiam Cathedrales & ultramarinas ſub diverſis coloribus commendari: & certas ſibi ſolvi ab illis, qui eorum promoventur auxilio, penſiones, quæ nunquam in Romana Eccleſia moriuntur, ſed ab uno Cardinali in alium, vel in ejus, vel domini Papæ propinquum, vel nepotem detinentur. Ex quibus ſequitur, cum ſibi vendicent univerſa, infelix quod Clericus, qui de prædictis Beneficiis ſuſtentari, & eis perſonaliter deſervire debuerat, mendicat in plateis.*

De re, Conc. ral pa tit. 2.

XVII. Nihil æquius certiuſque eſt, nihil à quo magis animus abhorreat, niſi Magnates Eccleſiæ exemplo ipſi ſuo ſuffulciant Evangelicas Canonicaſque leges de modeſtia cultus, de frugalitate, de deſpicientia ſæculi, de paupertatis Evangelicæ pretio & charitate; exuendam ſpem eſſe omnem de promiſcuo unquam Clero ad earum obſervantiam alliciendo. Papienſi quidem Cardinali Jacobo perſuaſiſſimum id erat, cùm litteras illas ad Cardinalem Mantuanum daret jure merito admirandas, ubi ſubmonebat eum, fruſtra eſſe Cardinales eos qui tot & tanta ſibi aggerarent Beneficia, cùm nec id cogeret neceſſitas, jubente Apoſtolo, ut habentes, quibus famem & nuditatem arceamus, his contenti ſimus. *Etiam congeries hæc ſacerdotiorum ad quem uſum in domibus ſunt Sacerdotum? Si ad neceſſitatem parantur, audiamus admonentem Apoſtolum, Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti ſimus.* Nec ſerviendum avaritiæ ſit, quæ idolorum ſevitus ipſamet eſt: *Si ad cupiditatem explendam, etiam ejuſdem increpantis vocem intelligamus, Mortificate avaritiam, quæ eſt idolorum ſervitus; quia non poteſtis, inquit Salvator, Deo ſervire & mammonæ.* Nec pompæ & luxui indulgendum, ne canes ſaginentur filiorum eſurientium pane: *Sin vero ad luxum vitæ, & pompam, idem quod Chananeæ reſponſum nobis ſciamus: Non eſt bonum ſumere panem filiorum & mittere canibus.* Ita quo ſe cumque vertant, in anguſtias & in ruinas damnationis incurrunt: *Quoquo te vertas, indignam miniſterio ſacerdotali curam invenies, labefactantem animas, atque ad ſolam gehennam ædificantem.*

Epiſt. 548.

Itaque accumulari non poſſunt Beneficia, quin accumulentur & crimina: *Recenſe verò mecum coacervatarum Adminiſtrationum quanta ſint mala, quantiſve nos involvant criminibus.* Ingenti verò

cul-

cultorum numero fraudatur Deus, unde & cultus ipse negligentiùs celebratur : *Defraudamus primo loco Deum gloria justi obsequii sui. Quod enim persolvi illi pluribus administrantibus oporteret, per unum cogimus fieri. Quàm verò ritè, quàm diligenter pièque fiat, ipsi nos conscii sumus.* Debilitatur corpus Ecclesiæ, uno in plurium Pastorum Abbatumque locum suffecto : *Rursus debilitamus corpus Ecclesiæ. Quatuor, quinque, pluriumve Præsulum sedes occupat unus. Cœnobiorum multorum Patres idem unus excludit, minorumque munerum ministros idem unus in domo Dei esse non sinit.* Quanta quisque superflua sibi coacervat, tanta cæteris Ecclesiæ ministris necessaria suffuratur : *Tam multos ejicimus, quàm multa superflua possidemus.* Metunt carnalia, qui spiritalia non seminant, præter Apostoli præceptum, præter sempiternæ Legis imperium : *De ovibus creditis meremur indignè, à quibus juxta verbum Apostoli, Metentes carnalia, non seminamus eis spiritalia.*

Substituuntur Vicarii, hoc est, mercenarii, Pastoris interim periculo perit grex. *Quidquid perit, animabus haud dubiè nostris perit.* Offendiculo est populis & horrori, quòd necessariis subsidiis egere sinantur pauperes : nec pascant jam gregem, sed seipsos, qui Pastores jam non sunt, sed mercenarii. *Adde publicum odium meritò in nos ex tanta insania comparatum. Lamentari Ecclesias vides, quòd his cumulis egenorum panem eripimus : dolere populos, quòd veneranda Pastoribus loca, plena nunc mercenariis vident.* Gravatè ferunt Principes ipsi terreni, Principum Ecclesiæ fœdissimam avaritiam, velut excussa horum animis beatæ & antiquæ paupertatis memoria, quæ tot exædificavit ditavitque toto orbe Ecclesias. *Indignari Principes, quòd nullis accessionibus nostra ingluvies saturatur. Clamant non esse nos memores paupertatis antiquæ, propter quam crevit Ecclesia.* Illa enim verò opum luxusque cupiditas, insanctissima parcitatis & frugalitatis professione ; illa æstuatio in temporalia lucra, in tanta salutis animarum incuria : illa, inquam, est quæ indignationem & stomachum movet Principibus, eaque inspirat subinde exitialia in Clerum consilia & conamina, quæ non possint nisi ignava & periculosissima adulatione Clerique dehonestatione dissipari.

XVIII. Qui Abbas & Panormitanus vulgò dicitur, idemque Cardinalis & Archiepiscopus Panormi, nobilissimæ in Sicilia civitatis, facilè assensus esset tam luculentæ Cardinalis Papiensis sententiæ. Sæpiusculè enim ab ipso quoque pronuntiatum est, qua sibi cumque blandiretur quis dispensatione Pontificis, gravi se illum piaculo obligare, qui plura retinet Beneficia, nisi ea dispensatio rationabili causa niteretur. *Valet hoc ad sciendum, an & quando possit quis tenere plura Beneficia bona conscientia. Nam ubi non subest causa rationabilis, non excusatur quis, quoad Deum, etiam ex dispensatione Papæ.* Et alibi rursum : *Dispensatus etiam per Papam circa pluralitatem istorum Beneficiorum sine causa, licèt sit tutus quoad Ecclesiam militantem, non tamen quoad triumphantem ; & sic non valet dispensatio quoad Deum. Et habeo hanc opinionem pro indubitata, quando fieret dispensatio, ut Clericus propter utilitatem privatam obtineret plura Beneficia, quorum alterum sibi sufficeret ad honestatem vivendi. Nam hoc casu non solum alteratur humani juris dispositio, etiam Christi patrimonium injustè dispergitur. Cùm ergo ipse Papa non possit sine causa alienare bona Ecclesiæ sine gravi peccato ; multò fortiùs non potest alteri dare potestatem ipsum patrimonium malè dispergendi.*

1 C. Cum deo. De escript. in C. Dudum. De lectione.

XIX. Ita vir clarissimus, à quo nemo jure suspicari possit Cardinales excipi, cùm nec ab ipsis Pontificibus censorium stylum abstinuerit. Optatissimum mihi quidem fuerit eodem deflectere Decreta Cleri Gallicani, anno 1408. eò tempore, quo sæviebat schisma, & obedientia Pontifici subtrahebatur. Statutum est, ut ne ad Beneficia nominarentur nova, quibus jam suppetebant ea, ex quibus reditus conficerentur quadringentarum librarum : nisi si Nobiles, Doctores, Licentiati, Baccalaurei, Magistri Libellorum supplicum, Eleemosynarius Regius, Medicusve, vel Capellanus aut Principes essent. Ubi proprio inferiùs loco de Dispensationibus sermo erit, non dissimulabimus posse rationem haberi Nobilium & Doctorum, & plusculum in eos gratiarum conferri, non ad privatam eorum utilitatem, sed propter ea quæ ad publicam Ecclesiæ amplificationem conferre ipsi possunt. Histoire de Charles VI. L. 8. c. 5.

XX. Postremam ferè hìc occupabit sedem, qui primam meritissimò potuerat beatus Carolus Borromæus, sacri Collegii decus incomparabile, & elimatissimæ Canonum disciplinæ specimen singulare. Ubi primùm avunculus ejus summi Pontificatus apice sublimatus est Pius IV. Cardinalatu ab eo & Archiepiscopatu Mediolanensi auctus est, præter Officia complurima Curiæ Romanæ, Abbatias duodecim, pensionesque varias in diversis Provinciis & Regnis. *Ecclesias non minus duodecim in variis regionibus Abbatis Commendatariive nomine tenebat. Amplas pensiones variis in Provinciis aliasque sacras facultates obtinebat.* Ita Novarensis Episcopus in ejus vita. Tam piè & religiosè Carolus expenderat antea reditus Abbatiæ suæ, cùm primævo adolescentiæ flore vigeret, ut ne in dubium quidem vocari possit, quin pari pietate & religione duodecim harum Abbatiarum proventus dispensarit : ut non amplum modò, sed & compendiosum fuerit his Cœnobiis & Ecclesiis, tam religioso subesse Pastori. L. 1. c. 8.

Sed cùm Caroli in dies augesceret non flamma tantùm charitatis, sed & sapientiæ lux, animadvertit tandem ipsemet, hac Beneficiorum multitudine, quantumvis sanctissimè eorum reditus administrarentur, offendi tamen oculos animosque eorum, qui purioris & antiquorum Canonum & Conciliorum disciplinæ amantes essent ; pellici etiam ad imitationem complures, qui pluribus & ipsi se Beneficiis suffarcinarent, frivola & inani spe eos exuberantes reditus piè erogandi. Vidit & incommoda ea, crebrò jam superiùs recensita, quæ ex Beneficiorum multitudine penè necessariò pullularent, & quæ ne infatigata quidem & insomni vigilantia sua præverti possent. Sed abjiciendæ hujus permolestæ tot Beneficiorum sarcinæ voluntas constantissima hinc illum maximè incessit, quòd tanto se in culmine ob oculos generis humani positum, sentiret exemplo pluribus esse & fore, atque adeo exemplo omnibus esse debere, ut canonicis legibus, ipsisque maximè nuperrimis Concilii Tridentini Decretis obtemperent adversùs pluralitatem Beneficiorum. *Ut quod de pluribus non habendis Beneficiis, tum antiquis, tum novis Ecclesiæ legibus sancitum erat ex amplissimis ipse Ecclesiæ sanctæ Principibus, ad plurimorum documentum plenius exequeretur.* L. 1. c. 1.

Vides hìc ergò firmari, quod alibi delibatum est, esse causas justissimas, ut cum Nobilibus & Magnatibus quandoque faciliùs dispensetur, ipsius contemplatione utilitatis Ecclesiarum. Sed & perequè justas esse, ut ne vel deposcant ipsi, vel admittant dispensationes ullas, ubi nisi illustrioribus quibusdam exemplis confirmari & convalescere leges non possunt. Possunt ab illis emolumenta consequi non mediocria particulares Ecclesiæ ipsis commendatæ : sed preponderarent ultra modum, ea quæ universæ importarentur Ecclesiæ, si per eos observatis legibus accuratissimis sanctioris disciplinæ,, valeret, & in alios propagaretur exempli vis & authoritas. Nec plura illa tantùm Carolus abdicavit Beneficia, sed & pensiones abjecit,

variis in Eccleſiis Italiæ, Hiſpaniæ, Belgii ſibi aſſignatas. Coarctavit ſe tandem in unam Eccleſiam ſuam Mediolanenſem, & penſiones eas quæ oneri eſſe non poſſent Eccleſiis. *Uno ex tot tantiſque ſacerdotiis Archiepiſcopatu retento, & ex plurimis*
L. 3. c. 1. *penſionibus, nonnullis tantùm, quibus Eccleſiæ minimè gravarentur.*

Hæc eadem à Gioſſano obſervata ſunt, qui & ſubjicit, ab eo numquam ulla iis collata fuiſſe Beneficia, qui aliud quodlibet haberent, niſi hoc antè reſignare eos cogeret, & auſpicatiſſimò tandem rem illi proceſſiſſe, in evertenda prorſus pluralitatis Beneficiorum vetuſtiſſima conſuetudine; nulla re magis autem expugnatam fuiſſe antiquam illam hominum carnalium pruriginem, quàm exemplo Caroli.

L. 8. c. 30. Et ne Carolus quidem ipſe ſimul ac ſemel illam Beneficiorum penſionumque multitudinem excuſſit. Ingenti prorſus fervore rem aggreſſus eſt extincto avunculo Pio IV. ineunte S. Pii V. Pontificatu, eamque ſenſim expedivit, perinde ut ſe dabat opportunitas, auſpice ſemper ſumma quadam ſapientia & charitate. Nemo ſobrius ſibi finxerit Carolum tandiu crimini implicatum fuiſſe, quandiu ſtupendam illam retinuit copiam Beneficiorum. Diſpenſationis canonicæ ſatis idoneas habebat ille cauſas in alieniſſimo à quacumque temporali cupiditate animo ſuo, & in uſu ſanctiſſimo rerum ac redituum omnium, ad ipſarum decus & commodum Eccleſiarum. Sed nemo cordatus etiam negaverit, quin jure & meritò Carolo perſuaſum fuerit abjiciendam aliquando tandem ſibi eſſe ſarcinam illam tot Beneficiorum: præſertim ubi in eam rem Tridentinę Synodi Decreta manarant; jamque non convenienter tantùm, ſed penè neceſſariò: ut qui horum Decretorum authores & duces fuerant, in eorum obſervationem exemplo aliis præluceret.

Hoc temperamento ſanctiſſimi, & ad ſummam auſteritatis normam conformati Præſulis, excitare & caſtigare ſeipſos debent, qui fidentiſſimè pronuntiant, non poſſe unquam innoxiè plura obtineri Beneficia; necnon & qui molliùs agunt, negantque eos qui Beneficiorum reditus benè collocant & piè, ad Eccleſiarum & pauperum levamentum, aut ſua ſponte, aut alieno impulſu urgeri debere, ut uno retento cætera abdicent. Contra enim ille demum ſanctiſſimus eſt Beneficiorum uſus, cùm quis ea abdicare ſemper non facilè tantùm poteſt, ſed & cupidè, ſi ita conducat ad ſalutem Eccleſiæ, vel ad morum Cleri informationem, his exemplis quandoque egentem. Hi fuere Caroli mores, ea decreta.

XXI. Editus eſt à Dionyſio Carthuſiano Tractatus adversùs pluralitatem Beneficiorum, ubi beato Thomæ, Vuillelmo Pariſienſi, Raimundo de Pennaforti cùm viſum ſit, ut & aliis nobiliſſimis Theologis, *periculoſſimam atque damnabilem* eſſe Beneficiorum pluralitatem, ſe quoque commonſtraturum teſtatur *vitioſam damnabilemque* eam eſſe, Art. 1. niſi rariſſimis illis temporibus, quibus neceſſitas Art. 7. diſpenſationem excuſat. Hinc doctrinæ ſuffragatores ſubjicit Petrum Cantorem & Petrum Comeſtorem; narratque memorabile illud Doctoris Ginardi Epiſcopi Cameracenſis, non commiſſurum ſe, ut vel pro toto Arabiæ auro, vel ſemel pernoctaret duobus onuſtus Beneficiis, quanquam certiſſimus unius eorum viro idoneo reſignandi, ubi primùm diluxiſſet, *Nollem pro toto auro Arabiæ una tantùm nocte duo Beneficia retinere, & certus tamen eſſe quòd de mane unum illorum homini idoneo conferretur, & hoc propter vitæ diſcrimen.* Addit & neminem hinc ſibi ſuppalpari debere, quòd ſuper ea quæſtione diſſideant Theologi. Summi enim Eccleſiæ Doctoris, ſummi Theologi conſtantiſſimam eam eſſe & inconcuſſam doctrinam, in crimine jam illum eſſe, quiſquis ſe volens criminis periculo objicit. *Eſto quòd multi Magiſtri dicant hoc, & multi alii opinionem contrariam. Hoc ſolum ab Auguſtino Doctore omnium maximo judicatur mortale, quòd quis incertitudinis periculo, aut mortalis peccati diſcrimini ſe committit.* Quibus ille aſtruit Vuillelmi Pariſienſis Epiſcopi doctrinam, quem non pauci Doctores, ut ipſe ait, celeberrimi, Thomæ & Bonaventuræ exæ- Art. 8.
quabant. *Tangenda ſunt verba Guillelmi Pariſienſis Doctoris profundi & uncti, quem etiam multi maximi audent Thomæ, ſeu Bonaventuræ in ſapientiæ eminentia parem aſſerere.* Verba autem Vuillelmi, quem laudatiſſimi illi Doctores prædicabant, doctrinam reconditiſſimam B. Thomę condiiſſe, & condulcaſſe tota ſuavitate B. Bonaventuræ, erant hujuſmodi. *Dicimus, quia ſi dubium eſt, utrum liceat hoc, an non, ipſas dubietas certitudo eſt, & determinatio: id eſt, certitudinem facit, quoniam proculdubio non licet alicui committere ſe diſcrimini. Diſcrimini autem ſe committit, qui præſumit aliquid facere, ſed dubitat, an mortale peccatum ſit.*

Nec multò pòſt idem Dionyſius B. quidem Thomam ait molliùs in ſpeciem, remiſſiùſque ſenſiſſe ſuper hac re videri: *Quamvis videatur molliùs* Art. 9.
loqui quàm Doctores ſuprà allegati; at ſi verba ejus penitiùs introſpiciantur, nihil eum deflectere à cęterorum rigore: *Si verba ejus ritè penſentur, ſunt valde rigoroſa.* Plures Thomam in Beneficiorum pluralitate pravitates deprehendiſſe; nec illam ab eo tolerari, niſi ubi urget Eccleſiæ neceſſitas, & ubi plus Eccleſiæ prodeſt abſens quis, quàm alius quiſquam præſens, *Niſi ſit neceſſitas in pluribus Eccleſiis unius perſonæ obſequii, illaque poſſit utilior Eccleſiæ eſſe abſens, quàm alia præſens.* Denique rariſſimè jam illa incidere tempora, quibus ea neceſſitas incurrat. *Verumtamen iſti caſus pauciſſimos aut nullos tempore iſto excuſant.*

Exiſtimat autem Dionyſius Carthuſianus, cum Raimundo, pluribuſque aliis Doctoribus, his demum cauſis fas eſſe plura retineri Beneficia. Cùm uno eorum victitare non poteſt Beneficiarius, Cùm unum pendet ab alio, eique unitum eſt. Cùm Clericorum idoneo munere deficit Eccleſia. Cùm Parochialis Eccleſia Præbendæ vel dignitati innexa eſt. Cùm unum Beneficium Titulo poſſidetur, alterum commendatum eſt ad tempus, donec præſto ſit cui tutò illud conferatur: & ut ſummum ad ſex menſes.

Negat autem Dionyſius excuſari poſſe pluralitatem Beneficiorum, & diſpenſationem elici, vel generis clariſſima proſapia, vel ſingulari ubertate doctrinæ, vel eleemoſynarum atque hoſpitalitatis exercendæ amore incitatiſſimo. Nec diſplicet Dionyſio ea ratio, ſi cui fas eſſet plura retinere Beneficia, illi toties decantandas fore horas Canonicas univerſas. Commodiùs, & idem tamen dicitur, cùm ea quoque pluralitatis eſſe perverſitas dicitur, quòd Deum ſuis laudibus, Eccleſiam ſuis officiis fraudet.

De Commendis.

CAPUT X. *P. 2. l. 2. c. 69.*

De Commendis Romæ & in Italia, ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Evaſtatam à Barbaris Eccleſiam Epiſcopalem commendabat Gregorius Epiſcopo, propriam regenti jam Eccleſiam.

II. Commendabatur & Epiſcopus Epiſcopalis alia Ec-

Ecclesia vacans, donec novus Episcopus eligeretur.

III. Aut donec Episcopus pœnitentiæ sibi inflictæ stadio perfunctus esset. Episcopus hic Commendatarius, aut Visitator, expensas dumtaxat suas ab ea Ecclesia consequebatur.

IV. Abbatiæ Commendatæ Episcopis, quos suis Barbari sedibus ejecerunt.

V. Sed Episcopis solis, non aliis Clericis. Cur.

VI. Quantum discreparent hæ olim Commendæ ab iis, quæ postremis his sæculis usurpantur.

VII. Beneficia sæcularia Abbatibus commendata, aut Cœnobiis unita.

VIII. Aversabatur Gregorius Beneficiorum pluralitatem, quod officia & functiones eorum sociari non possent.

IX. Alia ejusdem rei argumenta.

X. Ut Clerici Commendas invaderent Abbatiarum.

XI. Monachi ad Ordines sacros & Ecclesiasticas functiones semel vocati, cooptatique, jam non poterant se Claustralibus officiis immiscere.

XII. In Sicilia, ut & Ravenna, Clerici Abbatias adepti erant.

XIII. XIV. Variæ Episcopis Abbatiæ commendatæ, citra invidiam avaritiæ vel ambitionis.

XV. Exulanti Patriarchæ commendatur Episcopalis Ecclesia vacans.

I. BEati Gregorii Epistolas pervolutanti, obvias se dabunt Commendæ complures, non ejusdem sanè omnes generis. Incursationes Barbarorum juges & cruentissimæ, Fundana civitate Episcopum, plebemque propemodum omnem effugarant. Cùm viduata tunc Pastore suo fuisset Terracina, Fundanum sibi postulavit Episcopum. Confirmata est à Gregorio Magno ea electio, à quo jussus est Agnellus titulum & administrationem gerere Ecclesiæ Tarracinensis, & nihil seciùs veluti commendatam sibi curare Ecclesiam Fundanam. *Sic te Terracinensis Ecclesiæ Cardinalem constituimus esse Sacerdotem, ut & Fundensis Ecclesiæ Pontifex esse non desinas.* Palam est uni Ecclesiæ charitati, utilitati publicæ & necessitati datas fuisse istiusmodi Commendas, quæ nullo certo fine concludebantur, dum eversa jaceret Ecclesia, & adviveret Episcopus. L. Ep. 11.

II. Erant & aliæ breviores Commendæ, dum vicino Episcopo commendabat Papa Ecclesiam quampiam vacantem, donec novus illi Episcopus allegeretur. Ab uno tunc Episcopo duo regebantur Episcopatus. Is erat certè usus longè frequentissimus. Etsi rariùs enim, aliquando tamen Episcopum alium viciniorem præficiebat Papa, qui Ecclesiam ejus administraret, cui Ecclesia quæpiam alia vacans commendata fuisset. Cùm vacaret, exempli gratia, Ecclesia Metropolitana, ejus regimen interim Gregorius Papa Paulo Nepesino Episcopo commendavit; delegavit autem Episcopum alium, qui in Nepesinam ipsam Ecclesiam excubaret. *Quoniam Paulo fratri & Coepiscopo nostro Neapolitanæ Ecclesiæ visitationis operam injunximus, idcirco fraternitas tua visitationem Ecclesiæ Nepesinæ non desistat assumere.* Extudit tandem à Gregorio Paulus, ut ad Ecclesiam suam ipse quidem redire sineretur, Ecclesiæ verò Neapolitanę alius crearetur Episcopus. L. Ep. 212. 35.

III. Usitatissimè verò, cui commendabatur temporaria Ecclesiæ vacantis cura, is propriam ipsemet interim moderabatur Ecclesiam. Magno sunt prorsus numero id genus exempla. Pauca ad marginem indigitasse sufficiet, ubi Gregorius Visitatori Episcopo, ita enim dicebatur, vacantis curam Ecclesiæ, ad unius ipsius Ecclesiæ utilitatem commendat. Quanquam autem & temporalium & spiritalium rerum omnium administrationem gereret Visitator Episcopus, expensas inde suas tantùm decerpebat sibi. *Vos in ejusdem visitatione Ecclesiæ estote solertes, atque solliciti, ut & res ejus illibatæ serventur, & utilitates, vobis disponentibus, more solito, peragantur.* Facillimè verò intelligemus quid utilitatis ad Episcopum rediret ex commendata sibi Ecclesia, ex Epistola Gregorii ad suum in Campania Nuntium data, qua præcipit, ut quamprimùm Neapoli Episcopum eligi faciat, Paulum Visitatorem suam in Nepesinam remittat Ecclesiam, centum solidos aureos & pue- L. 2. Ep. 35.
rulum orphanum ei dari caret. *Prædicto Paulo centum solidos, & unum puerulum orphanum, quem ipse elegerit, pro labore suo de eadem Ecclesia facias dari.*

Cùm denique Panormitano Episcopo commendaret Ecclesiam usque adeo acciſam & eversam, ut restituendi Episcopi vix residua esset spes, jubet ut reditus omnes ejus loci impendat in sarciendas Ecclesiarum ruinas, aut in sustentationem Cleri: recondat autem mobilia omnia, sed priùs ea describat, sibique transmittat eorum indicem, percepturus & ipse aliquid pro labore & impendio L. 7. Ep.
suo. *Sollicitudinem vos convenit adhibere, ut quidquid de possessionibus Ecclesiæ ipsius in qualibet re accedere potuerit, vobis, vel in reparationem ejusdem Ecclesiæ, sive Cleri ipsius subventionem proficiat; quatenus & vos remedium pro labore vestro capere, & illi aliquod valeant sustentationis habere solatium. Mobile verò prædictæ Ecclesia facta subtiliter volumus describi notitia, nobisque transmitti, ut ex hoc quid fieri debeat, authore Domino disponamus.* Nec silentio præteriri fas est, eam Visitatori Episcopo commendatam Ecclesiam, cujus Præsul pœnitentiæ temporariæ fuerat mancipatus.

IV. Quin & Abbatias quandoque ipsas Gregorius Episcopis commendabat. Cùm Ecclesiæ & Cœnobio suo valedicere compulsus fuisset Paulinus Tauri in Sicilia Episcopus, post utriusque à Barbaris immanem populationem, Messinam secessit, ubi ab Episcopo urbis, sed & à Gregorio Papa commendatum est ei Cœnobium in ipsa Messinensi civitate exædificatum, revocatis undique Monachis, quos prioris Cœnobii sui populatio huc & illuc sparserat. *Et tibi gratum confidimus, si fratris tui venerabilis Episcopi Paulini peregrinationis onera releventur, & sub ejus regimine, communi mercede, beati Theodori Monasterium in civitate tua fundatum, studiosius omnipotenti Deo deserviat.* Istiusmodi Commendas approbat, & ab omni nævo purgat ipsa rei gestæ simplex narratio.

Ex alia ejusdem Papæ Epistola manifestum est, Episcopo Ariminensi Agnello præter Episcopalem Ecclesiam etiam Abbatiam fuisse, quam solus ipse adgubernaret, nulla Præpositi, aut Prioris vicaria opera. Jubet Gregorius, ut Præpositum sibi ex Monachis suis unum eligat, meritis potiùs provectum, quàm annis. *Didicimus quod di-* L. 6. Ep. 10.
lectio tua Præpositum non habens, omnino in regendis fratribus laboret, &c. Circa Celiæ ordinationem, &c. Pacificè Agnellus & Ecclesiam suam regebat, & Abbatiam, nec vitio tamen verti poterat illa polygamia. Est enim Episcopatus ipse plenitudo sacerdotii, & omnium fons ac scaturigo sacrarum Dignitatum, cujus Archidiaconi, Archipresbyteri, Abbates, Parochi rivulos tantùm aliquos consequuntur. Potest Episcopus immediatè unus ipse ministeria ea obire omnia suo jure primigenio, quæ cæteri precariò & ejus largitate ac beneficio obeunt; & ficubi hęc ipse per sese munia defungatur, duo ministeria, aut duo Beneficia gerere dici neutiquam poterit, cùm Episcopale tantùm munus fungatur. Fuit olim Episcopus ipsemet Cathedralis Ecclesiæ Parochus unus: unus Civitatis, ubi una tantùm olim erat Ecclesia; nec alienum tunc tamen usurpabat ministerium, sed explicabat suum, quo ministeria & Beneficia alia continebantur.

V. Erat similiter speciale hoc Episcoporum decus

& privilegium, ut Abbatum implere vices possent, & Abbatias regere, non tam ut alienas, quæ sibi commendatæ essent alieno arbitratu, sed ut suas, sibique proprias, à se Abbatibus commendatas, nunc mortuo Abbate ad principem Pastorem, parentemque primævum devolutas. Adde quòd cùm essent Episcopi Cœnobiorum & Abbatum ipsorum superiores & Præsides proprii, Monachorumque, & totius Monasticæ Disciplinæ Censores; cùm denique Conditores ipsi eorum plerumque essent, in Episcopali Civitate constructorum: cùmque in illis non modicam forsan anni partem degerent, cælestesque interim contemplationis delicias degustarent: nihil erat, quod magnoperè stuperent homines, cùm Episcopo Abbatia commendabatur, aut cùm partes ipse implebat Abbatis, quando vel maximè sede ipsum sua Barbari ejecerant. At ubi Clerici Ravennate in Provincia adgressi sunt Abbatias invadere & regere, non Monastica priùs veste aut professione suscepta, nec à Clero sejuncti: tum verò efferbuit Gregorius Papa in eam audaciam aliena involandi jura, ex qua animo providebat Ordinis Monastici labem erupturam. Vide ut ea de re ad Joannem Ravennatem Episcopum scripserit. *Pervenit ad me quod in Ecclesia fraternitatis tuæ aliqua loca dudum Monasteriis consecrata, nunc habitacula Clericorum, aut etiam laicorum facta sunt: dumque hi qui sunt in Ecclesiis, fingunt se religiosè vivere, Monasteriis præponi appetunt, & per eorum vitam Monasteria destruuntur. Nemo enim potest & Ecclesiasticis ministeriis deservire, & in Monachica regula ordinatè persistere; ut ipse Monasterii districtionem teneat, qui quotidie in ministerio Ecclesiastico cogitur permanere. Proinde fraternitas tua hoc quolibet in loco factum sit, emendare festinet; quia ego nulla modo patiar, ut loca sacra per Clericorum ambitum destruantur.* L. 4. Ep. 1.

VI. Ex hac Gregorii Epistola elucet, ex eo quòd Cœnobia Clericis commendata fuissent, & temporales eorum dilapidatas fuisse res, & pessundatam Regularem disciplinam. Sed bona fide fateri tamen cogimur. 1. Hos Clericos alio simul potitos Beneficio, sive alia Ecclesia, in qua residere tenerentur, & Altari jugiter ministrare. 2. Hos Commendatarios Abbates temporalem & spiritalem Cœnobiorum curam amplexatos fuisse. 3. Ex eoque fieri ut hoc primario & validissimo ariete Gregorius eas labefactet Commendas, quòd coire & sociari in unum non possint tot & tam diversæ functiones. *Nemo potest & Ecclesiasticis ministeriis deservire, & in Monachica regula persistere: ut ipse Monasterii districtionem teneat, qui quotidie in ministerio Ecclesiastico cogitur permanere.* Erant ergo illi Commendatarii Abbates, tota Claustralium functionum, instar regularium Abbatum, sarcina gravati: quæ sanè ab iis præstari non poterant, qui Clericale suum ministerium in Ecclesia propria exercere interim tenerentur. Non ergo Commendis his quas Gregorius insectatur, consentiunt illæ, quæ postrema hac ætate usitatissimæ sunt.

VII. Commendavit denique Gregorius ex adverso Abbatibus & Cœnobiis eas quandoque Ecclesias, quæ hactenus in potestate semper fuissent Clericorum. Concredita fuerat Ecclesia sancti Pancratii Presbyteris, quorum incuria sacris operandi, & Mysteria celebrandi, Gregorium adduxit, ut ejus curam Abbati commendaret vicinioris Monasterii: ut ejus agros proventusque Monasterio vendicaret suo, reparationum sumptus faceret, extraneum ibi aleret Presbyterum ad celebrandas Missas, cui id unum emolumenti accederet, ut in Monasterio & habitaret & aleretur. *Ecclesiam sancti Pancratii quæ erat commissa Presbyteris, frequenter neglectam fuisse cognovimus, &c. Te Maurum Abbatem prævidimus præponendum, ut terras præfatæ Ecclesiæ & quidquid illuc intraverit, antedicto Monasterio tuo debeat applicari, &c. Peregrinum illic debeas adhibere Presbyterum, qui sacra Missarum possit solemnia celebrare. Quem tamen & in Monasterio tuo habitare, & exinde vitæ subsidia habere necesse est.* Nec controversiam equidem fecero, qui hanc contenderit unionem potiùs esse perpetuam, quam Commendam, quæ cum Abbatis vita finem acciperet. Unum id nostra interest observasse, pro Ecclesiarum semper utilitate, velut alternis prædia & Beneficia Cleri ad Monachos, Monachorum ad Clericos traducta fuisse. L. 3. Ep. 18.

VIII. Video non paucos fore, quibus displiceat quod dixi, ea una, vel ea primaria impulsum esse Gregorium ratione, ut Clericorum in Abbatiis Commendas improbaret, quòd Abbatum & Clericorum functiones atque officia in unum aliquem coalescere, ab uno obiri, & explicari non possent. Operæ pretium ergo fuerit id communire, tum aliis ejusdem Papæ Epistolis, tum verbis ipsis Joannis Diaconi, qui ejus vitam præstantissimè enarravit. Vide enim ut Joannes hic Gregorii exulceratum animum exhibeat adversùs pluralitatem Beneficiorum, ubi ambitiosiùs aliquod membrum aliorum invadit functiones, iis ipsum obruitur, aliis otium & torporem inducit, atque corporis totius Ecclesiastici ordinem, venustatem, & vigorem labefactat, ut jam non tam corpus, quàm monstri instar sit, ubi unum membrum reliquorum functiones exercet. Gregorii quippe ævo Beneficiis omnibus adhærescebat lex & necessitas residendi, & munia quædam sibi propria obeundi. Non poterat autem simul in Cathedrali, & in Cœnobio residere; non poterant Canonici & Abbatis partes ab uno impleri. Audiendus est jam Joannes ipse: *Singula Ecclesiastici juris officia singulis quibusque personis singulatim committi debere jubebat; asserens, quia sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita in Ecclesiæ corpore secundum viridicam Pauli sententiam, in uno eodemque spiritu, alii conferendum est hoc officium, alii committendum est illud: neque uni quantumlibet exercitatæ personæ, uno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diversa officia, & robur corporis servat, & pulchritudinem repræsentat; ita varietas personarum per diversa nihilominus officia distributiva, & fortitudinem & venustatem sanctæ Dei Ecclesiæ Manifestat. Et sicut indecorum est, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio; ita nimirum noxium, famulque turpissimum, si singula rerum ministeriæ personis totidem non fuerint distributa.* L. 2. c. 5

IX. Hæc erant Gregorii Magni morum Decreta, hæ regiminis sacri leges. Ex ipsis ejus Epistolis Joannes Diaconus eas colligit, atque in primis ab ea, ubi Paschasium Episcopum hortatur, ut Vicedominum in ædibus suis Episcopalibus sibi aliquem designet, nec eas ipse ampliùs exerat functiones. Addit & ejusdem Epistolam ad Episcopum Ravennatem, qua concerpebat Clericos, in administrationem Cœnobiorum irruentes. Eam supra delibavimus. Addit porro & aliam ad Marinianum Ravennatem Episcopum, ex qua pauca hæc in eandem rem decerpemus: *Dudum ad nos multorum relatione pervenerat, Monasteria in Ravennæ partibus constituta, omnino Clericorum vestrorum dominio prægravari, ita ut occasione quasi reginiinis, ea, quod dici grave est, velut in proprietate possideant.*

X. Antequam gradum ulteriùs promoveamus, denudanda nobis hic est horum omnium causa, & caput malorum. Certum est, & invictissimis superiùs testimoniis à nobis commonstratum, Clericos ab ipsa rerum origine, Superiores & Rectores fuisse Monasteriorum, nec Monachorum tantùm, sed & Sanctimonialium. Erant enim in ea quidem re,

ve-

velut & in compluribus aliis Episcoporum Vicarii & substituti, à quibus adoptabantur, non in plenitudinem, sed in participationem Pontificiæ potestatis. Exarsit cupiditas, ut spiritali non contenta, temporale etiam rerum regimen capesseret. Id verò innuit his verbis Gregorius: *Ita ut occasione quasi regiminis, Monasteria velut in proprietate possideant.* Si suis meritò excidit, qui aliena involat jura: ita Gregorius Clericos istos spiritali quoque excussit Cœnobiorum regimine, qui temporale plus æquo concupierant. Denique aditu illis ipso Cœnobiorum interdixit, nisi ad orandum accederent.

XI. Nec iis se cancellis cohibuit Gregorii sollicitudo, & cavendi providentia. Monachos ipsos & Abbates, qui vocati postea fuissent ad Clericatum, & ad Ordines sacros, vetuit ullo posthac officio vel ministerio in Cœnobiis donari. *Si quispiam Abbatum aut Monachorum ex quocumque Monasterio ad Clericatus officium, vel Ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat ulteriùs potestatem: ne Monasteria hujus occasionis velamine, ea quæ prohibemus, sustinere onera compellantur.* Pauxillum lucis huic locò affundi opus est. Idem enim ipse Gregorius aliis locis vult, præcipitque Abbates quosdam & Presbyteros simul esse. His ut concordia aliqua excogitetur, duplex secernenda est ratio Monachos ordinandi. Quandoque enim ordinabantur, ut Ecclesiæ alicui, Ecclesiasticæque mox manciparentur functioni, cum reliquo Clero. Hos enimverò arcet Gregorius, ne ad regimen unquam, vel administrationem Cœnobiorum aspirent; quippe qui ordinatione ipsa sua emancipati quodammodo essent à Regulæ Monasticæ nexibus, & Clero inserti. At verò ordinabantur alii in Monasterio ipso, cujus jam Monachi essent, vel Abbates; nec hi certè summoventur à Claustri officiis, & ne ab ipso quidem Abbatis munere; cùm sancitum ab ipsomet Gregorio fuerit, ut Augustodunensis Xenodochii idem semper esset Presbyter & Abbas.

XII. Nec in Ravennate tantùm Provincia id sibi Clerici sumpserant, ut & Abbates agerent; in Sicilia Insula persimilem induerant audaciam; unde & ibi rotundenda hæc eorum fuit à Gregorio protervia, datis ad Episcopum Syracusanum Epistolis. Jussi sunt porro Clerici Abbates, alterum eligere; & vel Cœnobiis renuntiare, si retinere vellent Beneficium à Clericatu tunc indivulsum; aut si mallent Cœnobiis præesse, Clericali se ministerio & Beneficio cum proventibus exuere. En ejus Epistolæ verba, ut à Joan. Diacono referuntur. *Presbyteros, Diaconos, cæterosque cujuslibet Ordinis Clericos, qui in Ecclesiis quoquo modo militant, Abbates fieri per Monasteria non permittas; sed aut omissa Clericatus militia, Monachicis promoveantur Ordinibus; aut si in Abbatis loco permanere decreverint, Clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum est, si cum unum ex his pro sui magnitudine diligenter quis non possit explere, ad utrumque judicetur idoneus: sicque invicem & Ecclesiasticus ordo vitæ Monachicæ, & Ecclesiasticis utilitatibus regulæ Monachatus impediatur.* Hæc sanè verba, *Si in Abbatis loco permanere voluerint*, apertissimè demonstrant, Clericos hos verè Abbates fuisse, & in reliquum vitæ tempus fuisse: cùm eos non cogat Gregorius Abbatiis renuntiare; sed liberum iis esse velit, ut aut Abbates permaneant, abdicato tantùm munere & Beneficio Clericali, quò in sua se coarctent Cœnobia, Monasticisque se totos dedant institutis: aut Abbatiarum cura se exuant, referantque se in pristinas suas Cleri dignitates. Quoad Episcopos verò, non eorum voluntati & arbitrio rem permittit Gregorius. Semel enim præcipit, ut Clericos hos Beneficio & Cleri gradu exuant, si pergant Abbatias retinere.

XIII. Usurpata est à Joanne Diacono Commendæ & commendandi vox, cùm Episcopo cuilibet delegabatur administratio vacantis Episcopatus, quandiu vacaret. *Defunctorum Episcoporum Ecclesias pro faciendo inventario, & eligendo optimæ optionis Episcopo, vicinis Episcopis commendabat.* Nec verò nesciri ab hoc Scriptore potuere Commendæ illæ, cùm Abbatiæ Episcopis, quoad vita suppeteret, committebantur: cum eo ævo essent illæ in usu penè promiscuo. Tempore Leonis IV. Episcopus Ostiensis idem ipse erat Bibliothecarius Ecclesiæ Romanæ, & Abbas Monasterii, ab ipso Gregorio Magno quondam exædificati. *Leonis IV. Pontificis tempore, cùm Megistus Ostiensis Episcopus, & Apostolicæ Sedis Bibliothecarius, eidem Monasterio præesset.* Tempore Benedicti Papæ Lucidus Episcopus illud idem regebat Monasterium: *Lucido Ficulo Episcopo eidem Monasterio præeminente.* Cælesti quodam monitu cùm hìc Episcopus imminentis sibi mortis diem edidicisset, aliquantulo antè tempore Monasticum habitum induit in eodem Cœnobio. Sub Nicolao I. Pontifice eandem Abbatiam rexit Zacharias Anagniæ Episcopus. *Regimen ejusdem Monasterii Zachariæ Anagninæ civitatis Præside, sicut hodie superest, procurante.* Hunc verò Zachariam Abbatis ibi nomen, sedem & munia impleviſſe apertissimum faciunt, quæ mox in ejusdem historiæ contextu à Joanne Diacono referuntur. Multa ibi Joannes idem memorat de cælesti & terrifica vindicta in eos pertonante, qui ejus Monasterii jura invaderent, aut violarent; quibus tamen in Abbates hos Commendatarios sævitum numquam est. Hæc porro exempla Commendarum, quæ ad posteriorem ætatem magis pertinent, ideo hìc contexta fuere, quòd iis illustrari possit supraposita Gregorii doctrina. Vidimus enim suprà ab ipsomet datam Episcopo Siculo perpetuam Cœnobii ejusdem Insulæ Commendam, seu administrationem.

XIV. Nec solum Gregorii Romanum Cœnobium commendabatur Episcopis. Beati quoque Martini Monasterium Episcopo in Commendam datum fuisse, author est Anastasius Bibliothecarius. Ita enim ille Martino Episcopo Narnienſi, & Abbati Cœnobii sancti Martini, suam de B. Martini Papæ exilio historiam incripsit. *Quia cum Episcopatus apice Præpositura sanctitati tuæ, ob meritum summæ Religionis, beati Martini Monasterii penes urbem positi est à summis Pontificibus delegata.* Ex quibus intelligere est Episcopis tantùm spectatissimæ sanctitatis Monasteria à Romano Pontifice solita commendari. Meminit Beda Joannis Archicantoris Ecclesiæ sancti Petri, & Abbatis Cœnobii sancti Martini Romæ; quem Agatho Papa in Angliam delegavit, omnibus Angliæ Cœnobiis cantum Romanæ Ecclesiæ ut traderet, utque Anglicanas omnes Ecclesias in fide orthodoxa firmaret, quam nonnihil Monotheletæ turbaverant. *Vir venerabilis Joannes Archicantor Ecclesiæ sancti Petri, & Abbas Monasterii sancti Martini.*

XV. Non satis liquet, an Commendis accenseri debeat concessio Nolani Episcopatus, quo Felix Papa Antiochenum Patriarcham exulantem Joannem Talaidam donavit. Erat ille semper Episcopus Alexandrinę Ecclesiæ, quanquam vi persecutionis ejectus fuisset Romam. Non ergo in se recepit gubernacula Ecclesię Nolanæ, nisi ut sibi commendata, quò gregem Christi qualemcumque nobilissimus Pastor pasceret, & ipse necessario interim hinc subsidio pasceretur. *Joannes Talaja, habens Episcopatus dignitatem, remansit Romæ, cui Papa Nolanam dedit Ecclesiam, quæ est in Campaniæ regione, in qua plurimos residens annos in pace defunctus est.* Non possunt ergo universim damnari Commendę, ne redundet infamia in sanctissimos prisci evi

Episcopos ; sed nec possunt etiam non damnari Commendæ, quas honorum opumque infanda extorquet libido, cùm eas prisci ævi damnarint Præsules sanctissimi.

CAPUT XI. *P. 2. l. 2. c. 70.*

De Commendis in Gallia & Hispania tribus iisdem sæculis VI. VII. & VIII.

I. Episcopi Gallicani Abbatias commendabant Clericis suis, ea cautione, ut canonico gradui & reditui renuntiarent, solisque vitam sustentarent Cœnobii fructibus.

II. Facilè tum dicebantur Abbates, qui Superiores erant.

III. Discrepabant mirum quantum hæ Commendæ ab iis, quas Laici usurparunt.

IV. Displicuere tandem Gregorio hæ Clericorum Commendæ. Cur?

V. Episcopatus Abbati commendatus ad breve tempus.

VI. Abbatia Archidiacono commendatur ; qui & ea se abdicat, cùm primùm incipit non posse residere.

VII. VIII. Abbatiæ Abbatibus aliis commendatæ, & Archiepiscopo.

IX. X. Commendæ in Hispania.

XI. Spuriæ Commendæ, sæculari potestate extortæ, Clericis, & denique Laicis in Gallia datæ.

XII. Plurimi forsan inde orti Patronatus.

I. ROmanæ Ecclesiæ & Italiæ Commendis universæ ad eum modum constitutis, jam mirabitur nemo in Gallia quoque Episcopos non aliter ferè, Clericis & Canonicis suis Cathedralibus Cœnobia commendasse regenda, quàm Parochia ruris, aut simplicia quævis Beneficia. Perspicuum id facit Concilium III. Aurelienense, ubi & inconcussa ea stabilitur doctrina, non posse Abbatem Commendatarium de Ecclesiasticis proventibus decerpere in suos usus, nisi tantum, quantum ipsi opus est ad necessariam sustentationem : sive illum Canonicatu exuat Episcopus, simul ac Abbatiam ei confert : quod optatius videtur Concilio ; sive parte Canonicatus redituum aliqua in modum pensionis frui illum sinat. Canonem mox promam, quo tria hæc præmoneo contineri. 1. Donatas ab Episcopis fuisse Abbatias, perinde ut Parochias, & alia quævis Beneficia, Clericis Ecclesiæ suæ. 2. Cùm primùm illi ad Abbatiam promovebantur, potuisse, adeoque & debuisse spoliari Beneficio & stipendio. 3. Non alia temporalia emolumenta ex Abbatiis suis in eos redundare potuisse, quàm ut decenter sustentarentur, tam procul à superfluitate, quàm ab indigentia. *De his verò Clericorum personis, quæ de Civitatensis Ecclesiæ officio, Monasteria, Diœceses, vel Basilicas, in quibuscumque locis positas, id est, sive in territoriis, sive in ipsis civitatibus, suscipiunt ordinandas, in potestate sit Episcopi, si de eo quod antè de Ecclesiastico munere habebant, eos aliquid, aut nihil exinde habere voluerit, quia unicuique facultas suscepti Monasterii, Diœcesis, vel Basilicæ, debet plena ratione sufficere.* Can. 18.

II. Superiori jam capite id observatum à nobis est, priscum illum diutiùs invaluisse usum, ut præessent Clerici etiam Monasteriis virorum, & Abbates dicerentur : nec ei consuetudini succensuisse Gregorium Magnum, nisi postquam Clerici spirituali regimine, & idonea sustentatione non contenti, dominos se quodammodo & veluti proprietarios esse Monasteriorum voluerunt ; verba Gregorii superiori Capite relata sunt.

III. Haud sanè Commendis annumerari par est eas Episcopatuum per Laicos usurpationes, quæ concidentis Clodovæi Magni stirpis ruinas infamarunt. De iis amarissimas effundebat in aures Zachariæ Papæ querelas sanctissimus Episcopus Bonifacius : *Modo maxima ex parte per civitates, Episcopales sedes traditæ sunt Laicis, cupidis ad possidendum, &c.* Distant immane quantum tyrannicæ & truculentæ usurpationes istæ à sanctionibus canonicis & Episcopalibus Clericorum nominationibus ad Regulares Commendas, & ad regimen Cœnobiorum.

IV. Si Commendæ verò istæ à Concilio III. Aurelianensi priùs probatæ, à Gregorio Magno improbatæ postea sunt, non operosum forsan erit perscrutari fontes ipsos & causas alternantis hujus disciplinæ. Laudantur enim ab Aurelianensi Concilio Clerici illi Abbates, qui modico Cœnobii sumptu contenti degebant : *Unicuique facultas suscepti Monasterii debet plena ratione sufficere.* At in Italia & Sicilia, non ut Commendatarios sese Administratores, sed ut dominos & proprietarios habebant. *Ita ut occasione quasi regiminis, Monasteria velut in proprietate possideant.*

Discrimen rursus aliud splendet in his Commendis. Nempe ultro assentiebantur Episcopo, qui Titulo eos Clericali spoliabat, & in suum relegabat Cœnobium, ne quid alibi redituum delibarent. *In potestate sit Episcopi, si de eo quod antè de Ecclesiastico munere habebant, eos aliquid, aut nihil habere voluerit.* Si quos verò sineret Episcopus nonnihil retinere de pristinis Canonicatus reditibus, id eò fiebat, quòd ex Cœnobio non totam decerperent sustentationem suam. At Italiæ & Siciliæ Commendatarii Abbates, utrumque vendicabant sibi titulum, utriusque adire functiones, proventus retinere se posse sperabant. Concilio denique huic Aurelianensi adprimè concinit B. Gregorius, cùm Clericos sinit his incubare & frui Cœnobiis, dummodo functionibus & reditibus Ecclesiæ Cathedralis nuntium remittant. *Aut si in Abbatis loco permanere decreverint, Clericatus nullatenus permittantur habere militiam.*

V. Traducenda nunc ad alias in Gallia Commendas oratio est. Non potest non hæc permira accidere, unde & perbrevis Commenda fuit. Beato Leodegario Augusto dunensi Episcopo exturbato ab Ecclesia sua, & apud Luxovienſe Cœnobium exulante, cùm obtrectatorum invidia & maledicentia Childerico Regi imposuisset, ac illum in sanctissimum Episcopum concitasset ; tum verò Ecclesia Augustodunensis, petentibus civibus Augustodunensibus, Abbati sancti Symphoriani commendata fuit. *Aderat vir venerabilis sancti Symphoriani Basilicæ, nomine Erminarius, cui post discessum viri Dei, Rex petitionibus populi, Augustodunensem commendaverat urbem.* Du Chesn. Hist. Franc. Tom. 1. pag. 604.

VI. Quin & ipse antea Leodegarius, cùm Pictavienſem gereret Archidiaconatum, ab Episcopo suo Monasterio sancti Maxentii præpositus fuerat, curam ejus ut ageret ; quo munere strenuissimè perfunctus est. *Jussu Pontificis Monasterium illud regendum suscepit ; quod sex ferè annis ille gubernans, & structuris & magnis opibus ditavit.* Ibid. pag. 618. Istiusmodi tunc erant Commendatarii germani Abbates ; adeo non collabi sinebant Ecclesias, ut magnificentiores ipsimet excitarent ; adeo non ditari eorum bonis avebant, ut locupletandis Cœnobiis suis impensè studerent. Sex quidem tantùm annis commendatam illam sibi Abbatiam rexit Leodegarius. Sed vel id maximè mirum est. Quas ibi enim ille virtutes illustribus documentis explicuerat, iis jam Regiæ Aulæ notissimus, Clotario Rege expertus, ab Episcopo suo concessus, & tandem Augustodunensis Episcopus electus est. Abscessit ergo à commendata sibi Ecclesia, ex quo ad alterius administrationem vocatus fuit ; & adeò non ea qua florebat gratia

apud

apud Regem ad retinendam Abbatiam cum Episcopatu usus est, ut simul atque Aulam iniit, Abbatia sibi commendata abierit.

VII. Perillustri Eremi incolæ Baboleno Clodovæus II. Abbatiam sancti Mauri Fossatensis commendaverat. Nec multo pòst tempore commisit ei & Abbatiam sancti Vincentii Parisiis, quam & annis octo administravit, dum Sigefridus ejus Abbas in Hispania moras traheret, quò eum Rex miserat Legatum. *Beato Baboleno Abbatiam sancti Vincentii Rex commisit, quam per octo semis annos satis strenuè gubernavit.* Ita unius Cœnobii Abbati Cœnobium aliud commendatum est ad aliquot dumtaxat annos.

VIII. Scripta est à Jona Fontanellensi Monacho vita B. Uulfrani Senonensis Archiepiscopi, quem ait consilium cepisse quidem de prædicando Frisonibus Evangelio, sed & consulere voluisse beatum Ansbertum, qui ex Abbate Fontannellensi ad Rotomagensem provectus Ecclesiam, cum ea Metropoli Fontanellense quoque Cœnobium semper administravit, Abbatisque munia explevit omnia. *Erat eo tempore in urbe Rotomagensi, quæ & ipsa mater est urbium, Præsul sanctissimæ Religionis, & Abbas Monasterii Fontanellæ, Famulus Dei Ansbertus, Ecclesiasticis simul & Monasterialibus disciplinis summè instructus, Monachicum simul & nomen servans, & habitum, in prædicto Monasterio multorum Pater extans Monachorum.*

Perstringenda nunc nobis breviter Hispania est, in qua Emeritense Concilium Metropolitano commendavit Ecclesias eorum Episcoporum, qui ad pœnitentiam secedere jussi fuerant, quòd à Concilio Provinciali abfuissent. *Cella verò & res ad eum pertinentes, quousque ille sub pœnitentia fuerit, instantiâ & sollicitudine regantur Metropolitani, &c. Dum ad suam redierit cellam, rem in statu inveniat, quæ Ecclesiæ suæ est debita.* Attigimus alibi quod legitur in vita sancti Remigii Archiepiscopi Remensis, de administrata ab eo velut in Commendam Ecclesia Laudunensi per septennium, dum pœnitentiæ illigatus esset Episcopus Laudunensis. Supersedeo his Commendis diutiùs persequendis, tametsi in Hispania, Gallia & Africa olim creberrimis, cùm vacans Episcopatus alteri committebatur Episcopo *Visitatori, Intercessori*, vel *Interventori*, donec novus crearetur Episcopus. Cùm eæ Commendæ plurimùm ab iis recedant, quæ usitatæ jam nobis sunt, & quarum origines investigamus, plura de iis non addemus. Monebo obiter in Concilio Valentino Hispaniæ *Commendatorem* dici Episcopum eum, *Per absentiam Commendatoris Episcopi*, qui ægrotantem Episcopum quempiam invisit, *visitare non differat*, & qui post ejus obitum animam ejus Deo commendat, libatis ritè sacrificiis: *Post oblatum in ejus commendatione sacrificium Deo.*

X. Propiùs absunt Commendæ nunc nostræ ab eo quod in eodem Emeritensi Concilio præcipitur, ut si quos ex Parochis suis Episcopus in sacrum transferat Collegium Ecclesiæ Cathedralis, novi hi Canonici summum semper jus & imperium retineant earumdem Parochiarum, similiter & proventuum, quorum idoneam portionem perpetuo Vicario adsignabunt, quem sibi substituerint; Clericisque ibidem famulantibus. Canonis hujus superiùs jam alicubi relata fuere verba.

XI. Quanquam autem Commendis adscribi non possint illæ rerum sacrarum usurpationes, quas vel extorquebant à Regibus laici, vel ipsi invadebant: non æquè eo numero expungendæ erant eæ, quas Clerici impetrabant, retinebantque Ecclesias, dono, patrocinio, & ope freti Regum Principumque. Summovet Ecclesiæ communione Concilium Aurelianense IV. sacrilegos hos usurpatores omnes: *Si quis Clericus aut Laicus, sub potentum nomine atque patrocinio, res ad jus Ecclesiæ pertinentes, contempto Pontifice, petere, seu possidere præsumpserit, &c.* Eadem jacula contorserat Concilium Arvernum, sed in Laicos tantùm, cùm Clericorum non meminerit. Sed invehitur vehementissimè Concilium Aurelianense V. in Episcopos Clericosque alios, quos transversos agit dira quædam cupido, ut res invadant aliarum Ecclesiarum. *Ut nullus Episcoporum, aut cujuslibet Ordinis Clericus, vel alia quæcumque persona, quibuslibet conditionibus, seu in uno regno, seu in alio positus, alterius cujuscumque Ecclesiæ res, aut petat, aut præsumat accipere.* Concilio Parisiensi non perstringuntur nisi laici, duobus ejus prioribus Canonibus. Sed Canone sexto perspicuè lancinantur & Clerici. *Hoc universitas præcavere debet, tam Sacerdotes, quàm Principes, omnisque populus, ut nullus res alienas competere à Regis audeat potestate.* Soli etiam attinguntur laici in Concilio Turonensi II. In Concilio Valentino II. prohibiti sunt Episcopi, ne quid darent de rebus quas donasset Rex Guntrannus. *Neque Episcopi locorum, neque potestas regia, &c.* In Concilio quoque V. Parisiensi prohibiti sunt Episcopi, nequid sibi in aliarum Ecclesiarum, vel Diœceseon res vindicarent. In Concilio Cabilonensi damnatæ sunt Commendæ eæ, ubi Parochiæ, vel earum res laicis committebantur. *Sæculares verò, qui necdum sunt ad Clericatum conversi, res Parochiarum, vel ipsas Parochias minimè ad regendum debeant habere commissas.*

Can. 5. Can. 14. Can. 1. 2. 6. Can. 24. 25. Can. 9. Can. 5.

XII. Invadebant ergo jam tum laici Parochias, quibus discedere postea compulit eos authoritas Conciliorum, & qui undique perstrepebat anathematum terror. Sed vel tum probabile profectò est, Parochiarum saltem Patronatum eos retinuisse; unde & de iis forsan Bonifacius Martyr sollicitus, vetabat, ne quid laici exigerent à Presbyteris, quibus Parochias adsignarent. *Ut laici omnino non audeant munera exigere à Presbyteris, propter commendationem Ecclesiæ cuique Presbytero.* Hac certè *Commendationis* voce non significatur nisi Præsentatio, vel Collatio Parochiæ. Non poterat nescire Bonifacius Parochias à laicis usurpatas fuisse, cùm & de Episcopalibus Ecclesiis per eosdem involatis ad Zachariam Pontificem gravissimè conquestus sit.

Spicil. Tom. 9. pag. 63.

CAPUT XII. *P. 2. l. 2. c. 71.*

De Commendis Laicorum tribus iisdem sæculis VI. VII. & VIII.

I. Qui & cur Principes sæculares bona & prædia Ecclesiarum invaserint, & Militibus suis commendaverint.

II. Quibus conditionibus datæ sunt hæ Commendæ Aulicis Proceribus, & Ducibus exercituum.

III. Quibus conditionibus posteriores Principes eadem Ecccleſiæ bona restituerint.

IV. V. Quo tempore hæc acta sint. In Concilio Liptinensi hæ Commendæ Militares confirmantur.

VI. VII. Multa in eum Canonem Liptinensem observantur.

VIII. In Concilio Suessionensi idem constitutum est.

IX. Discrimen Abbatum Regularium, & Abbatum Comitum, ac Laicorum. De Episcopis legitimis & militaribus. Necessitas cogendi copias militares, & Regibus eas sufficiendi.

X. XI. Novæ huic disciplinæ accedit Conciliorum authoritas, & Zachariæ Papæ.

XII. An primus Carolus Martellus in has usurpationes præiverit.

XIII. Nonnulla ejus rei vestigia jam inde à Regno Clodovei.

XIV. Commendæ Militares in Anglia, antequam in Gallia.

I. Quan-

I. QUanquam nefariæ illæ, & violentæ rerum Ecclesiæ invasiones, vel æquè nefandæ donationes, cùm in laicos ipargebantur, Canonicarum in Commendarum album referri omnino non possent; non dissidet tamen à verisimilitudine, earum occasione exortas deinde fuisse Commendas plures, quæ lapsu temporis, non usu tantum, sed & authoritate valuerint, ut contrahisceret planè nullus, cùm eæ à Principibus distribuerentur. Cùm enim Principes plurimas invasissent Abbatias, Ecclesiasque alias, prædiaque & proventus earum omnes, vel mero primùm imperio, quòd non aliàs omnino potent Regnum & Ecclesiam tueri, adversùs Sarracenos, Saxones, Frisonesque undique incursantes; vel Ecclesiæ postea ipsius consensione, ubi necessitati & tempori calamitosissimo serviendum fuit; Ducibus Præfectisque Exercituum attributa sunt hæc Beneficia, ut dum vita supereset, iis fruerentur: ubi hinc migrarent, Clericis restituerentur, nisi si quem rursus Laicum Rex præmiandum haberet.

II. Ita occœpere Principes rerum sacrarum Commendas dare, & ad vitæ tempus dare, quin & extincto priori Commendario alium subrogare; eas dare & adimere pro arbitratu suo; ab his Commendatariis, hoc est, à Ducibus, Comitibus, aliisque Exercituum Præfectis, exigere statum numerum Militum & equorum, dona annua, Metatum, militaria stipendia, pro modo Beneficii, quod ipsis instar Feudi Regii, aut Commendæ Militaris, concreditum fuisset. Quanquam enim necdum *feuda*, nequedum usitatè Commendæ dicerentur vulgò, erat tamen ejusmodi conditio & sors horum Regiorum *Beneficiorum*: quæ jam tum *Beneficia* hoc ipso sensu vocitabantur.

III. Post verò quàm nationes illæ Barbaræ, quæ non minorem Ecclesiæ, quàm Reipublicæ perniciem attulerant, oppressæ fuere: nec jam ulla eminebat necessitas, qua prætexi, vel excusari posset rerum Ecclesiasticarum facta in laicos dissipatio: Regibus visum est abundè consultum fore, & famæ, & conscientiæ suæ, si ea omnia Clericis restituerent & Cœnobiis. 1. Reservato sibi jure integro ad ea nominandi, vel conferendi. 2. Redditis Clero rebus, quæ Monachorum fuerant, aut Monachis quæ Clericorum: ex quo usu venit, ut Abbatiis & Cœnobiis plurimis Episcopi, Clericique donarentur. 3. Servato sibi jure eodem Militiæ, Metatus, Donorum annuorum. Non facilè expedies, ignaviæ fuerit, an sapientiæ, quòd inter hæc acquieverint Clerici Principibus, qui quæ à Majoribus direpta fuerant, ipsi restituebant; qui nihil ipsi novabant, qui antiquas utcumque sarciebant labes; qui denique aliquo vicissim officio demerendi erant, quòd præpotenti tuitione propulsarent ab Ecclesia & Clero furentes Normanos, non minùs tunc formidolosos, quàm fuerant antea Sarraceni.

IV. Cùm nova hæc autem Disciplina tum eruperit, cùm Clodovæi Regia stirps ruere cœpit, & in præceps iit: cùmque latissimè postea serpserit, sub Pipino, Carolo Magno, eorumque Posteris: satius fuerit eam differre fusiùs tum pertractandam, cùm Caroli Magni, & Carolini Imperii tempora describemus. Pauciissima hìc strictim libabo.

V. In Concilio Liptinensi anno 743. quo Carlomanus Francorum Princeps adgregaverat Episcopos, Comites, Præfectos, Parochos, Diaconos, Regni denique Comitia generalia: Carlomanno eidem concessum est, ad tuitionem Regni & Ecclesiæ, ut militares hæ Commendæ exigerentur ex bonis Ecclesiarum, iis legibus, quas supra memoravimus. *Statuimus quoque cum consilio servorum Dei, & populi Christiani, propter imminentia bella, & persecutiones cæterarum gentium, quæ in circuitu nostro sunt, ut sub precario & censu aliquam partem Ecclesialis pecuniæ, in adjutorium exercitus nostri, tum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus, ea conditione, ut annis singulis de unaquaque casata solitus, id est, duodecim denarii, ad Ecclesiam, vel Monasterium reddantur; eo modo ut si moriatur ille cui pecunia commodata fuit, Ecclesia cum propria pecunia revestita sit. Et iterum si necessitas cogat, aut Princeps jubeat, precarium renovetur, & rescribatur novum. Et omnino observetur, ut Ecclesiæ, vel Monasteria penuriam, paupertatemque non patiantur, quorum pecunia in precario præstita sit: & si paupertas cogat, Ecclesiæ vel domui Dei integra reddatur possessio.* Can. 2.

VI. Non pauca hìc observari operæ pretium est. 1. Commendas has militares tum excitatas fuisse, cùm extrema pernicies Ecclesiæ & Regno immineret ab iis Nationibus, quæ in Christiani nominis exitium conjuratæ essent, nec aliter possent propulsari. 2. Excitatas non fuisse nisi ad breve tempus, *aliquanto tempore*, quandiu ea baccharetur tempestas. 3. Hinc demigrante Commendatario, extinctam pariter fuisse Commendam, pristinisque suis bonis & juribus Ecclesiam restituendam fuisse. 4. Eandem non potuisse renovari Commendam, nisi ineluctabili necessitate urgente: *Si necessitas cogat*. Etenim quæ sequuntur voces, *aut Princeps jubeat*, declarant ne urgente quidem necessitate innovatum iri Commendam, nisi Princeps unà juberet. Nemo nescit enim, nisi valde hospes in illa medii ævi historia, particulam *aut* tunc conjunctivam magis fuisse, quàm disjunctivam vel alternantem. 5. Commendatarios: hos militares, quasi villicos fuisse Ecclesiarum, & Cœnobiorum. *Sub precario & censu*, 6. Ecclesiæ & Monasterio supererat, quo congruè Clerici & Monachi sustentarentur. Ad eum modum Commendatariis cedebant, quæ quodammodo superflua fuissent, & quæ erogarentur in pauperes, quorum in locum substituebatur miles, qui cruore ipso suo emeret has Ecclesiæ munificentias in suos defensores. 7. Si is esset modus facultatum Ecclesiæ, vel Cœnobii, qui alendis tantùm Clericis, vel Monachis sufficeret: nulla ibi Commenda poterat erigi; sed & rescindenda erat, si erecta fuisset. *Si paupertas cogat, Ecclesiæ vel domui Dei integra reddatur possessio.*

VII. Sapientissimè consultata hæc fuerant, agendæque fuissent gratiæ, si qua certa affulsisset spes, fore, ut observarentur, & inter ipsos bellicos tumultus, Canones Legesque dominarentur. Rursus autem observari par est, 1. Consensisse huic Commendarum Militarium institutioni utrumque Cleri Ordinem, Monachosque ipsos, cùm horum omnium in tantum discrimen conjicerentur res & facultates omnes. *In hoc Synodali conventu omnes Sacerdotes Dei & Comites & Præfecti, &c. Et omnis Ecclesiastici Ordinis Clerus, Episcopi & Presbyteri & Diaconi, cum reliquis Clericis, &c. Abbates & Monachi, &c.* Hi affuere omnes ei Conventui, qui & ibidem profiteri jussi sunt accuratissimam Canonum & Regularum observantiam, & his ita tandem Commendis assentiri. 2. Nec Cœnobiorum tantùm, sed Ecclesiarum bona his Commendis obnoxia fuere: *Ecclesiæ, vel Monasteria.*

VIII. Pipinus quoque Francorum Princeps idem constitui fecit in Suessionensi concilio anno 744. ubi coaluerant etiam utriusque Ordinis Clerici, cum Abbatibus & Monachis. *Una cum consensu Episcoporum, sive Sacerdotum, vel Servorum Dei consilio.* Quæ porro ibi decreta fuere, eorum summa hæc est: *Ordinavimus per civitates legitimos Episcopos, &c. Et de rebus Ecclesiasticis, subtractis Monachis, vel ancillis Dei, consolentur usque dum illorum necessitati satisfaciant; & quod superaverit census, levetur. Et Abbates legitimi hostem non faciant, nisi tantum homines eorum transmittant.* Can. 1.

IX. Inest singulis his verbis, quod explicari, & expendi interfit. 1. Duæ classes sejunguntur Abbatum. Alii quippe *Legitimi*, hoc est, Regulares, qui-

quibus ea redituum Monasterii copia permittitur, quæ Cœnobii necessitatibus sufficiat: alii Milites seu Commendatarii, quibus reliqua bona adjudicantur. 2. Absolvuntur Abbates Regulares onere ductandi militem ad exercitus Regios; idque Commendatariis ac secularibus Abbatibus indicitur munus. 3. Instituuntur quoque hìc Episcopi *legitimi*, id est, Clericali ex ordine, & secundùm Canones ordinati, in locum Laicorum, quibus dimissi fuerant non pauci Episcopatus, ut suprà docuit nos Bonifacius, ad Zachariam scribens. 4. Nec coguntur hìc legitimi Episcopi copias militares per Episcopos Commendatarios ad Regias mittere expeditiones. Unde meritò conjicitur, extinctas jam tunc fuisse laicas Episcopatuum Commendas. Inde est quòd & in posterioris ætatis Annalibus etsi persæpè occurrent Abbates Comites, nusquam deprehendi possint Episcopi Comites, seu Laici. 5. Nec dissimulabimus tamen, ipsis quoque Episcopis non multò pòst inflictam hanc fuisse necessitatem, ut militem Regio exercitui suppeditarent in gravibus Regni necessitatibus. Sed ea de re hoc Canone filetur prorsus. Nisi malis hunc Canonem ita interpretari, ut cùm Abbatibus venia fiat, non fiat autem Episcopis, ductandi vassallos & milites suos ad Regia castra, hinc concludatur Episcopos & mittendi militem, & ductandi oneri obnoxios fuisse, ut qui non ita ut Monachi à sæculari pompa & tumultu alieni essent. Eò magis apposita est hæc posterior Canonis explicatio, quod moribus & disciplinæ magis consentit trium sequentium sæculorum. 6. Inde id quoque existit, sicut compressis Episcopis laicis, veris & germanis Episcopis oneris id incubuit, ut Regio exercitui milites sufficerent: ita ubi postea Carolus Magnus & successores ejus nullos jam passi sunt esse Abbates Comites, ipsosmet Regulares Abbates jussos fuisse easdem suppeditari Regni & Ecclesiæ necessitatibus copias militares.

X. Nec abhorret à vero, ubi Carlomanus in Concilio Liptinensi, Bonifacii Archiepiscopi, & Legati Apostolici præsentiam & authoritatem ostentavit, hinc voluisse eum præsidii aliquid accersere, ad firmanda nova sua hæc instituta, & quodam veluti radio Romanæ & Apostolicæ Sedis illustranda. *Constituimus per civitates Episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium, qui est Missus sancti Petri.* Altero pòst anno Pipinus in Concilio suo Suessionensi executioni mandavit, quæ decreta fuerant in Liptinensi. Quin & illud advertit Hincmarus, non solum Bonifacium Legatione Sedis Apostolicæ in eo Concilio defunctum fuisse; & duos præterea alios eidem præfuisse Legatos. *Et in Synodo apud Liptinas habita, cui sub Carolomanno Principe Georgius Episcopus, & Joannes Sacellarius, ac sanctus Bonifacius, ex præcepto Zachariæ Papæ præsederunt.*

Denique datis ad Bonifacium ipsum litteris Zacharias Papa, ratam illam esse sanxit ejus in eo Concilio dispensationem, qua redintegrari jussa Ecclesiis & Cœnobiis parte aliqua eorum, quæ compilata fuerant: reliqua adjudicata sunt interim Principibus, ut Sarracenorum, Saxonum Frisonumque juges & exitiales populationes reprimerent. *De censu vero expetendo, eo quod à Francis ad reddendum Ecclesiis vel Monasteriis non potuisti aliud quàm ut vertente anno ab unoquoque conjugio servorum duodecim denarii reddantur. Et hoc, gratias Deo, quia potuimus impetrare, & dum Dominus donaverit, quietem, augeantur & luminaria Sanctorum, pro eo quod nunc tribulatio accidit Sarracenorum, Saxonum & Frisonum, sicut tu ipse nobis innotuisti.*

XI. Ea Zachariæ Papæ responsione, tantæ suavitatis & sapientiæ blandimentis condita, emolliri poterat & Bonifacii ipsius animus, in has Principum usurpationes exacerbatus, & vehementiſſimè in eas exarsurus, nisi eas & temporum necessitas, & Ecclesiæ tum quidem authoritas quodammodo excusasset. *Ille autem laicus homo, vel Imperator, vel Rex, vel aliquis Præfectorum vel Comitum, sæculari potestate fultus, sibi per violentiam rapiat Monasterium de potestate Episcopi, vel Abbatis, vel Abbatissæ, & incipiat ipse vice Abbatis regere, & habere sub se Monachos, & pecuniam possidere, quæ fuit Christi nomine comparata, talem hominem nominant sancti Patres raptorem, sacrilegum, &c.* Epist. 105.

XII. Carolo Martello adhæsit illa infamia, quasi primus ipse & princeps manus injecerit proventibus, agris & thesauris Ecclesiarum, ac Cœnobiorum, ut bellorum civilium impensis sufficeret; præsertim verò, ut Sarracenos reprimeret, Christianum orbem inundantes. Verùm jam suprà commonstratum est à nobis, ducentis ante Martellum annis Concilia Episcoporum desudasse, ut iisdem graſſationibus in bona Ecclesiæ temporalia obviam irent. Caroli ergo Martelli ævo inveteratum jam illud erat ulcus, quod tunc fortasse tamen recruduit. Concilium Parisiense III. anni 557. in has usurpationes vehementer exarsit, nec dissimulavit Clodovæum ipsum animi magnitudine & tot victoriis nobilem, his patrimonii Christi expilationibus ortum quodammodo dedisse, cujus erat tamen ipse defensor accerrimus, & aliunde amplificator. *Accidit etiam, ut temporibus discordiæ, sub permissione beatæ memoriæ domni Clodovæi Regis res Ecclesiarum aliqui competissent, ipsasque res, improvisa morte collapsi, propriis hæreditatibus reliquissent.* Can. 1. Concilii Aurelianensis IV, Patres anno 541. retundere studuerunt importunas ejusmodi petitiones & concessiones rerum Ecclesiæ. Epaonense Concilium in Clericis videbatur eas toleraſſe. Potest & Clotarius II. id juris sibi reservasse videri in Edicto pòst Concilium V. Parisiense edito. Can. 25 Can. 18

XIII. Quod ad Clodovæum Magnum attinet, fuit ille non tuitione tantùm, sed & munificentia sua in Ecclesias clarissimus. Ejus largitiones agrorum & omnis generis oblationum Concilii Aurelianensis I. Patres verbis honorificentissimis & summa animi gratitudine prosecuti sunt. *De oblationibus, vel agris, quos domnus Rex Ecclesiis suo munere conferre dignatus est.* Can. 5. Fundationis jure poterat Clodovæus Ecclesias donare, quas extruxerat & dotaverat. Ad illum ergo itum est ad hujusmodi Beneficia impetranda: Episcopi, Clericique certatim illum adiere. Ventum est gradatim forsan & ad petendas ab eo Ecclesias, quas non fundasset, atque ad eas quas donare non poterat. Creberrimum illud est in sexti septimique sæculi Conciliis explodi Clericos, qui à Principibus terras & agros deposcerent Ecclesiarum, quos tam injuriosum erat & probrosum ab his dari, quàm ab illis peti. Quod Episcopi, quod Clerici à se poscerent ambitiosè, à se dari posse Principes facilè, immo temerè & inconsideratè putabant. Si ad eum modum insaniebant Clerici, quid Laici? Et hi ergo illos æmulati, pari incogitantia & improvida Principum largitate donabantur. Ab his principiis ad ea ventum est sub Carolo Martello, sub Carlomanno & Pipino flagitia, de quibus suprà. Optarim equidem, tam facile esset his defensionem malis parari, quàm eorum originem aperiri, & in ipsos veluti fontes digitum intendi. Diximus tamen suprà, quid Zacharias Papa, quid Bonifacius, quid cæteri Apostolici Legati censuerint excusari & tolerari potuisse, urgente inexorabili Ecclesiæ necessitate.

XIV. In publicum exiit non ita pridem Epistola Bedæ ad Egbertum Eboracensem Archiepiscopum, ubi altiùs repeti videtur Commendarum Militarium origo in Anglia, perdiu, inquam, antequam de iis in Gallia fama spargeretur. Tradit enim Beda à morte Alfredi Regis, qui huic avolavit

lavit anno 705. vix quemquam fuisse minutum, aut Officialem Regium, qui non Cœnobium aliquod invasisset, Tonsura susceptâ, susceptoque & Abbatis nomine, & cum uxore & liberis in Abbatis domo defixa sibi sede. *Ut nullus pene exinde Præfectorum extiterit, qui non hujusmodi sibi Monasterium in diebus Præfecturæ suæ comparaverit, suamque simul conjugem astrinxerit, &c. Tales repentè tonsuram pro suo libitu accipiunt, de Laicis non Monachi, sed Abbates efficiuntur.* Erant ergo hi Clerici conjugati, & Abbates Commendatarii. Assentiebantur & subscribebant Episcopi: *Suis subscriptionibus confirmari satagunt.* De eo expostulat Beda. De eo verò non expostulat, quòd prædia Cœnobiorum aliqua retinerentur à ducibus & Præfectis exercituum, qui velut propugnacula quædam objicerent sese hostibus Barbarisque, identidem in Regnum & in Ecclesiam incursantibus, *Maxima & plura sunt loca, quæ, ut vulgo dici solet, neque Deo, neque hominibus utilia sunt, quia videlicet neque Regularis ibi secundum Deum vita seruatur; neque illa milites, sive Comites sæcularium Potestatum, qui gentem nostram à Barbaris defendunt, possident.*

Non abnuit Beda, quin loca ea, quæ nec à Monachis, nec à milite fines Regni tuente tenentur, cedant Episcopis, quibus agrorum & proventuum parcior æquo copia est. Rursus verò easdem ille ingeminat querelas adversùs ignaviam hominum complurium, qui tantis Monasteriorum prædiis incubabant, *sub nomine Monasteriorum*, quo excludebantur Nobiles & priscorum militum filii, qui & patria exulare sua sponte ea causa malebant, cui æquum potiùs fuisset eos militare. *Hanc ob rem patriam suam, pro qua militare debuerant, reliquunt.* Infestabant tunc Angliam Barbaricæ undique gentes, à quibus non minùs Ecclesia, quàm Respublica periclitabantur. Ideo nec moveri quisquam debet, si Bedæ visum sit, potuisse tum Ecclesiam suis sumptibus militem alere, ad sui Regnique tutelam. Paulò infrà declarabimus per plura sæcula Episcopos & Abbates ad Regias expeditiones militem condutitium vel misisse, vel ductasse ipsos, ad communem Regni & Ecclesiarum defensionem. Non refert autem, proventus Ecclesiæ in id impendas, an aliqua prædia destines. Ii nunc Gallias, ii Christiani orbis Provincias reliquas Principes regunt, à quibus nihil ejusmodi verendum sit; quin & potentissimè Ecclesiarum & Cœnobiorum res defenduntur, & summa gaudent pace. Ea verò pax & defensio si quibus pecuniæ pensionibus redimatur, quid hæ ad illas ex Episcopatuum, Cœnobiorum & Parochiarum agris & reditibus excitatas Commendas militares?

CAPUT XIII. *P. 3. l. 2. c. 43.*

De Commendis sub Pipino, sub Carolo Magno, Ludovico Pio, & Carolo Calvo.

I. Ex Commendis maximè scatebat pluralitas Beneficiorum.

II. Exempla Commendarum Episcopis datarum, aliisque Clericis, sub Carolo Magno & Pipino.

III. Regales maximè Abbatias in Commendam dabant Reges.

IV. Eas ipsi quandoque usurpabant Episcopi.

V. Beneficia *dicebantur, quibus milites primùm à Regibus donabantur, quibus & donati sunt postea Clerici.*

VI. Cùm Clericis bona Regularium, Laicis adempta donabantur, non pœnitendum id erat mali levamentum.

VII. Commendatarii Abbates, tam Clerici, quàm Laici, Episcopi consilio uti, & regi debebant.

VIII. Varia Commendarum exempla sub Carolo Magno & Ludovico Pio.

IX. Plures etiam Carolus Calvus contulit, sed Clericis, quas Laicis ademisset.

X. Impetravere & Episcopi Commendas, & usu earum minus sobrio excitarunt Synodos & Pontifices, ut varia ederent Decreta.

XI. Sapienter & modicè tulit Ecclesia Commendas Clericorum, quæ tulerat & Laicorum.

XII. Variæ Commendæ sub Carolo Calvo.

XIII. Fuere justæ & necessariæ causæ annuendarum Commendarum.

XIV. Etiam Episcopalium Ecclesiarum.

XV. Plures Abbatiæ Abbati uni commendatæ.

XVI. Commendata quandoque vel minima Beneficia, quoque quæ nondum vacarent.

I. QUi plura simul obtinuere Beneficia, his etiam mediis sæculis, quæ hìc elucidamus, aliqua saltem ex iis nonnisi commendata obtinuere. Temporum more nostro, Regumque seriem subsequemur, & sanctioris disciplinæ leges elicere, seponere, & illustrare conabimur ex promiscua exemplorum, Canonumque & legum congerie.

II. Si sancti Dionysii Abbas Fuldradus, tot aliorum idem suæ fundationis Cœnobiorum Abbas, & Archipresbyter Galliæ, hoc est, Archicapellanus Pipini Regis, Monasticam Regulam professus non fuisset, illum meritò Commendatariorum Abbatum albo primum inscriberemus. Sed à verisimili non recedit, Monachum eum fuisse, nec Commendatarium dici posse, nisi Archipresbyteratus ratione, hoc est, officii potiùs quàm Beneficii Archicapellani. Quanquam tum quidem non rarò ista promiscuè haberentur. Inde est quòd Archipresbyter dicebatur, quod utique Beneficii vocabulum est, perinde ut Archidiaconus. Ita inter Commendatarios meritò recensebatur Fuldradus, vel ut Archipresbyter, si Monasticum institutum professus erat; vel qua toties Abbas, si non erat. Con. Ga Tom. 2. 8. 20. 71.

Major est dubitandi locus de Radone Protonotario Caroli Magni & Abbate. Protonotariatus inter Palatinas numerabatur dignitates, quæ Clericis plerumque obtingebat, æquè ut Notarii & Secretarii gradus. Fuit & Caroli Magni Notarius, idemque Abbas Eginhardus: sed valedixit ille tandem Palatio, secessitque in Abbatiam suam Mulenheimensem, quod Salingestadium postea dictum est. Sed ambigi non potest, quin Episcopi illi, quos Abbatiis donabat Carolus Magnus, quamvis raros donaret, nec nisi ex causis canonicis, earum essent Abbates Commendatarii. *Nulli Episcoporum Abbatiam, vel Ecclesias ad jus Regium pertinentes, nisi ex certissimis causis unquam permisit.* Ita Sangallensis Monachus. Nec dispar est ratio Udalrici, fratris Hildegardis Imperatricis: cui plures simul contulit Abbatias; *Ex certis causis plurima quibusdam tribuit.* Ibid. p. 78. 95. Du (C To. 2. 91. 111

Cùm Gradensis Patriarcha Fortunatus in Gallias secessisset, postquam Græci in Istriam irruperant; Episcopatum Polæ tunc vacantem interpellante Carolo Magno contulit ei Papa, collatum & à Carolo ipso eidem est *Medianum Monasterium* in Episcopatu Tullensi. Anno 823. Heythonus, qui ex Abbatia Augiæ insulæ ad Basileensem Episcopatum evectus fuerat, utramque hanc dignitatem, cùm sexdecim, aut septemdecim annis objisset, tandem utramque abdicavit. Erat & eodem tempore Theodebertus Episcopus Massiliæ, & Abbas sancti Victoris apud Massiliam. Proximæ erant Episcopalibus Ecclesiis hæ Abbatiæ; ita utriusque dignitatis munia sustineri, obitique commodiùs poterant: nec Caroli Magni pietas, ac castioris disciplinæ Ecclesiis restituendæ diligentia summa Le Coi Anno 66. Mo Mouſt.

ambi-

ambigere nos finit, quin juſtæ illi & Canonicæ fuerint cauſæ, atque ad utilitatem Eccleſiæ vergentes, ut has Commendas, Beneficiorumque pluralitatem æquo animo ferret.

III. A vero non abludit, Regias has fuiſſe Eccleſias, vel Abbatias: *Eccleſiæ ad jus Regium pertinentes*: quas Carolus Magnus Clericis commendabat, Cùmque eas Carolus Martellus & Pipinus, vel geſtaſſent ipſi, ad bellicas impenſas, vel exercituum Præfectis commendaſſent, gratiæ habendæ erant Carolo Magno, Ludovico Pio, & Carolo Calvo, cùm eas laicis, militibuſque extortas, piis & eruditis Clericis commendabant. Inde anſam arripiebat Carolus Magnus paulò imperioſiùs conſulendi in illos Epiſcopos & Abbates, ſibi obnoxios, utpote Regalibus Eccleſiis donatos, ut eos cogeret magnificentiores ſuis impendiis Eccleſias exædificare. Ita enim rurſum Sangallenſis Monachus: *Si eſſent Eccleſiæ ad jus regium propriè pertinentes, laquearibus, vel muralibus ordinandæ picturis, id à vicinis Epiſcopis aut Abbatibus curabatur. Quod ſi novæ fuiſſent inſtituendæ: omnes Epiſcopi, Duces & Comites, Abbates etiam, vel quicumque Regalibus Eccleſiis præſidentes, cum univerſis qui publica conſecuti ſunt Beneficia, à fundamentis uſque ad culmen inſtantiſſimo labore perduxe-xerunt.*

IV. Quin & ipſimet non rarò Epiſcopi, ſi qua fides habenda ſit Sangallenſi Chronico, Abbatias invadebant, etiam Regias, & privilegiis ſuis fidentes. Ipſam enim ſancti Galli Abbatiam ſæpiſſimè Conſtantienſes Epiſcopi inſederunt, & tota Abbatum poteſtate ſibi vendicata rexerunt. Eorum unus tandem Presbyterum illis ſæcularem Abbatem præfecit, cui aſſentiri ſubjicique tandiu recuſarunt Monachi, donec habitu Monaſtico indueretur. His malis nec Pipinus ipſe, nec Carolus Magnus mederi potuere, qui Cœnobium illud ingentibus exornaverant privilegiis. In Chronico Laureshamenſi narratur ejus Cœnobii Abbas Richebodus Trevirenſi Metropoli ita donatus fuiſſe, ut quandiu ſuperſtes foret, hujus quoque Abbatiæ regimen retineret.

V. Ea propriè Beneficia dicebantur, eo ſenſu quo ea vox uſurpatur apud Hiſtoriæ Auguſtæ Scriptores, Agri erant & prædia, quibus ab Imperatore Duces, militeſque donabantur, ut ſuo deinceps ſumptu ſtipendia facerent. Ubi agros & fundos Eccleſiæ laici uſurparunt, eoſque illis Princeps & Eccleſia ipſa fruendos conceſſit eadem conditione merendi & ſtipendia faciendi ad Regni & Eccleſiæ tuitionem, ea dici tùm cœpere Beneficia. Poſtquam denique ab Imperatoribus & Regibus illi ipſi agri Eccleſiarum laicis adempti, Clericis Monachiſque reſtitui cœpere, inhæſit his uſque ea vox Beneficii, quæ & deinceps latiùs patere cœpit, omnes prorſus Titulos & Dignitates, ſive Regularium, ſive Sæcularium Eccleſiarum complexa. Eo nimirum ſenſu capienda vox ea in Concilio Francofordienſi, quo jubentur Beneficiarii omnes officio fungi in reparationibus Eccleſiarum, in Decimis & Nonis exolvendis, *Qui debitores ſunt ex Beneficiis & rebus Eccleſiarum*. Et infrà: *Qui Beneficia exinde habent*.

VI. Quando prohibebat Carolus Magnus, ne poſthac laici in Eccleſiis Cathedralibus Archidiaconatus gererent vel Præpoſituras, plus ſatis innuebat iſtiuſmodi Beneficia priùs obtinuiſſe laicos, annuentibus, aut conniventibus certè Principibus. Quod Commendæ genus erat importuniſſimum. Cùm ergo abactis laicis ejuſmodi Beneficia Clericis concedebantur, hoc erat non pœnitendum tanti mali delinimentum, erat & rudimentum melioris diſciplinæ illabentis. Ideo vetabat Carolus, ne laicis: non vetabat ne Clericis Præpoſituræ Cœnobiorum conferrentur. *Ut laici non ſint Præpoſiti Monachorum infra Monaſteria, Nec Archidiaconi ſint laici.*

Si de Præpoſituris hìc autem caveatur, non de Abbatiis, id eò forſan pertinet, quòd tota Clauſtralis diſciplinæ cura Præpoſitis incumbebat. Conclamata jam tum ergo erat regularis obſervantia, ubi Præpoſituras laici invadebant. Idque ſignificari videtur his verbis *infra Monaſteria*. Etenim ubi Abbatis nomen & munus laicus ſibi aliquis vendicarat, Clauſtri diſciplinam intemerata obſervantia poterat Præpoſitus retinere. Conſtat enim temporibus Caroli Magni & Ludovici plurimis ad huc Cœnobiis laicos incubaſſe Abbates, quanquam lege lata Principes ii copiam feciſſent Cœnobiis omnibus, Regulares & proprios Abbates, ſibi deligendi. *Abbatibus quoque & laicis ſpecialiter jubemus, ut in Monaſteriis, quæ ex noſtra largitate habent, Epiſcoporum conſilio peragant, quæ ad religionem pertinent.* Capitular. Carol. Mag. L. 1. c. 116. Ibidem. L. . .6. 8.

VII. Eo decreto quo jubentur Abbates Commendatarii omnes, tum Clerici, tum laici: cùm enim eſſent Abbates laici, erant haud dubio & Clerici: Eo decreto, inquam, quo illi jubentur conſilio regi Epiſcoporum: ſatis probabiliter intelligitur, non ſine Imperatorum conſenſu Abbates illos Monaſteriis præfuiſſe. Inſimulari enim illi utique poterant, quòd laicis Clericiſque inſtitutionum Monaſticarum & Regularium prorſus expertibus Abbatias committerent. At eam criminationem abſtergebant Principes, juſſis Abbatibus his Commendatariis, authoritati ut Epiſcopi & ſapientiæ ſubeſſent, qui Canonum & Regulæ conſultiſſimus eſſet.

VIII. Ne longior ſim, & ne tædium lectori creem, tempero mihi, ne pernumerem Clericos omnes, & Epiſcopos ipſos, quibus ſub Carolo Magno & Ludovico Pio Abbatiæ commendatæ fuere. Dixi ſupra de Alcuino Abbate ſancti Martini Turonenſis, ſancti Lupi Trecenſis, & Cellæ ſancti Judoci. Duabus prioribus Abbatiis à Carolo Magno donatus fuerat, tertia à Ludovico Pio. Benedictus Anianæ Abbas Edictum generale à Pio elicuit, quo recenſita ſunt Regularium Cœnobia, in quæ nil ſibi juris arrogare poſſent Abbates Canonicorum. *Ut ab ejuſmodi contentionibus Clericos, Monachos verò ab hoc redderet periculo extorres.* Quæ tamen non tam fuit imminutio Commendarum, quàm prohibitio, ne Canonici Regulares cum Abbatibus ſuis in locum Monachorum & Abbatum ſuorum ſubrogarentur. Unio quoque magis illa fuit, quàm Commenda, cùm Gallicanum Cœnobium Hamburgenſi Eccleſiæ mancipavit, ad amplificandos ejus reditus. Du Cheſne To. 2. pag. 224. 228. Sæcul. Bened. IV. pag. 214. Du Cheſne To. 3. pag. 393. 399. 503. 409.

Ebbo Remenſis Archiepiſcopus ab Imperatore Lothario Abbatia donatus eſt ſancti Vedaſti, authore Flodoardo, quo pretium id eſſet proditi & Imperio abdicati Ludovici Pii: *Ebbo accepta à Lothario pro patris proditione, Abbatia ſancti Vedaſti, falſarum objectionum incentor extitit, &c.* Poſtquam ea exutus fuit à Carolo Calvo, ab eodem rurſus Lothario donatus eſt Abbatia ſancti Ricarii & ſancti Columbani in Italia. Quàm pudenda erat cauſa concedendæ Abbatiæ ſancti Vedaſti; quàmque id, & danti, & accipienti invidioſum erat; tam excuſandæ donationes aliæ videbantur, cùm neceſſaria ſuſtentatione fruſtrari non deberet Epiſcopus exauthoratus, & cujus non mediocria conſtabant adhuc in Principem ſuum officia. Flodoard. L. 2. c. 20. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 256. Hincmar. To. 2. pag. 404. 405.

IX. Nullo tamen ſub Principe magis increbuerunt Commendæ, quàm ſub Carolo Calvo: non abuſu poteſtatis magis licentioſo, ſed quòd longè plures Eccleſias laicis ademerit, quarum adminiſtrationem mox Epiſcopis Clericiſque commendabat, addito etiam Abbatis nomine. Inter eos numera Hincmarum ipſum, qui cum Remenſi Archiepiſcopatu retinuit ſemper Cœnobium, quo ante Epiſcopatum donatus fuerat à Carolo Calvo, dum in ejus Palatio mereret. Truculentus invaſor illud

illud olim Cœnobium labefactarat, reparavit Hincmarus. Adimere ergo ubi illud pòst voluit Carolus Calvus, pro virili enixus Hincmarus servavit, Inde concluditur ex usu Ecclesiæ fuisse, ut illud Cœnobium Hincmarus, & nondum Episcopus susciperet, & Episcopus retineret; cùm toties in manus laicorum revolverentur Cœnobia, qui ea non ut haberent ambiebant, sed ut expilarent. Audi Flodoardum: *Scripsit Carolo pro Cella, vel Monasterio Flaviaco, quod idem Rex sibi, dum in ipsius ante Episcopatum moraretur servitio, donaverat, & ut in vita sua illud teneret, præcepto confirmaverat, quodque à quodam invasore destructum restruxerat, & religionem in eo prout valuit restauraverat; quod postea Rex idem injustè à jure ipsius conabatur auferre.*

L. 3. c. 18.

X. Nec tam piè Episcopi omnes, quàm Hincmarus, commendatas sicut regebant Abbatias. Unde & in Concilio Tullensi Regulæ reddita est Abbatia Floriacensis, quam obtinuerat Rodulphus Archiepiscopus Bituricensis. *Qui præfatam Abbatiam irregulariter retinebat.* Quo in eodem Concilio conquestus est Carolus Calvus Rex de Ganelone Archiepiscopo Senonensi, qui à fratre suo Ludovico Rege Germaniæ extuderat Abbatiam sanctæ Columbæ, quam à se potiùs obtinuisse debuerat, & discordiam inter Principes alebat illius Abbatiæ occasione.

Concil. ad Saponar. Can. 11.

Cùm verò disciplinæ labes ex his plerumque Commendis oriretur: in eodem Tullensi Concilio decretum est compellari Principum humanitatem, ut cujusque Congregationis & Conventus Prælatos sinerent ex proprio ipsorum Collegio adsciscì: quod eò tandem redibat, ut Commendæ extinguerentur. Quanquam enim tolerabilius esset, à Clericis, maximè ab Episcopis, quàm à sæcularibus Monasteria adgubernari; conducibilius erat tamen, & ipsi rerum naturæ accommodatius, ut à Regularibus Abbatibus regerentur. *Ut unicuique Congregationi Deo vacantium in timore & amore ejus, à discretissimis Principibus secundùm authoritatem divinam, suæ professionis liceat habere Prælatos.* Hæc porro non alia est *divina authoritas*, quàm Canonum vis & majestas, quos prisca Concilia persæpè, & ipsæ Imperatorum leges, *divinas leges* appellant. Quanquam autem juberent Canones, ut Abbates eligerentur Regulares, & is usus multò esset juri naturali consonantior: non tamen Episcopis tunc visum est sapienter aboleri posse Commendas, nisi Principes assentirentur, qui earum fuerant authores.

Can. 12.

Fidentiùs pro sedis suæ amplitudine Nicolaus Papa ad Adonem Archiepiscopum scribebat, objurgandos esse Principes, si quando concessiones has facerent Canonibus adversas. *Si Principis inordinata fuerit largitio, ipse sit Princeps pro emendatione redarguendus.* Qui idem ipse privilegia confirmans Abbatiæ Corbiensis, Abbates Commendatarios inde jussit exulare, tam Clericos, quàm Laicos. *Abbatem fratres ipsius Monasterii de se ipsis eligendi semper habeant potestatem, & eam personam eligant, quæ Monachi propositum & habitu & moribus profiteatur, non canonicum, aut laicum.* Quod Decretum suum communit Pontifex invectissima hac ratione, quòd funditus subruatur Monastica professio, si Monachis Abbas præstituatur, sive Clericus, sive Sæcularis; quòd ita nimirum comparatus sit unusquisque nostrum, ut suo inpensissimè faveat instituto, idque vehementer cupiat aliis omnibus dominari. *Quoniam Monachico ordini præficere, vel laicum, vel canonicum, non est servare ordinis professionem, sed evertere. Quod unusquisque Præpositus, cujus est ordinis, ejus quoque erit propagator: nec bene disponet aliquando cujuscumque militiæ vitam, cujus non fuerit, ipse qui disponit, æmulator.*

Epist. 59.

Epist. 24.

Consimili privilegio donaverunt Episcopi Concilii Suessionensis III. Abbatiam Solminiacensem anno 866. ut eam tuitione semper sua Reges decorarent, atque Abbates unquam ei præficerent, sive Clericos, sive Laicos. *Nec sibi aliter nisi tutela defensionis ac tuitionis Reges usurpent, nec cuiquam Clericorum Canonici habitus, aut laicorum, quod absit, hunc locum attribuant. Sed sub tutela ac defensione, cum proprio & regulari Abbate sibi retineant.*

Con. Ton. 10.

Qui Clericos ac Laicos Abbates promiscuè deprecantur, id satis apertè innuunt, tum cœpisse frequentiùs Clericis commendari Cœnobia, cùm pietate Regum meliusculè jam Cœnobiis consulentium, illa à laicis ad Clericos transferebantur Abbates: Experti enim Monachi non usque adeo sibi propitios Abbates Clericalis ordinis, illos perinde ad laicos deprecabantur, & hujusmodi à Principibus & Pontificibus exorabant privilegia, quibus utrumque genus Commendarum è Cœnobiis suis ejiceretur. Nec enim dimidiata, qualis per Clericos Abbates tentabatur, sed integra curatione egebat labefactata Claustrorum disciplina.

XI. Minimè mirum est autem tandiu toleratas ab Ecclesia Clericorum Commendas; cùm & Laicorum tandiu, quin & fœminarum aliquando toleratæ sint. Copiosiùs infrà differemus de his sæcularibus Commendis; cursim hìc illud perstringemus Adriani II. ad Lotharium Regem scribentis, postquam repudiata ab eo fuerat Theutberga Regina. Qui non hospites prorsus sunt in Ecclesiæ Annalibus, iis exploratissimum est, hunc Pontificem in vestigia ingressum esse Nicolai I. ac pari ubique & inexpugnabili vigore purissimam Ecclesiarum disciplinam retinuisse. Ille porro Lothario Regi indixit, ut aut Reginam Theutbergam ad se revocaret, aut dum lis ea terminaretur, Abbatias illi eas interim fruendas concederet, quas spoponderat ad ejus sustentationem. *Habeatque in potestate sua ipsas Abbatias, quas ei dare ipse ore proprio promisisti, de quarum sumptibus atque reditibus necessaria possit habere stipendia dignaque subsidia.* Permira, ut vides, tolerantia, quam hìc excusat rei necessitas, gravitasque, & Pontificis incorrupta sanctitas: sed quæ difficillimè aliàs excusari possit.

Epi.

XII. Inter Commendatarios Carlomanno quoque forsan filio Caroli Calvi assignanda sedes est, cùm dicatur *plurimorum Monasteriorum Abbas reputatus*, similiusque veri sit, Monasticam numquam edidisse eum professionem, tametsi Diaconus fuerit. In hujus Abbatis & Principis flagitiis describendis mirificè loquax fuit ejus ævi historia. Contra autem Chronicum Adonis laudibus exornat pietatem Lotharii, quem Clero etiam dicaverat Carolus Calvus ejus parens, & qui Abbas & ipse dicebatur. Sed præcoce fato abreptus est. Diximus suprà de Gugone Caroli Martelli nepote, qui cum Archiepiscopatu Rotomagensi Episcopatus Parisiensem & Bajocensem administravit, necnon & Abbatias Fontanellensem & Gemmeticensem. Has Commendas Canonibus obstrepuisse profitetur Fontannellense Chronicum: in quo complures alii Episcopi Clericique memorantur, qui dono Regum commendatam habuere eam Abbatiam, *Jure precarii, ac Beneficii.*

Du. To. 405. 3. p. Spic. p. 5. Ado. Ann.

Non potest hìc sine piaculo præteriri Capitulare Caroli Calvi, quo diffinit pecuniam, quam exigant Abbates singuli, Normannis persolvendam, ut Regni finibus excederent. Erant porro hi Abbates aut Episcopi, aut Monachi, aut Comites. *Unusquisque Episcopus, qui habet Abbatiam, aut Abbas qui similiter habet Abbatiam, aut Comes qui æquè habet Abbatiam, accipiat, &c.* Ii erant tunc Abbatum ordines tres in Gallia, nimirum alii Regulares, alii Commendatarii; & hi duplicis rursum generis, pro duplici genere Commendarum,

rum, Clericalium & laicarum. Impetravit ab Imperatore Ludovico II. & ab Impetratrice Rolandus Arelatensis Episcopus Abbatiam sancti Cæsarii *in Insula Camaria* sitam; castrumque ibi extruxit, quò cùm se inclusisset, à Sarracenis captus est, qui in ea dudum Insula portum sibi adornaverant; magna illi pecunia opus fuit, ut libertati redderetur, præter illam quam illis exsolverat, quorum favore Abbatiam illam adeptus erat. Ita per summum nefas ad Commendas quandoque veniebant, quibus novas inopini sibi ipsis calamitates accelerarent.

Du Chesne T. 2. pag.

Nihilo plus erat causæ, ut Hincmaro Laudunensi Episcopo Abbatia commendaretur. Conquestus jam superiùs est Hincmarus Remensis, quòd eam impetrasset, inconsultis Provinciæ Episcopis, Metropolitano, & Episcopo eo, in cujus ditione sita erat ea Abbatia. Possent & longè plura hìc addi exempla Commendarum Laicis, Clericis, & Episcopis concessarum, non exigente necessitate, non hortante charitate, sed uno cupiditatis & humanorum affectuum incitamento. Nec inde tamen quidquam aliud jure efficies, quàm vel tum laudibus celebrandam esse Ecclesiæ humanitatem & indulgentiam, cùm nullo se tueri potest patrocinio hominum ambitiosorum importunitas, qui suas cupiditates, ejusque patientiam exercent.

Hincmar. T. 2. pag. 393. 398.

XIII. Nec negari tamen potest, quin justæ fuerint causæ Abbatiis donandi Actardi, cùm civitate sua ab Infidelibus ejectus fuit, si his acquiescere ille voluisset, nec ad Metropolin migrasset Turonensem. Ita certè sentiebat Hincmarus. *Cùm alias possessiones & Abbatias largitione domni Regis habeat, unde sumptus habere valet, quibus ad Deo serviendum & ministerium suum exequendum in plebe sibi commissa sufficere posset.* Nec minùs arcta ex eodem Hincmaro necessitas consulendi Rothado Episcopo Suessionensi, postquam sede ejectus fuit, ut commendati Cœnobii proventibus victitaret. Episcopis & ipsi Regi ita visum est. *Post depositionem autem illius obtinui, ut unam Abbatiam valdè bonam ei domnus Rex & Episcopi consentirent.*

Nicolaus ipse Papa assentiebatur, si depositionis sententiæ acquiesceret Rothadus, æquum esse, ut aliquo Beneficiorum solatio illi Rex subveniret. Nicolai verba ab Hincmaro hujusmodi proferuntur: *Fortasse cognoscit delictum suum, & sua sponte in judicio, quo judicatus est, perseverare deliget. Quod si fecerit, apud Regem Carolum agendum est, ut liberalitate sua eidem congrua Beneficia, quibus sufficienter cum suis sustentari, ac honorificè degere possit, benigno mentis largiatur affectu.*

Hincmar. T. 2. pag. 249. 250.

Hinc concluditur justissimas fuisse causas, & extinguendarum Commendarum, quibus homines cupidi abutebantur: fuisse & earum innovandarum, cùm fuerint benemeriti de Ecclesia homines, quorum ejus interfit sustentationi prospicere, & hac maximè ratione prospicere, quando non alia expeditior succurrit ulla. Ubi denique Papa, Synodus, Rex unanimi consensu justam & necessariam Commendam judicabant, quis tam ineptus contrà niti, vel dicere ausus esset? Quis Nicolai I. judicio, tanquam molliori & remissiori obtrectare?

XIV. Mirum sanè illud magis, fuisse justas causas ipsorum Episcopatuum commendandorum. Id tamen idem ipse tradit Hincmarus, vacantem scilicet Remensem Ecclesiam, depulso Præsule sanctissimo Rigoberto, per immanem truculentiam Tyranni Milonis, temporibus Caroli Martelli, commendatam fuisse pariter cum Trevirensi B. Bonifacio, Legato Apostolico & Archiepiscopo Moguntino. *Quandiu ejecto sine ullo crimine ab ea suo Pontifice Rigoberto, violentia tyranni Milonis, tempore Caroli Principis, Pastore vacans, Bonifacio Apostolicæ Sedis Legato aliquandiu, sicut & Ecclesia Trevirensis, commissa fuit.* Dilucida est hujus dispensationis & Commendæ necessitas, uni totum dabatur Ecclesiæ utilitati; Bonifacii Apostolicæ non minùs virtutes, quàm functiones, omnes ab eo obliquas abstergent suspiciones.

Hincmar. T. 2. p. 258.

Adrianus II. Actardo in Metropolin Turonensem translato, Nannetensem ei Episcopatum commendatum reliquit, donec proprius ibi eligi posset Episcopus. Cùm eæ Bonifacii & Actardi Commendæ uni servirent publicæ Ecclesiarum utilitati, ad tempus illud circumscribebantur, quo par urgeret necessitas. Quo primùm puncto temporis expediebat Ecclesiæ Commendam revocari, revocabatur illa protinùs, & Episcopus proprius ordinabatur. Uberiùs suprà de Actardo, & ad nauseam forsan usque disputatum est. Ex Epistolis Adriani II. multa ibi corrasa sunt. Unum hìc addam ex iisdem testimonium sanctissimi Pontificis, approbantis posteritati, quo Actardi merito Pallium illi ante etiam miserit, quàm Archiepiscopus crearetur. Carceres, vincula, carnificinæ apparatus, exilia, hæ pro Ecclesiæ defensione causæ aditum Actardo muniere ad eas dispensationes, Commendas, gratias, de quibus tam multa diximus. *Quod non aliter, nec cuilibet absque Metropolitis, concederemus, nisi multoties exilia, mare, vincula passo, etiam ad capitalem sententiam frequenter tracto, teste tuo Metropolitano, qui & id nobis litteris intonuit, & tibi spem in sede propria non superesse significavit, hoc tua ad celerrimæ consolationis solatia, tanta exigerent detrimenta, quin potius merita.* Si quid personis, si gratiæ, si favori donandum, his nimirum per cruces & exilia benemeritis de Republica Christiana, his, inquam, favendum, his gratificandum est. Epist. 15.

Nec Commendis accenseri debet Episcopatus ipse Laudunensis, cùm illum Hincmaro Remensi commendavit idem Pontifex, quandiu Hincmarus nepos Romanam peregrinationem obiret. Ita enim & mos ferebat, & lex canonica, ut invigilaret diligentiùs Metropolitanus in Ecclesias Comprovincialium Episcoporum per ipsorum absentiam. *Quoniam Episcopatum ejus tuæ sanctitati specialiter post Regem servandum committimus.* Absente Episcopo nemo dixerit ejus Episcopatus vel Titulo vel Commenda onerari Metropolitanum, etsi ejus curam tunc agat. Non ergo ea erat Commenda. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 375.

Sed non injuria in classem Commendarum referemus Archiepiscopatum ipsum Bituricensem; cùm illum Carolus Calvus Vulfado commendavit ad tempus, donec illum eo ipso Titulo investiret Nicolaus Papa I. qua de re jam sæpiùs illum interpellarat. Non aliud consultius quidquam excogitari potuerat, quo effugarentur ab omnibus ejus tunc Provinciæ Ecclesiis sacrilegi usurpatores. En ipsa Regiæ ad Pontificem Epistolæ verba: *Bituricensem Ecclesiam, ceu sanctæ Paternitati vestræ aliis litteris significavimus, quia dare absque Apostolatus vestri determinatione distulimus, commendare sibi eandem Ecclesiam cum rebus sibi pertinentibus acceleravimus. Scilicet ut in destructione earum non tantùm sæviens valeret, quorumlibet pravorum instantia, quærentium diripere non sua, & vastare crudeliter aliena.* Temporalia ejus Ecclesiæ Rex Vulfado concesserat, dum spiritalem quoque conferret Pontifex ditionem. Qua profectò in re plurimùm distat hæc Commenda à superioribus, ubi Commendatarius tum spiritalia tum temporalia creditæ sibi Ecclesiæ omnia administrabat. Sed tantò propiùs ea accedit ad hodiernas Commendas nostras, ubi temporalibus contenti Abbates Commendatarii, spiritali cura ferè abstinentur. Conc. Gall. Tom. 3. pag. 300.

XV. Supereſt & alia hìc paucis attingenda Commenda, superioribus perquàm dissimilis. Cùm

Abbatia

Abbatia una alteri Abbatiæ ita concedebatur, ut ejus redituum partem aliquam decerperet & converteret in suos usus. Ita Ferrariensi Abbatiæ Cellam Judoci annuit Ludovicus Pius. Unio videri magis primùm possit, quàm Commenda. Sed cùm id donum revocaverit Carolus postea Calvus, & ipsemet rursus restituerit; propiùs hæc videntur abesse à Commenda, quàm ab unione. Hæc porrò Commendæ ratio non poterat non videri omnium sanctissima. Quanquam enim Regulæ ipsæ Ecclesiæ, & canonicæ rationes dispensationum & Commendarum, per se cum primis accommodatæ essent divinis incorruptæ justitiæ, charitatis & sapientiæ legibus: quanta quanta tamen est, plena est historia exemplorum, quibus eluscescat, ita usu utplurimum venisse, ut ii Commendas & Abbatiarum & cæterorum Beneficiorum obtinerent, qui per cuniculos, qui avaritiæ, qui ambitionis ingenio in Aulam Regiam obrepebant. Ex quo fiebat, ut locupletandi Clerici gratia, quem opes ipsæ in delicias demergerent, & in ea vitia, quæ delitiis adhærescunt, Monachorum agmina innoxia penuriæ objicerentur. Nequicquam ea de re conquerebatur Lupus Ferrariensis Abbas: *Fama versatur inter nos, Clericos Palatii diversorum Cœnobiorum sibi dominium optare atque poscere, quibus nulla sit alia cura, nisi ut suæ avaritiæ oppressione servorum Dei satisfaciant.* Non pudebat inexaturabiles opum & voluptatum Clericos, *Deo servientium inopiam, suam luxuriam facere.* At ex adverso Commendæ quibusde nunc agimus, eò collimabant, ut Cœnobii unius abundantia alterius inopia sublevaretur: ea quoque cautione adhibita, ut in Abbatia commendata etiam hospitalitas exerceretur. Ea quippe conditione Ludovicus Pius Ferrariensibus Cellam Judoci concessit: *Ut & Monachi absque inopia in Monasterio Deo servirent, & in præfata Cella hospitalitatem juxta Dei timorem peregrinis impenderent.* Quo certè tempore Ferrarienses Carolus Calvus frustravit proventibus ejus Cellæ, ad incredibiles angustias rerum necessariarum pecunia illos adegit, ut ex compluribus Lupi Epistolis intelligitur.

Epist.

Baluz. Append. ad Lup. Capit. Car. Calv. tom. 2. c. 44.

Rursum verò hoc necessitatis & paupertatis obtentu illudebat non rarò & grassabatur cupiditas. Hinc illa Episcoporum & Abbatum turba auribus Principum obstrepens, & petitiones suas tam intempestivè ingeminans, ut statuerit tandem Carolus Calvus in Concilio, & ab Episcopis ipsis exoratus, aures omnino hujusmodi petitionibus obturare: *Concessimus in Synodo venerabilibus Episcopis, ne super Beneficia Ecclesiastica, vel Præcarias, etiamsi Episcopus, aut quilibet Monasteriorum Prælatus irrationabiliter petierit, præcepta confirmationis nostræ nullo modo faciamus.*

Baluz. Append. ad Lup. Capit. Car. Calv. tom. 2. c. 68. c. 14. Ibid. c. 3. Cap. Balu. pag. 614.

XVI. In Commendam etiam dabant Reges, non Cœnobia tantùm, sed & Capellas, & minutissima quæque Beneficia: *Requirant Missi nostri de Capellis, & Abbatiolis, & casis Dei in Beneficium datis.* Exciderat nobis Gilbertus ille, quem Catalaunensem Episcopum Hincmarus ordinavit anno 868. Hic Præpositus antè fuerat sancti Vedasti; Commendatarius, ut suspicor, sed ab Episcopo & à Monachis ejus Cœnobii expetitus. *Jubente Joanne Episcopo, & consentientibus Fratribus suscepit Præposituram Monasterii.*

Insolentissimum verò illud erat Commendarum genus, ubi homines sceleratissimi Regum aures fatigabant, impetrabantque Abbatias necdum vacantes. Ex quo fiebat, ut cautiores quandoque Abbates Canonici & Regulares, Regio se diplomate quopiam muniri cuperent, quo desponderetur, quandiu superstites essent, loco se suo & gradu non amovendos. *Ut ipse quandiu viveret, prædictum Cœnobium quietè regeret.* Id Lupo Ferrariensi à Carolo Calvo concessum est, ad antevertendas procacissimorum hominum prehensationes, qui Beneficia ambiebant nondum vacantia. Et hoc tamen illi Regibus imponebant prætextu, quòd arbitrariæ essent Commendæ, ad nutum revocabiles. Summa ea erat flagitii, ut ad nutum Principis revocabiles essent Beneficiarii, qui ne ad arbitrium quidem Episcopi vel summi Pontificis revocabiles sunt.

Baluz. Append. ad Lup. pag. 307.

CAPUT XIV. *P. 3. l. 2. c. 44.*

De Commendis sub Regibus qui Carolo Calvo successere.

I. Damnantur Commendæ in Concilio Tricassino & Romano à Joanne VIII. Papa.

II. Privilegiis muniebantur Cœnobia adversùs Commendas.

III. In Concilio Trosleiano damnatæ sunt universim Commendæ omnes.

IV. Episcopus Ecclesia sua ejectus, præficitur Visitationi vacantis Ecclesiæ, cujus interim fructibus pascatur.

V. Varia exempla Cœnobiorum Episcopis & Archiepiscopis commendatorum, quo Cœnobiis ipsis provisum esset.

VI. Utque provisum esset ipsis Episcopis alendis, quorum alia erant in Ecclesiam officia perneccessaria.

VII. Ut denique Cœnobia laicis extorquerentur; ea jamdiu insidentibus; aut ut Monachi Canonicis, vel Canonici Monachis subrogarentur; bene morati malè moratis.

VIII. Privilegio Cluniacensi excludebantur cujusque modi Commendæ, jusso eligi Abbate secundùm Regulam beati Benedicti.

I. IN Concilio II. Tricassino, anno 878. quì primus erat Regni Ludovici Balbi, edita est à Joanne VIII. Papa Constitutio, & à Concilio approbata, qua Commendæ prorsus omnes extinctæ fuissent, si tam facilè servarentur leges, quàm sancirentur: nec plus negotii esset in opprimenda, quàm in damnanda corruptela quavis. Vetatur eo Canone, ne vel à Papa, vel ab Episcopis, Cœnobia prædiaque & fundos Ecclesiæ petant, nisi qui secundùm Canones impetrare & retinere possunt. Can. 2. *Ecclesiarum sanctarum possessiones, id est, Monasteria, mansa, cortes, villas, patrimonia, omniaque quæ jurisdictionibus earum conveniunt, nullus suppetere à Romano, seu reliquis Pontificibus præsumat, nisi personæ quas canonica sancit authoritas, ut est illud primo anno ordinationis nostræ apud beatum Petrum Apostolum constitutum.* Jam verò ut Cleri dignitatibus summoventur Monachi canonicis institutis: ita & iis arcentur Clerici à Cœnobiis ac Cœnobiorum quibuscumque administrationibus. Est porro observandum illud in hoc Canone, quo Canon alius innovabatur editus in Concilio Romano, anno primo Pontificatus ejusdem Joannis VIII. verecundè omnes admoneri, non à sæculi Principibus, sed ab Episcopis impetranda esse Beneficia. Quanquam penes laicos sit complurium Patronatus Beneficiorum; præsentant illi dumtaxat, unus verò Episcopus & Beneficium confert, & Beneficiarios instituit. Observa denique in hoc utroque Canone Romano & Tricassino, ipsum sibi Pontificem eam legem præfigere, ne cui unquam Beneficia commendet. Enimvero abundè hactenus patuit, Principes maximè sæculares flagrasse cupidine commendandorum Beneficiorum, adlaborasse autem Episcopales Synodos, ut ex eo malo boni aliquid exprimerent, utque modum ei ponerent aliquem, dum se daret opportunitas totius mali extirpandi.

II. Confirmatum est à Pontifice in eodem Concilio

cilio privilegium, quo jam Episcopi Floriacensem Abbatiam donaverant, ut inde abigerentur prorsus Commendatarii. *Quamvis privilegia multorum meruerunt Episcoporum, ad reprimendam quorumlibet inlicitam cupiditatem, ut super Abbate regulari ex eis eligendo, etiam nostræ authoritatis privilegia consequantur.* Inde patet majora Cœnobia his se privilegiorum veluti præsidiis vallasse, adversùs exundantem Commendarum licentiam, quam Canones & Decreta Conciliorum Pontificumque coercere non possent.

Nec Commendis annumerabimus Sandionysianum Cœnobium, cùm eo donare voluit Ecclesiam Romanam Ludovicus Balbus. Tum quod tentata tantùm res sit, non perfecta; tum etiam quòd propius vero sit, ita cautè simulatum fuisse, ut molesto incubatori illud Cœnobium auferretur.

Confirmata sunt a Marino Papa Joannis VIII. successore privilegia Solemniacensis Abbatiæ, quibus Commendæ excludebantur. *Nullus ibi quacumque subreptionis ambitione Abbatem statuere præsumat, nisi quem Monachi ex se ipsis elegerint.*

III. Romani & Tricassini Concilii statutis minùs obtemperabatur, & augescebant in dies Commendæ, nonnumquam invidiosissimæ. In Concilio enim rursus Trosleiano anni 909. sub Carolo Simplice execrationi fuere Commendæ, quibus committebantur Laicis Cœnobia, ut Patres essent & Judices Congregationum Monasticarum, qui spiritalem vitam, & disciplinam claustralem ne primoribus quidem unquam labris degustassent. Eo enim tempore Abbates Commendatarii, etiam laici, non temporalem tantùm, sed & spiritalem in Monasteria jurisdictionem usurpabant. *Auditu lugubre, dictu nefas, actu dignoscitur horribile, quando contra tatius Christianæ religionis authoritatem, & consuetudinem, in Monasteriis Regularibus laici in medio Sacerdotum & cæterorum Religiosorum, ut domini ac Magistri residentes, velut Abbates, de illorum vita & conversatione ac regula sibi penitus ignota, perverso ordine dijudicant.* Hìc certè nihil in Clericos dicitur Abbates, non quò nulli essent: quì enim id fieret, cùm essent & laici? Sed quòd vel rariores essent, vel in Monachos magis officiosi, & Claustralis disciplinæ studiosiores. Nec tamen potuit eo Canone primigeniæ & constanti integritati restitui Cœnobiorum disciplina religiosa, hoc est, ejectis Commendis, non laicorum tantùm, sed & Clericorum. *Censemus igitur ut status Monasteriorum inviolatus, juxta antiquam Regulæ traditionem & Canonum constituta servetur & ut Abbates sint Religiosæ personæ, & quæ regularem noverint disciplinam.*

IV. Nihilo cæteris efficacior fuit hæc Commendarum damnatio. Nec Fulconem hìc Remensem Archiepiscopum novæ authorem Commendæ dicam, ubi Herilando Tervannensi Episcopio à Normannis ejecto Catalaunensem Ecclesiam tum vacantem commisit, Visitatori futuro, & ab ea interim sustentando. Quanquam enim à Formoso Papa objurgatus sit, quasi Episcopatum commendasset: *Beneficiali more ferebatur contulisse*: certum est tamen Visitatorem tantùm ab eo creatum fuisse, dum vacaret sedes: *Visitatorem constituerat, ut visitando interim sustentationem, dum Episcopus ibi ordinaretur, ex illa caperet.* Atqui delegationes istiusmodi longè aberant à Commendis, quamvis in speciem utcumque ad eas accedere viderentur.

V. At Fulco ipsemet Archiepiscopus à Carolo Simplici Rege Abbatia donatus est sancti Martini, quo & interpellanda illi fuit Vidonis Imperatoris tuitio ad eas terras & ditiones Abbatiæ, quę Germanici Imperii finibus continebantur. *Notificat Abbatiam sancti Martini à Rege sibi concessam, rogans ut res ejus, quæ in regno ipsius erant, in sua tutela Vuido recipiat.* Eadem de causa scripsit & ad Herimannum Archiepiscopum Colonien-

sem. Hinc verò non temerè suspicamur, istiusmodi Abbatias Archiepiscopis sive Episcopis commendandas necessariò penè fuisse, & quidem gratia pollentibus apud summos Principes, aut iis opibus viribusque fretos, quibus possent ab iis violentissimos & tunc creberrimos usurpatores eliminare. Id ipsum non abs re conjicies de Abbatia sancti Callixti, eidem Fulconi commendata, aut ejus Ecclesiæ, unde ei aliquid tutelæ accederet. *Concessa sibi, vel Ecclesiæ Remensi, Abbatia ejusdem Sancti.* Ibid. c. 8.

Tristius ejusdem rei hoc erit rursus documentum. Abbatiam sancti Vedasti invaserat Comes Balduinus. Ea illum exuit Carolus Simplex, qui eam Fulconi Archiepiscopo commendavit. Eam denique Fulco in Comitem Altenarum transtulit, accepta vicissim ab eo Abbatia sancti Medardi. Ea contumelia, sic enim interpretabatur, usque adeo exasperatus est Balduinus Comes, ut execrabili facinore, simulata concordiæ voluntate, Fulconem invaserit, lanceisque transfixum interemerit. Constat ergo non aliter persæpè Reges potuisse Cœnobia laicis adimere, nisi ut ea nobilissimis Archiepiscopis & Episcopis præpotentibus commendarent, qui nec ipsi quandoque ad ea tuenda satis in se præsidii esse experiebantur. Nec illud forsan hìc tacendum, Comitis Balduini in Regem Carolum perfidia & rebellione, pœnas dedisse ipsum Regem ejus licentiæ, qua tum laicis Cœnobia commendabantur; ita jubente Numinis providentia, ut in quorum gratiam peccarant Principes, per illos ipsos pœnas darent. Ex adverso autem tutissimum erat Principibus officio fungi, & Ecclesiastica Beneficia Clero restituere, ut cujus & propria sint Beneficia omnia, & in Regem fides fuerit semper longè spectatissima. Ibid. c. 10.

VI. Cùm eligi fecisset Heribertus Comes in Remensem Archiepiscopum filium suum quinquennem adhuc Hugonem, eam Ecclesiam Odalrico Archiepiscopo Aquensi commendavit, quem civitate & Ecclesia sua Sarraceni ejecerant; addidit & Abbatiam & Canonicatum, cujus proventibus vitam toleraret. *Recipitur ad celebrandum Episcopale duntaxat ministerium, vice Hugonis tunc adhuc parvuli, concessa eidem Præsuli Abbatia sancti Timothei, cum unius tantùm Præbenda Clerici.* Heriberti Comitis adversarii Artoldum in eandem Remensem Ecclesiam elegerunt; at octavo aut nono pòst anno, cùm is renuntiare compulsus fuisset ei Sedi, Abbatia & Prioratu in Commendam donatus est. *Persuasus est, vel coactus à Principibus Episcopii se procuratione, vel potestate abdicare; concessaque sibi Abbatia sancti Basoli, & Avennaco Monasterio, ad sanctum Basolum commoraturus abscessit.* Uterque, ut vides, Archiepiscopus Commendatarius fuit Abbas, alter dum spiritalem Ecclesiæ Remensis administrationem vicaria opera sustineret, alter cùm ea se Ecclesia abdicasset. Commendis non permiscui delegationem Pontificiam, qua Abbo Suessionensis Episcopus administrare jussus est Ecclesiam Remensem, impubere adhuc Hugone. Tum quòd ea esset propria Episcopi Suessionensis potestas, ut qui Protothronus esset Remensis Provinciæ, & Primas inter Coepiscopos. Tum rursus quòd spiritali tantùm Abbo potestate à Pontifice oneratus sit, temporalem omnem retinente Comite Heriberto. Hausta sunt hæc omnia de Commendis Episcopalibus à Flodoardo, qui Dadonem Virdunensem Episcopum alibi ait à Rege Arnulpho donatum Abbatia sancti Balderici juxta Remos. Ibid. c. 22. 28. Et in Chronico. Ann. 928. Ibidem. In Chron. an. 940. Ibid. c. 28.

VII. Adalbero Remensis Archiepiscopus, favore & authoritate subnixus Lotharii Franciæ Regis, Abbatiam sancti Theodorici Rogerio Comiti extorsit, Ecclesiæ suæ Remensi univit, denique ejectis Canonicis Monachos illuc invexit. *Abbatiam sancti Theodorici Remensi Ecclesiæ*

Du Cheſne Tom. 1. pag. 438.

ſecundum priorem ſtatum ſubjectam faciens, Epiſcopali regimine ſubinde moderandam deſtinavit. Unde uſque hodie ſpectat ad ſedem ejuſdem ſanctæ matris Eccleſiæ.

Hoc maximè loco adnotari æquum eſt, inhiaſſe perſæpè Abbatiis Regularibus Abbates Eccleſiarum Collegialium, vel Cathedralium, ut depulſis Monachis Canonicos ſuſtituerent. Id ſupra innuebatur, ubi ſtatuebatur, ne Clericis, ſed Monachis commendarentur Cœnobia Monachorum: propterea quòd ſuo ipſius unuſquiſque Abbas inſtituto credita ſibi Cœnobia aptare & conformare moliretur. Jam & illud monui, Benedictum Anianæ Abbatem, ne Monachorum Abbatiæ ab Abbatibus Canonicorum involarentur, & ad Canonicorum inſtituta traducerentur, à Ludovico Pio expreſſiſſe utriuſque ordinis Cœnobiorum & Abbatum Catalogum.

VIII. Cùm anno 948. confirmaret Agapetus II. privilegium Abbatiæ Cluniacenſis, eligendi ſibi ſuos Abbates, juxta Regulam B. Benedicti, & quod conſequens eſt, nullos unquam habendi Commendatarios: *Habeant liberam facultatem ſine cujuslibet Principis conſultu, quemcumque ſecundum regulam ſancti Benedicti voluerint, ſibi ordinare.* Confirmavit & alias quaſdam Abbatias Cluniacenſi unitas, vel donatas. Anno 914. Joannes X. in Abbatem Caſſinenſem ordinavit Archidiaconum Capuanum. Rogatus perhibetur à Leone Oſtienſi piiſſimus Archidiaconus à Primoribus civitatis Capuanæ, ut in ejus Abbatiæ adminiſtrandæ ſarcinam ſuccederet, cui ſuſtinendæ Monachorum tam quidam nemo par eſſe videbatur. Ceſſit eorum precibus, Monaſticam veſtem & profeſſionem ſubiit, tumque canonicè electus, à Papa ipſo inauguratus eſt. *Capuani Principes conſilio inito præfatum Diaconum conveniunt, eumque precibus ac monitis, ut id Prælationis onus aſſumat, inducunt. Quibus annuens, Monachus protinus factus eſt, nec multo poſt à fratribus univerſis juxta morem electus, à prædicto Papa Joanne honorificè conſecratus eſt.*

Bibl. Clun. pag. 274.

Leo Oſtien. L. 1. c. 56. Baron. an. 914. n. 2.

Optatius nihil fuerit, quàm ut Clerici omnes, qui Commendas Cœnobiorum Principibus expreſſere, hunc æmulati fuiſſent piiſſimum Archidiaconum, qui ad eam Abbatiam nunquam aſpiraverat: qui ad eam inopinus vocatus, & ab iis vocatus, quibus cordi non erat, niſi Eccleſiæ publica utilitas; qui ceſſit non cupiditati ſuæ, ſed Eccleſiæ charitati; qui denique ſeipſum dicavit Monaſticæ profeſſioni, ne corpori caput accederet diſſimile ac diſpar. Qui ſequentibus ſæculis in ejus hæſiſſe videntur veſtigiis, ejus Ordinis ſuſcepto Monaſtico habitu, cujus Beneficia & dignitates concupiſſent, longiſſimè ab ejus imitatione deſciverunt, ducem ſecuti ſuam divitiarum & honorum ſitim, & profeſſione Monaſticæ, quæ paupertati & humilitati tota dicata eſt, ad ſatiandas inſatiabiles cupiditates ſuas graſſati. Configetur inferiùs ea perverſitas Conciliorum decretis, anathematum jaculis. Nec enim eæ Commendæ ſunt, ſed ſinuoſi anfractus, quò perveniatur ad diverſi Ordinis Beneficia.

CAPUT XV. *P. 3. l. 2. c. 45.*

De Commendis extra Gallias imperante Caroli Magni ſtirpe.

I. In Germania qui ex Abbatibus eligebantur Epiſcopi, ii ſæpiſſimè Abbatias retinebant, & transmittebant ad ſucceſſores.

II. Pii nonnunquam Epiſcopi ſubrogari ſibi Abbates Regulares voluere in Cœnobiis, quæ priùs ipſi rexiſſent.

III. Uniebatur quandoque Abbatia Epiſcopali inſulæ, proventibus & prædiis diviſis in Epiſcopum & Monachos.

IV. Sub Ottone I. in Germania abolitæ fuere Commendæ.

V. In Italia à Joanne VIII. Commendæ damnantur minùs legitimæ.

VI. Legitimæ ab eodem confirmantur.

VII. Ab Abbatibus Commendatariis, tum Clericis, tum laicis, Præpoſiti Regulares deſignabantur, qui diſciplinæ Clauſtri præeſſent, & de ea ad Epiſcopum rationes ſuas referrent.

VIII. Incredibili quadam perverſitate in Commendam data ſunt ipſa Puellarum Monaſteria.

IX. In Oriente quandoque commendabantur Epiſcopis Eccleſiæ aliæ Epiſcopales, ad ipſarum commodum & ſalutem.

X. Alia quandoque impetrabant Beneficia, ad levandam Epiſcopalium proventuum tenuitatem.

XI. Metropolitani & Epiſcopi ultro citroque Cœnobia ſibi quæpiam conferebant, ad mutuæ paupertatis levamen & ſolamen.

XII. Hic uſus bonorum Eccleſiæ Canonibus conſentaneus cenſebatur, conſentanea erat & circulatio quædam rerum inter Clericos & Monachos.

XIII. Juſtæ ſunt commendæ, perinde ut juſtæ ſunt earū cauſæ, juſta & legitima authoritas, qua conceduntur.

XIV. Minorum Beneficiorum Commendæ.

XV. Ex Monachis laicis, vel Oblatis.

XVI. Commendatarius fuerit Triphon Patriarcha, an Confidentiarius.

I. CUm Occidente penè toto imperitaret Carolus Magnus, ejuſque Regia proſapia, non potuere non permanare & diffundi in Occidentales omnes Provincias, Eccleſiaſque, leges, & ejus quæ tum in Gallia vigebat Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſumma & primaria quæque capita. Paucula quædam ſuperiori Capite nobis exciderunt, quæ ad Germaniam magis pertinent. Richebodum laudavimus Abbatem Laureſhamenſem, qui à Carolo Magno vocatus ad Metropolin Trevirenſem, ſociari poſſe ſperavit tam nomina quàm munia Archiepiſcopi & Abbatis: ita utramque illam rexit Eccleſiam, vel utramque titulo, vel alteram commendatam, ſed quod caput eſt, ingenti Monachorum gratulatione, & ipſius Cœnobii incremento, quod magnificentiſſimè reſtauravit ornavitque. Plures alii ejuſdem Cœnobii fuere, Abbates iidem & Epiſcopi; ſed tum res viſa eſt memorabilior, cùm ejus loci Abbates ad Epiſcopales Cathedras vocati ſunt: quòd ea nimirum frequentior cauſa fuerit Abbatiæ commendandæ. Cùm Abbas ad Epiſcopatum accitus, utriuſque Eccleſiæ clavum gubernaſſet; qui in Epiſcopatu ſucceſſor illi poſtea datus eſt, Abbatiæ quoque ſe præfuturum confidebat: fruſtra certè nonnunquam. Qui enim tantis virtutum ornamentis effulſerat Abbas, ut ad Epiſcopales infulas accerſeretur, non temerè augurabantur eum pari religione & obſervantia Cœnobio atque Epiſcopatui præfuturum. At non idem facilè conjiciebatur de eo, qui ad Epiſcopatum electus, in Abbatiam nihil ad ſe pertinentem manus injiciebat.

Anno 78 Du Chef To. 3. pa 496, 502.

II. Non immeritò B. Volfgangus Ratiſponenſis Epiſcopus judicavit eò maximè collapſam fuiſſe diſciplinam Cœnobii B. Emmerammi in eadem civitate, quòd majores ſui ejus urbis Epiſcopi, cùm eam Abbatiam ab Imperatoribus obtinuiſſent, ſibimet ipſis eam vendicaverant, ejuſque proventus in ea abſumpſerant, quæ tam aliena eſſent ab Epiſcopi, quàm ab Abbatis officio & ſanctimonia. Ideo & Regularem protinus Abbatem ibi eligi fecit Volfgangus, riſitque aſſentatorum inſanias, vel ineptias, ſuadentium, ut prædeceſſorum exemplo, Cœnobii opulenti proventibus Epiſcopalis ordinis pompam amplificaret. *Fungaris ergo & Epiſcopi & Abbatis munere, ut tui fecere deceſſores, ne quarundam rerum careret emolumentis.*

Surius d 31. Octo

Beatus Udalricus Auguſtanus Epiſcopus ab Impe-

Imperatore impetravit Commendam Abbatiæ modò vacantis obitu nepotis sui. Sed unum eo id consilio sanctissimus Episcopus machinabatur, ut privilegia quædam & emolumenta concedi, confirmarique faceret ei Cœnobio; eo enim semel perfecto, mox Abbatiam resignavit Regulari Abbati, quem à Monachis eligi curavit.

III. Redeo ad Abbates, quorum electio ad Episcopatum, benè multos invexit in eadem Cœnobia successores Commendatarios. Franco Lobensis Abbas post Carlomannum Caroli Calvi filium, cùm electus fuisset Tungrorum, vel Leodii Episcopus, ab Arnulpho Rege expressit ejus Abbatiæ cum Episcopatu unionem. Assensi sunt & Monachi, & tum conditiones concordiæ initæ hæ fuere, ut reditum pars dimidia Monachis obveniret, dimidia Episcopo, cui uni onus incumberet ejus militiæ, quam solebant Abbates suppeditare. *Jam dictus Franco ad opus Ecclesiæ Leodiensis suprædictam Abbatiam petiit, & consentientibus Fratribus impetravit; facta priùs conventione, ut medietas Abbatiæ Fratribus inibi regulariter militantibus in usu communi deserviret, aliam Episcopus sibi & militantibus manciparet.* Seponebantur decimæ & reditus ex illis obvenientes, quò in pauperes ad portam Cœnobii erogarentur. *Additur præterea, ut decimæ omnes indominicatæ ad portam Monasterii in usus pauperum sint & peregrinorum.* Quatuor proximè sequentes Episcopi Lobensem eandem Abbatiam in potestate habuerunt; cui cùm Præpositos præficerent suo arbitratu, & plerumque non sine pretio, hinc tota pessumdata est Cœnobii olim florentissimi & res & disciplina.

IV. Meliusculè compositæ tum erant res in Germania, ut prodit Decretum Conventus Francofordiensis Episcoporum Comitumque sub Ottone I. Statutum est enim, ut Cœnobia, quibus eligendi jus esset Abbatis, nemini posthac donari possent, ac ne Abbatiis quidem aliis. Quæ verò jus electionis assecutæ non essent, ea Monasteriis aliis adglutinari possent Imperatoriæ clientelæ. *Innuendum est etiam prefato Regi, ut nulla Abbatia, quæ per se electionem habet ad Monasterium, nec alicui in proprium possit donari. Illæ verò quæ electione carent, Regis donatione & privilegio, ad aliud Monasterium, quod sub ejus mundiburdio consistit, surrogari possint.* Eo decreto profligabantur omnino Commendæ. In Monasteriis enim jus eligendi adeptis, apertissimè prohibentur & Commendæ, & uniones ad alia Monasteria. In aliis verò unum videtur permitti Imperatori, proprios ut Abbates nominet, aut ea Cœnobiis aliis uniat & conglutinet. Nec enim jure nominandi jus includitur commendandi.

V. E Germania in Italiam pergentibus, occurrent Romani Pontifices laudatissimo zelo adversùs Commendas succensi. Litteras dedit Joannes VIII. ad Imperatorem, & Archiepiscopos Ravennatem, Mediolanensem, Aquilejensem, quibus commonebat excommunicatum à se fuisse Adelardum Episcopum Veronensem, quòd orasset exorassetque ab Imperatore Abbatiam, privilegiis Apostolicis conculcatis, & electionibus canonicis, quæ ibi semper viguissent. *Cùm Adelardum Episcopum, venerabile Monasterium Nonantulæ situm, quod nullus unquam Episcoporum, vel Judicum in Beneficium quæsivit, contra sacras prædecessorum nostrorum nostrique privilegii institutiones, quibus de propria semper Congregatione Abbatem fieri jubetur, callidè petiisse, ac per hoc illicita præsumpsisse, omnimodis reperissemus, authoritate Apostolica excommunicare studuimus.*

Abundè patuit ex superioribus, pleraque ex Imperatorum & Regum donis profectas esse Commendas. Et cùm tamen hìc Veronensis Episcopus consimili Beneficio ab Imperatore affectus fuisset, Ecclesiæ fulminibus mox percellebatur. 1. Quòd ei Cœnobio speciale indultum fuisset electionis privilegium, quo proinde Commendæ summovebantur. Non quo jure ipso Canonico, & disertissimis Regulæ B. Benedicti verbis non omnibus Cœnobiis agnatum & commune esset eligendi jus Abbatis, atque adeo Commendatarios ablegandi. Sed postquam vel Regnorum necessitates publicæ, aut effrænatissimæ cupiditates eò impulere summos Principes, ut suo nutu & arbitratu Abbatias largirentur: si quæ inter eas gratia & favore Magnatum præcelluere, eæ privilegia eligendi specialia elicuere, ut immunitatem suo sibi aliàs jure debitam, hoc est eligendi libertatem, saltem precariò obtinerent. 2. Quòd nihil causæ fuisset, quamobrem hæc Commenda annueretur, nisi ut infinitæ cuidam opum cupiditati fieret satis. *Cœnobium surripuit, suisque usibus, coarctatis extrema egestate Monachis, applicavit.*

VI. Nec dubitabat tamen idem Pontifex, quin Commendæ quædam essent justæ & inculpatæ, tum ratione habita ejus qui daret, legitima dandi potestate fretus; tum Beneficii quod commendaretur, nullo nempe privilegio fulti, ut ne unquam commendaretur; tum denique causarum dandæ ad Ecclesiæ utilitatem Commendæ. Id genus erant quas probavit idem Joannes VIII. & speciali patrocinio suo tuitus est in Haderico Presbytero & Abbate plurimarum Abbatiarum, præter Xenodochia & alia Beneficia, quorum erat Administrator. Prolata sunt superiùs, cùm pluralitatem Beneficiorum exagitaremus, verba ipsa hujus Pontificis, & quæ officia exhibuisset hic Presbyter cum primis insignia in Ecclesiam Mediolanensem; ut jam perspicuè ad utilitatem Ecclesiæ redundaret, tam bene de ea meritos beneficiis ejus cumulari. Tutissimum quoque erat plura ei commendare Beneficia, pluresque Ecclesias, qui incorrupta fide & invictissima strenuitate Ecclesiam Mediolanensem defensitasset. Epist. 264.

En aliam perquàm similem Commendam. Abstulerat Archiepiscopus Ravennas Joanni Diacono & Cartulario Ecclesiæ suæ Abbatiam illam ipsam, qua ejus ipsemet insignia in Ecclesiam merita remuneratus erat. Contulit se Joannes ad Pontificem, à quo jussus est per Epistolas Archiepiscopus, ut suæ illum Abbatiæ restitueret, per suos alioqui Nuntios actutum restituendum: permagni enim interesse, & ad æquitatem, & ad gratitudinem Ecclesiæ testificandam, ut ne indonati & inglorii dimitterentur, qui de ea usque adeo benemeriti essent. *Mandamus ut Joanni venerabili Diacono & Cartulario Ecclesiæ tuæ Monasterium sancti Martini, quod à te dudum promeruit obtinere, de præsenti reddere studeas, &c. Quoniam justum fore decernimus, eos post longa obsequia & diuturna servitia, quæ in sancta Ravennate Ecclesia peregerunt, non solùm digna remuneratione non privari, sed potiùs acquisitis Beneficiis alacriter gratulari.* Fugit me, an Hugo Abbas & Regiæ Francorum stirpis Princeps, ad quem humanissimæ sunt, & amoris significationibus plenissimæ ejusdem Pontificis litteræ, Abbatias suas tam splendidis meritorum & virtutum suffragiis esset consecutus. Epist. 300. Epist. 105.

VII. Unum nobis restat in Commendis Occidentalibus non oscitanter animadvertendum, ut nemo facilè in crimen vocet Pontifices, sanctissimos Episcopos, & Synodos, usque adeo tum faciles & indulgentes in illis tolerandis, nonnumquam & approbandis, quanquam improbaretur semper, quod ultra modum & æquitatis fines tentabatur. Illud autem est, quòd Commendatarii omnes, sive Clerici, sive Laici, quantumvis & spiritali & temporali præessent administrationi, Præpositos tamen & Superiores Regulares designare juberentur, qui de Claustri disciplina Episcopo rationem redderent, Synodis interessent, curam gererent animarum totius Cœnobii, ut qui ad Judicis sempiterni aliquando de his examen & judicium vocandi essent. Hæc Abbatum & Præpositorum officia edisseruit Moguntinum sub Arnulpho Rege Concilium anno

Can. 17. 888. *De Monasteriis Clericorum, Monachorum atque Puellarum, quæ Clericis, sive Laicis Beneficii jure donata sunt; placuit, ut tales eis præficiant Provisores ac Præpositos, qui præesse noverint ac prodesse, & qui ad Episcopum recurrant, & secundùm ejus ordinationem ad conventum Synodi occurrant, & commissum sibi gregem canonicè & cum magna religione custodiant, quasi rationem de animabus eorum reddituri.* Universim ergo Abbates, seu ex Clericorum, seu ex Laicorum ordine Commendatarii, onus salutis Monachorum & procurationem totam illam spiritalem refundebant in Monachum, quem designatum à se Præpositum Episcopo præsentabant.

VIII. Sed illud habet hic Canon, quo meritò stupeamus, quòd non Monachorum tantùm & Canonicorum Cœnobia, sed & Canonicarum atque Sanctimonialium Laicis Clericisque commendarentur. Erat ea indubitatissimè summa flagitii, & extrema disciplinæ pernicies: sed non siletur hìc quid causæ & rationis prætexeretur, ubi dicitur Beneficii jure. Eorum verborum hic sensus est, Ea Cœnobia ab Imperatore iis data, qui militiæ merere, stipendia facere, cuneos militum alere possent, quæ sive munia, sive onera his Abbatiis jam inde à temporibus Caroli Martelli indicta fuissent. Id vox ipsa Beneficii declarat, & ea propria est ejus verbi significatio, ut suprà jam sæpiculè demonstratum est. In litteris Ludovici Pii ad Magnum Archiepiscopum Senonensem datis anno 816. insinuantur commendata Clericis Monialium Beneficia. *Quanquam nonnulli Clerici Monasteria Puellarum, & nonnulli Laici Monasteria virorum ac puellarum habeant.*

IX. Flectendus nunc nobis gressus est ad Ecclesiam Orientalem, in qua ex iis quæ de pluralitate Beneficiorum disputata superiùs sunt, legitimas colligitur aliquas fuisse Commendas, & ipsorum subnixas authoritate Conciliorum. Quod de Michaelis & de Manuelis Patriarcharum Constantinopolitanorum Constitutionibus diximus, apertè Commendis suffragatur. Id enim & Patriarchæ, & Metropolitani, & Episcopi sibi sumebant, ut mutua concessione præter Episcopatum suum, aliam ejusdem Provinciæ gererent Ecclesiam Episcopalem, ut suprà prolixiùs narravimus; & has dispensationes tam adversas canonicis legibus adscribebant illi Ecclesiæ & gregis Christi necessitatibus. *Justam ob causam, quam tempus & res postulant, &c. Propter rationabilem Ecclesiæ Christi ovium refocillationem*, ut habet Patriarcha Manuel ibidem, ubi de legitimis Translationum causis agit. In confesso est autem non posse non & Commendarum causas pari æquitate & necessitate niti.

Juris Orien. Tom. 1. pag. 5. 245.

X. Rursus ubi Alexis Comnenus Imperator sanxit, ut qui electi essent Episcopi Ecclesiarum Orientalium, Paganorum jugo oppressarum, ad quas adire non daretur, priora Beneficia sua retinere possent, & eorum reditibus victitare: perinde sanè est, acsi diceretur, Episcopales Ecclesias illos Titulo possessuros, reliqua Beneficia in Commendam. Quod tantò propius à vero abest, quod hæc non permittuntur retineri posse Beneficia, nisi dum possint beata aliqua rerum vicissitudine ad Ecclesias suas convolare.

Ibidem, pag. 138. Balsam. in Can. 17. Julian.

Statuerat Patriarcha Sisinnius sub Imperatoribus Basilio & Constantino fratribus, ut dona Abbatiarum omnia irrita declararentur, præter ea, quibus illæ aliis donarentur Monasteriis, aut Magnæ Ecclesiæ. *Quin etiam traditiones Monasteriorum aliis Monasteriis attributorum, & magnæ Ecclesiæ relatæ.* Nihil attinet de verbis contendere, & hìc tricari, Commenda an ea esset, vel unio perpetua, aut etiam temporaria.

Juris Orien. pag. 201.

XI. Constitutum quoque fuit ab Alexio Patriarcha, & quidem in complurium Synodo Episcoporum, ut si quo Cœnobio Metropolitanus Episcopum donaret suæ Provinciæ, ad leniendam ejus egestatem: lapsu verò temporis locupletaretur Episcopatus, & Metropolitana ex adverso Ecclesia penuria premi inciperet: tunc enimverò compelleretur Episcopus Cœnobium Metropolitano restituere, quo & ipse vicissim nunc egens levamento eodem uteretur. *Episcopi quotquot ex Metropolitanorum donationibus Monasteria possident, si Metropoles in arctum cogi & inopes fieri contigerit, beatos autem & locupletes esse Episcopatus, meritò donationes illas restituent, ac Metropolibus Monasteria cedent, ut eorum angusta fors paulum ex eo solatii capiat. Similiter & aliæ personæ facient. Nam haud dubiè absurdum est & alienum à ratione, omnis generis exactionibus gravari Metropoles, Episcopatuum ad inopiam redactorum causa; locupletes autem Episcopatus non manum porrigere, nec opem ferre Metropolibus suis egentibus, nec permittentibus ad se, si poscat usus, Monasteria cedere.* Erat ergo tunc quædam charitatis & donorum reciprocatio inter Metropolitanos, & Episcopos cujusque Provinciæ; ut commendatis mutuò Cœnobiis, omnium indigentiæ prospiceretur. Non altercabor, si uniones malis fuisse, quàm Commendas. Mihi perinde est. Propendeo tamen magis in Commendas, cùm illa sibi Episcopi ultro citroque commendarent, perinde ut horum, vel illorum solanda erat paupertas. Denique si justæ possint esse causæ unicndarum Ecclesiis Episcopalibus Abbatiarum, erunt proculdubio & earumdem Episcopis commendandarum. Ibidem pag. 2

XII. Ne in mentem quidem tum veniebat Episcopis Græcis, uti nec Latinis, dubitare fas, an nefas, & furti genus esset, indigentibus Episcopis iisdemque Abbatibus Commendatariis reditus & fundos condonare, qui Monachis primò donati fuissent. Curæ erat illud quidem prorsus, ut ne patrimonio Christi sæculares & laici saginarentur, & ut ne effunderetur in divites, quod modicè sustentandis pauperibus dicatum fuisset. At cùm paupertate gravabantur Episcopi, ita sibi omnes persuadebant, fundos proventusque Cœnobiorum in eorum necessitates dependi, hunc profectò esse rerum Ecclesiæ usum sanctissimum, & hos veluti rivulos tum esse, qui in eum fontem refluerent, unde primùm effluxissent. Ut enim rem à capite arcessamus, erant olim omnia Ecclesiarum bona in ditione & potestate Episcopi. Parentes sunt Episcopi, & conditores omnium Ecclesiarum, adeoque & Monasteriorum. Pleraque Cœnobia fundarunt ipsimet, dotaruntque Episcopi ex Cathedralium agris & latifundiis Ecclesiarum. Ita cùm Cœnobiorum opes urgente ineluctabili aliqua necessitate, Conciliorum Pontificumque authoritate, in Episcoporum manus revolvuntur; non injuria rivuli existimantur hi esse, qui primævam ad scaturiginem suam revocentur. Alternatio semper fuit reciproca terrarum, redituumque inter Episcopales & Abbatiales Ecclesias. Utpote quod unum sit Christi patrimonium, aliàs & aliàs partiendum, pro temporum & locorum necessitate, duce & magistra charitate Christi. Centies Monachi Clericis, Clerici Monachis in eadem Ecclesias subrogati fuere; nec rebus Deo dicatis injuria fieri visa est unquam, si nunc his, nunc illis indigentioribus pro utilitate & charitate Ecclesiæ distribuerentur.

XIII. Fateri ergo cogimur, tam Commendas, quàm Dispensationes omnes juri communi adversarias, eoque quà licèt, quà fas est cohibendas esse: esse tamen nonnullas earum non legitimas tantùm, sed & necessarias, tum quod a legitima proficiscantur potestate, tum quod justis exprimantur causis, ad Ecclesiæ publicam utilitatem pertinentibus. Cùm harum cautionum altera deest, æquum est explodi Commendas, Ubi neutra deest, æquum est eas vel tolerari, vel etiam approbari, ut necessitati & charitati Ecclesiæ servientes.

XIV. De Episcopatibus & Cœnobiis in Commendam datis hactenus: ad minora nunc defluemus Beneficia. Et quidem ubi Alexis Comnenus Imperator

rator electis ad Episcopatus in partibus Infidelium sitos, veniam fecit retinendi priora Benficia sua, plura ex iis enumeravit, quæ inferiora essent Abbatiis, ut videre est in suprà laudatis Juris Orientalis & Balsamonis contextibus. Hinc illud emergit, nulla fuisse minorum gentium Beneficia, quæ non aliquando commendarentur.

XV. Cùm Imperatoria porro ea Constitutione, inter cætera Beneficia recensentur jura, vel portiones nescio quæ fraternitatum, Græcis ἀδελφατα dicta: non abs re fuerit hìc ea elucidari. Hinc emicabit nova etiam Commendæ species inusitata hactenus in Occidente, sed quæ non multò pòst Constantinopoli in Gallias irrepsit. Ea erant Beneficia Oblatorum in Monasteriis, qui usitatissimè in Galliis *Monachi laici* dicuntur. Id erat juris Patriarchæ Constantinopolitano, pinguibus in Monasteriis locandi laici cujuspiam, qui ad meliorem frugem revocare se, & seriò pœnitentiæ addicere meditaretur; cui tum non possent Monachi non ea submini strare, quæ essent sustentandæ vitæ necessaria. Audiendus de his Balsamon: *Non solùm* n. 19. *cura animarum Monachorum, sed ipsorum etiam* vii. *sæcularium incumbit Patriarchæ. Et quando viderit aliquem sæcularium sitientem propriam salutem, quomodo continget prohiberi Patriarcham, quominus in Monasterio eum collocet, ad salutem animæ ejus qui accedit?* Nec sæcularibus verò poterat Patriarcha hæc conferre Beneficia, hoc est, qui ad morum conversionem animum non appulissent: nec alterius Cœnobii Monachis; nec ita ut Cœnobii reditus jam propriis Monachis alendis minùs sufficerent: *Ne gravetur Monasterium adelphato*. Interiores enim Monachis exterioribus semper anteponebantur: ἐσωμονίται ἐξωμονίταις. Denique non laicos tantùm anterioris nequitiæ suæ pœnitudine ductos, sed & Episcopos Ecclesiis suis exturbatos, poterat Patriarcha in opulentioribus Monasteriis collocare: *Si accedit Laicorum quispiam, qui est omnino inops & pauper, ad sanctissimum meum dominum, vel ex Antistitibus, qui suos thronos perdiderunt, & sunt inopes, & voluerit statuere, ut is victum capiat è ditiori aliquo Monasterio; hoc rectè faciet: non supra facultates numeri eorum qui sunt ordinati. Monachi enim qui sunt intus, debent præferri cæteris omnibus ad ea quæ sibi sunt necessaria capienda.*

XVI. Cave autem, ne Commendis accenseas illam Patriarchatus Constantinopolitani concessionem Thryphoni Monacho factam, dum Theophylactus Romani Imperatoris filius ad eam ætatem matureseeret, quæ tantæ dignitati par esset. Voluit quidem Tryphon eam sedem retinere, elapso etiam tempore turpissimæ confidentiæ; sed ita tum fraude, tum vi excussus est eo throno, ut ejus non minor proderetur hebetudo animi, quàm ambitio. Annos tres supra viginti ait Curopalates Pontificatum gessisse Theophylactum, quo annorum numero continetur & ipsa Tryphonis administratio. Videri ergo non injuria posset Tryphon administrator ejus Ecclesiæ fuisse, dum immatura adhuc esset ætate Patriarcha. Quod non multum recedit à Commendis ad tempus datis. Sed fœdissimæ dedecus confidentiæ quo se Tryphon contaminavit, prohibet nos, ne mollioribus istiusmodi interpretationibus assentiamur.

CAPUT XVI. *P. 3. l. 2. c. 46.*

De Commendis Laicorum, sive de Commendis militaribus sub Carolo Martello, Pipino, Carolo Magno & Ludovico Pio.

I. Adlaborarunt Reges & Imperatores Galli, ut mederentur invasioni terrarum Ecclesiæ per laicos, unde manaverant Commendæ Militares. Sed non satis ex animi sententia res procedebat.

II. Consenserunt & Concilia temperamentis quibusdam, quòd planè constaret, per Regni calamitates necdum licere, etsi maximè cuperent, extingui prorsus Commendas.

III. Cœpit Carolus Magnus ei malo medicinam facere, prohibito, ne fundi Ecclesiæ dividerentur.

IV. Hinc illa manavit Regula juris, nefas esse Altaria, Ecclesias, Beneficia dividi.

V. Qui factum sit, ut Carolus Magnus & Ludovicus Pius Commendas adhuc aliquas laicis annuerint.

VI. Damnavere tandem ipsimet quidquid aliud erat Laicarum Commendarum.

VII. Et extingui tamen eas non licuit per facilitatem & mollitiem Episcoporum, qui adduci non poterant, ut abnuerent ipsi, quòd Principes annuissent.

VIII. Quid de his senserit Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis.

IX. Excusatur ab eo Ludovicus Pius in negotio Commendarum.

X. Laudatur à Jona Pius, quòd cervicibus Ecclesiæ excussisset Nobiles aliquos, qui Decimas, & Ecclesias ipsas usurpassent. Unde vox Commendæ. Quanta esset intercapedo privatorum, qui cupiditatibus suis, & summorum Principum qui Regni necessitatibus obsequebantur.

I. VIx in ipso illo tot sæculorum Ecclesiæ decursu execrabilius quidquam occurrit, quàm illa rerum Ecclesiæ, terrarumque, & ipsarum adeo Ecclesiarum invasio, per temporales Principes, Nobiles, Militesque, concidentis Clodovæi Magni familiæ tempore. Sarcire eam labem laborarunt Pipinus, Carolus Magnus, Ludovicus Pius & Carolus Calvus, ut temperamenti saltem aliquid adferrent: Episcopalia quoque Concilia strenuam in eo operam navarunt. Sed ipsamet antè labefactata est Caroli Magni stirps Imperatoria, quàm desperato adeò malo curatio tota adferri potuisset. Quàm facile est ingentes impellere ruinas, tam arduum, tam impossibile quandoque est, eas prorsus sarcire ac restaurare, ubi Ecclesiam & Regnum pariter totum pernicies una complexa est.

Non illam hìc ego calamitatem describendam aggrediar, ne longior sim, & ne à proposito mihi scopo aberrem. Satius est Ecclesiæ, Conciliorum, & sanctiorum quorumque Præsulum observare consilia, gesta, decretaque, inter has importunissimas temporum difficillimorum procellas. Nec me suspicati quisquam poterit ab instituto meo divertisse, cùm Militares etiam istæ Commendæ, Beneficia, Abbatiæ, & Episcopales semper fuerint Ecclesiæ; quibus illustrandis totum hoc à nobis opus dicatum est.

II. Concilium VI. Parisiense anni 829. Ludovicum Pium interpellavit, ut in hoc ipso Concilio Abbates, sive Canonicos, sive Regulares, quin & Laicos, *Sive de Laicis, qui Monasteria habent*, hortaretur, ut Episcopis morem gererent, vitam piè componerent, religiosè Cœnobia administrarent, nec res temporales distrahi sinerent, ac dissipari. *Congregationes sibi commissas, sive* L. 3. c. 18. *spiritualiter, sive temporaliter, ex paterno affectu gubernare, eisque necessaria stipendia administrare non negligant. Et ut nostram admonitionem libenter audiant, & obedienter adimpleant.* At Concilium II. Aquisgranense anno 836. sub eodem Ludovico contestatur quidem primò, tum certè Canones obtritos & proculcatos fuisse, cùm Cœnobia laicis commendata sunt, Cœnobiaque ipsa direptioni & exitio objecta; fatetur mox tamen temporum ærumnas, & angustias Regni, ejusmodi aliquid extundere potuisse, atque adeo in eam tantùm nunc curam

incumbendum esse, ut reparentur ædificia undique hiantia, & restituantur Clerici sedibus suis, quibus ejecti fuere, donec tam inveterato malo efficacior aliqua fieri possit medicina. *Monasteria divinis solummodo cultibus dicata, non debere sæcularibus dari, & canonica prodit authoritas, & ipsorum destructio locorum: Sed quia id exigit Reipublicæ necessitas. saltem collapsa loca erigi debent, & Clerici locis, in quibus fuerant, restituti, quousque opportunitas id permittat emendari plenius,*

Can. 12.

III. Cœperat jam pridem Carolus Magnus ei malo modum aliquem & delinimentum adhibere, ubi præceperat, ne qua posthac fieret rerum Ecclesiæ divisio, & ex divisione jactura. Sic enim ille in Capitularibus: *Ut ab Ecclesia de non dividendis rebus illius suspicionem dudum conceptam penitus amoveremus, statuimus ut neque nostris, neque filiorum nostrorum temporibus ullam penitus divisionem, aut jacturam patiantur.* Hinc autem occasio data promulgandæ huic Constitutioni, quòd in Conventu Aquisgranensi anni 789. cui præerat Paulinus Legatus Adriani Papæ, admonitus Carolus fuisset dividi à Laicis & detruncari Episcopatus, atque Abbatias, ea tantùm portione permodica Episcopis, Abbatibus & Abbatissis permissa rerum & proventuum, qua Canonicorum ac Monachorum instar victitarent: *Quia laici homines solebant dividere Episcopia, & Monasteria ad illorum opus, & non remansisset ulli Episcopo, nec Abbati, nec Abbatissæ, nisi tantum ut velut Canonici & Monachi viverent.*

Capitular. L. 1. c. 83. Capitul. Baluz l. 5. c. 207. Anno 789.

IV. Hinc manavit Regula Juris illa decantatissima, & posteris sæculis inculcatissima, Ecclesias & Beneficia nullam pati posse divisionem, nec in plures unquam conferri. Laici Beneficiarii, qui Ecclesias, Abbatias & Prioratus vel invaserant ipsi, vel dono Principum acceperant, hæc tanquam hæreditaria prædia mox inter filios & hæredes partiebantur, à quibus rursus in nepotes alios aliosque disecta, & in minutias eas veniebant, quæ facillimè vel alienarentur, vel dissiparentur; & jam spei & postliminii nihil superesset. Præterquam quòd in illa hæredum multitudine, Ecclesiæ curam & administrationem aliis in alios rejicientibus, nemo unus erat, qui illam in se susciperet; Ecclesiæque Provisores eò quòd plures essent, nulli erant omnino. Hæc in iisdem leguntur Capitularibus: ubi & vetantur hæ divisiones, dum possint aliquando tandem recuperari omnes Ecclesiæ & earum res de potestate Laicorum. *Et de Ecclesiis quæ inter cohæredes dividuntur, & tali occasione proprio honore carent; sive de his Ecclesiis quæ nimium rebus propriis sunt attenuatæ; vel certè de his rebus quæ super necessitate compellente à nonnullis Ecclesiis sunt ablatæ, & si qua sunt alia, sive in Ecclesiasticis, sive in publicis rebus emendatione digna, quæ pro temporis brevitate efficere nequivimus, in tantum differendum illud judicavimus, donec Domino favente, consultu fidelium, facultas nobis id definiendi ab eo tribuatur.*

L. 1. c. 110.

Ex his ergo scissionibus rerum Ecclesiæ, earum scatebat tandem pernicies, & mera desperatio eas unquam recolligendi. His medicari voluere Carolus Magnus & Ludovicus, nec divisiones tantùm prohibere exitiales, sed & Ecclesias suis omnibus rebus redintegrare: & tam tristia tamen inciderunt tempora, ut novas aliquas ipsis etiam Commendas Laicorum dira & inexorabilis necessitas extorserit, ut ex antedictis patet.

V. Nec enim inficiari quisquam potest, quin vel ii duo religione & pietate præstantissimi Imperatores, & de Ecclesia optimè meriti, nonnullas & Abbatias, & Cathedralium, aliarumque Ecclesiarum res Laicis commendaverint, ex illis etiam, quanquam id quidem rarò, quæ intactæ hactenus & illibatæ permanserant. Sed 1. quidem palam contestabantur, ineluctabili hoc necessitate exprimi, dum hæc tota aliquando labes resarciri possit. 2. Laicos hos compulere, ut in Episcoporum potestate essent, ut summa semper omnium providentia & authoritas esset penes Episcopos. 3. Ipsimet vigilavere, ut sartæ tectæque servarentur Ecclesiæ, earumque res omnes. *Abbatibus & Laicis specialiter jubemus, ut in Monasteriis quæ ex nostra largitate habent, Episcoporum consilio peragant ea, &c.* Et alibi: *Ut illi homines, qui res Ecclesiasticas per verbum domini Regis tenent, illas vel Ecclesias vel domos Episcopi & Monasterii emendare debeant, &c.*

L. 2. c. 8.

L. 5. c. 11.

VI. Revocarunt illi quidem postea dona sua hæc omnia, aut si mavis, damnarunt generatim omnes rerum Ecclesiæ usurpationes à Laicis factas. Idque iis verbis præstiterunt, quibus apertissimè profiterentur, non posse dari Laicis, non posse unquam impetrari à Laicis patrimonium Christi & pauperum; & quo id cumque colore & fuco obducatur, sacrilegam eam semper esse rei sacræ contaminationem, & detestabilem rapacitatem, quæ fame & nece pauperum luxuriantes divites saginet. *Omnibus, nos ipsos corrigentes, posteris nostris exemplum dantes, generaliter interdicimus, ut nullus laicus homo, vel Imperator, vel Rex, aut aliquis Præfectorum vel Comitum, sæculari potestate fultus, sibi per violentiam rapiat, aut à nobis competere, vel quocumque modo invadere præsumat Monasterium, aut prædia, vel quascumque res de potestate Episcopi, vel Abbatis, aut Abbatissæ; & incipiat ipse vice Abbatis regere, & habere sub se Monachos, & pecuniam possidere, quæ fuit Christi sanguine comparata. Talem hominem antiqui Patres nominabant raptorem, & sacrilegum, & homicidam pauperum, & lupum diaboli, intrantem in ovile Christi, & maximè anathematis vinculo damandum ante Tribunal Christi.* Anathemati obnoxios ipsimet declaravere, quicumque res Ecclesiæ ambirent, & à Principe expeterent. *Qui regulam Ecclesiæ petunt à Regibus, irrita habeantur quæ obtinent, & à communione Ecclesiæ arceantur.* Idque anathema dilucidiùs declaratum est Capitulari Caroli Magni anno 803. *Cum his qui absque voluntate Rectoris Ecclesiæ, & maximè Episcopi, res Ecclesiæ à Regibus petere, vel retentare, vel auferre præsumpserint, nec in hostem ire, nec cibum sumere, nec ad Ecclesiam aut ad Palatium pergere habeamus.*

L. 1. c. 3.

L. 7. Ep. 192.

VII. Tam piæ Constitutioni statim modus adhibitus, statim ex parte aliqua derogatum est. Vetitum est, ne Laici feudos & agros impetrarent ullos Ecclesiarum, nisi donante, vel donationem confirmante Episcopo. Atqui non facilè poterant Episcopi non annuere, non confirmare, quod donassent Imperatores & Reges. Audi ipsum Caroli Magni & Ludovici Pii Capitulare. *Placuit, ut Episcopi rerum Ecclesiasticarum in omnibus, juxta sanctorum Canonum sanctiones, plenam semper habeant potestatem. Nullus eas dare, vel accipere absque proprii Episcopi audeat jussione, &c. Quapropter præcipimus, ut si quis ex jure Ecclesiastico hactenus nostra largitate aliquid possedit, si illa deinceps habere voluerit, ut ad proprios Episcopos veniat, & ab eis, & à Præpositis Ecclesiarum unde esse videntur, quocumque modo justè potuerit, hæc impetrare satagat, & nihil ex eis aliter ambiat, aut concupiscat, vel accipiat.* In Capitulari anni 803. idem sancitum & promulgatum fuit: *Nullus res Ecclesiæ nisi precario possideat. Et postquam ipsæ precariæ finitæ fuerint; faciant potestative speculatores Ecclesiæ, ut aut ipsas recipiant, aut posteris eorum sub precario & censu habere permittant.* Fatetur Carolus id sibi consilii ab Episcopis & à Pontifice Romano insufurratum fuisse: *Adjuncto Leonis Papæ, & omnium Episcoporum, quorum consilio usi hoc egimus, spiritui nostro.*

L. 1. c. 1.

Elicuit Aldericus Cenomanensis Episcopus à Ludovico Pio diploma, quo jubebantur omnes fundis

dis Ecclesiæ ab eo donati, censum bona fide persolvere, decimas item & nonas, & reparationes curare. Quin & illud addebatur, non posse à Nobilibus eos Ecclesiæ fundos retineri, nisi ex assensu Episcopi temporario, dum Ecclesias Imperator posset suis fundis omnibus restituere. *Cum consensu & benevolentia Episcopi teneant usque dum illa cum eis quæ ex nostra ditione habere videntur, mutare possimus, & Ecclesiæ quæ justè & legitimè, ut inquisitum habemus, debentur, auxiliante Domino, restitui atque reddere mereamur.* Fuit inter Nobiles, qui singulari aut pietatis instinctu, aut remordendis conscientiæ stimulo, decreverit prædium Ecclesiæ reddere Cenomanensi, quod ex ejus rebus Regum dono adeptus esset. Assensum Ludovici Pii petiit & impetravit. *Pavescens ultimum vocationis diem, timensque ne præfata villa aliquo cupiditatis suæ stimulo, vel aliquo ingenio, à jure Ecclesiæ alienata foret, &c.* Cui exemplo possent & alia attexi simillima.

Baluz. Miscr. To. 1. pag. 32. 16. 171. 177.

Eo quoque jure pridem utebantur Episcopi & Abbates, suarum ut Ecclesiarum agros & fundos Laicis ipsimet darent, Beneficiario more; & ne faciliùs hæc ab illis concessa revocarentur, intercedebant Imperatores. Itaque qui donabant Episcopi ipsi, non facilè poterant non confirmare dona persimilia Imperatorum, vel Regum; qui sua interesse putabant, curare, ut Ecclesia militem aleret Reipublicæ, ad communem utriusque incolumitatem. *Admonemus etiam Episcopos & Abbates, ut per præmia Beneficia hominibus suis nec auferant, nec donent. Quia multæ reclamationes & querelæ de hac causa ad nostras aures solent pervenire.*

. 6. c. 224.

Nec abnuò equidem, quin abstinuerint, si velis, Carolus Magnus & Ludovicus Pius à novis Commendis creandis, iisque militaribus copiis, quas Abbates laici Regios ad exercitus suos adgregassent: sperarintque cælesti, quàm terreno præsidio meliùs & stare Regna, & hostem debellari: certè tuendo terrestri Imperio committendum non esse, ut cælestis regni janua occludatur: *Satius enim nobis est regnum non habere terrenum, quàm æternum perdere. Plus verò me credo Deum posse per Sanctorum suorum merita adjuvare, quàm omnem militiam secularem.* Sed non satis liquet revocatas ab illis Commendas omnes laicas, à Majoribus suis excitatas. Quin contrarium potiùs ex hactenus dictis elicitur.

. 7. c. 188.

Uberrimè hoc argumentum pertractat Paschasius Radbertus Libro secundo de vita Valæ Abbatis Corbiensis, ubi & excandescit vehementer adversùs Commendas laicas: fatetur è Ludovico Pio agitata fuisse consilia de iis abolendis: quod verò objectabatur non satis validè defensari posse Rempublicam, nisi aliquantum opis & adminiculi Ecclesia quoque conferret: respondet nihil ipsos posse Laicos usurpare, quasi suo jure; sed posse Episcopos ea illis impartiri subsidia, quæ ad Regni tutelam necessaria essent. *Si Respublica sine suffragio rerum Ecclesiasticarum subsistere non valet, quærendus est modus & ordo cum summa reverentia & religione Christianitatis; si quid vos vestrique ab Ecclesiis ob defensionem magis, quàm ad rapinam accipere debeatis; ne cum maledictione & execratione sanctorum Pontificum ita tenus præsumatur. Porro isti sancti Pontifices, si quid ad usus militiæ exhibendum est, sic exhibeant, &c.*

VIII. Multum operæ posuerat & laboris Agobardus Lugdunensis Archiepiscopus, ut Ministros Ludovici Pii impelleret ad illum interpellandum, urgendumque, quò ex hac perversitatum & calamitatum voragine Ecclesiam Regnumque subduceret. Cùm enim canonicæ leges semel à Spiritu sancto dictatæ, orbisque terrarum reverentia consecratæ fuerint, & ipsorum summorum Principum consensione firmatæ: ambigi jam non posse, quin si qua illis aspergatur contumelia, illa in Deum ipsum redundet, & in Ecclesiam toto orbe diffusam. *Canones qui firmati sunt Spiritu Dei, consensu totius mundi, obedientia Principum, consonantia Scripturarum. Ex quo tempore acceptum & receptum est, non aliud esse agere quidquam adversus Canones, quàm adversus Deum, & adversùs ejus universalem Ecclesiam.* L. de D penſat.

Hinc porro ille philosophatur, sacrilegas illas usurpationes rerum Ecclesiæ à Laicis jam insessarum, nullo idoneo prætextu obumbrari posse publicarum necessitatum: nec enim futuras eas necessitates Deum nescire potuisse: & nihilo tamen minùs has ejus nomine & authoritate promulgari prohibitiones, & invalescere, ipsum voluisse. *Quamobrem istæ quas nunc homines prætendunt necessitates, & quarum causa se impunè putant res sacras in usus communes vertere; licèt tunc hominibus futuræ essent, Deo tamen præsentes erant: quodque Spiritu suo statuit Ecclesia; tenendum cunctis diebus, usque in finem sæculi voluit custodiri.*

IX. Vereor, ut solida æquè ac pia sit hæc Agobardi argumentatio. Illa enim Dei præscientia eventuum omnium futurorum omnino non prohibet, quin incurrentes subinde necessitates cogant Canones & leges quasque sanctissimas jure meritissimo relaxari. Fatetur certè mox Agobardus ipse, Ludovicum Pium non fuisse quidem ipsum harum Commendarum omnium authorem & architectum; sed nec in ejus potestate fuisse, ut eas omnino aboleret: instandumque adeo tantummodo apud illum esse, ut pro virili sua contenderet nervos omnes ad earum extinctionem. *Sed quoniam quod de sacris rebus in laicales usus licitè translatis dicimus, non fecit iste dominus Imperator, sed præcessores ejus, & propterea impossibile isti est omnia emendare, quæ antecedentes malè usurpata dimiserunt; saltem admonentibus vobis cogitare dignetur periculum, quod licèt vitare nequeat, tamen dum pensat, timet, &c.*

Ex his & ex consequentibus, quæ lubens circumcido, manifestum est, 1. Eo ævo ventilatam sæpiùs fuisse quæstionem illam, Ecquæ proclivior & expeditior esset ratio Ecclesiæ & Reipublicæ exolvendæ tot ex illis vinculis, pravitatibus & ærumnis, quò eam bella civilia demersissent, 2. Non omnes Episcopos in ea fuisse sententia, ut essent, vel esse possent satis justæ causæ usurpationum & sacrilegiorum istiusmodi; aut dispensationis fucata specie dissimulari posse tam manifestam Canonum omnium violationem, 3. Ludovicum Pium consilia cœpisse in eam rem pia & fortia: sed omnibus penè convenisse, ne toto quidem tum Imperatoriæ potestatis & pietatis pondere posse flammas illas obrui, quas Majores ejus succendissent. Ne Agobardus quidem ab ea sententia discedebat; unde nec aliud extundi volebat à Ludovico, quàm ut ne novas Commendas crearet ullas, antiquas Episcopis permitteret vel revocandas, si fas esset, vel confirmandas. Juvabit paulò etiam copiosiùs verba hìc fecisse de re tanti momenti.

Anno 823. generalem habuit Conventum Ludovicus Pius apud Compendium, cui & Adelardus & Helisachar interfuere. Actum est de rebus Ecclesiæ, quas Laici involaverant; & res tandem eò rediit, ut jubèrent illi, quod jam invaserant, eo piè & religiosè uti; reliquis non abstinere tantùm, sed & tutelam ac defensionem impendere. Placuit ea Imperatori concordia, qui & Episcopos ac Comites ei subscribere jussit. Hæc Agobardus narrat eo libello, quem exaravit adversùs has rerum sacrarum profanationes: ubi & mox destomachatur in eos Nobiles laicos, Provinciæ potissimùm Narbonensis & Linguadokii, qui ne ei quidem Ecclesiæ indulgentiæ acquiescebant. En ipsa Agobardi verba, qui præsens aderat: *Sequenti anno cum adessent jussi in Compendio Palatio, & de his* L. de D penſat. Eccleſ.

inter eos sermo haberetur, ad hunc modum post multa colloquia, in quantum ego intellexi, ratiocinia sunt perducta, ut primùm quidem intellectibus omnium inculcarentur delicta de rebus illicitè usis: post verò cùm Dei timore in illis quas habent Laici cautiores effecti, etiam in his quæ remanserunt Ecclesiis fideliores atque clementiores existerent, ita ut & suis adhiberent pietatem, & Ecclesiis defensionem; fieretque compatienti concordia, remediabilis ac veniabilis offensio, quæ comitante pietate de indulgentia quoque esset secura. Hanc rem cùm dominus Imperator audiret atque perpenderet, volens eam ducere ad tranquillitatem pacis, quæ ad modicum turbata fuerat, fecit uniri Episcopos & Comites in consensum & pacem. Ex hoc itaque putavi ego, quòd eodem modo, quo dominus Imperator pensavit atque intellexit rationem, sopirique fecit dissensionem, omnes etiam Comites vel Honorati ejus intellexissent atque voluissent. Sed è contrario, ut audio, isti de quibus nobis sermo est, inchoatam discordiam magnificant, & de concordia in conspectu domini Imperatoris nihil se audisse vel intellexisse dicunt. Initio ejus libelli declarat Agobardus, quinam essent illi Comites, qui ei concordiæ irascerentur, & Agobardo, ejus tum idoneo defensori, quòd & priùs author fuisset. *Significavit mihi dilectio tua, quòd clari & honorati viri per Septimaniam & Provinciam consistentes, de me incessanter obtrectando loquantur. Quanquam nec cæteris parcant, dicentes moviisse nos, ac præcipuè me inauditam contentionem atque discordiam pro Ecclesiasticis rebus, &c.*

Jure miraremur Agobardum, tanto & tam puro æstuantem zelo pro rerum sacrarum religioso usu, ut vel ex hoc opusculo liquet: authorem tamen & defensorem fuisse ejus concordiæ, quæ Laicis condonabat quæ hactenus usurpassent, dum sui ipsos puderet, pœniteret, & his piè uti satagerent, cæteris Ecclesiæ rebus non abstinerent tantùm, sed & earum defensione prius facinus eluerent. Jure, inquam, miraremur paci & concordiæ esse astipulatum Agobardum, ex qua tantum detrimenti caperet Ecclesia, nisi alioqui constaret desperatissimum eum fuisse morbum, spem omnem conclamatam fuisse extorquendæ è Laicorum manibus tam opimæ prædæ; faciliùs condonari quæ in Canones commissa jam sint, quàm quæ committenda: denique ea summi Juris remissione & humanitate, amicos evasisse, qui inimici fuerant: defensores, qui usurpatores: ita serviendum necessitati, & ea ipsa publica pace & consensione compensari damna præterita.

Vestigia premens Ludovici patris Lotharius Imperator, anno 824. Capitulare edidit, quo edicebat, ut Ecclesiæ restituerentur quæ usurpata fuissent, obtenta quasi licentia Episcoporum. *De rebus Ecclesiarum injustè retentis, sub occasione quasi licentia accepta à Pontifice, volumus, ut à Legatis nostris in potestatem Pontificis & Romanæ Ecclesiæ celeriùs redigantur.* Quod idem Caput legitur in Legibus Longobardorum.

Baronius.

L. 11. To. 27.

X. Observatum est à Jona Aurelianensi Episcopo, quod & à nobis suprà insinuatum est, Laicos Proceres authoritate propria invasisse Parochiales Ecclesias complures, cum decimis & oblationibus, quas deinde pro libitu suo, nunc in Laicos, nunc in Clericos, tanquam beneficia quædam sua effunderent, *Sunt plerique Potentes, qui obliti ordinis & ministerii sui, Basilicas possidentes, rebus tenues, fidelium verò largissimis decimis abundantes, contra fas suis aut Clericis aut Laicis beneficiario munere conferunt, ut de hujusmodi oblationibus & decimis sibi serviant. Quod quàm sit extraordinarium, & Religioni Christianæ incongruum, necnon & facientibus periculosum, qui animadvertit, intelligit.* Mox demonstrat eam esse propriam Episcoporum potestatem distribuendi & conferendi Parochias decimasque. Addit porro usque adeo aberrasse à veritatis luce, fuisque cupiditatibus excæcatos fuisse hos rerum sacrarum compilatores, ut eas jure à se possideri contenderent, donec Ludovicus Pius has pestes exterminavit. *Hoc genus avaritiæ in tantum quosdam obligaverat Laicos, ut hoc se justè & rationabiliter, imò inculpabiliter sectare putarent, donec gloriosus orthodoxus domnus Ludovicus Imperator, inter cætera pietatis suæ beneficia, quæ sanctæ contulit Ecclesiæ, ab hoc quoque eam immunem effecerit.*

De Instit. laical. 2. c. 19.

Capitulare Pipini ad Castrum Vernum anno 755. fidem facit Laicos ipsos vi allata invasisse ea Cœnobia, ubi Regularis obsoleverat disciplina. *Si Abbas sic remissus vel negligens inveniatur, ut in manus Laicorum ipsum Monasterium veniat, & hoc Episcopus emendare non potuerit, &c.* Ex eodem tamen ipso Capitulari liquet, Pipinum ipsum divisisse proventus quarundam Abbatiarum in Monachos & milites, sive Regales eæ essent, sive Episcopales. *Hoc quod Monasteriis dimittebatis, unde vivere potuissent.* Idem habet de Episcopatibus Capitulare Metense anni 757. *Qui res Ecclesiasticas Episcopii vel Monasterii tenent per verbum domini Regis.* Cap. Balu. Tom. 1. p. 170, 174.

Nec à verisimilitudine dissidet Xenodochia quoque à Laicis invasa fuisse, cùm eos jussit Carolus Magnus edito Capitulari anno 793. vel pauperibus prisco more alimenta suppeditare, vel Xenodochia Episcopis resignare, *Ut quicumque Xenodochia habent, si ita pauperes pascere voluerint, & consilium facere, quomodo ab antea fuit, habeant ipsa Xenodochia, & regant ordinabiliter. Et si hoc facere noluerint, ipsa dimittant, &c.* Capite proximo ostenditur, Baptismales quoque Ecclesias invasisse eosdem Laicos, quos & ipse Imperator damnat. *De Ecclesis Baptismalibus, ut nullatenus eas Laici tenere debeant.* Edicitur mox quidem, ut Cœnobia & Xenodochia Regiæ fundationis, *Ut Regalia sint*, dari non possint nisi per Reges, *Per beneficium domini Regis habeat:* at non ibi expressè dicitur de donis agi in Laicos collatis. Cap. 1, 2. Cap. 6. Cap. 44.

In Capitulari anni 801. agitur de Laicis, qui Beneficia Ecclesiæ obtinent, sed dono Regum ea obtinere non dicuntur. Obiter monebo eo Capitulari *Commendæ* vocem usurpari, pro Ecclesiasticis Beneficiis, quæ Laici obtinerent. *Cæteri liberè homines, qui vel Commendationem, vel Beneficium Ecclesiasticum habent.* Quæ inde manabat vox, quòd Beneficiarius se ei devoveret & manciparet quodammodo, à quo Beneficium impetraret: *Si Beneficium aliquod quispiam ab eo, cui se commendavit, fuerit consecutus.* Ab hoc diverticulo in viam redeo. Fatetur Ludovicus Pius in Capitulari anni 823. dono suo Laicos Monasteria obtinere. *Abbatibus quoque & Laicis specialiter jubemus, ut in Monasteriis quæ ex nostra largitate habent, Episcoporum consilio obediant.* Cap. 20. Cap. anni 815. c. 16. Can. 8.

Hinc porro clarescit privatos complures in Ecclesias, earumque prædia invasisse, quæ non mediocri ex parte restitui curarint Carolus Magnus & Ludovicus Pius: sive excussis suo Beneficio iis, qui decimas nonasque non exolverent, nec reparandas curarent Ecclesias, ut ex multis patet Capitularibus: sive mortali hac vita excedentibus Beneficiariis, ut probatur exemplo Maurini Episcopi Altisiodorensis, qui à Carolo Magno id pervicit, quod jure ipso præstitutum erat. Jure enim ipso Commendæ Commendatarii obitu extinguebantur. Si Principes hi autem agros Ecclesiæ quandoque & Ecclesias commendarent, ne Synodi quidem Episcopales superiùs laudatæ id tacuerunt, ad eas quandoque angustias Rempublicam coarctari, ut non aliter salus ejus dignitasque constare, aut recuperari posset. Cap. Balu. L. 5. c. 276, 277. 353.

Le Cointe. Anno 809. n. 24.

CA-

CAPUT XVII. *P. 3. l. 2. c. 47.*

De Commendis Laicorum sub Carolo Calvo & reliquis Regibus Carolinis.

I. Concilium ad Theodonis villam graviter expostulat apud Carolum Calvum de his Commendis.

II. Quæ in hoc Concilio prolata sint temperamenta, ut & Regni necessitatibus consultum esset. Secernuntur Cœnobia Monachorum & Monialium à Cœnobiis Canonicorum & Canonicarum.

III. Easdem querelas ingeminant Synodi Meldensis, & Suessionensis.

IV. Concilium Valentinum III. minas cælestis iræ intentat.

V. Quid senserit Conventus Carisiacensis, de initiis, progressu, & periculis harum Commendarum.

VI. Querimonia rursus Concilii Tullensis ad Saponarias, & Nicolai I. Papæ.

VII. Hadrianus II. Papa Theutbergam Reginam Abbatiis donari curat.

VIII. Origines & progressiones harum Commendarum ex Flodoardo.

IX. Episcopatus Laicis commendati à Chorepiscopis administrabantur.

X. Tuitione regia muniebantur & custodia Ecclesiæ omnes, & Abbatiæ vacantes.

XI. Laicis commendata minuscula Beneficia, perinde ut majora.

XII. Caroli Calvi successores nihilo abstinentiores fuere rerum sacrarum.

I. EA inter filios Ludovici Pii conflagravere bella, quibus Ecclesia in easdem rursus, è quibus nondum prorsus emerserat, demergeretur calamitates. Ex Concilio ad Theodonis villam habito anno 844. manifestè patet, Carolum Calvum jam tum cœpisse Laicis rursum commendare Abbatias, etiam Puellarum, qua de causa gravissimas Synodus fudit querelas, *Sacrum Monasticum ordinem & quædam etiam loca specialiùs venerabilia, contra omnem authoritatem & rationem, & Patrum vestrorum, seu Regum præcedentium consuetudinem, laicorum curæ & potestati, in maximo vestro periculo & illorum perditione, & Dei ac Sanctorum non modica ad iracundum provocatione, vos commisisse dolemus.* Non fallebat hujus Concilii Patres, in dandis his Commendis Carolum Calvum exempla Majorum suorum sectatum esse; sed ad ea pertinebant Cœnobia hæ querimoniæ, quæ commendata nunquam hactenus fuissent, vel quorum Commendæ essent extinctæ, vel quæ iis donata essent Imperatoriis privilegiis ad eligendos Abbates, quibus Commendatarii arcerentur. Ita à vero non abhorrebat, *contra præcedentium Regum consuetudinem* fecisse Carolum.

II. Cessit his monitis & querelis Carolus, sponditque Congregationes Monasticas Abbatibus Regularibus restitutum iri. Ac vicissim Synodus, ut Principi aliquid gratificaretur, id indulsit, ut si difficillima incurrerent tempora, laicis permitterentur Cœnobia Canonicorum & Canonicarum, commendata Episcopis spiritalis regiminis providentia, adeoque & temporalis, Episcopo & Abbati cuipiam vicino. Quæ Cœnobiorum distinctio satis apertè declaratur hoc ejusdem Synodi Canone: *Quia perspeximus vestram potestatem & sacerdotalis consilii authoritatem, quædam ad præsens extasse non valere corrigere, &c. Ideo de Canonicorum Monasteriis & Sanctimonialium, quæ sub eadem forma vivere dicuntur, consideravimus, sicut Paulus Apostolus dicit, secundum indulgentiam, non secundum imperium, ut si propter imminentem Reipublicæ necessitatem, laicorum interim committuntur, Episcopi providentia, adjuncto sibi Abbate, studeatur, qualiter restauratio locorum & custodia officii ac religionis, atque subsidium temporalis necessitatis adhibeatur.* Ita de Monasteriis Canonicis Ordinis utriusque sexus. Jam de Cœnobiis Monachorum & Monialium, quæ illis restituenda essent, qui religionem Monasticam professi essent. *Per loca etiam Monastica ejusdem Ordinis provisores necesse erit disponere, cùm vestra authoritas eos qui vices Christi secundùm regulam divinitus dictam in Monasteriis agant, studuerit ordinare.* Ea Regula cælesti inspirata afflatu, Regula est B. Benedicti. Hi verò Christi Vicarii, Regulares utique sunt Abbates.

III. Novis rursum querelis eundem Regem interpellavit Meldensis Synodus anni 845. de iis Cœnobiis, quæ privati quidam suis in prædiis extruxissent, dotassent, Regiæque commisissent tuitioni, ne nepotum, hæredumque suorum cupiditati prædæque paterent, & quæ deinde Reges ipsi Aulicis laicisque aliis, tanquam res aliquas regii fisci donassent. *Monasteria quæ ab hominibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, prædecessores Reges causa defensionis & mandebrudii susceperunt, ut libera libertate, remota spe hæreditaria de illorum propinquitate ibidem Religio observaretur; & nunc in allodium sunt data.* Actum est & de prædiis Beneficiorum, quæ detruncassent Reges & Imperatores, & in suæ veluti feuda Coronæ convertissent. *Res Ecclesiasticas in allodium ipse, aut pater suis donavit.* Conc. Vern. Ann. 845. Can. 12. Conc. Beluac. Can. 3. Conc. Meld. Can. 41. 42.

Capellis Regiis minimè omnium abstentum fuerat; laicis illæ permissæ fuerant Proceribus, qui earum decimas lege divina alendis pauperibus dicatas, saginandis canibus & prostibulis impendebant: *Si autem laici Capellas habuerint, à ratione & authoritate alienum habetur, ut ipsi decimas accipiant, & inde canes, aut geniciarias suas pascant.* Can. 7.

Causæ certè tres istæ querelarum justissimæ, abundè prodebant, quàm steriles & fluxæ fuissent Caroli Calvi priores pollicitationes. Concilio demum Suessionensi II. anno 853. cùm obtunderentur Patres eorum importunis vocibus, qui subinde necessitates Regni causabantur, flagitatum est, ut ii saltem laici, qui fundos Ecclesiæ retinerent, Decimas & Nonas persolverent, ex præstituta olim lege. *Ut ex possessionibus quæ Ecclesiasticæ certis indiciis comprobantur, nec plenè propter varias necessitates possunt restitui, saltem Nonæ & Decimæ tribuantur.* Inculcatæ denuo hìc fuere Meldensis Concilii querimoniæ. Aderat Rex, qui decimis nonisque concessis, Missos suos ablegavit; ut Monasteria describerent, Capellas, minores Ecclesias, fundosque sacros laicis datos, ut de his postea communis cum Episcopis deliberatio institueretur: *De Monasteriis, & Capellis, & Abbatiolis, & Casis Dei in Beneficium datis.* Verùm non aliò ferè hæc collimabant omnia, quàm ut Ecclesiæ & Ministris ejus permitteretur & præcerperetur, quo se sustentarent: nequaquam verò, ut laici fundis Ecclesiæ & Ecclesiis ipsis penitùs ejicerentur. Can. 9.

IV. Non iis se continuit angustiis Concilii III. Valentini zelus flagrantior ann. 855. Præcepit enim Concilium ab Episcopis diro innodari anathemate usurpatores hos omnes rerum Ecclesiæ, quantumvis Regum Brevia & Imperatorum Rescripta, ac dona ostentarent: nec relaxari ea vincula, donec veniissent ipsi ad Principem, eumque de jure & libertate Ecclesiæ commonefeciissent. *Quod etsi prætenderit hujusmodi sibi indulta & concessa ab Augustissimis dominis nostris, nec sic à sententia Episcopi sit liber. Multi enim probantur in similibus mentiri. Donec rector ipsarum Ecclesiasticarum rerum ad clementes aures Principis causam tam male* Can. 8. 10. Consult. Episc. ad Ludovic. II. Imp. Anno 85. c. 11.

malè facti cum precibus Eccleſiæ deferat, ut ejus judicio & moderatione res unde agitur, deliberetur, & is qui charitate fuerit privatus Eccleſiæ, tunc ſi dignus eſt, abſolvatur. Qua clauſula apparet, Concilii Præſules totum commiſiſſe tandem Principis voluntati, & officio ſe ſatis fungi ſuo exiſtimaſſe, ſi modò conſcientiam ejus oneraſſent.

V. Nihil porro in hanc rem vel vehementius, vel reconditioris doctrinæ, quàm quod ſcripſere Provinciarum Remenſis & Rotomagenſis Epiſcopi ad Ludovicum Germaniæ Regem in Conventu Cariſiaco, cùm adventaret ille in regnum Caroli Calvi, fucata & ſimulata voluntate ejus emendandi. Scripſere autem Præſules ad Ludovicum, à Carolo primùm Martello profanatos Eccleſiæ fundos & laicis datos; B. Eucherio Aurelianenſi Epiſcopo cœleſti oſtento declaratum eſſe, eum illa de cauſa æternis ignibus addictum fuiſſe: per litteras ab Eucherio certiorem factum, ea de re fuiſſe tum Bonifacium, tum Fulradum Abbatem ſancti Dionyſii & Archicapellanum Regis Pipini: ab his retectum Martelli tumulum, intuſque nigerrimum inventum fuiſſe, è quo & draco teterrimus tum eruperit. Teſtatum fecere hi Præſules viſos à ſe fuiſſe auditoſque rei hujus geſtæ teſtes oculatos. Hinc Pipinum Regem Concilio Liptinenſi reſtituiſſe rerum Eccleſiæ quidquid recuperari tum potuiſſet; cùmque nequiſſet rebus ſuis omnibus Eccleſiam redintegrare propter cruentiſſima Gaiffati Aquitaniæ Principis bella, precaria ipſum flagitaſſe à reliquis Epiſcopis, ea conditione, ut Nonæ & Decimæ ſolverentur ad fabricarum reparationes, & denarios duodecim ex unaquaque familia, ad Eccleſiæ relevandas neceſſitates. *Pipinus quantumcumque de rebus Eccleſiaſticis, quas pater ſuus abſtulerat, potuit, Eccleſiis reddere procuravit. Et quoniam omnes res Eccleſiis à quibus ablatæ erant, reſtituere, propter concertationem quam cum Uvaifario Aquitanorum Principe habebat, non prævaluit, precarias fieri ab Epiſcopis exinde petiit, & Notas ac Decimas ad reſtaurationes tectorum, & de unaquaque caſata* XII. *denarios, ad Eccleſiam, unde res erant beneficiatæ, ſicut in libro Capitulorum Regum habetur, dari conſtituit, uſque dum ipſæ res ad Eccleſiam revenirent.* Additur ibidem à Carolo Magno & Ludovico Pio proſcriptas fuiſſe eas uſurpationes, eiſque poſteros interdictos: Nec tamen his deterritum Carolum Cœnobia aliqua utriuſque Ordinis, Monaſtici & Canonici, utriuſque ſexus laicis commendaſſe, vel ea imprudentia, quam ætas excuſaret, vel Aulicorum & aſſentatorum obreptione, vel denique eorum perculſum terrore, qui ſi repulſam paterentur, ad hoſtium caſtra ſe deſcituros minitabantur. *Partim juventute, partim fragilitate, partim aliorum callida ſuggeſtione, etiam & minarum neceſſitate, quia dicebant petitores, niſi eis illa loca ſacra donaret, ab eo deficerent.* Poſtea verò eundem Carolum pungentibus conſcientiæ ſtimulis, paternis urgentibus Epiſcoporum monitis, ipſamet incitante Apoſtolica ſede, cœpiſſe emendare quod à ſe peccatum fuerat; & ſumma diligentia, nec ſine crebro gemitu perquiſiſſe, quì poſſet, in re tanti ad ſuam, tanti ad Eccleſiæ ſalutem & dignitatem momenti, officio ſuo ſatisfacere. *Nam idem frater veſter & divina inſpiratione, & ſacerdotali redargutione, & etiam Apoſtolica ſede commonitus, ab aliqua parte quæ perperè egit, correxerat; quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare poſſet, gemebundus quærebat.* Ludovico denique ſignificabant Epiſcopi, ſi veniſſet publicæ diſciplinæ malis medicaturus, ejus eſſe ea perficere, quæ frater occœpiſſet.

VI. Anno ſtatim proximo, nempè 859. Concilium Tullenſe *ad Saponarias* eadem rurſum Carolo inculcavit, Omnibus ut religioſis Conventibus ſui Ordinis duces & Abbates eſſent, & ne ampliùs laicis ſacri agri proventuſque prodigerentur: eorum verò qui jam illis conceſſi eſſent, quinta ſaltem pars Eccleſiæ ſolveretur: hoc eſt Decimæ & Nonæ. *Nonæ & Decimæ ſaltem Eccleſiis miniſtrentur, &c. quinta pars miniſtris jure offeratur.* Scripſit & Nicolaus Papa ad Adonem Epiſtolas eo aſperſas igne zeloque, quo totus fervebat, ut intorqueret iis omnibus anathema, qui res Eccleſiæ retinerent: ſi dona verò ea eſſent Regum, Reges ipſos graviſſimè objurgaret. *Quod ſi Principis inordinata fuerit largitio, ipſe ſit Princeps pro emendatione redarguendus.* Idem ipſe Pontifex & nonnulli Galliarum Epiſcopi in privilegiis iis, quibus Cœnobia Corbienſe & Solenniacum ornavere, amariſſimè conqueſti ſunt de horribili illa & deteſtanda perverſitate, qua in Aulicos & milites profunduntur ea, quæ fidelium pietas Deo obtulit, ad religionis cultum, ad pauperum & ſacrorum Miniſtrorum alimenta.

VII. Ubi verò Adrianus II. Papa, ut jam diximus, non permiſit tantùm, ſed præcepit etiam Lothario Regi, ut promiſſis Abbatiis Theutbergam Reginam donaret, ad ejus ſuſtentationem: cave ne eam tu vel conſilii levitatem, aut Canonum injuriam interpreteris. Oculis ille fide & charitate illuminatis Reginam innoxiam & diutina perſecutione fatigatam ſpectabat, ut tutela & ope Eccleſiæ cum primis refovendam. Effundunt enim in Eccleſiam quædam donorum & Beneficiorum flumina Chriſtiani Principes: quocirca & æquiſſimum eſt, ut ſuæ ipſa viciſſim pietatis in eos refundat teſtimonia, ubi qui homines ſunt, humanis etiam tentationibus & procellis exagitantur. Nec ad alios trahi jure unquam poteſt, quod indulgentiùs procliviùſque Eccleſia in ſummos Principes contulit: cùm eò illa Deum ſequatur ducem, qui illos in faſtigio quodam ſummo ſupra cæteros homines collocavit.

VIII. Adnotata ſunt à Flodoardo initia Commendarum Laicorum, ubi Carolus Martellus Remenſem Archiepiſcopatum Clerico tonſurato Miloni commendavit, ſed qui Militem tunc agebat ſe, non Clericum. *Cuidam Miloni ſola tonſura Clerico, qui ſecum proceſſerat ad bellum, dedit hoc Epiſcopium.* Viderit Lector, an is fuerit ſceleſtiſſimæ audaciæ gradus, ut & laicis aliquando Epiſcopales donarentur Eccleſiæ, quæ donatæ fuiſſent Clericis, nulla Clericatus inſignia, & totam laicorum vitam præ ſe ferentibus. Idem mox enim Martellus alios Epiſcopatus laicis conceſſit, ſi qua fides eidem Flodoardo, à quo & tota illa narratio de Martelli damnatione contexitur verbis penè ipſis Concilii Cariſiaci, cui præfuerat Hincmarus. In Annalibus quoque Bertinianis perhibetur Carolus Calvus Hugoni Clerico conceſſiſſe Comitatum Andegavenſem, cum pluribus Abbatiis, quo ſibi adversùs Normannos bellanti armato milite ſuppetias ferret. Ex ipſo Flodoardo, ne Hincmarus quidem Remenſi Metropoli donatus eſt à Carolo Calvo, niſi poſtquam illum puduit pœnituitque tandiu viduatam illam retinuiſſe Eccleſiam, ut ejus proventibus Militem & exercitum aleret. Audi ipſiuſmet Caroli Regis verba: *Res ex Epiſcopatu Remenſi, quas magna neceſſitate, & per omnia inviti, dum à Paſtore ſedes illa ſancta vacaret, fidelibus noſtris ad tempus, unde quoddam temporale ſolatium à noſtro haberent ſervitio, commendavimus.* Agit Hincmarus de ea Archiepiſcopatus Remenſis in milites diviſione: *Quomodo tres fratres Reges, Lotharius, Ludovicus & Carolus, regnum poſt patris ſui obitum diviſerunt. Epiſcopium Remenſe, quod tenebat Fulco Presbyter, Carolus inter homines ſuos diviſit.*

IX. Meliore jam loco res eſſe incipiebant, cùm Epiſcopatus vacare dicebatur, ubi illum ſoli inſidebant Laici. Dum porro vacarent ad eum modum Epiſcopales Eccleſiæ, à Chorepiſcopis adminiſtrabantur. Idque in cauſa fuit forſan, ut toto ævo Caroli Magni toties & damnarentur Chorepiſcopi, & revocarentur. Permagni intereſſet Epiſcoporum, eum extingui ordinem, quo Principes abuterentur, ut nulli, aut rari eſſent Epiſcopi. Principes verò

ipſi

Ann. 858. Conc. Gal. To. 3. pag. 222. &c.

L. 5. c. 3.

Can. 11. 12. 23.

An. 861.

Conc. Ga To. 3. pa 187. 218. 219. 301. 302.

Conc. Ga Tom. 3. pag. 372.

Ibidem. pag. 372.

Edictum piſtenſe Ann. 864 c. 5.

L. 2. c. 1

Annal. Bertin. pag. 227 Flodoar L. 3. c.

Baron. 943. n.

ipsi in Chorepiscopos toti propendebant, qui Episcopatus obirent munia, proventibus abstinerent. Ita de his Hincmarus in Epistola ad Leonem Papam. *Et quod terrena potestas hac materie sæpè offenderet, ut videlicet Episcopo quolibet defuncto, per Chorepiscopum solis Pontificibus debitum ministerium perageretur, & res ac facultates Ecclesiæ sæcularium usibus expenderentur.*

X. Nec abludit à vero, eò quoque invitatos esse Reges, ut vacante sede fundos proventusque Ecclesiarum tutelæ & custodiæ suæ vindicarent. Is enim antiquissimus fuerat Ecclesiæ ipsius etiam Gallicanæ usus, dum tota Clodovæi regnavit prosapia, ut vacantis Ecclesiæ Clerus succederet in temporalem Episcopatus peræquè, atque in spiritalem administrationem. Cùm necdum res Ecclesiæ inter Episcopum & Clerum divisæ fuissent, ubi vita abierat Episcopus, tum Clerus solus adgubernabat, quæ superstite Episcopo unà cum eo gubernaverat. Ejus divisionis exordia in tempora incidere regnantis Caroli Magni stirpis. Crebriora saltem tum fuere exempla. Postquam divisæ res fuere Cleri & Episcopi, tunc vacante Episcopali sede, agri & reditus Episcopales à Regibus tuendi, & successoribus custodiendi occupati sunt. An vacante sede & urgentibus Regni necessitatibus, decerpta sint inde aliqua ad alendos milites, facilè conjicitur ex supradictis. Sed de regia hac vacantium Ecclesiarum custodia, sive Episcopalium, sive Abbatialium, ad hoc etiam potissimùm necessaria, ne Laicis & Clericis minoribus Ecclesiasticæ res prædæ essent, uberiùs suo loco dicetur.

XI. Quod ad minora attinet feuda, ex operibus Hincmari liquet Novelliacum Ecclesiæ Remensis fundum, continuata largitione Caroli Magni, Ludovici Pii & Caroli Calvi, Laicis donatum fuisse; donec tandem aliquando cessit Carolus Calvus Canonum authoritati, & rationibus precibusque Hincmari, ut Ecclesiæ restitueretur. Cùm per ejus absentiam rursus eum Ludovicus Balbus Laicis reddidisset, ut primùm rediit Calvus, iterum illum ad Ecclesiæ ditionem revocavit.

Ab uno hoc exemplo innumera alia conjici possunt. In tam effræni illorum temporum licentia, & Episcopatus Laicis permittebantur. Addè cùm Episcopi ipsi persæpè fundos Ecclesiæ Laicis in Beneficium, hoc est in feudum darent, ut nomine Ecclesiæ militarent Principi, & eo onere Ecclesiam relevarent: si qui eorum minùs strenuè officio fungi Episcopo viderentur, eos ab eo exui potuisse Beneficio concesso: qua de re frequentes apud aures Principis querelæ perstrepebant, authore Hincmaro, qui illas querelas sedare, & ab Episcopis studuit propulsare.

Quantas Carolus Calvus Ecclesiæ terras in Laicos spargeret, facilè intelliges ex citatis hìc ad marginem Epistolis Lupi Ferrarienſis, qui fidenter pronuntiat, ex quo Ecclesias ita expilasset Carolus, jam tum innumerabiles in eum exundasse ærumnas, & in eos omnes, quos & donis & flagitiis iisdem implicuisset; ex quo compertum esset, plus detrimenti semper in Regnum invehi, quàm in Ecclesiam, iis ipsis consiliis & machinamentis, quibus deprimenda & expilanda Ecclesia Regno se consulere posse sperabant. *Si sæcularibus, quibus res Ecclesiasticas impartitus est, enumeret quæ se ipsum & illos post consecuta sint incommoda, &c.* Leges, si vacat, in Capitularibus, quantam emunxerit Carolus hic pecuniam ab Episcopis Abbatibus, & à Laicis Abbatibus, ut Normannos quos ferro non potuerat, auro summoveret.

XII. Nec in hoc negotio Carolo patre religiosior fuit Ludovicus Balbus, cùm ab Hincmaro dedocendus fuerit detestabilem illam doctrinam, qua nequissimi illum imbuerant adulatores; summam penes eum esse rerum Ecclesiæ potestatem, easque ab ipso posse pro arbitrio suo dispensari. *Sunt qui dicunt, ut audivi, quia res Ecclesiasticæ Episcoporum in vestra sint potestate, ut cuicumque volueritis, ea donetis.* Contrà Hincmarus insurgit, & ex Scripturis, Canonicisque, & naturæ ipsius legibus demonstrat, hostias à fidelibus Deo oblatas, pretia peccatorum, patrimonium Christi & pauperum, nequaquam in ejus potestate sic esse, ut pro arbitrio ea vel dispensaret, vel dissiparet in Laicos; idque invictissimè evinci ex illis posse sacramentis, quibus se inter ipsa inaugurationis suæ solennia obligasset. Can. 3.

Detonuit Concilium Troslejanum anni 99. sub Carolo Simplici, in eos Abbates laicos, qui in eas Congregationes sacras, quarum res temporales invasissent, spiritalem etiam jurisdictionem omnem explicabant. *Auditu lugubre, dictu nefas, quando contra omnem Christianæ religionis authoritatem & consuetudinem, in Monasteriis Regularibus Laici in medio Sacerdotum & cæterorum Religiosorum, ut domini ac magistri residentes, velut Abbates, de illorum vita & conversatione ac regula sibi penitus ignota, perverso ordine dijudicant.*

Cùm autem procacissimus mortalium Comes Heribertus à Rodolpho Rege Remensem impetrasset Metropolin, donec illi repræsentasset Clericum ei administrandæ Ecclesiæ idoneum, non tantùm prædia ejus omnia Laicis amicisque suis distribuit, sed & sedit ipse in Episcopali sede cum conjuge sua per annos ampliùs sex. *Sicque per annos sex, & eo amplius idem Episcopium suo dominio vendicavit, pro libitu suo proprio illud tractans, & in sede Præsulis residens, tam ipse, quàm conjux sua, &c.* Quin & ipse idem Rodolphus Rex, non contentus Adelaidem sororem suam Cœnobio donasse in Episcopatu Lausanensi sito, concessit etiam, ut ante obitum suum cui vellet hæredum illud transcriberet. Vetustissima, eoque penè immedicabilia erant hæc mala, tantòque magis execranda. Flodoard. L. 4. c. 35.

CAPUT XVIII. *P. 3. l. 2. c. 48.*

De Commendis Laicorum extra Gallias per eadem media sæcula.

I. Commendæ militares in Germania. Facinus memorabile Ottonis I. Imperatoris.

II. In Italia eadem rerum Ecclesiæ dissipatio.

III. Multò magis in Oriente, ubi eam perversitatem Concilia detestantur.

IV. Bona Ecclesiarum ab infidelibus dirutarum, velut sacrum quoddam depositum, laici fideles summa fide servabant.

V. Variæ Constitutiones Patriarcharum Græcorum, ad eandem humanitatem temperatæ, atque in Occidente.

I. HUjus mali contagio, quæ Gallias primùm afflaverat, in omnem Occidentem non multò pòst manavit. Concilium Moguntinum anni 898. sub Rege Arnulpho constituit, ut Abbates laici Præpositos instituerent Regulares, & Censores morum, in disciplinis Monasticis exercitatos. *De Monasteriis quæ Laicis Beneficii jure donata sunt.* Perstrinxit Otto Frisingensis Episcopus Arnulphum Bavariæ Ducem, qui Cœnobiorum agros in milites suos distribuerat: *Ecclesias & Monasteria Bajoariæ crudeliter destruxit, & possessiones earum militibus distribuit.* Serpsit hæc immanitas usque ad Imperium Ottonis I, cujus pietatem illustri facinore hoc insignitam Luitprandus litteris consignavit. Cùm in Abbatia circumvallatus penè esset numerosissimo hostium exercitu, jamque suus ipsius ab eo miles defluere, eam arripuit ansam peropportunam petendæ ab eo Abbatiæ Laureshamensis valdè opulen-

Can. 25.

Caron an. 832. n. 1.

Ann. 939.

tæ

tæ Comes quidam, qui frequentes militum cohortes ejus exercitui addiderat. Senſit Imperator minas magis, quàm preces eas eſſe, & Chriſtiana magnanimitate incenſus, reſpondit, Æquius, & ſibi charius eſſe Deo obſequi, quàm hominibus; verè ſancta dari canibus, cùm Cœnobia Laicis commendantur: non tantùm annui non debere rem tam inſolenter petitam; ſed nihil ei annuendum unquam, qui vel ſemel ſic petiiſſet: iret & deſertorum numerum augeret: quò citiùs, eò meliùs. *Obedire magis oportet Deo, quàm hominibus. Quis enim ſanum ſapiens ignorat, te hæc non humilitate petitionis, ſed comminationis authoritate dixiſſe? Scriptum eſt enim, Nolite ſanctum dare canibus. Sanctum dare me canibus cenſeo, ſi Monaſteriorum prædia, quæ à religioſis viris Deo ſunt militantibus tradita, tulero, & ſæculo militantibus dedero. Tibi verò tam procaciter injuſta petenti, ſub teſtimonio totius populi, nec hoc, nec aliud unquam te à me accepturum eſſe teſtificor. Si tibi cordi eſt cum cæteris infidelibus avolare, quantò citiùs tantò meliùs.* Et ſuæ pudore ac pœnitentia culpæ, & Imperatoris animi magnitudine perculſus Comes, ad ejus ſe pedes abjecit, hoſtium cruore dedecus ſuum abſterſit ipſe quidem; Ottonis autem multò præclarior fuit ea de uno Comite, quàm de tot hoſtibus victoria.

Luitpr. l. 4. c. 15.

II. Ut in Germania, ita & in Italia perdiu rerum potita eſt Caroli Magni Imperatoria progenies, & peræquè in utraque interim Eccleſiaſtica Galliarum diſciplina radices egit. Jam ſuprà narravit Ratherius, ut Veronenſi Epiſcopatu à Rege Italiæ donatus fuerit, preces & authoritatem ſuam interponente Joanne Papa XXII. ſed ea conditione addita, pro temporum illorum importunitate, ut permodica redituum Epiſcopalium portione contentus eſſet, nec plura unquam vel à Rege, vel à Regis filiis ſperaret exprimi poſſe. *Miſit in pitaciolo certam quantitatem ſtipendii, quod tenerem de rebus Eccleſiæ, de cæteris exigens juſjurandum, ut diebus illius, filiique ſui amplius non requirerem. Ego intelligens quanta abſurditas hoc conſequeretur, non conſenſi.*

Spicil. To. 8. p. 397.

III. In Italia certè appareat hanc rapinarum licentiam minùs latè, minùs altè irradicari potuiſſe, ubi Sedes Apoſtolica propiùs advigilat, & ad libertatis Eccleſiaſticæ tuitionem potentiùs dominatur. Diximus jam à Joanne VIII. Papa in Concilio primùm Romano, mox & in Tricaſſino damnatas fuiſſe Commendas omnes, prohibitumque ne quis ejuſmodi petitionibus, vel Papæ, vel Epiſcoporum auribus obſtreperet. Quo ſubinnui videtur, à Pontificibus etiam Romanis conceſſas aliquando fuiſſe, & non multò poſt ejus rei eos pœnituiſſe.

Vaſtavit & Orientem hæc lues. In Concilio Generali VII. intentata eſt depoſitionis ſententia iis vel Epiſcopis, vel Abbatibus, qui fundos Eccleſiæ Principibus terrenis donarent, aut donandos permitterent, cùm non aliis earum proventus elargiri poſſint, quàm pauperibus, & tamquam pauperibus. Utcùmque ſterileſcat ager Eccleſiæ, verat hęc Synodus in favorem Principis illum alienari, vel inani Emphyteoſeos obtentu. *Quiſquis Epiſcopus inventus fuerit, vel Abbas de fundis Epiſcopii vel Monaſterii transferre quidquam ad Principum manus, vel etiam alii perſonæ conferre, irrita ſit alienatio, ſecundum Canonem Apoſtolorum, &c.* Si qui verò jam laici Epiſcopales Eccleſias & domos, vel Cœnobia invaſiſſent, illis ab hac Synodo dirum illiditur anathema, niſi quamproperè his conſcientias domoſque ſuas furtis & ſacrilegiis exonerent. *Quoniam ſubrepta ſunt à quibuſdam viris quædam venerabiles domus, tam Epiſcopia, quàm Monaſteria, & facta ſunt communia diverſoria, &c.* In Concil. VIII. Generali prohibita etiam eſt alienatio fundorum Eccleſiæ, Emphyteoſeos prætextu palliata; ſicut & ibidem vetitum eſt, ne Clerici temerè & inconſideratè revocarent jam conceſſas Emphyteoſes rerum Eccleſiæ.

Can. 12.

Can. 13.

Can. 15. 20.

Locupletiſſimus teſtis affirmat Balſamon Conſtantinopoli in Eccleſia ſanctorum Quadraginta Martyrum, in Templo Beatæ Virginis, & in pluribus aliis, à Laicis obtenta fuiſſe Beneficia Eccleſiaſtica, quin immò & Cœnobia. *Et in aliis divinis templis habent Laici, & complura Monaſteria, & Clericorum Officia.* Prohibuerat Trullanum Concilium innovato Canone XXIV. Concilii Chalcedonenſis, ne vel Monaſteria, vel quæ demum cumque Deo ſemel initiata fuiſſent, profanari, & Laicis committi poſſent. Jam tum ergo ea lues cœperat Orientem depaſcere. Sed irrupit in Eccleſias hujuſmodi profanationum quidam veluti torrens, cùm ſacrarum hoſtes Imaginum Epiſcopis & Monachis orthodoxis bellum indixere. Eccleſiis illis Epiſcopalibus & Cœnobiis orthodoxos ejecere, & illa mox ipſi inſedere: cui malo procurando deſtinabantur Canones ſuprà laudati Synodi VII. *Propter inimicorum Imaginum inſaniam, multi orthodoxi ex ſuis Epiſcopatibus & Monaſteriis fugientes, montes occuparunt. Occupatæ ſunt ergo ſacroſanctæ ædes à quibuſdam.* Hæc Balſamon. Commemorat autem Cedrenus, ut Theophilus Imperator adversùs ſacras Imagines decertans, proſcriptis Monachis omnibus è civitatibus, Monaſteria ſæcularibus donarit.

In Can. 49. Trull. C.

In Can. 1 Synodi V

Cedre pag. 518

Eadem propemodum ipſa hæc erant tempora, quibus illa peſtis Gallias depopulabatur: ſed cauſa longè diſſimilis. Erat tamen & aliqua in eo ſimilitudinis umbra, quòd in Gallia quoque cùm civilium bellorum flammæ multos & Epiſcopos conſumpſiſſent, & Abbates, eorum Eccleſias & Cœnobia laici invaſere.

IV. Hinc illud ſcitiſſimè à Balſamone infertur, non aliter æſtimandum eſſe de Eccleſiis, & earum prædiis, quæ in Infidelium poteſtatem cum tota regione venerunt. Qui enim ſibi reſidui fideles laici eas retinent, quanquam non ipſi Clericos expulerint, & quamvis diuturna nitantur poſſeſſione, eas tamen Epiſcopis & Abbatibus, qui titulo eo gaudent, religioſiſſimè reſtituere tenentur. *Nota hæc propter Metropolitanos Orientales, qui proprios Epiſcopatus & Monaſteria, à laicis qui ea detinent, revocant, &c.*

Balſam. Ibidem.

V. Permirum autem illud eſt, quòd cùm Patriarcha Conſtantinopolitanus Siſinnius convenienter Canonicis inſtitutis damnaſſet, revocaſſetque donationes omnes Monaſteriorum, quę à Patriarchis conceſſæ fuiſſent laicis: Sergius Patriarcha Conſtitutione Synodali prorſus contraria, quamque ab Imperatore ipſo ſubſcribi expreſſit, Conſtitutionem Siſinnii reſciderit, declaraveritque non omnes Cœnobiorum Laicis donatorum conceſſiones Canonibus refragari, ſed eas tantùm, quæ Regulæ obſervantiam omnino extinguerent, Monachos omnes excluderent, laicos ſolos inducerent in Monaſteria. *Statuit non accipi traditionem in donationibus, quæ ſtatum Monaſteriorum conſervant; ſed in iis, qui Monaſteria accipiunt, ut ea habeant ſæcularia diverſoria.* Author eſt Balſamon hanc Sergii declarationem uſu invaluiſſe, & ſuo ęvo adhuc vigere. Itaque Græci tum Patriatchæ tum Epiſcopi adeo non interceſſere his laicorum in res ſacras graſſationibus, ut ab Epiſcopis & Conciliis Latinæ Eccleſiæ ſemper factitatum eſt, ut conſenſionem, adeoque & authoritatem iis ſuam accommodaverint; fucata illa cauſatione contenti, retineri ſemper ordinem in Cœnobiis Monaſticum, & actionem dari in eos, qui bona Cœnobiorum dilapidaſſent.

Ibidem.

Juris Orien. t. 1. pag. 1. 203. 204.

Hinc excepit Alexis Patriarcha ea Monaſteria, quæ conjuncta eſſent, & quodammodo coaluiſſent cum Eccleſiis Cathedralibus & Metropolitanis, & quæ

& quæ domicilia quodammodo Præſulum eſſent; unde nec ea paſſus eſt laicis commendari, *Nullo autem modo ea quæ Metropolitanorum & Epiſcoporum quaſi domicilia ſunt, & fulcra ſuſtentaculaque ſanctarum Eccleſiarum, Nec noſtra ad admittit mediocritas.*

Alia rurſus Alexis idem Conſtitutione explanavit quidem immenſa quædam detrimenta, & fundorum rerumque omnium damna, quæ ex hac emergerent Cœnobiorum in laicos largitione, quanquam illis non commendarentur, niſi ut ea cuſtodirent, tuerentur, ornarent & augerent. Sed tanto ſe malo expugnando imparem ſentiens, leviſſima tantùm adhibuit medicamenta, prohibito, ne quibus ea commendata eſſent, ipſi aliis commendarent; & ne viri Monialium, fœminæ Monachorum Cœnobiis præficerentur. Ubi perſpicis, quanta ea labes eſſet, & quo ſe uſque porrexiſſet. Inſudaverat & Plato ille celebratiſſimus tot Monachorum Pater extirpandæ huic deteſtabili conſuetudini, commendandi fœminarum Monaſteria viris, laicis, ſervis. *Cum enim fœminarum Cœnobia gererentur à ſervis, maribus, &c.*

Simillimum veri eſt, non fuiſſe primùm laicos, niſi Proviſores, Oeconomos, atque ut vulgatiſſima utar voce, Patres ſpirituales horum Monaſteriorum, ſive Procuratores eorum in rerum temporalium adminiſtratione, quo ea cura abſolverentur homines Deo ſacri, & contemplationi cœleſtium addictiſſimi. Sed evanuit tandem vaniſſimæ excuſationis fucus, palam ſe prodidit avaritiæ fœditas, & experimento ipſo patuit, quàm providè caviſſent leges Eccleſiarum antiquiſſimæ, ne laici unquam eſſent rerum Eccleſiæ Procuratores.

CAPUT XIX. *P. 4. l. 2. c. 62.*

De Commendis Epiſcopatuum, Abbatiarum, Prioratuum, Parochiarum, ab anno Chriſti milleſimo ad milleſimum trecenteſimum.

I. Hugo Capetius & Robertus Reges Abbatias regulari obſervantiæ reſtituerunt, & Abbatibus Regularibus. Bonorum diviſio Commendis laicis viam aperuerat.

II. Vetuere Concilia quemquam Monachum profiteri, ſpe adipiſcendæ Abbatiæ. Ita ne Clerici quidem poterant Abbates eſſe.

III. Initia Commendarum ſub Gregorio VII. Frequenter Epiſcopis commendabantur Monaſteria aliqua Diœceſana. Ampliavit jus illud Gregorius VII. ad Cardinales.

IV. Commendæ Epiſcopatuum & Abbatiarum ſub Paſchali II. & Alexandro III. ſæculo XII.

V. Sæculo XIII. *plures Prioratus Clericis commendati ſunt, ab ipſis etiam Abbatibus.*

VI. Datæ ſunt & Abbatiis Eccleſiarum Præbendæ. Præbendæ quoque Monachales Clericis perſæpe commendatæ.

VII. Ubi deficerent Monachi, eorum Cœnobia Clericis permiſſa. Parochiales Eccleſiæ Monachis, vel Canonicis Regularibus commendatæ.

VIII. Parochia ei in Commendam data, qui alteram Titulo gereret, fucum faciebat Canonibus. Damnatur hic abuſus, ſaltem ei modus aliquis imponitur.

IX. De cuſtodia Parochiarum vacantium, & Archidiaconis concreditarum.

I. QUatuor diſtingui poſſunt Commendarum genera, Cathedralium Eccleſiarum, Beneficiorum ſæcularium Epiſcopalibus Eccleſiis inferiorum, Abbatiarum, & Beneficiorum Regularium, Abbatibus obnoxiorum. Harum nobis hìc nunc progreſſiones, ac viciſſitudines explorandæ ſunt, poſt ſæculum XI, quæ in illas item quandoque convitia, quæ fulmina vibrata ſint, quæ allata delinimenta.

Conſtat certiſſimè Clericis nequaquam commendari ſolitas fuiſſe Abbatias eo tempore, quo Hugo Capetius ad Gallicani Regni gubernacula cœpit ſedere: cùm Majores ejus Hugo Magnus & Robertus Comes Pariſiorum, qui Francorum etiam Marchio dicebatur, eratque Regis Odonis frater, Abbatis nomine tum ſe oſtentarent, Abbatiam poſſiderent ſancti Germani de Pratis, eamque ad illum tranſmiſerint, velut hæreditariam quandam ſucceſſionem. Eam pravitatem inde manaſſe fidem facit Aimoinus, quòd cùm à Carolo Calvo Abbas Regularis ſancti Germani privilegium depoſceret, pernumeraſſet bona & prædia Cœnobii omnia, quæ firmari vellet & muniri Regio diplomate, quin & diſtinxiſſet, quæ eorum portio Abbati, quæ Monachis decerperetur, & quæ demum alendæ ſeponeretur Militiæ ad Regios exercitus ſuppeditandæ: *Scripto ſub uno comprehendit, & quantum Monachi in proprios uſus haberent, quantumque Abbas ad exercitum Regis, vel in proprium ſibi vendicaret, diſpoſuit.* Tum enimverò Principes portionem Abbatis ſibi vendicarunt, eoque authoramento Abbates ſe dici non abnuerunt. *Ea quæ Abbates accipiebant, ſibi addixerunt, & ſtatuentes Decanos Monachis, ſibi nomen Abbatis uſurpaverunt.* Quæ uſurpatio ad tempora uſque Roberti Regis protracta fuit. *Uſque ad tempora Roberti Regis.* Aimoin. L. 5. c. 34.

Ergo aut Abbatis nomen exuit ſe Hugo Capetius, aut eo ſe indui nunquam paſſus eſt Robertus, nulli Principum pietate ſecundus. Aut ambo probabiliùs priſtinæ ſanctitudini & Regularitati Abbatias omnes reſtituere, eoque in ſe derivavere illam perennem & exundantem cœleſtium benedictionum ubertatem, qua auguſta eorum progenies etiamnunc effloreſcit. Propè abeſt à vero, eo maximè illectos fuiſſe hos Principes, ut Abbatum & res & nomen invaderent, quòd Abbates ipſos jam cernerent ſæcularium & Principum magis perſonam & vitam agere, quàm Abbatum; ſcilicet in ſuos uſus & in luxum plerumque ſegregata redituum communium portione, vendicata quoque ſibi & deducendæ ad Reges militiæ cura, & diſpenſandæ ejus redituum portionis, quæ ad id deſtinabatur. Gemina ea cauſa Abbates Regulares regularem animum vitamque paulatim exuerant, ita ut facilè ſibi perſuaſerint ſæculares Principes, id genus Abbates ſe quoque ipſos dici & eſſe poſſe, permiſſa Decano clauſtrali & ſpiritali Cœnobii adminiſtratione.

Agam infrà uberiùs de Commendis Laicorum. Pauca hìc ſtrinxi, ut demonſtrarem, 1. Caput & Principem auguſtiſſimæ hujus Regum Galliæ ſtirpis, Regni ſui primitias dedicaſſe Cœnobiis omnibus priſtinæ libertati, regularitatique reſtituendis, reddendiſque canonicæ libertati Abbatum Regularium electionibus. 2. Cùm ſe his Reges Commendis Abbatiarum ſpoliarent, non potuit niſi longo pòſt tempore fieri, ut eas ſibi Clerici deſponderent. 3. Potuit id commune videri utriſque Commendis & Laicorum, & Clericorum Abbatum, ut tum demum cœperint, cùm ſpreta pauperatis lege irrepſit proprietas, & ſua ſejunctim Abbas, ſua ſeparatim Congregatio Monachorum cœpit habere. 4. Hinc orta tripartita diviſio rerum in Cœnobiis, duas partes vendicante ſibi Abbate, ſive Regulari, ſive Laico.

II. Cùm anno 1042. Epiſcopus Cæſenas in Italia Clerum ſuum ad vitæ communis ſocietatem aſtringeret, in Synodo, nec ſine Metropolitani Archiepiſcopi Ravennatis authoritate, *Cum Concilio Senioris & Magiſtri noſtri Archiepiſcopi Ravennatis*: ſuſtentationi novellæ hujus Congregationis complura ſepoſuit dicavitque prædia, Parochias,

rochias, Cœnobia. Non ea erat Commenda, sed rerum Monasterii translatio ad sæcularem, immo ad Clericalem usum. Et ab ea tamen specie non abludit Commenda; ubi scilicet & dignitas Abbatis, & portio bonorum ei addicta in Clericum traducitur.

Statutum est in Concilio Tolosano anni 1056. ut si quis Clericorum Monasticam professionem amplecteretur, ea spe incitatus, ut aliquando Abbas evaderet: ne Abbas creari unquam is posset, non sine anathematis interminatione, si eò unquam eluctaretur. *Statuit sancta Synodus, ut si quis Clericorum adipiscendæ Abbatiæ gratia Monachus effectus fuerit, in Abbatia quidem Monachus permaneat, sed ad ipsum honorem ad quem aspirabat, nullatenus accedat. Quod si præsumpserit, excommunicetur.* Can. 5.

Ex eo Canone illud 1. elucet, non potuisse Clericos tunc ad Abbatias aspirare, nisi priùs vestem induerent Monasticam: atque adeo nullas fuisse Commendas. 2. Eo uno quòd quis Abbas fieri concupisset, irregularem existimatum fuisse, & omnino summovendum, ne Abbas unquam esset. 3. Videri posse Regulam nunc pervagatissimam, posse quemvis Beneficio donari Regulari, cùm cupiat profiteri, huic Canoni minimè consentaneam esse, & ea id approbari, quod hìc damnatur, vibrato etiam anathemate. Quid enim hoc aliud est, quàm sacras ambire dignitates, ad quas humilitas & fuga sola viam complanat? Quin hoc aliud, quàm Monasticæ sanctimoniæ & humilitatis adumbrata professione, turpissimæ ambitioni & avaritiæ velificari? In Conciliis Romanis anni 1509. & 1063. decretum est, ut profana ea simulatione arcerentur, non à dignitate tantùm Abbatis, sed & à Monastica professione. *Ut nullus habitum Monachi suscipiat, spem, aut promissionem habens, ut Abbas fiat.* Itaque qui non profitentur, nisi ut Prioratus & alias regulares retineant dignitates, eo uno capite indigni pronuncian- (Can. 7. 11.) tur, qui sint, non dico Abbates, sed Monachi.

III. Rursum ex Clericis Commendatarii repullularunt Abbates sub Gregorio VII. Papa. Præcepit ille, ut purgaret se Pictaviensis Episcopus in Concilio Provinciali super Cœnobio, quod occupaparet, & quod sui juris esse contendebat Capitulum sancti Hilarii. Nihil id ad Commendas attinet. Jus & reditus ejus Cœnobii inter Episcopum & Capitulum controvertebantur. At ubi idem Pontifex Episcopo Aurelianensi mandavit, ut Josselinum frui sineret Præpositura sanctæ Crucis, & Abbatia sua: *Præposituram, Abbatiamque suam idem Josselinus teneat*: non facilè te expedies, quin ea Commenda fuerit Præposito majoris Ecclesiæ concredita. Idem ipse Archiepiscopum Viennensem aut admovit, aut adseruit Dolensi Abbatiæ in Biturigibus, extruso priori Abbate, qui seipsum intruserat. Vide ut ad Monachos ejus Cœnobii rescribat idem Papa. *Apostolica vobis authoritate præcipimus, ut Viennensem Archiepiscopum, quem vobis in Abbatem ordinavimus, sine omni contradictione suscipiatis, &c. Viennensi Archiepiscopo Dolensem Abbatiam concessimus, immo reddidimus.* L. 1. Ep. 721. L. 1. Ep. 17. L. 6. Ep. 27. 16.

Qui suprà memorati Canones Clericos à Monachorum Abbatiis ablegabant, iis Episcopi non includebantur, ex ipsis etiam Regulis Juris. Ostensum est superiùs, per illa ipsa sæcula quibus rarissimæ erant Commendæ, nemini insolens & inusitatum visum esse, si Episcopi iidem, & Abbates essent. Quin eos fuisse habitos, veluti generales Abbates Cœnobiorum sui Episcopatus, cum potestate examinandæ totius Monasticæ administrationis, spiritalis æquè, ac temporalis. Etsi non aliunde idonea supperterent argumenta, ex uno Gregorii VII. nomine, auctoritatis ac sanctimoniæ fama præjudicatum nobis esset, nihil ab eo præter accuratissimam Canonum normam decerni potuisse.

Ampliavit quidem forsan Gregorius ad Cardinales Ecclesiæ Romanæ Episcoporum privilegium, quando confirmavit electionem à Monachis Massilienſibus factam Richardi Presbyteri in Abbatem. *Audivimus quod charitas vestra filium nostrum & Presbyterum Cardinalem Richardum loco germani ipsius in Abbatem velit eligere; quam denique electionem nos approbamus, & Apostolica authoritate firmamus.* Hæc ille ad Monachos. Ad Richardum verò, qui Monachus probabiliter fuerat, ut ex his conjicitur verbis, *Volo ut fratres tuos nullo modo contristes, pertinaciter resistendo.* Erat & idem Richardus jam Abbas sancti Pauli Romæ; utriusque Monasterii curam illi Gregorius commendavit, cùm illum Legatum in Hispaniam mitteret. *Postquam Monasteria tua bene composueris, Legationem tibi commissam ad Hispanias perficere non moreris.* L. 7. Ep. L. 9. Ep.

Extra controversiam ergo est, Gregorio VII. ad Canonum strictissimam observantiam pervigili, persuasum fuisse posse Episcopum, vel Cardinalem Presbyterum, unà esse Abbatem, seu Titulo, seu Commenda: eoque nec Canones residentiæ violari, nec eos qui polygamiam spiritalem damnant; sed serviri utilitati & necessitati Ecclesiæ: nulla privatarum cupiditatum habita ratione.

IV. Commendavit Paschalis II. Archiepiscopo Toletano Bernardo non Abbatiam tantùm, cujus Monachi aufugerant metu Sarracenorum: *Nos Monasterium ipsum sollicitudini tuæ restaurandum disponendumque committimus.* Sed Episcopatum etiam Segovienſem, dum ne Segovienſes cives proprium sibi suum habere Episcopum decrevisent. *Segovienſem civitatem, nisi proprium desideret civitas ipsa Episcopum, personæ tuæ pro gravioris paupertatis necessitate permittimus.* Planum est eas dispensationes soli indultas fuisse Ecclesiarum utilitati, & necessitati reparandæ Abbatiæ, quæ diruta fuisset; & sublevandi Archiepiscopi Toletani, qui vix tot expensis par esse poterat, in recuperanda Metropoli & Provincia sua è ditione Sarracenorum, aliisque Episcopalibus Ecclesiis in antiquum splendorem restaurandis. Epist. 6.

Cùm non darentur porro hæ Commendæ nisi Ecclesiarum utilitati & necessitati, erant illæ sanè rarissimæ. Duas attigimus, alteram ineuntis, alteram definentis ejus sæculi. Interpellatus est ab Alexandro III. Papa Ludovicus VII. Galliæ Rex, ut B. Thomæ Archiepiscopo Cantuarienſi pro Ecclesiæ causa exulanti, Abbatiam conferret primò vacaturam, aut Episcopalem Ecclesiam, cùm eum jam Regiæ protectionis patrocinio honestasset. *Si quem Episcopatum aut Abbatiam in regno tuo interim vacare contigerit, sibi ad sustentationem sui & suorum, donec pax de cœlo nobis desiderata donetur, Regia liberalitas faciat assignari.* Terminanda videbatur hæc Commenda persecutionis tempore. Sed vel eo ipso dici potest nullo temporis termino circumscripta fuisse, cùm posset persecutio tota Præsulis vita protrahi & sævire. Et penè ita res habuit. Append. Epist. 71

Si quem moveat autem, Episcopatus Commendam non aliò spectare, quàm ad alendum Episcopum cum familia sua: illud ab eo perpendi velim, nihil esse ad utilitatem, ad necessitatem, ad dignitatem Ecclesiæ accommodatius, commendatiusque, quàm ali, protegi & defensari inopes & miselios quosque, maximè verò Clericos, Prælatos, Martyres, Ecclesiæque & ejus libertatum invictissimos defensores. Adde quòd si reapse Episcopalis aliqua Galliarum Thomæ fuisset commendata Ecclesia, nulla non alia Ecclesia illius aut invidisset, aut adgratulata esset fælicitati, & innumeris ornamentis virtutum, laudumque, quæ ab eo in eam manasent.

Nec à Rege tunc, nec à Pontifice Abbatiæ aut Episcopatus donabantur, cùm liberæ vigerent electiones. Rogavit tamen Pontifex Regem, ut daret,

ret, vel dari faceret alterutrum : *Regia liberalitate faciat adſignari*. Apparet anſam inde captaſſe Pontificem, quòd Eccleſiarum & Monaſteriorum vacantium res cuſtodiæ Regum protinus commendarentur, donec novus exurgeret Prælatus, ut Regem interpellaret, arreptaque ea occaſione conſultum ut vellet Thomæ Archiepiſcopi neceſſitatibus. Nec his ſanè hærere fas eſt ſubtilium de jure diſputationum tricis, quando ingens aliqua controvertitur Eccleſiæ cauſa.

Intexuit Rogerius Hiſtoriæ ſuæ Acta Concilii Londinenſis anno 1175. ſub Alexandro III. addiditque Clerum Eccleſiæ S. Aſaphi in Uvallia ad hoc Concilium confugiſſe, & ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, ut repeteret Sant-Aſaphenſem Epiſcopum, qui ab Eccleſia ſua ſeceſſerat, cujus nec pauperiem jam pati poſſet, nec civium barbariem. Epiſcopum illum fugacem Rex Abbatia donarat, dum ſuam in Eccleſiam redire poſſet. *Veniens in Angliam, à Chriſtianiſſimo Rege Henrico benignè & honorifice ſuſceptus eſt; cui & tradidit Abbatiam Abendoniæ vacantem in cuſtodia, donec ad propriam ſedem liberum haberet regreſſum*. San-Aſaphenſis Epiſcopus urgente Cantuarienſi, ut Eccleſiam ſuam aut eò reverſus regeret, aut reſignaret, reſignavit, confiſus eadem ſe ac priùs Abbatia potiturum. *Sperans quod Abbatia de Abendonia, quæ tradita ei fuerat in cuſtodia, poſſet ſibi remanere*. Feſellit eum opinio ſua, ſimul ac Epiſcopatui renuntiavit, Rege Abbatiam repetente. *Et ſic deceptus amiſit utrumque. Nam Rex dedit Epiſcopatum ſancti Aſaph Magiſtro Adæ Uvalenſi, & Abbatiam cuidam Monacho*.

In Commendam ergo, & quidem temporariam, *in cuſtodia*, Angliæ Rex eam illi Abbatiam conceſſerat. Cùm primùm enim vidit Præſulem ignavi otii plus æquo amantem, Abbatiæ fruendæ voluptatem præponere Epiſcopalis ſollicitudinis laboribus, quò eum Metropolitanus & Clerus propius revocabat; Beneficio illum ſpoliavit priùs commendato tandiu quandiu utilitas Eccleſiæ publica depoſceret. Sunt alia quoque apud eundem Rogerium exempla Epiſcoporum ab Angliæ Rege Abbatiis donatorum; quarum ſi tam canonicæ erant cauſæ Commendarum, atque ſuperiorum, non eſt quòd de Canonum injuria aut contemptu doleamus. Diximus ſupra de duabus Abbatiis Petro Damiani commendatis, ubi egimus de pluralitate Beneficiorum. Nemo jure Petro invidiam fecerit ex hac vel polygamia, vel commendatione Eccleſiarum: faciliùs hæc alioqui invidioſa & perſæpè criminoſa, nomine & ſplendore ſanctitatis Petri Damiani purgabuntur, quàm ex his infamia, aut vel ſuſpicio flagitii ei aſpergatur.

V. Sæculo XIII. non facilè occurrent Commendæ Epiſcopatuum aut Abbatiarum; occurrent autem creberrimæ Prioratuum, Parochiarum, & inferioris ordinis Beneficiorum. Statutum eſt in Concilio Salmurienſi anni 1253. ut in Prioratibus, qui Monachis vel Clericis conceſſi fuiſſent, priſtinus retineatur numerus Monachorum. *Provideant Epiſcopi ſollicitè, prout invenimus à piæ memoriæ Gaufrido prædeceſſore noſtro ſtatutum, & malè ab Abbatibus cuſtoditum, quod in Prioratibus Monachis aut Clericis conceſſis, ſuppleatur antiquus numerus Monachorum*. Erant ergo Prioratus duplicis generis, alii Monachis concrediti, alii Clericis commendati: nec de his Commendis expoſtulat Concilium, dum Clerici, ſeu Priores Commendatarii priſtinum alant numerum Monachorum. Imminutus fuerat potiſſimùm à Prioribus ſæcularibus ſeu Clericis numerus Monachorum, ejuſque rei dedecus in Abbates retorquebatur, qui ſuapte authoritate hos Regulares Prioratus Clericis commendaverant.

Inde eſt quòd Concilium rurſus Salmurienſe anni 1276. moleſtè tulerit minùs obtemperatum fuiſſe decreto de numero priſtino Monachorum, prohibueritque ne deinceps Abbates eos commendare Clericis poſſent Prioratus, quorum ex reditibus commodè poſſent duo ſaltem Monachi ſuſtentari. *Licèt in prædeceſſorum noſtrum Conciliis fuerit aliàs rationabiliter ordinatum, de ſupplendo in Prioratibus Clericis ſecularibus conceſſis, debito numero Monachorum. Quia tamen nullum exinde invenimus fructum conſecutum, ne fundi locus in talibus de cætero relinquatur, prohibemus ne quis Abbas, vel alius Prioratum quemlibet in Turonenſi Provincia ſitum, in quo poſſint ad minus duo Monachi commodè ſuſtentari, vel conſueverint onerari, cuiquam ſæculari conferre præſumat : ſi ſecus actum fuerit, id irritum decernentes*. Can. 10.

Non diſplicebat ergo huic Concilio, Prioratus etiam paulò numeroſiores Clericis commendari, ſi animum adducere illi potuiſſent, ut numerum Monachorum non minuerent. Et quantumvis Priores Commendatarii tandiu peccaſſent in ejuſmodi decreta Conciliorum, commendantur illis adhuc ii Prioratus, in quibus ali ſaltem duo Monachi non poterunt præter Priorem. Denique ex his Canonibus apertum eſt, Abbates quidem ipſos plerumque fuiſſe harum authores Commendarum, ſed non ſolos, Quinam alii fuerint, non ſatis compertum eſt. Probabilius utique eſt, vel Patronos ipſos fuiſſe, vel Epiſcopos.

VI. Ex Honorii verò III. Decretali compertum eſt, Abbatias fuiſſe aliquas, in quibus commendati fuiſſent Clericis non ſolùm Prioratus, vel Abbatum ipſi Tituli, ſed & Monachorum. Damnavit hic Pontifex eam Clericorum Monachorumque cohabitationem, Conſtitutionibus Monaſticis tantoperè adverſantem: vetuit poſthac ne iſtiuſmodi ſedes Monachorum Clericis conferrentur: qui autem his jam Beneficiis donati eſſent, eos juſſit paci & ſilentio Monaſteriorum ſeſe accommodare. *Præcipimus quoque, ut in nullo miniſterio ad Præbendas recipiant de cætero Abbates & Monachi Clericos ſæculares. Nec hi qui jam recepti ſunt, locum vel vocem in Capitulo, Dormitorio, vel Refectorio, ſeu Clauſtro ſibi vendicare contendant, ſeu Monachorum cœtibus importunè ſe præſumant miſcere: ſed Beneficiis ſibi conceſſis contenti, converſentur honeſtè, opportuna obſequia in Monaſteriis fideliter impendentes, nihilque ultra in ſpiritualibus vel temporalibus exigant in ipſis Monaſteriis, vel uſurpent*. Extra. De ſtatu Mona. c. 8.

Cui rei ut aliquid lucis affundatur, replicanda eorum memoria eſt, quæ alibi diſcepta ſunt de Præbendis Eccleſiarum Cathedralium & Collegialium, quibus Monaſticæ Congregationes impartiebantur. Quadam ergo quaſi viciſſitudine beneficentiæ, ab Abbatibus collatæ fuerant Clericis Monachales Præbendæ. Minimè verendum erat, ne Monachus Clericorum quieti & ſilentio obſtreperet Capituli. At ſæcularium Clericorum erant non rarò tumultuoſiores, vel loquaciores aliqui, quàm Cœnobiorum tranquillitati concineret. Hinc illa Pontificis prohibitio.

VII. Erant quandoque cauſæ, & quidem quæ ad utilitatem Eccleſiæ referrentur, ubi non Abbatis tantùm, non Prioris, non Monachi unius, aut alterius Clerico ſubrogato locus implendus eſſet; ſed totam expediret Congregationem ſupprimi Monachorum, ſuffectis in eorum locum Clericis. Ea fuit Innocentii III. reſponſio ad Patriarcham Conſtantinopolitanum: non aliis Monaſteria, quàm Monachis concedenda. Sed ubi deeſſent Regulares, Clericos ſubſtituendos. *Quandiu Monaſteria per Regulares remanere potuerint ordinata non ſunt ad ſæculares Clericos transferenda. Sed ſi Regulares deſuerint, propter eorum defectum, in eis ſæculares Clerici poterunt ordinari*. Extra. De Relig. Dom. c. 1.

Poteſt & huc referri illa Innocentii III. Decretalis, ubi Canonicis annuit Regularibus, ut Parochiales Eccleſias adminiſtrarent, cùm antiqui Canones

nones eandem Monachis indulserint facultatem. *Et per antiquos Canones etiam Monachi possunt ad Ecclesiarum Parœcialium regimen in Presbyteros ordinari.* Alterius scilicet generis hæ Commendæ sunt, ubi quæ à Clericis solis regendæ essent Ecclesiæ, à Monachis vel Canonicis Regularibus regantur. Quæ Canonum eversio ne ipsa quidem toleranda esset, nisi ad publicam Ecclesiæ utilitatem referretur; ideoque hæc eadem Ecclesiæ utilitas æquè excusat contrarium prorsus usum Regularia Beneficia Clericis sæcularibus committendi.

De statu Monac. c. 5.

VIII. Illud omnium minimè tolerandum visum est, & tum canonicis regulis, tum Ecclesiæ rationibus inimicum, cùm Parochiales Ecclesias illis commendabant, qui eas titulo obtinere aut retinere non potuissent. Potuit ea corruptela Canonumque ludificatio inde initium duxisse, cùm plures Parochiæ minusculæ uni credebantur Parocho, quòd duobus sustentandis haudquaquam sufficerent. Id Canones non vetabant, & qui vetuissent, quod ne vitari quidem poterat? Sed Concilium Salmuriense anni 1253. succensuit Episcopis, Collatoribusque aliis, qui pinguissimas conferebant iis Parochias, qui jam alias regebant: unde & quas titulo non poterant, in Commendam dabant. *Nonnulli Episcopi & alii Prælati propriis lucris & commodis suorum inhiantes, Ecclesias Parochiales, quæ proprios possunt habere Sacerdotes, Clericis & aliis personis Ecclesiasticis, habentibus alias Ecclesias Parochiales, vel competenter beneficiatis, ut possint eos pluribus onerare Beneficiis, commendant unam vel duas Ecclesias Parochiales, in animarum suarum periculum, & scandalum plurimorum. Ut sic habeant commendatas, quas secundum Canones non possunt habere intitulatas. Quod fieri de cætero prohibemus.*

Paulò antè, anno nempe 1248. Legatum in Anglia agens Cardinalis Ottobonus, longè pulcherrimas promulgaverat Constitutiones, quas inter ea quæ his Parochiarum Commendis interdicebat, saltem limites delineabat arctiores, ut sordidam eorum restringeret avaritiam, qui licentia abutebantur à Canonibus concessa, duplicis retinendi Beneficii, alterius titulo, alterius in Commendam, dum scopus ejus Commendæ non alius esset, quàm Ecclesiæ commodum dignitasque. *Dum ditari festinant, vacantes Ecclesias sibi commendari procurant, amplectentes juris verba, non sensum: quod aliquando permittit unam habere Ecclesiam intitulatam, & aliam commendatam. Et cùm juxta sanum sensum, propter necessitatem vel utilitatem vacantis Ecclesiæ, jus commendationis, non tam præceptorie, quàm permissive fuerit introductum; ipsi ad cupiditatis suæ lucrum omnia convertentes, in ipsarum Ecclesiarum dissipationem, non solum unam, sed plures recipiunt commendatas.* Legati ergo Synodique decreto cautum est, ne plusquam unam Commendam consequi quisquam posset, & ne id quidem nisi ad Ecclesiæ evidentem utilitatem: *Nisi ex evidenti utilitate, unius tantùm Ecclesiæ commendatio facta sit, penitus revocamus.*

Postremò denique in Concilio Generali Lugdunensi II. anni 1274. proscriptæ fuere omnino & exciſæ Commendæ Parochiarum, vetitumque est, ne eæ deinceps darentur, nisi eam assecutis ætatem, qua Presbyteratu initiari possent, ad urgentem aliquam Ecclesiæ necessitatem, denique in sex non ampliùs menses. *Nec nisi unam commendare præsumas, & evidenti necessitate vel utilitate ipsius Ecclesiæ suadente. Hujusmodi autem Commendam, ut præmittitur, rite factam, declaramus ultra semestris temporis spatium non durare.* Anno 1279. in Concilio Angliæ Reddingensi innovatum est hoc decretum; nec posthac obviæ usquam sunt Parochiarum Commendæ. Ex quo liquet eas penitus oppressas fuisse authoritate Concilii Lugdunensis, quanquam revixerint post annum millesimum trecentesimum.

Porro ut hoc XIII. sæculo omni ope animique contentione incubuere Concilia, Pontifices, Episcopi, ad extinguendas Prioratuum & Parochiarum Commendas: & eam in illas decantatissimam inconcussamque inculcavere regulam Commendarum, nullo patrocinio, nullo prætextu defendi eas à quoquam posse, nisi Ecclesiæ famulentur utilitati; inde factum etiam forsan est, ut nullæ tunc commendarentur, vel rarissimæ Abbatiæ, & Episcopales Ecclesiæ, quòd eodem ariete hæ quoque Commendæ impeterentur.

IX. Nihil dixi de custodia vacantium Parochiarum, quæ interim Archidiacono committuntur, plurimarum ex usu Ecclesiarum, forsan & ex Jure canonico, ut patet ex duobus Decretalium Capitulis: *Bonæ memoriæ, De appellationibus; Cùm venissent, De Institutionibus.* Viget etiamnunc ea consuetudo in pluribus Galliæ Ecclesiis. Ratio non permiscendæ hujus Parochiarum custodiæ cum Commendis, in aperto est. Archidiaconus harum Ecclesiarum, tam Commendatarius non est, quàm nec Titularis. Quæ hactenus Concilia in Commendas Parochiarum invehebantur, has Archidiaconorum custodias ne verbo quidem ullo perstrinxerunt. Concilii Lugdunensis II. Patres, qui peremisse videntur Commendas Parochiarum prorsus omnes, iis ad sex menses coarctandis & rescindendis, nisi Ecclesiæ unius ad commodum & utilitatem fierent: ii ne attigere quidem has earundem Parochiarum custodias per Archidiaconos, quæ hactenus etiam vigent.

CAPUT XX. *P. 4. l. 2. c. 63.*

De Commendis Episcopatuum, Abbatiarum & Prioratuum, post annum Christi millesimum trecentesimum.

I. Revixere Episcopatuum & Abbatiarum Commendæ sub Clemente V. Sensit ille quo vulnere cruentasset Ecclesiæ disciplinam, gemuit, pro virili medicatus est.

II. In Concilio Viennensi in Commendas pertonuit Episcopus Mimatensis, & in Cardinales qui plures gererent Prioratus sibi commendatos, cum vestem Monasticam induissent nunquam.

III. Sub Joanne XXII. increbrescunt Commendæ, reprimuntur à Benedicto XII. Qua occasione multiplicatæ sint. Soli Cardinales iis donabantur.

IV. Rursus increbrescunt sub Clemente VI. Rursus comprimuntur & revocantur omnes, præterquam Cardinalium, sub Innocentio IV.

V. Quo statu illæ fuerint temporibus Conciliorum Pisani & Constantiensis.

VI. Et Concilii Basileensis tempore.

VII. Quæ earum conditio fuerit sub Pio II. Carvajalis & Papiensis Cardinalium audacia & religiosissima monita.

VIII. De Commendis sub Sixto IV. & Leone X. Decretum Concilii Lateranensis V. super ea re.

IX. Quid Concordata de Commendis.

X. Concilii Tridentini desideria & decreta de Commendis.

XI. Mira hujus Concilii circumspectio & sapientia. Enormitas mali, cui medicinam se facere posse desperavit.

XII. Alia decreta Concilii Tridentini super Beneficiis Regularibus, quæ conferuntur cupientibus profiteri. Et de visitatione Episcoporum in locis commendatis.

XIII. Nec Cardinalis potest Episcopatus duos retinere, alterum titulo, alterum commendatum.

XIV.

Conc. Angl. p. 281.

Can. 14. In Sexto, Tit. 6. c. 15.

XIV. Ut commendatis Beneficiis uteretur Cardinalis Lotharingus, ut S. Carolus Borromæus.

XV. Concilii Rotomagenſis regulæ perclariſſimæ ad Commendatarios.

XVI. Varia Decreta Conciliorum Remenſis, Turonenſis, & Aquenſis.

XVII. Comitiorum Generalium & Regum Galliæ ſtatuta de Commendis.

XVIII. An Indulto Provinciæ permitterentur Commendæ.

XIX. Ut ſe egerit in his Clemens VIII.

XX. Tria poſtremò monentur ponderis non minimi de Commendis.

I. REvocanda jam eſt, unde declinavit oratio, ad Commendas majores Epiſcopatuum & Abbatiarum, poſt annum Chriſti milleſimum trecenteſimum. A vero, aut à veriſimili certè propè abeſt, primum omnium Clementem V. januam latiſſimam aperuiſſe illi licentiæ Commendarum, cui pii probique omnes poſtea tantoperè ingemuere, & illacrymantur adhuc, cum Cathedrales Eccleſiæ & Abbatiæ commendatæ fuere, non ſincera charitate Eccleſiæ utilitati vel dignitati conſulendi, ſed ut ditentur carnales homines pauperum patrimonio; ut Magnatum & Principum libidini ſerviatur; ut larga manu ſpargantur Beneficia, quæ tam malè collocata, & dantibus & accipientibus peræquè detrimento futura ſint. Graviſſimo morbo correptus Clemens tertio Pontificatus anno, ſenſit quàm exitiali plaga Eccleſiæ diſciplinam convulneraſſet, errorem ſuum publicè confeſſus eſt, Commendas revocavit omnes, quas ſibi vel eblanditi eſſent homines ambitioſi, vel extorſiſſent; non diſſimulavit denique, quibus rationibus, vel rationum umbris & ludibriis deluſus fuiſſet, & ad ea impulſus conſilia, ex quibus unum hunc jam caperet fructum, animi dolorem acerbiſſimum & pœnitudinem. Malè meritus eſſem de tanto Pontifice, ſi tacuiſſem, quod nec ipſe tacuit; nec damnaſſem, quod ab eo vehementiſſimè improbatum & damnatum eſt. Radiat in Annalibus Eccleſiaſticis Pontificis hujus ea Conſtitutio, qua aperit, & quantum mali primò intuliſſet, & quæ mox adjeciſſet ei procurando medicamenta.

Confitetur primùm non potuiſſe ſe inter initia Pontificatus non indulgere aliquid & gratificari precibus Regum, Antiſtitum & Magnatum, quibus antiqua & ſuaviſſima quadam neceſſitudine devinctus fuerat, & quorum in ditione habitaret. *Quia in terris morantes eorum, gradum hujus promotionis habuimus.* Exiſtimaſſe ſe, tutum eſſe in veſtigia ingredi & in exempla Anteceſſorum ſuorum, quibus familiare fuit auſpicia Pontificatus ſui dedicare larga quadam donorum profuſione & gratiarum. *Ex aſſueta liberalitate Pontificum, quam in ſuis exercere ſunt ſoliti novitiatibus.* Importunitate ſibi ſæpè extortum fuiſſe, quod lex juſtitiæ minùs annueret: *Ad eorum importunas & multiplicatas precum inſtantias.* Sed poſt conceſſas à ſe Commendas, cuſtodiaſque Metropoleon, Epiſcopatuum & Cœnobiorum Clericis ſæcularibus, Monachiſque, ad tempus, vel ad vitam: *Eccleſias Epiſcopales & Monaſteria, ſub Commendæ, vel Cuſtodiæ, ſeu Curæ, vel Guardiæ, aut Adminiſtrationis titulo, perpetuò, vel ad vitam, ſeu ad certi temporis ſpatium committenda.* Serò quidem, ſed ſeriò advertiſſe ſe tandem, quantum diſpendii in his Commendis emergeret in Eccleſias, quarum ſpiritale regimen ſeriebatur, temporales diſſipabantur res, greges omni ope & præſidio deſtituebantur. *Proſpexi eos evidenter, quod Eccleſiarum & Monaſteriorum cura negligitur, bona & jura diſſipantur, ſubjectis eis perſonis & populis ſpiritualiter plurimum & temporaliter derogatur, eiſque redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum.* His impulſus eſt Clemens, ut Commendas omnes revocaret, etiam Cardinalium. De Commendis prædeceſſorum ne meminit quidem, quòd nullæ, aut rariſſimæ fuiſſent. Ideo nec iis concedendis dixit ſe uſum exemplo & more Majorum.

II. Errores tam ſpendidè emendati, laudi etiam vertunt & gloriæ. An verò in ipſa rerum executione res proceſſerit Clementi ex animi ſui ſententia, id verò non ſatis mihi quidem liquet. In Concilio enim mox Viennenſi conquerebatur Durandus Mimatenſis Epiſcopus, quòd Cardinales Commendas adhuc extorquerent Eccleſiarum Cathedralium, etiam ultra mare ſitarum. *Eccleſias etiam Cathedrales & Ultramarinas ſub diverſis coloribus ſibi faciunt commendari.* Nec religioſiùs abſtinebantur Abbatiis & Prioratibus; his commendatis gaudebant Cardinales, qui Monaſtica inſtituta nec primoribus labris unquam delibaſſent; unde ſcatebat extrema pernicies Monaſticæ Diſciplinæ. *Ex hac peſte etiam noviter introductum eſt contra jura, quòd Prioratus Conventuales, & alia Beneficia Eccleſiaſtica conſueta regi per Monachos & alios Regulares, domini Cardinales, ac ſi Beneficia ſæcularia nequaquam ſufficiant, ſibi & ſuis faciunt aſſignari, quanquam non efficiantur Monachi, &c. Ex quibus in dictis Prioratibus & Beneficiis Regularium, periit in totum Regularis obſervantiæ diſciplina: cùm non ſit inter eos, qui corrigat, non ſit qui doceat, &c. Fraudatur hoſpitalitas, in dictis Prioratibus & Beneficiis conſueta, & jura ac bona Prioratuum hujuſmodi diſſipantur, &c.* Ex toties hìc iterata Prioratus voce, facilè colligitur, Prioratus ſolos tum commendari ſolitos, non Abbatias. Sicut & ex eadem hac querimonia ſolis liquet Cardinalibus iſtiuſmodi tum Commendas ſolitas indulgeri. Oſtenſum eſt ſuperiori ſæculo ab Abbatibus ipſis promiſcuè commendatos fuiſſe Clericis ſæcularibus Prioratus. Hinc forſan cupido inceſſerit Cardinales, ut & ipſis ſibi illi commendarentur.

III. Joannes XXII. Clementi ſucceſſor datus, primo ipſo Pontificatus ſui anno, cùm Cardinalatu & Epiſcopatu Portuenſi Anicienſem Epiſcopum donaſſet, Anicienſem Epiſcopatum ei commendavit. *Nihilominus Anicienſem Epiſcopatum tenendum commendavit.* Nepotem idem Pontifex ſuum Cardinalitia auxit purpura, & Avenionenſem Epiſcopatum, quem priùs gerebat, commendavit. *Avenionenſem Epiſcopatum ſibi pariter commendavit.* Ita Scriptor ejus vitæ. Nec his ſe anguſtiis ſepſit Joannes, ſed Epiſcopatus, Abbatiaſque, non Cardinalibus tantùm, ſed & aliis compluribus tam liberaliter dilargitus eſt, ut ſucceſſor ejus Benedictus XII. anno Pontificatus ſui ſecundo effuſiores illas omnes revocaverit gratias, præterquam Cardinalium. Audiendus Scriptor ejus vitæ: *Revocavit omnes Commendas factas per prædeceſſores ſuos de Eccleſiis Cathedralibus & Abbatiis quibuſcumque perſonis, Cardinalibus & Patriarchis dumtaxat exceptis.* At Scriptor alius: *Exceptis Cardinalibus, quorum Commendas nondum revocavit.* Quo ſubinnuitur ſperaſſe Pontificem, opportunè etiam aliquando revocari à ſe poſſe Commendas Cardinalium: gnarum ſcilicet, niſi exemplo præluceant, qui præfulgent & dignitate, nunquam reſtaurari poſſe priſcam ſacræ Diſciplinæ integritatem.

Ea porro Commendarum revocatio penè ſuadet, nullum iis limitem finemque temporis præfixum fuiſſe. Illas tamen Epiſcoparuum quandoque certo annorum numero definiebat Joannes XXII. Diximus jam ſuprà ab eo Presbyterum Cardinalem creatum fuiſſe Talarandum Epiſcopum Altiſiodorenſem, interpellante Franciæ Rege, commendatumque ei fuiſſe Epiſcopatum Altiſiodorenſem uſque ad diem feſtum B. Mariæ Magdalenæ, ut itineris Romani hinc ſuppeterent impenſæ. Expetierat & alterius promotionem Rex, diſſenſum ſuum ea ratione excuſavit Pontifex, quòd viginti jam

Part. 2. Tit. 21.

Rainal. an. 1336. n. 20.

Rainal. an. 1333. n. 67.

Rainal. an. 13 n. 28. Extravag. Communi. Tit. 2.

Cardinales essent, & ex iis Galli sexdecim. *Circumspectionem Regiam volumus non latere, quod jam viginti Cardinales, de quibus sexdecim de Regno Franciæ originem traxisse noscuntur, existant in Collegio memorato.*

Rainal. an 1331. n. 35.

Hinc edocemur. 1. Numerum Cardinalium permodicum adhuc fuisse, adeòque nec magno fuisse numero Commendas, quibus donabantur ex privilegio quodam singulari. 2. Cardinales hos plerosque fuisse Gallos, Galli erant & Pontifices ipsi: à Gallis ergo ortum duxit immodica Commendarum multiplicatio: sicut & supra animadversum est. à Gallis maximè profectam esse & propagatam Beneficiorum pluralitatem. 3. Quæ de Clemente V. & Joanne XXII. dicta sunt, qui duo primum Pontifices suam Petri sedem Avenione defixerunt: ex his facili illud conjectura assequimur, ex ea sedis Pontificiæ Avenionem translatione scaturisse illam multitudinem Commendarum. Nec enim nisi ægrè poterant Pontifices non annuere, siquid peterent ii Principes, quorum in terris demorabantur. Cardinales autem quandiu Roma, & Italia aberant, nullis inde proventibus, nullis temporalibus subsidiis allevati, non aliunde ferè poterant quam ex Gallicanæ Ecclesiæ Beneficiis, & vitam, & dignitatem suam sustentare. 4. Ei cladi mederi voluere Pontifices, ut patuit in Benedicto XII. sed experti tandem ipsimet sunt, infligi faciliùs vulnera, quàm sanari; & utcumque persanentur, superesse cicatricem.

C. Cum rationibus. De elect. In Clement.

Quanquam revocasset Clemens V. Commendas omnes, novas tamen concessit Joannes XXII. etiam Abbatiarum, etsi Clemens Abbatias commendasset nullas, & expressissimo decreto vetuisset in Abbatiis eligi alterius Ordinis Abbatem. Hinc pene dubitare cogimur, an Benedicti XII. revocatione cohibiti fuerint ejus successores, Cùm exciperentur tamen Cardinales, proniùs erat eam observare. Quin & hìc ipse Pontifex ponebat, commendari adhuc posse Cardinalibus Abbatias & Prioratus Canonicorum Regularium, itemque & aliis Clericis sæcularibus, dum idem semper numerus retineretur Canonicorum Regularium. *Tot Canonici teneantur, quot in eis tenerentur, si per Canonicos regulares, Monasteria, Prioratus & Beneficia hujusmodi regerentur.*

Constitutio. Ann. 1339. n. 16.

IV. Clemens VI. Benedicto XII. successor datus probabiliter creditur à commendandis Episcopatibus abstinuisse: cùm evecto in Presbyterum Cardinalem Episcopo Atrebatensi, illum statim absolverit eo Episcopatu. Vide ut ad eum scripserit. *Dilecto filio Petro S. R. E. Presbytero Cardinali, olim Episcopo Atrebatensi, &c. Te à vinculo, quo Atrebatensi tenebaris astrictus, per nos de potestatis plenitudine absolutum, ad Cardinalatus honorem duximus assumendum.* Certè idem Pontifex Delphino Viennensi ad Patriarchatum Alexandrinum provecto commendavit Archiepiscopatum Remensem: *Remensem Ecclesiam sibi perpetuò commendavit.* Sed ea erat causa maximè specialis, ubi de Delphinatu ipso agebatur, ad Galliæ Reges transferendo.

Rainal. an 1344. n. 68. An. 1350. n. 40.

At Innocentius VI. qui in ejus locum suffectus est, primo statim anno Pontificatus sui rescidit & revocavit Commendas omnes Episcopatuum, Abbatiarum, Prioratuum, Dignitatum, Administrationum, & omnium Beneficiorum Regularium, exceptis semper Cardinalibus: *Singulas Commendas de Cathedralibus, vel aliis Ecclesiis, Monasteriis, Prælaturis, Prioratibus, Dignitatibus, Personatibus, Administrationibus, Officiis, Beneficiis, authoritate Apostolica revocamus.* Revocationis diplomate luculentissimè pertexuntur calamitates ex Commendis pullulantes, eædem nimirum ipsæ, quas suprà Clemens V. & Durandus Mimatensis Episcopus enumerarunt.

Rainald. An. 1353. n. 11.

V. Potuit ea Constitutio eò etiam valere, quòd Cardinales exciperet, quorum contemplatione alioqui faciliùs convelli potuisset. In Concilio Pisano anno 1409. Alexandrinus Patriarcha, idem perpetuus dicitur Administrator Episcopatus Carcassonensis. In Concilio Parisiensi anno 1394. Patriarcha Hierosolymitanus perpetuam gerit & ipse administrationem, seu Commendam Episcopatus sancti Pontii Tomeriarum. In Concilio Constantiensi anno 1416 vacasse narratur Episcopatus Olomucensis in Moravia, obitu Patriarchæ Antiocheni, qui ejus & ipse perpetuam gerebat Commendam. *Qui authoritate Apostolica, quoad viveret, eam habeat in Commendam.* Eum Episcopatum Synodus ipsa commendavit vicino Episcopo Lutumussensi, usque ad electionem novi Pontificis, & ternos deinde menses. *In favorem, & ut necessitati & utilitati ipsius Ecclesiæ occurratur, venerabili fratri Joanni Episcopo Lutumussensi, usque ad electionem futuri Pontificis Romani, & ex post ad tres menses immediatè sequentes, sacrosancta Constantiensis Synodus concedit & committit custodiam, curam, regimen & administrationem Ecclesiæ Olomucensis in spiritualibus & temporalibus, &c.*

Sess. 25.

Simillima est hujus Concilii Commenda primorum Commendis Ecclesiæ sæculorum, cùm vacanti Ecclesia vicinus quispiam Episcopus Visitatur, Interventorque dabatur, & Commendatarius, quando ne ista quidem tum vox ferè esset inusitata. Temporaria hic datur Episcopo Lutumussensi Commenda, quo creatus mox Pontifex in potestate habeat ei providendi.

Append Conc. Constan. c.

Inter Additamenta Concil. Constantiensis, conjectæ sunt commentationes quædam Decretorum, magis quam decreta. Agitur & in uno earum capite de Commendis. 1. Ut Patriarchæ & Cardinales, quibus aliunde non suppetunt ulla vitæ & dignitatis tuendæ præsidia, una tantùm donari possint Ecclesia Cathedrali, vel Metropolitana. *Una etiam Ecclesia Metropolitana uni Cardinali, vel Patriarchæ concedi poterit, provisionem aliquam sufficiente non habenti.* 2. Ut Abbatiæ, Prioratus Conventuales, ubi essent adhuc plus quam decem Monachi, Officia Claustri, Cathedralium primæ post Episcopum dignitates, & Ecclesiæ Parochiales, commendari nulli unquam possent, & ne ipsis quidem Cardinalibus. *In posterum Monasteria, aut magni Prioratus Conventuales, habere consueti his temporibus ultra decem Religiosos in Conventu, & officia Claustralia: dignitates majores post Pontificalem in Cathedralibus, sive Ecclesiæ Parochiales: nulli Prælato, etiam Cardinali dentur in Commendam.*

Sess. 21.

VI. Permirum porrò illud est, cùm in Concilio Basileensi tot edita sint Decreta, de Electionibus, & de restringendis Reservationibus Beneficiorum, nihil de Commendis decretum sit, uti nec in Pragmatica Sanctione, An Principes summi Regesque clam intercessere, ne eriperetur sibi facultas nullis suis impendiis præcellentes quosque viros demerendi? Cùm Carolus VII. à Pio II. oraret Episcopatu Castrensi donari Comitem Marchiæ, Regii sanguinis Principem, unde viginti tantùm annos natum, abnuit Pontifex, monuitque Regem, ut meminisset, se ipsum olim impetrata à Nicolao V. Ecclesia Episcopali, qua juvenis & Episcopali ætate minor donaretur, stupuisse, & quodammodo doluisse, quod præter spem & expectationem suam id impetrasset. *Quanquam ego interceserim, nunquam tamen putavi hoc illum esse facturum.* Denique Pius Carolo Regi ostendit se Castrensem Ecclesiam alteri cuipiam commendaturum, donec annum ætatis vigesimum quintum attingeret Marchiæ Comes. Hinc abundè liquet, quam alieni essent Reges à comprimendis omninò Commendis.

Rainal. 1459. n. 4.

VII. Nec displicebant mâgnoperè Episcopis ipsis Commendæ, ut qui & ipsi iis non rarò cohonestaren-

neſtarentur. Sub eodem Pio II. contigit memorabile illud à Papienſi Cardinali litteris mandatum. Cùm Cardinalis Oſtienſis proponeret in Conſiſtorio ſpontaneam ceſſionem Abbatis in Gallia jam grandævi, & preces Epiſcopi etiam Galli, qui illud ſibi commendari Cœnobium ſupplicabat; Cardinalis Joannes Carvajalis Epiſcopus Portuenſis reſpondit, Illius Epiſcopi preces ſordidiſſima ex avaritia ſcatere, commendata jam eſſe omnia penè Galliarum Cœnobia, verendumque ne aliquando inſurgeret in Curiam Romanam Gallia univerſa, tantæ perverſitatis impatiens. *Vereor, beatiſſime Pontifex, ne propediem audiamus, omnia Galliarum Cœnobia commendata eſſe, & nullum relictum, quod Abbatem ſuum habeat; ita quidquid ibi à nobis decernitur, commendatio eſt. Surget nobis non expectantibus aliquando Regnum illud in nos, ferre ultra non valens inutile miniſterium noſtrum.*

Adeo non exaſperatus eſt Pontifex magnanimi & piiſſimi Cardinalis audacia, ut ab ea ſententia ſeipſum prope abeſſe teſtatus ſit; addideritque, quod ſtupendum, à Pontificatu Calixti III. præceſſoris ſui, commendata fuiſſe Cœnobia pluſquam quingenta; denique reformidandum eſſe, ne ea perverſitate clades aliqua ingens Eccleſiæ inveheretur. *Approbavit judicium Pontifex, adjecit credere ſe à Pontificatu Calliſti in eam diem, amplius quàm quingenta Monaſteria eſſe jam commendata, atque ideo in metu ſibi eſſe, ut corruptela hæc maturiùs opinione in ſcandalum grave erumperet.*

His enarratis Cardinalis idem Papienſis mox ſubdit, Commendas olim ſoli Eccleſiarum neceſſitati datas fuiſſe, quæ tunc manibus laicorum deprædatorum extorquendæ eſſent; at poſtea feracem eam fuiſſe ſegetem nefariarum cupiditatum, unde ingens in Clericos redundaret infamia. *Comendandorum ab initio Cœnobiorum non ea fuit ratio Patribus noſtris, ut ſaginæ Eccleſiaſticorum illa darentur; ſed ut fide & ſtudio majoris alicujus, quæ occupata à ſæcularibus eſſent, redimerentur: & neglectus divinus cultus in priſtinum revocaretur. Deflexit res, & in abuſum hunc venit, odibilem Deo, & ſorti noſtræ infamem.*

Primigeniam quidem Commendarum originem non attigit hìc Papienſis. Sed eam ejus animo conjecturam injecerat propria, ut reor, experientia. Ipſemet enim refert, commendatam ſibi à Papa Abbatiam fuiſſe opulentam in civitate Papienſi, ſed quam geri oporteret ab homine quopiam præpotente. *Inſigne quidem & locuples, & propter difficilem temporalium curam potentis alicujus miniſterio egens.* Cujus ne ipſe quidem in poſſeſſionem venire potuiſſet, niſi interveniſſet Ferdinandus Rex, & objecta à Mediolanenſi Duce repagula amolitus eſſet. Alii enim cuipiam Dux eam à Papa Abbatiam poſcerat.

Papienſi gaudebat Epiſcopatu multis nobilis virtutum inſignibus hic Cardinalis, duplicique præterea Abbatia, Papiæ altera, altera Florentiæ. Ratio perfacilis & perexpedita eſt. Ubi res iſtiuſmodi jam uſitatiſſimæ & pervagatiſſimæ ſunt, viri etiam probi eodem torrente abripiuntur, ſed quibus alii propudiosè abutuntur, ipſi utuntur ſanctiſſimè; in eaque opum & honorum exuberantia, qua cæteri inſatiabiles cupiditates ſuas exatiare laborant, ipſi explicandæ charitatis adjumenta nanciſcuntur.

Quod ad Commendas attinet Epiſcopatuum ſub hoc Pontifice, relatæ ſunt à Rainaldo litteræ ab eo datæ ad Iſidorum Cardinalem Ruſſiæ, Epiſcopum Sabinæ, ut ei ſarcinas imponeret Patriarchatus Conſtantinopolitani, Metropoleon Eubææ & Nicoſiæ. Eccleſiæ iſtæ omnes Infidelium jugo & poteſtate premebantur, nec id genus erant Commendæ, quas divitiarum honorumque cupido ambiret.

VII. Inter Epiſtolas Cardinalis ejuſdem Papienſis, illa legitur Sixti IV. ad Regem Arragonium, qua negat commendari poſſe Cæſarauguſtanam Metropolin ſexenni ejus notho; nec enim vel ſe vel Cardinales aſſentiri poſſe annuendæ ei gratiæ, qua certiſſima importatur & danti pernicies, & petenti, & ei cui res datur. Ea repulſa exacerbatus Rex tam immaniter ſæviit in Cardinalem Valentinum, quem Pontifex ea donaverat Metropoli, & Pontificem ipſum tot cuniculis, tot machinis, tot artibus oppugnavit, ut eum compulerit tantillo puerulo Eccleſiæ illius perpetuam adminiſtrationem commendare. Novum illud inſolenſque fuiſſe agnoſcit Annalium conditor Spondanus, cæterùm peræquè Pontifici ac Regi probroſum, qui non poſſent concordare, niſi in excidium Canonum, quanquam in Pontificem ipſum potiſſimùm ejus facinoris invidia reſiliret. Ita Spondanus, alias Pontifices & Reges honorificentiſſimis verbis proſequi ſolitus. *Novo ſic damnato inducto exemplo, quo & Reges Catholici, & ſummi Pontifices in Eccleſiæ damnum, & ſacrarum legum ſubverſionem, qua conſpirarent, qua conſentirent. Longè tamen graviori Pontificum culpa, ut cuique patet, quàm Regum; ac nihilominus ſatis utriuſque ad damnationem idonea.* A quibus non aberravit Mariana, eidem narrationi hæc ſubjungens: *Novum damnatumque exemplum inductum, vincente Pontificiam conſtantiam Regum importunitate, in Eccleſiæ jura invadentium atque libertatem; quod ſemper accuſabitur, & ſemper erit.* Ipſas Pontificis litteras in eam rem alibi protuli.

Veriſſimè ſapientiſſimèque dictum eſt à Mariana, hanc æternam fore materiem juſtis quidem querelarum, impiis cupiditatum ſuarum acuendarum. Vel ex ipſo medicamento id conjicies, quo Leo X. graſſantem luem lenire inſtituit in Concilio Lateranenſi V. anno 1514. Illacrymatus enim Pontifex ſpiritali temporalique Cœnobiorum per Commendatarios Abbates vaſtationi: *Quoniam ex Commendis Monaſteriorum, ut magiſtra rerum experientia ſæpiùs docuit, Monaſteria ipſa tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus graviter læduntur, quippe quorum ædificia partim Commendatariorum negligentia, partim avaritia; vel incuria collabuntur, & in dies divinus cultus magis in his imminuitur, paſſimque obloquendi materia præbetur, non abſque dignitatis Apoſtolicæ Sedis diminutione, à qua Commendæ hujuſmodi proficiſcuntur.* Præcipit denique ut in poſterum cùm primùm vacarint Abbatiæ, eligantur Regulares Abbates, niſi aliter jubeat Sedes Apoſtolica, urgentibus Eccleſiæ neceſſitatibus proviſura; ne commendari poſſint Cœnobia niſi Cardinalibus, aut nobilitate, vel meritorum titulis præcellentibus viris. Commendatarii, tam Cardinales, quàm alii quicumque, quartam ſaltem proventuum partem impendant in reparationes, in Eccleſiæ ornamenta, & in eleemoſynas, ſi menſæ ſint ſejunctæ: ſi una verò ſit menſa Abbati Monachiſque communis, tertia redituum pars alendis Monachis & oneribus Eccleſiæ decerpatur; & hæ ſemper conditiones exprimantur in diplomatibus Commendarum. Addit Pontifex in eadem Reformationis Bulla, ne Parochiæ, primæ Dignitates Capitulorum, aliaque Beneficia, quorum annui reditus non ſunt ducentorum amplius Ducatorum auri, commendari unquam poſſint; uti nec Xenodochia & Leproſorum ædes, quamvis pinguiſſimis ſint reditibus. Affirmat quoque Fagnanus, ubi Pontifex Cardinalibus Cœnobia aſſignat, eam ſemper apponi legem, ut tertia pars redituum in eleemoſynas, & in reparationes inſumatur Eccleſiarum.

Uſque adeo ſcilicet adoleverat is uſus ab antiqua diſciplinæ ſanctimonia degener, ut ne à Pontifice quidem, vel à Concilio Generali efficacior tunc fieri potuerit medicina. Verabatur eodem di-

Epiſt. 512.

Spond. an. 1473. n. 14.

L. 24. c. 16.

Seſſ. 9.

Fagnan. in C. 5. Decret. Part. 2. pag. 312.

plomate, ne commendarentur Episcopatus, sed eadem semper exceptione addita, ut urgentibus Ecclesiæ necessitatibus, & aliis causis gravissimis aliter consulere posset Pontifex. Eæ autem causæ sic exprimuntur: *Nisi ratione utilitatis Ecclesiarum, prudentiæ, nobilitatis, probitatis, experientiæ, atque curialitatis antiquæ, cum competenti litteratura, & in Sede Apostolica meritorum, aliter visum fuerit faciendum.* Æquissimum est incolumen & intactam semper vigere dispensandi potestatem, si qua urgeat Reipublicæ necessitas. Sed quàm exitiale, tam frequens est, humanos affectus & privatas cupiditates, utilitatis publicæ & necessitatis Ecclesiæ velo obtegi.

IX. Quod ad Commendas attinet, Apostolici vigoris plusculum explicuit idem Leo X. in Concordatis Gallicanis cum Francisco I. Rege initis. Statutum enim est, ut ne Rex nominaret ad Abbatias & Prioratus verè electivos, nisi *Religiosum ejusdem Ordinis*, annos natum viginti tres; si quem nominaret Rex ut Presbyterum sæcularem, aut Regularem alterius Ordinis, aut non id ætatis assecutum, providendi jus ad Pontificem devolveretur. Ita manifestè excludebantur Commendæ, non Regis tantùm, sed & Pontificis. Qui enim posset Pontifex Presbyterum rejicere à Rege præsentatum, ut ipsemet sæcularem Clericum ejus loco sufficeret? Denique verbis conceptis prohibent Concordata, eo etiam casu, quo provisio ad Pontificem devolvatur, ne Prioratus ab eo conferantur nisi iis, quibus illæ ipsæ affuerint dotes. *Prioratus verò personis, ut præfertur, qualificatis dumtaxat conferri liberè possint.* Postremo rescinduntur his Concordatis Provisiones omnes, quæcumque aliter fient. *Electiones autem, necnon provisiones per nos & successores nostros contra præmissa pro tempore factas, nullas, irritas & inanes esse decrevimus.* Quin nec ipsi Graduati, sive simplices, sive nominati, juxta Concordata, ad alia possunt, quàm sui Ordinis Beneficia anhelare, Regulares ad Regularia, sæculares ad sæcularia, ut ne per Romanas quidem dispensationes hic unquam ordo labefactetur.

X. Restat ut referamus extremo hoc loco, quid in Concilio demum Tridentino circa Commendas actitatum sit. Pauca in eam rem hìc excerpam ex Epistola domini de Morvilliers Tridenti data anno 1563. *Post sessionem proximam deliberatum iri de Reformatione Monasteriorum: summoperè id Monachos quidem cupere, ut à Concilio definiatur, ne sæcularibus posthac Clericis commendentur Abbatiæ & Prioratus Regulares, sed Regularibus ejusdem Ordinis. Complures Synodi Præsules incunctanter eis suffragaturos, quòd consentanea cum primis sit ea quidem res sanctionibus Canonicis, quæ Regularia à Regularibus regi Cœnobia jubent. Oratores Gallicanos in Articulis à se propositis eò quoque collineare, quamquam specialibus eorum Mandatis nihil ejusmodi expressè præcipiatur. Sed Cardinalem Lotharingum rem proponendam urgendamque censuisse; cùm agatur nempè de Ecclesia in antiquam & meliorem formam restituenda; cùmque Rex velit reformationem institui generalem; nulla re prorsus excepta.*

Mémoires du Concile de Trente, pag. 467.

Nec minus efferbuerant Hispani, ut omnes Commendæ revocarentur. Gravissimè & eloquentissimè peroraverat Asturicensis Episcopus, uniones & Commendas perpetuas Beneficiorum non alio spectare jam, nisi ad explendam Clericorum ingluviem. Itali sua interesse putabant, ut ne acerbior reformatio institueretur; itaque rem temperari hortabantur.

Hist. Conc. Trid. pag. 291.

Jam verò ipsi Concilii Tridentini Patres, quamvis desiderio flagrarent extinguendarum penitùs Commendarum; delinimento tamen aliquo utendum sibi censuere, ineluctabili imcumbente necessitate serviendi tempori, & accommodandi se iis sæculi moribus & morbis, qui validioribus remediis exacerbarentur. Ea videtur esse horum Conciliis verborum sententiam: *Cùm pleraque Monasteria, etiam Abbatiæ, Prioratus & Præposituræ, ex mala eorum, quibus commissa fuerunt, administratione, non levia passa fuerint tam in spiritalibus, quàm in temporalibus detrimenta; Cupit sancta Synodus ad congruam Monasticæ vitæ disciplinam omninò revocare. Verùm adeo dura difficilisque est præsentium temporum conditio, ut nec statim omnibus, nec commune ubique quod optaret, remedium possit adhiberi.* Sess. 25. De Reg.

His ita præstructis Pontificem interpellat Concilium, ut curet in Cœnobiis jam commendatis Regularem unum ejusdem Ordinis designari, qui eorum præsit administrationi: & in iis quæ posthac vacaverint, ne nominet Pontifex nisi Regulares peritiores, & quorum vita Monasticam redoleat spiretque sanctimoniam. *Primum quidem confidit sancta Synodus Romanum Pontificem, pro sua pietate & fide curaturum, quantum hæc tempora ferre posse viderit, ut iis quæ nunc commendata reperiuntur, & quæ suos Conventus habent, Regulares personæ, ejusdem Ordinis, expressè professæ, & quæ gregi præire & præesse possint, præficiantur. Quæ verò in posterum vacabunt, nonnisi Regularibus spectatæ virtutis & sanctitatis conferantur.*

Quoad illa verò Monasteria quæ sunt Capita Ordinum, jubet Synodus, ne usquam alii quàm Regulares possint esse Abbates. Nec abs re erit hic adnotasse, mortuo Abbate Cluniacensi anno 1461. Cardinalem Albigensem ea de re certiorem fecisse Regem, eumque monuisse ei Abbatiæ Beneficia subesse quatuor circiter millia, varios in aliorum etiam Regnorum Provincias sparsa, adeoque Regis interesse, ut ei præficiatur Regularis ejusdem Ordinis, & quàm dignissimus, ne extraneæ Nationes ab eo vertice pendentes, aliquid schismatis moliantur.

Spicil. Tom. pag.

XI. Cùm nec sapientia debeat nostra, nec charitas ultra limites eos exultare & effervescere, quos sibi præscriptos voluere sapientissimi, iidemque purissimo zelo inflammati Tridentini Patres; est sanè æquissimum, ut eundem quem illi modum nostris & votis & opinionibus præfigamus. Optare reformationem paulò accuratiorem fas est, cùm & illi optatissimam habuerint: at si quid sapimus, ei acquiescendum nobis est, quam illi præsentis ætatis patientiæ accommodatissimam judicarunt. Jugi & irrequieta æstuatione alternant res temporales, at usus rerum sobrius, sanctus, justus regulis regitur immutabilibus & æternis. Eò vota aspirare omnium debent, ut prorerum ipsarum ordine, & pro antiquissimæ disciplinæ veneratione, Beneficia Regularia non aliis unquam, quàm Regularibus committantur. Sed cùm tot experimentis jam constet, desperandam esse tantam disciplinæ exterioris immutationem: admonendi sunt nobis seriò Beneficiarii omnes Commendatarii, exterioribus disciplinæ vicissitudinibus adulterari nunquam posse, aut præscribi Regulas illas invariabiles legis divinæ & Juris naturalis: uti nec has ex eis natas leges Juris canonici, quibus sancitur, non proprietarios eos esse, qui Beneficiarii dicuntur, non dominos, sed meros dispensatores bonorum Ecclesiæ; bona ea esse res Dei, patrimonium pauperum, censum Christi, quo parcè & sobriè sustentandi sint ejus ministri, alendi pauperes, reparandæ Ecclesiæ; denique si Beneficiarii omnes meri sunt administratores & dispensatores rerum Deo, religioni & charitati dicatarum, multò id certius esse de Commendatariis, ut vel hoc ipso nomine declaratur. Non ut suis enim frui, vel abuti possunt, sed parcere & vix etiam uti, utpotè commendatis. Si ita degant, si ii sint ergo Commendatarii, qui esse tenentur, modicè & tranquillè feremus cum Tridentinis Patribus, quòd eos res sint jam loco, ut in

pri-

primigenium ſtatum & antiquum Eccleſiæ uſum reſtitui non poſſint.

XII. Erat & illud Tridentinum Decretum indulgentia & humanitate non mediocri delibutum, quo fertur ut ne Regularibus donentur Beneficiis, niſi Regulam jam profeſſi, vel profiteri cupientes: *Vel iis qui habitum omnino ſuſcipere, & Profeſſionem emittere teneantur, & non aliis conferantur.* Relati ſunt ſuprà ii Conciliorum Canones, qui donari Abbatiis vetabant eos, qui hac improba ſpe veſtem Monaſticam induiſſent. Erant hi certè Canones caſtiſſimis legibus vocationis divinæ magis conſentanei. Sed novi jam erant homines, & diverſa tempora, quibus utriſque ſeſe neceſſariò Præſulum charitas accommodabat.

Juſſi ſunt in eodem Tridentino Epiſcopi annis ſingulis viſitare Monaſteria commendata, ubi non ſatis accuratè ſervaretur Monaſticæ Regulæ diſciplina: ſimiliter & Beneficia omnia, Curata, vel non Curata, Regularia, vel ſæcularia, quæ commendata fuerint; & omnia ibi ſtatuere, quæ animarum ſaluti procurandæ neceſſaria ſint, & reparationibus, etiam per fructuum ſequeſtrationem. *Qualitercumque commendata, etiam exempta, ab Epiſcopis, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis, annis ſingulis viſitentur; curentque Epiſcopi, etiam per ſequeſtrationem fructuum, ut quæ renovatione indigent aut reſtauratione, reficiantur, & cura animarum rectè exerceatur.*

XIII. Propoſitum eſt in Congregatione Concilii, an qui Epiſcopatum jam gereret, ei poſſet alius commendari. Opiniones in ea re fuere Cardinalium; & tamen declaratum eſt tandem, poſt Tridentinum fieri id non poſſe, ut quod ab eo apertè ſatis prohibeatur. *Nemo plures Metropolitanas ſeu Cathedrales Eccleſias, in Titulum ſive Commendam, aut alio quovis nomine recipere, aut ſimul retinere præſumat.* Fagnanus, à quo id refertur, in Germania ait quandoque indulgeri, plures ut ab uno Epiſcopatus retineantur: ſed eam diſpenſationem uni maximè inniti Eccleſiarum neceſſitati. *Sic videmus in Germania cum ſimilibus perſonis non rarò diſpenſari ſuper retentione plurium Epiſcopatuum, non quidem principaliter, ut ex illorum fructibus ſe alere poſſint, ſed ut Catholicam Religionem expulſis hæreſibus, conſilio, opibus, authoritate ſartam tectam tueantur.* Referuntur ab eodem declarationes Congregationis ejuſdem Concilii, quæ irritas pronunciarunt Commendas à Palentinis in Hiſpania, & ab Bergomatibus in Italia Epiſcopis fieri ſolitas Parochiarum, quæ aliis quandoque Parochis, vel in perpetuum, vèl ad ſex menſes committebantur.

XIV. Cùm Cardinalis porro Lotharingus à Tridentino redux, ſtatim Remos adproperaſſet, & Concilium Provinciale congregaſſet anno 1564. ejus in una Congregatione profeſſus eſt, perſuaſiſſimum ſibi eſſe reſidentiam juris eſſe divini: ſi quas porro commendatas ipſe obtineret Abbatias, uno id eo à ſe fieri conſilio, ne in eas impetum facerent hæretici: cùm primùm nihil ejuſmodi reformidandum impendere cœpiſſet, iis ita ſe proviſurum, ut nec maledicentiſſimi haberent, quod arroderent. *Se aliqua commendata Monaſteria habere, quibus libenter cederet; id autem ne faceret, nihil eùm magis retardare, quàm quod timeat, ne eis præficiantur non Catholici, ſed hæretici. Neminem eſſe qui non videat calamitatem hujus temporis. Si quando intellexerit, ad ea hæreticis non patere aditum, ſe effecturum, ut nemo ſit, qui de eo ſiniſtrè poſſit ſuſpiciari.*

Etſi opulentiſſimi Cardinalis non ea fuiſſet animi voluntas, aut conſilii conſtantia, quam præ ſe ferebat: nobis abundè eſſet, vel ipſum profeſſum eſſe tali ſe animo eſſe debere, invictiſſimaque veritatis vi extortum hoc illi eſſe teſtimonium legis internæ æternæque, qua obligantur Beneficiarii, omnia abrupiſſe privatæ cupiditatis vincula, & nullas niſi ad commodum Eccleſiæ admittere diſpenſationes. Ambiget certè nemo, quin B. Carolus Mediolanenſis Archiepiſcopus, quandiu plures Abbatias retinuit, eo animo obtinuerit, à privati commodi amore alieniſſimo, certaque voluntate eas abdicandi, cùm primum ſe daret occaſio opportuna, ut omnes certiſſimè Carolus tandem abdicavit. Denique ratio illa permira fuit adminiſtrandarum Commendarum, qua idem Carolus ætate valdè immatura & juvenculus adhuc Aronenſem Abbatiam ſuam rexit, & reformari curavit; idque argumento eſt, utcumque in Commendas detonent, & invehantur aliquando viri docti, certiſſimè tamen pios piè iis uti, mala benè vertere, & ipſa vulnera Eccleſiæ ad ejus decus & commodum contorquere.

XV. Multa decrevit Concilium Rotomagenſe anni 1581. *de Monaſteriis*, potiſſimùm autem de Commendis. Multa ibi confirmata innovataque ſunt Tridentini Concilii Decreta. Sed illud piaculare fuerit præteriſſe ſtatutum, quo monentur Commendatarii, non ut Regularem ſectentur vitam, ſed ut ne degenerent in ſæcularem: mediocritatem ut quandam pulcherrimam ſectentur Monachos inter & Clericos ſæculares, in veſte, menſa, ſupellectili: coronam tonſuramque aliquantò gerant latiorem, quàm ſæculares Presbyteri; veſtem eligant nonnihil redolentem de modeſtia & humilitate Clauſtrorum; ſeriò cogitent, non eò his ſe Commendis decoratos fuiſſe, ut deliciis & luxui ſe dedant, aut cognatos locupletent: ſed ut ſint religioſi diſpenſatores bonorum, quorum non poſſint eſſe proprietarii, & quorum tamen ratiociniis penes Deum ſint obligati. *Commendatarii quamvis ad Regularem obſervantiam non obligentur, ne tamen ſint ſine jugo atque omni regula, decet eos medium ſtatum atque ordinem ſequi & oſtendere inter Regulares & Sæculares Clericos in veſtitu, in victu & omni ornatu. Tonſura utantur ampliori, quàm ſacerdotali, habitu propiùs ad Regularem accedente: nec exiſtiment ſibi commendatum Monaſticum regimen ad luxum, aut prodigalitatem, aut ad augendam rem ſuam, & conſangnineorum familiam: ſed ad piam & juſtam alienarum rerum diſpenſationem, quarum non habent proprietatem; Deoque de omnibus reddendam eſſe rationem.*

In hoc eodem Rotomagenſi Concilio altercatum perdiu eſt de conſeſſu & ſuffragiis Commendatariorum in Conciliis. Denique ad Pontificem relatum eſt, unde reſponſum eſt inter Abbates ſedere debere Abbates Commendatarios, nec ſedere tamen niſi poſt Abbates mitra & benedictione Epiſcopali inſignes, neutris denique definitiva, ſed conſultiva tantùm eſſe ſuffragia, ſicut & Capitulorum Delegatis.

XVI. In Concilio Remenſi anni 1583. idem vigebat ardor zeli & ſapientiæ, unde & conſtitutum eſt, crebris & enixiſſimis precibus interpellandum eſſe Deum, ut eam tum Pontifici, tum Regi pulcherrimam inſpiraret voluntatem, ne Abbatias poſthac, vel Prioratus obtineri vellent, niſi à Regularibus doctrina & pietate præſtantibus. *Nihilque niſi deſiderium nobis ſupereſt, ut Abbatiæ Prioratuſque nonniſi Regularibus ſpectatæ virtutis, & per electionem conferantur. Quod à Deo Optimo Maximo ſupplicibus votis contendimus, ut ad id excitare dignetur dominos noſtros ſanctiſſimum Romanum Pontificem & Regem noſtrum Chriſtianiſſimum.* His addit Synodus hortamenta ad Commendatarios, ut *propiùs habitu & tonſura, quàm alii, ad regularem vitam accedant.* Eodem Concilio præcipitur Viſitatoribus Monaſteriorum, ut illis præficiant Priores, vel Superiores, à Commendatariis nominatos, niſi ſi indigni ab eis nominentur. Sed & præcipitur Commendatariis ipſis, ut per ſeſe, vel per Vicarios adſint Viſitationibus, ut excipiant Viſitatores, eorumque decreta obſervari

Tit. De Monaſt. c. 4.

Tit. De Regular. c. 18. 19. 20.

ſatagant. *Compellantur Commendatarii, vel eorum Vicarii, ut interſint Viſitationibus, Viſitatoreſque honeſtè excipiant, & executioni mandent, quæ ab eis ſtatuta fuerint.*

In Concilio Turonenſi anno 1583. ſtatutum eſt, iteratis precibus adeundum eſſe Regem, firmatum ut vellet quod ſpoponderat, in ſeſeque receperat Comitiis Bleſenſibus, revocatum iri à ſe reſervationes omnes à ſe factas Epiſcopatuum, Abbatiarum, Prioratuum, & eorum à ſe factam deſtinationem antequam vacarent; ſaltem ne pateretur à Clericis & ſæcularibus Beneficia Regularia obtineri: *Adeo ut ſi Clerici tantùm aut ſæculares exiſtant, in vim illorum indultorum Regularia obtinere non valeant.*

In Concilio Aquenſi anni 1585. innovata ſunt decreta eadem ſuperiùs relata Conciliorum Rotomagenſis & Remenſis, de media illa ſtatione Commendatariis inſiſtenda inter Clericos & Regulares, & de neceſſitate ſiſtendi ſe Viſitationi, & quæ ibi decreta fuerint exequendi.

XVII. Nec Concilia tantùm in id connixa ſunt, ut Commendarum vel curſus ipſe, vel abuſus ſaltem reprimeretur. Comitia Turonenſia Regni Gallicani anno 1483. ſub Ludovico XI. Rege, aboleri Commendas petiere in libellis Regi oblatis. *Interpturam regularem Monaſteriorum diſciplinam, ob Commendas à Papa ſæcularibus aliiſque conceſſas ad dignitates, & Beneficia Regularium: ex quibus Commendis pullulaſcant detrimenta alia innumerabilia deſperatæ curationis, & quæ vix enarrari queant.* Preuves des Lib. Gallic. t. 22. n. 26. Statuta Delphin. pag. 23. 24.

Nec dubitatum eſt quin Henricus III. Galliæ Rex Commendas omnes ejuraſſet, quando Edictum Bleſenſe hoc memorando cum primis articulo exorſus eſt: *Ubi vacarint poſthac Eccleſiæ Metropolitanæ, Epiſcopaleſque, Abbatiæ item & Prioratus, aliaque Beneficia noſtræ nominationis; non nominandos à nobis niſi viros idoneæ ætatis, ea rerum prudentia, doctrina, aliiſque virtutibus dotatos, quas Decreta, & Canonicæ conſtitutiones, & Concordata præſcribunt.* Idem pollicitus erat Carolus IX. anno 1571. In Conventu Notabilium ſpectabiliumque virorum habito apud Rotomagum anno 1617. conſilium cepit Ludovicus XIII. Rex, Abbatias poſtmodum non concedendi, niſi Regularibus ejuſdem Ordinis; utque Prioratus ſimplices unirentur Cœnobiis, à quibus pendent, ut proventus illi ſacri piè expenderentur: *Ne dentur Abbatiæ niſi Regularibus ejuſdem Ordinis: ut Prioratus rurales & ſimplices Monaſteriis uniantur, quibus innexi ſunt: ut ii reditus inſumantur in Scholas, Seminaria, & ad genus opera pia.* Dupleix. An. 1617. Ordon. 10. 11.

XVIII. Quanquam Bononienſibus Concordatis non impertirentur Reges facultate commendandi Cœnobia, probabile tamen eſt ea illos poſtea Indulto quopiam donatos fuiſſe, aut tacito ſaltem ſedis Apoſtolicæ conſenſu. Quod de Indulto dixi, non temerè dixi. Jam inde enim ab anno 1516. impetravit Franciſcus I. à Leone X. Indultum ſpeciale ad Narbonenſem II. Provinciam & Brittaniam minorem, quas Concordata non complectebantur; eoque facta eſt ei copia nominandi Clericos Monachoſque alterius Ordinis, etiam Medicantium, ad ea Cœnobia, quibus non eſſet proprius Regularis, tantæ ſarcinæ geſtandæ par. *Ita ut dum Monaſteria ipſa Monachis idoneis ad illorum regimina carebunt, Clericos ſæculares, aut aliorum Monaſteriorum Monachos, & Ordinum Mendicantium profeſſos, habitum juxta eorundem Monaſteriorum conſuetudinem ſuſcipere, & profeſſionem per illorum Monachos emitti ſolitam, emittere volentes, aliàs idoneos nominare poſſis.*

Ineſt tamen tenebricoſum neſcio quid in hac clauſula; neque enim dilucidum ſatis eſt, an illa cautio induendæ ejuſdem veſtis, & profeſſionis ejuſdem emittendæ, quæ in Cœnobio ipſo commendato familiaris eſt, ampliari debeat ad Clericos nominatos. Non facilè aſſentior ſententiæ affirmanti, ne Clerici illi ideo Monachi fiant, ut mox evadant Abbates; quod niſi criminosè non fit, ex clariſſimorum Canoniſtarum doctrina, adeoque nec niſi ſimoniacè. En verba ipſa Fagnani: *Satis poteſt dici, eum qui Monachus efficitur, ſpe conſequendi Abbatiam, mortaliter peccare, & ſimoniam committere, ſi hujumodi ſpes ſit talis, ut ſine illa Monachus non fieret.* In l. 1. Decr. par 2. pag. 88

XIX. Compertum ſatis non habeo, unde excerptum ſit, quod de Clemente VII. narrant aliqui, Hippolyto Nepoti Cardinali Mediceo anno 1534. commendata ab eo fuiſſe omnia Chriſtiani Orbis Beneficia ad ſex menſes. Cum certius, tum luculentius aliquid Clemens VIII. nobis oſtendet. Urgente enim Oſſato Cardinali vehementiſſimè nomine Henrici IV. Galliarum Regis, ut in Commendam daret Abbatiam Monaſterii Novi, quòd quanquam nuperrimè functus Abbas titulo eam habuiſſet, tres priùs Abbates habuerant commendatam: reſpondit Pontifex referente eodem Oſſato, *Id refragari juri, & Romanæ Curiæ conſuetudini; repugnare etiam utilitati & dignitati Eccleſiæ, quin & Galliæ ipſius, ubi tam multa jam peccarentur in rebus Eccleſiaſticis, ut nihil opus eſſet ad cumulum iſtud accedere.* Submonente & inſtante Oſſato, ut Regi invictiſſimo id indulgeretur ſemel; Diplomati verò Pontificio inſereretur, ut obeunte, vel reſignante Commendatario, Cœnobium Regulari Abbati reſtitueretur: pari vigore repoſuit Pontifex invictiſſimæ conſtantiæ, has clauſulas crebrò apponi, ſervari nunquam. Preuves des Libertés de l'Egl. Gall. Pag. 1414. Montieneuf. Oſſat. T. Letr. 9.

XX. Nec plura de Commendis addemus, ubi duo hæc paucis obſervaverimus. Etſi affirmatum à nobis ſit in Concilio Lugdunenſi II. anno 1274. abolitas prorſus eſſe Commendas: poſtea tamen illæ revixerunt, ut pluribus poſterioribus exemplis ſuprà eſt à nobis oſtenſum. Suppreſſæ videbantur omnino Commendæ majorum Beneficiorum toto ſæculo XIII. ſed eo poſtea perrupto & diſſipato obice torrentis inſtar impuniùs viſæ ſunt exundaſſe. Sæculo enim XIV. percrebuere innumerabiles Commendæ cujuſque generis Beneficiorum, non Epiſcopatuum tantùm, Cœnobiorum & Parochiarum, ſed & Prioratuum, Officiorum Clauſtralium, & Dignitatum Capitulorum. Propè abeſt à vero, non id unquam eventurum fuiſſe, ſi Capitula & Cœnobia antiquos retinuiſſent mores, Canoneſque non bipartiendæ menſæ communis. Non quò aliquando poſtea non fuerint commendata Cœnobia aliqua, ubi Abbatum & Monachorum una erat menſa, una temporalium omnium communio; ſed eò deventum non eſt niſi per gradus, poſt longè plurimas Commendas alias Cœnobiorum, ubi ſua ſeparatim Abbas, Prior, Adminiſtrator Officii Clauſtralis habebat bona, ſua ſeparatim Conventus Regularium.

Gregorii XIII. Bulla *Superna* decretum eſt biſecari, ſejungique menſam Abbatis & Monachorum in Monaſteriis commendatis: in reliquis vetitum eſt ſemper à Congregatione Concilii, utne ea fieret ſegregatio. Fagnan. L. 3. De pag. 24

Quoad Officia Clauſtri, plurimum id habet etiam probabilitatis, nunquam ea commendanda fuiſſe, ſi primævam retinuiſſent conditionem ſuam, ut mera eſſent Officia, meræque adminiſtrationes, arbitratu Superiorum revocabiles. Illud quoque manifeſtum fecimus, ab Abbatibus ipſis antè commendatos fuiſſe Prioratus, quàm vel Pontificibus veniret in mentem, vel Regibus, ut ea commendare vellent. Carthuſianis, aliiſque Monaſtici Ordinis luminibus ingentes feruntur affluere opes, & proventus uberrimi; nec tamen uſque adeo quiſquam inſaniit, ut eorum ambiret vel Prioratus, vel Clauſtri Officia, ſibique commendari peteret, cùm

cùm nulli horum ſint ſejunctim reditus, ſed omnia in commune habeantur, frugali Monachorum & pauperum omnium ſuſtentationi dicata. Si tam dira unquam ſubeat illos libido, ut vel res, redituſque patiantur, vel in illis officiis perpetuari velint; næ calamitas non diſpar illis erit tum vehementer reformidanda.

Alterum quod obſervatum diligentiſſimè volebamus, illud eſt, eos prudentiæ, doctrinæ & zelo noſtro fines delineandos eſſe, quos ſibi Tridentinum, & alia eo poſteriora Concilia præſtituere. Furor enim haud dubius is eſſet, ſi quis ultra modum Conciliorum Generalium ſapere vellet, & zelo Eccleſiæ ſupra & contra ipſam Eccleſiam æſtuare. Atqui aurea illa mediocritas horum Conciliorum in eo verſata eſt, ut votis, ut precibus cælum Deuſque tunderetur, quò Regibus & Principibus certam inſpiraret voluntatem abjiciendi Commendas omnes, maximè autem Regularium Beneficiorum: at ſimul ut profiteremur, quandiu eæ retinentur, eſſe uſum earum ſanctiſſimum, cuique obvium & proclivem: eſſe regulas caſtiſſimas, & leges, quæ Commendatariis proponantur: eſſe fructus non pœnitendos, qui ex iis capiantur: fuiſſe Commendatarios, qui Abbatiis ſtrictiſſimam invexerint regulæ diſciplinam, qui vitam egerint virtutum laude, Monachorum amore, pauperum charitate perilluſtrem. Bullæ ipſæ Pontificiæ Commendarum Cardinalibus etiam id imponunt oneris, ut Cœnobiorum oneribus ſatisfaciant, tertiamque partem redituum reparationibus & pauperibus impendant, reliqua ad neceſſariam ſuſtentationem habeant. *Ita quod liceat tibi debitis & conſuetis Monaſterii ſupportatis oneribus, ac tertia parte omnium fructuum, redituum ac proventuum Monaſterii hujuſmodi in reſtaurationem illius Fabricæ ac ornamentorum emptionem vel fulcimentum, & pauperum alimoniam, prout major exegerit vel ſuaſerit neceſſitas, aliis omnibus deductis oneribus, annis ſingulis impartita, de reſiduis illius fructibus diſponere, &c.*

CAPUT XXI. *P. 4. l. 2. c. 64.*

De Commendis Laicorum poſt annum Chriſti milleſimum.

I. An Commendæ Clericorum fluxerint à Commendis Laicorum.

II. Laicorum Commendæ ſæculo XI. *meræ uſurpationes ferè fuere. Earum nonnumquam authores fuere Epiſcopi & Abbates.*

III. Plerumque prædia erant Eccleſiæ, Laicis & Militibus data, ut ejus eſſent tum clientes, tum Defenſores & Advocati.

IV. Tria genera Commendarum laicarum.

V. Idem uſus, vel abuſus in Italia.

VI. Quæ jura Parochorum in Commendatarios laicos.

VII. De Commendis Laicorum ſæculo XII. *Hominium à Clericis exprimere voluere, quibus antè ipſi præſtiterant. Damnatio inveſtiturarum laicarum ad Epiſcopatus & Abbatias reſtringenda fuit.*

VIII. Fundi Eccleſiarum permiſſi aut dimiſſi Laicis ſequentibus ſæculis.

IX. Quando cœperit licere Laicis, conductores eſſe bonorum & fundorum Eccleſiæ.

X. Poſtremi ſæculi conatus ad reſtituendas laicas Commendas. De Ordinibus Hiſpaniæ Militaribus.

XI. De unitis Coronæ Regiæ Hiſpanicæ tribus ſummis Adminiſtrationibus aut Miniſteriis Ordinum Militarium.

XII. De Anglia & Bohemia, rebuſque Eccleſiæ ibi in Laicos alienatis.

XIII. De Commendis Laicorum in Oriente.

I. COnjunctæ adeo, conſertæque inter ſe fuere Commendæ Clericorum & Laicorum, ut illas ab his ortas ſuſpicati ſint aliqui: quaſi non aliter extorqueri potuerint Cœnobia Commendatariis laicis, quàm ſi Clericis præpotentibus ea concrederentur. Quanquam non diſtet à veriſimili hæc conjectura, non tamen ubique vero conſentit. Temporibus enim illis quidem, quibus rerum potita eſt Caroli Magni progenies, extortæ ſunt Laicis Eccleſiæ quædam Regulares, quæ tum Clericis commendabantur, qui tueri eas poſſent: at non eæ tantùm uſitatæ tunc fuere Commendæ. Certiſſimum etiam eſt ſub prioribus Hugonis Capetii ſtirpe editis Regibus, conceſſum fuiſſe Laicis Eccleſiarum uſurpatoribus, ut eas Monachis reſtituerent; idque non injuria dici poteſt Commendæ ſpeciem præ ſe tuliſſe, cùm Monachi ſæculares Eccleſias obtinuere, & primitivi fuere Parochi: vel Regulares etiam Parochos Clericis ſubrogarunt. Sed non eæ ſunt propriè Commendæ, de quibus dictum eſt Capite ſuperiori.

II. Meræ ergo uſurpationes, & deprædatoriæ fuere primæ Commendæ Laicorum, quibus adeo obviare maturavit Eccleſia, ut primùm reſpirare datum eſt ab illa calamitatum procella, quæ concidente Caroli Magni ſtirpe Occidenti incubuit. Prohibitum eſt in Concilio Bituricenſi anni 1031. ne Laici haberent aut retinerent feuda Eccleſiæ, ex quibus imperium in Clericos ipſos ſortiebantur. *Ut ſæculares viri Eccleſiaſtica Beneficia, quos feudos Presbyterales vocant, non habeant ſuper Presbyteros.* Can. 21. Potes hunc Canonem de Parochiis, potes de Cœnobiis interpretari.

Quoad Cœnobia exemplum ſuppeditatur ex Concilio II. Lemovicenſi anno 1031. Conquerebantur Monachi Bellilocenſes, quòd cùm Monaſterium ſuum extruxiſſet olim Rodulphus Bituricenſis Archiepiſcopus temporibus Regis Caroli, illud poſtea invaſiſſet Comes Toloſanus, Petragoricenſi Comiti dediſſet, à quo rurſum alii Comiti datum eſſet, qui ejus adminiſtrationem Laico commiſiſſet. Synodi Præſules hunc poſtremum accivere Comitem, eumque compulere, ut Monachis ejus loci Abbatem deligeret, ipſe Advocati & Defenſoris Monaſterii poſthac nomen gereret, & partes ſuſtineret.

In Concilio Remenſi anni 1049. de Laicis expoſtulatum eſt, qui *Altaria* uſurparent, hoc eſt, Eccleſias Parochiales. *De Altaribus quæ à Laicis tenebantur.* Exactionibus violentis ad Eccleſiæ fores iidem laici graſſabantur. *De pravis conſuetudinibus, quæ ab eis in Atriis Eccleſiarum accipiebantur.* Duplici ei corruptelæ anathema illiſum eſt ab eodem Concilio, cui Leo IX. præerat. *Ne quis laicorum Eccleſiaſticum miniſterium, vel Altaria teneret, nec Epiſcoporum quivis conſentiret. Ne quis in atriis Eccleſiarum præter Epiſcopum & ejus miniſtrum quaslibet conſuetudines exigere præſumeret.* Can. 3. 4.

Ex hac prohibitione colligimus, conſenſiſſe nonnunquam Epiſcopos his Laicorum uſurpationibus. Pluſculum aliquid edocet nos Concilium Rotomagenſe anni 1050. Laicos ſcilicet ab Epiſcopis quandoque donatos fuiſſe Beneficio, feudo, fundo Eccleſiæ, Clericis deſtinato ſuſtentandis. Id nimirum hoc Concilio vetabatur. *Ut Epiſcopus Clericorum Eccleſiæ ſtipendia aut terras Laicis beneficiare minimè præſumat.* Can. 10. Non revocantur fundi à temporibus Caroli Magni Laicis conceſſi: unum vetatur, ne poſthac novi dentur.

In Concilio rurſus Narbonenſi anni 1054. manifeſtè patet, quàm conſtanter dimitterentur Laicis Eccleſiaſtica ea prædia, cùm jubentur tantùm qui

ea jamdiu obtinebant, ut ne quid ex iis imminutum eat. Can. 14. *Ne quidquam ex feudo, quod pro eadem Ecclesia tenet, minuere præsumat.* Eodem Canone exprimuntur minutissima quædam jura, quæ Laici in Clericos usurparent; & ea quidem omnia damnantur; sed mox tamen copia & potestas fit Episcopis, Canonicisque, Abbatibus, Monacisque, aliquos ut dare possent Laicis fundos: qui dicantur, sintque Vicarii, Ballivi, Feudatarii; jam tum enim usu invaluerant voces istæ omnes. Can. 16. 17. *Insuper eas villas & mansos, terras & vineas, sive Ecclesias, quæ à fidelibus Dei collatæ esse videntur in opus Canonicorum, ut in commune inde viverent, quæ veraciter sciri potest, in hoc opus data esse noscuntur; nullus persona hominum ausus sit habere vel retinere, neque per Vicariam, neque per Fevum, neque per Bajuliam, neque per ullam vocem, sine propria voluntate Episcopi & Canonicorum, vel Abbatum Canonicorum, ad quos eæ res pertinere noscuntur, cum voluntate Canonicorum suorum, nisi quantum præscripti Canonici cum præscriptis Senioribus communiter voluerint.*

Can. 3. Qui vocantur hìc *Abbates Canonici*, verissimi erant Abbates, ea voce sejuncti ab Abbatibus laicis. Prohibitum verò rursùs est in Concilio Turonensi sub Nicolao II. anno 1060. ne Episcopi vel Abbates *novum Beneficium* Laicis concederent; quin & jussum repeterent, siqua dederant. Quo usque adeo cohiberi non potuit insana quædam & effrænata deprædationum licentia, ut in Concilio Tolosano anni 1086. manifestè pateat, non Abbatias tantùm, sed Archidiaconatus, Parochias, Præposituras, munera ipsa Sacristæ & Magistri Scholarum, prædæ Laicis fuisse, unà cum fundis & Can. 8. prædiis eorum omnibus. *Omnimodis prohibemus, ut nemo Laicorum Abbatiam Monachorum, vel Clericorum Archidiaconatum, neque Præposituram, vel honorem Presbyterii, vel Sacristæ, seu Magistri Scholæ, neque ullos honores ad jus prædictum pertinentes ausit suis usibus retinere. Et si fecerit, excommunicationi subjaceat.*

Hinc elusescit, quod suprà obiter attigimus, exemplo Hugonis Capetii & Roberti Regum, Abbatiam sancti Germani de Pratis abdicantium, adactos quodammodo fuisse Proceres alios Regni, ut Clericis restituerent titulos fundosque longè plurimorum Beneficiorum quæ usurpassent: & Ecclesiam ipsam fidentiùs postmodum intentasse & evibrasse fulmina sua in capita contumacium.

Pauxillum illud quod ex Hispaniæ naufragio enatavit, venitque in manus nostras monumentorum sacrorum, sufficit tamen ut non temerè opinemur illas quoque extremas Christianæ Reipublicæ partes eidem calamitati fuisse obnoxias. Concilium Coyacense paucis his verbis rem totam complectitur, anno 1050. habitum. Can. 1. *Statuimus, ut omnes Ecclesiæ & Clerici sint sub jure sui Episcopi; nec potestatem aliquam habeant super Ecclesias aut Clericos Laici.*

III. Donaverant ipsi Abbates viros nobiles circumpositos prædiis quibusdam Ecclesiæ, & ita eos sibi authoraverant in defensores Ecclesiarum ditionumque suarum, jure fiduciario, hominio & sacramento fidei Abbatibus obligatos. Feuda quædam alia jam Nobiles isti usurpaverant, & nisi his additamenta quædam alia accederent, negabant se desponsum fidei & hominii sacramentum præstituros. Argumento est Epistola Gregorii VII. ad Bituricenses, Narbonenses & Burdigalenses scripta, ut Aureliacensi Monasterio reddi cogerent feuda & Beneficia, quæ vel involata fuissent, vel ita detinerentur, ut juribus suis, de quibus convenerat, Abbates fraudarentur; utque compelleretur Vicecomes Carlatensis, pactam Abbati fidem, opemque exhibere, nec ut ille pertendebat, nova sibi prædia conferri & Beneficia cogeret. *Clamor Abbatis Aureliacensis auribus nostris insonuit, super quibusdam personis, quæ injustè detinent Beneficia prædicti Monasterii, à prædecessoribus suis sub fidelitate & hominio pro defensione Ecclesiæ sibi & antecessoribus suis olim concessa. Præcipuè conqueritur super Berengario Carlatensi Vicecomite, qui propria cupiditate ductus, debitum servitium & fidelitatem Abbati exhibere negat, nisi Beneficium quod immeritò detinet, adhuc etiam de jure Ecclesiæ augeatur.* L. 7. Ep. Præcipitur à Pontifice Vicecomes, ut fidei sacramento, & servitio præstando fungatur, nec novi quidquam feudi eo nomine extorqueat. *Subjectionem & fidelitatem Abbati persolvat, & servitium pro Beneficio largiri non deneget, & ab exactione illicitæ augmentationis desistat.*

IV. Erant ergo triplicis generis Commendæ laicæ. 1. Cùm Laici irruebant ipsi in Abbatias, Archidiaconatus, Præposituras, nec istos antè induebant Beneficiorum & Dignitatum titulos, quàm proventus fundosque omnes sibi vendicassent. 2. Cùm Episcopi ipsi & Abbates terras aliquas Ecclesiæ Nobilibus largiebantur, fidei & hominii sacramento hinc sibi astringendis, armatisque defensoribus futuris inter calamitosa illa tempora, quibus singuli in singulos penè privatis digladiabantur bellis, ut rapinis cædibusque omnia passim contaminarentur. 3. Cùm Laici vi allata invadebant fundos aliquos Ecclesiæ, & in hæredes suos transmittebant, incredibili quadam Episcoporum hæc dissimulantium oscitantia.

Horum omnium exempla suprà congesta sunt. Unum hìc addo tertiæ classis. Post Cabilonense Concilium anno 1073. cùm Legatus Pontificius, qui ei præfuerat, Romam rediret, & in Dienſi civitate, qua iter habebat, Cleri Populique querelis aures accommodasset adversùs ejus urbis Episcopum simoniacum, illum quidem ejici assensus est; at qui suffectus illi est novus Præsul, nullam prorsus invenit Ecclesiam, vel Parochiam, quæ Cathedrali obnoxia permansisset, quòd omnes prorsus à Laicis & Nobilibus usurpatæ essent. *Adeo ut de omnibus totius Episcopatus Ecclesiis vix unam haberet domus Episcopalis, aut mater Ecclesia, cùm ferè omnes possiderentur à militibus & quibuslibet sæcularibus.* Non sibi defuit Episcopus, fiduciaque haud sciam, an felicitate majore, fundos omnes & proventus pridem invasos sibi Ecclesiæque suæ recuperavit. *Statuit decretum ut nullus Laicus obtineret Ecclesiam, aut partem acciperet in reditibus Ecclesiarum. Et factum est divina cooperante clementia, ut omnes gratanter jussionem ejus susciperent & obedirent.*

Non ita cessit beato Anselmo ex animi sententia. Repulsam quippe passus est ab Henrico I. Angliæ Rege, cùm prædia Ecclesiæ suæ reposcceret Militibus concessa, antequam Normanni in Magnam Britanniam excendissent, & tum in jus Ecclesiæ utique revocanda, Nobilibus illis sine hærede demortuis. Sperabat Rex posse illis à se hæredes subrogari. Audiendus hìc Anselmus ipse: *Quoniam terras easdem milites Angli, antequam Normanni Angliam invaderent, ab Archiepiscopo Cantuariæ tenuisse dicuntur, & mortui sunt sine hæredibus; vult asserere se posse justè quos vult, eorum hæredes constituere.* L. 3.

Exemplo Hugonis Capetii in desuetudinem abiere Commendæ primi generis Laicorum. Alterius generis Commendis limites circumscripti sunt. Commendas tertii generis omnino comprimi voluere, sed non processit res, seu Nobilibus pervicaciùs, seu Episcopis remissiùs sese agentibus, & Abbatibus: unde quæ primùm deprædatio fuerat, ea visa postremò est justa possessio, Commendis tertii generis in unum coalescentibus cum illis secundi. In Concilio Pictavienſi anni 1078. vetitum est, ne bona Ecclesiæ ad hæredes laicorum trajicerentur. *Ut nullus de Clero, sive de populo Ecclesiastica bona* Can. *jure*

jure consanguinitatis requirat sibi habenda. Petro Damiani visæ sunt Laicorum Commendæ periculi pleniſſimæ, excusandæ tamen & tolerandæ, si necessariæ & inevitabiles essent. *Illud diabolicam propemodum videtur æquare malitiam, quia prædiis in militiam profligatis, omnique possessione terrarum, insuper etiam decimæ ac plebes adduntur in Beneficium sæcularibus. Quod totum in malè munifici caput redundare non dubium est, si tamen eum ad hoc propria vanitas trahat, non necessitas antiqua compellat.* Nec ab his recedit Petrus Blesensis, ubi de Episcopo Carnotensi verba facit. *Non militibus, sed pauperibus erogare tenetur patrimonium Crucifixi; cujus ipse non dominus, sed tutor est, ut misereatur & commodet ad usus egentium, tanquam testamentarius dispensator.*

V. De Italia nihildum diximus: Nec enim tanti mali cursum Alpes ipsæ remorari valuere. In Concilio Romano anni 1078. prohibiti sunt Episcopi, ne Ecclesiæ suæ fundos in Beneficium laicis conferrent, nisi accederet & Metropolitani & Episcoporum Provinciæ assensus. *Ut nulli Episcopi prædia Ecclesiæ in Beneficium tribuant sine consensu Papæ, si sunt de consecratione. Cæteri autem sine consensu Archiepiscopi sui & fratrum suorum hoc idem non præsument.* Si quid verò terrarum Ecclesiæ perperam Nobilibus daretur à Regibus, ab Episcopis, ab Abbatibus, in Commendam, id totum jubentur hi Nobiles Ecclesiæ restituere, anathemate alioqui percellendi. *Quicumque militum, vel cujuscumque ordinis vel professionis persona, prædia Ecclesiastica à quocumque Rege, seu sæculari Principe, vel ab Episcopis invitis, seu Abbatibus, aut ab aliquibus Ecclesiarum rectoribus susceperit, vel suscepit; vel invasit, vel etiam de Rectorum depravato seu vitioso consensu tenuerit, nisi eadem prædia Ecclesiis restituerit, excommunicationi subjaceat.*

VI. In iis sanè Parochiis ubi laicæ tolerabantur Commendæ, magnas in angustias coarctabatur Parochorum proventus & sustentatio. Inter Canones Concilio Rotomagensi anni 1047. subtentos, occurrit & iste, quo Parochiis videtur tributa tertia tantùm pas decimarum. *Ne laici Beneficiorum Ecclesiæ, quantum ad tertiam Sacerdotis partem pertinet, participes fiant.* In Concilio Juliobonæ addicuntur illis præterea oblationes Altaris & sepulturę. *Nullus laicus in reditibus Altaris, vel in sepultura, vel in tertia parte decimæ aliquid habeat. Nec Presbyter inde servitium faciat.* In Concilio Rotomagensi anni 1046. circumscribi cœperat limes quidam, & resisti his Nobilibus, qui Episcopalia jam etiam jura sibi sumebant, & à Parochis exigebant hominia. *Nullus laicus participationem habeat in tertia parte decimæ, vel in sepultura, vel in oblatione Altaris, nec servitium, nec aliquam exactionem inde exigat, præter eam quæ tempore Guillelmi Regis constituta fuit, &c. Nullus laicus habeat consuetudines Episcopales, vel justitiam, quæ pertinet ad curam animarum. Nullus Presbyter efficiatur homo laici.*

In eodem Juliobonensi Concilio adnotata fuerant obsequia, quæ Nobilibus Parochi præstare tenebantur sub Vuillelmo Notho Angliæ domitore. Audi Canonem ipsum: *Nec Presbyter inde servitium faciat, nisi legationem domini sui portet, ita ut eadem die ad Ecclesiam revertatur, & ad orationes per Normanniam solummodo, victum domini sui habens, si dominus voluerit, secum vadet.*

In Consilio Nemausensi anni 1096. Parocho servantur integræ nisi oblationes, sepulturæ, decimæ & mansus Presbyteralis. *Laicus qui oblationem Ecclesiæ, sepulturam, decimam, aut terram sanctuarii tenuerit, ab omnium fidelium communione separetur.* Dictum est alibi tempore Caroli Magni Parochis addictum fuisse agellum, omni onere & servitute absolutum, qui *Mansus Presbyteralis* dicebatur, hìc dici videtur *Terra Sanctuarii*.

VII. Ubi excommunicationum terrore compulsi sunt tandem laici Parochis, Abbatibus, Episcopis restituere Ecclesias, & Ecclesiarum jura prædiaque: nova hæc ab illis fraus excogitata est, ut hæc darent sub fide & hominio à se obtinenda: ut feudatarios & clientes haberent, quorum ipsi fuerant. Illud est hominium in Concilio Rotomagensi anni 1096. jam damnatum, & rursus majori pompa proscriptum in Concilio Lateranensi sub Paschali II. ut ipsemet ad Anselmum Cantuariensem scripsit. *Interdiximus, ne quis omnino Clericus laico hominium faciat, aut ne manu laici Ecclesias aut Ecclesiastica bona suscipiat.* Epist. 41. Eodem pariter tempore vetitum est, ne Clerici à Laicis investituram acciperent bonorum Ecclesię: *Ecclesiarum investituras à Laicis fieri omnino prohibemus.* Ea sunt verba Concilii Guastallensis sub eodem Papa anno 1106.

In Concilio Remensi anno 1119. id ipsum prohibere voluit Callistus II. *Investituram omnium Ecclesiarum & Ecclesiasticarum possessionum per laicam manum fieri omnimodis prohibemus.* Verùm usque adeo tumultuatum est adversùs hoc Decretum: quòd eo collimare Pontifex videretur, ad decimas aliasque res Ecclesiæ laicis auferendas: *Murmur quorundam Clericorum & multorum laicorum per Concilium insonuit. Videbatur enim eis, quòd dominus Papa sub hoc capitulo decimas & cætera Ecclesiastica Beneficia, quæ antiquitus laici tenuerant, conaretur minuere vel auferre*: ut re maturiùs perpensa Pontifex decretum illum restrinxerit ad Episcopatus & Cœnobia, quorum vetuit à laicis investituram accipi.

VIII. Ita finis utcumque impositus est calamitosissimæ concertationi. Prædia Ecclesiarum Episcopi & Abbates à laicis recepere, aut ipsis in feudum dimisere. Abstinuere deinceps laici à deprædandis Ecclesiis, nec jam à Clericis exigere jura ausi sunt nova & iniqua. Circumspectissimè illud quoque tunc cautum est, ut ne laici conductores esse possent prædiorum Ecclesiæ, ne ex conductoribus dominatores & proprietarii fierent. Eò pertinet Concilium Londonense anno 1175. *Ne laici Ecclesiastica Beneficia ad firmam suscipiant.* Can. 10. In Concil. Colonensi anno 1266. excidere jussi sunt feudis Ecclesiæ, qui excommunicationis vinculo irretiti, intra annum eo se solvi non curarent.

In Collectione Conciliorum Tarraconensium, ipsorummet Conciliorum decreto evulgata anno 1555. Concilium Tarraconense anni 1391. dari ultra triennium laicis prohibuit officia Ecclesiæ obnoxia, quæ ab illis administrari solita erant, ne ex iis demum Commendæ perpetuæ excitarentur. *Scribaniæ, Vicariæ, Bajuliæ, Sagioniæ, Cancellariæ, Castellaniæ, Alcadiæ, & eorum fructus, & emolumenta, & officia consueta per laicos administrari, ne in perpetuum concedantur alicui, vel ad vitam, &c. Nec ultra triennium assignare valeamus, nec sic commissa volumus post committentis obitum perdurare.* Lib. 3. Tit. 7. Cùm Petrus de Luna Cardinalis Legatum Pontificium ageret in regno Arragoniæ, vetuit ne posthac in Commendam laicis darentur decimæ, vel agri Ecclesiarum, nec passus est eo fuco rem obumbrari, quòd eo defensores Beneficiariis & Beneficiis ipsis pararentur, adversùs hostiles incursiones. *Loca, Vassallos, Grangeria, & alias possessiones, decimas, primitias, reditus, proventus & jura, & bona alia ad Ecclesias, Ordines & Monasteria, seu alia loca pia quibus præsunt spectantia, personis sæcularibus sub colore & titulo Commendæ, ut per eosdem ab aliorum oppressionibus defendantur, & aliis confictis causis, propria authoritate subjiciunt, &c. Quas Commendas sub interminatione anathematis de cætero fieri prohibemus.*

In Concilio Mediolanensi I. anno 1565. statutum est, ut qui feuda Ecclesiæ obtinerent, novam eorum investituram acciperent, fideique sa-

cra-

cramentum præſtarent verbis ipſis in jure expreſſis, ipſi & hæredes eorum. *Qui bona Eccleſiæ feudi nomine obtinent, inveſtituram intra tempus à jure præſtitutum renovandam curent, eiſdemque juſjurandum fidelitatis dabunt. Pari etiam ratione hæredes eorum & inveſtituram poſtulent, & jurent iis, qui Eccleſiæ præfuerint.*

Can. 25.

Cap. 62.

IX. Temporis diuturnitate, & longa oblivione tot graſſationum laicarum in Eccleſias, intercíderat penè illa cautio, in qua tantum olim momenti eſſe videbatur, ne conducenda, adminiſtrandaque laicis Eccleſiæ prædia concederentur. In eo ipſo Concilio Mediolanenſi vetitum eſt indiſcriminatim, ut ne Beneficiarii laicis, & ne proximis quidem ipſis ſuis agros Eccleſiæ ad Firmam, vel ad Emphyteoſin darent: ut quorum in his fides magis vacillet: niſi Epiſcopus commodum id Eccleſiæ judicet & fructuoſum fore. *Nemini Beneficiorum Eccleſiaſticorum bona propinquis ſuis intra tertium gradum in Emphyteuſin, aut ad cujuſvis temporis ſpatium, etiam per ſuppoſitas perſonas locare liceat, niſi evidens & magna Eccleſiæ utilitas, judicio Epiſcopi, præter alia juris requiſita, aliud poſtulare videatur.* Diffidebant jure merit iſſimo Synodi, ne proximis Beneficia ad firmam dare, perinde eſſet ac commendare.

Ibidem.

X. Aliis aliiſque temporibus novæ ſemper, nec injuria placuere cautiones. Reviviſcunt ignes malè ſopiti, & latiùs invaleſcunt. Sunt & in Eccleſiæ & in Regnorum diſciplina peſtes quædam quaſi periodicæ, quæ certis annorum intervallis intereant, & renaſcantur. Quæ nuperrimè in Galliis conflagrarant inteſtina bella, ab antiquæ fidei & religionis adulteratoribus concitata, ea Regnum & Eccleſiam demergere poterant in eandem ærumnarum voraginem, atque ruente Clodovæi, & Caroli ſtirpe, ſi quàm atrocia, tam diuturna fuiſſent. Laici utriuſque ſexus Abbatias invaſere, Abbatum juriſdictionem explicuere omnem, fundos & reditus in poteſtate ſua habuere. Hæc illæ Concilii Rotomagenſis querelę anno 1581. *Fundationibus Monaſteriorum nihil magis adverſatur, quàm Conventui Monachorum laicos, aut mulieres præeſſe, ac pro Abbatibus ſeu Abbatiſſis ſe gerere, atque etiam in his habitare.* Expoſtularunt & Comitia Cleri Gallicani anni 1598. *quod invaderentur, & authoritate Pontificis muniri poſſe ſperarentur penſiones laicis, adeoque & militibus, ac mulierculis, viduis, conjugatiſque aſſignatæ ex proventibus ſacris Beneficiorum.* Ea ſemel janua patefacta, in laicorum manus effuſa eſſet proventuum Eccleſiaſticorum maxima pars. Sed id tum tentabatur tantùm & quidem irrito conatu.

C. 1 de Monaſt. extra.

Cùm anno 1579. inſtituiſſet Henricus III. Galliæ Rex Ordinem Equitum ſancti Spiritus, penſiones his ex proventibus Beneficiorum toto regno opulentiſſimorum à Pontifice impetrare aggreſſus eſt, ut hæ Commendæ eſſent Militares. Hinc illis etiam nunc Commendarum nomen, quanquam invictiſſima Cardinalium interceſſione res in irritum ceciderit. Eum Ordinem Equitum in Gallia, peræquè ut alios complures in Hiſpania, tuendæ Religioni devinctiſſimum fore confidebat Henricus, eoque ſacris etiam proventibus alendos Equites. Roma ſcripſit Oſſatius anno 1599. ad Villaregium: *Sabaudiæ Ducem à Pontifice priùs impetraſſe, ut Beneficia urbi Genevenſi proxima, & iis locis, ubi Calviniana lues ſerpſiſſet, in Commendas erigerentur Militares ſancti Lazari. Tunc verò hæreticis illis pleriſque ad Eccleſiæ fidem & unitatem revocatis, Romæ Præpoſitum Eccleſiæ Genevenſis inſtare, ut Commendæ illæ rurſus in cenſum revocentur Beneficiorum Eccleſiaſticorum.* Si Equites hi regiunculas illas expugnatis hæreticis recepiſſent, & Eccleſiæ Chriſti reddidiſſent, non facilè illis, immo ne juſtè quidem forſan ſuæ potuiſſent extorqueri Commendæ. Iſtiuſmodi ſunt Commendæ Equitum Hiſpanorum; regiones ipſas debellatis infidelibus gentibus Chriſto & Eccleſiæ recuperarunt. Adde quòd quanquam Hiſpanienſes hi Equites conjugii licentia tandem donati ſint, in cæteris tamen omnibus Monaſtica profeſſione teneantur aſtricti, nec bona Eccleſiæ teneant, niſi velut Monachi laici & conjugati, ut & Clerici conjugati per tot retro Eccleſiæ ſæcula.

Spond. an. 1579. n. 12.

XI. Non ita ſe res habet in tribus ſummis Præfecturis Ordinum Militarium ſancti Jacobi, Alcantaræ & Calatravæ, quæ jamdiu eſt quòd coaluere cum corona ipſa Regum Hiſpaniæ, ut hæreditario & ipſæ jure in poſteros tranſmittantur. Capitulo primùm Equitum ſancti Jacobi, in magno ſuffragiorum, majore animorum diſſidio, perſuaſum eſt tamen, ut ſummam ſui Ordinis Præfecturam commendarent Ferdinando Regi ad tempus. Ferdinandus allectus hujus opimæ Adminiſtrationis ſuavitate, non multo pòſt ab Innocentio VIII. id eblanditus eſt, ut ab eo deſignaretur Magnus Magiſter & Adminiſtrator perpetuus Ordinis Calatravæ; cujus Magnus Magiſter vivere deſierat. Poſt expugnatam in Mauros Granatam ab eodem evicit ſummam quoque Adminiſtrationem Ordinis ſancti Jacobi tunc vacantem. Denique Magno Magiſtro Alcantaræ non ægrè perſuaſit, ut reſignato ſibi Magno Magiſterio, ipſe Archiepiſcopatu Hiſpalenſi, mox & Cardinalatu augeretur. Iſabellam Reginam Ferdinandi conjugem in has tres Adminiſtrationes Coadjutricem cum certa ſucceſſionis ſpe declaravit Pontifex Alexander VI. Adrianus denique VI. cui acceptam referebat Carolus V. inſtitutæ adoleſcentiæ ſuæ & luculentiſſimis imbutæ præceptis gratiam, quique ipſe Carolo V. provectionem ſuam in Apoſtolicam ſedem debebat, tergeminam illam Equeſtrium ſacrorum Ordinum Adminiſtrationem ſummam ſancivit Hiſpaniæ Regibus perpetuò commendari, hæreditaria quoque ſucceſſione transfundendam in nepotes.

Mariana 24. c. 14. 25. c. 13.

L. 26. c. 5

Hujus diſpenſationis ampliſſimę cauſas promebant benè multas & graves. Quòd Præfecti illi ſummi Ordinum Equeſtrium opulentia & authoritate ea jamdiu eſſent, ad quam vel Reges ipſi contremiſcerent. In Provinciis frequenter eos tumultuari: ſeditioſa plerumque eorum Capitula eſſe: inſtitutos eos Equites ad conterendos & ejiciendos ex Hiſpania Sarracenos, obtritis, vel ejectis nupera Granatæ expugnatione, jam ſupervacaneos & otioſos fore. Inſurgit ex adverſo Mariana, malè mereri utramque Rempublicam de Equitibus, qui tamdiu, tam benè de utraque meriti fuiſſent; demeti tum eorum capita, cùm coronanda erant; res de hoſtibus Eccleſię eorumque manubiis partas, vel eis ad ejus defenſionem largè donatas, cedere non poſſe citra ſummum dedecus in prædam Aulicorum, & Palatii Regii aſſentatorum: denique iis opibus potuiſſe novas in Sarracenos victorias reportari, novas ex eorum manibus recuperari terras: quippe qui Hiſpaniæ etſi jam non incubent, aſſideant tamen proximis in regionibus, certè ubique terrarum in Chriſtianum nomen conjurati. Quin enim in eos Chriſtianum propagaretur Imperium, qui ſuum in Chriſtianos tantoperè dilataverant? Hæc paucis Mariana: *Cæterum quis æquo animo ferat, opes Majorum pietate conceſſas ad profligandos Chriſtiani nominis hoſtes, effundi nullo, certè exiguo Reipublicæ fructu? Quantum iis terræ mariſque parari potuit.* Mirum quantum ponderis eſt in his poſtremis Marianæ depromptis ex Lucano Poeta verbis, quibus ipſi penè exprobratur Hiſpaniæ, quòd tanta vi ſacrarum opum, tanta ſapientia & ſtrenuitate inclyti duces, militeſque, tantundem ſaltem in Maurorum expugnationem incumbant, & inclareſcant, quantum Mauri olim in Hiſpanorum.

XII. Verbum non faciam ullum de rebus Eccleſiæ, quas Bohemi hęretici invaſerant. & quas illis

Im-

Rai l. an. 143 n. 19. Imperator Sigismundus relaxavit ex Rainaldo. Cui exemplo ipsa Romana postea se accommodavit Ecclesia in Anglos, qui prius bona Ecclesiarum omnium involaverant in regni ab Apostolica Sede secessione, & qui tamen postea ad ejusdem Sedis & fidei unitatem se recollegerunt sub Regina Maria, sorore Eduardi VI. Regis, filia Henrici VIII.

Crimini datum est à Theodorico de Niem Urbano VI. quòd quædam Ecclesiæ Castra Savonensis Duci Genuenti oppigneraſſet. Tam graves dilucidèque poterant esse Ecclesiæ necessitates, ut omnem ab eo Pontificis consilio invidiam abstergerent. Sed universim eidem Theodorico vehementer assentimur, ejusmodi alienationes rerum Deo & pauperum alimentis dicatarum, sine gravi necessitate, aut sine gravissimo crimine non fieri. *Si fas esset de his quæ per Papam fiunt, hæsitare, mirarer quomodo talia licitè fieri possent; scilicet quod Papa donata castra & alia per Imperatores & Reges Romanos & alios Catholicos, Ecclesiis auferre, atque in profanos usus pro suo nutu convertere possit.*

XIII. Doctissimus vir Cottelerius in luculenta illa sua monumentorum Ecclesiæ Græcæ Compilatione, Joannis Patriarchæ Antiocheni sermonem, decurrente sæculo XII. ab eo editum publicavit, adversùs eos qui Laicis Monasteria & Xenodochia traderent. Docet Joannes jam inde à temporibus Constantini Copronymi, hostis infensissimi tum sacrarum Imaginum, tum Monachorum, earum defensioni vitam passim & sanguinem impendentium, eam flagitiosissimam inolevisse consuetudinem: extincta ea hæresi desiisse hanc corruptelam: quæ post rursus convaluit inconsideratis Patriarcharum & Imperatorum donis, qui semirutis Monasteriis & Xenodochiis donabant Nobiles & locupletes; Laicis scilicet spem facientibus, ea à se restauratum iri in splendorem pristinum. Eo gradu Patriarchæ & Imperatores eò eruperunt, ut illis quoque eòs donarent Cœnobiis Xenodochiisque, quæ rerum omnium copia florerent. *Causa utique provida Imperatorum & Patriarcharum, qui Monasteria, atque domicilia, in quibus pauperes aluntur, destructa vel concidentia Principibus viris tradiderunt, non in modum doni, & ad corporale lucrum, sed ad instaurationem & ornatum, animæque profectò utilitatem, &c. Posteriores Imperatores ac Patriarchæ cœperunt perfecti muneris modo Monasteria & Mendicorum domicilia in integritate consistentia donare. Postea processu temporis etiam majora redituſque amplioris.* Tam longè denique latèque serpsit hæc lues, ut Cœnobia omnia, minora indiscriminatim & majora, opulenta & egena, Monachorum & Monialium, contradita similiter fuerint, paucis exceptis Monasteriis novis; traditaque sint Laicis, etiam conjugatis, nonnulla etiam Paganis.

Idem quidem ubique fucus obtendebatur, non dari hæc Cœnobia Commendatariis, Charisticariis, Χαρισικαρίοις,, nisi ut eorum reparationi invigilarent. Sed frivolam causationem refellit Joannes Patriarcha his responsis, Dari Monasteria, quę nullis indigerent reparationibus; si quæ indiguissent, nullum unquam eorum ab his Commendatariis pristinæ integritati redditum fuisse; denique proventus etiam Cœnobiorum, subductis Monachorum alimentis, his dari Laicis tam inconsultè, ut ad rationes nunquam vocarentur. Ideo & rebus necessariis defieri Monachos, ac non aliter quam nihili homines & mancipia vilipendi; dissipari fundos ipsos Ecclesiæ, Ecclesias desolatas jacere, pauperum hospitumque rationem & curam haberi nullam. Extremum denique malorum hoc erat, quòd Monachorum numerum implerent Commendatarii pro suo libitu, nulla Præpositis relicta facultate, nonnisi examinatos seriò, & approbatos admittendi. Adde quòd & permiscebantur Monachis laici homines, ab Imperatoribus, & à Commendatariis admissi, & Cœnobii sumptu fovendi. Nemo tam rudis & hebes est, qui non hinc totam dilapsam fuisse & labefactatam Claustri disciplinam intelligat. Et tamen incredibili prorsus insania, qui priscis Monasteriis has clades importabant, etiam puellaribus, ii quandoque nova alibi Monasteria exædificabant. Hactenus ex Joanne Patriarcha.

Non paulò licentiùs de his Balsamon; ut qui ubi de his Patriarcharum legationibus sermonem facit, eum usum dicat in jus commune convaluisse, cui aliquando cùm intercedere & reniti voluisset Sisinnius Patriarcha, mox ejus molitiones omnes Patriarcha Sergius demolitus sit solemni declaratione. An diutina illa & impunita rerum sacrarum profanatio, Imperio Orientali gravissimas illas invexerit calamitates & procellas, quibus denique absorptum est, meum non est dicere. Non temerè autem dicam religiosiores fuisse, si minùs omnes, certè complures Occidentalium Principum: Episcopos autem ea tandem strenuitate decertasse, ut Laicos omnes fundis Ecclesiæ excusserint. Ubi primùm Constantinopolin Latini in Græcos expugnavere sub Innocentio II. compluſculi Nobiles Episcopis restituerunt usurpata priùs à se latifundia Ecclesiæ; quod & Pontifex confirmavit.

CAPUT XXII. *P. 4. l. 2. c. 65.*

De Precariis.

I. Quantum Ecclesiis damni adferrent Precariæ.
II. Duplicis generis Precariæ.
III. Tertium Precariæ genus. Plura Ecclesiæ ad juvandos pauperes subsidia suppetebant.
IV. De antiquis Precariis sub Carolo Martello.
V. Nova pro Precariis argumenta.
VI. Variæ Laicorum artes, ut innovarentur. Innovatæ prohibitiones, ne quid Laicis rerum Ecclesiæ donetur.
VII. Quando remiserit is juris rigor. Quando Laici ad firmas rerum Ecclesiæ admissi.
VIII. Locationibus bonorum Ecclesiæ interveniebant Episcopi, ut tertia pars pauperibus sequestraretur; ut Conductori superaret, quo hospites exciperentur; ut Nobiles ejicerentur spe firmarum & Commendarum.
IX. Edicta Regum Galliæ ad Nobiles arcendos à rebus Ecclesiæ conducendis.

I. QUanquam non tanto fuerint Precariæ, quanto Commendæ Ecclesiis detrimento: earum tamen dispendia conjecit Ivo Carnotensis in illam Epistolam, qua de iis in Ecclesia sua prohibitis Paschali II. Pontifici congratulatus est. Pactionibus parum decoris annuebantur Precariæ, dissidiorum hinc seges pullulascebat inter impetrantes, & repulsam passos: denique Pontificem Ivo obtestatur, ut eas æternum jubeat ab Ecclesia exulare. *De Precariis vero, quas jam bis in Ecclesia Carnotensi vetuistis, similiter precamur, ut numquam mutetur vestra sententia, sed magis confirmetur; quia quando personaliter accipiebantur, oriebantur inde illicita emptio & venditio, inter accipientes & non accipientes fœda contentio, iræ, rixæ, æmulationes, inimicitiæ, & multa illicita, quæ radicitus evellenda esse ab Ecclesia, sancire debet vestra excellentia.* Epist. 272.

II. Idem verò Ivo, Burchardus & Gratianus referunt ex Concilio quodam Metensi, sive Bellovacensi, quòd ibi potuit quidem illud innovari Decretum, sed quòd revera constat esse decerptum ex Capitularibus Caroli Magni. Porro eo fertur 10. q. 2. c. 4.

dupli-

duplicis generis fieri poſſe Precarias. Primùm, ſi quis agros ſuos Eccleſiæ confert, eorum retinet uſumfructum, cum uſufructu agrorum duplo plurium, quibus donetur, dum vita ſuperabit. Secundò, ſi abſtineat uſufructu agrorum, quibus Eccleſiam donat, doneturque ipſe viciſſim tripla quantitate agrorum Eccleſiæ, ut eorum uſufructu gaudeat, dum ſuperſtes erit. Ejuſmodi erant Precariæ. Verùm hæc præfati ſive Concilii Patres, ſive Imperatores mox vetant ne cogi unquam poſſint Clerici, ut precarias faciant rerum Deo dicatarum, cùm ſeu beneficia, ſeu gratiæ à lubentibus dari, aut non ab invitis extorqueri debeant.

Vide Canon. Abbonis. Analecta Mabil. Tom. 2. pag. 266. Spicil. Tom. 13. pag. 279.

Decrevit etiam Sancta Synodus, & Imperialis authoritas denuntiavit, ut à nulla poteſtate quis cogatur facere precariam de rebus propriè Deo & Sanctis ejus dicatis; cùm ratio & uſus obtineat, nemínem cui non vult, contra utilitatem & rationem cogi de proprio facere beneficium.

Duo hìc obiter advertenda occurrunt. Primùm, Precarias in album Beneficiorum quodammodo relatas fuiſſe, ut quæ ſpeciem quandam adumbratam gererent Commendarum laicarum. Secundò, vim quandoque factam Epiſcopis fuiſſe, ad extundendas ab eis Precarias, uſque adeo erant illæ compendio Laicis, Eccleſiis detrimento. Ita meritiſſimò eas aboleri prorſus Ivo cupiebat. Iidem porro ſuprà laudati Canoniſtæ, ſicut & Compilator Decretalium Gregorianarum, alia in medium protulere Decreta, quibus edicitur, ut Precariæ revocari poſſint à ſucceſſoribus eorum, qui illas inconſultiùs conceſſerint: utque quinto quoque anno innoventur.

Decret. Gregor. l. 3. Tit. 14. De Precariis.

III. Erat & tertium quoddam genus, quod non *Precariæ*, ſed *Precarium* vocatur à Gregorio IX. ubi videlicet uſus fundi alicujus cuipiam concedebatur, ad natum concedentis protrahendus, aut contrahendus. Damno eſſe non poterat hoc precarium Beneficiariis, niſi quandiu illis erat collibitum. At non ſatis video, in quod precarii genus conjiciendum ſit, quod olim B. Bernardus ab Epiſcopo Lincolnienſi petebat, cùm Canonico Lincolnienſi ad Profeſſionem admiſſo apud Claramvallem, perſuaſoque hanc eſſe pulchriorem Hieroſolymam, illa ad quam voverat ſe peregrinaturum; Epiſcopum interpellavit, ut æs alienum Canonici ſolveret de proventibus ejus Præbendæ, & ütendam fruendamque condonaret matri ejus ædiculam, quam ipſe extruxerat in fundo Eccleſiæ, cum agello ei illigato. *Precatur deinde, ut domus quam matri ipſe ſuæ in terra Eccleſiæ conſtruxit, cum terra quam ibi delegavit, eidem matri, quandiu vixerit, concedatur.* Id genus precarias ne Bernardus quidem ipſe ambire verecundabatur, egenis ſcilicet ceſſuras: nec tam excors tamen erat quiſquam, qui Eccleſiæ eas oneri eſſe poſſe ſuſpicaretur.

Solvere.

Epiſt. 64.

Ex hac enim duplici Precariarum claſſe, quarum aliæ novos Eccleſiæ agros adjiciunt, novas accumulant opes, aliæ uni pauperum ſerviunt utilitati; his poſterioribus longè impenſiùs Eccleſia delectabatur, ut quæ totum imbibiſſet Spiritum ejus, qui authore Apoſtolo dixit, Beatius eſſe, chariuſque eſſe debere, dare, quàm accipere: & qui idem ſuum voluit & pauperum eſſe patrimonium. Sunt & alia ad manum exempla Precariarum, proximis demortui Beneficiarii conceſſarum, ſi quo is beneficio Eccleſiam affeciſſet. Erant & gratuitæ Precariæ, ubi qui ſuis Eccleſiam augebant patrimoniis, ſolo dum adviverent uſufructu eorum contenti eſſent, perſoluto cenſu annuo denariorum duodecim, ſolemni die quopiam Feſto.

Recueil. pour l'hiſt. de Bourgogne. pag. 32. 33. 36. 37. 43.

IV. Poſſent & Precariis inſcribi Beneficia illa militaria, quæ Eccleſiis primò extorquebantur, & quæ poſtea lubentes Epiſcopi atque Abbates contulere, difficillimis illis temporibus, ubi ſuæ illis ditiones terrenæ armato milite tuendæ erant, aut ſubminiſtrandus miles erat Principi; qui earum tutelam in ſe reciperet. Ita conſtat ex Decreto Theodorici IV. Regis, & Caroli Martelli Majoris Palatii. *Res Eccleſiarum ut ſubveniatur neceſſitatibus publicis & ſolatiis militum, pro Dei Eccleſia, & bono ſtatu Reipublicæ, & uniuſcujuſque propria pace pugnantium, ſtatuimus cum conſenſu Epiſcoporum & placito Procerum Regni, & adortatione totius populi, ut neceſſitate exigente liceat aliquantos ab eis ſeparari, atque inter dignos & benemeritos dividi. Precarias tamen fieri ab Epiſcopis exinde volumus, & nonas ac decimas ad reſtaurationem terrarum, & de unaquaque caſata duodecim denarios ad Eccleſiam, unde res erant beneficiatæ, dari conſtituimus.* Vides hìc prima ex Eccleſiæ rebus militaria Beneficia. Vides quę Beneficia erant, precarias etiam dici. Vides cenſum duodecim denariorum ad ſingulas precarias. Vides neceſſarium Epiſcopi conſenſum. Vides & ſive cauſam, ſive prætextum Precariarum, defenſionem Eccleſiæ & Regni. Si certa conſtat hujus Edicti veritas, ea fuere veluti prœludia eorum, quæ poſtea Pipinus in Concilio Liptinenſi confirmari fecit.

Gold Conſt Tom. 648.

V. Erant ergo Precariæ, ubi dabat & recipiebat viciſſim Eccleſia: erant ubi dabat, nec recipiebat quidquam; erant & ubi recipiebat, nec dabat. Ne his quibus dabat, nec viciſſim recipiebat quidquam, exareſceret tandem aliquando fons ſacrarum hujuſmodi largitionum in pauperes, annò 1039. Conradus II. Salicus dictus, lege lata vetuit, ne Precarias Epiſcopi concedere poſſent, niſi conſenſione Canonicorum. *Nullus Præſul poteſtatem habeat milites ſuos beneficiare, &c. ſine fratrum conſenſu & collaudatione.* Quin & ipſi Fundatores dotatoreſque Eccleſiarum, ea lege Eccleſiam ſuis donabant prædiis, ut ne poſſent unquam in Beneficium, hoc eſt Commendam militarem, vel precarium dari. Ita Albericus Comes Matiſconenſis pluribus agris donavit Cœnobium Trenorchienſe. *Interdico ut nullus Abbas, nec ulla emiſſa perſona, nulli unquam liceat beneficiari, nec in precaria mittere.*

Ibid. p.

Hiſt. de Tournu Preuves pag. 286

VI. Quando poſtea exolevit uſus Precariarum, locari ſibi & ad firmam dari fundos Eccleſiæ Laici ambiere, novas ſemper artes tentante avaritia. Non diſplicuit Innocentio III. ad firmam dari decimas, dum ne in feudum darentur & alienarentur. *Ad firmam dare, &c. locare liberè poteſtis fructus veſtrarum decimarum; ita tamen quod hujuſmodi locatio ad feudum vel alienationem non videatur extendi.* Ut ei colluſioni occurreret Cœleſtinus III. reſciderat & revocari voluerat firmam perpetuam, ſeu locationem nullo certo tempore definitam. *In perpetuum prædia Eccleſiæ locaverunt, &c.* Ideo & ex Decretalium jure, *Alienationis verbum continet Emphyteuticum perpetuum contractum.*

Extra. locato & conduct. 2. Extra. rebus E. non alie. c. 9.

Ibid. c. 5

Ad occupandas autem & intercludendas Laicorum artes & machinationes omnes, quibus Laici ad bona Eccleſiæ ſibi vendicanda graſſabantur, prohibuere Epiſcopales Synodi ea unquam illis elocari, aut ad firmam dari. In Concilio Provinciæ Cantuarienſis apud Lambertum in Anglia anno 1281. prohibitum eſt, ne res Eccleſiæ aliis quàm Clericis locarentur. *Statuimus, ut nulli tradantur Eccleſiæ ad firmam, niſi perſonis Eccleſiaſticis, ſanctis & honeſtis, quos locorum Epiſcopi liberè valeant coercere.* In iis verò locationibus illæ erant Epiſcopi partes, ut proventuum partem aliquam ſegregaret ad pauperum alimenta, juxta Canonicas ſanctiones: *Proviſo etiam pauperibus Parochiæ de firmis hujuſmodi, ut pinguis portio juri conſona ſecundùm arbitrium Epiſcopi adſignetur, ſub teſtimonio quatuor fidelium Parochianorum eiſdem fideliter eroganda.* Et ne leges Eccleſiæ has Laici ludificarentur & fruſtrarent per ſubornatos Clericos, aut ſub nomine Bajuli, innovatæ ſunt

Can. 14.

in eo

in eo Concilio Canonicæ in eos pœnæ, qui sinuosis anfractibus Ecclesiam legesque ejus sanctissimas circumvenirent. *Et ut ab ejusmodi firmis omnis contractus imaginarius subducatur, quia in personis Clericorum falsò suppositis vel sub nomine Ballivatus, Ecclesiæ ad firmam Laicis conceduntur, ordinamus, ut si quis Clericus in tali versutia repertus fuerit, puniatur secundum statutum Ottoboni, &c.*

In Synodo Ciceſtrensi anno 1289. idem rursus Laicis, idem denique Regularibus prohibitum est, illis maximè qui jure Patronatus uterentur; eoque facilius Beneficiorum fructus agrosque usurparent. *Ecclesias viris Religiosis ad firmam dari inhibemus, & illis præcipuè, qui in eisdem obtinent jus Patronatus; item multò fortius de Laicis quibuscumque. Quod si contra præsumptum fuerit, Beneficiorum fructus sequestrentur, &c.*

VII. Ad eandem se Gallia conformavit, disciplinam usque ad exordia ineuntis sæculi XV. In Synodo Lingonensi anno 1404. prohibiti sunt Clerici, ne conductores sibi Laicos adsciscerent, sive admodiatores & firmarios. *Prohibemus sub pœna decem librarum Turonensium, ne aliquis Beneficiarius aut Patronatus tradat Laicis per admodiationem, seu ad firmam fructus vel reditus sui Beneficii; vel jus percipiendi ratione Patronatus aliqua jura in Ecclesia. Prohibemus Laicis, ne tales recipiant admodiationes, aut firmas, ad manum vel modicum tempus.* Obiter autem hìc adnotabis, necdum tunc oblitterari à Conciliis potuisse exactiones Patronorum in Ecclesia sui juris.

Lenimenti aliquid addidere mox Episcopi Gallicani, unum id vetantes, ne Laici Beneficia conducerent inconsultis Episcopis Diœcesanis. Accipe decretum Synodi Lingonensis anno 1421. *Præcipimus omnibus & singulis Curatis, & aliis Beneficiatis, tam Regularibus, quàm sæcularibus, ne Beneficia sua Laicis admodient, seu tradant ad regendum; neque etiam aliis personis, nisi habuerint à nobis licentiam. Similiter etiam Laicis sub pœna prædicta excommunicationis inhibemus, ne Beneficia Ecclesiastica admodient, regant, aut gubernent, per se vel per alium, licentia super hoc à nobis minimè obtenta.*

VIII. Erant autem plurima rationum momenta in ea Episcoporum prohibitione, ne injussu suo agros Beneficiorum conducerent Laici. 1. Ut segregaretur tertia, aut quarta; hoc est, canonica redituum pars ad pauperum relevandas necessitates; ut suprà laudato Canone patuit. 2. Ut conductoribus dimitteretur & aliqua eorum portio, ad excipiendos hospites: propterea quod proventus Beneficiorum omnes pauperum necessitatibus dicati ab origine primeva sunt; omnesque Beneficiariorum ædes diversoria quædam esse debeant charitatis omnibus obvię, omnes complectentis. Ita declaratum est in Concilio Redonensi anno 1263. *Verùm quia quidquid habent Clerici, pauperum est, & domus eorum debent esse omnibus communes, perquam indecens videretur, si de bonis Ecclesiasticis Christi pauperibus hospitalitas negaretur. Idcircò statuimus, quòd nulla Parochialis Ecclesia concedatur ad firmam, nisi juxta Diœcesani loci arbitrium firmario tanta portio relinquatur, quòd Christi pauperibus valeat condecens hospitalitas exhiberi, & ad id Rectores Ecclesiarum per Episcopos proprios compellantur.* Eodem quoque, ut apparet, vergebat Canon iste Concilii Langaecensis in Provincia Turonensi. *Prohibemus ut Parochiales Ecclesiæ ad firmam tradantur, sine speciali Diœcesani & expresso consensu. Nec tamen ad arbitrium Rectoris Ecclesiæ taxabitur firma, sed ad judicium Diœcesani.* Sed verissima ratio erat, ne rursus Laici bona Ecclesiarum invaderent, quorum tandiu potiti fuissent Commendarum, Beneficiorum militarium, & Precariarum nomine.

IX. Sed & ipsorum mox obreptum est Episcoporum facilitati & indulgentiæ: eorumque licentia tam sæpè Clericorum Beneficia Laici locavere, ut & sine licentia ea tandem locaverint. Impunè id fecerunt, quandiu verecundè. Verùm minimè diuturna fuit ea verecundia. Nobiles ipsi conducere Beneficia voluere, vel suo, vel alieno ac vicario nomine. Facilè ex conductoribus administratores, Commendatarii & proprietarii evadebant. In easdem denique atque olim ærumnas resorbebamur, nisi Carolus IX. Edicto suo anni 1568. Nobilibus omnibus interdixisset locationem decimarum & bonorum omnium Ecclesiæ, indicta pœna resciendendæ nobilitatis, & irritandi locationis contractus. Eadem prohibitio iterata est in Edicto Ambrosiano, Blesensi Melodunensi. Eodem Caroli IX. Edicto vetatur locari bona Ecclesiæ ad plures, quàm novem annos. Quæ quò pertineant decreta, nemo non intelligit.

Memoi. du Clerg. Par. 3. p. 115. 329.

CAPUT XXIII. *P. 4. l. 2. c. 66.*

De unione Beneficiorum.

I. Unio Beneficiorum excusandæ eorum pluralitati subornata à Tridentino damnatur.

II. Uniones ipsæ perpetuæ ibi examini Episcoporum permissæ fuere.

III. Uniones Parochiarum cum aliis Beneficiis, in futurum prohibitæ, in præteritum toleratæ.

IV. De unione Cathedralium, ob redituum tenuitatem.

V. Et plurium unione Parochiarum ad Ecclesiæ commodum.

VI. Canonicatibus unita Beneficia alia, ad augendos eorum reditus.

VII. Uniones Beneficiorum ad constituenda, & dotanda Seminaria.

VIII. Summa potestas Episcoporum ad uniones jure Decretalium ante Tridentinum.

IX. Alia Decreta Concilii Lateranensis & Tridentini Cardinalium Responsa ad Paulum III. uniones ad vitam meras esse ludificationes ad dissimulandam Beneficiorum pluralitatem.

I. COmmendis & unionibus dissimulata creberrimè fuit Beneficiorum pluralitas; & ludificata authoritas Canonum, quibus ea proscribitur. Unum nugabantur à se teneri Beneficium, cùm unum obtinebatur Titulo, alterum, vel plura etiam alia commendabantur; vel cùm plura in unum conglutinabantur, ad vitam, aut ad tempus certum. Explosit Tridentina Synodus geminam hanc Clericorum avaritiæ tergiversationem. *Quicumque de cætero plura Curata, aut aliàs incompatibilia Beneficia Ecclesiastica, sive per viam unionis ad vitam, seu Commendæ perpetuæ recipere, aut simul retinere præsumpserit, &c.* Hoc eodem Concilio alibi irritæ decernuntur uniones omnes ad vitam Beneficiorum Curatorum, revocatis omnibus dispensationibus, ad id impetratæ si quæ sint. *Illi verò qui in præsenti plures Parochiales Ecclesias, aut unam Cathedralem, & aliam Parochialem obtinent, cogantur omnino, quibuscumque dispensationibus, ac unionibus ad vitam non obstantibus, una tantum retenta, alias dimittere intra spatium sex mensium.* Sess. 7. c. 4. Sess. 24. c. 17.

II. Unionibus ad vitam manifesta privatæ cupiditatis infamia adhærescere videbatur. Uniones perpetuæ utilitatem publicam magis redolebant. Conducit enim indubitatissimè uniri quandoque Ecclesiam semirutam, vel funditùs eversam, alteri cuipiam, cujus vel ipsa opibus restituatur, vel tenuitati accedat, & solatio sit. Id genus fuere uniones Episcopatuum, utilitati & necessitati ipsarum-

ipsarummet Ecclesiarum servientes. Exempla non pauca superiùs variis locis prolata sunt.

Sed cùm summa fuerit Tridentinorum Patrum diligentia, cautum ab illis est, ut ab Episcopis ad novum examen revocarentur uniones perpetuæ ab annis quadraginta factæ, irritæque declararentur, si qua fraude obreptum esset. *Et quæ per surreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur.* Quin & ejusdem temporis unionum perpetuarum causas ab Episcopis expendi voluere, si quæ nondum essent executioni mandatæ, subreptitiasque declarari, si causis minùs legitimis niterentur. *Nisi eas ex legitimis, aut aliis rationabilibus causis factas esse constiterit.*

L. 7. c. 6.

Sess. 7. c. 6.

Unita fuerant astutè & veteratoriè quædam beneficia libera, cùm illis quæ Patronis laicis, Clericisque obnoxia essent, ut in ejusdem Patroni potestate essent. Jubet Concilium has uniones post quadraginta annos factas irritas pronunciari, si necdum ad executionem ventum sit. Si executioni autem mandatæ sint, excutient Ordinarii, num qua obreptione expressæ sint, & tum eas irritas decernent.

Sess. 25. c. 9.

Uniebantur Beneficia, sive Parochialia, sive simplicia diversorum Episcopatuum, ex quo turbabantur limites Diœceseon, & Pastorum jurisdictiones. Id posthac vetuere Tridentini Præsules, nec passi sunt vanas cautiones allegari, augendi cultus divini, augendi & numeri Ministrorum Altaris, denique ne simplicia quidem Beneficia ita uniri voluere. *Etiam ratione augendi divinum cultum, aut numerum Beneficiariorum, &c.*

Sess. 14. c. 9.

III. Nec paulò plus erat discriminis in Parochialibus Ecclesiis ad alia quævis Beneficia uniendis. Uniri ergo illas prohibet Concilium, sive Abbatiis, sive Cœnobiis, Dignitatibus, Prebendisque Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegialium, Xenodochiis, Ordinibus Militaribus, aut simplicibus quibusvis Beneficiis. Si quæ verò jam perfectæ sint istiusmodi uniones, eas Episcopi expendere jubentur, ea potestate, quæ sibi concessa est sectione VII. *Ecclesiæ Parochiales Monasteriis quibuscumque, aut Abbatiis, seu Dignitatibus, sive Prebendis Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, sive aliis Beneficiis simplicibus, aut hospitalibus militiisque non uniantur, & quæ unitæ sunt, revideantur ab Ordinariis, &c.*

Sess. 24. c. 13.

Uniones has omnes, vel utilitati publicæ adversantes, vel privatis ancillantes cupiditatibus, nemo non sentit à Tridentino damnandas fuisse. Sed non omnes tamen promiscuè Beneficiorum uniones ab eo sublatæ sunt. Nonnullæ ab eo probatæ, aliquæ Episcoporum examini permissæ. Perpetuæ & antiquæ uniones Parochialium Ecclesiarum cum Cathedralibus, Collegialibus, Monasteriis, Xenodochiis, intactæ relictæ sunt. Jussi sunt tantùm Episcopi quotannis ea loca perlustrare, & perpetuos ibi Vicarios constituere, nisi conducibilius illis videatur aliud regimen quodvis. Quoad Parochialium Ecclesiarum uniones ab annis quadraginta factas, de iis supra diximus quid à Concilio statutum sit.

Sess. 7. c. 7.

IV. Si quarum sint Ecclesiarum Cathedralium tam jejuni proventus, ut necessariis sumptibus & Episcopali dignitati sustinendæ pares non sint, in potestate erit Concilii Provincialis, causas excutere uniendorum duorum Episcopatuum, vel ratione quavis alia redituum augendorum, deliberationis suæ summam ad Romanum referre Pontificem, qui diffiniet ipse, uniri duas Ecclesias, an aliunde earum augere proventus æquius & consultiùs sit. *Concilium Provinciale ad Romanum Pontificem instrumenta mittat, quibus instructus, prout expedire judicaverit, aut tenues Cathedrales Ecclesias invicem uniat, aut aliqua accessione ex fructibus augeat.* Episcopos interim illos egestate alaborantes solabitur Pontifex vel stipendiis quibusdam aliis, vel Beneficiis. *Interim donec prædicta effectum sortiantur, hujusmodi Episcopis, qui fructuum subventione pro Diœcesis suæ tenuitate indigent, poterit de Beneficiis aliquibus provideri à Romano Pontifice.* Dummodo ne ea Parochialia sint Beneficia, nec Canonicatus, aut dignitates Capitulorum, vel Cœnobiorum eorum, in quibus vigeat Claustri disciplina, & quæ Capitulis Generalibus pareant. *Dum tamen Curata non sint, nec dignitates, seu Canonicatus & Prebendæ, nec Monasteria, in quibus viget Regularis observantia, vel quæ Capitulis generalibus, vel certis Visitatoribus subduntur.*

Sess. 24. c. 13.

Mira & singularis hæc species est, ubi pluralitas Beneficiorum Concilio improbatur. At 1. id indulgetur ad breve tempus, dum idonei reditus Episcopali Ecclesiæ adjiciantur. 2. Additur & ea lex, ne Episcopus quantumvis inops, retineat Parochiam, vel Prebendam, aut Dignitatem Capituli, vel Cœnobii benè morati. 3. Totum tribuitur Episcopo, immo Episcopali Ecclesiæ, quæ necessariis hactenus præsidiis & reditibus fuerit destituta. *Quoniam plæraque Cathedrales Ecclesiæ tam tenuis reditus sunt & angustæ, ut Episcopali dignitati nullo modo respondeant, neque Ecclesiarum necessitati sufficiant.*

V. Plurimas adhuc uniones Episcopis permittit Tridentinum. Nam si Parochiæ sint, *quarum fructus adeo exigui sint, ut debitis nequeant oneribus satisfacere*: illis alia poterit Episcopus adjungere Beneficia, dum ne Regularia sint. Parochias quoque ipsas inter se, & Beneficia non curata cum Parochiis unire, ut jure Decretalium fas est Episcopis, ita & per Tridentinum licet, cùm tenues admodum sunt Parochiæ, aut causis aliis in Jure designatis. *Possint Episcopi facere uniones perpetuas quarumcumque Ecclesiarum Parochialium & Baptismalium, & aliorum Beneficiorum Curatorum, vel non Curatorum cum Curatis, propter earum paupertatem, & in cæteris casibus à jure permissis.*

Sess. 21.

VI. Si Prebendæ Cathedralium & Collegialium etiam cùm distributionibus minus sufficiant alendis decenter Canonicis: *Ut sustinendo decenti Canonicorum gradui pro loci & personarum qualitate non sufficiant*: poterit Episcopus cum Capitulo, vel simplicia illis unire Beneficia, non tamen Regularia; vel minuere numerum Prebendarum, ut residuarum proventus amplificentur: dum accedat tamen consensus Patronorum laicorum, si illis obnoxia sint hæc Capitula: & dum residuus Prebendariorum numerus divinis Officiis ritè obeundis par sit: *Ita tamen ut tot supersint, quæ divino cultui celebrando, ac dignitati Ecclesiæ commodè valeant respondere.*

Sess. 24. c.

VII. Per idem Concilium fas est Episcopis, à Diœceseos Beneficiariis omnibus exigere partem aliquam redituum, ad extruendum, dotandumque Seminarium, nisi malint illud unione Beneficiorum simplicium cujuscumque demum generis perficere. *Eam portionem sic detractam, nec non Beneficia aliquot simplicia, huic Collegio applicabunt, & incorporabunt.*

Sess. 23. c. 1

VIII. Ex Decretali Cælestini III. eo jure utebantur Episcopi omnes, ut Beneficia Diœceseos suæ omnia, vel unirent inter sese, vel subnecterent alia aliis, perinde ut conducere Ecclesiæ suæ judicassent; solaque Episcopalium Ecclesiarum unio, earumque nova inter sese subjectio, summo Pontifici integra servabatur. *Sicut unire Episcopatus, atque potestati subjicere alienæ, ad summum Pontificem pertinere dignoscitur; ita Episcopi est, Ecclesiarum suæ Diœcesis unio, & subjectio earumdem.* Ipsamet Monasteria ei suberant Episcopi potestati. Ideo & ad Episcopum quendam rescripsit Pontifex idem, rescindi ab eo posse unionem duorum suæ Diœceseos Monasteriorum injussu suo factam: quanquam à Metropolitano confirmata fuisset. Scripsit Innocentius III. ad Episcopum

Spicil. tom. II. pag. 223. 250. 253. Extra. De excess. Prel. c. 8. Innoc. III. Regist. 10. Epist. 156.

Pari-

Parisiensem, ut Abbatiam Vallis profundæ valdè exilem uniret Gisensi, minimè locupleti. Anno 1275. in Synodo Andegavensi prohibiti sunt Abbates, ne tenues supprimerent Prioratus, mensęve Abbatis unirent. Quæ prohibitio sæpiùs iterata est in iisdem Synodis.

Ante Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. uniebant Episcopi Parochias & Capellas Canonicatibus, quorum alioqui erant reditus æquo tenuiores. Ab eo deinceps destitutum est in Hungaria. Episcopus Hungarici regni ad Honorium III. conquestus est de permolesta penuria suorum Canonicorum post Concilium Lateranense. Rescripsit Pontifex, si ingens invitaret utilitas Ecclesię, aut premeret necessitas, posse ab eo uniri Canonicatibus Capellas, dum Capellanis congrua portio adsignaretur. *Si evidens necessitas vel utilitas exigat, Præbendas Ecclesiæ tuæ poteris de Capellis in perpetuum annectendis eisdem augmentare, reservata congrua Capellarum Presbyteris portione.*

IX. Peculiari cura & providentia vigilarunt Tridentini Patres in Ecclesias Parochiales propter animarum procurationem eis incumbentem; ideò adempta est Episcopis facultas eas uniendi Canonicatibus, vel Dignitatibus, vel Monasteriis, ut suprà dictum est. Et quanquam à nonnullis dubitatum sit, an advertetur Concilium iis unionibus, quæ fiunt sine alterutrius Ecclesiæ vel suppressione, vel subordinatione; levissima tamen sunt dubitandi rationum momenta. Etenim ibidem mox alias suggerit rationes resarciendæ Parochiarum, vel Canonicatum inopiæ.

Ne ipsas quidem portiones, vel Beneficia inferioris Chori vult Fagnanus ab Episcopis uniri posse Canonicatibus tenuioribus. Quòd nimirum à Concilio indigitatæ sint rationes aliæ duæ obviandi ei malo, nimirum vel uniendis simplicibus Beneficiis, vel minuendo Canonicorum numero. In Congregatione Concilii declaratum est, posse ab Episcopo, & Capitulo uniri Præbendis Beneficia simplicia, at non Mensæ Capitulari; convenienter Clementinæ *Si una*, qua permittitur Episcopo & Capitulo unire, vel addicere Ecclesiam quampiam alteri Ecclesiæ, non autem propriæ mensæ.

Leo X. in Bulla Reformationis Curiæ Romanæ promulgata in Concilio Lateranensi V. anno 1514. prohibuit in posterum uniones omnes perpetuas nisi in casibus à jure permissis, ut ubi causæ sunt justæ & necessariæ. *Uniones perpetuæ, præterquam in casibus à jure permissis, vel sine rationabili causa, ne quaquam fiant.* Quoad uniones ad vitam, Consultores Pauli III. & in iis Cardinales, eas exibilarunt, tanquam mera ludibria, ad fucum faciendum sacris legibus, plura Beneficia incomptibilia simul obtineri prohibentibus. *Quid de unionibus Beneficiorum ad vitam unius, ne scilicet obstet illa Beneficiorum pluralitas ad obtinenda incompatibilia nonne est mera fraus legis?*

De Dispensationibus.

CAPUT XXIV. *P.1.l.2.c.46.*

De Dispensationibus. Earum dandarum legitima autoritas, & causæ justæ, per quinque priora sæcula Ecclesiæ.

I. Necessitas agendi nunc de Dispensationibus.
II. Datæ fuere ab Episcopis, à Conciliis Provincialibus & à Pontificibus, ad Ecclesiæ evidentem utilitatem, & urgentem necessitatem.
III. IV. Sæpè Episcopos & Concilia Provincialia dispensasse ostenditur, quandoque & aditam esse Apostolicam sedem. Sed dispensatio semper Canonicis Regulis consentiebat, & Ecclesia necessitatibus donabatur. Primùm ex Epistolis Siricii Papæ.
V. Ex Epistolis Anastasii Papæ.
VI. Ex Conciliis Africanis.
VII. VIII. Exemplo & Epistolis Melchiadis Papæ, & Innocentii I.
IX. X. Ex Bonifacio Papa & Cælestino.
XI. Ex Leone I.
XII. Lubentissimi Episcopi referebant causas spinosiores ad sedem Petri.
XIII. Rursus ex Epistolis Hilarii Papæ.
XIV. Potestas dispensandi ab Episcopis ad Concilia Provincialia, & ab his ad Sedem Apostolicam, sensim & latissimè, & penè inopinè devoluta est, & iisdem fermè rationibus. Quæ hic dicitur potestas dispensandi, usus magis & exercitium est ejus potestatis.
XV. Eam potestatem Romani Pontifices in Oriente ipso explicuere. Probationes ex Cælestino & Sixto.
XVI. XVII. Probationes ex Leone Magno.
XVIII. Alia exempla Leonis Magni. Hæ Papæ dispensationes ab Imperatoribus expetitæ, confirmatæ à Conciliis Oecumenicis.
XIX. Exempla Damasi Papæ.
XX. Non dispensabatur nisi de præteritis commissis, nequaquam de committendis.
XXI. Nec per dispensationes nisi Reipublicæ Christianæ in commune consulebatur.

I. UT cæteros silem Patres, luculentum dispensationis exemplum objecit nobis suprà Basilius, cum ab Episcopis Provinciæ ad commune commodum omnium ejusdem Provinciæ Ecclesiarum, duos Episcopatus docuit uni Episcopo concreditos fuisse, ut duplici illa farcina haud sanè delectatus, sed vehementer gravatus Episcopus, non superbię indę & libidinis, sed charitatis, vigilantiæ & patientiæ indefessæ facultatem & materiem consecutus esse videretur. Sæpiùs jam pauca quædam de Dispensationum legibus dicta sunt superiùs à nobis; hìc jam copiosiùs pro rei gravitate de iis disputandum incumbit.

II. Potest autem quæstio hæc longè pulcherrima ad duo quædam summa capita, tota revocari; penes quem sit legitima dispensandi potestas, & quibus regulis ea regi debeat in dispensando. Ne fastidio sint Lectoribus eadem sæpiùs inculcata, simul & semel duo hæc pertractabuntur, & ex iisdem ferè tum Patrum Pontificumque testimoniis elucidabuntur, tum Conciliorum Constitutionibus. In hac autem tota per longam sæculorum seriem fusa pertractatione demonstrabitur. 1. Tametsi utplurimùm ab Episcopis & à Conciliis Provincialibus manarent dispensationes, sępiusculè tamen aditam fuisse ad eas impetrandas Apostolicam Sedem. 2. In annuendis dispensationibus Pontifices egisse conservatores & executores Canonum, nec relaxasse Canones, nisi canonicis ipsis regulis sese accommodando, quò Ecclesiarum utilitati & necessitati consultum esset. Ea autem regula si modò fixa & rata sit, ut non privatis, hominibus, sed Ecclesiæ fructuosæ sint dispensationes, non magnoperè referre, à Pontificibus, an à Conciliis Provincialibus eæ concedantur, pro locorum temporumque diversissima consuetudine.

III. Quidquid Decretalium Epistolarum ante Siricium Papam ab Apostolica Sede manaverat, id totum jam naufragio temporum absorptum fuerat, cùm ex Conciliorum sanctionibus & Romanorum Pontificum Decretis Dionysius Exiguus suum Ecclesiæ

clesiæ Romanæ Canonum codicem contexuit. A Siricio ergo initium faciemus, cujus est responsio ad consultationem Episcopi Tarraconensis, qui Damasum præcessorem ejus percontatus fuerat super compluribus Disciplinæ maculis in Ecclesia Hispanienſi, potissimùm verò in collationibus Ordinum & Beneficiorum. Re consultata in Synodo Romana, *Presbyterium* appellabant, veniam fecit Pontifex, ut qui ex pœnitentibus & bigamis ordinati fuissent præter Canones, Ordinum susceptorum munia impunè illi quidem implerent, at superiorum aditu arcerentur, non impunè laturis Episcopis, si qui posthac hominibus hujusmodi Ordines conferrent. *Quicumque pœnitens, quicumque bigamus ad sacram militiam indebitè & incompetenter irrepsit, hac sibi conditione à nobis veniam intelligat relaxatam, ut in magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc quo invenietur Ordine, perpetua stabilitate permaneat.* Præteritorum errorum veniam facit, ea lege ut posthac religiosiùs Canones serventur. *Nunc fraternitatis tuæ animum ad servandos Canones & tenenda decretalia Constituta magis ac magis incitamus.* Et infrà: *Quanquam statuta Sedis Apostolicæ, vel Canonum venerabilia definita, nulli Sacerdotum Domini ignorare sit liberum.* Poterant utique Concilia Hispaniæ in his dispensare, sed confugere ad Petri sedem maluere, ea certè spe, fore ut Hispaniarum Episcopi lubentiùs propensiùsque Sedi Apostolicæ, quàm Comprovincialium decretis obtemperarent; quin & privatos quosque plusculum venerationis & obsequii Cathedræ Petri impensuros, nec jam ad extorquendas id genus dispensationes Episcopis suis molestos fore.

Siricius epist. c. 1.

IV. Quàm frequentes autem Romam confluerent undequaque, ad consimiles juris relaxationes impetrandas, & quàm indefiexa Pontifices Romani constantia Canonum vigorem tuerentur, idem rursus alibi Siricius apertè declarat. *Qui postea quàm pompa sæculari exultaverunt, aut negotiis Reipublicæ optaverunt militare, aut mundi curam tractare; adhibita sibi quorundam manu, & proximorum favore stipati, hi frequenter ingeruntur auribus meis, ut Episcopi esse possint, qui per traditionem & Evangelicam disciplinam esse non possunt. Quantis hoc aliquoties certatum est viribus? Sed nihil tale potuit elici.*

Epist. 3. c. 2.

V. Interpellatus est Anastasius Papa ab omnibus Episcopis Afris, ut Presbyteri, cæterique Clerici à Donati partibus ad Ecclesiam se Catholicam conferrentes, Ordinibus, dignitatibusque suis permitterentur, si Episcopis id consultius videretur ad Donatistas omnes ad Ecclesiam Catholicam vehementiùs illiciendos, sicut ab ejus schismatis initio factitatum fuerat. Et quoniam transmarino, hoc est, Italiæ Concilio secus statutum nuper fuerat, hoc illi medium ingerebant temperamentum, ut hujus nuperi Concilii decreto tum locus esset, cùm ea dispensatio non compensaretur contemplatione & spe universæ Donatistarum Ecclesiæ ad Ecclesiam Catholicam recolligendæ. *Ut Concilium quod in transmarinis partibus factum est, maneat circa eos, qui sic transire ad Catholicam volunt, ut nulla per eos unitatis compensatio procuretur.* Transmarino ergo, hoc est Capuano Concilio ita assurgebant Episcopi totius Africæ, ut non sibi id sumpserint, quo ejus decreti sibi veniam ipsi facerent, quanquam usus illi antiquissimus Africæ adversaretur, & tam aperta dispensandi utilitas necessitasque in oculos incurrerent. Illud ergo quidquid erat humanitatis & indulgentiæ, ab Episcopis Italiæ, & ab ipso maximè Anastasio Papa exorandum sibi statuerunt. *Placuit, ut litteræ mittantur ad fratres & Coepiscopos nostros, & maximè ad Sedem Apostolicam, in qua præsidet Anastasius, &c.*

Codex Can. Afr. c. 68.

VI. Erat Carthaginensis Archiepiscopi eminentissima quædam honoris & potestatis prærogativa supra Episcopos omnes Africanos, Primatesque, sive Metropolitanos. Quidquid Patriarchis & Conciliis eorum Diœcesanis, sive Universalibus juris inerat & authoritatis; inerat & Carthaginensi. Non alia suæ libertatis, & antiquæ authoritatis amantior & retinentior fuit Ecclesia, quàm Africana. Et tamen ad Anastasium Papam illa confugit universa, ut hanc dispensationem eliceret, cum Augustino scilicet suo persuasissima, quanquam omnes Episcopi in locum Apostolorum succesſerint, & quodam certo sensu, ita Episcopi omnes, sicut Apostoli omnes pares sint: penes Sedem tamen Petri longè cumulatiorem, quàm penes cæteros quoslibet Episcopos, authoritatis & potestatis vim residere.

VII. Non tunc primùm autem Romanam Sedem Antistites Afri adierant, ut canonici sibi juris aliquid remitteretur. Admiratus & osculatus est non semel Augustinus Melchiadis Papæ in Synodo Romana indulgentiam, ubi Cæciliani & Donatistarum causa disceptata est, & ubi Melchiades uno damnato schismatis authore, copiam fecit Ordinatis à Majoribus Episcopis suæ Romanæ communionis, & retinendæ sedis suæ Episcopalis: aut si ejusdem civitatis esset jam Catholicus Episcopus, alterius illis conferendæ. *Qualis ipsius B. Melchiadis ultima est prolata sententia, quàm innocens, quàm integra, quàm provida atque pacifica! O virum optimum! ò filium Christianæ pacis, & Patrem Christianæ plebis!* Hujus dispensationis beneficio emersit tandem postea aliquando Ecclesia Africana ex illius schismatis voragine.

Epist.

Epist.

VIII. Fuit & Innocentius primus Canonum ipsorum observantissimus in dispensationibus illis, quas ei necessitas extorqueret. Confitetur enim sanctissimus Pontifex potuisse Episcopos Macedoniæ ex venia & humanitate admittere ad functiones Ordinum suorum eos, quos Bonosus ordinasset, ne schismati ingruenti janua panderetur. Sed mox idem ipse Innocentius Apostolico vigore declarat, redintegrandam esse Canonum sanctissimam disciplinam, cùm primùm evanuit illa necessitas luctuosa, schismatis, aut persimilis discriminis summi & exitialis declinandi. *Jam ergo quod pro remedio ac necessitate temporis statutum est, constat primitus non fuisse; at fuisse regulas veteres, quas ab Apostolis, vel ab Apostolicis viris traditas Ecclesia Romana custodit, custodiendasque mandat, his qui eam audire consueverunt, &c. Quod necessitas pro remedio invenit, cessante necessitate debet utique cessare, &c. Advertite, quod necessitas impetravit, in pace jam constitutas Ecclesias non posse præsumere. Sed ut sæpe accidit, quoties à populis, aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum solet transire: priora dimittenda dico Dei judicio, & de reliquo maxima sollicitudine præcavendum.*

Epist. c. 6.

IX. Ab Innocentio venio ad Bonifacium. Renitenti & invito Clero Populoque Lutevensis civitatis Episcopus obtrusus fuerat à Patroclo Arelatensi Episcopo. Eorum querelis sollicitatus Bonifacius Papa Hilarium Narbonensem Episcopum & ejus Provinciæ Metropolitanum per litteras excitavit, ut iret, tanto malo mederetur, faceret quod inter has angustias Canones præcipiunt; cùm duplici jam vinculo eorum observantiæ astringeretur, quà Metropolitanus, & quà Delegatus Apostolicæ Sedis. *Ad eundem locum, in quo ordinatio talis celebrata dicitur, Metropolitani jure munitus, & nostris præceptionibus fretus accedes: intelligens arbitrio tuo secundum regulas Patrum quæcumque facienda sunt, à nobis esse concessa; ita ut peractis omnibus, Apostolicæ Sedi, quidquid statueris, te referente clarescat, cui totius Provinciæ suæ ordinationem liquet esse mandatam.*

Epist.

Hinc liquet civitatum Episcopalium cives, Clericosque ad Apostolicam retulisse Sedem non tantùm, ut ab ea mollirętur aliquando rigor Canonum,

num, sed aut injuria illis aspersa abstergeretur; denique eas inter Metropolitanos ipsos lites exarsisse, & contentiones, quæ plebem Clerumque, & ipsos cogerent Episcopos & Metropolitanos, ad superiorem aliquam summamque omnium sedem confugere, ad sedem, inquam Petri, quæ cardo & centrum unitatis est, non in fidei tantùm, sed & in Disciplinæ concertationibus. Non enim consensus & consonantia ejusdem ubique in rebus maximis Disciplinæ constat, nisi stricta Canonum custodia, cui præest & imminet Petri sedes.

X. Monuit Cælestinus Papa Appuliæ & Calabriæ Episcopos, constantissima fide & religione tuendos esse Canones, nec ignava & ignobili indulgentia Episcopos acquiescere debere petitionibus populorum ab æquo & jure alienissimis; infracto autem & verè Episcopali vigore infringendam eorum esse contumaciam, qui Laicos conarentur Episcopalibus sedibus intrudere. *Nulli Sacerdotum sacros liceat ignorare Canones, nec quidquam facere, quod Patrum possit regulis obviare. Quæ enim à nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentia populis permissa frangatur? Audivimus quasdam civitates Episcopos sibi petere velle de Laicis, &c. Talibus, fratres charissimi, qui juris nostri, id est, Canonum gubernacula custodimus, necesse est obviemus: hisque fraternitatem vestram Epistolis commonemus, ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, &c.* Decret. c. 20. 21.

Erat Episcopis hujus Provinciæ propria & æqua pro suo modulo dispensationum facultas; sed Petri successori debitores illi erant, tanquam summo dispensatori & custodi Canonum, & in omnes excubanti, ac pervigili, ne quid improvidè à quoquam dispensetur. Populorum importunis, & Magnatum violentis quandoque precibus fatigati Præsules Provinciarum, expugnari sibi sinebant Canonum remissiones parùm canonicas. Ea forsan non semel necessitate adigebantur ipsi recurrere ad summum Pontificem, ut subducerent se una & eadem opera, cum importunitati eorum & querelis, qui repulsam iniquissimo animo ferrent; tum ejus summi censoris vindictæ, qui improvidas concessiones ulciscereturr.

XI. Præclarissimum est enim illud Leonis Papæ ad Episcopos Italiæ scribentis, quàm se ipse censorem universalem esse confideret Episcoporum, canonicæ disciplinæ illudentium, & quàm se non nesciret obnoxium longè districtiori censuræ sempiterni Pontificis, incorruptæ & æternæ Veritatis & Justitiæ, quæ sibi Ecclesiæ suæ fidem & disciplinæ castitatem tuendam commendasset. *Non levi nos mœrore contristat, quoties aliqua contra constituta Canonum & Ecclesiasticam disciplinam præsumpta vel commissa cognoscimus: quæ si non qua debemus vigilantia resecemus, illi qui nos speculatores esse voluit, excusare non possumus, permittentes sincerum corpus Ecclesiæ, quod ab omni purum macula custodire debemus, ambientium improba contagione fœdari.* in Decr. Præf.

Hæc præfatus Leo, ad percunctationes Episcoporum respondet, irritas esse ordinationes bigamorum omnes, & cæterorum, quos incontinentiæ infamia afflasset aliqua. *Tales Sacerdotali nomine Apostolicæ Sedis authoritate jubemus arceri.* Antiquorum hujus ævi Pontificum Decretales Epistolæ eundem ubique spirant vigorem, eandem redolent asperitatem, in eos semper armatam Episcopos, & in eas illorum dispensationes, in quibus nimia eluceret juris remittendi proclivitas. Ita simillimum veri est, non excidisse Episcopos jure ordinario in his dispensandi, nisi quòd vel pòpuli tumultuantis, vel Magnatum ambientium vocibus fracti, aut emolliti, à vigore pristino antè excidissent: inoleviisse autem consuetudinem recurrendi ad sedem Apostolicam, quòd rariùs illa, & urgente gravissima necessitate Canones relaxaret.

XII. Eò credibilius autem est, assensos esse ipsos Episcopos hujus juris abdicationi, ejusque ad primam Sedem quoad exercitium revocationi, quòd nimia quandoque indulgentia sua in summum adducerentur dignitatis suæ discrimen. Id enim ibidem interminatur Leo: *Si quis fratrum contra hæc Constituta venire tentaverit, à suo se noverit officio submovendum: nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse non voluit disciplinæ.* Ibi perspicis quàm verè dictum sit à nobis sedem Petri cardinem esse, & verticem, non unitatis tantùm & commustionis Catholicæ; sed & necessariæ cujusdam consensionis in Disciplina, quæ in eo versatur maximè, ut a stricta Canonum observantia non recedatur. Ab hoc uti Capite & vertice manabat lucis, vigoris & authoritatis uberrima quædam copia, qua illuminarentur alii, alii roborarentur, sacrarum legum violatores opprimerentur. *Divinis præceptis & Apostolicis monitis incitamur, ut pro omnium Ecclesiarum statu, impigro vigilemus affectu, ut si quid usquam reprehensioni reperitur obnoxium, celeri sollicitudine, aut ab ignorantiæ imperitia, aut à præsumptionis usurpatione revocemus.* In Epistola verò ea, quæ ab eodem Leone ad Episcopos Mauritaniæ data est, explendescit humanitas quædam subaustera, charitasque nunc blandiens, nunc sæviens in dispensationibus librandis. *Circumstant nos hinc mansuetudo clementiæ, hinc censura justitiæ. Ut trutinato pondere delictorum, quædam definiamus utcumque toleranda, quædam vero penitus amputanda.* c. 5. Ibid. c. 6.

XIII. Variis jam locis attigimus Episcoporum populorumque Hispaniæ Epistolas ad Hilarum Papam datas, à quo aut annui, aut confirmari vellent translationem ab una sede in aliam, & designationem successoris à morituro Episcopo factam. Dispensationes id genus sæpissimè olim à Conciliis & Episcopis Provinciarum concessas fuisse, & bene multis, & invictissimis suprà testimonis exemplisque commonstratum est. Sed longa temporum serie tam crebrò fuerat Episcopis obreptum, vel extortum quod in damnum & offensionem Ecclesiæ verteret, unde vel objurgarentur ipsi, vel de statu suo periclitarentur. Hinc fiebat ut jam eas aliquando dispensationes trepidè concederent, aut ad Petri Cathedram referrent; ut cujus dispensationibus & rescriptis nemo controversiam faceret, non propter eminentissimam tantùm Sedis majestatem, sed & propter canonicæ disciplinæ prudentiam singularem, ejusque tuendæ constantiam inexpugnabilem. *Ut nulli fas sit sine status sui periculo, vel divinas Constitutiones, vel Apostolicæ sedis Decreta temerare; quia nos qui potissimi Sacerdotis administramus officia, talium transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inventi.* Hæc Hilarus, non ad privatum aliquem, sed ad populi multitudinem. Et tamen non tantùm expetitam tam ambitiosè dispensationem ille abnuit, sed & annuisse Provinciales Episcopos stomachatur: quòd injustis quisquis precibus obsecundat, eodem ipse se injustitiæ vinculo constringat. *Nec tantum putetis petitiones valere populorum, ut cum his parere cupitis, voluntatem Dei nostri quæ nos peccare prohibet, deseratis.* Hilar. in Decr. Præf. Ibid. c. ult.

XIV. Ne ambigi quidem illud à quoquam potest, quin primi & secundi, adeoque & tertii etiam sæculi Episcopi Canones Apostolicos & Decreta ejus ævi omnia relaxarint, ubi publica id jubebat necessitas, nullo Pontifice Romano, nullo interveniente Concilio Provinciali: quippe cùm acerbitas persecutionum, nec cum sede Petri communicare consilia ferè sineret, nec Episcopos alios adiri, nec Concilia celebrari Provincialia. Cùm ergo hactenus Episcopi fere soli & singuli omnia dispensassent: ubi primum desinente sæculo tertio frequentari cœpere Concilia in Provinciis singulis, tunc Episcopis ipsis consultissimum visum est, ut ad illa referretur pro dispensationibus ponderandis. 1. Nec enim solvi leges posse, nisi ea authoritate, qua & condi.

2. Brevi ruituram Canonum disciplinam, si quot Episcopi, tot essent ejus solvendæ authores, ubi singulis adlubesceret. 3. Optari magis posse, quàm sperari, ut ea tota & sapientiæ luce, & vigoris constantia instructus sit quisque Episcopus, quanta desideretur, ut providè semper dispensetur, & sobriè. 4. Ne toties movendæ sint lites in Episcopos, qui improvidè, aut molliter dispensassent: multò expeditius esse, ut potestas ea tota semel transferatur ad Concilia Provincialia.

Ea primùm disciplinæ innovatio facta est, desinente tertio, & ineunte quarto sæculo Ecclesiæ, & his admodum justissimis de causis facta. Iisdem porro causis æquissimis obrepsit & innovatio alia postea, pedetentim similiter, & inopinè, & temporis mora prolixiore, ubi eadem dispensationum potestas, vel potestatis potiùs explicatio, à Conciliis Provincialibus ad sedem Apostolicam traducta est. Geminæ huic mutationi id convenit, 1. Quòd nullo expresso decreto perfecta sit, exolescente tantùm usu priore, & in novum jus desciscente: quòd inolitum sit, & penè ingenitum, ut vetustis morbis nova semper medicamenta parentur. 2. Quòd uno amore peracta sit purioris semper & politioris disciplinæ; & juris dispensationum apud eos deponendi, commendandique, qui eo sanctissimè defungerentur. Plusculum enim inerat vigoris, sapientiæ, constantiæque in Conciliis Provincialibus, quàm in singulis Episcopis: plus inerat etiam Pontificibus & Synodis Romanis, quàm cæteris Synodis Provincialibus, ut fidem faciunt suprà laudatæ Pontificum Decretales. Ita inhæsit ei sedi illa potestas, quæ ea fortissimè utebatur. Appositissimè hæc suo muniet suffragio Gelasius Papa, ubi contestatur; cùm Petri successor indefiexus & inexorabilis stet pro Canonum defensione, non debere eam licentiosis aliorum Episcoporum dispensationibus prodi. *Cum nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temerè nihil licere, & cum sedes Apostolica super his omnibus, favente Deo, quæ paternis Canonibus sunt præfixa, pio devotoque studeat tenere proposito; satis indignum est quemquam vel Pontificum, vel Ordinum subsequentium hanc observantiam refutare, quam beati Petri sedem sequi videat & docere; satisque conveniens sit, ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet observatione concordet, quam illic vigere conspiciat, ubi Dominus totius Ecclesiæ posuit principatum.* Agitur eo loco de Ordinationibus, & Collationibus Beneficiorum, nec illis patitur quidquam influere dispensationis, nisi cogat necessitas Ecclesiæ. *Illa nullatenus mutilanda sunt, quæ nec ulla necessitas, nec Ecclesiastica prorsus extorquet utilitas.* In Decretis, c. 9. c. 10.

XV. Præcellentissima hæc autem potestas Pontificis, in Orientem etiam effundebatur, & in ipsa Concilia Oecumenica. Scripsit ad Ephesinam Synodum I. Cælestinus Papa post damnatum demum Nestorium, eadem humanitate & venia habendos Nestorianos, qua antè sedes Apostolica Pelagianos habuisset, damnatis profanarum novitatum authoribus, nec ulla veniæ janua ostensa: at eorum sectatoribus simul ac resipuissent, indulgentia erroris concessa, & pristina restituta dignitate. *Multa perspicienda sunt in talibus causis, quæ Apostolica sedes semper aspexit. Quod loquimur, Cælestianorum testantur exempla. Habent, si resipiscunt, copiam revertendi; quod his solis non permittitur, quos propriè cum authoribus hæreseos constat omnium fratrum subscriptione damnatos. Hoc moneo vestra fraternitas sequatur exemplum; sit caput sceleris cum his quos Synodalia loquuntur statuta, damnatum; reliqui quos cum hoc sentientes, in Ecclesiastica communione non habemus, ejiciantur è civitatibus suis; & se in nostro collegio noverint non futuros, nisi damnata cum authoribus sociisque damnantes, se profiteantur Catholicos Sacerdotes.* Hæc porro humanitas in eos omnes, qui non ipsi erroris fuerant architecti, nec nominatim in Conciliis proscripti; ea inquàm humanitas, qua dignitatibus, beneficiis & ordinibus suis restituebantur, & probata tum fuit universim, & deinceps per omnes Ecclesias & in omnes ætates usurpata est, ubicumque pares inciderunt causæ. Joanni Antiocheno Patriarchæ copiam fecit ejusdem dispensationis Sixtus Papa, si modò partes & defensionem personæ Nestorii abjicerent. Conc. Eph. Par. 3. c. 10. Cotteler. Monu. Eccl. Græcæ. pag. 43. 47.

XVI. Ultra eas metas humanitatem dispensandi ampliavit Leo Papa in gratiam Eutychetis, quem non modò Ecclesiæ communioni reddi jussit, sed ordini etiam suo & Monasterii sui administrationi, qua eum excusserat Flavianus Constantinopolitanus Episcopus in Concilio Regiæ urbis: si modò ejuraret errores, quorum ergo in hac particulari Synodo damnatus fuerat. *Si correctus impietatem sui erroris agnoverit, volumus ei misericordiam non negari, ut Ecclesia Domini nullum sentiat damnum; cum & resipiscens possit recipi, & solus debeat error excludi, &c. Communio illi sui ordinis reformetur, &c. Sedis enim Apostolicæ moderatio hanc temperantiam servat, ut & severiùs agat cum obduratis, & veniam cupiat præstare correctis.* Conc. Chalced. part. 1 c. 9. & 21 ad Flavi.

XVII. In Concilio Ephesino II. eos habuit Patronos Eutyches, qui & sua & ejus flagitia eo patrocinio exaggerarunt: qua ibi donatus est absolutio, damnata ipsamet postea cum eo ab hoc ipso Concilio fuit, cujus Acta omnia rescidit primùm Leo Papa, postea Concilium ipsum Chalcedonense, excepta Maximi electione ad Ecclesiam Antiochenam. Quanquam præter omnes Ecclesiasticos Canones Pseudosynodus ea Throno Antiocheno Maximum auxerat: satius Pontifici visum est, bono & paci Ecclesiæ eam dispensationem dare, quod & postea in Concilio Chalcedonensi confirmatum est. Id Anatolius ipse Episcopus Constantinopolitanus in Concilio hoc ipso contestabatur: *Definimus nihil horum valere, quæ in illa, quæ Synodus dicitur, confecta sunt, nisi illud circa sanctissimum Maximum magnæ Antiochenæ civitatis Episcopum. Quoniam & sanctissimus Leo Romanus Archiepiscopus in communionem eum recipiens, præesse eum Antiochensium judicavit Ecclesiæ; quam formam sequens & ipse approbavi, & præsens omne sanctum Concilium.* Act. 10.

XVIII. Quin & Anatolium ipsum negavit Leo Papa in sede Constantinopolitana confirmari potuisse, nisi ex dispensatione Apostolicæ sedis. Illum in eam intruserat impiissimus Dioscorus, Apocrisiarium scilicet suum, stillans adhuc cruore B. Martyris & Patriarchæ Flaviani. Interpellaverat pro eo Marcianus Imperator, nec potuit non eam dispensationem annuere Leo, tanto intercessori. Audi ipsius ad Marcianum Pontificis verba: *Custodire debuit Anatolius, ut quod vestro beneficio noscitur consecutus, nullius pravitatis cupiditate turbaret. Nos enim vestræ fidei & interventionis habentes intuitum, cum secundum suæ consecrationis authores, ejus initia titubarent, benigniores circa ipsum, quàm justiores esse voluimus; quo perturbationes omnes, quæ operante diabolo fuerant excitatæ, adhibitis remediis leniremus.* Intervenerat & Pulcheria Imperatrix, ejusdem veniæ & humanitatis conciliatrix, ut liquet ex his Epistolæ Leonis ad eam verbis: *Anatolius parum consideravit, quanto vestræ pietatis beneficio, & mei favoris assensu, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Sacerdotium fuerit consecutus.* Et alibi: *De Episcopo Constantinopolitano qui ab impugnatoribus fidei fuerat ordinatus, vobis adhortantibus acquievi meliora sentire, cùm tanto pietatis vestræ testimonio juvaretur, ne illum gravaret suæ ordinationis infirmitas, ubi vestra interventio præstaretur.* Precibus quidem Imperatorum hæc venia imputabatur, sed necessitati tamen reapse & utilitati dabatur Ecclesiæ, quam movebantur Imperatores. Interest etiam permagni ad salutem Ecclesiæ, ut propitia sit eorum ipsa vi- Epist. 44 Epist. 1 Epist. 5

ſa viciſſim precibus, quos niſi ad ſui tutelam propitios habeat, graviſſima ſubinde in diſcrimina incurret ejus tum dignitas, tum ipſa ſalus. Adde quòd Anatolii fidei & pietati teſtimonium dicebant Imperatores; eoque illorum precibus non fruſtra donabatur. Denique Leo ipſe vociferatur, eam ſibi juris & Canonum remiſſionem perneceſſariam viſam eſſe, ad leniendas perturbationes eas, quibus Epiſt. 83. Oriens concutiebatur. *Qua perturbationes omnes, quæ operante diabolo fuerant excitatæ, adhibitis remediis leniremus.*

VIX. Orientalibus his Pontificum Romanorum diſpenſationibus illa præiverat, quam Flaviano Antiocheno Epiſcopo annuerat tandem Damaſus Papa. Flaviani quippe ordinatio multis nominibus vitioſa fuiſſe videbatur, eique non Occidens tantùm repugnaverat, ſed & Antiochia ipſa. Conciliatus ei tandem Theophilus Alexandrinus, mox conciliavit illi & Damaſum, cùmque communione demum Damaſi potitus eſſet Flavianus, omnes ſe tandem ei Antiochiæ Catholici recollegerunt. Audiendus hìc Socrates: *Theophilus miſit ad Damaſum, qui animum ejus mitigaret in Flavianum, & doceret ex uſu eſſe Eccleſiæ, ſi propter populi concordiam, peccatum à Flaviano commiſſum remitteret. Ita Communione Flaviano redita, populus Antiochenus pedetentim ad concordiam reducitur.* Lib. 5. c. 23.

XX. Nec illud oſcitanter prætereundum eſt, quod alii jam præmonuerunt: Conceſſas tum fuiſſe eas diſpenſationes omnes, poſtquam peccatum jam fuerat in Canones, & quando emendatio & pœna luctuoſior eſſe Eccleſiæ ipſi poterat, quàm ipſum peccatum Contra autem emollita jam & elangueſcente Diſciplina poſterioribus his ſæculis, venia expetitur violandorum Canonum, peccandi in ſacras regulas licentia flagitatur, & conceditur: peccare volunt innoxiè, & ipſi legum contemptui authoritatem & patrocinium à legibus ipſis accerſere. Cum pronius autem eſt, tum æquius, anteactæ culpæ ignoſcere, quàm futuræ. Caveri enim illa non jam poteſt, hæc poteſt. Et hoc tamen quidquid eſt invidiæ, illis potiùs illinendum eſt, qui intempeſtivas diſpenſationes impetrant, quàm qui concedunt. Summis enim Paſtoribus ſubverendum eſt nonnunquam, ne repulſa exulcerati homines cupiditatum ſuarum œſtro perciti, turbas excitent exitiales. Hinc illis evenit non ſemel multa annuere, non æquitati, non utilitati, vel neceſſitati ipſius per ſe Eccleſiæ, ſed hominum furori, & turbulentorum importunitati. Sed qui quæ nefas eſt concedi, cupiunt flagrantiſſimè, & importuniùs depoſcunt, illis nihil veniæ, nihil excuſationis ſupereſt. In leges committere volunt nec peccare; immo peccare volunt, ſed non ſine licentia; Pontifices ipſos, judices, legeſque flagitii ſui invidia conſpergere volunt.

Non neſciebat Siricius diſpenſationem, veniam, indulgentiam ad culpas pertinere præteritas, non ad futuras, cùm hæc ſcriberet: *Sciturі poſthac omnium Provinciarum ſummi Antiſtites, quod ſi ultra ad ſacros Ordines quemquam de talibus crediderint aſſumendum, & de ſuo & de eorum ſtatu, quos contra Canones & interdicta noſtra provexerint, congruam ab Apoſtolica ſede promendam eſſe ſententiam.* Epiſt. 1. c. 15. Poterat & Innocentius præteritas condonare culpas, non futuras. *Priora dimittenda dico Dei judicio, & de reliquo maxima ſollicitudine præcavendum, &c. Remittenda hæc putamus, ſed ne deinceps ſimilia committantur, ut tantæ uſurpationi ſaltem nunc finis neceſſarius imponatur.* Epiſt. 1. c. 6. Epiſt. 2.

Egit Baſilius de diſpenſatione adhibenda ad Epiſcopos transferendos. Sed non ii erant hi Epiſcopi, qui transferri ſe peterent, aut verò cuperent. Exorari ſe, quàm transferri maluiſſent. Sed ſibi conſulens, non iis Eccleſia Chriſti, inopinos illos & fugitantes occupabat, transferebatque ex una ſede in aliam. Totum tribuebatur Eccleſiæ charitati; ad Epiſcopos ipſos non redibat, niſi obſequendi gloria.

Superiùs laudatorum Pontificum teſtimonio illud etiam conſtat, Epiſcopos, Populoſque non retrò petiiſſe, ut laicis venia Canonum fieret, quò ad Epiſcopatum propelli poſſent. Sed his petitionibus laceſſiti Pontifices, nunquam annuerunt, ut in futurum liceret peccare in Canones, quod ne conceſſa quidem licentia licere ſatis potuiſſet. Incorrupta enim illa & æterna ex Auguſtino diſpenſationum lex eſt, ut quæ diſpenſando mala invehuntur, eorum memoria oblitteretur, copia bonorum inde enaſcentium. Audi Auguſtinum: *Hoc non fieret, ut poſt pœnitentiam, Clerici, vel Epiſcopi permanerent, quoniam revera fieri non deberet, niſi pacis compenſatio ſanaretur. Doleant qui in tanta morte præciſionis jacent, ut iſto quodam vulnere matris Catholicæ reviviſcant, &c. Detrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut majoribus malis ſanandis charitas ſincera ſubveniat.*

XXI. Juvabit & hoc addidiſſe poſtremo loco, diſpenſationes eas tantummodo Pontificibus & ſanctis Patribus placuiſſe, quæ non privatis affectibus, ſed rationibus Eccleſiæ publicis eſſent accommodatæ. Porro id genus delinimenta, & auſterioris levamenta diſciplinæ, originem ſuam repetebant, ut & defenſionem, ab ipſis uſque Apoſtolis, & à Chriſti ipſius inſtitutionibus, quibus prælucere ipſe voluit in poſteriores omnes Eccleſiæ ſuæ ætates. Author eſt Auguſtinus, ſi ſuſcepit Eccleſia pœnitentes eoſque priſtinis redintegravit Ordinibus & dignitatibus, eam diſpenſationem prænonſtratam confirmatamque fuiſſe ab ipſo Chriſto, qui Petrum poſt lapſum & pœnitentiam priſtinæ & primæ ſuæ ſedi redintegravit; ſit ipſum ipſiuſque ſucceſſores addoceret, quàm neceſſaria ſit indulgentia, tunc vel maximè, quum peccante multitudine ſchiſma extimeſcendum ſit, ſi quid acerbius in eam conſulatur. *Et Petrum Dominum negaſſe pœnituit, & tamen Apoſtolus manſit, &c. Verùm in hujuſmodi cauſis, ubi per graves diſſenſionum ſciſſuras non hujus aut illius hominis eſt periculum, ſed populorum ſtrages jacent, detrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut majoribus malis ſanandis charitas ſincera ſubveniat.* Ibidem

Hinc Zephirino & Cornelio Pontificibus Romanis ingens gloriæ cumulus acceſſit, quòd invictiſſimè repugnarint iis, qui priſcæ ſeveritatis retinentiores, veniæ ſpem, & januam Eccleſiæ intercludebant iis, qui adulterio vel idololatria lapſi fuerant. Cæleſtinus & Leo Pontifices humanitatem quoque ſuam inſigniere, damnatis iis, qui antiquæ inclementiæ tenaciores, avitique rigoris, etiam morituros abſolutionis ſeu reconciliationis beneficio fraudabant.

Illud quoque à Chryſoſtomo adnotatum eſt, non ea quæ maximè cuperet, Apoſtolum præcepiſſe; multum remiſiſſe eum de juris vigore, cùm dotes delineavit futuro Epiſcopo neceſſarias. Præcepiſſet enim ut virtutibus & conſiliis omnibus Evangelicis imbuti inſtructique eſſent, cùm horum præcones & incentores eſſe debeant, niſi præfagiſſet pleraſque Eccleſias Paſtoribus vacaturas. *Quia perpaucos hujuſmodi inveniri fas erat, Epiſcopis autem plurimis tunc opus fuit, qui per ſingulas civitates conſtituerentur Magiſtri. Ne igitur Eccleſiæ negotia fructuſque perirent, idcirco moderatam virtutem propoſuit inquirendam, non ſupremam illam atque cœleſtem, &c. Ne ex deſperatione perfectæ illius inveniendæ virtutis, Eccleſiæ ſine Epiſcopis eſſent.* Epiſt. 1. ad Timot. Ho. 10. Eos qui ita condeſcendunt, tradit alibi Chryſoſtomus, non cadere, ſed deſcendere, ut aſcendant rurſus, innumeroſque ſecum evehant. *Non eſt decidere, ſed deſcendere. Nam qui decidit, jacet, & vix reſurgit. Qui autem deſcendit, aſcendet etiam cum multo lucro. Quomodo etiam Paulus, ſolus quidem deſcendit, aſcendit autem cum univerſo orbe terrarum.* In Ep. 1. ad Cor. Ho. 22. Idem ſentit & Hieronymus, de indulgentia Pauli in Clericos.

Ita & Eccleſiaſtico ordine conſtituendo, quia rudis ex gentibus conſtituebatur Eccleſia, leviora nuper credentibus dat præcepta, ne territi ferre non poſſint. Idem habet & alibi: *Quia rudem ex gentibus conſtituebat Eccleſiam, &c.*

L. 1. ad v. Jovini.

Ad Salvin de viduit. ſerv.

CAPUT XXV. *P. 2. l. 2. c. 72.*

De Diſpenſationibus ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Quæ conſtantiſſimè regulæ diſpenſationum tribus his ſæculis religioſiſſimè ſint obſervatæ.

II. De Diſpenſatione in Commendis militaribus. Apologia Caroli Martelli.

III. IV. Tres leges in iis ſervatæ diſpenſationum.

V. VI. VII. Alia exempla diſpenſationum, ubi patet interpellatam fuiſſe ſedem Apoſtolicam, quæ de Canonibus non diſpenſabat niſi ex mente Canonum, & ad utilitatem Eccleſiæ.

VIII. Ne Bonifacio quidem Legato ſuo veniam fecit Canonum Zacharias Papa, niſi dimidiatam.

IX. X. XI. Exempla diſpenſationum à Romano Pontifice petitarum, etiam in Oriente. Authoritatem ſibi quærebant ab eminentiſſima Eccleſiæ ſede.

XII. Ea authoritatis & ſedis præſtantia, nec conceſſa primum eſt, nec poſtea inclaruit, niſi ad Eccleſiæ ædificationem.

XIII. Humanitas ſemper auſteritatem deliniit.

XIV. XV. In ſexta Synodo generali eluxit Papæ authoritas ſumma diſpenſandi.

I. TRibus his quoque mediæ ætatis ſæculis obſervaſſe juvabit, quàm conſtanter obervatæ fuerint regulæ compenſationis, quæ ſola canonicam excuſat diſpenſationem. Illa fuit omnium celebratiſſima diſpenſatio, qua & Principes dare, & laici accipere ab illis & poſſidere permiſſi ſunt longo temporis intervallo Epiſcopatus, Abbatias, aliaſque innumerabile Eccleſias, à temporibus maximè Caroli Martelli. Præter ea quæ de his jam ſuperiùs dicta ſunt, vide ut illorum temporum calamitates deſcribat Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus in vita ſancti Remigii. *Uſque dum Caroli Principis tempore, quando propter diſcordiam & contentionem de Principatu, inter eum ac Reginfridum, frequentia ac civilia, immo pluſquam civilia, quia inteſtina & parricidalia bella in Germanicis, & Belgicis, & Gallicis Provinciis, Religio Chriſtianitatis penè fuit abolita, ita ut Epiſcopis in paucis locis reſiduis, Epiſcopia laicis donata, & per eos rebus diviſa extiterint: adeo ut Milo quidam tonſura Clericus, moribus, actu, habitu irreligioſus laicus, Epiſcopia Remorum ac Trevirorum uſurpans inſimul per quadraginta circiter annos peſſumdederit.* Subjicit à Pipino Martelli filio Eccleſiis ex parte aliqua reſtituta fuiſſe, quæ expilata fuerant. *Pipinus ſicut & aliarum Eccleſiarum Epiſcopis, hinc Remenſi Epiſcopio partem de rebus Eccleſiaſticis reddidit.*

Surius die 13. Januar. in Præf.

II. Nec in poteſtate Regum ſemper fuit, ut Eccleſiis reſtituerentur Cœnobia, Beneficia, prædiaque, quæ Optimates, vel exercituum Duces, militeſque, vel invaſerant ipſi, vel à Regibus impetraverant. Aſſenſus eſt Bonifacio Legato ſuo Zacharias Papa, eique acquievit indulgentiæ, qua prædiorum in Eccleſias expilatorum partem aliquam reſtituit, nec rem ulteriùs urgeri voluerat. *Eo quod impetrare à Francis ad reddendum Eccleſiis vel Monaſteriis non potuiſti aliud, &c. Et hoc gratias Deo, quia potuiſti impetrare, &c. Dum Dominus donaverit quietem, &c.* Cùm ſentiret enim providentiſſimus Pontifex barbaricarum gentium, nec Eccleſiæ minùs, quàm Reipublicæ Chriſtianæ infeſtarum, & undique irrumpentium arma propulſari non poſſe, niſi invicta Procerum, Ducumque fortitudine, alienandos eorum ab Eccleſia animos non cenſuit, quorum manibus defenſanda eſſet: nec repetenda prædia ab iis, qui ſanguinem impenderent: nec revocanda dona, utcumque conceſſa iis, quibus ſalus deberetur. Quanquam enim non agat Hincmarus niſi de bellis civilibus Martellum inter & Raginfredum, quibus illos ſola implicuerat dominandi libido: ut hinc probabilitatis ſpeciem conciliemus viſioni ſancti Eucherii Aurelianenſis Epiſcopi de damnatione Caroli Martelli. Zacharias & Bonifacius multò propiores, penè ſuppares ævo Martelli, multò temperatiùs & vero propiùs de ea re tota diſſeruere; ut qui experti eſſent penè ipſimet, quantum deberet Eccleſia Carolo Martello defenſori & liberatori ſuo. Ab illis enim affirmatur irruptione Sarracenorum, Saxonum & Friſonum, belliſque undique imminentibus compulſam fuiſſe Eccleſiam ei ſubſcribere diſpenſationi, qua prædia Eccleſiæ militi dimittebantur pro Eccleſia pugnanti, quæ prædæ aliàs eſſe potuiſſent hoſtis Eccleſias expugnantis. Ita enim Zacharias in eadem ac ſupra ad Bonifacium Epiſtola: *Pro eo quod nunc tribulatio incidit Sarracenorum, Saxonum, vel Friſonum, ſicut tu ipſe nobis intonuiſti.* Ibidem.

III. Non alia uſquam illuſtrior materies trium illarum Canonicæ diſpenſationis Regularum. 1. Ut Apoſtolica ſedes adeatur, ubi de re vertitur ſummi ad Chriſtianam Rempublicam momenti. 2. Ut ne juremittatur, niſi ut conſultum ſit Eccleſiæ, cui per eam Canonum injuriam vel graviora excutiantur mala, vel bona uberiora invehantur. 3. Ignoſcatur potiùs culpis admiſſis, quàm admittendis.

IV. Obſervatum eſt porro jam ſuperiùs his diſpenſationum legibus religioſiſſimè obtemperatum fuiſſe in Liptinenſi & Sueſſionenſi Conciliis. In his enim & toti negotio præfuerunt Legati ſedis Apoſtolicæ, & totum tributum eſt neceſſitati Eccleſiæ: & modus potiùs aliquis poſitus eſt uſurpationibus jam factis, non faciendis data licentia.

V. Venio ad alia ejuſdem rei argumenta. Percontatus eſt eundem Zachariam Bonifacius, ſuper connubio Magnatis cujuſdam Galli, in quod publica infamia exarſerat, & cui tamen diſpenſatio Gregorii Papæ præceſſoris ejus prætexebatur: itemque de Presbyteris & Epiſcopis Gallis, qui Roma reduces jactabant ſecum diſpenſatum eſſe, ut ſacris functionibus non abſtinerent, quanquam adulteriis, aliiſque id genus flagitiis ſacerdotii ſui ſanctimoniam contaminaſſent. *Laicus magnæ perſonæ dicebat ſibi ab Apoſtolicæ ſedis Pontifice Gregorio datam fuiſſe licentiam, &c. Epiſcopi quoque & Presbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri, vel fornicatores acerrimi, revenientes ab Apoſtolica ſede dicunt ſibi Romanum Pontificem licentiam dediſſe miniſterium Epiſcopale in Eccleſia miniſtrare.* Quanquam conceſsæ nunquam fuiſſent eæ diſpenſationes, & forſan ne flagitatæ quidem: quòd eo ævo nihil unquam iſtiuſmodi per leges, aut per Pontifices liceret; vel ex hoc ipſo tamen mendacio, vel falſi crimine manifeſtum eſt, ad id genus Canonum relaxationes aditam fuiſſe ſedem Apoſtolicam. Epiſt. 1

VI. Perſuaſiſſimam erat Bonifacio diſpenſationes tam inimicas Canonicis inſtitutionibus ab iſtarum Patrona & cuſtode Apoſtolica ſede profectas non eſſe. *Quos contra contendimus, quia Apoſtolicam ſedem nequaquam contra Decreta Canonum audivimus judicaſſe.* Quod ſanctiſſimè confirmavit Zacharias Papa, ubi ad eum reſcripſit, de inceſtuoſo eo conjugio, ejus veniam à prædeceſſore ſuo factam nunquam fuiſſe, nec Romanos unquam Præſules ſubſcribere contumeliæ Canonibus irrogan- Ibidem Epiſt.

Epiſt. 8. ad Bonif.

rogandæ. *Absit, ut hoc prædecessor noster ita credatur præcepisse. Nec enim ab hac Apostolica sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum sive Canonum institutis inveniuntur.* Quoad sacrilegos autem Sacerdotii profanatores, similiter profitetur nihil istiusmodi à sede Apostolica permissum fuisse, ut cujus responsa nunquam non sacris & canonicis regulis consentanea sint. *Hoc nulla ratione credat tua sancta Fraternitas; sed similiter in eis Canonicam exercere vindictam. Non enim aliud te agere volumus, præterquam quæ sacri præcipiunt Canones, vel etiam ab hac Apostolica sede instructus esse dignosceris.* Denique non alia fuit responsio Zachariæ de Presbytero alio, qui Romæ se venditabat ordinatum fuisse, & solutum vinculo irregularitatis. Id jam animo suo præsumpserat Bonifacius, fraudulentissimum hoc esse commentum: nec enim à Canonicis sanctionibus vel transversum unguem discedere Apostolicos Præsules. Sed audiendus Pontifex ipse. *Tua hoc fraternitas optimè egit, dum ei non credidit, quia falsus homo omnia falsè suggessit, & falsum reperiens Sacerdotio suspende. Sic enim authoritate beati Petri Apostolorum Principis tibi præcipimus, ut quemcumque repereris sacris Canonibus deviare, nulla ratione patiaris sacrum ministerium tractare.*

VII. Quas primas hoc Capite in medium protulimus dispensationes, eas Zacharias probaverat, quòd Ecclesiis publicè fructuosæ cùm essent, Canonibus consentiebant, ut quæ charitati servirent, quæ una omnium Canonum regula & scopus est. At posteriores hæ dispensationes ab eodem ejurabantur, quòd non litteræ tantùm, sed & menti Canonum repugnarent, ancillarentur autem privatis duntaxat hominum cupiditatibus.

VIII. Sed & alia prodit dispensatio, quam expetiit ipse Bonifacius, & quam nonnisi ex parte tantùm annuit Zacharias. Suum sibi successorem ordinare percupiebat Bonifacius, nec assensus est Zacharias, quòd vetent Canones, ne duo sint ejusdem civitatis Episcopi. *Ut te vivente, in loco tuo eligatur Episcopus, hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem Ecclesiasticam regulam, vel instituta Patrum esse monstratur.* Sed Bonifacium hortatus est Pontifex, suum ut ipse primò effingeret informaretque successorem, & ubi appetere mortem intelligeret, tum eum designaret, & Romam mitteret ordinandum. Obstrepebat illa quidem successoris designatio Canonicæ disciplinæ, sed conducibilis illa cum primis & necessaria erat Ecclesiæ, è cunabulis suis vix erepenti. Ita Bonifacio postulante remittebatur jus, sed ad Ecclesiæ commodum universæ. Idque videtur his verbis Pontificis innui: *Hoc nulli alii concedi patimur, quod tibi charitate cogente largiri censuimus.*

IX. Martinus Papa I. ne ipse quidem ab hac aberat sententia, etiam à summis Pontificibus solvi Canones non debere, nisi ubi id extorqueant Ecclesiarum publicæ necessitates. *Defensores divinorum Canonum & custodes sumus, non prævaricatores, &c. Novit Canon afflictorum temporum persecutionibus veniam tribuere, in quibus contemptus non præcessit, prævaricationem redarguens, sed angustia magis & penuria, quæ propter necessitatem & misericordiam cogit multam diligentiam prætermittere.* Quod & pluribus locis aliis corroborat, summos Pontifices defensioni & custodiæ Canonum præpositos esse, atque adeo tunc eos tantummodo dispensare, cùm Canones ipsi dispensari præcipiunt. *Canones enim Ecclesiasticos solvere non possumus, qui defensores & custodes Canonum sumus, non transgressores.*

X. Istæ autem sanctissimi Pontificis & Martyris Epistolæ scriptitabantur ad componendas in Oriente tum electiones, tum ordinationes, præfigendasque causas justarum & canonicarum in illis dispensationum. Ex quo perspicis ab ipsis usque remotissimis orbis Christiani regionibus, in majoribus causis postulatas esse Romanæ sedis dispensationes. Ex ejusdem Pontificis Epistola ad Amandum Episcopum Trajectensem, manifestum est ab Amando interpellatum fuisse Martinum, ut eum Episcopali sarcina exoneraret. Romam profectus ipsemet est sanctus Corbinianus, ut & ipse Episcopatu abire sineretur: uterque repulsam passus est. Suprà quidem sæpiùs declaratum est, complures Episcopos abdicasse se dignitate, aut coadjutores adciviisse, aut designasse successores, aut in alias dimigrasse Ecclesias, aut Episcopales sedes suas in alias transtulisse civitates, aut novas Episcopales excitasse Ecclesias, nec ad hæc tamen sedis Apostolicæ authoritatem interposuisse; quamvis maximi sint hæc omnia momenti, & posterioris ætatis jus commune & receptissimum has omnes sedi Apostolicæ reservaverint dispensationes. Nec nos sanè silvimus, ut sensim prior illa licentia exoleverit, utque ea dispensandi facultas à singulis Episcopis revocata sit ad Synodos Provinciales, & ab his rursum paulatim & penè inopinè ad sedem Apostolicam defluxerit, penes quam semper viguerat maximè reverentia Canonum, & diligentissima custodia.

XI. Novum semper erat & invidiosum, sanctissimas Conciliorum & Pontificum sanctiones relaxari. Huic ergo prævertendæ suspicioni & infamiæ authoritatem summæ Sedis aucupabantur. Nec rescripta tantùm Pontificum, sed & Legationes obtineri placuit, ut non impunè tantùm, sed & cum dignitate in Canones peccaretur. Narrat Anastasius Bibliothecarius translationi sanctissimi viri Cyriceni Episcopi ad Sedem Constantinopolitanam, assuisse Apostolicæ sedis Apocrisiarios. *Facta est autem præsens translatio in præsentia Michaelis sanctissimi Presbyteri, & Apocrisiarii Apostolicæ sedis.* Bellissimè id quidem, si nunquam nisi adæquè laudabiles advolasent dispensationes Apocrisiarii, & quicumque demum Pontificum Legati.

XII. Non possunt autem non hìc referri elegantissima Facundi Episcopi Hermianensis verba, quibus complexus est ille duo hæc sacræ disciplinæ pulcherrima capita, Principatum authoritatis in omnibus Ecclesiasticis causis esse penes Apostolicam sedem; sed in ædificationem Ecclesiæ datam illi divinitus esse hanc summæ potestatis prærogativam, non ad destructionem: ad defendendos Canones, non ad relaxandos. *Quia ille non in destructionem paternæ sententiæ, sed potiùs in defensionem atque ultionem, primam accepit & maximam potestatem: nec aliquid contra veritatem, sed pro veritate plus cæteris consacerdotibus suis potest.* L. 2, c. 6. Hæc certissima ratio ad solos tandem Pontifices revocavit gravissimas quascumque dispensationes: hinc authoritas supra alios Episcopos excellentissima, & ab ipso constituta Christo; & infractus tot sæculis vigor non exerendæ nisi ad æquitatis & Canonum defensionem authoritatis.

XIII. Non quò non plerique Pontificum suapte sponte ad humanitatem magis propenderent, cùm illud sit charitatis Pastoralis ingenium. Exemplo erit vel unus Gregorius Magnus, qui Canonum observantissimus semper & acerrimus vindex fuit; & qui tamen clementiam rigori anteponendam esse profitebatur. *Quia plus esse convenit nos misericordes, quàm districtos, &c. Plus misericordiæ, quàm districtæ nos convenit operam dare justitiæ.* L. 4, Ep. 31. Verùm sanctissimis Præsulibus in more positum illud erat, ut essent humani & suaves, non molles: austeri & rigidi, non duri: temperabat illorum justitiam charitas, charitatem justitia confirmabat.

XIV. Inter dispensationes locari potuisset quidquid de Macario Patriarcha Antiocheno constitutum est in sexta Synodo generali, cùm illi ut Monotheletarum authori & parenti anathema illisum est.

set. Ab Imperatore Romam missus, ut in locum exilii, ut author est Anastasius Bibliothecarius; vel quòd appellasset ad Papam, ut suadere nititur Baronius ex ipsa Constantini Imperatoris Epistola ad Pontificem data. Propiùs mihi quidem abesse videtur à vero, cùm Macario semel exauthorato exulandum esset, postulasse ipsum, Presbyterosque & Diaconos alios, non magis erroris, quàm contumaciæ ejus sectatores, ut Romæ sibi fas esset exulare, spe aliqua sese recreantes Apostolicæ mansuetudinis & indulgentiæ. Votis eorum annuere Imperator, Synodusque, æquissimo se animo laturos professi, si quid humanitatis illis Pontifex impertiret, certissimique Monotheletis nunquam patrocinaturam Romanam Ecclesiam, ubi eorum primò vehementissimè compressa fuerat insania. Ea mihi visa est mollissima concordia Anastasii Bibliothecarii, Romæ exulare illos jussos esse ajentis, *In exilio in Romanam directi sunt civitatem*; cum Epistola Constantini Pogonati ad Leonem II. Papam, affirmantis, ipsosmet flagitasse se ad Pontificem remitti: *Ipsi scriptis precibus Serenitatem nostram communiter omnes deprecati sunt, ut se ad vestram Beatitudinem mitteremus*: & cum Cardinali Baronio, existimante provocasse eos ad Papam. Quanquam enim à veri specie recedat, ut solemni forma appellarint; certum est tamen Concilii Patres & Imperatorem, Papæ providentiæ & voluntati commisisse temperamenta & blandimenta juris omnia, quæ in rem esse existimassent. Id Imperator ipse profitetur in mox subsequentibus verbis: *Sic igitur fecimus, eosque ad vos misimus, vestro paterno judicio omnem ipsorum causam permittentes*. Idem sonant & hæc verba ejusdem Imperatoris ad Concilium Occidentale: *Universalis Conventus communi sententia de sacerdotali dignitate repulsi sunt, & probationi sanctissimi Papæ traditi sint*.

Baron. an. 681. n. 47. 48.

Synod. 6. Act. 18.

XV. Quanquam irretractabilis esset depositionis sententia in Macarium novæ hæreseos fabrum lata à Concilio Oecumenico VI. non dubitabant tamen Imperatores, & Orientales omnes Episcopi, quin in potestate semper esset Romani Pontificis, rigorem eum condire aliquo humanitatis & charitatis delinimento. Eò referebatur, quòd Macarius cum sociis missus est Romam; quòd eò sua sponte properabant ipsi; quòd Benedictus II. Papa anno 685. Macarium vehementer urgebat, ut insulsum errorem animo ejiceret expueretque, quò illum mox redderet Apostolico Antiochiæ throno. *Id autem Pater beatus ob id egit, quò illum rursus in pristinum statum reciperet*. Hæc verba sunt Vicarii Apostolicæ sedis in Concilio VII. Generali.

Baron. an. 685. n. 8.

Hoc Caput penè totum in eas consumpsimus dispensationes, quæ à Sede maximè Apostolica manarunt. Fruebantur sanè eodem tempore cæteri Episcopi, maximè in Conciliis Provincialibus aggregati, eximia ipsi quoque & vastissima dispensandi facultate; ut ex iis omnibus supra Capitibus emicuit, ubi de cessionibus, de resignationibus in favorem, de successoribus, de coadjutoribus, de translationibus, & aliis id genus disputatum est. Per Episcopos enim ea ferè tum omnia expediebantur. Verùm placuit hoc toto capite solas ferè persequi eas dispensationes, quæ à sede Petri concessæ sunt: ut cùm has quoque constiterit soli Ecclesiæ necessitati, charitati, justitiæ, non libidini, non jactantiæ, non privatis ullis affectibus serviisse: hinc intelligant Præsules Ecclesiæ omnes, iis certè se regulis sanctissimis in dispensando obligari.

CAPUT XXIV. *P. 3. l. 2. c. 49.*

De Dispensationibus sæculo VII. IX. & X.

I. II. Episcopi quidem, Synodique Episcopales à dandis dispensationibus non abstinuere, sed ita ut frequentius in dies ipsis volentibus ad Pontificem recurreretur. Exemplo Caroli Magni res probatur, ut Episcopus in Aula retineri posset.

III. In gravissimis quibusque causis ad Pontificem referebant, ea certa persuasione, constantius Canones observari in Rescriptis Romanis.

IV. In Romano Pontifice B. Petrum reverebantur.

V. Ipsimet Episcopi, etsi dispensare possent, ultro ad Pontificem volebant referri. Exemplum Concilii III. Suessionensis. Quàm consentaneum sit, ut quod humanitatis est, id à sede Apostolica manet.

VI. Reges ipsi pœnas quandoque remittebant eis, qui Romam profecti & absoluti ibi essent.

VII. Ad eum modum absoluti à Canonum pœnis, non absolvebantur à generali pœnitentiæ amplexandæ necessitate.

VIII. Alia exempla, ubi docet Hincmarus, aliis Episcopis Canonum rigori obsequentibus, sedem Apostolicam posse Canonum veniam facere.

IX. Athores & duces ipsimet fuere Episcopi, ut ad Pontificem referrentur dispensationes gravissimæ, sive ob reverentiam beati Petri, sive ob Principatum primæ Sedis, sive ut difficilior esset earum impetratio, sive quod implicatior esset & spinosior res, qua de agebatur.

X. Nova exempla eorum à Regibus solutorum, qui fuissent à Papa.

XI. Nova exempla, ut Episcopi ipsi dispensationes hactenus sibi liberas ad Papam rejicerent.

XII. Quàm essent Pontifices Canonum retinentissimi in dispensationibus ipsis. Argumenta & exempla.

XIII. Mira in his summi Pontificis consensio cum Episcopis.

XIV. Quàm reverenter, quàm fidenter tamen ad Canonum tuitionem insurrexerint quandoque Episcopi, ubi eos intellexerunt subreptitiis Papæ dispensationibus everti.

XV. Pontificia dispensandi potestas in Orientem se porrigebat.

XVI. In iis maximè, quæ ad universalem spectarent Ecclesiam, vel summos Principes.

XVII. Alia exempla summorum Principum, qui secum maluerunt à Pontifice dispensari.

I. COnstabit illa eadem dispensationum doctrina, temporibus Caroli Magni & regnatricis ejus familiæ, usos videlicet esse in dispensando prisca sua potestate Episcopos, tum singulos, tum synodicè congregatos; sed ita tamen, ut frequentiùs in dies singulos Romana sedes adiretur. Nec id quidem inde manabat, quòd Romani Præsules ingererent ipsi sese & implicarent causis & judiciis Provinciarum; sed quòd eo quasi instinctu afflatuque Christianæ pietatis Imperatores, Reges, Episcopi religiosiùs in dies & ambitiosiùs colendum sibi existimarent Christi in terris Vicarium, Petrique successorem; atque ita ipsimet inopini & imprudentes hujus in Disciplina sacra innovationis authores essent.

II. Magnificum & perillustre consignavit hujus rei exemplum Carolus Magnus in Concilio Francofordiensi, ubi affirmavit impetrasse se ab Adriano I. potestatem retinendi in Palatio suo Angilramni Archiepiscopi ad causas Ecclesiasticas; unde & Concilium interpellavit, ut sibi jam fas esset retinere ejus loco Episcopum Hildeboldum, quando id sibi jam Pontifex concessisset. Incunctanter consensit Synodus in eam dispensationem. *Dixit dominus*

in

in eadem Synodo, ſe à ſede Apoſtolica, id eſt, Adriano Pontifice licentiam habuiſſe, ut Angilramnum Archiepiſcopum in ſuo Palatio aſſiduè haberet propter utilitates Eccleſiaſticas. Deprecatus eſt Synodum, ut eo modo ſicut Angilramnum habuerat, ita etiam Hildeboldum Epiſcopum habere debuiſſet; quia & de eodem, ſicut & de Angilramno, Apoſtolicam licentiam habeat. Omnis Synodus conſenſit, &c.

Hæc licentia non reſidendi in propria Eccleſia, reſidendi in Palatio, & in eo officium obtinendi, quod cum Epiſcopatu ſociari ægrè poſſet, videlicet Archicapellani; hæc, inquam, licentia conceſſa eſt Principi à Pontifice primùm, mox à Concilio, utrumque interpellante Imperatore, & nulla hinc vel illinc invidiæ flamma excitata. Hincmarus ſolius meminit conſenſionis Epiſcoporum, ſed eo numero Pontificem comprehendi facilè auguror. *Regia voluntate, atque Epiſcopali conſenſu.* Et infrà: *Conſenſu Epiſcoporum.*

III. Pontifex non conveniretur ad cauſas minoris momenti. Vota inconſideratè emiſſa relaxare poſſunt Epiſcopi ex Capitularibus. *Epiſcopo licet votum ſolvere ſtultum.* At diſpenſatio Regi, Epiſcopo, ad non reſidendum neceſſaria, tanti viſa eſt, ut ſummæ authoritatis mole fulcienda putaretur.

Nec ad Pontificem convolabant, ut ad indulgentiorem & molliorem diſpenſatorem. Non ita affectus erat Carolus Magnus, cùm Angilbertum, quo perquàm familiariter utebatur, Romam mittens, juſſerit ut ſuis verbis Pontificem hortaretur ad ſtrictiſſimam Canonum obſervantiam. *Admoneas eum diligenter de omni honeſtate vitæ ſuæ, & præcipuè de obſervatione ſanctorum Canonum: de pia ſanctæ Dei Eccleſiæ gubernatione, &c.* Quin & ipſe ad Pontificem litteras Carolus dedit, quibus faces ſubdebat, ut ad Canonum religioſam cuſtodiam exardeſceret: *Veſtræ authoritatis prudentia Canones ubique ſequatur, quatenus totius ſanctitatis exempla omnibus evidenter in veſtra fulgeant converſatione.* Hinc vides quàm nec Carolo Magno, nec Pontifici poſſet illini obliqua ulla ſuſpicio, quòd diſpenſationibus vim & majeſtatem Canonum imminutam vellent.

IV. Tumuli ipſi Principum Apoſtolorum Romæ, vel Apoſtoli potiùs ipſi, ipſo etiam in mortis gremio, eam adhuc ſpirabant vitam, gloriam, & authoritatem immortalem, ut non aliter haberentur, quàm perennes quædam beneficiorum ſcaturigines & gratiarum, quæ inter diſpenſationes numerarentur. Ideo toto ex orbe ad Apoſtolicos tumulos Romam confluebant. Ideo & Carolus ipſe Magnus probabiliter creditur Romæ diſpenſationem exoraſſe utriuſque Epiſcopi in Palatio non uno tamen tempore ſedem habituri.

V. Nec Reges tantùm, ſed & Epiſcopi Pontificem occuparunt, ut ab eo illas elicerent diſpenſationes, quas potuiſſent ipſi ſuis in Conciliis elargiri. Audi ejus rei exemplum cum primis ſub Carolo Calvo memorandum. Vulfadus aliique non pauci ordinati fuerant ab Ebbone, poſtquam illum Lotharius Imperator reſtituerat ſedi Remenſi, è qua cum dejecerat Ludovicus Pius, ab eo tantùm non paulò antè Imperio ejectus. Concilium Sueſſionenſe II. anno 853. ex Epiſcopis conflatum quinque Provinciarum, irritam declaravit Ebbonis reſtitutionem, adeoque & Vulfadi cum ſociis ordinationem. Id judicium retractari cum Pontifex, tum Rex avebant. Concilium Sueſſionenſe III. anno 866. rem totam retractavit, & ſatius duxit eam judicio Papæ permitti. Conducibilius enim eſſe, ut judicium Synodi quinque Provinciarum, non ad aliud, quàm ad ſummi Pontificis examen revocaretur: qui ex humanitate & ſedis ſuæ eminentiſſima poteſtate indulgentius aliquid decerneret in eos Epiſcopos, in quos prior Epiſcoporum Synodus juris rigorem diſtrinxiſſet.

Eam Hincmarus commentatus ſubtilitatem juris videbatur, ut cujus electio in ſedem Remenſem conſtare non poſſet, niſi jure depoſitus fuiſſe Ebbo cenſeretur. Ubi ſenſit Pontificem & Regem jam de Ebbone minùs ſollicitos in reſtituendo Vulfado laborare, ita ſecum ſtatuit, cùm aliud ſit jus auſterum, aliud jus attemperatum, dici poſſe Vulfadum ex rigore juris in Concilio Sueſſionenſi II. exauthoratum, ſed remiſſione juris & provida Papæ diſpenſatione reſtitutum fuiſſe. Non ergo illum Hincmarus à ſe reſtitui voluit in Concilio Sueſſionenſi III. nequid ipſe committeret ſuæ adverſum ordinationi: ſed ad hoc adduxit omnes ejus Synodi Epiſcopos, ut totum negotium judicio Papæ permitterent, & ab eo uno Vulfadi reſtitutionem expectarent, quaſi juſta & neceſſaria diſpenſatione. Aliàs autem non facile fuiſſet Concilium convocare frequentius Sueſſionenſi II. in quod confluxerant Epiſcopi quinque Provinciarum; cùm non poſſet prius judicium revocari, niſi à frequentiori judicum conſeſſu: ſolus autem Pontifex rem totam profligare poſſet. *Ne à pauciori numero eorum inconſiderata & minùs debito provida fieret reſtitutio, &c. Quos conſtat à Synodo quinque Provinciarum fuiſſe degradatos, &c.*

Verùm illud hoc loco maximè animadvertendum eſt, Hincmaro & Concilio Sueſſionenſi III. perſuaſum fuiſſe, Apoſtolicæ ſedis hoc eſſe proprium & maximè conſentaneum decus, ut diſpenſet, ut miſeris opituletur, jacentes erigat, miſereatur, abſolvat, & gratificetur iis maximè, quorum obſequiis poſſint res Eccleſiæ promoveri. *De illorum autem fratrum reformatione, præcedente pietatis veſtræ libramine, qui oppreſſis miſericorditer ſubvenire, afflictis opem ferre, innocentes abſolvere conſueſtis, poſtpoſita, quantum ex nobis eſt, totius auſteritatis & ſeveritatis cenſura, dejectioni illorum fratrum vobiſcum compatientes, &c. Et quia de recuperatione eorum à veſtræ ſapientiæ medela ſumpſit exordium, oportet omnino, & æquum fore claret totius ejuſdem negotii ſummam, præſtantiæ veſtræ conſummari decretis, &c. Quorum ſumma, perfecta, & integra firmitas, ut claret & juſtum eſt, in Apoſtolicæ ſedis reſervata eſt arbitrio poteſtatis.*

Præſtantiſſimè Herardus Archiepiſcopus Turonenſis in eodem Sueſſionenſi III. Concilio demonſtravit, Canonicis legibus omnibus præeſſe & dominari charitatem; ideoque Epiſcoporum eas eſſe partes, ut ex Canonum rigore judicia ſua librent; ac eminentiſſimi Principatus ſedis Apoſtolicæ illud eſſe ſpecimen ſingulare, ut legi charitatis judicia ſua attemperet, & humanius aliquid tum decernat, cùm pluris intereſt ad Eccleſiæ ſalutem, relaxari nonnihil Canones, quàm religioſiùs obſervari. *Perfecta ſunt ea quæ ad correctionem hominum & ad cenſuram debitæ ſeveritatis Epiſcopali ſententia proferuntur. Sed excellentiora ſunt, quibus dilectionis benignitate ſubditorum ſaluti & communi Eccleſiarum utilitati & conſultui providemus. Unde manentibus ſtatutis prioribus, quæ ſecundùm authoritatem inſtituta ſunt per juſtitiæ ſeveritatem: licitum eſt nobis per eaſdem ſupereminentes authoritates, quæ impediunt miſericordiam, immutare ſententias duriores, correctione facta per eminentiorem viam, ſcilicet charitatem. Et ſicut de prioribus ſtatutis ſedem Apoſtolicam conſuluimus, ita & ex hac definitione noſtra ejuſdem matris omnium Eccleſiarum reſponſionem expectamus.*

In his paucula quædam ſunt, quæ obſervari æquum ſit. 1. Non diſpenſari niſi ad publicam Eccleſiæ utilitatem: *Excellentiora ſunt, quibus communi Eccleſiarum utilitati providemus.* 2. Diſpenſationibus non everti, ac ne concuti quidem Canones, ut qui deinceps ſemper peræquè vigeant: *Manentibus ſtatutis prioribus.* 3. Romanum Pontificem diſpenſatorem eſſe quidem illum Canonum,

ſed & cuſtodem defenſoremque. Nicolaus I. à quo hæc diſpenſatio elicienda erat, à privatorum quorumcumque affectuum contagione & mollitie alieniſſimus erat. 4. Sedi Apoſtolicæ ſpecialiùs vendicari diſpenſandi facultatem, quòd diſpenſationes charitatis delinimenta ſpirent, charitati ſerviant; quòdque eminentiſſima omnium ſedes eminentiſſimæ omnium legi charitatis ſe totam accommodare debeat. 5. Ita ſentiebant Epiſcopi Gallicani, hæc illi Pontifici integra ſervari volebant, nec verebantur, ne exaggeratis Capitis privilegiis & honoribus, aliquid de proximiorum membrorum gloria detereretur.

VI. Ad Carolum Calvum Imperatorem reſcripſit Joannes VIII. Papa, ut Madelgero homicidii reo, & Romana defuncto peregrinatione, ad ejus facinoris maculam eluendam, Regiæ indulgentiæ beneficio capitalis etiam pœna remitteretur. Ibidem, pag. 451. *Quatenus gratiam veſtram plenariam ei reddere dignemini, &c. Nam pro tanti itineris labore duriſſimo aliquantulam, ſicut credimus, de peracto ſcelere indulgentiam meruit.* Scripſit & ad Epiſcopum Carnotenſem, Diœceſanum ut illum admitteret, & Beneficiis omnibus reſtitueret. Laicum fuiſſe auguror, qui Beneficia, hoc eſt, prædia obtineret Eccleſiæ. *Illi omnes res proprias atque* Ep. 12. 15. *Beneficium cum propriis honoribus, quos abſtuliſtis, cum plenaria gratia reddere non dedignemini.* Inſcribi utique poteſt diſpenſationibus hæc indulgentia, quæ pœnas canonicas ex parte relaxat, & irregulares Beneficiis ſuis reddit, conſpirante Pontifice cum Epiſcopo proprio.

VII. Sed & illud etiam atque etiam obſerva cum Hincmaro, has ſive diſpenſationes, ſive indulgentias, ne iis quidem à Pontifice conceſſas fuiſſe, qui Romanum iter emenſi ad Apoſtolorum ſacra monumenta venerabundi procidiſſent, niſi hac neceſſaria cautione, ut præteritas culpas pœnitentiæ lacrymis & laboribus expiarent. Ita ſanè interpretatus eſt Hincmarus litteras gratiæ conciliatrices, quibus Balduinum Comitem & Juditham Nicolaus Papa inſtruxerat. Vide enim ut ad Pontificem ipſum ea de re ſcripſerit: *Retuli quod non leges Eccleſiaſticas diſſolvitis, ſed* Hincmar. To. 2. pag. 145. *preces pro eis miſiſtis, quatenus locum pœnitendi haberent, &c. Sic & Salvator in cruce apud Patrem interceſſit pro perſecutoribus, qui poſt compuncti pœnitentiam egerunt, &c. Ad cujus inſtar Apoſtolorum Vicarius, ad quorum limina confugerunt, & Catholicæ atque Apoſtolicæ Eccleſiæ ſummus Pontifex, quod in hominem Regem, & in leges mundi peccatum eſt, perdonari petiſtis, ut quod in Regem cæli & terræ & in leges cæleſtis regni offenſum erat, haberent inducias per pœnitentiam abolendi.*

VIII. Doctiſſimus porro vir Hincmarus prolixè & ipſe velificatus eſt ei doctrinæ, poſſe ex Apoſtolicæ poteſtatis & charitatis diſpenſatione abſolvi à Romano Pontifice, eos, quos cæteri ſuis in Synodis Epiſcopi, Canonum rigori obſecundantes damnaverint. Cùm enim Epiſcopos ſynodicè dejeciſſet Hincmarus, qui ad ſedem Petri provocantes, reſtituti ſuis tandem ſedibus fuere, hanc ille commentatus eſt rationem, & ſua tuendi judicia, & contrario Sedis Apoſtolicæ judicio non obſtrependi. Ibid. p. 405. *Sicut de Redemptore noſtro in Ezechiele Propheta legimus, Apoſtolica ſedes funiculum in manu tenens, divinæ diſpoſitionis intuitu, alterum intra menſuram electorum, miſericordia adſciſcit, & alterum judicio foras relinquit. Ut & Redemptor noſter, dum alios à ſuis iniquitatibus abſtrahit, & alios in ſua iniquitate derelinquit; alibi funiculum trahit, & alibi funiculum retrahit; & huc ducit, quem aliunde ſubducit. Quoniam in eadem ſede Dominus velut in throno ſuo præſidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter, ut videlicet de ſua ſede diſpenſat.* Non potuit exaggeratius quidquam aut luculentius dici in Apoſtolicæ diſpenſandi poteſtatis commendationem. Sed illud ſedulò commendandum animis eſt, ei poteſtatis plenitudini exuberantem quendam comitem accedere debere plenitudinem juſtitiæ & ſapientiæ, cùm hæ ſit primaria emanatio ejus poteſtatis, qui ipſamet eſt juſtitia & ſapientia Chriſtus. Hæc porro ſapientiæ & juſtitiæ ubertas pleniſſima totum tribuit juſtitiæ & ſapientiæ in diſpenſando, prudentiæ humanæ & libidini nihil. Flodoard. L. 4. c. 20.

IX. Ea lex eſt & regula conſtantiſſima diſpenſationum, cui non omnes tamen ſemper concinuere diſpenſationes. Quis enim ei regulæ conciliet commendatum quinquenni puero Archiepiſcopatum Remenſem? Sed illud indubitatiſſimum eſt, majoris ponderis, & gravioribus ſeptas difficultatibus, diſpenſationes & abſolutiones ab Epiſcopis ipſis ad Sedem Apoſtolicam relatas fuiſſe; ſive in perplexis & tenebricoſis quæſtionibus Romanæ Eccleſiæ facem ſibi prælucere vellent: ſive has indulgentias vellent non facilè impetrari, & Romani ſaltem itineris laboribus redimi: ſive quòd cùm in dies augeſceret ſua cum Apoſtolicis Præſulibus conjunctio & familiaritas, non ferè poſſent non his reverentiæ teſtificationibus ſummum ejus colere principatum.

Trevirenſis Concilii Antiſtites Principem Hugonem Ludovico Regi & Eccleſiis infeſtiſſimum diro anathemate illaquearunt, donec Regi & Epiſcopis ſatisfeciſſet, aſtante Concilio & Legato Pontificio, qui ei præerat; aut Romam ipſe peteret ad abſolutionem à Pontifice impetrandam. Flodoard. L. 4. c. 17. *Quod ſi facere contempſerit, Romam pro ſui abſolutione proficiſcatur.* Conſentientibus ergo Epiſcopis Conciliiſque facinoroſiſſimi quique Romam convolabant turmatim, non quò omnino ſubducerent ſe auſteritati Canonum pœnitentialium: ſed ut labores & ærumnas pœnitentiæ auſpicarentur ab Romana peregrinatione, & tum quaſi ipſius ab ore Petri acciperent temperatum illud auſteritate & lenitate medicamentum, quo facillimè conſcientiæ ſuæ vulnera curarentur. Agit alicubi Nicolaus Papa de illa multitudine Pœnitentium Romam confluente. *Quoniam ad hanc ſanctam Ro-* Epiſt. 101. *manam Eccleſiam, de diverſis mundi partibus, quotidie multi ſceleribus oppreſſi confugiunt, remiſſionem videlicet & venialem ſibi gratiam tribui, ſupplici & ingenti cordis mœrore poſcentes; à qua verò ob inſigne dilectionis meritum, & debitæ compaſſionis gratiam, recti libraminis auxilium cunctis fida petentibus intentione tribuitur.* In caſſum cecidiſſet & labor Pœnitentium, & Pontificis abſolutio, niſi eos ſuam in Eccleſiam reduces, Epiſcopi proprii admiſiſſent.

X. Sed uſque adeo inoleſcenti huic & invaleſcenti conſuetudini Epiſcopi non adverſabantur, ut Reges ipſi ex adverſo condonarent ſcelerum pœnam legitimam iis qui Romam properaverant, à Pontifice, & ab ipſo coram Petro impetraturi, non impunitatem criminum, ſed tempus & copiam pœnitentiæ. Teſtem profero Nicolaum ipſum Papam, in litteris ad Regem & Reginam Galliæ datis, ad exorandam veniam Balduini Comitis, à Epiſt. 21. quo rapta fuerat Regia virgo eorum filia. *Si qua fortè criminis noxa, vel ſcelerum ſuorum formidine detinentur, ad hanc ſanctam Romanam Eccleſiam, ut ſalutare percipiant remedium, recurrunt, & ab ea non ſolùm animæ, ſed & corporis ſalvationem humili prece accipere precantur.* De Joanne VIII. Papa jam diximus, qui ab Imperatoribus poſtulavit Madelgero homicidæ legum veniam fieri, ut pœnitentia eluere poſſet ſcelus, qui ad thronum Petri confugerat. *Gratiam veſtram plena-* Ep. 12. 13. *riam ei reddere non dedignemini, &c. Ut pro ſuis valeat exceſſibus pœnitentiam fructuoſam accipere,* Num. 6. *&c.* Scripſit & Epiſcopo Diœceſano, ut ſuprà perſtrinximus.

XI. Tam lubentes autem aſſentiebantur Epiſcopi Provinciarum his indulgentiæ & diſpenſationum

reſcri-

reſcriptis Apoſtolicis, ut ea ad ipſoſmet mitterentur, quò eorum inſtarent executioni. Ejuſmodi fuit Epiſtola Nicolai Papæ I. ad Rivoladrum Epiſcopum in cauſa pœnitentiæ ei inflictæ parenti, qui tres liberos interemiſſet. Ita acerbitatem pœnarum canonicarum contemplatione Romani itineris temperavit Pontifex, ut pœnitentiam tamen illi indixerit in primis gravem & acerbam, multoſque in annos protrahendam, adeoque nec niſi cum vita ipſa deſituram. Ita tunc gratiæ, ita diſpenſationes temperabantur. Verè enim Pontifex remiſit aliquid de pœnitentia quam Epiſcopus indixerat antè Romanam profectionem. *Vimarum ad Apoſtolorum limina feſtinaſſe cognoſcite, & pœnitentiæ modum ſibi impoſitum manifeſtaſſe. Quorum quædam temperavimus, eò quod ſuffragia Apoſtolorum Principis poſtulare devotè feſtinavit, &c. Ut ſeptem annorum curricula abſque communione ducat, omnibus diebus vitæ ſuæ carnem non manducet, ſeptennio vinum non ſumat, &c.*

Append. Act. 18.

Ejuſdem modi fuit & illa alia ejuſdem Papæ Epiſtola ad Hincmarum Remenſem, ubi annos pœnitentiæ duodecim ei præſcribit, qui Presbyterum eundemque Monachum peremerat: conteſtatus reliquos pœnitentiæ labores donari, & Romana peregrinatione cenſeri compenſatos. *Uſque ad mortem pœnitentiæ quantitas extendi debuerat, ſed quia ad ſuffragia Apoſtolorum feſtinaverit, humaniùs cum eo peregimus.* Cùm Presbyterum homicidam ad Joannem VIII. remiſiſſent Epiſcopi Provinciæ Narbonenſis, priùs à ſe ſuſpenſum, ab eo ad ipſos remeare juſſus eſt, ut qui ſceleris circumſtantias faciliùs veſtigare poſſent.

Cic. Gall. T. 3. pag. 252. §. §20.

XII. Non ea Joanni VIII. inerat indeflexa auſteritas, quæ Nicolao I. Profitebatur ipſemet apertiſſimè eò jam malorum veniſſe Rempublicam Chriſtianam, ut niſi multa juris & rigoris contemperatione adgubernari non poſſet. *Moderatio quippe Sedis Apoſtolicæ, & univerſalis Eccleſiæ diſpoſitio in hoc periculoſo tempore penè cuncta diſpenſatoriè moderanda compellit.* Hæc præfatus Pontifex inexorabilem tamen prædicat cenſuram Canonum retinendam, dum nulla irruit neceſſitas, quæ lenius quidpiam extorqueat. *Nihil tamen eſt, non extante ulla neceſſitate, contra Canones Patrum agendum.* Sed illud mordicus potiſſimùm retinet, ne qui humano ſanguine manus cruentarunt, ad dignitatem quamvis Cleri promovehantur. *Non ſolum homicidam, ſed & ſocium homicidæ ab omni Præpoſitura pellendum decernimus.*

Ep. 34.

Auſteriorem quàm par eſſet pœnitentiam præſcripſerat homicidæ pœnitenti Genuenſis Epiſcopus. Ille ad Pontificem confugit, à quo juſſus eſt idem Epiſcopus, ut tanquam jam Vicarius Sedis Apoſtolicæ eam inclementiam minueret ac leniret, contemplatione B. Petri, & laborum Romanæ peregrinationis. *Hujus rei gratia, omne hujus judicium tibi dimittimus, & ut noſtra ſuper hoc vice, ad mitiorem in eo proferendam ſententiam perfungaris, modis omnibus exhortamur, quatenus pro amore Apoſtolorum & noſtro, & laborem itineris, & lacrymabilem prædicti laboris intentionem, vel pœnitentiæ amaritudinem conſiderans, mitiùs cum eo agere non detrectes.*

Ep. 62.

XIII. Vides hìc incredibilem quandam concordiam & conſenſionem Epiſcoporum cum Apoſtolica Sede in hoc toto genere diſpenſationum. Addenda & Epiſtola eſt Joannis IX. ad Herveum Archiepiſcopum Remenſem, qui eum percunctatus fuerat, qua tandem ratione ſuſcipiendi eſſent Normanni, qui priore baptiſmo iteratis poſtea baptiſmis inquinato, in idololatriam, aliorumque flagitiorum voraginem præcipites jerant. Pontifex rem totam committit ſapientiſſimi Præſulis Hervei judicio, ut qui propiùs gentis ejus barbariem & ignorantiam intelligat, ne duriori Canonum cenſura rudes barbaroſque nèophytos in baratrum demergat deſperationis. *Unde quia ad fidem rudes ſunt, veſtræque cenſuræ committimus experiendos, &c. Quod enim mitiùs agendum ſit cum eis, quàm ſacri cenſeant Canones, veſtra ſatis cognoſcit induſtria. Ne fortè inſueta & importabilia onera portantes, ad prioris vitæ veterem hominem relabantur.*

XIV. Nec diſſimulandum tamen eſt, ſi quando manarant ab Apoſtolico Præſule molliora Reſcripta, & ſanctitati Canonum adverſaria, tunc enimverò inſurrexiſſe, & invicta conſtantia Epiſcopos reſtitiſſe, quanquam ab obſervantia & cultu ſummæ Sedis ne tantillum unquam aberrarent. Ab Epiſcopis Concilii Triburienſis conſtitutum eſt, quanquam ferendum eſſet jugum etiam intolerandum, ſi quod ejuſmodi ad Apoſtolica Sede inveheretur; ſi qua tamen proferrentur Reſcripta Romana, paci & diſciplinæ Eccleſiæ ita adverſa, ut meritò ſubreptitia videri poſſent; in poteſtate fore Epiſcopi, ut in carcerem mitteret eos, à quibus ea allata fuerant, donec Romam ad Pontificem mitterentur, qui reſcirent voluntatem Pontificis, orarentque, ut ex legibus canonicis cauſas Eccleſiæ terminaret. *Servanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut licèt vix ferendum ab illa ſancta Sede imponatur jugum, pia devotione toleremus, &c. Apoſtolicam Epiſcopus interpellet ſublimitatem, ut dignetur decernere, quid de talibus juſto ordine lex Romana ſtatuat diffinire.*

Conc. Trib. c. 30.

Ejuſdem vigoris ſpecimen illuſtre edidit B. Dunſtanus Archiepiſcopus Cantuarienſis, quando inceſtuoſus, quem ſacris ſummoverat, Romam miſit, impetravitque Reſcriptum, quo jubebatur Dunſtanus illum vinculis ſacris ſolvere: *Legatos ſuos Romam deſtinat & talibus aſſueta quorundam Romanorum corda, & ora in ſuam cauſam largo munere, largiori ſponſione permutat. Quid deinde? Præſul Apoſtolorum ſedis Dunſtano condeſcendere peccatori mandat & eum Eccleſiæ gremio integrè conciliare monet, hortatur, imperat.* Fidentiſſimè reſpondit Dunſtanus, poſſe humaniùs conſuli in reum, ſed pœnitentem: ſi Comes animum adjiceret pœnitentiæ, ſe quoque mandatis Apoſtolicis pariturum. *Equidem cùm illum ſui delicti pœnitudinem agere videro, præceptis Domini Papæ libens parebo.*

Surius die 19. Maji c. 11.

XV. Orientales ipſi Epiſcopi eam Papæ reverebantur excellentiſſimam poteſtatem in generalibus Eccleſiæ cauſis. In Concilio VII. diximus jam ab Apoſtolico Legato commonitos eſſe Patres, Macarium olim à Synodo VI. damnatum, Romam miſſum & permiſſum Pontifici, qui leniret ejus pœnam, ſi quando ſuæ illum quoque inſaniæ pœniteret: ideo & Benedictum Papam diebus ſingulis ad illum miſſitare ſolitum *Conſiliarium ſuum*, qui ad pœnitentiam & reſipiſcentiam hortaretur. Eo exemplo uſi Patres Concilii VII. ſuo gradu & ordine ſuſceperunt Epiſcopos, qui antè Iconoclaſtarum furore perciti & ipſi inſanierant. In VIII. Concilio Generali Eccleſiæ conciliati ſunt Epiſcopi, qui Photii partibus hæſerant, ea diſpenſatione, quam priùs Baſilius Imperator & Ignatius Patriarcha ab Apoſtolica Sede flagitaſſent. *Viſum eſt utrique Romam & ad tria Patriarchia fore mittendum Orientis, & à Roma quidem decreta diſpenſatoria, & ſicut erant culparum cauſarumque diſcretiones, ita & pœnarum qualitates indicandarum, nec non & perſonas vice fungentes Apoſtolica poſtulandum.* Ita Anaſtaſius Bibliothecarius in compendiaria Synodi VIII. hiſtoria. Quæ ejuſdem Synodi Actioni XII. inſerta eſt Epiſtola Baſilii Imperatoris ad Nicolaum Papam, unum agit, ut eam illi exprimat diſpenſationem: *Poſtulamus compatientiſſimum Sacerdotium tuum, ut manum porrigat humanitatis, & eorum diſpenſet ſalutem, &c.* Adrianus II. Nicolai ſucceſſor eam tandem conceſſit diſpenſationem, ut cujus

Act. 12.

eſſet

esset Vicarius, ejus æmularetur ineffabilem clementiam. *Discipuli enim sumus mitis & misericordis* Act. 1. *Magistri, qui passus pro nobis, nobis reliquit exemplum, &c.* Post finem Concilii ejusmodi VIII. impulit rursus Ignatius Patriarcha Basilium Imperatorem, ut litteras ad Adrianum II. daret, quo reconciliari eo dispensante possent sacris Altaribus, cum innumerabiles Lectores à Photio ordinati, tum Mettopolitanus virtutis spectatissimæ. *Quatenus dispensatio fiat à Sanctitate vestra super ipsis, quibusdam quidem ad ascensus majores sacrorum graduum, quibusdam ad receptionem sedium suarum, ad hoc rogantibus Dei imitatricem virtutem tuam.* Persimili prece Ignatius quoque Pontificem adiit: *Hæc sunt de quibus rogamus Sanctitatem vestram, ut si possibile sit, utatur verbo dispensationis & misericordiæ.*

Act. 10.

Nostratum non est virium, instituti certè nostri non est expendere, an hæc tanta in suscipiendis Photii sectatoribus Ecclesiæ indulgentia tandem detrimento fuerit, ut vult Nicetas Ignatii vitæ Scriptor. Eas quippe dispensationes author est ille tam ambitiosè & præfervidè à Concilio, aut ab Imperatore potiùs expetitas fuisse, iteratis ad Romanum Pontificem litteris & Legatis, quo eximiæ cujusdam & propè singularis clementiæ laude & fama clarescceret Imperator. Certè hi gradus esse potuere ad restitutionem Photii post Ignatii mortem. Nobis abundè est, ut per omnes Ecclesias resplenduerit summa dispensandi Romanæ sedis authoritas, nec magni nostra interest, excutere, an singularum dispensationum & causæ fuerint justæ, & exitus auspicati. Throno Constantinopolitano Photium non restituit Joannes VIII. nisi flagitantibus uno consensu Imperatoribus, Patriarcha, & Episcopis Orientis. *Nunc aliis Patriarchis, Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano, atque omnibus Archiepiscopis, Metropolitis, Episcopis una voluntate parique voto consentientibus, Photium recipimus, &c.*

Joan. VIII. Epist. 163.

XVI. Non recurrebat Oriens ad Romani Pontificis dispensationes, nisi in istiusmodi causis ad Ecclesiam universalem attinentibus. Cùm Constantinus Irenes filius legitimam conjugem repudiasset, ejusque duxisset pedissequam, Patriarchæ primùm Tarasii, posteà & Nicephori ea fuit sententia, humanitate utendum, cohibenda esse Ecclesiæ fulmina, ne furens juvenis, quod comminabatur templorum fores panderet, & Gentilibus se adgregaret. Theodorus Studita, frater ejus Archiepiscopus Thessalonicensis, & fama celeberrimus, Plato Abbas, eam remissionem & conniventiam vituperarunt, & à Patriarcharum secesserunt communione. Dubium erat, rectè, necne dispensatum esset. At dispensandi jus penes Patriarchas esse, in confesso apud omnes erat.

Cedrenus pag. 471.

Cùm verò ad universalem Ecclesiam spectare videri possint dispensationes, in quibus causa vertitur Imperatorum; inde est, quòd & istæ quandoque ad summos Pontifices relatæ sint. Cùm Leo Philosophus Imperator quartas celebrasset nuptias, præter Canones Ecclesiæ Græcæ usu receptissimos, & præter suam ipsius antea promulgatam Constitutionem: Nicolaus Mysticus Patriarcha Constantinopolitanus non solùm nulla eas nuptias benedictione prosecutus est, sed & Presbyterum depositi, qui benedictionem impertierat, Leonemque aditu Ecclesiæ interdixit. Cùm infringere Imperator ejus constantiam non potuisset, illum in Monasterium ablegavit, ejusque loco Euthymium subrogavir, à quo communioni restitutus est. Redditus est non multò pòst suæ sedi Nicolaus, easque dedit ad Romanum Præsulem litteras, quibus multa nobis hic obiter memoranda aspersit. Nempe ex quarta hac conjuge, nomine Zoe, Leoni ante nuptias natum esse filium; nec alio consilio eam duxisse, quàm ut his nuptiis filius antè natus restitueretur integritati natalium; non ullam enim ei ex aliis conjugibus editam prolem: recusante Nicolao Patriarcha ejusmodi dispensationem, Leonem Romam misisse, ut eam à Pontifice eliceret; hujus denique Legatos Constantinopolim missos, à quibus validum declaratum sit Leonis quartum conjugium. Nicolaum verò Patriarcham ne tum quidem à contumacia discedentem in exilium deportatum esse, assentientibus ipsis Papæ Legatis.

Cedrenus. Baron. 901.

Quando Michael Curopalates Imperator Nicephoro Patriarchæ conciliavit Theodorum Studitam, cæterosque Confessores, qui ab ejus communione secesserant, propter ejus in tolerando Constantini adulterino conjugio mollitiem: scripserat antè ad Leonem Papam, ut ille hanc approbaret unionem innovatam Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Utroque hoc exemplo patefactum est in his dispensationum causis, quæ ad Imperatores attinerent, interpellatos fuisse Romanos frequenter Pontifices, qui quæ Patriarchæ Constantinopolitani annuissent, confirmarent; quæ abnegassent, abnuerent.

Baron. ann. 811.

Revocanda oratio est ad Leonem Philosophum, qui primo Imperii sui anno, cùm Stephanum fratrem suum Photio Patriarchæ suffeciisset, hunc in Armeniam deportasset, à Stephano VI. Papa dispensari petiit cum novo Patriarcha Stephano, qui olim à Photio Diaconatu fuerat initiatus. Cùm Patriarcham Stephanum sua semper impertierit Papa communione, argumento id videtur esse, concessam fuisse dispensationem. Piaculi genus fuerit, si prætermitterentur verba Episcoporum Græcorum ad Papam, pro ea indulgentia elicienda. Præferunt enim Pontificem Romanum executorem esse universalem, & dispensatorem Canonum. *Quoniam verò scimus quod à vestra Apostolica sede corrigi, & juxta Canones corripi debemus: hac de causa humilibus his nostris litteris tuam oramus venerabilitatem, ut misericorditer nobiscum agas.* Denique Legatis litterisque Pontificem interpellavere iidem Præsules Græci, ad impetrandam universim ejusmodi dispensationem, quæ omnes eos complecteretur, quos præstigiis suis Photius fascinasset, aut vi allata depravasset. Formosus Stephani VI. successor has suscepit Epistolas, & Legatos Constantinopolin misit, qui dispensationi moderarentur pro cujusque merito & necessitate.

Ibidem an. 886. 888. 889. 891.

XVII. Nec soli Imperatores Constantinopolitani secum voluere ab Apostolica potissimùm sede dispensari. Eandem ferè & Reges alii iniere rationem. Non potuerat Ethelvulphus Angliæ Rex regno potiri, nisi antè lege & vinculo Subdiaconatus solutus fuisset à Leone IV. Id Uvillelmus Malmesburiensis Leoni III. tribuit. Lotharius Rex à Pontifice Romano solvi se concupivit vinculo prioris conjugis, ut aliam duceret. Subveriti sunt aliqui tum Episcopi Galliarum, ne quid præter Evangelicas leges à Romano Pontifice relaxaretur. Ita enim Ado in Chronico: *Spiritu Dei tacti timebant in Ecclesia Dei oriri periculum generale, ne Pontifex Romanus favoribus inclinatus, à definitionibus pietatis exorbitando, Romanæ Ecclesiæ vulnus erroris infligeret.* Sed eventus probavit & frustra trepidasse Episcopos, & Pontificem intrepida fuisse constantia.

In vita Suveber. Epis. Vin. apud Sur. die 2. Jul.

Malmesb. de ges. Pont. Ang. l. 2. pag. 2.

Anno 8

CAPUT XXVII. *P. 4. l. 2. c. 67.*

De Dispensationibus ex Conciliis & Pontificibus, ab anno Christi millesimo ad millesimum ducentesimum.

I. Perpendenda hinc authoritas, inde causa justa dandarum dispensationum.

II. Sua

II. Sua sponte Episcopi spinosissima negotia ad primam Sedem ut plurimum referebant.

III. Referebantur & illæ ad eum dispensationes, quæ novi exempli: ut Principis Casimiri, qui ex Monacho & Diacono ad regnum Poloniæ vocatus est, facta etiam conjugii licentia. Sola necessitate, & synodali deliberatione concedebantur hæ dispensationes.

IV. Dispensatio ordinatorum à simoniacis Episcopis, sed à Papa data, synodali judicio, urgente necessitate, in præteritum, non in futurum.

V. Arduas dispensationes Episcopi ad Pontificem rejiciunt, qui nihili facit, & ingentem pecuniam, & agros, & prædia Ecclesiis ac pauperibus profutura, ubi dispensari vetat æquitas.

VI. Reges & Imperatores pro dispensationibus Pontificem interpellant, à quo & repulsam patiuntur, ubi jubet lex & æquitas.

VII. Austerissimi quique Pontifices, maluere tamen semper indulgentia uti, ubi per leges fas erat.

VIII. Non dantur dispensationes nisi necessitati Ecclesiæ, & quandiu subest eadem necessitas.

IX. Ipsæ Canonum dispensationes Cononibus consentire debent.

X. Quàm mallet Anselmus à Papa, quàm à se quidvis dispensari.

XI. Pontificum & Episcoporum concentus mirificus.

XII. Paschalis II. B. Anselmum cumulatissima investit dispensandi potestate.

XIII. In summos Principes Sedis Apostolicæ prolixior sempre humanitas, sapientiæ, & charitatis, & justitiæ miro moderamine.

XIV. Ipsa Concilia dispensationes complures Pontificibus integras servarunt.

XV. Variæ dispensationum regulæ sub Alexandro III.

I. DUo quædam proposuimus, quæ nobis hìc operosiùs & illustranda sint & munienda. Primum caput, est ipsa dispendi potestas, quæ inserta & concreta quodammodo est Episcopali dignitati: sed cujus usus illas easdem passus est vicissitudines, quas reliqua omnis exterior Ecclesiæ disciplina. Id accuratiùs ergo perpendemus, nec ullo occupati præjudicio, ut spero, quid sibi Pontifex, quid sibi Episcopi sumpserint in ea explicanda potestate, aliàs & aliàs, plùs minùsve, pro Ecclesiæ necessitate, pro temporum usu, pro rerum & locorum varietate. Alterum caput circa regulas versatur dispensandi; quas non alias unquam fuisse evincemus, quàm Ecclesiarum utilitatis & necessitatis; cùm veritate & charitate regi debeant eorum gressus omnes, & omnia potestatis documenta, qui Vicarii sunt Christi, Charitatis sempiternæ & incommutabilis Veritatis.

Conjunctim hæc duo capita persequemur, ut quæ conjuncta plerumquè sint, iisdemque & decretis fulciantur ferè & exemplis: quæ proinde à nobis iteranda & ad fastidium inculcanda essent, si ea sejunctim tractarentur. Exordium ducemus autem à Conciliis & Pontificibus; tum ad celeberimos delabemur Theologos, aliosque extremi hujus ævi Scriptores.

II. Id testificantur Episcopi Concilii Lemovicensis anno 1032. mitti à se solitos ad Pontificem Diœcesanos suos, si qui se eorum graviori crimine constrinxissent, ut ediceret ipse, an quam indixerant ipsi, pœnitentia consentanea esset, & erratis par: ita ut in arbitratu esset positum Pontificis, sive adjicere aliquid, sive demere. *Si Parochianus Episcopus pœnitentiam imponit, eumque Papæ dirigit, ut judicet utrum sit, annon, pœnitentia digna pro tali reatu, potest eam confirmare authoritas Papæ, aut levigare, aut superadjicere. Judicium enim totius Ecclesiæ maximè in Apostolica Romana Sede constat.* Vasconis mox exemplum depromunt, qui seniorem, seu dominum suum jussu Ducis Aquitaniæ interemit. Anceps animi Episcopus, nec pœnitentiam admetiri ipse ausus, ad Papam illum ablegavit. *Nescio tibi consilium ferrè pœnitentiæ, sed vade quantocius ad Romanum Papam.* Profectus Romam reus, admitti à Pontifice non antè potuit, quam litteras Episcopi sui repræsentaret, totum Sedis Apostolicæ judicio committi significantes. Agebatur hìc quidem de absolutionibus scelerum potiùs quàm de dispensationibus; sed erat similitudo non modica, & ipsis absolutionibus multa interveniebat dispensatio, multa relaxatio Canonum, quanquam non sine compensatione. Quin & implicatiores ferè cùm sint absolutionibus dispensationes, has potissimùm cogebantur Pontifici integras servare. Pœnitentias enim & absolutiones diffiniebant Canones: at non ita certò diffiniri poterant dispensationes, ut quarum ingenium fit præfinitos limites transilire. Denique ponderatis laboribus & macerationibus peregrinationis Romanæ, Pontifex ut plurimùm partem saltem aliquam condonabat pœnarum Canonibus præscriptarum. Cum multis aliis rationibus, & causis, tum hac potissimùm, defluxit in manus Romani Pontificis usus concedendarum dispensationum, quo ultro se abstinebant Episcopi.

III. Aliam lubet hìc attexere dispensationem, novam prorsus, & priori ætati inauditam: cujus adeo authores se non facilè Episcopi professi essent. Principe Casimiro gentis Polonicæ, Cluniacensem Regulam professo, vestem induto, & Diaconatu initiato, nihilominus illum Poloni sibi Regem elegerunt, ut qui ejus Regni unus esset hæres certissimus. Convolarunt illi ad Cluniacensem Abbatem, ut eum reposcerent: at suæ potestatis non esse Abbas contestatus est, vel Monachum Regulæ, vel Diaconum Canonum nexibus absolvere, atque adeo adeundum ipsis esse summum Pontificem. *Non suæ potestatis fore, ut & Monachum & Diaconum à Religione professa emancipet, & in terreni regni regimine, prævaricato Professionis suæ tenore, succedere permittat. Proinde supremum in terris Tribunal, supremamque potestatem, Sedem videlicet Apostolicam Romanam, & Vicarium Christi adirent, & necessitate publica Poloniæ Regni declarata, Principem Casimirum reddi deposcerent.* Hactenus Longinus in Historia Polonica. Concessa est à Pontifice dispensatio, factaque Casimiro licentia est & regnandi, & uxoris ducendæ. *Casimirum illis precariò Regem donat, uxorem illi ducere, & filios procreare permittit.* Hinc liquet, quod & ex Canonibus dilucidum est, Regiam dignitatem tum spectatam fuisse ut alienissimam à Clericali & Monastica Professione, quippe cùm militia & dignitas quævis sæcularis ab antiquis Conciliis septa Clericis semper fuerit & intercluſa. Baron. an. 1041.

Sed satius est contemplari, 1. quàm non fuerit hæc dispensatio data, nisi necessitati. 2. Non usque adeo tunc præjudicatum vulgo fuisse, non posse gravissimas quasque dispensationes proficisci, nisi ab Apostolica Sede; cùm Poloni Legati, immo & Antistites electum à se Casimirum præsumerent ab Abbate Cluniacensi in Regem sibi relaxari posse. 3. At in animo Abbatis Cluniacensis nihil inhærere poterat dubitationis, quin dispensatio tam nova & tam gravis à summo Pontifice expectanda foret. 4. Ita ipso rerum temporumque decursu, & evolventibus se novis gravissimisque quibusque causis, usus iste novissimus invehebatur, ut nonnisi jam à sede Petri hoc genus dispensationes expeterentur.

Scriptor vitæ B. Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi, ipsummet testatur Romam perrexisse, ut veniam Canonum fieri impetraret Duci Uvillelmo, qui conjugium contraxerat præter sacras regulas. Annuit Nicolaus II. ea conditione, ut extruerentur Cap. 30.

rentur duo Cœnobia, quæ & Cadomi constructa sunt.

Nec annuebantur Romæ dispensationes hujusmodi, nisi synodali deliberatione diu libratæ. Leo IX. translationem Episcopi Toscanellæ in civitatem Portuensem confirmans, synodali judicio rem trutinatam fuisse testatur, nec nisi utilitati & necessitati Ecclesiæ ea quidem in re Synodum consuluisse, Epist. 13. *Dignum duximus in Synodo prius ventilare, utrum justè facta fuerit transmigratio, vel injustè; quod & facimus residentes in Synodo. Inventum est necessitatis causa hoc factum fuisse, & judicatum est fieri potuisse. Quæ fuerit necessitas, quæ utilitas, satis patenter ex pressum est.*

VI. Privata tantùm ea fuere exempla. Venio ad dispensationes paulò effusiores, quibus moderati sunt Romani Pontifices in Synodis Romanis. Seculo x. & xi. usque adeo simoniaca contagio ordinationes omnes Ecclesiæ infecerat Latinæ, ut vix ullæ ejus pestis expertes & puræ essent. Ex sacris Canonibus, qui à simoniacis ordinati fuerant Episcopis non simoniacè, arcendi nihilominus erant sacro ministerio. Ab eo rigore si deviatum non fuisset, languissent omnes Ecclesiæ Beneficiaris & Pastoribus viduatæ. Ea Ecclesiæ periclitantis necessitas Nicolaum II. Papam & Synodum Romanam anni 1059. compulit Canones hactenus laxare, ut irregularitatis absolverentur nexu, qui à Simoniacis ordinati quidem illi essent, sed gratis & sine pretio. *Quia igitur usque adeo hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet Ecclesia valeat reperiri, quæ hoc morbo non sit aliqua ex parte corrupta: eos qui usque modo gratis sunt à simoniacis consecrati, non tam censura justitiæ, quàm intuitu misericordiæ, in acceptis Ordinibus manere permittimus. Tanta quippe talium multitudo est, ut dum rigorem canonici vigoris super eos servare non possumus, necesse sit, ut dispensatoriè ad piæ condescensionis studium nostros animos ad præsens inclinemus.*

Habes hìc dispensationem non privato alicui concessam, sed in omnes generaliter fusam, 1. à summo Pontifice expressam. 2. Post consultationem Synodicam. 3. In summa Ecclesiæ necessitate. 4. Ad præteritas culpas eluendas, non ad futuras pertinentem. Nec enim dispensabatur tunc, ut fas esset quod fuisset nefas, aut ut impunè in leges peccaretur; sed ut præteriti errores condonarentur. Unde in præteritum tantùm tempus relaxari Canones significat Pontifex: posthac verò si quis sciens prudensque ordinetur ab Episcopo simoniaco, tametsi gratis ordinetur, exauthoratum iri, nec eam labem nisi canonicæ pœnitentiæ laboribus eluendam. *Ne aliquando aliquis successorum nostrorum ex hac nostra permissione, regulam sibi, vel alicui assumat, vel præfigat; quia hoc non authoritas antiquorum Patrum jubendo, aut concedendo promulgavit; sed temporis nimia necessitas permitendum à nobis extorsit. De cætero autem, si quis hinc in posterum, ab eo quem simoniacum esse non dubitat, se consecrandum permiserit, depositus pœnitentiam agat, &c.*

V. Occidentalis universæ Ecclesiæ causa tum vertebatur. Sedis Apostolicæ judicio commisere Episcopi, qua venia, quo vigore tractanda ea esset. Nec aliter ferè res habebat in plerisque majoris momenti causis. Canonum tenacissima erat præ cæteris Romana Ecclesia. Ita quod illa relaxabat, facilè remittebant aliæ Ecclesiæ. Incestuoso conjugio ut assentiretur, nunquam adduci potuit Alexander II. ad quem ea de re Episcopus retulerat, quantumvis erogationibus in pauperes, & jejuniis ingens compensatio ostenderetur. *Hujus viri causam, super qua Apostolicam Sedem consuluisti, retractantes, si quo modo misericorditer conjunctam sibi illicitè consanguineam retinere posset, & orationibus, jejuniis, ac hæreditatis & eleemosynarum se largitione redimere, nullam authoritatem comperimus, qua sibi concederemus.* Ivo Part. 9. c. 9. 1. Jam initum erat incestuosum illud matrimonium. Verecundiùs autem peccati venia, quàm peccandi licentia & petitur, & annuitur. 2. Abnuit Pontifex, quòd nullum ejus veniæ præisset exemplum. 3. Privata erat ea causa: Ecclesiæ in commune nihil admodum intererat. Nec verò prædiorum aut ingentium opum largitione tum satis compensari existimabatur Canonum injuria. 4. Ea Pontificum constantia tuendi Canonum rigoris reliquos Episcopos sua sponte flexibiliores alliciebat, ut in posterum mallent à Pontifice trutinari dispensationes, eas etiam quas ipsi hactenus concessissent. Quid enim optatius, quàm ut quorum flexibiliores sunt ad indulgendum animi, eam ne exerceant potestatem, quæ inexorabiles desideret censores?

VI. Ea summorum Principum singularis erat in Sedem Apostolicam reverentia, ut à Pontifice mallent eas orare dispensationes, quas facillimè potuissent à suis Episcopis exorare. Voverat Eduardus Angliæ Rex Romam pergere, & Petri tumulum revereri. Detrimento futura Regno visa est ejus peregrinantis absentia. Illum ergo Leo IX. eo voto solvit, jussum extruere magnificentissimum illud Cœnobium Uvestmonasterienſe, ut videre est in Actis Conventus Uvestmonasterienſis ann. 1066. Non hìc ulla Canonibus irrogabatur injuria. Ideo & in futurum dispensatur, & temporalis compensatio non rejicitur, quòd Regno & Ecclesiæ aliàs conduceret, ne Regno suo Rex abesset.

Quàm retinentes autem essent Canonum vigoris Pontifices Romani, etiam ubi interveniebant Reges ad eliciendas dispensationes, ex Gregorio VII. manifestum erit. Sancio Arragonio Episcopo Rex Arragonum abdicandi licentiam à Pontifice eblandiri nitebatur, ut suprà jam diximus; cui Pontifex rescripsit, nihil sibi carius dulciusque obtingere posse, quàm ut ejus voluntati obsequi fas esset: at per Canones jam non licere. *Quod nos* L. 2. Ep. *de causa Aragonensis Episcopatus & consuluisti, & te quodammodo velle significasti, diu & multùm volentes, & cum filiis Romanæ Ecclesiæ pertractantes, incongruum fore pervidimus, quoniam in eo canonica Decreta nobis obviare cognovimus.* Justo conjugio nati non erant Clerici duo, quos Rex & Episcopus sufficì illam in Ecclesiam avebant. Ita Pontifex infringi Canones molestissimè ferebat. Præteritæ culpæ, eòque irrevocabiles jam, & quæ infectæ reddi non possint, faciliùs indulgentur: at in posterum peccandi ecquis copiam cuiquam facit? *Quia venerandi Canones ad Sacerdotii gradum tales provehi contradicunt, probare eos non satis cautum fore putavimus; ne quidquam à nobis contrarium sanctis Patribus in exemplum & authoritatem posteris relinquatur. Solet enim sancta & Apostolica Sedes pleraque consideratæ ratione tolerare; sed nunquam in suis Decretis & Constitutionibus à concordia canonicæ traditionis discedere.*

VII. Non abhorrebat Gregorius VII. à justis ubi expediret delinimentis. Cùm ad Strigoniensem Archiepiscopum rescriberet, assentiebatur Clericum quendam Presbyteratu augeri, quod eo digniores optare quidem, at vix sperare fas esset, in tanta & tam desperata ejus ævi perversitate. *Quapropter secundùm miseriam horum tem-* L. 4. Ep. *porum, & ad comparationem earum personarum, quas pro infirmitate & necessitate toleramus, hunc quoque misericorditer portandum esse non indignum duximus, &c. Quod ad sacerdotii gradum promoveri desiderat, etsi nos ex imperii authoritate non decernimus, respectu tamen indulgentiæ non contradicimus.* Pari erat & in Episcopos indulgentia. Cùm enim Franciæ Burgundiæque plures Episcopi accusati, damnatique fuissent Synodali judicio, præsidentibus Gregorii Legatis, eam inclementiam ipse temperavit, contestatus familiare id & solemne esse Romanæ Ecclesiæ, ut humanitatem

tem rigori juris præponeret, quantum leges Canonicæ paterentur. *Quia consuetudo sanctæ Romanæ Ecclesiæ est quædam tolerare, quædam etiam dissimulare: discretionis temperantiam potiusquàm rigorem Canonum sequentes, &c.*

VIII. Eam suavitatem austeritate aspersam aliqua & temperatam explicuit Urbanus II. in Concilio Romano III. anno 1096. ubi constitutum est, ut qui innexi fuissent nuperrimo schismati Imperii ab Ecclesia desciscentis, ne Ordinibus suis spoliarentur: quanquam ejus humanitatis expertes futuri essent, qui posthac eo se constringerent piaculo. *Amodo verò quicumque prædictis schismaticis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ adversariis se ordinari permiserit, nullatenus hac venia dignus habeatur. Quamvis autem misericordiæ intuitu, magnaque necessitate cogente, hanc in sacris Ordinibus dispensationem constituerimus, nullum tamen præjudicium sacris Canonibus fieri volumus: sed obtineant proprium robur: & cessante necessitate, illud quoque cesset, quod factum est pro necessitate. Ubi enim multorum strages jacent, subtrahendum est aliquid severitati, ut addatur amplius charitati.* In unum conglobatas hìc habes leges dispensandi sanctissimas. 1. Ut necessitati tantùm dentur. 2. Et Ecclesiæ publicæ necessitati. 3. Et non ultra tempus urgentis necessitatis. 4. Denique ad præteritos errores, non futuros. Idem verò decretum iteratum est anno 1106. in Concilio Guastallensi.

IX. Ita temperatæ dispensationes, non utiles tantùm, & necessariæ sunt, sed & canonicæ, cùm adprimè & sacris litteris & Canonicis institutis consentiat illa charitas, qua se Pontifices inclinant, descenduntque ad levandos & refovendos miseros, non ut ipsi cum eis cadant, sed ut ad eos descendant, & collapsos erigant. Ita enim Paschalis II. ad beatum Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum, Regi tandem Anglo conciliatum. *Quod autem & Regi, & iis qui videntur obnoxii, adeo condescendimus, eo affectu & compassione factum noveris, ut eos qui jacebant erigere valeamus. Qui enim stans jacenti ad sublevandum manum non porrigit, nunquam jacentem erigit, nisi & ipsi curvetur. Cæterùm quamvis casui propinquare inclinatio videatur, statum tamen rectitudinis non amittit.*

X. Anselmo nec sapientia aberat, nec charitas, nec authoritas, quantam desiderabat administratio totius Ecclesiæ Anglicanæ, non sine blandimentis, & necessariis quibusdam dispenationibus. Nec tamen illi antiquius quidquam fuit, quàm ut authoritatem & decreta sedis Romanæ sæpissimè intervenire curaret. Permirum & illud est, quod ab Urbano II. primùm, mox & à Paschali II. expetierit potestatem dispensandi ubi necessitas ingrueret, nec possent Rescripta Romana expectari. Vide ut ad Paschalem II. scripserit: *Peto, ut per licentiam vestram possim quædam, prout discretionem mihi dabit Deus, temperare. Quod petii à domno Papa Urbano, & ipse posuit in mea deliberatione.* Indulsit Paschalis copiam in necessariis dispensandi, pulcherrimis his usus verbis, ex quibus elucet, Apostolis, Conciliis & sanctis Patribus eas non displicuisse dispensationes, quæ tempestivæ & necessariæ essent: ideoqne non gravatè eam potestatem Anselmo concredi, tanta sapientia & sanctimonia Præsuli, ut meritissimò crederetur ea tum usurus, cùm publicæ & graves cogerent Ecclesiæ necessitates. *Dispensationis modus, sicut & beatus Cyrillus in Epistola Ephesinæ Synodi loquitur, nulli unquam sapientum displicuit. Novimus enim sanctos Patres nostros & ipsos Apostolos, pro temporum articulis, & qualitatibus personarum, dispensationibus usos. Quamobrem nos de religione & sapientia tua diu longeque spectata nihil penitus ambigentes, tuæ deliberationi committimus, ut juxta datum tibi intellectum, cùm Ecclesiæ, cui præpositus es, tanta necessitas expetit, sanctorum Canonum Decretorumque difficultatem, opportuna & rationabili.... valeas temperare.*

VI. Hinc splendet, quàm non livor, non æmulatio Pontifices & Episcopos afflasset, super potestate, immo super exercitio potestatis dispensationum. Remittebant Episcopi Papæ, quas suum erat largiri dispensationes; permittebat Episcopis Papa, quas revocare ad se potuisset; dum totus ejus potestatis usus ad ædificationem Ecclesiæ sese explicaret, non ad sacræ disciplinæ dissipationem. Omnia sanctissimi Præsules metiebantur veritatis & charitatis regula; & unius Ecclesiæ necessitatum contemplatione, nolebant Episcopi se posse quod potuissent; largiebatur eis Pontifex, quod non potuissent. Interea verò usus dispensandi in dies semper frequentior apud sedem Apostolicam, rarior apud Episcopos; cùm tam rarò interpellarint Episcopi Pontificem, ut sua illos potestate impertiret; & tam frequenter ad eum rejecerint, quæ suæ ipsorum erant potestatis.

XII. Eo forsan tempore serpere & invalescere latiùs cœpit illud axioma, ab Episcopis, & à Conciliis Provincialibus relaxari non posse Canones Conciliorum Generalium, & Decreta Apostolicæ sedis. In Concilio Romano irregulares pronuntiati fuerant filii Presbyterorum. Cùm ingenti eorum multitudine exuberaret Anglia, Anselmo concessit Paschalis II. ut eo vinculo solveret, cùm ex re fore Ecclesiæ judicaret. *Nos dispensationem hanc sollicitudini tuæ committimus. Eos enim quos scientia & vita commendat, apud vos ad sacra officia promoveri, pro necessitate temporis & utilitate Ecclesiæ concedimus, ut in posterum constitutionis Ecclesiasticæ præjudicium caveatur.* Epist. 161.

Spectabant hæ dispensationes ad filios Presbyterorum, poterantque ad futuras æquè porrigi ordinationes, atque ad præteritas. At ea irregularitas tum nova erat, & in delectu ordinandorum plura debebant esse momenta in eruditione & pietate, quàm in natalibus. Denique non ad hoc tantùm caput, sed & ad alias omnes Ecclesiæ Anglicanæ necessitates committebat Pontifex Anselmo plenissimam dispensandi authoritatem. *Cætera etiam quæ in regno illo pro necessitate temporis dispensanda sunt, juxta gentis barbariem, juxta Ecclesiæ opportunitates, sapientiæ ac religionis tuæ sollicitudo dispenset.* Simile veri est communicatam fuisse tum Anselmo à Pontifice potestatem universim dispensandi, de Conciliorum Canonibus, & de Romanæ Ecclesiæ Decretis.

XIII. Innocentius autem II. cùm in Remensi Concilio statuisset, ut Abbates Episcopo obedientiam profiterentur: permisit tamen, quin & præcepit Archiepiscopo Rotomagensi, ut eo nexu exolveret Abbates Normanniæ, quòd Angliæ Rex, in cujus erant potestate, eo decreto exacerbatus fuisset. *A quibusdam Abbatibus professionem & obedientiam suscepisti. Quod profectò quamvis justum fuerit, & à nobis in Concilio Romano mandatum; pro Regis charitate à rigore justitiæ aliquando condescendere debemus, & pro tempore ipsius voluntati assensum præbere. Unde rogamus, atque mandamus, &c.* Epist. 16.

Et hinc rursus nova forsan & frequens occasio recurrendi ad primam Sedem, tanquam ad fontem & caput dispensationum, quòd inconsideratiùs quandoque obrigescerent Episcopi, maximè adversùs summos Principes, quibus æquum est multa indulgeri, quò lubentiores & ipsi postea perneccssariam Ecclesiis & tutionem impendant suam & benevolentiam. Unde mox idem Pontifex in eadem Epistola: *Credimus quoniam si Regi detuleris, quod ad honorem & jus Rotomagensis Ecclesiæ pertinet, cum plenitudine gratiæ suæ in posterum obtinebis.* Ea certè spe præcipiebat idem Pontifex Archiepiscopo, omnes ut à se excommunicatione innodatos Abbates exolveret, quo Regi

gratum

gratum faceret, atque ab eo vicissim juribus suis omnibus redintegraretur.

XIV. Sub hoc eodem Pontifice Concilium Londinense anni 1138. statuit, ut Clerici, qui ab Episcopo quovis alio præterquam suo ordinarentur, restitui ne possent, nisi à Pontifice Romano, nisi Monastica professione flagitium expiarent. Præerat ei Concilio Legatus Pontificius. *Soli Romano Pontifici eorum plenaria restitutio reservetur, nisi Religionis habitum susceperint.* Ea ergo tunc dispensatio Sedi primùm Apostolicæ reservata est, idque ab Episcopis ipsis Angliæ, consultissimè providentibus, ut ratiùs peccaretur, postquam tam longè petenda esset venia.

Can. 7.

XV. Alexandro III. peræquè ut Innocentio II. compertissimum fuit, rationibus Ecclesiæ quamplurimum conducere, ut indulgentia plurima disciplinam suam condiat, ne terreni Principes exasperentur. Scripsit ille ad Thomam Archiepiscopum Cantuariensem, enitendum ei esse, ut verecundia & demissione animi exacerbatum Regis animum demulceret; & perdiu suspendit, ac remoratus est fulmina, quibus Thomas Regem & Angliam ipsam impetiturus videbatur.

Ep. 23. 30. 31.

Ab eodem Pontifice elicuit Ludovicus VII. Galliæ Rex relaxationem jejuniorum aliquot præcepto Ecclesiæ definitorum, quam ab Episcopo utique suo impetrare potuisset. Sed jam Regibus & summis Principibus id moris inoleverat, ut remissiones hoc genus non peterent, nisi ab Apostolica sede. Consuluit Episcopus ipse Oxfordiensis hunc Pontificem, an remitti possent, ad quas voto se quis obligasset, peregrinationes piæ, alio in sui locum subrogato Vicario, vel ingenti pecunia in pauperes erogata. Rescripsit Pontifex, Episcopi esse judicare, an æqua ad Dei laudem fieret compensatio per eleemosynas, & an cui dispensatio postularetur. afflicta adeo esset valetudine, ut facere satis voto non posset. *Tibi respondemus, quod ab ejus qui præsidet, dependet arbitrio, ut consideret diligentius, & attendat qualitatem personæ & causam commigrationis, seu id ex infirmitate, seu ex fluentia profluat divitiarum; & utrum peregrinatio, an recompensatio utilior fuerit, & Deo magis accepta, & secundùm hæc debet exinde dispensare.*

Epist. 53.

Append. Conc. Lat. pag. 435. c. 2.

Erat ergo Pontifici certissimum, 1. Dispensationes omnes compensandas esse commodis aliis ad Ecclesiæ utilitatem & Dei gloriam conducentibus. 2. Necessitati eas donandas esse Ecclesiæ, non ad gratiam à privatis ineundam. 3. Posse ea ab Episcopis donari. 4. Posse & ab eis commutari vota piarum peregrinationum. 5. Item subodoramur necdum tunc reservatam fuisse sedi Apostolicæ dispensationem sacrarum peregrinationum Romam, Hierosolymam, Compostellam. Omnes enim hìc promiscuè Alexander III. amplectitur peregrinationes, easque finit Episcopis dispensandas.

Postremò cùm hic Pontifex ad Episcopum Londinensem scriberet, & exponeret illi Canonicas rationes transferendi ipsius Londinensem in Ecclesiam ab Herefordiensi, testatum tandem facit eam translationem ab Angliæ Rege postulatam fuisse, ab eoque religiosè sibi affirmatum, ea promoveri commoda, & provideri necessitatibus Ecclesiæ Anglicanæ. *Ut autem suæ petitioni nostrum impertiremur assensum, necessitatem imminentem pariter & utilitatem proponebat.*

Matth. Par. A. 1168.

CAPUT XXV. *P. 4. l. 2. c. 68.*

De Dispensationibus secundùm Concilia & Patres, post annum Christi millesimum ducentesimum,

I. Concilia ipsa & Episcopi complurimas dispensationes summo Pontifici integras servari voluere. Exempla Concilii Lateranensis IV.

II. Ut & Doctis Nobilibusque plusculum tribuatur, quàm aliis, nec tamen habeatur ratio nisi Ecclesiasticæ utilitatis.

III. Aliæ dispensationes Papæ reservatæ sub eodem Innocentio III. maximè in irregularitate criminis, quo scandalum, & infamia concitetur.

IV. Innocentium III. jure Patrem haberi & conditorem juris novi Pontificii, nec tamen assensum ullis largitum fuisse dispensationibus, nisi ex utilitate & necessitate Ecclesiæ,

V. De verbo magis quàm de re controverti & dissideri, ubi quæritur, supra Canones sit Pontifex, necne: dominus sit Canonum, necne. Qui enim dominum illum, & supra Canones esse volunt, non aliud volunt, quàm ut de iis dispensare possit. Qui autem negant dominum, & supra Canones esse unum id cupiunt, ut nonnisi ex utilitate & Ecclesiæ dispenset necessitate, quo de prioris sententiæ authores non dissentiunt. In his nulla rerum, etsi est aliqua pugna verborum. Probationes ex Innocentio III.

VI. Alia argumenta ex eodem Pontifice, qui supra omne jus positivum non assurgit, nisi quia urgentibus Ecclesiæ necessitatibus dispensare potest.

VII. Aliæ probationes ex Honorio III.

VIII. IX. Contextio aliarum dispensationum, sive Pontificis, sive Episcoporum; nonnisi cogente necessitate.

X. Etiam sæculo XV. *non dispensabatur vel à Pontifice, vel ab Episcopis, nisi ad publicas Ecclesiæ necessitates.*

XI. Concilia Constantiense & Basileense, tametsi Pontifices subjiciunt Concilio, non tamen eos spoliant dispensandi potestate, quæ illis abundè sufficere semper visa est. Nec alia ratio Concilii Florentini.

XII. Ex Conciliis sæculi XVI. *probatur non dispensari, nisi ad utilitatem & necessitatem Ecclesiæ.*

XIII. Probationes aliæ ex Concilio Tridentino.

XIV. XV. Contestatio Pii IV. Solvitur objectio duplex.

I. QUæ hoc rursus Capite ex Conciliis & Pontificum Litteris corrademus, ea ad hæc tria summa revocabimus capita disciplinæ sacræ: 1. Penes Episcopos primùm fuisse usum dispensationum largiendarum. 2. Lapsu temporis partem earum longè maximam uni Apostolicæ Sedi vendicatam fuisse, vel volentibus ipsis Episcopis, vel aliis incidentibus causis innoxiis, nihil ejusmodi ad se trahentibus Pontificibus. 3. Summam rei fuisse, idque unum maximoperè laboraſſe Ecclesiam, ut ne nisi charitati, utilitati publicæ, & Ecclesiæ necessitati donarentur dispensationes, & justæ compensationi.

In Concilio Lateranensi IV. anno 1215. editis Decretis adversùs pluralitatem eorum Beneficiorum, quæ curam animarum & residendi necessitatem conjunctam habent, subditur tamen hæc clausula, quæ plurimum habeat momenti, nec oscitanter à nobis prætereunda sit: *Circa sublimes tamen & litteratas personas, quæ majoribus sunt Beneficiis honorandæ, cùm ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari.* Canone proximo reservatur Pontifici, vel Patriarchis suspensio, in eos statuta, qui indignis Beneficia conferunt. A conferendi enim potestate suspenduntur. Coaluerant in hoc Concilium quadringenti ampliùs Episcopi toto ex orbe terrarum. Aderant & Oratores Principum Christianorum. Itaque non illud fuit Innocentii III. non Sedis Apostolicæ decretum, sed omnium prorsus Orbis Episcoporum, qui has dispensationes summo Pontifici reservatas voluere.

Can. 45.

Specimen dedit & alibi Innocentius suæ in Concilia

cilia obſervantiæ in negotio diſpenſationum, cùm urgente Galliæ Rege ad extorquendam ad eo diſſolutionem quandam matrimonii, reſpondit non poſſe ſe, inconſulto Concilio Generali. *Si ſuper hoc abſque generalis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaremus, præter divinam offenſam, forſan ordinis & officii nobis periculum immineret.*

II. Quod ad viros attinet nobilitate & eruditione conſpicuos, quibuſcum ſe propenſiùs diſpenſaturum pollicetur Pontifex: non humanas has ille dotes humana metiebatur æſtimatione, ſed ut ſplendoris aliquando plurimum & emolumenti non minimum Eccleſiæ allaturas. Hæc enim duo in novi Juris legibus & monumentis ſubinde emicant: nec diſpenſationes niſi charitati Eccleſiæ & neceſſitati dari: & tamen nobilibus & doctis plurimum tribui in diſpenſanda Beneficiorum pluralitate. Si ea inter ſe repugnarent, non unà in eiſdem radiarent Conciliorum & Pontificum Conſtitutionibus. Facilis ergo & expedita horum concordia eſt, ſi ſeriò penſitetur, quantum & gloriæ & adjumenti in Eccleſiam redundet à viris doctrina vel natalium ſplendore conſpicuis. Si Paulo placuit, ut Presbyteri, qui labore ſuo in Evangelio ſe inſignirent, duplici honore, hoc eſt, duplici ſtipendio, duplicataque ſportula colerentur: quin & Eccleſia jubeat, ut paulò copioſiùs illi rebus Eccleſiæ abundent, in quibus plus habet præſidii adversùs irruentes calamitates? Nec enim tibi fingas hanc Eccleſiæ in nobiles & eruditos benevolentiam & largitatem, Beneficia illis & benè multa & valdè optima accumulaturam. Nonniſi enim duplici ſtipendio Paulus honeſtavit Presbyterum de Eccleſia benemeritum, non triplici, non quadruplici. Nec ea Eccleſiæ indoles eſt, aut conſuetudo, ut ſuperflua in immenſum aggeret. Unum id ſufficit, ut non eadem parcimonia utatur in nobiles & peritiores viros, atque in vulgus, quoad pluralitatem Beneficiorum.

Erat etiam Innocentius III. ei inſcribendus albo Pontificum, qui potiſſimam Sedis Apoſtolicæ prærogativam in tuenda religioſiſſima Canonum diſciplina collocarunt, & in ulciſcenda quavis eorum injuria. Ita enim ipſemet in Epiſtola ad Archiepiſcopum Cantuarienſem: *Quæ in derogationem ſanctorum Canonum attentantur, tanto potiùs infringi volumus, & carere robore firmitatis, quantò authoritas univerſalis Eccleſiæ, cui præſidemus, ad id nos provocat & inducit.* Et ubi ex Germania petebatur diſpenſatio matrimonialis, ad Epiſcopos ipſos regionis ſcripſit, ut certiorem ſe facerent de utilitate & neceſſitate ejus diſpenſationis. *Et an ſcandalum ex hoc facto valeat ſuboriri, & de neceſſitate urgente, ac evidenti utilitate, quæ diſpenſationis gratiam ſolent in hujuſmodi ſuadere, inquiratis diligentiſſimè veritatem.* Gallicanis Epiſcopis conceſſit, ut ex diſpenſatione abſolverent concubinarios, quos ſacris ſummoviſſet Legatus *à Latere*: ſed ne id facerent, niſi jubente utilitate & neceſſitate Eccleſiæ. *Valeatis cum eis miſericorditer diſpenſare, ſi urgens neceſſitas, aut evidens utilitas poſtulaverit.* Scripſit & ad Patriarcham Hieroſolymitanum, poſſe eum diſpenſare cum iis, quorum Monaſticæ regulæ profeſſio non fuerat uſquequaque labis ſimoniacæ expers, ſi eorum ſimplicitas, ſi utilitas eam, ſi neceſſitas diſpenſationem excuſaret. *Cum iis autem qui hactenus ſimplicitate peccarunt, ſi urgens neceſſitas aut evidens utilitas poſtulaverit, mitius agere poteris, prout tuæ diſcretionis prudentia viderit expedire.* Diſpenſavit denique Innocentius cum Comite Nivernenſi, & conjuge ejus, qui quarto gradu matrimonium contraxerant; diſpenſavit autem, tum propter navatam hactenus ſtrenuè operam Eccleſiæ, tum propter multò luculentiùs poſthac navandam, quòd ſacræ militiæ ſe devoviſſent.

III. Hinc liquet diſpenſationem etiam quarti gradus conjugiorum reſervatam jam tum Pontifici fuiſſe. Gallus qui natalium defectum patiebatur, impetravit diſpenſari ab eo ſecum non modò ad Ordines, ſed & ad Beneficia, quin & ad Dignitates, non tamen ad Prælaturas. Alibi rurſus ab eo declaratum eſt, nec Epiſcopum, nec Archiepiſcopum quemquam id ſibi ſumere potuiſſe, ut tres ſimul Ordines ſacros eidem ſimul conferrent; quòd non ea illos ornaſſent Canones poteſtate. *Cùm illis hujuſmodi diſpenſatio à Canone minimè ſit permiſſa, quam ad ſolum Romanum Pontificem non eſt dubium pertinere.* Ibidem. Ep. 74. 88. Regeſt. 13. Ep. 194.

Hæc ergo jura Epiſcoporum arctabant Canones, ne turbaretur ordo & decor Eccleſiæ, & honor Sacerdotii marceſeret, oblitteratis illis interſtitiis, per quæ finguntur formanturque Clerici ad ampliſſimas illas ſacrorum Ordinum dignitates. Monuit denique Gallicanos Epiſcopos Innocentius, ne diſpenſationibus minùs circumſpectè largiendis, Eccleſiaſticam enervarent diſciplinam; Sedi verò Apoſtolicæ pro more reſervarent majoris infamiæ crimina abſolvenda. *Attentiſſimè proviſuri, quatenus in hoc articulo ſic flectatis, ut non rumpatis nervum diſciplinæ Eccleſiaſticæ, ne facilitas veniæ peccandi tribuat incentivum. Volumus igitur & præcipimus ad cautelam, ut diſpenſationem eorum Sedi Apoſtolicæ reſervetis, qui publicè delinquentes, non verentur in populi ſcandalum generare.* Regeſt. 15. Ep. 111.

Poſſet hìc venire in mentem alicui, primum omnium Innocentium ſibi hæc notoria & infamiæ pleniſſima reſervari crimina voluiſſe. Sed ut hæc Innocentii reſponſio probè capiatur, monendus eſt Lector, non ibi agi niſi de Clericis & Presbyteris concubinariis, quos cùm Pontificius Legatus ſacris interdixiſſet, illi mira inſolentia Myſteria celebraverant. Ejus excommunicationis & irregularitatis nexu quoslibet ſolvere permiſit Pontifex Gallis Epiſcopis, ſed eodem tempore integram ſibi ſervari voluit diſpenſationem irregularitatum, in quas incurrerent Clerici crimine quovis publico, publicaque infamia. Temporaria forſan tunc fuit ea reſervatio. Sed perpetuata eſt tamen ea lex in Eccleſiis, ut irregularitas ex criminis publici infamia exiſtens, Pontifici reſervetur. Tantò lubentiores paruere ei mandato Epiſcopi, quòd impares ſe ſentirent tantæ & multitudini & importunitati hominum has diſpenſationes efflagitantium.

Antiquo ſanè jure Eccleſiæ, crimina quævis capitalia, quamlibet occulta, Clericatu arcebant. Remiſit ſæculo XI. juris illius rigor, ut ſuprà oſtenſum eſt, ubi ſuo ſejunctim loco de irregularitate criminis inquirebatur. Tunc demum per recentiores Canones licuit Epiſcopis, Ordinibus initiare eos, qui ejuſmodi ſcelera pœnitentiæ lacrymis eluiſſent. Diſpenſandi copiam fecerant Epiſcopis iidem Canones. Hinc Epiſcoporum & numerus ingens, & nimia plerumque indulgentia eam relaxavit legem & neceſſitatem peragendæ antè pœnitentiæ criminum, quàm criminoſi ad functiones Ordinum venirent, aut etiam redirent. Non injuria forſan auguraretur quis eandem futuram fuiſſe ſortem criminum publicorum & infamia conſperſorum, niſi hanc irregularitatem Sedi Apoſtolicæ Eccleſia vendicaſſet.

IV. Cùm nemo tam hoſpes ſit in Annalibus Eccleſiæ, qui neſciat Juris novi Decretalium veluti principem & parentem eſſe Innocentium III. facilè omnes aſſentientur, quaſcumque ille regulas conſtanter tuitus eſt, eas in toto Juris novi & Decretalium corpore dominari. Inter eas autem facilè principem locum obtinet illa, qua præcipitur nihil innovari, nihil diſpenſari, nihil mutari in rerum Eccleſiæ curſu, niſi incitamento aliquo juſtitiæ & charitatis, utilitatis & neceſſitatis publicæ. Nova Metropoli ſuum ornare Regnum percupiebat Bohemiæ Rex. Incunctanter petiit Pontifex declarari ſibi, quàm fructuoſum id eſſet Eccleſiæ futu-

futurum, quàm necessarium. *Siquidem ostenaenda nobis est priùs & urgens necessitas, & utilitas evidens, quæ fieri hoc exposcat.* Ottone Imperatore postulante, ut in matrimonio venia sibi Canonum fieret, mandavit Legatis Pontifex suis, ut annuerent, si ita publicæ rei rationibus conduceret. *Ut si urgens necessitas, vel evidens utilitas postulaverit, super hoc authoritate nostra dispensent.*

Rinal. an. 1204. n. 53. An. 1208. n. 14.

V. Sed illud tum in Epistolis Innocentii III. tum in corpore Decretalium & observari sedulò, & altissimè animo infigi operæ pretium est, Quòd Pontifices, qui ab aliquibus domini Canonum dicuntur, dispensatores tantùm eorum sint; nec his vocibus, *domini Canonum*, aliud significetur, quàm eximia quædam potestas de iis dispensandi, ubi Ecclesiæ vel necessitas cogit, vel invitat utilitas. Eodem redit & alia illa conflictatio verborum, cùm de re conveniat, ubi ajunt alii Pontificem esse supra Canones, alii Canonibus subesse. In ipso Jure sunt quæ illi, nec desunt quæ huic faveant verborum consuetudini. Porro utrobique una sententia est, Posse Pontificem de Canonibus dispensare, eoque nomine esse quodammodo supra Canones: sed cùm dispensare non possit nisi juxta canonicas regulas, ex utilitate & necessitate Ecclesiæ, eo sensu subest Canonibus, qui ita temperatas dispensationes vehementer probant, cæteras improbant.

Ejus rei jam præsidia venanda sunt nobis in Innocentii III. Epistolis, cæterorumque Pontificum, quorum Decreta radiant in libris Decretalium. Audi primùm, ut Innocentius III. hanc velit egregiam & singularem esse prærogativam Sedis Apostolicæ, & plenitudinem potestatis, quòd in singularibus quibusque causis possit Canones relaxare, integro semper & illibato futuro eorum aliàs Canonum vigore. *Ascitis aliis in partem sollicitudinis, summus Pontifex assumptus est ad plenitudinem potestatis; qui cùm moderator sit Canonum, juri non facit injuriam, si dispensat. Præsertim cùm dispensatio sic juris vincula laxet in aliquo, quod in aliis non dissolvit: & sic beneficium gratiæ specialis inducat, quod vigorem Constitutionis non perimit generalis.* Cùm denique toties professus sit Innocentius, non à se unquam remitti vim Canonum, nisi cogente Ecclesiæ necessitate, satis superque non *dominatorem* se Canonum, sed *moderatorem* esse testificatus est.

Regest. 16. Epist. 154.

Venio ad Gregorianos Decretalium libros, ubi Innocentius idem III. verba faciens de Canone, quem Alexander III. publicaverat in Concilio III. Lateranensi adversùs spurios, & demonstrans eo Canone injici non potuisse vincula Romanis Pontificibus, Alexandri III. successoribus: non ait Pontifices Romanos dominari Canonibus, etsi peropportunus is fuisset locus ejus doctrinæ propalandæ, si ea ejus animo insedisset sententia; tradit tantùm posse Pontifices dispensare. *Nobis tamen per eum adempta non fuit facultas dispensandi, cùm non fuerit prohibentis intentio; qui successoribus suis nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pari post eum, immo eadem potestate functuris: cùm non habeat imperium par in parem.* Ea Innocentii responsione dilucidè patet, non eam ampliùs Episcopis affuisse potestatem, ut de Decretis dispensarent Lateranensium horum Conciliorum XII. & XIII. sæculi. Erant enimverò hæc Concilia tanquam Generales Conventus totius Occidentalis Orbis, aderant Episcopi totius Ecclesiæ Latinæ, aderant & Oratores Principum omnium Christianorum, refingebatur in iis Latinæ Ecclesiæ disciplina universa, quam dudum colluvies quædam vitiorum prorsus labefactaverat. At nova ea disciplinæ restauratio nullius ponderis & vigoris futura erat, si singulis Episcopis permitteretur de ejus Decretis dispensandi facultas. Cùm vel maximè constet, eam quam sibi ipsi in Concilio reservarunt potestatem dispensandi de pœnitentia criminum ante ordinationem peragenda, eò demum evasisse, ut eæ dispensationes in jus commune evaserint, nec jam pœnitentia exigatur ulla.

Extra. De elect. c. 20.

VI. Negat alicubi Paschalis II. à Conciliis Generalibus legem præfixam esse ullam Romanis Pontificibus. *Ajunt in Conciliis statutum non inveniri, quasi Romanæ Ecclesiæ legem Concilia ulla præfixerint, &c.* Sed ejus Decreti germanus sensus is est, Non potuisse à Conciliis Generalibus auferri Pontifici potestatem nova condendi statuta, quibus novis medeatur morbis; atque adeo potuisse eum nova obedientiæ & fidei sacramenta à Metropolitanis exigere, quanquam de his sacramentis Concilia Generalia verbum fecissent nullum.

Ab ipso usque divino jure derivare videbatur Innocentius III. eam, qua pollent Romani Antistites, potestatem, sejungendi Episcopos ab Ecclesiis suis sive translatione, sive cessione. *Ideo tria hæc non tam Constitutione divina soli sunt Romano Pontifici reservata.* Id jam diximus de sedis Apostolicæ Primatu intelligi debere, qui divino utique jure nititur, & quo invitantur Patres & Concilia, ut volventibus Ecclesiæ sæculis majorum causarum judicia, sive dispensationes quasque gravissimas Romanis Præsulibus reservent. Atqui cùm Innocentio persuasum esset eam dispensationum potestatem divino ex jure manare, propterea quòd contemplatione Principatus divinitus instituti, ea illi integra servata esset: certissimum tamen eidem rursus erat, eam facultatem explicari non debere, nisi convenienter Canonibus, ubi charitas utilitasque Ecclesiæ hortaretur. Id rursus ipse alibi disertis verbis: *Dummodo necessitas vel utilitas id exposcat.* Qui eo modo & temperamento dispensator est Canonum, eum cave ne dixeris dominatorem. Et rursus alibi: *Cùm sedes Romana pro consideratione ætatum, & temporum seu gravium necessitatum dispensativè quidquam ordinare decrevit.* Ubi commendat, ut cessante dispensandi necessitate, pristino vigori redintegrentur Canones.

Extra. Trans.

Extra. Renu. II. integ. est, c.

Pulcherrimè rursus alibi Innocentius ait, toto æquitatis & legum rigore munienda esse Romanæ sedis judicia, quòd ad ejus normam se effingant Judices omnes alii Ecclesiastici, nisi ubi Pontifici Romano necessitas aut utilitas aliquid extorquet dispensationis. *In causis, quæ summi Pontificis judicio diciduntur, & ordo juris, & vigor æquitatis est subtiliter observandus. Cùm in similibus causis cæteri teneantur similiter judicare. Nisi fortè cum aliquid causa necessitatis & utilitatis inspecta, dispensativè duxerit statuendum.* Ne optari quidem potuit quidquam magis appositum, ad revincendam eorum hallucinationem, qui opinantur Pontifices dominatores esse Canonum, aut alio sensu dominatores eorum, vel dici à quoquam posse, vel ipsos sibi visos esse, quàm quòd inter varias necessitates Ecclesiæ Canonum sint dispensatores. Perspicuè hìc enim Pontifex assurgit supra alios Episcopos, non dominatione & imperiosa quadam supra Canones authoritate, sed sola dispensandi potestate in commodum & salutem Ecclesiæ.

Extr. sen. judic.

Manifestè id unum toties voluere Pontifices, quoties se supra Canones & Concilia efferre visi sunt; non quasi possint pro arbitratu suo eorum observationem excutere: sed quòd ubi illicit charitas, ubi impellit necessitas, possint dispensare. Id cum primis dilucidè idem Papa: *Licèt intentionis nostræ non sit investituras de vacaturis factas contra Canonum instituta ratas habere: qui secundum plenitudinem potestatis de jure possumus supra jus dispensare.* En plenitudinem potestatis, en & justitiæ plenitudinem. Ita sunt Pontifices *supra jus*, quia de jure dispensant, ubi necesse est, & ubi compendio aliunde aliquo refarcitur labes allata disciplinæ. Canonibus concinit vehementer hæc Canonum peropportuna relaxatio, & quæ

Extr. conc. Præb.

bene

bene vertit, & ad ipsorum reverentiam Canonum conducit. Vicarius Christi in terris, & ejus authoritatis sequester, legibus non subest, qui legum veniam facit cogente necessitate, jubente charitate, quæ lex legum est, & omnium legum norma. *Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex, qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed divina potius authoritate dissolvit.* Ita Innocentius potestatem Pontificiam vehementissimè exaggerans, nec illam tamen ulteriùs propellens, quàm ut publicis Ecclesiæ necessitatibus Canonum mitigato rigore prospiciat: *Ecclesiarum utilitate, vel necessitate pensata.* Et alibi: *Transeundi ad Ecclesiam Tolosanam propter urgentem necessitatem & evidentem utilitatem ei licentiam tribuatis.*

VII. Extincto Innocentio successit in ejus sedem zelum, doctrinam, Honorius III. Concessit is Episcopo Hungariæ, suæ ut Cathedralis Ecclesiæ Canonicatibus uniret Capellas: *Si evidens utilitas, aut necessitas exigat.* Transtulit idem ipse Vesontionensem Episcopum in Patriarchatum Constantinopolitanum, contestatus non à se donari Prælato Ecclesiam, sed Ecclesiæ Prælatum. *Non tam personæ in Ecclesia, quàm Ecclesiæ in persona utiltter nos consulere arbitrantes.*

VIII. Regente Ecclesiam Honorio III. editæ sunt Constitutiones Synodales Episcopi Sarum in Anglia, anno 1217. In his testificatur Episcopus dispensare se posse de irregularitate non justis nuptiis editorum, servorum, & eorum, qui ab Episcopo quovis alio quàm Diœcesano ordinati fuere. *Quoniam cum talibus dispensare possumus.* Dunelmensis quoque Episcopi Constitutiones idem sanciunt. Et has tamen dispensationes suprà vidimus Pontifici reservatas. Argumento id porro est, nuperam fuisse eam reservationem, eoque necdum ad omnes Ecclesias pervadere potuisse. Additur ibidem, siquis lethali obstrictus culpa Ordines susceperit, confiteri eum antè debere quàm susceptis fungatur Ordinibus. Et id quidem eo refertur capite, ubi de irregularitatibus agitur, quòd cuilibet insit crimini contagio aliqua irregularitatis. Sed eo insinuatur, usque adeo enervatam fuisse disciplinam Episcoporum supinitate, quibus jure facta fuerat copia dispensandi de pœnitentia ante hujus irregularitatis absolutionem peragenda, ut non alia jam exigeretur pœnitentia, quàm flagitii confessio. Ut cautissimè & circumspectissimè fecisse dicendi sint Episcopi, quando totam penè irregularitatum relaxandarum dispensationem unum ad Pontificem rejecerunt.

Honorio III. successor datus Gregorius IX. Episcopum Suverinensem electum, cujus natales claudicabant, eo nexu absolvit. Ita nec Germani dubitabant, quin ejus irregularitatis nodus à Pontifice solvendus esset. Ab hoc eodem venia facta est Canonum sancto Ludovico Galliæ Regi, ut Margaritam duceret Comitis Provinciæ filiam, sibi verò quarto gradu conjunctam. Magna verborum pompa amplificat Pontifex eam, qua Christus Romanam decoravit Ecclesiam, cælestium clavium plenissimam potestatem. Sed nec ipse dissimulat plenissimæ potestatis comitem esse debere sapientiam & justitiam æquè plenissimam: *Quatenus & potestativa discretio, & potestas nihilominus sit discreta*: administrationem clavium mansuetudini accommodandam, cui socia sit severitas; austeritate moderandam, à qua humanitas non recedat: ne dissipatio videatur ea magis esse, quàm dispensatio. *Unde Romanus Pontifex, qui claves in beato Petro discretionis & potestatis accepit, nunc mansuetudine utitur, nunc rigore, consideratis circumstantiis universis, neutram in altero derelinquens, &c. Prudenter attendit non solum personas, sed causas; cum quibus videlicet & ex quibus dispensare disponit; ne fortè sic dispenset, ut dissipet; immo ne dissipet, si dispenset; ne propter mansuetudinem subvertatur veritas.* Postremò nec illud tacet Pontifex, etiam tum cùm de Regibus & Imperatoribus agitur, in dispensando tamen non aliò unquam spectari, quàm ut fidei & justitiæ, religioni & Ecclesiæ consultum sit. *Licet igitur nihil aliud amplius, quàm necessitas dispensantem ad dispensandum inducat; ostendentes tamen quod urgens necessitas & evidens utilitas id exposcit, cùm ex hoc negotium pacis & fidei proficeret, &c.*

IX. Nec parcior fuit Bonifacius VIII. in amplificanda ea, qua successores Petri Christus donavit authoritate causis in omnibus majoribus, cùm in Oriente ipso in causa matrimonii dispensavit, irritata dispensatione Catholici Armenorum. Et hanc tamen confessus est exequendorum Canonum esse potestatem, ita nimirum exequendorum, ut rigor lenitate non enervetur, sed temperetur. *Summus Pontifex, cui per Canones concessa sit dispensandi facultas super illos, ut per dispensationis lenitatem, rigorem eorum ex causa temperet.* Rainal. an. 1295. n. 20.

Anno 1314. Concilium Ravennæ habitum causas aliquas Papæ, aliquas Concilio Provinciali reservavit; pertinentes nimirum ad Ordinationes minùs Canonicas. Atqui ejusmodi dispensationes, quibus venia fiebat ætatis, & quæ tum Concilio Provinciali permittebantur, nunc uni Apostolicæ reservantur sedi. Cessatione nimirum Provincialium Conciliorum fracta & debilitata est in plerisque Episcopalis authoritas. In Concilio Ravennate anno 1317. servata est Archiepiscopo Ravennati dispensatio Constitutionum omnium Concilii Provincialis. Concilium Avenionense anno 1326. & 1351. maluit omnibus Provinciæ Episcopis eam facultatem communicari, nisi mallent ipsi ad Metropolitanos eam totam conferre. Concilium anni 1336. ad Castrum Guntherii eandem potestatem Episcopis omnibus impertiit. Concilium Toletanum anno 1339. idem decrevit quoad excommunicationes. Concilium Andegavense anni 1365. collationes Beneficiorum irritas declaravit, si iis conferrentur, qui minores essent ætate ea, quam Beneficium desideraret: *Nisi ex causa evidenti per Ordinarium fuerit dispensatum.* Quoad censuras à Concilio decretas, illas voluit ab Episcopis solvi posse. Concilium Vaurense anni 1368. intactas permisit Episcopis dispensationes, quas & jus permittit, irregularitatis ex ignorantia existentis. *Potestatem dispensandi super iis ex causa, & quatenus à jure permittitur, per hoc non intendimus Episcopis interdictam.* In Concilio Andegavensi anni 1448. Colonienſi anni 1452. Toletano anni 1473. eadem potestas Episcopis concessa est.

Can. 2. 3. Can. 22. Can. 59. 70. Can. 12. Can. 1. Can. 8. 34. de Lavaur. Can. 20.

X. Avenionensi schismate conflagrante, cùm se regna quædam tanquam in interregno sacro ab omni subduxerint summorum Pontificum obedientia, eam sibi visi sunt recuperasse Episcopi potestatem dispensandi ampliſſimam, qua quondam potiebantur: atque in Pisano Concilio anno 1409. ratum habuit Alexander V. Papa, quidquid ab illis interim fuisset dispensatum. Contra autem Martinus V. in Concilio Constantiensi anno 1418. revocavit dispensationes omnes à prioribus indultas Pontificibus, ut ne Ordinibus initiari tenerentur, quos requireret Beneficium quo gaudebant.

Sess. 22. Sess. 43.

Ab hoc primùm Pontifice concessa est licentia ducendæ sororis prioris conjugis. Id Fuxio indulgebatur tum Comiti, ut ejus stirpi regnum Navarræ adsereretur, utque obviam iretur dissidiis & calamitatibus, quæ tum ingruunt, cùm de regno incertum pendente decertatur. Narrat ipsemet Pontifex ventilatam excussamque jussu suo fuisse eam rem, ab omnibus viris toto orbe consultissimis,

Theologiæ Canonumque peritissimis, eosque, sicut & illos qui in Concilium Constantiense confluxerant, in id omnes consensisse, ejusmodi rem eam esse, in quam caderet dispensatio. Denique ab Episcopis regionis ipsius affirmatum constantissimè sibi fuisse, non utilem tantùm, sed & perneccessariam fore eam Canonum relaxationem, bellis, innumerisque malis aliis prævertendis. *Cum à pluribus notabilibus dominis & Prælatis illarum partium intellexerimus, dispensationem ipsam non solum utilem, sed summè necessariam fore; & si non fiat, exinde maxima scandala, & horrenda verisimiliter discrimina emersura.* Rainal. an. 1118. n. 35.

XI. Nostri hujus instituti non est eas attingere quæstiones, quæ ad Constantiense & Basileense Concilia, ad Conciliorum, Pontificumque potestatem pertinent, siquid in his quandoque certaminis exoriatur. Omnibus horum temporum Conciliis, ut reor, & Pontificibus conveniebat, posse de Conciliorum statutis Pontifices dispensare, cùm ex usu erat Ecclesiæ: nec ipsi Pontifices aliud, ut existimo, voluere, cùm se Conciliis subjici molestè ferre visi sunt.

Altercationis aliquid exarsit in Concilio Florentino inter Græcos & Latinos super hoc negotio. Eximiam & exortem Papæ potestatem volebant Latini his exprimi verbis: *Juxta determinationem sacræ Scripturæ & dicta Sanctorum*. Volebant Græci, ut ita exprimeretur: *Juxta tenorem Canonum*; aut, *Juxta Canones & dicta Sanctorum, sacramque Scripturam, & Acta Synodorum*. Postremò Principatum sedis Apostolicæ, & potestatis plenitudinem placuit his verbis exprimi: *Gubernandi universalem Ecclesiam à Christo plenam potestatem traditam, quemadmodum etiam in Gestis Oecumenicorum Conciliorum, & in sacris Canonibus continetur*. Mira prudentia librata sunt hæc verba, quibus duplex potest inesse sensus. Hinc insinuantur Synodi Canonesque testes esse incorruptissimi authoritatis Pontificiæ comprobandæ; hinc regulæ esse necessariæ, quibus se inflectat. Non testes tantùm, sed & leges regulasque volebant esse Græci, & ultra metas sanè forsan evagabantur, si dispensandi facultatem circumscriberent. Cardinales ex adverso metuebant, non illi quidem ne Canonicis regulis moderanda esset dispensandi potestas, sed ne eo obtentu funditus everteretur. Rainal. an. 1436. n. 4.6. An. 1441. n. 9. &c. Sess. 25.

XII. Quos sibi Consultores adscivit Paulus III. tum Cardinales, tum alii viri spectabiles; non dubitabant illi quidem de legitima & summa Pontificis in dispensando potestate; sed ne de usu quidem ejus potestatis ambigebant, quin coarctandus esset ad publica Ecclesiæ commoda. *Nec putemus nobis licere dispensare in legibus, nisi urgenti de causa & necessaria. Nulla namque pernicioſior consuetudo in quavis Republica induci potest, quàm hæc legum inobedientia.*

Can. 32. 46. Concilium verò Colonienſe anni 1536. de iis agens, qui cum bona venia Pontificis plura Beneficia incompatibilia retinent, admonet illos Pontificio quidem diplomate adversùs humana judicia satis tutos esse, non ita forsan adversùs divina. *Qui vero dispensatione Apostolica adversùs hæc se tueri velint, hi viderint, ut causam dispensationis obtentæ Deo comprobent*. Hoc est, non humana lance, sed divini trutina judicii ponderatum jri dispensationes omnes, nulla satis justa causa impetratas. Additur in eodem Concilio, qui eruditione singulari sunt, eos si quid peculiaris dispensationis hinc consequantur, id totum ad religionis incrementum converti ab eis debere. *Neque enim sublimes atque admodum litteratas personas suo privilegio nudamus, modò illo rectè & secundùm Deum utantur*. De ea dispensandi causa aliquid jam non semel perstrinximus, ostendimusque ad Ecclesiæ utilitates eam revocari debere. Eadem est hujus Colonienſis Concilii sententia.

Missas facio complures alias cautiones Conciliorum adversùs circùmventiones & sinuosos flexus, cuniculosque, quibus obrepitur Pontifici ad eliciendas dispensationes. His cautionibus uti Episcopos voluit omnibus Tridentina Synodus. Conc. Ge Tom. 14. p. 542. 575 655. 689. Conc. Tr Sess. 13. c Sess. 22. c Sess. 23. c

Sed & illud à Tridentinis Patribus inculcatum est effatum palmarium, quod in hac re tota dominatur, uni serviendum esse Ecclesiæ charitati, utilitati, necessitati in dispensationibus moderandis. Hinc dispensationem residentiæ Episcopalis quatuor ad causas illi religavere adprime canonicas. *Nam cùm Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ vel Reipublicæ utilitas, aliquos nonnumquam abesse postulent & exigant, &c.* Subditur mox eas causas non residendi exprimi debere in dispensationum chartis, sive à Pontifice, sive à Metropolitano, sive à seniore Provinciæ Episcopo. Sess. 23.

Sed nihil accuratius iis fieri potuit, quæ Synodus Tridentina de omnibus universim decrevit dispensationibus. 1. Ut rationibus illæ publicis aliquando perneccessariæ sunt: *Sicut publicè expedit legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius evenientibus casibus pro communi utilitate satisfiat*. 2. Ita facilitate & frequentia dispensationum nimia, leges in contemptum, denique & in desuetudinem venire. *Sic frequentius legem solvere, exemploque potius, quàm certo personarum rerumque delectu petentibus indulgere, nihil aliud est; quàm unicuique ad leges transgrediendas aditum aperire*. 3. Religiosissimæ Canonum observantiæ inhærendum esse: *Quapropter sciant universi sacratissimos Canones exactè ab omnibus, & quoad ejus fieri potest, indistinctè observandos*. 4. Utque nec eorum vigor remitti possit, nisi justis & necessariis causis, ex quibus plus exuberet commodi; denique gratuitas esse debere; justitiæ & necessitati, non gratiæ & pecuniæ quantæcumque dandas. *Quod si urgens justaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis, à quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum*. 5. Alioqui subreptitia reputabitur dispensatio. *Aliterque facta dispensatio subreptitia habeatur*. Sess. 25. c

XIV. In publicum exiit oratio Pii IV. ad Cardinales in Consistorio, post terminatum Concilium Tridentinum. Professus est non passurum se unquam, ut ejus Decretis derogaretur; si quam sibi exculperet dispensationem publica vel Ecclesiæ utilitas, vel necessitas, de eo priùs in Cardinalium Consistorio consulatum iri. *Quæ à sacrosancta Synodo acta, statuta sunt, ea lege, etiam Principibus recusantibus, quod tamen futurum non credimus, rata & firma esse volumus, ut illis derogare nullo unquam tempore passuri simus. Quod si vel temporum ratio, vel causarum locorumque conditio, aut publica utilitas atque evidens suaserit aliquando à Concilio recedi, id sine consilio vestro, venerabiles fratres, facturi nunquam sumus*. Coldast. Const. I pag. 12.

Quod verò subjicitur mox à Pontifice, non necessitate, sed modestiæ & humilitatis instinctu parere se velle Canonibus: quòd ea summarum Potestatum laus & gloria sit singularis, legibus etsi non subjiciantur, obtemperare tamen: *Nos primi Decreta Concilii servare, & sanctissima habere semper volumus; quo cæteri exempla nostra secuti, obedientiores posthac sint, & ad omnia paratiores. Idque nos ipsi facimus, memores non tam potestatis, quàm modestiæ & mansuetudinis nostræ. Quamvis enim legibus soluti simus, secundùm tamen leges vivere volumus. Digna enim vox est majestate regnantis, legibus alligatum se Principem profiteri*: his insinuatur non solutior supiniorque, sed splendidior augustiorque legibus parendi ratio, nihilo tamen minùs aut stricta, aut religiosa. Eandem inierat Gratianus concordiæ viam, adversos quodammodo, 25. q. 2. 9.

modo, certè valdè diversos conciliandi Canones, quorum alii summos Pontifices subjicere, alii eximere videbantur Canonum obedientiæ. *Sic & summæ Sedis Pontifices, Canonibus, sive à se, sive ab aliis sua authoritate conditis, reverentiam exhibent; & eis se humiliando, ipsos custodiunt, ut aliis observandos exhibeant. Nonnumquam verò seu jubendo, seu definiendo, seu aliter agendo, se Decretorum dominos & conditores esse ostendunt. In præmissis ergo Capitulis, aliis imponitur necessitas obsequendi, summis verò Pontificibus ostenditur inesse authoritas observandi: ut à se tradita observando, aliis non contemnenda demonstrent. Oportet ergo, ut prædiximus, primam Sedem observare ea, quæ decernenda mandavit, non necessitate obsequendi, sed authoritate impertiendi.*

Non minùs accurata strictaque erit Canonum observantia, cùm non religabitur nisi ex regulis legibusque modestiæ, humilitatis, charitatis, sollicitudinis Pastoralis, ad ædificationem Ecclesiæ, & ad exempla incitamentaque virtutum Clericis, Fidelibusque omnibus subjicienda. His enim maximè virtutibus illuminatur Episcopatus, & illius potissimùm, qui in ipso summo Episcopatus vertice sedet.

XV. Objicitur hactenus constitutæ hìc à nobis doctrinæ Concilii Lugdunensis II. Decretum sub Gregorio X. quo præcipitur, si quid dubitationis vel caliginis habeant dispensationes Papæ super pluralitate incompatibilium Beneficiorum: *Super hoc ad Sedem Apostolicam recurrendum, cujus est æstimare quem modum sui Beneficii esse velit.* Hinc conjectant esse dispensationes meræ gratiæ & benevolentiæ, non necessitati, non utilitati Ecclesiæ datas. Verùm meræ hæ sunt argutiæ, nec id sonant Decreti verba. Eo enim agitur de Decretis omnibus Sedis Apostolicæ, quorum verba nonnihil habeant hæsitationis & ambiguitatis, ita ut de vero eorum sensu meritò ambigatur. Atqui ea obscuritate laborare possunt dispensationes prorsus omnes, etiam maximè necessariæ. Non in solis gratiæ dispensationibus interpretandis adeunda Sedes Apostolica, sed in omnibus prorsus, quibus offusa est caligo & ambiguitas. Porro illæ ipsæ dispensationes, quæ perneccessariæ & justissimæ sunt, nihilo tamen minùs gratiæ, & beneficia, & privilegia dicuntur.

CAPUT XXIX. *P.4.l.2.c.69.*

De Dispensationibus, Theologorum & Canonistarum doctrina.

I. Doctrina B. Fulberti & Ivonis Carnotensis, non cadere dispensationem in ea quæ Legis æternæ sunt, sed de legibus Ecclesiasticis dispensari posse, ubi Ecclesiæ vel Regni necessitates hortantur.

II. Beati Lanfranci & B. Anselmi doctrina.

III. Bernardi doctrina. Dispensationes à Papa expressas nulla justa & necessaria causa, aut obreptitias esse, aut extortas, nec tutò iis quemquam niti posse.

IV. Ex eodem, non dispensatio, sed dissipatio Canonum est, nisi fiat æqua compensatio. Damnantur ab eo munera, quibus dispensationes eliciuntur.

V. Doctrina Petri Venerabilis Abbatis Cluniacensis. Leges mutabiles aliæ, aliæ immutabiles.

VI. Doctrina Goffridi Abbatis Vindocinensis.

VII. Stephani Abbatis S. Genovefæ.

VIII. Doctrina Joannis Salisberiensis.

IX. Doctrina Arnulphi Abbatis Lexoviensis. Necessitas cui donantur dispensationes, æstimari non debet judicio hominum ignavorum & sibi indulgentium.

X. Doctrina Hildeberti Episcopi Cenomanensis. De primis ad connubia dispensationibus.

XI. Doctrina Cardinalis Jacobi Papiensis.

XII. Doctrina sancti Thomæ.

I. AGmen ducet beatus Fulbertus Carnotensis Episcopus, qui perneceſſariam æstimavit eam dispensationem, qua Remensis Provinciæ Episcopi eum ordinabant sibi Episcopum, qui neophytus, seu laicus hactenus fuisset. Erant ejus mira virtutum insignia, eruditio eminens, spectatissima innocentia, electio canonica. Subverente uno ex Comprovincialibus Episcopis, ne ea dispensatio summo Pontifici minùs probaretur, hunc illi scrupulum exemit Fulbertus: nec enim Papæ displicere dispensationes, quæ ad afflictæ Ecclesiæ restaurationem vel utiles essent, vel necessariæ. *Dominus Papa, cujus animadversionem te revereri significasti, non habebit quod tibi meritò debeat succensere, si te graviter collapsæ sanctæ Remensi Ecclesiæ aliquam spem resurrectionis audierit providisse.* Epist. 38.

Inter Fulberti successores conspicuus Ivo Carnutensis Paschalem II. commonefecit, quàm providè & quàm necessariò toleranda essent fidei sacramenta, quæ tum Reges ab Episcopis exigebant, quanquam ea tunc canonicis Constitutionibus prohiberentur. Cùm æterna enim lege non interdicantur, sed iis tantùm Ecclesiæ decretis, quæ libertati Ecclesiasticæ patrocinantur: hæc sanè tum necesse est relaxari decreta, ubi servari non possunt, nisi ingenti diferimine pacis, unitatis & concordiæ labefactandæ, Ecclesiæque Imperio collidendæ. *Plenariam pacem impetrare nequivimus, ni Metropolitanus per manum & sacramentum fidelitatem eam Regi faceret, quam prædecessoribus suis Regibus Francorum antea fecerant omnes Remenses Archiepiscopi, & cæteri Regni Francorum quamlibet religiosi & sancti Episcopi. Et propter mandatorum rigorem minus licebat, factum est tamen, quia Ecclesiasticæ paci & fraternæ dilectioni sic expediebat. Cùm enim plenitudo legis sit charitas, in hoc legibus obtemperandum esse credimus, in quo charitatis opus impletum esse cognovimus. Intuitu charitatis & pacis, veniale habeat paterna moderatio, quod illicitum facit non æterna lex, sed intentione acquirendæ libertatis Præsidentium sola prohibitio.* Epist. 206. aliter 190. Baron. an. 1107. n. 50.

Præstantissimi Canonum Compilatoris, interpretis vindicisque Ivonis duo ea sunt placita luculentissima. 1. Lex legum & regina Charitas est. Ubi ergo ea incidunt tristissima tempora, ut nisi convulnerata charitate, cæteræ leges observari non possint, illa vigere, hæ conticescere debent. 2. In Legis æternæ placita non cadit ulla unquam dispensatio. Cæteræ leges non usque adeo rigidæ & inexorabiles sunt, ut non remittendæ tum sint, cùm earum relaxatione commoda alia accumulantur, in quibus & plus momenti sit & necessitatis. Alibi quoque idem Ivo pensiculatiùs pertractat capita illa legis æternæ, quæ laxari nunquam possint, quòd hinc pendeat disciplina morum, sanctitas, innocentia, salus, eaque sejungit ab arbitrariis disciplinæ ritibus. *Ea quæ indifferenter se habent, in quibus non observatis minimè salus periclitatur, vel observatis minimè juvatur.* Et mox uberiùs percensens hinc legis æternæ inconvulsa decreta, hinc temporalis disciplinæ leges mutabiles: *Immobiles sunt, quas divina lex sanxit, quæ observatæ salutem conferunt, non observatæ eandem auferunt. Mobiles verò sunt, quas lex æterna non sanxit, sed posteriorum diligentia, ratione utilitatis invenit, non ad salutem principaliter obtinendam, sed ad eam tutiùs muniendam. In his quibus observatis salus acquiritur, vel in quibus neglectis mors indubitata consequitur, nulla est* Epist. 65.

senda dispensatio ; sed ita sunt omnia mandata, vel interdicta servanda, sicut sunt æterna lege sancita. In his verò quæ propter rigorem disciplinæ, vel muniendam salutem, posteriorum sanxit diligentia; si honesta vel utilis sequatur compensatio, potest præcedere authoritate Præsidentium diligenter deliberata dispensatio. Ita Ivo philosophatur in Decreti sui Præfatione, ubi illud juvabit adnotasse, hæc ab Ivone tum temporis disputata fuisse, cùm justis etiam & necessariis dispensationibus vix homines acquiescerent, adeo non illas ambiebant, quæ tam procul sunt ab æquitate, quàm & à necessitate Ecclesiæ. Perspicuum est autem non aliis Ivonem assentiri dispensationibus, quàm illis quæ pari aliàs bonorum cumulo pensantur.

Videtur ille quidem aliquando non abnuere, quin aliquid detur honori & utilitati hominum, dissimulandis criminibus, quæ jam sint admissa, *Solet Ecclesia Romana dispensatoriè multa infirma*
Epist. 262. *tolerare, postquam patrata sunt, tam pro locorum necessitate, quàm pro personarum utilitate & honestate. Neque aliter cogendus est summus Pontifex contraria sibi scribere, vel facere; ne cogatur dicere illud Apostolicum, Si quod destruxi, iterum ædifico, prævaricatorem me constituo.* Sed vel ex iis ipsis verbis testatum sit, solemne tunc statum fuisse Romanæ Ecclesiæ, non dispensare nisi urgente necessitate, *pro locorum necessitatibus*; si qua autem privatorum ratio haberetur, id eò evenisse, quòd cùm infectum reddi non posset quod factum fuisset, suadebat prudentia dissimulari, quod jam emendari non posset. Data erat ea Epistola ad Galliæ Cancellarium, & quidem de proprio ejus negotio. Atqui donari aliquid Cancellario Franciæ, ne nomen & fama ejus turparetur & vilesceret, id poterat non ad Regni tantùm, sed & ad Ecclesiæ utilitatem pertinere.

Cæterùm locis compluribus Ivo apertum fecit, quàm authore se non possint Canones, nisi ad publicas Ecclesiæ necessitates solvi. *Dispensationis modus, qui nulli sapienti displicuit, ad sedandas*
Epist. 214. *tantas perturbationes in aliquibus admittendus est, &c. In dispensationibus Ecclesiasticis, ubi non periclitatur fidei veritas & morum honestas, quædam instituta temperare debemus, ut tantis Ecclesiæ ruinis subvenire valeamus.* Et alibi dum patrocinatur dispensationi, quæ Paschali II. expugnata fuerat
Epist. 236. ad Investituras: *Dictante ratione approbamus, si imminente strage populorum, paterna charitate, cum nonnullo vulnere suo, se tantis periculis voluit objicere, ut majoribus morbis posset sincera charitate subvenire.*

II. Ab eodem Paschali II. postulavit B. Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus dispensandi potestatem toto Angliæ regno, ubi ad Canonum legum-
L. 3. Ep. 45. que vocem omnes penè obsurduissent. *Sæpe necesse aliquid de Apostolicis & Canonicis statutis pro compensationibus relaxare, & maximè in Regno, in quo ferè omnia sic corrupta & perversa sunt, ut vix ibi aliquis omnia statuta Ecclesiastica ferre possit. Peto, &c.* Concessit Papa, cùm necessitas incumberet: *Cum Ecclesiæ, cujus Præpositus es, tanta necessitas expetit.*

Narrat Eadmerus libro primo Historiæ suæ novæ, à B. Lanfranco Cantuariensi in Metropoli præcessore Anselmi, cùm esset Romæ, renuntiatam esse Pontifici irregularitatem Archiepiscopi Eboracensis, qui filius esset Presbyteri, item & Episcopi Lincolniensis, qui eum Episcopatum adeptus esset, velut mercedem obsequii Regi Vuillelmo Notho navati, in Anglia sub jugum mittenda. *Facta conventione emit officio quo ei deservierat multis impensis.* Nec siluit Lanfrancus eorum amborum operam tunc Regi perneceſſariam in novi Regni rebus constituendis. Tunc duo Præsules resignarunt annulos baculosque suos Pontifici, qui copiam fecit Lanfranco illos suis sedibus restituendi, si necessitatibus Ecclesiæ ita expedire æstimaret. Reddidit illi mox Lanfrancus annulos baculosque resignatos. *Tu videris, Pater es patriæ illius: ac per hoc industria tua consideret quid expediat. Virgæ Pastorales, quas reddiderunt, ecce hic sunt. Accipe illas, atque dispensa prout utilius Christianitati regionis illius agnoscere poteris.*

III. Verba faciens Bernardus de dispensatione, qua Robertus nepos migrarat ab Ordine Cisterciensi ad Cluniacensem, utique molliorem, ad Christum summum Judicem provocavit, qui novi ad examinis incudem hominum judicia revocabit, tam nullis exorabilis precibus, quàm muneribus quibusvis inaccessus. *Quid faciet de injustis judiciis,* Epist.
qui ipsas quoque justitias judicabit? Veniet dies judicii, ubi plus valebunt pura corda, quàm multa verba: & conscientia bona, quàm marsupia plena: quandoquidem Judex ille nec falletur verbis, nec flectetur donis. Tuum, Domine Jesu, Tribunal apello.

Alibi verò apertissimè declarat, dispensationibus Romæ impetratis fieri non posse, quin quod malum est, malum sit: & quidquid criminis est, criminosum; jam malè eum feciſſe, qui faciendi malè petierit licentiam; consilium, non licentiam peti debuisse; id genus dispensationes, aut fraudulentè subreptas Pontifici fuisse, aut vi expugnatas. *Quo-* Epist.
modo vel Abbatis jussio, vel Papæ permissio licitum facere valuit, quod purum malum fuit, &c. Quod & vos quoque non immeritò timentes, nec satis de propria causa confidentes, remorsas ac remordentes conscientias Apostolica conati estis delinire licentia. O frivolum satis remedium, quod non est aliud, nisi more protoplastorum, cauteriatis conscientiis texere perizomata, videlicet ad velamentum, non ad medicamentum. Apostolicam, inquiunt, licentiam quæsivimus, & impetravimus. Utinam non licentiam quæsissetis, sed consilium; id est, non ut liceret, sed an liceret. Unde tamen quærebatis licentiam? Ut liceret, quod non licebat. Facere itaque volebatis quod non licebat. Sed quod non licebat, malum erat. Mala igitur erat intentio, quæ in malum tendebat.

Si enim una nos concitat honorum sitis vel opum ad plura ambienda Beneficia, aut ejusmodi quipiam aliud, non poterit Pontificiæ dispensationis diploma turpissimæ cupiditati speciem honestatis appingere, aut rerum naturam diffingere, & præstare, ut liceat, quod per æternam legem nunquam hominibus licebit, avaris esse, aut voluptariis, aut ambitiosis. Unde ibidem Bernardus: *Malum jam corde conceperant, opere tamen ausi non fuerunt implere, nisi cum licentia. Conceperunt dolorem, sed non pepererunt iniquitatem, donec iniquo Papa conceptui præbuisset assensum. Quo lucro, quove saltem compendio mali? Numquid ideo aut malum esse desiit, aut vel minoratum est, quia Papa concessit? Quis verè malum esse neget, assensum præbere malo? Quod tamen summum feciſe Pontificem nequaquam crediderim, nisi aut circumventum mendacio, aut importunitate victum.*

IV. Intutæ Bernardo, & discriminis pleniſſimæ videbantur illæ dispensationes, quibus non tantundem commodi conpensaretur, quantum inferebatur damni. Dispensari cum Episcopo Catalaunensi flagitavit ab Honorio II. at illico ostendit quantum inde utilitatis emersurum esset in Ecclesiam, *Vestræ discretionis est judicare, an merito flagite-* Epist.
tur à vobis faciendа dispensatio, unde talis potest sperari recompensatio. Dolet & illud alibi vehementer, quòd Romæ tam multi impetrent, quod ne petere quidem fas erat; idque impetrent donis & pecuniæ largitione, quibus plus insit dedecoris, quàm ipsi juris relaxationi. *Hujus rei gra-* Epist.
tia non pigritantur crebrò terere limina Apostolorum, inventuri & ibi, quod magis dolendum est, qui suæ faveant improbæ voluntati. Quia Romani valde diligunt munera, sequuntur retributiones.

Nudè

Nudè nuda loquor, nec retego verenda, sed inverenda confuto. Utinam privatim & in cameris hæc fierent, &c. Nunc cernente orbe mundi fabulam, soli tacebimus? Caput meum undique conquassatum est, ego sanguine undique ebulliente, putaverim esse tegendum? Non facilè quisquam alius tanta Sedem Apostolicam, Pontificemque ipsum, quanta Bernardus prosecutus est veneratione. Ubi tam fidenter ergo ille in has stomachabatur corruptelas, non alio ex capite ea licentia proficiscebatur, quàm ex infucata & Evangelica, & summi Pontificis, & summæ Sedis charitate, atque ex summo quodam amore purioris Disciplinæ. Surripi multa Papæ jam dixit. Nec semel dixit: *Scimus id vobis, per mendacium fuisse surreptum.*

Epist. 46.

Illud quoque profitetur alibi, & præ se fert Bernardus, potestatem quidem dispensandi esse penes Pontificem, sed longè aliud esse dispensare, atque dissipare. Distare autem ea duo, eo uno vel maximè, quòd dispensationi comes individua compensatio adhæresçat & adæquetur: aliàs dissipationem potiùs dici debere: *Quid, inquis, prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Non sum tam rudis, ut ignorem positos vos dispensatores, sed in ædificationem, non in destructionem. Denique quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Ubi utilitas provocat, laudabilis dispensatio est. Utilitas dico communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.* Et alibi rursus: *Novit fidelis servus & prudens ibi tantùm usurpare dispensationem, unde bonam habere recompensationem.* Ibidem tres legum species distinguit, priores de quibus dispensent homines, posteriores de quibus Deus, postremas de quibus ne Deus quidem. Eodem id recidit, quò Ivonis doctrina supra explanata. Primas vocat stabiles, alteras immobiles, immutabiles postremas.

2. de Consider.

e præcept. dispens.

V. Petrus Venerabilis Cluniacensis Abbas in classes duas eas compegit; immobiles, quarum exemplum statuit in charitate, humilitate, veritate & aliis ejusdem ordinis virtutibus, quarum vinculis absolvi nemo mortalium potest; & mobiles, cujusmodi sunt complurimæ consuetudines Canonicæ & Ecclesiasticæ, quæ utilitate, vel necessitate cogente, sive universalis, sive particularis alicujus Ecclesiæ, persæpè laxantur. *Inter illa verò quæ moveri dispensatione possunt, Patrum authoritatem sequentes, ea esse dicimus, quorum pleraque in Ecclesiasticis Canonibus invenimus; quæ sicut pro communi totius, vel propria alicujus Ecclesiæ utilitate, cùm non existerent, inventa sunt; sic rursus pro communi totius, aut propria alicujus, aut Ecclesiæ salute, prævia in omnibus charitate mutata sunt.*

l. Ep. 28.

Cuperem hoc loco intexi posse reliquam sanctissimi & incomparabilis Abbatis dissertationem, ubi luculentissimè ab eo demonstratur, dispensationes canonicas cùm charitate moderante donentur, laudibus afficiendas iisdem esse, quibus & strictiorem Canonum accurationem: quòd una & eadem charitatis summa lex & Canones dictaverit ad Ecclesiæ utilitatem, & eos ad ejusdem necessitatem suspendat. Sed longiùs ea nos disputatio abstraheret. Uno verbo rem conficiam, non potuisse à Petro Abbate Cluniacensi purgari approbarique delinimenta varia Ordinis Cluniacensis, nisi ejus charitatis contemplatione, quæ has dispensationes suo ex sinu effudisset.

VI. A Goffrido Abbate Vindocinensi graviter & intrepidè restitum est iis, qui nihil non summo Pontifici licere jactabant, quasi nec limitem, nec regulam ullam ejus dispensationibus Christus Optimus Maximus præfixisset. Contra Goffridus commonstrat, solvendum illi à Christo permissum esse id tantùm, quod solvendum sit. *Sunt quidam, qui Romanæ Ecclesiæ omnia licere putant, & quasi quadam dispensatione, aliter quàm divina Scriptura præcipit, eam facere posse. Quicumque itaque sic sapit, desipit. Nam Romanæ Ecclesiæ post Petrum minimè licet, quod Petro non licuit. Petro quæ liganda erant ligandi, & quæ solvenda solvendi, est à Christo data potestas; non quæ liganda solvendi, vel quæ erant solvenda ligandi concessa facultas.* Ubi has lineas transiliit Petrus, tunc graviter illum objurgatum fuisse à Paulo, etsi nuper ad Apostolatum vocato, eo eventu, ut pari in admiratione fuerit, & Pauli zelus atque audacia, & Petri humilitas docilitasque in summo Apostolici fastigii Principatu. *Petrus autem si aliquando aliter egit, Paulus licèt in conversatione novitius ei in faciem resistere minimè timuit. Petrus verò sui junioris increpationem libenter suscipiens, quod plus justo fecerat, diligenter correxit.* Quì potuisset enim Christus Ministros & Vicarios suos legibus solutos velle, qui venisset ipse legem non solvere, sed adimplere? *Præterea nulla ratione fieri licet, quod Christus suo exemplo dedocuit. Ipse enim legem solvere non venit, sed adimplere.* Ex quibus illud tandem efficit, potestatem à Christo Pontificibus commendatam, Christi more & spiritu explicandam esse, omnia admoderantibus legibus sapientiæ, justitiæ & charitatis. *Romana itaque Ecclesia divinarum Scripturarum legem solvere non debet, sed conservare: & tradita sibi à Christo potestate, non ad suam voluntatem uti, sed secundùm Christi traditionem.*

Alibi rursus idem Goffridus præstantissimè, ut temperandæ sint dispensationes, promovendæ semper religioni & charitati; non ad acervandos cuiquam thesauros iniquitatis & iræ, sed ad salutis æternæ adminicula subministranda. *Dispensationes aliquando in Ecclesia faciendæ sunt, non quidem amore pecuniæ, nec quolibet humano favore, sed pia & misericordi intentione. Tunc enim à Pastore Ecclesiæ dispensatio piè & misericorditer fieri creditur, cùm aliquid minùs perfectè ad tempus fit ab illo, vel fieri permittitur, non voluntate sua, sed aliorum necessitate, ne in ipsis videlicet fides Christiana periclitetur &c. Si quis verò aliter in Ecclesia dispensationes facit, rationi simul & veritati contradicit; nec solùm lucernam ardentem non habet, verùm etiam aliorum ardentes extinguit. Et ideo non rectè dicitur Christi Vicarius, sed dux est cæcorum ipse cæcus.*

Opuscul. 5.

VII. Stephanus sanctæ Genovefæ Abbas, Episcopatu postea Vornacensi auctus, cùm à Lucio Papa claudicantium natalium veniam fieri percuperet Cancellario Franciæ, quem ea de causa suis Præbendis & dignitatibus arcebant quædam Capitula: confitebatur ille quidem summa dispensandi potestate munitum esse Pontificem: *Eorum, Pater, legibus Romana Ecclesia non subditur, potens si voluerit, vel eis derogare in partem, vel eas penitus abrogare.* Sed mox eas rationes stimulosque Pontifici subjiciebat, quibus totum pietati & religioni, nihil admodum favori & gratiæ tribueretur. Cancellarii enim virtutibus & impensa Ecclesiæ opera ac benevolentia poterat justissima utique elici dispensatio. *Solvatur in eo, si placet, Apostolica manu vinculum quod exclusa virtute nativitatem includit, ut in paucis Ecclesiis, quæ observant, privilegium mereatur accipere, per quem in Palatio Regis multæ Ecclesiæ privilegia consequuntur.*

Epist. 99.

VIII. Joannes Salisberiensis Carnotensis quidem Ecclesiæ postea infulis decoratus, sed tum fidus comes & commilito B. Thomæ Martyris Archiepiscopi Cantuariensis, de Pontifice apud Pontificem ipsum Alexandrum III. expostulans, ob sive dispensationem, sive privilegium, quo Rex Angliæ jurisdictioni & fulminibus subducebatur Thomæ Archiepiscopi: ingenuè declarat, quantacumque

Circul. 2.

meritiſſimò habeatur in diſpenſando ejus poteſtas, non potuiſſe tamen ab eo eam proficiſci diſpenſationem, quæ Scripturis infeſta eſſet, & Eccleſiæ rationibus. *Fateor verum eſſe, omnia Romano licere Pontifici: ſed ea dumtaxat, quæ de jure divino Eccleſiaſticæ conceſſa ſunt poteſtati. Liceat ei jura nova condere, vetera abrogare, dum tamen illa quæ à Dei verbo in Evangelio, vel lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit, &c. Mala facienda non ſunt, ut proveniant bona; nec ſalubris eſſe poterit diſpenſatio, per quam ſacrilegorum perpetuatur audacia.*

Epiſt. 191. 223. 230.

IX. Arnulphus Epiſcopus Lexovienſis Cardinalibus approbare ſatagens inducias neceſſaria diſpenſatione Angliæ Regi conceſſas, dum animum adduceret ad obſequium ſuum novo Pontifici Alexandro III. potiùs devovendum, his verbis deſcribit, quàm juſta, & quàm neceſſaria fuiſſet ea diſpenſatio. *Quod ſi quid de indulgentia conſtat eſſe delictum, nihil tamen criminis interceſſit; vulnuſque modicum totius operis ſanitas aſſervata compenſat. Hic certè zelus eorum, hæc fuit diſpenſationis intentio, quam non ultronea voluntas obtulit, ſed importunitas neceſſitatis extorſit.*

Epiſt. 23.

At cùm idem ipſe iniquo ferret animo, quòd ex diplomate Alexandri III. quidam moliebantur, Eccleſia Sagienſi Canonicos exturbare Regulares, atque ſæculares intrudere: Epiſcopali & intrepida prorſus conſtantia exaratis ad eum litteris conteſtatus eſt, non poſſe ab eo convelli ſtatuta Anteceſſorum ſuorum, niſi ut, vel ſi quid inerat vitii, id expungeret: vel ſi quid aberat perfectionis, id adjiceret. *Quod autem dicitur prædeceſſorem ſucceſſori ſuo legem dare non poſſe, vel præcisè falſum eſt, vel omnia poſſunt impunè ſanctorum Patrum inſtituta convelli. Nos tamen errores prædeceſſorum à ſucceſſoribus poſſe corrigi non negamus, & ipſorum etiam in melius poſſe bona mutari; ubi major ſcilicet mutationem ſuadet utilitas, nullumque ſentit Religio detrimentum.* Addit & tolerari debere mala immedicabilia, quando jam infecta reddi non poſſunt, quamvis non antè fas fuiſſet aſſentiri: diſpenſari poſſe, ubi compenſatio ſuppetit: at nulla licentia in malum cuiquam abutendum eſſe. *Planè ſunt quædam, quibus ut fiant, conſenſum adhibere non licet: quæ tamen ſi facta ſunt, diſſimulare neceſſe eſt, quia non poſſunt habere remedium: vel ſi quid recompenſationis habeant, diſcreta moderatione diſpenſare. Culpam tamen indulgentia prævenire non debet, ne ſecuritas alat audaciam, & ad delinquendum fiducia remiſſionis invitet.*

Epiſt. 42.

Sed rurſus idem elegantiſſimè omnino ſubjicit, poſſe relaxari leges, ubi urget neceſſitas: ſed ecqua debeat illa eſſe neceſſitas, audiendos non eſſe ignavos & carnales rerum æſtimatores, qui gravem comminiſcuntur neceſſitatem, ubi ne umbra quidem ejus imminet: quibus æterna nullo, temporalia ſummo pretio ſunt; qui denique umbratilis neceſſitatis ſpecie vigorem Legum, Canonumque ſanctimoniam labefactant. *Tunc in poteſtate judicis eſt meliorare ſententiam, & mitius judicare quàm leges, cum rerum & perſonarum merita poſtulant, inſtantia neceſſitatis extorquet. In æſtimanda tamen neceſſitate non convenit puſillanimes inveniri; ne virtuti ſubduxiſſe materiam, vel de divina videamur gratia deſperare. Scio quoſdam diſpenſationum prodigos tantæ benignitatis exiſtere, ut nihil reſervent legibus, affectibus omnia largiantur; nec offenſam rationis attendunt, dum hominum ſibi præcaviſſe videantur offenſam.* Malunt compluſculi in Legum & Canonum, quàm in hominum offenſionem incurrere; hinc ſibi neceſſitates fingunt mendaces; hinc terrenæ quàm cœleſti prudentiæ impenſiùs obſequuntur; nec aliter ad minima quæque expaveſcunt, quàm ſi nulla divini præſidii ſpe recrearentur.

Epiſt. 34.

X. Non eo timidorum numero erat Hildebertus Cenomanenſis Epiſcopus, qui diſpenſare de cognationis vinculo conſtantiſſimè recuſavit, quanquam cæteri jam Epiſcopi conſenſiſſent; quamvis cauſa verteretur eorum, qui opibus & nobilitate florebant; quamvis denique eo conjugio viderentur diſſenſiones & bella conſopiri poſſe. Raræ tunc temporis conjugiis diſpenſationes. Hinc vetabat Hildebertus futuræ licentiæ aditum latiùs pandi. Prima id genus diſpenſatio à Paſchali II. exiſtimatur conceſſa fuiſſe Philippo I. Franciæ Regi, qui Bertradam duxerat, nec ab ea divelli potuerat, etſi anathematum & interdictorum procella veluti quædam in eum ſe effudiſſet, & in ejus Regnum. Denique Pontifex pollicitus eſt ſe diſpenſaturum, dum ſe interim Rex à Bertrada ſejungeret; in ſe quoque recepit Rex ab ea ſe receſſurum, dum diſpenſatio annueretur. Hæc edocuit nos Ivo in Epiſtola ad eundem Pontificem data. *Convenimus Balgenciacum ad faciendam abſolutionem Regis, ſecundum tenorem litterarum, quas ſuper hac re miſerat moderatio veſtra. Convenit etiam Rex & Lateralis ſua, & ſecundum præceptum veſtrum ſacroſanctis Evangeliis tactis, parati fuerunt abjurare abſolutè omnem carnalis copulæ conſuetudinem, inſuper & mutuam collocutionem, niſi ſub teſtimonio perſonarum minimè ſuſpectarum, uſque ad veſtram diſpenſationem.* Facilè principem tenebat locum Ivo inter hujus diſpenſationis Patronos, cui non omnes utique Galliarum Epiſcopi aſtipulabantur, ut ex hac ipſa liquet ejus Epiſtola. Hinc facilè intelliges, cur eam Pontifex diſpenſationem non largitur ſit, non Epiſcopi Gallicani. Fatetur ingenuè Fagnanus ipſe petitas aliquando à Papa diſpenſationes, quæ ab Epiſcopis dari potuiſſent.

Epiſt. 144. Fagnan. in L. 1. Decret. part. 2. p. 166. 167. & l. 4. p. 251.

Poſtquam autem Paſchalis Papa januam aperuit diſpenſandi in gradibus cognationis, mirum poſtea in modum id genus diſpenſationes increbuere. Unum hìc addam, quod fileri nefas propemodum ſit. Ubi Innocentius III. Ottoni Imperatori mandavit uxorem ducere filiam Philippi, qui ejus erat in Imperio ambiendo æmulus, ad viam paci & concordiæ muniendam: *Authoritate Dei & beati Petri, per Apoſtolicam obedientiam in remiſſionem peccatorum ſuorum præcepit matrimonium contrahere cum filia Philippi:* Non poterat niſi ex diſpenſatione id connubium contrahi, quam & Pontifex ipſe conceſſit; at Abbas Morimundi nomine Abbatum omnium Cluniacenſium & Ciſtercienſium, ejus dipenſationis culpam ac pœnitentiam omnem contulit in utrumque hunc Ordinem religioſum. *Delictum hoc connubio contra conſuetudinem Eccleſiæ quamvis diſpenſatoriè committendum, Monaſtico Ordini authoritate Apoſtolica impoſuit.* Ottonem verò ipſum compulit, ut utrique huic Ordini Regiam impenderet tuitionem, & in Palæſtinam ad bellum ſacrum ipſemet proficiſceretur.

Mariana. L. 10. c. 8. Otto de ſancto Blaſio.

XI. Nec ab his receſſit Jacobus Cardinalis Papienſis, cùm ad Cardinalem Mantuanum ſcriberet, Principum precibus debere Pontificem aures accommodare: ſed eorum quæ leges & conſcientiam vulnerent, annuere nihil: virium & momenti plurimum eſſe in eorum minis, ira, poteſtate, ſed in lege Dei & Veritatis longè plura eſſe momenta; peti quandoque ab eis, quod ne ſperent quidem, immo quod nec velint concedi; teſte Carolo VII. Franciæ Rege, cui doluit, quòd ſuis precibus quidem, ſed præter ſpem ſuam donatus eſſet juvenis Eccleſia Metropolitana. Ita compendio eſt, nihil mero favori, omnia juſtitiæ & conſcientiæ dari: *In decernendo fortem animum habet Pontifex, non attendens quid terrenæ Poteſtates petant, ſed quid ſua officia poſtulent. Exigunt nonnunquam indigna, quærentes non quæ Jeſu Chriſti ſunt, ſed quæ ſua. Minantur quoque cum poſtulant, & cum non impetrant, iraſcuntur. His honor ut magnis habendus eſt, non ut juſtis præſtandus eſt aſſenſus. Accedit quoque ſæpè, ut illa maxime*

Epiſt. 286.

ximè rogent, quæ minimum cupiunt. Francorum Rex Carolus cùm contenderet ab Eugenio IV. juvenem ante annos legitimos Metropoli Ecclesiæ præfici, idque assecutus factum damnaret; dicente quodam, Intercessisti, ò Rex: Intercessi, inquit, rogatus, sed non credidi concessum iri: se videlicet postulationis extortæ, Eugenium nimiæ facilitatis damnavit. Quærendum ergo semper quod rectum, & conscientia gratiæ præferenda. De Sixto IV. & Rege Arragonum, quæ suprà jam diximus, huc quoque spectant.

Illem. Hist. 512.

XII. Sua permagni interesse non dubitabant sanctus Thomas, ut in leges Ecclesiæ amplissima Pontifex uti posset potestate, in eo maximè Tractatu, quem in Privilegiorum sui Ordinis defensionem lucubravit. Confitetur tamen sanctissimus Doctor, non eam dominationis esse potestatem, sed dispensationis: & utcumque deroget Papa Canonibus, ad utilitatem Ecclesiæ illis tum derogari, utque eo ipso aliundè Canonibus ipsis obsecundet, quorum conditores providere animo non potuere circumstantias singulares & eventus futuros omnes, ut necesse fuerit eam curam & dispensationem summo permitti Pontifici. *Illa quæ sancti Patres determinaverunt esse de jure positivo, sunt relicta sub dispositione Papæ, ut possit eamutare vel dispensare, secundum opportunitates temporum vel negotiorum. Nec tamen Papa quando aliquid aliter facit, quàm à sanctis Patribus statutum sit, contra eorum statuta facit, quia servatur intentio statuentium, etiamsi non servantur verba statutorum, quæ non possunt in omnibus casibus & in omnibus temporibus observari, servata intentione statuentium, quæ est utilitas Ecclesiæ, sicut & in omni jure positivo accidit, &c.* Et alio loco: *Secundùm illud Apostoli, Nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos; quia omnis dispensatio petita à Prælato, debet fieri ad honorem Christi, in cujus persona dispensat; vel ad utilitatem Ecclesiæ, quæ est ejus corpus.*

Contra imp. Relig. c.

2. q. 88. a. 12.

Thomas Cantipratensis, cùm de pluralitate Beneficiorum disputasset, tum subjicit, frustra eos esse, qui sibi dispensationum obtentu blandiantur, *Quis ergo sapiens erit, qui fallat se, & sibi super dispensatione aliqua blandiatur?* Alibi verò hanc ille legem præscribit dispensationibus quibuscumque: *Nulli ergo Prælatorum in dispensatione etiam dispensabilium causarum sit pro ratione voluntas, sed cum summo moderamine dispensationes fiant, quas Ecclesiastica necessitas quandoque deposcit. Decipi se de facili dispensator non permittat, nec se decipi dispensationem extorquens: quia æqualis periculi fere est, vel decipere velle, vel decipi.* Paulò antè hic idem narraverat, quid responsum fuerit ab Episcopo Cameracensi ad Prælatum ingentis famæ & nominis, qui percontatus eum fuerat, An crederet posse summum Pontificem simoniacè aliquid agere, & ita peccare. Magno prorsus animo respondit Cameracensis, & quidem in civitate ipsa Lugdunensi, ubi tunc Romana Curia versabatur: Non credere tantùm se, sed & scire, posse Pontificem criminosa constringi simonia, sordidiùs etiam quàm ipse posset; idque à se, si ex re esset, probari posse invictissimis utriusque Testamenti testimoniis. Tempero ne plures è schola suffragatores excitem, Gandavensem, Alensem, Gersonium, alioque.

Cantipratens. l. c. 19. & l. 2. c. 19. n. 6.

and. odlib. 8. 19. & odlib. 2. 17. 19. en. p. 14. 825. rson. to. 1 173. 179. ot Fagnan cis innu- er.

De Residentia.

CAPUT XXX. *P. 1. l. 2. c. 31.*

De necessaria Episcoporum Residentia per priora quinque sæcula.

I. De residentiæ lege ut indubitatissima, agunt Concilia omnia. Nicænus Canon.

II. Canon Sardicensis.

III. Maximè de profectionibus Episcoporum ad Aulam.

IV. Non potest Episcopus ultra tres hebdomadas Ecclesia sua abesse.

V. In Cathedrali Ecclesia residendum est Episcopis.

VI. VII. VIII. IX. Doctrina Cypriani, Ambrosii, Augustini, & Athanasii.

X. XI. Athanasius ex Scripturis residendi necessitatem astruit, & ex Edictis Imperatorum.

XII. Doctrina Synodi.

XIII. Diebus maximè festis solemnioribus necessaria residentia.

I. DE lege & necessitate residendi egere Concilia, non ut eam sancirent, sed ut longè sanctissimam, antiquissimam & indubitatissimam inculcarent. Eccui enim unquam nisi valdè excordi in mentem venit dubitare, & quærere, an Pastor pascendo gregi adesse & insistere debeat? Editus est à Nicæna Synodo Canon, quo monentur jubenturque Presbyteri, Diaconi, & alii inferiores, in Ecclesiis quisque suis residere: de Episcopis verbum fit nullum, quòd cùm ipsis potissimùm solis suas Christus oves crediderit, residentiæ lex illa eadem divina authoritate constituta est, qua & Episcopatus ipse divinitùs institutus. Can. 16.

II. Multa decrevit Sardicensis Synodus de necessaria Episcoporum residentia: non ut ipsam sanciret, ne actum ageret: sed ut vanas excluderet causationes, & justas edoceret absentiæ causas. Fatetur enim hæc Synodus posse Episcopos ad Aulam pergere, si eò evocet Imperator, aut si necessitas tuendi pauperes, miserabiles quosque, viduas & orphanos ire compellat. *Ne Episcopi ad Comitatum accedant, nisi fortè hi, qui religiosi Imperatoris litteris vel invitati, vel evocati fuerint.* Prior hæc est justa non residendi causa. Altera ita habet ibidem: *Ut fieri solet, aut oportet, ut pauperibus, aut viduis, aut pupillis subveniatur.* Adde & exules, calamitosos quoslibet, oppressos, reos extremo jam addictos aut addicendos supplicio. Ipsa enim calamitas parenti Patronoque omnium publico conciliat commendatque miserellos omnes. *Sed quoniam sæpè contingit, ut ad misericordiam Ecclesiæ confugiant, qui injuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio, vel insulis damnantur, aut certè quacumque sententiam excipiunt; subveniendum est his, & sine dubitatione petenda indulgentia.* De hac Episcopali ad subveniendum miseris sollicitudine, suo infrà loco sermo instituetur. Can. 8.

III. Qui ibidem sequuntur Canones, iis videtur superiori modus aliquis & finis præscribi: ut ne Episcopi ipsi sua sponte ad Aulam proficiscantur, nisi Princeps jubeat: aliàs Diaconos eò ablegent, qui humanitatis & levamenti aliquid pauperibus & ærumnosis obtineant. Quin & Diaconus ipse dum eò pergit, Metropolitani licentiam & litteras deposcet, ipsiusque Pontificis Romani assensum, si Roma iter habeat. Providæ sanè & necessariæ fuere hæ cautiones, assensus Metropolitani & Papæ, ut Episcoporum ambitus coliberetur. *Ipse prius examinet, si honestæ & justæ sunt causæ.* Minùs invidiosa erat Diaconi delegatio, præterquam quòd sumptibus & tempori parcebatur. *Persona Ministri invidiosa non est: & quæ impetraverit, celeriùs poterit referre.* Nec his se finibus continuit providentia hujus Concilii. Jussit enim ut & Episcopi per quorum civitates ad Aulam pergeret quisquam Episcopus, causas quibus concitaretur expenderent: viam panderent, si jussio Principis urgeret: si privatis autem tantùm affectibus eum agi comperissent, cogerent revocare gradum, iter actutum remetiri, aut sua illum arcerent communione & subscriptione ea, quæ formatis litteris ex more adjiciebatur: si denique sola pauperum sublevandorum causa, [illegible] Can. 11. 12.

misisset Episcopus, illum redire in Ecclesiam suam hortarentur, & Diacono rem totam delegare.

IV. Hactenus Sardicenses Canones de adeunda, vel fugienda Episcopis Principum Regia. At rursus ibidem præcipitur, ne quis Episcopus in aliena vel Provincia, vel civitate, quàm sua, moras trahere possit; denique ne Ecclesia sua abesse possit ultra tres hebdomadas, nisi inexorabili necessitate constringatur. Si enim Eliberitano Canone communione interdicuntur Laici, qui sacris Mysteriis abfuerint tribus Dominicis diebus continuatis: eadem
Can. 34. cum ovibus suis residentiæ lege vinciendus est Pastor. *Memini superiore Concilio fratres nostros constituisse, ut si quis laicus in ea in qua commoratur civitate, tres Dominicos dies, id est, per tres septimanas non celebrasset conventum, communione privaretur. Si ergo hæc circa Laicos constituta sunt, multo magis Episcopum nec licet, nec decet, si nulla sit tam gravis necessitas, quæ detineat, ut amplius à suprascripto tempore absens*
Can. 15. *sit ab Ecclesia sua.* Ne fas est quidem Episcopo, ruri, ædibus in quibusdam elegantioribus suis, vel cum proximis habitare, iisque posthabere Ecclesiam Cathedralem suam. Itaque nec ultra tres hebdomadas his illecebris abductus abesse poterit.

Can. 11. Eodem ferè tempore vetuit Antiochena Synodus, ne ad Imperatorum Aulam se conferrent Episcopi, nisi cum licentia & litteris tum Metropolitani, tum reliquorum Provinciæ Episcoporum. Ex
Ferran. in Breviar. Can. 46. Carthaginensi denique Concilio Decretum non absimile profert Ferrandus: *Ut Episcopi sine formata Primatis non navigent.*

V. In Concilio autem Carthaginensi V. statutum est, ut Episcopi non in Diœcesi tantum, sed & in Ecclesia sua Cathedrali sedem defigerent; quam uti sponsam colere & amplexari debent; non ei per summum dedecus quamvis aliam anteponere Ecclesiam, aut domum ad delicias suburbanam. *Pla-*
Can. 5. *cuit ut nemini sit facultas relicta principali Cathedra, ad aliquam Ecclesiam in Diœcesi constitutam se conferre, vel in re propria, diutiùs quàm oportet, constitutum, curam vel frequentiam propriæ Cathedræ negligere.*

VI. Irascebatur olim Cyprianus Episcopis, qui negotiis se ita implicabant sæcularibus, ut sacris functionibus suis interim se subducere cogerentur & ab Ecclesia & plebe sua abesse, quò inexplebiles cupiditates opibus iis satiarent, quibus qui ditantur,
De lapsis. eò pauperiores semper fiunt, quò cupidiores. *Episcopi plurimi, quos & ornamento esse oportet cæteris, & exemplo, divina procuratione contempta, procuratores rerum sæcularium fieri, derelicta cathedra, plebe deserta, per alienas Provincias oberrantes, negotiationis quæstuosæ nundinas aucupari.* Quàm affigi & adglutinari debeant Episcopi suo gregi, ex his rursus verbis, adeoque & exemplo Cypriani pa-
L. 4. Ep. 6. tet. *Quoniam sic rebus urgentibus detinemur, ut longè istinc excurrere, & diù à plebe, cui de divina indulgentia præsumus, abesse non detur facultas, has interim pro me ad vos vicarias litteras misi.* Sponsis suis, Ecclesiis suis sacro ordinationis suæ nodo devincti Episcopi, nec jam sui pro arbitrio suo compotes, sicubi necesse erat ipsos adesse, aderant per Epistolas, per Clericos, per Vicarios Diaconos, quos missitabant.

VII. Erat & Ambrosio persuasissium, teneri se divina quadam & invariabili lege assidere gregi suo, cùm ad Imperatorem Theodosium scriberet, horrore Eugenii Tyranni Mediolano se tantisper secessisse, at mox properè eò se rediisse, ubi ea pro-
Epist. 86. cella detumuit. *Festinavi reverti, postea quam illum, quem jure declinandum putaveram, Mediolano abiisse cognoveram. Non enim ego Mediolanensium Ecclesiam dereliqueram, Domini mihi judicio commissam; sed ejus vitabam præsentiam, qui se sacrilegio miscuisset.*

Alibi verò inter sermones Ambrosii nomine evulgatos, elegantissimus ille est ubi percensetur, quibus immergatur Ecclesia damnis per Episcopi absentiam. Abesse & subducere se Ecclesia assuescit populus exemplo Episcopi, tota lentescit & infringitur pietas & religio, ut quam soli Episcopi præ- Can. 8.
sentia animaret. *Comperi, fratres, quod per absentiam meam rari quique ad Ecclesiam veniatis, ita pauci admodum procedatis, quasi me proficiscente mecum pariter veneritis; & quasi cum necessitatibus ego protrahor, vos mecum traxerit ipsa necessitas. Pariter ergo à domo Dei absentes sumus, sed hoc interest, quod me absentem necessitas facit, vos voluntas. Nescitis quia et si ego ab Ecclesia desum, Christus ab Ecclesia sua, qui est ubique, non deest? Venis, frater, ad Ecclesiam, non invenis ibi Episcopum; sed si fideliter venis, invenies ibi Episcoporum Episcopum Salvatorem.* Nec Laici tantùm, sed & Clerici Episcoporum absentia intepescunt: *Clericos magis video nobis negligentes*; ut quos propiùs præsentis Episcopi charitas succenderet.

VIII. Quanquam inexorabili tantùm necessitate abstraheretur Augustinus suæ ab Ecclesiæ gremio, non dissimulat ipse tamen, quantum ex absentia sua remiserit pietas Cleri, quem ea de causa per Epistolas acuere & inflammare nitebatur, ad pauperes largiùs sublevandos. *Illud noverit dilectio vestra,* Epist. 158
nunquam me absentem fuisse licentiosa libertate, sed necessaria servitute; quæ sæpè sanctos fratres & collegas meos etiam labores marinos & transmarinos compulit sustinere; à quibus me semper non indevotio mentis, sed minùs idonea valetudo corporis excusavit. Aurea & illustris, sed operosissima servitus Episcopatum consectatur. Si residet Episcopus, hoc nimirum vinculo constrictus est. Si quò secedit, eam illi legem imponit servitus & sollicitudo ea, qua Ecclesiæ suæ adhæresit. Ita testatum faciebat Augustinus à sua se nunquam vel tantillùm Ecclesia recedere, nisi ex necessario officio, non tam dignitatis, quàm servitutis Episcopalis: *Necessaria servitute.*

Hippone Tagastam pergere cùm maximè cuperet, ut viros splendore sæculari & potestate conspicuos, sibique antiqua necessitudine conjunctissimos inviseret, maluit illis præsentes plebis suæ ærumnas excusare, per quas sibi non liceret eò excurrere. *Populus Hipponenses, cui me Dominus servum dedit, cum ex magna & pene omni ex parte ita infirmus sit, &c. Eum modò cum regressus sum, periculosissimè scandalizatum comperi de mea absentia, &c.*

IX. Permissus, quasi id ipse expetisset, an potiùs præter voluntatem suam Athanasius ab Impe- Epist. 227.
ratore Constantio jussus ad Aulam accedere, illum admonuit, ab adversariis suis illas suo nomine conscriptas fuisse Epistolas; nefas sibi esse ab Ecclesia sua evagari, Episcopos nec frequentare Regiam debere, nec precibus suis Imperatores obtundere: denique non eos esse Imperatores, ut quæ Episcopis collocant beneficia, ea velint gravioribus illis redimi damnis, in quæ greges per eorum absentiam incurrunt. *Nihil hujusmodi scripsi, imò nec fas est Ecclesiam relinquere, aut tuæ pietati molestum esse, maximè cum etiam absentibus nobis in Ecclesiasticis postulationibus annuas.*

X. Ibidem mox declarat invictissimus Ecclesiæ Apolog. ad Const. Imp.
defensor, quibus rationibus deterritus sit, ne ab Ecclesia antè sua discederet, quàm persecutorum insania inde abstraheretur. Quippe vociferantur sacri codices, si divellantur ab ovibus suis Pastores, perfidiosè eos in summum Pastorem agere, & præstare cogi gregis interim sui detrimento, quem lupis lacerandum fuga sua objecerint. *Ecclesia non* Ibidem.
deserenda ab Episcopo. Nosti ex lectione Scripturarum, quanti sceleris sit Episcopum Ecclesiam suam deserere, & negligere gregem Dei. Pastorum enim absentia lupis invadendi gregis occasionem præstat. Si fugissem, quam excusationem apud veros Episcopos, vel potius apud eum, qui mihi hunc gregem

cre-

credidit, habuiſſem? Subjicit Imperatorum ſe juſſu Eccleſiæ Alexandrinæ clavum capeſſiviſſe, nec poſſe injuſſu jam eorum ab illo diſcedere. *Quomodo non tua pietas meritò his me verbis objurgaſſet? Cur tu cum diplomatibus in Eccleſiam intromiſſus, ſine diplomatibus egrederis, populoſque deſtituis*?

XI. Exturbavit tandem Eccleſia ſua Athanaſium furor Arianorum: ſed narrat ipſemet, ut quinque ampliùs millia armatorum in Eccleſiam irruperint ad eum comprehendendum, diſcedere ipſum noluiſſe, quin priùs omnis abſceſſiſſet plebs, ut unus totum ipſe diſcrimen in ſe converteret, & poſtquam gregis totius ſaluti proſpexiſſet, tum ipſe quoque ſibi conſuleret. *Ego cùm in tanta tribulatione populos deſerere abſurdum putarem, & rectius eſſe, ut pro aliis pericula ſuſciperem, manebam ſedens in Cathedra mea, &c. Niſi omnibus ad unum digreſſis me receſſurum pernegabam; melius enim eſſe, ut ipſe in periculum venirem, quàm ſi quiſpiam illorum damnum acciperet*.

XII. Sciſcitatus eſt Syneſius Theophilum Archiepiſcopum Alexandrinum de cauſa Epiſcopi cujuſdam Bithyniæ, quem populi ſeditio Eccleſia ſua exegerat, ſed qui Cyrenes, ubi exulabat, & cujus Epiſcopus erat ipſemet Syneſius, ita domicilio oblectabatur, ut ejus otii magis quàm exilii ſuavitatem Eccleſiæ ſuæ throno anteponeret, quò & pace jam & officio ſuo revocabatur. Facilè ſuſpicamur in ea Syneſium fuiſſe ſententia, non ampliùs ſibi ſinendum illum Epiſcopum ſua in civitate feriari, & moras nectere, ſed pia & religioſa inclementia abigendum in Eccleſiam ſuam. Eadem enim ipſa Epiſtola plures alios partim attingit Epiſcopos, partim Clericos errones, qui ne probabili quidem ulla cauſa ab Eccleſiis ſuis profugi, civitates alias aliaſque obambulabant, iiſque immorabantur, ubi & honores, & opes, copioſiùs demerebant. Cenſet eos Syneſius in Eccleſias ſuas retrudendos, in quas non illubentes ſe recipient, ſi cæterarum Eccleſiarum omnium non honoribus tantùm, & ſportulis, & aditu interdicantur. Theophilum percontatur, quì privatim ſe cum illis agere debeat. Spectabat id forſan ad eam quam vocabant communionem peregrinam, ubi ſuppeditabatur Clericis extraneis neceſſaria corporis ſuſtentatio, communio Eccleſiaſtica negabatur. *Vagantur apud nos vacantini. Hi certam nullam ſedem habere volunt, qui quam habebant antea, reliquerunt, non calamitate expulſi, ſed ſponte locum mutantes. Honoribus porro fruuntur, eò vagantes, ubi majus compendium eſt. Mihi verò, reverende Pater, ita videtur, oportere iis qui ſuas Eccleſias deſeruerint, omni Eccleſia interdici, & priuſquam illuc redeuntes ſe receperint, neminem eos ad Altare admittere, neque ad primas ſedes invitare, ſed vulgares illos in plebeis ſubſelliis relinquere, cùm in Eccleſiam irruperint. Cito enim referent ſe, ubi de honore periclitati fuerint; quem capere ubivis malunt, quàm ibi, ubi convenit: mallent autem illic ſaltem, quàm nuſquam omnino percipere*.

XIII. Quanquam autem ſtuderent præſtantiſſimi quique Epiſcopis Eccleſiis ſuis abeſſe nunquam, niſi ubi vel ſuæ, vel univerſę Eccleſiæ utilitas, & charitas aliò avocaret: erat tamen id potiſſimùm curæ, ut celebriores feſtos dies ſuis Eccleſiis agerent, maximè autem ſolemnitatem Paſchalem. Id docet nos Chryſoſtomus, qui hinc arripuit anſam commendandæ populo Antiocheno charitatis & vigilantię Archiepiſcopi Flaviani, qui ut ab Eccleſia & Civitate ſua impendens exitium propulſaret, non dubitaſſet Paſchatis diem peregrè agere. Quanquam veneranda canitie & precibus Flaviani delinitus Imperator illum remiſerit quamproperè, Paſchæ diem cum ovibus ſuis ut ritè peragereret. *Elegit ſolemnitatem in aliena terra, & procul à ſuis, propter civitatis ſalutem celebrare. Deus autem ante Paſcha ipſum nobi reddidit, ut communem nobiſcum ſolemnitatem ageret, &c.* Dicemus infrà de ſancto Epiphanio Epiſcopo Ticinenſi iter maturante, ut Paſcha in Eccleſia ſua ageret.

CAPUT XXXI. *P. 2. l. 2. c. 46.*

De Reſidentia Epiſcoporum, & aliorum Beneficiariorum, ſæculo V. VII. & VIII.

I. Ex officio ſuo reſidere tenetur Epiſcopus, qui non aliter officio ullo fungi poteſt.

II. Quam inſtet Gregorius ut reſideant Epiſcopi.

III. Voluit Juſtinianus, ut indigenæ eſſent Beneficiarii, quò faciliùs reſiderent.

IV. Vetuit, ne Epiſcopi pluſquam anno abeſſent Eccleſiis.

V. VI. Pœnæ, & cautiones, ut reſidentiæ leges ſerventur.

VII. Concilium Trullanum in Beneficiarios invehitur, qui tribus continuis Dominicis abſunt Eccleſia.

VIII. IX. X. Quàm ſtrenuè incubuerit Gregorius Magnus, ut legibus & Canonibus obtemperaretur de reſidentia Epiſcoporum & Parochorum.

XI. Injuſſu Metropolitani abeſſe non poterant Epiſcopi.

XII. Epiſcopi Gallicani eam licentiam petebant ab Arelatenſi Archiepiſcopo.

XIII. XIV. Ut ea poteſtate exciderint Metropolitani Galliarum.

XV. XVI. Laici nobiliores, & Clerici liberi ſolemniores dies feſtos cum Epiſcopo ſuo tranſigebant.

XVII. Debent Epiſcopi reſidere in Eccleſia ſua Cathedrali.

XVIII. Primatum Africæ abuſus.

I. AD Epiſcopales functiones veniſſemus, niſi antè de reſidentia pertractandum fuiſſet, ad quam ita ex officio aſtringuntur Epiſcopi, ut ne officio quidem alio fungi poſſint ullo, niſi reſideant.

II. Illud jam alibi obſervavimus, quò faciliùs Epiſcopi ſuis in Eccleſiis reſiderent, id uſu receptiſſimum fuiſſe, ut ipſius ex Eccleſiæ gremio eligerentur, & ex indigenis. Non patiebatur Gregorius Magnus, ut Epiſcopi Viſitatores vacantium Eccleſiarum, ubi electionibus præſidebant, aliarum Eccleſiarum Clericos eligi ſinerent, niſi in proprio Clero nullus eſſet ei ſarcinæ ſubeundæ par; quod non facilè ſuaderi poſſet. *Commonemus ut nullum de altera eligi permittas Eccleſia, niſi fortè inter Clericos ipſius civitatis, in qua viſitationis impendis officium, nullus ad Epiſcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri*. L. 1. Ep. 19. 38. L. 4. Ep. 45. L. 6. c. 16.

III. Id ipſum ſanxerat Juſtinianus in omnes agreſtium Eccleſiarum Clericos. *In Eccleſiis quæ in poſſeſſionibus, ut fieri adſolet, diverſorum, vicis etiam, vel quibuslibet locis ſunt conſtitutæ, Clerici non ex alia poſſeſſione vel vico, ſed ex eo, ubi Eccleſiam eſſe conſtiterit, ordinentur*. Nec me fugit, quanta aliàs commoda ex eo uſu derivarentur, quo Clerici ex indigenis, Epiſcopi ex Clero civitatis deligebantur; ſed nemo negaverit, hanc reſidendi facilitatem non poſtremo in iis loco eſſe debere. Cod. de Ep. & Cler. l. 1. Legi.

IV. Edicta eſt ab eodem Juſtiniano Novella Conſtitutio, qua vetantur Epiſcopi ſuis Eccleſiis pluſquam uno anno abeſſe, niſi eos diutiùs moraretur juſſio quæpiam Imperatoria; commonentur autem Patriarchæ, ut Metropolitanos, Metropolitani in Epiſcopos ſumma cura & diligentia pervigilent, ne ultra id tempus adſint, quod ne ipſum quidem

eis,

eis, nisi singulari quadam indulgentia conceditur; utque in eo juris rigorem distringant, abdicentque sacro munere eos, qui canonicè moniti, suis
Novel.6.c.2. se reddere Ecclesiis pigritabuntur. *Et illud etiam definimus, ut nemo Deo amabilium Episcoporum foris à sua Ecclesia plusquam per totum annum deesse audeat, nisi hoc per Imperialem fiat jussionem. Tunc enim solum erit incupabile. Sacratissimis Patriarchis uniuscujusque Diœceseos compellentibus Episcopos, neque in peregrinis demorari, neque annum excedere, quem & ipsum propter misericordiam constituimus, &c. Si verò maneat per omnia inobediens, expellatur à sacro Episcoporum choro, & alium introducat. Si non Metropolita, sed aliorum Episcoporum aliquis sit, qui erraverit, hæc omnia à Metropolita fiant.*

V. Subditur & illud ibidem, non posse citra dedecus & inanem pompæ ostentationem discurrare per alia & alia loca Episcopos, cum tanta illa ministrorum & servorum turba, quanta carere non possunt. Si quas verò lites & causas habeant Constantinopoli, vel alia quapiam in civitate persequendas, delegari ab illis eò debere Apocrisiarios suos, in Aula ipsa Imperatoria, vel Oeconomos Ecclesiarum suarum. *Hoc enim non habet decentem rationem, ut cum multitudine, quam necesse est Episcoporum habere ministeria, lustrent peregrè, &c. Cùm liceat, si quædam sunt lites sanctissimis Ecclesiis, hoc per Clericos, aut Apocrisiarios, aut Oeconomos movere, & petitione ad Imperium dirigere, impetrare autem sperata.* Si qua denique ineluctabilis necessitas eos cogat Constantinopolim se conferre, ne sine litteris Metropolitæ accedant, si Episcopi sint: vel Exarchi, si sint Metropolitani: ne sua illis imponat cupiditas, vano necessitatis obtentu. *Si quidem Episcopus sit, litteras accipiat proprii Metropolitæ ad Imperium; si verò Metropolita sit, litteras sumat ejusdem Diœceseos Patriarchæ, ejus præsentiam necessariam esse dicentes.*

Novel. 67. c. 3. VI. Novellam illam corroboravit Justinianus illa altera Constitutione, qua hanc præterea pœnam indixit, ut ex quo annus absentiæ effluxisset, nequid ultra Episcopus de Ecclesiæ suæ proventibus perciperet. *Si defuerit Episcopos Ecclesiæ suæ amplius tempus, nullam ei mitti expensam de Provincia; sed illam quidem circa actus pios, & sanctissimam Ecclesiam expendi.* Quod & alia rursus Constitutione innovatum est, exauthorationis pœna in contumaces designata; denique ampliata eadem lex est ad Clericos omnes alios, utpote
Novel. 123. c. 9. & ipsos residentiæ legi obnoxios. *Hoc ipso & super Clericis valituro cujuscumque ordinis fuerint, aut ministerii.*

VII. Trullana verò postea Synodus intra arctiores limites residenti æ necessitatem coarctavit, nec licere voluit, quod inultum reliquerat Justinianus. Innovata enim prisca Canonum Sardicensium austeritate Trullani Antistites, depositionis damnationi subjiciunt Episcopos, Clericosque, seu Beneficiarios alios, qui tres Dominicos dies continuatos suis abfuerint Ecclesiis, nisi indeclinabili quapiam constringantur necessitate: denique Laicis ipsis intorquetur anathema, si in urbe degentes, tribus hebdomadis totis ad Ecclesiam non
Cap. 80. Conc. Sard. Cap. 21. accesserint. *Siquis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel eorum qui in Clero numerantur, vel laicus, nullam graviorem habeat necessitatem, vel negotium difficile, ut à sua Ecclesia absit diutissimè; sed in civitate agens, tribus diebus Dominicis in tribus septimanis unà non conveniat; si sit quidem Clericus, deponatur: si verò laicus, segregetur.*

VIII. Nec incuriosior fuit Gregorius Magnus exigendæ juxta Leges & Canones residentiæ. Author est Joannes Diaconus non esse passum illum, suis ut Ecclesiis abessent Episcopi, nisi extrema urgente necessitate, & quàm brevissimo fieri poterat tempore; denique permolestè tulisse, si sæcularibus se negotiis Episcopi miscerent. *Neminem sanè Pontificum à Parochia sua saltem parumper absque inevitabili prorsus necessitate discedere Gregorius permittebat; quos nimirum in causis mundialibus occupari vehementissimè prohibebat.* L.1. c.16. Ideo & cùm resciviset Gregorius Basilium Episcopum ita persequendis litibus totum inhæresceere, ut hinc Episcopatus amplitudo & majestas sordesceret inter sæcularium Judicum Tribunalia: ad Apocrisiarium suum rescripsit, ut Basilium à forensibus litibus deterreret, & ne datis quidem dierum quinque induciis, quo res suas componeret, ad Ecclesiam illum suam ablegaret. *Perlatum est ad nos Basilium Episcopum, velut unum de Laicis in causis sæcularibus occupari, & Prætoriis inutiliter deservire. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reverentiam Sacerdotalem annihilat, statim ut experientia tua hoc præceptum susceperit, cum ita ad revertendum districta executione compellat, quatenus ei illic, te insistente, quinque diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat.* L.8. Ep. Alibi rursus Apocrisiario indicebat suo, ut Amalfitanum Episcopum cogeret in Ecclesia sua residere, aut Monasterio eum includeret, & à se expectaret, quid rursus de eo esset statuendum. *Quem si fortè non emendari post tuam interminationem cognoveris, in Monasterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare, ut quid facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.* L.9.Ep.

IX. Hortanum Episcopum Blandum jamdiu Ravennæ Exarchus detinebat. Rescripsit ad eum Gregorius, si quo flagitio Episcopus se obligasset, quod meritò depositione plectendum esset, canonicè causam ejus in Concilio versandam, dandum que successorem: si criminis expers esset, sinendum esse, ut in Ecclesia resideret sua, quæ tamdiu Pastore viduari non deberet. *Ne Ecclesia Dei in his, sine quibus eam Christiana non patitur esse religio, inculta ac destituta remaneat.* L.1.Ep.

X. Ut legibus suis Justinianus Beneficiarios omnes complexus est, iisdem mancipavit pœnis, nisi constanter residerent: ita & Gregorius Parochum, qui duos menses Ecclesia sua abfuisset, ab Episcopo suo jure abdicatum fuisse pronunciavit. Sed cùm Presbyter ille ad Papam provocasset contendetetque non abfuisse se nisi permittente Episcopo, pro gravissimis causis, quibus dum distineretur, morbo correptus acerbissimo, duos menses decubuisset, Ecclesiaque sua abfuisset: Gregorius ad Episcopum Syracusanum rei judicium rejecit, quòd vel is esset Metropolitanus, aut Metropolitani partes ageret. *Asserit à Quintiano fratre & Coepiscopo nostro in loco suo pro quibusdam de suis ordinandis negotiis relaxatum, ægritudinisque causa per duorum mensium spatium suæ se Ecclesiæ defuisse: cujus rei occasionem captantem prædictum fratrem nostrum alium in loco ejus illic Presbyterum ordinasse.* L.3.E.

XI. Denique Sardiniæ Insulæ Episcopis mandavit Gregorius, ne se posthac Ecclesiis suis subducerent, neu trajicerent maria, nisi permissione muniti suorum Metropolitarum, quantivis ponderis negotio urgerentur, nisi de ipso suo Metropolitano apud Apostolicam Sedem conqueri vellent. *Additur quòd ex vobis aliqui pro Ecclesiæ suæ emergentibus causis transmarina petentes, sine Metropolitani sui cognitione, vel Epistolis, sicut Canonum ordo constituit, audeant ambulare. Hortamur à Metropolitano petere licentiam debeatis, excepto si, quod non optamus, contra eumdem Metropolitanum vestrum habere vos aliquid causæ contingat, ut ob hoc Sedis Apostolicæ judicium requiratis.* L.7.E.

XII. Eidem legi suberant Episcopi Gallicani, ut ne Diœcesibus suis exilirent, nisi permittente Apostoliço Vicario, Episcopo Arelatensi. Ita commendavit Gregorius ipse Virgilio Arelatensi Episcopo, cùm Pallio illum & hac Legatione exornaret,

ret, *Sicubi longiùs Episcoporum quisquam pergere forte voluerit, sine tuæ sanctitatis authoritate ei ad loca alia transire non liceat*. Nec tamen his ejus privilegiis quidquam derogatum volebat Pontifex juri & potestati Metropolitanorum. *Singulis siquidem Metropolitis secundùm priscam consuetudinem proprio honore servato, &c.* Erat tamen illud inter privilegia Metropolitanorum non aspernandum, ut Sacerdos Episcopos monebat suprà Gregorius & Justinianus in Novellis addocebat, suæ ut Provinciæ Episcopos litteris formatis instruerent, quandocumque suis excederent Diœcesibus. Ecqui ergo poterat Gregorius id quidquid erat juris, in Archiepiscopum Arelatensem conferre, intacto & illibato jure cæterorum Metropolitanorum? Probabile cum primis est, his verbis, *secundum priscam consuetudinem*, omnem illam elevari difficultatem. Unde & Gregorius ad Gallicanos Episcopos scribens de hac lege suis è Diœcesibus non discedendi, nisi permittente Episcopo Arelatensi, testatum facit ab Antecessoribus suis eadem delegatione honestatos fuisse Antecessores Episcopi Arelatensis. *Scientes quia & prædecessorum nostrorum, qui vices suas ejus prædecessoribus commiserunt, sic proculdubio mandata definiunt*.

XIII. Simillimum ergo veri est, nunquam Episcopos Galliæ animum adducere potuisse, ut ne finibus excederent suæ Diœcesis injussu Metropolitani: aut frequentibus etiam jurgiis inter Episcopos & Metropolitas perfectum esse, ut ne unquam usus ille invalesceret petendæ Metropolitani licentiæ, ubi exire suæ ex finibus Diœceseos gravibus & necessariis causis cogebantur. Ita eam potestatem Pontifices ad Vicarios suos Arelatenses Episcopos transtulere, utpote ad se devolutam ex longa Canonum incuria. Docet alicubi Gregorius Episcopos Hispanię in hoc Metropolitas suos obsequio minimè defungi solitos. Poterant & eorum exemplo Galli uti voluisse. Commonefecit quidem Hilarus Papa Episcopos Gallicanos hujus quærendæ à Metropolitis licentiæ, sed ita tamen, ut vel hinc odorari liceat eam consuetudinem minùs tum viguisse. *Illud etiam non possumus præterire, quod sollicitudine diligentiore curandum sit, ne præter Metropolitanorum suorum litteras aliqui ad quamlibet Provinciam audeant proficisci*.

XIV. Illud verò potissimùm in hac Hilari Epistola perpendendum, quod addit, Si Episcopi Metropolitanis suis minùs concordantes, hanc ab illis licentiam impetrare non possent, de ea lite Archiepiscopum Arelatensem cum duobus Metropolitanis cogniturum. *Si hoc impetrare per aliquam non potuerint simultatem, cum duobus Metropolitanis Provinciarum, quæ congruæ sunt, Arelatensis Episcopus cuncta discutiens, pro causæ qualitate, observanda constituat*. Ubi duo illa animadverti necesse est; 1. Episcopos sæpiùs à Metropolitanis suis dissidentes, hoc illos forsan officio colere desisse. 2. Jam tum hoc Decreto Hilari Archiepiscopos Arelatenses hac potestate uti cœpisse, quam posteriores Pontifices eorum successoribus uberiorem contulere. Contestatur enim Vigilius Papa Legationem & Vicariatum Apostolicæ Sedis Auxanio Arelatensi à se conferri, & circumscribi iisdem finibus, quos prisci Pontifices priscis Archiepiscopis Arelatensibus defixissent: mox illum hac instruit potestate, ut arbiter & judex sit causarum, quæ ad residentiam, vel absentiam Episcoporum pertinebunt. *Illud pari authoritate mandamus, ne quisquam Episcoporum sine prædicti fratris & Coepiscopi nostri formata, ad longinquiora loca audeat proficisci; quippe quia & decessorum nostrorum decessoribus eius, quibus vices suas libentissimè contulerunt, sanctæ sic definiunt jussiones*.

XV. Agathensi Concilio jussi sunt Laici comnes diebus saltem solemnibus Paschæ, Pentecostes, & Natalis, sacra Christi corporis communione refici: Ecclesiæ autem Cathedralis, vel Parochiarum suarum divinis Officiis Canticisque interesse, non tribus tantùm illis celebritatibus, sed in Epihania, Ascensione Domini, Natali Joannis Baptistæ, aliisque solemnitatibus; prohibitis Clericis ne his solemnioribus diebus in Oratoriis privatis Mysteria celebrarent. In Concilio Aurelianensi I. cautum est, ut tres principes illas solemnitates in civitate agerent cives omnes, jussique sunt Episcopi, ut quocumque demum loco versarentur, diem semper Dominicum in proximiori transigerent Ecclesia. In Concilio Epaonensi præceptum est, ut spectabiliores quique cives in Natali & Pascha ad Episcopum confluerent, benedictione ejus impertiendi. Quod idem confirmatum est in Concilio Arverno, implicatis eidem statuto Presbyteris & Diaconis, quibus prohibitum est, ne Pascha, Pentecosten, Natale aliasque celebritates alibi quàm cum Episcopo suo transigerent. Nobiliores cives Concilium Aurelianense IV. eadem constrinxit lege, quos jussit Paschalem solemnitatem cum Episcopo suo peragere.

Can. 25, 31.
Can. 15.
Can. 15.
Can. 3.

XVI. Si vel Laicis ipsis hi Canones præscripsere, iis saltem qui natalibus vel dignitate eminerent, religiosam in Ecclesiis suis residentiam, & Episcopi sui frequentationem: quid non inde augurabimur de Clericorum omnium residentia, & de ipsorum maximè Episcoporum? Si absint enim ipsi, quì poterit plebs & Clerus ad eos confluere? His canonicis institutis de Clericis nominatim non semel agebatur: at Concilium III. Lugdunense conceptis verbis edixit, Ne Episcopus Natale Domini, aut Pascha transigat unquam extra Ecclesiam suam, nisi morbo quopiam, aut jussione Principis distineatur. *Ut nullus Episcoporum Natalem Domini, aut Paschæ alibi, nisi ad Ecclesiam suam, præter infirmitatis incursum, aut ordinem Regium celebrare præsumat*.

Can. 5.

XVII. Nec residere tantùm his statutis jubentur Episcopi in suis Diœcesibus, sed in & Ecclesiis suis Cathedralibus, per dies hos festos celebriores. Incidunt tamen & causæ ejusmodi & tempora, quibus unius gregis sui commodis consulturus Episcopus cogatur, in alia quapiam urbe & Ecclesia diutiùs demorari, quàm Cathedrali. Ita augurari æquum est de sanctissimo viro Gregorio Lingonensi Episcopo, qui magnam anni partem Divione agebant. *Situm loci Divionensis inferam, in quo maximè erat assiduus*. Hæc Gregorius Turonensis, qui Divionem inter castra tantùm numerari ait, sed mirari se, cur non civitatum albo inscribatur: *Quæ cur non civitas dicta sit, ignoro*. Tam frequens ergo jam & populosa erat urbs Divio, ut piissimus Episcopus aliquantam residentiam ibi suam fructuosiorem fore speraverit, atque ita sollicitudinis & charitatis suæ consortes voluerit esse duas urbes, Lingonensem & Divionensem, ita tamen, ut solemniores festivitates apud Lingones ageret. Ex eodem Scriptore rursus cùm sanctissimus Gregorius Episcopus *apud Castrum Divionense moraretur assiduè*, nimirum non urbis ille delitias sectabatur, non cœli clementiam captabat, sed Reliquias Martyrum, apud quos frequens pernoctabat.

L. 3. c. 19.
Vitæ Patr. c. 7.

XVIII. Primatum, seu Metropolitarum Africæ propria erat illa consuetudo, vel potiùs corruptela, ut quo vellent loco in villis sedem haberent. Præcepit Gregorius ut urbem deligerent, in qua habitarent, & ubi Ecclesiæ & pietatis hostes oppugnarent validiùs. *Ipse verò Primas non passim, sicut moris est, per villas, sed in una, juxta eorum electionem, civitate resideat, quatenus adeptæ dignitatis meliori ingenio resistendi Donatistis possibilitas disponatur*.

L. 1. Ep. 72.

CA-

CAPUT XXXII. *P. 3. l. 2. c. 50.*

De residentia sub Caroli Magni, & Carolinæ familiæ Imperio.

I. Canones & leges, quibus residentia sanciatur.
II. Abbates & Parochi eidem residentiæ legi obnoxii.
III. Pro suo quisque modulo eadem lege tenebantur alii quoque Beneficiarii.
IV. Damnata Beneficiorum pluralitas, ut residentiæ adversaria.
V. Residere tenebantur & Cardinales.
VI. Frivola spes quorundam Orientis Metropolitanorum, se residentiæ legis exortes venditantium.
VII. Quàm infida Novellarum Justiniani observatio in negotio residentiæ.
VIII. Quantus rigor Canonum Concilii posterioris Constantinopolitani.
IX. De translatione Sedis Episcopalis, vel Metropoliticæ in aliam civitatem.

I. QUod ad legem residendi attinet, & quidem in Ecclesia Cathedrali, innovatus est à Carolo Magno priscus Canon Concilii Africani. *Ut non liceat Episcopo principalem Cathedram suæ Parochiæ negligere, & aliquam Ecclesiam in sua Diœcesi magis frequentare.* In Concilio Francofordiensi coercita est ad tres hebdomadas peregrinatio Episcopi extra Cathedralem Ecclesiam in propria Ecclesiæ suæ prædia. *Ut nullus Episcopus propriam sedem amittat, alicubi frequentando, aut in propriis rebus suis manere audeat amplius quàm tres hebdomadas.* Eo denique Concilio confirmata est dispensatio, quam à Pontifice Romano expetierat Carolus Magnus, ut Angilramum Metensem Episcopum in Palatio retineret, & postea Hildeboldum Suessionensem Episcopum, ut Consilio illi, seu Consistorio præsiderent, ubi res Ecclesiasticæ apud Principem tractabantur. In alio Caroli Magni Capitulari utrumque prohibetur, ne diutiùs alteri cuipiam immoretur Episcopus, quàm Cathedrali Ecclesiæ suæ, & ne per agros & prædia Ecclesiæ plus æquo temporis insumat. Verba sunt penè ipsa Concilii Africani. *I lacuit, ut nemini sit facultas, relicta principali Cathedra, ad aliam Ecclesiam in Diœcesi constitutam se conferre; vel in re propria diutius quàm oportet contum, curam vel frequentationem agere, & propriam plebem negligere.*

Capitul. l. 1. c. 41. Capitulare Aquisgran. anni 789. c. 14. Con. Franc. A. 41. 45. l. 7. c. 19.

II. Strictissima verò illa residendi necessitate constringuntur Abbates etiam, Parochique, quorum, ut & Episcoporum, excusare non potest absentiam, nisi vel necessitas inexorabilis, vel tam fructuosa compensatio, ut præsentiæ eorum respondeat, tantoperè necessariæ ad divinam Ecclesiæ psalmodiam, ad verbi prædicationem, ad hospitalitatem. *Comperimus quosdam Episcopos, & Abbates atque Sacerdotes, non causa necessitatis & utilitatis, sed potius avaritia & propriæ delectationis, sæpissime propria civitatis suæ sede, vel Monasterii septo, aut Ecclesia propria derelicta, Cleroque neglecto, remotiora loca frequentare. Pro qua re & destitutio divini cultus, & prædicatio in plebibus, & cura subjectorum postponitur, hospitalitas negligitur. Quod ne ulteriùs à quoquam sine inevitabili necessitate, aut aliqua utilitate fiat, pari consensu inhibuimus.*

Capitul. l. 5. c. 177.

III. Quanquam non meminerit Canon iste nisi Episcoporum, Abbatum & Parochorum, non tamen ab ea lege residendi soluti habebantur cæteri Beneficiarii; quin immo dummodo resideant Episcopi, Abbates, Parochi, & officio fungantur, residebunt & cæteri Beneficiarii omnes, quos illi cogent officio fungi, atque adeo residere. Idque videtur his verbis innui, *destitutio divini cultus.* Per absentiam enim Pastorum defluunt & vagantur cæteri Ecclesiæ ministri, atque ita cessant divina Officia.

Perspicuè tamen Parochorum residentia strictissimi juris est. Ideo enim Concilium VI. Parisiense anni 829. gravissimè expostulat de eorum incogitantia Episcoporum, qui eas vel causas, vel functiones quaslibet alias Parochis delegabant, quas aliis demandare potuissent. Interea verò per luctuosam illam Parochorum absentiam præripiebantur improvisa morte, & baptismo infantes, & reconciliationi pœnitentes, *Si quid eis in forensibus negotiis agendum, si quid etiam in diversis aliis partibus nunciandum occasio necessitatis opponit, id potius per Sacerdotes Domini currentes & discurrentes, quàm per alios effici præcipiunt, &c. Non attendentes quod homines sine confessione, infantes sine baptismatis regeneratione plerumque moriantur.* Cap.

Quanquam autem una omnium esset lex, non tamen una omnium erat residendi ratio. In residentiæ legem non committebant Acolythi, non Diaconi, quando eis Episcopus vel deferendas Epistolas Ecclesiasticas, vel persequendas lites, vel regendum committebat Ecclesiæ patrimonium. In Ecclesia sua proprio modo quodam residebant, qui Ecclesiæ usibus & necessitatibus operam jugem & industriam suam omnem accommodabant. Suæ enim illos dicaverat Ecclesiæ ipsamet eorum ordinatio, quo se cumque conferrent. At non ita Parochi, qui peculiaris Ecclesiæ suæ non ministri tantùm erant, sed sponsi.

IV. Illa quoque ratione explodebatur Beneficiorum pluralitas, quòd nemo unus pluribus simul in Ecclesiis residere possit. Inde est quòd suprà Hincmarus Remensis nepotem objurgabat Laudunensem Episcopum, quòd Abbatiam suscepisset in alia Provincia, præter sententiam Metropolitani, & Comprovincialium Episcoporum, quòd injussu suo in alteram Provinciam profectus esset, diutiùsque in ea esset demoratus, quam per Sardicenses Canones liceret. *Prælationem Monasterii in tertia Provincia sine meo consensu vel ipsius Episcopi, in cujus Parochia idem Monasterium erat, obtinuisti, contra sacros Antiochenos Canones; Nullus, inquiunt, Episcopus ex alia Provincia audeat ad aliam transgredi, &c. In eodem Monasterio in tertia Provincia sito, ad quod irregulariter sine mea licentia, quoties tibi placuit, perrexisti, diutiùs contra Canones Sardicenses immorans, &c.* Hinc T. 2. 392.

V. Residentiæ eodem nexu vinciebantur Cardinales, cùm sub Titulo, seu Ecclesia quapiam Romanæ Civitatis ordinati fuissent, eique consecrati. Specimen edidit austeriissimæ Canonum censuræ Leo IV. in Anastasium Presbyterum Cardinalem, qui annis quinque abfuerat Ecclesia sua, quanquam illum Pontifex crebris monitionibus excitasset, interpositis etiam tribus Episcopis, ut suæ redderet sese Ecclesiæ, ejusque functionibus, cujus ministerio devinctus ordinatione ipsa sua fuisset. Agitata est ea causa in Concilio Romano, in quo Pontifex ita differuit anno 853. *Anastasius Presbyter Cardinalis noster, quem nos in titulo B. Marcelli Martyris atque Pontificis ordinavimus, contra statuta Patrum propriam Ecclesiam deserens, ecce jam per quinquennii tempus in alienis Parochiis, velut ovis errans habitare præsumpsit. Quem etiam authoritate Apostolica Apostolicis litteris, per tertiam & quartam vicem vocavimus, &c. Ad quem tres venerabiles Episcopos nostros cum vocationis litteris destinavimus.* Denique promulgata est à Concilio depositionis sententia in Anastasium Cardinalem, cujus jam tum eminentem valdè fuisse dignitatem, vel ex hujus ipsius judicii & damnationis pompa colligitur. Quòd per tres Episcopos citatus sit, argumento id est eminentissimæ dignitatis. Et hinc forsan Anastasio superbiendi occasio,

qui

qui molestè ferebat, eadem se cum reliquis Ecclesiæ Parochis lege teneri, ut qui Parochus esset Ecclesiæ urbis. Adeo non ergo Cardinalium Ecclesiæ Romanæ dignitas illos à residentiæ vinculo absolvebat, ut ex adverso sua ipsos Ecclesiæ alicui ordinatio astringeret, in qua residerent, & divino seu Presbyteri seu Diaconi ministerio incumberent.

VI. Mirum illud mihi magis accidit, fuisse Metropolitas, qui se confiderent posse vinculum exuere residentiæ, Episcopo quopiam sibi subrogato, qui Metropolitani partes interim impleret. Eam vecordiam compressit Synodus VIII. Generalis: n. 24. *Subjectos Episcopos ad se adducunt, & committunt eis Ecclesiæ propriæ divina officia & litanias, &c.* Præter incuriam, & officii sui fastidium, ea erat Episcoporum Provinciæ injuria, qui tanquam Clerici obnoxii habebantur: *Eos qui Episcopalem dignitatem meruerunt, quodammodo Clericos sibi subjectos exhibent.* Quin & Episcopos jubebant per vices vicarias sibi illas operas præstare mensibus singulis singulis, & quidem proprio ipsorum sumptu: *Suis stipendiis per distinctas mensium vices præcipi dicuntur prædicta perficere ministeria, &c.* Postremò illa Canonum eversione, non aliud Metropolitani consequebantur, quàm ut licentiùs se sæcularibus immergerent sollicitudinibus, orationis, & Pastoralis officii prorsus immemores. *Vacant autem iidem præter Ecclesiasticas leges sæcularibus curis atque dispositionibus, dimittentes perseverare in orationibus.*

Nov. 86. vel. 123. VII. Quoad cæteros Orientis Episcopos, cùm Novellis suis Justinianus vetuisset, ne Episcopi diutiùs Constantinopoli feriarentur, & ne eò quidem accederent Episcopi, Clerici, & Monachi, nisi permittente Patriarcha: aliàs gradu moverentur: quærit Balsamon ecquid causæ sit, quamobrem hæ leges in desuetudinem abierint, veniantque Episcopi Constantinopolin, quoties sibi collibitum est; & abundè sit, ut cùm ad portas Urbis accessere, moneant Patriarcham: denique pro libitu suo ibidem demorentur. Affirmat autem Balsamon Novellam octogesimam sextam centesima vigesima tertia revocatam fuisse, hanc enim posteriorem esse, eaque pœnas non residentium Episcoporum privatione interim fructuum definiri. Illam autem, qua exauthorabantur Episcopi, qui suis Ecclesiis nulla justa causa abfuissent, revocatam esse Constitutione Manuelis Comneni: qui statuit, ut Episcopi Constantinopolin ingredi possent tam liberè, quàm leges & Canones olim patiebantur: at si moras traherent, ultra præscriptum à sacris Canonibus tempus, vi ejiciendos. *Alioqui vel inviti ab illa ejicientur.*

Balsamon. in Nomoc. Tit. 8. c. 2.

VIII. Concilium Constantinopolitanum, quod à Græcis vocatur Primum & Secundum, sex tantùm absentiæ menses inultos Episcopis permittebat, quibus consumptis deponerentur, nisi eos vel Imperatoris jussio, vel Patriarchæ mandatum c. 16. retardasset, vel gravis quæpiam ægritudo. *Nec Regio jussu detentus, nec sui Patriarchæ ministerio deserviens, neque à gravi morbo detentus.* Et infrà: *Qui in alio loco supra semestre tempus degit, statuit sancta Synodus, ut Sacerdotio alienus omnino constituatur, & alius pro ipso promoveatur.* Aliquantò inclementior est Canon iste, quàm Novella Justiniani, quæ Basilicis intexta erat. Ideo & Balsamon profitetur, se animi dubium pendere, utri adhæresat; sed apparet in eo tandem illum hæsisse, quod in Nomocanonem scripsit, & ex eo nos suprà adscripsimus.

IX. Quod ad varia spectat unius Diœceseos suæ loca, in quæ migrare potest Episcopus, quæstionem versat Balsamon eorum Episcoporum, quorum eversæ sunt ad Infidelibus civitates. Aitque in ea nonnullos fuisse sententia, posse illos suo judicio aliam sibi quamvis deligere Diœceseos suæ Ecclesiam, in qua sederent. Alii Imperatoris, Concilii demum alii avebant authoritatem interponi. Balsamoni autem placebat, ut ne posset Metropolitanus eversa Metropoli sua in Episcopalem sese conferre suæ Provinciæ civitatem inconsulto Imperatore & Concilio. Cujus rei exempla promit. At Episcopum diruta civitate sua, solo Concilii assensu posse concedere in aliam Diœceseos suæ urbem, in qua nullus unquam sederit Episcopus. Si autem nec eversæ, nec occupatæ sint à Barbaris civitates; nec Metropolitanis, nec Episcopis fas esse iis abscedere, & sedes suas traducere in alias ejusdem Provinciæ civitates, vel Diœceseos, nisi Imperatore & Concilio annuente. Quod ille pluribus illustrat exemplis Episcoporum, qui ejusmodi preces obtulerint, & repulsam passi sint, dominante Canonis Carthaginensis authoritate. In Can. 74. Carthag.

CAPUT XXXIII. *P. 4. l. 2. c. 70.*

De Residentia Cardinalium, Episcoporum & Abbatum, post annum Christi millesimum.

I. Canones & Decreta de residentia agunt, ut cujus ne controverti quidem possit necessitas, maximè solennibus festis, in Adventu & Quadragesima. Ideo jubentur Episcopi bis anno quolibet legere suam dum ordinarentur professionem.

II. Dispensationes residentiæ sub Gregorio XI. Aliæ observationes usque ad Concilium Tridentinum.

III. IV. Decreta Concilii Tridentini de residentia Episcoporum.

V. Dispensatio olim concessa Cardinalibus, ibi revocata.

VI. Quæ sint Canonicæ rationes dispensandi de residentia.

VII. Quo & quanto tempore possint se ipsi Episcopi à residentiæ nexu solvere.

VIII. Mediolanensis & Toletani Concilii declaratio.

IX. Quid Cajetanus in eos, qui causabantur, Romæ residentes ubique terrarum residere.

X. Eadem de re sententia Cardinalis de Turrecremata.

XI. Diplomata Pontificum ad residentiam Cardinalium, qui Episcopatus habent. Declarationes Congregationis Concilii de residentia Episcoporum.

XII. Regum & Imperatorum Edicta in Episcopos non residentes.

XIII. Bellarmini sententia de residentia Episcoporum.

XIV. Ejusdem objecta ad Clementem VIII. Responsa Pontificis.

XV. Renuntiavit Bellarminus Metropoli Capuanæ, quòd à Pontifice cogeretur Romæ residere.

I. VIx Canones occurrunt ulli, qui residentiam Episcoporum sanciant, quòd extra controversiam semper fuerit ea res posita. Quis enim ambigat, Pastorem gregi præesse & adesse debere? Epistolis suis Vintonienſem Episcopum olim lacessivit Joannes Salisbeiiensis, ut eum in Ecclesiam suam revocaret, cui per ejus absentiam ea importarentur detrimenta, quæ nullo pensari possent & resarciri compendio rerum, cui tunc vacabat, ejusdem Ecclesiæ temporalium. *Redite itaque ad* Epist. 98. 99. *Ecclesiam vestram, & totam insulam sapientiæ & virtutis vestræ radiis illustrate. Nec vos moveant damna rerum, quem respiciunt pericula animarum, &c. Absit ut aliquis de vestra prudentia audeat suspicari, quòd vilissima rerum, opes scilicet, animum vestrum moveant, ubi periculum iminet animarum.* Rescripsit ad Patriarcham Constantinopolitanum Innocentius III. si Ecclesiis suis Episcopi ultra sex menses abessent, præmissis canonicis monitionibus, deponi eos debere. *Si nec sic curaverint*

rint obedire, sed contra ultra sex menses suas deseruerint Ecclesias, ut juxta canonicas sanctiones eis merito debeant spoliari, contra eos quoque, sicut præscriptum est, procedatur.

Gesta Inn. III. p. 109.

Concilium Parisiense anni 1212. jubet Episcopos assiduos esse in Ecclesiis suis, maximè diebus festis, & in Quadragesima. *In Ecclesiis etiam Cathedralibus frequenter residentes esse procurent, & præsertim in majoribus solemnitatibus, & in tempore quadragesimali.* Utque hujus officii sui memoria Episcopis refricaretur, jussi sunt bis anno quolibet curare, ut sibi publicè legeretur professio, qua se illigaverant, dum ordinarentur. *Statuimus, ut formam professionis, quam in sua consecratione fecerint, saltem bis in anno, scilicet semel in Synodo & semel in Capitulo publicè legi faciant.*

Paris. 4. c. 7.

Can. 8.

In Consilio Londinensi anni 1237. innovata sunt duo hæc statuta; *Exhortamur & monemus Archiepiscopos & Episcopos, ut moram trahentes apud Cathedrales Ecclesias, congruenter ibidem Missas celebrent, in præcipuis saltem solemnitatibus, & diebus Dominicis, in Quadragesima & Adventu. Circumeant prætereà Diœceses suas temporibus opportunis, &c. Ad quæ omnia melius exequenda professionem quam in sua consecratione fecerunt, saltem bis in anno, scilicet... & in majori Quadragesima faciant sibi legi.* Cùm formula Ordinationis Episcopalis primaria quæque munera Præsulum ostendat, residentia inculcatur non modò ut officium quoddam speciale, sed ut universale quoddam munus, quo reliqua contineantur officia, quæ ne obiri quidem possint, nisi ab Episcopis residentibus.

Can. 22.

Quanquam autem plerumque residentia Episcopalis non tam sanciatur, quàm divinis & humanis legibus significatur jam sancita & commendatissima fuisse: sunt tamen Canones, quibus expressè sancitur, & quidem divina quadam lege, maximè verò per Adventum & Quadragesimam. Concilium enim Londinense anni 1268. sub Ottobono Cardinali Legato sedis Apostolicæ, ita constituit: *Licèt Episcopi ad personalem residentiam, circa gregem Domini sibi commissum, tam divinis, quam Ecclesiasticis præceptis noscantur astricti.*

Can. 22.

In Decretalibus Titulo *de Clericis non residentibus* comprehenduntur Episcopi cum Beneficiariis cæteris. Memoranda ibi maximè est responsio Innocentii III. ad Capitulum Ragusinum, super ejus de Archiepiscopo suo querimoniis, qui toto jam amplius quadriennio aberat: quocirca & ei successorem dari jam æquum videbatur. Id concedere Pontifex diu distulit, & tamen tandem aliquando concessit, *Nos expectantes diutiùs duximus expectandum, &c. Nolentes igitur quod diutius Ecclesia Pastorali maneat consolatione destituta, mandamus, quatenus personam vobis idoneam in Archiepiscopum eligatis.*

C. Qualit.

II. Anno 1375. Gregorius XI. Diploma publicavit minax adversùs Episcopos & Abbates non residentes, adductis in medium & exaggeratis earum Ecclesiarum calamitatibus, quæ Pastoribus suis destituuntur. Soluti sunt tamen ab eo residentiæ nexu Cardinales, Legati & Nuntii sedis Apostolicæ, nec non & Officiales Curiæ Romanæ. *Exceptis S. R. E. Cardinalibus, ac etiam Apostolicæ sedis Legatis, ac Nuntiis ad partes aliquas per nos missis ac mittendis in posterum, necnon nostris & Ecclesiæ Romanæ Officialibus, quos ad hoc duxerimus nominandos.*

Inter ea Decreta, quæ commentati quidam fuerant tempore Concilii Constantiensis, sunt nonnulla, ubi de Episcoporum & Abbatum residentia agatur. Spoliantur autem reditibus suis, si per sex menses continuos Ecclesiis suis absint, aut Monasteriis; abdicandi autem penitùs dignitate, si intra biennium gregem suum non revisant. *Si verò per biennium abfuerint, ipsis Ecclesiis & Monasteriis decernimus esse privandos.* Martinus V. Pontifex in eo Concilio electus horum Decretorum nonnulla promulgavit, quorum ex numero istud non fuit. In Concilio Lateranensi V. anno 1514. constricti sunt Cardinales arctissimæ residentiæ vinculo circa Pontificem; quo confirmari videbatur antiqua eorum dispensatio, ut ne in Ecclesiis Cathedralibus quibus præfecti fuissent, residere obligarentur.

Conc. Gen. Tom. 12. P. 1454. c. 12.

Sess. 9.

III. At elimatiùs multa & accuratiùs in Concilio Tridentino decreta sunt, ad residentiam Episcopalem. Insinuatum protinus est divini juris esse residentiam, cùm Episcopalem illis hanc sarcinam Spiritus sanctus injecerit, cùm Sponsam Christus suam, Ecclesiam suo redemptam sanguine commendaverit. *Omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Merropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis quibuscumque, quovis nomine ac titulo præfectos, monet ac monitos esse vult, ut attendentes sibi & universo gregi, in quo Spiritus sanctus posuit eos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, vigilent, sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant. Implere autem illud se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ovium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus à supremo Judice requirendus, custodiæ minimè incumbant: cùm certissimum sit non admitti Pastoris excusationem si lupus oves comedit, & Pastor nescit.*

Sess. 6. c. 1.

Commonstrato Episcopos non residentes, mercenarios esse, non Pastores; ipsorum conscientiam onerari flagitiis & facinoribus, quæ fida eorum præsentia & pervigili industria prævertere aut obruere potuisset: denique in eos recidere dispendium & damnationem ovium, quæ absente Pastore prædæ patent & lanienæ luporum: innovatur à Concilio magna pars earum pœnarum, quas olim Gregorius XI. decreverat: ut Episcopi qui sex continuos menses abfuerint, quarta redituum parte mulctentur: quarta item altera, si sex præterea menses alios abesse pergerent; si ne tum quidem in usum se ovile reciperent, à Metropolitano, vel à seniore Provinciæ Episcopo monendum esse Papam, ut his Ecclesiis alios præficeret Episcopos, si consentaneum ipsi videretur. *Et Ecclesiis ipsis de Pastoribus utilioribus providere poterit, sicut in Domino noverit salubriter expedire.*

Sess. 23.

IV. Expressiùs in alia Sessione divino jure niti Episcopalis residentiæ legem insinuatum est; ubi multis ultro citroque super ea quæstione, magna animorum æstuatione, disputatis, non placuit quidem disertis verbis rem definire: sed quid sequendum esset tam perspicuè significatum est, ut vix jam ullus dubitandi locus superst: Cùm eo testimonio luculentissimo conglobata sint palmaria omnia Pastorum officia, quibus residentia necessariò præstruenda sit; totum hic mihi visum est attexendum. *Cùm præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia Pastoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt: sacrosancta Synodus eos admonet & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate pascant & regant.*

V. Mox declarantur Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi, etiamsi sacro Cardinalium Collegio sint inscripti, teneri residere in Ecclesiis aut Diœcesibus suis, nisi ea necessitate eos absolvat ratio aliqua canonica, quales eximuntur eodem ipso Capite inferiùs. *Etiamsi sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sint, obligari ad perso-*

na-

ſonalem in ſua Eccleſia vel Diœceſi reſidentiam, ubi injuncto ſibi officio defungi teneantur, neque abeſſe poſſe, niſi ex cauſis & modis infraſcriptis. Ita conceptis verbis revocata eſt immunitas reſidentiæ, qua hactenus diutiſſimè uſi fuerant Cardinales.

Primigenia illa fuerat Eccleſiæ inſtitutio, ut non poſſent iidem Cardinales eſſe & Epiſcopi, niſi ſex illi ſeptemve Romanæ Metropoleos proximiores ſuffraganei, quorum Eccleſia ipſa Cathedralis Titulus erat Cardinalitius. 2. Ubi poſtea Epiſcopi ad Cardinalium Collegium provehebantur, in more poſitum fuit, ut Epiſcopatu protinus ſpoliarentur. Anno 1304. Cardinalium albo inſcriptus eſt Confeſſor Regis Angliæ Eduardi I. Gratiſſimum id ſibi fuiſſe reſcripſit Rex, at ſuum ſibi permitti adhuc aliquandiu Confeſſorem poſtulavit, cujus opera ſibi perneceſſaria adhuc eſſet. *Cumque idem Cardinalis tanquam obedientiæ filius juxta mandatum Apoſtolicum ſibi inde directum, ſe paraſſet ad iter, ad præſentiam Sedis Apoſtolicæ veniendi; nos ipſum propter quædam ardua noſtra, quæ ſine eo tunc non poterant commodè expediri, quaſi compulimus moram contrahere uſque modò.* 3. Poſtea ſui Cardinalibus Epiſcopatus ad breve tempus commendati ſunt. 4. Commendatarii exinde & Adminiſtratores perpetui declarati ſunt Epiſcopalium Eccleſiarum, quæ illis vel poſt Cardinalatum, vel ante collatæ fuiſſent. 5. Ex Adminiſtratoribus perpetuis Titulares evaſere, & ſive Adminiſtratores, ſive Titulares, reſidentiæ vinculo abſolvebantur: quòd ita conſtituerent, pluris eſſe quòd univerſali Eccleſiæ obſequium impendebant, ad ſumma gubernacula ſummo Pontifici aſſidentes: quàm ſi operam demum quamcumque particulari Eccleſiæ ſuæ navaſſent. 6. Sed tandem Concilii Tridentini Patres comperto quòd Cardinalium numerus olim perexiguus fuiſſet, ideoque omnes neceſſariò juxta Pontificem reſiderent, quò parte aliqua ſollicitudinis illum levarent, unde & reſidentiæ in propriis Eccleſiis lege ſolvendi eſſent: nunc autem ita excreviſſet, ut abundè ſufficere poſſet Conſiſtorio & Concilio Pontificis, quanquam propriis in Eccleſiis reſiderent toto orbe Chriſtiano, qui illis præpoſiti fuiſſent. Eo, inquam, comperto Tridentini Patres Decretum illud diutiſſimè libratum tandem promulgavere, de neceſſaria Cardinalium reſidentia, ad ſummum Eccleſiæ decus, & Religionis incrementum.

Cor. Reg. An. pag. 104

VI. Porro canonicæ cauſæ Epiſcoporum ſuis è Diœceſibus abſentiæ, ſive ſolvendæ reſidentiæ legis, iſtiuſmodi ſunt, ex Concilio Tridentino; Charitas, neceſſitas, obedientia, & utilitas Eccleſiæ, vel Regni. Sed cautum eſt ne ſibi blandiatur, fucumque faciat Epiſcopus, ſi judex unus ſit in ſua cauſa. Arbiter ergo erit vel Pontifex, vel Metropolitanus, vel ſenior Provinciæ Epiſcopus. Is certè cauſas abſentiæ perpendet, & permiſſionem ſcripto dabit. Niſi ex ipſo Epiſcopatus officio tam conſtans & tam notoria eſſet cauſa, ut ne Metropolitanum quidem moneri neceſſe ſit, vel per temporis anguſtias non liceat. Expendet tamen, & ad examinis novi trutinam in Concilio Provinciali vocabit omnes diſpenſationes iſtiuſmodi Metropolitanus. *Nam cum Chriſtiana charitas, urgens neceſſitas, debita obedientia, ac evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas, aliquos nonnunquam abeſſe poſtulent & exigant; decernit ſacroſancta Synodus, has legitimæ abſentiæ cauſas à beatiſſimo Romano Pontifice, aut à Metropolitano, aut eo abſente, ſuffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente in ſcriptis eſſe approbandas; niſi cum abſentia inciderit propter aliquod munus & Reipublicæ officium Epiſcopatibus adjunctum; cujus quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinæ, nec eas quidem ſignificari Metropolitano neceſſe erit. Ad eundem tamen cum Concilio Provinciali ſpectabit, judicare de licentiis à ſe vel à ſuffraganeo datis, & videre ne quis eo jure abutatur; & ut pœnis canonicis errantes puniantur.*

ibi n.

VII. Sed cum breviori qualibet abſentia nihil admodum damni poſſit creari, prudentiæ & pietati permittitur totum Epiſcopi, dummodo abſentiæ iſtiuſmodi omnes intra anni ſpatium ultra duos, aut ad ſummum tres menſes non excurrant, earumque cauſæ ſint rationi conſentaneæ. *Sacroſancta Synodus vult, illud abſentiæ ſpatium, ſingulis annis, ſive continuum, ſive interruptum, extra prædictas cauſas, nullo pacto debere duos, aut ad ſummum tres menſes excedere, & haberi rationem, ut id æqua ex cauſa fiat, & abſque ullo gregis detrimento.* Illud quoque providendum eſt, ut ejuſmodi abſentiæ tempora ne incidant in Adventum, vel Quadrageſimam, vel primarios dies feſtos; quibus in Eccleſia ſua Cathedrali Epiſcopos degere neceſſe eſt, niſi vehementiſſima quapiam neceſſitate alia inde abſtrahantur ad alias Diœceſeos ſuæ Eccleſias. *Eoſdem interim admonet & hortatur in Domino, ne per illius temporis ſpatium, Dominici Adventus, Quadrageſimæ, Nativitatis, Reſurrectionis Domini, Pentecoſtes, item & Corporis Chriſti diebus, quibus refici maximè & in Domino gaudere Paſtoris præſentia oves debeant, ipſi ab Eccleſia ſua Cathedrali nullo pacto abſint, niſi Epiſcopalia munia in ſua Diœceſi aliò eos vocent.*

Si Antiſtites diutiùs abſint, longiùſque evagentur, quàm horum Decretorum cancellis permittitur, lethalis noxæ affines illos Concilium pronuntiat, jubetque ut fructus reſtituant, pro modo abſentiæ. *Præter mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis abſentia fructus ſuos non facere, nec tuta conſcientia detinere poſſe illos ſibi, ſtatuit Synodus.*

VIII. In Concilio I. Mediolanenſi, regente illam Eccleſiam B. Carolo Borromæo, anno 1565. publicata & executioni mandata ſunt Decreta hæc omnia Concilii Tridentini, additaque mirabilis hæc cautio, ut tres ſeniores cujuſque Capituli Cathedralis, per vices, & ſuo quiſque menſe Metropolitanum commonerent, vel eo abſente ſeniorem Provinciæ Epiſcopum, an abſit, & quandiu Epiſcopus; aliàs menſis unius careant diſtributionibus. Cap. 27.

In Concilio Toletano anno 1566. declaratum eſt, non totum in eo eſſe, ut cauſa & ſtimulo charitatis Chriſtianæ, vel obedientiæ, vel neceſſitatis & utilitatis publicæ Epiſcopi ſuis diverterent Eccleſiis; ſed neceſſe eſſe, ut ea cauſa ponderata accuratiſſimè fuiſſet à Superioribus, qui judicaſſent, plus in ea momenti eſſe & utilitatis, quàm in Epiſcopi ſuam Eccleſiam adgubernantis præſentia, *Nec enim quævis cauſa, quæ vel ad Chriſtianam charitatem, urgentem neceſſitatem, debitam obedientiam, evidentem Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitatem cuiquam pertinere videbitur, à reſidentia excuſare debet. Sed ea tantum quæ Superioribus, diligentiſſimo examine, maturo judicio, exactaque cenſura ſic probata fuerit, ut verè ſecluſa omni indulgentia, juſta ſit omnino cenſenda; atque ei utilitati, quæ ipſius Paſtoris præſentiam exigit, & quæ non potoſt non eſſe publica, ſit nihilominus præferenda.* Act. 2.

IX. Refert Fagnanus, nec improbat ſententiam Cajetani Cardinalis, ajentis, juſtam certiſſimè non reſidendi cauſam eſſe, navatam aut navandam in neceſſitatibus Eccleſiæ univerſalis operam ab Epiſcopo: *Si negotium neceſſario exigat Epiſcopum.* Sed ſi eandem operam præſtare poteſt is qui non ſit Epiſcopus, cujuſmodi ſunt plura Officia Curiæ Romanæ, non poteſt ea cenſeri legitima cauſa non reſidendi. *Sed ſi negotium univerſalis Eccleſiæ non neceſſariò exigat Epiſcopum, putà quia perſona Epiſcopi habet officium, quo oportet ipſum univerſalis Eccleſiæ ſervitio perpetuo perſonaliter Romæ deſervire, verbi gratia, eſt Secretarius Sedis Apoſtolicæ, vel Auditor Rotæ, aut hujuſmodi; non ex* Fagnan. in L. 3. Decr. Part. 1. pag. 56.

hoc

hoc excusatur à residentia apud Deum. Hactenus Cajetanus, qui addit, doctrinam illam, Residentes Romæ ubique terrarum residentes censeri, pervagatam quidem forsan esse inter recentiores Canonum Commentatores: at nullo prorsus eam esse pretio, momento nullo in divini judicii trutina: *Et si instetur, quod residentes in Ecclesia communi, qualis est Romana, censentur ubique residere: respondeo quod si hoc est verum fictione juris positivi, quod Juristis relinquo, non tamen est verum quoad Deum*. Subjicit denique Cajetanus, esse tamen illam justissimam dispensandi causam, si quis Episcopus alibi strenuam & necessariam impendens operam Ecclesiæ universali, per Vicarios absens plus prodesset Ecclesiæ suæ peculiari, quàm quivis alius præsens. Hæc ipsissima est B. Thomæ Aquinatis sententia, ubi de pluralitate disputat Beneficiorum, necessariæ resi-
Quodlib. 9. Art. 15. dentiæ astrictorum. *Si sit necessitas in pluribus Ecclesiis ejus obsequio, & possit plus servire Ecclesiæ, vel tantundem, absens, quam alius præsens*. Sed has certè hypotheses fatendum est in usu rerum rarissimas & difficillimas esse.

X. Referuntur ab eodem Fagnano justissimæ querimoniæ Cardinalis de Turre-cremata adversùs Episcopos Romanæ habitationis insana quadam cupiditate incensos, non alio prorsus aut scopo, aut fructu, quàm ut Beneficia in dies plura bi nova, novas dignitates accumulent. Denique piissimi doctissimique Cardinalis zelus usque adeò exæstuat, ut vix ipsi parcat Pontifici, qui non illos Præsules suas quosque abigat in Ecclesias, suæ
Ibid. p. 59. omniumque saluti vacaturos. *Utinam etiam in Romana Curia hoc in parte observaretur, in qua plures Episcopi conveniunt, non devotionis gratia, sed ambitionis spiritu propulsati, ut altiora quærant, aut Beneficia addant Beneficiis, aut honores honoribus: utque Officia & Legationes quærant, quæ curæ animarum sibi commissarum afferunt plurimum impedimenti. Utinam summi Pontifices considerarent, quanta negligentia circa animas committitur, ex absentia Prælatorum ab Ecclesiis suis*.

XI. Depromit denique Fagnanus summam Bullæ Urbani VIII. qua innovabatur Decretum Gregorii XIII. subjicientis Cardinales iis Decretis & pœnis canonicis, quibus desæviit Tridentina Synodus in Præsules non residentes. Cogebat Urbanus VIII. Episcopos Cardinales, qui alios alibi Episcopatus habent, in his aliis residere. Ultramontanis Episcopis septem menses permittebat, quatuor tantummodo Italis, ad invisenda colendaque Apostolorum Petri & Pauli monumenta.

Ibid. p. 60. 61. 62. His addendæ ex eodem Fagnano istæ Congregationis Concilii Declarationes. 1. Non satis officio residendi fungi Episcopos, nisi non in Diœcesibus tantùm suis, sed & in Ecclesia ipsa sua resideant: nisi ubi Pastoralis sollicitudinis necessitas eos vocat in alias suæ Diœceseos Ecclesias, juxta statutum expressum Concilii Tridentini. Nec tamen in pœnas non residentium incurrere, si modò Diœceseos suæ finibus non exiliant. Plures ab
In vita Anselm. l. 2. Eadmero recensitæ sunt rationes, cur beatus Anselmus sæpius & diutiùs ruri ageret, quam cum Canonicis suis in Ecclesia Metropolitana. Ejusmodi sunt autem rationes eæ omnes, quæ ad Ecclesiæ & proximi charitatem pertineant, nullis privatis affectibus indulgente sanctissimo Præsule. 2. Tres induciarum menses sibi quolibet anno datos, non possunt Episcopi contexere & continuare cum tribus anni proximè sequentis mensibus. In promptu est ratio. Quòd ea tum absentia brevis non esset, qualem vult Tridentinum. Adde quòd ea Adventum & Quadragesimam includeret, quo tempore abesse ibidem prohibetur. Sancivit & Concilium pœnas in eos qui sex menses abfuerint. Denique plus discriminis impendet ab una sex mensium absentia, quàm à duplici sejunctim trium mensium. 3. Nec Apostolorum salutare limina possunt semel desinente anno, & rursum ineunte altero anno. 4. Etiamsi decennio toto abstinuissent annuis illis induciis, quas Concilium annuit: non tamen possent anno proximo diutiùs abesse, quam anno quolibet concedit Tridentinum.

XII. Succensere quandoque & temporales Principes Episcopis, qui minùs residerent. Henricus III. Angliæ Rex anno 1264. Edictum publicavit, quo comminabatur, occupaturum se quidquid clientelari fide a se obtinerent Episcopi, & quidquid Regiæ subesset custodiæ, nisi ubi temporalia metebant Episcopi, sementem spargerent spiritalem. *Bona temporalia, & omnia quæ ad Baroniam ipsius Ecclesiæ pertinent, quæ pro spiritualibus in eadem Ecclesia exercendis, pia progenitorum nostrorum devotione constat eidem fuisse collata, in manu nostra totaliter capiemus: nec ulterius sustinebimus, quod temporalia metat, qui spiritalia subtrahere non formidat*. Anno 1352. ulteriùs progressus est Eduardus Rex, & ad impensas ejus belli, quod tunc internecinum cum Francis gerebat, invasit proventus omnes Beneficiariorum non residentium; non Cardinalium tantùm, aliorumque Ecclesiæ Romanæ Ministrorum, sed & aliorum complurium, quibus jus ipsum Canonicum veniam facit residentiæ, vel studiorum gratia, vel alia qualibet causa. Clemens VI. qui tunc Avenione sedebat, Eduardo Ministrisque ejus anathema intentavit, nisi statuta suspenderent Ecclesiasticis Decretis tantoperè adversa. Rex eo deterritus abstinuit deinceps à sæviendo in Beneficiarios, abstinuit & Pontifex à comminando.

Conc. t. 11. par. pag. 82
Rainal an. 13 n. 17.

Promulgavit & Ludovicus XI. anno 1457. regia diplomata, quibus juberentur Episcopi, in suas quisque Ecclesias se conferre. Sunt ejusdem generis & sequentium Regum Edicta complura, quæ ubique temporalium proventuum privationem intenrent. Anno 1561. Carolus IX. Edictum ejusmodi promulgavit, excipiebat tamen Archiepiscopos & Episcopos Consiliis Regis adscriptos, cæterosque, qui ob varias Regni necessitates extra Regnum fuerant delegati. Senatus Parisiensis in registrando hoc Edicto decrevit, commonendum sibi esse Principem, Posse illum quidem percontari Episcopos, & eorum consilio uti, at mox illos in suas Ecclesias ablegari debere, ubi juxta legis divinæ præscripta resideant; sed non posse Episcopos inscribere se Consiliarios Consilii Privati Regis, nec ejusmodi diplomata impetrare: Legationes quoque ab illis obiri posse, ubi iter tantum emetiri, & remetiri re peracta necesse est: non verò ubi Legationi anni duo trevse impendendi sunt. De his absentiæ Episcopalis causationibus nos infrà prolixius.

Preuve des Li de l'Eg Gall. c

Suprà jam congestæ sunt à nobis leges Justinianæ, quibus spoliabantur proventibus suis Episcopi, qui ultra annum suis ab Ecclesiis peregrinarentur. Bibliothecæ Patrum intextæ sunt Epistolæ complures Athanasii Patriarchæ Constantinopolitani sub Andronico Imperatore. Excandescit autem ille vehementissimè in Episcopos eos, qui frequentes semper Constantinopoli versabantur, avaritiæ & dignitatum siti servientes, obliquis semper in Patriarchas consiliis, quos & non rarò extrudere sede sua machinabantur, cùm ab iis accuratioris disciplinæ zelus explicabatur. Monet autem juxta Canones abdicari debere Episcopos, qui ultra sex menses Ecclesiis suis absint: *Qui amplius sex mensibus à Diœcesi abfuerint, nisi eos gravis morbus teneat, Canonibus & Legibus firmatum esse, ut Sacerdotium & gregem amitterent*. Binæ sunt hujus Athanasii ad Imperatorem Epistolæ, quem hortatur, ut illos Episcopos Constantinopoli in suas ejiciat Ecclesias; aut omnes eorum Ecclesias sibi uni deleget, Constantinopolitanum verò Episcopatum eos in omnes partiatur.

Tom. pag. 15 Epist. 4 Epist. 6

XIII. Testimoniis & argumentis invictissimis illud perfecit Bellarminus Cardinalis, jure divino astrui residentiam Episcoporum, ut quæ necessariò

desi-

desideretur ad procurandam animarum salutem, qui finis est fructusque unus Episcoporum institutionis. *Ad illud tenetur Episcopus sub præcepto divino, quod necessarium est ad finem Episcopi, qui est cura animarum.* Non implet Episcopus partes suas in procuratione salutis animarum, nisi dispensatione Verbi Dei, administratione Sacramentorum, visitatione frequenti Ecclesiarum, indefessa vigilantia & contentione, quibus omnibus præstruenda residentia est. Si enim Vicarios & perfunctorios posset Episcopus Ministros ad hæc omnia delegare, dominus omnino esset, at non Pastor gregis. Atqui ex Scripturis Pastor est. *Nisi ad hæc personaliter teneretur, non esset ipse Pastor custodiens gregem, & vigilans super eum; sed esset dominus ovium, habens Pastorem ovium, illum scilicet mercenarium, cui committit quod vigilet, custodiat & visitet. Et tamen liquidò constat Episcopos ipsos esse Pastores ovium Christi.* Cùm ab ea denique non deviare sententia declarasset Dominicum Soto, & B. Thomam, Juris divini esse residentiam Episcopalem: inde argumentatur, hoc ævo summo in salutis propriæ periculo versari Episcopos, cùm Ecclesiis suis frequenter absint, nec abesse jure possint, nisi gravissimæ urgeant necessitates. *Ex quibus facilè quivis intelliget hoc tempore plurimos Episcopos in maximo periculo salutis amittendæ versari. Ut enim authores citati evidenter probant, Episcopus non potest deserere gregem, nisi ad tempus ob urgentissimas causas.*

XIV. Cùm Clementi VIII. idem Bellarminus quædam expromeret capita castigandæ disciplinæ Ecclesiasticæ, residentiam quoque Episcoporum attigit, eorum maximè, qui diutissimè suis abessent Ecclesiis, vel quòd Nuntii destinarentur à Pontifice in varias orbis Provincias; vel quòd Officiis publicis politicisque innecterentur; vel denique quòd Romæ iis præficerentur negotiis, quæ per alios quam Episcopos extricari possent. Non quò nesciret Bellarminus, obedientiam inter canonicas absentiæ causas numerari, & gravibus de causis posse à Papa Episcopos statæ subduci ad tempus residentiæ, Sed plurimùm addubitabat, an divinæ legi & voluntati congrueret, tot Episcopos tandiu suis abstrahi Ecclesiis, & tum residentiæ, tum officio penitus Episcopali subduci, cùm tam perspicuè ex ea absentia plurimum dispendii fidelium rebus & saluti inferatur. *Fateor quidem aliquos Episcopos à residentia per obedientiam excusari: neque illud inficior summum Pontificem certis de causis atque ad tempus Episcopos aliquos à residentia eximere. Sed nescio an Deo placeat, ut tantus numerus Episcoporum tam longo tempore cum tanto animarum detrimento à propriis Ecclesiis absit: quos certè suo muneri satisfacere non posse perspicuum est.*

Ingenuè confessus est Pontifex, indulgentiorem se quandoque fuisse, ut Episcopis Romam ventitare annueret, nec statim illos in suas remitteret Ecclesias. *Fatemur nos peccasse, quia nimis facilè indulsimus Episcopis, ut possint Romam venire, & difficilè Roma dimittuntur.* Sed mox tamen ne sibi deesset ipse, declaravit ante Pontificatum suum multò effusiorem fuisse licentiam non residendi; Nuntios à se designari eos qui Episcopi essent, quòd Episcopi præesse & primas tenere juberentur; sed eos frequentiùs à se revocari, aliosque subrogari: cùm rari omnino ea polleant industria & dexteritate, qua sustineri par est eam dignitatem. *Nisi tanta hominum penuria laboraremus, citiùs eos mutaremus.* Obviatum est postea ei malo, designatis Nuntiis, qui Episcopi essent *in Partibus*. Quoad Episcopos, qui Civiles agerent Magistratus, unum tantùm, aut alterum esse, in ditione temporali Romanæ Ecclesiæ, & quorum tam vicinæ essent Episcopales Ecclesiæ, ut ad eas accedere possent, non qualibet hebdomada tantùm, sed & die qualibet, ac penè hora. *Quovis die, ferè quavis hora.* Sanctissimè denique confirmavit Papa Episcopos extra Episcopatus suos à se non retineri, nisi Nuntios, quibus tanti momenti res concredebantur, ut integrum sibi non jam esset eos revocare. *Revera nos nonnisi Nuntios diu absentes retinemus, quorum mutatio ob magna & periculosa negotia facilè fieri non potest.*

XV. Capuanam suam Bellarminus triennio tantùm rexerat Metropolitanam Ecclesiam, cùm vetitus est à Paulo V. Roma discedere. *Præcepit mihi, ne Roma discederem.* Sanctissimo juxtà & doctissimo Cardinali ne in mentem quidem venit, ut à residentiæ lege dispensari secum vellet. Quin ita potiùs ille secum incunctanter statuit, abdicandum sibi Episcopatum, in quo residere jam non posset. *Quia verò tolerare non poteram absentiam ab Ecclesia meæ pastorali curæ commissa, existimavi in conscientia, me eam debere alteri resignare, qui suo muneri satisfaceret: atque ita divina providentia meum videns imperfectum, me eo onere liberavit.* Ita Bellarminus in Epistola ad Archiepiscopum Rotomagensem. Epist. 141.

CAPUT XXXIV. *P.4.l.2.c.71.*

De Residentia aliorum Beneficiariorum infra Episcopos & Abbates.

I. Regulæ generales antiquioris disciplinæ, ex quibus patet Beneficiarios omnes residere debuisse.

II. Decretales Epistolæ Pontificum, usque ad Gregorium IX. quibus constat omnes prorsus Beneficiarios una residentiæ lege constrictos fuisse.

III. IV. V. Distingui cœpere Beneficia compatibilia & incompatibilia, necessariæ & liberæ residentiæ, eo tempore quod effluxit inter Alexandrum III. & Gregorium IX. Probationes ad id variæ. Causa ejus mutationis.

VI. Varia Conciliorum statuta de residentia Beneficiariorum.

VII. De residentia Parochorum, & de dispensationibus, quas elicere possunt.

VIII. De subreptitiis Parochorum dispensationibus. Bonifacius eas omnes revocat.

IX. Decreta Concilii Colonienſis ad Abbatissas Canonicarum.

X. Decreta Concilii Moguntini ad Canonicos & Dignitates Capitulorum.

XI. Mira Tridentini Concilii decreta, de quorumlibet residentia Beneficiariorum.

XII. Maxime Canonicorum, Dignitatum in Capitulis, & Parochorum.

XIII. De residentia Archidiaconorum & quorundam Canonicorum.

XIV. Statuta Conciliorum Mediolanensium de residentia omnium promiscuè Beneficiariorum, & Clericorum, qui ex Tridentino uni Ecclesiæ dicari & innecti debent ab Episcopo dum ordinantur. De Dignitatibus, quæ jure, vel privilegio non residendi se uti posse confidunt.

XV. Provincialium Galliæ Conciliorum post Tridentinum Decreta. De eorum residentia, quorum controvertitur adhuc Beneficium, & de Dignitatibus Capitulorum.

XVI. XVII. Varia responsa Congregationis Concilii.

XVIII. Ejusdem Congregationis responsa de distributionibus.

XIX. Declarationes ejusdem Congregationis circa Parochos.

XX. De residentia Commendatariorum.

I. QUibus universim documentis antiquissimæ Disciplinæ arguatur, Beneficiariis omnibus

bus legem unam & reſidentiæ neceſſitatem incubuiſſe, ſuperiùs jam attigimus, quæ non abs re forſan erit ſummatim quoque hic retexere, quòd interſit omnino ea animo & memoriæ mandari. 1. Tota hac lucubratione noſtra patefecimus, omnibus Eccleſiæ ætatibus, ſæculiſque præteritis, Ordinatione ipſa, Ordinibus etiam Minoribus, Clericatu denique ipſo addictos fuiſſe Clericos omnes, & Epiſcopo, & Eccleſiæ ſuæ. 2. Cùm non attonderentur Clerici, niſi collato uno minori quopiam Ordine, hujus Ordinis functiones in Eccleſia illis cuique ſua obeundæ erant. 3. Ordinatio & Clericatus ipſe Titulum depoſcebant. Titulus autem ipſemet Eccleſia quædam erat, cui Clericus dedicabatur. 4. Pluralitas Beneficiorum eo maximè nomine vetita eſt, quòd nemo poſſet in duabus ſimul Eccleſiis reſidere. 5. Proventus Beneficiorum per mille ampliùs annos in ſolis ferè diſtributionibus fuere, quibus vix abſentes, ac ne vix quidem frui poſſunt. 6. Mille ducentis ampliùs annis nulla veſtigia, ac ne umbra quidem ejus diſtinctionis, qua alia dicuntur compatibilia, alia incompatibilia eſſe Beneficia; & rurſus alia ſtrictæ, alia liberæ eſſe reſidentiæ. 7. Clericos Epiſcopus injuſſu ſuo Diœceſi exeuntes Beneficiis ſpoliare poterat. 8. Nec alieni uſquam admitti poterant Clerici, ſine litteris & licentia proprii Epiſcopi. 9. Ita diſpenſabant Epiſcopi, uti & etiamnunc diſpenſant de reſidentia cum ſimplicibus Beneficiariis. In hæc ſumma diſciplinæ antiquioris capita retorquendi ſubinde hìc erunt oculi, ut obſervemus, quæ quo uſque tempore viguerint, quo diffluere & retrò labi cœperint.

II. Anno 1179. Concilium Lateranenſe III. coegit Alexander III. Papa, ibique pluralitatem proſcripſit *Dignitatum Eccleſiaſticarum & Parochiarum*: Sed ibidem ipſemet eas adhibet voces, quæ omnes prorſus Beneficiarios complecti videantur, ubi vetat Beneficia conferri, niſi iis quos ſpes ſit fore ut reſideant. *Cùm unum Officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vendicant plurimorum. Ne id de cætero fiat, diſtrictiùs inhibemus. Cum igitur Eccleſia vel Eccleſiaſticum miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſum valeat exercere.* Ideo & ad Eboracenſem Archiepiſcopum reſcripſit Alexander idem III. poſſe ab eo Beneficiis exui, quicumque Diœceſi ſine ejus licentia egrederentur, niſi ſtudiorum neceſſitas, vel ratio quæcumque alia gravis, eorum abſentiam excuſaret. *Si Clerici qui in Eccleſia tuæ juriſdictionis Beneficia ſunt adepti, ad aliam Diœceſin abſque tua conſcientia & aſſenſu, morandi cauſa tranſierint, Beneficiis quæ à te habuerint, liceat tibi eos ſpoliare, niſi forte diſciplinis ſcholaſticis invigilaverint, aut cauſam rationabilem tibi oſtenderint, quare reverti non debeant.* His convenienter prohibet, ne aliorum Epiſcoporum Diœceſanos ſuæ finibus admittat Diœceſeos, niſi proprii Epiſcopi litteris ſint muniti, vel Mandato quopiam Apoſtolico. *Præterea Clericos alterius Diœceſis abſque litteris commendatitiis Epiſcopi ſui, niſi pro eis preces vel mandata ſedis Apoſtolicæ receperis, non teneris, nec etiam debes recipere.* Alibi rurſus declarat idem Pontifex, ubi Archidiaconatus quis officio fungitur, ibi & Præbenda donandum eſſe. *Cùm rationi & inſtitutioni Eccleſiaſticæ contrarium ſit, ut Archidiaconus Præbenda careat in Eccleſia, cui noſcitur in Archidiaconatus officio deſervire.*

Can. 13.

Append. Conc. Later. Part. 30. c. 6.

Ibid. c. 7.

Lubens miſſa facio complura alia hujus Pontificis decreta, ex quibus, uti & ex his eluceſcit, 1. Nihildum tunc diſcriminis aut diſtinctionis interpoſitum fuiſſe Beneficiis, quorum alia ſociari plura poſſent, alia non poſſent; alia reſidere cogerent, alia non cogerent. 2. Clericos Epiſcopo ſuo devinctos fuiſſe Clericatu, & multò magis Beneficiis, quæ ab eo obtinerent, & quibus ſpoliari poſſent, ſi præter ejus licentiam finibus Epiſcopatus excederent. 3. Clericatu & ordinatione Clericos Epiſcopo ſuo, quàm Eccleſiæ ipſi devinctiores fuiſſe. Unde & qui eos Eccleſiæ illigaverat Epiſcopus, abſolvere poterat, vel in totum, vel ad tempus, laxata tantiſper reſidentiæ fibula.

Diffinit rurſus idem alibi Pontifex, ad Beneficia quælibet admitti non debere, niſi qui ſpondeant in eis reſidere; non reſidentes verò, iis ejiciendos eſſe, cùm ita decreverit Concilium Lateranenſe III. *Tales ſi præſentati fuerint, non debent admitti, & admiſſi poterunt amoveri; niſi forte de licentia ſuorum Prælatorum, vel ſtudio litterarum, vel aliis honeſtis cauſis contigerit eos abeſſe.* Ad Lingonenſem Epiſcopum rurſus idem reſcribebat, ut Beneficio Clericum ſpoliaret, non reſidentem, & aliis inſtructum Beneficiis, quibus victitare poſſet. *Si conſtiterit, quòd Eccleſiaſtica Beneficia habeat ſibi ſufficientia, vel quòd eidem Eccleſiæ non deſerviat,*

C. Relatum. De Cler. non reſid.

C. Conquerente, ib.

Univerſim pronuntiavit Innocentius III. ad Epiſcopum ſcribens Panormitanum, Exui poſſe Eccleſiis ſuis, quicumque ſex ampliùs menſibus illis abfuerint. *Si ultra ſex menſes ſuas deſeruerint Eccleſias, juxta canonicas Sanctiones, eis debent merito ſpoliari.* Una quoque reſidentiæ lege complecti Beneficiarios omnes videbatur Gregorius IX. cùm hæc ſcriberet ad Epiſcopum Argentoratenſem: *Cùm illi ſint in Eccleſiis idonei reputandi, qui ſervire poſſunt & volunt in ipſis, &c. Pueri & Beneficiati qui non poſſunt in eadem Eccleſia deſervire, in ea non debent idonei reputari.*

C. Super inordinata. De Præbend.

Lucis aliquantulum affundet Decretalibus hactenus laudatis, is qui eas compilavit B. Raimundus de Pennafort, juſſu Gregorii IX. Quærit enim ille, an Clericus ſæcularis, qui nec tonſuram, nec coronam geſtat; nec veſte utitur Clericali, nec divinis intereſt Officiis, nec reſidet, nec ullo fungitur in Eccleſia miniſterio; an, inquam, Clericus hujuſmodi ſpe ſalutis aliqua blandiri ſibi poſſit. *Numquid Clerici ſæculares, qui non portant coronam, vel tonſuram, vel habitum congruentem, vel qui non interſunt divinis officiis, nec reſident, nec deſerviunt Eccleſiis, ſunt in ſtatu ſalvandorum?* Reſpondet autem, tametſi ſint, qui veritate qua allici & delectari debuerant, offendantur; malintque palpare vulnera conſcientiæ, quàm ſanare: fidenter tamen affirmare ſe, ejuſmodi Clericum procul abeſſe à via ſalutis: neque enim in his Regulis jura meri eſſe conſilii, ut nugantur aliqui, ſed præcepti: cùm qui in eas impingunt, tam graves dent pœnas. *Ad hoc licèt aliqui ſcandalizentur, volentes applaudere ſibi in peccatis, & dicentes omnia jura quæ ſuper hoc emanaverunt, de conſilio intelligenda: dico quod non. Cum enim pro tali apoſtaſia pœna gravis & multiplex imponatur, patet quod non eſt conſilium, ſed præceptum. Si enim eſſet conſilium, nullus aſtringeretur; nec non ſervantes in aliquo punirentur.* Subjicit verò, niſi deſertores ejuſmodi reſipiſcant, ubi commoniti fuerint, ab Officio & Beneficio ſuſpendendos eſſe, cogendoſq; ut fructus omnes reſtituant. *Si admoniti non ſe correxerint, debent ſuſpendi ab Officio & Beneficio.* Hinc liquet agere B. Raimundum de Beneficiariis: ſed nec illud minùs liquidum Clericos omnes ab eo Beneficiariorum in claſſe locari, omnes ad reſidendum conſtringi.

Summa Raimun. L. 3. p.

III. Et qui tamen Decretalium libros quinque priores à B. Raimundo conſarcinatos primus Pontificia authoritate publicavit Gregorius Papa IX. ille ipſe eſt, cui tribuitur Decretum illud, quo primùm ſecernuntur Beneficia alia ab aliis ex neceſſitate reſidendi. *Clericos in Eccleſiis tuæ juriſdictionis Beneficia quæ reſidentiam exigunt aſſecutos, ſi ad alterius Diœceſin abſque tua licentia morandi cauſa tranſierint; liceat tibi, ſi moniti non redierint, dictis Beneficiis ſpoliare, niſi excuſationem rationabilem*

Extra de Cler. non reſid. c.

bilem

bilem oſtenderint. Verba hæc ipſiſſima ſunt Reſcripti ſuprà relati Alexandri III. ad Archiepiſcopum Eboracenſem; addita hac ſolummodo reſtrictione, *quæ reſidentiam exigunt*. Intelligimus ergo illo temporis interſtitio, quod ab Alexandro III. ad Gregorium IX. ab anno 1180. ad 1230. elapſum eſt, eam invaluiſſe diſtinctionem Beneficiorum, quæ vel à compatibilitate, vel à reſidentia petitur. 4. Dixi jam quì irrepſerit ea novitas. Cùm labefactata diu jacuiſſet Eccleſiæ diſciplina, ubi primùm penè ſeneſcente ſæculo XI. reſpirari cœptum eſt ab ea calamitate, & reſtaurari quæ collapſa fuerant: eas quidem eſſe conſtitutas primùm leges, quæ Beneficiarios omnes, immo & Clericos omnes ad ſingularitatem Beneficiorum & ad reſidentiam compellerent. Sed cùm latè ſerpſiſſet, & tam altè deſcendiſſet ulcus, ut totum ſimul perſanari poſſe deſperaretur, curæ interim maximè fuit, ut ſingularitas & reſidentia ſaltem in Beneficiis cura animarum gravatis, & Dignitatibus Præbendiſque Capitulorum omnino reſtitueretur. In id plura decreta condita ſunt, in eorum executione toti fuere Pontifices, Antiſtiteſque cæteri in Synodis ſuis.

Per litteras monuit Patriarcham Conſtantinopolitanum Innocentius III. poſſe eum in non reſidentes animadvertere privatione Beneficiorum, at ſolas Eccleſias & Præbendas expreſſit. *De Clericis, qui Eccleſias vel Præbendas ſibi conceſſas ſine juſta cauſa deſerunt, &c.* Uſu jam invaluerat ut per Eccleſias intelligerentur Cathedrales, vel Parochiales. Eo ſenſu eam vocem uſurpaverat Concilium Lateranenſe III. *Nonnulli dignitates diverſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias Parochiales contra Canonum inſtituta nituntur obtinere*. In Concilio Lateranenſi IV. cùm firmando Canoni ſupradicto Concilii Lateranenſis III. pœnæ decernerentur adversùs pluralitatem Beneficiorum, damnata non eſt ea pluralitas niſi in Epiſcopatibus & Parochiis, in Dignitatibus & Præbendis Capitulorum. Ita connexa & concatenata quodammodo erat ſingularitas Beneficiorum cum reſidentia, ut nec ſtringi, nec relaxari poſſent Canones, niſi ad utramque ſimul.

Lateranenſibus his duobus Conciliis non apertè quidem copia fiebat plura retinendi ſimplicia Beneficia, nec in illis reſidendi; ſed cùm pœnæ non decernerentur, niſi ad aſſerendam ſingularitatem & reſidentiam Parochialium Eccleſiarum & Canonicatuum: eo ſilentio, ea tolerantia & impunitate quoad alia Beneficia, patefactæ ſunt fores horum pluralitati, & licentiæ non reſidendi.

V. Exinde verò jam nihil dubitationis reliquum eſſe potuit in animis Canoniſtarum modernorum, quin Beneficia ſimplicia ſoluta eſſent à vinculo reſidentiæ; cùm generalis conſuetudo in omnibus Eccleſiis receptiſſima, & præſcriptio ea adminiſtrandi per Vicarios, jam videretur eam authoritatem conſecuta, quæ ſatis ſit ad minas priſcorum Canonum declinandas.

Hæc pro certis & indubiis habere videtur Bonifacius VIII. de Beneficiis, quæ cum aliis unà habitare & fociari poſſint, nec reſidentiam exigant, ubi hæc habet: *Utrumque tamen, ſi talia ſunt Beneficia, quæ ſimul nequeant de jure teneri, habere non potes; ſed eligas quod ex iis malueris retinere*. Eadem eſt & Clementis V. ſententia: *Si aliud Beneficium aſſequaris, quod ſimul de jure cum Dignitate vel Beneficio, virtute dictæ gratiæ tibi debito, retinere non poſſes*. Ita nemo niſi valdè excors Congregationem Concilii inſimulaverit, quæ conſulenti Epiſcopo Intemelienſi reſcripſit, non poſſe ab eo Presbyteros ſimplicibus gaudentes Beneficiis cogi, ut in Diœceſi reſiderent, quamvis magna Presbyterorum penuria laboraret. Scripſerat quidem ad Patriarcham Antiochenum Gregorius IX. cùm ejus Eccleſia miniſtris deſtitueretur, revocari ab eo poſſe Cano-

nicos, & inferioris Clericos chori qui aberant: *Canonicos & Aſſiſios revoces*: nec deterreri eum debere diſpenſationibus Apoſtolicis quibuſcumque. Sed nihil inde inferri poteſt, niſi quòd immunitas ſimplicium Beneficiariorum firmioribus nititur præſidiis, quàm illa particularium quorumdam Canonicorum. Extra. De Cler. non reſid. c. 16.

VI. A ſimplicibus Beneficiis ad duplicia, ut vocant, jam traducenda oratio eſt. Vetuit Concilium Oxfordienſe anno 1222. ne Parochiæ, quarum reditus æquaret tantùm portionem congruam Vicariis, aut Parochis dari ſolitam, darentur aliis, quàm qui ad reſidendum in eis ultro ſeſe aſtringerent. *Eccleſiæ quæ in reditibus ultra quinque marcas non habent, nonniſi perſonis talibus conferantur, qui reſideant in eiſdem, & in propria perſona miniſtrent*. Concilium Colonienſe anni 1260. præcepit, ut Capellani Epiſcoporum omnes ſuis in Eccleſiis reſiderent, præter ea tempora, quibus eos Epiſcopi ſui ad alia quævis deſtinabant: *Capellani reſidentiam tamquam alii fratres in ſuis Eccleſiis facient, niſi illo tantùm tempore, quando agunt ſuorum negotia dominorum, atque etiam ſi negotia Eccleſiæ hoc expoſcant*. Subjicitur ibidem, ne Decani, Scholaſtici, Cantores, denique Sacerdotes Eccleſiarum, Regum poſſint, aut Epiſcoporum eſſe Capellani. *Nulli Decani, nulli Scholaſtici, nulli Coreſpicopi vel Cantores, nulli Sacerdotes Eccleſiarum, Capellani Epiſcopales ullatenus aut Regales exiſtant*. Can. 14. 15. Can. 10.

In Concilio Londinenſi anno 1268. præceptum eſt, ſacramento ad reſidendum adigi Vicarios, qui in Eccleſiis conſtituerentur, poſt abdicata alia Beneficia, quibus cura immineret animarum. *Juret ibi reſidentiam facere corporalem, renuntians aliis Beneficiis, ſi qua habet, curam animarum habentia*. Si poſtea minùs reſideant, ſimplicibus etiam aliis Beneficiis ſpoliantur. *Aliis Beneficiis, ſi qua habet, ſit ipſo facto privatus*. Novam hìc habes probationem, ut ſimplicibus Beneficiis nulla tunc immineret reſidendi neceſſitas, poſſentque unà cum Eccleſiis Parochialibus poſſideri. Can. 9.

VII. Concilium Lugdunenſe II. anno 1274. Parochos juſſit, quo primùm promoventur anno Presbyteratu initiari, ac deinceps conſtanter reſidere, niſi cauſa legitima & gravi diſpenſet Epiſcopus. *Super reſidentia verò facienda poſſit Ordinarius gratiam diſpenſativè ad tempus facere, prout cauſa rationabilis id expoſcet*. Utque innumerabiles alios Canones de reſidentia miſſos faciam, Synodus Exceſtrenſis anni 1287. trifariam inſinuat Parochos licentiam uſurpaſſe non reſidendi; aut expugnato, ut Epiſcopi Vicarios inſtituerent; aut quòd Parochia Præbendæ unita eſſet, aut exorandis à Papa diſpenſationibus. *Rectores Parochialium Eccleſiarum reſideant perſonaliter, iis exceptis, quorum abſentia per inſtitutos Vicarios fuerit excuſata: vel quorum Eccleſiæ Dignitati vel Præbendæ fuerint annexæ: vel cum quibus ad obtinendum plura Beneficia à Sede Apoſtolica dicitur diſpenſatum*. In Sexto. De elect. cap. 14. Cap. 19.

Quod ad primam attinet harum trium reſidentiæ diſpenſationum, adverte Vicarios illos non fuiſſe perpetuos, & ab Epiſcopo inſtitutos fuiſſe. Ita enim capiendum Decretum hoc Synodale. Non erat ergo ea niſi temporaria abſentia, ab Epiſcopo juſtis cauſis conceſſa. Ejus rei argumentum accipe, aut exemplum. Conceſſum eſt Epiſcopis à Bonifacio VIII. ut Parochos abſolvere poſſint ab annorum ſeptem reſidentia, cauſa ſtudiorum, ea cautione, ut Parochiæ interim adminiſtrandæ delegarentur Vicariis, religione & doctrina abundè inſtructis. *Septennio prædicto durante, providere curent Epiſcopi, ut per bonos & ſufficientes Vicarios, ab eis deputandos, animarum cura diligenter exerceatur*. De unione Parochiarum cum Præbendis vel Dignitatibus Capitulorum, dictum eſt ſuperiùs. In Sexto. De elect. cap. 34.

VIII. Quoad tertiam rationem non residendi, confitetur Bonifacius VIII. sibi prædecessoribusque suis ambitiosorum hominum importunitate extortas fuisse dispensationes perpetuas non residendi, & percipiendi tamen proventus Beneficiorum. *Quia per ambitiosam importunitatem petentium, tam nos, quàm nonnulli prædecessores nostri indulgentias perpetuas, &c.* Tum verò Pontifex pernumeratis quæ ex his dispensationibus scaturiissent malis, eas omnes revocat, Pontificatu deinceps suo exulare jubet, successoribus denique suis significat, non quam ipsis legem præscripserit, sed quod præstruxerit exemplum. *Omnes hujusmodi similes indulgentias, personis, non Ecclesiis, vel dignitatibus datas, penitus revocamus, & earum concessionem nostris volumus exulare temporibus, Quodque nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus.*

In Sexto. De rescri. c. 14.

Observa hìc autem, 1. A Pontificibus elici, vel expugnari posse dispensationes, sed quibus tamen impunitas magis apud homines, quàm innocentia apud Deum comparetur. 2. Tunc tutas esse & laudabiles dispensationes, cùm Ecclesiis donantur, vel earum Dignitatibus, non hominum cupiditatibus effrænatis. Afflatu enim pietatis donatur, quidquid donatur Ecclesiis. 3. Si Pontificiæ dispensationes tuta semper & illæsa conscientia darentur, sive dantium, sive accipientium: non pœnituisset earum Bonifacium VIII. non eas ille revocasset, non sibi earum concessione posthac interdixisset, non commonuisset successores suos, quanti res periculi sit, tanta salutis dispendia, vel certè discrimina gratificari. Denique si tantum gratiæ se dedisse Pontificem pœnituit, quanto in periculo versantur, qui importunitate extudere, unde Pontificem pœniteret? Tam nefas saltem fuit cupere, petere, ambire, extundere, quàm concedere beneficium, cujus mox esset pœnitendum.

IX. In Concilio Colonienſi I[illegible]. multa decreta sunt anno 1549. ad residentiam Decanorum in Ecclesiis suis, Abbatum item & Abbatissarum Canonicarum. Monuit Concilium harum residentiam Abbatissarum tantò arctioris esse necessitatis, quòd diligentissimas excubias agi necesse est in nobiles eas virgines, an in eodem omnes conclavi somnum capiant, an Horas canonicas ritè decantent, an religiosè observent Constitutiones, tum antiquas suas, tum nuperas Imperatorio jussu editas, ad refingendam reformandamque disciplinam. Prohibentur denique Abbatissæ istæ, ne duas Abbatias regant, cùm vel unam regere operosum arduumque sit.

Can. 9. 7. 8.

X. In Concilio Moguntino ejusdem anni proscripta est ea, quæ tum Germaniam omnem pervaserat, corruptelam, ut Canonici opimos ipsi quidem proventus colligerent, Vicarios autem sibi substituerent, qui divinæ interessent psalmodiæ, Altariumque ministerio, tenuissima autem redituum portione contenti essent. *Pernicieſus abusus est, cum pudendo Cleri dedecore, animarum periculo, gravique Ecclesiarum detrimento conjunctus, quod in Ecclesiis quibusdam Cathedralibus & Collegialibus potissima proventuum portio Canonicis etiam apud Ecclesias non residentibus, nec quidquam utilis aut necessarii ministerii exequentibus, distribuitur, Vicariis qui diurna & nocturna fatigatione omnes Ecclesiæ functiones sustinent, vix tenui censu, & qui ad vitam miserè sustentandam ægrè sufficiat, relicto.*

In Dignitatibus Capitulorum defungendis perversitas erat longè major; ideoque ad ipsas maximè in ordinem redigendas eo Concilio innovatæ sunt pristinæ omnes de residentia Constitutiones. *Quare statuimus, ut posthac omnes qui vel Præpositorum, vel Decanorum, vel Scholasticorum, vel Custodum, vel Cantorum dignitatibus, quatenus hæ ad nostram, aut Comprovincialium nostrorum dispositionem pertinent, jam præfulgent, aut porro ornandi erunt, præsentes suis Ecclesiis utilem & nomine dignam operam præstent; non absentes fructus tantum auferant: neque liceat cuiquam absenti ullam harum dignitatum gerere; sed quisque tali titulo insignitus, suæ Ecclesiæ non absens, neque conducta aliorum opera, sed residendo præsens ipse inserviat.*

Can. 70. 71.

XI. Sed Concilium Tridentinum manebat ea laus, ut multa præstantissima ab eo ederentur Decreta de Beneficiorum residentia, uti & de plerisque aliis sacræ Disciplinæ capitibus. In eo Concilio post pertractatam Episcoporum residentiam, ad alios descenditur Beneficiarios, ediciturque, ut omnes sive Titulares, sive Commendatarii, quibus vel jure, vel consuetudine præscribitur residentia, residere compellantur in Ecclesiis suis. *Episcopis inferiores, quævis Beneficia Ecclesiastica personalem residentiam de jure, sive consuetudine exigentia, in Titulum, sive Commendam obtinentes, &c. ab Ordinariis residere cogantur.* 2. Ut irritæ habeantur dispensationes omnes perpetuæ non residendi: *Nulli privilegia, seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis suffragentur.* 3. Ut dispensationes ad certum tempus arctatæ ab Episcopo examinentur, an justis causis concessæ fuerint. *Indulgentiis verò & dispensationibus temporalibus, ex veris & rationabilibus causis tantum concessis, & coram Ordinario legitimè probandis, in suo robore permansuris.* Denique ut tempore ipso canonicæ Beneficiarii absentiæ, Vicarium designet Episcopus, qui curam sustineat animarum; congruamque ei definiat fructuum portionem.

Sess. 6. c.

Hinc planum fit Concilii Patribus visos esse Commendatarios quosdam residentiæ lege constringi, æquè ut Titulares. *In Titulum, sive Commendam Beneficia obtinentes.* Planum fit rursus à Tridentino quodammodo approbari distinctionem Beneficiorum, tum liberæ, tum necessariæ residentiæ, adeoque compatibilium & incompatibilium. Denique planum est ex Concilio residendi necessitatem oriri vel ex jure, vel ex consuetudine. *Beneficia personalem residentiam de jure, sive consuetudine exigentia.*

XII. Utque Dignitates Capitulorum Canonicique pluribus vinculis ad residendum constringantur, jubet Synodus ut redituum tertia pars in distributione dispensetur, quorum in nullam partem vocari possint absentes: illibata semper perstitura laudabili cum primis earum Ecclesiarum consuetudine, ubi ne tertia quidem fructuum, aut nulla prorsus parte fruuntur absentes. *Salvis consuetudinibus earum Ecclesiarum, in quibus non residentes, seu non servientes, nihil, vel minus tertia parte percipiunt.*

Sess. 21. c. Sess. 22. c.

Si quæ sint tamen Capitulorum Dignitates, quarum nec functio, nec jurisdictio ulla sit, quibus contrà immineat cura Parochiæ ruris, illis quandiu in Ecclesia sua Parochiali residebunt, eadem accrescent emolumenta, acsi præsentes in Ecclesia Catherali vel Collegiali divinis Officiis interessent. *Quod si alicui ex prædictis dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus vel Collegiatis, de jure vel consuetudine, jurisdictio, administratio vel officium non competat, sed extra civitatem in Diœcesi cura animarum immineat, cui is qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit: tunc pro tempore quo in Curata Ecclesia resederit, ac ministraverit, tanquam præsens sit, ac divinis intersit, in Ecclesiis Cathedralibus ac Collegiatis habeatur.* Quo nihil tamen derogabitur peculiari quarundam Ecclesiarum consuetudini, ubi qui Dignitates obtinent, frustrantur redituum parte aliqua, etiam tertia, quandiu non residebunt.

Erant ergo Dignitates Capitulorum, quibus nec functio, nec jurisdictio affixa esset ulla. 2. Sed qui-

quibus innexa erat ruris quædam Parochia. 3. Et tunc liberum erat utra in Ecclesia sua residere mallet Beneficiarius. 4. Quandiu autem in Parochia residebat, distributionibus fruebatur, non aliter quàm si præsens esset Ecclesiæ Cathedrali vel Collegiali. 5. Ex his infertur, qui has obtinent Dignitates, functionis & jurisdictionis expertes, eos ad residendum in ea Ecclesia astringendos fuisse, nisi Parochiam ruri administrandam haberent, in qua & residere mallent. *Sed extra civitatem in Diœcesi cura animarum immineat, cui is qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit.*

Adscripsimus suprà quid decreverit Tridentinum de residentia Episcoporum. Eadem Decreta ibidem ad Parochos, eædemque pœnæ in non resi- Sess. 23. c. 1. dentes ampliantur. *Eadem omnino etiam quoad culpam & amissionem fructuum & pœnas de Curatis inferioribus decernit Synodus.* Potest Episcopus cum iis de residentia dispensare, subrogato in eorum loco Vicario cum portione congrua; sed ea licentia non residendi scripto danda est, gratis, & ad duos tantùm menses, nisi gravissima quædam incurrat causa. *Discedendi licentiam in scriptis gratisque concedendam, ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa non obtineant.* Si diutiùs absint Parochi, & sine licentia, revocabit illos Episcopus, tum intentatis censuris, tum privatione fructuum, tum denique Parochiæ ipsius abdicatione.

Vetuit denique Tridentinum Concilium, ne qui Dignitates obtinerent Capitulorum, vel Canonici, Præbendarii, Semipræbendarii Cathedralium Ecclesiarum, vel Collegialium, plusquam tribus mensibus anno quolibet abessent, ita quidem ut nihil decerpatur eorum Capitulorum consuetudini vel Sess. 24. c. 12. constitutioni, qua diutunior præscribitur residentia, arctiorque: *Non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis, ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse; salvis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt.* Qui diutiùs suis aberunt Ecclesiis, quàm sinat Concilium, primo quidem anno media parte exuentur redituum; altero anno omnibus spoliabuntur; si ne tum quidem Ecclesiæ se suæ, officioque reddant, rigore Canonum & lege in eos agetur.

XIII. Inter Reformationis Anglicanæ Capita sub Cardinali Polo anno 1556. unum est quod ad Archidiaconos spectat, qui in Ecclesia Cathedrali residere præcipiuntur, vel in Archidiaconatibus suis, perinde ut Episcopus conducere consuerit. Ibid. c. 3. *Archidiaconi verò, vel in Archidiaconatibus, vel in Ecclesiis Cathedralibus, prout magis Episcopo loci expediens visum fuerit, commorentur, ut debitam illis operam præstent.* Est & aliud quod ad Canonicos pertineat, quorum alii fundatione, alii statuto, alii consuetudine tenentur residere. *Omnes Canonici qui ex fundatione, statuto, vel consuetudine in Ecclesiis residere tenentur, &c.* At sunt & alii qui non his vinculis teneantur astricti. *Qui verò ex fundatione, statuto, vel consuetudine ad residentiam non tenentur.* Et qui tamen nisi mense saltem uno in Ecclesiis suis resideant, si decem saltem librarum reditus percipiant: duos menses, vel plures, si viginti: parte redituum mulctabuntur; poterunt & prolixiori astringi residentiæ ab earum Ecclesiarum Superiore.

In Congregatione IX. Concilii Remensis anno 1564. Cardinalis Lotharingus, & Archiepiscopus idem Remensis Præsesque Concilii, multis destomachatus est adversùs pluralitatem Beneficiorum Curatorum, itemque adversùs articulum V. Comitiorum Aurelianensium, & legem civilem, qua integrum erat duas Parochiales Ecclesias retinenti, in utra mallet residere. *Comitia Aureliana cujusmodi fuerint nolo hìc dicere; constat certè in iis multa fuisse constituta, quæ cum jure Ecclesiastico pugnant ex diametro, & magnum afferunt detrimentum & præjudicium. Cur ergo eorum Decretis standum esse judicavimus?*

XIV. Concilium Mediolanense I. anno 1565. præcepit tribus senioribus residentium Canonicorum, in Cathedralibus, vel Collegialibus Ecclesiis, ut Episcopum monerent, deferrentque ad eum tertio quoque mense nomina Dignitatum & Cap. 27. Canonicorum non residentium. Præcepit & Parochis, ut Episcopum commonerent, in Parochiis suis si qui essent Beneficiarii non residentes, & qui residere obligarentur. Idem præcipit & Vicariis Foraneis in Parochos ipsos. In Concilio IV. Mediolanensi anno 1566. innovatum est Decretum Concilii Tridentini, ut ne possent Clerici ab Ecclesiis discedere, quibus eos Episcopus illigasset, nisi scriptis permittente Episcopo; alioqui functionibus omnium Ordinum interdicerentur. *Clericos quoscumque certæ Ecclesiæ, piove loco ascriptos, si ab Ecclesiæ, cui ascripti sunt, Clericali statione, sine Episcopi facultate, eaque litteris exarata, discesserint, suorum Ordinum munere, ex ejusdem Concilii Tridentini sanctione, Episcopus interdicat.*

Eo decreto monemur resumere statutum illud Concilii Tridentini, quod nos pene effugerat, & quo priscus vigor antiquioris circa residentiam Disciplinæ restaurari posset, si religiosè observaretur. Nimirum ubi Tridentinum Chalcedonensi Canoni pristinum vigorem restituere satagit, ut nemo ordinetur, nisi ad necessitatem & utilitatem alicujus Ecclesiæ, cui statim alligetur, & ipsa sua mancipetur ordinatione, ad obeundas in ea functiones Ordinis, & ad residendum tam scrupulosè, ut nisi annuente Episcopo discedere nefas sit; ut interdicendi protinus sint functionibus Ordinis quicumque aliter discesserint. *Cùm nullus debeat ordinari,* Sess. 23. c. *qui judicio sui Episcopi non sit utilis, aut necessarius* 16. *suis Ecclesiis; sancta Synodus vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis inhærendo, statuit, ut nullus in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiæ aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate assumitur, non ascribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. Quod si locum inconsulto Episcopo deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur.*

Non pœnitebit illud rursus inculcasse, fore ut antiquæ Disciplinæ vigor decorque totus refloresceret, si statuto huic sedulò obtemperaretur. Non Beneficiarii modò omnes, etiam simplices, sed & Clerici omnes residentiæ astringerentur. Clerici supervacanei & otiosi nulli essent. Nulli errones. Nulli functionis sacræ inanes. Nulli ministerii & Beneficii expertes, quandoquidem illi ipsi qui Titulo Patrimonii ordinarentur, unius tamen certæ devincirentur Ecclesiæ ministerio, unius Episcopi obsequio, sicut jam inde à primis ineuntis Ecclesiæ sæculis, tam multi Clerici sanctissimi, & Parochiis præerant, & Decanatus atque Archidiaconatus administrabant, aliaque Ecclesiastica Beneficia, qui suo se tamen sumptu & patrimonii censu alebant. Additur denique à Tridentino id quod sponte sua sequitur ex illa conjunctione Clericorum cum Episcopis, fore ut sine litteris Episcopi proprii, nec ejus Diœcesi possunt emigrare, nec in aliam quamvis immigrare.

Tridentino huic Decreto subscripsere, illudque promulgavere complura ex Conciliis Provin- Cap. 8. cialibus Gallicanis, ut infrà docebimus, ubi extremam manum apposuerimus statutis Conciliorum Mediolanensium sub B. Carolo nostro more excerpendis. In Concilio V. Mediolanensi anno 1579. pronunciatum est, teneri Beneficiarios ad residendum, quamvis lite interjecta controversum esset Beneficium; quamvis nedum eo initiati essent Ordine, quem Beneficium deposceret; quamvis deniq; maximam ejus proventuum partem alii quipiam sibi vindicarent. Jussi sunt etiam Episcopi, ne sinerent Dignitates, & Canonicos

Cathedralium & Collegialium, qui unà Parochias regerent, his discedere diebus Festis & Dominicis, ut in Cathedrali distributiones acciperent; sed eos in Parochias suas dimitterent, ubi munere fungerentur.

De Minist. Eccl. & eorum resid. c. 2. 3. In Concilio Mechlinienſi anno 1570. expresè definitum est, Dignitates Ecclesiarum Cathedralium, Collegialium, Monasteriorum, Abbates, Præpositos, Decanos, Archidiaconos, Archipresbyteros, Cantores, Pœnitentiarios, Scholasticos, Thesaurarios, lege eadem residentiæ constringi, atque Canonicos, iisdemque teneri pœnis ex Concilio Tridentino. Si qui verò eorum confiderent se privilegiis perpetuis, aut temporariis niti, ea Episcopo intra tres menses repræsentarent, ut is dijudicaret, justæ fuissent causæ, nec ne eorum concedendorum. Alioqui privilegio suo excussi declarentur.

XV. Venio ad Provincialia Galliarum Concilia post Tridentinum. Rotomagense anni 1581. ad antevertendas eorum artes, qui imaginarias confingunt lites, ut residendi interim legem & necessitatem suspendant: cogit omnes eos qui Titulo, vel proventibus gaudent Beneficii cujuscumque, in eo residere, aut restituere fructus, & pœnis subesse non residentium: *Plerique ne resideant, prætexunt litigia, aut suscitant ipsimet devoluta, ne videantur sua Beneficia pacificè possidere. Verùm quisquis Beneficio, vel ejus fructibus gaudet, aut residеat, aut fructus non recipiat, quos suos sine residentia facere non potest, & aliis decretis pœnis subjaceat.* Illi verò qui prætexunt vim & grassationes Nobilium, residere & ipsi, vel restituere jubentur, si nihilominus aut omnes, aut magna ex parte proventus colligant. Reliqua hujus Concilii in residentiam decreta sileo, ut quæ sint gemina Tridentinis. Sed illud silere non possum, quod idem Concilium ab Apostolica sede vo-

Tit. De Curat. Off. c. 4.

luit elucidari, circa Cathedrales Ecclesias, quarum & tam tenues sint reditus, & tam pauci numero Canonici, ut sustentari hi non possent, nec minuendo eorum numero, qui jam permodicus esset: nec addendis Beneficiis simplicibus, quæ nulla ad manum essent: sed permittenda tantùm Canonicis administratione Ecclesiarum Parochialium, tam vicinarum urbi, ut bis terve quavis hebdomada ad eas itarent, residerent autem interim cum cæteris Canonicis in Ecclesia Cathedrali. Absolutè & universim nihil respondit Pontifex, sed peculiariter declaratum iri spopondit, ubi necessitas, vel utilitas Ecclesiæ suaderet, Ecclesiæ Parochialis regimen Canonicis permitti. *Quoad retentionem Parochialis cum Canonicatu, pro necessitate & utilitate Ecclesiarum & regionis in casibus particularibus providebitur.*

In Concilio Burdigalensi anni 1583. promulgatum est Decretum Tridentinum de Dignitatibus Ecclesiarum, quibus nihil functionis, nihil jurisdictionis illigatum est, sed earum Titulo gaudentes Parochiam aliquam administrant; quandiu verò in Parochia ministrant, præsentes reputantur in Cathedrali, & distributionibus fruuntur. At verò Archidiaconi, & qui cæteras sustinent Capitulorum Dignitates, Officio instructi quod obeant, & jurisdictione quam explicent, illi utique jubentur à Concilio residere. Edixit & illud hoc Concilium, ut sexto quoque mense Capitula Metropolitanos certiores facerent de absentia Episcoporum.

In Concilio Turonensi anno 1583. damnata & abolita est consuetudo earum Ecclesiarum, ubi grossos fructus percipiebant Canonici, antequam residere incœpissent, vel etiam admissi fuissent. Expungi quoque placuit illum usum quarundam Ecclesiarum, ut totius anni proventibus gaudeat quicumque uno, & altero die, vel una hora Canonica certa interfuerit. *Consuetudine illa, quæ Canonico grossum adjudicat, qui certa die*

Cap. 1.

anni, aut certis horis unius, duorum vel trium dierum præsens fuerit, illis nihil profutura, cum ad divini cultus diminutionem tendat.

Consilium Aquense anni 1585. præter omnium promulgationem Decretorum Tridentinorum de residentia, statuit, ut tres seniores Canonici residentes cujusque Cathedralis & Collegialis deferrent ad Episcopum nomina Canonicorum & Beneficiariorum cæterorum Ecclesiæ suæ absentium. Jussit ut & Parochi monerent Episcopum de Beneficiariis Parochiæ suæ omnibus, qui residere cùm tenerentur, non residerent tamen.

Tit. Dec sident.

Concilium Tolosanum anni 1590. edixit, ut qui Parochias haberent, Titulo, vel Commendatas, vel Canonicatui, dum ipsis vita suppeteret, unitas, aut qui uno & eodem tempore Parochias & dignitates retinent in Capitulis, in Parochiis suis residerent, saltem diebus festis. Concilium Burdigalense anni 1624. eorum damnavit impiam & absurdam ludificationem, qui cùm tam frequenter abessent, ut adessent ferè nunquam, non committere se tamen nugabantur in Concilii Tridentini legem, quòd nunquam tres totos menses continuos abessent. Declaratum est hoc Concilio, tribus illis mensibus induciarum à Tridentino concessarum, contineri absentias omnes quantulascumque, etiam sejunctas. *Decernimus tres illos absentiæ menses ita numerandos esse, ut in iisdem omnes dies, sive non continui & interpolati concludantur; unde qui à residentia ultra tres menses eo modo reductos abfuerit, pœnis eum à sacris Canonibus contra absentes latis feriri, & Capitulum in hoc contra sacros Canones dispensare non posse censemus.* Vetitum est hoc eodem Concilio, ne quas Episcopi dispensationes annuerent Parochis, aut licentias non residendi, nisi quas fructuosas fore Ecclesiæ augurarentur: *Nisi id personæ meritum in utilitatem Ecclesiæ cessurum exigere comprobetur.* Denique vetiti sunt hoc eodem Concilio Collatores, ne quod necessariæ residentiæ Beneficium cuiquam conferrent, nisi præstito sibi fidissimæ residentiæ juramento. *Ne Curatum vel residentiam exigens Beneficium conferant, nisi præstito priùs per eum juramento, se assiduum in eo futurum, semperque commoraturum; cujus juramenti præstiti certam rationem litteræ Beneficii concessi contineant.* Provisionibus Beneficii inserenda erat mentio præstiti hujus sacramenti. Et quoniam Priores Curati Ordinis sancti Augustini minùs frequentes erant in Ecclesiis suis Parochialibus, quòd Cura etiam Monasteriorum suorum distinerentur; hoc illi quoque Concilio jussi sunt in Parochiis residere, Monachis aliis in Monasteria eorum loco adscitis. *Declaramus quoscumque Regulares Curam animarum habentes, ad residentiam in Prioratibus Curatis & aliis Beneficiis, quibus animarum cura annexa est, præstandam teneri: Abbates verò & quoslibet Præpositos ad alios Monachos suis Monasteriis adsciscendos obligari.*

Cap. 7.

Cap. 9. Cap. 7.

Cap. 11.

Can. 5. 6

Cap. 17.

XVI. Hæc omnia porro Decreta quasi sponte sua ex Tridentinis statutis scaturiebant. Quod & indubitatissimè affirmandum est de responsis Congregationis Concilii. Erant Canonicatus in Parochiis, vel Collegialibus Ecclesiis Aquilejæ, ubi moris erat, ut proventus perciperent, quamvis non residerent. Quæ tamdiu impunè abiit Præbendarum pluralitas, argumento est eas liberæ tum fuisse residentiæ. Concilium Tarraconense anni 1239. vetuit ne quis plures haberet Præbendas, si statuto ex peculiari residentiæ nexu ligarentur. *Ne aliquis duas Canonicas obtineat, quæ ex speciali statuto residentiam personalem requirant, sed altera tantum debeat esse contentus.* Responsum est autem à Congregatione Concilii Canonicos eos ad residendum teneri, propterea quòd Concilio Tridentino declaratum est, Dignitates, Canonicatus, Semicanonicatus quicumque obtinerent, eos Ecclesiis suis ultra tres menses abesse non posse, quo se cumque statuto peculiari tuerentur;

Fagnan. l. 1. De Part. 1. pag. 127.

Con. Cor Tarracon L. 3. Tit.

Sess. 24. c. 12.

Res-

Reſponſum eſt item non poſſe per ſubſtitutos hæc Beneficia adminiſtrari.

Cùm non definierit Tridentina Synodus tempus, quo poſſent Canonici non reſidentes canonico judicio percelli, & dimoveri: reſponſum à Congregatione, non poſſe, niſi poſtquam annos tres abfuiſſent. Ea determinatione Concilii emendatum eſt Jus commune, quo juxta complurium Canoniſtarum ſententiam non improbabatur conſuetudo, vel ſtatutum quorundam Capitulorum, ut abſentes etiam ſuis proventibus fruerentur.

Dignitates Capituli Compoſtellani pro præſentibus habebantur, cùm jus dicebant, & juriſdictionem exercebant. Eam conſuetudinem confutavit Congregatio Concilii, quòd non alios exceperit Tridentinum, quàm qui Parochiam adminiſtrarent. Unde nec ad ſummum poteſt illud prorogari privilegium, niſi ad Archipresbyteros, quibus & ipſis imminet animarum regimen.

Theſaurarius Eccleſiæ Conſentinæ ſolutum ſe à reſidentiæ compede inde ominabatur, quòd ei nec officium eſſet ullum, nec reditus. Congregatio Concilii reſidere debere decrevit, propterea quòd derogaverit Synodus Tridentina Juri communi, quo liberi erant à reſidentia, quicumque nihil redituum percipiebant.

Cardinalis Epiſcopus Uxamenſis anno 1614. ſciſcitatus eſt, an Archidiaconus & Archipresbyter Eccleſiæ ſuæ ad reſidentiam conſtringendi eſſent, cùm ſolam in choro ſedem haberent, nihil autem prorſus redituum. Reſponſum eſt à Congregatione conſtringendos eſſe, juxta eundem Tridentini locum. Ex adverſo autem illa cenſuit, non teneri ad reſidendum Decanum Claudienſem, quòd quanquam haberet ſedis prærogativam, nulla tamen potiretur juriſdictione, nec ſuffragio, nec ſede in Capitulo, nec parte ulla redituum aut diſtributionum.

Erant in Comenſis Epiſcopi Diœceſi Collegiales complures Eccleſiæ, in quibus Canonici non reſiderent, antiquiſſima ante hominum memoriam conſuetudine & immunitate fulti; cùm alioqui minimè inſignes eſſent illæ Eccleſiæ. Congregatio Concilii pronuntiavit eodem Capite XII. Seſſionis XXIV. Concilii Tridentini contineri Collegiales etiam minimè inſignes: nec immemoriali conſuetudine non reſidendi uti poſſe, niſi eas Collegiales Eccleſias, quæ ruri eſſent, & quarum tantilli eſſent reditus, ut ſuſtentandis Canonicis impares eſſent. Congregatio Concilii & Gregorius XIII. eam poſtea reſidendi immunitatem videntur exporrexiſſe ad eas etiam Cathedrales non inſignes, in quibus immemoriali tempore nemo unquam reſidere viſus eſſet, Si vel paucienim aliquando reſiderent, ei immunitati nihil loci relinquebatur.

XVII. Utque ne longior ſim, declaravit eadem Congregatio ad reſidentiam teneri Canonicos aliquarum Eccleſiarum Parochialium, quanquam Capitulum ex iis nullum conflaretur, nec ante hominum memoriam quiſquam ibi reſidere viſus eſſet. 2. Decretis Bonifacii VIII. *Conſuetudinem* innovaverat Concilium Tridentinum, qua damnantur conſtitutiones & conſuetudines particulares, ut abſentes diſtributionibus gauderent: à Congregatione Concilii declaratum eſt, per tres illos liberos abſentiæ menſes non poſſe abſentes frui diſtributionibus, & inutiles irritaſque poſthac fore Conſtitutiones quaſcumque & conſuetudines adverſas. Certè cùm nulla quantumvis omni memoria antiquior conſuetudo ſuffragari poſſit, vel duobus Canonicis, ad obſequium Epiſcopi aſcitis; vel ſtudiorum cauſa abſentibus, ut abſentes diſtributionibus impartiantur, ut ſæpiùs definitum eſt: multò deterior eorum conditio & ratio eſt, qui tribus abſentiæ liberæ menſibus gaudere volunt.

3. Jure communi, & Tridentini Concilii textu duæ claſſes ſunt Dignitatum. Aliæ participes ſunt redituum Menſæ Capitularis, aliæ ſuos ſepoſitos habent proprios proventus. Hæ poſtremæ jure communi abſolvuntur à nexu reſidentiæ, & cum Beneficiis Curatis retineri poſſunt, vel alioqui reſidentiæ obnoxiis. De his agit Tridentinum Seſſione XXII. c. 3. & eis ſufficit, ut fungantur miniſterio, quod eis præfixerit Epiſcopus; alioqui diſtributionibus fraudentur pro modo ceſſationis à miniſterio. Cæterùm nulla eis incumbit neceſſitas per novem menſes reſidendi, & ſiſtendi ſe omnibus horis Canonicis. Ita diffinitum eſt à Congregatione Concilii, convenienter capiti III. Seſſionis XXI. ejuſdem Concilii; à qua & conſtitutum eſt, ut in Eccleſia Cæſarauguſtana Hiſpaniæ, tertia pars redituum harum Dignitatum in diſtributiones ſecaretur, juxta miniſteria quæ illis Epiſcopus deſignaſſet, *Tertiam partem in diſtributiones eorum arbitrio aſſignandas dividere poſſint Epiſcopi. Ut ſcilicet qui eas obtinent, ſi perſonaliter competens ſit ſervitium, juxta formam ab eiſdem Epiſcopis præſcribendam, quolibet die ſtatuto non impleverint, illius diei diſtributionem amittant*. Verba ea ipſiſſima ſunt Concilii Tridentini.

Primi autem ordinis Dignitates, quarum reditus è menſa Capitulari decerpuntur, menſibus novem reſidere tenentur, & fruſtrantur diſtributionibus, pro modo abſentiæ, ex eodem Concilio.

4. Jure communi Prælati alii præter Epiſcopos poſſunt diſpenſare de reſidentia cum Beneficiariis. At Congregatio Concilii cenſuit, non poſſe eo jure uti Prælatos, niſi qui territorium & juriſdictionem haberent Epiſcopalem.

5. Licentia diſcedendi ab Eccleſia non peti tantùm, ſed & obtineri debet, etiam juſtis de cauſis. Si abnuat Prælatus, recurretur ad Superiorem, qui dare coget.

6. Dignitates & Canonici Eccleſiarum Cathedralium & Collegialium nihil opus habent licentia Epiſcopi, vel Capituli, ad tres induciarum menſes, à Concilio indultos.

7. Nec Metropolitani, aut Papæ licentia opus eſt Epiſcopis, ut duos aut tres menſes abſcedant à Diœceſi, cùm unum id præſcribatur à Concilio, ut juſtæ ſint cauſæ, & ejuſmodi, quæ conſcientiam eorum non gravent, & Deo arcana cordium ſcrutanti approbari poſſint. *Ut id æqua ex cauſa fiat, & abſque ullo gregis detrimento; quod an ita ſit, abſcedentium conſcientiæ relinquit, quam ſperat religioſam & timoratam fore, cùm Deo corda pateant, cujus opus non fraudulenter agere ſuo periculo tenentur*.

Parochis verò nulla iſtiuſmodi licentia communicari poteſt, quibus eam neceſſitatem infligit Concilium, ut ne poſſint unquam niſi licentia Epiſcopi ſcriptis data Eccleſiis ſuis abeſſe. A Congregatione verò Concilii declaratum eſt, ne una quidem hebdomada abeſſe poſſe Parochos, niſi cauſis Epiſcopo approbatis, & licentia ſcriptis data; in improviſis tamen & urgentibus neceſſitatibus poſſe Vicarium foraneum ad paucos dies diſpenſare.

8. Reſponſum illud quoque eſt, quanquam Canonici non poſſint canonico judicio Beneficiis ſuis excuti, niſi poſt annorum trium abſentiam: integrum tamen eſſe Epiſcopo ſtatim Parochos non reſidentes plectere, vel cenſuris, vel temporalium redituum ſpoliatione, vel privatione Beneficii.

9. Minimè neceſſe fuit conſuli Congregationem Concilii de Eccleſiis, ubi conſuetudinis eſt, ut Canonici & Dignitates diutiùs quàm novem menſibus reſideant. Cùm enim edixerit Concilium, ut Conſtitutiones quæ idem præcipiunt, inconcuſſæ ſtent, idem ad conſuetudines utique trahi par eſt; quibus aliàs cùm Concilium non deroget, illas utique innuit priſtino ſemper vigore futuras.

10. Cùm Jus commune & Concilium reſidentiam Dignitatibus & Canonicis præſcribunt, non otioſam utique & inertem, ſed operoſam exer-

Fagnan. in L. 3. Decr. Part. 1. c. 33.

xtra C. mnes e Conſt.

gnan. idem.

ſſ. 24. c. 2.

ioggia.

Seſſ. 22. c. 3.

Seſſ. 24. c. 12.

C. Rela tũ De Clericis non reſid.

Fagn. ibid. p. 35. 36.

Seſſ. 23. c. 1.

Fagn. ibid. p. 37. 38. 66

Ibid. p. 72.

Ibid. p. 165. 166.

n. ibid. . 129. id. Seſſ. c. 12.

exertamque præscribunt, ut divinis in Officiis assidui sint.

11. Quanquam Jure communi permitteretur abdicari, graduque summoveri Beneficiarios, ex quo citati, monitique, ad suas non remeabant Ecclesias: Concilio tamen Tridentino placuit, ne nisi post tertium demum absentiæ annum spoliari Beneficiis possent. Expleto enim primo anno amittuntur media ex parte fructus, secundo omnes, tertio ipsum Beneficium. Ita respondit Congregatio, accommodatè ad ipsum Concilium. Sess 24. c. 12.

12. Respondit etiam non posse Capitula copiam facere Canonicis diutur nioris quàm trium mensium absentiæ, non amissis Præbendæ fructibus, nulla in contrarium profutura, sive consuetudine, sive Constitutione.

13. Nec statuto etiam ullo, vel consuetudine firmari potest, ut qui uni aut alteri interfuerint horæ, præsentes æstimentur, gaudeantque fructibus omnibus.

14. Nec in potestate Capituli est, ut remittat pœnas in absentes constitutas, putà fructuum privationem.

15. Jubet lex residentiæ, ut non in civitate tantùm quis sedeat, sed & ut choro intersit. Qui ergo choro horisque non affuerint, ii primo anno media tantùm redituum fraudabuntur parte, secundo fructibus omnibus, post tertium annum Beneficio ipso exauthorandi sunt.

16. Ne Capitulo quidem sæpiùs abesse possunt Canonici.

17. Si abest Canonicus, alterius quàm suæ Ecclesiæ obsequiis & negotiis districtus, Præbendæ suæ fructibus gaudere non potest.

18. Aeris intemperies, cœlique inclementia non satis habet causæ, ut diutiùs quisquam absit, quàm tribus mensibus. A Pontifice tamen & Congregatione Episcopis quandoque facultas data, ut unum præterea & alterum mensem permitterent, ob aeris contagium, modò ut suo semper ritu & decore Officia celebrarentur. Fagn. ibid. pag. 167. 168. 169.

19. Tribus illis absentiæ mensibus, quos indulget Concilium, singuli etiam sejunctim dies continentur, at ii ex horis singulis contexi non possunt.

20. In eam curam incumbet Episcopus cum Capitulo, ut ne Canonici simul omnes, vel nimio plures eodem tempore feriari & abesse velint, ne divina cessent Officia.

21. Si cui Capitulo ex fundatione fas sit, ut diutiùs quàm tribus mensibus vacare singuli & abesse possint Canonici, dubitatum est, an hunc usum Concilium abrogarit. Eò denique propendere visa est Congregatio, ut valeat fundatio, cùm de ea Concilium penitùs conticescat.

22. Diffinitum illud quoque ab ea est, revocata non esse à Concilio statuta Sedis Apostolicæ, quibus plures quàm tres absentiæ menses conceduntur, aut annus unus ad Hierosolymitanam peregrinationem, aut sex menses quinto quoque anno ad reverenda beatorum Apostolorum limina.

23. Non includuntur Canonici Regulares capite XXIV. Sessionis XXIV. Concilii. Ita statuto, vel consuetudini, ut per dies quadraginta possint abesse, nec interim fructibus vel distributionibus fraudentur, nihil per Concilium derogatum est.

24. Vallis umbrosæ Ordinis Abbates & Prioratus erant tam tenuium redituum, ut pro Monachis Presbyteri sæculares sufficerentur, Abbatis vel Prioris Titulo vendicato uni alicui ex Monachis, qui alio in Monasterio sedem haberet. Responsum est à Congregatione in Ecclesia sui Tituli residere debere Abbates, atque istiusmodi Priores.

25. Qui Canonici ex Pontificia dispensatione Ecclesias Parochiales administrant, in Parochia sua residere debent, nullo fructuum Canonicatus dispendio, juxta Bullam Pii V. *Cupientes*.

26. Canonicatus aliis uniti Beneficiis, quibus residentia imminet pauciorum quàm novem mensium, cum his Beneficiis coaluisse censentur, eorumque ingenio & naturæ accessisse.

27. Statutum Ecclesiæ Jaccensis à Pontifice confirmatum, Dignitatibus quatuor tantùm, Canonicis octo residentiæ menses indicit. Eum usum firmavit Congregatio Concilii.

XVIII. Quoad distributiones, quæ manualia sunt quodammodo Beneficia, innovata est à Concilio Bonifacii VIII. Decretalis *Consuetudinem*, qua præsentibus solis vendicantur distributiones. Responsum est autem 1. à Congregatione, irritam esse quacumque contrariam consuetudinem, etiam immemorialem.

2. Cassum quoque & irritum est statutum quodcumque contrarium. Irritatum quoque fuerat à Congregatione Concilii statutum Ecclesiæ Compostellanæ, ubi post emensam fidam annorum quadraginta residentiam, Jubilati censebantur; & distributiones, etiam cùm abfuissent, consequebantur. At Gregorius XIII. ejusmodi statutum tolerandum censuit.

3. Quanquam per subst itutum quis intersit, & fungatur officio, nihil distributionum lucratur; vult enim Concilium, ut ipsimet interfint Canonici. Fagnan. in l. 3. Decret. Part. 1. p. 169. 170. 171. 172.

4. Consuetudo frustrandorum distributionibus eorum qui Presbyteri non sunt, quanquam interfint Officiis, retinenda visa est, Peræquè ut illa Presbyterorum ipsorum grossis fructibus non donandorum, nisi postquam annum unum gratis interfuerint.

5. Nec sufficit Choro interesse, aut horas Canonicas privatim demurmurare: decantandæ illæ sunt conjunctim cum Choro.

6. Non possunt Canonici alii aliis suas sibi absentias gratificari, aut condonare.

7. Statuto & consuetudini, ut per tres liberos absentiæ & induciarum menses distributionibus fruantur Canonici, adversatur Concilium.

8. Qui grassante peste absunt Canonici, nulla fructuum parte spoliantur, nulla fruuntur distributionum, nisi ea invaluerit inter eos consuetudo, ut qui justis causis abfuerint, lucrentur distributiones.

9. Qui docent & docentur in Universitatibus, carent distributionibus. Si verò reditus omnes in solis distributionibus positi essent, earum tertia excidunt parte ex Tridentino Concilio, nulla exciderent ex Jure communi.

10. Episcopi qui unà Canonici sunt Ecclesiæ suæ, dum Parochias suas circumlustrant, distributionibus non gaudent.

11. Canonici qui sunt de familia Papæ, vel Episcopi, Canonici ipsi duo, qui Episcopo visitanti & obambulanti Diœcesim, vel alibi ministrant, fructus quidem illi suarum eo tempore Præbendarum adipiscuntur, nequaquam verò distributionum.

12. Ne tum quidem distributiones lucrantur, cùm prædicant, cùm docent, cùm Vicarii Generalis munia obeunt.

13. Theologi possunt abesse choro, diebus illis etiam, quibus non docent; at distributionum nihil lucrantur. A Gregorio XIII. definitum est, quo die docent, eo præsentes haberi, & distributiones lucrari. Universim hìc autem observandum est, generales has esse Regulas, & Declarationes Congregationis Concilii, quibus adversantur derogantque statuta & consuetudines quorundam Capitulorum.

14. Distributionibus impartiendi non sunt, qui privatim Mysteria celebrant tempore horarum Canonicarum, nec illi qui pias obeunt peregrinationes, quanquam posset trium mensium venia fieri lucrandi Jubilæi indulgentiis; nec qui Canonici cùm sint, Parochiales Ecclesias administrant.

15. In iis Ecclesiis, ubi distributionibus constant reditus omnes, vel penè omnes, eorum ter-

tia

ria pars distributionum naturam induit, & leges subit, ut in præsentes tantùm dispensetur. Æstimatur autem totum distributionibus constare, cùm grossi fructus triginta Philippæos non excedunt, aut quartam partem distributionum.

16. Possunt absentes distributionibus frui, si Canonici sint Regulares, aut si fundatio ipsa suffragetur, aut statutum à sede Apostolica confirmatum. Nec enim tribus his circumstantiis Concilium derogavit, quas ne attigit quidem.

17. Debentur distributiones Canonicis iis, qui Episcopo comites accesserint sacra visitanti Apostolorum monumenta, ex Decreto Sixti V.

18. Debentur & ægrotantibus, quibus nec Constitutione, nec consuetudine contraria præjudicari potest. Nec aliter res habet in iis qui podagra laborant, qui cæcitate, qui senii caducitate, si modò dum floreret ætas, choro interesse solerent. Ne tribus quidem illis induciarum mensibus imputari potest tempus, quo quis ægrotat.

19. Debentur & tum cum corporalis necessitate infirmitatis prohibitus est quis interesse, si quis sanguinem misit, si pharmacum hausit, si injustè quis in carcerem trusus, si litigio implicatus est.

20. Debentur & iis, qui Ecclesiæ suæ propriæ utilitatibus occupantur, juxta C. *Consuetudinem*, *De Clericis residentibus*, *in Sexto*. Si verò Caput *Cum non deceat*, *in Sexto*, contra niti videatur, illud Congregatio Concilii de illis interpretata est Ecclesiis, ubi specialis viget consuetudo, ut etiam absentes pro utilitate Ecclesiæ distributionibus fraudentur. Quanquam improbata fuerit ea consuetudo à Congregatione. Inde est, quòd Archipresbyteri, & aliæ dignitates distributionibus potiantur, quandiu affiguntur Curæ animarum, quæ suæ illigata est dignitati. Inde est & quòd Canonicis septuagenariis, & qui per annos quadraginta Officiis interfuerint, persæpè concedatur, ut etiam absentes fruantur distributionibus. Inde est quòd Canonici qui absunt pro negotiis Capituli, qui ministrant Episcopo in Civitate Pontificali pompa celebranti, Theologi dum docent, Pœnitentiarii dum Confessiones excipiunt, lucrantur etiam distributiones.

XIX. Nec prætereundæ nobis prorsus ejusdem Congregationis Declarationes, quæ ad Parochos pertinent. 1. Curiales ipsis functiones obeundæ sunt, ratò delegandi ad eas subsituti, quanquam non Parochi, sed Archiepresbyteri, vel Præpositi vocitentur.

2. Nec aliter res haberet, si Parochiarum tenuissimi essent reditus, vel nulli. Navanda opera ut reditus eis comparentur, interim Parochos residere necessum est.

3. Idem dicendum de Parochiis tam vicinis civitati, possit ut quis in civitate studia frequentare, Parochiam quolibet Dominico die adire. In his etiam Parochiis jugis residentia præscribitur.

4. Resideat Parochus, etsi tres tantùm quatuorve Parochiani adsint.

5. In Parochiali juxta Ecclesiam domo residendum ipsi est, quanquam proventibus suis non exuatur, si in aliis habitet ædibus Parochiæ suæ.

6. Qui Baptismales administrant Ecclesias, & quibus non alia imminet cura, quàm baptizandi parvulos omnes unius Decanatus, vel Archipresbyteratus, eodem ad residendum vinculo constringuntur & ipsi.

7. Constitutio *Cupientes* Pii V. eos qui ex dispensatione Parochiam retinent cum Canonicatu, vel Dignitate, ac prima etiam Dignitate Capituli Cathedralis, jubet in Ecclesia Parochiali residere, quòd cura animarum munus sit omnium longè præstantissimum; & quòd residentia Parochorum juris sit sanè strictioris, quàm Canonicatuum, vel Dignitatum.

8. At cùm Parochia perpetuò unita est, subjectaque Dignitati, vel Præbendæ, cujus velut accessio jam quædam est, in Dignitatis utique, vel Præbendæ Ecclesia residendum est. Tunc enim extincta quodammodo est Parochia, & in Vicariatum perpetuum traducta. Est enim ea universim tenenda regula, duobus unitis Beneficiis, in principaliori residendum esse: si paria sint, in utro quis volet.

9. Cùm plures Ecclesiæ Cathedrales in Sardinia everſæ fuissent, Canonici quorum Præbendis unitæ fuerant Ecclesiæ Parochiales, appellitabantur illi quidem Canonici, at reapse nec in Cathedrali residebant Ecclesia, nec in Parochiali. Consulta ab Episcopis Congregatio, respondit in Parochiali eos Ecclesia residere debere.

10. Prohibuit Gregorius XIII. ne Canonici Regulares administrandas acciperent Parochias, etiam ad tempus, nisi permittente sede Apostolica, quo tamen jure ex Decretalibus utebantur. Multò minùs ergo Regulares alii id possunt, cùm jure Decretalium ipso ea jam potestate excidissent. Multò minùs possunt Canonici Regulares alia obtinere sæcularia Beneficia, utputa Canonicatus & Beneficia simplicia: cùm jam Decretali, *Super eo*, *De Regularibus*, iis arcerentur. Quod & in Congregatione Concilii confirmatum est. Hinc emicat, non singulos Monachos, sed Conventus quandoque ipsos Monachorum Parochiarum regimine onerari. Unde nec horum Cœnobiorum Abbas, vel Prior Commendatarius residere tenetur, quòd non ipsi incumbat onus Parochiæ & cura, cùm Abbatis vel Prioris personam sustineat, qui ea sarcina non gravaretur. Ideo & sæpiùs à Congregatione Concilii responsum est, non teneri ad residentiam Abbatem Commendatarium, quando cura animarum Conventui incumbit. Agit quidem Tridentinum de Monasteriis, quibus cura animarum imminet, etiam sæcularium. Sed capiendum illud est de Parochiis unitis Monasterio, & quarum Cura regenda est à Presbytero sæculari. Fagn. l. 3. part. 2. p. 187. 188.

In Synodo Mechlinienſi anno 1609. declaratum est, Jure divino teneri Parochos ad residendum, nec eo nexu solvi posse, obtentu consuetudinis, vel minoris ovium numeri, vel penuriæ domus in qua habitent. *Parochi jure divino ad residendum obligantur; & non ulla consuetudine, non paucitate ovium, non defectu domus propriæ eos à residentia excusari declaramus.*

XX. Jam verò Commendatarii residere jubentur à Tridentino, cùm Beneficia ejusmodi sunt, quibus vel jus, vel consuetudo residentiam illigaverat; aut quibus incumbit exercenda jurisdictio aliqua spiritalis, excommunicandi, suspendendi, interdicendi, absolvendi, visitandi. Congregationi Concilii, & Gregorio XIII. visum est, eam residendi necessitatem proficisci à prisco jure, eamque à Tridentino confirmatam fuisse. Tenentur etiam ad residendum, quando ipsis propriè, & non Conventui concredita est animarum cura. Sess. 6. c. 2. Fagnan. L. 3. part. 1. p. 221.

CAPUT XXXV. *P. 1. l. 2. c. 28.*

Ut faciliùs resideret Episcopi, ex Clero civitatis eligebantur. Non vacabat Ecclesia nisi tres menses.

I. Clerici proprii Civitatis extraneis præponebantur.

II. Probationes ex Zosimo Papa.

III. Idem & ex Cælestino.

IV. An juris aliquid agnatum sit Presbyteris Cleri proprii.

V. Eligendus erat Episcopus ex Presbyteris vel Diaconis Cleri Urbani.

VI. Nec

VI. Nec Clerus, nec populus de extraneis Clericis testimonium dicere poterat.

VII. Plurimum datur ætati, & senectuti: at parum ia ea erat momenti, nisi accederent virtutum & meritorum præsidia.

VIII. Penuria proprii Cleri Clerici sæpè extranei adciscebantur.

IX. X. In Oriente consimilis vigebat Disciplina.

XI. Respondetur objectionibus.

XII. Ultra tres menses vacare non debebat Ecclesia.

I. UT faciliùs residerent Episcopi, eligendi erant ipsomet ex Ecclesiæ ejusdem Clero, in quem cooptari debebat flos civium delibatus. Cives quippe præferendi erant extraneis in delectu faciendo ad Ordines, ad Beneficia, maximè autem ad Episcopatus; ut non alia cùm illis esset patria, quàm Ecclesia propria, hoc ei gemino nexu arctissimè devincirentur, & in ea residerent non faciliùs tantùm & lubentiùs, sed penè necessariò, & vi quadam ipsius naturæ ineluctabili ea, qua patriam omnes amplexamur.

II. Confirmabat olim Zosimus Papa Lazarum & Herotem, extranei cùm essent & ignoti, Episcopos in Gallis creari non potuisse; ideo & Clerum Populumque eorum ordinationi interfuisse, ut qui de incognitis sibi hominibus testimonium dicere, & suffragium ferre non posset. Ideo denique & ipsosmet ea se abdicasse dignitate, quam retinere nunc tam non possent, quàm nec antè comparare: quod sedis Apostolicæ sententia confirmatum fuerat. *Patuit hos inordinatis ordinationibus, plebe, Cleroque contradicente, ignotos, alienigenas intra Gallias Sacerdotia vendicasse, quibus se ipsi propria abdicavere sententia, &c.*

Epist. 1.

III. Ad Episcopos Galliæ rescribens Cælestinus Papa, posita ob oculos regula Ecclesiæ, ut Episcopus è gremio urbani Cleri deligatur, si quis in eo sit tanto non impar fastigio; ejus regulæ rationes edisserit: Æquata mensura meritorum, non possunt civibus exteri anteponi citra injuriam: Ipsorum est fructus demetere agri, quem excoluere; in eumque irruere non possunt, qui sudoris & operæ nihil contulere, nisi per summum dedecus; æquum est ad celsiores honorum & cælestis militiæ gradus evehi, qui in inferioribus stipendia fecere, virtutibus laboribusque illustria; ita Clericis urbanis jus est eos propulsandi, qui justissimam spem suam & mercedem intercipere moliuntur, & propriis ipsorum suffragiis ipsos deprimere & dehonestare. *Tunc alter de altera eligatur Ecclesia, si de civitatis ipsius Clericis, cui est Episcopus ordinandus, nullus dignus, quod evenire non credimus, poterit inveniri. Primùm enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis Ecclesiis meritò præferantur. Habet unusquisque Clericorum suæ fructum militiæ in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minimè alter obrepat; nec alii debitam, alter sibi audeat vendicare mercedem. Sit facultas Clericis venitendi, si se viderint prægravari; & quos sibi ingredi ex adverso cognoverint, non timeant refutare. Qui etsi non debitum præmium, vel liberum de eo, qui eos rectlurus est, debent habere judicium.*

Epist. 2. c. 5.

IV. His Cælestini verbis ali succendique videtur in animis Clericorum non inhonesta, nec degener spes, per omnes eluctandi Ecclesiasticæ militiæ gradus, cui se industriamque & operam suam omnem dicavere. Quid enim his verbis apertius, disertiusque? *Habet unusquisque Clericorum suæ fructum militiæ in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem.*

V. His ipsis porro Cælestini verbis apertè insinuatur deligi debere Episcopum ex Presbyteris, vel Diaconis ejusdem civitatis. Si enim per gradus enirendum erat, Presbyterorum erat, aut Diaconorum, non inferioris Cleri, ad Episcopale culmen assurgere. Erant Diaconi, Presbyterique velut Cooperatores & Consiliarii Episcopi. Itaque in eorum Collegio fingebantur, & præparabantur, qui Episcopalibus aliquando Cathedris sessitarent. Omnibus in Episcopalibus muniis cum Episcopo ipso defungendis, imbuebantur, & roborabantur, ut & ipsi aliquando illa obirent. Hæc nobis Leo Magnus his verbis præivit: *Metropolitano defuncto, cùm in locum ejus fuerit subrogandus, Provinciales Episcopi ad civitatem Metropolitanam convenire debebunt, ut omnium Clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex Presbyteris ejusdem Ecclesiæ vel ex Diaconibus optimus eligatur.* Quòd Diaconi verò, peræquè ut Presbyteri, aut certè post Presbyteros, ad Episcopatus apicem promoverentur: ex eo id emergebat, quòd impensiùs etiam, quàm Presbyteri, Episcopos levarent adjutarentque ministerio in omni & regimine Episcopali. Tritissimum est, Archidiaconum fuisse oculum & manum Episcopi, immo & vices Episcopi plerisque in functionibus sustinuisse. Qui sub Episcopo ergo in partem venerat jurisdictionis & imperii Sacerdotalis, poterat illud ipsum imperium mortuo Episcopo capessere & tractare.

Ep. 84. c. 6.

VI. Hilarus Papa Episcopis Hispaniæ idem inculcavit, ut ex Urbano Clero Episcopus deligeretur. *Barcinonensibus de suo Clero protinus ordinetur Antistes.* Non poterat unius urbis civibus & Clero satis explorata esse peregrinorum & hospitum vita, ut eo illos testimonio & suffragio prosequerentur, quo creabantur Episcopi. Hinc rursus Cælestinus in suprà laudata Epistola: *Nec emeritis in suis Ecclesiis Clericis, peregrini, & extranei, & qui antè ignorati sint, ad exclusionem eorum, qui bene de suorum civium merentur testimonio, præponantur.*

Epist. 4. 5.

VII. Docuit nos suprà B. Paulinus Nolanus Episcopus, Felicem illum postea illustri decoratum Martyrio, cùm Presbyter esset Nolanus, ejus Episcopatum civitatis, quò vocabatur, deprecatum esse, eumque detulisse Collegæ suo Quinto Presbytero, quòd prærogativa ætatis in Ordine sacro supra se emineret. Integra scilicet hebdomada ante Felicem Quintus Presbyteratu fuerat initiatus. Usitatissimum ergo erat, ut in Episcopum unus ex Presbyteris ejusdem Ecclesiæ, & quidem plerumque is accerseretur, qui cæteros etiam ordinationis senio anteibat. Dixi plerumque, quòd in Epistola quadam sua Sidonius Apollinaris luculentissimè declaret, quàm insanirent illi Presbyteri, qui merita & virtutes ætate metiebantur sola, & in eligendis Episcopis plus esse volebant momenti, in ætatis vel ordinationis senio, quàm in eruditionis & virtutum experimentis: quasi splendidius esset vixisse diutiùs, quàm sanctiùs; grandævis his ergo Presbyteris, canities pro sapientia habebatur, & id ætatis cùm essent, volebant gregem sibi credi regendum, cùm vix regere jam se ipsos possent. Ubi his argumentis juniores Clerici seniorem jactantiam retundebant: non deerat senibus loquacitas, qua juvenum imprudentiam & petulantiam insectarentur. Hinc persæpè Clerus suæ ipse gloriæ officiebat, & aliis in alios insurgentibus, omnes cùm essent ab ea alienatissimi modestia & mutua admiratione & charitate, quam modò in Nolano Clero admirabamur, omnes Episcopatu excidebant, quòd eum omnes ambibant; & quòd reciprocè parum sibi digni viderentur, qui imperarent, omnes extranei alicujus imperio se committebant. Audiendus nunc Sidonius de ea electione, cui ipse præfuerat: *Si Clericum dixero, sequentes æmulantur, derogant antecedentes. Nam ita ex his pauci, quod reliquorum pace sit dictum, solam Clericatus diuturnitatem pro meritis autumant calculandam: ut nos in Antistite consecrando non utilitatem velint eligere, sed ætatem: tanquam diu potius quàm bene vivere,*

Natali.

L. 7. Ep.

vere, debeat accipi ad ſummum Sacerdotium adipiſcendum, pro omnium gratiarum privilegio, decoramento, lenocinamento. Nituntur regere Eccleſiam, quos jam regi neceſſe eſt per ſenectam. Et ibidem : *Plerique Presbyteri non minùs ſuum quàm reliquos Ordines pertimeſcebant.*

VIII. Nec reciproca tamen ſemper æmulatio Clericos urbanos Epiſcopalis ſedis ſpe dejiciebat. Erant & aliæ cauſæ. Bona fide fateri cogimur, venia Cæleſtini Papæ, tam inopem quandoque fuiſſe unius civitatis Clerum, & numero, & merito uſque adeo deſtitutum, ut alterius Eccleſiæ opem implorare, & ab ea Epiſcopum ſibi mendicare neceſſe haberet. Non ſemel dictum eſt ſuprà de ſingulari poteſtate Carthaginenſis Archiepiſcopi, qua egentibus Eccleſiis ex aliis opulentioribus Epiſcopos largiebatur, à ſe priùs ordinatos, & ſuarum Eccleſiarum Clero ſuaviſſima quadam vi abreptos. Quin & aſſentiebantur Africani Epiſcopi Archiepiſcopo Carthaginenſi, ut vel ei Eccleſiæ, quæ unum modò, eumque præſtantiſſimum haberet Presbyterum, hunc auferret, & in alterius civitatis transferret Epiſcopatum; ea ſcilicet beneficii viciſſitudine, ut optimum aliis Eccleſiis ſurriperet Presbyterum aliquem, quem ei reſtitueret, quæ ſuum amiſiſſet. Nihil eſt in hac charitatis viciſſitudine, quod ſuſpicari quis poſſit Canonibus adverſum, quorum finis & ſcopus charitas eſt. Succeſſorem ſibi eligi curavit Auguſtinus Eradium ſui Cleri Presbyterum. Fuerat & ipſe Hipponenſis antè Presbyter, mox Epiſcopus, quanquam Tagaſtæ natus, tinctus Mediolani. Cùm primùm ordinatus fuit Presbyter, concionari juſſus eſt ab Epiſcopo ſuo Valerio, qui Græcus genere cùm eſſet, prædicandi provinciam ſuſtinere non poterat, nec alium habebat, quem ei muneri præficeret. Suæ ergo penuriam Eccleſiæ aliarum opibus recreavit.

C. Carth. c. 17.

IX. Venio ad Eccleſiam Orientalem, ubi refertur à Theodoreto Epiſtola Concilii Illyrici ad Epiſcopos Orientis, ubi præſcribitur regula generalis electionum, ut Epiſcopus aſſumatur ad regimen Eccleſiæ viduatæ, unus ex eis qui Epiſcopali jam inaugurati eſſent ordinatione, & infortunio tamen aliquo Eccleſiis ſuis ſanctiſſimè adminiſtratis ſpoliati fuiſſent; vel certè ex Presbyteris: Presbyteri porro & Diaconi è choro eligerentur Clericorum inferiorum: at ne unquam regium Chriſti Sacerdotium illis permitteretur, qui vitam omnem conſumpſiſſent in officiis ſæcularibus militaribuſque. *E Magiſtratibus, qui Epiſcopatu functi, probata ſpectataque fide fuerunt, cooptentur; ſin autem tales non reperiantur, ex Presbyterorum Collegio*: Ἐξ ὧν τῆς τῶν πρεσβυτερίων: *ad eundem modum Presbyteri & Diaconi de ordine ſacerdotali ſumantur, ut ex omni parte inculpati ſint: minimè vero ex Curia, aut militum ductoribus.*

X. Julius verò Papa in ea ad Orientales Epiſtola, quam ſuæ Athanaſius Apologiæ 11. intexuit, perſpicuè demonſtrat Arianos graviſſimè peccaſſe in leges Eccleſiæ, cùm flagitiorum ſuorum omnium conſcium Georgium Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopum præfecerant, quanquam Alexandriæ nec natus fuiſſet, nec baptizatus, nec cognitus, nec expetitus eſſet: cùm non alius Athanaſio, ſi tamen is abdicari debuiſſet, fuiſſet ſubrogandus, quàm ex Clero ejuſdem urbis, convenienter Canonibus & traditioni Apoſtolorum: *Ubi iſtiuſmodi Eccleſiaſticus Canon, aut traditio Apoſtolica, in pace agente Eccleſia, & Epiſcopis concordibus cum Epiſcopo Alexandriæ Athanaſio, immittere Georgium, peregrinum & externum hominem, neque Alexandriæ baptizatum, neque plebi cognitum, neque poſtulatum à Presbyteris, neq; ab Epiſcopis, neque a populis; eumque Antiochiæ creare Epiſcopum, atque inde deducere Alexandriam, non cum Presbyteris aut Diaconis civitatis, non cum Epiſcopis Ægypti, ſed cum militibus, &c. Si enim in culpa fuiſſet deprehenſus Athanaſius, non tamen oportuit creationem novi Epiſcopi ita illegaliter, & præter Eccleſiaſticum Canonem fieri, ſed in ipſa Eccleſia, & ex ipſo ſacerdotali ordine, & ex ipſo Clero Epiſcopos Provinciæ conſtituere, nequaquam autem Apoſtolorum Canones violare.* Vides ut eligendi ex iis eſſent Epiſcopi, qui in eadem civitate fonte luſtrali tincti fuiſſent; quorum inculpata deinceps vita tot ſpectatores habuiſſet, & teſtes, & ſuffragatores, quot cives; qui denique longo in minoribus Ordinibus tyrocinio poſito, jam merito ſuo totius Cleri magiſterio præficiendi eſſent.

XI. Chriſoſtomus cùm Antiochiæ annos duodecim Presbyterum egiſſet, nihilo tamen minùs ad Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ thronum accerſitus eſt; ubi ut nemo fuiſſe dignus exiſtimetur, qui in eum promoveretur apicem, in eo argumenti ſatis eſt, quòd plerique ad eum anhelarent. Et Chryſoſtomus & Auguſtinus non ſuæ, ſed alienæ Eccleſiæ Pontificatum adepti ſunt: ut uterque admirationi magis eſſet, quàm exemplo; & tam ſingulari clareſceret electione, quàm merito, relaxante Deo ipſo Canones, ut præſtantiſſimos Canonum defenſores Eccleſiæ ſuæ daret. Nec enim de legibus & canonicis ſuis regulis diſpenſat Eccleſia, niſi ubi ſuadet utilitas publica, cogit neceſſitas, probat charitas, cui leges & Canones omnes famulantur.

XII. His reſidentiæ Epiſcopalis quaſi præluſionibus addi debet ea cura Metropolitanorum, ut ne electionem & ordinationem Epiſcoporum in Eccleſiis vacantibus ultra tres menſes protrahi ſinerent. Ita olim ſancivit Concilium Chalcedonenſe, conſtitutis etiam canonicis pœnis in Metropolitanos, qui rem diutiùs prolatarent, niſi ineluctabilis cogeret neceſſitas. *Placuit ſanctæ Synodo, intra tres menſes ordinationes Epiſcoporum celebrari, niſi forte neceſſitas inevitabilis coegerit tempus dilationis extendi.* Quod ita ſanciebatur, ne diu ſquallere ſineretur Eccleſia *vidua*, ita enim Concilium, ſed dato properè ſponſo recrearetur. Erat autem ſanè perquàm breviſſimum id trium menſium tempus, ut cogerentur Epiſcopi Provinciæ cum Metropolitano, ut abſentium ſuffragia & ſubſcriptiones elicerentur, ut tot diſſenſiones in Clero & plebe componerentur, ut æqua lance penſitarentur, hinc preces & commendationes, hinc dehortationes & accuſationes eligentium, ut denique tam multis & plerumque tam adverſis ſtudiis fieret ſatis. Cùm his difficultatibus extricandis profligandiſque non aſſignarentur niſi tres menſes, hinc patet quanti res periculi ſanctiſſimis illis Patribus videretur, diutiùs Cathedrales vacare Eccleſias.

Can. 25.

De legitimis canonicæ Reſidentiæ exceptionibus. Ac primò de Legationibus, & de commoratione in Aula Regia.

CAPUT XXXVI. *P. I. l. I. c. 32.*

De Legationibus Epiſcoporum per quinque priora ſæcula.

I. Eccleſiis ſuis avelli & abeſſe Epiſcopos ſinit Sardicenſe Concilium, cùm juſſione Principis, aut calamitatibus pauperum urgentur ad Aulam accedere.

II. Poſſunt abeſſe & cùm vicinarum urget neceſſitas Eccleſiarum, vel Concilia celebrantur.

III. IV. V. VI. VII. Exempla Augustini, Chrysostomi, Ambrosii, Martini.

VIII. Item Germani Episcopi Autisiodorenses.

IX. Gregorii Nysseni, Gregorii Nazianzeni, Meletii Episcopi Antiocheni, & Eusebii Samosateni.

X. Episcopi à Romano Pontifice & à Patriarchis missi varias per orbem obire Legationes.

XI. De B. Epiphanio Episcopo Ticinensi.

XII. Summa rationum quæ his Episcoporum Legationibus suffragentur.

XIII. Necessariæ hic cautiones.

XIV. Pia peregrinatio Hierosolymitana.

I. QUanquam divino jure constitui videatur, tam residentia Episcoporum, quàm dignitas & ministerium: sunt tamen justæ & necessariæ de ea quandoque dispensandi causæ. Eas nos hìc ex Conciliis & sanctis Patribus aggredimur expiscari. Jubent suprà relati Sardicenses Canones, ut Imperatori pareant Episcopi ad Curiam accersenti. Ex iisdem etiam suprà liquebat, non improbari eorum absentiam, ubi ad Curiam non accedebant, nisi annuente Metropolitano & Comprovincialium Episcoporum Collegio, ad Imperatoriæ tuitionis ac beneficentiæ rivulos aliquos derivandos in Ecclesias, in pauperes, viduas, orphanos, eosque omnes, quos satis superque Episcopali charitati sua calamitas commendaret. Hoc certè casu mavult Concilium Diaconos ab Episcopo delegari; quanquam ubi gravior esset causa, tum verò ipsius Episcopi dignitas & præsentia desiderabatur; ut liquet exemplo superiùs laudato Flaviani, qui nec canitie sua, nec hiemis asperitate retardari potuit, quin Constantinopolin approperaret, à populi Antiocheni cervicibus justissimam amoliturus Imperatoriæ indignationis vindictam.

II. Præter hanc geminam justæ Episcoporum absentiæ causam, jussionem Principis, & sive Ecclesiarum, sive pauperum levationem; tertiam iidem ostendunt Canones Sardicenses, necessitates videlicet Ecclesiarum vicinarum ejusdem Provinciæ, aut circumjectarum Provinciarum. Quibus addi possit necessitas adeundi Concilia Provincialia, Universalia, seu Nationalia, & Oecumenica. Hæc omnia forsan complectebatur uno loco Augustinus, cùm aiebat sæpè Collegas suos Ecclesiis suis abstrahi, & maria tranare, eidemque se necessitati obnoxium & pariturum fuisse, si per valetudinem licuisset. *Necessaria servitute, quæ Collegas etiam labores marinos & transmarinos compulit sustinere.* Excusabat has absentias omnes, immo consecrabat charitas: *Ne videamur januam claudere charitatis*, ut ait Sardicensis Synodus. Una enim cùm sit Ecclesia, unus quoque est Episcopatus: & cùm infremuit dira necessitas, tum verò & potest quilibet Episcopus, & debet omnium Ecclesiarum curam induere, ærumnas levare; eadem charitate quæ eorum jurisdictioni limites præscripsit ad publicam utilitatem, eos nunc amolitente ob Ecclesiæ publicam necessitatem. Ita nunquam veriùs resident, quàm cùm auspice & duce charitate ita peregrinantur, suppetiis ferendis universali Ecclesiæ, quæ sponsa est Christi, cujus & ipsi sponsi sunt conspicabiles, incitati ea charitate quæ tam longè latèque patet, quàm ipsa Ecclesia.

Epist. 138.

Can. 3.

III. Imponebat Augustino sua animi modestia & humanitas; plures & ipse quoque in Provincias spargebat curas flammasque charitatis & sollicitudinis suæ Episcopalis. Non immeritò enim testificatur Possidius de eo, infatigata eum vigilantia universali affuisse Ecclesiæ. *Erat ille præcipuum Dominici corporis membrum, circa universalis Ecclesiæ utilitatem sollicitus semper & pervigil.*

In ejus vita, c. 18.

IV. Nec dispar Chrysostomi sollicitudo & infinita quodammodo charitas. In vicinas Provincias, quò ejus forsan jurisdictio non exporrigebatur, rapiebat illum æstuans Episcopalis zeli flamma: cùmque Apostolicis arderet virtutibus, zelo, fervore, sollicitudine, eloquentia, doctrina; Apostolorum & ipse more limites omnes transiliebat, nec angusto se gyro sinebat cohiberi. Testem idoneum excitabo Theodoretum: *Atque hoc modo prospexit, non urbi tantùm illi, verùm etiam toti Thraciæ, quæ est in sex Episcopatus divisa; & cunctæ etiam Asiæ, quæ undecim habet Antistites; Ponticam præterea Ecclesiam, quæ eundem habet Episcoporum numerum, quem Asia, eisdem legibus adornavit.* Et mox: *Sed de Ecclesiis more divi Pauli Apostoli, quàm animo sollicito esset, ex his constare potest.* Legatione illum fungi jussit Imperator in Thraciam, ad Gainæ Tyranni barbariem furoremque comprimendum. Qui terrorem Imperatori, Imperioque incusserat, eum Chrysostomi invicta terruit & deterruit eloquentia. Denique non abs re de Chrysostomo dicemus, quod dixit ipsemet de Eustathio Episcopo Antiocheno, si charitatis suæ ignem in omnes disseminasset Ecclesias, authores illi fuisse sacros Codices, Quemlibet fidelem suis precibus opitulari debere universæ Ecclesiæ: at Episcopum quemlibet eidem universæ parenti adesse debere omni ope, industria, opera & contentione omni sua. *Probè siquidem à Spiritus gratia fuerat edoctus, Ecclesiæ Præsulem non de illâ tantùm sollicitum esse debere, quæ illi à Spiritu sancto commissa est, sed etiam de quavis in orbe terrarum constituta. Atque hoc ille sacris è precibus colligebat: Si enim pro universa Ecclesia, inquit, fundendæ sunt preces, quæ à finibus ad fines usque pertinet orbis terrarum; multò magis & ejus universæ curam gerere oportet, & de omnibus pariter esse sollicitum, omnibus providere.* Idem æstimandum de Chrysostomi profectione in Asiam, quò eum ejus regionis Episcopi invitarant, ubi & sedibus suis excussit simoniacos Episcopos quosdam, in Concilio septuaginta Episcoporum, consentaneè priscis Canonibus, qui Episcopos hortantur Provinciarum vicinarum, aliis alios laborantibus ferre suppetias.

L. 3. c. 2

C. 31.

To. 1. h. 52. In Eusta. tioch.

V. Expeditionibus sacris Flaviani Constantinopolim, & Chrysostomi in Thraciam, apertè proditur, non multum eos discriminis Imperii & Ecclesiæ necessitatibus aut calamitatibus interposuisse. Eodem imbutus animo ac zelo Ambrosius, duplici legatione functus est ad Maximum Imperatorem, primùm quidem ut illum dehortaretur & avocaret à consilio invadendæ Italiæ, opprimendique Imperatoris Valentiniani, adhuc impuberis. Si enim Pupillorum omnium parentes & tutores sunt Episcopi, quantò amplius chariusque ipsis est, ut sint & Imperatorum, eadem ætatis immaturitate, & rei totius publicæ discrimine laborantium? *Glorioſum mihi est hoc pro ſalute pupilli Imperatoris. Quos enim Epiſcopi magis, quàm pupillos debemus tueri? Scriptum eſt enim, Judicate pupillo, & juſtificate viduam, & eruite injuriam accipientem*: ut ait Ambrosius ipsemet de prima hac legatione sua. Si minùs felices habuit exitus legatio ejusdem secunda, pari penè de causa suscepta, nihilo minor gloriæ & laudum copia hinc accessit Ambrosio, qui de ferocitate Tyranni Maximi, & de ignavia Ithacianorum Episcoporum triumphum egit. Ea verò tuitio, quam difficillimis his temporibus Ecclesia summis impendit, immo rependit Principibus, vicissitudo quædam & reciprocatio est ejus, qua ab ipsis ea usque defenditur. Non absunt ergo Ecclesiis suis Episcopi, quandiu ita Ecclesiæ universali & Reipublicæ obsequuntur: cùm Ecclesiæ cujusque & universæ, cùm Ecclesiæ & regni tam sint conjunctæ & indivulsæ rationes, quàm cujusque membri & corporis, universi, aut si mavis, quàm corporis & animæ.

Epist.

Paulin. vita A.

Quod

Quod ad Ambrosium pertinet, jure meritissimo Paulinus in ejus vita à se scripta, Episcopum illum prædicat universalem, qui charitatis quibusdam veluti brachiis amplecteretur Ecclesiam omnem & Imperium ipsum. *Erat illi sollicitudo omnium Ecclesiarum*. Cui addendus est sanctus Acholius Thessalonicensis Episcopus, qui cœlesti succensus igne, ab his ad illos Ecclesiæ longinquos etiam populos devolabat, ut ne juvenes quidem illum consequi possent. Ita enim contestatur Ambrosius: *Ita percurrebat omnia ex cursu frequenti, Constantinopolim, Achajam, Epirum, Italiam, ut juniores eum non possent consequi*.

VI. Ut primùm Episcopus ordinatus fuit beatus Martinus, Ecclesia sua discedere, & ad Valentinianum coactus est Imperatorem proficisci. Audi Severum Sulpitium: *Eodem ferè tempore, quo primùm Episcopatus datus est, fuit necessitas adire Comitatum, Valentinianianus tum major rerum potiebatur*. Silet quidem Severus ejus profectionis causas, sed quàm sanctæ, quàm necessariæ illæ fuerint, non silet Martini sanctitas, vociferantur miracula, quæ tunc divinitus sunt edita, ut ad eum colendum & reverendum compellerentur Imperatores. Sed nec illud Severus tacuit, Martinum perfectis omnibus & impetratis quæ à Principe postulaverat, munera respuisse omnia, & benevolentiæ insignia, quibus honestare illum voluerat Imperator. Cùm denique tam pauper redierit Martinus, quàm venerat, planum est profectionem illam charitati datam esse, non cupiditati. *Postremo abeunti multa munera obtulit Imperator, quæ vir beatus, ut semper paupertatis suæ custos, cuncta rejecit*.

VII. Paulò copiosior fuit Severus in edisserendo itinere ejusdem sanctissimi Pontificis ad Maximum Imperatorem. Placare illum Martinus & conciliare studebat nobilibus aliquot viris, qui constantiùs Gratiani Imperatoris defensioni adversùs Maximum se addixerant. *Interea Martinus multis gravibusque laborantium causis ad Comitatum ire compulsus, &c. Palatium petiit: præter multas, quas evolvere longum est, has principales petitiones habebat, pro Narsete Comite, & Leucadio Præside, quorum ambo Gratiani partium fuerant, pertinacioribus studiis, quæ non est hujus temporis explicare, iram Victoris emeriti*. Privatis quidem tum Martinus hominibus hanc suam dicabat operam & absentiam. At illorum ea erat nobilitas, fama meritorum, multitudo, innocentia, atque in primis calamitas, ut in his satis esset causæ ad canonicam absentiam & profectionem ejus Episcopi, qui communis esset parens & vindex omnium calamitosorum.

VIII. Sanctissimi Præsules Germanus Altisiodorensis, & Lupus Tricassinus, ab Episcoporum Gallicanorum Concilio Legati sunt in Angliam, cùm ejus insulæ Episcopi opem orassent aliquorum veritatis & Gratiæ Christi Patronorum, adversùs Pelagianos ea in Insula jamdiu bacchantes, & quoquo versum insaniæ suæ virus spargentes. *Ob quam causam Synodus numerosa collecta est, omniumque judicio duo præclara religionis lumina universorum precibus ambiuntur, Germanus & Lupus Apostolici Sacerdotes. Et quantò laboriosior necessitas apparebat, tanto eam promptiùs heroes devotissimi susceperunt, celeritatem negotii fidei stimulis maturantes*. Quàm felix, faustaque Anglis fuit ea legatio, quibus Galli Præsules fœdissimos exemerunt errores; am splendida Gallis Episcopis, quorum non tam legatio ea fuit, quàm expeditio & victoria. Prostrati sunt vi veritatis Pelagiani, Regni hostes armis & acie obtriti, militem animante, & invictum præstante Præsulum oratione. Magnæ Britanniæ liberator Germanus, & ad suos redux, plebem suam reperit Magistratuum vexatione oppressam. Rursum ergo se se itineri commisit, ut Præfectum Galliarum Arelate sedentem adiret, & gregi suo propitiaret. *Quæsiturus remedia civitatis, post marina discrimina labores terrenæ expeditionis ingreditur, &c. Arelatum petens, &c.* Expressit ille quidem à Præfecto quæ volebat, at repullulantibus interim in Anglia Pelagianis, Germanus eò redire exoratus cum beato Severo Episcopo Trevirensi, venit, vidit, vicit hostes Ecclesiæ: & rursum in Gallias se referens, mox à Legatis Provinciæ Armoricæ interpellatus est adversùs incursiones Barbari cujusdam Germaniæ Regis, quem Ætius eorum Præfectus acciverat, ut priorem eorum rebellionem ulciscereturr. Statuit Germanus in Italiam pergere, & ab Imperatore veniam orare rebellibus; virtutibus & miraculis Alpes pervasit, Principem adiit, votorumque compos factus, dum redit Ravennæ, vivendi, & vincendi finem fecit. Incomparabilis Præsulis discursationes omnes editis portentis cœlum approbavit, Ecclesia fastis suis consecravit. Earum aliquæ proprio gregi consulebant, consulebant omnes summi Pastoris gregi universo, quo suus etiam includebatur. Temporali populorum saluti insudabant ejus nonnullæ profectiones: at illum spiritalis & pura, putaque exagitabat charitas, viamque complanabat. Non nesciebat enim, Apostolum ipsum spiritalis charitatis curas & sollicitudines ad temporales etiam fidelium necessitates porrexisse, & Apostolos denique omnes inter ipsa recentissimæ Ecclesiæ cunabula temporali etiam sustentationi eorum semet impendisse, quibus ipsimet prædicatione verbi persuaserant, jam ut ne solliciti essent, nisi de cibo incommutabilis & sempiternæ veritatis.

IX. A Concilio Antiocheno post mortem Valentis Imperatoris delegati sunt præstantissimi Præsules, Gregorius Nyssenus, Gregorius Nazianzenus, Eusebius Samosatenus & Meletius Antiochenus, ad circumlustrandas, & refovendas Ecclesias, quas impius persecutor tamdiu obtriverat. Animos addebat Gregorio Nysseno piissima soror & virgo Macrina: *Te ad ferendum auxilium, te ad res constituendas Ecclesiæ mittunt, & Dei munus non aspicis*? Narrat ipse Gregorius se in Arabiam profectum, ut ejus Ecclesiæ vulneribus mederetur, atque Hierosolymis iter feciſſe: *Necesse fuit perſancto Concilio habito, emendandæ Arabiæ Ecclesiæ gratia ad loca ista proficisci*. De his Præsulibus infatigata charitate Provincias alias alia que obambulantibus meritissimò dici poterat, quod ad Gregorium Nyssenum scripserat Gregorius Nazianzenus, cùm Ecclesia sua profugus, regiones peragrabat, & luminis vigorisque Apostolici faces quocumque circumferebat. Nimirum has excursiones Solem imitari, qui rapidissimo suo motu naturam omnem illuminat, vegetatque: aut stellas errantes, quarum errores ipsi, non minùs quàm inerrantium, & summæ sapientiæ regulis diriguntur, & orbis universi pulchritudinem, atque incolumitatem tuentur. *Nisi verò quis Solem accuset, quia in orbem currit, radios fundens, atque omnibus rebus quas peragrat, vitam afferens: aut etiam Sydera fixa laudans Planetas vituperet, quorum error quoque ipse compositus est atque concinnus*. Prosequutus est Theodoretus in Historia, quanto fuerint Eusebius Samosatenus & Meletius Antiochenus plurimis Ecclesiis adjumento, piissimis & sanè fidei Episcopis ibi ordinandis. Descripsit & Nazianzenus, qua munitus fuerit à Concilio authoritate, ut debellatis Arianis Regiam Urbem & Imperii sedem Christo subjugaret.

X. Plena est Historia sacra Legationum Episcopalium, quas summi Pontifices destinabant, vel ad Concilia Generalia Orientis, vel ad Patriarchas, vel ad Imperatores, ad præsecandas exorientes hæreses, ad contutandam avitam fidem, ad repurgandam disciplinam, ad pacem restituendam,

Ibid. c. 29. &c.

L. 2. c. 1. 2.

Ibid. c. 14. 18.

Greg. Nyss. in vita Beat. Macrina.

Idem de Peregr. Hieros.

Nazianz. Epist. 14.

Carm. de vita sua.

dam, denique ad ejus momenti res profligandas, ut particularium damna Ecclesiarum Pastoribus suis interim orbatarum, abundè resarciret utilitas Ecclesiæ universalis. Tot penè occurrant in Annalibus Ecclesiæ harum Episcopalium Legationum exempla, quot causæ majores. Fungebantur & aliorum Patriarchatum legationibus Episcopi. Quæ quanquam rariores fuerint superioribus, fuere tamen frequentissimæ.

Vide Theodoret. l. 5. c. 23. Pallad. in vita Chry.

XI. Venio ad B. Epiphanium Ticinensem Episcopum, quem nuper ejus Ecclesiæ sarcina honestatum, Ricimer & universa Liguriæ nobilitas, periculosissimam obire legationem compulere ad Anthemium Imperatorem, qui Romæ tunc sedebat: à quo & pacem insperatam elicuit, festinavitque Paschæ diem solemnem ut in Ecclesia sua celebraret. Anno elapso missus est Legatus à Nepote Imperatore Tolosam ad Euricum Regem Visigothorum. Pacem & ab Ariano Rege reportavit, qua difficile dictu est quanto Italia tota perfusa sit gaudio. Paucis post annis invasit subegitque Italiam omnem Theodoricus Gotthorum Rex, cruentoque Edicto privilegiis omnibus populo Romano concessis spoliavit eos omnes, qui suis partibus non adhæserant, reliquis omnibus testandi jure exutis. Innumerabiles familiæ his edictis afflictæ accisæque Epiphanium interpellarunt, ut sequestrem se ageret pro salute Italiæ ad Principem Arianum. Socium se illi addidit Laurentius Episcopus Mediolanensis, unà Ravennam adventantes à Theodorico generalem ἀμνηστίαν, seu præteritorium abolitionem impetravere. Expertus Theodoricus quantum esset virium in divina Epiphanii eloquentia, singularique prudentia ad expugnandas summorum Principum quantumvis obstinatas voluntates, illum ablegavit ad Gundebaldum Burgundionum Regem, ut de captivorum multitudine libertati restituenda cum eo pacisceretur. Rursum penetravit Alpes, parique felicitate extudit quod petebat, redditis libertati captivis omnibus, pluribus etiam gratuita largitate. Vix interlapso biennio Ligures publicis exactionibus gravati, nec ferendo oneri pares, illum denuo compulere, ut ad Theodoricum proficisceretur, aliquid levamenti expressurus. Ejus sanctitatis & meritorum contemplatione remisit Theodoricus bessem, seu duas tertias partes exactionum. Sola morte interruptæ & repressæ sunt Legationes charitatis Episcopalis, verè infatigatæ.

Ennodius in vita S. Epiphanii.

XII. Ubi caliginis aliquid & dubitationis offusum est divinis Litteris Legibusque, non alios fas est locupletiores illustrioresque ascisere, aut consulere interpretes, quàm Episcopos illos & Doctores priscos Ecclesiæ, à quibus ceu syderibus illustrata est jam olim, & quorum etiamnunc radiat Ecclesia exemplis scriptisque. Quidquid hactenus corrasum est à nobis de Chrysostomo, de Flaviano, de Martino, Ambrosio, Germano, Epiphanio, invictissimi & ineluctabilis vim & instar habet argumenti, quo persuadeatur, quanquam juris divini sit residentia Episcoporum, esse tamen causas & vices ejusmodi rerum & temporum singulares, ubi qui contumacius residere persisteret, is litteræ magis, quàm menti legis obsequereretur, fructusque residentiæ residentia ipsa sua disperderet. 1. Propriæ Ecclesiæ necessitates istam quandoque extorquent Episcopi absentiam, & peregrinationem, ut in Flaviano perspicuum fuit, in Germano & Epiphanio. 2. Temporales etiam nonnunquam aliarum Provinciarum necessitates sanctissimos Episcopos cogunt aliquandiu suis se divellere Ecclesiis, ut in Epiphanio & Germano. 3. Calamitates Imperii publicæ, quibus ipsa demum implicaretur Ecclesia, eandem quandoque vim adferunt, ut in Chrysostomo, Ambrosio, Epiphanio patuit. 4. Privatorum etiam hominum nonnunquam ærumnæ, nobilitate, dignitate, multitudine spectabilium, cùm accederent & aliæ causæ, quibus emollirentur paterna Episcoporum charitatis viscera, longinquis illos itineribus laboribusque implicuere, ut in Martino cernere est. 5. Vicinarum etiam Ecclesiarum incendia & clades Episcoporum Episcopales adduxere Synodos, ut præstantissimos eò delegarent Episcopos, qui aut hæreseos serpentis, aut belli grassantis flammas restinguerent.

XIII. Sed ne quis unde medicas debuit, inde venenatas demetat herbas; Adverto, 1. Episcopos hos pietate & sapientia claros hæc sæpissimè munia refugisse, nunquam ambisse; nec isse nisi jussos vel à Conciliis, à Pontificibus, ab Imperatoribus, à Principibus, vel ab iis etiam populis, quibus ipsa sua calamitas authoritatem & venerationem addebat: suum verò in his Legationibus nihil habuere, nisi obediendi gloriam, charitatem, commiserationem, intrepidamque & infatigatam fortitudinem in salute fratrum procuranda. Quæ omnia cum primis perspicua sunt in illis omnibus, quos suprà laudavimus Præsulibus. 2. Ad has Legationes spinosas cum primis, & periculis vallatas, eorum Episcoporum electa est industria & sanctitas singularis; cùm non essent inter Laicos ea ulli sanctitate, prudentia, dexteritate, fidei fama, animi fortitudine, quali isti Antistites, qualem res ipsæ desiderabant, qualis tam felices eventus polliceri posset. Sola fama sanctitatis horum Antistitum barbari plerumque Principes, & Ecclesiæ Christi infensi, mollescebant, exarmabantur. Id diligenter animadversum est ab Ennodio de Epiphanio, à Paulino de Ambrosio, à Severo Sulpitio de Martino, de Chrysostomo à Theodoreto. 3. Excursiones ex erant rapidæ & breves, quibus expletis pari celeritate suis se gregibus reddebant. Itaque hæ absentiæ, sicubi essent frequentes, erant certè breves, ut Pastoris & gregis hinc videretur magis & magis mutua recalescere charitas. 4. Ex his Legationibus nihil privati commodi ad hos unquam rediit Episcopos, quod aut ipsis, aut eorum proximis prodesset. Fructum illi hunc maximum suorum capiebant laborum, labores ipsos pro Christo & Ecclesia exhaustos, voluptatemque spargendi huc atque illuc incendia suæ charitatis.

XIV. Aberant & olim suis quandoque Ecclesiis Præsules piarum occasione peregrinationum; maximè verò ubi Hierosolymam undique confluebant. Alexander Cappadociæ Episcopus Hierosolymam adiit, orationis gratia, & sacra Christi vestigia terris impressa adorandi, ἀχὶς, ᾗ τῶν τόπων ἱστορίας εἵνεκεν. Monitis cælestibus ibi comprehensus, & Narcisso jam grandævo Hierosolymorum Episcopo successor datus est. Author est Hieronymus innumerabiles penè Episcopos jam inde ab ortu Ecclesiæ ventitasse, & etiam tum diebus singulis ventitare solitos Hierosolymam, quasi sapientiæ & justitiæ cælestis fontem ebibere iis maximè vellent locis, quæ ipsamet olim consecravit nostræ carnis induta exuviis. *Longum est nunc ab ascensu Domini usque ad præsentem diem per singulas ætates currere, qui Episcoporum, qui Martyrum, qui eloquentium in doctrina Ecclesiastica virorum venerint Hierosolymam, putantes minus se religionis, minus habere scientiæ, nec summam manum accepisse virtutum, nisi in illis Christum adorassent locis, de quibus primum Evangelium de patibulo coruscaverat.*

Euseb. c. 11. Hieron. Script.

CAPUT XXXVII. *P. 2. l. 2. c. 48.*

Legationes & jussio Principis, justæ residentiæ exceptiones, sæculo VI. VII. & VIII.

I. II. III. Probationes ex Canonibus & legibus, posse

posse Imperatores & Reges evocare, & aliquandiu in Regia Episcopos distinere.

IV. Sacerdotale quodammodo sibi Regnum Clodovæus Rex temperavit, ascitis in sua Consilia Episcopis, quod B. Remigius illi suaserat.

V. Nova ex Conciliis argumenta ad eam Regni & Sacerdotii conjunctionem & familiaritatem.

VI. Probationes ex Gregorio Turonensi.

VII. Varia exempla sanctissimorum Episcoporum, Regis Consiliis inscriptorum, & ipsi Ministerio innexorum.

VIII. IX. X. Alia & alia ejusdem rei exempla conglobantur.

XI. Exempla Legationum, ubi Regni & Ecclesiæ necessitas urgebat.

XII. Pontifices ipsi quandoque legationes obiere: obiere & eorum jussu Episcopi.

XIII. In Anglia frequentes, & Ecclesiæ æquè compendiosæ fuere Episcoporum Legationes.

XIV. Gemina his in Germania exempla.

XV. Leges Justiniani his consentaneæ. Legatio admiranda Gregorii Patriarchæ Antiocheni.

I. JUssione Imperatorum & Regum accersiti ad Aulam Episcopi satis justas habuere persæpè causas non residendi. Argumento sunt quæ à nobis alibi depromuntur decreta Toletanorum Conciliorum VII. & XIII. Iis enim jubentur viciniores Episcopi singulis singuli mensibus Toleti mensem unum agere, non tantùm ut adsint Metropolitano, sed etiam *pro reverentia Principis, ac Regiæ sedis honore*. Cogebantur præterea advolare, quoties à Rege vocabantur, ut in commune de Regni & Ecclesiæ negotiis difficilioribus consilia agitarentur. *Causa salutis alicujus, vel collationis necessariæ, sive pro quibuslibet ordinationibus Principis*. Justinianus ipse in Novellis suprà de Residentia allatis, excepit semper ineluctabiles illas necessitates, ubi Imperator Episcopos ad se vocat.

II. Iniquo ferebat animo Gregorius Magnus, si qui Episcopi inconsulto Metropolitano ad Curiam Regiam proficiscerentur. *Illud nobis omnino displicuit, quòd aliquos Episcoporum sine Primatis sui Epistolis ad Comitatum profectos esse significas.* Alibi etiam Sardiniæ Episcopos insimulat, quòd injussu Metropolitani mare trajicerent, quod per Canones non possent, nisi querelarum aliquid de Metropolitano ipso suo apud Sedem Apostolicam ut effunderent. Ex alibi declaratis Justiniani Novellis demonstratum est, nihil eum in præteritis reliquisse, ut à petenda urbe Regia Episcopos abduceret, nisi ratio & necessitas ejusmodi aliqua urgeret inexorabilis, cui Patriarcha & Metropolitanus subscriberet. Itaque non is erat Justinianus, qui Episcopos sedibus & Ecclesiis suis exciri & evocari vellet, nisi ubi cogeret necessitas.

III. Ex Concilii Agathensis decreto possunt Metropolitani Episcopos Provinciæ suæ convocare, vel ad Concilium, vel ad Episcopi ordinationem, ut subducere se omnino non possint, nisi vis aliqua morbi vehementior illos lecto affixerit, vel præceptio Regia aliò vocet. *Ad constitutum diem adesse non differant, excepta gravi infirmitate corporis, aut præceptione Regia.*

IV. Vetuit quidem Concilium Aurelianense I. ne Abbates, Presbyteri, Clerici denique omnes ad Comitatum Principis pergerent, ut ab eo beneficii & gratiæ aliquid consequerentur, nisi permittentibus Episcopis. Porro Episcopos eadem necessitate consensus à Metropolitano suo eliciendi minimè constrinxit, *Abbatibus, Presbyteris, omnique Clero, vel in Religionis professione viventibus, sine discussione vel commendatione Episcoporum, pro petendis Beneficiis ad dominos venire non liceat.*

Non abludit à vero Clodovæum Regem B. Remigii consiliis obsequutum, Episcopos ad sua sibi adsciviſſe Consilia, atque ita novam quandam Ecclesiæ Gallicanæ formam & venustatem induisse, ut quæ jam majestatis Regiæ lumine & gloria tota resplendesceret, & singulari jam quadam ratione Regnum esset sacerdotale, aut Regium Sacerdotium. Deinceps ergo nulli obices, nulli limites obiici poterant, quin conjunctio quædam nova & familiaritas Episcopos, hoc est, suos Regi Conciliarios conglutinaret. Audienda verba nunc B. Remigii Epistolæ ad Clodovæum Regem hac ipsa de causa exaratæ. *Consiliarios tibi adhibere debes, qui famam tuam possint ornare: Et Beneficium tuum castum & honestum esse debet, & Sacerdotibus tuis honorem debebis deferre, & ad eorum consilia semper recurrere. Quod si tibi bene cum illis convenerit, Provincia tua melius poteſt constare.* Ex B. Remigii Francorum Apostoli notissima sanctimonia ritè auguramur, cùm Episcopos ad Consilia ascisceret Regia, & vinculis tam arctis Regnum Ecclesiamque connecteret, non aliud eum animo suo molitum esse, quàm ut utrique gloriam accerseret & firmitatem sempiternam. Conc. Gall. Tom. I. pag. 175.

V. Exinde ut Episcopi à Regibus ad primarias Regni dignitates, & ad illustria quæque munia adoptati sunt, ut in omnem civilem administrationem Evangelicæ sanctimoniæ aura se quædam diffunderet: ita & ab Episcopis admissi sunt Reges in ipsa quodammodo Ecclesiæ penetralia, ut Christi nomini & Religioni tum reverentia, tum tutela major accederet Regiæ potestatis præsidio. Hinc illa de qua suprà suo loco copiosè dictum est, Regum authoritas in electionibus Episcoporum. Hinc in Lugdunensi III. Concilio, cùm Natale Domini & Pascha præciperentur Episcopi suis semper in Ecclesiis peragere, exipiebantur ii, quos Rex mandatis suis alibi detineret. *Ut nullus Episcoporum Natalem Domini aut Pascha alibi nisi ad Ecclesiam suam præter infirmitatis incursum, aut ordinem Regium celebrare præsumat.* Can. 5. In Concilio Cabilonensi Abbates & Monachi prohibentur nisi permittente Episcopo sese Regi sistere. In Concilio Liptinensi statutum est, ut unus & alter Episcopi Principi adhæresceret ad exercitus suos proficiscenti, cum idoneo Presbyterorum numero, cæterorumque ministrorum, ad Mysteriorum celebrationem. *Unum vel duos Episcopos cum Capellanis & Præsbyteris eorum Princeps secum habeat; & unusquisque Præfectus unum Presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus judicare & indicare pœnitentiam possit.* Can. 2. Sulpitius Dulcis, qui Bituricensi postea floruit Præsulatu, postulatus à Rege Clotario fuit, & ab Episcopo suo permissus, ut in ejus Castris Abbatis functiones impleret. Ita enim Scriptor ejus vitæ: *Petiit ab Episcopo, ut pro sua & exercitus sui salute permitteret virum beatum in ipsius castris, Abbatis fungi officio.*

VI. Sed quàm improbaretur sanctissimis Episcopis, & Episcopalis vigoris retinentissimis mira hæc Regiæ & Episcopalis authoritatis societas temperiesque, facillimè colligetur ex Gregorii Turonensis Episcopi verbis ad Regem Chilpericum in Concilio Parisiensi, ubi tum causa ventilabatur Episcopi Rotomagensis Prætextati. Nemo nescit, nisi valdè hospes in Annalibus Ecclesiæ, quantum Gregorius explicuerit zeli & vigoris ad collegæ sui defensionem, ad Canonum tuendam vim, ad Regis iram tum maximè efferveſcentem cohibendam, ad Coepiscoporum denique pusillanimitatem exprobrandam, erigendam roborandamque constantiam. Et tamen vel hic ipse Gregorius confessus est, Regem quidem nonnisi unius subesse Dei judicio, qui incorrupta veritas & justitia est: at penes ipsum esse potestatem corripiendi & emendandi Episcopos, si quid gravius quandoque peccent. *Si quis de nobis, ò Rex, justitiæ tramitem transcendere*

Hist. l. 5. c. 19.

dere voluerit, à te corrigi potest: si verò tu exeesseris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi; sed si volueris, audis; si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is qui se pronuntiat esse justitiam? Defensores, custodes, executores Canonum cùm sint summi Principes, hinc illis authoritas corripiendi Episcopos, curandique ut à Metropolitanis & Conciliis judicentur, subeantque pœnas canonicas, adeoque & civiles, si civiles quoque leges in Canonum reverentiam armandæ sint. Hinc porro liquidum est, per Canones & per leges adeo civiles licere debuisse summis Principibus, ut Episcopos ad se vocarent, & secum retinerent, quandiu vel Regni cura, vel disciplina Ecclesiæ suaderet.

VII. Ad Clodovæum Regem scripsit B. Remigius præsto se esse, ut vocatus ad eum properaret, nec hyemis inclementia deterritum se iri. *Si jubetis ut vadam, contempta hyemis asperitate, ad vos venire contendam.* Cùm Clotarius II. Rex nonnihil à Dagoberto Rege filio dissideret super juribus Austrasiæ, placuit utrique Regi rem delegari duodecim arbitris, ex Episcoporum vel Optimatum Regni Collegio. In eo numero fuit B. Arnulphus Metensis Episcopus, idemque cum primis tempestivus pacis inter Reges conciliandæ author. *Electis igitur ab his duobus Regibus, duodecim Francis, ut eorum disceptatione hæc finiretur contentio, inter quos & dominus Arnulphus Pontifex Metensis cum reliquis Episcopis eligitur, ut benignissimè, sicut sua erat sanctitas, inter patrem & filium pro pacis loqueretur concordia; tandem à Pontificibus vel sapientissimis viris Proceribus, pater pacificatur cum filio.* Erat Arnulphus in Regni Ministerio princeps, & in Conciliis Regiis Dagoberti I. secundus ab illo Pipinus senior. *Ab initio quo regnare cœperat, consilio primitus B. Arnulpi Metensis Episcopi, & Pipini Majoris domus usus, tanta prosperitate regebat, &c.*

Du Chesne Hist. Fran. Tom. 1. pag. 849.

Ibid. p. 576. 580. 582. 585.

Vocabantur & Episcopi alii ad Consilia Regia, eorumque consilio usus Rex Judæos omnes Regno facessere jussit, qui sacro fonte tingi detrectarent: *Cum consilio Pontificum atque sapientium virorum, omnes Judæos qui regenerationem baptismatis recipere noluerunt, finibus Regni sui pellere jussit.* Eorum hortatu Metense Regnum filio Sigeberto dedit, ac protinus Cunibertum Colonienſem Episcopum & Adalgisum Palatii Ducem designavit, ut habenas regni junioris Regis moderarentur. *Dagobertus Rex Metis urbem veniens, cum consilio Pontificum, seu & Procerum, omnibusque Primatibus Regni consentientibus, Sigebertum filium suum in regno Austriæ sublimavit, sedemque Metis civitatem haberi permisit. Cunibertum verò Coloniæ Pontificem, & Adalgisum Ducem Palatii ad Regnum gubernandum instituit.* Testamenti sui tabulas & subscribi voluit ab Episcopis, Abbatibus & Optimatibus, quos ad Generalem Conventum coire jusserat. *Placitum generale instituit, &c. Omnibus qui adestis Episcopis, Abbatibus, Proceribus, atque magnificis viris jubemus, vestris subscriptionibus vel signaculis affirmare.* Cunibertus is ipse sanctitatis laude inclytus Colonienſis Episcopus, Compendium missus est cum Majore Palatii Pipino, ut thesauros Dagoberti inter Reginam conjugem ejus, & Reges filios partiretur. Clodovæus II. qui alter fuit filiorum Dagoberti, fuit & ipse observantissimus Episcoporum, eorumque consiliis addictissimus. Comitia statim Regni Aureliæ congregavit, Majoremque Palatii Regni Burgundici ex consilio & suffragatione Episcoporum & Magnatum designavit. *Omnes seniores Pontifices cum Ducibus & Primoribus Regni ad se venire præcepit, Flaucatum Majorem domus statuit, Pontificum & Ducum electione hujusmodi honoris gradu eum stabiliens.* Nec illud silere debet, ubi ad Episcopatum vocatus est Arnulphus, eum irruentis populi vi raptum fuisse è Palatio Regis Theodoberti, ubi Majorem Palatii agebat, & principem Regni Ministrum. *Rex licèt haberet hunc inter amicos amicissimum, & inter Consecretales secretissimum, cùm esset etiam Palatii rector, & audiendorum reddendorum Consiliorum primus auditor.* Ut ex Ministris Regiis ad Episcopatum rapiebantur aliqui, ita & ex Episcopis ad Regium Ministerium cooptabantur. Ita habet author vitæ B. Clodulphi.

Inter pag. 587. 591. Le Cointe, ad an. 611. n. 2.

VIII. In sacris Ecclesiæ Fastis ascripti fulgent Pipinus Major Palatii, Arnulphus Episcopus Metensis, & Cunibertus Colonienſis Episcopus. Ita ne ambigi quidem potest, quin summo Numini probaretur ea Reipublicæ administratio, in qua tantum tribuebatur Episcopis; cùm vicissim Regibus id daretur, ut ab Ecclesiis suis Episcopos quandoque abstraherent, & ad gubernacula sedere juberent, regendis Ecclesiis Regni universis. Hæc erant tum castissima & à terrenis affectibus defæcatissima consilia Regum, Ministrorum Regiorum & Episcoporum, si qua fides authori vitæ B. Pipini Majoris Palatii, qui eam Majoris Palatii dignitatem sustinuit sub Regibus Clotario II. Dagoberto, & Sigeberto. *Dux & Major domus, qua dignitate modicè differente à sublimitate Regia præditus studebat ad lineam divinæ justitiæ omnes judiciorum suorum sententias dirigere; quæ res hinc maximè arguitur, quod B. Arnulphum Metensium Pontificem, consiliorum suorum vel negotiorum socium assumebat. Si quid enim litterarum ignoranti animus cœcutierat, ille quasi fidelissimus divinæ voluntatis interpres rectissimè enuntiabat: qui & sacrarum Scripturarum scientia eruditus erat, & ante Pontificatum hanc eandem dignitatem irreprehensibiliter administraverat. Defuncto que prædicto viro, B. Cunibertum Colonienſem Antistitem, parisanctitatis fama illustrem, curabat in hac negotiorum administratione participem habere.* Ibid. p. 603. 61

IX. Sub Childerico II. Regni clavum moderabatur B. Leodegarius Augustodunensis Episcopus, ea de causa in Palatio sedem figere jussus. *Sanctum Leodegarium, eò quod cognoverat præ omnibus sapientiæ luce esse conspicuum, secum assiduè retinebat in Palatium.* Episcopali prorsus magnanimitate Leodegarius, graviùs delinquentes ita objurgabat, ita Evangelicam censuram in Reges ipsos distringebat, ut persecutores sibi conscíverit eos, vel potiùs summæ & cumulatissimæ martyrii gloriæ authores. *Et quia sacerdotalis integritas minas Regis nescit metuere, Childericum cœpit arguere, cur consuetudines patrias, quas converti in melius perceperat, tam subitò immutasset.* Scriptor aliquis vitæ ejus narrat ut Childerico sceptrum asseruerit, nequicquam contrà nitente Ebroino Majore Palatii, qui Theodorico fratri ejus favebat; denique voluisse Childericum ut Major ipsemet esset Palatii, censorque & emendator tum morum, tum Legum publicarum. *Childericus Leodegarium Episcopum omni domui suæ præfecit, & in omnibus Majorem domus esse voluit. Is ergo ea accepta potestate, quidquid adversus priscorum Regum, & magnorum Procerum leges comperit inepte introductum, cùm esset vita & moribus inculpatis, ad pristinum reduxit statum.* Uno martyrii suo cruore facilè absterserit sanctissimus Episcopus obtrectationes & calumnias eorum, quibus minùs placet quòd Regni ministerio implicatus fuerit, & tandiu in Regia demoratus sit. Est enim verò expeditissima ea ratio constituendi Christi Imperii in ipsis terrenorum Regum soliis, & humanarum regiarumque omnium Legum ad normam Evangelicæ Legis revocandarum, si terrena Imperia regantur consiliis Apostolicorum Præsulum, quorum tam incorrupta probitas, charitas tam invicta est, ut Aulæ contagio afflari inficique ipsa non possit, non verò ipsa odore Christi sanctimoniæ Aulam totam conspergere. Scriptor vitæ sanctæ Bathildis Reginæ Regnum Clotharii III. administratum fuisse testa-

tur

Le Cointe ad ann. 6. n. 3.

tur opera Ebroini, & Crodeberti Parisiensis Episcopi consiliis, atque B. Audoeni Archiepiscopi Rotomagensis.

X. Pauciſſimi Epiſcopi in Palatio Regum demorari jubebantur, ut cum fœnore diſpendia compenſarent privatæ ſuæ Eccleſiæ, iis compendiis ornamentiſque, quæ univerſali Eccleſiæ conciliabant. Sed omnes propemodum Epiſcopi cogebantur ſuis diſcedere ab Eccleſiis, ut ad Generalia Regni Comitia ventitarent, penè dixerim Concilia Nationalia, vix enim quidquam hæc ab illis diſcrepabant; quippe cùm ibi de gravioribus omnibus negotiis, ſive Eccleſiaſticis, ſive Civilibus deliberaretur. Verùm ſejunctim & copioſiùs hæc infrà quæſtio venit diſceptanda.

XI. Venio ad Legationes ab Epiſcopis Regum juſſione aditas. Elaphius Catalaunenſis Epiſcopus in Hiſpaniam miſſus eſt propter negotia quædam Reginæ Brunechildis. *Propter cauſas Brunechildis Reginæ in Hiſpaniam Legatione directus*, ut loquitur Gregorius Turonenſis. Childebertum & Chilpericum inter Reges diu tractata, tandem perfecta pax eſt per commeantes ultro citroque Legatos, plerumque Epiſcopos. *Egidius Remenſis Epiſcopus, cum primis Childeberti Proceribus, in Legationem ad Chilpericum Regem venit, &c. Chilpericus Rex Leodovaldum Epiſcopum cum primis regni ſui direxit, qui dato ſuſceptoque de pace ſacramento, pactionibuſque firmatis, munerati regreſſi ſunt.*

Quis non videt Regni pacem perneceſſariam Eccleſiæ eſſe, & quodammodo magis quàm ipſi Regno neceſſariam? Nihil ergo tam Epiſcopale, quàm per Regna & Provincias diſcurſare Paſtorali ſollicitudine, ad pacem Regnis & Imperiis ſanciendam. Idem Egidius Remenſis Epiſcopus ad Guntramnum Regem à Childeberto ablegatus eſt. Cùm in regnum Guntramni irrupiſſent Brittones, latèque omnia populati eſſent, mox pœnitudine ducti, iramque & vindictam Regiam ac bellum deprecantes, ad omnia ſe præſtò fore obſequia pollicebantur. Rex mitiſſimus Aurelianenſem & Cenomanenſem Epiſcopos ad eos miſit, qui de eorum pace componenda agerent. *Rex dirigit illuc Legationem, id eſt, Namatium Aurelianenſem, & Bertramum Cenomanenſem Epiſcopum, cum Comitibus & aliis viris magnificis.* Cùm in diſſenſiones & prælia tandem ituri viderentur Guntramnus & Childebertus Reges, Childebertus Epiſcopos ad Guntramnum delegavit, in quibus erat & Gregorius Turonenſis; horum denique interventione, pax utrique chara, utiliſque coaluit. *Inter eos mediantibus Sacerdotibus, atque Proceribus, Deo medio, charitatis ſtudio, ſedit, complacuit, atque convenit, ut, &c.* Verba hæc ipſiſſima ſunt fœderis, cujus Epiſcopi mediatores fuere, illa ipſa charitatis vi Eccleſiis ſuis abſtracti, quæ ſummum & æternum Pontificem Patris è ſinu in terras dejecit, ut & æternæ pacis ſequeſter eſſet.

XII. Nec ab his Legationibus abhorruiſſet Gregorius Magnus, cùm ipſemet Conſtantinopoli tam arcta neceſſitudine devinctus fuerit Leandro Epiſcopo Hiſpalenſi, qui eò Legatus venerat Viſigothorum Hiſpaniæ Regum, cujus etiam precibus id donavit, ut immortale opus illud exararet Moralium in Job. *A fratribus enixè rogatus, maximèque à Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo, qui pro cauſis Viſigothorum Legatus eodem tempore Conſtantinopolim venerat, compulſus eſt, ut librum B. Job multis involutum myſteriis enodaret.*

Agit Gregorius ipſe alicubi de Legationibus quas objerant ſummi Pontifices prædeceſſores ſui Joannes & Agapetus, Conſtantinopolim profecti, *exigente cauſa Gothorum*, ubi & Legationem ſuam divinis quibuſdam oſtenſis illuſtravere. Fuſiùs proſequitur Anaſtaſius Bibliothecarius, quibus ſtimulati cauſis Theodoricus & Theodahatus Gothorum Reges hos potiſſimùm ſummos Antiſtites Conſtantinopolin delegarint, ad gentis ſuæ pacem ab Imperatoribus eliciendam.

In Epiſtola ad Annacharium Altiſiodorenſem Epiſcopum data Pelagius II. quòd in Conſiliis Regum ſublimes ſederent Epiſcopi, id ille quidem non moleſtè fert; ſed illud expoſtulat, quòd non ſtrenuè ſatis decertarent ad prævertenda, aut infringenda Regum noſtrorum connubialia fœdera cum hoſtibus Eccleſiæ. *Cavete ne charitatis veſtræ levitas arguatur, qui Regibus veſtris, & in fide, & in conſiliis veſtro Sacerdotio ſic devotis, ſuadere talia, aut negligitis, aut differtis.* Tota hìc à capite ad calcem retexenda eſſet Eccleſiæ hiſtoria, ſi pernumerandas aggrederemur Legationes omnes ſummorum Pontificum ad Imperatores Orientis Epiſcopos miſſitantium, ac viciſſim Imperatorum Orientales ſuos Epiſcopos ablegantium ad ſummos Pontifices. Illud univerſim compertiſſimum eſt, majoris quæque molis negotia inter Pontifices & Imperatores, inter Occidentales & Orientales Eccleſias, non aliter ferè unquam profligata fuiſſe, quàm mutuis Epiſcoporum hùc illucque commeantium Legationibus.

XIII. Obmutuit hactenus Anglia, ſed nemini non exploratiſſimum & præjudicatum eſt, ejus diſciplinam à Gallicana & Romana diſſidere non potuiſſe, cùm inde hauſta & derivata ſit. Juſſus eſt à Gregorio Magno Auguſtinus interpretes è Gallia abducere ſecum in Angliam, ubi ſtatim reperit Reginam, Francorum Regum ſtirpe editam, cui dux & comes eſſet additus Epiſcopus Gallus, tota utrique libertate conceſſa Religionis Chriſtianæ, Catholicæque. *Nam & antea fama Chriſtianæ Religionis ad Regem pervenerat, utpote qui & uxorem habebat Chriſtianam de gente Francorum Regia, nomine Bertham, quam ea conditione à parentibus acceperat, ut ritum fidei ac Religionis ſuæ, cum Epiſcopo, quem ei adjutorem fidei dederant, nomine Luidhardo, inviolatam ſervare, licentiam haberet.* Beda, l. 1. c. 25.

Hæc Beda, qui & infrà commemorat, Eduinum Northumbriæ Regem, cùm eadem ratione duceret Edelburgem, filiam Edelberti Cantiæ Regis, poteſtatem ei pleniſſimam feciſſe colendæ Chriſtianæ Religionis, cum Epiſcopo Paulino, qui ordinatus fuerat eo conſilio, ut cum illa in regio Palatio reſideret. *Promittitur Virgo, atque Eduino mittitur, & juxta quod diſpoſitum fuerat, ordinatur Epiſcopus vir Deo dilectus Paulinus, qui cum illa veniret, eamque & Comites ejus ne Paganorum poſſent ſocietate pollui, quotidiana exhortatione & ſacramentorum cœleſtium celebratione confirmaret.* Habes hìc duos in Aula ſedentes Epiſcopos, immo & ad id ordinatos, tam auſpicatò, ut novam ibi Anglorum hactenus Paganorum Eccleſiam condiderint. L. 2. c. 9.

XIV. Bonifacius Moguntinus Archiepiſcopus, ille jam nobis toties memoratus, & poſthac memorandus, in ſinum pii & juxta docti Epiſcopi Danielis effudit animi ſui curas & anxietates, quòd in Aulam Francorum Regum adire non poſſet, quin illis congrederetur, & ſe permiſceret Epiſcopis, quorum conſuetudine uti ſibi per Canones haud liceret: cùm non poſſet aliunde Galliæ Regum tutela & defenſione carere, ſi Clero Monachiſque ſuis conſultum vellet, & facilem cuperet aditum ad Paganas gentes, quarum ſibi prædicatio commendata eſſet. Ex quo patet, ſi ſint Epiſcopi in Aula Principum, nulla neceſſitate eò compulſi, ſed mero opum & honorum, vel vanitatis aucupio: eſſe & alios, qui non poſſint illi ſubducere ſe, niſi ingenti Rei Chriſtianæ detrimento. *Nam ſine patrocinio Principis Francorum, nec populum regere, nec Presbyteros, vel Diaconos, Monachos, vel Ancillas Dei defendere poſſum; nec ipſos Paganorum ritus, & ſacrilegia illorum in Germania, ſine illius mandato & timore prohibere non valeo, &c. Timeo* Epiſt. 305

majus damnum de prædicatione, quam populis impendere debeo, ſi ad Principem Francorum non venero. Acceſſit ergo Preſul Apoſtolicus ad Aulam Regiam, & tuitione Regia haud ægrè communiri ſe impetravit. *Cognoſcatis qualiter Apoſtolicus vir in Chriſto* Ibidem. Inter Ep. Bonif. Ep. 32. *Pater Bonifacius Epiſcopus ad nos venit, & nobis ſuggeſſit, quod ſub noſtro Mundeburdio & defenſione eum recipere deberemus. Quod nos gratanti animo feciſſe cognoſcite.* Patentes hæ fuere litteræ, Regiæque, quibus Carolomannus Bonifacium inſtruxit. Quæ alibi de Conciliis diximus Liptinenſi, & Sueſſionenſi, ex iis apertiſſimum fit, non aliam novo huic Apoſtolo compendioſiorem eſſe viſam, tutioremque viam, ad repurgandam maculis compluribus diſciplinam Eccleſiæ Gallicanæ, & ad Germaniam jugo fidei ſubjiciendam, quàm ut in eorum ſe inſinuaret conſuetudinem & familiaritatem, qui rerum potiebantur; ut eorum authoritate quodammodo indutus, obices facilè quoſvis everteret, ac disjiceret.

XV. Addendum poſtremò illud eſt, Legationes Epiſcoporum à Juſtiniano prædicari Canonicas legitimaſque, cùm ad utilitatem collimant publicam Civitatum & Eccleſiarum; Legatis porro ad tempus Legationis id genus confert immunitatem, qua conveniri non poſſint, nec cogi, ut juri ſtent, donec in Eccleſias ſuas reduces fuerint. *Si vero* Novel. 123. c. 26. *Epiſcopi, vel Clerici, pro civitate aut pro ſuis Eccleſiis, propter ſuam legationem, aut ordinationem Epiſcopi, ad Regiam civitatem, vel ad alium quempiam locum proficiſcantur; jubemus eos nullam moleſtiam aut importunitatem à qualibet perſona ſuſtinere; licentia exiſtente iis qui obligatos eos putant ſe habere, poſtquam ad Provinciam revertuntur, convenire eos, &c.*

Piaculare fuerit ſilentio obruiſſe Legationem ſummi & eloquentiſſimi viri Gregorii Patriarchæ Antiocheni, ad exercitum ſuos in omnes Duces exaſperatum & rebellantem. Operam in eo perdiderant ſuam Magnates omnes, fruſtra enixi ut exulceratos militum animos delinirent; una illos ſanctiſſimi Præſulis divina profectò eloquentia demulcere potuit, & manſuefacere. Præ texebant illi ſacramentum, quo ſe conſtrinxiſſent nunquam ſe morigeraturos Philippico, qui ſibi Dux tamen præficiebatur; ſed Gregorius edocuit cœleſti ſe donatum poteſtate ejus vinculi diſſolvendi. Ita illos & obedientiæ fideique priori reddidit, & benevolentiæ Imperatoris, ſimul & Deo reconciliavit, adminiſtratis cœleſtibus ſacramentis; Paſchæ enim tum ſolemnitas celebrabatur. Evagr. l. 6. c. 10. 11. 12.

Hæc nos carptim ex Evagrio libavimus, ex quibus planum fit id genus Legationes quanquam in ſpeciem merè temporale, haud ſatis tamen auſpicatò procedere, niſi iis Epiſcopi defungantur: at ubi ingenio & charitate Epiſcopali peraguntur, tum certè ſpiritales evadere. Idem ipſe Gregorius obviam miſſus eſt juniori Coſrohi filio Regis Perſarum, cum alio Epiſcopo. Fidei Mauritii Imperatoris Romani committebat ſe Coſrohes, nec barbarus Princeps quidquam ſibi majus mirabiliuſque viſum eſſe profeſſus eſt toto Romano Imperio, quàm ſapientiam, conſilia, virtutes, magnanimitatem hujus utriuſque Epiſcopi. Ibid. c. 17.

Ad ardua quæque Imperii negotia Mauritius Imperator Domitianum adhibebat Melitenes Epiſcopum. Cognatione is illi conjunctus erat, filiiſque ſuis impuberibus tutorem illum adſignavit eo teſtamento quod ſcripſit paucis ante exitum ſuum annis, cùm inter eos Imperium partiretur. *Iis ætate* Baron. an. 598. n. 14. *immaturis Domitianum cognatum ſuum, nobilis Eccleſiæ Melitenenſis Antiſtitem, virum rebus agendis dexterum, conſilio dexteriorem, tutorem deſignavit. Quamobrem Imperator majoris momenti negotia ei expedienda ob eximiam prudentiam committebat.*

Juſtinianus II. Conſtantinopolin accivit Conſtantinum Papam. *Qui ſanctiſſimus vir juſſis Imperialibus obtemperans?* Pontificali majeſtate & ſplendore ita præſtrinxit Imperatorem, & obſtupefecit, Baron. 709. 71c ut Imperii coronam geſtans, ad genua ejus acciderit, pedeſque oſculatus ſit; ut ab Anaſtaſio Bibliothecario memoratur.

CAPUT XXXVIII. *P. 3. l. 2. c. 52.*

Legitimæ reſidendi exceptiones ſub Imperio Caroli Magni, juſſio Principis, ut eſſent in Palatio Epiſcopi, ut eſſent Miſſi Dominici, Legati in publicis neceſſitatibus.

I. Ad Aulam Abbatiſſas quandoque evocabat Princeps.

II. Vocabat & Abbates ac Epiſcopos: ſed nullum Epiſcopum diutiùs in Aula retinebat, niſi impetrata diſpenſatione.

III. Nihil opus erat diſpenſatione, ut pauci Epiſcopi cum Principe in exercitu eſſent.

IV. Clerici, Monachi vetantur Aulam frequentare.

V. Epiſcopos Carolus Magnus Aulicis Principibus cùm æquaſſet, vel antepoſuiſſet, ad Aulam frequentiùs accerſebat.

VI. Querelæ Eccleſiarum de Regibus, qui per Adventum & Quadrageſimam Epiſcopos à gregibus ſuis abſtrahebant.

VII. Ipſi per ſeſe Epiſcopi alieniſſimi erant ab Aula, ubi nihil neceſſe erat eo proficiſci.

VIII. Novæ Eccleſiarum querelæ de abſentia Epiſcoporum tempore Adventus & Quadrageſimæ.

IX. Quando Princeps Epiſcopum Regni miniſterio admovebat, abſentiam ejus ab Eccleſia propria compenſabat bonorum ubertas, quæ hinc in Eccleſiam promanabant univerſam, & in Regnum.

X. Eaſdem regulas ſequebatur Eccleſia Orientalis.

XI. Ex Epiſcopis Legati & Miſſi Dominici.

I. EX Principis juſſione legitima reſidendi exceptio aſtruitur non Epiſcopis tantùm, ſed & Abbatibus, Abbatiſſis, & omnibus denique Beneficiariis. In Concilio Verno ſancitum eſt anno 755. ut properè ſe Abbatiſſæ in Aulam conferrent, ubi eas Rex convocaſſet, ſemel in anno, permittente Epiſcopo Diœceſano, & rurſus in Cœnobium ſuum, ubi fas, reditum maturarent. *Domnus Rex quando aliquam de Abbatiſſis ad ſe venire juſſerit, ſemel in anno, per conſenſum Epiſcopi, ut tunc ad eum veniat, ex ſua juſſione, ſi neceſſitas fuerit; & alibi omnino non debeat, nec per villas, nec per alia loca demorari; niſi tantum quàm celeriùs potuerit, ambulare & reverti.* Cæteras vel ſuas, vel Monialium ſuarum cauſas, demandare Miſſis ſuis jubebantur, ut ne ipſis neceſſe eſſet Monaſterio exilire. *Et ſi neceſſe eſt de earum neceſſitate ad domnum Regem, vel ad Synodum aliquid ſuggerere, earum Præpoſiti & Miſſi hoc debeant facere: & qualia munera ad Palatium dare voluerint, per Miſſos ſuos ea dirigant.* Ita ſive in Aula, ſive in Synodis, eo enim tunc deſignabantur nomine, quæ nunc Parlamenta dicuntur, negotii aliquid perſequendum eſſet Abbatiſſis & Monialibus, Clauſtris egredi prohibebantur, quorum eis fores ſola Principis juſſio pandebat. In Concilio poſtea Turonenſi III. anni 813. copia videtur Abbatiſſis facta fuiſſe, Principis ut ſe conſpectui ſiſterent, ubi ex re eſſe ipſæ judicaſſent, *Niſi cùm ad piiſſimum Imperatorem noſtrum proficiſci voluerint.* Et rurſus denique Can. 6 Can.

eis

eis Aulæ aditu interdixit Ludovicus Pius, nisi vocarentur. *Nisi quando nos aliquam Abbatissarum nostram adire jusserimus præsentiam, alio tempore volumus in Monasteriis resideant.* Quæ juris alternationes, non est quòd cuiquam temeritæ & ex levitate quadam profectæ videantur. Serviebatur tempori, & pro morborum modo temperabantur medicamenta Canonum. Ubi modicè utebantur Abbatissæ copia adeundi Principis, sibi ipsæ permittebantur: ubi immodicè & inverecundè ingerere se cœpere, veritum est, ne nisi vocatæ accederent.

II. Quoad Episcopos, nullum ex iis unquam Princeps in Aula sedem defigere jubebat, nisi ex dispensatione Romani Pontificis, & Concilii Episcopalis, ut suprà declaratum est cùm de dispensationibus ageretur. Nec illud silendum, quòd cùm Carolo Magno totus propemodum subesset Occidens, unum ille dumtaxat Episcopum in Aula sua retinuit, quo consiliorum Ministro uteretur, in Ecclesiasticis maximè causis. Post Carolum autem illud ipsum Ministri Palatini munus Abbatibus ferè delegatum est.

III. Id verò ad jugem spectat Episcopi in Aula residentiam. Nam ad Exercitus, & ad Regni Placita, seu Comitia Regni Generalia nihil opus erat dispensatione, ut Episcopi convocarentur. Sub Pipino & Carolo Episcopi plerumque complures in Exercitu Regio erant cum Copiis militum, quas ad Regem deduxerant. Tam alienum id quidem erat ab Episcopali, quàm à Castrorum ingenio. Puduit ergo tandem aliquando tum Principes, tum Episcopos: unde Episcoporum & Magnatum hortatibus Carolus Magnus constituit, ut in exercitu posthac suo non essent, nisi unus & alter, ad summum tres Episcopi cum Capellanis: *Unum vel duos Episcopos cum Capellanis Presbyteris, Princeps secum habeat, &c. Nullus in hostem Sacerdos pergat, nisi duo, vel tres tantùm Episcopi, electione cæterorum, propter benedictionem & prædicationem, populique reconciliationem, & cum illis electi Sacerdotes, qui bene sciant populis pœnitentias dare, &c.*

IV. Concilium Parisiense anni 829. Ludovicum Pium interpellavit, ut abigeret innumerabilem ferè illam multitudinem Monachorum, Presbyterorum & Clericorum, qui Aulam frequentabant, & precum suarum importunitate aures Principis obtundebant. *Illud quoque nihilominus à vestra pietate suppliciter flagitamus, ut Monachi, & Presbyteri, necnon & Clerici, qui postposita canonica authoritate passim Palatium adeunt, & vestris sacris auribus importunissimam molestiam inferunt, vestra authoritate & potestate deterreantur, ne hoc facere præsumant. Quoniam in hujusmodi facto & vigor Ecclesiasticus contemnitur, & religio sacerdotalis, & professio Monastica vilior efficitur.*

V. Erat ergo ea universim præstituta lex & regula Episcopis, Clericisque omnibus, Abbatibus, Monachis, & Abbatissis, Aulam fugere, in Ecclesiis suis quiescere, & morigerari tamen Principi, si quando ab eo vocarentur. Non tam facilè poterant Episcopi omnino se subducere Aulæ. A Sangallensi Monacho illud animadversum est, Carolum magnum cùm ad exercitum profecturus esset, Imperatricem custodiæ Episcopi commisisse. *Idem Episcopus, cùm bellicosissimus Carolus bello contra Hunnos esset occupatus, ad custodiam gloriosissimæ Hildigardis relictus est.*

Alibi rursus ex eodem cùm Legatos Constantinopolitanos excepturus esset Carolus Magnus, non ab auro, non à gemmis tantùm splendorem Aulæ suæ sibique conciliari voluit, sed à frequenti conventu Episcoporum, Ducum & Comitum. Illud non prætereundum, innixum tunc fuisse Carolum Hettoni Episcopo, qui Constantinopoli quondam Legatum egerat. *Radians sicut Sol in ortu suo, gemmis & auro conspicuus, innixus super Hettonem. Hoc quippe erat nomen Episcopi, ad Constantinopolin quondam delegati. In cujus undique circuitu circumsistebant instar militiæ cælestis tres juvenes filii ejus, jam regni participes effecti, filiæque cum matre, &c. Pontifices forma & virtutibus incomparabiles, præstantissimi nobilitate simul & sanctitate Abbates, Duces verò tales, &c.*

Longè quæsitum non videbitur, si in his verbis obiter advertamus, qui tunc ordo servaretur in Curia Caroli Magni. Regina conjux, filii, filiæque in unum cum ipso coaluisse videbantur. At Regia familia præeunte ac prælucente, jam nulli omnino Principe Clero præibant; quin indubitatissimè Episcopi & Abbates progrediendi & sedendi prærogativa gaudebant supra Duces, Comitesque, quibus accenseri tum necesse erat stirpis quidem Regiæ Principes utriusque sexus, sed qui Regum nec filii essent, nec filiæ.

VI. Illud verò hinc augurari fas est, ipsum quidem Principem ita secum statuisse, ab Episcoporum & Abbatum frequentia splendoris veluti cumulum Aulæ suæ accedere: at Episcopos ipsos Abbatesque tam raros fuisse in Aula & tam infrequentes, ut qui nonnisi ad res maximas & maximè necessarias appellerent, eò Magnatibus amori & admirationi esset eorum dignitas, non fastidio, non offendiculo.

Crimini tamen nonnunquam datum est & Regibus & Episcopis, quòd frequentiùs ad Aulam vel hi ventitarent, vel vocarent illi. Hinc Ludovico Pio negotium facessérunt, quòd Exercitus suos omnes tempore Quadragesimæ congregasset, & in majorem Hebdomadam indixisset Comitia Regni generalia, quo suis ab Ecclesiis avellebantur Episcopi, cùm adesse potissimùm jubentur administrandis salutis humanæ sacramentis. *Contra Christianam Religionem, & contra votum suum, sine ulla utilitate publica, aut certa necessitate, pravorum consilio delusus, in diebus Quadragesimæ expeditionem generalem fieri jussit, & in extremis Imperii sui finibus in Cœna Domini placitum generale se habiturum constituit: in qua expeditione Sacerdotes Domini à suis officiis contra fas amovit, &c.* Du Chesne Tom. 2. pag. 331. Conc. Gall. Tom. 2. pag. 563.

VII. Si ne ad publicas quidem necessitates, & ad generales Conventus convocari poterant Præsules, nisi tam parcè & circumspectè, ut ne sanctioribus temporibus anni, Festisque, Ecclesiis suis abesent; multò minùs poterant illi levibus & privatis de causis abesse. Attigimus alibi Frotarium Tullensem Episcopum, cui Ludovicus Pius curam mandaverat extruendarum novarum ædium, & veterum decori pristino reddendarum in Palatio Aquisgranensi. Scripsit ille ad Hilduinum, Imperatorium tunc Capellanum, ut ipsum ea cura exonerari pervinceret, alioqui iturum se, & in conspectu Principis Episcopatui renuntiaturum: nec enim posse se terrenis incumbentem ædificiis, perire cum ea plebe, quam accepisset ad æterna Palatia deducendam. *A prædicto servitio nos liberare ne pigeatis. Alioqui per me ipsum ad præsentiam domini Imperatoris & vestram suppliciter obsecrabo, ut hoc onus curæ Pastoralis à me submoveatis, quia mea parvitas illud ferre non valet; & valdè utilius est me ab istiusmodi cura submoveri, quàm per meæ authoritatis fiduciam tot oves Domini exitio discriminis interire.* Du Chesne Tom. 2. pag. 716.

VIII. Iteranda rursum fuere hæc monita ad Carolum Calvum, quem Concilium Meldense anno 845. enixissimè obtestabatur, ut Episcopos sineret ordinis sui tota libertate potiri, quo divino fungerentur ministerio, & Adventus ac Quadragesimæ temporibus ne suis à gregibus divellerentur. *Ut Regia magnificentia liberiorem libertatem Episcopis ad suum peragendum in eorum Parochis ministerium, quàm hactenus propter diversas perturbationes habuissent, maximè in sacratissimis temporibus, Quadragesimæ scilicet & Adventus Domini tribuat.* Can. 28.

Tritissimæ huic necessitati lacrymabatur Hincmarus, quæ segregabat illum ab Ecclesia sua, ut Regno & Ecclesiæ ferret suppetias, tam importuno quandoque tempore, ut Festa celeberrima Paschæ & Natalis non posset cum suavissimo sibi ovili agitare. *Nisi in die Natalis Dominici, & in die*
Tom. 2. pag. 30. *sanctæ Resurrectionis ejus, vix in toto anno Pallio utor. Quoniam de illorum numero peccatis meis exigentibus factus, de quibus scriptum est, Impedimenta sæculi fecerunt eos miseros, raro in decretis Festivitatibus, in sede mea, propter multas occupationes & necessitates Ecclesiæ & Regni, esse mihi permittitur.*

IX. Cùm gratia diutissimè floruerit apud Carolum Calvum Hincmarus Remensis, ut & Pardulus Laudunensis Episcopus, veri perquam simile est, in causa id fuisse, quamobrem ab Ecclesiis sæpius suis abducerentur. Qui tum sapientia & moderatione præstabant, ita sibi nimirum persuadebant, frequentibus excursionibus, & longa quandoque horum Episcoporum apud Principem commoratione tantum & ornamenti adferri Ecclesiis, & emolumenti, ut hinc cum fœnore compensarentur damna Ecclesiarum particularium, quibus luctuosa videbatur eorum absentia. Si enim summis Pontificibus & Conciliis visum est, satis esse causæ in commodis iis quæ ad Ecclesiam redundant, ex quorundam Episcoporum jugi in Palatio commoratione, ut omnino venia illis fiat canonicæ residentiæ: quin possit eadem vel utilitas, vel necessitas excusare paulò frequentiores Episcoporum ad Aulam profectiones, vel paulò diuturniores in Aula quandoque moras?

Ingenuè tamen confitendum est periculosæ opus hoc esse plenum aleæ, lubricumque in primis iter, ubi ipse sibi imponat homo, ut mera utilitate & necessitate Ecclesiæ se agi existimet, cùm clandestini intùs fallant stimuli furtivarum cupiditatum. Indolescebat Hincmarus permolestæ huic necessitati, cui vel invito serviendum erat. Consentiebant probi quique rem esse pernecessariam ad Ecclesiæ universæ salutem. Ubi hæc duo concurrunt, tunc non ipsulsè creditur, pura & infucata charitate, non fallaci cupiditate a suis Ecclesiis ad Aulam raptari Episcopos. Lupus Ferrariensis non dubitabat, quin divini Numinis procuratione Hincmarus principem gratiæ & favoris locum apud Regem obtineret.
Epist. 44. *Totius Ecclesiæ causa vos dignitate ornatos, & familiaritate Principis donatos credimus.* Nec secus idem Lupus ad Pardulum Laudunensem; utrumque studiosè impellens, ut qua pollent apud Principem authoritate, eam ne dubitent talentum esse ipsis à Deo creditum longè maximum & longè periculosissimum, nisi illud ad publicam Ecclesiæ salutem & dignitatem dependant. *Cum repeto memoria intimos*
Ep. 12. 78. *vos esse Regi, gaudeo plurimum, quod jacentes res Ecclesiasticas credo vestra industria sublevandas. Proinde fiduciæ familiaritate exhortor & moneo, ne perceptam à Deo gratiam negligatis. Talentum enim, ut optimè nostis, cum usura restituendum à Domino accepistis.*

Quando etiam Regni totius curam in se suscepit Fulco Remensis Archiepiscopus, dum impuber
Flodoard. L. 4. c. 5. adhuc esset Carolus Simplex, *Totius Regni curam agens*, non magis Regnum, quàm Ecclesiam ab interitu vendicavit, ut quæ labefactato Regno & ipsa corruisset. Quando similiter Herveus Remensis Archiepiscopus, Fulconis successor, eundem Carolum Regem Regno restituit, suis omnibus exosum infestumque, non sui causa, sed Aganonis ministri, quem illi prorsus execrabantur. *Regem intrepidus suscipiens, ad metatum*
Ibid. c. 15. *suum deduxit, indeque secum adurbem Remensem perduxit, & per septem ferè menses eum prosecutus atque comitatus est, donec illi Comites suos, eundemque Regno restituit.* Ingentium horum absolutio perfectioque facinorum, frequentem & quandoque diutinam absentiam Episcoporum suis ab Ecclesiis desiderabat. Quorsum autem Ecclesia particularis mallet se Pastore suo interim frui, & mox cum eo Regni totius communi ruina pessumdari?

X. In Ecclesia Orientali satis superque edocuit nos Balsamon, quo res essent loco, & quo Episcopi essent animo. Affirmat enim ille, quanquam nec Episcopis per Canones liceat, nec aliis Clericis in Aula Regum moras trahere: si retineat tamen illos Imperator, nec huic, nec illis invidiam conflari hinc posse, aut culpam illini. *Etiamsi sit prohibitum Episcopo, aliisque sacratis* In Can. 7. Sardic. *apud Imperatorem diutius moram agere, Decreto tamen Imperatoris hoc sine periculo facient, & quod eis imperatur, exercebunt: ut neque Imperatori quidquam possit imputari, si eos accersat, nec ii rei futuri sint, ut qui jubenti Imperatori acquiescant.*

Alibi autem præfatus potse ab Episcopo Monachum Claustro avocari, & Optimati cuipiam addici, cujus procurandæ saluti operam navet: cùm finis non legis tantùm, sed & Canonum charitas sit; nec facilè concutiatur virtus, quæ stirpis instar altiores radices egerit: *Sacris enim & divi-* In Can. Canc. C. *nis Canonibus solius animæ hominum salutis cura* l. & II. *est, & nullius alius. Qui ergo secundum Deum conversatur, à loco non lædetur; sed & eis qui unà sunt, admodùm proderit*: hinc mox ille philosophatur, multò æquius esse, ut possit Imperator Clericos Monachosque canonicæ solvere residentiæ nexibus: *Nota ergo quod suasione & probatione Episcopali, multò autem magis Regia, & Monachi & Clerici sine præjudicio facient, quæ eis permissa fuerint, cujusmodicumque ea sint.*

Quanquam denique intercedant Canones, ne diutiùs suis à gregibus absint Episcopi, nisi assentiente Metropolitano & Concilio Provinciali: ait Balsamon solo Imperatoris mandato posse Episcopos longinquas obire Legationes. *Imperatoris autem jussu proficisci Antistites, qui jussi fuerint, etiam sine Synodali consensu, in diversorum Canonum interpretatione declaratum est.*

XI. Plena est historia Caroli Magni Legationum & Episcoporum Romam, Constantinopolin, aliaque in Regna missorum. Legatis non permisceo Missos Dominicos, cujusmodi perspè sub Carolo Magno fuere cum Comitibus Archiepiscopi & Episcopi: tum quòd diversissima sint munia Legatorum & Missorum, tum quòd Archiepiscopi non pauci in Provincia sua Missorum Dominicorum dignitate vestirentur. Certè tamen quandoque procul ab Ecclesiæ & Provinciæ suæ finibus Missos agebat. Capitula Car. M. L. 2. c. 2 L. 4. c. 6

Nec Legati forsan Apocrisiarii ipsi permiscendi sunt, qui ut nunc Nuntii, Constantinopoli in Palatio Imperatorio degebant. Episcopos ipsos existimavit Hincmarus Apocrisiariorum partes sustinuisse: *Aliquando per Episcopos, aliquando vero per Diaco-* Hincma Tom. 2, gag. 206 *nos Apostolica Sedes hoc officio fungebatur.* Qua quidem in re nonnihil à vero deviasse videtur Hincmarus. Cùm in annos plures Apocrisiarii delegabantur, eo munere non gravabantur Episcopi; ut mox Hincmarus agnoscit de Apocrisiariis in Palatio Regum Francorum.

Eo enim nomine eos donat Hincmarus, qui in Palatio Caroli Magni & successorum ejus demorabantur, ut Cleri Agentes, & omnium Regni Ecclesiarum, qui ex Episcopis aliquando fuere, at postea ex Presbyteris tantummodo, & ex Diaconis, ut Episcopi apud greges suos residere & excubias agere finerentur. *A tempore Pipini & Caroli per Presbyteros, interdum per Episcopos Regia voluntate, atque Episcopali consensu, per Diaconos, vel Presbyteros magis, quàm per Episcopos hoc officium exequutum extitit, quia Episcopi continuas vigilias supra gregem suum debent assidue exemplo & verbo vigilare, & non diutius secundum sacros Canones à suis abesse Parochiis.*

Si

Si verò pertendat quis Apocrisiarios Legatis conjungere, sed ordinariis, quorum diuturna est uno in loco commoratio; non extraordinariis, qui eunt, redeuntque mox: nolim ego ubi de re convenit, de verbo controversiam facere. Præstat cum Hincmaro advertere, hæc officia, quæ diutinam commorationem flagitarent, Episcopis demandata non fuisse, nisi impetrato canonicæ dispensationis Decreto, & ad res prorsus gravissimas: Episcopos Romani Pontifices sæpissimè destinarunt Constantinopolin Legatos, Apocrisiarios nunquam. Tres tantùm designat Hincmarus Episcopos, qui apud Galliarum Reges officio functi sint Apocrisiariorum, Angilramum, Hildeboldum & Drogonem: reliqui è Collegio asciti sunt Presbyterorum, ne Episcopi à suis sejungerentur Ecclesiis. Et ne illi quidem tres Episcopi in Aula sederunt nisi ex dispensatione: *Regia voluntate, atque Episcopali consensu.*

Quoad extraordinarias autem Legationes, eas frequentissimè Episcopis demandatas fuisse ab Imperatoribus Orientis & Occidentis, & à Pontificibus, passim vociferantur Annales Ecclesiastici. Nonnisi sanè ad causas Ecclesiæ gravissimas, vel Regni, quocum Ecclesia periclitaretur.

CAPUT XXXIX. *P. 4. l. 2. c. 75.*

Exceptio legitima & dispensatio canonica residentiæ, siquem Episcopum in Palatio Princeps retineat, aut Legatum mittat, extremis Ecclesiæ sæculis post annum millesimum.

I. Quàm necessaria Petro Damiani visa sit præsentia Episcoporum in Regiis Consiliis, ubi res Ecclesiæ deliberantur.

II. De eodem Bernardi sententia. Encomium Abbatis Sugerii, dum Regis Minister Primarius & Franciæ Prorex esset.

III. Episcoporum in Aula Regia commorationi & in Angliæ Regum Consiliis stylo Petri Blesensis mirificè suffragatur Archiepiscopus Cantuariensis.

IV. In ea Petri Blesensis defensione nonnulla observantur. Quæ ex eodem Regulæ Episcopis delineandæ sint, & quid sibi eorum pia dexteritate polliceri debeat Ecclesia.

V. Doctrina sancti Thomæ.

VI. Episcoporum Angliæ in Regiis Consiliis præsentia Gregorio IX. approbata.

VII. In Hispania Episcopi à Regibus non recedebant ad sacra bella proficiscentibus adversùs Mauros. Archiepiscopo Toletano persæpe alii Episcopi Capellanorum & Officialium operas præstabant.

VIII. Varia exempla Legationum Episcopalium.

IX. Iidem mores Ecclesiæ Græcæ.

X. Quæ exordia Legationum ordinariarum.

I. LUculentissimè Petrus Damiani, ut ad alendam constringendamque Sacerdotii & Imperii concordiam conspirare omnia debeant, ut utriusque Potestatis individua confœderatione, temporali jurisdictione utantur Pontifices ad spiritale Christi Regnum constituendum, & consiliis Episcoporum corroborati Reges corroborent & ipsi Ecclesiasticæ Disciplinæ sanctitatem. *Illinc Regali Aulæ Consiliarii, hinc sedis Apostolicæ Comministri, utraque pars in hoc studio conspiremus elaborantes, ut summum Sacerdotium, & Romanum simul confœderetur Imperium, &c. ut Pontifex delinquentes, cùm causa dictaverit, forensi lege coerceat, & Rex cum suis Episcopis super animarum statu, prolata sacrorum Canonum authoritate decernat.* Doctissimo & rerum experientissimo Cardinali exploratum erat, non posse auspicatos habere exitus pleraque Ecclesiarum negotia, nisi propitia interveniat authoritas Principum: qui & ipsi nisi prælucentibus Episcoporum consiliis, non facilè se poterunt in Ecclesiasticis causis à fraudulentorum hominum præstigiis extricare. Inde est quòd quanquam dignitatis Ecclesiæ studiosissimus esset Petrus Damiani, confiteatur tamen à Principe Episcopis vallato, longè plurimas diffiniri Ecclesiasticas causas, sed consentaneè Canonibus diffiniri. *Rex cum suis Episcopis super animarum statu, prolata sacrorum Canonum authoritate decernat.*

II. Non displicebat beato Bernardo, quòd Archiepiscopus Senonensis ad Regia Consilia adsciceretur, dum Ecclesiasticis suis Prælatis pari semper fide morigerum se præstaret. *Porro vos, si Cæsaris successori, id est, Regi sedulus in suis curis, consiliis, negotiis, exercitibusque adestis; indignum erit vobis cuicumque Christi Vicario taliter exhibere, qualiter ab antiquo inter Ecclesias ordinatum est?* Hæc ergo omnia interpungere & suo quæque tempore munia adire cogebatur Archiepiscopus Senonensis, de rebus privatis consultare, de publicis Regia adire Consilia, Delegationes obire, Militaribus interesse expeditionibus cum Principe, præter quotidianas Senonensis Ecclesiæ suæ & Provinciæ sollicitudines. Nec incusabat has Bernardus servitutes, hinc honestas & nobiles, illinc prorsus necessarias tunc & inevitabiles. Nec secus res habebat de Episcopo Suessionensi, & de Sugerio Abbate sancti Dionysii. Quanquam illis succensuerit Bernardus, postquam Comiti & Ecclesiis Campaniæ illatæ sunt clades luctuosissimæ. Sed inter has querimonias, aculeatas licèt, nusquam molestè fert Bernardus, quòd Regiis adsint Consiliis: sed quòd cùm adsint, tam exitialia ineantur. *An vos ei consulitis talia? Mirum valdè si contra vestrum consilium fiunt hæc: mirum magis & malum, si vestro consilio fiunt, &c. Quomodo non dicam tractatis ea, sed vel intersitis consiliis tam malignis? Quidquid enim mali fecerit, merito non Regi juveni, sed Consiliariis senibus imputatur.* Epist. 42. Ep. 222. 223.

Erant tum ergo Episcopi & Abbates Regum affixi Consiliis, nec Bernardus impatienter id ferebat, qui tulisset utique impatientissimè, si quid in eo contra Canones & majestatem Ecclesiæ suspicari potuisset. Unum volebat Bernardus, ut Episcopi Episcopali ibi vigore & constantia Ecclesiæ se & justitiæ Patronos & vindices agerent. Ab istiusmodi Curiæ implicamentis opinati sunt quidam Bernardum Episcopos avulsisse aliquos: sed quæ ab illis ad hoc proferunrur litteræ, nihil ejusmodi sonant: quæ hìc autem à nobis laudatæ sunt, apertissimè contra vociferantur. Illo ipso tempore quo Sugerius Abbas Regni gubernacula capessivit, profecto ad sacram expeditionem Ludovico VII. Juniore, summa fuit semper cum eo Bernardi conjunctio, animorumque consensio, eaque virtutum ejus existimatio, qua scripsit aliquando ad Eugenium III. Papam, esse Sugerium Aulicis dotibus, Christianisque virtutibus cumulatissimum, & ad unguem perpolitum specimen integritatis & sanctimoniæ. *Si quod magnæ domus magni Regis vas in honorem apud nostram habetur Gallicanam Ecclesiam: si quis ut fidelis David ad Imperium Domini ingrediens & egrediens, meo quidem judicio ipse est venerabilis Abbas sancti Dionysii. Novi siquidem virum, quòd & in temporalibus fidelis & prudens, & in spiritalibus fervens & humilis; in utrisque, quod est difficillimum, sine reprehensione versetur. Apud Cæsarem est tanquam unus de Curia Romana, apud Deum tanquam unus de Curia cœli.* Inter Epist. Sugerii. Epist. 1.

III. Gallicanam Ecclesiam æmulabatur plerumque Anglicana, ad ejusque formam sese effingebat, quòd Gallicanæ gentis Principes ibi rerum potirentur. Cùm obtrectatorum strophis occupatus fuisset

set Alexander III. Papa adversùs Episcopos Vinionensem, Elisensem & Norvicensem, quasi vitiorum ea tota colluvione delibutos, quæ in Aula regnare solent, scripserat ad Archiepiscopum Cantuariensem acerbissimas & minaces litteras, nisi quamproperè in eos Episcopos totum rigorem Canonum exereret. Vicario Petri Blesensis calamo usus Archiepiscopus, illas ab animo Pontificis suspiciones dispunxit; Episcoporum eorum famam purgavit, ut qui intaminatæ fuissent ipsi semper vitæ; monuit denique novum non esse, quòd Regum in Consiliis sedeant etiam Episcopi, ut qui supra alios Regni cives, & sapientia & virtutum laude emineant: *Non est equidem novum, quod Regum Consiliis interſint Episcopi. Sicut enim honestate & sapientia cæteros antecedunt, sic expeditiores & efficaciores in Reipublicæ administratione censentur.* Petr. Blef. Epist. 84. Cæterùm nisi in Consistorio Regum præsto essent Episcopi, brevi convulsum & labefactatum iri sanctissimas Ecclesiæ libertates. *Unum noveritis, quia nisi Familiares & Consiliarii Regis essent præfati Episcopi, supra dorsum Ecclesiæ fabricarent hodie peccatores, ac immaniter & intolerabiliter opprimeret Clerum præsumptio laicalis. Nunc autem si quid in Ecclesiæ attentatur injuriam, authoritate Pontificali corrumpitur; aut si ad hoc Ecclesiastica censura non sufficit, spiritalis gladii defectus civili suppletur, & ad eorum arbitrium principalis animadversio exercetur.* Præsentiam & authoritatem Episcoporum in Regum Consiliis, tum conducibilem, tum necessariam esse, tutandis innocentibus, levandis oppressis, pauperibus sustentandis, defendendæ Ecclesiarum libertati, Cœnobiorum paci muniendæ, paci, justitiæ, religioni propugnandæ, frangendæ legum Canonumque authoritate perversorum contumaciæ. *Si quandoque, ut fieri solet, adversùs insontes Regis indignatio vehementius excandescit, Episcoporum precibus temperatur. Istis mediantibus mansuescit circa simplices judiciarius rigor, admittitur clamor pauperum, Ecclesiarum dignitas erigitur, relevatur pauperum indigentia, firmatur in Clero libertas, pax in populis, in Monasteriis quies; justitia liberè exercetur, superbia deprimitur, augetur laicorum devotio, religio fovetur, diriguntur judicia, leges acceptantur, Decreta Romana vim obtinent, & possessiones Ecclesiasticæ dilatantur.* Nec illud tacebat Pontifici Cantuariensis, Præsules illos devolare in Ecclesias suas omnibus celebrioribus Festis, & pervigili atque infatigata diligentia sua pensare quidquid jacturæ absentia sua grex ipsis commissus facere potuisset. *Isti singulis præcipuis solemnitatibus suis interſunt Ecclesiis, ubi eleemosynarum largitione, consolatione pupillorum ac viduarum, subjectorum correctione, atque aliis sanctitatis operibus redimunt dies, quos in Curia consumpserunt.* Siciliæ Regnum Apostolici Throni splendore propiùs illustrari, & ibi tamen Episcopos quandoque toto decennio Aula non excedere. Se quidem hactenus non semel id tentasse, ut Præsules illos Aula abigeret in suas singulos Ecclesias: at singulari sapientia homines sibi significasse, ubi primùm Episcopi Aula & Consiliis Regum exulaverint, conclamatam fore pacem Cœnobiorum, Ecclesiarum libertatem, pauperum & miserabilium quorumcumque levationem. Denique tribus illis Episcopis antiquius, optatiusque nihil esse, quàm ut excussis Regii Ministerii vinculis suæ se Ecclesiæ & libertati redderent: sed utilitati & necessitati Ecclesiæ provisum ut esset, cogi eos pacem publicam suæ anteponere quieti. *Ab hac equidem curialitate nostros quandoque voluimus Episcopos prohibere, sed consiliosis & prudentibus viris visa est expediens eorum cohabitatio circa Regem: quos si extraheremus à familiaritate illius, subtraheremus quietem Monasteriis, oppressis solatium, Ecclesiis libertatem. Videlicet propter incommoditates varias, quas ibi sustinent, desiderio desiderarent egredi; publicæ tamen utilitatis obtentu, communi fratrum nostrorum consilio, non solùm in hac vita castrensi tolerari, sed ad eam trahi debuerant & compelli.*

IV. Erat in his sanè rationibus momenti plurimum, nec facilè quidquam fingi potest Ecclesiæ compendiosius, hac Episcoporum in Regiis Consiliis præsentia & authoritate, si ejus modò is sit usus, quem fuisse affirmat Archiepiscopus Episcoporum Angliæ, aut quem esse debuisse pulcherrimè à Petro Blesensi declaratum est. 1. Ut subinviti in Aulam proficiscantur, & alieno ab ea sint semper animo, nec aut concedant eò, aut ibi sedeant, nisi ut vel Ecclesiæ, vel pauperibus commodent, eo quo dictum est modo. 2. Justitiam & religionem tueri contendant, ea animi magnitudine, ea invicta fortitudine, quam ministerium Episcopale desiderat. 3. Festos quosque celebriores dies in Ecclesiis propriis, cum plebe sua agant, & eas ibi moras trahant, eum fervorem, eam diligentiam explicent, quæ priorem compenset absentiam.

Mordacissimas olim Petrus Blesensis litteras scripserat adversùs Clericos, qui Curiam frequentabant. Eos aculeos ipsemet obtudisse visus est, non ea solùm Epistola, quam hìc modò excerpsimus; Epist. 155 sed & altera *Clericis de Curia Regis* scripta. Non dissimulat posse ibi Clericos de Republica benemereri: *Nec vitam Curialium damno, qui licèt orationi & contemplationi non vacent, Rei tamen publicæ utilitatibus occupantur.* Regno & Regibus persæpè vehementer conducere, ut Regibus Clerici consuescant, assideantque: *Non solùm toleranda, sed desideranda est plerumque cum Principibus conversatio Clericorum. Tunc enim salubriter disponitur vita Regum, cùm religiosorum hortamenta sectantur, & ducuntur consilio sapientum.* Optatissimum esse, ut Principum Consiliis ita intersint Episcopi, suis ut ne Ecclesiis desint: *Licèt Episcopos & alios qui curam in se Dominici gregis susceperunt, Regum Consiliis frequenter expediat intereſſe; sua tamen interest, ne ministerium vigilantiæ Pastoralis evacuent, sed sint in conspectu Regum suæ conditionis memores, & Petri naviculam, cui præsunt, inter tempestuosos fluctus Curiæ non relinquant, &c. Ecclesiæ Prælati etsi ad varias Reipublicæ necessitates distrahuntur ad tempus à sponsæ amplexibus, à populi sibi crediti sollicitudine minimè separentur.* Quod eò tandem redit, ut canonicæ sint absentiæ istæ Episcoporum, si modò non serviant nisi Ecclesiæ & Regni utilitatibus, & coarctentur *ad tempus*.

V. Luculentissimè B. Thomas Aquinas Regulares ipsos religiosè & piè, atque accommodatè ad publicas utilitates, Aulam frequentare posse demonstravit: hinc enim aucupati fuerant obtrectatores ansam stomachandi in novos Ordines religiosos B. Dominici, & B. Francisci. Plures adducit in medium sanctissimus Doctor ex veteri Testamento laude sanctitatis florentissimos, qui frequenter in Aula Regum fuerint: pios omnes sua quidem sponte non concupiscere nisi castas & privatas contemplationis delicias; at fraterna plerumque charitate in medias illos propelli negotiorum procellas, *Sed propter alios interdum coguntur à desiderata contemplatione discedere, & se actionum tumultibus implicare.* Et ubi hæc Apostoli verba interpretatur, *Qui de Cæsaris domo sunt*, docet non repugnare sanctitati & religioni commorationem in Curia; sed carnis, sed opum, sed honorum insanas cupiditates. *Ad promovendum bonos, & impendiendum malos, videtur licitum Sanctis in Curiis Regum commorari, sed non propter delicias & concupiscentiam voluptatum.* Et alibi rursus hæc explanans Apostoli verba, *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus*, ait cavendum quidem esse, ne nosmetipsi immergamur in fluctus sæcularium occupationum; at ubi eò nos impulit necessitas charitatis, adeo non obstrepere nos præcepto Apostoli, ut ejus potiùs obsequamur exemplo, qui urgen-

Contr. Impugn. Relig. n. Relig. c.

In c. 4 Epist. a Philip.

In Ep. 2 Tim. c.

urgente Christi charitate omnibus omnia factus est. *Implicat enim se, quando sine pietate & necessitate assumit negotia; sed quando necessitas officii, pietatis & authoritatis exercetur, tunc non implicat se, sed implicat hujusmodi necessitate.*

VI. Duo erant quæ molestiam exhibere poterant in his Episcoporum muneribus, officiisque, cùm Regii Consiliarii & Ministri creabantur. Hinc nimirum residentiæ lex: inde rursus servitus quædam militiæ sæcularis. De sola hìc nobis sermo est residentia: alibi operosiùs tractaturis de illa servitute militiæ sæcularis. Non possum hìc autem non depromere Gregorii IX. responsionem ad Henricum III. Angliæ Regem, qui petierat, ut sibi, æquè ac Majoribus suis fas esset Episcopos aliquot in Aula sua remorari, & Consiliis suis astringere. Haud ægrè annuit Pontifex, ut cui persuasissimum esset frequentiam Episcoporum in Consiliis Regiis Ecclesiis & Regno tum ornamenti plurimum allaturum, tum emolumenti. *Pia devotione progenitorum tuorum, qui ad Deum, & ejus Ecclesiam debitam reverentiam habuisse noscuntur, asseris introductum, quòd Reges Angliæ semper habere consueverunt Consiliarios aliquos Episcopos Regni sui, de cujus statu eum consilio disponerent eorundem. Unde humiliter postulasti eisdem Prælatis, quibus incumbit ex officio Pastorali conservare justitiam & diligere honestatem, ut liberè assumere valeant sollicitudinem, & tibi assistere in Consiliis, à nobis licentiam indulgeri. Nos autem piam in hac parte intentionem tuam esse credentes, & tam Regni tui sperantes, quàm Ecclesiæ utilitatibus providere, Episcopis quos ad hoc duxeris evocandos, tibi assistendi in Consiliis, prout utilitas exigit & honestas, liberam authoritate præsentium concedimus facultatem.* Ab hoc eodem Pontifice Regi Daniæ indultum est, ut ad Officia Palatina, & ad Regni necessitates in sua retineret Aula unum ex Canonicis cujusque Ecclesiæ Cathedralis. Audiendus hìc Rainaldus ipse, à quo ipsa Pontificis Epistola non est publicata. *Ut è singulis Regni Ecclesiis Cathedralibus Canonicum ad sua ipsi obsequia officiaque vel Regno impendenda, posset retinere, utì necessitas flagitaret.*

nal. an. 1. n. 5 1.

ainal. an. 38. n. 62.

VII. Lubentiùs assentimus Legationibus, vel expeditionibus militaribus, ubi Regibus adhæresunt Episcopi. Cùm tota è Maurorum potestate recuperanda fuerit Hispania, ejus gentis Episcopi multò minùs poterant subducere se, suasque militares copias Regiis exercitibus, ubi Reges ipsi non opum tantùm & hominum, sed & sanguinis sui impendio Ecclesiam Christi pristinæ libertati vendicatum ibant. Narrat Rodericus ipse Toletanus Archiepiscopus molestissima se correptum aliquando febri, non potuisse in castra ad Regem proficisci; vice autem sua delegatum à se fuisse Capellanum suum, Episcopum Placentinum, qui Episcopales in exercitu functiones obiret omnes. *In hac expeditione non interfuit Rodericus Pontifex Toletanus, quia Guadalajaræ remanserat, febris acumine fatigatus, ubi finis periculum vix evasit; sed misit cum exercitu Dominicum Capellanum suum, virum venerabilem, Episcopum Placentinum, qui in exercitu loco ejus Pontificalia exerceret.* Patrocinio tunc opus erat aliquo & excusatione utendum Episcopis, non cùm Regibus & Exercitibus Regiis comites se addiderant, sed quando cessaverant. Hoc autem loco illud potissimùm observabimus, in Castris & Exercitibus Regum cùm versarentur Episcopi, non aliis tamen quàm sacris & Episcopalibus functionibus addictos fuisse.

9 c. 12.

Nec illud silebo, quod advertit Mariana, Archiepiscopum Toletanum Rodericum, commendata Palentino Episcopo Metropoleos suæ administratione, jussu Regio Italiæ Galliæque Provincias peragrasse, ut Episcopos Comitesque adhortaretur sacro se bello ut devoverent adversùs Mauros Hispanienses, & insigni authoramento eos alliceret

12. c. 23.

Indulgentiarum ab Innocentio III. concessarum.

Narrat & Gomecius in vita Cardinalis Ximenii, adhibitum & delegatum ab eo fuisse Episcopum Palentinum, ut Officialis partes impleret, idque ab eo factum esse Antecessorum suorum imitatione, qui Episcopos semper in Palatinis suis Officiis habuissent. *Fuit hæc olim Toletanorum Antistitum sive authoritas, sive majestas, ut aliarum Ecclesiarum Antistites, publicis muneribus præfectos, & Officiis privatis administros habuerint.* Profert & ejus rei exempla, initio ducto ab Archiepiscopo Roderico, quo de nos paulò antè, ex historia Gothica ab eo scripta. Addit & exemplum Petri Tenorri, qui Conchensem & Segoviensem Episcopos in Officialibus suis habuit. Petro Mendozæ Episcopus Soriensis Vicarii Generalis munus obivit. Nec diverticulo hoc aberravimus à proposito nobis de residentia sermone. Etenim Episcopi isti omnes extra Ecclesias suas in obsequio erant Ecclesiæ, Regum, & Archiepiscopi Toletani. Si ubi in Officiis Palatii Archiepiscopus Toletanus Episcopos distinebat ab Ecclesiis suis tunc abjunctos, æqua fiebat compensatio spiritalium commodorum, pro jactura quam tunc faciebant singulares eorum Ecclesiæ: non est quòd quisquam illum usum insimulet. An res ita habuerit, id nostri nec ingenii est trutinari, nec instituti. Unum illud mordicus tenebimus, absque istiusmodi compensationis patrocinio tueri neminem posse has Episcoporum ab Ecclesiis suis peregrinationes.

L. 7.

VIII. Legationes eò minùs pugnant legi residentiæ Episcoporum, quòd & breves sunt, & permagna habent ad Ecclesiæ Regnique salutem momenta. A Philippo Augusto Franciæ Rege narret Rigordus missum esse Stephanum Episcopum Noviodunensem ad Canutum Daniæ Regem, ut unam ex ejus sororibus in conjugem sibi elocaret. Ingelburgem virginem Regiam voti factus compos Episcopus in Gallias deduxit, Philppus Rex obvius Atrebatum prodiit, Episcopis & Optimatibus Regni vallatus. Ludovicus VI. Philippi Augusti parens, repudiata Eleonora priori conjuge, Hugonem Archiepiscopum Senonensem in Hispaniam legavit, ut Constantiam Regis filiam sibi uxorem abduceret. Ex animi sententia res cecidit, Aureliamque Rex cum Episcopis & Magnatibus profectus est, ut Reginam acciperet. Narrat & Guilelmus Nangius, ut B. Ludovicus Rex Valterum Senonensem Archiepiscopum ablegarit ad Comitem Provinciæ Raimundum quò Margaritam ejus filiam impetraret; eam Archiepiscopus Senonensem in civitatem deduxit, ubi & nuptias ipse celebravit. Ejusmodi exemplis scatent Annales Ecclesiastici, Episcoporum ad procuranda conjugia nunc ablegatorum, nunc ad componenda bella, pacemque revehendam; aut Regibus adglutinatorum in Curiis solemnibus, in Colloquiis, in perlustrandis Regni Provinciis.

An. 1193.

Gesta Ludovici VII. c. 29.

Memorat Glaber, ut Henricus Germaniæ Imperator Robertum Galliæ Regem modestia & benevolentia singulari prior inviserit, utque postera die ad eum Robertus perrexerit, longo Episcoporum cinctus comitatu. Leo ipse IX. dum Tullensem adhuc administraret Episcopatum, Legati provinciam objerat, ut inter Conradum Regem Romanorum & eundem Robertum Franciæ Regem pacem resarciret. Quin & postea creatus Pontifex summus, varia peragravit Regna, Principes Hungaros ut Imperatori conciliaret, concessa præteritorum impunitate, illibata posthac fide in potestate Imperatorum futuros, quibus obnoxia erat Hungaria. Longum magis quàm operosum esset plura his exempla attexere. Minimè autem necesse est, cùm satis ex his superque liqueat, quid sibi in his licere voluerint & Episcopi & Reges, sanctitatis fama insignes. Ornat Ecclesia Regnum, & vicissim ornatur ab eo, cum altiùs se inserit in Regni negotia, uno eo scopo, uno eo fructu, ut luce Chri-

Rainal. an. 1023. n. 4.

Vita ejus apud Sur. t. 2. c. 8. Apr.

ſtianæ legis, & rore quodam Pontificiæ ſapientiæ & charitatis aſpergat ſapientiam ſæcularem, alioqui à cæleſti degenerem. Nec ipſi B. Carolo Mediolanenſi Archiepiſcopo, viro ad ſummum ſacræ diſciplinæ rigorem comparato diſplicebat, ut ad regendas Reipublicæ habenas Epiſcopi Principibus ſubſidio eſſent, dum ne ſine licentia ſummi Pontificis id tentarent.

Gioſſano. L. 2. c. 18.

IX. Ut ne in Græcis penitus obmuteſcam, Athanaſius Patriarcha Conſtantinopolitanus, de quo multa jam ſæpiùs, non ſinit Epiſcopos Diœceſibus ſuis egredi, niſi ut ad Concilium advolent, aut ſi ab Imperatore, vel à Patriarcha vocentur ad breve tempus, *Niſi forte propter neceſſitatem, ad utilitatem animarum pertinentem, ab Imperatore, aut à Patriarcha ſtatim rediturus vocetur.* Nihilo rariores ſunt Legationes Epiſcoporum in Annalibus Græcis, quàm in Latinis. Verùm illud non pigebit rurſus monuiſſe, Legationes quæ nunc Ordinariæ dicuntur, in uſu olim minimè fuiſſe. Extraordinarias autem breves ſemper fuiſſe, eòque reſidentiæ Epiſcopali minimè inimicas.

Epiſt. 7. Bibl. Patr. Tom. 3.

X. Nec pœnitebit obſervaſſe, ordinarias Legationes probabiliter credi eas fuiſſe primas, quibus Principes Chriſtiani Occidentis colebant Sedem Apoſtolicam; ſicut & olim in Eccleſia Græca Patriarchæ & Romani Pontifices ipſi Apocriſiarios ſuos in Palatio Imperatorum Conſtantinopoli habebant. De Apocriſiariis alibi diximus, de Legatis Ordinariis in Occidente pauca hìc curſim libanda. Reſcripſit olim Gregorius VII. ad Olaum Norvegiæ Regem, Nuntios Apoſtolicæ Sedis in Norvegiam deſtinari non poſſe, ob ejus regionis linguæ imperitiam; ideoque ab eo potiùs mittendos Romam nobiles quoſdam adoleſcentes, qui rudimentis ibi imbuantur Religionis, litterarum, legum, rituumque Eccleſiæ ſacrorum, & has poſteas opes in patriam devehant & diſſeminent. Regi Sueciæ ſuaſit idem Pontifex, ut ſui Regni Epiſcopum, vel Clericum aliquem adprimè doctum Romam mitteret, ut Eccleſiarum Sueciæ diſciplinam, hactenus hauddubio minùs expolitam, Sedi Apoſtolicæ explanaret, ab eaque neceſſariis ad eam perpoliendam documentis inſtrueretur. Cùm Viſigothorum Reges ad Septentrionem nuper à Paganorum inſania ad fidem Chriſti ſe recepiſſent, unus ex eorum Epiſcopis Romam perrexit, de re tota Pontificem certiorem fecit, qui mox eos invitavit, ut Clericos peritiores Romam ad ſe ablegarent, à quibus ipſe, quo ſtatu res illorum eſſent, ediſceret, & viciſſim edoceret, quo illæ ritu ad Eccleſiæ Romanæ formam refingendæ eſſent. Ita Clerici, Epiſcopi, Nobiles longinquarum gentium inſueſcebant paulatim Romam ventitare, ibi diutiùs commorari, ad gentis ſuæ Eccleſias excolendas.

L. 6. Ep. 13.

L. 8. Ep. 11.

L. 9. Ep. 14.

Quod ad Legationes ſpectat, quas Obedientiæ vocant, cùm anno 1134. Remis ageret Innocentius II. ſuam illi fidem obedientiamque ſignificarunt obligaruntque, Lotharius Germaniæ Rex per Archiepiſcopum Moguntinum, Henricus Angliæ Rex per Hugonem Archiepiſcopum Rotomagenſem, Alphonſus uterque in Hiſpania Reges, per Epiſcopos Regnorum ſuorum. *Obedientia promittitur. Se filios & obedientes denuntiant.* Iſtiuſmodi ergo Legationibus plerumque fungebantur Epiſcopi, ſed & eæ breviores erant. Nec abhorret à veriſimilitudine, eo ipſo ævo, hoc eſt ſæculo XII. invectum hunc fuiſſe uſum, ut per ſolemnem Legationem Chriſtiani Principes novo Pontifici ſuam pietatem & obedientiam profiterentur; ut obviam iretur Germaniæ ſchiſmati, cùm Germani Imperatores pertinaciùs & diutiùs Pſeudopontifices obtruderent Orbi Chriſtiano.

Chronicum Maurinia.

De Romana Peregrinatione.

CAPUT XL. *P. 2. l. 2. c. 47.*

Reſidentiæ exceptio legitima, iter Romanum, à temporibus Clodovæi ad Carolum Magnum.

I. Exulantem Patriarcham cupit Gregorius Magnus, permitti ſibi à Imperatore, concedere Romam.

II. Epiſcopi Siciliæ Romam quinto quoque anno ventitabant ex officio.

III. Ante Gregorium Magnum tertio quoque anno.

IV. Quàm pia arte & induſtria curabant, ut ne his coalitionibus Epiſcoporum invideret aut inſidiaretur Magiſtratus Civilis.

V. Qui Martinus Papa Galliarum Epiſcopos aliquos ad ſe acciverit, quò eos Conſtantinopolin Legatos mitteret.

VI. Tempore Leonis I. Papæ Epiſcopi Siciliæ ad Concilium Romanum quotannis convolabant.

VII. VIII. IX. X. Epiſcopi Italiæ frequentiùs Romam confluebant, ut ad Metropolin ſuam, & ad Concilia Provincialia. Non ea ergo origo eſt Romani itineris.

XI. XII. Epiſcoporum Angliæ & Germaniæ peregrinationes Romanæ.

XIII. XIV. Peregrinationes longè frequentiores Anglorum, Francorumque cujuſque ordinis & ſortis Romam confluentium.

XV. Inter eos erant & Epiſcopi.

XVI. XVII. Epiſcopi Hiſpaniæ multò magis frequentabant Archiepiſcopum Toletanum.

I. CAlumniatorum præſtigiis deluſus Juſtinus Imperator, Anaſtaſium Sinaitam Patriarcham Antiochenum immerentem Synodico dejecit judicio, & exulare juſſit, ſubrogato in ejus locum mirabili illo Gregorio, qui & ipſe in Monte Sina Monaſticam vitam profeſſus erat. Nihil intentatum reliquit Gregorius Magnus, quo ei ab Imperatore Mauritio impetraret inſignia dignitatis ſuæ, utque eum ſineret Romæ ſecum commorari, ut mutuis ſeſe recrearent beatæin cælis patriæ colloquiis. *Indico quia à ſereniſſimis Dominis, quantis valui precibus poſtulavi, ut vos honore reſtituto, ad ſancti Petri Apoſtolorum Principis limina venire, & quouſque ita Deo placuerit, hìc mecum vivere concedant, quatenus dum vos videre meruero, peregrinationis noſtræ tædium de æterna patria invicem loquendo relevemus.* Poſt annos tres ſupra viginti cùm Gregorius in B. Patriæ gaudia devolaſſet, reſtitutus in ſuum locum eſt Anaſtaſius, qua de re & illi per litteras gratulatus eſt Gregorius Papa. Qui idem ipſe cùm in Concilio Romano diffiniri vellet diſſidia quædam ad Aquilejenſem Epiſcopum pertinentia, operam dedit ut Imperatoris juſſione Romam veniret. *Juxta Chriſtianiſſimi rerum domini juſſionem venire te volumus cum tuis ſequacibus.*

Evagr. l. 5. c. 6. Anno 572.

L. 1. Ep. 7. L. 4. Ep. 37.

II. Hinc jam perſpicis multas, caſque diverſas fuiſſe Epiſcopis cauſas Romam pergendi, & aliquantæ moræ ibi trahendæ, unde & eò ſæpè à Pontifice invitabantur. Sed longè aliæ ſubſunt, quas nunc profero. Priſca conſuetudine Epiſcopi Siciliæ Romam tertio quoque anno proficiſci cogebantur. Moleſtè tulit Gregorius ſuis ab Eccleſiis tam frequenter eos abeſſe. Legatum ergo & Vicarium Apoſtolicum in ea Inſula conſtituit Maximianum Epiſcopum Syracuſanum, qui eorum lites judicio ſuo dirimeret, ipſi verò Romam nonniſi ſingulis quin-

quen-

quenniis ventitarent. *Mandata cæleſtia efficaciùs gerimus, ſi noſtra cum fratribus onera partiamur.*
l. 2. c. 4. *Proinde ſuper cunctas Siciliæ Eccleſias te vices Apoſtolicas miniſtrare decernimus, quatenus eis non ſit neceſſarium poſt hæc, pro parvulis ad nos cauſis tanta maris ſpatia tranſeundo pervenire: ſed ſi qua fortaſſe difficilia exiſtunt, quæ fraternitatis tuæ judicio nequaquam dirimi poſſint, hæc ſolummodo noſtrum judicium flagitent; ut ſublevati de minimis cauſis, majoribus efficaciùs occupemur.* Hæc ille ad Maximianum: ex quibus rurſum patet, Romanos Pontifices, ubi per Provincias Legatos vel Vicarios Apoſtolicos inſtituerunt, non id feciſſe decerpta portione aliqua Metropoliticæ poteſtatis, & illis attributa: ſed vocatis his Legatis & Vicariis in ſocietatem ſollicitudinis, & in partem poteſtatis Apoſtolicæ Sedis; qua de re ſuprà copiosè, ubi de Vicariis Apoſtolicis.

III. Sed illud hìc præterea obſervandum venit, hanc Vicariorum & Legatorum Apoſtolicorum eò pertinuiſſe inſtitutionem, ut ne tam crebrò Epiſcopi Romam itarent. *Ut non ſit eis neceſſarium poſt hæc, pro parvulis ad nos cauſis tanti maris ſpatia tranſmeando pervenire.* Subinde tamen cauſæ incidebant tam impeditæ & tenebricoſæ, vel tanti alioqui ponderis, ut neceſſe eſſet referri ad Apoſtolicæ Sedis oraculum. Ea enim de cauſa Gregorius ipſe aſſentiebatur, ut quinto quoque anno Epiſcopi Siciliæ Romam ſe conferrent. Unde idem ipſe ad ſuum in Sicilia Nuntium: *Novit dilectio tua, hanc olim conſuetudinem tenuiſſe, ut fratres*
l. 1. ep. *& Coepiſcopi noſtri Romam ſemel in triennio de Sicilia convenirent; ſed nos eorum labori conſulentes, conſtituiſſe, ut ſuam hìc ſemel in quinquennio præſentiam exhiberent. Et quia jam diu eſt, quod huc minimè convenerunt, eos hortari te volumus, ut natalem ſancti Petri hìc, Deo perducente, nobiſcum debeant celebrare.*

IV. Suſpecta videri poterat & invidioſa Præfecto Siciliæ Imperatorio hæc Epiſcoporum Romam convocatio. Gregorius ut obices remoraſque omnes præſecaret, Nuntio ſuo mandavit, ut ipſemet quaſi ſuapte ſponte Epiſcopos illos hortaretur, ut Romam velut haud vocati peterent. *Sed ne fortè Prætori aliqua naſci poſſit ſuſpicio, ſi eos huc admonitos venire cognoverit: voluntatem noſtram intelligens, ita hoc ex te facere ſtude, ut & ipſi, ſicut prædiximus, ad diem conſtitutum huc veniant, & nulla de eis Prætori poſſit eſſe ſuſpicio.* Mandat denique, ut Romam venire invitet Epiſcopos Liparitanum & Rhegienſem in Calabria. Non debuit ſilentio premi pia illa Gregorii ſolertia ad prævertendas remoras, quas Conciliis & Congregationibus Epiſcoporum Præfecti Provinciarum injicere poſſent.

V. Galliarum Epiſcopos aliquot Romam accerſere cupiebat B. Martinus Papa, idemque poſtea Martyr, quo eos Conſtantinopolin mitteret cum Legatis ſuis, ad cauſam fidei adversùs Monotheletarum furores defendendam. Litteras ergo ille ad B. Amandum Trajectenſem Epiſcopum dedit, ut ab eo interpellatus Sigebertus Rex eam Regni ſui Epiſcopis proficiſcendi licentiam daret. *Sigebertum præcellentiſſimum filium noſtrum Regem Francorum pro ſuæ Chriſtianitatis remedio conſultiſſimè admonere atque precari ſtudeat fraternitas tua, dirigere nobis ex corpore fratrum noſtrorum dilectiſſimos Epiſcopos, qui Sedis Apoſtolicæ Legatione ad clementiſſimum Principem noſtrum, &c.* Ea erat horum Pontificum & ſapientia & ſanctitas, ut ſubtilibus & interminatis abſtinerent quæſtionibus, de finibus utriuſque poteſtatis, Pontificiæ, Regiæque: ſed conſcii expertique optima quæque & pulcherrima conſilia faciles felicesque exitus habere non poſſe, niſi ſtabili utriuſque poteſtatis conſenſione: iis utebantur delinimentis, quæ plurimùm conferrent, ut ſaluti Eccleſiæ proviſum eſſet, adhibita lubentiùs ſæpiùſque ſuavitate & ſapientia, quàm poteſtate.

VI. Sed revocanda jam oratio eſt ad Epiſcopos Siciliæ, quibus ante Gregorii Magni tempora triennio quolibet ſemel veniendum erat. Illud à Leone Papa notatum eſt, priſci moris fuiſſe, ut bina quotannis Concilia cogerentur Provincialia, utque anno quolibet tres Siciliæ Epiſcopi Romam venirent exeunte Septembri, ut in commune conferrent cum cæteris Epiſcopis de religioſa Canonum obſervantia. Sic enim Leo ipſe ad Epiſcopos Siciliæ cohortandos, ne tam piæ deeſſent conſuetudini. *Illud primitus pro concordiſſimæ unitatis cuſto-* L. 4. c. 7.
dia exegimus, ut quia ſaluberrimè à ſanctis Patribus conſtitutum eſt, binos in annis ſingulis Epiſcoporum debere eſſe conventus; terni ſemper ex vobis ad diem tertium Calendarum Octobrium Romam, fraterno Concilio ſociandi occurrant, & indiſſimulanter à vobis hæc conſuetudo ſervetur. Quoniam faciliùs poterit provideri, ut in Eccleſiis Chriſti nulla ſcandala, nulli naſcantur errores, cùm coram beatiſſimo Apoſtolo Petro ſemper in commune tractandum ſit, ut omnia inſtituta, Canonumque decreta, apud omnes Domini Sacerdotes inviolata permaneant.

VII. Hinc ediſcimus accitos fuiſſe Romam Siculos quotannis Epiſcopos, ut alteri Provinciali Concilio intereſſent, cùm ex canonicis univerſæ Eccleſiæ inſtitutis bina quolibet anno celebrari deberent. Et ne tamen ſuis Epiſcopi Eccleſiis aut diutiùs avocarentur, aut ſæpiùs, duplex invectum fuerat temperamentum ad Epiſcopos Siculos, ut tres tantùm mitterent Præſules, qui univerſorum gererent vices; utque ſemel quolibet anno mitterent ad poſterius Concilium tempore autumnali.

VIII. Romam ergo confluebant hi Epiſcopi, tanquam ad Metropolin ſuam, ut Papæ Provinciali Concilio intereſſent. Intererant haud dubio & Italiæ Epiſcopi, eò frequentiores, quò propiores, nec ullo mari avulſi, ut ex litteris liquet Gallæ Placidiæ Auguſtæ ad Theodoſium Juniorem. *Leo* Con. Chalc. Par. 1. c. 26.
Epiſcopus multitudine Epiſcoporum circumſeptus, quos ex innumerabilibus civitatibus Italiæ, pro principatu proprii loci, ſeu dignitate collegit. Sardiniæ Epiſcopi, ut & Siciliæ, cum Italis coalescebant in Concilia Romana, ut videre eſt in Epiſtola Sardicenſis Concilii ad Julium Papam, ubi illum orant, ut Sardicenſia ſua decreta cum Epiſcopis communicet Siciliæ, Sardiniæ & Italiæ. *Tua autem excellens prudentia diſponere debet, ut per tua ſcripta, qui in Sicilia qui in Sardinia & in Italia ſunt fratres noſtri, quæ acta ſunt, & quæ definita, cognoſcant.*

IX. Illa ergo ab origine manaverat ea conſuetudo, ut author eſt Leo, quòd duo quotannis à Metropolitano Concilia cogenda eſſent: *Saluberrimè à ſanctis Patribus conſtitutum eſt, binos in annis ſingulis Epiſcoporum debere eſſe conventus.* Erat autem tunc, ut apparet, Romanus Pontifex, unus Siciliæ, Sardiniæ, & ferè univerſæ Italiæ Metropolitanus. Commemorant enim Annales Eccleſiaſtici Concilia aliqua Provincialia ab Ambroſio Mediolani adversùs Jovinianum convocata; at nec monumenta extant ulla, nec veſtigia Conciliorum in Sicilia, vel in Sardinia habitorum, vel in ea Italiæ parte, quæ ab urbe Roma in Siciliam exporrigitur. Effuderat ſe fides ab Urbe in omnem Italiam & in viciniores Inſulas. Ita conglutinatæ erant hæ Provinciæ longè ſtrictiùs quàm cæteræ Romano Præſuli, & diutiſſimè propriis caruere Metropolitanis.

Ubi ſcribit Hieronymus Cornelium Papam ad Fabium Antiochenum Epiſcopum litteras dediſſe *De Synodo Romana, Italica & Africana*, de damnatione Novatiani: in cauſa eſſe potuit perſecutionis atrocitas, ut ne Italiæ omnes Epiſcopi Romam confluere poſſent. Ideò & Aurelianus Imperator minùs infeſtus Eccleſiæ, conſtituit ut Paulus Samoſatenus in Concilio Antiocheno damnatus, Epiſcopali- De Script. Eccleſ. in Cornel.

palibus Antiochiæ ædibus ejiceretur, eæque illi addicerentur, *quibus Italiæ & Urbis Romæ Episcopi per litteras tribuendam præscriberent*. Non novum condebat jus Aurelianus, sed ex veteris juris usu sanciebat; quo Episcopi Italiæ cum Papa ad Romana Concilia adgregarentur. Cùm Constantinus causam Cæciliani Chartaginensis Episcopi & Donati Melchiadi Papæ & Concilio Romano delegasset, Concilio huic Romano affuere Episcopi Italiæ, ac præ cæteris Mirocles Episcopus Mediolanensis. *Ad urbem Romam ventum est ab iis tribus Gallis, & aliis quindecim Italis, &c. Cùm consedissent Miltiades Episcopus urbis Romæ, & Mirocles Mediolano, &c.* Ita Optatus. Concilium erat, ut vides, Romanum: cui tamen inter erant Episcopi Italiæ & inter eos Mediolanensis.

Euseb. l. 7. c. 30.

Opta. l. 1.

Apparet ergo Metropoles Mediolanensem, Ravennatem, Siracusanam, Calaritanam institutas postea fuisse. Prima videtur emersisse interea Mediolanensis Metropolis, cujus & Metropolitani confirmandi potestatem sibi Papa servavit integram. Emersit postea Metropolita Ravennas, qui Romam pergere & ibi ordinari tenebatur, ut ex Epistolis constat Gregorii, ex quibus & illud liquet cæteris Italiæ Provinciis nullos fuisse Metropolitanos, primumque ipsum misso Pallio ea dignitate exornasse Syracusanum in Sicilia, & Calaritanum in Sardinia Episcopum. Denique minimè necesse fuisset, quotannis Romam ventitare tres Episcopos Siciliæ, si ei suus fuisset aliquis Metropolitanus, suumque adeo Provinciale Concilium.

Plus momenti mihi visum est esse in his rationibus, quàm in argumento, quod insculpitur ex Epistola Constantini Imperatoris, qua Episcopum Syracusanum ad Concilium Arelatense vocabat. Inter civiles Metropoles numerabatur Syracusana civitas, & eò poterat spectare Constantinus. Ambigi certè non potest, quin pauciores tunc fuerint Metropoles, fuerintque complures præterea Episcopi alii ad Concilia generalia vocandi.

X. Missa facio complura alia Concilia Romana, quò convenerunt Episcopi Italiæ, immo & Mediolani, & Ravennæ, sive illi tum fortè Romæ commorarentur; sive quòd in Italia, non secus ac in aliis Christianæ Reipublicæ partibus, Concilia Nationalia visa sint semper Provincialibus utiliora, gratiora, & adusus Ecclesiarum accommodatiora. Ex his certè quæ hìc jam diximus, abundè liquet, eam quæ medio ævo invaluit consuetudinem, ut certo annorum intervallo omnes Orbis Episcopi Romam commearent, nequaquam ex hac manasse Episcoporum Italiæ, Siciliæ & Sardiniæ consimili necessitate. Si ad tempora enim usque Leonis Papæ quotannis Romam ventitabant Episcopi Siciliæ; si exinde semel quoque triennio venire jussi sunt; si denique Gregorius præcepit, ut quinto tantùm quoque anno eò venirent, quòd eis nempè Episcopum Syracusanum præfeciisset, Legatum & Vicarium sedis Apostolicæ; non pertinebant hæc omnia nisi ad aliam Canonum regulam, ut Conciliis Provincialibus se sisterent Episcopi, vel Nationalibus. Atqui nihil ad Concilia attinebat, illa sive consuetudo, sive lex, qua omnes orbis Episcopi Romanum iter adgredi certis temporum intervallis jussi sunt.

In eam rem Zacharias Papa decretum edidit anno 743. in Concilio Romano. Eo Canone præcipitur, ut omnes Episcopi, qui à Romano Pontifice ordinantur, Romam quotannis commeent, si minùs distent; si remotiores autem sint, eo annorum intervallo veniant, quod dum ordinarentur, Chirographo suo ratum habuerunt. *Ut juxta sanctorum Patrum & Canonum statuta, omnes Episcopi, qui hujus Apostolicæ sedis ordinationi subjacebunt, qui propinqui sunt, annuè Idus Maji Petri & Pauli liminibus præsententur, omni occasione sepositâ. Qui verò de Inquinquo, juxta Chirographum suum impleant.* Ex quo apparet, 1. non contineri eo decreto, nisi illos qui suffraganei sunt Romanæ Metropoleos, aut qui à Pontifice ordinantur. 2. Eam coitionem annuam tot Episcoporum, Synodum hauddubiè fuisse. 3. Cùm Metropolis Romana olim complecteretur Italiam, Siciliam, Sardiniam, Corsicam, non potuisse non permagnam esse illam Episcoporum adgregationem, atque adeo ingentem Ecclesiarum suis Pastoribus interim orbatarum mœrorem. Hinc illa temperamenta à posterioribus Pontificibus excogitata. 4. Postquam etiam alios & alios Metropolitanos instituere Romani Præsules in regiunculis ampliſſimæ suæ Metropoli decerptis, hæc eadem illis præscripsere Romanæ profectionis intervalla, pro modo distantiæ, uti & Episcopis, qui eis parebant. 5. Qui remotiores erant, Chirographo suo, dum ordinarentur, ad ea se primæ Sedis obsequia obligabant.

XI. Missus à Gregorio II. Bonifacius ad Germaniam Christiana fide imbuendam, revocatus est postea Romam, ut Moguntinus ordinaretur Archiepiscopus, & necessariis ad Ecclesiæ regimen imbueretur documentis. In Gallias & Germaniam iterum ablegatus, Apostolicisque ibidem aliquandiu laboribus perfunctus, Romanum iterum emensus est iter, quo Apostolorum veneraretur limina, hauriretque velut in ipso limpidissimo fonte, purissimæ tum fidei rivulos, tum disciplinæ. Fidem facit Gregorius III. In Epistola tum data, cùm illum rursus in Germaniam ablegaret. *Post temporum spatia, orationis causa, ad limina beatorum Apostolorum sese præsentavit, & quæ ad animarum salutem pertinent, à nobis poposcit imbui; nos Deo favente, ut sacra docet Scriptura, eum edocentes, ad vos remeaturum absolvimus, &c.* Illud quoque eidem Bonifacio indultum est à Zacharia Papa, ut appetente morte successorem sibi deligeret, qui Romam ordinandus accederet.

Epist.

Conc. Tom. 3. 523.

XII. Augustinus Angliæ Apostolus, antequam animam ageret, Laurentium sibi successorem, & Mellitum Episcopum Londinensem ordinavit. Mellitus extincto Augustino, pauco pòst tempore Romam venit, ut de necessariis Angliæ causis cum Pontifice tractaret. Jussit eum Pontifex Concilio Romano interesse, atque ita cum Synodicis his institutionibus in Angliam remeare. *His temporibus venit Mellitus Londinæ Episcopus Romam, de necessariis Ecclesiæ Anglorum causis cum Apostolico Papa Bonifacio tractaturus. Et cùm idem Papa reverendissimus cogeret Synodum Episcoporum Italiæ, de vita Monachorum & quiete ordinaturus, & ipse Mellitus inter eos assedit; ut quæque erant regulariter decreta, sua quoque authoritate subscribens confirmaret, ac in Britanniam rediens, secum Anglorum Ecclesiæ mandata, atque observanda deferret, cum Epistolis quas idem Pontifex Laurentio, & universo Clero, Regi, atque genti Anglorum direxit.* Hæc Beda.

Beda l. 2.

XIII. Hæc potiùs incunabula fuerint ejus consuetudinis, qua de hìc agimus, si Romanis his à profectionibus cessatum non fuisset. At nonnisi extincto Deusdedit Archiepiscopo Cantuariensi sexto post Augustinum, cùm ea sedes aliquandiu vacasset, missus est ab Angliæ Regibus Vighartus Presbyter Romam, ut Cantuariæ Archiepiscopus ordinaretur. Vigharto mox ubi Romam attigit obeunte, ejus in locum Vitalianus Papa Cantuariæ Archiepiscopum præfecit ordinavitque Theodorum illum doctrinæ & sapientiæ fama clarissimum; à quo & antiquissimo splendori suo restituta est Ecclesia Anglicana.

Ibidem L. 4. c.

Interea verò Clerici, Laici, Reges ipsi Romana itinera frequentare cœperunt, ut Christum ad Apostolorum tumulos venerarentur. *Abeunte Romam Ceadualla successit Hun, qui & ipse relicto regno, ad limina beatorum Apostolorum profectus est, cupiens in vicinia locorum sanctorum ad tempus peregrinari in terris, quo familiarius à sanctis recipi*

L. 5. c.

mere-

meretur in cœlis ; quod his temporibus plures de gente, Nobileſque, laici & Clerici, viri ac fœminæ certatim facere conſueverunt. Berthuvaldus Theodori ſucceſsor Romam petiit, ut ibi ordinarêtur. Eò miſsus eſt etiam Villebrordus à Pipino, ut Friſonum Epiſcopus ordinaretur. Coenredus & Offa Reges Regno ſe abdicarunt, ut Romæ Monaſticam profiterentur vitam. Vilfridus doctrinæ ubertate & ſanctitate præſtantiſſimus, antequam ordinaretur Eboracenſis Epiſcopus, Romæ Theologicas hauſerat & Eccleſiaſticas omnes diſciplinas. Epiſcopatu verò dum perfungeretur, iis conflictatus eſt calamitatibus & perſecutionibus, ut bis compulſus fuerit Romam, ut ad perfugium certiſſimum, ſe recipere. Mortuo ſucceſſit Acca, qui & ſocius ſtudiorum ei acceſserat olim in Academiis urbis Romæ.

XIV. Ita Laici, Clerici, Epiſcopi, Reges Romanum terebant iter, & fundamenta jaciebant earum peregrinationum, quarum in originem hìc inquirimus. Ennodius de Monumentis Apoſtolorum agens, ad illa teſtatur fideles undique concurſaſse, *Illud quod ex omnibus orbis cardinibus devotos attrahit.* Ex Galliis Bricius Turonenſis Epiſcopus obtrectatorum perverſitate ſede ſua deturbatus Romam fugit, ſeptem annos ibi egit, & tandem cum Pontificio rediit decreto, quo reſtituebatur. Servatius Tungrenſis Epiſcopus Romam petiit, ut Hunnorum à Gallis populationes fuſis ad Apoſtolorum limina precibus propulſaret: nec tamen voti compos factus eſt. Avitus Epiſcopus Viennenſis, ad Senatum Romanum ſcribens, optatiſſimum fuiſse ſignificat, ut Epiſcopi Galliarum potuiſsent ipſimet Romam convolare, ut officia & religionis & pietatis obirent: aut certè unum ut in locum coire omnes poſsent, ut quid de cauſa Symmachi Papæ ſentirent, teſtificarentur, & quantum ejus honori & amplitudini obſequi ſe poſse cuperent; ſed jamdiu bellicis tumultibus ea itinera ſibi obſepta eſse, & Provinciarum inter Reges partitionibus, jam plenioribus illis Synodis aditum eſse interclusum. *Primùm fuerat talis ſtatus rerum deſiderandus, ut ipſi per nos urbem orbi venerabilem pro dependendis divinis humaniſque expeteremus officiis. Sed quia iſtud jam dudum per rationem temporum fieri poſſe ceſſavit; velimus, quod fatendum eſt, vel eò ſecuritatis accedere, ut quæ in cauſa communi ſupplicari oportet, amplitudo veſtra congregatorum Galliæ Sacerdotum relatione cognoſceret. Sed quoniam hujus quoque nos voti impotes Provincia, præfixis regnorum determinata limitibus, &c.* Qui locus maximè opportunus mihi videtur, ut liqueat ante annum Chriſti quingenteſimum, hoc eſt antequam Boreales gentes in Gallias irrumperent, in more poſitum fuiſse, ut Epiſcopi Gallicani Romam turmatim pergerent, ubi gravis aliqua Eccleſiæ neceſſitas illos eò invitabat, ut Apoſtolorum corporibus, & ſucceſsoribus Petri ſolemnes impenderent honores. Eo enim ſenſu donanda ſunt hæc verba Aviti: *Pro dependendis divinis humaniſque obſequiis.*

XV. Si qua ſupereſset dubitationis nubecula, diſcuti ea poſset hoc B. Audoeni Rotomagenſis Epiſcopi exemplo, qui poſtquam Eccleſiis & Monaſteriis fidei integritatem, Canonumque diſciplinam caſtiſſimam vindicarat, Romanæ ſe communiſit peregrinationi, tum ut veneraretur immortalem Apoſtolorum in Monumentis ipſis ſuis gloriam, tum ut lucis aliquid ex ipſo lucis fonte mutuaretur. *Itaque poſt fundatam in fide Eccleſiam, poſt doctrinæ fluenta, poſt tot ædificata Monaſteria, poſt tranquillatum totius Franciæ regnum, urbem Romam, Caput orbis & Chriſtianæ Religionis, quam Apoſtolorum Principes ſuis corporibus ornant, Pontificatum tunc obtinente Adeodato Papa, adire conſtituit, &c. Abſolutis verò apud loca Sanctorum diu optatis precibus, divinis acceptis reſponſis, in Gallias revertit.* Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus abſterſis adverſariorum calumniis apud Theodoricum Regem Ravennæ, inde Romam properavit, ut Symmachum Papam revereretur. *Poſt hæc Romam veniens, B. Symmacho Papæ ac deinde Senatoribus exhibetur.* Hilarius Arelatenſis Epiſcopus Romam & ipſe petiit, ut prolatam à ſe in Chelidonium Veſuntionenſem Epiſcopum ſententiam tueretur: & mox ubi eò appulit, Apoſtolorum tumulis & Leoni Papæ pro more accidit venerabundus. *Apoſtolorum Martyrumque occurſu peracto, beato Leoni Papæ illico ſe præſentat, cum reverentia impendens obſequium, & cum humilitate depoſcens, ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito ordinaret.* Cùm denique Pelagius II. ad Annacharium ſcriberet Epiſcopum Altiſiodorenſem, gratulabatur ei, quòd Romam proficiſcendi conſilium iniſset, & Apoſtolorum exemplo perſuadebat, quantumvis ſpiritus vinculo & charitatis nexibus ſibi Epiſcopi mutuò cohæreſcant, has tamen fructuoſiſſimas eſse congreſſiones. *Laudanda tuæ charitatis vota relegimus, quibus te, niſi gentilis motus obſiſteret, ad nos venire voluiſſe ſignificas. Licèt enim ſpiritualiter & ſimul & unum ſemper ſimus in Domino; veruntamen etiam præſentias corporales, & antiquiores Patres, & ipſos quæſiſſe invenimus Apoſtolos.* Ex Epiſtolis Gregorii Papæ colligitur Magnatibus laicis curæ fuiſse, ut diem feſtum B. Petri Romæ agerent. Idem obſervare eſt in Epiſtolis B. Paulini.

XVI. Hiſpanos Epiſcopos à frequentatione Romanæ civitatis & Eccleſiæ ſummovebat locorum diſtantia; ſed quibus Hiſpani Præſules Toletanum colebant Archiepiſcopum honoribus & obſequiis, iis mirificè approbantur, quæ Romanæ Eccleſiæ impenſiſſima ſunt religionis exhibita officia. Concilio enim VII. Toletano ſtatutum eſt, ut quò urbi & Eccleſiæ, ubi ſedes eſſet Regis, & Metropolitani Toletani, honos haberetur, viciniores Epiſcopi eò advolarent ſinguli ſingulos menſes ibi peracturi, cùm eos Toletanus Antiſtes vocaret, exceptis tamen meſſis & vindemiæ feriis. *Placuit, ut pro reverentia Principis ac Regiæ ſedis honore, vel Metropolitani civitatis ipſius conſolatione, convicini Toletanæ ſedis Epiſcopi, juxta quod ejuſdem Pontificis admonitionem acceperint, ſingulis per annum menſibus eadem in urbe debeant commorari; meſſivis tamen & vindemialibus feriis relaxatis.* Can. 6. In Concilio Emeritenſi declaratum eſt, exolvendos Metropolitano honores, qui à Conciliis præſcripti fuere: ideoque ſi quis Epiſcopus Provinciæ ad eum non accurreret, mox ut evocatus fuiſset, Natale Domini & Paſcha cum eo celebraturus, protinus eum anathemate feriendum, niſi gravior morbi vis ceſſationem eam excuſaret. *Sicut primatus reverentiæ Metropolitano Epiſcopo jubetur impendi per ſynodicam regulam, ita & à Comprovincialibus ſuis ſerventur hæc monita. Ut dum quiſquam Comprovincialis Epiſcopus Metropolitani ſui admonitionem acceperit, pro diebus feſtis Nativitatis Domini & Paſchæ cum eo peragendis, veniendi ad eum nullam faciat excuſationem.* Can. 6. Et mox: *Si ſanus venire diſtulerit, abſque excommunicatione admittendus non erit.*

XVII. Non temerè forſan ſuſpicaretur quis, Metropolitanos Toletanum & Emeritenſem hos ſibi honores decerni voluiſse, honoris & gloriæ magis cupidine, quàm zelo diſciplinæ. Sed ex Concilio Toletano XIII. manifeſtè patebit, ex evidenti utilitate, adeoque & ex urgenti neceſſitate coactos fuiſse Reges & Metropolitanos, ut Epiſcopos ad ſe congregarent, pro rebus arduis conſultandis, pro creandis novis Epiſcopis, aliiſque graviſſimis cauſis. *Accidit multoties ut cauſa ſalutis alicujus, vel collationis neceſſariæ evocati à Principe, vel Metropolitano confinitimi Sacerdotes venire differant, &c. Et ideo ſi quis Epiſcoporum à Principe vel Metropolitano ſuo admonitus, ſive pro feſtivitatibus ſummis, Paſcha ſcilicet, Pente-*

Can. 8.

L. 5. c. 12.

Surius die 6. Maji, c. 10.

L. 6. Ep. 9.

Ep. 13. 16.

Can. 6.

Can. 6.

Can 8.

coste & Nativitate Domini celebrandis, sive pro causarum negotiis, seu pro Pontificibus consecrandis, vel pro quibuslibet ordinationibus Principis ad constitutum diem venire distulerit, se noverit excommunicatione mulctari.

CAPUT XLI. *P. 2. l. 2. c. 51.*

Residentiæ exceptio canonica, iter Romanum, voti causa aut jussu Papæ, aut ad Concilium Romanum, sub Imperio Caroli Magni.

I. Romam profiscisci tenebantur Episcopi ad Romana Concilia, cum jubebat Papa, sed non sine Regis licentia.

II. Erat & ea Regis licentia necessaria, cùm voti causa ad limina pergebant Apostolorum.

III. Agnovit Nicolaus Papa, eam Regis licentiam Episcopis necessariam esse.

IV. Sub Pipino & Carolo Magno idem professi usint Pontifices.

V. Novæ ejus rei probationes.

VI. Nec secus sub stirpe Clodovæi Regia.

VII. Inferiorum Beneficiariorum ardorem nimium in pias peregrinationes sacri Canones prohibuere.

VIII. Postquam Episcopi tam altè penetrarunt, admissique sunt ad Regni gubernacula, ad secretiora Consilia, ad arcana Imperii, æquum non erat, ut injussu Principis Regno egrederentur.

IX. Solvitur objectio ex Canone Concilii VIII. Generalis.

X. Non is hujus Canonis scopus sensusque, ut Galli arroderentur.

XI. Explanatur Canon.

XII. De peregrinationibus Romanis Episcoporum certis intervallis.

I. PRoposítum mihi non est, ut in eam hìc altiùs me immergam quæstionem, An ut jussio Principis ad se Episcopum vocantis, canonica residentiæ exceptio est: ita sit & jussio Pontificis Episcopum Romam accersentis. Non videtur addubitasse Hincmarus, quanquam & illud innuat, assensionem Principis necessariam esse, ut Regni finibus Episcopus excedat. *Dignum & justum est, ut quemcumque Episcopum Romanus Pontifex ad se venire mandaverit, si infirmitas, vel gravior quæcumque necessitas, vel impossibilitas, sicut sacri præfigunt Canones, eum non detinuerit, ad illum venire studeat. Et quicumque viderit, vel audierit quòd Rex & Episcopus Apostolicæ Sedis summum Pontificem promptè obaudiunt & honorant, & promptiùs & humiliùs eis subjecti sui obedient.* Cùm docet Hincmarus tantò omnes Regi & Episcopis religiosiùs parituros, quantò ipsos viderint Sedi Petri obsequentiores: satis insinuat, mollem illam Sacerdotii & Regni, ac per necessariam concordiam id jubere, ut ne injussu Regis Episcopi Regno abscedant. Rursum idem & alibi Hincmarus tradit ubi expostulabat Leo IV. Papa, quòd non ad se per Episcopos allata essent Acta Concilii in Galliis habiti; exploratum ei non fuisse, Metropolitanos Galliæ præter jussionem Regis nec exire ipsos Regni finibus posse, nec Episcopos emittere. *Nesciens quia nos Metropolitani in his regionibus non habemus potestatem, ut sine consensu vel jussione Regis, aut nos ipsi ire, aut Coepiscopos nostros quoquam possimus longiùs dirigere.*

Tom. 2. p. 252.

Pag. 306.

Voto se constrinxerat Hincmarus Laudunensis Episcopus, Romanam ut urbem peteret, Apostolorum sacra pignora adoraturus: cùmque eò etiam à Papa invitaretur, Hincmarum Remensem interpellavit, Regis ut licentiam sibi impetraret. *Obsecro, quo vestra Archiepiscopali authoritate apud Regis clementiam obtineretis, quatenus Papæ Adriani præceptis & institutionibus Ecclesiasticis mihi liceat obedire, velut ei qui de omni Ecclesia fas habeat judicandi. Videlicet ut limina Apostolorum Petri & Pauli, ut devovi, & ab eodem insuper vocatus sum, penetrarem.* Pag. 351.

II. Habes hìc ergo causas Romani itineris duas, votum sacræ peregrinationis, & jussionem Papæ ad causas Ecclesiasticas in commune consultandas. Utrobique porro Regis licentia necessaria. Ideo & Carolus Calvus Hincmarum Laudunensem monuit, veniret, causasque itineris justas edoceret, nec dubitaret licentiam protinus annuendam. *Tibi remandavit Rex venires ad illum; & si ipse pro causa rationabili te illuc ire velle cognoscere posset, tibi licentiam non denegaret.* Pag. 605.

III. Nicolaus Papa I. acceptis litteris Ludovici & Caroli Calvi Regum, causantium non posse Galliæ & Germaniæ Episcopos Romam ad Concilium, quòs eos vocarat, accurrere, quòd fines Regni adversùs Paganorum incursiones tuendi essent: rescripsit mox Pontifex, Et ingenii & ministerii Episcopalis esse, ad Concilia venire, non ad militares expeditiones. *Cùm militum Christi sit Christo servire, militum verò sæculi sæculo.* In majoribus causis *juxta priscum ritum* cogi debere universalia Concilia. Sed hæc præfatus, fatetur tandem non posse Episcopos in crimen adduci, cùm Rex eos esset remoratus. *Quod si qui ex confratribus nostris Episcopis talia misissent, habueramus qualiter illos reprehendere, & redarguere deberemus: excepto si Regalem magnitudinem vestram se impedire dixissent: in vobis hoc pendere & corrigi debere videretur.* Quo satis perspicuè permittitur Principibus facultas suos in Regno retinendi Episcopos, quando ea ingruunt rerum temporalium discrimina, quæ eorum præsentiam desiderent, Ecclesiæ autem & Concilii necessitas minùs tunc urget. Hujus necessitatis judices & arbitri sunt Pontifices, Reges, Episcopi; sed ita prorsus ut non sibi tantùm singuli, sed sibi mutuò omnes consultum velint, & ea sectentur, quasi media quædam temperamenta, quibus incorrupta concordia & benevolentia alatur. Epist. 27

Cùm Constantinopolitano I. & Chalcedonensi Concilio aut concessa, aut confirmata esset potestas Exarchis omnibus & Patriarchis cogendi Concilii Universalis omnium sui Patriarchatus Episcoporum, poterat meritissimò Nicolaus Pontifex idem sibi jus vendicare. Nequaquam verò de eo controvertebatur. Semel tantùm Germaniæ & Galliæ Episcopos ad magnæ molis negotia convocari cupiebat Papa. Ideo nec Episcopi prætexuerunt nisi necessitatem tuendi armato milite Regni confinia. Nec molestus illis posthac fuit Papa, comperta semel Regis voluntate. Prometur mox Canon Concilii XIII. Oecumenici, quo sancitur, ne Principes prohibeant Episcopos itare ad Concilia Romana, & ne Episcopi ipsi ea declinent fraudulento obtentu tuendi necessariò Regni. Sed non eo jubentur Canone Episcopi injussu Regis Regno egredi, aut nihil pensi habere, quibus Respublica necessitatibus conflictetur.

IV. Pipinum Regem Stephanus Papa oraverat, ut ex Episcopis suis doctissimos quosque Romam delegaret; Pipino interim hinc excedente, Carolus Magnus duodecim Episcopos ad Romanum demisit Concilium, & in iis Senonensem, Moguntinum, Turonensem, Lugdunensem, Bituricensem, Narbonensem & Remensem Archiepiscopos. *Dirigentes Christianissimi Reges duodecim Episcopos, &c. Quibus congregatis Concilium peractum est, &c.* Nec Nicolaus plura cupiebat, nec est quòd in ejus gestis nescio quas veluti latitantis astutiæ fibras venemur; totus erat ille in zeli sui flamma explicanda ad Christi & Ecclesiæ decus. Adrianus I. in litteris ad Carolum Magnum datis non dissimulat nisi annuen- Conc. G. To. 2. p.

nuente Rege non posse Gallos Romanum iter ingredi. *Sicut vestri homines sine vestra absolutione ad limina Apostolorum, neque ad nos contingunt.* Fatetur sua ipsius interesse Pontifex, ut res ita sint comparatæ, ne & sui nisi jussu aut permissu suo possint in Gallias transmeare. *Ita & nostri homines, qui ad vos venire cupiunt, cum nostra absolutione & Epistola veniant.*

V. Cùm denique Adrianus II, Hincmaro Remensi mandasset, ut Hincmarum Laudunensem & tres alios Episcopos Romam mitteret Romano affuturos Concilio, nomine omnium Galliæ Episcoporum: rescripsit Hincmarus, injussu Regis nec se, nec alios Præsules Romam aut ire posse, aut quenquam mittere. *De eo quod pusillitati meæ vestra rescripsit sublimitas, ut Hincmarum & alios tres Episcopos, omnium Episcoporum regni domni Caroli vicem ferentes, ad Synodum Romam mitterem: vestra sciat authoritas, quia nec Hincmarum, nec quemlibet Episcoporum Remorum Diœceseos, minimè autem aliarum Provinciarum Episcopos, nisi domnus Rex illis præceperit, Romam vel in aliquam partem, mea commendatione mittendi habeo potestatem: nec ipse ego ultra fines sui regni, absque illius scientia progredi valeo.*

Concilium Duziacense I. Hincmarum Laudunensem alloquens de profectione sua Romana, seu voti causa exolvendi, seu Papæ mandatis ut morem gereret, pollicetur, nec Regis, nec Concilii Gallicani consensionem ei denegatum iri. *Si aut voluntarius, aut à Sede Apostolica vocatus Romam ire volueris, cum licentia domni Regis & fraternitatis nostræ unanimitate religiosum iter illud aggredere.*

Lotharius Imperator ad Leonem IV. Papam scripserat Hincmarum Remensem Archiepiscopum consilium primò arripuisse inter exordia Episcopatus sui Romam proficiscendi; sed à se & à Carolo Calvo fratre Regeque prohibitum illum fuisse, quòd incumberent gravissimæ & intricatissimæ quædam causæ, quæ sine eo expediri non possent. *Et quia illum volentem Romam proficisci, tam ipse quàm frater suus Carolus Rex Franciæ, quando ei valdè necessarius ad sopiendas, quæ tunc exortæ fuerant perturbationes, retinuerunt.* Vulfarius qui Remensi Ecclesiæ ante Hincmarum præfuerat, à Carolo Magno copiam sibi fieri expresserat peregrinationis Romanæ, ad quam se voto obligaverat. Quanquam non satis constet, an reapse profectus sit. *Eundi Romam causa orationis ad sanctum Petrum licentiam ab Imperatore se accepisse in quadam sua designat Epistola, sed utrum ierit, certum non habemus.*

VI. Salonius & Sagitarius sub prima Galliæ Regum stirpe, criminum suorum & depositionis infamia notissimi, cùm à Concilio Gallicano Romam provocassent, à Guntramno Rege potestatem expresserunt Romam commeandi. *Ad Regem accedunt, implorantes se injustè remotos, sibique tribui licentiam, ut ad Papam urbis Romanæ accedere debeant. Rex verò annuens petitioni eorum, datis Epistolis eos abire permisit.* Ut denique retro ad superiora sæcula volvamur, Concilium Agathense temporibus Clodovæi Regis celebratum, Episcopis præcipit, ut ad Concilium conveniant, aut ad ordinationem Episcopi, cùm per litteras eos Metropolitanus vocabit, nisi corporali ægritudine, aut jussione Principis distineantur. Itaque sub utraque Regum Galliæ stirpe Clodovæi & Caroli Magni, quantacumque fuerit Pontificum potestas, & juris prærogativa, ad vocandos Romam Episcopos ad Concilia, Regum consensione certissimè opus fuit. Apud Flodoardum legere est querimonias Stephani VII. Papæ ad Fulconem Remensem Archiepiscopum, nec non & comminationes pœnarum canonicarum, nisi contenderet ad Concilium Romanum. Respondens autem Fulco blandissimè Pontificem demulcet, nec regerit non teneri se ea lege adeundi Concilii; quin immo pariturum se pollicetur, cùm primùm pax Regno restituta fuerit, & sibi per Regem ire licuerit. *Si aliqua Regno quies concessa fuerit, & ab Odone Rege licentiam impetrare valuerit.* Non ergo unquam Galli Præsules imperante Carolo Magno, ejusque stirpe, jactarunt se immunes esse à necessitate adeundi Concilii Patriarchalis Romani: sed vel Pontificibus ipsis persuasissimum erat ei necessitati parere eos non posse, nisi Rege assentiente. Nec ea erat verborum rixa, aut sententiarum, rerumque conflictatio, sed evidentissima necessitas confirmandæ & usque perpetuandæ Regni & Sacerdotii concordiæ; qua dissiliente, nihil jam constare, nihil prorsus stare potest.

VII. Ad minores jam nobis pergendum est Beneficiarios, quorum vel pietati, vel curiositati, vel imprudentiæ modus statuendus aliquis fuit; interdicto, ne peregrinationi se vel Romanæ ad B. Petrum, vel Turonensi ad B. Martinum committerent, nisi permittente Episcopo, qui & ipse monendus fuit, ne nisi circumspectissimè permitteret. In Concilio Verno anni 755. prohibiti sunt Regulares, ne Romano se darent itineri, nisi ad causas Monasterii persequendas, & Abbatis mandato. *Nisi obedientiam Abbatis sui exerceant.* In Concilio Cabilonensi II. anno 813. vetantur Parochi Romam ire, aut Turonum, nisi permittente Episcopo. *Romam sive Turonum absque licentia Episcopi sui adire, penitus decrevimus inhibendum.* In eodem Concilio laborarunt in eo Præsules, ut eam excuterent Presbyteris, Diaconis, cæterisque Clericis temerè præjudicatam opinionem, posse hujusmodi peregrinationibus expiari ea facinora, quibus sacro ministerio fuerant arcendi: *Negligenter viventes, in eo purgari se à peccatis putant, & ministerio suo fungi debere, si præfata loca attingant.* Sugillaverat & Carolus Magnus illos, qui hoc peregrinationum piarum fuco vitia tegebant sua, & dissimulabant, non sanabant: porro ipsas per sese peregrinationes suo ipse exemplo vehementer commendabat; unde & ex Sangallensi Monacho, in ejus exequiis, *Super vestimentis Imperialibus pera peregrinalis aurea posita est, quam Romam portare solitus erat.* Optimates autem Galli tanto æstuabant harum Romanarum maximè peregrinationum fervore, ut miretur Eginhardus, quì potuerit Carolus Magnus, tanto cùm flagraret zelo ad honorificentiam Romanæ Ecclesiæ exhibendam, non sæpiùs quàm quater adire & venerari limina sacra Apostolorum. *Quam cum tanti penderet, tamen intra* XLVII. *annorum quibus regnaverat spatium, quater tantùm illo votorum solvendorum ac supplicandi causa profectus est.* Abbatissæ ipsæ & Moniales Claustrorum septis contineri non poterant, quin in hoc iter Romanum se darent, tanto & sexus, & professionis suæ periculo. Unde & his interdicendum tandem illis fuit in Forojulienſi Concilio Paulini Patriarchæ anno 791. In Epistola quadam sua testatum facit Nicolaus Papa, tot peregrinorum millia quotidie Romam adventare, ut observari ibi compendio possit illa limitum impatiens universalitas, qua Christus Ecclesiam suam se pactus est dotaturum. *Siquidem tanta millia hominum protectioni ac intercessioni beati Apostolorum Principis Petri ex omnibus finibus terræ properantium, sese quotidie conterunt, &c.* Displicuit innumerabilis hæc peregrinantium multitudo Claudio Taurinensi, cùmque usum cultumque Imaginum infectatus esset, reliqua maledicentiæ suæ jacula contorsit in hanc fidelium pietatem. Verùm in aciem prodiens Jonas Episcopus Aurelianensis, venenata ejus tela in ipsummet retorsit; pervicitque, si Arcæ olim Mosaicæ tantum religiosæ venerationis impensum fuisset, posse & corpus Petri Apostolorum Principis toto illo apparatu coli, quo eum fideles prosequebantur.

VIII. Sed quantumvis vel fideles laici, vel Beneficiarii minorum gentium efferbuerint ad has Roma-

nas

II. p. 97.

T. 2. p. 790.

Conc. Duziacol. pag. 201.

Flodoard. l. 2. c. 10,

Ib. l. 2. c. 18

Gr. Tur. L. 6. c. 20.

An. 506. Can. 35.

L. 4.

Can. 19.

Can. 44. 45.

Du Chesne To. 2. pag. 87. 95. 103.

Can. 11.

Epist. 8.

Jonas L. 3. De cultu Imagin.

nas peregrinationes, & quamvis modus illis non semel imponendus fuerit: longè secus de Episcopis judicandum: unde & insulsa fuerit illa vel suspicio, vel conjectura, eo fine tantùm vetitos esse sine licentia Regis Romam peregrinari, ne frequentiùs in hæc illi se darent itinera, Ecclesiasque suas absentia diutina contristarent. Regiæ licentiæ necessitas non ad Romanas tantum pertinet profectiones, sed ad quascumque extra Regnum. Et decet enim, & necesse est; ideo necesse est, quia decet, ut cùm tam sublimi stent culmine Episcopi, non in Ecclesia tantùm, sed & in Regno, cùmque tantum possint in temporali Civitatum regimine, nonnunquam verò, & in Consiliis Principum: & decet, inquam, & necesse est, ut injussu Regio Regno non exeant. Æquissimum est omnino, ut cùm inter Regni optimates sedeant Episcopi, & non ratò supra ipsos, cùmque Regni gloria & magnificentia longè plurima in ipsos refundatur, refundantur & leges, & aureæ quædam ac nobilissimæ legum servitutes.

IX. Nec nescimus tamen in Concilio VIII. Oecumenico graviter perstringi Metropolitanos, qui ne Concilio interessent, quò à Patriarcha vocabantur, à Regibus prohiberi se causabantur, ne Regno exirent. *Quoniam sunt quidam Metropolitanorum, qui ne secundùm vocationem Apostolici Præsulis occurrant, à mundi Principibus se detineri sine ratione causantur, placuit talem excusationem omnimodis esse invalidam.* Jus Patriarchale hoc Canone constituitur. His enim admodum rationibus cum Patriarchis illud omnibus communicatur. 1. Hanc esse vetustissimam consuetudinem, ideoque necessariò observandam. *Priscam consuetudinem decernit ab omnibus observari.* 2. Hoc sibi Patriarcham in Metropolitanos peperisse jus, aut illis ordinandis, aut palliis ad eos mittendis. *Qui ab ipsis promoventur, & sive per manus impositionem, sive per pallii dationem Episcopalis dignitatis firmamentum accipiunt.* 3. Cùm terreni Principes quoties sibi collibitum est, Conventus Procerum suorum convocent, iniquum esse, ut ab ipsis prohibeantur sacri Episcoporum Conventus. *Cùm Princeps pro suis causis Conventus frequenter agat, impium est, ut summos Præsules ad Synodos pro Ecclesiasticis negotiis celebrandum impediat.* 4. Bis anno quolibet sua Metropolitani congregant Concilia; at tantò & utilitatis & necessitatis esse majoris Concilia Patriarchalia, quàm Provincialia, quantò majus est bonum, quodcumque effusius, & universalius est. *A Metròpolita quippe unius quidem Provinciæ dispositio efficitur, à Patriarcha verò sæpè totius causa Diœceseos dispensatur. Propter quod & speciale lucrum propter generale bonum postponi convenit.* 5. Hallucinatur, quisquis sibi fingit, nulla posse nisi accedente Principum assensione aut præsentia celebrari Concilia. Cùm ex adverso indubium sit nullis temporales Principes nisi Oecumenicis affuisse Conciliis; nec conducat ab illis observari, quæ factitantur, vel dictantur omnia in Episcoporum consessibus. *Nec interfuisse illos Synodis, exceptis Conciliis universalibus, invenimus. Neque enim fas est, sæculares Principes spectatores fieri rerum, quæ Sacerdotibus Dei nonnunquam eveniunt.* His præmissis, statuit Synodus suspensionis pœna afficiendos Episcopos, qui accersiti à Patriarcha intra duos menses non paruerint; si uno verò amplius anno cunctentur, dignitate sacra spoliandos.

X. Vix mihi, ac ne vix quidem persuadere possum, Legatos Pontificios, qui ei Concilio præerant, hoc Canone promulgato voluisse inurere contrariam, de qua suprà, consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ. 1. Usque adeo enim tunc temporis Romani Pontifices Constantinopolitanis vel Imperatoribus, vel Patriarchis & Episcopis non innitebantur, ut deprimerent, & in ordinem quodammodo redigerent Episcopos & Principes Gallos; ut ex adverso indubitatissimum sit illos in Carolum Carolique Magni stirpem & in Ecclesiam Gallicanam incubuisse, ut hoc se inexpugnabili munimento tuerentur adversùs infida semper consilia & machinamenta Græcorum. 2. Persuasissimum erat Romanis Præsulibus, & multis experimentis compertum, quàm non magni facerent Galli Reges Præsulesque Græcorum placita & decreta qualiacumque. Recentissimum erat, & ob oculos versabatur documentum de Concilio VII. Generali, quod necdum potuissent Romani Pontifices expugnare, ut in Galliis valeret, aut publicaretur. Quì speràssent VIII. admissum iri ab iis, qui VII. contumaciissimè adhuc reluctarentur? Quorsum hoc ergo, nisi in animum induxissent suum Gallos à se abalienare, nullo alioqui fructu? 3. In Oriente ipso canonica habebatur residentiæ venia & dispensatio, cùm Episcopos Imperator in Palatio & in obsequio suo remorabatur, ut jam diximus, dicemusque inferiùs. Concilium ipsum Constantinopolitanum, quod Primum & Secundum dixere, & quod habitum est paulò post Concilium VIII. fatetur jussione Principis & Patriarchæ relaxari Episcopis residentiæ legem. *Si quis Episcopus nec regio jussu detentus, nec sui Patriarchæ ministerio deserviens, nec à gravi morbo retentus, plusquam sex mensibus in alio loco degat.* Can. 16

XI. Si ergo in Ecclesia Orientali poterat Imperator, si poterat Patriarcha Episcopos extra Diœcesin ad se vocare, secumque retinere: necessæ prorsus erat, ut aliquæ vigerent inconcussæ concordiæ leges, ne sibi colliderentur duæ hæ potestates, ubi ab utraque simul Episcopis evocarentur. Porro in ea jussionum pugna, operosum non est divinare, utri obtemperassent Orientales Episcopi, quorum Conventus aliqui Imperatores locaverant supra Concilia & Canones, eorumque Decreta Synodicis statutis exæquarent.

Sed non is ego sum, qui in eam ingrediar quæstionem disceptandam, utri magis priusve potestati parendum sit, ubi discordant mandata. Nobis vel audaciores vel perspicaciores aliqui eam pertractabunt. Unum hìc ego profitebor, sola in his concordia res feliciter processisse, nec aliò vel sanctissimos quosque Pontifices, vel Concilia ipsa collimasse, quàm ut pax & concordia aut retineretur, aut quàm properè resarciretur. Ideo & Canon ipse Concilii, cui jamdiu illustrando operam damus, non aliud agit, quàm ut duo quædam statuantur, quibus Regni & Ecclesiæ pax inconvulsa Canonumque religiosa observantia stabiliatur. 1. Non esse quærendos, aut etiam fingendos Metropolitanis hos prætextus, ut hactenus fecerant, quo se subducerent obedientiæ & subjectioni Patriachæ. Itaque non tam imminuebatur hoc Canone potestas Principum, quàm Metropolitanorum fraudulentia redarguebatur. *Licèt tale impedimentum, & fictam prohibitionem Metropolitanorum suggestione diversis modis fieri didicerimus*, Propria Canonis ea sunt verba. 2. Prohibenda non esse à Principe ea Concilia, quorum convocandorum jus est penes Patriarchas. Quo nihil vero, nihil æquo magis consentaneum sanciri potest. Sed sunt nihilo tamen minùs eæ temporum quandoque molestiæ & difficultates, quibus coguntur quodammodo Reges Regni sui Episcopos retinere, ne usquam interim discedant. Nec sanè vel ullum hìc fit verbum, quo ea potestate spolientur Principes, & qua sanè exui nequissent, nisi everfis funditus legibus, moribusque Orientis. Non possunt ergo summa sua potestate uti vel Pontifices, vel Principes, nisi eo ejus temperamento & modo, quo mutua alatur concordia.

VII. Unum restat, ut dicamus de ea sive lege, sive consuetudine, certis annorum interstitiis Romam proficiscendi. Concilium Romanum sub Zacharia ut jam diximus Capite superiore, n. 10. §. in eam rem, eam necessitatem non indicit, nisi Episcopis iis, quos à Papa ordinari jus, fasque erat. Et quidem si

Romæ

Romæ proximiores sint, jubet eos quotannis Romam pergere: si remotiores autem, eo temporis intervallo pergere, quod in ordinationes ipsa sua subscriptione propria confirmarunt. Antiqua enim Conciliorum, Pontificumque Decreta ita sanxisse. *Ut juxta sanctorum Patrum & Canonum statuta, omnes Episcopi, qui hujus Apostolicæ sedis ordinationi subjacebunt, qui propinqui sunt, annuè, Idibus mensis Maji, sanctorum Principum Apostolorum Petri & Pauli liminibus præsententur, omni occasione sepositâ: qui verò de longinquo, juxta Chirographum suum impleant.* Joanni Ravennati Archiepiscopo Nicolaus I. præcepit, ut Romam quotannis accederet: *Ad Apostolicam sedem semel in singulis properare studeat annis, nisi fortè remorandi licentiam ab Apostolica sede recipiat.*

ino 743, n. 4.

ast. Bib. vita, vi

Hinc autem exiſtit 1. Cæteros Episcopos, qui à propriis passim ordinabantur Metropolitanis, nulla hujusmodi lege fuisse obligatos. Unde nec suprà Gallicani Episcopi Romano se commisere itineri, nisi aut proprio se voto obligassent, aut illos nominatim accersisset Pontifex. Soli ergo Italiæ & Siciliæ Episcopi ea necessitate tum arctabantur petendæ Urbis post certa quædam intervalla. 2. Canone Concilii VIII. non compelluntur ad Romanas Synodos, nisi Metropolitani, quos Pontifex aut ordinabat, aut pallio decorabat. Unde nec ejus juris mentio antè ulla, quàm Metropolitani omnes Pallio donarentur. Ante tempora Concilii VIII. necdum usu receptum erat, ut Episcopis certo quodam annorum spatio Urbs petenda esset: sicut & ante tempora Gregorii Magni, cùm nondum omnes Metropolitani Pallio essent donati, ne Synodis quidem Romanis adesse jubebantur.

CAPUT XLII. *P. 4. l. 2. c. 74.*

Exceptio Residentiæ Canonica, iter Romanum, post annum Christi milleſimum.

I. Quæ universim rationes ad iter Romanum Episcopos invitarent.

II. Necdum oblitterata sunt prorsus ejus prisci usus vestigia, visitandæ quotannis Ecclesiæ Cathedralis, sive privatim, sive solemnibus Processionibus.

III. Episcopi singulis etiam annis Metropolitanam Ecclesiam, & Metropolitanum ipsum reverenter invisebant.

IV. Episcopi Occidentis eodem ritu visitabant Ecclesiam Romanam & Pontificem ipsum. Arbitrariæ primò fuere hæ visitationes.

V. Urgebat Gregorius VII. Episcopos ad Romanum iter ingrediendum, non tamen præcipiebat unquam.

VI. Hujus consuetudinis progressio sub Urbano II. & Paschali II. sub quo jam vigebat certus mos, ut Metropolitani tertio quoque anno Romam peterent, sed quibus tamen potestas erat delegandi suo loco.

VII. Hujus consuetudinis progresso usque ad posterius hoc ævum. Qua modestia & veneratione summi Principes & Episcopi usi sunt erga summos Pontifices, cum utilitas & necessitas Regni intercessit, ne Episcopi in Romanum inter se darent, quo vocabantur.

VIII. Bernardi, Stephani Tornacensis & Anselmi de his sententia.

IX. Potissima ratio harum Romam profectionum, spectabat ad sciscitandum Pontificem de tota Episcopatuum administratione.

X. Sub Innocentio III. jam statuta erant intervalla certa harum Romanarum peregrinationum.

XI. Qui concilietur obedientia Cardinalium Papæ obligata, cum necessitate residendi in Episcopatibus suis.

XII. Ut extiterit tandem generali consuetudo omnium Episcoporum eundi, aut delegandi Romam certis intervallis.

XIII. Sixtus V. extremam huic statuto manum admovit. Quæ nunc intervalla, quæ magnoperè commoda harum profectionum.

XIV. Tridentina Synodus relaxavit legem visitandæ ab Episcopis Ecclesiæ Metropolitanæ.

XV. Memorenda Spondani Apamiensis Episcopi Annalium Continuatoris verba.

I. INniti potuere peregrinationes Episcoporum Romanæ, aut antiquissimæ consuetudini visitandæ Ecclesiæ Metropolitanæ ab Episcopis, aut à fidelibus omnibus visitandæ quotannis Ecclesiæ Cathedralis, aut necessitati adeundi Romana Concilia, aut iis fungendi officiis, quæ ad Ecclesiæ universæ incolumitatem potest à singulis Episcopis summus Pontifex expectare.

II. Quod ad usum spectat alliciendi Diœcesanos omnes ad Ecclesiæ Cathedralis visitationem, ejus meminit in synodicis Constitutionibus suis Odo Parisiensis Episcopus, Mauritii successor anno 1196. *Moneant Presbyteri Parochianos suos in Confessionibus & Prædicationibus suis, ut saltem semel in anno peregrinando visitent Ecclesiam Parisiensem.* In Concilio Juliobonensi anni 1080. idem præscriptum fuerat, & via executioni complanata fuerat, jussis Parochis quotannis Processiones ad Cathedralem Ecclesiam perducere: *Presbyteri semel in anno circa Pentecosten cum Processionibus suis ad matrem Ecclesiam veniant.* Anno 1293. Uvillelmus Andegavensis Episcopus statuto Synodali præcepit Parochis, & Presbyteris aliis, qui Confessiones exciperent, ut Pœnitentibus suis injungerent visitationem Ecclesiæ Cathedralis Andegavensis, saltem per annos quinque, vel septem, cùm eo ritu piè colerentur aliæ ejusdem Provinciæ Ecclesiæ Cathedrales.

Cap. 51.

Order Vita pag. 522. Spicil. to. 11 pag. 238.

In Concilio Colonienſi anni 1536. declaratum est, eas Processiones, quæ solemnioribus diebus à Collegialibus Ecclesiis ad Cathedrales celebrarentur, residua quædam veluti vestigia esse pietatis fidelium antiquissimæ, ut se suo recolligerent & conglutinarent Episcopo, tanquam vertici unitatis sacræ, & fonti cælestium benedictionum. *Processiones Ecclesiarum Collegiatarum ad summum Templum, quæ in diebus maximè celebribus ac festis fiunt, proculdubio institutæ sunt causa conveniendi illuc ad Missas Episcopales, desiderioque recipiendi communionem, vel benedictionem Episcopalem. Jam cùm isti conventus speciem quidem antiquitatis, & nihil præterea repræsentent, imò perniciosæ evagationis materiam præstent, &c.* Vides ut matrici, & fonti, ac origini suæ omnes se Ecclesiæ aliæ subinde adjungerent. Ut in pias has peregrinationes corruptelæ mox aliquæ irreperent. Ut non agrestes amplius, sed urbanæ tantùm Ecclesiæ hoc pietatis officio fungerentur. Ut denique satius tandem visum sit hæc priscæ religionis aboleri monumenta, cùm non aliter extirpari posse viderentur, quæ inserpserant vitiorum pestes. Hoc enim Concilio vetitæ sunt hæ Processiones, nisi ubi Episcopus in Ecclesia sua præstò esset.

Par. 3. c. 28.

Concilii tamen Rotomagensis Patribus visum est, anno 1581. excitandam rursum hanc, quæ penè jam exoleverat, fidelium pietatem, innovatis Indulgentiis iis, quæ concessæ quondam fuissent, ut ea illecebra spiritali Diœcesani omnes inescarentur, ad visitandam Ecclesiam Cathedralem, Paschæ saltem & Pentecostes die. *Præcipimus illarum indulgentiarum confirmationem à Sede Apostolica peti. Sunt enim necessariæ ad veterem morem Christianorum conservandum & instaurandum, visitandi Cathedralem & Matricem Ecclesiam in Paschate*

Tit. de Epiſ. Offic.

schate & Pentecoste, & tum confluendi ad suscipiendam benedictionem Episcopalem.

III. Quo Cathedralem Ecclesiam cultu à Diœcesanis observari curabant Episcopi, eo ipsimet Metropolitanum prosequebantur. Crimini vertit Innocentius III. Episcopo Pictavienſi, quòd plures annos non visitasset Metropolitanam Ecclesiam Burdigalensem, quanquam invitatus eò fuisset à Metropolitano, in vim sacramenti sibi præstiti. Renest. 13. Epist. 92. *Nunquam Metropolitanam Ecclesiam visitavit, licèt pluries vocatus ad eandem in virtute obedientiæ ac sub debito juramenti, quo Ecclesiæ Burdigalensi tenetur.* Uvillemus Major Andegavensis Episcopus anno 1291. Metropolitanam Ecclesiam Turonensem visitavit, ut qui tertio post inaugurationem suam mense eo fungi officio constringeretur. *Cùm nos more Majorum nostrorum teneremur infra tres menses à tempore consecrationis nostræ Turonensem Ecclesiam visitare.* Narrat Rogerius graviter conquestum fuisse anno 1191. Hoffridum Archiepiscopum Eboracensem de Episcopo Dunelmensi, qui Ecclesiam Eboracensem à biennio jam toto fraudabat tum visitationibus, tum muneribus statutis. *Jam per biennium Ecclesiam nostram Eboracensem debitis ei Processionibus ab antiquo, & oblationibus in diebus Pentecostes contra juris ordinem spoliare præsumpsisti.*

In Concilio Ravennate anni 1317. conceptis verbis exprimitur suffraganeos omnes Episcopos Metropolitanæ Ecclesiæ solitos piæ visitat omnis honorem dependere diebus Festis solemnioribus; ac præterea quoties eos Archiepiscopus ad communicanda de rebus gravibus consilia accersebat. Cani. 13. *Cùm sæpè contingat dominos Suffraganeos Ecclesiæ Ravennatis deberè Ecclesiam Ravennatem visitare, pro festivitatibus sanctorum Apollinariis, Vitalis, vel aliis ex causis in Provincia emergentibus, à nobis evocati.* Gemina hìc apertè declaratur ratio adeundæ ab Episcopis Metropolitanæ Ecclesiæ; tum ut unitatis & dignitatis suæ vertici assurgerent, tum ut cum eo de negotiis & causis quibusque gravissimis Ecclesiæ tractarent; qua postrema ratione Synodi continentur, tum ordinariæ, tum extraordinariæ.

IV. Ipsissimæ autem hæ causæ fuere Episcopis omnibus, Occidentalis maximè Ecclesiæ, ut hoc visitationum statarum obsequio prosequerentur Romanam Ecclesiam, Monumenta Apostolorum, Vicarios Christi, verticem unitatis & communionis Catholicæ. Hæ porro visitationes, sive ad Cristum in Apostolorum suorum monumentis adorandum, sive ad percunctandam Apostolicam Sedem, aut ut arcana quædam monita Pontifici insusurrarent, aut ut Synodis interessent, liberæ certè & voluntariæ videntur primò fuisse, saltem quoad Episcopos extra Italiam sitos. In Mosomensi Concilio anno 995. querelæ editæ sunt de Gallicanis Episcopis, quos Joannes Papa ad Concilium Aquisgranense vocaverat, inde ad Romanum, nec tamen illi accesserant. Arnulphum Remensi sedi restitui percupiebat Pontifex, à quo vehementer abhorrebant Reges & Episcopi Galli.

Glaber. l. 3. c. 8. Fulber. Ep. 109. 119. 24. 76. Joa. Salisb. Epist. 44. Persæpè non aliæ quàm pietatis ergo peregrinationes erant. Fulbertus Carnotensis Episcopus *Romam gratia orationis adierat*, ut ait Glaber. Arnulphus Lexovienſis Episcopus recepit Papæ, ad ejus se pedes provolvendum, veniamque oravit, quòd tandiu procrastinasset. Semel etiam causatus est, quòd à Rege prohibitus esset. Itineris sui Romani frequens meminit Gildebertus Episcopus Cenomanensis. Archiepscopus Cantuarienſis apud Joannem Salisberiensem profitetur, se & insigniores Episcopos his profectionibus Romanis ipsa sua professione obligari. *Nos Ecclesiam Romanam ex professione nostra statutis temporibus cogimur visitare.*

Laici usque adeo has peregrinationes frequentabant, ad peccatorum maximè indulgentiam consequendam, ut iis à Concilio Salingestadiensi interdicendi fuerint, anno 1022. nisi permitteret Episcopus. *Romam eat, nisi cum licentia sui Episcopi.* Stephanus IX. Gervasium Remensem Archiepiscopum invitavit ad Synodum Romanam, ut de negotiis Ecclesiæ sententiam ejus sciscitaretur: *De causis Ecclesiasticis tuum consilium habebimus.* Ad eundem iisdem penè verbis Alexander II. *Dum ad Synodum, ad quam pro adjutorio sanctæ Ecclesiæ invitatus es, veneris.* Lanfrancus Cantuarienſis Archiepiscopus testatum facit ab eodem Alexandro II. rogatum se, ut ad Synodum Romanam accederet, dum Beccensem adhuc regeret Ecclesiam. *Rogastis me quatenus advenirem, vobiscum in Palatio vestris stipendiis, tribus, aut eo amplius, mensibus moraturus.* Ubi verò Archiepiscopali Ecclesiæ præfectus fuit, excusatum se voluit, oravitque Pontificem, ut Pallium mitteret, nec juberet Romam proficisci. Rescripsit Hildebrandus, Romanæ tunc Ecclesiæ Arhidiaconus, concessum iri quod petisset, nisi rem petisset nullo hactenus exemplo nixam; adeoque necesse esse, ut limina Apostolorum inviseret. *Unde necessarium nobis videtur, vos Apostolorum limina visitare, quatenus de hoc & cæteris efficacius vobiscum consulere valeamus.*

Can. 16. Epist. Baron. 1070. n. Epist.

V. Gregorius denique VII. hic ipse nimirum Hilbebrandus, instantiùs urgere cœpit Episcopos, ut his fungerentur visitationibus. Scripsit ille quidem ad Episcopos Longobardiæ, Generalem Synodum quotannis Romæ haberi. *Non incognitum vobis esse credimus, jamdudum constitutum in Romana Ecclesia esse, ut per singulos annos ad decorem & utilitatem sanctæ Ecclesiæ generale Concilium apud Sedem Apostolicam sit tenendum.* Videri possit id quidem non spectare nisi ad Episcopos Italiæ; quanquam *generalis* Concilii vox latè patèat. At ubi ad Lanfrancum idem ipse Gregorius litteras dedit, querelis minisque refertas, super eo quòd ex eo tempore Romam non venisset, quò ad Sedem Petri provectus fuerat; nec satis momenti esse duxit in eo quòd vereretur Lanfrancus, ne Rex suboffenderetur. *Nisi Apostolica mansuetudo, necnon & amoris pignus antiquum nos huc usque detinuisset, profectò nos hoc graviter ferre, jamdudum tibi constitissent, &c. Non debuit te aliquis aut mundanæ potestatis terror, aut cujusquam personæ superstitiosus amor à conspectu nostro retrahere.* Sed ne minæ quidem illæ nisi ex amore proficiscebantur, uti nec querelæ: amicum magis hæc omnia, quàm Pontificem sapiebant. Effluxerant enimverò jam anni sex, ex quo Gregorius in Petri Throno sedebat, nec interea Lanfrancus ad Romanum se iter accinxerat. Ex quo hauddubiè infertur nullam adhuc incubuisse Romani itineris necessitatem. Altero pòst anno datis ad suum in Anglia Nuntium litteris Pontifex, mirum esse testatus est, factitari ab Angliæ Rege, quod nec Pagani Principes facerent, cùm prohibeantur Episcopi Romam proficisci. *Nemo enim omnium Regum, etiam Paganorum, contra Apostolicam Sedem hoc præsumpsit tentare, quod is non erubuit facere; scilicet ut Episcopos & Archiepiscopos ab Apostolorum liminibus ullus tam irreverentis & impudentis animi prohiberet.* Sed quanquam iniquum sit pias vetari peregrinationes, non statim necessarium est, ut Episcopi eas adgrediantur. Voluntaria & libera pietatis opera vetare impium est. Libera pietate incitati Laici fideles Romanum iter emetiuntur, non ulla necessitate; summæ tamen impietatis fuerit illos deterrere. Ideo & Nuntio suo mandabat Pontifex, ut nomine sancti Petri urgeret, invitaretque Episcopos Angliæ & Neustriæ ut bini saltem ex quacumque Metropoli ad Romanam Synodum convenirent. *Ut ex parte B. Petri præcipias & invites.*

Baron. 1074. L. 1. Ep. 43. L. 6. Ep. L. 7. Ep. 12.

Eodem ipso anno hortatus est Gregorius Manassem Archiepiscopum Remensem, ut ad Concilium

Lugdu-

Lugdunenſe pergeret, à Legato Sedis Apoſtolicæ convocatum. Cauſas neſcio quas prætexuit Manaſſes, ne iret; Pontifex ultra querelas nihil tentavit. Meræ etiam querelæ fuere ejus ad Archiepiſcopum Rotomagenſem, quòd tandiu Romam non veniſſet, quò Gentes nuper converſæ & remotiſſimæ quotannis generali Chriſtianæ pietatis
1. Epi 1,8. inſtinctu incitatæ ventitabant. *Qui verò labor, aut quæ difficultas vobis præ aliis diſſuaſit per tantum ſpatii B. Petrum negligere, cùm ab ipſis mundi finibus etiam gentes noviter ad fidem converſæ, ſtudeant annuè tam mulieres quàm viri ad eum venire?* Minas mox quidem intentat, quòd Pallium non flagitaſſet; ſed vel hinc patet, minimè neceſſarium tunc fuiſſe, ut Romam peteret, quiſquis Pallium poſtulabat. Suſpenſionis ſententiam evibraverat Dienſis Epiſcopus Pontificius Legatus in omnes Normanniæ Epiſcopos, uno excepto Rotomagenſi, quòd Synodo quam indixerat, non affuiſſent. Juſſus eſt à Pontifice eam ſententiam revocare; nihil inconſulto ſe facere, quo Rex offendi poſſet: & ita ſecum ſtatuere, nihil Eccleſiæ majori eſſe & ornamento & præſidio, quàm benevolentiam Regum, pari ſaltem benevolentia & amore promerendam, *Præfatum Regem ulteriùs in talibus ſine aſſenſu noſtro non exaſperes. Videtur enim nobis multò melius ac facilius lenitatis dulcedine, ac rationis oſtenſione, quàm auſteritate vel rigore juſtitiæ illum Deo lucrari, & ad perpetuum B. Petri amorem poſſe provocari.* Quæ doctrina Gregorii tantò plus ingerit nobis admirationis, quòd neminem fallat, quàm totus ille vigore & auſteritate diſciplinæ rigeſceret. Hinc ſanè perſpicuum eſt, quàm temperatè & modicè in ſummos Principes ille conſuleret, ut ne uſquam
Ep. 20. eos exaſperaret. Hoc tamen eodem anno Lanfrancum rurſus vehementiùs idem laceſſivit, non querelis tantùm & minis, ſed intorta ſuſpenſione Epiſcopalium functionum, niſi quarto ſaltem pòſt menſe Romam adventaret. Verùm non pauca ſunt hìc penſitanda. Erat Lanfrancus Pontificis Legatus. Itaque peculiares poterant eſſe cauſæ, ut Romam accerſeretur. Plures ille annos tranſegerat, à Romana profectione ſemper alienus. Inde efficitur necdum neceſſarias fuiſſe eas profectiones, ſive ad Concilia Romana, ſive ad venerandum ſummum Chriſti Vicarium, ſive ad colenda Apoſtolorum limina. At poterant interim incurrere cauſæ aliquæ tam graves ad Eccleſiæ ſalutem, ut non poſſent non ſe gravi conſtringere piaculo Epiſcopi, ſi Pontifici Romam eos accerſenti non parerent, quandiu Rex non intercedebat ob graves Regni neceſſitates. Nec enim Lanfrancum Gregorius ſuſpenſionis ſententia perculiſſet, ſi Rege vetante Romam non petiiſſet; eo ipſo anno quo juſſus ab eo eſt Legatus ſuſpenſionem conſimili de cauſa vibratam revocare, ut colligendæ Regis gratiæ & benevolentiæ id donaretur. Adde quòd idem Pontifex anno 1078. in Concilio Romano ſuſpenderit Epiſcopos, qui invitati cùm fuiſſent, abfuerant, nec canonicas allegaverant excuſationes. *Neque per ſe, neque per canonicam excuſationem ad Synodum præſentem venerunt.* Ecquis autem ambigat, quin Lanfrancus legitimis cauſis niti ſibi videretur?

VI. Pari fuit & in Reges obſervantia Gregorii VII. ſucceſſor Urbanus II. Inde eſt quòd tantoperè exhilaratus ſit ea licentia, qua Rex Galliæ Epiſcopis & Abbatibus Regni ſui copiam fecerat
Ep. 38. adeundi Romani Concilii. *Rex Francorum non ſolum venire ad nos alios non prohibet, verùm etiam omnibus ſuæ poteſtatis Epiſcopis & Abbatibus venire ad Concilium licentiam dedit.* Ex adverſo autem ſub eodem Pontifice Anſelmus ab Angliæ Rege facultatem exculperę non potuit petendæ Urbis, ad impetrandum Pallium. Nimirum ab Antipapæ Guiberti ſectariis faſcinatus fuerat Rex Anon. an. 1.
d 1097. gliæ; poſtea abjecto eo errore Pallium ipſe Roma Anſelmo mitti impetravit; denique aliquantò pòſt rurſum vehementiùs urgente Anſelmo, ut Romam proficiſci fineretur, diu reluctatus, tandem utcumque etſi ſubinvitus aſſenſus eſt.

Urbanum II. excepit Paſchalis II. cujus eſt Extra. De elect. c. 21. Epiſtola ad Archiepiſcopum Poloniæ data, quæ integra legitur in prima Compilatione Antonii Auguſtini, & quæ ex parte tantùm aliqua libris intexta eſt Decretalium, ubi & malè inſcribitur Archiepiſcopo Panormitano. Ægrè adduci potuerat Ibid. c. 4. is Archiepiſcopus, ut præſtaret ſacramentum, quod exigebatur ut daretur Pallium, & cujus inter varia capita, erat quod ſpectaret ad viſitanda limina Apoſtolorum. Monuit illum Pontifex Metropolitanos omnes orbis eo ſacramento fungi, remotiſſimos etiam, & ultra ipſius Poloniæ fines longè ſemotos; & ab eis viſitari Apoſtolorum limina, non triennio tantùm quolibet, ſed ſingulis annis, ſaltem per Delegatos ſuos. *Numquid non & ultra vos Daci conſiſtunt? & tamen eorum Metropolitani, & idem juramentum aſſerunt, & Apoſtolorum limina per legatos ſuos, non tantùm per triennium, ſed ſingulis annis viſitant.*

Multa ſunt, & permagni omnino ponderis, quæ ex hac Epiſtola colligamus. 1. In ſacramento Metropolitanorum eam clauſulam expreſſam fuiſſe, viſitandi monumenta Apoſtolorum. 2. Et quidem triennio quolibet viſitandi. 3. Nulla tunc adhuc adhibita diſtinctione regionum propinquiorum & longinquiorum. 4. Integrum fuiſſe eo munere fungi per Legatos. 5. Epiſcopos necdum ea neceſſitate & lege implicatos fuiſſe. 6. Pietatis æſtu Præſules Romam advolabant, etiam longinqui, etiam ſingulis annis; adeo non litigabant de neceſſitate tertio quoque anno veniendi, aut mittendi. 7. A vero, aut veri certè ſimili non abludit, à voluntaria illa & libera pietate profectam eſſe conſuetudinem, quæ conſeneſcendo convaluerit, & in legem tandem evaſerit, ut & alibi ſexcentiès contigit.

Sub eodem Pontifice Radulphus Roffenſis Epiſcopus in Cantuarienſem tandem electus eſt Archiepiſcopum, poſt diutinum à morte Anſelmi interregnum. Sequeſter acceſſit Ivo apud Sedem Apoſtolicam, ut ne compelleretur Romanum iter adgredi ad Pallium obtinendum, & ad colenda Apoſtolorum limina, pro more Majorum ſuorum. Ivo Ep. 252. Baron. an. 1124. *Hic in propria perſona ſedem Apoſtolicam viſitare ſecundùm Majorum inſtituta deliberavit; ſed eum partim corporis debilitas impedivit, partim periculum Romani itineris deterruit.*

VII. Venio ad Adrianum IV. qui cùm in manus deveniſſet Vvillelmi utriuſque Siciliæ Regis, compulſus eſt ad fœdus cum eo ineundum, in quo aſſentiebatur ei temperamento, quod ſeriò hìc perpendi operæ pretium eſt. Nempè ut ſi Pontifex Epiſcopos Siculos Romam vocaret, Rex pro ſua poteſtate, quos vellet, retineret in Sicilia, ad Regni & Eccleſiæ tutelam. *Si de Sicilia Eccleſia* Baron. an. 1156. n. 5. Ann. 1157. n. 9. *Romana perſonas aliquas Eccleſiaſtici ordinis vocaverit, magnificentia noſtra, noſtrorumque hæredum pro Chriſtianitate facienda, vel pro ſuſcipienda corona, remoto malo ingenio retinebit, quas providerit retinendas.*

Inter hunc Pontificem & Fridericum I. Imperatorem diutinæ conflagravere diſſenſiones, graviſſimè expoſtulante Pontifice, quòd Imperator publicato Edicto Romanas peregrinationes interdixiſſet. Contrà Fridericus obtendebat, non prohibitas illas à ſe fuiſſe, ſed ad eum modum revocatas, quo diſcrimina aliàs ab Imperio graviſſima propulſarentur. Thomas Cantuariæ Archiepiſcopus & Martyr, Regibus Angliæ hoc ipſum crimini vertebat, quòd iniquo ferrent animo Romam pergi, ſive ad pœnitentiæ levamentum aliquod conſequendum, ſive pietatis ergo, aut viſitationis debitæ. *Quos neceſſitas pro compendio pœnitentiæ,* Baron. an. 1166. n. 8. *vel pro remedio animæ, aut pro viſitationis debito*

compellit ad dominum Papam iter arripere. Fuit & illud inter consuetudines Regias Angliæ, quibus non potuit adduci Thomas, ut assentiretur: Idem anno 1167. n. 21. *Quod non liceat Archiepiscopo, vel Episcopo exire de Regno, & venire ad revocationem domini Papæ, sine licentia domini Regis*.

Recaluere istiusmodi rixæ sub Friderico II. Imperatore, & sub Rege Philippo Pulchro. Non facilè quæ temporibus his turbulentis gesta sunt, in exemplum posteris & imitationem trahi possunt, cùm jam nemo non debeat Regni & Ecclesiæ paci studere, & tota virium contentione adlaborare. Memoria tamen dignissimum illud videri possit, quòd in media contentionis flamma, nihil asperius à Philippo Pulchro Rege dictum sit, quàm potuisse Pontifici Romam vocanti Gallicanos Episcopos excusare necessitatem parendi Regi, eos Preuves des Libert. de l'Eglise Gall. c. 19. n. 3. 7. retinenti ad necessariam Regni defensionem. *Quia Prælati per nos retenti pro defensione Regni necessaria, post vocationem Papæ ex inopinato emergente ad vocationem hujusmodi non iverunt, sed ad requisitionem nostram se ex causis legitimis excusarunt*. Alibi rursum pernumeravit Rex, quantus sibi bellorum, quantus hostium turbo immineret, & quàm non facilè Regni & Ecclesiæ salus ab his tempestatibus tuta & munita esse posset. Ut causationes istæ fuerint, at potentissimi tamen Regis permira modestia est, qui ne exasperet animum summi Pontificis, his sinuosis utitur responsis, retunditque aculeos & iræ maximè Regiæ tam facilè erumpentes.

Cùm Gallicanos Episcopos vocasset Julius II. ad Concilium Lateranense V. ad pertractandam cum ipsis causam Pragmaticæ Sanctionis, Julio interim tertis emigranti successit Leo X. sub quo Orator Regis Galliæ anno 1515. in conspectum se dedit Concilii, contestatusque est, necdum potuisse Galliæ Episcopos ad Concilium convolare propter incursiones hostilium exercituum; cùm primùm autem tuta forent itinera, advolaturos. *Prælati Franciæ fuerunt impediti per inimicos Christianissimi Regis Francorum, & ideo sanctitas sua habuit eos aliàs excusatos. Cùm igitur de præsenti eodem impedimento detenti sint, pro parte eorum supplicatur sanctitati suæ, quod habeat eos nunc excusatos, & cum dabitur tutus accessus, offerunt venire ad Concilium, & allegare de juribus suis*. Sess. 10.

Ex his apertum fit, in confesso fuisse ea lege quidem universim teneri Episcopos, ut summis morigerentur Pontificibus, legibusque canonicis, jussisque Pontificiis cùm Romam vocantur, ad consulendum in commune de imminentibus Ecclesiæ necessitatibus. Sed esse tamen exceptiones legitimas, & causas publicas ac necessarias Regni, quæ omnino vetent Episcopos regno tum discedere; cùm vel maximè nulla sævior possit regno incumbere calamitas, & Ecclesiæ, quàm si graves inter Regem & Clerum contentiones exardescant. His ut verè canonicis exceptionibus accommodavere se semper summi Pontifices, ut qui principes sint Imperii Christi Ministri, quod pacis maximè, & concordiæ & charitatis Imperium est.

VIII. Eo, ut reor, sensu capienda sunt hæc verba beati Bernardi de summo Pontifice: *Potest à finibus terræ sublimes quascumque personas Ecclesiasticas evocare, & cogere ad suam præsentiam, non semel, aut bis, sed quoties expedire videbit*. Epist. 111. 7. Scripsit & ad Eugenium III. idem Bernardus, Episcopum Bellovacensem Regis fratrem, Romam protinus profecturum, cùm primùm de voluntate Pontificis certior factus fuerit: *Scitote tamen, quidquid timeat, quidquid accidere deheat, sine mora venturum, ubi vobis placiturum cognoverit*. Fratris Romam profectioni Rex tum minimè intercedebat. Alioqui feciisset Bernardus, quòd Stephanus Tornacensis, cùm nomine Philippi Augusti Regis scripsit ad Lucium Papam, ut Archiepiscopum Turonensem, quem Romam accersiverat, sineret in Regno retineri, cujus industria consilioque in tantis Regni angustiis Rex ægrè carere posset. *In quibus omnibus ipsius Archiepiscopi industria, præsentia, consilio & auxilio indigemus*. Epist. 12. 122. Archiepiscopum quoque Remensem avunculum suum Rex idem iisdem de causis in Consiliis suis retinuit, cùm Papa illum Romam accersisset.

Scripsit & Ivo Carnotensis plures Epistolas de his Episcoporum Romanis itineribus, quàmque ad ea ferverent Episcopi, & quæ moræ objicerentur. Minimè verò fileri debet, quid ille referat de Archiepiscopo Rotomagensi: *Tandem impetravit à Rege Anglorum, ut posset in propria persona sedem Apostolicam visitare, quam tamen non distulit visitare suis temporibus in aliena persona. Non ergo imputandum existimamus contemptui sedis Apostolicæ, quod necessitas impetravit*. Epist. 8. 109. 254. Edit. an. 1610. Vehementissimo Anselmus exarserat desiderio Romanæ hujus ex officio profectionis. Audi quid ab eo scriptum sit ad Archiepiscopum Lugdunensem: *Si Metropolitanus sacratus Episcopus per totum primum annum nec Papam viventem, nec Pallium requiro, justè ab ipso honore removendus sum*. L. 1. Ep. 37. Et nihilo tamen minùs in Anglia moras traxit ille tres, aut quatuor annos, quòd Regi displiceret ejus Romana profectio: qua de re illæ ad Urbanum II. litteræ ab eo datæ sunt, ubi Regis prohibitione & Bellis undique tumultuantibus retardari se confitetur.

IX. In hac verò posteriori sua Epistola Anselmus disertè testatur non solo se adorandi in Vicarii sui throno Christi desiderio tangi, aut necessitate obtinendi Pallii, ut Romam pergere cuperet, sed ut multa scisciteretur de tota Ecclesiæ suæ administratione, *Nostri quippe fateor ordinis & officii intererat, & præsentiam vestram ex more visitare, & eam, ut fieri decet, condigna reverentia honorare. Et id quidem ex quo gradum Episcopalem suscepi, summo desiderio facere concupivi, tum quia id ratio postulabat, tum quia consilio, & alloquio vestro frui desiderabam, ut me de rebus necessariis, tam publicis, quàm privatis interrogantem, vestra prudentia doceret, & authoritas roboraret*. In hac sanè postrema ratione plurimum momenti visum est inesse, ut posterioribus sæculis certæ leges, ut certa temporum constituerentur interstitia, quibus & Metropolitani & Episcopi omnes summo Pontifici regiminis sui rationes explanarent, ejusque saluberrimis instruerentur monitis, aut ipsi per sese, aut per delegatos suos.

X. Diximus jam de Paschalis II. Epistola ad Archiepiscopum Polonorum, qua memorabat Pontifex illum sacramento & chirographo ipso ordinationis suæ devinctum fuisse, ut Romam singulis trienniis aut veniret ipse, aut aliquem delegaret. Eodem vinculo Archiepiscopum Bulgariæ astrinxit quarto quoque anno Innocentius III. *Apostolorum limina singulis quadriennis per me, vel per meum nuntium visitabo, nisi eorum absolvat licentia*. Rainald 1204. n. 1205. n. Sub eodem Pontifice Armenorum Archiepiscopus, Catholicum vocant, accepto Pallio, quod Roma missum fuerat, solenne præstitit sacramentum, ut quinto quoque anno Romam delegaret, qui Romanam venerarentur Ecclesiam. *Promittens in ordine suo singulis quinque annis per Nuntios suos secundum Capitularia Apostolica, sanctam Romanam Ecclesiam visitare tanquam matrem & magistram omnium Ecclesiarum*. Regest. Epist. 1. Statutum confirmavit idem Pontifex Benedictinorum Provinciæ Rotomagensis, quo obligabantur annis singulis generale congregare Capitulum, & quarto quoq; anno Romam ex suis aliquos delegare, qui necessariis documentis à Pontifice imbuerentur. *Recepturi à nobis salubria monita & præcepta, quibus vigor Religionis Monasticæ foveatur*. Scripsit quidem idem Pontifex ad Lundensem Archiepiscopum, sacramento eum teneri ad Romana ventitare Concilia, non tamen

præ-

præscripsit quoto demum anno Romam ipsi accedendum esset. *Inter cætera devotionis obsequia quæ tenentur Episcopi & præcipuè Archiepiscopi, sedi Apostolicæ tanquam matri fideliter exhibere; hoc unum præcipuè debet esse, ut ad Concilium veniant evocati, ad quod Archiepiscopi juramento præstito sunt astricti.*

Regest. lib. epist. 181.

Nulli enim certo tempori affixæ erant istæ Conciliorum convocationes, sed rerum incidentium necessitate extundebantur. Ejusmodi erant & de quibus Rex Francorum sanctissimus Ludovicus IX. ad Fridericum II. Imperatorem scripsit, per sibi mirum videri, quòd Galliæ Episcopos retinuisset, qui ad Concilium Papæ ex officio suo pergebant. *Prælati nostri ad sedem Apostolicam accedentes, cui tam ex fide, quàm obedientia tenebantur, nec ejus poterant recusare mandata.* At de certis statisque Romanæ Ecclesiæ Visitationibus, capienda est Constitutio Alexandri IV, qua revocavit dispensationes à Prælatis quibusdam extortas, ut ne tam justo in Ecclesiarum omnium parentem Romanam officio fungerentur. *Sanè nonnulli Ecclesiarum Prælati obtinuerunt sibi per Sedem Apostolicam importunè concedi, ut non teneantur Sedem eandem usque ad certa tempora visitare contra formam præstiti juramenti. Ex quo illud evenit inconveniens, ut Apostolicæ Sedis dignitas variùs visitetur, in derogationem reverentiæ, quæ ab omnibus debetur eidem, utpote quæ mater existit Ecclesiarum omnium & magistra.*

Rainal. an. 1241. n. 70.

Rainal. an. 1257. n. 50.

Relaxaverat Innocentius III. Episcopi Tricassini votum adeundæ Hierosolymæ. Mitto rationes alias compluscula, quibus dispensationem suam muniebat Pontifex; hanc unam non tacebo: Cùm Episcopus & Ecclesiæ & summo Pontifici sit devinctus, nullo eum se potuisse voto constringere citra utriusque assensum. *Allegabant Ecclesiæ Trecensis suspiria, cui vinculo Pastoralis sollicitudinis es ligatus, cujus sine assensu votum peregrinationis emittere forsitan non debueras, &c. Cùm juxta institutta canonica Clericus absque sui Episcopi licentia peregrinari non debeat, & Episcopus non minùs, imò potius Sedi Apostolicæ sit astrictus, videri merito poterat, quod absque generali, vel speciali licentia, peregrinationis votum, qua te tamdiu absentares, emittere non deberes.* A quo non abluditt, quod contestabatur Bernardus non posse Carnotensem Episcopum Hierosolymitano se committere itineri, etsi maximè cuperet, sine gravi offendiculo ovium suarum, quas præsentia sua recreabat. *Et si multùm voluisset proficisci, tamen non poterat, nisi cum gravi scandalo omnium qui apud nos sunt, bonorum, metuentium quippe ne plus mali ejus absentia faceret suis, quà boni alienis præsentia.* Vide & Petri Blesensis Epistolam ad Episcopum Bathensem in Anglia, qua eum à piis, sed arbitrariis peregrinationibus dehortabatur, & ad necessariam urgebat potiùs residentiam.

Extra. De voto. c. 7.

ibid. 52.

ibid. 148.

XI. Sed reflectenda jam est disputatio hæc nostra ad Romana itinera, & ad mandata Papæ, qui vocat aut retinet Episcopos, potissimùm verò Cardinales. Inter Epistolas Cardinalis Jacobi Papiensis legitur oratio ab eo edita nomine Cardinalis Episcopi Valentini, Vicecancellarii Ecclesiæ Romanæ, quò diutinam excusaret sua ab Ecclesia absentiam, quòd Cardinalis & Cancellarii officia Romæ impleret. Id enim vehementer contendit, Cardinalis & Cancellarii nomine ac munere, adeoque & ipso Pontificis mandato, canonicas contineri causas non residendi. *Parendum fuit summo omnium Patri, & à Majorum decretis non abeundum. Cardinalatus hæc dignitas majori quodam vinculo Apostolicæ nos Sedi astringit. Ad illius ascripti concilium, nisi cum mittimur, abesse non possumus. Accedit Romanæ Cancellariæ ingens quidem & operosa administratio, cujus cùm apud Pontificem secunda sit cura ad totius Ecclesiæ commodum instituta, carere Præside suo sine magno detrimento non potest.* Ita vulgò tunc sentiebant. Tempore Concilii Tridentini scripsit Turrianus Jesuita luculentissimum Tractatum adversùs Catharinum, *De residentia Pastorum jure divino scripto sancita*: ubi fatetur Cardinales Episcopos obtemperare debere Pontifici, vocanti, retinentique eos aliquanto tempore ad Ecclesiæ levandas necessitates. *Parendum omnino est Patri Patrum, & Principis Apostolorum Petri successori, cui cura totius orbis commissa est. Sequendum in Christo quocumque vocat & quandocumque.* At si eos diutiùs remoretur Papa, nec sinat ad Ecclesias revolare suas, parendum est utique summo Pontifici, sed abdicanda Episcopalis dignitas, ut quæ sociari non possit cum dignitate alia, quæ & ipsa jugem desideret residentiam. *Iterum dico, gere morem Pontifici summo, sed trade alteri sollicitudinem & curas ovilis Christi, depone Episcopatum aut Abbatiam, non deerit proprius Pastor, &c.*

Eam secutus est rationem Cardinalis Bellarminus Archiepiscopus Capuanus. Certior enim jam factus, retinendum se Romæ à Pontifice, purè & absolutè Archiepiscopatum resignavit, ne tantilla quidem sibi portione servata, quanquam cuperet Pontifex omnes ei fructus reservare. Scitissimè quippe & sanctissimè pronuntiavit Bellarminus, *Non enim licet uxorem repudiare, & dotem retinere.* Omnem quoque lapidem movit B. Carolus, ut sineretur à Pontifice avunculo suo in Ecclesia Mediolanensi residere; nec voti compos fieri potuit, nisi ad breve tempus. At ubi primùm Pio IV. subrogatus est S. Pius V. ab hoc vix quidem, sed expugnavit tandem potestatem in Ecclesia sua residendi, cui & arctissimè se adglutinavit, quantumvis sollicitaret Pontifex, ut veniret, & Romanam Ecclesiam consiliis suis fulciret. Sæpiùs exinde Romam illi properandum fuit, ad Jubilæi Indulgentias, ad nova Conclavia, ad Concilia sua Provincialia à calumniatorum importunitate vindicanda, novaque Romæ confirmatione munienda: sed Caroli Romæ commoratio nunquam diuturnior fuit, quàm inexorabilis necessitas negotiorum. Denique ut aliis quibuscumque se expediret nexibus, & Ecclesiæ uni suæ liberiùs adhæresceret, statim sub S. Pio V. voluit abdicare se Pœnitentiaria, Archipresbyteratu sanctæ Mariæ Majoris, & Protectione complurium Ordinum Religiosorum: abnuit tamen Pontifex, eumque absolvere maluit vinculo residentiæ horum munerum omnium. Et ne tum quidem conquievit Carolus, sed sub Gregorio XIII. iterum iterumque eadem admovens machinas, extorsit tandem quod volebat.

Giossano. l. 1. c. 9. 10. 13

L. 3. c. 6.

L. 4. c. 30.

XII. Sed non alia Caroli fuere frequentiora Romam itinera, quàm stata illa obedientiæ, ad limina Apostolorum. Ita enim Giossanus in ejus vita, ex quo jam multa carpsimus. *Nunquam destitit à visitandis tertio quoque anno Apostolorum liminibus, ut quo officio teneantur omnes Episcopi.* Quin & ipse Carolus in Concilio suo VI. Mediolanensi constitui curavit, ut quando inter ordinationis ipsius suæ solennia Episcopi jurabant, se annis singulis monumenta Apostolorum invisuros: vetante residentiæ lege, ne tam crebrò & tam diu subducant se suis Ecclesiis, Episcopi singuli quotannis delegatum ejusmodi Romam mitterent, qui Ecclesiæ suæ regimen, mores & disciplinam adprimè calleret, & de his Pontificem posset facere certiorem. *Quod Episcopus sanctè juratus in sua consecratione promisit, singulis annis visitare limina Apostolorum Petri & Pauli, cùm longè ab urbe Roma absit, nec propterea id personalis residentiæ munere astrictus, quotannis facilè præstare possit; certum saltem Nuntium ex jurisjurandi præscripto ad urbem Romam mittat, qui id obedientiæ officium nomine suo præstet. Is verò quem miserit, rectè instructus sit cognitione rerum ad Ecclesiæ suæ statum pertinentium, ut & Cleri sui disciplinam, & populi in via Domini progressionem, & omnis Ec-*

L. 8. c. 3.

Ann. 1582. Cap. 21.

clesiæ Diœceſisque ſuæ rationes Pontifici, aut iis quibus ille mandarit, quàm rectiſſimè exponat.

Enimverò hoc quoque Caput, viſitandæ quotannis Romanæ Eccleſiæ, aut per ſe, aut per Vicarium, niſi quem Pontifex diſpenſaverit, hoc, inquam, Caput eo continetur juramento, quod Decretalibus inſertum eſt. *Limina Apoſtolorum ſingulis annis, aut per me, aut per certum Nuntium viſitabo, niſi eorum abſolvat licentia.* De eo ſacramento alibi diximus. Sed quod ad Caput iſtud attinet, intexuit Gratianus decreto ſuo ſtatutum, quod Correctores Romani agnoverunt eſſe Concilii Romani ſub Zacharia Papa, cujus hæc ſunt verba: *Juxta ſanctorum Patrum & Canonum inſtituta, omnes Epiſcopi qui hujus Apoſtolicæ Sedis ordinationi ſubjacent, qui propinqui ſunt, annuè juxta Idus Maii ſanctorum Principum Apoſtolorum Petri & Pauli liminibus præſententur. Qui verò longinqui, juxta chirographum ſuum impleant.* Diximus jam hoc Canone non comprehendi niſi Epiſcopos, qui ſoliti eſſent à Pontifice ordinari, ejuſque Metropoli quondam parebant. Conveniendum illis erat Romæ quotannis circa Feſtum Principis Apoſtolorum Petri, ad Concilium nempe Romanum: aut ſi remotiores eſſent, eo temporis interſtitio, quod ſacramento ordinationis indicebatur. Suprà jam hoc ipſo Capite Innocentius III. juſſit Archiepiſcopum Bulgariæ quarto, Catholicum Armenorum quinto quoque anno Romam advolare, Romanam Eccleſiam eo obſequio veneraturos. De Epiſcopis vel Archiepiſcopo huic, vel Catholico ſubjectis ſilet Innocentius: unde meritò conjicias, nulla eos ejuſmodi lege aut conſuetudine ligatos adhuc fuiſſe.

C. Ego N. De jurejur.

D. 93. C. Juxta.

Eſt ergo non alienum à vero, Decretalibus Gregorianis intextum fuiſſe juramentum libri Pontificalis Romani, quod vicinioribus Romæ Epiſcopis fuerat accommodatum, & ejus ipſiſſima verba in authoritatem recepta fuiſſe, etiam in Epiſcopos remotiores; cùm his verbis, *ſingulis annis*, ſubrogandæ potiùs videantur fuiſſe illæ voces Concilii Romani ſub Zacharia, *juxta chirographum ſuum*; prout aliis ſuprà exemplis declaratum eſt. Decretali *Ego N. de jurejurando*, non præſcribitur hoc ſacramentum omnibus Epiſcopis. Non conſtat hoc ſacramentum exigi ſolitum fuiſſe ante Gregorium IX. ab omnibus prorſus Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopis. Soli forſan antè Metropolitani eo ſe obligaverant ſacramento, quod ipſi quodammodo Pallio adhæreſcebat. Non abhorret igitur à veriſimilitudine, communem eſſe cœpiſſe omnibus Epiſcopis hanc legem, eundi aut mittendi Romam annis ſingulis, poſtquam ſibi perſuaſerunt, non ad ſolos Romanæ Metropoleos, quibus primò ſcriptum fuerat hoc ſacramentum, ſed ad omnes pertinere debere Epiſcopos, qui juri Decretalium ſubjiciuntur, quibus id ſacramentum inſertum eſt. Potuit & eò contuliſſe aliquid liber Pontificalis Romanus, qui paulatim & ipſe cùm proprius fuiſſet Romanæ Eccleſiæ, cum aliis omnibus Eccleſiis communicatus eſt.

XIII. Nec Concilia certè, nec Pontificum decreta, ſed nec Hiſtorici niſi rarò meminere hujus legis in omnes latæ Epiſcopos, ut quotannis Romam aut eant, aut mittant. Primus omnium Sixtus V. diplomate promulgato anno 1585. ſtata definiit annorum intervalla, regionum diſtantiæ accomodata, ad Romanum iter Epiſcopis omnibus capeſſendum. Nimirum Itali tertio quoque anno, Galli, Germani, Hiſpani quarto, cæteri Europæi & Africani quinto: Aſiatici, & ſi qui remotiores, decimo quoque anno Romam pergent omnes Epiſcopi, eum ut capiant itineris ſui fructum, ut Baſilicas Apoſtolorum viſitent, Chriſti Vicario aſſurgant; utque Congregationi Concilii explanent, quo ſint loco res Eccleſiæ ſuæ & mores; quàm infatigata pro illis excubent vigilantia; an quotannis Synodum habuerint Diœceſanam, an tertio quoque anno adierint Concilium Provinciale, an quolibet ſaltem biennio Parochias ſuas omnes circumluſtraverint, quamvis numero planè ingenti ſint; an Seminarium exædificarint, an Theologum, an Pœnitentiarium habeant probè dotatum. Si quos difficultatis ſcrupulos afferant, illos expedit Congregatio Concilii, addito etiam teſtimonio canonicè peractæ viſitationis, cum mandato quo diſtributionibus ſuis fruantur toto eo abſentiæ tempore, aut Canonici, qui Epiſcopo comites acceſſerint; aut Præbendarii, qui ejus vice & nomine ſacra viſitatione perfuncti ſunt.

Fagnani in C. Ego N. de jurejur.

Ibidem.

Addit Fagnanus Patriarchas, Archiepiſcopos & Epiſcopos Titulares eodem officio obligari, utque etiam Congregationi Concilii exponant, qui ſit rerum ſtatus in Eccleſia, cujus titulo decorantur, quæ ſpes affulgeat ejus reſtituendæ in ſplendorem priſtinum, quanti fuerint in id conatus, progreſſuſque ſui. Ita decreviſſe ipſam Concilii Congregationem, cui & Patriarchæ Titulares Conſtantinopolitanus & Antiochenus everſarum Eccleſiarum ſuarum rationes & ſtatum declararint. Anno 1595. ſcripſit Roma Oſſatus Cardinalis: *Paulò antè eò acceſſiſſe Epiſcopum Placenſem Poloniæ, eo tantùm conſilio, ut muneri ſatisfaceret, quo ex quibuſdam Bullis tenerentur Epiſcopi certis temporibus viſitare Sedem Apoſtolicam, & adminiſtrationis ſuæ rationes Pontifici exhibere.*

L. 1. Ep. 31

In Conſtitutionibus Ordinis Ciſtercienſis, anno 1134. compilatis & publicatis, jubebantur Abbates Hiberniæ, Scotiæ & Siciliæ ad Generale Capitulum convenire quarto quoque anno: Norvegiæ, Græciæ, Livoniæ, Syriæ quinto quolibet anno: Hungariæ ſingulis trienniis. Conſenſio ſemper magna fuit Eccleſiæ & Clauſtrorum diſciplinæ; & ex hoc Ciſtercienſi ſtatuto, undique ad Capitulum Regulares convocante, non injuria conjicimus, invitatos olim fuiſſe Romam omnes Orbis Epiſcopos, ad Romana maximè Concilia.

Noma Ciſt. p. 102 303.

XIV. Utque tota hæc diſſertatio eò deſinat, unde initium cepit, ex Tridentino rurſus Concilio memorandum illud eſt decretum, quo abolita & extincta prorſus eſt illa conſuetudo, quæ nonnullis in Provinciis ſuperſtes tunc erat adhuc, ut Epiſcopi annua viſitatione tenerentur Metropolitanam Eccleſiam revereri. *Nec Epiſcopi Comprovinciales prætextu cujuslibet conſuetudinis ad Metropolitanam Eccleſiam in poſterum accedere inviti compellantur.*

Seſſ. 24. c. 3.

In Congregatione Concilii declaratum primò fuerat, Decreto eo Tridentini diſpenſari Epiſcopos viſitatione quam ipſi per ſeſe Metropolitanis exhibebant, non ea quam obibant per Vicarios. Sed ab ea pòſt ſententia diſceſſum eſt, & conſulto ipſo Pontifice pronuntiatum, Concilium Tridentinum utroque viſitandi genere Epiſcopos abſolviſſe.

Fagn. l. 3. Decr. par. pag. 184.

In Hiſtoria Tridentini Concilii narrat Palavicinus Epiſcopos quadraginta graviter conqueſtos eſſe de hac neceſſitate, quam ſibi imponerent Metropolitani, exhibendæ viſitationis, vel per ſeſe, vel per procuratores, altero Paſchæ feſto die; utque eo ſe vinculo ſolvi faciliùs impetrarent, ultro ſpopondiſſe facilè aſſenſuros ſe, ut illa quoque tolleretur conſuetudo, qua Archipresbyteri & Parochi ſemel Epiſcopum anno quolibet inviſere tenebantur; etenim has conſuetudines non invectas, niſi ex Conciliis, quæ apud Metropolitanum quotannis, & ex Synodis quæ apud Epiſcopum annuæ quoque habebantur; ac proinde conſultiſſimum eſſe, ut non aliæ Viſitationes exigerentur, quàm quæ cum ipſiſmet Conciliis & Synodis erant conjunctæ.

L. 23. c. 5.

XI. Aptiùs non poteſt hæc concludi diſſertatio, quàm ſapientiſſimis prorſus Spondani Apamienſis Epiſcopi & Annalium conditoris verbis: cùm compendiariè relata Sixti V. Bulla, de qua ſuprà, addit utiliter in primis & commodè ita eſſe conſtitutum;

Epi-

Episcopis ab omnibus id exprimi juramentum, à paucis observari: se quidem ei officio defuisse nunquam: multò enim conducibilius sibi visum esse, parere juri, quàm de jure litigare. *Quod quidem decretum, utile sanè & commodum, ab omnibus juratur, & à paucis nihilominus observatur; saltem in Gallia, ubi libertas Ecclesia præ cæteris regnis in pretio est. Ego certè qui indignissimus Episcopus consecratus fui, præceptum ut filius obedientiæ, ad amussim hactenus observavi, mittendo statim per idoneum Sacerdotem; longè tutius existimans id promptè exequi, quàm utrum ad exequendum obliger inquirere ac disputare.*

n. 1685. 1. 32.

De Synodo extraordinaria Episcoporum, qui in urbe Regia reperiebantur.

CAPUT XLIII. *P. 1. l. 2. c. 36.*

De Synodo extraordinaria Episcoporum, qui in urbe Regia versabantur, prioribus quinque Ecclesiæ sæculis.

I. Fieri vix aut nec vix poterat, quin magno semper numero essent Episcopi Constantinopoli, Synodumque conflarent cum Episcopo urbis.

II. Causas complures ad hanc Synodum transferebat Imperator, eique se subjici non pauci sua interesse existimabant.

III. Exempla harum Synodorum sub Nectario, & earum authoritas.

IV. V. VI. Exempla earundem sub Chrysostomo, pro cujus tuitione hæ Synodi strenuè decertarunt.

VII. Certarunt & pro Concilio Ephesino Generali, & pro partibus Orthodoxorum.

VIII. In ejusmodi Synodo Flavianus Eutychetem & errores ejus damnavit.

IX. Absentes quoque harum definitionibus subscribebant.

X. Hujusmodi Synodorum authoritati suffragatur Concilium Chalcedonense.

XI. Famosa illa Leonis Epistola ibi primùm subscripta, mox in omnes missa orbis Ecclesias subscribenda.

XII. Hujus Synodi authoritate confirmatus Imperator, Chalcedonensis Synodi adversarios obterit.

XIII. Erat Constantinopolitanus Episcopus veluti sequester & mediator omnium prorsus Episcoporum ad Imperatorem.

XIV. Hujus Synodi consilio obsequutus Imperator, Cyrillum Alexandrinum & Joannem Antiochenum in gratiam redire & concordare jubet.

XV. XVI. Habebantur & id genus Synodi Romæ. Exempla.

XVII. Fuere & Augustæ Treverorum ejusdem modi Synodi.

XVIII. Constantinopoli hujusmodi quandoque Synodi adulteræ & fraudulentæ.

I. QUanquam per Canones Episcopalis residentiæ vindices, Episcopis haud liceret ad Aulam Principis accedere, nisi causis gravissimis, quibus procul ambitu, procul avaritia, Pastoralis una sollicitudinis necessitas illos implicaret: non poterant non semper tamen Constantinopoli versari satis magno numero Præsules, ut ex iis conflaretur Synodus quædam quasi perpetua, ubi Archiepiscopus urbis Regiæ præsideret, & spinosiores quasque Ecclesiæ Orientalis causas terminaret. Nec hujus loci est, nec nostri instituti, expendere an tam justis semper rationibus abessent illi omnes Episcopi suis Ecclesiis, ut quod Ecclesiæ suæ damnum absentia sua infligebant, id plurimo suæ Constantinopoli præsentiæ & harum Synodorum fructu compesarent. Nec enim nos tam exemplis quàm legibus incumbimus, vel iis exemplis quæ legibus consentanea sunt. Nec illud quidem suis suprà locis prætermisimus, præstantissimos Episcopos, gravissimis malis conflictatos, maluisse in Ecclesiis suis sedere, & per litteras, vel per Diaconos negotia tractare, cùm ea ratio cordatis quibusque videretur & minùs invidiosa fuisse, & non minùs felices plerumque exitus habuisse. Sed omnino fieri tamen non poterat, quin cùm tam longè latèque pateret Romanum Imperium, cùm innumerabiles per Provincias sparsi essent Episcopi, cùm tam aptæ inter se, nexæque essent Imperii, & Sacerdotii res: tot semper Constantinopoli essent Episcopi, sola Ecclesiarum suarum vel necessitate, vel utilitate eò perducti, ut Synodum conflare possent.

II. Hæc ipsissima erat Synodus, quam Græci ἀδημόσαν dicebant, ut quæ perpetuò in Regia urbe hospitaretur. Quanquam singuli enim suis peculiaribus causis vacarent Episcopi: coibant tamen sæpissimè cum Episcopo Constantinopolitano, in Synodum quandam veluti continuam, quæ pleraque disceptabat & dirimebat causas, quas Episcopo Constantinopolitano delegabat Imperator, aut quas partes ipsæ ejus committebant judicio, arbitrioque, invitante seu facilitate conveniendi in urbe Regia, sive authoritate ejus Episcopi, qui gratissimos mollissimosque ad Imperatorem aditus haberet.

III. In hujusmodi Synodo Episcoporum Constantinopoli fortè obversantium, Nectarius Constantinopolitanus Episcopus judicavit de causa Agapii & Gabadii Episcoporum, qui de Bostrensi in Arabia Episcopatu contendebant, in finibus positi Antiocheni Archiepiscopi, sive Patriarchæ. Assidebant Nectario Theophilus Alexandriæ, Flavianus Antiochiæ, Helladius Cæsareæ in Cappadocia, Gelasius Cæsareæ in Palestina Antistites, Gregorius Nyssenus, Amphilochius Iconiensis, Theodorus Mopsuestenus, aliique plures Episcopi. Episcopus urbis Regiæ, cui Canon nuperrimæ Synodi Constantinopolitanæ prærogativam tantam honoris & sedis adsignaverat supra alios omnes Episcopos sub Romano Pontifice, non solùm huic Concilio præerat Patriarchis cæteris, sed Judex sedebat in causa Patriarchatus Antiocheni. Ratio est, quòd extraordinaria esset hæc Synodus, quòd ex omnibus Orbis regionibus in eam confluerent Episcopi, quòd ejus authoritati suapte sponte assentirentur omnes, quòd plurimas illi causas delegaret Imperator, quòdque eam authoritate Regia fulciret.

Juris Orien. part. 1. pag. 47.

IV. In istiusmodi Synodo exauthoratus est Gerontius Nicomediensis in Bithynia Episcopus, in Exarchatu Ponti; non à Nectario, ad quem de eo Ambrosius scripserat: sed à Chrysostomo, qui & Pansophium illi successorem designavit.

Sozom. l. 8. c. 8.

In istiusmodi quoque Synodo idem Chrysostomus aures commodavit querelis & accusationibus complurium Asiæ Episcoporum adversùs Antonium Ephesinum Episcopum, qui ejus Synodi authoritatem non detrectavit. Tres Episcopos Ephesum delegavit Chrysostomus, qui testes audirent: mox & ipse eò profectus est, nec paucos Episcopos simoniæ convictos gradu dejecit. Non est quod hìc immoremur purgandis à calumnia his Chrysostomi gestis. Immensæ enim cujusdam charitatis hæc erat effervescentia, modi & limitis impatiens, nec tam arctis inclusa terminis, atque jurisdictio; quod tamen illi totum postea crimini vertit invidia & odio malevolorum. Palladii tantum hìc verba attexam de hacce Synodo urbis Regiæ.

Pallad. in Dial. de vita Chrysost. *Venerunt Constantinopolin Asiæ Episcopi, Ecclesiasticarum necessitatum gratia, & nobiscum remorati sunt, præsentibus & aliis Episcopis, è Scythia quidem Theotimo, ex Thracia verò Amone Ægyptio, & ex Galatia Arabiano, Metropolitis omnibus, ac senibus, qui viginti duorum numerum implebant.* Itaque in hanc Synodum coaluerant Episcopi trium Exarchatuum, Asiæ, Ponti, & Traciæ.

V. In istiusmodi Synodo aliqua jussus est ab Imperatore Arcadio, & ab Imperatrice Eudoxia Theophilus Archiepiscopus Alexandrinus, seipsum purgare. Contrà mox ipse Synodum in Palatio ad Quercum coegit, ubi & Chrysostomum citari jussit, ex reo derepente judex. Concilium Theophili triginta sex erat Episcoporum, quos ex Ægypto abduxerat secum; in Synodum Chrysostomi defensatricem quadraginta confluxerant. Eorum in numero erat Palladius, qui & hæc narrat: *Eramus cum Joanne quadraginta Episcopi, tunc in Episcopatus triclinio sedentes, admiranteſque, quomodo qui solus venire jussus erat, ac pro nefariis respondere criminibus, tot sociatus Episcopis venerat; quo item modo sententias Principum immutarat.* Ibidem. Non immeritò stupet Palladius, quì potuisset Theophilus triginta sex adgregare Episcopos; minimè tamen miratur quòd quadraginta cum Chrysostomo starent, quòd ea Episcoporum copia Constantinopoli frequens semper, & penè inevitabilis esset. Sed causa & jurisdictione, magis quàm numero vincebat Synodus Chrysostomi. Cùm enim Theophilus inverecundè citari eum fecisset, responsum à Chrysostomi Synodo, nihil Theophilum posse extra Ægypti limites moliri, nisi in Canonum contumeliam, qui eos illi fines delineassent: æquius esse, ut ipsemet se Synodo sisteret Chrysostomi, ut numerosiori, & in propria civitate, & ex pluribus Provinciis: *Si impatiens solvis Nicæni Concilii Canones, causasque citra terminos tuos cognoscere vis, ipse ad nos transi, in bene institutam civitatem: neque instar Cain Abel in campum provoces, ut nos te primum audiamus. Habemus enim contra te libellos capitum septuaginta, apertas atque nefarias actiones continentes. Pluresque per Dei gratiam sumus, quàm tua Synodus, congregati. Nam tua quidem Synodus triginta & sex habet Episcopos ex una Provincia; nos autem quadraginta sumus, ex variis Provinciis, in quibus septem sunt Metropolitæ, & necessariò convenit pauciores à pluribus ac præstantioribus secundum Canones judicari.*

VI. Quod nec mirum, nec rarum est, Aulæ favore labefactata æquitas est, Chrysostomus exilio damnatus. Sed non multò pòst revocatus, quadraginta duorum rursus Episcoporum Synodo succinctus fuit; *Adjunctis sibi quadraginta duobus Episcopis*, ut ait Palladius; quibus tametsi summa contentione animi pro eo connitentibus, iterato Chrysostomus deportatus est exilio. Affirmat Sozomenus sexaginta Episcopos Constantinopoli reperros, cùm eo revocatus est Chrysostomus, Synodico decreto suo rescidisse sententiam Synodi ad Quercum. Non possumus non summis afficere laudibus infractam Synodi Regiæ urbis constantiam, quæ Chrysostomi innocentiæ non adversùs Theophilum modò, sed adversùs potestatem & iram Imperatricis in Chrysostomum conjuratæ, patrocinata est. Hoc exemplo purgari potest suspicio & invidia, qua flagrant plerumque Episcopales Synodi, quæ in Palatio Regum adgregantur; quasi per fas nefasque libidini Principum serviant, Ecclesiæque dignitatem humanis cupiditatibus infringi & debilitari sinant.

Sozom. l. 8. c. 19.

VII. Hi ipsi Episcopi fortè Constantinopoli reperti, eòque profecti, ut ajebat Palladius, *Ecclesiasticarum necessitatum gratia*, ad Concilium Ephesinum I. perscripsere, quid rei gestum esset Constantinopoli in fidei Catholicæ defensionem, utque in Nestorii fautores sanctissimè conjurassent Laici, Monachi, Clerici, quòd ab illis fucus fieret Imperatori. *Rescriptum Episcoporum Constantinopoli inventorum.* His scilicet Episcopis vicissim Synodicam suam Epistolam inscripsere Ephesini ipsi Concilii Patres, nec non & Clero urbis: *Desideratissimis Comministris Constantinopoli agentibus, & religiosissimis ejusdem civitatis Presbyteris & Diaconis.* Hi ipsi ad Concilium rescripsere, advolaturos se Ephesum fuisse, ad aliquam certaminum & palmarum societatem, nisi omnia terra marique itinera ab adversariis veræ fidei & pietatis obsepta fuissent; sed illis nequicquam furentibus, sedulò navasse se operam, ut magno & forti animo esset Clerus populusque; si Synodi mandato jubeantur, protinus se maria tranaturos, nec ullis quantiscumque periculis deterritum iri, quominus Ephesum pergant, & in aciem cum ipsis descendant pro fidei tuenda integritate. Per Epistolas rursum Ephesini Concilii Antistites gratulati vicissim illis sunt, tanquam commilitonibus suis, & ejusdem pugnæ victoriæque consortibus: propriæ eorum laudi id tribuere, quòd populo Urbis animos & calcaria addidissent, terrorem incussissent hostibus; denique hortati sunt, ne Constantinopoli discederent, atque Imperatorem commonefacerent de veritate & æquitate causæ Orthodoxorum. Ibidem. Denique confirmavit Ephesina Synodus sententiam, qua Massalianos Hæreticos compresserat in ejusdem generis extraordinario Concilio Sisinnius Episcopus Constantinopolitanus.

Epistolæ Catholicorum in Actis Ephes. Synodi.

Act. 7.

VIII. In hac eadem Synodo Episcoporum tum fortè Constantinopoli hospitantium, Flavianus ejusdem urbis Archiepiscopus, de causa Eutychetis judicium primò instituit, *Congregata sancta & magna Synodo reperta in prædicta urbe, συναχθείσης τῆ ἁγίας συνόδω συνδημούσης ἐν τῆ μεγαλοπόλει.* Libellum suum Eusebius Dorylæi Episcopus adversùs Eutycherem obtulerat Flaviano & eidem Synodo. *ἐν τῆ συνδημούσῃ συνόδῳ.* Eadem magna Synodus Eutychetem citavit, ut sisteret se judicio. *Sancta & magna Synodus secundum Dei gratiam degens, συνδημοῦσα, in regia Constantinopoli.* Denique illa triginta duorum Episcoporum Synodus, quæ eorum subscriptionibus legitur adhuc insignis, Eutychetem novellamque ejus hæresim prima confixit diro anathemate. Fateor ab Archimandritis quibusdam in libello ad Dioscori defensionem edito, eodem nomine designatam fuisse Chalcedonensem Synodum: sed memorando tamen interposito discrimine: *Sanctæ Synodo, quæ hìc modo reperta est, τῆ νῦν ταῦθα συνδημούσῃ νῦν συνόδῳ.* Quibus innui videtur breve fore tempus Chalcedonensis Concilii, at Constantinopolitanam hujus generis Synodum esse perpetuam.

Con. Chi. Act. 1.

Ibidem. Act. 4.

IX. Duo sunt porro, quæ prætermitti fine piaculo non possint in hoc Flaviani adversùs Eutychetem Concilio. Primum est subscripsisse ei Synodo Episcopos omnes, qui ei non interfuerant, tametsi tunc Constantinopoli versarentur. Ita petiit Eusebius Dorylæi, ita annuit Flavianus. *Eusebius Episcopus Dorylæi dixit, Quoniam quidam reverendissimorum Episcoporum in hac regia urbe degentium, aut propter infirmitatem, aut ignorantes convocationem sanctæ Synodi, non convenerunt, peto absentes commoneri, quatenus & ipsi agnoscentes quæ acta sunt, suam manifestam faciant voluntatem. Flavianus Archiepiscopus dixit, Reverendissimi Notarii absentes Dei amantissimos Episcopos commonefaciant, perlegentes eis, quæ acta sunt, quatenus unusquisque propriam sententiam exponat.* Ibidem. Act. 1. Alterum est Archimandritas omnes Constantinopolitanę civitatis jussos esse subscribere hujus Concilii Decreto fidei, & Eutychetis damnationi, Ea de re conquestus est postea Eutyches, in Pseudo-Concilio Ephesino, addiditque idem Decretum missum esse ad omnes Orientis Provincias, ab Episcopis similiter & Monachis subscribendum. Eam porro in Ecclesia

Catho-

Catholica viguiſſe conſuetudinem utrimque liquet, & quòd Flaviano probata atque uſurpata fuerit, & quòd Eurycheti improbata.

X. Enixus eſt in Epheſina II. Synodo novæ hic inſaniæ architectus, hanc vibratæ in ſe damnationis ſententiam elevare, & ludificari; cauſatus videlicet, ſe damnatum non eſſe, niſi à paucis Epiſcopis, qui fortè tunc Conſtantinopoli verſabantur, privatis ut vacarent negotiis. *ἰδίων ἕνεκα αἰτιῶν ἀδημῶν τότε βασιλέως πόλει*. Sed quanquam ea Pſeudoſynodus exertiſſimè & Flaviano adverſaretur, & ſuffragaretur Eutycheti; nihil tamen gravius dixit, quo earum Synodorum authoritatem obſcuraret; at iis vehementer Concilii Chalcedonenſis Patres ſuffragati ſunt. In Chalcedonenſi enim ipſo Concilio Euſtathius Berythi Epiſcopus de Metropoli Provinciæ Phœniciæ contendens cum Epiſcopo Tyri, Berythenſi ſuæ civitati Metropolitica jura demonſtravit conceſſa fuiſſe, non Reſcripto tantùm Imperatorio, ſed etiam Decreto iſtiuſmodi Synodi Conſtantinopolitanæ. *Concilium reverendiſſimorum Epiſcoporum factum eſt Conſtantinopoli; cui etiam Maximus Reverend. Epiſcopus Antiochiæ ſubſcripſit.* Poterat ejus cauſæ judicium Antiochenus Epiſcopus ſibi vendicare, quòd Phœnicia ſuo Exarchatu includeretur. Paſſus eſt tamen eam ab urbana hac Synodo diffiniri, cui & ipſe ſubſcripſit, quanquam non affuiſſet. Accipe ejus ipſa verba: *Eram Conſtantinopoli. Cùm ergo Concilium de hac re haberetur, non affui. Sed mihi allata eſt charta, & ſubſcripſi.* Judices vel Magiſtratus Imperatorii, qui Concilio Chalcedonenſi aderant, ſciſcitati ſunt, an Concilii nomine honeſtaretur Conventus ille Epiſcoporum, Conſtantinopoli fortè verſantium: *An Synodum appellare oporteat conventum Epiſcoporum, qui in Regia urbe diverſantur.* Reſponſum eſt à Thyphone Chienſi Epiſcopo, Synodum vocari, & res magni ponderis ibi pertractari: *Synodus appellatur, & conveniunt, & laborantes aliqua oppreſſione ſua jura nanciſcuntur.* Sed multò aſſeverantiùs reſponſum eſt ab Anatolio Epiſcopo Conſtantinopolitano, antiquiſſima conſuetudine niti ejus Concilii authoritatem, nec in eo quidquam à ſe novatum fuiſſe. *Tenuit pridem conſuetudo, ut qui in magna hac civitate morantur ſanctiſſimi Epiſcopi, cùm eos temporis occaſio vocat de emergendis quibuſdam Eccleſiaſticis cauſis conveniant, ac ſingula definiant, reſponſoque eos dignentur, qui precantur aliquid. Nihil ergo à me factum eſt, quod novitati ſit affine; nec qui ex conſuetudine conſederunt Epiſcopi qui in civitate erant, novam formam protulerunt. Ac oſtendit præſentiam Epiſcoporum actio, quæ facta eſt.* Unde liquet hanc Synodum nullas in cauſas ipſam inſiliiſſe, ſed ad ſe ſponte partium delatas admiſiſſe, eaſque diremiſſe, judicio Epiſcoporum, qui ultro affuiſſent. Reſcidere quidem Chalcedonenſes Patres decretum ibi editum in gratiam Epiſcopi Berythenſis, & Tyrium Epiſcopum Metropoliticæ reddidere amplitudini: ſed nihil omnino illi decerpſere de exiſtimatione & poteſtate hoc genus Synodorum.

XI. Irrita quoque declarata eſt in Concilio Chalcedonenſi excommunicatio, qua Synodus iſtiuſmodi Conſtantinopolitana confixerat Metropolitanum Tyri, ſed ea tantùm ratione allegata, quòd ea in abſentem pronunciata fuiſſet. *Nemo damnat abſentem.* Ibidem denique refertur, Decretalem illam Leonis Papæ Epiſtolam, toto orbe decantatiſſimam, qua fides adversùs Eutychetis deliramenta aſſerebatur, ſuſceptam primò fuiſſe in hac Synodo Conſtantinopolitana, mox ad omnes Orientis Epiſcopos tranſmiſſam, ut ſubſcriberetur. *Quemadmodum & nunc cùm pauci Conſtantinopoli convenirent, miſſa eſt Epiſtola almi Archiepiſcopi Leonis, iis qui ubique eſſent Metropolitis, & ſubſcripta eſt.*

XII. Non multò poſt finem Concilii Chalcedonenſis, Dioſcori, & Eutychetis ſectarii in Eccleſiam Alexandrinam immaniſſimè ſævierunt, cæde & cruore omnia reſtagnarunt. His malis ut mederetur Leo Imperator, ſcitari voluit ſententiam complurium Metropolitanorum, potiſſimùm verò Anatolii Epiſcopi Conſtantinopolitani, cui præcepit ut convocaret Epiſcopos, qui Conſtantinopoli verſarentur, cum urbano Clero, utque re in deliberationem miſſa, ſibi reſcriberet, quid conſultiſſimum, quid optimum factu viſum eſſet. *Tua ſiquidem reverentia omnes orthodoxos Epiſcopos, qui in præſenti in hac urbe regia commorantur, necnon & reverendiſſimos Clericos ad ſe repente faciat convenire, & diligenter omnia pertractantes, atque diſcutientes, quid in commune ſapitis, ſine quolibet humano terrore, & abſque gratia cujuſcumque vel odio, ſolummodo omnipotentis Dei timorem veſtris oculis proponentes, cum omni celeritate meam facite cognoſcere pietatem; ut formam congruam dare poſſimus, quatenus Ægyptiaca Diœceſis & Alexandrina civitas, pro cujus quiete nos præ omnibus convenit cogitare, tranquillitate ſanctarum Eccleſiarum & diſciplina inconcuſſa perfruatur.* Ubi perſpicis! omnes quidem Eccleſias tempeſtate aliqua jactatas ad Imperatorem confugiſſe, ut cujus tuitioni creditæ eſſent; ipſum verò percontari ſolitum Epiſcopos Regiæ Urbis, Synodumque illam urbanam Epiſcoporum & Cleri urbici. Alibi Anatolius teſtatum facit ab ejuſmodi Synodo ordinatum ſe fuiſſe Epiſcopum.

Conc. Chalc. part. 3. c. 21.

Monum. Eccleſ. Græc. Cotel. p. 67.

XIII. Quin & Eccleſiæ ipſæ ſingulæ Conſtantinopolitani Epiſcopi opem invocabant, quo faciliores haberent aditus, non ad Imperatorem tantùm, ſed & ad Romanum Pontificem, cæteroſque Patriarchas & Epiſcopos Eccleſiæ univerſæ. Audi quid tum ſcripſerint Epiſcopi Ægyptii ad Anatolium Epiſcopum Conſtantinopolitanum, in infanda illa Eccleſiæ ſuæ evaſtatione. *Preces piiſſimo Principi & pietati tuæ fundentes, quatenus miſericordiam præbeatis ſtatui communi, &c. Noſtroſque gemitus Synodicis litteris ſanctiſſimo Eccleſiæ Romanæ Pontifici Leoni, necnon & Antiocheno, Hieroſolymitano, atque Theſſalonicenſi & Epheſino, Dei amantiſſimis Epiſcopis, atque aliis, quibus fuerit viſum, Eccleſiis indicetis; quoniam hoc delictum læſio eſt communis: ut omnes totius orbis Epiſcopi litteris Synodicis Chriſtianiſſimo Principi noſtro veſtræque ſanctitati reſcribentes, dignam formam, quæ in hoc placuerit, præbere non differant, &c. Si verò proſpexeritis oportere fieri univerſale Concilium, & hoc fieri deprecamur.* Ita neceſſariò Epiſcopus Conſtantinopolitanus, quaſi nexus erat, & vinculum Epiſcoporum Eccleſiæ Orientalis & Occidentalis, quòd eſſet Byzantium non caput tantùm, ſed & cor & centrum Imperii; erat & ille quaſi omnium Epiſcoporum ad Imperatorem paciarius & ſequeſter. Porro in defungenda ea provincia opus erat ei conſilio, non Cleri tantùm ſui, ſed omnium etiam Epiſcoporum, quos cauſæ aliquæ propriæ ad hanc communem totius Imperii patriam congregabant.

XIV. Nullo verò luculentiùs argumento aſtrui poteſt, vel authoritas iſtiuſmodi Synodorum Regiæ urbis, vel inolita conſuetudo, ut ad eam rejiceret Imperator graviores quaſque cauſas; & ſumma omnium Epiſcoporum veneratio & obſervantia, ejus decretorum, quàm concordia Cyrilli Alexandrini cum Joanne Antiocheno. Cùm ſtatuiſſet enim Imperator illam conſopire utriuſque Archiepiſcopi altercationem, reſcire primùm voluit, quæ Maximiano Epiſcopo Conſtantinopolitano, quæ Clero ejus, quæ Epiſcopis Conſtantinopoli hoſpitantibus ſententia animo inſideret: *Urbis Regiæ Epiſcopo Maximiano, cæteriſque omnibus, qui in ea reperti ſunt, ſanctiſſimis Epiſcopis, & univerſo eorum Clero.* Fatetur Cyrillus cum his Epiſcopis conſultaſſe Imperatorem. *Illam Eccleſiarum diſſenſionem Imperator intolerabilem judicabat,*

Conc. Epheſ. Part. 3. c. 24. 25.

ad se ergo accersens reverendissimum Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopum Maximianum, ac alios non paucos, qui pro tempore ibidem comperiebantur, serio cum illis consultabat, quonam pacto Ecclesiarum dissidium tolli posset. Denique compressa est dissensio, & inita tandem concordia, quòd omnes necessariò obtemperarint voluntati & decreto Imperatoris, ex horum Episcoporum consiliis temperato, & nomen præ se ferenti atque authoritatem Synodi Regiæ urbis. *Postquam Orientalibus Regium decretum expositum est, tamquam factum ex eorum Episcoporum sententia, qui Constantinopoli reperti fuerant, &c.* Ibid. c. 24.

XV. Hæc frequentia Episcoporum in civitate qualibet Regia, vel Imperatoria, cùm necessariò proficiscatur ex illa Episcoporum inter se communione & negotiorum tum spiritalium tum temporalium mutua communicatione, & ex ineluctabili Regum Principumque interventione in causas plerasque Ecclesiarum, quarum illi patrocinium & tutelam sustinent: hinc facilè conjicitur, facilè etiam adprobari posset, magno prorsus semper numero fuisse Episcopos Romæ, Mediolani, Treveris, Carthagine, aliisque in civitatibus, sede summorum Principum aliquandiu nobilitatis. Tradit Cyrillus Episcopos Romæ repertos, perlectis libellis, quos adversùs Nestorii vesaniam exarasset, illam esse detestatos, & necesse utique jam esse eorum definitioni assentiri, nisi velit quis totius Occidentis communione carere. *Cum piissimi Episcopi, qui in magna Romanorum urbe reperti sunt, eos legissent, multisque confessibus consultationibusque habitis examinassent, illorum authorem non absque indignatione exsibilarunt, &c. Statim sancta Romana Synodus disertam in illum sententiam tulit. Horum itaque decreto modis omnibus parendum est illis, qui à totius Occidentis communione excidere noluerint.* Celebritas annua festivitatis BB. Apostolorum Petri & Pauli, Natalis dies Cathedræ, seu ordinationis cujusque Pontificis, negotia denique bene plurima, quibus interponenda erat authoritas Papæ; satis multos semper Romam Episcopos eliciebant, ex quibus Synodus congregari posset. Conc. Ephes. Part. 1. cap. 21.

XVI. In hujusmodi Synodo aliqua Romana Siricius Papa Jovinianum perculit; *Facto ergo Presbyterio.* Aderat quippe Clerus universus, sed soli Presbyteri Episcopis assidebant. Ejusdem modi Synodus aliqua Romana Valentinianum Imperatorem interpellabat, ut apud Theodosium juniorem interveniret ipse, ad obtenenda nefariæ pseudo-Ephesinæ Synodi decreta. *Cùm adveniissem in urbem Romam post venerabilem noctem diei Apostoli, & à Romano Episcopo, & ab aliis cum eo diversis ex Provinciis congregatis, rogatus sum.* Ut habetur in litteris ipsis Valentiniani. Videtur & Hilarus Papa ad hujusmodi Synodum aliquam alludere: *Præsidente fratrum numeroso Concilio, ex diversis Provinciis ad diem natalis nostri in honorem B. Petri Apostoli per Dei gratiam congregato, &c. Residebant etiam universi Presbyteri, astabant Diaconi.* Conc. Calcin. Part. 2. cap. 25. Epist. 8.

XVII. Cùm Maximus Imperator Treveris commoraretur, plurima quoque eò convolavit turma Episcoporum, ut author est Severus Sulpitius: *Cùm ad Imperatorem Maximum ferocis ingenii virum & bellorum civilium victoria elatum, plures ex diversis partibus Episcopi venissent.* Non is ego sum, qui horum Episcoporum omnium Aulas Regum frequentantium patrocinium in me recipiam. Vanas eorum adulationes & improbas spes idem Severus meritò ibidem exagitat. Sed cùm non semel eò & B. Ambrosius & B. Martinus advolarint, nemo jure inficiabitur esse potuisse & alios in eo numero, quorum & vita frugi, & consilia Episcopis haud indecora essent, & quorum ideo canonica haberetur ab Ecclesiis suis absentia. De vira B. Mart. cap. 23.

XVIII. Anastasius Imperator semel ipse quidem Episcopos Constantinopoli inhospitantes per Euphemium Constantinopolitanum Episcopum adgregari fecit: at postea illos quoque ipsemet congregavit, & depositionis sententiam in ipsum Euphemium pronuntiare compulit. *Episcopos domi præsentes, τὸς ἐνδημοῦντας, congregavit, qui ut Imperatori gratificarentur, Euphemium excommunicant & deponunt.* Eadem antè Synodus à Gennadio convocata fuerat, ad damnandam simoniam, & commendandam pulcherrimam illam Epistolam, quæ apud Balsamonem legitur. Γενναδίῳ, καὶ ἐνδημοῦσα συνόδῳ. Sub eodem impio Anastasio Hormisda Papa Legatos Constantinopolin misit, in quorum mandatis id habetur, moris tunc fuisse, ut ad Imperatorem Constantinopolitanus Episcopus Episcopos alios introduceret: *Est consuetudo per Episcopum Constantinopolitanum omnes Imperatori Episcopos præsentari.* Ita cum rebus humanis comparatum, maximisque quibusque bonis mali abutuntur. Et nihilo tamen minùs utique bona sunt. Theodorus Lector. l. 2. Baron. an. 515. n. 34.

CAPUT XLIV. *P. 2. l. 3. c. 55.*

De Concilio Episcoporum in urbe Regia fortè tum degentium, sub Imperio Caroli Magni.

I. Quo differat hæc Synodus à Comitiis Cleri Generalibus.

II. Varia hujusmodi Synodi exempla Constantinopoli.

III. Exempla alia ad res magni prorsus ponderis.

IV. Pleræque electiones Episcoporum in hujusmodi Synodis celebrabantur.

V. Variæ observationes in has Synodos.

VI. Ad eas Episcopi ipsi causas suas referebant.

VII. De Patriarcha ipso ibi quandoque judicium instituebatur.

I. ERat cognatio non mediocris Synodi urbis Regiæ, qua de hìc agimus, & Comitiorum Cleri Generalium, de quibus infrà differemus; sed erat & dissimilitudo non parva. Conventus enim hi Cleri in Palatio Principum habebantur, Synodi verò illæ in urbe Regia, in ædibus Patriarchæ. Illi à Principe indicebantur, istæ à Patriarcha. Illi ordinarii erant, cùm semel aut bis anno quolibet, vel semel post biennium cogerentur: hæc verò tum & toties cogebantur anno quolibet, cùm & quoties Principi vel Patriarchæ collibitum fuisset, pro negotiorum incurrentium copia & mole. Illi demum Cleri utrumque ordinem complectebantur, de industria convocatum: at in has Synodos non coibant nisi Episcopi, qui tum variis de causis Constantinopoli fortè coaluissent. Ideo & illi Generales Cleri Conventus Regnis peculiaribus familiares magis fuere, utputa Galliæ, Angliæ, Germaniæ, ubi pronum erat Clerum universum semel & iterum anno quolibet cogere; at hæ propriæ ferè erant Constantinopolitanæ civitati, ubi non facilè potuisset convenire Clerus universus tam latè fusi Imperii: & ubi tamen frequentissimè satis magno numero erant Episcopi, qui Concilium in unum coalescerent cum Patriarcha.

II. Ad hoc Concilium apparet referri debere, quod narrat Cedrenus, cum major pars Senatus & Concilii, & Patriarcha ipse Constantinopolitanus in vesaniam Iconoclastarum consensisset, arduum

arduum & operosum fuisse cultum Imaginum restitui, donec Theodora Imperatrix parens Michaelis Imperatoris adolescentuli, tam præclarum facinus adgressa est. *Neque apertè quisquam rem aggredi audebat, cùm major pars Senatus & Concilii, atque ipse etiam Patriarcha ei hæresi essent addicti.* Nec à verisimili forsan abludit, hunc eundem Episcopalem cœtum Silentium appellari, ubi ex eodem Cedreno Alexander frater Leonis Philosophi & successor, ejecto Euthymio Patriarcha Nicolaum restituit, cujus ille sedem occupaverat. *In Magnaura assidens, facto Silentio, σιλεντίω γενομένω, Euthymium deposuit.*

III. Sed hæc certissimè Aulicorum Episcoporum Synodus à Nicephoro congregata est Imperatore, postquam ingressu Ecclesiæ interdictus est à Nicephoro Patriarcha, propter conjugium initum cum Regina Theophanone, quacum spiritalem contraxerat cognationem, cùm ejus natorum unum de sacra fonte suscepisset. *Convocatis qui in urbe tunc erant, peregrinis Episcopis ac delectis Senatoribus, συγκλήτους τοὺς ἐνδημοῦντας ἐπισκόπους ἐν τῇ πόλει.* Una animi, una adulationis consensione responderunt Antistites, Aulicis præstigiis jam diu fascinati, eam Constantini Copronymi legem esse, nec strictæ, aut necessariæ observantiæ; quocirca & excommunicationis vincula protinus exolverunt. Cum verò necdum Patriarcha Polyeuctus animo flecteretur, subornatis testibus approbatum illi est, nunquam Theophanonis Reginæ filios ab Imperatore ad sacri laticis mysteria susceptos fuisse.

Cùm non possint Reipublicæ negotia à Principe expediri, nisi sint fidissimi Consiliarii, quibus arcana & conscientiæ & Regni committat; non alios magis Imperatores Constantinopolitani in hujusmodi rerum ambagibus, quàm Metropolitanos & Episcopos consulebant, Constantinopoli fortè occurrentes. A Theophane memoratur Michael Curopalates Episcopos & Abbates consuluisse de pace, quam cum Bulgaris iniri permagni ad Imperii salutem referret, & quæ tamen nisi redditis sive proditis transfugis ferri non posset. Patriarchæ & Metropolitanis Nicæno & Cyziceno visum est, reddendos incunctanter transfugas, & pacem vel ineundam, vel confirmandam esse. Contrà Theodorus Studita ingentis & pietatis & sapientiæ vir, cui & alii complures suffragatores adhærebant, non posse negari tuitionem supplicibus, qui eam imploràssent, & quibus jam desponsa esset, Theophanes ipse clarissimus & sanctimoniæ fama, & religionis, non dissimulat, se Patriarchæ Nicephoro consentaneum fuisse. Vicit tamen Theodori Studitæ nobilior & ad Christianam magnanimitatem magis appositа sententia.

IV. Ubi posterioribus sæculis etiam medii ævi, electiones Episcoporum Constantinopoli plerumque celebratæ fuere, à Metropolitanis & Episcopis tum fortè Regia in urbe demorantibus, hujus Synodi urbanæ, qua de agimus, in iis maximè resplenduit vis & incredibilis quædam potestas. Adscitis Isaacus Angelus Imperator in Palatium Patriarchis Constantinopolitano, Antiocheno, & Hierosolymitano, aliisque Antistitibus Constantinopoli tum degentibus, *καὶ τοὺς ἐνδημοῦντας ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ἀρχιερεῖς*, communicato cum illis consilio decrevit, & mox Edicto Regio publicavit, ut posthac ne ullæ Constantinopoli celebrarentur electiones Episcoporum ad vacantes Ecclesias, nisi advocatis Episcopis omnibus qui tum Constantinopoli essent, in irritum ducenda electione ea, ad quam accersitus non fuisset vel unus aliquis Episcoporum. Imperatoriæ huic Constitutioni subscripsere Metropolitani viginti tres. Ejusmodi autem plures Juri Orientali Leunclavii intexuntur.

V. Adverte hic autem 1. A solo plerumque Patriarcha convocatos fuisse synodicos hujusmodi Conventus, nulla interveniente Principis authoritate. Non alium autem quàm Patriarcham præfuisse. 2. Affuisse cum eo & Patriarchas quandoque alios, ingenti autem numero Metropolitanos, Archiepiscopos, Episcopos. Nimirum Metropolitanos frequentior exagitabat necessitas confugiendi ad patrocinium Patriarchæ, Senatus, Imperatoris. 3. Plerumque etiam interfuisse Senatores aliquos & Regios Magistratus. Ita mixtus quodammodo Conventus hic erat, cujus tamen splendor & authoritas penes Clerum potissimùm resideret. 4. Disceptabatur hìc de rebus & de legibus ad Ecclesiam pertinentibus, sed quibus res etiam publica & Principis authoritas illigata est. Conducibile ergo erat eo Magistratus Regios accersi, tum ut nova hinc splendoris fieret accessio his Conventibus, tum etiam ut eorum Decreta Imperatori, Senatui & Magistratibus tantò gratiora, tantòque diligentiùs executioni mandanda viderentur. 4. Sed nulla de re ibi frequentiùs, quàm de conjugiis consultatum est. Unde certissimè colligitur, causas matrimoniales juris tunc & fori Ecclesiastici proprias fuisse. Quanquam enim interessent & Magistratus civiles & Senatores, obumbrabatur tamen eorum splendor omnis Patriarchæ Constantinopolitani præsentia & majestate, cæterorumque Patriarcharum ac Metropolitanorum, qui ut in Conventu synodico semper & numero & sede superiores erant. 6. In his Conventibus condebatur, fingebatur, & refingebatur sacra omnis Orientalium Ecclesiarum disciplina, ut quæ suos ibi per Metropolitanos repræsentarentur. Apertissima est in eam rem Constitutio Patriarchæ Alexis: *De diversis causis Ecclesiasticis pertinentibus ad universas Metropoles & Archiepiscopatus.* Edita est autem ea Constitutio à Patriarcha & Synodo urbana. *Synodo ad urbem, τῇ ἐνδημούσῃ συνόδῳ.*

VI. Illud quoque elucet manifestissimè, si qui Episcopi gravari se, & jure ac potestate sui ordinis frustrari sentirent, eos apud Imperatores expostulasse, ac Rescripta expressisse ad Patriarcham, ut urbanam hanc cogeret Synodum, Senatores acciret aliquos, judicium secundùm Canones ac Leges temperaret, revocaret etiam Edicta ipsa Imperatoria, si quid iis antè derogatum esset æquitati. Ejusmodi fuit Rescriptum Alexis Comneni Imperatoris ad Patriarcham Nicolaum. *Causam audiat, finemque ei imponat Legibus & Canonibus consentaneum, nihil eum impediente scripto, quod priùs à Majestate mea factum est.* Hoc ergo Tribunali Mixto retractabantur quandoque Imperatorum Decreta, volentibus ipsis & jubentibus. *Constitutum est Tribunal Mixtum ex Pontificibus & doctis viris Senatoriis, Patriarcha præsidente. Quo in judicio secundùm Metropolitanum pronunciatum est.*

VII. Minùs ergo jam mirum, si Patriarchæ ipsi subeundum quandoque erat Mixti istiusmodi Conventus judicium. Illic sistere se jussus Patriarcha Methodius, cui infandæ libidinis infamiam illinebat tam nullius fidei, quàm nullius pudoris meretricula; unde non tam de ea, quàm de scelestissimis ejus subornatoribus præclarissimum triumphum egit Methodii innocentia illibata. *Terribile Tribunal ex Civilibus & Sacratis hominibus cogitur;* ut ait Cedrenus. Plena est id genus exemplorum Historia Constantinopolitana. De his Synodis pauca aliqua rursum inferiùs Capite LVI.

Drenus pag. 534. τ. ευρο- δα

idem, pag. 707.

pag. 812.

Pamon pag. 561. In n. VI. Sar. Juris rien. To I. Pag. 169. 171

Ibidem, 313. 315.

Ibidem. pag. 250.

Ibidem, pag. 271.

Pag. 281.

Cedrenus pag. 537.

De Conciliis Provincialibus, Univerſalibus, ſeu Nationalibus. De Comitiis Cleri Generalibus. De Comitiis Regni.

CAPUT XLV. *P. 1. l. 2. c. 37.*

De abſentia Epiſcoporum propter Concilia Provincialia & Nationalia, quinque prioribus ſæculis.

I. Quæ fuerint prima Conciliorum exordia.
II. Pluribus ex Provinciis prima coaluere Concilia.
III. Neceſſitas impacta Epiſcopis ad Concilia occurrendi.
IV. Inſtitutio Conciliorum Univerſalium ſive Nationalium in Oriente.
V. De Conciliis Univerſalibus Africæ.
VI. Nihil hæc Provincialibus Conciliis officiebant.
VII. Annua primò fuere Univerſalia Africæ Concilia. Poſtea indici tum cœpere, cum gravior neceſſitas immineret.
VIII. In Occidentalibus quoque Provinciis omnibus frequentiſſima fuere univerſalia Concilia.
IX. Nec Provincialia tamen intermittebantur Concilia, quolibet anno bina.
X. Epiſcopi criminoſi Conciliis arcebantur.
XI. Epiſcopis tantùm conſtabant Concilia.
XII. Ex Ordinationis ævo ſedebatur.
XIII. De litteris Ordinationum.

I. SEneſcente jam altero Eccleſiæ ſæculo coire Concilia Epiſcoporum cœpere tum demum. Magnificentiſſimè de his jam tum Conventibus Tertullianus, qui eorum & Epiſcoporum multitudinem, & rerum quæ ventilabantur magnitudinem, & majeſtatem Eccleſiæ univerſæ quodammodo ibi uno in loco repræſentatam luculentè proſequitur. *Aguntur præcepta per Græcias illas certis in locis Concilia ex univerſis Eccleſiis, per quæ & altiora quædam in commune tractantur, & ipſa repræſentatio totius nominis Chriſtiani magna veneratione celebratur.* Nec ipſe Lucas ſiluit, Conventus ab Epiſcopis ipſis habitos fuiſſe, magnæ molis negotia ubi verſarentur; nec facilè quiſquam ambiget, quin Apoſtolorum cœtus, & Apoſtolicorum illorum Præſulum coitio, Concilii vocabulo honeſtari poſſit. Sed poſt Apoſtolica illa tempora ad calcem uſque ſecundi Eccleſiæ ſæculi, nulla uſquam exiſtunt impreſſa Conciliorum veſtigia. Ne tum quidem niſi in Oriente celebrari cœpta memorat Tertullianus. Dum terras ſanè ſuperſtites illuſtrarent Apoſtoli, & ubi terris emigravere, recentiſſima eorum admiratio, & cœleſtium mandatorum memoria, poterat illa quidem plurium Conciliorum inſtar habere. Sed ubi temporis diuturnitate, & novarum ſubinde hæreſeon fœdiſſima propagatione concuſſæ, alicubi etiam oblivione penè obrutæ ſunt traditiones Apoſtolicæ: omnino cogenda fuere Concilia, tum ut fidei authoritatem vehementer labefactatam, tum ut diſciplinæ ab Apoſtolicis fontibus profectæ caſtimoniam nova errorum colluvione fœdatam reſtituerent, aut firmarent. Tempore Victoris Papæ complura ad Paſchæ quæſtionem dirimendam congregata fuere Concilia. Nec minùs frequentia forſan fuere, quæ ſub Stephano coaluere ad ſopiendam de hæreticorum baptiſmo controverſiam. In Oriente ferè ſolo hæc Concilia convenere, pauciſſima in Africanis Provinciis habita ſunt; reliquo in Occidente uſque ad ſæculi tertii finem multò etiam rariora. Quod enim ait Tertullianus *per Græcias* coiſſe plures Synodos, hac ego illas Orientalis Imperii Provincias interpretor, quæ cùm Græcorum Imperio perdiu paruiſſent, Græco etiam ut vernaculo utebantur ſermone.

II. Apparet tamen ad inuſitata quædam tantùm, & graviora negotia has tum Synodos conveniſſe; ex quo fit, ut & univerſales potiùs, ſeu Nationales fuerint, quàm Provinciales. Id genus fuere Concilia, in Paſchæ, & in Baptiſmi hæreticorum controverſia finienda. Id genus fuit & Antiochenum Concilium adversùs Paulum Samoſatenum Epiſcopum ejus urbis. Id genus fuere, quibus Occidens, Orienſque in Novatianos detonuit. Toto eo temporis intervallo nihil uſquam decernitur de Conciliis Provincialibus, & annuis. Subodorari aliquid de iis fas eſt in Epiſtola Firmiliani Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopi ad Cyprianum. *Qua ex cauſa neceſſariò apud nos fit, ut per ſingulos annos Seniores & Præpoſiti in unum conveniamus, ad diſponenda ea, quæ curæ noſtræ commiſſa ſunt. Ut ſi qua graviora ſunt, communi conſilio dirigantur, lapſis quoque fratribus, & poſt lavacrum ſalutare à diabolo vulneratis, medela quæratur.* Suſpicari forſan poſſet quis de Synodis Diœceſanis agi, ad quas ab Epiſcopis convocabantur Presbyteri; *Seniores & Præpoſiti.* Sed quis facilè ſibi perſuaſerit eo ævo non conſultaſſe Epiſcopum cum ſuis Presbyteris, niſi ſemel anno quolibet? Ne id quidem faceret ad inſtitutum Firmiliani, Aſiaticis Conciliis pondus & authoritatem quærentis ex Africanis in eandem rem Conciliis. Sunt ergo ea Concilia Provincialia, annuaque. Neque enim annua haberentur Concilia Nationalia. Poterant ſanè iis intereſſe Presbyteri, ſeu Parochi Cæſareæ, unà cum Epiſcopis, ut & Romæ factitabatur, præſentibus ſedentibuſque ſemper Presbyteris Cardinalibus poſt Epiſcopos. Cùm certè, ut mox dicemus, confirmatus ſit à Nicænis Patribus uſus receptiſſimus duorum quotannis in quaque Provincia Conciliorum; facilè intelligitur jam inde à temporibus Firmiliani & Cypriani inoleviſſe conſuetudinem, ſingulis ut in Provinciis ſingula anno quolibet congregarentur Concilia.

III. Nec nos celavit Firmilianus, quanta immineret ſingulis Epiſcopis neceſſitas, has ut ad Synodos annuas advolarent. *Neceſſariò.* Ipſa rerum gravitas plus ſatis Epiſcopos incitabat, maximè quæ ad regendam pœnitentiæ diſciplinam pertinebant. Canon Apoſtolicus, qui non poteſt niſi tertio ut ſummum ſæculo aſcribi, jubebat, ut bis quotannis Epiſcopi congregarentur, ad fidei & diſciplinæ cauſas pertractandas. *Bis in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur, ut inter ſe invicem dogmata pietatis explorent, & emergentes contentiones Eccleſiaſticas amoveant.* Præcepti pondus & vim præ ſe ferunt Canonis hujus verba. Sed Laodiceno Canone apertiùs etiam declaratur neceſſitas, ne quis ſe Epiſcoporum annuis his Conciliis ſubduceret. *Non oportet Epiſcopos qui vocantur ad Synodum, negligere, ſed abire, & docere, vel doceri, ad correctionem Eccleſiæ & reliquorum. Si quis autem neglexerit, is ſeipſum accuſabit, præterquam ſi propter intemperiem & ægritudinem non venerit.* Canone Nicæno confirmatus eſt Canon Apoſtolicus, juſſis Epiſcopis bina quolibet anno ad Concilia convenire in Provinciis omnibus, ad cauſas eorum expendendas, qui ab Epiſcopis communione aut gradu ſuo ejecti fuiſſent. *Ut hoc decentiùs inquiratur, placuit bis in anno per unamquamque Provinciam Concilia celebrari, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis Provinciæ diſcutiantur hujuſmodi quæſtiones.* Vix poterat arctiùs ſtringi neceſſitas ad hæc Concilia conveniendi.

Epiſt. apud Cyprianum

Can. 38

Can. 40

Can. 20

Vo-

l. 1. de Jejun. c. 13. Baron. ann. 373. n. 19.

Volùere Antiocheni Patres, ut ad novas Episcoporum ordinationes adgregarentur omnes Provin-
c. 19. 20. ciæ Episcopi; sed & innovatus ab illis est Nicænus Canon de annuis binisque Provincialibus Conciliis, jusso Metropolitano omnes suæ Provinciæ Præsules convocare: *Metropolitano Comprovinciales Episcopos admonente*; ut satisfaciant Episcopi tum Clericorum querelis omnium, tum laicorum. *Ut in his ipsis Synodis accedant Presbyteri, & Diaconi, & omnes qui se injuria affectos putant, & à Synodo judicium assequantur*. Addit Synodus nefas esse Concilia sine Metropolitano haberi, *Nec ulli liceat Synodos per se facere, sine iis, quibus sunt creditæ Metropoles*. Hinc surgit eximia Metropolitani authoritas, sed & hinc ingravescit necessitas convocandi Concilia, iisque præsidendi. Denique Chalcedonensis Concilii Patres, compertis jam gravissimis damnis, quæ ex Provincialium Conciliorum cessatione eruperant, novo decreto priscam confirmavere consuetudinem & legem, ut bina quotannis celebrarentur, fraterna correptione intentata iis, qui abfuerint, Episcopis, nulla eos re-
c. 19. morante gravi admodum necessitate. *Pervenit ad aures nostras, quod in Provinciis statuta Episcoporum Concilia minimè celebrentur, & ex hoc plurima negligantur Ecclesiasticarum causarum, quæ correctionibus indigeant. Decrevit itaque sancta Synodus, secundum Canones Patrum, bis in anno Episcopos in idipsum per unamquamque Provinciam convenire, quo Metropolitanus Episcopus probaverit, & corrigere singula, si qua fortassis emerserint. Quicumque vero non advenerint Episcopi, residentiam autem in suis civitatibus, & hoc si in sua incolumitate consistunt, omnique inexcusabili & necessaria occupatione probantur liberi, fraterno corripiantur affectu.*

IV. His ita constitutis, jam elucescit, quam canonica fuerit, non exceptio tantùm residendi, sed & necessitas etiam non residendi, & convolandi ad Synodum Provinciæ, ubi de pace & regula totius sacræ disciplinæ, & de forma singulis Ecclesiis præscribenda tractandum in commune erat. In Concilio Chalcedonensi, uti & in Nicæno de Conciliis Nationalibus, sive Diœcesanis altum silentium. Diximus jam alibi, in Concilio Constantinopolitano I. Oecumenico, vel institutas, vel confirmatas fuisse majores Diœceses, quæ plures Provincias singulæ complectebantur, suisque singulæ Exarchis parebant; quarum denique Episcopi & Metropolitani in Diœcesanas conveniebant Synodos. In Concilio Chalcedonensi insinuantur tantùm hæc Concilia Diœcesana, pluribus ex Provinciis coalescentia. Ubi nimirum præcipitur, ut ne unius Diœceseos Episcopi in alias se conferant Diœceses, de earum negotiis tractaturi, nisi ad eas fuerint
c. 2. invitati. Innuitur ergo ejusdem Diœceseos, seu Exarchatus qui essent, posse eos in commune coire Concilium, & de causis suæ ditionis statuere. Sed nihil hic decernitur de stato tempore horum Conciliorum, quòd extraordinariè tantùm cogerentur, ubi incideret aliquid quod tanti esset. Denique hìc illud constituitur, his Exarchorum universalibus Conciliis, nihil detritum iri de authoritate Conciliorum Provincialium, quibus Nicæna Synodus suffragata est.

V. Venio ad Occidentem, & illud primum moneo, Universalia, seu Nationalia, vel Diœcesana Exarchorum Concilia stata & ordinaria fuisse in Africa. Decretum solenne de iis edidit Concilium Carthaginense III. Sed ne Episcopi toties & tandiu suis Ecclesiis abesse cogerentur, placuit ut cujusque Provinciæ Ecclesiasticæ tres tantùm Episcopi eò delegarentur: quin immo Tripolitanæ Provinciæ unus delegaretur dumtaxat, quòd pauciores
n. 2. 7. esset ejus Provinciæ Episcopales sedes. *Similiter*
43. *placuit ut propter causas Ecclesiasticas, quæ ad perniciem plebium sæpè veterascunt, singulis quibusque annis Concilium convocetur. Ad quod omnes Provinciæ, quæ primas sedes habent, de Conciliis suis ter-nos Legatos mittant, ut minus invidiosi, minusque hospitibus sumptuosi Conventus, plena possit esse authoritas. De Tripoli autem propter inopiam Episcoporum unus Episcopus veniat*. Alio hujus Synodi Carthaginensis Canone Concilium hoc *Universale* appellatur, & *Anniversarium*. *Nec ad Concilium universale anniversarium occurrere voluerit*. Existimabant sapientissimi Præsules, causas tum graves, & ad restituendam purissimam Ecclesiæ disciplinam justas & necessarias satis magno numero esse, ut Concilii universalis annuique operam desiderarent. Inter universalia Concilia numerandum est Concilium I. Carthaginense sub Grato Archiepiscopo Carthaginensi; illuc enim ex omnibus Africæ Provinciis confluxerant. Idem sentiendum de II. de IV, itemque de Milevitano II. & de cæteris propemodum omnibus. Cùm ea tempestate, qua floruit Augustinus, conflagraverit tota Africa vehementissimo amore & desiderio formandæ ac refingendæ in summam quandam perfectionem Ecclesiarum Disciplinæ, eò quàm maximè conducere visa sunt universalia hæc Concilia, quæ & zelo, & authoritate cæteris plurimum antistarent.

VI. Adeo non Provincialibus Conciliis hæc Universalia officiebant, ut illis potius præsidio essent. Diximus modò ex Concilio Provinciali cujusque Provinciæ delegandos tres fuisse Episcopos ad Concilium Universale. Cùm Concilium Carthaginense V. diem definisset Concilii Universalis, jussit mox ut Metropolitani diem illum ne impedirent, in Concilii sui Provincialis convocatione. *Ut quando apud se Concilium congre-* Can. 7. 10.
gant, istum diem non impediant. Quin & eidem Concilio placuit, ut ne ad Concilia singula Provincialia omnes adigerentur accurrere & suis abesse Ecclesiis Episcopi. Jussis nimirum Metropolitanis Episcopos suæ Provinciæ in tres turmas partiri, vel duas, ut è singulis turmis eligerentur aliqui, qui suo & aliorum nomine Concilio interessent. *Primatibus suarum quarumcumque Provinciarum intimetur, ut de universis Episcopis vel duæ vel tres fiant turmæ, ac de singulis turmis vicissim, quotquot electi fuerint, ad diem Concilii instantissimè occurrant*. Hac voce *vicissim* designari videtur Episcopos omnes Concilio affuisse, sed non omnes simul, nempè sua quemque Can. 21.
vice. Concilium Carthaginense IV. voluit, ut ne *sine gravi necessitate* Conciliis se Episcopi suffurarentur. Et vel tum etiam qui abfuturus erat, Vicarium substituebat: *Sic tamen, ut in sua persona Legatum mittat*.

VII. Sed cùm non facilè Concilia universalia & anniversaria sociari possent cum duobus Conciliis Provincialibus quolibet anno cogendis; statutum postremò tandem fuit in Concilio Milevitano II. ut ne posthac nisi extraordinariè indicerentur Concilia Africæ Universalia, ubi ejusmodi causæ incurrerent, quæ ad omnes Africæ Ecclesias pertinerent. *Placuit, ut non sit ultrà* Can. 9.
fatigandis fratribus anniversaria necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est, totius Africæ, undecumque ad hanc sedem pro Concilio datæ litteræ fuerint, congregandam esse Synodum in ea Provincia, ubi opportunitas persuaserit. Causæ enim quæ communes non sunt, in suis Provinciis judicentur. Ita ad unum Carthaginensem Archiepiscopum tota traducta est potestas indicandi & temporis & loci Conciliorum Universalium; sed quæ res cumque & causæ unius Provinciæ gyro circumscribebantur, eas minimè referri mos erat ad Concilium Universale; in Provinciali Concilio profligabantur. Ne hæc quidem Milevi- Can. 27.
tana Synodus, quæ Universalis utique erat, è re duxit esse, suas diutiùs protrahi sessiones: quin tres ibi sunt delecti ex singulis Provinciis Episcopi, qui residuas causas ibi omnes cum Episcopo Carthaginensi definirent, cæteris Episcopis suas se in Ecclesias recipientibus.

VIII.

VIII. Nec in Africa ſola Univerſalia celebrata ſunt Concilia. Leo ipſe Magnus in Hiſpania Univerſale indixit Concilium adversùs Priſcilianiſtas hæreticos, cujus etiam promovendi ſollicitudinem Turibio Aſturicenſi Epiſcopo demandavit. Accipe ipſa Leonis ad Turibium Epiſtolæ
Epiſt. 93. verba: *Dedimus litteras ad fratres & coepiſcopos noſtros, Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitanos, atque Gallæcos, eiſque Concilium Synodi generalis indiximus. Ad tuæ dilectionis ſollicitudinem pertinebit, ut noſtræ ordinationis authoritas ad prædictarum Provinciarum Epiſc. deferatur.*

Concilia Galliæ quæ in Arianos congregata ſunt, aut univerſalia plerumque fuere, aut pluribus ſaltem ex Provinciis. Leontium Arelatenſem Epiſcopum præfecit Hilarus Papa, ut quotannis Concilium colligeret ex Provinciis Viennenſibus & Narbonenſibus. Cùm bellis tunc flagrarent Galliæ, nec facilè poſſent Provincialia Provinciis in ſingulis adgregari Concilia, voluit Pontifex, ut aliqua ſaltem coirent pluribus ex Provinciis. Sic enim ille:
Epiſt. 5. *Per annos ſingulos ex Provinciis quibus potuerit congregari, habeatur Epiſcopale Concilium.* Reliqua Provincialia ferè fuere Concilia, donec jacerentur Monarchiæ Francorum fundamenta, qua imperitante longè frequentiores fuere Synodi univerſales.

Nec ſecus habet de Conciliis Hiſpanienſibus poſt conſtitutam Gothorum Monarchiam, ut infrà dicemus. Quod ad Italiam ſpectat, Provinciales Romæ Synodi poterant & univerſales quodammodo dici, cùm tam multas civiles Provincias una complecteretur Metropolis Romana. Inter eas Sicilia ipſa numerabatur, edixeratque Leo Papa, ut ejus Inſulæ Epiſcopi ternos ex ſuo quotannis cœtu delegarent Romano affuturos Autumni Concilio. *Quia*
Epiſt. 4. c. 7. *à ſanctis Patribus conſtitutum eſt, binos in annis ſingulis Epiſcoporum debere eſſe Conventus, terni ſemper ex vobis ad diem tertium kalendas Octobris Romam fraterno Concilio ſociandi occurrant.* Archiepiſcopus Theſſalonicenſis Vicarius cùm eſſet Sedis Apoſtolicæ, vel Exarchus Illyrici, cùm graviſſimæ urgebant cauſæ, poterat & ipſe ex eodem Leone Nationale ſeu Diœceſanum congregare Concilium, accerſitis duobus Epiſcopis ex ſingulis Provinciis, nec ultra quindecim dies in ſuo Concilio
Epiſt. 84. cap. 10. retinendis. *Si cauſa aliena major extiterit, ob quam rationabile ac neceſſarium ſit fraternum convocare Concilium, binos de ſingulis Provinciis Epiſcopos, quos Metropolitani crediderint eſſe mittendos, ad fraternitatem tuam venire ſufficiat, ita ut à præſtituto tempore non ultra quindecim dies, qui convenerint, retardentur.*

IX. Perſpicis 1. ut ſtudiosè in compendium mitterentur Synodi univerſales, tum numero Epiſcoporum imminuto, tum contracto tempore, tum denique conſtituto, ut nonniſi rariùs haberentur pro incurſantium cauſarum pondere. 2. Sed earum tamen numquam diſſimulata eſt neceſſitas, ſive ad cauſas Eccleſiaſticas, quæ ad unam gentem aliquam latiſſimè manarent, ſive ad expediendas quæſtiones, quæ Provincialibus Conciliis moleſtiam creaſſent. 3. Sed his Conciliis univerſalibus præjudicatum non eſt convocationi geminæ Synodi Provincialis anno quolibet. Quo de rurſum Leo in eadem Epi-
Ibid. c. 7. ſtola: *De Conciliis Epiſcopalibus non aliud indicimus, quàm ſancti Patres ſalubriter ordinarunt, ut ſcilicet bini Conventus per annos ſingulos habeantur.*
Can. 7. Idem confirmatum in Concilio Regienſi: *Secundùm antiquam conſuetudinem bis in anno Conventus agant.* In Concilio I. Araſicano, quo eliderentur cauſationes omnes Epiſcoporum Conciliis ſe ſubducentium, ſtatutum eſt, ut non antè ſolveretur Concilium, quàm locum & tempus futuri Concilii deſi-
Can. 19. gnaſſet. *Ut nullus Conventus ſine alterius Conventus denuntiatione ſolvatur. Ut tam excuſationis libertas, quàm invitationis neceſſitas non ſit.*

X. In Concilio Taurinatenſi anno 397. jure ſuffragii orbati ſunt, quin & Concilio interdicti Epiſcopi, qui ordinationes Canonibus infeſtas celebrarent. *Authoritatem in Conciliis minimè retenturum.* Eandem pœnam intentavit Concilium Regienſe:
Can. 3. *Nullis de retro ordinationibus, nullis ordinariis futuros intereſſe Conciliis.* Concilia quæ hìc dicuntur
Can. 1. *ordinaria*, Provincialia eſſe cenſemus. Nec enim Provinciales Synodi legem dicere poterant Univerſalibus: quin immo ſi qui ſe in Provincialibus gravatos fuiſſe exiſtimarent, illis integrum erat ad Univerſales provocare.

XI. Quæ hactenus congeſſimus teſtimonia, ea ſolos Epiſcopos in Concilia qualiacùmque invexere, ſive Provinciæ unius, ſive plurium. Placuit Theodoſio juniori Imperatori, ut Concilio Epheſino II. intereſſet Barſumas Abbas, nomine omnium Orientis Archimandritarum, ſive Abbatum. Affuit Barſumas reapſe, & poſt Epiſcopos ſubſcripſit. Sed præterquam quòd Pſeudoſynodus hæc Epheſina *latrocinium* potiùs, quàm Concilium jure meritiſſimo dicta eſt: unde nec authoritatis hinc quidquam mendicari poteſt, quod in exemplum valeat. Illud quoque adverti par eſt, Barſumæ præſentiam veluti donatam fuiſſe querelis innumerabilium Monachorum, quos ſuus error dementaverat, præcipiteſque egerat in favorem Eutychetis, quaſi ejus depoſitione à Flaviano facta in Concilio Conſtantinopolitano, Neſtorius totus cum ſua hæreſi reviviſſet. Itaque quod nullo exemplo factum fuerat, cùm tam inauſpicatò cecidiſſet, exemplo poſteris eſſe deinceps non potuit, nec Abbates poſtea ad Concilia vocati ſunt. Presbyteri majorum Eccleſiarum Conciliis affuere ſuæ civitatis cum Epiſcopis, poſt Epiſcopos, ut alibi de Roma, de Conſtantinopoli & Alexandria dictum eſt.

XII. Poſtremò illud adnotandum, Epiſcopos in Conciliis ſedere ſolitos, pro ævo ſuæ quemque ordinationis. Ita uſu receptum erat, quem corroboravit edito Canone Concilium Milevita-
Can. 11. num II. cùm querelarum aliquid crepuiſſet ea de re. *Poſteriores anterioribus deferant.* Sed ut ea regula faciliùs obſervaretur, alius ibidem Canon præſcriptus eſt, in quo plurimum deinceps momenti fuit; nempè ut qui ordinabantur omnes, ab ordinatoribus Epiſcopis litteras acciperent, ab illis ſubſcriptas, Conſulemque & diem continentes. *Placuit, ut quicumque deinceps ab Epiſ-*
Can. 14. *copis ordinantur, litteras accipiant ab Ordinatoribus ſuis, manu eorum ſubſcriptas, continentes Conſulem & diem, ut nulla altercatio de poſterioribus vel anterioribus oriatur.* Non agitur hoc Canone niſi de Epiſcopis, & cùm tamen eadem Ordinis antiquitas venerationi ſit, eique aſſurgatur inter omnes Clericos, ad omnes quoque Clericos pervagata eſt deinde ejuſdem Canonis authoritas & obſervantia.

Ibæ Epiſcopo Edeſſeno præceptum eſt in Concilio, cujus geſta relecta ſunt in Concilio Cal-
Act. 9. cedonenſi, ut ex animo conciliaretur, & bene vellet iis qui eum accuſaverant; & *ne minores majoribus propter præfatam contriſtationem præferret.* Damnavit Gelaſius eam ordinis interverſionem: *Nec cujuslibet utilitatis cauſa ſeu*
Epiſt. 9. *Presbyterum ſeu Diaconum his præferre, qui ante ipſos fuerint ordinati.* Deprompta eſt à nobis
Epiſt. 5. alibi Leonis Papæ I. Epiſtola, qua Epiſcopum objurgavit Beneventanum, qui juniorem Presbyterum ſenioribus antepoſuiſſet. Cùm ergo non inter Epiſcopos tantùm & in Conciliis, ſed & inter Clericos omnes, ſaltem inter Presbyteros & Diaconos, ex Gelaſio Papa obſervari debuerit hic ordo antiquioris ordinationis; inoleviſſe etiam morem ſuſpicamur ad omnes Ordines, ſaltem majores, litterarum conſcribendarum, quæ diem & Conſulem ordinationis declararent.

XIII. Quod necdum autem magnopetè laboratum erat de Bullis, ſive Litteris ordinationum, in cauſa eſſe poterat, quòd abundè ſufficere videretur

De-

Decretum electionis, cui subscribebant Episcopi, Clerici, Magnates populi, qui electioni suffragati erant. Eæ sanè litteræ die non carebant. Erant & aliæ litteræ Episcoporum, qui cùm non affuissent, electionem & ordinationem absentes ratam per epistolas habebant. Denique cùm electione celebrata, mox plerumque inauguraretur novus Præsul ab iis ipsis Episcopis, à quibus electus fuerat, nihil opus erat novis litteris ordinationis præter electionis decretum. Nec enim in civitate, vel Provincia sua poterat Episcopus non esse notissimus. Cùm verò ad alias peregrinabatur Provincias, litteris muniebatur Metropolitani. At cùm Episcopi extra Provincias suas ordinabantur, maximè verò cùm electio ipsa extra civitatem Episcopalem propriam fiebat, tum verò necesse erat eos canonicis instrui litteris ab Ordinatoribus suis, ut ea essent velut authentica ordinationis instrumenta. Plura possent ad id exempla congeri; eos tantùm commemorabo, vel Ephesi, vel aliarum civitatum Episcopos, qui Constantinopoli ordinabantur. Fidem faciunt Acta ipsa Concilii Chalcedonensis, confirmari eos solitos fuisse, & litteras à Patriarcha Constantinopolitano suscipere. Cùm Bassianus Episcopus Ephesinus à Proclo Episcopo Constantinopolitano confirmatus fuisset, litteras ab eo accepit ad ipsam Ephesum urbem, ad Episcopos Provinciæ, & ad Clerum. *Faciens Synodicam Proclus, direxit & civitati, & Episcopis, & Clericis.*

CAPUT XLVI. *P. 2. l. 2. c. 49.*

Exceptio residentiæ canonicæ, Comitia Regni Generalia, vel Concilia Nationalia, à Clodovæo ad Carolum Magnum.

I. Conventus Episcoporum & Magnatum in Palatio Regum, vel in Regia Civitate, temporales non poterant dici vel videri Conventus, cùm temporales ibi res ipsæ tractabantur ad normam æternæ legis & Christianæ pietatis.

II. Horum Conventuum exempla Constantinopoli.

III. Synodus urbana & perpetua Constantinopoli.

IV. Hujus Synodi quanti fructus, quanta discrimina.

V. VI. Erant & Galliæ Regibus aliquanto numero Episcopi præsentes semper aut proximi, ad majorum causarum cum Optimatibus agitanda judicia, maximè Ecclesiasticarum. Huic Consilio præerat absente Rege Comes Palatii, Episcopis & Proceribus succinctus.

VII. Exemplis approbatur hos Episcopos præsidio fuisse Ecclesiis & Regno.

VIII. Conventus istiusmodi & Consilia erant, & Concilia. Probationes.

IX. Probationes aliæ.

X. Alia exempla horum Conventuum.

I. ABesse suis Ecclesiis cogebantur persæpè Episcopi, ut Generalibus interessent Conventibus, sive ea Regni Comitia essent, sive Concilia Nationalia; sed abesse non omnino poterant dici Ecclesiis, quarum utilitatibus tunc maximè serviebant. Fateor in his Conventibus consultari solitas res temporales complurimas: vehementer autem Gregorio Magno displicuisse, si qui Episcopi sæculi negotiis altiùs se immergerent, aut castissimis se sponsis suis divellerent, nisi inevitabili ingruente necessitate: *Neminem Pontificum à Parochia sua saltem parumper absque inevitabili prorsus necessitate discedere permittebat, quos nimirum in causis mundialibus occupari vehementissimè prohibebat.* Quæ Joannis Diaconi verba sunt in ejus vita; sed ut Paulo, ita & Gregorio, omnia munda mundis, omnia profanis profana; non res enim tam animo, quàm animus rebus munditiem, vel sordes aspergit. Res ipsæ temporales cùm non carnali cupiditate, sed æternorum spiritali charitate administrantur, spirituales & ipsæ evadunt, graduque ad æternam beatitatem. Ecclesia in Regno est, Regnum in Ecclesia. Tam inconvulsis nexibus cohæresçit Ecclesia Reipublicæ, ut plerumque communia utrique sint tam dispendia, quàm compendia; tam pax, quàm bella; tam vigor, quàm remissio disciplinæ. Ut possunt Ecclesiæ carnali affectu regi & perverti, ita possunt & temporalia regi, corrigique spiritali charitate, Pastorali sollicitudine.

II. Illud ergo nobis hìc evincendum, publicis his politicisque Conventibus ut interessent Episcopi, consentaneum fuisse, & Ecclesiæ utilitatibus accommodatum: cùm à Principibus vocarentur, & ejusmodi esse possent causæ, ac rerum vicissitudines, ut utiliùs abessent Ecclesiis tunc suis, quàm adessent. Justinus junior ex Theophane, mox animam efflaturus, ut successorem designaret, *Convocavit Pontificem, Senatum, Episcopos omnes, Magistratus.* Mystica Benedictione, & Imperatoria Corona novum Principem donavit Patriarcha. Nec secus Tiberius Imperator Mauritium sibi successurum designavit. *Joannem Patriarcham Senatumque omnem una cum exercitibus advocavit, & Mauritium renunciavit Imperatorem.* Ex ipsa historiæ serie patet in omnibus Regni consiliis negotiisque gravissimis primas semper authoritatis partes obtinuisse Patriarcham, sedisse autem proximum post Imperatores, ante Senatum omnem. Cùm Phocas Mauritium extrusisset Imperio, regia illum corona cingere detrectavit tandiu Patriarcha, dum Fidei Orthodoxæ, & paci Ecclesiæ affuturum se professus esset. *Cyriacus sponsionem à Tyranno exegit, qua se rectam fidem retenturum Ecclesiamque à turbis immunem conservaturum promitteret,* Perdiu ante ex eodem Theophane Pulcheria Imperatrix in Imperii societatem adoptaverat sibi Marcianum, in Conventu solemni, quo Patriarcham & Senatum vocaverat. *Patriarcham & Senatum Pulcheria convocat, & Marcianum Imperatorem declarat.* Narrat Theodoretus, quid Theodosio Magno per somnium objectum sit, antequam Imperii compos fieret. *Videbatur videre divinum Meletium Antiochenæ Ecclesiæ Præsulem, lænam sibi Imperatoriam injicere, & coronam huic honori convenientem capiti imponere.* Hinc non temerè conjicitur, eò jam evasisse Imperatorum eximiam pietatem, ut Dei se beneficio & vice regnare palam profiterentur, cùm Regni insignia ab ejus Ministris susciperent. Hinc porrò apertissimè implicabantur Episcopi majoribus omnibus Regni Conventibus, Consiliisque, quibus majores quæque causæ explicabantur. Quanti enim erat ad Ecclesiæ dignitatem & tutelam momenti, quòd Patriarchæ assensus ad Imperatoris inaugurationem desideraretur? quòdque non antè is assentiretur, quàm in se recepisset novus Princeps, fidei se Catholicæ, & pacis Ecclesiæ vindicem ac custodem futurum? De Phoca hìc diximus, alicubi superiùs de Anastasio, ut res ea gesta sit. L. 5. c. 6

III. Hinc illud existebat, quòd Constantinopoli semper essent eo numero Episcopi, qui Synodo ei satis essent, quæ Patriarchæ Consilium, Principi Oraculum non immeritò fuisse videatur. Erat quoque in more positum, ut Episcopi omnes Constantinopolin ventitantes, Imperatori à Patriarcha sisterentur. *Est consuetudo per Episcopum Constantinopolitanum omnes Imperatori Episcopos præsentari.* Episcopi Patriarchatus Antiocheni & Hierosolymitani, qui Constantinopoli reperti sunt, libellum ibi supplicem Agapeto Papæ obtulerunt Theodoret. Lect. l. 2. cap. 32. Evagrius. L. 3. c. 32. Post. Epist. 4. & 10. Hormisdæ

lerunt adversùs Anthimum Episcopum Constantinopolitanum, παρὰ τῆς ἀδημέντων ἐπισκόπων. Recitatus est is libellus in Concilio Constantinopolitano sub Mena, quod & ipsum ejusdem generis erat, τῇ ἀδημύσῃ συνόδῳ, cui nimirum judicium delegabat Imperator earum causarum, in quibus interpellatus ipse fuisset. Illud sanè nomen Concilii perpetui & stabilis, ἀδημύσα σύνοδος frequentissimè illi ascribitur, in libellis, qui illi offerebantur, ut quod ejus proprium & peculiare esset. In istiusmodi Synodo præcepit Justinianus à Mena errores Origenis damnari.

Act. 1. & 5.

De Episc. & Cleric. l. 1. Leg. 42.

Quanquam ergo vetuisset Justinianus, ne Episcopi Constantinopolin adventarent, nisi Principe antè monito, & assentiente: vel ipsemet tamen causas benè multas delegabat horum Episcoporum Synodo urbanæ. Probabiliter illud quoque creditur, ad hos maximè Episcopos retuliſſe Justinianum, de iis Canonibus & Regulis Ecclesiasticis, quas inserebat ipsemet illis Constitutionibus, quæ ejus nomine & auspiciis in lucem exibant; ut quas cum Episcopis elimasset, ac trutinatus esset, pervigiles cùm iis noctes crebrò traducens. Ita enim à Procopio observatum est: *Qui sine custodibus in Musæo cum grandævis Sacerdotibus ad multam noctem desidere solet, indefesso studio sacros Christianorum codices volvens*. Et alibi: *In Christianorum dogmata maximam temporis partem conferebat, tollendis eorum controversiis intentissimus*.

L. 3. De bello. Gothico c. 12. fin.

IV. Nec me fallit, & à Principibus, & ab Episcopis non semel peccatum esse, qui nulla gravi Ecclesiæ necessitate, immo qui præter utilitatem Ecclesiæ in Palatio, vel retinerent, vel retinerentur, quos Ecclesiis suis affigi, & conducibile & necessarium erat. Non statim abjicienda sunt bona, etsi viri minimè boni iis abutantur. Nimio plures Episcopos Justinianus haudubio Constantinopolin pertraxerat, aut ibi moras nectere passus fuerat: cùm narret Evagrius, Justinum qui illi suffectus est, Imperii sui primitias dedicavisse, ablegandis in Ecclesias suas his Episcopis omnibus. *Primum dat mandatum, ut omnes Episcopi, qui ex omnibus locis Constantinopolin convocati erant, ad suas ipsorum dimitterentur sedes, ut consuetos cultus Deo exhiberent*. Et has tamen Synodos non rarò utiles cum primis fuisse, rursum demonstrat Balsamon, ejus Synodi exemplo, quæ invicta fortitudine risit & delusit petitionem Phocæ Imperatoris, ut sacris Ecclesiæ fastis inscriberentur, & Martyrum colerentur honoribus, qui pro Reipublicæ defensione in prælio occubuissent.

L. 5. C. de.

In Can. 13. Basilii.

V. Ab Imperatoria ad Regiam Francorum Aulam venio, in eaque observo primùm, quod regiam magis spiret amplitudinem & sanctimoniam. Ipsissimi enim Franci Reges jus dicebant, causasque dirimebant suorum Civium in Palatio Regio, in cætu Episcoporum & Optimatum Regni. Dilucidum id fit ex Formulis Marculphi, ubi Reges in Edictis, vel istiusmodi Senatusconsultis, in hæc verba loquuntur: *Ergo nos in Dei nomine, in Palatio nostro, ad universorum causas recto judicio terminandas, una cum dominis & Patribus nostris Episcopis, vel cum plurimis Optimatibus nostris, Patribus referendariis, domesticis, senescalcis, cubiculariis, Comite Palatii, & reliquis quampluribus nostris fidelibus residere mus*. Inter hos Officiales dignitate eminebat Comes Palatii, quòd is per absentiam Regis jus diceret, eodem in Episcoporum & Procerum conventu, & nomine regio conscribebantur ejus Decreta.

L. 30. c. 25.

VI. Ex his Edictis unum hìc depromam, nomine Regio insigne, ex quo liqueat causas, tum Ecclesiasticas, tum civiles in hoc Consistorio Regio fuisse discreptatas, ab Episcopis, & Proceribus Regni. Suis in Marculphum Notis illud inseruit clarissimus, & doctis bonisque omnibus commendatissimus Bignonius. *Clotarius Rex Francorum, vir illustrissimus. Quotiescumque altercantium jurgia, Palatii nostri judicia, nostrorumque fidelium, ac Ecclesiarum, seu Sacerdotum, pro quarumcumque rerum negotiis noscuntur advenire, oportet nobis in Dei nomine juxta legum severitatem inquirere, ut deinceps nulla videatur quæstio renovari. Ideoque cum nos in Dei nomine Masolaco in Palatio nostro, una cum Apostolicis viris Patribus nostris Episcopis, Optimatibus, cæterisque Palatii nostri ministris, nec non & Andobello, Palatii nostri Comite, qui de ipso ministerio ad præsens nobis deservire videbatur, ad universorum causas audiendas, justoque judicio terminandas residere mus*. Causa agebatur Abbatiæ sancti Benigni apud Divionem. Solus hìc memoratur Comes Palatii, quòd absente Rege præesset ipse judicio causarum omnium in eodem Conventu, in quem Episcopi Proceresque confluxerant: idque his verbis significari videtur; *Qui de ipso ministerio ad præsens nobis deservire videbatur*. A Tilletio animadversum est, primigeniam illam fuisse Parlamentorum originem; primumque omnium Parlamentum Parisiense à Concilio Regni seu Status discreviſſe Philippum Valesium.

In l. 1. c. 25.

VII. Præibant Episcopi Proceribus laicis omnibus & Officialibus Regni, ut patet ex utroque hoc Edicto à nobis relato, & ex compluribus aliis, in quibus superstites & intactæ visuntur adhuc subscriptiones. Nec verò inficias ibit quisquam sobrius, quin Episcoporum in his Regiis Consistoriis præsentia, cum Reipublicæ, tum in primis Ecclesiæ, & ornamento esset, & præsidio; cùm in illis dirimerentur negotia quæque maxima, tam Ecclesiastica, quàm civilia. Reges ipsi quandoque controversias suas ad Episcopale judicium referebant, atque ei acquiescebant ita piè & religiosè, ut bella quoque aliàs reformidata præfocarentur. *Cùm contentio inter Guntramnum & Sigebertum Reges verteretur, Guntramnus Rex apud Parisios omnes Regni sui Episcopos congregat, ut inter utrosque, quid veritas haberet, edicerent. Sed ut bellum civile in majori pernicitate crescret, eos audire peccatis facientibus distulerunt*. Alibi jam in procinctu prælii erant hinc & hinc exercitus, cùm Regibus suasere Episcopi, ut arbitrio Episcoporum & Procerum rem committerent: *Mane concurrentibus Legatis, pacem fecerunt pollicentes alter alterutro, ut quidquid Sacerdotes vel Seniores populi judicarent, pars parti componeret, quæ terminum legis excesserat, & sic pacifici discesserunt*. Quid enimverò tam Episcopale, quàm pacare & exarmare Christianos Principes, alios aliis irascentes: occupare bella civilia, Regnis Imperiisque pacem indicere? Hactenus ex Gregorio Turonensi, qui rursus alibi narrat, ut Burdigalensis & Senonensis Episcopi, interrogati & excussi fuissent ab aliis Episcopis, super capitibus quibusdam, quæ illos cum Rege Guntramno commiserant. *Discussi enim paulo antè fuerant ab reliquis Episcopis & Optimatibus Regis, Cur, &c.* Ubi & illud observari par est, *Optimates* hìc vocari, qui antè appellati fuerant *Seniores populi*. Hinc patet Gallicanam vocem illam usitatissimam hinc profectam esse, quòd Seniores quique, utpote rerum consultissimi & experientissimi, ad Regia Consilia à Principe vocarentur.

Greg. L. 4.

L. 6. c.

Les Pr neurs.

L. 8. c. 21.

VIII. Quod verò à me dictum est Synodis & Conciliis nihilominus accenseri hos Episcoporum Conventus, ubi tot civiles causæ extricabantur: Gregorium Turonensem secutus sum, qui iisdem verbis describit Concilium Matisconense. *Interim dies Placiti advenit, & Episcopi ex jussu Regis Guntramni apud Matisconensem urbem collecti sunt*. Cùmque narrasset, ut dijudicata sit causa duorum Episcoporum, addit de fide disceptatum esse cum mortalium hominum insulsissimo, qui negabat fœminas hominum generi annumerandas esse. *Exiit enim quidam in hac Synodo ex Episcopis, qui dicebat mulierem hominem non posse vocari*. Et mox: *Itaque dum hæc Synodus ageretur*. Idem Conven-

ventus & *Placitum* vocatur & *Synodus*. Nemo neſcit autem Placiti nomine ſignificari ſolitos Conventus Civiles & Juridicos. Alibi rurſus ſta- 9. c. 20.
tutum eſt, non ſua tantùm Metropolitanis congreganda eſſe Concilia; ſed aggregandos eſſe omnes prorſus Regni Epiſcopos, ut diligentiſſimè inquireretur in parricidium in Eccleſia perpetratum, cæſo Prætextato Archiepiſcopo; in conjugia inceſta, aliaque id genus facinora. Inter Chriſtianiſſimos Reges plures, à quibus tunc Gallia regebatur, Guntramnus omnium ſtudioſiſſimus erat colligendarum Nationalium iſtarum Synodorum; quòd nempè, ut fidem alibi facit idem Gregorius Turonenſis, non Regiis ille tantùm, ſed & Epiſcopalibus effloreſceret virtutibus; nec dominum magis ſe, quàm medicum regni ſui civiumque eſſe percuperet. *Rex ac ſi bonus Sacer-* 10. c. 21.
dos, providens remedia, quibus cicatrices peccatoris vulgi mederentur, &c. Ut jam tunc non Rex tantùm, ſed Sacerdos Domini putaretur.

IX. Comitia regni ſui habebat Rex Theodoricus I. apud Clypeacum juxta Lutetiam Pariſiorum, cùm conſenſus ejus expetitus eſt, & confirmatio electionis ſancti Ansberti in Epiſcopum Rotomagenſem. Aſſenſus eſt Rex cum Epiſcopis omnibus & Proceribus, ad ea Regni Comitia Chefne adgregatis. *Rex in villa Clipiaco, quæ ſita eſt* In. 1. p. 683.
in territorio Pariſiaco, Conventu magnum populorum habens, de utilitate ac tutela regni tractabat, &c. Cum unanimi voto ſanctorum Sacerdotum, Regis & Principum eligitur Ansbertus, atque in eodem Palatio conſecratur à Lantberto Archiepiſcopo ſedis Lugdunenſis, aliiſque ſanctis Præſulibus, qui ad hoc generale Placitum convenerant.

X. Ne ſolio quidem Regio novi ſeſſitabant Reges, niſi in hujuſmodi Epiſcoporum & Optimatum generali Conventu. Audi ut Dagobertus Chefne Sigebertum filium Regno initiarit. *Dagobertus* In. 1. p. 5. 8. 602. 666.
Rex cum conſilio Pontificum ſeu Procerum, omnibuſque Primatibus Regni conſentientibus, Sigebertum filium in Regno Auſtriæ ſublimavit. Altero poſt anno regna inter filios diviſit, in conſimili Conventu Comitiorum regni. Teſtamenti ſui tabulas idem ipſe ſubſcribi voluit ab Epiſcopis, Abbatibus, & Magnatibus. Poſt ejus obitum Nantildis Regina Comitia convocavit, ubi novus Major Palatii eligeretur: *Omnes Seniores Pontifices cum Ducibus & Primoribus Regni ad ſe venire præcepit, &c. Pontificum & Ducum electione Majorem domus ſtabiliens.* Author vitæ ſancti Leodegarii Epiſcopi Auguſtodunenſis inſolentiſſimum Ebroini faſtidium demiratur, qui Comitia convocare noluit, ut pro ſolenni more Theodoricus Junior regnum auſpicaretur. *Cum Ebroinus Theodoricum convocatis Optimatibus, ſolemniter, ut mos eſt, debuiſſet ſublimare in regnum, ſuperbiæ ſpiritu tumidus, eos noluit deinde convocare.* Plura hoc genus occurrent in hiſtoriæ contextu, quæ brevitatis ſtudio prætereo. Occurret & apud Marculphum formula juramenti novo Regi præſtandi à civibus omnibus, poſtquam illum Rex pater in Conventu ſolenni Epiſcoporum & Procerum deſignaverat. *Ille Rex illi Co-* c. 40.
miti. Dum & nos una cum conſenſu Procerum noſtrorum, in regno noſtro illo, glorioſum filium noſtrum illum regnare præcepimus, &c.

CAPUT XLVII. *P. 2. l. 2. c. 50.*

De iiſdem Comitiis Generalibus, vel Conciliis Nationalibus, ubi Epiſcopi Procereſque, inter Clodovœum & Carolum Magnum.

I. II. Generales hi Conventus in duos ſinguli ſecabantur rurſum Conventus, quorum in uno Epiſcopi Procereſque de Regni rebus jubente Rege tractabant, in altero ſoli Epiſcopi ſpiritales verſabant cauſas. Ejus rei argumenta varia. Conſilium & Concilium promiſcuè dici cœpere, Placitum item & Synodus. Horum Conventuum utilitas, neceſſitas.

III. Variæ viciſſitudines horum Conventuum, qui in Parlamenta tandem abiere ordinaria, atque adeo quibus lex reſidentiæ Epiſcopos tandem ſummovit.

IV. V. VI. Concilia Hiſpaniæ Toletana, erant & ipſa hujuſmodi Comitia Generalia, quò Epiſcopi & Proceres confluebant, in quibus & duo quoque Conventus disjuncti obſervantur.

VII. VIII. Eadem confirmantur de his Conciliis Toletanis.

IX. Summatim aliqua ex his duobus capitibus colliguntur.

X. Inviti à ſuis Eccleſiis divellebantur Epiſcopi, ad eaſque revolabant lubentiſſimi.

I. A Rege Clotario II. confirmata ſunt Decreta Concilii Pariſienſis V. additis pœnis civilibus in infractores Canonum, conteſtante eodem Rege ſuum hoc diploma convocatis Epiſcopis & Proceribus diſceptatum adprobatumque fuiſſe. *Quicumque verò hanc deliberationem, quam* Conc. Gall. Tom. 1. pag. 476.
cum Pontificibus vel tam magnis viris Optimatibus, aut fidelibus noſtris in Synodali Concilio inſtituimus, temerare præſumpſerit, in ipſum capitali ſententia judicetur, qualiter alii non debeant ſimilia perpetrare. Habes hìc invictiſſimum argumentum duplicis, in eodem ipſo loco, eodemque tempore, Conventus Generalis Comitiorum. Alter is erat, ubi Epiſcopi Procereſque in commune conſultabant de Regni rebus, quas Rex ad eos retulerat diſceptandas: vel de cauſis Eccleſiaſticis iis, quibus & Laici implicati erant, & proindè tempeſtivè admodum providèque in his mixtis Conventibus verſabantur. Alter verò is erat, ubi ſoli ſejunctim Epiſcopi in commune tractabant de cauſis merè ſpiritalibus, vel de iis quas eorum vindicarat foro & judicio longa conſuetudo ac præſcriptio, præter ea quæ ex canonicis legibus & ex Scripturis ſacerdotio aſcribuntur. Si quid contentionis ebulliret inter Epiſcopos & Proceres de juriſdictionis finibus, vel de cauſis mixtis, id totum Rex dirimebat in Conſiſtorio communi. Horum duorum Conventuum prior *Placitum* dicebatur, poſterior *Synodus*; cùmque eodem loco & tempore haberentur, iiſdemque conſtarent Epiſcopis, minùs illos plerique Hiſtorici diſcrevere, promiſcuè permixtis & nominibus & Conventibus. Hinc & illud emerſit, ut plerumque Concilia Nationalia omiſſis Provincialibus celebrarentur, non in Gallia tantùm & Hiſpania, ſed & compluribus in Provinciis aliis. Quòd in Nationalibus Conciliis quarumlibet cauſarum dirimendarum & facilitas eſſet major & authoritas; ex quo fiebat, ut breviori tempore dirimerentur.

II. Concilium Liptinenſe his certiſſimè Conventibus, ſeu Comitiis Generalibus accenſendum eſt, anno 743. convocatis eò à Carlomanno Principe Epiſcopis & Optimatibus, ut utrimque conſpiraretur ad redintegrandam Eccleſiæ diſciplinam jamdiu conquaſſatam. *Cum conſilio ſervorum Dei & Optimatum meorum, Epiſcopos qui in meo Regno ſunt cum Presbyteris, ad Concilium & Synodum congregavi ego Carolomannus Dux & Princeps Francorum. Itaque per conſilium Sacerdotum, Religioſorum, & Optimatum meorum, ordinavimus per civitates Epiſcopos, &c.* Videntur jam hinc promiſcuè haberi hæ voces *Concilium*, *Conſilium*, quod poſtea multò frequentius fuit. Altero poſt anno iidem Epiſcopi rurſus coiere cum Proceribus apud Liptinas, & in ſe receperunt, ſpoponderuntque religioſè ſe obſervaturos, quæ decreta ibi fuiſſent anno ſuperiore.

Mo-

Modò autem in hoc ſynodali Conventu, omnes venerabiles Sacerdotes Dei, & Comites, & Præfecti, prioris Synodi decreta conſentientes firmaverunt, ſeque ea implere velle & obſervare promiſerunt. Idem polliciti ſunt Clerici ſecundi ordinis, Abbates autem cum Monachis ſuis B. Benedicti Regulam ſe mordicùs ſervaturos profeſſi ſunt. Ex quo & illud inferas, utcumque in his Conventibus admiſſum eſſe & ſecundum Cleri ordinem, quin & illis innexa fuiſſe Capitula Monachorum. Et ſanè Zacharias Papa ad eos ſcribens qui affuerant Concilio, litteras ſuas inſcribit Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Abbatibus, Ducibus & Comitibus Franciæ.

Quæ de Liptinenſi Concilio dicta ſunt, eadem & ad Concilium Sueſſionenſe trahes, quod Pipinus Princeps anno 744. priori perſimile congregavit. Hæc quoque erant Regni Comitia, ubi Epiſcopi & Proceres, ubi ſuo infrà loco Clerici ſecundi ordinis & Abbates; & ubi conjurare quodammodo Proceres adigebantur cum Clero, ad Eccleſiæ & Regni diſciplinam omnino dilapſam & convulſam priſtino vigori reſtituendam. Unum referam Canonem, eumque poſtremum: *Si quis hoc decretum, quod viginti tres Epiſcopi, cum aliis Sacerdotibus vel ſervis Dei, unà cum conſenſu Principis Pipini, vel Optimatum Francorum conſilio conſtituerunt, tranſgredi voluerit, judicandus ſit ab ipſo Principe, vel Epiſcopis, vel Comitibus.* Denique in hoc Conventu ſancitum eſt, ut anno quolibet haberentur hoc genus Comitia, ad quæ ex antedictis jam patuit ſolos Clericos Nobileſque accitos fuiſſe. *Cum conſenſu Epiſcoporum, ſive Sacerdotum, ſeu ſervorum Dei & Optimatum meorum conſilio decrevimus, vi annis ſingulis Synodum renovare debeamus, qualiter populus Chriſtianus ad ſalutem animarum pervenire poſſit.* Can. 10.

III. Hi Conventus qui regnante Clodovæi proſapia frequenter habebantur, non quolibet tamen anno; ea peſſum eunte & concidente, cœperunt annis ſingulis haberi; ſub Caroli Magni ſtirpe bis anno quolibet adgregari cœpti ſunt; inſtar Regni Comitiorum, conveniente in ea Clero & Nobilium ordine; denique ſub Hugonis Capetii ſtirpe Parlamenta dici cœpere, quæ cùm Deambulatoria antè fuiſſent, Sedentaria per Philippum Pulchrum Regem facta feruntur: ſi quando poſſit horum verborum uſus conſuetudine molliri; hoc eſt, cùm priùs alio & alio loco haberentur, ubi Rex condixiſſet: per Philippum Pulchrum uni loco affixa, & Pariſiis ſedere juſſa ſunt. Ea in annum totum protrahi voluit Carolus Rex ejus nominis V. cognomento Sapiens quamvis anno quolibet bis, ad Paſcha & ad beati Martini Feſtum, quaſi novo ab initio inſtaurarentur: more ducto à duobus illis olim Conventibus Generalibus ſub Caroli Magni ſtirpe. Aderant his Parlamentis Epiſcopi cæterique Beneficiarii, etſi ordinaria jam eſſent, & bina annis ſingulis haberentur, ſicut priſci Canones duas Provinciales Synodos anno quolibet haberi ſanciebant. At ubi hæc Parlamenta in totum annum produci cœpere, & privatorum cauſis vacare, tum verò iis ſe ſubduxere Epiſcopi, ut reſiderent in Eccleſiis ſuis, quibus abeſſe nefas, niſi ubi cogit univerſæ Eccleſiæ neceſſitas. Has rerum temporumque vices infrà ſuo quaſque loco copioſiùs explanabimus; hìc ex re viſum eſt in anteceſſum eas oculis ſubjicere, ut inde major lux refundatur in Canones, Legeſque canonicas diſpenſationis reſidentiæ, ex contemplatione utilitatis & neceſſitatis Conventuum horum generalium. Unam ſi perlegas Epiſtolam Zachariæ Papæ ad Pipinum Majorem Palatii, ad Epiſcopos, Abbates & Proceres, itemque reſponſionem ad eorum percunctationes, facilè intelliges, quàm illi probarentur hi Conventus, & quanti exiſtimarentur eſſe ponderis, ad convulſæ diſciplinæ ſarciendas labes. Conc. Gall. Tom. 1. p. 562.

IV. Ejuſdem fuere generis Concilia propemodum omnia Toletana; ad ea Epiſcopos Procereſque Rex convocabat: & poſtquam Epiſcopi commentati ipſi ſecum erant ſtatuta omnia Clero repurgando accommodata; tum demum ad Proceres accedebant, unà cum eis operam daturi Regno in formam quamoptimam revocando. Argumento eſt Concilium Toletanum IV. ubi Epiſcopi poſt edita ſtatuta complura ad componendum Clerum neceſſaria, tum demum accedunt ad conſtabiliendum Regnum, ſparſis quaquaverſus anathematum fulminibus, in Majeſtatis Regiæ violatores omnes, ſi qui eorum vitæ Regnoque ſceleſtiſſimi homines inſidientur: conſtituto etiam ut ſacramentum fidei ab omnibus innovaretur; utque Rege mortalibus his vinculis abſoluto, ſucceſſor ejus in Conventu Epiſcoporum & Procerum eligeretur; denique invitatis Regibus ipſis, ut juſtitiæ & clementiæ amantiores, quàm imperioſæ dominationis, amari ſe mallent, quàm metui; neque reformidarent ipſimet fulmina ſummi & cœleſtis Pontificis Chriſti, in eos utique jaculanda, qui tyrannos, quàm Reges, & perſecutores potiùs quàm parentes ſubditorum agere volent. Audienda ſunt ipſa Concilii jam verba, anno 633. habiti: *Poſt inſtituta quædam Eccleſiaſtici Ordinis, poſtrema nobis cunctis Sacerdotibus ſententia eſt, pro robore noſtrorum Regum & ſtabilitate Gentis Gotthorum, Pontificale ultimum ſub Deo judice ferre decretum, &c. Nullus præſumptione regnum arripiat, nullus excitet mutuas ſeditiones civium, nullus meditetur interitus Regum; ſed & defuncto in pace Principe, Primates totius gentis cum Sacerdotibus ſucceſſorem regni Concilio communi conſtituant. Te quoque præſentem Regem, futuroſque Principes, humilitate qua debemus, depoſcimus, ut cum juſtitia & pietate populos regatis, &c. Ne quis veſtrum ſolus in cauſis capitum aut rerum ſententiam ferat, ſed conſenſu publico cum rectoribus, &c. Sanè de futuris Regibus hanc ſententiam promulgemus, ut ſi quis ex eis contra reverentiam legum in flagitiis & facinore crudeliſſimam poteſtatem exercuerit, anathematis ſententia à Chriſto Domino condemnetur.* Can. 75. Coaluerant in Concilium Epiſcopi Hiſpaniarum, & ejus Galliarum Provinciæ, quæ tum Gothis Regibus parebat. *Quoniam Generale Concilium agimus.*

V. Confirmatum eſt hoc Decretum à Concilio Toletano V. anni 636. quod & ipſum ex Epiſcopis confluxerat plurium Provinciarum: *Diverſis ex Provinciis*: & ubi Rex ipſe affuit cum Optimatibus ſuis: *In medio noſtri cœtus Rex ingreſſus, cum Optimatibus & Senioribus Palatii ſui.* Multa ibi decreta ſunt, ad tuitionem Regis & ejus ſtirpis, adversùs eos qui fœdiſſima graſſatione involarent in coronam, quæ ſola electione obtineretur. *Quem electio omnium probat.* Concilium Toletanum VI. anno 638. univerſale ipſum quoque fuit: *More Synodi univerſalis.* A Rege, Epiſcopis, Proceribuſque conſtitutum eſt, Reges in poſterum inter ipſa auſpicia Regni juraturos, nunquam ſe paſſuros, ut Judæi, qui ſemel Chriſtianam fidem amplexati eſſent, eam ejurarent. *Ardore fidei inflammatus Princeps, cum Regni ſui Sacerdotibus ſuperſtitiones eradicare elegit, nec ſinit in Regno ſuo degere eum, qui non ſit Catholicus, &c. Simul etiam cum ſuorum Optimatum, illuſtriumque virorum conſenſu & deliberatione ſancimus, ut, &c.* Pluribus quoque ex Provinciis convenere Epiſcopi ad Concilium VII. Toletanum, multaque ibi decerni Rex curavit adversùs deſertores patriæ, Regnique & Regis perduelles, ac proditores, laicos Clericoſque.

VI. In Concilio VIII. Toletano anni 633. Chriſtum primò reveritus Receſuintes Rex ineffabili majeſtate ſua in Epiſcopis fulgurantem: *Qui ſeſe noſtro cœtui reddens acclivem, & ad teſtimonium viſionis veſtræ, memet coram omnipotentis Dei tremendis nutibus adclinans;* Epiſcopos interpellavit,

pellavit, ut leges ederent, quas Ecclesiæ & Regni saluti accommodatissimas fore intelligerent; & tum demum Optimates Præsidesque urbium hortatus est, itemque Provinciarum Rectores, qui aderant, sanctissimis ut Episcoporum statutis sequaces se & obsequentes præstarent. *Vos etiam illustres viros, quos ex officio Palatino huic sanctæ Synodo interesse Primatus obtinuit, ac nobilitas spectabilis honoravit, & experientia æquitatis Plebium rectores exegit, &c. Adjurans obtestor, ut nihil à consensu præsentium Patrum, sanctorumque virorum, aliorsum mentis ducentes obtutum, quidquid innocentiæ vicinum, quidquid justitiæ proximum, vel Deo placitum agnoveritis, instanter complere, &c.* Constituta & hìc multa sunt ad pacem & tranquillitatem Regni firmandam, quibus & Proceres Comitesque Palatini post Abbates & Episcopos subscripsere. Illud observari jam potuit, non omnes prorsus nobiles his affuisse Comitiis, sed eos demum, quibus id juris conciliabant Officia Palatina: *Quos ex Officio Palatino huic sanctæ Synodo interesse Primatus obtinuit*; aut Provinciarum urbiumque Præsides, quorum post Regem secundæ partes erant executionis eorum, quæ statuta fuissent: *Quos experientia æquitatis Plebium Rectores exegit*: vel eos denique, quos singulari privilegio Rex accersiverat, ut patet ex his Ervigii Regis verbis ad Concilium XII. Toletanum, anni 681. *Omnes in commune convenio, & vos Patres sanctissimos, & vos illustres Aulæ Regiæ viros, quos interesse huic sancto Concilio delegit nostra sublimitas.*

VII. Hanc porro Synodum statim emicat ex Episcopis & Optimatibus conflatam fuisse. *Considentibus Episcopis atque Senioribus Palatii universis.* Potestatem ei Rex fecit emendandi Leges omnes, quæ sempiternæ justitiæ Legi adversarentur: *Et hoc generaliter obsecro, ut quicquid in nostræ Ecclesiæ legibus absurdum, quidquid justitiæ videtur esse contrarium, unanimitatis vestræ judicio corrigatur.* Omnes ibi Regni cives declarati sunt sacramento, quod olim Vambæ Regi præstitissent, absoluti; multa ad Regni quietem sancita; statutum denique, ut Concilia Provincialia quotannis indicerentur, idque ineunte hieme, ut Provincialia ab Universalibus sejungerentur.

VIII. Sed ex his Toletanis Conciliis, quod XIII. dicitur, illud verò omnium penitissimè in arcana Regni descendit, anno 683. Aderant Magnates ex usu prisco, & Regis delectu; vide ut ad eos & ad Episcopos statim Rex verba fecerit: *Ideo universitatem Paternitatis vestræ, atque sublimium virorum nobilitatem, qui ex Aulæ regalis officio in hac sancta Synodo nobiscum sessuri præelecti sunt, obtestor, &c.* In Concilio XVI. Toletano anno 693. summa etiam virium contentione & fide laboratum est, ut novis Decretis nova accederent Regiæ stabilitatis præsidia, utque pœnas darent, qui transgressi essent priùs fidei à se præstitum sacramentum: quod & rursus, secundò, tertiòque præstari placuit Egicæ Regi, ex antiquissima consuetudine, quæ etiam nunc viget in Hispania. His ita constitutis, vide ut Cœtus omnis acclamaverit, applauserit que, ad eorum inconcussam posthac stabilitatem: *Ab universis Dei Sacerdotibus, Palatii Senioribus, Clero vel Populo dictum est: Qui contra hanc vestram definitionem venire præsumpserit, sit anathema, Maranatha, hoc est, Perditio, in adventu Domini.*

IX. Istiusmodi ergo erat tum disciplina civilis & sacra in tribus tunc Christianis Imperiis, Constantinopolitano, Gallicano & Hispano. Non divertebant ab Ecclesiis suis Episcopi, nisi ut impensiùs prodessent, vel Regnis, vel Ecclesiis, cum suis, tum universis. Aut enim Reges Episcopis institutionem credebant propriæ prolis, in Regnum aliquando successuræ, ut Clotarius II. Dagobertum filium beato Arnulpho Metensi Episcopo teneris ab unguiculis informandum commisit: *Hic in annis puerilibus positus, traditus est à genitore, venerabili ac sanctissimo Arnulpho Metensium urbis Episcopo, ut eum secundum suam sapientiam enutriret, eique tramitem Christianæ Religionis ostenderet, atque ei Custos & Bajulus esset.* Aut summi Principes Episcopos sibi admovebant, ut consilio & ministerio Regni gubernacula moderarentur; ut suprà spectavimus eundem B. Arnulphum Metensem, B. Cunibertum Colonien sem, Leodegarium Augustodunensem Præsulem, Primarios Regni administros fuisse, & toto pectore in unam maximè eam curam incubuisse, ut in Regum solio Evangelicæ legis sanctitas resplendesceret. Aut Episcopi Legationes obire eas jussi sunt, quæ & momenti & periculi plurimum haberent, nec facilè possent per laicos Proceres explicari. Aut ut dissidia Regum sedarentur, infatigata Præsules prosiliere charitate, Regnique Provincias peragravere. Aut subducere se Conciliis universalibus, & Regni Comitiis Generalibus non potuere, quòd in iis dirimerentur causæ majores omnes, tam Ecclesiæ, quàm Regni, à cujus salute apta & religata pendet Ecclesiæ salus & dignitas. Aut denique compulit eos inexorabilis quædam necessitas veniendi, & invocandi Regum Patrocinii, ad eos obterendos superandosque obices, quibus alioqui tota eorum sedulitas & industria ludificabatur.

X. His maximè causis Episcopi quique sanctissimi suis abstracti sunt Ecclesiis, solo stimulo propagandæ Ecclesiasticæ utilitatis. Ideo nec nisi subinviti ab eis discessere, lubentissimi rediere ad easdem & quàm properè; ut quos sola necessitas abesse cogeret, & quorum vel ipsa absentia Ecclesiis tum prodesset.

CAPUT XLVIII. *P. 2. l. 2. c. 62.*

De Conciliis Nationalibus & Provincialibus in Gallia per eadem sæcula, à Clodovæo ad Carolum Magnum.

I. Jussu aut permissione Regum tunc cogebantur Concilia Nationalia, quod minimè necesse erat ad Synodos Provinciales. Probationes ex Concilio Agathensi sub Regibus Hispaniæ Gothis.

II. Item ex Concilio Aurelianensi sub Clodovæo Magno, qui Capitula aliqua proposuit, Concilii Canones confirmavit.

III. Item ex Concilio Epaonensi sub Regibus Burgundiæ.

IV. Refelluntur, quibus visum est in his Conciliis dissimulata quandoque fuisse vestigia convocationis, aut permissionis Regiæ.

V. VI. VII. VIII. Varia conglomerantur argumenta, quibus efficiatur unum idemque esse Regum præceptiones & preces, convocationem & permissionem conveniendi.

IX. Ordinaria erant jam Consilia universalia. Cur ea tamen convocari necesse esset.

X. Eorum loca Reges designabant.

XI. Non diu obtinuit Lex, qua ordinaria erant.

XII. XIII. Conciliantur Canones Agathenses, Africani, Nicæni, de Conciliis universalibus, ordinariis, vel extraordinariis.

I. ILlud primò observandum occurrit, Constantinopolitanos Imperatores primum hoc sibi sumpsisse, ut Imperii sui universalia cogerent Concilia, quo universa, aut penè universa circumscriberetur Ecclesia: usque adeo autem Ecclesiam his convocationibus Regiis non succensuisse, ut vehementer adgratularetur sibi. Quòd nempe inde fructum caperet longè maximum, ex ea quam hinc impendebant tuitione Imperatores Conciliorum decretis, quibus alioqui tam facilè & tam impunè illusissent hæretici, pagani, pietatis Christianæ nec-

I. Chesne T. I. p. 574.

dum ſatis tunc confirmatæ adverſarii. Nec aliter Reges, qui alias & alias poſtea ſubegere Romani Imperii Provincias. Concilia illi quidem univerſalia ſui Regni haberi voluere, ſed impetrata priùs Regum conſenſione; quod uſque adeo Epiſcopis non diſplicuit, ut adgauderent ſibi potiùs de Regia hinc tuitione, facilique proinde Decretorum Synodalium executione. Concilium Agathenſe id ſtatim præfefert, Alarici Regis permiſſione ſe con-
In Præfat. veniſſe. *Ex permiſſu glorioſiſſimi piiſſimique Regis, &c. Qui nobis congregationis permiſerat poteſtatem.* In hoc eodem Concilio Epiſcopis omnibus præceptum eſt, ut convolarent ad Concilium quodlibet à Metropolitano convocatum, niſi morbo, aut Regia juſſione diſtinerentur. *Excepta gravi*
Can. 35. *infirmitate corporis, aut præceptione Regia.* Provinc alia hæc jam erant Concilia, quæ non Regio juſſu, ſed à Metropolitano indicebantur. Denique in univerſali hoc & extraordinario Concilio decretum eſt, ut juxta priſcos Canones Concilia Pro-
Can. 71. vinciarum quotannis haberentur. *Synodum etiam ſecundùm conſtituta Patrum annis ſingulis placuit congregari.* Si quotannis congreganda erat Synodus Provincialis, nihil opus erat nova Regum permiſſione. Ideo nec Imperatores de convocatione Conciliorum Provincialium unquam ſolliciti fuere. Non aliarum ergo quàm univerſalium Synodorum arrogavere ſibi Reges poteſtatem convocandarum. Ideo & Agathenſi Concilio interfuere Metropolitani Arelatenſis, Burdegalenſis, Eluſanus, Bituricenſis, Turonenſis, Narbonenſis; quæ tum Metropoles ex parte ſaltem Gothorum ſuberant Imperio.

II. Juſſione Clodovæi Regis coaluit Concilium I. Aurelianenſe: *Sacerdotes, quos ad Concilium venire juſſiſtis, &c. In annum colligi juſſeritis, &c. Ex evocatione Regis.* Propoſuit Rex capita ea, ſuper quibus condendi erant ſacri Canones: *Secundùm voluntatis veſtræ conſultationem, & titulos, quos dediſtis, ea quæ nobis viſum eſt, definitione reſpondimus.* Qui verò ex univerſa Francicæ gentis ditione huic Concilio interfuere Epiſcopi, iis perſuaſiſſimum fuit ſanctiones ſuas à Clodovæo & confirmandas eſſe, & ejus imperio executioni mandandas: *Ita ut ſi ea quæ nos ſtatuimus, etiam veſtro recta eſſe judicio comprobantur, tanti conſenſu Regis ac domini, majori authoritate ſervandam tantorum firmet ſententiam Sacerdotum.*

III. Nec incurioſiores fuere Burgundionum Reges ſuæ authoritatis, quàm Francorum & Gothorum. In ipſa præfatione Epaonenſis Concilii Avitus Viennenſis Archiepiſcopus conteſtatur apertiſſimè eam Synodum authoritate Sigiſmundi Regis congregatam fuiſſe. Et primo tamen ſtatim ibi Canone præcipitur, ut Epiſcopi ad Provinciale Concilium adproperent, ubi à Metropolitano fuerint invitati, non adſignata Regibus niſi univerſalium convocatione Synodorum. Et certè cùm Concilia mox habita Lugduſti, Arelate, Carpentoracte, Arauſicæ, Vaſione, Provincialia tantùm fuerint, nullum iis impreſſum eſt convocationis Regiæ veſtigium.

Præfat. & n. 1. 2. IV. At Aurelianenſe II. Concilium illico profitetur ſe Regia præceptione coaluiſſe. *Ex præceptione Regum.* Et mox tamen ſancitur, ut ſinguli ſingulis annis Metropolitani Concilia ſua indicant, advolentque Epiſcopi cujuſque Provinciæ. Concilium Arvernum coaluit, *congregante ſancto Spiritu, conſentiente piiſſimo Rege*, ſcilicet Theodoberto, Quibus primam hanc Synodum viſum eſt criſtas erigere cœpiſſe adversùs Regiam in convocandis Synodis authoritatem, quòd eam dicatur à Spiritu ſancto fuiſſe congregatam, & Theodobertum Regem conſenſiſſe: quod pace tantorum virorum dixerim, ii mihi videntur levioribus plus æquo in re minimè levi indulſiſſe conjecturis; uti & cùm eadem ſuſpiciunculas ſuas aſpergunt Conciliis Aurelianenſibus III. & IV. Pariſienſi III. Lugdunenſi II. in quibus ne mentio quidem ſit conſenſionis Regiæ, nedum convocationis: quod ſolebant tamen antiquiſſima Concilia.

V. Scriptoris verò moderni excandeſcentia, qui has conjecturas refellendas ſibi propoſuit, nihilo plus probari nobis poteſt, quàm conjecturæ ipſæ. Mediam equidem ſemitam terere conabor, & illud primum monebo, his vocibus, *Conſenſus, Præceptio*, unum idemque ſignificari, ubi de Regum Majeſtate ſermo habetur. In Concilio Agathenſi ſola *permiſſio* memoratur, ſed permittere & præcipere Reges, unum idemque eſt. In Conciliis Aurelianenſi I. & II. *Præcepti* vox adhibita, ſed ex Formulis Marculphi bene multa ad manum ſunt exempla, ubi cùm aliquid Beneficii à Regibus ambiunt, impetrantque homines privati, hæc regia aſſenſio, permiſſio, conceſſio, *Præceptum* ſemper vocatur. *Præceptum de Epiſcopatu. Præceptum de Clericatu, Præceptum donationis, &c.*

VI. Bona ergo fide fateri cogimur, ſi III. & VI. Concilio Aurelianenſi prætermiſſa eſt Regis permiſſio, vel juſſio ad eorum convocationem, ſimplicem & minimè affectatam eam fuiſſe omiſſionem, cùm Concilium Aurelianenſe V. ſub eodem Childeberto Rege habitum, ejus authoritate ſe congregatum magnificè conteſtetur: *Clementiſſimus Princeps, triumphorum titulis invictiſſimus domnus Childebertus Rex, pro amore ſacræ fidei & ſtatu Religionis, in urbe Aurelianenſi congregavit in unum Domini Sacerdotes.* Id ipſum teſtificatur Concilium II. Pariſienſe: *Cùm ad invitationem Childeberti Regis conveniſſemus.* Sicui autem tepidior ea vox videatur, *invitare*, mera ea eſt incogitantia. Nec enim neſcire quiſquam poteſt, priſcorum Canonum & Decretorum uſu tritiſſimo, idem valere *invitare*, atque *evocare*, quibus verbis frequentiſſimè deſignatur authoritas Metropolitani in convocandis Provinciæ ſuæ Epiſcopis, & Regis ipſius in indicendis Nationalibus Synodis. Concilium Pariſienſe III. ſub eodem Childebertho coaluit, biennio poſt Pariſienſe II. & annis octo poſt Aurelianenſe V. & de convocatione tamen Regia verbum ibi fit nullum. Tantillo annorum numero non potuerat uſque adeo extenuari, vel Childeberti Regis authoritas, vel in eum obſervantia Epiſcoporum. Elucet ergo non præmeditatè, non affectatè, ſed ſimpliciter id omiſſum. Nec aliter æſtimandum de Lugdunenſi II. ubi eadem ſiletur convocatio regia, & de quo tamen Gregorius Turonenſis, ille vindex acerrimus Eccleſiaſticæ libertatis, & Epiſcopalis amplitudinis, teſtatum facit, juſſione Regia congregatam eſſe. *Congregari Synodum ad urbem Lugdunenſem juſſit.*

Conc. Agath. Can. 3 Conc. Arauſic. c. 29.

L. 5. c.

Concilium Turonenſe II. eodem anno celebratum eſt, quo Lugdunenſe; & expreſſus tamen ibi eſt Regis conſenſus, qui in Lugdunenſi omiſſus. *Juxta conniventiam Childeberti Regis annuentis.* Liquidum eſt ergo minùs ſcrupulosè ſcriptitata ea fuiſſe, nec inde venari quemquam jure poſſe argumenta vel tantillæ irreverentiæ in Reges. Nec feliciùs ceſſit his criticis, ubi inſidiati ſunt his verbis Concilii ejuſdem Turonenſis II. *In Synodo Aurelianenſi, quam invictiſſimus Clodovæus Rex fieri ſupplicavit:* cùm Acta ipſa Concilii Aurelianenſis I. diſertè exprimant, juſſione Regia convocatum illud fuiſſe. Quaſi poſſet quiſquam neſcire Regum preces præcepta eſſe; & viciſſim præcepta Regum ad Epiſcopos, quos inſtar parentum obſervant, ea condiri modeſtia & humanitate, ut preces videri poſſint. Certè enim in Concilio Aurelianenſi I. Clodovæus, quàm verè & piè, tam magnificè dictus eſt Eccleſiæ filius. *Domino ſuo Catholicæ Eccleſiæ Filio, Sacerdotes quos ad Concilium venire juſſiſtis.* Præcipiebat ergo Rex Epiſcopis, ſed non immemor illos eſſe Patres, ſe filium: Nam & Patres ex vero vocabat.

Can. 2

VII. Non conſtaret Concilium Pariſienſe IV. juſſu Sigiberti Regis convocatum fuiſſe, niſi ex

ejus

ejus ad illum Epistola id eliceretur. *Nuper non absque conniventia gloriæ vestræ, sicut credimus evocati, Parisios venientes.* Ubi perspicis evocationem & conniventiam, seu permissionem unum quid sonare. Non tradit Gregorius Turonensis Parisiense Concilium adversùs Prætextatum Archiepiscopum Rotomagensem à Chilperico Rege convocatum fuisse: sed Cabilonense idem alibi ait à Rege Guntramno congregatum fuisse adversùs Episcopos Salonium & Sagittarium: *Ex jussu Principis*. Itemque de Brennacensi Concilio adversùs Gregorium ipsum Turronensem: *Accersitis Regni sui Episcopis*. Patet ergo ideo omitti quandoque Regiam Conciliorum evocationem, quòd non singulæ semper rerum circumstantiæ enucleentur. Concilium Matisconense I. coaluit *ex vocatione domni Guntramni Regis*. Valentinum II. *juxta Imperium Regis Guntramni*. Matisconense II. illico gratias Deo habet, qui in unum collegerit omnes Regni Guntramni Episcopos, nec jussione, nec permissione Regis memorata: & ultimo tamen Canone hìc præcipitur, ut in posterum universalis hujusmodi Synodus convocetur tertio quoque anno, *una cum dispositione magnifici Principis*, à quo locus designabitur. Non video quì posthac ambigi possit, quin Conventus istiusmodi omnes universales permissione aut jussione Regum evocarentur; & si cubi ea jussio prætermissa sit in Actis Concilii, malitiosè id factum neminem jure interpretari posse.

5. c. 28. 49.

VIII. Rursum fatetur Gregorius Turonensis Concilium Matisconense II. *ex jussu Regis* Guntramni celebratum fuisse. Sicut & Virdunense adversùs Egidium Archiepiscopum Remensem. *Rex Episcopos accersiri præcepit, &c. Præceptioni Regiæ obsistere nequierunt.* Enixissimè Gregorius Magnus Reges & Reginas Francorum hortabatur, ut juberent congregari Synodos: *Synodum fieri jussio Regia constituat, &c. Synodum congregari præcipite.* Author vitæ sancti Eustasii Abbatis Luxovienſis: *Emanante Regali authoritate multi Burgundiæ Episcopi conveniunt*. Beatus Audoenus in vita beati Eligii: *Nec destitit Episcopos commonere & Optimates, quousque jussu Principis Sacerdotale Concilium congregaretur.*

8. c. 20. 10. c. 19. 7. Ep. 113. 4. 9. Epist. 56. 57.

IX. Altera jam observatio hæc est, celebratas fuisse Synodos aliàs Provinciæ unius, aliàs complurium Provinciarum, quæ posteriores universales dicebantur. Synodus Agathensis una ex universalibus, ejusdem generis unam voluit quotannis celebrari: *Synodum etiam secundùm constituta Patrum annis singulis placuit congregari*. De Provincialibus Conciliis alio Canone ibidem agitur: *Si Metropolitanus Epistolas direxerit ad Comprovinciales Episcopos, quibus eos ad Synodum inviret*. Suspicari hinc quis posset voluisse Agathenſis Concilii Patres, ut annis singulis universales, provinciales autem rariùs haberentur Synodi, ubi nimirum eas Metropolitanus indiceret. Si ea certè fuit hujus Concilii mens, non videtur ea quidem in re valuisse ejus authoritas. Concilia enim Provincialia semel semper anno quolibet cogi debuere, jussione Conciliorum Aurelianensium, Turonensis, Liptinensis, Suessionensis. Cùm universales Synodi rariùs habitæ sint, ratiùs incidente ea necessitate Ecclesiæ Gallicanæ. Inter universales Synodos numerabatur Concilium Matisconense II. unde & mox sibi gratulati sunt Patres, quòd post tantum temporis intervallum mutuo rursum oblectarentur conspectu. *Gratulamur & nos, qui per intervalla temporum separati, hodie noscimur post tot temporum intervalla corporaliter jungi*. Non effluxerant tamen nisi anni quinque à tempore Concilii Matisconensis I. quod universale & ipsum fuerat. Frequentiores ergo voluissent hi Episcopi suas universales Synodos, quàm quolibet quinquennio. Ideo & hoc Matisconensi II. Concilio statutum est, ut tertio quoque anno coiret Synodus

n. 71. 35.

1 rel. II. c. 2. 2 rel. III. c. 1. 3 rel. IV. c. 7. 4 rel. V. c. 3. Aron. II. c. 1. Atin. c. 1. Sion. c. 2.

universalis. *Universæ fraternitatis deliberatione ac definitione complacuit, ut antiquorum Patrum juribus in omnibus custoditis, ad Synodum post trietericum tempus omnes conveniant*. Quo autem fine, & quo fructu frequentandæ essent hæ Synodi, mox declaratur. *Ut altera principaliter sospitate exhilarati, causas exurgentes tam divinæ religionis quàm humanæ necessitatis discutiant, & omnibus justum æquumque finem imponant.* Can. 20.

X. Cùm verò hæc Concilia *Universalia*, sic enim hoc quoque Canone appellantur, eò indicerentur à Regibus, quòd essent extraordinaria; postquam ordinaria evaserant, videri poterant Reges jure eorum convocandorum excidisse. Ea ergo de causa in hoc eodem Matisconensi Concilio sancitum est, ut Lugdunensi Archiepiscopo curæ esset à Rege scisciti, quo vellet loco Generalem Conventum convocari. Ergo & extraordinariis primò his Conciliis Reges tempus, & ordinariis iisdem postea locum suo arbitratu designavere. Adde quòd nemo ex Metropolitanis unius Regni in potestate haberet omnes unius Regni Metropolitanos alios & Episcopos convocare. Penes Regem unum ea facultas erat, cui uni omnes illi suberant. Non ita vel Africanæ, vel Orientales Synodi, quibus sui singulis erant Exarchi, qui eas convocarent. Has Exarchorum vices Reges implevere in Occidente, dum nulli ex Metropolitis in eam dignitatem evehebantur: qua de re supra cùm de Exarchis & Primatibus. Can. 20.

XI. Non immeritò tamen addubitarit quis, an usu unquam receptum fuerit hoc Decretum: non solùm quòd ejus non meminerit Rex Guntramnus in Edicto, quo hanc Synodum confirmavit: sed etiam quòd nihilo postea frequentiores fuerint hæ Synodi, quàm antea. Adde quòd post Guntramni Regis obitum, longè alia fuerit Reipublicæ facies, & nec civitati, nec Metropolitano Lugdunensi ea constiterit potestas & gloria, quæ priùs. Quod perstrinximus de Gregorio tantoperè connitente ut Synodi in Galliis congregarentur, ex eo apertissimè proditur in iis nec triennales, nec alias quascumque ordinarias Synodos fuisse. Denique si quæ posthac habita sunt Concilia universalia in Gallia, ea extraordinariè à Regibus sunt congregata, ut Cabilonense, Liptinense, Narbonense, Suessionense: quod & in eorum Præfatione declaratur. Nullum ergo erat statum tempus, certumque, quo indicerentur.

XII. Emergit nonnihil scrupuli ex his verbis Concilii II. Matisconensis, de triennalibus habendis his Synodis universalibus, *Antiquorum Patrum juribus in omnibus custoditis*: & ex his similiter Concilii Agathensis, super iisdem quoslibet anno cogendis: *Secundùm Constituta Patrum*. Quod ad Canonem Agathensem attinet, expeditior est responsio, rationem haberi Disciplinæ Africanæ, & ad Canonem alludi X. Africani Concilii, quo jubentur quotannis celebrari Synodi universales. *Confirmandum est in hac Synodo, ut secundùm statuta Nicæna, propter causas Ecclesiasticas, quæ ad perniciem plebium sæpè veterascunt, singulis quibusque annis Concilium convocetur: ad quod omnes Provinciæ, quæ primas sedes habent, de Conciliis suis binos, aut quantos delegerint, Episcopos mittant; ut congregato Conventu plena possit esse authoritas.* Ita in Africanis universalibus Conciliis dirimebantur causæ eæ, quibus plures implicabantur Provinciæ, & ad quas proinde latiùs patens graviorque desiderabatur authoritas, quæ emergentes obices perfringeret.

XIII. Verùm hæc objectæ difficultatis solutio, modum alium nobis objicit, atque ita aliud ex alio nos impedit. Ecqui enim hic Africanus Canon authoritatis sibi aliquid & adminiculi ex Concilio Nicæno aucupabatur, ubi non agitur nisi de Provincialibus Conciliis, anno quolibet congregandis? Canonem hunc Africanum imitabatur inopinus forsan

san B. Gregorius, cùm Episcopos Siculos ad Romanum Concilium triennio quolibet invitabat, & ad id Synodum allegabat Nicænam. Respondendum ergo videtur, & Gregorium, & Concilium Africanum, & Matisconenses, Agathensesque Patres, in Canone unam universim spectasse cogendorum Conciliorum statis & fixis temporibus necessitatem, ut laboranti succurratur Ecclesiæ; cùm facilè intelligatur de cæteros Patres Nicænos, Episcoporum cujusque ævi sapientiæ permisisse, ut pro temporum, locorum, rerumque opportunitate diffinirent, unius esse deberent Provinciæ, an plurium hæ Synodi: annuæ, an post triennium. Quo & ille alius eximitur scrupulus ex Concilio Matisconensi. Afros ipsos mox pœnituit annuarum suarum Synodorum universalium: unde & decrevere eas posthac nonnisi extraordinariè convocandas, ubi necessitas urgeret inexorabilis, quæ totam Africam complecteretur. *Placuit ut non sit ultra fatigandis fratribus anniversaria necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est, totius Africæ. Causæ autem quæ communes non sunt, in suis Provinciis judicentur.*

Coll. Can. African. c. 95.

CAPUT XLIX. *P. 2. l. 2. c. 63.*

De iisdem Conciliis Galliæ Nationalibus & Provincialibus, ætate media à Clodovæo ad Carolum Magnum.

I. Origines antiquissimæ & exempla varia Conciliorum Galliæ universalium.

II. Eorum convocandorum sibi jus arrogabant Episcopi Arelatenses, & tandem à Romanis Pontificibus impetravere.

III. Gothi, Burgundiones & Franci, non passi sunt suæ ditionis Episcopos convenire ad Synodos Arelatensium Episcoporum, qui Imperio adhuc suberant: sed & ipsi suæ gentis universales Synodos habere voluere.

IV. Filii Clodovæi partito regno, partiebantur etiam quandoque Concilium universale.

V. Continuatio juris Arelatensium Episcoporum.

VI. Impatientius ferebant Reges injussu suo Concilia Nationalia haberi.

VII. Subinviti & ad ea accedebant Episcopi, nisi qui evocaverat Rex, eorum necessitatem ostendisset.

VIII. In his Synodis legebantur primùm Canones, tum ipsorum excutiebatur Episcoporum vita.

IX. De repurgandis moribus semper tractabatur.

X. Et de non intermittendis Synodis Provincialibus.

XI. Conciliatio Canonum in speciem pugnantium, super Episcopis, qui Conciliis absunt, alibi à Regibus distenti.

XII. XIII. XIV. Quanta in Ecclesiam & Regnum ex Conciliis, & emolumenta derivarentur, & ornamenta.

I. TErtio jam loco illud observabimus, universalium Conciliorum originem nequaquam ab Africanis Ecclesiis derivandam esse, quanquam essent ibi frequentissima. Hæc enim certissimè instituit Concilium I. Constantinopolitanum in unaquaque Diœcesi; quo tunc sensu Græcis Diœcesis dicebatur, Coagmentatio plurium Provinciarum sub uno sive Exarcho, sive Præsidè, sive Capite, tum Ecclesiastico, tum Civili. Universalia fuere Concilia, Antiochenum contra Paulum Samosatenum. Africana beati Cypriani de Baptismo hæreticorum. Antiquiora ergo propemodum fuere universalia Concilia, quàm singularum Provinciarum. Quod ad Ecclesiam Gallicanam attinet, non potest nisi in Synodos universales conferri Colonienſis anni 346. Euphratas ejus urbis Episcopus exauthoratus est, tanquam Ariana lue sordidatus: si nihil tamen claudicat ejus rei fides, quode viderint alii. Universalia fuere & Arelatense, ac Biterrense Concilia, tempore beati Hilarii, de quibus Severus Sulpitius: *Cæterum à nostris tum apud Arelatum & Bitteras, oppida Galliæ, Concilia fuere.* Parisiense anni 362. adversùs Arianos, cui Synodus Illyricana assensuram se pollicebatur, sicut & Romana ejusdem temporis. *Nos non aliter sentimus, atque duo Concilia, quorum alterum jam Romæ, alterum habetur in Gallia.* Illud denique quod Siricio Papæ Maximus Imperator pollicebatur se congregaturum. *Catholici indicent Sacerdotes, quorum conventum, ex opportunitate omnium, vel qui intra Gallias, vel qui intra quinque Provincias commorantur, in qua elegerint urbe, constituam.* Et Burdigalense, quod idem coegit adversùs Priscillianum.

L. 2.

Theodoret L. 4. c. 8.

II. Hoc sibi jus convocandi universalis Galliarum Concilii arrogabat Episcopus Arelatensis, postquam eversa à Vandalis Augusta Treverorum, Sedes Præfecti Galliarum Treveris Arelate traducta est. Jam inde enim facta est conglutinatio quædam civilis Provinciarum septem circumjacentium. Zosimus ingentibus Patrocli Arelatensis virtutibus id donavit, ut ne possent sine ejus licentia suis Clerici Provinciis divertere, & sine litteris ejus formatis. Hilarius Episcopus Arelatensis à Concilio II. Arelatensi id expressit, ut Concilia universalia posset cogere, prompto in exemplum Concilio Arelatensi sub Constantino. *Ad Arelatensis Episcopi arbitrium Synodus congreganda: ad quam urbem ex omnibus mundi partibus, præcipuè Gallicanis, sub sancti Martini tempore, legimus celebratum fuisse Concilium atque Conventum.* Leo Papa I. compertissimum habens primum illud Arelatense Concilium à Constantino Imperatore, non ab Episcopo Arelatensi fuisse congregatum, vetuit, ne quid ejusmodi posthac Hilarius tentaret. *Suis unaquæque Provincia sit contenta Conciliis, nec ultra Hilarius audeat Conventus indicere Synodales.* Exuit & tota Metropolitani dignitate Hilarium Leo, eaque Viennensem Episcopum cumulavit. At vivis erepto Hilario eam Metropolin Leo in duas secuit, Viennensem & Arelatensem; quin & ad Ravennium Arelatensem Metropolitanum direxit illam toto orbe celebratissimam ad Flavianum Epistolam de Incarnatione, adversùs nuperæ Eutychetis deliramenta, ut per Ravennium cæteris Gallicanis Episcopis communicaretur. Primus omnium Hilarus Papa Leontium Arelatensem Episcopum donavit potestate convocandi Concilii universalis. *Per annos singulos, ex Provinciis quibus poterit congregari, habeatur Episcopale Concilium; ita ut opportunis locis atque temporibus, secundum dispositionem fratris & Coepiscopi nostri Leontii, cui sollicitudinem in congregandis fratribus delegavimus, Metropolitanis per litteras ejus admonitis celebretur.*

Can. 18.

Epist. 89. 109. 110.

Epist. 8.

III. Ubi autem Pontifex copiam facit Arelatensi Episcopo, congregandi quos poterit Metropolitanos & Episcopos: non obscurè insinuat, Francos, Gothos & Burgundos jam irruisse in Romanas complures Provincias Galliarum, nec jam pati, ut subjugatarum à se Provinciarum Episcopi obtemperarent Episcopo Arelatensi, qui Romano adhuc Imperio subjiciebatur. Qui Jeroboami exemplo infamatas voluit harum nationum rationes, quasi & ipsæ sic sese à Romano Pontifice, ut ille ab Hierosolymitano templo abalienassent: is sanè procul fuit à sapientia Gregorii Papæ, longè aliter sapientis, uti & ab Episcopi Viennensis, Aviti: cui dolebat quidem, quòd jam non possent omnes Galliarum Provinciæ in unam convenire Synodum, ex quo tot eas Reges sibi partiti essent; sed nihil scribebat tamen, quod non immane quantum abesset ab hujus scriptoris felle. Vide enim ut ille scripserit ad Senatorem Romanum de contumeliis Symmacho Papæ illatis, quas abstergere ipse concupisset

Anno 4

per

per universalem Galliarum Synodum, si per tot jam in Gallia Reges id licuisset. *Vellemus ut quæ in causa communi supplicari oportet, amplitudo vestra congregatorum Galliæ Sacerdotum relatione cognosceret. Sed quoniam hujus quoque voti non potest reddi Provincia, præfixis regnorum limitibus, &c.*

IV. Verùm quàm conducibile erat decem Tribubus Templo semper Hierosolymitano conglutinari, nec ab ejus cultu unquam deflecti: tam liberum, & arbitrarium erat Ecclesiis Galliarum, aut in unum omnes coire Concilium universale, aut in plura disjungi minora, quæ eodem tempore haberentur, quando ita rerum ferebat, temporumque necessitas. Et sanè Agathensis Synodus ex omnibus coaluit Metropolibus Gallicanis Imperio Gothorum subditis, Epaonensis ex Metropolibus Burgundionum, Aurelianensis ex Francorum, qui suæ jam ditioni subegerant tum, quidquid in Galliis Gothi obtinuerant, paulatimque in ipsas Burgundionum regiones victores penetrabant. Ubi plura pluribus Clodovæi filiis obtigerunt Regna, nunc sejunctim sua quisque Concilia universalia collegerunt, nunc Regnis ex omnibus unum Concilium universale confluxit. A Childeberto Rege, & à Regibus aliis fratribus ejus congregatum est Concilium Aurelianense II. *Ex præceptione glorioſiſſimorum Regum.* Arvernum ex Metropolibus unius Regni Theodeberti convenerat: *Consentiente Rege Theodeberto.* Vel ex ipsis ergo Præfationibus facilè distinguuntur duæ classes Conciliorum hujusmodi universalium.

V. Ad Arelatenses Archiepiscops stylum reflecto. Si enim Hilarus Papa Leontio Arelatensi copiam fecerat, ut quibus ex Provinciis posset Synodum cogeret universalem, Symmachus Papa eandem beato Cæsario prorogavit authoritatem in omnes Provincias Galliæ & Hispaniæ, quæ Gothis parerent. At postquam à Francis perdomitum est, quidquid à Gothis in Galliis fuerat usurpatum, tum à Vigilio Papa donatus est Arelatensis Episcopus potestate convocandi Episcopos Gallicanos, *quoties judicaverit expedire.* Cæteri pòst Pontifices, & Gregorius ipse Magnus eadem facultate uti deinceps voluere Archiepiscopos Arelatenses.

VI. Quartum illud est non oscitanter observandum, Reges Nationalibus nonnunquam, nunquam Provincialibus Conciliis interfuisse. Austrasiæ Regi Sigeberto displicuit, quòd injussu suo Episcopi Concilium evocassent, & ad illud Episcopos invitassent Provinciæ Bituricensis, atque præ cæteris Desiderium Episcopum Cadurcensem, Bituricensi obnoxium Metropolitano, cum eoque Burgundi Regis imperio subjectum. Datis ad Desiderium litteris contestatus est Sigebertus, ardere se quidem desiderio vehementi firmandæ Canonicæ disciplinæ; nec pati se tamen posse, id Concilium se inconsulto celebrari. *Licet nos statuta Canonum & Ecclesiastica regulas conservare optamus; tamen dum ad nostram antea notitiam non fuit perlatum, sic nobis cum nostris Proceribus convènit, ut sine nostra scientia Synodale Concilium in regno nostro non agatur.* Mox testatum facit Concilii Congregationi lubentissimè sese assensurum, si modò regius flagitetur ab Episcopis assensus, & Concilii utilitas declaretur. *Postea opportuno tempore, si nobis antea denuncietur, utrum pro statu Ecclesiastico, sive etiam pro qualibet rationabili conditione, conventio esse decreverit, non abnuimus: sic tamen, ut in nostri priùs deferatur cognitionem.*

VII. Detrectabant & ipsi quandoque Episcopi ad Concilium, quod Princeps indixisset, accurrere, nisi de ejus utilitate, aut de necessitate admoniti, persuasique fuissent. Apud Tullum Leucorum Concilium indixerat Theobaldus Rex, Mappiniumque Remensem Episcopum ad illud accersiverat. Ea qua par erat, & modestia, & animi magnitudine Episcopus Regi rescripsit, Non posse se iter arripere ad Concilium, cujus & causas nesciret, & necessitatem. Tum verò Rex de causis Concilii habendi certiorem illum fecit: nec postea dubitavit Episcopus, quin Regis mandato obtemperandum sibi esset: sed cùm per temporis jam angustias adesse Concilio non posset, causas absentiæ suæ scripsit ad Nicetium Episcopum Trevirensem, qui Concilium haberi exoraverat, adversus insolentiam eorum effrænatissimam, qui ab illo priùs fuerant excommunicatione innodati. *Indicamus nos litteras filii nostri domni Regis Theodebaldi excepisse, ut in Tullensium urbe adesse deberem, nullam causam evocationis declarantes. Reciprocante pagina indicavimus, nos illuc accedere non debere, quia causam conditionemque nos costabat ignorare. Iteratis scriptis edocuit beatitudinem vestram, dum aliquos Francorum pro zelo divini timoris corripi, scandala seu anxietates multimodas sustinere, &c. Quanquam parere nos regiis præceptis, in bonis rebus, & conveniat & libeat: tamen, &c.* Ita non Synodicè tantùm congregati, sed & singuli sejunctim quandoque Episcopi Reges filios vocabant, quibus nihilo segniùs ut dominis morigeros se præbebant.

VIII. Quinto & postremo loco id observamus, congregatos statim Episcopos, tam universalium, quam particularium Synodorum, in examinandos primùm incubuisse Episcoporum ipsorum mores, tumque contulisse se ad ea statuenda, quibus disciplina Ecclesiarum in antiquum splendorem suum refloresceret. Examen autem vitæ & regiminis Episcoporum lectitandis maximè, & expendendis fiebat antiquis Canonibus: quod solemne erat celebrandarum Sessionum primordium. Ita enim habet Concilium II. Vasionense: *Cùm secundùm statuta Canonum in Vasensi vico sanctorum Pontificum fuisset Concilium congregatum, juxta consuetudinem, antiquorum Patrum regulas relegentes, propitiante Domino, nullum de præsentibus Domini Sacerdotibus, aliquis contra decreta spiritalia, aut præterisse, aut præsumpsisse cognovimus.* His peractis nova cudebantur statuta, vel antiqua innovabantur.

IX. Fateor in his Conciliis innumerabiles dirimi solitas lites, quòd hæc essent Consistoria celeberrima Ecclesiæ Gallicanæ. Sed his præmittebatur semper, quidquid ad morum emendationem pertinebat, quidquid ad procurationem æternæ salutis, ad medicinam morbis spiritalibus faciendam, ad Canonicæ disciplinæ instaurationem. Audiendus hìc Canon Concilii Arverni primus: *In primis placuit ut quoties secundùm statuta Patrum sancta Synodus congregatur, nullus Episcoporum aliquam priùs causam suggerere audeat, quàm ea quæ ad emendationem vita, ad severitatem regulæ, ad animæ remedia pertinent, finiantur.*

X. Concilia universalia eam maximè curam induebant, ut ne usquam cessarent Provincialia; ut hoc utroque Conciliorum veluti propugnaculo muniretur stabilitas disciplinæ. In Concilio Turonensi II. sancitum est, ut siqui Episcopi Provinciali abfuissent Concilio, ii Metropolitani, & Coepiscoporum Provinciæ communione abstinerentur, usque ad proximum Concilium Universale. *Si quis Episcoporum ad Synodum venire distulerit, usque ad Majorem Synodum à Metropolitano & Comprovincialibus maneat excommunicatus.* Cæteris quoque in universalibus Conciliis studiosissimè inculcata est necessitas Conciliorum Provincialium.

XI. Quin & huic Turonensi II. visa est tam arcta necessitas Conciliorum, & tam indeclinabilis lex præsentiæ Episcoporum, ut ne tum quidem abesse posse Episcopos voluerit, cùm à Rege avocarentur: *Sine cujuslibet excusatione personæ, id est regiæ vel privatæ, &c. Non debet spiritali operi etiam regalis præferri præceptio, &c. Non debet præcepto Domini persona cujuslibet hominis anteponi, &c.* Longè aliter Agathensis Synodus, saltem in speciè: *Excepta gravi infirmitate corporis,*

Can. 35. *aut præceptione Regia*. Non facilè mihi quisquam persuaserit, Episcopos Concilii Turonensis tenaciores disciplinæ fuisse, quàm B. Cæsarium Arelatensem Episcopum, qui Agathensi Synodo præerat: vel Cæsarium propensiori fuisse observantia & veneratione in Alaricum Regem Gothorum Arianum, quàm Episcopos Concilii Turonensis in Christianissimos & semper Catholicos Franciæ Reges. Hinc adducor, ut credam verbis tantùm conflictari, re consentire geminam hanc Constitutionem, quòd utraque manaverit, & ab ejusmodi sapientia, quam non destitueret fortitudo, & ab ejusmodi fortitudine, quam cælestis quædam illustraret & condiret sapientia. Credi ergo par est, Canone Turonensis Concilii non contineri nisi ea Regum præcepta, quæ ipsimet ultro tandem relaxant, quando modestè & religiosè de necessitatibus Ecclesiæ admonentur. Cùm agat Canon Agathensis de Principum tam æquis mandatis, tam urgentibus, tam necessariis ad Regni & Ecclesiæ ipsius incolumitatem, ut reluctari eis possit nemo, quin Ecclesiæ ipsius refragetur utilitatibus, quibus Concilia serviunt.

XII. Denique Canones ipsi & Acta harum Synodorum passim vociferantur, quanta ex iis semper exundet utilitas. In Concilio Aurelianensi IV.
Can. 17. hæc leges: *Ut semper & censura teneatur & charitas.* Eo uno tota continetur disciplinæ sacræ sanctitas & majestas. Ei uni rei inculcandæ tota hæc famulatur nostra lucubratio. Rursus in Concilio V. Aurelianensi: *Ut aut si qua acceserint, charitatis emen-*
Can. 21. *dentur studio; aut si pax regulis & disciplina in cunctis permanserit, authore bonorum omnium Deo, de charitate & præsentia gratulentur.* Quo innuitur solam coalitionem tot Christi ministrorum in unum locum & decori & compendio esse vel maximo, quòd in eo vinculum sit charitatis fraternæ inter Pontifices, & magnifica ostentatio majestatis Ecclesiæ sponsæ Christi; cujus vel conspectu deterreri possit perversorum hominum audacia, & vitiorum colluvio cohiberi.

XIII. Temporalibus etiam Ecclesiarum rebus ex his Synodis & patrocinii fiebat & tuitionis ingens accessio. Fulmina Ecclesiæ jaculabatur in eos Concilium Turonense II. qui occasione bellorum inter reges inflammatorum abutebantur, ut pauperum Christi patrimonia & à Principibus peterent,
Can. 24. & ipsi invaderent. Concilium Matisconense I. à Rege se convocatum significat statim, *tam pro*
Can. 24. *causis publicis, quàm pro necessitatibus pauperum.* Concilium Parisiense V. à Clotario II. convocatum fuerat, ut saluti procurandæ incumberet, Regis, Populi, Cleri: *Tractantes quid Principis, quid saluti populi utilius competeret, vel quid Ecclesiasticus ordo salubriter observaret.* Hinc sanctissimus Moguntinæ Ecclesiæ Archiepiscopus Bonifacius, quam primam ad Zachariam dedit Epistolam, ea testatur, non alio magis ex capite profectum esse devastationem Ecclesiæ Gallicanæ, sive in temporalibus, sive in spiritualibus: quàm ex Conciliorum, maximè Universalium cessatione. *Franci enim, ut seniores dicunt, plusquam per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt, nec Ecclesiæ canonica jura alicubi fundabant, vel renovabant. Modo autem Episcopales sedes traditæ sunt Laicis, &c.*

XIV. Usque adeo denique omnibus fructuosa erant Concilia, ut Reges & Præsules certatim in eorum convocationem conspirarent. Itaque etiam tum cùm à Regibus indicebantur, sollicitantibus id fiebat Episcopis, ut suprà ex Gregorio constabat. Idque rursus apertè constat ex Concilio Aurelianensi V. *Ad divinam gratiam referendum est, quando vota Principum concordant animis Sacerdotum, ut dum fit Pontificale Concilium, &c.* Et ex Cabilonensi: *Nunc tam ex communi omnium voluntate, quàm ex evocatione, vel ordinatione domni Regis Clodovæi, &c.* Et ex illo denique Aurelianensi Concilio, quo de agitur in vita B. Eligii: *Non destitit Eligius commonere Episcopos & Optimates, quousque jussu Principis sacerdotale Concilium congregaretur.*

CAPUT L. *P. 2. l. 2. c. 64.*

De Conciliis Nationalibus & Provincialibus Italiæ, Angliæ, Hispaniæ, Orientis, eodem medio ævo, vel sæculo VI. VII. & VIII.

I. Sollicitudo infatigata Pontificum ad Concilia celebranda.

II. Semel anno quolibet tantùm haberi permittuntur.

III. Olim iis aberat ordo Cleri secundus. De Conciliis Angliæ.

IV. Quàm necessariò Episcopi adesse cogerentur.

V. Sua etiam universalia, non Provincialia cogebant Hispaniæ Reges Concilia.

VI. Tum maximè cùm Hispanias omnes suo subegere Imperio.

VII. Qua humanitate & reverentia in Episcopos essent Hispani Reges, & in Concilia universalia & Provincialia.

VIII. Toletana omnia Concilia ferè universalia fuere. Eorum necessitas.

IX. Diutina cessatio Conciliorum fecit, ut eorum rursus habendorum permissio regia postularetur.

X. Eadem quoque erant Concilia Universalia, quæ Generalia Regni Comitia, iisque Magnates intererant; sed tribus prioribus diebus causas Ecclesiasticas soli Episcopi dirimebant.

XI. Cujusque etiam Provincia Concilia, quasi publica erant ejusdem Comitia.

XII. Multa observantur in hæc Concilia, & in ritus qui ibi obtinerent.

XIII. Incipiunt Abbates interesse. Ab his initiis nata Comitia Generalia Regni in Hispania & Gallia.

XIV. Græci quoque uno Concilio Provinciali singulis annis contenti.

XV. Solvitur objectio de præsentia secundi Ordinis.

I. APparet solemniùs & frequentiùs Concilia in Italia habita fuisse, quàm vel in Gallia, vel usquam alibi, cùm tam crebrò & tam sedulò Romani Pontifices Regibus & Episcopis orbis cæteris imminerent, ut Concilia frequentarentur. Galliæ Reges interpellavit Gregorius Magnus, ut authoritate Regia uterentur ad evocandos ad Concilia Episcopos. Vide ut ad Episcopos ipsos scriberet, quo eos cohortaretur, ut saltem semel anno quolibet convenirent, quo expectatio, & terror futuri Concilii in officio retineret, quos justitiæ charitas non cohibuisset. *Quia de habendo his in anno Con-* L. 7. Ep.
cilio Patrum sit regulis statutum, non latet. Sed ne fortè aliqua implere hoc necessitas non permittat, semel tamen in anno sine excusatione aliqua decernimus congregari: ut expectatione Concilii nihil pravum, nihil præsumatur illicitum. Nam plerumque etsi non amore justitiæ, metu tamen examinis abstinetur ab hoc, quod omnium notum est posse displicere judicio. Scripsit & ad Episcopos Siciliæ Gregorius idem, ut anno quolibet convenirent, provisuri necessitatibus Provinciæ, Ecclesiarum, pauperum, oppressorum, denique repurgandis moribus operam daturi: ii sunt enim demum fructus Conciliorum. *Quæ ad utili-* L. 1. Ep.
tatem Provinciæ, Ecclesiarumque pertinent, sive ad necessitatem pauperum oppressorumque sublevandam, sive ad correctionem, &c.

II. Concilium Provinciale suum indicens beatus

tus Avitus Viennenſis Metropolitanus, ſuam, Eccleſiæque vicem dolet, quòd pro duobus Conciliis, quolibet anno ſecundùm Canones celebrandis, vix unum poſſit toto biennio celebrari; quanquam aculeatis Epiſtolis eam ſibi negligentiam aut ceſſationem Pontifex Romanus exprobrarit. *Conventus ergo quos bis per annum à Sacerdotibus fieri Seniorum cura decreverat, utinam vel ſingula poſt biennia faceremus. Nam & venerabilis Papæ urbis nobis hanc negligentiam ſuccenſentis mordacia mihi nonnunquam ſcripta perlata ſunt.* Addit Avitus ſi quos retardet morbus Epiſcopos, ii ut ſuam vicem delegent duobus Presbyteris, quorum ea ſit & religio & eruditio, qua Concilii dignitas non dedecoretur. *Tales dignetur eligere, quos Epiſcoporum Concilio non minùs ſcientia, quàm reverentia, jure faciat intereſſe.* Sed nonniſi inevitabili neceſſitate recuſari poſſe per delegatos Presbyteros abſentiam Epiſcoporum. *Sed iſtud non extorqueat niſi ſumma neceſſitas.*

III. Hinc illud exiſtit, necdum Presbyteris, necdum Abbatibus, Dignitatibuſque Capitulorum locum fuiſſe in Conciliis Provincialibus. Subſcripſere aliquibus Conciliis Abbates, Archidiaconi & Presbyteri quidam, ſed delegati Epiſcoporum abſentium. Suo poſtea nomine acciti ſunt Abbates, ut ex Actis Conciliorum teſtatum fit.

In Anglia Epiſcoporum annua cojere Concilia, poſtquam eò Pontifices magnum illum miſere Theodorum, Cantuariæ Archiepiſcopum. Audi ut ipſe in quodam Concilio verba fecerit, teſte Beda. *Ego Theodorus quamvis indignus ab Apoſtolica Sede deſtinatus Dorovernenſis Eccleſiæ Epiſcopus, &c. Ut bis in anno Synodus congregetur, ſed quia diverſæ cauſæ impediunt, placuit omnibus in commune, ut ſemel in anno congregetur.*

IV. In Hiſpaniam quoque pervaſerat ea Hormiſdæ Papæ Conſtitutio, ut quando non dabatur ſingulis annis duas juxta Canones adgregari Synodos, una ſaltem convocaretur, nec ullis cauſationibus retardari unquam ea poſſet. *De conveniendo bis in anno notum eſt ſanctos Canones conſtituiſſe. Sed ſi aut temporum neceſſitates, aut emergentes cauſæ hoc non patiuntur impleri, ſemel ſaltem, quamvis non licuerit ſine illa excuſatione, præcipimus convenire.* Sed cùm ſpecialiter quandoque deſiderentur univerſales Synodi, in iis quæ gentis univerſæ periculum, vel ſalutem implicant; ideo idem Hormiſda Salluſtium Tarraconenſem Epiſcopum huic curæ ſuo loco præfecit, ut cùm ſibi ex re videretur, eas convocaret. *Vices noſtras tibi committimus, &c. Quoties univerſalis poſcit Religionis cauſa, ad Concilium te cuncti fratres evocante conveniant.* Frequentes Conciliorum comminationes, in eos Epiſcopos qui Concilio abfuiſſent, argumento ſunt, quàm gravatè Epiſcopi ad Concilia accederent, ubi ex rigore Canonum toti, quanti quanti erant, excutiebantur. Proviſum quoque fuerat ei malo, ſtatuto, ut ne Concilium deſineret, niſi proximo Concilio indicto. *Juxta priorum Canonum decreta, Concilium futurum pronuntiamus apud fratrem noſtrum. &c.* Quod decretum eſt Concilii Toletani II. cùm jam idipſum decreviſſet Arauſicana I. Synodus.

V. Summa erat & in Hiſpaniis Regum authoritas ad convocanda Concilia. Coiit Concilium I. Braccharenſe, petentibus Epiſcopis, permittente, vel jubente Rege Ariamiro Suevorum, qui & ipſi in Hiſpanias olim influxerant: *Ex præcepto Ariamiri Regis, &c. Quoniam optatum nobis hujus Congregationis diem piiſſimus filius noſter, aſpirante Domino, regali præcepto conceſſit.* Ubi permiſſionem & præceptum Regum ad cogendas Synodos, duo verba eſſe patet, quæ rem unam & eandem ſonent. Lucenſe quoque Concilium habitum eſt juſſu Regis Theodemiri, qui ab Epiſcopis ſuis defigi juſſit ſedes omnes Epiſcopales Regni ſui. *Concilium fieri præcepit.* Concilium Braccharenſe II. coactum eſt ex duabus Provinciis Braccharenſi & Lucenſi, juſſione Mironis Regis Suevorum. *Præcepto Regis, &c. Ut per ordinationem domini glorioſſimi filii noſtri Regis ex utroque Concilio conveniremus in unum.*

VI. Poſtquam verò Gotthi Reges ſuæ ditioni adjecere regnum Suevorum, totique dominari cœpere Hiſpaniæ, tum Recaredus Rex Catholicam fidem amplexatus Concilium III. Toletanum coegit ex omnibus Epiſcopis Hiſpaniæ univerſæ & Galliæ Narbonenſis, ſibi ſubditæ, anno 589. *Ab Epiſcopis totius Hiſpaniæ & Galliæ &c. Cùm glorioſiſſimus Princeps omnes Regiminis ſui Pontifices in unum convenire mandaſſet, &c.* Rex ipſe Synodi Patres his verbis affatus eſt: *Non incognitum reor eſſe vobis, quod propter inſtaurandam diſciplinæ Eccleſiaſticæ formam, ad noſtræ vos Serenitatis præſentiam devocaverim.* Et in Edicto Confirmationis: *Ut omnes Epiſcopos Hiſpaniæ noſtro præſentandos culmini juberemus.* Concilium Narbonenſe eodem anno habitum, nec permiſſionis meminit, nec juſſionis Regiæ Recaredi, uti nec Hiſpalenſe ejuſdem anni: quòd nimirum utraque Provincialis eſſet Synodus, & ordinaria. Concilium II. Cæſaraguſtanum *ex permiſſu Regis* convenit; unde inferas ampliùs fuiſſe, quàm Provinciale. At Hiſpalenſe II. Concilium una conſtabat Metropoli Hiſpalenſi.

VII. Concilium IV. Toletanum anno 633. convocavit Siſenandus Rex. *Cùm Hiſpaniæ atque Galliæ Sacerdotes conveniſſemus, ut Siſenandi Regis imperiis atque juſſis, communis à nobis agitarentur de quibuſdam Eccleſiæ diſciplinis tractatus.* Difficile dictu in utro plus eſſet, quod miremur, an obſervantia & humanitas Regum in Epiſcopos, an viciſſim proniſſima Epiſcoporum in Reges veneratio. Cum Aulicis enim Optimatibus ingreſſus in Concilium, humi ſtatim Rex procubuit: *Cum magnificentiſſimis ingreſſus, primum coram Sacerdotibus Dei humo proſtratus, &c.* Patres Concilii, Univerſale hoc eſſe Concilium ſentientes, exorſi ſunt à fidei doctrina enucleanda: *Quod generale Concilium agimus, oportet primùm noſtræ vocis ſermonem de Deo, &c.* Tum multa decreta ſunt, ad generalem diſciplinam Eccleſiarum Regni, hoc primùm conſtituto diſcrimine Univerſales inter & Provinciales Synodos, quòd illæ convocandæ non ſint, niſi ad cauſas inuſitatas & graviſſimas, ubi de fide controvertitur, & de ſacra totius Regni diſciplina. *Ita tamen ut ſi cauſa fidei eſt, aut quælibet alia Eccleſiæ communis, generalis totius Hiſpaniæ & Galliæ Synodus convocetur; ſi verò nec de fide, nec de communi utilitate tractabitur, ſpeciale erit Concilium uniuſcujuſque Provinciæ, ubi Metropolitanus elegerit, peragendum.*

VIII. Cætera Toletana propemodum omnia Concilia Nationalibus annumeranda ſunt. Eadem ferè ubique Regum convocatio; eadem eorundem in Epiſcopos obſervantia. In V. prætermittitur Regis convocatio. In VI. hortatur Rex Epiſcopos, ut conveniant: *Regis hortamentis.* In VII. aliquando aliter: *Cùm tam noſtra devotione, quàm ſtudio ſereniſſimi Regis Conventus eſſet.* In VIII. his verbis: *Cùm nos omnes divinæ ordinatio voluntatis, Reccenſuinti Regis juſſu ad Synodi coegiſſet aggregari conventum.* In IX. de Regio mandato nullum fit verbum. In X. ita habetur: *Referentes gratias Deo, & Reccenſuinto Regi, cujus ſacratiſſimo voto, retenta paternitatis ſancta traditione, ad ſacrum quivimus adunari conventum.* At verò XI. nonniſi duodevigeſimo anno pòſt X. habitum eſt, & hinc arrepta anſa gratias agendi Vambæ Regi, qui tam longæ & tenebricoſæ nocti finem attulerat, diemque revexerat Conciliorum, qui ſi ſubducatur, altiſſima ignorantiæ plerumque caligo fœdiſſimam vitiorum colluvionem importat. *Annoſa ſeries temporum, ſubtracta luce Conciliorum, non tam vitia auxerat, quam matrem errorum omnium ignorantia otio-*

Iſid. 80.

I. c. 1.

I ſt. 25.

Can. 3.

I ſt. 26.

? rac. ? 1. c. 6. 13.

? et. II. ? cit. ? ufic. I. ? . 29.

sis mentibus ingerebat, &c. Et quia non erat adunandorum Pontificum ulla præceptio, crescebat in majus vita deterior, &c. Religiosi Principis voto lux Conciliorum revocata resplenduit, &c. Tandem divinæ voluntatis imperio & religiosi Principis jussu evocati, in urbem Toletanam convenimus.

IX. Fateor equidem Concilium XI. Toletanum non fuisse nisi Toletanæ Provinciæ Synodum, Sed illi tamen duo quædam communicata sunt universalium Synodorum insignia; quòd à Rege convocata fuerit, quòdque exordium sibi fecerit à prolixa fidei explanatione. Illi porro duodeviginti anni cessationis numerari non possunt, nisi à Toletano X. quod ex universalibus erat. Ea ergo diuturna intermissio Conciliorum fecit, ut ex ordinariis extraordinaria fierent Concilia ipsa Provincialia, novoque Regis mandato opus esset, ut congregari liberè possent. Quin immo non modò permitti, sed jubèri à Rege postulavit hoc Concilium, ut deinceps annis singulis Provinciales Synodi celebrarentur. Apertissimum id quidem fit ex ultimo Canone.

Can. 15. *Vambano Regi gratiarum actiones persolvimus, cujus ordinatione collecti sumus, qui Ecclesiasticæ disciplinæ his nostris sæculis novus reparator occurrens, omissos Conciliorum ordines non solum reparare intendit, sed etiam annuis recursibus celebrandos instituit.* Illud quoque hìc præscribitur, ut Provincialis Synodus anno quolibet conveniat, eo *tempore quo Principis, vel Metropolitani electio definierit.* Suspicari non injuria quis posset, eam fuisse Vambæ Regis voluntatem, ut universales Synodi abolescerent. Eo certè regnante nulla coaluisse memorantur. Ab ejus successore Ervigio convocatum est anno 681. Toletanum XII. utique universale: *Cum Principis jussu in unum fuissemus adgregati Conventum.* In Concilium porro ingressus Rex eo modestiæ & humilitatis apparatu, quo solo potest magis magisque ipsa Regum majestas inclarescere: professus est manifestè id sibi esse consilii, ut Concilia universalia restitueret, quòd ea sibi viderentur omnino necessaria: *Non dubium est, sanctissimi Patres, quod optima Conciliorum adjutoria ruenti mundo subveniunt.* Postea verò ad evertendum decretum Concilii Toletani XI. sancitum est, ut annua Provinciarum Concilia congregarentur semper Novembribus Kalendis,

Can. 15. Biennio post, sive anno 683. idem Rex evocavit Concilium XIII. Toletanum; *Decrevit pariter & elegit, ut in unum omnes Hispaniæ adgregati Pontifices illa decernerent, &c.* Anno 684. cùm Acta Synodi VI. Generalis & Oecumenicę in Hispanias perlata fuissent, consentaneum videbatur universale congregari Concilium, quo admitterentur. Sed perturbato tunc Reipublicæ statu, maluit Ervigius Rex rem profligari per Provinciales Synodos, quarum prima fuit, quæ Toletanum XIV. Concilium dicitur. *Ut quia sicut oportebat pro tantæ rei negotio pertractando, generale Concilium fieri, varia adversitatum incursio non sineret, saltem adunata per Provincias Concilia fierent.* Prætermissa est in Toletano XV. non autem in Cæsaraugustano III. convocatio Regis Egicæ, qui gener & successor erat Ervigii. Meminit ejus Toletanum quoque XVI. anno 688. *Egicani Principis jussu, fraternitatis nostræ cœtus est adunatus.* Episcopi Provinciæ Narbonensis, quæ tunc Hispanis dicebatur *Provincia Galliæ*, universali illis Concilio non affuere, quòd totam eam regionem pestilentia depopularetur, nec sineret suis Ecclesiis abesse Episcopos. Jussit Rex ut quamprimùm possent convenirent in Concilium Provinciale, ibique susciperent decreta Concilii

Can. 13. universalis. *Ut cunctis hujus Concilii Capitulis viginti ab eis indagatione perlectis, accedant ordinibus debitis subscriptores.* Denique Concilium XVII. Toletanum anno 694. ab eodem Rege Egicano congregatum est, ubi plerique Hispaniæ & Galliæ Narbonensis affuere Episcopi, unà cum Optimatibus, ut Rex ipse testificatus est, *Ecce sanctissimum Sacerdotale Collegium, seu etiam nos, illustre Aulæ Regiæ decus, ac magnificorum virorum numerosus conventus, quos huic venerabili cœtui nostra interesse Celsitudo præcepit, &c.*

X. Generales hi Conventus Hispaniarum, & Concilia erant Nationalia, & Comitia Generalia Regni, quòd Nobilitatis vertices ipsi adessent, delectu & jussu Regis, una cum Episcopis, communique deliberatione de majoribus Regni & Ecclesiæ causis deliberaretur. Accipe verba ipsa Concilii Toletani VIII. *Adeo cum omni Palatino officio simulque cum majorum minorumque conventu, nos omnes tam Pontifices, quàm etiam Sacerdotes, & universi sacris Ordinibus famulantes decernimus, &c.* Can. 8

Sed cùm offendi quis posset, quòd sæculi Proceres Episcopali Concilio interessent: illud menti sedulò mandandum est, quod in Toletano XVII. exprimitur conceptis verbis, & quod in aliis æquè Conciliis factitabatur: Tres nimirum priores Concilii dies jejunio dicatos fuisse, ac fidei deliberationibus, & morum ac disciplinæ Clericorum, nullo tunc laicorum præsente: quo completo triduo, ad alia mixta, vel merè temporalia negotia, cum laicis tractanda descendebatur. *Instituendum credimus, ut trium dierum spatiis percurrente jejunio, de mysterio sanctæ Trinitatis, aliisque spiritualibus, sive pro moribus Sacerdotum corrigendis, nullo sæcularium assistente, inter eos habeatur collatio.*

Id ipsum statuerat Synodus XI. Toletana, jussis Episcopis in seipsos primùm sævire in Conciliis, tota Canonum censura in ipsos primùm Præsules districta, ut postea censores & judices inculpati essent laicorum. *Sed quia nequaquam rectè subditos judicat, qui non se ipsum priùs justitiæ censura castigat: aptum nobis & expedibile visum est, ante nostris excessibus imponere modum, & sic errata corrigere subditorum. Tunc namque melius judiciorum exordia diriguntur, cùm vita judicum ante disponitur.*

XI. Poterant & Provincialia Concilia haberi pro Comitiis particularibus cujusque Provinciæ, cùm illis interessent etiam Judices & laici Seniores, ad jus dicendum in laicos, postquam Episcopi Can. 3. 4. semetipsos, Clericosque omnes pari juris rigore purgaverant. His apertè astipulantur Patres Concilii Toletani IV. statuto hoc duplici; quorum altero edicitur, ut saltem semel quolibet anno Concilium Provinciale conveniat, ibique aures accommodentur querimoniis eorum omnium, qui se à viris præpotentibus, aut à Judicibus publicis oppressos præter æquum fuisse expostulabunt; utque illis opem ferat Concilium, cujus sententia à Ministro Regio mandabitur executioni. *Speciale erit Concilium uniuscujusque Provinciæ. Omnes autem qui causas adversus Episcopos, aut Judices, aut Potentes, aut contra quoslibet alios habere noscuntur, ad idem Concilium concurrant: & quæcumque examine Synodali à quibuslibet pravè usurpata inveniuntur, Regii executoris instantia justissimè his, quibus jura sunt, reformentur: ita ut pro compellendis Judicibus vel sæcularibus viris ad Synodum, Metropolitani studio idem Executor à Principe postuletur.*

XII. Proximo hujus Concilii Canone continentur ritus & cæremoniæ, regulæque Concilii Provincialis; ut primi ingrederentur Episcopi, & pro ævo ordinationis sederent. *Secundum ordinationis suæ tempora resideant.* Tum admittebantur Presbyteri, quos è re videbatur adesse. *Deinde vocentur Presbyteri, quos causa poposcerit introire.* Diaconi etiam aliqui adscìscebantur. *Post hos ingrediantur Diaconi probabiles, quos ordo poposcerit interesse.* Pone Episcopos sedebant & Presbyteri, Diaconi stabant. Tum laici jubebantur aliqui ingredi, præter Notarios. *Deinde ingrediantur laici, qui electione Concilii interesse meruerint.* Precibus

pri-

primùm Deo fusis, Diaconus Alba indutus, Canones antiquos recitabat, ad quorum se normam Episcopi primùm exigebant, ut & laicos mox expenderent. *Diaconus Alba indutus, Codicem Canonum in medium proferens, &c.* Hoc ipsum decreverat Concilium Toletanum III. ut Judices, Magistratus & Officiales fisci Concilio Provinciali interessent. Ita enim habet Rex in Edicto confirmationis: *Quod semel in anno ad Concilium Sacerdotes, & Judices, atque Actores Patrimonii nostri debeant convenire.*

XIII. Ea fuisse exordia in Hispaniis Galliisque Comitiorum generalium & particularium, non improbabilis est conjectura. Acciti mox Abbates, qui & Concilio VIII. Toletano subscripsere, etiam ante Presbyteros, aliosque Clericos, qui absentium Episcoporum Vicarii erant. In sequentibus quoque Conciliis eorum habentur subscriptiones. Chirographa Procerum Palatinorum in VIII. habentur Concilio, ut & in posterioribus; sed omnium postremo loco, id est, post Vicarios Episcoporum, & post Abbates.

XIV. Græci quoque in Trullana Synodo authoritati priscorum Canonum assensi sunt ad convocationem Provincialium Conciliorum. Sed in tantis Reipublicæ perturbationibus negavere sæpiùs cogi posse, quàm semel singulis annis. Convocationem ipsam & loci designationem Metropolitano permisere.

XV. Posset nobis objici Canon Concilii Tarraconensis, in quo multum est ponderis. Sancitur enim, ut Metropolitanus Concilium indicens, mandet Episcopis, ut adducant secum, non Presbyteros tantùm aliquos, & Canonicos Ecclesiæ Cathedralis; sed etiam Parochos ruris, & laicorum aliquos: *Epistolæ tales per fratres à Metropolitano sunt dirigendæ, ut non solum è Cathedralis Ecclesiæ Presbyteris, verùm etiam de Diœcesanis ad Synodum trahant, & aliquos de filiis Ecclesiæ sæcularibus secum adducere debeant.* Sed ne Presbyteri quidem hìc jure donantur suffragii, vel ad consulendum, vel ad definiendum quidpiam. Aderant ergo, ut Presbyteri, Diaconique ii, de quibus egimus, utque laici, de quibus in hoc ipso agitur Concilio Tarraconensi, meri testes & spectatores, nullo freti authoritatis gradu.

CAPUT LI. *P. 3. l. 2. c. 53.*

Exceptio Canonica residendi, convolandi necessitas ad Comitia Regni Generalia sub Carolo Magno, ejusque stirpe.

I. Comitia hæc Generalia speciem præseferebant Concilii, in tria Consistoria secti, Episcoporum, Abbatum, Comitum. Exempla varia.

II. Ex his Conciliis universalibus emerserunt Comitia Regni Generalia.

III. Non cœpit Monasticus Ordo in Conventum Generalem & sibi proprium cogi, nisi sub Carolo Magno.

IV. Nova Conventuum horum exempla. Varia eorum nomina.

V. Secreti Episcoporum & Comitum Conventus. Multa ibi observata.

VI. Tres ergo cum essent disjuncti Conventus, quanquam eodem tempore & eodem in Palatio; erat & Consilium, vel Concilium superius, quo omnia referrentur, in peculiaribus Cœtibus decreta confirmarentur, vel emendarentur.

VII. Multa Decreta Concilii Meldensis à Comitibus repudiata sub Carolo Calvo.

VIII. Ejus Regis aliàs fuit observantia religiosior in Concilii Decreta.

IX. Conventus hi bis anno quolibet habebantur.

X. De Clericis, qui Regibus erant à Consiliis.

XI. Residentia dispensatio legitima.

XII. Ex Hincmaro duo Conventus sejuncti, seu duo Conclavia, Episcoporum & Comitum.

XIII. Germaniæ Disciplina.

XIV. Cur mixtis his Conventibus Episcopi interessent.

I. JUssione Principis, quæ Canonica est residentiæ Episcoporum exceptio, ac dispensatio, continentur etiam Comitia Regni generalia, ad quæ Princeps Episcopos evocat. Minùs autem mirabimur relaxari Episcopalis residentiæ legem ob Generalia Regni Comitia, si eadem ipsa numeremus inter Concilia Nationalia; quòd nimirum in his Comitiis tres Conventus simul quidem, sed sejunctim celebrarentur; Cameras nunc vocamus: Unum enim in locum conveniebant Episcopi, Abbates in alterum, in tertium denique Præsides Provinciarum & Magistratus, Comites, Judicesque. Erat ergo hoc Nationale quasi mixtum Concilium, ubi Synodus Episcoporum, Capitulum Monachorum, Curia Magistratuum, nunc separatim, nunc conjunctim consultabant, ad Ecclesiæ & Reipublicæ regendam disciplinam, vel corrigendam. Concilii tamen plerumque nomine honestabatur universalis iste, & ut ita dicam, Tergeminus Conventus. Quòd nempè Episcopi & Abbates, etsi duos Conventus sejunctim celebrarent, tertio quodammodo moderabantur, ac dominabantur, ut leges divinæ humanis, ut Evangelica instituta Politicis omnibus antecellunt, & aliquando tandem dominantur.

Ejus generis fuit Concilium Moguntinum sub Carolo Magno anno 813, cujus in Præfatione tres illi Conventus, sive Cameræ in hunc modum distinguuntur. *Convenit nobis tres facere turmas, sicut & fecimus. In prima turma consederunt Episcopi cum quibusdam Notariis, legentes atque tractantes S. Evangelium, Epistolas & Actus Apostolorum, Canones & defensa Patrum opuscula, Pastoralemque librum Gregorii, &c.* Primum hìc habes Conventum, verissimamque Synodum, ut cui soli interessent Episcopi, iisque de rebus deliberarent, quas à solis tractari Episcopis expediret. Jam adverte ad Conventum secundum, ex Abbatibus & Monachis conflatum. *In alia verò turma consederunt Abbates & probati Monachi, Regulam sancti Benedicti legentes atque tractantes.* Denique tertius Conventus merè civilis, si separatim spectaretur, ubi Magistratus de civili administratione ab irrepentibus pestibus purganda in commune consulerent. *In tertia denique turma sederunt Comites & Judices, in mundanis legibus decantantes, &c.* Concilii universalis nomine sese induunt hujus Concilii Patres, & Conciliis Provincialibus superiorem hunc suum Conventum declarant. Præcipitur enim, ut si Clerici errones & vagi imperio Episcopi subesse detrectent, & ne Metropolitano quidem parere velint, detineantur usque ad Synodum, nimirum Provincialem, cujus erit decernere, ad Principem, an ad *magnam* & universalem Synodum deducantur. *Constringantur usque ad Synodum, ut ibi eis indicetur, utrum ad judicium Domini nostri, aut ad istam magnam Synodum adferantur sub custodia publica.* Can. 21.

Hoc certè Moguntinum Concilium, nec Comitia Generalia, nec Concilium universale totius Galliæ complectebatur; sed singulari & extraordinario consilio voluerat Carolus Magnus, ut uno eodemque tempore haberentur quinque Concilia, ex pluribus singula Provinciis, & eo sensu Universalia, nimirum Moguntiæ, Turonis, Remis, Cabilone, & Arelate. Hoc uno exemplo sepositio, cogebatur Conventus unus & universalis totius Regni in tres partitus Cameras, seu Conventus minores, ubi sejunctim Episcopi soli de Ecclesiasticis, conjunctim de civilibus rebus cum Comitibus tractabant.

II. Hinc

II. Hinc porro illud quoque exculpitur: Ut ex Concilio Univerſali Regni originem duxere Comitia ejuſdem Generalia: ita & ex particularibus iſtis Conciliis, & tamen peræquè tripartitis, initium ſumpſiſſe Comitia, ſeu Status particularium Provinciarum. Ex Eccleſiæ diſciplina longè antiquiori & perpolita formam ſibi politiæ civilis imitandam propoſuere ea Regna, quæ ex Imperii Romani Occidentalis ruderibus emerſerunt, adulta jam, & per orbem univerſum fulgurante Eccleſia Chriſtiana. Inde eſt quòd in his Comitiis primas ſemper obtinuere Epiſcopi, & dignitatis, ac ſedis, & authoritatis. Inde eſt etiam, quòd ut Concilia bis anno quolibet ex canonicis olim inſtitutionibus habenda erant, ita & bina quotannis celebrabantur Comitia.

III. Monachi profectò nonniſi ſub Carolo Magno in ſpecialem ſuam ſejunctim Cameram convenire cœperunt. In Conciliis enim Sueſſionenſi & Liptinenſi ſub Pipino & Carlomanno in unum eundemque confluebant cum Epiſcopis Conventum, ut ſuprà non ſemel commemoratum eſt. Poſt mortem Caroli ſub Ludovico Pio coaluit anno 816. Concilium Aquiſgranenſe, ubi Abbates ſuam quoque ſepoſiti ſunt in Cameram, de Regula & de Monaſtica diſciplina ſeparatim commentaturi. *Cùm in domo Aquiſgrani Palatii Abbates complures unà cum ſuis reſediſſent Monachis, quæ ſubſequuntur Capitula communi conſilio à Regularibus conſervari decreverunt.* Ab hac voce *Capitula* exinde nomen ſortiti ſunt generales Monachorum Congregationes. Porro Concilii Univerſalis ſe portionem tantùm aliquam eſſe, his ibidem verbis teſtati ſunt Abbates: *Ut Abbates Monachos ſecum in itinere niſi ad Synodum generalem non ducant.*

IV. Ejuſdem generis fuit Attiniacum quoque Concilium anno 822. ſimiliter in Cameras, ſeu Conventus minores tripartitum: *Juſſit Imperator Generalem Conventum coire, in loco cujus vocabulum eſt Attiniacus. In quo convocatis ad Concilium Epiſcopis, Abbatibus, ſpiritualibuſque viris, necnon & Regni ſui Proceribus.* Univerſim teſtificatus eſt Ludovicus Pius in Capitulari ſuo III. anni 828. Epiſcopos, Abbates & Comites adeſſe ſemper debere Regni ſui Comitiis generalibus. *Exceptis Epiſcopis, Abbatibus & Comitibus, qui ad Placita noſtra ſemper venire debent.* Indiſcriminatim quoque uſurpabantur voces illæ, *Concilia, Synodi, Placita, Conventus generales*: ut fidem faciunt, quæ modò protulimus teſtimonia, quibus & alia accumulari poſſent complura.

Conc. Gall. Tom. 2. pag. 301.

Facilis & perexpedita ratio eſt, quòd nempè uno & eodem loco ac tempore convocarentur Concilia & Comitia. Eam rationem ſecutus eſt Carolus Magnus in damnanda Felicis Urgelitani Epiſcopi inſania. Ita enim in Annalibus ſuis Eginhardus anno 794. *Rex ad condemnandam hæreſim Felicianam Æſtatis initio, quando & generalem populi ſui Conventum habuit, Concilium Epiſcoporum ex omnibus Regni ſui Provinciis in eadem villa congregavit, &c.* Is conventus eſt qui vulgò Concilium appellitatur Francofordienſe, ubi Epiſcopi ſoli Concilium conflabant; at ubi eum Proceribus congregabanrur, tum Regni Comitia erant. Idem ipſe Eginhardus tres illos Conventus in uno Aquiſgranenſi ſejungit Conventu anni 819. cui Concilii nomen & pondus meritò vendicant, quæ ibi in deliberationem venere. *Conventus Aquiſgrani poſt Natalem Domini habitus, in quo multa de ſtatu Eccleſiarum & Monaſteriorum tractata atque ordinata ſunt. Legibus etiam Capitula quædam neceſſaria, quia deerant, conſcripta, atque addita ſunt.*

Permiſcent aliquando Annalium conditores ea vocabula, aliàs diſcriminant; ſed iidem ipſi apertiſſimè teſtificantur ſemper, ſub Pipino, Carolo Magno & Ludovico Pio tres illos Conventus eodem ſemper loco & tempore habitos eſſe. *Carolus Rex apud Vormaciam Synodum Epiſcoporum, ac Conventum magnificum coire fecit. Carolus Rex Conventum, ſive Synodum in Ingilhinhaim habuit.* Et alibi: *Pipinus Rex Synodum ſuam habuit. Placitum ſuum, Synodum magnam habuit, &c. Synodum generaliter tenuit cum Francis, ibique exercitum dividens, &c.* Et rurſus alibi: *Carolus Synodum congregavit, & Sacerdotibus & aliis Optimatibus nuntiavit, qualiter omnia in itinere ſuo peragebantur.* Conſilii voce uſus eſt Monachus Inculiſmenſis, quæ à voce Concilii aliquandiu non differebat. *Carolus Rex in Vormacia tenuit Synodum & publicum Placitum, & Conſilio habito, &c. publicam Synodum habuit.* Poſtea Saxo vocem quoque adhibuit Concilii: *Et Rex Vormaciam Carolus collegit in urbem Francorum Proceres ad Concilium generale.* Eginhardus Thegano aſſentitur convocatos fuiſſe à Carolo Magno Epiſcopos, Abbates & Comites, ut ab iis confirmaretur & teſtamentum quod ſcripſerat, & reſignatio Imperii in Ludovicum Pium. Affirmat denique Eginhardus hos Conventus annuos jam olim à filiis & ſucceſſoribus Clodovæi ſolitos celebrari. *Sic Rex ad publicum populi ſui Conventum, qui annuatim ob Regni utilitatem celebrabatur, ire ſolebat.*

Anno 886. Anno 788 Du Cheſn. Tom. 2. pag. 22. 23 26. 27. 28. 34. 72. 134

Ibidem, p. 106. 276.

V. In Chronico Moiſſiacenſi diſcriminatur duplex Epiſcoporum & Abbatum ſeparatim Conventus, ex quo utroque conflabatur Synodus: cui accedebat ibidem Placitum Comitum: ita ut hìc legum, ibi Canonum, vel Regulæ B. Benedicti Codex evolveretur. *Congregavit Rex Carolus univerſalem Synodum in Aquis, & ibi fecit Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus relegi univerſos Canones, &c. Similiter in ipſa Synodo congregavit univerſos Abbates & Monachos, qui ibi aderant, & ipſi inter ſe Conventum faciebant, &c. Et ipſe Imperator interim quod ipſa Synodus facta eſt, congregavit Duces & Comites, & reliquum populum Chriſtianum, cum Legislatoribus, & leges omnes in Regno ſuo legere, & emendatam legem ſcribere, &c.*

Anno 80 Du Cheſ Tom. 3. pag. 144.

Ex eò porro & ſuperiori teſtimonio obſervamus 1. Secundum Cleri ordinem affuiſſe tum Concilio, unà cum Epiſcopis, quanquam tota Concilii poteſtas & gloria in Epiſcopos ſolos refunderetur. 2. Populærem, quem Tertium vernaculè Statum appellamus, & ipſum affuiſſe cum Nobilibus & Magiſtratibus in ſecunda Camera, ſeu Turma: quanquam probabiliter conjiciatur ſumma authoritas penes Comites Nobileſque fuiſſe. Unde nec populari Ordini ſua ſejunctim Camera, vel turma aſſignabatur. Sed fateri cogimur, Judices Magiſtratuſque in unam cum Comitibus Cameram coaluiſſe. 3. Hæc quoque incunabula fuere Capitulorum Generalium Ordinis Monaſtici, cùm ſeparatim ab Epiſcopis coirent. Quo ſanè ſub his Carolinis Principibus ingens declaratur poteſtas & amplitudo Ordinis Monaſtici. Antea enim nullos ex ſuo grege Monachi in Conventus generales conveniebant, ut quibus uni legem dicerent Epiſcopi. Verùm ex quo totus Ordo Monaſticus in unam beati Benedicti Regulam confluxit, hinc Monachis libertas hæc accrevit, dignitaſque.

VI. In eodem autem Chronico, ubi ſermo fit de quatuor illis Concillis, quæ voluit Carolus Magnus ultimo Regni ſui vitæque anno congregari, perſpicuè demonſtratur ea omnia apta nexaque fuiſſe ab uno Concilio, ſive Conſilio generali & ſupremo, à quo illa indicerentur, à quo eorum confirmarentur Decreta. Ita enim ad annum 813. *Carolus apud Aquis Palatium habuit Concilium magnum cum Francis, & decrevit quatuor Synodos fieri, &c. Mandavitque ut quidquid in unamquamque Synodum definiſſent, ad Placitum conſtituti Imperatoris renuntiaſſent: quod ita factum eſt.* Epiſcopi ab his ſingulis delegati Conciliis ad Impera-

Ibidem, p. 146.

peratorem, ut singulorum decreta ad eum referrent, in aliud ipsi Concilium convenere cum Episcopis qui Carolo assidebant, erantque à Consiliis; hinc manavit authoritas, qua omnium illorum Conciliorum decreta confirmata vel temperata sunt.

Ad eum sensum revocanda est eorum omnium Conciliorum contestatio ad Imperatorem Carolum, Ejus esse officii & juris, ut examinaret, corrigeret, confirmaret ipsorum statuta. Concilii VI. Arelatensis hæc fuere verba: *Hæc Imperatori præsentanda decrevimus, poscentes ejus prudentiam, ut si quid hic minus est, ejus prudentia suppleatur; si quid secus quam se ratio habet, ejus judicio emendetur; si quid rationabiliter taxatum est, ejus judicio perficiatur.* Moguntinum breviusculè: *Quidquid in eis emendatione dignum reperitur, vestra Imperialis dignitas jubeat emendare.* At Turonense in hunc modum: *Hæc nos in Conventu nostro ita ventilavimus, sed quomodo deinceps piissimo nostro Principi de his agendum placebit, nos fideles ejus famuli, libenti animo ad nutum & voluntatem ejus parati sumus.* Concilium denique Cabilonense ab his minimè dissentiens: *Hæc Imperatoris prudenti judicio præsentanda adnotavimus.* Hæc referuntur ad Imperatorem illi superiori præsidentem Consilio, sive Concilio generali, cui intererant particularium Conciliorum delegati Episcopi, & ubi Decreta complurium Conciliorum particularium ita temperabantur, ut alia aliis, omnia omnibus concordarent, existeretque & obtineret quod ad pacem, ad disciplinam puriorem Ecclesiæ plurimùm conferret.

VII. Non ea forsan semper fuit Caroli Calvi animo moderatio & observantia in Episcopos, quæ Majorum ejus fuerat. Cùm enim venissent in ejus manus Constitutiones Synodicæ plurium Metropolitanorum & Episcoporum, occupari se & effascinari passus est ab Aulicis Proceribus, quibus eas ex parte tantùm admitti placuit, & Episcopis significari, nunquam cæteris vel Regem, vel Proceres assensuros. *Oblata sunt Capitula Principi, sicut ipse jusserat, collecta ad relegendum, in Sparnaco villa Remensis Ecclesiæ. Et quia factione quorundam motus est animus ipsius Regis contra Episcopos, dissentientibus Primoribus Regni sui ab eorundem Episcoporum admonitione, & remotis ab eodem Concilio Episcopis, ex omnibus illis Capitulis hæc tantùm observanda & complacenda sibi collegerunt, & Episcopis scripta tradiderunt, dicentes, non amplius de eorum Capitulis, quàm ista & ista velle cum Principe observare.* Quæstio vertebatur de Statutis Concilii Meldensis anni 845. in quod convenerant Episcopi Provinciarum Senonensis, Remensis & Bituricensis. Canones conditi erant octoginta, quos affirmat Synodus cum Rege & Proceribus discepratos fuisse. *Primo aliqua ex his quæ nuper à Principe unà cum sacro Ecclesiastico ordine, & illustrium virorum nobilitate decreta sunt, ita ut constituta fuerunt præfigere, &c.* Certè alia quoque addita fuerant decreta ad restituendam Regni & Ecclesiæ disciplinam. Sed ex Decretis, vel Canonibus octoginta Concilii Meldensis, Proceres cum Rege duodeviginti tantùm admisere.

VIII. Non eo antè Carolus Calvus animo in Synodos fuerat. Et ipse enim, & Ludovicus germanus ejus, statim atque Lotharius frater natu maximus & Imperator discessisset, causas suas litesque Episcoporum judicio terminandas permisere. *Visum est, ut rem ad Episcopos Sacerdotesque, quorum aderat pars maxima, conferrent; ut illorum consultu, velut Numine divino, harum rerum exordium atque authoritas proderetur.* Episcoporum consiliis uti, & ita Regnis suis moderari se velle professi sunt: *Secundum suam voluntatem se & suos gubernare & regere velle ajunt.* Cùm pronuntiassent Episcopi inter eos ambos partiendas esse Lotharii Provincias, Nithardus inter eos fuit, qui huic partitioni præpositi fuere, & ille ipse est, à quo hæc narrantur. Tandem verò compulso ad pacem petendam Lothario, rursus communi consilio illis convenit, ut rem ad Episcoporum judicium referrent, eique se accommodarent. *Solito more ad Episcopos Sacerdotesque rem referunt; ut quocumque divina authoritas id vertere vellet, nutu ipsius libenti animo præsto adesset.* Pax aliquando tandem à ministris Christi sancita est. Hinc facilè colligas, quod Sparnaci post Concilium Meldense audacius duriusque factum est, id Proceribus potiùs quàm Carolo imputandum esse.

IX. Docet autem Hincmarus hos solemnes Regni Conventus bis anno quolibet haberi solitos. Celebrior frequentiorque erat primus, quòd tum confluerent spectabiles viri toto regno omnes, tum ex Clero, tum ex laicis: Episcopi quidem, Comitesque, ut consiliis suis omnia disponerent, regerentque: alter Cleri Ordo & Laici, ut quæ decreta fuerant, addiscerent, nonnunquam ut salubriter aliquid monerent. Ibi regimen regni in totum annum digerebatur. Conventus alter minùs frequens erat. Soli ibi Seniores, & Principes Consiliarii Regni. Ibi denique jaciebantur fundamenta administrationis Reipublicæ in annum sequentem. *Consuetudo tunc temporis talis erat, ut non sæpiùs, sed bis in anno placita duo tenerentur, unum quando ordinabatur status totius Regni ad anni vertentis spatium: quod ordinatum, nulius eventus rerum, nisi summa necessitas, quæ similiter toti regno incumbebat, mutabat. In quo Placito generalitas universorum Majorum, tam Clericorum, quàm laicorum conveniebat; Seniores propter consilium ordinandum, minores propter idem consilium suscipiendum, & interdum propter tractandum, & non ex potestate, sed ex proprio mentis intellectu vel sententia confirmandum. Propter dona generaliter danda aliud Placitum cum Senioribus tantùm & præcipuis Consiliariis habebatur, in quo jam futuri anni status tractari incipiebatur.* Suæ quisque indulgebit conjecturæ. *Seniorum* nomine hìc mihi designari visi sunt Episcopi & Comites, seu Barones: *Minores* autem dici secundi Ordinis Clerici, & plebeii omnes, seu laici. Etiam in Parlamento Angliæ, quo nunc nomine ibi vocantur Comitia Regni generalia, *Seniores* eodem sensu dicuntur, Episcopi, Baronesque.

Hincmar. To. 2. pag. 211. 212. 113.

Les Seigneurs.

X. Hi porro *Consiliarii* Regni, quibus ferè constabat cum Senioribus posterior Conventus generalis, quod videtur Hincmarus ipse *Altius Consilium* nominasse: *Ut Consilium altius tractaretur*; Consiliarii inquam isti, partim Clerici erant, partim laici. *Consiliarii autem tam Clerici, quàm laici, tales eligebantur, &c.* In hoc autem Regni Conventu qui in Palatio habebatur, majores primò & generales Regni causæ tractabantur, tum ad privatorum lites veniebatur, sed intricatiores, & majoris indaginis, quas Comes Palatii haud satis expedire potuisset, & quas ideo Rex huic Conventui servari integras voluisset. *Præfatorum Consiliariorum intentio, quando ad Palatium convocabantur, in hoc præcipuè vigebat, ut non speciales quorumcumque causas ordinarent, quousque illa quæ generaliter ad salutem, vel statum Legis & Regni pertinebant, ordinata habuissent. Et tunc demum si fortè aliquid domno Rege præcipiente reservandum erat, quod sine eorum certa consideratione determinari à Comite Palatii, vel cæteris, quibus congruebat, non potuisset.*

La Con sei d'en-haut

XI. Hinc verò validissimè argumentamur, Episcopos, Abbates, aliosque si fors Clericos, quicumque in Consiliariorum hujusmodi album inscripti fuissent, residentiæ vinculo absolutos canonicè fuisse, ubi illos revocabat Rex ad hæc Comitia, quæ bis anno quolibet habebantur, & ubi publica privataque Regis regnique negotia, majoris certè molis dijudicabantur. Ita jam declinabant Conventus illi solemnes ad hujus posterioris ævi Parlamenta, ubi primùm tum publicæ, tum privatæ causæ ventila-

C. Gall. T. 1. p. 61. A. 846.

Prat. Cap. M.

Du Chesne To. pag. 376.

tilabantur: & ubi deinde his vel illis tantùm locus fuit, pro regnorum varietate, ut patet ex Galliæ Angliæque Regnis. Ne verò ex horum occasione Comitiorum molestè feras diutiùs à suis Ecclesiis abstractos fuisse Episcopos; illud velim perpendas, quod bis anno quolibet haberentur, quod Rex ipse ut plurimum interesset, qui longioris moræ impatiens fuisset, tot aliis gravatus curis: quodque nec omnes adessent omnino Episcopi, uti nec Conciliis universalibus; quod denique eodem tempore, & Concilia nationalia, & Comitia Regni celebrarentur,

XII. Sed præter Concilium, quod sæpiùs eodem loco & tempore habebatur, quo Comitia; in ipso Regni Conventu, seu Comitis, tradit Hincmarus sejunctas persæpè fuisse Cameras, seu turmas Episcoporum & Comitùm; quæ quandoque rursus convenirent, ut de cansis mixtis communicato consilio agerent, hoc est, partim temporalibus & civilibus, partim Ecclesiasticis. *Ut primo omnes Episcopi, Abbates vel hujusmodi honorificentiores Clerici, absque ulla laicorum commixtione congregarentur. Similiter Comites, vel hujusmodi Principes à cætera multitudine segregarentur, &c. Et tunc prædicti Seniores more solito, Clerici ad suam, laici verò ad suam constitutam Curiam commorarentur. Qui cum separati à cæteris essent, in eorum manebat potestate, quando simul, vel quando separati residerent, prout eos tractandæ causæ qualitas docebat, sive de spiritualibus, sive de sæcularibus, seu etiam commixtis.* Planum hìc est *Seniores* dici conjunctim Episcopos, & Proceres Laicos, ut suprà exposuimus. Ibid. p. 214.

Regnantibus Caroli Calvi filiis nepotibusque iidem mores obtinuere. Ad Ludovicum Balbum Regem rescripsit Hincmarus, nihil ei se posse consilii impertiri de publicis Ecclesiæ & Regni rebus, nisi in Regni Concilio & Conventu generali, cum cæteris Regni Primatibus. *De generalibus Ecclesiæ, vel Regni negotiis sine generali Primorum Regni consilio vel consensu, speciale dare consilium nescio, & consensum deliberare non valeo, nec præsumo.* Habes hìc rursus vocem illam *Consensus*, quæ solemniter adhuc usurpatur in Angliæ Parlamentis in causa consimili. In eam enim Gallicana influxit Disciplina. Tom. 2. pag. 184.

XIII. Æmulata est & Germania hanc Ecclesiæ Regnique Francorum publicam administrationem, jam inde à Lotharii temporibus, filii Ludovici Pii. Anno enim 852. convocavit Lotharius Synodum Moguntinam, ubi separatim hìc Episcopi soli de rebus Ecclesiasticis, illic Proceres de publicis causis litibusque pertractarunt, ita ut synodalia decreta Regio confirmarentur tandem Edicto. *Habita est Synodus ex voluntate & præcepto Principis in civitate Moguntia, præsidente Rabano Archiepiscopo, cum omnibus Episcopis atque Abbatibus Orientalis Franciæ, Bajoariæ atque Saxoniæ. Et illi quidem de absolvendis quæstionibus Ecclesiasticæ disciplinæ tractatum habebant; Rex verò cum Principibus & Præfectis Provinciarum publicis causis litibusque componendis insistens, postquam Synodalia eorum decreta suo judicio comprobavit, &c.* Ita Germanicæ Diætæ ex Conciliis ortæ sunt; ita & ibi mixti hi Conventus in plures Cameras, seu Conventus minores secabantur: ita soli Episcopi spiritales causas dijudicabant; ita ipsa Episcopalis Synodi decreta Princeps confirmabat; derivata in Germaniam utraque Gallicanæ Ecclesiæ & Reipublicæ disciplina. Du Chesne Tom. 2. pag. 552.

Commemorata est à Reginone Synodus Francofordiensis anni 952. in qua Otto Imperator cum Episcopis & Proceribus Germaniæ multa utiliter decrevit in causis Ecclesiasticis, vel mixtis. *Constitutum est à Rege Otthone, consentientibus Episcopis, Comitibus, aliisque fidelibus compluribus, Canonum sanctorumque Patrum authoritate, nec non Capitularium præcedentium Regum institutis coram positis, ne oppressio virginum aut viduarum, vel raptus, &c.* Concilium Colonienſe anni 887. sub Carolo Crasso, Episcopis constabat, Abbatibus, Presbyteris, Diaconis, & *laicis quibusdam religiosis*. Sub Arnulpho quoque Rege Metensis Conventus mixtus fuit: *Multi Sacerdotes cum Comitibus & pluribus Nobilibus fuerunt.* Triburiense Concilium sub eodem Rege ejusdem fuit generis: *Cum Episcopis, Abbatibus & omnibus Regni sui Principibus.* Actum in eo est de Regni & Ecclesiæ negotiis: *Rex tractatus practicè de statu Regni, & theoricè de ordine & stabilitate Ecclesiarum.* Et hìc quoque duo erant sejuncti Conventus: *Sacerdotes qui missi sunt, gratulantes congredientibus quibusdam Optimatibus de throno Regis, causa justæ legationis & unanimitatis, ad sanctam Synodum directis, reversi sunt ad eos, qui miserant illos.* Anno 99 Præfat Conc. Tr

XIV. In his certè Conventibus mixtis immergebant se paulò altiùs Clerici in rerum regimen temporalium: Verùm 1. ut eas ad Dei cultum retorquerent. Abstinere se illis ipsi potuissent; sed in Christianæ charitatis Republica, quod cujusquam interest, omnium interest. 2. Ecclesiæ & Regni rationes indivulsè cohærebant. 3. Authoritatis non parum hinc accedebat statutis Ecclesiæ.

CAPUT LII. *P. 3. l. 2. c. 54.*

Exceptio residentiæ alia, adesse Congregationibus Cleri Generalibus sub imperatrice Caroli Magni stirpe.

I. Sub Pipino duo quotannis generales Cleri Conventus Major & Minor.

II. Quid interesset discriminis.

III. Sub Carolo Magno & successoribus idem observatum. Hæ Cleri Congregationes à Regibus convocabantur.

IV. Universalia tum ea erant Concilia.

V. Provincialium non raro Conciliorum loco fuere.

VI. In Regum Palatio colligebantur.

VII. Quo magis consentaneum erat, ut à Regibus convocarentur.

VIII. Pro una Cleri generali Congregatione, quatuor quandoque habitæ sunt minùs generales. Quæ ibi causæ agitarentur.

IX. Concilium Tullense postulat, ut Conventus isti generales semel quovis biennio in Palatio habeatur.

X. Ita Ordinarii evadebant.

XI. Concilia ipsa Provinciarum majores & molestiores causas ad hos Generales Cleri Conventus quandoque referebant.

XII. Idem usus in Angliam & Germaniam propagatus.

XIII. His Cleri Congregationibus aderat & secundus ordo Cleri.

I. ABstineri poterat hac quæstione, cùm de his Cleri Congregationibus abundè actum videatur, ubi vel de Regni Comitiis, vel de Conciliis Universalibus disputatum est. Sed quoniam quandoque inveniuntur Cleri Congregationes, quales etiam nunc in usu sunt, à Comitiis Regni, & à Conciliis Nationalibus sejunctissimæ, consultius visum est hoc illis rursus caput dicare, cui & peculiares aliquas sepositimus observationes. Pipinus Rex, ut habent Acta ipsa Concilii Verni anno 755. *universos penè Galliarum Episcopos adgregari fecit ad Concilium*: ut restaurandæ Ecclesiasticæ in Galliis disciplinæ, quæ funditùs collapsa fuerat, prima quædam ponerentur fundamenta, blandissimis priscorum Canonum delinimentis, quorum rigore redintegrascere magis, quàm sanari potuissent Append. 1. c. 53.

Reipu-

Pfat. c. Vern. Reipublicæ morbi: *Et cùm ita factum fuerit, ceſſent hæc, quæ neceſſitate cogente ex ſacris Canonibus remiſſiùs ſunt excerpta, maneantque præfata jura canonica, firma, integra, atque intemerata.* Permirum illud fuit temperamenti genus, ut temporia delegatione Epiſcopi aliqui Metropoles adminiſtrarent. *Epiſcopi quos modò vice Metropolitanorum conſtituimus.* Statutum ibidem fuit, ut quolibet anno duæ Synodi haberentur Kalendis Martiis, & Octobribus. Locum indicebat Rex primæ, cujus Epiſcopi ſecundæ locum deligebant. Secundæ Synodo aderant Metropolitani, & qui ab illis deſignabantur, ex Epiſcoporum choro, Abbatumque & Presbyterorum. Unde emicare illud videtur, primæ Synodo affuiſſe Epiſcopos & Abbates prorſus omnes, ſatis convenienter iis, quæ ſuperiori capite ex Hincmaro adſcripſimus. *Epiſcopi ibi* c. 2. 4. *conveniant, quos vice Metropolitanorum conſtituimus; & illi alii Epiſcopi, vel Abbates, ſeu Presbyteri, quos ipſi Metropolitani apud ſe venire juſſerint, ibidem in ipſa ſecunda Synodo convenire faciant.*

II. Convocabat ergo has Synodos Rex, locumque deſignabat, ſaltem primæ, quæ major erat. 2. Cùm duæ annis ſingulis haberentur. 3. In eas primus & ſecundus confluebat Ordo Cleri. 4. Secundæ ſaltem Synodi deſignabat Metropolitanus Epiſcopos omnes, Clericoſque cæteros, qui adeſſe tenerentur. Primam ſuſpicamur ſimillimam fuiſſe Concilii Verni, de qua paulò antè. 5. Generales hæ Synodi, verè Synodi, & verè Concilia erant, etſi à Rege convocarentur. 6. Id ſibi ſumebant hæ Synodi, ut rigorem Canonum Conciliorum Œcumenicorum, & tota Eccleſia receptiſſimorum, lenirent, accommodarentque ad patientiam Eccleſiæ Regni. 7. A Rege exprimebant Epiſcopi rivulos quoſdam Beneficiorum in populos, maximè in ærumnoſos quoslibet. In Concilio enim Verno à Principe impetratum eſt, minui aliquid de publicis exactionibus, & ut Judices initium facerent ſemper à dijudicandis pauperum cauſis. 8. His denique Synodis præerat Rex, aut certè primæ. Si enim ſecundæ locus ab Epiſcopis deſignabatur, ſimile veri non eſt Reges ei affuiſſe.

III. Congregationem Cleri generalem, aut Concilium apud Francofortum anno 794. convocavit Carolus Magnus; cui & ipſe præfuit. Ita enim habent Epiſcopi Italiæ in libello ſuo adversùs Elipandum Archiepiſcopum Toletanum. *Multitudo Antiſtitum ſacris obtemperando præceptis in uno collegio aggregata convenit, &c. Sub præſentia prædicti Principis, &c.* Præfuiſſe Regem teſtificati ſunt & Franciæ Germaniæque Epiſcopi in Epiſtola Synodali: *Congregatis nobis in unum, charitatis conventu, præcipiente, ac præſidente Carolo Rege.* Fateor uſu ſtyloque tum Conciliorum, tum Formularum antiquarum, idem eſſe quod adſit Rex, & quod *præſit*; quod permittat, aut quod *præcipiat*. Unde harum Epiſtolarum altera Rex affuiſſe, altera præfuiſſe dicitur; quod quanquam Legati Apoſtolici, & Seniores Metropolitani reapſe præſiderent; non poterat tamen Rex ſplendore & majeſtate Regni, ac pompa circumfuſus ſedere in Synodo, quin ſuo etiam modo præſideret.

Hujus Concilii Canones fidem faciunt, authoritate Papæ, & juſſione Regis illud coaluiſſe. *Apoſtolica authoritate, atque Regis juſſione, &c. Rex interfuit Conventui.* Canones hujus Concilii compluſculi, Regis & Concilii nomine & verbis enuntiantur: *Statuit piiſſimus Rex noſter conſentiente ſancta Synodo, &c. Statutum eſt à domno Rege & ſancta Synodo, &c. Definitum eſt à domno Rege & ſancta Synodo, &c.* Rex ipſe quandoque verba facit: *Placuit nobis, & ſanctæ Synodo.* Agitur in his quandoque Canonibus de rebus merè temporalibus, ut puta de monetis, & pretio rerum omnium, quæ promercales extant. Agitur & quandoque de ſpiritalibus & mixtis, quibus Rex intervenit ut defenſor & executor Canonum.

IV. Hinc manifeſtè perſpicitur verè Caroli Magni ævo Imperium Sacerdotale fuiſſe, & Regale Sacerdotium: nulla tunc æmulationis nubecula ſerenum ejus pacis & tranquillitatis obumbrante, & mira ultro citroque poteſtatis & dignitatis reciprocante viciſſitudine. Ideo & in Palatio hæ habebantur, ſive Synodi univerſales, ſive univerſi Cleri Congregationes. Hæ enim tum Cleri Congregationes Concilia dicebantur Univerſalia, ut adnotatur in Canone Francofordienſi, quo jubetur, ut cauſa Presbyteri criminoſi, quæ in Epiſcopali audientia terminari non poteſt, ad Univerſale Concilium referatur. *Si coram Epiſcopo definitum eſſe ne-* Can. 19. *quiverit, tunc ad univerſale Concilium illorum ratio deferatur.* Non abſurdè conjecerit quis ex Africanis Conciliis hauſtum hoc eſſe, quæ Presbyterorum cauſas non ſinebant ad tranſmarina perferri judicia, ſed in Africa ipſa terminari. Sed illud obſervari æquum eſt, hoc Francofordienſi Canone cauſam Presbyteri, quam Epiſcopus finire nequiſſet, ad Concilium Univerſale ſtatim transferri, non antè ad Provinciale, à quo provocatio eſſet ad Univerſale.

V. Hinc facilè intelligitur Univerſalia hæc Concilia in locum ſucceſſiſſe Provincialium. Certè in vaſtiſſima illa Conciliorum compilatione pauca reperire eſt Concilia merè Provincialia. Pleraque pluribus ex Provinciis conſtant, aut ex unius etiam Reni adgregatis Præſulibus. Obvia eſt autem ratio. Erat enim univerſalium horum Conventuum & authoritas major, & tuitio Regia propenſior; bis quolibet anno hi Generales Conventus habebantur, tum Concilia Provinciarum, & quidem eodem ipſo tempore, Verno videlicet & Autumnali. Hinc neceſſariò penè fiebat, ut à Provincialibus ceſſarent Epiſcopi Conciliis, eo anno quo Univerſalia habebantur.

VI. Sed eò jam retorquenda oratio eſt, ubi de Caroli Magni Imperio Sacerdotali pauca delibavimus, ex quo & illud naſcebatur, ut ipſum quoque Sacerdotium Regale meritò cenſeretur, & in ipſis Regum Palatiis Conventuum ſuorum pompam explicaret. Concilium Vernum in Palatio Pipini coaluit, quod Vernum dicebatur: *Verno Palatio publico.* In Palatio quoque Regio Francofordienſi habita eſt Synodus ejus nominis: *In Aula ſacra Palatii*, ut ajunt Epiſcopi Italiæ. Aquiſgranenſes omnes Syno- Anno 816. di in cognomine Palatio colligebantur. *Cùm Ludovicus Auguſtus Aquiſgrani Palatio generalem ſanctumq; convocaſſet Conventum.* Capitulum Abbatum eodem tempore in Aula ejuſdem Palatii conveniebat: *Cùm in domo Aquiſgrani Palatii Abbates com-* Anno 817. Anno 860. *plures reſediſſent.* Et rurſus: *Actum eſt Concilium Epiſcoporum Aquiſgrani Palatio.* Nec ipſi Pontificum Legati gravabantur his in Palatio Regum intereſſe Conventibus, ſi fidem habeamus Hincmaro, ubi verba facit de Concilio Attiniaco, anno 860. quod & ipſum inter Regia erat Palatia. *Quoniam* Hincmar. Tom. I. *quidam noſtrum tempore Ludovici Auguſti, in Attiniaco Palatio tunc fuerunt, quando univerſali Synodo totius Imperii, etiam cum Sedis Romanæ Legatis, & in generali Placito, &c.* Erat & in Palatiis Regiis Triburium, ubi famoſa Synodus coaluit anno 895. *Venit in villam Regiam Triburiam, in terra Francorum.* Erant & in Palatiis Regiis Troslejum, Pontigo, Compendium, Liptinæ, Ingelheim, ex quibus tot Conciliorum nomina derivata ſunt.

VII. Cùm in Palatiis ergo Regum Epiſcopales hi Conventus congregarentur, tantò æquius erat eos à Regibus congregati. Fatetur Leo III. Papa in Concilio Romano anni 799. Synodum Francofordienſem adversùs Elipandum à Carolo Magno convocatam fuiſſe, qui & aderat. *Ex authoritate Sedis Apoſtolicæ, Regis juſſione, &c. Orthodoxum Concilium, quod in conſpectu Caroli geſtum eſt, &c.* Ab eodem ſe convocatum profitetur Synodus VI.

Are-

Arelatenſis, anno 813. *Caroli Imperatoris juſſu, Fraternitatis noſtræ cœtus eſt adunatus*, Eodem anno Concilium Remenſe teſtificabatur eo jure uti Carolum, exemplo priſcorum Imperatorum : *Conventu Metropolitanæ Sedis Remenſi à Carolo piiſſimo Cæſare more priſcorum Imperatorum congregato*. Meldenſe Concilium anno 845. ſolius meminit conſenſus Regii Caroli Calvi. Nec ſecus Concilium Sueſſionenſe II. anno 853. *Epiſcopis juxta ſtatuta Canonum Synodum celebrare volentibus, annuit Res Carolus*. Affuit Rex ipſe, ut Canonum defenſor : *Ut non ſolùm Eccleſiæ ſe filium eſſe oſtenderet, verùm etiam ſicubi opus eſſet, poteſtate Regia protectorem monſtraret*. Concilium Ingelheimenſe ſub Ludovico IV. & Ottone Regibus ab Agapeto Papa convocatum fuerat, cujus & Legati præfuerunt. *Agapetus Vicarium Marinum mittit ad Ottonem propter congregandam generalem Synodum in Palatio Ingelheim : litteræ Papæ mittuntur quibuſdam Epiſcopis Galliæ & Germaniæ, vocantes eos ad Synodum*.

VIII. Quandoque verò non unam totius Regni ſui Rex Epiſcopalem Synodum, vel Congregationem adunabat univerſalem, ſed tres vel quatuor, plurium ſingulas Provinciarum, ita ut omnium earum decreta in unum conſpirantia, inſtar haberent Synodi, vel Conventus univerſalis. Ita uno ante obitum ſuum anno Carolus Magnus quinque ſimul variis locis Synodos haberi juſſit. Ita & Ludovicus Pius in Capitulari III. ſuo anno 828. ait in Conventu particulari, quòd tunc univerſalis congregari non potuiſſet, ſtatuiſſe ſe, ut quatuor in Synodos eodem tempore confluerent Epiſcopi omnes, in quarum ſingulis plures fulgerent Metropolitani. *Volueramus ſiquidem tempore congruo Placitum noſtrum generale habere, & in eodem de communi correctione agere; & ita Deo miſerante fieret, niſi commotio inimicorum, ſicut noſtis, præpediſſet. Sed quia tunc fieri non potuit juxta voluntatem noſtram viſum nobis fuit præſens Placitum cum aliquibus, ex fidelibus noſtris habere, &c. In iſto Placito conſideravimus, ut primò Archiepiſcopi cum ſuis Suffraganeis in locis congruis tempore opportuno convenirent, & ibi tam de ſua, quàm de omnium noſtrum correctione & emendatione quærenda invenirent*.

Conc. Gall. To. 2. pag. 655. 475.

Conventus hìc vides generales alios, alios particulares Regni, & in particulari conſilium iniri de quatuor vocandis Conciliis, quæ univerſalem Cleri congregationem repræſentent, vicemque ejus Comitia, propter circumſonantes belli fragores. Cum Comitiis ergo Regni conveniebant quidem ſemper Generales Cleri Congregationes, ſed & ipſæ quandoque ſeparatim colligebantur; quòd bellicis tumultibus diſtinerentur quidem Comites, nequaquam verò Epiſcopi. Ex harum quatuor Synodorum numero, quas meditatus fuerat Ludovicus, fuit Concilium Pariſienſe VI. ubi juſſit ipſe aliqua ſtatui, quibus non Eccleſiæ tantùm, ſed & Regni Aulæque Regiæ, & Regis ipſius mores purgari, & ad pietatis normam expoliri poſſent. *Principaliter corpus Eccleſiæ in duas eximias perſonas, in ſacerdotalem videlicet & regalem, diviſum eſſe noſcimus, &c. Primùm de ſacerdotali, poſt de regali perſona dicendum ſtatuimus*.

Can. 3.

IX. Sed cùm rariùs à bellis reſpirare daretur, & inciderent frequentes aliæ cauſæ retardandorum Regni Comitiorum, in Concilio Tullenſi ad Saponarias ſtatutum eſt anno 859. exorari Regem, ut anno ſaltem ſemel quolibet Concilium particulare in qualibet Provincia coiret, utque ſemel intra biennium in Palatio Regio Clerus univerſus congregaretur: *Poſcendum à Chriſtianiſſimis & piiſſimis Principibus noſtris, ut Concilia Epiſcoporum juxta antiquam Eccleſiæ obſervantiam & ſtudium Catholicorum Principum, tam Patrum ſuorum, quàm etiam eorum qui ante illos extiterunt, nullatenus omittantur; ſed per ſingulas quaſque Provincias ſaltem ſemel per annos ſingulos eorum favore & pia exoratione celebrentur. In eorum quoque Palatiis ſaltem ſemel intra biennium generalis Epiſcoporum Conventus agatur*.

Can. 7.

X. Ergo hi *Generales Epiſcoporum Conventus*, cujuſmodi nunc ſunt quinquennales Cleri Gallicani congregationes, tam ordinarii poſthac eſſe debuerant, quàm Concilia Provinciarum, quanquam non anno quolibet, ſed biennio ſemel haberentur. Nec Concilia hìc dicuntur hi Conventus, quanquam abundè jam diluxerit univerſalia Regni hæc fuiſſe, & dicta eſſe Concilia. Certè voces ipſæ, Synodi, Concilia, Conventus, Congregationes unam eandemque rem ſonant. Denique rurſus illud hoc loco declaratur, in Palatio Regum habitos fuiſſe generales hos Cleri Conventus.

XI. In hunc autem Generalem Cleri Conventum referebantur tandem Concilia Provinciarum omnia, ut ab eo acceſſio non modica ſibi tum luminis fieret & ſplendoris, tum authoritatis ex protectione maximè Rgia. Plura jam ſuperiùs diximus in eam rem, quibus pauca hæc ad cumulum adjiciemus. Cùm Presbyteri ſeu Parochi Provinciæ Occitanæ diutiùs de Epiſcoporum in ſe inclementia, & apud ipſum tandem Regem Carolum Calvum conqueſti eſſent: Toloſanum ab eo Capitulare promulgatum eſt anno 843. temporarium illud certè, ut quidquid illud erat litium & rixarum, interim componeretur & conquieſceret, uſque ad Conventum Cleri Generalem: *Moderamine manſuetudinis noſtræ uſque ad diligentiorem tractatum Synodi generalis decernimus*.

In Concilio Cariſiaco anni 858. Epiſcopi Provinciæ Rotomagenſis & Remenſis decreverunt nihil à ſe ſatis certi ſtatui poſſe, niſi in Conventu generali omnium Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Regni, quòd hac cum Ludovico Germaniæ Rege cauſa omnis implicaretur Eccleſia Gallicana. *Multò magis oportet nos expectare tempus canonicum, ut cum fratribus & comprovincialibus Archiepiſcopis & Epiſcopis loquamur, quia generalis cauſa imminet totius Ciſalpinæ Eccleſiæ*.

Concilium denique Provinciale Turonenſe anni 813. ex is unum, quæ Carolus Magnus cœlo jam maturus indixit: cùm decreviſſet, ut pro gravitate criminum ingraveſcerent & pœnitentiæ, Generali Cleri Conventui id permittit in Principis Aula coalituro, ut decernat ad quem potiſſimùm Pœnitentialem librum accommodare ſe debeant Presbyteri in Confeſſionibus excipiendis, & injungendis pœnitentiis : *Ideo neceſſarium videbatur nobis, cum omnes Epiſcopi ad ſacrum Palatium congregati fuerint, ab eis edoceri, cujus antiquorum liber pœnitentialis potiſſimum ſit ſequendus*.

Can.

XII. Gallorum ferè moribus ritibuſque imbuti tum fuere Angli & Germani. De Germanis diximus ſuprà. Quoad Angliam, beati Dunſtani Archiepiſcopi Cantuarienſis vitæ Scriptor, ab eo affirmat congregatos fuiſſe Epiſcopos, Abbates, Primoreſque Regni, ad Regis Edgari diademate cingendi pompam. *Adunatis Epiſcopis, Abbatibus, & cæteris Principibus cum tota Regni ingenuitate*. Video Comitia hæc eſſe potuiſſe Regni. Sed jam ſemel iterumque monui, Regni & Cleri Comitia eodem uno loco & tempore celebrari olim ſolita fuiſſe.

Surius in vit. 19. Oct. c. 41.

XIII. Unum reſtat, ut ſecundo Cleri Ordini ſedes aſſignemus in his Cleri generalibus Conventibus. Cùm Carolus Magnus Sedem Apoſtolicam percunctatus eſſet de convincendis Presbyteris, qui publica laborarent impudicitiæ infamia; cùmque ejus ſuſcepiſſet reſponſa, rem totam terminari voluit in Conventu Generali Cleri, ubi uterque coaluerat Ordo, & unde nec Laici abigebantur. *Nec non & noſtrorum Epiſcoporum, omniumque cæterorum Sacedatum ac Levitarum authoritate & conſenſu*,

Capit. 6. c. 34.

ſenſu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum Conſiliariorum noſtrorum conſultu definitum eſt, &c.

Alio Capitularium loco jubentur Presbyteri, ut & Epiſcopi, ad Concilium convolare. Apparet de Concilio Provinciali hìc agi: ſed ſi rem introſpicias, idem ad Univerſale trahi æquum eſt. *Placuit, ut quotieſcumque Concilium congregandum eſt, Epiſcopi & Presbyteri, qui neque ætate, neque ægritudine, neque alia graviori neceſſitate impediuntur, competenter occurrant.*

In Provincialium Conciliorum albo erat & Turonenſe III. anno 813. juſſu Caroli Magni coactum, & ubi Clerici Epiſcopis adjuncti erant. *Turonis congregati Epiſcopi, atque Abbates, & venerabilis Clerus.* Sub Ludovico Pio, ut refert Flodoardus, Concilium Provinciæ Remenſis Epiſcopos, Abbates, Presbyteros & Diaconos complectebatur. Affuere & Comites aliqui. Sub eodem Ludovico Pio Concilium Aquiſgranenſe anni 836. in Epiſtola ad Regem Pipinum teſtificatur in eum Conventum adgregatos fuiſſe Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos; more vetuſtiſſimo enim Diaconi in tertio ſtabant Sacerdotii gradu. *Cœtus venerabilium Præſulum, & ſequentis ordinis Sacerdotum.* Ad Synodos Epiſcopales vocatos etiam Diaconos, jam commonuit nos Chronicum Moiſſiacenſe, de Carolo Magno verba faciens: *Congregavit univerſalem Synodum in Aquis, & ibi fecit Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis relegi univerſos Canones, &c.* Agens Hincmarus de Concilio Cariſiaco, ubi excuſſa fuerat Gotthelcalci Monachi cauſa, affirmat præter Metropolitanos & Epiſcopos complurimos, affuiſſe Archidiaconos, Diaconos, Oeconomos, Notarios ſacri Palatii, & complures alios, qui Epiſcopalibus poſtea inſignibus exornati fuere. Ingelheimenſe Concilium anno 948. ſub Ludovico IV. & Ottone Regibus præter Archiepiſcopos & Epiſcopos reliqui etiam Cleri turbam complectebatur: *Cum cœtu Abbatum, Canonicorum, & Monachorum.*

L. c. 20.

L. c. 18.

Duchesne. T. 3. p. 144.

Ibid. p. 22.

CAPUT LIII. *P. 3. l. 2. c. 56.*

Canonica reſidentiæ exceptio, Conciliis Provincialibus adeſſe ſub Caroli Magni Imperio, ejuſque ſtirpe.

I. Quæ forma tum eſſet Provincialium Conciliorum.

II. Quæ forma Conventuum Provincialium, quibus Miſſi Dominici præſidebant.

III. An hi Conventus pro Conciliis haberi poſſent.

IV. Quæ quandoque cauſæ remotarentur, quæ omnino prohiberent Concilia Provincialia.

V. VI. Petita & impetrata à Regibus novorum inſtauratio Conciliorum.

VII. Metropolitanorum eſt ea convocare.

VIII. Convocarunt & Romani nonnunquam Pontifices.

IX. In Oriente quolibet anno cogenda erat Synodus Provinciæ.

X. Ad anniverſarium Patriarchæ Concilium quotannis Diaconi vel Vicarii quipiam alii mitti poterant.

XI. Par Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ calamitas, ceſſatio Provincialium Conciliorum.

I. CUm frequentior Comitiorum Regni Generalium, & Univerſalium Conciliorum, Congregationum denique univerſi Cleri convocatio, Concilia interim penè Provincialia abſorbuerit: potueramus hac tota tractatione ſuperſedere. Sed cùm celebrata ſint tamen nonnulla, celebrarique juſſa ſint annis ſingulis vertentibus, non potuimus in præteritis relinquere hunc veluti cardinem Canonicæ Diſciplinæ. Compendio Flodoardus ſubjecit oculis Concilium Vulfarii Archiepiſcopi Remenſis, Novioduni habitum, ubi præter Epiſcopos Provinciæ, interfuere duo Chorepiſcopi, octo Abbates, Presbyteri, Diaconi, & denique quatuor Comites. Controverſia erat de Parochiis quibuſdam inter Epiſcopos Noviodunenſem & Sueſſionenſem. Decreto Concilii ſubſcripſere Clerici, Laicique, quòd mixta cauſa ageretur. *Hac diligentiſſimè inveſtigata conſenſerunt Epiſcopi, Chorepiſcopi, Abbates, Presbyteri & Diaconi, & pars Eccleſiæ Noviomenſis, Clerici & Laici, & pars Eccleſiæ Sueſſionenſis, ſimiliter Clerici, & Laici.* Flodoard. L. 2. c. 18.

II. Etſi Conciliis Provincialibus annumerari non poſſent, Canonici tamen erant, ſanctiſſimi Conventus per omnes congregandi Provincias ab Epiſcopo & Comite, quos Miſſos ſuos Dominicos Ludovicus Pius in omnes Regni ſui regiunculas delegabat anno 823. Statim enim convocandi ab ipſis erant Epiſcopi, Abbates, Comites, Officiales Principis, & Advocati Abbatiſſarum. *Conveniant ibidem Miſſi unuſquiſque in ſua Legatione, cum omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus ac Vaſſis noſtris, Advocatis noſtris, ac Vicedominis Abbatiſſarum, &c.* Miſſorum Dominicorum, & horum Conventuum ſcopus is erat, ut præſidio eſſent Epiſcopis & Comitibus, in defungendo ſuo munere, & perfringerent repagula omnia, ſi qua eſſent quæ Canonum & Legum obſervantiam retardarent: *Et ſi fortè Epiſcopus, aut Comes aliquid negligentius in miniſterio ſuo egerit, per iſtorum admonitionem corrigatur.* Iiſdem malis mederi fatagebant ex officio ſuo Synodi Provinciales: ſed hi Conventus juridici juriſdictione & authoritate aliquantò ampliori fulciebantur, ex oſtentatione quadam Regiæ majeſtatis. Conc. Gall. To. 2. pag. 457. 473. 474. Capit. Car. Mag. l. 2. c. 25. 26.

III. Poſſet & quis non temerè opinari, hos Miſſorum Conventus in locum aliquando ſubiiſſe Conciliorum Provincialium, quæ adeo non bina jam annis ſingulis indicebantur, ut ne ſemel quidem plerumque. Hinc ad aures Principis perſtrepebant querelæ & lites; authore & teſte locupletiſſimo Concilio VI. Pariſienſi, à quo ſtatutum eſt, ut à Rege poſtularetur reſtitutio Conciliorum Provincialium, & poteſtas eorum annis ſingulis ſemel ſaltem congendorum, ſi ſæpius non daretur, in tantis rerum & neceſſitatum Eccleſiæ anguſtiis. *Irrepſit miſerabilis ac periculoſa noſtris temporibus conſuetudo, eò quod Epiſcoporum Concilia bis in anno, ſicut mos canonicus docet, per unamquamque Provinciam non fiunt; & ob id Eccleſiaſticæ utilitati magnum diſpendium, & principalibus auribus inſolens impedimentum, & multorum impunitas naſcitur flagitiorum. Proinde omnibus modis perneceſſarium viſum eſt, ut ab Imperiali celſitudine libertas temporis imploretur, quo hæc ad utilitatem Eccleſiæ, & malorum correctionem fieri poſſint. Et ſi hæc aliqua præpediente neceſſitate bis nequeunt, ſaltem in anno ſemel fiant.* Ann. 819. l. 1.

IV. Quæ hìc à Concilio flagitatur temporis libertas, *Ut ſaltem ſemel in anno libertas opportuni temporis concedatur*: in eo poſita erat, ut ne eo tempore ad alios raperentur Conventus, vel ad militares ad Regni tuitionem expeditiones. Ita ſublucet, unde interruptio illa proditet Conciliorum Provincialium. Sperabat forſan pius Imperator, poſſe eam labem ſarciri per obambulationes & Conventus Miſſorum Dominicorum; ſed ejuſmodi malum erat deſinere & ſilere Concilia Provinciarum, cui mederi non dabatur, niſi eorum reſtauratione. Ipſius Imperatoris intereſſe conteſtantur hujus Concil Patres, ut ne poſthac occupatiſſimæ ejus aures obtunderentur tot cauſis litibuſque, in Concilio cujuſque Provinciæ componendis. Ita jam tum ad LL. 3. c. 11.

Magi-

Magistratum civilem defluebant ex parte non mediocri causæ eæ, quas Ecclesiastico fas erat judicio consopiri.

V. Eadem ipsa de re Carolum Calvum interpellavit Concilium Meldense anni 845. à quo commonitus est Rex, Pastorum sacras functiones abrumpendas non esse perturbationibus Regni: *Ut Principes juxta Decreta Canonum per singulas Provincias saltem bis aut semel in anno Synodicè conveniri concedant; quia quælibet confusio rerum temporalium dissolvere non debet collegium & studium Sacerdotum.* Non quo, ut mea fert opinio, Rex prohibuisset haberi annua in Provinciis Concilia; sed tam frequenter ille suis ab Ecclesiis Provinciisque Episcopos abstrahebat, ad causas Regni publicas, ut jam ne volentes quidem possent ad annuas Provinciarum proficisci Synodos.

Can. 32.

VI. Verùm si perturbationibus regnorum disturbabantur hæc Concilia; cùm pacis plerumque conciliatores essent Episcopi, hinc ea illis facilè accedebat gratia, & potestas, ea Regum observantia, ut non ægrè Concilliorum congregandorum jus recuperarent & licentiam. Vide ut de his differant Patres Concilii Tullensis ad Saponarias, anno 857. in quod confluxerant Episcopi duodecim Provinciarum. *Episcopi secundum illorum ministerium ac sacram authoritatem uniti sint, & mutuo consilio atque auxilio Reges Regnorumque Primores atque populum sibi commissum in Domino regant & corrigant. Et nemo se à solatio mutuo subtrahat; sed Synodales Conventus secundùm jussionem canonicam frequentare procurent. Quatenus ordo Ecclesiasticus, qui quasi obliteratus jam fuerat, quoniam Synodi propter discordiam Regum frequentari non poterant, Episcopali collatione ad necessarium ac debitum statum reduci prævaleat. Unde etiam consensum apud Reges expetitum obtinuerunt.*

Can. 34.

Non minimum ponderis est verbis in his penè singulis. 1. Conciliorum cessatione tota pessum iit Ecclesiæ disciplina. 2. Nec bellis, nec tumultuationibus quibuscumque Regnorum avocari debent Reges Præsulesque ab his congregandis Conciliis, cùm vel ex ipsis opportuna & efficacia peti possint sanandis his Reipublicæ morbis medicamenta: quippe Vicarii Christi Episcopi pacem ubique circumferunt. 3. Si unanimi inter se consensione conspirarent Episcopi, nullas non infringere possent difficultatum moles, canonicis institutis adversas; & se sibi reddentes aliquando tandem Principes terreni, nihil non Episcopis annuerent, quos experti semper essent, unum id cupere, in unum id conniti, ut in Ecclesia religio, in Republica justitia & pax inconcussa vigeat. 4. Sed qua se cumque demum animi constantia induant & fortitudine Episcopi duodecim Provinciarum, non id sibi tamen arrogant, ut injussu Regum suis tum in Provinciis Concilia indicant. Ideo & Hincmarus Remensis Archiepiscopus anno 858. datis ad Ludovicum Germaniæ Regem litteris, liberam Conciliorum convocationem protinus popposcit. *Ut temporibus à sacris regulis constitutis Provinciales Synodos cum Episcopis, & speciales cum Presbyteris habere quietè possint, annuite.*

To. 2. p. 131.

VII. Hac necessitate obtinendæ Regiæ consensionis, nihil detrahitur de jure Metropolitani ad suorum convocationem Conciliorum. Ex eodem Hincmaro, eo differunt universalia & particularia Concilia. Universalia convocanda sunt authoritate Papæ & Principis: at Provocialia convocant non Pontifices Romani, sed ex eorum decretis Metropolitani. *Clarè universales ac generales Synodos nominari, cum plures Episcopi Apostolicæ sedis jussione, & Imperiali convocatione convenerunt, &c. Sic igitur universales Synodi specialiter Apostolicæ sedis authoritate convocantur, & æquè Provinciales Canonicæ Synodi, decreto sedis Apostolicæ à Metropolitanis & Provinciarum Primatibus convocantur.*

Ibidem, pag. 457. 458. 459.

Exemplum ibidem depromitur ex Concilio Francofordiensi, quod habitum est *jussione sedis Apostolicæ, convocante Imperatore.* Cùm verò ex Capitularibus Caroli Magni, *Concilium universale nonnisi necessario faciendum* sit, atque adeo extraordinariè: extraordinaria quoque illis opus est convocatione.

Capitular. Carol. Mag. L. 7. c. 70.

VIII. A Pontifice tamen nonnunquam Metropolitanis mandatum est, ut Concilia sua cogerent, eisque Apostolicæ sedis nomine præessent, quæ tunc interpellata fuerat ad quarundam causarum dijudicationem. Cùm inter Herimannum Colonienſem Archiepiscopum, & Adelgarium Archiepiscopum Hamburgensem aliquid controversiæ ortum esset, eam Papa Fulconi Remensi Metropolitano causam delegavit, justo Vormaciæ Synodum indicere. *Injungit sua ipsius vice Papæ Synodum convocare.* Ita Flodoardus. Cùm resciisset Formosus Papa Episcopos Remensis Provinciæ Fulconi eidem Metropolitano ægrè & impatientiùs obedire, per datas ad eum litteras justit, ut Synodum indiceret, eique præsideret, authoritate vestitus sedis Apostolicæ, quò promptiores & obsequentiores haberet suffraganeos decretis, quæ ibi conderentur. *Scribens ut de tanto neglectu, Synodali simul actione perquirant, & quidquid oportuerit, canonica atque Apostolica muniti authoritate decernant.* Authoritate hic idem Pontifex Apostolica tota explicata, ut Regio avitoque Francorum solio Regum Carolum Simplicem adsereret, adversus Odonem æmulum; rescripsit ad Archiepiscopos & Episcopos Regni, ut in Synodum convenirent, quò ejusdem Caroli Regis vacillans Imperium confirmarent, & Odonis tyrannicas usurpationes compescerent. *Item ad Archiepiscopos & cæteros Episcopos Galliarum, monens ut conveniant, atque commoneant eundem Regem Odonem, ne aliena usurpentur.*

L. 4. c. 1. 2

IX. In Oriente confirmatus est prior Trullanæ Synodi Canon à Synodo VII. generali, ut quotannis Provincialia adgregarentur Concilia: intentato excommunicationis fulmine publicis Magistratibus, si quis moræ quidpiam objicere tentaret. *Ut si quispiam Princeps, ἄρχων, inventus fuerit hoc prohibere, communione privetur.* Eandem Provincialium Conciliorum inculcavit necessitatem Synodus Oecumenica VIII. eâ cautione, ut ne universalibus officerent Synodis, sive Diœcesanis, quæ à Patriarchis & Exarchis indicendæ erant.

Can. 6.

Can. 17.

X. Excommunicatione à VII. Synodo vibrata, negat Balsamon irretiri summos Principes, sed Magistratus civiles, τὰς πολιτικὰς ἀρχοντας. Quoad Synodos autem universales, quæ in Africa anniversariæ erant, & quæ copulari vix posse videbantur cum Provincialibus Conciliis: affirmat facillime ea sociari posse, etiam tum cum eodem tempore congregantur. Posse enim Metropolitanum Concilio suæ Provinciæ Præsidentem, aliquos ex suffraganeis, ex Præsbyteris & Diaconis denique suis delegare ad Synodum universalem. Carthaginensi quidem Canone edicitur, ut à Concilio Provinciali ad universale delegentur ex Episcopis ipsis: sed non improbabiliter philosophatur Balsamon, cùm toties in Conciliis etiam Oecumenicis Presbyteri & Diaconi personam & vicem sustinuerint Patriarcharum: non esse quod quisquam molestè ferat, eandem illis mandari provinciam in Conciliis his universalibus. *Facile est utrumque fieri. Provinciales enim apud ipsorum Primatem congregabuntur; ipse verò apud Patriarcham conveniet per mandatarios, seu loci conservatores. Legatos autem mitti Episcopos, existimo non esse necessarium. Nam & Sacerdotes, quin etiam Diaconi mittentur, ut loci conservatores. In pluribus enim universalibus Synodis etiam Episcopi loci conservatores fuerunt, & Sacerdotes & Diaconi, tum ex aliis Provinciis, tum ex Roma.* Illud rursus ab eodem animadvertitur, anno quolibet à Metropolitanis convocari debere Synodum Provincialem: at ad Patriar-

Balsam. In Can. Synod. Item. Can. Carth.

triarchas eos accurrere non debere, nisi jubeantur. Hinc ille excipit Archiepiscopos & Metropolitanos quosdam, quibus nulli erant Suffraganei: & qui proinde anno quolibet ad Patriarchæ Constantinopolitani Concilium advolare tenebantur.

Balsam. Scholem. pag. 1122.

XI. Ea certè communis fuit calamitas utriusque Ecclesiæ, quòd utrobique frequentes diutinique fuerint hiatus Conciliorum Provincialium. Illud à Zonara observatum est, quanquam per VI. & VII. Synodum licuisset semel tantùm anno quolibet ad Concilia Provinciæ convenire, tum propter itinera longinqua & permolesta, tum ad vitandas impensas; ne huic quidem tamen juris remissioni & temperamento obtemperari. *Nunc harum Synodorum magnus est ubique contemptus.* Et alibi: *Nostris temporibus tota Synodorum ratio eo usque negligitur, ut ea omnibus omnino locis haberi desita sint.*

Innoc. 37. Act. In C. 6. Nic.

CAPUT LIV. *P. 4. l. 2. c. 76.*

Exceptio legitima Residentiæ Episcopalis, Comitiis Regni adesse in Gallia post annum Christi millesimum.

I. Quanta utilitas, quanta & aliquando necessitas, Conventuum ex Episcopis & Præsulibus mixtorum.

II. Eorum Conventuum in Galliis exempla sæculo XI. *&* XII. *A Regibus indicebantur, in iisque causæ ventilabantur & Regni & Ecclesiæ.*

III. Magna consensio Comitiorum cujusque Provinciæ peculiarium & generalium Regni.

IV. De eodem Concilia & Consilia quandoque indiscriminatim dicta.

V. Iidem Conventus sequentibus sæculis Concilia & Parlamenta dici solita.

VI. De iisdem Parlamentis, Conciliis, vel Consiliis sub Philippo Pulcro.

VII. Quando iis interesse cœperint Clerici secundi ordinis, & Plebeii.

VIII. Distinctio Conciliorum & Consiliorum.

IX. Curiæ quoque dicebantur. In causis Episcoporum mixtis plurimum poterant Proceres, Nobilesque.

X. Ex quo sub Philippo Pulchro Parlamentum evasit sedentarium; mox & ordinarium: qui unus fuerat ante Conventus, in tres sectus est, Parlamentum Parisiense, Comitia Regni, & generales Cleri Congregationes.

XI. Tempore schismatis Avenionensis refloruere Magni illi Conventus, qui dici poterant & Cleri Congregationes, & Comitia Regni, & Concilia Nationalia,

XII. Verè Cleri Congregationes erant. Ibi supra Episcopos sedere cœpere Principes Regiæ stirpis.

XIII. Continuatur series eorundem Conventuum Generalium sub posterioribus Principibus.

XIV. Observantur aliqua in antedictis.

I. USque adeo consentiunt Comitia Regni Generalia cum Conciliis Nationalibus, ut difficillimè divelli possint. Cùm sit enim Regnum in Ecclesia & Ecclesia in Regno; utriusque rationes & utilitates plerumque aptæ religatæque sunt aliæ ab aliis, ut in plerisque causis dijudicandis necesse sit ex Episcopis & Optimatibus mixtos celebrari Conventus. Longè alia erat primævæ Ecclesiarum ætatis disciplina, quòd necdum licuisset, tam intimè & arctè Ecclesiam Regnumque insinuari sibi mutuò, consuescere & inseri. Nec nisi ex parte retineri potuere illi mores, & penitissimi communionis nexus posterioribus his sæculis: sive fastidii aliquid pepererit longa familiaritas: sive indidem irrepserint suspiciones: sive magis quòd illa indivulsa Ecclesiæ & Regni concordia aliis constringatur vinculis, quàm communium & universalium Conventuum. Sed ea per mixtos Conventus coagmentata consensio Ecclesiæ & Regni, nunquam spectabilior fuit, quàm prioribus postremi hujus ævi temporibus, sæculo XI. & XII. Universa verò hæc regiminis exterioris ratio & disciplina, quanquam aliàs alia, suique dissimillima sit; peræquè tamen & pulcritudine sua, & utilitate, & necessitate commendatur; tanquam sponsæ Christi Ecclesiæ vestis, quæ dicitur in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.

II. Exordium ducam à Gallia, ubi docet beatus Fulbertus à Roberto Rege ad publicam pacem componendam convocatos fuisse Principes ad Natalitium Christi diem; quò & ipse profecturus erat, nocte Nativitatis Christi celebrata in Cœnobio sancti Maximini. *Solennitate Natalis Domini Consilium habiturus cum Principibus Regni de pace componenda.* Reliquam non attexam Epistolam eam, in qua dilucidum est, ea voce *Principum Regni* commprehensos fuisse Episcopos, uti & nunc in Germania: eoque nomine eos affuisse his Conventibus Generalibus, quæ & *Curiæ solennes* dicebantur. Anno 1050. Parisiis Henricus I. Rex Concilium coegit Parisiense ad inurendos errores Berengarii; coegitque *consultu sui Regni Pontificum, Procerumque*. Anno 1104. convocavit Legatus Pontificis Concilium Trecense, cui affuere Episcopi & Barones Galliæ. *Richardus Apostolicæ Sedis Legatus apud Trecenses celeberrimum habuit Conventum Episcoporum, Abbatum & Galliarum Procerum.* Gratissima fuit Principibus ea Legatorum Pontificis potestas, quandiu sibi moderata est. At anno 1095. cùm duo jam in Galliis generalia Concilia Urbanus II. habuisset, doluit Philippo I. Regi, quòd dilata esset fama, tertium eodem anno ab ejus Legato convocatum iri. Itaque quid sibi optimum factu videretur, Ivonem Carnotensem consuluit. Rescripsit Ivo his à se rumoribus fidem non haberi de tertio indicendo Consilio; si quid verò ejusmodi tentaretur, Regis esse cum Episcopis suis librare & inire Consilia, & intercedere innovationi in perniciem Ecclesiarum Regni eruptura. *Quod si quis Episcopos ultra terminos à Patribus constitutos angariare voluerit, vos habito cum eis communi Consilio, injustis oppressionibus pro persona vestra resistite: sic ut quæ sunt Dei, Deo reddant, & quæ Cæsaris sunt, Cæsari reddere non omittant.*

Fulbert. Epist. 93.

Baron. an. 1095. n. 53. Ivo Ep. 61.

Sub Ludovico Crasso cùm in civitates Ecclesiasque complures igne ferroque sæviisset Thomas de Marne, à Legato coactus est Bellovaci generalis Ecclesiæ Gallicanæ Conventus, ex quo in illum anathema vibratum est. *Cùm sederet Beluaci in Generali Conventu Ecclesia Gallicana.* Tum verò Rex armis contundere Tyrannum novum adgressus est, Clero semper comitante. *Clero, cui semper humilimè hærebat, comitatus.* Ita in hujus Regis vita Sugerius Abbas, ubi & illud addit, omnes ab eodem accersitos esse Episcopos apud Stampas, ut in commune tractaretur de personis ipsis Innocentii II. & Anacleti Antipapæ; de personis, inquam, quòd tunc quidem perspepè tumultuosiores essent electiones.

Cùm primùm Regni habenas tractare cœpit Ludovicus Junior, sive VII. Crassi, sive VI. filius, illico Parisiis Episcopos & Barones Regni congregavit, ut ex more de rebus Ecclesiæ & Regni deliberaretur. Vide ut in ejus Gestis res narretur: *Venit Parisios, quæ est Caput Regni & sedes Regia, ubi solent Reges antiqui Conventum Prælatorum & Principum evocare, ad tractandum de statu Ecclesiæ, vel de Regni negotiis ordinandum. Ita fecit Rex juvenis.*

Gesta Ludo. VII. c. 1. 19.

Ejusmodi fuit & conventus, ubi confirmatum est ejus de repudianda Eleonora conjuge & Regina consilium, aliaque ducenda uxore. Non silet Sugerius Abbas, ut fuerit sibi Regni administratio commendata Episcoporum Baronumque consilio,

Hist. Ludov. VII.

nec ſine Pontificis Romani aſſenſu, cùm Ludovicus eſſet in procinctu belli ſacri. *Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Regni Optimatum conſilio, nec ſine Domini Papæ aſſenſu, curam adminiſtrationis Regni ſui nobis commiſit.* Quam eandem rationem ſecutus eſt pius Regni Adminiſtrator, toties Conventibus Præſulum & Optimatum celebratis, quoties ejuſmodi graviores cauſæ inciderent. *Profectò conſilium Dei fuit, ut ad Concilium tam Curiæ quam Eccleſiæ Principes vocaretis.* Ejuſque rei rationem profert ipſe Sugerius valdè perſpicuam, quòd mutuo ſibi præſidio ſint Eccleſia & Regnum. *Quoniam & temporale Regnum per Eccleſiam Dei ſtare, & Eccleſiam Dei per temporale Regnum proficere evidenter oſtenditur.*

Epiſt. 14. 72. 74.

III. Apprimè concinebant Comitiis his Generalibus Comitia peculiaria Provinciarum; ubi communi deliberatione Reipublicæ cauſas Epiſcopi & Optimates verſabant. Ita enim ad Sugerium Abbatem Archiepiſcopus Burdigalenſis perſcribebat: *Nos & Coepiſcopos, generaliter omnes Proceres terræ convocaverat, pro pace terræ firmanda.* Sugerius ipſe Regem aliquando enixiùs obteſtatus eſt, ne antè Duci Normanniæ bellum indiceret, quàm Epiſcopos & Proceres in conſilium adhibuiſſet. *Ne contra Comitem Andegavenſem, quem Ducem Normanniæ feciſtis, abſque conſilio Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, ſive Optimatum veſtrorum in guerram immediate prorumpatis.* Hic ipſe Ludovicus eſt, qui anno 1155. Edictum pacis promulgaturus, illud ab Epiſcopis antè & Baronibus confirmari voluit in Concilio, vel Conſilio ad id adunato. *Poſtulationibus Cleri & aſſenſu Baroniæ toti Regno pacem conſtituimus. Ea cauſa Sueſſionenſe Concilium celebre adunavimus, & affuerunt Archiepiſcopi Remenſis & Senonenſis & eorum Suffraganei. Item Barones, Comes Flandrenſis, &c.*

Ibidem. Epiſt. 135. 150.

Du Cheſne To. 4. p. 583.

IV. Conſilia, an Concilia aptiùs dicerentur hi Conventus, non facilè dixerim. Apparet utraque promiſcuè fuiſſe; nec erit quod quiſquam ambigat, communicatum eis fuiſſe Concilii nomen, ſi modò ejus ævi Scriptores pervolutarit. Philippus Auguſtus Ludovico VII. parenti ſucceſſor ab ipſo adſcitus & declaratus eſt in iſtiuſmodi Concilio. Audi Rigordum: *Rex penè ſeptuagenarius convocavit Pariſiis generale Concilium omnium Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, necnon & Baronum totius Regni, in Palatium Mauricii Pariſienſis Epiſcopi.*

Du Cheſne To. 5. p. 4. 5. 12. 13. 14. 20. 25. 39. 53. 69. 202. 289. 327. 336.

Perſimilis erat Conventus, in quo Philippus idem Auguſtus Regia ſolenniter corona decoratus eſt: *Convocatis Archiepiſcopis, Epiſcopis & Baronibus Regni.* Pacis & bellorum maximè ſacrorum conſilia in his agitabantur Conventibus. Exemplorum immenſa quædam copia in hiſtoricis paſſim monumentis. Unum hìc promo, ubi Concilii & Conſilii voces adhibentur. De bello ſacro conſultabatur. *Generale Concilium omnium Archiepiſcoporum & Epiſcoporum & Principum terræ ſuæ Pariſiis convocari præcipit. Celebrato autem cum illis communi Conſilio, &c.* Idem ipſe Rex Concilium convocavit ſimillimum anno 1188. *Generale Concilium celebratum eſt à Philippo Rege convocatis omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & totius Regni Baronibus.* Bellum inferri Infidelibus, & Decimas exigi placuit eas, quæ Saladinæ dictæ ſunt, de quibus proprio inferiùs loco. Anno 1195. ſubſcripſit paci inter Francos & Anglos firmatæ Conventus ſimillimus Epiſcoporum & Baronum. Miſſos facio complures apud eundem Rigordum Conventus alios his ſimillimos. Nec ſecus res ſe habuit ſub Ludovico VIII. Philippi Auguſti filio, Ludovici IX. & ſancti patre.

V. Parlamenti jam nomine Vvillelmus Nangius hæc Comitia donat. Veluti cùm poſt Lugdunenſe Concilium ſanctus Ludovicus Rex crucem induit, ceu belli ſacri teſſeram. *Convocavit Rex Ludovicus grande Parlamentum Pariſiis, in quo Legatus & plures Regni Franciæ Archiepiſcopi, Pontifices & Abbates, Barones quoque & Comites affuere.* Concilia nihilominus hæc eadem, & Parlamenta vocitabantur. *Anno 1260. congregavit Rex Franciæ Pariſiis Concilium Epiſcoporum & Procerum Regni ſui, eò quod dominus Papa ſcripſiſſet Tartaros in tranſmarinis partibus irruiſſe.* In perſimili *Parlamento* Epiſcoporum & Baronum idem rurſum Rex crucem induit. Erat præterea eidem Regi Conſilium Privatum: *Erat Rex uno die cum Conſilio ſuo Privato*, ut ait Monachus Sandionyſianus. Ut blaſphemos Regno extirparet, *Authoritate Legati & ſua convocati ſunt Pariſiis Majores de Regno, tam Principes, quam Prælati. Stricti* Conſilii meminere Philippi Audacis Regis geſta: *De ſtricto Regis Conſilio.* Meminere & Parlamenti: *Grande tenens Pariſiis Parlamentum*: ubi Regnum Arragoniæ à Papa oblatum illi eſt, conceſſæque Decimæ Cleri.

Du Che To. 5. p. 371. 383. 440. 459. 542.

In his enimverò ſive Parlamentis, ſive Conciliis, verſabantur majores Epiſcoporum cauſæ, quibus nulla hinc offenſionis aut querelarum materies, niſi quòd cùm ante alias omnes ſuæ primùm cauſæ expediendæ ac terminandæ fuiſſent, ad calcem rejiciebantur Parlamentorum, non rarò & in ſequentis anni Parlamenta. Interpellatus ea de re ab Epiſcopis Urbanus IV. Papa, lubens ipſis patrocinari ſtuduit, datis hujuſmodi litteris ad Ludovicum IX. Regem. *Dum finalis de Parlamento in Parlamentum differebatur reſponſio, ſuperaddita nova gravamina, novas querelas pariebant, &c. Vidimus ſiquidem Prælatorum & aliorum querelas, qui ad Parlamenta Regalia de remotis finibus concurrentes, eſſent cæteris in audientia præferendi, frequenter in Parlamentorum fine ſervari, ſicque dum fatigatis Conſiliariis & ad ſuas anhelantibus manſiones, cum tædio & perfunctoriè audiuntur, demum dies in Parlamentum aliud infecto negotio prorogatur.* Ex hac Epiſtola Urbani IV. qui gente Gallus erat, meritò colligitur jam invaluiſſe omnino Parlamenti nomen, Concilii vocabulo in his magis magiſque in dies abolefcente: fuiſſe ſuos his Parlamentis Conſiliarios, Præſules nempe & Regni Magnates: majore jam in illis numero fuiſſe Laicos, quàm Præſules; ea forſan de cauſa lites Epiſcoporum retardatas tantoperè fuiſſe ad finem Parlamentorum: nequaquam diſplicuiſſe ſummis Pontificibus mixtos hos Conventus, vel eam quam ſibi vendicabant in cauſis quibuſdam Eccleſiaſticis authoritatem: ſi qua libertati Eccleſiarum injuria fieret, eam in his Parlamentis abſtergeri ſolitam; nec ipſos addubitaſſe Pontifices, quin Epiſcopi his Parlamentis aſſidentes, legitima reſidentiæ diſpenſatione uterentur, cùm non eſſent hi Conventus, niſi extraordinarii, & bis anno quolibet cogerentur, antiquiſſimo uſu, jam inde à temporibus Caroli Magni propagato; denique hæc tum Parlamenta vicem obtinuiſſe & Comitiorum Regni, & Conciliorum Nationalium, & denique Congregationum Cleri generalium, cùm de Decimis ibi tractaretur à Rege in Clerum exigendis.

Du Che To. 5. p. 872.

VI. Sub Philippo Pulchro Rege colliſum eſt Regno Sacedotium; ſuæ adversùs Bonifacii VIII. comminationes defenſioni Philippus Parlamenta, ſive extraordinarios hos indixit Conventus, à Conſilio ſuo ſtricto prorſus ſejunctos. Promulgaverat antè Pontifex diploma illud, quo declarabat non contineri Galliam ea Bulla, qua Clerici vetabantur ſacri patrimonii aliquid in publicos Regni Regiſve uſus conferre: onerata in iſtiuſmodi negotiis conſcientia Præſulum, Clericorum & Laicorum, qui Conſilio Regis ſtricto intererant ex officio. *Declaratio neceſſitatis Prælatorum, Clericorum & Laicorum, qui de ipſorum ſtricto Concilio, ſeu majoris partis ipſorum fuerint, conſcientiis relinquatur.* Profeſſus palam erat Rex querelis ſe Cleri omnibus ſatisfeciſſe, editis Conſtitutionibus ex

Preuv. du differ. de Bo. VI. & de Ph. p. pag. 40. 87.

Conſi-

Consilio Prælatorum & Baronum Regni. *Pro hujusmodi gravaminibus tollendis Rex de Prælatorum & Baronum consilio Constitutiones, Ordinationes & Statuta salubria fecit.*

At ubi Bonifacius censuris & fulminibus sævire cœpit, Joannes Villani Italus historiæ scriptor, ait Philippum Pulchrum *congregasse Parisiis Magnum Concilium plurium Clericorum, & Prælatorum, & omnium Regni Baronum.* Eadem *Concilii* voce utitur Vvillelmi Nangii continuator, uti & *Parlamenti*, ubi de his sub Philippo Pulchro Conventibus agit. *Prælatorum Concilio congregato, habuit secretum Consilium cum eisdem, &c. In publico Parlamento Parisiis, Prælatis, Baronibus, Capitulis, Conventibus, Collegiis, Communitatibus, Universitatibus villarum regni sui, necnon Magistris in Theologia & Professoribus juris utriusque.* Chronicum Sandionysianum voce utitur Concilii. *Perlata sunt ad Bonifacium quæ de eo dicta fuerant in Concilio Galliæ.* Ei Concilio Nicolius Gillius vocem aptat Consilii, qua non aliud quàm Concilium significari vult. *Ut in his ambagibus consilium caperet, Parisiis Rex convocavit Consilium generale Baronum & Prælatorum Regni, &c. Ubi rescivit Bonifacius, quid sibi criminationis ingestum fuisset, utque citatus fuisset in Consilio Galliæ, statuit ipse secum, ut impendenti cladi obviam iret, Consilium adgregare.*

Ita ego verbum è verbo expressi è vernacula ejus historia. Vides autem ut ille Consilii nomen adscribat, tam Conventui Gallorum, in quo à Bonifacii comminationibus provocaverant, quàm Concilio, quod Pontifex in sui tuitionem adgregare meditabatur. Quæ Concilia videntur utrobique fuisse, sed ejus ævi moribus & causæ accommodata.

VII. Est autem illud accuratissimè observandum, ad hæc primùm sub Philippo Pulchro Parlamenta, Consilia, Conciliaque Clericos secundi Ordinis Laicosque convocatos fuisse. Id patefactum jam est in testimoniis supra relatis: patebitque rursus ex litteris ab eodem Philippo Pulchro ad Clementem V. datis anno 1310. *Demum in Parlamento publico, quod feceramus Parisiis convocari de Prælatis, Baronibus, Collegio & Universitatibus Regni nostri, propter negotia statum ipsius Regni tangentia.* Quę antè à Regibus in Episcoporum & Baronum Conventibus tractata fuerant, ea ad Regni quoque incolumitatem & tutelam pertinebant. Sed ejusmodi erat contentio Philippi cum Bonifacio, quæ videretur Philippo Regi desiderare, ut laicos etiam regni sui ad opem regno ferendam concitaret. Superiore quidem sæculo ad Concilia adsciti fuerant Abbates, Priores & Procuratores Capitulorum, Ita enim necesse erat, cùm vel Pontifex, vel Rex decimas exigeret, aliasque temporales suppetias, ubi inferior Ordo Cleri perspicuè implicabatur. Observavit Matthæus Paris anno 1229. ad Concilium Bituricense convolasse Archiepiscopos, vel Episcopos centum, præter Abbates, & delegatos Capitulorum. *Cum Abbatibus & Prioribus, & singulorum Procuratoribus Capitulorum.* Voluit Legatus, qui præerat Concilio, deliberari de duabus in unoquoq; Capitulo Præbendis summo Pontifici annuendis: cui petitioni repudiandæ omnino necesse fuit, ut secundus Ordo Cleri adesset, & intercederet.

VIII. Est & aliud porro, quod in hoc Concilium Matthæus idem Paris animadvertit, & à nobis altiùs animo commendandum est, diutiùs ibi inter se Archiepiscopos altercatos esse de suo sedendi ordine, & privilegio. Denique statutum fuisse, ut velut in Consilio sederent omnes, non velut in Concilio. *Ideo non fuit sessum quasi in Concilio, sed ut in Consilio.* In Regum Consiliis ordo sedendi certus & diffinitus erat, non in Conciliis, propter contentiones mutuas, hactenus indefinitas. Sed hinc rursus edisscimus, quantumvis non rarò indiscriminatim ponerentur voces Concilii, Consilii & Parlamenti: nonnihil tamen discriminis interpositum semper fuisse. Propterea nimirum, quòd quanquam Parlamenta, ubi Episcopi cum Baronibus sedebant, & ubi dirimebantur Ecclesiasticæ causæ non paucæ, Concilia dicerentur, & Consilia: erant tamen alia Concilia verissima, ubi soli Clerici sedebant, tractabantque causas merè spirituales, quarum in dijudicandarum partem nullam vocari possent laici.

IX. Sunt & paucula alia, quæ non pigeat observasse. 1. Bis anno quolibet hi Episcoporum & Baronum Conventus habebantur, ad Natale Christi & Pascha: hoc est initio & fine regiarum & militarium expeditionum. *Curiæ* quoque dicebantur. Frequenter de iis aliquid delibat Ivo Carnotensis. *Commonitorias litteras mittatis Archiepiscopis & Episcopis ad Curiam, quæ habenda est in Natali Domini Suessionis.* Parlamentum dixerat Sugerius de Ludovico Juniore agens: *Magnum Parlamentum congregavit.* Sed ea vox, quæ Latinè Colloquium sonat, usitatissima mihi non videtur fuisse, nisi sub Ludovico IX. 2. Baronum præsentia in causis Ecclesiæ mixtis multum ponderis addebat rationibus & voluntati Regum. Ab Ivone Carnotensi narratur, ut in Curia Aurelianensi ad Natale, ipse quidem Rex assentiebatur restitutioni Radulphi in Metropolin Remensem; sed à Baronibus expugnatum id esse, ut more prædecessorum suorum hominio ille solito priùs defungeretur in Regem, quanquam ejusmodi hominia proscripsissent nuperi Pontifices summi Gregorius VII. Urbanus II. & Paschalis II. *Reclamante Curia plenariam pacem impetrare nequivimus, nisi prædictus Metropolitanus per manum & sacramentum eam fidelitatem Regi faceret, &c. Quod persuadentibus & impellentibus totius Curiæ Optimatibus, etsi propter mandatorum rigorem minus licebat, factum est tamen, quia Ecclesiasticæ paci & fraternæ dilectioni sic expediebat.* Id denique tandem à Pontificibus ipsis relaxatum est. 3. Si quando Barones reniterentur Episcopis, nec cederent: id rursus aliàs sarciebant officiosa quadam in eorum justa desideria consensione.

X. Revocandus nunc calamus ad Philippum Pulchrum, qui deambulatorium priùs, & pro voluntate Regum desultorium Parlamentum Parisiis affixit, atque ansam dedit illius protrahendi sessiones duas, ita ut continuaretur tandem aliquando, & perpetuum evaderet. Episcopi primùm affuere ex antiquo more; sed ubi ex diutina prolatatione perpetuum evasit, subducere se compulsi sunt, ut suis se redderent Ecclesiis. Eo semel novato, innovata sunt & alia complura. Alia enim Comitia Regni Generalia convocari post cœpere, ubi id expressit necessitas. In ea plebeios Carolus V. Rex plures adscivit, ut majori ab eis pecunia adversùs Anglos juvaretur. Ex alia parte suos privatim Conventus Generales habuit Clerus. Atque ita quod olim promiscuè dicebatur, *Synodus, Placitum, Curia, Consilium, Concilium, Parlamentum,* in tres Coventus sectum est; scilicet, 1. Parlamentum Parisiense, quæ tum verè imago est priscorum Parlamentorum, ubi Rex cum Paribus Regni in eo sessitat: & quæ eorum magnifica semper repræsentatio est, cùm perquàm latissimè diffusam exercet jurisdictionem. 2. Comitia Regni Generalia, quæ ipsissima essent priorum temporum Parlamenta, si semel saltem singulis annis haberentur. 3. Congregationes Cleri Generales, quibus suum infrà proprium Caput seponemus, & de quibus non poterimus non hìc etiam aliquid carptim perstringere.

Philippus cognomento Longus Rex anno 1321. indixit Consilium, sive Parlamentum, ut aliquid pecuniæ exprimeret à Prælatis, à Baronibus, à Civitatibus. Clerus in Conciliis Provincialibus priùs rem deliberari poposcit. Assensus est Rex, & Consiliarios ex suis aliquos delegavit, qui his

Jan. 1302. 13.

Idem, p. 191. A. 1293.

Epist. 158.

Epist. 158.

Idem, p. 96.

Preuves des Lib. de l'Eg. Gall. c. 11. n. 31.

Conciliis interessent. Monstreletius promiscuè *Consilia* vel *Concilia Generalia* vocat, Concilia Ecclesiæ Universæ, vel solius Gallicanæ generalia. Distinguebantur ergo Concilia Cleri solius, à Consiliis, Comitiisque generalibus, vel Parlamentis.

XI. Ex quo tamen tempore conflagrabat schisma Avenionense, Conventus aliqui habiti sunt in Gallia Generales, de quibus meritò dubites, an Congregationes Cleri, an Regni fuerint Comitia, aut Synodi universales, hoc est Nationales. Anno 1398. Carolus VI. Rex Neutralitatem, ut tunc loquebantur, amplexus est, subducta utrique hinc & hinc Pontifici obedientia; idque fecit sanxitque in Concilio à se convocato Prælatorum, Capitulorum, Nobilium, Universitatum, Doctorum, Monachorum, & Regni Procerum. *Convocavimus Concilium Prælatorum, Capitulorum, Nobilium, Universitatum, plurium sacræ paginæ & utriusque juris Doctorum, Religiosorumque devotorum, & aliorum Procerum Regni nostri. Tandem per opinionem ipsius convocati Concilii comperimus, &c.* In hoc porro Conventu illud tamen decretum, accelerandæ pacis viam esse tutissimam, brevissimamque, ut uterque summi Pontificatus sive possessor, sive incubator, sponte cederet. Cancellarius jussu Regis cujus hìc nomine gerebantur omnia, ita pronuntiavit, ex Monacho Sandionysiano, cujus versionem ex Latino sermone Gallicanam iterum nos ita cogimur Latinè vertere: *Authoritate Regia constituitur, consilio Principum & Procerum Galliæ, suffragatione Ecclesiæ Gallicanæ, ut in posterum obedientia subtrahatur, &c.* Et mox: *Ita finem habuit magnum illud & celebre Parlamentum.* Alibi ibidem vocatur hic Conventus *Concilium Nationale*. Res de qua tractabatur, Ecclesiastica & sacra erat. Suffragium non dicebant nisi Clerici. Ita verè Congregatio ea erat Cleri, vel Concilium Nationale. At ejus Decreta Rex amplectebatur tuebaturque, ut hic ipse Scriptor affirmat. Ad eum modum jam Comitiis Regni, vel Parlamentis poterat accenseri; si vel maximè illud perpendatur, quòd Principes & Proceres Regni Rex in consilium adhiberet. Joannes Juvenalis Ursinius in eo negotio principes partes vendicat Comitiis Cleri Generalibus anno 1394. & 1398. *Præcepit Rex ut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Monachi, aliique Clerici Parisiis congregarentur. Aderant & spectabiles Clerici Universitatum, maximè Parisienses. Qui scrutaretur opiniones & suffragia, referretque ad Regem & ad Consilium ejus, electus est Patriarcha Alexandrinus, &c. Deliberatio perlata est ad Regem, ad Principes sanguinis regii, & ad Magnum Consilium, qui omnes acquievere. Concluſum est autem, &c.* Anno 1406. ex eodem Scriptore consimilis habitus est & alius Conventus, in quo facto opinionum divortio, *Rex in Magno Consilio suo* statuit, ut duodecim Theologi & Canonum Doctores ultro citroque pro Benedicto, & contra Benedictum perorarent, *eoque peracto Rex cum iisdem, & cum Principibus sui sanguinis statueret, quid optimum factu.* Ita rursum ad neutralitatem res inclinavit.

Ibid. c. 20. n. 1.

l. 18. c. 29.

l. 26. c. 2.

XII. Nemo jure dubitaverit, quin hæ fuerint verè Cleri Gallicani Congregationes, quales etiamnunc sunt in usu, cùm suffragii jus penes Clericos tantùm esset, cùm de rebus Ecclesiæ tantùm tractaretur, & ubi Rex, Regii Principes, & Regni Consiliarii sejuncti quodammodo essent à Conventu ipsius Cleri. Quòd autem decreta harum Congregationum ad Regem referrentur, novo authoritatis cumulo ab eo roboranda, & Sanctione ejus aliqua Pragmatica solenniùs publicanda, id etiamnunc usitatissimum est in hodiernis Cleri Congregationibus. Si ea autem illius ævi Scriptores, Concilia Nationalia, vel Parlamenta dicere maluerunt, id ex eo contigit, quòd non alii tum Conventus haberentur, in quibus præclarior eluceret imago priscorum Parlamentorum. Carolus VI. in litteris suis Patentibus anni 1399. *Conciliorum* nomine persæpè designat has Cleri Congregationes; quo eas nomine cùm spoliarent sectatores Benedicti XIII. rursum id illis vendicabatur Senatus-Consultis Parisiensibus, quibus Prælati & Consiliarii Regni affuissent. In his certè Conventibus multa decreta sunt, quibus apparet solum affuisse Clerum. Anno 1408. Conventus Cleri istiusmodi Decreta temperavit complura ad moderandam Ecclesiæ Gallicanæ disciplinam, quandiu ea suspensio, ac neutralitas vigeret; putà de Collationibus Beneficiorum, de Dispensationibus, de Appellationibus. Nullæ, ut reor, in his fuere partes laicorum. Ideo & hic Conventus Cleri eo se ipse nomine persæpè designat, *Concilium Ecclesiæ Gallicanæ*. Cùm verò Pisano creatus esset in Concilio Alexander V. Pontifex, protinus ab eo confirmata sunt Decreta hæc omnia *Congregationis Prælatorum* Gallicanorum: sic enim ab eo vocatur. *In ultima Congregatione Prælatorum & aliorum virorum Ecclesiasticorum facta Parisiis.* Tritum illud jam est in Comitiis tum Regni, quatuor Caroli VI. Regis patruos cœpisse tunc sedere supra omnem Clerum, nimirum adglutinantes sese ipsi Regis personæ, & ab eo penè indiscretos, cujus essent consanguinei; denique eam sedendi eminentiam mordicus deinceps affectasse & retinuisse Principes omnes Regiæ prosapiæ. In omnibus Conventibus & Declarationibus Caroli hujus Regis perspicuè id & constanter observari potest, non antè usquam. Antè enim secundo semper & proximo à Rege loco sederunt semper Episcopi.

Preuves Liber. de Eg. Gal. 20. n. 5. 13, 14.

Ibid. n. 20.

XIII. Carolus VII. in paterna ingressus est vestigia. Anno 1438. & 1440. convocavit Concilium, vel Congregationem Bituricensem. *Mandavimus Ecclesiam Regni & Delphinatus congregari.* Ibi susceptа sunt Decreta Concilii Basileensis, interpolata & inflexa nonnihil quidem ad Francorum mores, sed quæ sperarent Præsules ab ipsa Basileensi Synodo approbatum iri: ex his Decretis ita temperatis Pragmatica Sanctio conflata est; consultatum est denique de schismate sopiendo Eugenium inter IV. & Felicem V. Congregationes Cleri meræ hæ ambæ fuere, quas Rex convocavit, quibus ipse præfuit, ubi Prælatos in commune consulere solos voluit, quarum decreta ad se relata in Consilio suo libravit, approbavit, publicavit, executioni curavit mandari.

Ibid. c. 2

Ejusdem generis fuit & Congregatio Cleri apud Turonum anno 1510. ad muniendum Ludovicum XII. Regem adversùs minas, censuras, & arma Julii II. Papæ, Nomen sibi semper Concilii vendicavit hæc Cleri Congregatio. Quo eodem nomine Concilii decorata fuerat frequentissimè Congregatio illa Cleri apud Biturigas, de qua paulò antè dicebamus, ubi Pragmatica Sanctio conscripta est.

Rainald. an. 1483. n. 14. ad ann. 1515. n. 2.

Sub Carolo VII. desitum est Comitia Regni convocari ad exactiones publicas, & ad copias militares congregandas in Regni tutelam. Cùm Angli enim tunc & ipsam Regni principem civitatem Lutetiam, & pleraque Provincias in potestate haberent, in cassum tentata fuisset ea convocatio. Non is erat Ludovicus XI. qui Regnum ita temperatum cùm excepisset post obitum Caroli VII. antiquam revocaret consuetudinem Comitiorum frequentiùs convocandorum. Ita Comitia non coegit nisi rariſſimè. Author est Belcarius illum ejus rei dolore & pœnitudine ductum fuisse ante mortem, cùm postremis quibusdam monitis filium instrueret. Exinde verò Comitia quidem Regni rariora in dies fuere, increbuerunt ex adverso Congregationes Cleri, ut ordinariæ tandem evaserint, & quinto quoque anno convocentur. Belcarius idem Francisco I. tribuit quod de his vulgò ascribitur Ludovico XI. *Multa bella susceptit, & infeliciter gessit. Hinc plebem inconsultis tribus Galliarum ordinibus, ut olim moris fuit, vexare coactus est.*

Hinc

Hinc ſe Gallos Reges ex ephebis eduxiſſe, atque à tutorum poteſtate exemiſſe ſæpenumero jactabat. Illi enim majora negotia, & ad rem Galliarum publicam ſpectantia, nonniſi de Principum conſanguineorum ac duodecim Patriciorum conſilio expedire, nihil à plebe, niſi ex trium ordinum conſenſu exigere ſolebant. Hic aliam viam ingreſſus eſt, quam ejus Poſteri ingredi potiùs, quàm Regum antiquorum veſtigiis inhærere maluerunt.

XIV. Qui tametſi paulò prolixior contextus, hìc tamen neceſſariò aſcribendus viſus eſt, ut quid in eo peccatum ſit, moneamus: & quàm neceſſariò, ne præſtigiis & fucata rerum ſpecie fallamur, annorum temporumque vices & varietates obſervandæ ſint. Operoſum id fateor, longumque & ſinuoſum eſt, ſed neceſſarium, ne per avia aberremus. 1. Non Franciſcus I. ſed Carolus VII. pòſt Ludovicus XI. cœpere rariùs Comitia Regni convocare. 2. Cùm Carolus VII. cœpit his abſtinere Comitiis, ea Regni Comitia tribus ex ordinibus conflata haud multæ certè antiquitatis erant. 3. Antiqua Regni Comitia uſque ad tempora ſancti Ludovici Regis, ſolis conſtabant Epiſcopis & Comitibus, excluſo populo. 4. A tempore tantùm Caroli VI. & ejus quatuor Patruorum, Principes Regiæ ſtirpis cœpere in unum auguſtius veluti corpus coaleſcere, quaſi à Rege ipſo indivulſi. 5. Nec melioris notæ ſunt, quæ habet Belcarius de Paribus, quos Patricios vocat. 6. Ex hac autem infinita quadam multitudine Conventuum, Conciliorum, Comitiorum & Congregationum perſpicuè emergit, quidquid ibi novetur, id verò minimè novum eſſe: quantumvis enim diſſideat ab eo quod paulò antè actitabatur, conſentiet cum moribus aliquantò antiquioribus; utpote quòd nihil novum ſit in hoc terrarum orbe, niſi iis qui novi potiùs ipſiſſimi dicendi ſunt, cùm nihil deguſtarint de priorum ſæculorum hiſtoria. Ex quo colligitur nihil quidem privata levitate novandum unquam eſſe: at cùm nova ſe rerum facies ſenſim obduxit Reipublicæ, ei tum pacatæ & quieſcenti acquieſcendum eſse, nec invidiam ex novitate faciendam, cùm veriſſimè novum nihil ſit, & quæ vetuſtiſſima nunc ſunt, nova fuerint aliquando.

CAPUT LV. *P. 4. l. 2. c. 77.*

De præſentia Epiſcoporum in Comitiis Generalibus Regnorum extra Gallias poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Pontifices ipſi Romani coegerunt Concilia illa univerſalia, quæ velut Comitia erant Generalia Chriſtiani orbis, & in quæ Principes ipſi ſummi per ſeſe, vel per Oratores ſuos conveniebant.

II. Exempla horum Conventuum ſæculo XI. *Magnatum Regumque etiam cauſæ ibi tractabantur, ipſis volentibus.*

III. Series prolixior eorundem Conventuum generalium ſæculo XII. *&* XIII. *ad bella ſacra, ad Pontificum & Imperatorum ſopienda diſſidia.*

IV. De his generalibus & mixtis in Anglia Conventibus ſub Vvillelmo Notho, Curiæ & Concilia vocabantur.

V. De iiſdem Angliæ Conventibus ſub Vvillelmo Notho & Henrico I.

VI. De iiſdem ſub Henrico II. ubi Eccleſiæ libertati adverſari viſi ſunt.

VII. De iiſdem ſub Henrico III. ubi exigebatur frequentiſſime pecunia à Civibus & à Clero, qui libertates ſuas ita vel redimebat, vel confirmabat.

VIII. De iiſdem rurſum Conventibus ſub Eduardo I. & III. variæ obſervationes. Tres Conventus qui in unum quandoque confluebant.

IX. De iiſdem rurſum Conventibus ſub Richardo II. Cur ab iis ſejungendæ fuerint Cleri Congregationes.

X. Ejuſdem Cleri Anglicani Congregationes ſub poſterioribus Regibus.

XI. De iiſdem Comitiis mixtis in Germania.

XII. XIII. In Hungaria, Polonia, & Hiſpania.

XIV. Quàm canonica hæc eſſet reſidentiæ diſpenſatio, & quàm religioſo animo Epiſcopi ſanctiſſimi his Conciliis intereſſent.

I. ETſi jam ſatis ſuperque conſtet, in neceſſitate advolandi ad Comitia Regni generalia, eſſe omnino canonicam reſidentiæ Epiſcopalis diſpenſationem; operæ pretium tamen fore duxi, ſi pergam toto orbe Chriſtiano propagatam demonſtrare eandem conſuetudinem Conventuum Generalium alio & alio nomine, aliiſque & aliis cauſis frequentiùs indicendorum; & hanc fuiſſe materiam opportuniſſimam explicandæ Epiſcopalis integritatis, ſollicitudinis, fortitudinis & charitatis. Juvabit & ipſam ſpectare Romanam Eccleſiam, omnium principem & magiſtram, toto in id pectore, omnique virium contentione incumbentem, ut Chriſtiana ex univerſa Republica, ſive Concilia, ſive Comitia Generalia haberentur; eòque non Epiſcopi ſolùm & Abbates, ſed & ſummi quidem Chriſtiani Principes invitarentur. Ejuſmodi quidem fuerat Galliæ diſciplina ſub Pipino, & Carolo, & horum Poſteris illuſtriſſimis. Sed horum cadente familia regnatrice, interciderat penè illa Generalium frequentia Conventuum. Nec tempore Hugonis Capetii magnoperè illi frequentabantur. Quippe cùm in ancipiti eſſet, an ſatis propitios illos habitura eſſet nova hæc Regum Dynaſtia, cui necdum exploratum erat, necdum animo provideri potuerat, tanta aliquando ubertate gratiarum, virtutum & victoriarum Deum præ cæteris, quæ uſquam in hiſtoria memorantur Regum & Imperatorum proſapiis, affuturum eſſe. Interim verò Romani Pontifices Eccleſiæ neceſſitatibus ſervientes, Concilia convocarunt Univerſalia, Laicoſque ipſos ad ea invitarunt, ut Epiſcopis collaboratores & commilitones accederent, ad morum ſanctimoniam, ad libertatem tuendam Eccleſiæ, ad pacem Principum Chriſtianorum, & ad ipſam denique Chriſtianæ Reipublicæ Palæſtinam recuperandam.

II. Victor II. anno 1055. Cæſaroduni Turonum Concilium congregari curavit, cui Legatus ejus præfuit Hildebrandus. Ibi inuſta eſt hæreſis Berengarii, ibi Henricus III. Imperator conqueſtus eſt de Ferdinando Caſtellæ Rege, qui Romanos Imperatores minùs jam quàm aviti fuiſſet moris reveretur, & Imperatoris ipſemet ſibi nomen arrogaret: Pontificem denique & Concilium obteſtabatur, ut Regem officii admonerent, ſuis ut ſe finibus contineret. Imperatoris voto cum Pontifex, tum Concilium obtecundarunt, & Ferdinandus ne tantam in caput ſuum provocaret procellam, ad Imperatoris Papæque voluntatem ſe conformavit. Victori II. ſucceſſor datus Nicolaus II. Concilium Romæ anno 1059. convocavit centum viginti trium Epiſcoporum, præter Abbates, Clericoſque alios & Laicos. Ejus decreta ad Epiſcopos Galliarum, cum litteris ſuis ad eos datis perferri voluit, quæ in eum omnia collinebant ſcopum, ut ſimonia & incontinentia, quæ in omni Occidentali Clero graſſabatur, protinùs extirparetur. Epiſt. 8.

Concilium Romanum III. ſub Gregorio VII. anno 1076. commonſtrat quid nobis augurandum ſit de aliis Conciliis ejuſdem Papæ juſſu habitis. Aderat uterque Cleri ordo, cum Laicorum innumerabili quadam turba. *Ubi interfuit Epiſcoporum & Abbatum, atque diverſi ordinis Clericorum & Laicorum copia.* Cui ſimillimum fuit & Concilium IV. *Diverſorum ordinum Clericorum & Laicorum innumerabilis multitudo.* Ex hiſtoria &

Actis horum Conciliorum exploratum est, de temporalibus quàm multis negotiis deliberatum in his fuisse, adeoque necesse cum primis fuisse, ut & Laici eò convocarentur. Placentinum Concilium anno 1095. indixit Urbanus II. cui præter Europæ totius Episcopos, tam innumerabilis affuit Clericorum multitudo & Laicorum, ut Concilii Sessiones in campo extra urbem celebrandæ fuerint. *Ad quam Synodum multitudo tam innumerabilis confluxit, &c. Extra urbem in campo illam celebrare compulsus est Papa.* Hæc Bertholdus, qui præter causas Ecclesiarum ibi agitatas, ait locum datum esse querelis Praxedis Imperatricis de Imperatore conjuge suo: tractatum esse & de negotio Philippi I. Francorum Regis, de suppetiis denique ferendis Alexi Imperatori Constantinopolitano. Eodem anno præfuit idem Pontifex Concilio in Galliis Claromontano, ubi primùm bellum sacrum recuperandæ Palæstinæ indici placuit, conspirante, & mox ad arma convolante Occidentali Christiano orbe, classicum canente & expeditionem hanc suis auspiciis moderante Urbano eodem II.

III. Nemo posthac igitur resiliet, si dicantur hæc Concilia, Comitia veluti quædam fuisse generalia Ecclesiæ Occidentalis, ubi de Christianæ Reipublicæ causis majoribus omnibus deliberationes habebantur, tam temporalibus, quàm spiritalibus, assentientibus & connitentibus ipsis Regibus & Imperatoribus, qui & hìc tam facilè resarciri gaudebant, si quid illis damni vel injuriæ illatum esset. Verùm ubi semel janua patuit bellorum sacrorum, cùm ea vix ac nec vix possent progressus habere auspicatos, nisi conspirantibus Principibus Christianis, & aspirantibus Romanis Præsulibus ad eam ineundam confirmandamque concordiam: ea fuit diutissimè convocandorum sæpiùs Universalium hujsmodi Conciliorum sive Comitiorum causa justissima & necessaria.

Fuit & illa frequens occasio Conciliorum hoc genus cogendorum, ubi aliquandiu inter Romanos Pontifices & Imperatores iræ & dissidia efferbuerunt. Ex horum numero fuit Concilium Lateranense anni 1116. Asserit Abbas Uspergensis coaluisse eò Episcopos & Proceres complurium Regnorum. *Congregatis ibidem ex diversis Regnis & Provinciis Episcopis, Abbatibus, Catholicis Ducibus & Comitibus, Legatis universarum Provinciarum quamplurimis.* Celebratissimum verò & numerosissimum fuit Lateranense IV. sub Innocentio III. anno 1215. Eò approperare hortatus est ille orbis universi Archiepiscopos & Episcopos; Imperatores, Regesque interpellavit omnes, Legatos ut suos mitterent. Promulgavit & ipse solenni diplomate, quàm necessariò congreganda tunc essent Comitia Generalia totius Reipublicæ Christianæ. *Ut quia hæc universorum fidelium communem statum respiciunt, generale Concilium juxta priscam sanctorum Patrum consuetudinem convocemus, propter lucra solummodo animarum opportuno tempore celebrandum. In quo ad extirpanda vitia, & plantandas virtutes, eliminandas hæreses, & roborandam fidem, sopiendas discordias, & stabiliendam pacem, comprimendas oppressiones, & libertatem fovendam, inducendos Principes & populos Christianos ad succursum & subsidium Terræ sanctæ, tam à Clericis, quàm à Laicis impendendum.* Non sanè poterant tantæ molitiones felicem consequi exitum, nisi concurreret Generalis Conventus, tum Clericorum, tum laicorum Procerum.

Ubi Prælatos & Principes Christianos omnes ad Concilium Lugdunense I. anno 1245. invitavit Innocentius IV. eas publicavit causas, quæ longè etiam latèque paterent, nec minora haberent momenta. *Nos ut ipsa Ecclesia per fidelium salubre consilium & auxilium fructuosum, status debiti possit habere decorem: & deplorando Terræ sanctæ discrimini & afflicto Romano Imperio properè valeat subveniri, ac inveniri remedium contra Tartaros, & alios fidei contemptores, ac persecutores populi Christiani; nec non pro negotio quod inter Ecclesiam & Principem vertitur, Reges terræ, Prælatos Ecclesiæ, ac alios mundi Principes duximus advocandos.* Huic interfuere Concilio Prælati, Principesque laici penè omne Orientis, Occidentisque, sive ipsimet, sive per Legatos. Cùm Fridericus Imperator ab hoc Concilio ad Concilium provocaret generale, responsum est hoc certissimè esse generale, *quia tam Principes sæculares, quàm Clerici ad illud fuerant invitati.*

Lugdunense Concilium II. numero etiam superius fuit, anno 1274. Præter infinitam multitudinem Episcoporum & Abbatum, Principes & Optimates Orientis & Occidentis penè omnes aut accesserunt ipsi, aut per Oratores affuere. Actum est de restituenda sacræ disciplinæ integritate, de Græca Ecclesia Latinæ recolligenda, & de subsidiis Terræ sanctæ submittendis. Hinc plus satis evincitur, posteriore eo ævo per Romanos maximè Præsules increbuisse & viguisse Conventus hos Generales & mixtos Christiani orbis, ubi causæ temporales & Ecclesiasticæ eo tractabantur charitatis, concordiæ, & simplicitatis ingenio, in quo videtur propria dos esse & tessera Christianæ Religionis.

IV. Trajiciamus modò ad Anglos, qui diutissimè studiosi fuere Ecclesiæ Gallicanæ æmulatores. Anno 1021. Canutus Rex Concilium Vintoniense collegit, cui Duces septem, totidemque Comites interfuere. Author anonymus, qui ejus memoriam ad nos propagavit, Parlamenti nomine illud designavit. Sed facilè suspicamur posterioris ævi eum fuisse Scriptorem, qui sui magis quàm superioris sæculi verba usurparit. Certam non induit formam Angliæ disciplina sacra & civilis, nisi sub Vvillelmo Notho, Hic ipse enim anno 1080. Concilium evocavit ad Juliobonam, cui affuere Episcopi, Abbates, & Consules Principesque. Ejus ævi usu satis trito *Consules* quoque dicebantur, qui aliàs usitatiùs Comites, Ducesque. *Congregatis Episcopis & Abbatibus, Consulibus quoque & cæteris Normanniæ Principibus, celebratum est Concilium.*

Anno 1085. adgressus est idem Rex abstergere & everrere corruptelas omnes Ecclesiarum Angliæ, ut has canonicis aptaret institutis in Concilio & in Consilio Episcoporum & Optimatum Regni. *Episcopales leges, quæ non bene, nec secundum sanctorum Canonum præcepta usque ad mea tempora in Regno Anglorum fuerunt, communi Concilio & consilio Archiepiscoporum, Episcoporum & Abbatum, & omnium Principum Regni mei emendandas judicavi.* Conc. T. To. 10. 403. Controversia illa famosissima de professione obedientiæ quam exigebat Lanfrancus Cantuariensis, quam detrectabat Episcopus Eboracensis Thomas, disceptata fuit in Conventu mixto Episcoporum & Baronum Angliæ, quæ ibi, peræquè ut in Galliis, *Curia* dicebatur. *Lanfrancus ad Curiam venit, à Rege audientiam postulavit, &c. Itaque Regio Edicto, communique omnium decreto statutum est, &c.* Malesb. L. 1. de gis Pon. Angl. Cùm de Primatia ageretur, ambo Romam tandem perrexerunt: contra Alexander II. Papa eam in Anglia terminari voluit suffragiis Episcoporum & Abbatum. Regressis Roma ambobus Præsulibus, causa eorum terminata est ab Episcopis & Abbatibus totius Regni, in Paschalem Curiam Regis congregatis, cui etiam Concilii nomen indebatur. Audiendus hìc rursum Vvillemus Neubrigensis, cujus erant & superiora. *Uterque in solemnitate Paschali ad Regem venit, ibique prolatis in medium partium rationibus, sententiam de negotio Regalis Curia dedit.* Per litteras certiorem fecit Lanfrancus Pontificem in Concilio secundùm se pronuntiatum esse. *In Concilio quod Angliæ per*

vestram

veſtram authoritatem coactum eſt. Ex eodem Lanfranco conſtat Clericos Laicoſque in hanc Curiam conveniſſe. *Convenerunt ad Regalem Curiam ad Ventanam civitatem, in Paſchali ſolennitate, Epiſcopi, Abbates, cæterique ex ſacro & laicali ordine*. Idem ipſe alibi tradit Epiſcopum Eccleſiæ ſuæ renuntiaſſe in Curia Paſchali in manus Regis, aſtantibus Epiſcopis, Laiciſque. *In Paſchali ſolennitate ad Curiam venit, Regi in Conventu Epiſcoporum atque Laicorum Epiſcopatum reddidit*.

V. Cùm Vvillelmo I. huic ſucceſſiſſet Vvillelmus filius Junior dictus, & anno 1102. Londini Concilium adunaſſet, ad repurgationem Anglicanæ Eccleſiarum diſciplinæ, & morum, Anſelmus qui ei præſidebat, accerſiri Barones optavit, nec ægrè impetravit à Rege, quo obſequentiores eos haberet in decretis Concilii obſervandis. Audiendus Eadmerus in vita Anſelmi: *Huic Conventui affuerunt, Anſelmo Archiepiſcopo petente à Rege, Primates Regni, quatenus quidquid ejuſdem Concilii authoritate decerneretur, utriuſque ordinis concordi cura & ſollicitudine ratum ſervaretur*.

Quæ argumento ſunt veriſſimè Concilis Laicos non interfuiſſe, abfuiſſe ſaltem Seſſionibus quæ vacarent rebus merè ſpiritalibus diſceptandis. Nec enim Londinenſi huic Concilio affuiſſent Barones, niſi id à Rege oraſſet Anſelmus. Sed & illud denuo hinc emicat, ſi intereſſent Barones Curiis, Comitiis, Conciliis, ubi cauſæ Eccleſiarum plurimæ dirimebantur: id ſecundùm vota Epiſcoporum factum eſſe, ut Epiſcopalis authoritas adminiculante Nobilium Procerumque concordia & poteſtate, invictiſſimè jam divinas & Eccleſiaſticas leges executioni mandaret. Suppetit & hoc aliud exemplum Concilii Londinenſis anno 1108. adversùs Clericos incontinentiæ deditos. Eadem erat & Regalis Curia, concurrentibus Epiſcopis & Baronibus. Illi Decreta condidere, hi aſſenſu ſuo ea muniere. *Incontinentiæ crimen Rex ſubvertere cupiens, adunatis ad Curiam ſuam in ſolennitate Pentecoſtes apud Londinam cunctis Majoribus Regni, &c. Omnes Angliæ Epiſcopi ſtatuerunt in præſentia Regis, aſſenſu omnium Baronum ſuorum*. Hæc Eadmerus idem in Anſelmi vita.

Longiuſculæ erant hæ Curiæ, & ſimile veri eſt, non confluxiſſe ad eas Epiſcopos, niſi poſtquam dies Feſtos illos ſolenniores propriis in Eccleſiis traduxiſſent. Sic affirmat idem Eadmerus in ejuſdem Concilii Londinenſis deſcriptione. *In ſubſequenti feſtivitate Pentecoſtes Rex Henricus Curiam ſuam Londonis in magna mundi gloria & diviti apparatu celebravit. Qui tranſactis Coronæ ſuæ feſtivioribus diebus, cœpit agere cum Epiſcopis & Regni Principibus quid eſſet agendum de conſecratione electi Eboracenſis*. Innovata pompæ ſolennitate Curiis in his omnibus Reges coronabantur, ab eorum qui conveniſſent Epiſcoporum eminentiſſimo. Inde eſt quòd illi vocitarentur *dies Coronæ*. In Concilio Epiſcoporum & Procerum apud Vindſorium Rex ſucceſſorem Anſelmo deſignavit. *Epiſcopos & Principes Angliæ in unum venire fecit*. Concilium Londinenſe anni 1127. à Matthæo Paris ita deſcriptum eſt, ut ſoli interſint Epiſcopi & Abbates: ſed eò pòſt convenit infinita quædam turba Clericorum & Laicorum, pauperum, divitumque.

VI. Eodem ipſo anno quo fato ſuo functus eſt, Rex Stephanus Concilium Epiſcoporum & Baronum indixerat, quod Eccleſiæ & Regni cauſis extricandis incumberet. Vide quid de eo ſcribat Vvillelmus Neubrigenſis: *Cum Epiſcopis & Nobilibus Angliæ Concilium Londonis celebravit, tùm pro Regni negotiis, tum etiam pro negotio vacantis Eccleſiæ Eboracenſis*. Stephano ſucceſſit Henricus II. & ſub eo in Conciliabulum degeneravit, quod Conciliorum in albo radiaſſet, ſi libertates Eccleſiæ peſſumdatæ in eo, protritæque non fuiſſent, neſcio quarum obtentu Conſuetudinum Regiarum. Ejus hiſtoriam contexuit Matthæus Paris, qui & Barones eò cum Epiſcopis congregat. *Præſentibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, Comitibus, Baronibus & Proceribus Regni*. Ità comparatum eſt; mortalibus hominibus quæ ſalubria parata fuerant pharmaca, ex iis præſentiſſima quandoque exiſtunt venena. Præſentia Baronum in Conciliis fructuoſiſſima & optatiſſima diu fuerat. Anſelmus, quo non facilè quiſquam ab aſſentatione alienior æſtimabitur, eam olim expetierat, & exoraverat à Rege. Hoc verò in negotio exitialis fuit, ubi ex Conſuetudinibus Regiis, ut jactabatur, legibus Eccleſiaſticis vehementiſſimè præjudicatum eſt. Sicut & quando non multò pòſt ab Epiſcopis & Baronibus ea erupit in B. Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum damnationis ſententia, quam revocavit Alexander III. Papa: *Ab Epiſcopis & Baronibus*.

Poſſent vel ex uno Rogerio innumera huc congeri exempla, quibus in Anglia, æquè ut in Francia, liqueret perſæpè indiſtinctas fuiſſe voces Conſilii & Concilii, ſive quòd ibi & perſonæ & res ſacræ civileſque permiſcerentur; ſive quod malim, aliis aliiſque ſeſſionibus explicarentur nunc Regni, nunc Eccleſiæ negotia. Ut puta cùm anno 1177. Reges Caſtellæ & Navarræ diſſidii cujuſdam ſui judicium ad Henricum hunc II. Regem retulere. *Celebravit Rex Londonis generale Concilium, cui interfuerunt Epiſcopi, Abbates, Priores, Comites & Barones*. Et quando anno 1179. Concilium ſimul & Conſilium evocavit, ut Regna ſua in quatuor veluti partes divideret, ita commodiùs adminiſtrandas. *Celebrato magno Concilio apud Vindeshores, communi conſilio Epiſcoporum, Comitum & Baronum diviſit, &c.*

VII. Henrico II. ſucceſſit Richardus, eique Joannes Sine Terra dictus, cui ipſi ſucceſſor datus Henricus III. filius. Inter horum omnium Regna uſque adeo promiſcuè ab hiſtoricis referuntur Curiæ, Colloquia, Concilia & Conſilia, ut non facile ſit diſcriminis aliquid internoſcere: tantum Clericis tribuebatur in temporalia, & tam cupidè Clerici Eccleſiæ cauſas cum laicis communicabant, etſi eorum ſuffragiis non uterentur. Unum referam exemplum ſub eodem Henrico III. Rege anno 1225. *Rex Henricus ad Natale tenuit Curiam ſuam apud Uveſt-monaſterium, præſentibus Clero & Populo cum Magnatibus regionis*. Mox declaratum eſt, quantum jacturæ feciſſet Rex in Gallia, & quantum pecuniæ ad eam labem ſarciendam conferri vellet. A Clero & Baronibus deliberatum eſt, & poſtquam Reſponſa ad Regem perlata fuere, ſolutum eſt Concilium. *Archiepiſcopus & Concio tota Epiſcoporum, Comitum, Baronum, Abbatum & Priorum habita deliberatione dederunt reſponſum, &c. Et ſic ſolutum eſt Concilium*.

Hìc habes Curiam & Concilium, ut tunc loquebantur: Parlamentum & Comitia, ut vocantur inpræſentiarum. Sed & hìc vides, ut hi Conventus adhibiti ſint deinceps, ad exprimendam regno in regni ſumptus & tuitionem pecuniam: ne Clero quidem ea neceſſitate exoluto. Annis ſequentibus frequentiſſima ſunt apud Matthæum Paris exempla, qui hæc perſæpè Colloquia appellat, eo nomine ſubrogato, ut ſuſpicor, in vicem Parlamenti, quod Latinæ conſuetudini nondum ſatis conciliari potuerat. Annis 1242. & 1246. idem ipſe Rex convocavit *Parlamentum generaliſſimum*, ut ingentem emungeret pecuniam. Confirmationi ſuarum libertatum ſemper Clerus novi aliquid præſidii redimebat collata Eccleſiarum pecunia.

VIII. Mortales exuvias abjiciente Henrico III. anno 1273. ſucceſſor & filius patre major Eduardus I. Parlamenta complura collegit. Ea ſigillatim adnotavit Valſinghamus; aderant Prælati & Barones: pecuniaria ſubſidia, quibus Regi tuenda erat Reſpublica, locupletiſſima & perpetua erat deliberationum ſeges. Non rarò Clerus invaleſcebat

ad suæ immunitatis defensionem, potissimùm verò post illam Bonifacii VIII. Decretalem alicubi suprà à nobis commemoratam; sed cùm non posset tutela & benevolentia Regia citra exitium carere, necessitati tandem cedebat; ut onus sin minùs auferri, at allevari impetraret. Sed illud in Valsinghamo studiosè expendendum est, Concilia rarescere in dies, increbrescere Parlamenta: Clerum & Nobiles mutua se ope suffulcire, ad libertatis incolumitatem: Reges & Comitia adversùs inimicos Regni conspirare: à Clero quandoque perfugium haberi ad Papam, ut ad vindicem Ecclesiasticæ libertatis: recuri aliàs ad rutionem Regis contra insidias molestiasque aliunde ingruentes in privilegia sua; denique Clero Comitia quidem hæc sua charo constare, ubi tanta corraditur inferturque in Regium fiscum pecunia: sed tanti esse, sed multò pluris esse libertates, pecunia utique chariores.

Anno 1310. Successit Patre minor Eduardo primo secundus, sub quo iisdem Parlamentis, Conciliisque major etiam accessit potestas. Sed tantum ei tandem molestiarum illatum est, ut facilè persuaderi sibi passus sit, quo Eduardo filio, ejus nominis tertio, Imperium resignaret, avi quàm Patris similiori Anno 1327. futuro. Id ab illo præstitum est in Comitiis Regni, in quæ Clerus, Nobilitas, & plebejæ Communitates, seu Civitates convenerant. Tum enim demum, aut cœptum est fieri, aut apertiùs observari, ut etiam hæ Plebejæ *Communitates* Clero & Nobilibus ad Comitia Regni conflanda accederent. *De communi consilio & assensu Prælatorum & Comitum & Baronum, & aliorum Magnatum, necnon Communitatum totius regni, spontanea abdicatione.* Enumerat Valsinghamus sub hoc Eduardo Anniversaria Parlamenta, plura nonnunquam eodem anno celebrata. De his affirmari omnino possunt, quæ de superioribus supra observata sunt. Non excidet locus hìc, quo manifestè seponuntur in iisdem Comitiis Anno 1333. tres Conventus, qui alibi permisceri videbantur, *Vocavit Rex Angliæ Prælatos & Magnates apud Nothingam pro consilio, & aliis tractatibus habendis ibidem. Et tunc ordinavit Parlamentum Londoniense. Et Archiepiscopus convocavit Clerum ibidem ad sanctum Paulum.* A Consilio Regio, in quo Rex cum Episcopis & Optimatibus sedet, indicitur, ut hìc perspicis, Parlamentum: & ex occasione Parlamenti ansam captat Cantuariensis Præsul convocandi vel Concilii, vel Conventus Generalis Cleri. Quæ tria Conventuum publicorum genera, ut apertiùs in dies sejungebantur, ita & in historicis manifestiùs distinguuntur monumentis.

IX. Non pertexam seriem eorundem Parlamentorum, sive Comitiorum sub Richardo II. Rege Eduardi III. filio, avi quàm Patris similiori, unde & luctuosissimis dissensionibus ac bellis convulsum est Regnum. Adde quòd cùm Clerus suas seorsim Congregationes frequentiùs celebraret, jam ferè Comitia civilibus in rebus tractandis tota erant, nec ea in iis Episcopi qua quondam pollebant authoritate, ut quæ retro fluere & labi cœpisset, ex quo Plebeji in Comitia sunt admissi. Hinc in his Comitiis sæpiùs postea, quàm quondam tumultuatum est, eorumque Decreta persæpè Reges Privati sui Consilii edictis everterunt. Hinc illæ ebulliere ex eodem Valsinghamo querelæ sub Richardo II. Rege anno 1382. *Multa sunt & alia, quæ statuta sunt ibidem. Sed quid juvant statuta Parlamentorum, cùm penitus ex post nullum sortiantur effectum? Rex nempe cum Privato Consilio cuncta vel mutare, vel delere solebat, quæ in Parlamentis antè habitis tota regni non solum communitas, sed & ipsa Nobilitas statuebat.*

Ex eodem Historico perspicuum est, in Parlamentis Clerum propriam sibi in Cameram sejunctim convenisse, & in sumptus regni ita demum aliquid opis contulisse, ut id damni pensaret novo quopiam parto priscæ libertatis & immunitatis munimento. Ubi verò Viclephi pestilentissima hæresis Angliam depasci cœpit, tum plebes & civitates in Clerum furere, in libertates & opes Ecclesiæ odio inflammari. Insanos errores damnavere Archiepiscopi Cantuarienses in Congregationibus Episcoporum & Theologorum, vel Canonistarum. In Anglia enim, ut & in Gallia, id genus Congregationes Conciliorum in locum succedere visæ sunt. Nec Anno 1408. secus res habuit inter tumultuationes schismatis Avenionensis. Francorum vestigia consectati sunt Angli, nisi quòd Cantuariensis Archiepiscopus & Primas antiquę authoritatis suę retinentissimus fuit in convocando sejunctim Clero Anglicano, sive ut schismati medicinæ aliquid faceret, sive elidendæ Viclephi hæresi, sive denique demerendæ gratuitis donis protectioni & tutelæ Regiæ, qua carere jam multò minùs poterant quàm olim Ecclesiæ, quando Viclephi veneno imbutæ civitates, subinde in terras & res Ecclesiæ omnes impetum facturæ videbantur.

X. Jam usu receptum fuerat temporibus Regum Henrici V. & VI. ut quoties Parlamenta cogerentur, colligeret & Archiepiscopus Cantuariensi eodem ipso loco & tempore Synodos, ubi tractaretur, & de donis Regi offerendis, annuendisque, & de temporalibus cæteris ac spiritalibus Regni necessitatibus. Ita enim disertè Harsfeldius: *Solet quibus temporibus Parlamenta indicuntur, & Clerus ex Rescripto Principis ad Synodum, quam convocationem appellant, evocari.* Non dissimulat author, quæ tunc Congregatio dicebatur, eam olim fuisse Synodum, aut Concilium. Locus idem erat, & tempus, ac Parlamenti, sed diversa Camera, quod in plerisque nomen supereſt. Addit porro ab Archiepiscopo Cantuariensi Chichelejo, ab anno 1415. ad 1459. quod fuit tempus ejus Pontificatus, collectas fuisse Synodos istiusmodi quindecim, binas quandoque intra unum annum, quarum Acta Cantuariensi in Tabulario recondita erant. Si fursum retro revolveremus Historiam Harsfeldii, Synodi hæ occurrerent nobis paulò distinctiùs expressæ, & à Parlamentis disjunctæ, quàm apud alios historicos, supra suis quosque temporibus relatos. Non abludit tamen à vero, Scriptores singulos sui quemque sæculi ingenium meliusculè depinxisse, Harsfeldium autem etiam inopinum priscas historias nonnihil deflexisse ad sui temporis mores, & stylum. Hist. Eccles. sæculo 11. c. 4.

XI. Pœnitet me & pudet hujus meæ prolixitatis. Cursim ergo reliqua Christiani Orbis Regna perstringam. Nemo nescit Germaniæ eandem fuisse politiam sacram, ac Galliæ, jam usque à temporibus Caroli Magni, in Conventibus sacris civilibusque. Anno 1022. Concilium Aquisgranense celebrabatur eodem loco & tempore, quo Henricus II. Comitia Imperii convocaverat. Sic enim vetustum Chronicum Cameracense: *Cùm fortè Henricus Imperator in Aquisgrano Palatio tam de Ecclesiasticis, quàm de sæcularibus pertractaret, in ipsa interim Ecclesia Provincialis Synodus ab Episcopis celebrata est.* Deliberabatur ergo de causis Ecclesiæ, & in Comitiis, quæ in Palatio habebantur, & in Concilio, quod simul cogebatur in Ecclesia, pro causarum diversitate mixtarum, aut merè spiritalium. Die & pompa quaque solenni Imperatorem cingebant Episcopi, & Principes Germaniæ, ut narratur à Sugerio colloquium Innocentii II. Papæ & Lotharii Imperatoris apud Leodium. Tota hìc retexenda esset Germaniæ historia, si vel animus, vel otium esset de ea tam prolixè, quàm de Gallia, Angliaque disputare. Uno verbo rem conficiam: ipsa Imperii etiamnunc membrorum, Principumque constitutio, gloria ipsa Principum Imperii, qua Episcopi gaudent in Germania, uti & potestas & jurisdictio quæ nomen ipsum & gloriam consectatur; satis argumenti habet, ut hinc evincatur reciproca illa communicatio prærogativarum Reipublicæ & Ecclesiæ Germanicæ.

XII. Nec

XII. Nec aliter de Hungaria existimandum est, quæ ex Imperio olim decerpta videtur fuisse. Anno 1030. consilium cepit Conradus Imperator ejus Regni sub Imperii jugum rursus mittendi. Authore autem Carthuitio Episcopo, in vita sanctissimi Regis Hungariæ Stephani: *Tunc Rex Stephanus Episcoporum & Principum coacto conventu, in patriæ defensionem totius Hungariæ exercitum evocavit*. Cum Episcopis & Principibus paulò ante mortem egit idem Stephanus, ut in Regnum sibi filius substitueretur. *Accersitis Episcopis & Primoribus Palatii*. In Poloniæ Diætis amplior est etiam quàm in Germania Episcoporum potestas. Jam inde is usus erat, cùm anno 1041. Casimirum Principem Regium suæ gentis è Cassinensi Cœnobio ad Poloniæ solium revocaverunt. Episcopi & Palatini Proceres in ea coierant Comitia, ubi communi id consensu statutum est; aderant & minorum gentium Nobiles paucissimi. Audi Longinum ejus politiæ nobis arcana retegentem: *Pontificibus interim & Palatinis, ex quibus maxime, Ecclesiastico videlicet & sæculari statu, universum Corpus Consilii apud Polonos ad promovendam Rempublicam concinnatur, nonnullisquo aliis Baronibus, paucis tamen admodum in Gnesnensem Metropolim convenientibus, Stephanus Gnesnensis Archiepiscopus de Casimiro deligendo sententiam dixit, quam omnes sunt secuti*. Qua vetustissima tabella, hodierna Poloniæ administratio exhibetur luculentissimè. Perdiu antè ex eodem Longino, nimirum anno 968. cùm Geisa Hungariæ Princeps Adeleidem sororem Miceslai Principis Polonorum conjugem sibi copulari postularet, obsecutus est ejus votis Miceslaus, consilio usus Episcoporum & Baronum Regni: *Petitione audita, & in Consilium Prælatorum & Baronum suorum relata*. Eo ex conjugio natus est B. Stephanus Hungariæ Rex. Cùm anno 999. vivere desisset Miceslaus in Polonia, successit filius Boleslaus *favore Prælatorum & Baronum Poloniæ*. Ea fuit primigenia Poloniæ & Hungariæ disciplina, tam consentanea Germanicæ, quàm Germanica Franciæ; quòd non possint non fontis sui saporem rivuli inde scatentes retinere.

XIII. Imitatrix ferè non fuit Hispania, nisi sui ipsius, & Conciliorum Toletanorum antiquissimorum, quæ Comitia fuerant olim Generalia: quando eisdem inhæsit moribus post annum Christi millesimum, cogendis Episcopis & Optimatibus in Concilia sub auspicio & authoritate Regum. Ejusmodi fuit Concilium Legionense anni 1012. *Convenimus apud Legionem, in ipsa sede B. Mariæ, omnes Pontifices, & Abbates, & Optimates Regni Hispaniæ, & jussu ipsius Regis, talia Decreta decrevimus, quæ firmiter teneantur futuris temporibus*. Ibi porro decretum est, ut in futuris Conciliis causæ primùm Clericorum dirimerentur. *In primis censuimus, ut in omnibus Conciliis quæ deinceps celebrabuntur, causæ Ecclesiæ prius judicentur*. Aliæ ergo quàm Ecclesiarum causæ in his versabantur. Erant ergo mixti Conventus, ubi post causas Clericorum, disceptabantur quæ ad Regem, mox etiam quæ ad laicos spectabant. In VII. quippe ejus Concilii Decreto ita sancitur: *Judicato ergo Ecclesiæ judicio, adeptaque justitia, agatur causa Regis, deinde populorum*. Ei decreto accuratissimè paruit Concilium Coyacense anni 1050. Rex, Regina, Episcopi, Magnates, præsto erant; cœptum est à causis Cleri, tum ad Regis populique negotia deventum est. *Ego Ferdinandus Rex & Sancia Regina, ad restaurationem nostræ Christianitatis fecimus Concilium in castro Coyaco, in Diœcesi Ovetensi, cum Episcopis & Abbatibus & totius regni nostri Optimatibus*. Ejudem generis fuit & Concilium Jaccense anno 1060. ubi Officiis Ecclesiasticis Gothicæ linguæ expunctis Romana adscita sunt. Sequentium sæculorum historiam qui scriptis illustravere, ii mores delineant, Conventusque Gallicanis persimiles. Schismate Avenionensi bacchante discebantur omnia in Congregationibus mixtis, ubi à Prælatis Rex scisitabatur, quid factu consultissimum esset. Preuves des Lib. Gal. c. 20. n. 5.

XIV. Prolixitati huic nostræ minùs irascentur, quibus comperta erit rei quam tractamus gravitas, necessitas, & immensitas demum quædam. Hìc summatim commonebo, æquissimam fuisse Episcopis causam tantisper ab Ecclesiis suis discedendi, ut his se sisterent Conventibus, qui habebantur pro Conciliis Nationalibus, pro Comitiis etiam Generalibus; sed quibus disceptarentur majores quæque Ecclesiarum causæ, ubi propugnandæ erant earum libertates, tuendæ immunitates; asserenda illis Regum benevolentia; ubi Regno & Principi ferre suppetias, Nobilium Procerumque concordiam colere, populos allevare, ab his vel illis imminentes quandoque amoliri insidias, Evangelicæ legis radios aspergere civili Reipublicæ administrationi, Christi Regnum in ipsis Regum Aulis soliisque firmare; ubi, inquam, hoc opus Episcopis, hic labor, hic industriæ & charitatis fructus erat. In hæc enim oculos animosque defigebant sanctissimi quique Episcopi, nec vano vanissimæ pompæ splendore deludi se patiebantur.

CAPUT LVI. *P. 4. l. 2. c. 78.*

De Conventibus Cleri Generalibus, & de Synodis Urbis Regiæ, post annum Christi millesimum.

I. Exordia Conventuum Cleri generalium, ex quo Comitia Regni habebantur.

II. Quæ rationes congregandi sejunctim Cleri.

III. IV. Cur generales nunc Cleri Conventus nomine Concilii abstinent & authoritate? Quàm simile veri sit, utroque uti potuisse.

V. Rationes ad id aliæ ex horum historia Conventuum.

VI. De Conventibus Episcoporum Regia in urbe fortè tunc hospitantium.

VII. Quantæ non utilitatis tantùm, sed & necessitatis sint hi Conventus, & quantum reverentiæ eorum Decretis exhibendum sit.

I. TOt Episcopalibus Conventibus utroque superiori Capite perlustratis, sustinere calamum, & aliò traducere poteramus. Clerum Regni spectavimus congregatum in Consiliis Regum, in Nationalibus Conciliis, in Parlamentis, & in Regni Generalibus Comitiis. Si non placet Cleri Conventus dici, nisi ubi solus confluit, Nobilibus & Laicis denique omnibus exclusis: ejusmodi quoque non pauci observati sunt hactenus. 1. Cùm in Comitiis Regni vel Parlamentis suam separatim in Cameram secedebat Clerus. 2. Ubi Rege Parlamentum convocante, Clerus eò se conferens, privatos suos in Ecclesia Conventus occasione data celebrabat, cùm Parlamentum in Palatio coiret. 3. Quando jam extra Parlamentorum tempora Clerus solus congregabatur, jubente vel permittente Rege, & de gravioribus Ecclesiæ negotiis ea decernebat, etiam de sacræ Disciplinæ regulis, quæ Regi oblata, in ejusque altiori Consilio probata, ab eo confirmarentur, diplomate Regio publicarentur, & ea induerentur authoritate & executionis facilitate, qua ipsa Regum Edicta. Hoc peculiariter tertium genus est, quod Conventuum Cleri Generalium nomine nunc significatur. In primo enim genere Camera erat una & primaria Comitiorum Regni tripartitorum. In secundo Concilii potiùs species erat, vel nihil admodum erat, quod à primo differret. Sed ex illo tamen primo & secundo genere exortum est tertium. Ubi enim insuevisset

Cle-

Clerus, vel in Cameram Parlamenti unam, vel eodem tempore in Ecclesiam convenire, solus tandem convenire cœpit extra Parlamentorum loca & tempora.

II. Nec siluimus superioribus Capitibus, quæ Clerum impulerint causæ, ut sejunctim congregari averet. 1. Multa ei disceptanda erant, ad quæ nec suffragii, nec consilii jus Laicis annui poterat. 2. Ubi populus, quem Tertium Statum vocant, in Comitia accersiri cœpit, non eam in illo Episcopi, atque in Nobilibus experti sunt consensionem animorum; sed nec in eandem consiliorum societatem illum ut advocarent, adduci potuerunt. 3. Cum cœperunt Parlamenta & sedere Parisiis, & toto anno perpetuari, non jam eò adcurrere Episcopi potuere, residentiæ retinaculis devincti. Quocirca & aliæ commentandæ fuere conveniendi rationes. 4. Cùm rariora & ipsa cœperunt esse Generalia Regni Comitia, nec in iis aliud quidquam magis laboratum est, quàm ut ad belli Regnique sumptus necessarios pecunia corrogaretur; conducibilius Clero visum est convenire sejunctim, ne iisdem cum Laicis subjiceretur tributis, hoc est, ne libertatibus & immunitatibus suis penitus excuteretur, & ut rursus tuitionem Regiam donis spontaneis emereretur. 5. Quando Carolo VII. Regni clavum moderante, exigi tributa cœpere nullis propter Anglorum in Gallia grassationes collectis Comitiis; & quando Ludovicus XI. Ludovicus XII. & Franciscus I. eundem ferè retinuere morem, ut usu firmatum: Reges ipsi ne Cleri ope & subsidio carerent, utque priscam suam in Clerum observantiam retinerent illibatam, utrumque Cleri ordinem colligi jussere, ut Regia protectio Ecclesiæ donis gratuitis & coleretur, & arctiùs stringeretur; nec Regni necessitatibus prorsus deesset, quæ Regni portio splendidissima est. 6. Ubi denique luctuosissimum illud Avenionense schisma Ecclesiam tandiu dilaniavit, non alia illi usquam medicamenta aptiùs instrui potuere, quàm in his Cleri Conventibus Generalibus, Regia authoritate munitis. Subtracta est summis Potestatibus obedientia; terror injectus iis qui propriæ dignitatis, quàm unitatis & salutis Ecclesiæ Christi, cujus sibi Vicarii videbantur, cupidiores essent: denique tantùm non cogendi fuere, ut summa sede descendere, quàm exturbari mallent. Regia ad id potestas plus habebat momenti & virium, quàm sola unius Regni Præsulum authoritas. Et in re spiritali tamen Episcopos consilio suo Regibus prælucere necessum erat.

III. Hinc verò sublucere videtur solutio quæstionis, alioqui non facilè extricabilis: Ecquid causæ sit, quamobrem tot & tantorum Conventus Episcoporum, ne ipsi quidem sibi nomen, jurisdictionem & authoritatem Conciliorum induerint. Nam & antiquissimo & medio ævo usuque Synodi vel Concilia Græcis Latinisque dicebantur Conventus Episcopales omnes, rebus Ecclesiæ tractandis aggregati. Synodi Græco, Concilii Latino sermone, Congregationis Gallicano, una eademque significatio est. Quin ergo & Synodi & Concilia dicantur hæ Cleri Congregationes? Suprà ostensum est Synodi & Concilii nomine honestatos esse Conventus complures mixtos, quibus non æquè id conveniret. Unde ergo & olim tam liberales ac prodigi & nunc tam parci evasimus in harum vocum gloria communicanda? Nec nominis nos sola fatigat controversia, sed rei, & quidem potissimùm. Hi enim nunc Conventus nihil omnino explicant jurisdictionis, nihil præcipiunt Episcopis, hortamenta tantùm adhibent, censuras ne in Laicos quidem contorquent ullas. Agitur tamen in illis de spiritalibus & temporalibus Ecclesiæ rebus. Convocationis litteræ & mandata Deputatorum id pollicentur. Etsi autem non tractaretur in eis nisi de re Ecclesiæ temporali, ejusmodi est Christi patrimonium, pauperum census, ejus dispensatio, confirmata annuis donis Principis protectio, ut inter causas Ecclesiæ spiritales meritissimò numerentur. Sunt prisci, sunt & medii ævi Concilia, ubi non aliæ quàm hoc genus causæ tractatæ sunt. Denique ponderantur publicanturque in his Conventibus Decreta, regendæ & repurgandæ disciplinæ appositissima. His rationum momentis meritò illis vendicaretur nomen & decus Concilii. Ecquid ergo rei est, ut se ipsi eo honore spolient, ut nomine, ut authoritate Concilii & jurisdictione abstineant: ut toties laborarint ad Concilia Provincilia habendi libertatem & consuetudinem revocandam, quorum aliquantò minor esset necessitas, si hi Conventus Cleri pro Conciliis Nationabilibus observarentur, ut Aurelianensia quondam Concilia, & innumera propemodum alia sub Carolo Magno, Ludovico Pio, Carolo Calvo; ut denique in Hispaniis Toletana?

Assemblée.

IV. Ea quæstio est, proponenti operosa, solvere adgredienti longè operosissima. Opinati sunt nonnulli summa ea athoritate, qua sæculis XI. XII. & XIII. per Legatos suos usi sunt summi Pontifices, ut Concilia ipsimet convocarent, illis præsiderent, eorum decreta trutinarent & promulgarent: summa, inquam, ea Pontificum potestate hos Cleri Conventus antiqua jurisdictione sua orbatos fuisse. Vereor ut constare possit ea opinio. Præfuerant Legati Pontificis Generalibus olim Conciliis omnibus, nec de eorum authoritate quidquam decerpserant. Concilia Gallicana ab his convocata Legatis, & quibus illi non affuere tantùm, sed & præfuere, verissima fuere Concilia; & in eis Episcopi jurisdictionem suam validissimè exercuere. Cleri Conventus cujusmodi nunc sunt, in usu necdum erant, ita non poterant frustrari jurisdictione sua.

Similius ergo veri est, eo excussam esse pristinam jurisdictionem his Cleri Conventibus, & vel ipsis persuasissimum jam fuisse, Conciliis Nationalibus jam se non accenseri, quòd, ut rem ab altissima origine repetamus, sæculis XI. XII. & XIII. non conveniret Clerus universus, nisi ad Concilia Regia, ad Concilia Nationalia mixta, ad Parlamenta, ad Comitia Regni, Proceribus & Nobilibus ubique circumseptus, & non aliud quàm portio Conventus illius generalioris. In Conciliis, fateor, Universalibus, seu Nationalibus, erat penes Clerum luculenta & latè fusa jurisdictio, qua pœnæ canonicæ omnis generis decernebantur. At sæculo XIII. jam non fuere propemodum nisi Consilia & Parlamenta, quibus Concilii nomen adhuc appingebatur, at Concilia verissima prisco more dici vix aut æstimari certè poterant, in quibus Laici tantum possent. Ita insuefactus est Clerus jam non uti potestate Conciliorum. Adde quòd ubi sæculo XIV. dissiliere Parlamenta antiqua in plures disjunctos Conventus; & ubi tum Clerus sibi sejunctim coire cœpit, non eæ illi fuere conveniendi causæ, quæ excitarent innovarentque authoritatem antiquorum Conciliorum Universalium. Namque aut congregatus est Clerus, ut Decimas, aliaque spontanea dona Regibus decerneret, in quo ponderis & splendoris non tantum erat, quantum ad Conciliorum Universalium gloriam desiderabatur. Poterat ea causa spiritalis dici, & in Concilio disceptari; sed Concilio maximè Universali aut Nationali illud accedere decuisset, jam congregato, jam de morum disciplina tractanti. Quid enimverò jurisdictionis exerere, quæ fulmina vibrare poterat Conventus Episcopalis, gratuitis potissimùm donis Principi decernendis destinatus? Erant & eæ temporum molestiæ, ubi Clerus his donis nonnisi subinvitus assentiretur. Non ergo expectandum erat, ut authoritatem quam maximam posset, aut sibi sumeret, aut explicaret.

V. Aut difficilimis temporibus coaluit Clerus, utputa Philippi Pulcri, & schismatis Avenionensis, & in his rerum commissuris consentaneum erat, ut sub Regis potiùs authoritate Clerus delitesceret.

ret. Non in his enim Conventibus de disciplina morum purganda poliendaque quærebatur, quod proprium pensum & munus est Conciliorum Nationalium. Id unum laborabant tunc Episcopi, ut Romam Galliæ conciliarent; aut nisi remitteret dissensionum vis, ut concordiæ vincula, interim temperamenta discordiæ aliqua meditarentur; aut ut rationes vestigarentur expeditissimè opprimendi schismatis, & pertinaces suæ dignitatis amatores ad id coarctandi, ut ea sponte abirent. Non eæ erant hæ causæ, in quibus Clerus Gallicanus vel jurisdictionis suæ vim, vel fulmina & censuras experiretur.

Erat & eorum Conventuum ea forma, quæ à Nationalibus Conciliis non parùm dissideret. Non enim illos congregabat Rex, nisi ad inquirendum, quid sibi Clerus consilii impertiret. Bituricensis Congregatio Cleri anno 1438. vix pondus & nomen sustinere poterat Concilii, cùm ejus scopus is unus, is labor esset, ut ex Constantiensis & Basileensis Conciliorum Decretis ea excerperet, quæ moribus Ecclesiæ Gallicanæ magis consentirent, & Pragmaticæ Regis Sanctioni inserta promulgarentur. Non ea erant Cleri decreta, sed consilia & quasi prudentum responsa, quibus Rex commoneretur. Ecqui enim potuisset etiam Nationale unius gentis Concilium duobus Conciliis Oecumenicis quasi dominari, ex eorumque decretis, assentiri his, illis in totum, aut ex parte refragari? Cùm verò inflexa & variè contemperata ibi fuerint Decreta Basileensis Synodi, quæ speraretur his additamentis assensura: hinc apparet non ea fuisse certa Concilii Decreta cujuspiam, sed deliberationes, interim suspensas, & aliunde aptas ac religatas. Postremò nec ibi erat idonea jurisdictionis aut censurarum materia. Idcirco & eò tandem desiit hæc Cleri Congregatio, ut excerpta sua Decretorum Basileensium, cum additamentis, Regi offerrentur, qui Pragmaticæ suæ includeret, ad Senatumque Parisiensem mitteret, terrore pœnarum civilium ad urgendam executionem accessuro.

Hæc ratio conveniendi, deliberandi, nihil concludendi, nisi ut proponatur Regi, non tractandi, nisi de causis quibusdam generalibus, ubi jurisdictioni & censuris nihil admodum loci supereset, hæc inquam ratio cùm semel in Conventus Cleri influxerit, insederitque ducentis jam admodum annis, hinc factum est, ut illis excidetit prorsus nomen, authoritas & jurisdictio vetustissimorum Nationalium Conciliorum. Ab annis sanè centum augustissimi hi Conventus complurimas & præstantissimas edidere regulas, ad morum castimoniam, ad integritatem disciplinæ revocandam. Sed nec eo potissimùm illi convocantur fine, nec eo maximè occupantur. Indubium est, antiquioribus sæculis Episcopales ejusmodi numerosioresque Conventus, in album relatos fuisse Nationalium Conciliorum. Sed illis aut Patriarcha erat, aut Exarchus, qui præesset, qui convocasset, aut Primas. Aut à Rege ipso convocabantur, quo Regno in universo eam vim obtinerent, quam Provinciales Synodi singulis in Provinciis.

Perneccessaria olim fuere hæc universalia Concilia, ad fingendam formandamque primò Ecclesiæ disciplinam. At ubi in immensum exaggerata est cumulum multitudo Canonum & Decreorum, jam non eadem incubuit necessitas eorundem Conciliorum. Diximus suprà Augustini ævo Ecclesiam Africanam inflammatam desiderio disciplinę attollendę ad summam quemdam perfectionis apicem, statuisse ordinaria & anniversaria ut haberentur Concilia universalia. At sapientia & charitate pari illustres Episcopos illos, fatigavit, & tædio affecit illa annua discursatio ad Synodos universales, quas & ipsi intellexerunt non semper æquè necessarias esse. Ideo & ab illis statutum est, ut tum extraordinariè coirent, cùm eas necessarias sentiens Archiepiscopus Carthaginensis indixisset. Toletana olim Concilia in Hispaniis & Aurelianensia aliaque in Galliis extraordinaria fuere, longoque ex intervallo indicebantur. Ordinarii ergo cùm sint Conventus nunc Cleri in Gallia, vel hinc intelligitur universalia ea non esse, aut nationalia Concilia. Et quanti objicerent se scopuli obicesque stata volentibus celebrare Concilia universalia, cùm tanti obstent Concilis Provincialibus? Hinc ab annis amplius ducentis mirari par est tot Cleri Conventuum generalium temperantiam sapientiamque, qui mediocri & tranquilla frui potestate maluere, quàm jure suo ad majorem eluctari perfractis tot difficultatum molibus.

VI. Conventus Episcoporum, qui in civitate fortè Regia reperiuntur, non parum habent cognationis cum iis, de quibus verba modò faciebamus. Non facilè iis nomen Concilii excuteretur, & authoritas, si à loci Metropolitano convocarentur, & is ipse præsideret. Evicimus enim hactenus nomine & gloria Conciliorum donatas esse eas Synodos, quæ ad eum modum Constantinopoli coibant, & in aliis Imperiorum vel Regnorum principibus civitatibus; unde & ejusmodi non paucæ Synodi in generali Conciliorum consarcinatione occurrunt. Ex Innocentii III. Epistola, è qua decerpta est Decretalis, quæ fulget in corpore Juris, edocemur id decretum adversùs hæreticos concinnatum fuisse à Cardinalibus, & ab Archiepiscopis, Episcopisque tum Romæ commorantibus: *De communi fratrum nostrorum consensu, assensu quoque Archiepiscoporum & Episcoporum, apud sedem Apostolicam existentium.* In prima & principe Christiana Reipublicæ civitate, non potest non semper Episcoporum turba quædam versari non mediocris. Affirmat Urbanus IV. cœptam esse à se celebritatem annuam sanctissimi Corporis Christi, cum plurimis Archiepiscopis & Episcopis, qui tunc fortè Romæ degebant. *Cum omnibus Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum Prælatis tunc apud sedem Apostolicam commorantibus.*

C. Vergentis. Extra. De Hæreticis.

Epist. 1.

Non facilè quisquam divinabit, qua demum re deficiant hi Conventus, ut ne Conciliis inscribantur. Nec nunc tamen Synodus, sed Consistorium dicitur, ubi summus Pontifex cum Cardinalibus & cum Episcopis Romæ tunc fortè demorantibus consultat. Episcopi Provinciæ Remensis in Concilio Provinciali apud Compendium anno 1277. statuerunt, ut quotannis Lutetiæ convenirent intra quindecim dies à Pentecoste, ut communi ope & deliberatione conspirarent in sui adversùs Capitula sua tuitionem. *Ordinatum est inter nos consensu unanimi, quod nos annis singulis in quindena Pentecostes personaliter conveniemus Parisios; ibidem tam de communibus, quàm de propriis negotiis insimul tractaturi.* Non poterant hi extra Provinciam suam Episcopi Lutetię Synodicum Conventum celebrare: at si eos ibi Archiepiscopus tum Senonensis collegisset cum Episcopis suæ Provinciæ, quis ausit ejusmodi Cetui nomen Concilii abrogare? Provinciale id tunc extitisset Concilium, cum accessione Episcoporum quorumdam alterius Provinciæ. At si Episcopi Provinciæ Senonensis eò vocati minimè fuissent, Concilium fuisset, finitimum iis quæ Constantinopoli olim ex inopinato concurrebant, convocante Archiepiscopo, & Synodalem explicabant jurisdictionem.

Sed ut in Concilio Chalcedonensi fuere, qui ei Concilio occurrentium Episcoporum ab Archiepiscopo Constantinopolitano coactorum Synodicam vim & potestatem demerent; unde contigit, ut solo usu & antiqua consuetudine hoc illi nomen jusque astrueretur. Ita possit quis argumentari sola desuetudine potuisse eam Concilii potestatem & gloriam his Conventibus abrogari. Anno 1640. Archiepiscopus Parisiensis censorio stigmate inussit librum inscriptum *Optamus Gallus*, accitis Provinciæ suæ Episcopis. Illud olim habitum dictumque fuisset Concilium Provinciale. At Episcopis his

ipsis

ipsis qui eò convenerunt, non aliud visa & dicta est, quàm *Congregatio Provincialis*. Et nihilo tamen minùs pœnæ canonicæ & censuræ decretæ sunt in eos, qui eum librum aut lectitarent, aut retinerent. *Censuris eos ac pœnis Ecclesiasticis obnoxios decernimus, ac decrevimus*. Archiepiscopi & Episcopi qui Parisiis tunc versabantur, Censuræ subscripsere illi quidem, at pœnas silvere Canonicas, ut qui extra Provinciam suam nihil possent jurisdictionis exercere.

VII. Quanquam autem hi generales & particulares Episcoporum Conventus, jam inter Concilia non censeantur, quo nomine diutiùs quàm authoritate gavisi sunt: ii tamen sunt, quibus singularis quædam & religiosa sit observantia impendenda. Episcopi sunt enim, in unum congregati, Apostolorum successores, sponsi & parentes Ecclesiarum, Christi charitatem & potestatem sibi commendatam circumferentes. Episcopi sunt in nomine Christi congregati, de Imperii ejus incremento tractaturi, Spiritu Christi supernè illos collustrante. Hinc horum Conventuum mira utilitas, summa quandoque necessitas. Adeoque & qui his adsunt Episcopi pro ministerii sui sanctitate, sua in his præsentia & strenuitate abundè compensant, quidquid detrimenti ex eorum absentia potest Ecclesiæ invehi. Non obest particulari Ecclesiæ, quod universę Regni Ecclesię compendiosum est.

CAPUT LVII. *P. 4. l. 2. c. 28.*

De Conciliis Provincialibus post annum Christi millesimum.

I. Sæculi XI. *Concilia convocabantur à Principibus & Prælatis. Episcopi & Proceres, Clerici & Laici eò conveniebant.*

Quo id discriminè interpretandum sit.

II. De Conciliis Provincialibus. Cur Hildebertus sui confirmationem à Papa optarit consequi.

III. Cur Tricassimo Concilio, ubi trutinata est Regula Equitum Templi, tres Nobiles laici interfuerint.

IV. Decreta Pontificum ad urgendam horum Conciliorum convocationem.

V. Concilii Lateranensis IV. egregia decreta de Conciliis Provincialibus anno quolibet habendis; & de Testibus Synodalibus, qui observent, quæ maximè vitiorum pestes in Provincia qualibet serpant.

VI. In Conciliis Provincialibus inquirebatur, an Beneficia collata fuissent.

VII. Sequentibus iterum Conciliis urgent Romani Pontifices, ut quotannis per Provincias indicantur Concilia.

VIII. Quæ tunc quotannis, paulò post altero, inde & tertio saltem quoque anno jubentur colligi. Quibus de rebus ibi agendum.

IX. Variæ observationes in Concilia Provincialia post Tridentinum in Galliis & alibi habita. De eorum confirmatione à Papa, de eorum examine à Congregatione Concilii.

V. De præsentia laicorum in Conciliis Provincialibus.

XI. Tarditate & raritate, inde etiam cessatione Conciliorum Provincialium, funditus interiit jurisdictio Ecclesiastica. De Congregationibus Provincialibus.

I. COnciliis Provincialibus antecellunt alia quædam universaliora, numerosiora, illustriora; sed illis vicissim singulare accedit decus ab antiquitate, à frequentia, & à necessitate, cùm bina anno quolibet quibuslibet in Provinciis melioribus Ecclesiæ sæculis celebrati juberentur. Elucet autem in iis mira quædam varietas, ut non iidem semper intersint, non ab iisdem semper frequententur. Concilio Mesomensi anno 995. quod à Legato Papæ convocatum est, affuere præter Episcopos & Abbates, Goffridus Comes, & complures alii. Concilio Ravennati anno 997. quod Metropolitanus indixerat, interfuere Episcopi & Presbyteri sedentes, Diaconi stantes cum reliquo Clero. *Cum pluribus Episcopis & Presbyteris Ecclesiæ residens Gerbertus Præsul ejusdem Ecclesiæ, à stantibus Diaconibus & cuncto Clero.* Convocatum est Concilium Pictaviense anni 999. ab Aquitaniæ Duce Vuillelmo. *Guillelmo Pictavienſi Comite convocante Concilium.* Affuit Archiepiscopus Burdigalensis cum Episcopis & duodecim Abbatibus. Aurelianense anni 1017. convocavit Robertus Rex, eique præter Episcopos & Abbates, laici adgregati sunt complures. *Convocatis plurimis Episcopis & Abbatibus, ac religiosis quibusque laicis.* Sub eodem Rege anno 1020. coaluit Concilium Airacense in Diœcesi Altisiodorensi, eoque undique comportata sunt sacra Martyrum lipsana & Cimelia. Docet enim Glaber mirum, sed & tritissimum id fuisse, ut in locum Concilii Capsæ complures sacrorum pignorum adveherentur. In Concilio Florentino Codex Evangeliorum sublimi in throno positus est, inter duo hinc & hinc capita Apostolorum Petri & Pauli. Anno 1028. Vuillelmus Dux Carrofense Concilium coegit, ubi Cœnobium erat celeberrimum in Pictonibus. Anno 1068. Legatus Pontificius Tolosanum convocavit Concilium, cui præter Episcopos & Abbates turba Clericorum affuit & laicorum. *Sanctam Synodum tenuit cum undecim Episcopis & Abbatibus pluribus, cum religiosis Clericis, vel laicis.* Pax & concordia omnium Christi membrorum conciliatricula, & in unum corpus compaginatrix, lites tunc omnes, rixasque longè ablegaverat de jure convocandi Concilia, vel iis assistendi. Reges, Duces, Metropolitani & Legati Synodos convocabant, quòd Ecclesiastica potestas à civili non obscuraretur, & neutra alteri invidiosa esset, cùm utraque ad unum Ecclesiæ decus conspiraret. Laici & inferiores Clerici Conciliis aderant, edocendi & adlaboraturi, non opinandi, non suffragandi jure usuri.

L. 4. c. 6.

II. Sæculo XII. Concilium Nannetis coegit Hildebertus Archiepiscopus Turonensis, *Ex suggestione venerabilis Brittanorum Comitis*. Non solis ex Episcopis sanè & Abbatibus, sed *convocatis Episcopis & Abbatibus, multisque religiosis ac sapientibus viris*. Id singularius, quòd Hildebertus Decreta Concilii hujus ad Honorium II. transmiserit, petieritque confirmari, & Episcopis Provinciæ eorum præcipi observationem. *Hæc vobis sanctæ Pater significanda censuimus; quatenus acta canonicè vestra confirmare dignetur authoritas, & datis ad Episcopos communiter litteris, exortari omnes, ut quæcumque eis facienda sanximus in Christo, & docenda, ipsi quæcumque cum Christo facere studeant, & docere.* Nec lege, nec more tenebantur Metropolitani à Papa confirmationem expectare Conciliorum Provinciæ suæ. Non ergo Hildeberto aliàs peritissimo rerum Ecclesiæ, & ab adulatione alienissimo, non venisset, inquam, in mentem Pontificiam exorare confirmationem, nisi eam expertus fuisset prorsus sibi necessariam. Emergere autem ea tum poterat necessitas, vel ex eo quòd in dies langueſceret Metropolitanorum authoritas; aut quòd Episcopi Brittanniæ Dolensi adhuc lubentiùs, quàm Turonensi Archiepiscopo adhæresceret; aut denique quòd quamvis Britannia minòr in potestate esset Regum Gallorum, suppalpabatur ipsa sibi tamen de inani quadam specie summi dominii, sicut & Aquitania, Burgundia, Campania; à Francia sejungi se cupiebat; & à Metropolitano Turonensi, ut ab extraneo Præsule, sub alieno erat animo. Denique assensus erat Comes Britanniæ eo Concilio aboleri, & expungi consuetudines quasdam, quàm Christo infensas, tam fisco compendiosas. Conducibile erat ergo, ne à tam

pio

pio reſiliret propoſito. Pontificiæ authoritatis vinculis eum conſtringi. Id ſuis ad Papam litteris petiit Hildebertus, id redditis ad Epiſcopos Britanniæ Epiſtolis Pontifex ſanxit, ut rata eſſent ejus Concilii ſtatuta, & æternùm proſcriptæ haberentur illæ conſuetudines.

III. In Concilio Tricaſſino anno 1127. Legatus Papæ, Epiſcopi & Abbates, cum nonnullis Doctoribus examinarunt, approbaruntque Regulam Equitum Templi; accitis tribus Optimatibus laicis, quorum conſilio & præſidio niterentur, *Cæterùm verè de non litteratis idoneum nobis videtur, ut teſtes amatores veritatis adducantur in medium. Comes Theobaudus, Comeſque Nivernenſis, ac Andreas de Bandinento, intentiſſima cura, quod erat optimum ſcrutantes, quod eis videbatur abſurdum temperantes, in Concilio ſic aſſiſtebant.* Cùm præſcribenda eſſet Regula Nobilibus, Equitibus, Militibus, planum eſt ex horum Optimatum præſentia & conſiliis plurimum lucis & adjumenti accedere potuiſſe Concilio.

IV. Dolebat Innocentio III. quòd prædeceſſores ſuos ſpes & expectatio ſua fefelliſſet in toties tentata & inculcata Conciliorum Provincialium celebratione. Itaque in Concilio Lateranenſi IV. anno 1215. decretum illud innovari curavit. Nihilo ſegnior enim in hoc diſciplinæ capite tuendo, quàm in aliis, cùm ex hoc uno alia pendeant omnia; nihilo ſegnior, inquam, vigilavit Pontificum Romanorum cura & ſollicitudo. A Gregorio VII. mandatum eſt Epiſcopo Pictavienſi, Burdegalenſi ſe ut Concilio ſiſteret, ſatisfaceretque querelis Capituli ſancti Hilarii, provocaturus ab eo Concilio ad Apoſtolicam Sedem, ſicubi ſe gravari ſentiret. Perſimiles ſunt & ad Trevirenſem Archiepiſcopum ejus litteræ in cauſa non abſimili Epiſcopi Virdunenſis. Ad Archiepiſcopum Colonienſem reſcripſit, ut Concilium cogeret, & Clericorum continentiam arctiori fibula conſtringeret. Idem mandavit & Archiepiſcopo Moguntino. Reſcito Epiſcopos Galliæ fruſtra conniti adversùs eos obices, qui Conciliorum convocationem remorabantur, Legatum miſit, qui rem expediret. Vivæ vocis oraculo præceperat Alexander III. pòſt datis ad Archiepiſcopum Senonenſem litteris mandavit, ut collecto Pariſiis Comprovincialium cœtu Epiſcoporum, damnaret propoſitionem quandam à Petro Lombardo Pariſienſi Epiſcopo publicatam. Hinc perſpicis quàm Romani Pontifices, illi ipſi etiam qui ſuæ poteſtatis retinentiores fuiſſe jactantur, nunquam à Provinciarum Conciliis abhorruerint; quin frequenti operam dederint ſemper eorum convocationi, ſive explodendi errores eſſent, ſive mores caſtigandi.

V. Ad Lateranenſe Concilium me refero, ubi ſemel anno quolibet præcipitur Provinciale cogi Concilium, ibi Clero repurgando operam dari, antiquos perlegi Canones, maximè hujus poſterioris Concilii Generalis, ut eorum decreta accuratiùs poſthac ſerventur. *Sicut olim à ſanctis Patribus noſcitur inſtitutum, Metropolitani ſingulis annis cum ſuis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare. In quibus de corrigendis exceſſibus & moribus reformandis, præſertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum; Canonicas regulas, & maximè quæ ſtatutæ ſunt in hoc generali Concilio, relegentes, ut eas faciant obſervari, debitam pœnam tranſgreſſoribus infligendo.* 2. Ut in Provinciæ Concilio publicæ corruptelæ diligentiùs expungantur: jubet Lateranenſis hæc Synodus, ut quolibet in Epiſcopatu deligantur viri ſapientia & pietate præcipui, qui anno toto inquirant explorentque vitia latiùs impuniùſque ſerpentia, ac Metropolitanum & Epiſcopos commoneant, ut in Concilio his optima quæque temperentur medicamenta. 3. Decreta Synodorum Provincialium quotannis publicabuntur in Synodis Diœceſanis, quolibet in Epiſcopatu habendis. Si qui ſtatuto huic Concilii IV. Lateranenſis non paruerint, Officio & Beneficio tandiu ſuſpendentur, quandiu ex re videbitur eorum Superiori. Cùm hæc autem pœna comminatoria tantùm eſſet, Metropolitanique rurſum ceſſarent ab indicendis Conciliis, à Concilio Palentino in Hiſpania anno 1322. decretum eſt, ut niſi Metropolitani morigeros ſe præſtarent Statuto Lataranenſi, & ultra biennium torperent, nec Provinciæ Concilium convocarent, jam tum ab ingreſſu Eccleſiæ arcerentur, donec Concilium indixiſſent. *Si ſaltem biennio ſemel celebrare Provincialia Concilia omiſerint, eo ipſo tandiu ab ingreſſu Eccleſiæ ſint ſuſpenſi, donec negligentiam ſuam purgaverint, Concilia Provincialia celebrando.* Qua eadem pœna feriuntur Epiſcopi, niſi Synodos Diœceſanas ſingulis annis habeant. Can. 1.

VI. Eo Palentini Concilii Decreto monemur, non diu ſervatum fuiſſe Statutum Lateranenſe de convocatione Conciliorum, quanquam illud Gregorius IX. libris Decretalium inſeruiſſet, multaque ſimul addidiſſet ejuſdem Concilii decreta, ubi Conciliis Provincialibus vendicatur cuſtodia ſacræ pleriſque in rebus maximis diſciplinæ. Id genus eſt Statutum, quo Conciliis Provincialibus demandatur, ut diligentiſſimè perquirant, ſi qui Beneficia indignis conferant, & ſemel monitos iterumque peccantes, poteſtate conferendi ſuſpendant, alioſque ſubrogent, qui ea ſanctiùs utantur. Hoc Decreto implicantur & Capitula; & quoad Metropolitanos, ſi quid ejuſmodi peccent, certiorem faciet Concilium Provinciæ Primatem, Patriarcham, Papam. Verba Canonis hìc neceſſariò attexenda fuere, ut quæ mirum quantum momenti habeant. *Præcipimus, ut prætermiſſis indignis idoneos aſſumant, qui Deo & Eccleſiis velint & valeant gratum impendere famulatum; fiatque de hoc in Provinciali Concilio diligens inquiſitio annuatim; ita ut qui poſt primam correptionem fuerit repertus culpabilis, à Beneficiis conferendis per ipſum Concilium ſuſpendatur, inſtituta in eodem Concilio perſona provida & honeſta, quæ ſuſpenſi ſuppleat defectum in Beneficiis conferendis. Et hoc ipſum circa Capitula, quæ in his deliquerint, obſervetur. Metropolitani verò delictum Superioris judicio relinquatur, ex parte Concilii nuntiandum.* Obiter hìc adverte, jam non eam ſibi ſumere licentiam Synodos Provinciales, ut in Metropolitanos animadvertant, niſi ut eos accuſent apud Concilium, vel ſuperiorem Prælatum. C. Sicut. Extra. De accuſat. C. Cùm ſit nimis. De Judæis. C. Grave. Extra. De Præben. Conc. Later. IV. c. 10.

VII. Gradum revoco ad ſollicitudinem ſummorum Pontificum ſingularem, pro frequentandis Provinciarum Conciliis. Præter Decretales, quæ oracula & leges erant Eccleſiæ, anno 1232. Legati Pontificii multa edidere ſtatuta, quæ in ditione Comitis Toloſani obtinerent; ac præ cæteris, ut quolibet anno conveniret Concilium Provinciale, tempore Quadrageſimæ, Dominica *Lætare*. Anno 1279. miſſus eſt in Luſitaniam à Nicolao III. Papa Epiſcopus Theatinus, ut libertates Eccleſiæ reſtitui curaret ab Alphonſo Rege labefactatas, eò vel maximè quòd reniteretur Conciliis Provincialibus: ut cui perſuaſiſſimum eſſet, ſi Epiſcopis convenire, & conſilia vireſque ſuas conferre daretur, non dubia pottituros de ſuæ libertatis & dignitatis hoſtibus victoria. *Item Prælatis vel Capitulis terræ ſuæ non eſt liberum ſimul convenire, & tractare de gravaminibus & injuriis quæ inferuntur eiſdem, aut ipſa Apoſtolicæ Sedi referre.* Cateldes Comtes de Toulouſe. p. 354. Rainal. ann. 1279. n. 26.

Anno 1364. Urbanus V. exitiali Beneficiorum pluralitati occurrere ſatagens, Archiepiſcopum Cantuarienſem per litteras commonuit, ut Concilia cogeret juxta Canones, ibique medicamenta conquireret huic peſti, aliiſque non paucis, quibus Clerus infamabatur. Anno proximo encyclicas dedit ad omnes Archiepiſcopos Epiſtolas in eandem rem, providè conſulens, ut poſt celebrationem Concilii Provincialis aliquid litterarum ad ſe quiſ- Idem, ann. 1364. n. 44.

quisque daret. *Nobis de convocatione hujusmodi, cùm eam feceris, & demum de gestis in eodem Concilio rescripturus.* Anno 1374. Gregorius XI. eandem rem Narbonensi Archiepiscopo inculcavit, ut quotannis celebraret Concilium, de eo celebrato certiorem se faceret, daretque operam, ut Episcopi Diœcesanas priùs Synodos suas cogerent, in iis Ibid. n. 1. 2. provisuri, quid in Provinciali Concilio committendum maximè esset. Anno 1423. Martinus V. Metropolitanis mandavit omnibus, ut in convocandis Conciliis suis officio fungerentur; in iis explorarent quibus potissimùm rationibus revocari posset castior Ecclesiæ disciplina, investigarentque, quid maximè præmonendi essent Patres Concilii Generalis mox habendi.

Nec mirum est, si tantoperè æstuarent hi Pontifices ad celebrationem promovendam Conciliorum Provincialium, cùm exploratissimum haberent illis interruptis exundasse in Ecclesiam innumeras disciplinæ morumque pestes. Ea fuit Gregorii XI. sententia, in datis ad Archiepiscopum Narbonen- Con. Gen. To. 11. pag. 2496. sem litteris anno 1374. *Licèt pro observatione sacrorum Canonum, corrigendis excessibus, & reformatione morum præsertim Cleri, sit à sanctis Patribus institutum quod Metropolitani cum suis suffraganeis non omittant Concilia Provincilia celebrare: quia tamen celebratio hujusmodi ferè ubique terrarum, quod dolenter referimus, longis temporibus est negligenter omissa; propter quod idem Clerus ab honestate sui primævi status non modicum excidit, multipliciter in devium declinavit.*

Nec est rursum quod stupeas, tam sæpè & tam diu refrixisse Metropolitanos à Conciliorum celebratione, si cæteri occupati erant hac Toletani Metropolitani, adeoque & Concilii anni 1355. opinatione, à quibus declaratum est, Constitutionibus Conciliorum Provincialium eam vim ineſſe, ut earum transgressores pœnas quidem incurrerent præfinitas; sed nullo se peccato prorsus constringerent, nisi ipso Constitutionum textu ediceretur, illis transgrediendis peccatum incurri. *Sacro approbante Concilio ordinamus, quod Constitutiones Provinciales prædecessorum nostrorum, & quæ in futurum concedentur, nisi aliter in concedendis expresse fuerit ordinatum, non ad culpam, sed ad pœnam tantùm, earundem obligent transgressores.* Mirum est credi potuisse, permirum & stupendum est pronuntiari potuisse, in transgrediendo mandato ac statuto tot Episcoporum unà congregatorum, nomine & authoritate Christi vestitorum, decernentium quod utile, quod necessarium sit ad vitiorum extirpationem, & ad antiquæ sanctimoniæ instaurationem, nihil prorsus contrahi peccati.

VIII. Palatinum verò Concilium paulò antè laudatum impulit ad irrogandas pœnas, nisi intra biennium Concilium Provinciæ indiceretur, summa nimirum Conciliorum convocandorum difficultas. Concilium Basileense anno 1433. acquievit, Sess. 15. ut semel tantùm triennio quolibet congregarentur. *Ad minus semel de triennio in triennium Concilium Provinciale celebretur.*

Ex hoc porro Concilii Basileensis decreto luculentè depromuntur ea, in quæ incumbere debeat vigilantia & cura Concilii Provincialis; mores scilicet Episcoporum & regimen ut excutiant, in Beneficiorum collatione, in confirmatione electionum, in ordinatione, in convocatione Synodorum, in delegatione Confessariorum & Prædicatorum, in exercitio jurisdictionis spiritalis, in administratione rerum Ecclesiæ temporalium. *In quibus quidem Conciliis, de corrigendis excessibus, moribusque subditorum reformandis, & præcipuè qualiter Episcopi in conferendis Beneficiis & confirmandis electionibus, ministrandis Ordinibus, deputandis Confessoribus, prædicando ad populum, & puniendo excessus subditorum, observationeque Episcopalium Synodorum, cæterisque ad officium Episcopale & jurisdictionem & administrationum eorum in spiritualibus & temporalibus quomodolibet spectantibus se gesserint, & præsertim an à labe simoniaca manus innoxias servent, diligens inquisitio secundùm juris dispositionem fiat; ut omnes qui in præmissis deliquisse comperti fuerint, per ipsum Concilium corrigantur & puniantur.*

Additur & illud in eodem Concilio, si Metropolitanus ipse noxis iisdem teneatur, monitis precibusque à Concilio conveniendum esse, tum de re tota certiorem faciendum esse Pontificem, vel Superiorem quemvis alium immediatum. Statuitur denique in hoc eodem Concilio, ut si quid in Provinciis & Regnis excitetur dissensionum, bellorumque intestinorum, cogenda tum maximè esse Concilia Provinciæ, quæ paci astruendæ & tranquillitati populorum collaborent.

Cùm anno 1442. Concilio Colonienſi Provinciali præsideret Cardinalis Cusanus, tanquam Legatus Pontificis, assentiente Archiepiscopo Colonienſi, statui curavit, ut anno quolibet tertio Concilia Provincialia celebrarentur. At Concilium Toletanum anni 1473. aut ignorato, aut dissimulato decreto suprà memorato Concilii Basileensis, sequi Can. 1. maluit Concilium Palentinum, de quo paulò antè, statuitque, ut Diœcesanæ quotannis, Provinciales Synodi semel quolibet biennio haberentur. Con- Cap. 16. trà autem in iis, quas Campegius Cardinalis Legatus anno 1524. edidit Constitutiones, decretum est, ut triennio quolibet haberentur Concilia Provincialia, juxta Concilii Basileensis, immo Lateranensis decretum sub Leone X. anno 1515. Decima enim Lateranensis hujus Concilii Sessione recitata est Constitutio Leonis X. triennalia urgentis saltem convocari Concilia. In Concilio Bituricensi anno 1518. innovatum est statutum nescio quod Concilii Constatiensis de triennalibus similiter Provinciæ Conciliis. *Ut Decretum Concilii Constantiensis super celebratione Conciliorum Provincialium tertio quoque anno celebrandorum observetur.* Facilè Can. 9. suspicamur illud esse Basileense decretum, de quo superiùs. Tridentinum denique Concilium idem Sess. 24. statutum confirmavit, ut singulis trienniis convocarentur in Provincialia sua Episcopi Concilia; Episcopi verò à jurisdictione Metropolitani absoluti, optarent ex vicinis unum Metropolitanis, nec ab ejus deinceps Conciliis abesse possent.

IX. Post Tridentinum Concilium, utque ejus decretis parerent, innumera toto orbe Christiano coiere Concilia. Exemplo suo aliis præluxit B. Carolus Archiepiscopus Mediolanensis. Peroravit ipsemet in Concilio I. suo Mediolanensi, commonstravitque perniciem, vel restaurationem sanctissimæ Ecclesiarum disciplinæ à Conciliorum Provincialium cessatione, vel frequentatione aptam religatamque pendere. Id quoque declaratum ibi est in interstitio illo Conciliorum, Metropolitani partes esse proprias, ut eorum elevet difficultates decretorum, incurrentes scrupulos eximat. Concilia omnia Mediolanensia correctioni Sedis Apostolicæ Acta. Med. 55. 56. subjacere voluere decreta sua. In Concilio Mediolanensi IV. anno 1576. multa præclarissimè statuta 495. 45. sunt, ut ex Conciliis Provincialibus fructus plurimus caperetur.

Concilium Rotomagense anni 1581. multas quæstiones à Pontifice solvendas proposuit, quarum nonnullæ ad ipsa pertinent Concilia. Ad ea respondit Pontifex, audita Concilii Congregatione. Responsa autem hæc eò tandem redeunt, ut in Capi. Conciliorum sessionibus, qui prior est ordinatione inter Episcopos, sedeat supra eum cujus sedes gaudet primatu & prærogativa Protothronorum, de quibus alibi ex instituto egimus. Commendatarii ut Abbates inter Abbates admittantur, sed cedant honorem sedis Abbatibus benedictis. Post Abbates ut sedeant Dignitates, tum postea Procuratores Capitulorum. Soli ut Episcopi voce definitiva gaudeant, nisi Concilium ipsum eodem honore dignetur Procuratores Episcoporum:

Abbates

Abbates cæterique omnes consultivum tantùm suffragium habeant.

In Concilii Tridentini historia narrat Palavicinus, quid ibi controversiæ natum sit circa jus Abbatum, & Generalium Ordinis alicujus Religiosi, sive ut Concilio intersint, sive ut suffragium ferant. Sed cum ea res ad Oecumenica tantùm spectet Concilia, non iis hic ego diutiùs immorabor, ut me ad idem revocem Concilium Rotomagense. Qui ei præerat Cardinalis Borbonius, is decreta ejus omnia misit ad Gregorium XIII. qui & pòst remisit cum animadversionibus Congregationis Concilii, ipsius mandato Pontificis.

Anno 1582. Concilium Remense collegit Guisius Cardinalis, cujus similiter decreta ab eo ad Pontificem missa, à Pontifice remissa sunt, cum ejusdem generis correctionibus Congregationis Concilii. Nusquam hìc vides à Pontifice confirmationem peti, quòd ab usu recepto id abhorreret. In publicatione tamen Concilii hujus sui affirmat Guisius Cardinalis, confirmatum illud à Papa fuisse. Nimirum correctio Romana instar confirmationis habebat. *Quæ omnia ad S. D. N. Gregorium XIII. misimus, & nunc tandem à sua sanctitate probata, confirmata & remissa, typis excudenda vobisque proponenda curavimus.*

Eodem quoque anno Provinciale Concilium convocavit Archiepiscopus Burdigalensis, ejusque Acta ad eundem Papam Gregorium XIII. retulit. In responsione sua Pontifex & zelum ejus, & Concilii decreta collaudavit, mandavitque ut à Congregatione Concilii eadem Decreta retractata & elimata reciperet. Remisit illi Congregatio Concilii Acta & Decreta notis & correctionibus ad marginem interpuncta, ut integrum ei esset eas pro sapientia sua inferere, & pro zelo disciplinæ executioni mandare.

Eodem rursus anno 1583. Concilium Turonense congregatum est, cujus Decreta ad Papam missa, & ab eo statim remissa sunt cum correctionibus Congregationis Concilii. Qui præfuerat ei Metropolitanus, ad Regem quoque ejus Acta misit, erat is Henricus III. cum Epistola eruditionis plurimæ, qua refricabat memoriam antiquorum temporum, ubi Imperatores tantum potestatis Conciliis indulserant, ut causas omnes Procerum & Officialium Regni dirimi in his vellent, jusso interesse quasi Defensore Regio, qui Decreta Concilii authoritate Regum in executionem mitteret. Denique profitebatur Regi Metropolitanus, hçc illi Concilii Acta exhiberi, exemplo Cabilonensis olim & Turonensis Conciliorum, quorum Carolo Magno oblata sunt Decreta, ut adderet demeretque, perinde ut ex re videretur, & ita demum ea confirmaret. Plurima tunc in Conciliis temporalia tractabantur negotia; ideo Acta eorum Regibus repræsentabantur qui nec ipsi tum ea confirmabant, nisi ex Prælatorum consilio.

Concili Bituricensis anno 1584. ad Sixtum V. gesta sunt missa, & ab eo remissa similiter cum emendationibus Congregationis Concilii, & Pontificio mandato, ut ne aliter publicarentur. Anno 1585. Archiepiscopus Aquensis Concilii sui confirmationem à Sixto V. petiit, à quo similiter missæ correctiones ad marginem Congregationis Concilii, vetito ne aliter decreta evulgarentur. Paulus V. anno 1607. Concilium Mechlinense confirmavit, post aliquas consimiles correctiones: *Nonnulis mutatis, ut videtis, approbavimus.* Rarò Pontifices his usi sunt verbis in nostris Conciliis Gallicanis, quanquam Episcopi Galli eorum Brevia tanquam confirmationem quandam amplexi sint, ut rursus patet ex Concilio Narbonensi anni 1609.

Non frustra autem tam scrupulosè excussimus ea Pontificum mandata, quibus confirmari videntur Synodi Provinciales. Certum est enim, exceptis Mediolanensibus, & paucissimis aliis, Concilia Provinciarum nulla à sede Apostolica confirmata fuisse, quòd is nunquam in Ecclesia usus viguisset. Ab antiquissimis enim illud manavit temporibus ubi non aliter decreta Conciliorum Provincialium confirmabantur, quàm usu ipso & diuturno, & tranquillo, clam & tacitè assentiente, hoc est, non intercedente Ecclesia. Quod de Conciliis Provincialibus non confirmandis diximus, id ante nos expressè Fagnanus firmavit: *Quo loco omittendum non est, Concilia Provincialia Mediolanensia approbari consuevisse à summo Pontifice per litteras in forma Brevis: cùm tamen alia Provincialia Concilia non confirmentur, sed tantummodo recognoscantur, & emendentur à S. Congratione Concilii, ad præscriptum Constitutionis Sixti V. super institutione ejusdem Congregationis.* In l. 2. Decr. par. 1. pag. 10. 20.

X. Potuerant & alia mendicari non pauca de Conciliis ex eodem Fagnano, maximè de iis quos interesse eis jus fasque est. Quæstionem de laicis attingit, & Canonistas laudat non paucos, quibus convenit posse eos invitari, aut ubi de fide agendum est, aut ubi aliquid consilii ab iis expiscandum. Quod & à Congregatione Concilii confirmatum est. *Laicos invitatos posse interesse, atque votum consultivum habere.* Ejusdem Fagnani testimonio, responsiones Pontificis supra relatæ ad consulta Concilii Rotomagensis anni 1581. à Congregatione Concilii manaverant. Impatientiùs ferunt Canonistæ ex eodem Fagnano, Regum Ministros Conciliis interesse, quòd eorum præsentia libertas Episcoporum debilitari videatur; præterquam quòd parum consentaneum sit causas spirituales coram laicis tractari. Ideo nec amplius ulli à Regibus Ministri ad Concilia mittuntur, quanquam olim usitatissimum id esset, quòd tum Concilia mixti essent Conventus, ubi res sæcularium gravissimæ plerumque dirimebantur. L. 3. part. 2. pag. 268.

Temporibus etiam Philippi Longi Galliarum Regis anno 1321. non multò secus res habebat. Cùm enim ille statuisset monetas, pondera, & mensuras Regni ad unam eandemque formam refingere, & alienatas dominii seu Patrimonii Regii terras recuperare, quo postea allevare posset publicas exactiones, cùmque ad id egeret aliquanta pecunia à Clero ipso adjutari: æquo animo tulit, ut ea de causa in Concilio suo Provinciali deliberaret Archiepiscopus Senonensis; ad quod & delegavit insignes meritis viros, qui interessent Regis nomine. Spic. to. 10. pag. 621.

XI. Vix ulla vexari potest paulò utilior de Conciliis quæstio, quam non attigerit Fagnanus, in Caput *Sicut olim*, *De accusationibus*. Finem faciam hac ultima iterum iterumque inculcata observatione, funditus interiisse jurisdictionem Ecclesiasticam, ex quo intermissa sunt Provinciarum Concilia. Nam pro duobus quolibet anno Conciliis in qualibet Provincia juxta antiquos Canones; ad quę referebantur causæ omnes Ecclesiasticæ; ad unum ventum est singulis annis Concilium. Pòst ad unum quolibet biennio. Denique ab annis ducentis circiter & quinquaginta ne Canones ipsi quidem sæpiùs Concilia jubent in Provinciis haberi, quàm semel post tres annos. Atqui tanto temporis intervallo non possunt pendere negotia. Retardatis Conciliis non possunt causæ interim graves & urgentissimæ non ad alia referri Tribunalia. Si tantum detrimenti affert Conciliorum raritas tarditasque jurisdictioni sacræ, quid cessatio? Pro Conciliis Provincialibus Congregationes habitæ sunt Provinciales; sed semel & iterum pro libris configendis. Ejusmodi fuit ea, ubi Cardinalis Perronius Richerii librum damnavit anno 1612. & illa de qua suprà, ubi anno 1640. proscriptus est *Optatus Gallus*. Postremæ huic Congregationi Concilii nomen tribuit nuperus Compilator Conciliorum novissimorum Galliæ post Tridentinum ferè habitorum. Viderint Episcopi, an toties infeliciter tentata Conciliorum Provincialium libertate, id damni interim Congregationibus his Provincialibus utcumque solari & sarcire possent. In lib. 5. Par. 1. pag. 134. Ambassade du Perron. pag. 693.

Qui-

Quibus cautionibus muniendi sint Episcopi, qui in Aula frequentes sunt. Quibus ibi honoribus jam olim afficerentur.

CAPUT LVIII. *P.* 1, *l.* 2. *c.* 35.

Ex doctrina Patrum, quibus cautionibus muniendi sint Episcopi dum Aulam petunt, vel in ea retinentur, per quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. Quanto in periculo versentur Clerici, qui in Aula commorantur, ex Evangelio, interprete Hieronymo & Gregorio Nazianzeno.

II. Constantinus Episcopos sibi comites adjunxit in castris & in exercitu.

III. Hinc ad Ecclesiam redire potest summa quædam gloriæ messis. Per Episcopos regnare debet Christus in Palatio Regum. Exemplum B. Martini.

IV. V. Exempla Ambrosii & Augustini.

VI. VII. Exempla Basilii & Chrysostomi.

VIII. Ut Episcopos reverita sint Imperatrices.

IV. Isidori Pelusiotæ doctrina.

X. XI. Quàm piè de his senserint Imperatores Valentinianus, Constantinus, Theodosius.

XII. Tumuli Imperatorum & Episcoporum Constantinopolitanorum ibidem.

XIII. Euphemii Constantinopolitani Episcopi magnanimitas.

XIV. Episcopus Urbis, Regis sequester & veluti mediator omnium Episcoporum ad Imperatorem. Exemplum Ambrosii.

XV. Memorandum B. Babylæ Antiocheni Episcopi Exemplum.

I. QUæ à nobis prolixiùs disputata sunt de Episcopis in Aulam proficiscentibus, & ibi aliquantum temporis consumentibus, ejusmodi non sunt, ut ambages omnes & sinuosi anfractus rei periculosissimæ aperiri hactenus potuerint. Christus enim ipse de Joanne differens, cujus prædicationi vestis victusque & vita respondebat, admonebat non consentire Regum Palatiis hanc Prædicatorum vitæ morumque asperitatem; quippe in Aula sedem sibi fixisse molliſſimas voluptates & adulationes. Hinc præclarè Hieronymus exemplo Joannis commonstrat Veritati ad Aulam accedenti non patere nisi carceres. *Locustis vescitur, pili camelorum tegmen ejus sunt. Istiusmodi cibus & vestis carceris hospitio recipiuntur, & prædicatio veritatis tale habet habitaculum. Qui autem adulatores sunt, & sectantur lucra, & quærunt delicias, & divitiis affluunt, & mollibus vestiuntur, isti in domibus Regum sunt. Ex quo ostenditur rigidam vitam & austeram prædicationem vitare debere Aulas Regum & mollium hominum.* Ab amantissimo potuerat Magistro hoc hausisse Hieronymus, Gregorio Nazianzeno. Quippe qui profiteatur cedere se lubentissimè, & excedere Palatii commoratione, ut Deo uni & sibi viveret; ex quo tamen illud nascebatur, ut tantò proniores haberet Aulicos ad sui venerationem, quò ipse ad illis assentandum minùs propenderet. *Cùm nullus esset, Aulicos qui Proceres non coleret, desiderari malui, quàm odium mei movere: rarò & prodiens peperi mihi venerationem: Numini summo vacans & mihi, Potentum cæteris linquens fores.*

n Matth. c. 11.

Carmine de vita sua.

Si dum Gregorius Regiæ Urbis Ecclesiam administraret, Palatii fuga Palatinis se Proceribus maximè commendabat, hinc apparet quantùm alios Episcopos ab Aulæ frequentatione absterreret. Scriptor perantiquus vitæ ejus testatur in deliciis illi tum fuisse ruris secessum, raros ad Palatium aditus. *Interdum ex urbe in agros secedebat, solitudinem expetens. Ad Aulam vero raro commeabat.*

II. At aliunde author est Eusebius Constantinum Imperatorem, adversùs Licinum cum exercitu proficiscentem, Episcopos in comitatu habere voluisse, quorum & ad Deum fusis precibus, & à Deo haustis consiliis muniretur. Habebat & in castris suis Licinius Idolorum sacrificos, at ex victoria qua potitus est Constantinus, patuit quantum & causa vinceret, & religione in Deum superaret. *Cùm precationibus, si unquam antea, se se tunc maximè indigere intelligeret, Sacerdotes Dei secum duxit, eos velut optimos animæ custodes adesse coràm & secum versari debere existimans.* Expertus Constantinus quantum sibi opis & consilii accessisset à contubernio Episcoporum, nonnullos eorum & ad bellum Persicum abduxit; suisque ad Deum precibus & eorum sacrificiiis ædiculam sacram frequentans, quam portatilem circumferebat, jam non dubitabat, quin his sibi maximè præsidiis victoriam acceleraturus esset. *Persis bellum inferre statuit, milites copias undique excivit, & cum Episcopis quos circa se habebat, de profectione consilium communicavit, provida mente prospiciens, viros ad divinum cultum necessarios assiduè secum versari oportere. Illi verò libenti animo secuturos se esse affirmarunt, nec ab illo discessuros, sed continuis apud Deum supplicationibus militaturos unà cum illo & pugnaturos. Quo ille nuntio vehementer delectatus, viam illis, qua proficiscerentur, descripsit. Perindè tabernaculum in speciem Ecclesiæ ambitioso cultu ad hujus belli usum præparavit, in quo preces ad Deum victoriæ authorem unà cum Episcopis fundere decreverat.*

De vita Const. l. c. 4.

L. 4. c. 56.

His Eusebii verbis patet religiosissimo Imperatori individuos comites Episcopos adhæsisse in hac expeditione. Etsi illos suis ex Ecclesiis evocasset, ex suprà laudatis Sardicensibus Canonibus facilè intelligitur obtemperaturos eos fuisse mandato, ex quo tantum & Regno & Ecclesiæ splendoris & præsidii conciliaretur. Quid enim amplius ad gloriam Christianæ Ecclesiæ, quàm ut ejus Præsules in consiliis & in castris Regum & Imperatorum præfulgeant, terrenaque Imperia uni summo Imperatori Christo subjiciant? Affirmat Sozomenus quem se cumque in locum conferret Imperator, *Sacerdotes & Diaconos tabernaculum assiduè secutos esse*, ut in Palatio & ruri sacris Officiis operam darent & Mysteria celebrarent.

III. Fateri ergo cogimur Episcopos sanctitate maximè conspicuos in Palatiis Regum habitasse nonnunquam, sed incolumi majestate Sacerdotii, ipso Imperio nobilioris; charitatis regno substernentes, quidquid usquàm militat cupiditatum terrenarum: præcepto magis, quàm prece causam Christi propugnantes: nec ipsorum quidem Imperatorum facinora quandoque publica inulta sinentes: denique aspernanda Magnatum pompa sæculari, vel hinc maximè eorum sibi admirationem comparantes. Eam nobis expinxit B. Martini effigiem Sulpitius Severus, cùm Augustam Trevirorum profectus est, Maximo Imperatori eblanditurus veniam Nobilium quorundam noxiorum. *Cùm ad Imperatorem Maximum ferocis ingenii virum & bellorum civilium victoria elatum plures ex diversis partibus Episcopi convenissent, & fœdâ circa Principem omnium adulatio notaretur, seque degeneri inconstantia Regiæ clientelæ sacerdotalis dignitas subdidisset, in solo Martino Apostolica authoritas permanebat. Nam etsi pro aliquibus supplicandum Regi fuit, imperavit potiùs quàm rogavit; & à convivio ejus frequenter rogatus, abstinuit, dicens, Se mensæ ejus participem esse non posse, qui duos Imperatores, unum regno, alterum vita expulisset.*

L. 1. c. 8 vitæ B. Martini. 23.

Non supplex visus est Maximo Martinus, sed judex, unde & illi excusare ac purgare studuit faci-

nus

nus illud utrumque, quod ei ingerebatur, quòd Imperatorem alterum vita, alterum Imperio spoliasset. Cùm denique vix à Martino impetrasset, ut semel ejus mensæ assideret, jussissetque illi priùs poculum offerri, quasi ab eo recepturus, non sine ingenti stupore vidit sibi prælatum Presbyterum Martini comitem, cui Martinus poculum prælibatum in manum priori dedit. Hunc Imperii sui præ Sacerdotio contemptum Martini pluris fecit Maximus, quàm inanissimas aliorum Præsulum adulationes, in Aula frequentium. *Nec integrum sibi fore existimavit Martinus, si aut Regem ipsum, aut eos qui à Rege erant proximi, Presbytero prætulisset. Quod factum Imperator omnesque qui tunc aderant, ita admirati sunt, ut hoc ipsum eis in quo contempti fuerant, placeret.* Congratulati sunt Martino Proceres omnes, quòd in Imperatoris ipsius convivio Episcopalis animi magnitudinis illustrius specimen edidisset, quàm cæteri vulgò Episcopi in inferiorum Magistratuum mensis. *Celeberrimumque per omne Palatium fuit, fecisse Martinum in Regis prandio, quod in infirmorum Judicum conviviis nemo Episcoporum fecisset.* Narratur ab eodem Severo, ut permittente Maximo uxor ejus Imperatrix ad pedes accederet B. Martini, cibos & mensam instrueret, prandenti ministraret. *Divelli à Martini pedibus solo strata non poterat, componitur Reginæ manibus apparatus, cellulam ipsa consternit, mensam admovet, aquam manibus subministrat, cibum quem ipsa coxerat, apponit, miscuit ipsa bibituro, & ipsa porrexit.*

IV. Nec minori constantia, vir supra omnem admirationis aleam positus Ambrosius, Valentinianum Imperatorem contestatus est, si subscriberet postulatis Gentilium ad idolorum restitutionem, tunc fieri posse, ut ad Ecclesiam veniret, non ut Episcopum inveniret, aut certè inveniret restitantem. *Certè si aliud statuitur, Episcopi hoc æquo animo pati & dissimulare non possumus; licet tibi ad Ecclesiam convenire, sed illic non invenies Sacerdotem, aut invenies resistentem.* Ubi placuit Imperatori de fide in Palatio disceptari, aut Arianis nonnullas permitti Ecclesias, tunc incredibili animi fortitudine illum edocuit Ambrosius, Principes Ecclesiæ filios esse; in illius gremio esse, non supra illius caput. *Quid enim honorificentius, quàm ut Imperator Ecclesiæ filius esse dicatur? Imperator enim bonus intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est.* Edocuit subesse ipsis terram, ipsos Deo; Regia potestate Imperium regi, at Ecclesiam regi imperio Episcoporum. *Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea quæ divina sunt, Imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere, si vis diutiùs imperare, esto subditus Deo. Ad Imperatorem Palatia pertinent, ab Sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium jus commissum est, non sacrorum.*

Quando interceſſit Ambroſius, ne novum Arianis Concilium Imperator Oecumenicum annueret: quando eædem Theſſalonicenſem publica eluere pœnitentia Theodoſium coegit: quando reſcindi fecit legem, qua Clerici viduarum hæreditatibus arcebantur: quando Symmachum labefactavit, idola revehentem, his luculentiſſimis argumentis conſtat, quanti ad Eccleſiæ incolumitatem & magnitudinem interſit, ut Epiſcopi in Palatio Regum plurimum poſſint, nec eo ſeſe ipſi prorſus ſummoveant, dummodo quam in Aula nanciſcentur authoritatem, ea uni militet juſtitiæ; Aulamque Epiſcopi ſanctitatis ſuæ ſplendore cohoneſtent, non ipſi ab ea dehoneſtentur. Rarum eſt, rarumque fuit ſemper, ut Epiſcopi qui Palatii limina terunt, Ambroſios ſapiant: ideo & Theodoſius ipſe profitebatur, unum ſibi videri Epiſcopum Ambroſium. *Solum Ambroſium novi Epiſcopum, dignum eo nomine.* Sed ex eo uno id proficiſcitur, quòd nondum ſatis illis perſuaſum ſit, eo in honore & pretio fuiſſe Ambroſium apud Imperatorem, quòd illi indeflexo animo obſtitiſſet, vel æquitatis limites tranſilienti, vel inanes opes, honoreſque terrenos deſpondenti. Videbat enim Theodoſius, non ſuorum aliquid, ſed ſeipſum charum Ambroſio eſſe, & tantò chariorem, quantò majore cum periculo ab eo ſibi reſiſteretur. Scitè enim tradit Hilarius, eos qui nihil ſua cauſa volunt, non poſſe non ab iis diligi, quorum cauſa omnia volunt. *At verò qui nihil ſua cauſa velit, & omnia in profectum alienæ voluntatis exerceat, neceſſe eſt ut cauſam placabilitatis acquirat; quia & ex alienis utilitatibus placeat, nec offendat in propriis.* In Pſ. 52.

V. Penitiſſimè inhæſerat animo Auguſtini illa Martini & Ambroſii perſuaſio, Eccleſiæ & Epiſcopos ſponſos eſſe, & Reges filios, ideoque poſſe Epiſcopos precibus præcepta miſcere ad filios hos illuſtriſſimos, eoſque compellare nomine & authoritate Legis æternæ & incommutabilis juſtitiæ Chriſti, cujus Vicarii & interpretes ſunt. Audi ut Auguſtinus Marcellinum Tribunum alloquatur; utque illi manſuetudinem & indulgentiam præſcribat, in temperandis legibus, remittendaque pœna mortis, ubi placet Eccleſiæ reos relaxari, & pœnitentium ſuis claſſibus aſcribi. *Si non audis amicum petentem, audi Epiſcopum conſulentem. Quamvis quoniam Chriſtiano loquor, maximè in tali cauſa non arroganter dixerim, audire te Epiſcopum convenit jubentem, Domine eximie & meritò inſignis, atque chariſſime fili.* Et in alia Epiſtola: *Rectorem & quidem præcelſæ poteſtatis videmus: ſed etiam filium Chriſtianæ pietatis agnoſcimus. Subdatur ſublimitas tua, ſubdatur fides tua.* Sic ille affari ſolebat Magiſtratus Imperatoriæ poteſtatis gloria circumdatos. Ep. 259. Ep. 160.

VI. Fuit & Baſilius forti prorſus & excelſo animo, ut cùm Præfecto, quem Valens Imperator miſerat ad illum Arianis propitiandum, reſpondit: *Quod ad Imperatoris amicitiam pertinet, eam cum pietate junctam magni æſtimo; ſed ſi ea careat, perniciosam eſſe dico.* De hac intrepidi animi celſitudine nihil remiſit, quando cum Valente ipſo congreſſus eſt Baſilius. Denique modeſtum Præfectum proſcriptiones rerum, exilia, cruciatus, mortem denique comminatum, hoc ille fregit reſponſo: ſibi formidini nec proſcriptiones eſſe, qui cùm omnia abdicaſſet, expilari jam non poſſet: nec exilia, ut qui ubique terrarum hoſpes eſſet & peregrinus: & rurſus ut qui mundi civis eſſet, & ubique patriam, ubique ſummum Parentem Deum amplecteretur; nec cruciatus, quòd vitam tenuiſſimo ſpiritu fugacem & jam fugientem, primus ſtatim dolor eliſurus eſſet: nec mortem denique, quam dudum in optatis haberet, ut mortalitate abſolutus Deo immortaliter viveret. Conſternatus hoc reſponſo Præfectus, confeſſus eſt, neminem tanta unquam fiducia ſecum locutum eſſe; cui repoſuit Baſilius: Nunquam ergo eum cum Epiſcopis ſermonem miſcuiſſe, ut quorum non poſſit non eadem & ſententia in his eſſe, & fiducia. *Neque enim in Epiſcopũ incidiſti: alioquin hoc prorſus modo diſſeruiſſet, pro hujuſmodi rebus in certamen veniens.* Theodoret. L. 4. c. 17. Nazian. Orat. 19.

VII. Si authore Baſilio ita comparati eſſe debeant Epiſcopi, nihil illis magnoperè pertimeſcendum eſt ex Aulæ contagio, & contubernio Magnatum. Ubique enim, & illic maximè circumgeſtant animos ad preces inflexos, ad minas imperterritos, inacceſſos muneribus, humanis cupiditatibus incorruptos, ubique invictos, quòd juſtitia, cui uni adhæreſcunt, invita ſemper victrixque demum omnium ſit. Eo fuit animo Chryſoſtomus, qui primordia Epiſcopatus ſui dedicavit præclariſſimis ad Arcadium Imperatorem & ad Imperatricem commonitionibus, ut refert Theodoretus: *Magnus ille Joannes ſuſceptis Eccleſiæ Conſtantinopolis gubernaculis, cœpit iniqua quorundam facinora graviter coarguere: Imperatorem, ejuſque conjugem ſalubriter admonere.* Neminem fallit quanta animi magnitudine adversùs Imperatricis cupiditatem, & adversùs Imperatorem ipſum pro juſtitia certarit. L. 5. c. 28.

Neminem præterit, persecutionibus, exiliis, morte ipsa plus illi gloriæ & splendoris accumulatum fuisse, quam si gratia, amicitia, beneficentia Imperatorum floruisset. Erat Chrysostomo illud persuasissimum, quod & omnibus persuasum volebat, quantacumque fulgeant gloria Regum throni, multò splendidiùs radiare Episcopales sedes: cùm illi terris imperitent, hi cælos ipsos potestati suæ subjectos & obsequentes habeant. Ideo & coronatos Regum vertices Episcoporum Presbyterorumque manibus inclinavit Deus, à quibus & ipsi ambiunt benedici. *Thronus Regius quanquam ob gemmas affixas admirandus videtur, tamen rerum terrenarum administrationem sortitus est. Verùm Sacerdotis thronus in cælis collocatus est, & de cælestibus negotiis pronuntiandi habet authoritatem. Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælis. Deus ipsum regale caput Sacerdotis manibus subjecit, nos erudiens, quod hic Princeps est illo major. Siquidem id quod minus est, benedictionem accipit ab eo quod præstantius est.* Quando Oziam Regem tam justè, sed & tam acerbè Pontifex olim objurgavit, intellexit utique quantum emineat Regno sacerdotium, maximè cùm flagitii cujuspiam sui enormitate sese quodammodo Princeps ipse exauthorat. *Quid igitur Sacerdos? Non licet tibi Ozia adolere incensum Domino. Non appellavit eum Regem, neque titulo principatus appellavit, propterea quod ipse præveniens sese dignitate dejecerat.* Hom. 5. in verba Isaiæ, Vidi Dominum.

VIII. Constantinopolin profecti cùm essent Porphyrius Gazæ Episcopus, & Joannes Cæsareæ Metropolitanus, & ad Imperatricem Eudoxiam admissi essent, quò famosissimum Marnæ Templum in Gazensi civitate dirui impetrarent: periit illa primùm bene ut sibi precarentur, Excusavitque, quòd uterum gerens, non eos ad januam exceptura processisset. Rursum postea edito partu, obvia ad januam cubiculi, caput illis inclinavit, sibi ut, prolique benedicerent; paruerunt Episcopi, & solemni more benedixerunt, ipsi & nato signo crucis impresso. Prolixiùs hæc omnia in vita B. Porphyrii describuntur; cùm autem tam molles facilesque ad Aulam aditus Chrysostomi maximè industria gratiaque habuerit Porphyrius, non abs re fuit exemplo ejus illustrasse, quod antè declarabat ipse Chrysostomus, in more fuisse, ut Regibus & Reginis petentibus, bene precarentur Episcopi, & eo documento approbarent, summos terræ Principes non cælesti tantùm Imperatori Christo, sed & spirituali Vicariorum ejus, seu Episcoporum Regno subesse.

Hac de Porphyrio narratione fides & probabilitas conciliatur Suidæ, de Leontio Lydiæ Episcopo narranti, ubi Imperatrix Constantii conjux, ejus videndi cupiditate incensa fuit. Hos eosdem honores Leontius ab ea sibi impendendos contendit, succensuit Imperatrix: at Constantius ipse Imperator certior factus de honoribus qui Episcopis exhiberentur, hinc Leontio magis conciliatus est. En Episcopi verba ad Imperatricem: *Si me ad te venire volueris, debita Episcopis reverentia conservata, ego quidem ingrediar; tu autem de sublimi isto solio statim descendens, reverenter mihi obviam procedas, & caput meis manibus supponas, benedictionem acceptura. Ego sedeam, tu astes, cum jussero, sessura.* Penè ultra modi & patientiæ fines erat, tantum extorqueri ab Imperatrice. Sed tantò præclariùs hinc elucescit, quàm compertum esset Imperatori, in colendis Episcopis modum nullum esse debere.

IX. Pulcherrimè Isidorus Pelusiota Episcopos ait censores olim fuisse terrenorum Principum; Apostolicæ vitæ integritate & sanctimonia, exaggeratos usque adeo fuisse eorum animos, ut vel ipsis Principibus essent formidolosi: at obscurata sanctitate Episcoporum, authoritatem quoque obsorduisse: Regibus Episcopatum quidem ipsum demirantibus, at facilè despicantibus eos qui tanto fastigio impares sunt; immo Episcopatus ipsius injuriam & dehonestationem ita ulciscentibus. *Sacerdotii olim dignitas peccantes redarguebat Reges, regebatque; nunc vero his subjecta est. Olim enim cum Evangelicam & Apostolicam ducerent vitam, qui sacris ritè operabantur, merito regiæ dignitati erant terrori: nunc vero contrà regia majestas Sacerdoti. Rectè consulunt aguntque Reges. Non enim sacerdotium lædere propositum est eis, sed vindicare læsam dignitatem ab eis qui non debitè administrant.* Et alibi: *Mirandum esset, si qui nihil par majoribus agant, parem cum illis honorem consequerentur. Ab illis majoribus etiam peccantes Reges castigabantur, ab his ne privati quidem opulentiores: quin imò si vel pauperem aliquem ad meliorem frugem revocare contendant, exsibilantur, ut qui iisdem sæpè vitiis capti tenentur, ob quæ alios audent reprehendere. Quamobrem olim Sacerdos populo erat formidabilis, nunc contrà populus terrori est Sacerdoti.* L. 5. Ep. 278.

X. Functus est hoc utroque in Episcopos honoris officio Valentinianus Imperator, ut ab illis benedici se, immo & corripi vellet, cùm his verbis Episcopos hortatus est, ut quamoptimum designarent Episcopum Mediolani, quæ tunc Regia erat urbs Imperii Occidentalis. *Quare hominem ita institutum in sede & gradu Episcopali jam collocate, uti & nos, à quibus hoc gubernatur Imperium, ei verè & ex animo capita inclinemus; & illius reprehensionem, nam cum simus homines, errore labi necesse est, velut medicinam animorum cupidè amplexemur.* Hæc Theodoretus. At Ambrosius ipse de Maximo, osculo, ut moris erat, ipsum salutante: *Assurrexit, ut osculum daret.* Theodo L. 1. c. 5. Ambros Epist. 2

Fundamenta jecerat Constantinus ipse mirabilis hujus societatis Christianum inter Sacerdotium & Imperium, cùm Nicænum Concilium in Aula Palatii adgregaverat; ubi nec sedit, nisi ab Episcopis exoratus: præfatusque se Episcopos intueri & revereri, non secus ac Deos summi Dei majestatem & authoritatem circumferentes. Non tam illud tunc fuit Principis Palatium, quàm summi Numinis Templum, ubi Ecclesia de adversariis triumphum egit; ubi inconvulso nexu Imperio devincta est; ubi Episcopos Imperator velut filius parentes suos alloquutus est. Unde Theodoretus. *Tanquam filius patris amantissimus, Episcopis & Sacerdotibus, tanquam patribus, hac proposuit: οἷ ὡσὰν φιλοπάτωρ, τὰς ἱερωσύνας ὡς πατράσι.* Episcopis Constantinus eos *qui erant illustriores, suæ ipsius mensæ participes fecit.* Vulnera nonnullis eorum tanquam Christi Confessoribus impressa exosculatus est, *persuasus osculo se benedictionem inde hausturum.* Euseb. vita Constant. L. 3. c. Socrate L. 1. c. Sozom. 1. c. 18. Theodo L. 1. c.

XI. Tritum est illud & vulgatum, Theodosium decessisse loco in Ecclesia, quem inter Clericos occupaverat, cùm primùm submonitus est ab Ambrosio, eas esse Cleri sedes: purpuraque Imperatores fieri posse, non Sacerdotes. *Nam purpura Imperatores, non Sacerdotes efficit.* Voluit Nectarius Constantinopoli Theodosium in illam eandem cum Clero sedem revocare; at Theodosius eò semper major, quò se minorem gereret, recusavit: respondit que, didicisse se tandem quantum intervalli inter Episcopos esset & Imperatores; porro unum sibi perspectum esse Ambrosium, qui Episcopi nomen & amplitudinem sustineret, & magisterium veritatis. *Ægrè tandem didici quid inter Imperatorem interst & Episcopum: ægrè tandem reperi veritatis magistrum. Nam solum Ambrosium vidi Episcopum, dignum eo nomine.* Theodo L. 1. c.

XII. Commemorat Sozomenus terræ mandata fuisse Constantinopoli corpora Imperatorum vita functorum, in sepulchris in templo beatissimorum Apostolorum compositis; eodem verò loco sepultos fuisse Regiæ Urbis Episcopos, propter arctissimam necessitudinem Imperii & Sacerdotii, cùm in rebus etiam sacris primas semper Sacerdotium obtineat

tineat ſupra Imperium. *Imperatores Chriſtiani conſuetudine hinc ducta Conſtantinopoli ſepeliuntur, atque Epiſcopi etiam: quippe cum dignitas ſacerdotalis Imperii dignitati par ſit, imò verò in locis ſacris primas obtineat.* Teſtatur Evagrius exædificatam eſſe à Juſtiniano, aut reſtauratam ædem ſacram Apoſtolorum, ubi Imperatores & Epiſcopi tumularentur. *In quo Imperatores & Sacerdotes, οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ ἱερώμενοι, ſepeliri ſolent.* Textu Græco communicari videtur is honos omnibus Clerici ſacris & majoribus.

XIII. Pertinet & huc quod idem narrat Evagrius, jam ſuprà à nobis alio loco perſtrictum de Euphemio, qui Imperatorem ipſum Anaſtaſium ſubjugaſſe tum viſus eſt, cùm Imperatorio diademate illum cingere recuſavit, donec chirographum ab eo expreſſiſſet, à Catholica nunquam ſe fide receſſurum. Voluit pòſt Anaſtaſius ſcriptum illud à Macedonio extorquere, Euphemii non magis ſedis, quàm fortitudinis invictæ hærede: ſed maluit Macedonius ſede exturbari, quàm impio Imperatori gratificari.

XIV. Agnoverat & ipſe antè Ambroſius, Epiſcopis Regiæ Urbis ex officio incumbere, ut ne quid auſit, ne quid moliatur Imperator, quod non ipſi debeant præſtare, quod non poſſint excuſare & purgare reliquis omnibus Imperii Epiſcopis, in cauſis certè Eccleſiaſticis. Cùm enim ille Theodoſio fidenter ob oculos poneret eas perverſitates, quibus ingemiſcebat Eccleſia, & quibus unus ipſe medicari poſſet: hæc illi interim crebriùs inculcabat. *Quid reſpondebo poſtea, ſi &c. Quomodo hoc purgabo factum? Quomodo excuſabo apud Epiſcopos, &c. Quomodo, inquam, hoc excuſabo apud Epiſcopos, qui queruntur, &c.*

XV. Tot exemplis inſignis infractæque fortitudinis contexenda fuiſſet Antiocheni Epiſcopi Babylæ conſtantia, ſi tam certa & inconcuſſa ſtaret ejus fides, quàm cæterorum, quæ in hoc Caput congeſta ſunt. Pulcherrimis Chryſoſtomus eloquentiæ ſuæ pigmentis illuſtravit imperterritam ſanctiſſimi Epiſcopi fiduciam, qui Imperatori ingreſſu Eccleſiæ interdixit, ſummovitque, donec pœnitentiæ dolore & lacrymis eluiſſet cædem illatam confederati Regis filio, obſidique. *Quaſi nullius pretii mancipium, ſic à Dei templo exegit, &c. Et qui omnium dominator erat, ſubditus jura dedit, atque adeo adversùs eum damnationis calculum tulit.*

De Philippo Imperatore ab eo verba fieri, & hunc primum fuiſſe Imperatorem Chriſtianum ſuſpicantur. Immo & eam narrationem aſtruunt ex Euſebio, qui ſparſos eſſe rumores ait, Imperatorem eum in pervigilio Paſchæ ad Eccleſiam properaſſe, & ab Epiſcopo aditu prohibitum eſſe, donec confeſſione criminum & pœnitentia perfunctus eſſet; quod & ab eo ſtrenuè factum fuiſſe conſtat. Vacillare fidem hujus hiſtoriæ exiſtimat Baronius. Crimen quo de agit Chryſoſtumus, cum Euſebio non conſonat, nec congruit morti Gordiani junioris, cujus cædis author certiſſimè fuit Philippus.

CAPUT LIX. *P. 2. l. 2. c. 51.*

Qui ex officio Epiſcopi Aulam frequentabant, quantum ibi charitatis & conſtantiæ explicarent ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Epiſcopis Aulam frequentantibus gemini hinc & hinc effugiendi ſcopuli, ne molleſcant, ne vileſcant.

II. III. IV. Mira animi magnitudo ſummorum Pontificum Agapeti, Joannis & Vigilii in Palatio Conſtantinopolitano.

V. VI. VII. Luculentè Facundus adversùs mollitiem Epiſcoporum ex Aulæ contagio. Quid Facundus de Ambroſio & Theodoſio.

VIII. Verè Apoſtolica magnanimitas Gregorii Papæ in Imperatorem Mauritium.

IX. X. XI. XII. Magni & excelſi animi conſilia, in pluribus Galliæ Conciliis verſata & approbata.

XIII. Intrepida Gregorii Turonenſis Epiſcopi fortitudo in defenſione Prætextati.

XIV. Exempla alia Epiſcoporum, magno & forti animo pro pietate in Aula certantium.

I. MUlta ſunt quæ conſcientiæ, multa quæ famæ officiant Epiſcoporum in Aula etiam ex officio tunc ſuo degentium. Prima hæc illis pertimeſcenda labes eſt, ne aura ipſa Palatii vigorem illum infringat, aut ſaltem emolliat, in quo propria dos Epiſcopatus, & velut inſigne decus. Facilè enim ex eorum indulgentia & adulatione, èx eorum vel præſentia & ſilentio, vitia ſibi quæque maxima patrocinium & authoritatem venabuntur. Altera labes eſt, ne viles & deſpicabiles evadant, non Aulicis tantùm & Proceribus ſed & ipſis Principibus ſummis. Cùm familiare id innatumque ſit mortalibus omnibus, ut familiaritas contemptum pariat, pretium faciat raritas, augeatque receſſus. Ut exceptioni huic reſidentiæ, quæ ex neceſſaria peritur in Palatio Principum commoratione, defenſionem inſtruamus validiorem, hoc Capite patefaciemus, quàm Apoſtolica ſanctiſſimi Epiſcopi libertate cum Regibus ipſis congrederentur, ut nec famæ, nec conſcientiæ ſuæ nævos inuri ſinerent ullos, vel ignava aſſentatione, vel meticuloſo ſilentio. Proximo autem Capite oculis ſubjiciemus, quo afficerentur in Aula honore, qui eam non adibant, niſi tanquam publici & cenſores vitiorum, & virtutum præcones.

II. Initium ducam ab Agapeto Papa, qui Conſtantinopolin delegatus eſt ad Juſtinianum Imperatorem à Rege Gotthorum Theodahato, poſtquam Amalaſunthæ Reginæ, cui ſceptrum debebat, necem is intulit. Invictiſſimè Agapetus pro fidei Catholicæ integritate depugnavit adversùs Juſtinianum Imperatorem & Anthimum Patriarcham. Cùm verò Imperator, niſi à ſententia diſcederet, exilium comminaretur: *Aut conſenti nobis, aut exilio deportari te faciam*: reſpondit ille Apoſtolicum animi robur ſpirans, Speraſſe ſe ad Chriſtianum Imperatorem venturum: incidiſſe ſe verò in Diocletianum, Juſtiniani nomine diſſimulatum, cujus ne vel ſic quidem minas extimeſceret. *Ego quidem peccator ad Imperatorem Chriſtianiſſimum Juſtinianum venire deſideravi, nunc autem Diocletianum inveni; non autem minas tuas pertimeſco.* Ea animi celſitudine in admiſtrationem, mox in benevolentiam excitatus eſt Imperator; & cùm Antimum Pontifex coram eo hæreſeos conviciſſet, accidit ad ejus genua Juſtinianus, & in Vicario ſuo Chriſtum adoravit. Quo demum factum eſt, ut obvium ſe & exorabilem poſtulatis ejus omnibus præſtaret, propter quæ Legatione ea fungebatur. Ideo mox ibidem Anaſtaſius Bibliothecarius: *Tunc Juſtinianus Auguſtus gaudio repletus, humiliavit ſe Sedi Apoſtolicæ, & adoravit beatiſſimum Agapetum Papam. Omnia obtinuit Agapetus Papa, pro quibus miſſus fuerat.* Anaſt. Bibl.

III. Joannis Papæ I. fortitudo non ſanè minor, felicitas aliquanto etiam major fuerit, ubi Theodoricus illum Rex ad Juſtinum Imperatorem Conſtantinopolin Legatum miſit. Adeo non quippe conſiliis & votis obſecutus eſt Theodorici, qui Orientalibus Arianis aliquid patrocinii impartitum volebat; ut Catholicis ex adverſo adversùs Arianos tuitionem & præſidia quæcumque poſſet omnia accommodaret; ſibi verò mox ut in Italiam ad Theodoricum redux fuit, martyrii lauream pareret.

IV. Vigilius Conſtantinopolin per tractus potiùs

est, quàm missus aut perductus: sed nec Imperatoris, nec Imperatricis in potestate fuit, ut quidquam retunderet de invicta illa Apostolici pectoris fortitudine, quæ Petri, Petrique successorum propria laus semper fuit. Audenter Vigilius contestatus est nullo se vehementiori flagrare desiderio, quàm ut daretur pristinos errores suos proprio abstergere cruore: nec eam se spem abjicere, cùm non Imperator Christianus, ut autumaverat, & pia quæpiam Imperatrix occurrerit sibi, sed Diocletianus alter, & altera non magis thori, quàm
Anast. Bibl. sævitiæ & immanitatis consors & socia. *Sed Vigilius nullatenus eis voluit consentire, sed tanta roboratus virtute, magis desiderabat mori, quàm vivere. Tunc Vigilius dixit: Ut video, non me fecerunt venire ad se Justinianus & Theodora piissimi Principes; sed hodie scio, quòd Diocletanum & Eleutheriam inveni. Facite ut vultis, digna enim factis recipio.*

V. Eundem intuebatur Justinianum, & conculcatos ab eo sæpiùs sacræ & civilis jurisdictionis limites, Facundus Hermianensis in Africa Episcopus, cùm Episcopos sui ævi cohortabatur, ut ne ex eo laudem sibi quærerent, ut gratia & beneficiis Principum florerent: sed ut eos intrepidè monerent, si quid ab eis graviter peccaretur: eorum iras & comminationes fortiter ferrent. Aliàs non Pastores eos fore, sed mercenarios, qui lacte & lana ovium abutantur: ubi verò arcendi ab eis sunt lupi, fuga sibi unis consulant. *Quasi verò propter*
L. 4. c. 4. *hoc tantum ordinati simus Episcopi, ut ditemur Principum donis, & cum eis inter maximas potestates confideamus, tanquam divini sacerdotii privilegiis fulti; sicubi autem fallaciis malignorum, quæ nullis temporibus defuerunt, aliquid eis inter tantas Reipublicæ suæ curas subreptum fuerit, quod Ecclesiæ Dei præjudicet, vel Ecclesiæ pacem turbet; non eis debeamus, pro ipsorum salute quæ sunt vera, suggerere; & si necesse fuerit, religionis authoritate resistere, ac patienter offensionem quoque illorum, si acciderit, sustinere. Et ubi erit illud propheticum: Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar? nisi fortè Pastores quidem ad lac & vellera, ad avertendas verò luporum insidias, & tuenda ovilia desertores.*

VI. Jubet porro idem Facundus excitari Imperatores omnes exemplo Marciani, qui eò maximè summum gloriæ fastigium assecutus est, quòd in Imperatoria etiam potestate exerenda modum finemque tenuerit eum, quem in rebus sacris sacri Canones delinearunt; Canonum se defensorem venditans, & executorem, non dominum, non con-
L. 12. c. 13. ditorem. *Ob hoc itaque vir temperans, & suo contentus officio, Ecclesiarum Canonum executor esse voluit, non conditor, non exactor.*

VII. Illud denique pluribus confirmat Facundus, si pro Imperatoribus Sacerdotes Deo supplicent litentque, & eorum non secus ac populi peccata portent; omni ope & industria sua conniti debere, ut grave illud onus allevent, vetentque ne Principes novo illud in dies peccatorum cumulo gravent. *Si*
L. 12. c. 5. *Principes non alieni sunt à populo Dei, & pro ipsis quoque offertur sacrificium, Sacerdotes etiam ipsorum peccata portent necesse est. Et ideo nec temeritati, nec arrogantiæ deputetur, si Sacerdos etiam Principem peccare prohibeat. Humanus etiam sermo est, & omni acceptione dignus, dicentis, Non aggraves onus meum, quod suscepi pro tua salute portandum: Non enim est aliud, cum dicit cuiquam Sacerdos, Noli peccare: quàm si dicat: Sarcinam quam pro te sustineo, noli gravare. Ac per hoc si Princeps quoq; pro suis peccatis intercessorem vult habere Sacerdotem, etiam in suis peccatis castigatorem ferre non dedignetur, ut pro illo intercedens possit audiri.*

Admonet ibidem Facundus Theodosio Magni nomen, & immensum gloriæ columen partum esse, non tam frequentibus stupendisque victoriis, quàm magnanima illa humilitate, & laudatissima modestia, qua objurganti Ambrosio cessit, paruitque pœnitentiam indicenti; quippe Principes non assurgendo supra Episcopos, eoque deprimendo, sed semet illis subjiciendo, æternas sibi regiasque in cœlis sedes parare. Denique novos in Ecclesia semper futuros Theodosios, si novi reviviscerent Ambrosii: sed pusillo animo & ignavo Episcopos cum sibi tum Principibus certum exitium creare. *Quanquam sæpè de Barbarorum præliis tri-* L. 13. c.
umphaverit Theodosius, non tamen ex hujusmodi victoriarum frequentia, in quibus Trajano filio gehennæ comparari non potest, veram meruit gloriam, sed de duplici & publica peccati sui pœnitentia, quam expugnato regali fastigio, placidè atque humiliter Antistite Ambrosio castigante suscepit, & indictum sibi debitæ satisfactionis tempus, ab Ecclesiæ communione remotus implevit. Piè admodum credens, & sapienter intelligens, quod non temporali potestate, qua fuerat etiam Sacerdotibus Dei præpositus, sed ex eo pervenire posset ad vitam, quod illis erat ipse subjectus. Unde credendum est, quia si nunc Deus aliquem Ambrosium suscitaret, etiam Theodosius non deesset. Sed cum minor est exigendi fiducia, minor & reddendi devotio.

VIII. Eas Gregorius Magnus ad Imperatores litteras dedit, in quibus tota illa splendescit Apostolicorum olim Præsulum magnanimitatis imago, ubi cum Imperatoribus congrediebantur. Cùm publicata lege vetuisset Mauritius, ne Militibus Monasteriorum fores panderentur, rescripsit illi Pontifex, Tametsi sentiret cineris se pulverisque figmentum esse, non posse tamen silere, ubi cerneret legem legi Dei infestam publicari: Imperii quippe terreni faces illi concreditos fuisse, ut iter ad cœlum complanaret, muniretque subditis, & sæculum omne Christo Christique Ecclesiæ subjugaret. Per gradus omnes nobilissimæ militiæ & Imperii dignitatum, ad Imperium demum ipsum à Deo provectum fuisse, cui rationem aliquando redditurus esset, Cur vetuisset, ne terreni milites L. 2. E.
Imperii cælesti militiæ inscriberentur. *Ego verò hæc dominis meis loquens, quid sum nisi pulvis & vermis? Sed tamen quia contra authorem omnium Deum hanc intendere Constitutionem sentio, dominis meis tacere non possum. Ad hoc enim potestas dominorum meorum pietati cœlitus data est super omnes homines, ut qui bona appetunt, adjuventur; ut cœlorum via largius pateat; ut terrestre regnum cœlesti regno famuletur. Ecce per me servum ultimum suum & vestrum, respondebit Christus, dicens: Ego te de Notario Comitem Excubitorum, de Comite Excubitorum Cæsarem, de Cæsare Imperatorem; nec solum hoc, sed etiam patrem Imperatorum feci. Ego Sacerdotes meos tuæ manui commisi, & tu à meo servitio milites tuos subtrahis? Respondè piissime domine servo tuo, quid venienti & hæc dicenti respondurus es in judicio Domino tuo?*

Nec minùs fortiter idem Gregorius Phocam Mauritii successorem compellavit inter nascentis Imperii sui exordia, ut priores vexationes revocaret, exactiones publicas levaret: meminisset, Principes gentium dominari mancipiis, Christianos Imperatores ingenuis moderari, liberisque præesse L. 11.
civibus. *Quiescat felicissimis temporibus vestris universa Respublica, cessent testamentorum insidiæ, redeat cunctis in rebus propriis secura possessio. Hoc namque inter Reges gentium, & Reipublicæ Imperatores distat, quod Reges gentium domini servorum sunt, Imperatores verò Reipublicæ domini liberorum.*

IX. Hujusmodi sapientiæ magnanimæ documentis claruit & Gallia nostra. In Concilio Lugdunensi I. anno 517. statutum est, ut qualiscumque Episcopo contumelia illineretur, omnes sua interesse Episcopi, omnes eam sibi illitam fuisse existimarent à Principibus terræ: si ab Ecclesia, vel ab ipsis secederet Rex, vel ab eorum communione, tum omnes ipsi in Cœnobia se abderent, nec inde prodi-

rent

rent nisi Rex eos omnes pristinæ benevolentiæ argumentis exhilarasset. *Ut si quicumque nostrum* (n. 2. 3.) *tribulationem quamcumque, vel amaritudinem, aut commotionem fortasse potestatis necesse habuerit tolerare, omnes uno cum eodem animo compatiantur; & quidquid vel dispendiorum obtentu causæ unus susceperit, consolatio fraternæ anxietatis relevet tribulatos. Quod si Rex præcellentissimus ab Ecclesia vel Sacerdotum communione ultrò se suspenderit, locum ei dantes ad sanctæ matris gremium veniendi, sancti Antistites in Monasteriis se absque ulla dilatione recipiant, donec pacem integram sanctorum flexus precibus restituere pro sua potentia vel pietate dignetur. Ita ut non unus quicumque prius de Monasterio discedat, quàm cunctis generaliter fratribus fuerit pax promissa, vel reddita.* Mira & suavissima Episcoporum conjuratio in Principem cuiquam illorum succensentem, ut ne sibi ipsi mutuò deessent, ut Principem commitigarent, & exarmarent humilitate, obsequio, precibus, unanimitate fraterna, reciproca commiseratione.

X. Efferbuit vehementissimè Concilium Parisiense III. non in eos tantùm qui res Ecclesiæ involaverant, Regiæ concessionis obtentu; sed etiam in Episcopos, qui nimiùm patienter & sedatè id tulerant, indulgentiaque, aut ignavia potiùs sua aluerant sacrilegorum hominum insolentiam, quam (c. 16. 8.) Ecclesiæ fulminibus disjicere & proterere debuerant. *Competitoribus etiam hujusmodi frænos districtionis imponimus, qui facultates Ecclesiæ sub specie largitatis regiæ, improba subreptione pervaserint. Sera de his rebus pœnitudine commonemur, cum jam anteactis temporibus contra hujusmodi personas, Canonum suffulti præsidio, se Sacerdotes Domini erigere debuissent.* Eadem censurarum tela intentavit hæc Synodus iis omnibus, qui Regum humanitati imponerent, eorum ut authoritate res alienas usurparent; aut ut virginem invitis parentibus, viduamque surriperent. Denique in eo Concilio decretum est, ut si se quis authoritate Regia sola in Episcopatum quempiam intruderet, citra consensum Metropolitani, vel Episcoporum Provinciæ, is nemini Episcoporum pro Episcopo haberetur, ni vellet ipse Cbepiscoporum communione abstineri. *Quod si per ordinationem regiam, honoris istius culmen pervadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, &c.*

XI. In Santonensi Concilio sub Leontio Burdigalensi Metropolitano, sede ejectus est Emerius quem Rex Clotarius Santonensi Episcopatu donaverat; aliusque ejus in locum subrogatus est Episcopus. Et Emerius quidem à Childeberto Clotarii filio pristinæ dignitati restitutus est; sed immortale jam sibi decus conciliaverant hujus Concilii Præsules, invicta sua constantia: quam & sapientiæ mox documento insigni illustrandam censuere, dum tempori procelloso obsecuti sunt, eique cesserunt authoritati, cui tum reluctari non dabatur, nisi graviorem adhuc tempestatem quampiam in se & in Ecclesias suas concitatam vellent.

XII. Vetuit Concilium Turonense II. ne Episcopi Concilio se Provinciali subducerent, quamvis excusatione Regiæ jussionis uti possent; quippe verissima charitate nulla non perfringi humana debere repagula. *Sine cujuslibet excusatione persona, id est, privatæ, vel Regiæ, &c. Neque per impedimentum ordinationis regiæ, & Apostolo prædicante, Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, &c. Non debet spiritali operi etiam regali præferri præcepto, cum primum in Ecclesia sit mandatum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Unde non debet præcepto Domini persona cujuslibet hominis anteponi, neque debet terrenæ conditionis actio, vel persona terrere, quos Christus spe crucis armavit.* Quæ proficisci sanè haud potuere, nisi ab illa animi inconcussa firmitate, quæ Christi principes addecet ministros. Denique anathemate innodavit hæc Synodus Prælatos, si qui se eorum Concilio Provinciæ suffurarentur, humanis affectibus avocati. Alibi porro à nobis declaratur, ut nihil obstrepat hoc decretum canonicis alibi statutis, quę jussioni Regiæ Episcopos morem gerere jubent.

XIII. Remisisse quamplurimùm videtur Apostolicus ille Episcoporum vigor in Concilio Parisiensi, ubi sub Rege Chilperico ventilata est causa Prætextati Episcopi Rotomagensis. Sed languentibus aliis excanduit mirum in modum Gregorius Turonensis in Episcopos, à quo & scriptis exarata est hujus Concilii historia. Cùm enim Collegas cerneret Gregorius consternatos, magno & excelso animo ad eos peroravit, Episcoporum esse muneris, & eorum potissimùm, qui altiùs in gratiam & amicitiam Regis penetrassent, ea illi ut insusurrarent consilia, quæ & regiam dignitatem, & sanctitudinem redolerent Episcopalem? ne Rex dehonestando nunc Episcopatu, suo ipse Regno nominique ignominiam inureret sempiternam; & ne Episcopi Regi suppalpantes, ipsi ipsisque sibi æternum pararent interitum. *Attenti estote, ò* (L. 5. c. 18.) *Sacerdotes Dei! & præsertim vos, qui familiares esse Regi videmini; adhibete ei consilium sanctum atque sacerdotale, ne exardescens in ministrum Dei pereat ab ira ejus, & regnum perdat & gloriam, &c. Nolite silere, sed prædicate: ponite ante oculos Regis peccata ejus, ne fortè ei mali aliquid contingat, & vos rei sitis pro anima ejus.* Etsi complures in ea Synodo torpore peccarent & ignavia, duo tantùm ex Episcopis perfidiosè Regi blanditi sunt, clam renuntiantes ei, quæ palam dixisset Gregorius. Succensuit ei primò Rex, mox minas exaggeravit: at invictus æquè ille & blanditias risit, & minas; & invitante Rege ut ciborum aliquid delibaret, ne intingere quidem dignatus est, donec juramento se constrinxisset Rex, legibus se & canonicis regulis nihil derogaturum. Testificabatur enim Gregorius, illos sibi suavissimos esse cibos, illas optatissimas delitias Episcoporum, Dei implere voluntatem. *Noster cibus esse debet facere voluntatem Dei. Rex porrecta dextera juravit per omnipotentem Deum, quòd ea quæ lex & Canones edocebant, nullo prætermitteret pacto.*

Sed ut paucis rem absolvam, minæ, blanditiæ promissiones, dona Regis & Reginæ, qui in Prætextati exitium jurati advenerant, nunquam potuere animos Episcoporum vel infringere, vel emollire, ut æquius aliquid in Prætextatum pronuntiarent, qui fallacibus quibusdam delusus delinimentis, sua se confessione reum prodens, quasi ita Regis iram sedaturus, exilio mox deportatus est, nulla in eum Episcopali depositionis sententia.

XIV. Si ea fuit Gregorius Turonensis fide, ea integritatis fama, & infucata sinceritate, ut de seipso dicenti, nemo non crediderit: plus aliquantò ei habebitur fidei, aliorum Episcoporum constantiæ ubi suffragabitur. Cæterorum Episcoporum consensum, immo & subscriptionem expugnaverat Clotarius Rex, ut proventuum Ecclesiasticorum tertiam partem extunderet, & fisco inferret. Unus Turonensis Episcopus Injuriosus constantissimè repugnavit: nec enim à Rege spoliari debere Sponsam Christi, à quo posset ipse Regno exui; nec fiscum patrimoniis pauperum inferciendum, è quo potiùs deceret Regiæ largitatis effluere torrentes. His ille fidenter dictis in suam se insalutato Rege Ecclesiam recepit. Clotarius iram cælestem veritus, Episcopalis amplitudinis vindicem, metuque perculsus, ne B. Martini ultrix ira in se detonaret, Turonensem Episcopum muneribus placavit, & à cœptis omnino destitit. *Viriliter hoc B. Injuriosus respuens, subscribere dedignatus est, dicens: Si volueris res Dei tollere, Dominus regnum tuum velociter auferet; quia iniquum est, ut pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea repleantur. Et iratus contra Regem, nec valè dicens, abscessit. Tunc commotus Rex, misit*

L. 4. c. 10. 25. L. 5. c. 2. 20. 44.

miſit poſt eum cum muneribus, & hoc quod fecerat damnas. Plura id genus alia obvia ſe dabunt, hiſtoricos ejuſdem Gregorii Commentarios pervolutanti.

CAPUT LX. *P. 2. l. 2. c. 52.*

Quo tunc cultu, quibus honoribus Imperatores, Reges, Proceres revererentur Epiſcopos, cæteroſque Clericos, ſæculo VI. VII. & VIII.

I. Aulicorum reverentiam ſua Epiſcopis ſanctitas conciliabat.

II. Eminet ſuo quodam modo Sacerdotium Regno.

III. IV. Quibus obſequiis Conſtantinopolitani Imperatores coluerint Romanos Pontifices, ad eorum proſtrati veſtigia.

V. Imperatores monet Gregorius Conſtantinum Magnum Epiſcopos obſervaſſe, non ſecùs quàm Deos.

VI. VII. VIII. IX. Quàm humaniter & officiosè Galliæ Reges cum Epiſcopis congrederentur. Quo honore Clericos à Laicis coli voluerit Concilium Matiſconenſe.

X. XI. Qua veneratione Epiſcopos proſequerentur Hiſpaniæ Angliæque Reges.

XII. In Oriente erat & omnium in Epiſcopos propenſiſſima veneratio.

I. HOc jam Capite fidem liberabo ſuperiori deſponſam, de ſummis honoris & reverentiæ documentis Procerum, Regumque ipſorum in Epiſcopos. Ut omnibus ſit exploratiſſimum, nec profectiones eorum ad Aulam, nec dum ſerviunt Eccleſiæ neceſſitatibus, commorationes eviluiſſe Epiſcoporum: quin ex adverſo hinc non mediocrem eis exiſtimationis & reverentiæ acceſſionem eſſe factam, cùm eorum inter Aulicos præſentia, vita, & promicans undique pietas, vitiorum cenſuram virtutumque omnium ſplendidiſſimam effigiem omnium oculis ingereret.

II. Extra controverſiam erat apud pios quoſque etiam Imperatores, quod ſcripſerat Symmachus Papa Anaſtaſio Imperatori, Sacerdotii amplitudine æquari ſaltem Imperii dignitatem: vel etiam tantò ſuperari, quantò amplius eſt ad gloriam, cœleſtes diſpenſare dignitates, opeſque, quàm terrenas. *Conferamus honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantum diſtat, quantum ille rerum humanarum curam gerit, iſte divinarum. Poſtremò tu humana adminiſtras, ille tibi divina diſpenſat. Itaque ut non dicam ſuperior, certè æqualis honor eſt.* Epiſt. 7. Moris erat, ut occuparent Imperatores, & ad Romanum Pontificem litteras darent, honoris ergo, ſive Imperii ſui, ſive Pontificatus ejus exordio. Ea quippe reverentiæ teſtificatione ſignificabant, vinculo ſe individuo cohærere velle ſedi Apoſtolicæ, fideique Eccleſiæ Catholicæ. *Catholici Principes quidem ſemper Apoſtolicos Præſules inſtitutos ſuis litteris prævenerunt, & illam confeſſionem fidemque præcipuam tanquam boni filii quæſiverunt, &c. Omnes Catholici Principes ſive cum Imperii gubernacula ſuſceperunt, ſive cum Apoſtolicæ ſedi novos agnoverunt Præſules inſtitutos, ad eam ſua protinus ſcripta miſerunt, ut ſe docerent ejus eſſe conſortes.*

III. Epiſcopi illi ipſi quos Hormiſda Papa Conſtantinopolin mittebat, dum Imperatorem ipſum alloquerentur, non aliter Papam, quàm Imperatoris Patrem deſignabant. *Non hoc nobis Pater veſter ſanctus præcepit, &c. Pater veſter ſcripſit Epiſcopis generaliter, &c.* Poſt. Ep. 4. Hormiſd. Ubi Joannes Papa I. à Theodorico Rege Conſtantinopolin miſſus eſt, effudit ſe illi obviam Urbs tota, cum crucibus & facibus ad duodecimum uſque lapidem, Principibus Apoſtolorum tanto tum depenſo honore, quibus & illud Juſtinus Imperator obſequii præſtitum voluit, ut eorum ſucceſſorem in terram proſtratus adoraret, ab eoque coronam Imperii acciperet. Anaſt. Bibl. *Occurrerunt B. Joanni Papæ à milliario duodecimo omnis civitas cum cereis & crucibus in honorem B. Apoſtolorum Petri & Pauli, &c. Tunc Juſtinus Auguſtus dans honorem Deo, humiliavit ſe pronus in terram, & adoravit beatiſſimum Joannem Papam, gaudio repletus, quia meruit temporibus ſuis Vicarium B. Petri Apoſtoli videre in regno ſuo, de cujus manibus cum gloria coronatus eſt Auguſtus.* Iiſdem honoribus Agapetus quoque Papa à Juſtiniano exornatus eſt, ubi à Theodahato Gothorum Rege miſſus Conſtantinopolin venit. *Tunc piiſſimus Auguſtus Juſtinianus gaudio repletus humiliavit ſe ſedi Apoſtolicæ, & adoravit beatiſſimum Agapetum Papam.* Fruſtravit his honoribus Vigilium Juſtinianus, ſed eam jacturam populus Conſtantinopolitanus reſarſit. Audi ut rem narrat Anaſtaſius Bibliothecarius: *Tunc obvius eſt ei Imperator, & oſculantes ſe, cœperunt flere, & plebs illa pſallebat ante eum uſque ad Eccleſiam ſanctæ Sophiæ dicens, Ecce advenit dominator Dominus, &c.* Epiſt. 1. Anaſt. Bibl. Col. lect. pag. 7 Uſu receptum erat, ut adeuntes Papam, illum protinus adorarent; ut ex Martini Papæ I. Epiſtolis liquet: *Cras occurremus, & adorabimus Sanctitatem veſtram.* Adorabant autem proſtrato humi toto corpore.

IV. Filios & dominos ſemper vocat Imperatores Agatho Papa in iis litteris, quæ ſexta Synodo continentur. Nec ſecus dicendum de Leone II. ubi Conſtantini Pogonati moderationem ſuique depreſſionem commendabat, qui Epiſcopis ſe immiſcere dignatus eſſet, tanquam Collegam eorum: *Ut paululum ſepoſito regali faſtigio, unum ſe de Collegio Sacerdotum pro zelo Dei adnumerari concupiſceret.* Act. 1. Epiſt. 4. Invitatus ab Imperatore Conſtantinus Papa, ut Conſtantinopolin pergeret, itineri ſe commiſit cum duobus Epiſcopis, ut juſſis pareret, *Sanctiſſimus vir juſſis imperialibus obtemperans.* Ubi primùm Hydruntum attigit, juſſit Imperator, ut eo illum cultu & honore urbes omnes exciperent, quo Imperatorem, idque Magiſtratibus omnibus curæ eſſet. Baron. ann. 709 710. *Ut omnes Judices ita eum honorificè ſuſciperent, quaſi ipſum præſentialiter Imperatorem viderent.* Septimo à Conſtantinopoli lapide Imperatoris filius ei obviam prodiit, cum Proceribus Aulæ, Patriarcha & Clero; denique quando primùm congreſſus eſt cum Pontifice Juſtinianus II. diadema Regium capite geſtans pronus in terram accidit Pontifici, ejuſque pedes exoſculatus eſt. *Die qua ſe viciſſim viderunt, Auguſtus Chriſtianiſſimus cum Regno in Capite ſeſe proſtravit, pedes oſculans Pontificis, deinde in amplexum mutuum corruerunt.* Cùm denique Luitprandus Longobardorum Rex Romam veniſſet cum exercitu, ut furore Barbarico eam popularetur, Gregorii II. Papæ verbis ita deterritus eſt, ut ad pedes ejus ſtatim provolveretur: *Ita ut ſe proſterneret ejus pedibus;* ante tumulum verò Petri omnibus ſe regiæ dignitatis inſignibus exuerit.

Videri poteſt & Juſtinianus Imperator Agapeti pedes exoſculatus eſſe, cùm hæc ſint Anaſtaſii Bibliothecarii verba: *Piiſſimus Auguſtus Juſtinianus humiliavit ſe ſedi Apoſtolicæ, & adoravit beatiſſimum Agapetum Papam.* Nec non & Juſtinus I. Joannis Papæ oſcula pedibus fixiſſe videtur apud eundem Anaſtaſium. *Juſtinus Auguſtus dans honorem Deo, humiliavit ſe pronus in terram, & adoravit beatiſſimum Joannem Papam.* Infrà demonſtrabimus, uſitatiſſimum id fuiſſe, ut honoris cauſa ſupplices ſummorum Principum pedes oſcularentur. Ita minimè mirum erat, eodem ſi defungerentur honore in eum, qui expreſſiſſima eſt Regis cœleſtis imago, Regumque Regis.

Maximè verò ſi revolvas animo, idem honoris habitum fuiſſe perſæpè Epiſcopis nulla præcipua

præ-

præcellentibus prærogativa. Scripsit Hieronymus plebis turbam Epiphanii pedes exosculatam esse. *Nonne ad eum omnis ætatis & sexus turba confluebat, pedes deosculans?* Qui sub Amphilochii nomine beati Basilii vitam scripsit, tradit Presbyterum cujus Parochiam visitabat, pedibus ejus ossula fixisse. *Obviam factus honorabiles Basilii pedes est deosculatus.* Quin & ad Ambrosii pedes provolutum fuisse Theodosium, author est Paulinus. *Christianissimus Imperator provolutus pedibus Sacerdotis, testabatur meritis & orationibus ejus se esse servatum.* Retinebatur & priscus usus, ut in privatis etiam congressibus Principes summi peterent ab Episcopis se benedici. Eò alludit Symmachus Papa in Epistola ad Anastasium Imperatorem. *Tu Imperator, à Pontifice baptismum accipis, orationem poscis, benedictionem speras, pœnitentiam rogas.* Beatus Nicetius ille invicti animi Trevirensis Episcopus Justinianum objurgabat, quòd Episcopos exulare jussisset, à quibus benedici sibi potiùs flagitare debuerat. *Patres à quibus benedictionem expectare debuisti, in exilium transmisisti.* Ei benedictioni addebatur semper imprecatio quædam pia. Id quippe animadverti fas est in Collatione Constantinopolitana inter Catholicos & Eutychianos, sub eodem Justiniano. *Imperator Epiphanium Patriarcham dimisit, secundum morem, oratione facta pro ipsius pietate.*

V. Quanquam autem uni Papæ impensi fuissent hi honores, eorum tamen gloria in omnes refunderetur Episcopos. Et sanè aculeatis quibusdam Mauritii Imperatoris verbis extimulatus Gregorius Magnus, rescripsit, colendos esse Episcopos ab Imperatoribus ipsis, tanquam Ministros summi ipsorum Domini: in Scripturis Sacerdotes Angelos vocitari, & Deos: noluisse Constantinum de eorum causis Judicem sedere, quòd hominum non sit Deorum esse Judices; denique vel Gentilium exemplo suffundi, & verecundari debere Christianos, cùm tantum illi observantiæ & obsequii offerant eorum Ministris deorum, qui lapides & ligna sunt. *Et Pagani Sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum, si Christianus Imperator veri Dei Sacerdotes dignetur honorare, dum Pagani Principes honorem impendere Sacerdotibus noverunt, qui diis ligneis & lapideis serviebant? Hæc ego pietati dominorum, non pro me, sed pro cunctis Sacerdotibus suggero.*

VI. Concilii Arverni Episcopi Epistola ad Theodebertum Regem scripta, dominum & filium vocant. Chilpericus Rex Brennacensis Concilii Episcopos interpellans adversùs Gregorium Episcopum Turonensem, Episcopos primùm consalutavit, & benedictione ab iis impertitus est. *Dehinc adveniente Rege, data omnibus salutatione, ac benedictione accepta, resedit.* In Concilio Matisconensi II. jussi sunt laici, quacumque fulgeant dignitate, Clericos majores humillimis revereri obsequiis, aperiendo capite, & consalutando, si utrimque equis veherentur; exscendendo equis, si Clericus pedes esset, ut retorqueretur in Deum honos Ministris ejus oblatus, & Mysteriorum ejus dispensatoribus; utque his reverentiæ & charitatis significationibus conspicuis, charitas, quæ in præcordiis latet, & quæ Deus ipsemet est, explendescat. *Statuimus ut si quis sæcularium quempiam Clericorum honoratorum obviam itinere habuerit, usque ad inferiorem gradum honoris veneranter, sicut condecet Christianum, illi colla subdat, per cujus officia & obsequia fidelissimæ, Christianitatis jura promeruit. Et si quidem ille sæcularis equo vehitur, Clericusque similiter, sæcularis galerum de capite auferat, & Clerico sinceræ salutationis munus adhibeat. Si verò Clericus pedibus graditur, & sæcularis vehitur equo sublimis, illico ad terram defluat, & debitum honorem prædicto Clerico sinceræ charitatis exhibeat, ut Deus qui vera charitas est, utriusque lætetur, & dilectioni suæ utrumque asciscat.*

VII. Concilium Metense anno 590. jussu Childeberti Regis coaluit, ut judicium institueretur de Ægidio Remensi Archiepiscopo, conspirationi in Regis vitam initæ, ut ferebatur, implicato. Illico cum Rege Episcopi expostularunt, quòd Collegam invadi & carceri includi jussisset, nullius adhuc sceleris convictum. Cessit Rex justis querelis, Episcopum libertati reddidit, & Ecclesiæ suæ. *Tunc ab aliis Sacerdotibus increpatus, cur hominem absque audientia ab urbe rapi, & in custodiam retrudi præcepisset, permisit eum ad urbem suam redire.* Decimò pòst mense rursus coivit Concilium, ubi Ægidius convictus, confessus, & Episcopatu dejectus est, donante illum Rege Episcoporum precibus, ne morte lueret, *Obtenta vita, ipsum ab ordine sacerdotali, lectis Canonum sanctionibus, removerunt.* Greg. Turo. L. 10. c. 19.

VIII. Quàm chari & venerabiles Regibus essent in Aula Episcopi, ex his rursum collige. Gaudebant Reges, gestiebantque Episcopos habere convivas, & eorum recreari se benedictione. Accipe quæ de seipso narrat Gregorius Turonensis: *Postulat Rex, ut accepta benedictione discederet. Ait enim, Dicam, inquit, tibi ò Sacerdos, quod Jacob dixit ad Angelum, qui ei loquebatur: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Et hæc dicens, aquam manibus porrigi jubet, quibus ablutis, facta oratione, accepto pane, gratias Deo agentes, & ipsi accepimus, & Regi porreximus, haustoque mero, vale dicentes, discessimus.* Audi nunc Guntramnum Episcopos invitantem, mensæ ut accumberent suæ, sibique bene precarentur. *Rogo ut in domo mea crastina die vestram promerear benedictionem, fiatque mihi salus in ingressu meo, ut ex hoc salvus fiam, cùm super me humilem vestrarum benedictionum verba defluxerint.* Nec in ædibus Gregorii Turonensis idem Rex abnuit vesci, cùm aliò properaret. *Surrexi ad occursum ejus, & data oratione deprecor, ut in mansione mea Eulogias beati Martini dignaretur accipere. Quod ille non respuens, hausto poculo, abscessit.* Denique prandio Regis interfuere omnes Episcopi, qui & eorum singulos compulit, ut aliquid Psalmorum decantarent, quo epulas regias religioso hoc concentu recrearent. Cùm Reges ad Episcopos litteras dabant, Patres & Pastores Apostolicos illos compellabant. Cùm rescriberent Episcopi, filios Ecclesiæ Catholicæ appellabant. Nondum exciderat animo Episcoporum Galliæ facinus illud B. Martini jam memoratum, qui plus honoris habuit sacerdoti secundi Ordinis, quàm Imperatori. Qua de re audi quid scripserit Fortunatus Episcopus Pictaviensis. *Illico procurrit res gesta Palatia complens, Hoc quod apud Sanctum fuit Ordine Presbyterali Augustus conviva minor.* L. 6. c. 5. Con. Gall. To. 1. pag. 517. Formulæ Marcul. Du Chesne. To. 1. pag. 868. 877. &c. L. 2.

IX. Difficile dictu est, utri plus admirationis impendi debeat, pietati Regum, qui hac sui laudabili dejectione, ipsum Regni fastigium provehebant: an Episcoporum sanctitudini, qui majestatem Episcopatus illustrabant Apostolicæ vitæ splendore. Pietas Regum in Episcopos, ne ipsa quidem horum morte terminabatur. Honori sibi cessurum duxit Clotarius Rex, beati Medardi Noviodunensis Episcopi corpus humeris suis extulisse. *Suis ipsius humeris corpus extulit sanctissimum.*

X. Certatim quoque Gothi Reges colendis Episcopis religionem suam insignire gestiebant. Episcopi Concilii I. Braccharensis Suevorum Regem Theodemirum, *glorissimum atque piissimum filium* dixere. Rex ipse Episcopos Concilii Lucensis Patres consalutavit. *Cupio sanctissimi Patres.* Usque adeo seipsum dejecit Recessuintes Rex coram Episcopis Concilii VIII. Toletani, ut hac animi modestia & spontanea tanti culminis depressione coacti sint confiteri, splendidius aliquid ipso Regni diademate ostentari. *Adest sereniissimus Princeps summo laudum titulo gloriosus, qui sese nostro cœtui reddens acclinem. Cum tam piè humilem agnovissemus ejus* Surius, die 8. Junii c. 12.

animæ voluntatem, & tam sublimis gloriæ celsitudinem videremus adclinem, &c. Quanto extulerat Principem humanitatis ordo sublimis, &c. Ervigius Rex iisdem insistens vestigiis, eodem quoque religioso cultu veneratus est Episcopos Concilii XII. Toletani. *Adfuit Princeps humilitatis gratia plenus, & claro pietatis cultu conspicuus, qui nostro se cœtui reclivem exhibens ac devotum, &c.* Exordium sermonis sui Rex duxit à longè pulcherrimo hoc encomio Episcopalium Conventuum, contestatus pondere suo gravari & ruiturum orbem, nisi Episcoporum Conciliis sustentaretur. *Non dubium est, sanctissimi Patres, quod optima Conciliorum adjutoria ruenti mundo subveniunt.* Fuit & quod magis stupeamus in Concilio Toletano XIII. ubi proposuit Rex, & Episcoporum judicio permisit, quæ à Patribus statuta edi cuperet. *Ecce sanctissimi Pontifices, coram cœtus vestri reverentia humilis devotusque prosternor, reclivis adsisto, pronus astipulor, votorum meorum studia vestris judiciis dirimenda committens. Nec enim fas est quemquam, etiamsi bonum sit opus, sine consilio agere; cùm tamen multum prosit, bona cum consilio bonorum exegisse.* Ulteriùs etiam progressus est Egica Rex cum Patribus Concilii Toletani XV. supplex & in terram prostratus, eorum judicio permisit gravissima Regni negotia. *Egica Princeps in medio positus Pontificum, humoque prostratus, Sacerdotum Dei se commendat orationibus. Deinde surgens, &c.* Vetusto more, ut apparet, inolitum erat, ut Reges ad Episcopos non accederent, nisi ut primùm ab iis benedici sibi expeterent, ut liquet ex Concilio Toletano XVII. ubi rursum Egica Rex Episcopos cultu eodem veneratus est, & tum demum eorum examini & voluntati subjecit, causas tum Ecclesiasticas, tum civiles omnes, quæ ad eum relatæ fuerant. *Gloriosissimus Princeps in medio nostri consistens, inclytum caput reclinans, sese à nobis benedici popposcit, &c. His actis, tomum obtulit, inquiens, &c. Ea quæ tomus iste continet, vel alia quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent, seu diversarum causarum negotia, quæ se venerabili cœtui nostro ingesserint audienda, gravi ac maturo consilio pertractetis, atque judiciorum vestrorum edictis justissimè ac firmissimè terminetis.* Inter Gothos Italiæ Reges Totila ad prandium invitatus ab Episcopo sanctissimo Canusino, supra illum sedere incunctanter recusavit; sedit autem ad ejus dexteram. Ita enim Gregorius Magnus in Dialogis refert: *Cùm ventum esset ad mensam, Rex discumbere noluit, sed ad Sabini venerabilis dexteram sedit.*

Greg. Dial. l. 3. cap. 5. Baron. an. 541. n. 13.

XI. Sæculum nobis quoddam aureum expinxit Beda in Insulis Britannicis, ubi Clerici, Monachique omnes ea erant sanctitatis fama & veneratione apud Laicos, ut quocumque se illi conferrent, accurrerent omnes turmatim, ut illa se benedici lingua, illa consignari manu obtinerent, quæ cælestium gratiarum esset dispensatrix. *Unde & in magna erat veneratione tempore illo religionis habitus, ita ut ubicumque Clericus aliquis aut Monachus adveniret, gaudenter ab omnibus tamquam Dei famulus exciperetur; & jam si in itinere pergens inveniretur, accurrebant, & flexa cervice, vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant.*

l. 3. c. 26.

XII. De Ecclesia Orientali dictum est initio hujus Capitis, ubi diadema Imperii toties abjectum spectavimus ad pedes summorum Pontificum, ex quo novi luminis & splendoris non parum ejus auro & gemmis accrescebat. Hoc unum ex Theophane addam, qui solennem exhibet Processionem diei Festi Dedicationis, ubi Patriarcha Constantinopolitanus Menas Imperatorio curru sublimis vehebatur, Imperator pedibus incedebat, promiscuè cum plebe, Litanias unà decantans. *Patriarcha Mena in Imperatoris curru sedente, & Imperatore ipso inter plebem procedente.* Μετὰ βασιλέων συλλιτανεύοντος τοῦ πάπα λαοῦ. Numquam splendidiorem triumphum egit Justinianus; hac quippe modestiæ & religionis pompa inanis priscorum omnium triumphorum apparatus strepitusque superabatur.

CAPUT XL. l. *P.* 2. *l.* 2. *c.* 57.

Aulæ frequentatione enervatum non fuisse Episcoporum vigorem, temporibus Imperii Carolini.

I. Aulæ discrimina & scopulos facilè declinant Episcopi, si eò non pergant, nisi cogente necessitate.
II. Stupenda Hincmari Remensis constantia.
III. Plura ejusdem Hincmari magnanimitatis documenta.
IV. De Fulcone ejus successore.
V. Alia exempla ejusdem vigoris.
VI. De B. Dunstano.
VII. De S. Romualdo Abbate.
VIII. Exempla Ecclesiæ Græcæ.

I. NOnnihil ab Aula discriminis imminet Episcopis, imminet & non parum tum Ecclesiæ, tum Aulæ ipsi periculi, ex diutina Episcoporum ab Aula absentia. Cùm enim in penetralia graviorum quarumcumque causarum Ecclesiasticarum, tam altè admissi sint Reges, verendum utique est, ne Canones, ne libertates Cleri in Regiis Consiliis non satis pateant, aut non satis valeant, nisi eò interdum accedant Episcopi, illis & illustrandis & propugnandis adversùs pietatis & Ecclesiæ latitantes adversarios. Formidolosus utrimque declinabitur scopulus, si Episcopi eò non proficiscantur, nisi ut necessitati serviant, & periclitantibus Ecclesiæ legibus præsidio sint.

II. Eorum exempla, quos Aulæ contagio pestifero velut afflatu mollivit, & ad vilissima assentandi studia inflexit; contrariis refellenda sunt eorum exemplis, quorum & minis infractus, & blanditiis inaccessus Apostolici pectoris vigor, Aulæ contemptu Aulicos Proceres in sui tandem admirationem & amorem traduxit. Ejusmodi fuit Hincmarus, in responsione ad Regem Ludovicum III. Ludovici Balbi filium, qui electionis Canonibus injuriosæ confirmationem in Ecclesia Belluacensi ab eo expugnare contendebat. Statim Hincmarus contestatur, eum se Regem Episcopis præstare debere, quales se antecessores ejus priscis Episcopis præstabant, si & Episcopos velit eadem atque olim in Reges esse observantia, *Vos autem sanctæ Ecclesiæ & ejus Rectoribus, atque mihi servate, quod illi conservaverunt.* Non eam se senio & canis suis maculam inuri passurum, ut vel timore frangatur, vel excantetur cupiditate, & Canonum contaminatione Episcopatum suum dedecoret. *Nolite retribuere mala pro bonis, suadentes, non tamen auxiliante Domino persuadentes, ut in senecta mea declinem à sacris regulis, quod nec pro cupiditate, nec pro amore, vel timore hactenus feci, ut à gradu Episcopali, quo per triginta, & sex annos gratia Dei usque modò functus fui, meritò decidam.* Ea quam Rex petit divinarum canonicarumque legum remissione & contaminatione, & suam & regiam professionem labefactari, adeoque tam Regi eam, quàm sibi exitio fore. *Et si vobis consensero, ut contra divinas & humanas leges, & contra vestram & meam professionem faciatis, me perdam, & vos non salvabo.* Mortem denique quæ intentatur, voto sibi potiùs esse, quàm terrori, cùm mori jam sibi non aliud sit, quàm ruenti jam carceri subduci, hoc est, corpore absolvi, in quo non tam vitam, quàm diutinam mortem protrahat. Ita sentire se præ se ferebat, qui eo ævo in

Hincma Tom. 2. pag. 193.

Aula

Aula omnium frequentissimus fuerat. *Sed utinam aut per vos, aut per quemcumque sibi placuerit, educat me Dominus de isto carcere, videlicet infirmo & senili corpore: ad eum quem sua gratia largiente ex toto corde desidero videndum.*

Ex his facilè intelliges, qui sic animo comparatus, sic munitus erat, eum nec blandis, nec asperis à Canonum defensione discessurum fuisse. *Et scitote certissimè quia Domino adjuvante, nec quibuscumque, nec quorumcumque terroribus, vel blanditiis, ex hac causa unde agitur, à sacris legibus & regulis deviabo.*

III. Hoc Episcopali Hincmari vigore efferveſcebant quandoque & alii Episcopi ejus ævi. Ideo & Carolus Calvus, ejus Ludovici de quo paulò antè avus, eorum correptionibus, forsan & excommunicationis comminatione perculsus, studuerat Ecclesiæ satisfacere, & damna resarcire Beneficiorum quæ Laicis donasset: nec à Regia majestate alienum duxerat, ab Episcopis veniam orare, & manuum impositionem susciperе. Audi ut duarum congregati Episcopi Provinciarum ad Ludovicum Germaniæ Regem, Caroli Calvi fratrem, scripserint. *Nam idem frater vester & divina inspiratione, & sacerdotali redargutione, & etiam ab Apostolica Sede commonitus, ex aliqua parte, quæ perperè egit, correxerat; quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare posset, gemebundus quærebat.* Apertiùs Hincmarus ad Carolum ipsum verba faciens: *Etiam in Carisiaco, quando veniam petentes ab Episcopis qui adfuerunt, manus impositionem accepistis.*

Vociferabatur excelsi & indomiti animi Episcopus, cogi se divina lege, ut Principem moneret, & frequens illi inculcaret, quæ ad propriam salutem necessaria essent, & ad optimam Regni administrationem. *Quia carissima dominatio vestra, imò divina jussio mihi præcepit, ut quæ ad salutem, & vestri nominis ac ministerii dignitatem pertinere scio, non taceam, &c. Et ideo hinc tam inculcanter scribo, quia propter Regem Regum tacere, quæ saluti & utilitati vestræ necessaria esse cognosco, non audeo; ad cujus judicium vos, & ego veniemus, &c.*

Subjicit exemplum Theodosii, qui dum se Ambrosio corripienti subdidit, gloriæ luculentioris cumulum sibi adjecit, quàm dum sibi toties hostes Imperii nominisque Romani subderet. Addit felicissimos semper fore Episcopos, qui inciderint in Imperatores Theodosii similes: beatissimos vicissim Imperatores futuros, quibus res fuerit cum Episcopis ab Ambrosio non recedentibus. *Mementote Theodosii & Ambrosii. Quia excessit ut homo Theodosius, corripuit eum ut verus Sacerdos Ambrosius, & recepit patienter atque humiliter per illum divinam correctionem Theodosius. Felix Imperator, qui suo tempore talem habuit Sacerdotem, &c. Felix Sacerdos Dei Ambrosius, qui in tempore talis fuit Imperatoris. Felices ambo, & Sacerdos, & Imperator, quia ne ira Dei pro excessu descenderet super Imperatorem, habuit suo tempore Sacerdotem, &c.*

Postremò ita Hincmarus profitetur nullo se privato affectu agi, sed uno Ecclesiæ universalis amore, & Episcopatus charitate, qui unus est in universalitate etiam sua; denique eo se incitari zelo, quo pii Episcopi, procul spe, procul timore, unum id concupiscunt, veritati sanguinis & vitæ impendio litare. *Zelo videlicet universalis Ecclesiæ, quæ domus Dei est, & sacri ordinis Sacerdotii, quod unum in omnibus Episcopis est, & officii meæ exiguitatis; legens electos Dei propter leges paternas etiam mortem corporis appetiisse.*

IV. Manavit & in Hincmari successores intrepidi vigor hic animi, quos inter clarissimus fuit Fulco, qui in Aula Caroli Calvi & Ludovici Balbi primævam ætatem contriverat: quique pòst Remensis Ecclesiæ infulas affectus, Regni etiam gubernacula tractaverat impubere adhuc Carolo Simplici Rege. Resciro autem ille hoc statuisse apud se Regem, ut ope Normannorum, tunc gentilitia superstitione nondum exsolutorum, uteretur, ut reliquas Regni partes sibi subjiceret; quo infideles in fideles immittebantur, & Pagani de Ecclesia ac fide Christi triumphaturi videbantur; litteras ad eum dedit, quales dari consentaneum erat ab Hincmari successore, quales ab Ambrosii æmulatore. Monet Idololatris contra fideles confœderari, & idolis adglutinari, cognata esse flagitia. *Nihil enim distat, utrum se quis Paganis societ, an abnegato Deo idola adoret.* Christo terga vertere, qui se ejus hostibus consocіet. *Deum relinquitis, cum vos ejus hostibus sociatis.* Præposterum esse, ut Regnum sibi suum recuperet, si eo summo Regnorum dispensatori gravem imprimat contumeliam. *Nunquam sic agendo ad Regnum pervenietis, imò velociter disperdet vos Deus quem irritatis.* Denique vix posse Episcopos in fide ejus constare, qui in divina vacillet fide; quin & ipsa qua Regi obligati sunt fide, teneri se, nec correptionibus temperare, nec excommunicationibus, ut verent eas ad recipiendum Regnum artes adhiberi & machinas, quibus & Regno & Ecclesiis extremum exitium importatur. *Sciatis, quia si hoc feceritis, nunquam me fidelem habebitis; sed & quoscumque potuero, à vestra fidelitate revocabo, & cum omnibus Coepiscopis vos & omnes vestros excommunicans, æterno anathemate condemnabo.* Suus, ut vides, Fulconem abripiebat zelus. Sed comminationes istæ tantùm erant, quibus alioqui non ita facilè esset patrocinium parare. Quo vehementiùs autem flagrabat hic zelus, hoc manifestiùs patet, quàm non potuisset ille in Aulæ contubernio elanguescere.

V. Si retrò sursum flectas vestigia, obvius fiet Lambertus Episcopus Leodiensis, Hincmaro & Fulcone felicior; ut cui martyrii palma obtigerit, objurgato gravissimè Pipino Heristallo, ob adulterinas cum Alpaide nuptias, quam duxisset superstite priori conjuge Plectrude. Ea cæde adeo consternati non sunt B. Suvibertus Episcopus Ferdensis, & Agilophus Colonіensis Archiepiscopus, ut ad eundem Pipinum accesserint, quo eum deterrerent à consilio resignandi Principatus Carolo Martello, quem ex ea pellice susceperat, posthabitis legitimis filiis, ex Plectrude justa uxore natis. Non cessit res ex eorum animi sententia, sed nihilo obscurior fuit eorum intrepidæ constantiæ laus.

VI. In Abbatum adhuc classe sedebat Dunstanus, cùm epulo inaugurationis Eduini Regis permixtus & ipse Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus & Baronibus Angliæ, egressus est cum Episcopo Quinsino, ut Regem eò revocaret, unde diverterat ad Aulicarum nugatoria colloquia puellarum. Abstraxit illum Dunstanus à degenere illo contubernio, & in Magnatum Regni cœtum revocavit. Succensuit Rex, bacchatæ sunt mulierculæ, prædæ fuit Dunstani Cœnobium, ipse in exilium abreptus est; at his cladibus amplificata est Dunstani gloria, nec vel tantillum debilitata constantia. Quippe pòst Eduini mortem creatus Episcopus Cantuariensis non minùs strenuè cum ejus successore congressus est. Cùm enim sacrilega libidine Rex vitiasset puellam, quæ in Cœnobio, ut moris est, cum aliis virgunculis instituebatur, & quæ ut hanc à se contumeliam propulsaret, velo Religionis tunc caput armaverat; properavit ad illum Dunstanus in Aula, & in solio suo sedentem: & quodam velut veritatis fulmine & ultricis justitiæ divinæ, ita perterrefecit, ut ad ejus ille se pedes abjecerit, ac septenni pœnitentiæ acquieverit, quam & strenuè implevit.

VII. Quis molestè ferat Ottonis Imperatoris Aulam à B. Romualdo Abbate frequentari, cùm audierit, illum nempè Canonum austeriſſimum exactorem, nec Imperatori ipsi indulgentiùs consuluisse, quando expianda illi fuit Crescentii Senatoris cædes. Urgente quippe Romualdo, ut pœniten-

Flodeard. L. 4. c. 5.

Vita B. Suvib. Surius, die 1. Mart. c. 15.

Surius, die 19. Maii.

tentialibus satisfaceret Canonibus, Roma ille ad Garganum montem pedibus profectus est, Quadragesimæ dies in Monasterio egit, cilicio, psalmodia, jejunio, humi cubatione, substrata tantùm matta, corpus maceravit; denique ab eo expressit Romualdus, ut Imperio se abiturum polliceretur, & reliquum vitæ tempus in veste Monastica, jejuniis, vigiliisque Monachorum traducturum. Non ea denique pollicitatione contentus Romualdus, Ravennam ipsemet se contulit, ut rem urgeret. *Romualdus Regem protinus adiit, & acceptæ promissionis exactor, ut Rex Monachus fieret, insistere vehementiùs cœpit. At ille facturum quidem quod exigebatur, asseruit, si tamen priùs Romam, quæ sibi rebellabat, impeteret; & ea devicta Ravennam cum victoria remearet.* Cùm verò non detrectaret quidem Otto, sed inducias peteret, ut fidem sponsionis suæ liberaret, ut renunciaret Imperio, utque Monastica veste indueretur, has denique cunctationes ultus est Romualdus, Ottoni vaticinatus brevi illum spatio temporis, vitâ & Imperio cessurum.

Surius die 19. Junii c. 2634.

VIII. In Ecclesia Græca fuere & ex Patriarchis & ex Episcopis, qui inter Aulicas illecebras & Palatinas aliorum assentationes; insigni ipsi fortitudine claruerunt. Ignatius Patriarcha Bardam Cæsarem Ecclesiæ aditu interdixit, quamquam in flagrantissima tunc ille esset Michaelis Imperatoris gratia, quòd repudiata conjuge, nurui conglutinatus esset, non sine gravi Ecclesiæ offensione. A Nicolao Patriarcha communione Ecclesiæ abstentus est Leo Imperator, quòd quartam duxisset uxorem, præter suas ipsius leges, & præter usum Ecclesiæ Orientalis. Ad infringendam Patriarchæ constantiam grassatus est Leo minis, terroribus, precibus, blanditiis; frustra tentatis his machinis, exauthoratione, & exilio illum domari posse ratus, spe falsus est. Novum Imperatorem Joannem Zimiscem Polieuctus Patriarcha liminibus Ecclesiæ arcuit, donec interfecti à se Nicephori Imperatoris suspiciones abstersisset, interemptricem ejus Theophanonem Imperatricem Palatio ejecisset, leges Ecclesiæ exitiales à præcessore latas revocasset, patrimonium omne privatum pauperibus largiri spopondisset.

Cedrenus, p. 55, 602. 649. 664. 965.

CAPUT LXII. *P. 3. l. 2. c. 58.*

Summo honore Episcopos fuisse in Aula Caroli Magni ejusque successorum.

I. Quibus eo ævo honoribus Imperatores Romanum Pontificem affecerint.

II. Erant tamen liberi honores ii, & voluntarii.

III. Quàm impensè Episcopos coluerit Carolus Calvus.

IV. Episcopis Clericisque, quid cultus, quid obsequii ab laicis exhiberetur.

V. Regum quoque intererat, ut Episcopis honos haberetur.

VI. Invehuntur Concilia Græca in Episcopos, qui dignitatem suam vilescere, & minus coli sinant.

VII. Probationes ex donatione Constantini.

VIII. Quo vicissim cultu Imperatorem prosecuti sint Romani Pontifices.

I. CONvenienter satis exordium ducemus ab iis honoribus, quibus Reges Galli, summique Principes summum Pontificem coluerunt: cùm hinc facilè conjectura consequi quisque possit, quo cultu cæteri Episcopi à laicis omnibus exciperentur. Narrat Anastasius Bibliothecarius Stephanum II. Papam anno 754. in Gallias profectum, ut à Pipino Rege auxilii aliquid impetraret adversùs Longobardos, jamdiu Italiam Romamque ipsam populantes. Regem porro ipsum illi obvium prodiisse tribus passuum millibus, equo exiliisse, humi se abjecisse cum Regina, cum prole & Proceribus Aulicis, denique stratoris obisse munia, aliquanto itineris spatio pedibus juxta illum equo vehentem incessisse. *Ad trium ferè millium spatium, descendens de equo suo, cum magna humilitate terræ prostratus, unà cum sua conjuge, filiis & Optimatibus, sanctissimum Papam suscepit: cui & vice stratoris in aliquantum locum juxta ejus sellarem properavit.* Ab eodem ipso commemoratum est, ut Carolus Magnus Romæ ascendens ad B. Petri Basilicam, gradus omnes exosculatus sit, & in vestibulo demum Ecclesiæ exceptus sit ab Adriano I. Papa Sed & Adrianum I. & Leonem III. non coluit Carolus Magnus, nisi amplexu & osculo. *Pariter se amplectentes osculati sunt.*

At verò scriptis mandatum est à Thegano, ut in agro Remensi obvius prodierit Stephano IV. Ludovicus Pius, atque utrisque equo descendentibus, ter Imperator in terram prostratus sit coram Pontifice anno 816. *Descendit uterque de equo suo, & Princeps se prosternens omni corpore in terram tribus vicibus ante pedes tanti Pontificis, tertia vice erectus salutavit Pontificem his verbis, &c.* Ludovicus Lotharii Imperatoris filius Sergium II. Papam complexus est, at cùm postea Imperii ipsemet diademate cinctus fuisset, Romamque perrexisset, eo tempore quo Nicolaus I. Papa in Pontificem electus & ordinatus est, eodem illum reveritus est humillimo obsequio, quo olim Pipinus Stephanum, stratoris officio perfunctus. *Augustus obvius occurrit, frænumque equi Pontificis suis manibus apprehendens, pedestri more quantum sagittæ jactus extenditur, traxit.* Tum equo vectus Imperator, cum Pontifice aliquantum viæ confecit, ac rursus in pedes se conjiciens, stratorem se egit, Pontificis equum habenis deducens.

II. Nec eædem semper, nec continuæ fuere istæ obsequii & cultus significationes. Hinc jure colligas, liberas eas & arbitrarias fuisse, non ulla certa lege præscriptas. Ex quo & illud quoque efficitur, cæteros etiam Episcopos, qui & ipsi Vicarii quoque erant Christi in sua quisque Diœcesi, non multò dissimilem cultum à Magnatibus cæterisque laicis consecutos esse. Pontificis Romani ad exosculandos pedes procubuisse prorsus omnes memorat Anastasius Bibliothecarius, in omnium ferè vitis Pontificum. Vide potissimùm in Valentino I. Sergio II. Leone IV. Benedicto III. Illud universim observare est, quò frequentiores fuere Pontificum cum Regibus congressus, eò & Regum cultum & honorem in Pontifices fuisse prolixiorem.

III. Venio ad alios Episcopos Clericosque omnes, & id primum observo, ubique Episcopos & Abbates sedere & subscribere ante Comites Proceresque omnes, uno summo Principe cum filiis honoris & sedis prærogativam supra eos obtinente. Sed quid majus illustriusque optari, aut vel fingi potuit ad Episcopatus splendorem, quàm ubi Carolus Calvus Concilium Tullense adiit anno 859. ut de Ganelone Archiepiscopo Senonensi expostularet, qui Regno se dejicere voluerit, nullo saltem in Episcoporum conventu causa sua examinata, qui throni sunt, ex quibus oracula funduntur divini Numinis, & quibus subjici se velle profiteretur? *A Regni sublimitate supplantari, vel projici à nullo debueram saltem sine audientia & judicio Episcoporum, quorum ministerio in Regem sum consecratus, & qui throni Dei sunt dicti, in quibus Deus sedet, & per quos sua decernit judicia. Quorum paternis correptionibus & castigatoriis judiciis me subdere sui paratus, & in præsenti sum subditus.* Judices suæ cum Archiepiscopo Ganelone causæ elegit Rex Archiepisco-

Conc. G. Tom. 2. 405. 451

Conc. G. Tom. 3. 142. 141

pos

pos Lugdunenſem, Turonenſem, Rotomagenſem, Bituricenſem, cæteris Concilii Epiſcopis eorum judicium confirmaturis. *Elegit terminandæ quæſtiones judices Remigium Lugduni, &c. Cæteris judicium ſuo conſenſu approbaturis.*

IV. Cæterùm ſi complexu ſe mutuo & oſculo proſequebantur ſummi Pontifices & Imperatores, ut de Stephano & de Ludovico Pio Remis teſtatum fecit Flodoardus: tradit quoque Hincmarus Franciæ Reges eodem Epiſcopos honoris & benevolentiæ documento proſequi ſolitos fuiſſe. Queritur enim Hincmarus ab Hincmaro nepote oſculum ſibi denegatum fuiſſe, quod nec à Rege, nec ab Epiſcopis unquam ullis recuſaretur. *Mihi pacis oſculum, ſicut & dominus Rex, & Epiſcopi, ac cæteri illuſtres ac mediocres, qui conveniebant, dare nolebat.* Anno 878. confirmatum eſt in Concilio Tricaſſino decretum Joannis VIII. quo jubebantur laici omnes, quo illi cumque dignitatis gradu eminerent, ne niſi permittentibus Epiſcopis, coram ipſis ſederent. *Ut Epiſcopi cum omni reverentia à cunctis mundi Poteſtatibus debitè honorentur, atque coram eis ſedere nullatenus audeant, niſi illis præcipientibus.*

V. Acceſſit neſcio quo fato, propenſior in Epiſcopos reverentia, ex Carolinæ ſtirpis Principum infortunio, & lento occaſu. Epiſcopali enim authoritate, aliquando & fulmine muniri ſe & armari hi Principes ambiere, ut ſubditos ſuos ferocientes in officio continerent. Eò facilè adducti ſunt Reges, ut Epiſcopis cultum & reverentiam in dies majorem aggerarent, ut ea Regni & Sacerdotii concordia & conſpiratione, utriuſque adverſarii protererentur. In Hiſtoricis ejus ævi, & in Compilationibus Conciliorum legere eſt, ut Carolus Simplex ſexdecim Regni ſui Metropolitanos & Barones adgregaverit anno 921. ut anathemata & diræ intorquerentur in omnes qui in ſummum dominum ſuum rebellaſſent. *Inventum eſt ut nova gibborum genera novis medicationibus ſecarentur, ac ſanarentur, pellentes eos Epiſcopali authoritate à cœtu Chriſtianorum.* A Ludovico etiam IV. contra perduelles Imperii concitati ſunt Legati Pontificis, Epiſcopi & Concilium Ingelheimenſe, ut ſpirituali gladio in eos ſævirent.

VI. Dubium, an pari Græcis venerationi ſui eſſent Epiſcopi: cùm vetuerit VIII. Synodus, ne deinceps Epiſcopi vilioribus quibuſdam obſequiis Proceres proſequerentur, neu extra Eccleſias longiùs obvii prodirent, aut equo exilirent, aut humiliùs conſalutarent; cùmque ab eadem Synodo declaratum ſit, Imperatorii muneris eſſe, Epiſcopos ut alio longè loco & pretio haberet quàm aulicos Magnates; ut collegas enim quodammodo habendos illi eſſe, cùm nihil concedat Imperio gloria Sacerdotii; denique exemplo id ſuo præſtandum ei eſſe, ut ea eſſent Proceres omnes in Epiſcopos obſervantia, qua freti auderent Epiſcopi eos fidenter officii ſui commonere, & moderatis gravibuſque correptionibus caſtigare. *Et nequaquam ſtrategis, vel quibuslibet aliis Principibus obviis procul ab Eccleſiis ſuis occurrere, ſed neque ſemet à multo ſpatio de equis, vel mulis ejicere, aut cum timore ac tremore præcidere, ac adorare, &c. Præferri autem, & multam à Principibus amicorum Chriſti Imperatorum venerationem & reverentiam promereri, Confeſſores eorum, & honoris ſimilis exiſtentes; ita ut fiduciam habeant Epiſcopi, arguere ſtrategos multoties, & alios Principes, atque omnem ſæculi dignitatem, cùm injuſtum & irrationabile agere quid illos invenerint.* Annua denique ſuſpenſione multavit Concilium Epiſcopos, qui hac officiorum vilitate poſthac Magnatibus aſſentarentur, offuſcata Epiſcopatus majeſtate: laicos autem, qui hæc ab Epiſcopis dedecora exigerent, toto biennio ſacramentis abſtinuit.

Conſtitutæ ſunt verò in eodem Concilio pœnæ multò acerbiores in eos, qui poſthac fingerent, ac ſimularent, vel perſonas, vel functiones Epiſcopales, terribilibus etiam ipſi Imperatori minis intentatis cæleſtis iræ, & vindictæ Eccleſiaſticæ, niſi hos comprimeret Chriſtianorum myſteriorum inſolentiſſimos prophanatores.

VII. Si fabricata à Græcis primùm eſt Donatio Conſtantini, quæ apud Balſamonem legitur in Commentariis ad Nomocanonem Photii: hinc pronum eſt conjicere, quàm altè deſcendiſſet in omnium mentes ea perſuaſio, propè abeſſe ab regia ſacerdotii majeſtatem, & eoſdem penè honores paſſim nactam eſſe. Nec ſecus de Latinis exiſtimandum eſt, qui non tam bibulis auribus animiſque eam Donationem excepiſſent, niſi receptis tum moribus conſentanea fuiſſet; hoc eſt, niſi uno & eodem penè cultu Sacerdotium & Regnum tunc floruiſſet. Eò enim tota ferè collineat ea Donatio, ut regiis honoribus & tota propemodum Imperii majeſtate ſacerdotium decoretur.

VIII. Sed nec illud diſſimulandum eſt, nec à Pontificibus ſummis, nec ab Epiſcopis fraudatos unquam fuiſſe Imperatores, Regeſque & Optimates, iis honoribus, & officiis, quibus uſus receptiſſimus ſuffragaretur. Quo primum temporis puncto Leo III. Imperii diademate Carolum Magnum cinxit, protinus illum adoravit, quæ humillima conſalutatio priſcis Imperatoribus exhibebatur: *A Pontifice more antiquorum Principum adoratus eſt*, ut habet Eginardus. Sacramentum verò fidei, quo Otho I. ſanctiſſimè affirmavit in Concilio Romano ſibi aſtrictum fuiſſe Joannem XII. Papam: *Oblitus juramenti & fidelitatis, quam mihi ſupra corpus B. Petri promiſit*: hoc inquam ſacramentum peculiaris erat hujus Pontificis, non omnium Pontificum communis ad Imperatores obligatio. Dictum eſt & alibi hoc ipſo libro de eadem re.

Nec immorabor hoc loco viliſſimis turpibuſque officiis exagitandis, quæ laici quandoque exigunt à Clericis, quos domi alunt. Vide ſtomachantem in eos Jonam Aurelianenſem.

CAPUT LXIII. *P. 4. l. 2. c. 79.*

Refelluntur, qui omnibus obtrectant Epiſcopis in Aula verſantibus. Exempla incredibilis eorum conſtantiæ & religionis poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Quàm infracto fuerit animo & zelo Fulbertus.

II. Exempla Bernardi & Abbatum Ciſtercienſium.

III. Exemplum Hildeberti Cenomanenſis Epiſcopi, poſt Archiepiſcopi Turonenſis.

IV. Varia exempla Petri Bleſenſis.

V. Ivonis Carnotenſis Epiſcopi mira fortitudinis documenta.

VI. De Vvillelmo Epiſcopo Rochildenſi, qui Regem pœnitentiæ ſubjecit.

VII. Anſelmi & Thomæ ſanctiſſimorum Cantuariæ Archiepiſcoporum exempla, itemque Hugonis Epiſcopi Lincolnienſis.

VIII. Alia Galliæ Angliæque exempla.

I. NOn eam nos quidem inſtruimus defenſionem antiquiſſimæ illi conſuetudini, quæ frequentes adſciſcebat Epiſcopos ad Regum Caſtra & Conſilia, ad Curias & Parlamenta; ut non ultrò fateamur non paucos fuiſſe, qui moribus, qui adulationibus, qui terrenarum cupiditatum varia contagione, plurimum & ſibi & Epiſcopatui ipſi inurerent dedecoris. De his amarulentas fundebat in Epiſtola quadam ſua querelas B. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus. *Nec eſt Præſul in Galliis, cujus viſcera tangat affectio pietatis, aut zelus ſacræ legis inflammet, ut ſurgat ad frangendos impetus eorum, ad relevandas ſpes dolore tabeſcentium. Defuncta eſt enim fortitudo Dionyſii: non comparet pietas*

Duzi. pag. 2

C. 5.

De Gall. Tom. 2. pag. 573.

C. 14.

C. 16.

DuCheſne. Tom. 2. pag. 251.

De inſtitut. Laical. l. 2. c. 20. Spic. tom. 1. pag. 112.

Epiſt. 21. Baron. an. 1003. n. 17. 1007. n. 6.

tas Martini; Tu quoque dereliquisti nos, sancte Pater Hilari, qui olim unitatem Ecclesiæ Spiritus sancti gladio tuebaris. O derelicta! ò mœsta! ò desolata Galliarum Ecclesia!

Sed vel ipse Fulbertus documento erat, non prorsus interiisse, aut certò jam revixisse illam Dionysii, illam Hilarii & Martini invictam animi fortitudinem. Nec ille unus in vestigia ingrediebatur invictæ hujus magnanimitatis Præsulum. Cùm Fulco Andegavensis Comes Ecclesiarum prædia invasisset, Archiepiscopus Turonensis viciniores omnes Episcopos, ac præ cæteris Fulbertum commonuit, incitavitque, ut omnia Ecclesiæ fulmina in eum evibrarent. Tentandum sibi antè censuit Fulbertus, an minacibus litteris posset ille ab injuria deterreri. Epist. 23. al. 85. Ex iis pauca hæc libabo. *Fulbertus Carnotensium humilis Episcopus Fulconi Comiti salutem. Doleo super te, nobilis homo, cùm te audio errare ac periclitari. Errare dico, quia cùm debeas Deum timere, Sanctos honorare, Ecclesiam defendere; contemnis Deum, Sanctos inhonoras, res Ecclesiæ invadis & aufers. Periclitari, quoniam qui talia agunt, non habent partem in regno Dei. Propter hæc peccata monuit Archiepiscopus Turonensis omnes Episcopos nostros, & inter alios me pusillum, ut te excommunicaremus. Sed ego censui pium esse, ut te prius monerem, &c.* Tam justa objurgatione & interminatione adeo terrifica consternatus Fulco resipuit, pœnitudinemque suam illustravit triplici in Palæstinam expeditione sacra, & vita deinceps è flagitio pura. Ex Epistolis verò Fulberti planum fit, tam impigrè ipsum, quàm cæteros Regni Episcopos ad Regia advolasse Castra, Consilia, Curias. Sed vel hoc uno exemplo patet, quàm ne Optimatum quidem facinora dissimularent, aut inulta finerent Episcopi illi, in Aula & Consiliis Regum tam frequentes.

II. His accedunt B. Bernardus Claravallensis Abbas, Stephanus Cisterciensis, aliique Abbates ejusdem Ordinis, qui Ludovicum Crassum in Episcopum Parisiensem atrociùs sævientem, per litteras adgressi sunt deterrere ab infestatione tanta Ecclesiæ, cujus se desponderat fore defensorem: ut sponsa Christi jam ad Christum pro Rege non preces, ut priùs, & sacrificia, sed querelas tantùm & lamenta allegare posset: *Gravem siquidem adversùs vos apud Sponsum & Dominum suum querimoniam deponit Ecclesia, dum quem acceperat defensorem, sustinet oppugnatorem.* Epist. 45. 47. 48. 49. Archiepiscopus Senonensis, cæterique ejusdem Provinciæ Episcopi, cùm Abbatum interventio irrita cecidisset, intervenerunt & ipsi ut regiam sedarent iram. Cùm & horum ludibrio haberentur preces, ad minas ventum est intentato interdicto. Tunc verò territus Rex cælestis vindictæ sola ostentatione, pollicitus est, quæ invasisset, Ecclesiæ restitutum iri. *Sentiens tandem nos ad arma Ecclesiæ pro Ecclesia velle confugere, timuit, annuitque se omnia redditurum.* Minas Episcopales repressit & suspendit Pontifex; tumque Regia indignatio in Archiepiscopum Senonensem impotentiùs bacchata est. Nec pluribus opus est, ut constet, quàm Episcopi illi, qui Aulæ terebant limina, præstò tum essent nullas non experiri Regiæ iræ procellas, ubi libertates Ecclesiæ contutandæ erant.

Bernardi os, calamum & linguam sæpiùs Episcopi auxiliarem adhibebant, ubi adversùs grassantem Magnatum licentiam audendum erat. Nec sanè minùs strenuè ab eo decertatum est adversùs Ludovicum VII. Regem, Crassi filium, cùm Campaniæ Comiti bellum ita intulit, ut Ecclesias omnes eodem calamitatum turbine labefactaret. Tam vehementes ad Regem Bernardus scripsit litteras, ut eam calami sævitiam sola possit excusare Bernardi sanctitas, charitasque mirum in modum, & penè supra modum exæstuans, cui sua puritas, sua terrenorum omnium abdicatio incredibilem semper conciliabat authoritatem. Tum verò postea Bernardus inclementiam calami sui convertit ad Episcopum Suessionensem, & ad Abbatem Sandionysianum, qui Regi à Consiliis erant. Interrogat autem illos: Quì fieret, ut ipsis præsentibus ea inirentur consilia, & non ipsi potiùs Consilio Curiæque se subducerent? *Quomodo non dicam tractatis ea, sed vel intereſtis consiliis tam malignis? Quidquid enim mali fecerit, meritò non Regi juveni, sed Consiliariis senibus imputatur.* Epist. 221. 222. Nec Episcopum, nec Abbatem adhortatur Bernardus, ut eo se exuant officio, nec Regiis posthac interſint Consiliis; sed ut munere eo strenuè fungantur, nec sinant decerni quidquam, quod justitiæ & religioni officiat, ita animirum animo comparati, ut ampliſſima dignitate exturbari malint, quàm à justitiæ & pietatis tramite vel transversum, quod ajunt, unguem deflectere.

III. In illam quoque Episcoporum classem referendus Hildebertus, Cenomanensis primò Episcopus, pòst Archiepiscopus Turonensis, quorum nec animos enervare potuit Aula, nec frangere constantiam. Præter voluntatem Regis Decanatum & Archidiaconatum contulit, quibus æquum censuit, cùm eas sedes aliis gratificari Rex percuperet. Exarsit mox in illum ingens persecutionis flamma, quade commonefaciendum sibi censuit per literas Honorium II. Papam. Ex iis hæc obiter carpam: *Quantis tribulationum turbinibus Turonensis agitetur Ecclesia, vestram credo non latere Sanctitatem. Adhuc enim Francorum Rex innocentiam meam tanto persequitur odio, ut traducat in gravamen Ecclesiæ; & quod constat esse sanctuarii, fisco adscripsit, &c. His premor angustiis, quia zelo zelatus sum legem Domini Dei; quia non sum transgressus terminos, quos Patres nostri posuerunt; quia dignitate Ecclesiæ nec ex Regis præcepto posui, nec ei disponendi facultatem indulsi. Sciens enim quia oportet magis Domino servire, quàm hominibus, personas elegi, quæ in exequendis Ecclesiæ negotiis pondus diei portarent & æstus. Alteri igitur Archidiaconatum, alteri Decanatum dedi.* Epist. 67.

Non atrox tantùm, sed & diuturna fuit ea tempestas; subiratus quandoque Hildebertus in alios fuit Episcopos, nec querelis abstinuit, de eorum in Collegæ oppressione silentio. Sed cùm pari sapientia esset & constantia, confessus est tandem supplicatione & precibus sopiendam Regum excandescentiam, nec alias duriores artes tunc sanè admovendas. *Silent amici, silent Sacerdotes Jesu Christi. Eorum erat, si res ita postulasset, opponere se murum pro domo Israel. Verùm apud serenissimum Regem opus est exhortatione potius, quàm increpatione: consilio, quàm præcepto: doctrina, quàm virga.* Epist. 75. Illud præ se tulit, & apertè significavit, nolle se, ut sui causa ad iras & interdicta veniretur: nec enim pacem, quæ à Regibus extorqueatur, diu constare posse: humilitate & charitate sola infringi posse & exarmari Reges. *Inter has angustias nunquam de me sic ira triumphat, ut alicui super Christo Domini clamorem deponere vellem, seu pacem ipsius in manu forti & brachio Ecclesiæ adipisci. Suspecta est pax, ad quam non amore, sed vi sublimes veniunt potestates. Ea facilè rescinditur, & fiunt aliquando novissima illius pejora prioribus.*

IV. Non imitatus est tantùm Petrus Blesensis, Bathensis in Anglia Archidiaconus, Episcopos Clericosque alios, qui in Aula Regum variis implicantur muneribus & officiis; sed & in eorum defensionem calamum strinxit. Altiùs & ipse penitiùsque admissus est in amicitiam Angliæ & Siciliæ Regum. Baron. ad 1167. n. 73. Quin & Vvillelmo Siciliæ Regi adhuc tenello Præceptor datus, in offensiones & invidiam incurrit eorum, qui eum Neapolitanum eligi Archiepiscopum curarunt, ut in eum evectus apicem, regiæ in Sicilia gratiæ fastigio & ministerio excuteretur. Infidiosæ tum dignitati non acquievit Petrus; quin & ejusmodi postea in Anglia ampliſſimis officiis, crescere cùm posset, abstinuit. Quanto in pretio apud Angliæ Reges esset, loquuntur complurimæ ejus Epistolæ. Earum ipsemet compilationem

dicavit

dicavit Henrico II. Regi, cui nec ipsi dissimulavit, earum aliquas esse, in quibus sospite & illibata ea reverentia, quæ celsitudini Regiæ debeatur, correptiones aliquæ & objurgationes ad Reges ipsos permixtæ sint: nec enim verum & infucatum in Reges amorem eum esse, qui non illos ad beatam æternitatem lucrifaciendam extimulet. *Nec illud magnificentiæ vestræ quæso sit oneri, si usque ad personam vestram in aliqua Epistolarum mearum stylus devotæ correptionis evaserit. Nam totum illud dictavit affectio. Æmulor enim vos Dei æmulatione: zelans & sitiens salutem vestram in Christi visceribus, & in charitate non ficta.*

Cùm Episcopum Agrigentinæ Ecclesiæ intrudere moliretur Rex Siciliæ, ejusmodi Episcopum, qui intrudi faciliùs, quàm eligi posset: scripsit Petrus Blesensis ad Regium Capellanum, ut eum ab hoc consilio absterreret, cujus infamia in ipsum retorquenda esset, qui Pastor esset Regis adolescentuli. *Ejus anima de manibus tuis requiretur. Ovis tua est, & in periculum tuum ipsius custodiam suscepisti.* Exemplum illi objecit Henrici II. Angliæ Regis, qui nihil unquam gratiæ causa faceret, nihil cupidè in Episcoporum delectu. *Benedictus Dominus, qui Regem Anglorum Henricum à talibus hactenus conservavit innoxium. Manus enim suas excussit ab omni munere, nec in Prælatis Ecclesiæ promovendis ipsum unquam inflectere potuit vel muneris oblatio, vel gratia personalis.* Nec ullis tamen Angliæ Ecclesiæ infestatæ sunt procellis. Ex Epistolis enim Petri ad Valterum Archiepiscopum Rotomagensem testatum fit, hunc Archiepiscopum non officiis tantùm, sed & variis nexibus Aulæ illigatum, voluntario se tamen exilio subduxisse, ne diutiùs conculcari res & majestatem Ecclesiæ spectaret, & ringeretur. *Ecclesia quidem quæ est mater nostra, libera est, sed hodie cogimur ancillari cum Agar. Ideoque migratis, ne videatis Ecclesiæ vestræ mala.* In Aulæ tunc Regiæ penetralibus sedebat Petrus Blesensis, sed non is erat ille, qui voluntate Regum æquitatem metiretur. Dicemus infrà exagitatos ab eo esse Episcopos, qui in Aula Regum officia sæcularia & profana sibi induerent; at non illi unquam displicuisse eos qui ad Consilia, ad Comitia, ad Castra, ad Parlamenta pro officio se conferrent.

V. Non committemus, ut excidat nobis omnino Ivo Carnotensis, cujus animi magnitudinem tam insignia prodidere documenta. Cùm illum Philippus Rex convocasset ad *Colloquium*, ubi novas contrahere nuptias properabat cum Bertrada uxore Comitis Andegavensis, antequam canonico judicio à priore uxore sua sejungeretur: negavit Ivo se interfuturum; malle enim se Episcopatu spoliari, quàm conscientiam & famam tanto inquinare piaculo. *Malo enim perpetuo officio & nomine Episcopi carere, quàm pusillum gregem Domini mei legis prævaricatione scandalizare.* Suas ille has litteras misit ad Præsules omnes, qui ad eas nuptias celebrandas invitati fuerant; ut eos dehortaretur ab eo Colloquio, aut hortaretur, ne obmutescerent, ubi totus Apostolici pectoris vigor desideraretur. *Vos igitur qui convenistis, nolite fieri canes muti, non valentes latrare.* Iteratis Regem ipsum litteris adiit, Non affuisse se iis nuptiis, quòd certum sibi fixumque esset, nec conscientiæ suæ maculam inurere, quam immaculatam Deo deberet; nec famæ, quam proximo. Ea autem re adeo non infringi fidem quam Rgi deberet, ut eam illi potiùs incorruptam approbaret, amoliendis illis, quæ æternum ejus nomini, gloriæ, regnoque dedecus paritura erant: denique perire se malle, quàm ignavia sua alios in interitum sempiternum præcipites agere. *Propter conscientiam meam, quam coram Deo conservare debeo, & propter famam, quam Christi Sacerdotem bonam habere oportet apud eos qui foris sunt, malo cum mola asinaria in profundum mergi, quàm per me mentibus infirmis tanquam cœco offendiculum poni. Nec ista contra fidelitatem vestram, sed pro summa fidelitate dicere me arbitror. Cum hoc & animæ vestræ magnum credam fore detrimentum, & coronæ regni vestri summum periculum.*

Aliquantò pòst Regiæ efferveſcentiæ turbo quidam in Ivonem detonuit: sed vel tum nihil optatius illi fuit, quàm ut ad eas demum contruderetur angustias, ut Episcopatu abire posset, & uni se posthac dedere contemplationi. *Ut summopere optem mihi occasione justitiæ aliquam inferri violentiam, ut exoneratus sarcina Pastorali, plena amaritudinis fastidiosæ, plena curæ nubilosæ, vertere me possim, quo me invitat honestum otium, plenum dulcedinis non fastidiosæ, plenum securitatis delicioſæ & luminosæ.* Legationem Pontificiam cùm aversaretur & detrectaret Archiepiscopus Lugdunensis, quòd tantis malis medicari se posse desperaret: animos illi & faces subdebat Ivo, per litteras commonens, si eo ævo altera revixisset Jezabel, alia Herodias, reviviscere debere & Joannem, & Eliam alterum. *Licèt in regno Italico surrexerit alter Achab, in Gallico autem altera Jezabel, &c. Licèt ad placitum Herodis saltet Herodias, petat caput Joannis, concedat Herodes, dicat tamen Joannes, Non licèt tibi uxorem tuam inordinatè relinquere.*

Stomachante in Ivonem Rege, arrepta ea complures occasione, in res Ecclesiæ Carnotensis invasere; quam jacturam sibi Ivo compendiosam augurabatur fore, ut quam sempiternæ gloriæ fructu solari posset. *Bonorum Ecclesiasticorum gravia damna perpetimur. Quorum direptionem lucri majoris compensatione per Dei gratiam longanimiter sustinemus, & majora, si necesse sit, subire parati sumus, attendentes illud Apostoli, Quia non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, &c.* Eò erupit insolentissimæ audaciæ Vicecomes Carnotensis, ut ipsum Ivonem Episcopum comprehenderet. Properabant ad arma Cives Carnotenses, Pastorem suum ut redderent liberati. Vetuit Ivo, certus nec libertatem, nec vitam humani cruoris impendio tuendam sibi esse. Expilatis rebus omnibus, adactus est, ut ipse ait, *usque ad penuriam panis.* Et nihilo tamen minùs ad Regem scripsit, quas ei inculcasset salutares ad pietatem commonitiones, eas esse certissimas tesseras suæ in eum pietatis, fideique & observantiæ, à quo fuisset è luto in honorificentissimam opulentæ Ecclesiæ sedem evectus. *Quoniam præcedente divina gratia de stercore pauper usque ad solium Principum per manum vestram elevatus sum, fateor me post Dominum pro posse meo cuncta vobis debere, quæ vestro congruunt honori & saluti. Sed quia exasperatus propter salubres monitus, quos Serenitati vestræ ex summa fidelitate & charitate direxi, me diffiduciastis, &c.* Toto decennio Regiæ iræ procellam expertus est Ivo, *Cujus odium jam per decennium sustineo.* Sed quò diuturnior, eò illustrior ea fuit constantiæ invictissimæ probatio. Constantiam æquabat moderatio quædam incredibilis, & sapientia, quę in temperandis maximè effulsit censuris & diris in conjugis incestuosi causa.

Splendidum & illud fuit prudentiæ specimen, cùm in Curia Paschali admisit ad communionem Gervasium quendam, & ideo admisit, quòd à Rege in mensæ & benevolentiæ communionem admissus fuisset. Hanc enim ipsemet rationem deprompsit hujus suæ indulgentiæ, cùm ad Episcopum scriberet, quem eo facto graviter offenderat. *De Gervasio non debet vestra fraternitas mirari, vel indignari, quod eum ad communionem in Curia Paschali susceperi. Pro Regia enim honorificentia hoc feci, fretus authoritate legis, in qua legitur, Si quos culpatorum Regia potestas, aut in gratiam benignitatis receperit, aut mensæ suæ participes effecerit, hos etiam Sacerdotum & populorum conventus suscipere in Ecclesiastica communione debebit; ut quod principalis pietas recipit, nec à Sacerdotibus Dei alienum habeatur.* Canone eo Concilii Toletani XII.

ad

ad quem alludit Ivo, & in Capitularibus, ubi innovatus est, apparet non agi, nisi de iis, qui ob causas ad Regni statum pertinentes, & instantibus Regibus, communione ejecti fuerant. Tum enim ubi illi Regi reconciliantur, videri non immeritò possunt pœnitudine sua pristinos errores reparasse. Et hanc quidem in gratiam Regum dispensationem & indulgentiam ulteriùs Ivo exaggerat alia quadam Epistola, ubi agitur de exsolvendis censuris. Sed cùm alienum id à nostro hìc instituto sit, unum illud animadvertemus, tantò admirationi magis & amori esse debere inconcussam illam Ivonis animi magnitudinem, quòd nihil ea præceps, nihil nimium haberet. Epist. 195.

Si nec Regibus autem vel tantillum assentabatur Ivo, ubi eorum conscientia periclitabatur, & salus; quid ubi res ei erat cum inferioribus Principibus & Optimatibus Regni? Eorum ille contubernio & familiaritate plurimùm utebatur; sed nihil hinc decerpebatur de vigore & integritate Episcopali. Ivoni & ejus Ecclesiæ damni non parum intulerat ex Aulicis Optimatibus unus. Ad eum datis litteris Ivo contestatus est, nihil non se pati posse pro justitia, & pro causa Ecclesiæ; sed non commissurum se, ut excommunicationis obtunderetur gladius, ille Regio ense acutior & penetrabilior; ille cujus vim revocare aut eludere nec expilationes possint, nec carceres, nec exilia. *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos quicumque præsumpserit adversùs Ecclesiam parvitati meæ commissam transcendere, parati sumus pro potestate nobis collata, usque ad damna rerum, usque ad exilium contradicendo resistere, & gladio sancti Spiritus usque ad dignam satisfactionem persequendo ferire. Hic gladius penetrat turres, dejicit propugnacula, & omnem altitudinem adversùs humilitatem Christi se erigentem, & hæreditatem quam sibi suo sanguine adquisivit, injustè pervadentem. Hic gladius in egestate fortior est, in exilio non frangitur, carcere non alligatur.* Epist. 117.

Has Ivo minas intentabat Stephano Comiti Palatii, qui gratia, opibus & potestate omnes Aulæ Regnique Proceres facilè superabat. Et hinc ansam arripiemus elevandæ ejus difficultatis, quæ videtur emergere ex aliorum Episcoporum silentio, qui tam alieni fuisse videri possunt ab Ivonis constantia, quàm à persecutionibus intacti fuere. Quid si dicamus multa effugere calamos scriptitantium cujusque temporis historias; multa silentio & oblivione deleri, quæ olim nunquam intermorituræ gloriæ materiam suppeditavere? Nec mandantur omnia litteris; nec quæ mandantur, in nostras omnia manus perveniunt. Sed fulgurant in Annalibus sacris tot Concilia, in quibus excommunicationum jacula & interdicta promiscuè vibrata sint, in splendidissima Regna, & in Principes quosque summos; ut fateri cogamur, nunquam sæpiùs audaciùsque crepuisse Ecclesiæ fulmina in Principes temporales, quàm eo ævo, quo usus Ecclesiæ jubebat Episcopos frequentissimè & in urbem & in Aulam Regiam convenire.

VI. Toto Occidente usitatissimum erat, ut ad Consilia, ad Curias, ad Comitia, ad Parlamenta confluerent Episcopi. Et in omnibus quoque Regnis excelso invictoque fuere animo Episcopi, humanarum qui Potestatum machinamenta disjicerent, si qua viderent adversùs summi Numinis majestatem & legem consurgere. Rescito Vvillelmus Roskildensis in Dania Episcopus Suenonem Regem Ecclesiam cruentasse eorum sanguine, quos sibi succensere & insidiari suspicabatur, die crastina Ecclesiæ aditu illi interdixit, pœnitentiæ addixit, pòst reconciliavit Ecclesiæ. Quo memorando cum primis exemplo exploratum jam est, suos Ecclesiæ Catholicæ esse Ambrosios, suos Theodosios, omnibus sæculis, omnibus terrarum regionibus, & illis etiam remotioribus & incultioribus, quæ tam præclaros parturire fructus non posse videbantur. Saxo Grammaticus, ex quo hoc decerpsimus, eo facto affirmat, Regni & Sacerdotii concordiam in Dania arctiùs coaluisse. *Ea res inextricabilem Regni & Sacerdotii concordiam operata est. Quippe Rex non solum Sacerdotem in eodem amicitiæ gradu habuit, sed etiam majoribus dignitatis incrementis donavit.*

VII. Quæ Anselmus, quæ Thomas Cantuarienses Archiepiscopi & fecere fortiter, & passi sunt, prolixiora sunt, quàm ut intexi hìc possint, & illustriora, quàm ut quemquam lateant. Eorum Pontificatus quantus fuit, infatigata fuit concertatio Episcopalis & Regiæ potestatis; exitus ii fuere, qui confirmarent, quod firmissimum jam & inconcussum erat, Justitiam & Religionem oppugnari posse, expugnari & vinci non posse. Hugonis Lincolnienses Episcopi vita, perpetua quoque fuit conflictatio magnanimitatis & authoritatis Episcopalis adversùs machinationes hominum perditorum. Quæ Hugonis victoriæ eò admirabiliores & splendidiores erant, quò Reges, Regiique ministri, qui ipsum lacessiverant, quos ipse repupugerat, & aliquando prostraverat, in admirationem tandem ejus & singularem benevolentiam convertebantur. Ita enim scriptor ejus vitæ: *Sic in Rege, sic in satellite veridicam esse sententiam experitur, qua dicitur, Qui corripit hominem, gratiam postea inveniet apud eum magis, quàm ille qui per linguæ blandimenta decipit.* Fateor ex historia Anselmi & Thomæ Cantuarienſium Præsulum plus satis patere, quàm non conspirarent cæteri tum Angliæ Episcopi in eandem exercendam animi fortitudinem. Sed nemo nescit rarum esse, quidquid arduum est. Posset & aliquis forsan non immeritò addubitare, an postrema hac ætate, cùm jam non lex, non necessitas, non consuetudo cogit Episcopos tam crebrò ad Aulam ventitare, vel in ea commorari: multò plures, aut totidem saltem sint, qui Apostolicas virtutes præ se ferant, qui invictos animos, qui paratum & obvium martyrio pectus. Baron. an. 1186. n. 19.

VIII. Cùm Galliæ Episcopi Angliæque omnium plurimum olim authoritatis & gratiæ in Aula Regum assecuti sint: duo vel maximè memoranda, velut ad cumulum ex illis exempla hoc loco adjiciam. Non facilè quisquam inter Angliæ Reges Richardo audàcior ferociorque succurret. Et ille tamen in aurem Aulici, cujus consuetudine plurimùm oblectabatur, insusurravit aliquando, dum in Conventu Episcoporum versaretur: Si scirent hi Præsules quantum illos ex animo, & in ipsis Deum revereretur, ab illis se instar luti pedibus conculcatum iri. *Si scirent quomodo eos ob reverentiam Dei timeo, & quàm invitè offenderem illos, ipsi me conculcarent, quemadmodum conculcatur calceamentum vetus & dejectum.* Hæc de Anglia. In Gallia verò Henricus Bellovacensis Episcopus cum Ecclesia sua tam intrepidè & audenter insurrexit in Ludovicum VII. Regem fratrem suum, ut officii sui duxerit Sugerius Abbas hunc ejus impetum zeli retundere per Epistolas, & commonere, non audendum esse in Reges unquam, sed blandè illos commonendos esse per Episcopos, per Optimates, per Papam. *Prius erat eum monere per regni Episcopos & Proceres suos, sive potius per dominum Papam, qui Caput est Ecclesiarum, quique omnia facilè pacificare potuisset.* In more igitur erat, ut Episcopi monerent Reges officii sui, eo zelo quem observantia & modestia temperaret. Matth. Par. In Henric. N. an. 1151

CAPUT LXIV. *P. 4. l. 2. c. 80.*

De eodem. Quantum reverentiæ Episcopis haberetur post annum Christi millesimum.

I. Quo in honore habuerit Episcopos Rex Galliæ, & Henricus Germaniæ Rex.

II. Se-

II. Sedebant Episcopi supra Principes & Duces.

III. De Vuillelmo Notho, Angliæ debellatore. Ut Regibus & Proceribus bene precarentur & benedicerent Episcopi.

IV. Angliæ Reges osculo Episcopos excipiebant. Henricus II. Rex Angliæ habenas regit equi B. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi.

V. Osculi hujus origo.

VI. Alii honores Episcopis oblati in Francia & in Anglia à Regibus & Principibus.

VII. Conglobantur exempla prærogativæ sedis Episcoporum, supra Principes, Duces & Comites.

I. FRequens Episcoporum ad Aulam profectio & præsentia, solis Ecclesiæ necessitatibus inserviens, ut nihil de Episcoporum zelo & fiducia in laicos deterebat, sicut capite superiori ostensum est; ita nec de laicorum in Episcopos observantia & obsequio, quod hoc demum capite demonstrare adgredimur. Ei autem exordium facere illustrius non possumus, quàm à Roberto Rege Galliæ, quem narrat Helgadus in ejus vita in Conventu Episcoporum aliquando sedentem, advertisse Episcopum Lingonensem sede locatum altiori, qua non posset pedibus terram contingere, atque ipsummet regia manu scabellum accepisse, & ejus sedentis subjecisse pedibus. A Baronio observatum est, non impensissimè tantùm reveritos fuisse ab hoc Rege Episcopos, sed & increpitos quandoque, & verbis minisque castigatos, si quando deviarent à recti semita, à fidei norma, à morum disciplina. Exemplum ponit idem scriptor in Leutherico Senonensi Archiepiscopo, qui ad insullas defluxerat de Eucharistia, & minùs orthodoxas opiniones. Objurgatio acerbior piissimi Regis Præsulem deterruit, malum oppressit, & pullulantem hæresin in ipso sui exortu præfocavit. *His verbis Præsul bene correctus à Rege pio & bono sapienter instructus, obmutuit, & siluit à dogmate perverso, quod erat contrarium omni bono, & jam crescebat in sæculo.* Henricus Germaniæ Rex sanctissimus, summa & ipse erat in Episcopos observantia. Affirmat quippe Ditmarus in Concilio Fracofordiensi anno 1006. coram Episcopis eum humi se prostravisse, donec ab Archiepiscopo Moguntino accurrente erectus est. *Considentibus ordine Archiepiscopis cum omnibus suis suffraganeis, Rex humo tenus prosternitur, &c.*

II. In omnibus Conventibus, seu Diætis Imperii nihil attinet dicere, sedisse Episcopos supra Principes, Duces, Comitesque Imperii sæcularis. Viget etiam nunc is usus intaminatus, sed ab illis ad nos nimirum defluxit sæculis, cùm Episcopi longè frequentiores in Palatio Principum erant, quàm fuerint postea. Viget quin etiam in Germania consuetudo antiquissima, ut supra Principes ipsos Imperatoris consanguineos sedeant Electores, aliique Duces, Comitesque Imperii, & supra hos omnes Episcopi, qui & ipsi Principes sunt Imperii.

A Saxone Grammatico Canutus Daniæ Rex sanctissimus perhibetur instituisse, ut eo Episcopi essent fastigio, quo Principes & Duces, ut ne ampliùs contemptui esse possent plebi imperitæ. *Principum eis consortionem indulsit, eisque primum inter Proceres locum perinde ac Ducibus assignavit.*

III. Sanctissimi Archiepiscopi Eboracensis Ælredi cùm preces protelasset paulò duriùs Vuillelmus Angliæ Rex I. is qui id Regnum primus perdomuit; advertisseque contristatum eum discedere, accurrit protinus, ad ejus se pedes abjecit, postulatis quæ rejecerat annuit, non immemor ab eo impositam sibi Regni coronam. Ælredus conscius sibi, quàm Christiana magnanimitate Rex polleret, aliquandiu prostratum passus est eum jacere: stupentibus, & penè indignantibus Aulicis respondit, jacere Regem, non ad suos, sed ad Petri pedes, ut eum placaret, cujus suo quodam modo Episcopi omnes successores sunt. *Contigit aliquando eundem Pontificem in quadam petitione à Rege repulsam passum, iratum avertere scapulam, recedentem maledictionem pro benedictione comminari. Cujus motus ille non sustinens, ad pedes ejus procidit, veniam petiit, sasisfactionem spopondit. Cumque Optimates qui aderant, suaderent, ut Regem prostratum erigeret, Sinite illum, inquit, jacere ad pedes Petri.* Ibidem. An. 1166. n. 10

Pristini hìc vides moris vestigia, ut simul congressi Reges cum Episcopis, nec discederent unquam, nisi illis Episcopi benedixissent. Narrat Edinerus in vita beati Anselmi accersitum illum à Rege fuisse, antequam mare trajiceret, ut ei fausta imprecaretur. *Paucis diebus interpositis, mandatur ad Curiam ire Anselmus, Regem mare transiturum sua benedictione prosecuturus.* Solennis ea erat benedictio, cujus formam ritumque idem Scriptor depromit. Cùm enim acriter altercati essent Rex & Anselmus de Ecclesiæ libertatibus, Romam proficisci constituit Anselmus, & Regem percontatus est, an benedici à se more solito abnueret, antequam itineri se committeret. Assentiente Rege, ut sibi bene precaretur, Anselmus elata manu ei benedixit. *Ad dexteram Regis ex more assidens ait, Ego domine ut disposui vado, sed primò meam benedictionem vobis, si non abjicitis, dabo. Quam cum ille se nolle abjicere responderet, conquiescentem Regem ad hoc levata dextera benedixit, sicque relicta Curia Cantuariam venit.*

Si Reges porro ab Episcopis benedici se averent, quid cæteri laici? In Concilio Ravennate anno 1314. statutum est, ut quoties Episcopi per urbis vicos progrederentur, vel ruri in suæ finibus Diœceseos, tympanum concreparet, quo monerentur omnes adproperare, genua flectere, & Episcopali benedictione donari. *Campanas pulsari faciant, ita quod populus audire possit, & exire, & genua flectere ad benedictionem suspiciendam.* Can. 6. Si Episcopi verò accederent ad Ecclesias Collegiales, aut Conventuales, obviam iis iretur in linea veste, aqua lustrali, thure, cruce & palmodia. Concilio Avenionensi anni 1326. placuit, ut Episcopi extra Diœcesin etiam suam benedictiones hujusmodi fundere possent, dum ne in urbibus Metropolitanis, Arelate, Aquis, Ebroduno, aliisve locis, ubi adesset Episcopus Diœcesanus.

IV. Observatum est ab Historicis Angliæ, Episcopos osculo excipi solitos à Regibus. Crebra ejus rei mentio apud Matthæum Paris. Ita exceptus ab Henrico II. Rege Thomas Cantuariensis Episcopus anno 1163. *Obvians ille in osculo receptus est, sed non in gratiæ plenitudinem.* Alia occasione oblata pacis, ea iniri non potuit, quòd imperare sibi non potuerit Rex, ut Thomæ osculum figeret, anno nimirum 1170. *In concordiam qualemcumque convenissent Rex & Archiepiscopus, nisi quod Rex osculum pacis dare Archiepiscopo negavit, paratus omnem aliam securitatem præstare. Archiepiscopus autem pacem inire noluit, nisi firma posset stabilitate gaudere.* Matthæus. Paris. Erant certissimà hæc oscula indubitatæ pacis & concordiæ pignora, cùm paci non acquieverit Archiepiscopus, nisi eam Rex osculo quasi consignasset. Regem ipse occupaverat, hæc effatus, *In honore Dei vos osculor.* Rex ea lege recusavit osculum. Permirum illud est, quòd quanquam de pace deliberaretur adhuc, quando Rex & Archiepiscopus simul conscendebant equos, Rex habenas equi Archiepiscopi manu tenebat. *Cum Rex & Archiepiscopus in partem secessissent, & bis equos ascendissent, bis habenam Archiepiscopi Rex tenuit, cùm equum ascendisset.* Semel contigit, ut Rex Missam pro defunctis celebrari juberet, ubi suspenditur osculum, ne celebrata quavis alia Missa osculum ei abnuere non posset. Hugo celebratissimus ille Lincolnienſis Episcopus à Richardo Rege osculum aliquando penè extorsit, & mox monita salubertima, fortissimaque suggessit; eaque Baron. an. 1177. n. 35.

verò

verè Episcopali constantia, Regem sibi penitùs conciliavit, Regni amplitudine magnum, gestis bellicis majorem, sed hac animi magnitudine longè maximum, Redeo ad Matthæum Paris, qui narrat Henricum III. Regem ex transmarinis Provinciis reducem in Angliam, oscula, ceu benevolentiæ pignora omnibus dispensantem Angliæ Nobilibus, maximè autem Episcopis, Vintonienſem Episcopum unum eo defraudasse officio, cui jamdiu irascebatur. *Qui tamen omnes Angliæ Nobiles, præcipuè Prælatos, & in osculo, & in gratis eloquiis, post adventum suum de partibus ultra marinis susceperat.* Mox idem Matthæus illud appellat *osculum pacis & amicitiæ.*

Anno 1243. 1244. V. Hinc non immeritò conjicitur, & benedictionem illam ab Episcopis in Reges effusam, & hoc osculum Episcopis à Regibus dispensatum in privatis quibusque congressibus, quasdam fuisse superstites primigeniæ olim fidelium pietatis reliquias, qui initium & finem congrediendi, & agendi quidvis semper dicebant à prece, à benedictione quam laicis Clerici infudebant, ab osculo pacis. Hoc Paulus commendat osculum in Epistolis suis, osculum utique religiosum: *In osculo sancto.* Porro hoc osculum sanctum est, non in templo tantùm & ad aras, sed & in familiaribus fidelium congressibus; ubique enim fideles, ubique iidem sancti sunt, ubique osculum pacis & benevolentiæ, nec alia fidelibus & sanctis pax, quàm Deus est, vel à Deo promanans, atque ad Deum referenda. Plura, nisi alienum illud hìc esset, contexi possent vestigia alia vetustissimæ fidelium pietatis, quæ in Aulis Principum Christianorum diutiùs quàm alibi perpetuetur.

Baron. an. 1188. n. 16. VI. Sæpiusculè hactenus observatum est à nobis, Episcopos semper supra Duces Procerесque alios omnes sedisse cum Abbatibus, solis Regibus inferiores, & filiis Regum. Id verò rursus observare est apud Rogerium in congressu Regum Franciæ Angliæque anno 1188. medio inter Gisortium & Triam loco. Referuntur ab eodem scriptore Epistolæ mutuæ Antiocheni Patriarchæ & Regis Angliæ, in utrisque nomen Regis Patriarchæ nomini subjicitur. Alium non minùs solennem congressum Regum litteris mandavit Matthæus Paris anno 1254. ubi Angliæ Rex Henricus III. Ludovicum IX. Franciæ Regem invisit Parisiis. Affuit fortè & Navarræ Rex. Modestia animi & sui depressione sanè summa, non potuit tamen id Ludovicus Galliæ Rex expugnare ab Henrico Anglo, ut primas sibi fineret alicubi tanquam hospiti concedi: usque adeo persuasum erat Henrico, non posse Galliæ Reges Regum Christianorum primos, & veluti vertices, eam Principatus sui prærogativam cuiquam cedere, nedum Anglo Regi cedere, quem hominio suo obnoxium tunc habebat. Ita profectò ille Anglicanæ Scriptor historiæ. *Dominus Rex, qui terrestrium Rex Regum est, tum propter ejus cœlestem inunctionem, tum propter sui potestatem & militiæ eminentiam, in medio sedebat: & dominus Rex Anglorum à dextris, & dominus Rex Navarræ à sinistris. Et cum niteretur dominus Rex Francorum aliter ordinare, ut videlicet dominus Rex Anglorum in medio & eminentiori loco sederet, ait dominus Rex Angliæ, Non domine mi Rex, decentiùs sedetis modo, scilicet in medio & dignius. Dominus enim meus es, & eris, & superest causa.* Addit porro Matthæus ei epulo duodecim affuisse Episcopos, & aliquibus Ducibus præpositos fuisse. *Affuerunt insuper illi convivio Episcopi duodecim, qui aliquibus Ducibus præponebantur, intermixti tamen Baronibus.* Subobscurus est, forsan & mendosus, ac vitiatus hic Matthæi locus. Indubiè enim si qui supra Episcopos alii sederent, quàm Reges Regumve filii, novum id erat, nullo hactenus exemplo fultum, nec uno aut altero etiam pòst sæculo usurpatum.

VII. His præsidii & lucis non parum adjiciet Nangii Continuator, in describenda profectione Caroli IV. Imperatoris, & Venceslai filii ejus Regis Romanorum ad Carolum V. Franciæ Regem Lutetiam. Ubi solenni pompa urbem iniere, voluit Gallus Rex medium incedere Imperatorem, qui jusso Vencelsao in alteram partem declinare, medium coegit Regem ingredi. In omnibus epulis primus supra Imperatorem & Reges semper sedit Episcopus, vel Archiepiscopus aliquis. Sacro Epiphaniæ die primam ad mensam sedem implevit Archiepiscopus Remensis, sedente infra ipsum Imperatore, pòst Rege, tum postea Venceslao Romanorum Rege, infrà assistentibus Episcopis Bambergensi, Parisiensi, Bellovacensi. Delphinus ad alteram accumbebat mensam cum Principibus & Proceribus Germanis. Paulò aliter rem narrat Tilletius. Sic enim habet: *Ad solenne prandium sederunt Archiepiscopus Remensis, Episcopus Germaniæ unus, qui Cancellarius erat Imperatoris Caroli IV. & Episcopus Parisiensis: tum deinde Imperator, Carolus V. Rex, & Imperatoris filius Rex Romanorum.* Spondanus 1379. n. Du Tille Part. 2. p. 9. 53.

Sandionysianus Monachus Historiæ Scriptor Caroli VI. litteris mandavit epulum Regium nuptiarum filiæ hujus Regis cum Rege Angliæ anno 1395. ubi primam quoque sedem adsignat Patriarchæ Alexandrino. *Patriarcha, Rex, Regina Anglia filia ejus, Regina Blancha, Regina Siciliæ, &c.* Descripsit & Joannes Charterius in vita Caroli VII. Regis epulas conjugii Margaretæ Scoticæ cum Delphino Franciæ anno 1436. ubi primus etiam accubuit mensæ supra Regem Archiepiscopus Remensis, qui nuptias celebraverat. *Primus sedit Archiepiscopus, qui sacris operatus fuerat, secundus Rex, tum Delphina, deinde Regina Siciliæ, quinto loco Franciæ Regina, &c.* In encomio verò ejusdem Regis quod Charterii huic historiæ præfixum est, diebus omnibus solennioribus idem honos Episcopis habetur: *Annuis solennitatibus primo loco accumbebat mensæ Episcopus, vel Abbas, tum Rex, postremo Principes Regii sanguinis.* In epulo solenni uno Franciscus I. Rex Carolum V. Imperatorem Lutetiæ excepit anno 1539. infra Regem Franciscum & ejus filios accumbebat Legatus Pontificius, supra Regem Navarræ, infra quem sedebant Cardinales, & infra eos Regiæ stirpis Principes. L. 15. c.

Hinc perspicuè colligitur hanc honoris & consessus prærogativam, quam vix tueri jam possunt Legati & Cardinales, omnibus olim cum Episcopis communicatam fuisse; atque adeo non paulò impensiore cultu in Aula Regia eos tunc temporis affectos fuisse, cùm Ecclesiæ necessitas illos cogebat illuc frequentiùs se conferre. Observa hìc autem, si lubet, quod suprà strictim delibatum à nobis est, plura & expressiora Ecclesiasticæ antiquitatis vestigia superesse & existere etiam nunc in Aulis Regum plura, inquam, quàm inter privatos. Habes hìc enim solennes Regum epulas diebus quibusque solennioribus & Festis, in iisque Archiepiscopos & Episcopos sedentes supra Imperatorem, supra Reges. Erant enim illæ epulæ Regiæ, sed festivæ, & quodammodo sacræ. Ut sacro ergo congressui præerat Antistes, præerat qui nuptias celebraverat, præerat qui Missarum sacra Mysteria peregerat Archiepiscopus, vel Episcopus. Ita enim suprà laudati insinuarunt Scriptores: *Primus accubuit Archiepiscopus, qui Missam celebraverat, &c. Annuis solennibus Festis supra Regem sedebat in mensa Episcopus, vel Abbas, &c.* Perfacilis autem & perexpedita ratio est; inter privatos enim libera & arbitraria sunt omnia, unde & in dies alia & alia novantur, & ita ab antiquis moribus descisciturr. At in Palatiis Regum stata & certa sunt pleraque, sunt & ministri qui ritibus his præsint, & ex Commentariis quibusdam priscis omnia descripta & numerata afferant, referantque in Commentarios suos; quid quoque anno gestum, omissum, adjectumque sit.

Leva-

Levabit nos Innocentius III. onere perluſtrandi cæteras omnes orbis Chriſtiani Provincias, ut eas huic Epiſcoporum præcellentiæ & honorificentiſſimo conſeſſui obſecundaſse declaremus. Conqueſtus enim Innocentius ad Alexin Imperatorem Conſtantinopolitanum, quòd Patriarcham Urbis Regiæ tam nullo haberet loco, certiorem illum fecit, apud Chriſtianos omnes alios Principes, ſecundos à Regibus ſedere ſemper Epiſcopos. *Cùm alii Reges & Principes Archiepiſcopis & Epiſcopis ſuis, ſicut debent, reverenter aſſurgant, & eis juxta ſe honorabilem ſedem aſſignent.*

Ab Arnoldo Lubecenſi Abbate, à quo continuata eſt Helmodi Hiſtoria uſque ad Ottonem IV. & ad mortem Philippi Sueviæ, illud narratur, quod hìc ſilere nefas eſset. Percontatum eſse Ottonem IV. Proceres Conventus Virsburgenſis, an uxorem ducere poſset filiam Philippi Sueviæ, ſibi carnis affinitate conjunctam, & ita ad eos verba feciſſe: *Rogamus vos omnes in Domino, primò Cardinales, qui de authoritate ſive conſilio domini Apoſtolici adeſtis, ſummos etiam Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & alios quos Eccleſiaſticus Ordo diverſis gradibus diſtinguit: excellentiam quoque Regum, Ducum, Principum, ut verba noſtra attendatis.* Vides ut ante Reges & Laicos omnes nominentur ab Imperatore Eccleſiaſtici Proceres omnes, utque Cardinales quodammodo compaginentur cum ſummo Pontifice, ut omnibus Eccleſiaſtici Ordinis Principibus anteponantur.

hron. s ort. l. 7. c. 3.

CAPUT LXV. *P. 4. l. 2. c. 81.*

De honoribus qui ſummo Pontifici habebantur.

I. Qui fidelibus, qui Epiſcopis, qui Papæ cultus & honor habetur, omnis ad Chriſtum refertur, cujus ſacerdotii & regni omnes conſortium aliquod adepti ſunt, ſuo quiſque gradu & modo.

II. Honores ii plerumque ab exordio liberi & voluntarii fuere. Si uſu poſt diuturniore, in legem convaleſcente, neceſſarii evaſere, hujus authores legis fuere fideles ipſi, qui fuere & uſus ac conſuetudinis. Quid oculo fide illuminato dilucidum perſpectumque ſit in his omnibus foris honoribus exhibendis, vel ſuſcipiendis.

III. Quo religionis ſenſu Alexander Papa Lanfrancum adegerit Archiepiſcopum Cantuarienſem ſolemni oſculo pedum defungi.

IV. Quo religionis inſtinctu Imperatores & Reges ad pedes Pontificum acciderint, & ſtratoris partes impleverint.

V. Defenditur Adrianus IV. Papa, qui Fridericum I. coegit ſtratoris officio ſibi fungi, more Majorum ſuorum. Omnium Imperii Principum judicio coactus eſt Fridericus eo munere ex more defungi.

VI. Quàm fructuoſæ & decoræ ſint hæ conſuetudines ad Chriſtianæ Religionis commendationem.

VII. Exempla alia cultus demiſſi, à ſummis Principibus exhibiti Pontificibus Romanis. Religioſi ſunt hi honores. Cur prægeſtetur Papæ Euchariſtia, Crux Archiepiſcopis.

VIII. Quo honore Imperator & Patriarcha Conſtantinopolitanus Eugenium IV. Papam coluerint.

IX. Rurſum de eodem cultu Pontificum à Regibus, mutua conteſtatione, hos honores ad Deum pertinere ſuis in Vicariis ſedentem.

X. Novis argumentis perficitur eos honores impenſos fuiſſe Deo.

XI. Honos Pontifici habitus in Hiſpania.

XII. Moris fuiſſe, ut Imperatores oſculo pedum colerentur.

XIII. Vetuſtiſſima conſuetudo oſculandi Epiſcoporum pedes, præ cæteris autem Papæ.

I. SExcentis argumentis confirmari poſſet quod ſemel & iterum jam aſtruximus, mores antiquiſſimos, ſaltem religioſos, difficiliùs aboleſcere in Palatio Regum, quàm in privatis ædibus. Quo eodem jure factum eſt, ut & qui Epiſcopis olim omnibus exhibebantur honores, ii difficiliùs in Palatio Romani Pontificis expungerentur. Reges ipſos ab Epiſcopis benedici omnibus olim moris erat: nunc uni proprium Pontifici. Omnibus præeminere & præſidere laicis infra Reges Principibus, Epiſcopis omnibus commune decus erat; nunc Pontificiis proprium Legatis, ut ſummum etiam Cardinalibus. Oſculari pedes Epiſcoporum quorumcumque olim pervagatiſſimum fuit, nunc uni ſervatur Papæ. Audi Hieronymum de B. Epiphanio Conſtantinæ in Inſula Cypro Epiſcopo diſſerentem, & de turba pedes ejus lambente: *Cùm ad Epiphanium omnis ætatis & ſexus turba conflueret, offerens parvulos, pedes deoſculans, fimbriam vellens, cùmque non poſſet promovere gradum, &c.* Epiſt. 61.

Erant liberi tunc certiſſimè & arbitrarii honores iſti, nec ulla lege præſcribebantur. Nec dubium eſt quin Epiphanii maximè propria ſanctitas & vitæ innocentia ſingularis his coleretur officiis, non ſola Epiſcopatus dignitas. Sed longè indubitatiſſimum eſt, Chriſto ipſi impenſum fuiſſe hunc potiſſimùm cultum, in Vicariis & miniſtris ſuis ſeſſitanti, & oculis fidei conſpicuo. Ira minùs mirum eſt, ſi cultus Chriſto dependi ſolitus in Epiſcopis ſanctitate præſtantiſſimis, exhibitus deinceps ſit Epiſcopis omnibus, & ſummis potiſſimùm Ponticibus, quòd in his maximè fideles ſemper Chriſtum ipſum, cum tota Pontificatus Regiique ſacerdotii majeſtate fulgurantem ſuſpexerint. Si ſingulis in Epiſcopis non ea fulgeat ſemper ſanctitatis gloria, quæ in prioribus Eccleſiæ ſæculis; at fidei noſtræ cælitus oculatæ ſemper in illis ſplendet ſanctiſſima & cæleſtis dignitas, & exuberantia quædam Regalis Chriſti ſacerdotii. Quidquid ipſorum propriè & privatim eſt, illud hoc veluti luminis fonte abſorbetur, & non apparet. Non quid ipſi ſibi ſint, ſed quid in ipſis Chriſtus ſit, ſpectant fidelium oculi, & eo paſcuntur.

Nec ſecus fideles membra ſunt omnes Chriſti, Regis Regum, ſummi Pontificis. Quidquid viciſſim honoris & reverentiæ inter eos reciprocatur, in religioſum hunc ſcopum hoc totum refertur, ut Chriſtus in membris ſuis colatur & ametur. Sunt, fateor, in fidelium grege & Antichriſti membra. Non aberrat tamen fides, charitas, ſimplicitaſque cæterorum fidelium, quæ bonos interpretatur, quos non comperit malos: & quæ quos malos comperit, non neſcit tamen imagines ſummi Numinis eſſe, & membris Chriſti aut reddi poſſe, aut de novo inſeri, adeoque in ipſis nonniſi Deum, nonniſi Chriſtum & amari, & coli.

II. Illud verò, honores hos omnes, qui ſummis, qui omnibus exolvuntur Pontificibus, liberos olim fuiſſe, & nulla lege, nulla conſuetudine præſcriptos: id profectò in confeſſo eſt. Sed & illud fateri neceſſe eſt, nunquam Epiſcopos honorum iſtorum cupidos fuiſse, ſubalienos potiùs fuiſse ab iis: nulla Epiſcopali vel Eccleſiaſtica lege eos primùm ſancitos eſse, ſed uſu & conſuetudine, cujus authores exactoreſque fuerint laici ipſi fideles, fidelium pietas, religio, charitas: vel potiùs Spiritus ſanctus, qui hos illis ſubjicit aculeos, qui hos pietatis inſtinctus inſpirat. Si autem inveterata & corroborata ea conſuetudine, ut jam non poſſent ſine offendiculo iis Epiſcopi fruſtrari honoribus, aliquid legis vel Eccleſiaſticæ vel civilis promulgatum eſt, ad eum uſum firmandum; hujus quoque legis authores reputandi ſunt fideles, cùm conſuetudinem ipſi invexerint, quam lex confirmat; & cùm offendiculum ipſi patiantur, cui lex medetur.

Hæ verò sive consuetudines, sive leges, non tam commendandis serviunt Episcopis, quàm propagandæ Christi gloriæ, & fidelium saluti muniendæ. Episcopis enim, summis Pontificibus, & omnibus omnino fidelibus exploratissimum est, 1. Eum qui honore afficit quempiam, sanctiorem non ratò esse & honoratiorem eo qui afficitur. 2. Ita conducibilius & optatius esse, membra Christi colere, quàm ab illis coli. 3. Præsulem qui procumbentes sibi fideles spectat, ad eorum omnium pedes ipsum mente procumbere. 4. Nihil esse ad gloriam & commendationem verissimæ Religionis accommodatius illustriusque, hoc interminato humilitatis & charitatis certamine inter fideles omnes, ne iis quidem exceptis, qui summa tantæ multitudinis capita sunt. 5. Si cujus Præsulis non satis hac doctrina imbuta mens est, si ejus gloriæ cultusque suffuratur ipse vel tantillum, & privatim degustat, fruiturque, verè furti ille reus & sacrilegii est, Christique gloriæ compilator; sed tota penes ipsum culpa & infamia, cujus exors omnino & immunis religio ipsa est. 6. Sed longè acerbior in eos sævire debet censura, qui nomine & specie tenus Christiani, sanctissimos usus Religionis cœlo allapsæ, oculis carnis, & profano sensu conspicantur, & ideo despicabiles habent.

III. Hæ sunt regulæ constantissimæ, quas exordio hujus capitis attexere volui, ut veluti micantissimæ quædam faces, alluceant superiori capiti, huic verò præluceant. Jam ergo aptè, ut spero, ordiemur ab Alexandri II. facto, anno 1071. cùm sede surrexit, ut Archiepiscopum prolixiùs exciperet Lanfrancum, submonuitque ei singularis eruditionis ergo inusitatam hanc honoris significationem à se exhibitam fuisse: sed jam necesse esse, ut vicissim ipse eodem fungeretur in Petrum Petrique successorem honore, quo cæteri Archiepiscopi omnes defungi solerent. *Sequestrato illo Romani supercilii fastu dignanter assurrexit, professus hanc venerationem non se illius Archiepiscopatui, sed magisterio litterarum deferre. Quapropter se fecisse, quod esset honoris, illum debere facere quod esset justitiæ, ut pro more omnium Archiepiscoporum, sancti Petri Vicarii vestigiis advolveretur. Reddidit ille debitum, &c.* Baron. an. 1071. n. 6. Nihil specie tam finitimum, nihil re tam alienum est, quàm charitas & cupiditas, religio & superstitio, ubicumque se produnt. Qui sanctitate, qui humilitate potiores & præstantiores fuere Episcopi, ii honoris & juris, non sibi, sed suæ dignitati affixi, omnium retinentissimi fuere. Zelus hic erat purissimus & laudatissimus, sed qui illis tantum saperet, qui gustum aliquem & saporem haberent veræ virtutis, Christianæque tum humilitatis, tum ei cohærentis magnanimitatis. Christo, Petroque Archiepiscopi & Episcopi advolvebantur, cum accidebant ad genua Papæ, & ad oscula pedum. Inveteratam hanc consuetudinem ubi non sinebat Papa dilabi, ei consulebat, ei serviebat, cujus gerebat vices. Non refugiebat Lanfrancus; non ita modestia, non ita peritia Ecclesiæ morum illum destituerat. Baron. an. 1077. n. 7. Ita nihil proprie ab eo extorsit Pontifex; sed admonuit, cui honoris hic cumulus deberetur: Hæc germana est interpretatio & sententia Uvillelmi Malmesburiensis, hæc narrantis. Eodem cultu prosecutus est Urbanum II. beatus Anselmus Lanfranci successor, teste Edinero. *Humiliat se pro more ad pedes summi Pontificis.*

IV. Nec minùs impensè colebatur successor Petri à Regibus & Principibus terrenis, quàm ab Episcopis. Anno 1095. Conradus Romanorum Rex Urbano II. Stratoris officium exhibuit, narrante Bertholdo: *Cremonam veniens, Papæ obviam progreditur, eique Stratoris officium exhibuit.* Baron. an. 1095. n. 7. Uvillelmus Calabriæ & Appuliæ Dux idem præstitit Callisto II. & eo obsequio ad Ecclesiam illum deduxit pedes. Narrat Sugerius anno 1130. Innocentium II. Papam in Gallias secessisse, Regem ei obvium esse progressum ad Flaviniacum, sive ad Cœnobium sancti Benedicti ad Ligerim, & demisso ad ejus pedes capite, toties coronato, tanquam ad sepulchrum beati Petri Apostoli procubuisse. *Et nobilem diademate sæpius coronatum verticem, tanquam ad sepulchrum Petri inclinans, pedibus ejus procumbit.* Eodem cultu prosecutus est eundem Pontificem paucis pòst diebus Rex Angliæ. Vides hìc quo stimulo religionis agerentur Pontifices, Regesque, in suscipiendo illi eo cultu, in offerendo isti. Nihil hìc mortale, nihil terrenum; cœlestis charitas, æternorumque amor ubique spirabat. Si quid secus accideret, privata ea erat culpa, illibata religionis puritate & innocentia. In ejusdem Innocentii II. causa beatus Bernardus Claravallensis Abbas Mediolanensem Legationem suscepit. Undique confluebant ad viri sanctissimi conspectum; vis facta est invito, ut ejus pedes oscularentur. Audi vitæ ejus Scriptorem: *Deosculantur pedes ejus universi; & licet hoc ille molestè acciperet, nulla potuit pronos & devotos ratione compescere, nulla interdictione repellere.* Ibid. An. 1134. n. 6. Nemo offenditur his honoribus viro singularis sanctimoniæ exhibiti. At ubi Imperatores & Reges humani advolvuntur, & exosculantur cinerem Tumulorum Apostolorum, vel pedes Vicarii Christi, unius contemplatione & charitate Christi, cujus in his umbra renidet: id verò spectaculum non tantùm offensioni non est, sed admirationi non potest non esse, & amori, iis qui gustu aliquo & sapore pietatis & religionis imbuti sunt.

V. Non per singulos excurram Reges & Imperatores, qui summorum Pontificum pedibus pia libarunt oscula, & diademate revinctum caput substraverunt. Uno verbo res conficitur: quando congressi sunt, nunquam id obsequii detrectarunt. Peculiarius est Stratoris officium, & de eo altercatum nonnunquam. Incunctanter id muneris obivit Lotharius Imperator, quando Leodii cum eodem Innocentio II. congressus est, ut refert Sugerius: *Humillimè seipsum stratorem offerens, pedes per medium sanctæ processionis ad eum festinat, alia manu virgam ad defendendum, alia frænum albi equi accipiens, tanquam dominum deducebat.* Habes hìc occultis oculis fidei illustrem & sanè magnificum humilitatis triumphum & crucis Christi æterni Pontificis nostri, de universa insolentissimi sæculi pompa.

De Friderico & Adriano IV. Papa strinxi jam aliquid, quod non pigebit hìc paulò diligentiùs tractasse. Cum in Italiam ille adventaret, Imperii corona cingendus, eo humillimo obsequio in Adrianum IV. Papam fungi recusavit. Cardinales qui Pontificem cingebant, usque adeo consternati fuere, ut alii aliò dilapsi sint, Pontifice solo dimisso. Pontifex ingenti & infracti animi vir, Imperatorem ad osculum pedum admisit, assurgentem mox ad osculum oris abjecit, donec ab eo præstitum esset Petro in successione Petri, quod prisci Imperatores omnes dependerant priscis Pontificibus, tanquam Petri Paulique successoribus. *Quem honorem Prædecessores tui Imperatores orthodoxi pro Apostolorum Petri & Pauli reverentia prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus exhibere usque ad hæc tempora consueverunt.* Baron. 1155. n. Mirari subit, quì Pontifex cultum religiosum, ab origine liberum & arbitrarium, tanto vigore extorquendum ab invito Imperatore, extundendumque censuerit. Sed illud quoque menti recurrere debet, quod sæpiusculè inculcatum jam à nobis est; quæ officia spontanea primùm & libera ab exordio sunt, longo usu & consuetudine confirmari; inveteratas autem & ita confirmatas consuetudines, in leges valere demum. Sive jura, sive officia appellites, tum civilia, tum Ecclesiastica id genus complurima sunt. Multa possunt & jure suo possunt Principes terreni in causis rebusque Ecclesiasticis, quæ tamen potestas non aliter ipsis parta,

quàm

quàm longa consuetudine, & antiquissima possessione. Sunt consimiliter Pontificibus & Prælatis jura non pauca in res civiles & temporales, de quibus controversia illis fieri jam non potest, ubi diutina illis possessione firmata sunt.

Alienas denique suspiciones & obtrectationes purgavit, dissipavitque Adrianus, quando rei totius judicium ad ipsos Imperii Principes retulit. Cùm inter Principes autem perinde ut rei gravitas postulabat, diu & maturè deliberatum esset, constitutum ab iis est eosdem à Friderico honores Pontifici nunc exhibendos esse, quos prisci Imperatores, Lotharius, aliique priscis Pontificibus persolvissent. Quod eò recidit, ut illud quoquè pronunciatum esse videatur, usque adeo justas fuisse hujus obsequii & necessarias causas exhibendi Pontifici ab Imperatore, ut & justæ ac necessariæ fuerint Pontifici causæ ejus exigendi. *Tandem requisitis antiquioribus Principibus, qui cum Rege Lothario ad Papam Innocentium venerant, & prisca consuetudine diligenter investigata ex relatione illorum & veteribus monumentis, judicio Principum decretum est, & totius Regalis Curiæ communi favore roboratum, quod idem Rex pro Apostolorum prædictorum reverentia Papæ Hadriano exhiberet Stratoris officium, & ejus stireguam, suppedaneum scilicet teneret ad conscendendum in equum.* Functus est denique eo officio Fridericus Imperator, easque implevit religionis partes, in quas nuper præiverat Imperator Lotharius exemplo suo, sed cui Pipinus, Ludovicus Pius, & alii Carolinæ Reges familiæ authoritatem conciliaverant, firmissimaque posuerant posterioris consuetudinis fundamenta. Quæ omnia ex supparibus Friderici I. Scriptoribus à Cardinali Baronio excerpta sunt.

Idem. an. 1159. n. 4. 5.

VI. Exarsere & alia inter Fridericum & eundem postea Pontificem dissidia. Imperatorem malè habebat, quòd nonnullis Papæ verbis insinuari videretur, Imperatorem clientelæ & hominii nexu sibi obligari: Pontificem vicissim pungebat, quòd in litteris ad se scriptis Imperator nomen Papæ suo postposuisset. Nulli non cordaro optatissimum fuerit, has jurgiorum minutias expungi, non à consuetudine tantùm hominum, sed & ex memoria. Prudentissimis quoque obrepit, ut etiam inopini longiùs progrediantur tandem, quàm initio voluissent; & optimæ causæ, victoriæque ipsi suæ officiant, zeli ipsius sui impetu & ardore. Excitavit Fridericus Antipapam Victorem II. sub Alexandro III. nec illum suo Stratoris officio fraudatum voluit; curavit ut & ad ejus pedum oscula confluerent Patriarchæ, Archiepiscopi & Episcopi Imperatoriæ Aulæ: usque adeo persuasum erat omnibus, hos jam sine gravi offensione subtrahi non posse honores successoribus beati Petri.

n. an. n. 18. n. 3. 12. num. 1. anno n. 23. 69.

Eodem cultu reveriti sunt Alexandrum III. Ludovicus VII. Franciæ, & Henricus II. Angliæ Reges, in ipsa Gallia quò ille confugerat. Percupidè & Princeps quidam Sarracenus pedes ejus exosculatus est, tanquam Deum Christianorum in Pontifice suo veneraturus. *Osculatis pedibus ejus tanquam sanctum & pium Christianorum Deum, ipsum Pontificem adoravit.* Deflagravit tamen aliquando gravis illa Imperii & Sacerdotii dissensio, & solemnibus illis omnibus honoribus in Alexandrum III. perfunctus est Venetiis Fridericus, ubi Veneti usi sunt ea & pompæ magnificentia & celebritate, quæ nobilissimam aliàs civitatem una nobilitare potuisset.

Erat Friderico I. consanguinitate & antiqua consuetudine conjunctissimus Otto Frisingensis Episcopus, & quod consequens est, ejus causæ & defensioni quodammodo innexus. At sanctissimo tamen juxta & sapientissimo Præsuli ea insedit animo sententia, ea & historicis ejus monumentis consignata est, summi & sempiterni Numinis providentia factum esse, ut è pulvere & tenebris emergeret Ecclesia, & in eum splendorem proveheretur, ut de terrenis omnibus Potestatibus & Imperiis quendam veluti triumphum ageret, toties quoties summi terrarum Principes & Reges humilitatem crucemque Christi adorant & allambunt, osculo pedum ejus Pontificis. *Et ut cognoscamus non fortuitis casibus, sed Dei profundissimis ac justissimis judiciis id factum, vide pridie latitantem, ac quemlibet infimæ conditionis virum fugientem, brevi tantæ authoritatis fieri, ut Regibus imperet, de Regibus judicet. Vide tantæ à sæculo venerationi haberi, ut veniant curvi, vestigiaque pedum ejus in solio sedentis adorent orbis Domini.*

Chron. l. 4. In Prolo.

VII. Altiores radices egere hi Pontificum Christi honores, dum diutinis procellis concuterentur. Tempero mihi, ne plura exempla accumulem. Humilem Christi triumphum asino sedentis imitari voluit Cœlestinus V. Papa. At nihilo tamen minùs vilissimi aselli habenas Reges interim Hungariæ & Siciliæ regebant. Ubi Clemens V. creatus Pontifex Lugdunensem civitatem solemni iniit pompa, Philippus Pulcher Franciæ Rex Stratoris munus obivit.

Rainal. 1294. n. 10. An. 1305. n. 13.

Ad annum 1311. Annalibus suis Rainaldus ritum intexuit inaugurationis Imperatorum, ut in manuscripto perantiquo delineabatur. Stratoris officium commemoratur suo loco. Sed & illud memorandum nobis visum est, quod idem Rainaldus monet eodem anno, ubi Henricus VII. Rex Romanorum in Italiam venit, a Duce & Senatu Veneto missos quidem ad illum esse Oratores, sed vetitos priùs nequid hominii, & ne osculum pedum exhiberent Imperatori; usu enim antiquo jam invaluisse, ut Veneti Imperatorem amicum haberent, non dommum. *Quibus etiam inhibitum pedes deosculari regios.* Usitatum ergo id erat, osculo pedum salutari Imperatorem. Anno 1368. Carolus Siciliæ Rex frater sancti Ludovici Regis Urbano IV. Stratorem se exhibuit, quo postea exemplo usi sunt Neapolitani & Siculi Reges.

Rainal. an. 1311. n. 5. Rainal. n. 8

Ad annum 1375. idem ipse Rinaldus argumentum suppeditat vetustissimæ consuetudinis, ut prægestetur, & viam præeat ac præmonstret adorandum Christi in Eucharistia corpus, ubi ex Urbe Pontifex profecturus est. *Primo mane antelucanum corpus Christi viam omnibus patefecit.* Rursus & hoc antiquitatis Ecclesiasticæ monumentum sanè pulcherrimum in Ecclesia hæsit omnium principe & magistra, alibi prorsus oblitteratum. Qui saltem enim à limine annales & mores priscos Ecclesiæ salutarunt, iis exploratissimum est, complures olim fidelium, maximè Clericorum, dum longinquo se darent itineri, hoc se Eucharistiæ viatico instruere solitos fuisse. Hinc autem illud quoque confirmatur, non occurrere unquam menti debere Romanum Pontificem, tanquam Principem aliquem temporalem & terrenum, sed ut Christum ipsum, cujus cœleste regnum est; nec aliter pompam omnem, qua circumfulget Pontifex, spectandam esse, nisi ut religiosam pompam, ejus generis omnino, cujus & ea quæ in Templis Deo, Deique Ministris exhibetur. Quo enim demum cumque loco sit Christus, in principe Ministro & Vicario suo sessitans, Templum illud est, Ecclesia est, sacrariumque religioni & sanctitati dicatum. Ideo & Crux præfertur Archiepiscopis, ut ipsi, & asseclarum cœtus pro religioso cœtu, & templo habeantur. Ita sentiebat sanctissimus Lincolnensis Episcopus Hugo, qui cùm iter agens incidisset in latronem, qui ad patibulum agebatur, jussit illum solvi & absolvi pœna, fruique immunitate asyli Ecclesiarum, cùm non alia augustior Ecclesia sit, quàm cœtus fidelium Episcopo adgregatus: erant enim tum non pauci in Hugonis Episcopi comitatu.

Rainal. an. 1311. n. 7. & an. 1319. n. 3.

VIII. Rex Carolus Urbano VI. Stratorem & ipse se exhibuit, Sigismundus Imperator Martino V. & Eugenio IV. In Ferrariensi, seu Florentino

Rain. ann. 1383. nu. 3. 1418. nu. 36. 1433. nu. 14. 1459. n. 6.

Concilio Eugenius IV. Græcos excepit. Præmissi fuerant ab Imperatore & Patriarcha ad Pontificem Legati, à quibus exsoluti sunt ei honores illi, qui Græcorum moribus consentirent. Laici genua flexerant, Clerici caput inclinarant. Deambulanti Ferrariæ Pontifici occurrit Græcus Imperator, & *cum in genua vellet procumbere, non id Papa permisit, sed eum complexus, porrectaque dextera osculatus est, & ad sinistram suam collocavit*. Imperatore parcior fuit Patriarcha in cultu exhibendo Pontifici. Nec ultra eum modum quidquam Pontifex desideravit, persuasus, ni fallor, & ipse, hos honores à primæva origine liberos & arbitrarios fuisse, nec aliis vel temporibus, vel locis necessarios evasisse, nisi ubi præscripta & vetustissima consuetudo in legem invaluisset. In Historia Græca Concilii Florentini, tentatum aliquid fuisse narratur, ut assentiretur Patriarcha Constantinopolitanus osculandis pedibus Papæ, ipsum abhorruisse, nec sine stomacho. Labat non rarò fides hujus Scriptoris. Sed ut res ita se habuerit, non abs re erat, moneri Patriarcham, an accommodare se vellet exemplo tot Ecclesiæ Latinæ Primatum, Exarchorum, summorum Principum, Archiepiscoporum; nec tamen expediebat eum urgeri, postquam semel rem aversatus fuerat. Cinnamus porro ideo prolixè & ad insaniam penè
L. 5. hist. destomachatus est in historia sua Græca contra honores illos eximios, quibus Papam Latini Imperatores cumularunt; quòd eorum nec originem, nec rationes, nec antiquitatem & præscriptionem comperisset, suæ gentis morum peritus, in nostris prorsus hospes.

Rainal. an. 1452. nu. 2. 1469. nu. 3. 1487. n. 2. 3. 4 IX. Redeo ad Occidentis Principes, in quibus Fridericus III. cùm anno 1452. Imperii corona decorandus venisset, usitatis officiis Nicolaum V. Papam prosequutus est, pedes ejus cum Imperatrice exosculatus, & stratoris impleto munere. Voluit Fridericus eodem rursus officio fungi in Paulum II. anno 1469. sed abnuit Pontifex, cujus nutu ambo simul equos conscenderunt. Cùm anno 1474. Christiernus Daniæ Rex Romam perrexisset, Sixto IV. in genua accidit, nec adduci potuit ut surgeret, quandiu illum affatus est. Sultani Babylonici Legatus Innocentium VIII. cultu affecit multò dejectiore. Zisimus Constantinopolitani Imperatoris Turcæ frater, ne Ottomanicæ gentis gloriam, an superbiam deprimeret, caput tantùm inclinavit. At Legatus quem Bajazetus ipse Imperator Turca miserat Romam, à Zizimo admitti & audiri non potuit, nisi ter in genua procubuisset, terna humi defixisset oscula.

Ubi Carolus VIII. Galliæ Rex Romæ Alexandro VI. obvius factus est, bis genu flexit, cùm Pontifex illum non adverteret, aut non advertere se simularet: cùm tertiò genu inflexurus esset, prohibitus est à Pontifice, & osculo exceptus; simul ambo caput texerunt, Pontifex Regem antè sedere voluit quàm ipse sederet. Ita Papæ nec pedes osculatus est Rex, nec manus. Ubi convenere Leo X. Papa & Franciscus I. Rex Bononiæ anno 1515. excelsi animi Rex genu flexo, pedes quasi jocabundus, manumque & genam Pontificis osculatus est, Gallicoque sermone testificatus est, incredibili se gaudio perfundi, qui Christum in Vicario suo contueretur, eique obedientiam eam, quam filius pa-
Rainald. bid. n. 30. tri devoveret. *Ridens ac jubilans, pedem ac manum & faciem osculatus est, dicens in vulgari Gallico, se lætissimum, quod videret facie ad faciem Pontificem Vicarium Christi Jesu, cujus se filium & servitorem proferebat, deditissimumque ad omnia ejus mandata*. Responso suo id confirmavit Papa, honores eos omnes ad Deum referri. *Omnia hæc in Deum transferens, & omnia Deo attribuens*.

Cùm Carolus V. Imperator anno 1529. Bononiam venisset à Clemente VII. coronandus, genu flexit, pedes, manum, genamque Pontificis osculo coluit. Expleto coronæ ritu, prohibere voluit Pontifex, ne dum ipse equum conscenderet, Imperator stapedam manu teneret; persistente Imperatore, cessit, contestatus, id Christo, non sibi honoris haberi. *Pontifex toleravit, referendo talem actum humilitatis ad honorem Salvatoris, cujus vices in terris gerebat*. Sed passus non est Pontifex, ut Imperator equum aliquantulo viæ spatio deduceret. Quando Clemens VII. & Franciscus I. anno 1533. congressi sunt, non aliter res, quàm Bononiæ se habuere.
Ibid. nu. 84 Ann. 1530. n. 39.

X. Exinde ferè nec Romam profecti sunt Imperatores, ut inaugurarentur, nec Pontifices ipsi nisi rarò finibus Pontificiæ suæ ditionis egressi sunt. Ita qui antè summis Pontificibus à summis Principibus habebantur honores, ut successoribus, immo ut tumulis ipsis Apostolorum, nusquam postea occurrerunt nisi in historicis monumentis. Ex antedictis perspicuum est, & Pontificibus & Principibus omnibus in confesso æquè fuisse, religiosum totum eum honorem haberi debuisse, ut qui Christo in Vicariis suis, ea fide & pietate exolveretur, qua Romæ Imperatores & Reges provolverentur ad Petri & Pauli monumenta. Id rursus nobis inculcabit Sugerius Abbas, ubi Paschalis II. in Gallias profectionem litteris mandat, cui Philippus Augustus Rex cum filio cultum non absimilem impendit. *Occurrit ei ibidem Rex Philippus, & dominus Ludovicus filius ejus, gratanter & votivè, amore Dei majestatem Regiam pedibus ejus incurvantes: quemadmodum consueverunt ad sepulchrum piscatoris Petri Reges submisso diademate inclinari*. Ubi semel convenit non alium hunc quàm religionis cultum esse, jam nihil offensionis creari potest aut Regibus, aut Patriarchis, aut Episcopis quibuscumque, cùm proni accidere tumulis Apostolorum non cunctentur, cùmque Presbyterorum qui Confessiones audiunt, pedibus se advolvant.

XI. Non pauca prætermisi lubens exempla, Pontificum maximè Avenione sedentium. Sed cùm Hispania prorsus obmutescere finenda non sit, obiter hìc narrabo, quæ referuntur à Mariana de Benedicti XIII. Papæ, & Ferdinandi Arragoniæ Regis congressu in finibus Catalauniæ & Arragoniæ. Pallium illud quod pro more Pontifici superferebatur equitanti, detulit Rex usque ad Ecclesiam, eique ad mensam cum filio ministravit. De osculo L. 10. c. pedum vix ambigi potest, cùm impensiores sint hi honores, & osculo pedum Arragoniæ ipsi Reges passum à subditis colerentur. Conjectura saltem aliqua elici potest ex Epistolis, quas Hieronymus Blanca historiæ suæ insutas voluit, & in quibus Judex major Arragonum Regem his verbis salutat, *Manuum & pedum osculò*. Tergiversari tamen posset aliquis, quasi hæc usitatissima essent verba, quæ consuetudo retinuisset, postquam res ipsa, & totum illud officium in desuetudinem abiisset. Ita sanè exponendum quod legitur in Concilio antiquissimo Constantinopolitano sub Mena Patriarcha, in libello Episcoporum & Monachorum Orientalium, quem Justiniano obtulerunt Imperatori: *Archiepiscopus veteris Romæ Agapetus, qui ad piorum vestrorum vestigia pedum admissus est*. Abhorret enim & ab usu & à fide, ut passus sit Justinianus Imperator, ab Agapeto Papa, adeoque vel ab ullo Episcopo pedibus suis oscula figi.

XII. Hinc elucet quàm sæpè moveantur, quandoque & offendantur non pauci, rebus veluti novis & singularibus, quæ & antiquissimæ ipsæ sint, & olim fuerint pervagatissimæ. Ii certè usus, ut antiquitate, ita & authoritate tunc ingenti erant; mox penes vulgus quandoque obsolefieri cœpere, curiosiùs verò retineri ab iis, qui & cupidiores sunt, & tenaciores antiquorum rituum sibi honorificorum. Ita rarescunt paulatim, fugiuntque multitudinem res ejusmodi, cui sicubi rursus se ostendant, pro novis & inusitatis habentur, cùm novi homines ipsimet sint, nec ullum habeant delectum

rerum,

rerum, quæ novæ aut veteres, quæ insolentes, vel usitatæ sint. Toto orbe olim Romano Christianoque frequentissimum fuit honoris causa osculari pedes. Regionibus ferè aliis omnibus expunctus est is usus, Romæ hæsit: suspicantur singularem hanc esse novitatem, cùm antiquitas ipsamet sit, eaque olim tritissima.

Qui in Asyria & in Persida olim imperarunt, eos probablie est ab adeuntibus osculo pedum salutatos fuisse, & ad id allusisse Mardochæum, cùm diceret Amani se præstò futurum osculari pedes: *Etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem.* Eo ritu probabiliter creditur Alexander voluisse se adorari, ubi Regum Persidis solio sedere cœpit; in quo constanter, an pertinaciter rectum est illi à Græcis suis, ejus depressionis impatientibus. Imperatores Romani initio nihil istiusmodi extorserunt, aut verò passi sunt; quòd Romanum initio sui Imperium Respublica fuerit. Authore Pomponio Læto, Diocletianus *Edicto sanxit, ut omnes sine discrimine prostrati pedes oscularentur.* Ut à Patriciis ipsis Justinianus Imperator & Theodora conjux eodem ritu colerentur, in Anecdotis narrat Procopius. *Tum alii, tum qui Patritiæ dignitatis essent, statim in faciem procumbebant, & utrumque Principis pedem osculo prosequebantur.* Reliquos inde Imperatores hoc exemplo & more usos, à verisimili non dissidet, & hos aliquando imitatum esse Carolum Calvum, nec in ea re tantùm. A Uvillelmo Malmesburiensi memoratum est, ut cùm hic Carolus Rollonem Normanniæ Ducatu investivit, ab eo voluerit clientelarem sibi fidem præstari osculo pedum. Ratius id in posterioribus Occidentis Imperatoribus. Affirmat tamen Valsinghamus Ludovicum Bavarum Imperatorem anno 1338. Coloniæ cum Eduardo III. Angliæ Rege congressum molestè tulisse, quòd osculo pedum ab eo fraudatus esset. Utcumque sedatum fuisse ejus animum hac causatione, Unctione quadam cælesti initiari Angliæ Reges, eòque descendere non posse ad viliora hæc obsequia. *Quidam ferebant, quod Bavarus indignè ferebat, quòd Rex Angliæ non se submisit ad oscula pedum suorum. Cui responsum fuit quòd Rex Angliæ erat inunctus, & habet vitam & membrum in potestate sua, & ideo non debet se submittere tantum, sicut Rex alius non inunctus.*

Nec Carolus tantùm Calvus, sed & Latini forsan Christiani Principes omnes id moris hauserant à Constantinopolitanis Imperatoribus, qui diebus solemnioribus laicos omnes Proceres ad hæc sibi præstanda obsequia adigebant. Vide ut describatur
l. 14. à Condino Paschalis solemnitas. *Proceres omnes usque ad novissimum ingressi, osculantur primò pedem Imperatoris, deinde dexteram manum, postea dexteram genam.* Addit & Genuensem Præfectum, si adesset, admissum iri ad idem osculum: non Venetum; quòd in fœdere quodam cum Genuensibus inito ita con-
l. c. 16. veniisset. Addit denique Codinus in solemnitate hujusmodi moris fuisse, ut Imperator & Patriarcha mutua sibi oscula libarent, Episcopi & Abbates primò manum, mox genam dissuaviarentur Imperatoris. Cantacuzenus autem idoneus testis sanè fidem facit, postquam Principes & Magnates osculo pedum functi fuerant, Imperatorem surgere solitum, & genas eorum osculari.

XIII. Nihil attinet autem morosiùs tricari, ab Imperatoribus priscis, an potiùs à priscis Episcopis ductus sit mos Papæ pedes exosculandi. Præter exempla suprà relata, Ordo ipse Romanus hunc Episcopis omnibus communem decernit honorem, ut Diaconus non antè Evangelium decantet, quàm *osculetur pedes Pontificis.* Ratherium Episcopum sibi præfici deprecabantur olim Veronenses cives, tum aliis de causis, tum etiam quòd pati nollet oscula pedum. *Pedem si vult aliquis osculari illius, cum magno eum repellit clamore.* Similius veri est ab eis Epi-
icil. scoporum frequentissimis olim honoribus fluxisse pag. oscula pedum Romani Pontificis. Si cæteris enim Episcopis id honoris & cultus deferretur, quantò instantiùs, frequentiùs, religiosiùs summo Pontifici; Electus est Pontifex Leo IV. anno 847. narrat Anastasius Bibliothecarius coævus Scriptor advolasse statim hominum examina ad oscula pedum pro antiquo more. *Qui morem conservantes antiquum omnes osculati sunt pedes.* Non facilè divinare possum, quo tempore desitum sit ab hoc cultu Episcopis exhibendo. Quod de Ratherio diximus, morem adhuc tunc viguisse declarat, cùm ei vitio verteretur, quòd repugnaret. Gregorius quidem VII. inter Papæ prærogativas hanc commendat, *Quòd solius Papæ pedes Principes deosculantur.* Sed de solis, ut vides, Principibus sermo illi est. Poterant cæteris Episcopis Diœcesani cuique sui id impendere honoris. Saltem nemo jerit inficias, unum toto orbe quodammodo esse Episcopatum, Episcopos omnes Christi Vicarios, & Petri successores pro suo modulo esse, atque ita omnes in consortium quoddam venire, & participes aliquatenus fieri ejus honoris, qui Ordinis & Collegii sui Principi etiam nunc religiosissimè præstatur.

De Residentia Episcoporum, dum lues, dum persecutio grassabatur.

CAPUT LXVI. *P. 1. l. 2. c. 33.*

An persecutio Episcopos Clericosque alios solveret à residentiæ nexu prioribus quinque Ecclesiæ sæculis.

I. Non potest Episcopus se subducere, aut fugere, nisi cùm illum unum persecutores petunt. Exemplum Cypriani.

II. Cùm in omnes sævit persecutio, ne alii quidem Clerici fugere possunt, nedum Episcopi. Tertulliani hallucinatio.

III. Argumenta hujus doctrinæ ex Augustino.

IV. Ut commentetur Augustinus exempla & verba Christi & Apostolorum, de fuga in persecutione.

V. Exemplum Athanasii. Quando possit Episcopus præsentibus se periculis subducere, futuris servare Ecclesiæ.

VI. Clerus omnis hac residentiæ lege continebatur.

VII. Sed Clero moderandum est, & portio ejus aliqua in futuras necessitates subducenda.

VIII. Summa doctrinæ Augustini.

IX. Mira Athanasii animi præparatio in fuga.

X. Præcipiatur, an permittatur fuga in persecutione. Exempla sanctorum virorum.

I. PErpendi jam necesse est, an persecutio vel pestilentia Episcopos à nexu & lege absolvat residentiæ. Quod ad persecutionem spectat, in ea est sententia Cyprianus, non posse tantùm, sed & fugere debere Episcopos, idque Christum ipsum præcepisse, 1. cùm in solos Pastores bacchatur persecutio, eorumque fuga conquiescit, quæ præsentia efferaretur. 2. Cùm corpore absentes Episcopi, adsunt cura, sollicitudine, vigilantia, monitionibus, Pastoralibus litteris, Vicariisque subrogatis eorum zelo ferventibus, potestate armatis. Ita suæ ipsius fugæ patrocinatus est Cyprianus, datis ad Clerum Romanum litteris. *Nam sicut Domini mandata instruunt, statim turba-* L. 2. Ep. 5i *tionis impetu primo cùm me clamore violento frequenter populus flagitasset, non tam meam salutem, quàm quietem fratrum publicam cogitans, interim secessi, ne per inverecundam præsentiam nostram, seditio quæ cœperat, plus provocaretur. Absens tamen corpore, nec spiritu, nec actu, nec monitis meis defui, quominus secundùm Dei præcepta, fratribus nostris, in quibus possem, mea mediocritate consulerem.* Unà porro mi-

rò misit & Epistolas tredecim, quas ex secessu suo ad roborandam plebem suam perscripserat. Idem & alibi Clero suo significavit, se non tam declinandæ mortis spe secessisse, quàm ne recrudesceret præsentia sua persecutorum furor: porro hanc absentiam & sibi permolestam esse, & plebi suæ necessariam. *Oportet nos paci communi consulere, & interdum quamvis cum tædio animi nostri deesse vobis, ne præsentia nostri invidiam & violentiam Gentilium provocet; & simus authores rumpendæ pacis, qui magis quieti omnium consulere debemus.* Inter circi & amphiteatri insanientis furores sæpè illum Pagani ad leones petierant, ut ab ipso scribitur ad Cornelium Papam: *In tempestatem proscriptus, toties ad leonem petitus, in Circo, in Amphiteatro, &c. Clamore popularium ad leonem denuo postulatus in Circo.* Ita pluris etiam ad pacem Ecclesiæ intererat, quàm ad propriam ejus salutem, ut se periculo subduceret. Longè alia erat causa duorum Subdiaconorum, & unius Acolythi, qui trepida fuga periculum vitaverant, quod ipsis minimè omnium imminebat. Ad hujus causæ judicium Clero suo rescripsit Cyprianus, opperiendum esse reditum Episcoporum, Clericorum omnium, & ipsius plebis, ut decernerentur pœnæ in desertores hos Clericos, interim etsi non amovendos ministerio, at sportulis suis spoliandos. *Interim se à divisione mensrua tantùm contineant, non quasi ministerio Ecclesiastico privati esse videantur, sed ut integris omnibus ad nostram præsentiam differantur.*

L. 3. Ep. 14.

Epist. 55.

Epist. 28.

II. Indubium est potuisse Episcopos discedere, ubi in illos privatim persecutionis turbo incumbebat: contrà verò discedere non potuisse Subdiaconos ipsos, Acolythos, quoscumque demum Clericos, ubi plebem omnem, cui ordinatione sua addicti fuerant, petebat tempestas. Marcionis olim & Montani sectatores hinc inconsideratissimæ fortitudinis gloriam aucupabantur, ut in persecutione qualicumque fugam damnarent, fidelibusque ipsis periculo se subducentibus infamiæ notam inurerent. Tertullianus zeli sui ardore ultra æqui verique metas longè evectus, Clericos nostros criminabatur, quòd fuga sua fidelium animos labefactarent, & martyrii palmas eorum manibus excuterent. *Sed cùm ipsi authores, Diaconi & Presbyteri & Episcopi fugiunt, quomodo laicus, &c. In prædam grex est omnibus bestiis agri, dum non est Pastor illis. Quod nunquam magis fit, quàm cùm in persecutione destituitur Ecclesia à Clero.* Denique ex eo quòd Clero nefas sit fugere, inde ansam captabat Laicos revocandi à fuga: cùm fugiente plebe, fugere necesse sit & Clericos, qui ei subministrent necessaria salutis adminicula. Perfacile erat superbam censuram retundere; cùm fugam Ecclesia Pastoribus non permittat, nisi ubi eorum præsentia non fidelium animos acueret, quibus nihil tum verendum erat, sed terrificam ex adverso illis potiùs inveheret persecutionem.

Ep. de fuga in persec.

III. Constantissima ea est doctrina Ecclesiæ, ab Augustino fortiter & sapienter propalata eo tempore, quo Vandali, aliique Borealibus ex regionibus effusi Barbari, in Hispaniam Africamque exundaverunt. Ad Episcopum Honoratum perscripsit Augustinus, fidelibus quidem integrum esse sæviente persecutione in Castra aliqua confugere munitiora; at Episcopos ne tum quidem posse sacra illa abrumpere vincula, quibus Ecclesiis illos suis Christus astrinxit. *Nec eos prohibendos, qui ad loca, si possent, munita migrare desiderant; ministerii nostri vincula, quibus nos Christi charitas alligavit, ne deseramus Ecclesias, quibus servire debemus, non esse rumpenda.* Itaque quamvis exiguo numero fideles in urbe superstint, præsentia & ope sua adesse illis tenetur Episcopus, nec fugere illi datum est, nisi in sempiternæ Numinis providentiæ sinum, quod munimentum experietur sanè tutissimum, & hostibus quibuscumque inaccessum. *Nos quorum ministerium quantulacumque plebi Dei ubi sumus manenti, ita necessarium est, ut sine hoc eam remanere non oporteat, dicamus Domino, Esto nobis in Deum protectorem, & in locum munitum.*

Disentire videbatur hæc doctrina Honorato Episcopo à Christi verbis, qui Apostolos jubebat de civitate in civitatem fugitare, & ab exemplis tum Apostolorum, tum ipsius Christi, cujus fuga Episcopis non exempli tantùm authoritatem præfert, sed legis. At contrà excipiebat Augustinus, ubi Christus in Ægyptum aufugiebat, necdum ullam ab eo exædificatam fuisse tum Ecclesiam, quam præsens foveret: cùm Paulus Damasco evasit, nequedum illi curam ejus Ecclesiæ & præfecturam propriam fuisse demandatam: utque id largiamur, demandatam fuisse, fugiendum nihilominùs ei erat, quòd ejus unius caput impeteretur. Quando ergo uni Pastori insidiatur persecutor, fuga sibi debet ille consulere, commendata idoneis Vicariis Ecclesia. Sed ubi communi periculo Clerus universus, vel populus ipse etiam implicatur: tum verò nec Episcopo fas est, nec Clero à populo abjungi: sed vel omnibus unà fugiendum, vel unà omnibus manendum est: adeo ut vel persecutio, vel fuga arctiùs illos sibi mutuò omnes constringat, individuæ vinculo charitatis. *Faciant ergo servi Christi, ministri verbi, & sacramenti ejus, quod præcepit, sive permisit. Fugiant omnino de civitate in civitatem, quando eorum quisquam specialiter à persecutoribus quæritur, ut ab aliis qui non ita requiruntur, non deseratur Ecclesia, sed præbeant cibaria conservis suis, quos aliter vivere non posse noverunt. Cùm autem omnium, id est, Episcoporum & Clericorum est commune periculum, ii qui aliis indigent, non deserantur ab his quibus indigent. Aut igitur ad loca munita omnes transeant, aut qui habent remanendi necessitatem, non relinquantur ab eis, per quos illorum est Ecclesiastica supplenda necessitas, ut aut pariter vivant, aut pariter sufferant, quod eos paterfamilias volet perpeti.*

Baron. ann. 20. 71. n. 6.

IV. Fascinaverat ignavia sua Pastores quosdam & vanis deluserat prætextibus, quasi hæc Augustini doctrina tum locum haberet tantùm, cùm fidei ipsi bellum indiceretur, & aliqua se daret occasio, vel adeundi martyrii, vel ad illud fortiter adeundum fidelium animos acuendi. At tunc Vandalos non aliud meditari, quàm Provincias & Civitates ut suæ subjicerent potestati, nec alium Episcopos ex præsentia sua fructum capere posse, quàm ut urbium vastationis & Ecclesiarum ruinæ testes essent & spectatores. At ex adverso occurrebat illis Augustinus; Plebium in his omnibus pares esse necessitates, & pari Episcoporum præsentia industriaque relevandas: fugisse quidem nonnullos Hispaniæ Episcopos, eadem irruente tempestate; sed tum demum fugisse, cùm plebs sua tota dissipata fuisset, aut fuga, aut cæde, aut captivitate: sed longè plurimos eorum remansisse, quòd permansisset & populi pars, ut ejusdem vel calamitatis essent consortes, vel coronæ; alicubi Christum fugam permittere, alibi ab eo mercenarium damnari, qui venientem videt lupum, & fugit: nec ullam in his somniandam esse conflictationem, cùm & bonus Pastor tum possit fugere, cùm communi fuga in tutum recepta est plebs universa; aut in ipsum unum ingruente procella, gregis custodiam fidissimo delegat Vicario. *Tunc de locis in quibus sumus, premente persecutione fugiendum Christi ministris, quando ibi aut plebs Christi non fuerit, cui ministretur: aut etiam fuerit, & potest impleri per alios necessarium ministerium, quibus non est eadem causa fugiendi.*

V. Fortis & moderatæ hujus constantiæ, authore Augustino, editum olim fuit specimen à B. Athanasio, qui ideo fugam arripuit, quòd ea & sibi, qui solus petebatur, consuleret, & pacem populo, Cleroque conciliaret. *Sicut fugit sanctus Athanasius Alexandrinus Episcopus, cùm eam specia-*

ſpecialiter apprehendere Conſtantius cuperet Imperator, nequaquam à cæteris Miniſtris deſerta plebe Catholica, quæ in Alexandria commanebat. Cùm fidei vindex & propugnator potiſſimus eſſet Athanaſius, erant juſtiſſimæ cauſæ illum tanto ſubducendi periculo, futuriſque ſervandi Eccleſiæ neceſſitatibus. Sed verendum prorſus eſt, ne eo obtentu illudat fallatque timiditas, aut eo exemplo aliorum abutatur ignavia. Ita cùm utrimque periculum immineat, tutius ſanctiuſque eſt, ne à Clero & populo ſuo Epiſcopus divellatur. *Hìc fortè quis dicat, ideo debere Dei Miniſtros fugere à talibus imminentibus malis, ut ſe pro utilitate Eccleſiæ temporibus tranquillioribus ſervent. Rectè hoc fit à quibuſdam, quando non deſunt alii, per quos ſuppleatur Eccleſiaſticum miniſterium, ne ab omnibus deſeratur, quod feciſſe Athanaſium ſupra diximus. Nam quantum neceſſarium fuerit Eccleſiæ, quantumque profuerit, quod vir ille manſit in carne, Catholica fides novit, quæ adversùs Arianos hæreticos ore illius & amore defenſa eſt. Sed quando eſt commune periculum, magiſque timendum eſt, ne quiſquam id facere credatur, non conſulendi voluntate, ſed timore moriendi, magiſque obſit exemplo, quàm vivendi proſit officio, nulla ratione faciendum eſt.*

VI. Ex hac Auguſtini doctrina, ſicut & ex ſupra laudatis Cypriani Epiſtolis perſpicuum eſt, in his rerum anguſtiis reſidentiæ compede conſtrictos fuiſſe, cum Epiſcopos, tum Clericos omnes. Tenebatur Clerus ab Epiſcopo & Eccleſia non diſcedere, immo ne cum Epiſcopo quidem diſcedere, quando juſtæ interveniebant cauſæ, ut diſcederet Epiſcopus. Nec Acolythos & Subdiaconos eximebat Cyprianus. Alibi demonſtratum eſt, Beneficiarios omnes prioribus his & beatis ſæculis reſidentiæ illigatos fuiſſe. Neminem Canones exceptum volunt. Prætexere perſecutionem ſuæ abſentiæ tam non poterant hi, quàm illi. Procelloſis maximè his temporibus & frequentanda erant ſacramenta, & eroganda. Itaque ſuæ Clericis omnibus obeundæ erant functiones. Luculentè Auguſtinus oculis ſubjicit flagrantiſſimum ſtudium fidelium, ut ad hos admitterentur gratiæ cœleſtis fontes, & beneficentiæ divinæ. *An non cogitamus, cùm ad iſtorum periculorum pervenitur extrema, nec eſt poteſtas ulla fugiendi, quantus in Eccleſia fieri ſoleat ab utroque ſexu, atque ab omni ætate concurſus, aliis baptiſmum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam pœnitentiæ ipſius actionem, omnibus conſolationem, & ſacramentorum confectionem & erogationem? Ubi ſi miniſtri deſint quantum exitium ſequetur eos, qui de iſto ſæculo vel non regenerati exeunt, vel ligati?*

VII. Cùm denique perſecutionis flamma in Clerum ſemper potiſſimùm efferveſcat, etiam tum cum parcit nemini, evenire poſſet, ut Clerus omnis incendio eo devoraretur, atque ita gregis reliquiæ toto deſtituerentur ſpiritalium Paſtorum ſolatio. Ut ei diſcrimini obviam eatur, exiſtimat Auguſtinus bipartiendum eſſe Clerum, ut præſenti alii ſubjiciantur diſcrimini, alii interim ſibi conſulant, ad futura ſervandi pericula. Ne verò quodam charitatis æſtu decerrent inter ſe Clerici, qui priores Chriſto & Eccleſiæ ſe impendant, qui primas legant palmas: Auguſtino viſum eſt, rem ſortibus committendam eſſe. Quanquam enim nullo exemplo id fiat, fiet tamen innoxiè & ſapientiſſimè; tum ad moderandum eorum ardorem, qui ad adeunda pericula præproperi ſunt; tum ad convincendam eorum ſimulationem, qui ſubduci ſe periculo cuperent. Si quibus minùs arrideat ea ſortitio, cenſet Auguſtinus, permanere omnes debere inter pericula qualiacumque intrepidos; propterea quòd ſiqui ſe potiùs ſervandos reputarent, ut in poſterum utiliores futuros, vel magis neceſſarios, ii inſana quadam imaginarii meriti fiducia ludificarent ipſi ſeipſos, & ea vaniſſima ſui aſſentatione in cæterorum indignationem incurrerent. *Fiat ſortitio; Quod ſi non placet facere, cujus facti non occurrit exemplum, nullius fuga faciat, ut Eccleſiæ miniſterium maximè in tantis periculis neceſſarium ac debitum deſit. Nemo excipiat perſonam ſuam, ut ſi aliqua gratia videtur excellere, ideo ſe dicat vita, & ob hoc fuga eſſe digniorem. Quiſquis enim hoc putat, nimium ſibi placet. Quiſquis autem etiam hoc dicit, omnibus diſplicet.* Si qui cæteris virtute præſtent, periculum ſui hìc faciant, non fuga, ſed pugna. Si dexteritate & peritia excellant, ne in futurum eam pendere velint, actutum eam hìc approbent.

VIII. Paucis hìc advertamus. 1. Auguſtinum omnes prorſus indiſcriminatim Clericos huic implicare, periculoſæ quidem tunc reſidentiæ, ſed tantò plus laudis & præmii reportaturæ. Nimirum Ordinibus & Beneficiis ſuis univerſi prorſus miniſterio devincti ſunt Eccleſiæ, ex quo religata pendet ſalus populorum æterna. 2. Nec eſt ex Auguſtino quod ſibi blandiantur Epiſcopi, quo ſe præſentibus ſuffurentur, & futuris ſervent Eccleſiæ neceſſitatibus. Quidquid rationum & argumentorum coarcervat Auguſtinus, in Epiſcopos tantumdem ſaltem valet, atque in alios Clericos quoſvis. Verendum ipſis eſt, ne plebis charitate ſimulata imponat ipſis propriæ ſalutis cupiditas; ne vel ſuſpicio ipſa hujus rei plus obſit, quàm prodeſſe poſſint reditu ſuo: ne amore ſui minus ſano in futurum ſe cæteris utiliores fore ominentur: cùm cura Chriſti gregis ipſis potiùs, quàm aliis, immò ipſis unis commendata ſit, alios quoſvis liquet potiùs quàm ipſos ſecedere poſſe. Præſtantiſſimam hanc Auguſtinus doctrinam exemplo ſuo confirmavit, & cùm Hipponenſis civitas à Vandalis oppugnaretur, clauſus ultro ejus muris, extremo licèt conflictatus morbo, Dei & plebis tamen ſuæ charitate potiùs exæſtuante, quàm morbi vi, mortalitatis abjecit exuvias. Poſſid. c. 30.

IX. Cùm Athanaſium nobis Auguſtinus objecerit, tanquam intrepidæ ſapientiæ, & providentiſſimæ fortitudinis ſpecimen ſingulare: ipſum jam audiamus neceſſe eſt, & muneris Epiſcopalis leges ab eo ediſcamus, quem poſterioris deinceps ætatis omnes ſummoperè admirati, ſanctiſſimi quique imitati ſunt Epiſcopi. Id profeſſus eſt Athanaſius, id præ ſe tulit, fugæ ſe, vel latebris ſalutem commiſiſſe, ut Chriſti præceptis pareret, ut obſequeretur etiam exemplis, à quo prohibemur præſentia noſtra perſecutores provocare, quos pacaret abſentia: jubetque, ut illis magis conſulamus quàm nobis, ſubducenda occaſione fundendi ſanguinis innoxii. Ita enim Athanaſius in Apologia ad Conſtantium Auguſtum: *Nec formidine mortis me in fugam dedi, ſed ut Salvatoris præcepto obtemperarem, cujus præceptum eſt; ut contra perſecutores fuga, contra indagatores latebris utamur, ne ſi nos in apertum periculum offeramus, acrius provocemus perſequentium furorem, &c. Qui fugit ut Dominus præcepit, ſuis perſecutoribus cavet, ne uſque ad ſanguinem fundendum evecti, rei fiant ejus præcepti, quod homicidium vetat.* Ignaviæ & timiditatis notam Athanaſio aſpergebant Ariani perſecutores, qui ſibi potiùs debuerant immanitatis: unde & compulſus eſt fugæ ſuæ Apologiam publicare, quod ne fieri quidem poterat, quin & eorum immaniſſimæ ſævitiæ furores ſcriptis mandaret. Hic porro excelſi & animi & conſilii vir, perluſtratis utriuſque Teſtamenti paginis demonſtrat, eos omnes quorum celebris fama fuit prudentiæ & religionis, imminentia declinaſſe pericula; vitaſſe & Chriſtum, nec obvium ſe morti obtuliſſe, niſi eo ipſo temporis puncto, quod ei oppetendæ æternis Dei conſiliis præfinitum fuerat. Nimirum ut addoceret nos, quos fugit hora adeundæ mortis, declinandam illam nobis pro virili eſſe, donec indeclinabili aliqua neceſſitate coarctet nos, ſuamque eo prodat cœleſtis Pater voluntatem. Martyrii labores exæquat nonnunquam, nonnunquam

Apolog. ad Conſt.

Apolo de fuga.

& superat fuga diutina, variis & gravibus exagitata & perculsa periculis; nec semel ideo contigit, ut pusilli fuerit animi ignavique, ea moriendi tædia adproperata morte redimere.

X. Præceperit Christus fugam, an permiserit tantùm, anceps videtur & dubium apud Augustinum. Athanasius præcepisse confirmavit. Ei videbatur in eam sententiam præisse Gregorius Thaumaturgus, qui fideles conspicatus cruciatuum acerbitate forsan prosternendos, fugere eos compulit, fugam & ipse capessivit, ut in ejus vita narrat Gregorius Nyssenus; qui id quoque monet, tantò indubitatiùs fugisse Thaumaturgum, quòd se unum maximè imperi intellexisset, ut eo prostrato, tota illa everteretur Ecclesia. Author est Sozomenus, Martyrii expertem obisse B. Hilarionem, quòd fuga Christi præcepto paruerit. Addit porro & Marcum Episcopum Arethusium fugisse, quòd in unius ejus caput persecutionis turbo incumberet; sed rescito postea fuga sua complures in discrimen adductos esse, rediisse mox, & inauditos prorsus cruciatus stupenda pertulisse constantia. Synesius Cyrenes Episcopus, vastata à Barbaris regione, & civitati suæ extremo impendente exitio, adeo non fugit, ut in Ecclesia sua mori constituerit, quo sanguine suo immaculati Agni toties à se immolati sanguinem veneraretur. *Profecto illud tempus necessarium Sacerdotibus concursum ad atria Dei efficiet: Ego in loco meo in Ecclesia permanebo: Lustralis ante me aquæ sanctissima vasa collocabo. Sacratas columnas amplectar, quæ puram & incotaminatam à terra mensam sustinent. Illic sedebo vivus, & mortuus jacebo. Dei minister sum ac sacrificus: animam fortasse meam illi sacrificare me convenit.*

Sozom. l. 1. c. 9.

Synesii Catastasis.

CAPUT LXVII. *P. 1. l. 2. c. 34.*

De residentia tempore pestilentiæ per quinque priora sæcula.

I. Nullo tempore strictior residendi necessitas. Exempla & argumenta Cypriani.

II. Mirum Gregorii Thaumaturgi exemplum.

III. Exemplum Dionysii Episcopi Alexandrini. Presbyteri & Diaconi ejus vitam impendunt charitati plebis sibi creditæ, novasque Martyrii charitatis palmas adipiscuntur.

I. NOn abludit ab imagine persecutionis pestilentia, ut qua justissimus & misericors Deus flagitia nostra insectatur, & abstergit. Huc ergo etiam pertinent, quæ capite superiori dicta sunt omnia. Tempore B. Cypriani universum propè orbem populata est hæc lues. Plebem ille suam eo divinæ ultionis flagello perculsam, non præsentia tantùm sua recreavit, sed & solatia spiritalia, & temporalia aggeravit illi omnia, quæ providentissimæ & infatigatæ charitatis Præsul excogitare & parare potuit. Quin & fidelibus persuasit, hanc opportunam sibi ansam offerri splendidissimè ulciscendæ persecutionis, qua in eos paulò antè grassati erant Gentiles, congerendis super eorum capita carbonibus, malis beneficio pensandis, omnibus denique illis omni ope, cura, obsequio demerendis. Ita calamitas mortales omnes Cypriano commendabat, Paganos ipsos & persecutores conciliabat, ut residentiæ suæ beneficia, & pastoralis charitatis rivulos in eos quoque effunderet. Ea ille causa aureolum scripsit libellum *De mortalitate*, quo penitissimè insereret fidelium animis hanc Christiani dogmatis summam, Congratulandum esse nobis, ubi eæ incidunt causæ, quibus invictum animi robur & religionis indomitam vim prodamus, quæ etiam gaudeat perire, quidquid periturum aliquando est: ita certè ut nihil Christiano depereat, qui nihil possideat, aut possidere sibi videatur, nisi æternorum charitatem, quæ nec perire ipsa, nec auferri nobis ulla vi possint. *Contra tot impetus vastitatis, & mortis, inconcussi animi virtutibus congredi, quanta pectoris magnitudo est? & quanta sublimitas inter ruinas humani generis, stare erectum, nec cum eis, quibus spes in Dominum nulla est, jacere prostratum?* Sic imbuti animatique Pastoris præsentiæ tanto evidentior necessitas est, quò possint ab eo ignavissimi quique roborari; possit & mortis acerbitati ineffabiis quædam suavitas affundi.

II. Est & quod magnoperè demiremur in Gregorio Thaumaturgo, Ecclesiæ suæ Neocæsarienſi in persimili calamitate consulente. Urbem illam idololatriæ hactenus deditam depascebatur pestilentia. Infernali quodam spectro afflabantur & inficiebantur ædes singulæ. Utrique pesti propulsandæ accersitus est Gregorius. Precibus ejus lues, documentis & prædicationibus idololatria abigebatur. Ita teste Gregorio Nysseno in Thaumaturgi vita, conducibilior urbi fuit pestilentia, quàm sanitas; quippe carnis ægritudo, & pòst restituta valetudo molliebat cor, & ad profligandos vitiorum morbos mirum in modum conducebat. *Periclitantibus salutis una ratio erat, si illas ædes Gregorius ingrederetur, ac per preces morbum repelleret, &c. Adeo illis hominibus sanitate morbus validior erat. Qui enim in sanitate ad approbationem mysterii rationibus infirmi essent, corporali morbo ad fidem convaluerunt.* Residendi ergo tantò tunc major necessitas, quantò & uberior utilitas. Aut enim tunc Pastor morbis corporeis animas sanat; aut gregis sibi commendati nullas oviculas perire sinit, si quæ hinc abeant, cœlo eas restituens: aut denique hæreticos & infideles in sinum Ecclesiæ non paucos pellicit; beneficentia, benevolentia & charitate quadam infinita illos omnes sibi adglutinat.

III. Disertissimè id quidem proditur Epistola quadam Dionysii Episcopi Alexandrini, eo tempore exarata, authore Eusebio, quo eam civitatem lues incessit, percutiente insanos mortales Numine, ut sanaret: mortem incutiente, ut immortalitatis cupidos & aliquando compotes præstaret. Fidelibus ea morbi vis & contagio medicina fuit cum primis tempestiva & efficax. *Nobis potius medicamentum quoddam fuit*, ut refert Dionysius. Iis Christiani officiis prosecuti sunt alii alios, sani ægros, sani ægrique mortuos, ut hinc opulentissima quædam meritorum messis efloruerit. Incessit & infideles ea fidelium charitas admiratione sui, extimulavitque ad conversionem, ubi cælestis gratiæ jubar prolixiùs se supernè infundebat. Quippe Gentiles ingravescentem eam calamitatem, non inhumanitate tantum, sed & sævitia quadam mutua cumulabant. *Gentiles contraria his egerunt, nam & eos qui ægrotare inceperant, exturbabant, & charissimos refugiebant, eosque in viis semineces relinquebant, aut mortuos insepultos projiciebant, &c.* l. 4. c.

Ex moribus tunc tam alienis, quantum religioni ipsi utrique interesset discriminis, non poterat non in oculos omnium incurrere. Inter eos qui fratrum levationi & charitati se impenderunt, quique ut eos morti subducerent, mortem lubentissimè oppetierunt ipsi, numerat Dionysius plures etiam Laicos; quibus immarcessibilis ex charitate, ut & ex fide martyrii palma obtigit: at Presbyteros Diaconosque, pro ministerii sui gradu & præstantia, idem author est fortitudinem etiam & zelum incredibilem explicuisse. *Et hoc quidem pacto optimi quique ex fratribus nostris, quorum nonnulli Presbyteri erant ac Diaconi, & ex populo laudatissimus quisque mortem oppetierunt. Adeo ut genus hoc mortis ob pietatem fideique constantiam nequaquam inferius martyrio censeatur.* Prope abest à vero, Dionysium ipsum, qui tot alios laureis donavit & coronis, indonatum & inglorium non recessisse:

fisse : sed pro loci sui amplitudine amplissima quoque ornatum fuisse gloria.

CAPUT LXVIII. *P. 2. l. 2. c. 53.*

De residentia tempore persecutionum, pestilentiæ, ægritudinis, ab anno quingentesimo ad octogentesimum.

I. II. Mira Gregorii Magni exempla in Episcopos ægrotantes.

III. Alia exempla. Doctrina Fulgentii Ruspensis, & Aviti Viennensis Episcoporum.

IV. V. VI. Gregorii Magni grassante pestilentia animi magnitudo.

VII. VIII. Quid Episcopi Gallicani tempore pestilentiæ.

IX. X. Quid Episcopi Hispani & Alexandrini? Quo se illi omnes commendaverint.

XI. Belli & persecutionis tempore S. Joannes Patriarcha Alexandrinus fecessit.

XII. Episcopi Africani non recedunt. Unde id discriminis?

XIII. XIV. XV. Italiæ & Galliæ Episcoporum magnanimitas inter ejusmodi clades.

XVI. De Episcopis Angliæ.

I. CUm Romæ ex morbo decubuisset Castorius Ariminensis Episcopus, eo in urbe commorari jusso, ejus Episcopatus curam Gregorius Papa Leontio interim Urbinati Episcopo delegavit, nomine Visitatoris addito, jure verò eodem & potestate pari, acsi proprius esset Episcopus, exceptis Clericorum ordinationibus, quo & Beneficiorum collationes continentur. *Eo absente Ecclesiæ ipsius fraternitati tuæ operam providemus visitationis delegandam, &c. Et præter ordinationes Clericorum, cætera omnia in prædicta Ecclesia, tanquam Cardinalem & proprium te volumus agere Sacerdotem.* Alibi diximus redintegratum Ecclesiæ suæ fuisse Parochum, quem ea excusserat proprius Episcopus, quòd duos abfuissent menses, gravi oppressus ægritudine. Redeo ad Ariminensem Episcopum, qui capitis doloribus vehementibus cruciabatur, ut Episcopatus sui functiones obire posset nullas. Quatuor illum Romæ annos demorari passus est Gregorius, nihil aliud quàm subinde illum submonens, ut si se satis recreatum sentiret, Ecclesiam suam repeteret. Denique non antè curavit ei successorem sublegi, quàm ipsemet abjecta recuperandæ sanitatis spe, ultrò Episcopatum resignaret. *Quem dum hortaremur, ut si de eadem capitis qua detinebatur molestia melioratum se esse sentiret, ad suam reverteretur Ecclesiam; qui datis induciis, in hoc quadriennio expectatus est. Quem dum monitu Cleri, civiumque illinc venientium, nosque precibus arguentium instantius hortaremur, ut si valeret, cum iis auxiliante Domino remearet: data in scriptis supplicatione, nos petiit, ut quia ad ejusdem Ecclesiæ regimen vel susceptum officium, pro eadem qua detinetur molestia, assurgere nullatenus possit, Ecclesiæ ipsi ordinare Episcopum deberemus.*

L. 12. Ep. 24. 14.

L. 3. Ep. 13.

L. 7. Ep. 50. 51.

Hæc Gregorius ad Archiepiscopum Ravennatem Marinianum, qui & ipse non multò pòst cruciari cœpit vomitu sanguinis permolesto. Convenire jussit Medicos Gregorius, & in commune consulere, atque ita eorum decretum ad Marinianum misit. Cùm verò Medicis omnibus conveniret, silentio & quiete potissimùm eam levari posse ægritudinem, quod non facilè ille Ravennæ consequi posset: perscripsit Gregorius, ut Romam maturaret, constitutis antè Ecclesiæ suæ rebus, designatisque qui eo absente Mysteria celebrarent, qui administrarent rem temporalem, qui hospites exciperent, qui curam gererent Monasteriorum. *Quid singuli sense-*

rint Medici, quidve dictaverint, Sanctitati vestræ scriptum transmisimus. Qui tamen quietem & silentium præ omnibus dictant, quam si tua fraternitas in sua Ecclesia possit habere, valdè dubius sum. Et ideo videtur mihi, ut ordinata illic Ecclesia, vel qui Missarum solemnia explere valeant, vel qui Episcopii curam gerere, hospitalitatemque & susceptiones possint exhibere, quive Monasteriis custodiendis præesse norint, tua fraternitas ad me ante æstivum tempus debeat venire, ut ægritudinis tuæ ego specialiter curam geram, quietatatem tuam custodiam. L. 9. Ep. 28.

Iis afflictabatur Gregorius ipse morbis, quibus id etiam fiebat ut amico vehementiùs indolesceret. Experierat & ipse potiùs in ejus sinu postremas deponere curas suas, animamque exhalare. Si Marinianus autem præmoriturus sibi erat, malebat eum Romæ inter suos mori, quam Ravennæ. *Aut certè si vocandus es, inter tuorum manus voceris.* Denique si adduci ille non possit, ut Romam veniat, vetat Gregorius, ne sæpiùs quàm quinquies anno quolibet jejunet, in pervigiliis sollemniorum Festorum, quod jejunio maximè consentiant Medici eum morbum exacerbari. Jubet ut vigiliis abstineat, delegetque alium quempiam ad preces cerei Paschalis, & ad eas in Evangelia homilias, quas solent Episcopi circa Paschales ferias ad populum habere. *Præterea nec hortor, nec admoneo, sed districtè præcipio, ut jejunare minimè præsumas, quia dicunt Medici huic molestiæ valdè esse contrarium, nisi fortè si grandis solemnitas exigit, quinque in annis vicibus concedo. Sed & à vigiliis quoque temperandum est, & preces quæ super cereum in Ravennati civitate dici solent, vel expositiones Evangelii, quæ circa Paschalem solemnitatem à Sacerdotibus fiunt, per alium dicantur. Et tua dilectio contra virtutem, laborem sibi minimè imponat.*

II. Has ego minutias Episcopalis providentiæ persequendas mihi sedulò duxi, quòd hinc eliciantur non pauca, quæ in rem sint. Illa quippe æquabilitas & moderatio, illa zeli & humanitatis, clementiæ & vigoris temperies, illa sanè est, quam pauci satis intelligant, pauciores imitentur, & quam tamen intelligere & imitari omnium maximè Præsulum interfit. Nam extrema quæque periculi plenissima sunt, ultra modum vitia sunt omnia, medium tenent virtutes. Pulcrum tutumque est à Gregorio Magno didicisse, quò se usque possit porrigere Præsulum ægrotantium commiseratio, ut remittantur tunc leges strictiores residentiæ, & instantiæ quotidianæ, ac solicitudinis Pastoralium functionum.

III. Narrat Ferrandus Diaconus, ut appetente morte B. Fulgentius quasi rei præsagus, annuas sibi inducias vindicarit, & feriari voluerit à functionibus Episcopatus, adeoque & Monasterii, ut in reconditiorem Insulam se abderet, orationique se totum daret, & jejuniis, & omnibus demum pœnitentiæ macerationibus. Rescito impatienter ferri suam absentiam, in Monasterium rediit, ubi statim lethali correptus morbo, vitam tam piè & religiosè clausit, quàm duxerat. *Ante annum fermè quàm de isto sæculo repeteretur, profunda corporis compunctione permotus, reliquit subitò Ecclesiasticas occupationes. Et de ipso quoque Monasterio suo secreto recedens, ad Insulam Circinam, paucis comitantibus fratribus navigavit; ubi in brevi quodam scopulo, lectioni, orationi ac jejuniis vacans, veluti sciret appropinquare sibi novissimum diem, sic ex toto corde suo pœnitentiam gessit.* Persuasissimum erat Fulgentio, quod & hoc exemplo suo persuasum volebat posteris, nusquam fructuosiùs vel residere, vel concionari Episcopos, quàm ubi in pia hæc se ipsi latibula recondunt, ubi se orationi & pœnitentiæ totos impendunt. Nunquam efficaciùs Ecclesiis suis adsunt, quàm cùm illos iis hic pietatis ardor subducit; nusquam negotiosior eorum vita, aut urgentior charitas, quàm

Cap. 30.

cùm

cùm silentio, sacroque huic otio, orationi & pœnitentiæ se dedunt.

Epist. 9. Eas dedit Avitus Viennensis Episcopus ad Beatum Cæsarium Arelatensem Epistolas commendatitias, quarum suavitati, elegantiæ & pietati accedere nihil possit, cùm Arelate proficisceretur Episcopus oculis graviter laborans, & huic malo levamenti aliquid exquirens, postquam Episcopatum ejus hostium furor devastasset. Præsulem illum testatur Avitus, ejus & lucis & plenitudinis cupidiorem, quæ ex incommutabili veritate emicat, quàm ejus quæ corporeis oculis blanditur, in iter se illud non dedisse, nisi ut amicis satisfaceret, & ne semetipse temerè orbaret facultate sacra munia obeundi: *Simul & ne videatur per neglectæ sanitatis culpam facultas in eo Sacerdotalis officii reprehensibiliter minorata.* Eò spectabant piissimi Episcopi, cùm curandæ valetudinis, aut propulsandæ ægritudinis causa suis se tantisper subtrahebant Ecclesiis, quanquam ne id quidem facerent injussu Metropolitani. Apparet enim hunc Præsulem Viennensi Metropolitano paruisse.

IV. A privatis ad publicas ægritudines promovendus gradus est, & percunctandus ante alios est Gregorius Magnus, quæ sint Episcoporum partes, dum pestilentia Diœceses populatur. De ea re Epistolas dedit sanctissimus Pontifex ad Dominicum Carthaginensem Episcopum, ubi non solùm à vinculo illum non absolvit residentiæ, sed vehementer adhortatur, ut dum ea tabe Africa tota vastatur mortis ipse terrores & amaritudines lenire studeat & condulcare firmissima spe vitæ æternæ: ut hac asperitate pœnarum temporalium urgeat illos ad extimescendas fugiendasque flammas sempiternas: ut orationi instet, instarique ab omnibus curet, quò emolliat Deus corda ad pœnitentiam, ut carnis vulneribus & morbis persanentur animæ, utque mors ipsa compendiaria via sit ad immortalitatem. *Vestra eos lingua, sicut & credimus, magis ac*
L. 8. Ep. 41. *magis à pravi operis perpetratione coerceat, bonorum præmia, malorum pœnas edisserat, &c. Injunctis precibus Dei clementiam exoremus, ut, &c.*

V. Provectus fuerat Gregorius ipse ad Pontificiæ culmen dignitatis, cùm sæviret in urbe lues:
L. 2. c. 39. 43. *Pestilentia sæviente, quia Ecclesia Dei sine rectore esse non poterat, Gregorium delegerunt*: ut ait Joannes Diaconus in ejus vita. Ergo Pontificatus sui dedicavit ille primordia, tum prædicationibus rei præsenti accommodatis, tum Processionum complurium solemnitate, & supplicationibus publicis, ut
Regest. l. 11. Epist. 2. aut tanti mali finem Deus annueret, aut pœnitentiam aspiraret, quæ malum ipsum bene verteret. In una harum Concionum non toto horæ spatio interiere ex ea lue octoginta homines, stante & impavido inter has ruinas summo Pastore, & de concionibus, de supplicationibus nihil remittente, donec ultricem Dei manum exarmaret, pacemque & sanitatem plebi suæ recuperaret. *Intra unius horæ spatium octoginta homines ad terram corruentes spiritum exhalarunt. Sed nequaquam destitit facundissimus Rhetor populo prædicare, ne ab oratione cessarent, donec miseratione divina, pestis ipsa quiesceret.*

VI. Illud admiratione profectò dignissimum, quòd dum ipse gregis se saluti Gregorius impenderet, necdum suæ in Pastorem acquieverat electioni, eamque fovebat adhuc spem, fore ut Imperator Mauritius alium eligi juberet. Machinas enim non paucas ad id ipse instruxerat. Ita de tota Pontificatus pompa & gloria, unum erat quo Gregorius duceretur, unum quo se oblectaret, tempore pestilentiæ cum grege suo residere, & in ejus salutis procuratione mortem oppetere. Nec Clericos, nec Laicos ad fugam invitabat Gregorius, adeo non de fuga ipse cogitabat. Insidebat forsan jam tum ejus animo illa eadem Gregorii II. Papæ sententia, ad consultationes Bonifacii Archiepiscopi Moguntini rescribentis, stultum esse si quis elabi se posse speret manibus omnipotentis & ubique præsentis Numinis: atque adeo qui in Monasteriis, vel in Clero tam atrociter grassata pestilentia superstites adhuc erant, iis non de fuga, sed de demerendo precibus Numine cogitandum esse. *Adjecisti etiam quod si pestifer morbus aut mortalitas in Ecclesia vel Monasteriis irrepserit, hi quos nondum tetigit, an debeant à loco fugere, evitantes periculum. Quod valdè fatuum videtur: non enim valet quisquam Dei effugere manus.* At verò quod ad Episcopos attinet, certior factus Gregorius ardere Narniensem civitatem pestilentia, ad Episcopum perscripsit, tantò magis infatigata vigilantia instandum ei esse ad Romanos, Longobardos, Paganos
L. 2. Ep. 2. & hæreticos ad fidei & pietatis lucem revocandos. *Nulla ratione cessetis.*

VII. Albigensis sanctissimus Episcopus Salvius non modò de fuga non cogitabat, etiamsi maximam jam suæ civitatis partem lues esset depopulata: sed irrequieto studio & conatu impellebat superstites omnes, ut precibus & vigiliis contenderent ad æternitatis sibi januam patefaciendam. Ita enim testatum facit Gregorius Turonensis: *Invalescente apud Albigensem urbem inguinario mor-*
L. 7. c. 2. *bo, & maxima jam parte de populo illo defuncta, cùm jam pauci de civibus remanerent, vir beatus tanquam bonus Pastor nunquam ab illo loco recedere voluit, sed semper hortabatur eos, qui relicti erat, orationi incumbere, ac vigiliis instanter insistere, dicens: Hæc agite, ut si vos Deus de hoc mundo migrare voluerit, non in judicium, sed in requiem introire possitis.*

VIII. Ex eodem autem Gregorio Turonensi, cùm Theodorus Massilienſis Episcopus ejus mali flammas cerneret civitatem sua quaquaversum depascentes, in eam se impiger intrepidusque conjecit, & in Basilica sedens sancti Victoris strenuè adeo vigiliis & oratione certavit, ut exterminatoris Angeli gladium constringeret tandem & cohiberet. *Velut in segetem flamma accensa, urbs tota*
L. 9. c. 22. *morbi incendio conflagravit. Episcopus tamen urbis accessit ad locum, & se intra Basilicæ sancti Victoris septa continuit, cum paucis qui tunc cum ipso remanserant, ibique per totam urbis stragem orationibus ac vigiliis vacans, Domini misericordiam exorabat, ut tandem cessante interitu, populo liceret in pace quiescere.*

IX. In Concilio Toletano XVI. observatum est eò non advolasse Episcopos Provinciæ Narbo-
Can. 11. nensis, quanquam illud esset Universale Concilium, propterea quòd illas regiones popularis lues corripuisset, nec sineret Pastores à gregibus suis discedere.

X. Cùm Alexandrinam civitatem mortalitas ingens vastaret, Joannes ille ab eleemosynis cognomen nactus longè splendidissimum, ejus urbis Patriarcha, multis documentis approbavit, quàm non sua tantùm, sed & seipsum cuperet ovium saluti impendere: *Multoties assidebat & his qui*
Vitæ ejus c. 24. *morituri vexationem in exitu animæ patiebantur, & ipse eorum oculos propriis manibus claudebat.*

XI. Venio ad persecutiones, bella & publicas calamitates, quibus coguntur quandoque Antistites, cœlesti etiam charitate inflammatissimi, sese subducere, cùm & nulli tunc usui futura esset eorum præsentia, possitque multò fructuosior postea esse, postquam remiserit procella. Hunc modum tenuit Joannes idem Patriarcha Alexandrinus, quando occupata à Persis Alexandria & Ægypto, tempestivum tunc esse censuit, illi pareret ut Christi præcepto, jubentis civitate ex una in aliam confugere, ubi instaret persecutor. Secessit ergo ille in Insulam Cyprum, quæ patria illi erat, & quæ tumulus illi fuit evocante eum non multò pòst Deo ad immortales tot laborum coronas. *Quando futurum erat*
Ibid. c. 48. *ut traderetur Alexandria Persis, reminiscens*

Pastor

Pastor dicentis, Cùm persecuti vos fuerint in civitate ista, fugite in aliam: fugam arripuit in propriam patriam, videlicet in Cyprum, in civitatem suam. Nec nos fugit in dubium vocatam fuisse à Baronio hanc sanctissimi Patriarchæ fugam; sed ejus argumentis in contrarium abundè visus est nobis Rosveidus satisfeciisse. Enimverò gravissimo damno affectum fuisset Romanum nomen, si Patriarcha Alexandrinus à Persis Ægyptum perpopulantibus comprehensus fuisset, & in Persidem abductus. Erant enim tunc Patriarchæ uno Imperatore minores, cæteros supra omnes Imperii proceres eminentissimi.

XII. Longè alia fuit posterior Vandalorum in Africa persecutio, cùm Catholicæ illi fidei potissimùm insidiari cœpere. Itaque Catholici hic Episcopi adeo non fuga sibi consulebant, aut vel tantillum torrenti cedebant persecutionis, ut constituerint, quanquam vetantibus & contrà nitentibus Vandalis Principibus, Episcopos creare novos vacantibus omnibus Ecclesiis, certa spe aut mitigandi paulatim Regis Vandali obsequio & humanitate sua, aut superandæ sævitiæ ejus patientia sua, interim verò nullo non subsidio juvandæ plebis Catholicæ. *Definierunt adversùs præceptum Regis in omnibus locis ordinationes celebrare Pontificum, cogitantes, aut Regis iracundiam, si qua forsitan existeret, mitigandam, quo facilius ordinati in suis plebibus viverent: aut si persecutionis violentia nasceretur, coronandos etiam fidei confessione, quos dignos inveniebant promotione: ministerium verò suum facilius impleturos, atque inter ipsas tribulationes propriis plebibus solatia præstituros.*

Ita Ferrandus Diaconus in vita B. Fulgentii. Ubi & illud subjicitur, Episcopos hoc numero supra sexaginta, in Insulam Sardiniam deportatos fuisse; quò tamen non excutiebatur eis cura propriorum gregum, ad quos subinde perinde, ut necesse erat, exhortationes, præceptiones, correptiones missitabant. *Præter istas publici status Epistolas, si quis fortè ex Episcopis absentem plebem suam corrigere vel monere voluisset, ad B. Fulgentium accedebat, & per ministerium linguæ ejus, officium suæ dispensationis implebat.*

XIII. Laurentii Mediolanensis Episcopi constantiam summis laudibus extulit Ennodius, quando Mediolanensis regio hostilibus incursationibus convulsa obrutaque est. Præsens & ingemiscens tantæ calamitati piissimus parens, passus est unus ipse, quidquid filii ipso spectante passi sunt. *Cùm hostilis irruptio, more pecorum, Christianum populum per diversa distraheret, tu variorum generibus cruciatuum capiebaris in omnibus, tu paterna conventus pietate, sustinebas tormenta multorum; ut ait Apostolus, Quis vestrum cruciatur, & non ego? Inter ista tamen fractum te non vidit adversitas; hoc triumphis suis decerpi sensit inimicus, quod capti Sacerdotis animum non subegit.*

XIV. Aprunculus jam nobis suprà memoratus est Lingonensis sanctissimus Episcopus, qui rescito suspectam esse Burgundis suam fidem, & necem illos sibi machinari, Arvernum fugit, Francicæ ditionis civitatem, ubi non multò pòst Episcopus creatus est. Eadem fuit causa justissima beato Quintiano Ruthenensi Episcopo, discedendi ab Ecclesia sua, ut qui comperisset insidiari sibi Gotthos, tanquam Francicæ dominationis cupidiori. Cùm unus impeteretur Episcopus hujusmodi persecutionibus omnibus, erat utique consultissimum, ut fuga vel sibi consuleret, vel hostibus ipsis suis subduceret infandæ cædis materiam, vel ne denique sæviorem quandam procellam in omnem plebem suam accenderaret.

XV. Haud facilè dixerim, an æquè justæ causæ impulerint ad fugam Vilicarium Viennensem Episcopum, solis suorum civium rapinis & sacrilegiis in fugam actum, nempè impatientissimè ferentem expilatas ab illis Ecclesias omnes, quarum in fundos ipsos involabant, fœdissimis rapacitatis suæ vestigiis sacra avitæ pietatis & liberalitatis monumenta contaminantes. Audiendus hìc Gregorius Turonensis: *Cùm furioso & insano satis consilio Franci res sacras Ecclesiarum ad usus suos retorquerent, videns Vilicarius Viennensem Ecclesiam suam indecenter humiliari, relicto Episcopatu, in Monasterium sanctorum Martyrum Agaunensium ingressus, vitam venerabilem duxit. Vastata & dissipata Viennensis & Lugdunensis Provincia, aliquot annis utraque Ecclesia sine Episcopis fuit, laicis sacrilegè & barbarè res sacras Ecclesiarum obtinentibus.* Hæc probabiliter censetur pestis tot devastasse Ecclesias, quæ tum viduatæ squallebant, cùm beatus Bonifacius in Gallias, ut eas restauraret, à Pontifice ablegatus est. In Hormisdæ Papæ vita ab Anastasio Bibliothecario observatum est, sub ejus Pontificatu restitutum fuisse in Africa Episcopatum, ab hæreticis ante annos ferè octoginta exterminatum. *Hujus temporibus Episcopatus in Africa post annos 74. revocatus, est qui ab hæreticis exterminatus fuerat.* Si æqua lance pendatur hoc loco Afrorum & Francorum Episcoporum factum, facilè vincent Afri, qui frustra frementibus & omni cruciatuum genere insanientibus hæreticis, novos ubique Episcopos restituerunt; Christi Ecclesiæ, quàm suæ, vel vitæ, vel libertatis amantiores: ubi Gallicani hi Præsules una maximè temporalium bonorum jactura usque adeo consternati sunt, ut Ecclesiis suis aufugerent, eamque illis inveherent orbitatem, qua funditùs mox disciplina morum convulsa & obtrita concidit.

XVI. Laurentius, Mellitus & Justus, Anglorum Episcopi, qui commilitones fuerant Augustini, Laurentius etiam successor in sede Cantuariensi, justiores habuisse videbantur causas abeundi ex Anglia, ubi non infructuosus tantùm esset labor, sed penè noxius, tantò magis obdurescentibus ad Verbi divini prædicationem Barbaris. Beda rem narrat his verbis: *Decretum est communi consilio, quia satius esset, ut omnes in patriam redeuntes, libera ibi mente Domino deservirent, quàm inter rebelles fidei barbaros sine fructu residerent. Discessere itaque primo Mellitus & Justus, atque ad partes Galliæ secessere, &c.* At ubi Mellitus & Justus in Gallias deflexere, quò & Laurentius mox erat venturus, visendum se huic in somnis obtulit B. Petrus, cùm in ejus Ecclesia somnum caperet: verbisque verbera adjiciens, exprobravit fugam, gregisque proditi dissipationem; cùm suis potiùs insistere debuerit vestigiis, tot carceres & vincula, cruciatus & mortem ipsam experti, ne à grege quem sibi Christus commendaverat recederet. *Flagellis acrioribus afficiens scisitabatur, quare gregem relinqueret, vel cui Pastorum, oves Christi in medio luporum positas fugiens ipse dimitteret. An mei, inquit, oblitus es exempli, qui pro parvulis Christi, quos mihi in indicium suæ dilectionis commendaverat, verbera, vincula, carceres, afflictiones, ipsam postremo mortem, mortem autem crucis, ab infidelibus pertuli?* Notas & cicatrices verberum ab Apostolo inflictorum pagano Regi ostendit Laurentius, quibus ille perterritus, Christi fidem complexus est, Mellitum & Justum revocavit, propriisque reddidit Ecclesiis Londinensi & Roffensi.

CAPUT LXIX. *P. 3. l. 2. c. 59.*

An morbi, pestilentiæ, bella, justæ & probabiles fuerint causæ non residendi, sub Imperio Caroli Magni, & ejus stirpes.

I. Ægrotante Episcopo, ejus Ecclesiam administrat

strat Metropolitanus in spiritalibus, res temporales regunt ministri ab utroque delecti.

II. Ita ægrotanti Episcopo à Diœcesi discedendum non erat.

III. Nec sævientibus bellis ab ea poterat ille divertere.

IV. Quanquam devastata fuerit civitas, si qui modò supersint cives.

V. VI. Dum civilia furerent bella, aut irrumperent Barbari, quæ consilia secuti sint Episcopi nostri. Quo differre debeant his luctuosis temporibus, Episcoporum consilia, & Provinciæ Præsidum.

I. VEtiti sunt domini temporales in Concilio Meldensi anni 845. ne Oeconomos in Ecclesiis vel constituerent ipsi, vel à Clero populoque eligi facerent, præter Episcopi voluntatem: si ex morbo autem tam gravi decumberet Episcopus, ut officio fungi non posset, tum Metropolitani eas partes fore, ut cum Episcopi assensu rem perficeret. Quod ad militaria autem munia, quæ Reipublicæ præstanda essent, ea Episcopus morbo quopiam conflictatus exequeretur per idoneos laicos Clericosque cum consensu Metropolitani electos, & ea animi præditos moderatione ac temperantia, ut ne furtiva spe illudi se finant succedendi in Episcopatu. Can. 47. *Si Episcopus ministerium Ecclesiasticum propter infirmitatem corpoream exhibere non potuerit, in Archiepiscopi hoc, cum Episcopi ejusdem Ecclesiæ voluntate, maneat ordinatione, qualiter debitum officium non remaneat. Obsequium verò ad Rempub. pertinens, qualiter exequatur, per tales ex subditis & Ecclesiasticis Ministris, cum consensu Archiepiscopi, propter pacis charitatisque custodiam, Episcopus ordinet ac disponat, quos succedendi in Episcopatu appetitus indebitus non elevet, neque vexet.* Si Metropolitanus autem ipse ea morbi acerbitate lecto affigatur, eadem ipse curabit omnia cum consilio Comprovincialium Episcoporum. *Consilio Coepiscoporum suorum ordinationem talem exhibeat.*

II. Hinc illud perficitur non relaxari morbo quolibet residentiæ Episcopalis vinculum, cùm vel tum possint Præsules spiritalibus æquè & temporalibus præesse rebus Episcopatus sui, cum consilio Metropolitani, & idoneorum opera vicaria Ministrorum. Nec obstrepit, quod de Herimanno Nivernensi Episcopo dictum est superiùs. Non permissus est enim nisi ad breve tempus Agendicum Senonum divertere, ut necessariis à proprio Metropolitano institutionibus & documentis instrueretur, utque ne interim Ecclesiæ suæ offendiculo esset, cùm vi morbi quandoque mente alienari videretur.

III. Hostium & Nationum maximè Barbararum irruptionibus excusari non videntur Episcopi suis abesse vel fugari Ecclesiis. Ea de re cùm Nicolaum I. Papam percontatus esset Hunfredus Episcopus Teroanensis, rescripsit ille, Ne tranquillo quidem mari Nauclerum à gubernaculis posse recedere, nedum procelloso. *Si pernitiosum est proretam in tranquillitate navim deserere, quanto magis in fluctibus?* Non quo temerè se quisquam objicere periculis debeat, aut non aliquando fugerint ipsi Apostoli; sed nunquam Pastori fas est à grege recedere. *Sed* Conc. Gall. To. 2. p. 350. *quod præcipuè, nos qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, immo qui & horum Pastores sumus, Deo authore, cum eis in periculis pro viribus persistere pro certo conveniat.*

IV. Hanc quæstionem versavit non semel Hincmarus, ubi potissimùm de translatione egit Actardi Nannetensis Episcopi, qui Episcopatu suo pulsus ab Armoricæ Duce Nomenojo, & à Carolo Calvo Rege postea restitutus, à Salomone Tyranno rursum ejectus est. Tunc ut antè monuimus, eum Rex temporaria donavit Teroanensis Ecclesiæ administratione, tum denique postea ad Turonesem Metropolin transferri à Pontifice curavit. Quanquam Actardus contenderet civitatem Nannetensem usque adeo à Normanis & Brittonibus desolatam fuisse, ut sedem ibi figere nequaquam posset; excipiebat ex adverso Hincmarus eam ipsam devastationem Ecclesiæ Episcopi maximè præsentia indigere, qui eam foveret, curaretque, quandiu fideles ibi superessent aliqui, quibus ope, consilio, solatio adesse posset Episcopus. *Cum sicut vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier, quandiu uxor ejus licet infirma vivit; ita & Episcopus non habet potestatem, Ecclesiam videlicet plebem suam deserere, & alteram invadere, quandiu sicut sanctus Augustinus dicit, in ea residui sunt conservi sui, quibus præbeat cibaria, quos aliter vivere non posse novit.* Ne penuria quidem vult Hincmarus relaxari Episcopum urbis eversæ, vel à residentia, vel à cæteris officiis suis; cùm possit vitam tolerare opere manuum suarum, fidelium oblationibus & eleemosynis, quibus interim suppeditabit Verbi divini pabulum, & ea quorum administri soli sunt Episcopi cœlestia sacramenta. Sana est & luculenta Hincmari hæc doctrina, quanquam non immeritò diffidamus, eam Actardo aptari potuisse, cui tot aliunde Pontifices & Concilia suffragabantur. Hincmar. To. 2. pag. 749. 457. 459.

V. Non paulò plus negotii Hincmaro facesserunt civilia bella Francorum Regum, tunc vel maximè cùm Ludovicus Germaniæ Rex in Regis Caroli Calvi germani sui regnum invasit, velut suo potiùs censui & dominio adscribendum: *Inter duos Reges carne fratres, de hoc regno in quo degimus fatagentes, velut inter malleum & incudem, Episcopi sumus.* Et fidenter tamen ab Hincmaro pronunciatum est, quantumcumque Episcoporum cervicibus periculum immineret, inter hæc intestina dissidia, non posse ab iis greges proprios deseri citra ingens piaculum. Ei doctrinæ cùm plura astruxisset ex Ambrosii, Augustini, cæterorumque olim Ecclesiæ Patrum verbis & exemplis; addit & beati Nicasii Remensis Episcopi exemplum, qui irrumpentibus undique in has regiones Vandalis, non fidem Christi tantùm, sed & suam Episcopalis residentiæ constantiam illustri Martyrio consignavit. *Sanctus Nicasius tempore Vandalorum, in generali persecutione, suam non deseruit civitatem, & intra parietes Ecclesiæ, martyrio meruit coronari.* Addit & Aniani Aurelianensis Episcopi, & Lupi Tricassini, & Remigii Remensis exempla; qui postremus adeo non fugit, cùm Franci tunc adhuc pagani in Galliam se infuderunt Belgicam, ut ex hostibus Ecclesiæ filios præstiterit longè carissimos & religiosissimos. *Sic sanctus Remigius Remorum Episcopus supervenientibus Francis paganis in Belgicam suæ Diœceseos Provinciam, Ecclesiam suam non deseruit, sed orationibus & sanctis exemplis ferocitatem gentis perdomuit, gentem paganam convertit, & tria millia paganorum unà cum Rege in vigilia Paschæ ad gratiam Baptismi perduxit.* Francicæ ergo gentis & Clodovæi ipsius conversio acepta referenda est constantissimæ B. Remigii residentiæ in Ecclesia sua, dum bella, dum cruciatus, dum mortes undique concreparent. Ib. pag. 160

VI. Hæc Hincmari universim sententia est, ex qua intelligis, illa virtutum dogmatumque lumina, ab Ambrosio olim, Augustino, aliisque Patribus ostensa & illustrata, nullo sæculorum lapsu, non morum corruptelis, non Clericorum remissione & ignavia potuisse opprimi, sed inextincta ad nos perveniisse. Sed quod ad illam attinet specialem causam quade tunc agebatur, pari sapientia & animi magnitudine respondit Hincmarus. Vult enim Episcopos in Regis fide constantes & inconcussos stare, nec tamen usitatissimam humanitatem subtrahere alteri Regi, qui suo quasi jure regnum sibi repetere videtur; cùm Comitum sit, Præsidumque Provinciarum & Civitatum propulsare publicos Regni hostes; Episcoporum autem muneris sit Basilium imitari, qui perhonorificè Julianum excepit Apostatam,

ſtatam, certus reddenda Cæſari, quæ ſunt Cæſaris; Deo autem fidem uni ei debitam, ſervandam eſſe illibatam. *Videlicet ſi pervenerit Rex alius in regnum Senioris noſtri, & non fuerit militaris manus, quæ ei reſiſtat, ſequamur nos Epiſcopi, & in ordinatione ordinis noſtri, & in conſervatione fidei erga Seniorem noſtrum, patrum veſtigia; & in receptione & in cæteris munus placationis erga ſuperventurum Regem, videlicet in receptione. Legimus enim ſanctum Baſilium cum Clero ſuo ſuperveniente etiam Julianum Apoſtatam honorabiliter recepiſſe, & non ob id ab orthodoxæ fidei regula deviaſſe; ſed quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & Deo, quæ Dei ſunt, reddidiſſe.*

pag. 176.

Scriptis mandata eſt à Flodoardo irruptio Vandalorum in Gallias, obſidio Remenſis civitatis, Nicaſii conſtantia & Martyrium, nec non & aliorum Clericorum quorumdam, qui Nicaſii exemplo in urbe permanſerant. Sed paulò copioſiùs proſecutus eſt is Scriptor, quibus ſe rationibus conſtringi duxerit Præſul ſanctiſſimus, ut ne divelli ſe ſineret ab Eccleſia ſua, eo tempore potiſſimùm, quo omnibus ad ſalutem præſidiis ſolatiiſque inſtruenda eſſet.

l. 1. c. 6.

CAPUT LXX. *P. 4. l. 2. c. 83.*

De reſidentia peſtilentiæ tempore & bellorum poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Satis non erat cauſæ in perſecutione, ut Epiſcopi Eccleſiis ſuis diſcederent, & minùs reſiderent.

II. Cum gregem æquè ut Paſtorem laceſſit perſecutio, nec fugere poteſt Paſtor, nec abeſſe.

III. Implacatæ Magnatum inimicitiæ excuſare poſſunt Epiſcopi abſentiam.

IV. De cœli inclementia, & intemperie.

V. De tempore peſtilentiæ. Mira & ſtupenda B. Caroli Borromæi conſtantia. Epiſcopi & Parochi tunc vel maximè reſidere tenentur.

VI. Exempla alia ſollicitudinis paſtoralis & charitatis. Decreta Concilii V. Mediolanenſis.

VII. Exempla Græcorum.

I. HUjuſmodi tempeſtates, quæ in Epiſcopos maximè irruunt, expertus non ſemel Ivo Carnutenſis, à ſententia tamen illa non receſſit, ne tum quidem ab Eccleſiis & à reſidentiæ vinculis ſubducere ſe debere Epiſcopos, niſi eos turbo vehementiſſimus & inevitabilis neceſſitas gremio ejiciat Eccleſiarum ſuarum. Frequens in eum Principis excandeſcentia, qua de ſupra, & hinc emergentes amaritudines, cladeſque faciebant, ut Epiſcopatus illi & videretur eſſe, & eſſet onus, crux, tempeſtas, & naufragium: ſed altiſſimè infixum illud animo gerebat, nec præiſſe ſe divinæ voluntati ad ineundum Epiſcopatum, nec ad eum exuendum præire eidem ſe debere, ſed ſubſequi, obſequique: tam adverſa, quàm læta æquo animo accipere; & Chriſti oſculari veſtigia, qui non ſibi, ſed nobis & vixit & mortuus eſt, quia Dei unius juſſu & charitate vixit & mortuus eſt. *Quid tibi Epiſcopatus, niſi cruciatus? quid aliud eſt hic honor, niſi onus? quid eſt hæc ſublimitas, niſi naufragoſa tempeſtas? &c. In hac mea deliberatione plurimum mihi placet illa ſententia, ut ſummoperè optem mihi occaſione juſtitiæ aliquam inferri violentiam, ut exoneratus ſarcina Paſtorali, vertere me poſſim quò invitat honeſtum otium plenum dulcedinis, &c. Sed rurſus in hac ſententia quodammodo mihi diſpliceo, timens voluntatem Dei non ſequi, ſed prævenire meo deſiderio. Et tandem ſecurè mihi conſulit ratio, ut ſicut non præveni voluntatem Dei Epiſcopatum ambiendo, ſic non præveniam contemnendo: ſed voluntati Domini in omnibus obnoxius, de manu ejus æquo animo ſuſcipiam proſpera & aſpera, ſecundùm illud Apoſtoli, Nemo noſtrum ſibi vivit, & nemo ſibi moritur, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt.*

ist. 17.

II. Pertinent hæc quidem ad ſpontaneam Epiſcopatus reſignationem. Sed his ipſis cogitationibus fovendus, his conſiliis muniendus eſt animus, ut ne quis neceſsariæ ſe ſuffuretur reſidentiæ, dum ita perſecutio Epiſcopum lancinat, ut non tamen vi allata ab Eccleſia illum ſua abſtrahat. Quod enim ſpectat ad cruentiores illas perſecutiones, quæ ad gregis & Paſtoris perniciem ſuccenduntur: in unum conjecit locum Gratianus quidquid in eam rem à ſanctis Patribus diſputatum eſt; unde illud tandem ab eo concluditur, ſi in unum Paſtorem fremat perſecutio, exemplo Chriſti & Apoſtolorum arripiendam illi eſſe fugam. *Cum vero ſpecialiter quæritur, fugiat exemplo Chriſti, qui à facie Herodis fugit in Ægyptum; fugiat exemplo Pauli, qui à fratribus per murum ſubmiſſus eſt in ſporta. Unde Auguſtinus ait: Fugiat miniſter Chriſti, ſicut ipſe Chriſtus in Ægyptum fugit, fugiat & qui ſpecialiter quæritur, dum per alios firma eſt Eccleſiæ ſalus. Hinc etiam ait Dominus diſcipulis, Si vos perſecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam. Hinc etiam idem abſcondit ſe, & exivit de Templo, quando Judæi lapides tulerunt, ut jacerent in eum.* At ubi perſecutor in gregem & in Paſtorem irruit, in fidem & in Eccleſiam individuo nexu gregi ſuo Paſtor aſtringi debet, & non vitæ, non ſanguini parcere, niſi velit inter mercenarios amandari à ſummo eo Paſtore, qui prior pro ipſomet, & pro qualibet ovicula ſua ſanguinem fundit. *Cùm verò non Prælatorum, ſed totius Eccleſiæ ſalus quæritur, fides impugnatur, neceſſe eſt ut ex adverſo aſcendant, & in die belli ſe ipſos murum opponant pro domo Domini, & animas ſuas ponant pro ovibus ſuis; ut exemplo ſuæ paſſionis accendant, quos ſermone doctrinæ diutiùs conſervare non valent.* Hæc verba Gratiani, hæc novi Juris decreta, antiquiſſimis Eccleſiæ legibus prorſus conſentanea,

Gratian. 7. q. 1. c. 48.

III. Magnatum & Potentum capitales inimicitiæ in perſecutionibus numerari poſſunt; & eſt ubi poſſint ſatis cauſæ habere, ut jure laxetur nexus reſidentiæ. Conceſſit enim Epiſcopo Raguſienſi Innocentius III. Epiſcopatu ut abiret, quòd nec reſidere poſſet, immo nec eò accedere, quin vitæ diſcrimen adiret. *A cura Raguſienſis Eccleſiæ eum duximus abſolvendum, eò quod ibi non poterat ſecurè morari; & ſi acceſſum haberet ad illam, mortis ſibi periculum imminebat.* Si per capitales & interminabiles has inimicitias copia fit Epiſcopis omnino abeundi Epiſcopatu: fit certiſſimè etiam copia diſcedendi, dum detumeſcat furor. Suſcripſit Fagnanus in commentando hoc Decretalium Capite, ſuffragatoreſque ſibi aſciſcit Canoniſtas, immo & Cardinales Congregationis Concilii. Addit autem per Paſtoris abſentiam Vicariis Paſtoribus committendum eſſe gregem. *Dummodo ſubditorum ſaluti per alium poſſit provideri; aliàs ſecus.*

Extra. De. remun. c. 9.

IV. Exponitur ab aliis hæc Decretalis & periculum mortis, quode in ea agitur, de aeris intemperie, vel etiam de peſtilentia. Certum eſt autem, ſi uſque adeo abhorreat ea cœli temperies à Præſulis valetudine, ut ſine vitæ diſcrimine conſiſtere non poſſit, non ſolùm poſſe Epiſcopum non reſidere, ſed & Epiſcopatu poſſe ſe abdicare, eumque alicui reſignare, cujus valetudo ei cœlo magis conſentiat. A Congregatione Concilii pronuntiatum eſt, ſi diutina non eſſet cœli inclementia, Epiſcopo tum annuendum eſſe, non ut Eccleſiæ renuntiaret, ſed ut aliquantos menſes extra Diœceſin traduceret. Cenſet non immeritò Fagnanus non aliter rem ſe habere, ſi ſola in Epiſcopali civitate illa intemperies Epiſcopo infeſta, & capitaliter inimica ſit. Integrum enim illi eſt, alio quolibet tuto Diœceſeos loco reſidere.

Fagnan. Ibidem.

V. Peſtilentia verò cùm in omnes indiſcriminatim graſsetur, nulla ex ea poteſt naſci juſta cauſa,

aut

aut resignandi Episcopatus, aut ab eo ad tempus recedendi, quantumvis breve. Ita Congregatio sacra Concilii Tridentini, ex Fagnano eodem, qui ita responsum fuisse testatur B. Carolo Mediolanensi Archiepiscopo, qui illam consuluerat occasione ejus luis Mediolanum depascentis. Quin & ipse Pontifex Gregorius XIII. eam responsionem ratam habuit. A Pontifice & Congregatione rescriptum est B. Carolo, teneri etiam Parochos residentiæ lege strictissima, dum sæviret pestilentia, & administrandorum sacramentorum Baptismi & Pœnitentiæ iis etiam qui ea lue afflati essent; sive per sese sacramenta administrarent, sive per Vicarios, ut sese iis servarent ipsi, quos ea nondum afflasset.

Fagnan. ibi. & in lib. 3. par. 1. p. 74.

Ubi verò dictum est à me, ad eum modum responsum fuisse B. Carolo, non id eò pertinet, quasi ab eo addubitatum aliquando fuisset. Nec enim ea Congregationis declaratio, aut expetita fuit, aut suscepta, nisi ad abducendos ab errore, vel ab ignavia, vel à mollitie eos qui vel benevolentia, vel imperitia, vel affectu quodam carnali, enitebantur sanctissimo Episcopo suadere, non obligari eum ulla certa lege ad residentiam tanto vitæ periculo conjunctam; & quanquam posset perfectionis consilio ejus tum præsentia suaderi, non posse tamen ullo præscribi præcepto. Carolus quem plura edocuerat cælestis unctio Spiritus, quàm consultores, vel Doctores capere illi potuissent, sapientia & magnitudine animi prorsus singulari reposuit, Etsi aliis id foret consilium perfectionis, sibi præceptum esse, cùm Episcopalis ordo statio sit perfectionis, non quærendæ, sed partæ jam & acquisitæ. Hoc sanctissimi Præsulis oraculo obturatum est os mollibus & inconsultis Consiliariis, curriculum verò initum est longè pulcherrimum virtutum omnium Episcopalium, quandiu ea Mediolanum calamitas depasta est.

VI. In Concilium V. Mediolanense anni 1579. conjectæ Constitutiones sunt complurimæ & mirandæ prorsus, à B. Carolo scilicet libratæ & temperatæ, ad res omnes tempore pestilentiæ moderandas. Sed inculcata ibi potissimùm est illa residentiæ Pastorum tum maximè inexorabilis necessitas, cùm & tot amoliri mala datur, & tantum bonorum infundere gregibus. Ibi expromuntur celeberrima exempla sanctissimorum olim Præsulum, Cypriani, Basilii, Nicolai: quibus accedunt & duo Archiepiscopi Mediolanenses, qui ante Carolum eadem lue sæviente charitatis suæ flammas sparserant, exemploque suo Parochos omnes incenderant. Hadrianus VI. Papa urbis Romæ mœnibus non excessit, Idum pestilentia serperet, nec magnoperè quidem laboravit, ut sese muniret adversùs mali contagium, mirum prorsus summæ in summa Sede fortitudinis & charitatis documentum.

Constit. Part. 2.

Rainal. an. 1522. n. 57.

VII. Heroicas istiusmodi virtutes delibaverant & Græci. Texuit Nicetas Choniates encomium Eustachii Archiepiscopi Thessalonicensis, qui cùm posset antè urbe excedere, quàm obsidione circumvallaretur, sponte sua includi cum grege suo maluit, ut nullo ei tum spiritali tum temporali subsidio deesset.

In Andron. Comen. l. 1. pag. 198.

Absoluti à residentia Professores, Studentes, Canonici aliqui.

CAPUT LXXI. *P. 4. l. 2. c. 72.*

A lege residentiæ soluti Professores aliqui, Studentes, Canonici, post annum Christi millesimum.

I. Alexander III. & Concilium Lateranense III. Professores Theologiæ relaxarunt à lege residentiæ.

II. Innocentius III. & Concilium Lateranense IV. eidem dispensationi subscripsere.

III. Ante Alexandri III. tempora cum studentibus dispensabatur de residentia.

IV. Famosum Honorii III. decretum, quo ea dispensatio residendi Professoribus & Studentibus relaxatur.

V. Observationes in id decretum.

VI. Confirmatio antedictorum. De Parochorum absentia ex dispensatione.

VII. Immunitas Archidiaconorum qui Juri studeant.

VIII. Ampliatio ejus immunitatis ad Professores aliarum facultatum.

IX. Confirmatur à Concilio Tridentino Decretum Honorii III. Cur à Concilio non excludantur ea immunitate Parochi, qui iidem sunt Professores. Declarationes Congregationis Concilii super ea re, & nonnullis aliis.

X. Decreta Conciliorum Provincialium, Tridentino posteriorum.

I. DE Episcoporum residentia & residentiæ dispensationibus canonicis multa superiùs disceptata sunt, quæ & ad Beneficiarios minores permanare possint. Sed ad hos specialiter aliqua pertinent, quæ copiosiùs hìc & accuratiùs tractari consentaneum sit. Primum illud est, quod ad Professores & ad Studentes pertinet. In Concilio enim Lateranensi III. anno 1179. sub Alexandro III. cœptum est deliberari de sustentatione Professorum, ut vacare possent instituendis pauperibus, pauperibus maximè Clericis, à quibus mercedis nihil acciperent, saltem nihil exigerent. Ad id duo quædam à Concilio constituta sunt. Primum quidem, ut nihil extunderetur à Professoribus, ad impertiendam docendi licentiam. *Pro licentia verò docendi nullus pretium exigat, vel sub obtentu alicujus consuetudinis, ab iis qui docent, aliquid quærat: nec docere quemquam petita licentia, qui sit idoneus, interdicat.* Ea tunc ergo erat Magistrorum & Doctorum penuria, ut qui se cumque ad docendum paratos ostenderent, admittendi omnes omnino essent, ex Statuto hujus Concilii; nec abjici quisquam posset, qui modò idoneis doctrinæ præsidiis instructus esset. Alterum quoque illud in hoc Concilio decretum est, ut institueretur, vel restitueretur Professor, qui pauperes Clericos edoceret, à quibus nihil emungeret salarii, ideoque aliquo antè Beneficio donaretur. *Ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non possunt, legendi & proficiendi opportunitas subtrahatur, per unamquamque Ecclesiam Cathedralem Magistro, qui Clericos ejusdem Ecclesiæ & Scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod Beneficium assignetur; quo docentis necessitas sublevetur, & discentibus via pateat ad doctrinam.*

Can. Gan. 18.

Siluit hoc Concilium cujusmodi Beneficio instruendi essent Professores. Sed cùm in unaquaque Cathedrali instruendi illi essent, & sustentandi Beneficio quopiam: propè abest à vero permissum fuisse Capitulis, ut eo Professores etiam Beneficio donarent, cui residentiæ lex innexa esset, cùm non alia ferè sint Capitulorum Beneficia. Adde quòd nondum tunc adeo pervagata erat, atque postea fuit, distinctio Beneficiorum residentiæ nexu astrictorum, aut solutorum. Vigebat adhuc utcumque priscus usus, omnes ut prorsus Beneficiarii residerent. Cùm ergo docendi publicè munus, & assidua ad horas canonicæ psalmodiæ præsentia sociari non possint, vix ac ne vix quidem poterant Professores Beneficiis augeri, quin à residentiæ vinculo absolverentur, aut saltem ab assidua illa divinorum Officiorum frequentatione.

Initiata est ergo jam tunc Professorum immunitas residentiæ; sed initium id tantùm, & veluti rudimentum erat. Idem quippe Alexander III. rescripto ejusmodi celeberrimum tunc Doctorem Girardum

rardum recreavit, quo indulgebat, ut abſens gauderet ſpatio quatuor annorum, proventibus ſuorum in Anglia Beneficiorum. Ea Girardus præcellebat cum doctrina, tum pietate, ut contemplatione publicæ Eccleſiarum utilitatis hæc illi conceſſa ſit reſidendi immunitas. *Cùm ſub magiſterio tuo multi* ...ist. 4. *per Dei gratiam proficiant in ſcientia litterarum, authoritate tibi Apoſtolica duximus indulgendum, ut uſque ad quadriennium, ſi ſcholas rexeris, reditus tui quos habes in Anglia, nullius contradictione vel appellatione oſtante, liberè tibi & ſine diminutione qualicumque, reddantur in ſcholis.* Erat hoc uni illi indultum privilegium, idque ultra quatuor annos non prorogandum. Hinc liquidum eſt, necdum tunc Profeſſoribus ſtatam & communem ac perpetuam reſidentiæ immunitatem conceſſam fuiſſe. Quin & alii præterea limites huic diſpenſationi affixi erant. Potérat enim hic Profeſſor in Eccleſiam Beneficii ſui revocari ante impletum quadriennium, ſi qua gravis neceſſitas ejus præſentiam flagitaret. *Nec cogaris intra terminum ipſum ſcholas dimittere, niſi alicui Eccleſiæ, in qua perſonatum vel magnum Beneficium habeas, ea neceſſitas imminuerit, quòd merito tuam ſibi debeas præſentiam & patrocinium exhibere.* Sed inficiari tamen nemo poteſt, has veluti proluſiones fuiſſe & tentamenta quædam ejus univerſalis & pleniſſimæ diſpenſationis, qua poſtea donati ſunt Theologiæ Profeſſores.

II. In Concilio Lateranenſi IV. anno 1215. ſub Innocentio III. confirmata eſt inſtitutio Magiſtri Grammaticæ in Cathedralibus omnibus Eccleſiis; addita eſt autem conſtitutio Profeſſoris Theologiæ in omnibus Metropolitanis Eccleſiis: utrique autem & Grammaticæ & Theologiæ Magiſtro, addicti ſunt proventus unius Præbendæ, dum munere docendi fungerentur, etſi verè Canonici non eſſent. ...an. 18. *Aſſignetur autem cuilibet Magiſtrorum à Capitulo unius Præbendæ proventus, & pro Theologo à Metropolitano tantumdem, non quod propter hoc efficiatur Canonicus, ſed tandiu reditus ipſius percipiat, quandiu perſtiterit in docendo.* Placuerat Concilio Lateranenſi III. ut *competens Beneficium præberetur.* Placuit hìc IV. ut proventus, non Titulus Præbendæ concederetur; ne fortè titulum retinerent, qui perpetuus eſt, & docendi munere abſiſterent. Profeſſores ergo iſti ex Concilio Lateranenſi IV. à reſidentia liberi & abſoluti erant, cùm nullo Titulo Beneficii eſſent donati.

Sed aliquantò liberaliùs cum Profeſſoribus & Doctoribus agitur in eodem Lateranenſi IV. eo Canone, in quo ſermo eſt de pluralitate Beneficiorum. Prohibetur enim illud quidem, ne plura quis geſtet Beneficia curæ animarum obnoxia, aut plures Præbendas in eadem Eccleſia. Sed poteſtas ibi integra ſervatur Pontifici, nobiles & litteratos viros peculiaribus ornandi privilegiis. *Circa ſublimes* ...29. *tamen & litteratas perſonas, quæ majoribus ſunt Beneficiis honorandæ, cùm ratio poſtulaverit, per ſedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.* Vix quiſquam ſobrius inficiabitur, inter litteratos viros, Apoſtolicæ ſedis Beneficiis irrigandos, facilè principem locum tenere Univerſitatum Profeſſores, Theologoſque, nec non & Eccleſiarum, ſive Cathedralium, ſive Metropolitanorum Rectores. Adde quòd & diſpenſatio ad retinenda plura Beneficia, curæ animarum, vel aliàs reſidentiæ obnoxia, reſidentiæ quoque immunitatem neceſſariò complectatur.

Collidi in ſpeciem videri poſſunt hi duo Canones unius Concilii Lateranenſis IV. Sed illa facilè ſedabitur conflictatio, ſi perpendamus priori Canone agi de Beneficiis, vel de reditibus Beneficiorum, quibus donandi ſunt & ſuſtentandi Profeſſores, quandiu munus obeunt docendi. At in altero Canone ſermonem eſſe de viris eruditione præſtantibus, qui plura jam obtinuere Beneficia, & quibus ex Apoſtolicæ ſedis gratia venia fieri poteſt Canonum, ut ea impunè retineant, quamvis aliàs incompatibilia, indulgentiùs conſulente Eccleſia in eos, quorum ſingularis eruditio & ornamenti ipſi plurimum adfert & præſidii. Perſpicuum eſt autem fuiſſe multò facilius Profeſſoribus dari diſpenſationem pluralitatis Beneficiorum, vel reſidentiæ, quàm vel reditus, vel titulum Beneficii.

III. In dubium ſaltem vocari non poteſt, quin vulgatiſſima & in jus penè recepta fuerit reſidendi diſpenſatio in gratiam ſtudentium ante tempora Alexandri III. Mandabat enim is Pontifex Archiepiſcopo Eboracenſi, eos ut omnes Beneficiis exueret, qui non reſiderent, niſi ſtudiorum cauſa abeſſent. *Poterunt amoveri, niſi fortè licentia Prælatorum ſuorum, vel ſtudio litterarum, vel pro aliis honeſtis cauſis contigerit eos abeſſe.* Et in alia ad eundem Epiſtola: *Liceat tibi eos Beneficiis, quæ à te habent expoliare, niſi fortè Scholaſticis diſciplinis invigilarent, aut, &c.* Non agit Pontifex de facultate non reſidendi, ut de nova quadam venia & indulgentia ſtudentibus tunc conceſſa, ſed ut de regula juris receptiſſimi & antiqui. Si erant autem ſtudentium diſpenſationes reſidentiæ tam familiares, tam juſtæ, tam antiquæ: quid Profeſſorum? Cùm manifeſtum ſit & uberiorem eſſe horum utilitatem, & neceſſitatem certiorem. Quò enim ſtudentium induſtria ſine Profeſſoribus? Extrv. De Cler. non. redent. c. 4. §.

Percunctatus eſt Innocentium III. Epiſcopus Altiſiodorenſis de Canonicis quibuſdam ſuis, quibus permiſſum fuerat, Præbendarum ut ſuarum fructus retinerent, quanquam ſtudiorum cauſa abeſſent; quique tamen litteris vacabant in Caſtris tantùm & villis, ubi non poterant niſi obſcura quædam languere ſtudia. *Se ad villas transferunt, vel Caſtella,* Ibid. c. 12. *in quibus nullum eſt, vel minùs competens exercitium ſtudiorum.* Vetat eos Pontifex ea indulgentia poſthac uti, quandiu in his latibulis furtiva & jejuna frequentabunt ſtudia. Erat ergo certum id, & extra controverſiam poſitum in ſtudentium gratiam privilegium non reſidendi, dum illuſtri & famoſa quadam in civitate verſarentur. Hinc porro non immeritò forſan colliges, quòd necdum Profeſſorum immunitas reſidentiæ apertiùs declarata fuiſſet, ex eo profectum id eſſe, quòd pauciſſimi Beneficiarii tantum in ſe oneris recipere vellent, nec niſi quos paupertas premeret, docendi ſarcinam ſubirent. Lateranenſes duo Canones, quos hìc verſamus, non obſcurè id inſinuant, & res ipſa loquitur.

IV. Ut his nimirum Canonibus Lateranenſibus obſervandis via muniretur, promulgata eſt ab Honorio III. Papa famoſa Decretalis, *Super ſpecula de Magiſtris*, qua diſertiùs, quàm hactenus factum eſſet, confirmatur immunitas Profeſſorum Theologiæ, quandiu publicè prælegant, Præbendarum & Beneficiorum ſuorum fructibus ne fraudentur. Eodem porro Decreto conſtituitur, ut à Prælatis & Capitulis deligantur ex Canonicis ii, qui ingenio & acumine valent, ad litteras & ad Theologiæ doctrinam imbibendam, quam poſſint & ipſi aliquando copioſè hauſtam effundere in alios, & ex diſcipulis Magiſtri & Profeſſores facti, Eccleſiam levent ea qua nunc laborat penuria Theologorum. Aſſuendus hic neceſſariò textus eſt hujus Decreti, quo pluribus mox obſervationibus illuſtrari poſſit. *Super ſpecula, &c. Volumus & mandamus, ut Statutum in Concilio generali de Magiſtro Theologiæ per ſingulas Metropoles ſtatuendo inviolabiliter obſervetur. Statuentes, ut quia ſuper hoc propter raritatem Magiſtrorum ſe poſſunt forſitan aliqui excuſare, ab Eccleſiarum Prælatis & Capitulis ad Theologicæ profeſſionis ſtudium aliqui deſtinentur: qui cum docti fuerint, in Dei Eccleſia veluti ſplendor fulgeant firmamenti: ex quibus poſtmodum copia poſſit haberi Doctorum, qui velut ſtellæ in perpetuas æternitates manſuri, ad juſtitiam valeant plurimos erudire: quibus ſi proprii proventus Eccleſiaſtici non ſufficiunt, prædicti neceſſaria ſubminiſtrent. Docentes*

centes verò in Theologica Facultate, dum in Scholis docuerint, & studentes in ipsis integrè per annos quinque percipiant de licentia sedis Apostolicæ proventus Præbendarum & Beneficiorum suorum, non obstante aliqua contraria consuetudine, vel statuto; cùm donario fraudari non debeant in vinea Domini laborantes.

V. Ex hujus certè Decretalis verbis perspicuum est 1. Collimare eam totam ad Lateranensium Conciliorum, & maximè IV. Canonum complanandam observationem. 2. Collimare & ad medendum inopiæ tunc gravi & paucitati Theologorum. 3. Optatissimum fuisset, ut ex ipsis Canonicis Theologi & Professores fingi formarique possent. 4. Itaque Canonicorum litteris incumbentium immunitas residentiæ, ad expoliendos Theologos & Professores spectat. 5. Aliquid Beneficii concedi volebat Lateranense III. Magistris Theologiæ in Ecclesiis Metropolitanis. In IV. Concilio Lateranensi soli reditus unius Præbendæ illis adsignantur, dum Scholæ præerunt. Imminebat utroque ex usu eo diverso aliquid periculi. Cui enim de Beneficio providebatur, eo retento cessare poterat à lectionibus. Ubi soli reditus Beneficii sine Titulo annuebantur, Theologi veluti vili mercede conducti, minùs honorificè habebantur. Aliam iniit Honorius III. rationem, concessa residendi immunitate non studentibus tantùm, & Theologis Capitulorum, sed & Magistris Theologiæ in Universitatibus. *In Theologica Facultate. In Scholis.* Hac enim Faculate Theologica in Scholis publicis, & in Universitatibus, quæ jam tum florebant, parta est tandem ea Theologorum copia, quæ Theologos Capitulis Cathedralibus abundè suppeditaret. Ea ratione hæc immunitas Professores Theologiæ in Universitatibus potissimùm complectebatur, à quibus potissimùm profecta est ea Doctorum & Theologorum copia, quæ & Capitulis, & Studiis Generalibus sufficeret, qui scopus erat Honorio propositus. 6. Compendiosius fuisset Capitulis Metropolitanis, nec Beneficio, nec reditu Beneficii aut Præbendæ donare Professores Theologiæ, sed partis jam sibi Beneficii fructibus uti finere cum immunitate residendi. Sed non absolvebat Pontifex Capitula hoc decreto necessitate Theologi sui sustentandi. 7. Eam Honorius expromit rationem communis studentium & Professorum immunitatis, quæ non potest accommodari, nisi Professoribus. Quòd fraudandi nimirum mercede sua non sint, qui Christi vineam excolunt. 8. Ideo & Professores toto quo docent temporis decursu, ea gaudent immunitate, Studentes autem per quinquennium. 9. Siqua valuerit alicubi constitutio, vel consuetudo contraria, ea Apostolico hoc irritatur decreto, non tantùm quòd sedis Apostolicæ authoritas dominetur, sed & quòd publica Ecclesiæ utilitas augendi Doctorum numeri, longè anteponenda sit privatis decretis strictioris alicubi residentiæ, & austerioris Capitulorum quorundam disciplinæ.

Hist. Univ. To. 4. pag. 213. 232. 277. 295.

Confirmata est autem hæc Honorii III. Decretalis complurium posterioribus Pontificum decretis, Clementis V. anno 1308. Joannis XXII. anno 1331. Clementis XI. anno 1342. & 1346. Inaniter porro somniarunt aliqui, si idonea aliquando pullulasceret Theologorum copia, jam nihil loci huic privilegio & immunitati futurum. 1. Nec enim satis illi perpendisse videntur, quanta alibi vigeant privilegia, quamvis jamdiu exoleverit ea ratio, quæ olim indulta fuere. 2. Non tam levibus momentis Ecclesiæ leges rogari & abrogari, fingi & diffingi. 3. Eam Theologorum copiam diuturnam fortè non fore, & dandam operam, ut hoc maximè privilegio diuturnitas illi concilietur. 4. Eadem ratione revocaretur & immunitas Studentium, quo quid alienius? 5. Denique vox ipsa expectanda esset Ecclesiæ, super hac vel abundantia Theologorum, vel privilegii revocatione.

VI. Non frustra dictum est à nobis, compendiosum visum fuisse Capitulis, ut ea residentiæ immunitate contenti essent Theologi, & ingenti Theologorum Professorumque paucitate factum esse, ut ea immunitas necessaria annueretur. Ipse nos addocebit Bonifacius VII. eadem penuria Doctorum & Professorum laboratum suo ad huc ævo fuisse, quibus & à Capitulis ratò parcèque suppeditarentur, quæ essent tolerandæ vitæ necessaria. Planum id fit in eo Decreto, quo licere vult Pontifex Episcopis, ut veniam facere possint Ecclesia aliqua Parochiali nuper oneratis, quò septem adhuc annos possint vacare studiis, nec interim vel Presbyteratu initiari, vel residere cogantur, sed ut anno tantùm primo Subdiaconi ordinentur. Suo autem hanc Bonifacius Decreto rationem astruit, quòd eo Canone Concilii Lugdunensis, quo jubebantur Parochi primo statim anno & Presbyteratu initiari & residere, perfectum esset, ut vix jam reperirentur, qui Parochiales Ecclesias administrandas suscipere vellent; quòd nimirum eo munere à studiis divellerentur, cùm destitutis à re temporali Clericis vix alia Prælati, quàm Parochialia conferrent Beneficia. *Nonnullis ex tunc Paræciales Ecclesias recusantibus, legendi & proficiendi, cùm eis facultates non suppetant, nec ab Ecclesiarum Prælatis de aliis Beneficiis in plerisque mundi partibus interdum provideatur eisdem, opportunitas est sublata, in grande universalis Ecclesiæ, quæ ad sui regimen viris litteratis permaximè noscitur indigere, dispendium & jacturam.* In. Sexto; De. Elect. 6. 14.

VII. In Concilio Budensi anno 1279. sancitum est, ut ne in posterum Archidiaconi crearentur, nisi docti, & Juris Canonici peritia præditi, qui videlicet Ecclesiasticæ Jurisdictionis causas, quibus ex officio præpositi sunt, extricare possent, saltem semel promori ad id muneris, triennium totum consumerent in perdiscendo Jure Canonico, quo temporis spatio gauderent Archidiaconatus, aliorumque Beneficiorum reditibus, non tamen distributionibus: *Teneantur ad minùs triennio in Canonico Jure studere.* Et paulò pòst: *Indulgemus autem Archidiaconis supradictis, quòd infra triennium, quo studio præfato vacabunt, Archidiaconatuum & aliorum Beneficiorum suorum fructus & proventus cum ea integritate percipiant, cum qua ipsos perciperent, si in dictis Archiadiaconatibus vel Beneficiis personaliter morarentur, quotidianis distributionibus duntaxat exceptis.* Ampliatio quædam videtur hìc fieri privilegii, quo decorati sunt ab Honorio III. qui studiis incumbunt Theologiæ. Nam Pontificium Honorii Decretum eos tantùm complectitur, qui Theologiæ vel ediscendæ, vel edocendæ incumbunt; hoc verò Budensi Concilio, quo disciplina condebatur Ecclesiarum Hungariæ & Poloniæ, communicatur ea immunitas cum illis, qui Juri Canonico darent operam. Ea voce, *indulgemus*, satis superque prodebant hujus Concilii Patres novam hanc à se indulgentiam promulgari. Ideo & eam arcto satis gyro concludunt, ad Archidiaconos, & ad triennium eam restringentes: cùm decreto Honorii III. quinquennii immunitas detur omnibus Theologici studii sectatoribus. Can. 38.

VIII. Latiùs ergo effundere hanc residentiæ remissionem ipsimet incœpere Episcopi, ea Juris Canonici communicata studiosis, immo ut probabile est, etiam Professoribus. Nec facilè crediderim priores Hungariæ Episcopos hanc ampliationem immunitatis publicasse. Ut priores fuerint verò, non soli certè fuere. Ratio dispensandi eadem manabat ad Juris Canonici, atque ad Theologicæ disciplinæ sive studiosos, sive Professores; nimirum ingens evidensque utilitas Ecclesiæ, quæ citra grave damnum, nec Theologis orbari potest ad fidei dogmata defensitanda, nec Canonum & Decretorum peritis, ad disciplinæ retinendam integritatem.

Latiùs propagavit hoc privilegium Nicolaus IV.

in

in diplomate erectionis Universitatis Ulyssipponensis. Complectebatur illa suo sinu Facultates omnes Universitatum: *Cujuslibet licitæ Facultatis studia*. Harum professores omnes eadem immunitate donavit Pontifex: *Statuimus, ut universi Magistri, actu regentes in civitate prædicta, proventus Præbendarum & Beneficiorum suorum, etiamsi personatus & dignitates existant, quotidianis distributionibus exceptis, integrè percipere valeant*. Soli hoc privilegio exornantur Professores, sed exornantur prorsus omnes. Non recedit autem à verisimilitudine, hoc diploma exscriptum fuisse ex solenni & usitatissima formula erigendarum Universitatum, aut confirmandarum.

IX. Tridentini Patres Concilii suo quoque ævo necessariam hanc existimavere dispensationem, conscii Theologorum peritorum penuria nullo non tempore Ecclesiam premi. Innovatis hæc Synodus antiquis Placitis, ut Præbendæ adsignarentur Theologis Cathedralium & Metropolitanarum Ecclesiarum, innovat & statim immunitatis Decretum Honorii III. quo donantur Professores Scholarum publicarum & studentes Theologiæ. *Docentes verò ipsam sacram Scripturam, dum publicè in Scholis docuerint, & Scholares, qui in ipsis Scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fructuum Præbendarum & Beneficiorum suorum, in absentia à jure communi concessis, plenè gaudeant & fruantur.*

Non exprimit Tridentinum Concilium nisi lectiones sacræ Scripturæ. Nec dubium tamen cuiquam est, quin eo contineantur Theologiæ Scholasticæ prælectiones. A Congregatione Concilii declaratum est persæpè, Professores Juris canonici Beneficiorum suorum fructibus absentes frui, quamquam Præbendas habeant ea ipsa in urbe, in qua docent. Declaratum est & illud ab eadem, à Concilio Tridentino revocatum non esse Decretum Bonifacii VIII. *Cùm ex eo*, paulò antè à nobis relatum. Responsum quoque ab ea est, posse ab Episcopo permitti Professoribus Theologiæ, Beneficio Ecclesiæ Parochialis oneratis, aliquot adhuc annos profiteri, nec tamen reditibus excidere Parochiæ, nisi quantum necesse est decerpi ad Vicarii sustentationem. At verò Fagnanus idem, è quo hæc prompta sunt, in Decretalem *Super specula*, *De Magistris*, narrat Pontificem sciscitanti Congregationi Concilii respondisse, Non posse Episcopum dispensare cum Parochis de residentia, ut abeant ad studia qualiacumque.

Tridentinis Patribus multa potuerunt in mentem venire, ne istúd revocarent Bonifacii VIII. Decretum, Disciplinæ Ecclesiæ licèt subinfestum in speciem sit. Primùm, quòd Pontificio Decreto non fiat venia residentiæ, sed ab Episcopo fieri permittatur. Episcopalis ergo est moderaminis nihil relaxare, nihil dare, nisi ubi urgebit Ecclesiæ necessitas. 2. Episcopis solis, non aliis Prælatis ea facultas permittitur. 3. Monentur Episcopi ipsi, ne eo privilegio frui sinant, nisi à quibus sperent utilitatis plurimum ad Ecclesiam rediturum. 4. Jubetur, ut ea studia celebri quapiam fiant in Universitate. 5. Non finit protrahi dispensationem ultra septem annos, non vetat contrahi. Hæc nos ex Fagnano, qui non dissimulat alternasse quandoque Congregationem Concilii, & quandoque censuisse ejusmodi dispensationes ab Episcopis dari non debere. Nec enim ab ipsa Congregatione concedi Parochis, nisi ad anni spatium, ut summum, quantacumque urgere videatur necessitas. Cùm Concilium denique Tridentinum voluerit Parochiales Ecclesias longo & operoso examine & concursu obtineri, & ea ratione inculcaverit Patronis, quantæ eruditionis esse debeant, qui ad Parochias præsentantur: hinc facile concluditur jam nullos abesse posse suis Ecclesiis Parochorum studiorum causa.

Censuit eadem Congregatio Concilii, posse ab Episcopo revocari Canonicos injussu suo ad studia profectos, etsi non sine Capituli consensu, cui imponere potuit proprii lucri cupiditas, cùm absentium non pauca præsentibus accrescant. Possunt & ab eo revocari, si ingenio minùs valere eos intelligat, aut ætate esse minùs idonea, aut si rescierit seriò litteris animum eos non advertere. Posse denique revocari, si ministrorum inopia laboret Ecclesia Cathedralis. Et ne ministris destituatur Ecclesia, censent nonnulli binos tantùm simul ex Canonicis ad studia ablegari posse. Certissimè numerum eum coarctare debet Præsul ad modum & patientiam Ecclesiæ suæ. Nec fas est ab Episcopo ad studia publica destinari, nisi minores viginti quinque annis. Alias censuit sacra Congregatio, posse & adultiores aliquos mitti, dum annum ætatis trigesimum non excesserint. Censuit & ea venia Canonum uti posse consentiente Episcopo, qui nondum Presbyteri sint, ut Juri civili dent operam, dum ea studia aliquando Juri canonico famulentur. Theologi Cathedralium fructus percipiunt Præbendarum suarum; at distributiones iis tantùm diebus quibus aut docendi, aut prædicandi munere funguntur. Non poterit Lector non delectari tam illustrium Jurisconsultorum responsis, quanquam certum sit ab his abhorrere statuta & consuetudines complurium Capitulorum.

X. A Tridentino Concilio, ejusque Decretorum declarationibus, venio ad Concilia Provincialia, quæ in eo maximè desudarunt, ut ejus Decreta religiosissimè servarentur. In Concilio Mediolanensi I. sancitum est anno 1565. litteris, quæ darentur Canonicis ad adeunda studia generalia, has omnes inscribi conditiones & leges, ut Theologiæ vel Juris Canonici studiis se dederent in celebri quapiam Universitate; ut qui eam impetraret licentiam, minor esset annis triginta; ut saltem Subdiaconus primo anno ordinaretur; ut sexto quoque mense Episcopus certior fieret testimonio Professoris de studendi industria & fervore: utque in eam rem aliunde Episcopus inquireret. Nisi distertis verbis cautiones hæ illa licentiæ charta exprimantur, irrita haberi debet; si culpa sit penes impetrantem, qui muneri ipse non satisfaciat, eum teneri ad restitutionem, aliasque non residentium pœnas.

Concilium Turonense anni 1583. has eadem cautiones omnes uno Canone suo circumscripsit. *Quod si qui in celebri Universitate Theologiæ, aut sacrorum Canonum professioni studium strenuamque operam navare desiderant, hi licentia privilegioque percipiendi in absentia fructus Præbendarum ita demum potiantur, si minores triginta annis existentes, docibiles fuerint judicati, & postquam præsentes recepti, promoti fuerint saltem ad Subdiaconatum, nec cuiquam tale indultum ultra quinquennium suffragetur*. Additur mox, ut absentes studiorum causa Beneficiarii, quotannis strenuitatem & navitatem studendi suam testimonio scripto approbent Professoris. Concilium Aquense anni 1585. verba propemodum ipsa exscripsit Decreti Mediolanensis Concilii, paulò antè laudati, addito ut ejusmodi licentiis nunquam Parochi donarentur. *Similes autem facultates, etiam prædictis requisitis concurrentibus, iis qui Parochiales Ecclesias obtinent, minimè concedantur*. Easdem ferè conditiones complectitur Statuto suo Concilium Tolosanum anni 1590. nisi quòd sinat studiis incumbi vel Theologiæ, vel Juris Canonici, vel disciplinis aliis, Clericorum officio accommodatis. *Ut verè in publico celebrique Gymnasio, Theologiæ, vel sacræ Canonum lectioni, aut saltem aliis, quæ jure Clericis permittuntur, scientiis serio studeant*. Nec finit ad ea studia primùm mitti, nisi qui annum ætatis vigesimumquintum nondum attigerint. In Concilio Aquileiensi anni 1596. non datur aditus nisi ad studia Theologiæ & Juris Canonici, jubeturque ut annos saltem nati sint triginta, cum primùm ad ea accedunt. Denique arcentur Parochi ab his residentiæ dispen-

Fagnan. in l. 3. Decret. Part. 1. pag. 75. 76. 169. 172. Ibidem Part. 2. pag. 436.

Cap. 17.

Tit. de residentia.

Cap. 25.

Cap. 7.

sationibus, quòd per Concursum electi, docere magis jam debeant, quàm studere.

CAPUT LXXII. *P. 4. l. 2. c. 73.*

Aliæ dispensationes residendi. De Canonicis qui Episcopum comitantur, aliisque exemptis post annum Christi millesimum.

I. Residendi immunitas duorum Canonicorum qui Episcopo assistunt, Alexandro III. vetustior est, atque ab eo confirmatur.

II. Videtur Honorius II. eam immunitatem ad duos coarctasse.

III. Cur privati sint distributionibus. Duo genera distributionum.

IV. Decretum magis propitium Concilii Mechlinensis, quo pluribus cum absentibus communicatur jus distributionum.

V. De iis quos Papa secum retinet affixos obsequiis Universalis Ecclesiæ.

VI. De privilegio Clericorum & Canonicorum Capellæ Regiæ Francorum.

VII. De Consiliariis Clericis Senatus Regii. Quid secundum eos, quid contra dici possit, de necessitate residendi.

VIII. An possit Metropolitanus aliquos accersere suffraganeorum suorum Canonicos, ut sibi assistant.

IX. Aliæ causæ, vel causationes non residendi. De ægrotantibus, de senibus, maximè de Parochis.

X. De iis, quibus non sunt nisi Cappellæ.

I. DIspensationes omnes alias jure Canonico minoribus Beneficiariis indultas hoc uno Capite complectemur, ut quas facile sit breviori limiteconcludi, quam quæ ad Professores spectabant & Studentes. Initium faciemus à quibus Canonicis, quos integrum est Episcopo sibi adjungere, ad Episcopatus clavum moderandum. Eorum relig ntiæ immunitatem decretis suis consignarunt Alexander III. & Honorius III. Hæc sunt Alexandri verba: *Statuimus, ne Canonicis, donec in servitio tuo fuerint, quidquam subtrahi debeat, vel auferri, quod de communitatis sibi beneficio debetur; nisi forte sint victualia, quæ non consueverunt absentibus exhiberi.* Observa hic porrò non definiri ab Pontifice numerum Canonicorum, quos ascisceat Episcopus, si volet, ad partem aliquam sollicitudinis suæ. Est autem veri simillimum, cùm Clerus Ecclesiæ Cathedralis Senatus semper fuerit, & Consilium Episcopi ad regimen Diœceseos, nullum tunc certum numerum præfixum fuisse, nisi quem charitas & necessitas Ecclesiæ flagitaret. Refrixit postea longo temporum decursu ea Episcopi & Capituli consensio, & necessitudo arctissima: mensarum proventuumque facta partitio est; irrepentes denique suspiciones fecere, ut statutis Capitulorum Canonici absentes mulctarentur, ne iis quidem exceptis, quos seligeret, adjungeretque sibi Episcopus, curarum consortes, laborumque futuros ministerii Episcopalis.

C. De cæter. De Cler. non resid.

II. Testimonio uti possumus Capituli Meldensis, cujus statuto Canonici absentes privabantur fructibus Præbendarum, demptis dumtaxat ægrotis, necnon & quos Papa retinet suis obsequiis affixos, qui pias peregrinationes obeunt, & Studentibus. *Ut Canonici qui non residunt, suarum proventur fructibus Præbendarum, illis exceptis, quos infirmitas excusaret, sive in Apostolicæ Sedis servitio contingeret detineri, quos peregrinationis labor, aut studia traherent litterarum.* Ei statuto Capitulum juramento se astrinxerat, idque à Pontifice evicerat confirmari. Episcopus querelas suas in aures Papæ deposuit, qui temperamento utendum duxit, ne Episcopum justis fraudaret desideriis, & ne Capitulum jure expostularet de infrequentia Canonicorum in divinis Officiis. Ea autem fuit ratio æquabilis temperamenti, ut duos posset Episcopus adsciscere sibi Canonicos ad levamen Episcopalis sarcinæ suæ. Eo quippe numero & levari posse Episcopum, & Capitulum gravari non posse, si ex Collegio Canonicorum duo tantummodo abessent. Hæc ergo Pontifex, nimirum Honorius III. ad Episcopum Meldensem rescripsit: *Unde cùm tibi plurimum expediat aliquos Canonicorum ipsorum in tuo servitio retinere, nobis humiliter supplicasti, ut super hoc necessitati tuæ consulere dignaremur. Volentes igitur sic Constitutionem moderari supradictam, ut dicta Ecclesia fructum sentiat ex eadem, & tu per ejus abusum dispendium non incurras, præsentium authoritate decernimus, ut duo ex Canonicis Ecclesiæ memoratæ in tuo servitio existentes, suarum fructus integrè percipiant Præbendarum.* Alterum hoc est decretum quod suprà pollicebamur. Prima verò hæc est definitio numeri istiusmodi Canonicorum.

C. Ad audientiam. De Cler. non resid.

III. Hujus verò dispensationis eam Pontifex subjicit certissimam rationem, censendos non esse abesse Ecclesia, qui Episcopo, & Episcopatus adsunt præstòque sunt regimini. *Cùm absentes dici non debeant, sed præsentes, qui tecum pro tuo & ipsius Ecclesiæ servitio commorantur.* Contra autem objici posset, si absentes non censeantur duo hi Canonici, distributionibus ergo frustrandos non esse. Reponi verò vicissim posset, eam distributionum privationem non pœnæ, sed consuetudini ascribendam esse, quæ nimium primò momenti habere videretur, quòd eæ non constarent nisi rebus iis, quæ inter præsentes dispensari possent. Eam manifestè sententiam præ se ferunt hæc Alexandri III. Decreti verba: *Nec quidquam subtrahi debeat, vel auferri, nisi forte sint victualia, quæ non consueverunt absentibus exhiberi.* Nec enim moris est absentibus servari eorum pleraque, quæ usu absumuntur. Immo ne fieri quidem persæpè posset. Prima autem ea fuit conditio ratioque distributionum.

Postea verò placuit decerni aliquid pœnarum in eos qui sua culpa abessent Cleri Officiis; eam in rem adauctæ sunt distributiones, ut ad tertiam redituum partem consurgerent; denique his privati absentes. Hæc jam altera & posterior ratio distributionum. Apparet quandoque tamen promiscuè habitam utramque, quin & inopinatò utraque privari jussos, qui non abessent Ecclesia, nisi ut præstantiori aliquo obsequio de illa bene mererentur absentes, quam ipsimet potuissent præsentes. Eccur enim dubium esse potest, quin Canonici qui Episcopo accedunt socii participesque laborum regendæ visitandæque totius Diœceseos, plusculum Ecclesiæ conferant utilitatis & decoris, quam si choro & psalmodiæ interim affuissent? Verùm hi duo Canonici carebant jam distributionibus primæ speciei, antequam secunda species in usu esset: quæ postquam in usu fuit, hominum incuria parum discreta est à priori specie. Potuit illud menti succurrere, ambos eos Canonicos dum obsequuntur Episcopo, non laboris tantum, sed & mensæ participes esse, ideoque nihil habere causæ, ut distributiones desiderent. Quò referri debet & Tridentinum decretum, in præsentes tantùm distributiones dispensari, & tertiam redituum partem in distributiones seponi. Sess. 24. 12. Sess. 21.

IV. Concilium Rotomagense anni 1581. inter justas absentiæ Canonicorum causas hanc numeravit, ut Episcopo ferant suppetias, unus nimirum, vel duo, non plures ex eo Concilio. Sed Concilium Mechlinense anni 1570. non adeo scrupulosè juris se finibus claudi voluit. Statuit enim ut distributionibus fruerentur, qui negotiis distringerentur Tit. de pisc. & pit. n. 2. Tit. de cio & ci div. n. 4.

tur Ecclesiæ, Episcopi, Capituli, Fabricæ: item Episcopus, Archidiaconus, Pœnitentiarius: denique qui functiones aliquas suas tunc obeunt, aut Episcopo in Ordinationibus ministrant, in visitanda Diœcesi, vel alio quolibet Episcopali munere. *Ut si quis in negotiis Ecclesiæ aut Episcopi statis horis interesse nequiverit, pro interessente divinis habeatur, atque ut talis distributionibus gaudeat. Intelligit Synodus in Ecclesiæ negotiis occupari, non solum eos qui Capituli vel Fabricæ negotia tractant, sed & Episcopum, Archidiaconum, Pœnitentiarium, atque illos omnes qui propria dignitatum vel Præbendarum suarum munera obeunt, aut Episcopis Ordines conferentibus, visitantibus, aut in aliis Episcopatus negotiis occupatis adsunt, vel aliquò ab eis missi, consilium & operam suam impendunt; quos pro eo tempore, fraude & dolo seclusis, decernit pro præsentibus reputari, & omnibus emolumentis gaudere debere, sicuti si personaliter divinis interessent. Illos quoque qui sub dictis divinis officiis, aut celebrant, aut ad celebrandum se præparant, vult hæc Synodus pro eo tempore præsentes in divinis reputari, modo tamen absoluto sacrificio, sine notabili mora, in chorum redeant.* Prætermittuntur hìc sanè duo illi Canonici, qui Episcopo assistunt: sed non possunt tamen non illi contineri his verbis, ubi distributionibus donantur, *Qui Episcopis Ordines conferentibus aut in aliis Episcopatus negotiis occupatis adsunt.*

V. Quos suis obsequiis mancipatos retinet Papa Canonicos, ex supra laudatis Decretalibus, pari immunitate gaudent, proventus percipiendi Præbendarum suarum. Ita Capituli Meldensis statuto, quo excludebantur, qui in comitatu & in ministerio erant Episcopi, non excludebantur tamen reditibus Præbendarum: *Si quos in Apostolicæ sedis servitio contingeret detineri.* Consimile statutum ediderat Capitulum Metense, nec exceperat quos Pontifex secum retineret Canonicos, sibi & Ecclesiæ ministraturos. Hinc illa Pontificii Decreti verba, ut ea injuria sarciretur: *Cum familiares nostri, qui circa nos se officiales exhibent universis, minori non debeant prærogativa gaudere, quàm vestrum singuli, quorum negotia per se ipsos sæpius promoventur.* Anno 1170. confirmaverat Alexander III. statutum Capituli beatæ Mariæ Parisiensis, quo residentia relaxabantur, qui Pontifici Regique ministrabant: *Illis exceptis, qui in servitio nostro, vel Regis Francorum permanserint.*

C. Cum dilectus. De Cler. non resid.

Balnz. Miscell. to. 2. pag. 233.

VI. Opportunus hìc locus est attingendi aliquid de Ministris Capellæ Regum Francorum. Citatur à Tilletio, profertur autem à Chopino Bulla Clementis VI. anno 1351. Avenione data, ubi sedebat tum Pontifex, qua conceditur Capellanis Clericisque innexis obsequio Regum Reginarumque Galliæ: *Capellani & Clerici vestris & successorum vestrorum obsequiis insistentes*; ut quandiu ministrant, fruantur reditibus Beneficiorum, Præbendarum, Dignitatumque quarumlibet, Cathedralibus etiam Ecclesiis, etsi interim non resideant. Citatur à Tilletio & Bulla Joannis XXII. quæ idem concederet, confirmandis scilicet Bullis Alexandri IV. Martini IV. & Gregorii X. Laudatur & diploma Joannis XXII. qui eodem privilegio uti jubebat triginta Delphini Ministros. Missas facio concessiones istiusmodi alias, Principibus aliis indultas, quòd eæ non dignitati, sed personæ hærerent. Laudat Chopinus diploma Joannis XXII. quo privilegio donantur eodem Cleri sanctæ Capellæ Parisiensis. Citatur & à Guimierio diploma Pii II. quo Capellanis Clericisque Regi & Reginæ ministrantibus, permittitur reditibus frui Præbendarum suarum, aliorumque Beneficiorum, licèt minùs resideant; quin & Beneficia conferendi sua vice, cùm in fructu sit Collatio Beneficiorum.

Chopin. De Doman. Fran. l. 3. c. 3. Du. Tillet Part. 1. pag. 439. 440. 447. 451. 452. 3. 405.

Guimier. in Pragmat. Qualiter horas sint dicendæ ex era. Chorum.

Irritæ quidem à Concilio Tridentino declaratæ sunt dispensationes omnes perpetuæ residendi. At illa de quibus agimus privilegia, non Ministris, non Beneficiariis indulta fuere, sed Regibus ipsis, & Reginis Galliæ. Itaque ne veri quidem simile est Tridentinis Patribus in mentem venisse de iis revocandis. Quin & illud constat, si ea revocata voluissent, non generalibus, sed expressis verbis ea illos fuisse revocaturos. Adde quòd perpetua non est illa residentiæ relaxatio, de qua hoc loco disceptamus. Coarctatur enim ad tempus, ad annos, & menses, quibus illi sunt in obsequio. Cùmque tribus tantùm non quolibet mensibus ministrent, ii sunt limites satis angusti dispensationis, cùm reliquo tempore suas ad Ecclesias revolare & ibi residere teneantur. Ita disertis verbis sancitur Edicto Regio Melodunensi, quod anno 1580. publicavit Henricus III. Rex, quo Cleri Gallicani Conventus Generalis postulatis obsecundaret. *Cantores Capellæ nostræ expleto ministerii sui trimestri spatio, reliquo anni tempore residebunt in Ecclesiis Præbendarum suarum, vel quorumcumque Beneficiorum, quibus lex residentiæ affixa sit. Alioqui eorum fructibus spolientur.* Hinc perspicis post Tridentinum Concilium non excidisse Galliæ Reges vetusto privilegio suo; cùmque rescissæ non sint Tridentino Decreto nisi dispensationes residendi perpetuæ, eo perstringi non potuisse trimestrem tantùm residentiæ immunitatem. Art. 7.

VII. Sunt certè qui addubitent, an Consiliarii Clerici Parlamentorum Galliæ, ad ejusmodi privilegium aliquod sibi vendicandum, expromere possint, non congeriem tantùm aliquam Senatusconsultorum, quibus eis adjudicentur Beneficiorum proventus, in quibus non resideant: sed vel Edictum ejusmodi aliquod, quale hoc Melodunense Henrici III. vel diserta privilegii alicujus Apostolici verba. Qui litem illis movent de hac immunitate, facilè illi elevarià se posse putant authoritatem judiciorum, quæ in sua ipsi causa Judices promulgant; denique plurimum illis videtur esse momenti in Edicto Melodunensi, quo cùm constituatur Ministrorum Regiorum immunitas residendi, eo soli Ministri Capellæ Regiæ memorantur, non Judices ulli, aut Consiliarii Clerici.

Illud quoque seriò perpendunt, quòd Regio hoc Edicto Clerici Capellæ Regiæ consumpto immunitatis trimestri curriculo, suas in Ecclesias ablegantur, ut resideant, & fiat satis querelis Cleri Gallicani. Atqui Consiliarii Clerici non trimestri ministrant spatio, immò perpetua est eorum ab Ecclesiis suis absentia. Hinc & Censores illi argumentantur, & si qua fuisset id genus aliquando concessa dispensatio, eam a Tridentino Concilio revocatam fuisse, ut quæ esset perpetua. Aliquando jussi sunt etiam Senatus consulto per induciarum tempora suas repetere Ecclesias, & residere. Hinc verò augurantur Censores, ne ab ipsis quidem dissimulari potuisse incumbentem sibi residendi legem: cui frustra sperent unius, aut alterius mensis residentia satisfieri posse. Denique non Judicum illi, sed Pontificum charta aliqua & decreto declaratum cuperent, aut residentiæ lege solutos illos fuisse, aut ei sola induciarum residentia satisfieri.

Si his autem verbis Bullæ Clementis VI. *Capellani & Clerici vestri & successorum vestrorum obsequiis insistentes*, tam Consiliarios Clericos significari velint, quàm Clericos Palatinæ Capellæ, conjecturę hujus parùm firma illis fundamenta videri solent. Eccubi enim Consiliarii & Senatores Parlamenti, Regum dicti sunt Capellani? Illud Clementis VI. diploma Regibus & Reginis commune fuit. An ergo etiam Reginis sui fuere Consiliarii Clerici? Disertis verbis Bulla ea hoc privilegium Capellanis, & Capellanorum munera fungentibus adsignat. At Consiliarii Clerici Capellanorum regiorum functiones nunquam obeunt. Cùm autem privilegia juri communi adversentur, restringenda ea sunt potiùs quàm amplificanda. Denique si Consiliarii omnes

Clerici omnium ampliſſimi Regni Parlamentorum ea uti velint diſpenſatione, quòd & ipſi in obſequio ſint Regum, verendum eſſe ajunt, ne pleriſque Cathedralibus & Collegialibus Eccleſiis vaſtitas & ſolitudo invehatur.

Anno 1585. Henricus III. Rex Conſilii ſui Decreto numerum diminuit eorum, qui hac immunitate uterentur, confirmato Edicto Henrici II. anni 1554. *Regiæ Majeſtatis juſſu ſancitur, ut edictum anni 1554. poſthac religioſiſſimè obſervetur, nimirum ut in Eccleſiis Cathedralibus & Collegialibus, quæ collationis regiæ non ſunt, ne plures duobus ſint Exempti Capellarum Regiarum: & in Collegialibus Eccleſiis, quarum Præbendas Rex confert, ne plures ſint, quàm quatuor. Si quadraginta & amplius numero ſint Canonici, poſſint in iis eſſe Exempti ſex, quibus etiam non reſidentibus annui reditus obveniant.* Eo edocemur, quantæ Regibus curæ fuerit ne, Exemptiones hujuſmodi plus æquo increbreſcant, ut quibus minuatur templorum cultus, numeruſque reſidentium in Cathedralibus & Collegialibus Eccleſiis Miniſtrorum.

Memoires du Clergé. To. 2. Part. 3. pag. 70. & ſeq.

Quæ à me decerpta ſunt ex horum doctrina Cenſorum, non aliò ſpectant, quàm ut ventilata in omnes partes quæſtione, veritas faciliùs elucescat. Ex adverſo autem hujus Senatorum Clericorum privilegii patrocinium profeſſus eſt & executus Chopinus, cujus & hìc verba lubentiſſimè aſcribam. *Immo Regii etiam Senatores Clerici, propterea ſolvuntur continui lege miniſterii in ſuis Sacerdotiis, quia Senatoriis Reique publicæ negotiis dietim occupantur.* Nec me præterit quod ad Capitulum Salisberienſe olim perſcriptum eſt ab Archiepiſcopo Cnatuarienſi Huberto, cui tunc vicarium commodabat Calamum Petrus Bleſenſis, ut à reſidentiæ nexu expediret, quos Rex publicis negotiis implicabat, quoſque Archiepiſcopus alligabat obſequiis Eccleſiæ, ex Canonicis etiam Suffraganeorum ſuorum, & plures alios, de quibus infra dicemus. *Cum ubique terrarum Majoribus reverentia debeatur, & maximè Regi tanquam præcellenti, eos qui negotia Regis aut Regni procurant, fiſcalis ratio ſeu publicæ rei neceſſitas à lege communi eximit, cùm in omnium hominum ſtatu vices ſuas ſufficienter impleat, quamvis abſens, qui omnium commoditatibus ſe impendit. Quia igitur Magiſtri Thomæ fides & induſtria multipliciter probata eſt in publicis Regni negotiis, quandiu in talibus ſe exercet, nolumus, ut ipſum ad reſidentiam compellatis.* His ultro citroque diſputatis, tutiſſimum nobis & conſultiſſimum videtur neutram in partem præcipitare ſententiam, ſuæ illos ſapientiæ & conſcientiæ permittere, quorum hìc res agitur, nec temerariam nobis arrogare cenſuram.

De ſacra Polit. l. 3. c. 3. n. 17.

Part. Bleſenſis Ep. 135.

VIII. Quod ad jus attinet Metropolitani, ex Canonicis etiam Suffraganeorum ſuorum aliquos ſibi ad obſequium accerſendi: accipe quæ in eadem Epiſtola in eandem rem affirmatur. *Scitis præterea quod de ſingulis Cathedralibus Eccleſiis regni poſſumus eos pro arbitrio noſtro vocare in partem ſollicitudinis nobis injunctæ, quos ad hoc magis expedire noverimus. Nec abſurdum videtur, ſi nobis ſuffraganeorum noſtrorum Canonici, ſi membra Capiti obſequantur.* Meræ, ut videtur, erant hæ delegationes, æquè temporariæ, quibus perfuncti, ad Eccleſias illi ſuas ſe referrent. Non erat autem tunc certa & conſtantiſſima lege ſtatum fixumque in omnibus Capitulis, ut Canonici toto anno reſiderent.

Regeſt. 14. Epiſt. 151.

Ab Innocentio III. confirmatum eſt ſtatutum Capituli ſancti Aniani apud Aureliam, quo aſtringebantur Canonici reſidere ſaltem ſex menſes vel perpetuos, vel interpolatos. Jam priùs confirmaverat Alexander III. decretum Capituli beatæ Mariæ Pariſienſis, quo reſidere jubebantur Canonici per ſex menſes

Baluz. Miſcell. to. 3. pag. 233.

IX. In eadem rurſus Archiepiſcopi Cantuarienſis Epiſtola delibantur aliquæ reſidendi immunitates, quarum aliquas necdum attigimus. *Certum eſt, quod quidam domino Regi ſunt neceſſarii, quidam nobis, quidam infirmantur, quidam in Scholis militant, quidam in peregrinatione ſunt, quorundam Præbendæ ad reſidentiam non ſufficiunt. In omnibus his habendum eſt diſcretionis & cautelæ judicium, quatenus in ſingulis circa reſidentiæ obſervantiam habeatur conſideratio propriæ facultatis.* Ægritudines, peregrinationes piæ, jejuniores Præbendarum reditus excuſabant tum ergo ſuo quodam modo abſentiam Canonicorum non reſidentium. Quod ad tenuitatem redituum ſpectat, Petrus idem Bleſenſis reſcribens ad illud idem Capitulum Salisberienſe, ubi Præbendam nactus erat, & quò ad Canonicam reſidentiam revocabatur, apertè conteſtabatur eò commeare, ibi reſidere ſe non poſſe, cùm Præbendæ reditus vix pares eſſe poſſent impenſis itineris. *Miror, quòd pro Præbenda quinque marcarum me urgetis ad reſidentiam faciendam; ſcientes, quod pro viatico uſque Salisberiam tota mihi Præbenda non ſufficeret; quæ ſi inſufficiens eſt ad viam, multò magis ad reſidentiam.*

Epiſt. 11.

A Bonifacio VIII. à reſidentiæ vinculis ſoluti fuere ægrotantes, & quos negotia Eccleſiæ occupatos habent; quin & ſuæ illis attributæ ſunt diſtributiones. *Qui verò aliter de diſtributionibus ipſis quidquam receperit, exceptis illis, quos infirmitas, ſeu juſta & rationabilis corporalis neceſſitas, aut evidens Eccleſiæ utilitas excuſaret, ad reſtitutionem teneatur.*

In Sexto. C. Conſuetudinem De Clericis non reſid.

A Congregatione Concilii declaratum eſt, teneri Parochos reſidere, ſi eos morbi vis in Parochia opprimat ſua. 2. Si recuperari non poſſit ſanitas, niſi alium in locum transferantur, poteſt Epiſcopus tres illis quatuorve menſes indulgere. 3. Senio non eximuntur Parochi reſidendi neceſſitati. 4. Canonici ſenes & decrepiti diſtributionibus non fraudantur abſentes, ſi dum valerent, reſidere & adeſſe ſolerent. 5. Poteſt Epiſcopus reſidentiæ compede ſolvere non Parochos, ſed Canonicos, ut paratos illos habeat, & ubi volet, addicat viſitationibus, Seminariis, Monialibus regendis. 6. Non poteſt Epiſcopus niſi annuas ad ſummum reſidendi inducias dare Parocho, qui non poſſit niſi cum manifeſto vitæ diſcrimine reſidere, propter & capitales & internecinas inimicitias. Si diuturniores futuræ ſunt inimicitiæ, hortari illum debet, ut Parochiæ renuntiet, cùm retractatæ ſint à Concilio Tridentino diſpenſationes omnes perpetuæ reſidendi, juſtis etiam cauſis ſuperſtructæ. 7. Quantacumque ſit cœli inclementia, & aeris intemperies, quantumvis ſæviat peſtilentia, reſidere tenentur Parochi, & Sacramenta adminiſtrare Baptiſmi & Pœnitentiæ, per ſe, vel per ſubſtitutos. Ita à Pontifice & Congregatione reſponſum eſt ad conſultationem ſancti Caroli Archiepiſcopi Mediolanenſis anno 1576.

Fagnan. in L. 3. Decret. Par. 1. p. 78.

X. Reſtat ut paucis verbis dicamus de Capellis & Capellanis, & quæ ſint horum officia. Diffiniit Tridentina Synodus, obtinentes quantulacumque in Cathedralibus & Collegialibus Eccleſiis Beneficia, quibus illigata ſunt onera celebrandæ Miſſæ, decantandæ Epiſtolæ, vel Evangelii, intra annum iis Ordinibus initiari debere, & ipſos per ſeſe hæc munia obire. *Qui Officia, Præbendas, portiones, ac quælibet alia Beneficia obtinent, &c.* Hinc perſpicuum eſt, Capellas hoc Decreto contineri, & quibus hæc incumbunt onera, eos ad reſidendum, & ad hæc munera obeunda teneri. Definitum quoque illud eſt à Congregatione Concilii, Capellanos Presbyteros ordinari debere, & ipſoſmet Miſſas celebrare, quæ indictæ ſibi ſunt, ſi Fundatores ita ſanxerint, ut & Presbyteri ſint, & ſacris ipſi operentur: aut ſi cùm eorum Capellæ intra Cathedrales vel Collegiales Eccleſias ſint, ſtatuerit Fundator, ut Presbyteri ſint. Si Presbyteratu verò initiari lege fundationis non teneantur, poſſunt per ſubſtitutos ut Miſſæ celebrentur curare.

Seſſ. 21. c. 4. Seſſ. 24. c. 12.

Fagnan. in L. 1. part. 2. pag. 228.

De Synodis Diœcesanis.

CAPUT LXXIII. *P. 2. l. 2. c. 65.*

De Synodis Diœcesanis ab anno quingentesimo ad octingentesimum.

I. Harum Synodorum antiquitas & necessitas, ad promulganda Clericis Laicisque Decreta Concilii Provincialis.

II. Ad Parochorum administrationem excutiendam.

III. Consensio, contextioque Synodorum Diœcesanarum, Provincialium & Nationalium. Abbates Laicique Diœcesanis aderant, citra jus suffragii.

IV. Synodi antiquissimæ Altisiodorensis Diœcesanæ, quæ ad nos permanarunt, Decreta aliqua, ex quibus de priscis istiusmodi Synodis conjicere datur.

V. Sæpissimè tempore Quadragesimæ cogebantur.

VI. Ad Pipini usque tempora habitæ sunt.

I. PRovincialia Concilia Diœcesanæ Synodi sequi antiquitate & necessitate videntur, forsan & consequi. Quorsum enim Conciliorum Provincialium Decreta, legesque, si his promulgandis ad Synodos suas Diœcesanas non incubuissent Episcopi, & mox in executionem mittendis? Ita apertissimè Concilium Toletanum XVI. quo sancitur, ut unusquisque Episcopus intra sex menses post Concilium Provinciale Clericos Laicosque suos congreget, & ad eorum quæ decreta fuere amorem observantiamque succendat. *Decernimus,* Can. 7. *ut dum in qualibet Provincia Concilium agitatur, unusquisque Episcoporum admonitionibus suis, infra sex mensium spatium, omnes Abbates, Presbyteros, Diaconos, atque Clericos, seu etiam omnem Conventum civitatis ipsius, ubi præesse dignoscitur, necnon & cunctam Diœcesis suæ plebem adgregare nequaquam moretur: quatenus coram eis publicè omnia referata, de his quæ eodem anno in Concilio acta vel definita extiterint, plenissimè notiores efficiantur.*

II. Nec eo tantùm consilio aut fructu Synodos suas cogebant Episcopi, quò Concilii Provincialis statuta publicarent. Ad eas adgregabantur etiam Parochi, ut rationes regendæ Parochiæ Episcopo exhiberent, & administrandorum Sacramentorum, eò ritu & ordine, qui Rituali contineretur libro, quo donabat eos ille omnes, quos Parochos instituebat. *Quando Pres-* Tit. 4. Ca. 26. *byteri in Parochiis ordinantur, libellum Officialem à Sacerdote suo accipiant, ut ad Ecclesias sibi deputatas instructi accedant; ne per ignorantiam etiam in ipsis divinis Sacramentis offendant: ita ut quando vel ad Litanias, vel ad Concilium venerint, rationem Episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent.*

III. Diœcesanæ denique Synodi Provincialibus Conciliis adprimè consentiebant. In Provincialibus Universalium, in Diœcesanis Provincialium Synodorum statuta promulgabantur. In Provincialibus Episcoporum à Metropolitano, in Diœcesanis Clericorum omnium ab Episcopo mores ad incudem vocabantur austeriissimi examinis. Laici conveniebant non pauci ad hos Conventus sacros triplicis generis, cum minoribus Clericis: cùm nullam tamen, aut hi, aut illi in partem venirent examinis, aut judicii causarum, aut rerum spiritualium. Vocabantur & Abbates, sedebantque proximi post Episcopos: sed nullo certo constare potest argumento, suffragii definitivi jure potitos esse. Quin ex adverso ne opinandi quidem facultate donantur in Concilio Hispaniæ Oscensi anno 598. uti nec Clerici secundi ordinis, qui pariter Synodo adsunt Diœcesanæ. Multò minùs ergo eo utebantur jure in Universalibus vel Provincialibus Conciliis. *In Concilio Oscensi hoc Synodus sancta* Can. 1. *elegit, ut annuis vicibus unusquisque nostrum omnes Abbates Monasteriorum, vel Presbyteros & Diaconos suæ Diœcesis, ad locum, ubi Episcopus elegerit, congregari præcipiat, & omnibus regulam demonstret ducendi vitas, cunctosque sub Ecclesiasticis regulis adesse præmoneat, &c.*

IV. Id ipsum decreverat Concilium Aurelianense I. anno 511. ut Abbates Synodo adessent. *Abbates si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur. Qui semel in anno, in loco ubi Episcopus elegerit, accepta vocatione conveniant.* Ex antiquis Diœcesanis Synodis una est, ut reor, Altisiodorensis Synodus, cujus ad nos manarint Decreta. Ex hac ergo de aliis conjectare datur, Annachario ejus urbis Episcopo Abbates affuere septem; Presbyteri triginta quatuor, tres Diaconi, ut liquet ex subscriptionibus, quæ eo ordine subtexuntur. 2. Ultimo Canone astruitur authoritas Synodalium Constitutionum, Synodi totius consensione, ex quo videri possit Abbatibus & Parochis suffragii quædam imago concedi. *Si quis hanc definitionem,* Can. 45. *quam ex authoritate Canonica communi consensu & convenientia conscripsimus, ac instituimus, &c.* 3. Horum statutorum complura ad solos spectant Abbates & Monachos. Unde indubiè colligitur Episcopali jurisdictioni obnoxios tunc eos fuisse, Abbatibusque ipsis ultimum fuisse in authoritate Episco- Can. 23. 24. 25. pali perfugium, quo Monachos suos officii sui finibus exspatiari ne sinerent. Statuitur in hac Synodo, ut si quis Abbas inulta abire sinat gravia Monachorum suorum flagitia, adulteria, latrocinia, proprietatem Professioni adversam, aut Episcopum non moneat, vel Archidiaconum, pœnitentiæ canonicæ subjiciatur, in aliud contrusus Monasterium. Abbates, Monachique prohibentur nuptiarum celebritati interesse, aut aliquos sacro de fonte suscipere.

4. Præter hos Conventus Abbatibus Parochisque communes, suspicari posset aliquis alios fuisse, ubi soli Abbates, alios contra ubi Presbyteri soli sejunctim colligerentur. *Ut medio Majo omnes Pres-* Can. 7. *byteri ad Synodum in civitatem veniant, & kalendis Novembris omnes Abbates ad Concilium veniant.* Nisi hoc Concilium intelligas Provinciale, ubi Abbatibus locus erat, exclusis Parochis. Sed quid erat causæ, quamobrem Abbates Synodo Diœcesana arcerentur? Et an satis validè approbari potest jam tum affuisse Abbates Conciliis Galliæ Provincialibus?

5. In Synodo Diœcesana regulæ præscribebantur, quibus causæ litesque omnes Diœceseos dirimerentur. In hac ipsa Altisiodorensi Synodo Archipresbyter unius anni suspensione mulctatur, nisi Episcopum vel Archidiaconum moneat de criminosa quavis Presbyterorum, Diaconorum & Subdiaconorum pravitate. Vetantur Clerici Clericos alios ad Tribunalia Judicum publicorum trahere. Presbyteris & Diaconis nefas est cuiquam litem intendere, quamvis ad id fratrem, aut sæcularem alium quemvis possint substituere. Lai- Can. 20. 31. ci si correptiones aspernentur Archipresbyteri, 41. 44. juxta Regias leges multantur.

V. In Concilio Liptinensi anno 743. præcipitur, ut Parochi quotannis quadragesimali tempore conveniant Episcopum, de fide, de moribus, de administratione Sacramentorum ab eo examinandi. In Concilio Suessionensi anno 744. confirmatum Can. 3. 4. est idem Decretum, declaratumque est die sacro Cœnæ Dominicæ celebrandam esse eam Synodum, ut & oleum sacrum ab Episcopo acciperent. *Et unusquisque Presbyter, qui in Parochia est, Episcopo obediens & subjectus sit, & semper in Cœna*

Domini rationem & ordinem miniſterii ſuo Epiſcopo reddat, & Chriſma & oleum petat. De hoc videlicet Decreto agit inclytus Martyr & Archiepiſcopus Bonifacius in Epiſtola quadam ſua. *Statuimus ut per annos ſingulos unuſquiſque Preſbyter Epiſcopo ſuo in Quadrageſima rationem miniſterii ſui reddat, ſive fide de Catholica, ſive de Baptiſmo, ſive de omni ordine miniſterii ſui.* Epiſt. 105.

VI. Addit autem mox ibidem Apoſtolicus Præſul Bonifacius, ubi primùm finem acceperit Concilium Provinciale, à Metropolitano commonefaciendos eſſe Epiſcopos omnes Provinciæ, ut coactis Synodis ſuis Decreta promulgent Concilii Provincialis. *Et moneat Metropolitanus, ut Epiſcopi à Synodo venientes, in propria Parochia cum Preſbyteris & Abbatibus Conventum habentes, præcepta Synodi ſeruare inſinuando præcipiant.*

CAPUT LXXIV. *P. 3. l. 2. c. 67.*

De Synodo Dieceſana. De convocatione Parochorum per turmas & per vices in ædes Epiſcopi. De Collationibus Decanorum prima die cujuſque menſis. De nonnullis aliis Conventibus Dieceſanis, ſub Imperio Caroli Magni, ejuſque Regiæ ſtirpis.

I. Annuæ habebantur Synodi, in quibus & Præſes Provinciæ aderat, ut eorum tueretur decreta.

II. Eo Parochi deducebant florem delibatum ſui Seminarii Clericorum.

III. Regiminis ſui rationes Epiſcopos exhibebant.

IV. Ab eoque neceſſariis monitis & documentis inſtruebantur.

V. Id verò & diligentiùs fiebat & operoſiùs, cùm per turmas diſcreti ad Epiſcopales confluebant ædes, & plures ibi tranſigebant dies.

VI. Bis anno quolibet habebantur alicubi Synodi.

VII Statuta ſua Synodalia in illis Epiſcopus publicabat.

VIII. Conventus alii extraordinarii.

IX. Aliæ Collationes Epiſcopi cum Archipreſbyteris. Ut in Parochos inquireretur.

X. De Calendis rurſum, ſive de Congregationibus Parochorum cujuſque Decanatus prima die menſis.

XI. Occupabantur potiſſimum excutiendis Pœnitentibus publicis.

I. SPlendidiſſimè juriſdictio Epiſcopalis in Synodis explicabatur Dioeceſanis. Concilium in Gallia ſub Rege Pipino habitum Parochos Clericoſque omnes jubet Synodo Epiſcopali ſe ſiſtere, cum Comite, hoc eſt cum Præfecto Regio civitatis. Ab Archidiacono convocabantur. *De Presbyteris & Clericis ſic ordinamus, ut Archidiaconus Epiſcopi eos ad Synodum commoneat unà cum Comite.* Comitis partes erant mulctare, qui Synodo abfuiſſent, & cogere ut parerent. Si quis viribus opibuſque pollens, vi allata prohibebat, ne ad Synodum pertraheretur vel Presbyter, Clericus, vel inceſtuoſus quis, Patres Regi ſe ſiſtebant, cum Apocriſiario Epiſcopi: *Domnus Rex diſtringat, ut cæteri emendentur.* Conc. Gall. Tom. 2. p. 5. Can. 3. Capitul. l. 5. cap. 9.

II. Aderant ergo Comites Synodo, ut ſtatutorum Synodalium executioni imminerent. Sed Parochorum præ cæteris præſentia requirebatur. Unde Concilium Vernum anno 755. *Omnes Presbyteri ad Concilium Epiſcopi ſui conveniant.* Pulcherrimè tamen Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus à Parochis ſuis ad Synodum deduci mandavit quaſi florem delibatum privati Seminarii ſui, binos treſve Clericos juniores, in quibus ſpecimen ederent curæ & induſtriæ ſuæ in fingendis formandiſque Eccleſiæ miniſtris. Juſſit & ad Synodum adferri libros & ornatum Eccleſiæ, ut ſacri cultus nitor & mundities in his eluceret. *Quando more ſolito ad Synodum convenitis, veſtimenta, & libros, & vaſa ſancta, cum quibus veſtrum miniſterium & injunctum peragitis, vobiſcum deferte. Necnon duos aut tres Clericos, cum quibus Miſſarum ſolemnia celebratis, vobiſcum adducite, ut probetur quàm diligenter, quàm ſtudiosè Dei ſervitium peragatis.* Can. 8. Cap. Th. cod. c. 40.

III. Nec conſtare tantùm Epiſcopis in Synodo debebat tota Parochorum ratio & diligentia in Clericorum inſtitutione, in ſacra ſupellectili vaſorum, librorum, veſtiumque, in adminiſtratione Sacramentorum, & in Officiorum divinorum celebratione: ſed & in prædicatione verbi divini, & ſuis in ea re perdifficili progreſſibus. Ita enim rurſus in eodem Capitulari ſuo Theodulphus: *Cùm verò Domino opitulante ad Synodum convenerimus, ſciat nobis unuſquiſque dicere, quantum Domino adjuvante laboraverit, aut quem fructum acquiſierit.* Cap. 28.

IV. Si ope, ſi patrocinio Epiſcopi, ſi conſilio, ſi in rebus dubiis & implicatis lumine & ſapientia ejus egerent, parata ſibi ea omnia præſidia in Synodo experiebantur. *Et ſi quis fortè noſtro indiget adjutorio, nos cum charitate admoneat, & nos cum charitate nihilominus ei pro viribus adjutorium ferre non differemus.* Hactenus Theodulphus: At Patres Concilii VI. Arelatenſis anno 813. luculentè prorſus tradunt, ut Epiſcopus ſuos antè Presbyteros imbuit munitque, & monitis, & ſubſidiis omnibus ad gregem paſcendum: *Neceſſe eſt ut ab ipſis Epiſcopis diligenter inſtructi, Eccleſias ſibi deputatas accipiant.* Ita à ſanctis Patribus inſtitutum eſſe, ut Parochi quot annis ad Synodum ventitarent, & Epiſcopo approbarent, quàm uberes fructus ex ejus documentis cepiſſent. *A ſanctis Patribus inſtitutum eſt, ut quando ad Concilium venerint, rationem Epiſcopo ſuo reddant, qualiter ſuſceptum officium, vel Baptiſmum celebrent.* Ibidem. Can. 4.

V. Annuæ habendæ erant Synodi ex Capitularibus Caroli Magni. *Ut unuſquiſque Presbyter per ſingulos annos Epiſcopo ſuo rationem miniſterii ſui reddat, tam de fide Catholica, quàm de Baptiſmo, atque de omni ordine miniſterii ſui.* Sed cùm protrahi non poſſet Synodus, quanto tempore conducibile fuiſſet, Parochorum & Eccleſiarum omnium neceſſitatibus ut ſatisfieret: cautiſſimè conſultum eſt, ut Parochi cujuſque Diœceſeos in plures turmas diſtribuerentur, & turbæ ſingulæ viciſſim ad Epiſcopales ædes accerſerentur, ibique plures cum Epiſcopo dies agerent, quò tota illa perfunderentur cæleſtis ſapientiæ & charitatis ubertate, quæ ſanctiſſimè adminiſtrandis Eccleſiis, revocandiſque ad primigeniam ſanctitatem fidelium moribus par eſſet. *Statutum eſt, ut omnes Presbyteri Parochiæ ad civitatem per turmas & per hebdomadas ab Epiſcopo ſibi conſtitutas conveniant, diſcendi gratia: ut aliqua pars in Parochiis Presbyterorum remaneat, ne populi & Eccleſiæ Dei abſque officio ſint, & aliqua utilia in civitate diſcant, ut meliores ad Parochias demum ac ſapientiores atque populis utiliores abſoluti revertantur, & ibi ab Epiſcopo, id eſt, in civitate, ſive à ſuis benedictis Miniſtris bono animo inſtruantur de ſacris lectionibus, & divinis cultibus, & ſanctis Canonibus, &c. Et omnia quæ per Parochias docere & prædicare & facere debent, eos Epiſcopus & ſui benedicti Miniſtri veraciter & diſcretè doceant, &c.* L. 7. c. 161. To. 6. c. 163.

Conventus ergo hi Parochorum per turbas mirum quantum diſcrepabant à Synodis; ſed & tantò accommodatiores erant ad imbuendos inſtituendoſque Parochos cæleſtibus diſciplinis, quantò facilius eſt pauciores unius hebdomadæ, quàm univerſos eos unius aut alterius diei ſpatio informare. Utriuſque hujus Conventus meminit Herardus Archiepiſcopus Turonenſis in Capitulari,

lari, ubi & innuere videtur singulos singulis annis congregari solitos. De his enim convocationibus Parochorum per turmas lubens interpretor hæc
Cap. 73. ejus verba : *Ut discendi gratia ad civitatem vel loca constituta Presbyteri veniant Quadragesimali tempore.*

VI. Quæ autem *Generalis Synodus* Parochorum ab eodem Herardo dicitur, & in qua Capitularia à
In Præfat. se sua promulgata fuisse testatur, ea Diœcesana Synodus est, à privatis longè distincta Congregationibus Parochorum per turmas. *Sacerdotum totius Paræciæ generali in urbe sedis nostræ coadunata Synodo.* De hac quoque generali Diœcesana Synodo alibi verba facit, ubi bina quotannis Concilia cogi debere ait, nec ultra quindecim dies protrahenda. *Ut bis in anno Concilia celebrentur, & nemo plus in unoquoque, quàm quindecim dies remoretur.*
Cap. 91. Quorsum enim de Conciliis Provincialibus aliquid in Synodo Diœcesana statueretur ? An Parochorum est dictare leges, quas Episcopi, quas Provincialia observent Concilia ? Erant & Provinciæ, erant Diœceses, ubi binæ quotannis Diœcesanæ Synodi colligebantur. Nec mirum est, si cùm Canones decernerent Concilia duo quotannis haberi Provinciæ, binas Episcopi quoque suas haberent Synodos, in quibus Decreta publicarent Provincialium Conciliorum. Cùm autem in qualibet Synodo & generales Diœceseos causæ, & privatæ Parochiarum singularum lites disceptarentur, non est quod quemquam moveat, si singulas in Synodos
Ibid. c. 11. dies quindecim absumebantur. *Ut in Synodo priùs generales causæ, quæ ad normam totius Ecclesiæ pertinent, finiantur ; posteà speciales ventilentur.*

VII. Non antè ulteriùs progrediar, quàm illud observavero, Herardum sua Decreta in Synodo generali promulgasse simplici eorum recitatione. *Publicè recitari, &c. Coram cunctis perlegi fecimus, &c.* At non dissimulavit Herardus mera ea esse Canonum excerpta, quos nemo jure ignorare posset : ideo nec consilio aut assensu Parochorum magnoperè opus erat. *Quoniam authoritas sacra Canonum nulli Sacerdotum Canones ignorare permittit, &c.* Nec secus sola lectione Hincmarus
Tom. 1. pag. 710. Remensis Archiepiscopus in Synodo statuta sua promulgavit.

Rursus autem idem Hincmarus Ludovicum Germaniæ Regem per litteras Episcoporum duarum Provinciarum nomine scriptas monuit, providentiæ Regum esse, & curæ, ut vacet Episcopis, tum Provincialia Concilia, tum Synodos suas Diœce-
To. 2. p. 131. sanas congregare. *Ut temporibus à sacris regulis constitutis, comprovinciales Synodos cum Episcopis, & speciales cum Presbyteris habere quiete possint, annuite.*

VIII. Susceptis verò idem Hincmarus simultatibus cum Hincmaro nepote suo Laudunensi Episcopo, Conventum indixit in confinio utriusque Diœceseos, quò Episcopi nonnulli cum non paucis Clericis Laicisque convenere, ad componenda quomodocumque hæc inter eos Episcopos dissidia.
Ibid. p. 395. 540. 611. Audi ipsum Hincmarum : *Donec Placitum in confinio Parochiarum nostrarum coadixi, quò quidam ex Coepiscopis nostris, & multi Ecclesiastici & laicalis ordinis, ac Nobiles, & mediocris conditionis viri convenerant.* Planum est hoc *Placitum* & à Concilio Provinciæ magnoperè discrepasse, & à Synodo Diœcesana. De ejusdem generis Conventu alibi quoque agit. *Consilio ac consensu Clericorum ac Nobilium laicorum nostrorum inducias dedi.* Agit & Hincmarus Laudunensis alicubi de Conventibus suæ ditionis, ubi & de Laicis expostulat, qui cùm agros Ecclesiæ Beneficiario jure retinerent, ad eos Conventus non accedebant. *Nec ad ulla Placita, de consideratione necessitatum mearum, ad quæ mei alii homines venerant, ipse venerat.*

IX. Plures ergo hìc habes Conventus ab Episcopis convocatos, in quibus & laicis locus erat, potissimùm verò Nobilibus ; quo & hi Conventus distabant à Synodis, ubi sedere Laicis nefas erat. Quanquam enim Ecclesiasticæ tantùm causæ versarentur mixtis in his Clericorum Laicorumque Conventibus ; erant tamen causæ, erant & leges, quæ inter Clericos tantùm ventilandæ essent, ut ex authore liquebit vitæ beati Udalrici Episcopi Augustani, qui & non pauca de ejus Synodis præclarè attigit. Indicebat Udalricus Synodos suas, iis locis habendas quæ cum Archipresbyteris suis judicasset à tumultu sæculi remotissima. *Capitula cum Clericis habere disposuit in his locis, ubi hæc aptissimè fieri Archipresbyteri putaverunt, & ubi eum ab aliis mundanis Conciliis absolutiorem esse arbitrabantur.* Inquirebat autem scrupulosissimè ab Archipresbyteris & Decanis, quo loco essent rês, mores hominesque cujusque Ecclesiæ ; ita ut mira consensio esset Synodi generalis, & privatorum Conventuum cujusque Decanatus, ut infra Surius. die 4. Iulii. c. 6. prolixiùs dicetur. *Congregatis ante se Clericis, Archipresbyteros & Decanos, & optimos quos inter eos invenire potuit, cautè interrogavit, quatenus quotidianum Dei servitium ab eis impleretur, &c.*

Nec oscitanter legendæ, aut prætervolandæ sunt inquisitiones istæ, ut quæ potissima complectantur munia & officia Parochorum, cæterorumque Clericorum. *Qualiter illi populus subjectus recogeretur in studio prædicandi docendique, &c. Defunctorum corpora quanta compassione sepulturis traderentur, qualiter de Decimis & oblationibus fidelium pauperes & debiles recrearentur, viduis & orphanis in universis necessitatibus subvenirent, quantoque studio in hospitibus & advenis Christo ministrarent. Si subintroductas mulieres secum habuissent, & inde crimen suspicionis incurrerent ; si cum canibus vel accipitribus venationes sequerentur ; si tabernas causa edendi, vel bibendi ingrederentur, si nuptiis sæcularibus interessent, &c. Si per kalendas more antecessorum suorum ad loca statuta convenirent, ibique solitas orationes explerent, &c.*

X. Istiusmodi erat forma Kalendarum, sive Conventuum particularium cujusque Decanatus ; de his rursum pauca dicemus, ubi Attonem Vercellensem laudaverimus Episcopum, totam Ecclesiasticæ Disciplinæ perniciem ex cessatione maximè Diœcesanarum Synodorum erupisse augurantem. Quocirca & illud præcepit, ut cùm per sæculi per- Spic. to. 8. pag. 12. versitatem non liceat binas eas juxta priscos Canones Synodos haberi, habeantur semel saltem quotannis. *Nulla pene res disciplinæ mores ab Ec-* Captulare. Attonis. c. 27. *clesia Christi magis depulit, quam Sacerdotum negligentia, qui contemptis Canonibus ad corrigendos Ecclesiasticos mores Synodum facere negligunt. Ob hoc à nobis universaliter definitum est, ut quin juxta antiqua Patrum Decreta, bis in anno difficultas temporis fieri Concilium non sinit, saltem vel semel à nobis celebretur.* Quo perspicuè confirmatur nostra superiùs elucidatio Capitularis Herardi Turonensis.

Accedamus jam ad Conventus Decanorum Ruralium, quò Parochis confluendum erat, primo cujusque mensis die, ut in commune consulerent, quæ sibi munia incumberent, qui scrupuli difficultatum incurrerent ; quorum castiganda negligentia esset, quorum flagitia animadvertenda, quid Episcopus denique monendus esset de Decanatus emendatione, maximè autem de Parochis, quos ad meliorem frugem revocari posse minùs sperarent. Hos Conventus Atto in sua Diœcesi instituit, & in quem illi scopum collimare, quò conniti deberent, his verbis explanavit. *Experimento didicimus, non minùs bonam collationem, quàm* Ibid. c. 29. *etiam lectionem prodesse. Unde à præsenti statuimus, ut per singulas plebes singulis kalendis omnes Presbyteri, seu Clerici simul conveniant, ut de fide ac sacramentis divinis, seu de vita & conver-*

satione, & singulis officiis ad eos pertinentibus communiter tractent. Et si forte aliquis inter eos negligens, aut reprehensibilis invenitur, à cæteris corrigatur. Quod si corrigi omnino non studuerit, mox suo nuncient Episcopo, ut hæc acrius emendare quantocyùs studeat.

Increbuerant jam in Galliis istæ Decanatuum Congregationes. Insudavit Hincmarus Remensis in earum repurgationem, proscriptis conviviis quæ jam irrepserant, & temperata refectione sobria, qua Parochi recrearentur. *Ut quando Presbyteri per kalendas simul convenirent, post peractum divinum mysterium & necessariam Collationem, non quasi ad prandium ibi sedeant ad tabulam, & per tales inconvenientes pastellos se invicem gravent, &c. Ideo peractis omnibus, qui voluerint, panem cum charitate & gratiarum actione, in domo Confratris sui simul cum fratribus suis frangant, & singulos biberes accipiant, maximè autem ultra tertiam vicem poculum ibi non contingant, & ad Ecclesias suas redeant.*

Tom. 1. pag. 714.

XI. In his autem Collationibus in id potissimùm collaborabant Parochi, & Archipresbyteri, ut causas excuterent peccatorum ac pœnitentium publicorum, quorum in mores, ac fervorem pœnitudinis inquirebant, quò Episcopum certiorem facerent, cujus tum muneris erat juxta Canones reconciliationem accelerare, vel ex adverso procrastinare. *Et semper de kalendis in kalendis mensium, quando Presbyteri de Decanis simul conveniunt, collationem de pœnitentibus suis habeant, qualiter unusquisque suam pœnitentiam faciat, & nobis per Comministrum nostrum renuncietur, ut in actione pœnitentiæ pensare valeamus, quando quisque pœnitens reconciliari debeat.*

Ibid. pag. 730. 731.

Si quis peccator publicus, homicidii utpùta, vel adulterii, vel perjurii reus, pœnitentiæ se subjicere publicæ detrectaret, quinto-decimo pòst die quàm peccasset, & ab Archipresbytero commonitus fuisset, in potestate erat proprii Parochi, ut cum cæterorum Parochorum consilio illum arceret à cæterorum fidelium communione. *Et si forte quis ad pœnitentiam venire noluerit infra quindecim dies post perpetrationem peccati, & exhortationem Presbyteri, & sedulitatem Decani, ac Compresbyterorum, atque instantiam comministrorum nostrorum, decernatur, qualiter à cœtu Ecclesiæ, donec ad pœnitentiam redeat, segregetur.*

CAPUT LXXV. *P. 4. l. 2. c. 84.*

De Synodis Diœcesanis post annum Christi millesimum.

I. Antiquissimæ omnium Synodi Diœcesanæ.

II. Formula harum Synodorum. Libertas Parochorum, authoritas Episcoporum.

III. Quasi Judicum consessus erant hæ Synodi, ubi lites Clericorum laicorumque quamplurimæ dirimebantur.

IV. Quàm religiosè lites hìc terminarentur.

V. Confirmationis sacramentum administrabatur. Perlegebantur Decreta Conciliorum Provincialium.

VI. Statuta varia de numero cujusque anni Synodorum, de sacris vestibus eorum qui intersunt, de pœnis Episcoporum, qui ab indicendis Synodis cessarint.

VII. Variæ observationes in Canones Conciliorum.

VIII. Statuta varia Conciliorum Basileensis & Coloniensis, de duplici Synodo annua, & qui interesse debeant.

IX. Statuta Tridentina, & Conciliorum posteriorum, de annuis Synodis, & de criminibus publicis, quorum ibi causæ tractandæ sunt.

X. Declarationes Congregationis Concilii.

I. NOn sanè dignitate inter Synodos, at certè antiquitate præstare videntur eæ, quæ Diœcesanæ dicuntur. Necdum procellæ persecutionum detumuerant, eoque necdum fas erat Episcopos Provinciæ convenire, necdum forsan Metropoleon discrimina à jure satis explorata aut constituta erant, cùm facillimè posset jam inde ab initio Episcopus quilibet Clerum suum congregare. Quæ amplitudine omnibus eminent, ea antiquitate cæteris viciſſim cedunt Concilia Oecumenica, ut quæ nisi reddita pace & libertate sub Constantino coalescere non potuerint.

II. Intexta est Burchardi Decreto Formula Diœcesanæ Synodi, quam Synodo Salingestadiensi anni 1021. vulgò adscribunt. Multa in eam observari possunt, quorum aliqua hìc juvabit perstringere. In Ecclesia habetur Synodus. Ad eam deferuntur undique sanctorum Reliquiæ, & mediam sedem occupant, Parochi suo quisque ordine sedent, ex ævo ordinationis. E Diaconis non admittuntur, nisi probatiores, aut si qui necessarii sint. Inducuntur & laici quipiam pii & religiosi, forsan ut testes Synodales. Præsidet Episcopus, aut Vicarius ejus Generalis, & à prolixis precibus principium facit. Tunc excluduntur cæteri omnes, præter Parochos, & paucos Clericos. Tum legitur Canon Concilii Toletani, quo sanciuntur leges, rituſque Conciliorum, & illud potissimùm præcipitur, si quis dissentiat à cæterorum sententia, conferre illum debere cum aliis, dubia sua depromere, responsa aliorum auscultare, & vel docere, vel doceri. *Quod si forsitan aliquis nostrum, aliter quàm dicta fuerint, senserit, sine aliquo scrupulo contentionis in nostrum omnium copulatione, ea ipsa de quibus dubitaverit conferenda reducat, qualiter Deo mediante aut doceri possit, aut doceat.* Ubi vides ultro citroque res fuisse priùs ventilatas sedula collatione, quàm quidquam concluderetur. Suus tamen Episcopo illibatus constabat principatus sapientiæ & authoritatis. Ita sanè, sed ut non nesciret tamen, cœlitùs illustrari à Spiritu veritatis humiliores quandoque, despicabiliores quosque, & per eos nonnunquam refundi non parum luminis in superiores.

III. In Synodo mox ex suprà laudata Formula, invitantur omnes in id incumbere, ut lites quascumque & causas dijudicent, dirimantque, procul gratia & odio, metuque. *Deinde vos simili obtestatione conjuro, ut nullus vestrum in judicando aut personam accipiat, aut quolibet favore aut munere pulsatus à veritate discedat. Sed cum tanta pietate, quidquid cœtui se judicandum intulerit, retractate, ut nec discordans contentio ad subversionem justitiæ inter nos locum inveniat, nec iterum in perquirenda veritate vigor nostri ordinis vel sollicitudo tepescat.* Quo argumento rursus confirmatur, quod jam sæpissimè inculcatum à nobis est, Synodos Diœcesanas veluti quasdam fuisse Curias judiciales, ubi sine strepitu, & procul à calliditatibus fori, lites omnes Clericorum consopirentur primùm, tum deinde laicorum, qui istiusmodi judiciis acquiescerent.

Exordium ducebatur, & quidem prima ipsa Synodi die à jurgiis Clericorum sedandis. Unde & immediatè ibi subjicitur, *Post hanc exhortationem quisquis Clericorum velit, conferat querelam.* Ita prima die. Altera die post preces rursum ad Clericorum componenda dissidia, & tum deinde laicorum. *Tunc si Clerici querelam non habent conferendam, laici intromittantur. Quisquis ex laicis habet querelam, proferat.* Tertia quartaque dies similiter transigebantur. Nullus certus præfiniebatur dierum numerus, quòd ratio haberetur causarum & jurgiorum, quibus pacandis opera dabatur. Prælati omnes jejuni sedere & judicare tenebantur. *Nullus*

ad

ad Synodum veniat non jejunus. Judices nonnisi jejuni leges & judicia decernant. Cautionem eam regio ipsa forsan suadebat. Est enim Salingestadium Diœcesis Moguntinæ oppidum.

IV. Ubi dictum est à nobis has Synodos speciem quandam & imaginem præ se tulisse Curiarum Judicialium, nihil omnino decerptum est de existimatione & amplitudine Synodorum. Clericorum ibi, laicorumque lites dirimebantur, sed in templo, sed ad aras, sed ante sacra Martyrum pignora, sine strepitu, sine figura judicii, sine ambage, ex Evangelicarum Canonicarumque legum sanctimonia, Judicibus charitatem pacemque Christianam spirantibus, ad expiandas conscientiæ sordes, ad inferendas virtutes, ad errores revellendos, ad vitiorum fibras elidendas, solis illis pœnas daturis, qui peccare possent, resipiscere non possent. Hæc enim germana est Synodi Episcopalis magno à Parisiensi Concilio delineata anno 1212. *Statuimus ut in singulis Episcopatibus saltem semel in anno Synodus celebretur. Et ut pro loco & tempore sint Prælati parati ad sacramentum Confirmationis liberaliter indigentibus imponendum. Et ut excessus subditorum suorum, Canonicorum, & Clericorum, & virorum Religiosorum, nullius odio, gratia, vel timore dissimulent. Et si se non correxerint, non patiantur transire ullatenus impunitos.*

V. Hoc verò Canone alia Synodorum ingens utilitas indigitatur; ut nempe sacramentum Confirmationis maximè pauperibus conferretur. In Concilio Lateranensi IV. anno 1215. hæc rursus alia aperitur, ut ex antiquo more, Concilii Provincialis statuta promulgentur in Synodo Diœcesana; singulis quippe annis & Concilium celebrari pàt est, & Synodum. *Quæ statuerint, faciant observari, publicantes ea in Episcopalibus Synodis, annuatim per singulas Diœceses celebrandis.* Decernuntur & pœnæ hoc Canone in Præsules qui àb indicendis Synodis cessaverint. *Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, à suis Beneficiis & executione officii suspendatur, donec per Superioris arbitrium relaxetur.*

VI. A Concilio Budensi anno 1279. declaratum est, quo quisque cultu & habitu Synodo interesse debeat. Episcopi videlicet & Abbates Mitræ privilegio dotati, in superpellicio, Mitra, Stola & Pluviali. Prælati inferiores in superpellicio, Stola & Pluviali. Parochi & Presbyteri cæteri in superpellicio & stola, Monachi in stola. Synodus Coloniensis anni 1280. albam, stolamque Prioribus, Archipresbyteris & Decanis ruralibus assignat, Parochis solum superpellicium. Synodus Nemausensis anni 1284. Parochis ssolum superpellicium in Synodo Paschali, Cappas rotundas in Synodo sancti Lucæ tribuit; binas enim quolibet anno Synodos cogi innuit. Concilium Ravennatense anni 1311. unam indicit anno quolibet Synodum, in eaque Cathedraticum solvi jubet. *Semel convocet Synodum, & Cathedraticum solvatur.* In Concilio Palentino Hispaniæ anni 1322. innovatum est Decretum Concilii Lateranensis IV. de Synodis annuis indicendis, Præsulesque ingressu Ecclesiæ suspenduntur, qui officio eo functi non fuerint, donec eo fungantur. *Episcopi Synodos, prout jura volunt, celebrent annuatim. Quod si fortè hoc negligenter omiserint, eo ipso ab ingressu Ecclesiæ sint suspensi, donec negligentiam suam purgaverint, Synodalia Concilia celebrando.*

In Concilio Vaurensi anni 1368. statutum est, Synodos quotannis haberi, Abbates & Parochos eò vocari, Constitutiones perlegi Provincialium Conciliorum. Anno 1374. Gregorius IX. studio incensus urgendæ Canonum observantiæ in convocandis Provincialibus Conciliis, Archiepiscopo Narbonensi mandavit, prior ut ipse præciperet Episcopis Provinciæ suæ, Diœcesanas ut colligerent Synodos, & vulnera disciplinæ rimarentur omnia, quibus salubria quædam aspergerentur pharmaca in Concilio Provinciæ. In Concilio Salisburgensi anni 1420. innovata est pœna suspensionis, à Concilio Lateranensi IV. in eos lata Episcopos, qui pigritarentur, nec Synodos suas stato tempore colligerent: quam *& ipso facto* ita incurri declaratum est, ut tota ad Capitulum Episcopalis jurisdictio revocaretur. Anno 1425. in Concilio Haphniensi statutum est, ut ex antiquorum norma Canonum binæ quotannis Synodi celebrarentur, & astantibus Clericis Laicisque perlegerentur Decreta Conciliorum Provincialium. *Statuimus, prout ab antiquo est constitutum, ut in qualibet Ecclesia Cathedrali nostræ Provinciæ bis in anno celebretur Diœcesana Synodus generalis, in qua præmissa statuta coram Clero & populo vulgariter exponantur, ne quisquam de prædictorum ignorantia se valeat quomodolibet excusare.* Hoc est, lingua vernacula legi & exponi debere statuta Conciliorum, non Clericis modò, sed & Laicis, quos fas est ea nescire, quæ Laicis etiam regendis decreta sunt. Can. 2.

VII. Ex hac indiscreta Canonum congerie, solo temporum ordine observato, animadverti potuit aliqua inter Ecclesias varietas in numero Synodorum. Alicubi enim ex peculiari quodam usu vel statuto proprio, cujus tamen fundamenta erant in priscorum Canonum regulis manifestissima, ut ex superioribus Capitibus patuit, binæ quotannis Synodi celebrabantur, quæ & binis Conciliis Provincialibus olim concinerent. Alibi Juri potiùs novo & Canoni Concilii Lateranensis IV. serviebant, una annua Synodo contenti. 2. Nec minùs conspicuum in vestibus sacris discrimen. Quædam enim Ecclesiæ stolis induebant non Prælatos modò, sed & Parochos, Presbyteros quoslibet, Monachos ipsos nulla dignitate conspicuos. Aliæ stola in Synodis donabant solos Archipresbyteros & Decanos rurales, non Parochos, nedum Presbyteros inferiores. Apparet meram eam fuisse rituum discrepantiam, nec altioris quidquam arcani in eo suspicandum esse, nec in stola insigne fuisse jurisdictionis aliquod: non meditatam, sed simplicem & fortuitam eam fuisse disciplinæ, ut in sexcentis aliis, varietatem. Nemo inficiari jure poterit perantiquam esse dissonantiam illam, & singulis Ecclesiis præjudicatum hoc semper fuisse, suos sibi peculiares ritus constantissimè retinendos. 3. Rarissima in his Canonibus mentio Cathedratici. Ita non temerè conjicitur, compluſculos Episcopos quidquid illud juris est minùs curasse, ut ferè dilabi illud tandem & abolescere passi sint. 4. Defervescebat etiam & in dies magis magisque rarescebat antiqua consuetudo & charitas, ac sollicitudo dirimendarum litium omnium, non Clericorum tantùm, sed & Laicorum.

VIII. Novus quispiam fervor inflammari visus est in Concilio Basileensi, ad has Synodos ex antiqua forma, & instantia, ac religione celebrandas. Sancitum est ergo semel saltem anno quolibet eas convocari, iis nimirum locis, ubi non vigeret mos binas adgregandi. *Adminus semel in anno, ubi non est consuetudo bis annuatim celebrari.* Biduo saltem aut triduo protrahi eas: post celebrata Mysteria, & concionem ad Parochos, prælegi statuta Provincialium & Diœcesanarum Synodorum; necnon & documenta aliqua ad mores sanctissimè componendos, & ad Sacramentorum dispensationem. Tum naviter incubiturum Episcopum in mores excutiendos Diœcesanorum omnium, an simoniaci essent aliqui, an usuris, an concubinis, an flagitiis & facinoribus quibuslibet aliis implicati; an alienatum quidpiam sit rerum Ecclesiæ, an Claustris suis septæ cohibeantur Sanctimoniales, an Regulares Regulæ suæ serviant, an à profitentibus aliquid extorqueant, an propriarum rerum accuratæ abdicationi studeant. Sess. 15.

In Concilio Colonienſi anni 1536. definitum est duas quotannis habendas esse Synodos, cùm duo quo-

quotannis Concilia antiquis Canonibus indicerentur. Eo decreto conjicete posset quis promiscuè haberi Concilia & Synodos priscorum temporum. Sed multò præstabilius est, ut eo potiùs insinuetur annua illa duo Concilia Provinciæ à Nicænis commendata Patribus ita fuisse, ut suæ singulis præirent Synodi Diœcesanæ: vel commentandis Decretis, quæ in Concilio Provinciæ statuerentur: vel iisdem postquam statuta fuissent promulgandis. Hac conjectura nil præjudicatum volumus contrariæ si fors aliorum opinioni. Nobis certè probabile cum primis est, multò etiam sæpiùs olim ab Episcopis Parochos Presbyterosque quibusque suos fuisse congregatos, cùm ex his demum tunc efflorescceret Senatus Consiliumque Episcopi, necdum Capitulo sive Collegio Canonicorum in eam quæ nunc viget formam composito.

Parte 14. n. 17. 18.

Illud verò in hoc Colonienſi Concilio specialiùs observandum venit, non vocari ad Synodum nisi Episcopos, Abbates, Archidiaconos & Decanos Rurales. Id prorsus ipsum observare erat in statutis aliquantò antiquioribus Cardinalis Campegii, ad Germanici Cleri emaculandam eliminandamque disciplinam anno 1524. promulgatis. *Statuimus ut singulo anno saltem Synodus Diœcesana à singulis Episcopis celebretur, cum prioribus Prælatis, Decanis Ruralibus, virisque dignis*. In Concilio Colonienſi anno 1549. sancitum est, ut Synodi haberentur *quotannis bis pro veteri more*: sed illud præstruebatur, solos Decanos Capitulorum & Decanos Rurales, nomine & vice Capitulorum, ac Parochorum, ad Synodum convolare debere, expensis nempe in eos omnes refundendis, quorum nomine interessent. *Decani Collegiorum accedentes ad Synodum pro suis Collegiis in Religionis officio & dignitate sua conservandis, & Decani Rurales pro suæ regiunculæ Parochiis Deo utique militant. Nemo vero militat suis dispendiis. Propterea statuimus, ut pro numero dierum, quibus Concilium durat, conferant Decanis suis Collegia & Parochi subsidia*.

Cap. 33.

De Synod. Sæcul. n. 1. 2.

IX. In Concilio denique Tridentino communitis novo robore Decretis Conciliorum Lateranensis & Basileensis, tacito quanquam eorum nomine, statutum est has Synodos anno quolibet celebrari: Exemptos ipsos interesse teneri, nisi aliunde subessent Capitulis Generalibus Regularium: Præsules verò pœnis subjici canonicis, sicubi cessarent ab his Synodis congregandis. *Quod si in his tam Metropolitani, quàm Episcopi & alii suprascripti negligentes fuerint, pœnas sacris Canonibus sancitas incurrant*. Cùm hoc Tridentinum Decretum publicaret B. Carolus in Concilio suo IV. Mediolanensi, multa accumulavit præstantissima monita, quæ Parochis potissimùm instillarentur, ut singulis diebus delibarent aliquid ex lectione sacræ Scripturæ, monumentorumque à sanctis Patribus editorum; ut pervolutarent sedulò Constitutiones Provincialium Conciliorum & Synodorum; ut paupertatis amori, decorandis Ecclesiis se dederent, superflua omnia in pauperes erogarent. In Concilio V. Mediolanensi eadem hæc omnia retractata sunt & confirmata, diffinitumque est, quanquam triduo jam olim protrahi soleret Synodus, vel contrahi eam, vel ulteriùs ab Episcopo produci posse, pro rerum & causarum multitudine & gravitate.

Sess. 24 c. 2.

Cap. 5. 6. 7.

Cap. 10.

In Concilio Rotomagensi anno 1581. arbitrio Episcopi permissum est, ut geminas cujusque anni Synodos in unam revocaret, ut tantò plus curæ & diligentiæ ei adhiberet. Jussi sunt Archidiaconi & Decani Rurales rationem ibi reddere de Parochis suis absentibus præsentibusque; examini denique & judicio Synodi subjicere, quæ audita compertaque fuissent, vel in Parochiis obambulandis, vel celebrandis Kalendis. *In ipsis Archidiaconi & Diaconi Rurales de Curatis tam præsentibus quàm absentibus Episcopo debent reddere rationem, & omnia in visitatione & Calendis audita & comperta referri, examinari, ac judicari, & statuenda publicari*. Sancitur denique, ut adsint Parochi Synodo in superpelliciis & stola. In Melodunensibus Cleri Gallicani Comitiis anno 1579. jussi sunt Parochi plebes obambulare suas, simul atque convocari cœperit Synodus; in blasphemos inquirere, adulteros, usurarios, concubinarios, & publicis denique quoscumque criminibus illaqueatos: eorum ad Synodum nomina perferre, ut ibi demum deliberetur, quæ his medicina malis facienda sit. *Eorum nomina ad Synodum venientes ad Episcopos deferant, ut qua via eorum medendum sit morbis, in Synodo maturè provideatur*.

Tit. de off. Ep. c. 31.

X. Statutis his omnibus non abnuitur, quin Synodos suas habeant Episcopi per Procuratores aut per Vicarios Generales, si ipsos alibi alia distineant. Ita & referente Fagnano à Congregatione Concilii declaratum est; ut & illud, Eam quæ priscis Canonibus decernitur & à Tridentino confirmatur suspensionis pœnam, adversùs Episcopos Synodum statо tempore non indicentes, comminatoriam tantùm esse, *non latæ sententiæ, sed ferendæ*; at pœnam illam bimestris suspensionis, à Concilio quodam Toletano vibratam, & in Decretum Gratiani relatam, adversùs Episcopos, qui sexto saltem post Concilium Provinciale mense Synodum non adgregarint, ut illius Decreta promulgent, ipso facto incurri.

Fagnan. l. 5. Decr. Part. 1. pa. 134. 140.

D. 18. c. 1.

CAPUT LXXVI. *P. 4. l. 2. c. 85.*

De Synodis peculiaribus Archidiaconorum, Decanorum Ruralium, & Officialium, post annum Christi millesimum.

I. De Synodis Archidiaconorum & Prælatorum omnium inferiorum, tum Officialium eorum, sive ad Parochos institutis & disciplinis necessariis imbuendos, sive ad exerendam jurisdictionem sacram.

II. De Capitulis, Calendis, Collationibus mensruis Parochorum cujusque Decanatus.

III. Tardius in Italia frequentatæ sunt hæ Collationes. Ad id B. Carolus Vicarios instituit foraneos. Summa Collationum ad Episcopum referebatur, à quo & residui difficultatum nodi expediebantur. Collationes in singulis Parochiis, ubi plures essent Presbyteri, à Conciliis Mediolanensibus institutæ.

IV. Decreta Conciliorum Galliæ de his Calendis, aut Collationibus.

V. Cur nunc frequentiores fuerint hæ Calendæ, nunc rariores.

VI. Horum Conventuum extincta est jurisdictio. Quæ ejus restaurandæ ratio.

VII. Decreta complurium Provincialium Conciliorum super his Collationibus Parochorum.

VIII. De Testibus Synodalibus in Provincia & in Diœcesi qualibet institutis, ad perscrutandas scelerum omnium latebras, & ad Episcopos de iis commonendos.

I. DE qua hactenus diximus Synodo, ea dicta est persæpè Synodus Generalis, quò sejungeretur à peculiaribus Synodis aliis compluribus, quas hoc Capite complectemur universas. Præscriptum est in Concilio Colonienſi anni 1266. ut Prælati omnes inferiores Diœcesis & Civitatis Colonienſis Synodos suas religiosissimè congregarent, in eisque pro virili anniterentur ad repurgationem morum, scelerumque ultionem canonicam; nulli facienda copia, ut abesse & ejus se statutis subducere queat, nisi illis quibus ad Episcopi,

Can. 14.

pi, seu Archiepiscopi Synodum conveniendum est.
Can. 8. *Ut Prælati & ordinarii Judices nostræ Civitatis & Diœcesis, in terminis eorum jurisdictioni subjectis, Synodum suam, qui ad hoc tenentur, observent; quæ corrigenda occurrunt, corrigant, &c. Soli tamen Nobiles excipiantur, qui ad nostram Synodum noscuntur specialiter pertinere.* In Concilio Londinensi anno 1342. de Capitulis agitur, vel de Consistoriis, quæ tertia vel quarta quaque hebdomada habebantur, ab Officialibus Episcoporum, ab Archidiaconis, & ab aliis Judicibus ordinariis, variis in locis sui cujusque territorii, vel Decanatus, nimirum ad lites & contentiones sopiendas, & ad sacram jurisdictionem explicandam. *Episcoporum, Archidiaconorum, & aliorum Ordinariorum Officiales, sua Consistoria, Sessiones & Capitula celebrantes per varia loca suarum jurisdictionum, &c.* Antiquissimæ in Anglia erant hæ Synodi Archidiaconorum; verùm non temerè forsan conjectabimus, eas quidem quibus eorum præerant Officiales, uni maximè adlaborasse distringendæ jurisdictioni: at quibus imminebant sua præsentia Archidiaconi ipsi, eas informandis maximè de administratione Sacramentorum Parochis operam suam potissimùm industriamque dicasse. *Archidiaconi quoque in De-*
Can. 2. 20. *canatuum suorum Conventibus Sacerdotes maximè in his studeant erudire, docentes eos qualiter circa Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam & Matrimonium debeant se habere.* Statutum istud est Concilii Londinensis anno 1237. habiti. Alio verò inferiùs ejusdem Concilii Canone jubentur Archidiaconi itare sæpiusculè ad Collationes mensruas Decanatus cujusque, quò Parochos de ministerii sui sanctissimis functionibus moneant, edoceantque. *Sint solliciti frequenter interesse Capitulis per singulos Decanatus, in quibus diligenter instruant inter alia Sacerdotes, ut benè sciant & sanè intelligant verba Canonis & Baptismi, quæ scilicet sunt de essentia Sacramenti.*

In Concilio Lambethano anni 1261. mandatum est Archidiaconis & Decanis ruris, ut in Clericos animadverterent, qui Clericalem Tonsuram non gestarent. *Archidiaconi & Decani in*
Cap. 31. *suis Capitulis.* Synodus Exceestrensis anni 1287. non videtur sermonem habuisse nisi de Capitulis, vel Collationibus Archidiaconorum, per sese, aut per Officiales, ad publicorum scelerum emendationem. *Statuimus ut Archidiaconi & eorum Officiales Capitula sua studeant celebrare, &c.* Hos cœtus singulis mensibus adgregare jubentur, non ultra unum diem producere, & primos ex Parochis eos dimittere, quorum Ecclesiæ remotiores essent, ut singuli suis Parochiis pernoctare possint.

II. Posset quis sibi fingere duplicem hunc cœtum in unum coaluisse, & nunc erudiendis vacasse Parochis sub magisterio Archidiaconi, nunc agitandis judiciis per Officiales. Sed propiùs mihi quidem à vero abesse videtur, geminos eos & distinctos fuisse Conventus. Tam diversa munia coire vix potuissent, & uno expediri die. Sæpè nobis laudatus, laudandusque B. Udalricus Augustanus Episcopus, referente Scriptore ejus vitæ, Parochos omnes in Synodo interrogabat, an advolarent ad Collationes, quæ prima quaque
Cap. 6. mensis die habebantur, Kalendarum nomine. *Si per Kalendas more Antecessorum suorum ad loca statuta convenirent, ibique solitas orationes explerent, suasque Ecclesias ad tempus revisserent, &c.* Eodem nomine designantur hi Conventus in Concilio ad Pontem-Audemari anno 1279. monerique jubentur Clerici, ut Coronam & vestem gestent sibi congruentem. *Moneantur à Decanis ru-*
Can. 21. *ralibus in suis Kalendis, ut tonsuram & habitum deferant Clericis congruentes.* Habebantur ergo hæ Collationes quolibet mensè, primaque mensis die, quam nulla festivitas occupasset. Ita enim diserte Synodus Exceestrensis: *De mense in mensem Capi-* Cap. 31. *tula celebrentur, nisi festa vel alia impedimenta quæ occurrunt, hoc minimè patiantur.* Quolibet etiam mense suum convocabat Episcopus Consistorium, teste eadem Synodo: *De Consistoriis nostris hæc eadem præcipimus observari.*

In Concilio Rotomagensi anno 1331. statutum est casus Papæ, vel Episcopo reservatos promulgari in Synodis Episcopalibus, & in Kalendis Decanorum. *Singuli Diœcesani in suis Synodis, &* Can. 11. *Decani in suis Capitulis seu Kalendis exponant casus sedi Apostolicæ & Diœcesanis reservatos.* Concilium Colonienſe anni 1536. ab Archidiaconis & Decanis Ruris promulgari voluit in Collationibus Decanatuum statuta Concilii Provin- Can. 19. 20
cialis & Synodi Diœcesanæ. *Archidiaconi ac Decani Rurales in suis deinceps Synodis, quæ sancita fuerint in Provinciali seu Episcopali Concilio publicabunt.* Sancitur & illud mox, ut pœnitentiis potiùs injungendis, quàm mulctis pecuniariis in gravia quæque flagitia animadvertatur; quod ut aptiùs & fructuosiùs fiat, monetur Archidiaconus, ne quos aut Decanos rurales, aut Officiales instituat, nisi ea peritia & religione, ac probitate, quæ his consentiat functionibus.

III. Receptissimi ergo erant, & antiquissimi in Gallia, Anglia, Germania hi Conventus Parochorum, qui Capitula, Consistoria, Calendæ, Synodi, Sessiones appellitabantur. Sed nulli hactenus in Italia obvii nobis fuerunt. Primus eos
Cap. 29. ibi videtur B. Carolus instituisse, in Concilio I. Mediolanensi, ubi præcepit ut Diœceses singuli suas Episcopi in varias partirentur regiunculas, & earum unicuique Vicarium Foraneum præficerent. Quid autem causæ esset, quòd res toto Occidente jamdiu pervagatissima, nova & hactenus inaudita in Italia esset, non arduum, aut operosum est divinare. Tam angustis enim limitibus concluduntur omnes Italiæ Episcopatus, ut minimè necesse fuerit eos in plures sive Decanatus secari, sive Archidiaconatus, velut in totidem Episcopatus minusculos. Contra autem tam longè latèque porrigebantur Diœceses Episcoporum Galliæ, Angliæ, Germaniæque, ut in plures eos dividi Præfecturas inferiores, non conducibile tantùm esset, sed propè necessarium. In confesso sanè est non paucos esse in Galliis Decanatus & Archidiaconatus, non paulò vastiores, quàm plerosque Italiæ Episcopatus.

Sanciebat eodem loco beatus Carolus, ut Vicarii Foranei munere & dignitate ornarentur Archidiaconi, vel Archipresbyteri, vel Præpositi Ruris, si ea essent doctrinæ copia & dexteritate, quæ desideraretur. Abundabat Carolus & doctrina ipse, & virorum doctorum copia. Intellexerat ergo antiquis Conciliis Synodisque compluribus placuisse, ut hæc munia, quæ nunc Vicariis adsignabantur Foraneis, Archidiaconis, Archipresbyteris, vel Decanis Ruralibus adsignarentur. Ab his porro Foraneis Vicariis præcipiebat beatus Carolus singulis mensibus congregari Parochos omnes sui territorii, in aliis alios Ecclesiis, idque per vices, & in commune cum illis conferri, de regendæ Parochiæ ratione tota, de difficultatum scrupulis, de casibus conscientiæ, de causis, sive casibus, ut vulgò loquimur, reservatis, de Constitutionibus Conciliorum & Synodorum. Denique Mediolanensi eo definitur Concilio, Vicarios hos Foraneos judicio Episcopi obnoxios fore, & ad ejus nutum posse revoca-
ri. *Hi Vicarii voluntate Episcopi ab officio amove-* Cap. 30.
ri semper possint; ac si malè id administraverint, pœnas dent ejusdem Episcopi judicio.

Concilio Mediolanensi II. placuit, ut à Vicario Foraneo ad Episcopum referrentur causæ omnes, & quæstiones, quæ in Capitulis Decanatuum pleniùs, & ut par est, elucidari non potuissent, ut illustraret & exolveret eas Episcopus, ejusque res-

ponsa

ponſa in cujuſque Decanatus Regiſtris ſervarentur. Utque ad ſacræ eruditionis ſtudia accenderentur Parochi, voluit hoc ipſum Concilium, ut quacumque in Parochia quinque ſaltem eſſent Presbyteri, eos bis hebdomada quaque Parochus congregaret, & in hac Collatione legeretur aliquid ex Cathechiſmo Concilii Tridentini, ex tractatu quopiam de Caſibus conſcientiæ, vel ex Conſtitutionibus Synodalibus; eòque invitarentur docti aliqui ex Regularibus viri, ſiqui vicinis locis commorarentur, nec non & juniores Clerici. In Concilio Mediolanenſi IV. menſibus Decembri & Januario propter dierum brevitatem, & itinerum difficultates, interrumpi juſſæ ſunt Collationes, dum ſequentibus menſibus ea ſarciretur jactura frequentiori earum convocatione. Denique urbanis quoque Clericis, non ſecus ac agreſtibus, frequentandæ erant perſimiles Collationes.

par. 2. c. 15.

IV. In Concilio Rotomagenſi anni 1581. Confeſſio fideà Concilio Tridentino promulgata, innovari juſſa eſt quotannis à Parochis, in Synodo, vel Kalendis. *Singulis annis in Synodis Epiſcopalibus, ſive Calendis, eandem Confeſſionem à Curatis repeti.* Veriſſimè ibidem declaratum eſt, vetuſtiſſimam fuiſſe Kalendarum celebrationem; ſed in eas irrepſiſſe tandem fœdiſſima quædam vitia, ſimoniacas exactiones, & ebrietatem. *Kalendarum antiquiſſimus eſt uſus & abuſus, nec aliud ſignificant, quàm Cleri convocationem ad cenſuram morum agendam, &c.* His vitiis ut obviam iretur, ſtatutum eſt in hoc Concilio, ut poſthac tres tantùm anno quolibet retinerentur Kalendæ, prima Epiſcopi, vel Viſitatoris, quem ſui vice delegaret, binæ aliæ ruralium Decanorum. *Ad Cleri levamen tres in anno fieri judicamus, unam Epiſcopi aut pro eo Viſitatoris, & duas Decanorum ruralium.*

c. 1.

De Offic. Epiſc. n. 34.

In Concilio Remenſi anno 1583. definitum eſt Decanis Ruralibus ex officio incumbere, ut in Synodo Epiſcopi aperiant, quidquid à ſe vel geſtum, vel exploratum, deprehenſumque fuerit in Kalendis, & Parochiis viſitandis. *Rationem reddat eorum quæ in ſuis Kalendis & Viſitationibus egerint & compererint.* Ne ſæpiùs quàm binæ anno quolibet haberentur Kalendæ, ut ne impenſis Clerus gravaretur. *Illæ Kalendæ bis ad ſummum in anno habeantur, ne Clerus nimio labore & ſumptu gravetur.* Ut denique Synodi & Calendarum Præſes lites omnes inter Clericos dirimeret perſonales, arbitrum magis agens, quàm judicem: *Controverſias cauſaſque perſonales quas inter viros Eccleſiaſticos ſuboriri compererit, qui Synodo vel Calendis præeſt, amicè ſi fieri poſſit, componat.* Inſtituti ſunt & in Concilio Aquenſi anno 1585. Vicarii Foranei, & inter eos diviſæ Diœceſes ſingulæ, ut ſuo quiſque in tractu menſtruas haberet Collationes. Non poterant non Italiæ mores redolere Provinciæ omnes finitimæ.

V. Eſt omnino quod miremur, uno eodemque tempore, uno eodem charitatis ſpiritu incitatos, hinc B. Carolum cum ſuis Italicis Concilis, inſtituendis, vel multiplicandis incumbere his Collationibus Decanatuum; Gallicanos autem Præſules earum numerum imminutum ire, & tantùm non omnino eas extinguere. Sed nemo tamen neſcit, optima quæque deſciſcere & degenerare; recentes efflorescere & novitate ſua commendari res, quæ longo poſt uſu vitiantur & ſordeſcunt. Ex his jam olim Collationibus fructum capiebat maximum Eccleſia Gallicana, tumque menſibus ſingulis cupidè frequentabantur. Infudere ſe poſtea illis avaritiæ ſordes, & intemperantia. Tum bis terve tantùm haberi juſsæ annis ſingulis. Per plures poſt Diœceſes infatigata & pervigil Paſtorum ſollicitudo peſtes illas eliſit, revulſitque radicitus, tum rurſus cœptæ frequentari & crebreſcere, ut ſingulis menſibus cogerentur. Primus illas in Italia inſtituit beatus Carolus, nec jure quiſquam dubitarit, quin tanti ducis & Paſtoris zelo & ſollicitudine illæ efferbuerint & pietate & frequentia ſua.

VI. Eſt & aliud quod hìc advertamus. Sua his Capitulis magna ex parte authoritas obtrita fuerat, adeoque & utilitas. Tota enim dilapſa erat juriſdictio. Judicum hæc olim erant ſubſellia, cùm & Synodi eſſent Epiſcopi cujuſque cum ſuis Parochis, in iiſque diffiniebatur, quidquid cauſarum rixarumque inter Clericos excitum fuerat, eorum perſæpè judicio lubentes & laici acquieſcebant. Hærebant nonnulla ejus poteſtatis veſtigia in Concilio Remenſi paulò antè laudato, ubi amicè componi jubet jurgia Clericorum. Sunt & ex nuperrimis Gallicanis Provincialibus Conciliis, ubi illud ipſum Synodis præſcribebatur Diœceſanis. Arbitria hæc ſunt ſponte & amicè librata; ſed & antiquiſſima Eccleſiæ olim juriſdictio ab his initiis ducta fuerat, & in hæc non multùm diſſimilia denique deſiit. Si piè & pacatè pergerent Prælati ad eum modum conſopire diſſidia Clericorum, forſan & aliorum: ſi Præſules ipſi exemplo ſuo prærirent, cauſaſque ſuas his ſubjicerent ſponte judiciis, priſca refloreſceret aliquando tandem juriſdictio Epiſcopalis, ſummamque illam judiciorum poteſtatem, ex qua tantum ſanctimoniæ gloriæque decus in Clerum redundabat, modeſtia, humilitas, charitas Præſulum redintegraret.

VII. In Concilio Toloſano anni 1590. inſtitutæ ſunt B. Caroli exemplo Collationes illæ ſingulis propriæ Parochiis, ubi Presbyteri eſſent quinque ſaltem, juſſis eò convenire junioribus Clericis bis hebdomada qualibet, eò denique etiam Regularibus invitandis. Publica ſunt in hoc Concilio Decreata quoque B. Caroli de inſtitutione Vicariorum Foraneorum, & menſtruarum Collationum. Nec aut latuit tamen, aut diſſimulatum eſt, Vicariorum Foraneorum officia, eadem ipſa eſſe, atque Archidiaconorum & Archipresbyterorum, ideoque & hos potiſſimùm Vicarios Foraneos deſignari debere. *Viderunt igitur Epiſcopi, an Archidiaconorum aut Archipresbyterorum penuria, aut defectus, Vicariorum hujuſmodi operam requirat.* Anno 1607. in Concilio Mechlinienſi Archipresbyteris mandatum eſt, ut ſui territorii Parochias viſitarent omnes, & Viſitationis Acta ad Epiſcopum referrent. Quoad Parochorum Collationes, una tantùm in ſingulos annos indicitur, eo die quem Epiſcopus indicarit, ut aliquem eò ipſe deleget, ſi ex re fore exiſtimet. In Concilio Aquilejenſi anno 1569. inſtituti ſunt Vicarii Foranei, & Congregationes Caſuum conſcientiæ, ita enim ibi appellantur, ſemel menſe quolibet, ad exemplum & formam B. Caroli.

Cap. 3. n. 6. 7.

Cap. 6.

Tit. 7. n. 10. 14.

Cap 1

VIII. Pauca reſtant de Teſtibus Synodalibus carptim libanda. Eos ſuprà attigimus obiter, quos Concilium Lateranenſe IV. inſtituit in unaquaque Provincia, ad explorandas ſerpentium vitiorum fibras, quæ in Synodo Provinciali revellerentur. Non diſſidet à veriſimilitudine, eorum induſtriam ad Synodos quoque Diœceſanas ſe exporrexiſſe. Indubitatiſſimum ſaltem illud eſt, eorum imitatione conſtitutos fuiſſe aliòs id genus per ſingulas Diœceſes. In Concilio Narbonenſi anno 1227. Epiſcopis omnibus commendatum eſt, ut teſtes Synodales ſingulis in Parochiis crearent, qui accuratiſſimè inquirerent in hæreticos, & in omnes publicis criminibus infamatos, de quibus ad Epiſcopum referrent. *Diſtrictè mandamus, ut ab Epiſcopis teſtes Synodales in ſingulis inſtituantur Parochiis, qui de hæreſi & de aliis criminibus manifeſtis diligenter inquirant, poſtmodum Epiſcopis quod invenerint relaturi.* Epiſcopi judicio & poteſtati integra ſervabantur crimina quæcumque publica: nec pigritabatur ipſe, nec opperiebantur, ut criminum conſcii accede-

Can. 6.

Can. 14.

cederent, & absolvi se postularent: sed obvius ipse prodibat ad errantes & fugaces oves suas perquirendas, & spontaneas an invitas indiscriminatim revocandas ad ovile, ubi earum morbis & vulneribus idonea procuratio exhiberetur. In Concilio Tolosano anni 1229. præceptum est, ut in unaquaque Diœcesi deligeretur, & sacramento adigeretur Presbyter unus cum laicis religiosis duobus tribusve, ad explorandos Albigenses hæreticos, quorum numerus in dies augescebat, & ex latebris suis abstrahendos.

Constitutiones Provinciales B. Edmundi Archiepiscopi Cantuarienſis anno 1236. eandem Angliæ disciplinam sanciebant, ad omnia scelera, quæ offensioni & scandalo essent. *Sint in quolibet Decanatu duo vel tres viri, Deum habentes præ oculis, qui excessus publicos Prælatorum & aliorum Clericorum ad mandatum Archiepiscopi vel ejus Officialis ipsis denuntient.* Hoc decreto non constringuntur nisi Clerici, quibus censores præponuntur, quòd cæterorum fidelium censores ipsimet, & pii delatores essent. In Concilio Salisburgensi jussi sunt Episcopi vibrata suspensionis sententia, prima ut in Synodo sua Synodales designarent Testes, qui totum annum insumerent perlustrandæ Diœcesi, cujus corruptelas Provinciali & Diœcesanæ Synodo renunciarent. *Probas & honestas personas in testes publicos sive Synodales ordinare, qui per totum annum simpliciter & de plano absque ulla jurisdictione sollicitè investigent, quæ correctione & reformatione sint digna, & ea fideliter referant ad Provinciale Concilium, aut Synodum Episcopalem, ut animadversione congrua puniantur.* In formula juramenti, quod ad Concililii calcem attexitur, jubentur referre de publico quovis crimine contaminatis, adulterio, usura, concubinis. Concilium Parisiense anni 1429. non in Diœcesibus tantùm singulis jussit testes creari Synodales, sed duos ipsummet creavit ad singulos Provinciæ Episcopatus. Ita creabantur quandoque Testes hi Synodales in Concilio Provinciæ, frequentissimè autem in Synodo Diœcesana. Nonnisi ferè ex Clericis hoc Concilium designavit; aliàs sæpissimè Laici creabantur.

In Concilio Basileensi inculcata est necessitas testium Synodalium creandorum ad Synodos Diœcesanas, & copia facta est Episcopis illis revocatis alios sublegendi. Concilium Toletanum anni 1473. Censores istiusmodi duplicis generis disjunxit, alios à Concilio Provinciali creatos, qui Provinciam in omnem vigiles excubarent; alios ab Episcopo designandos in una qualibet Diœcesi, ut hi Episcopum commonefaciant, is autem in reos inquirat & animadvertat. Concilium Senonense anni 1485. coaptavit se Parisiensi anni 1429. Ejusdem quippe Provinciæ hæc erant Concilia. In Concilio IV. Mediolanensi ea diligentia pernumerata sunt officia Testium Synodalium, & quibus de rebus Episcopus ab ipsis commonefaciendus sit, ut accedere omnino nihil possit. Ex Clero omnes cooptari sancitur, ab Episcopo deliguntur, subjicitur juramentum quo constringendi sunt. In Concilio Toletano anni 1566. designati sunt testes ad omnes Provinciæ Diœceses. In Conventu denique Melodunensi anno 1579. sancitum est singulis in Diœcesibus nominandos Testes Synodales, ætate & probitate idonea: insinuatum & illis est, quæ explorare, quæ renunciare debeant Episcopis, adulteria, incestuosa conjugia, sacrilegia, concubinarum contubernia, & infanda denique flagitia, tum Clericorum, tum Laicorum omnia.

De perlustrandis, visitandisque ab Episcopo & Metropolitano Diœcesibus & Provinciis.

CAPUT LXXVII. *P. 1. l. 2. c. 43.*

De visitanda Diœcesi ac Provincia ab Episcopo, Metropolitano, Primate, per quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. De visitatione Metropolitani ex Conciliorum regulis.

II. De visitatione Exarchi, aut Primatis.

III. De visitatione Primatuum Africæ.

IV. De visitatione Episcoporum.

V. Ut B. Augustinus Diœceses suas circumlustraret.

VI. Tum Confirmatio Neophytis administrabatur.

VII. Mira descriptio visitationum B. Martini. Qui ejus comites, qui apparatus, &c.

VIII. Ingenti comitum turba succintus B. Athanasius Parochias suas obambulabat.

IX. De Visitatoribus ex officio.

X. De visitatione Episcopi in propria Civitate, juxta Chrysostomum.

XI. Quam fructuosè etiam privati ab Episcopo invisi.

XII. Monita luculentissima Ambrosii ad visitationes Clericorum.

XIII. Monita Hieronymi in eandem rem.

XIV. Mores Augustini in invisendis privatis.

XV. Mirum de sacra Virgine, quæ invisi se à B. Martino deprecata est.

XVI. Fructuosæ Theodoreti per Parochias suas obambulationes. Parochias habebat ille sibi obnoxias octingentas.

XVII. Ut hæreticorum conversioni adlaborandum sit inter visitandas Parochias.

I. NOn aliter Episcopi & Metropolitani in Ecclesiis & Provinciis suis resident, quàm in cœlis sydera, perpetuo & irrequieto cursu per eos decurrere nata. Cœlo gyroque enim à Numinis providentia sibi constituto affixa, jugi præcipitique rotatione circumferuntur, æternumque lumen & æternorum charitatis flammas latissimè spargunt. In Concilio Taurinatensi anno 397. dum excuteretur causa Arelatensis & Viennensis Episcoporum de Primatu, hoc est, de Metropolitico jure, statutum est, ut proximiores quisque eorum haberet sibi subjectos Episcopatus, circumpositasque visitaret Ecclesias. *Decretum est, ut si placet memoratarum urbium Episcopis, unaquæque de his viciniores sibi intra Provinciam vindicet civitates, atque eas Ecclesias visitet, quas oppidis suis vicinas magis esse constiterit.* Limites hìc videntur delineari non Metropoleos tantùm, sed cujusque Episcopatus, assignatis Episcopo cuique oppidis, Metropolitano autem cuique urbibus & Episcopatibus Ecclesiæ urbique suæ vicinioribus. Can. 2.

II. Possit quis & hunc Canonem eò torquere, ut Metropolitica tantùm attingantur jura, de quibus tunc controversia fiebat, eoque significetur, Metropolitani potestatis esse & officii, ut Provinciæ suæ Episcopatus circumlustret. Quod & Africanorum Canonum præsidio firmari potest. Jussit enim Hipponense Concilium, quod & aliis in Conciliis iteratum fuit, ut ab Episcopo Carthaginensi omnes Ecclesiæ circumlustrarentur, Provinciæque, ante Africæ totius Universale Concilium. *Honoratus & Urbanus Episcopi dixerunt, Et illud nobis verbo*

Conc. Afr. c. 19. Cod. Can. Eccl. Afr. c. 52.

verbo mandatum est, ut quia constitutum est in Concilio Hipponensi, singulas de more Provincias tempore Concilii visitandas esse, dignemini etiam quod hoc anno secundum ordinem distuliſtis, vel alio anno Mauritaniam Provinciam visitare, Aurelius, cujus hìc res agebatur, respondit definitum nihil esse de visitanda Mauritania, quòd & remotissima ea sit, & Barbarorum incursationibus infesta. Recepit tamen se operam daturum, ut eam lustraret: sibi etiam in animo esse plusculum præstare, quàm polliceretur. *Præstet Deus, ut ex abundanti, non pollicentes, venire possimus in vestram provinciam.* Fateor hoc quoque Canone de Visitatione agi, non tam Metropolitani in Provincia sua, quàm Primatis, seu Exarchi in Exarchatu suo. Certissimè enim Archiepiscopus Carthaginensis munere fungebatur Exarchi, & veluti Patriarchæ omnium Africæ Provinciarum. Nec dissimulat hoc loco Aurelius sui muneris esse, omnes ut Africæ Provincias obambulet, quando solas penè deprecatur visitationes Provinciarum procul dissitarum, & periculis vallatarum.

III. Sed tergiversari jam nemini fas erit in Metropolitani visitantis provinciam descriptione apud Possidium in vita B. Augustini. Ab eo enim narratur, ut Valerius Hipponensis Episcopus, Primate, hoc est, Metropolitano Numidiæ Hipponensem visitante Ecclesiam, eam captarit ansam, ut Augustinum jamdiu Presbiteratu initiatum, inaugurari ab eo faceret in Episcopum Hipponensem, qui sibi jam tum Coadjutor accederet superstiti, pòst defuncto succederet. *Ad visitandum adveniente ad Ecclesiam Hipponensem tunc Primate Numidiæ Megalio Calamensi Episcopo, Valerius Antistes Episcopis qui forte tunc aderant, & Clericis omnibus Hypponensibus & universæ plebi inopinatam cunctis suam insinuat tunc voluntatem.*

Cap. 8.

IV. Si Exarchi autem & Metropolitani Exarchatus & Provincias suas visitando circumlustrabant, eccui jam dubium esse poterit, quin & suas Episcopi Diœceses lustrarent? Perspicuè satis idem Possidius de Augustino: *Dum fortè iret rogatus ad visitandas, instruendasque & exhortandas Catholicas plebes, quod ipse frequentissimè faciebat.* Et non multò pòst de Calamensi Episcopo agens, quem suis ipse quasi manibus finxerat Augustinus in Seminario Hipponensi: *Cùm fortè unus ex iis quos de suo Monasterio & Clero Episcopos Ecclesiæ propagaverat, ad suam curam pertinentem Calamensis Ecclesiæ Diœcesin visitaret, ut quæ didicerat, pro pace Ecclesiæ, contra illam hæresin prædicaret, &c.* Istud erat enim verò Seminarium, vel Monasterium Clericorum, *Monasterio & Clero*, ubi Clericos suos Augustinus cælesti imbuebat militia, ad contundendos hæreticos, & ex oppidulis etiam, vicisque exturbandos, ubi majoris quippiam dignitatis illis accessisset.

Ibid. c. 22.

V. Augustinus ipse cùm sæpiculè ad Fussalense Castrum ventitasset, civesque ejus omnes à Donatistarum schismate ad Ecclesiam Catholicam traduxisset, proprium ibi & peculiarem Episcopum ordinari curavit: expertus non posse se, cùm is locus ad quadragesimum ab Hippone lapidem situs esset, ea diligentia eum excolere, quam novella Ecclesia desideraret. *Sed quod ab Hippone memoratum castellum millibus quadraginta sejungitur, cùm in eis regendis, & eorum reliquiis licèt exiguis colligendis, me viderem latiùs quàm oportebat extendi, nec adhibendæ sufficerem diligentiæ, quam certissima ratione adhiberi debere cernebam, Episcopum ibi ordinandum constituendumque curavi.* Usque adeo persuasum erat Augustino frequentiùs invisendas esse Episcopis Parochias suas, ut Episcoparum ipsum suum decurtari maluerit, quàm creditas sibi habere uni eas Ecclesias, ad quas non posset nisi rarò excurrere. Eadem visitationes suas alio quoque loco significatas voluit Augustinus: *Quoniam visitandarum Ecclesiarum ad meam curam pertinentium necessitate profectus sum.*

Ep. 261.

Epi. 217.

VI. Animadversa est & ab Hieronymo vetustissima consuetudo Episcoporum, in perlustrandis Parochiis suis, Ecclesiisque longinquis, ut tinctos sacro fonte à Presbyteris, ipsi Confirmationis sacramento communirent. *Non abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat.* Et mox: *Qui in viculis ac castellis, ac remotioribus locis per Presbyteros ac Diaconos baptizati, antè dormierunt, quam ab Episcopis inviserentur.* Hæc ille adversùs Luciferianos.

VII. Si de visitandis ab Episcopo Parochiis altum sit ferè apud antiquissima Concilia, sanctissimosque Patres silentium, aut rarus de iis sermo, per tria vel quatuor priora sæcula: id ex eo forsan fit, quòd rarissimæ prioribus sæculis fuerint Parochiæ ruris. Cùm inter exordia Christianæ rei non alia fuerit cujusque Diœceseos Ecclesia, quàm Cathedralis, in eam unam Episcopus curas suas omnes conferebat. At ubi pax Ecclesiæ per Constantinum obtigit, & Christiani nominis Coloniæ per Evangelicos præcones satoresque Verbi disseminari in agros, villas, vicosque cœpere: Episcopis quoque curæ fuit studia sua jam dividere & partiri, ut communis charitatis sinu novas has Christi gregis accessiones complecterentur. De B. Martino affirmat Severus Sulpitius, illum prisco & avito Episcoporum more Parochias ruris peragrasse. *Cùm ad Diœcesin quandam pro solemni consuetudine, sicut Episcopis visitare Ecclesias suas moris est, media ferè hieme venisset, mansionem ei in Secretario Ecclesiæ Clerici paraverunt.* Epist.

Præter has autem visitationes solennes & usitatas, erant & extraordinariæ quædam. Dissidentibus inter se Clericis Candacensis oppidi, in extremis finibus Turonensis Episcopatus ad Ligerim, sive potiùs ad Vigennam siti, eò se Martinus contulit, frequentissimo sanctissimoque discipulorum agmine septus, ut solebat, cùm sibi credita visitaret oppida. Audiendus hìc Severus Sulpitius: *Causa extitit, qua Condatensem Diœcesin visitaret.* Epist. *Nam Clericis inter se Ecclesiæ illius discordantibus, pacem cupiens reformare, licèt finem dierum suorum non ignoraret, proficisci tamen istiusmodi ob causam non recusavit; bonam hanc virtutum suarum consummationem existimans, si pacem Ecclesiæ redditam reliquisset. Ita profectus cum suo isto, ut semper, frequentissimo discipulorum sanctissimoque comitatu, &c.* Extremum ibi suum diem obiit Martinus, dum visitationum Episcopalium curriculum implet, & ne appetente quidem morte de charitate & sollicitudine Pastorali quidquam remittit. Comitem se non semel adjunxerat Severus Martino Parochias suas lustranti, unde & apparatum ejus oculatus testis descripsit, ex quo de sumptu conjecturam faciamus. Vili asello vectus est Christus, & hic fuit ejus splendidissimus de inani Magnatum sæculi pompa triumphus. Vili & Martinus vectabatur asello, de fastu & ipse ovans Præsulum non paucorum. His consentiebant vestes ejus, tam viles sordidæque, ut eo velut terriculamento consternati derepentè aliquando fuerint milites, equique catervatim incedentes, à quibus & insolentissima immanitate sævissimè exceptus est, non impunè tamen, cùm mox in ipsos cælestis vindicta sævierit. *Iter cum eo dum Diœceses visitat, agebamus, &c. Ubi Martinum viderunt in veste hispida, nigro pendulo Pallio circumtectum, &c. Statim eum asello suo imposuimus, &c.* Et infrà: *Quodam tempore cum Diœceses circuiret, venantium agmen incurrimus, &c.* Cùm Parochias peragraret suas Martinus, obvias ubique in vicis passim idololatriæ reliquias debellabat, & in abditissimis quibusque locis. Hæreticis ergo Augustinus cæterique Africæ Episcopi Dial.

expu-

expugnandis visitationes suas commendabant, Martinus profligandis Paganis, conciliandis sibi mutuò Clericis, moribus omnium ad pietatem traducendis. Hi scilicet sunt uberrimi Visitationum fructus.

VIII. Athanasio Parochias suas visitanti ea Arriani postea affinxere crimina, à quibus alienissimus erat Præsul longè sanctissimus. Presbyteri Diaconique, qui ejus lateribus affixi fuerant, uti & Laici bene multi innocentiam ejus prolixo & luculentissimo testimonio prosecuti sunt in Epistola super ea re ad omnes Episcopos exarata. *Ista pro testimonio loquimur, utpote qui nec longè ab Episcopo distamus, & comites ei in lustranda Mareote adhæsimus. Nunquam enim ille solus visitandi causa itinera obire solet, sed nobiscum omnibus Presbyteris & Diaconis, & populis multis. Et quia illi per omnia itinera comites fuimus, quo tempore ad nos accessit, ideo hæc vobis pro testimonio dicimus, nec poculum confractum esse, nec mensam eversam, &c.* Subscripsere ei Epistolæ Presbyteri quindecim totidemque Diaconi. Erant ergo Mareotide sola, quam tunc lustrabat Athanasius, eo numero Cleri majores, Athanasio tum comites additi, uti & Laicorum delectus non paucorum: ἀπὸ λαῶν ἱκανῶν. Præter eos qui ex ipsa Alexandrina civitate cum ipso profecti erant.

Athan. Apol. 2.

IX. Episcopalis hìc visitatio περιοδεία appellatur, quo refricatur nobis memoria Concilii & Canonis Laodiceni, quo vetatur, ne Episcopi ruri, aut vicis præficiendi ordinentur; cùm ibi potiùs constituendi sint Visitatores, περιοδευταὶ. Unde intelligitur Visitatores eos ab Episcopo delegari solitos, ad agrestes Parochias visitandas. Concilii Chalcedonensis Sessionibus duabus duo Presbyteri, iidemque Visitatores occurrunt. *Alexander Presbyter & Periodeuta. Valentinus Presbyter & Periodeuta.* Nec inscitè Zonaras opinatur hos Visitatores nulli singulari Ecclesiæ devinctos fuisse, ut cura, charitateque sua complecti omnes possent, & ad eas invisendas sæpiùs convolare.

Can. 56.

Act. 4. 10.

Chorepiscopis quoque finitimum vero est suæ regiunculæ visitationes demandatas fuisse. Sed cùm & Periodeutæ & Chorepiscopi paucis in Ecclesiis instituti fuerint, & ne in iis quidem diu viguerint, penes unum semper Episcopum fuit, & cura, & potestas potissima ac primaria visitandarum Ecclesiarum. Ne tum quidem, cùm subessent Episcopis vel Periodeutæ, vel Chorepiscopi, cessabant omnino à visitandis identidem per sese ovibus, quas ipsis Christus ut Patribus & summis Pastoribus commendasset. Apostolicæ enim successionis & dignitatis jure singulari Patres ipsi sunt, Pastores, & Medici singulorum fidelium, suæ quisque Diœceseos, nulla cujusquam exceptione. Quì possent illi Episcopatus sui tempus magna ex parte contrivisse, & nec invisisse ægros, quorum salutis procurationem in se receperunt; nec visitasse gregem à Principe Pastore Christo sibi concreditum; nec denique in conspectum venisse filiorum, quos in Christo genuerunt, & quibus mores cœlestibus his natalibus consentaneos instillare debent?

X. Moderatè quidem serviendum valetudini, sed serviendum tamen esse ab Episcopis censet Chrysostomus; quòd nisi valeant, nullas ferè possint sustinere partes officii sui, maximè vetò visitationum. *Si lectulo decumbat, quid proficere poterit, quam subire peregrinationem, quo pacto visitare Ecclesias? ποῖαν ἀποδημίαν στείλας, ποίας ἐπισκέψεις ποιήσας.* Quin & illud addit Chrisostomus inter Episcopales functiones, non aliam esse ullam, in qua plus vel momenti sit, vel laboris, vel periculi; quæ denique magis pateat calumniæ, Cùm nempe à visitante Episcopo omnes sibi despondeant non Christianæ tantùm humanitatis, sed & charitatis Episcopalis officia, sive dum valent, sive dum decumbunt. Denique non invisi se tantùm ab Episcopo, sed & persæpè invisi debere sperabant, hinc gloriolam aucupabantur; si Episcopi autem utilitati Ecclesiarum obsequentes, hos sæpiusculè, quàm illos convenirent, hinc illis conflabatur invidia, hinc obtrectatio illos, quasi adulatores arrodebat. *Aliam querelarum causam tibi patefaciam. Nam nisi quotidie Episcopus omnium domos circuierit, in hac parte vel eos superans, quibus nullum aliud studium est, quàm in foro versandi, deambulandique, hinc omnino offensiones infinitæ emergent. Neque enim ii solum qui ægrotant, sed & qui sani sunt, invisi se volunt; id quod non religionis & pietatis, sed honoris dignitatisque pari nomine plurimi sibi vendicant; ac si quem fortè contigerit ex ditioribus potentioribusque Christianis, Ecclesiæ usu lucroque communi ita urgente, ab Episcopo frequentius invisi, hic protinus Episcopus palpatoris atque adulatoris notam sibi inurit.*

L. 3. De Sacerd. c. 18.

Hinc porro liquet 1. Ab Episcopis privatim invisi solitos, non opulentos tantùm & præpotentes, sed & mediæ sortis viros, quòd omnibus ex charitate debitores essent. 2. Si paulò frequentiùs inviserentur ab iis, quos sua vel natalium dignitas, vel amplitudo extulerat, non humano eos ad id affectu raptos esse, sed publicæ Ecclesiarum utilitatis amore. 3. Si qui sæculari tumebant fastu, hinc inani jactantia efferrentur, suęque totum imputarent terrenæ celsitudini: non aliud Episcopi tamen spirabant toto pectore, quàm religionem & pietatem, quàm Ecclesiæ commodum, τὸ κοινὸν τῆς ἐκκλησίας κέρδος; ut qui eum repræsentarent, qui cœlis allapsus est Pastor, in terris conversatus, ut errantes revocaret, & in cœlum reportaret oves; qui humanæ consuetudinis officia adivit & consecravit omnia, ut quæ aliis nugatoria sunt vanitatis inanissimæ ludibria, ea Christianis, ea nobis in filios Dei initiatis, jam charitatis incitamenta, jam sanctitudinis exercitia sint.

XI. Fidelium omnium charitate stimulatus Chrysostomus, quotidianam quodammodo cum illis luctam luctabatur, ut vel retinentes impelleret, quò se à vitiis abducerent, ad virtutem incitarent. Sic fideles ille singulos, ut patrem, ut matrem, ut filios, ut fratres amplectebatur. Ita cùm illos ruri, cùm in urbe invisebat, illa ab eo explicabatur cœlestis consanguinitas, qua omnes unum in Christo, & unus Christus sumus. *Nam quæ spes nobis, si vos non proficiatis? Rursus gestire mihi videor, cùm boni quidpiam audio de vobis. Implete meum gaudium. Quod adversùs omnes decerto, hoc est, quoniam diligo, quoniam conglutinatus sum, quoniam omnia mihi vos estis, & pater & mater, fratres ac liberi.*

In Acta Apost. hom. 4.

XII. Juniorum Clericorum non ex Ambrosio viduas, virgineſque propriis in earum ædibus invisere, nisi inexorabilis eos adigat necessitas, & vel tum quoque nonnisi cum Episcopo, vel Presbyteris. Septi enim & muniti semper esse debent, adversùs maledicentiæ, aut tentationis jacula. Ne suspicionibus quidem patere debent, ne occasionibus quidem & periculis peccandi se dare. Quibus vacant horis ab Officiis divinæ psalmodiæ, eas in secessu consumere debent, in alloquendo, vel auscultando Dei verbo. Dum sacros Codices legunt, auscultant; dum orant, vicissim ipsi alloquuntur sapientiam Dei sempiternam. Quibus opera Clericorum necessaria est, ii ventitare ad eos debent, non vocare, non expectare. Ministerio enim sacro, non hominibus, sed Deo dicati sunt. *Viduarum, ac virginum domos, nisi visitandi gratia, juniores adire non est opus. Et hoc cum Senioribus, hoc est, vel cum Episcopo, vel si gravior est causa, cum Presbyteris. Quid necesse est, ut demus obtrectandi locum sæcularibus? Quam multo etiam fortes illecebra decepit? Quanti non dederunt errori locum, & dederunt suspicioni? Cur non illa tempora quibus ab Ecclesia vacas, lectioni impendas? Cur non Christum revisas, Christum alloquaris, Christum audias?*

Hom. 1. In Epist. ad Titum.

Offic. l. 1. c. 20.

Illum

Illum alloquimur, cum oramus: illum audimus, cum divina legimus oracula. Illi potius ad nos veniant, qui nos requirunt. Quid nobis cum fabulis? Miſterium altaribus Chriſti, non obſequium hominibus deferendum recepimus.

XIII. Hinc eluceſcit eſſe, ubi charitati & neceſſitati donentur viſitationes. Succinet Ambroſio Hieronymus, & præclaris non inſtruet monitis, ad has quoque partes Eccleſiaſticæ pietatis religiosè ſuſtinendas. Quantis etiam cautionibus uti par ſit, ſic ille addocet in Epiſtola ad Nepotianum. *Si propter officium Clericatus aut vidua à te viſitatur, aut virgo, nunquam domum ſolus introeas. Tales habeto ſocios, quorum contubernio non infameris. Si Lector, ſi Acolythus, ſi Pſaltes te ſequitur, non ornentur veſte, ſed moribus: nec calamiſtro criſpent comas, ſed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum ſola, ſecretò & abſque arbitrio vel teſte non ſedeas. Si familiariùs eſt aliquid loquendum, habet nutricem, majorem domus, virginem, viduam, vel maritatam. Non eſt tam inhumana, ut nullam præter te habeat, cui ſe audeat credere. Cavete omnes ſuſpiciones, & quidquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, antè devita.* Juniores Clericos inſtituebat Ambroſius, Presbyterum Hieronymus informat, qui ex officio cogebatur inviſere, in quos charitatis viſcera effunderentur. *Officii tui eſt viſitare languentes, noſſe domos matronarum, & liberos earum, & nobilium virorum cuſtodire ſecreta, &c. Conſolatores potiùs nos in mœroribus ſuis, quàm convivas in proſperis novcrint.*

Ad Epiſcopi ſui mores effingere ſe debet Parochus, & eo Parochiam ſuam animo, quo ille Diœceſin perluſtrare; eoque ſola ſtimulari animarum ſalutis charitate, invitante neceſſitate, Clericis aliis comitantibus, ut obtrectationi os obſtruatur. Ita ſtrenuè Nepotianus monenti & præcipienti obſecutus eſt Hieronymo, ut illi poſtea in cælos abrepto, ære perennius monumentum encomio ſuo extruxerit idem ipſe ſanctiſſimus Pater, ex quo hæc pauca excerpimus in rem noſtram: *Subvenire pauperibus, viſitare languentes, provocare hoſpitio, lenire blanditiis, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.*

Ibidem.

In Epitaph. Nepot.

XIV. Has eaſdem ſibi ipſe modeſtiæ & ſapientiæ regulas præſcripſerat Auguſtinus, ut nec ſolus, nec ſolas inviſeret aut alloqueretur fœminas; ut pupillos tantùm & viduas adiret, calamitate quapiam aut ægritudine mœrentes, ut imponeret eis manus, & cæleſtem opem imprecaretur; denique ut ne Monialium quidem inviſeret Cœnobia, niſi gravis urgeret neceſſitas. *Et ſi fortè ab aliquibus fœminis, ut videretur vel ſalutaretur, rogabatur: nunquam ſine Clericis teſtibus ad eas intrabat, vel ſolus cum ſolis unquam eſt locutus, niſi ſecretorum aliquid intereſſet. In viſitationibus verò modum tenebat ab Apoſtolo definitum, ut nonniſi pupillos & viduas in tribulationibus conſtitutas viſitaret. Et ſi fortè ab ægrotantibus ob hoc peteretur, ut pro eis in præſenti Deum rogaret, eiſque manus imponeret, ſine mora pergebat. Fœminarum autem Monaſteria nonniſi urgentibus neceſſitatibus viſitabat.*

Cap. 26. 27.

XV. Illud verò nemo poteſt ſatis mirari, quod de ſacra virgine narrat Severus Sulpitius, quæ ruri ſeceſſerat in privatas ædes ſuas, & ita viris omnibus inacceſſa vitam degebat, ut vel ab ipſo beato Martino non procul iter agente, & eam inviſere cupiente, ſem ſibi aliàs jucundam & honorificam, deprecata ſit tamen, ut ſeceſſus & ſilentii ſui legibus adverſam. Anceps hæſitat Severus, utrùm pluribus cumulet laudibus virginem, quæ ne in Martini quidem conſpectum venire, aut ab eo ſe inviſi voluerit: an Martinum, qui ea repulſa exhilaratus vehementer ſit, quæ non à faſtidio, ſed ab eximio & penè inaudito virginis pudore & amore ſilentii profecta eſſet. *O virginem glorioſam, quæ ne à Martino quidem paſſa eſt ſe videri! O Martinum beatum, qui illam repulſam non ad contumeliam ſuam duxit!* Quo exemplo admonentur piæ virgines omnes, vel Preſbyteros, vel Epiſcopos ipſos potiùs arcere ſuis ædibus, quàm ut eos admittant, ex quorum conturbernio obliquis ſuſpicionibus aſpergi poſſint. *Ne ad ſe improbis ſit liber acceſſus, non verentur excludere etiam Sacerdotes.*

Dial. 2.

XVI. Ad Parochiarum agreſtium viſitationes calamus revocandus jam eſt. Quam in rem affirmat Theodoretus, Marcionitas hæreticos ſuis in Parochiis diſſeminatos ſupra mille in Catholicæ fidei unitatem adgregatos à ſe fuiſſe, & cùm ſuo Cyrenſi Epiſcopatui ſubeſſent Parochiæ octingentæ, omnes inde hæreticæ inſaniæ fibras à ſe penitus evulſas eſſe. *Supra mille animas Marcionis morbo liberavi. Et octingentarum Eccleſiarum Paſtoralem curam ſortitus, tot enim Cyrus habet Parœcias, in quibus lolium nullum relictum eſt, ſed omnibus hæreticis erroribus grex noſter ereptus eſt.* Hi erant ergo fructus, hoc operæ pretium luſtrationis Parochiarum, firmari fidem orthodoxam, extirpari hæreſes, earum ſectatores in gremium Eccleſiæ recolligi. Cùm Epiſtolas ubi hæc enarrat, exararet Theodoretus, annos jam viginti ſex in tam præclara meſſe congerenda conſumpſerat, & in hoc ille uno totus erat, ut qui nec agros, nec domos ullas comparare, aut rem augere curaſſet; quin ex adverſo avitum patrimonium in pauperes erogaſſet. *Epiſcopatu tot annis geſto, non domum acquiſivi, non agrum, non obolum, non ſepulcrum; ſed ſpontaneam paupertatem amplexus ſum, & ea quæ à parentibus ad nos perveneranr, poſt illorum mortem ſtatim diſtribui.* Hac ille deſpicientia & abdicatione terrenorum omnium, eoque Apoſtolico Viſitationum & Prædicationum fervore, Parochiis quidem octingentis fidei opes & charitatis accumulaverat, ſibi theſauros congeſſerat inæſtimabiles.

Ep. 115. 81.

XVII. In Conciliis Africanis decretum fuerat, ut ſi Epiſcopi à Collegiis admoniti pigritarentur, & vicos ſibi ſubditos à Donatiſtarum contagio purgare ceſſarent: ab his Epiſcopi alii vicis eas peſtes abigerent, & ita demum illos ſuæ poſthac ditioni vendicarent. *Placuit, ut quicumque negligunt loca ad ſuam Cathedralem pertinentia in Catholicam unitatem lucrari, conveniantur à diligentibus vicinis Epiſcopis, ut id agere non morentur. Quod ſi intra ſex menſes à die conventionis non fecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipſum pertineant.* Alio verò Canone Carthaginenſi ſancitur, ut ſi quis Epiſcopus fidei Catholicæ adjunxerit agreſtem aliquam Parochiam, eamque tranquilla triennii poſſeſſione ſibi ſubjectam habuerit, ne poſthac ea poſſit ſpoliari, dum pe eo tempore viduata vacarit ſedes Epiſcopalis, cui ea Parochia parebat. *Si locum per triennium nemine repetente continuit, ulteriùs ab eo non repetatur.*

Cen. Milev. Can. 24. Conc. Afr. Can. 88. Cod. Can. Eccl. Afric. c. 121.

Conc. Carthag. Tit. 86.

CAPUT LXXVII. *P. 2. l. 2. c. 66.*
De Viſitatione Epiſcopi ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. Concentus Synodi Diœceſanæ cum Epiſcopali Parochiarum peragratione, ad confirmandos Neophytos, & explorandos mores Parochorum.

II. Jus Procurationis.

III. Quotanis perluſtrandæ erant omnes Parochiæ.

IV. Minùs frequens olim Provinciæ per Metropolitanum viſitatio.

V. Epiſcopo Parochias viſitanti comes hærebat Præfectus Regius, ut ad obſequium frangeret contumaces. Vetitum ne Præfecti Regii ſine Epiſcopo Parochias viſitarent.

VI. Parochiæ quas proprius minùs excolit Epiſcopus, viciniori Epiſcopo aſcribuntur.

VII. Meloduni ne nova Epiſcopalis ſedes erigatur, fideuter intercedit Senonenſis Archiepiſcopus, quod

quòd per ipſum non ſteterit, quominus illud oppidum viſitaret.

VIII. Nec ingraveſcens ætas, nec corporis imbecillitas à viſitandis Parochiis Epiſcopos retardat, ſaltem per ſubſtitutos viſitandis.

IX. Complurium Galliæ Epiſcoporum Apoſtolicæ Parochiarum peragrationes.

X. XI. Similiter & Angliæ Italiæque Epiſcoporum. Certa fixaque jam procurationum jura.

XII. XIII. Converſioni Infidelium ſtudere debent Epiſcopi, dum luſtrant Diœceſin. In vicinas etiam Diœceſes hunc fidei zelum propagandæ prolatare debent.

XIV. In Hiſpania nova erat viſitandarum Parochiarum neceſſitas, ut reparationes Eccleſiarum procurarentur ab Epiſcopo, ad quem ea de cauſa redibat tertia pars proventuum.

XV. Auctus ibi Epiſcopalium ſedium numerus, quo proclivior ſit Parochiarum, frequentiorque perluſtratio.

XVI. Biduum cuique Parochiæ viſitandæ impendi debet.

XVII. Variæ Conſtitutiones Conciliorum Hiſpaniæ de Procurationibus, de tertia proventuum parte reparationibus dicata, de Viſitationibus per Vicarios. Origo Viſitationum Archidiaconi, Vicarii Generalis, & Officialis.

XVIII. De Procurationibus duo quædam obſervantur.

I. USque adeo conjuncta innexaque ſibi mutuò ſunt Synodi, & Viſitationis officia, ut uno Canone functiones eas duas Epiſcopales complexum ſit Concilium Liptinenſe, nec non & Sueſſionenſe. Liptinenſe quidem cùm de Synodo verba feciſſet, illico ad Viſitationis fructus declarandos properavit in hæc verba: *Et quandocumque Jure canonico Epiſcopus circumierit Parochiam ad confirmandos populos, Presbyter ſemper paratus ſit ad ſuſcipiendum Epiſcopum, cum collectione & adjutorio populi, qui ibi confirmari debet, &c. Et ut Epiſcopus teſtis ſit caſtitatis, & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius.* Hinc inſtituta potiſſimùm conjici poſſet Viſitatio Epiſcopalis, ad inungendas ſacro Chriſmate frontes Neophytorum ruri; quanquam ea occaſione data Epiſcopus diligenter inquirat in vitam moreſque Presbyterorum, quò etiam Synodi collimant.

II. Poſſet quis hæc verba Liptinenſis Canonis, *cum collectione & adjutorio populi*, trahere ad procurationes, atque ad jus illud quo Parochi Epiſcopum viſitantem cum comitatu ſuo alere & ſuſtentare tenentur. Nec immeritò ſanè. Si quid enim reſideret ſcrupuli, id Sueſſionenſe exemit Concilium, aliquantò apertioribus his verbis, quibus & Abbates ipſi eadem neceſſitate procurandi Epiſcopi conſtringuntur. *Et quando jure canonico Epiſcopus circumit Parochiam ad confirmandum populum, Abbates & Presbyteri parati ſint ad ſuſcipiendum Epiſcopum in adjutorium neceſſitatis.* Unde facilè intelligitur his verbis, *jure canonico*, ab utroque Concilio uſurpatis, jus Procurationum voluiſſe hæc Concilia fixum & inconcuſſum poſthac conſtare, ut cui priſci Canones ſuffragarentur.

III. Qua utriuſque hujus Concilii decreta compendiariè conſtrinxit Epiſtola ſanctiſſimus Epiſcopus Bonifacius, de Procurationibus ſilet ille quidem, at diſertis verbis inculcat ſingulis annis Parochias omnes ab Epiſcopo obambulandas eſſe. *Statuimus ut ſingulis annis unuſquiſque Epiſcopus Parochiam ſuam circumeat, populum confirmare, & plebem docere, & inveſtigare & prohibere paganas obſervationes, & omnes ſpurcitias Gentilium.* Ubi perſpicis Epiſcopis Parochias viſitantibus ex officio incumbendum eſſe, non modò ut infantes ungant, aut in Parochos cenſuram diſtringant, & Abbates, ſed etiam ut plebes ſalubertimæ rivulis doctrinæ recreent, ſuperſtitiones veſtigent & expungant omnes, & impuniùs ruri graſſantes perverſitates non paucas.

IV. De viſitanda autem per Metropolitanum Provincia nec verbum fecit ullum aut Bonifacius in hac Epiſtola, aut Liptinenſe, vel Sueſſionenſe Concilium. Jubetur tantùm Metropolitanus pervigil excubare in Suffraganeos, eorum acuere zelum, excitare torporem, urgere ad Synodos annuas, non ope, non conſilio, non re ulla eis deeſſe, ubi in difficultates incurrunt, quæ ſibi ſint inexpugnabiles: ſicut & in ſummi Pontificis ope perfugium paratum eſt omnibus Metropolitanis, quorum conſiliis obex objicitur quiſpiam inſuperabilis. *Statuimus, quod proprium ſit Metropolitano, juxta Canonum ſtatuta, ſubjectorum ſibi Epiſcoporum inveſtigare mores; & ſollicitudinem circa populos, quales ſint, &c. Omnes Epiſcopi debent Metropolitano, & ipſe Romano Pontifici, ſi quid de corrigendis populis apud eos impoſſibile eſt, notum facere, & ſic alieni erunt à ſanguine animarum perditarum.* Ibidem.

V. Reflectenda nunc oratio eſt rurſum ad viſitationes Epiſcopi, cui videtur Comes regionis, aut Præfectus Regius ſocius acceſſiſſe, ut ad exitum perducerentur conſilia & ſtatuta ejus, adminiculante Regia authoritate. Ita enim Canon Liptinenſis: *Decrevimus quoque, ut ſecundum Canones, unuſquiſque Epiſcopus in ſua Parochia ſollicitudinem gerat, adjuvante Gravione, qui defenſor Eccleſiæ ejus eſt, ut populus Dei paganias non faciat, &c.* Id ſibi ſumpſerant Judices publici, Præfectique, ut illa ipſa loca ab Epiſcopis viſitari ſolita viſitarent ipſi ſeorſim ſoli, & aliquid penſionis corraderent. Eam proterviam damnavit Concilium Cabilonenſe anni 650. nec copiam fecit Magiſtratibus Parochias aut Cœnobia adeundi, niſi ſi quando ab Abbatibus & Parochis invitarentur. *Pervenit ad Sanctam Synodum, quod Judices publici, contra veteranam conſuetudinem, per omnes Porochias & Monaſteria, quæ mos eſt Epiſcopis circuire, ipſi illicita præſumptione videantur diſcurrere: etiam & Clericos, vel Abbates, ut eis præparent, invitos atque diſtrictos ante ſe faciant exhiberi; quod omnimodis nec religioni convenit, nec Canonum permittit authoritas.* Can. 5. Chalon. Can. 11.

VI. Stringenda nobis pauca ſuperſunt de Archiepiſcopi hujus Bonifacii Viſitationibus. Parochias aliquas propriorum Epiſcoporum incuria ſqualentes peragraverat ipſe excolueratque. Veternum tandem excuſſit Epiſcopus, Parochiaſque ſuas ſibi reſtitui voluit. At illas certè Gregorius II. Papa Bonifacio adjudicavit, qui cura, labore & ſollicitudine Epiſcopali earum ſe Paſtorem & Parentem præſtitiſſet. *Porro pro Epiſcopo illo, qui nunc uſque deſidia quadam in eadem gente prædicationis verbum diſſeminare neglexerat, & nunc ſibi partem, quaſi in Parochiam defendit, Carolo excellentiſſimo filio noſtro Patricio ſcripſimus, ut eum compeſcat.* Greg. II. Epiſt. 8. ad Bonif.

VII. Bona fide confitebatur Leo Senonenſis Metropolitanus aliam Meloduni excitari poſſe Epiſcopalem ſedem, ſi per ſeſe, aut per delegatum à ſe Vicarium illam viſitare Eccleſiam ſuperſediſſet, quo graviter peccatum à ſe fuiſſet in Canones. Sed ſumma fiducia, & Epiſcopali prorſus conſtantia Regi Childeberto affirmavit, non paſſurum ſe unquam, ut ita truncaretur Diœceſis ſua: cùm nemini non exploratum eſſet, Childebertum ipſum Regem remoras objeciſſe, ne eas Parochias adire & luſtrare poſſet, quòd ejus ditioni ſubeſſet Melodunum, Agendicum verò Senonum Theodeberto: *Nunquam ſuſpicari aut credere potuimus, quòd hanc aut Ordini veſtro, aut etiam temporibus veſtris velletis injuriam generari, ut Diœceſin noſtram à Deo nobis commiſſam & uſque nunc Pontificali ordine, Deo propitio cuſtoditam, tanquam negligentes ac deſides, ad alterius permittamus poteſtatem tranſire, &c. Cuſtodite quæſo, ſtatuta Patrum, & Canonum* Conc. Gall. Tom. I. pag. 258.

ſeveritate conſtricti, &c. Quod ſi fortaſſe ob hoc alterum Epiſcopum ſibi fieri rogant, quia nos intercluſis itineribus ad eos nec Viſitatorem mittere poſſumus, nec venire: iſta culpa nos non reſpicit. Quia ſi iter à veſtra parte, ſicut optimè noſtis, intercluſum tanto tempore non fuiſſet, quamvis ſenes aut infirmi, populum nobis Eccleſiaſtica diſciplina commiſſum requirere potueramus, aut certè Viſitatorem, ſicut Canones ſtatuunt, deſtinare. Denique magni & intrepidi animi vir excommunicationis tela intentat, tum ordinatoribus novi Epiſcopi Melodunenſis, tum ordinato ipſi, ſi quod ejuſmodi facinus moliantur, donec res ad Romanum Pontificem, vel ad Concilium referatur. *Uſque ad Papæ notitiam, vel Synodalem audientiam.*

VIII. Eminent hìc non pauca memoratu digniſſima. 1. Tametſi Parochiæ imperio ſubeſſent Regis alterius, eas tamen ab Epiſcopo proprio viſitatas fuiſſe, recolligente & conglutinante Chriſti imperio, quidquid hominum cupiditas diſſecuit. 2. Ne tum quidem Epiſcopos à viſitationibus feriatos fuiſſe, cùm vel ætatis excuſatione uti poterant, vel infirmitatis. *Quamvis ſenes, aut infirmi.* 3. Ubi per ſeſe non poterant, per delegatos à ſe Vicarios, curæ illis fuiſſe, ut Parochias viſitarent, atque ita legibus canonicis ſatisfacerent. 4. Ex incuria & inertia Epiſcopi contingere poſſe, ut ſuæ illi adjudicentur Parochiæ, & Epiſcopo ei addicantur, qui dum oves deſtitutas, convulſas, diſperſas curat, recolligit, fovet, earum ſe germanum oſtentat Paſtorem.

Hiſt. l. 5. c. 5. De gloria. Confeſſor. c. 59. 106.

IX. Pappoli Lingonenſis Epiſcopi viſitationes à Gregorio Turonenſi memoratæ ſunt. *Dum Diœceſes ac villas Eccleſiæ circumiret.* Itemque Trojani Epiſcopi Santonenſis: *Si novum, ut aſſolet, amphibolum induiſſet, cum quo proceſſurus Diœceſin circuiret, fimbria hujus veſtimenti à diverſis diripiebantur: ſalubre omnis homo computans, quidquid ab eo rapere potuiſſet.* Itemque Merovæi Epiſcopi Pictavienſis: *Ecce Merovæus hujus urbis Epiſcopus non eſt coram, eò quòd illum cauſa viſendarum Paræciarum elongaverint.* Memorat & B. Avitus perluſtrata à ſe Cœnobia: *Monaſteriis Grencenſibus occupatus, aliquandiu jam habitaculo civitatis abfueram.* Nec excidere ſibi paſſus eſt B. Audoenus B. Eligii Noviodunenſis Epiſcopi obambulatas Parochias, immo & peragratas Apoſtolico zelo circumjacentes Provincias, Flandriam, Friſiamque, aliaſque eo tractu, à Sole juſtitiæ Chriſto necdum radiis ſupernæ Veritatis perfuſas, quarum Eligius eo ſe Paſtorem eſſe nomine interpretatus eſt, quòd nec proximiorem, nec alium quemquam haberent. *Paſtoris cura ſollicitus luſtrabat urbes, vel municipia circumquaque ſibi commiſſa: ſed Flandrenſes, Andoverpenſes, Friſones & Suevi & Barbari, quique circa maris littora degentes, quos velut in extremis remotos, nullus adhuc prædicationis vomer impreſſerat, &c.*

Epiſt. 65.

Vitæ ejus L. 2. c. 3.

X. Ad Apoſtolorum enim normam exigendæ erant Epiſcopales viſitationes, ut eorum non locum tantùm, ſed & virtutes obtinerent. Atqui Apoſtoli æſtu quodam & irrequieto charitatis decurſu orbem totum peragrabant, non modò ut recentibus Eccleſiis novum robur adderent, ſed etiam ut novas Eccleſias excitarent. Id Beda viſus eſt innuiſſe in encomio ſanctiſſimi Epiſcopi Ceaddæ, qui ut propiùs abeſſet ab Apoſtolis, ut eorum in veſtigia inſiſteret, pedibus Parochias ſuas obambulabat. *Conſecratus in Epiſcopum Ceadda, maximam mox cœpit Eccleſiaſticæ veritati & caſtitati curam impendere; humilitati, continentiæ, lectioni operam dare: oppida, rura, caſas, vicos, caſtella propter evangelizandum non equitando, ſed Apoſtolorum more, pedibus incedendo, peragere.*

L. 3. c. 28.

Sed ab eodem Gregorio juvabit & Theodori Cantuarienſis Archiepiſcopi in omnem Angliam ſparſas viſitationes accepiſſe. Simillimum veri eſt, Apoſtolica illum potiùs delegatione totam perluſtraſſe Angliam, quàm poteſtate ſola Metropolitani, alterius earum Provinciarum & Metropoleon, quæ Angliæ imperitabant univerſæ. Referri tamen forſan ea utcumque poterunt ad viſitationes Metropolitani, Provinciam luſtrantis. *Moxque peragrata Inſula tota, quaquaverſum Anglorum gentes morabantur, nam & libentiſſimè ab omnibus ſuſcipiebatur atque audiebatur, rectum vivendi ordinem, ritum celebrandi Paſchæ canonicum diſſeminabat.*

L. 4. c. 2.

XI. Nec Epiſcoporum Italiæ tepebat zelus viſitandarum Parochiarum, ut author eſt Gregorius Magnus de B. Redempto Epiſcopo, qui diebus in Apoſtolicas curas diſcurſationeſque abſumptis, noctes pervigiles ducebat ad tumulos Martyrum. *Quadam die dum Parochias ſuas ex more circuiret, pervenit ad Eccleſiam B. Eutychii Martyris. Adveſperacente autem die ſtratum fieri ſibi juxta ſepulcrum Martyris voluit, atque ibi poſt laborem quievit, &c.* Eodem referente Gregorio, ab Eccleſiæ Romanæ Diacono patrimonii B. Petri rectore in Sicilia modus præſtitutus fuerat expenſis Parochiarum Epiſcopos viſitantes procurantium, & ita res temperata, ut ipſi acquieſcerent Epiſcopi. Reſcribens Gregorius ad Epiſcopos Siciliæ hortatus eſt, ut ei ſe diſpoſitioni accommodarent, & ne Parochos gravarent. *Relatum eſt nobis per ſervum Dei Diaconum, qui jam tunc Eccleſiaſtici patrimonii curam geſſit, fuiſſe diſpoſitum, ut Sacerdotes per univerſas veſtras Diœceſes conſtituti, quoties ad conſignandos infantes egredimini, ultra modum gravari minimè debuiſſent: ſumma enim præfixa fuerat, vobis, ut audio, conſentientibus, quæ ab eiſdem Sacerdotibus pro labore Clericorum dari debuiſſet. Atque hoc quod tunc placuit, ſicut nunc dicitur, minimè cuſtoditur. Unde fraternitatem veſtram admoneo, ut ſubjectis veſtris graves non ſtudeatis exiſtere; ſed ſi quæ ſunt gravamina, temperetis, quia nec ab eo quod ſemel definitum eſt, deflectere debuiſtis.*

Dialog. l. 3. c. 38.

Reg. l. 11. Epiſt. 22.

XII. Non poſtrema illa quidem eſt Epiſcoporum Eccleſias viſitantium cura, ut Confirmationis ſacramenta diſpenſent, ut innuebat Gregorius: *Ad conſignandos infantes.* Utque rurſus tradit in Epiſtola ad Epiſcopum Italiæ, infirma atque etiam ægra valetudine utentem, quem tamen excitat ad Eccleſias pro virium ſuarum modo viſitandas, & conſignandos parvulos. *Eccleſiis ad quas ſine labore poteſtis accedere, officium viſitationis impendite, ut qui baptizantur, inconſignati non debeant remanere.* Sed nec ipſe diſſimulat, à viſitantibus Epiſcopis debellandas eſſe idololatriæ, aut hæreticæ perfidiæ reliquias, & his trophæis Apoſtolicas innovari debere victorias. Vide enim ut aſper & minax Epiſcopos laceſſat Sardiniæ, qui ne Eccleſiæ quidem ſubditos & mancipia Chriſto adgregare curaſſent. *Accidit aliud valdè lugendum, quia ipſos ruſticos, quos habet Eccleſia tua, nunc uſque in infidelitate remanere, negligentia fraternitatis veſtræ permiſit. Et quid vos admoneo, ut extraneos ad Deum adducatis, qui veſtros ab infidelitate corrigere negligitis? Unde neceſſe eſt, vos per omnia in eorum converſionem vigilare. Nam ſi cujuslibet Epiſcopi in Sardinia Inſula Paganum ruſticum invenire potuero, in eundem Epiſcopum fortiter vindicabo.*

L. 1. Ep. 41. L. 8. Ep. 4.

L. 3. Ep. 21.

XIII. Exæſtuare debet Epiſcopalis charitas, & excurrere in circumjacentes, in procul etiam jacentes regiones, ut Evangelicæ fidei ſplendor quoquo verſum effundatur. Certiſſimæ ejus regulæ contemplatione Gregorius Reges ipſos Galliæ querimoniis ſuis laceſſivit, quòd eorum Epiſcopi pigreſcerent, nec Anglorum ſibi vicinorum procurandæ ſaluti operam darent, quaſi inertia ſua non eos perderent, quos diligentia ſervare potuiſſent. *Pervenit ad nos Anglorum gentem ad fidem Chriſtianam, Deo miſerante, deſideranter velle converti; ſed Sacerdotes veſtros è vicinio negligere, & deſideria eorum ceſſare ſua adhortatione ſuccendere, &c. Pervenit ad nos Anglorum gentem, Deo annuen-*

L. 1. Ep. 58. 59.

annuente, velle fieri Christianam; sed Sacerdotes qui in vicino sunt, Pastoralem erga eos sollicitudinem non habere. Quo manifestum est Pastoralis esse Episcoporum sollicitudinis, ut ad fidem adducere laborent, non suæ tantùm in Diœceseos finibus Infideles, sed & non longè, aut etiam longè dissitos.

XIV. Conveniendæ jam aliquando tandem nobis sunt Hispaniæ, ubi novo stimulo agebantur Episcopi ad visitandas Parochiarum Ecclesias, quarum reparationi invigilandum eis erat, quòd apud eos deponeretur tertia illa pars proventuum sacrorum, quæ reparandis Ecclesiis dicata erat. Ita perspicuè liquet ex Concilio Tarraconensi, cujus statuto urgentur Episcopi, ad Ecclesias suas
Can. 8. omnes quolibet anno visitandas. *Multorum casuum experientia magistrante, reperimus nonnullas Diœcesanas esse Ecclesias destitutas; ob quam rem id hac constitutione decrevimus, ut antiquæ consuetudinis ordo servetur, & annuis vicibus ab Episcopo Diœcesano visitentur; & si qua fortè Basilica reperta fuerit destituta, ordinatione ipsius reparetur. Quia tertia ex omnibus per antiquam consuetudinem ut accipiatur ab Episcopis, novimus statutum.*

XV. In Concilio Lucensi adauctus est numerus Episcopatuum in Lusitania & Gallæcia, hoc potissimùm consilio, ut quolibet anno suas singuli Parochias possent Episcopi obambulare: quod hactenus ne potuissent, effecerat eorum amplitudo. *Quia in tota Gallæciæ regione spatiosæ satis Diœceses à paucis Episcopis tenentur: ita ut aliquantæ Ecclesiæ per singulos annos vix possint à suo Episcopo visitari.*

XVI. In Concilio II. Braccharensi jussi sunt Episcopi, primum quo quamlibet Parochiam visitant, diem impendere examinandis moribus Clericorum, & qua ab ipsis ratione vel administrentur Sacramenta, vel Psalmodiæ sacræ officia celebrentur. *Placuit ut per singulas Ecclesias Episcopi per Diœceses ambulantes, primùm discutiant Clericos, quomodo ordinem baptismi teneant, vel Missarum, & quæcumque officia in Ecclesia peragantur.* Dies altera dicanda est rigandæ in aures animosque fidelium doctrinæ Catholicæ, tum circa fidei orthodoxæ placita, tum in moribus ad pietatem aptandis. *Postquam in his suos Clericos discusserint, vel docuerint Episcopi, alia die convocata plebe ipsius Ecclesiæ, doceant illos, ut errores fugiant idolorum, vel diversa crimina, id est, homicidium, adulterium, perjurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera, aut quod nolunt sibi fieri, non faciant alteri, &c. Et sic postea Episcopus de Ecclesia illa proficiscatur ad alteram.* Atque ita duo saltem dies Episcopo in unaquaque Parochia conterendi erant.

XVII. Canone proximo ejusdem Concilii Braccharensis II. vetantur Episcopi præter Cathedraticum, quidquam ex Ecclesiis, quas perlustrant, exigere, erat autem ea summa nummorum duorum: vetantur & quidquam delibare de tertia parte proventuum & oblationum, quòd ea in sarta tecta Ecclesiarum, & in lampades sacras expendenda sit. De Cathedratico uberiùs nos suo &
Can. 2. proprio loco. *Placuit ut nullus Episcoporum, cùm per suas Diœceses ambulant, præter honorem Cathedræ suæ, id est, duos solidos, aliquid aliud per Ecclesias tollat, &c.*

A Concilio autem Toletano confirmata rursus est illa lex Ecclesiæ perantiqua, ut Parochias omnes quilibet quolibet anno Episcopus perlustraret; ut rationes illi redderentur tertiæ partis in reparationes absumendæ, ut in reparationes ipsas inquireret, ut denique censum ageret Clericorum. Si per occupationum autem, aut per ægritudinum molestias Episcopo non liceat, ut Diœcesin ipse suam perlustret, delegandi ab eo sunt idonei Presbyteri, vel Diaconi, quos ad consortium aliquod
Can. 16. ascisceere possit & curæ, & potestatis suæ. *Episcopum per cunctas Diœceses Parochiasque suas, per singulos annos ire oportet, ut exquirat, quo unaquæque Basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus, explere nequiverit, Presbyteros probabiles, aut Diaconos mittat, qui & reditus Basilicarum, & reparationes, & ministrantium vitam inquirant.* Hinc pronum est concludere, moris necdum fuisse, ut à Vicariis Generalibus, vel ab Archidiaconis, vel denique ab Officialibus Diœceses visitarentur; quin & horum omnium visitationibus aditum aperuisse istiusmodi Canones, ubi Episcopis permittebatur aut ægrotantibus, aut aliàs occupatissimis, ut per Presbyteros & Diaconos eo munere fungerentur.

In Concilio Toletano VII. ut sedarentur Parochorum querelæ in Provincia Gallæciæ, cujus Ecclesias visitationum impensis penè exhausisse Episcopi dicebantur: constitutum est, ut ne ejus Provinciæ Episcopi à Parochiis, quas visitarent, quidquam emungerent, præter duos Cathedratici nummos, juxta decretum alterius Concilii Braccharensis: ita ut ne ei quidem exactioni subessent Monasteria. Denique ne plures in comitatu Episcopus haberet, quàm quinque equos, nec ultra unum diem moras trahere posset in quaque Parochia. *Hi Pontifices Parochianas Ecclesias prægravantes, dum in exactionibus superflui frequenter existunt, penè usque ad exinanitionem extremæ virtutis, quasdam Basilicas perduxisse probantur. Ne ergo id fiat, non amplius quàm duos solidos unusquisque Episcoporum præfatæ Provinciæ per singulas Diœceses suæ Basilicas, juxta Synodum Braccharensem, annua illatione, sibi expetat inferri; Monasteriorum tamen Basilicis ab hac solutione pensionis sejunctis. Cùm verò Episcopus Diœcesin visitat, nulli præ multitudine onerosus existat; nec ullquam * quinarium numerum evectionis excedat, aut amplius quàm una die per unamquamque Basilicam remorandi licentiam habeat.* Can. 4.

* quinquagenarium.

XVIII. Permagni profectò interest duo quædam in hunc Canonem observari. Primum est Cathedraticum illud, seu duos nummos, quos exprimebat Episcopus ab omnibus Ecclesiis visitandis, longè aliud fuisse atque procurationes, quibus non aliud quàm necessariæ expensæ obiter perlustranti & prætervolanti Episcopo suppeditantur. Diversissima sunt ex hoc Canone duo illa jura. In primo enim est *annua illatio*, seu Pensio. In secundo impendia sunt, quæ non fiunt nisi reapse visitante Episcopo. Denique in Provincia tum Gallæciæ ultra duos nummos augeri prohibetur id jus. Huic rei aliquid præsidii accedet à Concilio Emeritensi, cui placuit, ut Parochi, Abbates, Diaconi visitantem Episcopum necessario sumptu levarent, nec locus est posthac immunitatibus antè impetratis ab Episcopis qualibuscumque. *Dignè* Can. 11.
eum suscipiant, & prout habuerint, aut ratio permiserit, illi præparent quæ fuerint necessaria.

Alterum illud rursus observandum venit, pro quinque equis in comitatu Episcopi, quinquaginta quibusdam Codicibus haberi. Cui lectioni hæsisse, & authoritatem addidisse videtur Alexander III. quòd is numerus equitum sui sæculi opibus luxuique magis concineret, quàm scopo Concilii Toletani, Canonique, quo inopia Parochiarum levabatur. Copiosissimè infra de ea re & de eo numero disceptabitur. Hìc necessariò subjicienda verba ipsa Concilii Lateranensis III. sive Can. 4.
Alexandri III. qui ei præerat. *Statuimus quod Archiepiscopi Parochias visitantes, pro diversitate Provinciarum & facultatibus Ecclesiarum, quadraginta vel quinquaginta evectionis numerum non excedant. Episcopi viginti vel triginta non excedant. Archidiaconi quinque aut septem.*

CAPUT LXXIX. *P. 3. l. 2. c. 68.*

De Visitatione Episcoporum & Archiepiscoporum, & de Synodo quæ habebatur in Ecclesia ipsa quæ visitabatur, ab anno octingentesimo ad millesimum.

I. Visitandæ necessario erant Parochiæ omnes, ut publica crimina pœnitentiis publicis expiarentur.

II. Singulis annis Parochiæ prorsus omnes à visitante Episcopo perlustrandæ erant.

III. Administranda tum Confirmatio.

IV. Levationi & solatio pauperum studendum erat.

V. Cavendum, ne gravarentur Parochi.

VI. Varia in eam rem Conciliorum statuta.

VII. Præfectus Regius comitabatur Episcopum, ut statutorum executioni instaret.

VIII. In obambulandis Parochiis Conventus mixtos indicebat Episcopus, ubi jus diceret, causas dirimeret.

IX. Synodus ea erat desultoria.

X. De Testibus Synodalibus. Summa Capita inquisitionum Episcopalium, ad investigandas Parochiæ cujusque pravitates.

XI. Visitationes Metropolitanorum in Oriente prohibitæ.

XII. His verò tribus sæculis in Occidente minùs visitatæ.

XIII. Ubi necesse sit, ut Episcopus suas ipse partes visitandi impleat.

I. IN visitandis maximè Parochiis suam explicasse Episcopos jurisdictionem, locupletissimus testis affirmat in Capitularibus suis Carolus Magnus. Tum enim potissimùm sævit eorum zelus in homicidas, incestuosos, adulteros, & in omnes denique publicis criminibus illaqueatos. *Ut Episcopi circumeant Parochias sibi commissas, & ibi inquirendi studium habeant, de incestu, de parricidiis, fratricidiis, adulteriis, cenodoxiis, & aliis malis, quæ contraria sunt Deo, &c.* Conc. Gall. To. 2. p. 248.

II. Cùm publica enim crimina omnia judicio & censuræ Episcopi integra servarentur, nec ea expiarentur nisi pœnitentia publica; consentaneum erat, ut perlustraret ipse ditionem suam omnem, & in reos inquireret. Patuit illud quidem suprà, à Parochis Decanisque Ruralibus intra quindecim dies pœnitentiæ publicæ subjiciendos fuisse, quicumque se gravioribus his piaculis contaminassent; aut si minùs morigerarentur, cœtu fidelium ejiciendos. Patuit & illud, incunctanter ab illis commonendum fuisse Episcopum de atrocibus quibusque flagitiis, quæ in singulis Parochiis patrarentur. Patuit denique, ubi Parochi ad annuas Episcopi Synodos confluebant, adducere eos secum debuisse publicorum scelerum reos, suppetias etiam ferentibus Comitibus. Verùm cùm & præ cæteris necessaria, & tamen operosissima esset horum flagitiorum animadversio, gravissimisque vallata difficultatibus, quibus superandis rariùs pares essent, vel Parochi, vel Comites: operæ pretium erat, ut prosiliret Episcopus ipse, & has pestes in suis usque latibulis insectaretur ac perdomaret. Ad id verò conducibile in primis erat, ut Parochias omnes quotannis obambularet. *Statuimus, ut singulis annis unusquisque Episcopus Parochiam suam sollicitè circumeat, populum confirmare, & plebes docere, & investigare & prohibere paganas observationes, divinosque, vel sortilegos, & auguria, filacteria, incantationes, vel spurcitias Gentilium studeat.* Et rursus alibi in iisdem Capitularibus, ut anno quolibet omnes prorsus Parochiæ visitentur. *Placuit ut unusquisque Episcopus per singulos annos cunctas Diœceses Parochiasque suas circuire non negligat, confirmando, docendo, singulaque quæ necessaria sunt, restaurando, & corrigendo prout melius valuerit, reformare satagat.* Capit. Car. Mag. l. 7. c. 94. 95. 109. 365.

III. Plurimum quoque erat momenti in administrandæ Confirmationis necessitate, ad annuas præscribendas omnium Parochiarum visitationes. Rem enim periculi plenissimam esse, & in gravi culpa tum Episcopos, tum Diœcesanos fore, omnibus compertissimum erat, si qui nondum susceptæ Confirmationis præmorerentur. *Ut omnes maximam curam habeant, ne sine Confirmatione Episcopi quis vitam finiat, animaque periclitetur.* Et alibi: *Adnuntient Presbyteri populis, ut quàm citius potuerint, suos infantulos ad confirmandum Episcopo præsentare faciant.* Capitul. l. 6. c. 84.

IV. Sublevandis quoque pauperum & calamitosorum ærumnis opportunissimæ erant frequentes Episcoporum visitationes. Authores enim & conscii ipsi calamitatum & vexationum omnium, sibi aliisque non immeritò videri poterant, si pro potestate & pro officio suo cùm possent, eis malis medicari cessarent. *Ut unusquisque Episcopus semel in anno circumeat Parochiam suam. Noverint sibi curam populorum & pauperum in protegendis ac defendendis impositam. Ideoque dum conspiciunt Judices ac Potestates, pauperum oppressores existere, priùs eos sacerdotali admonitione redarguant, & si contempserint emendari, eorum insolentia Regis auribus intimetur; ut quos sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, regalis potestas ab improbitate coerceat.* Addit. l. 3. c. 65.

V. Excerptus est autem hic postremus Canon ex Concilio Arelatensi VI. quod extremo anno vitæ & Imperii Caroli Magni habitum est anno 813. In Concilio Cabilonensi quod eodem anno habitum est, laboratum est, ut ne Episcopi, quorum est oppressis adesse & opitulari, opprimerent ipsi Parochias, iniquis & gravibus inter visitandum exactionibus. *Cavendum est, ne cum Episcopi Parochias suas peragrant, quandam non solùm erga subditos, sed erga socios tyrannidem exerceant: nec quod absit, cum charitate, sed quadam judiciaria invectione stipendia ab eis exigant.* Can. 17. Can. 14.

VI. Disertè, ut vides, spontaneæ hæ insinuantur fuisse largitates, non ex necessitate, sed ex charitate profectæ: *Cum charitate.* Dum Diœceses peragrant Episcopi. Ne exundant ergo quidquam vel à Parochis, vel à Parochianis, quod onerosum & grave sit. *Et si quando eis ad peragendum ministerium suum, à fratribus, aut à subditis aliquid accipiendum est, hoc summopere observare debent, ne quem scandalizent, aut gravent.* Eo denique æquabili modo & temperamento suadet hoc Concilium uti Episcopos, ut solas visitationis expensas à Parochis accipiant, si minùs pares ipsi sint iis ferendis; meminerintque imitandum sibi propositum esse Apostolum Paulum, qui manibus ipse suis vitam tolerabat, ne cui gravis esset. *Tanta ergo in hac re discretio tenenda est, ut & verbi Dei Prædicator sumptus, ubi proprii desunt, à fratribus accipiat, & iidem fratres illius potentia non graventur: exemplo Apostoli Pauli, qui ne quem gravaret, arte & manibus victum quærebat.* Ibidem.

Concilii VI. Parisiensis Patres non certum tantùm modum voluere ab Episcopis poni suis expensis, ne Parochis onerosi essent; sed & prohibuere, ne quid acciperent de ea decimarum & oblationum per singulas Parochias quarta parte, quam illis antiqui Canones adjudicaverant; sed ut eam largirentur in Ecclesiarum & pauperum necessitates dispensandam: nisi non suppeteret eis aliunde, unde necessarium sumptum facerent. Plura nos de his alibi. Can. 31.

VII. Sancit Herardus Archiepiscopus Turonensis, ut annis singulis universæ Parochiæ visitentur: *Ut omni anno Parochias Episcopi gyrent, & ut Presbyteri rationem ministerii sui, ac creditorum omnium ipsi reddant.* Sed est & aliud, quod ab Cap. 76.

Hinc-

Hincmaro Remensi addiscamus. Videlicet ministrum quempiam Comitis, seu Præfecti Regii adjunxisse se socium Episcopo visitanti, ut Regia authoritas Episcopali accederet, & incestuosos, omnesque adeo enormibus flagitiis infamatos publicæ cogeret pœnitentiæ labores subire. Id Episcopi duarum Provinciarum ad Carisiacum congregati ad Ludovicum Germaniæ Regem perscripsere. Ingenio, zelo & authoritate præerat Hincmarus ei Concilio, cui & calamum suum commodavit, ad monita illa vehementissima exaranda ad Regem Ludovicum. *Ut Episcopi quietam libertatem suas Paræcias circumeundi, & prædicandi, & confirmandi, atque corrigendi habeant, ordinate. Ut Missus Reipublicæ, id est, Minister Comitis, cum ipsis, si jusserint, eat, qui liberos homines incestuosos, si per admonitionem Presbyterorum venire ad Episcopum noluerint, eos ad Episcopi placitum venire faciat, commendate.*

Hincmar. To. 2. pag. 31.

Non de quibuslibet, sed de *liberis hominibus* hìc agitur. Contrà autem in Canone Concilii Suessionensis II. permissione etiam Regia finebantur Episcopi agricolas & rusticos publico crimine irretitos corporalibus addicere pœnis, & vel invitos pœnitentiæ subjicere publicæ, prohibitis eorum dominis, ne huic Episcopali jurisdictioni sacræ obstreperent. Hinc perspicuum est summa illa authoritate munitum fuisse Episcopum in rusticos, at in liberos homines sociam illi accedere debuisse Regii ministri operam.

VIII. In iisdem rursus Hincmari verbis observandum est, ab Episcopo visitante convocatos fuisse Conventus mixtos, in quos Clerici, Nobiles, Laicique cæteri ejus regiunculæ convenirent, & in commune deliberarent, de revocanda ad integritatem pristinam tum disciplina morum, tum Republica universa. Hos Conventus designat Hincmarus, ubi ad eos ait deduci debere vel trahi à ministro Regio incestuosos & sceleros os omnes publicos. *Eos ad Episcopi placitum venire faciat.* De hujusmodi rursum Placito, seu Conventu Concilium Triburiense id statuit, ne ubi ab Episcopo fuerit convocatum, possit Comes aliud congregare, sed advolet ipse cum plebe ad Episcopi Placitum. *Cum Episcopus Episcopatum circumeundo perrexerit, & Placitum canonicè constitutum decreverit, populumque sibi creditum illic invitaverit, &c. Comes ipse, itemque populus post Episcopum festinè pergant, &c.*

ap. 9.

IX. Quod hìc Placitum, Synodus dicitur in Formula Visitationum, quam ad nos transmisit Regino. Properabat Archidiaconus, vel Archipresbyter biduo triduove antequam Episcopus ad visitandam accederet Parochiam, de adventu commonebat Episcopi, Synodum in eam diem indicebat. *Et ut omnes ad ejus Synodum die denominata impretermisse occurrant.* Collationes cum Presbyteris inibat, minusculos excessus emendabat, ut & tempori & impensis parceret Episcopus adventans, plerisque rebus jam in meliorem formam compositis. *Ut Pontifex veniens nequaquam in facilioribus negotiis fatigetur, aut ibi immorari amplius necesse sit, quam expensa sufficiat.* Septem Testes Synodales *Episcopus in Synodo residens*, deligebat ex optimis quibusque ejus loci viris, & juramento constringebat, fideliter, ira & gratia qualicumque ablegata, renuntiaturos, quidquid explorati haberent de criminibus vitiisque pestiferis in ea Parochia grassantibus; & tum sigillatim interrogabat eos de sceleribus prorsus omnibus, quibus perspè scatent Parochiæ rusticanæ.

Regino l. 2. Eccl. c. 1.

X. Longum esset percunctationes eas omnes hìc inseri. Sunt quas præterire non possim. Rogantur Testes Synodales, an conveniant Laici omnes ad matutinum Officium, & ad Mysteriorum celebrationem, & ad Vesperas, Dominicis diebus, Festisque. *Si ad Matutinas, & ad Missam, & ad Vesperas his diebus impretermisse omnes occurrant.* An fidelium quisque suum alat pauperem: *Si unusquisque pauperem de sua familia pascat.* An Parochiis in omnibus constituti sint Decani, qui omnes admoneant, ut Matutinis, Missæ & Vesperis adsint, & diebus Festis ut servili ab opere ferientur, & Parochis eos indicent, qui in sacras Ecclesiæ leges committunt quidpiam. *Si in unaquaque Parochia Decani sunt per villas constituti, viri veraces, & Deum timentes, qui cæteros admoneant, ut ad Ecclesiam pergant ad Matutinas, Missam & Vesperas, & nihil operis in diebus Festis faciant. Et si horum quisquam transgressus fuerit, statim Presbytero adnuntient. Similiter & de luxuria, & omni opere pravo.* An sint duri & inhospitales, qui peregrinos tecto summoveant. *Si aliquis est, qui peregrino vel viatori hospitium contradicit.* An obstinatiùs quis Episcopo, vel Vicariis ejus renitatur, cùm in rusticos servosque animadvertunt, pœnisque sæviunt: *Si aliquis est qui contradicit Episcopo, vel ejus Ministris, ne coloni aut servi propter commissa crimina virgis nudi cædantur.*

Cap. 57. 68. 69. 72.

Cap. 72. 86.

Ejusmodi erat Episcopi inquisitio generalis in omnia crimina cujusque Parochiæ, ut scelerum convicti, illico pœnitentiæ publicæ vinculis manciparentur. Frangebatur contumacia non paucorum, Comitis, vel Vicarii ejus cujuspiam ostentata potestate, cujus ille insignibus circumfulgebat. Porro ejus generis Visitationum formulas reperire est in Tabulariis complurium Ecclesiarum, ex quo & illud constat, usitatissimas eas fuisse in Galliis, Germania, Italia, Hispaniaque,

XI. Pergendum nunc nobis esset ad Archiepiscoporum in Provincia cujusque sua Visitationes, si qua earum in hujus medii ævi Conciliis vestigia observari potuissent. Faciliùs verò incidas in Canones, quibus illæ improbentur. In Concilio VIII. Oecumenico apertissimè illæ exploduntur, quòd earum obtentu levitati & avaritiæ suæ servirent Archiepiscopi, vel Metropolitani, residentiæ canonicæ pertæsi, & eo uno vel consilio, vel fructu ad Suffraganeos visitandos accincti, quo reditus sacros alimentis pauperum dicatos prolixis ipsi sumptuosissimisque conviviis abligurirent. *Hujus rei gratia definivit sancta hæc & universalis Synodus, nullum Archiepiscoporum & Metropolitanorum relinquere propriam Ecclesiam, & sub occasione quasi visitationis ad alias accedere, & potestate propria in inferiores abuti, & consumere reditus, qui apud illos inveniuntur, ad Ecclesiasticam dispositionem & alimenta pauperum.* Hoc denique Concilio non sinuntur Episcopi, nisi Metropolitanum iter agentem officioso excipere hospitio; *Excepta hospitalitate, quæ aliquando ex necessario transitu fortassis accesserit*: justo etiam Metropolitano, ut *maturius propositum iter perambulet.*

Can. 18.

XII. In Ecclesiæ verò Latinæ horum temporum monumentis nulla obvia est ejusmodi censura, quòd nulla usquam existat harum visitationum memoria. In Oriente autem eas probabiliter creditur ex humanioribus quibusdam congressibus ortum duxisse, quæ postea cum jurisdictionis prætextu avaritiæ servirent, à Concilio VIII. prorsus abolitæ sint. Quandonam autem in Occidente usitatiores esse cœperint visitationes Metropolitanorum, infrà aperiemus. In Concilio quidem Arelatensi VI. anno 813. incitatur Metropolitanus, ut Suffraganeos addoceat, qui ad ministranda Sacramenta, & lectioni Scripturarum jugi incumbendum sit; sed nihil inde ritè perficies ad Provinciæ visitationes.

XIII. In Concilio denique Meldensi anno 845. declaratum illud quidem est, divino Scripturarum jure teneri Episcopos Parochias per se aliquando saltem invisere, non per Vicarios tantùm: at de Metropolitanorum visitatione Provinciæ nulla ibi mentio. *Ut quorundam Episcoporum reprensibilis, imo*

Can. 10.

imò damnabilis conſuetudo omnimodis corrigatur, qui plebes ſibi creditas aut raro aut nunquam per ſe ipſos, juxta ordinem Evangelicum, & Apoſtolicum, atque Eccleſiaſticum viſitant; cùm Dominus dicat, Speculatorem dedi te, &c.

CAPUT LXXX. *P. 4. l. 2. c. 94.*

De Viſitatione Epiſcopali poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Mira connexio juriſdictionis & viſitationis Epiſcoporum.

II. Varia Conciliorum Decreta de Viſitationibus, maximè de numero hominum, & quorum.

III. Obſervantur nonnulla in numerum equorum ingentem, & penè nimium, à Concilio Lateranenſi III. toleratum.

IV. Ejuſdem Decreti confirmatio. Decreta Conciliorum, ut Epiſcopi, eorumque miniſtri, ne ſumptu Parochias gravent.

V. Officia Epiſcoporum viſitantium. Confirmationis ſacramentum.

VI. Varia præcepta ad viſitationes. Apoſtolica ratio viſitationum B. Malachiæ.

VII. Alia Conciliorum Decreta uſque ad Tridentinum.

VIII. Statuta Tridentina de viſitatione Epiſcopali.

IX. Regulæ Mediolanenſium Conciliorum ad viſitandas Parochias.

X. Statuta quorundam aliorum Conciliorum poſteriorum.

XI. Reſponſa Cardinalium Congregationis Concilii, ad elucidationem Decretalium, & Concilii Tridentini Decretorum.

XII. Edicta Regum Galliæ.

XIII. De viſitatione Exemptorum, ex Concilio Tridentino.

XIV. De eodem. Edicta Regum.

XV. Viſitationes B. Caroli.

I. NOn in Epiſcopali tantùm ſede & civitate præfulgebat Epiſcopi juriſdictio, ſed & in omni Diœceſi, dum ejus Parochias circumluſtraret. Inferiùs dicemus aſſertum fuiſſe Epiſcopis priſcum jus ſuum excitandi tota qua latiſſimè patet Diœceſi ſua Tribunalis, & juris ex ſuggeſtu dicendi, quod inter viſitandum maximè fit. Hinc via nobis ſternetur, qua ad juriſdictionem enucleandam deflectamus, ubi de Viſitationibus profligata fuerit quæſtio. Luculentum ejus rei documentum obvium ſe dat in Decreto Legatorum Alexandri II. Papæ Mediolani promulgato anno 1062. quando ab eis redintegrata illi Eccleſiæ pax eſt, quæ jamdiu Clericorum perverſitate exulabat. Conſtitutum quippe ab illis eſt, ut quolibet anno Epiſcopus bis viſitaret Parochias omnes ſibi obnoxias, aut ſemel ſaltem, ut Confirmationis ſignaculo ſacro muniret infantes, diſciplinam morum reſtitueret, maximè in Clero, qui ideo unius ſubeſt Epiſcopi juriſdictioni, ut liberior Altaribus ſacris & expeditior vacet. *Antiſtes ſemel aut bis, ſi poſſe fuerit, ſibi per omnes plebes, quicumque eas teneat, ad conſignandum, & Chriſtianitatem ſecundùm Canones perquirendam vadat: nulluſque Laicus vel Clericus in hoc ei reſiſtat, ſed devotè in his quæ Domini ſunt, ei obediat & miniſtret. Integram quoque habeat in omnem ſuum Clerum canonicè judicandi ac diſtringendi poteſtatem, tam in civitate, quàm extra, per omnes plebes & Capellas; ut dum Clerici fuerint à ſæcularis judicii infeſtatione ſecuri, in divina ſervitute & Canonum authoritate conſiſtant quieti, & Archiepiſcopo ſuo obediant quieti.*

Baron. an. 1062. n. 8.

II. in Concilio Lateranenſi IV. anno 1215. juſſi ſunt Epiſcopi, Prædicatores eligere doctos & probos, per quos Diœceſin luſtrarent, quando ipſi per ſeſe non poſſent. *Ut Epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ Prædicationis officium ſalubriter exequendum aſſumant, potentes in opere & ſermone, qui plebes ſibi commiſſas vice ipſorum, cùm per ſe idem nequiverint, ſollicitè viſitantes, eas verbo ædificent & exemplo.* Hinc perſpicis Epiſcopos, dum Parochias obambulant, Prædicationi potiſſimùm inſtare debere, quo magis de ea ſuo infrà loco differendum nobis erit. Eodem porro Lateranenſi Canone edicitur, ut quos Epiſcopus vice ſua Concionatores aut Viſitatores ablegabit, eos ipſe ſuo ſumptu alat. Can. 10.

Quin & aliquantò antè in Concilio Lateranenſi III. anno 1179. modus poſitus quodammodo fuerat expenſis Metropolitanorum & Epiſcoporum Provincias aut Parochias viſitantium, defixo equorum numero, quo majorem habere non poſſent. In Libros Decretalium relatus eſt Canon, quode hìc agimus, & eo perlecto non poſſunt non in ſtuporem agi, quibus minùs explorata eſt Epiſcoporum hujus medii, aut etiam poſterioris ævi opulentia, prædiorum & latifundiorum copia, feudorumque ampliſſimorum fiſco Eccleſiæ innexorum, quibus denique compertum nihil erit de legibus ſapientiſſimæ indulgentiæ & charitatis Eccleſiæ, cujuſque ſæculi ingenio, vigori, ægritudini ſeſe accommodantis. Poſtquam enim à Patribus hujus Concilii propoſita eſt forma & imago Apoſtoli concionantis, formantis & parturientis Eccleſias, cùm interim ſuis ſe ipſe manibus & artificio ſuſtentaret: *Cùm Apoſtolus ſe ac ſuos propriis manibus decreverit exhibendos, ut locum prædicandi auferret Pſeudo-apoſtolis, & illis quibus prædicabat, non exiſteret oneroſus,* Can. 4.

Hæc præfata ea Synodus, mox definit, ne viſitantes Archiepiſcopi, quadraginta, aut quinquaginta equos, ſive evectiones excedant: ne Epiſcopi viginti aut triginta, Cardinales viginti quinque, Archidiaconi quinque vel ſeptem, Decani duas. *Quocirca ſtatuimus, quod Archiepiſcopi Paræcias viſitantes, pro diverſitate Provinciarum & facultatis Eccleſiarum, quadraginta vel quinquaginta evectionum numerum nunquam excedant, Epiſcopi viginti aut triginta, Cardinales viginti quinque, Archidiaconi vero quinque vel ſeptem, Decani conſtituti ſub Epiſcopis duobus equis contenti exiſtant.* Extra. De cenſibus. c. 6.

III. Ne offenſioni ſit hoc Statutum Concilii Generalis, aliqua juvabit hìc adnotaſſe, quæ ſtuporem eximant, leniant ſaltem. 1. Erant tum Epiſcopis cunei militum, quos alerent, & quibus Regios augerent exercitus, ratione feudorum Regalium, his obſequiis devinctorum. Itaque ſimile veri eſt eos milites aliqua ex parte viſitanti Epiſcopo adhæſiſſe. 2. Frequentiſſima tunc erant bella privata inter minuſculos Principes, uni ſummo Principi ſubditos; nec facilè poterat Epiſcopus in iter ſe dare, quin & in diſcrimen ſe conjiceret, niſi cuneo militum cingeretur, quo Nobiles amoliretur, Clero & Eccleſiæ crebertimè infeſtos. 3. In peragranda Diœceſi ſua Epiſcopus vim juriſdictionis ſuæ ubique experiebatur, ubique ex ſuggeſtu jus dicebat, lites dirimebat, preces pœnitentialeſque publicas indicebat, mulctaſque pecuniarias, non in Clericos ſolos, ſed & in Laicos, in cauſis jure & conſuetudine deſignatis. Temporales domini non pauci, maximè Laici, de ea judiciorum poteſtate controverſiam illis faciebant, ut infrà prolixius demonſtrabitur. Cùm non collinearet ea juriſdictio tota niſi ad expianda expungendaque crimina, ad juſtitiæ & religionis incrementa, eam tueri, eique tuendæ non modicam ſacrorum redituum partem impendere conſentaneum erat. 4. Hæ juſtæ fuiſſe videntur cauſæ exaggerandæ Epiſcopalis pompæ in viſitandis

dis Parochiis: his accedere potuit privata ſuperbia quorundam Prælatorum, cujus inſolentiam ſi voles ex hoc ipſo Canone auguraberis, ubi Pontifex, ubi Concilium Univerſale, poſt ſubjectam oculis Apoſtoli formam, non aliud exprimere potuit, ad moderandum faſtum, ſumptumque, quàm quod hoc Canone continetur. Notata eſt & alia eorundem intemperantia, qui canes aveſque prædatorias ſecum haberent, ut non Epiſcopi, ſed venatores videri poſſent. *Non cum canibus venatoriis, aut avibus procedant.* Vetuit ne à Parochis ſplendidiores epulas exigerent. *Nec ſumptuoſas epulas quærant, ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſtè ac competenter illis fuerit miniſtratum.* Itaque cogimur fateri, non multum quidem exigi hoc Canone, ſed multum recidi. Adde hoc Concilio damnari, quod prohibetur: at non ſtatim quod toleratur, probari. Denique ex his obſervatiunculis noſtris illud ſaltem patefiet, non ſatis ſolidè & conſtanter judicari poſſe de Canone iſto, & approbato per illum temperamento, niſi quis mente ad illius ſæculi curſum & conditiones ac circumſtantias retro volvatur. 5. Extrema parte hujus Canonis diſertè declaratur, tolerantiæ uni & indulgentiæ imputandum eſſe hoc ſtatutum: pompam illam enormem opulentis tantùm Eccleſiis permitti; qui hactenus modeſtiore comitatu uſi ſunt, illis priſtinum morem modumque retinendum eſſe: denique ita luſtrari ab Epiſcopis Parochias debere, ut illis nec oneri ſint, nec offendiculo. *Sanè quod de prædicto numero evectionis ſecundùm tolerantiam dictum eſt, in illis locis poterit obſervari, in quibus ampliores ſunt reditus & Eccleſiaſticæ facultates. In pauperioribus autem locis tantam volumus tenere menſuram, ut ex acceſſu majorum minores meritò non doleant ſe gravari. Nec ſub tali indulgentia illi qui paucioribus equis uti ſolebant, hactenus plurium ſibi credant poteſtatem indultam,*

Can. 50.

IV. Confirmatus eſt Canon ille Lateranenſis in Concilio Londinenſi anno 1200. ubi & eidem numero ſubſcriptum eſt evectionum Archiepiſcopi, Epiſcopi, Archidiaconi, & Decani Ruralis. Refertur hìc Canon Londinenſis à Rogerio, ſic ut exſcriptus fuerat Canon Lateranenſis à Matthæo Paris: ut ne quid mendi irrepſiſſe putes in numeros Conciliorum, vel Decretalium. In Concilio Albigenſi anni 1254. commendata rurſus eſt obſervatio Canonis Lateranenſis, ſed & illud ibi animadverſum eſt, quod jam ſuprà monuimus, indulgentiæ id datum eſſe, & temporum importunitati: ut eo decreto aliorum redundantiæ decerperetur ſaltem aliquid, aliorum moleſtiæ & parcitati nihil adjiceretur.

In hoc porro Albigenſi Concilio ſunt & decreta alia, quæ à nobis præteriri haud debeant. 1. Ne quid exigere poſſint Epiſcopi, etiam Procurationum jure, niſi per ſeſe ipſi Viſitationis officio fungantur, aut per ſubſtitutos cum primis

Can. 48. 77. idoneos. *Prædictas procurationes nullus recipiat, niſi cùm per ſe, vel per alium providum & honeſtum ipſas Eccleſias viſitaverit.* 2. Nihil pecuniæ extundent, niſi ejuſmodi tenues ſint Eccleſiæ, quæ non poſſint niſi cum aliis ſibi junctis Epiſcopum procurare. 3. Epiſcoporum miniſtris ſola ſuppeditabuntur alimenta. 4. Nulla prorſus ſuſcipient munera, quantumvis vel levia, vel gratuita.

V. In hoc rurſus Concilio percenſentur potiſſima Prælati viſitantis munia, prædicare, fidei placita explanare, in Cleri mores inquirere; veſtes ſacras, altaria, vaſa ſacra explorare & perſcrutari; privatis correptionibus occulta caſtigare delicta, notiora crimina incunctanter punire.

Cap. 3. de Conſtit. *Notoria verò crimina, quæ examinatione non indigent, cùm ſuper his notari merito poſſit Ordinariorum negligentia, corrigant ſine mora.*

Compertiſſimum jam nobis eſt inter viſitantis Epiſcopi functiones principem ferè locum habere Confirmationis adminiſtrationem. At ex Synodo Exceſtrenſi ediſcemus cautionem mirabilem profectò, ne tantæ perfectionis ſacramenti expertes inopinato fato infantes præripiantur. In ea Synodo decretum eſt, ut triennio etiam minores confirmarentur infantes: ſi parentes id minùs curent, cùm in poteſtate habeant, vel proprium, vel alium quemvis Epiſcopum, ſextas quaſque ferias jejunio tranſigent, nec niſi pane & aqua jejunium ſolvent, donec parvuli eo Chriſtianæ militiæ ſigillo muniti ſint. *Parvuli infra triennium à tempore ortus ſui Confirmationis recipiant ſacramentum; dum tamen proprii vel alieni Epiſcopi copia habeatur. Alioquin parentes ex tunc qualibet ſexta feria in pane & aqua jejunent, donec pueri confirmentur.*

Can. 481

In Concilio Virisburgenſi anni 1287. ſtatutum eſt, ut Epiſcopi viſitandi partes implerent, aut ipſimet, aut per delegatum; idque ſingulis annis, aut altero ſaltem quoque anno, ne in poſterum ſexagenarii eſſent, qui Baptiſmi perfectionem, ſeu Confirmationis Chriſma necdum percepiſſent. *Anno quolibet, vel ad minus de biennio in biennium viſitare ſtudeant, confirmando confirmandos, & corrigendo quæ ſunt corrigenda.*

VI. Ita illabebatur mos, ut ſaltem biennio quoque Parochiæ omnes ab Epiſcopo luſtrarentur. Sanctiſſimus Ciceſtrenſis Epiſcopus Radulphus ter anno quolibet Diœceſin ſuam obambulabat univerſam, ut à Vvillelmo Malmesburienſi perhibetur, nihil à quoquam exigens, ſpontanea dona non reſpuens, acri cauterio ſcelera vindicans: & ubi id non procederet, pia aliqua arte & per cuniculos adrepens. *Ter omni anno Diœſin ſuam cauſa prædicandi circuibat; nihil Epiſcopali poteſtate à Provincialibus ſuis exigens, ſed quæ offerebantur, gratabundus accipiens, delinquentibus increpando non parcens; & ſi minus increpatio valeret, ingenuo ludo culpam elidens.* Hinc denuo emicat illum quoque potiſſimum fuiſſe viſitationis Epiſcopalis ſcopum, ut Evangelica prædicatione Parochiæ omnes perfunderentur, & cœleſti quodam rore Verbi divini. Lateranenſi Canone, quem primum hoc Capite laudavimus, id apertiſſimè declarabatur. Necdum enim eo tempore ſolemnes ſpargebantur uti nunc fit Concionatores quadrageſimali tempore per oppida & vicos quoſque, forſan nec per urbes quaslibet. Omnibus debitor erat Epiſcopus, uti & miniſter ex officio eſt univerſalis ſementis Evangelicæ. Magna ergo ubique penuria tunc Prædicatorum laborabant Eccleſiæ, forſan & majori Eccleſiæ Anglicanæ, maximè ruri, ubi incultiores eſſe ſolent. Hinc viri ſanctiſſimi Radulphi perpetua diſcurſatio per Parochias ſuas. Adde quòd nec tam populoſæ plerumque eſſent Epiſcopales Angliæ urbes, ut jugem Epiſcopi præſentiam præ ruſticanis Parochiis requirerent.

De geſtis Pont. Angl.

Nihil ſaltem dubitationis reſidere poterit in beato Malachia Hiberniæ Epiſcopo, poſtea Archiepiſcopo Armachano. Authore enim cum primis idoneo B. Bernardo, omnes ille ſuæ Diœceſeos Eccleſias viſitabat, pedes, Apoſtolicorum commilitonum cuneo ſuccinctus. *Sed & foris rura & oppida percurrebat ſæpius, cum ſancto illo comitatu diſcipulorum ſuorum, qui nunquam deerant lateri ejus. Ibat & erogabat vel ingratis cœleſtis pabuli menſuram. Nec vehebatur equo, ſed pedes ibat; & in hoc virum ſe Apoſtolicum probans.* Et infrà: *Ipſe interdum ibat, & exibat ſeminare ſemen ſuum, diſponens & decernens tota authoritate de rebus Eccleſiaſticis tanquam ex Apoſtolis unus.* Nec enim magis quidquam concinit Apoſtolico muneri, & ſanctimoniæ, & authoritatis apici, quàm Eccleſias condere novas, eas luſtrare ſubinde & fovere, verbo Dei illuminare & animare; ſacramento eo, quo Spiritus ipſe ſanctus do-

Cap. 5. 9. 17.

natur, confirmare, & his splendidissimis functionibus omnibus Apostolica paupertate novum splendorem aspergere. At ubi Malachias Archiepiscopus creatus est, & Primas Hiberniæ, atque Apostolicæ Sedis Legatus, posthac illi nec certa fuit usquam domus, nec mensa; totum penè anni curriculum in visitandis consumebat Parochiis, indefessus Evangelicæ doctrinæ sator, ex qua & vitam tolerabat, aut labore potiùs manuum, non secus ac Apostolicorum quos circumducebat comitum cuneus. *Nec enim vel domum propriam habuit. Erat enim penè incessanter circuiens Parochias omnes, Evangelio serviens, & de Evangelio vivens. Nisi quod frequentius ipsum Evangelium sine sumptu ponens, de laboribus suis suorumque ferebat, unde se & alios qui secum laborabant, in opere ministerii sustentaret.* His subjicit Bernardus comparationem Apostolicarum hujusmodi visitationum cum illis sui ævi Episcoporum, quorum equestris quodammodo pompa temperanda fuerat ad eum modum, qui Episcopis ad Malachiæ formam & ingenium elimatis, & æstimatoribus ad Bernardum propiùs accedentibus, immoderatissimus videri posset: *Illi equos ascendunt cum turba hominum, gratis manducantium panem, & non suum: Malachias septus sanctorum fratrum collegio, pedes circuit, portans panes Angelorum, quibus satiet animas esurientes.*

VII. Revocandus jam sermo est ad Canonicas visitationum leges. Placuit denique semel quolibet anno omnes Ecclesias visitari. Concilium Bituricense anni 1528. ita apertè edixit, eoque officio ipsum fungi Episcopum statuit, nisi ineluctabiles obices vetarent; cùm videlicet ipsi divinitus delegata sit ovium sollicitudo. *Fiant etiam visitationes à dominis Prælatis, singulis annis, & per se, legitimo cessante impedimento; quoniam ad eos pertinet de ovibus curam solicitam agere.* In Concilio Senonensi placuit, ut Episcopi bis anno quolibet, aut sæpiùs etiam si necesse esset, excurrerent ad Parochias eas, quas hæretica lues afflasset. In Concilio Colonienſi anni 1549. visitationes Episcopales propositæ sunt, ut omnium Ecclesiasticæ Disciplinæ vulnerum medicamenta efficacissima: quò graviori sunt in culpa Episcopi cessatores, qui Archidiaconi visitationi informi certè & imbecillæ præ Episcopali, nonnunquam & à terrenis cupiditatibus non satis expurgatæ incumbunt & acquiescunt. *Hactenus alto somno dormierunt Episcopi, de Archidiaconorum visitatione securi, qui speciem quandam visitationis retinuerunt, sed deformem, & parvorum Officialium seu visitatorum quæstum vitiosum ac reprehensibilem.* Excitat mox hæc Synodus torpentes Episcopos, ut explorent purgentque visitationes Archidiaconorum. *Tum ut Archidiaconales & inferiores visitatores observent, atque in ordinem redigant.* Admonet mox Episcopos, ut quando per occupationes alias gravissimas non licebit, ut ipsimet eas officii sui partes impleant, Vicariis quos delegant, plenissimam etiam delegent potestatem ad exterenda vitia & crimina publica. Hortatur denique ne Vicarios suos sinant ea pompa ingredi, quam in solis Episcopis tolerant jura canonica. *Ut quando non per se, sed per Commissarios visitabunt, non sinant visitandos supremis evectionum ac procurationum juribus gravari.*

Can. 9.

De quarto medio resor. Eccl. c. 1. §. 7.

VIII. Patriarchas, Primates, Archiepiscopos & Episcopos decretis suis constrinxit Tridentina Synodus, ut si quolibet anno minùs possent totam obambulare Diœcesin, ob ejus vastitatem, biennio saltem quolibet eam circumlustrarent; aut si canonica esset alios delegandi causa, Vicarios generales, vel alios idoneos Visitatores sibi subrogarent. *Si quotannis totam propter ejus latitudinem visitare non poterunt, saltem biennio, &c.*

Sess. 24. c. 3.

Optatissimum ergo erat Tridentinis Patribus, 1. Ut si minùs latè paterent Diœceses, eæ quotannis lustrarentur; altero quoque anno, si vastiores essent. 2. Fructus visitationum hic illis videbatur uberrimus, ut fidei puritas & morum castimonia ubique repullulasceret. *Visitationum omnium istarum præcipuus sit scopus, sanam orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, &c.* 3. Comitatu ut modestissimo, mensa frugali utantur Præsules, nec usquam moras trahant, nisi cogat populi salus. *Modesto contenti comitatu famulatuque, studeant quam celerrimè, debita tamen cum diligentia visitationem ipsam absolvere.* 4. Nihil prorsus muneris accipiant, non ipsi, non ipsorum ministri, quantumvis sponte offeratur quidvis, vel ingeratur, pastu mediocri contenti sint: *Ne ipsi, aut quisquam suorum procurationis causa pro visitatione, etiam testamentorum ad pios usus, præter id quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, pecuniam aut munus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant, non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili; exceptis tantùm victualibus, quæ sibi ac suis frugaliter moderateque pro temporis tantùm necessitate & non ultra, erunt ministranda.* 5. In arbitrio erit eorum qui visitantur, alimenta malint, an pecuniam suppeditare eam, de qua convenerit, citra ullum antiquarum conventionum præjudicium: *Sit tamen in optione eorum qui visitantur, si malint solvere id quod erat ab ipsis antea solvi certa pecunia taxata consuetum, an verò prædicta victualia subministrare. Salvo tamen jure conventionum antiquarum cum Monasteriis, aliisve piis locis, aut Ecclesiis non Parochialibus inito, quod illæsum permaneat.* 6. Quibus in regionibus id moris inolevit, ut gratuitæ sint visitationes, nec exigatur quidquam, & ne ipsa quidem alimenta, à tam laudabili instituto ne transversum quidem unguem fas erit discedere. *In iis vero locis, seu Provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud à Visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant, ibi id observetur.* 7. Episcopos denique armavit Tridentinum Concilium potestate ea omni, quæ opus esse posset, ad seriam morum expurgationem, delegatis Apostolicæ sedis vicibus, ut nec exemptione, nec appellatione ulla suspendi posset executio eorum, quæ ad purgandos mores decrevissent. *In omnibus iis quæ ad visitationem ac morum correctionem subditorum suorum spectant, jus & potestatem habeant, etiam tanquam Apostolicæ sedis delegati ea ordinandi, moderandi, puniendi & exequendi, juxta Canonum sanctiones, quæ illis pro subditorum emendatione & Diœcesis utilitate necessaria videbuntur.*

Sess. 24. c. 10.

Novo robore munita & confirmata est à Concilio Tridentino Decretalis *Exigit, De Censibus*, quæ Gregorii X. erat in Concilio Lugdunensi II. & qua innovabatur Decretalis *Romana Ecclesia, De Censibus, in Sexto*, quæ Innocentii IV. nomine radiabat. His porro Decretis id cavebatur, ne procurationes exigere possent Episcopi pecunia solvi: ne à locis possent extundere, quæ non visitarent: ne denique munera ulla admitterent.

IX. In Concilio IV. Mediolanensi anno 1576. promulgata sunt Decreta hæc omnia Concilii Tridentini, & quæcumque alia ad visitationes pertinent, cum elucidamentis & additamentis iis, quæ beati Caroli diligentiam singularem, & sanctimoniam redoleant. Statutum ibi est, ut ne visitanti Episcopo comites plures essent, quàm decem, equi septem, numerato inter decem Episcopo ipso, Clericoque anteambulone ab eo mittendo, ut paratas plebes inveniat. Si plures secum habere velit Episcopus, eos suo sumptu alet. Prælatis inferioribus pro suo cuique modo minor erit numerus Ministrorum, equorumque. Notarii, Secretarii, Cancellarii munera respuent omnia, quantumvis spontanea, ea quam definierit Episcopus mercede contenti. Quoad peccatores publicos & notorios, quos

Conflit. Part. 3. c. 1.

publi-

publicæ & solenni pœnitentiæ addixere Tridentinum, primumque & tertium Mediolanense Concilium, illos aut ei pœnitentiæ subjiciet Episcopus in ipso visitationis cursu, aut jubebit in Ecclesiam ventitare Cathedralem ineunte Quadragesima, & Can. 8. tum solenni more Pœnitentiæ palam substerni. In Concilio Mediolanensi V. anno 1579. temperatum est Decretum Concilii I. ejusdem Civitatis, quo pueri ante septennium vetabantur confirmari. Hic verò facta est Episcopis copia ante eam ætatem confirmandi, ubi expedire providebunt. In Concilio Mediolanensi I. quindecim comites, equos duodecim in comitatu habere sinebatur Episcopus; Prælatus inferior octo comites, sex equos. Ex quo perspicis ut in dies inflammesceret charitas sanctissimi Præsulis Caroli, & austerioris fervor disciplinæ.

X. In Concilio Toletano anni 1565. præter ea quæ decreta fuerant in Tridentino, jussi sunt Episcopi, qui intra biennium non possent ipsimet circumlustrare Parochias suas omnes, saltem quolibet anno trimestre temporis spatium ipsimet in id impendere, nisi prohiberentur non qualicumque obice, sed prorsus inexpugnabili, ubi discrimen salutis adirent, qua de re in Concilio Provinciæ rederent rationem. Can. 8. *Modò per se ipsos quolibet anno, saltem tribus mensibus continuis aut interruptis, quam possint commodè Diœceseos partem, extra Cathedralis Ecclesiæ locum visitare teneantur. Neque excusentur ab hac personali visitatione quovis impedimento, quod alioqui benigna quavis indulgentia solet admitti: sed eò tantùm quod necessitate quadam sic urgeat, ut nisi maximo cum detrimento vel publicæ vel propriæ salutis, spiritualis vel corporalis, per se ipsos eam visitationem exequi non valeant, apud hanc Provincialem Synodum eo fidem facturi, ejusque judicium ea de re, ac censuram non qualemcumque, præter divinam ultionem subituri.* Concilio Remensi anno 1583. placuit, ut Episcopi singulis annis sacramentum Confirmationis conferrent precipuis, in oppidis suæ Diœceseos, commonitis priùs populis, ut eò conveniant. In Concilio Avenionensi anno 1594. prohibiti sunt Episcopi, plures circumducere quàm octo visitationis suæ comites. In Concilio Burdigalensi statutum est, ut Episcopi, quolibet saltem triennio Parochias suas omnes obambularent.

XI. Hujus ipsius Concilii Acta perhibet Fagnanus Romam missa fuisse, & à Congregatione Concilii vocem eam *triennio* expunctam esse, substitutam *biennio*, ex norma Tridentini Concilii. Illud verò ab eodem observatur Fagnano, jure Decretalium potuisse Episcopum eadem visitare Parochias anno quolibet, non semel tantùm, sed bis, si utilitas, aut necessitas Ecclesiæ suaderet; atque ita binas uno anno procurationes exigere. Ita enim manifestè Caput, *Cum venerabilis, De Censibus*, cujus hæc sunt verba: *Decernimus quod Episcopus cùm ad Ecclesiam correctionis causa accesserit, moderatam ab ea procurationem recipiat bis in anno*. Quod ab Innocentio III. manavit Rescriptum. Archidiaconos Alexander III. prohibuerat eodem anno visitationes iterare, nisi novæ aliquid causæ emersisset, quæ id extorqueret. *Nisi fortè talis causa emerserit, propter quam ipsum oporteat præfatas Ecclesias sæpiùs visitare.* Docet Fagnanus, ne Episcopo quidem ipsi licuisse, nisi novæ aliquid causæ incidisset, eodem anno easdem iterum adire Parochias. Multa his contraria superiùs aspersimus & decreta, & exempla. Aliàs autem jus fasque est discriminis non parum interponere Episcopi & Archidiaconi visitationbus.

Sed utcumque res habeat de jure Decretalium, affirmat Fagnanus anno 1586. Congregationem Concilii declarasse, posse quidem ab Episcopo visitationes iterari unius anni spatio, si justa & gravis causa hortaretur, sed binas in anno procurationes exculpi non posse. Nec enim vel æquius quidquam est, vel conducibilius, quàm à Pastore frequentissimè gregem totum invisi, nunquam, aut rarissimè gravari. In Concilio Lateranensi IV. constitutum fuerat, tum superiores Prælatos, tum inferiores jure procurari debere, cùm ipsimet visitando lustrant Ecclesias, non quando per Vicarios. Suum ei juri vigorem constare post Tridentinum à Congregatione Concilii declaratum est. Capite *Venerabili, De censibus*, cogebantur Ecclesiæ ipsæ civitatis Episcopalis Præsuli visitandi Procurationes persolvere. Secus rem habere post Tridentinum, non semel à Congregatione Concilii pronuntiatum est; nimirum jubente Tridentino, ut necessarias tantùm expensas exigat Episcopus. Declaratum & ab eodem est, nihil opus esse procurari Episcopum, si quò proficiscatur, sacramentum Confirmationis administraturus. Eodem Decretalium Capite pronunciatum est, præscribi non posse jus Procurationum. Ei juri derogatum est a Tridentino, ubi nempe sancitur, ut ubi invaluisset consuetudo non procurandi Episcopi, dùm visitaret, ea mordicus retineretur. Multæ deliberationis visum est, an Xenodochiis ab ipsis procurandi sint Episcopi, quandiu eorum visitationi incumbunt. Neganti sententiæ assensi sunt multò plures Congregationis Concilii Cardinales, neutram tamen in partem pronunciatum est.

C. Procurationes. Extra. De censibus.

XII. Aurelianensi Edicto injunctum fuerat Archiepiscopis, Episcopis & Archidiaconis, ut ipsimet visitationis officio fungerentur. At Edictum Blesense convenienter Tridentinis Decretis, Archiepiscopis Episcopisque mandavit, ut Parochias ipsi inviserent suas, non per delegatos, nisi legitimo ipsi prohiberentur impedimento. Quolibet item ut anno totam peragrarent Diœcesin, aut certè biennio, si illa latiùs pateret. Brevitatis necessario studio præterire cogor complura statuta alia, quæ in Regiorum Edictorum, & in Cleri Gallicani monumentorum compilatione legere est: ut & Formulas longè præstantissimas visitationum Episcopalium, quas debemus vigilantiæ Conciliorum Mediolanensium, Conventus Cleri Gallicani apud Melodunum, & Conciliis Galliæ Provincialibus post Tridentinum.

Fagna. ibid. pag. 248.

Art. 69. 11.

Art. 31. 52.

XIII. Supereſt ut de Exemptorum visitatione dicamus. Præceptum est Episcopis à Tridentino Concilio, quotannis ut visitent Parochias unitas Ecclesiis Cathedralibus, Collegialibus, Abbatiisque, & perpetuos ibi Vicarios instituant, nisi secus ipsi fieri existiment è re esse Ecclesiæ; eisque vel tertiam adsignent redituum portionem, vel quantam optimum factu judicaverint. Præceptum rursus est, ut anno quolibet Exemptas visitent Ecclesias omnes, quocumque demum exemptionis privilegio gaudeant; & in eam rem tota Apostolicæ Sedis authoritas eis delegatur, ut omnes vitiorum persequantur & elidant fibras, si vel maximè regimen animarum illis immineat. Præceptum est & quotannis ab eis visitari Beneficia omnia commendata, Abbatias, Prioratus, Præposituras, ubi neglecta jacet disciplina Claustralis; sicut & Parochialia & Curata Beneficia omnia, sæcularia, vel Regularia, in Commendam data, quanquam exempta: quò totam induti Apostolicæ Sedis potestatem, labes omnes & murorum, & multò accuratiùs morum resarciri curent. Si Cœnobiis verò, Ordinibusque in iis à regulari disciplina descitum non esset, curæ erit Episcopis, ut Superiores Claustrales admoneant, paternæ charitatis visceribus animati ut Monasteria maculis omnibus & illabentibus subinde vitiis expurgent. Si hi verò cunctatores sint, & semestri spatio loca nec visitent, nec emendent, jam Episcopus, ut Apostolicæ Sedis delegatus, visitabit ea Cœnobia, & repurgabit. Nullis appellationibus, privilegiis, exemptionibus poterit mora objici horum statutorum authoritati. Præceptum est Episcopis, ut & Ecclesias sæculares visitent nullius Diœceseos, eodem prorsus jure & modo,

Sess. 7. c. 7. 8.

Sess. 21. c. 8.

n I. 2. Dec. ag. 217.

agnan. in .3. Decret. art. 2. pag. 74. 277. 82. De officio Archid. c. 6.

modo, quo Ecclesias cæteras exemptas. Eas autem visitabit Episcopus proximior, vel quem semel elegerit loci Prælatus in Concilio Provinciali. Addita est & Episcopis potestas visitandi Xenodochia, Confraternitates, Montes pietatis, & omnia denique loca pia, dum ne Regum immediatæ subsint protectioni. Copia fit, ut & Cathedralium visitent Capitula, nulla ratione habita immunitatum, & omnia demum Cœnobia, quæ in Congregationem aliquam non fuerint Cœnobiis aliis consociata.

Sess. 22. c. 8. Sess. 6. c. 4. Sess. 25. cap. 8.

XIV. Cùm verò præceperit Tridentinum, ut minimis impendiis, & quàm maturè fieri poterit, re tamen nulla prætermissa, quam interfit non omitti, expediantur visitationes; hinc concluditur, non debere ab Episcopo visitante dijudicari lites, erigi Tribunal, decerni pœnas ordinarias servata forma judiciorum; quippe & temporis & impendii multi ea res effet: sed solas inferre pœnas medicinales morum correctioni accommodatas. Ita decrevit sacra Concilii Congregatio. Cui declarationi plusculum etiam loci est in locis exemptis, vel Diœceseos nullius, in quibus non plena utuntur Episcopi potestate ex Concilii concessione, sed jure tantùm visitandi.

Fagnan. in L. 1. Decret. Part. 1. pag. 359.

In quarto medio &c.

Concilii Colonienſis Patres anno 1549. perillustri testimonio persecuti sunt, & congratulatione, diligentiam Imperatoris, ut à Pontifice Episcopis annueretur plenissima potestas visitandi Ecclesias exemptas. Nec Galliæ Regum minor in eam rem fuit sollicitudo. Edicto enim Aurelianensi declaratum est, *Abbates omnes, Abbatissas, Priores, Prioriſſas, qui Capita Ordinum non essent, itemque Canonicos & Capitula, tam sæcularium, quàm Ecclesiarum Cathedralium, & Collegialium, indiscriminatim obnoxios fore potestati Archiepiscopi, vel Episcopi Diœcesani, ut nulla eis suffragari possit quocumque privilegio indulta immunitas. Si quid vero pœnarum decernant Episcopi visitantes in patrata flagitia, eæ nec appellationum, nec intercessionum quarumcumque tergiversationibus declinari possint.* Edictum Blesense Episcopis, eorumque visitationi ea subjugavit Cœnobia omnia, quæ nullam in Congregationem coaluissent, quo primùm anno commonita fuissent. At Edicto anni 1606. declaratur, *Ab Episcopis visitari posse Ecclesias Parochiales, in Monasteriis sitas, vel Commendis, & Ecclesiis Regularium, quæ suas aliquas venditant immunitates à jurisdictione Ordinarii: intactis tamen privilegiis cæteris earum; dum utique ea loca ipsimet Episcopi visitent, nullis vel procurationibus, vel pensionibus à Parochis exigendis.* Edicto denique anni 1629. statutum est, *Parochias, Ecclesias, Capellas Ordinis sancti Joannis Hierosolymitani obnoxias fore jurisdictioni & visitationi Ordinarii, in excessibus circa Sacramentorum administrationem, tum Matrimonii, tum aliorum, celebrationem item divinorum Officiorum, & residentiæ, cæteris ejusdem Ordinis privilegiis nulla ex parte imminutis.*

Art. 1.

Art. 28.

Art. 3.

Art. 5.

XV. Juvaret ad calcem hujus Capitis congerere luculentissima quædam Episcopalium visitationum exempla. Ex immensa strue pauciſſima delibabo. Ximenius Cardinalis Archiepiscopus Toletanus, referente Gomecio, cùm Toletanæ Ecclesiæ suæ impendere decreviſſet visitationis officium, nec per sese potuisset, remorante eum in Palatio Isabella Regina, Visitatores vice sua delegare constituit. Impatientissimè id tulit Capitulum, & rem appellatione suspendit. Ximenii causæ primùm suffragabatur Regina, at ubi alteram aurem accommodavit rationibus & argumentis Capituli, visitari se non posse contendentis, nisi ab ipsomet Archiepiscopo, tum his necessariò assentiens, Ximenio permisit Aula secedere, & suæ se reddere Ecclesiæ, quo nihil alienius à votis Reginæ, nihil votis Ximenii lætius contingere poterat.

L. 3. de gestis Ximen.

Surius die 4. Novemb.

Novariensis Episcopus B. Caroli vitæ Scriptor, illum author est visitandis Parochiis suis dicasse totum illud temporis intervallum à Pentecoste ad Adventum, quòd eo anni tempore minùs necessaria sit Ecclesiæ propriæ Episcoporum præsentia. Sed omnium diligentissimè Giossanus minutias omnes persecutus est Apostolicarum Caroli visitationum, per invia quæque & inaccessa Diœceſis suæ loca, nihil deterriti summo nunc frigore, nunc æstu, rerumque omnium inopia. Sex equis contentus erat, ne quæ nimiæ fierent expensæ; in locis tenuioribus suo se sumptu ipse suosque sustentabat; parvo contentos suos esse volebat, pane ipse & aqua vitam tolerans. Ne illud quidem intentatum reliquit, ut pedibus Parochias peragraret: sed eo conatu gravioribus illum implicante ægritudinibus, rursum equo vehi se assensus est. Visitationes incepit ab Ecclesia Metropolitana. Scriptis mandata sunt ejus in eam rem Decreta pulcherrima. Nullius vicaria opera, sed ipsemet bis universam Diœceſim suam circumlustravit, quod prodigii simile jure videri possit, propter vastissimæ Diœceseos amplitudinem, & Caroli ipsius innumerabiles occupationes.

L. 2. c. 8. 9. 13.

A piissimo & doctissimo viro Joanne Gersonio editi sunt sermones aliqui de Visitatione Episcopali, ubi hanc esse summam affirmat revocandæ ad pristinam & optimam formam suam Ecclesiasticæ disciplinæ, ut compellantur Antistites ipsimet Ecclesias sibi subditas visitare, & Verbi divini sementem spargere. *Hic est cardo totius reformationis Ecclesiasticæ.* Publicatæ sunt ab eodem formulæ quædam Visitationum, ex quibus emicant non pauca, nec obscura ejus ævi disciplinæ capita.

Tom. 2. p. 632. 634.

CAPUT LXXI. *P. 4. l. 2. c. 65.*

De Visitatione Archidiaconorum & Decanorum Ruralium, post annum Christi millesimum.

I. Initio delegabantur ab Episcopis Archidiaconi, post suo & ordinario jure usi sunt ad visitandas Parochias.

II. Varia Statuta de Visitationibus Archidiaconorum.

III. Alia Conciliorum Decreta de Visitatione Archidiaconorum, & Decanorum Ruralium. Eorum Procurationes, Cathedraticum, jurisdictio, comitatus, Synodus, emendæ, seu mulctæ criminum, correptiones criminum publicorum.

IV. Statuta Concilii Tridentini de Visitatione Archidiaconi & Decani Ruralis.

V. Necessitas continendæ intra certum modum potestatis Archidiaconorum, postquam Ordinarii evasere, & alios sibi Episcopi cooptavere Vicarios Generales & Officiales.

VI. Posteriorum Tridentino Conciliorum decreta de Archidiaconorum Visitatione.

I. CUm præludoria quodammodo sit Episcopali Archidiaconorum visitatio, & complanandæ veluti viæ dicata, non potuit ea in alium conferri locum. Apparet primas Archidiaconorum visitationes, meras fuisse Episcoporum delegationes: & à primæva rerum origine, Generalis Episcopi Vicarius Archidiaconus habebatur. Conceptis id quidem verbis exprimitur prima statim Decretali *De officio Archidiaconi*: nimirum semel quolibet triennio Ecclesias ab Archidiacono visitandas esse, ubi obire id muneris ipsemet non potest Episcopus. *Et ut de tertio in tertium annum, si Episcopus non potest, Paræciam universam circumeat, & cuncta quæ emendatione indigent, ad vicem sui Episcopi corrigat & emendet.* Sed ut hic Vicarius Generalis ex officio, longiore sæculorum decursu in Ordinarium evasit: ita visitationes deinceps ejus non ex delegatione, sed

& or-

& ordinario jure proficiſci viſæ ſunt ; quo ſemel confirmato, alios ſibi adoptavere Epiſcopi Vicarios Generales, qui toti ab eis penderent, & quibus vice ſua perſæpè viſitandi provinciam delegarent.

Can. 4) In Concilio Juliobonenſi anno 1080. Archidiaconis mandatum eſt, anno quolibet ut veſtes ſacras, libros, caliceſque viſitarent Parochiarum ſui territorii, *Deſignatis ab Epiſcopo in unoquoque Archidiaconatu ſolummodo tribus locis*. Quatuor comitibus cinctus eò poterat Archidiaconus advolare, procurari autem eum triduo toto à Parochis neceſſe erat. *Quò enim Archidiaconus ad hæc videnda venerit, à Presbyteris convenientibus triduo, ſi expedit, victum habeat ſibi quinto.* Quo certè Canone non illud modò declaratur, Archidiaconorum tum viſitationes deleganti Epiſcopo imputari potuiſſe ; ſed & hoc præterea non aſpernandum, in Rotomagenſi Metropoli moris fuiſſe, ut tribus minoribus Synodis perficeretur viſitatio, in quas confluerent juſſu Epiſcopi omnes ejus tractus Parochi.

II. In Appendice Epiſtolarum Alexandri III. quæ quaſi appendix videtur eſſe Concilii Lateranenſis III. Titulus eſt ſpecialis querimoniarum mutuarum vel Epiſcoporum de Archidiaconis, vel de Epiſcopis Archidiaconorum. Damnantur à Pontifice Archidiaconi, qui Parochos inſtituiſſent Part. 24. Append. Conc. Later. injuſſu Epiſcopi, eoque etiam inconſulto. *Te inconſulto, &c. Sine authoritate & mandato veſtro ſi aliquos in Eccleſia inſtituerint, &c.* Illos item graviter inſimulat Arccidiaconos, qui propria authoritate curam animarum delegaſſent : *A ſanctorum Patrum inſtitutionibus alienum eſt, ut Archidiaconus authoritate propria debeat cuilibet cauſam animarum committere.* Et cùm Epiſcopus Eccleſias quaſpiàm authoritati & juriſdictioni Archidiaconi ſubduxiſſet, quo plurimùm decreverant ejus proventus, Metropolitanum monuit Pontifex, ut Archidiacono redintegrarentur honores, juraque à Parochis pendi ſolita. *Epiſcopus plures Eccleſias à conſuetudine & obſequio Archidiaconorum liberas conſtituit & immunes ; & in hac parte reditus eorum diminuit & attenuavit, &c. Provideas ut Archidiacono conſuetudines quas Presbyteri in Eccleſiis ſui Archidiaconatus debent, plenarie conſerventur, & illi debitam reverentiam exhibeant & honorem.* Quidquid hoc erat conſuetudinum, vel juris, à Parochis extra viſitationis tempus exolvi ſolitum fuiſſe apparet ; & hoc Reſcripto monemur hocce viſitationis vel procurationis jus tam certum jam tum fixumque fuiſſe, ut id ne Epiſcopus quidem, ſive diſpenſatione, ſive privilegio relaxare poſſet. Ex quo & illud evincitur, viſitationes id genus jam non potuiſſe delegationi meræ Epiſcopi aſcribi.

III. In Concilio Lateranenſi III. anni 1179. ſub Alexandro III. definito comitatu Archiepiſcoporum & Epiſcoporum in viſitandis Parochiis, Can. 4. ad Archidiaconos demum & Decanos Rurales venitur. *Archidiaconi quinque, aut ſeptem, Decani conſtituti ſub ipſis duobus equis contenti exiſtant.* Viſitabant ergo & Decani Rurales Parochias ſui tractus, & Archidiacono ſuo rationes omnium referebant, Archidiaconi Epiſcopo, ut infra dicemus. Decani duobus, Archidiaconi ſeptem equis vehi poterant, cum comitibus. At Ibidem. neutris fas erat quidquam emungere præter procurationes. *Archidiaconi verò ſive Decani nullas exactiones vel tallias in Presbyteros ſeu Clericos exercere præſumant.* Denique ad Archidiaconos ſpectat, uti & ad Epiſcopos illa tandem clauſula ejuſdem Canonis, eam permitti pompam ex tolerantia, qua ſpes ſit fore, ut ſponte abſtineant, qui modeſtiæ & temperantiæ Eccleſiaſticæ guſtum Can. 33. aliquem ceperint.

In Concilio IV. Lateranenſi cautum eſt, ne Epiſcopi, vel Archidiaconi quidquam exigerent procurationum, niſi ipſimet viſitationes obirent. *Nullatenus exigantur, niſi quando præſentialiter officium viſitationis impendunt.* Vetitum fuerat ab Extra. De Offic. Arch. Can. 6. Alexandro III. ne ſuas Archidiaconi Eccleſias anno quoliber, niſi ſemel inviſerent, niſi ubi nova incidiſſet neceſſitas. In Concilio Oxfordienſi anno 1222. præceptum eſt Archidiaconis, ne tranſilirent numerum hominum, equorumque à Concilio Lateranenſi III. viſitationibus præfinitum : ne Synodum, vel Capitulum uſquam haberent, niſi in urbibus, oppidiſque : ne nimii à quoquam ſumptus fierent : *Unde ut ſubtrahatur eis* Can. 21. *neceſſitas invitandi, prohibemus ne Archidiaconi tempore viſitationis ſuæ apud Eccleſiam quam viſitant, Capitulum teneant, vel celebrent, niſi forte in burgo vel in civitate ſit Eccleſia conſtituta.* Eodem Canone præſcribitur, ne Archidiaconi procurari ſe velint, ultra eum quo viſitant diem, & ne quid exigant, immo ne quid accipiant ab eis, quos non viſitant. *Nec redemptionem pro viſitatione extorquere præſumant.* Eo denique Canone jubentur Archidiaconi viſitantes, explo- Can. 23. 24 25. 26. 27. rare, an Parochi rectè & emendatè ſatis legant verba Canonis Miſſæ & Baptiſmi ; an urgente neceſſitate cùm baptizant laici ritè id faciant : an Euchariſtia, Chriſma, Olea ſerventur, qua cautione à Canonibus præcipitur ; an veſtibus ſacris, vaſis, libriſque conſtet ſuus nitor, ſua mundities ; an fundi Eccleſiæ dilapidentur. Sed illud præ cæteris commendatur Archidiaconis & Decanis, ne per ſe, vel per Officiales fatigent plebes novis exactionibus.

In nuperrimis iiſque locupletioribus editionibus Conciliorum generalium occurrent Capita varia, quæ inquirere jubebantur Archidiaconi Lincolnienſes in Anglia anno 1233. dum per Pa- To. 11. pag. 479. rochias diſcurſarent. Præ cæteris curæ erat correctio criminum publicorum, uti & inſtitutio complurium Pœnitentiariorum in unoquoque Ar- Can. 20. chidiaconatu, etiam ad occultiora delicta : *An adulteria vel crimina publica laicorum ſint ritè per Archidiaconum correcta, & ſi aliqua ſunt incorrecta. An in aliquibus Archidiaconatibus ſint ſufficientes Pœnitentiarii Epiſcopi.* In Concilio Londinenſi anni 1237. eadem officia perſtringuntur Archidiaconorum, & nonnulla alia : Explorare, quam religioſè nocturna celebrentur & diurna officia : *Qualiter diurnis & nocturnis Eccleſia officiis ſerviatur.* Ne viſitationes, aut emendationes criminum ſuſpendant, numerata ſibi pecunia. *Nec ut non viſitent, aut corrigant, ſive crimina puniant, aliquid ab aliquo recipere præſumant.* Pecuniæ hac fœdiſſima nundinatione collectę duplum reſtituant. *Sic extorta in duplum erogare compellantur in pios uſus arbitrio Epiſcopi.* Denique frequenter interſint Collationibus Parochorum cujuſque Decanatus, ad explorandum, an diſtinctè ab eis & rectè pronuncientur Canonis & Baptiſmi preces, *Sint ſolliciti frequenter intereſſe Capitulis per ſingulos Decanatus, in quibus diligenter inſtruant Sacerdotes, &c.*

Concilium Salmurienſe anni 1253. hæc ſtatuta confirmavit, iiſque aſtrinxit Archidiaconos, Archipresbyteros & Diaconos ruris ; quibus interdixit, ne ruri Officiales haberent, cùm ibi per ſeſe jus dicere tenerentur : & ne quid juriſdictionis præſente Epiſcopo exercerent. *Prohibemus, ne quis* Cap. 40. *Archidiaconus, Archipresbyter, & alii minores Prælati juriſdictionem Eccleſiaſticam habentes, cauſas audiant, ſeu placita teneant, præſentibus ſuis Epiſcopis ; ſed longè ab ipſis faciant ſuper his quod viderint expedire.* Anno 1287. Synodus Exceſtrenſis prohibuit, ne pœnæ pecuniariæ ab Epiſcopis indicerentur : & ſi quas indicerent, juſſit, ut illico uſibus addicerentur Eccleſiæ. Ab Epiſcopo & Capitulo Leodienſi anno 1451. temperata eſt formula Reformationis, quam & confirmari curavere à Nicolao V. Papa. Non pauca ibi obſervanda veniunt tolerantiæ in jus quodammodo receptæ documenta :

menta: cujuſmodi iſtud eſt, Quòd Decani Rurales in viſitando præter procurationes aliquid pecuniæ acciperent, & neſcio quam ſpeciem Cathedratici, quam neceſſe tamen erat partem tantummodo quartam eſſe ejus ſummæ, quæ Archidiacono penderetur. *Ne Decani Chriſtianitatum ſub colore viſitationis fićto, vel illius remiſſione recipiant pecunias annuas, niſi perſonaliter viſitaverint, & cum effectu, & tunc ſtent contenti quarta parte illius, quod Archidiaconis pro integra Eccleſiæ viſitatione debetur. Et idem volumus obſervari in ſolutione obſonii & Cathedratici dictis Decanis facienda.* In Concilio Colonienſi anno 1549. monentur Archidiaconi, ne impunitatem criminum pretio paciſcantur, *Nec quemquam ſinant in vitiis, pecuniæ & munerum cauſa hærere.* In quarto medio c. 1.

IV. Eodem capite complexi ſunt Tridentini Patres viſitationes Epiſcoporum, Archidiaconorum & Decanorum Ruralium. His præcepere, ne viſitationes adgrediantur, niſi ipſimet, non per Vicarium; utque Notarium habeant, ſibi ab Epiſcopo adſignatum. *Archidiaconi autem, Decani, & alii inferiores in iis Eccleſiis, ubi hactenus viſitationem exercere legitimè conſueverunt, debeant quidem aſſumpto Notario de conſenſu Epiſcopi deinceps per ſeipſos tantùm ibidem viſitare.* Archidiaconi & Viſitatores omnes inferioris ordinis, ſuæ viſitationis Acta cum inquiſitionibus & inſtrumentis omnibus intra menſem ad Epiſcopum perferre debent. *Cui ipſi Archidiaconi, vel alii inferiores, viſitationis factæ infra menſem rationem reddere, & diſpoſitiones teſtium ac integra acta ei exhibere teneantur.* Cauſæ criminales & connubiales Archidiacono & inferioribus Prælatis omnibus ſubtrahuntur, etiam tempore viſitationis, Epiſcopo nimirum uni vendicandæ. *Cauſæ matrimoniales & criminales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam viſitando, ſed Epiſcopi tantùm examini & juriſdictioni relinquantur.* Judicia denique Clericorum concubinariorum Epiſcopo integra ſervari mandatur, ut ipſe ſine ſtrepitu & figura judicii ea definiat. Seſſ. 24. c. 3. 10. Seſſ. 25. c. 14.

V. Ne fieri quidem poterat, quin aliquando tandem reſtringeretur juriſdictio & poteſtas Archidiaconorum, poſtquàm ex Vicariis meris Epiſcoporum Ordinarii facti ſunt, & poſtquam alios ſibi generales Epiſcopi Vicarios creavere. Synodus Exceſtrenſis anno 1287. majorum quorumlibet criminum judicia Epiſcopo reſervaverat. *Majores exceſſus nobis referant, illos maximè ſuper quibus criminoſi noſtra indigent diſpenſatione.* Concilium ad Vallem Guidonis anno 1242. Archidiaconis prohibuerat, nequid ſibi ampliùs arrogarent de juriſdictione Epiſcopi, neu cognoſcerent de cauſis matrimonii, ſimoniæ, aliiſque gravioribus, quæ degradatione plecti debeant, vel privatione Beneficii, vel depoſitione, ſine ſpeciali Epiſcopi mandato, quo ea ſibi poteſtas fieret. *Falcem ſuam in alienam meſſem mittentes, ad illicita manus ſuas & prohibita mittere non verentur: ſtatuimus ut Archidiaconi & alii de cauſis matrimonialibus, ſimoniæ & aliis, quæ degradationem vel amiſſionem Beneficii, vel depoſitionem exigant, niſi de ſpeciali mandato ſui Pontificis, nullatenus cognoſcere, vel definire præſumant.* De Laval. Can. 4. Can. 8.

In Concilio Provinciæ Turonenſis apud Salmurium habito anno 1253. confirmata ſunt decreta hæc omnia, vetitique Archidiaconi, ne immiſcerent ſe in cauſas matrimonii, ſimoniæ, & ubicumque reus periclitatur de Beneficio, de ſtatu, & gradu ſuo. Tantò majore in pretio eſſe debent hi Canones, quòd non ſolùm eos imitati ſint Tridentini Patres; ſed etiam quòd ex iis diluceſcat, tentatum quidem illud fuiſſe ab Archidiaconis, ſed præter jus, ut de gravioribus his cauſis judicarent, quas ne antiquo quidem jure judicare ſinebantur, niſi ſpeciali muniti fuiſſent Epiſcopi mandato. Ne nunc quidem in totius poteſtatis ſuæ ſocietatem adoptant ſibi Epiſcopi Vicarios ſuos Generales. Idem augurari fas eſt de Archidiaconis vetuſtiſſimis.

VI. Venio ad Concilia Provincialia poſt Tridentinum, cujus decreta omnia de Archidiaconis ex parte ſaltem maxima promulgata, & confirmata fuere in Concilio Remenſi anni 1564. Illis Concilium Rotomagenſe anni 1581. addidit, ſi ceſſaret Archidiaconus, nec in viſitandis Eccleſiis officio ſatisfaceret, ejus in locum ut Epiſcopus viſitationem delegaret Doctori Theologo, vel magnæ cuipiam eruditionis viro. Idem præcepit Conventus Melodunenſis anno 1579. ut Epiſcopus ceſſanti Archidiacono Viſitatores ſubſtitueret alios; Archidiaconus verò in viſitandis Parochiis ea executioni mandaret quæ Epiſcopus decreviſſet inter eaſdem priùs Parochias viſitandas; moneret Epiſcopum, ſi quo obvio repagulo executio retardata eſſet; denique viſitationis ſuæ Acta ad Epiſcopum perferret. Hinc perſpicis jure Decretalium Archidiaconis, non ſecus ac Epiſcopis, integrum fuiſſe ut per ſubſtitutos Vicarios viſitarent Parochias, ubi ipſimet non poſſent. Eam Tridentini Patres Epiſcopis poteſtatem confirmavere, abſtulere Archidiaconis, qui jam non poſſunt alios delegare Viſitatores. Ratio ejus diſcriminis perfacilis eſt. Gallicanis noſtris Conciliis mediam quandam placuit inſiſtere viam, qua & Tridentino Concilio fiat ſatis, & Archidiacono, qui per ſeſe munus viſitationis implere non poteſt, Nimirum ut non Archidiaconus, ſed Epiſcopus ipſe eos deleget, qui propria Archidiaconi viſitatione ejus vice fungantur. Ubi verò vetuſtiſſima, atque ante omnem hominum memoriam conſuetudo vigebat, ut Archidiaconus per ſubſtitutum viſitaret Eccleſias, Congregatio ſacra Concilii nihilominus declaravit teſte Fagnano, prohiberi illum poſſe ab Epiſcopo. Tit. de Epiſcop. numer. 27.

In Synodo Diœceſana Mechlinienſi anno 1609. ſtatutum eſt, ut Archipresbyteri Decanatum ſuum annua viſitatione perluſtrarent; lautioribus abſtinerent conviviis; Acta viſitationis ad Archiepiſcopum, vel ad ejus Vicarium Generalem perferri curarent; annuum haberent ſinguli Decanatus ſui Capitulum, ubi ſobrio paſtu reficerentur, & de procuranda ovium ſibi creditarum ſalute ſermones conferrent. *Capitulum Paſtorum ſui diſtrictus annuum celebrabunt.* Tit. 6. c. 5. 6. & ſeq.

CAPUT LXXXII. *P. 4. l. 2. c. 96.*

De Viſitatione Provinciæ per Archiepiſcopos poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Incidebant eæ temporum moleſtiæ Epiſcopis, ut authoritate Metropolitani fulciendi eſſent.

II. Varia Pontificum Decreta, maximè Innocentii IV. de viſitatione Archiepiſcoporum.

III. Exempla viſitatæ ſemel iterumque Provinciæ ab Archiepiſcopo.

IV. Statuta Concilii Tridentini de viſitatione Archiepiſcoporum.

V. Formula pulcherrima viſitationis Archiepiſcopi per Provinciam, à Conventu Melodunenſi delineata.

VI. De Viſitatoribus Apoſtolicis, & qua ratione B. Carolus eas partes ſuſtinuerit.

I. EÆ temporum non ſemel inciderunt Epiſcopis moleſtiæ, ut concuſſa & nutante, vel ex Capituli, vel ex quorumcumque aliorum infeſtatione authoritate ſua, Archiepiſcopi viſitatione recreari ſe & corroborari expeterent. Cùm Ivo Carnotenſis Epiſcopus in Capitulo ipſo ſuo quaſdam vacantes contuliſſet Capituli ſui dignitates, Decanus & nonnulli alii audacius in eum inſur-

insurrexerunt, quasi nisi ex consensu suo id minimè potuisset. Optionem fecit ipsis Ivo, vel electis Judicibus rem permittendi judicandam, vel Epist. 20. Metropolitano. *Aut sub Judicibus electis, aut secundùm judicium Metropolitanæ sedis, eo ordine quo canonica authoritas dictaret.* Maluit Capitulum Archiepiscopo rem permittere. Præsto erat Ivo, loco & tempore ut se sisteret, ab Archiepiscopo designato; sed antè privatim illum obtestatus est, ut Ecclesiam Carnotensem priùs dignaretur visitare, audiretque quibus contumeliis, non tam ipse, quàm in se Ordo ipsemet Episcopalis à Clero laicisque affectus fuisset. *Quod si petitioni meæ addere præsumerem, flexis cordis genibus postularem, ut Carnotensem Ecclesiam visitaretis, & in propria persona injurias mihi, immo omni Pontificali ordini in me illatas à Clericis & laicis plenius audiretis. Decens enim est, ut etiam in tranquillitate mater filiam consoletur, quanto magis in perturbatione?*

C. Cum ex offic. de præscript. C. Sopitæ. De censib. II. Ipsismet ergo Episcopis relevandis, confirmandisque servire placuit Archiepiscoporum per Provincias visitationes, & is Juris scopus erat, nec solus tamen. Innocentii III. decreto declaratum est, potuisse ab Archiepiscopo Senonensi Provinciam visitante, *Cùm ex officii sui debito Senonensem Provinciam visitaret*, suspendi primùm, & postea communione arceri homines Abbatis sancti Maglorii, & Prioris, qui ipsum procurare detrectassent. Negat Pontifex adversùs visitationem eam Archiepiscopi, & procurationem præscribi potuisse. *Cum contra procurationem, quæ visitationis ratione debetur, præscribi nequiverit; quemadmodum nec contra visitationem ipsam potest aliquo modo præscribi.* Idem perscripsit Gregorius IX. ad tuendas visitationes Archiepiscopi Beneventani. In Conciliis Lateranensibus III. & IV. sub Alexandro III. & Innocentio III. eorumque decretis suprà relatis, descriptæ sunt Archiepiscoporum, ut & Episcoporum visitationes, præscripto etiam numero hominum equorumque, qui circumduci ab eis possent, & à Parochiis procurari deberent.

De Chartres

C. Cum nuper. De censibus.

Est tamen quod Innocentio potissimùm IV. gratias agamus, ut qui multò plura conglobaverit Decreta ad visitationes Archiepiscoporum moderandas, *C. Romana Ecclesia, in Sexto.* Edicitur ibi primùm, ut suam priùs Archiepiscopus Ecclesiam, civitatem & Diœcesin visitet, quàm in circumlustrandam Provinciam ingrediatur. 2. Ut majores minoresque visitet Ecclesias, Laicos, Clericos. Si qua sint inaccessa loca, Clericos eorum evocabit, populosque, commodiorem quempiam in alium locum. 3. Procurationes accipiet à locis quæ visitabit. 4. Ubi Diœcesim, vel totam, vel ex parte visitarit, non poterit iteratò eò redire, vel eadem loca, vel reliqua visitaturus, quin totam antè peragraverit Provinciam, suamque ipsius rursum Diœcesim. 5. Si quæ nova urgensque ingruat necessitas, sive ab Episcopo loci, sive ab Episcopis aliis exoretur, eò redibit. Si eam verò necessitatem Episcopi Provinciæ dissimulent, Apostolicam consulet Sedem, ab eaque licentiam obtinebit iterandæ visitationis. 6. Exhausta Provinciæ universæ visitatione, iterare eam poterit, consultis antè Suffraganeis, etsi minùs consentientibus. 7. Iterandam autem visitationem ordietur ab iis locis, quæ vel antè præterierat, vel quæ eo solatio magis egent. 8. In visitando Evangelicam disseminabit doctrinam: sine strepitu & blandè inquiret in mores Clericorum; si qui sint gravissimis meritò suspicionibus obnoxii, Episcopum certiorem faciet; si qua notoria incurrant in oculos facinora, quæ probationibus non egeant, in ea ipsemet pœnis canonicis animadvertet, cùm justæ devolutioni locum dederit Episcopi proprii negligentia. 9. Speciali Decretali à Bonifacio VIII. declaratum est,

Perpetuo. censibus Sexto.

hoc Innocentii IV. decreto non prohiberi, quin Archiepiscopus Provinciam visitet semel iterumque, quanquam nullius negligentiæ affines sint Episcopi Provinciæ. 10. Addebatur illud quoque, Posse ab Archiepiscopo in decursu visitationis excipi Confessiones Diœcesanorum Suffraganeorum, absolvi crimina, salutares imponi pœnitentias.

III. Provinciam suam anno 1233. circumlustravit Archiepiscopus Turonensis, cumque ad Ecclesiam sancti Brioci accessisset, multa decreta edidit, consentiente tum Episcopo, tum Capitulo ejus civitatis. Anno 1253. cùm Provinciæ suæ visitationem peregisset Archiepiscopus ejusdem Metropolis Turonensis, Provinciale Concilium apud Salmurium congregavit, ut unà cum Suffraganeis suis commentaretur, quæ tandem paranda esset morbis iis medicina, quos observasset. Primum hìc expromo Canonem hujus Concilii. *Nos sanctorum Canonum & prædecessorum nostrorum volentes servare statuta, & ea quæ visitando Provinciam Turonensem correctione novimus indigere, corrigere cupientes, vocatis venerabilibus fratribus Turonensis Provinciæ Episcopis, &c.* Concilium Turonense anni 1282. eodem consilio habitum est post obambulatam ab Archiepiscopo Provinciam. Post Concilium Ravennas anno 1286. Concilio cum Episcopis Provinciæ communicato, promulgari fecit per Archidiaconum suum Archiepiscopus Ravennas, necessariò iterandam videri Provinciæ visitationem. *Archiepiscopus mandavit Archidiacono Ravennati, ut in præsentia Episcoporum, & de ipsorum consilio definiret, quod per ipsum dominum Archiepiscopum debet reiterari visitatio per Provinciam Ecclesiæ Ravennatis.*

IV. Ita visitationes Provinciarum per Metropolitanos etiam iterabantur, mira consensione cum Conciliis Provincialibus mox habendis, eaque sanè fructuosissima. Concilii Tridentini Patres certos limites præscripserunt potestati Archiepiscoporum in his Provinciæ perlustrationibus, vetito ne eas adgrederentur, etiam post visitatas Diœceses suas, nisi causis manifestis, & in Concilio Provinciæ probatis. *A Metropolitanis verò etiam post plenè visitatam propriam Diœcesim, non visitentur Cathedrales Ecclesiæ, neque Diœceses suorum Comprovincialium, nisi causa cognita & probata in Concilio Provinciali.* Sess. 24. c. 3.

In Concilio Turonensi anno 1583. statutum est, ut Metropolitanus suos inviseret Suffraganeos primo aut altero suæ promotionis anno, semel saltem dum superstes ageret, quo de eorum fide, moribus, regimine certior ipsemet fieret; referret verò ad Concilium Provinciæ, si quid emendandum reperisset. Nec obstrepit Decretum istud Tridentino, cùm non impellat Metropolitanos ad visitandas Ecclesias vel Diœceses Suffraganeorum, sed ipsos tantùm Episcopos. Art. 12.

V. In Generali Cleri Gallicani Conventu Melodunensi luculentissimè multa decreta sunt de visitandis per Metropolitanos Provinciis Ecclesiasticis: excitantur quippe illi ad observanda religiosiùs quæ Innocentius IV. præcepit decreto suprà laudato; utque accuratissimè inquirant, an Episcopi resideant in Diœcesi quisque sua; an prædicationi incumbant; an Apostolicæ sanctitudinis aliquid redoleat in eorum vita; quam rationem teneant conferendorum & Ordinum & Beneficiorum; an Confessionibus excipiendis præpositi, an Pœnitentiarii, an Officiales illi sint, huic muneri pares ad animarum salutem; an Generales eorum Vicarii & Presbyteratu initiati sint, & inculpatæ vitæ; an virtutum exemplis circumfulgeant; an Canones Ecclesiæ, Regnique leges studiosè sectentur. Hortabatur denique celeberrimus is Conventus Metropolitanos, ut canonicam distringerent authoritatem in eos Episcopos, quorum dignitati non responderet innocentia morum; ne inulta abire sinerent eorum crimina, & De Eccles. visit.

vel

vel ad Concilium Provinciale, vel ad summum Pontificem referrent vulnera ea graviora, quibus mederi ipsi frustra tentassent. *Inter alia de his diligenter inquirent, An Episcopi resideant in suis Diœcesibus, an prædicent verbum Dei, an ita vivant ut Apostolus præscripsit, quemadmodum in Ordinibus ac Beneficiis conferendis se gerant; an idoneos audiendis Confessionibus puniendisque excessibus Pœnitentiarios ac officiales deputent; an Vicarios generales in temporalibus ac spiritalibus tales elegerint, qui in Presbyteratus Ordine constituti, bonum & à Diœcesanis, & ab iis quis foris sunt, testimonium habeant. An antiquos Canones Regnique instituta observent. Moneantur verò, ut Christiana libertate Episcopos suffraganeos Ecclesiis scandalum afferentes arguant, & eorum delicta corrigant, & quæ pro tempore corrigi non poterunt, ad Synodum Provincialem referant. Et si quid sit hujusmodi, quod graviori authoritate reformandum erit, Sedi Apostolicæ denuntient.*

VI. Postrema hac clausula adeundæ Sedis Apostolicæ, ubi eæ incurrunt difficultatum moles, quæ nisi summa quapiam authoritate disjici non possint; refricatur nobis memoria B. Caroli Mediolanensis Archiepiscopi, qui Romæ cùm ageret, Pontificem incitavit ad delegandos Apostolicos Visitatores. Nec in Provincias tantùm quæ temporali Sedis Apostolicæ dominio subjiciuntur, ut hactenus factitatum fuerat; sed in alias etiam quaslibet, ad explorandam nimirum Episcoporum vitam, diligentiamque in Tridentinis decretis servandis, & in reliqua Ecclesiastica disciplina. Lubens assensus est Pontifex, ipsumque Carolum designavit ad visitandam Provinciam Mediolanensem, & saltem adeunda primaria quæque oppida Provinciæ tam vastæ. Hæc ex Giossano, qui inenarrabili quadam lætitia perfusum fuisse Carolum testatur, quòd jam daretur innovare visitationes Metropolitanorum in suis Provinciis; antè tamen voluisse eum, ut Apostolicus Visitator Diœcesim suam Mediolanensem obambularet, quàm tota ipsemet Provincia explicaret potestatem & functiones Apostolici Visitatoris. Postquam à delegato Visitatore Pontificis perlustrata fuit Diœcesis Mediolanensis, cœpitque ipse Carolus Provinciam peragrare, agnovit tandem vastiorem esse eam, quàm ut unus ipse ei visitandæ sufficeret. Eò adductus est, ut alios aliis Diœcesibus Apostolicos exposceret Visitatores. Nec iis se finibus coarctavit Caroli zelus. Expertus enim tam religiosam certamque suæ esse Diœceseos disciplinam, & tot munitam doctrina & pietate præstantissimis viris, quos sua ipse manu affinxerat, ut minùs jam necessaria ei esset vel industria, vel præsentia sua; à Pontifice impetravit Apostolici Visitatoris munus in Helvetiis & Rhœtiis obeundum, ut illuc ipse pergeret, cum novellis hæreticis congressurus, eaque expugnaturus flagitia, quibus hæretica semper scatet infamia. Tam piæ voluntati nulla re defuit Pontifex, unde & accinxit se Carolus ad Evangelicæ veritatis, morumque sanctimoniæ jubar Germanicis Provinciis inferendum.

Giossano. L. 3. cap. 6. 7. 9. L. 4. cap. 12.

L. 7. c. 1. 4.

Spond. ann. 1571. nu. 5. Ann. 1580. n. 18. 20.

Anno 1571. Visitatores Apostolicos in Regnum Neapolitanum ablegandos designavit Pius V. Hinc jurgia fata cum Rege Hispaniæ, cujus ministri non sinebant, nisi ex permissione sua Apostolicos Visitatores officio fungi. Anno 1580. Gregorius XIII. Apostolicos Visitatores destinavit ad Cœnobia & Xenodochia, ad Clericos Monachosque plurium Orbis Christiani regionum. Misit & Constantinopolin, & ad Montem Libanum. Eo munere cùm ornari Patriarcham Venetum Senatus ejus civitatis percuperet, nec adduci posset Pontifex ut assentiretur, convenit tandem, ea ut potestas delegaretur Episcopo Veronensis civitatis in ditione Venetorum sitæ.

De Prædicatione.

CAPUT LXXXII. *P. 1. l. 2. c. 44.*

De Prædicatione per quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. Inter Apostolicas Episcoporum functiones primarium locum obtinet Prædicatio. Probatur ex Scripturis.

II. III. Idem probatur ex Hilario & Hieronymo.

IV. Similiter ex Augustino, qui primus in Africa præsente Episcopo Presbyter prædicare cœpit. Multa in eam rem observantur.

V. An primus omnium Romæ prædicaverit Leo Papa. Duæ prædicandi rationes, simplex & elaborata, de plano & cum pompa, Probatur.

VI. VII. VIII. Plures ejusdem rei probationes. Exempla nonnulla utriusque generis Prædicationum.

IX. Prædicationes arte & studio expolitæ, non sine sacris sportulis.

X. Qua ratione prædicaret Augustinus.

XI. Itemque Chrysostomus.

XII. Et Augustinus & Chrysostomus Presbyteri concionati ex suggestu non sunt unquam, nisi Episcoporum jussu, ut eorum Theologi.

XIII. Probatur diu antè Presbyteros concionatos fuisse.

XIV. Episcopis tamen persuasissimum esse debet, potissimum hoc esse Episcopatus officium, prædicare, ex Ambrosio.

XV. Item ex Chrysostomo.

XVI. XVII. Quàm populares & ad vulgi patientiam accommodati fuerint hi Prædicatores, Augustinus, & Chrysostomus.

XVIII. Præstantissimè Julianus Pomerius de Prædicationibus Episcoporum.

XIX. Pulcherrima effigies Prædicationum Hilarii Episcopi Arelatensis.

XX. Frequentiores jam erant Conciones Quadragesimæ tempore.

XXI. Ratio nova prædicandi, legendis coram Homiliis Patrum.

XXII. Prædicandi jus potissimùm penes Episcopum.

XXIII. Ideo & ex altiore suggestu concionantur, quòd ea sit Cathedra Episcopalis.

I. NUlla Episcopis magis consentanea nunc functio, quàm prædicatio, quia & nulla olim Apostolis. Verbum ipsum, Sapientia sempiterna Patris, ubi se nostræ mortalitatis exuviis amicivit, primus utique fuit & Princeps Ecclesiæ Prædicator & Episcopus, delegatus à sempiterno Patre in terras Apostolus, & Prædicator Evangelicæ veritatis: *Evangelizare pauperibus misit me.* Ab eo missi Apostoli, ut ipse à Patre, Præcones veritatis: *Et fecit ut essent duodecim cum illo, & ut mitteret illos prædicare.* Redivivus denique ex mortuis, & sua illos potestate, sicut & functione induens, sola verbi prædicatione complexus videtur fuisse, & sua, & illorum omnia officia: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ.* Altissimè id Paulus imbiberat, ubi aiebat, *Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare.* Cùm in vicem & munus Apostolorum successerint Episcopi, sunt ergo & ipsi principes & primarii ministri Evangelicæ Prædicationis.

Luc. 4. 18. Marc. 3. 14. Mar. 16. 14.

1. Cor. 1. 17.

II. Hilarius in explanandis his Apostoli verbis, *Ut potens sit exhortari ad doctrinam sanam*: paris necessitatis esse tradit in Episcopo doctrinam

nam & sanctitatem : sibi enim uni prodest sanctitas, si doctrinæ præsidiis destituatur : doctrina facilè contemnitur, nisi pretium illi faciat vitæ sanctimonia. *Cùm & innocens sibi tantùm proficiat, nisi doctus sit : & doctus sine doctrinæ sit authoritate, nisi innocens sit.* Jubet ergo Apostolus, interprete idoneo Hilario, illum demum numeris suis omnibus absolutum haberi debere Præsulem, qui & doctrinam virtutibus illuminet, & virtutes ornet doctrina. *Perfectum Ecclesiæ Principem perfectis maximarum virtutum bonis instituit, ut & vita ejus ornetur docendo, & doctrina vivendo.*

III. Episcopum ab Apostolo *Doctorem* nominari observavit Hieronymus ; eo quippe fieri, ut ne cæteræ virtutes infructuosæ sterilesque sint. *Doctorem. Nihil enim prodest conscientia virtutum frui, nisi & creditum sibi populum possit instruere.* Et alibi : *Quod doctrina à Sacerdotibus expetatur, & veteris præcepta sunt legis, & ad Titum plenius scribitur ; innocens enim & absque sermone conversatio, quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet.* Et in Epistola ad Paulinum : *Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest, & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet, si destruentibus non resistat.*

IV. Ambrosius teste & olim auditore Augustino, diebus Dominicis omnibus concionabatur ad populum. Sic enim ille in Confessionibus : *Et eum quidem in populo verbum veritatis rectè tractantem audiebam omni die Dominico.* Jam suprà memoravimus, Valerium Hipponensem Episcopum, gente Græcum, cùm non satis expeditè Latino sermone concionari posset, id muneris demandasse Augustino, præter consuetudinem Africanarum Ecclesiarum, ubi Episcopus solus prædicandi officio fungebatur : *Contra usum & consuetudinem Africanarum Ecclesiarum* : ut loquitur Possidius. Ei exemplo accommodaverunt se alii quoque Africæ Episcopi, ut ipsis præsentibus Presbyteri prædicarent. *Accepta ab Episcopis potestate Presbyteri nonnulli coram Episcopis, populis tractare cœperunt Verbum Dei :* ut idem ille ait. Authoritatem innovationi à se factæ conciliabat Valerius ab exemplo Orientalium Ecclesiarum. *In Orientalibus Ecclesiis id ex more fieri sciens.* Enimverò Alexandriæ tantùm docet Socrates, ex occasione Arii hæresiarchæ, interdictos fuisse Presbyteros munere concionandi. *Quin etiam Alexandriæ non concionatur Presbyter, qui mos eo tempore initium habuit, quo Arius perturbavit Ecclesiam.* Quo eodem loco idem Scriptor testificatur, Episcopos Presbyterosque interpretari publicè solitos Scripturas sacras, Cæsareæ in Cappadocia & in insula Cypro, Sabbato & Dominico die vesperascente : *Cæsareæ Cappadociæ & in Cypro die Sabbati & Dominico semper sub vesperum accensis lucernis Presbyteri & Episcopi scripturas interpretantur.* Assentitur & Sozomenus, Alexandriæ moris fuisse, ut solus Episcopus verba è suggestu faceret ad populum, quod cœptum esset, cùm pestiferum virus cœpit Arius eructare. *Alexandriæ solus Episcopus concionatur. Quam consuetudinem cùm antea non fuisset, introductam esse ferunt, ex quo Arius Presbyter, de doctrina fidei differens, nova dogmata invexit.*

Sed illud multò magis stupendum, quod refert Sozomenus, Romæ nec ab Episcopo, nec à quoquam alio prædicatum fuisse : *In eadem urbe nec Episcopus, nec alius quisquam in Ecclesia populum docet.* Idem refert & Cassiodorus in Historia Tripartita. Quibus Sozomeni displicet doctrina, sermones sanctissimi Papæ Leonis illi objectant. At reponunt alii non peroratse ad populum Leonem Papam nisi post tempora Sozomeni : nec vel ex sermonibus Leonis vel ex homiliis Gregorii Magni Papæ inferri posse quidquam, nisi tunc temporis alios Romæ viguisse mores. Præcepta Liberii Papæ ad sanctissimam virginem Marcellinam, sororem beati Ambrosii, cùm ipso die Christi natalitio, in Ecclesia beati Petri Romæ velo consecrationis illam donavit, propiùs sanè accedunt ad præcepta privatim instillata, quàm ad sermonem populo habitum. Ideo & ab Ambrosio, qui ea in tertium librum de Virginibus contulit, vocantur non aliter, quàm *beate memoriæ Liberii præcepta.* Quin & illud facilè deprehenditur, ejus sermonis Liberii ad Marcellinam, præcepta quidem & sententias Liberii esse, at stylum & verborum contextionem Ambrosii : qui non ita sanè immutatis verbis retulisset sermonem quempiam Leonis Papæ.

V. Non abludit ergo à vero, aut à verisimili, usque ad tempora Leonis Papæ, contentos fuisse Præsules Romanos familiaribus ejusmodi præceptionibus, ut sævientibus fiebat persecutionibus, sine appparatu, sine pompa : plana & humili, non splendida oratione. Et sanè nulli prorsus superstites sunt sermones, non Pontificum modò Leone anteriorum, sed Episcoporum quorumlibet, qui prioribus talibus sæculis, vel medio etiam sæculo quarto floruerunt.

Sunt qui opinentur, concionatos nunquam fuisse Presbyteros ante Augustinum in Occidente, & Chrysostomum in Oriente. Hoc porro illi utuntur argumento ; nec Tertulliani, nec Hieronymi, nec Ruffini, nec Clementis Alexandrini ullos prorsus sermones, vel homilias ad nostras manus deveniisse, cùm tot alia eorundem litterarum monumenta supersint, ex quibus & eruditionis ubertas, & eloquentiæ vis ea eminet, quæ non potest non admirationi esse. Sed præter quàm quòd ei sententiæ obstrepunt, quæ suprà ex Possidio, Socrate & Sozomeno prolata sunt levissimo ea nititur argumento, & quod facillimè evertatur. Nec ulli enim nobis residui sunt, sermones ejus ætatis, non Ignatii, non Irenæi, non Eusebiii Cæsariensis, non Athanasii, non tot aliorum splendidissimorum tunc Luminum. Post Epistolas Cypriani libelli sunt, vel Tractatus, non sermones. Scribebantur illi Tractatus, & evulgabantur, non publicè recitabantur. Nec Apostolis curæ fuit Prædicationes suas scriptis mandare, & ad posteros transfundere. Fidelibus abundè esse videbatur, ut Christianæ varietatis sacramenta, Apostolico ore personantia, immortalibus animi sui tabulis inscriberent. Sed & illud finitimum vero est, & Apostolos, & Episcopos, & Presbyteros qui prioribus his sæculis concionabantur, sermones effudisse extemporaneos, inornatos, ex abundantia cordis, & plenitudine intima charitatis. Si enim vetuerat Christus, ne quid meditatum afferrent, ut vel tyrannos refellerent, vel fidei cœlestia eis dogmata explanarent : fore enim ut non ipsi, sed eorum ore Spiritus ipse veritatis loqueretur : quin & ejusmodi aliquid auguramur, ubi sermonem illi vel ad infideles, vel ad fideles habebant ?

VI. Nulli ergo antiquiores ad nos trajecti sunt sermones, quàm Gregorii Nazianzeni ; quòd nec Præcones Evangelici eos scriptis consignarent, nec fideles eos adnotare curarent, & compilare ; quòd & his & illis non ea viderentur esse nisi familiaria & extemporanea colloquia, aut præcepta simpliciùs inculcata, quæ moris non est chartis illini, aut publicari. Si quæ supersint homiliæ Origenis, id eo factum est, quòd ea redundet sacræ eruditionis copia, ut ne ab eo quidem pronunciarentur, nisi postquam eas scriptis mandasset. Qui artem, qui ornamenta, qui pigmenta eloquentiæ homiliis suis addiderit, primus fuit Gregorius Nazianzenus, aut inter primos. Ideo nec ambigere quisquam potest, quin ante illæ ab eo & meditatò & operosè scriptitarentur, quàm pronunciarentur. Narrat ipsemet se pronunciante, fuisse qui palam, qui clam calamo linguam ejus, notisque assequi conarentur. *Valete sermonum meorum amatores, & calami, tam perspi-* Orat. 32.

8. de Trinit.

1. ad Jovin. Epist. d Ocean.

6. c. 3.

ap. 5.

5. c. 21.

7. c. 19.

perſpicui, quam occulti. Nec diſſimulat ipſe, ſtudere ſe eloquentiæ inter concionandum, ut quo poſſet cumque modo æmularetur Apoſtolicas conciones, non verbis, ſed factis & miraculis cœleſtem quandam vim & eloquentiam oſtentantes, Chryſoſtomo videbantur Apoſtoli & eloquentia & miraculis claruiſſe, quo pudor incuteretur eis Epiſcopis, qui cùm miracula patrare in poteſtate non haberent, ne cogitabant quidem de parando eloquentiæ ſubſidio: quin & ab Apoſtolo Paulo patrocinium ſibi inconſideratiſſimè accerſebant. *Cùm Paulum conſtet tum ante miraculorum editionem, tum in mediis ipſis miraculis magnam adhibuiſſe eloquentiam*.

De Sacerd. L. 4. c. 7.

VII. Ubi verba fecit Socrates de Attico Conſtantinopolitano Epiſcopo, illum ait conciones ſuas accuratiſſimè elaboraſſe, ac perpoliſſe, tum diligenter mandaſſe memoriæ, antequam publicè recitaret: poſtea autem augeſcente & uſu, & fiducia, cœpiſſe ex tempore concionari, accommodatiùs ad populum, & incultiùs: unde nec ejus conciones unquam ita comptas, aut graves fuiſſe, ut ad poſteros trajicerentur. *Primùm cùm Presbyteri gradum obtinuiſſet, conciones, quas ſummo ſtudio confecerat, ad verbum ediſcens, in Eccleſia recitavit. Poſtea crebro uſu & diligentia majorem audaciam adeptus, ex tempore concionari cœpit, rationemque docendi magis popularem ſecutus eſt. Verùm ejus conciones non ejus generis fuere, ut merito vel ab auditoribus ſtudioſe perdiſcerentur, vel monumentis mandarentur litterarum ad poſteritatem*. Hinc perſpicuè confirmantur, quæ à nobis dicta ſunt ſuperiùs de Concionibus duplicis generis, aliis incomptis & popularibus, aliis ſtudioſiùs elaboratis & ſcripto mandatis, cujuſmodi fuere Leonis Papæ ſermones, qui nos in hanc conjecere diſputationem.

L. 7. c. 2.

VIII. Duo verò illa concionandi genera apertiùs Socrates diſcriminat, ubi de Chryſoſtomo verba facit: *Conciones tum ab eo in lucem editæ, tum à Notariis, ἀπὸ χειρὸς ἐξυγράφων, exceptæ, illo è ſuggeſtu recitante, in omnium manibus ſunt, &c.* Cùm verò alibi ait Alexandriæ quarta quaque & ſexta feria publicè legi Scripturas, & explanari: *Leguntur Scripturæ, & Doctores, διδάσκαλοι, eas interpretantur*: & Cæſareæ in Cappadocia & in inſula Cypro Epiſcopos & Presbyteros interpretari Scripturas Sabbato & Dominico ſemper die, accenſis lucernis, *Accenſis lucernis Presbyteri & Epiſcopi Scripturas interpretantur*: facilè nobis ille ſuadet has conciones omnes zeli plus habuiſſe, quàm ſtudii: & nec arte meditatas fuiſſe, nec in poſteros transfuſas.

L. 6 c. 4.

L. 5. c. 22.

IX. Longè aliter exiſtimandum eſt de concionibus duorum Aſiæ Epiſcoporum, Antiochi & Severiani, qui Conſtantinopolin profecti ſermones tota arte & contentione animi elucubratos pronunciarunt, publicæ morum emendationis minùs illi quidem ut videtur cupidi, aut famæ, quàm pecuniæ; quod & ex animi ſententia illis proceſſit. Audiendus hìc Socrates. *Cùm ſe ſedulò exercuiſſet, & multas contexuiſſet conciones Severianus, Conſtantinopolin contendit, poſtquam audierat Antiochum Conſtantinopoli in Eccleſiis docendo magnam pecuniæ vim collegiſſe*. Ubi perſpicis jam tum inolitum morem, ut ſtipendii aliquid Concionatoribus exolveretur: utque Epiſcopi omnes majoribus in Civitatibus, maximè autem in urbe Regia paſſim concionarentur. Hieroſolymis concionabatur Epiphanius, & Origenis errores aſſeclaſque concerpebat, cùm Joannes Epiſcopus Hieroſolymitanus immiſſo Archidiacono ſilere illum juſſit. Qui id enarravit Hieronymus, obſtupuit ipſe, quòd ne Presbytero quidem unquam prædicanti Epiſcopus os obturaſſet. *Qui hoc unquam coram plebe Presbytero ſuo interpravit Epiſcopus?*

L. 6. c. 10.

Ad Pammach ad ve. error. Joan. Hieroſ.

X. Non minùs concionanti, quàm calamum ſtringenti applaudebatur Auguſtino, ut perhibet Poſſidius, qui & addit, non à Catholicis tantùm promiſcuè & hæreticis conciones ejus fuiſſe furtivo calamo exceptas, & notis mandatas, quæ celeritate ſua loquentem aſſequerentur: ſed non rarò publicatas fuiſſe eadem expolitas arte & ratione, qua libri operoſiùs concinnati evulgantur. *Libros ejuſdem, ſive tractatus mirabili Dei gratia procedentes ac profluentes, inſtructos omni rationis copia atque authoritate ſanctarum Scripturarum, ipſi quoque hæretici concurrentes, cum Catholicis ingenti ardore audiebant; & quiſquis ut potuit & voluit, Notarios adhibens, etiam ea quæ dicebantur, excepta deſcripſit*. Et paulò infrà: *Per idem tempus coram Epiſcopis hoc illi jubentibus, qui plenarium totius Africæ Concilium Hippone agebant, de fide & Symbolo Presbyter adhuc Auguſtinus diſputavit*. Quod advertit Poſſidius in librum *de Fide & Symbolo*, quæ mera concio primùm fuit: & quod univerſim ait, ab Auguſtino publicè recitatos fuiſſe *libros, ſive tractatus*: approbari facillimè poſſet ingenti omnino copia operum, tum Auguſtini, tùm cæterorum Patrum, quorum conciones ad poſteros traductæ ſunt, Epiſtolarum, vel librorum forma & nomine indutæ. Nemo neſcit Romæ quondam pervagatiſſimum fuiſſe, ut vel publicè, vel in ſelecto amicorum doctorumque cœtu recitarentur, quæ quiſque ſumma animi, ſumma eloquentiæ contentione elaboraſſet.

C. 7.

XI. Ut ſermonum autem ſuorum ſplendore & fama Occidentalem orbem illuminavit Auguſtinus, teſte ibidem Poſſidio, ita & Chryſoſtomus Orientalem. Uno Presbyteratus gradu uterque tum eminebat; unius Epiſcopi juſſu & vice uterque tum concionabatur; denique utriuſque ea fuit & eloquentiæ vis, & ſacræ eruditionis ubertas, ut conciones eorum poſteris ſæculis illuminandis commendarentur. Audi ut de Chryſoſtomo differat Palladius: *Permanſit his ſenis annis in officio Presbyterii, Antiochenam Eccleſiam vita munditia illuſtrans, partim undis ſpiritus recreans. Agebat vices Epiſcopi in prædicatione verbi Dei, omniumque corda mirabili facundia, Scripturarum dulcedine ornata ad ſe rapiebat. Quàm multos, quàm pulchros, quàm neceſſarios plenoſque utilitatis tractatus ediderit, quis referre ſufficit?*

XII. Nullo præſtantiùs argumento proditur, quàm unius Epiſcopi propria fuerit prædicandi functio & poteſtas, quàm horum exemplo duorum toto Occidente & Oriente tum doctiſſimorum, tum ſanctiſſimorum Presbyterorum, qui concionati interim tamen ſunt nunquam niſi ſpeciali mandato Epiſcopi, ejuſque delegatione & vice, eos ſibi tum ſubſtituentis, ad Apoſtolicum id munus implendum. Ita perſpicuè modò Poſſidius & Palladius. Flaviano Epiſcopo ſuo Chryſoſtomus integras ſervabat homilias quaſque celeberrimas, & de eo ad populum agens, *Doctoris* eum encomio decorabat, cujus magiſterio ipſemet promiſcuè cum populo ſubeſſet.

Hom. 1. verba Iſai. Vidi Dom. & Tom. pag. 61.

XIII. Nec dubitari à quoquam poteſt, quin ſingulari Auguſtini & Chryſoſtomi præſtantia eloquentiæ & religionis adducti fuerint Valerius & Flavianus, totam ut concionandi Provinciam illis mandarent. Sed ut ab errore quo occupati fuere abducamus eos rurſum, qui non antè hos ullis Presbyteris idem concionandi munus delegatum fuiſſe ab Epiſcopis ſomniarunt: præter ſuperiora in contrarium teſtimonia, vide quid B. Paulinus ſcribat in Carmine de vita beatiſſimi Martyris & Presbyteri Felicis. Cùm vivere enim deſiiſſet Nolanus Epiſcopus, fervebant plebis ſtudia, ut Felix illi ſublegeretur, quod Prædicatoris partes in ea ipſe civitate ſuſtineret. *Felicis nomen totum balabat ovile, quem Confeſſoris redimebat adorea Chriſto, quemque ſalutiferum ſpondebat lingua Magiſtrum*. Contrà tendere felix, ut Quintus Presbyter eligeretur, ut qui ordinatione Presbyteratus ſenior

ſenior eſſet. Itaque electus eſt Quintus, à quo Felix Prædicatoris munere uſque fungi juſſus eſt. *Ergo ſub hoc coram Felix Antiſtite vixit Presbyter, & crevit meritis, qui creſcere ſede noluit; Ipſe illum tanquam minor omnia Quintus obſervabat, & os linguam Felicis habebat. Ille gregem officio, Felix ſermone regebat.* Natali 5.

XIV. Nec ſegniùs tamen deſudandum erat Epiſcopis, etiam hactenus inexpertis, etiam doctorum Presbyterorum copia abundantibus, ut ipſimet primariam hanc Apoſtolici miniſterii ſui partem implerent. Intellexit Ambroſius, & palam profeſſus eſt, etſi inopinus, invitus, imparatuſque ad Epiſcopatum raptus fuiſſet, & docere ea juſſus, quæ nunquam addidiciſſet; non poſſe ſe tamen muneri deeſſe, docendi quæ nondum didicerit, docendi ſimul & diſcendi. *Cùm jam effugere non poſſimus officium docendi, quod nobis refugientibus impoſuit ſacerdotii neceſſitudo, &c. Ego raptus de tribunalibus atque adminiſtrationis infulis ad ſacerdotium, docere vos cœpi quod ipſe non didici. Itaque factum eſt, ut priùs docere inciperem, quàm diſcere. Diſcendum eſt igitur mihi ſimul & docendum, quoniam non vacavi antè diſcere.* Si Provinciæ Præſes ad Epiſcopalem raptatus ex improviſo ſedem, vaſtiſſimi Epiſcopatus occupationibus innumeris immerſus, ſuis ſibi tamen vigiliis & infatigato labore tantum otii peperit, ſi tantum temporis ſtudiique in ſacras litteras inſumpſit, ut & Epiſcopales ad populum conciones haberet frequentiſſimas, & præclariſſimis ſcriptis Eccleſiam illuſtraret & locupletaret univerſam: quo vel ignaviam ſuam, vel ex ignavia inertiam tegunt prætextu, qui non Epiſcopatus fuga, ſed ſolo Epiſcopalium laborum faſtidio famoſi ſunt? Offic. l. 1. c. 1.

XV. Fuſiſſimè idemque eloquentiſſimè Chryſoſtomus libro quarto de Sacerdotio proſecutus eſt, quanta & eruditione & eloquentia affluere, quanta zeli flamma ardere debeant Epiſcopi, ut munere verbi fungantur, quod Epiſcopale potiſſimùm munus eſt. Conſecratio, immolatio, diſpenſatio Corporis Chriſti eſt illa quidem divina quædam & pertimeſcenda functio. Sed veritatis, quæ Chriſtus ipſemet eſt, & Evangelii diſpenſatio, nec honoris minus præ ſe fert, nec ſanctimoniæ & terroris, quàm ejus Carnis. Si Paulo Apoſtolo aures fidemque adjiciamus, Prædicatio ipſa ſacrificium eſt, & Verbum divinum enſis eſt penetrabilior omni gladio ancipiti, quo Plebes innumeræ Deo mactantur Patri, quo fideles ſinguli, hoſtiæ viventes, peccato moriuntur, & Deo in ſempiternam hoſtiam laudis reviviſcunt. Ideo & Paulus uno eodemque verbo, Λειτουργία, & Prædicationem, interprete locupletiſſimo Chryſoſtomo, & Euchariſtiam declaravit. *Ipſum enim mihi ſacerdotium eſt, prædicare & evangelizare. Hanc offero hoſtiam. Hæc dicens, illorum mentes erigit, oſtendens quod hoſtia ſunt. Machæra ſiquidem mea, inquit, Evangelium eſt, prædicationis videlicet ſermo. Ut fiat oblatio gentium acceptabilis, ſanctificata per Spiritum ſanctum.* Chriſoſt. in Ep. ad Rom. hom. 29.

XVI. Pulcherrimè ab eodem Chryſoſtomo patefactum eſt, quanto diſtent intervallo Prædicator & Orator, eloquentia Paſtoris Evangelici & Declamatoris; ubi proponit ſermones ſuos variis interpolare interrogatiunculis, ut ex auditorum reſponſis intelligat, an probè ceperint, animoque mandaverint quæ dicta ſunt. Eodem referri poteſt, quod idem habet in ſermonibus ad populum Anthiochenum, ſtatutum jam ſibi eſſe eoſdem uſque inculcare ſermones, & in unum pertonare idemque vitium, donec illud ex eorum animis & ore extirparit. Illa demum eſt Paſtoris prædicatio, quæ non ſibi gloriæ fumos & rumores aucupetur, ſed ovium ſalutem, & hanc unam deguſtet ex fidelium reſipiſcentia gloriam atque oblectationem. In Ep. ad Heb. Ora. 4.

XVII. Eodem ſe animatum & extimulatum ſpiritu probabat Auguſtinus, cùm Scripturarum Codicem in manus ſumebat, Lectoremque ſe agebat ſimul & Prædicatorem: illud certiſſimus ad Prædicatoris laudem uberius fore, quod ad audientium ſalutem fuerit conducibilius. *Sed ex ipſo codice audite. Propterea enim non tantum diſputatoris, ſed etiam lectoris fungor officio; ut ſermo ille noſter ſanctarum Scripturarum authoritate fulciatur, non humanis ſuſpicionibus ſuper arenam ædificetur, ſi fortè aliquid non memoriter occurrerit.* Docet alibi Auguſtinus elegiſſe ſe aliquando Pſalmum breviuſculum, ut eum commentando concionaretur, & Lectori mandaſſe, ut eum ſive prælegeret ſibi, ſive præcineret ſtatim concionaturo; at cùm Lector alium inopinatò, eumque longiorem prælegiſſet, viſum ſibi eſſe obſequendum tempori, vel potiùs providentiæ Numinis, & in materiam oblatam ſermocinandum. *Pſalmum nobis brevem paravera-* In Pſ. 138. *mus, quem mandaveramus cantari à Lectore; ſed ad horam quantum videtur perturbatus, alterum pro altero legit. Maluimus ergo nos in errore Lectoris ſequi voluntatem Dei, quàm noſtrum in noſtro propoſito.* De diverſis Serm. 124. c. 2.

Hinc planè intelligitur, ſanctiſſimorum illorum Præſulum conciones bene multas ejus generis fuiſſe, ut qui rariùs aut leviter præmeditati ad eas accederent. Hujus enim Auguſtini concionis ab imparato tunc effuſæ, perquàm ſimillimæ ſunt cæteræ ejus omnes, præter pauciſſimas, quæ ſua brevitate, ſtylo preſſiore, ſe ipſæ clamant accuratiore calamo, & diligentia non pœnitenda conſcriptas fuiſſe. Nec ſecus eſt de Chryſoſtomo ominandum. Et nihilo tamen ſegniùs urgebat idem Chryſoſtomus, ut Evangelici Præcones, ac præ cæteris Epiſcopi, diſciplinis ſacris abundè, & eloquentia inſtructi eſſent; quanquam in optatis eſſet, ut eorum & eloquentia & eruditio in populos exundare poſſet, torrentis inſtar ſponte ſua, nullo aut minimo labore ſeſe effundentis.

XVIII. Pulcherrimè verò Julianus Pomerius ediſſerit, ut Paſtores, qui lacte & lana ovium abuntur ad vitæ ſuſtentationem ſuæ, viciſſim & ipſi ſpiritali & neceſſario paſtu recreare eas debeant: ut hoc illud ſit paſcendi gregis officium, cui Eccleſiaſtico Beneficio ſuo aſtringuntur. *Gregem Domini paſcendum Paſtores facti ſuſcepimus, & nos ipſos paſcimus, quando non gregum utilitati proſpicimus, ſed quid foveat & augeat noſtras voluptates attendimus. Lac & lanas ovium Chriſti quotidianis oblationibus ac decimis fidelium gaudentes accipimus, & curam paſcendorum gregum ac reficiendorum, à quibus perverſo ordine volumus paſci, deponimus.* Nec in præteritis relinquam quod ille ſubdit, tantò majore in culpa eſſe Epiſcopos, ſi penitus conticeſcant, quantò proclivius ipſis eſt, illas officii ſui partes implere familiaribus ſermonibus & præceptis, quibus vitæ ſanctitudo pondus addat. *Nec verò ſe* Ibid. c. 23. *per imperitiam Pontifex excuſabit, quaſi propterea docere non valeat, quod ei ſufficiens & luculentus ſermo non ſuppetat; quando nulla alia Sacerdotis doctrina debet eſſe, quàm vita; ſatiſque auditores poſſint proficere, ſi à Doctoribus ſuis quod vident ſpecialiter fieri, hoc ſibi etiam ſimpliciter audiant prædicari; dicente Apoſtolo, Etſi imperitus ſermone, ſed non lingua.* De vitâ contempl. l. 1. c. 21.

Satis docta Epiſcopi concio cenſetur, quando fide & fervore illuminatur: ſatis eloquens eſt, quando morum reſplendet innocentia. Eo periclitantur, qui ſingulari pollent ſermonis elegantia Prædicatores, ne famæ magis ſuæ amplificandæ, quàm Eccleſiæ ædificationi ſtudeant. *Unde datur intelligi, quòd non ſe debeat Eccleſiæ Doctor de accurati ſermonis oſtentatione jactare, ne videatur Eccleſiam Dei non velle ædificare, ſed magis ſe, quantæ ſit eruditionis, oſtendere.*

Decentiùs exornatur concio Epiſcopi lacrymis, quàm floribus: illumque auditorum gemitus magis delectare debent, quàm plauſus. *Non igitur in*

verborum splendore, sed in operum virtute totam prædicandi fiduciam ponat, non vocibus delectetur populi acclamantis sibi, sed fletibus: nec plausum à populo studeat expectari, sed gemitum. Lacrymas quas vult à suis auditoribus fundi, ipse primitus fundat; & sic eos compunctione sui cordis accendat. Denique nemo sanus à Pastore elegantiam & munditias sermonis desiderat, sed doctrinæ puritatem, zeli fervorem, & omnia denique ad auditorum patientiam & utilitatem temperata. *Tam simplex & apertus, etiam minùs Latinus, disciplinatus & gravis sermo debet esse Pontificis, ut ab intelligentia sui nullos quamvis imperitos excludat, sed in omnium audientium pectus cum quadam delectatione descendat.*

XIX. Scriptor vitæ Hilarii Episcopi Arelatensis breviquasi tabula delineavit, quæ à nobis hactenus dicta sunt omnia, dum in Hilario expingit germanam Evangelici Concionatoris effigiem, cui familiare est, pro re nata, & tumentem deprimere eloquentiam, & humilem exaggerare orationem; qui Christianæ fastigium sapientiæ ad doctorum stuporem ostentat, & summa quæque Theologiæ placita ad vulgi accommodat captum; qui quæ arte & studio parari possunt ornamenta, minimè aspernatur, & qui his humanæ industriæ præsidiis, cælestis cumulum luminis spirituque superfundit; qui denique doctos & indoctos ab ore suo pendentes habere & retinere novit, ut dies Festos aut totos, aut maxima ex parte cùm ipso agant, sine fastidio, & non sine uberrimo fructu. *Temporalis verò ejus prædicatio, quantum flumen eloquentiæ habuerit, quas sententiarum gemmas sculpserit, aurum supernorum sensuum repererit, argentum splendentis eloquii abundaverit, descriptionum varias picturas, & rhetoricos colores expresserit, ferrum spiritalis gladii, acumen in truncandis hæreticorum venenatis erroribus exercuerit, non dicam dicere, sed ne cogitare me posse protestor; sedilibus præparatis in jejunio ab hora diei septima usque in ejus decimam, epulis plebem spiritalibus saginabat, pascendo esurire cogebat, esurientes nequaquam pascere desistebat. Si peritorum turba defuisset, simplici sermone rusticorum corda nutriebat: at ubi instructos superveniisse vidisset, sermone, vultu pariter in quadam gratia insolita excitabatur, seipso celsior apparebat: ut ejusdem præclari Doctores temporis, qui suis scriptis meriti summi claruere, Silvius, Eusebius, Domnolus, admiratione succensi, in hæc verba proruperint, Non doctrinam, non eloquentiam, sed nescio quid super homines consecutum.* Surius 1. Maii c. 6.

Hæc præstantissima est Hilarii Arelatensis Episcopi Concionum forma, de qua coævus Scriptor ibidem perhonorificè testabatur, sola illum ab Augustino antiquitate superari potuisse. *Si Augustinus post Hilarium fuisset, judicaretur inferior.* Ibidem. Quod lubens equidem vel ad elegantiam sermonis solam deflexerim, vel ad populi gustum & judicium, cui ferè ille concionator plus sapit, qui posterior venit.

XX. Id verò adnotat ejus vitæ Scriptor, jejunio dicatos dies, eosdem & Concionibus sacratos fuisse. Apparet ergo jam tum frequentissimas fuisse Quadragesimali tempore Conciones, Leonis certè Magni bene multæ sunt ad Quadragesimæ & ad Passionis hebdomadas dieque. De Passione, Serm. 1. 3. 7. Insinuatur quidem alicubi, binas tantùm per hebdomadas singulas à Leone habitas Conciones, Dominica die & feria quarta. Sed ne tam frequenter, quàm alibi moris erat, concionaretur Leo, in causa erant innumerabiles summi Pontificatus sollicitudines.

XXI. Agemus proximo pòst capite de ratione illa singulari concionandi, recitandis è suggestu opusculis sanctorum Patrum, quorum sanctimoniam & doctrinam immortalitati consecraverat Posteritas. Ejusmodi aliquid subodorari mihi videor in Concilio Chalcedonensi, ubi in legendis eis quæ gesta fuerunt adversùs Ibam Episcopum Edessenum, mentio fit Sabæ Diaconi, qui recitabat scripta beati Ephræmi, quique fama erat & sapientia propè singulari. *Sabas Diaconus, qui scripta B. Ephrem per loca singula profert, vir inter Syros sapientissimus, ὁ τὰ συντάγματα τοῦ μακαρίου Ἐφραὶμ λεγων.* Quin & Hieronymus fidem facit pluribus in Ecclesiis legi publicè solita B. Ephræmi scripta, *Ad tantam venit claritudinem, ut post lectionem Scripturarum publicè in quibusdam Ecclesiis ejus scripta recitentur.* Concil. Chalc. Act. 10. De Script. Eccles.

XXII. Ante calcem hujus capitis assentiamur rursus necesse est Paulo & Augustino, Pastoribus Ecclesiarum proprium id esse decus, & singularem prærogativam, ut Magistri sint Ecclesiarum & Doctores. *Pastores & Doctores eosdem puto esse, ideo cùm prædixisset Pastores, subjunxit Paulus Doctores, ut intelligerent Pastores ad officium suum pertinere doctrinam.* Epist. 59. Ita Augustinus ex Paulo, cui accedit & Leo Papa, dum prædicandi primariam potestatem penes unum Episcopum esse tradit. *Præter eos qui sunt Domini Sacerdotes, nullus sibi jus docendi & prædicandi audeat vindicare, sive ille sit Monachus, sive laicus, qui alicujus scientiæ nomine glorietur.* Epist. 62. Ita Leo ad Maximum Episcopum Antiochenum, & ad Theodoretum Episcopum Cyrensem.

XXIII. Ne illud quidem à verisimili recedit, eminentissimæ Episcoporum dignitati id honoris & cultus habitum fuisse, ut cathedra Concionatoris excelsior emineret in Ecclesia, nec concionibus interesset populus, nisi stans. In describenda B. Cypriani ordinatione Prudentius Doctorem illum simul & Episcopum appellat, & in sublimem illum attollit sedem, utroque ut suspicor, nomine & jure: *Usque Episcopale provehitur solium Doctor, capit & sedile summum.* Peristeph. Qui idem in historia sanctissimi Martyris Hippolyti, Ecclesiam his verbis delineat: *Fronte sub adversa gradibus sublime Tribunal tollitur, Antistes prædicat unde Deum.* Molestè ferebat Augustinus in Ecclesiis Africanis stare plebem universam concionante Episcopo, & probabat magis trans mare positas illas Ecclesias, ubi sedebant etiam auditores omnes, ne defatigatione corporis fatisceret & mentis attentio. *Longè consultius in quibusdam Ecclesiis transmarinis non solum Antistites sedentes loquuntur ad populum, sed ipsi etiam populo sedilia subjacent, ne quisquam infirmior stando lassatus à saluberrima intentione evertatur, aut etiam cogatur abscedere.* De Catech. rud. c. 13.

CAPUT LXXXIV. *P. 2. l. 2. c. 67.*

De Prædicatione, sæculo VI. VII. & VIII.

I. In ea cardo est Episcopalis ministerii. Exempla Fulgentii & Cæsarii.

II. Ut Episcopis importunus immineat Cæsarius, quo Prædicationi se dedant.

III. Cujusmodi essent Cæsarii sermones. Vel invitos retinet Ecclesia auditores.

IV. Ubi vires illum pristinæ senem destituere, homilias suas per Presbyteros & Diaconos recitari coram jussit.

V. Homilias suas in Europam omnem disseminabat.

VI. Ne somni quidem & noctis silentio, zelus & vox ejus opprimi poterat.

VII. Exempla alia Nicetii, Sulpitii Dulcis, Eligii.

VIII. Gregorium Magnum non ætas ingravescens, non ægritudo corporis, non Pontificales sollicitudines à concionando retardabant, vel ab elucubrandis concionibus, quas alii recitarent.

IX. Faces sibi Gregorius, aliisque Episcopis subiiciebat exemplo Apostolorum, qui plura singuli regna Christo subegerunt.

X. Ar-

X. Arctiſſimam quoque ſuggerebat neceſſitatem, æternæ plebium ſaluti invigilandi, quorum donis temporalem ipſi vitam ſuſtentabant.

XI. Denique ut affecto pectori levamenti aliquid adferret, utque attentiores faceret auditores, cœpit ſermones ſuos interpungere interrogationibus & reſponſionibus.

XII. Ex his autem fontibus hauriendæ ſunt Conciones, Scripturis, Canonibus, Monumentis & vitis Patrum, jejuniis, vigiliis, oratione indefeſſa.

XIII. Neceſſitas concionandi ſaltem Dominico die, in Gallia & in Oriente.

I. MUtæ torpent, & quaſi exanimes jacent Viſitationes & Synodi, niſi crebris concionibus vegetentur, quod idem ferè conſtat de cæteris quoque Apoſtolicis Epiſcoporum functionibus. His ergo potiſſimum præſtantiſſimi quique Epiſcopi ſtudium, induſtriamque ſuam omnem dicaverunt. Beatus Fulgentius quamquam & multis aliis & graviſſimis avocaretur occupationibus, commentabatur tamen, dictabat, & publicè recitabat Prædicationes, Eccleſiaſtica ſapientia refertiſſimas. *Catholicæ Eccleſiæ ſingularis Magiſter & Doctor, quamlibet inter varias occupationes, hic in Africa parum vacaret; plurimos tamen Eccleſiaſticos ſermones, quos in populis diceret, ſcribendo dictavit.* Ita Ferrandus Diaconus in ejus vita. Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus, quo primùm die in eo ſe Apoſtolico faſtigio locatum vidit, temporales omnes rerum Eccleſiæ curas in Diaconos ſuos transfudit, ut totum ſe in lectionem Scripturarum, in orationem, in Prædicationem immergeret. Audi vitæ ejus Scriptores coætaneos: *Ipſe vero, rejecta omni & cura & ſollicitudine terreſtri, inſtar Apoſtolorum, culturæ ſolertiam diſpenſationi Diaconorum commiſſam voluit, ſeque totum verbo Dei, & lectionibus, atque ſacris concionibus addixit.* Quin & privati congreſſus Cæſarii Eccleſiaſticis tractatibus æquari poſſe videbantur, multa ſuavitate & familiaritate delibuti illi quidem, ſed non mediocris ad æternorum amorem ſpargendum utilitatis. *Adventantes ad ipſum Epiſcopos, Presbyteros, quoſcunque divini Ordinis Miniſtros, cives & extraneos, poſt ſalutationem & preces, pauliſper de communi, vel privata ſuorum ſalute, & ſtatu interrogare ſolebat: mox armis ſpiritualibus correptis, diſſerebat de umbris & vanitate præſentium, de vitæ cœleſtis ſempiterna beatitudine, &c.* Verè Epiſcopales hi erant congreſſus, ubi poſt officioſas ſalutationes, initium ducebatur à prece, pro antiquo uſu, non Monachorum & Clericorum tantùm, ſed & fidelium omnium; precem excipiebat tractatio familiaris de ſempiterna vita; denique neminem tunc vel pudebat, vel pigebat Epiſcopum, ſtatim verba fieri, & interrogari ſe de moribus reguliſque ſanis Chriſtianæ converſationis.

II. Indefeſſo cæteris quoque Præſulibus zelo imminebat Cæſarius, ut eos, Paſtoreſque Eccleſiarum omnes incenderet ad concionandum, eo fervore, ea inſtantia & aſſiduitate, quæ nomini munerique ſuo reſponderet. *Ipſos quoque ſanctos Epiſcopos, & cæteros Eccleſiarum Præfectos graviter & acriter admonebat, ut ſpiritualem alimoniam plebi commiſſæ indefinenter ſuppeditarent, &c.*

III. Scopus ergo & ipſe ſtylus concionum Cæſarii eò totus ferebatur, ut charitatis & compunctionis ignibus corriperet animos audientium. *Conciones piiſſimas, & ad animos compungendos aptiſſimas, tempori & feſtis diebus congruentes introduxit & inſtituit.* Ubi animadvertit fidelium aliquos concionum ejus, vel prolixitate, vel aculeatis increpationibus fatigatos Eccleſia excedere ante finem: primùm quidem graviſſimè illos objurgavit, tum verò januas Eccleſiæ occludi juſſit: quo factum eſt, ut poſtea fugaces illi ipſi uberrimas ei egerint gratias de vi ſaluberrima, quam ſibi feciſſet. *Hac de cauſa ſæpiſſimè oſtia, lectis Evangeliis occludi juſſit, donec propitio Deo ipſi gratularentur, ea coercitione ſe profeciſſe, qui ſolebant eſſe fugitivi.*

IV. Ubi obrepente ſenio, & hebeſcente memoria, jam ſermones ediſcere & pronunciare non potuit, per Presbyteros & per Diaconos ſuos recitari eos fecit; aiens, qui inter Miſſarum & Officiorum ſacrorum ſolennia recitarent Scripturas, & Chriſti ipſius ſermones, necnon & Apoſtolorum & Prophetarum; poſſe ab iis etiam vel ſuos, vel Auguſtini, & Ambroſii recitari ſermones. Ex quo ab illo concludebatur, nulla ſe vel umbra excuſationis tueri poſſe Epiſcopos, qui non eam ſaltem tam expeditam amplectarentur concionandi ad populos rationem. *Docuit memoriter, quandiu potuit, altaque voce ſemper in Eccleſia prædicavit. In quo tam pia atque ſalubris ejus proviſio fuit, ut cùm ipſe pro infirmitate jam non poſſet ad ipſum officium peragendum accedere, Presbyteros atque Diaconos imbueret, atque ſtatueret in Eccleſia prædicare. Quo faciliùs nullus Epiſcoporum ab hac ſe neceſſaria cunctis exhortatione, cujuſcumque impoſſibilitatis excuſatione ſuſpenderet, dicens: Si verba Domini & Prophetarum, ſive Apoſtolorum à Presbyteris & Diaconis recitantur; Ambroſii, Auguſtini ſeu parvitatis meæ, vel quorumcumque Doctorum Catholicorum à Presbyteris & Diaconis quare non recitentur?* Cùm vel in maxima Myſteriorum ſolennitate Diaconi Evangelia legant, ecquid cauſæ erit, ut non & commentationes Patrum & Epiſcoporum in eadem publicè recitent Eccleſia? *Quibus data eſt authoritas Evangelium legendi, credo & licitum eſſe homilias ſervorum Dei, ſeu expoſitiones Canonicarum ſcripturarum in Eccleſia recitare.*

V. Præter prædicationes in Myſteria fidei, & in dies feſtos, erant & Cæſario ſepoſitæ quædam Conciones in alia & alia vitia acriores, & in reliquias tunc quaſdam reſiduas ſuperſtitionum paganicarum. Has quò latiùs manarent & prodeſſent, non publicè tantum prædicavit, ſed privatim etiam lectitavit, communicavit volentibus; invitis penè obtruſit, in Franciam, in Gallias omnes, in Italiam, Hiſpaniamque diſſeminavit, evolantibus in Occidentem omnem charitatis ejus igniculis: *Prædicationes ita paravit, ut ſi quis Avennium peteret, non ſolùm non abnuerit impartiri, ſed etſi minimè ſuggeſſerit, ut debeat accipere, offerret ei tamen, & impertiret, ipſeque legeret. Longè verò poſitis in Francia, in Galliis, atque in Italia, Hiſpaniæ, diverſiſque Provinciis conſtitutis, tranſmiſit per Sacerdotes, quod in Eccleſiis ſuis prædicari facerent.*

VI. Ita æternorum charitate inflammatus Cæſarius, æſtuabat, ut omni loco, omni tempore, Verbum Dei volentibus repugnantibuſque ingereret, his importunus, illis opportunus, omnium amantiſſimus, & complurimos tandem ex his illiſque ad Dei, ſuique amorem ipſius convertens: *Nam illud quàm ſanctum & dulce erat, quod per diem inceſſabiliter, opportunè, importunè, nolentibus, volentibuſque Verbum Dei ingereret.* Imbuta autem uſque adeo erat cœleſti veritatis fonte anima Cæſarii, ut ne ſomnus quidem eam inde avelleret, aut impetum ejus æſtumque ad æterna retardaret. *Frequenter etiam in ſopore poſitus, de futuro judicio, vel de æterno præmio prædicabat.*

VII. Venio ad beatum Nicetium Trevirenſem Epiſcopum, qui nullo non die concionabatur ad plebem, & medicamenta ſaluberrima aſpergebat ſpiritalibus eorum animæ vulneribus. Sæviores aliquando ejus objurgationes iniquo ferebant animo iniquiſſimi viri quidam, & in medicum, velut in hoſtem infremebant. Ille infracto & excelſo animo ſtabat, & inſtabat magis, magiſque, nec officio uſquam deerat, ut qui ſempiternas ex his perſecutionibus ſibi coronas deſponderet. Audiendus hìc nunc nobis Gregorius Turonenſis in vitis Patrum. *Quotidie prædicabas ſacerdos populis, denudans crimina ſingulorum, & pro remiſſione deprecans aſſiduè*

assiduè consitentium. Unde adversùs eum sæpiùs odii virus exarsit, quòd tam veraciter multorum facinora publicaret. Nam plerumque se persecutoribus ultro obtulit, & gladio exerto cervicem præbuit; sed nocere ei Dominus non permisit: Voluit enim pro justitia mori, si persecutor fuisset infestior. Aiebat enim, Libenter moriar pro justitia.

Sequebatur B. Sulpitius cognomento Dulcis, Archiepiscopus Bituricensis, Apostolorum tum indefessam prædicandi instantiam constantiamque, tum doctissimam sanctissimamque simplicitatem. Vix una, aut altera diei hora respirare, spiritumque recipere ei dabatur, vel tantisper vacare à sollicitudine fidelium omnium & Catechumenorum; postremò cùm devexa jam ætate occupationum multitudini & moli par non esset ampliùs, adscivit sibi Coadjutorem, cui prædicandi munus delegavit. Ita quippe Scriptor ejus vitæ apud Surium: *In verbo disseminando Apostolicam æmulabatur simplicitatem, &c. Ingravescente ætate, cernens omnibus se non posse sufficere, neque eorum qui quotidie ad nostram Religionem traducebantur, institutioni posse vires adferre necessarias, quæ quidem illum adeo solebant habere occupatum, ut vix horæ unius spatio respirare permitteretur, dum à prima luce usque ad profundam vesperam ab aliis semper ad alia avocaretur; hoc nimirum illi consultissimum fore visum est, ut uni ex Primoribus regionis illius, Vulferento nomine, viro jam exactè & accuratè instructo, partem sui demandaret officii, divinique Verbi committeret ministerium.*

Surius die 17. Januar. c. 18.

Pernumeravimus alibi barbaricas regiones, quas beatus Eligius Noviodunensis Episcopus mitissimo Evangelii jugo subjecit Prædicationum suarum æstu. Vir Apostolicus inter fideles & infideles palmas venabatur sanguine suo tinctas. Sed intrepidus ejus zelus non tam irritabat, quàm deterrebat veritatis Evangelicæ hostes: quo factum est, ut ab eo coronaretur, qui scrutatur corda, & ipsa præmiatur vota. Audi Audoenum vitæ ejus scriptorem, virum laudatissimum utique, & sanctissimi viri laudum vitæque Scriptorem. *O quoties ob veritatis assertionem, paratam habuit mortem, feciseque satis votis, si contuliisset fors temporis! Sed licèt ei ratio temporis non potuerit præstare martyrium, gloriam tamen Martyrii non amisit.*

L. 2. c. 3.

VIII. Quanquam omnium Ecclesiarum sollicitudine gravaretur Gregorius Magnus, ne ipse quidem solutum se judicabat necessitate prædicandi, quando cùm orbis terrarum universus commendatus fuisset Apostolis, ut Evangelica prædicatione ab ipsis illuminaretur, tantò sollicitiùs illi & expeditiùs verbo Dei & animarum saluti instarent. Ubi per effætam valetudinem Gregorio jam non licuit concionari, homilias tum ipse suas dictavit, & per alios in publicum efferri jussit. Unde Joannes Diaconus in ejus vita: *Et ipse simul discurrens, dum adhuc eloqui prævaleret, viginti Homilias Evangelii coram Ecclesia diverso tempore declamavit. Reliquas verò ejusdem numeri dictavit quidem, sed lassescente stomacho languore continuo, aliis pronunciandas commisit.*

L. 2. c. 18.

IX. Qui cæteros incendebat, eo ipse inflammescebat Gregorius exemplo Apostolorum, qui prædicationibus suis tot gentes barbaras & infideles imperio veritatis subjugarunt. *In illo tanto examine, Petrus cum Judæa conversa quam post se traxit, apparebit. Ibi Paulus conversum, ut ita dixerim, mundum ducens. Ibi Andreas post se Achajam, ibi Joannes Asiam, Thomas Indiam in conspectum sui Judicis conversam ducet. Ibi omnes Dominici gregis arietes, cum animarum lucris apparebunt, qui sanctis suis prædicationibus Deo post se subditum gregem trahunt. Cum igitur tot Pastores cum gregibus suis ante æterni Pastoris oculos venerint, nos miseri quid dicturi sumus, qui ad Dominum nostrum post negotium vacui redimus; qui Pastorum nomen habuimus, & oves quas ex nutrimento nostro debeamus ostendere, non habemus?* Archiepiscopis & Episcopis Sardiniæ Canonum in eos rigorem à se distringendum comminatus est, si quos posthac superesse resciret in Diœcesibus eorum rusticos idololatriæ deditos. *Si cujuslibet Episcopi Paganum rusticum invenire potuero, in Episcopum fortiter vindicabo.*

In Evang. Hom. 17.

L. 3. Ep. 1.

X. Non temperabat Gregorius à lachrymis, cùm in vasta & opulenta messe operarios spectabat tam paucos, & tam ignavos. *Ad messem multam operarii pauci sunt, quod sine gravi mœrore loqui non possumus; quia etsi sunt qui bona audiant, desunt tamen qui dicant. Ecce mundus Sacerdotibus plenus est, sed tamen in messe Dei rarus valdè invenitur operator: quia officium quidem sacerdotale suscipimus, sed opus officii non implemus.* Omnium ille oculis subjicit, qui de altari vivunt, quàm arcto & insolubili obligentur vinculo, æternitatis cibum fidelibus suppeditare, quorum oblationibus vitam tolerant. *Sed quid nos, o Pastores, agimus, qui & mercedem consequimur, & tamen operarii nequaquam sumus? Fructus quippe sanctæ Ecclesiæ in stipendio quotidiano percipimus, & tamen pro æterna Ecclesia minimè in prædicatione laboramus. Pensemus cujus damnationis sit, sine labore hic percipere mercedem laboris. Ecce ex oblatione fidelium vivimus, sed quid pro animabus fidelium laboramus? Illa in stipendium nostrum sumimus, quæ pro redimendis peccatis suis fideles obtulerunt; nec tamen contra peccata eadem vel orationis studio, vel prædicationis, ut dignum est, insudamus.*

Ibidem.

XI. Mira sunt ingenia charitatis, miræ artes. Lassescente pectore cœperat Gregorius conciones suas alicujus vicaria voce & opera proferre ad vulgus. At auditores tum expertus somnolentos & minùs attentos, quàm dum ipsemet concionaretur, secum ipse statuit Evangelicum textum explanare, non perpetuo sermone, nec enim per vires jam licebat, sed variis interrogationibus & responsionibus interpuncto. Ea arte speravit & suum pronunciandi laborem levari posse, & audientium excitari attentionem. *Multis vobis lectionibus, fratres charissimi, per dictatum loqui consuevi; sed quia lassescente stomacho ea quæ dictaveram, legere ipse non possum, quosdam vestrum minùs libenter audientes intueor. Unde nunc à memetipso exigere contra morem volo, ut inter sacra Missarum solennia, lectionem sancti Evangelii non dictando, sed colloquendo edisseram. Sicque excipiatur, ut loquimur. Quia collocutionis vox corda torpentia plusquam sermo lectionis excitat, & quasi quadam manu sollicitudinis, ut evigilent, pulsat.* Nec à concionando vel sic destitit Gregorius, quamvis fracta in dies magis & debilitata voce, à paucis exaudiri posset. *Quia à multis audiri non valeo, loqui inter multos erubesco. Sed hanc in me verecundiam & ipse reprehendo. Quid enim? Numquid si multis prodesse nequeo, nec paucis curabo?*

In Evang. Hom. 21.

Hom. 21. ibidem.

XII. Erumpebant veluti torrentes quidam cælestis doctrinæ & veritatis ex Gregorii pectore, iisque evertebantur obices omnes ægritudinum corporalium. In Concilio Toletano XI. Episcopis commendatum est, eo se divino fonte ut copiosissimè diluerent, in lectitandis usque Scripturis, cùm nisi ex ipsorum abundantia non possint in populos rivuli cælestium dogmatum effluere. *Ut qui officium prædicationis suscepimus, nullis curis à divina lectione privemur. Nam quorundam mentes Pontificum ita torporis otio à lectionis gratia secluduntur, ut quid doctrinæ subditis exhibeat gregibus, non inveniat præcomutus. Insistendum ergo semper erit majoribus, ut quos sub regiminis sui cura tuentur, fame verbi Dei perire non sinant.*

Can. 2.

In scaturigines ipsas supernæ hujus sapientiæ digitum intendit Isidorus Hispalensis Episcopus, ut affatim hinc hauriant Concionatores, & agrum Ecclesiæ Catholicæ infundant & fœcundent. Scripturas videlicet, Canones, Scripta Vitasque Patrum, maxi-

maximè autem jejunia, vigilias, preces. *Cunctos ad bonum opus doctrina & opere provocet Episcopus, cui etiam scientia Scripturarum necessaria est. Quia si Episcopi tantùm sancta sit vita, soli sibi prodest, sic vivens, &c. Cujus præ cæteris speciale officium est, Scripturas legere, percurrere Canones, exempla Sanctorum imitari, vigiliis, jejuniis, orationibus incumbere.*

XIII. Regio Edicto à Guntramno Rege jussi sunt Episcopi operam navare, ut Dominici dies & Festi religiosiùs observarentur, iisque potissimùm cælestem Verbi divini panem abundè porrigerent: denique ubi necessum esset, publicorum Judicum præsidio uterentur, ut frangeret terror pœnæ, quos non alliceret promulgatæ per Prædicatores pietatis & religionis suavitas. *Ad vos ergo sanctissimi Pontifices, quibus divina clementia potestatis paternæ concessit officium, in primis nostræ sermo dirigitur serenitatis, sperantis, quod ita populum frequenti prædicatione studeatis corrigere, &c. Vos Apostolici Pontifices, jungentes vobiscum Consacerdotes vestros, & filios seniores Ecclesiæ, ac Judices locorum, ita universam populi multitudinem constanti prædicatione corrigite, ut & benè viventes mysticus adhortationis sermo mulceat, & excedentes ad vitam recti itineris correctio Pastoralis adducat.*

Eandem Episcopis legem præscripsit Trullana Synodus, ut diebus singulis in suis concionarentur Ecclesiis, & Dominicis saltem diebus tam necessario munere fungerentur. Porrò plebi ut Christianæ ne cerebri sui insomnia obtruderent, sed cælestia Scripturarum alimenta offerrent, & editorum à sanctis Patribus commentariorum delicias. *Quod oporteat eos qui præsunt Ecclesiis, in omnibus quidem diebus, sed præcipuè Dominicis, omnem Clerum & populum docere pietatis & rectæ religionis eloquia, ex divina Scriptura colligentes intelligentias & judicia veritatis, &c. Sed & si ad Scripturam pertinens controversia excitata fuerit, nec eam aliter interpretentur, quàm quomodo luminaria & Doctores Ecclesiæ suis scriptis exposuerunt.* Ab eodem Concilio exauthorati sunt Episcopi, qui extra Diœceses suas concionarentur, & in Presbyterorum ordinem dejecti, ut qui alienæ messis appetentes essent, suæ incuriosi.

X. Inter Græcos etiam docendi & prædicandi Episcopales maximè sunt partes.

XI. Soli Episcopi concionandi potestatem largiuntur.

XII. Minùs probabatur oratione funebri Episcopum fungi.

I. CUm Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus, idemque Martyr, ad Fulradum Archicapellanum Pipini Regis litteras daret, paucis ante obitum suum diebus, ut impetraret Lulli discipuli & Collegæ sui subrogationem in suam sedem; apertissimè declarabat, Episcopum ritè esse non posse, nisi ut unà sit Prædicator, Doctor & Magister Cleri, Populique. *Lullum constituere faciatis Prædicatorem & Doctorem Presbyterorum & Populorum. Spero quod in illo habeant Presbyteri Magistrum, & Monachi regularem Doctorem, & populi Christiani fidelem Prædicatorem & Pastorem.* Con. Calh. To. 2. p. 81

II. Concilii verò Arelatensis VI. Patres Episcopos monitos voluere, ex ignorantia scatere errores & noxas innumerabiles, maximè verò Prælatorum, qui spondent & in se recipiunt Doctores sefore populorum, quas sustinere partes minimè possint, nisi nocturna diurnaque manu Scripturas versent & Canones. *Quia ignorantia est mater cunctorum errorum, & maximè in Sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas Scripturas admonet Paulus, dicens ad Timotheum, Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Sciant igitur Sacerdotes Scripturas sanctas & Canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat, atque ædificent cunctos tam fidei scientia, quàm operum disciplina,* Can. 3. Anno 813.

Eodem anno habitum est Concilium Moguntinum, à quo constitutum est, ut Dominico & quolibet Festo die prædicet Episcopus, aut suo ipse marte, aut per Vicarium, ubi minùs ipse poterit, utpote absens, vel ægrotans, vel quacumque alia justa causa. *De officio prædicationis, si fortè Episcopus non fuerit in domo sua, aut infirmus est, aut alia aliqua causa exigente non voluerit, nunquam tamen desit diebus Dominicis, aut Festivitatibus, qui verbum Dei prædicet, juxta quod intelligere vulgus possit.* Can. 25.

In Concilio Remensi II. quod eodem anno habitum est, jussi sunt Episcopi totos se abdere in studia sacrorum Codicum, Canonum, Patrum, & ad viam rationemque illam accommodare conciones suas, quam sectati sunt sancti Patres, ad infimæ plebis intellectum sese demittentes. *Episcopi diligentiùs operam dent, ut lectioni divinæ incumbant, id est, Canonicis libris & opusculis Patrum, & verbum Dei omnibus prædicent. Ut Episcopi Homilias & Sermones sanctorum Patrum, prout omnes intelligere possint, secundùm proprietatem linguæ prædicare studeant.* Can. 14. 15.

III. Hoc ultimo Canone admoneri videntur Episcopi, ut solas sanctorum Patrum homilias ad plebem declamitent, idque lingua vernacula, immò illa ipsa, quæ vulgo ipsi & fæci plebis usitata & notissima est. Ut nemo jam usque adeo hebes & absurdus sit, cui non fidei & salutis placita instillentur. Concilium Turonense III. eodem quoque anno congregatum, aliquantò etiam disertiùs id ipsum præcipit. *Visum est unanimitati nostræ, ut quilibet Episcopus habeat Homilias, continentes necessarias admonitiones, quibus subjecti erudiantur, &c. Et ut easdem homilias quisque aperte transferre studeant in rusticam Romanam linguam, aut Theotiscam, quò facilius cuncti possint intelligere quæ dicuntur.* Can. 17.

Latinè tunc sciebant & loquebantur in Galliis honestiores quique. Vulgus aut Teutonicè, quam Franci linguam ex Germania antè sua in Gallias intulerant; vel Romano sermone, qui idem ipse Latinus erat, sed multò mendosior,

---

CAPUT LXXXV. *P. 3. l. 2. c. 69.*

De prædicatione Verbi divini sæculo VIII. IX. & X.

I. Ex Conciliis probatur potissimum & primarium Episcoporum officium in Verbi prædicatione versari.

II. Episcoporum est muneris, Dominico die quolibet & Festo concionari.

III. An solas Patrum homilias promulgare debeant lingua vernacula.

IV. Concilia sub Ludovico Pio habita, uti & sub Carolo Magno, Episcopos omnes ad concionandum stimulabant.

V. Sub Carolo Calvo eadem vigebat sollicitudo. In Adventu jam & Quadragesimæ creberrimæ tum erant conciones.

VI. Conquirendus erat Episcopo peritissimus quidam Theologus, qui Presbyteros præceptis imbueret concionandi.

VII. Delegandi & ab eo erant Concionatores in omnem Diœcesen.

VIII. Intentata Episcopis depositio, cessantibus à concionando.

IX. Prædicabant & Parochi, quod familiariter poterant.

inquinatior, & prorsus adulterinus. Is Francicus nunc sermo à nobis dicitur, postquàm excidit nostris jam de vulgo & de compito Francis, tum Latinus purus putusque, tum Teutonicus sermo. Certum est ergo illud his Conciliis optatissimum fuisse, ut ipsa vulgi voce & lingua ad vulgus Episcopi concionarentur, ut eorum servirent intelligentiæ, quantumvis abhorreat insana sæculi sapientia ab hac sui dejectione.

Verùm in eodem jam priùs Concilio excitati fuerant Episcopi, ut Scripturas studiosè pervolutarent, memoriæque mandarent, maximè Evange-
Can. 23. 24. lia, & Epistolas Paulinas: *Non solùm crebrò lectitent, sed etiam quantum possunt, memoriæ studeant commendare.* Ut Patrum explanationes in Scripturas commentarentur, Canones, & Librum Gregorii Pastoralem. Denique vitam ita constituerent, ut hæc perpetua esset, eaque efficacissima prædicatio. Quæ omnia in unum Canonem compegit Cabilonensis Synodus III. eodem anno habita.

Can. 1. IV. Sacerdotali zelo suo Carolus Magnus stimulos addidit Episcopis Galliarum omnibus, ut pristinum Apostolicarum concionum fervorem inter se innovarent. Nec de eo ardore remisit Ludovicus
Conc. Gal. To. 2. p. 434. Capitul. l. 1. c. 109. Pius, cùm ipsis statim Regni sui primordiis Episcopos admonuerit officii sui in concionando. *Episcopos monemus, ut sive per se, sive per Vicarios pabulum Verbi divini sedulo populis adnuntient.* In Con-
Can. 2. 3. 4. 5. 6. cilio II. Aquisgranensi rursus faces additæ Episcopis anno 836. ut toti essent in lectitandis Scripturis, Canonibus, Regula Pastorali B. Gregorii. *Convenit insuper sacerdotali ministerio scire formam Evangelicam, documenta Apostolica, Canonum instituta, normam Regulæ Pastoralis, &c.*

Can. 38. V. Enixissimè Concilium Meldense anni 845. Carolum Calvum interpellavit, ut permitterentur Episcopi Adventus & Quadragesimæ tempore suis in Ecclesiis residere, ut interim incumbere possent prædicationi, & elidendis serpentium undique vitiorum fibris. Hinc ergo conjicies non immeritò, jam tum frequentissimas fuisse per Adventum & Quadragesimam conciones, & Episcopos ipsos usitatissimè iis partibus functos fuisse. *Ut regia magnificentia liberiorem libertatem Episcopis tribuat, maximè in sacratissimis temporibus Quadragesimæ & Adventus Domini, &c. Episcopi autem concessum otium in officiosum convertant negotium, studentes prædicationi, & correctioni, &c.*

VI. Jussi sunt in hoc eodem Concilio Episcopi peritum secum habere Theologum, qui Parochos & cælestium dogmatum disciplinis imbuat, & ad
Can. 35. concionandum fingat formetque. *Ut quisque Episcopus talem juxta se pro viribus habere decertet, qui juxta sinceriſſimum & puriſſimum sensum Catholicorum Patrum, de fide & observatione mandatorum Dei, sed & prædicationis doctrina Presbyteros plebium assiduè instruat & informet: ne domus Dei vivi, quæ est Ecclesia, sine lucerna Verbi divini remaneat.*

VII. Cùm enim Presbyteri subsituti sint & quasi Vicarii Episcoporum, qui greges suos, sibique à Deo creditos, Presbyterorum opera linguaque eruditum, ministerioque regunt: consentaneum prorsus est, ut illos ipsimet divinis imbuant documentis, edoceantque, quæ ab illis populi cælestia Sacramenta sint edocendi. Ea videtur fuisse in sen-
Can. 26. tentia Concilium III. Valentinum anni 855. *Ut unusquisque nostrum, sive per se, sive per aliquem, vel aliquos ex Ministris Ecclesiæ fideliter doctos, ita verbum prædicationis tam in urbe quàm foris in plebibus exhibeat, ut omnino eis admonitio & cohortatio salutaris deesse non possit. Quia ubi verbum Dei fidelibus non ministrátur, quid aliud quàm vita animæ subtrahitur?*

Can. 5. VIII. In Concilio Ticinensi anni 850. intentatum videtur fuisse depositionis fulmen in Episcopos, qui non saltem diebus Dominicis & Festis torporem excuterent, & ad populum concionem haberent. A San-Gallensi Monacho narratur Carolus Magnus Regni sui Episcopis diem præstituisse, ante quem nisi in Ecclesia Cathedrali sua concionarentur, Episcopali sede ejiciendi omnes essent. *Præcepit religiosus Carolus Imperator, ut omnes* L. 1, c. 20. *Episcopi per latissimum Regnum suum, aut ante præfinitum diem quem ipse constituerat, in Ecclesiasticæ sedis Basilica prædicarent, aut quicumque non facerent, Episcopatus honore carerent.* Quidquid istud erat minarum, ad exitum perductum fuisse minùs probabile est. Sed eò id pertinet, ut hinc Imperatorii zeli instantia deprehendatur; hinc quàm inexorabili concionandi necessitate Episcopi constringerentur.

IX. Ne ipsi quidem Parochi à concionandi vinculo liberi sunt, sed muneri satisfacere possunt ratione non paulò faciliore. Jubet Theodulphus Episcopus Aurelianensis, ut omni temporis puncto præsto & parati sint ad edocendos Parochianos; ut qui ex Scripturis, velut ex fonte luminum, copiosiùs hausere, hi doctrinæ suæ rivulos in audientium pectora diffundant; cæteri regulas saltem pieratis simpliciores, & ad componendos mores ne- Cap. Theod. c. 28.
cessarias instillent: ut si quid ipsis præsentibus peccari viderint, correptionem incunctanter adhibeant, nunc suaviùs, nunc asperiùs, perinde ut res flagitabit: hinc ille denique argumentatur, qui prædicare, arguere, corripere, & proximo in hunc modum prodesse non possit, esse omnino neminem. *Hortamur vos paratos esse ad docendas plebes. Qui Scripturas scit, prædicet Scripturas; qui verò nescit, saltem hoc quod notissimum est, plebibus dicat, Ut declinent à malo, & faciant bonum, inquirant pacem, &c. Nullus ergo se excusare poterit, quod non habeat linguam, unde possit aliquem ædificare. Mox enim ut quemlibet errantem viderit, prout potest, & valet, aut arguendo, aut obsecrando, aut increpando, ab errore retrahat, & ad peragendum bonum opus hortetur.*

Idem statutum est in Concilio Arelatensi VI. anno 813. ut in Ecclesiis suis Parochi conciones haberent; ubi tamen non dissimulatur, nedum satis eum usum convaluisse. *Providimus etiam pro ædifi-* Can. 19.
catione omnium Ecclesiarum, & pro utilitate totius populi, ut non solùm in civitatibus, sed etiam in omnibus Parochiis Presbyteri ad populum verbum faciant, & ut bene vivere studeant, & populo sibi commisso prædicare non negligant.

X. Persuasissimum fuit & Græcis, qui Episcopi sint, eosdem necessariò Doctores & Magistros esse. Id apertissimè profitetur Balsamon, à quo & illud non inscitè additur, cùm Presbyteri sublimibus & ipsi sedibus post Episcopum emineant, obligari & ipsos pro suo quoque modo eodem vinculo docendi fideles; suspendique debere, immò & exautorari Episcopos, si cessent ab officio tam necessario. *Episcopalis dignitas in docendo consistit.* Τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα διδασκαλικόν ἐστι. *Et omnis Episcopus debet docere populum pia dogmata, & statum orthodoxorum. Speculator enim ideo constituitur, ut quæ sui sunt populi attendat, & ideo Episcopus est appellatus. Porrò autem etiam Presbyteri tales esse debent, quia etiam prope Episcopos sedent in superioribus cathedris. Episcopus ergo & Sacerdos qui non sic facit, sed negligenter est affectus, segregatur: sin autem in socordia perseverat, etiam deponitur.* Alibi verò ab eodem adnotatur Balsamone, prædicandi munus solis Episcopis primariò & principaliter addictum fuisse; si quibus autem in Urbibus & Ecclesiis sint alii ex officio Doctores & Prædicatores, precariò tamen ea potestate fungi, ut Episcopi Vicarios & delegatos. *Nota quod populum docere solis Episcopis datum est, & magno Ecclesiæ Doctores jure Patriarchæ docent.* Inde est quòd Ecclesiæ Constantinopolitanæ Doctores primas sedes occuparent post amplissimas Dignitates. Μετὰ τοὺς ἄρχοντας: quòd Patriarchæ dignitatem In Can. 18. Apost.

& per-

& perſonam repræſentarent; adde quòd ex Doctorum Collegio deligebantur, quibus ſummæ ejus Eccleſiæ Dignitates conferrentur; denique Patriarcha mortuo eorum ceſſabat prædicandi poteſtas, quòd nemo poſſit vicem ejus obire, qui nuſquam jam in terris ſit. *Per docendi munera, εἰς τὰ ἀρχοντίκια provehuntur, &c. Propterea mortuo Patriarcha, nec ipſi docere poſſunt.*

XI. Illud quoque confirmat idem Canonum interpres, non tantùm laicos, ſed & Clericos Monachoſque concionari non poſſe, vel docere, niſi permittente Epiſcopo; quòd ea poteſtate non donarit Chriſtus niſi Epiſcopos, vel eorum delegatos. *Populum Domini docere, & divina decreta interpretari, ſolis Antiſtitibus à divina Spiritus gratia conceſſum eſt, & iis, quibus ab illis permiſſum eſt, &c. Quoniam docere ſolorum eſt Antiſtitum.* Et idem alibi rurſus cùm quæſtionem eam excuteret, Eccur Conſtantinopolitanum Concilium ſub Photio functionibus Epiſcopalibus quibuſcumque interdixerit Epiſcopis, qui veſtem & profeſſionem induerint Monaſticam, nec eadem lege conſtrinxerit Presbyteros? Reſpondet Presbyteros vi propria & majeſtate ordinis ſui Doctores non eſſe; ideòque non tam operoſum eſſe eorum, atque Monachorum functiones conſociari. *Si qui Sacerdotibus qui tondentur, rogaverit, quomodo poſt tonſuram ſacrificant & non ceſſant, audiet non eſſe Sacerdotes Doctores; & propterea nec Canonem quidem in eis locum habere. Μὴ ἔτι διδασκάλους τοὺς ἱερεῖς.*

In Can. 64. Trull.

In Can. 2. Synod. Conſtant.

XII. Non eſt ab inſtituto prorſus alienum, quod alibi cenſet idem Balſamon de Concionibus in laudem Optimatum, qui vitam cum morte commutaſſent, quo munere fungebantur aliquando Epiſcopi. Non erat illud ſanè perſonæ, non erat dignitatis: unde & in Concilio quopiam Conſtantinopolitano confirmat Balſamon ſuſpenſos ab officio fuiſſe Epiſcopos, qui cùm Miſſarum ſolemnia peregerint pro Magnatibus, vel Magiſtratibus fato functis, ſoluta pòſt, vel ſtricta oratione laudes eorum declamitant. Sunt & ab eodem Concilio excommunicatione innodati Cantores Lectoreſque, qui ejuſmodi ſæcularium virorum laudes in Eccleſiis decantaverint, adhibita etiam organorum modulatione. *In Synodo hujus Reginæ urbium diverſa fuerunt edicta, ſignificantia eos ſacrorum celebrandorum ſuſpenſioni obnoxios eſſe Antiſtites, qui in Nobilium & Procerum defunctorum Memoriis ſacrificant & dicunt laudatorias preces, cum Jambis, vel etiam ſoluta oratione. Multi hoc facere deprehenſi ſunt. Similiter & Synodali Edicto excommunicati ſunt Lectores quoque, qui in iiſdem Memoriis muſica & organica Cantica cantillant, & pro Epitaphio Epitalamium celebrant.*

In Can. 106. Carthag.

CAPUT LXXXVI. *P. 4. l. 2. c. 97.*

De Prædicatione poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Ex beato Fulberto eligendus non erat Epiſcopus, qui concionari non poſſet.

II. Ex Petro Damiani dandæ non ſunt ab Epiſcopis Parochiæ, niſi Presbyteris iis, qui plebes docere poſſint.

III. At cùm vocem ei quædam intercepiſſet ægritudo, fateri coactus eſt luculentiſſimæ id genus eſſe prædicationis, vitæ ſanctitudinem, & virtutum ingentium exempla.

IV. Ex Petro Bleſenſi & Thoma Aquinate, Paſtores, quà Apoſtolorum ſucceſſores, ovibus ſuis æternitatis alimenta ſubminiſtrare debent.

V. Nupera etiam Concilia Epiſcopos adhortantur ad concionandum.

VI. Inſinuantque Prædicatores omnes vices tunc Epiſcopi obire.

VII. Archidiaconi etiam ex officio in Eccleſiis Parochiiſque ſui Archidiaconatus prædicabant.

VIII. Decreta Concilii Tridentini, de neceſſitate inexorabili Epiſcoporum & Paſtorum omnium, ut plebes doceant, per ſeſe, vel per delegatos.

IX. Statuta Conciliorum Mediolanenſium ſuper eadem re, utque facilius expediri poſſit prædicandi munus.

X. Monita horum Conciliorum ad Prædicatores conſultiſſima, & miram ſpirantia cœli ſapientiam.

XI. Decreta eorumdem Conciliorum ſuper unius Epiſcopi poteſtate deligendi Prædicatores.

XII. Formula quædam prædicandi ab illis delineata, cujus hic luculentiora quædam monita promuntur.

XIII. Decreta nuperrimorum Galliæ Conciliorum de Concionatoribus.

XIV. Reſponſa Congregationis Concilii, circa jus deſignandi, & alendi Concionatoris Eccleſiæ Cathedralis.

XV. Reſponſa ejuſdem de cæterarum Concionatoribus Eccleſiarum.

XVI. An Parochi concionari teneantur in forma.

XVII. Poteſt & Diaconis committi prædicandi munus.

XVIII. An committi poſſit Clericis inferioribus.

XIX. Exemplum beati Caroli Epiſcopis omnibus proponitur.

XX. Cardinalis Bellarmini doctrina.

I. PRima eademque ſumma Epiſcopalium & Apoſtolicarum functionum eſt Prædicatio, cujus facultas, vel facilitas, quàm neceſſaria ſit Epiſcopis, omnium præſtantiſſimè beatus Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus docet in Epiſtola ad Robertum Regem data, à quo interpellatus fuerat, ut ſuffragio ſuo Franconem juvaret ad Epiſcopatum Pariſienſem. *Ex parte Celſitudinis veſtræ dictum eſt nobis, quòd dominum Franconem Pariſienſi Eccleſiæ dare vultis Epiſcopum, & ad hoc peragendum noſtræ humilitatis habere favorem.* Reſcripſit autem Regi Fulbertus, Si idonea Franconi ſuppeteret concionandi facultas, ſi doctrinam moribus non dehoneſtaret, cùm Epiſcopis, Apoſtoliſque conveniat, ut opere & ſermone potentes ſint: Regis ſe voto lubentiſſimè obſequuturum. *Nobis videtur, quia ſi Epiſcopus de quo agitur, aptus eſt Clericus, eſt optimè litteratus, & ad ſermonem faciendum agilis: in qua re decet Epiſcopos omnes eſſe, non minus quàm in operatione potentes atque diſertos. Unde ſi hoc fieri poſſe canonicè, domni Archiepiſcopi Senonenſis & Coepiſcoporum noſtrorum probavit ſagacitas; noſtrum etiam qui de hac diſcuſſione appellati non fuimus, habetis aſſenſum. In nullo enim quod bonum ſit coram Domino, veſtræ voluntati nitimur contraire.* Quo reſponſo piiſſimi Epiſcopi ad religioſiſſimum Regem omnes monentur, ut ne Epiſcopos optent, curentque creari illos, niſi qui gemina ea freti ſint eloquentia, verbi & vitæ. Fulberti ævo plebem & nobilitatem omnem tam denſa occupaverat ignorantiæ caligo, ut Clerici ſoli litterati eſſent; unde & apud Fulbertum idem ſonant hæc verba, *Aptus Clericus, optimè litteratus.* Ideo quantulacumque eruditione eſſet Clericus, facillimè ad ſacros Ordines promovebatur, quòd laicis omnibus plurimùm ſemper præſtaret, utputa prorſus illiteratis.

Epiſt. 88.

II. Indoluit Petrus Damiani Paſtorum inferiorum imperitiæ ſtupendæ, qui ne terrifici quidem Sacrificii verba myſtica ſatis intelligerent; nedum poſſent Concionibus ſuis idola conterere, quod muneris ſui eſt, hoc eſt vitia quæque & flagitioſas cupiditates ex fidelium mentibus expugnare. *Per Epiſcopalis etiam torporis ignaviam ita nunc Presbyteri litterarum reperiuntur expertes, ut non modò eorum quæ legerint, intelligentiam non attingant, ſed ſyllabatim quoque vix ipſa decurrentis articuli elementa balbutiant. Et quid jam pro populo in ſuis precibus*

L. 4. Ep. 14.

supplicat, qui quod loquitur ipse, velut alienus ignorat? Ea erat horum imperitia atque hebetudo animi Presbyterorum, ut vix legere, nedum intelligere possent verba Missæ mysteriorum. Diximus suprà tam spissæ fuisse ignorantiæ sæcula, ut à sacris etiam & majoribus Clericis non aliud ferè desideraretur, quàm ut peritè legerent. Non tam clementer in eos consulit Petrus Damiani; illis quippè imputat flagitia ea omnia, quæ hac rerum divinarum imperitia aluntur, & quæ documentis correptionibusque eiici ac expiari possent. *Ita nunc per Pseudo-Sacerdotum ignorantiam, qui docere Dei populum nesciunt, fieri dolemus; ut scilicet alii quorum Deus venter est, & terrena sapiunt, luxuriam colant, alii avaritiam; alii rapinis, alii perjuriis deserviant.* Itaque nec Episcopos creari fas erat, nisi sacræ doctrinæ præsidiis abundè instructos, nec ab Episcopis Parochos institui, nisi qui plebem possent salutaribus & necessariis imbuere disciplinis. *Cùm ergo per Sacerdotum vecordium imperitiam plebs indocta depereat, par fuerat, ut Episcopalis gravitas à talium se promotione suspenderet, nec alienos excessus in se temeraria præcipitatione transferret.*

III. Qua erat Petrus Damiani eruditionis sacræ copia, & salutis animarum charitate, instabat utique prædicationi, quandiu vires corporis suppetebant. At ubi illum vox destituit, tum Ambrosii & Gregorii exemplis uti cœpit; & tum demum etiam intellexit, morum innocentiam, longè efficacissimam existimari posse prædicationem; & exemplis, quàm verbis plura posse persuaderi. *Ego cui per Sacerdotalis Ordinis gradum injunctum est prædicationis officium, vocis incommodum patior, atque ideo ad satisfaciendum plurimæ plebis auribus non assurgo. Sed dum Apostolicæ gratiæ Sacerdotes, Gregorium videlicet & Ambrosium fractum stomachum vociſque defectum conquerentes attendo, desperatione postpositâ mentem in statum vividæ consolationis attollo.* Et paulò inferiùs: *Perfecto Prædicatori duo sunt permaximè necessaria, videlicet ut sententiis doctrinæ spiritualis exuberet, & religiosæ vitæ splendore coruscet. Quod si Sacerdos quispiam ad utrumque non sufficit, melior est vita proculdubio quàm doctrina. Dulcior est quippe fructus operum, quàm folia nuda verborum.* L. 8. Ep. 1.

IV. Episcopalis muneris summam in Verbi prædicatione collocat Petrus Blesensis, cùm rationabilium Christi ovium ille sit germanus pastus, de quo Christus ipse ad Petrum mandabat, cujus in locum quodam suo modo succedere omnes Episcopi. *Pasce oves meas. Legimus Christum dixisse ad Petrum, Si amas me, pasce oves meas. Hæres es, & Vicarius Petri, pasce oves meas evangelizando, fac opus Evangelistæ & Pastoris, non erubescas Evangelium, si erubescendum non credis Pastoris officium.* De instit. Episcopi.

Scitè autem à B. Thoma Aquinate animadversum est, Christum præcepisse Apostolis, quorum in vicem Episcopi succedere, ut prædicarent, & baptizarent; sed eo discrimine, quòd ipsa quidem prædicatio ab Apostolis ipsis esset defungenda, potestas autem baptizandi inferioribus Ministris delegan da. Quòd eo etiam prælineatum fuisse videri potest, quòd non baptizaret Christus ipse, sed discipuli ejus. Ejus autem discrepantiæ ratio inde utique repetenda est, quòd ex doctrina & probitate baptizantis nihil prorsus manet in ipsum baptismum, manet autem mirum quantum in docentis prædicationem. *Utrumque officium docendi & baptizandi Dominus injunxit Apostolis, quorum vicem gerunt Episcopi; aliter tamen & aliter. Nam officium docendi commisit eis Christus, ut ipsi per se illud exercerent, tanquam principalissimum. Unde & ipsi Apostoli dixerunt, Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Officium autem baptizandi commisit Apostolis, ut per alios exercendum. Unde Apostolus dicit, Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare, Et hoc ideo quia in baptizando nihil operatur meritum & sapientia ministri, sicut in docendo. In cujus etiam signum nec ipse Dominus baptizavit, sed discipuli ejus.* 3. p. q. 67. art. 2.

V. A Conciliis quoque & Pontificibus inculcata est Episcopis concionandi functio, ut quæ Episcopatus sit propria. In Concilio Lateranensi IV. Innocentius III. Episcopis mandavit, quàm doctissimos ut eligerent, pissimosque viros, qui prædicandi & visitandi partes implerent, quando ipsi minùs possent. *Episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium adsumant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum, cùm per se nequiverint, sollicitè visitantes, eas verbo ædificent & exemplo.* Concilium Avenionense anno 1209. Episcopos voluit diligentiùs incumbere ipsos, & alios impellere ad prædicandi munia strenuiùs obeunda, postquam teterrimum tot novellarum hæreseon agmen eruperat. In Concilio Parisiensi anni 1212. jussi sunt Episcopi majoribus saltem diebus Festis concionari. Can. 10. Extra. De Offic. Ord. c. 15. Can. 1. Can. 3.

VI. Hinc manifestissimum est, nihil tam Episcopale, tam Apostolicum esse, nihil quod tam illustrari desideret Præsulis ipsius privata eruditione, sapientia & religione, quàm prædicare. Unde nec id muneris obiri unquam fas fuit, nisi per Episcopos, vel Episcoporum Vicarios. Hæ vices Episcoporum demandari usitatissimè non debent nisi Presbyteris, quos Concilium Lateranense IV. vocat Coadjutores & Cooperatores Episcopi. *Quos Episcopi possint Coadjutores & Cooperatores habere in prædicationis officio.* Sicut & Pœnitentiarii, qui instituti hic jubentur, Episcoporum Vicarii sunt in Confessionibus excipiendis. Cùm verò non in urbe solùm, sed & ruri velit hoc Concilium Prædicatores ab Episcopo institui: *Per amplas Diœceses, & diffusas, &c. Episcopi viros idoneos ad prædicationis officium assumant, qui vice ipsorum plebes sibi commissas visitantes, eas verbo ædificent & exemplo.* Hinc conjecerit aliquis, ideò ruri institui ab Episcopo Concionatores debuisse, quòd necdum Parochi eam Provinciam plerique exercerent. Et certè beatus Thomas suprà à nobis laudatus, quanquam Parochos dicat, *Minores Principes Ecclesiæ, qui tenent locum septuaginta discipulorum*: propriam tamen illis & peculiarem adsignat baptizandi functionem, sicut & Episcopis prædicandi. Can. 10.

VII. Non facilè poterant hi jam ex officio Concionatores tam multis ampliſſimæ Diœceseos Ecclesiis pares esse. Inde est quòd Concilium Biterrense anno 1333. sanxit ut Episcopi & quicumque jure gaudebant Archidiaconos instituendi, non alios instituerent, quàm qui & doctrina & religione ac pietate ita muniti essent, ut concionarentur. *Præcipimus ut tam Episcopi quàm alii præficiant tales Archidiaconos, qui zelum animarum habentes, sufficiant prædicare Clero & populo verbum Dei.* Indubium est Archidiaconos ejus ævi Diaconos tantùm fuisse, & ipsa Conciliorum authoritate compellendos fuisse, ut Diaconatu saltem initiarentur. Hinc ergo liquidum fit Diaconis ipsis communicatum fuisse officium prædicandi, immo & ex officio Prædicatores fuisse, qui Diaconi tantùm essent. In Archidiacono enim Diaconi & Prædicatoris munus in unum quodammodo coalescebat. Sed & illud quoque liquidum est, in Archidiaconatus tantùm sui finibus, & in Parochiis sui juris suam illos concionandi peritiam & potestatem explicasse. Can. 9.

Concilio Londinensi anni 1237. placuit, ut non ad populum tantùm & ad Clerum Archidiaconi concionarentur, sed & ad Parochos in mensiruis Collationibus suis, ut celebrandorum Sacramentorum ritum eis explanarent. *Archidiaconi quoque in Decanatuum suorum Conventibus Sacerdotes maximè in his studeant erudire, docentes eos, qualiter circa Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam & Matrimonium debeant se habere.* Ea erat Can. 2.

tum

tum temporis quidem propria Archidiaconorum authoritas, ſed quæ olim delegari ab Epiſcopis ſoleret, ac denique longo ſæculorum curſu in ordinariam poteſtatem excreviſſet. Aliàs enim citra ſummum dedecus, rerumque & ordinis perturbationem, non potuiſſent Archidiaconi in illud dignitatis & poteſtatis culmen ſupra Presbyteros, adeoque & ſupra Parochos evolare. Sed cùm faciliùs occurreret unus aliquis inſigni peritia, qui Archidiaconus crearetur; quàm eo ingenti numero, quo ſunt Parochi: inde perfectum eſt, ut Epiſcopi Archidiaconos delegarent, juriſdictionis ſuæ illis pleraſque committerent functiones, & ipſam quoque ruri per Parochias concionandi provinciam.

VIII. A Concilio Tridentino diſertè pronunciatum eſt, Epiſcoporum palmare & primarium eſſe prædicandi munus, quo fungi teneantur ipſi, niſi legitimo prohibeantur impedimento. *Quia prædicatio præcipuum eſt Epiſcoporum munus, ſtatuit ſancta Synodus omnes Epiſcopos & alios Eccleſiarum Prælatos teneri per ſe ipſos, ſi legitimè impediti non fuerint, ad prædicandum ſanctum Jeſu Chriſti Evangelium.* Ubi canonico autem diſtinebuntur impedimento, alios tum ipſi ex Concilio Lateranenſi Prædicatores deſignabunt. Archipresbyteri, Parochi & Vicarii concionabuntur ipſimet, aut ſi minùs poſſint, concionatores ſibi ſubſtituent alios Dominico quolibet die & Feſtis ſolemnioribus. *Archipresbyteri quoque, Plebani, & quicumque Parochiales, vel alias curam animarum habentes Eccleſias quocumque modo obtinent, per ſe vel alios idoneos, ſi legitimè impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis & Feſtis ſolemnibus plebes ſibi commiſſas pro ſua & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis.* Illud porro decretum in alia quoque ejuſdem Concilii Seſſione confirmatum eſt, ubi rurſum apertiſſimè totum prædicandi officium primarium Epiſcopo vendicatur. *Prædicationis munus quod Epiſcoporum præcipuum eſt.* Ideo & in ſuis eos Eccleſiis concionari debere edicitur, & tum ſibi Prædicatores ſubrogare alios, cùm legitimè impediti fuerint. *Mandat Synodus, ut in Eccleſia ſua ipſi per ſe, aut ſi legitimè impediti fuerint, per eos quos ad prædicationis munus aſſument, ſacras Scripturas, divinamque legem annuntient.* Cæteris in Eccleſiis per Parochos prædicarent: *In aliis autem Eccleſiis per Parochos.* Si impediti eſſent Parochi, tum ab Epiſcopo Concionatores deſignarentur alii, eorum alendi expenſis, qui eas præſtare ſolerent, vel tenerentur. *Sive iis impeditis per alios ab Epiſcopo, impenſis eorum qui eas præſtare vel tenentur, vel ſolent, deputandos in civitate, aut in quacumque parte Diœceſis cenſebunt expedire.* Ut hi Concionatores prædicarent Dominicis diebus, Feſtiſque ſolemnibus, & tribus quaque Adventus & Quadrageſimæ hebdomada diebus. *Saltem omnibus Dominicis & ſolemnibus diebus Feſtis, tempore autem jejuniorum Quadrageſimæ & Adventus Domini quotidie, ſaltem tribus in hebdomada diebus, ſi ita oportere duxerint, ſacras Scripturas divinamque legem annuntient.* Epiſcopis Parochiſque commendatum eſt ab eadem Synodo, ut non antè plebi Sacramenta adminiſtrarent, quàm eorum divinam vim & ſanctitudinem declaraſſent, & quo animo, qua pectoris munditie ſuſcipienda ſint; eaque in re lingua populi vernacula uterentur, & explanationibus Catechiſmi Tridentini, quem curarent patriæ cujuſque linguæ conſuetudine donari. Denique Dominico ut quolibet & Feſto die inter Miſſarum ſolemnia conciones fierent ad plebem populari ſermone, ſuperfluis quæſtionibus amputatis, ut pietatis Chriſtianæ ſolidiſſima placita inculcarentur.

ſſ. 5. c. 2.

ſ T. 24. c. 4.

ſ l. c. 7.

IV. Perſpicuum ex his fit, hoc Concilio vendicatam eſſe ſolis Epiſcopis ſummam prædicandi & docendi plebes poteſtatem, per ſeſe, per Parochos, per Prædicatores à ſe delegatos. In Concilio I. Mediolanenſi inſinuatum eſt, cùm ſucceſſores certiſſimè ſint Epiſcopi Apoſtolorum, Apoſtolicum præ cæteris docendi & Evangelizandi munus ab ipſis implendum eſſe. *Apoſtoli in quorum locum Epiſcopi ſucceſſerunt, ſatis nobis aperuerunt, verbi Dei prædicationem eſſe præcipuum illorum munus, qui in Epiſcopali ſede collocantur.* Hinc illud ibidem concluditur, ſi levioribus de cauſis eas officii ſui partes, & quidem potiſſimas intermittant Epiſcopi, graviſſimo eos ſe delicto conſtringere. *Quod ſi levi de cauſa, aut quodam animi languore impediti non fecerint, ſciant ſibi prætermiſſi neceſſarii officii ſui Deo præcipuè rationem eſſe reddendam.* Parochi verò ſi ſuo non poſſunt ex penu effundere conciones, à docto aliquo viro mutuas ſument, aut probati alicujus in Eccleſia Scriptoris homilias vernaculo idiomate ſibi verti curabunt; & ubi eas ab Epiſcopo probari fecerint, tum memoriter perdiſcent, vel ex ſuggeſtu recitabunt. *Si qui autem propter inſcitiam id præſtare non poterunt, ad peritos confugiant, quorum auxilium implorantes, vel homilias ſibi præſcriptas, vel Latinos ſermones Auctoris ab Eccleſia recepti in vulgarem linguam converſos, approbatos tamen ab Ordinario, aut memoriter, aut de ſcripto pronuntient.* Epiſcopo, vel potius Metropolitano curæ erit, ut Homiliarum compilari faciat Librum ad uſum Parochorum; cogatque Parochos, ut ſingulis menſibus unum aliquem eò mittant eorum ſermonum, quos habuerint ad plebem, *Donec liber Homiliarius ad hunc uſum Curatorum Metropolitani cura prodibit in lucem.* Denique extraordinarios Prædicatores in omnem Diœceſin ablegabit Epiſcopus, qui ſemel ſaltem quolibet menſe in qualibet Eccleſia concionentur.

Act. Eccl. Mediol. pag. 2. 3. 4.

V. Nec citra piaculum præteriri poſſunt luculentiſſima quædam ejuſdem Concilii monita ad Concionatores. Ut ne quid evulgent, niſi inconcuſſis Scripturarum & Traditionum documentis probè fultum. Deſtomachentur non in conſuetudines tantùm vitioſas, ſed & in eas quæ, quamvis per ſeſe ipſæ malæ non ſint, viam tamen pandunt, & occaſiones ſuggerunt peccandi. *In pravas etiam conſuetudines invehantur, & in eas quæ etſi malæ non videntur, tamen facilè cauſam peccandi afferunt.* Ne invehantur in Epiſcopos, Superiores Eccleſiaſticos, vel in Magiſtratus. *Ne Epiſcopos alioſve Prælatos, neve civiles Magiſtratus cum auditorum offenſione aſperiùs objurgent, ſed potiùs admoneant.* Ne fideles tantùm hortentur ad ſervanda mandata, ſed invitent etiam ad Conſilia Evangelica ultro amplectenda. *Commoneant ut non ſolum præceptis ſervandis, ſed etiam conſiliis amplectendis ad perfectiorem vitam in dies magis contendere ſtudeant.* Cùm eodem ſpiritu animaretur B. Carolus, quo antiqui Patres, non neſcire poterat hanc eorum doctrinæ partem pulcherrimam: Fidelibus ipſis Laicis proponendum eſſe, ſuadendum, inſpirandum pro virili amorem Evangelicorum Conſiliorum; cùm non alia ratione Chriſtus ipſe, Apoſtoli, Patreſque & Doctores antiquiſſimi numeroſa Virginum examina in Eccleſiam invexerint, Monachorumque, & Laicorum omnis ſexus & ſortis, qui privatim vitam pœnitentiæ, caſtimoniæ ſanctitatique eximiæ dicaverunt.

In Concilio Mediolanenſi IV. alia quæpiam inſuſurrata ſunt Concionatoribus monita, quæ non minùs ſapiant Ambroſium, Auguſtinum, Chryſoſtomum. Ut cuilibet hominum conditioni propria, pro ætatis & pro virium modo conſilia inſpirent, ipſius Apoſtoli Pauli exemplo. Sæpiùs & perpetuis concionibus in idem aliquod vitium perorent vehementiſſimè, donec exiſtat fructus aliquis tam præclaræ ſementis. *Nec verò ſemel atque iterum, ſed ſæpè prout uſu venerit, in eodem unius vel virtutis ſuadendæ, vel vitii deteſtandi ſtudio verſetur: quoad quantum in ſe eſt, perenni quadam doctrinæ perſeverantia, & perpetua quaſi pugna & contentione, id quod olim ſanctiſſimos Epiſcopos Ambro-*

Ibid. Ep. 131. 132.

broſium, Auguſtinum & Chryſoſtomum feciſſe conſtat, fidelium animos etiam in malè agendo penè obſirmatos expugnet, depravatoſque vivendi mores jam inveteratos radicitus juvante Deo evellat.

XI. In eo ibidem Concilio iterata eſt ea Tridentini Concilii ſanctio, Epiſcopi in poteſtate & jure proprio eſſe, ut Prædicatores omnibus ipſe adſignet Epiſcopatus ſui Eccleſiis. Placuit etiam, ut Epiſcopus Coadjutorem ad conciones totius anni, & maximè Quadrageſimæ, Parochis adſignaret, qui prædicare ipſi non poſſunt, Parochique ſumptu cogeret ſuſtentari, Quin & hoc ſignificatum eſt à Tridentinis Decretis hauſtum eſſe, ubi jubetur Epiſcopus Parochis imperitis Coadjutores adjungere, quos ipſi alant. In Concilio V. Mediolanenſi pronuntiatum eſt ſolius eſſe Epiſcopi Prædicatores nominare, non ſolùm ad Eccleſias omnes ſibi obnoxias, ſed & ad exemptas etiam, ubi annexæ ſunt Parochiæ, nullo in contrarium privilegio profuturo, nulla conſuetudine ſuffragatura. *Epiſcopi ſolùm ſit, abrogatis quibuſcumque contrariis conſuetudinibus & privilegiis, & in Eccleſia Cathedrali & in aliis, non modò juriſdictioni ſuæ ſubjectis, ſed etiam exemptis, quæ curatæ ſint, Concionatorem liberè deligere, atque conſtituere.* Quin & in ipſis Regularium Eccleſiis, ubi Confraternitates, vel plebes concionibus intereſſe ſolent, vel ex conſuetudine, vel quia ita commodum eſt, non poterit Concionator niſi ab Epiſcopos deſignari.

Seſſ. 21. c. 6.

Acta Eccl. Med. pag.

XII. In Concilio III. Mediolanenſi conſtitutum fuerat, ut ſumma aliqua præceptionum ad uſum Prædicatorum concinnaretur. Illam elaborari fecit Carolus, lucubratam ipſe publicavit. Ejus opuſculi elegantiæ & ſoliditati accedere nihil poteſt. Juvabit, ut reor, aliqua hinc etiam delibaſſe. Urgentur Prædicatores crebriùs exardeſcere adversùs iras, artes, doloſque & multitudinem litigantium; adversùs tot contractus artificioſè excogitatos ad ludificandam legem, qua abſolute uſuræ damnantur: *Tot contractuum genera, quæ excogitata ſunt in fraudem legis omnem uſuram prohibentis.* Adversùs ſpectacula, ludos, choreas & comœdias: *Spectacula, ludos, ludicraſque res, choreas, ſaltationes & tripudia, è quibus mortiferæ cupiditates excitantur, de ſuggeſtu ſæpè graviter reprehendet atque inſectabitur. Sceniçæ perſonataque actiones, unde tanquam è ſeminario ſemina malefactorum ac flagitiorum penè omnium exiſtunt, quàm exterminandæ ſint, qua maxima poteſt, religioſa contentione aget.* Fideles cohortabuntur, ut ſacro Chriſti Corporis epulo refici ſtudeant, ſin minus die Dominico quolibet, ſaltem quolibet menſe: ut per Adventum & Quadrageſimam quolibet etiam die Dominico, cùm commendatiſſimum id eſſet priſcæ fidelium omnium pietati. Fideles excitabunt omnes ad mundi contemptum, ad perfectionem Chriſtianæ diſciplinæ amplexandam, & ad Concilia Evangelica ultro ſectanda. *Ad Evangelica Conſilia amplectenda, ad perfectioris vitæ diſciplinam ſuſcipiendam, ad mundi contemptum audientium animos ſæpè interpellet; quò ſtudioſiùs cæleſtis ſpiritaliſque vitæ inſtituta amplectantur.* In id quoque connitentur ſtudioſiùs, ut Scholis aliquando tandem exulent libri omnes Gentilium, quibus non continentur niſi fabulæ, vel impiæ, vel impuræ, certè inutiles, & quæ minimè conſentaneæ ſint Chriſtianæ juventuti, cæleſtibus documentis imbuendæ. *Ethnicorum libri, qui in falſorum Deorum commentitiarumque fabularum commemoratione verſantur, ut è puerorum ſchola litterariaque infantium exercitatione tollantur, cùm occaſio tulerit, concionando ſuadere ne deſiſtat.* Fideles omnes commonefacient, ut quoties tympana audierint concrepare ad Horas canonicas, ſin minùs advolare ipſi poſſint, privatim ſaltem prece aliqua Deum colant: ubi verò ſignum perſonabit Miſſæ, cui intereſſe volent, ſeſe ipſi in animi penetralia recipiant, & ſi qua graviori culpa oneratam geſtent conſcientiam, ſtatuant ipſi ſecum in poſterum quidquid id eſt criminis declinare, & Confeſſione illud expiare. *Ut ſtatis canonicis horis cum divinorum officiorum ſignificatio campanis datur, ſi minùs ad Eccleſiam convenire poteſt, cùm intelligat eo ſigno ſe ad orationem vocari, ſaltem paulùm ſe mente colligens tacitè precetur, vel orationem ſalutationemque Angelicam pie attentèque pronuntiet. Ut ſigno campanæ dato, quo ad Miſſam vocatur, pauliſper ſe colligens, peccati mortalis conſcius, & dolore ex eo affectus, propoſito illius confitendi ſuſcepto, ſupplex à Deo veniam petat.* Longior fui in his Conciliorum & ſancti Caroli monitis ad Concionatores referendis, ſed ejus, ut ſpero, prolixitatis tædium diluet utilitas, authoritaſque.

Ibid. p. 487. 488.

XIII. Vetuit Concilium Turonenſe anni 1583. ne quis è ſuggeſtu concionari, & verbum Dei interpretari fineretur, niſi Diaconatus ſaltem gradu ſublimis. *Statuimus, ne in poſterum quiſquam ſacro concionandi & verbum Dei interpretandi muneri præficiatur, qui non ſit ſacro ſaltem Diaconatus ordine inſignitus.* Epiſcopos commonuit Concilium Burdigalenſe anni 1584. ipſorum eſſe muneris prædicare, cùm miſſione & ſucceſſione Apoſtolorum gaudeant. *Sciant omnes Epiſcopi, prædicandi verbi Dei munus ad ipſos præſertim pertinere, ut qui à Deo miſſi in locum Apoſtolorum ſucceſſerint.* Compelli ab eis debere Parochos Dominicis diebus ſingulis prædicare & Feſtis; ſin minùs autem concionari ipſi poſſint, vel memoriter recitare conciones aliquas, publicè ſaltem legere Homilias, quas præſcribet Epiſcopus vulgari idiomate ſcriptas. *Et ſi per ſeipſos concionari non poſſint, aut memoriter recitent, aut ſaltem legant homilias vernacula lingua, quæ ipſis ab Epiſcopo preſcribentur.* Concilio Aquenſi anno 1585. placuit, ut Parochos aliquando Epiſcopus in Palatium ſuum accerſeret, & eos audiret concionantes, utque juberet, ſuarum ut ad eum aliquas mitterent concionum, quò experiretur ipſe, quàm accuratè tantum munus obirent.

Cap. 4.

Tit. 3. c. 3. T. De. Cor

Concilium Burdigalenſe anni 1583. voluit ut Parochi, Vicariique minùs periti è ſuggeſtu recitarent homilias in Evangelia, ab Epiſcopo ſibi deſignatas, Authoris & Libri alicujus, quem probaſſent Epiſcopi, donec Archiepiſcopi juſſu curaque proprius ad id muneris liber lucubraretur. *Dum à nobis decreto hujus Synodi homiliarius liber publicetur.* At Concilium Burdigalenſe anni 1624. ſtatuit ut ne concionandi poteſtas fieret niſi ſaltem Diacono, & qui operam navaſſet ſtudiis Scripturarum, Traditionum Apoſtolicarum, Patrum, Conciliorum Generalium & Provincialium, Juris Canonici, Vitæ Sanctorum, ac denique arcanæ & interioris Theologiæ, *A perſonis Concionatorum incipientes, nullum eſſe ad tantum munus aſſumendum, quin initiatus ſacro Diaconatus ordine, &c. Præterea eundem peritiam bibliorum habere, Commentaria varia evolviſſe, ſenſus diverſos callere, traditiones Apoſtolicas tenere, Patrum ſcripta legiſſe, & ex iis quendam ſibi familiarem retinere intendimus, Doctrinam inſuper Oecumenicorum Conciliorum, Sanctorum vitas, Pontificum jura, Concilia Provincialia & Diœceſana ſufficienter memoriæ mandaſſe oportebit, neque ignorare, ſed Theologiæ Myſticæ operam navaſſe oſtendat.* Eidem Concilio conſultius viſum eſt, ut Parochi minùs litterati è ſuggeſtu recitarent vel homilias ſanctorum Patrum, vel Catechiſmum Concilii Tridentini. *Satiſque ſit illis liber homiliarius, vel Concilii Tridentini Catechiſmus, Parochianis ſuis ex ſuggeſtu prælegendus.*

Cap. 12.

Cap. 11.

Can. 17.

Jam olim in Concilio Narbonenſi anni 1551. ſtatutum fuerat, ne ad concionandum admitterentur, niſi qui Presbyteri jam eſſent, vel Diaconi; utque Concionatores ſtatim ab exordio ſermonis altiori voce pronuntiarent Angelicam Deiparæ Salutationem. *Statim ab initio Concionis, voce alta & quæ intel-*

intelligi possit, *Salutationem Angelicam totam ut suprà dicant*. Cautio hæc probabiliter creditur fuisse necessaria, ut os obstrueretur scelestissimis divini tum verbi interpolatoribus, qui fidelium aures animosque exasperaverant insania sua, & convitiis in beatissimam Virginem Deiparam eructatis. Inde est quòd & in hoc eodem alibi descripta fuerat Salutatio Angelica verbatim, cùm aliæ preces summatim tantùm indicatæ fuissent.

XIV. Lubet hìc jam adnotare aliqua specialiùs de jure nominandi Concionatores, & necessitate eos alendi, aut idoneo solandi stipendio. Cùm concionandi munus Episcopis propriè dicatum sit, ut successoribus Apostolorum; & Parochis, qui præfici non possunt ovibus, nisi ut verbo Dei eas pascant, ut docuit Tridentina Synodus: ideo & Concilia Galliarum paulò antè laudata, edixere, ut Regulares ab Episcopo designati ad concionandum, Parocho concederent volenti concionari, ut qui ipse primarius sit & princeps Ecclesiæ suæ Concionator. Sess. 23. c. 1.

Quæritur cujus sit cæteros Prædicatores designare. Si agatur de Ecclesia Cathedrali, ubi nulla certa consuetudo id juris aliis vendicavit, Episcopi est, & eos designare, & æquo munerari stipendio. Ubi verò ita fert consuetudo, ut Episcopus nominet & alii sustentent Concionatorem, si immemorialis ea constet consuetudo, nequaquam illi à Concilio Tridentino derogatum est, & illi parendum est. Si immemorialis verò ea non sit, à Concilio sublata est, & ab Episcopo jam designabitur aleturq; Prædicator. Ita ex Fagnano à Congregatione Concilii declaratum est. Si moris fuisset, ut Episcopus aleret Concionatorem, quem alii quipiam designarent: censuit sacra Congregatio, ab Episcopo semper ali eum debere quidem, sed & ab eodem repeti, innovarique posse jus ejus designandi, cùm de Ecclesia Cathedrali agatur, ubi Episcopi solius est Prædicatores deligere, nulla ratione habita contrariarum consuetudinum, etiam immemorialium, ex quibus ea delegatio Capitulo tribuebatur, vel Episcopo & Capitulo simul. Si consuetudo autem ferat, ut populus, vel alius quispiam præter Episcopum nominet alatque Concionatorem, ea ex Concilio Tridentino abolenda est, si immemorialis non sit, & Episcopi erit tum deligere & eum alere Concionatorem; nec enim cogi poterit populus, ut alere pergat, quem deligere prohibetur. At si immemorialis vigeat consuetudo, ut populus, vel quispiam alius designet, alatque Concionatorem: à Congregatione Concilii declaratum est, in potestate Episcopi fore, ut vel immemorialem sinat usque valere consuetudinem: vel ea oblitterata, & deligat ipse & alat Concionatorem. Hactenus de Ecclesia Cathedrali. Fagnan. in l. 3. Decret. Part. 2. pag. 458. & seq. Conc. Trid. Sess. 24. c. 4.

Sess. 24. c. 4. XV. Quoad alias Ecclesias, si ea inolevit consuetudo, ut Episcopus designet, & alii stipendia subministrent Concionatori, ea constanter retinenda est, ut cui conceptis verbis Tridentina Synodus astipuletur. Si moris est, ut & designet Episcopus & alat, is quoque servandus, cui eodem loco eadem Synodus suffragatur. Si recepti autem moris est, ut populus designet Concionatorem, nec alat tamen, vel alius quicumque, penes Episcopum est, ut eam aboleat consuetudinem, & id jus sibi adserat, si modò immemorialis ea non est. At si ea immemorialis est, à sacra Congregatione perspè responsum est à Tridentino nihil mutatum in ea, nec ab Episcopo demutari posse. Si immemoriali consuetudine Concionatorem populus nominet, & sustentet, non finit sacra Congregatio ab Episcopo eam everti. Si verò immemorialis non est ea consuetudo, ut populus alat & nominet, perspè à sacra Congregatione responsum est, posse quidem Episcopum jus recuperare nominandi: at cogi jam non posse populum, vel quemcumque alium, ut alat, quem jam non nominet ampliùs. A Congregatione denique Concilii responsum est, æquius quide esse optatiusque, ut Prædicatores Ecclesiarum Regularium ejusdem sint Ordinis; at si more receptum esset, ut posset Episcopus alios deligere, ab eo recedendum non esse. Ferens. Pagnan. ibidem.

XVI. Hactenus Responsa Cardinalium Congregationis ex Fagnano excerpsimus, à quo & mox ea proponitur quæstio, An teneantur Parochi in Ecclesiis suis prædicare solemni & usitata forma, an familiares tantùm præceptiones & correptiones adhibere. Eam ille dubitationem a sacra Congregatione ultro citroque ventilatam fuisse memorat, nec tamen diffinitam. Tradit quidem Soto non fuisse Parochis à Concilio factam potestatem prædicandi. Sed de prioribus id Sessionibus capiendum, quibus Soto interfuit, sub Paulo III. non de posterioribus sub Pio IV. Quippe Sessione XXIII. c. & XXIV. c. 4. subjiciuntur Pastores omnes necessitati residendi, & prædicandi. Addit Fagnanus, *Capite*, *Quod Dei timorem*, *& in Clementinis*, *Capite Dudum de Sepulturis*, videri Parochos ad prædicandum urgeri. Sed omnibus in utramque partem perpensis, sapientissimè sacram Congregationem nil definisse. Nec enim vel in his Decretalibus, vel in Tridentino quidquam esse satis dilucidum, aut satis validum ad conciones usitata forma à Parochis exigendas; cùm possint omnia ad præceptiones trahi familiares, quæ plerumque, quò pompæ minus & strepitus, eò plus habent utilitatis.

XVII. Ab eodem Fagnano alibi proponitur alia quæstio, An officium prædicationis aliis adscribi possit, quàm Episcopis, vel Presbyteris. Respondent Canonistæ, Capite *Perlectis* ea potestate donari Diaconos. Vereor, ut illi satis assecuti sint mentem Isidori Hispalensis Episcopi, & perantiqui Scriptoris, ex quo Caput illud depromptum est. Isidori enim verbis id significatur, à Diacono exerta voce recitari Evangelium & Epistolam inter Missarum solemnia, quod concionis genus videri possit, cùm pluribus jam suprà Conciliis Provincialibus placuerit, ut qui Parochi concionari non possent, ii homiliam aliquam sanctorum Patrum vernaculè verterent, & memoriter pronunciarent, aut legerent. Verba Isidori ita habent: *Ad Diaconum pertinet componere mensam Domini atque vestire*, *crucem ferre*, *& prædicare Evangelium & Apostolum*. *Nam sicut Lectoribus vetus Testamentum*, *ita Diaconis novum prædicare præceptum est*. *Ad ipsum quoque pertinet officium precum*, *& recitatio nominum*. *Ipse præmonet aures haberi ad Deum*, *ipse donat pacem*, *&c.* Planum est hæc omnia esse Diaconi officia in solemni sacrificio, Altare vestire, crucem imponere, preces prælegere, sacra diptycha recitare, canere *Sursum corda*, pacem dare. Et Diaconi ergo id erat tum munus prædicare, id est, Epistolam & Evangelium decantare. Idem evincitur ab exemplo Lectoris. Receptissimum enim etiamnunc est, ut ubi unius Missæ duæ sunt Epistolæ, veteris altera, altera novi Testamenti, prior à Lectore, posterior à Subdiacono decantetur, qui in non pauca successit Diaconi officia. Atqui ubi vox *Prædicandi* tribuitur, vel Lectori Epistolam, vel Diacono Evangelium recitanti, vel decantanti, mera tamen ea recitatio est, non concio. Caput verò, *In sancta*, quod Gregorii Magni est, paulò expressiùs videtur Diaconis tribuere *Prædicationis officium*. Sed quoquo modo habeant, & quoquo sensu capienda sint hæc antiqua Decreta, ex iis illud Canonistæ argumentati sunt, posse officium prædicandi Diaconis committi. Quod invictissimis nos supra confirmavimus documentis ex Conciliis antiquis & ex sanctis Patribus, quibus præjudicari non potuit paulò diversis ævi medii moribus. Quis enim sanus Stephanum, quis Vincentium, quis Laurentium munere & potestate concionandi abdicarit? Fagn. in l. 51. Dec. par. 2. pag. 287. Dist. 25. Dist. 92.

XVIII. Sed ea proposita aliquando fuit quæstio

stio Congregationi Concilii, an delegari posset ab Episcopos Clericus, nullo Ordine sacro insignis, ut
Ibidem. pag. 188. solemni ritu & forma concionaretur. Responsum est autem a Congregatione posse Clericum, non posse laicum delegari. Fateor equidem nonnihil stuporis mihi eo injici responso; nec eo forsan poterunt non æquè percelli stupore, qui amore primigeniæ Ecclesiarum disciplinæ aliquando incaluerunt: cùm vel maximè nupera etiam Concilia solos Diaconos ad aliquod Apostolicæ hujus functionis consortium vocaverint. Diaconos certè non novum erat concionandi partes aliquando sustinere circa annum 1400. cùm inter damnatos Vicklephistarum errores, hic quoque relatus sit: *Quod Presbyteri, & Dia-*
Rainal. an. 1388. nu. 13. *coni quicumque teneantur populo prædicare publicè ratione Ordinis suscepti, licèt populum non habeant, nec curam animarum.* Sed Archidiaconorum exemplo omnis omnino scrupulus eximitur. At ab extrema antiquitate ut priscа sæcula revolvas, vix vestigium deprehendes ullum Clerici ad id delegati munus, quod inter Apostolica etiam munia summum & primarium est. Nam quòd inter ineuntis Ecclesiæ primordia etiam laici verbum Dei annunciarent, nihil id profectò ad rem nostram. Nec enim de privatis & familiaribus hic agitur præceptionibus, aut colloquiis, sed de concionum forma solemni.

XIX. Nulla aptiùs ratione finis potest huic capiti & dissertationi de Prædicatione imponi, quàm proposito exemplo beati Caroli, qui doctrinam & ipsum spiritum æstumque Concilii Tridentini spirans, persuasissimusque Episcoporum esse proprium & peculiare munus concionari; obices omnes qui illum ab eo alienabant, ingentes prorsus, & alii cuivis inexpugnabiles, superavit tandem infatigata animi constantia, viriumque contentione. Erat enim natura minùs comparatus ad eam publicè concionandi facultatem elegantem & comptiorem quæ in usu est, fuitque etiam apud sanctos Patres complures. Nihilo tamen segniùs ille sui primum periculum facere voluit in locis Romæ remotioribus. Ita suas expertus vires, postea Mediolani verba fecit ad plebem sedens ante altare. Denique pestilentiæ tempore, quod triumpho quodam charitatis ab eo illustratum est, tota virium contentione explicuit pastoralem sollicitudinem suam, & ex suggestu, & solemni forma & cum pompa concionatus est, nec deinde destitit, usu & zelo complanans difficultates, vix ab alio quoquam expugnabiles. Hæc Episcopus Novarensis, vitæ ejus
Surius. die 4. Novemb. L. 7. c. 24. Scriptor, *Concionandi munus, quod præcipuum Episcopi esse Tridentinæ Synodi constitutione judicatum viderat, studiosè in primis suscepit. Ac primo Romæ remotioribus locis sese exercuit. Mediolani deinde sedens ad altare, neque admodum frequenter verba fecit. Donec calamitosissimo pestis tempore in suggestum ascendere, frequentiusque ad populum necessitate pene coactus, cœpit concionari. Institutum semper deinceps tenuit, & quod initio difficillimum experiebatur, usu paulatim facile admodum sibi reddidit.*

XX. Finem faciet huic capiti Bellarminus Cardinalis, qui in præceptionibus ad nepotem suum, eundemque Episcopum perscriptis, id quoque commonuit, quantacumque Episcopo affluaret aliunde copia Concionatorum, ipsummet eo munere fungi debere, & in Christi ipsius insistere vestigia, qui ad prædicandum Apostolos duodecim & septuaginta duos discipulos misit ille quidem, sed *ipse tamen officium prædicationis nunquam dimisit*. Addit vir doctissimus eo Episcopi sedem supra alias omnes in Ecclesia eminere sublimi quodam fastigio, ut significetur, quàm inexorabilis immineat ei necessitas cœlestis doctrinæ in fidelium aures disseminandæ, quorum plerumque pernicies in ipsius unius caput revolvitur: quòd scilicet bene multi non periissent, si necessariis ab Episcopo suo præceptis, monitionibus, increpationibus opportunè castigati fuissent. *Summa est, Episcopo Cathedram in Ecclesia sublimem erigi, ut ex eo loco populum admoneat, doceat, arguat, increpet; quod* Controv. t. *nisi fecerit, rationem Domino reddet, cur multi perierint, qui si vocem Pastoris audivissent, salvari omnino potuissent.*

De tuitione Viduis, Orphanis, & calamitosis omnibus ab Episcopo impendenda.

CAPUT LXXXVII. *P. I. l. 2. c. 38.*

De tuitione Orphanis, Viduis, calamitosis omnibus ab Episcopo impendenda, quinque prioribus sæculis.

I. II. Officiosi Episcopi in populos exactionibus aliisque oneribus gravatos. Exempla sancti Germani & Theodoreti.

III. Basilius pauperes tuetur adversùs Magnates.

IV. Ambrosius Clericis omnibus eadem indicit charitatis officia.

V. Viduæ patrocinatur Chrysostomus adversùs Imperatricem.

VI. Exemplum aliud ab Hieronymo memoratum.

VII. Ut Augustinus miserios tuitus sit.

VIII. De jure manumittendi servos in Ecclesia.

IX. Conciliorum contentio, ut ne eo jure spoliaretur Ecclesia.

X. Exempla & Leges miræ & sacerdotalis clementiæ Constantini Imperatoris.

XI. Eam summorum Principum gloriam in protegendis calamitosis æmulabantur Magnates, Nobilesque omnes.

I. UBi justas percensebamus causas relaxandæ quandoque Episcopalis residentiæ, & adeundæ à Præsulibus Aulæ Regiæ, huic quoque locus fuit, ut levamenti aliquid orphanis, viduisque adferrent, iisque omnibus, quos privata calamitas communi omnium parenti magis commendabat. Ubi plebs publicis oneribus gravabatur, sua pios Episcopos invitavit charitas, ut summos adirent, & emollirent sua interventione Principes. Eo pietatis officio nunc per Epistolas, aliàs per seipsos functi sunt. Æstu & impetu quodam charitatis suæ abreptus est quandoque beatus Germanus Altisiodorensis Episcopus ad extremas usque Galliarum oras. *Tributaria functio præter solitum, & ne-* Vitæ ejus c. 29. Apud Suri die 31 Julii. *cessitates innumeræ, cives suos quasi pupillos orbatos parente deprehenderat. Recipiunt præsidium destituti, causas agnoscit, mœroribus congemiscit, & pro quiete quæsiturus remedia civitati, post marina discrimina, labores terrenæ expeditionis ingreditur.* Nec ægrè evicit relevari plebem: *Optatum levamen propriæ detulit Civitati.*

II. Litteras dedit ad Pulcheriam Imperatricem Theodoretus Episcopus Cyri, & ad Constantium Provinciæ Præsidem, ut eorum ob oculos animi poneret, summam Civitatis & loci cui præerat vastationem atque inopiam, ob exactionum acerbitatem, qua agricolæ ipsi in fugam se desperatis rebus conjecerant, jam agri squallerent inculti: declarabat denique non posse nisi per summum nefas extorqueri à Decurionibus, quod exundere ipsi non potuerint ab Rusticis prorsus exhaustis; vel cogi ipsos, ut quidquid solvi ab aliis non potuerit, ipsi exolvant. *Scribo, ut oppressos pauperes defendam, &c. Miseris parcat consolatoribus, parcat & miserrimis Decurionibus, à quibus ea deposcuntur, quæ ipsi exigere non possunt.* Epist. 42. 43.

Quis

Quis enim fugorum noſtrorum gravitatem ignorat, propter quam & poſſeſſorum plurimi ſolum verterunt, & coloni abierunt, & agri plerique deſerti jacent. Aufugientibus ergo ruſticis, aufugiebant & ipſi tandem colligendorum cenſuum præfecti, ut qui multò minùs poſſent pro univerſis, quàm proſe- ipſis ſingulis ſatisfacere. Epiſt. 44. 45. *Prædia multa colonis deſtituta ſunt, multa etiam à poſſeſſoribus penitus deſerta, & pro his nihilominus exiguntur infeliciſſimi Decuriones, qui exactionem ferre non valentes, partim mendicant, partim fuga ſe ſubducunt.* Epiſt. 47. Ad Patricios quoque complures, & ad ipſum denique Patriarcham Conſtantinopolitanum eadem de cauſa litteras dedit Theodoretus. Potuiſſet & Conſtantinopolim pergere, ad tam neceſſarium plebis ſuæ patrocinium, & uti ſuprà laudato Germani exemplo, ſi conducibilius id illi viſum eſſet, quo res optatum ad exitum proveheretur.

III. Nec ſecus Baſilii & vigebat & ardebat zelus quo pauperes adversùs Magnatum impotentiam tueretur, utque plebi ea pararet levamenta temporalia, quibus ad æternæ ſalutis ſuæ amorem & curam magis incenderetur. Audiendus ea de re Gregorius Nazianzenus: Orat. 20. *Jam verò ipſius erga Eccleſiam curæ ac præſidii quanquam multa quoque alia indicia ſunt, libertas ad Præſides, tum alios, tum potentiſſimos civitatis: egentium patrocinia, plura quidem ſpiritualia, ſed tamen corporea non pauca; nam id quoque ſæpenumero ad animam tendit, per benevolentiam ſubigens, ac in ſervitutem trahens.* Hac charitate nimirum ſpiritali ſanctiſſimi Epiſcopi temporalem quoque ſuarum ovium curam exercent, ut carnales animæ carnalibus illecebris ineſcari, & ita gradatim ad ſpiritalia traduci poſſint.

IV. Clericos omnes monebat Ambroſius, ſui eſſe officii, ut viduas, earumque res, adversùs vim & contumelias Magiſtratuum regant, & adversùs præſtigias eorum, qui Imperatoribus ipſis obrepunt, & fucum faciunt. Decertaſſe ſeipſum non ſemel teſtatur adversùs Imperatores ipſos, ut tueretur res viduarum, quæ Eccleſiæ fuerant commendatæ. Ad eas involandas Reſcripta Imperatorum extorquebantur, vi facta diripiebantur; ſed non poteſt non vincere Epiſcoporum charitas, ubi privatis cupiditatibus expediti, ad pauperum tantùm res contutandas exardeſcunt. Audiendus Ambroſius ipſe; Offic. l. 2. c. 29. *Servanda eſt igitur, filii, depoſitis fides, adhibenda diligentia. Egregiè hinc veſtrum eniteſcit miniſterium, ſi ſuſcepta impreſſio potentis, quam vel vidua, vel orphani tolerare non queant, Eccleſiæ ſubſidio cohibeatur; ſi oſtendatis plus apud vos mandatum Domini, quàm divitiis valere gratiam: Meminiſtis ipſi quoties adversùs regales impetus pro viduarum, imò omnium depoſitis, certamen ſubjerimus commune hoc vobiſcum mihi.* Ita jubet Ambroſius Clericos prorſus omnes in ſocietatem quandam venire ſollicitudinis & magnanimitatis Epiſcopalis, ad defendendos orphanos, viduas, pauperes, miſellos omnes, quorum ſe Chriſtus ipſe tutorem vindicemque agere non potuit, quin eadem nomina & jura in Eccleſiam ſuam transfunderet. Imperatores ipſos ſubmonuit alio loco Ambroſius, Poſſe ipſoſmet egere & juvari aliquando illa Epiſcoporum interventione: quando nimirum duplici Legatione functus eſt ad Maximum, ut impubere ab Imperatore Valentiniano inſidias ejus amoliretur. Epiſt. 27. *Glorioſum mihi eſt hoc pro ſalute pupilli Imperatoris. Quos enim Epiſcopi magis quàm pupillos tueri debemus?*

V. Conſignata eſt in annalibus Eccleſiæ ſacris Chryſoſtomi infracta vis & conſtantia adversùs Eudoxiam ipſam Imperatricem, quæ Imperii Romani medias inter opes, inops, viduarum ſpoliis inhiabat. Cùm ruri ſpatiaretur, oblectandi animi cauſa, uvam carpſit vineæ cujuſdam viduæ. Legibus addicebatur ei vinea, numerata domino idonea pecunia. Affectata ea erat vafrities & nequitia, ut viduam illam inſectaretur, & Chryſoſtomum laceſſeret. Chryſoſtomus nec legibus, nec Imperatoribus Ethnicis ceſſit, nec enim ejuſmodi legum alios authores eſſe poſſe gnarus erat, nec ipſi demùm Imperatrici. Perſecutiones, exilia, morrem non ille alio ſpectavit oculo, vel animo, quàm ut Epiſcopalis fortitudinis præluſorias veluti jam hinc coronas, & præmatura præmia. Illud quidem Chryſoſtomi facinus minimè prætereundum præteriit Palladius, præteriere & coævi Scriptores. Sed non is erat Palladius, qui Chryſoſtomi geſta verbis complecti, aut ſtylo æquare poſſet. Aliàs autem nemini non exploratum eſt, quàm pio, quàm etiam intrepido flagraret zelo Chryſoſtomus ad miſerabilium quorumlibet tuitionem. Baron. ann. 410. n. 57. 58. Leo. Aug. Orat. de vita Chryſoſt.

VI. Perſtrinxit Hieronymus junioris & opulentæ viduæ anguſtias, quæ tuitioni ſe Eccleſiæ committere compulſa eſt, ut Procerum impotentem inſolentiam deluderet. Ad Gerunt. viduam, de monogam. *Cum audiam eam multos Palatii Proceres Eccleſiæ vitare præſidio, quos certatim diabolus inflammat.*

VII. Nullis Auguſtinus limitibus circumſcribit Epiſcoporum charitatem, ſed eam pupillis potiſſimùm debere impendi non diſſimulat. *Novit religio tua, quam curam tuendis cum omnibus hominibus, tum maximè pupillis Eccleſiæ vel Epiſcopi debeant.* Ep. 216. Sed accipe ubi ejus ſe latiùs effuderit tuitio Epiſcopalis. Faſtius cùm à creditoribus urgeretur, quorum in ære erat ob aureos ſeptemdecim nummos, ad Eccleſiæ patrocinium properavit: Epiſt. 219. *Ne corporalem pateretur injuriam, ad auxilium ſanctæ Eccleſiæ convolavit.* Repetentibus illum inſtantiſſimè creditoribus, eam pecuniam voluit Auguſtinus à plebe ſua corradere. At interceſſit Faſtius. Tum Auguſtinus mutuam ſumpſit eam pecuniam, eaque creditoribus perſoluta, Faſtius certa die ſe perſoluturum ſpopondit. Illa tamen illuceſcente, nec comparente ipſo, Auguſtinus tum demum plebis ſuæ ſpontanea dona ſuſcipi voluit, reliqua à Presbyteris ſuis ex fiſco Eccleſiæ ſuppleri. *Scripſit etiam Presbyteris, ut ſi quid minus fuerit poſt collationem veſtram, compleant ex eo quod habet Eccleſia.* Meminit & alibi ſanctus Pater virgunculæ, quæ Monialem ſe admitti percupiebat; ſed cùm Ep. 215. nubilis nondum eſſet, nec admitti antè poſſet, protectioni Eccleſiæ adversùs procos fuerat commendata.

VIII. Non alienum forſan eſſet hoc loco verſare quæſtionem illam de poteſtate Epiſcoporum in ſervis ad libertatem vindicandis. Præſtat tamen in alium eam locum ſeponere, paucis hìc tantùm delibatam. Ea authoritate donavit Eccleſiam Conſtantinus, ut libertatibus ſervorum authoritatem & pondus addere poſſet. Ita quippe Sozomenus: *Tres tulit leges, quibus decrevit, ut omnes qui in Eccleſiis eſſent teſtimonio Sacerdotum libertate donati, in Rempublicam Romanam adſcriberentur.* L. 1. c. 9. A quo & additur, in omnibus libertatum chartis mentionem fieri ſolitam harum legum Conſtantini. Decrevere Eccleſiæ Africanæ in Concilio quodam ſuo, percontari Epiſcopos Italiæ, qui tandem apud eos vigeret uſus hujus legis, quo & ipſæ eidem ſe accommodarent. Conc. Afr. c. 31. 49. *De manumiſſionibus ſanè in Eccleſia dicendis, ſi id noſtri Sacerdotes per Italiam facere intelliguntur, noſtræ etiam erit fiduciæ, iſtorum ordinem ſequi.* Statuerunt & alio tempore harum legum confirmationem ab Imperatoribus flagitari. *Ut de manumiſſionibus in Eccleſia celebrandis ab Imperatore petatur.* Apparet illis Epiſcopis necdum uſui fuiſſe eas leges, eoque voluiſſe eas antè ab Imperatore tunc temporis ſibi confirmari. Voti compotes factos fuiſſe indubium eſt, cùm tradat alicubi Auguſtinus, ad populum verba faciens, mox ſervos à Diacono in Eccleſia ſuos monumiſſum iri. Serm. 10. De diver. *Hodie illos in conſpectu veſtro manumiſſurus eſt Epiſcopalibus geſtis.* Adnotanda hìc eſtreligioſa obſervantia legis Conſtantini, qua fieri res

ri res jubebatur, præsente populo, præsente potissimùm Episcopo. *Placuit ut in Ecclesia Catholica libertatem Domini famulis suis præstare possint, si sub aspectu plebis, assistentibus Christianorum Antistitibus id faciant.*

Cod. De iis qui in Eccl. manumit.

X. Minimè mirum est editas à Constantino fuisse leges, usque adeo libertati hominum obsecundantes; cùm & tot aliæ ab eo sint promulgatæ, quæ non minùs sacerdotalem ejus animum redoleant, nec minùs suffragentur votis & consiliis omnibus, quæ Evangelica veritas pectoribus hominum aspirat, ut eos in eam restituat integritatem, innocentiam & felicitatem, quæ naturæ primigeniæ nostræ propria dos erat. Remissa est à Constantino quarta pars antiquarum exactionum: cùmque inaudiisset aliquid de minùs æquabili earum distributione, pro modo agrorum, viros probos præfecit, qui in eam curam incumberent. *Quartam tributorum partem agrorum possessoribus donavit, ut appareat frugum dominos quarto quoque anno à pendendo tributo fore levandos. Cùm nonnulli agrorum metationes à prioribus Imperatoribus factas reprehenderent, &c.*

Eusebi de vita Const.

Hæc ex Eusebio, quo rursus authore Constantinus eam incredibilis cujusdam clementiæ vim per omnia voluit valere Judicum subsellia, ut altum jam esset de capitali supplicio silentium: jam ferrum, jam extremæ pœnæ conticescerent. Carnali hominum vulgo minùs hæc sapiebat, sed nemo Christiani dogmatis qui expers hospesque non sit, nemo, inquam, dubitat, quin ea indulgentia mirum in modum consentiret cum Evangelio Christi, & cum instinctu quodam divino sacerdotii Christiani. *Porro cùm nullus esset extremi supplicii metus, qui malos homines à sceleribus deterreret, Imperatore prorsus ad clementiam propenso, & ex Provinciarum Rectoribus nemine crimina coercente, eo factum est, ut publica administratio non mediocrem reprehensionem subjerit.* Non me fallit, quæ Constantini facta huic Eusebii narrationi adversaria objiciantur. Sed cui compertum non est, alio & alio tempore, aliisque & aliis rerum causis, longè diversissima iniri consilia? Idem ipse Constantinus vel milites ad humanitatem hortabatur, & certa auri quantitate præmiabatur, quoties hostibus vitam donassent. *Adeo ut plurimi ex ipsis etiam Barbaris servati sint, cùm Imperatoris aurum vitam ipsorum redemisset.* Denique ne ambigi quidem potest, quin innumerabilis hominum multitudo acceptam retulerit vitam & salutem suam ei Constantini legi, qua fisco ex Imperiali, & Patrimonio ipso suo privato alimenta suppeditari voluit parvulis omnibus, quorum parentes iis alendis pares non essent. *Ad quam rem & fiscum nostrum & rem privatam indiscreta jussimus præbere obsequia.* Ita Episcopalis pietatis & commiserationis vota antevenire satagebat Constantinus. Hæc aliquando confectati sunt clementiæ vestigia posteriores Principes. Capitationis immunes voluit esse Valentinianus Virgines Deo sacras, viduasque & pupillos usque ad annum ætatis vigesimum, aut si puellæ sint, donec nubant. Plures id genus leges alias missas facio.

L. 4. c. 2.

L. 2. c. 31.

Cod. Theod. L. 1. de alimentis.

Cod. Theod. L. 9. de cens. Ibid. l. 6.

XI. Qui natalium claritate, qui gratia apud Principes, & authoritatis gradu quopiam in Palatio eminebant, ii ambitiosiùs in exempla Principum imitanda se dabant, & petitiones Episcoporum in gratiam pauperum & pupillorum suo patrocinio juvabant. Ejusmodi fuit Nebridius, summa nobilitate, nec dispari pietate ac religione. Illum luculento prosecutus est encomio Hieronymus, ex quo pauca hæc, quæ ad rem istam faciunt, carpam. *Quæ vidua non hujus auxilio sustentata est? Quis pupillus in eo non reperit patrem? Totius Orientis Episcopi ad hunc miserorum preces & laborantium desideria conferebant. Quidquid ab Imperatore poscebat, eleemosyna in pauperes, pretium captivorum, misericordia in afflictos erat, unde & ipsi Principes libenter præstabant, quod non uni sciebant, sed pluribus indulgeri.* Amplissimum id erat ad Episcoporum gloriam, oppressos & miselios omnes tueri: sed illud aliquantò etiam amplius, eadem charitatis viscera, eademque sacerdotalem indulgentiam Magnatibus Imperii, & Imperatoribus ipsis afflasse. Populi enimverò usque adeo & experti & persuasi erant, qualibet se calamitate conflictatos Episcopali posse interventione relevari, ut non mediocriter ejus rei contemplatione ad eligendos inducerentur Episcopos, vel abducerentur ab iis eligendis. Non tacuit Sidonius Apollinaris quid homines de fæce plebis inter se confabularentur, ubi Episcopus ostendebatur, qui gratiosior Deo quàm Principibus esset. *Hic qui nominatur, inquiunt, non Episcopi, sed Abbatis complet officium, & intercedere magis pro animabus apud cælestem, quàm pro corporibus apud terrenum Judicem potest.*

Epist. 9.

L. 7. Ep. 9. in Concil.

CAPUT LXXXVII. *P. 2. l. 2. c. 54.*

De tuitione viduarum, orphanorum, pauperum, calamitosorum sub Imperio Clodovæi Magni in Gallia usque ad Carolum Magnum.

I. Concilia Galliæ id oneris imponunt Episcopis, ut visitent, aut per Primates Cleri visitari curent, alique eos qui in carceribus concluſi gemunt.

II. Miserabilibus omnibus adsint adversùs Magistratuum vim.

III. IV. Ne fulmina Ecclesiæ cohibeant, ubi necessitas urgebit. Guntramno Regi placuit, ut authoritati Episcoporum subessent Duces, Præsides Provinciarum, & Duces Exercituum.

V. Horum Conciliorum statutis accedit Regia confirmatio.

VI. Charitas Episcoporum in servos etiam effusa, maximè in eos, qui ab Ecclesia vel in Ecclesia essent manumissi.

VII. VIII. Effunditur etiam in publicas calamitates, & in exactiones graviores.

IX. X. In his omnibus Regum pietas authoritati Episcoporum tuendæ & amplificandæ studebat.

XI. Mira Episcoporum sapientia & moderatio, ne Principum potestati à Deo institutæ derogaretur.

I. RESidentiam in Diœcesibus suis Episcoporum ea erat frequentissima & fructuosissima functio, pauperibus, viduis, orphanis, miseris omnibus nulla re deesse, eorumque levandorum causa nihil in præteritis relinquere. In Concilio Aurelianensi V. statutum est, ut ab Archidiacono, vel Præposito Ecclesiæ, quolibet die Dominico inviserentur carceres, ut ratio ipsis constaret omnium qui vinculis constringebantur, utque Episcopus providum & fidelem delegaret ministrum, qui de penu Ecclesiæ necessaria illis suppeditaret alimenta. *Id etiam miserationis intuitu æquum duximus custodiri, ut qui pro quibuscumque culpis in carceribus deputantur, ab Archidiacono, seu à Præposito Ecclesiæ singulis diebus Dominicis requirantur; ut necessitas vinctorum secundùm præceptum divinum misericorditer sublevetur, atque à Pontifice instituta fideli & diligenti persona, quæ necessaria provideat, competens eis victus de domo Ecclesiæ tribuatur.*

Can. 20.

II. Nec larga tantùm vel prodiga erat Pastoralis hæc sollicitudo, ad solandas pauperum levandasque necessitates; sed magnanima etiam, adversùs Potentum Judicumque contumelias, vibratis Ecclesiæ jaculis in eorum capita. *Ut Judices, aut Potentes, qui pauperes opprimunt, si commoniti à Pontifice suo se non emendaverint, excommunicentur.* Canon is est Concilii Turonensis II. In Concilio autem Matisco-

Can. 27.

tiſconenſi II. id obſervatur, Scripturas ipſas id oneris Epiſcopis impoſuiſſe, ut viduarum, pupillorum, miſerabilium judices vindiceſque ſint; ideoque nec accingi debere Judicem laicum ad eorum cauſas dijudicandas, niſi priùs Epiſcopum commonuerit, vel eo abſente Archidiaconum, vel ex Præsbyteris unum, qui cauſam unà diſceptet, intercedatque ne quid eis injuriæ inferatur. Si parere detrectent Judices, Eccleſiæ cœtu ſummovendi ſunt, cùm Epiſcopi totam geſtantes Eccleſiæ authoritatem, nil inultum prætermittere debeant, ne à levioribus ad graviores culpas defluatur. *Quid Scriptura divina de viduis & pupillis præcipiat, nobis clam non eſt. Ideoque quoniam proviſioni noſtræ Deo authore, cauſæ principaliter viduarum & pupillorum ſunt commiſſæ, pervenit ad nos quod à judicibus crudeliùs, pro leviſſimis cauſis, veluti defenſore carentes, irremediabiliter affligantur. Ob quam cauſam decernimus, ut judices non priùs viduas & pupillos conveniant, quàm Epiſcopo nunciarint, cujus ſub velamine degunt. Quod ſi Epiſcopus præſens non fuerit, Archidiacono, vel Presbytero ejus, ut pariter ſedentes, communi deliberatione, cauſis eorum terminos figant, ita juſtè & rectè, ut deinceps de talibus antedictæ perſonæ non conquaſſentur. Quod ſi is qui Judex eſt, aut impetitur, eis aliquam injuriam ingeſſerit, aut definitionem tanti Concilii tranſgreſſus fuerit, à Communione ſuſpendatur. Quibus igitur magnarum rerum cauſæ commiſſæ ſunt, nec minimarum dignum eſt cauſas parvipendere perſonarum. Solent enim & minima paulatim deſpecta, in magnum malum trahere.*

Can. 12.

III. Nec iis ſe patiebatur cancellis coerceri indeflexa Epiſcoporum conſtantia: eandem telorum fulminumque Eccleſiæ tempeſtatem incubituram portendebant & minitabantur, *procelloſi anathematis ultione plectantur*, in Miniſtros ipſos Regum primores, *hi qui lateri Regis adhærent*: qui nimirum *contra antiquorum Patrum & Regum diſpoſitionem*, invadebant terras domoſque pauperum, nullo vel colore juſtitiæ. Qui eam Synodum indixerat Guntramnus Rex, is ejus decreta authoritate ſua, & publicato Confirmationis edicto roboravit, ubi & ab Epiſcopis voluit Magiſtratus & Judices adſciſci, quando fideles ad pietatem hortabantur, vel nocentes meritis afficiebant pœnis. *Vos Apoſtolici Pontifices, jungentes vobiſcum Conſacerdotes veſtros, & filios Seniores Eccleſiæ, ac judices locorum, quoſcumque agnoſcitis, quos vitæ qualitas honeſta commendat, ita univerſam populi multitudinem conſtanti prædicatione corrigite, ut & bene viventes myſticus adhortationis ſermo mulceat, & excedentes ad viam recti itineris correctio Paſtoralis adducat.*

Idem. C. 14.

IV. Sed nuſquam luculentius ſpecimen effulſit ſacerdotalis Guntramni zeli, ſummæque ejus qua cumulari volebat Epiſcopos authoritatis, ad corripiendos Optimates ipſos; quàm ubi juſſit Duces & Tribunos exercitus, qui regiones & Eccleſias Occitaniæ expilaverant, ſibi Conventuique iſti quatuor Epiſcoporum, & ſeniorum aliquot Procerum: *Quatuor convocatis Epiſcopis, nec non majoribus natu Laicorum, Duces diſcutere cœpit.* Regiam tum ipſe contemperans majeſtatem ſacerdotali ſanctitudine, illos admonuit, non aliis magis olim armis Reges Exercituumque ductores tot inſignes reportaſſe victorias, quàm religione in Deum, donis in Eccleſias, reverentia in ſacra Martyrum pignora, veneratione in Epiſcopos; minùs mirum proinde eſſe, ſi his ſubſidiis omnibus deſtituti, devicti fuiſſent: ſed certum ſibi jam fixumque eſſe, ut in eorum potiùs capita, quàm in ſuum juſta vindicta ſævirent. *Patres noſtri Eccleſias ædificantes, in Deum ſpem omnem ponentes, Martyres honorantes, Sacerdotes venerantes, victorias obtinuerunt. Nos Deum non metuimus, ſacra ejus vaſtamus, &c. Non poteſt obtineri victoria, ubi talia perpetrantur. Ideo manus noſtræ invalidæ, enſis tepeſcit, &c. Certè ſi vos regalia juſſa contemnitis, jam debet ſecuris capiti veſtro ſubmergi.* Tum Duces illi culpam conjecere in ſeditioſæ multitudinis contumaciam. Denique non abs re conjicitur Epiſcopos Regiam iram deliniſſe, reiſque indulgentiam impetraſſe, reis ſpondentibus ea perficere, quibus qua fieri poſſet ſcelus expiaretur. Eo porro exemplo præclariſſimè demonſtratum eſt, quantum Rex Epiſcopis concederet juris & poteſtatis, ad Magnatum correptiones & defenſionem calamitoſorum.

Greg. Turon. l. 5. c. 30.

V. Poſt Concilium Pariſienſe V. à Clotario II. Rege Edictum promulgatum eſt, quo decreta ejus Concilii confirmarentur; & quo præterea ſanciebatur, ut revocaretur, quidquid vi & invitis populis impoſitum fuiſſet oneris: atque ne tributa poſthac ulla exigerentur, niſi ex iis locis, iiſque rebus, ex quibus exigebantur tempore Guntramni Regis, Sigeberti, & Chilperici. *Ut ubicumque cenſus novus impiè additus eſt, & à populo reclamatur, juſta inquiſitione miſericorditer emendetur. De Teloneo, ut per ea loca debeat exigi, vel de ſpeciebus ipſis, de quibus præcedentium Principum tempore, id eſt, uſque ad tranſitum bonæ memoriæ domnorum parentum noſtrorum Guntramni, Sigeberti, Chilperici Regum eſt exactum.* Inter Decreta hujus Concilii nihil legere eſt, quod ad hanc pertineat tributorum imminutionem: ſed à veriſimili non abhorret, Epiſcopos ejuſmodi aliquid exoraſſe à Rege, cùm illud caput ab eo tot aliis Concilii Decretis intertextum ſit.

VI. In ſervos maximè exuberabat Epiſcoporum charitas & commiſeratio. Agatenſi Concilio permiſſum eſt Epiſcopis, ut ſervorum Eccleſiæ aliquos manumitterent, & aliqua ſimul largitate ſolarentur, quæ viginti nummorum non excederet pretium, nempè agellum quempiam, aut vineam, aut domunculam; quæ tam parca manu diſpenſata beneficia a ſucceſſoribus non poſſint retractari. *Quod tamen jubemus viginti ſolidorum numerum, & modum in terrula, vineola, vel hoſpitiolo tenere.* Quoad alios ſervos à dominis ſuis manumiſſos, eorum patronam ſe agebat Eccleſia libertatis, ſi quid negotii illis faceſſeretur. *Libertos legitimè à dominis ſuis factos, Eccleſia, ſi neceſſitas exegerit, tueatur.* In Concilio V. Aurelianenſi juſſi ſunt expreſſiùs Epiſcopi libertis tuitionem impendere omnibus prorſus; ſed illis tamen maximè, quos priſco more domini in Eccleſia abſolviſſent. *Eos qui in Eccleſiis juxta Patrioticam conſuetudinem à ſervitio fuerint abſoluti.* Nil tamen præjudicabatur legibus, quæ libertate eos exuebant qui illa abuterentur: *Præter eas culpas, pro quibus leges collatas ſervis revocari juſſere libertates.* Peculiari infamia laborabant ſervi, qui ſepulcrorum cuſtodiæ mancipabantur; & nec illi tamen fruſtrabantur Eccleſiæ defenſione, ſi qua vi conceſſa ſemel eis libertas concuteretur. *De degeneribus ſervis, qui ſepulchris defunctorum, pro qualitate ipſius miniſterii deputantur, &c.* Ita decrevit Concilium III. Pariſienſe.

Can. 12.

Can. 7.

Can. 9.

Can. 7.

Can. 7.

In Concilio II. Matiſconenſi Epiſcopo ſoli reſervata eſt, vel Judici, quem vellet Epiſcopus ſibi adjungere, cauſa libertorum, qui Eccleſiæ commendati fuiſſent ab iis qui eos libertati vendicabant, aut amore ſolito, aut per litteras, aut per Teſtamentum. *Indignum eſt enim, ut hi qui in ſacroſancta Eccleſia jure noſcuntur legitimo manumiſſi, aut per Epiſtolam, aut per Teſtamentum, aut per longinquitatem temporis, libertatis jure fruuntur, à quolibet injuſtiſſimè inquietentur.* Alia miſſa facio ſtatuta Canonica in eandem rem, ut & Edictum Clotarii II. quo ea confirmantur. Dicam autem ſimillimum veri eſſe, Epiſcoporum conſilio factum eſſe, ut Regina Bathildis oblitteraret vetuſtiſſimum uſum, eòque deteſtabiliorem, quo homines Chriſti ſanguine empti, viliſſimo pretio vendebantur, & toto Franciæ Regno Edictum promulgari juberet, quo non tantùm vendi homines ulli vetabantur,

Conc. Pariſ. V. c. 5. Remen.

Surius, die 26. Janu. c. 7. tur, sed & aliò transvehi, ut venderentur. *Captivos homines Christianos vendere prohibuit; deditque præceptiones per singularum urbium regiones, ut nullus in regno Francorum captivum hominem Christianum penitus in aliud regnum transmitteret.*

VII. Fuit & ubi de Regibus ipsis Episcopi sua hac benemererentur beneficentissima potestate. Diximus supra de bellis eorum interventione pacatis, & de pace eorum industria & labore restituta. Vehementes ad Brunechildem Reginam dedit litteras B. Germanus Parisiensis Episcopus, eam obtestaturus, ut Sigeberti Regis impetum cohiberet, in fratrem irruentis; quo gens utraque & uterque Rex in quoddam se calamitatum flagitiorumque baratrum præcipites dabant. *Hæc dolens scribo, quia video,* Conc. Gall. Tom. 1. pag. 355. *qualiter præcipitantur & Reges & populi, ut Dei incurrant offensam.* Victorem ipsum sui semper pudeat, pœniteatque necesse est, ubi frater in fratrem ruit: quin & tantò verius vincitur, qui vincit, quantò detestabilius est scelere vincere, Le Cointe. an. 584. n. 23 quàm vinci. *Inhonesta victoria est fratrem vincere, &c. Contra semetipsos pugnant, suamque felicitatem exterminant, &c.* Quin & Regina ipsa Fredegundis asylo se Ecclesiæ Parisiensis cupidè communiit, ubi & ejus defensioni advigilavit Episcopus.

VIII. Maurilionis Cadurcensis Episcopi encomium texuit Gregorius Turonensis. Nemo possit satis admirari ejus Præsulis animi fortitudinem, in defensandis pauperibus adversùs Judicum injurias, & ingeniosam & in omnia versatilem charitatem, qua se omnibus omnium necessitatibus accommodaret. *Fuit etiam & in judiciis justus, ac defendens pauperes Ecclesiæ suæ, de manu malorum Judicum, &c.* Nec minùs memoratu dignum, quod idem alibi scripsit Gregorius, orante Meroveo Pictavienfi Episcopo, missos esse à Childeberto Rege in agrum Pictaviensem Majorem Palatii & Comitem Palatii, ut onera publica cum in locum restituerent, quo fuerant sub Childeberti patre, iis subjicerent divites, eximerent pauperes, viduas, orphanos, qui hactenus penè soli exugebantur. Quæ L. 8. c. 42. res felicem exitum sortita est. *Childebertus Rex Descriptores in Pictavos, invitante Meroveo Episcopo, jussit abire, Majorem domus Regiæ, & Palatii sui Comitem; ut scilicet Populus censum quem tempore Patris reddiderat, facta ratione, innovata re, reddere deberet. Multi enim ex his defuncti fuerant: & ob hoc viduis, orphanisque ac debilibus tributi pondus insederat: quod hi discutientes per ordinem, relaxantes pauperes ac infirmos, illis quos justitiæ conditio tributarios dabat, censu publico subdiderunt.* Ita gemino beneficio Episcopus plebem suam cumulavit, dum & exactiones temperari, pristinumque in modum revocari fecit: & oneri potissimùm eos subjici, qui ferendo essent.

Ibidem. IX. Omnibus verò prorsus Turonensem suam civitatem levari & absolvi tributis, pervicit, qui & hæc ipse narrat Gregorius Turonensis. Cùm enim è Pictonibus Cæsarodunum Turonum venissent illi ipsi duo Ministri Regii, exactiones indicere cœperunt easdem, quæ ex Regesto quodam locum habuisse probabantur jam inde à temporibus Regis Clotarii. Excelsi animi vir interceffit Gregorius, fidentissimè confessus illud quidem Regestum Clotarii Regis ævo conscriptum fuisse; sed & ab eodem Rege igni traditum, beati Martini formidolosam reverito indignationem. *Libri illi per timorem sancti Martini antistitis, compuncto Rege incensi sunt.* Extincto Clotario, dum fidei sacramentum à Turonensibus Cariberto Regi præstaretur, spopondisse eum & juramento se astrinxisse, nullas inducendas à se unquam exactiones novas: *Cum juramento promisit, ut leges consuetudinesque novas populo non infligeret.* Porro cùm pridem Comes Gaiso adventaret aliquid tributi ex fide Regesti hujus expressurus; prohibitusque fuisset ab Euphronio Episcopo: *Tributa cœpit exigere, sed ab Euphronio Episcopo prohibitus, &c.* apud Regem expostulasse, qui incunctanter Regesta ea exuri jussit, restituique Ecclesiæ beati Martini, quidquid exigi cœperat, & pristinas confirmavit Turonensis civitatis immunitates. *Ut nullus de populo Turonico ullum tributum publico redderet.* Denique Sigebertum & Childebertum Reges ab annis quatuordecim incolumes & illibatas Turonibus servasse immunitates antiquissimas suas: hunc verò Codicem, qui nunc intentaretur, nequaquam è Regio depromptum fuisse tabulario. *Liber hic à Regis thesauro delatus non est, nec unquam per tot convaluit annos.* Qui ejus libri obtentu audaciùs abutebatur, derepetente febri correptus, ante triduum expiravit. Misit Gregorius ad Regem, qui de voluntate ejus percontarentur; Rescripto protinus Regio confirmatæ sunt beati Martini immunitates. *Post hæc nos transmisimus Nuncios ad Regem, ut quid de hac causa juberet, mandata remitteret. Sed protinus Epistolam cum authoritate miserunt, ne populus Turonicus pro reverentia sancti Martini describeretur.*

X. Ita tum Episcopi de observantia, & impensissima Regum reverentia nihil decerpebant; sed Ministrorum tamen regiorum audaciam frangebant, levamenti non parum subinde populis impetrabant, priscas eorum tuebantur immunitates. Et Reges quidem Episcoporum fidei incumbentes, ejusmodi negotia eis moderanda permittebant: civitates autem tantò in fide constantiores, & à seditionibus alieniores erant, quòd & expertæ sæpius, & persuasæ prorsus essent, ea esse Episcopos & in cives charitate, & authoritate in Palatio, ut nullis eas gravari paterentur nimiis exactionibus. Ex una præfatione Concilii V. Parisiensis, manifestissimè emicat, ut sapientiæ & fidei Episcoporum committerent se Reges, & ab eis decerni permitterent, quæ ad Regni Regumque incolumitatem maximè pertinere judicarent. Ibi enim confirmatur, à Rege Clotario convocatum fuisse id Concilium, ut in commune consulerent de rebus omnibus, quæ maximè ad Regis, Cleri, Populique salutem pertinerent. *Tractantes quid Principis, quid saluti populi utiliùs competeret: vel quid Ecclesiasticus Ordo observaret.* Beatus Sulpitius Dulci Archiepiscopus Bituricensis lacrymis emollitus Cleri populique sui abrogari à Rege expressit novi aliquod tributi genus. *Confestim insolita abrogatur exactio, populo salus restituitur.* Beatus Autregisillus Sulpitii in eadem Ecclesia præcessor, ejusmodi procellam quandam à populi cervicibus depulerat.

Vita ejus apud Surium. 1. Januar. c. Surius die 20. Maji. 12. 15.

XI. Neminem fallit in præteritis sæculis multa esse, quæ admirari par sit, imitari intempestivum. Tam propria laus est Episcoporum sapientia, quàm charitas. Ne cumulata quidem esset eorum charitas, nisi probè dignosceret, quid quæque ætas ferat, quid quoque possit tempore ex animi sententia procedere. Celeberrimi quoque isti priscorum Antistites sæculorum, ita clavum moderabantur, ita medium inter duos scopulos tenebant cursum, ut nec immorigeri summis Principibus essent, nec populis & pauperibus inofficiosi. Nullo magis illustrata est eorum ætas historiæ lumine, quam horum tam intrepidè ab illis dictorum factorumque. Sed rarissima sunt ea exempla, & vel hinc odoramus eos ipsos, qui aliquando audebant, multò sæpiùs magisterio obsequentes divinæ cujusdam sapientiæ, fregisse seipsos, & nihil tentasse. Illud certè non admirationi, sed & imitationi esse semper potest, quod de beato refertur Cæsario in ejus vita, ad sublevandos miserabiles vi oppressos, preces eum nunquam non suas interposuisse. *Sollicitudinem gerens de Ecclesiis, de Monasteriis, de peregrinis, de viduis, de infirmantibus; de quorum causis ne aliquis contra fas jusque opprimeretur, precabatur universos.* Surius die 27. Augu. L. 1. c. 3

CAPUT LXXXIX. *P.2.l.2.c.55.*

De eadem Episcoporum & Clericorum omnium cura in omnes oppressos & miserabiles officiosa per Hispanias, sæculis iisdem VI. VII. & VIII.

I. Episcopos jubet Recaredus Rex, pervigiles imminere Judicibus, Judices Conciliorum Provincialium monitis decretisque morem gerere.

II. III. IV. Volentibus & annuentibus Regibus quandoque tributa moderati sunt & definierunt Episcopi.

V. A Regibus consuluntur Episcopi, in causis ad levandas publicas calamitates pertinentibus.

VI. VII. Regibus & eorum familiæ perfugium quandoque opportunissimum præstant Ecclesiæ & Concilia.

VIII. IX. X. XI. Varia exempla hujus tuitionis, quam Reges ipsi expetierint à Conciliis stirpi suæ impendi post suum obitum. Regum electionis pericula. Voluit Ervigius Regni leges & Edicta, si qua justitiæ & pietati subinfesta essent, ea emendari in Concilio.

I. NIhilo vel zeli æstus Episcoporum Hispaniæ, quàm Galliarum, vel cumulus authoritatis minor fuit, ad miserabilium tuitionem adversùs Judices, vel temporales dominos impotentiùs se agentes. In illo ipso Concilio Toletano III. ubi Recaredus Rex Hispanias omnes secum in sinum Ecclesiæ Catholicæ revexit, statutum est, ut Provincialia posthac Concilia semel tantùm anno quolibet haberentur; sed ut eò Judices omnes & Officiales fisci Regii cum Episcopis confluerent, juxta Edictum Regium eade re promulgatum, ut ab Episcopis edocerentur, populis justè & piè moderari, nullis eos oneribus vel exactionibus fatigare. Declaratur ab eodem Concilio, mandatum esse Episcopis à Rege, ut arrecti excubarent in Judices & Rectores Civitatum & Provinciarum, ut errores eorum corriperent: Regem monerent, si minùs correptionibus suis auscultarent; cœtu denique fidelium summoverent, si ad correptiones obduruissent. *Judices verò locorum & Actores fiscalium patrimoniorum ex decreto glorioſissimi domini nostri simul cum sacerdotali Concilio autumnali tempore simul in unum conveniant, ut discant quam piè & justè cum populis agere debeant, ne in angariis aut operationibus superfluis, sive privatum onerent, sive fiscalem gravent. Sint etiam Prospectores Episcopi secundum Regiam administrationem, qualiter Judices cum populis agant, ita ut ipsos prænonitos corrigant, aut insolentias eorum auditibus Principis innotescant. Quòd si correptos emendare nequiverint, & ab Ecclesia, & à communione suspendant.* Mirificentius aliquid præ se ferrent quæ sequuntur verba, si plusculum ea lucis aut firmitatis haberent. Videtur enim iis arbitrio permitti Episcopi, & seniorum cujusque regiunculæ, quantum quæque plebs possit ferre oneris, nec gravari. *A Sacerdote verò & à Senioribus deliberetur, quod Provincia sine suo detrimento præstare debeat judicium.*

II. Nihil erit certè quòd hæsitare quisquam possit in decreto Concilii Cæsaraugustani, triennio pòst, & ab iisdem ferè Episcopis celebrati. Etenim Præsules hujus Concilii Collectoribus publicorum tributorum formulam adsignarunt eorum que exigenda forent, cauto ut ab eis restitueretur, si quid exigerent præter illam formam. *Quod pro nostra definitione, sicut diximus, tam vos, quàm adjutores atque agentes exigere debeant, nihil amplius præsumant vel exigere, vel auferre. Quod si ab agentibus vestris aliqua superacta fuerint, quàm hujus consensus nostri tenor demonstrat, vos emendare & restituere, cui malè ablata sunt, ordinetis.* Huic tributorum præfinitioni subscripsere Episcopi omnes: *Consensum nostrum subscripsi.*

III. Concilii Toletani IV. Episcopi denuò inculcavere, quàm ex officii sui lege Præsules tenerentur, tutari populos, impetum frenare Magnatum, lucro servientes judices castigare, Regiæ authoritatis munimento perfringere contumaciam violentissimæ quandoque tyrannidis. *Episcopi in defendendis populis ac protegendis, impositam à Deo sibi curam non ambigant. Ideoque dum conspiciunt Judices & Potestates pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant; & si contempserint emendare, eorum insolentiam Regis auribus intiment: ut quos sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, Regalis potestas ab improbitate coerceat.* Can. 32. Postea verò in Provinciali Concilio excutiebantur Episcopi, an satis strenuè has tuitionis pauperum partes sustinuissent: *Si quis Episcoporum neglexerit, Concilio reus erit.*

IV. Cùm Concilium Toletanum XIII. Rex Ervigius convocasset, tributa fisco debita declaravit excrevisse in infinitam quandam summam, nec ea jam exigi posse, nisi in pelagus quoddam calamitatum plebes demergerentur: certum ideo sibi jam esse condonare omnia quæ hactenus exoluta non fuissent, usque ad Regni sui annum primum, dum quæ persoluta fuerant, suum in fiscum inferrentur. *Omnes tributorum exactiones usque ad primum annum nostræ Celsitudinis mansuetudo illis omittendas laxavit.* Gratias Regi plurimas egere Concilii Patres, statutum ejus confirmavere; si quis obstreperet, eum anathemate perculere. Can. 3. *Quod pietatis beneficium admirantes, non solùm vigorem gloriæ definitionis ejus apponimus, sed & perpetuæ excommunicationi eum qui contra hæc venerit, subjiciendum esse sancimus.*

V. Successorem Regni reliquit Ervigius Egicam, generum suum, juramento priùs obligatum, ut justitiæ legibus in regnando serviret. *Et justitiam commissis populis non negarem.* Aliud antè ab eo extuderat sacramentum, cùm filiam illi suam conjugio copularet, nempe filiorum suorum utilitatibus semper consulturum. Regni tandem compos factus Egica post soceri mortem, conflictari nonnunquam posse hæc duo sacramenta sensit, & mutuò collidi: unde & eum sibi nodum expediri petiit à Patribus Concilii Toletani XV. Sententiam prompsit Concilium ejusmodi, quæ tot Episcoporum sanctimoniæ consentiret: Indeflexum summi Principis officium in eo situm esse, quo possent & illa duo sacramenta specie tenus contraria concordari, ut eo esset animo in proximos, quo in populos; eo in populos, quo in proximos; patrem omnium communem se ageret; omnes uno charitatis sinu tanquam natos complecteretur: omnibus studeret prodesse, obesse nemini; favere omnibus omnium rationibus, quæ justæ sint, eòque jam sibi contrariæ esse non possint. *Dicimus ergo per Spiritum Dei, qui se in suo nomine aggregatis medium adesse promisit: sic ab illis juramenti vinculis Egicanem Regem Synodus absolvendum esse elegit, ut aut cognatos ad populorum regulam dirigat, aut populos in cognatorum justam defensionem assumat: ut quasi unius patris, germinisque filios, utrumque uno devocans in affectu, nec in cognatorum justis negotiis favorem populorum obtendat, nec rursus in populorum quæstibus cognatis favere pertentet: ut tam in populorum, quàm in cognatorum negotiis, una eademque fides illi servanda sit; nec alio affectu tractandos eligat cognatos, quàm populos.*

VI. Incidunt quandoque vel summis ipsis Principibus eæ temporum molestiæ, ut cogantur penè Episcopi eorum in se recipere tuitionem, qui constantes & æterni ipsi sunt Episcoporum & Episcopatus defensores; & formidolosis Ecclesiæ telis certare ad populos in obsequio continendos Principum temporalium, qui aliàs temporali potestate

tota legibus Evangelicis opitulantur. Diximus jam à Concilio Toletano IV. intortum fuisse anathema in eos omnes, qui effrænato ambitionis æstro in Regum capita conjurarent, qui tumultaurentur qui Regnum ambirent, longè aliis artibus demerendum, & electione Cleri ac Nobilitatis in Generalibus Cleri Comitiis conferendum. Innovari fecit hoc Concilium sacramentum fidei, quod Regi Sisenando debebatur: sed & ipsum præsentem & posteros omnes commonuit illo fulmine percussum iri, quod Christus summus Pontifex & Rex Regum Regibus ipsis intentat, & ea excommunicatione, qua ab eo Judice summo conterendi sunt scelesti omnes, si violenta & tyrannica dominatione in populos grassarentur. *Si superba dominatione crudelissimam potestatem in populis exercuerit.*

In Concilio Toletano V. constitutum est, ut Canon iste Toletani IV. in omnibus posthac habendis Conciliis legeretur & confirmaretur: innovatæ sunt & cautiones eædem omnes ad incolumitatem æternam Regum Regnique Gothorum: denique privatim quædam decreta sunt ad tuitionem filiorum Regis tunc regnantis, & hæreditatum eis adscriptarum, & potissimorum ejus ministrorum, postquàm ejus morte Imperium ad aliam quampiam familiam transcriptum foret. In Concilio Toletano VI. excommunicationi & pœnitentiæ mancipati fuere, quicumque in patriam perduelles essent; confirmata superioris sunt Concilii decreta ad tutelam Regis filiorum, amicorumque cum bonis suis omnibus, contra rapaces eorum manus, qui in Regnum succederent. Nova denique decreta condita sunt adversùs eos, qui in Regum capita machinarentur quidpiam, aut Regni ipsius usurpationem Corroborata sunt hæc decreta omnia novis Toletani VI. statutis. Quibus & illud adjunctum est à Concilio VIII. Toletano, ut studerent potùs Reges parcimoniæ, quàm improvidis largitionibus, & ne quid violentè à subditis exigerent. *Erunt actibus, judiciis, & vita modesti. Erunt in provisionibus rerum parci; plusquam extenti, ut nulla vi, aut factione scripturarum, vel diffinitionum quarumcumque contractus à subditis vel exigant, vel exigendos intendant.*

VII. Sed cùm ea labes sit Regnorum, ubi Reges eliguntur, ut familiæ & rei magis suæ privatæ, quàm publicæ studeant Reges amplificandæ, roborandeque: statutum est in hoc Concilio, ne posthac possent Reges in filios vel hæredes transfundere suos, nisi ea tantùm bona, quæ antè comparassent, quàm ad Regnum accessissent: quæ verò postea accumulassent, ea Regni erario inferenda, & in successorum potestate futura, ut vel restituerentur iis quorum essent propria, vel ad Regni onera, & ad populorum levamentum impenderentur. *Quosdam conspeximus Reges, extenuatis viribus populorum, rei propriæ congerere lucrum; & obliti quod Reges sint vocati, defensionem in vastationem convertunt, qui vastationem defensione pellere debuerant, &c. Decernimus ut in Principis maneant potestate, non habenda parentali successione, sed possidenda regali congressione; ita ut juste sibi debita quisque percipiat, & de reliquis ad remedia subjectorum, quæcumque elegerit Principis voluntas exerceat.* Hæc temperata & æquabilis est Episcoporum sapientia charitasque, quæ ampliſſimo fidissimoque sinu suo complectitur magnos & pusillos, Regum culmina, & plebis fæcem: ne Regum filii patribus orbati spoliarentur justis hereditatibus, & ne electitii Reges Regnum exugerent & exhaurirent, ut filiis suis thesauros iræ & vindictæ cœlestis acervarent. Editum est porro hoc Decretum Sessione II. ejus Concilii Universalis, ubi non abs re erit obiter advertisse, votis Episcoporum & Magnatum obsecundasse suffragia Cleri inferioris & populi. *Adeo cum omni Palatino officio simulque cum Majorum Minorumque Conventu, nos omnes tam Pontifices, quàm etiam Sacerdotes, & universi sacris Ordinibus famulantes, concordi definitione decernimus, &c.*

VIII. Alienum ferè est ab instituto hìc meo illud Provincialis Concilii Emeritensis decretum, ut quolibet die curarent Episcopi sacra celebrari, flagitàrique à Deo Regis Exercitusque prosperitatem, salutem, victoriamque. *Ut salus & victoria illi ab omnipotenti Deo conservetur.* Sileo & XII. Concilii Toletani Decretum, quo promulgatum est, absolutos esse omnes sacramento olim præstito Vambæ Regi, postquam is morbo perculsus exitiali, Regno renuntiaverat, Religionis induerat habitum, tonsuramque pœnitentium, denique Ervigium suo loco eligi & inaugurari curaverat.

Paulò accommodatior est proposito hìc nostro petitio Regis in Concilio, ubi Episcopos obtestatus est, omnes ut Regni leges retractarent, refingerent, ac expolirent ad amussim justitiæ, expunctis iis quæ ab ea dissonare viderentur. *Nam & hoc generaliter obsecro, ut quidquid in nostræ gloriæ legibus absurdum, quidquid justitiæ videtur esse contrarium, unanimitatis vestræ judicio corrigatur.* Si permittebatur Episcopis ipsas emendare leges, quæ pauperibus & calamitosis essent contumeliosæ; non aberat potestas, qua damna iis illata sarciri facerent.

IX. Concilium Toletanum XIII. quo aliqua saltem ex parte refunderet in filios Ervigii Regis officia, beneficiaque innumera, quibus ille Ecclesias Hispaniæ demeruerat universas, non illos tantùm suæ defensionis patrocinio complexus est: *Defensionis decretum promulgare prælegimus in Regiam prolem, & tuitionis in futurum obtendere pietatem, qui paternis beneficiis nequivimus reddere vicem, &c. Qui tot erga gentis suæ populos ejus beneficia persentimus, dignum est ut saltem ejus filio fortia tuitionis ad futurum adminicula prorogemus.* Sed & Reginas omnes viduas eadem Ecclesiæ tutela obumbravit, statuto solenni edito, ne quis ad earum unquam nuptias aspiraret, ac ne ii quidem qui in Regni successionem vocati essent. *Quis enim Christianorum æquanimiter ferat defuncti Regis conjugem alieno postmodum connubio uti, aut secuturi Principis libidini subjugari?* Probabile cum primis est, hoc inexpugnabili repagulo voluisse Patres hujus Synodi ejusmodi matrimonia summovere, ne homines ambitionis æstu abrepti, eo nuptiarum Reginæ prætextu abuterentur ad res novandas, & ad Regni usurpationem: & Reges ipsos non abnuisse hoc se quoque decreto contineri, ut privati omnes in ejus observantiam essent proniores. Eadem sanè mente Concilium Cæsarauguſtanum III. non novo tantùm robore cumulavit hæc Toletani XIII. decreta, Reginarum viduarum nuptias proscribentis; sed eas compulit, ut primùm animam efflasset Rex conjux, habitu Religionis indui, & in Monasterium aliquod se abdere, reliquum ibi vitæ tempus ad cælestem & immortalem sponsum suspiraturas. *Statim arcessito ab hoc sæculo Principe, vestem sæcularem deponat, & Religionis habitum assumat; quam etiam confestim in cœnobia virginum mancipandam esse censemus.*

X. Concilium denique Toletanum XVI. adscriptis in tutelam & defensionem Episcoporum filiis, filiabus, generisque Regum, discinctisque & gradu ejectis iis, qui in Regem conjuraverant; pronunciavit eos omnes, qui his se laqueis implicuissent execrabilium adversùs patriam & Regem conspirationum, eliminandos in posterum esse ipsos, eorumque posteros ab omnibus Regni Officiis, & perpetuæ servitutis vinculo innectendos. *Tam ipse quam omnis ejus posteritas, ab omni Palatini ordinis dignitate privati, fisci viribus sub perpetua servitute maneant religati.* Concilium denique Toletanum XVII. in eadem civitate habitum paulò antè Gentis Gothicæ per Mauros vastationem, sua tuitione communivit filios, & filias Egicæ

Regis,

Can. 75.
Can. 7.
Can. 2.
Can. 12. 14. 16. 17. 18.
Can. 3.
Can. 10.
Can. 4.
Can. 5.
Can. 6.
Can. 8. 9. 10.

Regis, detertitis omnibus, ne qui poſt Regis obitum in eorum capita, libertatem, bona quidquam molirentur. *Nullus filiis ac filiabus eorum contra eorum voluntatem Religionis habitum imponat, aut exilii ergaſtulis mancipandos ſtatuat, neque flagellorum verberibus cruciet, per quod & dignitate priventur, & extra debitum juſtitiæ ordinem, rerum ſuarum eis ambitio auferatur.* Can. 7.

XI. Eæ erant labes regnorum electitiorum, & eas his rationibus ſarcire nitebantur. Ea erat tuitionis & protectionis Epiſcopalis amplitudo & poteſtas. Reges ipſi non rarò, aut Regum certè filii ad eam recurrebant. Reginæ Maritis viduabantur, Regum filii aliquando tandem orbabantur; ita utrique jam patebant contumeliis, exilio, paupertati, maliſque non paucis aliis, quæ Epiſcoporum ab eis patrocinio arcebantur.

CAPUT XC. *P. 2. l. 2. c. 56.*

De protectione miſerabilium per Epiſcopos, in Italia, & in Oriente, iiſdem ſæculis VI. VII. & VIII.

I. Mira Gregorii Magni ſollicitudo, ad incendendos Epiſcopos ad defenſionem viduarum & pauperum.

II. Id oneris & curæ ſuis quoque Nunciis imponit.

III. IV. V. VI. Cauſæ miſerabilium omnium reſervatæ Epiſcopo, Nuntiis Papæ, Papæ ipſi.

VII. VIII. Gregorii zelus intrepidus & infatigatus, & ejus ad Imperatores interventio, ut levarentur populi gravioribus exactionibus, quàm ferre poſſent, quàm ipſi Principi placeret.

IX. Gregorii vigor & conſtantia adversùs Judices Præſideſque aliquos perverſiores.

X. Alexandriæ forum rerum venalium Patriarchæ ſuberat juriſdictioni, ad pauperum levationem.

XI. Mira Juſtiniani Conſtitutio, ne tributis plus æquo graventur populi.

XII. XIII. Imperatoriæ leges in gratiam libertorum, & puerulorum Expoſitorum. Quæ charitas, quæ authoritas Epiſcoporum, qui totam hanc pietatis ſarcinam circumgeſtabant.

I. ADeunda jam nobis Italia, & ipſa maximè ſedes Apoſtolica, ubi Gregorius & explicabat ipſe, & per Epiſcopos explicari urgebat paternam hanc, & eminentiſſimam tutandorum orphanorum, juvandarumque viduarum poteſtatem. Ab eo enim ad Epiſcopum Centumcellenſem datæ ſunt litteræ, quibus illum ſubmonet, humanis omnibus præſidiis deſtitutam eſſe viduam Luminoſam, eamque ideo ſub Epiſcopi tutela deliteſcere debere. *Officii quidem ſacerdotalis eſt, ut viduis, ac maritali regimine deſolatis, impertiri ſolatia debeatis; ut unde in hoc mundo humana conditione privantur, ſacerdotali tuitione poſſint remedia reperire.* L. 1. Ep. 35. Januario Calaritano Archiepiſcopo reſcripſit, Chriſti ut ſe imitatorem præſtaret, qui viduarum maritus, orphanorum parens eſt; atque adeo omni ope adeſſet Catellæ viduæ, cujus filius in Clero merebat Romano; cauſas verò ejus omnes ſedis Apoſtolicæ reſervaret judicio, ad retundendam eorum audaciam, qui moleſtiam illi creare vellent. *Si ipſe Dominus noſter viduarum ſe maritum, orphanorumque Patrem Scripturæ ſacræ profitetur teſtimonio, &c. Ei fœminæ tuitionem ferre non differas, &c. Cauſas prædictæ fœminæ ſive ſint, ſive fuerint, noſtro volumus judicio terminari, ut foralis illi inquietudo ſummoveri debeat, & tamen à judicii juſtitia nullatenus excuſetur.* L. 1. Ep. 60. Eidem Metropolitano commendavit diligentiſſimè idem Pontifex Pompejanam fœminam nobilem, à præpotentibus viris impetitam, cujus juſſit lites omnes per electos à partibus judices finiri, judicium executioni eo curante mandari. *In electorum judicio, altercantium ventiletur contentio, & quæcumque fuerint definita, ita tranquillè ad effectum vobis ſolatiantibus perducantur, ut, &c.* L. 1. Ep. 62. Rurſus illi inculcavit paſtoralis officii curas orphanorum & viduarum potiſſimùm cauſis dicandas eſſe: *Paſtoralis regiminis neceſſitate compellimur, ut orphanorum viduarumque cauſis ſolertius, quàm curis cæteris inſiſtamus.*

II. Nuntios ſuos Gregorius per varias Provincias ſpargebat, eoſque defenſioni maximè præficiebat viduarum & pupillorum, juſſos etiam ſedis Apoſtolicæ protectionem eis impendere adversùs laicorum injurias. *Noſtræ ei ſolatium tuitionis impendas, &c. Viduis, aliiſque pauperibus, &c.* L. 2. Ep. Commendabat quandoque dominas eiſdem nobiles & pias, quæ poſt conjugum mortem variis laceſſebantur contumeliis. *Alexandræ magnificæ fœminæ tuitionem feſtines impendere, &c. quantò viduæ bene viventes virorum ſunt ſolatio deſtitutæ, tantò eis enixiùs Eccleſiaſtica eſt impendenda tuitio.* L. 5. Ep. 17. Ad Sabinum Subdiaconum ſcripſit, ut Mariam, quæ Clerico nupſerat, compelleret, ut duobus patris ſui libertis largiretur, quod eis ab eo legatum fuerat; eam litem ipſemet cognoſceret coram poſitis Evangeliis, & quod pronunciaſſet, id ad exitum curaret perduci. *Si ſe nititur defendere, propoſitis ſacroſanctis Evangeliis, cauſam ſubtiliter perſcrutari, & ita quæ legis ac juſtitiæ ordo poſtulaverit, diffinire te convenit, & diffinita effectui mancipare, ut hæc ad nos denuo querela non redeat.* L. 8. Ep. 6. Denique Anthemio Campaniæ Rectori & Nuntio mandatum eſt à Gregorio, defenſionem ut aggrederetur viduæ, quæ indulgentia penè nimia res omnes ſuas filio donaverat uxorem ducenti, tum verò inopia premebatur: iis ejus ærumnæ obdureſcentibus, quorum amore ipſa & nimia teneritudine ad eas anguſtias venerat. *Eccleſiaſticam ei tuitionem impendere feſtines, &c. Ut in id quòd deceptam ſe queritur, legaliter valeat ſubveniri.* L. 9. Ep. 11. Jubebat denique ut ſi quæ incurrerent difficultates, quas eluctari ipſe non poſſet, renunciaret ſibi, quo efficacius aliquod remedium ei malo quæreretur.

III. Verùm Epiſcopos potiſſimùm ipſos expergefacere ſtuduit Gregorius, quo ſtrenuiùs in has evigilarent curas pauperum relevandorum. Tauromenitano in Sicilia Epiſcopo commendavit generum eum, cujus ſocer exceſſerat prorſus inops rerum omnium, ut ne teruntium quidem ex ejus hæreditate, vel filia, vel gener percepiſſet, in quos tamen iniquiſſima ſæviret creditorum turba. L. 5. Ep. 39. Epiſcopos Ravennati mandavit, mulierem tueretur conjugatam, cujus ingenuitas in controverſiam trahebatur. Moniali cum parente propria litigandum erat. Lunenſi Epiſcopo cauſam ejus commendavit Gregorius, matrem ut conveniret, ſuaderetque, ut ſponte faceret, quod facere legibus cogenda erat; ſi mater obſtinatiorem ſe præſtaret, omni virium contentione Epiſcopus filiæ patrocinaretur, quam religioſa profeſſio vehementer commendabat. L. 7. Ep. 21. *Quoniam æquitatis cenſura admonet, ut maximum converſis ſalva ratione Epiſcopale debeat eſſe ſolatium, &c. Suadeat matri ut facere ſponte non deſinat, ad quod legali poteſt ratione compelli. Quod ſi differre voluerit, prædictæ Adeodatæ Religioſæ contra eam tuitionem impendite; atque veſtris eam ſolatiis apud Judicem, vel quocumque uſus exegerit, inſtantiùs adjuvetis.* L. 7. Ep. 28.

IV. Video his minutiis conſectandis creſcere hujus operis molem. Sed ut integrum cuique eſt, ſuo abundare ſenſu, ſuo pluſculum indulgere judicio, non diſſimulabo, mihi quidem videri ex his maximè rerum minutiis, exemplis, circumſtantiis, potiſſimam exiſtere veteris diſciplinæ non pulcritu-

dinem tantùm, ſed & utilitatem. Nec longum enim, nec operoſum eſſet, ſi teſtarer miniſterio ſuo ſacro teneri Epiſcopos, interponere ſeipſos ad defenſionem viduarum, pauperum, pupillorum, omnium denique quavis calamitate proſtratorum. Sed nec utilitatis, nec voluptatis parva acceſſio fit, ubi declaratur hæc Epiſcopalis obligatio & poteſtas Scripturis ſuperſtrui, Gregorium de eo officio ſuo Epiſcopos frequenter commonuiſſe, Nuntios quoquoverſum ſuos ei curæ præfeciſſe, protectionem ſedis Apoſtolicæ in miſerabiles effudiſſe omnes, cauſas eorum ſuo nonnunquam reſervaſſe judicio, per Nuntios perſæpè ſuos dirimi voluiſſe; ne nobiles quidem Matronas eo ſedis Apoſtolicæ, vel Nuntiorum Patrocinio fraudaſſe, ſi earum pietas nobilitati reſponderet: eas cauſas per judices quandoque à partibus electos dirimi feciſſe; Nuntios & Epiſcopos ipſos ante tribunalia Judicum his miſerabilibus perſonis affuiſſe; eam denique tuitionem Eccleſiæ impenſam fuiſſe filiæ adversùs matrem, quanquam filia ſanctimonialis eſſet, & de ea cauſa cogniturі eſſent Judices Civiles. Quanquam enim ex Apoſtolo difficile ſit ſine peccato litigari; inſinuat hìc tamen ſatis apertè Gregorius, cauſas & vices rerum eſſe poſſe ſingularum ejuſmodi, ubi filia, & quidem Monialis cum matre litiget, citra delictum; ſi enim citra delictum ea lis expediri non potuiſſet à Sanctimoniali virgine, non ei ſuam, non ei Epiſcopalem cujuſquam alterius Gregorius gratiam & authoritatem commodaſſet.

V. Nec illud ſilentio prætereundum eſt, has pleraſque civiles fuiſſe cauſas, & Epiſcopali tamen eas fuiſſe obnoxias juriſditioni, tum quòd ipſi Epiſcopi de eis perſæpè cognoſcerent, tum quòd earum judiciis, & judiciorum executioni inſtarent. Superiores nonnunquam conveniebantur tantùm Judices & Magiſtratus, quo eorum imperio inferiores officio fungi cogerentur; utpote quos odorabantur Epiſcopi ſuis non facilè precibus flectendos. Cùm Palatinus neſcio quis ab Opificibus Neapolitanis onera quædam & obſequia exigeret nova, & juramento eos conſtrinxiſſet, ſibi ceſſuros quidquid pecuniæ exprimerent ab Opificii ſui novis Magiſtris: Ad Gregorium perlatis ejus rei querelis, ſcripſit ipſe ad Epiſcopum Neapolitanum, ſuis ut precibus monitiſque abduceret Palatinum ab his injurioſis molitionibus; ſi contumacem experiretur, recurreret ad Præfectum, cujus ſumma authoritate his perverſitatibus occurreretur: ut ne fraudarentur ſpe ſua, qui ad tuitionem Eccleſiæ confugiſſent. *Ne eos qui tuitionis noſtræ ſuffragia quæſiverunt, quorundam voluntas injuſtè opprimat.* L. 8. Ep. 27.

VI. Quæ alienis proderat, ſuis abeſſe non poterat Eccleſiæ defenſio. Itaque Epiſcopum Gallipolitanum per Epiſtolas hortabatur Gregorius, ut ruſticos Caſtri Gallipolitani tueretur adversùs novarum in eos exactionum authores; cùm agri illi ad Eccleſiæ Romanæ proprietatem pertinerent, quod conſtare illi poſſet per privilegia, quæ ad eum perferri curabat, ex Scrinio Eccleſiæ Romanæ. *Quia & exemplaria privilegiorum Eccleſiæ de Scrinio noſtro ob hoc tibi facimus dari.* L. 7. ep. 110.

VII. Verùm in eas potiſſimùm exactiones tyrannicas æquebat ſe charitas & ſollicitudo Epiſcoporum & Pontificum, quibus graſſabantur Miniſtri Imperatorum, Provinciarumque Præſides, unde & adeundi erant Imperatores ipſi, quorum & pietati & edictis ea primùm contumelia irrogabatur. Romam profectus Calaritanus Archiepiſcopus Gregorio renunciavit, quàm iniquis ſæviſque exactionibus Theodorus Sardiniæ Dux ejus Inſulæ ruſticos fatigaret. Gregorius ad ſuum Conſtantinopoli Apocriſarium protinus ſcripſit, Imperatorem ut certiorem faceret de hac tanta præter ejus voluntatem, & præter ipſa ejus edicta ruſticorum vexatione. *Volumus ut apto tempore piiſſimis Dominis, juxta id quod Provinciales prædictæ Inſulæ juſtè & competenter poſtulant, ſuggeras, &c.* Cùm ſubeſſet autem Ducatus Sardiniæ Africæ Exarcho, ſcripſit & ad Exarchum Gregorius, quantis Theodorus oneribus & expilationibus agricolas Clericoſque Sardiniæ opprimeret, ut ipſe eam calamitatem pro poteſtate & officio ſuo depelleret. *Marinianus Turritanæ civitatis Epiſcopus nobis lacrymabiliter indicavit, ſuæ civitatis pauperes omnino vexari, inſuper & Religioſos Eccleſiæ ſuæ homines gravem ab hominibus Theodori ſuſtinere moleſtiam, &c. Et quia hæc omnia per veſtram excellentiam convenit emendari, poſco ut ea ulterius fieri non ſinatis; illi jubete, ut ab Eccleſiæ ſe læſione removeat, & nullus eorum angariis, ſeu incommodis, ultra quàm ſinit, prægravetur.* L. 1. Ep. 47. L. 7. Ep. 131.

VIII. Nec his contentus Gregorius Imperatricem Conſtantinam per litteras interpellavit, monuitque in Inſula Sardinia ab Imperatoriis miniſtris poteſtatem eſſe factam idolis ſacrificandi, penſitata ſibi certa pecunia ab Idololatrarum quibuſdam reliquiis; quin & ab iis poſtquam Chriſto nomen dediſſent, eandem extorqueri pecuniam; in Corſica verò Inſula vix poſſe ruſticos tributa ſibi impoſita pendere, niſi proprios diſtraherent liberos, qua barbarica immanitate eorum plerique ab Imperii partibus & terris ad Longobardos deſciſcebant: in Sicilia verò oræ maritimæ Præfectum tantis infamatum eſſe latrociniis, ut ne juſto quidem volumine ea poſſent omnia deſcribi. Captata opportunitate commonendum eſſe à Regina Imperatorem, quanta ex his poſſit in ipſum, in ipſam, in communem prolem cæleſtis iræ provocari tempeſtas. Si non eam pecuniam mittat Imperator, quæ tuendæ Italiæ neceſſaria eſt, his ſaltem extorſionibus medeatur; infructuoſas enim forſan eſſe impenſas omnes in defenſionem Italiæ, propterea quòd in ipſa tributorum exactione, multa & in Deum & in agricolas peccantur. *Quæ piiſſimo domino, apto ſunt tempore ſuggerenda, ut ab anima ſua, ab Imperio, atque à filiis ſuis tale hoc tantumque facinus peccatique pondus amoveat, &c. Etſi minùs expenſæ in Italia tribuantur, à ſuo tamen Imperio oppreſſorum lacrymas compeſcat. Nam & idcirco fortaſſe tantæ expenſæ in hac terra minùs ad utilitatem proficiunt, quia cum peccati admixtione aliqua colliguntur. Præcipiant ergo ſereniſſimi domini nil cum peccato colligi.* Cùmque prætexeret Imperator has tributorum penſiones ex circumjacentibus Inſulis ad defenſionem Italiæ pertinere, ad comprimendos exterrendoſque ex ea Longobardos: reſpondet Pontifex, ubi populorum exugitur ſanguinis, & Deus offenditur, non illud ſatis idoneum eſſe munimentum ad tuendam Italiam, & ad hoſtes Imperii ex ea abigendos: ſi non poſſint niſi criminoſis exactionibus arma propulſari Longobardorum, æquum non eſſe ad temporalem Italiæ incolumitatem Imperatores ipſos de ſalute ſua æterna periclitari. *Melius eſt temporaliter nos non vivere, quàm vos ad æternam vitam obſtaculum invenire.* Denique profitetur Pontifex, graviſſimo ſe piaculo conſtringendum fuiſſe, ſi tanta hæc mala Imperatoribus diutiùs tacuiſſet. *Ne ſi ea quæ in his partibus aguntur, pietas veſtra non cognoſceret, me apud diſtrictum Judicem ſilentii mei culpa mulctaret.* L. 4. Ep. 33.

IX. Sed nuſquam Gregorius paternæ charitatis viſcera prolixiùs effudit, aut quibus afficeretur doloribus prodidit, ubi à Judicibus, vel Præſulibus pauperes affligebantur, quàm in datis ad Epiſcopum Sebaſtianum litteris. Gladios ipſos Longobardorum negat formidoloſiores eſſe, quàm Judicum injurias, dolos, rapinas: porro jam non tolerandum ſibi incumbere onus tot ſollicitudinum & curarum, ubi pervigilandum ſit in Epiſcopos, in Clericos, in Monachos, in populum, ut eos communiat adversùs inſidias inimicorum, & artes Gubernatorum. *Breviter dico, quia Romani in nos malitia gladios Longobardorum vicit: ita ut beni-* L. 4. c. 36.

benigniores videantur hoſtes, qui nos interimunt : quàm Reipublicæ Judices, qui nos malitia ſua, rapinis atque fallaciis in cogitatione conſumunt. Et uno tempore curam Epiſcoporum, atque Clericorum, Monaſteriorum quoque & populi gerere, contra hoſtium inſidias ſollicitum vigilare, contra Ducum fallacias atque malitias ſuſpectum ſemper exiſtere, cujus laboris, doloris cujus ſit, veſtra fraternitas tantò verius penſet, quanto me, qui hæc patior, purius amat. Alibi rurſum Gregorius Nuntiis ſuis & Epiſcopis Sardiniæ commendabat tutelam & defenſionem Gregorii Expræfecti, ne præter æquum opprimeretur. Eadem de cauſa litteras dedit & ad Miniſtros Imperatorios.

L. 8. Ep. 55. 56. 57. 58. 59. 60.

X. His adde Edictum quod Caſſiodorus Præfectus Prætorio cùm eſſet, publicari fecit anno 534. ex Baronio, quo permittebatur Epiſcopis, pretium ut figerent rerum, quæ hoſpitibus & peregrinantibus venderentur. A quo non abludit quod de Joanne Patriarcha Alexandrino, ab eleemoſynis nomen nacto narratur. Is enim & commiſeratione in pauperes, & magnanimitate in eos à quibus obterebantur, immortalitati nomen ſuum & faſtis Eccleſiæ commendavit. Cùm ſummam ſibi Nicætas Patricius poteſtatem in foro rerum venalium vendicaret, illectus lucro quod ex ea re in illum refluebat, reſtitit fidentiſſimè Patriarcha, eo uno incitamento levandorum pauperum. *Patricius diſponere volebat forum propter lucra publica ; Patriarcha autem id non patiebatur, pauperum in hoc procurans ſalutem.* Ceſſit tandem Patricii pertinacia incredibili Patriarchæ manſuetudini & ſuavitati.

Cap. 14.

XI. Venio ad leges, & ad eam primùm Juſtiniani Conſtitutionem, ubi fiſco amplificando ſtudens, citra Provinciarum gravamen; *Quomodo & fiſcus & ſubditi illæſi & indemnes permaneant* : jubet tandem, ut Epiſcopi, & honoratiores cujuſque Provinciæ Gubernatorem eligant, qui de fiſci proventibus caveat, pollicitus ei ſe electioni aſſenſurum, ne quid poſthac rurſus ebulliat querelarum; ne verò ſperent ſe aures poſthac iis accommodaturum, ſi Gubernatorem eligere ceſſent, vel de eo quem elegerint conquerantur. *Hortamur cujuſque Provinciæ ſanctiſſimos Epiſcopos, eoſque qui ex indigenis & incolis primas tenent, ut per communem libellum ſupplicem, de iis ad noſtram potentiam referant, quos idoneos eſſe ad Provinciæ ſuæ gubernationem exiſtiment. His enim Magiſtratus inſignia gratis tradituri ſumus ; tamen ut publicum & fiſcalem canonem ſe illaturos caveant, atque nihil contra legem ſe exacturos, &c. Si verò hoc noſtrum beneficium conſecuti, in Præſidum electione, opinione atque ſpe fruſtrentur, neminem præter ſe ipſos culpare poterunt. Neque etiam ſi hos eligere & ad nos referre diſtulerint, ullo amplius jure de his qui hinc in Provincias emittentur, querimoniam inſtituent.*

Novel. 149. c. 13.

XII. Idem ipſe porro Juſtinianus vetitis Judæis, Paganis, Hæreticis, ne ſervos haberent Chriſtianos Catholicos; permiſſiſque eorum ſervis infidelibus ad fidem Chriſti ſe conferre, ita ut quo primùm die Chriſtianæ fidei & libertatis jugum ſubierint, humanæ cujuſcumque ſervitutis compede exolvantur; & ſi quando eorum domini ad eandem Catholicam fidem animum appellant, ne tum quidem conceſſa excidere ipſi poſſint libertate: his recentibus libertis denique tuendis præficiebat Præſides Provinciarum, Defenſores Eccleſiæ & Epiſcopos. *Et eos tam Judices Provinciarum, quàm ſacroſanctæ Eccleſiæ defenſores, necnon & beatiſſimi Epiſcopi defendant.* Qui rurſus Imperator Præſides Epiſcoposque voluit defenſores & Patronos ſe agere libertatis puerorum expoſitorum, quos omni abſolvit ſervitute, quanquam ſervili ab origine prognati eſſent. *Hæc obſervantibus non ſolum Præſidibus Provinciarum, ſed etiam Epiſcopis.*

De Epiſc.

Erāt Civitatibus reditus non contemnendi, quos, conſumi jus erat in reparationes pontium, viarum, portuum, mœnium, aliorumque operum publicorum. Ne improbitate hominum ea pecunia interverteretur, juſſit Imperator, ut anno quolibet rationes ejus Epiſcopo inferrentur, & tribus primariis civibus, poſtquam opera ipſa conſpexiſſent, *Sancimus ut in unum conveniant religioſiſſimus Epiſcopus, ac tres bonæ exiſtimationis, & qui cæteris præſtant in ea civitate, ac ſingulis annis inſpiciant opera facta.* Juſſionibus minæ accedebant, ſi exitiali ignavia ſilerent Epiſcopi, involarique ſinerent publicos eos proventus. *Si in ea re Epiſcopus negligens fuerit, habebit & Dominum Deum noſtrum infenſum, & Imperialem vindictam expectabit, ſi ea ſervili ſilentio ſacerdotalique licentia indigno præterierit.* Quin & eædem oſtenſæ ſunt pœnæ Epiſcopis, qui non intrepidè intercederent novis exactionibus, quas in juſſu Imperatorum facerent Magiſtratus. *Liceat Epiſcopo cohibere omnem exactionem, &c.* Qui curatores addebantur utriuſque ſexus amentibus, ii ſacramentum jubebantur præſtare, eo munere probè & officiosè perfuncturos. Miſſa facio complura alia Legum capita, ubi voluit Princeps ab Epiſcopis exerceri juriſdictionem civilem humanitatis & ſuavitatis pleniſſimam, in miſerabiles omnes beneficam. Nec oblivione obruenda lex, quam Baronius confert ad annum 535. qua edicebatur, ut Præfecti Provinciarum Metropolitanis obligarent ſe ſolenni obſervandarum legum juramento, fidei Catholicæ inconcuſſa conſtantia retinendæ, nihil uſquam exigendi, nunquam præter juſtitiæ leges judicandi.

Ibid.c.26.

Ibidem.

Ibid. leg. 27. 30. 31.

XIII. Codici denique ſuo intexuit Juſtinianus, & priſtino vigore donavit antiquiſſimam Conſtantini Magni Conſtitutionem, quæ dominis copiam faciebat manumittendorum ſervorum in Eccleſia, dum publicè id fieret, & præſente Epiſcopo. *Jamdudum placuit, ut in Eccleſia Catholica libertatem domini ſuis famulis præſtare poſſint, ut ſub aſpectu plebis adſiſtentibus Chriſtianorum Antiſtitibus id faciant.* Simpliciſſima hæc manumiſſio ob Epiſcopi præſentiam ejuſdem erat ponderis ac firmitatis, atque ſi uſitatiſſimis ritibus formuliſque veſtita fuiſſet, quibus novi Cives Romani creabantur. *Qui religioſa mente in Eccleſiæ gremio ſervis ſuis meritam conceſſerint libertatem, eandem eo jure donaſſe videantur, quo civitas Romana ſolennitatibus decurſis dari conſuevit. Sed hoc duntaxat his qui ſub aſpectu Antiſtitum dederint, placuit relaxari.*

L. 1. God. De his qui in Eccl. manumitt.

Soluti erant & Clerici à formulis juris, & vel ultimæ voluntatis, vel alio quocumque teſtimonio, abundè erat, ut ſignificaſſent, ſervos hos à ſe ſuos manumitti, ut nec teſtibus opus eſſet, nec chartis. In aperto erat ratio, quòd jam quodammodo ſervitutem exuiſſent, quorum domini Clericatum profitebantur. Aiente nimirum Lactantio, fidelibus omnibus proprios ſervos, non jam ſervos videri, aut haberi, ſed fratres. Sic enim ille præclariſſimè: *Tametſi corporum ſit diverſa conditio, nobis tamen ſervi non ſunt, ſed eos & habemus & dicimus ſpiritu fratres, & religione conſervos &c. Cum igitur & liberi ſervis, & divites pauperibus humilitate animi pares ſimus &c.* Nec nulli tamen Clerici ſervos ſuos publicè præſente Epiſcopo manumittebant, & ſolenni libertatis charta donabant. Qua de re Auguſtinus: *Diaconus Hipponenſis homo pauper eſt: quid alicui conferat, non habet: tamen de laboribus ſuis antequam eſſet Clericus emerat aliquos ſervos, hodie illos in conſpectu noſtro manumiſurus eſt Epiſcopalibus geſtis.*

L. 5. c. 5.

Serm. 50. De diverſis.

CAPUT XCI. *P.3.l.2.c.60.*

De protectione eadem Epiſcopali orphanorum, viduarum & pauperum. Ea Regia quoque protectione ut fungebantur ipſi Reges, aut Comites Palatii onerabant, ſub Imperio Caroli Magni, ejuſque ſtirpis.

I. II. Concilia Epiſcopis demandant curam protegendorum pauperum & miſerabilium perſonarum, tempore maximè viſitationis.

III. Debent & Laici Epiſcopis opitulatores accedere.

IV. Ad Regem confugiunt Epiſcopi, ut primarium miſerabilium omnium defenſorem.

V. Præſides Provinciarum ad id muneris conſpirare cum Regibus debent.

VI. Calamitas ſua miſeros quodammodo conſecrat Deoque & probis omnibus chariores facit.

VII. Quàm animosè Hincmarus ad Regem peroraverit ad miſerabilium levationem.

VIII. Quicumque tyrannica vi opprimebantur, iis perfugium erat Aula Regia.

IX. Eorum cauſæ omnes Comiti maximè Palatii committebantur.

X. Jura & officia Comitum Palatii.

XI. Illis maximè pauperum cauſæ commendabantur.

XII. Cauſas audiebat Carolus & ipſe Magnus aliquando.

XIII. Erant & in Italia & in Germania ſui Comites Palatii.

XIV. Cauſas Eccleſiaſticas attingere non poterant.

XV. Sedebant ſupra eos Epiſcopi.

XVI. Splendidiſſima tamen erat eorum dignitas.

I. IN Concilio Verno anno 755. præceptum eſt, ut ſtatim Judices Comiteſque de cauſis cognoſcerent viduarum, orphanorum, & Eccleſiarum, eaſque incunctanter dirimerent, quòd commune id eſſet Epiſcoporum & Regum officium, miſellis omnibus opitulari. *Ut Comites, vel Judices ad eorum placita primo viduarum, orphanorum, vel Eccleſiarum cauſas audiant & definiant, in eleemoſyna domni Regis; & poſtea alias cauſas cum juſtitia rationabiliter judicent.* Si Clerici hìc autem privilegio utantur viduarum & orphanorum, id vel ex eo fit, quòd ut ex Canone liquet alio hujus Concilii, ipſis immineret ſollicitudo cauſarum & perſonarum, quovis infortunio perculſarum. *Ut Clerici non habeant actiones ſæculares, niſi pro cauſa Eccleſiarum, orphanorum, vel viduarum, ordinante Epiſcopo ſuo, vel Abbate.* Aut quia idem erat Eccleſiæ pauperumque patrimonium. Ita cùm non poſſent Clerici ex hoc Concilio cauſas perſequi, niſi Eccleſiæ, vel pauperum, in tuendis Eccleſiæ bonis, pauperes ipſos defendebant.

Can. 23.

Can. 26.

Concilii Francofordienſis Patres Epiſcopis Presbyteriſque curandas indixere puellas orphanas, quarum providentiam gravioribus ipſi fœminis committere deberent. *De puellis, quæ parentibus privatæ fuerint, ut ſub Epiſcoporum & Presbytororum providentia gravioribus fœminis commendentur, ſicut canonica docet authoritas.*

Can. 49.

II. In Concilio VI. Arelatenſi anni 813. declaratum eſt, Epiſcopos dum Parochias ſuas circumluſtrant, eum laboris ſui fructum capere debere maximum, ut explorent, qua vi, quo damno, qua contumelia afficiantur pauperes & miſelli à Judicibus, vel præpotentibus viris: ut hos graviſſimis concerpant correptionibus: ut ſi eorum malitiam frangere non poſſint, Regem certiorem faciant, quò Regia poteſtate conteratur ſuperbia, quam indulgentia ſacerdotalis inflectere non potuerit. *Ut unuſquiſque Epiſcopus ſemel in anno circumeat Parochiam ſuam. Noverint ſibi curam populorum & pauperum in protegendis ac defendendis impoſitam. Ideoque dum conſpiciunt Judices ac Potentes pauperum oppreſſores exiſtere, prius eos ſacerdotali admonitione redarguant; & ſi contempſerint emendari, eorum inſolentia Regis auribus intimetur; ut quos ſacerdotalis admonitio non flectit ad juſtitiam, Regalis poteſtas ab improbitate coerceat.*

Can. 17.

III. In Concilio Moguntino juſſi ſunt Laici Epiſcopis conniti & collaborare, ad viduarum & orphanorum defenſionem. *Et ut Laici in eorum miniſterio obediant Epiſcopis ad regendas Eccleſias Dei, viduas & orphanos defenſandos.* Can. 8.

In Concilio III. Turonenſi ejuſdem anni 813. illacrymatum eſt complurium ingenuorum calamitati, qui extremæ in paupertatis anguſtias dejecti eſſent iniquiſſimis divitum extorſionibus; unde & ingeminatæ ſunt ad Carolum Imperatorem querelæ & preces, quo inquiri in hæc juberet, & opportuna ei malo adhiberet medicamenta. *Eos dicimus, qui liberi eſſe noſcuntur, & ſub poteſtate potentiorum ſunt conſtituti; quorum ſi negotia & cauſas clementia piiſſimi Principis noſtri diligenter inveſtigari juſſerit, reperientur quamplurimi diverſis occaſionibus ad ultimam paupertatem jam redigi.* Can. 40.

IV. Si denique ad Reges & Imperatores tam frequentes concurrant Epiſcopi, ut patrocinii aliquid pauperibus oppreſſiſque concilient: in cauſa eſt illa perſuaſio, quòd non aliud Regum & Magnatum antiquius ſtrictiuſque ſit, vel illuſtrius etiam officium, quàm ut calamitoſos levent, & authores calamitatum quantumvis potentes ulciſcantur. Inde eſt enim illud Concilii Pariſienſis VI. anno 829. *Rex enim debet primò defenſor eſſe Eccleſiarum & ſervorum Dei, viduarum, orphanorum, cæterorumque pauperum, nec non & omnium indigentium.*

V. Provinciarum Præfectis & Civitatum Magiſtratibus id ſignificatum voluere Carolus Magnus & Ludovicus Pius: cùm eſſent veluti Vicarii & Coadjutores Imperatoriæ Majeſtatis, ſummam eos alere debere concordiam cum Epiſcopis, quò unà omnes omni virium contentione conſpirarent ad Eccleſiarum pauperumque tutelam. *Vobis Comitibus dicimus, voſque commonemus, quia ad veſtrum miniſterium maximè pertinet, ut cum Epiſcopis veſtris concorditer vivatis, & eis adjutorium ad ſuum miniſterium peragendum præbeatis, &c. In parte miniſterii noſtri vobis commiſſi, &c. Ut noſtri veri Coadjutores & populi conſervatores dici poſſitis, &c. Pupillorum vero & viduarum, & cæterorum pauperum adjutores & defenſores, & ſanctæ Eccleſiæ, vel ſervorum illius honoratores, juxta veſtram poſſibilitatem ſitis.* Capitu. I. c. 6.

VI. Intelligebant hi Principes, rem eſſe ſacram miſeros, & ipſa miſeria ſua, & paupertate, illos Deo conſecrari, hominibuſque commendari, ac præcipuè ſummis Principibus, qui ſpeciem quandam & imaginem Deitatis præ ſe ferunt, cujus Vicarii ſunt & Miniſtri. *Ut viduæ, orphani & minus potentes ſub defenſione Dei & noſtro mundeburdo pacem habeant, & eorum juſtitias acquirant.* Capitul. c. 223.

VII. Ulteriùs progreſſus eſt Hincmarus in hoc explanando communi Epiſcoporum & Regum officio. Ludovicum enim Germaniæ Regem authoritate, gravitate & fiducia ea quæ prorſus intrepidum deceret Præſulem, admonuit, edocuitque, ut ſe Regum miniſtri gerere deberent, ne quid novi oneris Clericis, pauperibus, & populo imponerent: quin animum potiùs ipſi, curaſque ſuas conferrent, excolendis vineis, agris, pratis ſilviſque, & univerſo Principis privato dominio & patrimonio; ne his neglectis cogerentur Clericos Laicoſque pauperiores metatibus aliiſque exactionibus gravare. *Judices villarum regiarum conſtituite, qui non ſint cupidi, pecunias regias ad uſuras non donent,* To. 2. pag. 138.

donent, &c. Laborent & excolant vineas, &c. Faciant nutrimenta congrua, custodiant sylvas, unde habeant pastionem; defendant & excolant prata, unde habeant pabula. Quatenus non sit vobis necesse, per quascumque occasiones quorumcumque hortatu circuire loca Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum & Comitum, & majores quam ratio postulat, paratas requirere, & pauperes Ecclesiasticos & fidelium vestrorum mansuarios & carricaturis & paraveredis contra debitum exigendis gravare, & peccatum de facultatibus indebitè consumptis in animam vestram congerere.

Constat ergo uno eodemque vinculo Episcopos & Ministros Regios obligari ad pauperum & miserorum defensionem: eo tamen discrimine, ut specialiùs Episcopi tueri eos debeant adversùs alios tutores, Regumque ministros, si officio desint, & pro Patronis deprædatores fiant. Ejus officii sui sensu & conscientia altissimè infixa Hincmarus idem eidem confirmabat Regi, si nihil novæ in his emersisset causæ & necessitatis, nullas ab eo posse novas & patri suo inusitatas invehi exactiones; quin ex agrorum suorum & paternorum prædiorum fructibus alendam ei esse familiam, expensas Legationum variarum supeditandas, denique largiùs erogandum in pauperes, cùm nulla regia magis virtus sit, quàm munificentia; minimè autem regium sit, quæ aliis extorseris, aliis elargiri. *Neque à Comitibus, vel fidelibus vestris plus studeatis, quam lex & consuetudo fuit tempore patris vestri, de hoc quod de Francis accipiunt, exquirere. Quin potius habeatis, unde sufficienter & honestè cum domestica Curte vestra possitis vivere, & legationes Palatium vestrum adeuntes recipere, & sicut scriptum est, unde possitis, de justis laboribus necessitatem patientibus tribuere. Quia Rex & largus debet esse, & non quod largitur, de injustitia vel iniquitate debet conquirere.*

VIII. Nec abs re Hincmarus non alios Principes Ludovico eidem Regi æmulandos objiciebat, quàm augustissimos Majores ejus, quorum alibi significat Palatium, instar asyli semper fuisse, quò se reciperent cujus demum cumque generis calamitosi. Patebat enim illis semper Palatium, patebant Principum aures, patebant manus, & opum exuberantia, ubi justæ suberant causæ. *Ut ex quacumque parte totius Regni, quicumque desolatus, orbatus, alieno ære oppressus, injustè calumnia cujusque suffocatus, seu cætera his similia, quæ nunc enumerare perlongum est, maximè tamen de viduis & orphanis, tam seniorum, quamque & mediocrium, uniuscujusque secundùm suam indigentiam vel qualitatem, dominorum verò misericordiam & pietatem semper ad manum haberet, per quem singuli ad pias aures Principis perferrent.* Ibi d. c. 210.

IX. Si verò, ut author est Hincmarus, nusquam in Palatio deerant humaniores illi sequestres, qui mollissimos aditus miselli omnibus ab Principem munirent: indubium est eos magna ex parte Clericos fuisse, quod idem affirmat Hincmarus de interioris Consistorii Consiliariis. Sed cùm pauperum & miserabilium defensionem demandarent Reges partim Missis Dominicis, partim Comitibus Palatii, de iis hìc obiter verba fieri operæ pretium est. Reliquum ergo hujus Capitis Comitibus Palatii dicabimus, qui Laicorum ex ordine semper adoptabantur; prolixiùs disputaturi Capite proximo de Missis Dominicis, quos inter & Episcopi quandoque adscribebantur. Ibidem.

X. Illud primùm de Comite Palatii affirmat Hincmarus, eum suscepisse libellos omnes supplices eorum, qui ad pietatem vel ad justitiam Principis recurrerent, ac proinde miserorum omnium, quorum spes salutis tota Palatio Principis affixa erat: quin & ipsum votis eorum facere satis solitum fuisse, si tanti res videretur ei, ut auribus Regiis obstrependum esset. Idem præstabat in Clericos Archicapellanus. *Capellanus, vel Patlatii custos de omnibus negotiis Ecclesiasticis, vel Ministris Ecclesiæ, & Comes Palatii de omnibus sæcularibus causis vel judiciis, suscipiendi curam instanter habebant: ut nec Ecclesiastici, nec sæculares priùs domnum Regem absque eorum consultu inquietare necesse haberent, quousque illi prævidèrent, si necessitas esset, ut causa ante Regem meritò venire deberet.* To. 2. pag. 268.

2. Comes verò Palatii non causas tantùm omnes definiebat, quæ in Provinciis finiri non potuissent. Sed & judicia omnia juri, æquitatique inimica ad limatissimas justitiæ leges revocabat. *Comitis Palatii inter cætera penè innumerabilia, in hoc maximè sollicitudo erat, ut omnes contentiones legales, quæ alibi ortæ, propter æquitatis judicium Palatium adgrediebantur, justè ac rationabiliter determinaret, seu perversè judicata ad æquitatis tramitem reduceret.*

3. Sicubi adversa fronte collidi videbantur jura fori & jura poli, Cæsarum Christique leges, Comitis Palatii erat Regem admonere, qui humani divinique juris consultissimos viros percontatus, sed divinarum tamen legum amantiores; mox ipse secundùm divinas pronunciabat, humanis abrogatis, sicubi cum divinis conciliari non possent. *Ut Rex cum his qui utramque legem nossent, & Dei magis quàm humanarum legum statuta metuerent, ita decerneret, ita statueret, ut ubi utrumque servari posset, utrumque servaretur: sin autem, lex sæculi meritò comprimeretur, justitia Dei conservaretur.* Ibid. pag. 212.

4. Judicia sua librabat Comes Palatii in Cœtu Consiliariorum Palatinorum, inter quos primæ erant Clericorum sedes. *Consiliarii autem tam Clerici, quàm laici, tales eligebantur, qui primò Deum timerent.*

5. Denique Comes Palatii Vindex habebatur, Defensor & Advocatus laicorum omnium, Regia ope & tuitione egentium: Archicapellanus eadem munia in Clericos sustinebat. Ita Hincmarus in commonitorio suo ad Ludovicum Germaniæ Regem. *Ut si Episcopus pro quacumque necessitate Ecclesiastica ad vos direxerit, ad quem suus Missus veniat, per quem quæ rationabiliter petierit, obtineat, in Palatio vestro sicut Comes Palatii est in causis Reipublicæ, ministerio idoneum constitutum habete.* Ibid. pag. 131.

XI. Hinc Carolus Magnus plurima cùm decrevisset in favorem pauperum & oppressorum, ea declarat se promulgari fecisse per Comitem Palatii Adelardum. *Hæc ab Adelardo Comite Palatii nostri ad eorum satisfactionem, unà cum aliis fidelibus nostris præcipi nostra vice, & publicè adnuntiari jussimus.* Primarium verò Comitis Palatini munus luculentissimè descripsit idem Carolus, ubi constituit, ut causæ Episcoporum, Abbatum & Optimatum, quæ longiori egent indagine & mora, ad Palatium Principis referantur, ita sanè ut ne causæ pauperum retardentur: propterea quòd Comes Palatii vacare non debeat, nisi causis pauperum & calamitosorum: Magnatum verò negotiis non interponere se possit, nisi ubi speciali Principis mandato jubetur. *Neque propter hoc pauperum & minus potentium causæ remaneant. Neque Comes Palatii nostri potentiorum causas sine nostra jussione finire præsumat: sed tantùm ad pauperum & minus potentium justitias faciendas, sibi sciat esse vacandum.* Conc. Gall. To. 2. pag. 243. 248. Capitul. l. 5. c. 151. Et l. 3. c. 77.

XII. Nec tamen incumbebat Carolus Comitis Palatii sollicitudini de pauperum, & de quibuscumque aliis causis, ut non ipse adesset, præesset que iis, ubi Comes ipse Palatii æstuare poterat, aut titubare. Ita enim Eginardus in ejus vita: *Cùm calciaretur & amiceretur, non tantùm amicos admittebat; verùm etiam si Comes Palatii litem aliquam esse diceret, quæ sine ejus jussu definiri non posset, statim litigantes introducere jubebat, & velut pro tribunali sederet, lite cognita sententiam dicebat.* Du Chesne To. 2. pag. 102. 266. 168

XIII. Tradit porro idem in Annalibus suis Eginhardus suum quoque Italiæ fuisse Comitem Palatii; ex eo nempe tempore, quo Lotharius Romæ Imperii diademate redimitus, in Gallias redire voluit ad Patrem. *Missus est in Italiam Adhalardus Comes Palatii, jussumque est ut Brixiæ Comitem secum assumeret, & inchoatas justitias perficere curaret.* Comites hi Palatini Italiæ, Germaniæque, aliorumque Regnorum, eandem exercebant provinciam tuendorum pauperum, & ærumnosorum quorumlibet. Denique cùm Carolus Calvus Regni finibus esset egressurus, ut Romam pergeret ad coronam Imperii, Adelardo Comiti Palatii commisit filium, Regnum, & Sigillum. *Adelardus Comes Palatii remaneat cum eo, cum sigillo.* Ibid. pag. 484.

XIV. Quanquam latissimè pateret Comitum Palatii jurisdictio & potestas: non ullas tamen illi ad se pertrahere poterant causas Clericorum. Ideò & Hincmarus ad Fulconem Comitem Palatii rescripsit, non posse ab eo Judicium institui de Presbytero, qui ab Ecclesiastico ad civile forum declinaverat. *Mandat Comiti Palatii Regis Folconi, ne in hac causa se commisceat; quia de Presbyteri & Ecclesiæ causa ad Episcopos, & ad Synodum definitio pertineat, non ad mali, vel civilium judicum dispositionem.* Flodoard. l. 3. c. 26.

XV. Illud quoque constat, quamlibet celso eminueret fastigio Comitis Palatii Dignitas, superiores tamen honoris partes, sedesque obtinuisse Episcopos, in illo ipso Consistorio, ubi jus ab illo dicebatur. Quanquam enim interponere se Comes Palatii non posset in causas Ecclesiasticas ejus nihilominus Judiciis Civilibus interesse poterant Episcopi, & supra eum sedere. Dilucescunt mirum in modum hæc omnia, una in illa Marculphi formula, quæ veluti imaginem continet eorum judiciorum, quibus Rex ipse præsens aderat, Episcoporum cuneo cinctus, & Ministrorum suorum, quos inter potissimùm eminebat Palatii Comes. Marculph. L. 1. c. 25.

XVI. Hinc illud concluditur locum jam tum fuisse Comiti Palatii inter potissima Regni Officia sub Imperio Regum stirpis Clodovæi. Eorum aliqui designantur à Gregorio Turonensi: sed propiùs à vero abest, sub Caroli Magni potissimùm stirpe eam dignitatem ad gloriæ suæ cumulum provectam fuisse. Ejus gloriæ radium alicubi aspersit Monachus Sangallensis, cùm ait Legatos Constantinopolitanos in Palatio Caroli Magni, audito Comite Palatii cùm peroraret in Cœtu Procerum, Imperatorem hunc ipsum suspicatos esse, pronosque in terram se dejecisse. *Comitem Palatii videntes, in medio Procerum concionantem, Imperatorem suspicati, terra tenus sunt prostrati.* L. 9. c. 12. 30. L. 2. c. 9.

CAPUT XCII. *P. 3. l. 2. c. 61.*

De tuitione pauperum & oppressorum, quam Reges præstabant per Missos Dominicos, in quibus principem locum obtinebant Episcopi. Prolixè de his Dominicis Missis, & de authoritate, quæ hinc Regibus accedebat in Episcopos, & in Ecclesiæ Disciplinam, temporibus Caroli Magni & Carolinæ familiæ regnatricis.

I. Inter Missos Dominicos fuisse & præfuisse Episcopos. Probationes.

II. Probationes aliæ ex functione & potestate Missorum Dominicorum.

III. Archiepiscopi & Episcopi hac Missatici functione expressius decorati.

IV. Quam latè se funderet Missorum potestas Dominicorum.

V. Post Calorum Magnum & Ludovicum Pium, rursum sub Carolo Calvo Episcopi creantur Missi Dominici.

VI. Legati à Latere *Regum.*

VII. Jacebat Missorum laicorum potestas sine Episcopis.

VIII. Episcopi declarati sunt Missi Dominici perpetui.

IX. Ad speciale negotium quodpiam postulati Missi Dominici.

X. Post Calvum rursus Missi Dominici.

XI. Missi Dominici laici non semel Episcopalibus insulis decorabantur.

XII. Ea erat Regum persuasio, suæ curæ & custodiæ Ecclesiam esse commendatam, Adjutores & Cooperatores sibi datos Episcopos.

XIII. Eo animo & Concilio Missos Dominicos delegabant.

XIV. Paulo aliis verbis rem expediebant Episcopi, sibi à Christo concreditas fuisse Ecclesias, Reges sibi defensores additos esse.

XV. Ea erat verborum discrepantia, non rerum, non animorum dissensio ulla, summa semper Imperii & Sacerdotii concordia.

XVI. Nova ejus Concordiæ argumenta.

XVII. Authoritas tota Missorum Dominicorum in Canonum observantiam collimabat.

I. PAuperum & ærumnosorum omnium cura & defensio Episcopis incumbebat, non Pastoralis tantùm officii vinculo, sed & Missi Dominici qua plerumque præfulgebant dignitate, ipsa Regum authoritate & potestate induti. Missis his Regum, qui Dominici ideo dicebantur, delegatæ ipsa eorum institutione fuerant causæ omnes pauperum, & quoscumque clades aliqua afflixisset, non adversùs Proceres tantùm, sed & contra Episcopos & Abbates, si qui horum damni authores ducesque fuissent. Ex quo id existit, his muneris ornatos fuisse ex parte saltem aliqua Episcopos. Nec enim fas erat à Comitibus vel Magistratibus jurisdictionis aliquid usurpari in Episcopos & Abbates. Audienda de his ipsa Caroli Magni Capitularia. *De eo quod Missi nostri providere debent, ne fortè aliquis clamor super Episcopum vel Abbatem, vel Abbatissam, vel Comitem, seu super qualemcumque gradum sit, & nobis renunciare.* Conc. Gall. To. 2. pag. 197.

Ea sanè delegatio specialis in Ecclesias & Monasteria, ut inquireretur in ædificia & ornamenta eorum, in regularem observantiam, in Cantus & Officiorum Chori formam ad priora statuta reformatam; hæc inquam delegatio, vix aliis poterat quàm Episcopis committi. *Ut Missi per singulas civitates & Monasteria virorum & puellarum, pervideant quommodo, aut qualiter in domibus Ecclesiarum & ornamentis, Ecclesiæ emendatæ vel restauratæ esse videntur, & diligenter inquirant, de conversione singulorum, vel quomodo emendatum habeant, quod jussimus de eorum lectione & cantu, cæterisque disciplinis Ecclesiæ pertinentibus.* Ibid. pag. 247. Et. l. 1. Cap. c. 122.

II. Missorum ergo istiusmodi jurisdictio, non sola miserabilium quorumcumque levatione circumscribebatur; quanquam ea sanè numquam in præteritis relinqueretur. Id ex alio apertissimum fit Capitulari; ubi postquam jussi sunt ab Imperatore Missi Dominici, pervigiles agere excubias, ad concordiam & pacem inter Episcopos, Abbates, Comites, Abbatissas, aliosque Ministros Regios, sartam tectamque tuendam: *Ut diligenter inquirant inter Episcopos, Abbates, sive Comites & Abbatissas, atque vassos nostros, qualem concordiam & amicitiam ad invicem habeant, &c.* Præcipitur iisdem ipsis, ut actutum causas omnes dirimant Ecclesiarum, pauperum, orphanorum, Principemque submoneant, si cui malo desperato medicari nequierint. *Insuper & pro justitiis Ecclesiarum Dei, viduarum, orphanorum, pupillorum & cæterorum hominum inquirant & perficiant,* Ibid. pag. 245.

ciant, & quodcumque ad emendandum invenerint, emendare ſtudeant, in quantum melius potuerint; & quod per ſe emendare non potuerint, in præſentiam noſtram adduci faciant.

Horum pleraque munerum Epiſcopali magis, quàm Comitum dignitati concinebant. Sed cùm inficias ire non poſſimus, quin perſæpè ad Comites delegarentur; edocuit nos Concilium Moguntinum anni 813. providentiſſimè cautum fuiſſe, ut ſæculares hi Regum Miſſi ſocios ſe adjungerent cujuſque Diœceſeos Epiſcopo, ad exploranda perluſtrandaque ejus Cœnobia. *Dignum ac neceſsarium viſum eſt, ut Miſsi per quæque loca directi, ſimul cum Epiſcopis uniuſcujuſque Diœceſis, perſpiciant loca Monaſteriorum ſupradicti Miſsi, & cum eis Epiſcopi per diverſa loca prævideant, &c.* Denique Epiſcopalis erat curæ juriſque, ut emendaretur, quidquid in Regulam Monaſticam peccatum eſſet. *Ubi autem aliter inventum fuerit, hoc omnimodis Epiſcopus loci ipſius faciat emendari.*

Can. 20.

III. Indubium illud eſt nuſquam tantum poteſtatis & juris in Miſſos hos Dominicos accumulatum fuiſſe, quantum ſub Ludovico Pio. Jam inde ab ineuntis Imperii ille ſui primordiis concinnari fecit in Concilio Aquiſgranenſi Regulam Canonicorum Regularium & Canonicarum, eamque ad Metropolitanos tranſmiſit, cum Suffraganeis eorum omnibus communicandam; affirmans à ſe poſt aliquot menſes ablegatum iri Miſſos Dominicos ſuos in omnes Provincias, ut explorarent, renunciarentque ſibi, qui cujuſque Epiſcopi ardor, quæ ſtrenuitas fuiſſet, ut ei Regulæ Cœnobia omnia inſervirent. *Ut cum nos hujus rei gratia inquirendæ Kalendis Septembribus, ſicut ſacro Concilio meminimus nos dixiſſe facturos, Miſsos noſtros per Imperium à Deo nobis collatum deſtinaverimus, &c. Perquirere jubebimus, quis Prælatorum injunctum ſibi officium ſtrenuè peregerit, &c.* Sciſcitabantur hi Dominici Miſſi Comites & Præfectos Provinciarum & Civitatum, qui mores eſſent, quæ ſollicitudo Epiſcoporum: ſcitabantur & Epiſcopos, qui Comitum & Præfectorum mores, quæ diligentia; ut ad Principem referrent. *Per commune teſtimonium, id eſt, Epiſcoporum de Comitibus, Comitum de Epiſcopis comperire, qualiter ſcilicet Comites juſtitiam diligant & faciant, & quàm religiosè Epiſcopi converſentur & prædicent.*

Conc. Gall. To. 2. pag. 417. 454. 457. 458. 2 pitul. l. 2. c. 12. 25. 26. 27. 28.

At cum ea juriſdictio ſupra Epiſcopos ipſos aſſurgeret, intellexit Imperator niſi per Epiſcopos explicari eam non poſſe. Singulas ergo in Provincias delegavit Archiepiſcopum, vel Epiſcopum unum, cum Comite uno Dominico hoc Miſſatico perfuncturos. Uſu enim ipſo mollienda ſunt nobis hæc verba. Ea certè occaſione mandato longè accuratiore Miſſos ſuos inſtruxit Imperator, hoc eſt, Epiſcopum, Comitemque, ſigillatim delineatis functionibus, officiis, juribus, & veſtigiis penè omnibus, in quæ ipſis ingrediendum eſſet. Omnes ſui quique territorii incolas convocare præcipiebantur, duobus, tribuſve locis diverſis: eoſque admonere, miſſos ſe à Principe, ut explorarent, an Epiſcopi & Comites omnes muneris & miniſterii ſui numeros diligenter implerent; an eorum ſupinitate novæ quæpiam corruptelæ illaberentur; an eorum zelo & ſollicitudini impedimenta aliqua objicerent; juſſos ſe his mederi morbis pro conceſſa ſibi poteſtate; & ſi quid minùs potuiſſent, Principem commonefacere; denique ut Conventum in unum aliquem cogerent Epiſcopos, Abbates, Vicedominos, Abbatiſſas, Comites, Miniſtros inferiores; illis ut ſignificarent Imperatorum Decreta, ad pauperum & oppreſſorum querimonias aures adverterent. *Vel maximè propter pauperes populi idem Conventus habeatur, qui omnibus congruat.* Hujus Mandati verba alio ſuprà loco adſcripta ſunt.

Anno 813. Conc. Gal. To. 2. pag. 417. 458.

IV. Nec minùs effulſit in his delegationibus poteſtas Epiſcoporum anno 825. ubi Imperator cùm non potuiſſet generalem Regni ſui Conventum celebrare, voluit minore in Conventu, ut Archiepiſcopi & Epiſcopi omnes variis primò in locis congregarentur, & ibi commentarentur quidquid decretorum videretur neceſſarium fore, vel opportunum, ſuæ primò ipſorum, mox & totius Regni reſtitutioni caſtiorem in morum & diſciplinæ formam: tum verò Miſſos Dominicos omnes in Provincias commeaturos, ut horum recentium Decretorum obſervantiæ inſtarent: denique qualibet hebdomada vertente diem unum dicaret Imperator, examinandis in Palatio ſuo Miſſorum relationibus. *Viſum nobis fuit præſens placitum cum aliquibus ex fidelibus noſtris habere, &c. Conſideravimus ut primò omnium Archiepiſcopi cum ſuis Suffraganeis convenirent, & ibi tam de ſua, quàm de omnium noſtrum correctione & emendatione ſecundum divinam authoritatem quærendo invenirent, & nobis atque fidelibus noſtris ſecundum miniſterium ſibi commiſsum annuntiarent, &c. Item conſideravimus, ut Miſsos noſtros per univerſum Regnum noſtrum mitteremus, &c. Simulque ſciatis nos velle per ſingulas hebdomadas uno die in Palatio noſtro ad cauſas audiendas ſedere, ut per hunc aut illum Comitem, & providentia Miſsorum, & obedientia populi manifeſtius appareat.*

Conc. Gall. To. 2. pag. 465. 466.

Ibid. pag. 491.

Non minùs longè latèque patebat horum Miſſorum poteſtas, quàm Epiſcoporum, cùm executioni imminerent eorum omnium, quæ Epiſcopi decreviſſent: Ideo & eos mandabat Imperator ſcrutari & inquirere in vitam non Epiſcoporum modò, ſed etiam Chorepiſcoporum, Archipresbyterorum, Archidiaconorum, Vicedominorum, Parochorum, Abbatum, Monachorum, Sanctimonialium, denique Civium & Laicorum: addita poteſtate demutandorum Scabinorum, ubi opus eſset; & in omnibus Comitatibus Cenſores quoſdam publicos, & velut Inquiſitores inſtituendi, ut Comitibus in adminiſtratione Provinciæ ſubſidio eſsent. *Miſsi noſtri ubicumque malos Scabinos inveniunt, ejiciant, & cum totius populi conſenſu in loco eorum bonos eligant. Ut in omni Comitatu, hi qui meliores & veraciores inveniri poſsunt, eligantur à Miſsis noſtris ad inquiſitiones faciendas, & rei veritatem dicendam, & ut Adjutores Comitum ſint ad juſtitias faciendas.* Defenſio pauperum præ cæteris ſemper omnibus curæ Miſsorum commendabatur. *Comites & Miſsi noſtri magnum ſtudium habeant, ne fortè propter eorum negligentiam pauperes crucientur, & nos tædium propter eorum clamores patiamur, ſi noſtram gratiam habere velint.*

Ibid. pag. 466. 469. 471.

Nihil hìc attinet dicere de procurationibus à Provincia ſuppeditandis ad Miſsorum Dominicorum ſuſtentationem, vel de ſacramento fidei, quod illi præſtandum curabant ab omnibus qui necdum præſtitiſsent. Subaliena ſunt hæc enim ab inſtituto hìc noſtro. Obiter dicam, ne Magnatum avaritiæ paterent inopes & mendici, proviſum ab Imperatore, præfixumque fuiſse, quid cuique Miſso pendendum. In Capitularibus recenſentur eæ ſummæ, in quibus hæc quoque obſervari juvabit. 1. His Miſsorum Dominicorum officiis Abbates ipſos quoque & Epiſcopos honeſtatos fuiſse. 2. Comites, Abbates, Epiſcopoſque ad impenſas ſuas exprimere nil potuiſse, quando propè aberant à Comitatu ſuo, à Cœnobio, ab Eccleſia ſua. 3. Procurationes Epiſcopi pinguiores multò fuiſse, quàm vel Abbatis, vel Comitis, quæ ejuſdem ambæ modi erant. *Ut Miſsi noſtri, qui vel Epiſcopi, vel Abbates, vel Comites ſint, quandiu prope ſuum Beneficium fuerint, nihil de aliorum conjecto accipiant, &c. De diſpenſa Miſsorum noſtrorum, qualiter unicuique juxta ſuam qualitatem dandum, vel accipiendum ſit, videlicet Epiſcopo panes quadraginta, &c. Abbati, Comiti, atque Miniſteriali*

Ibid. pag. 474.

Capit. Car. Mag. l. 4. c. 69. 173.

rialí noſtro ; unicuique dentur quotidie panes triginta, &c.

V. Nec alii mores obtinebant ſub Carolo Calvo. Ab eo Concilium Meldenſe anni 845. expetit, ut ſingulas in Provincias ſeu Comitatus Regni ſui Miſſos delegaret duos, Clericum alterum, alterum laicum, ut deſcriberent dona omnia Prædeceſſorum ejus, & oppignerata dominia ; atque ita caveri poſſet, ne in poſterum ita exhauriretur fiſcus Regius, ut hinc illi neceſſitas triſtiſſima quodammodo incumberet, vel prædia Eccleſiæ nova invadendi, vel ptidem invaſorum procraſtinandæ reſtitutionis. *Videtur nobis utile & neceſſarium, ut fideles & ſtrenuos Miſſos ex utroque ordine per ſingulos Comitatus Regni veſtri mittatis, qui omnia diligenter imbrevient, &c.* Simile veri eſt ejuſdem generis Miſſos Dominicos Concilio Sueſſionenſi II. anno 853. placuiſſe ablegari, ad circumluſtranda Cœnobia, emendanda ea quæ modum poteſtatis ſuæ non ſuperarent, reliqua ad Concilii, vel ad Regis audientiam invictioremque potentiam reſervandi. *Et quæ ipſi per ſe non valerent corrigere, judicio proxime futuri Concilii, & poteſtati Regiæ revelarent.*

Can. 20.

Can. 7.

VI. Et hìc & alibi perſæpè Legati dicuntur, qui vulgatiùs Miſſi Dominici. Verè enim Legatio ea erat, delegante eis Rege poteſtatem omnem ſuam ad refingendam diſciplinam, tum ſacram, tum civilem. Eam Legationem communicat Concilium Valentinum III. Epiſcopis, Comitibuſque, qui à Rege mittebantur. Concilii II. Verni Patres eundem Carolum Calvum Regem interpellavere, ut Legatos *à latere* ſuo mitteret, reſtaurandæ Regni paci & diſciplinæ. *Miſsis à latere veſtro Legatis*. In vita Ludovici Pii ſtatutum fuiſſe perhibetur, mittendos *à latere* Imperatoris Legatos, ex priſca conſuetudine. *Statutum eſt juxta antiquum morem, ut ex latere Imperatoris mitterentur, qui judiciariam exercentes poteſtatem, &c.* Apud Marculphum eadem prorſus ſunt ipſiſſima Regis verba: *Miſso noſtro, quem ex latere noſtro direximus.*

Conc. Gall. To. 3. p. 105. Conc. Valeſ. III. Can. 25. Conc. Vern. II. Can. 2. Du Cheſne. To. 2. pag. 103. Marcu. l. 1. c. 40. Anno. 858. Conc. Gall. pag. 87. c. 5. 9.

VII. Ad manum eſt mandatum ampliſſimum, quo Legatos ſuos inſtruxit Carolus Calvus in omne Regnum ſpargendos, ad interpellationem Concilii Sueſſionenſis II. Facilè intelligitur illud communicato cum Epiſcopis conſilio expenſum fuiſſe ; unde & illud ſapientiſſimè ibi proviſum, ut Miſsus, qui utique laicus tum erat, moliri nihil prorſus poſſet, aut ſtatuere, niſi cum Epiſcopis & Abbatibus ſui Miſſatici. *Ut Miſsi noſtri diligenter inveſtigent cum Epiſcopo, & Prælatis Monaſteriorum, &c.* Non obſcurè ibi quoque rutilat, quàm non ſegniter Miſſi Regii contenderent ad Eccleſiaſticam juriſdictionem fovendam, etiam ad pœnas temporales in reos decernendas, cogendoſque eos ad pœnitentiam publicam ; intentata excommunicatione, & bonorum in fiſcum Principis tranſcriptione, in Parochiarum dominos temporales, qui huit authoritati Epiſcoporum, & medicinali auſteritati adverſarentur.

Concilii Cariſiaci Præſules, qui ad Ludovicum Germaniæ Regem famoſas illas litteras perſcripſere, anno 858. non illi quidem id ſuaſere, ut Præſules Comitibus adderet in Miſſatico obeundo: ſed ad civilem quoque politiam Miſſi iſti ab illis coarctabantur. *Miſsos etiam tales per Regnum conſtituite, qui ſciant qualiter Comites & cæteri Miniſtri Reipublicæ juſtitiam & judicium populo faciant : qui ſicut Comitibus præponuntur, ita ſcientia & juſtitia ac veritate eis præemineant.*

Ibid. pag. 128.

VIII. Verùm ſi hæ Laicis tum mandabantur Legationes, Epiſcopi quoque ipſi certiſſimè perpetua Legatione Regia condecorati ſunt ab eodem Rege Carolo Calvo in Concilio Pontigonenſi anno 879. *Ipſi nihilominus Epiſcopi ſinguli in ſuo Epiſcopio Miſſatici noſtri poteſtate & authoritate fungantur.*

Ibid. pag. 441.

IX. Erant & cauſæ quandoque ſingulares, quibus expediendis Epiſcopi ipſi à Rege Miſſos peculiares delegari flagitarent. Flagitavit Hicmarus à Carolo Calvo ejuſmodi Legatos, qui & delegati verè & miſſi fuere, & litem quandam diremere Eccleſiæ Remenſis, & Abbatiæ Avenacenſis : prædio quode agebatur, Eccleſiæ tandem Remenſi adjudicato. *Sed apud Regem pro manſo petierit & obtinuerit, ut Miſſos ſuos dirigeret, qui diligentiſſimè hoc inter Eccleſiæ Remenſis & Avennaci Monaſterii poſſeſſiones æqua lance indagantes, decernerent.*

Flodoard. L. 3. c. 17.

X. Finitimum vero eſt, poſteriores quoque Reges eum morem retinuiſſe, ut Legatos ejuſdem modi ſemper miſſitarent, cùm Concilium anno 881. Finibus habitum apud ſanctam Macram, priſcam illam novo vigore induerit Conſtitutionem, ut Miſſi Dominici omnia obambularent Cœnobia, unà cum Epiſcopo ejus loci.

Fiſmes. Can. 4.

XI. Quin & à probabili non abhorret ſucceſsores Caroli Magni ejus exemplo inſiſtentes, ad Epiſcopales Cathedras eos extuliſse, qui has Legationes pari ſtrenuitate & pietate obiiſsent. Cùm enim ii eſsent hi Legati, quibus merittiſſimò demandaretur reſtauranda Eccleſiarum & Cœnobiorum diſciplina ferè collapſa : qui in eam rem quaſi collegæ & cooperatores Epiſcopis & Abbatibus allegerentur : cùm functionem implerent adeò Epiſcopalem, ut & Epiſcopis ea plerumque committeretur : non poterant ullo ex ampliori, dignioríque, quàm horum Miſsorum Dominicorum Collegio Epiſcopi adſciri. In ea erat ſententia Flodoardus, ubi de Vulfario hæc aiebat, ex Miſso Dominico ad Remenſem Metropolin vocato. *Tilpinum ſequitur Vulpharius, qui ab Imperatore Carolo Miſſus Dominicus ad recta judicia determinanda fuerat ante Epiſcopatum conſtitutus, ſicut & alii quidam ſapientes & Deum timentes habebantur Abbates per omnem Galliam & Germaniam, à præfato Imperatore delegati, quò diligenter inquirerent, qualiter Epiſcopi, Abbas, Comites & Abbatiſſæ per ſingulos annos agerent, &c.*

L. 2. c. 18.

XII. De hoc argumento finem faciam dicendi, ubi in extremam hujus Capitis partem compegero, quæ ſuum ſibi ſepoſitum Caput poſtularent, niſi me meæ jamdiu pigeret prolixitatis. Ea inſedit aliquando Imperatorum Regumque animis perſuaſio, ſibi à Deo commendatam eſse Eccleſiam Remque publicam ; additoſque ſibi ad ſubſidium velut cooperatores, Epiſcopos & Comites, illos ad Eccleſiæ, hos ad Reipublicæ adminiſtrationem : accedente etiam velut extraordinario quodam Miſsorum Dominicorum adminiculo, ad expurgandos tum Eccleſiæ, tum Regni mores, uſuſque. Ita perſuaſiſſimum fuit Carolo Magno in Aquiſgranenſi Capitulari, anno 789. ubi adhibitis in conſilium Epiſcopis & Conſiliariis Regni : *Conſiderans una cum Sacerdotibus & Conſiliariis noſtris* : & poſt ſelecta capita aliqua magnum pondus habitura, ad reſtaurandam diſciplinam, & à Miſſis ſuis executioni mandanda : ſubjicit tandem neminem eo moveri debere, cùm Joſiam imitetur eo facto Regem in ſacris Litteris, Regni ſui Provincias perluſtrantem, ut eas veriſſimo Dei cultui reſtitueret. Accipe, ut Eccleſiæ Imperiique Miniſtros Carolus Magnus alloqueretur : *Omnibus Eccleſiaſticæ pietatis ordinibus, ſeu ſæcularis potentiæ dignitatibus. In quo operis ſtudio ſciat certiſſimè Sanctitas veſtra noſtram vobis cooperari diligentiam. Qua propter & noſtros ad vos direximus Miſſos, qui ex noſtri nominis authoritate unà vobiſcum corrigerent, quæ corrigenda eſſent. Sed & aliqua Capitula ex canonicis inſtitutionibus, quæ magis vobis neceſſaria videbantur, ſubjunximus. Ne aliquis quæſo hujus pietatis admonitionem eſſe præſumptuoſam judicet, qua nos errata corrigere, ſuperflua abſcindere, recta coarctare ſtuduimus. Nam legimus in Regnorum libris, quomodo ſanctus Joſias regnum ſibi*

Conc. Gall. To. 2. pag. 130.

à Deo datum circumeundo, corrigendo, admonendo, ad cultum veri Dei ſtuduit revocare. Ipſius Francofordienſis Concilii ſtatuta manare quandoque videntur ab Imperatoris & Synodi poteſtate. *Statuit piiſſimus noſter conſentiente Synodo, & ſtatutum eſt à domno Rege & ſancta Synodo, &c.*

Can. 4. 6. 7. 9. 10.

Nihil hìc attinet ad nauſeam rurſus inculcare quatuor illa Concilia, quæ eodem tempore, non eodem loco voluit ille ſimul haberi anno ultimo Regni & vitæ ejus. Quorum Decreta ejus examini & judicio ita Epiſcopi ſubjicere videbantur, ut integrum ei eſſet addere, vel demere, quod ex re judicaſſet, eo ſanè modo & ſenſu, quem ſuprà copiosè ediſſeruimus.

Sed non paulò penitiùs ea ſententia inhæſiſſe videtur animo Ludovici Pii, ubi in Capitulari anni 823. Numinis ſe ſummi conſilio & providentia teſtificatur conſtitutum eſſe Eccleſiæ & Regni Adminiſtratorem; ab eoque adjunctos ſibi Præſules & Magiſtratus, quos in partem vocet ſollicitudinis ſuæ: illorum ſe monitorem, illos ſibi cooperatores eſſe debere. *Quoniam complacuit divinæ providentiæ noſtram mediocritatem ad hoc conſtituere, ut ſanctæ ſuæ Eccleſiæ & Regni hujus curam gereremus, &c. Sed quanquam ſumma hujus miniſterii in noſtra perſona conſiſtere videatur, tamen & divina authoritate, & humana ordinatione, ita per partes diviſum eſſe cognoſcitur, ut unuſquiſque veſtrum in ſuo loco & ordine partem noſtri miniſterii habere cognoſcatur. Unde apparet, quòd ego omnium veſtrum admonitor eſſe debeo, & omnes vos noſtri adjutores eſſe debetis.* Ubi verò Epiſcopos affatur, adjutorum & loco & vice illos habet in miniſterio Regio, tanquam in ſeipſum revolvenda omni eorum ſupinitatis culpa. *Monemus, & rogamus quantum ad veſtrum miniſterium pertinet, ut nobis veri adjutores in adminiſtratione miniſterii nobis commiſſi exiſtatis; ut in judicio non condemnari pro noſtra & veſtra negligentia, ſed potius pro utrorumque bono ſtudio remunerari mereamur.*

Conc. Gall. To. 12. pag. 451. 453. Capitul. l. 2. c. 2. 3. 12.

XII. Miſſos ſuos Ludovicus ad Epiſcopos & ad Comites delegabat, non alia de cauſa magis, quàm quòd ambos exiſtimaret in partem aliquam venire miniſterii ſui Regii. *Et quoniam ſicut diximus, unuſquiſque veſtrum partem miniſterii noſtri per partes habere dignoſcitur, volumus ſtudere & per clamatores, & per alia quælibet certa indicia, & per Miſſos noſtros, qualiter unuſquiſque ad hoc certare ſtuduerit, &c.* Denique quid expreſſius, quid vehementius vel fingi poteſt, quàm quod alibi habent Capitularium libri? *Quod & nos qui Miniſtri Domini ſumus, nec ſine cauſa Dei gladium portamus, Epiſcopali in vice omnium Epiſcoporum, atque Regali authoritate pro viribus cunctos agere jubemus.*

Capitular. L. 6. c. 326.

Paulò moderatior viſus eſt, vel animus, vel ſermo Caroli Calvi, cùm initio Regni ſui in Generali Conventu plurima edidit ſtatuta anno 843. ubi ipſemet ait, meditata quadam & affectata conglutinatione Regiæ & Epiſcopalis autoritatis, placuiſſe, ut nihil diſcriminis appareret in his ſtatutis, propterea quòd omnia membra Eccleſiæ in unum corpus coagmententur, cujus caput ſit Chriſtus. *Non loquentes diverſarum immutatione perſonarum, ut modò regalis ſublimitas, modò Epiſcopalis authoritas, modo autem fidelium loquatur commoditas; ſed ſecundum Apoſtolum ſub uno capite Chriſto, ut revera unus homo, in unius Eccleſiæ corpore, ſinguli autem alter alterius membra, quod proſit omnibus, omnes unanimiter una voce loquamur.* Sic in eo Conventu ad villam Colonicam habito.

At Arnulphus Imperator in Canone Concilii Triburienſis anno 895. illa rurſus eadem verborum pompa uſus eſt, & magnificentia, qua olim Carolus Magnus & Ludovicus Pius: *Nos quibus regni cura & ſollicitudo Eccleſiarum Chriſti commiſſa eſt, aliter Regnum & Imperium jure Eccleſiaſtico regere & gubernare non poſſumus, niſi, &c.*

Can. 5.

XIV. Nec Epiſcopos fefellit quò tandem evadere poſſet hæc grandiloquentia Principum alioqui religioſiſſimorum, & quàm diſtortum in ſenſum eam verborum gloriam malitioſus aut imperitus interpres, ubi liberet, deflecteret. Itaque ſtuduere ipſi viciſſim rem accuratiùs exprimere ut erat, & elimatiore ſtylo inſinuare, ut Chriſtus Eccleſiam ſuam primò & principaliter Epiſcopis commendarit, nempe ſuis toto orbe terrarum Vicariis, quorum eſt divina ea ſibi credita authoritate Canones & Regulas condere, quarum Reges ſint defenſores, cuſtodes, adeoque & exactores, ut vel ab ipſis Regni ſui Epiſcopis eas ſervari curent. Molliſſimum illud eſt concordiæ vinculum inter ſententias, aut potiùs voces eas, quæ ſpecie tenus pugnare videri poterant. Ita enim certum eſt Eccleſiam à Chriſto, & Regibus concreditam eſſe, & Epiſcopis, ſed eo diſcrimine, ut Epiſcopi leges condant adminiſtrandæ Eccleſiæ, Reges earum obſervantiæ inſtent. Enimverò Epiſcopi Concilii Pariſienſis VI. ſemel confeſſi anno 829. Imperatores à Chriſto indutos eſſe cura & cuſtodia Eccleſiæ: *Cum pateat Eccleſiam quam Chriſtus, qui eam ſuo ſanguine redemit, & glorioſis Auguſtis tuendam regendamque committere occulta ſua diſpenſatione voluit, &c.* Mox ſubjiciunt, profiteri Imperatores ipſos, nec officii eſſe ſui, nec juris, mederi vulneribus Diſciplinæ Eccleſiarum, & ideò ab illis convocatos fuiſſe Epiſcopos, ipſorum Imperii Optimatum conſilio. *Verùm totius Eccleſiæ ſibi commiſſæ generalitati conſulere cupientes, idque ſui officii non eſſe humiliter dijudicantes, conſultu Sacerdotum & Optimatum cæterorumque fidelium ſuorum, idem negotium his cenſuerunt eſſe committendum, per quos homines de infidelitatis tenebris liberantur, & de filiis iræ filii adoptionis efficiuntur.* Commonſtrant porrò ex utriuſque Teſtamenti paginis, ad Pontifices recurrendum eſſe in illis rerum anguſtiis: ideò quippe à Ludovico Pio congregata ſimul eſſe quatuor Concilia diverſis locis celebranda. Nec his tum Patribus excidit illud Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi, Poteſtates temporales Eccleſiæ minùs neceſſarias fuiſſe, niſi eſſent præfractæ quidam homines mentis, qui niſi Regia poteſtate frangerentur ad obſequium, numquam animum adducerent Epiſcopis morem gerere. *Cæterum intra Eccleſiam poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ſermonem poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem.* Quin & in hoc Concilio trutinata compilataque ſunt præcepta cum primis egregia, quibus vitam Imperatores ipſi ſuam moreſque componerent: *Nequaquam hæc quæ ſpecialiter ad veſtram perſonam miniſteriumque pertinere cognovimus, oblivioni tradidimus.* Denique nec illud diſſimulant, pleraſque inde profectas eſſe calamitates, quòd & Principes Eccleſiarum, & Præſules ſæculi negotiis altiùs ſe & frequentiùs interpoſuerunt, quàm neceſſe eſſet. *Specialiter unum obſtaculum ex multo tempore inoleviſſe cognovimus, id eſt, quia & principalis poteſtas, diverſis occaſionibus intervenientibus, ſecus quàm authoritas divina ſe habeat, in cauſas Eccleſiaſticas proſilierit; & Sacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate, in ſæcularibus negotiis, & ſollicitudinibus mundi, ultra quàm debuerant, ſe occupaverint. Et hac occaſione aliter quàm divina authoritas doceat, in utraque parte actum extitiſſe dubium non eſt.*

Can. 4.

In Præfat.

L. 5. Præf.

Ibid. c. 25.

XV. Nec aliò hæc pertinebant, quàm ut modus aliquis, & media veluti temperies inveheretur. Nam & Concilii II. Aquiſgranenſis anno 836. Patres gratulabantur ſibi, quòd in exempla Caroli Magni Imperator iret impræſentiarum, & pium ſe ipſis præſtaret monitorem. *Domino gratias referimus qui nos inſtinctu divino per devotiſſimum à ſe electum atque conſtitutum admonitorem, tàm miſericorditer admo-*

In Præfati

admonere dignatus est, juxta consuetudinem beatæ memoriæ genitoris vestri. Ideò & vicissim ipsi se monitores profitentur fore Imperatoris, natorumque ejus & Optimatum, quibus & Præceptiones luculentissimas in librum à se contextas dicant. *Vestræ*
L. 2. c. 3. *saluti prospicientes, nonnulla capitula necessaria fideliter collegimus, & vobis familiariter admonitionis gratia, devotèque porrigenda devovimus. Similiter quædam ad filios vestros pertinentia, quædam verò ad commilitones vestros.* Illæ autem sive Præceptiones, sive Commonitiones magna ex parte id agunt, ut Episcopale Regimen à maledicentiæ telis tueantur, & religiosiorem ei observantiam à laicis omnibus concilient. Denique iisdem admodum verbis cum Concilio Parisiensi VI. eo docent ex fonte scaturiisse pleraque Ecclesiæ Regnique mala, quòd curiosiùs penitiùsque quàm par esset, & Ecclesiasticis se causis Imperatores, & Reipublicæ negotiis Episcopi implicuissent. Libro secundo colophonem hunc imponunt, debere se plurimum Imperatori, qui piis hortatibus eos occupasset, qui illum debuerant honorificis, sed & vehementibus monitionibus provocare. *Propter authoritatem ministerii nostri, vos ad ea peragenda admonere, immo admonendo exigere à vobis quoquo modo debueramus, vos è contra propter divinum amorem & honorem admonendo nos ad potiora provocatis, &c.*

Lubrica hìc & versatilia erant multa, quibus tamen ita moderata est Regum pietas, & Episcoporum temperantia, animique moderatio, ut Regni & Sacerdotii pax nihil unquam periclitata sit. Carolus Calvus ineuntis Regni sui primordia illustravit ea ad Episcopos modestissima interpellatione sua in Conventu ad Villam Coloniam, anno 843. ut si quid sibi erroris obreperet, ipsi commonefacerent:
Cap. 5. *Et si fortè subreptum nobis quidpiam ut homini fuerit, ut hoc rationabiliter corrigatur, vestra fidelis devotio admonere curabit.* Regiæ petitioni obsecuta est Synodus Meldensis anno 845. & multa ei pernecessaria inculcavit, ad curandam promovendamque Canonum observantiam, quos Episcopi
Can. 75. 79. commentari essent, confirmassent Reges. *Ut quicumque quæ à divino Spiritu per Pontificalem authoritatem, & Regiam Majestatem promulgata, atque confirmata sunt, &c. Prout ordo Ecclesiasticus, & Regalis severitas decreverit, ultione plectatur.*

Ganelo Senonensis Archiepiscopus litteris ex hujus Regis sententia ad Archiepiscopum Lugdunensem datis, contestabatur Regi perspectum esse, Ecclesiæ curam à Christo Episcopis Regibusque commendatam fuisse, ut imminerent Reges eorum observationi decretorum, quæ à Conciliis E-
Lupus Epist. 82. piscopalibus manassent. *Rex Regum potestatem suam ad gubernandam Ecclesiam in Sacerdotes divisit, ac Reges, ut quod sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent devotissimi*
Can. 2. *Reges.* Nec segnius fuit Concilium Tullense anni 859. in propugnanda Episcopatus majestate: *Episcopi secundum illorum ministerium & sacram authoritatem uniti sint, & mutuo consilio atque auxilio Reges Regnorumque Primores & populum sibi commissum in Domino regant & corrigant.* Nec ab his Reges ipsi dissentiebant. Postquam enim Carolus Calvus & Ludovicus Reges Lotharium fratrem in fugam egerunt, ex Episcoporum authoritate ditiones ejus inter se partiti sunt anno 843. *Visum est, ut rem ad Episcopos, Sacerdotesque conferrent.* Episcopi porrò eos primùm compulere, ut Christiana se modestia & pietate regnaturos pollicerentur, & in se reciperent:
L. 4. & tum postea illos in hæc verba affati sunt ex Nithardo: *Authoritate divina ut illud regnum suscipiatis, & secundum Dei voluntatem illud regatis, monemus, hortamur atque præcipimus.* Ubi pacem ab illis oravit Lotharius, rursum illi rem ad Episcopos retulere. *Solito more ad Episcopos Sacerdotesque rem referunt, ut quocumque divina authoritas id vetere vellet, nutu ipsius libenti animo præsto adessent.*

XVI. Ne possit injuriosa & præpostera illa cuiquam obrepere cogitatio, Regni, Regumque dissensionibus astutè usos Episcopos, ut authoritatem suam ultra antiquos limites propagarent; & ne rursus aliis in mentem veniat suspicari, quæ hìc à nobis depromuntur, collidi sibi, nec cohærere posse; utrique errori obviam ibimus, uno fulti eoque peregregio Concilii Troslejensis decreto. Regni habenas tunc imbelli manu tractabat Rex Carolus Simplex: nec aliàs facilè occurrisset major opportunitas exaggerandæ Episcoporum amplitudinis, summique in rebus sacris Imperii ostentandi. Et tamen hujus Concilii Patres anno 909. exertissimè approbant summam quandam & inconvulsam concordiam Sacerdoti non tantùm & Regni, sed ejus etiam doctrinæ, quæ hìc à nobis constituta est, secum ipsa prorsus in medulla rei consentiens, nec ulla dissensione nisi in verborum cortice laborare visa. Ita enim illi profitentur, Regum salutis æternæ, & ipsis, & summo Judici Christo, se curatores & fidejussores esse, eoque cogi, ut illis salutis monita necessaria audaciùs ingerant. Sed ita se Episcopale munus obituros, ut Regiam præ oculis semper habeant majestatem; cùm à Deo & Reges & Episcopi præstituti sint, ut spiritalibus Episcoporum monitis Reges obsequantur, temporalibus Regum imperiis pareant Episcopi; denique mutuo sibi sint utrique præsidio, & incitamento, ad Regni Ecclesiæque salutem dignitatemque. *Et quo-* Can. 2.
niam à nobis ratio exigitur omnium, & Principum, & subjectorum, ab eo qui sine acceptione judicat personarum, & pro ipsis Regibus Regi Regum reddituri sumus rationem, sermo exhortationis ad vestram, Domine Rex, nobis habendus est excellentiam. In quo facto Pontificalem sic exerimus authoritatem, ut non obliviscamur Regiam à Deo constitutam esse sublimitatem, dicente Apostolo: Subjecti estote Regi, quasi præcellenti. Sicut enim Regalis potestas Sacerdotali Religioni se devotè submittit; sic & Sacerdotalis authoritas cum omni pietatis officio se regali dignitati subdere debet. Ergo quia & Rex pro æterna vita indiget Pontificibus, & Pontifices pro temporalium rerum cursu regali indigent dispositione; à Rege obediendum est Pontificibus, recta, sancta & justa suadentibus: & vicissim à Pontificibus obediendum est Regi, pietatis cultu, religione, jure & solatio servienti. His addi posset, si quæ Reges exaggeratiùs dixere quandoque in potestatis suæ commendationem, ea ferè ab Conciliis ipsis usurpata verba fuisse, & ab Episcopis illis, qui suæ celsitudinis retinentiores esse videbantur. Ita nihil in his erat, quod Episcopali dignitati officeret, dum ne importunius aliquid in ipsa rerum executione tentaretur.

XVII. Sed in eo plurimum videtur esse momenti, quòd nec Carolo Magno, nec Ludovico Pio, ubi Episcopis censores se, monitoresque paulò austeriores exhibuere, propositum quidquam aliud fuit, ac ne in Capitularibus quidem suis: quàm ut Ecclesiasticos Canones pristino restituerent vigori, & ad eorum scrupulosam observantiam Imperatoriam ipsi authoritatem suam interponerent. Quibus ita constitutis, nullæ jam possunt justæque solidæque cujusquam in animo residere suspiciones, de Missis Dominicis, quos Princeps in Provincias mittebat, ut excubias agerent in Episcopos; cùm ea cura eò tantùm conniteretur, ut statuta Episcoporum religiosissimè servarentur. Audiendus Carolus ipse Magnus in Capitularium Præfatione: *Nostros ad vos direximus* Conc. Gall. To. 2. pag. 207. 235.
Missos, qui vobiscum corrigerent, quæ corrigenda sunt; sed & aliqua capitula ex canonicis institutionibus, quæ magis necessaria videbantur, subjunximus. Id quoque sibi sumpsit Carolus, ut Leonem ipsum III. Papam sollicitaret ad arctiorem Canonum custodiam: *Vestræ authoritatis prudentia Canones*

nes ubique sequatur. Quid hac pii zeli fiducia usquam præclarius ? Confitetur idem ipse alibi, se Papę & Episcoporum monitis de errore quodam antè suo certiorem factum, circa Canonum observantiam, eorum authoritati posthac cessurum. *Apostolica authoritate & in multorum sanctorum Episcoporum admonitione instructi, sanctorumque Canonum regulis edocti, nosmetipsos corrigentes, posterisque nostris exemplum dantes, &c.* An optatius quidquam, vel felicius Ecclesiæ obtingere potest, quàm ut potestates omnes, quibus summæ authoritatis Deus contulit apicem, sive spiritalis, sive temporalis, ii certatim conspirent, sese mutuò succendant, ad Disciplinæ sacræ leges tuendas? Eo Ludovicum Pium Agobardus ornavit encomio, studia ejus omnia, consiliaque ad unam collimasse Canonum custodiam. *Cujus ad hoc semper invigilat fidelis industria, & pietas admiranda, ut lex Dei ubique servetur, ut canonica instituta perpetua vigeant firmitate.*

Epist. ad. Nebrid.

CAPUT XCIII. *P. 3. l. 2. c. 62.*

Ecclesia, Pontifices, Concilia, Episcopi tuitionem Regum pupillorum susceperе, Principumque calamitosorum.

I. Principes ipsos temporales non semel Ecclesia suo patrocinio obumbravit.

II. Exempla diversa mutui hujus patrocinii Ecclesiæ, Principumque.

III. Sub Ecclesiæ tutela sæpiùs pupilli & impuberes Principes delituere.

IV. Ut impigen exarserit Fulco Remensis Archiepiscopus in Caroli Simplicis Regis tuitionem.

V. Alia exempla.

VI. Cautiones necessariæ.

VII. Nec Græci Præsules in Principes suos inofficiosi fuere.

VIII. Levandis ibi quoque populorum oneribus studebant Episcopi, incolumi & illibata semper reverentia in Reges.

I. ÆQuum sanè erat, ut cum Ecclesia conspirarent & collaborarent summi quique Principes ad pauperum, pupillorum, miserabilium denique omnium leniendas ærumnas: per sese, per Comites, per Missos Dominicos, corroborata ad hæc pietatis officia Episcopotum authoritate: cùm hæc ipsa quandoque Ecclesiæ authoritas interveniret, ad populos in Regum obsequia inclinandos, aut revocandos: & Regum impuberum labefactata solia, pristinæ reddenda firmitati, ac majestati suæ.

II. Strictim tantùm illud attingam, Concilium Turonense III. anno 813. Decretis suis omnes incitasse, ut juratam Carolo Magno fidem & obedientiam servarent. *Primo omnium admonuimus cunctos, ut obedientes sint domino Imperatori, & fidem quam ei promissam habent, inviolabiliter conservare studeant.* Obiter & illud perstringam, à Concilio Aquisgranensi II. anno 836. pronuntiatam esse diri anathematis sententiam in Laicos omnes, depositionis in Episcopos & Clericos, qui fidem quam juramento obligassent Ludovico Pio, quacumque perfidia temerassent. *Si quispiam Episcoporum, &c. defecerit, aut sacramentum fidelitatis illi promissum violaverit, gradum amittat; Laicus sciat se anathematizandum.*

Can. 10.

Can. 12.

Obiter addam Concilium Tullense duodecim Provinciarum anno 859. perscripsisse ad Britanniæ Armoricæ Episcopos omnes, quò Salomonem ejus Provinciæ usurpatorem revocarent ad obsequium Caroli Calvi; cùm Francis Regibus Britanni Principes statutum semper dependisent tributum. *Ut recordetur gentem Britannorum Francis ab initio fuisse subjectam, & statutum dependisse tributum, ac per hoc non dedignetur ad nuper omissam reverti consuetudinem.*

Can. 8.

Cursim libabo & quòd Patres Concilii III. Suessionensis anno 866. ad Nicolaum I. Papam litteras dederunt, quò eum adducerent, ad diras omnes Ecclesiasticas eidem Salomoni intentandas, nisi cum Armorica tota Provincia in fidem & obsequium sese revocaret Caroli Regis. *Qui si contra hortamenta salubria præcellentiæ vestræ demum aspirare nititur, gladio Apostolatus vestri se percellendum cognoscat.*

Non dicam Adrianum II. Papam anno 868. tuitione Sedis Apostolicæ munisse ditiones Ludovici II. Imperatoris Sarracenos debellantis, & ad Ludovicum Germaniæ Regem scripsisse, his prorsus abstinendum sibi esse, aut aciem experiundam Apostolici gladii. Non dicam Joannem VIII. Papam Germaniæ Episcopos cohortatum esse, ut cum Sede Apostolica animos viresque consociarent, ad arcendum Germaniæ Regem ab invadendo Caroli Calvi absentis Regno. Ita enim ille anno 877. *Et ubi est, quæsumus, quod vicem Christi in Ecclesia fungimur, si pro Christo contra insolentiam Principum non luctamur? &c. Tandem aliquando cum sancta Sede Apostolica sentientes, moneatis vestrum Regem, cunctosque illius subditos, & ab invasione sive oppressione Imperii Caroli Augusti penitus compescatis.*

Epist. 2. c. 15. 16.

Conc. Gall. To. 3. pag. 425.

III. Sed illud iterum iterumque monebo, summis & potentissimis Principibus tam tristia quandoque incidere tempora, ut verè tùm oppressis & calamitosis annumerari possint; nec posse Ecclesiam toties eorum defensionis vires expertam, non & ipsam in eorum armari tuitionem. Si ad exempla sanè impuberum Regum, si ad luctuosa Principum infortunia defluamus: facilè constabit, quàm non rarò detur occasio referendæ gratiæ, & rependendi beneficii à Regibus in Ecclesias: ab Ecclesiis ad Reges, rariùs quidem, sed tantò lubentiùs impensiùsque. Ita Ludovicus Balbus Galliæ Rex Ludovicum & Carlomanum filios Apostolicæ Sedis protectioni commisit, & Joannis VIII. Papæ. Ita enim hic ipse Pontifex in Epistola ad eos Reges data: *Dominus Carolus divæ memoriæ Imperator avus vester, ac postmodum genitor vester Ludovicus Rex, sub protectione Romanæ Ecclesiæ, nostraque Apostolica tuitione vos commendaverunt.* Scripsit & ad Comites Franciæ Pontifex, ut strictiùs eos Regum fidei devinciret.

Ibid. pag. 290. 291.

IV. Fulco Remensis Archiepiscopus cùm Regnum Carolo Simplici Regi adseruisset, confirmassetque: ad Romanum Pontificem perscripsit, ut protectione sua dignaretur juniorem Regem, Eudonemque Regem comprimeret in ejus ditiones grassantem. *Item pro evectione Caroli ad regimen regni, quem domnus idem Fulco ad regium culmen adhuc puerum provexerat, & de criminibus Odonis Regis, vel correptione ipsius, qualiter esset agenda. Pro quibus rebus idem Archiepiscopus huic Papæ scripta sua, consilium & auxilium ab eo petendo direxerat. Unde & ad eundem Regem Odonem litteras suas idem Papa delegaverit, ut ab illicitis recederet, nec eundem Regem Carolum, vel quæque ipsius esset, infestaret.* Epistolis suis Pontifex Episcopos Galliæ inflammare studuit, ad Regis sui defensionem. Hæc Flodoardus, qui nec iis finibus se continuisse Fulconem testatur, sed Pontificem rursus interpellasse, ut Arnulphum & Odonem Reges deterreret ab involandis terris Caroli Simplicis, intentato mucrone Apostolicæ Sedis. *Ne regnum istud invaderet, aut deprædari præsumeret; quod si auderet, Apostolicæ Sedis sententiam reformidaret.* Cùm Herebertus Comes Carolum eundem Simplicem vinculis tandem diutinis & carcere exemisset: Joannem Papam per litteras certiorem fecit, paruisse se tandem mandatis ejus iis, quibus

Flodoard. L. 4. c. 3.

Ibid. c. 21.

quibus anathematis minas adjecisset, *Heribertus Comes litteras Romam Joanni Papæ dirigit, significans ei de restitutione & honore Caroli, ut ille sibi etiam sub excommunicationis interminatione mandaverat, se pro viribus decertare.*

V. Cùm Hugo, Herebertus, aliique Proceres Gallicani, obsequium detrectarent Ludovici IV. Regis, missus est à Stephano VIII. Legatus cum Epistolis & comminationibus imminentis excommunicationis, nisi ante Natale Christi sui se Regis obsequio redderent. Ita Flodoardus in Chronico ad annum 942. *Quod si usque ad Nativitatem Domini facere non procuraverint, excommunicandos tunc fore se noverint.* Cùm denique Hugo Comes à contumacia sua abduci & resipiscere non posset, à Concilio Ingelheimensi an. 948. anathemate innodatus est; cùm ibi præesset Agapeti II. Papæ Legatus, eòque advolasset Ludovicus ipse Rex IV. Ecclesiæ opem exoraturus. *Decrevimus Hugonem Regis Ludovici regni invasorem & raptorem, excommunicationis gladio feriendum.* Can. 1.

VI. Hæc equidem ex fide historicorum refero, nec in me recipio eorum defensionem omnium. Periculosissimæ enim plenum opus est aleæ, ut non in his rerum molestiis aliquid ultra veri æquique lineas in alienam, & in ipsam Regum temporalem jurisdictionem usurpetur. Pervolve si vacat doctam juxta & animosam Hincmari Archiepiscopi responsionem ad Adrianum II. Papam, qui tunc vehementissimè obnitebatur, ne Carolus Calvus eas invaderet Provincias, quas ille sibi vindicabat, etsi & Ludovicus II. Imperator sui eas juris esse contenderet. Sed quæ à nobis posteriora prompta sunt exempla, ea ne in controversiam quidem trahi possunt; nec nisi rerum sacrarum valdè hospes, inficiari potest quisquam, quin Pontifices & Concilia Regibus pupillis & Principibus calamitate aliqua oppressis omni contentione adesse debeant. Hinc emar. To. 2. pag. 698.

VII. In Jure Orientali exploratum est, ab Imperatore Constantino Porphyrogeneta, ab Alexi Patriarcha, & à Synodo Constantinopolitana, vibratum esse anathema in omnes repellionis, aut defectionis authores consciosque: *Eis qui rebelliones in posterum, vel tumultus excitabunt, anathema. Participibus horum & sociis anathema, &c.* Verùm affirmat Balsamon suo ævo obsolevisse eas excommunicationes; & habitam esse probabiliter rationem B. Joannis Chrysostomi, & orationis ejus, quæ ab eo lucubrata est adversùs illos, qui subinde ad vibranda profiliunt anathemata; nec id perpendunt, quàm non facilè, non indiscriminatim intorquenda sit pœna tam formidolosa. Hinc Philotheus Patriarcha philosophabatur, si jam inde à temporibus Balsamonis emarcuerat totus horum anathematum vigor; nihilo plus reverentiæ haberi debere Constitutionibus aliis duabus simillimis, sub Manuele Comneno & Palæologo editis: cùm hæ uni illi incumberent Constantini Constitutioni. Juris. Orien To. 1. pag. 118. 289. 290. Balsamon. in Synod. Gangr.

VIII. Sed illud profectò exploratissimum fuit Græcis Episcopis omnibus, omnes sibi industriæ & potestatis nervos contendendos esse, quo calamitatibus publicis, & privatorum quorumlibet ærumnis levamenti aliquid afferrent. Cùm à Basilio Imperatore promulgatum esset Edictum, quo jubebantur divites, non justa tantùm ipsi solvere, sed & ea pendere, quibus solvendis pauperes impares erant; Patriarcha Sergius, Episcopi, Monachi nihil in præteritis reliquerunt, ut illud retractari facerent. Qui conatus tamen frustra fuit. *Id vocabatur Allelengyum. Et Patriarchæ Sergio, multisque aliis Pontificibus ac Monachis deprecantibus, ut absurdum hoc onus subditis demeret, non obtemperavit.* Ea repulsa non deterritus Patriarcha, novis Imperatorem machinis oppugnare cœpit, post victoriam ab eo in Bulgaros reportatam. Etsi spem feciisset ante ejus rei Imperator, ne tum quidem res processit. At toties Episcopi religiosa importunitate sua Constantinum oppugnarunt, fratrem & successorem Basilii, ut ejus pertinaciam infregerint aliquando tandem; eoque ante terris excedente, quàm piæ voluntati huic suæ satisfeciisset, Romanus Argyrus in ejus locum provectus, onus illud excussit, cum gravissimum, tum ab æquo & jure prorsus alienum. Cedrenus. pag. 706. 717. 723.

CAPUT XCIV. *P. 4. l. 2. c. 86.*

De tuitione Pauperum, Viduarum, Orphanorum, ærumnosorum omnium per Episcopos, post annum Christi millesimum.

I. Decreta plurium Conciliorum ad levationem pauperum & oppressorum.

II. Exactiones quibus hæc Concilia intercedebant, impositæ erant à tyrannis quibusdam, non à legitimis Principibus.

III. Jure Decretalium reservatur adhuc integra Prælatis Judicibusque Ecclesiasticis jurisdictio in causas pauperum, viduarum, orphanorum & oppressorum.

IV. In Tridentino, eoque posterioribus Conciliis idem officium idem jus vendicantur Episcopis, qui & substitutum ad ejusmodi munia habere jubentur.

V. Mira exempla B. Lanfranci Archiepiscopi Cantuariensis, & B. Hugonis Episcopi Lincolniensis.

VI. Exempla & documenta rei ejusdem in Gallia & Hispania.

VII. VIII. Exempla summorum Principum, quibus titubantibus præsidio & munimento fuit Ecclesia.

IX. Cur Pontifices in ejusmodi causis quandoque cunctatores essent.

X. Exempla Regum minorum, aut oppressorum, patrocinium sedis Apostolicæ invocantium.

XI. Hoc amplissimum habent Reges, ut miseros tueantur. Hoc speciale decus Galliæ Regum.

XII. Ea tuitio Ecclesiis maximè debetur; ideo & eam ipsimet semper Galliæ Reges in se receperunt.

I. IN Concilio Parisiensi anni 1212. jussi sunt Episcopi, facillimos statis diebus horisque aditus præbere, dijudicandis pauperum causis. *Statuimus, ut horis competentibus ad exhibendam justitiam & audiendos pauperes publicè se præsentent.* In Concilio Narbonensi anno 1227. declaratum est, Canonicos, Monachos, officio ipso suo Advocati Patronique pauperum cùm sint, posse eorum persequi & tueri causas, sicut & causas Ecclesiæ, coram Judicibus etiam sæcularibus. *Ut Monachi, vel Canonici Regulares, vel etiam Sacerdotes, nisi pro Ecclesiis suis & miserabilibus personis & de Prælati sui licentia speciali, in foro sæculari vel Ecclesiastico advocare nullatenus præsumant.* In Concilio Tolosano anni 1229 edita sunt ejusmodi statuta, quæ stupere magis possent posteri, quàm sectari. Novarum impositionum immunes declarati sunt Clerici, Monachi, advenæ, milites: censuræ in eos intentatæ, quorum est vias publicas ab omni infestatione tutari, & qui officio non funguntur. In alio Concilio Tolosano, rursus statuta sunt anno 1233. quæ ab his non multùm abhorreant. *Statuimus ne in terra nostra nova instituantur pedagia, & omnia à triginta annis citra instituta removeantur.* Interveniebat his Conciliis tum certè authoritas Principum temporalium, & his robur addebat; ut vel hinc magis magisque diluesceret, non aliud Conciliis, Episcopisque omnibus antiquius, aut charius esse quidquam, quàm ut pauperes levamenti aliquid nanciscantur; quanquam in nihilum ituri sint conatus omnes, nisi Principum sæcularium accedat authoritas. Eo rursum sensu intelligendus Canon Concilii Biterrensis anno 1246. quo anathema illiditur omnibus, qui novas aliquas Par. 2. n. 61. Can. 11. Can. 21. 22.

inve-

invexerint exactiones. *Excommunicamus et am omnes illos, qui scienter imposuerint nova pedagia, sive*
Can. 29. *imponunt & augent antiqua.* In Concilio Albigensi anno 1254. innovatum est hoc Decretum, innovata est & excommunicatio, ut quam Papa ipse promul-
Can. 69. gasset. *Excommunicationis sententiam per sedem Apostolicam promulgatam incurrat.*

II. Erant tunc complusculi temporales domini, qui nescio quam supremæ & regiæ umbram potestatis sibi arrogabant, unde & bellum alii aliis indicebant inferebantque, nervosque belli, tributa extorquebant à prætereuntibus omnibus, maximè verò in ditione Comitum Tolosanorum; qui & ab illis non semel de statu & imperio suo periclitati sunt, quandiu quasi nutare & alternare visi sunt in fide Catholica. Hæc quæ allegata sunt à nobis Concilia, authoritate Pontificum subnixa, Regum Gallię, Comitum denique Tolosanorum, retundendis opprimendisque Tyrannis ejusmodi non instrenuè adla-
Can. 21. borarunt. Id quidem manifestè patet in hoc Canone Concilii Tolosani an. 1229. ubi nova tributa damnantur, non quæ antiquis Regum concessionibus,
Cap. 'Super quibusdam. Extra De verborum signifi. Imperatorum, vel Principum, vel priscæ consuetudini inniterentur, *Ne pedagia laici exigere præsumant, nisi ea quæ ab antiqua Regum, vel Imperatorum, vel Principum concessione probaverint esse concessa, vel ex antiqua consuetudine introducta.* Qui pedagia, seu vectigalia hæc in viis publicis exigebant, cavebant de publica securitate, & hoc Concilio sarciri ab iis jubentur damna omnia, quæ quis ibi passus fuerit, præterquam noctu, vel publico grassante quopiam bello. *Hi autem qui pedagia recipiunt, taliter*
Can. 22. *in districtu suo stratas studeant custodire, quod damnum aliquod transeuntes non sentiant, vel violentiam aliquorum. Et si forte aliqui in districtu eorum damnum incurrerint, dummodo non sit guerra communis, & de die viatores incedant, ipsi ad damni restitutionem integrè teneantur, eos ad hoc per Superiorem, si necesse fuerit, compellendo.* Hac utique conditione Reges concesserant ea à transeuntibus exigi vectigalia, ut viæ publicæ tutæ præstarentur ab insidiis & infestationibus quibuscumque. Ecclesia verò non alio magis sibi gratulari solita encomio, quàm ut patrona & defensatrix esset omnium miserorum, illorum causam sibi tuendam sumebat, ut illata immerentibus damna resarcirentur.

III. Jure Decretalium novo constat adhuc Episcopis jus idem officiumque dirimendi causas viduarum, & miserabilium omnium, nulla etiam Reginarum exceptione. Archiepiscopo Turonensi Honorius III. confirmavit potestatem à Joanne Papa præcessore suo jam delegatam, tuendæ Reginæ viduæ Anglorum, & restituendi ei prædii, quod miles quidam invaserat. Ea fuerat Reginæ persuasio, posse se non ad dominum feudi confugere, sed ad tribunal Ecclesię, cui defensio viduarum à Christo commendata est. *Fuit ex parte Reginæ responsum, quod vi-*
C. Ex parte Extra. De foro compe. C. Significantibus De Offic. Jud. deleg. C. Super quibusdam De verborum sign. *dua spoliata irrequisito feudi domino, spoliatorem seu detentorem rei coram Ecclesiastico Judice poterat convenire, cujus interest viduas defensare.* Gregorio IX. imposuit Matrona nobilis & dives, quæ se inopem simulavit, ut Rescriptum ejus eliceret, quo causam ejus Ecclesiastici Judicibus delegaret. *Mentiens se pauperem litteras nostras impetravit ad Judices.* Commonuit Innocentius III. Comitem Tolosanum si quid litium ipsi esset adversùs viduas, orphanos, & miserios quosvis, teneri ipsummet eas rejicere ad Judices Ecclesiasticos: *Item viduis, pupillis, orphanis & personis miserabilibus tenearis in judicio Ecclesiastico respondere.* Et ab eodem tamen Innocentio opportunissimè temperata est ea disciplina, interposito discrimine pauperibus & opulentis, sive viduis quibuslibet, sive orphanis. Pauperes enim eo
C. Ex tenore De. foro competenti semper utuntur privilegio, ut possint sæculares trahere ad Judicem Ecclesiasticum; at opulenti tum certè id possunt, cùm Judex sæcularis officio non fungitur, jus dicere abnuit: aut ubi spoliati sunt rebus suis, & restitui tantùm in integrum petunt. Ejus discriminis ratio obvia & prompta est. Bis enim miserabiles sunt, qui non orphani tantùm, sed & pauperes sunt. At divites nec ipsa viduitas aut orbitas miseros facit, nisi ubi rebus suis spoliantur, aut Judicum copia non fit. Ita demum enim eadem jam sorte incipiunt esse, ac pauperes.

IV. Ita ergo habet Jus Decretalium. Concilii quoque Tridentini Patres excitare visi sunt, atque inflammare Pastoralem Præsulum sollicitudinem in miserabiles omnes: ubi id illis significarunt, ea vel maximè causa residere eos debere suis in Ecclesiis, & hunc residentiæ suę fructum capere suavissimum, ut miserabilibus omnibus præsidio sint & solatio. *Cùm præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, Verbi divini prædicatione pascere, pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere.* Quibus verbis innuitur jure quodammodo divino fulciri eam Pastorum obligationem. Proptrea quòd residentia illa, quam divinæ humanæque leges præscribunt, non otiosa & iners esse, aut languere debeat, sed vigere & effervescere in omnia Patris & Pastoris providentissimi officia.

Fagnan. in C. Significasti De Offic. Jud. Deleg. Sess. 23. c. 1

In Concilio Mediolanensi III. monebantur Episcopi, an. 1573. Canonicis Regulis in eos, ut parentes communes, collatam esse curam miserabilium omnium, & ab eis deligendum esse Vicarium, vel Substitutum aliquem, qui sive Clericus, sive laicus, visceribus charitatis abundet, illorumque causas tuendas adgrediatur. *Pupillorum, viduarum & egentium hominum cura Episcopo, communi omnium parenti, à sacrosanctis Canonum legibus potissimum commendata & commissa, negligi non debet; ne si lædantur, vociferentur ad Dominum, qui exaudiet clamorem eorum. Quamobrem pro sui muneris officio Episcopus aliquem constituat Ecclesiasticum, vel alium pium hominem, Christianæ charitatis operibus atque officiis deditum, qui vise ra misericordiæ indutus, id generis hominum patrocinium in omni causa suscipiat. Quod si aliqui jam huic pio operi præfecti sint, id agat Episcopus, ut ii munus sibi creditum exequantur quàm diligentissimè.* In Concilio Mexicano an. 1585. statutum est, ut Advocatus & Procurator designaretur causarum omnium, quæ ad pauperes & ærumnosos quosvis spectarent; illis verò justa merces ab Episcopo solveretur, ut gratis operam suam commodarent, aliàs duplum restituerent. *Advocatus & Procurator deputentur, qui miserabilium personarum causas de-*
Cap. 28. L. 2. Tit. 1. c. 3. *fendant, & salarium quod sibi fuerit ab Episcopo constitutum, ex Camera percipiant. Hi verò illorum causas, quos ut pauperes in eorum patrocinium Judices tradiderunt, gratis defendere teneantur, nec ab eis quidquam accipiant, eorumve operas ad suos usus conferant, sub pœna reddendi duplum.*

V. Celebratissimi quique posterioris hujus ævi Antistites exemplis luculentiùs quàm Conciliorum suorum decretis approbaverunt, quàm pii, officiosi, intrepidi esse debeant Episcopi in pauperum & calamitosorum defensionem. Mirifica prorsus constantia Lanfrancus Cantuariensis Episcopus restitit Episcopo Bajocensi, qui cùm frater esset Angliæ Regis, & Comes Cantię Provinciæ, novas illuc servitutes invehebat. Coram ei obluctatus est Archiepiscopus, dissipatisque nefariis ejus consiliis, ejus Provinciæ antiquas libertates integras, & quod aiunt, sar-
Vita. Lanfranci. tas tectasque servavit. *Cui Lanfrancus in faciem restitit, & coram omnibus testimonio antiquorum Anglorum, qui periti erant legum patriæ, deraticionatus est libertatem terræ suæ, & liberavit homines suos à malis consuetudinibus, quas Odo volebat eis imponere.*

At B. Hugo Lincolniensis Episcopus excommunicationis jaculo confixit Magnum Angliæ Forestarium, cujus imporentiam ne Magnates quidem Regni declinare aut superare poterant. Succensuit primùm Rex Episcopo, qui Episcopatum sibi deberet, & beneficium injuria pensaret. Sed ubi ipsius

ab ore

ab ore Hugonis audivit, quanti Regum interſit ad æternam eorum ſalutem, ut Epiſcopos habeant, quorum opera & beneficio eximantur periculo ei reformidando præ cæteris, ne ignavos & infidos Eccleſiæ dederint Paſtores: protinus reſipuit, & abjecta incunctanter illa animi alienatione, exarſit in amorem flagrantiſſimum illum, quo magno & excelſo animo viri non poſſunt non ardere in virtutis ſinceræ pulcritudinem. Regis exemplo ſe accommodavit magnus Foreſtarius, & uſitatam illam pœnitentium publicorum flagellationem cùm ſubiiſſet, abſolutionem à ſanctiſſimo conſecutus eſt Epiſcopo, cui deinceps arcto amicitiæ nexu conjunctiſſimus fuit, & omnium ejus negotiorum fidiſſimus adminiſter. *Foreſtarium dolentem valde & virgis cæſum clementer abſolvit. Hunc poſtea omni reliquo vitæ ſuæ tempore, ſpeciali quadam benevolentia ſibi ſenſit additum, & ſuorum negotiorum fideliſſimum curatorem.*

Vita. ejus apud. Surium die 27. Novemb.

Nec eo tantùm loco ſanctiſſimus Præſul interceſſit violentis extorſionibus, quæ nomine Regis fiebant, & interceſſionem ſuam Regi ipſi approbavit. In Apoſtolicò ejus vitæ tenore, in deſpicientia rerum humanarum omnium, intrepidi animi magnitudine, ejuſmodi erant munimenta invictiſſima, quibus ira Regum & machinationes Magiſtratuum Præſidumque cedere cogerentur. Cùm aliquando in illum Rex vehementiſſimè excanduiſſet, illùm pari modeſtia & celſitudine animi aggreſſus, his verbis compellavit: *Et quid eſt quod audio de te? Annon quotidie pauperes opprimis, innocentes affligis, exactiones graves imponere non reformidas? Inſuper & fidem thori te violaſſe fama clamitat.* Cùm eodem ipſo tempore in Regiæ mentis penetralibus æterna lex & veritas Chriſtus hæc eadem intonaret, non potuit Rex non ſtupere & revereri Præſulem, cujus ore & lingua æternæ ſibi juſtitiæ & legis oracula inſonarent. Quo eò tandem adductus eſt, ut aut præteritos purgaret & excuſaret errores, aut emendaturum ſe ſponderet, quæ graviter peccaſſet; & hoc ſingulari elogio Epiſcopum commendaret: Si Hugoni ſimiles eſſent cæteri Epiſcopi, nihil unquam Reges molituros, quod eis diſplicere poſſet. *Rex convertens ſe ad ſuos, ſi omnes, inquit, Epiſcopi tales eſſent, nihil adverſum eos poſſent, ſive Reges ſive Principes.*

Ex his autem tanta & ſapientia & animi magnitudine refertis Regum verbis illud exiſtit, ubi illos aut rerum temporumque anguſtiæ, aut perverſa miniſtrorum conſilia tranſverſos agunt ad ea, quæ in pauperum, vel calamitoſorum, vel Eccleſiarum perniciem vergant; in eorum tamen etiam tum animis delitescere reſidua quædam ſemina humanitatis, clementiæ, modeſtiæ, & beneficentiæ; quæ nunquam tamen eruptura, aut in lucem exitura ſint, aut fructus editura ullos, niſi Præſulis alicujus infracta pectoris conſtantia eos laceſſat, & depromere cogat arcanas illas regiarum virtutum dotes. Hinc illa conjunctio & arctiſſima neceſſitudo inter Reges & ejuſmodi Præſules. Nec enim poſſunt Reges non ſummo quodam amore eos proſequi Antiſtites, quibus veluti obſtetricantibus exiere in lucem virtutes illæ heroicæ, & verè regiæ, quæ in eorum antè præcordiis latitabant, & quæ tum demum emicuerunt, cùm in ſe ipſos excanduere ipſi, & cenſoribus ſuis aſſentientes, longè pulcherrimam ipſi in ſe cenſuram exercuerunt. Et ſanè huic Hugoni Lincolnienſi Epiſcopo, qui *Malleus Regum* cognominatus eſt, ut ibidem habet Scriptor ejus vitæ, non minùs admirationi erat, ut reor, humanitas, ſuavitas, animique flexibilitas horum Regum, quàm erat ipſe ſtupori cæteris mortalibus inflexa illa conſtantia ſua, fiduciaque in Reges.

Ex hoc enimverò elogio, *Malleus Regum*, non minus gloriæ & ſplendoris effloruit in Reges ipſos, qui fregerunt ipſi ſeſe, iramque & furorem juſtitiæ, juri, ſanctitati Præſulum inflexere, quàm in Præſules ſanctiſſimos, gregi ſuo vitam & ſalutem impendere paratiſſimos. Non pauca alia præterea non multum diverſa ejuſdem Præſulis facinora. Extra ſuæ etiam Diœceſeos fines anathemate illaqueavit eos qui Clericum longa jamdiu vexatione oppreſſerant, & quanquam ejus excommunicationis forma regulis juris minùs conſentiret, cæleſtis tamen vindictæ ira illi mox obſecundavit, oppreſſis injuriæ authoribus.

VI. Claruit & Epiſcoporum Galliæ non multùm diſpar fiducia ac fortitudo. Anathema vibrabat Epiſcopus Anicienſis in Vicecomitem Poliniacenſem, quòd vectigalia indebita exigeret, & publicas per vias prædationes ageret immanes. Inita poſt inter Epiſcopum & Vicecomitem pax, ipſo bello infeſtior; cùm conveniſſet, ut vectigalia & rapinas inter ſe partirentur, facinus Rex confirmando cumularet. Regem Epiſtolis ſuis occupavit Mimatenſis Epiſcopus, audenterque admonuit, quàm & præpoſterum eſſet & propudioſum, ut ejus authoritate, qui Legum defenſor eſt, leges conculcarentur: *Diſpoſuerunt tentare, ut defenſor legis deſtruat legem*: Eccleſia, quo aſylo utuntur ærumnoſi omnes, jam ſpelunca latronum, & prædationum receptaculum fiat: *Volunt ut templum Matris Dei, quod debet eſſe aſylum miſerorum, ſit ſpelunca latronum*: ut qui oppreſſis ſublevandis inſtituti dicatique ſunt, ipſi eorum ſpoliis ſaginentur: *Qui ſunt conſtituti flere pro populo, de lacrymis populi gaudere diſpoſuerunt.* Du Cheſne. To. 4. pag. 311.

Et ne ſingulis diutiùs immoremur factis, ſatius erit reſponſum hìc expromere Cardinalis & Epiſcopi Auguſtodunenſis adversùs criminationes Magiſtratuum ſæcularium, & querelas Judicum tempore Philippi Valeſii Regis, adversùs hanc ipſam juriſdictionis Epiſcopalis partem, quam hìc expendimus. Fidentiſſimè enim conteſtatus eſt hic Præſul, divinis humaniſque legibus, conſpiratiſſimè Judicibus Eccleſiaſticis addici, & conſuetudine confirmari cauſas viduarum & pupillorum: *De viduis & pupillis, dicit Epiſcopus, quod de jure divino & humano, gardia talium perſonarum, quantum ad violentias & ſaiſinas, pertinet ad Eccleſiam, & ſic de conſuetudine obſervatur in Eccleſiis Gallicanis.* Aut reſponſo hoc ſuo non complectebatur hic Præſul, niſi viduas eas, orphanoſque, qui pauperes non eſſent; aut Eccleſia Gallicana jam tum exciderat ea parte priſcæ juriſdictionis ſuæ, ut de cauſis cognoſceret omnium pauperum, etiam non oppreſſorum. Bibl. Patr. Tom. 4. pag. 890. 891.

In Hiſpania cùm non potuiſſet Ximenius Archiepiſcopus Toletanus omnia prorſus vectigalia populi cervicibus excutere: illud excuſſit quod moleſtiæ plus habebat, ſtaturo, ut regiunculæ ſingulæ ſuos ſibi deligerent Collectores, à quibus in fiſcum Regis tributa omnia perferrentur; exoneratis ad eum modum ruſticis infinita ea pecunia, quam exigunt publicani, præter eam quæ in ærarium publicum infertur. Gomtius De geſtis Ximenii. L. 2.

VII. Nec mirum eſt, ſi indulſerint Reges ei, quod miſerabilibus & afflictis impendit Eccleſia patrocinio: cùm & ipſi nonnumquam inſolentes fortunæ ludos experti ſint, alternaſque vices, & in Eccleſiaſticæ tuitionis ſinum ſe abdere compulſi ſint. Non dicam anno 1055. ab Henrico III. Imperatore ad Concilium Turonenſe adversùs Hiſpaniæ Regem querimonias eſſe depoſitas, quòd Imperatorium ab eo nomen uſurparetur. Eæ anathematum diræ à Concilio evibratæ ſunt, quibus ceſſit Rex Hiſpaniæ. Narrat Ordericus Vitalis, ut anno 1119. apud Concilium Remenſe, cui præerat Papa, conqueſtus ſit Ludovicus VI. Franciæ Rex de Rege Angliæ, qui Neuſtriam invaſerat.

Cùm Rege Ludovico VII. abſente Sugerius Abbas Regnum adminiſtraret, per Epiſtolas apud Eugenium III. Papam expoſtulavit de Epiſcopis quibuſdam, qui ſibi nulla re aderant, clavum Regni moderanti: reſcripſit Papa, ut eorum ſibi nomina Epiſcoporum renunciaret, quo eos officio fungi Epiſt. 22. 23.

tam

tam neceſſario urgeret. *De Epiſcopis verò, qui pro defenſione Regni tibi opem ferre & adeſſe recuſant, ne omnes ſimul in culpam inducere videamur, nobis de aliquibus nominatim ſignifices, ut eos Apoſtolicis affatibus corripiamus & exhortemur, quatenus ad conſervandum ſtatum Regni promptiores exiſtant, & ad ea quæ Regni honori & utilitati expediunt, vires & conſilium ſubminiſtrent.* Inde mandavit & Epiſcopis ac Metropolitanis Pontifex, ut anathema jacularentur in omnes, qui Regni pacem perturbarent. Cùm anno 1148. idem Pontifex Concilium Remis coegiſſet, Legati junioris Regis Romanorum Henrici graviſſimè conqueſti ſunt de Ducis Poloniæ fratribus tribus, qui Principatum ejecto fratre primogenito invaſerant, Epiſcopoſque in ſuas partes pertraxerant. Præcepit Alexander III. Epiſcopis Anglis, ut Provinciam in qua Rex verſaretur, interdicto ſubjicerent, niſi præfixo tempore filiis ſuis proprias reſtitueret conjuges, quas eis abſtulerat; qua de injuria filii Regis ipſi, eorum conjuges, & Rex ipſe Galliarum earum parens querelas retulerat ad ſedis Apoſtolicæ Præſulem. *Pro quibus ſibi reſtituendis idem Rex Francorum & filii prædicti Regis Anglorum, generi ſui, preces nobis ſollicitas porrexerunt.* Quin & Henricus IV. Imperator tam diutinæ ſæviſſimæque in Pontifices author perſecutionis, provocavit tandem & ipſe ad ſedem Apoſtolicam, ejuſque ſe commendavit patrocinio, poſtquam tota in eum conjurata cum filio ejus Germania exurrexerat.

Append. 2. Epiſt. 109.

VIII. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus per litteras Fulconem Andinum Comitem commonuit, niſi ſatisfaceret Regi, atque expungeret contumelias ab ejus hominibus tam ſanctæ Majeſtati aſperſas non poſſe ſe non illum ſua excludere communione. *Chriſtianam communionem nobiſcum ulteriùs non habebis.* Rogerium Comitem ſacris interdixit Lanfrancus Archiepiſcopus, cujus rapinarum ne Rex quidem ipſe immunis fuerat. *Ab hoc vinculo anathematis abſolvere te non poſſum, niſi miſericordiam domini mei Regis requiras; ſibique & aliis quorum res prædatus, juſtitiam facias.* Ad Epiſcopum Andegavenſem reſcripſit Petrus Bleſenſis, non ita pridem Epiſcopis præcepiſſe Pontificem, ut anathemate percellerent eos omnes, qui in Anglia adversùs Henricum II. Regem inſurrexerant; à Cantuarienſi Archiepiſcopo illos omnes Cadomi nuper anathemate perculſos fuiſſe, nulla vel filii ipſius Regii exceptione; porro nemini ab eo Archiepiſcopo illiſum fuiſſe anathema, quem non mox præceps & immatura mors abripuerit, aut triſtiſſima quædam perculerit calamitas: hæc ſibi ſectanda proponeret exempla, & iiſdem telis in rebelles ſæviret. Litteras dederat Henricus ipſe II. ad Alexandrum III. ut ejus tutela tegeretur, etiam ut clientelari ſedis Apoſtolicæ jure Angliam ei obnoxiam obtinens: calamo Petri Bleſenſis vicario ad id uſus.

Epiſt. 102.

Epiſt. 42.

Ep. 69. 136. 144. 145. 146

At Eleonora Regina Angliæ eodem Petri Bleſenſis ſtylo multò amarulentiùs conqueſta eſt ad Cæleſtinum Papam, ut interveniente Apoſtolico patrocinio Richardus filius Angliæ Rex libertati redderetur, quem ex Palæſtina redeuntem Germani Principes quidam in carceres & vincula conjeciſſent. Monebat Regina ſummum Pontificem, Chriſtianos Reges omnes poteſtati ejus ſpiritali ſubeſſe, utpote Patris fidelium omnium: ideoque totam ab eo diſtringi debere illam poteſtatem pro Regibus adverſum Reges. *Nonne Petro Apoſtolo, & in eo vobis à Deo omne regnum omniſque poteſtas regenda committitur? Non Rex, non Imperator, non Dux à jugo veſtræ juriſdictionis eximitur. Ubi eſt ergo zelus Phinees, ubi eſt authoritas Petri? Non degeneret in hærede Petri dignitatis Apoſtolicæ reverenda ſucceſſio. Veſtrum agnoſcite principatum, probate zelum, accingimini ad opus fortitudinis, & honorate miniſterium veſtrum.* Spoponderat Pontifex Legatos ea de cauſa in Germaniam miſſurum, urgebat Regina, ut fidem ſuam liberaret: nec enim ſedi Petri amplius quidquam, aut ad gloriam magnificentius eſſe, quam Regem libertati, tot populos paci & gaudio reddere. *Et quis quæſtus eſſe glorioſior poſſet, quàm Regem liberare captivum, reddere pacem populis, religioſis quietem, gaudium univerſis?*

IV. Quantumvis juſtæ eſſent & neceſſariæ cauſæ, quibus fidebat Regina, urgebatque Papam: ceſſator illi Papa videbatur. Nec immeritò. Nec enim eodem jure & modo, quo Anglia, etiam cætera Regna ſedi ſuberant Apoſtolicæ. Molli pollice tractandi erant ſummi Principes, ne exaſperarentur, ſi duriuſculè ageretur cum eis, & peſſum irent omnia. In iſtis ergo Pontificiis cunctationibus non ſapientiæ tantum & moderationis, ſed & momenti viriumque plus inerat, ad votis Reginæ auſpicatos exitus accelerandos, quàm in ipſa Reginæ præcipiti feſtinatione. Obedientiam quidem eam quam filii parenti, Chriſtiani Principes ſummo Pontifici præſtant. Sed cum Religionis fundamenta in charitate poſita ſint; cumque Eccleſiæ Imperium charitatis & ſapientiæ Imperium ſit: non facilè ſummi Paſtores authoritatis ſuæ vim explicant, niſi accommodatè ad patientiam populorum, & multò magis Regum. Certiſſimè enim ſalus hominum, & ſempiterna ſalus, unus ille ſcopus eſt, unum decus & votum ſpiritalium omnium Poteſtatum. Itaque quantumvis ea poteſtas longè latèque pateat ab origine & primigenio ipſo ſuo jure, hactenus eam explicant, quouſque ſalutifera & conducibilis eſt, alendæ charitati pacique publicæ.

Anno 1199. Rex Armeniæ ad ſedem Apoſtolicam provocavit, adversùs Tripolitanum Comitem nepotem ſuum, qui Antiochenum Principatum eo extruſo uſurpaverat. Anno 1202. Innocentius III. authoritatem ſuam interpoſuit ad Galliæ Reginam Philippo Auguſto Regi & conjugi conciliandam, qui eam repudiare meditabatur. Nec verò immerentis Reginæ precibus poterant Pontificis aures occludi: *Utrum autem Apoſtolica ſedes diſſimulare valeat querimonias oppreſſorum, & mulierum præcipuè, &c.* Nihil adeliciendam commiſerationem accommodatius litteris hujus Reginæ ad Papam: *Vos eſtis ſucceſſor Petri, Collega Pauli, qui Corinthium gladio ſpiritus trucidare minimè formidavit, &c.* Anno 1263. Urbanus IV. ad Michaelem Imperatorem Conſtantinopolitanum reſcripſit, Reges Catholicos Occidentis habere in interventione ſedis Apoſtolicæ certiſſimum perfugium, ad componendas diſſenſiones mutuas, populorumque rebelliones ſedandas. *Reges Catholici cùm inter ipſos aliquid diſſenſionis emergit, vel cùm Vaſſalli eorum præſumunt contra eos calcaneum rebellionis erigere, mox habent ad portum Eccleſiæ prædictæ recurſum, ejuſque ſalubre conſilium & auxilium implorantes, tranquillitatis & pacis remedia infallibiter ab ipſa recipiunt.*

Rainal. an. 1199. n. 67.

Idem n. 23. Et an. 1203. n. 59.

Rainal. eod. an. n. 33.

X. Ex his patet, volentibus orantibuſque Regibus ipſis, interpoſuiſſe ſe Pontifices ad diſſenſiones rebellioneſque comprimendas, & tranquillanda Regna. At hic ipſe Pontifex mox luculentè ſedis Apoſtolicæ paterna deſcribit viſcera, paternaſque curas in Regum impuberum defenſionem, qui ei cum regnis ipſis commendati fuerant. *Præterea circa hæredes parvulos regnorum hujuſmodi, ſi quos parentibus eorum Regibus deficientibus in pupillari ætate remanere contigerit, eadem Romana Eccleſia piæ matris aſſumit officium, ac diligenter & utiliter ipſorum gerit regimen & tutelam; eorum hæreditatem & regna, cùm neceſſitas imminet, etiam ſuis propriis ſumptibus à quibuslibet invaſoribus & occupatoribus defendendo.*

Anno 1265. Cardinalis Ottobonus Angliæ Legatus excommunicatione perculit rebelles, qui mox omnes internecione deleti ſunt. Cùm anno 1266. Rex Aragoniæ repudium meditaretur con-

Idem n. 69.

jugis ſuæ mendaciſſimo eo obtentu, quòd lepra inficeretur; Clemens IV. Papa Reginæ defenſionem in ſe recepit. Anno 1283. Alphonſus Caſtellæ Rex cùm regno exutus fuiſſet à Sancio filio, tuitioni ſe commiſit Martini IV. à quo datæ ſunt litteræ ad Epiſcopos & ad Equites Hiſpaniæ, ut Regi omni ope adeſſent, rebelles communione ejicerent; irritum quoque declaratum ſacramentum, quod Regis filius ſibi præſtari expreſſerat; denique litteris hortatus eſt Pontifex & Galliæ Regem, ut patri adversùs filium opitularetur. Anno 1441. Joannes Caſtellæ Rex Eugenium IV. interpellavit, ut fulmina excuteret Eccleſiæ adversùs eos, qui tributa Regni ſtatuta & ordinaria non ſolvebant. Detrectavit Pontifex, affirmans ſanctiſſimè, nihil unquam ejuſmodi tentatum fuiſſe ab Eccleſia Romana in Provinciis temporalis ſuæ ditionis: quòd non facilè ad pœnas ſpiritales emolleſcerent, qui ad temporales obdureſcunt; cùm alioqui & grave ſit, & permoleſtum, ad damna aliqua temporalia facienda in æternæ ſalutis ſuæ diſcrimen populos conjici.

Idem n. 27. 28.

Ibidem v. 55. 56.

Ibidem nu. 19.

Sileo complurium aliorum Regum caſus perſimiles, Bohemiæ, Hiſpaniæ, Scotiæ, Daniæ, Sveciæ & Hungariæ: qui ſæpiùs experti ſunt, quantum eſſet momenti & virium in interventione Eccleſiaſticæ authoritatis, & in formidine fulminum ſacrorum, ad populos in fide & obedientia Principum confirmandos, aut ad eam quamproperè revocandos. Anno 1516. Ladislaus Rex Hungariæ vita excedens Leonem X. Papam & Eccleſiam Romanam cuſtodiæ & defenſioni præeſſe voluit filii ſui Regis.

Rainal. an. 1472. n. 33. 1486. n. 47. 1487. nu. 17. 1488 nu. 3. 1489. nu. 17. Sextus Decr. L. 1. Tit. 8. c. 2. Card. Papien. Ep. 122. Rainal. eod. ann. n. 61. 62.

XI. Ad eum modum Eccleſia, Regis Regum Sponſa, terrenis Regibus patrocinium & tutelam quandoque ſuam impertit; cui & ipſi beneficii ejusdem vices rependuntur à terrenis Regibus, quòd & ipſi ſummi cælorum Regis Vicarii ſint. Id enimverò habent Reges maximè Regium, & verè auguſtum, utpotè Deitati maximè affine, tueri & levare orphanos, viduas, miſellos omnes. Continuator Aimoini de inauguratione agens Ludovici Craſſi, tradit Archiepiſcopum Senonenſem, qui eam pompam celebrabat, ſæculari eum exuiſſe gladio, Eccleſiaſtico donaſſe ad Eccleſiarum & pauperum defenſionem. *Abjectoque militiæ ſæcularis gladio, Eccleſiaſtico ad vindictam malefactorum eum accinxit: diademate regni gratanter coronavit: necnon & ſceptrum & virgam, & per hæc Eccleſiarum & pauperum defenſionem, & quæcumque regni inſignia, approbante Clero & populo, devotiſſimè contradidit.* Quo videtur innui, ſceptro Regum, non ſecus quàm pedo Epiſcoporum paſtoralem deſignari ſollicitudinem, pro iis omnibus excubantem, quos eis Numinis providentia ſubjecit. Se, Regnumque ſuum devovit Ludovicus Junior Rex Archiepiſcopi Cantuarienſis Thomæ defenſioni. *Sed & Deo & tibi meipſum & regnum meum expono, & ab hac hora promitto, quòd tibi & tuis non deero.* At iniquiùs ferente Rege Angliæ, quòd tam prolixè & peramanter excepiſſet Galliæ Rex Thomam, quem ipſe Regno pepuliſſet: ejus Legato hæc reſpondit Gallus, quæ Regis Regnique totoChriſtiano orbe præſtantiſſimi dignitatem prorſus redoleant. Nimirum ſi de avitis conſuetudinibus Regni ſui Rex Anglus nil delibari, vel deteri pateretur, multò minùs paſſurum Galliæ Regem quidquam decerpi de patria avitaque jam olim Franciæ conſuetudine, miſeros oppreſsosque defendendi. Eam enim coronæ Francicæ ſingularem & pulcherrimam eſſe prærogativam, & velut avitam hæreditatem ad ſe transfuſam. *Multò minùs mihi licet jus illius liberalitatis ſubvertere, quod cum corona Regni mihi jure competit hæreditario. Conſuevit ſiquidem Francia ab antiquis temporibus omnes miſeros, & afflictos, & maximè pro juſtitia exulantes recipere, & donec pacem habuerint, fovere, tueri, & defendere. Cujus honoris & excellentiæ gratia, Deo propitio, me vivente, ad nullius perſonæ ſuggeſtionem, Cantuarienſi exuli derogabitur.* Hæ germanæ ſunt, eædemque inæſtimabiles Regii diadematis gemmæ. Altiſſimè id inſederat animo Ludovici hujus Regis. Unde & alibi rurſum: *Dixit ſe nunquam tam laudabilem hæreditatem & Deo gratam ex cauſa qualibet defecturum.*

Baron. ann. 1166. n. 43.

Idem anno 1168. nu. 72. 73. an. 1169.

XII. Eas tamen Reges Galli potiſſimùm injurias ulciſcendas in ſe receperunt, aut reſarciendas, quæ Eccleſiis Regni ſui irrogarentur. Pulchrè id à Rigordo animadverſum eſt, ubi Reges Præfecturam quampiam, Ducatum aut Comitatum committebant, Eccleſias ſemper omnes ſuæ ipſorum tuitioni reſervaſſe; ne Præfecti his, aut domini quicumque vectigalia ulla poſſent indicere, aut onera priſcis libertatibus inimica. *Quibuſcumque Principibus terras cuſtodiendas tradidiſſent, tamen Eccleſias ſub poteſtate ſua & protectione retinere decreverunt; ne Principes quibus terra cuſtodienda à Regibus delegabatur, Eccleſias, vel Clericos aliquibus angariis, talliis, vel aliis exactionibus gravare præſumerent.*

Du cheſne, to. 4. pag. 15.

Illis qui in vinculis erant, & reis tuitio Eccleſiæ impenſa.

CAPUT XCV. *P. 1. l. 2. c. 39.*

Pro reis & captivis interveniebant Epiſcopi apud Judices & Imperatores. Item pro confugientibus ad aſylum Eccleſiæ, quinque prioribus ſæculis.

I. Quàm arderent Epiſcopi, Clerici, Monachi reis veniam & impunitatem præſtare, quò pœnitentiæ illos ſubjicerent.

II. Doctrina Auguſtini in eam rem. Crimina aboleri ſanarique concupiſcit Eccleſia, nec ea ſanantur niſi per pœnitentiam.

III. Inultum non abit ſcelus, quod pœnitentiæ publicæ laboribus excipiatur. Clementia Chriſti in fœminam adulteram.

IV. Auſteritate veteris Teſtamenti, lenitas novi & indulgentia commendatur.

V. Extremo ſupplicio plectendi non eſſent, niſi quorum deſperatur emendatio. At nullius prorſus deſperanda eſt, dum ſuperſtes hic eſt.

VI. Etiam præcepto ſe in Judices uti poſſe confidebat Auguſtinus in ejuſmodi rebus.

VII. Summum decus & inſigne gloriæ Eccleſiæ in indulgentia. Nec à ſententia Judicum illa unquam provocat, niſi ubi in hoſtes ſuos inclementius ſævitur.

VIII. Homines ſibi injurioſos, damnoſoſque, & vivere & vult bene vivere.

IX. Quæ tuitio impenderetur confugientibus ad aſylum Eccleſiæ.

X. Tuitio eorum, qui ære alieno premebantur, nec ſolvendo erant.

XI. Eccleſia uſitatiſſimè non adhibebat niſi preces.

XII. XIII. XIV. Regulæ & exempla B. Ambroſii in eadem rem.

XV. XVI. Item B. Hieronymi & B. Martini.

XVII. XVIII. B. Epiphanii Epiſcopi Ticinenſis, & S. Germani Epiſcopi Altiſiodorenſis.

XIX. Beati Antonii.

XX. Leges Imperiales ad abuſus tollendos.

XXI. Eos prævertere ſtuduerat Ambroſius.

XXII. Lex Imperatoris Honorii interceſſionibus Epiſcoporum propitia.

I. QUam miſerabilibus omnibus ex officio ſuo impendebant Epiſcopi defenſionem, eam

eam ad hostes ipsos pietatis, etiam propè desperatos porrigebant, quorum etiam capita ultor alioqui Judicum sæcularium gladius truncaturus erat. Non quò inultum vellet Ecclesia scelus ullum: sed peccatum ulcisci, peccatorem servare percupiebat, easque infligi temporales pœnas, quæ æternæ saluti conducibiles essent. Illud sanè alibi ostensum sumimus, iis qui raptabantur ad mortem, Judicum sententia pœnas scelerum luituri, nec Eucharistiæ, nec Pœnitentiæ sacramenta fuisse olim administrata. Nec sanè ab annis admodum trecentis in Gallia ad pœnitentiam eos admitti jus fasque est. Poterant illi quidem eo animi dolore angi, ita conteri, ut hinc scelerum maculæ eluerentur. Sed cùm in arcano conscientiæ penetrali id totum perageretur, non poterant Episcopi nisi de rebus conspicuis loqui, inusitatis de istiusmodi gratiis silebant prorsus; nec potuimus nos non eorum loquendi consuetudinem usurpare.

II. Præclarissimè Augustinus consilium & animum Ecclesiæ nudavit, in his charitatis officiis in reos defungendis: non quò crimini suffragaretur, sed quò vitium potiùs ipsum, quàm hominem vitiosum extingueret, quo extincto plerumque inextinctum supererat vitium. *Hominem miserantes, facinus autem seu flagitium detestantes, quantò magis nobis displicet vitium, tantò magis volumus ininemendatum interire vitiosum.* Insectatur Ecclesia peccatum, incolumem cupit peccatorem. Aliud meritissimo illi natura, aliud culpa hominis. Culpam exterere, naturam emaculare, non interimere studet. Cùm ex adverso peccatorem perimat Judex publicus, peccatum usque vivere & permanere sinat in omnia sæcula animæ immortalis; nec enim nisi in mortali vita mortalia eluuntur flagitia. *Facile enim est atque proclive malos odisse, quia mali sunt; rarum autem & pium eos diligere, quia homines sunt: ut in uno simul & culpam improbes, & naturam approbes; ac propterea culpam justiùs oderis, quòd ea fœdatur natura, quam diligis. Non est igitur iniquitatis, sed potius humanitatis societate devinctus, qui propterea est criminis persecutor, ut sit hominis liberator.* Non sanatur crimen, cùm criminosus interimitur; longè aliud est interficere, aliud emendare peccatorem. Ubi vita illi eripitur, & tempus pœnitendi. Denique non rarò pœna temporali ad æternas pœnas ejicitur peccator impœnitens. Nihil amplius est in Judicis sæcularis potestate. Nec de ægrotis, nec de peccatoribus desperari patitur Ecclesia, quandiu mortalem hanc carpunt vitam. Ita protrahit quantum potest eorum vitam, mortem differt; quia antè sanari eos vult, quàm mori: antè confirmatos illos vult in æternæ vitæ spe, quàm temporali hac decedant. *Morum verò corrigendorum nullus alius quàm in hac vita locus. Ideo compellimur humani generis charitate intervenire pro reis, ne istam vitam sic finiant per supplicium, ut ea finita non possint finire supplicium. Noli ergo dubitare hoc officium nostrum ex religione descendere, &c.*

Epist. 54.

III. Nec impunè abire æstimanda sunt crimina, quando pœnitentiæ subjiciuntur canonicæ. Cùm sui pudet pœnitetque sceleroſum, cùm pœnas sibi infligit ipse, tunc verè punitur, & eluitur scelus. Cùm Judex solus punit, ea rei impœnitentis pœna non crimen delet, sed criminosum. *Nam nihil aliud agit quem veraciter pœnitet, nisi ut id quod mali fecerit, impunitum esse non sinat. Eo quippe modo sibi non parcenti, ille parcit, cujus altum justumque judicium nullus contemptor evadit.* Christus ipse mulieri adulteræ veniam fecit pœnæ capitalis, suoque exemplo Episcopis viam præmonstravit, ut lacrymis potiùs, quàm cruore scelera expiari faciant; & ad id sin minùs authoritatem, certè enixissimas preces interponant. *Postremò ipse Dominus apud homines intercessit, ne lapidaretur adultera, & eo modo nobis intercessionis commendavit officium; nisi quia ille terrendo fecit, quod nos petendo. Ille enim Dominus, nos servi sumus.* Edocuit Christus, ut pœnas publicas relaxari facerent, pœnitentias salutares ne relaxarent. *Et ne delictorum non donator, sed approbator videretur, vade, ait, jam deinceps noli peccare: ut se homini peperciſſe, non hominis culpam sibi placuisse monstraret.* Judices denique ipsos edocuit, cùm peccati immunes nec ipsi sint, ipsorum interesse, ut reis parcant; cùm vel maximè ipsemet qui in ipso summo innocentiæ & sanctitatis culmine sedebat, nocentibus condonarit. *Quantò à nequitia purior animus, tantò clementia plenior esse deberet; ut si non compungeret sententia Domini dicentis, Qui vestrum est sine peccato, prior in illam lapidem jaciat; ipsius qui hoc dixit sectaremur exemplum, qui cùm esset utique sine peccato, ait mulieri: Nec ego te condemnabo. Tanquam diceret, si malitia tibi parcere potuit, quid metuis innocentiam?* Si crimine ergo implicati ipsi simus, indulgeamus, quò nobis indulgeatur. Si scelerum puri & expertes sumus, similiter aliis indulgeamus, cùm ea nobis & documenta præstruxerit & exempla ipsemet innocentia.

Ibidem.

IV. Reos, fateor, morte plectebat Lex Mosaica; verùm non alio magis consilio, quàm ut hinc commendaretur lex Evangelica, quæ condonat, quod illa plectebat: quæ amorem justitiæ inspirat, non ut illa solam pœnæ formidinem. *Nec ob aliud quantum sapio, in veteri Testamento severior legis vindicta fervebat, nisi ut ostenderetur, rectè iniquis pœnas constitutas; ut quod eis parcere novi Testamenti indulgentia commonemur, aut remedium sit salutis, aut commendatio mansuetudinis; ut per eos qui parcunt, veritas prædicata non tantùm timeatur, verùm etiam diligatur.*

Ibidem.

V. Nec illud dissimulabimus, authoritate & justitia divina armatos esse Judices, Regesque, gladio ultore ad vindictam malefactorum. Quin & ipsæ preces quas allegant Episcopi, ne rei plectantur, argumento sunt, jure plecti posse. Sola fomidine pœnæ in officio contineri possunt, quos amor justitiæ non movet. *Hæc dum timentur, & coercentur mali, & quietiùs inter malos vivunt boni.* Possunt & temperari pœnæ, ut conspiret terror Judicum, & lenitas Episcoporum: ut pœnæ reis & infligantur, & leniantur: ut hoc austeritatis & indulgentiæ temperamento timeatur pœna, ametur justitia; nec carni infligantur vulnera, nisi ut anima sanetur. *Nihil nocendi cupiditate fiat, sed omnia consulendi charitate: & nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. Ita formidetur ultio cognitoris, ut nec intercessoris religio contemnatur; quin & plectendo & ignoscendo hoc solum agitur, ut vita hominum corrigatur.* In hoc denique charitatis & justitiæ certamine consilia utrimque pia & justa militabant. Uno eo dissidebant Judex & Episcopus, quòd cùm utrique conveniret, perimendos non esse, nisi quorum emendatio conclamata esset; reum hunc ejusmodi esse Judex interpretabatur, sperabat ex adverso Episcopus, venia ipsa inflecti emollirique posse cor ejus, pœnisque Ecclesiasticis ita expungi crimen, ut criminosus superstes justitiam posthac coleret; denique nullius resipiscentiæ spem abjiciendam prorsus esse, dum vitam hanc agitat mortalem; quò adducitur & cælestis Patris misericordia, ut super justos & injustos gratiæ suæ beneficia impluat, Solemque suum malis bonisque jubeat exoriri.

Vide & Ep. 127. 158.

VI. Qua rursus charitate, quâ indulgentia & lenitate sit Ecclesia in infestissimos etiam adversarios suos, alibi quoque docet Augustinus, ubi authoritate, eloquentia, prece, imperio pugnat, urgetque Marcellinum Comitem, ut ne morte, vel membrorum truncatione qualibet plectat Donatistas, qui sævissima morte affecerant Presbyterum unum Catholicum, alterum effosso oculo, succisoque digito malè mulctaverant. Non intercedit

ſanctus Pater, ne mitiori quapiam pœna afficiantur, qua nocere prohibeantur, & utili addicantur labori; quanquam potuiſſet reos Judicibus omnino permittere, quòd nulli Clerici horum homicidarum delatores fuiſſent. *Quamvis enim ab eorum*
Epiſt. 159. *interitu diſſimulare poſſemus, qui non accuſantibus noſtris, ſed illorum notaria ad quos tuendæ publicæ pacis vigilantia pertinebat, præſentari videamus examini: nolumus tamen paſſiones ſervorum Dei, quaſi vice talionis, paribus ſuppliciis vindicari. Non quo ſceleſtis hominibus licentiam facinorum prohibeamus auferri, ſed hoc magis ſufficere volumus, ut vivi & nulla corporis parte truncati, vel ab inquietudine inſana ad ſanitatis otium legum coercitione dirigantur, vel à malignis operibus, alicui utili operi deputentur. Vocatur quidem & iſta damnatio, ſed quis intelligat magis beneficium, quàm ſupplicium nuncupandum; ubi nec ſæviendi relaxatur audacia, nec pœnitendi medicina ſubtrahitur.* Qui erant damnati ad metalla, pœnæ huic ſuæ jure ſuccenſere non poterant, tam leni, tam utili: qua à flagitio in poſterum cohibebantur, nec neceſſario fruſtrabantur vel tempore, vel adminiculo, ad priſtina flagitia per pœnitentiam abſtergenda. Denique allegatis precibus Auguſtinus imperium quoque adjicit. *Audi Epiſcopum conſulentem, quamvis quoniam Chriſtiano loquor, maximè in tali cauſa non arroganter dixerim, audire Epiſcopum convenit jubentem.*

VII. Alia rurſus Epiſtola Auguſtinus magno hoc Eccleſiam & Rempublicam diſtare docet intervallo, quòd Eccleſiæ cum gloria incorrupta, tum utilitas voluptaſque maxima ex indulgentia proficiſcatur, patientia, & amore inimicorum; cùm Reipublicæ humanæ unus ſit ſcopus, unum decus, paci conſulere temporali, hoſtiumque interneciones
Epiſt. 160. civibus ſuis tranquillitatem conciliare. *Alia eſt cauſa Provinciæ, alia Eccleſiæ. Illius terribiliter gerenda eſt adminiſtratio, hujus clementer commendanda eſt manſuetudo.* Provocant homines de trivio à judicio mitiore, leviorique ſupplicio adverſariorum ſuorum; provocat Eccleſia ab auſteriore. *Solent homines quando cum inimicis eorum convictis leniùs agitur, à mitiore ſententia provocare. Sed inimicos noſtros ita diligimus, ut niſi de tua Chriſtiana obedientia præſumamus, à tua ſententia provocemus.* Nec per leges Judicis fas eſſet legum pœnas mitigare, niſi lex quædam ſumma eam quandoque dictaret manſuetudinem. Atqui nuſquam id tempeſtivius, quàm ubi ob oculos humani generis coram oſtentandæ ſunt illæ admirabiles Eccleſiæ leges & virtutes: cùm ſummi Patris & Sponſi ſui cæleſtis imitatrix, mala bonis penſat, amat perſecutores, & beneficiis cumulat. *Nunc verò quoniam aliquid fieri poteſt, quo & mitis commendetur Eccleſia, & immitium cohibeatur audacia, cur non flectis in partem providentiorem, lenioremque ſententiam, quod licet Judicibus facere etiam non in cauſis Eccleſiæ?* Popoſcit ſanè à Marcellino Auguſtinus, ut ſi ea non indulgentia legum, ſed indulgendi poteſtate per leges conceſſa uti abnueret, ſententiæ ſaltem ſuſpenderet executionem, donec Imperatorum clementia adiri poſſet. Ubi perſpicis quo appellarent modo Epiſcopi à Judicum ſententiis durioribus.
Epiſt. 158. *Soleo audire in poteſtate eſſe Judicis mollire ſententiam, & mitius vindicare, quàm jubeant leges. Si autem nec litteris meis ad hoc conſenſerit, hoc ſaltem præſtet, ut in cuſtodiam recipiantur, atque hoc de clementia Imperatoris impetrare curabimus.*

VIII. Rurſus alibi doctiſſimus idem Pater docet, eos eſſe mores Eccleſiæ, ut hoſtibus ſuis vitam, vitæque neceſſaria dimittat ſubſidia: ſuperflua tantùm ea reſecet, peccandi irritamenta quæ forent, ut ea circumſcripta luxuriandi licentia, ad
Epiſt. 202. meliorem frugem ſe referant. *Habent homines mali, ubi & per Chriſtianos non ſolùm manſuetè, verùm etiam utiliter ſalubriterque plectantur. Habent enim quod corpore incolumi vivunt, habent unde vivunt, habent unde malè vivunt. Duo prima ſalva ſint, ut quos pœniteat ſint: hoc optamus, hoc etiam quantum in nobis eſt, impenſa opera inſtamus. Tertium verò ſi Deus voluerit, tanquam putre noxiumque reſecari, valde miſericorditer puniet.*

IX. Non hìc locus eſt ſpatiandi in officia ea, quibus Epiſcopi demereri ſtudebant confugientes quoſvis homines ad aſyla Eccleſiæ. Ea de re legem ab Imperatoribus promulgari, aut innovari, ab Africæ quodam Concilio flagitatum eſt: Cod. Can. Eccl. Afric. c. 399. *Ut pro confugientibus ad Eccleſiam, quocumque reatu involutis, legem de glorioſiſſimis Principibus mereantur, ne quis eos audeat abſtrahere.* Conceſſa eſt ea lex ab Honorio Imperatore, quam non facile tamen reperire eſt in Codice, ſive Theodoſii, ſive Juſtiniani. Memorandum verò illud poCod. Theo. de Epiſc. & Cler. l. 34. tiſſimùm eſt in utroque Codice, Titulo *De his qui ad Eccleſiam confugiunt*: non aliam ibi antiquiorem de aſylis legem occurrere, quàm Theodoſii Magni, eamque arctando potiùs, quàm dilatando aſylorum privilegio ſervire, quo excluduntur fiſci debitores. Indubium tamen eſt, jam antè diu ea immunitate gaviſas fuiſſe Eccleſias, & quidem probabiliter à temporibus Conſtantini. Plura non decreta, ſed exempla proferuntur à Zoſimo & Ammiano Marcellino. Forſan ergo id juris naſcebatur quaſi duce natura ipſa, & ratione magiſtra, ut eodem quo Templum Salomonis, & quo Templa ipſa Paganorum, Eccleſiæ Chriſti privilegio fruerentur. Confirmatus eſt Imperatorum legibus tam æquus & tam vetuſtus uſus.

In Concilio Araufican duo editi ſunt Canones ad reorum, captivorumque, ſive ſervorum defenCan. 5. 6. ſionem, qui in Eccleſiam confugerent. *Eos qui ad Eccleſiam confugerint, tradi non oportere; ſed loci ſancti reverentia & interceſſione defendi. Si quis autem mancipia Clericorum pro ſuis mancipiis ad Eccleſiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes Eccleſias diſtrictiſſima damnatione feriatur.* Caput *Miror* apud Gratianum Epiſtolæ imputatur Auguſtini, quæ cenſoribus tamen emunctioris naris non ſapit Auguſtinum. Ibi anathemate Bonifacium Comitem innodat ſanctus Pater, quòd reum aras amplectentem vi abſtraxerit. Atqui quod ad reos attinet, ſcribit Auguſtinus, ad pedes Epiſcoporum eos ſe abjicere ſolitos fuiſſe, ut carceres & mortem effugerent. *Contremiſcis, conturbaris, palleſcis, ad Eccleſiam curris, videre deſideras Epiſcopum, ad pedes ejus volutaris; Domine concutior, domine in carcerem mittor, miſerere mei, libera me. Ego quidem curro propter carnem tuam, utinam tu curreres porpter animam tuam.* Aſylum ergo reorum peculiare erat Epiſcoporum genua, ipſis incumbebat cura & cuſtodia eorum corporis, ut ſuas ipſi cogitationes curaſque conferrent omnes ad animæ ſalutem ſibi procurandam. De verbis Apoſt. ſer. 18.

X. Poſtremò denique illud ex Auguſtino apertiſſimum fit, tota authoritate & contentione virium certaſſe Epiſcopos, non tantùm ut noxios morti ſubducerent; ſed ut illis quoque levamenti aliquid afferrent, qui corporeis cruciatibus vel debita ſolvere, vel quæ furati eſſent, reſtituere cogerentur. Non diſſimulat Auguſtinus juſtiſſimas eſſe eas pœnas. Sed illud contendit, poſſe Eccleſiæ interven- Epiſt. 154. tionem iis prodeſſe, qui ſolvendo non ſunt. *Plerumque qui aufert, non habet unde reſtituat. Ubi quidem ſi aliquos ſuſtinet repente cruciatus, dum exiſtimatur habere quod reddat, nulla eſt iniquitas: quia etſi non eſt unde luat ablatam pecuniam, merito tamen dum eam per moleſtias corporales redhibere compellitur, peccati quo malè ablata eſt, pœnas luit. Sed inhumanum non eſt etiam pro talibus intercedere, tanquam pro reis criminum: non ad hoc ut minimè reſtituantur aliena, ſed ne fruſtra homo in hominem ſæviat. Denique in talibus cauſis ſi perſuadere potuerimus, illos pro quibus intervenimus, non habere quod poſcitur, continuò nobis*

eorum

eorum moleſtiæ relaxantur. Ubi dubium ſaltem incertumque erat, an debitori ſuppeteret, unde ſatisfaceret: ſi quos humanitatis non omnis deſtituerat ſenſus, mallebant illi pecuniam periclitari, aut deperire ſibi, quàm innocentem ſi fors cruciatibus objici: hiſque non deerant Epiſcopi, qui ſuaderent, ſi res in ancipiti eſſet, inultum potiùs finerent abire pecuniæ defraudatorem, quàm innoxium quamvis torqueri. *Aliquando autem miſericordes & in ipſo dubio nolunt homini pro incerta pecunia certa inferre ſupplicia. Ad hanc miſericordiam etiam nos provocare & exhortari decet. Melius enim etiamſi habet, amittis: quàm ſi non habet, aut excrucias, aut occidis.*

XI. Ex his Auguſtini teſtimoniis illud emicat, non potuiſſe Epiſcopos non intervenire; potuiſſe & imperia in Judices adhibere, cùm de reis illis agebatur, qui ad Eccleſiam confugiſſent, aut quorum mors ulciſcendis Eccleſiæ injuriis fuiſset impendenda. In cæteris cauſis orabant, non jubebant Epiſcopi, ad precandam mortem vel mutilationem reorum: aut eos tormentis & quæſtionibus eximendos, qui non erant, aut quos non conſtabat eſse ſolvendo, vel æri alieno ſuo, vel furto.

XII. Expromit & Ambroſius, ubi illa innata quodammodo ipſi Epiſcopatui exerenda eſset animi conſtantia & magnitudo. Permiræ ab eo datæ ſunt litteræ ad Imperatorem Theodoſium, quibus dehortabatur vehementiſſimè, ne ut juſſerat, pœnas daret Epiſcopus & Chriſtiana quædam plebs ob incenſam Judæorum Synagogam. Gratias agit & gratulatur Principi Ambroſius, quòd hortatu ſuo & prece multos ab exilio, non paucos à carceribus revocarit, aliquos morti ſubduxerit, etſi noxios. *Debeo beneficiis tuis, quibus me petente liberaſti plurimos de exiliis, de carceribus, de ultimæ necis pœnis.* Epiſt. 29. Quibus ſe ille beneficiorum vinculis tantò obligatiorem profitetur, ut ſaluti adlaboret Imperatoris, & ne diſplicere quidem ei vereatur, intercedendo Edictis, tum conſcientiæ & famæ infeſtis, tum Eccleſiæ dignitati.

XII. Docet idem alibi, ita nos ab Apoſtolo imbui inſtituique, ne communione Eccleſiæ fruſtrentur Judices, qui reſperſas reorum ſanguine manus geſtant: excuſetur eorum officium, ubi cruentis his imminet ſuppliciis: laudibus verò in cœlum extollantur, ubi iis abſtinent. *Authoritatem Apoſtoli eatenus obſervamus, ut iis communionem non audeamus negare. Vides igitur quid authoritas tribuat, quid ſtudeat miſericordia. Excuſationem habebis ſi feceris, laudem ſi non feceris.* Epiſt. 78. Non ſilet Ambroſius, qui Gentilium Magiſtratuum ſummam hinc gloriam aucupati ſunt, quòd Magiſtratu abierint nullius cruore fuſo. At eam clementiam Chriſtianis multò magis conſentire, quibus illud præcondidit Chriſtus exemplum impunitate donata adulteræ mulieri. *Scio pleroſque Gentilium gloriari ſolitos, quod incruentam de adminiſtratione Provinciali ſecurim revexerint. Si hoc Gentiles, quid Chriſtiani facere debent? &c. Reſpondit Jeſus adultera, Nec ego te damnabo, &c. Habes quod ſequaris.* Baptiſmo & pœnitentia luculentiùs, certiùſque crimina expiantur; quiſquis mortalium ſpiritum ducit adhuc, à reſipiſcentiæ ſpe alienus non eſt. *Poteſt fieri ut ille criminoſus poſſit habere ſpem correctionis; ſi ſine baptiſmo eſt, ut poſſit accipere remiſſionem: ſi baptizatus, ut pœnitentiam gerat, & corpus ſuum pro Chriſto offerat. Quantæ ſunt ad ſalutem viæ!* Denique ſi reſperſis reorum cruore Judicibus Eccleſia ſuis non interdixit myſteriis, ideo factum eſt, ut ne pœnæ criminum improbarentur, utque quò liberior, eò laudatior eſset Judicum clementia. *Si negaretur communio, videretur criminoſorum vindicata pœna. Maluerunt igitur priores noſtri, ut id in voluntate magis abſtinentis, quàm in neceſſitate ſit legis.*

XIV. Cùm perinſignibus victoriis non ſine cœleſti quodam auxilio potitus fuiſset Theodoſius; ſingularem ut eam, miramque Dei opem grati animi teſtimonio quopiam proſequeretur, ſuadebat Ambroſius, ut omnibus, qui ad Eccleſiam confugiſſent, veniam faceret criminum; ſi arduum id videretur, urgebat, ut non fortitudine tantùm, ſed & pietate, non alios modò, ſed ſeipſum maximè vinceret. *Pro his qui ad matrem pietatis tuæ Eccleſiam confugere, quorum lacrymas ſuſtinere non potui. Grande eſt quod petimus, ſed ab eo cui Dominus inaudita & admiranda conceſſit, ab eo cujus clementiam novimus, & obſidem pietatem tenemus, plus expectare nos confitemur: immo ut te virtute viciſti, ita etiam tua te debes pietate vincere.* Epiſt. 87. Non dubitabat denique Ambroſius, quin ea quam Epiſcoporum precibus, noxiorumque criminibus accommodabant Imperatores indulgentia, mirum quantum haberet momenti, ut & in eos Deus Optimus Maximus indulgentiùs conſuleret, inexorabilis aliàs Judex futurus. *Eripe eum qui ducitur ad mortem, hoc eſt, eripe eum interceſſione, eripe gratia tu Sacerdos, aut Imperator eripe ſubſcriptione indulgentiæ, & ſolviſti peccata tua, eruiſti te à vinculis.* In Pſ. 118. Oct. 8. Paucis conſtrinxit verbis Paulinus, effuſam Ambroſii charitatem lenitatemque: *Erat in illo ſollicitudo omnium Eccleſiarum; interveniendi etiam magna aſſiduitas & conſtantia.*

XV. Erat natura & ingenio Hieronymus ad auſteritatem comparatus, nec animo tamen ejus excuti ea potuerat humanitas, quam Clerici omnes medullitus hærentem gerebant. Unum fuit quo offenderetur, opimas epulas Magiſtratibus ab Epiſcopis inſtrui, quò faciliores aditus haberent ad eorum benevolentiam, indulgentiamque miſeris conciliandam. Contra ſuſpicabatur non immeritò Hieronymus, majori pretio & voluptati fore Judicibus frugalitatem Epiſcoporum, quàm delicias: ſanctitatem, quàm opulentiam. Epiſt. ad Nepot. de vita Cler. Si Judicum verò duritiem non emolleſcat, niſi conviviis opiparis, ſatius eſſe tam damnoſis carere beneficiis, & ad Judicem ſummum confugere Chriſtum, qui corda Judicum terrenorum, vel frangere, vel mollire poteſt. *Turpe eſt Judicem Provinciæ melius apud te prandere, quàm in Palatio. Quod ſi obtenderis te facere hæc, ut roges pro miſeris, atque ſubjectis; Judex ſæculi plus deferet Clerico continenti, quàm diviti; & magis ſanctitatem tuam venerabitur, quàm opes. Aut ſi talis eſt, qui non audiat Clericos pro quibuſque tribulatis niſi inter phialas, libenter carebo hujuſmodi beneficio, & Chriſtum rogabo pro Judice, qui magis & citius ſubvenire poteſt quàm judex.*

XVI. Apud Cæſarodunum Turonum Avitianus Comes multiplici pœnarum genere reos complures interempturus erat. Martinus ejus urbis Epiſcopus ſanctiſſimus, cœleſti ſpiritu & præſidio fretus, ad eum acceſſit, illumque ita terruit, ut penè exanimatus, omnes dimitti juberet. *Advocat omnes Officiales, jubet omnes cuſtodias relaxari.* Sev. Sulp. Dial. 3. Cùm verò idem ipſe Martinus Maximi Imperatoris comminationibus adduci non potuiſſet, ut in Ithaci Epiſcopi communionem veniret, aliorumque ejus gregalium, qui Priſcillianum morte plecti curaverant: remiſit tamen poſtea nonnihil de invicta illa conſtantia, & communioni ſe tantiſper ſociavit eorum, verè, an ſimulatè renunciatum ei cùm eſset alioqui mox obruncatum iri juſſu Maximi duos Magnates, quibus veniam ut exoraret, ad Regiam acceſſerat. Epiſcoporum ſanctiſſimus uſque adeo exarſerat ad hos reos ſupplicio eximendos, utque ne in Hiſpania pari ſævitia Priſcillianiſtarum reliquiæ delerentur, ut quacumque alia macula, & infamia ſordeſcere maluerit, quàm acceleratæ eorum mortis, quos cùm poſſet, morti non ſubduxiſset.

XVII. Eodem animo ſenſuque erat Epiphanius, ſanctiſſimus ille Ticinenſis Epiſcopus; author ſibi videbatur earum calamitatum omnium, quibus prompto & efficaci remedio non ſuccurreret. *Inter*

cessionum tantam sibi proposuit curam, ut ipsum se miseris inferre crederet molestiam, quam per negligentiam à quibuscumque permississet inferri. Ita doctissimus vir in ejus vita, idemque dignitatis successor Ennodius.

XVIII. Cùm Ravennæ degeret tum B. Germanus Episcopus Altisiodorensis, nec ab hominibus expugnare potuisset libertatem & solutionem complurium, qui vinculis & carcere solvi se desperarent posse, nisi morte, quatamen in alia longè tetriora probabiliter vincula & inferni ergastula conjicerentur: ad divinam confugit clementiam, nec frustra fuit, solutis statim omnium nexibus, effractis carceribus, & illo miserorum agmine in Ecclesiam, non sine triumphali quadam pompa, abducto. *Divina pietas reseravit, quod meditatio humanæ crudelitatis arctaverat. Procedit ad libertatem turba de vinculis, exhibens onera vacua catenarum, tenens nexus, quibus antea tenebatur. Relinquitur carcer innocens aliquando, quia vacuus, & præcedente pietatis triumpho, turba miserorum gremio gaudentis Ecclesiæ infertur.*

Vita ejus L. 2. c. 15.

XIX. Ne gentilibus quidem Magistratibus incompertum esse potuerat, eadem humanitate & mansuetudine delibutum esse beatum Antonium; quando ut eum ex antris suis elicerent, reos, carcerique addictos ad eum immittebant, ut spe impetrandæ eorum libertatis, ad eos accederet, & conspectu congressuque suo, cupidissimos recrearet. *Catenatos quos aut noxietas aut vigor publicus constrinxerat, ad eum destinabant, scientes tales ab Antonio non posse contemni, &c. Post coactam itaque præsentiam, quam Ducis preces, & quod verius est, miserorum fletus extorserat, post salutaria monita, post reorum commendationem, quorundam etiam absolutionem, ait non posse ibi diutiùs morari, &c.* Ita Athanasius in ejus vita.

Vita ejus c. 3.

XX. Cùm nihil tam sanctum sit, quod non humana quandoque contaminet perversitas: exciti quandoque subornatique fuere à Judicibus ipsis Clerici, Monachique, ut reos sibi extorquerent, vel gravi ære oppressos, quorum causa ut id vellent vel propria cupiditas faciebat, vel etiam pecunia. Rursus Clerici & Monachi precibus non contenti, vi grassabantur, fucato eo prætextu, aut ut noxios pœnitentiæ subjugarent, aut ut ad asylum Ecclesiæ confugientes tuerentur, aut ut vacuas Clericorum sedes implerent eorum ordinatione, qui alieno ære gravabantur. Leges edidere Theodosius & Arcadius filius, quo impetum sisterent effrænatæ & temerariæ commiserationis; hortatique sunt Episcopos, vacuas ut in sedes Clericorum Monachos potiùs accerserent, quàm obæratos: denique renunciavere, quidquid id erat culpæ, præstaturos ipsos impositum Episcopos, nisi eam Monachorum insolentiam aut retunderent, aut perinde, ut res esset, castigarent. *Addictos supplicio & pro criminum immanitate damnatos, nulli Clericorum vel Monachorum, eorum etiam quos Cœnobitas vocant, per vim atque usurpationem vindicare liceat ac tenere, &c. Ad Episcoporum culpam redundabit, si quid à Monachis perpetratum esse cognoverint, nec vindicaverint. Ex quorum numero rectiùs si quos fortè sibi deesse arbitrantur, Clericos ordinabunt.* Extat & Theodorici Regis Edictum non absimile: *Si addictos damnatosque judiciis, Clerici, vel quilibet alii violenter eruerint, ipsi ad pœnam vel ad dispendia teneantur.*

Co. Theod. L. 9. To. 40. c. 16. 17.

Edictum Theodor. Reg. c. 114.

XXI. Animo proviserat suo præposteros hos conatus Ambrosius, & prævertere voluerat: commonitis seriò Clericis, quàm amplum esset & magnificum ad ipsorum laudem, carceribus mortique ipsi eos subducere: tam triste tetrumque esse, & invidiosum, pacem turbare publicam, insultare Judicibus, insolentissimam vanitatem fuco inconsultæ miserationis dissimulare. *Adjuvat hoc quoque ad profectum bona existimationis, si de potentis manibus eripias inopem, de morte damnatum eruas, quantum sine perturbatione fieri potest, ne videamur jactantiæ magis causa facere, quàm misericordiæ, & graviora inferre vulnera, dum levioribus mederi desideramus.*

Offic. l. 2. c. 1.

XXII. Lege sanxit Honorius Imperator, ut Episcopis nunquam non paterent carceres, tanquam pietatis quædam & misericordiæ Consistoria, aut palatia, ubi eorum est reos alere, solari, examinare, ut pro eis ad Judices interveniant. *Eam quoque Sacerdoti concedimus facultatem, ut carceris ope miserationis aulas introeat, medicetur ægros, alat pauperes, consoletur insolentes, & cum singulorum causas cognoverit, interventiones suas apud judicem competentem suo jure moderetur.*

Appen. Co. Theod. c. 13.

CAPUT XCVI. *P. 1. l. 2. c. 40.*

Interventio Episcoporum pro reis, pro captivis, pro confugientibus ad Ecclesiam, in Oriente per quinque priora sæcula.

I. Chrysostomi in hanc rem testimonia. Ut Episcopus Antiochiæ, Clerici, Monachi intervenerint, ad veniam seditiosis exorandam.

II. Quàm lubrica & anceps eorum pœnitentia, quos Judex publicus morte multabat.

III. Mirum Chrysostomi exemplum, Eutropium tuitione Ecclesiastica tegentis.

IV. V. Ut se egerint Basilius, ut Synesius.

VI. Observantur aliqua magni ponderis in extrema reorum supplicia.

VII. Immunitas asyli Ecclesiastici à Basilio defensitatur.

I. EPiscopi, Clerici & Monachi Græci, nihilo tepidiores erant, quàm Latini, in defensionem oppressorum, eorum qui in vinculis essent libertatem, absolutionem denique eorum, quibus capitale supplicium à Judice irrogatum, incertissimæ tantùm pœnitentiæ spem facere poterat. Ab ipso memoratum est Chrysostomo, ut cùm Judices Antiochiam convolassent, ad animadvertendum in turbam ingentem seditiosorum, qui statuas Imperatorum everterant: Monachorum examina è montibus suis defluxerint, & calamitosam eam Civitatem, in cœlestis Hierosolymæ imaginem quandam traduxerint, hinc vel ipsa sui præsentia terrenorum omnium ingerentes fastidium; & de cætero contestantes, non recessuros se antè, quàm noxiis condonatum esset; denique si à sententia dejici se non finerent Judices, se vel reis commorituros, vel ad Imperatorem exorandæ veniæ gratia profecturos. Eorum unus fidenter dixit, Imagines Imperatorum, quæ elisæ fuerant, restitutas jam esse: at si Regis Regum imagines viventes neci traderentur, ecquis Imperator in potestate haberet eas restaurare? *Dixerunt se non priùs recessuros, quàm Judices parcerent civitatis populo, vel se communiter cum reis ad Regem legatos mitterent. Si verò hoc non fertis, & nos cum ipsis omnino moriemur.*

Ad Pop. Ant. ho. 17.

Nec Clerici Monachis concessere in ea zeli communis æstuatione. Alii ad Palatium Principis profecti sunt. Alii ipsos incessivere Judices, & tam pia impudentia in ipsos impetum fecere, eos tenuere, amplexibusque constrinxere, ut non antè dimitterent, quàm ab eis dimitterentur rei, & carceres aperirentur. Tum verò humi se dejecere, ad pedes accidere, genua complecti Judicum, manus osculari, hisque demissionis, & modestiæ atque sinceræ humilitatis argumentis, priorem excusare audaciam, quam sola charitas peperisset.

Nec

Nec Monachi tantùm, verùm & Sacerdotes eandem præstiterunt animi magnitudinem, nostramque distribuerunt salutem. Et alius quidem in castra se contulit, omnia dilectioni vestræ postponens, & paratus, nisi Regi persuaderet, mori: alii vero hic remanentes, & eadem cum Monachis exhibentes, propriis manibus Judices continentes, non sinebant ingredi, priusquam de judicii fine promitterent. Et cùm renuentes quidem videbant, multa fiducia & ipsi utebantur: ut autem annuentes viderunt, pedes & genua complexi, & manus exosculati; utramque virtutem superabundanter exhibuere, libertatem & mansuetudinem. Ibidem. Alibi diximus de Constantinopolitano Flaviani Episcopi tum Antiocheni itinere, hac eadem de causa, ad illam cladem amoliendam. Narrat Sozomenus, cùm jussu Flaviani decantata essent prandente Imperatore carmina ad luctum composita, quæ tum Antiochiæ personabant, lacrymis temperare Principem non potuisse, suasque injurias & simultates intercessioni Ecclesiæ donasse. *Fuisset cædes ingens consecuta, nisi iram suam Imperator sacræ supplicationis reverentia motus remisisset.* L. 7. c. 23.

II. Idem porro rursus alibi Chrysostomus observat à providentissima Numinis omnipotentia institutos esse & Magistratus, qui popularibus moderentur furoribus: & Sacerdotes, qui rursus consternatas plebes erigant, restituantque pristinæ spei, & charitati. *Nisi nos consolationem vobis attulerimus, unde solamen aliunde accipietis? Judices terrent, inde Sacerdotes consolentur: Magistratus minantur, ideo Ecclesia confirmet. Hoc & in puerulis fit, præceptores terrent & verberant, matres complectuntur & osculantur.* Hom. 6. Ad Pop. Ant. At idem ipse alibi explanat, quàm accommodatio sit sanandis animarum ægritudinibus lenitas Ecclesiæ, quàm asperitas Magistratuum. Ubi enim noxius obtruncatur, non vitium ab anima, sed anima ipsa à corpore ejicitur. Plectere contendit Judex, Ecclesia sanare. Truncato capite non satis commodè sanatur ejus morbus. Pœnitentia inflicta Episcopus vitam non aufert, aufert morbum. Si Judex pœnis abstineat, ægrescit malum; si morte plectat, jam remediis nihil loci supereſt. *Judex si adulterum arripuerit, in eum protinus animadvertit. Hoc non est vitium de medio tollere, sed sauciam animam abigere. At Sacerdos hoc agit, non ut de nocente supplicium sumat, sed ut vitium evellat. Nam tu quidem perinde facis, ac si morbo aliquo in capite enato, non morbum ipse comprimas, sed caput amputes; ego verò non ita, sed morbum trunco. Tu quidem sive impunitum dimiseris, pejorem reddis; sive supplicio affeceris, incurabilem reliquisti: ego autem nec impunitum abire sino, nec tuo more plecti; verùm simul & pœnam quam debeo, ab eo expeto, & quod commissum est, corrigo.* In Epist. 1. ad Corinth. hom. 15.

III. Plura non intexam ex Chrysostomo, si modò priùs obiter commemoravero tuitionem Ecclesiasticam, quam Eutropio Tyranno summa ac prorsus singulari animi fortitudine impendit. Nemo tam rudis aut hospes est, qui nesciat famosum hunc Eunuchum Arcadii Imperatoris favore ad summum dignitatis & potestatis gradum eluctatum fuisse, & pòst facinorum suorum atrocitate in extremam quandam corruisse calamitatem. Extorserat ille Imperatori Edictum Ecclesiarum asylo contumeliosum & Ecclesiasticis immunitatibus. Præcipiti pòst ipse ruina perculsus, ad illud ipsum se recepit asylum. Affluxerunt plebeii, militesque, ut eum abstraherent, & cruento, sed justo supplicio extinguerent hominem tot immerentium cruore, tot rapinis contaminatum. Chrysostomo certè visum est, non posse Ecclesiam suo fraudare patrocinio infensissimum sibi hostem; asylo Ecclesiastico vel eum tegi debere, qui jura asylorum omnium pessumdare machinatus fuerat; denique ingredi in summi & æterni Pastoris vestigia Episcopum debere, & maleficia hostis acerbissimi beneficio & gratia oblitterare. Eutropio ergo tum ille tota animi & eloquentiæ suæ contentione patrocinatus est; atque ita omnium oculis vel ipso ostentato Eutropii exemplo fragilitatem humanæ totius celsitudinis, opulentiæ, potestatis objecit, ut efferatam multitudinem commitigaverit, tela excusserit, ad lacrymas compulerit paulò antè sanguinem sitientes. Ita Prosper, vel is Scriptor, cujus lucubratio visa digna est, quæ Prospero inscriberetur: *Eutropius cùm in contumeliam Ecclesiæ Edictum obreptitiè ab Arcadio Christiano Imperatore exculperet, ut si quis ad eam confugeret, etiam ab Altari sublatus, pœnas lueret ampliores, divino judicio suæ sententiæ prior ipse est propinatus. Offensam quippe prædicti Regis incurrens, ad ejus refugium, quam oderat, convolavit. Quæ sancta mater, pietatis gremio suum excepit inimicum. Quin per venerabilem Sacerdotem Joannem impetrans veniam, osori & superbo vitam contulit & salutem.* De promiss. & prædict. Part. 3. c. 38.

IV. Effudit & Basilius eloquentiæ suæ flores opesque omnes, ut Callisthenem adduceret, ei indulgere reo, cui certissimè Ecclesia indultura, & meritas pœnas relaxatura non erat. *Prorsus licet juratum sit tibi, eos ad supplicium tradere secundùm leges, nostra correptio non minorem vindictam allatura est, nec lex divina minor futura est cum dignitate, quàm sint aliæ in communi vita positæ leges.* Epist. 188. Ideo nec Gregorius Nazianzenus in contexendis ornandisque Basilii Magni virtutibus, excidere sibi passus est providam illam & intrepidam fiduciam, qua Optimates & Provinciarum Præfectos conveniebat ad miserorum levamen. *Jam verò ipsius erga Ecclesiam curæ ac præsidii quanquam multa quoque alia indicia sint, libertas ad Præsides, tum alios, tum potentissimos quosque civitatis &c.* Orat. 20.

V. Impius verò & sceleſtissimus Andronicus Præses Pentapolitanæ in Ægypto Provinciæ, fulminibus adustus est & anathemate Synodi Ptolemaidis & Synesii potissimum ejus urbis Episcopi, ob immanitates quasdam prorsus inauditas in Provinciales suos, & contaminationem tum asylorum, tum sacrorum omnium. Excussis Ecclesiæ telis, erupit & mox cælestis vindictæ procella: in eas præceps actus est Andronicus clades, ut vel Synesius facinorum ejus cumuli non ignarus, hanc penè supra cumulum excreviſſe ultionem existimaret. Chrysostomo ille assensus est, Ecclesiam quæ superbiam ejus priorem fregerat, adniti jam debere ad ejus prostrati & jacentis levationem: & tam clementer consulere in ejus infortunia, quàm in ejus antè facinora sævierat. Nec contentus eum Episcopis commendasse Synesius, maximè verò Theophilo Alexandrino; ut eum in Principum gratiam restitueret, tantùm non ipsemet ea dejectus est. *Andronicus & antea faciebat, & modo patitur injuriam. Est autem Ecclesiæ animus ejusmodi, ut depressos extollat, elatos deprimat, &c. Adeo ut potentibus etiam viris ejus gratia molesti fuerimus, &c. Quare nos hìc eum funesto è Tribunali extraximus, cæterisque in rebus ei leviores multò calamitates reddidimus.* Epist. 89.

VI. Duo hìc porro monenda nobis sunt. Sicubi diximus impœnitentes ferè obiisse, quos Judicum gladius rejectis Episcoporum precibus neci dabat; non eam nobis mentem fuisse, ut conclamata haberetur eorum salus æterna, quos carnifex & vitæ & pœnitentiæ scelerum publicæ subduxerat. Non præterit nos ejusmodi esse cordis dolorem, ejusmodi charitatis ignem, quo crimina exurantur omnia. Sed serviendum nobis fuit sanctorum Patrum verbis, adeoque & doctrinæ. Nec enim illi dissimulabant pœnitentias illas præcipites & extortas metu pœnarum, esse plerumque dubias & incertas. Ea certe persuasione maximè adducebantur, ut penè importuni Judicibus imminerent, quò mors tam præceps in pœnitentiam

publicam converteretur. Diximus alibi an extremo ſupplicio publicè luituris Sacramenta adminiſtrarentur.

Obſerva rurſus, ubi dictum eſt à nobis, peremptо reo Judicis imperio, immortale ſupereſſe & vivere vitium in ejus anima; tum quoque hæſiſſe nos verbis & ſententiis ſanctorum Patrum, quibus præjudicatum erat, non oblitterari crimina ut plurimùm, niſi longa & ſeria pœnitentia. Cùm non neſcirent tamen eſſe quandoque & breves, ac infucatas, nec infructuoſas tamen pœnitentias.

VII. Denique illud fateri cogimur, non aliam potentiorem fuiſſe Epiſcoporum interceſſionem, aut magis imperioſam, quàm quæ reis miſeriſve ad aras confugientibus inſerviebat. Divinæ humanæque leges ad hujus immunitatis vim tuendam certabant. Mirum à Gregorio Nazianzeno depromitur exemplum, ubi Baſilii vigor incredibilis & zelus ſeſe luculentè explicuit. Vidua nobilis & opulenta potentis proci inſidias declinare non potuit, niſi ut in Eccleſiam ſe abderet. *Ad ſacram menſam confugit, Deumque adversùs hanc injuriam propugnatorem ſibi adoptat.* Orat. 20. Hujus viduæ defenſionem in ſe recepit Baſilius, cui jam injurioſus eſſe poterat nemo, qui eadem opera eſſet Altaribus, Legibus, Epiſcopatui. *Quid faciendum fuit, non dico Magno Baſilio, ſed alii cuipiam longè inferiori, dum tamen Sacerdoti? Quid aliud, niſi ut eam aſſereret, tueretur, Dei clementiæ, & legi, quæ Altaribus honorem haberi jubet, manum porrigeret?* Is Judex, nam eam ſuſtinebat dignitatem, in Baſilium nulla non effudit contumeliarum genera, nec tamen potuit illum à propoſito deterrere. Denique tot in ſanctiſſimum Epiſcopum congeſtarum injuriarum rumore in civitatem didito, populus ad arma proſiliit, nec potuit præfractæ impudentiæ Judex furentium iras declinare, niſi ſua ad aſylum fuga & ad Baſilium ipſum, qui nihil beatius ſibi duxit, quàm ut perſecutorem atrociſſimum humaniſſimè tueretur. *Donec Baſilius ſupplicem ſuum & vexatorem à periculo liberavit.*

CAPUT XCVII. *P. 2. l. 2. c. 57.*

Ut reos, ut carceribus & vinculis obnoxios protegerent Epiſcopi, ab anno quingenteſimo ad octingenteſimum.

I. II. III. Protectio Epiſcoporum in vinctos & reos, & eos potiſſimùm qui ad Eccleſias confugiebant, in Oriente, Italia, Gallia, Hiſpania & Anglia. Epiſcopi veluti cenſores declarantur Judicum ſæcularium. Qualibet hebdomada carceres inviſunt; cruciatibus & quæſtioni intercedunt.

IV. V. Privilegia Aſyli ſacri, & eorum limites. Vel infideles Principes ei honorem habent.

VI. VII. VIII. IX. X. Reis venia ſit criminum contemplatione ſanctiſſimorum Epiſcoporum. Principes vincula ſolvunt, vinctos eximunt carceribus publicis.

XI. Reges ipſi Epiſcoporum judicio permittunt cauſas majores, eaſque criminales, etiam læſæ Majeſtatis.

XII. XIII. Amplificatur Eccleſiaſtica juriſdictio. Pœnæ mortis in pecuniarias mutantur, aut in pœnitentias publicas.

I. ID leges Juſtiniani Epiſcopis mandabant, ut excubias agerent in Judices, ut prædas rapinaſque præverterent, vel Imperatorem facerent certiorem. *Tuæ ſit reverentiæ & cæterorum, hæc cuſtodire, & ſi quid tranſcendatur à Judicibus, ad nos referre; ſic enim nos quidem ſubjectorum noſtrorum miſerati, quoniam ſupra fiſcalium functionum exactionem, etiam maximas ſuſtinent ex furto Judicum violentias, &c. Oportet vos præſentes Provinciis, manifeſtos nobis facere & rectos Judices, & tranſcendentes hanc legem noſtram; quatenus utroſque cognoſcentes, hos quidem puniamus, illis autem repenſemus.*
Novel. 8. Sed cùm excubitores cenſoreſque Judicum jubebat Juſtinianus eſſe Epiſcopos, adjutores quoque eos illis accedere volebat ad legum authoritatem & executionem tuendam, adversùs Clericos maximè, Monachoſque, qui in ſatellites non rarò irruebant, reoſque qui ad crucem agebantur, tortorum manibus extorquebant. *Si tanta Clericorum aut Monachorum audacia eſt, ut bellum potius quàm judicium futurum eſſe exiſtimetur, ad clementiam noſtram commiſſa referantur, ut arbitrio noſtro mox ſeverior ultio procedat. Ad Epiſcoporum ſanè culpam redundabit, ſi quid à Monachis perpetratum eſſe cognoverint, nec vindicaverint.* De Epiſcop. audi. l. 6. Lex ea erat Arcadii & Honorii, quam Juſtinianus innovabat: *Addictos ſupplicio nulli Clericorum vel Monachorum, per vim atque uſurpationem vindicare liceat, ac tenere.*

II. Etſi non eſſet in poteſtate Epiſcoporum, ut noxios vel carceribus vel pœnis abſolverent, non tamen nullos ii charitatis & ſollicitudinis ſuæ Paſtoralis fructus capiebant. Honorii & Theodoſii lege cautum eſt, ut Judices carcerem inviſerent, explorarentque quolibet Dominico die, num qua re neceſſaria ad victum & ad ſolatium deficerent: curarentque Epiſcopi, ut ne ei officio ſuo deeſſent Judices. *Nec deerit Antiſtitum Chriſtianæ religionis cura laudabilis, quæ ad obſervationem conſtituti Judicis hanc ingerat monitionem.* Ulteriùs progreſſus eſt Juſtinianus, ipſoſque Epiſcopos præcepit hebdomada qualibet perluſtrare carceres, quarta nempè, ſextave feria; ſcrutari cauſas incarcerationis, ſive civiles, ſive criminales; intervenire apud Judices ad obſervantiam legum, denique ad Imperatorem referrent, ſi quid iniquius geri advertiſſent. *Epiſcopos jubemus, feria quarta aut ſexta, eos qui in cuſtodia habentur, viſitare, & diligenter inquirere cauſam ob quam detinentur; & ſive ſervi ſint, ſive liberi, ſive pro pecuniis, ſive pro aliis criminationibus, ſive pro homicidiis conjecti, Magiſtratus admonere, ut ea circa ipſos exequantur, quæ noſtra divalis Conſtitutio præcepit, &c. Licentia data Epiſcopis, ſi quam negligentiam agnoverint à Magiſtratibus, eam indicandi, &c.* L. 1. Cod. de Epiſc. audi. L. 6. Ibid. l. 22.

III. Ultra hos ſe limites exporrexit pietas Epiſcoporum, ut qui conſcii ſibi eſſent paternæ in miſerabiles omnes, & in reos ipſos charitatis. Epiſcopo Ravennati mandavit Gregorius Magnus, ut interveniret apud Præfectum Georgium pro Expræfecto Maurilione, qui in aſylum ſe receperat Eccleſiæ: *In ſeptis Eccleſiaſticis inſontem reſidere cognovimus.* Ut ei daretur copia purgandæ innocentiæ ſuæ: *Quo rationes ſuas abſque ſuſpicione oppreſſionis exponat:* L. 1. Ep. 15. ut Præfectum Georgium ad obſervantiam legum corroboraret: *Rationes ſine laceratione ſuæ opinionis exequatur.*

Non ſinebat tamen Gregorius, vel Epiſcopos, vel defenſores ſuos tuitione Eccleſiæ eos complecti, qui ejusmodi criminibus implicati erant, quorum poterat in Eccleſiam infamia redundare. *Quibus valetis, ſuccurrite, ut & illis opem feratis, & opinionem ſanctæ Eccleſiæ non inquinetis.* L. 7. Ep. 24. Specialiter vetuit, ne pro furti publici reis intercederent: *Qui in furtis publicis deprehenſi ſunt, à nobis non videantur injuſtè defendi.* Acerbiſſimè tamen Gregorius Leontium Exconſulem objurgavit, qui ſuſpectum peculatus, quæſtionum tormentis, flagelliſque cruciaſſet, & demum libertate ſpoliaſſet. In ejus bona, non in corpus, non in libertatem vindicandum fuiſſe declarat. *Unum conſtanter novi, quia & ſi quam rebus publicis fraudem fecit, ſubſtantia ejus cædi debuit, non libertas.* Joan. Diac. L. 3. c. 47. Summo quippe Numini injuriam irrogari, & leges

convel-

convelli Imperatorum, cùm servilibus pœnis ingenui, liberique homines dehonestantur; cùm id Principum Christianorum singulare sit decus & ornamentum, quòd liberis præsint hominibus, reliqui orbis Principes servis. *Nam in hoc quod liberi homines cæduntur, vel includuntur, ut taceam quod omnipotens Deus offenditur, ut taceam quod vestra opinio vehementer gravatur; piissimi tamen Imperatoris nostri omnino tempora fuscantur. Hoc enim inter Reges gentium & Imperatores Romanorum distat, quòd Reges gentium, domini servorum sunt: Imperator verò Romanorum, dominus liberorum.* Nec eam spem improbam ali à quoquam debere, fore, ut si Deo displiceat, Imperatoribus placeat; cùm Dei unius sit iram Principum vel restinguere, vel inflammare. Allegante denique Judice explorata semel criminum veritate, non posse se officio satisfacere, nisi torquendis reis; Gregorius mira cum sapientia, tum charitate Pontifex, respondet, Eo effugio non posse uti Judicem, quin suæ & experientiæ & sagacitatis famæ plurimùm præjudicet: nec enim Judices ad tormina & quæstiones venire, nisi ubi exculpendæ aliter veritatis dexteritas abest, sagacitasque. *Si dicitur, quia sine terroribus atque verberibus fraudes publicæ inveniri non possunt; hoc admittere poterant, si in ratiocinium causæ dominus Leontius non venisset. Non verum est, quia illi solent manibus excedere, qui in sensu & lingua deficiunt.* Non poterat ultrà provehi lenitas, charitasque Episcopalis, quàm ut vitio verteretur Judicibus, si carceribus & quæstionibus sævirent, ad confessionem commissorum extundendam. Leges moresque sequentium sæculorum nequaquam consensere sententiæ Gregorii. Sed vel hinc patet, quàm nihil ille indulgeret Judicibus, præter Evangelica jura. Ideo & hoc illum encomio exornavit Joannes Diaconus, ejus vitæ Scriptor: *Cunctorum Judicum cupiditates vel scelera Gregorius quasi camo frænoque, Pontificii sui validissimis authoritatibus restringebat: & si quos dulciter à pravitate corrigere non valebat, scriptorum suorum redargutionibus publicabat.* Ibid. c. 48.

IV. Deportari jussit in insulam Vulcaniam Theodoricus Italiæ Rex homicidam, qui in asylum confugerat Ecclesiæ: quo & Ecclesiæ honorem haberet, & atrocissimum facinus inultum non sineret. *Ut & sancto templo reverentiam habuisse videamur, nec vindictam criminosus evadat in totum, qui innocenti non credidit esse parcendum.* Præceptum est ab eodem Theodorico, in Edicto solemni, Archidiaconis, cæterisque Clericis, ut dominis propriis restituerent servos omnes, qui ad Ecclesias confugerent, expressa veniæ sponsione, vel alium servum subjicerent in ejus locum quem tuebantur, ita tamen, ut posset dominus priorem corripere servum suum, si extra Ecclesiæ septa illum reperiret. At si qui fisci debitores erant, in Ecclesiam se abderent, cogi eos debere ab Archidiacono, ut aut inde exigerent, & rationes redderent, aut Magistratibus contraderent res suas omnes, quas in Ecclesiam intulissent; alioqui Archidiaconus ipse cogeretur solvere, quidquid ærario publico deberetur: *Si quis in causa publici debiti ad Ecclesiam quamlibet convolaverit, Archidiaconus eum compellat egredi ad edenda legibus ratiocinia sua: aut si hoc facere noluerit, ejus substantiam, quam ad Ecclesiam detulit, sine mora contradat: quod nisi fecerit, quanti interest utilitatis publicæ, Archidiaconus cogatur exolvere.* Cassiod. l. 3. c. 47. Cap. 70. 71.

V. Ad Gallias nostras accedo. Author est Flodoardus, interpellante B. Remigio Clodovæum Regem veniam feciſſe Nobili cuidam criminis læsæ Majestatis. Cùm grati in animi monumentum, voluisset Nobilis is, ut Spernacum opimum prædium suum in jus cederet Ecclesiæ Remensis, ejus pretium ei refudit Remigius, vehementer eum adhortatus, ut se potissimùm Deo offerret. Sub eodem Clodovæo Rege, in Concilio Aurelianensi I. constitutum est, ut si homicidæ, adulteri, latrones ad Ecclesiam fugerent, privilegiis gauderent, per Canones, & Romanas leges concessis; nec possent atriis Ecclesiæ, aut Episcopalibus abstrahi ædibus, nisi juramento se partes constrinxissent, nec morte, nec truncatione membrorum, nec pœna denique ulla illos afficiendos; pactos tamen & ipsos vicissim, ut satisfacerent. Qui huic sacramento injuriosus fuisset, eum non communione tantùm ejectum iri, sed & civili fidelium contubernio; servos dominis reddendos, impunitatem pollicitis: si quod juraſſent, transgrederentur domini, utraque exuerentur communione; denique raptores Virginum, ubi eas liberas dimisissent, & immunitatem pœnæ accepissent, pro arbitrio possent, aut servituti subesse, aut redimere libertatem. Ita sapientissimè Ecclesia & serviebat clementiæ, nec officiebat tamen æquitati. *De homicidis, adulteris & furibus, si ad Ecclesiam confugerint, id constituimus observandum, quod Ecclesiastici Canones decreverunt, & lex Romana constituit, ut ab Ecclesiæ atriis, vel domo Episcopi eos abstrahi omnino non liceat, sed nec aliter consignari, nisi ad Evangelia datis Sacramentis, de morte, debilitate & omni pœnarum genere sint securi; ita ut ei, cui reus fuerit criminosus, de satisfactione conveniat, &c.* Flodoard. l. 1. c. 14.

In Concilio Epaonensi decretum quidem illud est, ut contemplatione & reverentia asyli sacri, servi corporalibus absolverentur pœnis: at non tamen ut prohiberentur domini illos radere, vel operi cuicumque addicere. *De capillis verò, vel quocumque opere placuit à dominis juramenta non exigi.* Can. 19.

In Concilio IV. Aurelianensi, excommunicationis & pœnitentiæ publicæ substerni jussi sunt, qui Ecclesiis abstraxissent miſellos quoscumque eò confugientes. Aurelianense V. eadem innovavit decreta ad impunitatem servorum in Ecclesias aufugientium, quanquam dominis subessent paganis, vel alterius sectæ: eo discrimine servato, ut ne eorum sacramenta admitterentur, sed Catholicorum, qui necessitudine aliqua eis conjuncti essent, & pro eis jurarent. Nec enim ea erant opinione hæretici, vel infideles, ut religiosè juramenta servare crederentur; cùm nihil pœnarum ab Ecclesia extimescendum haberent. *Extraneus qui servum repetit, personas requirat bonæ fidei Christianas, ut ipsi in persona domini servo præbeant sacramenta. Quia ipsi possunt servare quod sacrum est, qui pro transgressione Ecclesiasticam metuunt disciplinam.* Can. 21. Can. 22.

VI. In Concilio Matisconensi II. graves primùm querelæ personuere, de asyli Ecclesiastici violatoribus. Tum illud additum est, si terrenis placuit Principibus, ipsorum ut statuæ miseris & oppressis omnibus confugio & tutelæ esent; eodem utique privilegio frui debere Regis Regum Christi Palatia. Statuat tamen Episcopus, quo partibus fiat satis. *Si enim mundani Principes suis legibus censuerunt, ut quicumque ad eorum statuas fugit, illæsus habeatur: quantò magis hi permanere debent indemnati, qui patrocinia immortalis Regni & cælestis adepti sunt? Si tamen facto aliquo tenentur obnoxii, qui ad Ecclesiam sunt à fuga versi, coram sacerdote culpæ eorum innotescant, & ipse consultum ferat, qualiter Dei habitaculum per subtractionem non violetur illorum.* Can. 8.

VII. In Concilio Remensi anni 625. novo robore communita sunt hæc omnia, & id additum, quod supplendum videbatur, statutis in omnibus supra laudatis, ubi interveniente Ecclesia pœnæ reis condonabantur. Interveniebat enim Ecclesia, non ut nullas sceleroſi pœnas darent, sed ut eas darent, quæ salubri pœnitentia maculas ipsas scelerum abstergerent. Itaque non antè relaxabantur, quàm spopondissent, se pœnitentiæ canonicæ curriculum exhausturos. *Ille verò qui sanctæ Ecclesiæ beneficio liberatur à morte, non prius egrediendi habeat libertatem, quàm pœnitentiam se pro scelere esse factu-* Can. 7.

factûrum promittat; & quod ipſi canonicè imponetur, impleturum. In Legibus quoque Alemannicis & Bojoaticis multa ubique & religioſa renidet Eccleſiaſtici aſyli reverentia.

VIII. In his porrò Conciliis ſiletur prorſus de cæteris reis, qui ad Eccleſiam non confugiſſent. Et in eo argumenti ſatis eſt, ut dicamus, non id ſibi ampliùs ſumpſiſſe Clericos in Galliis, ut reos abſtraherent ab Officialibus publicis ſemel detentos. In Synodo Altiſiodorenſi prohibitum eſt, ne Presbyteri, & Diaconi præſentes eſſent, ubi torquerentur rei, vel judicio, & pœna mortis afficerentur. *Non licet*
Can. 33. 34. *Presbytero nec Diacono ad trepalium ubi rei torquentur, ſtare. Non licet Presbytero in judicio illo ſtare, unde homo ad mortem tradatur.* Id quoque ipſum
Can. 19. in Concilio II. Matiſconenſi vetitum eſt, ne intereſſent Clerici judicio capitis, aut ſupplicio reorum.

IX. Propè abeſt à vero interpellatum antè fuiſſe à Concilio Pariſienſi V. Clotarium II. Regem, ubi vetuit unius gentis homines, alteri genti Judices, vel Præſides præfici; ut ſiquid furti, vel rapinæ illis objiceretur, rebus ex ſuis ſatisfacere cogerentur. *Ut nullus Judex de aliis Provinciis aut regionibus in alia loca ordinetur: ut ſi aliquid mali de quibuſlibet conditionibus perpetraverit, de ſuis propriis rebus exinde quod malè abſtulerit, juxta legis ordinem, debeat reſtituere.* A Clotario I. ſtatutum fuerat, ut Epiſcopi animadverterent in Judices, qui immerenti cuiquam mortem inflixiſ-
Le Cointe Ann. 559. ſent. *Si Judex in noſtri abſentia, aliquem contra legem injuſtè damnaverit, ab Epiſcopis caſtigetur.*

L. 5. c. 3. X. Commemoratum illud eſt à Gregorio Turonenſi, ſervum & ſervam conjugium iniiſſe; mox evaſiſſe in Eccleſiam: tum verò abnuiſſe Epiſcopum domino eos antè reſtituere, quàm ab eo confirmatum eſſet id conjugium. Fidem fefellit dominus;
L. 6. c. 8. ſed officio non defuerat Præſul. Agit Scriptor idem alibi de Eparchii apud Inculiſmam Incluſi ſanctiſſimi virtutibus, qui qua erat & ſanctimonia, & exiſtimatione apud Judices, ac reverentia, abſolvi reos & petebat ſæpiſſimè, & impetrabat. *Judicibus plerumque ut culpabilibus ignoſcerent, dulcedine profuſa imperavit potiùs, quàm rogavit. Nam ita erat dulcis adloquio, ut ei negare non poſſent, cùm fuiſſet indulgentiam deprecatus.* Cùm judex nequiſſet, aut noluiſſet eum pœna exolvere, qui ad patibulum agebatur: *Dum ad pendendum deduceretur:* Erat quippè homicidiis & latrociniis infamatus; Eparchius extremo ſupplicio affectum vitæ reddidit, miroque nos edocuit hoc exemplo, eam Epiſcoporum, Clericorum, Monachorumque lenitatem & indulgentiam, Deo gratiſſimam eſſe, ut quæ defluat ex illius paternæ miſericordiæ viſceribus, qui innocentiæ dux & author cùm eſſet, fœminæ ignovit adulteræ, cui nec adulteri ipſi ignoviſſent.

Ex eodem Gregorio Chilpericus Rex nato ſibi filio carcerum fores pandi juſſit, liberos dimitti qui in vinculis erant, quidquam exigi vetuit eorum,
L. 6. c. 2. quæ fiſco deberentur. *Jubet Rex omnes cuſtodias relaxari, vinctos abſolvi, compoſitioneſque negligentum fiſco debitas præcepit omnino non exigi.* Verùm illud præ cæteris ſtupendum, ſanctitati Eccleſiarum aſyli id reverentiæ habuiſſe Regem Guntramnum,
L. 9. c. 3. ut immunitate ea frui voluerit ſacrilegum & deteſtabilem parricidam, qui in Eccleſia ipſummet interficere machinatus, deprehenſuſque fuerat, armata
L. 7. c. ult. cultro manu. *Verberatum plagis dimiſit vivum, quia nefas putabat, ſi is qui ab Eccleſia eductus fuerat, truncaretur.* Narrat denique Gregorius, ut graviſſima cùm exarſiſſet ſeditio, & plurimæ ſtrages editæ eſſent, hortatus ſit ipſe partes ad concordiam, ut pecunia potiùs paciſcerentur, quàm judicio contenderent, ad morti addicendos homicidas; denique voluiſſe ſe pecunia Eccleſiæ exolvere quidquid illud erat emendarum. *Argento Eccleſiæ redimetur; interim anima viri non pereat.* Acquieverunt Judices ipſi.

XI. Gothorum in Hiſpania Reges ad Epiſcoporum fere judicium referebant cauſas læſæ etiam Majeſtatis. Vetuit porrò Concilium Toletanum IV. ne iis ſe judiciis Epiſcopi implicarent, niſi priùs reos Princeps vita donaſſet ipſorum interventione, ne alioqui ſacris infulis exuerentur, quas humano cruore reſperſiſſent. *Sæpè Principes contra quoſlibet* Can. 31. *Majeſtatis obnoxios Sacerdotibus negotia ſua committunt. Et quia Sacerdotes à Chriſto ad miniſterium ſalutis electi ſunt, ibi conſentient Regibus fieri Judices, ubi jure jurando ſupplicii indulgentia promittetur, non ubi diſcriminis ſententia præparetur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune conſultum diſcuſſor in alienis periculis extiterit, ſit reus effuſi ſanguinis apud Chriſtum, & apud Eccleſiam perdat proprium gradum.* Prima quidem ſpecie parum conſonare videtur Epiſcopis examen cauſarum, ſive civilium, ſive criminalium, ut quos cœleſtes aliæ curæ ſibi totos depoſcant, eæque tam graves, tamque multæ, ut ab iis ad terrenas occupationes reſpirare non detur. Inconſideratiſſimè tamen fecerit, qui hujus Concilii Patribus obtrectaverit, qui ſecus ſentiunt jubentque; temerè etiam & inhumanè feciſſet, qui his Epiſcopis cauſis id genus interdixiſſet, ubi eorum judicio vita ſemper & incolumitas reis adſerebatur. Si nervos omnes contenderunt ſexcenties ſanctiſſimi Epiſcopi, ut morti meritiſſimè nocentes eximerent: & ea de cauſa vim quandoque Judicibus attulerunt, vel ad Principum palatia perrexerunt: qui potuiſſent Hiſpaniæ Præſules tot reis deeſſe, quorum non tam cauſam & judicium, quàm impunitatem & vitam eorum poteſtati Rex permittebat?

XII. Non ea erat tum temporis Principum ſæcularium perſuaſio, vel voluntas, qua reſtringeretur juriſdictio Epiſcoporum, cùm eis eas concrederent cauſas, quibus regia maximè ſalus dignitaſque verteretur; & cùm illos velut inſpectores invigilare vellent in omnium Judicum tribunalia, ut ſupra oſtenſum eſt.

Epiſcopi ex adverſo adeo non amplificandæ ſtudebant juriſdictioni ſuæ in temporalia, ut eam potiùs pro virili detrectarent, nec ei ſe interponerent, niſi ubi inuſitati cujuſdam emolumenti publici ſpe illiciebantur.

Ita crevit convaluitque temporum decurſu juriſdictio, vel temporalis, vel mixta Epiſcoporum: non ambientibus, non cupientibus ipſis, ſed voluntate potiſſimùm Regum, qui experiebantur, non alios tutiùs ſanctiùſque aſciſcere ſe poſſe ad juriſdictionis Regiæ participationem, quàm quos ad divinæ Deus cooptaſſet. Serviebant temporibus Præſules, tempora providentiæ ſummi Numinis: quo invitante, aut jubente, non poterant Epiſcopi non obſequi, & regiæ clementiæ rivulos in reorum omnium capita derivare.

Denique hinc forſan manavit humanior illa mediæ ætatis diſciplina, cùm mulctis pecuniariis ferè mutata ſunt, & expuncta capitalia ſupplicia. Cùm enim Epiſcopis, Clericiſque commendata eſſet vel tota, vel plurima in Curiis juridicis poteſtas: cùmque Reges ipſi, ut ex hoc Canone liquet, cauſas illis delegarent eas etiam, quibus de Majeſtate Principis agebatur; vicit tandem humanitas & indulgentia Eccleſiæ legum publicarum triſtitiam: cœptæque in reos decerni, non pœnæ necandis corporibus, ſed pœnitentiæ perſanandis animarum morbis temperatæ. Certè Leges Burgundicæ, Alemannicæ, Bojoaricæ, aliæque, medio hoc ævo pervagatiſſimæ, fidem faciunt hujus judiciorum publicorum converſionis.

XIII. Paucis reſtat perſtringenda Angliæ diſciplina, ubi ſanctitate præcipuus Epiſcopus Cuthbertus ſingulari lætitia recreatus eſt, quòd & mori & ſepeliri ſibi contingeret extra Monaſterium ſuum ne ſilentium & receſſus Monachorum perturbaretur

con-

concursu & importunitate eorum, qui miseriæ aut culpæ cujuspiam suæ conscii, ad tumulum suum confugerent, & terrenorum proinde Principum tuitionem postularent. *Vobis quoque commodius esse arbitror ut hic requiescam, propter incursionem profugorum, vel noxiorum quorumlibet. Qui cùm ad corpus meum fortè confugerent: quia qualiscumque sim, fama tamen exivit de me, quia famulus Christi sim, necesse habebitis sæpiùs pro talibus apud Potentes sæculi intercedere, atque ideo præsentia corporis mei multum haberet laborem.* Ita Cutbertus ad Monachos suos. Beda in vit. S. Cutberti c. 37.

Non facilè quis Episcoporum authoritatem ulteriùs protulerit. Est tamen quod magis miremur in privilegio Regis Theodorici, quod ille nimirum concessit B. Audoeno Rotomagensi Archiepiscopo: ut nec Episcopus, nec Abbas, nec Comes, nec Judex in ejus Provincia designetur, nisi quem aut designasset ipse, aut confirmasset. *Ut nullus in Parochia ejus Episcopus, vel Abbas, sive Comes, vel quilibet alius judiciariæ potestatis constitueretur, nisi quem aut ipse de suis eligeret, aut cui constituendo pro vitæ meritis assensum daret.* Hæc Fridegodus. Quo liquidum fit, quæ sunt Episcopo sanctimoniæ, eadem esse authoritatis incrementa. A Chilperico III. Rege non absimile concessum est privilegium anno 719. Episcopo Cenomanensi, ut Cenomanicæ regioni non daretur Dux, vel Comes, qui eam administraret, nisi quem Episcopi, Abbates, Parochi, Incolæque omnes elegissent. Le Cointe ad an. 681. n. 57. Anno 719. n. 19.

CAPUT XCVIII. *P. 3. l. 2. c. 63.*

In reos, in vinctos, in confugientes ad Ecclesiam effusa Episcoporum charitas, sub Carolo Magno.

I. Miserabilibus annumerandi sunt rei, quibus nullo suo officio deesse debent Episcopi.

II. Leges Capitularium ad captivos relaxandos.

III. Vetuit Carolus Magnus ne filii sui Reges Palatii asylo admitterent noxios aliorum Regnorum, ut ea uni Ecclesiæ cederet gloria.

IV. Nimirum Ecclesia pœnas scelerum non tam relaxat, quàm aliis salubrioribus mutat.

V. Rarissimè Capitularium libri capitales decernunt pœnas.

VI. Pia arte Episcopus sanctissimus reum dilabi curat.

VII. Ita existimabant nonnulli pœnitentiæ publicæ laboribus eximi noxios judicio, supplicioque capitali. Contrà obnititur Hincmarus.

VIII. Asylo Ecclesiæ morti subducebantur, etsi nescio quæ Capitularium capita contrarium sonare videantur.

IX. X. Probationes aliæ, aliæque, temporibus Caroli Magni & Ludovici Pii, in gratiam asyli sacri capitales pœnas fuisse condonatas.

XI. Græcorum disciplina.

I. QUæ in miserabiles omnes effundebat se charitas Episcoporum, in reos exæstescere non poterat: cùm flagitio etiam inulto, etiam beato & fortunato calamitosius nihil sit: sitque scelus calamitatum infinitarum leges, maximè ubi impunè hinc abit, æternis ignibus puniendum.

II. In uno Capitularium suorum testatur Carolus Magnus, non satis persuaderi sibi posse, solo impulsu justitiæ & zelo in latrones sævitum esse à capitalibus Judicibus, nisi eis testimonio suo adessent Episcopi. *De vindicta & judicio juxta in latrones facto testimonio Episcoporum absque peccato Comites esse dicuntur.* Anno 779. Conc. Gall. Tom. 2. pag. 82. Capitul. l. 5. c. 126.

Iisdem in Capitularium libris jubentur Episcopi, ut Judices commonefaciant, ut carceres aperiant, vinctosque omnes absolvant tribus solemnioribus Festis, in Natali, Pascha, Pentecoste; si qui obstrepant, aut obsequi detrectent Judices, eos ingressu Ecclesiæ arceant. *Ut Episcopus Judices publicos commoneat, ut in diebus celeberrimis, id est Nativitate Domini nostri Jesu Christi, & sancta Resurrectione, & Pentecoste, quicumque miserrimi vinculis detinentur, relaxari debeant, & absolutionem promereri. Et Judex si Pastorem commonentem despexerit, quandiu loci illius Episcopo visum fuerit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur.* L. 6. c. 166.

III. Mirabile prorsus illud est, jussos esse à Carolo Magno filios Reges & successores suos, ut ne Regnorum alii aliorum reos desertoresque clientela & protectione sua tegerent, nec intercessionis suæ spe erga alios Principes lactarent; propterea quòd ea pro reis interveniendi potestas, propria sit dos & gloria Ecclesiarum & Episcoporum. *Neque aliquis illorum hominem fratris sui, pro quibuslibet causis, sive culpis ad se confugientem suscipiat, ad intercessionem pro eo faciendam. Quia volumus, ut quilibet homo peccans & intercessione indigens, intra regnum Domini sui, vel ad loca sancta, vel ad honoratos homines confugiat, & inde justam intercessionem mereatur.* Fateor his verbis, *honorati homines*, alios quàm Episcopos significari posse, & Laicos etiam natalium claritate nobiles designari. Du Chesne Tom. 2. pag. 86.

IV. Sed tantò propiùs à vero abest, eam authoritatem Episcopis potissimùm reservatam fuisse quòd illi ex officio suo soli pœnas mallent salutares, seu pœnitentias publicas, quàm impunita dimitti crimina. Eo consilio Joannes VIII. Papa veniam ei fieri criminis flagitavit ab Imperatore, qui Romam confugisset. Ea criminis & pœnæ venia, demutatio potiùs erat pœnæ, & mortis brevissimæ condonatio, ut prolixior inter pœnitentiæ cruciatus subiretur. *Gratiam vestram plenariam ei reddere non dedignemini; ut pro suis valeat excessibus pœnitentiam fructuosam accipere, qua commissi valeat piaculi noxias sordes abluere, ut spiritus salvus sit in die Domini.* Epist. 12.

V. Id quoque ex eo manaverat fonte sacerdotalis lenitatis & clementiæ, in animas Principum & in leges ipsas publicæ disciplinæ illabentis, quod rarissimæ jam pœnæ mortis infligerentur. Nec latrocinantes Carolus Magnus morte afficit, nisi tertiò indulta venia abutentes; id est, cùm de eorum resipiscentia conclamatum est. *De tertia culpa si se non emendaverint, moriantur.* Prohibuit etiam Carolus Magnus, ne huc & illuc vagi & etrones discurrerent hi Pœnitentes publici: sed uno potiùs consisterent loco, manibus laborarent, strenuè stadium pœnitentiæ implerent. *Melius videtur, ut si aliquid inconsuetum & capitale crimen commiserint, in uno loco permaneant laborantes, & servientes, & pœnitentiam agentes, secundùm quod sibi canonicè impositum sit.* Capitul. l. 5. c. 135. L. 1. c. 79.

VI. Dici possunt sanè celeberrimi Episcopi penè vim quandoque veritati attulisse & justitiæ, quò reos, maximè Clericos, pœnæ capitali subducerent, etsi non alio agerentur stimulo, quàm charitatis, quæ veritas ipsamet & justitia est. Exemplo erit sanctus Herebertus Colonienſis Episcopus, qui Clericum sacrilegii & furti convictum, quò Judicum manibus abstraheret, & aufugiendi copiam illi faceret, simulavit velle se ipsum de eo acerbissimas pœnas sumere.

VII. Sed illud penè stupendum, quòd authore & teste Hincmaro, pronuntiarent Episcopi non pauci, in jus deinceps vocari non posse, nec publici Judicis examini subjici, qui sibi semel confessi essent, nec de quantocumque crimine, publico judicio damnari. *Dicunt quosdam docere Episcopos, ut sibi confessis viris vel fœminis debeant patrocinium defensionis impendere, ne quisquam hujusmodi per-* Surius die 16. Martii c. 24. Hincmar. Tom. 1. pag. 676.

perſonas ad judicium Reipublicæ audeat pro criminibus, unde eis confeſſæ fuerant, etiam ſi multis nota ſunt crimina, provocare. Et paulò infrà: *Dicentes, quia ſecreta confeſſione ad Eccleſiaſticam confugerint pietatem, &c. Et ideo ab aliis, quàm ab Epiſcopis, quibus confeſſæ tales perſonæ fuerant, non debeant judicari.* Quo apparet eam perſuaſionem, de qua alibi diximus, non levibus fultam fuiſſe argumentis eo ævo, quo altiùs ea mentibus hominum inſederat opinio, qui ad Eccleſiæ aſylum & protectionem ſemel confugiſſent, jam non poſſe ad cauſam capitis rapi coram ſæculari Judice agendam. Verè enim ad tutelam Eccleſiæ confugiebat, qui ad Epiſcoporum accidebat pedes, & arcana pandens conſcientiæ reatus animæ omnes confitebatur. Quoquo modo res ea habuerit, hinc conſtat nihildum tunc temporis detritum fuiſſe de antiqua Epiſcoporum authoritate ad defenſionem, atque adeo ad relaxationem reorum, cùm eſſent qui eorum poteſtatis fines & ſpem tam longè proferrent. Alienum eſt à meo hìc inſtituto, rationes explanare, quibus eam Hincmarus doctrinam concepit; non enim ferè, niſi authoritate & teſtimoniis pugnat Gregorii Magni, cujus ævo indubitatiſſimum eſt ei politiæ nihildum loci fuiſſe.

VIII. Sed certiſſima & explicatiſſima ratio & ars, reos capitalibus ſuppliciis expediendi, ea erat, ut ad aſylum Eccleſiæ recurreretur. Homicidia & quædam alia ſecundùm leges capitalia facinora ita horrori erant, ut in ea non caderet aſyli indul-
Capitul. l. 5. c. 122. Conc. Gall. Tom. 2. pag. 85. 245. gentia. Horum ergo reos inedia cogebant Eccleſia exire. Ita enim in Capitulari anni 779. *Ut homicidæ & cæteri rei, qui legibus mori debent, ſi ad Eccleſiam confugerint, non excuſentur, neque eis ibidem victus detur.* In veſtibulo ſive atrio Eccleſiæ eadem vigebat immunitas, atque in Eccleſia; nec inde abripi poterant rei, niſi deſponſa impunitate; quo facto mox ad Judicem deducebantur.
L. 1. c. 140. Capitul. anni 801. *Qui ad Eccleſiam confugium fecerit, in atrio ipſius Eccleſiæ pacem habeat, nec ſit ei neceſſe Eccleſiam ingredi; & nullus eum per vim abſtrahere præſumat, ſed liceat ei confiteri quod fecit, & inde per manus bonorum hominum ad diſcuſſionem in publicum perducatur.* Quo demonſtratur poſt reos vita & membrorum incolumitate donatos, moris fuiſſe, ut ſtatim ad Judicem abriperentur, cujus examine & judicio cogebantur partibus civilibus ſatisfacere. Id rurſus declarat Concilium Mogun-
Can. 59. Capitul. l. 5. c. 90. tini anni 813. *Reum confugientem ad Eccleſiam nemo abſtrahere audeat, nec inde donare ad pœnam, vel ad mortem, ut honor Dei & Sanctorum ejus conſervetur. Sed Rectores Eccleſiarum pacem & vitam ac membra ejus obtinere ſtudeant, tamen legitimè componat, quod iniquè fecit.*

IX. Sed hujus collatio & colliſio Canonis cum priore Capitulo ex Capitularibus deprompto, non immeritò dubitare nos cogit, an homicidiis aliiſque facinoribus, in quæ leges publicæ gladium diſtringebant, nihil penitùs loci eſſet in immunitate aſylorum. Si enim res ita habuerit, ecqui hoc Moguntinum Concilium decerneret, ut qui ad aſylum Eccleſiæ confugerent, nunquam morte pœnas luerent? Agitur ergo hoc Moguntino Canone de iis, qui niſi ad aſylum confugiſſent, facinora ſua morte piarent: & adeo non illi excluduntur, ut ſoli includantur hoc quidem Canone.

Poſſet ergo conjectari aliquis non injuria, Carolum Magnum ætate ingraveſcente aſylorum jura amplificaſſe; idque forſan his inſinuatur ejuſdem Concilii Moguntini verbis, quo vetantur omnes prorsùs rei Altaribus & Eccleſiis abſtrahi, *ut honor Dei & Sanctorum ejus conſervetur.* Niſi ſuſpicetur quis prohiberi, ne vi abripiantur, non autem ne inedia cogantur ipſimet tandem prodire. At parum ſincera videbitur ea aſyli reverentia.

Ludovicus Pius eam immunitatem exporrigit non tantùm ad reos morte mulctandos, ſed ad homicidas, & homicidarum etiam contaminatiſſimos, qui in ipſa Eccleſia cruentas inimicis ſuis manus intulerant. *Si quis ex levi cauſa, aut ſine cauſa hominem interfecerit in Eccleſia, de vita componat.* In
Capitul. l. 4. c. 13. Anno 818. hujus Capitularis contextu variæ deſcribuntur homicidii circumſtantiæ, ſive is occidat, qui adgreditur, aut qui ſe tuetur; ſed ut ſit, pœna non indicitur niſi pecuniaria. Homicidia in atrio Eccleſiæ patrata, cujus portæ conſecratæ fuerant incluſis Martyrum Reliquiis, eidem legi ſuberant, nec niſi pecunia mulctabantur. *Si in atrio Eccleſiæ, cujus porta Reliquiis Sanctorum conſecrata eſt, hujuſcemodi homicidium perpetratum fuerit, ſimili modo emendetur, & componatur.*

A vero prorſus, adeoque & à probabili recedit, ſacrilegio excuſatiora fuiſſe homicidia; & privilegium Eccleſiæ latiùs tum patuiſſe, cùm eo flagitio ipſa contaminata fuerat. Cæterùm cui aſyli contemplatione vita prorogabatur, ei ſtatim irrogabatur pœnitentia publica, qua non ſemel quis ſibi & peccato moreretur. *Deinde interfector ſecundum ju-*
Ibidem. *dicium canonicum, congruam facinoris quod admiſit, accipiat pœnitentiam.*

X. Nec me præterit reponi poſſe, homicidia, de quibus hìc agitur, faciliùs condonata fuiſſe, ex eo quòd in Eccleſia patrata fuiſſent: non quò cædem ſacrilegium excuſaret, aut magis venialem faceret: ſed quòd omnino intercederent Eccleſiæ, ne contumeliæ ſibi aſperſæ humano cruore abſtergerentur. Sicut qui ex iiſdem Capitularibus, Presbyteris, Diaconis, aliiſque Clericis necem intulerant, numerata pecunia abſolvebantur: quòd Clericis tum profeſſio ſua videretur non pati citra ſummum dedecus, ut eorum mors truncatione membrorum, aut cujuſquam morte puniretur. Fateor huic reſponſioni magnam ſubeſſe ſpeciem probabilitatis; at objiciam tamen rurſus Epiſtolam Eginardi Abbatis, qui veniam exoravit ſervo, ſocii ſui interemptori, & in Eccleſiam Martyrum mox profugo. *Pro ſcelere quod commiſit interficiendo ſocium*
Epiſt. 23. Du Chef. Tom. 2. pag. 700. *ſuum precamur, ut ob reverentiam Martyrum ad quorum limina confugit, ei parcere dignemini, ut indulta membrorum integritate, verberumque pœna, liceat illi ſolutione pecuniæ componere atque emendare, quod mala voluntate commiſit.* Beatus Meinvercus Paderbonenſis Epiſcopus Capellam conſecravit nomine beati Alexis, cui eandem contulit immunitatem, nulla exceptione facta. *Ut quicumque fo-*
Surius die 5. Junii c. 48. *renſi lege convictus, & ſententiæ damnationis addictus, Capellam contigiſſet, addictæ pœnæ obnoxius non eſſet.*

IX. Apud Græcos Taraſius Patriarcha, reſcito
Surius die 25. Februar. c. 26. 27. ſeptas eſſe intercluſaſque vias omnes, ut ne quid ei-bi inferretur Magiſtratui in Eccleſiam profugo, qui ſolvendo non eſſet: non dedignatus eſt ipſemet per plures dies, & non ſemel quolibet die illi adferre, quo reficeretur; denique ex Templo deducere & eodem reducere illum, quoties neceſſe erat naturæ neceſſitatibus ſervire. Cùm ſemel vi profugum milites abduxiſſent, ille ad Palatium profectus eſt, querelis ſuis Principem ipſum ut laceſſeret; cùmque ſibi non ſatisfieret, anathema intorſit in omnes immunitatis ſacræ violatores, ſi quid moleſtiæ crearent ei, qui ad Altaria ſe recepiſſet. Denique Magiſtratus ille priſtinæ libertati redditus eſt. Hactenus ex Scriptore vitæ B. Taraſii.

Laudantur à Balſamone Imperatoriæ Conſtitutiones, quibus vincti omnes carceribus abſolvi jubentur die Paſchæ, exceptis tamen perduellibus regni, parricidis, homicidis, & paucis aliis criminum
In Nomoc. Tit. 9. c. 26. Et in Can. Trull. 97. enormitate gravatis. Docet idem quoque alibi aſyli immunitate frui non permiſſos, homicidas, adulteros, & raptores.

A Cedreno verò narratur Theophilum Imperatorem filiæ ſuæ tumulum eodem decorari voluiſſe aſy-
Pag. 544. lorum jure ad reorum relaxationem. Qui aſylo Eccleſiæ ob atrocitatem facinorum excludebantur, non diſſimilem & hic experiebantur repulſam.

Hinc

Hinc non improbabiliter quis ſuſpicabitur, Carolum Magnum & Ludovicum Pium non omnino ab his receſſiſſe Orientalium Imperatorum legibus. Et cùm tamen tam copiosè nobis declaratum ſit, Francicæ gentis Reges & Imperatores, multò propiùs accedere voluiſſe ad diſciplinæ Eccleſiaſticæ lenitatem, & pœnis capitalibus pecuniarias ſubrogaſſe: obſequutos denique eſſe plerumque votis Eccleſiæ, ut extremo ſupplicio pœnitentia publica ſubrogaretur: hinc pronum quoque fuit augurari, potuiſſe eos clementiam & humanitatem Canonum Eccleſiaſticorum priſcæ anteponere Conſtantinopolitanorum Imperatorum auſteritati.

CAPUT XCIX. *P. 4. l. 2. c. 87.*

De Epiſcopali reorum & vinctorum protectione poſt annum Chriſti milleſimum.

I. De ſolemni vinctorum omnium ſolutione, quo primùm die Epiſcopus Aurelianenſis Civitatem & Eccleſiam ſuam ingreditur. Quid de ea conſuetudine ſentiant? An ſint & exempla alia.

II. Rei omnes quorum cauſa & judicium Epiſcopo permittebatur, morte plecti non poterant.

III. De uſitatis nunc obteſtationibus, ubi reos Clerici deferunt, aut tradunt Judici ſæculari.

IV. Exempla reorum complurium vita donatorum intervenientibus Epiſcopis, vel Abbatibus.

V. De indulgentia à ſummis Principibus conceſſa, præſertim diebus ſolemnibus.

VI. Exempla recentiora hujus Epiſcoporum interventionis, & Clericorum, atque Monachorum, pro noxiis & pro vinctis.

VII. Quæ levamenta alia Epiſcopi miſeris afferre debeant.

I. PErmiſceri quidem poterant vincti, reique, miſeris illis, de quibus prolixiùs ſupra diſceptatum eſt. Sed vel hoc ipſo ex capite conſtabit, quàm jure meritòque ſeparatim de iis tractandum fuerit. Nec lenitas antiquiſſima, nec authoritas Epiſcoporum hac poſtrema Eccleſiæ ætate obſolevit ad reorum vinctorumque relaxationem, quanquam non tantum ei reverentiæ, quantum olim, nunc habeatur. Ad Epiſcopum Aurelianenſem litteras dedit olim Ivo Epiſcopus Carnotenſis, quibus ſignificat magnoperè ſibi doluiſſe, pudoris etiam non parum aſperſum fuiſſe, quòd in carcerem rurſus retruſiſſet Diaconum eum, quem hortatu ſuo abſolviſſet, die ipſo ordinationis ſuæ, pro conſuetudine ſuæ civitatis; & poſtquam illum ſæculari Judici tradiderat, ei eximendo non interveniſſet. Epiſt. 121. *Inſinuatum eſt mihi per litteras, quod Clericum illum, quem in die introitus veſtri ſecundum morem veſtræ civitatis noſtra exhortatione de carcere liberaſtis, iterum carcerali cuſtodiæ crudeliter mancipaſti.* Teſtificatur Ivo ſe cum Collegis ei manus impoſuiſſe, eòque ejus in ſe errores refundi quodammodo poſſe: in eo autem uſque adeo ſibi videri peccatum eſſe, ut litteras ſuper ejus ordinatione à ſe ſcriptas ad Archiepiſcopum Lugdunenſem mittere ſuperſederit. In hiſtoria ſanè Epiſcoporum Aurelianenſium profertur Senatuſconſultum Pariſienſe anni 1322. quo id privilegii confirmatur, regiorum ut carcerum vincti omnes dimittantur, quo publicæ mancipentur pœ- Du Sauſſey, T. 21. nitentiæ. *Ut priſionarios liberet, ac eiſdem injungat pœnitentias ſalutares, prout ei viſum fuerit expedire.*

Ne in dubium quidem duci poteſt, quin iſtud Epiſcoporum Aurelianenſium decus ſingulare & privilegium, reſiduum ſit veſtigium ac monumentum antiquiſſimæ Epiſcoporum interceſſionis, & reverentiæ Judicum illis obſequentium in abſolvendis vinctis reiſque, quibus mox ſanctiores publicæ pœnitentiæ compedes injicerentur. Indubium quoque illud eſt tempore Ivonis Carnotenſis, hoc eſt ineunte ſæculo XII. antiquum jam illum habitum fuiſſe morem, unde Ivo: *Secundùm antiquum morem Civitatis veſtræ.* Creditur etiam B. Anianus Epiſcopus Aurelianenſis id privilegii primus impetraſſe: inde nimirum ducto argumento, quòd ut in ejus vita refertur, cùm eo flagitante ſolvi vinctos abnuiſſet Judex, cœleſti protinus vindicta oppreſſus fuerit, lapidis lapſu prægrandis in ejus caput, cùm Eccleſiam inirent. Enimverò ſtatim reſerati carceres omnes: & hinc ominatur fluxiſſe eum morem. Laudatur à Jureto manuſcripta Epiſtola Osberni ad B. Anſelmum Cantuarienſem Epiſcopum, qua narratur, cùm inaugurationis ſuæ pompam celebravit Anſelmus, carceres omnes recluſos fuiſſe. Addit Juretus morem eum, ut Rotomagi quotannis vinctus unus exolvatur, ubi ſolemni pompâ circumfertur per urbem *feretrum* beati Romani, Archiepiſcopi quondam Rotomagenſis, indidem exortum eſſe, à pio Præſulum ardore reſtituendæ reis vinctiſque priſtinæ libertatis.

Surſus die 17. Nov.

In Ep. 55. Ivonis.

La fierte. Bochel Decr. Eccl. Gall. pag. 1327. 1330.

II. Non paulò autem indubitatius eſt, quicumque ab Eccleſiaſtico Judice judicarentur, quantiſcumque obligarentur criminibus etiam læſæ Majeſtatis, nunquam morti addici potuiſſe, quòd nunquam Præſules ad eas accederent cauſas, quarum exitus poſſet eſſe cruentus. Id conteſtatus eſt palam Archiepiſcopus Senonenſis, antequam in cauſam & judicium ingrederetur Arnulphi Remenſis Archiepiſcopi in Concilio Remenſi ſub Hugone Capetio. Canone etiam Toletano ad hoc ſe communivit. *Tum Siguinus, Non patiar, inquit, diſcuſſionem fieri ejus qui dicitur eſſe Majeſtatis obnoxius, niſi fortè convicto ſupplicii indulgentia promittatur; ſimulque* XXXI. *caput Toletani Concilii prolatum eſt ex eadem re.*

Du Cheſne Tom. 4. pag. 102.

Ubi Carolus Andium Comes, B. Ludovici Francorum Regis frater, Regnum Neapolitanum ſuæ ſubjecit ditioni, Henricus frater Regis Caſtellæ, & Conradini partibus implicatus, captus in acie, & Abbati Caſſinenſi concreditus eſt. Conſtantiſſimè poſtea idem Abbas vinctum ſuum reddere abnuit, quin ſibi ſponderetur, ſe ſaltem ſuperſtite nihil in ejus vitam tentatum iri, ne vincti interfectione irregularitas Canonica aſpergeretur ei, qui eum Judicibus permiſiſſet. *Abbas qui Henricum in priſione tenebat, ipſum Regi tali conditione reddidit, quod idem Henricus, qui legum judicio plectendus mortem meruerat, non tamen incurreret, quandiu idem Abbas præſenti vita fungeretur, ne mortis ipſius occaſione ſecundùm Canones impeditus, totaliter amitteret officium Sacerdotis.* Hæc ex vetuſtis Scriptoribus vitæ B. Ludovici Regis.

Du Cheſne Tom. 5. pag. 382.

Hìc verò duo nobis quædam non oſcitanter advertenda ſunt. Alterum eſt, ubi laxatus ſit hic vetus diſciplinæ vigor: alterum autem, ubi retentus tum quidem ille ſit, & poſtea tamen relaxatus. Temporariam enim veniam Henrico Abbas impetravit, idque ab eodem ipſo obſervatur Authore, ubi ait, unam mortis ſententiam pronunciatam à Judicibus fuiſſe in Conradinum & Henricum: at quoad Conradinum ſtatim executioni mandatam, in Henricum ad tempus procraſtinatam, ut Abbati Judices receperant. *Henricum, licèt eum eadem judicialis ſententia condemnaret, quia ſic Rex Abbati ſpoponderat, ad tempus vivum reſervari præcepit, ſub arcta tamen cuſtodia.* Non, ut olim, remittebatur pœna capitis, ſed differebatur. Certè illud valdè perſpicuum hìc eſt, ei Abbati perſuaſum fuiſſe, ad declinandos irregularitatis nexus non conteſtandos ſibi tantùm Judices eſſe, vel Regem ipſum, ut reo incolumis vita, ſaluſque conſtaret: ſed exprimendam pollicitationem ſeriam & conſtantem condonandæ pœnæ mortis, quam & condonavit Rex, alioqui perſuaſiſſimo Abbate, ſe in laqueos irregularitatis induendum

fuiſ-

fuiſse. Apertum eſt eam fuiſse non decolorem antiquioris diſciplinæ imaginem, quam poſterior ætas ita oblitteravit, ut vix jam reſidua ſit umbratica quædam ſpecies ejus.

III. Quæ nunc in uſu ſunt conteſtationes, eas facilè odoramur ſuperfuiſſe ex illa antiquiſſima Epiſcoporum & Clericorum charitate & vehementia zeli, qua Judices ſæculares urgebant, obtundebantque, tum maximè, cùm in Eccleſiam, vel in Clericos invidia mortis vel mutilationis inflictæ reo redundatura erat. Quanquam vel tunc abſiſterent & ceſſarent, ubi extundere nil potuerant. Argumenti nonnihil erit in Decreto Innocentii III, ubi præcepit Canonicos Cellæ Abbatis ſui interemptores exauthorari, in Monaſteria compingi, ut reliquo vitæ tempore pœnitentiæ laboribus & macerationibus conficerentur, dummodo ne ea indulgentia gravi eſſet offenſioni. *Si grave ſcandalum non timetur*. At ſi gravis aliqua metueretur vulgi tumultuatio, dimittendos illos eſſe brachio ſæculari, poſtquam enixiſſimè Judicibus ſupplicatum eſſet, ut reos mallent ſalubri pœnitentia expiari, quàm extremo perire ſupplicio. *Si verò grave ſcandalum formidetur, quod minimè conquieſcat, poſtquam etiam reos ſanguinis veſtris curaveritis interceſſionibus defenſare, vos eoſdem publicè degradatos, ad pœnitentiam ſtudiosè commonitos, relinquatis Curiæ ſæculari, juxta conſtitutiones legitimas puniendos.*

Regeſt. 13. Ep. 132. 134.

Non ea officioſa tantùm erant verba, ſed officia, ſed preces, ſed conatus impenſiſſimi pro modo virium & patientia Judicum; ita tamen ut ne obſtinatiùs ſæculari reſiſteretur Judici, qui cauſas illas foro & judicio ſuo non immeritò vindicabat. Et antiqui enim Epiſcopi à Judicibus repulſam non rarò patiebantur. Nec obſcurius hoc ipſum eſt in alia ejuſdem Pontificis Epiſtola. Affuerat Epiſcopus Albingaunenſis vico, ubi latro interceptus per ferrum candens contendebat purgandi ſui copiam ſibi fieri. Aſſenſus eſt Epiſcopus ei probationi. Reus aduſtus eſt. Tum Judex Epiſcopum percontatus eſt, cujus ſibi conſilii author eſſet. Reſpondit Epiſcopus, clamore populi teſtatum fieri, inultum non dimittendum eſſe reum. *Auditis quantus eſt clamor populi, omnes dicunt malum eſſe, ſi evaſerit impunitus*. Mox præſente Epiſcopo & judice reus eliſis laqueo faucibus neci traditus eſt. Re ad ſe relata reſcripſit Innocentius, miniſterio Altaris, atque adeo Epiſcopatu ſuo excidiſſe Præſulem, ac proinde ſuadendum illi eſſe, ut ſponte ſe abdicaret; alioqui judicio canonico abdicandum eſſe illum & eligendum ſucceſſorem; quòd & authoritate & præſentia ſua capitale ſupplicium approbaſſet. *Cùm his non tantùm authoritatem præſtiterit, ſed etiam præſentiam exhibuerit corporalem*. Erat illud oppidum in ditione temporali ejus Epiſcopi; qui proinde ſi eo fuiſſet quo prilci Epiſcopi animo, ut pœnitentiæ potiùs laboribus, quàm laqueo, vel cruce eluerentur ſcelera, reum utique illum abſolviſſet, non ejus ſaltem morti affuiſſet, necdum præfuiſſet.

Ibidem.

IV. Erat Hugoni Lincolnienſi Epiſcopo verè Epiſcopale pectus, & paterna in reos, in vinctos teneritudine delibutum. Unde & cùm incidiſſet in turbam hominum, qui furem ad patibulum deducebant, iſque Præſulis ſanctiſſimi precibus ſe & gratia ſolvi poſtulaſſet, juſſit Hugo & ſolvi illum & relaxari, cùm ex Epiſcopo & plebe præſente conſurgat templum, illo utique ſanctius & auguſtius, majorique reverentia proſequendum, cujus aſyla tantæ ſunt ubique terrarum venerationi. *Solvite eum, & ſinite abire. Ubi enim Epiſcopus cum fidelium populo congregatus eſt, ibi eſt Eccleſia; nec minor immunitas debetur lapidibus vivis, quàm mortuis*. Paruerunt ſatellites, neſcio quid contra obnunciantes, ut ea ſaltem verborum ſimulata repugnantia factum ſuum apud Miniſtros regios excuſarent.

Surius die 17. Novem. c. 17.

Nec alia ferè ratione obvium habuit beatus Bernardus Claravallenſis Abbas latronem, ſolvique pervicit, ſed non eadem prorſus arte rem Comiti Campaniæ Theobaldo approbavit, qui impatientiùs ferebat, inveteratæ nequitiæ prædonem inultum abire. Profeſſus eſt illi Bernardus, & in ſe recepit, pœnas longè atrociores ſibi daturum hominem nefarium, quàm ſi ſtatim raperetur ad mortem: diutinæ ſe illum cruci affixurum, longaque pœnitentia, tanquam tædioſæ mortis cruciatibus divexaturum. *Tu illum decreveras brevi ſupplicio & interitu momentaneo conſummari, ſed ego eum faciam diuturno cruciatu & morte longiſſima mori. Tu furem appenſum per unum aut per plurimos dies mortuum in patibulo remanere permitteres, ego cruci affixum per annos complurimos faciam in pœna jugiter vivere & pendere*. Nulla interpoſita mora latronem Bernardus habitu Monaſtico induit, capillis raſis, ad Claramvallem abduxit, ubi triginta deinceps annos conſumpſit, ſæviſſimos pœnitentiæ cruciatus & dolores expertus. Profert & alia id genus exempla Cæſarius Abbatum Ordinis Ciſtercienſis, qui ſibi donari evicerant ſceleſtos extremo ſupplicio deſtinatos, ſtatimque Ordini ſuo & pœnitentiæ auſteriſſimæ adſcripſerant. *Frequenter huic ſimilia audivi, ſcilicet, ut homines flagitioſi pro ſuis criminibus variis ſuppliciis deputati, beneficio Ordinis ſint liberati*. Minùs mirum erit hæc Epiſcopalium virtutum inſignia cum Abbatibus communicata fuiſſe, cùm earum ne principes quidem fœminæ fuerint expertes. Beata Heduvigis Poloniæ Duciſſa ita ſubducendis morti reis, maximè Clericis ſtudebat, ut quoties copia dabatur, nunquam ei humanitatis officio deeſſet.

Bibl. Ciſter. Tom. 1. pag. 52. Tom. 2. pag. 17.

Surius eod. 15. Octob.

Sanctus Otto Bambergenſis Epiſcopus precibus ſuis libertati reſtitui fecit vinctos bene multos, qui in ære alieno erant. Mitzlaus Princeps facilè ſibi perſuaderi paſsus eſt, non alia aptiùs ratione expungi poſſe commiſsa in Deum ſua, quàm ſi dimitteret & ipſe quidquid in ſe peccatum eſset, quidquid fiſco ſuo deberetur. Quæ beneficia etſi & juſtiora, & faciliora, difficiliùs tamen, aut non gratis exprimuntur. Profero & aliam ſpeciem. Bertholdus Abbas habens in poteſtate ſua furem, qui ad ſupplicium cùm quæreretur, dilapſus fuerat, & in ejus Cœnobium ſe abdiderat, veſtemque Monaſticam depoſcebat, protinus ea illum induit, ejecitque omnes, qui affluxerant, & ad crucem eum depoſcebant.

Surius die 2. Jul. c. 28.

V. Nec eſt quod quemquam moveat, quòd non ſemel ſceleſti homines, quorum vita protrahebatur Eccleſiæ beneficio, Principumque, reliquum illum vitæ curſum novis criminibus cumulabant. Id Epiſcopi, id Principes non neſciere, nec tamen eò abduci potuere ab inſita & adulta tot ſæculis humanitate. Matthæus Paris anno 1171. obſervat majoribus Feſtis ſolitas vel levari, vel omnino remitti reorum pœnas. *In Natalitiis diebus, in quibus homicidæ & rei læſæ-majeſtatis habent pacem & gaudium*.

Surius die 17. Julii.

Narratur à Vuillelmo Neubrigenſi, ut perluſtrante primùm Richardo Rege ſuum Angliæ Regnum, pandi fores carcerum omnes juſsæ ſint, & nocentes abſolvi, quorum non pauci ea impunitate id conſequuti ſunt, ut in altius nequitiæ baratrum ſe demergerent. *Eo regnum ingrediente peſtes illæ carcerum per ejus clementiam ſunt egreſſæ, confidentiùs fortaſſe de cætero graſſaturæ*. Sed tam altas egit radices lenitas & clementia in Regum & Sacerdotum penetralibus, ut ſummæ Deitatis memores & æmulatores, non poſſint ulla impiorum perverſitate ab inſita ſibi pietate vel tantillùm deflectere. Jubilæo quodam Regio ait Valſinghamus Eduardum Angliæ Regem inſignire voluiſse quinquageſimum regni ſui annum, ideoque anno 1362. edixiſse, ut vincti omnes carceribus ejicerentur, ejecti omnes exuleſque patrio ſolo reſtituerentur. *Rex volens reddere Jubilæum ſuum memorabilem, celebrato Parlamento*,

L. 4. c. 1.

In Hipodig. Neuſtriæ.

to, populo ſuo ſe exhibuit gratioſum, reis Majeſtatis ſuæ offenſas indulgendo, vinctos à carceribus liberando, & exules revocando.

pag. 431. VI. In partem quoque Epiſcopalis hujus poteſtatis aliquam venere Capitula Cathedralium Eccleſiarum. In hiſtoria ſancti Martini de Campis apud Pariſios evulgata ſunt priſca quædam monumenta, quibus conſtat anno 1373. in more poſitum fuiſſe, ut utriuſque Proceſſionis diebus, cùm Capitulum Cathedralis Eccleſiæ ad hoc Cœnobium prodibat, Prior Cœnobii libertati redderet Monachos, ſi quos pœnitentiæ cauſa vinxiſſet: dum ne perpetuo carceri addicti fuiſsent, aut nec atroci ſe quopiam ipſi facinore obſtrinxiſsent. Non abhorret à veriſimili, ubi Judices publici obſurdeſcere cœperunt ad preces Clericorum, pro reis intervenientium: tum ſtuduiſse ſpecialiùs Monachos, Clericoſque, ut fugientis priſcæ diſciplinæ aliqua ſaltem ipſi veſtigia retinerent.

Nec nulla tamen priſci ſaporis exempla ad noſtrum ævum perennaverunt. Cùm Compluti verſaretur Ximenius Cardinalis Archiepiſcopus Toletanus, audito ingenti ſtrepitu, per conclavis feneſtras narrat Gomecius eum caput exeruiſse, turbamque conſpexiſse hominum, qui reum capite mox minuendum deducebant. Incunctanter edixiſse, ut eum relaxarent, id enim ſuæ conſentire, id ſuæ deberi dignitati. Nec incunctanter tantùm, ſed & Gomec. l. 3. lætiſſimè obtemperatum eſt. *De crimine per Lictores edoctus, ne ulteriùs procederent, vinctumque ſolvi juſſit, ut quò vellet, abiret. Hoc ſacræ ſuæ dignitati, pietatis ergo concedendum eſſe dictitans. Placuit omnibus Ximenii factum, &c.*

Anno 1564. revocatæ ſunt à Pio IV. conceſſiones omnes à prædeceſſoribus ſuis factæ Urbibus, Confraternitatibus & Communitatibus Status Eccleſiaſtici, ut quotannis morti eximerent die ſacra Paraſceves, vel alio quolibet ſolemniori die, homicidam; ut ea poteſtas Sedi uni Apoſtolicæ integra ſervaretur, nec ut antè ea abuterentur, meditata malitia patrati homicidii, hujus ipſius ſpe remiſſionis. Anno 1603. Clemens VIII. conceſſit Confraternitati Animarum, ut quotannis die Feſto Sanctorum omnium, aut in Majori Paraſceves feria ſexta, reo capitali pœna afficiendo veniam facerent, dum ne id genus facinus eſſet, cujuſmodi nunquam his gratiæ privilegiis continetur. Quando Julius II. Papa Bononiam ſolemni pompa invectus eſt, carceres Rainal. an. 1506. n. 31. omnes patuerunt, vinctis omnibus venia facta eſt quorumlibet criminum.

Bullar. Tom. 2. & 3.

Nec conceſſere forſan Orientales Patriarchæ Epiſcopique Occidentalibus, ſeu zelo, ſeu poteſtate reos vinculis & pœnis cæteris exolvendi. Teſtatum facit Pachymeres à Michaele Paleologo Imperatore, eorum quos ſibi Patriarcha commendaſſet, complurimos exilio, carcere, mortis damnatione exſolutos fuiſſe. *Aperuit quin etiam cuſtodias publicas,* L. 4. c. 4. *& multos illic detentorum vinculis ſolvit, damnatis quoque gratiam indulſit ſupplicii decreti, exules revocavit, & quibus erat iratus, condonavit offenſas, intercedente Patriarcha.*

VII. Etſi plurimum decerptum ſit de priſca Paſtorum authoritate ad vinctorum reorumque levandas calamitates: nihil remittere illi tamen debent de charitate Majorum ſuorum, quin exaggeranda illa potiùs, ut aliis ſaltem officiis eam jacturam ſarciant. Teſtatur Hildebertus Turonenſis Epiſcopus, ipſas amici preces ſe occupaſſe, ut paupertati & mœrori ne deeſſet ejus qui in carcere detineretur. Epiſt. 27. *Illum ſæpiùs in benedictionibus viſitavit, diligenter omnia proſequutus, quibus vel carcerales anguſtiæ, vel inopiæ relevari potuerunt.*

In Concilio III. Mediolanenſi Epiſcopis præceptum eſt, ut ne delegarent tantùm eos à quibus carceres viſitarentur, ſed eò ipſimet aliquoties anno quolibet ſe conferrent, ut ſolatii aliquid impertirentur, ut de vitæ ſuſtentatione inquirerent, ut cauſarum defenſioni invigilarent, ut curarent piis libris eos non deſeri, ſacris Myſteriis intereſſe, Sacramenta frequentare, Indulgentiarum, aliorumque Eccleſiæ beneficiorum participes fieri. *Etiam ipſe aliquando in anno carcerem viſitet.* acta Eccl. Mediol. pag. 105. 238. Concilio Mediolanenſi V. placuit, ut ab Epiſcopo deſignaretur Canonicus, vel Clericus quiſpiam alius, qui quaſi Proviſor carceribus Epiſcopi immineret, vinctorum ibi omnium curam ageret, & neceſſitatibus eorum temporalibus ſpiritalibuſque proſpiceret. In Concilio Toletano anni 1565. juſſi ſunt Epiſcopi *quolibet ſaltem menſe* Cap. 13. carceres ipſimet ſuos perluſtrare, & miſellos homines quibus poterunt charitatis & ſollicitudinis beneficiis recreare.

CAPUT C. *P. 4. l. 2. c. 88.*

De Epiſcopali tuitione eorum qui ad Eccleſiam confugiebant, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Varia ſtatuta de aſyli propagatione, extra Eccleſiam & Capellas.

II. Jus aſyli penes Cruces. Quàm ſanctum & inviolatum id jus haberetur. Ejus violati abſolutio Papæ reſervata.

III. Nova Pontificum & Conciliorum decreta ad confirmandum jus aſyli; imò & ad illud temperandum adversùs eos, qui hac impunitatis ſpe effrænatius graſſabantur.

IV. V. Quanta aſylorum reverentia in Anglia & Hiſpania. An ædes Epiſcopales privilegio gaudeant aſylorum.

VI. Similiter in Germania & Polonia. An Parochi domus ea immunitate fruatur.

VII. De Gallia. An Presbyter Euchariſtiam ad ægros deferens, aſyli inſtar ipſe ſit.

VIII. Qua occaſione extinctum ſit in Gallia jus aſylorum. Quæ mens ſit Edicti Franciſci I. Regis.

IX. Temperatur jus aſyli extra Gallias. Cur tam facilè Eccleſia Gallicana jus aſylorum remitti paſſa ſit. In pretio fuerat olim, ut rei pœnitentia publica expiarentur. At is uſus jam interciderat.

X. De Eccleſia Græca.

I. LEges inter eas, quæ promulgatæ feruntur à ſancto Eduardo Angliæ Rege, & à Vuillelmo Notho confirmatæ, illa radiat, qua aſyli jus ad veſtibulum Eccleſiæ porrigitur: *Ex quo reus atrium Eccleſiæ tenuerit*; imò & ad domum Parochi, domuique circumpoſitam aream, dum fundo Eccleſiæ inædificata ſit domus. *Si domum Sacerdotis,* Conc. Gen. Tom. 9. pag. 1821. 1825. Can. 5. *vel Curiam ejus intraverit, eandem ſecuritatem & pacem habeat, quam & apud Eccleſiam.* Alia ejuſdem Regis lege aſylum ad Eccleſias Cœnobiorum exporrigitur. Ampliati videntur iſti etiam limites fuiſse in Concilio Coyacenſi anno 1050. ſtatuto, ut ne reis injici poſsent manus intra triginta paſsus ab Eccleſia: & quo ſe ii cumque commaculaſsent crimine, nec vita orbari poſsent, nec membris; denique mille nummorum mulctam Epiſcopo ſolverent, quicumque aſylis ſacris injurioſi fuiſsent. *Si quilibet homo pro qualicumque culpa ad Eccleſiam* Can. 12. *confugerit, non ſit auſus aliquis eum inde violenter abſtrahere, nec perſequi infra dextros Eccleſiæ, qui ſunt triginta paſſus: ſed ſublato mortis periculo & corporis detur patione, faciat quod lex Gotthica jubet. Qui aliter fecerit, anathema ſit, & ſolvat Epiſcopo mille ſolidos puriſſimi argenti.*

Romanum Concilium anni 1059. ſub Nicolao II. qui ejus Decreta in Gallias miſit, ſcripta ad Epiſcopos Epiſtola, ulteriùs promovit hanc circa Eccleſias immunitatem; nimirum Eccleſiæ majoris aſylo ad

lo ad seraginta passus dilatato, Capellarum ad triginta, quo spatio comprehendi non possent rei, nisi publici latrones. Sed ibidem illud innuitur, totum id spatium Cœmeterio dicatum esse, qui locus jam sua sponte sacrosanctus est, & fidelium reverentia consecratus. *De confiniis Cœmeteriorum* Epist. 8. *sicut antiquitus à sanctis Patribus statutum est, statuimus ita, ut major Ecclesia per circuitum sexaginta passus habeat: Capellæ verò, sive minores Ecclesiæ triginta. Qui verò confinium eorum infringere tentaverit, & personam hominis, aut bona ejus inde abstraxerit, nisi publicus latro fuerit, quousque emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.* Ita cùm majoris Ecclesiæ Cœmeterium latiùs necessariò pateret quàm cæterarum Ecclesiarum, hinc illa diametri duplo major amplitudo. Nicolaus Papa à Gratiano laudatus, quadraginta pas- 17. q. 4 c. 6. sus assignaverat majoribus Ecclesiis, triginta minoribus. Huic se formæ Jus canonicum novum accommodavit.

II. In Concilio Claromontano anno 1095. idem asyli jus & decus communicatum est cum illis Crucibus, quas fidelium pietas per vias tritissimas defigit; persuasis forsan Præsulibus eo tempore plusculum honoris Christi Cruci dependendum esse, quo sub ejus auspiciis Orientem debellabamus. *Si quis* Can. 29. 30. *ad aliquam Crucem in via persequentibus inimicis confugerit, liber ac si in ipsa Ecclesia permaneat.* Canone mox proximo declaratur, quantum ei tribueretur immunitati. Præcipitur enim, ut qui meditata malitia criminis quidpiam patrabunt, quasi spe certa impunitatis, ob Ecclesiam vel Crucem proximiorem, Judici publico ii restituantur, accepta securitate vitæ & membrorum. *Quod si quis pro securitate Ecclesiæ vel prædictæ crucis aliquod crimen peregerit, & ad Ecclesiam vel crucem confugerit, accepta securitate vitæ & membrorum, reddatur justitiæ.* In Concilio Remensi anno 1131. anathemate configuntur, qui reum quemvis in Can. 14. Ecclesia comprehenderint, vel in Cœmeterio. *In eos qui ad Ecclesiam vel Cœmeterium confugerint, nullus omnino manum mittere audeat. Quod si fecerit, excommunicetur.* Anno 1132. Episcopi cùm plures Ecclesiam dedicassent in tractu Narbonensi, totam qua latè pateret asyli amplitudinem delinearunt defixis crucibus. *Locum ad salvitatem circum designaverunt Episcopi, & ejus continentiam crucibus insixis terminaverunt.*

In Concilio Londinensi anno 1142. cùm jam exoleviset penè Templorum reverentia & religio, sicut & Cœmeteriorum, & Clericorum majorum; statutum fuit, ut qui Ecclesiam, Cœmeteriumque violassent, vel in Clericos Monachosque manus violentas injecisent, ii nisi à Pontifice Romano absolvi non possent. *Generaliter constitutum est, ut qui Ecclesiam Cœmeteriumque violaverit, vel in Clerico, aut viro Religioso manus injecerit violentas, ne ab alio quàm ab ipso Papa possit absolvi.* Quod ad proximum Canonem attinet, ut agricolarum aratra mediis in agris pari in honore essent, atque si in Cœmeteriis fuissent; inexorabili id quidem tum necessitate extorquebatur, cùm bellis privatis & plusquam civilibus circumstreperent regiones agrique omnes: ut extimescenda meritò esset vastatio & populatio exitialis, ferro & fame undique sæviente. Sed revocanda jam oratio est ad Decretum de immunitate Ecclesiarum, Cœmeteriorum & Clericorum, cujus violatæ facinus Apostolicæ Sedi solvendum reservatum est. His enim tribus consecratio quædam communis inest, omnibus meritò veneranda. Nec tamen valuit ad posteros illa reservatio violatæ immunitatis & consecrationis, nisi Clericorum.

III. Ab Innocentio III. ad Consulta Regis Scotiæ responsum est, non posse homines ingenuos, qui ad Ecclesiam confugissent, inde vi abstrahi, nisi certa fides Ecclesiæ fieret, nec in vitam, nec in membra sævitum iri. *Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra & vitam.* Exceptio tamen fit latronum & depiædatorum publicorum, qui extrahi possunt Ecclesiis, minimè desponsa impunitate. *Nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum, qui dum itinera frequentat, vel publicas strata obsidet adgressionis insidiis, ab Ecclesia extrahi potest impunitate non præstita, secundùm canonicas sanctiones.* Servus domino restituendus est, condonata ab eo culpa. Fatetur denique Pontifex responsa hæc sua canonicis & civilibus institutis accommodata esse: *Juxta sacrorum statuta Canonum, & traditiones Legum Civilium.* Perspicuum est non potuisse relaxari ob reverentiam asyli sacri pœnas civilium Legum, nisi ex consensu Principum, civilibus aliis Legibus promulgato. A Gregorio IX. declaratum est Ecclesias eas in quibus Mysteria celebrantur, hoc gaudere privilegio, tametsi earum suspendatur adhuc dedicatio. Sed & illud ab eodem pronuntiatum est, qui in Ecclesiis, vel in Sepulcretis cædes exercerent, spe præsentis asyli & impunitatis, eo privilegio frui non posse, quo tam infandum in modum abuterentur. Extra. De immu. Eccl. c. 6. 9. 10.

In Anglia anno 1261. Concilium Lambethanum diris devovit eos, qui prohiberent, ne quid cibi inferretur iis, qui ad Ecclesias & Cœmeteria confugerant; qui inde egredientes interciperent; aut qui vias insiderent, ad injiciendas illis manus, quando Ecclesiæ beneficio potiti, in longinquas se regiones subducebant. Anathemate confixit Concilium Bituricense anni 1279. eos qui audaciam sacrilegio cumulantes, mactabant, vel mutilabant, vel vi ab Ecclesia abstrahebant reos, *contra juris utriusque statuta, & Ecclesiarum libertatem.* Quin horum filiis amputata spes est quorumcumque Ecclesiæ Beneficiorum. Anno 1280. Synodus Colonienſis molestissimè ferens spe asyli & immunitatis patrari facinora, quibus aliàs abstentum esset, jussit hos custodiri facinorosos, ut maturiùs deliberaretur, an *ad gratiam, vel ad pœnam, prout facti qualitas exegerit, procedatur.* Synodus Nemausensis anno 1284. Xenodochia & Religiosas domos asylis annumeravit, ad tutelam, tum hominum, tum rerum illic depositarum: nec excepit nisi publicos prædones, & eos qui spe asyli ad crimen patrandum illecti sunt. Provinciæ Auscienſis Concilium anno 1326. novo robore munivit decretum Concilii Bituricensis anni 1276. quod & novis vallavit pœnis. Quod & rursus confirmatum est in Concilio Vaurensi anno 1368. Can. 12. Can. 13. Num. 93. Lavaur.

IV. Cùm in Anglia Cleri Comitia anno 1316. varia querelarum capita compilassent, Regique obtulissent, in quibus erat & illud quod ad immunitatem Ecclesiasticæ asyli pertineret: Eduardi II. Regis nomine & authoritate responsum est, ubi rei asyli privilegio potiti, itineri se darent, ut in remotiores Provincias aufugerent, tum eos sub Regis tuitione delitescere, nec à quoquam posse vel comprehendi, vel lædi: *Qui terram abjuraverint, dum sunt in strata publica, sunt in pace Regis:* in Cœmeteriis moras trahere non posse eos, à quibus observabantur; nec prohibere, quin adferretur eis, quo vescerentur, vel ipsi se ad requisita naturæ subducerent. Denique ab eodem Rege concessum est Presbyteris, ut reorum Confessiones arbitratu suo quoties adlubesceret, exciperent: sed ne quà monita in eorum aures insusurrarent, quibus juris Judicumque perturbaretur vis & authoritas. *Placet domino Regi, ut latrones & appellatores, quandoque voluerint, possint Sacerdotibus sua peccata confiteri. Sed caveant Confessores, ne erroneè hujusmodi appellatores informent.* Conc. Tom. II. 2465.

Ambigi ergo jam non potest, quin jus asyli in Anglia sacrosanctum haberetur. Narrat quidem Rogerius Episcopum Bellovacensem ex Rotomagensi carcere, ubi retinebatur, tantisper eductum, ut

Eleo-

Eleonoram Reginam ita cupientem alloqueretur, januis vestibuli Ecclesiæ obseratæ adglutinasse se, & exclamasse, *Peto pacem Dei & Ecclesiæ*; inde vi extractum fuisse, & in ergastulum priùs retrusum anno 1198. Verùm non obscurum est, Judices suspicatos fuisse, ea Reginam arte voluisse, vincto Præsuli copiam facere, vel ansam præbere evadendi. Ut ut sit, foret Canonum injuria, ejus non absimilis, cujus meminit Matthæus Paris anno 1233. cùm Henricus III. Rex non potuit non ille quidem annuere Episcopis, ut libertati restitueretur vinctus, qui cùm carceribus elapsus ad Ecclesiam confugisset, inde vi abreptus, suoque carceri redditus fuerat. Cùm invitus autem Rex id concessisset, mox retractavit beneficium, jussis ministris ut Ecclesiam circumvallarent, vinctumque inedia mori cogerent.

V. In Hispania assentiebantur Leges Visigothæ, ut homicidæ in Ecclesiam confugientes, cognatis
M. 6. Tit. 16. ejus quem occidissent, permitterentur: *Ut excepto mortis periculo, quidquid de eo facere voluerint, licentiam habeant*. Si qui ære alieno gravati ad Ecclesiam confugissent, iis præsentibus Presbyteris & Diaconis dies deligendus erat, quo nomina
L. 5. Tit. 3. sua expungerent omnia: tum discedere jubebantur, nec creditoribus fas erat eos aut comprehendere, aut divexare. Anno 1459. Henricus Castellæ Rex ad Pium II. Papam conquestus est de dissidiis perpetuis inter Episcopos & Magistratus Regni sui, super censuris Ecclesiasticis ad asylorum immunitatem tuendam undique perstrepentibus. Delegatus est à Papa Archiepiscopus Hispalensis, qui de his cognosceret. Ex recentioribus Canonum Interpretibus fusissimè de hoc argumento scripsit Covarruvias. Episcopi Palatium ea immunitate gaudere debere confitetur; verùm ad id necesse esse existimat, ut constructum sit intra quadraginta passus juxta Ecclesiam. Pendet anceps, an Presbyter Eucharistiam circumferens, eandem circumferat & immunitatem; quòd Canones Legesque fileant ea prorsus de re.

Rainal. an. 1459. n. 25.

Tom. 1. de immun. Eccle.

VI. Quoad Germaniam, cùm Nicolaum V. Papam anno 1447. Saxones consuluissent de variis Disciplinæ dubiis: quoad asyla responsum ab eo
Raina n. 28. est, Latrones publicos immunitatis hujus spe dejiciendos esse: ea verò gaudere domum Parochi & aream circumjacentem, si sita illa esset intra quadraginta passus majoris Ecclesiæ, vel triginta minoris. Statuta Regni Poloniæ ad annum 1543. de-
Statut. Polon. 453. 498. signant, qui non possent asyli privilegio uti. Iidem nimirum, qui eodem beneficio per Canones & leges expuncti fuerant.

VII. In Galliis summa semper viguerat religio
Epist. 16. asylorum. Ad Sugerium Abbatem Regni tum habenas tractantem scripsit Episcopus Aurelianensis, civitatem eam interdicto à se perculsam fuisse, quòd ejus Judices pertinaciùs abnuissent reum suum Ecclesiæ reddere, quem aris ab ipsis abstraxerant. Hildebertus Turonensis Episcopus laudes contulit, & faces subdidit Episcopo, qui strenuitatem exeruerat singularem, ut Ecclesiæ rèi redintegrarentur, qui ejus è gremio abrepti fuissent. Verba illi & exempla refricuit Augustini, qui causa non
Epist. 47. absimili Comitem Bonifacium sacris interdixerat; affirmavit denique, quantumvis rei astrinxissent se juramento, non meditaturos se fugam è carceribus: nihilo tamen minus si elapsi ad Ecclesiam confugissent, tutela eos Ecclesiæ communiri debere.
Raina. n. 18. Anno 1281. Martinus IV. Pontifex Archiepiscopos & Episcopos Galliæ commonuit per Epistolas, tuitione & asylo Ecclesiæ abjiciendos esse hæreticos, apostatasque, quanquam ad aras confugissent. Cùm Legatum ageret in Galliis Cardinalis Tuttavillensis anno 1453. decrevit, ut ne asyli venia potiri sinerentur vel publici latrones, viarumque infestatores, vel qui cædes in Ecclesia perpetrarent, detestabili Ecclesiasticæ immunitatis fiducia; at verò aliorum criminum quorumcumque pœnas
Idem. 22. corporales & vitam condonatum iri.

Pragmaticæ Sanctionis glossa apertissimè suffragatur immunitati Presbyteri Eucharistiam per urbes circumgestantis, & ad ægrotos deferentis. Si enim Templum Dei eo illustratur privilegio, quid Deus ipse Templi? *Confugiens ad corpus Christi dum portatur in via, gaudet immunitate, & per Ecclesiam est defendendus, & hoc teneas, licèt multi teneant contrarium; quia nihil est majus hoc sacrificio, & quia propter honorem Dei defertur Ecclesiæ, ergo multò fortiùs Deo; quia propter quod unumquodque tale, & illud magis*. Nec trahi illud potest ad Eucharistiam, cùm defertur ad vinctos in carceribus: quanquam eodem nunquam die morte plecti debeant. *Si vero homicidis vel latronibus in captivitate pœnitentibus portatur corpus Christi, talibus non subvenitur, ut à carcere liberentur, licèt illa die justitia sit differenda*. Tit. Quomodo divinum Offic. sit celeb.

VIII. Ne longior sim, paucis monebo in con-
Fevret. de l'Abus. l. 8. c. 3. Bochael. pag. 637. fesso esse, non minùs religiosam in Galliis, quàm in aliis Christiani orbis regnis fuisse observantiam juris asylorum usque ad Franciscum I. Regem, qui anno 1539. statuit, ut cùm sententia Judicis comprehendi juberentur rei, ab Ecclesiis & aris abstrahi possent, eis pòst redintegrandi, ubi Judex decrevisset. Illud Edicti Regii Caput Bochellus intexuit suis Ecclesiæ Gallicanæ Decretis, post congestam Canonum struem, quorum suprà nobis aliquos excidisse fatemur, ad asyli sacri defensionem. Post Edictum Regium Francisci I. in controversiam trahi poterat, Ecclesiastici, an laici Judicis esset reos ab Ecclesia divellere: & quanti id interfit, nemo tam excors est, qui non videat. Verùm eam potestatem Civiles Judices sibi arrrogaverunt in Gallia & Hispania.

Illud ergo Francisci I. Edictum non adversa fronte colliditur, aut reluctatur, sive Legibus, sive Canonibus pro asylo sacro militantibus. Per Canones ipsos & Leges, per Decretalium libros & Decreta ipsa nuperorum Pontificum, de quibus suprà, asylo intercludebantur plura facinora, superiùs perstricta. Hoc Edicto Regio nec obligatione, nec potestate illa exolvuntur Judices Regii remittendi ad asylum eos omnes, quos ex Canonum Legumque norma remitti jus fasque est. Si jam nulli remittantur & redintegrentur asylo rei, non potest ejus rei causa vel invidia affingi Edicto huic Regio. 1. Ut summum enim eo defertur Judicibus Regiis judicium de causis illis, quibus rei possunt, vel non possunt juxta Canones & Leges asyli gratia juvari. Quæ cognitio priùs ad Ecclesiasticos Judices spectabat. 2. Eo rursus custodias illis reorum committitur, cùm priùs in tutela essent & cura Judicis Ecclesiastici, donec dijudicaretur, an admissum scelus in eorum classe esset, quæ Ecclesiæ immunitati subtrahit sua atrocitas. Hæc Edicti Regii Capita nil vetat ita observari, ut nihil, aut perparum derogetur Canonibus supra coarcervatis pro asyli sacri immunitate.

IX. Fateri tamen cogimur usque adeo ampliatam quandoque fuisse hanc asylorum libertatem, Raina n. 35.
ut non parum hinc aliquando vel dedecoris emergeret, vel detrimenti. Anno 1504. Julius II. Papa suis in Angliam Rescriptis declaravit, reos læsæ Majestatis, homicidas, deprædatores, vi abstrahi ab Ecclesiis debere. In Concilio Colonienſi 1536. concessum est, ut ab Altaribus ipsis abriperen- Can. 20.
tur latrones publici: voluntarii homicidæ: qui improba spe ipsius immunitatis Ecclesias & Sepulcreta facinoribus suis contaminarent: denique quicunq; in pacem & incolumitatem publicam machinati quid essent, dum ne eos corriperet Civilis Judex, nisi re seriò perpensa cum Officiali Episcopi. Propiùs abesse videtur hoc Decretum ab Edicto Francisci I. Interest tamen nonnihil. Nec enim eo annuitur reum à sæculari Judice comprehendi, nisi postquam de ea re illi & Officiali Episcopi convenit.

Quin & minæ Magistratibus intentantur, interdicendarum omnino Ecclesiarum, nisi ex aliqua
Part. 3. c. 9. saltem parte prisca asylis reverentia impendatur. Concilio Mediolanensi V. uni apertissimè Episcopo creditur custodia reorum ad Ecclesias confugientium; immo & ipsum examen ac judicium, an crimen ejusmodi sit, cui pateant asyla. Capitalia ea sunt duo immunitatis Ecclesiasticæ munimenta. Potest aliàs ea incolumis utcunque consistere, sed non diu, ubi nimirum penes civiles erit Magistratus, & reorum custodia, & judicium, quæ crimina asylo sacro aboleantur. Ea sanè ratione Edicto Francisci I. obliquè eversa & labefactata sunt asyla omnia Galliarum.

Nec tamen vel Itali ipsi Canonum interpretes dissimulare potuerunt necessitatem præscribendarum asylis metarum, criminibusque in quæ cadat immunitas. Præter fures enim publicos, agrorum depopulatores, eos quoque procul amandari jussere, qui spe hujus vel immunitatis vel impunitatis vitam auferunt, vel membra truncant in Ecclesiis & Cœmeteriis; sicarios, qui velut hostes Christiani nominis proscripti fuere; homicidas voluntarios, hæreticos, reos læsæ Majestatis. Hæ nimirum exceptiones variis locis Juris Canonici & Decretalium permixtæ sunt, omnesque compi-
Fagn. in l. 3. Decr. part. 1. pag. 376. latæ fuere & confirmatæ in Bulla Gregorii XIV. *Cum alias nonnulli*, de Immunitate Ecclesiarum. Non omnibus his assentiebantur exceptionibus Canones supra citati. Sed earum necessitas tot & tam diutinis experimentis tandem emicuit Antiquissimorum Imperatorum legibus ab asylis abigebantur homicidæ, adulteri, raptores virginum. Contra has leges præscripserant Canones. Leges tandem se sibi pristinoque suo vigori reddidere in Gallia; nec Ecclesia Gallicana magnoperè sibi laborandum censuit ad defensionem asylorum sacrorum, quorum jam fructus non ille erat, qui olim optatissimus, pœnitentiæ publicæ liber usus: sed ille potiùs tristissimus, scelerum impunitas.

Adverte enim asyla legibus divinis constituta veteris Testamenti, & Civilibus Paganorum Constitutionibus, ad unam spectasse scelerum impunitatem, mortisque reorum amolitionem. Non eum autem sibi Ecclesia scopum proponebat in asylis suis tuendis. Mortalis enim hominis, aliquando tandem interituri mortem differre, humanitatis est illud quidem inculpatæ, nec illaudatæ. At oculi mortalium fide Christi semel illuminati, & charitatis Christianæ instinctus, non in his hærent; ulterius, altiusque spirant aliquid; ad beatissimæ vitæ immortalitatem cælestem aspirant. Ea qua se Ecclesia induebat cura, prorogandæ reorum vitæ ad aras confugientium, ad otium spectabat feriæ canonicæque pœnitentiæ consequendum, cui se ipso suo in Ecclesiam ingressu mancipabant. Ea seposita spe, jam alternare poterit non injuria animus, inter malum & dedecus criminis inulti, & decus indultæ indignis veniæ. Ubi ergo in nihilum recidit, qui fructus fuerat uberrimus asylorum, jam nec est quod magnoperè nobis doleat, si & ipsa nobis asyla deperiere: sive imminuto paulatim criminum numero, quibus patebat: sive facta Civili Magistratui copia, & reos comprehendendi in ipso asylo, & dijudicandi, an ei restituendi sint. Cùm iniret summum Pontificatum Adrianus V. Cardinales interpellavit, ne posthac Palatii sui fores pandi sinerent proscriptis, reisque: cùm jure novo asyli jus illis adscriptum sit. Annuerunt
Rainald. Ann. 1522. n. 17. illi tum quidem ejus precibus, penes quem erat summa jubendi vis & facultas. Sed exinde reddidere Cardinales Palatia sua ei privilegio & juri, quod illis cum Palatiis Episcopalibus commune est.

X. Quantæ apud Græcos, & Constantinopoli potissimùm essent asyla sacra veneration, luculentè declarat Annæ Commenæ Alexias. Quippe eò Reginæ ipsæ, regiæque fœminæ abdebant seipsas, si quid ebulliisset jurgiorum in Palatio ipso; & Imperatores ipsi lubentes lætissimam hanc sibi imposuerant necessitatem ignoscendi, L. 2. idoneo & locupletissimo authore, eadem Comnena. *Templi pars quædam in asyli usum parata à priscis Imperatoribus, qui quærere causas parcendi peccantibus consueverunt.* In historia utriusque Andronici, Senioris & Junioris, quàm fructuosa fuerint & necessaria Imperatoribus ipsis, hoc est immunitatis suæ authoribus asyla, exemplis à Nice- L. 9. phoro Gregora declaratum est. Vitæ enim discrimen adiisset Andronicus Senior, Imperio jam exturbatus, nisi longè pulcherrimam amplexatus esset imaginem Deiparæ Virginis, quæ non multo antè tempore veluti portio templi aliqua in Palatium allata fuerat. Andronicus autem Junior ei ipsi sacratissimæ Virginis imagini acceptam retulit victoriam, quam de avo suo Andronico Seniore reportaverat: nec ejus immunitatem à se imminutam voluit, cujus beneficio amplificatam assertamque dignitatem suam fuisse venditabat. In his luctuosissimis temporum difficultatibus summa & necessitas erat, & opportunitas asylorum: cùm in iis Regiæ familiæ dissidiis non nocentior, sed calamitosior quisque ad cœlestem opem & ad Ecclesiæ tuitionem confugeret.

De Jurisdictione Episcopali, charitati potissimum & animarum saluti serviente.

CAPUT CI. *P. 1. l. 2. c. 41.*

Charitas & authoritas Episcopalis ad dirimendas etiam fidelium, maximè tamen Clericorum lites, tribus quinque prioribus sæculis.

I. Actuosa debet esse Episcoporum residentia, cùm & absentia debeat esse fructuosa.

II. Apostolus ipse id oneris imposuit Episcopis, ut fidelium lites nascentes dirimant.

III. Commonstratur ex Augustino hoc tribunal non spirasse, nisi pietatem, pacem, charitatem.

IV. Ingemiscebant Episcopi permolestæ huic sarcinæ suæ, adeo non ea oblectabantur.

V. Ea jurisdictio Augustino servitus erat gravissima, quam solæ charitatis alæ levarent.

VI. Molestissimè ferebat avocari se à contemplatione veritatis, quo carnalibus hominum cupiditatibus sedandis serviret.

VII. Ea Episcoporum jurisdictio tam latè patens, & tam piè culta à fidelibus, tamdiu viguit, quandiu & illa qua vigebat charitas, pax, sanctitas.

VIII. Pulcherrimo Augustini testimonio demonstratur, ut Episcopi inter ipsa sua tribunalia, & in causis disceptandis, inculcarent cœlestissimas Evangelicæ perfectionis leges, & consilia ipsa.

IX. Ejusdem rei argumenta alia.

X. Beatus Martinus Presbyteros suos delegabat, quo eam exercerent jurisdictionem.

XI. Easdem regulas exercendæ jurisdictionis sectabantur & Græci Patres, maximè Synesius.

XII. Quàm non debeant Episcopi dolere de jactura vastissimæ hujus jurisdictionis in res temporales.

XIII. Exempla alia Episcoporum, quibus ea jurisdictionis sacræ explicatio materiam præbebat cælestium & æternorum charitatis insiliendæ carnalium hominum mentibus.

I. STerilis & infructuosa esse non potest boni Pastoris, seu Episcopi residentia. Pastoris. Paren-

Parentis, Sponſi, Prædicatoris, Apoſtolorum ſucceſſoris præſentia, non poteſt non vim, vigoremque ſuum expromere cura, labore, vigilantia, ſtrenuitate infatigata. Ne abſentia quidem ejus beneficio vacare debet, necdum præſentia. Hinc eſt quòd excuſſa Epiſcoporum reſidentia ad eorum functiones defluximus, & ad eas hactenus, quæ minus videbantur cohæreſcere poſſe cum reſidentia. Oſtenſum eſt enim ab Eccleſiis ſæpenumero ſuis Epiſcopos receſſiſſe, ut oppreſſos tuerentur, Principum iras ſedarent, reis veniam & indulgentiam impetrarent. Qui una ea ratione minùs reſidebant, ii reſidebant vel maximè, in oculis ſemper & in præcordiis ipſis ſuis præſentiſſimam ſemper Eccleſiam ſuam circumgeſtantes. Corpore illi peregrinabantur, mente, cura, ſollicitudine veriſſimè reſidebant; contra quàm alii corporali præſentia reſident; at ubi vincti, rei, orphani, viduæ, oppreſſi, miſerabiles denique omnes, nullum accipiunt ex eorum præſentia fructum, multò magis peregrinari hi quidem exiſtimari debent. Non
1. Cor. 6. ea eſt Epiſcoporum, quæ quondam fuit juriſdictio & poteſtas. Viderint alii, viderint ipſi, an ex eo profectum illud, quòd nec eadem jam charitas, & ad æterna tantùm ſpirans ſollicitudo.

II. De iis ergo hactenus, Nunc ad alias eorum adgredimur functiones, à reſidentibus certè obeundas, in jurgiis videlicet fidelium pacandis, componendiſque litibus. Id oneris videbatur Paulus Epiſcopis impoſuiſſe, cùm tanquam probrum Corinthiis objiciebat, quòd cùm litium aliquid haberent, mallent apud infideles litigare Judices, quàm apud ſanctos. Cùm eos non lateret, ſanctis datum iri facultatem, ut non de mundo tantùm, ſed & ut de Angelis Judices ſedeant. Non eſt ſapiens inter vos, ajebat Apoſtolus, qui fratrum cauſas diſceptaret? Huic documento, immo & huic Apoſtoli mandato accommodabat ſe Auguſtinus, teſte Poſſidio, cùm bene multas ſingulis diebus horas collocabat, in conſopiendis diſſidiis, litibuſque eorum, ſive fidelium, ſive infidelium qui
Cap. 19. ad eum recurrebant. *Secundum Apoſtoli quoque ſententiam, dicentis, Audet quiſquam veſtrum adversùs alterum negotium habens, judicari ab iniquis, & non apud Sanctos, &c. Interpellatus ergo B. Auguſtinus à Chriſtianis, vel à cujuſcumque ſectæ hominibus, cauſas audiebat diligenter ac piè.*

III. Non ventoſæ ambitionis inſtinctu, non propriæ poteſtatis exaggerandæ cupiditate, vel Paulus incitabat Epiſcopos, vel Epiſcopi ipſi hortatu Pauli accendebantur, ut Judicum Civilium aut Magiſtratuum functiones, ſarcinaſque ad ſe traducerent. Ut Auguſtinus, ita & piiſſimus quiſque tum Epiſcopus pietatis ſtimulo agebatur ad cauſas audiendas: *Cauſas audiebat diligenter ac piè.* In penetralia cordium ſubibant hi Eccleſiaſtici Judices, ut diſpicerent, quæ quiſque fidelium vitæ ſpiritalis & Chriſtianæ ſanctimoniæ incrementa feciſſet: *Intendens in eis Chriſtianorum monumenta animorum, quantum quiſque vel in fide, boniſque operibus proficeret, vel ab eis deficeret.* Molliſſimos ille captabat aditus, & opportuna monumenta, quibus illaberentur faciliùs in eorum pectora pietatis Chriſtianæ placita, & illæ charitatis flammæ, quibus à terrenis ad cæleſtium amorem raperentur: *Atque compertis rerum opportunitatibus, divinæ legis veritatem partes docebat, eamque illis inculcabat, & eos quò adipiſcerentur vitam æternam, docebat & admonebat.* Longiſſimè hinc temporales exulabant cupidiates, nec tantus aliò ſuſpirabat labor, quàm ut & peccatores reſipiſcerent, & impellerentur juſti ad nova in dies ſingulos juſtitiæ augmenta: *Nihil aliud quærens ab iis, niſi tantum obedientiam & devotionem Chriſtianam, quæ & Deo debetur & hominibus, peccantes coram omnibus arguens, ut cæteri timorem haberent.* Non denique tam erat illud tribunal Judicis, quam ſchola virtutum, pietatis ſanctuarium, cathedra veritatis, ubi nec addocebant, nec addiſcebant, niſi contemptum fugamque ſæculi, bonorum & honorum ſæcularium contemptionem, amorem pacis & concordiæ, cæleſtis & æternæ felicitatis ſpem & ardorem. Curia, Tribunal, audientia, Conſiſtorium id genus, minimè invidioſum erat; nec ſuſpicionibus aut æmulatione Judicum ſæcularium exagitari poterat. *Et faciebat hoc tanquam ſpeculator à Domino conſtitutus domui Iſrael, prædicans verbum, atque inſtans opportunè, importunè arguens, hortans, increpans, in omni longanimitate & doctrina, præcipuèque operam dans inſtruere eos qui eſſent idonei & alios docere.*

IV. Certè permoleſtum erat ſanctiſſimis Epiſcopis, his litium ambagibus implicari: nec ei ſe neceſſitati ſanè accommodaſſent, niſi charitatis lex ipſo Pauli ore promulgata ita ſanxiſſet. Sed quantumvis repugnaret animus, maximam dierum partem conſumebant in iis anfractibus cauſarum explicandis; non ſibi enim, ſed fratribus ſatisfacere avebant: unde & contemplandæ veritatis gaudia, charitatis poſtponebant occupationibus ſpinoſiſſimis. *Cauſas aliquando uſque ad horam refectionis, aliquando autem tota die jejunans, ſemper tamen noſcebat & dirimebat, &c. Sed hanc ſuam à melioribus rebus occupationem, tanquam angariam deputabat, ſuavem ſemper habens de iis quæ Dei ſunt, vel allocutionem, vel collocutionem fraternæ ac domeſticæ familiaritatis.* Ibidem.

V. Hæc porro omnia arduum non erit ipſiuſmet confirmare Auguſtini verbis, ubi ait Apoſtolum hanc Epiſcopis ſarcinam injeciſſe, quanquam illam ipſe quidem ſubierit nunquam, ut qui Evangelicæ veritatis facem toto orbe circumferendam haberet. Quin & Chriſtum ipſum Apoſtoli ore & verbis id præcepiſſe. Non aliud enim Epiſcopatum eſſe, quàm nobiliſſimæ ſervitutis genus, quo Epiſcopi omnibus Eccleſiæ ordinibus addicuntur, ut omnium famulentur neceſſitatibus. Ideo nec poſſe ſe humeris ſuis id onus excutere, etſi diu graviſſimum ſit expertus. Præſtabiliorem enimverò ſibi videri conditionem Monachorum, & ſibi optatiorem. Malle enim ſe, ſi facultas daretur, certas quotidie horas operi manuum dicare, & tum reliquas habere liberas, ut oratione & lectione ſacrorum Codicum oblectaretur: quàm aſtringi ac mancipari dirimendis, vel componendis innumerabilibus cauſis. *Dominum Jeſum teſtem invoco in animam meam; quoniam quantum attinet ad meum commodum, multo mallem per ſingulos dies certis horis, quantum in bene moderatis Monaſteriis conſtitutum eſt, aliquid manibus operari, & cæteras horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de divinis Litteris agendum liberas, quàm tumultuoſiſſimas perplexitates cauſarum alienarum ac de negotiis ſæcularibus vel judicando dirimendis, vel interveniendo præcidendis; quibus nos moleſtiis idem affixit Apoſtolus, non utique ſuo, ſed ejus qui in eo loquebatur arbitrio, quas tamen ipſum perpeſſum fuiſſe non legimus, &c. Quem tamen laborem non ſine conſolatione Domini ſuſcipimus pro ſpe vitæ æternæ, ut fructum feramus cum tolerantia. Servi enim ſumus ejus Eccleſiæ, & maximè infirmioribus membris.* De opere Mona. c. 29.

VI. Eo oculo ſpectabant, eo animo tractabant tunc Epiſcopi, ſeu voluntariam, ſeu contentioſam juriſdictionem ſuam. Imperium hoc erat ſacerdotale, aut Imperii nomine & ſpecie obumbrata ſervitus triſtiſſima; quam facilem lætamque non faceret niſi præceptio & charitas Chriſti, neceſſitaſque inexorabilis obſequendi fidelibus omnibus, & dejiciendi ſe ad eos & cum eis ad ipſas temporalium rerum fæces, non mediocri ſpe ipſoſmet inde extricandi, & abducendi ſecum ad æternorum charitatem. Ita planè ſapiebat Auguſtinus, cujus & hæc ſunt alio loco: *Noſtras orationes ſæpè fauciat & debilitat caligo & tumultus ſæcularium actionum, quas etſi noſtras non habemus, eorum tamen qui nos angariant mille paſſus,* Epiſt. 81.

& jubemur ire cum eis alia duo, tantæ nobis ingeruntur, ut vix respirare possimus. Credentes tamen quod ille in conspectu cujus intrat gemitus compeditorum, perseverantes nos in eo ministerio, in quo dignatus est collocare, cum promissa mercede, ab omni angustia liberabit.

Honore quidem & cultu impensissimo interim fidelium vulgus Episcopos prosequebatur. At non ii erant Episcopi, non ita comparati imbutique erant, ut his delinimentis affici aut titillari possent. Terrena illis omnia fastidio erant: non honores, non res, non deliciæ cordi & amori esse poterant, nisi cælitus & ex ipso æternæ veritatis ac sapientiæ fonte infunderentur. Epist. 147. *Ut homines quidem causas suas seculares apud nos finire cupientes, quantò eis necessarii fuerimus, sic nos sanctos & servos Dei appellant, ut negotia terræ suæ peragant, &c. Pro quibus rebus quotidie summisso capite salutamur, &c.*

VII. Tandiu effusissima hæc jurisdictio constitit, quandiu illam Episcopi ea qua nata, alta, & propagata fuerat, administrarunt charitate, innocentia, humanarum rerum omnium contemptione & despicientia: ea pietate, quæ nec spiraret ipsa, nec fidelibus inspiraret, nisi æternorum amorem; ea infimarum occupationum fuga; iis intestinis & sinceris gemitibus; eo secessus, eo contemplandæ in otio summæ veritatis amore; eo omnium rerum tædio, quibus avocatur animus à cælesti conversatione; eo fastidio honorum dignitatumque terrestrium; eo denique animo, eo pectore, quo olim Augustinus, quo Ambrosius, quo cæteri olim Episcopi, horum vestigiis hærentes, aut eam antè ingressi viam, in quam postea hi secuti sunt. Imperatoribus, Judicibus, Fidelibus, Infidelibus ipsis admirationi erat, & amori, tantum sapientiæ culmen & religionis; summamque ei authoritatem & jurisdictionem plausu & judicio suo confirmabant. Ab ea tum illi existimatione & reverentia descivere, cùm in has eadem functiones irrepsit sæculi fastus, dominandi amor, quo sacræ dignitates æquabantur quodammodo sæcularibus, & illis non rarò collidebantur.

VIII. Unum non amplius hìc adjiciam Augustini testimonium, in quo dilucida sint hæc eadem omnia documenta, & illud maximè, ut inter perpacandas lites instillarentur animis fidelium Evangelicæ leges, atque adeo Evangelicæ perfectionis consilia; utque eorum alii his cælestibus se monitis faciles & sequaces præstarent: alii terreno luto altiùs immersi, obdurescerent; illinc gaudium, hinc fastidium Episcopis, utrimque corona pararetur. In Psal. 118. 4. *Non audemus dicere, Quis me constituit judicem aut divisorem inter vos? Constituit enim talibus causis Ecclesiasticos Dominus cognitores, in foro prohibens jurgare Christianos. Nec illis quidem qui non aliena rapiunt, sed sua cupidè repetunt, dicimus, Cavete ab omni cupiditate; constituentes eis ante oculos hominem, cui dictum est, Stulte, hac nocte auferetur à te anima tua, quæ præparasti cujus erunt? quia & quando dicimus, non recedunt, nec declinant à nobis; sed instant, urgent, precantur, tumultuantur, extorquent, ut ipsis potiùs ad ista quæ diligunt, quàm scrutandis Dei mandatis, quæ diligimus, occupemur. O quanto tædio turbarum turbulentarum, & quanto desiderio divinorum eloquiorum dictum est, Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei! Ignoscant obedientes fideles, qui pro suis sæcularibus causis rarò nos quærunt, & judiciis nostris facillimè acquiescunt, nec nos conterunt litigando, sed obtemperando potiùs consolantur. Certè propter eos qui & inter se pertinaciter agunt, & quando bonos premunt, nostra judicia contemnunt, faciuntque nobis perire tempora, rebus eroganda divinis, certè propter istos nobis liceat exclamare, Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei.*

IX. Nec tacuit Augustinus quàm paterna sollicitudine & suavitate sopiendis invigilaret Clericorum & Monachorum suorum dissensiunculis; non Judicem agens, sed amicum & paciarium: *Sed si pueri isti servi Dei sunt, litem hanc inter illos citò finimus. Audio illos ut pater, & fortè meliùs quàm pater ipsorum.* In rerum temporalium causis honoratiores plebis & sapientia fama clariores consulebat. De diversis Serm. 49. *Videbo quid sit juris sicut Deus voluerit, cum paucis fratribus, fidelibus, honoratis, de numero vestro, id est, de plebe ista.*

Nec prætereiri, nec aptiùs alibi à me poni potest, quod Ruffinus commemorat de B. Paphnutio, illo in Annalibus sacris celebratissimo Eremi incola. Divinitus enim factum est, ut in cognitionem veniret Laici fidelis, qui unum idemque cum ipso attigisset altissimæ sanctitatis fastigium: nec alio tamen magis facinore commendati, quàm quòd omnium lites & noxas ea ingenii & charitatis dexteritate componeret, ut neminem damnaret, omnes absolveret, lætosque à se dimitteret. *Litem, si vidi, nunquam præterii, donec reconciliarem dissidentes ad pacem. In judicio si fui caput, neminem condemnavi, sed dissidentes revocare in concordiam statui.* Jam ergo mirum non accidet, si aureæ Ecclesiarum ætatis Episcopos ea censeamus sapientiæ singularis suavitate dotatos fuisse, qua laicum hunc Deus ditaverat.

X. Nec fidelium plebem fraudabat B. Martinus his charitatis officiis; sed Presbyteros suos in id muneris delegabat, quo posset ipse totus orationi se dedere, dum sacris operatus esset. Dial. 2. *Cùm quidam in alio secretario Presbyteri sederent, vel salutationibus vacantes, vel audiendis negotiis occupati; Martinum verò usque in eam horam qua solennia populo agi consuetudo deposceret, sua solitudo cohibebat.* Hæc Severus Sulpitius. Quo liquet tum Officialium functiones, & causarum omnium judicia ipsimet Episcopo, & Clericorum Consistorio adunato incubuisse.

XI. In Episcopalibus recensendis sancti Basilii functionibus Gregorio Nazianzeno commemorata illa quoque est, quam hìc versamus: Orat. 20. *Controversiarum diremptiones, nequaquam suspectæ.* Nec injuria Chrysostomo visum est, in eo munere sustinendo, & difficultatis & periculi plurimum esse, ut quod & spinis undique horreat, & difficiles habeat explicatus. De Sacerd. L. 3. c. 18. *Jam pars illa quam Episcopum tractare in judiciis convenit, infinita certè odia, infinitas offensiones parit, &c.* Synesio certè illa litium aliarum ex aliis proserpentium seges visa est à se quidem sociari non posse cum ea mentis quiete & tranquillitate, cumque jugi ea ad orandum incitatione, quam concupiscere, quam profiteri debent Episcopi. Ita enim ille plebem sibi commissam admonebat: Sacerdotibus quidem Legis Mosaicæ delegata fuisse judicia causarum civilium, at postea divulsa & sejuncta fuisse ea munia: nec à nobis jam commiscenda esse, quæ Christus ipse secrevisset. *Quid ea conjungere vis, quæ sunt à Deo separata? Patrono opus habes, vade ad eum qui Reipublicæ legibus præest. Deo quapiam in re indiges, vade ad urbis Antistitem.* Nec enim vel Episcopatus sejungi à contemplatione potest, vel contemplatio conjungi terrenarum litium tumulationi. Epist. 57. *Contemplatio Sacerdoti finis est, si non falsò id sibi nomen usurpet. Contemplatio verò & actio nequaquam in unum conveniunt.*

Nec eos tamen à se insimulatum iri profitetur Episcopos, qui & actioni vacarent, nec cessarent à contemplatione; resque terrenas ita tractarent, ut ex earum contagio non sordescerent; sed sibi non eam esse mentis celsitudinem, amplitudinemque mirandam. *Nec Episcopos damno, qui negotiis distinentur. Sed cum noverim, vix me horum alterutrum assequi posse, qui utrumque præstare possint, hos admirari soleo. Non est id mearum virium, ut duobus dominis serviam. Sin aliqui reperiantur, quibus ne mentis quidem ad inferiora descensus detri-*

detrimentum efferat, meritò illi poſſunt Sacerdotes fieri, & præeſſe civitatibus. Solaris radius, quamvis cœnum contingat, purus nec inquinatus manet: ego ſi idem fecero, fontibus ac mari opus habebo. Probè intelligere ſe, multis diſplicere ſuum receſſus amorem, & curarum ſæcularium faſtidium: ſed facilem & expeditam eſſe rationem, omnibus gratum ſibi gratiſſimum faciendi, ut alius eligeretur Epiſcopus, cauſis terminandis paratus: novum quidem id eſſe, alium ea de cauſa deligi Epiſcopum, nec ullo facilè exemplo hactenus uſurpatum; ſed novis nova quoque morbis temperari medicamenta: nec in omnes res aliqua ſemper præluxiſſe exempla; ſua eſſe etiam optimis quibuſque rebus initia; & hæc initia nullis prioribus ſuperſtructa exemplis, poſteris admirationi & exemplo

Epiſt. 105. fuiſſe: *Quoniam autem ob hæc minimè placemus vobis, quaſi alii ſint, qui in utriſque verſari poſſint, conſulere vobis licet, quod & civitati, & Eccleſiis, & mihi, magis expediat, &c. Seligendus vobis aliquis eſt, qui ſit omnium utiliſſimus, noſtroque in loco eligendus, qui ægrè admodum ſervari ſoli poſſumus. Quid exclamaſtis? Num quia factum illud nondum eſt, fieri idcirco nec nunc convenit? Multa quæ neceſſaria erant, invenit tempus & emendavit. Non ad exemplum fieri omnia ſolent, &c.* Idem præfatus, conteſtatuſque fuerat antè Syneſius, quàm ſuæ in Epiſcopatum electioni aſſentiretur: imparem ſe eſſe geſtandæ negotiorum ſarcinæ, in Epiſcopum autem congeri ſolere negotiorum omnium molem. *Civilis curæ & ſollicitudinis & natura & ſtudio penitus ſum expers. At Epiſcopum divinum eſſe hominem oportet. Neceſſe eſt ipſum tam multa unum negotia ſuſtinere, quàm multa cæteri ſimul omnes. Unus enim quæ omnium ſunt, efficere debet, aut criminationibus omnibus obnoxius ſit oportet.*

XII. Eſt in hoc Syneſii exemplo, quo non parum delectentur, juventurque Epiſcopi, qui iis vel temporibus, vel regionibus Eccleſias regunt, ubi ab ſummas anguſtias coarctata Eccleſiaſtica juriſdictio eſt: tantò plus enim illi laxamenti & otii nanciſcuntur, quod cæleſtium meditationi, & ſpiritalibus functionibus ſuis dicent. Populis quidem ipſis illacrymandum forſan eſt, quòd non poſſint terminari lites eorum omnes à Paſtore & Parente dulciſſimo. At ex otio & receſſu illo Epiſcopis affluere debet copia quædam optatiſſima ſupernarum deliciarum: cùm ad eam à terrenis feriationem tamdiu & tam vehementer ſuſpirarit Auguſtinus, cùm eam Syneſius Epiſcopatui ipſi anteferret. Utcumque autem abalienato eſſet Syneſius à negotiis animo, obtemperavit tamen Exarcho ſuo Theophilo Alexandrino, his illum vinculis occupationum moleſtiſſimarum quandoque innectenti. *Ego & volo, & neceſſitas mihi divina eſt; ut legem putem, quidquid thronus ille vaticinabitur.* Cauſa verò Syneſio tum delegata ejuſmodi erat. Epiſcopus ſuis ſedibus à Barbaris pulſus, Myſteria celebraverat in monte & in domo alteriùs Epiſcopi Diœceſeos, eoque jure locum jam illum ſibi vendicabat. Pronunciatum eſt à Syneſio, celebratis ſemel aliquo loco Myſteriis, non eum ſtatim Epiſcopi celebrantis ditioni accedere: cùm pauca loca ſint, ubi bacchante perſecutionum furore non aliquando celebrata ea ſint.

Epiſt. 99.

XIII. Non abs re autem fatebatur Syneſius Epiſcopos eſſe, quorum in animis ea veritatis ſempiternæ lux reſplendeſceret, quæ nulla obſcurari poſſet terrenarum litium caligine: ea pax contemplationis vigeret, quam nullæ negotiorum, vel ſollicitudinum temporalium procellæ turbarent. Præter ſuperiora exempla Auguſtini, Martini, Baſilii, quos & Actio & Contemplatio peræquè illuſtravit; Abraamem rurſum profero, qui ab otio eremi ad Epiſcopatus moleſtias abreptus, ita ſcitè pièque negotioſas Epiſcoporum, ſedataſque Monachorum virtutes colligavit, ut ad omne ferè temporis punctum videretur, vel de cælis in terras devolare, vel à terris revolare in cælum, atque ita & cæleſtibus & æternis legibus veritatis & charitatis terrena & temporalia omnia moderari. Vide ut de his Theodoretus agat: *In litigantium autem controverſiis diem totum ponens, aliis ut inter ſe conciliarentur perſuadebat; alios cogebat, qui ad juſta facienda blandis ſuaſionibus non parebant. Nec injuſtorum quiſquam audacia ſua de jure victor receſſit. Injuria enim oppreſſo juſti partem ſemper addens, inexpugnabilem eum reddebat, & eo qui injuriam facere volebat, ſuperiorem.* Vides ut ſanctiſſimus Epiſcopus per contemplationem in cælo converſatus, inde in terras delaberetur rurſus, ea luce, authoritate, pace, legiſque æternæ conſcientia ac fiducia munitus, qua facillimè carnalium hominum contumacia frangeretur.

CAPUT CII. *P. 1. l. 2. c. 42.*

De eadem rurſus Epiſcopali Juriſdictione legibus charitatis ſerviente, per eadem quinque priora ſæcula.

I. Epiſcopis aut contulit, aut confirmavit Conſtantinus juriſdictionem latiſſimè patentem, eo maximè ſtimulo incitatus, quòd Epiſcopali audientiæ ipſa animorum penetralia ultro panderentur.

II. Firmarunt poſteriores Imperatores Edictum illud Conſtantini.

III. Cauſarum civilium judicia in laicos quandoque Judices tanquam in Vicarios Epiſcopi tranſtulere.

IV. Qua ratione Apoſtolus ea judicia Epiſcopis commendarit.

V. Stupenda ratio Gregorii Thaumaturgi in terminandis diſſidiis.

VI. Nec alia erat Ambroſii jus dicentis ratio.

VII. Permirum exemplum Ambroſii, cauſam dirimentis alterius Epiſcopi cum proximis ſuis.

VIII. Secundum Epiſcopum pronunciavit, rem temporalem omnem ei abjudicans, addicens autem immortalem gloriam & voluptatem concordiæ, & charitatis.

IX. Eam inſiſti viam volebat Apoſtolus in diſceptandis litibus.

X. Eccleſia dum ad eum modum cauſa cadit, vincit; temporalium diſpendio brevi æterna lucratur compendia.

XI. Juriſdictionem Epiſcopi ſuam ſi eo ſemper animo explicuiſſent, ea nunquam excuſſi eſſent.

XII. Nec ſecus volebat Ambroſius Clericos ſuos agere.

XIII. Propria in domo idem ſecutus ipſemet antè fuerat.

XIV. Perfectionis ſectatores negat Auguſtinus litigare, aut nonniſi coram Eccleſiaſtico judice litigare.

XV. Varia ad lites Conciliorum Decreta. Clericis neceſſariò eligendi erant Judices Eccleſiaſtici, fidelibus fideles.

XVI. Ea erat judiciorum Eccleſiaſticorum ſanctimonia, cui merito tantum tribuerent Imperatores culmen poteſtatis.

XVII. Prope aberat Sidonius Appolinaris ab Auguſtini & Ambroſii uſu ac ratione judiciorum.

XVIII. Epiſcopi & Clerici perfectionis amantiores, litibus omnibus renunciabant.

XIX. Quæ pœnæ ab Eccleſiaſticis Judicibus decernerentur.

I. COnfirmata eſt Conſtantini Imperatoria ſanctione, ea quam Chriſtus vicario Pauli Apoſtoli oraculo contulerat Epiſcopis poteſtas cauſarum dirimendarum. Porro ea Conſtantini ipſius videtur fuiſſe perſuaſio; ipſemet enim quaſi Paulo conſentiens, illam eo conſilio Epiſcopis adſerit po-

teſtatem, quòd judicia ab illis eliminentur exiganturque ad arcanas conſcientiæ leges, & incorruptæ ſurſum Veritatis regulas; cùm ex adverſo Civilis Judex humanas tantùm percunctetur leges, quibus & animi ſui non ſemel privatos præponit affectus. *Illud eſt enim veritatis authoritate firmatum, illud incorruptum, quod à ſacroſancto homine conſcientia mentis inlibatæ protuleris.* Sempiterna & incorrupta veritas, æterna lex, divina quædam authoritas in præcordiis & in labiis Epiſcopi ſanctiſſimi ſedem ſibi fixit, longè aliter, ſanctiùſque, & magnificentiùs, quàm in Judice ſæculari. Inde eſt quod fideles penitiſſima quæque ſui animi ſenſa, affectuumque receſſus pandunt Epiſcopo multò faciliùs, fidentiùſque, quàm civilibus Judicibus, ex quo pronum eſt conjicere, quàm faciles exitus jurgia omnia conſequantur. *Multa enim quæ in judicio captioſæ præſcriptionis vincula non patiuntur inveſtigat & promit ſacroſanctæ religionis authoritas.* Ita litium anfractus, calliditates, & fraudulentiæ ab Epiſcopali audientia exulabant. *Hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes, ut miſeri homines longis ac penè perpetuis actionum laqueis implicati, ab impiis petitionibus, vel à cupiditate præpropera, maturo fine diſcedant.*

II. Nec me fallit quibus impetatur machinis iſta Conſtantini Lex, quæ neutro in Codice radiat. Nobis abundè erit, Leges Arcadii & Honorii in Codicem relatas ejuſdem propè tenoris eſſe, & peræquè ferè Epiſcopalis juriſdictionis Amplitudini ſuffragari, atque Conſtantini legem, quam Sozomenus hiſtoriæ ſuæ intextam voluit paulò compendioſiùs in hæc verba. *Illud eſt maximum reverentiæ Imperatoris erga Religionem argumentum, quod Clericos ubique immunitate donari voluit; quodque illis qui erant in judicium vocati, dedit poteſtatem, ſi modo animum inducerent Magiſtratus civiles rejicere, ad Epiſcoporum judicium provocandi; atque eorum ſententiam ratam eſſe, & aliorum Judicum ſententiis plus habere authoritatis, tanquam ab ipſo Imperatore prolatam ſtatuit. Quin etiam juſſit, ut Magiſtratus res judicatas re ipſa exequerentur, militeſque eorum voluntati inſervirent.* L. 2. c. 9.

III. Porro ut minimè neceſſarium, ſed liberum prorſus erat fidelibus laicis ad tribunal Epiſcoporum cauſas ſuas referre: ita & Epiſcopis ipſis integrum erat, ut ne ſe his laicorum cauſis temporalibus implicari ſinerent, ſi vel maximè animo providerent ſuo, malè ſe de altera ſaltem parte merituros, quam ſe cumque in partem dediſſent. Illud certè conſilii omnibus Eccleſiaſticis Judicibus ſuggerebat Ambroſius: *Si offenſam vereris, non recipias judicium. Licet tibi ſilere, in negotio dumtaxat pecuniario, quanquam ſit conſtantiæ adeſſe æquitati. In cauſa autem Dei, ubi communionis periculum eſt, etiam diſſimulare, peccatum eſt non leve.* Eadem prorſus de cauſa vetat Ambroſius Clericos pro debitoribus intervenire: quòd inire ab his gratiam non poſſint, quin in offenſionem incurrant creditorum. Atqui Clericorum eſt prodeſſe omnibus, obeſſe nulli. *Sacerdotis eſt nulli nocere, prodeſſe velle omnibus.* Off. l. 2. c. 24. L. 3. c. 9.

Meminit Socrates Sylvani piiſſimi Epiſcopi, qui præclariſſimè demonſtravit, eas judiciorum civilium functiones à Clericis detrectari poſſe, cùm eas Clericis ſuis interdixit, moleſtè nimirum ferens, quòd aliquid inde lucelli corraſiſſent: tranſtulitque in laicum ſpectatiſſimæ ſibi pietatis. *Cum Clericos ex litigantium controverſiis quæſtum facere videret, deinceps neminem ex Clero judicem eſſe permiſit; ſed acceptis ſupplicantium libellis, unum ex fidelibus laicis, quem æquo & bono favere pro certo cognoſceret, ei cauſarum cognitioni præfecit.* L. 7. c. 36.

Admonuit nos ſupra Auguſtinus nunquam Paulum ipſum diſceptandis dirimendiſque vacaſſe cauſis, & ne Epiſcopos quidem ipſos nominatim ei oneri ſubjeciſſe, ſed ſubjiciendos declaraſſe eos, qui eximia & ſingulari eſſent ſapientia; denique ſatius fore id muneris delegare deſpicabilibus quibuſque fidelibus, quàm fori moleſtias, anfractus, fraudeſque experiri. *Nos excuſare non poſſumus, etiamſi contemptibiles ſumus, quia & hos collocari voluit Apoſtolus, ſi ſapientes deſuiſſent, potiuſquam ut negotia Chriſtianorum deferrentur in forum.* De oper. Monach. c. 29.

IV. Aliquo ergo ſenſu certum eſt Epiſcopis ab Apoſtolo injectam eſſe eam judiciorum ſarcinam permoleſtam, nec non & Clericis aliis: nec Paulum in eo niſi Chriſti ſe legis interpretem egiſſe. Et aliorum rurſum ſenſu conſtat, id oneris minimè impoſitum eſſe nominatim Epiſcopis, vel Clericis. Id enim omnino prohibet Apoſtolus, ne ad alios referant lites ſuas, quàm ad eos qui ſapientia in Eccleſia clari ſunt. Ita nominatim Epiſcopi, Clericique ei officio non addicuntur. Sed cùm Epiſcopis & Clericis omnibus faveant impenſiùs, confidantque laici vulgo, quàm laicis aliis; ſentiantque ſacerdotium ejus ſapientiæ & æquitatis affinius eſſe, quam in Judicibus omnes deſiderant: eo jam laicorum præjudicio & voto indefinita Apoſtoli propoſitio ad Epiſcopos Clericoſque coarctatur. Sed ſua tamen ſemper cum laicis, tum Sacerdotibus illibata conſtat libertas, ut poſſit utriſque convenire, uti Sylvano & Syneſio manifeſtatum eſt, quo ea ſollicitudo laicis demandetur, qui ſapientia ſint & integritate exploratiſſima. Cardo autem doctrinæ & inſtitutionis Apoli in eo verſari videtur potiſſimùm, ut componantur lites, incolumi pace, & innocentia, procul ablegatis fraudibus, cupiditatibuſque, ut ab amantiſſimo patre jurgia ſiqua domi naſcantur, domi ſopiuntur. Cùm autem ratio plurimùm Clericales videatur redolere virtutes, hinc animo fidelium præſumptum illud erat, id muneris obeundum eſſe, vel à Clericis, vel à laicis, qui Clericorum moribus eſſent imbuti. Ita concordabunt, quæ aliàs pugnare videntur, ſive Patrum teſtimonia, ſive Eccleſiarum alio & alio tempore decreta.

V. Memoratu digniſſimum eſt, quod narrat Gregorius Nyſſenus de Gregorio Thaumaturgo, ſanctitate quàm miraculis clariore, etſi ab illis cognomen nactus ſit. Ut erat cœleſtis luminis & charitatis copia ditiſſimus, cùm incidiſſet in fratres de ſtagno quodam litigantes, Epiſcopali voluit ille potiùs ingenio, quàm legitimo judicio cauſam finire, parteſque adducere, ut non de re terrena & caduca, ſed de pace cœleſti & æterna certarent; terrenis quippe poſſeſſionibus & ſollicitudines augeſcere, & æternam non rarò poſſeſſionem interverti: at harum contemptu, & pacis ac charitatis fructu, hìc pacem interim, pòſt æternam etiam comparari certiſſimè hæreditatem. Hanc tenebant olim Epiſcopi Clericique terminandarum litium temporalium rationem, germano videlicet imbuti Paulinæ doctrinæ ſenſu; & terrenas res ita partiri ſtudentes, ut cœleſtium quædam ea eſſet imago bonorum. *Suis ipſius legibus utebatur ad arbitrium quod ſuſceperat diſceptandum, reconciliationem ſuadens, & ut amice inter ſe concordarent, & pacis lucrum pluris, quam id quod ex proventibus caperent, æſtimarent. Nam pacem quidem in perpetuum & viventibus & mortuis permanere; redituum verò temporarium eſſe uſumfructum, æternam verò ob injuriam condemnationem.* Tam æquo miroque judicio cùm non acquieſcerent fratres, Gregorii precibus exaruit ſtagnum, & eadem opera exaruit fons litium: ut addiſcerent homines, veri, boni, incurioſi & ignari, terrena hæc prædia utiliùs plerumque amitti, quàm animo avaritia, cupiditate, animoſitate, ſollicitudine alia & alia ſubinde lancinato poſſideri. Nyſſenus in vita Greg. Thaumat.

VI. Vili utplurimum & cœnoſa cupiditate ſtimulantur homines ad lites perſequendas. Hinc Epiſ-

copis

copis tædia non pauca, rursum gaudia, indulgentibus aliquid, & servientibus infirmitati hominum, quibus vel sic mederi se posse confidebant. Lib. 6. c. 5. Ita enim Augustinus de beato Ambrosio in libris Confessionum. *Secludentibus me ab ejus aure atque ore catervis negotiosorum hominum, quorum infirmitatibus serviebat.*

VII. Sed cùm ad Ambrosium reflexerit se oratio, non mihi temperabo, quin hìc inseram, quod ab ipsomet paulò prolixiùs narratur de composita ab eo lite, inter Marcellum hinc Episcopum, inde germanum & germanam ejus sororem. De prædio contendebatur, quode cogniturus erat Præfectus. Verùm partes tandem ipsæ & causidici statuerunt, ut solus Judex sederet Ambrosius, ne Episcopi causa judicio subesset sæculari. *Tantus erat ardor Christianis viris, ne Præfectus de Episcopi judicaret negotio.* Non potuit onus detrectare Ambrosius, quod & Imperatoriæ Leges, & Pauli decreta illi ingerebant. Epist. 24. *Cognovi autem secundum sacræ formam receptionis, in qua me induit & beatissimi Apostoli authoritas, &c. Recepi cognitionem, admonitus Apostolicæ præceptionis, quæ arguit dicens, Nonne de iis qui intus sunt vos judicatis? secularia igitur judicia, &c.* Sed divina quadam sapientia Ambrosius ita in se recepit de ea causa se cogniturum, ut à se componeretur magis, quàm judicaretur: judicio enim se uni saltem minùs satisfacturum parti, forsan neutri; at temperata quadam concordia omnibus & satisfieri, & pacem invehi posse certissimam, lætissimamque. *Recepi cognitionem, ita tamen ut compositionis essem arbiter. Malui jurgium compositione sedare, quàm pronuntiatione acerbare. Alia enim habebant excitari jurgia, tum quod est gravissimum, si jurgia sublata forent, erant tamen odia mansura.* Ut resecarentur quæ ex juridica creberrimè sententia nascuntur querelæ, suspiciones, alienationes animi, simultates: ita mirifico illos temperamento omnes tranquillavit, ita devinxit Ambrosius, ut omnes vicisse visi sint, victo nemine. *Illud sequendum putavi, ut neminem vinci vellem, & omnes vincere. Nec fefellit sententia, vicistis enim omnes.*

VIII. Si exordia hæc sapere aliquid videntur Apostolicorum Præsulum temporumque, multò finis ipse admirabilior est. Fundum fratri adjudicavit Ambrosius, usumfructum sorori, Episcopo gloriam Præsulis qui cupiditates omnes perdomitas & subactas habeat, laudem locupletatorum proximorum, gaudium familiæ paci restituræ, thesauros inexhaustos pacis, charitatis, patientiæ. Episcopi optima sors hìc erat, cui fucata & umbratica bona, bonorum ludibria abjudicabantur, ingenti prorsus verorum & cælestium bonorum fœnore. *Nemo plenius, nemo glorioſius quàm tu vicisti. Nam & fratri concessisti proprietatem, & sorori usumfructum; nihil autem adimitur Ecclesiæ, quod pietati acquiritur.* Dolere non poterat Episcopo jactura prædii, cùm ex Apostolo eæ jacturæ compendio sint & ornamento; nempe reportata hinc perillustri victoria de inis fœdisque cupiditatibus, & uberrima cælestium divitiarum accumulatione. *Sed putas te gravatum jactura juris, damno pecuniæ? Meliora utique Sacerdotibus damna, quàm lucra sæculi sunt. Beatius est enim dare quàm accipere. Sed fortè dicas, Fraudem non debui pati? Quid ergo? inferre velles? Sed etsi tu non inferres, ille se passum diceret. Itaque vide quid dicat Apostolus, Quare non magis fraudem patimini? Ut propè videatur, qui non patitur, feciſſe.* Ante Ambrosium ergo in eandem sententiam præiverat Apostolus. Cùm enim edixisset, ut damnum facere mallent terrenæ possessionis, quàm pacis & concordiæ; præmonstraverat Ambrosio ita pronuntiandum. In lucro esse ad eum modum terrena amitti, & cælestibus commutari. *Tolerare debet, qui fortior est.*

Voluerat Marcellus Episcopus partem aliquam ejus terræ proventuum sorori cedere, dum & ipsa decederet distributionibus, quas ut vidua ab Ecclesia accipiebat: totum denique prædium post obitum suum fratri legare. Sed non tam angustis cancellis passus est Ambrosius arctari Episcopalem terrenæ rei abdicationem; voluit omnino, ut Marcellus totam illam lubenter jacturam faceret, quam frater sororque iniquo feciſſent animo. Summæ enim æquitatis esse, ut virtus quò major & robustior est, eò majora sui det experimenta, & vim vigoremque suum insuperabilem validioribus probet documentis: *Tolerare debet, qui fortior est.*

IX. Omnium invidiosissimæ sunt lites, quæ inter fideles, inter fratres, inter Clericos, & inter Episcopos maximè pullulascunt. At si Episcoporum omnium, si Clericorum, si Judicum, si partium is esset animus, qui Ambrosii, qui Marcelli, ea animi sententia, id propositum: nihil litibus illis foret ad charitatem illustrandam accommodatius; nihil Episcopatus fortitudini magis concineret, quàm ea litium finiendarum ratio. Denique nec Paulus ipse abhorreret ab his litibus, easque exerceri posse fateretur, etiam Apostolico pectore. *Apostolico igitur charactere cognitio decursa est. Dolebamus antè quòd litem haberes; profuit jurgium, ut formam indueres Apostolicæ vitæ & præceptionis. Illud sacerdotio non congruebat; hæc transactio & Apostolicam decet normam.*

X. Denique si proventus illius prædii dicaverat Marcellus Ecclesiæ, contrà occurrebat illi Ambrosius, non alium chariorem Ecclesiæ thesaurum esse, quàm charitatem omni cupiditatum contagio puram & defæcatam. *Nihil adimitur Ecclesiæ, quod pietati acquiritur; charitas enim non damnum, sed lucrum Christi est. Denique charitas fructus Spiritus sancti est.* Plus satis ab illo locupletatam esse Ecclesiam prædicationibus & virtutum exemplis. *Habet & illa fructus tuos, & quidem uberiores; habet fructus doctrinæ tuæ, habet tuæ vitæ stipendium; habet fœcunditatem, quam tuis institutis rigasti. His dives reditibus non quærit temporalia, quia æterna possidet.* Non his caducis & aliquando perituris possessionibus constare patrimonium Christi: sed incorruptibili & æterno innocentiæ thesauro, concordiæ, charitatis, pacis & æquanimitatis. *Hæc melius Christum possessio decet, ut virtutes Sacerdotis possideat sui, hos fructus capiat, qui sunt integritatis, continentiæ, quod est amplius, charitatis & tranquillitatis.*

XI. Malè sensissem de Lectoribus, si hujus narrationis prolixitate nauseam illis creari posse suspicatus essem; vereor ut meæ subiraſcantur brevitati, qui non funditus perdiderunt gustum cælestis morum doctrinæ, & disciplinæ olim purioris Ecclesiarum. Sed hinc rursus inculcari illud necesse est, si ea semper fuisset Episcoporum persuasio, si ea regiminis ratio Judicum omnium Ecclesiasticorum, volventibus sæculis sacra jurisdictio incrementa potiùs subinde feciſſet, quàm ulla subisset damna. Gratularentur sibi Reique publicæ summi Principes & Magistratus, si ejusmodi à Clericis iniretur via pacandarum litium, lenis, suavis, fraterna. Ita dirimebant, si quas disceptabant lites Apostoli, ita volebant à Judice Ecclesiastico dirimi ita re splendere sacri Episcoporum Tribunalis sanctimoniam, & à sæculari discrepantiam; ita ab Imperatoribus approbatum, confirmatumque est, Constantino duce; ita ab Augustino, Ambrosio, aliisque eorum simillimis Episcopis factitatum, quorum jurisdictionis & authoritatis eadem fuerunt incrementa, quæ sanctitatis, magnanimitatis, religionis & purissimæ charitatis.

XII. Nec eo tantùm perillustri exemplo ea virtutum Episcopalium lumina Ambrosius explicuit. Officiis suis eadem asperſit, quo aureolo planè opusculo officia persequitur, tum Cleri, tum Laicorum omnium fidelium. Quanquam Clericorum ordini non paulò convenientius sit, & quasi insi-

tum, cedere potiùs, quàm repugnare, abſtinere litibus, pacem redimere aliquo rerum diſpendio; animos malle hominum in ſuo ære habere, quàm ingentibus potiri latifundiis; facillimè denique ſibi perſuadere, lucro & compendio eſſe ea damna, quibus diſpendia longè graviora, utpote ſpiritalia redimuntur. *Decet eſſe benignum, non alieni cupidum, immo de ſuo jure cedentem potiùs aliqua, ſi fuerit laceſſitus, quàm aliena jura pulſantem, fugitantem litium, abhorrentem à jurgiis, redimentem concordiam & tranquillitatis gratiam. Siquidem de ſuo jure virum bonum aliquid relaxare non ſolùm liberalitatis, ſed plerumque etiam commoditatis eſt. Primum diſpendio litis carere, non mediocre lucrum eſt. Deinde accedit ad fructum, quo augetur amicitia, ex qua oriuntur plurimæ commoditates, quæ poſtea fructuoſæ ſint.*

Offic. l. 2. c. 21.

XIII. Exculpſerat Ambroſius ex ſacris Codicibus definitionem & imaginem juſtitiæ, ab ea ſanè plurimùm diſſidentem, quam plerique animo ſibi ſuo confingunt. Juſtitia enim illi ea videbatur, quæ ſuis ſe ipſa fraudat bonis, ut ea in alios ſpargat; quæ ſibi ſuffuratur, quod profundat in alios. *Ea enim ſibi parcior, foris tota eſt; & quidquid habet, quadam inclementia ſui, dum rapitur amore communi, transfundit in proximos.* Mirabili ſe illi accommodavit juſtitiæ, cùm Satyro fratre præmortuo, nullis relictis teſtamenti tabulis, commendaſſe contento, ut quod juſtum eſſet, pauperibus erogaret; cenſuit ipſe juſtum æquumque eſſe, ut totum pauperibus diſtribueretur. *Poſtulando quod juſtum eſt, non exiguum, ſed totum relinquit. Hæc eſt enim ſumma juſtitiæ, vendere quæ habeas, & conferre pauperibus.* Eo ſeipſum judicio Ambroſius, quo Marcellum diſtrinxit; & familiæ ſuæ hæreditates eo diſpenſavit modo, quem ipſe præſcripſerat, ubi animadverterat, abnuiſſe Chriſtum partes dividendæ inter fratres hæreditatis, ut addoceret, nihil opus eſſe partiri, ſed ſola charitate totum diſſidium terminari. *Non immeritò refutatur hic frater, qui diſpenſatorem cœleſtium geſtiebat corruptibilibus occupare; cum inter fratres patrimonium non judex medius, ſed pietas debeat ſequeſtra dividere; quanquam immortalitatis patrimonium, non pecuniæ, ſit hominibus expetendum.* Ea opum partitione inopes fiunt homines, qui toto fruſtrantur, ut portioni adhæreſcant; & caducis inhiant, amiſſis incorruptibilis juſtitiæ & charitatis divitiis. *Nos communia amiſimus, cum propria vindicamus; nam nec proprium quidquam eſt, ubi perpetuum nihil eſt: nec certa copia, ubi incertus eventus.* Ideo ergo nec dividendæ hæreditati præeſſe voluit Chriſtus, omnium nimirum conditor ipſe in commune & largitor bonorum; ejuſque imitator Satyrus, Ambroſio idoneo teſte, à poſſeſſionum inter fratres partitione abhorruerat.

De obitu Satyri.

lib. 7. in Evang. Luc.

XIV. Redeo ad Auguſtinum, & hanc cum ipſo obſervo diſſonantiam Tribunalis ſacri & civilis, à Paulo, & à ſanctis ſecundùm ipſum Patribus obſervatam: unde & tantum diſcriminis interpoſuere fidelibus, qui ad iſtud, vel ad illud potiùs confugerent. Cùm enim Judex Eccleſiaſticus arbiter magis & ſequeſter quidam eſſet pacis, pronuntiaretque conſentaneè cœli magis, quàm fori legibus; charitati magis, quàm juſtitiæ rigori: ſuaderetque terrenis his bonis antehaberi cœleſtes opes benevolentiæ, amicitiæ, virtutum Chriſtianarum; nullius admodum culpæ affines habebantur, qui lites ſuas ab Eccleſiaſtico Judice terminari cupiebant. Hinc Auguſtinus Evangelicæ perfectionis ſectatorem declarat litigare illum quidem nunquam, ne rerum quidem ſuarum repetendarum cauſa: *Eleemoſynarum largiſſimus, injuriarum patientiſſimus, qui non ſolùm non auferat aliena, ſed nec ſua repoſcat ablata.* Sed non diſſimulat à fideli minùs perfecto ſua repeti coram Eccleſiaſtico Judice. *Faciens eleemoſynas non tam largas, quàm ille, non aufert aliena, ſed quamvis Eccleſiaſtico judicio, non forenſi, repetit ſua.* Et alio rurſum loco: *Non tollit aliena, ſed repetit ſua, ſed repetit cum fratre ſuo judicium. Talibus enim dicitur, Jam quidem omnino delictum eſt in vobis, quod judicium habetis in vobis. Verùm ipſa judicia in Eccleſia jubet agi, non ad forum trahi; tamen delicta eſſe dicit. Contendit enim Chriſtianus pro terrenis rebus amplius, quàm decet eum cui promiſſum eſt regnum cœlorum.* Et alibi iterum: *Hoc ipſum habere inter ſe judicia & lites de ſæcularibus rebus, delictum eſſe dicit Apoſtolus, quod tamen ferendum eſſe admonet, ſi vel Eccleſiaſtico judicio lites hujuſmodi finiantur.*

In Pſal. 80.

L. 50. hom. ult.

XV. Quo ita concluſo ac definito, jam laborabit nemo, nemo hæſitabit in Concilio IV. Carthaginenſi, quo jubetur, *Ut Epiſcopus pro rebus tranſitoriis non litiget provocatus.* Utque ſuadeat Epiſcopus Clericis Laiciſque ſuis conciliari potiùs quàm contendere: *Statuendum eſt Epiſcopis, ut diſſidentes fratres, ſive Clericos, ſive Laicos, ad pacem magis, quàm ad judicium cohortentur.* Utque *Diſcordantes Clericos Epiſcopus vel ratione, vel poteſtate ad concordiam trahat.* Quo denique communione arcentur fideles Catholici, qui cauſas ſuas retulerint ad Judices alterius ſectæ: *Catholicus qui cauſam ſuam, ſive juſtam, ſive injuſtam, ad judicium alterius fidei Judicis provocat, excommunicetur.* Erat ergo & diſcriminis non parum inter ſæculares ipſos judices, fideles, an infideles eſſent: & anathemati ſubjiciebantur, qui infidelium ſponte adibant Tribunalia; patienter tolerabantur, qui ad fidelium; in laude & pretio habebantur, qui ad Epiſcopalem audientiam accedebant. At verò Clerici ne poterant illi quidem indignantis Eccleſiæ iras & pœnas canonicas declinare, ſi jus ſibi dici vellent à ſæculari potiùs Judice, quàm ab Epiſcopo. Sic Concilium Carthaginenſe III. diffiniit. *Placuit ut quiſquis Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum, ſeu Clericorum, cùm in Eccleſia ei crimen fuerit intentatum, vel civilis cauſa fuerit commota, ſi relicto Eccleſiaſtico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiamſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat, & hoc in criminali judicio: in civili verò perdat quod evicit, ſi locum ſuum obtinere voluerit.* Ea porro ratio à Concilio profertur, in qua plurimum momenti ſit, & qua vehementer confirmetur ſuperiùs allata Auguſtini, cæterorumque Patrum doctrina de ingenio & moribus legibuſque Eccleſiaſticorum Judicum, eorumque præcellentia ſupra civiles Magiſtratus. Ille enim demum vilem eſſe ſibi Clericum prodit, qui judicia ejus cæteris omnibus non præfert; ille Apoſtolo ipſi contumelioſus eſt, ſuadenti, ut vel Laici fideles experiantur potiùs judicium Eccleſiæ, ubi ſapientiæ copia ſemper uberior. *Cui enim ad eligendos Judices undique patet authoritas, ipſe ſe indignum fraterno conſortio judicat, qui de univerſa Eccleſia malè ſentiendo, de judicio ſæculari poſcit auxilium; cùm privatorum Chriſtianorum cauſas Apoſtolus ad Eccleſiam deferri, atque ibi determinari præcipiat.* Canonicas eaſdem pœnas vibravit Concilium Chalcedonenſe in Clericos eos, qui inter ſe diſſidentes, non acquieſcerent Epiſcopi judicio, mallentque experiri publicorum Judicum Tribunalia.

Can. 9. 16. 59. 87.

Can. 9.

Can. 9.

Ad Bonifac. l. 3. c. 5.

XVI. Proficiſcebantur leges iſtæ omnes Eccleſiaſticæ, non ab hominibus propriæ poteſtatis amatoribus, aut dilatandæ juriſdictionis ſacræ profana cupiditate inflammatis; ſed ab amore caſtiſſimo pacis, concordiæ, temporalium deſpicientiæ, æternorum charitatis propagandæ. Eo igne deflagrabant tum Judices Eccleſiaſtici omnes, eas flammas ſpargebant eorum judicia. Ea enimverò perſuaſione Conſtantinus aliique Imperatores tantum tribuerant Epiſcopali juriſdictioni, teſte locupletiſſimo Auguſtino. *Principes ſæculi tantum detulerunt Eccleſiæ, ut quidquid in ea judicatum fuerit, diſ-*

In Pſal. 25.

dissolvi non possit. Ea sanè prærogativa decorari par erat Audientiam Episcopalem, quandiu tam constanter imitabatur Legem Dei sempiternam, quæ veritas incommutabilis, quæ charitas est: quandiu forum ejus Leges Evangelicas personabat. Postquam verò ab eo recessit illa fonte illimi primævæ puritatis suæ, immersitque se humanæ jurisprudentiæ spinetis; sui quoque splendoris mirum quantum detrimentum fecit.

XVII. Luminis his non parum accedet à Sidonio Apollinari Episcopo Arverno, ubi eodem Apostolicæ charitatis igne succensus litem diremit inter viduam & Presbyterum, quos & ad alium remisit postea Episcopum, qui causam illam penitus terminaret. Plus interposuit precum Sidonius, L. 6. Ep. 3. quàm authoritatis; partesque impulit, ut pacis, quàm rei terrenæ cupidiores essent, *Tentavimus inter utrumque componere; aliqua censentes, suadentes quæpiam, plurima supplicantes*. Eadem lenitate alterum quoque Episcopum uti suasit: *Pacificate certantes, & Pontificalis authoritate censuræ, suspectis sibi partibus indicite gratiam, dicite veritatem*. Faciles & proni plerumque erant fideles, ad hanc Evangelicam jurisprudentiam complectendam cum Episcopis, & ad mortalia omnia cælesti paci posthabenda: quo fit, ut litem finisse, vicisse sit. *Sancta Eutropia victoriam computat, si vel post damna non litiget*. Nec minùs præclarè de alio, qui vicisse se interpretabatur, dum etiam cadente se vinceret justitia; utpotè Epist. 1. justitiæ, quàm lucri amantior. *Pro victoria computaturus, si se intellexerit jure superari*. Partes animo ita comparatæ, non possunt non mihi quidem summæ admirationi esse. At ut sint Partes, Episcoporum sanè est instinctu quodam Apostolico ea semper aucupari delinimenta, quibus horum sanetur cupiditas, illorum calamitas levetur. *Vestrarum partium pariter & morum est, aliqua indemni compositione istorum dolori, illorum periculo subvenire, & quodam salubris sententiæ temperamento, hanc partem minus afflictam, illam minus ream, & utramque plus facere securam*. Ita Sidonius ad Lupum sanctitate celeberrimum Episcopum Tricassinum.

Epist. 4. Ibidem.

XVIII. Episcopi sanè, Clericique alii, qui se perfectioni Evangelicæ devoverant, ii se profitebantur apertissimè nunquam litigaturos. Testatur Theodoretus annos jam viginti Episcopales se in- Epist. 81. fulas gestasse, & nec se nec Clericorum quemquam suorum interim litigasse. *Anno viginti quinque ita vixi, ut nec in jus vocatus sim à quoquam, neque ipse quemquam accusarim. Nullus religiosissimorum Clericorum, qui sub me fuerunt, Tribunalia frequentavit unquam*. De sæcularibus, ut reor, agit Judicibus; nec enim tandiu Clericorum nulli aliquid litis & controversiæ coram Episcopo fuisset.

XX. Restat ut paucis stringamus pœnas, quas Ecclesiasticum forum decernebat. Quantumvis paterna esset Episcoporum jurisdictio, pœnarum tamen nonnihil decernebat. Quis Augustino faciat invidiam de nimia inclementia? & tamen in ea fuit ille sententia, Episcopali judicio virgis cædendos esse quandoque reos, cùm ea quoque ratione pater in filios sæviat, Præceptor in discipu- Augustin Epist. 159. los, *Sed virgarum verberibus, qui modus coercitionis, & à Magistris liberalium Artium, & ab ipsis parentibus, & sæpè etiam in judiciis solet ab Episcopis adhiberi*.

In Concilio V. Romano sub Simmacho Papa statuta est exilii pœna in eos qui in Episcopos 3. q. 6. c. 2. conspirassent. *Hi qui adversa eis moliuntur, sicut à sanctis Patribus dudum statutum est, & hodie Synodali & Apostolica authoritate firmatur, penitus abjiciantur, & exilio, suis omnibus sublatis, perpetuo tradantur*. Conjuratis hìc non sola indicitur exilii pœna, sed & bonorum privatio. *Suis sublatis omnibus*. Quin & hoc Decretum antiquius fuisse significatur, cui nunc novus accedat vigor. *Sicut à sanctis Patribus dudum statutum est*.

Commemoratur à Photio Alexandrinus Episcopus Demetrius Origenem eo perculisse judicio, ut & docere, & Alexandriæ commorari prohiberetur: idque Synodali decreto. *Synodus decrevit* Bibl. Phot. Cod. 11. *Origenem Alexandria pellendum, nec in ea versari, aut docere permittendum*. Idem testatur apud Gennadium libello de Viris illustribus Theophilus Alexandrinus Episcopus: *A Presbytero ejectum, de Ecclesia pulsum, & de civitate fugatum*. Concilium ad Quercum post exauthoratum sacra dignitate Chrysostomum, Imperatorem interpellavit, ut eum exilio mulctaret, & ea pœna, qua crimen Majestatis, quo aspersus fuerat, expiaretur. *Continent libelli & læsæ Majestatis crimen. Jubeat hunc pietas vestra expelli, vel invitum daturum tanti criminis pœnas. Nobis enim ista non licet inquirere*. Hæc Palladius, qui nec illud silet, crimen hoc Majestatis non aliud fuisse, quàm quod, ut ferebant, Imperatricem probroso Jezabelis nomine notasset. Vereor ne rem amore Chrysostomi exacerbarit Palladius, ubi hujus Concilii Episcopis illud impingit, in ipsam Chrysostomi vitam eos conjuratos fuisse. *Ferro cædi Sanctum videre cupientes, ita detulere*. Quin ex verbis suprà relatis liquet, nullam atrociorem exilio pœnam eos decerni voluisse. Quanquam autem à Conciliis exilii pœna decerneretur, ea erat tamen Episcopi urbis Regiæ dignitas, cujus specialis ratio haberetur; nec præsentia Imperatorum patiebatur, ut eorum injussu Pastor deportaretur. Nec omnibus forsan Episcopis idem juris & potestatis cumulus permittebatur; uti nec quæ tunc erant in eorum potestate, apud posteros etiam fuere.

CAPUT CIII. *P. 2. l. 2. c. 58.*

De Jurisdictione Episcopali Episcoporum Orientis, ab anno quingentesimo ad octingentesimum.

I. Ut Episcopi & Clerici disceptandis fidelium causis occuparentur.

II. III. Ab Oriente exordium ducitur, & ab Imperatorum legibus. Causæ Monachorum omnes ad Episcopos remissæ.

IV. V. Causæ Clericorum, causæ laicorum adversus Clericos, causæ denique laicorum, judicio Episcoporum commissæ, sed certis finibus, modisque.

VI. Episcopi nisi ab Episcopis judicari non poterant.

VII. Harum Legum confirmatio.

VIII. Ab hac Episcopali Audientia spirabat undique charitas & lenitas, concordia & pax. Ita qui aliàs à litigando alieni erant, hìc litigabant. Hæc judicia plerumque in Conciliis Provincialibus ponderabantur.

IX. Causæ Monachorum, Clericorum, & Episcoporum sejunctim adhuc excutiebantur ab Episcopis, Metropolitanis, Primatibus.

X. XI. XII. Mirificum specimen jurisdictionis, unàque charitatis Episcopalis in Joanne Eleemosynario Patriarcha Alexandrino.

XIII. XIV. XV. Conventus Judicum mixtus ad causam Patriarchæ Antiocheni, Majestatis accusati.

XVI. XVII. XVIII. XIX. Quàm essent leges Ecclesiasticorum judiciorum ex charitatis & sanctimoniæ regulis temperatæ, eoque appositæ magis ad firmandam promovendamque ulterius jurisdictionem.

I. EA est materiæ quam versamus suavitas ne cessitasque, & ad disciplinæ restituendam casti-

caſtitatem vis & opportunitas, ut nulla hìc prolixitas diſputationis, nulla lectorum nauſea extimeſcenda ſit. Emicat enim in his ſplendidiſſimè non juriſdictio tantùm Epiſcopalis, ſed charitas, lenitaſque, ut qui non ſe Judices agerent, ſed patres, mira quadam in filios teneritudine diffluentes.

II. Ad Epiſcopos tranſtulit Juſtinianus Imperator lites omnes, quæ Monachis & Monialibus intenderentur, cujuſcumque demum generis; ut à Cœnobio deligerentur vel Abbates, vel Apocriſarii, vel Syndici quipiam alii, qui Epiſcopi ſe judicio ſiſterent, ea utique moderatione & charitate rem libraturi, quæ ipſum, quæ ipſos addeceret; ut ne ullatenus publici intervenirent Judices, & nequa nubecula Monaſtico nomini, ordinique aſpergeretur. *Sancimus, ſi quis quamcumque habuerit cauſam, cum aliquibus venerabilibus Aſcetis, aut ſacris virginibus, aut mulieribus omnino in Monaſteriis conſiſtentibus, Deo amabilem civitatis illius Epiſcopum interpellet; ille verò mittat, & cum omni honeſtate, quæ ſunt de perſonarum præſentia diſponat: ſive oportet per Abbates, ſive per Reſponſales, ſive per alios quoslibet hoc fieri. Ipſe verò cum omni veneratione ſacerdotali cauſam examinet, & judicet; & civiles non ſint ei penitus Judices, neque confundant eorum honeſtatem, cùm idonei ſint ſingularum civitatum Epiſcopi, & quæ de lite ſunt, & de cautela judiciorum diſponere atque judicare, honeſtè atque ſacerdotaliter, ſecundùm leges noſtras & divinos Canones.* Novel. 79. c. 1. 3.

III. Non canonicis ergo tantùm, ſed & Imperatoriis in dies legibus, & firmitas & amplitudo major accedebat Epiſcopali juriſdictioni, quòd cauſæ apud Epiſcopos tractarentur *honeſtè atque ſacerdotaliter; σέμνοτε καὶ ἱερατικῶς*. Ab ea Curia exulabant fraudes, moræ, ambages, odia, rixæ, cæteræque peſtes, non faciles à Judicum publicorum tribunalibus ſummoveri; unde & quos Ordinis ſui ſanctitas alienabat à litibus, hìc illibata ſanctitatis fama lites exercebant. Sed illum præ cæteris Juſtiniano commendatum eſt, ut quam celerrimè expedirentur cauſæ Cœnobiorum, ut religioſi viri ad ſua maturiùs latibula revolare poſſent. *Sed etiam accelerari lites ſancimus Monachis illatas, uti non mens eorum occupetur circa litis ſollicitudinem; ſed velociter liberati, ſacris operibus obſecundent.*

IV. Jam quoad Clericos, interpellante Mena illis ab Imperatore conceſſum eſt, ut ſi qua ipſos laici pecuniaria cauſa impeterent, ante Epiſcopos primum ſuos convenirentur; ut ſi fas eſset, cauſa finiretur, nec à ſacris tamen illi altarium miniſteriis avocarentur; ne antè Civiles provocarentur Judices, quàm tentaſset, nec potuiſset Epiſcopus cauſam terminare. Si de crimine autem verteretur quæſtio, publicus cognoſceret Judex, ſi crimen eſset civile: ſi Eccleſiaſticum verò foret, tum cognitores eſsent non alii, quàm Eccleſiaſtici.

V. Laicorum verò cujuſcumque modi cauſæ ſint, vel civiles, vel criminales, ſi ceſſet Judex publicus judicium inſtituere, querelæ ad Epiſcopum deferentur, cujus jam muneris erit Judicem urgere, ne diutiùs ceſſet: niſi pareat, Imperatorem monere. Si alteris partium ſuſpectus ſit Provinciæ Judex, adjunget ſe illi Epiſcopus, & utriuſque judicio cauſa finietur. *Si contigerit quendam noſtrorum ſubjectorum in dubitationem habere Judicem: Jubemus ſanctiſſimum Epiſcopum audire cum clariſſimo Judice: ut ambo per amicabilem conventum diſſolvant quæ dubia ſunt, ut non cogantur ſubjecti noſtri propter hujuſmodi cauſas recedere à propria patria.* Ita minùs obtundebantur partium querelis aures Imperatorum, cùm interveniente Epiſcopo faciliùs ſolverentur difficultatum nodi, & tantò incorruptior eſset Judicum ſæcularium fides, quòd gratuita eſsent ejuſmodi officia. *Propterea enim Judices gratis facimus.* Si quis iniquo ſe Judicis animo & judicio premi ſuſpicaretur, ei recurrendum erat ad Epiſcopum, qui de Judice ipſo cognoſceret. Si mulctatus ab Epiſcopo Judex minùs obtemperaret, ad Imperatorem tum properandum erat, cujus arbitrio Judex ſceleris convictus capite luebat. *Si contigerit quempiam à Judice Provinciæ lædi, jubemus eum adire civitatis Epiſcopum, & ipſum judicare judicem, & eum qui putatur lædi ab eo, &c.* In Oppidis illis ubi nulli erant Judices, eorum vices gerebant Defenſores; & partibus integrum erat, ut Epiſcopum præeſse vellent cum Defenſore. *Si verò litem habentes voluerint Defenſorem unà cum ſanctiſſimo Epiſcopo judicare, & hoc agi præcipimus.* Novel. 86. c. 1. 3. 4. 7.

VI. Epiſcoporum certè ipſorum cauſæ aliis delegari non poterant cognitoribus, quàm Epiſcopis & Conciliis Provinciarum, tam in pecuniariis & civilibus, quàm in criminalibus cauſis; pœnaſque indixit Juſtinianus ei, qui eos coram ſæculari Judice conveniret, niſi expreſſo Imperatoris ad hoc mandato munitus eſſet. *Sed neque pro qualibet pecuniaria cauſa vel criminali, Epiſcopum ad Judicem civilem aut militarem invitum producere, aut exhibere, citra Imperialem juſſionem permittimus.* Ideo & confeſtim jubet Imperator, ſemel aut bis quotannis ea Concilia cogi, ubi diſceptarentur cauſæ Epiſcoporum, Clericorum & Monachorum omnes, pœnaſque pro ſceleris modo darent Canonum tranſgreſſores. *Jubemus Metropolitam Epiſcopos ſub ſe conſtitutos ſemel aut ſecundò per ſingulos annos ad ſe convocare, & omnes cauſas ſubtiliter examinare, quas Epiſcopi, aut Clerici, aut Monachi ad invicem habent, eaſque diſponere; & ſuper hoc, quidquid extra regulas à quacumque perſona delinquitur, emendare.* Unde elucet in Oriente etiam Concilia Provincialia, veluti Conventus quoſdam fuiſſe juridicos, ad lites dijudicandas, & componenda Epiſcoporum, Clericorumque & Monachorum diſſidia. Ibid. c. 8. 21.

VII. Quæ eadem omnia confirmavit alia ejuſdem Juſtiniani Novella, paucis tamen commutatis. 1. Conveniri à Laico non poteſt Clericus, Diaconiſſa, Monachus & Sanctimonialis, niſi coram Epiſcopo, cujus ſententia à Judice loci executioni mandanda eſt, ſi partes aſſentiantur. Si intra decem dies, altera partium de ſententia conqueratur, Judex loci de querelis cognoſcet: ſi ab eo firmetur ſententia, appellationi nihil loci relinquitur. Si ſecus pronunciet Judex, provocare fas eſt. Si quam cauſam Epiſcopus Imperatore, vel Magiſtratu delegante cognoſcat, provocatur ad delegantem. Hæc de Clericorum cauſis civilibus. 2. Quoad criminales autem, ſi coram Epiſcopo primùm accuſentur, ab eo convicti, deponentur; tumque illos Judex publicus corripiet, & ſecundùm leges in eos aget. Si priùs autem Judici publico deferantur, tum Judex cum Epiſcopo rem omnem communicabit, & ubi reus convictus fuerit, tum gradu movebit primò illum Epiſcopus, Judex legitimis pœnis tum demum afficiet. Si Epiſcopo non ſatis convictus videatur reus, etſi ſecus ſentiat Judex, depoſitionem procraſtinabit, donec pronunciet Imperator. 3. Si cauſa pecuniaria ſit, non poteſt de ea cognoſcere publicus Judex, niſi ceſſator ſit Epiſcopus. 4. Cauſæ certè Eccleſiaſticæ Judicis poteſtati ſubeſſe nunquam poſsunt, ut quæ inexorabili neceſſitate Epiſcopis reſerventur. 5. Epiſcoporum verò cùm & dignitas eminentiſſima ſit, & authoritas, ad judicium vocari eos nefas eſt, niſi Epiſcoporum, Metropolitanorum, Patriarcharum, ſive prima cognitione, ſive per appellationem; ut nec unquam apud Judices laicos conveniri poſſint, niſi jubeat Imperator. 6. Oeconomi Eccleſiarum, Adminiſtratores Xenodochiorum, vel alii id genus, qui res & pecunias Congregationum aliquarum diſpenſant, judicio ſiſti non poſsunt, niſi Epiſcoporum, vel ſi appellatur Metropolitanorum, vel denique Patriarcharum. Nov. 123. c. 21. Ibid. c. 6. 22. 23. 18.

VIII.

VIII. Cùm instituti mei non sit de Ecclesiastica jurisdictione operosè disputare, sed illud unum expendere, ut ea potestate usi sint Episcopi, uni servientes charitati, & pastorali paternæque sollicitudini in creditum sibi gregem: Hìc supersedebo demonstrare, quas eam in angustias detruserit Justinianus, cùm illam studuissent superiores Principes magis magisque ampliare. Quanquam sit quod Justiniano gratias agamus, qui eos illi circumscripsit limites, quos posteriores Imperatores multò arctiores esse voluere. Unum est quod hìc observem, quidquid jurisdictionis & Justinianus residuum fecit, & ab Episcopis deinceps usurpatum est, id totum eò collineasse, quò invitabat & Paulus, cùm Pastores excitabat, sui ut gregis pacificatores essent potius, quàm Judices; & cùm adhortabatur, ut si, quod non oporteret, altercarentur quandoque fideles inter se, controversias omnes ad Episcopi sui judicium referrent. Ex quo illud efficitur, quantumvis spinosa sit, & intricata hæc occupatio, Episcopalem tamen prorsus eam esse, ut vel sic majestas & libertas Cleri defendatur, nec non & secessus à tumultu & fæce sæculi, pax & concordia, sive inter Clericos solos, sive etiam cum laicis. Cui verò ambiguum esse possit, quin Conciliorum Provincialium scopus, labor, fructusque ad sanctimoniam totus vergat? atqui in eo is maximè versabatur, ut lites omnes componerentur, de violatoribus Canonum pœnæ sumerentur. Ideo & rursus idem alibi Imperator observat, Conciliorum Provincialium cessatione labefactatam fuisse veterem Disciplinam; præcipitque Præsidibus Provinciarum & Judicibus, si pigritentur Episcopi, ipsi ut Conciliis convocandis invigilent.

Novel. 137. c. 1. 6. g

IX. Nec in Conciliis tamen solis operam dabant Episcopi pacandis causis suarum Ecclesiarum, sed singuli etiam in suo quisque Palatio lites incidentes dirimebant. Postquam enim jussit Justinianus, unum saltem quolibet anno Concilium convocari: *Jubemus omnibus modis unam Synodum fieri singulis annis*. Addit non multò pòst extra tempus etiam horum Conciliorum, ab Episcopis examinari & terminari debere lites, ac dissensiones Clericorum, Monachorumque sibi obnoxiorum; causas similiter Episcoporum à Metropolitanis, Metropoliranorum à Patriarchis. *Non solum autem in anniversariis Synodis quæri ista volumus, sed etiam quoties quidam Sacerdotum, vel Clericorum, vel Abbatum, vel Monachorum, accusabuntur, vel de fide, aut turpi vita, aut ob aliud aliquid contra sacros Canones admissum. Et si quidem Episcopus est is qui accusatus est, ejus Metropolitanus examinet ea quæ dicta sunt. Si verò Metropolitanus sit, ejus beatissimus Archiepiscopus sub quo degit. Si verò Presbyter, vel Diaconus, vel alius Clericus, vel Abbas, vel Monachus, tunc Episcopus cui subsunt, examinet delatas hujusmodi querelas, & cum veritas probata fuerit, unusquisque pro qualitate delicti Canonicis pœnis subdatur examinantis arbitrio.* Per interval la ergo Conciliorum jus dicebant Episcopi, & eam amplissimam exercebant potestatem, puniendis iis, quæ in fidei integritatem committebantur, in morum innocentiam, in Canonum observantiam religiosam.

Ibidem.

X. Juvabit & illud forsan advertisse, quàm posterioribus sæculis effuderit se quandoque latissimè, non dicam, potestas & jurisdictio Episcopalis, sed charitas, quando tota illa huic famulabatur. Nemini non ita erit persuasissimum, qui oculos conjecerit in Joannem illum sanctitate & eleemosynarum largitionibus inexhaustis toto orbe clarissimum Patriarcham Alexandrinum. Quo enim primùm die in illam Marci sedem evectus fuit, à Diaconis & Secretariis suis jussit, urbem perlustrari, censumque & catalogum ad se perferri dominorum suorum, hoc est, idoneo interprete ipsomet, egenotum & miserabilium omnium. *Quos vos egenos & mendicos vocatis, illos ego dominos & auxiliatores prædico. Ipsi enim nobis verè auxiliari, & Regnum cœlorum donare poterunt.* Tum Oeconomo injunxit, ut diebus singulis suppeditaret illis necessaria omnia tolerandæ vitæ subsidia: septem amplius millia & septingenti erant. Vides qui Patriarchæ Alexandrino subessent, quibus dominaretur, quibus serviret, quibus jus diceret. Eosdem habebat subditos dominosque, qui imperium suum & jurisdictionem charitate & humilitate moderabatur. Postridie suæ inaugurationis, Oeconomos, Cancellarios, aliosque Officiales urbanæ politiæ accersivit, jussitque in id insudare, ut uno pondere, una mensura uterentur omnes, vendentes, ementesque. Rescito nonnullis ne de illatis sibi contumeliis expostularent, aditus ad se omnes à Cancellariis, Defensoribus & aliis Ecclesiæ Ministris intercludi: ut ei malo mederetur, quarta & sexta quaque feria in vestibulo Ecclesiæ sedem & scamna duo collocari jubebat, ubi publicè sedens, nec circa se habens nisi unum aliquem ex Defensoribus, omnium prorsus querelis aures accommodabat, ex tempore decernebat, quid æquum, quid optimum factu videretur, idque exequi Defensor jubebatur, nec ullo antè se cibo reficere, quàm manum rei admovisset. Ex ea charitatis aula subtristior aliquando & lacrymis perfusus recessit, quòd nemo jus dici sibi, nemo beneficii & opis aliquid conferri popposcisset, quasi is sibi periisset dies, qui beneficii vacuus effluxisset. Utcumque solatio eo levari dolorem passus est suum ubi monuerunt aliqui, Esse potius quod sibi gratularetur, Deoque gratias ageret, qui ita gregem sibi creditum, quamlibet innumerabilem perpacasset, ut nihil usquam jam querelarum, nihil rixarum streperet. *Verè beatissimus es, ita pacificans à Christo creditum tibi gregem, ut nullam habeat contra proximum suum litem, aut dubietatem; sed velut Angelos sine litigio & sine judicio homines esse feciſti.* Hic suavissimus est jurisdictionis Ecclesiasticæ fructus, homines præstare Angelis simillimos, ut cœlestem pacem jam hinc præsumant in terris, & prægustent.

Vitæ ejus cap. 3. 5.

XI. Diximus alibi de Patriarchæ hujus sanctissimi concertatione cum Niceta Patritio, qui fori spatia & loca volebat in fiscum redigere; adversabatur autem Patriarcha, ne hinc damni aliquid in pauperes emergeret. Cessit tandem incredibili Patriarchæ lenitati & moderationi animi contumacia Nicetæ. Hinc porro & ex toto contextu vitæ Joannis perspicuum est penes Patriarcham Alexandrinum fuisse jurisdictionem civilem in omnem eam civitatem opulentissimam, ut omnia prorsus ab ejus ore penderent, qui una pietate & charitate duce ita res adgubernabat, ut nemo non illum omnibus præesse sua interesse duceret. Cap. 14. 151

XII. Adglutinanda tamen est clementiæ comes severitas quædam, ac justitiæ austeritas. Cùm Monachus nescio quis quotidie Alexandriam obambularet mendicans, & puellam circumducens: offensioni id fuit quibusdam, qui & Patriarcham rei totius certiorem fecerunt. Jussit Præsul sejungi eos, flagellis cædi puellam, cædi Monachum, atque in carcerem trudi. Monachus noctu Patriarchæ dormienti visendum se præbuit, humeros inhumanissimè à Defensoribus cæsos nudavit, à culpa se procul esse testatus. Obreptum sanè tum fuit Patriarchæ. Sed non hujus loci est, ei rei diutiùs immorari. Unum id ad rem nostram facit, ut hinc intelligatur, quanta & cujusmodi esset Episcoporum per Orientem jurisdictio, utque totam se restituendæ, aut tuendæ morum disciplinæ impenderet. Cap. 16.

XIII. Codici suo illigavit Justinianus legem Valentiniani & Valentis, qua præficiuntur Episcopi inspectioni mercatorum, & pretii mercium, ut ne pauperes graventur. *Negotiatores si qui ad domum nostram pertinent, ne modum mercandi videantur excedere Christiani, quibus verus cultus est adjuvare pauperes & positos in necessitate, provideant Episcopi.* Itemque Legem Arcadii & Honorii, De Episc. Audient. L. 1. 7. 8. 10. 12. 25.

ut in cauſis civilibus liceat Patribus communi conſenſu judicium vel arbitrium Epiſcopi depoſcere, à quo nihilo plus licebit provocare, quàm à præfecto Prætorii. *Si qui ex conſenſu apud ſacræ legis Antiſtitem litigare voluerint, non vetabuntur: ſed experientur illius in civili duntaxat negotio, more arbitri ſponte reſidentis judicium, &c. Epiſcopale judicium ratum ſit omnibus, qui ſe audiri à Sacerdotibus elegerint: eamque illorum judicationi adhibendam eſſe reverentiam jubemus, quam veſtris deferri neceſſe eſt poteſtatibus, à quibus non licet provocare.* Legem item eorundem Principum edicentium, ut libri Mathematicorum, ſive Aſtrologorum præſente Epiſcopo igni abſumerentur. *Codicibus proprii erroris ſub oculis Epiſcoporum incendio concrematis.* Illam item Theodoſii, qua filiæ & ſervæ, quarum pudorem parentes vel domini proſtitutum irent, ad Epiſcopum confugere permittuntur, à quo pleniſſimæ reſtituantur libertati. *Liceat filiabus & ancillis, Epiſcoporum implorato ſuffragio, omni miſeriarum neceſſitate abſolvi.* Illam item Juſtiniani, qua jubentur Epiſcopi excubare ad executionem auſteriorum quarundam legum, adversùs aleæ & aliorum id genus ludorum inſanias promulgatarum. *Quæ de alea, ſive, ut vocant, cottis, ac de eorum prohibitione à nobis ſancita ſunt, ea liceat Epiſcopis & perſcrutari & cohibere, ſi fiant.*

XIV. Cauſæ criminales judicio Epiſcoporum non permittebantur, niſi Epiſcopi ipſi in crimen & in cauſam agerentur. Tum enim de Epiſcopis judicium agitabant Epiſcopi. Cùm Antiochenus Patriarcha Gregorius, ille non ſemel à nobis commendatus, apud Præfectum Orientis Aſterium reus ageretur, quaſi inceſtuoſæ cum ſorore copulæ, & conjurationis in patriam initæ conſcius, ad Imperatorem & Concilium provocavit, authore Evagrio. βασιλέα, ϗ συόδ᾽ ἐπεκαλέσατο. Conſtantinopolin venit, cauſam excuſſere Patriarchæ, Senatus & Epiſcopi: propalata eſt Gregorii innocentia, accuſatorum calumnia, quàm & exilio luere coacti ſunt. Audiendus Evagrius: *Ac cùm Patriarchæ omnes, partim per ſe, partim per Vicarios, quæſtioni de Gregorio habitæ intereſſent, & cauſa eſſet coram ſacro Senatu & multis Metropolitis cognita, poſt multas & graves contentiones, ſecundùm Gregorium ſententia pronunciata eſt.* Habes hic Conventum Judicum partim Clericorum, partim Laicorum. Sed ubi Patriarchæ primo loco ante Senatum recenſentur; nec adſunt tantùm, ſed præſunt judicio, ut qui & ſedis & poteſtatis prærogativa emineant. Eadem nobis infrà in Galliis Hiſpaniiſque diſciplina viguiſſe comperietur, non meditata Orientalium, ut mea fert opinio, imitatione: ſed neceſſitate quadam indeclinabili eam tuendi rationem in id genus negotiis, ubi Reipublicæ ſimul & Eccleſiæ res agitur, Regnique & Sacerdotii concordia mixtis ejuſmodi Conventibus feliciùs confirmatur.

XV. Fateamur ergo neceſſe eſt uno charitatis inſtinctu, paciſque & concordiæ amore adductos fuiſſe Epiſcopos, ut huic ſe Audientiæ cauſarumque diſcrepationibus implicari ſinerent, tum ut cauſæ criminales incruentæ eſſent: tum ut Clericorum civiles citra eorum dedecus, & reſilientem in eos ex fori frequentatione invidiam terminarentur: tum denique ut Laicorum etiam lites breviùs, amiciùs, tranquilliùs ex paterno Epiſcopi arbitrio ſopirentur, ubi illis quoque id adlubeſceret.

XVI. Superſunt autem nonnulla, quæ nos addoceat præſtantiſſimus Magiſter, Joannes idem ipſe Eleemoſynarius, de quo ſuprà. Quàm alieno nimirum eſſe animo debeant Epiſcopi & Clerici omnes à propriis quidem litibus perſequendis, qui illis cumque pietatis fucus illinatur. Hinc enim magis etiam magiſque eluceſcet, quales eſſent in alienis litibus dijudicandis, qui in ſuis ita eſſent animo comparati; quanta eorum eſſet terrenarum rerum contemptio, patientia, æquanimitas, cæleſtium præ his omnibus cupido. Frontis perfrictiſſimæ impoſtor, reſcito neminem prorſus à Patriarcha repulſam pati, viginti ab eo auri libras petiit mutuas, & accepit, illuſit mox negavitque ſe accepiſſe. Officiales Eccleſiæ ejus in carcerem conjiciendi conſilium iniere, reique ejus totius ſubhaſtandæ, iniquiſſimo ferentes animo fœdiſſimum abliguritorem in ganeas conſumere, quæ utiliùs in pauperum neceſſitates diſpenſarentur. At eorum impetum cohibuit Patriarcha, hoc luculentiſſimo uſus argumento, quod altiſſimè animis hominum infigi optatiſſimum eſſet. Si repeterent fraudatam pecuniam, uni præcepto eos obtemperaturos, illa in pauperes diſtributa: at duobus eadem opera injurioſos futuros: primùm, quòd impatientiùs ſe eam vel injuriam vel jacturam ferre ſignificarent, quo Laici ſuboffendi poſſent: ſecundò, quòd Chriſto non obaudirent, ita edicenti: Qui aufert à te, ne repetas. Præſtabilius ergo eſſe, patientiam illuſtri hoc approbare ſuam exemplo, ajente Paulo: Quare non magis damnum patimini? Quare non magis fraudem? *Creditis, fratres, quia ſi extra voluntatem acciperetis ab eo, duo mandata tranſgrederemini; & unum adimplebitis, quando ad pauperes data fuerit hujuſmodi quantitas. Unum quidem, quia apparebitis impatientes circa damnum, & efficiemini aliis forma mala: Alterum autem, quoniam non obedientes eritis Domino Deo, dicenti, Ab eo qui abſtulerit tua, ne repetas. Expedit ergo, ò filii, ut efficiamur omnibus exemplum patientiæ. Etenim Apoſtolus dicit, Quare non magis injuriam ſuſtinetis? Quare non magis fraudem patimini?*

Vitæ ejus c. 34.

Addebat vir ſanctiſſimus, in laude eſſe petentibus omnibus dare; cumulum laudis eſse etiam non petentibus dare; ſed virtutis eum eſſe apicem ſummum, & divinæ angelicæque benevolentiæ & largitatis imitationem longè pulcherrimam, qui pallium noſtrum abſtulerit, ei etiam tunicam dare. *Et bonum eſt quidem veraciter, fratres, omni petenti dare: excelſius autem & honorabilius, & non petenti: ei autem qui aufert veſtimentum ſine voluntate à nobis, dare & tunicam, Angelicæ verè naturæ imitatio, imò divinæ eſt.* Suos denique vir ſanctiſſimus his inſtituebat præceptionibus, Præcipere divinas Litteras, noſtra ut bona proximis, pauperibuſque impertiamus: noſtra, inquam, non litibus quæſita, non ſtrepitu & tumultu, non contentione & vi expugnata. *Ex his enim quæ habemus, Dominus præcepit benefacere proximis; Bonum, inquit, facies fratri tuo, juxta quod poſſidet manus tua: non ex his quæ ex lite & contentione, & ab injuriam paſſo auferuntur.*

XVII. Quibus ita perſpectis, jam dubitabit nemo, quin & ad Imperatorum gloriam ſempiternam, & ad laicorum fidelium utilitatem conduceret plurimùm, totam judiciorum poteſtatem iis permitti Præſulibus, ac Sacerdotibus, qui ita imbuti eſſent. Quis non ſentit, ſi ſuas omnes & Clerici & Laici cauſas iſtiuſmodi arbitris Judicibuſque permiſiſſent, cæleſtis quandam pacis & felicitatis copiam in terras manaturam fuiſſe?

XVIII. Si ea autem erant ſanctiſſimi Patriarchæ conſilia & decreta, ubi de rebus pauperum controvertebatur, quorum defenſio apud Tribunalia etiam Judicum laudibus cumulari videtur: quæ ille placita, quas regulas ſectabatur in aliis litibus, quarum vel cauſa vel prætextus nullam ejuſmodi præ ſe fert ſpeciem imaginemque virtutis? Quì paſſus eſſet ille pro terrena re ſua repetenda, vel injuria referenda, ulciſcendaque litigari, & hoc genus alia, eo animorum æſtu & fervore, quem nec in tuendo Chriſti patrimonio probabat?

XIX. Nec id mihi ſumo, ut affirmem cæteros omnes Epiſcopos in hæc Joannis Patriarchę exempla & veſtigia ingreſſos eſſe. Sed illud profiteor,

teor, & præ me fero, etsi exteriùs secus agerent, interiùs idem eos sensisse, in easdem leges regulasque pietatis Evangelicæ aspirasse. Ita judicio tuebantur bona pauperum, ut & impunè rapienda dimittere parati essent. Si prædatores insectarentur, non prædæ recuperandæ, sed prædatoris ad æternam salutem revocandi cupiditate agebantur. Ubi Christus in genam percussus est, alteram non objecit percutiendam: & luculentissimè tamen suo ipse præcepto alterius objiciendæ satisfecit, suavissima correptione ubi percussorem commonuit & demulsit. Nec aliam tenuit rationem Paulus. Est ubi pareatur consilio & menti legis, etsi litteræ non serviatur. Causæ omnes ad Episcopos lubentissimè relatæ sunt, quandiu hanc illi judiciorum legem retinuerunt, Evangelica suavitate & sanctitate perfusam. Ubi charitati æternorum successit propriæ potestatis cupiditas, retro labi & diffluere visa sunt omnia.

CAPUT CIV. *P. 2, l. 2. c. 59.*

Jurisdictio Episcopalis in Italia per eadem sæcula, à quingentesimo ad octigentesimum Christi annum, uni charitati promovendæ serviens.

I. II. In Italia legibus Justiniani obsequebatur Episcoporum jurisdictio, immo legibus cœli. Monachorum & Monialium causas omnes exercebat, & in se recipiebat Episcopus.

III. IV. Clericorum causas ipse dirimebat; ubi suspectus erat partibus, nempe Laicis, cogebat eos, arbitros deligere. Causæ reales Clericorum & Monachorum inter se ab Episcopis disceptabantur. Unus in his omnibus scopus obversabatur, pax & charitas.

V. VI. VII. Nunquam suasit Gregorius Magnus, ne bona Ecclesiæ judicio repeterentur, sed dimitterentur rapienda. Sunt enim pauperum patrimonia, quorum dispensatores, tutores, vindicesque sunt Episcopi & Clerici: quæ ab his non cupiditate stimulante retinentur, sed urgente Christi charitate defenduntur & dispensantur.

VIII. Foro Episcopali necessaria Legum civilium peritia.

IX. X. Tunc ita comparatum erat, tam altè adhuc insidebant legis Evangelicæ præjudicia, ut vilis & despicabilis fieret Episcopi dignitas, si propriam causam sæculari Judici permitteret.

XI. Delegatur ab Episcopo Officialis, vel Pœnitentiarius, ad causas judicandas.

XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. Quantum jurisdictioni Ecclesiasticæ tribuerent Reges Italiæ Gotthi, quamquam Ariani.

I. IIsdem Legibus & Canonicis institutis Italia regebatur, atque Oriens sub Imperatorum potestate, eadem Episcopi juris dicendi potestate utrobique utebantur. Episcopis Siciliæ commendavit Gregorius Papa, ut Concilium quotannis haberent Syracusis, vel Catanæ, cum Subdiacono Petro Vicario Apostolico, *cui vices nostras inter Provinciam Siciliam commisimus*; ut in commune deliberarent, consulerentque Provinciæ & Ecclesiæ necessitatibus, pauperibus sustentandis, levandis oppressis, moribus expurgandis. *Quatenus quæ ad utilitatem ipsius Provinciæ, Ecclesiarumque pertinent, sive ad necessitatem pauperum oppressorumque sublevandam, sive ad monitionem omnium atque correctionem, congrua cum eodem Petro Subdiacono Sedis nostræ debeatis moderatione disponere.* L. 1, Ep. 25.

Ad Episcopum Dalmatiæ scripsit, ut Episcopum Scodræ compelleret, arbitris permittere causam cum Consiliario Præfecti Italiæ, cujus & querelæ ad Sedem Apostolicam perlatæ fuerant. Ad suum in Sicilia Apocrisiarium perscripsit, ne pateretur Monachos ab otii sui sacri quiete & silentio, tumultu abstrahi litium Cœnobii sui; sed eam curam demandare ejus generis negotiorum perito, quem & designat, cui certa quoque adsignentur stipendia; cùm Monachi temporalium rerum suarum curam nec abjicere omnino debeant, nec ipsi exercere. *Sicut studii nostri esse condecet, à litigiis foralibus Monachos submovere, ut divinis ministeriis pie & solerter invigilent: ita necesse est nostra provisione, quemadmodum negotia eorum disponi debeant, ordinare; ne distenta mens per varias causarum curas defluat, & ad celebrandum opus consuetum enervata torpescat, &c. Expedit parvo incommodo à strepitu causarum servos Dei quietos existere, ut & utilitates cellæ per negligentiam non pereant, & servorum Dei mentes ad opus Dominicum liberiores existant.* L. 1. Ep. 67.

II. Jussus est & ab eodem Gregorio Januarius Calaritanus Metropolitanus Sardiniæ, corporali pœna Clericum afficere, tum addicere pœnitentiæ, quod plurium maleficiorum accusatus, in laica veste in Africam aufugisset. Sed illud in primis illi inculcavit, Cleri ne immunitates labefactari sineret, vel Presbyteros à sæcularibus opprimi Judicibus. *Cognovimus, quod in insula Sardinia Sacerdotes à laicis Judicibus opprimantur, & fraternitatem tuam Ministri sui despiciant, &c.* L. 3. Ep. 44.

III. Si qua in his pugna subesse in speciem videatur, ubi fas est Monachis, nefas est Clericis laicorum Judicum tribunal adire: ejus solvendi rationem aperiet nobis Gregorius in Epistola ad Episcopum Neapolitanum scripta, ut eum commoneret, ex Legibus Principum, Canonicisque regulis, nec Clericos, nec Monachos posse, nisi coram Episcopo conveniri. Si suspectus verò illis Episcopus esset, ab illo certè cogi eos debere, ut arbitros eligerent, ut vel hoc saltem jurisdictionis suæ insigne retineret. *Quia verò pervenit ad nos, Clericos, aliasque civitatis ac Parochiæ tuæ religiosas personas, ab illis conveniri, fieri hoc prohibemus de cætero, & neque Clericum tuum, neque Monachum, vel quamlibet aliam civitatis religiosam personam Parochiæ tuæ conveniri à quoquam, vel ad alterius volumus judicium exhiberi. Sed si quis contra hujusmodi personas cujuslibet negotii movere voluerit quæstionem, fraternitatem tuam noverit adeundam. Aut si fortè, ut assolet, aliqua illis quolibet modo fuerit nata suspicio, & electorum desideraverint fortasse judicium, sub tua executione eligendi fas habeant cognitores, quatenus hoc modo nec tu amisisse jurisdictionem, nec actor apud suspectum litigando videatur præjudicium sustinere. Oportet ergo ut fraternitas tua erga Monasteria civitatis Parochiæque suæ, omnesque subjectos pastorali cura diligenter invigilet, & de vita actuque eorum sit omnino sollicita, &c.* Ex his planum est Episcopalis sollicitudinis hoc potissimum fuisse, ut dissidia pacarent Clericorum & Monachorum suorum, vel ipsorum inter se, vel cum aliis: & ubi in Episcopum cadebant suspiciones, ejus adhuc fuisse, dare operam, ut per arbitros à partibus electos causa finiretur, nec ad forum unquam pertraherentur personales eorum lites. Nam quod ad agros & possessiones attinebat, erant illis Oeconomi, Aprocrisiarii, vel Sindici conductitii, qui eas apud tribunalia Judicum defenderent. Quoad Episcopos, cùm Exarchus Italiæ ex iis unum comprehendi fecisset, litteras ad eum dedit Gregorius, quo eum vel libertati redderet, vel in Concilio excuti permitteret, si ejusmodi ei crimen impingeretur, quod degradatione plectendum esset. *Oportet ut habita Synodo palam fiat, si quod in eum crimen intenditur.* Hinc videtur innui, non posse de Episcopis nisi Synodico judicio cognosci, nec graviorem ullam degradatione pœnam irrogari. L. 1. Ep. 26. L. 1. Ep. 32.

IV. Re-

IV. Realibus autem in causis, si hinc & hinc Clerici, Monachique contenderent, de iis Episcopi cognoscebant; ut expeditissima ea & suavi ratione jurgia sedarentur, incolumi charitatis vinculo. Hinc Gregorius Episcopo Siciliæ mandavit, ut ad ipsa loca accederet, & causam dirimeret duorum Abbatum, de finibus agri sui altercantium, intacta lege quadragenariæ præscriptionis. *Ne religiosorum virorum corda sæcularium rerum contentio à mutua, quod absit, charitate disjungat, magna est sollicitudine studendum, ut facillimum finem res possit in altercationem deducta percipere.* Scripsit & ad Episcopum Messanensem idem Gregorius, ne urgeret legati pii executionem, si eo persoluto hæredes necessaria vitæ sustentatione carituri erant, quamvis per leges Imperatorias urgere posset. Esse enim Episcopi dijudicantis quascunque lites, divinis impensiùs quàm humanis obsecundare legibus. *Qui fraternitatem vestram lege Dei, non autem lege sæculi vivere novimus*, Scripsit & ad Episcopos Numidiæ, ut litigantes de Parochiis quibusdam Collegas, ad concordiam revocarent. Ad Scyllacensem Episcopum perscripsit, ut Cœnobio restitueret eos agros, quibus eum Abbas donasset, cùm jure donare non posset; utque Scyllacensis Castri Cives cogeret, ut annua jura persolverent eidem Cœnobio, cujus illud fundo inædificatum fuerat. Calaritano mandavit Episcopo, ut puellarum Monasterio restitui curaret, quidquid Abbatissa legaverat Xenodochio Calaritano: cùm legibus & canonicis decretis sanciatur, nequid Abbatissæ rerum Monasterii sui dare, vel legare possint. Si quo autem jure alio confideret Xenodochium sui juris esse res eas, quæ in controversiam trahebantur; ipsemet de ea re cognosceret, aut à partibus deligi arbitros cogeret, quorum esset ipse sententiæ executor, ut inter pia loca consistat perennetque intemerata pax: *Ut nullum inter venerabilia loca jurgium remaneat, quæ magnoperè alterna pacis sunt fovenda concordiæ.* Confirmata ab eodem est concordia Cœnobium aliud inter & Xenodochium inita, plenitudine potestatis Apostolicæ supplente & refarciente, si quid in ea vitiosum esset & labaret. *Cui si quid fortè incuria vel imperitia infirmitatis insertum est, vires pleniss imæ munitionis & soliditatis ex hac nostra authoritate suscipiat.* Ut inconvulsa charitas dominetur, litiumque fibras omnes exurat inter eos, qui se Deo uni, charitati, & paci devoverunt. *Quatenus amota penitus totius altercationis materia, inter eos inter quos charitatis immutabiliter debet manere concordia, nulla queat deinceps litigiosa contentionis occasio generari.* Quàm invidiosa enim est hominibus religiosis litigandi morositas, tam decora est illis ea pax, quam nonnullo emerint temporalium detrimento. *Sicut grave & plenum vituperationis est, inter personas omnipotenti Deo militantes, de sæcularibus negotiis ortam diu controversiam permanere; ita laudabile & studio religioso conveniens est, terrenis gratam Deo pacem præferre compendiis, & ex rebus transitoriis mansura semper charitatis lucra mercari.*

L. 7. Ep. 2.
L. 7. c. 15.
L. 7. Ep. 33. Ind. 4.
L. 7. Ep. 7. Indict. 2.
L. 7. Ep. 27.

V. Non mihi tempero, quin hìc observem accuratiùs, Gregorium omnium ferè principem, ac primum, paucis certè secundum ex sanctis Patribus, in indagatione & peritia Præceptorum & Consiliorum Evangelicorum, nunquam tamen præcipere, nunquam vel Clericis suadere, vel Monachis, aut Sanctimonialibus, suas ut potiùs temporales perire sinant res, & diripi, quàm ut eas judicio defendant, & eam temporalem jacturam lubentes faciant, ne quid sibi decerpatur de pace & gaudio intimo perfectæ charitatis. Simile veri non est, tam malè æstimasse Gregorium de Clericis & Monachis sui ævi, ut nulli prorsus eorum confideret, proponi & suaderi posse, quod consilii esset Evangelici, non præcepti. Multò probabilius ergo est, sanctissimo Pontifici Canonici Juris consultissimo, & experientissimo, persuasum fuisse res omnes Ecclesiæ temporales patrimonia esse pauperum, Christi censum, fidelium vota & hostias, eoque pietatis sensu possideri à perfectis & spiritalibus viris, non cupiditate terrena, sed cælesti charitate. Aut eos potiùs qui possessores specie tenus sunt, & domini, dispensatores, & tanquam rei commendatæ custodes esse: quam ideo vel apud Judices defendi, non cupiditas, sed officii necessitas, charitasque compellat. Itaque ut pax constaret, ut in compendium mitterentur moræ litium & contentionum, ut quamcelerrimè ab Episcopis, vel arbitris finirentur causæ, nihil in præteritis relinquebat Gregorius; sed nunquam illi in mentem venit, ut prædæ potiùs patere vellet bona Cœnobii, Xenodochii, aut Ecclesiæ, quàm iis tuendis litium sollicitudines & tædia experiri.

Ejus rei novum promam hìc documentum. Testatum facit sanctissimus Pontifex solum Episcopum in se recipere debere lites omnes Monasteriorum. Quis verò ambigat, nullo avaritiæ stimulo incitari Episcopum, ut curam subeat litium Cœnobiorum complurium, aut unius saltem, eamque permolestam sarcinam suis malit humeris injici, quàm sanctissimæ illius portionis gregis Christi? *Cognovimus etiam quod Monasteria servorum Dei, vel etiam fœminarum, pro suo quisque libitu, & diversarum causarum executione perturbet. Quod omnino non gratè suscipimus. Episcopi loci ipsius, sub cujus degunt moderamine, curæ sit, eorum causas utilitatesque disponere. Valde enim est incongruum, ut omisso eo, alius quilibet eorum se causis admisceat.* Si quis præterea scrupulus hæreret, eum certissimè eximet illa alia Gregorii Epistola, qua disertè testatur, Episcopos, Clericos, & Monachos toto pectore in id prominere, ut terrena potiùs omnia sibi dilabi & perire sinant, quàm quidquam deteri aut delibari de interna pace, aut de fraternæ charitatis suavitate: verùm ita illis persuasum esse, indeclinabili necessitate constringi se ad defendendas pauperum res, quas sibi Ecclesia commendavit. *Nostri est habitus, non solum præjudicia minimè facere, sed etiam facta æquaminiter portare; nisi fortè quia res pauperum defendere rationabiliter cogimur, ne apud omnipotentem Deum culpabiles inveniri valeamus.*

L. 7. Ep. 66.
L. 8. Ep. 28.

VI. Et alibi rursum Gregorius, quòd Episcopi sponte sua causas Monialium defensandas adgrediantur, non eò fieri docet, quòd res opesque temporales præponant paci intimæ, & otio contemplationis: sed quòd summa charitate lex jubeat iis sollicitudinum spinis eximi castissimas virgines, & periculis iis subtrahi, quibus illas egestas certissimè tandem implicaret. En ejus verba ad Episcopum Lunensem: *Hortamur, ut fraternitas vestra ita se erga exteriores utilitates Monasterii, ubicumque necesse fuerit, & causas exhibeat, ut conversantes ibidem magnum in vobis subsidium, sicut decet, inveniant, & nullius rei eas necessitas deprimat; quatenus dum vobis providentibus, omnis eis fuerit amota necessitas, in oratione Dei & laudibus assiduè secura valeant mente persistere.*

L. 8. Ep. 43.

VII. His certè summæ sapientiæ & charitatis incitamentis Gregorius, & cæteri ei concinentes summi Pastores, præcipiebant Episcopis, ut nihil intactum, nihil intentatum relinquerent, ut agros fundosque prorsus omnes Ecclesiæ suæ usurpatorum manibus extorquerent; alioqui grave piaculum inertia sua subituri. *Possessiones, vel si qua sint Ecclesiastico juri competentia, & ab extraneis indebitè detinentur, cum omni studio servata civilitate, in jus Ecclesiæ tuæ reparare festina, ut negligens in aliquo videri non valeas.*

L. 11. Ep. 51.

VIII. Quanquam his autem judiciis procul ablegarentur moræ, artes, anfractus sinuosi, contentiones, & formulæ morosiores fori civilis; Episcopi tamen qui ea exercebant, vel eorum delega-

legati, aut arbitri, ex norma legum civilium progrediebantur; quarum si minùs periti essent, doctiores sibi adsciscebant Jurisconsultos. Gregorius certè ipse præstantissimè edocuit, quàm non possent judicia Ecclesiastica suum tenere cursum & vigorem, sine legum peritia: quando Joannem Romanæ Ecclesiæ Defensorem in Hispanias ablegavit, ut causam ibi gravissimam illam tractaret, ubi restituendus erat suæ sedi Episcopus: destituendi ii, à quibus ille fuerat destitutus. Mandato amplissimo instruxit hunc suum Gregorius Defensorem, quo plurima continebantur Capita ad illius causæ elucidationem, quorum singulis attextæ erant leges benè multæ Justiniani, tam ex ejus Constitutionibus Novellis, quàm ex Codice. De Presbytero ibi affirmatur, non potuisse eum comprehendi, sed citari coram Episcopo, juxta Novellam Justiniani ibi laudatam. Ibi affirmatur extrahi ab Ecclesia sua Episcopum non potuisse, juxta leges. Denique delegata est ab eodem Gregorio Episcopo Calaritano, aliisque duobus Episcopis causa Abbatissæ, cujus in patrimonium Abbas invaserat. Jubebat autem Pontifex, si quid esset, quod hi Episcopi satis expedire non possent ex Romanis Legibus eò pertinentibus virum ut consulerent, probitate & legum prudentia clarum.

L. 11. Ep. 52, 55. 56.

L. 11. Ep. 6.

IX. Justissimis laudibus exornandi videbantur Gregorio ii Episcopi, qui gnaviter incumberent in extricandis finiendisque litibus omnium Clericorum & Monachorum suorum, sive judicandi partes ipsi sustinerent, sive Judices alios delegarent, sive partes cogerent per Executores suos ad eligendos arbitros. Quæ omnia apertissimè Legibus Justiniani supra delibatis consentiunt. *Si qui contra quemlibet Clericum causam habuerit, Episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certè ab eo Judices deputentur; aut si fortè ad arbitros eundum est, partes ad eligendum Judicem ab ipso executio deputata compellat.* Non patiebatur Gregorius, interponere se Apocrisiarios suos in ea, quæ Episcopalis essent jurisdictionis, cujus defensores potiùs esse deberent, quàm invasores. Nisi sicubi laico, aut Clerico rei aliquid esset & dissidii cum suo Episcopo: tunc enim interveniebat Apocrisiarius Papæ, ut vel causam ipse dirimeret, vel partes cogeret Judicem eligere, & litem quamprimùm finire: *Si quis vel Clericus, vel Laicus contra Episcopum causam habuerit, tunc te interponere debes, ut inter eos aut ipse cognoscas, aut certè admonente te, sibi Judices eligant. Nam si suæ unicuique Episcopo jurisdictio non servetur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?*

L. 9. Ep. 32.

X. Episcopi contra suæ illi dignitati & amplitudini plurimum derogare videbantur, qui temporales ipsimet causas suas in foro sæculi persequebantur. Dictum est jam superiùs à nobis suo in Sicilia Defensori, seu Nuntio præcepisse Gregorium, ut Basilio Episcopo quinque non amplius inducias dierum daret, ut lites suas terminaret, tum foro æternum vale diceret, seque suam in Ecclesiam reconderet. Beatissima illa tunc vigebat Ecclesiæ Disciplina.

L. 8. Ep. 11.

XI. Necdum disertis verbis edocuit nos Gregorius, ab Episcopo deligendum, aut deligi & delegari solitum Officialem, in quem totam hanc rejiceret causarum & negotiorum sive molem, sive molestiam. Quin contrà ferè ubique enitescebat Episcopum, aut solum, aut penè solum id oneris subiisse. Fatetur tamen ipse alicubi tantæ moli rerum Episcopos vix jam pares, in partem aliquam hujus sollicitudinis suæ vocasse Presbyteros pœnitentiarios; cùm uberrimus ille & optatissimus esset fructus Ecclesiasticæ jurisdictionis, ut peccatores ad pœnitentiam seriò tandem aliquando animum adverterent. *Sunt minoris ordinis Sacerdotes, qui ad ministerium Altaris excubant, qui videlicet in adjutorium majorum, peccata delinquentium subtiliter investigant, & vitam carnalem corrigunt, atque ad hoc usque perducunt, ut per lamenta pœnitentiæ, quasi incendant carnem in sacrificio, quam priùs permiserant vivere in peccato: Non enim hi qui sanctis Ecclesiis præsunt, per semetipsos prævalent cuncta gerere. Sed dum ipsi causis spiritualibus occupantur, hæc aliis discutienda atque corrigenda permittunt.*

In Ezech hom. 22.

Fateor tamen trahi hæc posse ad internum pœnitentiæ forum, ita ut nihildum Presbyteris contentiosæ Episcoporum jurisdictionis communicaretur. Sed cùm Episcopi persæpè alios vel delegarent vel designarent Judices, quantò propiùs à vero abest suos ab illis Presbyteros delectos ad id muneris fuisse?

XII. Veniendum nunc ad Reges Italiæ. Theodoricus Italiæ Rex, Augustæ Prætoriæ Episcopo in Ecclesiam redintegrato, delatores ejus convictos, ejusdem nimirum Ecclesiæ Clericos, ad Episcopum Mediolanensem judicandos ablegavit. Ita enim apud Cassiodorum: *Voluimus impugnatores ejus legitima pœna percellere. Sed quoniam & ipsi Clericatus nomine fungebantur, ad sanctitatis vestræ judicium cuncta transmittimus ordinanda, cujus est & æquitatem moribus talibus imponere, quam novimus traditionem Ecclesiasticam custodire.*

L. 1. Ep. 9.

XIII. Suæ ditioni vendicabat Clerus Ecclesiæ cujusdam Cathedralis incolas oppiduli. A Rege Episcopo mandatum est, ut procuratores designaret, qui in Curia Regia adessent juri suæ Ecclesiæ: nisi mallet, quidquid illud erat spei, vel juris abdicare, cùm Clero tam consentaneum sit non experiri incerti exitum judicii, nec opperiri, dum causa cadat, & succumbat dedecori defensitatæ præter æquum alicujus causæ. *Si Clero vestro creditis in eis aliquid rationabiliter suffragari, ad nostrum Comitatum instructam personam modis omnibus declinate, quæ adversariorum debeat intentionibus obviare. Quod si de negotii qualitate dubitatis, convenit sacerdotalibus institutis, ut ante controversiam, justitiam magis ipse cognoscas, quàm de judicio victus abscedas. Talem siquidem non oportet publicè superari, quem amatorem æquitatis convenit inveniri.*

L. 2. Ep. 18.

XIV. Germanus verò nomine laicus ad Theodoricum Regem de Episcopo expostulavit, qui legitimam portionem hæreditatis suæ retineret. Illum Rex ad Episcopum remisit, quò vel sibi jus ipse diceret, vel advolaret ad Consistorium Regium, & causæ ibi suæ adesset, cùm non possit Rex miseris & oppressis non opitulari. Aurea omnino sunt ejus Theodorici Epistolæ verba: *Si in alienis causis Beatitudinem vestram convenit adhiberi, ut per vos jurgantium strepitus conquiescat: quanto magis ad vos remitti debet, quod vos spectat actores, &c. Quoniam causarum vestrarum qualitas vobis debet judicibus terminari, à quo est expectanda magis, quàm imponenda justitia. Quod si hanc causam sub æquitate vestrum minimè definit arbitrium, noveritis supplicis querelam ad nostram audientiam perducendam. Vos enim docetis voces pauperum non debere negligi, quas potest justitia comitari.*

L. 3. Ep. 37.

XV. Reus agebatur Presbyter violari expilatique sepulchri, ex quo & thesaurum effodisse jactabatur, & asportasse. Præcepit idem ipse Rex causam examinari à Comite, jusso thesaurum ut corriperet, non Presbyterum, quem pœnæ manerent tantò acerbiores, quantò in ipsa animæ penetralia pervaderent. *Hominis ambitum eo tantùm fine concludas, ne possit supprimere, quod eum non licuit invenire. Scelus enim quod nos pro sacerdotali honore relinquimus impunitum, majori pondere credimus vendicandum.*

L. 4. Ep. 18.

XVI. Cùm Ecclesiæ ministri Polanæ domum invasissent, quam contendebat laicus quidam paterna successione ad se perveniisse: idem Theodoricus per

Epi-

Epiſtolas invitavit Epiſcopum ejus civitatis, ut ad Comitatum, ſive ad Curiam Regiam Patronum aut Procuratorem ſuæ cauſæ aliquem deſtinaret.
L. 4. Ep. 44. *Inſtructam legibus ad Comitatum noſtrum deſtinate perſonam, ubi qualitas negotii agnoſci debeat & finiri.* Commonito tamen priùs illo, ut de cauſa priùs ipſe accuratiſſimè cognoſceret, quòd Sacerdotes turpe ſit contendere, ubi vinci poſſunt. *Tractato priùs diligenter, inſpectoque negotio, quia Sacerdotem non decet protendere improbam litem.*

XVII. Liquet hinc ergo perſonales Clericorum cauſas Epiſcopali judicio integras fuiſſe ſervandas: ſed reales quæ Laicis intendebantur, apud publicos Judices ſolitas diſceptari. Quàm verò Epiſcoporum obſervantes eſſent Civiles Magiſtratus, non aliud præclarius occurret documentum, quàm Caſſiodori ejuſdem Epiſtola ad Joannem Papam, ubi ejus ſe luce colluſtrari, ejus ſe conſiliis inſtrui orat; nec enim poſſe Judices ſatis
L. 11. Ep. 2. probè munus ſuum ſuſtinere, niſi Epiſcoporum regulis monitiſque dirigantur. *Sum quidem Judex Palatinus, ſed veſter non deſinam eſſe diſcipulus: nam tum iſta rectè gerimus, ſi à veſtris regulis minimè diſcedamus.*

CAPUT CV. *P. 2. l. 2. c. 60.*

De juriſdictione Epiſcopali charitatis legibus ſerviente in Galliis, à Clodovæo ad Carolum Magnum.

I. De juriſdictione Epiſcopali in Galliis in cauſis Clericorum munita cenſuris Eccleſiaſticis.

II. Mixti Conventus Judicum ſacrorum & civilium.

III. Species ſingulares, ubi ſæcularis Judex Eccleſiaſticum prævenit.

IV. Elucidatur Canon Concilii Matiſconenſis II. & Clotarii II. Regis. Unde conſtat, quanquam Judex ſæculi cum Eccleſiaſtico de Clerico cognoviſſet, illum tandem Eccleſiaſtico permiſſum fuiſſe, canonicis tantùm pœnis puniendum.

V. Variæ probationes quæ hunc uſum aſtruant, ut canonicæ tantùm pœnæ in capitalia crimina decernantur.

VI. De cauſis inter Clericos cognoſcere non poterat niſi Epiſcopus vel Archidiaconus, qui ejus Officialis partes ſuſtinebat, vel Presbyteri qui eaſdem vices obibant.

VII. Cauſæ Epiſcoporum omnes ab Epiſcopis & in Conciliis diſcutiebantur.

VIII. Arbitrio quandoque Presbyterorum.

IX. Concilii Matiſconenſis II. decreto, aſyli jus & prærogativa Epiſcopis & Clericis omnibus aſcribitur, ut ab Eccleſiis abſtrahi ſuis non poſſint, niſi ut Judici Eccleſiaſtico ſiſtantur.

X. XI. Horum Canonum obſervantiam viguiſſe fidem facit Hiſtoria Gregorii Turonenſis: civilemque & externam politiam compluribus in rebus Epiſcoporum poteſtati obnoxiam fuiſſe.

I. AD Gallias noſtras accedimus, in quibus nihilo obſcurioribus argumentis evincetur, ampliſſimam fuiſſe Epiſcoporum juriſdictionem, nec alium illi propoſitum fuiſſe ſcopum, quàm ut Canonibus inviolata conſtaret reverentia; ut morum caſtitas, charitas & pax inconcuſſa inter fideles vigeret univerſos, potiſſimùm verò inter Clericos; ut lites, fraudes, tricæque omnes ſæcularium Curiarum ablegarentur. Quæ cùm ita ſint, non poterant non terreni Principes Regeſque vehementer aſſentiri, ſuffragarique huic Apoſtolicæ Epiſcoporum authoritati & functioni, quæ terreſtri ipſi regnorum paci totam ſe impendit, ut ad cæleſtem pacem aditum communiat.

In Concilio Agathenſi excommunicatione feriuntur Clerici, qui Laicorum patrocinium aucupantur; eademque pœna implicantur & Laici, qui ſua illos tuitione tegent adversùs canonicam diſtrictionem. *Si relicto officio ſuo propter diſtrictionem, &c.* Eadem vibratur in Laicos pœna, qui immortales alunt inimicitias, interminataſque lites inter ſeſe, adversùs Epiſcoporum monita contumaciores: *Quicumque odio, aut longinqua inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem revocari nequiverint, &c.* Itaque eo quoque jure utebantur Epiſcopi, ut evibrato excommunicationum fulmine cogerent & litibus & odiis implacatis modum aliquem finemque poni. Hoc denique Concilio prohibiti ſunt Clerici ad Judices ſæculares quemquam provocare injuſſu Epiſcopi; prohibiti ſunt & criminis cuiquam litem intendere; denique anathemate percuſſi ſunt Laici, qui Eccleſias Clericoſque tricis meditatis malitioſè fatigarent. *Clericus ne quemquam præſumat apud ſæcularem Judicem Epiſcopo non permittente pulſare: ſed ſi pulſatus fuerit, reſpondeat non proponat: nec audeat criminale negotium in judicio ſæculari proponere. Si quis verò ſæcularium per calumniam Eccleſiam aut Clericum fatigare tentaverit, & victus fuerit, ab Eccleſiæ limitibus & à Catholicorum communione, niſi dignè pœnituerit, arceatur.*

Can. 8. Can. 31. Can. 32.

In Concilio Epaonenſi permiſſi ſunt Clerici, non provocare, ſed provocati accedere ad Tribunalia Judicum, annuente Epiſcopo. In Concilio Aurelianenſi I. declaratum eſt, non Clericos ſolùm, ſed & eorum ſtirpem uſque ad tertiam generationem ſub juriſdictione Epiſcoporum conquieſcere. *Ita ut filii Clericorum, id eſt, patrum, avorum, ac proavorum, in Epiſcoporum poteſtate ac diſtrictione conſiſtant.* In Concilio Aurelianenſi III. cautum eſt, ne Laici ipſi Clericos ad Tribunalia Judicum vocarent, niſi monito antè Epiſcopo. *Clericus cujuslibet gradus, ſine Pontificis ſui permiſſu, nullum ad ſæculare judicium præſumat attrahere; neque laico, inconſulto Sacerdote, Clericum in ſæculare judicium liceat exhibere.* Præmoneri ſe volebant Epiſcopi de litibus quas vel Clerici Laicis, vel viciſſim Laici Clericis intenderent coram ſæculi Judice, ut eas præfocare exorientes poſſent.

Can. 11. Can. 4. Can. 12.

II. In Concilio IV. Aurelianenſi definitum eſt, nihil poteſtatis exerceri poſſe in Clericos à Judice ſæculi, niſi re cum Epiſcopo communicata; tum ſiſtere ſe ei debere Clericos, ubi juberet Epiſcopus: denique ſi quid rei eſſet laico adversùs Clericum, de ea cognoſcere non poſſe Judicem publicum, niſi adjuncto Archidiacono, vel Presbytero; ſi partibus conveniret, unius laici Judicis judicium experiri, Clericus id tum poſſet, cùm Prælati Eccleſiaſtici aſſenſus acceſſiſſet. *Ut nullus ſæcularium perſonarum, prætermiſſo Pontifice, ſeu Præpoſito Eccleſiæ, quemquam Laicorum pro ſua poteſtate conſtringere, diſcutere audeat, vel damnare. Sed & Clericus pro cauſa ad petitionem cujuſcumque fuerit ab Eccleſiaſtico ordinatore commonitus, ſe ad audientiam ſpondeat adfuturum, & reſpondere nulla calliditate diſſimulet. Sed quæcumque cauſatio quoties inter Clericum & ſæcularem vertitur: abſque Presbytero aut Archidiacono, vel ſi quis eſſe Præpoſitus Eccleſiæ dignoſcitur, Judex publicus audire negotium non præſumat. Sanè ſi cauſam habentibus placuerit ire ad judicium fori ex voluntate communi, permittente Præpoſito Eccleſiæ, Clerico licentia tribuatur.*

Can. 20.

In Synodo Altiſiodorenſi anathema illiditur Judici, qui in ipſam Clerici perſonam quidquam tentaret inconſulto Epiſcopo: *Quicumque Judex, aut ſæcularis, Presbytero, aut Diacono, aut cuilibet ex Clero, aut de junioribus, abſque voluntate Epiſcopi, aut Archidiaconi, aut Archipresbyteri, injuriam inferre*

Can. 43.

præ-

præsumpserit, anno ab omnium Christianorum consortio habeatur extraneus. Mixtorum Tribunalium horum major sanè illi gloria & splendor circumfundebatur, ubi Rex Episcoporum & Baronum suorum agmine vallatus, de gravioribus quibusque causis cognoscebat, maximè Clericorum, vel Laicorum, qui ad eum confugissent adversùs Episcopos ipsos suos. His judiciis aderat Comes Palatii, absente Rege etiam præerat ejus vice. Editæ sunt à Marculpho horum judiciorum formulæ, quibus & aliæ à clarissimo doctissimoque viro Bignonio additæ sunt: *Nos in Palatio nostro ad universorum causas audiendas una cum dominis & patribus nostris Episcopis, &c.*

Marculph. Lib. 1. c. 25. 26.

III. Remittere aliquid visum est Concilium Matisconense I. anni 581. cùm Regiis à Judicibus comprehendi permisit Clericos homicidii, furti, maleficii reos, quo arctiores metæ additæ sunt immunitati Clericorum. *Ut nullus Clericus de qualibet causa extra discussionem Episcopi sui, à sæculari judicio injuriam patiatur, aut custodiæ deputetur. Quod si quicumque Judex cujuscumque Clericum absque causa criminali, id est, homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere fortasse præsumpserit, quandiu Episcopo loci illius visum fuerit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur.*

Can. 7.

Innui certè videtur eo Canone, à Judice sæculi præventum fuisse Episcopum: nec enim aliàs sineretur ille Episcopo extorquere, aut ejus carceribus abstrahere Clericos, horum reos facinorum. Idque innuitur rursus Canone Concilii Matisconensis II. anni 585. *Neque Presbyter, neque Diaconus, neque Subdiaconus de Ecclesiis trahantur, aut injuriam aliquam inscio eorum Episcopo patiantur: sed quidquid quis adversùs eos habuerit, in notitiam Episcopi proprii perducat, & ipse causam, justitia præeunte, discutiens, animo Clericos accusantis satisfaciat.*

Can. 10.

Nec minùs apertè antiquiori Disciplinæ & immunitati Clericorum astipulari visum est Concilium Parisiense, vetitis omnino laicis Judicibus de Clerico ullo cognoscere, nisi accersito Ecclesiastico ejus Superiore. *Ut nullus Judicum neque Presbyterum, neque Diaconum, vel Clericum ullum, aut Juniores Ecclesiæ sine scientia Pontificis per se distringat, aut damnare præsumat.* Si quid in hæc Judices peccent, excommunicatione innodantur.

Can. 4.

IV. Concilii hujus Decreta corroboravit Clotarius II. publicato Edicto, & iis clausulis adhibitis, quas hìc ponderari operæ pretium sit. Jubet enim Clotarius, ut ne unquam in civili causa Judex laicus de Clerico cognoscere audeat, nisi manifestè convicto; unde etiam Presbyteri & Diaconi excipiuntur. Verùm id ad civiles pertinet causas: non ad criminales. Harum enim conjunctim judicium instituent utriusque fori, sacri, & civilis Judices; reus convictusque, canonicis pœnis subjicietur. Denique si quæ lites inter Clericos laicosque perstrepant, utriusque etiam Judicis cognitione ex sedabuntur. *Nullus Judicum de quolibet ordine Clericos de civilibus causis, præter criminalia negotia, per se distringere aut damnare præsumat, nisi convincitur manifestus, excepto Presbytero aut Diacono. Qui verò convicti fuerint de crimine capitali, juxta Canones distringantur, & cum Pontificibus examinentur. Quod si causa inter personam publicam & homines Ecclesiæ steterit, pariter ab utraque parte Præpositi Ecclesiarum & Judex publicus, in audientia publica positi, ea debeant judicare.*

Can. 4.

Bona fide fateri cogimur hoc Clotarii II. Edicto permitti laicum Judicem, ut in Clericum de capitali crimine jus dicat; quanquam nihil ejusmodi haberet Concilium Parisiense V. cujus hìc novo robore firmantur Decreta. Itaque veri specie non caret, Guntramni quoque Regis impulsione editum fuisse Canonem Concilii Matisconensis I. cujus tanta est cum hoc Clotarii II. Edicto affinitas. Sed illud potissimùm nostra refert animadvertisse, quod Judicem sæculi quidem permittit Clotarius cognoscere de criminibus Clericorum: sed una Episcopum accersiri jubet, utque ne gravior ulla possit decerni pœna, quàm quæ canonico jure infligitur. *Qui verò convicti fuerint de crimine capitali, juxta Canones distringantur, & cum Pontificibus examinentur.* Ex quo illud concluditur, adeo non teneri Episcopum Clericos suos capitalis criminis convictos Judici publico dimittere plectendos: ut ex adverso edicat Rex, illos ab Judice sæculi Episcopis permitti, qui non aliis possunt quàm canonicis in reos pœnis sævire.

V. Faciliùs assentietur huic disciplinæ, quisquis expenderit, nos hìc in sexto adhuc versari sæculo, cùm Clericis adhuc & Monachis familiare erat opportunè & importunè Judices sæculares interpellare, & omni ope & contentione urgere, quo capitalia supplicia etiam in laicos relaxarent, aut suspenderent; cùm eorum persæpè precibus vis accedebat; cùm denique non infrequenter voti sui fiebant compotes. Eo adhuc ævo quisquis ad Ecclesias confugisset, inde abripi non potuisse constat, nisi condonata mortis & membrorum truncationis pœna; in asylo ipso Ecclesiæ Clericos penè omnes semper delituisse; reos qui morti eximebantur, asperitati ejusmodi pœnitentiæ & diuturnitati mancipatos fuisse, qua mortis acerbitas compensari videretur. Adde Conventus juridicos sæcularium Judicum, permixtos habuisse suo in Collegio Clericos complures. Nec verò addubitare quemquam jure posse, quin Episcopi ex Regum perpetua indulgentia à Synodis judicarentur, etiam in crimine Majestatis. Denique posteriore sæculo morem eum invaluisse, ut mulctis tantùm pecuniariis facinora quæque gravissima luerentur.

His observatiunculis nostris non parum & lucis & roboris accedit ex Concilio Remensi, non multò post Concilium Parisiense V. habito. Ibi enim anno 630. vetantur laici Judices, intentata ni pareant excommunicatione, ne nisi concedente Episcopo, in Clericum quemquam ausint vel judicium instituere, vel inferre pœnam. *Absque conscientia & permissu Episcopi, cujuslibet Ordinis Clericum distringere.* Præcipitur ibidem Episcopis, suos ut ipsi in Clericos animadvertant: nec confugientes ad Ecclesiam reddere ausint, nisi cautum sibi sit *de vita, de tormento, de truncatione*: sed & ipsi mox eos pœnitentiæ mancipent canonicæ. *Pœnitentiam se pro scelere facturum esse promittat.*

Can. 6 7.

VI. Rursum ad Clericos reflectenda oratio, de quibus nec primo, nec iterato post appellationem judicio cognoscere poterat, nisi Ecclesiæ Judex. Ita profitetur Concilium Matisconense I. quanquam aliàs Clericali immunitati subinfensum. *Ut nullus Clericus ad Judicem sæcularem quemcumque alium fratrem de Clericis accusare præsumat, aut ad dicendam causam quocumque modo trahere. Sed omne negotium Clericorum aut in Episcopi sui, aut in Presbyterorum, vel Archidiaconi præsentia finiatur.* In Synodo Altisiodorensi idem decretum promulgatum fuerat. *Non licet Presbytero aut Diacono, aut cuicumque Clericorum, de qualibet causa Conclericum suum ad Judicem sæcularem trahere.*

Can. 8.

Can. 35.

VII. Et præclarior multò & justior erat Episcoporum à foro sæculari immunitas. In Concilio Aurelianensi V. statutum est, ut quibus negotii aliquid fuerit contra Episcopum, vel ejus Officiales Ecclesiæ, ipsummet adeant primò; ut ea ipsemet integritate & charitate agat, quæ Apostolorum successori consentanea sit: quæque ita spectata exploratæque omnibus sit, ut nemo eum etiam in propria causa Judicem detrectet & deprecetur. *Placuit, ut si quæcumque persona contra Episcopum, vel actores Ecclesiæ se proprium habere crediderit negotium,*

Can. 11.

prius ad eum recurrat charitatis studio, ut familiari editione commonitus, sanare ea debeat, quæ in querimoniam deducuntur. Si cessaret, aut differret Episcopus querelis his satisfacere, tum verò ad Metropolitanum confugiendum erat; denique si pari incuria Metropolitanus his non satisfaceret querelis de Provinciæ suæ Episcopis, censuræ & judicio ipsemet subjiceretur Concilii Provincialis. In Concilio II. Lugdunensi pronunciatum est, ubi dissiderent duo Episcopi unius Provinciæ, eam controversiam judicio Metropolitani & Episcoporum Comprovincialium committi debere. Si duarum autem Provinciarum Episcopi judicio contenderent, ei judicio præesse debere utriusque Provinciæ Metropolitanos. *Si de una Provincia sunt, Metropolitani cum Comprovincialibus suis judicio sint contenti. Si diversæ Provinciæ fuerint Sacerdotes, convenientibus in unum Metropolitanis ipsorum, omnis eorum actio illorum judicio terminetur.*

Can. 6.

VIII. Aliam iniit viam Concilium Turonense II. tuendæ ejusdem Episcoporum concordiæ, mandato, ut si quid litis inter eos emergat, hinc & inde Presbyteros eligant, quorum judicio stent. Cùm præcones enim & conciliatores pacis sint Episcopi, omnium maximè detestanda ipsis est discordia; ideo & in Concilio Provinciali pœnitentiæ addicendi erunt Episcopi, qui hanc recolligendæ Collegarum gratiæ rationem detrectaverint. *Electis ab utraque parte fratribus, id est, Presbyteris, præponderante dulcedine, litis jacula finiant, & vota pacis acquirant. Si quis autem ab utraque parte electis Presbyteris atque mediantibus, hoc est, suis membris reconciliari neglexerit; cùm ad Synodum venerit, non solum reatum coram Coepiscopis se cognoscat incurrere, verùm etiam congruæ pœnitentiæ intelligat vindictam subire. Opportunum namque est, illum animadversioni succumbere, qui intelligendo peccavit, & quod docere debuit, in seipso neglexit.* Concilii Parisiensis V. Patres, non acquievere Turonensis Concilii huic Canoni; instaurare maluerunt Canonem Concilii V. Aurelianensis, & rejicere ad Metropolitanum, omnium inter se Episcoporum dissidia; spoliatis communione Episcopis, qui adversùs Collegas Judices adirent sæculares, donec in Concilio Provinciali sese purgaverint.

Can. 2.

Can. 11.

IX. Multò verò ad decus & laudem Episcopalis Ordinis præclarius est, & ad confirmanda superiora omnia, quod habetur in Concilio II. Matisconensi, ubi declaratur Canones Legesque à primordiis propemodum exorientis Ecclesiæ immunitati & jurisdictioni Episcoporum certatim adlaborasse: *Licèt reverendissimi Canones, atque sacratissimæ leges de Episcopali audientia in ipso pene Christianitatis principio sententiam protulerint.* Necesse tamen fuisse ad retundendam audaciam quorundam sæculi Magnatum, statui, ut ne possint unquam Episcopi Ecclesiis suis abstrahi, vel in carceres compingi: sed si quid litis Optimates sæculi illis vellent intendere, Metropolitanos adeant, à quibus duo tresve Episcopi alii accersentur, vel totum, si necesse sit, Concilium Provinciæ congregabitur, ut ei dissidio modus tandem & finis aliquis imponatur. *Quoniam grassatur in Sacerdotes Dei humana temeritas, ita ut eos de atriis venerabilium Ecclesiarum violenter abstractos ergastulis publicis addicant; censemus ut Episcopum nullus sæcularium fascibus præditus jure suo contumaciter agens, de sancta Ecclesia cui præest, trahere audeat. Sed si quid contentionis adversùs Episcopum potentior persona habuerit, pergat ad Metropolitanum Episcopum, & ei causas alleget, &c. Quòd si talis fuerit immanitas causæ, ut eam solus Metropolitanus definire non valeat, advocet secum unum vel duos Episcopos. Quod si & ipsis dubietas fuerit, conciliabulum instituant, in quo universa fraternitas Coepiscopi sui causas discutiat, & pro merito aut justificet, aut culpet. Quod de Episcopis censuimus, obtinet & in Clero, ut de Ecclesiis non trahantur, &c.* Duo hi Canones manifestè insinuare videntur, Clericos omnes asylorum privilegio usque gaudere, ut qui in Ecclesiis commorentur, nec abripi inde possint, nisi ut Ecclesiastico Judici, & pœnis canonicis permittantur.

Can. 9. 10.

X. *Sed* ne cujusquam animo illa incidat cogitatio, Canones hos Episcopatui & Clericorum Ordini universo usque adeo honorificos, ab iis conditos esse, quorum causa vertebatur, qui gloriæ suæ serviebant, adeoque ad exitum nunquam aut rarò perduci potuisse: non pigebit hìc refricare quod supra de Ægidio Archiepiscopo Remensi commemoratum est à Gregorio Turonensi, quando hoc illi facinus impactum est, quòd adversùs Childebertum Regem conspirasset. Comprehendi eum & in custodiam tradi jussit Rex, dum Concilium cogeretur. Amarissimè cum Rege expostularunt cæteri Antistites, de comprehensi Episcopi contumelia; cessit Rex, solutumque Ægidium suæ tunc reddidit Ecclesiæ. *Tunc ab aliis sacerdotibus increpitus Rex, cur hominem absque audientia ab urbe rapi, & in custodiam retrudi jussisset, permisit eum ad urbem suam redire.* Coaluit denique Concilium, crimen confessus est Ægidius, donavit illum Rex precibus Episcoporum, à quibus sacro gradu abdicatus est, & Argentorati exulare jussus. *Hæc Episcopi audientes, ac lamentantes fratris opprobrium, obtenta vita, ipsum ab Ordine sacerdotali, lectis Canonum sanctionibus removerunt, qui statim ad Argentoratensem urbem, quam nunc Strataburgum vocant, deductus, exilio condemnatus est.* Ubi perspicis religiosè observatum fuisse Canonem suprapositum. Nocentior erat Ægidius Prætextato Rotomagensi Episcopo. At cùm & hic sua se confessione onerasset: *Ego sum homicida nefandus*: eisdem utique pœnis obnoxius erat. Verùm Chilpericus Rex quanquam illi infensissimus, non alibi tamen quàm in Episcoporum cœtu causam dicere, vel pœnæ nisi canonicæ addici illum voluit, quod genus est exilium. Dictum est suprà per Imperatorum leges non licuisse, reos usquam agi Episcopos, nisi in Conciliis ab aliis Episcopis judicandos. A Regibus Galliæ, Primæ, Secundæ & Tertiæ Dynastiæ illibatum id privilegium Episcopis vindicatum est, etiam in Majestatis criminibus. Unum contra objici potest exemplum beati Leodegarii Episcopi Augustodunensis, qui non judicio, sed tyrannica cæde Martyr occubuit.

L. 10. c. 19.

L. 5. c. 19.

XI. Plura hìc coacervari possent ex eodem Gregorio Turonensi, quæ lubens missa facio, ut ad Concilia redeam. Dissidentibus de Parochiarum quarundam jure Episcopis, controversia illa in Concilio dirempta est. Aliàs inquisitum est in aliquos Episcopos, de quibus querebatur Guntramnus Rex in Conventu Episcoporum & Procerum. *Discussi enim fuerant à reliquis Episcopis & Optimatibus Regis.* Spectabant ea omnia ad temporalem & externam Regni administrationem, in quam porrigebat se etiam Episcoporum jurisdictio. Quò etiam spectat illud Concilii Aurelianensis III. decretum, quo multa exploduntur superstitiosiùs quàm religiosiùs observari solita, & Judaicam magis servitutem redolentia, quàm Christianam libertatem. *Quia persuasum est populis die Dominico agi cum caballis, aut bobus & vehiculis itinera non debere, neque nullam rem ad victum præparare, vel ad nitorem domus, vel hominis pertinentem exercere ullatenus, quæ res ad Judaicam magis quàm ad Christianam observantiam pertinere probatur, id statuimus, ut die Dominico, quod antè fieri licuit, liceat.* Ubi & mox vetatur ne Dominico die, vel agrum colere, vel vineis, messibus, aliisque id genus operibus liceat vacare: denunciatur etiam qui huic decreto non paruerint, eos non publici Judicis, sed Episcopi judicium subituros. *Quod si inventus fuerit quis in operibus suprascriptis, quæ interdicta sunt, se exercere: qualiter emendari debeat, non in laici districtione, sed in Sacerdotis castigatione consistat.*

L. 6. c. 18. L. 8. c. 2.

Can. 28.

Huic

Huic eidem Concilio, ſicut & Concilio IV. ejuſdem Aurelianenſis Civitatis placuit, ut Chriſtiani, qui Judæorum ſervi eſſent, redimi ſemper poſſent à fidelibus. Placuit & eidem Concilio IV. ut Epiſcopi plectere & exilio mulctare poſſent fœminas, in crimine cum Clericis deprehenſas. *A civitatibus, ut Sacerdos præceperit, repellantur.* In Concilio Matiſconenſi II. præceptum eſt, ut in Monaſteria compingere poſſet Epiſcopus uxores Clericorum minorum, ſi ad nuptias animum appellerent. Concilium Liptinenſe præcepit Epiſcopis, Comitibuſque, qui unà & Defenſores erant Eccleſiarum, ut vires conſociarent, certatimque incumberent, ut idololatriæ ſuperſtites reliquias abolerent. *Decrevimus quoque, ut ſecundùm Canones Epiſcopus in ſua Parochia ſollicitudinem gerat, adjuvante Gravione, qui Defenſor Eccleſiæ ejus eſt, ut populus Dei paganias non faciat.* Innovatum eſt in Concilio Sueſſionenſi hoc decretum, additumque ut in foros, ſeu nundinas pervigilarent Epiſcopi. *Et per omnes civitates legitimus forus, & menſura fiat, ſecundùm abundantiam temporis.* In novis Capitularibus Baluzii, voluit Clotarius Rex, ut abſente ſe, de Judice præter leges ſententiam ferente, pœnas ſumeret Epiſcopus. *Si Judex contra legem aliquem injuſtè damnaverit, in noſtri abſentia ab Epiſcopis caſtigetur.* Poſtremò denique cùm Alaricus Rex Gothorum ab Aniano in compendium mitti curaſſet Codicem Theodoſianum, illum ipſe tunc in omnes ſuæ ditionis Provincias promulgavit, quæ tunc non paucæ Galliarum noſtrarum finibus continebantur. Inde Codex ille compendiarius invaluit per omnes Gallias, cùm eum antè examinaſſent, confirmaſſentque Epiſcopi. Hæc enim habet Alaricus ipſe Rex in Reſcripto ſuo: *Venerabilium Epiſcoporum roboravit aſſenſus.*

Can. 13. Can. 30. Can. 19. Can. 16. Can. 5.

Can. 6.

Baron. ann. 506. n. 10.

CAPUT CVI. *P. 2. l. 2. c. 61.*

De juriſdictione Epiſcopali in Hiſpania, charitatis legibus attemperata, ab anno quingenteſimo ad ſeptingenteſimum.

I. Presbyteri quoque & Clerici alii juri dicendo vacabant, utvix Dominico die reſpirare poſſent uſque adeo lenitate & charitatis dulcedine laicos etiam ad forum Eccleſiæ alliciebant.

II. De cauſis realibus Eccleſiæ cognitores erant Epiſcopi ipſi.

III. In rebus ambiguis peritos Juriſconſultos percontari jubebantur.

IV. Concilia Toletana, Univerſalia & Nationalia erant, & veluti Regni Comitia, in quæ Epiſcopi & Optimates Regni confluebant, unde eorum juriſdictioni nulli fines præſcripti tunc erant.

V. Inde eſt, quòd & Epiſcoporum ſententiæ certiſſimè ſemper executioni mandabantur, nec ullis regulis irritari poterant, etiam adres temporales.

VI. Variæ leges Conciliorum in Clericorum concubinas, & in prolem eorum quancumque poſt ſacros Ordines.

VII. VIII. IX. Variæ pœnæ à Judice Eccleſiaſtico inflictæ in Italia, Anglia, Gallia.

X. In Hiſpania mulctæ pecuniariæ, carceres, flagella, exilia, à Judice Eccleſiaſtico infliguntur, ut pœnitentiæ, vel ut pœnæ medicinales, cùm Epiſcopi ſpiritalem faciant medicinam. Et veræ tamen erant pœnæ, ſpectata Epiſcoporum juriſdictione, qui eas decernebant.

XI. Archiepiſcopus Toletanus læſæ majeſtatis accuſatus, nonniſi Synodi judicium ſubit.

I. NEc inſtrenuè Hiſpaniæ quoque Epiſcopi Clericique Eccleſiarum in hæc operoſiſſima juriſdictionis munia incumbebant, quæ ſola ipſis, ſola Laicis charitas ſua dulcedine & ſuavitate deliniret. Vetuit Tarraconenſe Concilium, ne Epiſcopi, Presbyteri, Clericive cæteri Dominicum etiam diem inſumerent litium examini, utpote divinis tantùm laudibus concelebrandis dicandum: conceſſo ut reliquos dies omnes in id conſumerent, dum ne ſe tamen in cauſas criminales interponerent ullas. *Nullus Epiſcoporum, aut Presbyterorum, vel Clericorum die Dominico propoſitum cujuſcumque cauſæ negotium audeat judicare, niſi hoc tantùm, ut Deo ſtatuta ſolemnia peragant. Cæteris verò diebus, convenientibus perſonis, illa quæ juſta ſunt, habeant licentiam judicandi, exceptis criminalibus negotiis.* Can. 4.

Hinc illud emergit, 1. Non Epiſcopos tantùm, ſed & Presbyteros, & Clericos omnes operam deditſe dirimendis litibus, ſive ſejunctim id facerent, quod magis ſonant hujus Canonis verba: ſive plures conjunctim. Capite ſuperiori idem adnotatum eſt, Archidiaconis & Presbyteris delegatam fuiſſe cauſarum diremptionem; nec enim facilè occurrere tum ulla Officialium ad id deſtinatorum veſtigia. Quin & Presbyteros ibidem quandoque placuit arbitros eligi, qui jurgia pacarent mutua Epiſcoporum. Ibidem de Suffraganei ſui cauſa judex ſedit Metropolitanus ſolus, cùm is à viro præpotente in crimen vocaretur: nec juſſus eſt aliorum Epiſcoporum conſilia expiſcari, niſi ubi difficultas incideret, quæ tanti eſſet.

Rurſus hinc liquet. 2. Tam confertas fuiſſe turbas hominum ad Tribunal Eccleſiæ convolantium, ut ne Dominicus quidem dies à litibus dirimendis vacuus eſset. Quod tamen huic Concilio emendari placuit, cæteris omnibus diebus ei charitatis officio dicari permiſſis. Quo jam minùs mirum eſt, ſi Epiſcopi Clericos ſibi ſuos omnes adſciſcerent, ad juriſdictionis ſuæ onera in illos ex parte ſaltem declinanda; ita ut ſinguli etiam jus dicerent. Itaque ne ſuſpicari quidem poſſumus, Officialem tunc fuiſſe unum aliquem, cui tota ea ſarcina committeretur.

Illud adde. 3. Eam juriſdictionem latiſſimè patuiſſe, & omnia cauſarum genera complexam fuiſſe, præter criminales; atque ita ambigi vix poſſe, quin diſſidia ſua omnia fideles ad Clericos referrent, ut ad arbitros & parentes quodammodo ſuos. Ex quo fit, ut & illud extra dubium jam ſit, ut ea cauſarum examina ad Clericos perferrentur, & tanta illis fieret juriſdictionis acceſſio, in cauſa fuiſſe ſtudium pacis & concordiæ, charitaſque ad æterna tantùm anhelans, qua tum fervebant Tribunalia Eccleſiaſtica.

II. In Concilio Toletano II. prohibiti ſunt Clerici, ne Clericos alios convenirent, niſi coram Epiſcopo, excommunicatione & rei jactura luituris, qui ſecus fecerint. *Ut Clerici Conclericos ſuo neglecto Pontifice ad judicia publica pertrahant, ſtatuimus de cætero non præſumi; ſed & ſi quis hoc facere præſumpſerit, & cauſam perdat, & à communione efficiatur extraneus.* In Concilio I. Hiſpalenſi ſedata eſt contentio duorum Epiſcoporum de Parochiis quibuſdam controverſis, quæ ei tandem aſcriptæ fuere, qui earum præſcripſiſſet poſſeſſionem, juxta leges Imperatorum, & Romanorum Decreta Pontificum. *Hoc enim & ſecularium Principum Edicta præcipiunt, & Præſulum Romanorum decrevit authoritas.* Nec ſecus in re conſimili pronuntiatum eſt à Concilio Toletano IV. ſicut & ab Emeritenſi, cui viſum eſt mittendos eſse à Metropolitano inſpectores idoneos, qui fines diſpicerent Diœceſeon & Parochiarum. *Ita ut de præſentia Metropolitani inſpectores dirigantur, qui per evidentia ſigna Diœceſes ipſas conſpiciant.* In Concilio Toletano XI. decretum eſt, ut Epiſcopi quibus eſsent patrimonia, ex iis reſtituerent & reſarcirent quidquid damni quomodocumque cuiquam intuliſſent. Nec enim æquum eſse, ut Eccleſia luat errores imperiaſque Præſulum, quos ipſa ab

Can. 11. Can. 33. 34. Can. 8.

sa ab injuria & litibus alienissimos esse jubet. Si nullæ his Præsulibus hæreditatiæ sint res, pœnitentia luent, quidquid temerè damni intulerint. *Neque enim justum est, ut pro pravis actibus Sacerdotum, Ecclesiæ quibus præeminent, sustineant damnum: ut pro excessibus talium satisfactio ab Ecclesiis exigatur: cùm Ecclesia Rectores suos non ad litem, sed ad honestatem informet.* Can. 5.

III. Vetiti sunt ab eodem Concilio Episcopi, ne vel jus dicerent, vel decernerent pœnitentias, nisi in Audientia publica, vel ad consilium adscitis duobus saltem tribusve spiritalibus & prudentibus viris, ne quo cupiditatum æstu judicium præverteretur. *Quoties quilibet ex subditis corrigendus est, aut publicæ debet à Sacerdote disciplina curari; aut si aliter Rectoribus placet, duorum vel trium fratrum spiritualium testimonio peculiariter adhibito, & modus criminis agnoscatur, & nodus pœnitentiæ irrogetur.* Can. 7.

IV. Ex Concilio denique Toletano XVI. perspicuum est Conciliorum hujusmodi universalium jurisdictionem in Hispania latissimè patuisse, seque in causas & personas prorsus omnes exporrexisse. Rex ipse potestatem eis fecit castigandi & emendandi Leges Regni omnes. *Cuncta verò quæ in Canonibus, vel Legum edictis depravata consistunt, aut ex superfluo, vel indebito conjecta fore patescunt, accommodante nostræ serenitatis consensu, in meridiem lucidæ veritatis reducite.* Et postea: *Varia quoque populorum negotia, cæteraque sceleratorum hominum gesta, fidei sanctæ contraria, ita vestri examinatione judicii, canonicè & legaliter finiantur, ut, &c.* Quod quid aliud est, quàm nullos circumscribere fines Episcopali jurisdictioni in privatorum etiam causis? Regni sanè Procerum non mediocris in his effulgebat authoritas, ut ex ipsis Regis verbis liquet: *Hoc solum vos honorabiles Dei Sacerdotes, cunctosque illustres Aulæ Regiæ seniores, quos in hoc Concilio nostræ serenitatis præceptio inesse fecit, adjuramus, quia in privatis dirimendis negotiis, quæ se vestro cœtui audienda emerserint, nulla personarum vel muneris acceptio intercurrat. &c.* Quod ipsum observare fas est in VIII. & in cæteris Conciliis Toletanis.

V. Nullas ergo posthac moras, nullos obices objicere quisquam poterat jurisdictioni Episcopali, ejusque judiciis, in rebus etiam temporalibus & mixtis; cùm tantam in potestatis suæ societatem Reges ipsi sibi Episcopos cooptassent, sicut antea declaratum est. Statutum est in Concilio Toletano III. ut nisi Clerici majores domo sua quamprimùm abigant mulierculas omnes, ex quibus suspiciones quædam obliquiores nasci queant, illas Episcopus vænire jubeat, & pauperibus pretium erogari. *Mulieres ab Episcopis venumdentur, & pretium ipsum pauperibus erogetur.* In eodem Concilio jussi sunt Episcopi cum Judice Regio diligentissimè perquirere, ecquæ usquam superstint Idololatrarum reliquiæ, in eosque pro æquitatis modo animadvertere. *Hoc cum consensu gloriosissimi Principis sancta Synodus ordinavit, ut omnis Sacerdos in loco suo unà cum Judice territorii sacrilegium idololatriæ perquirat, & exterminare inventum non differat; homines verò qui ad talem errorem concurrunt, salvo discrimine animæ, qua potuerint, animadversione coerceant.* Rursus ab eodem Concilio & à Recaredo Rege mandatum est Episcopis, ut unà cum Judice Regio scrupulosissimè inquirerent in eos parentes, qui execrabili immanitate propriis filiis necem inferrent. *Ergo & Sacerdotes locorum hæc sancta Synodus convenit, ut idem scelus cum Judice curiosius quærant & sine capitali vindicta acriori disciplina prohibeant.* In hoc eodem denique Concilio jussi sunt Episcopi excubias agere in Judices omnes Regios; si in leges committerent, id revocare: Regem de tota eorum perversitate commonefacere. Can. 5. Can. 16. Can. 17. Can. 18.

VI. In Concilio Hispalensi I. demutatum est aliquid de Canone Toletani Concilii III. suprà relato, Judicibusque permissum est, ut suspectas mulieres, quas suis non summovissent Clerici ex ædibus, ipsi servas in posterum haberent. *Cum voluntate & permissu Episcopi, comprehensas in suis lucris usurpent.* Si in ea re pigritentur Judices, Episcoporum cura & jussu corripiendæ illæ erant, & in Monasteria ad perpetuam servitutem compingendæ. *Mulieres illæ juxta priores Canones à Sacerdotibus distractæ, in Monasterio Deo votarum tradantur servituræ.* Rursus tamen in Concilio Toletano IV. vigori suo restitutus est Canon Toletani III. *Quæcumque Clericis taliter adjunctæ sunt, ab Episcopo auferantur & venumdentur.* In Concilio Toletano IX. filii Clericorum majorum post ordinationem susceptí, non spurii tantùm, & successionis cujuscumque exortes declarati sunt, sed & in servos mancipati ei Ecclesiæ, quam ortu suo fœdassent. *Proles eorum tali nata pollutione, non solùm parentum hæreditatem nusquam accipiat, sed etiam in servitutem ejus Ecclesiæ, de cujus Sacerdotis vel Ministri ignominia nati sunt, jure perenni manebunt.* Can. 3. Can. 43. Can. 10.

VII. Præclara oppidò hæc sunt sacræ in res temporales jurisdictionis documenta. Sed & his elucidamenti roborisque non parva fiet accessio, si pœnas contemplemur, quibus forum Ecclesiasticum sæviebat. Januario Calaritano Metropolitano à Gregorio Magno mandatum est, ut residuos Sardiniæ suæ Idololatras, sortilegos, & nefarios ejusmodi homines insectaretur acerrimè: carcere & pœnitentia, si ingenui essent, eos puniret; flagellis etiam si servi. *Quod si emendare se à talibus, atque corrigere nolle repereris, ferventi comprehendere te zelo volumus; & siquidem servi sunt, verberibus cruciatibusque, quibus ad emendationem pervenire valeant, castigare. Si verò sunt liberi, inclusione digna districtaque, sunt in pœnitentiam dirigendi. Ut qui salubria & à mortis periculo revocantia audire verba contemnunt, cruciatibus saltem eos corporis ad desiderandam mentis reducere valeas sanitatem.* L. 7 Ep. 67.

Ab eodem Gregorio jussus est Apostolicus Nuntius, infandi cujusdam Presbyteri facinorum strenuam exercere vindictam, atque illum actutum corripere, & in tetrum contrudere carcerem. *Si qua indicia apprehendere hujus rei potueris, eum in custodia districta, quousque nobis renuntïes, redigas.* Ad alium ille ex Nuntiis suis rescripsit, ut Episcopo Paschasio instaret, quò Subdiaconum fratrum calumniatorem gradu dimoveret, flagellis cæderet, exulare juberet. *Subdiaconatus privet officio, atque verberibus publicè castigatum, faciat in exilium deportari.* Exilii pœnam Gregorius ipse indixit ei, qui se Defensorem agebat, cùm non esset. Carceribus & exiliis in Clericos, in Presbyteros & in Episcopos ipsos animadvertisse Concilia & Præsules Hispaniarum idem alibi observat. Voluit tamen ut Archiepiscopus Justinianæ primæ in Paulum Episcopum humanius aliquid consuleret, eumque in Monasterium conjiceret, ubi in reliquum vitæ tempus pœnitentiæ addiceretur. L. 8 Ep. 5. L. 9. Ep 66. L. 9. Ep 47. L. 11. Ep. 52. L. 10. Ep. 34.

VIII. Augustinum verò Angliæ Apostolum edocuit Gregorius, qui esset Clericorum sensus, qui animus, ubi acerbiores in reos pœnas decernunt. Charitate sæviunt, non ira: castigant, quia amant, & temporali pœna cupiunt æternos extingui ignes. In plectendo non duros se Judices agunt, sed patres mitissimos, qui filios cædunt, ut dignos sibi hæredes coaptent. Denique medicinales magis pœnæ sunt, quàm judiciariæ, quas Judex Ecclesiasticus designat. *Et cùm paulò districtiùs agitur, ex charitate agendum est, & non ex furore: quia ipsi hoc præstatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. Sic enim nos fidelibus tenere disciplinam debemus, sicut boni patres carnalibus filiis solent quos & pro culpis verberibus feriunt, & tamen ipsos* L. 11. Ep. 51.

ipſos quos doloribus affligunt, habere hæredes quærunt; & quæ poſſident, ipſis ſervant, quos irati inſequi videntur.

IX. Vetuſtiſſimæ erant & in Galliarum foro Eccleſiaſtico eædem pœnæ. Concilium Agathenſe verbera & flagella intentat Clericis & Monachis vagis. Can. 38. *Quos ſi verborum increpatio non emendaverit, etiam* Can. 41. *verberibus ſtatuimus coerceri.* Ebrietas eidem pœnæ ſubjicitur, vel menſtruæ ſuſpenſioni. *Clericum quem ebrium fuiſſe conſtiterit, ut ordo patitur, aut triginta dierum ſpatio à communione ſtatuimus ſubmovendum, aut corporali ſubdendum ſupplicio.* His verbis, *ut ordo patitur*, illud inſinuatum auguror, ſuſpenſionem ad majores Clericos, verbera ad minores pertinere. Qua in interpretatione duce & Magiſtro utimur Gregorio, cùm ejuſdem criminis reos verberari jubet Subdiaconum, Diaconum exauthorari. Joannes Diac. l. 4. c. 31. *Quod eſſet Diacono gradum amittere, hoc fuit Subdiacono famæ plenitudine caruiſſe, &c. Subdiaconus non Sacerdotio, ſed officio caruit, & tanquam revera infamis, meruit verberibus caſtigari.*

In Concilio IV. Aurelianenſi jubetur, ut Epiſcopi exilium indicant mulierculis iis, quarum impudicitia Clericis inſidiatur. Can. 29. In Concilio Matiſconenſi I. decernitur carcer, vel ſeceſſus triginta dierum Clericis ſuperioribus, inferioribus autem ea verberum pœna, quorum numerum moderatur lex Moſaica, ſi ab his vel illis Clerici alii coram civili Judice conveniantur. Can. 8. *Si junior fuerit, una minus de quadraginta ictus accipiat: ſin certè honoratior, triginta dierum concluſione mulctetur.* Adverſus Dominicæ diei violatores in Concilio Narbonenſi decretum eſt, ut ſi liberæ ſortis eſſent, mulctam publico Judici ſolverent: ſi ſervilis, centenis excipierentur verberibus. Can. 4. *Si ingenuus eſt, det Comiti Civitatis ſolidos ſex; ſi ſervus, centum flagella ſuſcipiat.* Si minores Clerici officio deſint, nec ſuſtollant vela, dum procedunt Seniores, Subdiaconi quidem verbis caſtigantur, aut ſportularum privatione, Clerici minores verberibus corripiuntur. Can. 13. *Subdiaconos verbis corripiendos, & ſi non emendaverint, ſtipendio privandos, reliquos flagris coercendos.* In eo denique Concilio ſortilegi flagellatione publica plectuntur, tum venire jubentur, & pecuniam Can. 14. pauperibus erogari. *Seu liberi, ſeu ſervi, vel ancillæ ſint, graviſſimè publicè fuſtigentur, & venumdentur, & pretia ipſorum pauperibus erogentur.* Qui verò eos conſuluerint, *ii ſex auri uncias Comiti Civitatis inferre* coguntur. Concilium Liptinenſe, Clericis, Monachis, & Monialibus, qui ſe carnis libidine contaminaſſent, jejunia indixit, ubi pane & aqua tantùm vitam tolerarent, & carceri includerentur per annum, egregiè antea flagellis cæſi; Presbyteris idem carcer, eadem pœnitentia præſcribitur, in totum biennium protrahenda; Can. 6. Moniales radi jubentur. *Si ordinatus Preſbyter ſit, duos annos in carcere permaneat, & antea flagellatus, & ſcorticatus videatur. Si autem Clericus vel Monachus in hoc peccatum inciderit, poſt tertiam verberationem in carcerem miſſus, vertente anno ibi pœnitentiam agat. Similiter & Nonnæ velatæ eadem pœnitentia contineantur, & radantur omnes capilli capitis ejus.*

X. Quæ ex Hiſpaniæ Conciliis ſupra corraſimus, in iis ſatis argumenti eſt pœnas quæ in reos ſtatuerentur, certiſſima fuiſſe documenta juriſdictionis ampliſſimæ & inconcuſſæ. Carcer, flagellatio, exilium, & pœnæ erant, & pœnitentiæ. Conc. Emeric. 17. Toletan. XI. c. 5. 7. *Et modus criminis agnoſcatur, & modus pœnitentiæ irrogetur. Ita tamen, ut ſi exilio vel retruſione dignum eum eſſe, qui deliquit, judicium peculiare decreverit, modus pœnitentiæ, quam coram tribus fratribus Sacerdos tranſgreſſori indixerit, ſpeciali debeat ejus qui ſententiam protulit, manus propriæ ſubſcriptione notari.* Scriptis conſignanda erat ſententia, pluriſque diſcutienda fuerat à tribus doctis probiſque viris cum Epiſcopo: ut ea eſſet veluti plurium in commune conſultatio medicorum, ad æternam plectendi & ſanandi rei ſalutem. In infideles ipſos eadem quandoque verberationis & exilii pœna ſtatuebatur. *Si infidelis eſt, & verberibus ſubdatur, & perpetuo exilio relegetur.* Concilium Braccharenſe III. excommunicatione eos innodavit, exiliique pœna, qui leviores ob culpas, Presbyteros, Diaconos & Abbates cædi juſſiſſent, Can. 6. quibus eximia quædam dependenda veneratio eſt, tanquam illuſtribus Collegii ſacerdotalis portionibus. Denique triplici ſimul hac pœna ſæviit Concilium Toletanum XVI. flagellis, calvitio, & exilio. *Inſuper centenis verberibus correpti,* Can. 3. *ac turpiter decalvati, exilio mancipentur perpetuo.*

XI. In hoc ſanè Toletano Concilio diſceptata eſt cauſa Siſberti Epiſcopi Toletani, quamvis in Regis caput & majeſtatem & in Rempublicam conjuraſſet. Propria ſe ille confeſſione reum agnovit, unde & à Synodo excommunicatone, depoſitione & exilio damnatus eſt. Erat ergo in Hiſpania illud more receptum, non ſecus quàm in Gallia, & Italia, ut nunquam Epiſcopi, niſi coram Epiſcopis, & in Conciliis cauſam dicerent, quo de cumque demum crimine ageretur. Illud à Baronio obſervatum eſt, Baron. ann. Egicam Regem ea in Epiſcopos reverentia fuiſſe 693. n. 43. ut quanquam ſemel & iterum libellos ſupplices ei Concilio obtuliſſet, nihil tamen de Toletano Præſule conqueſtus ſit. Quanquam autem inter Regni Comitia numerari poſſet hoc Concilium, Synodale tamen illud fuiſſe judicium, ex judicio hoc ipſo abundè patet, & ex pœnis canonicis.

CAPUT CVII. *P. 3. l. 2. c. 64.*

Juriſdictio Epiſcopalis Laicorum litibus dirimendis vacabat adhuc urgente charitate, ſub Imperio Caroli Magni, ejuſque ſtirpis.

I. Renovatur à Carolo Magno Conſtantini Lex, ut laicis integrum ſit cauſas ſuas Epiſcopis committere dirimendas.

II. In hujus legis innovationem multa obſervantur. Ei aſſenſus acceſſit Comitiorum Regni Generalium. Uni illa laborabat reſtituendæ paci, concordiæ, & charitati mutuæ fidelium.

III. Voluit Carolus Magnus, ut civiles Magiſtratus omnes Epiſcopis conſentirent & collaborarent.

IV. Lex alia Capitularium expenditur, & elucidatur.

V. Ejus juriſdictionis rivuli ad Presbyteros & Clericos alios defluebant.

VI. Liberum erat laicis, ut ei ſe ſubjicerent in cauſis civilibus: at liberum non erat, ut ſe ſubtraherent poteſtati ſpiritali, vel pœnis, ac pœnitentiis canonicis.

VII. Judices publicos voluit Carolus Magnus conſentire & ſubeſſe Epiſcopis.

VIII. Et Epiſcopalium ſententiarum executioni inſtare.

IX. Extimulabantur laici quoque Judices, ut ad normam & mentem Canonum judicarent.

X. Reges, Magiſtratus, & Epiſcopi, ut membra Chriſti & Eccleſiæ ejuſdem, unum in eum ſcopum connitebantur, ut regnaret Chriſtus & juſtitia, rei ſubjicerentur publicis pœnitentiis.

XI. Magiſtratuum juriſdictio Epiſcopali concedebat, & accommodabat ſe.

XII. XIII. Qui Officiales, & quæ pœnæ fori Eccleſiaſtici.

XIV. Græcorum mores.

I. QUàm piè & ſanctè, tam moleſtè occupantur Epiſcopi terminandis cauſis Cleri, Cœnobiorum, & Plebis. A Plebe exordiar, ubi charitas

charitas se potiùs, quàm jurisdictio explicabat. Innovavit sanè Carolus Magnus, suisque Capitularium libris intexuit Legem Constantini, quæ in Theodosiano Codice legitur, eique universim subesse voluit nationes omnes, Imperio tum Francico obnoxias, hoc est Occidentem propemodum affinem. *Volumus atque præcipimus, ut omnes ditioni nostræ Deo auxiliante subjecti, tam Romani, quàm Franci, Alemani, Bajoarii, Saxones, Turingi, Frisones, Galli, Burgundiones, Longobardi, Beneventani, Gotthi & Hispani, cæterique nobis subjecti omnes, licèt quocumque videantur legis vinculo constricti, vel consuetudinario more connexi, hanc sententiam, quam ex XIV. Theodosii Imperatoris libro, capitulo undecimo, ad interrogata Ablavii Ducis sumpsimus, & inter nostra Capitula, pro lege tenendam, consultu omnium fidelium nostrorum, tam Clericorum, quàm & Laicorum posuimus, lege cunctis perpetua tenendam.* Capitul. l. 6. c. 281.

II. Quæ paulò prolixius hìc assui necesse fuit ut observes, 1. A Carolo Magno sacram jurisdictionem ea amplitudine & authoritate rursus donatam, etiam in laicos, qua quondam sub Constantino & Theodosio efflorverat. Tres ergo longè maximi Imperatores, & meritissimò Magni cognomen adepti, Episcopale tribunal primævæ suæ luci, gloriæque reddidere, duce & auspice usi Paulo ipso Apostolo, qui fideles invitaverat omnes, ut dissensiunculas litesque suas omnes Episcopali examini subesse vellent. 2. Ea Constantini & Theodosii Lex in Comitiis Francici & Gallicani Imperii promulgata est & confirmata, quo maxima tum ex parte Europa continebatur universa. *Consultu omnium fidelium nostrorum.* 3. Jam tum verò gentes illæ Imperio Francico subditæ, duas in classes secabantur, quarum huic Jus scriptum, seu Leges Romanæ usui erant, illi verò Jus consuetudinarium. Utrique promulgata & usu recepta hæc Constitutio Constantini fuit. *Legis vinculo constricti, vel consuetudinario more connexi.* 4. Unum & idem illud Carolo Magno, quod olim Constantino & Theodosio propositum erat: non tam ut novus aliquis splendor Episcopali dignitati aspergeretur, quàm ut altissima pax conciliaretur fidelibus omnibus, revocandis eorum litibus omnibus ad communem parentem, qui eas sopiret, & celeraret, extricaret, funditus extirparet, in posterum etiam præfocaret, inexpugnabili quadam concordia inter Ecclesiæ filios omnes constabilita. *Hoc perpetua lege firmamus, malitiosa litium semina comprimentes, ut miseri homines longis ac penè perpetuis actionum laqueis implicati, ab improbis petitionibus, vel à cupiditate præpropera maturo fine discedant.*

Enimverò nihil agit, aut perparum, qui unam litem dirimit, qui unam elidit fibram insatiatæ hominum cupiditatis, nisi in ipsam litium omnium radicem ferrum descendat, hoc est in eandem ipsam cupiditatem, eaque revulsa charitas inseratur æternorum. Atqui hæc ipsa erat propria vis & potestas Ministrorum Christi, cui vel hi ipsi per has leges subscribebant Imperatores, gnari expertique, hos demum unos esse Judices, qui Christi charitatem, litium & cupiditatum omnium expugnatricem partibus inspirent.

III. Diximus suprà, quæ essent capita summa legis hujus Constantinianæ. Laicis omnibus fas erat suas ad Episcopum revocare causas temporales, initio, & in progressu litis, actoribus, & reis, etiam invitis partibus, sine provocatione, nec ullo prorsus præfixo limite. Nec enim expediebat terminos defigi ullos ei potestati, quæ unam spirabat charitatem, uni laborabat justitiæ, uni religioni & pietati firmandæ. Hinc Carolus Magnus Officiales Regni omnes, Magistratus, & Judices præcepit, ut Episcopis ubique morigerarentur ad vitiorum extirpationem. *Jubemus, ut omnes eis pro viribus, ad eorum peragenda ministeria, & ad malos, & peccatores, atque negligentes homines distringendos, summoperè obedientes existant.* Capitul. l. 7. c. 306. Publicè autem professus est, qui his decretis suis immorigeri essent, eos ejectum à se iri & honoribus omnibus, & Palatio & Imperio, ne liberorum quidem suorum exceptione ulla. *Qui autem in his, quod absit, aut negligentes, eisve inobedientes fuerint inventi, sciant se nec in nostro Imperio honores retinere, licèt etiam filii nostri fuerint, nec in Palatio locum, neque nobiscum aut cum nostris societatem aut communionem ullam habere.*

IV. His ita constitutis jam ambigere poterit nemo, quin mendosa sit, & meritò castiganda editio alterius decreti Capitularium, ubi ea libertate exuuntur laici, referendarum ad Judices Ecclesiasticos controversiarum suarum. *In Civitatibus, in quibus Præsides præsunt, ipsi audiant causas, seu & Defensores. Qui autem Episcopos, vel Sacerdotes, aut Clericos judicare sibi maluerint, hoc quoque fieri non permittimus.* Ea vox *non* expungenda, subroganda illa est *nos*. Præter Capitulare suprà relatum, cujus hoc videtur esse breviarium: hac etiam voce *quoque* apertè insinuatur, affirmantem esse quæ sequitur, sicut & quæ præit orationem. L. 5. c. 34. Edit. Balut. L. 5. c. 187.

V. Sed & hìc illud adnotandum, non solis Episcopis exerendam tribui jurisdictionem, sed & Presbyteris, Clericisque aliis, quos possunt sibi laici arbitros Judicesque deligere, ad qualescumque omnino causas, sive conjunctim cum Episcopo causas agitent, sive sejunctim.

VI. Latè patebat hæc jurisdictio, sed arbitraria prorsus erat & libera, quod ad laicos attinebat, qui à laicis suis Judicibus poterant non defiectere. Verùm ad causas etiam civiles ea libertas restringenda est, non ad eas, quæ ad publicam morum expurgationem vergunt, & ad ea castiganda facinora, quæ publicam conscientiam vulnerarent. Audivimus enim modò Carolum Magnum, exertè præcipientem Præsidibus, Magistratibus & Judicibus, ut & ipsi subessent, & ut populos omnes subjicerent Edictis Episcoporum, ad criminum expiationem, extirpationemque pertinentibus. Quodque minimè prætereundum est, id juris profitetur Carolus Episcopis lege divina & sacris Codicibus vendicari. *Volumus atque præcipimus, ut omnes suis Sacerdotibus, tam majoris ordinis, quàm & inferiori, à minimo usque ad maximum, ut summo Deo, cujus vice in Ecclesia legatione funguntur, obedientes existant. De illis dictum est, Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit, &c. Qui vos recipit, me recipit, &c. Et multa alia horum similia. His ergo fulti oraculis jubemus, ut omnes eis pro viribus ad eorum peragenda ministeria, & ad malos, & peccatores, atque negligentes homines distringendos summoperè obedientes existant.* Capitul. l. 7. c. 306.

Sejungenda igitur sedulò est Episcopalis jurisdictio ad res temporales & civiles causas, ab ea quæ vim suam divinam exerit in publicos peccatores. Prior illa quasi precaria est, ab Imperatoribus indulta quos designavimus, & ab ipso laicorum arbitrio suspensa. Altera hæc posterior jure divino Episcopis adscribitur, eorum Ordini insita penitissimè, à qua eximi solvique nunquam possint fideles.

VII. Usque adeo autem non poterant Judices & Magistratus obstrepere huic Episcoporum jurisdictioni graviorum facinorum ultrici, ut vel ipsi censuræ subderentur Episcoporum, qui Imperatorias quodammodo vices sustinebant, ut imminerent Judicibus, eorumque perversitates vel castigarent, vel renuntiarent Imperatori. *Oportet, ut Episcopi sint semper perspectores secundùm Regis admonitionem, qualiter Judices cum insolentiis eorum auditibus Principum innotescant. Quod si correptos emendare nequiverint, & ab Ecclesia, & à communione eos suspendant.* Capitul. l. 7. c. 214.

Hanc Judicum Ecclesiæ authoritatem novis adminiculis communire voluit Concilium Francofordiense, cùm Comites & Provinciæ Præsides sanxit, Audientiæ Episcopi coram interesse. *Statutum est*

à domno

à domno Rege & ſancta Synodo, ut Epiſcopi juſtitias faciant in ſuis Parochiis, &c. Comites quoque veniant ad judicium Epiſcoporum, Subjicitur mox, quidquid Epiſcopus non potuerit terminare litium, id ad Metropolitanum referri debere: ſi quid minùs poſſit Metropolitanus, tum accuſator & reus Regiam ut adeant Curiam. *Et ſi aliquid eſt, quod Epiſcopus Metropolitanus non poſſit corrigere vel pacificare, tunc tandem veniant accuſatores cum litteris Metropolitana, ut ſciamus rei veritatem.*

Can. 8.

Can. 6.

VIII. Nec ſatis erat Epiſcopis ſubjici & parere Judices; illis ipſis demandabatur executio Epiſcopalium Decretorum, quæ non aliud ferè, quàm Evangelicæ legis oracula erant, & concordiæ, pietatiſque ſcita. Ita quippe in Concilio VI. Arelatenſi ſtatutum eſt anno 813. *Ut Comites, Judices, ſeu reliquus populus obedientes ſint Epiſcopo, & invicem conſentiant ad juſtitias faciendas*, Non aliter Concilium Moguntinum eodem anno celebratum: *Ut Laici in eorum miniſterio obediant Epiſcopis ad regendas Eccleſias Dei, viduas & orphanos defenſandos, & ut obedientes ſint eis ad eorum Chriſtianitatem ſervandam. Et Epiſcopi conſentientes ſint Comitibus & Judicibus ad juſtitias faciendas.* Idem & Carolus Magnus Comitibus injunxerat: *Vobis Comitibus dicimus, voſque commonemus, quia ad veſtrum miniſterium maximè pertinet, ut reverentiam & honorem ſanctæ Dei Eccleſiæ exhibeatis, & cum Epiſcopis veſtris concorditer vivatis, & eis adjutorium ad ſuum miniſterium peragendum præbeatis.*

Can. 13.

Can. 8.

Capitul. I. 2. c. 6.

Concilii Meldenſis Patres anno 845. Carolum Calvum interpellavere, ut ejus diplomatibus ſinguli munirentur Epiſcopi, quo poſſent Magiſtratus compellere, ut animum, vires & authoritatem ſuam conferrent omnem ad Canonum reſtituendam obſervantiam, eorumque, quæ Epiſcopali judicio diffinita fuiſſent. *Ut authoritatem ſigillo Regio roboratam more tractoriæ Chriſtianiſſimus Princeps ſingulis donet Epiſcopis, quam quiſque Epiſcoporum penes ſe habeat, ut quando ei neceſſe fuerit, per eandem authoritatem Reipublicæ Miniſtros conveniat, ut ipſi, in quibuſcumque civili indiguerit adjutorio, Reipublicæ Miniſtris concurrentibus, ſuum, immo divinum poſſit ritè peragere miniſterium.*

Can. 71.

Anno 858. Epiſcopi Cariſiacenſis Concilii à Ludovico Rege Germaniæ popoſcerunt, ut Officiales & Miniſtri Judicum Regiorum vi pertraherent inceſtuoſos ad Tribunal Epiſcopi, ſi ſiſtere ſe detrectarent, poſtquam à Presbyteris admoniti fuiſſent. *Ut Miſſus Reipublicæ, id eſt, miniſter Comitis, cum Epiſcopis, ſi juſſerint, eat; qui liberos homines inceſtuoſos, ſi per advocationem Presbyterorum venire ad Epiſcopum noluerint, ad Epiſcopi placitum venire faciat, commendate.*

Can. 17.

Anno 876. in Concilio Pontigonenſi, cujus decreta roborabantur ipſa Caroli Calvi Regis præſentia, ſingulis Epiſcopis adſcripta & aſſerta eſt pleniſſima poteſtas Miſſorum Dominicorum, ut ad ſuum obſequium inflecterent Judices omnes Regios inferiores: *Ipſi Comites Epiſcopos, ut ſanctos Patres honorent & venerentur, & ad miniſterium illorum peragendum, ubicumque potuerint, eos adjuvare decertent.* Et paulò inferiùs: *Ipſi nihilominus Epiſcopi ſinguli in ſuo Epiſcopio Miſſatici noſtri poteſtate & authoritate fungantur.*

Can. 12.

IX. Uſque adeo conſtabat, totam hanc vim & pompam Epiſcopalis fori, Regia poteſtate ſubnixi, ad ſolam ſpectare & conniti criminum publicorum expiationem, & ad concordiæ & charitatis inter fideles reſtaurationem, ut Epiſcopi ipſos Reges invitarent ad id collaborare, ut Regia ipſa Tribunalia Judicumque terrenorum Conſiſtoria ad illam eandem Chriſtianam pacem cæleſtemque concordiam conſpirarent. Id ſanè flagitaſſe videntur Epiſcopi Concilii Cariſiacenſis in Epiſtola ſæpiùs à nobis commendanda, ad Regem Germaniæ Ludovicum data, *Conſtituite Comites & Miniſtros Reipublicæ, qui placita non pro acquiſitione lucri teneant; ſed ut cauſæ Dei, & viduæ ac pupili & populus juſtitiam habeant; & plus litigantes ad concordiam ſalva juſtitia revocare ſtudeant, quàm committere, ut ipſi inde aliquod lucrum poſſint habere. Quos ſi pacificare non potuerint, tunc juſtum judicium decerni faciant, &c.* Hinc illa Regum & Imperatorum propenſio ad juriſdictionem Epiſcopalem amplificandam, quæ prævertendis, præfocandis litibus, aut pacandis paterna charitate ſerviret.

Anno 858. cap. 12.

X. Specialiùs tamen in id inſudabant Eccleſiaſtici Judices, ut peccatores publicos ad publicæ pœnitentiæ jugum ſubeundum, vel volentes adducerent, vel pertraherent invitos. Vel hinc intelligis, quàm æterna & cæleſtia ſpiraret tota Eccleſiæ juriſdictio. Ideo enim & ad Imperatores confugiebant Epiſcopi, quò cogerentur peccatores publici, ut publicam pœnitentiam ſubirent. *Ut à Domno Imperatore impetretur adjutorium, qualiter ſi quis publicè peccat, publica mulctetur pœnitentia; & ſecundum ordinem Canonum, pro merito ſua excommunicetur & reconcilietur.*

Capitular. Addit. c. 3. 23.

Ita Epiſcopali Regia accedebat juriſdictio & authoritas, ad Canonum tuitionem, ad pietatis & diſciplinæ ſacræ redintegrationem in omnibus Reipublicæ Chriſtianæ & Eccleſiæ membris. Quippe ex Regibus & Pontificibus unum corpus, una coagmentatur Eccleſia, & cùm alii aliis inſerviunt, ſuæ ipſorum ſinguli ſaluti conſulunt, & amplitudini. Præclariſſimè quippe Hincmarus hæc inculcat: *Quamvis poteſtas Regni ad præſens videtur diviſa, una eſt tamen Eccleſia, unum genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, &c. Hujus domus decorem diligere & zelari debent non ſolum Epiſcopi & Sacerdotes in ſedibus, ſed etiam Reges in Regnis & Palatiis ſuis, & Regum Comites in civitatibus ſuis, & Comitum Vicarii in plebibus ſuis, &c.*

To. 2. pag. 225. 227.

Arnulphus quoque Imperator veſtigia premens Majorum ſuorum, in Concilio Triburienſi anni 895. conſtituit, ut ſi quos Epiſcopus communione interdixerat, ii recuſarent leges ſubire pœnitentiæ & reconciliationis, à Comitibus comprehenſi ad ſe pertraherentur, ut poteſtate Regia eorum contumacia frangeretur. *Præcipimus omnibus Regni noſtri Comitibus, poſtquam ab Epiſcopis anathemate excommunicationis percelluntur, & tamen ad pœnitendum non inclinantur, ut qui divina judicia non verentur, humana ſententia feriantur.* Illud ipſum ſtatutum fuerat à Carolo Calvo in Concilio Sueſſionenſi II. anno 853.

Can. 13.

Can. 10.

XI. In eodem porro ipſo Triburienſi Concilio conſtituit idem Arnulphus, ut ſi Epiſcopus in obambulanda Diœceſi ſua Synodum alicubi indiceret, populumque convocaret: ne poſſet Comes eodem loco & die Conventum populi habere; ſed accederet ipſe, plebemque ſecum advocaret ad Epiſcopi Synodum: quòd certandum ſit cum Epiſcopis non de lucro, vel de gloriolæ fumo; ſed de medicina vitiorum paſſim graſſantium, & de æterna animarum ſalute. *Comes populuſque poſt Epiſcopum feſtinè pergant, ſcientes ſe non illic ſeditioſa contentione decertare, ſed pro fide Catholica invigilare; non cumulum pecuniarum, ſed lucrum congregare animarum.*

Can. 9.

Hoc Canone manifeſtum fit in poteſtate fuiſſe Epiſcopi, ut populum convocaret, vel in civitate, vel ruri, & Comites Præſideſque ipſos eò adproperare debuiſſe. Sed illud mirari nunquam ſatis poterimus, ut & in hoc, & in Francofordienſi Concilio, aliiſque nonnullis, Canones edicantur, & promulgentur ipſius ore & verbis Imperatoris, aut Regis, quaſi in unum coaluiſſet regnum & ſacerdotium; & quaſi Rex Synoduſque uno animo, uno ore quidvis ſancirent, edicerentque, etiam ubi Canones ad Epiſcopatus gloriam cudebantur.

XII. *Si quis excipiat, hujus sacræ jurisdictionis nullos fuisse ministros, vel executores; nec pœnas alias, quàm excommunicationes & pœnitentias. Respondebimus ministros omnes & executores Judicum publicorum, Inperatoriis Regiisque legibus compulsos fuisse exequi quidquid Episcopi decrevissent, ne exceptis quidem Comitibus. Nec replicabo hìc quæ in hujus rei confirmationem sparsa sunt toto hoc capite.*

Quod ad pœnas attinet hoc ævo indici solitas in foro Ecclesiastico, in Concilio Aquisgranensi anni 816. jussi sunt Abbates Canonicorum, quæ in Regulam committerentur, ea ulcisci, non jejuniis tantùm, ubi pane & aqua tantùm vescerentur; sed etiam verberibus: *Congrua ei verberum adhibeatur*
Cap. 135. *castigatio*; & carceribus: *Sit locus intra claustra Canonicorum, quò ad tempus retrudantur, & secundùm modum culpæ castigentur.*

Rex ipse Carolus Calvus in Concilio Suessionensi II. agnovit, Episcopos & eorum Officiales in potestate habere, ut rusticos virgis cædi facerent, criminis cujuspiam convictos; & si quando eorum domini seu Seniores id impatientiùs ferrent & reniterentur: tum verò eos, & Episcopali feriendos excommunicatione, & illis civilibus pœnis, quibus etiam aliquantò acerbior futura esset
Anno 853. Can. 9. Regis indignatio. *Ut Missi nostri omnibus per singulas Parochias denuncient, quia si Episcopus & ministri Episcoporum pro criminibus colonos flagellaverint cum virgis, propter metum aliorum, & ut ipsi criminosi corrigantur, cum tali discretione, sine ulla occasione indebita, sicut in Synodo collocutum est, ut vel inviti pœnitentiam corporaliter & temporaliter agant, ne æternaliter pereant; si seniores ipsorum colonorum indignè tulerint, & aliquam vindictam inde exercere voluerint, aut eosdem colonos ne distringantur, contendere præsumpserint; sciant quia & bannum nostrum component, & simul cum excommunicatione Ecclesiastica, nostram armiscaram durissimè sustinebunt.*

In Capitularibus Caroli Magni, carceri, jejuniis, & verberibus addicti fuerant Clerici, & Moniales, & Monachi, qui carnali spurcitia sanctimoniam suæ professionis contaminassent. *Presbyter*
L. 5. c. 316. Conc. Mog. ann. 813. c. 45. Capitul. l. 5. c. 99. Reg. Aurel. c. 41. *duos annos in carcere permaneat, & antè flagellatus, & scorticatus videatur, & post Episcopus adaugeat, Clericus, Monachus post tertiam verberationem in carcerem missus, &c.* Ea jam vox *Disciplinæ* in Capitularibus & Conciliis ejus ævi flagellationibus his pœnitentium aptabatur. Regula Aureliani quadragenas una minùs plagas indixerat.

XIII. Fateor medicinales fuisse pœnas ejusmodi omnes. Sed non aliæ sunt pœnæ plerumquè civiles; amore enim justitiæ, non vindictæ cupiditate aguntur Judices, ut iniquos plectant, & iniquitate comprimenda ad justitiam compellant. Pœnitentium publicorum pœnæ & macerationes omnes de spiritali manabant medicinæ arte, & tamen Episcopalem prædicabant jurisdictionem. Potest qui Medicus, idem & Judex esse. Si non judicant vulgò Medici, certè Judices medicinam faciunt, animique morbis medicantur, dum corpora cruciant. Cùm B. Romualdus ex Gallia Ravennam redux, patrem suum reperisset Monasticæ pertæsum vitæ, & eam mox ejuraturum, ut sæculi se sordibus rursum inquinaret, ligneis illum ferreisque compedibus constrinxit, nec macerare carnem ejus destitit, donec mentem pristino vigori, propositique sui
Surius die 19. Jun. c. 13. constantiæ reddidisset. *In ligno pedes ejus fortiter strinxit, clavibus duris affixit, & tandiu corpus ejus pia severitate perdomuit, donec ejus mentem ad salutis statum, Deo medente reduxit.*

Ea est conditio & vis pœnarum, tum civilis, tum Ecclesiastici fori. Ne in illo quidem infligitur mors, nisi quos resipiscere posse desperatur. In isto ad meliorem frugem revocari posse spes est, quantumvis occaluerint, quicumque mortalia adhuc agitant membra. Ratio prorsus diversa est, & una tamen sapientiæ atque æquitatis lex utrobique regnat. Ex eo autem capite fluit hæc diversitas, quòd Dei unius sit scrutari inscrutabilia cordis penetralia, & dispicere, qui ex illo baratro emergentes, frugi aliquando futuri sint.

Ad Hincmarum Remensem Archiepiscopum miserat Hincmarus nepos decretum, quod ajebat esse Concilii apud Tusiacum. Eo cogebantur, qui Ecclesiam violassent, triplum aut quadruplum restituere, præter pœnitentiam ab Episcopo indicendam. Repudiavit Hincmarus hoc decretum, ut quod repugnaret Gregorii Magni Epistolæ ad Augustinum Angliæ Apostolum: ubi negat sanctissimus Pontifex, posse Ecclesiam lucri aliquid ex crimine captare, & plus repetere, quàm ablatum sit. *Absit,* Conc. Duz. Cell. p. 115. *ut Ecclesia cum augmento recipiat quod de rebus terrenis videtur amittere, & lucra de vanis quærat.*

Indubium tamen est, illud Concilium in vico habitum Ecclesiæ Tullensis anno 860. & ex Episcopis adunatum quatuordecim Provinciarum, eam decrevisse pœnam, ad frangendam cohibendamque tum rapacitatem effrænatissimam prædonum in Ecclesiæ bona involantium; nec eam Clericis tantùm, sed & Laicis pœnam indixisse. *Si Clericus tanta cu-* Can. 1. *piditate sacrilegii corruptus, aut Laicus, &c. Pervasa secundùm qualitatem personæ, aut in simplum, aut in duplum, aut in triplum, aut in quadruplum Ecclesiæ restituat; inde pro sacrilegio ab Episcopo suo consilium salutis & pœnitentiæ modum suscipiat.* Quibus extremis verbis apertè secernuntur duo pœnarum genera, quarum aliæ medentur, aliæ cruciant, etsi reapse & medeantur & crucient utræque.

Sed quod ad restitutionem dupli, quadruplique attinet. Apparet 1. A Conciliis præscriptas fuisse pecuniarias pœnas. 2. Nec adversari Gregorium, cùm latrones in eadem ipsa Epistola affirmet plecti debere nunc mulctis, nunc verberibus. *Unde ne-* Regest. l. 11. Epist. 31. *cesse est, ut quidam damnis, quidam verò verberibus corrigantur.* 3. Nec damnat Gregorius, nisi eorum Ecclesiæ Judicum præpositeram avaritiam, qui passim pecuniarias mulctas indicerent, ut Ecclesiæ thesauros congererent ex iniquitate fidelium. Atqui Concilium quode hìc agimus, non universim plus extorqueri jussit, quàm quod raptum fuisset. Sed à nonnullis exegit tantundem, aliis mulctas indixit eorum facultatibus attemperatas. 4. Denique ad prædæ quidem modum, vel furti admetienda restitutio est; sed ubi partibus ex æquo satisfactum est, jam æquum est pœnarum aliquid sumi de reo, & effrænem castigari cupiditatem jactura aliqua bonorum, quorum immodica quis cupiditate inflammatur.

XIV. Quoad utriusque Hincmari dissidium de hocce apud Tusiacum Concilio, alienum illud totum est ab instituto hìc meo. Præstat ergo reliquum hocce caput Græcorum illustrandis moribus dicare. Docet certè Balsamon, quanquam in Episcopos
In Can. 9. Synod. CP. percussores detonuisset Concilium Constantinopolitanum I. & II, sive manu illi sua, sive per ministros percuterent; à Magistris ludi tamen, sive Presbyteri illi, sive Diaconi essent, verberari solitos fuisse pro culpæ modulo pueros; cæsos & verberibus fuisse ab Ecclesiæ Defensoribus Clericos, servos, laicosque, quibus ejusmodi pœnæ salubres essent. Nec enim vel Apostolico, vel Constantinopolitanæ Synodi Canone culpari percussores, nisi ubi æstuantis iræ impetu bruto id faciunt, non ubi tranquillo charitatis sævientis amore, & paterna quadam austeritate.

Circa causas verò Laicorum, quæ ab Episcopis Tit. 9. c. 6. disceptabantur, commemorat quidem Photius in Nomocanone Constitutionem Constantini, quæ Episcoporum & Præfectorum Prætorii judicia eo exæquat, quòd à neutris appellari posset. Sed mox ab eo laudatur Justiniani lex, quæ à sententia Episcopi appellari permittit intra decem dies ad Magistratum Civilem, à quo jam provocare non liceat, si ab eo Episcopi sententia confirmetur: si

secus

ſecus autem ille pronuntiarit, tum ex ſtato legum curſu provocationi locus eſt.

CAPUT CVIII. *P. 3. l. 2. c. 65.*

Juriſdictio Epiſcoporum in cauſis Clericorum, Monachorum & Monialium, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis.

I. Leges eas renovat Carolus Magnus, quæ Epiſcopali foro cauſas vendicabant Clericorum & Monachorum.

II. Eas ex doctrina & decreto Pauli Apoſtoli quodammodo dimanaſſe intellexit.

III. De cauſis civilibus Clericos inter & Laicos.

IV. In ea juriſdictione anxiè tuenda Epiſcopi à dominandi ambitu alieniſſimi erant.

V. Quò maximè differret ſacrum & civile Tribunal.

VI. Paulinum conſilium ne lites perſequerentur, ad Clericos maximè, Monachos, & Epiſcopos pertinebat.

VII. Decertat Hincmarus pro juriſdictione & immunitate Cleri tuenda.

VIII. Mixtum excogitatur Tribunal ad cauſas Laicis Clericiſque communes.

IX. Nova Hincmari certamina ad juriſdictionem & immunitatem Cleri propugnandam.

X. De Monachis.

XI. Orientalium diſciplina.

I. REſtaurator meritiſſimò audit Carolus Magnus juriſdictionis Epiſcopalis, non in Laicos tantùm, de quo ſuperiori capite, ſed & in Clericos. Capitularibus ſuis priſtinæ integritati reddidit Canones ille priſcos in hanc rem editos. Si duo litigarent Clerici, qua de cumque re ageretur, cognitor eſſe non poterat niſi Epiſcopus. Capitul. I. c. 28. & l. 5. c. 20. l. 1. c. 38. *Ut ſi Clerici inter ſe negotium aliquod habuerint, à ſuo Epiſcopo dijudicentur, non à ſæcularibus.*

In criminalibus non alium præter Epiſcopum ſortiri poterant Judicem: *Ut Clerici Eccleſiaſtici ordinis ſi culpam incurrerint, apud Eccleſiaſticos judicentur, non apud ſæculares.* Ne Laici quidem Clericos convenire poterant, niſi coram Eccleſiaſtico Judice, qui ſecundùm Canones & Leges judicare tenebatur, hoc eſt, ſive de civili, ſive de canonico crimine ageretur. L. 5. c. 22. *Nemo audeat Clericum aut Monachum vel ſanctimonialem fœminam ad civile judicium accuſare, ſed ad Epiſcopum; & ipſe ex* L. 5. c. 237. *lege & Canonibus conſentaneam ac juſtam ſententiam proferat.* Et alibi: *Nemo audeat Epiſcopum, aut Sacerdotem, vel Clericum apud publicos Judices* L. 6. c. 125. *accuſare, ſed apud Epiſcopos.* Et rurſus alibi: *Clerici non ſæcularibus Judicibus, ſed Epiſcopali audientiæ reſerventur. Eas enim non eſt, ut divini muneris miniſtri temporalium Poteſtatum ſubdantur arbi-* L. 6. c. 154. *trio.* Si ſæculi Judex vel leviſſima Clericos pœna conſtringeret, antequam illos ei Epiſcopus permiſiſſet, excommunicatione percellebatur. *Ut nullus Judicum neque Presbyteros, neque Diaconos, neque reliquos Clericos, vel Juniores Eccleſiæ ſine licentia proprii Epiſcopi, per ſe diſtringat, aut condemnare præſumat. Quod ſi fecerit, tandiu communione privetur, &c.* In fautores ipſos effundebatur eadem pœna. Sed Epiſcoporum erat gnaviter incumbere, Ibid. c. 162. ut quæ damna fecerant Clerici, ea reſarcirent. *Cum omnibus auxiliantibus atque facientibus communione privetur; Epiſcopus tamen non dimittat, ut injuriam patientibus plenam de præfatis Clericis juſtitiam canonicè non faciat.*

II. Ne illud quidem hos fallebat Principes, quòd niſi coram Epiſcopo conveniri non poſſent Clerici, id privilegii ſcaturire ex ipſa Pauli Apoſtoli doctrina, qui author eſt, ut ad Judicem Eccleſiæ referantur cauſæ omnes fidelium. *Nec laico quemlibet Clericum in ſæculari judicio liceat accuſare.* L. 7. c. 107. *Cùm privatorum Chriſtianorum cauſas magis Apoſtolus ad Eccleſias deferri, atque ibidem terminari præcipiat.*

III. Epiſcoporum inter ſe lites in Conciliis Provincialibus dirimebantur. At ſi qua lis exarſerat inter Epiſcopum & Metropolitanum ſuum, alienumve, ad Exarchi vel Papæ judicium veniendum erat. *Si fortè, quod non optamus, aliquem Epiſcopum contra proprium Metropolitanum, vel contra* L. 7. c. 349. *alios quoſque contingat aliquid habere cauſæ, decrevimus, ut ob hoc Sedis Apoſtolicæ judicium, is qui petere feſtinat, licentiam habeat; quod ſcitis Canonum etiam antiquorum Patrum inſtitutione permiſſum.*

Ne à ſummo quidem Principe poterant Clerici, & in Palatio jus ſibi dici flagitare, dum poſſent Epiſcopi cognoſcere de eorum cauſis. *Placuit ut* L. 5. c. 179. *Monachi & Presbyteri, nec non & Clerici, qui poſtpoſita canonica authoritate paſſim Palatium adeunt, & noſtris ſacris auribus importuniſſimam moleſtiam inferunt, ut non hoc facere præſumant. Quoniam in hujuſmodi facto & vigor Eccleſiaſticus contemnitur, & religio ſacerdotalis, & profeſſio Monaſtica vilior efficitur.*

IV. Poſtquam de Clericorum inter ſe cauſis diximus, itemque de criminalibus eorundem litibus, ſive à Clericis illi, ſive à Laicis impeterentur: evicimuſque unius Epiſcopi judicio ſubeſſe illos potuiſſe: reſtat ut ad cauſas accedamus civiles inter Clericos & Laicos, vel etiam ad criminales, quas Clerici Laicis intendebant. Ex iiſdem Capitularium legibus, coram Judice civili ſiſtere ſe non poterat Clericus, niſi permittente Epiſcopo, quacumque demum de cauſa; & univerſim prohibebatur, ne quemquam in crimen ageret coram Judice ſæculari. *Nullus ex Ordine Clericorum inconſulto proprio Epi-* L. 6. c. 155. *ſcopo, ad Judicem ſæcularem pergat; neque apud eum ſuo Epiſcopo non permittente quemquam pulſare, aut cuiquam ante eum reſpondere, aut quicquam proponere* L. 7. c. 107. *præſumat; neque criminale negotium in judicio ſæculari proponere audeat.* Et alibi: *Clericus cujuslibet gradus ſine Pontificis ſui permiſſu nullum ad ſæculare judicium præſumat attrahere.*

Declinare ergo Clerici non poterant forum civile, ubi ex cauſa civili à laicis conveniebantur; nec poterat Epiſcopus non id permittere: cùm poſſet quidem laicus Epiſcopale forum laico anteponere, non tamen cogeretur. 2. Non poterat Clericus laicum in cauſa criminis ad Judicem ſæculi trahere, tum ne ut in laqueos ſe excommunicationis indueret, tum quòd invehi Clerici non poſſent in reos, niſi ut eos ad pœnitentiam provocarent. 3. Clericus laicum coram laico Judice non poterat convenire, niſi Epiſcopus annuiſſet. Cùm enim vel laici ipſi ab Apoſtolo invitati ſint omnes, ut ne niſi coram Epiſcopo litigarent: haud æquum eſt Clericos tam diverſa ſectari placita, & committere, ut pluris facere videantur ſæcularia, quam Eccleſiaſtica Tribunalia. *Cum enim ad eligendos Judices undi-* Capitul. I. 7. c. 112. *que Eccleſiæ pateat authoritas, ſe indignum fraterno conſortio indicat, qui de univerſa Eccleſia malè ſentiendo, de ſæculari judicio poſcit auxilium.* Quo inſinuatur, Clericum à laico impetitum, Judici Eccleſiæ ſe commiſiſſe; id enim ejus erat, & juris, & officii: laicum verò tunc obſequi debuiſſe. Ex jure enim *Actor ſequitur forum rei.*

Ex Concilio verò Carthaginenſi III. excerptus Conc. Carthag. III. c. 9 videtur fuiſſe Canon ille, qui rurſus in uſum revocatus eſt in Concilio Verno anni 755. ſub Pipino Rege: à quo illud additum eſt, obtundendas non eſſe Principis aures iſtiuſmodi negotiis. *Et maxi-* Conc. Rom. c. 12. *mè ne talibus cauſis inquietudinem domno Regi faciat.*

Excommunicatione innodavit Herardus Turonenſis Epiſcopus, ſi qui Clericorum, vel Monachorum apud aliud tribunal quàm Epiſcopale judi-

cio

cio contenderent inter ſeſe. Si res autem ipſis eſſet cum laicis, eadem intentata his pœna, vetuit
Capitul. Herar. c. 7. § ne ad Judicem ſæculi eos pertraherent. *Ut ſi Clerici aut Monachi inter ſe habent negotia, apud Epiſcopum finiantur, & non apud ſæculares; ſin aliàs, excommunicentur. Ut nullus laicorum quemquam Clericorum abſque permiſſu Epiſcopi compellat ad cauſas ire ad Judicem publicum. Et qui fecerit, donec corrigat, ab Eccleſiæ ſocietate pellatur.*

Ne tibi fingas autem inani authoritatis & juriſdictionis ſuæ gloria & pompa delectatos Epiſcopos, etiam Synodicè congregatos hæc ſibi munimenta quæſiviſſe. Conſcii ſibi ipſi erant obſecundare ſe Pauli Apoſtoli votis, & hortamentis, ut jurgia pacarent, pacem tuerentur, vel reſtituerent, Eccleſiæ filios ſinu charitatis uno conſtrigerent, naſcentes litium fibras præſecarent; diſſidia ſine tricis, ſine moris, ſine ſtrepitu ter-
Capit. Epiſ. an. 802. c. 16. minarent: Clero ſaltem eam conciliarent pacem & charitatem, quam voluerat Paulus in omnes penitus fideles diffundi. Id enimverò appellarunt Epiſcopi Gallicani legem Clericorum, ſecundùm quam Clericorum judicia tractabantur, cùm inter Laicos diſceptarentur lites ex legibus Romanis, Salicis, Burgundicis, & quibuſcumque tandem humanis. *Nulli Sacerdotum liceat derelicta propria lege, ad ſæcularia judicia accedere.*

V. Cauſas tractabant Epiſcopi, non in publico, ſed in proprio foro, ſine ſtrepitu, ſine juris ſcrupulis, ſine ambagibus, Parentes magis, quàm Judices. Ideo tum ipſi, tum Clerici omnes prohibebantur, ne publicis ſe unquam inferrent Judicum Curiis, niſi ut oppreſſis miſeriſve adeſſent, aut ut Judices ipſos cœleſtibus judiciorum legibus imbuerent. In foro enim Clericos verſari, propudioſum tum quidem videbatur. Aures admovendæ hìc nobis ſunt Concilio Cabilonenſi II. anno 813. *Ut Epiſcopus ad forum, neque ubi publicè negotia judiciaria exercentur, non pergat ſuæ cauſæ ſuffragaturus. Niſi fortè ut aut pauperibus oppreſſis ſuccurrat, aut viduis & orphanis tuitionem conferat, aut de verbo Dei Judices admoneat, ut juxta Domini præceptum juſta judicent judicia. Hoc & de Abbatibus, & de Presbyteris, & Diaconibus, & maximè Monachis obſervandum eſt.*

Can. 11.

VI. Fidenter Epiſcopi Concilii Aquiſgranenſis II. anno 836. pronunciant, vetuiſſe Apoſtolum, ne Epiſcopi litigarent. Quod ſanxit Apoſtolus, univerſim ſanxit: ſed cùm non mediocris perfectionis ea quidem res ſit, certum eſt ea ſanctione eos potiſſimùm conſtringi, quos ſua ipſa profeſſio perfectioni amplectendæ adſtringit, utputa Clericos, Monachos & Epiſcopos. Ideo ergo cùm in hac parte vulgi fidelium fervor remiſerit, in Clero ſaltem illum renovari curæ fuit, maximè in Cœnobiis, *maximè Monachis*: ut paulò antè ajebat Concilium Cabilonenſe; ſed multò magis inter Epiſcopos, ex eodem Concilio Aquiſgranenſi: *Interdicit Apoſtolica authoritas litigium omne Epiſcopo. Quam & nos authoritatem amplectentes conſtituimus, ut nullus Epiſcuporum ſe litigioſis immiſceat contentionibus.*

Can. 4.

VII. Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus reſcito, juſſu Caroli Calvi Regis Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo diem dictum fuiſſe coram Regiis Judicibus, & non comparentis Epiſcopi res à Magiſtratu Regio occupatas fuiſſe: tractatum lucubravit de eo argumento, quem & ad Carolum ipſum miſit, ut moneret, & in ſacras Scripturarum leges peccatum graviter fuiſſe, & in Canones, & in Imperatorias Conſtitutiones, & in Capitularia Caroli Magni, quem librum Regum vocant: *In libro veſtro, qui appellatur liber Capitulorum Imperialium.* Quo planum fit, Leges & Canones ex Capitularium libris nos exprompſiſſe, quibus integra per Gallias conſtaret authoritas, cùm is Regius haberetur Codex. Eo porro tractatu compleHinc. mar. Tom. 2. pag. 320. 327

xus eſt Hincmarus copioſam congeriem Legum Imperialium, Canonum Synodalium, & Decretorum Pontificiorum circa immunitatem & juriſdictionem Cleri, non dubius illibatam eis ſuam adhuc conſtare vim & poteſtatem. *Epiſcopi ſiquidem & reliqui Eccleſiaſtici viri, ſecundum Apoſtolicam doctrinam, & Canones, & Leges, non de crimine, neque de civili cauſa apud ſæculares judicari, neque ad ſæcularia judicia debent invitari, vel trahi, ſicut tunc temporis fiebat, quando Chriſti nomen ab Infidelibus non reverebatur. Unde Jacobus Apoſtolus ſcribit fidelibus, Nonne divites per potentiam opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad judicia?*

Si tum autem Hincmarus patrocinio ſuo nepotem impertiit, aliàs certè acerbiùs in eum ſtomachatus eſt, cùm revocari voluit nepos ad incudem judicii ſæcularis, quod ab Eccleſiaſtico jam Judice cognitum & profligatum fuerat. Graviſſimè illum objurgavit, ob inuſtam illis Canonibus injuriam, qui vetant à ſuperioribus ad inferiores, à Clericis ad Laicos Judices provocari; ſinunt autem dumtaxat appellari ab inferioribus ad ſuperiores Judices Eccleſiaſticos; denique ne primo quidem judicio potuiſſe ab eo Laicum quemquam pertrahi ad Judices ſæculares, ſi Clericos ille non recuſaſſet. *Contra Canones, qui ab Eccleſiaſticis ad majoris authoritatis Eccleſiaſticos Judices, & non à majoribus ad minores, nec ab Eccleſiaſticis ad ſæculares provocari permittant, &c. Non licet tibi poſtpoſito, vel contempto Eccleſiaſtico judicio, ad ſæcularia judicia convolare, vel quemcumque, nec etiam laicam perſonam pertrahere, neque ad forum ſuum ſequi, ſi ipſa laica perſona conſenſerit Eccleſiaſticum ſubire judicium, ſicut lex Valentiniani, quam probat Eccleſia, demonſtrat.*

VIII. Cùm omnium intricatiſſimæ illæ eſſent cauſæ, ubi Clerici cum Laicis contendebant, excogitatus eſt tandem Conventus Judicum mixtus, hoc eſt, ubi cognitor ſedebat Epiſcopus; cingebant autem illum laici, tum conſultiſſimi juris, tum probitate ſpectati, quos ipſe Rex delegiſſet. Vide ut de his Hincmarus Carolum Calvum interpellet, horteturque, ne quos deligat niſi ſpectatiſſimæ integritatis, *Regia ſollicitudo ſtudere debet, ut tales Judices cum Epiſcopis ad cauſam inter Eccleſiaſticos & ſæculares dirimendam eligat & conſtituat, qui religioſi ſint, & Deum timeant, & non muneris præmio, non favoris, &c. judicent, &c.* Cauſæ civiles & pecuniariæ ex eodem Hincmaro, Tribunali eidem mixto ſubjiciebantur, *Notandum quod Imperatores leges ſæculi & Eccleſiæ conſervantes, ad cauſam pecuniariam, id eſt, civilem, & per Epiſcopum & ſæculares definiendam, cum Miniſtro Eccleſiaſtico adminiſtrantem Reipublicæ deputarunt.*

To. 2. pag. 839. 840. Conc. Duziac. Celtes pag. 430. 431. 448.

Jam verò cui non ſubolet Eccleſiaſticum hunc magis fuiſſe Conventum judicialem, cui adeſſet, præeſſetque Epiſcopus, & vel una ſui præſentia inde abigeret anfractus litium, ſtrepitum, moroſitates; inveheret autem ſilentium, modeſtiam, pacem, quæ ſunt propria Clericatus inſignia? Unde rurſus ibidem Hincmarus: *Et hoc non in publico judicii loco, ſed in privato; quia Epiſcopi non in Conſiſtorio Regum, non in Prætorio Judicum, nec niſi ab Epiſcopis, aut in Synodo, aut in privato loco, à Primatibus deputatorum, aut in Synodo, aut à ſe electorum Judicum judicio debent, aut poſſunt regulariter judicari.* Addit denique Hincmarus eam ſecutos eſſe rationem Francicæ gentis Imperatores, Et ſanè in Concilio Francofordienſi præſtituti fuerant Epiſcopus & Comes, ut conjunctim diſceptarent eas lites, quæ Clericos laicis, vel hos illis commiſiſſent. *Et ſi fortè inter Clericum & Laicum fuerit orta altercatio, Epiſcopus & Comes ſimul conveniant, & unanimiter inter eos cauſam definiant ſecundùm rectitudinem.*

Haud ſatis ſcio, an Triburienſi Concilio exceptio facta ſit Presbyterorum cum laicis litigantium; ibi enim Epiſcopis ſolis mandari videtur, ut ea

jur-

jurgia ſedare ſtudeant. *Si quis Presbyter contra laicum, vel laicus contra Presbyterum aliquam habet querimoniæ controverſiam, Epiſcopo regente, ſine perſonarum acceptione finiatur.*

Can. 16.

IX. Quoad cauſas ubi terræ & fundi Eccleſiæ in controverſiam vocabantur, jam diximus à Carolo Calvo juſſum eſſe Hincmarum Laudunenſem, ut ad Judicum Regiorum Curiam delegaret, qui ejus cauſam agerent adversùs laicos, quos Beneficiis, hoc eſt agris Eccleſiæ ſpoliaverat. Quod ille reſpondit ſibi per Canones non licere, ut relicto Eccleſiæ judicio ad ſæculare revolveretur. *Excuſationem impoſſibilitatis ſuæ illuc veniendi mandavit, &c. quòd relicto Eccleſiaſtico judicio non auderet ſæculare adire judicium.* Temporalem omnem ejus ditionem tunc Rex per Miniſtros ſuos invadi juſſit; at fidem faciunt Annales Bertiniani tam ſtrenuè in Concilio Piſtenſi eidem Carolo Regi declaratum eſſe, conculcatas eo fuiſſe canonicas omnes, legumque ſanctiones, ut à ſententia receſſerit, ſpoliatum Hincmarum ſuis rebus omnibus reſtituerit, tandemque conſtitutum fuerit, ut Judices à patribus deligerentur, reſque tandem tota in Concilio terminaretur, ſi opus eſſet. *Hincmarus Remorum Archiepiſcopus Hincmarum Epiſcopum Laudunenſem ſecum ducens apud Piſtas cum aliis Epiſcopis, ſcriptis & verbis Regem adiit, oſtendens quantum præjudicium & Epiſcopalis authoritas, & univerſalis Eccleſia in tali facto patiebatur. Et obtinuit, ut reveſtito Epiſcopo, quibus fuerat ſpoliatus, ſicut ſacræ leges præcipiunt, in Provincia ubi hæc cauſa judicanda erat, electorum judicio, & ſi neceſſe foret, poſt hoc ſynodali terminaretur examine.*

Hincmar. To. 1. pag. 817. Annal. Bertin. anno 868.

Hæc ex Annalibus Bertinianis: at Hincmarus in Commentariolo ſuper ea re à ſe lucubrato, conteſtabatur, Regique ipſi obnunciabat rem novam & inauditam prorſus eſſe, ita proſcribi Epiſcopum cum ſua Eccleſia: *Novum eſt enim, quod nunc factum eſt, quia non eſt de ſub iſto cœlo auditum, ut Epiſcopus cum ſua Eccleſia proſcriptionis titulo ab ullo religioſo Principe, laicorum judicio, uſque modò fuerit confiſcatus.* Mox Imperatorum Orientis leges promit, ad immunitates Eccleſiæ ſtabiliendas, & exemplum maximè urget Caroli Magni, cui cùm aliquando aſſentatores aulici obrepſiſſent, & fundos Eccleſiæ aliquos intercepiſſent; ſatisfecit ipſemet Epiſcopis, ejuſque rei memoriam ſuis ipſe in Capitularibus conſignatam æternitati commendatam voluit. *Cui cùm ſicut aſſolet, adulantium linguis ſubreptum fuerit, ut Eccleſiis de rebus ſuis judicium quoddam inferret, obſiſtentibus Epiſcopis, & ſpecialiter Paulino Patriarcha, adeo ſe recognovit, & Eccleſiæ ac Epiſcopis ſatisfecit, ut præſens oris ſui confeſſio ei non ſuffecerit, ſed ad poſteros ſuos confeſſionis & correctionis ſuæ ſcriptum manu ſua firmatum tranſmiſerit.* Pergit mox ad invaſa à Miniſtro Regio Eccleſiæ bona, quorum in jus & poſſeſſionem Spiritus ipſe ſanctus, ſicut & ſpiritalium, miſerat Epiſcopum ipſo die conſecrationis ſuæ: *Excepta Eccleſia & Epiſcopii domo, ac Clericorum clauſtro, quidquid de rebus ac facultatibus Eccleſiaſticis, ſibi in Epiſcopali ordinatione, munere Spiritus ſancti, ad diſpenſandum & gubernandum commiſſis, acceperat, in bannum, quod jus lingua Latina proſcriptio confiſcandi vocatur, eſt miſſum.* Ubi non obſcurè innuitur, non potuiſſe judicio laicorum addici, & occupari, 1. Fundos agroſque, quorum Epiſcopus diſpenſator eſſet tantummodo. 2. Quorum ei adminiſtrationem demandaverat Spiritus ſanctus. 3. Quorum proprietas & dominium penes pauperes eſſet, vel Eccleſiaſticam ſocietatem. 4. Eam proſcriptionem damnari Pontificiis Decretis omnibus. *Nunc tantam Laudunenſis Eccleſia, immo in ea omnis Eccleſia, jacturam patitur, ut quod antea inauditum eſt, titulum proſcriptionis ſuſtineat, contra decreta omnium ſanctorum Epiſcoporum, qui Sedi Apoſtolicæ præſederunt.* 5. Nullius in fiſcum ampliùs redigi poſſe, quæ Deo ſemel fuerint dicata. *Non poſſunt in fiſcum redigi, quia ſunt Deo dicata.*

To. 1. pag. 3. c. 8.

Nec diſſimulat tamen Hincmarus à Clericis deligi debere cauſidicos, vel Advocatos, ut apud ſæculi Judices fundis, cauſiſque adſint & patrocinentur Eccleſiæ, de quibus controverſiam faciunt laici; quanquam in cauſis perſonalibus, ſive civiles eæ ſint, ſive criminales, unius Epiſcopi ſui judicio ſubeſſe debeant. *De ſibi commiſſa Eccleſia, rebus ac mancipiis, & mancipiarum commiſſis, Epiſcopus ſedùm leges, quas Eccleſia recipit & venerabiliter comprobat, & ſecundùm ſacros Canones ac decreta Sedis Romanæ Pontificum, Advocatum publicis judiciis dare debet: Ex capite autem ſuo, tam pro crimine, quàm pro civili cauſa, aut apud electos Judices, de quibus & ſacræ leges definiunt, aut ipſe in Synodo coram Epiſcopis debet reddere rationem.*

X. Quæ dicta ſunt autem de Clericis, eadem ad Monachos proroganda ſunt, & ad Sanctimoniales, quibus Clericorum privilegium communicatum eſt. Specialiùs illis etiam prohibitum eſt in canonicis ſanctionibus, ne lites exerceant ullas coram ſæculari Judice, niſi permittente Epiſcopo, & per Advocatos. *Monachi ad ſæcularia placita nullatenus veniant, neque ipſe Abbas ſine conſilio Epiſcopi ſui. Et cum neceſſitas exigit, tunc per juſtitiam & conſilium Epiſcopi illuc vadat. Nequaquam tamen contentiones aut lites aliquas ibi movere præſumat. Sed quidquid quærendum, vel etiam reſpondendum ſit, per Advocatos ſuos hoc faciat.*

Conc. Franc. coſor. c. 11.

Conc. Mog. Anno 813. Can. 12.

XI. Qui uſus, quæ leges in Oriente vigerent, tradit Photius in Nomocanone. Laudantur ibi leges Principum, ut Clerici conveniantur primùm coram Epiſcopo, vel ſi ſuſpectus is ſit, coram Metropolitano, antequam adeatur Patriarcha. Cauſas ut Clericorum pecuniarias Epiſcopus dijudicet ſine ſcripto, ſi partes conſentiant: ſi non poſſit Epiſcopus de iis cognoſcere, res ad Civilem Judicem perferetur, qui de privilegio Clericorum nihil decerpat. Quoad cauſas Clericorum criminales, ſi civilia ſint crimina, intra duos menſes cognoſcet Judex publicus, ſi convincatur reus, ab Epiſcopo degradabitur, & tum ſæculari foro permitteretur. Si Eccleſiaſticum autem ſit crimen, ſolus de eo jus dicet Epiſcopus juxta Canones & leges, nec partes ſuas interponere ſæculi Judicem fas erit. At quibus litis aliquid eſt cum Monachis & Monialibus, non poſſunt illi niſi Epiſcopi judicium experiri. Graviſſimas quippe pœnas incurreret Judex Civilis, ſi in eas ſe quomodocumque cauſas interponeret.

Supplem. Baſil. pag. 1129.

CAPUT CIX. *P. 3. l. 2. c. 66.*

De eadem juriſdictione Epiſcopali, in cauſis omnibus perſonalibus, maximè criminalibus Clericorum, ac potiſſimum Epiſcoporum, ſub Imperio Caroli Magni, & ejus ſtirpis.

I. Qui Imperatores liberaliùs juriſdictioni ſacræ faverint.

II. In Capitularibus omnes omnino Epiſcoporum cauſæ Conciliis permittuntur.

III. Ita neceſſe fuit, quòd curarent ſemper Epiſcopi partibus ſuis impunè ut eſſet.

IV. Varia exempla quibus liqueat Epiſcopos nunquam cauſam dixiſſe, niſi in Conciliis.

V. VI. VII. Sub Ludovico Pio, Carolo Calvo, & Ludovico III.

VIII. Quæ Græcorum in his juriſprudentia.

IX. Con-

IX. Conſuetudines ibi Clero minùs propitiæ, quàm Leges.

X. Summa antedictorum ſuper ea re.

I. EX ſuperioribus abundè enituit, Imperatores Regeſque, Caroli Magni ex proſapia oriundos, Codici Theodoſiano adhæſiſſe, eòque juriſdictionem Eccleſiaſticam ad eundem provexiſſe apicem, quo ſub Conſtantino & Theodoſio fuerat evecta. Cùm illi ex adverſo Græci Juſtinianæis Conſtitutionibus affixi non paucis in rebus anguſtiores circumſcripſiſſent limites. Illud potiſſimùm diſcriminis intererat, quòd cauſas perſonales Clericorum, ſive civiles, ſive criminales, noſtra tunc Juriſprudentia ex Theodoſiano Codice, Eccleſiaſtico Judici reſervaret: Græci ad Civilem referrent Judicem cognitionem criminum civilium, quibus ſe Clerici inquinaſſent.

II. Huic potiſſimùm Capiti nova quærenda ſunt lumina, nova argumenta, præter ea quæ ſuperiori Capite congeſta ſunt. De Epiſcopis etiam potiſſimùm hìc quæremus, ut evincamus eorum omnes, ſive civiles, ſive criminales cauſas, Eccleſiaſtico foro vendicatas fuiſſe, ſive Eccleſiaſtica ea eſſent crimina, ſive civilia, etiam læſæ Majeſtatis.

His manifeſtè aſtipulantur libri Capitularium Caroli Magni, quibus ejus ævi Francica Juriſprudentia continebatur, Illud ibi ſtatim præſtruitur, in diſcrimen adduci ſalutem Reipublicæ, ubi Epiſcopatus majeſtas periclitatur, aut honor deteritur. Capitul. l. 5. c. 165. *Præcipimus atque jubemus, ne fortè, quod abſit, aliquis circa Epiſcopos leviter aut graviter agat, quod ad periculum totius Imperii noſtri pertinet. Et ut omnes cognoſcant nomen, poteſtatem, vigorem & dignitatem ſacerdotalem.* Amplitudini mox huic Epiſcopatus origo & authoritas aſciſcitur à clavibus illis cæleſtibus, quibus Petrus à Chriſto donatus eſt; Petri enim ſucceſſores & Vicarii ſunt Epiſcopi. *Cujus vicem Epiſcopi gerunt.* Repetitur poſtea Conſtantini exemplum, cùm Epiſcopos allocutus, eos à Chriſto conſtitutos eſſe Judices dixit, nec niſi à Deo ipſo judicari poſſe. *Illud ad exemplum reducendum eſt, quod Conſtantinus Imperator Epiſcopis ait, Deus conſtituit vos Sacerdotes, & poteſtatem dedit vobis de nobis quoque judicandi; & ideo nos à vobis rectè judicamur. Vos autem non poteſtis ab hominibus judicari. Propter quod Dei ſolius inter vos expectate judicium, ut veſtra jurgia, quæcumque ſint, ad illud divinum reſerventur examen. Vos etenim nobis à Deo dati eſtis Dii, & conveniens non eſt ut homo judicet Deos.*

His ſanè verbis nec judicia nec pœnæ Canonum excluduntur. Etenim Legum Imperialium conſuetudine Canones divinarum plerumque legum nomine donantur; eoque nimirum ſenſu canonica quoque judicia divina dici poſſunt. Sed indubitatiſſimum eſt potuiſſe ab eo Imperatore Epiſcopos à Laicorum abſolvi judiciis & tribunalibus; his autem verbis apertè liquet his abſolutos ab eo fuiſſe; aut ipſummet intellexiſſe Principem, eam libertatem atque immunitatem ipſi Epiſcopatus ordini ac præcellentiæ ſponte ſua & natura inſitam eſſe; ut non aliud hæ leges Principum, quàm vocem naturæ exaudiſſe videantur.

Eo Capitularium capite conſtringi videntur cauſæ omnes perſonales Epiſcoporum. Duo nunc alia profero, quorum unum ad criminales, alterum ad civiles ſpectat cauſas. *Si quis Epiſcopus, quod non optamus, in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia neceſſitas non poſſe plurimos congregare, ne in crimen remaneat, à duodecim Epiſcopis audiatur.* Nulla hìc criminum diſcretio: cujuſcumque generis ea ſint, ad cognitionem referuntur Synodi duodecim Epiſcoporum. L. 6. c. 235. 237. *Si quis Epiſcopus à quoquam impetitur, vel ille aliquam quæſtionem retulerit, per Epiſcopos judices cauſa finiatur; ſive quos eis Primates dederint, ſive quos ipſi vix nos ex conſenſu delegerint.* Non alios ergo vel reus poterat Epiſcopus, vel actor, quàm Epiſcopos nanciſci judices.

Alio quoque Capitularium loco referuntur verba Conſtantini, quibus & illa Valentiniani ſenioris non multùm abſimilia ſubnectuntur. L. 5. c. 218. Audienda primùm ipſa Conſtantini verba, quæ non multùm à prioribus abludunt. *Mihi homini conſtituto, de hujuſcemodi rebus non licet habere auditorium Sacerdotum, ſcilicet accuſantium, & ſimul accuſatorum, quos minimè convenit tales monſtrari, qui judicentur ab aliis.* Jam Valentinianus ne ipſe quidem ab his recedit, dum affatur Epiſcopos: *Supra nos eſt veſtrum negotium, & ideo vos de veſtris inter vos agite cauſis, quia ſupra nos eſtis.* Quibus verbis nulli deſignantur limites, nulla fit exceptio, univerſim cauſæ omnes Epiſcoporum iis includuntur.

III. Prætet rationes ſuprà delibatas, erat & aliud quod Imperatorum animos ad ejus immunitatis Epiſcopalis conceſſionem & confirmationem inclinaret. Quòd nimirum alioqui audax & procacior quiſque ad criminandos Antiſtites profiliiſſet, perſuaſiſſimus impunè abituras quantaſcumque ſuas calumnias. Epiſcopalis quippe innocentiæ id quoque ſingulare decus erat, quòd de calumniatoribus & acerbiſſimis adverſariis ſuis, nec pœnas ipſi ſumerent unquam, nec à Judicibus ſumi paterentur. Id præſefert illa Capitularium lex: *Manſuetudinis noſtræ lege prohibemus, in judiciis Epiſcopos accuſare; ne dum adfutura ipſorum beneficio impunitas æſtimatur, libera ſit ad arguendos eos animis furialibus copia. Si quid eſt igitur querelarum quod quiſpiam defert, apud alios potiſſimum Epiſcopos convenit explorari, ut opportuna atque commoda cunctorum quæſtionis audientia commodetur.* Cod. Theod. L. 16. c. 1. Capitul. 7. c. 306.

Infamia quidem inurebantur in ipſis Capitularium libris calumniatores ſacrorum Miniſtrorum. Sed perpetua Eccleſiæ lenitate & elevabatur hæc pœna, & complures aliæ condonabantur, quas forum civile inflixiſſet. Accipe jam legem ipſam Capitularium, qua Proceres etiam coguntur non alios quàm ex Epiſcopis Judices deligere, ſi quid criminis vel Epiſcopis impingere meditentur, vel minorum Ordinum Clericis aliis. *Si quis Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet Clerici, apud Epiſcopos, quia alibi non oportet, à qualibet perſona fuerint accuſati; quicumque fuerit, ſive ille ſublimis vir honoris, ſive ullius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit, &c.* L. 7. c. 140. Et infrà: *Si non probanda detulerit, intelligat ſe jacturam famæ propriæ ſuſtinere.* Quid denique diſertius, quàm quod habetur in Additionibus Capitularium? *Nullus Epiſcopus niſi canonicè vocatus, & in legitima Synodo ſuper quibuslibet criminibus judicetur, audiatur & impetatur.* Addit. 4. c. 12.

IV. Qui teſtimoniis tam perſpicuis necdum flectuntur ad aſſenſum, frangentur exemplis, maximè in criminibus læſæ Majeſtatis. Certum eſt enim incredibili quadam, & penè ſacerdotali lenitate Caroli Magni & ſucceſſorum ejus, factum eſſe, ut vel accuſari, vel judicari nunquam potuerint Epiſcopi, niſi Epiſcopalibus in Conciliis, etiam cùm majeſtatis & perduellionis rei agebantur. Petro Epiſcopo aſperſa eſt ſuſpicio, quaſi in caput Caroli Magni conjuraſſet; ejus cauſam diſcuſſit Concilium Francofordienſe, cujus decreto purgare ſe ille juſſus eſt jurejurando, quo cum ipſo duo treſve alii ſe obligarent, vel Metropolitanus, conſpirationis in Principem initæ purum illum eſſe & exortem. Can. 6. *Quod ille in mortem Regis, ſive in Regnum ejus numquam conſpiraſſet, nec ei infidelis fuiſſet.* Cùm verò copiam non habuiſſet Petrus cujuſquam, qui innocentiam ejus juramento purgaret: alium ſubſtituit, qui uſitatiſſimus tunc ſubiret probationes ignis & aquæ. Expreſſiùs id obſervatur, nec à Rege, nec à Concilio eam probationem præceptam fuiſſe. Cùm denique qui aleam illam ſubjerat incolumis evaſiſſet, & Epiſcopus verbis ſolùm profeſſus eſſet nullius ſe ejuſmodi criminis eſſe affinem: cùm nec ad Evangelium, nec ad ſacra pignora juraſſet, quod corpora-

poràlibus his juramentis ſua Epiſcopos dignitas eximeret: *Et ille teſtaretur abſque Reliquiis & abque ſanctis Evangeliis, ſolummodo coram Deo, quod innocens inde eſſet:* Benevolentiæ ſuæ illum Carolus, & priſtinis honoribus reſtituit: *Clementia Regis noſtri præfato Epiſcopo gratiam ſuam contulit, & priſtinis honoribus eum ditavit.*

V. Ludovicus Pius nec pietate, nec indulgentia & veneratione in Epiſcopos parenti optimo facilè concedere poterat. Unde & cùm Bernardum Italiæ Regem capite damnaſſent Proceres, Pius autem vita donatum, oculis orbaſſet: Epiſcopi eidem implicati conjurationi in Concilio cauſam dixere, ubi & ſacræ dignitatis ornamentis exuti, depoſitique, in Monaſteria conjecti ſunt. Epiſcopi ii erant Mediolanenſis, Cremonenſis, & Aurelianenſis Theodulphus. Ita narrant Annales Eginhardi ad annum 818. *Bernardum judicio Francorum capitali ſententia condemnatum, luminibus tantùm juſſit orbari; Epiſcopos Synodali decreto depoſitos, Monaſteriis mancipari.*

Infanda poſtea conjuratione ſolio ſuo ubi excuſſus eſt idem Ludovicus, Epiſcoporum ei ſceleri innexorum caput & princeps erat Ebbo Remenſis Archiepiſcopus. Redintegratus poſtea ſuæ amplitudini Ludovicus, ſuo ipſe ore Ebbonem facinoris reum egit in Concilio ad Theodonis villam. Petiit Ebbo, ut purgandi ſui copia ſibi fieret abſente Imperatore. Nec repulſam paſſus eſt. Sed conſcientiam tandem ipſe ſuam conſulens, & amicitia conjunctiores ſibi aliquos ex Præſulibus, crimen ultro confeſſus eſt, & à Synodo abdicatus, exulare juſſus eſt. Vide ut ab Hincmaro res tota narretur: *Accuſatus Ebbo ab ipſo Auguſto in generali Synodo, habita in Palatio Theodonis villa, inducias petiit, & ſecundùm canonicam inſtitutionem elegit ſibi per conſenſum Synodi, Epiſcopos judices peccatorum ſuorum, quos Canones electos appellant, &c. Et ſic ab omnibus Epiſcopis accepit ſententiam, &c.* Spontaneo quoque exilio conſimile judicium occuparunt Bernardus Viennenſis & Agobardus Lugdunenſis Archiepiſcopi, ejuſdem facinoris vel conſcientia, vel infamia eò adducti. Quos non multò pòſt Eccleſiæ ſuæ reddidit Ludovicus.

Ann. 835. Conc. Gall. Tom. 2. pag. 368.

In Chronico Moſſiacenſi eadem immunitate tunc uſi fuiſſe memorantur Clerici cæteri omnes, ut in Conventu tantùm Epiſcoporum judicarentur, quando conjurationis ſuæ Bernardus Rex pœnas dedit. *Theodulphum Aurelianenſem, qui & ipſe author maligni conſilii fuit, Synodo facta Epiſcoporum, vel Abbatum, nec non & aliorum Sacerdotum; judicaverunt tam ipſum, quàm omnes de ordine Eccleſiaſtico, Epiſcopos, Abbates, vel caterum Clerum, qui de hoc maligno conſilio conſcii venerant, à primo decidere gradu; quod ita factum eſt. Nonnulli etiam in exilio miſſi ſunt.*

Adeo in Chron. an. 816. Du Cheſne To. 3. pag. 148.

VI. In Concilio duodecim Provinciarum ad Saponarias in Suburbano Tullenſi Ganelonem Archiepiſcopum Senonenſem reum egit Carolus Calvus, anno 859. totamque illi aſperſit infamiam perfidiæ & perduellionis complurium Epiſcoporum, qui ad germanum ejus fratrem Ludovicum Regem defecerant. *Venilo in eo conſilio & tractatu fuit, ut Epiſcopi, qui mihi fidei promiſſæ debitores erant, deficerent, & ad fratris mei obſequium ſe verterent.* Judices ſibi Rex delegit in ea cauſa Archiepiſcopos tres, Rotomagenſem, Turonenſem, & Bituricenſem. *Elegit querelæ terminandæ Judices, &c. Cæteris noſtrum judicium ſuo conſenſu approbaturis.*

Conc. Gall. To. 8. pag. 144. 145.

In Concilio Sueſſionenſi abdicati ſunt duo Presbyteri, iidemque Monachi, quòd conjuraſſent, ut è Monaſterio ſancti Medardi extraherent Pipinum Pipini Aquitaniæ Regis filium, quem Epiſcopi Proceresque ei Monaſterio addixerant, ut in pœnitentiæ ſordibus habituque Monaſtico reliquum ibi vitæ curſum perageret. Erat id Presbyteri utriuſque facinus in Regni Regiſque Majeſtatem graviſſimum. *Partim confeſſi, partim convicti conſpirationis malum perpetraſſe.* Accuſatoris partes Rex ipſe in Concilio egerat, cui etiam juſſit ſiſtere ſe Raginfredum Remenſem Diaconum, Regii Sigilli falſificatorem: *Rex Carolus Diaconum impetiit, quod præcepta falſa Regio nomine compilaſſet &c.* Nec facilè adjicienda hìc fides Annalibus Bertinianis, ubi Rex dicitur præfuiſſe Concilio, & duorum Presbyterorum degradationi. *Duos Presbyteros Monachos ejuſdem Monaſterii, ipſe Synodo præſidens Epiſcopis judicantibus degradari fecit.* Præſtat Concilio ipſi animos aureſque adjicere, quo fides fit Regem multa animi moderatione & pietate affuiſſe. *Multa humiliter & prudenter proponente Rege.*

Capitular. Carol. Cal. Tit. 9. c. 5. 6.

Conc. Duxia I. Cello pag. 67. 68.

Cùm idem ipſe Rex ab Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo multa pertuliſſet temerè & audaciùs attentata, ſuo, & Majorum more ad Concilium Epiſcoporum conqueſtus eſt. *Idem Hincmarus tam liberos, quàm & colonos & ſervos ſecum degentes, contra meam regiam poteſtatem armari, & miſſis meis reſiſti fecit.* Et inferiùs: *Petiit Rex Epiſcopos, ut legaliter & regulariter inter ſe & ipſum Hincmarum diſcernerent.*

Eſt & quod vehementiùs ſtudeamus, voluiſſe Reges ipſos, ut Epiſcopi, qui quapiam ſe ab eis injuria vel jactura affectos fuiſſe exiſtimarent, in Regni Epiſcoporum Concilio querelas ſuas depromerent. Ea certè ratio & via tentanda fuerat Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo: quod cùm prætermiſiſſet, hinc graviſſima Hincmari Remenſis in eum exarſit indignatio. *Nam etſi forum Reipublicæ non habebat, quo Regem per procuratorem ſuum accuſare valeret, debuerat eum Synodali ſententia convenire. Et ſi vel decreto Synodi, quæ ſuæ Eccleſiæ jure competebant, obtinere nequiret: tunc proſequentibus Epiſcopalibus litteris, ſuam proclamationem ad ſedem Apoſtolicam rationabiliter valuiſſet perferre.* Et infrà: *Debuerat frater Hincmarus de his, quæ per ſe non poterat obtinere, Regiam poteſtatem prius in comprovincialis Synodi convenire judicio. Et ſi coram poſitis partibus nec noſtro foret res ſopita judicio, noſtris litteris ad ſedis Apoſtolicæ cognitionem, quidquid illud erat, transferre.*

Ibidem. pag. 218.

Id ſanè tum de Regum humanitate confidebant, id ſibi deſpondebant Epiſcopi, fore ut æquiſſimo ferrent animo, ſi Epiſcopi, qui ſuas ab illis Eccleſias detrimenti aliquid accepiſſe ſuſpicarentur, Judices & paciarios haberent alios Regni Epiſcopos: quin & intervenire exoraretur Romanus Pontifex, ad Majeſtatem Regiam demulcendam, ſtringendumque arctiùs vinculum concordiæ Regiæ & Sacerdotalis. Hujus porro fiduciæ ſuæ conſtantiſſimæ fundamenta ponebant Epiſcopi, 1. In conſenſione mirabili Sacerdotii & Regni. 2. Quòd ea eſſent Reges humanitate, ut ſua cum Epiſcopis diſſidia, quin & atrociora eorum in ſe commiſſa, Epiſcopalium Conventuum judicio permitterent. Hinc enim prorum erat ſperare, gratiſſimum fore Regibus, ut & Epiſcopi, ſi quid in eos querelarum haberent, ad eadem Epiſcoporum Concilia confugerent. Et ſanè Carolus ipſe Rex in Epiſtola illa ad Adrianum II. data, regiæ fiduciæ & generoſitatis documentis referta, illud præ cæteris venditat, nunquam ſe vel accuſatum fuiſſe cujuſquam criminis publici, nedum convictum in Conciliis Epiſcopalibus. *Nullo crimine publico in audientia Epiſcopali legaliter accuſatum, minimè autem convictum.* Quod non ſemel ibidem inculcat, & aliquantò etiam vehementiùs in libello, quem obtulit Concilio Tullenſi adversùs Venilonem Archiepiſcopum.

Commemoratum jam alibi à nobis eſt ſcripſiſſe Hincmarum Remenſem ad Fulconem Comitem, ne ſe interponeret in cauſam Presbyteri, qui cùm reus ageretur, ſæculare tribunal Eccleſiaſtico prætulerat. *Relicto Eccleſiaſtico ad civile judicium proclamaverat, ſuper accuſatore ſuo.* Propterea quòd id genus cauſæ fori ſint Eccleſiaſtici. *Quia*

Flodoard. L. 3. c. 26.

de

de Præsbyteri & Eccleſiæ cauſa ad Epiſcopos & ad Synodum definitio pertineat, non ad Malli, vel civilium Judicum depoſitionem.

VII. Regnante Ludovico III. Frotarius Bituricenſis Archiepiſcopus, in crimen adductus de tentata proditione civitatis Bituricenſis in manu hoſtium, propulſare eam calumniam ipſe voluit in Conventu Epiſcoporum & Optimatum. Scripſit & ipſe Joannes VIII. Papa ad Comites quoſdam eidem negotio quodammodo innexos, ut cum Rege adeſſent: *Ad hoc placitum, ad huncque Conventum venire ſatagas, &c. quatenus nunc coram vobis & coram glorioſo Rege, tam canonica cenſura, quàmque humanæ legis ſancitu, inter vos quid contra fas & jus factum fuerit, nihilominus finiatur.*

Du Cheſne To. 3. pag. 690.

Ab Attone Vercellenſi Epiſcopo litteris mandata eſt abſurdiſſima quorundam ſui ævi hominum opinatio, qui Clericos criminum ſuſpectos, aut accuſatos, compelli poſſe fidebant, aut ſe purgarent ſingulari certamine, quod non per ſe ipſos illi quidem, ſed per ſubſtitutos & Vicarios ſubirent. Id moris invaluerat inter laicos. Eo quoque forſan ſenſu capiendum erat *Judicium divinum* in Concilii Francofordienſis Canone ſuprà laudato. Sapientiſſimè verò contrà nitebatur Atto, Crimina crimine novo elui nondebere; his præterea pugnis perſæpè nocentiſſimos quoſque victores diſcedere, innoxios vinci & cadere. Ideo ne laicis quidem, inter quos uſitatiſſimæ illæ erant pugnæ, omnibus probabantur. *Sed iſtud judicium quorundam laicorum ſolummodo eſt, quod nec ipſis etiam omnino approbatur. Nam ſæpè innocentes victi, nocentes verò victores in judicio eſſe videntur.* Et infrà: *Nec purgari à crimine, niſi perpetrato crimine valeamus.*

Spicileg. To. 8. pag. 61. 65.

VIII. Nec minùs obſervantes eo ævo Epiſcoporum fuere Græci. Docet nos Photius in Nomocanone, nec in cauſis pecuniariis, nec in criminalibus, capi eos potuiſſe, nec judicio ſiſti, niſi expreſſo Imperatoris mandato. *Epiſcopus neque propter criminalem cauſam citra Imperatoriam juſſionem ducitur, aut ſiſtitur.* Adnotat Balſamon eam legem in Baſilicis radiaſſe, adeoque uſu viguiſſe. Idem ipſe alibi obſervat Epiſcopali dignitati ſubjacere dignitates humanas omnes, ut quæ Apoſtolatum quodammodo exæquet. Inde fieri, ut ſæcularium Magiſtratuum nulla ſit in Epiſcopos juriſdictio; atque adeo, ſi vel eos comprehendere auſint, vel contumelia quapiam ſanctiſſimam dignitatem violare, graviſſimas daturos pœnas, quòd nonniſi Conciliorum ſit de qualibuſcumque Epiſcoporum cauſis cognoſcere. *Epiſcopalis dignitas omnem ferè honorem ſuperat. Apoſtolicæ enim dignitati æquiparatur, propter doctrinæ profeſſionem, &c. A diverſis Canonibus & Novellis Conſtitutionibus didiciſti quod laici Magiſtratus nullam habent in Epiſcopos juriſdictionem. Unde etiam laicus, qui quemvis Antiſtitem vel verberat, vel conjicit carcerem, etiamſi ex cauſa longè juſtiſſima, & majorem Magiſtratum gerat, punietur; & cauſæ bonitas ac probabilitas ei non proderit. Audiet enim quod Synodis, iiſque ſolis Epiſcopos punire permiſſum eſt, & debeat de Antiſtite cognitionem ad convenientem Synodum remittere, &c.*

Nomocan. Tit. 9. c. 1.

In Synod. Conſt. ſub Photio Can. 2.

IX. Adprimè ergo canonicis regulis, & reverentiæ ex illis Epiſcopatui dependendæ concinebant Leges; an verò in ipſo rerum actu ſatis Leges, Canoneſque valerent, id forſan addubitarit aliquis. Idem enim alibi Balſamon convulſæ juriſdictioni, & labefactatæ immunitati Cleri vehementer ingemiſcit. Non à laicis tantùm eo ævo, ſed & à Clericis Clerici raptabantur ad tribunalia ſæcularia, nec non & Monachi, atque adeo Epiſcopi, ſine ullo ſpeciali Imperatorum Reſcripto. Fruſtrà erant provocantes, & inulta erat hæc graſſatio. Ne illis quidem Clericis pœnæ irrogabantur, vel Monachis, qui ad Eccleſiæ Judicem provocati, ad ſæcularem confugiebant. Vocatus ad cauſam in Concilio dicendam Melecius Monachus, reſcripto Imperatorio ſe munierat, ut coram ſæculari Judice ageret. Contumelioſum Clero illud facinus, Patriarcha Lucas querelis ſuis retractari poſſe ſperabat: at reſponſum eſt à Magiſtratibus, nullo claudi limite Imperatoriam poteſtatem: potuiſſe à Principibus jam inde ab exordio Clericorum cauſas laico Judici demandari, poſſe & in decurſu temporum eaſdem ab Eccleſiæ Judice ad ſæcularem transferri. Ita Patriarchæ præclaros conatus ait Balſamon pro nihilo reputatos, vincente vi; vis enim illa erat, ubi Reſcripto Imperatorio Epiſcopi laico Judici ſubjiciebantur. Ut ſummum id locum habere potuiſſe in privatis & patrimonialibus Epiſcoporum cauſis; non in Eccleſiaſticis, de quibus nefas eſt laicos cognitores dari. At inſimulari tamen non poſſe, qui ſæcularem cupit Judicem Epiſcopis adjungi in Concilio ad cauſæ pecuniariæ judicium. Ea erat judiciorum conditio ævo Balſamonis vertente ſæculo duodecimo, atque adeo aliquot antè ſæculis eæ fuerant rerum judicialium inclinationes. En ipſa jam Balſamonis verba. *Et hæc quidem Canon conſtituit. Hodie autem hæc negliguntur, propter quam cauſam neſcio. Multi enim non ſolum laici ſed etiam ſacrati, Epiſcopos, Clericos & Monachos ad civilia judicia trahunt, nec Imperatorium quidem mandatum de ea re exhibentes. Et neque incompetentis judicii præſcriptio, ſeu exceptio, prodeſt iis qui rei aguntur. Eos enim cogunt vel invitos judicio contendere. Nec ſacrati, qui eos traxerunt, aliquid penitus damni ſenſere. Sed nec Monachi, vel Clerici, adversùs quos in foro Eccleſiaſtico agitur, ſi id quidem recuſaverint, civilem autem examinationem petiverint, ulla in re puniti ſunt, &c. Audivit à civilibus Judicibus Patriarcha Lucas, quòd Imperatoris poteſtas omnia poteſt facere, & quemadmodum primo loco potuit dare Imperator ſæcularem Judicem pro judicando Epiſcopo, vel alio ſacrato, ita & per tranſpoſitionem judicium Eccleſiaſticum ex legitima obſervatione in civile traduxerit, &c. Licèt caput* XVII. *libri primi, tituli* VI. *decernat, cum Imperatoris mandato poſſe adversùs Epiſcopos agi, & eos ſiſti coram civilibus; hoc tamen, ut mihi videtur, non quadrat canonicæ doctrinæ. Debemus enim dicere, tunc trahi Epiſcopum pro re quæ privatim ad ipſum pertinet, non autem pro quæſtione Eccleſiaſtica. Re enim hujuſmodi propoſita non debent civiles Judices ullam ejus habere cognitionem. Jam verò magna quoque eſt ejus differentia, qui ſua ſponte Eccleſiaſticum judicium recuſat, & ejus qui juſſu Imperatoris invitus tractus eſt ad ſæculare judicium, &c. Petere autem Conjudicem civilem, per mandatum Imperiale, non eſt, ut mihi videtur, prohibitum, & maximè quando eſt cauſa pecuniaria, quæ eſt ſynodaliter dicenda.* Habes hinc Canones, hinc mores receptos in judiciis. Nec immeritò certè Balſamon ingemiſcebat de Clericis, Canones paſſim, hoc eſt, ſua ipſorum præſidia aſpernantibus, & ornamenta.

In Can. 12. Carth.

Tradit porro idem alibi, cæteros Clericos ſemel in Concilio exauthoratos, Judici ſæculari quandoque tradi, legitimis pœnis cruciandos civilibus, ſi enorme ſit ſcelus, aut ubi non eſt Concilio ea poteſtas, quæ ad executionem ſententiæ ſuæ deſideratur. Sed ſecus eſſe de Epiſcopis. Quo enim cumque de crimine accuſati fuerint, vel convicti, Judici ſæculari ſubjici nunquam poterunt. *Qui hanc legem trahit etiam ad Epiſcopos, qui condemnantur etiam in cauſa criminali, & vult etiam eos poſt depoſitionem tradi ſæculari poteſtati, is vanus fuerit & blaſphemus.*

In Can. 12. Charth.

Denique illud ab eo confirmatur, nullo Clericum juvari poſſe Imperatorum Reſcripto, ut non deponatur, ſi Eccleſiaſtico tribunali renunciaverit. At ſi Laicus Reſcriptum Imperatorium impetret, quo Clericum trahat ad forum ſæculare, cogetur tantùm ad Eccleſiæ Judicem ſeſe revocare, ſi crimen ſit Eccleſiaſticum: propterea quòd ex Legum & Canonum

In Can. 107. Charth.

rum norma Imperatoria Reſcripta interpretari debeamus. Et eo ſenſu donanda eſt Lex illa in Baſilicis, qua fertur non poſſe ſine Imperatorio Reſcripto Epiſcopum trahi ad forum ſæculare, pro cauſa pecuniaria, vel criminali. *Cogetur itaque, ſi cauſa eſt Eccleſiaſtica, ſe in judicio Eccleſiaſtico ſiſtere; quia Imperatoria mandata ſecundùm Leges & Canones accipiuntur.*

To. 1. pag. 210. Fulget in Leunclavii Orientali Jure Conſtitutio Alexis Patriarchæ, ſubnixa Edicto Imperatorum Baſilii & Conſtantini fratrum, ad abducendos Clericos, ne Laicos Judices Eccleſiaſticis anteponant. Quò minùs mirum jam ſit, peſſumdatam prorſus fuiſſe Cleri juriſdictionem, & immunitatem fori, cùm ad eam labefactandam Clerici ipſi certatim cum laicis contenderent.

Utrique Eccleſiæ in commune illud conſtantiſſimè commendatiſſimum fuit, ut maxima ſemper Epiſcopi veneratione eſſent, ſupra omnem aleam & diſcrimen judiciorum ſæcularium & fori civilis. Jam inde ab ætate beati Hieronomi id in faſtigium conſcendiſſe illi videbantur. Calamum ſtrinxit Hieronymus ſuo more & ingenio auſteriorem in eos Epiſcopos, qui hoc Ordinis ſui privilegio abu-
In Eccleſiaſt. c. 8. tebantur ad ejus dehoneſtamentum. *Et hoc utique vanum eſt, quia non ut egerunt, ſic audiunt; nec ſtatim corripiuntur in peccato ſuo. Nemo quippe audet accuſare majorem. Propterea quaſi ſancti & beati, & in præceptis Domini ambulantes, augent peccata peccatis. Difficilis eſt accuſatio in Epiſcopum. Si enim peccaverit, non creditur; & ſi convictus fuerit, non punitur.*

X. Non id porro nobis hìc propoſitum fuit, operoſum ut de juriſdictione Epiſcoporum, vel de Clericorum immunitate fori tractatum lucubraremus. Materies ea eſt & ſpinoſior, & uberior, quàm ut tàm paucis poſſit tractari. Ad Epiſcopalium functionum elucidationem laboratum à nobis eſt, ut liqueret, quam rationem tenuerint ſanctiſſimi Epiſcopi, quam veritatis æternæ lucem, quam charitatis flammam ubique ſectati ſint. Eò pertinent quæ diximus omnia de rebus, cauſis & perſonis Tribunali ſacro obnoxiis: & de charitatis paciſque amore, quo Judices Eccleſiaſtici tum æſtuabant.

Conciliis, Regibus, Epiſcopis conveniebat, 1. præter Eccleſiaſticas leges & civiles, eam Epiſcopalem authoritatem Scripturis ipſis ſuperſtrui. 2. Non tam imperioſam eam eſſe poteſtatem, quàm vegetam & exertam charitatem, humilitatem, zelum & ſollicitudinem Paſtoralem. 3. Epiſcopum & quemcumque Judicem Eccleſiæ, non tam Judicis officio fungi debere, quàm patris, Paſtoris, medici, amici, animarum rectoris, longè cupidiùs incumbentis ad ſanandas animæ cupiditates, quæ litium omnium incentrices ſunt, quàm ad lites ipſas terminandas. 4. Ubi Concilia & Patres Eccleſiæ uſque adeo efferveſcunt ad Eccleſiaſticæ juriſdictionis tuitionem, adversùs ſæcularium Judicum uſurpationes creberrimas, in totum eò pertinere, ut imperium charitatis, & pacis, & concordiæ ne enervetur: ſintque Tribunalia & Conſiſtoria quædam ſacra, quæ in id collaborent. In judiciis enim Eccleſiaſticis ſola dominari debet pax & charitas, amor æternorum, contemptio terrenorum omnium, ut evellantur cupiditatum omnium fibræ, ex quibus novæ in dies ſingulos lites repullulant. Intereſt ſanè ad humani generis communem ſalutem & dignitatem, ut hoc ſemper vigeat in terris publicæ & cæleſtis concordiæ retinaculum. 5. Ubi animosè certatur pro Clericis Judici ſæculari eximendis, Eccleſiaſtico ſoli ſubjiciendis, non impunitatem criminis illis quæri; ſed Apoſtolo morem geri, cui in votis erat, ut fideles omnes quidquid cauſarum & jurgiorum habent, id ſpiritali ſuo committerent parenti; tædia, moras, fraudes fori civilis declinari; reos ſpiritalibus & medicinalibus pœnis ſervari; & denique ſubdi Judici, qui non unam, non paucas, ſed univerſas præcidet & præfocabit lites, offocata earum omnium radice, terrena cupiditate. 6. Juriſdictionem & humanitatem fori Eccleſiaſtici depoſitum eſſe cæleſte, pro quo velut pro aris & focis meritò decertetur.

CAPUT CX. *P. 4. l. 2. c. 89.*

De juriſdictione Epiſcopali & aliorum Eccleſiæ Prælatorum in cauſis civilibus Laicorum, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. In hac quoque extrema ætate juriſdictio Eccleſiaſtica, etſi veriſſima juriſdictio, explicandæ tamen uni maximè charitati vacare debuit.

II. Mutua & inconvulſa concordia Regum & Epiſcoporum factum plerumque eſt, ut juris & poteſtatis ſacræ regiæque refuſio quædam & reciprocatio fieret.

III. Exempla nova juriſdictionis Eccleſiaſticæ in cauſis temporalibus Laicorum, ad promulgationem uſque compilationis Decretalium Pontificiarum.

IV. Quàm latè pateat ea juriſdictio vi Decretalium ipſarummet.

V. Quàm latè ea pateret uſque ad tempora Caroli V. Regis Galliæ, cognomento Sapientis, ſub quo conſcriptum eſt Somnium Viridarii.

VI. Quàm longè latèque ea pateret ſub Philippo Rege Valeſio, quando tam ſolemni apparatu de ea diſputatum eſt. Quæ tum pro Eccleſiæ cauſa allegata fuerint. Eo ævo latius effundebatur in Galliis Eccleſiaſtica juriſdictio, quàm in aliis orbis Chriſtiani Povinciis.

VII. Argumenta rurſus ſacræ juriſdictionis, & Laicorum poteſtatis, ad Laicos alios coram Eccleſiaſtico Judice conveniendos.

VIII. Quo ſtatu eſſet juriſdictio Eccleſiaſtica tempore Concilii Viennenſis.

IX. Summatim ut alternaverit Eccleſiaſtica juriſdictio, à Regno Ludovici IX. in Galliis, ad Philippum Valeſium, Carolum V. & Franciſcum I. ſub quo funditus videtur excidiſſe.

X. Sententia Guimierii de ſacræ juriſdictionis occaſu, maximè de Appellationibus, vocant, abuſus.

XI. Comparatur Eccleſiaſtica juriſdictio in Hungaria.

XII. Ex ceſſatione Conciliorum Provincialium labes invecta juriſdictionis ſacræ, & ex prorogatione Parlamentorum, certa jam ſede fixorum, in quæ Clerici Laicique Judices unà confluunt.

XIII. Ne nunc quidem finis alius fructuſque ſacræ juriſdictionis, quàm charitatis & concordiæ propagatio. Probationes & exempla.

XIV. Quàm æquo animo ferre debeant Prælati, tantum detritum eſſe de antiqua juriſdictione ſua.

XV. Tribunal Eccleſiæ, Tribunal eſt cæleſte, juſtitiæ & charitatis, ad primigeniam innocentiam humano generi reſtituendum. Probationes & exempla.

XVI. Summa antedictorum.

I. IN hac quoque temporum fæce, ut loquitur Hieronymus, in hac inquam extrema ætate, illud retinendum confirmandumque eſt, juriſdictionem Eccleſiaſticam omnem, tametſi veriſſimam juriſdictionem, uni tamen maximè inſerviſſe ſeminandæ & propagandæ charitati. Æternis magis illa Evangelicæ veritatis radiis, quàm Imperatorum legibus illuminatur: ſempiternæ potiùs charitati, quàm temporali famulatur dominationi. Imperatores & Reges, Leges & Edicta Principum non ægrè ceſſere Imperio ſanctimoniæ, & cæleſtium charitati. Nec Eccleſiaſticæ forſan juriſdictioni vel tantillum detractum unquam fuiſſet, ſi ut prioribus retro ſæculis, ita & his poſterioribus uni ſervitum eſſet modeſtiæ, humilitati, terrenorum deſpicientiæ & abdicationi, litigantium omnium mentibus

tibus infigendæ. Sexcenties id à me inculcabitur, & citra fastidium, ut spero, si qui debent esse, sint Lectores æternorum amantes; persuasique cum Augustino, nunquam satis dici, quod nunquam satis discitur.

II. A sanctissimo Angliæ Rege Eduardo declaratum est, quicumque Ecclesiæ prædia colerent, incolerentque ejus fundos ac domos, eos cogi posse nunquam ut causas suas agerent, nisi in Curia Ecclesiastica, quandiu ibi jus diceretur. *Nisi, quod absit, in Curia Ecclesiastica rectum defecerit.* Conventus in quibus jus dicebatur, ex sanctissimi hujus Regis legibus, mixti quidem illi erant; sed ita ut supra Laicos semper sederent Ecclesiastici Judices ut leges Justitiæ diligentissimè observarentur. *Die illo quo judicium fieri debet, veniat illuc minister Episcopi cum Clericis suis, & similiter justitia Regis cum legalibus hominibus Provinciæ illius, qui videant & audiant, ut æquè omnia fiant.* In Concilio Romano anni 1051. sub Leone IX. statutum est, ut quæ Præsbyteris fœminæ copulati fuissent, servitute damnarentur, & addicerentur Episcopo loci. Ita refertur à Petro Damiani, quo alio loco docet Imperium & Sacerdotium tam intimè & inconvulsè conglutinari debere, ut Imperator cum Pontifice, Reges cum Episcopis in unum quodammodo corpus coalescant; utque Principes judicia sua canonicis regulis accommodent, sua Episcopi legibus temperent. *Ut quodam mutuæ charitatis glutino, & Rex in Romano Pontifice, & Romanus Pontifex inveniantur in Rege. Pontifex delinquentes, cùm causa dictaverit, forensi lege coerceat; & Rex cum suis Episcopis super animarum statu prolata sacrorum Canonum authoritate decernat.*

Cap. 49.

Gone. Gen. To. 11. pag. 1021. 1022.

Synodalis disceptatio.

Sunt hæc haud dubio & summæ cuidam sapientiæ consentanea, & æquitati. Innumeræ propemodum leges de rebus Ecclesiasticis ab Imperatoribus editæ sunt; de rebus & personis Clericorum judicia ab eisdem sexcenties manarunt. Quandiu justitia & majestas Canonum honori fuit, & curæ, de jurisdictione nulla facta est controversia, nihil non summo Defensori suo condonante Ecclesia. Vicissim autem Principes, qui tantum sibi sumebant in rebus & causis Ecclesiæ, plurimum & ipsi Episcopis in causis civilibus tribuebant; eaque concordia certè accommodatissima erat, tum sanctitati Judiciis & judiciis civilibus, tum authoritati firmitatique Ecclesiasticis vindicandæ.

In Concilio Juliobonensi anni 1080. quæ posset quis existimare generalia quædam fuisse Comitia sub Rege Uvillelmo Notho, ab eo præstantissimo Rege certa forma addita est jurisdictioni Episcopali, quæ penitus tum corruisse videbatur, Præsulum incuria. Si vel tunc autem sacræ jurisdictionis partem non mediocrem retinebat Princeps, ejus restituendæ spem ostendebat, ubi majori & diligentia & integritate Episcopi judicarent. *Hoc Rex statuit, non perenniter Episcopis suis debitam auferendo justitiam: quia eo tempore Episcopi minùs quàm convenisset, inde fecerant: donec ipse eorum videns emendationem, eis redderet pro benefacto, quod tunc de manu eorum temporaliter tulerat pro commisso.* Ibi jurisdictio Episcopi adseritur à Concilio, in omnibus Laicorum criminibus, adversùs Presbyteros, Monachos & Moniales; horum etiam cædes, adulterium, incestus, maleficium, fori Ecclesiastici esse decernitur; ubi de foro competenti agebatur, Episcopus sedebat judex. *Parochianorum crimina Episcopo pertinentia, ubi consuetudo fuerit, Episcoporum judicio examinentur. Si contradictio judicationis facta fuerit, ante Episcopum diffiniatur.* Anno 1085. Edicto promulgato vetuit idem Rex, ne causæ unquam Ecclesiasticæ ad Civiles Judices referrentur, ut quæ legibus Ecclesiasticis dirimendæ essent. In Concilio Londinensi anno 1127. concubinæ Presbyterorum in servitutem redactæ, addictæque sunt Episcopis & Clericis. In Concilio alio Londinensi anno 1129. Episcopis Rex fucum fecit, concubinas istiusmodi sibi dimitti voluit: cùmque non multò pòst eas summa cum infamia distraxerit, fecit ut Episcopos imprudentiæ suæ vehementer pœniteret.

Can. 3.

III. Concilium Lateranense II. ann. 1139. sub Innoc. II. excommunicationis jacula vibravit aliasque pœnas nonnullas in incendiarios, qui tum valdè increbuerant: ablegavitque illos in Hispanias, vel in Palæstinam, ut uno saltem anno in exercitu Christiano stipendia facerent adversùs Infideles: non imminuta summorum tamen Principum potestate, ut in incendiarios judicia instituerent, cum consilio Archiepiscoporum, & Episcoporum. *Sanè Regibus & Principibus facultatem faciendæ justitiæ consultis Archiepiscopis & Episcopis non negamus.* Ex hoc Canone dilucidum fit, receptissimi jam usus fuisse, ut legum rigore non sævirent posthac Magistratus in reos, qui publicæ se jam pœnitentiæ innexuissent. Sinuntur tamen hìc summi Principes litem eorum instruere, dum & vita & membrorum integritate donentur. Nec enim aliàs possent Episcopi interesse judicio.

Can. 18. 19. 20.

Sed ex illis luculentissimè illustrabitur Forum Ecclesiasticum concertationibus, quæ inter Angliæ Regem & Thomam Archiepiscopum Cantuariensem exarserunt. Summa vi & contentione oppugnabatur tum Ecclesiastica jurisdictio, & nihilo tamen minùs plurimum adhuc in Laicos juris & potestatis priscæ suæ retinebat.

Ex Concilio quoque Melodunensi anno 1225. mirificè declaratur, quæ tum per Gallias fori Ecclesiastici esset amplitudo in Laicos ipsos. Aderat ei Concilio Rex ipse, cum Præsulibus & Baronibus Regni. Petiere Præsules, ut eorum foro redderentur causæ rerum mobilium Laicorum, cùm ab Ecclesiæ hominibus ad Judicem Ecclesiasticum trahebantur. Responsum est nomine Regis, ejusmodi causas ad Judicem Ecclesiæ spectare non posse, cùm nec de fide verteretur quæstio, nec de juramento, nec de testamento, nec de matrimonio. *Cùm causæ mobilium non ratione juramenti, vel fidei, vel testamenti, vel maritagii petitorum, mera sit laicalis, nec ad forum Ecclesiasticum videatur aliquatenus pertinere.* Tanto tunc animorum æstu certatum est, ut definiri nihil potuerit. Sed vel ipso illo responso Laicorum ad Episcopos manifestum est, quàm non omnes etiam reales, etiam Laicorum causæ Ecclesiastico foro abjudicarentur.

Narrat Matthæus Paris, ut anno 1246. & 1247. Nobilitas Angliæ in Clerum exacerbata fuerit, cujus jurisdictionem his limitibus vallari volebant, ut ne cognoscerent: *Nisi de causis matrimonialibus & testamentariis, super hæresi, vel usuris.* Varia in Nobiles efferatos sparsit Pontifex beneficia, quo eorum animos deliniret.

IV. Jure certè Decretalium non paulò vastior declaratur viguisse Clericorum jurisdictio in Laicos, in eorum personas & res. Cùm de prædio litigarent Comes Altisiodorensis & Abbas, Papa cognitor fuit. De adulteriis judicant Episcopi. Vetatur, ne Clerici emant lites, vel jura controversa Laicorum, quò ea ab Ecclesiæ Judice dirimi curent. Si de fundo agitur, qui certissimè juris sit Ecclesiæ, vel Clerici cujuspiam, ad forum Clerici pertrahitur laicus. Si feudi dominus Clerico jus dicere malitiosè abnuit, vel procrastinat, Judex Ecclesiæ cognoscet. Laici Clericis contumelioſi ad Judicem Ecclesiasticum rapiuntur, ut sacrilegi. Potest laicus laicum in causa civili convenire apud Judicem Ecclesiæ, si Judex civilis officio non fungitur: aut ubi illud prisci moris fuit, & necdum exolevit. Ad Ecclesiæ Judicem trahi semper potest laicus, ubi interpositum fuit juramentum. Caput *Si Clericus, De foro competenti*, affirmat plurimis in locis consuetudinem Juri communi adversam obtinuisse, ut posset Clericus laicum vocare ad Judicem Ecclesiæ, etiam ubi agebatur de fundo, quem Ecclesiæ juris esse pernegabant laici, vel alicujus Clerici. Quæ sanè

Decr. Greg. l. 1. Tit. 19. c. 32. Tit. 31. c. 1. Tit. 42. c. 2. 3. 4. Tit. 3. cap. 5. 10. Tit. 28. c. 7.

Sextus l. 2. Tit. 2. c. 3.

ex ju-

ex jure communi forensis fuisset actio. *Licèt in plerisque partibus aliter de consuetudine habeatur.*

Cap. 186. V. In Somnio Viridarii', quod sub Carolo V. Galliæ Rege concinnatum fuit, perspicuum illud est, ubi de bonis agebatur hæreditariis Clericorum, vel de injuria illis illata, Laicos ad Judicem Ecclesiæ pertrahi solitos fuisse, ut qui præ se ferret, & profiteretur, jure, possessione & consuetudine ita constare: quòd damni vel contumeliæ nihil Clerici vel personæ vel patrimonio inferri possit, citra sacrilegium, quod in confesso erat, fori esse Ecclesiastici. Laicorum contractibus præerat plerumque Notarius Ecclesiæ, ut qui spectatæ magis haberetur fidei; unde & partes sua se sponte Judici Ecclesiæ committebant. *Multi magis eligunt*
Cap. 200. *vinculum Ecclesiæ, quàm vinculum temporale; & antè aliquando dimitterent contractus facere, sine quibus non possent vivere, quàm se submitterent Curiæ temporali.* Ubi duo Laici contendebant, multis integrum erat in locis, ut eorum alter alterum ad Judicem Ecclesiæ provocaret, præterito Civili Ju-
Cap. 210. dice. *Si Laicus non per viam appellationis ordinariæ, sed quia magis eligit Curiam Ecclesiasticam, quàm temporalem, sicut de jure licitum est, tunc nullum inconveniens sequeretur, si Officialis talem cognitionem haberet. Et sic in Remensi & Laudunensi & multis aliis Regni Franciæ Ecclesiis observatur.* Si his adjicias causas adulterii, usuræ, contractuum, testamentorum, miserabilium, pauperum, orphanorum, viduarum, Clericorum minorum, Clericorum conjugatorum, qui omnes suberant Ecclesiæ jurisdictioni: jam laicorum longè maxima causarum pars fori erit Ecclesiastici, & non poterant tunc Episcopi non plures habere Officiales, qui aliis & aliis in locis fuæ Diœceseos jus dicerent: qua ex re illis plerumque tum in Curiis sæcularibus invidia conflabatur. Leguntur hæc omnia in Somnio Viridarii passim aspersa.

VI. Easdem prorsus Judicum & laicorum querelas, & Clericorum defensiones, eadem impressa vestigia ampliffimæ jurisdictionis sacræ in res temporales, in crimina & in personas laicorum, legere erat in præstantissimo Commentariolo Cardinalis Bertrandi Episcopi Augustodunensis, super Collatione illa famosissima ad tuitionem immunitatis & jurisdictionis Ecclesiasticæ habita sub Philippo
Bibl. Patr. Tom. 4. p. 1. par. 876. Valesio Francorum Rege. Ibi pulcherrimè demonstratur, magno in errore versari eos, qui conjungi & unà habitare non posse jactant temporalem jurisdictionem cum Sacerdotio, cùm hanc tamdiu obtinuerint Sacerdotes Pontificesque legis Mosaicæ: cùm suo ipse ore & judicio Petrus Ananiam & Sapphiram *pro crimine furti & mendacii judicialiter condemnarit*: cùm ad Ecclesiam deferri jubeat Evangelica lex eos, qui ad privatas correptiones obsurduerint: *Ecce quàm expressè vult, quod in omni re in qua est peccatum unius adversùs alterum, si ille qui deliquit monitus charitativè, non emendaverit, debet negotium ad judicium Ecclesiæ deferri.* Et infrà: *Nullus dubitat, quin cognitio de peccato ad personas Ecclesiasticas pertineat.* Cùm Constantinopolitani Imperatores, cùm Carolus Magnus ejusque successores laicis omnibus copiam fecerint, litibus suis in omnibus adeundi Judicis Ecclesiastici. Cùm is in Gallia viguerit mos, ut cognosceret Ecclesiæ Judex de causis laicorum omnibus personalibus, immo & de realibus, ubi res erant Ecclesiæ. *Cùm Ecclesia Gallicana consueverit inter laicos cognoscere in actionibus personalibus, & etiam in realibus alicujus Ecclesiæ, patet quod consuetudo potuit sibi dare illam jurisdictionem.* Cùm ea consuetudo, laicorum ipsorum roborata consensu, utpote Ecclesiasticum forum laico anteponentium, confirmata fuisset Edictis & Senatusconsultis antiquissimis Regum, adversùs Regni Proceres, Ecclesiæ privilegio obtrectantes. *Consuetudo videtur introduci magis ex voluntate & electione populi recurrentis ad judicium Ecclesiasticum potius, quàm ad judicium sæculare, &c. Ista consuetudo fuit in contradictorio judicio obtenta. Frequenter enim reclamantibus Baronibus, responsione Prælatorum audita, fuit per prædecessores vestros Reges Franciæ consuetudo ejusmodi Ecclesiæ firmata.* Cùm diutina ei consuetudini accessisset præscriptio, torque Regum diplomata ei muniendæ ad manum essent. *Probatur & ex privilegio concesso per Carolum Magnum, & per S. Ludovicum, & per Philippum avunculum vestrum, & per Ludovicum & Philippum consanguineos vestros Reges Franciæ, quæ privilegia habemus in promptu.* Cùm denique impatientissimè ferret Advocatus Regius, Ecclesiæ Gallicanæ jurisdictionem longiùs latiùsque patere quàm cæterarum orbis Ecclesiarum: responsum est ab incomparabili Præsule Bertrando, Quantum Galliæ Reges cæteris orbis Regibus eminerent, tantò & eos studiosiùs incubuisse in Ecclesiæ tutelam & amplificationem: persuasissimos huic Ecclesiarum regni sui tuitioni, & exaggerationi dignitatis & jurisdictionis earum supra alias Ecclesias, debere se summi Numinis illam providentiam, & benevolentiam singularem, quæ summo quodam illos in fastigio supra alios orbis Reges collocarat. *Sed fortè ad hoc dicitur: Quare hoc sibi vendicat Ecclesia Gallicana, cùm aliæ Ecclesiæ in alis regionibus sibi hoc minimè vindicare noscantur? Ad quod potest faciliter responderi: Si enim Reges Franciæ, quos Deus singularibus privilegiis, gratiis, & honoribus præ cæteris Regibus insignivit, & prosperati sunt inter cæteros propter tria, scilicet propter magnam fidem & devotionem ad Deum; item propter maximum honorem & reverentiam ad Ecclesiam; item propter justitiam prælibatam ad populum sibi subditum. Ecclesiæ plus libertatis concesserunt, vel concessis uti liberè permiserunt: non est mirum, immo tanta fuit ad Ecclesiam eorum devotio, quod Ecclesiæ tantò eis propinquiores, quantò pluribus libertatibus gaudent.*

Quæ doctissimi Cardinalis responsio habet non pauca, diligentissimè nobis hìc pensitanda. 1. Eo ævo Gallicanam Ecclesiam omnium toto orbe fuisse splendidissimam, singulari hac potissimùm amplitudine jurisdictionis & libertatis. 2. Regum beneficio id eam esse consecutam, ut qui eximium hinc decus quoddam & gloriæ incrementum sibi aucuparentur, ut Ecclesiæ Gallicanæ fastigium tantò supra omnes extolleretur Ecclesias, quantò Regnum ipsum Gallicanum supra regna orbis alia. 3. Hujus autem Regum in Ecclesiam charitatis largitatisque hoc suppetere manifestissimum argumentum, quòd Ecclesiæ civitati & Palatio Regum viciniores, eo jurisdictionis cumulo supra alias excellerent. 4. Capita omnia Ecclesiasticæ jurisdictionis in Decretalium libris consignata, usu receptissimo in Galliis certè viguisse, cùm hìc multò vastissima vigeret quàm usquam alibi gentium sacra jurisdictio.

VII. Pergit porro ibidem Bertrandus Cardinalis demonstrare, illo se Reges constringere sacramento inter ipsa inaugurationis suæ exordia, Ecclesiæ & Clero *Canonicum privilegium, & debitam legem, & justitiam, & defensionem servare.* Privilegium Canonicum & consuetudinem in eo versari, ut Episcopi de causis laicorum compluribus judicent. Sub Regno beati Ludovici conspirasse Barones Galliæ, ut eam partem everterent sacræ jurisdictionis, utquem rem expugnarent obtulisse Regi centensimam bonorum suorum partem; sed irritum fractumque cecidisse impetum illum, confirmante Rege prisca omnia Ecclesiæ jura. *Cùm Barones totius regni se confœderassent ad tollendam istam Ecclesiæ libertatem, & ordinassent ad hoc dare centesimam bonorum suorum: sanctus Ludovicus nunquam eis adhæsit, sed potius eos abistis compescuit, & finaliter hanc libertatem Ecclesiæ confirmavit.*

Accessit postea Bertrandus ad diluendas figilla-

tim querelas omnes laicorum adversùs varia capita sacræ jurisdictionis in causis personalibus, realibus mixtis, inter Laicos & Clericos, & inter ipsos hinc & hinc Laicos: evincitque possessionem, qua utitur Ecclesia Gallicana ejus jurisdictionis, niti jure, consuetudine, & variis Regum Edictis. Denique complura eorum quæ supra ex Somnio Viridarii vel perstrinximus tantùm, vel excerpsimus, excerpta fuerant & ipsa ex aureolo hoc Bertrandi Episcopi & postea Cardinalis Commentario.

Interpellatus est denique Philippus Valesius Rex à Clero Gallicano, nihil ut imminutum vellet ejus & potestatis Ecclesiarum & immunitatis, quam eis Majores sui contulissent, aut confirmassent. Imprimis autem ut ne amplius sineret prohiberi, ne laici laicos alios ad tribunal Ecclesiæ provocarent: *Placeat ei inhibitiones factas, scilicet quod nullus laicus trahat alium laicum coram Judice Ecclesiastico, revocare.* Eo quippe jura everti omnia Ecclesiæ. *Quia hoc esset omnia Ecclesiarum jura tollere.* Labefactari denique tum Jus Canonicum, tum Consuetudinarium, si vetentur laici præponere sæculari Judicem Ecclesiæ, & ad hunc laicos trahere alios: *Si jus & consuetudo tolleretur, per quæ in electione laici est, quod possit alios laicos in foro Ecclesiæ convenire.* Vivæ ipse vocis oraculo Episcopis confirmavit, innovationes & prohibitiones, de quibus querebantur, inexploratas sibi fuisse, nec à se eas probari. *Quod non erant facta de suo mandato, nec aliquid sciebat, nec eas ratas habebat.* Author est Paulus Æmylius à Rege Prælatis responsum esse, Ecclesiarum jura amplificaturum se potius semper, quàm imminuturum: qua de causa impensissimas ei gratias retulit Clerus universus, & Catholici cognomen addidit. *Tunc Rex, Jura, inquit, Ecclesiarum auxerim potius, quàm imminuta velim. Gratias universi egere. Rex Catholici cognomen promeruit.* Quod porrò dictum est, reliquas orbis Ecclesias non tam ampla tunc usas esse potestate in laicos, atque Gallicanam: id rursus comprobari potest responsione Nicolai V. Papæ ad Saxones, quam publicavit Rainaldus, ubi Pontifex multas diffinit Juris Canonici controversias circa utramque jurisdictionem.

Rainald an. 1329. n. 77.

An. 1447. n. 28.

VIII. Anno 1301. cœperat Compendiense Concilium perfringere molimina Nobilium & Judicum sæcularium, conspirantium adversùs Cleri Judices, ut ne laici unquam ad eos adirent. At ubi tam exertè cœpit Philippus Valesius Rex libertatibus Ecclesiasticis patrocinari, tum verò Concilium Bituricense anni 1316. animosiùs insurrexit adversùs has Nobilium & Judicum laicorum molitiones, qui omnem Ecclesiæ in laicos & in res temporales jurisdictionem labefactatum ibant. Concilii hujus Canone XII. attinguntur pleraque ea Capita, quæ supra vidimus à Bertrando Cardinali defensitari.

Can. 4. 5.

Jam Vuillelmus Durandus Episcopus Mimatensis amarulentissimè conquestus fuerat de laicorum Judicum usurpationibus in forum Ecclesiasticum, & in optatis habuerat, ut ei malo medicinæ aliquid adferret Concilium Viennense. Expostulabat ille, quòd Judex sæcularis causas ad se traheret rusticorum & servorum Ecclesiæ, pœnitentium, libertorum, pupillorum, viduarum, peregrinorum, mercatorum, agricolarum & navigantium. Quòd ab eis prohiberetur, ne Ecclesia laicos cogeret ad satisfaciendum pro criminibus, in quibus volutabantur: ne tum jus diceret, cùm malitiosè cessaret sæculi Judex: ne consuleretur Ecclesia, ubi hæret, & pendet animi Judex sæcularis in difficilioribus causis; ne forum Episcopi civili præferretur; ne ab Ecclesia judicarentur causæ personales, reales, criminales, quas ab ea judicari fert consuetudo, & possessio; ne Romana Clerici Rescripta impetrarent, ut à Clerico judice cognoscerentur causæ hæreseos, sacrilegii, usuræ & adulterii: denique pietate & eruditione eximia Episcopus, illacrymatur angustiis Ecclesiasticæ jurisdictionis, quam civilis penè universam absorbuerat Magistratus, potissimum verò ad res temporales: *Et sicut frustratim lupus agnum comedit, ita per ipsos jurisdictio Ecclesiastica frustratim quodammodo devoratur. Quidquid ad Ecclesiasticam jurisdictionem potissime quoad temporalia pertinet, sibi putantes.*

De modo Conc. Gen. Part. 2. Tit. 7c.

IX. Ex his liquet post regnum demum beati Ludovici contigisse, ut Nobiles Judicesque laici impuniùs impetum facerent in jurisdictionem Ecclesiæ, cui ille propitium se semper & fautorem demonstrarat. Regni & Ecclesiæ dissidia sub Philippo Pulchro, ortum dedisse his sacræ jurisdictionis usurpationibus, simillimum veri est. Resarciri visa est haud dubio ea labes, vel in Concilio Viennensi, vel postea: cùm tempore Philippi Valesii jam exarserit in Ecclesiam laicorum insania, vastissimam Cleri jurisdictionem iniquo animo ferentium. Suprà obiter nos monuit Bertrandus Cardinalis à Ludovico Hutino, & Philippo Longo, regio patrocinio munitas fuisse libertates Ecclesiæ & immunitates. Faverat & Philippus forsan ipse Pulcher post Concilium Viennense. Supersunt litteræ Ludovici Hutini, quibus tota confirmatur Ecclesiastica jurisdictio in Provincia Senonensi, quæ Decimarum concessione Regio fisco affuerat; innovantur & staruta sancti Ludovici, & Edicta Philippi Pulchri, eidem Ecclesiasticæ jurisdictioni amica, eo etiam laicis concesso, ut ad Judices Ecclesiæ convolent. Supersunt & Epistolæ Philippi Pulchri.

Memoir. du Clergé. To. 2. pag. 121. 282. Preuves des Liber Gall. c. 5. n. 3. 6. 7. 8.

Frequentes verò illæ querelæ Baronum Franciæ anno 1225. 1233. 1246. adversùs effusiorem Cleri jurisdictionem, eæ potissimum quibus Romanum ipsum interpellavere Pontificem, argumento sunt, constantissimè semper beatum Ludovicum defensandis Ecclesiæ juribus & libertatibus affuisse. Secundùm Ecclesiam pronunciavit Philippus Valesius & ex Concilio Bituricensi patefactum est sua Episcopos jura mordicus adhuc retinuisse anno 1336. Mox verò eæ temporum molestiæ Regno incubuere, maximè verò post internecinas illas clades ad Cressiacum & in agro Pictavensi, sub Philippo Valesio, & Joanne filio ejus Regibus, & hinc exorta bellorum civilium incendia, ut non minùs acerba Ecclesiarum, quàm Regni saluti & disciplinæ inflicta sint vulnera. Caroli V. Regis ea fuit propria & eximia laus, ut in pristinum splendorem excitarit Regnum ab Anglis dilaniatum; at non idem illi vel zelus, vel conatus tribuitur ad libertatem & jurisdictionem Ecclesiæ restituendam. Quin ex adverso prohibuit, ne Archiepiscopi, vel Episcopi de causis realibus cognoscerent Clericorum etiam conjugatorum, si vel maximè tonsura & veste in Clericali non essent: quasi jure & consuetudine causæ illæ omnes Civili Judici integræ conservarentur.

Ibid. n. 27.

Nonnulla tamen imago pristinæ potestatis posterioribus sub Regibus etiam superfuit Episcopis, donec Franciscus I. uno aut altero capite Edicti sui anni 1539. illam omnem labefactavit, coarctata Ecclesiæ in laicos jurisdictione ad Sacramenta & alias causas merè spiritales: prohibito spiritali Judice, ne eos sibi sisti cogeret in causis merè personalibus, indicta alioqui mulcta pecuniaria. Ea sanè prohibitio, ne in actionibus merè personalibus convenirentur laici in foro Ecclesiæ, temporaria primùm fuit illa quidem, & nihil detrito eorum jure, qui titulo in contrarium aliquo, vel possessione niterentur. Sed temporaria ea provisio definitivæ sententiæ vim habuit, cùm exinde à Parlamentis rescissæ sint, & pro nihilo reputatæ citationes omnes hujusmodi Laicorum ad forum Ecclesiæ, nisi ubi de Sacramentis quæstio vertitur, vel de re spiritali alia; quo se cumque

Fevret. l. 3. c. 1. n. 11.

Edictum Francisci I. Ann. 1539. n. 1. 2. & 4.

Cle-

Clerici tueri voluerint titulo, privilegio, indulto, & poſſeſſione. Quæ ex Fevreto ita vertimus, ut verbum ferè è verbo ſit.

Ea eſt ſanè hiſtorica ſeries variarum viciſſitudinum Eccleſiaſticæ juriſdictionis in Gallia ad cauſas temporales. Scitiſſimè illud à Guimierio dictum eſt, Reges Galliæ & officio & ingenio ſuo, atque inſito Chriſtianæ pietatis impetu, invictiſſimos eſſe Eccleſiæ libertatum defenſores: at ejus Officiales, Miniſtros & Judices tam vehementer tamque obſtinatè ejus juriſdictioni obluctari, ut ea tandem in nihilum redacta ſit. *Cùm Rex Franciæ ſit pugil Eccleſiæ & inter Chriſtianos Chriſtianiſſimus, debet cuſtodire juriſdictionem & libertates Eccleſiaſticas, ſed Officiarii ejus in multis hodie turbant Eccleſiam in prædictis, ita quod niſi Deus provideat, tandem juriſdictio & libertates Eccleſiæ evaneſcent.* In votis eidem fuit alio loco, ut à Concilio Tridentino diffinitum aliquid eſſet ſuper Appellationibus quas vocant *ab abuſu*, quibus ipſis maximè plerique abuntur, eodem authore, & quibus tota Eccleſiæ enervatur atque eliditur juriſdictio. En ejus verba: *Utinam ſuper eorum abuſuum diſcuſſione fieret per Concilium Tridentinum declaratio, & an liceat Judicibus laicis & ſæcularibus de Clericorum & Eccleſiæ Prælatorum, eorumque Officialium, etiam Sedis Apoſtolicæ abuſibus cognoſcere, & qua poteſtate hæc ſigna faciunt. Quia per illud videntur os in cœlum ponere, id eſt, inferiores corrigere ſuperiores, aut juriſdictionem aut imperium in eos uſurpare. Quod factum conſiſtit in ſuperlativo gradu abuſuum.* Fatetur vel ipſe tamen non immeritò, à Senatu Regio emendari cohiberique debere Judicum Eccleſiæ errata, quòd privilegio Pontificio ad id munitus ſit, quòdque non ſemel imperitia vel ignavia peccent Eccleſiæ Judices. *Per hoc tamen dicere non intendo, quod Parlamenta Galliæ in aliquibus caſibus Clericorum abuſus non poſſint corrigere, tum (ſi veriſimile eſt fatendum) propter Apoſtolicum privilegium, Curiis ſupremis Galliæ datum; tum etiam & maximè propter Prælatorum & Judicum illorum negligentiam, & nonnunquam imperitiam.* Quòd magis neceſſaria foret definitio ſpecierum & cauſarum, in quas cadit hæc Abusûs appellatio; aliàs Eccleſiaſtica juriſdictio ſuis uſque inſepulta jacebit ruinis. *Utinam ſuper hoc certum fieret decretum per ipſum Concilium, ubi caſus cognitionis hujuſmodi abuſuum deſcriberentur certiùs. Quod ſi non fiat, ſemper Clerus murmurabit, cùm per eum appellandi modum juriſdictionis Eccleſiaſticæ nervus ferè in totum ſit contritus & diruptus.* Aſſenſus eſt non ſemel his Guimierii dictis Clerus Gallicanus, cujus & Conventus Generales interpellarunt non ſemel Principes, ut eas iſtiuſmodi provocationis ſpecies & cauſas deſignarent.

In proem. Pragm.

De cauſis §. Si vero.

VI. Quæ ergo olim in Galliis quàm alibi gentium latiùs patebat Epiſcopalis juriſdictio, ad miras nunc anguſtias arctata eſt. Fruſtulum hìc exſcribam Edicti Matthiæ Regis Hungariæ anno 1462. quo ab Epiſcopis & Optimatibus regni ſui interpellatus, deſignat quoſdam veluti limites Eccleſiaſticæ juriſdictionis, ut hinc eluceſcat, ut ex Juris canonici Regulis cauſæ in eo Regno tractarentur. *Omnes cauſæ circum myſteria & defectus Sacramentorum. Item cauſæ in facto fidei, & cauſæ hæreſum, ſeu ſuſpectorum de hæreſi. Item cauſæ teſtamentorum, & earum acceſſorium. Cauſæ matrimoniales & acceſſorium earundem; ſpecialiter autem dotis & rerum paraphernalium, donationum propter nuptias & juri quartalitii, ſi non intentetur pro hæreditate poſſeſſionaria adipiſcenda. Item cauſæ decimarum realium & perſonalium, & acceſſorium earundem. Item cauſæ uſurarum. Item cauſæ viduarum & miſerabilium perſonarum, ſi non agitur pro poſſeſſionibus & prædiis adiſpiſcendis. Item cauſa fidei violatæ & omnium perjuriorum, & cauſæ quarum finis tendat ad correctionem peccati. Item omnes cauſæ in quibus quis incidit in ſententiam excommunicationis hominis vel Canonum.* Permodica ea olim fuiſſet portio juriſdictionis Eccleſiaſticæ in Gallis, cùm pleraque iſtiuſmodi jura in præſentiarum evanuerint. *Si Statuta Poloniæ* conſulas, perſpicies ut in Comitiis Regni generalibus anno 1543. fines delineati ſint juriſdictionis ſacræ & ſæcularis. Sacra certè ibi juriſdictio tam latè propagatur, ut ne prioribus quidem & melioribus ſeculis potuerit uſquam ulteriùs exporrigi.

Rainal. an. 1462. n. 27.

Statut. Polo pag. 453.

XII. Synodi Diœceſanæ & Provincialia Concilia, quædam erant olim velut inexpugnabilia munimenta Epiſcopalis juriſdictionis. Curiæ illæ erant Eccleſiaſticæ & Judiciales, quarum ſplendore veneratio, fiducia, admiratio, conſtantia foro Eccleſiaſtico affundebatur. Ideo & de his Synodis Conciliiſque conqueſti ſunt, quicumque Cleri juriſdictionem ſibi evertendam propoſuerant. Audi ut de iis expoſtulatum ſit temporibus Philippi Valeſii Regis: *Prælati faciunt Concilia Provincialia, & Synodalia ſtatuta, in quibus plura faciunt & ordinant in grande præjudicium juriſdictionis temporalis, de quo non ſpectat eis quoquomodo cognoſcere, vel ſe intromittere.* Quod jaculum retudit Bernardus Cardinalis hoc reſponſo: Inſtitutas fuiſſe eas Synodos Diœceſanas & Provinciales, ſummoque ſtudio commendatas à ſanctis Patribus & Conciliis Oecumenicis, eòque iis nefas eſſe obloqui; nec in iis ſtatui quidquam, quod ad temporalia pertineat, niſi quod idem ad æternam ſalutem perneceſſarium ſit. *Prælati nihil ſtatuunt ibi, quod temporalitatem tangat, niſi quatenus commiſſarum ſibi animarum tangit ſalutem.* Denique ibi operam dare Præſules, ut ne quid Epiſcopalis & antiquiſſimæ poteſtatis ſibi demetatur, in quod non poſſint non ex officio ſuo conniti. Eadem expoſtulatio, eademque reſponſio in Somnio Viridarii occurret.

Ubi ceſſarunt Præſules à convocandis Conciliis his ſuis tam neceſſariis, & ex adverſo cœpere Parlamenta Galliæ & Lutetiæ defigi, & toto anno protrahi, cùm antè deſultoria eſſent, & breviſſimo temporis ſpatio concluderentur: vix, ac ne vix quidem fieri potuit, quin complurimæ fori Eccleſiaſtici cauſæ ad ſæculare traducerentur. Si vel maximè ſpectes partita primùm ita fuiſſe Parlamenta, ut Clericorum altera, altera Laicorum pars eſſet Senatorum. Inter opera Caroli Molinæi obvia ſe dabunt monumenta, quibus conſtet, in Parlamentum Pariſienſe primò coaluiſſe duodecim Franciæ Pares, octo Magiſtros libellorum ſupplicum, quadraginta Clericos Senatores, totidem Laicos quos inter quatuor erant Præſides. Duodecim Parium ſex erant Clerici. Probabile etiam eſt, ex Magiſtris ſupplicum Libellorum alios Clericos, alios fuiſſe Laicos. Cùm maximi verò ponderis cauſæ ad Parlamentum referrentur, à Philippo Pulcro ſtatutum eſt anno 1302. ut Prælati duo, & Laici duo Conſilii ſui ei intereſſent; aut Prælatus ſaltem unus, & Laicus unus. Anno 1444. inſtitutum eſt à Rege Carolo VII. Parlamentum Toloſanum, creatis Præſidibus duobus, & Conſiliariis laicis ſex, totidemque Clericis. Plura de his ſuperiùs.

Tom. 2. pag. 971. 1004. 1005.

In Conventu Mantuano anno 1459. cùm expoſtularet Pontifex Pius II. de Parlamento Pariſienſi, reſponſum eſt ab Oratoribus Caroli VII. conſtare Parlamenta Clericis Laiciſque, æquato utrorumque numero, adeoque accommodatiſſimum eum eſſe Senatum ad temperandâ tuendaque viciſſim jura atque ornamenta, pacemque alendam & concordiam Eccleſiæ & Regni. Non ea tamen numeri æquatio poſtea ſemper conſtitit. Cœperant jam ſub Rege Carolo VI. Clerici aliqui expungi. Qui hujus Regis Annales litteris conſignavit Monachus Sandionyſianus, narrat 1388. *Penſitatum fuiſſe in celeberrimum eum Conventum confluere Abbates,*

Spic. to. 9. pag. 326.

tes, aliosque Clericos, qui à Claustris sacro secessu resilissent, & ab Ecclesiarum suarum cura, ut has sibi honorificentiores captarent sedes, quibus & impensius quàm suæ professionis muniis delectarentur. Initum ergo consilium fuisse, ut nomine Regis illis significaretur, suas ut in Ecclesias se reciperent; religioni quippe Principi esse, ne eos diutius retineret, avocaretque à residentia ejus loci, ubi fructuosius lucrandis Deo animabus & ad pietatem instituendis vacarent. Idem Sandionysiano quoque Abbati significatum est. At cùm testimonio seniorum Parlamenti Consiliariorum approbasset, ei se Collegio inscriptum semper ab ipsis usque exordiis fuisse, eò revocatus est, reddita pariter ei sede, quam sua illi dignitas in Conciliis Regiis vendicabat. Hæc à me utcumque versa sunt ex Gallicana versione hujus Scriptoris, In Edicto Blesensi cùm decurtaretur numerus Officialium juris dicendi, residui non fuere Parlamento Parisiensi, nisi Consiliarii Clerici sex, sexaginta Laici, Reliquis in Parlamentis plusculum supereſt de prisca æqualitate, ita tamen ut ferè triplo semper major sit numerus Laicorum. Art. 213, 214. &c.

XIII. Ut eodem revolvatur, unde exordium sumpsit hoc Caput, & quo totum illuminari potuit, illud concludimus, Ecclesiasticæ in Laicos & in temporalia jurisdictionis finem scopumque non esse alium, quàm Pastoralis sollicitudinis explicationem ad animarum salutem. Ideò superiùs inter varia capita jurisdictionis sacræ in Hungaria, inclusæ sunt universim causæ omnes, ubi de morum emendatione agitur. *Causæ quarum finis tendat ad correctionem peccati.* Ideo contestabatur paulò superiùs Bertrandus Cardinalis, Clerum suis in Conventibus temporalia non attingere, nisi quatenus ad salutem sempiternam interesset. *Prælati nihil statuunt quod temporalitatem tangat, nisi quatenus commissarum sibi animarum tangit salutem.* Ideo & cùm ea jurisdictio latiùs in Laicos se exportigebat, & in res temporales, unus is semper illi scopus, unus illi fructus observabatur, præverti, aut puniri sacrilegium, perjurium, aut aliam quamlibet peccati pestem, facienti, quàm patienti exitialiorem. Ideo tantoperè certatum est, ut Laicis integra servaretur facultas sistendi se Judici Ecclesiastico, quòd ab exordio ea illis optio data esset, ut pietati & religioni consultum esset. Ideo & pœnæ fori Ecclesiastici omnes, medicinæ arte temperatæ erant, jejunia, eleemosynæ, pii secessus, silentium, fuga sæculi, pœnitentiæ denique veriùs, quàm pœnæ. Ideo optatissimum erat, ut Pauli Apostoli hortamentis sequaces se præberent Clerici omnes, forum Ecclesiæ frequentare mallent, aut ut ne litigarent quidem. Si qui Præsules postrema hac ætate secus fecerunt, si rationes alias, si cupiditates suas pessimas duces secuti sunt, proprio id factum est eorum vitio, quo præjudicari nihil potuit sanctissimis & incorruptis Ecclesiæ regulis, & ei charitati qua tota ejus sincerior disciplina vegetatur. At illis sanè authoribus accepta ferenda est clades Ecclesiasticæ jurisdictionis. Invictissima enim perstabit authoritas Episcoporum, quandiu sanctitate, quandiu cupiditatum abdicatione resplendescet, & in ipsis temporalibus causis solam æternorum charitatem sectabitur. At ubi sæcularibus indulgebunt affectibus Ecclesiastici Judices, sæcularium Magistratuum impetu aliquando tandem fragentur.

Replicanda animo est ratio mira prorsus & Apostolica, qua B. Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus causis dirimendis vacabat. Unum erat quod maximè omnium ille execraretur, causa vincere, nec vincere æquitate: ex aliorum damno compendium aliquod facere. *Abominabile quippe judicabat, si quid lucri assequeretur ex eo quod alius contra moderamina juris, quavis astutia perdere posset.* Cùm studebant partes sinuosis ambagibus & meditatis dolis illum circumvenire, tum ipse ad leges Evangelicas in eorum animis inferendas orationem traducebat. Cathedra ergo illa erat magis Prædicatoris Apostolici, quàm sedes judicialis. *Hinc procedebat, quod inter placitantes residens, cùm adversarii ejus per sua consilia disquirerent, quo ingenio, quave calliditate causæ adminiculari, & illi valerent fraudulenter insidiari, ipse talia nullatenus curans, eis qui sibi volebant intendere, aut de Evangelio, aut de aliqua alia divina scriptura, aut certè aliquid de informatione bonorum morum differebat.* Hæc est elimatissima effigies, & forma absolutissima Judicum & Tribunalium Ecclesiasticorum, Eadmer. in jus.

Ab Anselmo ad S. Carolum venio Archiepiscopum Mediolanensem, à quo id diligentissimè commendabatur Judicibus omnibus à se delegatis, ut antè adgrederentur ad componendas, quàm ad dijudicandas lites; seinjunctim ut Patres audirent, semotis Advocatis & procuratoribus; ut amore pacis & charitatis eorum animos incenderent; id saltem verò perficerent, ut faciliores celeriorèsque essent causarum omnium exitus in foro Ecclesiastico, quàm in civili. *Antequam litis reive alicujus judicium constituatur, studeant omni æquitatis officio, paternoque consilio lites dirimere, controversias sedare, & transactionibus litigantes reconciliare, &c. Sin autem id assequi non poterunt, id saltem curent, ut lites brevius, quàm in foro laicali moris est, definiantur.* Act. Eccles. Mediol. pag. 114.

In Conventu Melodunensi Cleri Gallicani anno 1579. Episcopis proposita & commendata est Apostolica hæc via & ratio litium finiendarum, partibus ad pacem & concordiam allectis, maximè inter Clericos; quibus vehementer illud quoque inculcandum est, Servum Dei non oportere litigare; longèque præstabilius fore, ut arbitros ipsi in Synodis sibi eligerent, eisque committerent controversias suas omnes. *Studeat Episcopus quoad poterit lites componere, præsertim inter Ecclesiasticos; ita ut si fieri possit, forensibus jurgiis se non implicent. Non enim decet Dei ministrum litigiosum esse. Et ad hunc finem moneat eos, & in Synodis suis, & aliàs, quoties videbitur convenire, ut arbitros deligant, quorum arbitrio suas controversias dirimant, & pacifice inter se conversentur. Quod si pervicaces & obstinatos aliquos reperiat, & vultu & gravibus verbis objurgando, à litibus revocet.* Cap. de jurisd. for.

XIV. Hæ certissimè sunt Evangelicæ veritatis regulæ, hæc lumina, quæ tam uberem olim, vastissimamque peperere Ecclesiæ jurisdictionem; quæ tot retro sæculis eam vel amplificavere, vel sartam tectamque servavere, tot inter licèt ingruentes procellas; quæ denique restaurare eam etiam nunc possent, si qua reparationis spes superesset. Sed ut ejus jacturæ justissimus dolor leniatur aliquantulum, revolvamus animo, & singulis Ecclesiis Episcopisque aptemus, quæ olim B. Bernardus Eugenio III. Papæ etiam atque etiam considerandæ proponebat. Quàm miserrimæ sit illud servitutis jugum, dies totos, sed & noctes quandoque consumere in litibus, tricis, jurgiis, dolis, fraudibus audiendis, versandisque, ut respirare vix liceat aliquando ad beatæ quæ nos manet patriæ delicias, & ad sempiternæ pacis & veritatis contemplationem. *Quæso te quale est istud de mane usque ad vesperam litigare, aut litigantes audire? Et utinam sufficeret diei malitia sua: non sunt liberæ noctes.* Ei quidem Apostolus Episcopos oneri subjecit, ut fidelium litibus pacandis aures animosque adverterent. sed non ea fuit illi mens, ut Tribunal Episcopi perfugium esset, quò omnes undique concurrerent ambitiosi, avari, rapaces, simoniaci, sacrilegi, concubinarii, incestuosi, complures alii, qui ad forum illiciuntur non rarò Ecclesiasticum, ut venię aliquid & dispensationis extundant atque ita licentiùs impuniùsque cupiditatibus suis indulgeant. *Nec mihi reponas nunc Apostoli vocem, qua ait, Cùm essem liber ex omnibus, omnium me servum* De Consid. L. 1.

Servum feci. Longè est istud à te. Numquid hac ille servitute hominibus inserviebat in acquisitione turpis quæstus? Numquid ad eum de toto orbe confluebant ambitiosi, avari, simoniaci, sacrilegi, concubinarii, incestuosi, & quæque istiusmodi monstra hominum, ut ipsius Apostolica authoritate vel obtinerent honores Ecclesiasticos, vel retinerent?

Singulorum Tribunal Episcoporum imago erat Pontificii, seu Romani. Vidimus jam hæc eadem facinora flagitiaque eò referri solita. Quod ad causas verò reales attinet, multò minùs placet Bernardo tantoperè æstuare Præsules ad eas suo foro vindicandas. Præclarius forsan & præstabilius fuerit, vel Christum imitari, qui dividendæ hæreditatis officium detrectavit: vel Apostolos, qui judicia de sceleribus in se recepere, ut his mederentur: non de terrenis possessionibus, ut eas vel adjudicarent cuiquam, vel abjudicarent. *Ergo in criminibus, non in possessionibus potestas vestra, quoniam propter illa, & non propter has accepistis claves regni cœlorum. Ut sciatis, ait, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. Quænam tibi major videtur, & dignitas, & potestas, dimittendi peccata, an prædia dividendi? Sed non est comparatio. Habent hæc infima & terrena Judices suos, Reges & Principes terræ. Quid alios fines invaditis? Quid falcem vestram in alienam messem extenditis?*

Sed mox tamen Bernardus cælesti sapientia instructissimus, profitetur, eam dirimendarum litium nec à se vituperari professionem, nec interdici. Sola ergo ab eo crimini datur ejusmodi functionis immoderatior cupiditas, sola potestatis ostentatio. Vacare & huic debent, sed ita ut studiosiùs & Deo vacent, & sibi. Ei oneri subjicere se debent, sed persuasissimi eam esse subjectionem & servitutem, æternæ patriæ cælestisque libertatis amatoribus amaram & permolestam. Infra se habere debent, & Ordini suo impar, quidquid illud est muneris & potestatis. Hinc fiet ut ne magnoperè ad ejus vel possessionem, vel incrementa exardescant. Denique impendere se ei functioni debent stimulante una charitate & condescensione ad ovium suarum ægritudines, non futili pompa, & specie dominationis. *Non quia indigni vos, sed quia indignum vobis talibus insistere, potioribus occupatis. Denique ubi necessitas exigit, audi quid censeat, non ego, sed Apostolus: Si enim in vobis judicabitur hic mundus, indigni estis, qui de minimis judicetis. Sed aliud est incidenter excurrere in ista, causa quidem urgente: aliud ultro incumbere istis, tanquam magnis digniſque tali & talium intentione rebus. Itaque hæc & talia innumera dicerem, si fortia dicerem, si recta, si sincera. Nunc autem quoniam dies mali sunt, sufficit interim admonitum esse, non totum te, nec semper dare actioni, sed considerationi aliquid tui, & cordis, & temporis sequestrare. Hoc autem dico necessitatem intuens, non æquitatem; quanquam non sit præter æquum necessitati cedere.*

Quo ita fixo & constituto, jam nemo non assentietur, minimè dolendam esse Episcopis vicem suam aut hujus temporalis jurisdictionis maxima ex parte jacturam. Dolendæ multò magis sunt vices, vel fidelium Laicorum, qui non ea religione & probitate fuerunt, ut Christi ministris lites suas omnes committi vellent: aut ipsorum Clericorum, qui non ea semper claruerunt, aut singulari sapientia & eruditione, aut innocentia & cupiditatum omnium fuga, ut lubentissimi fideles eorum tantùm judicia experiri vellent. Sed quam non exercebamns nisi subinviti potestatem, nostrum non est de ejus jactura contristari. Triste est non ea excidisse potestate tot spinis & molestiis vallata; sed ea dejectos esse pietate, & pietatis opinione, quæ populos olim ad Tribunal Episcopale adgregabat spontaneos.

Suo ipsius ævo declarat Bernardus inferiùs, non illam amplius in Ecclesiastico foro viguisse simplicitatem, & Evangelicam charitatem, qua illud olim sanctissimi Ecclesiæ Patres exornaverant: arte, ergo mendacio, fuco, & versuta eloquentia jam grassabantur causidici; denique à judiciis Ecclesiasticis longissimè exulabant Ecclesiasticæ virtutes omnes. *Agitentur causæ, sed sicut oportet. Nam is modus qui frequentatur, execrabilis planè, & qui non dico Ecclesiam, sed nec forum deceret. Miror namque quemadmodum religiosæ aures tuæ audire sustinent hujusmodi disputationes Advocatorum, pugnas verborum. Corrige pravum morem. Nihil ita absque labore manifestam facit veritatem, ut brevis & pura narratio. Ergo illas quas ad te necesse erit intrare causas, neque enim omnes necesse erit, diligenter velim, sed breviter decidere assuescas, frustratoriasque & veteratorias præcidere dilationes.* Hæc ille de Pontificio Tribunali. Si cæterorum Episcoporum Audientia iisdem implicabatur tum rixis, calliditatibus, tumultuosisque contentionibus: tantò æquius est congratulari nos magis, quàm indolescere jacturæ tam optandæ, tam compendiosæ, & tantò cum fœnore compensatæ; parta jam libertate ut vacemus, totique nos immergamus in ea studia, muniaque, quæ Clericatus sanctimoniæ multò sunt affiniora. Nec repugnant hæc ei contentioni & zelo, quo nuperi etiam quidam sanctissimi Episcopi efferbuerunt ad jurisdictionis suæ sacræ defensionem. Suo enim illi otio sacro, spiritalibus suis deliciis illas anteponebant pro Pastorali officio sollicitudines, quibus ovium suarum pacabantur jurgia, vitia sanabantur, pax & concordia restituebantur & firmabantur. Itaque ovium suarum salutis æternæ charitate tuebantur potestatem & jurisdictionem, privatim sibi permolestam, aliis fructuosam. Ubi ea excussa est & absorpta, jam fructuosius sibi ipsis otium contemplationis lubentissimè degustabant, aliasque functiones ei finitimas.

XV. Ita imbutus certissimè & comparatus animo erat Ivo Carnotensis in Epistola ad Comitissam Adelam, ubi testatum facit, Clericos quorumcumque criminum reos, præter illa, quæ morte luuntur, in causis item personalibus & realibus omnibus, uni foro Ecclesiastico obnoxios esse, eamque vetustissimam fuisse Ecclesiæ Gallicanæ disciplinam. *Omnes Pseudo-Prædicatores & Pseudo-Monachi & Pseudo-Clerici, fornicatores, adulteri, fœneratores & alii qui in Christianismo offendunt, exceptis his, qui pœna capitali puniendi sunt, à nobis distringendi & corrigendi sunt; & ipsi & eorum res nostri juris sunt. Et hæc est antiqua & inconcussa consuetudo, non tantùm Carnotensis Ecclesiæ, sed omnium Ecclesiarum per totum regnum Galliarum. Et hoc astruere parati sumus, &c.* Epist. 238. Id omnino cupidissimè amplectebatur Bernardus, ut ne Judex Ecclesiæ vires nervosque contenderet, nisi ut vitia stirpitus evelleret; cùm eo tantùm consilio Christus summæ potestatis suæ claves Ecclesiæ commendarit. Potestas ipsa Ecclesiæ in bona & personas laicorum, tota in id vergere & conspirare debet, ut exulent vitia, religio & justitia dominentur. Ea fuit & Canuti Daniæ Regis voluntas, ubi referente Saxone Grammatico, Clericorum judicio subjecit, quidquid in Religionem & justitiam sceleris committitur. *Pontificibus etiam in omnia quæ adversum divina committerentur, animadversionis arbitrium tradidit, cunctasque hujus generis actiones sacerdotali judicio destinatas, à publico foro secrevit.* Baron. an. 1081. n. 37.

Nec minùs id dilucidum in Epistola Petri Blesensis ad Archiepiscopum Cantuarienſem, ubi faces illi subjicit, quò evertere & extirpare studeat corruptelas omnes Ecclesiæ Anglicanæ, cùm ea una de causa tanto illum in jurisdictionis & potestatis culmine Christus collocasset. Eadem hæc prorsus luminosissima charitas beatissimo prælucebat Hugoni Lincolnienſi Episcopo, & expeditissimam confere- Baron. an. 1184. n. 4-5.

bat facultatem extricandarum litium qualiumcumque, quibus ipſi vix ſe Juriſconſulti ſatis expedire poterant; cùm jus ille & leges ne primoribus quidem labris delibaſset, niſi in Evangeliis nocturna diurnaque manu pervolutandis. Nullum uſquam purius lumen aſplendeſcit, quàm Evangelicæ legis; nullum acumen ad incidendas quaſcumque cauſas aptius, quàm Verbi divini; nodos tricaſque omnes facillimè ſolvit, vel incidit, Dei & proximi charitas, æternorum præ terrenis nugamentis amor. *Singularem namque à Domino gratiam acceperat, juſtum ab injuſto diſcernendi; ita ut peritiſſimi Juriſconſulti cum admiratione dicerent, nunquam ſe talem virum reperiſſe, in decidendis etiam difficilibus ſubtiliſſimiſque cauſis, quamvis ille hujuſmodi praxim nunquam didicerat.* Ita Hugonis vitæ Scriptor. Ex quo patet, Epiſcopos illos ipſos, qui ſanctitatis & virtutum ornamentis clariſſimi erant, qui contemplationis cupidiſſimi; quin & illi, qui in Cœnobiis exculti, inde ad Epiſcopatum venerant, & Cœnobiorum ſingularibus virtutibus Epiſcopatum ipſum ornabant; totos ſe impendiſſe tamen litibus fidelium audiendis, ſedandiſque, ex cæleſtium ſcilicet & Evangelicarum legum inſtitutione, non ſpinoſo tricoſoque Juriſconſultorum more.

Baron. an. 1196. n. 46.

Fuit & alius Hugo Gratianopolitanus Epiſcopus, ſed perinde alieniſſimo à litibus audiendis & diſceptandis animo: non febri ille quamvis acutiſſima cruciari ſe magis aiebat, quàm fori ſui Audientia; cui nuntium utique remiſiſset, ni gravius aliquid in Deum committere ea ceſsatione ſua vereretur. Dedebat ſe tamen ille dijudicandis cauſis, ea charitate & contentione animi, ea humilitate & pace mentis, qua contumaciſſimi quique moverentur. Audiendus ipſemet eſt ejus vitæ Scriptor: *Temporalium negotiorum litigioſas cauſas æternorum amore, non amare ſed tolerare didicerat. Dicebat enim omni febre moleſtiora ſibi placita; modiſque omnibus his ſe abrenuntiaturum, ſi non in hoc Deum ſe ſciret offenſurum. Intererat autem his tantummodo pacis obtentu, maximè pauperum atque Eccleſiarum. Ubi verò inexorabilia in aliquibus odia & inexplicabiles repererat iras, tum demum fortiſſimè de Dei fiſus auxilio, totuſque in charitatis atque humilitatis ſolutus affectum, inſtantiſſimè & devotiſſimè offenſis pro his qui offenderant ſupplicabat. O quoties ſalutis humanæ quaſi cœcatus deſiderio, in cœnoſa ſe pro talibus cauſis loca projecit? Quoties ad pedes contemptibilium etiam perſonarum poſtratus jacuit. Nec facilè, immo pene nuſquam fruſtrabatur optatis! Nam & ſi qui negaſſent, non ſolum gratis, ſed & cum ſatisfactione pœnitentes, offerebant poſtea non roganti, quod negaverant ſupplicanti.*

Surius die 11 April.

XVI. Pulcherrima eſt hæc Præſulis ſanctiſſimi ſanctiſſimè jus dicentis imago, cujus lineamenta omnia ejuſmodi ſunt, ut non poſſint non Lectoribus & admirationi eſse, & amori; faxit Deus, ut & Eccleſiaſticis omnibus Judicibus ſint imitationi. Hinc autem firmiſſima accedunt præſidia iis omnibus, quæ à nobis ſunt toto hoc Capite diſputata. Eluceſcit enim ex his ingemuiſse pios quoſque Epiſcopos, quòd functione gravarentur tam negotioſa, tam ab otio ſacro animos alienante. Ei tamen inſerviſse eos, ne divinæ voluntati obſtreperent. Inſerviſse tamen non aliter, quàm ex charitate in proximum, & ex indulgentia ad gregis ſui morbos levandos. Inſudaſse interim in id potiſſimùm, ut lites extinguerent, diſſenſiones ſedarent, excideretur ſæcularia ſtirpitus vitia, virtutes inſeminarent Evangelicas; Patres ſibi ipſis magis & medicos eſse viſos, acconciliatores, quàm Judices; ſi his vinculis abſolvi potuiſsent, id ſibi lucro & voluptati fore, exiſtimaturos: ſtrenuè quidem depugnaturos pro ea juriſdictione Eccleſiis tuenda & confirmanda, ex qua tantum moleſtiarum in Epiſcopos, tantum in laicos redundaret utilitatis. At ſi volente Deo ea incidiſsent temporum rerumque diſcrimina, ut tota ea poteſtate exuerentur, quantumvis pro officio ſuo ei defendendæ non deeſſent: tum non ægrè, quin gratulanter id accepturos, beneficentiſſimæ Dei providentiæ gratias acturos, qui mala bene vertit, qui procellas ipſas contorquet in ſuum uſum, ut in portum probi ejiciantur.

Beato Carolo Mediolanenſi Epiſcopo optatiſſimum fuerat, abdere ut ſe poſſet in abſtruſiſſimum aliquem ſeceſſum, aut in religioſa Cœnobiorum latibula. Et eo animo cùm eſſet in ipſo gerendo Epiſcopatu; perſpexiſſet autem, quanti ad æternam ſalutem animarum referret, ut Eccleſiæ incolumis & intacta ſervaretur authoritas priſca cognoſcendi de laicorum compluribus criminalibus cauſis; vel illud ipſum impatientiſſimè tulit, controverſiam ſibi fieri de Officialibus juſtitiæ iis, qui reos capiunt, vinciunt, incarcerant: urgerique ſe, ut ad ea miniſteria Miniſtros publicos adhiberet. In Italia & Hiſpania ſuper ea infremuit in eum graviſſima quædam tempeſtas; ille porro forti & excelſo ſemper animo, in ſumma rerum humanarum deſpicientia, cauſæ ſuæ invictiſſima fretus juſtitia, invictiſſimus & ipſe fuit, diſſilientibus tandem ſponte ſua machinamentis omnibus, quæ in eum Romæ & Madriti extructa fuerant.

Surius die 4 Novemb.

CAPUT CXI. *P. 4. l. 2. c. 90.*

De Juriſdictione Epiſcopali in cauſis Regularium, poſt annum Chriſti milleſimum.

I. Ab ipſis quoque ſanctis Patribus invidia facta Monachis, quod ultra modum in lites efferveſcerent, & quidem apud ſæculi Judices. Sententia Damiani & Anſelmi.

II. Ivonis Carnotenſis placita, ut Regulares in litigando ſe habere debeant, vel non litigando; pace victoriæ anteponenda, charitate rebus omnibus temporalibus.

III. Placita beati Bernardi de eadem re, ut Monachi & Epiſcopi à litigando avocentur, aut à foro ſaltem ſæculari abſterreantur.

IV. Placita beati Petri Venerabilis & Abbatis Cluniacenſis.

V. Placita & mores primorum Carthuſianorum, Ciſtertienſium, Præmonſtratenſium. Quam abhorrerent illi à litibus.

VI. Placita Petri Bleſenſis, Stephani Tornacenſis, Hugonis Victorini, de Regularibus alibi, quam in foro Eccleſiæ litigantibus.

VII. Innocentius III. id oneris Epiſcopis adjecit, ut lites omnes Ciſtercienſium & Carthuſianorum in ſe reciperent, eaſque aut ſopirent, aut dirimerent. Placita Gratiani de Regularium litibus.

VIII. Suaſerat Alexander III. Monachis quibuſdam, nihil ut fundorum, vel prædiorum acquirerent, aut certè perparum acquirerent, ne unà ſibi lites aggerarent.

IX. Exempla variorum Ordinum Religioſorum, qui profeſſi ſunt, aut nullas parare poſſeſſiones, aut pro eis numquam litigare, omnia judicio Epiſcopi permittere.

X. Quid Jacobus de Vitriaco, quid Hugo Cardinalis, ſuper Carthuſianis, qui litibus abſtinebant, & ſuper iis, quibus annuebat Eccleſia, ut litigarent, non rerum cupiditate, ſed ut prædationibus & ſacrilegiis obviam iretur.

XI. Monita & præcepta B. Franciſci Xaverii.

XII. Placita B. Thomæ Aquinatis. Reſponſa Joannis XXII. Papæ.

I. EXcanduit more & zelo ſibi familiari Petrus Damiani in Abbates & Monachos ſui ævi, intem-

intemperantiùs anhelantes ad opum fundorumque coarcervationem. *Quid de Monacho ille Abbas habet, quem videmus avaritiæ facibus inardescere, prædiorum confinia dilatare, pecunias hinc inde cum tanta aviditate colligere?* Frequentiores illi erant in publicis diversoriis, quam in Cellulis suis; quibus equorum dorsum quasi pro cella esset. *Cui Monasterium fit hospitium, equinum verò dorsum quotidianum est habitaculum.* Qui undique vallabant tribunalia Judicum, Magnatum Regumque Aulam. *Quæ enim fora, quæ tribunalia inveniri possunt Abbatibus vacua? Quæ Curia, quæ cubilia Principum, ferratis Abbatum virgis non aspiciuntur effossa? Aulicum limen jugiter Abbatum vestigiis teritur, & eorum querelæ vel jurgia importunè Regum auribus ingeruntur.* Quibus calliditates fori, & arcanæ Aulicorum artes exploratiores erant, quàm sæcularibus miserandæ ejus peritiæ peritissimis: *Qui vult nosse, quid actum sit apud forense negotium, non Prætoria Judicum, sed diversoria potius quærat Abbatum. Quidquid in sæculo agitur, ab eis velut à Magistris negotiorum sæcularium requiratur.* Ne Abbates quidem suos deligebant sibi Monachi hi, nisi quos gnari essent, & nobilitate confidere, & authoritate apud Magnates, & experientia litium persequendarum, reique temporalis defensitandæ. *Unum est quod super Abbate suo Monachi magni pendunt, videlicet si apud potentes sæculi valeat; si nocendi & adjuvandi liberam facultatem habeat; si loqui in turba, & proprias causas agere non erubescat. Hinc est quod hoc nostro tempore Monachi nullum sibi præesse volunt, nisi & validi corporis statura procerum, & claris proavorum titulis insignitum.*

L. De fuga Dign. Eccl.

Ejus generis forsan fuerat aliquando in suis exordiis, qui in sinum beati Anselmi effundebat has querelas; se quidem sæculo renunciasse, at sæculi fluctibus nunc rursus se ab Abbate suo altiùs immergi, cùm ab eo jubeatur, temporalium Monasterii rerum & negotiorum curam induere: ubi jam sibi litigandum, intricandum, contendendum sit, & magis laborandum, ut persæpè quidem fit, de victoria litis, quàm de victoriæ justitia. *Veni ad Ordinem Monachorum, sperans me ibi posse penitus intendere vitæ perenni & Deo. Ecce autem ex præcepto Abbatis mei sæcularibus negotiis intendo, & dum res Ecclesiæ contra sæculares defendere tuerique desidero, placito, litigo, nec mihi forsan magnæ curæ est, si alii perdant in meo lucro. Quapropter ferè cogor desperare, cum ea quæ reliqui, cum tot peccatis videor administrare.* Animos illi & robur addit Anselmus, seriò admonens, si non sua ipse sponte prosiliisset ad eam curam & sollicitudinem deposcendam, quo furtivis blandiretur cupiditatibus suis: sed providentiæ & Superiorum imperio inflexisset, accommodassetque voluntatem suam, & eo animo res Monasterii temporales in foro defenderet apud Judices: nihil hinc ei periculi imminere posse, dum nequid in justitiæ leges peccaret. Etenim obedientiæ eam esse mirificam vim, ut curas ipsas temporaliam spiritualibus exæquet, & annumeret virtutibus.

Edinerus vita Anselmi.

Verùm illabi non potuerant sanctissima id genus præcepta in complurium pectora Abbatum, quorum tabellam expressit Anselmus, dum Beccensem adhuc regeret Abbatiam, ubi eorum perhibet parcimoniam in avaritiæ sordes degenerasse, prudentiæ specie velatam fuisse astutiam: his abstulisse, quæ aliis prodigerent: obtentu justitiæ cupiditatibus suis serviisse. *Sunt multi Prælati nostri Ordinis, qui quasi solliciti, ne destruantur res Dei in manibus eorum, agunt ut dissipetur lex Dei in cordibus eorum. Non tantùm conantur esse prudentes, ne decipiantur ab aliis; fiunt astuti, ut decipiant alios. Sic studiosè servis & pauperibus Dei & sancto loco semper satagunt aliud acquirere, ut dolosè semper alicui tentent nummos auferre, &c.*

L. 1. Ep. 71.

II. Ille ergo Spiritus veritatis, cujus ad nos oracula devehunt & interpretantur sanctissimi Præsules, & Ecclesiæ Patres, his testimoniis Petri Damiani & Anselmi perspicuè edocuit nos, fuisse Abbates, fuisse & Monachos litium aliquando cupidiores, temporalium amantiores quàm par esset. Ex quo fiebat, ut existimationi eorum & famæ plus detraheretur, quàm rei accederet: & crebriores circa tabernacula Judicum discursationes, nonnullam illis infamiam aspergerent. Ex quo fit, si Regulares in animum inducerent suum, obsequi votis & monitis Anselmi, ut ne litigarent, nisi cogente inexorabili necessitate juris sui tuendi, utque ne nisi coram Ecclesiastico Judice litigarent, hoc est coram paciario magis quàm Judice: tunc illos obviam ituros ei duplici labi, quam suprà cum Damiano observabamus.

Ea verò duo sunt, quibus lucem affundere toto hoc Capite enitemur. Cùm esset Ivo Carnotensis Episcopus, litis excitæ inter Bonnævallensem & Blesensem Abbates, proprius & peculiaris Judex, ubi de jure Parochiæ controverso agebatur: æquum visum illi est, ut inter duos Abbates illa divideretur. Immodica Monachorum cupiditas non acquievit judicio, quo nemo vincebatur, vincebant ambo, pax accedebat ad cumulum, pluris utique facienda, quam victoria plenissima. *Ita litem terminare volui, ut quisque portione sibi concessa contentus esset, & alterius metas alter non occuparet. Sed infinita Monachorum cupiditas infinitam facit manere discordiam.* Qua pietate, qua sapientia præcellebat Ivo, ab eo secundùm veritatis & æquitatis leges pronunciatum est. Sed à vero non dissidet, Abbates illos duos ex eorum fuisse classe, quos nativis suprà coloribus Petrus Damiani expinxit.

Epist. 218.

Sed idem ipse Ivo Carnotensis non paulò vehementiùs Abbates Majoris Monasterii, Pontiniaci, & Claræ-vallis commonefecit, quid probi quique optassent, in causa Parochiæ, de qua controversiam ipsi faciebant iis Clericis, qui ejus ministerio illigati erant. Unum illud maximè premebat, ut victores discederent, multò tamen damnosiorem illis fore eam victoriam, qua tota illis ea marcesceret gloria, qua hactenus floruerant: nulla privata usquam duci cupiditate, quo uno suavissimus pietatis & sanctimoniæ odor universæ aspiraretur Ecclesiæ. *Miramur aliquos vestrum, absit enim ut omnes suspicemur, tantâ vel simplicitate deceptos, vel cupiditate cæcos, ut celeberrimo nomini parcentes, unius altaris parvulos reditus orbis gloriæ præferant. Non oportet, fratres, non oportet ullis æstimare temporalibus lucris testimonium, quod vobis ab antiquo, imo ab initio, ab his quoque qui foris sunt, conversationis merito conquisistis.*

Epist. 220.

Sperabant Abbates illi non aliud se quàm juri suo, & justissimæ causæ adesse. Sed occurrebat illis ex adverso Ivo. Quin potiùs suadenti Paulo auscultantes, fraudem paterentur? Quin implerent aliquando certè, quod Christi vel præceptum vel consilium est, sua ut ne repeterent: auferenti tunicam, pallium darent? Quantò tutius est fidelibus omnibus, maximè verò Monachis, paulò minus opum, plus multò concordiæ & pacis obtinere, quàm discordiæ opes accumulare? *Sed quid si alius dixerit, Hoc ipsum delictum est in vobis, quod causas habetis? Quare non magis fraudem patimini? Quod si legerit & alius, Si quis abstulerit tua, ne repetas. Hoc dicimus, tutius esse omni Christiano, & maximè Monacho, possidere quippiam minus in pace, quàm cum lite amplius. Sic quoque canitis, Melius est modicum justo, super divitias peccatorum multas.*

Amicorum arbitrio sopitum fuerat hoc dissidium, sed acquiescere recusabant Monachi, quibus jam subiratscens Ivo, & querelis proba addens, jam id non ferendum vociferabat, A Mo-

nachis rem amicitiæ præferri, nummos amicis, pecuniam justitiæ, terrena commoda inæstimabili charitatis thesauro. Minùs id sibi quidem stupendum visum iri in sæcularibus viris; at à filiis pacis & lucis, tenebras lumini, & discordiam paci anteponi, novum id prorsus & supra modum stupendum atque inusitatum meritò videri. *Quod igitur viri boni, & ipsi amici vestri super reformanda pace concorditer, nec dubium quin & fideliter definierunt; quare vos, juxta dictum quod præcesserat, non tenetis? An idcirco non egisse fideliter putantur, quia videtur nec æqua commutatio quæstus utique majoris ad minorem? Sic prorsus videtur, sed quærenti quæ sua sunt, sed ei qui pluris æstimat nummos quàm amicos, pecuniam quàm justitiam, ac terrenam possessionem super fraternam dilectionem. Si de mundo fuissetis, tam non mirum, quàm nec insolitum videretur. Nunc verò filii lucis & pacis, luci tenebras, paci res præferunt temporales.* Nec dissimulabo tamen nutare fidem hujus Epistolæ, & iis maximè rationibus concuti, quæ ex Chronologia petuntur, & quibus effici videtur Claravallensi Abbatiæ fundationi præmortuum esse Ivonem,

III. Non omnium, ut adnotavit Author quicumque demum hujus Epistolæ, par erat Abbatum cupiditatis immoderatio; cùm vel maximè Bernardo tam altè insedissent illæ castissimæ leges abdicationis & contemptus omnium temporalium. In Hispania Monasterium Claravallensis Ordinis inædificatum fuerat fundo, quem fundatrix ipsa affirmabat immunem à jure & ditione cujuscumque alterius Ecclesiæ. Antiquissimi vicinæ Abbatiæ Monachi paulò post cœpere locum eum suę ditioni vendicare. Bernardus persuasus à litibus abduci debere, & temperare Monachos suos, scripsit ad Imperatricem Hispaniarum, ut ejus arbitrio ea causa permitteretur: si Monachi verò Hispani ejus judicio non assentirentur, tum ipsa curaret, ut duo Episcopi locorum, in quibus sita erant duo Cœnobia, controversiam illam dirimerent, *Sed quoniam servos Dei non oportet litigare, consilii nobis fuit, ad vestrum potissimùm consilium causam remittere, ut vestra authoritate & opera omnis calumnia conquiescat. Si autem vestris salutaribus monitis aut consiliis contradictores illi acquiescere nolunt; tunc duorum judicio Episcoporum, ad quos duo illa loca jure Paræciali pertinere noscuntur, omnis inter eos controversia terminetur.* Certum ergo Bernardus sibi suisque litigandum non esse, ad arbitros primùm confugiebat. Si minùs id procederet, ad judicium Episcoporum recurrebat. Etenim sanctis Patribus Tribunal Episcopale, non illud utique est, à quo Paulus fideles tam anxiè avocat,

Epist. 301.

Nec eo tantùm loco Bernardus Evangelicam perfectionem profitentibus, austeriores dictavit leges abdicandæ temporalium rerum cupiditatis: ut nec soli Monachi nexu quodam sacro sectandæ illigantur perfectioni. Episcopali Ordine continentur ornamenta omnia aliorum Ordinum, & apertissima professio Apostolicæ vitæ & professionis. Ideo certior factus Bernardus litis excitatæ inter Episcopum Andegavensem, & Abbatissam Fontis Euraldi, ob prædia quædam, litteras ad Episcopum zelo & fiducia refertas dedit; & flagrantiùs, ut reor, in ejusmodi lites incumbentem, monuit id genus jurgia offensioni esse Ecclesiæ; teneri Episcopum non tantùm non offendiculo esse, sed & pro virili offendicula omnia amoliri; denique finem liti ab eo fieri decere, etsi initium ab eo ductum non esset. Nec enim reformidaturum Apostolum, ut non Episcopis dicat, jam omnino delictum in vobis est, quòd litigatis: quin potiùs fraudem patimini? *Adduco Magistrum, qui non vereatur Episcopo nudam dicere veritatem. Hoc ipsum, inquit, delictum est in vobis quod causas habetis inter vos. Quare non magis fraudem patimini? Oppositit speculum, refulsit justitiæ Sol, emicuit veritas, nævus apparuit. Quanti est igitur nescio quæ possessiuncula maledicta, ut ulterius jam possit aut obumbrare tam manifestam veritatem, aut impedire tam optatam correptionem?* Ex his facilè suspicaberis, quas ille daturus fuisset litteras ad Abbatissam, quæ litem vel intendisset Episcopo, vel non abrumperet intentam.

Bernard. Epist. 303.

Conjectura valdè probabilis ex eo duci poterit, quod in ejus vita refertur, magnoperè sibi gratulatum esse ipsummet, & singulari lętitia perfusum, quòd decem maluisset Cœnobiorum fundatione supersedere, quàm judicio contendere. *Gratulari autem consueverat, decem circiter Monasteria, vel ædificandis Monasteriis loca congrua numerans, fraudulenter sibi & violenter ablata, dum contendere nollet, & magis eum vinci, quàm vincere delectaret.* Nil plausibilius, nihil æquius, nihil Ecclesiæ & Religioni conducibilius, quàm Cœnobia propagare novi Ordinis, cujus fervore & virtutum suavitate tota recreatur Ecclesia. Et Bernardus tamen cælestis luminis copia singulari affluens, ad Ecclesiæ gloriam & ad animarum salutis procurationem præstabilius duxit, insignia edi exempla abdicatæ temporalium cupiditatis, & sincerioris in pacem & concordiam propensionis, quàm decem extrui Cœnobia. Extremi enim judicii incendio exurentur, & in cineres ibunt corruptibiles hæ structuræ omnes, etiam sacræ. At heroica illa facinora Evangelicæ perfectionis incorrupta persistent, ut pote exarata in mentibus Angelorum, in tabulis immortalibus beatarum animarum, in lumine sempiternæ Veritatis.

IV. A Bernardo gradum faciemus ad amicum illi fidissimum, Petrum Cluniacensem Abbatem, & ab eo ordiemur facto, cujus gloria in utrumque redundat. Subdiaconus nomine Romanus multa apud Cluniacum deposuerat, donoque dederat, si non repeteret ante mortem. Ea ille quidem non repetiit, sed testamento legavit Cistercienſi & Claravallensi Cœnobio. Petrus Cluniacensis Abbas ad Bernardum Claravallensem Abbatem omnia remisit, non dissimulans tamen, gratiæ id potiùs dari à se, quàm juri. *Plus vobis in his contulit gratia Cluniacensis Abbatis, quàm testamentum Baronis.* Rescripsit Bernardus, nec dubitare se, quin ea esset gratificatio mera, non exolutio debiti. *De testamento Baronis quod nobis misistis, in veritate vobis mandamus, quia non sicut debitum, sed sicut datum accepimus.* Habes hinc & hinc virtutes animi numeris suis omnibus absolutissimas, quibus mirum in modum illustraretur Ecclesia, si paulò frequentiores essent. Rixarum postea tamen nonnihil exarsit inter sanctissimos hos duos Abbates, super variis capitibus strictioris observantiæ Regulæ B. Benedicti, inter quæ erat & quod ad lites spectaret, ex quibus in crimen vocabat Bernardus Cluniacenses. *Contra Monastici Ordinis instituta causas sæculares Religiosi tractant, Monachi efficiuntur causidici, contra Apostolum judiciis interfunt, atque sub prætextu juris proprii tuendi, cordibus in Ægyptum reverturtur.* Eam Bernardi censuram ut expungeret Petrus Venerabilis, luculentissimè suis Cluniacensibus patrocinatus est: ubi & illud significat, nec Leges, nec Canones intercedere, quominus Monachi suas causas defendant: cùm semel enim permittantur prædia & possessiones possidere, hinc consequens esse, ut & eas judicio & legibus tueantur; in patrimonio Christi censeri etiam Cœnobiorum fundos, quos adeo criminosum fuerit diripi & dilabi sinere; hoc patrimonium esse pauperum & Monachorum, quos nisi sustentes, Cœnobia & Ecclesias incolere, & cælesti Psalmodia jam frequentare non poterunt; denique posse Monachos procul odio, ira & contentione, quæ pestes sunt litigantium, jus suum persequi, posse & sine litibus causas suas Judicibus explanare, & partibus suis eo prodesse plurimùm, quo prohibeantur sibi & pauperibus obesse. *Accusatores*

Bernard. Epist. 353. 354.

L. 1. Ep. 28.

Bernard. Ep.

itaque

itaque sive actores in propriis causis, quæ lex, quæ ratio Monachos fieri prohibet? Si præcesserit rerum mundanarum possessio, consequens erit, ut contra infestantes possidentium sequatur & actio. Ne Ecclesia Dei quæ justè possidet, impiis diripientibus perdat; ne servi Dei amissis propriis egeant, & idcirco Deo servire nequeant; licet Monachis causas proprias honestè, simpliciter, religiosè tueri; absque litigio injurias quas patiuntur vindici potestati exponere, & non ut ultionem de adversario, sed ut quæ ab adversario ablata sunt, recipiant, ut Monachos decet quærere. Jubent quidem Canones, ut Monachis sui sint Advocati, quibus causas suas delegent: at respondebat Petrus, optatissimum quidem sibi fore ejusmodi Advocatos reperire, quorum fidei & diligentiæ incumbere, & causas Monasteriorum concredere posset: sed cùm eorum copia non datur, satius utique esse, ut Monachi sua apud Judices tueantur, quàm ut res Ecclesiæ & pauperum prædæ sint. *Quod si aliquibus præpedientibus causis, nam frequenter solent hæc accidere, Advocatos habere non valuerint; videtur antè per Monachos fieri debere, quàm rem Ecclesiasticam permittamus amitti.* Illud denique summo viro, Petro Cluniacensi persuasissimum erat, gravi se piaculo apud Deum Monachos obligaturos, nisi res Monasteriorum etiam judicio defenderent, *Offensam Dei incurrent:* sed eo munere fungi eos debere, alio animo, alia ratione, quam sæculares, procul amandatis litium tricis & contentionibus: *Sine litigio.*

V. Fatetur tamen Petrus idem Cluniacensis Carthusianos, quorum instituta ab eo cæteris omnibus Ecclesiæ Latinæ anteponuntur: *Intellexi cunctorum Latinorum institutis eorum propositum præferendum*: Carthusianos, inquam, id præ se tulisse, & professos esse, ut nunquam litigarent, quanquam suis se agris & possessionibus sustentarent. In Epistola enim quadam sua ita illos loquentes inducit: *Carthusiensis Ordinis institutio est, mala si qua noverint, his ad quos spectat, nota facere, non autem & litigare. Eorum est simpliciter quod sentiunt dicere, non autem Palatia ad causandum intrare. Non est Eremi nostræ judiciis astare: non est eorum qui mortuis mundo videntur, in publicis negotiis actores vel defensores existere.* Hæc Carthusiani in causa electionis Episcopi Gratianopolitani, in qua ne ipsi quidem inter se consentiebant; sed hæc verba universim videntur litibus & contentionibus omnibus valedicere: quanquam non dissimularent se publicis Judicibus privatim significaturos, quantum injuriæ & detrimenti rebus sui Cœnobii inferretur.

Bibl. Cist. To. 2. pag. 104. Commemorata sunt à Cæsario exempla sanè pulcherrima Abbatum Cisterciensis Ordinis, qui cùm secundùm ipsos à Judicibus pronuntiatum esset, favore magis & gratia, quàm æquitate suffragante, Oeconomos suos exauthorarunt, partibus restituerunt, quod abjudicatum præter fas illis fuerat: quod usque adeo novitate sua & pietate partes obstupefecit, ut sponte sua totum Cœnobiis largiti fuerint. Vel hinc autem patet, Monachis his sanctissimis curæ fuisse, ut apud Tribunalia Judicum, sibi suique Cœnobii rebus adessent: & unum id maximè secutos illos esse, hinc singularem gloriam aucupatos, ut æquitate magis causæ, quàm Judicum sententia vincerent.

Laboratum est tamen ab Abbate quodam religiosiore, ut multitudini litium incredibili modus saltem aliquis poneretur inter Monachos hinc & hinc in foro contendentes. Simillimum veri est, id illi in votis etiam fuisse, ut has omninò dissensionum & discursationum stirpes exscinderet ex Ordine Monastico, cui hinc potissimùm infamiam malevoli homines inurebant. To. 6. pag. 43. *Quid aliud est religiosorum, maximè Monachorum hodie contentio, æmulatio, provocatio, pro terris, pro nemoribus, pro pascuis, pro pecudibus, quibus nec terræ hominibus, nec homines terris, nec pascua pecudibus, nec pascuis pecora sufficere possunt? Utique in auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum. Nam quod in oculis hominum viluerit religionis nomen & opinio propter hæc, qui nescit, nihil scit.* Illud saltem omni studio contendebat piissimus Abbas, ut Monachis Monachi ne lites intenderent, & litium materiam donarent potiùs alii aliis; cùm Christi, cùm Ecclesiæ patrimonium illud semper futurum sit, quod in hujus, vel illius Cœnobii fuerit censu. *Nam quod dicunt se in hujusmodi causam Dei agere, & pro amore Dei, contra omne consilium fratrem pro festuca infestare: sic est frivolum, sicut à perfectionis professione alienum. Pro se enim litigant, & suas causas etsi nesciant, agunt. Nam quod omnium est, Dei est. Nonne Dei & Ecclesiæ ipsius, si illi dimittis, qui Religiosus est, ut tu? Tantine est apud Deum uni Ecclesiæ vel Monasterio auferre, quod alteri conferas, ut ejus debeat tua talis causa dici?*

Eo temperamento delectati sunt olim celebertimi duo Abbates, Præmonstratensis & Novigentinus. Publicæ luci data est Concordia utriusque hujus Abbatiæ anno 1240. inita, qua sese vicissim constringunt dissidia mutua nunquam perferendi ad Judices, sive Ecclesiæ, sive sæculi: sed ut ea dirimi curent per arbitros proprio, suo utrimque ex cœtu delectos. *Nullatenus amodo, vel ab Abbatibus ipsarum Ecclesiarum, vel à fratribus pro qualibet querimonia, sacularis Ecclesiasticæve personæ requiratur, aut expectetur audientia. Sed ipsi intus se de querelis suis ad invicem benignè, sicut decet, sanctos sanctaque Religione professos tractabunt, & ipso qui pax nostra est largiente, pro posse suo fideliter ac prudenter rem pacificabunt.* Ita inter ipsa mutuò Cœnobia. At cùm Valterus II. Episcopus Laudunensis ab Abbate Præmonstratensi repeteret prædia omnia, quæ prædecessor suus Valterus I. Episcopali mensa detruncata, Præmonstratensibus dono dederat: Archiepiscopum Remensem Abbas, Concilium Provinciale, Pontificem ipsum Adrianum IX. interpellavit, qui datis ad Ludovicum IX. Galliæ Regem litteris, perfecit, ut consPirantibus tot tantisque pacificatoribus inter partes transigeretur, lites posthac omnes conticescerent. *Tandem verò mediante Rege Francorum, & Archiepiscopo Remensi, & Episcopis & Principibus, hoc modo controversia illa compositionis finem accepit.* Ipsissima hæc sunt Concordiæ verba, Pontificio innexæ diplomati, quo confirmata est.

Bibl. Præmonst. Ann. 933.

Ibidem pag. 431.

VI. Ita appellantibus Principum & Magnatum opem ac tutelam videbatur Bernardus ipse suffragari, ut deprædatores, vel incubatores bonorum Ecclesiæ propulsarentur, & præverterentur lites, quibus abstinere aliàs haud possint Cœnobia, quorum plurima necesse est esse latifundia. Verùm vix, ut apparet, aut nec vix fieri potest, ut tereni Principes vel Optimates vacare possint terminandis tot Cœnobiorum innumerabilibus litibus. Hinc Petri Blesensis querelæ de Monachis & Canonicis catervatim insidentibus limina Judicum, obsidentibus forum sæculare: hinc ardua, & inexplicabilis penè quæstio, an possit ea contentionum flamma cum sanctissimo proposito sociari. *Monachi & Canonici Regulares, qui viam vitæ arctioris & sanctum otium elegerunt, simplices quidem sunt, ut columbæ; sed vultu, non actu; habitu, sed non affectu. Non est hodie aliquod forum judiciale, aut venale, cui se viri Religiosi non immisceant, & cui se importunissimè non importent.* Non ita exæstuasset Petrus Blesensis, si Monachos non vidisset nisi coram Episcopo litigantes, cujus rei usus nondum omninò intercluSus fuerat. Optabant id forsan Monachi plerique magis, quàm poterant.

In c. 1. lib. Job. Et Ep. 117.

Aculeatis quidem literis pupugit aliquando Petrus idem Blesensis Majoris Abbatem Monasterii, quo coram Turonensi Archiepiscopo litigabat. *Si votum professionis illius, cui obligatus es, diligenter*

genter attenderet, quæ sursum sunt, non quæ super terram procurare: juxta doctrinam Apostoli, Servum Dei non oportet litigare. Delictum est in vobis, quod causas habetis, &c. Sed eo pertinebant eæ querelæ, quòd idem Abbas in jus vocasset Monachum Priorem Sancti Cosmæ. Cùm uni adhuc Abbatiæ Sanctæ Genovefæ præesset Stephanus, Tornacensis postea Episcopus, in jus vocatus est coram Archiepiscopo Remensi, à Monachis Longi Pontis Ordinis Cisterciensis. Doluit Stephano litigari, dolorem levavit quòd ad Archiepiscopi tribunal vocaretur, unum expetiit, ut Archiepiscopus ipse per se, non per Officialem cognosceret. Unum id fuit, quod Archiepiscopum exoratum voluerit. *Rogo, Pater, ut talem mihi puero vestro diem assignetis, qua vos Remis affuturum non dubitetis, & sessurum. Si coram alio litigare me contigerit, flebiliter dicam me tandem expertem gratiæ vestræ, quam jugiter sum expertus.* Viris Religiosis optatius est quippè ipsius os, & judicium Episcopi, Apostolicæ sanctimoniæ gloriam præ se ferentis, & paternam in Monachos charitatem.

Epist. 74.

De Claustro animæ cap. 16. & 17.

In Monachos litium & contentionum amatores prolixiùs destomachatus est Hugo de sancto Victore: sed non satis ab eo enucleata est atque eliquata, illa Christi in Evangelio, illa Pauli in Epistolis prohibitio, ne litigemus, ne nostra repetamus. Propendere tamen eò ille videtur, ut hoc consilium fuerit. *Permissio est repetere, consilium autem non repetere. Apostolus ergo ostendit, quid liceat infirmis; Dominus autem ostendit, quid conveniat perfectis, scilicet non repetere. Contendere autem & lites exercere, ante Judicem præcipuè infidelem, omninò delictum est.* Statim in oculos incurrit quædam verborum pugna, non sententiarum, si certè tribunal Episcopi, ut par est, à sæculari sejungatur, & intelligatur Hugo nullius culpæ conscios existimasse Monachos, qui in audientia Episcopali bona repetunt Cœnobiorum.

In Ep. 1. ad Cor. qu. 50. & 51.

Ne illud quidem placebat Petro Cellensi Abbati, ut coram Episcopo litigarent Cœnobitæ; sed ut in amicorum grege pacis sequestres aliquos eligerent. Consule exaratam ab eo Epistolam ad Abbatem sancti Medardi, itemque ad Abbatem sanctorum Crispini & Crispiniani apud Augustam Suessionum, ut eis inculcaret quàm invidiosum, luctuosumque esset, insatiata temporalium rerum fame antiquæ abruptum esse vinculum concordiæ. *Moriatur, & non vivat tam nefarium & nefandissimum scandalum servorum Dei; quod de radice vetustissimi colubri, id est, ineptissimæ avaritiæ prodiit.* Utque eos adduceret ad lites suas amicis sapientia & charitate spectatis permittendas: *Rogo, ut dies per amicos vestros accipiatur, in quo de concordia familiariter agatur.*

L. 5. Ep. 22.

VII. Si Episcopi, ut par est, principem obtinerent locum in albo amicorum apud Abbates & Monachos, his enimverò amicis dulcissimum esset committere causas, & rationes, atque res suas omnes; saltem in Episcopis essent Judices proprii, aut potiùs Patres amantissimi, quorum vel authoritate, vel charitate, flammæ illæ omnes litium restinguerentur. Id Innocentius III. Archiepiscopis & Episcopis omnibus commendavit in causis & disceptationibus mutuis Carthusiensium & Cistercensium; ut arbitros in iis se agerent; & si partes conciliare minus possent, causas ipsi cognoscerent, dirimerentque, sine expensis, sine strepitu, sine figura judicii, facta potestate excommunicationum jaculis configendi eos, qui tam sancti propositi sectatores diutiùs his dissidiis committerent. Audiendus ipse Pontifex in Epistola super ea re scripta: *Nos qui puritatem religionis ipsorum ferventi charitate zelamus, non possumus non moveri, scientes quod contentiones hujusmodi à suo proposito alienæ Religionis maculant puritatem, cum secundum Apostolum, Servum Dei non oportet litigare. Ut igitur diabolicæ fraudis astutia, quæ ut in eis Religionem commaculet, lites suscitat inter ipsos, per Apostolicæ sollicitudinis studium celeriter elidatur; Universitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus cum in diœcesibus vestris aliqua fuerit inter eos materia litis exorta, vos sine mora partes vestras interponatis ad pacem inter eos amicabiliter reformandam. Quod si forsitan hoc modo provenire non poterit, sine sumptu & strepitu causam inter eos mediante justitia terminetis. Facientes quod decreveritis per Censuram Ecclesiasticam, sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo, firmiter observari.*

Reges. 14. Epist. 168.

Hæc summatim sunt, quæ toto hoc Capite prosecuti sumus: Religioso proposito mirificè adversari litigia, cùm necesse sit evenire scandala, ubi inter Monachos aliquid litis perstrepit; hincque ex officio illos debere pacem sibi restituere mutuam, amicorum interventione, maximè Episcoporum, quibus ex animo se committant; denique si ne id quidem satis felices habeat exitus, jam non amicos tantùm, sed & Judices se agant Episcopi, remque finiant ejusmodi judicio, à quo procul facessant calliditates, & moræ, strepitusque aliorum judiciorum.

Haud satis video, an placuerit Gratiano, ut Monachis & Canonicis Regularibus non aliud pateret forum, quàm Episcopale, quando tam exertè pronunciavit, omninò illos prohibitos non esse ea repetere, quæ suæ sunt Ecclesiæ, & ea de causa litigare. En ejus verba: *Prohibetur perfecto stare in judicio, captando lucrum, sed non prohibendo damnum. Vel aliter. Aliud est sua possidere, aliud est communium procuratorem esse. Canonici non possident sua, quia res Deo oblatæ, non sunt alicujus. Utuntur enim rebus Ecclesiæ, non ut suis, sed tanquam ad dispensandum sibi creditis. Sicut ergo isti non sua possident, ita nec sua repetunt, sed res Ecclesiæ, quarum procurationem gerunt. Similiter quod in judicio prohibentur contendere, sic intelligendum est, videlicet ut non sibi stent coram Judice, sed aliis. Aliis autem coram Judice astitisse, & pro eis Judicem interpellasse, nonnullos Sanctorum legimus. Hi autem non sibi stant, sed pauperibus, quorum necessitatibus profutura repetunt. Et ita non prohibentur stare coram Judice. Illud vero Evangelii: Si quis abstulit tibi tunicam, &c. non est præcipientis, sed exhortantis.*

14. qu. 1.

Non paulò probabilius est studuisse Gratianum purgandis Monachis iis & Canonicis, qui coram sæculari Judice causas suas agunt, ubi ait Scripturas sacras, quando id vetare videntur, unum hoc agere, ut eos damnent, qui avaritia & rapacitate transversi aguntur ad litigandum, quo res alienas sibi adiiciant: aut qui sua quidem tuentur, sed cupiditate immodicè æstuante; non ut illis culpæ aliquid illinant, qui ut Deo, ut Ecclesiæ, ut pauperibus servent hostias pietatis fidelium, patrimonia egenorum, censum Christi, quorum meri sunt dispensatores, litigant; non terrenæ cupiditatis, sed Christianæ charitatis stimulis incitati.

Quanquam hæc Gratiani doctrina adprimè probabilis sit, & perspicuè pateat, Administros & Custodes patrimonii publici pauperum, vel Cœnobii alicujus, longè alio animo tueri hæc sibi commendata bona, quàm qui privatas possessiones suas defendunt; incendente plerumque hos privata cupiditate, illos publicæ rei charitate. Fateri tamen cogimur & sapientiæ & momenti plurimum fuisse ad Ecclesiæ ædificationem, in eo modo & temperamento, cui insistebat Innocentius III. ut res tota ad arbitrum, vel judicium Episcopi devolveretur, quando hinc & hinc Monachi contendunt. Verùm nihil loci erat ei temperamento, ubi Monachos inter & laicos aliqua emergebat controversia.

VIII. Hujus litigandi intemperantiæ radices ipsas

Extra. De ſtatu Monach. c. 1. ſas eliſurus videbatur Alexander III. Papa, quando Ciſtercienſes commonefaciebat, ut primævi propoſiti ſui retinentiores eſſent, & nequid agrorum fundorumque poſſiderent: propterea quòd ex quo primùm de primigenia illa paupertate remiſerant, terraſque & villas comparaverant, innumeras illis laici lites intentaſſent: quibus animum appellere, & operam curamque ſuam adglutinare non poterant Abbates, quin refrigeſceret fervor Monaſtici inſtituti, & diſciplinæ clauſtralis: denique vix tantam poſſe terrenarum poſſeſſionum molem copiamque, vel comparari, vel ſervari, ſine gravibus moleſtiis, anxietatibus, forſan & offenſis. *Nec velint inordinatè ad ea manus extendere, quæ ſine laboribus & periculis multis, & deinde ſine criminibus & magna confuſione non poterunt retinere, &c. Inde eſt quod vobis ab aliis qui foris ſunt contentiones & litigia ſuſcitentur, & Abbatibus in forenſibus occupatis, plurimum in commiſſis domibus & tepor Ordinis & diſſolutio naſcitur charitatis.*

Extra. De ſtatu Monach. c. 4.

Hoc illos antè privilegio munierat idem Pontifex prorſus ſingulari, ut ne laici poſſent Abbates, vel Monachos Ciſtercienſis Ordinis convenire, niſi apud Judices Eccleſiaſticos. *Interdicimus iterum ne aliqua omnino perſona fratres Ordinis veſtri audeat ad ſæcularia judicia provocare. Sed quiſquis ſibi adversùs eos crediderit aliquid de jure competere, ſub Eccleſiaſtici Judicis examine experiendi habeat facultatem.* Eo forſan privilegio ponebatur Ciſtercienſes prioris propoſiti ſui tenaciſſimos fore; unde & mox intentantur minæ revocandi hujus privilegii, ſi porro pergant, tantum ſibi coacervare agrorum atque prædiorum. *Si enim relictis originalibus Ordinis inſtitutis ad communia volueritis aliorum Monaſteriorum jura divertere, oportebit vos communi jure cenſeri; quia dignum eſt ut qui ſimilem aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam.*

Du Cheſne. To. 4. pag. 479. 559.

Bollan. Januar. to. 11. pag. 717.

Append. Epiſt. 1. Extr. De ſtatu Monac. c. 3.

IX. Fundos ſibi oblatos primùm repudiavit beatus Dominicus inter ipſa Ordinis ſui exordia, donationis chartas concidit coram Epiſcopo Bononienſi, ſolis eleemoſynis certus vitam cum ſuis tolerare. *Non enim voluit ut fratres haberent poſſeſſiones, ſed eleemoſynis frugaliter victitarent.* Primis tanti Magiſtri ſectatoribus miræ paupertatis encomium texuit his verbis Matthæus Paris:

Rainal. an. 1219. n. 53.

Anno 1198. *Iſti in victu & veſtitu ſatis tenues, aurum vel argentum, vel aliud quid proprii non poſſidentes, nil de craſtino cogitantes, nec quidquam uſque mane retinentes.* Paupertati huic fida & certa obſervantia qui adhæreſcerent, perfacile eis & expeditum eſſet abſtinere litibus, aut eas terminare actutum, paterna magis Epiſcopi ſollicitudine, quàm judiciali ſententia. Sed non una ad ſummam etiam ſanctitatem patet via.

Circa annum 1215. Ordo Vallis Scholarium in Diœceſi Lingonenſi inſtitutus eſt, & à Lingonenſi Epiſcopo confirmatus. Forma illi & regula propoſita erat Canonicorum Regularium ſancti Victoris apud Lutetiam. Ejus ſtatutis ſanciebatur, ut nihil fundorum ac poſſeſſionum obtinerent, nec judicio repeterent, quæ ſibi ablata fuiſſent, ſed Epiſcopo tantùm ſignificarent quid ſibi damni illatum eſſet. *Statuerunt vivere ſine agricultura, villis, & grangiis, & hominibus, ſolis reditibus contenti & eleemoſynis. Ablata judicio non repetent, imò ſi quis injurioſus eis extiterit & moleſtus, accedent ad Epiſcopum loci, dicentes: Pater, nolumus vos ignorare, quoniam ille talis nobis moleſtus eſt, & ecce iſti quomodo res ſe habeat non ignorant: ab eis, ſi placet, rem inquirite.*

Spicil. to. 8. pag. 229.

Surius die 12. Julii.

Ubi B. Joannes Gualbertus concidebat chartas donationum, quas Monachi ſibi ſui feciſſent, cùm religionem profitebantur, paci & concordiæ utique litabat, conculcandis poſſeſſionibus iis, quæ litium cum cognatis eorum ſeminaria eſſe potuiſſent. Abbatibus ſancti Benigni, & ſancti Stephani Divionenſis convenit anno 1251. ut nunquam judicio contenderent, cùm vix alienius quidquam fingi poſſit ab otii Monaſtici ſanctitate: ſed ut arbitrio duorum ex ſuo Collegio probitate inſignium virorum cauſas omnes committerent dirimendas: ſi autem ne ſic quidem pax reſtitui poſſet, ad Epiſcopi Lingonenſis examen recurrerent, qui vel ſedaret, vel dirimeret controverſias omnes: *Cùm viros Religioſos non deceat pro rebus tranſitoriis litigare, per duos bonos viros de Conventibus noſtris negotium terminetur; qui ſi convenire non poterunt, quidquid Epiſcopus Lingonenſis pace vel judicio dixerit, vel terminaverit, partes firmiter obſervabunt.*

Recueil pour l'hiſt. de Bourgogne, pagin. 480.

Nec ſine piaculo præteriri poſſet Ludovicus Bloſius Abbas Lætienſis, qui ſuis hæc documenta opidò pulcherrima conſignavit: Diſſidia ut omnia per arbitros terminarent; temporali potiùs jacturæ, quàm diſcordiæ & diſciplinæ laxationi aſſentirentur: denique ne de vitæ ſempiternæ bonis utcumque periclitari vellent, quo temporalia quantacumque congererent bona. *Honeſtius eſt concordiam vel oblatam amplecti, vel etiam non oblatam quærere, quàm leviter cauſas agere. Sed & præſtat interdum ſuſtinere modicam jacturam rerum temporalium, prudenter ſilendo, & in Deo ſperando, quàm magnum pati diſpendium internorum, pertinaciter pro externis litigando. Igitur externis interna, caducis æterna ſemper præferantur, majorque cura habeatur ſpiritualium, quàm temporalium.*

X. Duo ſuperſunt perilluſtria exempla, quibus magis magiſque confirmabitur, æterna illa fuiſſe & inconcuſſa placita Chriſtianæ morum diſciplinæ, ut qui ſæculo renuntiaſſe ſe profiterentur, Deoque ſpeciali quodam nexu adhæſiſſe, ii aut litibus prorſus abſtinerent, aut eas clam ab Epiſcopo facerent terminari. Alterum erit Carthuſianorum, alterum Franciſci Xaverii exemplum, viri ſupra omnem admirationis aleam collocati: illud vetuſtius, hoc recentius, utrumque peridoneum, ut declaretur, leges Evangelicas nunquam ſeneſcere, nuuquam exoleſcere in Eccleſia; & quanquam aliquando obſcurari videantur, majori rurſum poſtea vi & majeſtate reſplendeſcere. A Jacobo de Vitriaco Cardinali literis mandata ea ſunt, quibus validè confirmentur, quæ ſuprà de Carthuſianis dicta ſunt à nobis. Quàm anguſtos nimirum limites opibus, rebuſque ſuis circumſcripſiſſent; utque ne unquam litem moverent cuiquam, qui res eorum aſportaſſet. *Extra terminos præfixos nullam licet eis recipere poſſeſſionem: habent certum animalium numerum, & certas metas poſſeſſionum, quibus mediocriter auſteram vitam valeant ſuſtentare. Si quis ei aliquid abſtulerit, vel alio modo injuriatus fuerit, nullam contra ipſum in judicio cauſam movent. Unde nec proximos ſibi licèt inimicantes ſcandalizant; nec advocatis ad jurgia & lites indigent, nec Curias ſæculares in detrimentum animæ ſuæ eos oportet adire.*

Hiſt. Occid. cap. 18.

Magnifica ea quidem ſunt, ſed ulteriùs tamen progreditur Cardinalis Hugo. Ait enim ſpeciali ſe voto obligaſſe Carthuſianos, ut ne quibus unquam litibus ſe implicarent, quanquam Epiſcopum monere poſſent de damno ſibi illato. Ideo non diſpenſaſſe cum eis Eccleſiam, velut cum aliis tam multis Monaſteriis, ut litigare poſſint; quanquam enim & horum Monachi perfectionem profiteantur ſe ſectari, ab eis tamen authoritatem Judicum interponi, obiicique adversùs effrenatiſſimam graſſatorum licentiam. *Alii dicunt, quod omnibus perfectis licet repetere ſua, ſed non expedit. Quia autem Carthuſienſibus non licet, non eſt quia perfecti ſunt, ſed quia in voto habent, quod nihil ſub Judice repetant: ſed tamen bene poſſunt oſtendere Epiſcopo, quod aliquis injuriatur eis.* Hinc eluceſcit, quàm non dicendus ſit

In c. 6. Epiſt. 1. ad Corinth.

dus sit litigare, qui inflictas sibi contumelias & rerum rapinas Episcopo parenti suo optimo renuntiat: turò id posse eos quoque, qui speciali etiam voto se constrinxerint, ut nunquam litigent; denique privatam Episcopi audientiam longè aliud esse, quàm publicum illud Tribunal, quod adiri à sectatoribus Evangelicæ perfectionis canonicæ leges dehortantur. Concluditur denique ab eruditissimo hoc Cardinali, incredibili quadam sapientia Ecclesiam ex dispensatione imperfectis annuisse, ut litigarent, quòd eorum imbecillitati indulgendum id esset: annuisse & perfectis, ut eo repagulo perfringeretur eorum insolentia & rapacitas, qui Ecclesias alioqui expilarent: Carthusianis non annuisse, propter votum eorum peculiare. *Sicut in infirmis dispensavit Ecclesia, ut repeterent sua, propter infirmitatem suam & fragilitatem; ita & perfectis propter malitiam hominum, quæ paulatim excrescit, ut qui eis dare solebant, modò eis data auferant. Sed cum Carthusiensibus non dispensavit, propter votum suum, repetitioni contrarium.*

Meum non est inquirere, quibus exciti causis has latiùs possidendi, & litigandi ex dispensatione licentias, vel sanctissimi Regulares expetierint, vel concesserint summi Pontifices. Sed simillimum veri est, quod habet Hugo, id ab Apostolica Sede concessum, quod & aliàs forsan imperandum fuisset, ut hoc præsidio Judicum publicorum authoritatis deterrerentur, aut perfringerentur deprædatores sacrilegi, Ecclesias alioqui omnes & Cœnobia compilaturi.

XI. Venio ad postremum Francisci Xaverii exemplum. Vitam ejus scripsit Tursellinus ea elegantia, eo verborum & sententiarum nitore, quem tam pauci ferè, quàm ipsas Xaverii virtutes imitentur aut certè assequantur. Inter cætera autem luculentissima monita, quibus Xaverius suos instruebat, unum erat quod ad pacem & concordiam spectaret, tum inter se, tum cum aliis Religiosis & Regularibus alendam; ut ne unquam sinerent lites suas ad Magistratuum aures permanare; quòd hinc plerumque offendiculi, & aspernandæ religionis ansam arripiant: sed rem totam Episcopo patefacerent, ejusque judicio & voluntati incunctanter & constantissimè adhærescerent. *Si fortè, quod Deus avertat, inter vos & Cœnobitas aliqua extiterit dissensio, solerti consilio supprimenda erit, cavendumque ne Præfecto urbis aut cæteris civibus, ulla alienati animi signa rem prodant. Mirum enim quantum profanos homines offendat sacrorum Deo virorum discordia. Proinde si qua fortè controversia oriatur, utique arbitrum sumetis Episcopum, qui pro authoritate litem sine cujusquam offensione componat.* Si quid verò dissensionis inter ipsos Societatis gregales disseminasset implacatus pacis & salutis nostræ adversarius: vult Apostolicus præco, ut ab Episcopo ipso concilientur, ut ne rumusculus quidem ad Magistratus civiles perferatur, nedum ut ab eis causæ judicium expectetur. *Meis verbis Episcopum rogetis, ut si quando inimicus severit discordias inter fratres, pacem pater ipse constituat, & concordiæ author quidquid inter vos fuerit controversiæ, tollat, ne res deveniat ad Magistratus ac Tribunalia.*

L. 6. cap. 16.

XII. Finem faciet huic longiusculo jam capiti doctrina B. Thomæ Aquinatis, Gratiani sententiæ finitima: nimirum eos qui perfectionem profitentur, sua causa nunquam litigare, cùm suum sibique proprium nihil habeant. At si tuendi pauperum patrimonii causa, litigandi onus & labores in se recipiant, charitatis eos officio fungi. *Non licet perfectis in judicio repetere, quasi propria, cum eis non liceat habere proprium. Licet tamen eis in judicio repetere ea quæ sunt communia. Non enim hoc faciendo peccant, sed magis merentur. Est enim opus charitatis repetere vel recuperare res pauperum.*

3. p. q. 88. Ero. Corn. Mus. in 1. Cor. 7. Aliquantò prolixiùs alibi sanctissimus Doctor eandem versavit quæstionem, ubi nimirum *Impugnantes Religionem* oppugnavit. Et hìc porro eadem ejus doctrina. *In illis quæ ad detrimentum commune pertinent, etiam temporale, non est perfectionis, sed negligentiæ, vel pusillanimitatis, talia incommoda, dum possit resistere, sustinere; cùm aliquis ex charitate teneatur, dum potest, proximorum incommodis obviare.*

Qui tum linguas calamosque distrinxerant in novos illos & florentissimos cœtus Dominicanorum & Franciscanorum, contendebant, ad rerum suarum defensionem litigari ab eis non posse. Strenuissimè verò propulsati sunt à Theologis his tum celeberrimis Thoma & Bonaventura; à quibus demonstratum est, & charitate, & officii necessitate tuendas esse res pauperum, etiam apud Tribunalia Judicum; si cessarint, quorum est eas tueri, id verò ignaviæ vel negligentiæ fore, quæ culpa non vacet. Erupere postea Franciscani quidam degeneres, & adversùs Joannem XXII. Papam excitæ rebellionis signiferi, qui & hanc insaniam innovarunt, Nefarium esse quomodocumque litigare. Eos idem Pontifex & anathemate confixit, & edito luculentissimo opusculo confutavit: quo demonstratur, præcipitis esse & inconsideratissimæ temeritatis, si damnentur Monachi omnium retro sæculorum, qui Judicum authoritatem interposuere, ut sui sibi Collegii bona defenderent; damnari certè non posse Episcopos, *quorum status reputatur præstantior aliis, & qui locum tenent Apostolorum:* & qui tamen litibus non abstinent, ubi necessitas urget tuendarum Ecclesiæ suæ rerum; culpari non posse Augustinum, qui laudibus affecit Episcopum, qui ad tuitionem Imperatoris confugerat, non ut hostes suos ulciscereturn, sed ut Ecclesiam suam eorum eximeret grassationibus, & ne degeneris & adulterinæ patientiæ nomine ignaviam suam incuriamque prætexuisse videretur. *Auxilium petiit ab Imperatore Christiano, non tam sui ulciscendi causa, quàm tuendæ Ecclesiæ sibi creditæ: quod si prætermisisset, non ejus fuisset laudanda patientia, sed negligentia culpanda.* A nemine jure reprehendi posse Concilium Gangrense, à quo excommunicatione illaqueati sunt usurpatores rerum Ecclesiæ oblatarum; & cui non ferendum visum est, rebus expilatis solas in tabulario sacro chartas servari: *Iniquum enim censemus, ut potius custodes chartarum, quàm defensores rerum creditarum, ut præceptum est, judicemur.* Insimulari non posse Innocentium III. à quo jussi sunt Ecclesiastici & civiles Judices, ut ne ampliùs detrectarent in Italia Equitibus Templi jus dicere, vanissimo eo prætextu, quòd eos nefas esset litigare. Concluditur denique illud Pontifices, Superiores & Oeconomos Cœnobiorum, dum declinent iniquitatem & offensionem proximi, lites suas persequi posse; si quid enim existeret scandali, vel differendæ, vel abjiciendæ lites essent. *Nisi forsan ex hoc grave scandalum sequi posset: quo casu esset judicium differendum vel omittendum.*

Rainald. ann. 1329. n. 66.

6. q. 1. c. In Canonibus.

CAPUT CXII. *P. 4. l. 2. c. 91.*

De jurisdictione Episcoporum in causis Clericorum post annum Christi millesimum.

I. Exempla Clericorum, qui res abiicere, quàm lites persequi maluere. De B. Malachia.

II. De sancto Carolo, & ejus Clericis.

III. Possunt tamen Clerici litigare, ea conditione saltem qua Monachi.

IV. Qui Canones, & quæ momenta Canonum, vetantium conveniri Clericos, nisi coram Episcopis.

V. Summa in litterarum imperitia cùm versarentur laici, plerumque fallacibus & superstitiosis abutebantur ignis & aquæ probationibus.

VI. Ecclesiasticis rursum Judicibus qui Canones Clericorum causas omnes ascribant.

VII. Specialia documenta Ecclesiæ Gallicanæ, quibus eadem vindicatur Clericorum immunitas à foro sæculari, usque ad famosam sub Philippo Valesio Rege Collationem.

VIII. Documenta alia luculenta & historica ejusdem rei.

IX. Quo loco esset jurisdictio Ecclesiæ in Clericos tempore Philippi Valesii.

X. Probationes ejusdem immunitatis ex Conciliis posterioribus.

XI. Immunitati Clericorum plerumque non insidiabantur, nisi Comites, & alii domini particulares.

XII. Minuitur potestas Prælatorum in personales Clericorum causas in Gallia, nuperis Regum Edictis. Varii gradus hujus decrementi.

XIII. Objectioni satisfit.

XIV. Decreta nuperrimorum Galliæ Conciliorum pro personali hac Clericorum immunitate.

I. OBversatur & hìc illa primùm quæstio, An per Scripturas & per Canones aditus pateat Clericis ad Tribunalia sæcularia Judicum, & ad lites persequendas. Sanctissima & ipsi professione sua invitantur ad perfectionem, utque igniculos charitatis, pacis, concordiæ, silentii, secessus, & otii sacri cœlestibus inhiantis, terrenis & oblectamentis & possessionibus omnibus anteponant. Cùm celeberrimum Benchorense Cœnobium in Hibernia à piratis evastatum fuisset, & prædia ejus invasissent Nobiles, qui Abbatum etiam se nomine venditabant: Beatus Malachias qui jam tum Vicarii Generalis munia obibat, & qui non multò post Episcopalibus ornatus fuit infulis, non aliud expressit, quàm ut sibi locus Monasterii restitueretur, ut aliud rursus inædificaret, quanquam jure posset agere, ut & prædia sibi omnia redintegrarentur. *Siquidem à tempore, quo destructum est Monasterium, non defuit qui illud teneret cum possessionibus suis. Nam & constituebantur per electionem etiam, & Abbates appellabantur, servantes nomine, si non re, quod olim extiterat. Cumque suaderent multi non alienare possessiones, sed totum simul retinere sibi, non acquievit paupertatis amator, sed fecit eligi juxta morem qui eas teneret, loco retento sibi & suis.* Surius die 3. Novemb. c. 4. 8.

Hæc Bernardus in sanctissimi Præsulis vita, ubi mox & illud commemorat, Præsulem Apostolicum rescito in ea Diœcesi, cujus gerebat Episcopatum, duas olim Episcopales fuisse sedes, duas rursum Episcopales Ecclesias esse voluisse, & adjuncto sibi Episcopo alio, civitatem illi concessisse nobiliorem, eamque in qua suam hactenus ipse defixerat sedem. Hinc ansam captat Bernadus excandescendi in eos Præsules, qui inexplicabiles se in laqueos inducunt dissensionum & litium, pro una Parochia inter duos Episcopatus dubii & controversi juris, cùm Malachias dimidiam eamque opimiorem Episcopatus sui partem alteri novoque concederet Episcopo. *O oculum columbinum! Locum tradidit novo Episcopo, qui videretur paratior, principalior haberetur, locum in quo sederat ipse. Ubi sunt qui de terminis litigant, pro uno viculo perpetuas ad invicem inimicitias exercentes? Nescio si quod genus hominum magis quam istos antiquum vaticinium tangat; Secuerunt prægnantes Galaad, ad dilatandum terminos suos.*

II. Renuntiavit B. Carolus Mediolanensis Archiepiscopus causæ, qua victor mox futurus sperabatur, & qua jus vertebatur Abbatiæ pinguissimæ, nimirum duodecim millium Philippæorum annui proventus. Ejus facti causæ, facto ipso prorsus mirabili non paulò mirabiliores videri potuerunt. Nolebat tempus consumere, & horas suas perdere in jurgia; nolebat cum Collegis dissensiones alere; nec intentare lites se debere, nec intentatas persequi certus erat: & si poterat in litium decursu pacem animi & charitatem proximi illibatam tueri, ipse quidem nolebat Collegis amaritudinum & sollicitudinum sementem exhibere; pluris denique incomparabiliter faciebat hominum amicitiam, quàm opulentissimi reditus Cœnobii. *Motus, ut ajebat, quod neque negotiis hujusmodi volebat suum à rebus divinis animum distrahi, neque cum Collega judicio disceptare: omnino quod litem nullam, quæ ad se privatim pertineret, in qua esset actor, prosequi apud se constitutum habebat; non enim eam sibi satisfacere rationem, quod posthabita omni diligentia, nedum perturbatione, rem totam posset Judicibus permittere. Respiciendum namque esse, quomodo posset ille, unde peteretur, ex actione commoveri, cujus animum remittendo sedare, & ad amorem illicere, in sua manu esse videret.* Surius die 4. Novemb. L. 7. c. 7.

Hinc Pontifici, Cardinalibus, Præsulibus omnibus ingens admiratio, utinam & imitatio. Qui heroica hæc Christianæ pietatis facinora mirantur, nec imitantur, non facilè possunt non aliquantùm verecundari. *Factum mirè collaudavit Pontifex, Collegæ aliique omnes, magnumque boni reliqui ex eo lætitiæ fructum propter illustris religiosique exempli utilitatem perceperunt.* Sed & aliàs persæpè Carolus satius habuit de jure suo remittere, quàm ut alienati animi nubecula in partium suarum pectoribus resideret. *Scimus alias etiam de privato jure suo non semel eum insigniter remisisse, tantum ne quid ex litibus in aliorum animis offensionis oriretur.*

Addit porro Novariensis Episcopus, qui eam Caroli vitam litteris consignavit, unde hausta hæc sunt, Carolum civilis Juris studia, in quæ se magna olim contentione contulerat, penitus abjecisse, totumque se dedidisse lectitandis Scripturis, Patrum lucubrationibus, Conciliis & Canonibus antiquis, ut defœcatissimæ olim Ecclesiasticæ disciplinæ leges ex ipsis suis hauriret fontibus; vehementer autem doluisse de ætatis suæ studiis, ubi non ediscerentur nisi ea Decreta, ii Canones, in quibus ad lites & causas agendas plurimum præsidii est. *Canonum ea scientia perjucunda erat, quæ Patrum mores & acta repræsentans, Ecclesiæ componendæ atque ordinandæ rationem continet; dolens eos communi consuetudine tantummodo Canones ad interpretandum seligi, qui ad lites judiciaque valent.* Nec illud tamen dissimulari fas est, quod ex alio ibidem testimonio constat, Carolum Canones antiquos, quibus gnaviter operam dari volebat, eos intellexisse, qui in Decreto Gratiani radiant, illudque ipsum Decretum. Ibid. c. 11. 34. 36.

Sed illud præ cæteris & mirandum & commemorandum nobis est, Clerum universum Caroli exemplis & documentis usque adeo incensum fuisse cœlestium amore, contentionumque & litium pro rebus terrenis detestatione, ut nemo unquam pro adipiscendo Beneficio litigarit: Caroli jussu iis se indui, iis se exui æquo animo passi sunt: denique causidicis ipsis litium Beneficialium formulæ animo penè exciderunt, otii & desuetudinis diuturnitate. *De litibus est memorabile, Notariis Scribisque fori Caroli tempore accidisse, ut peritiam earum litium, quæ de Beneficiis tam frequentes alibi inter Clericos esse solent, pene dedisserent. Nulla enim eo vivente lis erat ejusmodi. Vocatus quisque, nihil agitans, ne cogitans serio quidem, Beneficium accipiebat, sine controversia retinebat, sine authoritate sui Antistitis non dimittebat, aut permutabat.*

III. Sed cùm superiori capite demonstratum sit, etsi longè optatissimum fuerit, ut nullis unquam litibus Regulares implicarentur: posse tamen eos in foro defendere res Monasterii, quæ patri-

patrimonia ſunt pauperum, illis commendata, nimirum Abbatibus, aut Oeconomis; quin immo & ad id teneri, tum ut ne dilabi & prædæ eſſe ſinant, quæ Deo dicata fuere, ad pauperum & Monachorum alimenta: tum ut ne homines avaritiæ vel ambitionis impotentiſſimæ novo hoc ſe ſacrilegio contaminent. Et quanquam in votis illud quoque ſit, ut per Epiſcopos lites omnes comprimantur; ubi tamen per locorum & temporum rerumque importunitatem id non dabatur, potuiſſe cauſas agi coram ſæculi Judicibus, ſummotis tantùm iis ſimultatibus, artibus & contentionibus, quæ adeo familiares ſunt foro ſæculari. Hinc illud certiſſimè exiſtit, Clericos quoque litibus ſuis inſtare poſſe, iiſdem legibus finibuſque. Quod ergo hoc nobis capite illuſtrandum reſtat, ad duo illud hæc capita revocari poteſt: Clericorum lites ita terminandas eſſe, ut nihil æſtu animi, nihil odio & animoſitate, nihil contentionis ſtudio fiat, nihil tricarum, nihil doli interveniat: tum denique ut in foro potiùs Epiſcopi, quàm civili.

IV. Prolatum eſt à nobis ſuperiùs Decretum Comitiorum Cleri Gallicani apud Melodunum anno 1579. ut compellerentur Clerici, ad lites ſuas Epiſcopis committendas, vel arbitris, quos partes elegiſſent in Synodis Diœceſanis, utque ne judiciis unquam ſe ſiſterent ſæcularibus. Concilio Bituricenſi anno 1584. placuit, utrumque connecti hoc Decretum, ut litibus conticeſcentibus Clerici diſſidia ſua omnia pacatè finirent, utque ne Judices alios unquam experirentur, quàm Epiſcopos. *Si quando illis litigandi neceſſitas incubuerit, non pertrahat Clericus Clericum ad judicium ſæculare, ſed tantum ad Epiſcopale; ne eorum dedecus laicis ſit ſcandalo; ſed cauſæ componantur. Qui contra fecerint, legitimis pœnis ſubjaceant.*

Momenti mirum quantum eſt in hoc Canone, utque in ejus medullas penitus inſpicere detur, adeunda ſunt nobis ſuperiora tantiſper ſæcula, & ibi rurſus obſervandum, nec à Clericis, nec à Laicis Clericos conveniri potuiſſe, niſi ad Eccleſiæ forum, ſive civiles, ſive criminales eæ, & perſonales eſſent cauſæ. Hanc ad nos Hector Boethius trajecit legem Regis Scotiæ: *Chriſto initiatum ad profanum Judicem non vocato; vocatum comparentemve non judicato, ſed ad ſacros Antiſtites remittito.* Ea quoque lege conſtricti fuere Mediolanenſes, quando illis redintegrata pax eſt Eccleſiæ ſub Alexandro II. ut ne poſſent Clerici citari, niſi coram Epiſcopis, citra ullam immunitatis hujus exceptionem: *Integram habeat Epiſcopus in omnem ſuum Clerum canonicè judicandi, ac diſtringendi poteſtatem, tam in civitate, quam extra, per omnes plebes & capellas. Ut dum Clerici fuerint à ſæcularis judicii infeſtatione ſecuri, in divina ſervitute Canonum authoritate conſiſtant quieti, & Archiepiſcopo ſuo obediant devoti.*

Gall. Gener. To. 9. pag. 1001. 1121.

Urbanus II. fidentiſſimè, & indiſcriminatim de omnibus Clericis ad Comitem Rodolphum reſcripſit, ſolius eos Epiſcopi foro obnoxios eſſe. *Noſſe volumus quia nulli ſæcularium domino poteſtatem in Clericos habere licet; ſed omnes Clerici Epiſcopo ſoli debent eſſe ſubjecti. Quicumque verò aliter præſumpſerit, canonicæ proculdubio ſententiæ ſubjacebit.* Sub eodem Pontifice anno 1090. Concilium Melphenſe eandem corroboravit immunitatem Cleri à foro ſæculari univerſo: *Ne gravamen aliquod ſancta patiatur Eccleſia, nullum jus laicis in Clericos eſſe volumus & cenſemus. Unde cavendum eſt, ne ſervilis conditionis aut Curialium officiorum obnoxii ab Epiſcopis promoveantur in Clerum.* Ea enimverò etiam ratione ab Ordinatione arcebantur ſervi, quòd cum libertate & immunitate Cleri conjungi non poſſet ſervitus. Eodem vergit Nemauſenſe Concilium ſub Urbano eodem anno 1096. *Nec Clericos, nec Monachos ullus ad ſæculare cogat venire judicium in Curiam ſuam, quoniam hoc rapina eſſet & ſacrilegium.*

Epiſt. 14.

Canon. 11.

Canon. 14.

In Concilio Remenſi anno 1148. ſub Eugenio III. illud ipſum novis decretis firmatum eſt: *Decernimus, ut laici Eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant: & Epiſcopi, Abbates, Archidiaconis, & alii Eccleſiarum Prælati, de Eccleſiaſticis negotiis, vel de aliis quæ ſpiritalia eſſe noſcuntur, aliquorum laicorum judicio non diſponant: nec propter eorum prohibitionem, Eccleſiaſticam dimittant juſtitiam exercere.* Alexander III. per litteras Regi Angliæ ſignificavit, dimittendas eſſe Judici Eccleſiæ cauſas fidei, & perjurii criminales, & de bonis Eccleſiarum. *Negotia Eccleſiaſtica, & præſertim criminalia, quæ de læſione fidei & juramenti emergunt, cauſas ſuper rebus, & poſſeſſionibus Eccleſiarum, perſonis Eccleſiaſticis tractanda relinquere, Regnum & Sacerdotium non confundere.* Inter conſuetudines Anglicanas, quas B. Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus ſuo etiam ſanguine expunctas voluit, huic quoque locus erat, quæ ſæcularibus Judicibus Clericos ſubiiciebat: *Quod Clerici teneantur ad ſæcularia judicia.*

Epiſt. 10.

Ibid. ipoſt Epiſt. 14.

Nec in projectis ad Septentrionem regnis religioſior tunc erat, quàm in Anglia, Canonum reverentia & canonicæ Clericorum immunitatis. Idem ipſe Alexander III. datis ad Upſalenſem Archiepiſcopum litteris, calcaria illi & Suffraganeis ſubiicere conatus eſt: *Accedit ad hæc, quod Clerici, ſive ipſi adversùs laicos, ſive laici adversùs eos litigantes experiri voluerint, laicorum judicia ſubire, & ſecundùm ipſorum inſtituta ſive leges agere vel defendere ſe coguntur. Nec ſolum inferioris ordinis Clerici tàlibus injuriis fatigantur, verùm etiam vos ipſi, ſi juſtitiæ rigorem zelo Dei ſuccenſi aliquando exercetis, vel ad igniti ferri examen, vel ad aliquod æquè prohibitum & execrabile judicium provocamini: nulla Canonibus, qui id prohibent, vel Pontificali dignitati exhibita reverentia.* His Pontifex leges accumulat & Canones, quibus vetantur Clerici in jus vocari ad Tribunalia ſæcularia. In litteris ad Ludovicum VII. Galliæ Regem perſcriptis idem Alexander illud inculcat, Imperatores Regeſque à quibus prognatus erat, hoc ſemper conſtantiſſimè retinuiſſe, ut qui quavis ſe re à Clericis potiſſimum majoribus injuria affectos quiritarentur, ii ne niſi ad Eccleſiæ Judicem illos provocare poſſent. *Et Reges Francorum hoc ſanxerunt, ut hi quibus à Clericis injuria irrogatur, eos apud Eccleſiaſticos Judices debeant ſolummodo convenire. Id ipſum præſertim ſuper his quorum injuria infra ſacros Ordines peragitur, de conſuetudine regni tui uſque ad hæc tempora accepimus obſervatum.*

Append. Epiſt. 19.

Append. 2. Epiſt. 77. Du Cheſne To. 4. pag. 617.

Cùm Ludovicus hic porro VII. tam fida & diuturna tuitione Thomam Cantuarienſem impertierit, probabile cum primis eſt, grataner eum ſubſcripſiſſe huic Clericorum immunitati à Laico foro, quando pro ea quoque decertabat B. Præſul Thomas, ut patet ex Actis Concilii Clarendunenſis anno 1164. Quin & ipſe Rex Angliæ eidem libertati Clerum ſuum reddiderat in Concilio Abrincatenſi, anno 1172. ubi novas illas ejuravit conſuetudines, quarum ipſe primus author & architectus fuerat adversùs Eccleſiæ libertates. Inde eſt, quòd idem Pontifex terrificum excuſſit fulmen excommunicationis in Concilio Lateranenſi III. anno 1178. adversùs laicos Judices, qui Clericos cogerent ſuo ſiſti tribunali. *Sanè quia laici quidam Eccleſiaſticas perſonas & ipſos etiam Epiſcopos ſuo judicio ſtare compellunt; eos qui de cætero id præſumpſerint, à communione fidelium decernimus ſegregandos.*

Canon. 14.

A Rogerio verò narratur, ut anno 1100. à Philippo Auguſto Franciæ Rege damnatus ſit Prepoſitus Pariſienſis, qui tumultuaria pugna cum Scholaſticis congreſſus erat, qua & aliqui eorum cæſi fuerant; ut aqua, vel ferro purgaret ſe, & ſuſpen-

ſuſpendio pœnas daret, ſi nocens: exilio, ſi inſons egrederetur, *abjuret terram;* moxque ab eodem Rege promulgata ſit lex ad eorumdem Scholarium, ſeu Clericorum immunitatem: *Statuens, ut nullus Clericus trahatur ad ſæculare examen propter aliquod delictum, ſed ſi Clericus deliquerit, tradatur Epiſcopo, & ſecundùm judicium Cleri tractetur.* Quin & Præpoſitum Pariſienſem voluit Philippus Clericis ſacramento fidei obligari. *Juret, quod fidem ſervabit Clericis, ſalva fidelitate Regis.*

V. In Concilio Dalmatiæ, cui præfuere Legati ſedis Apoſtolicæ, anno 1199. vetitum eſt, ne de Clericis cognoſcerent unquam laici, quòd eorum judicia miram quandam adhuc redolerent ſuperſtitionem & barbariem. Erant enim tota in probationibus fallaciſſimis candentis ferri, vel aquæ fervidæ gelidæque. Hinc quoque factum erat, ut pleraque ad Clerum revolverentur judicia laicorum, qui cùm jam altiſſimæ caligini rerum & ſcientiarum omnium, maximè autem legum imperitiæ immerſi eſſent, ſoli ſupererant Clerici, qui pares eſſent ſuſtinendis Judicum partibus, citra probationes ejuſmodi præpoſteras, & frequentiſſimè innoxiis quibuſque noxias. *Sub excommunicatione prohibemus, ne aliquis laicus Clericum ad peregrina judicia trahere præſumat, veluti candentis ferri, vel aquæ, vel cujuslibet alterius judicii. Non enim pertinet ad laicum, Clericum judicare. Si autem Clericus peccaverit, ab Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, vel etiam Prælato ſuo, aut Romano Pontifice, ſi neceſſe fuerit, judicetur.* Can. 15.

VI. Ad Archiepiſcopum Piſarum reſcribens Innocentius III. teſtatum fecit, ad cauſas etiam temporales non poſſe Clericum ſua ſponte ſe Judici laico committere, etſi pars altera aſſentiretur. Quòd Clericorum nempè ordini univerſo ea immunitas adſcripta ſit, cui derogare, aut renunciare privati quique jam non poſſint. *Cùm non Beneficium hoc perſonale, cui renunciari valeat; ſed potius toti collegio Eccleſiaſtico ſit publicè indultum, cui privatorum pacto derogari non poteſt.* Extra. De foro compe. c. 12. Alibi verò idem Pontifex Prælatos urget, ut jus dicere maturent laicis, qui Clericos coram ipſis reos agunt; ne exaſperati eorum vel moroſitate, vel ceſſatione laici, Clericos eoſdem ad forum ſæculare trahant, quod modis omnibus prohibendum eſt. *Ut laicis de Clericis conquerentibus plenam faciant exhiberi juſtitiam. Ne pro defectu juſtitiæ Clerici trahantur à laicis ad judicium ſæculare, quod omnino fieri prohibemus.* Extra. De Judic. c. 17. Gregorius IX. in confirmanda Univerſitate Toloſana ad Comitem Toloſanum ſcripſit, Doctores, Studentes, & eorum ſervos non ſubeſſe, niſi Judici Eccleſiæ; & laicos ipſos convolare ad Judicem Eccleſiaſticum debere, quando ad eum à Clericis provocabuntur, quòd ita ferret conſuetudo Eccleſiæ Gallicanæ. *Nulli Magiſtri, & Scholares, vel Clerici, ac ſervientes eorum, ſi quod abſit contigerit eos in aliquo maleficio deprehendi, ab aliquo laico judicentur, vel etiam puniantur, &c. Laici teneantur ſtudentibus coram Eccleſiaſtico Judice reſpondere, ſecundùm conſuetudinem Eccleſiæ Gallicanæ.* Epiſt. 28. §

In hanc Epiſtolam duo ſunt nobis non ſegniter adnotanda. Primum eſt Scholares & Studentes Univerſitatum privilegio uti, & immunitate Cleri, Cleroque accenſeri. *Scholares, vel Clerici.* Cujus rei origo inde ut apparet repetenda eſt, quòd Univerſitates in ſuis exordiis Seminaria fuerint Clericorum, ut hìc præfingerentur, qui Eccleſiaſticis poſtea dignitatibus & beneficiis exornandi erant. Alterum eſt, hanc fori Eccleſiaſticam immunitatem altiores egiſſe radices tum in Gallia, quàm alibi terrarum. Ad id operoſiùs approbandum jam pergimus, hinc ad alia Chriſtiani orbis regna greſſum moliturі.

VII. Ivonem Epiſcopum Carnotenſem cùm percontaretur Capitulum Bellovacenſe, Ecqua ſibi ratio & via ineunda eſſet, in cauſa Canonici, qui de crimine reus agebatur, & conveniebatur ad Curiam Regis; ita reſponſum ab eo eſt, ut non poſſim non attentiores hìc flagitare Lectorum animos. Impendente nimirum moleſtiſſima & inevitabili neceſſitate incutrendi, vel in Canones, vel in Principis indignationem: illud ſe conſilii dare, ut excuterent ipſi ſeſe, ſuique pectoris vires perpenderent; atque ita ſtatuerent, quid ſibi conſilii capiendum eſſet ne verò ei, quæ præter fas inferebatur violentiæ, obluctari adgrederentur, niſi tam forti, & intrepido eſſent pectore, ut conſtantia, qua par eſt, extrema quæque pericula adirent. *Oportet ut aut legem offendatis, aut Regem. Si enim Concanonicum veſtrum criminaliter impetitum alibi quam in Eccleſia examinari conceditis, canonicam legem offenditis. Si audientiam Regalis Curiæ reſpuitis, Regem offenditis. In qua diceptatione, cum ipſi ex authoritate ſciatis, quid ſit verius, quid honeſtius, tamen pro temporum opportunitate ſequi vos oportebit, quod infirmitati veſtræ erit tolerabilius. Si autem ſciremus vos eſſe paratos, ut cum gaudio tolerare poſſetis ruinas domorum, exterminationes corporum, rapinas bonorum veſtrorum, poſſemus vos exhortari, ut ſequeremini conſilium Suſannæ, quæ magis elegit incidere in manus hominum, quam legem Dei derelinquere.* Epiſt. 161. Manifeſtum eſt, & obreptum fuiſſe tum Regi, & vim allatam immunitati Eccleſiæ, ubi criminalis cauſa Canonici in ſæculari foro diſceptabatur. Ex ipſiſmet autem Ivonis verbis liquet, uti & ex conſilio quod ingerebat, leges & canonicas Regulas, quibus immunitas Cleri fulcitur, uſu receptas tum fuiſſe in Galliis, ſed ea occaſione à priſtina reverentia receſsiſſe Judices ſæculares.

In Concilio ad Caſtrum Guntherii anno 1231. damnatur ludificatio Clericorum, qui laicorum lites redimebant, aut eas ſibi dimitti curabant, ad declinandam ſæcularem juriſdictionem. Eo etiam jubetur, ut Clerici enormi in aliqno deprehenſi facinore, Epiſcopo reſtituantur, qui in eos jure aget. Can. 16. to. In Concilio ad Vallem-Guidonis, anno 1242. innovati ſunt Canones antiqui Concilii Milevitani & Calchedonenſis adversùs Monachos & Clericos, qui cauſas ſuas ad ſæculi Judices referebant, quo infringebantur communes Cleri immunitates. *Juri publico quantum in ipſis eſt derogantes, relicto Eccleſiaſtico judicio, ad ſæcularia judicia prorumpere non verentur.* De Laval Canon. 3. Novæ hìc in eos pœnæ decernuntur, qui idem poſthac factitarint, in cauſis potiſsimum civilibus & criminalibus. *Maximè in civilibus & criminalibus cauſis, prout in prædictis Conciliis continetur.* In Concilio Burdigalenſi anno 1255. relaxatum nonnihil eſt, permiſſumque Clericis, utin contumeliis ſibi inflictis, & pro legatis piis, ſæculi Judicem adirent, permittente Epiſcopo. *Nullus Sacerdos vel alia perſona Eccleſiaſtica de perſonalibus injuriis, vel de eleemoſynis Eccleſiæ factis audeat litigare, niſi de conſenſu Epiſcopi coram Judice ſæculari.* Can. 7.

In Concilio Bituricenſi anno 1274. præſidente Legato ſedis Apoſtolicæ intortum eſt anathema in Judices eos, qui Clericos cogerent ſæculari ſe foro ſubiicere *in actionibus mere perſonalibus.* Concilium Salmurienſe anni 1276. anathema illiſit dominis locorum & Judicibus, qui legitimis pœnis non coercerent eos, qui in Clericos ipſos, vel in eorum bona injuriæ vel damni aliquid inferrent. Cùm hæc damna ſarciri non poſſent, niſi ingenti quadam & invicta poteſtate, ea erat neceſſaria cauſa confugiendi ad Judicem ſecularem. In Concilio Andegavenſi anno 1279. excommunicationis telo impetiti ſunt domini & Judices ſæculares, qui ad ſæculi Judicem Clericos raperent *in actionibus perſonalibus.* In Concilio Avenionenſi anno 1281. eadem intentata eſt iis pœna, qui Clericos ante ſæculi Judicem convenirent; quòd malè is de Eccleſia exiſtimet, qui ne

Can. 8. Canon. 11. Conou. 1. Canon. 7.

de

de Clericis quidem ſuis eam reputat poſſe cognoſcere, ad quam laicorum etiam cauſas Paulus transferri cupiébat. Can. 3. 4. *Iniquè de Eccleſiæ conſortio judicant; poſcunt auxilium ſæculare, cùm Apoſtolus privatorum cauſas ad Eccleſiam deferri, ibique præcipiat terminari.* In Concilio Rotomagenſi anno 1290. eadem anathemata & Clericis illiſa ſunt, qui ultro ſubirent, & Judicibus, qui Clericos ſibi ſubeſſe cogerent in cauſis perſonalibus: *Super factis perſonalibus, ubi de facto perſonæ quæritur, occaſione factorum à Clericis commiſſorum, ſuper delictis atque factis perſonalibus quibuſcumque.* In Synodo Bajocenſi anno 1300. vetitum eſt cauſas Clericorum agi coram Judice ſæculi, niſi annuente Epiſcopo: Can. 96. *Niſi à nobis habuerint ſuper hoc licentiam ſpecialem.* Ea Epiſcopali licentia remittebatur tamen aliquid de privilegio Cleri, eique nonnihil derogabatur, quo inſuescebant paulatim Judices ulteriùs aliquid audere. In eadem Synodo vetitum eſt, ne à Judicibus Eccleſiaſticis *cauſæ tractarentur per modum Curiæ ſecularis.*

In Concilio Compendienſi anno 1310. ſtatutum eſt, ut interdictum Eccleſiaſticum vibraretur in ea loca, ubi Clericum Judex ſæculi captum retineret, nec Epiſcopo redderet; quòd ſæcularis Judex in poteſtate non haberet Clericorum ſcelera ulciſci. Can. 10. 3. *Cùm per juſtitiam laicalem non debeant puniri exceſſus Clericorum, nec ab eis levari emenda de eiſdem.* In Concilio Avenionenſi anno 1326. communione Eccleſiæ ejecti ſunt Seniores & laici Judices, qui ſiſti ſibi juberent, aut judicarent Clericos, vel Monachos in cauſis criminalibus, niſi intra octo dies eam injuriam ſarcirent. Can. 9. 10. 14. *Coram ſe ſuper criminalibus vel perſonalibus citet, ſeu citari faciat, aut quoquomodo diſtringat.* A Beneficiis ibidem ſuſpenſi ſunt Clerici, qui Clericos alios convenirent coram Judice ſæculari in cauſis Eccleſiaſticis, perſonalibus, vel criminalibus: *Super ſpiritualibus, Eccleſiaſticis, perſonalibus aut criminalibus quibuſcumque.* In hoc denique Concilio revocatæ ſunt licentiæ ab Epiſcopis quandoque datæ ad capiendos & retinendos Clericos, juſſis laicis eos reddere, ubi primùm repeterentur. *Obtentu, ſeu occaſione aliquarum licentiarum, ex cauſa eis ad certum tempus, vel ſimpliciter, vel ad certas perſonas, ab Archiepiſcopis & Epiſcopis conceſſarum.*

Non abs re forſan quis ſuſpicaretur, ex his conceſſionibus Epiſcoporum, ut vel Clerici coram ſæculari Judice litigarent, vel ut laicus Judex Clericis manum injiceret: januam patefactam eſſe, qua Judices etiam citra ejuſmodi licentias impetum facerent in immunitates Clericorum. Non quò cauſæ non ſubeſſent quandoque juſtiſſimæ, ut hæc ab Epiſcopis permitterentur; cùm non ſemel eis confugiendum neceſſariò eſſet ad Judicum ſæculi authoritatem; ſive ad contundendam contumaciam quorundam Clericorum obſtinatiſſimam, ſive ut ad officium revocarentur immorigeri, fugitivi, rebelles. Verùm ea ſors eſt rerum nunc quidem humanarum, quibus medicamur inveteratis morbis, iis novæ ægritudines invehuntur. Poſtremò in hoc eodem Concilio ſub interminatione anathematis prohibiti ſunt ſæculi Judices, ne intercederent Epiſcopis, antiquiſſimam authoritatem ſuam explicantibus, & quocumque Diœceſeos ſuæ loco juridicum tribunal excitantibus, ubi capi, incarcerari, & caſtigari juberent Clericos ſuos. Can. 42. *In quolibet loco ſuarum Diœceſeon non exempto, per ſe, vel alium poſſe pro tribunali ſedere, ſpectantes ad forum Eccleſiaſticum, & perſonas Eccleſiaſticas, cùm earum exceſſus exegerint, capere, & carceribus mancipare.*

VIII. Ad ea ergo jam progreſſi ſumus tempora, quibus famoſa exarſit concertatio de limitibus utriuſque juriſdictionis ſub Philippo Valeſio Francorum Rege, anno nempe 1329. Antè verò quàm ingrediamur ad ea hic intexenda, quæ ibi ſuper hac diſceptata ſunt Clericorum immunitate fori: hìc obiter attingenda ſunt pauca aliqua, quæ nos penè effugerant, continuantes & quaſi concatenantes ſeriem Conciliorum, ſuo quorumcunque tempore. Agens Vuilelmus Nangius in hiſtoria ſancti Ludovici Regis de damnatione Friderici II. Imperatoris in Concilio Lugdunenſi, inter Conſtitutiones Eccleſiaſticas, quibus refragatus erat Fridericus, illam recenſet, quæ ad hanc pertinet Clericorum immunitatem: *Quod nullus ibidem Clericus vel perſona Eccleſiaſtica de cætero in civili vel criminali cauſa conveniretur coram Judice ſæculari, niſi ſuper feudum quod civiliter haberetur.* Du Cheſne To. 5. pag. 343. 715.

Inſudavit Innocentius III. diſſipandæ Baronum Galliæ conjurationi adversùs immunitatem & juriſdictionem Clericorum: poſito ob oculos in primis Caroli Magni exemplo, qui Laicis etiam conceſſiſſet, ut ad forum Eccleſiæ ſe ſuaſque cauſas conferrent, juxta antiquiſſimorum Imperatorum leges; ideoque minimè jam conſentaneum eſſe, ut in Gallia Clero controverſia fieret de privilegio multò minore. *Si dicti Barones diligenter attenderent, quod Carolus Magnus Eccleſiam, à qua omnem honorem acceperat, cupiens honorare, perpetua lege decrevit, ut omnes ipſius juriſdictioni ſubjecti, ſtatutum à Theodoſio Imperatore pro Eccleſiæ libertate edictum inviolabiliter obſervarent. Videlicet ut quicumque litem habens, ſive petitor fuerit, vel initio litis, vel decurſis temporum curriculis, ſuum cum negotium peroratur, ſive cum jam promi cœpit ſententia, ſi judicium elegerit ſacroſanctæ Sedis Antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione, etſi pars altera refragatur, ad Epiſcoporum judicium cum ſermone litigantium dirigatur; & omnes cauſæ quæ prætorio & etiam civili jure tractantur, Epiſcoporum terminatæ ſententiis, perpetuæ robur obtineant firmitatis; & negotium quod judicio ipſorum deciditur, nequaquam ulteriùs ab aliquo retractetur.* Diſcuſſam facilè conjicies fuiſſe tunc eam procellam, cùm tot ſuprà pernumerata ſint à nobis Concilia in omnibus Galliæ Provinciis celebrata, in quibus elucebat immunitatem Cleri forique Eccleſiaſtici illibatam tunc viguiſſe. Profero jam & aliud ejus rei argumentum.

Anno 1278. Philippo Audaci conceſſum eſt à Nicolao III. ut Clericos poſſet capi & in carceres trudi, jubere, ubi ſe atrociori quodam facinore conſtrinxiſſent; ita ut ea de cauſa Officiales Regii tuti eſſent adversùs excommunicationes canonicas in violatores immunitatis Clericalis evibratas. Rainal. an. 1278. n. 37. Meminit ejus Epiſtolæ Pontificiæ Rainaldus, gratiſſimam rem nobis facturus, ſi & ipſam Annalibus ſuis intexuiſſet. Scitè autem ab eo animadverſum eſt, ſatis argumenti in eo eſſe, ut intelligatur, quàm latè tunc pateret Eccleſiaſtica juriſdictio in Galliis, in cauſis Clericorum; unde nec Pontifex ejus rei copiam faciebat Regi, niſi ut Clericos ſceleroſos juſſu ſuo captos & incarceratos Epiſcopo permitteret, cujus etiam illi judicium ſubirent. Idem conceſſit & poſtea Philippo pulchro Regi Joannes XXII. cujus & diploma Rainaldus idem publicavit. Eo nihilo tamen minùs Judici Eccleſiæ id vendicat, ut de Clericis, etiam homicidis, & facinore quovis alio inquinatis cognoſcat. Idem n. 113.

Anno 1190. Libertates Eccleſiæ in Anglia reſtitutas fuiſſe perhibet Matthæus Paris, conceſſione Richardi Regis, qui mandavit, ut ne à Magiſtratibus conprehenderentur Clerici, niſi homicidæ, fures, incendiarii, & ejuſmodi alii; & tum quoque Eccleſiæ foro & Judici redderentur. *Normannia de longo ſervitutis jugo liberata eſt, glorioſo Rege Richardo annuente. A Rege conceſſum de Clericis, quod nulla occaſione à ſæcularibus capiantur Poteſtatibus, ſicut fieri conſueverat, niſi pro homicidio, furto, incendio, & ejuſmodi enormi flagitio.*

Qui

Qui continuò cùm requisiti fuerint à Judicibus Ecclesiasticis, quietè & sine mora reddentur, in Curia Ecclesiastica judicandi.

IX. Venio ad celebratissimam de utriusque finibus potestatis & jurisdictionis sub Rege Philippo Valesio disceptationem. Usque adeo autem conveniebat tunc omnibus ultro citroque, de eo capite quod hìc vexamus, ut ne in controversiam quidem deduceretur. Propositæ sunt tantùm à Magistratibus, sive exceptiones, sive circumstantiæ, quædam, ubi nihil loci esse privilegiò Cleri contendebant. 1. Ubi Clericus furti reus agebatur. 2. Ubi de Clericis conjugatis agebatur. 3. Ubi Clerici hi conjugati sine veste & tonsura Clericali in flagranti delicto deprehendebantur. 4. De conjugibus Clericorum. Respondebatur autem tum à Bertrando postea Cardinali, Ex regulis Juris, accessorium ejus esse, cujus & principale; cùmque de Clerico non posset nisi Ecclesia, ita nec de Clerici furto non posse nisi Ecclesiam cognoscere. *Cùm ad Ecclesiam solùm pertineat cognoscere de Clericis, Laici non possunt nec debent se intromittere de rebus furatis, quia ad eum pertinet accessorium, ad quem principale; sic enim Laici haberent indirectè cognitionem Clericorum, & multi possent fingere notorium, quod non esset.*

Quoad alterum caput, responsum similiter ab eo est, Cùm Clerici conjugati foro subjaceant Ecclesiæ, quando in tonsura sunt & veste Clericali, quo se cumque crimine contaminent, posse eos ab Ecclesiæ Judice repeti, & ut extorqueantur sæculari Judici, excommunicationum jacula vibrari. *Si Clericus conjugatus deferat tonsuram & vestes Clericales, & in tali habitu capiatur per Judicem sæcularem, cùm de jure & consuetudine notoriis tales Clerici, quantum ad delicta, sint de foro Ecclesiæ, Officiales nullam faciunt injuriam dominis temporalibus, si compellant eos per sententias excommunicationis, ad abstinendum à cognitione talium delictorum; quia quocumque modo delinquatur, cognitio pertinet ad Prælatos.*

Ad tertium idem ipse respondit, quanquam Clericus conjugatus nec vestem gestet, nec tonsuram Clericorum, si tamen notorium sit Clericum esse, privilegii Clericalis compotem illum esse; si anceps id & dubium esset, ejus rei judicem esse Ecclesiam, dum reus in custodia versatur Magistratus civilis.

Ad quartum denique caput repositi Cardinalis, Si qua in Ecclesia mos invaluisset, ut Clericorum conjuges Ecclesiæ tantùm foro subessent, ei mori obsequendum esse, ut qui legibus Imperatorum consentaneus sit.

Addendum postremò & hoc quintum caput, adversùs Gallicanos Barones illud confirmasse Bertrandum, posse ab Episcopis capi & incarcerari Clericos quocumque Diœceseos suæ loco: cùm spiritalis jurisdictio, uti & temporalis, nullis finibus excludatur; cùmque inulta aliàs abitura sint complura Clericorum flagitia, nisi penes Episcopos potestas sit, eos ubique comprehendendi. *De jure divino & humano licitum est Prælatis, & eorum Judicibus, capere Clericos ubique, quia non est dare locum, ubi non sit jurisdictio spiritualis, sicut temporalis. Unde talis captio Clericorum, quæ est spiritualis & de foro Ecclesiastico, potest & debet fieri per Judicem Ecclesiasticum, & non per alium quemcumque. Et nisi ita fieret, quod capi possent Clerici per Judices Ecclesiasticos ubique, sæpissimè delicta Clericorum remanerent impunita, cum per laicos non possint capi absque sententia excommunicationis à Canone incurrendæ propter hoc.*

X. Ejusmodi tum erat Cleri & immunitas & jurisdictio, de qua nihil delibari voluit Philippus Rex. Nec multo pòst in Concilio ad Castrum Guntherii, innovati sunt Canones antiqui omnes, jurisdictioni Episcoporum tuendæ vel, ampliandæ dicati. In Concilio Bituricensi eodem anno, nempe 1336. vetiti sunt Clerici, ne alii alios in jus vocarent coram Judice sæculi, quocumque de crimine. Anno 1344. idem constitutum est in Concilio Noviodunensi. Concilium Parisiense anni 1346. interdicto perculit Ecclesias omnes locorum, ubi sæcularis Judex Clericos facinorosos cepisset, in carcerem contrusisset, aut morte damnasset, nequicquam eos repetente Ecclesiæ Judice. *Si contingat Clericum seu personam Ecclesiasticam, in locis Provinciæ Senonensis capi per Judicem sæcularem, seu detineri, vel ultimo tradi supplicio, & Judex requisitus de reddendo Clericum, non reddiderit, cessetur à divinis, &c.* Anno 1368. communione Ecclesiæ ejecti sunt in Concilio Vaurensi, Clerici, qui Clericis aliis diem dicebant coram sæculi Judicibus, quocumque de crimine verteretur. Can. 11. Can. 21.

In Concilio Constantiensi confirmata est Constitutio Friderici II. Imperatoris, ab eo antè edita, quàm ab Ecclesia resiliret; qua declarabatur, non posse Clericos à quoquam trahi ad sæculares Judices, quacumque demum criminali, vel civili de causa. *Nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione, vel civili, ad judicium sæculare præsumeret attrahere, contra canonicas sanctiones & contra constitutiones Imperiales.* Si quid contra tentaretur, causa cadebat Actor, Judex officio spoliabatur. Annexa est hæc Constitutio ad calcem Concilii Constantiensis. Nemo in Annalibus Ecclesiæ tam hospes est, qui nesciat quantum in eo Concilio tributum sit Ecclesiæ Gallicanæ, & quantum ipsa vicissim ei Concilio semper tribuerit. In Concilio Parisiensi anni 1329. interdicto subjici jussa sunt loca omnia, ubi Clericos suis carceribus inclusos Judex sæculi restituere Ecclesiæ recusaret. Idem decrevit Andegavense Concilium anni 1448. Cap. 94. Can. 13.

XI. Ex hac Conciliorum congerie voluptas etiam aliqua, utilitas certè non mediocris existet, si quis seriò perpendat, quanti interfuerit observasse, quantæ in Galliis reverentiæ fuerit immunitas personæ Clericorum, sive civilibus, sive criminalibus in causis, & quàm nuper illa cœperit evanescere. Illud à nupero Scriptore litteris mandatum est, cùm Bituricensis Archiepiscopus in Provinciæ suæ Concilio sub Urbano Papa V. decrevisset, ut nec capi, nec judicari possent Clerici à Judice laico in causis criminalibus: aut si quid contrà peccaretur, excommunicationibus & interdictis sævituram Ecclesiam: compulsum eum fuisse à Duce Bituricensi, Caroli V. Regis fratre, ut id retractaret, ac polliceretur id revocatum iri Concilio Bituricensi, quod primum congregaretur. Fidei periculum penes authorem sit: Nec enim ullum habitum est sub Urbano V. Concilium Bituricense. Utcumque sit, ea fuerit vis à Duce tum Bituricensi, & contumelia Ecclesiæ irrogata, ut & aliàs à compluscul aliis, de quibus hactenus audivimus amarissimas Pontificum & Conciliorum querelas. Dolebat enim eis vehementer, tam crebrò conjurari & attentari multa à Baronibus & dominis temporalibus aliis, quo statu jurisdictionis Ecclesiasticæ cursui obsisterent. Nullo certè argumento proditum est, id Bituricensis Ducis factum Regio tunc assensu fultum fuisse. Fevret. de Abus l. 8. c. 1. n. 3.

Quin & universim illud juvabit monuisse, nusquam Concilia superius à nobis memorata, aut certè rarò de Regibus, eorumque Ministris, frequentissimè verò de Baronibus & dominis temporalibus habuisse, quod expostularent. Duces enim certissimè, Comites, & qui denique in Gallia, ut & in Anglia, Barones dicuntur, istiusmodi contumeliis Ecclesias lacessebant, variis in Regni Provinciis, in quibus dominabantur. Ecclesiis plerumque propitios se præstabant Reges, ut qui earum tuitionem ab ipsis usque Francicæ

Monarchiæ incunabulis in ſe ſuſcepiſſent. Privata ergo authoritate ſua ſolus Bituricenſium Dux eam retractationem exculpſerat. Quanquam nuſquam reperiatur memorata, vel retractatio ipſa, vel Concilii ejus Bituricenſis convocatio. Sed quam multa ſuperiùs prolata ſunt à nobis Concilia Urbani V. Pontificatu poſteriora, ubi Decretum illud ipſum quode hìc agitur, confirmatum, aut innovatum eſt? Quid verò Conſtantienſi reponetur Concilio, ubi planum eſt id ipſum Decretum novo robore munitum eſſe? atqui potiſſimas in ea partes Galli ſuſtinuerunt.

XII. Id quoque non oſcitanter hìc advertendum, in ſuperiori hac Conciliorum Canonumque farragine, nihil diſcriminis poni inter alia & alia crimina; nulla eſſe, quorum rei ad ſæculare forum Clerici rapi poſſint; indiſcriminatim ſemper & diſertiſſimè quocumque de crimine ad Eccleſiæ Judicem Clerici revocantur. In animoſa illa concertatione Cardinalis & Epiſcopi Auguſtodunenſis Bertrandi, ubi tot objectiones, tot reſponſiones conſtipantur; nuſquam monumentum, aut veſtigium exiſtit ullum diſtinctionis ejus criminis privilegiati & communis. In Conſtitutione Concilii Conſtantienſis nuſquam vel umbra ejus diſtinctionis: omnia promiſcuè Clericorum crimina ad Judicem Eccleſiæ referuntur. In Concilio V. Lateranenſi ſub Leone X. anno 1513. recitata eſt prolixa querimoniarum charta, adversùs Senatum in Provincia Narbonenſi ſecunda Aquiſextienſem, ob varias Eccleſiaſticæ immunitatis violationes, ac præ cæteris, quòd ibi convenirentur, judicarentur, pœnis afficerentur Clerici, immo & Epiſcopi: *Contra quaſcumque perſonas, etiam Epiſcopali fulgentes dignitate inquirunt, citant, coram ſe perſonaliter comparere compellunt, procedunt, multant & puniunt.* Recitata eſt & in proxima Seſſione Bulla Leonis X. ad nova quædam præſidia Cleri immunitati adſtruenda. *Cùm à jure tam divino quam humano nulla in Eccleſiaſticas perſonas laicis attributa ſit poteſta, &c.* In ſequenti mox Seſſione expreſſa eſt à Procuratoribus Senatus promiſſio, ut ne poſthac injurioſi eſſent libertatibus Eccleſiaſticis. *Eccleſiaſticam libertatem non perturbabunt, ſed tanquam Catholici & obedientes filii, ſanctitatis ſuæ mandatis acquieſcent.* In Seſſione eadem, quæ X. fuit, perlecta ſunt Concordata Pontificia & Gallicana, & omnium conſenſu firmata, niſi quòd conqueſtus eſt Epiſcopus aliquis, quòd in iis neſcio quid juris ſæculari Judici in Clericos permitteretur. *Quatenus tribuunt juriſdictionem laicis contra Eccleſiaſticos.* In eandem rem ſunt & hæc verba Seſſionis XI. *Dominico Terdonenſi Epiſcopo non placuit conſuetudo Parlamentorum, quod habeant juriſdictionem in perſonas Eccleſiaſticas. Et in quantum ſupraſcripta Bulla tribuit juriſdictionem ſæcularibus in perſonas Eccleſiaſticas, non placet.*

Seſſ. 8.
Seſſ. 9.
Seſſ. 10.

Ergo ſub Franciſco demum I. cœpit in Gallia minui perſonalis Clericorum immunitas fori. Et hic ipſe tamen Rex in Edicto illo eodem anni 1539. quo labefactata & reverſa eſt antiquiſſima Clericorum in laicos juriſdictio, etiam in temporalibus cauſis: ille ipſe, inquam, Rex nil poſſe ſanxit ſæculares Judices: *Niſi in Clericos conjugatos, aut non conjugatos quidem, ſed qui artes & negotia exercerent, quibus addicti jure & more tenentur ſæculari foro ſubeſſe; ad quod & pertrahentur, tam in civilibus, quam in criminalibus, ſicut hactenus uſitatum fuit.* Ipſiſſima hæc ſunt Edicti verba, latinè verſa, quibus ſanciabatur, ſed retinebatur tamen adhuc penè integra & incolumis Clericorum immunitas perſonalis. Longè ſævius profundiuſque illi vulnus impreſſum eſt Edicto Molinenſi anno 1566. cujus hæc ſunt verba: *Ut obviam eatur moleſtiis & difficultatibus iis, quæ hactenus emerſerunt in cauſis criminalibus Clericorum, etiam in caſu privilegiato; ſtatuimus, edicimuſque, ut Judices & Officiales noſtri Regii inquirant & ſententiam ferant in delicta quævis privilegiata Clericorum, antequam eos ad Eccleſiæ Judicem pro delicto communi tranſmittant. Nec tranſmittentur tamen unquam, niſi ea cautione, ut in carcere conſtricti retineantur in pœnam delicti privilegiati, quæ necdum exſoluta fuiſſet: in cauſam vocandi Officialibus ipſis Epiſcoporum, ſi reos carceribus ante exemerint, quàm pœnas luerint à Regio Judice indictas.*

Art. 4.
Art. 39.

Lethali prorſus eo vulnere cruentata primùm, & extincta demum eſt Clericorum perſonalis immunitas fori in Gallia ad cauſas criminales. Non ſibi defuit Clerus Galicanus, & de imminutione graviſſima ſui juris apud Regem graviſſimè conqueſtus: à quo nihilominus idem confirmatum novo Edicto, Ambroſiano videlicet, anno 1572. *Ne ob utriuſque juriſdictionis altercationes, actiones, judicia, & pœnæ criminum protrabantur, nos confirmato capite* XXIX. *Edicti Molinenſis ſuper criminibus privilegiatis, præcipimus ut Judices & Officiales noſtri de privilegiatis delictis promiſcuè omnibus cognoſcant adversùs Clericos, antequam illos Judici Eccleſiæ reſtituant pro delicto communi.*

Fuit & aliud in quo Edictum Molinenſe privilegio Clericali novos limites præſcripſerit, ut nullus eo frueretur: *Sive ut Eccleſiæ reſtituatur Judici, ſive ad quidvis aliud, niſi ad Ordines ſacros provectus ſit, ſaltem ad Subdiaconatum, quique reſideret in Eccleſia, & miniſterio, aut beneficio ejus aliquo innecteretur.* Ei capiti attulit Rex aliquid lenimenti, hoc additamento: *Scholares actu ſtudentes, & ſine fraude, & Beneficiarios omnes.* Edicto denique anni 1571. ita ſancitur, *Qui reapſe miniſtrant Eccleſiæ, Privilegio Clerici & Tonſuræ fruentur, Presbyteri item, & ſacris Ordinibus initiati: nec ſi damnati, addictique morti fuerint, antè pœnam luent, quàm fuerint degradati.*

Art. 40.
Art. 14.

Edicto quidem Melodunenſi ſub Henrico III. anno 1580. reviviſcere viſa eſt ex parte ſaltem antiqua Cleri immunitas, hoc capite: *Inſtructio litium criminalium adverſum Clericos in caſibus privilegiatis, conjunctim fiet à Judice hinc Eccleſiæ, hinc Regis, tumque Regius Judex ad ſedem & forum accedere tenebitur Eccleſiaſtici Judicis.* Altiori ab origine repeti poſſet fons hujus Conſtitutionis, ſi illud componamus cum antiquiori Senatuſconſulto anni 1371. tunc promulgato in cauſa Clerici, qui in carcere quidem Epiſcopi retinebatur; reus agebatur autem læſæ Majeſtatis. Eo autem ſtatutum fuit, ut cognitor ſederet Epiſcopus, adeſſent verò duo Conſiliarii Clerici Parlamenti. *Statuitur, ut duo Seniores Clerici Parlamenti præſentes ſint cum Officiali Epiſcopi, eo quo jam olim factitatum eſt modo.*

Art. 22.

Memoires du Clergé en 1675. To. 4. pag. 49.

Adverte hinc autem 1. eam jam tum perantiquam fuiſſe conſuetudinem, forſan tamen in ea tantùm ſpecie, hoc eſt, ubi de Majeſtate quærebatur. 2. Senatores quidem illi aderant Parlamenti, ſed Clerici, ideoque ſoli Clerici litibus præerant, intererantque criminalibus Clericorum, etiam in crimine Majeſtatis, 3. Et quidem præſentes illi tantùm eſſe jubebantur, non in partem ullam venire cognitionis & judicii. Atque ita ſatis probabiliter conjicitur cœptum eſſe, ut Parlamentorum Conſiliarii ad Officiales Epiſcoporum accederent, ut unà lites criminales Clericorum expedirent: ſed non ea diu religione ſe teneri paſſi ſunt, ut nonniſi Clericos delegarent Conſiliarios, nec ad aliud delegarent, quàm ut intereſſent. 4. Inde eſt quòd ſupra laudatum Caput Edicti Melodunenſis, ſæculares Judices concedere jubet ad ſedem Judices Eccleſiaſtici. Fidem facit vir doctus Du Taix, non fuiſſe moris ut Judex ſæculi ſecum adduceret Graphiones ſuos, ſed ut ſolus Eccleſiaſticus Graphio munere fungeretur. 5. Quin & illud animadverſum eſt, mixto huic Tribuna-

Memoi. du Clerg. to. 2. pag. 131.

bunali locum non fuisse, nisi ad causas criminales minorum Clericorum. Nam Presbyteros sæcularis Judex ad Ecclesiasticum transmittebat, ut de iis solus cognosceret, degradaret convictos, tumque publico dimitteret Judici, qui tum demum incipiebat in eos jure agere, sententiamque promere juxta inquisitiones & processus Judicis Ecclesiastici. Hæc Burdinus Procurator Generalis Parlamenti Parisiensis in Paraphrasi articuli XI. Edicti anni 1539. publicata anno 1549.

Memoires du Clergé en 1675. To. 1. pag. 750. 751. Ibidem Pag. 746. 747. 750.

XIII. In Vetere certè Stylo Parlamenti Parisiensis, apud Mansuerum, qui sub Carolo VI. Rege florebat, & apud Aufrerium, qui anno 1514. lucubrationes suas scriptis mandabat, multa fuisse reperies *crimina privilegiata*, quæ cognitioni suberant Judicis sæcularis, cùm Clerici iis aliqui erant irretiti. Sed & ibi reperies, non aliud unquam decrevisse Judicem sæcularem, nisi temporalium captionem & emendam. *Pœna quidem pecuniaria, non corporali*, ut ait Benedictus, Burdigalensis Parlamenti Senator. 2. Voce ipsa criminis privilegiati abundè proditur, ex privilegio tantùm Judices Regios de his causis cognoscere. Rem non dissimulat Aufrerius, quin & ipse Rex Franciscus I. idem confitetur in suo de Monetis Edicto, anno 1540. *Juxta Indultum Papæ & Edicta nostra Regia, si qui in Officio suo fungendo deliquerint, Clericatu exuendi sunt, nec in causa delicti admittentur ad excipiendum vel tergiversandum super suis Clericatus chartis*. Diximus supra iniquo tulisse animo Episcopos quosdam Concilii Lateranensis V. quòd Leo X. Papa nescio quid jurisdictionis in Clericos laicis Judicibus relaxaret. Diximus & de Privilegio, quo Philippum Audacem Regem donavit Nicolaus III. Papa anno 1278. quo capi & custodiri possent à Magistratu laico Clerici, gravissimis illaqueati facinoribus.

XIV. Omnibus denique hinc & hinc libratis ac pensitatis, superest sanè, quod miremur, postquam tot conspirationibus, concertationibus, plagis impetita tandiu est Clericorum personæ & fori immunitas; non omnem tamen ejus aut reverentiam excussam esse, aut memoriam, in Edictis saltem Regum. Nam si Judices sæculares ultra Canones, & ultra Edicta Regum progressi ausique sunt aliquid in causis Clericorum criminalibus, facta ea sunt, non jura; non habent illi, quod sibi gratulentur; habent Clerici, quod ingemiscant. Ideo & Concilium Rotomagense, quod altero tantùm habitum est anno post promulgatum Edictum Melodunense, hoc est anno 1581. animosiùs adhuc insurrexit ad defensionem jurisdictionis Episcopalis, & immunitatis Clericorum, ea animi magnitudine, quam in antiquissimis Conciliis demirari solemus, vibratis aut intentatis Ecclesiæ fulminibus in sacrilegos Cleri libertatum violatores. *Cum & Canonicis & Regiis Constitutionibus Ecclesiastica jurisdictio semper sejuncta fuerit à sæculari, tam in personalibus civilibus, quàm in criminalibus causis; ita ut nec à sæcularibus Judicibus Ecclesiastici debeant compelli ad debita solvenda, nec ab his puniri, si quid animadversione dignum commiserint; sed ad Judices Ecclesiasticos debeant remitti in casibus præscriptis à sacris Canonibus: Monemus in Domino Judices sæculares, ut pareant Canonibus, nec falcem in messem alienam mittant. Quod si moniti non paruerint, excommunicationis vinculo noverint subjacere. Præcipitur verò omnibus Ecclesiasticis sub pœna excommunicationis, ne coram Judicibus laicis litigare, neve eorum jurisdictioni voluntariè se subjiciant in casibus ad Judices Ecclesiasticos pertinentibus, sive actores, sive rei sint. Quod si sententiam excommunicationis non veriti fuerint, aliis canonicis pœnis gravissimè puniantur.* Tit. De jurisd. Eccl.

In Concilio Remensi anni 1583. persimile promulgatum est Decretum. Concilium Bituricense anni 1584. prohibuit, ne Clerici alii alios unquam convenirent coram sæculari Judice. *Si quando illis necessitas litigandi incubuerit, non pertrahat Clericus Clericum ad judicium sæculare, sed tantùm ad Episcopale: ne eorum dedecus laicis scandalo sit; sed causæ componantur. Qui contra fecerint, legitimis pœnis subjaceant.* Excommunicati denuntiati sunt laici Judices in Concilio Narbonensi, anno 1609. qui de Clericis, vel de rebus Ecclesiasticis judicia agitarent. *Non se immisceant Judices sæculares rebus Ecclesiasticis, neque judicium personarum aût rerum Ecclesiasticarum sibi arrogent. Si quod hortamur non egerint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant.* Idem prohibetur & Clericis, ne se unquam publicis Judicibus sistant in causis personalibus, vel de rebus Ecclesiæ. *Non compareant vocati Clerici coram Judice sæculari, ut causas suas agant, si personales sint, aut de rebus Ecclesiasticis, quarum Judici Ecclesiastico jurisdictio est attributa; nisi ut ad superiorem Ecclesiasticum remittantur petituri.* Tit. 25. & 10. Cap. 42.

Anno 1657. ad Cleri Gallicani interpellationem edita est invictissimi Regis Declaratio, qua Jurisdictio Ecclesiastica munitur adversùs innovationes Judicum Civilium, innovatur caput XXII. Edicti Melodunensis, prorogatur jurisdictio Judicibus laicis extra Territorium suum, quando id necesse foret, ad cognitionem litis conjunctim cum Officiali Episcopi; statuiturque ne unquam possint Præsidiales Curiæ vel Præpositi militares de Clericorum criminalibus ullis omnino causis cognoscere. Memoires du Clergé en 1675. To. 2. pag. 63.

CAPUT CXIII. *P. 4. l. 2. c. 92.*

De Jurisdictione Ecclesiæ extra Gallias in Clericos ipsos post annum Christi millesimum.

I. Exemplum memorandum personalis Episcoporum immunitatis in Anglia.

II. Qua ibi ratione cognosceretur de causis aliorum Clericorum.

III. De eodem. Diversæ leges ad tuendam immunitatem Clericorum personalem. Validè ea oppugnatur, validius propugnatur.

IV. Eidem immunitati & jurisdictioni majora præsidia astruuntur, plus reverentiæ habetur in Germania.

V. VI. In Hispania similiter & in Italia. Decreta Concilii.

VII. Responsa Congregationis Concilii.

VIII. Non in Gallia sola limites aliqui circumscripti sunt immunitati personali Clericorum, & jurisdictioni Ecclesiasticæ.

I. CUm de jurisdictione Ecclesiastica dictum sit à nobis universim primò, usque ad exordia juris novi per Pontificias Decretales: & rursum postea de eadem ut sequentibus sæculi in Galliis viguerit specialiter: operæ pretium jam est, ut & ad alia Ecclesiæ Christianæ regna gradum promoveamus, initiumque ducamus ab Anglia. Narrat Uvillelmus Malmesburiensis ann. 1159. petiisse Regem ab Episcopis, ut Castra quæ obtinerent omnia, sibi dederent; & dum ea in deditionem venirent, Episcopos ipsos tenuisse. Tum verò Theobaldus Cantuariensis Archiepiscopus Concilium indixit apud civitatem Vintonienſem, quò & invitatus ipse Rex est, gravissimæque illico personuere querelæ, quòd nullo convocato Concilio tam contumeliosè habiti essent Episcopi. *Si Episcopi tramitem justitiæ in aliquo*

tranſgrederentur, non eſſe Regis, ſed Canonum judicium. Sine publico & Eccleſiaſtico Concilio illos nulla poſſeſſione privari debuiſſe. Epiſcopus Vintonienſis, qui germanus erat Regis, & Legatus Pontificis, qui denique Regi præceperat, ut Concilio adeſſet: *Fratrem incunctanter Concilio adeſſe præcepit*: cæteris ácriùs exarſit in tuitionem immunitatis Eccleſiaſticæ. Denique Rex ipſe excommunicationem undique ingruentem antevertit appellatione ad Pontificem interpoſita, ejus uſus miniſterio, qui Regis nomine Concilio intererat. *Ipſe quia gravari ſe videt, ultro vos Romam appellat.* Regi huic Stephano nomen erat, cujus qui hiſtoriam litteris mandavit, teſtatum facit ſumma eum animi moderatione, ſuique faſtigii dejectione ſarciſſe injuriam Epiſcopis à ſe irrogatam, ut veſtibus etiam ſe Regiis exuerit. *Sed quia ab omni Clero juſtè proviſum, & diſcretè fuit dijudicatum, nulla ratione in Chriſtos Domini manus poſſe immittere, Eccleſiaſtici rigoris duritiam humilitatis ſubjectione mollivit, habitumque regalem exutus, gemenſque animo, & contritus ſpiritu, commiſſi ſententiam humiliter ſuſcepit.*

Eadmer. Hiſt. Nov. l. 1.

Script. Normann. p. 941.

II. Quod ad alios pertinet Clericos, in famoſa illa Concordia Clericorum & Baronum Normanniæ anno 1205. convenit, ut ſi Clericus in delicto deprehenderetur, Judici Eccleſiæ reſtitueretur: ſi furti, ſi homicidii convinceretur, gradu moveretur, & mulctaretur exilio: ſi relaxato poſt exilio in eadem facinora relaberetur, eidem judicio ſubeſſet ac pœnæ, atque laici. *Si Clericus capiatur quacumque ex cauſa, & Eccleſia eum requirat, reddi debet Eccleſiæ. Et ſi convictus fuerit de furto, vel de homicidio, degradabitur, & abjurabit terra, nec aliter pro delicto illo punietur: poterit poſtea intrare terram ſine licentia domini Regis, quin de eo fiat juſtitia. Si verò poſtea aliquid forefecerit, dominus Rex faciat de illo juſtitiam ſicut de laico.*

Forrè abjurabit terram Ibi. an. 1061.

Docet nos Joannes Salisberienſis, quàm neceſſaria fuiſſet hæc conventio, cùm in Epiſtola ad Romanum Pontificem data narrat Archidiaconum Eboracenſem de propinato Archiepiſcopo ſuo veneno accuſatum fuiſſe, & ea occaſione voluiſſe Stephanum Regem, ut tantæ atrocitatis facinus à Judicibus ſuis Regiis excuteretur. Stephano ſucceſſit Henricus II. qui & ipſe vehementer exarſit in hanc juriſdictionis ſuæ ampliationem in cauſas Clericorum. Sed ceſſit ille tandem Epiſcoporum invictæ conſtantiæ, & Eccleſiaſtici juris retinentiſſimæ: *Vix cum ſumma difficultate, in manu valida, non ſine indignatione Regis & omnium Procerum, jam dictam cauſam ad examen Eccleſiaſticum revocavimus.*

Epiſt. 122.

III. Henrici ejuſdem Regis zelo & amori juſtitiæ gratulandum ſanè, laudeſque ingerendæ eſſent, ſi ei moderari ipſe potuiſſet. Reſcito enim ab Officialibus & miniſtris ſuis, plerumque abire impunè Clericos, poſtquam ſe immanibus contaminaverant criminibus: & à Clericis in Anglia centum amplius homicidia eo regnante perpetrata fuiſſe: *Ipſo audiente declaratum dicitur, pluſquam centum homicidia intra fines Angliæ à Clericis ſub regno ejus commiſſa:* leges edidit auſteriſſimas in omnes ſcelerum graviorum ſpecies, nullo Laicorum Clericorumque diſcrimine. Præſules illico & Clerus univerſus Eccleſiæ Anglicanæ interceſſere tam injurioſæ ſuis immunitatibus, juriſque dicendi facultatibus declarationi. Non fefellit Regem non poſſe non nutare & retro tandem labi leges ſuas, niſi ab Epiſcopis cofirmarentur. Variis ergo illecebris & delinimentis graſſatus, facilè illos ſibi omnes conciliavit, uno excepto Thoma Cantuarienſi Archiepiſcopo, qui quod muneris ſui erat, invictiſſimum ſe egit libertatum Eccleſiæ defenſorem. Hæc prima mali labes, hinc implicatæ contentionis fons inter Archiepiſcopum & Regem. Diximus jam in Concilio Abrincatenſi ſuæ Clerum & immunitati redintegratum fuiſſe à Rege, & juriſdictioni. Ab ejus ſucceſſoribus libertates Eccleſiæ nunc aſſertæ ſunt, nunc imminutæ, perinde ut quædam rerum temporumque procellæ ſæviebant, aut remittebant.

Vaillem. Naubrig. l. 2. c. 6.

Anno 1261. in Concilio Lambethano vicem ſuam doluere primùm Epiſcopi, & juriſdictionis ſacræ, in quam ſubinde ſæculares incurrebant Judices, in rebus etiam ſpiritalibus, quarum prolixa ibi pertexitur ſeries; mox intrepido pectore & ſtatuta condidere, & conſilia iniere fortiſſima, ad retundendam Judicum ſæculi audaciam, prohibendumque ne Clerici ad laicum unquam forum defluere, aut rapi poſſent. Anno 1281. Eduardum I. Angliæ Regem Joannes Cantuarienſis Archiepiſcopus audacibus litteris ſuis & hortamentis compellavit, ut in veſtigia ingrederetur Chriſtianorum olim Imperatorum, cum iiſque immunitates Eccleſiæ ſartas tectaſque ſervaret, regnum ſuum regno Chriſti ſubjectum vellet, Eccleſiæ libertates eo loco & pretio haberet, quo micantiſſimas coronæ ſuæ gemmas, ex eiſque non paulò plus ſplendoris in ſe derivandum ſperaret. *Jura coronæ veſtræ Chriſti coronæ ſupponenda, cujus ſint diadema ac ſponſæ ſuæ monilia, univerſæ Eccleſiaſticæ libertates.* Tum verò ſignificavit præ cæteris Eccleſiæ libertatibus eam à ſummis olim Principibus & Angliæ Regibus ſtudioſiſſimè confirmatam fuiſſe, quæ Clericos eximeret ſæculari juridictioni: *Conſtantinus Rex Angliæ, & orbis nihilominus Imperator, ſpecialiter perſonas Clericorum à ſolis Prælatis Eccleſiæ judicandas eſſe decrevit.*

Cap. 30. 42.

Synodus Exceſtrenſis anno 1287. declaravit nunquam poſſe à Clerico Judicem deligi laicum: non poſſe ab eodem Clericum alium conveniri in foro ſæculari, in cauſa perſonali; non poſſe Clericum à laico vocari ad forum ſæculare: ſi in cauſa merè criminali ita Clericum vel conveniret laicus, vel judicaret Judex ſæcularis, utrumque excommunicationis vinculis irretiri. Ex his Diœceſanæ Synodi ſtatutis facilè intelligitur, priſtino ſuo vigori reſtitutam in Anglia fuiſſe libertatem & juriſdictionem Eccleſiæ.

Can. 6.

In Concilio Londinenſi anni 1321. expoſtulatum eſt de Judicibus ſæcularibus, qui nonnumquam Clericos in carcerem conjiciebant, foro ſuo ſubjiciebant, patibulo addicebant; nec adduci poterant ut illos Eccleſiæ foro redderent: illa nimirum cauſatione utentes, quòd bigami eſſent. Contrà autem in hoc Concilio declaratur, bigamiam, dotes, natalium integritatem conſectaria quædam eſſe matrimonii, atque adeo nihilo plus de iis cognoſcere poſſe Judices ſæculares, quàm de ipſo conjugio. Hinc intorquetur excommunicatio in Judices laicos, qui quos retinuerint Clericos, detrectarint Eccleſiæ foro reſtituere. Obliquè tunc ergo tantùm & per cuniculos libertatibus Eccleſiæ inſidiabantur Judices ſæculi, & immunitati perſonali Clericorum: nec aperta vi eam impetere audebant. Multò impenſiùs illis ſuffragatus eſt Eduardus IV. Rex ſolenni diplomate, quo Clerum Regni ſui demereri ſtuduit anno 1463. Quod ſuprà laudavimus Conſtantienſis Concilii decretum, non potuit non & ſumma eſſe in Anglia authoritate.

IV. Perluſtranda jam nobis Germania eſt, aut ſalutanda ſaltem, quàndo jam noſtræ nos pudet prolixitatis. Indubitatiſſimum eſt autem multò majori in pretio & reverentia apud Germanos fuiſſe & Epiſcopos ipſos, & Epiſcopalem juriſdictionem. Anno 1266. in Concilio Colonienſi præceptum eſt, ut qui laicus Clericum provocaret ad ſæculi Judicem, is & cauſa caderet, & excommunicatione

Can. 9. 10 11

ne configeretur. Eodem feriretur anathemate Judex, ſi de Clericos judicium inſtitueret: & niſi intra quindecim dies pœnitentia eam maculam abſtergeret, locus interdicto ſubjiceretur.

Nec eſt quod mireris, & judiciis & pœnis ſæcularis fori ſubductos fuiſſe Clericos, cùm Concilium Colonienſe anni 1310. ne illud quidem pati voluerit, ut Clerici pœnitentiæ publicæ ſubjicerentur, quæ in eo potiſſimùm verſabatur, ut in Proceſſionibus publicis eſſent in nigra veſte, cùm Clerus univerſus albis lineiſque indumentis vitæ innocentiam proderet. *Cùm Clericis publica actio pœnitentiæ ſit prohibita.* Cupiebat quidem ſummoperè Eccleſia, ut capitalia facinoſorum laicorum ſupplicia pœnitentiis publicis mulctarentur; at pœnitentiis ipſis publicis Clericos ſubducere ſtuduit, perſuaſiſſima iis & Clerum dehoneſtari, & offendi laicos fideles. Hinc collige, quantò alienior illa eſſet à Clericis ſuis judicio & foro laicorum ſubjiciendis, & infamiæ pœnarum, quæ ibi decernuntur.

Can. 10.

In Concilio Salisburgenſi anni 1420. fraudulentia & ludificatio damnata eſt illa laicorum, qui in jus vocabant non Clericos, ſed Eccleſias eorum, & loca ipſa Beneficiorum, ut qui non perſonis, ſed rebus litem moverent. Clericos & Clericorum bona eodem uti privilegio, in hoc Concilio declaratur. *Allegantes quod non contra Clericos, ſed ipſorum bona dumtaxat judicent & procedant; non attendentes quod Clerici & Clericorum bona eodem gaudent privilegio, & nulla ſit eis de rebus & perſonis Eccleſiarum attributa judicandi facultas.* Synodus Friſingenſis anni 1440. eodem implicat anathemate Judices, Parteſque, à quibus Clerici ad forum trahentur ſæculare, quòd ea Cleri immunitas ab ipſo manet jure divino. *Quia privilegium fori Eccleſiæ eſt immediatè à jure divino.* Poſtremò denique Concilium Moguntinum anni 1559. laicum jactura litis damnavit, qui Clericum ad ſæculares vocaſſet Judices, quos ipſos jam tum excommunicatione innodatos pronuntiavit. *Statuimus ut Actor coram ſæculari judicio actionem intendens Clerico, eo ipſo omni cauſa cadat, nec amplius ad ejus cauſæ querelam, etiam coram Eccleſiaſtico Judice admittatur. Judicem verò ſæcularem, qui cauſam Clerici, etiam eo conſentiente, aut etiam quamcumque cauſam ad Eccleſiaſticum judicium pertinentem, quales ſunt matrimoniales & ſimiles, judicandam ſibi deſumpſerit, excommunicationis pœnam ipſo facto incurrere decernimus.*

Can. 19.

Can. 76.

V. Ad Hiſpaniam venio, ubi Ilerdenſe Concilium anni 1129. declarabat capi poſſe à Judicibus & Officialibus Civilibus Clericos, quando illos in flagranti delicto deprehendunt furti, homicidii, raptus, falſæ monetæ. *Flagrante maleficio in furto, rapina, homicidio, vel raptu mulierum, vel cudendo falſam monetam.* Dum ne quid moleſtiæ illi inferant, ſed ut eos tantùm Judici reddant Eccleſiæ. *Non ut vindictam in ipſum exerceat, ſed ut eundem reddat Eccleſiaſtico Judici.*

Clerum Hiſpanenſem acerbiſſimè objurgavit Urbanus IV. Papa, quòd ibi ſinerentur Clerici & Monachi ſinuoſis ludificationibus declinare Judices Eccleſiæ, & ad Civiles Judices cauſas ſuas traducere; quanquam integrum non ſit cuilibet Clerico generalibus Cleri privilegiis derogare. In Concilio Ilerdenſi anno 1293. & cauſa cadere, & anathemate feriri juſſi ſunt Clerici & Laici, qui Clericos in foro ſæculari convenirent. Hæc à nobis decerpta ſunt ex Conſtitutionibus Conciliorum Provinciæ Tarraconenſis, typis Barcinone anno 1557. mandatis, & compilatis decreto Concilii Tarraconenſis anno 1555.

Pag. 36. 37.

In Concilio Dertoſenſi anno 1429. ab Alphonſo Arragoniæ Rege impetrata ſunt diplomata Regia complura ad reſtituendam immunitatem Eccleſiaſticam adversùs Judices, Nobileſque vicorum domi-

nos. Quanquam autem Covarruvias Hiſpanòrum hujus ævi Canoniſtarum facilè princeps, immunitatem fori Clericalem non vendicet jure divino, niſi ad res ſpiritales & Eccleſiaſticas: cenſeatque eo privilegio à ſummis Pontificibus ita Clerum donari potuiſſe, ut à terreno Principe nullo revocari poſſit: confitetur tamen mox ipſe eam immunitatem Cleri à foro ſæculari derivare ex ſacris Litteris, ex Conciliis, ex Patribus, & Conceſſionibus Imperatorum: quo fit ut aſſentiri tandem videatur cæteris canonici Juris interpretibus, quibus convenit juxta Conciliorum decreta ſuperiùs congeſta, exemptionem perſonalem Clericorum à foro civili, ſuperſtrui juri divino, Eccleſiaſtico & civili. Jam ipſa aſſuenda hìc ſunt verba Covarruviæ: *Ergo utile quidem eſt, & denique neceſſarium ad liberiùs & rectiùs miniſtrandum Eccleſiis, quod Clerici & eorum res ſint à ſæcularibus Judicibus immunes. Præſertim quòd immunitas maximam originem ducat à divinis veteris Teſtamenti Conſtitutionibus, à ſanctorum Patrum teſtimoniis, à publicis Imperatorum conceſſionibus; ut tandum totus orbis Chriſtianus in hanc exemptionem propter utilitatem publicam conſenſerit; eaque propter ſummorum Pontificum authoritatem, hunc tacitum & expreſſum quandoque conſenſum habuerit.* Quibus ex verbis planum eſt, non ab Apoſtolica tantùm Sede profectum eſſe hoc privilegium, ſed ex Scripturis, ex Conciliis, ex Patribus, ex Imperatorum legibus.

Quæſtio practic. To. 2. c. 31.

VI. In Italia verò, ne in dubium quidem vocari poteſt, quin ſacra & juriſdictio & immunitas Cleri magnificentiùs ſemper & ſplendidiùs ſeſe explicuerit. In Concilio Ravennate anno 1317. excommunicationis jaculo confoſſi ſunt Judices, qui recuſarent Epiſcopo reſtituere Clericos, quos comprehendiſſent *cum armis*, vel crimine quovis alio implicatos; aut qui eos ad Epiſcopum remitterent contumelia aliqua, & infamia publica aſperſos, maximè ſi in veſte Clericali fuiſſent deprehenſi. Quidquid hactenus accumulatum eſt à nobis Decretalium, vel Epiſtolarum Pontificiarum, dum alia regna perluſtraremus; eo ſanè Diſciplina ipſa quoque Italiæ illuſtrabatur, ut quam ſtuderent Pontifices à ſe profectam in alias quoque orbis Provincias propagare. A Bonifacio VIII. declaratum eſt Clericos conjugatos, qui bigami non eſſent, frui privilegio fori, ſi veſte & tonſura Clericorum uterentur: atque ideo propter crimina à ſe patrata, nec civili, nec criminali judicio Magiſtratuum ſæcularium ſubjici poſſe, hoc eſt, non poſſe ab iis vel pecuniariæ, vel corporali pœnæ addici.

Can. 18.

Ei Bonifacii decreto limites circumſcripſit Concilium Tridentinum, quoad Clericos conjugatos, quos non placuit privilegio & immunitate Clericorum frui, niſi veſte & tonſura Clericorum uterentur, juſſuque Epiſcopi alicui affixi eſſent Eccleſiæ. Quoad alios Clericos, qui necdum initiati ſunt ſacris Ordinibus, ſummovet eos Concilium à privilegio & ab immunitate Cleri, niſi vel Beneficiarii ſint, vel tonſuram & veſtem Clericalem circumgeſtantes, ab Epiſcopo uni illigentur Eccleſiæ, vel in Seminario aut Univerſitate reſideant, quo ſe ſuſcipiendis aliquando ſacris Ordinibus aptare & effingere ſtudeant. *Is etiam fori privilegio non gaudeat, niſi Beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut Clericalem habitum & tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua ſchola vel Univerſitate, de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad majores Ordines ſuſcipiendos verſetur.*

In Sexto. L. 3. T. 2. C. 1

VII. Quæ doctrina rurſus in Italia, & quæ diſciplina vigeat, conjectura duci poterit ex Declarationibus Cardinalium Congregationis Concilii, quas hìc ex Fagnano depromemus. Propoſita quæſtione duorum Clericorum, qui in grandem Clero

Seſſ. 23. c. 6

ſe inſcribi voluerant, quo ſe munirent adversùs ſæculares Judices poſt cædem perpetratam: reſponſum eſt à Congregatione, pœnis corporalibus ſubjici eos non poſſe, quanquam ad hanc impunitatem aſſequendam Clero obrepſiſſent. 2. Si quis verò Clericatum citra fraudem ſuſcepiſſet, quanquam perpetrato jam facinore, ejus non perſonam tantùm, ſed & rem immunitate Clericali fruiturum. 3. Si fraudulentè verò quis Clericum ſe ordinari voluerit, poteſt ille pœnis ſubdi pecuniariis, propterea quòd Clericatus ita doloſè ſuſceptus, perſonam eximat, non bona. 4. Et etiam tum neceſſe eſt, ut prævention is beneficio utatur Judex ſæculi, hoc eſt, ut judicio inſtare cœperit antequam Clericus ordinaretur. 5. Non ſæcularis ſed Eccleſiaſtici Judicis eſt cognoſcere, an in fraudem ſuſceptus ſit Clericatus; ſicut & Eccleſiæ Judicis eſt examinare an Clerici ſint bigami, an veſtem tonſuramque Cleri propriam geſtaverint, & id genus alia.

Fagnan. in L. 1. Decret. Part. 2. pag. 351. 355. 353.

VIII. Et nec in Italia tamen ipſa diſſimulari potuit, quin conſtringenda nonnumquam eſſet intra breviores cancellos immunitas Clericorum. Opinati ſunt nonnulli, eam ceſſare, vel ſuſpendi, ubicumque atrociori quopiam in facinore Clerici deprehenduntur. Homicidas alii voluere ſupplicio affici, non expectata degradatione, dummodo à Judice Eccleſiæ facinus ipſum eſſet declaratum. Memorantur à Fagnano ipſo Canoniſtæ, qui plura pernumerant crimina, in quorum reos etiam Clericos ſævire poteſt Judex civilis. Quin & à Tridentino obſervat in Capite ſuprà laudato multis modis coarctatam fuiſſe hanc immunitatem; & ita neceſſe fuiſſe, quòd non ſatis curarent Epiſcopi Clericos ſingulos Eccleſiæ alicui mancipare. Denique quòd Clericos vagos jam poſſit Judex laicus diſtringere, in minoribus quidem conſtitutos Ordinibus, id eo factum, quòd ita decreverit Tridentinum.

Idem. In l. 3. p. 52. 49. 1

CAPUT CXIV. *P. 4. l. 2. c. 93.*

Elucidatio quæſtionum aliquot ſuper immunitate Clericorum, pœnis fori Eccleſiaſtici, & cauſis quæ in Palatio Regum tractantur.

I. Impunitas qua ceſſantibus Epiſcopis abutebantur Clerici facinoroſi complures, Reges tandem ipſos & Magiſtratus adduxit, ut immunitatem & juriſdictionem Cleri arctarent. Exemplum Henrici II. Angliæ Regis.

II. Eadem coarctatio in Galliis, gradatim certè, & variis de cauſis. Quæ cauſæ hæ?

III. Refellitur objectio ex impunitate criminum petita, quam alere videtur Eccleſiæ juriſdictio, & Cleri immunitas. Reſponſio noſtra in undecim capita diſpeſcitur, in quibus ſingulis plurimum ponderis eſt.

IV. In Gallia & in Anglia Præſules ſanctitate & eruditione præſtantiſſimi, in hoc Cleri Privilegio tantum eſſe momenti exiſtimavere, ut vel impendio ſanguinis illud tueri decreverint.

V. Epiſcopi quo de cumque accuſarentur crimine, nunquam dixere cauſam niſi coram Epiſcopis, terrenis Principibus ſumma quadam veneratione proſequentibus Chriſti ſacerdotium, cujus & Clerici omnes ſuo quiſque modulo conſortes ſunt.

VI. Vicit B. Thomas Angliæ Martyr, pervicitque, ut Clericus ob crimen degradatus ſatis pœnarum tum quidem luiſſet, nec præterea Judici & mortis ſupplicio permitteretur.

VII. Beati Thomæ Martyris doctrinæ & voluntati huic Decreta Pontificum, & Concilia ſuffragabantur.

VIII. Vetuſta hæc Eccleſiæ diſciplina deficere potuit, & ex parte defecit, quanquam ſummis ſemper honoribus laudibuſque proſequendi uſque ſint, qui eam, dum uſu valeret, fuſo ſanguine tuiti ſunt.

IX. Sacri fori pœnæ erant, mulctæ, proſcriptiones bonorum, ſervitus, exilium, carcer, etiam perpetuus.

X. Quanta olim Majeſtate fulgураret Tribunal Eccleſiaſticum, pluribus ad id Epiſcopis cum Clero confluentibus.

XI. Rurſum de pœnis fori Eccleſiaſtici, & quàm non impunè abirent rei, Carcere perpetuo omnia in futurum crimina occupabantur.

XII. Obſervantur aliqua in pœnas pecuniarias.

XIII. Notæ in quæſtiones, quibus extorquetur veritas.

XIV. Species ſingulares, ubi Clericorum cauſæ, potiſſimùm Epiſcoporum, in Regum Palatio, vel in Parlamentis excuſſæ ſunt.

I. REbus hactenus elucidatis innexæ contextæque ſunt quæſtiones aliquæ, quas hìc obiter perſtringere juvabit. Prima oritur ex invidioſa quadam criminum licentia, quam ex impunitate videtur alere & tegere noſtra Clericorum immunitas. Non poteſt enim ferè non offenſioni, immo & horrori eſſe, Clericos pietati ſpecialiter & edendis ſanctimoniæ exemplis dicatos, inquinari deteſtandis quibuſque flagitiis, & impunè inquinari, tantòque licentioſiùs. Eo ſtimulatus eſt Henricus II. Angliæ Rex, leges ut conderet & promulgaret immunitati Clericali valdè repugnantes, cùm certior factus eſſet centenas amplius cædes à Clericis perpetratas, ex quo ipſe cœpiſſet habenas regni tractare, Id ſuprà jam attigimus ex Vuillelmo Neubrigenſi, qui anſam inde aucupatur, debacchandi in mollitiam animi, & indulgentiam exitialem Epiſcoporum, qui effecerant torpore ſuo, ut impunitas jam mera eſſet, quæ ab exordio immunitas fuerat; non ut nullas, ſed ut ſalutiferas & medicinales pœnas Clerici darent. Affirmat idem Scriptor, ſi immoderatiori zelo æſtuaſſet Rex, ejus rei culpam in incuriam Epiſcoporum conjiciendam eſſe. *Sanè hujus immoderationis Regiæ noſtri temporis Epiſcopos tantum reſpicit culpa, quantum ab eis proceſſit & cauſa.* Jubent enim Canones, gradu amoveri Clericos, non ob enormia tantùm crimina, ſed ob non pauca etiam leviora. Et ex hac ingenti tamen turba Clericorum gravibus ſceleribus irretitorum, quanti erant quos Epiſcopi degradaſſent! *Cùm enim præcipiant Canones, Clericos non ſolum facinoroſos, id eſt, gravioribus irretitos criminibus, verum etiam leviorum criminum reos degradari; & tot millia talium tanquam innumeras inter pauca grana paleas Eccleſia Anglica contineat, quantos à multis retrò annis Clericos in Anglia contigit officio privari?* Epiſcopi tuendarum libertatum, quàm puniendorum criminum Cleri ſui cupidiores; & retundendis ſæcularibus Judicibus, quàm emendandis Clericis ſuis addictiores; id inopini effecerant, ut & Clerus in nefaria quæque flagitia ſpe impunitatis provolveretur, & Rex ipſe tandem pene cogeretur malo aliàs jam immedicabili manus admovere. *Nempe Epiſcopi dum defendendis magis Clericorum libertatibus, vel dignitatibus, quàm eorum vitiis corrigendis reſecandiſque invigilant, arbitrantur obſequium ſe præſtare Deo & Eccleſiæ, ſi facinoroſos Clericos, quos pro officii debito, canonicæ vigore cenſuræ coercere vel nolunt, vel negligunt, contra publicam tueantur diſciplinam. Unde Clerici qui in ſortem Domini vocati, tanquam ſtellæ in firmamento cœli poſitæ, vita & verbo lucere debent ſuper terram; habentes per impunitatem agendi quodcumque libuerit licentiam & libertatem; neque Deum, cujus judicium tardare videtur, neque homines poteſtatem habentes reve-*

L. c. 16.

ren-

rentur; cùm & Episcopalis circa eos sollicitudo sit languida, & sæculari eos jurisdictioni sacri eximat Ordinis prærogativa.

Ea tum fuit temporis difficillimi ratio, quæ Sacerdotium Regno collisit, urgente Rege, ut sæculari foro subjicerentur Clerici facinorosi, utque assentirentur Episcopi. Vereor autem, ut satis constet, quod hìc affirmat Historicus, ex canonicis Regulis propter minora etiam crimina Clericos esse degradandos. Non de qualicumque enim depositione hìc agitur, sed de ea degradatione publica, & dedecorosa, solennique, qua dejecti Clerici mox ultricibus pœnis sæcularis fori addicebantur. At verò procul abest ea degradatio à depositione ea, quam prisci Canones minusculis etiam sceleribus intentabant. Verùm quod ad capitalia attinet supplicia, indubitatissimum est sanctissimos primævæ Ecclesiæ Patres multò cupidiùs exarsisse ad eximendos extremo supplicio, non Clericos tantùm, sed & laicos. Si mediæ verò ætatis monumenta replicemus animo, conflabit non immunitatem tantùm pœnarum reis, maximè Clericis, fuisse pro virili vendicatam: sed & laicis criminosis non rarò Clericatum fuisse collatum, quo capitali supplicio præriperentur.

II. Non paulò certè plus momenti fuit in alia ratione, quam idem Historicus deprompsit: ea est nimirum anxia Episcoporum sollicitudo tuendæ jurisdictionis Ecclesiæ in Clericos suos, ut in causis criminalibus ne sæcularia unquam experirentur judicia: simul autem supinitas & incuria eorundem, in Clericis scelerosis pœnarum & pœnitentiarum canonicarum rigore toto conterendis. Quod Neubrigensis de Anglia, id posset forsan non immeritò & de Gallia dici; pari nempe nostrorum Præsulum in flagitiis majoribus ulciscendis cessatione, compulsos tandem fuisse Reges ac Judices Regios, ut crimina quædam atrociora ab aliis seponerent, eaque privilegiata docerent, ut in quibus & otiaretur privilegium Cleri, & sæculares Judices quasi ex Pontificio privilegio de Clericis judicarent. 1. Nec enim privilegiata ea dicuntur crimina, nisi ratione Judicum publicorum, qui tum conticescere jubent privilegium Cleri, & ipsimet velut ex privilegio judicia de Clericorum criminibus agitant. 2. Parlamenta ipsa suo supra loco demonstrata sunt, ex Clericis & Laicis permixta fuisse: ut non temerè credatur hinc quoque complanatam fuisse viam, ut ad Clericorum criminales causas venirent. 3. Observatum est illud quoque, ad atrociora quædam crimina examinanda Clericorum, delegatos fuisse Consiliarios Clericos duos, ut præsentes essent, cùm in Curia Ecclesiæ de iis cognosceretur. Posterior ætas duo innovavit, ut & laici quoque delegarentur Consiliarii, utque ne merè otiosa esset eorum præsentia. 4. Prævaricabantur Clerici ipsi causæ suæ; unde toties succensuere Synodi in Clericos, qui sponte sua forum ambiebant sæculare; & Judices laicos insuefaciebant ipsimet, ei in eos distringendæ authoritati, quæ non intra eos semper se cohiberet limites, quibus cœpisset. 5. Ex Conciliis superiùs delibatis, manifestum est ipsos persæpè Episcopos permisisse, ut sæculare forum Clerici adirent. 6. Concessere Principibus Pontifices, ut Clericos gravissimis in facinoribus deprehensos capi ipsi per Ministros suos, & custodiri juberent. Sapientissimè id & ab Episcopis, & à Pontificibus factitatum esse fateri cogimur, ex tantæ & dignitatis præjudicio, & conspirationis. Et tamen his molitionibus via pandebatur coarctandæ jurisdictioni & immunitati Cleri, quæ hactenus illibata & latissimè fusa fuerat. Eæ sunt nimirum vices rerum humanarum. Multa extorquet tum prudentiæ, tum charitati nova & permolesta temporum rerumque necessitas, ex quibus tamen pòst ea nascuntur, quæ molestissima sint. Æquum erat permitti sæculi Judicibus, ut caperent, & in carceres truderent Clericos in ipso facinore deprehensos; sed lapsu temporis his Judicibus in mentem ea venere, quibus abducerentur à reis ejusmodi Ecclesiæ foro restituendis, quamvis ea se primùm lege astrinxissent. 7. Et hæc forsan denique ratio perfecit, ut ad tantas angustias redigeretur privilegium hoc fori Clericale, scilicet Clericorum præceps & in atrocia facinora furor, & ad ludificandas Episcopalis fori pœnas astutia. Ideo enim concessum est laico Judici, ut illos caperet, & includeret carceri, cujus compedes & vincula quædam ferrea perfringere jam non potuit privilegium Clericale.

III. Si quis autem percontetur, ecquid causæ fuerit, quamobrem Ecclesia tam diu & tam constanter incubuerit in vendicanda solis Episcopis potestate ulciscendi gravissima Clericorum flagitia; & quamobrem tot Conciliis visum fuerit, in ejus privilegii defensionem, nec interdictis abstinendum esse, nec excommunicationibus: cùm hinc ali videatur impunitas, & ex impunitate nova criminum & effrænis audacia: quæ horrori potiùs debet esse ipsa, quàm amori illa quæ in Clerum redundat eximmunitatibus suis reverentia & commendatio. Habet, fateor, hæc objectio, quo præstringantur oculi eorum, qui in cortice plerumque hærent, nec medullam ipsam rerum, ac penetralia introspiciunt.

Respondeo igitur. 1. Eodem impeti posse ariete, & everti omnia Ecclesiæ asyla. 2. Eadem criminatione conspergi Ecclesiam omnem primævæ & aureæ ætatis, ubi sanctissimi doctissimique Episcopi omni ope connitebantur, & Magistratibus ipsis tantùm non vim faciebant, ut noxios ipsis penè mortis faucibus extraherent. Utroque eo vetustissimæ disciplinæ capite videri potest criminum audaciam impunitate similiter exaggeratam fuisse. Utrique tamen astipulabantur Patres illi, qui sanctitate juxtà & doctrinæ præstantia excelluere, dum castior floreret in Ecclesiis morum disciplina. Asyla nulli non toto orbe genti, nulli non Religioni sacrosancta & commendatissima fuere, quasi vox ipsa naturæ consentiret concineretque sacris litteris veteris Testamenti, ubi & suum Templo, & sua certis urbibus à Deo ipso designata erant asyla.

3. Nec ea exempla sunt dumtaxat, sed & argumenta necessariæ Clericorum immunitatis personalis. Clerici enim Deo consecrantur ejusmodi inauguratione, quæ tantò sanctior & augustior sit, quantò templa viventia lapideis sunt præstantiora. Si consecratio templorum reos eò confugientes absolvit, quid Clericos sua ipsorummet consecratio? Si profanatur templum, ubi reus inde abstrahitur ad supplicium: nonnè & Sacerdotii sanctitas contaminabitur, si ejus consortes & ministri ad eadem tribunalia rapiantur, eademque supplicia cum cæteris reis? Si qui morti dedendi erant facinorosi, eos templum vitæ restituebat: an eodem privilegio non gaudebit Sacerdotium ipsum, quo templa sanctificantur, & suo quodam modo animantur?

4. Si tantum operæ & laboris posuit olim Ecclesia, ut capite minuendis vitam prorogari, mortem condonari faceret, persuasissima eò se agi uno summæ & sempiternæ sapientiæ afflatu & amore; quin eodem illa æstu flagrasset pro eadem pœnarum capitalium immunitate ministris suis adserenda?

5. Si Ecclesia cùm Clericos criminum conscios, inter exordia sua iisdem substravisset pœnis ac pœnitentiis publicis, atque Laicos: experimentis postea suis doctior, & experta his Cleri dignitatem vilescere, populos offendi & alienari: tum demum decrevit, ut pœnis & pœnitentiis tantùm secretis eos expiaret: quod & deinceps observatum est: quantò manifestioris erat &

æquitatis, & neceſſitatis, Clericos ut eoſdem ſuos ſubduceret judiciis ſuppliciiſque publicis, quæ vehementiſſimè à Cleri obſervantia populos alienabant?

6. Si pars longè maxima Chriſtianæ gentis Nationum circa mediæ ætatis tempora capitales pœnas mutavit pecuniariis, vel levioribus quibuſdam carnis macerationibus, ut alibi dictum eſt; & ſi id totum effluxerat ex Evangelicæ legis rivulis in leges civiles populorum nuperrimè Eccleſiæ adgregatorum; quì non omnes nervos contendiſſet Eccleſia, ut eadem lenitatis & indulgentiæ ſuavitas in propriis miniſtris ſuis vel retineretur, vel reſtitueretur? Si Principes, ſi Imperatores, ſi Epiſcopi, cùm primùm civitatem ſolenni pompa inirent, aut dies maximè ſolennes celebrarent; carceres reſerari voluere, abſolvi vincula, reos dimitti omnes; ſi hinc populis & civitatibus infinita quædam & incredibilis lætitia infuſa eſt, nec quiſquam fuit tam humanitatis expers, qui hinc reclamaret foveri licentiam criminum, facta ſpe impunitatis. Si ſpectabilibus ſanctitate Epiſcopis eadem tentata via eſt, nec veriti ſunt, ne de impunitate criminum invidia ſibi conflaretur. Si cælum ipſum eorum clementiæ ſubſcripſit, & terrificis oſtentis carcerum valvas & vincula perfregit; quis impatienter ferat cæleſtis hujus clementiæ veſtigium aliquod ſuperfuiſſe in Clericorum cauſa? Et quì poterit huic Clericorum immunitati, aut ſi velis etiam impunitati obtrectari: niſi ejuſdem criminationis invidia reſpergatur in ſummos ab ultima uſque Eccleſiæ antiquitate Principes, Reges, Imperatores, Præſules, Pontificeſque ſanctiſſimos, ejus authores, fautoreſque?

7. Per aliquot olim ſæcula illa viguit conſuetudo, ut qui graviſſimorum ſibi facinorum conſcii erant, ii in Monachorum clauſtra confugerent, & Monaſticam profiterentur vitam: nec uſquam proditum eſt, eos inde abreptos, ut juſtitiæ litaretur, aut ut ne inulta finerentur crimina: quòd nimirum vel ipſis ſæcularibus Judicibus & humano generi exploratiſſimum eſſet, multò meliùs & litari juſtitiæ, & crimina vindicari, vitæ ſanctioris diuturnis laboribus, quàm morte præcipiti.

8. Nec minùs frequentia fuere eorum exempla, qui inexplicabilibus quibuſdam irretiti periculis & infortuniis, non poterant non tandem in capitis diſcrimen incurrere, niſi ſacris ſe Ordinibus initiari impetrarent, & in Clericatu haberent inexpugnabile munimentum, quod nec inimici privati, nec Judices publici perfringere poſſent. Multò magis ſtupendum erat, quòd ejuſmodi homines ab Epiſcopis ordinarentur, quin & Presbyteratu ornarentur ipſo, quorum finis ſcopuſque tam alienus videbatur à Sacerdotii ſanctitate & amplitudine. Nec exiſtimo tamen ſanctiſſimis illis Præſulibus, qui ea indulgentia utebantur, hujus objectionis & querelæ quam refellimus authores, ſuo etiam ipſorum judicio antehaberi poſſe.

9. Summos ipſos Principes & Reges juvabat, juſtas & pias ſibi ſuppeditari cauſas indulgentiæ, & prorogandæ iis vitæ, quos vel voluntas ſui minùs compos, vel ſors & calamitas tranſverſos egerat in factiones, aut defectiones criminoſas. Tum enim ipſimet ſuadebant, ut extremum ſupplicium redimerent, vel Ordinatione ſacra, vel Profeſſione religioſa. Uſque adeo in commune tum exploratum omnibus erat, profeſſione vel Clericali, vel Monaſtica, velut aſylo tutiſſimo, reos morte abſolvi, Judicibus & judiciis publicis ſubduci, crimina non impunita præteriri, ſed expiari luculentiùs, quàm ipſa morte. Ecquis verò ambigat, multò proclivius & æquius eſſe, Clericos jam ordinatos contemplatione ſui Ordinis & privilegii eximi ſupplicio, quàm Laicos criminoſos ordinari, ut eximantur?

10. Æquum eſt plecti crimina, & terris, ſi detur, extirpari. Ad id vergunt indubitatiſſimè, & ad id conducunt non mediocriter Judicum ſæcularium tribunalia, judicia, ſupplicia. Sed ſunt & alia forſan, quæ multò magis conducant. Multò feliciùs & efficaciùs lenitas & ſuavitas legis Evangelicæ amandaſſe & extinxiſſe viſa eſt ſcelerum licentiam, quàm veteris Teſtamenti minæ, pœnæque atroces. Eo Chriſtus conſilio terris allapſus eſt, ut crimina aboleret; id verò ille operæ pretium auſpicatus eſt indulgentia mulieri adulteræ conceſſa. Sacerdotio Chriſtianæ legis convenire non poteſt, nec unquam poterit cum judiciis cruentis & pœnis capitalibus. Et tamen eo Chriſti ſacerdotio plura incomparabiliter flagitia aut abolita, aut præfocata ſunt, quàm tota veteris & Moſaicæ legis ſævitia. Multa proculdubio Judices prævertunt & opprimunt crimina judiciorum & pœnarum acerbitate. Non fruſtra illos gladio vindice armavit Lex. Sed bona venia Judicum, & citra ſacerdotalis miniſterii oſtentationem, citra aſſentationem illud profitemur conſtantiſſimè, Chriſtiani ſacerdotii manſuetudine plus criminum præveri, expiari, ſanari, plus innocentiæ, plus ſanctitatis invehi & inoleſcere, quàm tota eaque laudatiſſima Magiſtratuum vigilantia, ſollicitudine, auſteritate. Sola Chriſti nimirum lex & gratia Evangelica orbem univerſum innovavit, exundantem priùs iniquitatum eluvionem arefecit, juſtorum examina innumerabilia effudit effundirque in dies ſingulos. Civilibus & legibus & Judicibus tantundem erat poteſtatis ante, atque poſt Evangelii promulgationem. Agendæ ſunt ergo gratiæ Evangelio, ejuſque lenitati, & ſacerdotio Chriſtiano, & Evangelicæ gratiæ atque doctrinæ, quòd incredibilem quendam in modum, & piorum creverit, & impiorum decreverit numerus. Hinc autem illud emergit, ad offocanda, ad præfocanda, ad exterminanda ſcelera ex orbe terrarum, parum eſſe, ut pauci Clerici flagitioſi pœnas dent? ſed longè amplius & compendioſius eſſe, ſi authoritatis & reverentiæ nova Sacerdotio & Clero accedant incrementa, per ejus immunitatis & juriſdictionis tutelam. Ne ſi contemptui & ludibrio objiciatur Clerus, paucorum è Clero impiorum ſupplicio publico & infamia, abrumpatur & diſſiliat illud religionis frænum, quo innumerabiles populi retinentur in officio juſtitiæ & pietatis in Principes ipſos, & obſervantiæ in Magiſtratus.

11. Et hoc enim poſtremo tandem loco monebimus, non poſſe Principes & Magiſtratus ludibrio, contemptuique & infamiæ objectare Presbyteros, cæteroſque Chriſti miniſtros, quin ſuæ ipſorum dignitati vehementer officiant, cui non aliud inconcuſſum magis præſidium & munimentum aſtrui poteſt, quàm religio populorum, quibus inſtantiſſimè Presbyteri Clericique omnes id inculcant, ſummi ipſius Numinis authoritatem & juſtitiam in Principibus & Magiſtratibus reſidere, in illis colendam ac venerandam eſſe. Ne mors quidem ipſa, & quidquid pœnarum corporalium à Judicibus infligitur, magnoperè à crimine animos hominum abſterreret, niſi mortem aliam, & longè atrociores pœnas, nempe ſempiternas Religio reformidare cogeret. Nihil ergo conducibilius, nihil efficaciùs tum ad criminum extirpationem, tum ad reverentiam in Principes & Magiſtratus alendam, quàm ut miniſtrorum Eccleſiæ indulgeatur erratis, diſſimulentur delicta, abſtergeatur infamia; utque ne paucorum noxiorum nece & publica ignominia, infametur Clerus, & evileſcat Religio, quæ ſoli Magiſtratus, obſervari Principes, declinari crimina, juſtitiam ex animo diligi perſuadet.

IV. His utique rationibus & ſtimulis agebantur cele-

celeberrimi quondam Præſules, ad juriſdictionem Præſulum, & immunitatem propugnandam Clericorum omnibus retro ſæculis: non tantùm evibrandis excommunicationibus & interdictis, ut præcipiebant bene multa Concilia ſuperiùs perſtricta; ſed etiam vita ipſa cum ſanguine & bonis omnibus profundenda. Id conſilii dabat Ivo Carnutenſis Capitulo Bellovacenſi, cùm criminalis Canonici cauſa in Regia Curia diſceptanda diceretur. *Si ſciremus vos eſſe paratos, ut cum gaudio tolerare poſſetis ruinas domorum, exterminationes corporum, rapinas bonorum veſtrorum, poſſemus vos exhortari, ut ſequeremini conſilium Suſannæ, quæ magis elegit in manus hominum incidere, quàm Dei legem derelinquere.* Subnectebat & aliud mox Ivo conſilium, diſpenſatione ut ſerviretur tempori; de quo infrà. Hoc ſecutus eſt Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus. Suprà enim jam nobis confirmavit Neubrigenſis, totam illam diſſenſionis flammam inter Regem Archiepiſcopum ex ea veluti ſcintilla excitatam fuiſſe, quòd Rex vehementiùs capitalibus etiam ſæviret ſuppliciis in homicidas, nulla Clericorum exceptione. Scriptor vitæ beati hujus Tomæ Martyris, cujus Epitomen Surius vulgavit, rem ita narrat: *Erant per id tempus mores quorundam è Clero valde diſſoluti; ſed ut illi ad ſæcularia judicia raperentur, & à laicis condemnarentur, id Archiepiſcopus ferre non ſuſtinuit. Voluit Rex, ut ſacris initiati, prius degradarentur, atque ita pœnas luerent pro meritis. Contrà Archiepiſcopus, Ego, inquit, Dei miniſtros laicæ poteſtati non exponam. Sed ſi peccent, ego eos ſic puniam, ut leges divinæ & Patrum decreta ſanxerunt. Objiciebat ei Rex coram aliis, quod homicidas, fures & ſacrilegos ipſe tueretur; cum tamen ſub avo ipſius ſancti Archiepiſcopi & Epiſcopi permiſiſſent tales puniri ſecundum leges. At Archiepiſcopus: Poterat iſtud, inquit, caſtigatius à te dici, domine Rex. Ego enim homicidas & fures tueri non ſoleo, ſed perſequi. Verùm id nefas duxi, divino cultui mancipatos laicis legibus in ſanctæ matris Eccleſiæ contemptum condemnari. Quod autem dicis avum tuum, vel alium quemlibet in Clericorum ſæviiſſe necem, nos quidem ſubita quadam temeritate ſemel id factum cognovimus. Sed valde abſurdum eſt ab illis petere exempla juſtitiæ, qui quidquid ſuapte voluntate elegiſſent, pro legibus ducebant. Ego verò qui divina diſpenſatione ad id aſſumptus ſum, ut Dei Eccleſiam & Clerum tuear, in ea voluntate, dum ſpiritus hos reget artus, permanebo.*

Epiſt. 161.

Surius die 29. Decem. c. 8.

Hæc, ut vides, ipſiſſima eſt objectio, hæc reſponſio eadem noſtra, hæc certa & indeflexa ſententia ac voluntas beatiſſimi Archiepiſcopi & Martyris Thomæ, non ut impunitatem pararet Clericis peccandi, ſed ut libertatibus, juriſdictioni & immunitati Eccleſiæ, tum adhuc vigenti, ſanguinem & vitam impenderet: ut ne quid de ea detereretur, & conſervaretur Epiſcopis ſarta tectaque antiquiſſima poteſtas ita animadvertendi in crimina, ut non peccator, ſed peccatum extingueretur; ut Clericatus & ſacerdotium nulla apud plebem conſpergeretur infamia. Qui ſub Philippo Valeſio Rege Gallicani Epiſcopi invicta fortitudine ſuas & Eccleſiæ libertates tuebantur, illi ipſi conteſtabantur, paratos ſe exemplo B. Thomæ Martyris libertatem & immunitatem Cleri ſanguine ſuo conſignare. *Quos articulos erant parati defendere, ſicut B. Thomas Cantuarienſis Epiſcopus, cujus feſtum celebratur, illos defenderat.* Huic cauſæ, his defenſoribus ſacræ libertatis non poterat tum in Galliis non addici victoria.

Vie de Charle. VI. L. 12. c. 2.

Nec diſpar fuit aut conſtantia aut victoria Epiſcoporum ſub Carolo VI. Rege Galliæ, cùm anno 1392. Regiorum Conſiliorum Miniſtri in hanc conjurati eſſent Epiſcoporum poteſtatem, ut de Clericis ſoli cognoſcant. In Anglia ipſa exoriebantur ſubinde vindices invictiſſimi libertatum Eccleſiæ. Cùm anno 1237. edixiſſet Rex Angliæ, ut Clerici in cauſa etiam criminali conveniri poſſent coram ſæculi Judice, Robertus Epiſcopus Lincolnienſis ſuper ea re conſuluit Archiepiſcopum Cantuarienſem. At verò non is erat Robertus, qui molliſſimæ acquiſceret Archiepiſcopi reſponſioni; quin & ad illum litteras dedit inflammatiſſimas, quo eum impelleret ad ejus juris & immunitatis defenſionem, à qua citra perfidiæ dedecus deficere non poſſet: quin Judam potiùs Machabæum imitaretur, vel ſanctiſſimum Angliæ Martyrem Thomam, & ducem ſe Epiſcopis Angliæ præſtaret, non illibenter cum eo pro libertate Eccleſiæ mortem adituris.

Rainald. an. 1237. n.

V. His rationibus & conſiliis adducti Reges, nunquam paſſi ſunt cauſam dicere Epiſcopos, niſi in Concilio Epiſcoporum, quanquam non adulteria tantùm & homicidia, ſed & Majeſtatis crimina illis aſpergerentur. Apud Gregorium Turonenſem Salonius & Sagittarius Epiſcopi, Prætextatus Rotomagenſis Archiepiſcopus, non alios experti ſunt Judices, quàm Epiſcopos. Ebbonem alioſque conjurationis deteſtandæ, & exauthorationis ſuæ authores, nonniſi in Conciliis & ab Epiſcopis voluit Ludovicus Pius incruenta ſubire judicia. Arnulphus Remenſis Archiepiſcopus, etſi ſub novo Rege Hugone Capetio proditionis reus ageretur, non extra Concilium tamen Remenſe cauſam dixit.

L. 5. c. 10.

In Chriſtos Domini vix quiſquam manus audebat injicere. A Petro Bleſenſi memoratur, Epiſcopos quoſdam Siciliæ, qui ſuo ſe quodammodo ipſimet gradu dejecerant, Palatinis & ſæcularibus ultro induti Officiis: captos deinde, & in carcerem Regium contruſos fuiſſe, nihil admodum fatagente Pontifice Romano, ut eos libertati reſtitui faceret, qui ſe in ſervitutem & fœdiſſima Aulæ vincula ipſi conjeciſſent. *Quidam per uſurpatas ſæculi adminiſtrationes ſe vinculo Curiali obnoxiant, & quaſi ſuæ renuntiaverint privilegio dignitatis, calculum durioris eventus expectant. Nam pro cauſa hujuſmodi hodie in Sicilia mancipati ſunt Epiſcopi quidam carceralibus vinculis, nec aliquod expectant ab Eccleſia Romana ſolatium, quibus imperatur à ſummo Pontifice, ut bibant de calice quem ſibi temerè miſcuerunt.* Atrociſſimis criminationibus Apamienſem Epiſcopum onerabat Philippus Pulcher Franciæ Rex anno 1301. quem tamen cuſtodiendum tradidit Archiepiſcopo Narbonenſi, donec eas ſuſpiciones diluiſſet, denique repetenti Bonifacio Papæ VIII. illum reſtituit. Conſpirationis in Regem initæ accuſatum eum fuiſſe narrat Valſinghamus, *De conſpiratione contra Regem Franciæ accuſatus.* Petrus de Latiliaco Catalaunenſis Epiſcopus in ſuſpicionem adductus eſt & in judicium vocatus de morte Philippi Regis Galliæ, ejuſque præceſſoris. Cuſtodiendus traditus eſt Archiepiſcopo Remenſi Metropolitano ſuo, & de ejus cauſa cognitum eſt in Concilio Sylvanectenſi anno 1316. authore Nangio, cujus hæc ſunt verba in Chronico. *De morte Regis Franciæ Philippi ac ſui prædeceſſoris, quæ per eum dicebatur eſſe procurata ſuſpectus, de mandato Regis ſub nomine Remenſis Archiepiſcopi in cuſtodia detinetur. Facto Concilio Sylvanectenſi, &c.* Non ergo tum Epiſcopos capi, aut cuſtodiri moris erat, niſi à Metropolitanis ſuis. Quò ſpectant & Decreta Epiſcoporum Daniæ in Concilio ſuo anni 1257. Et quì poſſet controverſia de eo fieri, cùm à Romano Pontifice licentiam ſupra expreſſerint Reges Galliæ capiendi Presbyteros, & inferiores quoslibet Clericos, qui enormioribus flagitiis implicati deprehendebantur, & ne id quidem permittebatur, niſi ea cautione, ut mox Epiſcopo redderentur? Reverentiùs utique & circumſpectiùs cum Epiſcopis agebatur, quando vel in Presbyteros Clericoſque omnes tantillum ſibi Reges Magiſtratuſque permittebant.

Baron. an. 1269. n. 49.

Hiſtoire dd Different. pag. 190.

Plu-

Plura huc exempla congerere nihil attinet. Cùm ex hac copia plus ſatis eluceat, 1. Criminales Epiſcoporum cauſas, quamlibet graviſſima eis allinerentur crimina, nuſquam niſi in Conciliis, & apud Epiſcopos ventilatas fuiſſe, 2. Probabiliter commune illud fuiſſe Clericatus & Clericorum omnium privilegium & decus vetuſtiſſimum, quod ſanctiùs & religioſiùs obſervabatur in Epiſcoporum cauſis. 3. Ad ſummi & cæleſtis æternique Pontificis Chriſti honorificentiam id redundaſſe, cùm ejus vicariæ imagines, quantumvis privatis ſuis flagitiis dedecoratæ, his honoribus afficiebantur. 4. Hos qui tum in crimen agebantur Epiſcopos, ab aſperſis ſibi criminationibus puros plerumque, integroſque fuiſſe: atque adeo ſi pertracti fuiſſent ad publica Judicum tribunalia, infandum & inexpiabile piaculum id futurum fuiſſe. Richardus Eboracenſis Archiepiſcopus anno 1405. judicio afflictus, damnatus, morte affectus eſt in Anglia, velut conſcius conjurationum in Regem initarum. Confirmat tamen Valſinghamus Præſulem eum innoxium prorſus & nullius affinem culpæ fuiſſe; unde & Innocentius VII. Papa juſtiſſimo anathemate percuſſit authores mortis ejus omnes, quos poſtea eo vinculo ſolvit Gregorius XII. Quorſum enim iræ diuturniores, poſtquam nihil jam ſæviendo proficies?

Rainald. eo ann. n. 20.

VI. Iiſdem & rationibus & cauſis innitebatur diſciplina, ut nec Clerici, nec Beneficiarii inferiores poſſent niſi ab Epiſcopis vel eorum Officialibus judicari, nec poſſent niſi canonicis affici pœnis. Niſi in eadem ſæpiùs prolapſi flagitia, Judices cogerent de eorum reſipiſcentia deſperare, & tum demum degradatione, Clericatu & privilegiis Clericatus omnibus ſpoliarentur. Tum enim in laicorum ſortem depreſſi, & à laico Judice damnari poterant, & extremo addici ſupplicio. In Conciliabulo Clarendunenſi in Anglia narrat Matthæus Paris anno 1164. voluiſſe Regem Angliæ, ut Judices Eccleſiaſtici Clericos degradarent, qui coram laico Judice convicti fuiſſent, & ſtatim puniendi ſæculari Curiæ dimitterentur. *Præſente Regis Juſtitiario exauthorarent, & poſt Curiæ Regis traderent puniendos.* At contra nitebatur Archiepiſcopus Thomas, ut qui gradu ejecti eſſent, ne pro eodem crimine pœna quavis alia afficerentur. *Archiepiſcopus in contrarium ſentiebat, ut quos exauthorarent Epiſcopi, à manu laicali poſtmodum non punirentur, quia bis in idipſum punire viderentur.* Hinc illud infertur, ſi Clericus ob ſcelus degradatus, novo ſe facinore inquinaret, tum ne Archiepiſcopum quidem Thomam interceſſiſſe quominus & foro ſæculari ſubeſſet, & ſupplicio. Tum enim jam nemo conqueri poterat, quòd bis in idipſum vindicaretur. Alexander III. Papa quoad hoc ipſum Caput Thomæ Archiepiſcopo ſuffragatus eſt. Cùmque hoc illi Caput regiarum, ut jactabant, conſuetudinum repræſentatum fuiſſet, *Juſtitia Regis mittet in Curiam ſanctæ Eccleſiæ ad viſendum qua ratione res ibi tractabitur. Et ſi Clericus convictus, vel confeſſus fuerit, non debet de cætero eum Eccleſia tueri:* exhorruit, & proſcripſit. *Hoc damnavit.* Accommodavit ſe poſtea juſtiſſimis Papæ & Thomæ votis Anglia, ut patet ex Concordia Clericorum & Baronum Neuſtriæ, anno 1205. ubi ultimo loco aſſentiebantur, ut Judex Eccleſiæ Clericos adulterii & homicidii convictos degradaret, nec alia tum præter exilium pœna infligi poſſet: ſi redirent autem, & in capitalia reſorberentur crimina aliqua, tum in eos perinde ut in laicos Judex ſæculi animadverteret. *Si convictus fuerit Clericus de furto, vel de homicidio, degradabitur, & abjurabit terram, nec aliter pro delicto illo punietur. Si aliquid poſtea fortè fecerit, dominus Rex de illo faciet juſtitiam, ſicut de laico.* Nec Matthæus ipſe Paris abhorrebat à beati Thomæ Martyris & Archiepiſcopi Cantuarienſis ſententia, quando enarrata ad annum 1248. contumelia privilegio Clericali inuſta, hæc ibidem adjicit: *Niſi obſtante cauſa beati Thomæ Martyris, qui pro quodam Sacerdote homicida conſtanter allegans, & ſtans uſque ad ſanguinis & cerebri effuſionem, ne judicio laicæ Curiæ Clericus & præcipuè Sacerdos damnaretur, & ne deordinatus ſuſpenderetur, martyrium toleravit: cùm non puniat Dominus bis idipſum, pœnas laxans peccatorum, & ſupra merita remunerans, & cùm ſufficienter una culpa per unicam pœnam prævia dilui debeat ratione.*

Scriptor hiſtor. Norm. pag. 1061.

VII. Conſentiebant mirum in modum generales Eccleſiæ leges B. Martyris Thomæ doctrinæ. Lucii III. Papæ Decretalis conteſtatur, id ſibi amplum & honorificum habere Leges Imperatorias, ut Canonibus ſe accommodent, per quos nefas eſt Clericos alibi quàm in Curia Eccleſiaſtica reos agi, vel cauſam dicere, necquicquam obſtrepentibus contrariis conſuetudinibus. *Cùm Imperator dicat quod Leges ſacros Canones non dedignantur imitari, in quibus generaliter traditur, ut de omni crimine Clericus debeat coram Eccleſiaſtico Judice conveniri. Non debet in hac parte Canonibus ex aliqua conſuetudine præjudicium generari, &c. Maximè in criminalibus cauſis in nullo caſu poſſunt ab aliquo quàm ab Eccleſiaſtico Judice condemnari; etiamſi conſuetudo Regia habeat, ut fures à Judicibus ſeculariibus judicentur.* Ei decreto Cæleſtinus III. vel delinimenti aliquid addidit, vel elucidamenti. Agnovit enim poſſe aliquando tandem Clericos ab Eccleſia dimitti, rigorique legum permitti. Sed vide quibus tandem gradibus eò veniri velit. Degradari juſſit Clericos, furti & homicidii convictos. Si nec tum ad meliorem frugem ſe reciperent, excommunicari. Si ne ea quidem pœnæ aſperitate mollirentur, diro & extremo anathemate tum eos conteri. Et ſi vel tunc obdureſcerent adhuc ad ultionis Eccleſiaſticæ tot jacula, tum eos traditum iri Judici ſæculari, vel exilio vel ſupplicio quovis alio puniendos. *Si Clericus in quocumque Ordine conſtitutus, in furto, vel homicidio, vel perjurio, ſeu alio crimine fuerit deprehenſus legitimè, atque convictus, ab Eccleſiaſtico Judice deponendus eſt. Quod ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet. Deinde contumacia creſcente, anathematis mucrone feriri. Poſtmodum vero ſi in profundum malorum veniens contempſerit; cùm Eccleſia non habeat ultra quid faciat, ne poſſit eſſe ultra perditio plurimorum, per ſæcularem comprimendus eſt poteſtatem, ita quod ei deputetur exilium, vel alia legitima pœna inferatur.*

Extra. De Judiciis. c. 8. 10.

Nec ambigere quiſquam jure poteſt, quin ei Decretali locus fuerit in Gallia, ubi tam certam nactus eſt Thomas Cantuarienſis tutelam, quem Matthæus Paris nobis hic oſtendit tam acerbis caput objeciſſe ſuum procellis, ne Presbyter ſceleroſus ab Epiſcopo ſuo degradatus, à Judice ſæculari capitali pœna afficeretur. Sed & ejus rei aliud hìc depromendum nobis documentum ex Concilio apud Caſtrum Guntherii anno 1231. *Ne facilitas veniæ delinquendi præbeat incrementum, præcipimus quod Clerici in enormi delicto deprehenſi reddantur Diœceſano. Et ſi convicti fuerint, vel confeſſi coram eodem de crimine, & tale fuerit delictum propter quod debeant degradari ab Epiſcopo, degradentur. Et ſi poſtea incorrigibiles apparuerint, ab Eccleſia nullatenus defendantur.* Eo certè Canone non attinguntur ſigillatim intervalla illa omnia ſupra memorati Decreti Cæleſtini III. Sed eo tamen Clericus convictus, & damnatus ac degradatus, non ſtatim foro ſæculari permittitur; non pœnitendum adhuc temporis ſpatium ei conceditur, ut reſipiſcat: non denique rejicitur ad forum ſæculare Clericus degradatus, niſi per illud lenitatis intervallum prodiderit de emendatione ſua conclamatum eſſe.

Can. 10.

Ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Galliæ ab Alexan-

xandro III. datæ ſunt litteræ, fateor, ut ne amplius Regibus & Baronibus intercederent, ſi qui ab illis Clerici facinoroſi, & in facinore deprehenſi, poſt degradationem morti traderentur. *In enormibus duntaxat criminibus deprehenſos, quæ ſanguinis pœnam... eis primitus Clericali gradu prævia ratione privatis puniant ſecundùm quod Juſtitia ſuadebit, conſuetudine contraria non obſtante.* Verùm ad conjugatos, bigamoſque tantum Clericos id ſpectabat. Nec plura expetierat Rex: *Ex parte cariſſimi, &c. Francorum Regis fuit propoſitum coram nobis, quod nonnulli Clerici bigami, & viduarum mariti, & alii etiam Clerici uxorati, diverſa maleficia commitere non verentur.* Jure ergo canonico non ſtatim poſt degradationem Clerici Judici laico permittebantur, ab eoque interfici ſinebantur; ſed mora & ſpatium annuebatur, quo ſui ipſos puderet ac pœniteret; nec morti addicebantur, niſi poſtquam novi lapſus ſpem emendationis omnem amputaſſent.

Du Cheſne, Tom. 1. pag. 861.

Prælucentibus autem his Eccleſiæ legibus ſanctiſſimis, & tam perſpicuis, jam mirum accidet nemini, ſi B. Herebertus Colonienſis, ſi B. Antoninus Florentinus Archiepiſcopus, ſi tot alii Præſules, hi arte, illi vi, omnes ſumma pietate graſſati ſunt, ut reos Magiſtratibus publicis, extremiſque ſuppliciis præriperent.

Surius die 16. Martii. c. 14. Die 1. Maii, c. 10.

VIII. Nec ſilebimus tamen Decretalibus ſupra relatis arctiores poſtea limites fuiſſe delineatos. Decretum Cæleſtini III. eodem prorſus nobiſcum ſenſu interpretatur Fagnanus, & fatetur tamen eſſe Canoniſtas, qui velint quatuor hos gradus pœnarum, depoſitionem, excommunicationem, anathema, vel ſolennem excommunicationem, & ejectionem ad forum ſæculare, ſervari non debere, ubi non ſimplicia ſunt homicidia, ſed atrocitate quadam circumſtantiarum majori veſtiuntur, ut meditatæ cædes, parricidia, Presbyteri cædes, & hujuſmodi alia. Hanc autem ſententiam ille iis communit argumentis, quæ magnam illi concilient ſpeciem probabilitatis. Et quanquam in ea non verſetur ſententia Fagnanus ipſe; fatetur tamen ei convenienter, lapſu temporis Pontifices multas deſignaſſe criminum formas, ubi degradatus reus ſtatim Judici, foro, pœnæque ſæculari permittendus erat. Ejuſmodi ſunt hæreſis, falſificatio litterarum Apoſtolicarum, conſpiratio in caput Epiſcopi, homicidium præmeditatum, libido naturæ adverſaria, celebrata Myſteria, vel exceptæ Confeſſiones ab eo qui Presbyter ordinatus non ſit. Hinc facilè concluditur hanc Eccleſiæ diſciplinam, ſuas & ipſam vices ſubire poſſe; & poſtquam jus ipſum, poſtquam Pontifices novos adhibuere modos juri vetuſtiſſimo, potuiſſe & modos invehi alios vaſtiſſimi Regni vetuſta conſuetudine & præſcriptione.

In l. 2. Decretal. p. 13.

Illud enim hìc apertè profitebimur, approbandis, commendandiſque moribus & decretis antiquis Eccleſiæ nos hìc inſudare, nec damnare tamen uſus contrarios, qui ante aliqua ſæcula quibuſdam in Regnis invaluere, non ſine tacita ſaltem Eccleſiæ aſſenſione, vel tolerantia. Temerè fecerit & inſolenter, quiſquis privato indulgens ingenio conſtantem & diutinam ampliſſimi Regni, ejuſque Chriſtianiſſimi Juriſprudentiam cenſorio ſtylo confixerit. Multò æquius eſſet, ei defendendæ operam & ſtudium dicare noſtrum; niſi longè peritiores eam jam occupaſſent laudem, & niſi hanc lucubrationem noſtram uni Eccleſiaſticæ diſciplinæ illuſtrandæ addixiſſemus. Quin & multa hìc aſperſimus, ex quibus authoritas poſſit diverſæ huic Juriſprudentiæ adjungi, quæ nihil opus eſt hìc ad nauſeam rurſus inculcari. Novum non eſt in rebus ad verſatilem ſpectantibus diſciplinam aliud alio loco & tempore placere, & frequentari. Ne novum quidem eſt, ſanguinem impendi, & martyrii palmam colligi ex defenſione Eccleſiaſticæ diſciplinæ in eo uſu ſanctiſſimo, qui tum vigeat, & qui alio tempore & loco exoleſcat. Qui vel antiquiores, vel illuſtriores Martyres, quam Machabæi, qui porcina carne ne macularentur, tam exquiſitis cruciatibus excarnificati ſunt? Jam nemo ſobrius, nemo pius hinc ſibi conſtantiæ & Martirii gloriam venabitur. In iis uſibus moribuſque, qui ad legem æternam non pertinent, quod aliquando licuit, poſt non licebit; licebit, quod non licuit: eæ ſunt inevitabiles rerum & temporum vices, quibus neceſſariò ſerviendum eſt; ita certè ut non tam rebus ipſis, moribus, ritibuſque ſerviatur mutabilibus, quàm vel conſtantiſſimæ authoritati Eccleſiæ, alia aliàs jubenti: vel æternæ & incommutabili legi, quæ nos huic ſervituti addixit, donec à temporali & verſatili diſciplina abſolvat ipſamet nos, traducarque ad æternam incommutabilis veritatis contemplationem & charitatem.

Quoniam verò ſunt non pauci, qui in novis quam in vetuſtis magis verſati Eccleſiæ inſtitutis, ſubinviti audiant, & vix ſibi temperent, quin priſcos mores damnent, parum ſibi nempè exploratos; non abs re fore duxi, ſi illis ſuccurere ſtuderem. Eò pertinent non pauca hujus operis capita, ubi fontes & rationes retegimus priſcæ diſciplinæ, maximè ubi illa priſca & vetus non eſt, niſi nobis vehementer novis, & ne in hujus quidem noſtri ſæculi univerſali politia ſatis verſatis. Quæ nobis enim nova & inuſitata videri ſolent, ea & noſtris his ipſis in Eccleſiis olim viguerunt, forſan & non ita pridem: ea denique etiamnunc in cæteris Chriſtiani nominis Provinciis uſu receptiſſima ſunt. Non operam ergo curamque noſtram temerè conſumpſimus in defenſandis, non majoribus tantùm noſtris, ſed & complurium Eccleſiarum hodiernis moribus. Quin & neceſſariò nobis viſum eſt refellendas eſſe eorum præcipites & inconſideratas obtrectationes, qui ea arrodunt, quæ non capiunt, quia nec ſapiunt: & quæ revereri eo ſaltem nomine debuerant, quòd à Patribus, Conciliis, Pontificibus, ſumma ſapientia & ſanctitate viris, conſtantiſſimè per plura ſæcula approbata, factitata, & adversùs calumniatores propugnata ſunt. Impunitate criminum homines malè feriati offenduntur, atqui eam potiſſimum frivolam objectionem diluere ſtuderunt Patres, Concilia, Pontifices ſummi. Utque ne impunita fuiſſe omnino Clericorum crimina diutiùs jactent, aliqua hìc de Eccleſiaſtici fori pœnis attingemus.

IX. Angliæ Regem querelis ſuis B. Anſelmus interpellavit, quòd à Præsbyteris mulctam pecuniariam ipſemet exigeret, ſanctiſſimè affirmans hanc eſſe propriam Epiſcoporum poteſtatem, vel iis ceſſantibus, Archiepiſcopi, vel Primatis. *Non pertinet ſecundùm legem Dei hujuſmodi culpam vindicare, niſi ad Epiſcopos ſingulos per ſuas Parochias; aut ſi & ipſi Epiſcopi in hoc negligentes fuerint, ad Archiepiſcopum & Primatem.* Concilium Londinenſe anni 1108. Epiſcopis adjudicavit res omnes Clericorum, qui deſponſam Deo continentiam inquinaſſent: addixit & illis concubinas omnes Clericorum in ſervas, cum omnibus bonis: *Omnia verò mobilia làpſorum poſthac Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum & Canonicorum tradentur Epiſcopis, & concubinæ cum rebus ſuis, velut adulteræ.* In Concilio Londinenſi anni 1127. his concubinis conceſſum eſt, ut nuberent: ſi à licentioſa libidine non recederent, Pœnitentiæ canonicæ, aut ſervituti ſubjicerentur: *Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, vel ſervituti, Epiſcopali judicio mancipentur.* Lucius II. Abbati Viſeliacenſi per litteras ſignificavit, à prædeceſſore ſuo Paſchali II. monitos eſſe Galliæ Epiſcopos, ut pœnitentiam & exilium ſubire cogerent eos, qui Abbati Viſeliacenſi prædeceſſori ejus cruentas manus intuliſſent; & niſi morem gererent, ut excommunicationis eos jaculo confoderent. *Secundùm pœnitentiæ dignum modum,*

L. 2. Ep. 169.

Can. 12.

Can. 7.

Epiſt. 8.

in

in exilium detruderent; & ſi obedire nollent, eos excommunicationi ſubjicerent. Epiſcopum Aurelianenſem per Epiſtolas adhortatus eſt Ivo Carnotenſis, ut novis & inuſitatis pœnis ſubjiceret Presbyterum deteſtando & inaudito flagitio conſpurcatum; ut illum nempe omnibus exueret Ordinibus, tum
Ep. 186. perpetuo addiceret, vel carceri, vel exilio. *Oportet, ut adhibitis vobis aliis quinque Epiſcopis, publicè detractis ſacerdotalibus indumentis, per ſingulos eum gradus deponatis, & depoſitum perpetuo carcere damnetis, aut in æternum exilium detrudatis.*

Habes hìc ergo in pœnis canonicis, mulctas pecuniarias, proſcriptiones bonorum mobilium, ſervitutem, exilium perpetuum, perpetuumcarcerem, cum aliarum pœnarum cumulo, quas arbitrio ſuo poterat Judex Eccleſiaſticus decernere. Video non omnes has pœnas in Clericos fuiſſe deſignatas. Sed nemo neſcit potiori jure & authoritate in Clericos quàm in laicos Præſules fuiſſe. Unum erat exilium, cujus executioni non facilè inſtare poſſet Judex Eccleſiæ, niſi in immorigeros anathemata diſtringeret, quod & paulò antè Lucius Papa Epiſcopos noſtrates admonebat. Addit & in eadem Epiſtola Ivo Carnotenſis, ut indicendum neceſſariò eſſet quandoque exilium, ut vulgi oculis ſubducerentur & publico conſpectui, qui graviſſimo erant offendiculo. *Quod à conſpectu eorum qui ſcelus ejus cognoverunt, removendus ſit, ne fœda facti memoria ſimplicium mentes perturbet.* Ea neceſſitate compellebantur Epiſcopi pœnam indicere, quam poterat reus detrectare. Eadem ratio erat de emendis, & de bonorum proſcriptione. Sed ut his omnibus ſeſe ſponte rei ſubjicerent, idem excommunicationis mucro diſtringi poterat.

X. Nec oblivione obruendum eſt illud ejuſdem Epiſtolæ Ivonis Carnotenſis, ubi Epiſcopo Aurelianenſi author eſt, quinque ut alios Epiſcopos ſibi adjungat, quo ſolemniùs Presbyter ille degradetur. Canone ſcilicet Carthaginenſis Concilii præcipiebatur, ut ne Presbyter gradu moveretur, niſi ab Epiſcopis quinque præter Epiſcopum proprium: Diaconus à tribus, quorum unus eſſet proprius Epiſcopus. Ita mos ferebat antiquus Eccleſiæ, ut à Curia, vel Senatu quodam Eccleſiæ juriſdictio exerceretur, ubi Epiſcopi collegio cingerentur Cleri ſui, quandoque etiam aliorum Epiſcoporum. Hæc porrò convocatio ſex Epiſcoporum ad ſolemnem Presbyteri degradationem, ex priſca illa manavit conſuetudine plures convocandi Epiſcopos, non ad ſolemnem tantùm degradationem, ſed & ad depoſitionem quamcumque. Fatetur ibidem Ivo non facilè poſſe quinque Epiſcopos adgregari: *Quod ſi id facere vobis fuerit difficile.* Et ea ſanè difficultas in cauſa fuit, ut poſtea Epiſcopi depoſuerint, immo & tandem degradaverint Presbyteros, nullo iſtiuſmodi Epiſcoporum cœtu convocato.

Sed ab eodem Ivone alibi declaratur, Epiſcopos in Cleri ſui Conſiſtorio quodam majoris ponderis cauſas pertractaſſe. Quando Ivo ipſemet juxta Pontificis Reſcriptum acceſſit ad tractandam cauſam Vicecomitis Carnotenſis Cruce ſignati, & Comitis Rotroci, in Cleri ſui Senatu
Ep. 197. ſedebat. *Præceptum eſt conſidentibus Clericis, ut hanc litem juſta ſententia dirimerent. Qui diu dum inde diſceptaſſent, non potuerunt in unam convenire*
Ep. 238. *ſententiam.* Docet nos idem alibi abſente ſe cauſas aliquas à Clero ſuo fuiſſe diſceptatas: ſi judicio partes non acquieſcerent, jus eis ſeſe dicturum. Hildebertus Archiepiſcopus Turonenſis Honorio II. per litteras ſignificavit, dijudicatam à ſe eſſe cauſam Decani, in eo conſeſſu, ubi adeſſet Epiſcopus Cenomanenſis, plures Abbates, aliique viri ſcientia & religione præſtantes. *Innotuit judicio affuiſſe venerabilem Cenomanenſem Pon-*
Ep. 67, 68. *tificem, Abbates etiam complures, alioſque religioſos & ſapientes viros.*

Hinc facilè intelliges, 1. Mirum non fuiſſe, ſi tunc juriſdictio Eccleſiæ & latiùs in dies ſerperet, & magis magiſque convaleſceret, ubi jus dicebant Epiſcopi ipſi, Epiſcopis quandoque aliis adſcitis, vel accedentibus, in conſeſſu certè ſemper Clericorum ſuorum, quibus religionis amor & diſciplinæ caſtitas cordi erat. Non illubentes laici ejuſmodi Curiæ judiciis aſſentiebantur. 2. Si vel maximè perpendas, iſtiuſmodi Curias tunc fuiſſe perpetuas, cùm extraordinarii tantùm tunc eſſent Judicum publicorum & Parlamentorum conſeſſus. 3. Ex adverſo autem ubi lapſu temporis Curiæ Parlamentorum ſtatæ & ordinariæ cœperunt eſſe, Curiæ verò Eccleſiaſticæ minùs frequentari, pauciſque vel uni committi, facillimè perſpicis, non potuiſſe non deflectere ab Eccleſiaſtica Curia ad civilem longè maximam partem juriſdictionis.

XI. Ab hoc brevi, nec infructuoſo diverticulo ad propoſitum redeo; & ad pœnas canonicas, quæ tunc utique & acerbiores erant, & exertiùs infligebantur, cùm Epiſcopus Clero ſuo circumfuſus judiciis præſidebat. In Decretalibus Gregorianis juris canonici novi, ex Gregorii Magni decreto, Subdiaconus Diaconi calumniator depoſitione plectitur, flagellatione, & exilio. *Privari officio, & verberibus publicè caſtigatum, in exilium deportari.* Decrevit Innocentius III. ut qui Clerici facinoroſi in Monaſterii carceres contrudi non poſſunt, quòd non ſatis ad pœnitentiam exardeſcant, ii compingantur in carceres Epiſcopales. *Ne crimina maneant impunita, debent Prælati Clericos; poſtquam fuerint de crimine canonicè condemnati, ſub arcta cuſtodia detinere: qui cùm ſint incorrigibiles, nec Monaſteriis valeant cuſtodiri, ad ſimilia vel pejora facilè laberentur.* Ea demum igitur erat ratio, qua ne crebriora patrarentur crimina, nec impunita ſinerentur ire, & tamen Clericis ſceleroſis vitæ uſura ad pœnitendum donaretur. Poſtquam de capitali crimine convicti fuerant, præter pœnas ſuprà numeratas, in Monaſteria trudebantur, ſi criminis dolore vehementi, & pœnitentiæ amore infucato arderent: ſi eo cæleſtis ſpiritus afflatu necdum pectus eorum eſſet mollitum, in Epiſcopales carceres contrudebantur in reliquum vitæ curriculum, aut donec ad pœnitentiam ſupernæ gratiæ uberiore copia excitarentur.

Extra. De calumn. c. 1.

Extra. De ſent. excom. c. 11.

Erant tamen ex hoc ipſo Pontifice tam deteſtanda crimina, ut horum rei & convicti ſtatim in teterrimum conjicerentur carcerem, jejuniis ibi, aliiſque carnis afflictationibus reliquo vitæ tempore macerandi. *Ut in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipſum includas, pane doloris & aqua anguſtiæ ſuſtentandum, ut commiſſa defleat, & flenda ulteriùs non committat.* Non oſcitanter prætereunda ſunt hæc verba, ex quibus liquet, quæcumque pœnæ ab Eccleſiaſtico Judice infligebantur, eas veriſſimas fuiſſe pœnitentias; quibus ſi qui inviti & repugnantes ſubjiciantur, penes ipſos culpa eſt; nondum illi quidem ita affecti & comparati ſunt, ut par eſt, convenienter his pœnis: ſed non deſperat Eccleſia fore ut aliquando toto eis ſeſe animo coaptent, atque ita ſalutis æternæ fructum ex eis colligant. Vide ut Bonifacius in hunc ipſum peragendæ pœnitentiæ finem referat carceres perpetuos. *In perpetuum, vel ad tempus, prout videris expedire, carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam.*

Extra. De verb. ſignif. c. 27.

In Sexto De pœnis c. 3.

In Concilio Lambethenſi Provinciæ Cantuarienſis anno 1261. ſtatutum fuerat, ut atrociora illa ſemper crimina, quæ leges civiles jubent morte piari, carcere perpetuo ab Epiſcopis vindicarentur. *Si Clericus adeo malitioſus & incorrigibilis fuerit, quod ſi eſſet laicus, ſecundùm legem ſæculi ultimum pati deberet ſupplicium, talis Clericus carceri perpetuo addicatur.* Ea erat hæc pœna, quæ & præteritas elueret culpas, & futuras præveniret. Cùm execrabili ſe in

Anglia

Rainal. an. 1273. n. 42. 43.

Anglia cæde cruentaſſet Guido Monfortius, eum Gregorius X. Papa carcere primùm expiari fecit, tum illi ab Angliæ Rege veniam criminis fieri impetravit. Templariorum Equitum tam inaudita penè fuere ſupplicia, quàm antè fuerant facinora. Permirum illud videri poteſt, quod Clemens V. Papa ad Epiſcopos Arragoniæ ſcripſit, mandavitque, ut tormentis & quæſtionibus rei veritatem ab eis exſculperent, quam indomita contumacia

Idem anno 1311. n. 53.

diſſimulabant. *Ad habendam ab eis veritatis plenitudinem promptiorem tormentis & quæſtionibus, ſi ſponte confiteri noluerint, experiri procuretis.*

Diximus alibi iniquo olim animo tuliſſe Eccleſiam quæſtionum cruciatus, quas ne innoxii quidem aliquando effugere poſſunt, cùm fallat non rarò probabilitas, poſſitque innocentiæ ipſi perſæpè appingi ſpecies criminis, & falſa, & veriſimillima. Satius eſt ergo, ut dicamus, Clementis mentem eam fuiſſe, ut ne tormenta admoverentur, niſi ubi certa jam coſtarent documenta ſceleris, expediret autem aliquid ulteriùs expiſcari.

XII. Eſt & nonnihil ſcrupuli in cauſis pecuniariis. Innocentius III. & Concilium Lateranenſe IV. Prælatos commonitos voluere, ne exerendæ juriſdictionis ſpecie furtivam obumbrarent avaritiam. *Provideant Eccleſiarum Prælati, ut hoc ſalutare ſtatutum ad quæſtum pecuniæ vel aliud gravamen non convertant.* Archidiaconos jam eos damnaverat Alexander III. qui Clericorum Laicorumque errata expiari cogebant quibuſdam pecuniæ ſolutionibus. Anno 1319. Clerus Anglicanus apud Regem Eduardum expoſtulavit, quòd ubi Epiſcopi & Prælati pœnas pecuniarias indicebant ad eluenda crimina, intercederent Regii Miniſtri, unum id permittentes, ut privati quique pœnas corporales à Prælatis deſignatas pecunia poſſent redimere. Nec verò tum Clerus æquiorem votis ſuis Regem expertus eſt, quàm ejus miniſtros.

C. Irrefragabili De Offic. Ordi. C. Licet De pœnit.

Con. Gen. To. 11. pag. 2464.

Non ad eas venerant anguſtias Gallicani Præſules ſub Philippo Valeſio Rege. Fidentiſſimè enim pronuntiavit Epiſcopus Auguſtodunenſis, Poſſe à Prælatis pœnas indici pecuniarias, & ab Officialibus eorum, quòd ea illis poteſtas & divino jure, & humano, & ipſa conſuetudine adjiceretur. *De pœnis pecuniariis, quas Officiales in ſuis monitionibus apponunt, dicit, quod licitum eſt eis tales pœnas apponere, tam de conſuetudine, quàm de jure. Ex quo tali Judici Eccleſiaſtico ſubditi exiſtunt, & ſi eſt eorum ordinarius Judex, ipſe poteſt in tali caſu eis apponere pœnam pecuniariam, vel aliam, ſecundùm quod ſibi videbitur expedire. Et ad hoc jus divinum & humanum concordant.*

Cùm verò de eo jure controverſia Epiſcopis fieri non poſſet, nec tamen facilè poſſent Judices Eccleſiaſtici declinare vel occaſionem avaritiæ hinc emergentem, vel ſuſpicionem; ideo conſultiſſimè Tridentini Concilii Patres ei juri ſuffragati ſunt, cui & Canones, & Eccleſiarum conſuetudines faverent; & ſuſpiciones abegerunt ſordium, juſſis Eccleſiæ Judicibus, in cauſis civilibus etiam Laicorum, ut cenſuris Eccleſiaſticis abſtinerent, infligerentque potiùs pecuniarias pœnas, quæ ſtatim

Seſſ. 25. c. 3.

in opera pia erogarentur. *Per mulctas pecuniarias, quæ locis piis ibi exiſtentibus, eo ipſo quòd exactæ fuerint, aſſignentur.* Pœnæ quoque pecuniariæ ab

Ibid. c. 14. Seſſ. 23. c. 1.

ipſo indicuntur Tridentino Concilio Clericis concubinariis, & non reſidentibus: ſed incunctanter hæ pecuniæ addicuntur vel locis, vel operibus piis.

Cùm verò *C. Dilectus, De Officio Ordinarii*, doceat nos Honorius III. pecuniarias emendas jure vel conſuetudine inſtitutas ad expiationem criminum, in cenſum relatas fuiſſe Eccleſiarum, Monaſteriorum, vel Prælatorum, quorum hinc reditus accreſcebant: non eſt quòd quiſquam ſibi fingat, eam juris diſpoſitionem à Concilio Tridentino revocatam eſſe. De tribus his ſingularibus ſpeciebus nihil à Concilio definitum eſt: Congregatio verò Concilii conſulentibus de ejuſmodi emendis quibuſdam, reſpondit, ſi penuria premeretur Epiſcopus, poſſe illum ad ſuos uſus derivare pecunias eas, quas Canones vel ſtatuta Synodalia definierunt ſolvendas, ad abſterſionem quorundam criminum: quanquam conſultius eſſet eas ab Apoſtolica Sede abjudicari. At verò emendas arbitrarias, quas Judex Eccleſiaſticus indicit, non Canon aliquis, non ſtatutum aliquod Synodicum: non poſſe niſi locis piis addici, vel operibus religioſis. Ideo & ſæpenumerò ab ea reſponſum eſt, non poſſe Officiales, vel quoslibet alios Miniſtros Epiſcopalis juriſdictionis, emendarum partem ullam ſibi vendicare. Id ipſum decretum fuit in Conventu Melodunenſi Cleri Gallicani. *Pecuniariam pœnam in corrigendis exceſſibus & puniendis criminibus exigi & in rem ſuam verti non patiatur Epiſcopus. Sed in uſus ſuos deputet quidquid multæ nomine ipſe aut Officialis judicaverit dependendum.*

Fagnan. in l. 1. Decr. Par. 2. pag. 476.

XIII. Illud obiter ſuprà perſtrinxi, tormina & quæſtiones, rem eſſe à foro Eccleſiæ alieniſſimam. Certè in *C. Gravis, De depoſito*, affirmat Alexander III. Judicibus à ſe commendatum fuiſſe, ut furem cruciarent, qui furto ſubreptam pecuniam reſtituere contumaciùs detrectabat. Sed conſtabat de rei veritate, furem eſſe, & illam ab eo pecuniam compilatam fuiſſe. Itaque non ea erant tormina quæſtionis ad criminis confeſſionem eliciendam, ſed certiſſimè patrati criminis pœna juſtiſſima, dum reſtitutione utcumque repararetur. *Judicibus dedimus in mandatis, ut illum iniquum ſub quæſtionibus ad rationem ponant, ut dictam pecuniam reddere compellatur.*

Eodem anno degebat Hildebertus Turonenſis Archiepiſcopus, nec Eccleſiæ mores legeſque neſcire poterat. Atqui quæſtionum cruciatus ab illo diſertiſſimè proſcripti ſunt à foro Eccleſiæ, quam noluit ille invidiam ſuſtinere innoxii cujuſquam noxiorum pœnis laniati, & certi ſupplicii incertis criminibus inflicti. *Reos tormentis afficere, vel ſuppliciis extorquere confeſſionem, cenſura Curiæ eſt, non Eccleſiæ diſciplina. Unde & ab ejus animadverſione abſtinere debuiſti, quem pecuniam tuam furto auſpicaris aſportaſſe; neque enim carnifex, ſed ſacrifex: pro reis quidem, ſed non reos immolare conſtitutus. In veris etiam injuriis decuit hæc manſuetudo Sacerdotem, ut habentem malles impunitum dimittere, quàm pro incerto certis ſuppliciis debachari.* Suffragio mox Auguſtini ſententiam ille ſuam corroborat. Fateamur ergo neceſſe eſt, ſi poſteriores hujus ævi Officiales Epiſcoporum, quæſtionibus torqueri reos quandoque jubeant, id ab eis fieri præter antiquos mores, nova ſæcularium Judicum imitatione.

Epiſt. 30.

XIV. Properandum jam nobis eſt ad tertiam objectionem, de Epiſcoporum cauſis, quæ in Curia Regum verſantur. Philippo I. Galliæ Regi teſtatum faciebat Ivo Carnotenſis Epiſcopus, æquo animo laturum ſe, cauſas ſuas omnes terminari, vel in Eccleſia, ſi cauſæ eſſent Eccleſiaſticæ: vel in Curia, ſi Curiales. *Reſpondere non ſubterfugiam, vel in Eccleſia, ſi Eccleſiaſtica ſunt negotia; vel in Curia, ſi ſint Curialia.* Apud Philippum Auguſtum Galliæ Regem conqueſtus eſt Innocentius III. Papa quòd bona temporalia capi juſſiſſet Epiſcoporum Aureliæ & Altiſiodori, nec animum adduceret ad ea reſtituenda, quanquam illi præſto eſſent ad ſubeundum pro more judicium Curiæ: *Paratis poſtmodum Curiæ ſuæ ſubire judicium, ſicut in talibus fieri conſevit.* Et in alia Epiſtola: *Ita quod in Curia tua de ipſo negotio ſecundùm approbatam conſuetudinem cognoſcatur.* Alexander III. C. *Ex tranſmiſſa*, & C. *Verum, de foro competenti*, apertiſſimè diffinit, cauſas feudorum à feudorum dominis judicari debere, quanquam Clerici feuda illa obtineant. Ita habet Rubrica prioris Capitis: *Si quæſtio feudalis eſt inter Clericum & laicum, cognoſcit*

Epiſt. 102.

Regeſt. 13. Epiſt. 198. Regeſt. 14. Epiſt. 52. Regeſt. 15. Epiſt. 40.

gnoſcit dominus feudi. Bona fide confitendum eſt, Jure ipſo canonico deſignari ſpecies & circumſtantias, ubi foro Laicorum Clerici ſubjiciantur, cujuſmodi certiſſimè ſunt cauſæ feudorum.

His porro adde Conſilium & Tribunal Regis ipſius proprium, ſpeciali ſemper gloria & majeſtate circumfulſiſſe ſupra Juſtitias alias ſæculares; & veluti ſacrarium quoddam religionis & juſtitiæ habitum fuiſſe auguſtius, cui ſuas Epiſcopi Clericique alii cauſas lubentiſſimè commiſerint. Cùm Ludovicus VII. Rex apud Auguſtam Sueſſionum ageret, ut cum Baronibus regni de publicis negotiis pertractaret: diſſidebat ejus urbis Capitulum ab Epiſcopo, propterea quòd id ſibi ſumeret, ut ubi ſibi aliquid contumeliæ, vel damni gravioris inuſtum eſſet, Eccleſiam majorem, adeoque civitatem omnem interdicto ſubjiceret, etiam inconſulto Epiſcopo. Sedavit eam Rex diſſenſionem conſilio uſus Procerum ſuorum, & retractari curavit provocationem ad Papam interjectam, denique Pontifici ipſi per litteras ſignificavit totam rei geſtæ ſeriem. Du Cheſne To. 4. pag. 584. 614.

Variis autem Epiſtolis interpellavit eundem Regem Archiepiſcopus Senonenſis adversùs Vicecomitem Senonenſem, novum ſibi quoddam jus gruriæ, ita enim vernaculè dicitur, vendicantem. Tuitioni ſe Regiæ commiſerat Præſul, præſtò futurus, ubi res vel coram Rege, vel in Capitulo Senonenſi judicaretur. *Parati ſumus ad juſtitiam vel in præſentia veſtra, aut in Capitulo noſtro*. Scripſit & ad eundem Regem in cauſa Epiſcopi Altiſiodorenſis, quem Comes Nivernenſis variis afficiebat damnis, fraudabatque ſacramento fidei, quo Nivernenſes hactenus Comites Epiſcopo Altiſiodorenſi obligabantur. Cùm nullius ſe juri ac judicio ſubeſſe Comes præ ſe ferret, ad Regiam tuitionem confugit Archiepiſcopus, ut quæ oppreſſis & Eccleſiis ſit deſponſa. *Epiſcopus veſter eſt, & damnum ejus utique veſtrum eſt. Eccleſiæ quoque ſub veſtra protectione conſiſtunt, & vos eaſdem ex poteſtate vobis à Deo collata defenſare habetis*.

Hìc verò perſpicuum eſt, quanti Epiſcoporum intereſſet, ut in cauſis Eccleſiæ temporalibus plurimum Regibus tribueretur, quando niſi Regia tutela muniti vallatique fuiſſent, impetum identidem in eos facturi fuiſſent Provinciarum & Civitatum Præfecti. Sed & Regum ipſorum plurimum referebat, ut Præſulibus Eccleſiæ, eorumque juriſdictioni firmandæ, ne ope, ne defenſione, ne ullo deeſſent officio, ut tantò paratiores ad obſequium Comites haberent & Proceres, Regiæ Majeſtati non ſatis aliquando morigeros. Ad Romanum Pontificem perlata eſt cauſa Epiſcopi Altiſiodorenſis, & Comitis Nivernenſis: ſive noluerit Rex privatæ cauſæ interponere Regni majeſtatem, & bellica, ſi fors tuliſſet, ſuſtinere impendia: vel quavis alia de cauſa. Delegavit eam cauſam Pontifex Archiepiſcopo Senonenſi. Comes Nivernenſis ab Archiepiſcopo ad Pontificem ipſum provocavit. Regem denuò interpellavit Archiepiſcopus, ut commendatitiis ſuis ad Papam litteris Epiſcopum juvaret. Ibid. p. 616, 639. 640 670.

Archiepiſcopus quoque Turonenſis intervenire Regem optavit, ut revocaretur interdictum, quo Capitulum ſancti Martini Turonenſis eam Eccleſiam perculerat. Eundem Regem Epiſcopus Aurelianenſis rogavit, ut ne ad Regiæ ſuæ Curiæ cognitionem vocaret ſubditos Curiæ Eccleſiaſticæ Aurelianenſis. *Dignitatem Eccleſiæ Aurelianenſis, remiſſis in Curia noſtra, quæ veſtra eſt, hominibus noſtris, ſervare dignemini*.

Cùm Epiſcopus Anicienſis & Vicecomes Poliniacenſis pacem iniſſent, cujus infamia in Eccleſiam, & in rem ipſam publicam reſiliebat, litteras ad Regem dedit Epiſcopus Mimatenſis, ut Judex ipſe ſederet ejus diſſidii. *Super his judicet dominus Rex*. Scripſit & Urbanus IV. ad B. Ludovicum Galliæ Regem, ut Capitulo Carnotenſi & Comiti Bleſenſi diſſidentibus pacem indiceret & conciliaret. Sed illud enixiſſimè obteſtatus eſt ut faciles aditus aureſque accommodaret Epiſcopis Provinciæ Narbonenſis, quibus vehementer dolebat, quòd ubi ad Curiam concedebant, ut lites ibi ſuæ dirimerentur, ad finem Parlamenti ex rejiciebantur, & non ſemel ad alia protraherentur Parlamenta. *Dum finalis de Parlamento in Parlamentum differebatur reſponſio, ſuperaddita nova gravamina novas querimonias pariebant, &c. Qui ad Parlamenta Regalia de remotis finibus concurrentes, eſſent cæteris in audientia præferendi*. Ibid. To. 1. 866. 872.

Sed quia in hac materia pro conciliandis juribus Sacerdotii & Imperii plurimùm deſudarunt Doctorum calami, præſertim neotericorum; illis incumbendum eſt, ut verè tribuatur Cæſari quod Cæſaris eſt, & Deo quod Dei eſt.

FINIS PARTIS SECUNDÆ.